

Res.
1351 A.

1634
1024

Res.
1351 A.

Hic Liber est Bibliothecæ hujus Monasterii
Lisbonensis Ordinis S. Pauli Primi Eremitæ

De mandato V. R. M. S. Magistri, ac Doctoris
Fr. Dionysii de Deo Rectoris Generalis emptus
anno 1772

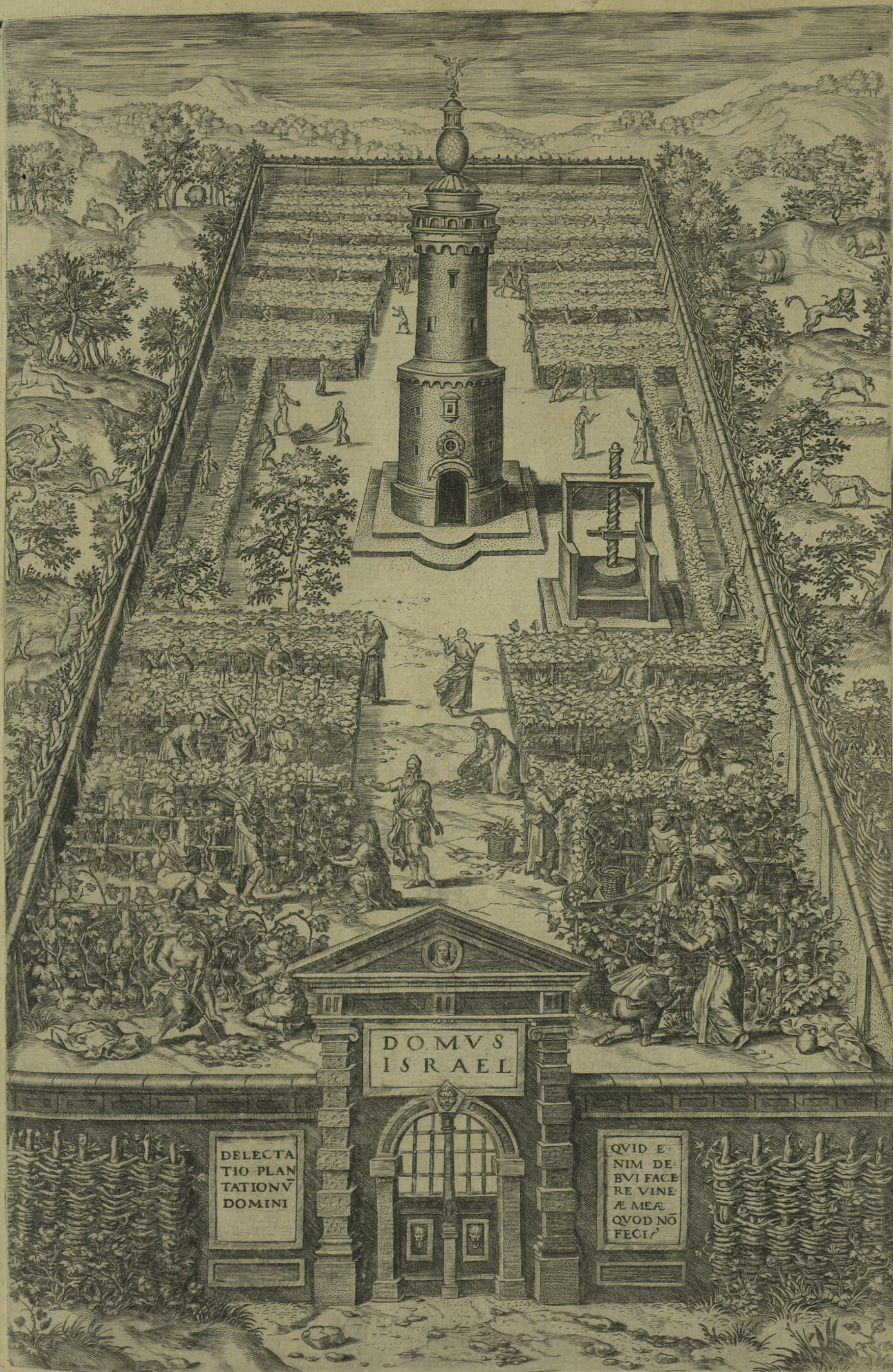
A
7
4

S. A. C. R. O. R. V. M.

B. I. B. L. I. O. T. H. E. C.

T. O. M. A. S.

Q. U. A. R. T. E. R.

Monasterii Lisbonensis Ordinis S. Pauli S. Eremita

שער בית יי הרביעי

נביאים

אחרונים

נביאיא בתראי

ΠΡΟΦΗΤΑΙ

ΥΣΤΕΡΟΙ.

PROPHETAE

POSTERIORES.

יהוה בעזק ישמח מלך זב וישועתך מה יגיל מאד:

PSALMO XXI.

B. HIERONYMI PRESB.

PROLOGVS IN ESAIAM

PROPHETAM.

Nemo, cum Prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos æstimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis vel operibus Salomonis. sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur & commata: qui vtique prosa & non versibus conscripserunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam nouo scribendi genere distinximus. At primum de Esaia sciendum, quòd in sermone suo disertus sit, quippe vt vir nobilis & urbanæ elegantia, nec habens quicquam in eloquio rusticitatis admixtum. Vnde accidit vt præ cæteris florem sermonis eius, translatio non potuerit conseruare. Deinde etiam hoc adiiciendū, quòd non tam Propheta dicendus sit quàm Euangelista. Ita enim vniuersa Christi Ecclesiæque mysteria ad liquidum profectus est; vt non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiā texere. Vnde conuicio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicuè Ethnicis prodere, ne sanctum canibus & margaritas porcis darent. quæ cum hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere; nec faciliè quempia posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit antè quæ legerit. Nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulante inuidia quod consequi non valēt despiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum. & nihilominus hoc à fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Græci post Septuaginta translatores, Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interpretem. Legāt prius, & postea despiciant, ne videantur non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Esaia in Hierusalem & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno nunc commixtim, nunc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babylonæ captiuitatem reditum populi significet in Iudæam; tamen omnis eius cura de vocatione gentium, & de aduentu Christi est. Quæ quanto plus ô amatis Paula & Eustochiū, tanto magis ab eo petite, vt pro obrectatione præsentis, qua me indefinēter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro, qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Iudæi de falsitate Scripturarum ecclesiis eius diutius insultarent.

ARGVMENTVM.

ESAIAS in Hierusalem nobili genere ortus est, ibique prophetavit. Sub Manassæ rege sectus in duas partes, occubuit. Sepultusque est sub quercu Rogel, iuxta transitum aquarum, quas olim Ezechias rex iacto obstruxerat puluere.

ESAIAS PROPHETA.

CAPVT I.

V I S I O Efaie filij Amos, quā vidit super Iudam & Hierusalem, in diebus Ozia, Ioatham, Achaz, & Ezechia regum Iuda.

Audite celi, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autē spreuerunt me. **C**ognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe dñi sui, Israel autē me non cognouit, & populus meus nō intellexit. **V**æ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis. dereliquerunt Dñm, blasphemauerūt sanctum Israel: ab alienati sunt retrorsum.

Super quo percutiam vos vltra addētes præuaricationem? Omne caput languidū, & omne cor mœrens.

A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas. Vulnus & liuor & plaga tumens, non est circūligata nec curata medicamine, neque fota oleo.

Terra vestra deserta, ciuitates vestrae succensæ igni: regionē vestram corā vobis alieni deuorant, & desolabitur sicut in vastitate hostili.

Et derelinquetur filia Sion vt vmbraculū in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, sicut ciuitas quæ vastatur.

Nisi Dñs exercituū reliquisset nobis semē, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorra similes essemus. **A**udite verbū Dñi principes Sodomorum: percipite auribus legem Dei nostri populus Gomorrae.

Quo mihi multitudinē victimarum vestrarum, dicit Dñs? Plenus sum. holocausta arietū & adipē pinguium, & sanguinē vitulorū & agnorū & hircorū nolui. **C**um veneritis ante conspectū meū, quis quæsiuit hæc de manibus vestris, vt ambularetis in atriis meis?

Ne offeratis vltra sacrificium frustra. Incensum abominatio est mihi. Neomeniam & sabbatum & festiuitates alias non feram. iniqui sunt cœtus vestri.

Rom. 9. f

Ier. 36. e.

וְזֶן יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל-יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עֲזִיחֵי יוֹתָם אָחִיו יְחֻזְקִיהוּ מֶלֶכִּי יְהוּדָה:

*** שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהָאָרֶץ כִּי יְהוָה דִּבֶּר בְּנִים גְּדֹלָתִי וְרוֹמְמַתִּי וְהֵם פָּשְׁעוּ כִּי * יָדַע שׁוֹר קִנְיָנוּ וְחֹמֶר אֲבוֹס בְּעֲלֵיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עָמִי לֹא הִתְבּוֹנֵן:**

*** הוּא גֹי חָטָא עִם כְּבֹד עֶזְרַע מַרְעִים בְּנִים מִשְׁחִיתִים עֲזָבוּ אֶת-יְהוָה נֶאֱצָו אֶת-קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נָזְרוּ אַחֲרָיו:**

*** עַל-מָה תָּבוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה כָּל-רֹאשׁ לַחֲלִי וְכָל-לֵב דָּוִי: * מִכָּה רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ אֵין בּוֹ מִתֵּם פָּצַע וְחִבּוּרָהּ וּמִכָּה טְרִיף לֹא-זָרוּ וְלֹא חָשׂוּ וְלֹא רִכְּכָהּ בְּשֶׁמֶן:**

*** אֲרֻצְכֶם שְׂמֵמָה עָרִיכֶם שְׂרָפֹרֶת אֲשֶׁר אֲדַמְתֶּם לְנַגְדְּכֶם זָרִים אֲכָלִים אֶתָּה וְשְׂמֵמָה כְּמַהֲפַכַת זָרִים: * וְנִתְרָה בְּרִית-צִיּוֹן כְּסִכָּה בְּכֹרֶם כְּמִלּוֹנָה בְּמִקְשָׁהּ כְּעִיר נִצּוּרָה:**

*** לֹוִלֵי יְהוּדָה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שְׂרִיד כְּמַעֲט כְּסֹדֶם הָיִינוּ לְעִמָּה דְּמִינוּ: * שָׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה קִצְיָנֵי סֹדֶם הָאֲזִינוּ תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִמָּה:**

*** לְמָה לִירֵב זִכְחִיכֶם יֹאמַר יְהוָה שְׁבַעְתִּי עֲלוֹת אֵילִים וְחִלַּב מְרִיאִים וְדָם פְּרִים וּכְבָּשִׁים וְעֵתוּדִים לֹא חִפַּצְתִּי: * כִּי תִבְאוּ לִרְאוֹת פָּנַי מִי-בִקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם רֵמֶס חֲצָרִי: * לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מִנְחַת-שׁוֹא קִטְרֶת תוֹעֵבָה הִיא לִי חֹדֶשׁ וּשְׁבַת קְרָא מִקְרָא לֹא-אוֹכַל אוֹן וְעֶצֶר:**

תרגום יונתן

נ

נְבוֹאָת **יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוֹץ דֹּאֲתַנְבִּי עַל אֲנֹשׁ יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עֲזִיחֵי יוֹתָם אָחִיו יְחֻזְקִיהוּ מֶלֶכִּי יְהוּדָה:**
*** שָׁמְעוּ שָׁמַיָא דְּזָעוּ כִּד יְהִבְתּוּ אוֹרֵיתִי לְעָמִי וְאֶצִּיתִי אֶרְעָא דֹּאֲתַרְגִּיפַת מִן קִדָּם פְּתַגְמֵי אֲרִי וְיִי סַלְל עָמִי בֵּית יִשְׂרָאֵל קִרִּיתִי לְהוֹן בְּנִין וְחִבְּתָנִין וְיִקְרָתָנִין וְאֲנֹן מִרְדּוֹ בְּמִימָרִי: * יָדַע תּוֹרָא וְנִבְנָה וְחִמְרָא אוֹרִיא דְּמִרוֹתֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֵלֶף לְמַדַּע וְחִלְתִּי עָמִי לֹא אֶסְחַפֵּל לְמַתְּב לְדַחֲלִי: * וְיִי עַל דֹּאֲתַקְרִיו עִם קִדִּישׁ וְחִטּוֹ כְּנִישָׁא בְּחִירָא וְאֶסְגִּיו חוֹבִין אֶתְכַנְיוּ בְּזָרְעָא רְחִימָא וְאֶבְאִשׁוּ וְאֶתְאַמֵּר לְהוֹן בְּנִין חִבְּיָין וְחִבְּלִי אֶתְחַהֲוֹן שְׁבָקוּ יִתְּפִלְתָּנָא דִּינִי קִצּוֹ בְּדַחֲלִתָא קִדִּישָׁא דִּיִּשְׂרָאֵל וּבְדִיל עוֹבְדִיהוֹן בִּישָׁא אֶסְתַּחֲרוּ וְהוּוּ לֹאֲחֹזָא: * לֹא מִסְחַכְלִין לְמִימַר עַל מָה לְקִינָא עוֹד מוֹסְפִין לְמַחֲטִי וְלֹא אֶמְרִין מִדִּין כִּל רִישׁ מַרְע וְכָל לֵב דָּוִי: * מִשְׁאָר עָמָא וְעַד רִישָׁא לִית בְּהוֹן דְּשָׁלִים בְּדַחֲלִתִי כוֹלְהוֹן סְרָבִין וּמִרְדִּין אֶתְגַּעְלוּ בְּחֻבִּיהוֹן כְּמַחַא מִרְסָסָא לֹא שְׁבָקִין מִזְוֹנִיהוֹן וְלֹא מִסְחַרִּין לְחִיּוֹבָתָא וְאִף לֹא זִכּוֹן לְהוֹן לֹאֲנִנָּא עֲלִיהוֹן: * אֶרְעָכוֹן צְרִיא וְקִרְוִיכוֹן יְקִידָת נִירָא אֶרְעָכוֹן לְקַבְלִיכוֹן עִמָּמָא מִסְחַנִּין יִתָּה וּבְחֻבִּיכוֹן צְרִית אֶרְעָא מִגְּבוּן וְאֶתְחַלְפֵת לְנִכְרָאִין: * וְאֶשְׁחַאֲרַת כְּנִשָּׁתָא דְּצִיּוֹן כְּמִטְלָתָא בְּכִרְמָא בְּתַר דְּקִטְפוּתֵיהּ כְּעֶרְסִיל מִבְּחֻתָא בְּמִקְשָׁתָא בְּתַר דְּאֶבְעִיּוּתֵיהּ כְּקִרְחָא דְּצִירִין עֲלֵתָא: * אֶלְחַלְפוֹן מוֹתַר טוֹבָה דִּינִי צְבָאוֹת אֲשָׁר לָנָא שִׁיבָא בְּרַחֲמוּתֵיהּ אִית עָמָא חוֹבִין דְּכֹאֲנֵשׁ סֹדוֹם פּוֹן אֶבְדָּנָא וְכִיבִי עִמּוֹרָה אֶשְׁחַצִּינָא: * קִבְּלוּ פְתַגְמָא דִּינִי שְׁלִטוֹנָא דְּעוֹבְדִיהוֹן בִּישִׁין כְּשִׁלְטוֹנֵי סֹדוֹם אֶצִּיתוּ לְאֹרִיתָא דֹּאֲלֵתָנָא עָמָא דְּעוֹבְדִיהוֹן דְּמִן לְעִם עִמָּרָה: * לֹא רָעוּא קִדְמִי בְּסִגְיָאוֹת נִכְסֵת קִדְשִׁיכוֹן אֲמַר יִי שְׁבַעְתָּ מִסֵּת עֲלוֹת דְּכָרִין וְחִבַּר פְּטִימִין וְדָם תּוֹרִין וְאִימָרִין וְגִדָּן דְּכֹאֲלִין לֹא רָעוּא קִדְמִי בְּהוֹן: * כִּד אֲחֹן אֲחֹן לֹאֲחֻזָּא קִדְמִי מִן חִבַּע דָּא מִיכּוֹן לְמִיתִי לֹאֲחֻזָּא עֲזָרִיתִי: * לֹא תוֹסְפוֹן לֹאֲחֻזָּא מִנְחַת אֲנִישָׁא קִרְבִּין מִרְחַק הוּא קִדְמִי יִרְחִין וְשָׁבִין כְּנִישָׁא אֲחֹת מִתְפַּנְשִׁין לֹא שְׁבָקִין חוֹבִיכוֹן לְקַבְּלָא צְלוֹתְכוֹן בְּעֶזְרַן כְּנִישָׁתְכוֹן:**

VISIO quā vidit Esaias fili-
lius Amos, quam vidit con-
tra Judeam & contra Jeru-
salem in regno Ozia, et Ioa-
tham, Achaz et Ezechia, qui
regnaverunt in Judea.

* Audi celum, et auribus percipe terra, quia
Dominus locutus est: Filios genui & exaltaui;
ipsi autē me spreuerunt. * Cognouit bos possessore,
& asinus præsepe domini sui, Israel autem me
non cognouit, & populus me non intellexit.

* Vae gens peccatrix, popule plene peccatis, se-
men nequam, filij iniqui dereliquistis Dominū,
& ad iracundiam concitastis sanctum Israel:
alienati sunt in retro.

* Quid ultra percutiemini addentes iniqui-
tatem? Omne caput in laborem, & omne cor in
tristitiam. * A pedibus vsque ad caput non
est in eo sanitas: vulnus, liuor, plaga tumens; non
est malagma imponere, neque oleum neque alli-
gaturas. * Terra vestra deserta, ciuitates
vestrae succensae igni: regionem vestram coram
vobis alieni deuorant eam: & desolata est sub-
uersa à populis alienis.

* Derelinquetur filia Sion sicut tentorium
in vinea, et sicut pomorum custodia in cucume-
rario, sicut ciuitas obsessa. * Et nisi Dominus
Sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma
vtrique facti fuissetis, & quasi Gomorra vtrique
assimilati essemus. * Audite verbum Domini
principes Sodomorum, attendite legē Dei nostri
populus Gomorra. * Quid mihi multitudo vi-
ctimarum vestrarum, dicit Dominus? plenus
sum holocaustis arietum, et adipem agnorum, &
sanguinem taurorum & hircorum non volo.

* Neque veneritis apparere mihi. quis enim
quaesuit hac de manibus vestris? calcare atrium
meum, * Non apponetis. si obtuleritis filiginem;
vanum: incensum abominatio mihi est. Neome-
nias vestras & sabbata, & diem magnum non
feram: ieiunium & ocium;

Ρασις ἦν εἶδεν ἡσαίας υἱὸς ἀμὸς, ἦν εἶδεν
καὶ τὴν ἰουδαίαν, καὶ τὴν ἱερουσαλὴμ ἐν
βασιλείᾳ ὅζις καὶ ἰωάθαμ καὶ ἀχαζ
& ἐζεκίας, οἱ ἐβασίλευσαν τῆς ἰουδαίας.

* ἀκουε οὐρανὸν καὶ ἐνωτίξῃς γῆ, ὅτι κύ-
ριος ἐλάλησεν. υἱὸς ἐγέννησα καὶ ὑψώσα, αὐτοὶ δὲ με
ἠθέτησαν. * ἐγὼ βῆς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄντι τὸ
φάτιν ἐκ κυρίου αὐτοῦ, ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἐγνώ, καὶ ὁ
λαὸς με οὐκ ᾔσκηκεν. * καὶ ἐθνήματα ἁμαρτωλόν, λαὸς
πλήρης ἀμαρτιῶν, σπέρμα πονηρὸν, υἱοὶ ἀνομιοὶ ἐκατε-
λίπειν τὸν κύριον, καὶ παρωργίσαντες τὸν ἅγιον Ἰσραὴλ,
ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω.

* τί ἐπὶ πληγῇτε περισθενέτερες δόμοιαν; πᾶσα κεφα-
λὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην.

* ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστι ἐν αὐτοῖς ὁλοκληρία,
τραῦμα μάλωψ πληγὴ φλεγμαίνουσα, οὐκ ἔστι μά-
λαγμα ἰπθίνα ἔτε ἔλαιον ἔτε κατὰ δέσμοις.

* ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, αἱ πόλεις ὑμῶν πυρκαῖαι, τὸ
χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλοτρίοι κατεδίεσαν αὐτὴν.
καὶ ἡρῆμω κατεσθρέμνη ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων.

* ἐκκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ σιών ὡς σκηνὴ ἐν ἀμ-
πελῶνι· καὶ ὡς ὁπωροφυλάκιον ἐν σικυρεῖ, ὡς πόλις
πολιορκουμένη. * καὶ εἰ μὴ κύριος Ἰσραὴλ ἐγκατέλιπον
ἡμῖν σπέρμα, ὡς ῥόδομα δὴ ἐχρήθημεν, καὶ ὡς γό-
μορες δὴ ὠμοιώθημεν.

* ἀκούσατε λόγον κυρίου ἀρχόντες θεόμων, περισέχε-
τε νόμον θεοῦ ὑμῶν λαὸς γομόρες.

* τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγει κύριος; πλή-
ρης εἰμι ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ σέας ἀρνῶν, & αἵμα
ταύρων & τράγων & βέλων.

* οὐδὲν ἔρχεται ὀφθαλμῶς μοι· τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα
ἐν τῶν κριῶν ὑμῶν; πατεῖν τὸ αὐλῶν μου.

* οὐ περισέχετε. ἐὰν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον
θυμίαμα βδέλυγμα μοι ἐστίν. τὰς νεμενίας ὑμῶν καὶ
τὰς ῥάβδαυς & ἡμέραν μεγάλην οὐκ ὀνέξομαι. νηστείαν
καὶ δαγίδω.

INTERPRETATIO LATINA TRANSLATIONIS CHALDAICAE IN ESAIAM;

Ex Complutensi Bibliotheca, ad Hebraicam & Chaldaicam veritatem à B. Aria Montano correcta.

PROPHETIA Esaiæ filij Amos, quam prophetauit super viros Iuda, & habitatores Ierusalē in diebus Ozia, Iotham, Achaz, Eze-
chiae, regum domus Iuda. * Audite cali, qui commoti estis, quando dedi legem meam populo meo; & ausculta terra, quæ contre-
muit à facie Verbi mei, quoniam Dñs locutus est. Populus meus domus Israel, quos vocavi filios, & dilexi eos, & honorificavi eos,
& ipsi rebellauerunt in verbum meum. * Cognouit bos emptorem suum, & asinus præsepe domini sui; Israel autem non didicit
ut sciret timorem mei: populus meus non intellexit ut conuerteretur ad timorem mei.

* Vae eis qui vocati sunt populus san-
ctus, & peccauerunt; congregatio electa, & multiplicauerunt delicta. cognominati sunt semen electum, & male egerunt; & dicti sunt filij
dilecti; & corruerunt vias suas; dereliquerunt cultum Domini; detestati sunt timorem Sancti Israel, & propter opera eorum praua auersi
sunt, & facti sunt retrorsum. * Non animaduertuerunt, dicentes: Propter quid percussi sumus? adhuc addunt peccare, nec dicunt: Quare
omne caput languidū; & omne cor mærens? * A reliquo populo vsque ad principes, non est in eis qui perfectus sit in timore mei: omnes
sunt cōtumaces, & rebelles; coinquinati sunt in peccatis suis, sicut plaga vlcerosa; nō dimittunt superbias suas, nec desiderant agere pœniten-
tiam, neque sunt in eis iustitiæ quibus protegantur. * Terra vestra deserta, ciuitates vestrae succensae igni: terrā vestram coram vobis populi
possident eam, & propter peccata vestra deserta est terra, & translata est ad alienos. * Et relinquetur cœtus Sion, sicut vmbraculū in vinea,
postquam vindemiarunt eam; sicut tugurium manens in cucumerario postquam legerunt cucumeres ab eo; sicut ciuitas quæ obsidetur.

* Nisi superexcedens bonitas Domini exercituum reliquisset nobis redemptionem in miserationibus suis; peccata sunt in nobis propter
quæ quasi viri Sodoma perissemus, & quasi habitatores Gomorrae consumpti essemus. * Suscipite verbum Domini principes, quorū ope-
ra sunt mala, sicut principum Sodoma; ausculta legem Dei nostri populi quorum opera similia sunt populo Gomorrae. * Non est bene-
placitum coram me in multitudine victimarum vestrarum, dicit Dominus: satiatus sum abundantia holocaustorum arietum, & adipe pin-
guum, & sanguine taurorum, & agnorum, & hircorum: quia in eis non est beneplacitum coram me. * Cum venitis ut appareatis in con-
spectu meo, quis quaesuit hoc de manibus vestris, ut veniatis ad conculcanda atria mea? * Non addatis ultra offerre oblationem ex rapi-
na; sacrificium abominabile est coram me, & neomeniæ & sabbatha cœtus congregationis vestrae, quoniam non relinquitis peccata vestra,
ut exaudiat oratio vestra in tempore congregationis vestrae.

14 * חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטרח
נלאתי נשאי:

15 * ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם גם כי-
תרבו תפלה אינני שמע ידיכם דמים מלאו:

16 * רחצו הוצו וקסירו רע מעלליכם מנגד עיני
חדלו ורע:

17 * למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו
יתום ריבו אלמנה:

18 * לכו נא ונוכחה ואמר יהוה אם יהיו חטאיכם
כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע בצמר
יהיו:

19 * אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו:

20 * ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו כי פי
יהוה דבר:

21 * איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט
צדק ילין בה ועתה מרצחים:

22 * בספק היה לסגים סבאך מהול במים:

23 * שריך סוררים וחברי גנבים כלו אהב שחר
ורדף שלמנים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא-
יבוא אליהם:

24 * לכן נאם האדון יהוה צבאות אביר ישראל
הוי אנחם מצרי ואנקמה מאויבי:

25 * ואשיבה ידי עליך ואצרף בכר סגיד ואסירה
כל בדיליך:

26 * ואשיבה שפטיך כבראשנה ויעציד כבתחלה
אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה:

27 * ציון במשפט תפודה ושביה בצדקה:

28 * ושבר פשעים וחטאים יחדו ועזבי יהוה יכלו:

29 * כי יבשו מאילים אשר חמדתם ותחפרו מהגות
אשר בחרתם:

14 * Calendas vestras & solemnitates vestras
odiuit anima mea. facta sunt mihi mole-
sta. laboravi sustinens.

15 * Et cum extenderitis manus vestras, auer-
tam oculos meos à vobis: & cum multi-
plicaueritis orationem, non exaudiam. ma-
nus enim vestrae sanguine plenae sunt.

16 * Lauamini, mundi estote, auferite malum ^{Infr. 59.}
E cogitationum vestrarum ab oculis meis.

17 quiescite agere peruersè. * Discite bene-
facere: querite iudicium, subuenite oppres-
so, iudicate pupillo, defendite viduam.

18 * Et venite, & arguite me, dicit Dominus.
Si fuerint peccata vestra vt coccinū, quasi
nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi
vermiculus, velut lana erunt.

19 * Si volueritis & audieritis, bona terrae
comedetis. * Quod si nolueritis, & me ad

20 iracundiam prouocaueritis, gladius deu-
rabit vos, quia os Domini locutum est.

21 * Quomodo facta est meretrix ciuitas fi-
delis plena iudicij? Iustitia habitauit in ea:

22 nunc autem homicidæ. * Argentum tuū
F verfum est in scoriam: vinum tuum mixtū
est aqua.

23 * Principes tui infideles, socij furū. om-
nes diligunt munera: sequuntur retributio-
nes. pupillo non iudicant, & causa viduae
non ingreditur ad illos. ^{Ier. 5. 2.}

24 * Propter hoc ait Dominus Deus exerci-
tuum fortis Israel: Heu ego consolabor su-
per hostibus meis, & vindicabor de inimi-
cis meis.

25 * Et conuertam manum meam ad te, &
excoquam ad purum scoriam tuam: & au-
feram omne stannum tuum.

26 * Et restituiam iudices tuos vt fuerunt prius,
& consiliarios tuos sicut antiquitus. post
hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis.

27 * Sion in iudicio redimetur, & reducent
G eam in iustitia.

28 * Et conteret scelestos & peccatores si-
mul, & qui dereliquerunt Dñm, consumen-
tur. ^{Rom. 6. 4}

29 * Confundentur enim ab idolis, qui-
bus sacrificauerunt. et erubescetis super
hortis, quos elegeratis.

תרגום יונתן

14 * ירחיכו ומועדיכו רחמי מימרי הו קדמי לרחיכו אסגיתי למשכב:
שכנתי מנכון וכד אחת מסגן לצלחה לא רעוא קדמי לקבלא צלותכו מדיוכו דגם זכאי מלון:
אעזו בישות עובדיכו מקבל מימרי אתמנעו מלאבאש:
ארמלה: בכך כד תהובון לאוריתי תבעון מן קדמי ואעבד בעותכו אמר יי אם יהוה חוביכו כתימין כצבעונין כחלגא יחורון
אם יסמקון כזיהוריתא כעמר נקא יהוה: אם תיבון ותקבלון למימרי טובא דארעא תיכלון: ואם תסרבון ולא תקבלון
למימרי בחרב סנאה תתקשילון ארי במימרא דיי גזיר כן:
דינא קושטא הוה מתעבד בה וכעז אנון קטולי נפשן:
לגנבין כולהון רחמיין לקבלא שוחדא אמרין גבר לחברה עבד לי בדיני ואשלים לך בדינך דין ותמא לא דיניין וקבילת ארמלה לא עזרת
לקדמיהון: בכך אמר רבון עלמא יי צבאות תקיפא דישראל קרתא דירושלם אנא עתיד לנחמיתה בדם ווי לרשיעא כד אתגלי
למעבד פרענוה דין מסנאי עמי ואחייב נקמא לבגל דכבאי:
חיבך: ואמני ביד דיני קשטא כדקדמיתא ומלכי מלכך כיד מן אולא ובחר כן יתקרי לך קרתא דקשטא קרתא מהימנחא: ציון
כד יתעבד בה דינא תתפרוק ורעבדו אוריתא יתובת לה בזכו:
29 * ארי תבנתון מאילני טעותא דחמדתון ותתכנעון מגניאת טעותא דאחתון מסתעין בתון:

* Et neomenias & festiuitates vestras odio
habet anima mea. facti estis mihi in satietatem:
non amplius remittam peccata vestra.

* Cum extenderitis manus, auertam oculos
meos à vobis: & si multiplicaueritis orationē,
non exaudiam vos. nam manus vestrae sangui-
ne plena. * Lauamini, mundi estote, auferte
nequitias ab animabus vestris, coram oculis
meis: cessate à nequitias vestris.

* Discite bonum facere, querite iudicium: li-
berate iniuria oppressum: iudicate pupillo, &
iustificare viduam.

* Et venite, & disceptemus, dicit Dominus:
& si fuerint peccata vestra sicut rubeum, quasi
niuem dealbabo: si autem fuerint sicut coccinū,
velut lanam dealbabo.

* Et si volueritis & exaudieritis me, bona
terræ comedetis. * Si autem non volueritis,
neque audieritis me; gladius vos deuorabit. nā
os Domini locutum est ista.

* Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis
Sion plena iudicio? in qua iustitia dormiuit in
ea, nunc autem homicida.

* Argentum vestrum reprobum, caupones tui
miscunt vinum aquæ. * Principes tui non obe-
diunt, participes furum, diligentes munera, se-
quentes retributionem, pupillis non iudicantes,
& iudicium viduarum non attendentes.

* Propter hoc hæc dicit dominator Dominus
Sabaoth: Vae fortes Israel, nō cessabit enim meus
furor contra aduersarios, & iudicium de ini-
micis meis faciam. * Et inducam manum meā
in te, & igne examinabo te ad purū, at inobe-
dientes perdam, et auferam omnes iniquos à te,
& omnes superbos.

* Et instituiam iudices tuos sicut prius, & con-
siliarios tuos sicut ab initio. et post hæc vocabe-
ris ciuitas iustitie metropolis fidelis Sion.

* Cum enim iudicio saluabitur captiuitas eius,
& cum elemosyna. * Et conterentur iniqui,
& peccatores simul; & qui dereliquerunt Do-
minum, confumentur. * Quia confundentur ab
idolis suis, quæ ipsi voluerunt: & erubuerunt
in hortis quæ desiderauerunt.

14 * καὶ τὰς νεμενίας καὶ τὰς ἐορταὶς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ
μου, ἐχρήθητέ μοι εἰς πλησμονὴν. οὐκ ἐπὶ δυνάμει τὰς

15 ἀμαρτίας ὑμῶν. * ὅταν ἐκλείνητε τὰς χεῖρας, ὁποῦν-
τὸ ὄφθαλμός μου ἀφ' ὑμῶν. ἔαν πληθύνῃ τὸ
δύσιν, οὐκ εἰσακέσθωμι ὑμῶν, αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος

16 πλήρεις. * λῦσαδε, καθαροὶ γινέσθε, ἀφέλετε τὰς
πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἀπὸ δυνάμεως τῶν ὀφθαλ-
μῶν μου. παύσαδε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

17 * μαθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσαδε
ἀδικήματα. κρύψατε ὀρφνὴν καὶ δικαιοσύνην χήραν.

18 * καὶ δότε καὶ διελέγχεσθαι, λέγει κύριος. καὶ ἐδὴ
ὥσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοὺν, ὡς χιόνα λευκανῶ.
ἐδὴ ὅσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ.

19 * καὶ ἐάν θέλῃτε καὶ εἰσακέσθῃτέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς
γῆς φάγετε.

20 * ἐδὴ ὅ μὴ θέλῃτε, μηδὲ εἰσακέσθῃτέ μου, μάχαιρα
ὑμᾶς καλέσει, ἥ γὰρ σόμα κυρίου ἐλάλησεν ταῦτα.

21 * πῶς ἐγχεῖ πόρνη πόλις πιστὴ σιών πλήρης κρίσεως; ἐν
ἡ δικαιοσύνῃ ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, καὶ ὅ φονεῖται.

22 * ὁ δὲ γέρον ὑμῶν ἀλόκιμον, ὁ κάπηλός σου μίσ-
γῃ τὸν οἶνον ὕδατι. * ὁ ἀρχόντης σου ἀπειθεῖς, κοι-
νωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, δώκοντες δὲ τὰ πόδο-
μα: ὀρφανοὺς ἐκείνοντες, ἐκρίσιν χηρῶν ἐπεσέχοντες.

24 * διὰ τοῦτο τάδε λέγει ὁ δεσπότης κύριος (αβαώ). καὶ
ὁ ἰχθυὶς ἰσραὴλ, ἐπαύσει γὰρ με ὁ θυμὸς ἐν τοῖς
ὑπεναντίοις, καὶ κρίσιν ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου ποιήσω.

25 * καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σέ, καὶ πυρώσω σε εἰς
καθάρσιν, ὅτι ὁ ἀπεθνήσκας ἀπολέσω. καὶ ἀφελώ πλῆ-
τας δούλους ἀπὸ σοῦ καὶ πάντας ὑπερηφάνους.

26 * καὶ ἐπισήσω ὅτι κρείσσος σου ὡς ὁ πλεονέκτης, καὶ
ὅτι συμβούλους σου ὡς ὁ ἀπαρχῆς. καὶ μὴ ταῦτα κλη-
θήσῃ πόλις δικαιοσύνης μητρόπολις πιστῆ σιών.

27 * μὴ γὰρ κρίματος σωθήσῃ ἡ αἰχμαλωσία αὐτῆς
καὶ μὴ ἐλεημοσύνης.

28 * ὁ σωτηριεὺς (ὁ) οἱ δούλοις ὁ ἀμαρτωλοὶ ἅμα.
καὶ ὁ ἐγκαταλιπόντες τὸν κύριον σωτηριεὺς (ὁ).

29 * διὸ πᾶσι αἰχμωθήσονται ἀπὸ τῶν εἰδώλων αὐτῶν αὐ-
τοὶ ἡβούληντο, καὶ ἐπηχμώθησαν ἐν κήποις αὐτῶν ἐπεθύ-
μησαν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

14 Neomenias & festiuitates vestras detestatur Verbum meum, factaque sunt coram me in abominationem. multiplicavi remittens.

15 Et cum sacerdotes extenderint manus suas ad orandum pro vobis, auferam maiestatem meam à vobis; & cum multiplicaueritis ora-
tionem, non est voluntas coram me ad exaudiendam orationem vestram, eò quòd manus vestrae plenae sint sanguine innocentis. 16 Con-
uertimini ad legem meam, mundamini à peccatis vestris, auferte malum operationum vestrarum à conspectu Verbi mei: definite malefacere.

17 Discite benefacere, querite iudicium, subuenite vim patienti: iudicate iudiciū pupilli, audite clamorem viduae. 18 Cum conuersi fue-
ritis ad legem meam, deprecabimini coram me, & faciam deprecationem vestram, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra maculata quasi
tinctura, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra sicut coccinum, sicut lana munda erunt. 19 Si volueritis & obedieritis verbo meo, bo-
na terræ comedetis. 20 Et si renueritis & non obedieritis verbo meo: gladio inimici interficiemini, quia in verbo Domini decretum est ita.

21 Quomodo conuersa est ciuitas fidelis, vt essent opera eius sicut opera meretricis: quæ erat plena operantium iudicium, & veritas fiebat
in ea, nunc autem ipsi sunt homicida. 22 Argentum tuum factum est in scorium: vinum tuum mistum est aqua. 23 Principes tui rebelles, &
socij latronum: omnes diligunt accipere munera. dicunt vnusquisque proximo suo: Fac pro me in iudicio meo, & retribuam tibi in causa
tua. Iudicium pupilli non iudicant, & clamor viduae non ingreditur in conspectu eorum. 24 Propterea dicit dominator seculi Dñs exerci-
tuum fortis Israel: Ciuitatem Hierusalem ego consolabor, sed vae impijs quando reuelatus fuero vt faciam ultionem iudicij de hostibus po-
puli mei, & retribuam vindictam inimicis meis. 25 Et conuertam percussorem fortitudinis meae, & mundabo, quasi purificans cum herba
borith, omnes improbos tuos, & auferam omnes peccatores tuos. 26 Et constituā in te iudices veraces sicut in principio, & consiliarios tuos
sicut antiquitus: & postea vocaberis ciuitas veritatis, vrbs fidelis. 27 Sion autē, cum factum fuerit in ea iudicium, redimetur: & qui operati
sunt legem, reuertentur ad eam in iustitia. 28 Et conterentur rebelles & peccatores simul, & qui dereliquerunt legem Dñi, confumentur.

29 Quoniam confundemini à lucis idolorum, quos concupistis; & erubescetis ab hortis simulachrorum, à quibus auxilium quærebatis.

כי תהיו כאלה נבלת עלה וכגנה אשר מים
מזין לה:
והיה חסן לנערות ופעלו לניצוץ ובעור
שניהם יחד ואין מכבה:

ב

הדבר אשר חזה ישעיהו בן אמוץ על יהודה
וירושלם:

והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהודה
בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל
הגוים:

והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר
יהודה אל בית אלהי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה
בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר יהודה
מירושלם:

ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים
וכתרו חרבותם לאתים וחניתותיהם
למזמורה לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו
עוד מלחמה:

בית יעקב לכו ונלכה באור יהודה:
כי נטשתה עמך בית יעקב כי מלאו מקדש
וענגים כפלשתים ובילדי נכרים ישפיקו:
ותמלא ארצו כסף וזהב ואין קצה לאצרותיו
ותמלא ארצו סוסים ואין קצה למרכבתיו:
ותמלא ארצו אלילים למעשה ידיו ושתחו
לאשר עשו אצבעתיו:

וישח אדם וישפל איש ואל תשא להם:
בזא בצור ורוטמן בעפר מפני פחד יהודה
ומהדר גאנו:

עיני גבהות אדם שפל ושחרוס אנשים ונשגב
יהודה לבדו ביום ההוא:

30 * Cum fueritis velut quercus defluētibus
foliis, & velut hortus absque aqua.
31 * Et erit fortitudo vestra vt fauilla stup-
pæ, & opus vestrum quasi scintilla, & ac-
cendetur vtrunque simul, & non erit qui
extinguat.

CAP. II.

1 Verbum quod vidit Esaias filius Amos
A super Iudæam & Hierusalem.

Mich. 3. 8

2 * Et erit in nouissimis diebus præparatus
mons domus Domini in vertice mōtium,
& eleuabitur super colles. et fluent ad eum
omnes gentes.

3 * Et ibunt populi multi, & dicent: Venite
ascēdamus ad montem Domini, & ad do-
mum Dei Iacob, & docebit nos vias suas,
& ambulabimus in semitis eius. quia de
Sion exhibet lex, & verbum Domini de Hieru-
salem.

4 * Et iudicabit gentes, & arguet populos
B multos. Et conflabunt gladios suos in vo-
meres, & lanceas suas in falces. Nō leuabit
gens contra gentem gladium, nec exerce-
buntur vltra ad proelium.

Mich. 3. 8

5 * Domus Iacob venite & ambulemus in
lumine Domini.

6 * Proiecisti enim populum tuum domum
Iacob, quia repleti sunt vt olim: & augures
habuerunt vt Philistiim, & pueris alienis
adhæserunt.

7 * Repleta est terra eius argento, & auro, &
non est finis thesaurorum eius. Et repleta
est terra eius equis, & innumerabiles qua-
drigæ eius.

8 * Et repleta est terra eius idolis. opus ma-
C nuum suarum adorauerunt, quod fecerunt
digiti eorum.

9 * Et incuruauit se homo, & humiliatus
est vir. ne ergo dimittas eis.

10 * Ingredere in petram, & abscondere in
fossa humo à facie timoris Domini, & à
gloria maiestatis eius.

11 * Oculi sublimis hominis humiliati
sunt, & incuruabitur altitudo virorum.
Exaltabitur autem Dominus solus in die
illa.

תרגום

10 ארי חזון כבוטמא דמנחם טרפוהי וכגנה שקנא דמין לית לה:
גורא כמא דמקרבין דין לסטר דין ודלקין תרויהון כחדא בן יסופון רשיעא אנה ועובר יהון פישא ולא יתי עליהון חנים:

ב

1 פתגם נבואה דאתנבי ישעיה בר אמוץ על אנש יהודה ויחבי ירושלם:
טוריא ומנשל מרמחא ויהפנן למפלח עלוהי כל מלכותא:
שכינת אלהה דיעקב וירפננא מארחו דתקנן קדמוהי ונהך באלפן אוריתא ארי מציון תפוק אוריתא ואלפן פתגמא דיוי מירושלם:
4 וירון בין מלכותא ויוכח לעממין סגיאין ויעפפון סיפיהון לסכיבין ומורניהון למגלין ולא יטול עם באפי עם זין ולא יתאלפון עוד
מבין קרבא:
5 ויימרון דבית יעקב אהו ונהך באלפן אוריתא דיוי:
ארי אחמליה ארעכוז טעון כדמל קדמין וענגין כפלשתא ונמוסי עממא אזלין:
7 ואחמליה ארעכוז כסף וזהב ואין קצה לאצרותיו:
8 ואחמליה ארעכוז סוסין ואין קצה למרכבתיו:
9 וימאך אנשא ויחלש תקוף גברין ולא תשובק להון:
10 עיני רמח אנשא ימאכין ויחלש תקוף גברין ותקף יי בלחוריהו בערנא ההוא:
11 עיני גבהות אדם שפל ושחרוס אנשים ונשגב יהודה לבדו ביום ההוא:

* Erunt enim sicut terebinthus quæ deposuit 30
folia, & sicut hortus aquam non habens.

* Et erit fortitudo eorum sicut stipula stup- 31
pæ, & opera eorum quasi scintilla ignis: & suc-
cendentur iniqui & peccatores simul, & non
erit qui extinguet.

CAP. II.

Verbum quod factum est ad Esaiam filium 1
Amos de Iudæa & de Hierusalem.

* Quia erit in nouissimis diebus manifestus 2
mons Domini, & domus Dei in summitatibus
montium. & eleuabitur super colles, & veniet
ad eum omnes gentes.

* Et ibunt gentes multæ, & dicent: Venite 3
& ascendamus ad montem Domini, & ad do-
mum Dei Jacob; & annuntiabit nobis viam
suam, et ambulabimus in ea. Ex enim Sion exi-
bit lex, & verbum Domini de Hierusalem.

* Et iudicabit inter gentes, & arguet popu- 4
lum multū, & contudent gladios suos in ara-
tra, & lanceas suas in falces; & non accipiet
gens contra gentem gladium, & non discent vl-
trā præliari. * Et nunc domus Jacob, Venite 5
& ambulemus in lumine Domini.

* Dereliquit enim populum suum domum Ja- 6
cob, quia repleta est vt ab initio regio eorum au-
guriis, vt alienigenarum: & filij multi alienige-
ne nati sunt eis.

* Repleta est enim regio eorum argento & 7
auro, & non fuit numerus thesaurorum eorum.
& repleta est terra equis, & non fuit numerus
curruum eorum.

* Et repleta est terra abominationibus ope- 8
rum manuum eorum, & adorauerunt quos fe-
cerunt digiti eorum.

* Et incuruauit se homo, & humiliatus est 9
vir: & non dimittam eos.

* Et nunc ingredimini in petras, & abscon- 10
dimini in terram, à facie timoris Domini, & à
gloria fortitudinis eius, quando surrexerit fran-
gere terram.

* Nam oculi Domini sublimis: at homo hu- 11
milis, & humiliabitur altitudo hominum, &
exaltabitur Dominus solus in die illa.

* Ἐὼν ᾧ τερέβινθος ἀποβέβηκεν ἡ φύλλα, καὶ 30
ὡς ὁ κήρυς ὕδωρ μὴ ἔχων.

* καὶ ἔσται ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ὡς καλάμη σιπώειον, & αἱ ἐρ- 31
γασίαι αὐτῶν ὡς σπινθήρες πυρός. & κατακαυθήσονται οἱ
ἀνόμοι καὶ οἱ ἀμάρτωλοι ἅμα, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων.

Β

* Ο λόγος ὁ ᾧ ὁ κύριος πρὸς ἡσαΐαν υἱὸν ἀμώς πρὸς 1
τῆς ἰουδαίας καὶ πρὸς ἱερουσαλήμ. * ὅτι ἔσται

ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου.
καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐπ' ἀκρῶν τῶν ὄρεων. καὶ ὑψωθήσεται
ἐπ' αὐτῶν τῶν βουνῶν. & ἡξουσιν ἐπ' αὐτὴν πᾶσαι τὰ ἔθνη.

* καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλὰ καὶ ἐργασίαι, δοῦτε καὶ 3
ἀνὰ βῶμον εἰς τὸ ὄρος κυρίου, & εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἰα-
κώβ. καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, & πορεύσόμεθα
ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ σιών ἐξελεύσεται νόμος, & λόγος κυ-
ρίου ἐξ ἱερουσαλήμ.

* καὶ κενεῖ δυνάμει τῶν ἐθνῶν. καὶ ἐλέγξει λαὸν πο- 4
λυόν. & συγκόψουσιν τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἀργύρας &
τὰς ζιβυίας αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ ἐλήψεται ἔθνος
ἐπὶ ἔθνος μάχασθαι, καὶ μὴ μάχασθαι ἐπὶ πολεμείν.

* & νῦν ὁ οἶκος τοῦ ἱακώβ, δοῦτε, & πορεύσονται τὰς φωνὰς 5
κυρίου.

* ἀνέκον γὰρ τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν οἶκον τοῦ ἱακώβ. ὅτι ἐνε- 6
πλήθη ὡς τὸ ἀπαρχῆς ἡ χώρα αὐτῶν κληρονομιῶν, ὡς
ἡ τῶν ἀλλοφύλων, & τέκνα πολλὰ ἀλλοφυλὰ ἐχρησθήθη
αὐτοῖς.

* ἐνεπλήθη γὰρ ἡ χώρα αὐτῶν ἀργυρίου & χρυσίου. & 7
οὐκ ἔστιν ὁ δριμύτης τῶν θηραυρῶν αὐτῶν. & ἐνεπλήθη ἡ γῆ
ἰσχύων, & οὐκ ἔστιν ὁ δριμύτης τῶν ἀρμάτων αὐτῶν.

* καὶ ἐνεπλήθη ἡ γῆ βδελυγμάτων τῶν ἔργων τῶν 8
χρῶν αὐτῶν. καὶ πορεύσονται οἱς ἐπ' οἴκῳ τοῦ θεοῦ
καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν. * & ἐκύψον ἀνθρώποι, & ἐταπνύσονται
ἀντὶ τοῦ. καὶ ἐμὴν δυνάμει αὐτοῦ.

* & νῦν εἰσελθετε εἰς τὰς πέτρας καὶ κρύβεσθε εἰς τὴν 10
γῆν, ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ φόβου κυρίου, & ἀπὸ τῆς δόξης
τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ ἀρχὴ τῶν γένων.

* ὅτι ὁ φθαλμοὶ κυρίου ὑψηλοί, ὁ δὲ ἀνθρώπος τα- 11
πνός. & ταπνυνθήσεται τὸ ὕψος τῶν ἀνθρώπων. & ὑψωθή-
σεται κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

30 Quia eritis veluti quercus, cuius folia defluunt, & veluti hortus irriguus qui non habet aquam. 31 Et erit fortitudo impiorum sicut stuppæ lini, & opus manuum eorum sicut scintilla ignis; quæ cum applicantur ad inuicem, ardent ambo simul: sic consumentur im-
pij, & opera eorum praua, & non erit super eis misericordia.

CAPVT II.

Verbum prophetiæ, quod prophetauit Esaias filius Amos super viros Iudæ, & habitatores Ierusalem. 1 Et erit in fine dierum paratus mons domus sanctuarij Domini in capite montiū, & eleuabitur super colles; & confluent vt seruiant super eum, omnia regna. 2 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & ascendamus in montem domus sanctuarij Domini, & in domum maiestatis Dei Iacob, & docebit nos vias, quæ rectæ sunt coram eo: & ambulabimus in doctrina legis eius. quia de Sion exibit lex, & doctrina verbi Domini de Hierusalem. 3 Et iudicabit inter regna, & arguet populos multos, & contudent gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. non leuabit populus contra populum arma, neque discent amplius prælium. 4 Et dicent viri domus Iacob: Venite & ambulemus in doctrina legis Domini. 5 Quia dereliquistis terribilem & fortissimum, qui erat redemptor vester domus Iacob; quia repleta est terra vestra idolis, sicut ab initio; & augures fuerunt sicut Philistim, & in legibus populorum ambulant. 6 Et repleta est terra eorum argento & auro, & non est finis thesaurorum eius, & repleta est terra eorum equis, & non est finis quadrigarum eius. 7 Et repleta est terra eorum idolis, opus manuum suarum adorant, quod parauerunt digiti eorum. 8 Et humiliabitur homo, & infirmabitur fortitudo virorum: ne dimittas eis.

9 Ingentur vt fugiant in petris, & vt abscondantur in puluere à facie timoris Domini, & à splendore gloriæ eius. 10 Oculi sublimis hominis humiliabuntur, & infirmabitur fortitudo virorum: & erit fortitudo Domini solius in tempore illo.

* כי יום ליהוה צבאות על כל גאה ורם ועל כל נשאו שפל :
 * ועל כל ארזי הלבנון הרמים והנשאים ועל כל אלוני הבשן :
 * ועל כל ההרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאור :
 * ועל כל מגדל גבוה ועל כל חומה בצורה :
 * ועל כל אנחות תרשיש ועל כל שכיות החמדה :
 * ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא :
 * והאלילים כלם כליל יחלף :
 * ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד יהוה ומהדר גאווה בקומו לערץ הארץ :
 * ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספואת אלילי זהב אשר עשו לו להשתחוות לחפר פרות ולעטלפים :
 * לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים מפני פחד יהוה ומהדר גאווה בקומו לערץ הארץ :
 * חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא :

ג

* כי הנה האדון יהוה צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים :
 * גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקסם וזקן :
 * שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש :
 * ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בהם :
 * ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד :

12 * Quia dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur.
 13 * Et super omnes cedros Libani sublimes & erectas, & super omnes quercus Bafan.
 14 * Et super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos.
 15 * Et super omnem turrem excelsam, & super omnem murum munitum.
 16 * Et super omnes naues Tharsis, & super Domne quod visu pulchrum est.
 17 * Et incuruabitur omnis sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & eleuabitur Dominus solus in die illa.
 18 * Et idola penitus conterentur.
 19 * Et introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.
 20 * In die illa proiciet homo idola argenti sui, & simulachta auri sui quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas & vespertiliones.
 21 * Et ingredietur scissuras petrarum, & in cauernas saxorum à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.
 22 * Quiescite ergo ab homine, cuius spiritus in naribus eius est, quia excelsus reputatus est ipse.

CAP. III.

1 E Cce enim dominator Dominus exercituum auferet ab Hierusalem, & ab Iudâ validum & fortem, omne robur panis & omne robur aquæ.
 2 * Et fortem, & virum bellatorem, & iudicem, & prophetam, & ariolum;
 3 * Et senem principem super quinquaginta, & honorabilem vultu, & consiliarium, & sapientem de architectis, & prudentem eloquij mystici.
 4 * Et dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabuntur eis.
 5 * Et corruet populus vir ad virum, & vnusquisque ad proximum suum. Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem.

תרגום

12 ארי וזמא דעתיך למיתי מן קדם יי צבאות על כל גינתא ורמי לבא ועל כל חקיפא וימאכון :
 13 ועל כל מלכי עממא חקיפא וחס ינא ועל כל טורני מדינתא :
 14 ועל כל טורניא רמיא ועל כל רמתא מנשלחא :
 15 ועל כל דיתבין במגדל רס ועל כל דשרן בשור ברין :
 16 ועל כל דיתבין בניסי ימא ועל כל דשרן בבירנית שפרא :
 17 וימאך רמות אנשא ויחלש הקוף גברין ותקף יי בלחודותי בעדנא החיא :
 18 וטענא גמירא יסופן :
 19 ויעלון במערות טנריא ובמחלות עפר מן קדם דחילא דיני ומדיו יקרה בעדנא החיא ירחיקון בני אנשא ית טעות כספהון וית טעות דחבהון דעברו להון למסגר לטענא ולצלמנא :
 20 למעל במערות טנריא ובשקיפי כיפא מן קדם דחילא דיני ומדיו יקרה באחגליותיה למתבר רשיעי ארעא :
 21 אהמנעו לכון מלאשתעבדא לאנשא במעבדה דחלא דנשמרת רוח חיון באפוהי ארי יוסא דין הוא קים ומחר לא איתוי וכלמא חשיב הוא :

ג

1 ארי הא רבון עלמא יי צבאות מעדי מירושלם ומיהודה סמך וסעיד כל סמך מיכל וכל סעד משתיו :
 2 גבר וגבר עבר קרב דין וספר ומשתאל וסב :
 3 שר ורב חמשין ונסים אפין ומלך מלך ואמר ומשתמע וחכים וסכלתן בעצא :
 4 ואמנו ונקנא פרנסיהון וחלשיא ושלטון בהון :
 5 ויתגרון עמא גבר בגבר וגבר בחברה ושלטון עלימא בסבא ודשיט בדיקיר :

* Dies enim Domini Sabaoth super omnem
arrogantem & superbum, & super omnem ex-
celsum & sublimem, & humiliabuntur.

* Et super omnem cedrum Libani excelsarū
& sublimium, & super omnem arborem glan-
dis Basan. * Et super montem excelsum, &
super omnem collem excelsum. * Et super om-
nem turrem excelsam, & super omnem murum
excelsum. * Et super omne nauigium maris,
& super omnem aspectum navium pulchritu-
dinis. * Et humiliabitur omnis homo, & ca-
det altitudo hominum, et exaltabitur Dominus
solus in die illa.

* Et manufacta omnia abscondent;

* Inferentes in speluncas & in scissuras pe-
trarum, & in foramina terre, à facie timoris
Domini, & à gloria fortitudinis eius, cum sur-
rexerit confringere terram.

* Nā die illa eiiciet homo abominaciones suas
argenteas et aureas, quas fecerunt adorare va-
na & vesperliones.

* Ingredi in foramina durissimæ petrae, &
scissuras petrarum à facie timoris Domini, & à
gloria fortitudinis eius, cum surrexerit contere-
re terram.

* Quiescite vobis ab homine, cui respiratio
in naribus eius, quoniam in quo reputatus est.

CAP. III.

Ecce iam dominator Dominus Sabaoth au-
feret de Hierusalem & de Iudea validum
& validam, robur panis & robur aquæ:

* Gigantem & fortem, & hominem bella-
torem, & iudicem, & prophetam, & coniecto-
rem, & presbyterum.

* Et principem super quinquaginta, & ad-
mirabilem consiliarium, & sapientem archite-
ctum, & prudentem auditorem.

* Et instituam iuvenes principes eorum, &
illusores dominabuntur eis.

* Et corruiet populus homo ad hominem, &
homo ad proximum suum. offendet puer con-
tra senem, ignobilis contra nobilem.

* ἡμέρα ᾧ κυρίου σαβαώθ, ἐπὶ πάντας υἱοὺς καὶ
ὑπερήφανον, καὶ ἐπὶ πάντας υἱοὺς καὶ μετέωρον. καὶ
ἐπὶ πάντας ἐπὶ πάντων ἐδόντων. καὶ ἐπὶ πάντας
ἐπὶ πάντων καὶ μετέωρον. καὶ ἐπὶ πάντων ἐδόντων βα-
λόντων βασιλῆα. καὶ ἐπὶ πάντων υἱοὺς καὶ ἐπὶ πάντων
ἐπὶ πάντων.

* καὶ ἐπὶ πάντας πύργους καὶ ἐπὶ πάντας
ἐπὶ πάντων.

* καὶ ἐπὶ πάντας πλοῖον θαλάσσης. καὶ ἐπὶ πάντας
ἐπὶ πάντων καὶ ἄλλους. καὶ ἐπὶ πάντας πᾶς ἀνθρώπου,
& πᾶς ἐπὶ πάντων ἀνθρώπων. καὶ ἐπὶ πάντων κύριος
ἐπὶ πάντων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἐπὶ πάντας χεῖρας
ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων.

* εἰσενέγκαντες εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς
ἐπὶ πάντων καὶ εἰς τὰς ἐπὶ πάντων τῆς γῆς, ἀπὸ
ἐπὶ πάντων καὶ ἀπὸ τῆς ἐπὶ πάντων τῆς ἐπὶ πάντων
ἐπὶ πάντων ἀνίστη ἡ ἐπὶ πάντων τῆς γῆς.

* τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκβαλεῖ ὁ κύριος τὰ
ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων ἐπὶ πάντων
ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων ἐπὶ πάντων.

* εἰσελθὲν εἰς τὰς ἐπὶ πάντων τῆς ἐπὶ πάντων
ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων ἀπὸ ἐπὶ πάντων καὶ
ἐπὶ πάντων ἀπὸ τῆς ἐπὶ πάντων τῆς ἐπὶ πάντων
ἐπὶ πάντων ἀνίστη ἡ ἐπὶ πάντων τῆς γῆς. καὶ ἐπὶ
ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων ἀπὸ ἐπὶ πάντων καὶ
ἐπὶ πάντων ἀπὸ τῆς ἐπὶ πάντων τῆς ἐπὶ πάντων
ἐπὶ πάντων ἀνίστη ἡ ἐπὶ πάντων τῆς γῆς.

γ

1. Ἰδοὺ δὲ ὁ κύριος κύριος σαβαώθ ἀφελεῖ ἀπὸ
ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἰσχυρὸν καὶ ἰσχύσαν.
ἰσχυρὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἰσχυρὸν.

2. * γίγαντα καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἀνθρώπον πολεμιστὴν καὶ δι-
κασιπὸν καὶ ἀνθρώπον, καὶ σοφιστὴν καὶ πρεσβύτερον.

3. * καὶ πρῶτον τὰς ἐπὶ πάντων, καὶ θαυμαστὸν σύμβουλον, καὶ
ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων.

4. * καὶ ἐπὶ πάντων νεανίσκους ἀρχοντας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ
ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων.

5. * καὶ συμπεσεῖται ὁ λαός, ἀνθρώπου πρὸς ἀνθρώ-
πον, καὶ ἀνθρώπου πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ. πρὸς
ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων πρὸς τὸν πρὸς ἐπὶ πάντων,
ὁ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἐπὶ πάντων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

10 Quia dies venturus est à facie Domini exercituum super omnes superbos & elatos corde: & super omnes fortes, & humiliabuntur.
11 Et super omnes reges populorum fortes & robustos, & super omnes principes prouinciarum. 12 Et super omnes montes excelsos,
& super omnes colles eleuatos. 13 Et super omnes qui habitant in turre excelsa, & super omnes qui morantur in muro munito. 14 Et su-
per omnes qui habitant in insulis maris, & super omnes qui morantur in palatiis pulcherrimis. 15 Et humiliabitur altitudo hominum, &
infirmabitur fortitudo virorum, & roborabitur Dominus solus in tempore illo. 16 Et idola penitus deficient. 17 Et introibunt in spelun-
cas petrarum, & in cauernas pulueris à facie timoris Domini, & à splendore gloriæ eius, cum reuelatus fuerit vt conterat impios terræ.
18 In tempore illo procul abiicient homines idola sua argentea, & idola sua aurea, quæ sibi fecerant, vt adorarent idola & simulachra.
19 Vt ingrediantur speluncas rupium, petrarumque foramina à facie timoris Domini, & à splendore gloriæ eius, cum reuelatus fue-
rit vt cōterat impios terræ. 20 Cessate vobis ne subiiciamini homini, cum factus fuerit terribilis, cuius spiraculum spiritus vitæ in naribus
eius est. quia hodie est vinus & cras non est, & quasi nihilum reputatus est ipse.

CAPVT III.

Ecce enim dominator seculi Dominus exercituum auferet de Hierusalem & de Iuda fulcimentum & sustentaculum, omne fulcimentum
cibi, & omnem sustentationem potus. 2 Fortem & virum bellatorem, iudicem & scribam, & coniectorem, & senem; 3 Et principem
quinquagenarium, & acceptabilem vultus, & consiliarium, & docentem, & audientem, & sapientem, & prudentem in consilio.
4 Et constituam pueros gubernatores eorum, & infirmi dominabuntur eis. 5 Et irruet populus vir in virum, & unusquisque in
proximum suum; dominabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem.

* כִּי־יִתְפֹּשׂ אִישׁ בְּאֶחָיו בֵּית אָבִיו שְׂמֵלָה לָכֶּה
קָצִין תִּהְיֶה־לָּנוּ וְהַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תִּחַר יָדָךְ׃
* יֵשָׁא בְיוֹם הַהוּא לֹא־אֶהְיֶה חֶבֶשׁ
וּבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שְׂמֵלָה לֹא תִשְׁמַנִּי קָצִין
עִם׃

* כִּי כְשֶׁלָה יְרוּשָׁלַם וַיְהוּדָה נָפַל כִּי־לְשׁוֹנָם
וּמַעַלְלֵיהֶם אֶל־יְהוָה לְמִרוֹת עֲזִי כְבוֹדוֹ׃
* הִכְרַת פְּנֵיהֶם עֲנָתָה כִּם וַחֲטֹאתֶם בְּסֹדֶם הַגִּידוּ
לֹא כִחַדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי־גָמְלוּ לָהֶם רָעוּ׃
* אִמְרוּ צְדִיק כִּי־טוֹב כִּי־פָרִי מַעַלְלֵיהֶם
יֵאָכְלוּ׃

* אוֹי לְרַשְׁעֵרַע כִּי־גָמַל יָדָיו יַעֲשֶׂה לוֹ׃
* עָמִי נִגְשׂוּ מַעֲלָל וְנָשִׁים מַשְׁלוּ בְּו עָמִי
מֵאֲשֶׁר־יִדְּמֵתֵם וְדָרְךְ אֶרְחֵיךְ בִּלְעָד׃
* נִצֵּב לְרִיב יְהוָה וְעַמְּךָ לְדִין עָמִים׃
* יְהוָה בְּמִשְׁפָּט יָבֹוא עִם־זִקְנֵי עָמּוֹ וְשָׂרָיו וְאַתֶּם
בְּעֶרְתֶּם הַפֶּרֶס גִּזְלָה הַעֲנִי בְּבֵיתֵיכֶם׃
* מַלְכֶם תִּדְבְּאוּ עָמִי וּפְנֵי עָנִיִּים תִּטְחַנוּ נָא־אֲדָנִי
יְהוָה צְבָאוֹת׃

* וַיֹּאמֶר יְהוָה יַעֲזֹב כִּי גִבְהוֹ בָנוֹת צִיּוֹן וְתִלְכְּנָה
נְטוּוֹת גְּרוֹן וּמִשְׁקָרוֹת עֵינֵי הַלֹּךְ וְטַפּוֹף תִּלְכְּנָה
וּבְרָגְלֵיהֶם תַּעֲבֹסְנָה׃

* וְשַׁפַּח אֲדָנִי קֶדְקֶד בְּנוֹר צִיּוֹן וַיְהוּדָה פִּתְחוּ
יַעֲרָה׃

* בְּיוֹם הַהוּא יִסֹּר אֲדָנִי אֶת תְּפֹאֶרֶת הָעֵבֶכֶסִים
וְהַשְׁבִּיכִים וְהַשְׁהֲרָנִים׃

* הַנְּטָפוֹת וְהַשְּׂרוֹת וְהָרַעְלוֹת׃

* וְהַפָּאִרִים וְהַצְעֲדוֹת וְהַקְשָׁרִים וּבֵתִי הַנֶּפֶשׁ
וְהַלְחָשִׁים׃

* הַטֵּב עוֹר וְנִזְמֵי הָאָף׃

6 Apprehendet enim vir fratrem suum do-
mesticum patris sui, & dicet: Vestimentū
tibi est, princeps esto noster: ruina autem
hæc sub manu tua.

7 * Respondebitque in die illa dicens: Non
sum medicus, & in domo mea non est pa-
nis, neque vestimētum. nolite constituere
me principem populi.

8 * Ruit enim Hierusalem & Iudas conci-
dit, quia lingua eorū & adinuentiones eo-
rum contra Dominū vt prouocarent ocu-
los maiestatis eius.

9 * Agnitio vultus eorum respondebit eis,
& peccatum suum quasi Sodoma prædica-
uerunt, nec absconderunt. Væ animæ eo-
rum: quoniam reddita sunt eis mala.

10 * Dicit iusto quoniam bene, quoniam
fructum adinuentionum suarum comedet.

11 * Væ impio in malum. retributio enim
manuum eius fiet ei.

12 * Populum meum exactores sui spoliaue-
runt, & mulieres dominatæ sunt eis. Po-
pule meus qui te beatum dicūt, ipsi te de-
cipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.

13 * Stat ad iudicandum Dominus, & stat
ad iudicandos populos.

14 * Dominus ad iudicium veniet cum se-
nibus populi sui & principibus eius. Vos
enim depasti estis vineam, & rapina pau-
peris in domo vestra.

15 * Quare atteritis populum meum, & fa-
cies pauperum cominolis, dicit Domi-
nus exercituum?

16 * Et dixit Dominus Deus: Pro eo quod
eleuatæ sunt filia Sion, & ambulauerunt
extento collo, & nutibus oculorum ibant,
& plaudebant, & ambulabant, & pedibus
suis composito gradu incedebant:

17 * Decaluaabit Dñs verticem filiarū Sion,
& Dominus crinem earum nudabit.

18 * In die illa auferet Dñs ornamentum cal-
ciametorum, & lunulas, & torques, &

19 monilia, & armillas. & mitras, & discrimi-
nalia, & periscelides, & murenulas, &

20 olfactoriola, & inares. & annulos, &
gemmas in fronte pendentes.

תרגום

6 ארי יחוד גבר באחיו מורעית בית אביו למימר כסו אית לך רב חחי עלנא ומגביהא תרא חחי תחור ידך
והוא למימר לית אנא כשר למהוי ריש ובביתי לית מא דאיכול ולית מא דאתפסי ולא המננני רב על עמא

7 ארי אתקלו יחבי ירושלם ואנש יהודה גלו ארי ממלל פמהון ואגר עובדיהון גלו קרם ויי מרגזין קרם יקרה
אשתמורעות אפיהון בדינא אסתר בהון וחטאיהון בסדומאין קבלין ולא מנעין ואי לנפשחון ארי גרמו דחיתי להון בישתא

8 אמרו לצדיקא טוביכון ארי פרי עובדיהון ושתלסון
עמי וסרכוהי בווהי כמעללי כרמא וכמרי חובא שלטו בה עמי משכחך אטעין ואורח שבילך קלקלו

9 עתיד למרן ויי ומתגלי למעבד פורענות דין מן עממא
ויי בדינא ועול ית סבי עמה וסרכוהי ואחתן אנסתון ית עמי חטוף מסכנא בבחיכון

10 מה לכוון דאחתן מסכנן ית עמי ואפי חשיכא מכלן אחון ומיתן בדיניהון אמר ויי אלהים צבאות
ואמר ויי חלף דאתברכא בנת ציון ואולן מריסן צואר ומסרכון ענין אולן ובפתחן מקפן וברגליהן מרגזן

11 וישעבד ויי וקרת בנת ציון ויי וקרת יערי
בעדנא תהיא יערי ויי ית השבחת מסנא ושביסא וסבכא
כלילא ושירי רגליא וקולמוסא וקדשוא וחליטתא
ענקתא וטלילא

* Quia apprehendet homo fratrem suum, vel domesticum patris sui, dicens: Vestimentum habes, princeps esto noster, & cibus meus sub te sit.

* Et respondens in die illa dicit: Non ero tuus princeps. non enim in domo mea est panis neq; vestimentum, nō ero princeps populi huius.

* Quia corruit Hierusalem, & Judea concidit, & lingue eorum cum iniquitate, quæ erga Dominum, non credentes. quare nunc humiliata est gloria eorum. * Et confusio vultus eorum, restitit eis. at peccatum suum quasi Sodomorum annunciauerunt & manifestauerūt. Væ anime eorum, quoniam consuluerunt consilium malum contra se.

* Dicentes: Alligemus iustū, quoniā inutilis nobis est. igitur fructus operū suorum comedent.

* Væ iniquo, mala secundum opera manuum eius accident ei.

* Populus meus, exactores vestri deuorant vos, & exactores dominantur vestri. populus meus, beatificantes vos decipiunt vos, & semitas pedum vestrorum conturbant.

* Sed nunc constituetur ad iudicium Dominus, & statuet ad iudicium populum suum.

* Ipse Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi, & cum principibus suis. vos autem quid incendiistis vineam meam: & rapina pauperis in domibus vestris?

* Quid vos iniuria afficitis populum meum, et faciem mendicorum confunditis? dicit dominator Dominus exercituum.

* Hæc dicit Dominus: Pro eo quod exaltate sunt filie Sion, & ambulauerunt excelsō collo, & in nutibus oculorum & itinere pedum simul trahentes tunicas, & pedibus simul ludentes. * Et humiliabit Dominus dominatrices filias Sion, & Dominus nudabit turpitudinem ipsarum in die illa. * Et auferet Dominus gloriam vestimenti earum, & tunicas fimbriatas,

* Et torques, & bullam, & ornatum faciei earum, * Et compositionem ornatus gloriae, & olfactoriola, & armillas, & discriminalia.

* Et annulos, & dextralia, & in aures.

* ὅτι ἡ ἀλήθεια ἀνθρώπος ὁ ἀδελφεὸς αὐτοῦ, ἢ ὁ οἰκίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ λέγων, ἱμάτιον ἔχει, & δρχηγὸς γένος ἡμεῶν, καὶ τὸ βρῶμα τὸ ἐμὸν ὑπὸ σέ ἐστι.

* καὶ ἀποκριθεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐρεῖ, ὅτι ἐμοὶ οὐ δρχηγός, & γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐστὶν ἄρτος, ἐδὲ ἱμάτιον, ὅτι ἐμοὶ δρχηγός ὁ λαὸς τέτοιο.

* ὅτι ἀνέτειλεν ἐργὸν ὁ λαὸς, καὶ ἰουδαία συνεπέπλωκε, & αἱ γλῶσσαι αὐτῶν μὲτ' ἀνομιᾶς τὰ πρὸς κύριον ἀπέφθελλαν. διότι νῦν ἐταπεινώθη ἡ δόξα αὐτῶν.

* καὶ ἡ αἰχμὴ ὁ πρῶτος αὐτῶν οὐτέστι αὐτοῖς. τὴν δ' αἰμαρτίαν αὐτῶν ὡς ὁδόν αὐτῶν ἀνῆγειλαν καὶ ἐνεφάνισαν. καὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, διότι βεβέβηκον βελῶν πο-

νηρῶν καὶ ἑαυτῶν * εἰπόντες, δέσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δρχηγὸς ἡμῶν ἐστὶ. τῶν τε τῶν χυμῶν αὐτῶν ἐργῶν αὐτῶν φάγον. * οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ, πονηρῷ καὶ τῷ ἔργῳ τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ.

* λαὸς μου, & πρῶτοι υἱοὶ κατὰ μῶν υἱοῦ μου, καὶ ἀπαίδωντες κυριεύουσιν υἱοῦ μου. λαὸς μου, & μακαρίζοντες υἱοῦ μου πλανῶσιν υἱοῦ μου. καὶ τὰς τρίβους τῶν ποδῶν υἱοῦ μου ἐκταράσουσιν. * ἀλλὰ νῦν κατεσθήσεται εἰς κρίσιν κύριος. & σήσει εἰς κρίσιν τὸν λαὸν αὐτοῦ.

* αὐτοῖς κύριος εἰς κρίσιν ἤξει μετ' τῶν πρεσβυτέρων ὁ λαὸς καὶ μετ' τῶν δρχόντων αὐτοῦ. υἱοῖς δ' ἐνεπυρίσαι τὸν ἀμπελῶνά μου, & ἡ ἀρπαγὴ ὁ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις υἱοῦ μου; * τί υἱοῖς ἀδικεῖτε τὸν λαὸν μου, καὶ τὸ πρῶτον τῶν πτωχῶν καὶ αἰχμῶν; φησὶν κύριος κύριος στρατιῶν.

* τὰ δὲ λέγει κύριος, ἀνὴρ ὃν ὑψώθησαν αἱ θυγατέρες αὐτοῦ, & ἐπορεύθησαν ὑψηλὰ τραχήλῳ καὶ ἐν ἰδίᾳ σιν ὀφθαλμοῦ καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν αὐτῶν ὡς οὐρανὸς καὶ ὡς τοῖς ποσὶν αὐτῶν παίζουσαι.

* καὶ ταπείνωσεν κύριος δρχέτας θυγατέρας αὐτοῦ. & κύριος ἀνακαλύψει τὸ αἰχμῶμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

* καὶ ἀφελεί κύριος τὴν δόξαν ὁ ἱματισμὸς αὐτῶν, & ὁ κόσμῶν, & ὁ μὴδισμός, & ὁ κάθεμα, & τὸν κόσμον ὁ πρῶτος αὐτῶν, & τὴν σωθεῖσιν ὁ κόσμος τὸ δόξης. καὶ ὁ χιτῶνας & τὰ ψέλια & τὰ ἐμπλόκια. καὶ ὁ δακτυλίσκος, & τὰ ὀφειδέα, & τὰ ἐνώπια,

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Apprehendet enim vir fratrem suum, de cognatione domus patris sui, dicens: Vestimentum tibi est, princeps esto noster, & potestas hæc erit sub manu tua. * Respondebit in tempore illo dicens: Non sum sufficiens ut sim princeps, & in domo mea non habeo quod comedam, neque quo operiar, ne constituatis me principem super populum. * Quia offenderunt habitatores Hierusalem, & viri Iuda transmigrati sunt, quia eloquium oris sui, & merces operum suorum manifesta sunt coram Domino, prouocant enim maiestatem eius.

* Agnitio enim vultus eorum in iudicio testificatur contra eos, & peccata eorum quasi Sodomitarum prædicant, & non desinunt. Væ anime eorum, quoniam ipsi fuerunt causa quod venerit eis malum. * Dicite iustis: Beati estis vos, quia fructus operum suorum retribuetur eis. * Væ impiis, quorum opera mala sunt, quia retributio manuum suarum reddetur eis. * Populum meum exactores sui exspoliauerunt, quasi vindemiantes vineam, & quasi fœneratores dominati sunt ei. Popule meus, qui te laudant, decipiunt te, & viam semitæ tuæ dissipant. * Iudicaturus est Dominus, & reuelabit se, ut faciat ultionem iudicii in populos. * Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui, & exactoribus eius: vos autem diripuistis populum meum, rapina pauperis in domibus vestris est.

* Quid vobis est quod depauperatis populum meum; & facies pauperum atteritis, ut in causa sua pereant? dicit Dominus exercituum. * Et dixit Dominus: Pro eo quod eleuatae sunt filiae Sion, & ambulauerunt extenso collo, & stibio linitis oculis ibant, & crinibus circumuolutis, & pedibus suis prouocantes:

* Prosternebat Dominus gloriam filiarum Sion, & Dominus gloriam earum auferet.

* In illo tempore auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, * Et monilia, & armillas manuum, & mitras. * Et discriminalia, & armillas pedum, & murenulas, & in aures, & olfactoria. * Et annulos, & gemmas.

* המחלצות והמעטפות והמטפות והחרושים:
* הגלינים והסדינים והצניפות והרדידים:
* והיה תחת בשם מק יהיה ותחת חגורה נקפה
ותחת מעשה מקשה קרחה ותחת פתיגיל בחגרת
שק כי תחרת יפי:

* מתוך בחרב יפלו וגבורתך במלחמה:
* ואנו ואכלו פתחיה ונקתה לארץ תשב:

ד

* והחזיקו שבע נשים באיש אחד ביום ההוא
לאמר לחמנו נאכל ושמלרנו נלבש רק יקרא
שמן עלינו אסף חרפתנו:

* ביום ההוא יהיה צמח יהוה לצבי ולכבוד ופרי
הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל:
* והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קרוש
יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם:

* אסירחך אדני את צאת בנות ציון ואת דמי
ירושלם ידח מקרבה ברוח משפט וברוח בער:
* וברא יהוה על כל מכון הר ציון ועל מקראה
ענן יומם ועשן וננה אש להכרה לילה כי על
כל כבוד חפזה:

* וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור
מורם וממטר:

ה

* אשירה נא לירידי שירת דודי לכרמו כרם
היר לירידי בקרן בן שמן:

* ויעזקו ויסקלו ויטעו שרץ ויבן מגדל
בתוכו וגם יקב חצב בו ויקן לעשות ענבים ויעש
באשים:

* ועתה ישב ירושלם ואיש יהודה שפטו נא
ביני ובין כרמי:

תרנוס יונת

22 כחוננו ושופנו ולבורנקא ומחכא: 23 ומחונא וקרטיסא וכתנא: 24 ויהי אחר דתנא יתבין בסמין ותמסי
ואחר דתנא אסרן פסיקא יתא רשמן דמחא וחלף אקפוח פתא גזוז ריש וחלף דתנא מחלכין בגינא יסרן סקין דא פרענא דתעבר
מנהו ארי טענה בשפריהון: 25 שפר גבריך בחרבה ותקטלון ועברי נצחניך בקרבה: 26 ויעדון ויסופון חרעי קרנא ותמרוקן ארעא
ותחרוב: 1 ויתקפן שבע נשין בגברא חד בעדנא ההיא למיסר מדילנא ניכול ומדילנא נחכסי לחוד ותקרי שמך
עלנא כנוש חסדנא: 2 בעדנא ההיא יהי משיחא דניי לחדנא וליקר ועברי אוריתא לרבו ולתשבחה לשוכת ישראל: 3 ויהא דישתאר
יהוב לציון ודעבר אוריתא ותקרי בירושלם קרוש ותאמר לה כל דכתוב לחיי עלמא יחזי בנחמיה ירושלם: 4 אס יעזי ויית
תגאלת בנת ציון וית אשורי דם זכאי דבירושלם וגלי מנה במימר דין ובמימר גמירא: 5 ויברי יי על כל מקדש טורא דציון ועל אחר
בית שכינתה ענן יקר ויהי מטל עלוהי ביממא ואמיטתא חיהור כאשא שלהובי כלילא ארי יתיר מן יקרא דאמיר לאיתארה עלוהי שכינתא
חתי מנהא עלוהי בגנת: 6 ועל ירושלם חתי מטלת ענני לאטלא עלוהי בימם משרב ולבית סחר ולגנא מורמיר וממטר:
7 אסר נביא אשכחה כען לישראל דמתיל לכרמא ורעה דאברהם רחמי תשבחת רחמי לכרמיה עמי חכמי
ישראל יתבחת להון אחסנא בטור דם בארע שמנא: 2 וקדשתנן ויקרחתנן וקומחתנן כמצב גפן בחירא ובגית מקדשי ביניהון ואף
מרבית יתבחת לכפרא על חטאיהון אמרת דיעבדון עובדין טבין ואנת אבאשו עובדיהון: 3 נביא אמר להון תא בית ישראל
מרדון אוריתא ולא אכן למחב וכען יתבי ירושלם ואנש יהודה דינו כען קדמי דינא מן עמי:

22 * Et mutatoria, & palliola & lintheamina
23 & acus. * Et specula, & sindones, & vittas,
& theristra.

24 * Et erit pro suavi odore fector, & pro zo-
na funiculus, & pro crispanti crine calui-
cium, & pro fascia pectorali cilicium.

25 * Pulcherrimi quoque viri tui gladio ca-
dent, & fortes tui in proelio. * Et moerebunt
atque lugebunt portae eius, & desolata in
terra sedebit.

CAP. IIII.

1 **E**T apprehendent septem mulieres viri
A vnum in die illa dicentes: Panem nostrum
comedemus, & vestimentis nostris operie-
mur: tantummodo inuocetur nomen tuum
super nos: aufer opprobrium nostrum.

2 * In die illa erit germen Domini in magni-
ficentia, & gloria: fructus terrae sublimis, &
exultatio his qui saluati fuerint de Israel.

3 * Et erit omnis qui relictus fuerit in Sion,
& residuus in Hierusalem, sanctus vocabi-
tur, omnis qui scriptus est in vita in Hie-
rusalem.

2 * Si abluerit Dominus sordem filiarum
Sion, & sanguinem Hierusalem lauerit de
medio eius in spiritu iudicii & spiritu ar-
doris.

5 * Et creabit Dominus super omnem locum
montis Sion, & ubi inuocatus est, nubem
per diem, & fumum & splendorem ignis
flamantis in nocte. super omnem enim
gloriam protectio.

6 * Et tabernaculum erit in vmbraculum
diei ab aestu, & in securitatem & absconfio-
nem a turbine & a pluuia.

CAP. V.

1 **C**Antabo dilecto meo canticum patre-
A lis mei, vineae suae: Vineae facta est dile-
cto meo, in cornu filio olei.

2 * Et sepiuit eam, & lapides elegit ex ea, & Math. 18
C plantauit vineam electam. et edificauit
turrin in medio eius, & torcular extruxit
in ea. Et expectauit vt faceret vuas, & fecit
3 labruscas. * Nunc ergo habitatores Hie-
rusalem & viri Iuda, iudicate inter me &
vineam meam.

²² Et circumpurpurea & clauatam purpurā, & vestimenta per domum, et perspicua laconica. ²³ Et byssina & hyacinthina & coccinea, & byssum cum auro & hyacintho contextam, et palliola clausa. ²⁴ Et erit pro odore suauis puluis, & pro zona funiculo cingeris, & pro ornatu capitis aureo caluiciū habebis propter opera tua: et pro tunica clauata purpurea, præcingeris cilicio: & filius tuus pulcherrimus quē diligis, gladio cadet. ²⁵ Et fortes vestri gladio cadent, et humiliabuntur. ²⁶ Et lugebunt theca ornatus vestri, & derelinqueris sola, et ad terram proster-neris.

CAP. IIII.

ET apprehendent septem mulieres hominem unum, in illa die dicentes: Panem nostrum comedemus & vestimenta nostra induemur: veruntamen nomen tuum vocetur super nos, aufer opprobrium nostrum. ² In die illa illucabit Deus in consilio cum gloria super terrā ut exaltet & glorificet quod reliquū est Israhel.

³ Et erit quod relictum est in Sion, & quod residuum est Hierusalem: sancti vocabuntur omnes qui scripti sunt in vitam in Hierusalem.

⁴ Quia abluet Dominus sordem filiorum et filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem emundabit de medio eius, in spiritu iudicij & spiritu ardoris. ⁵ Et veniet, & erit omnis locus montis Sion, & omnia quæ in circuitu eius obumbrabit nubes per diem & sicut fumi et lucis ignis ardentis nocte, omni gloria protegetur. ⁶ Et erit in umbram ab æstu & in protectione & in abscondito à duricie & pluuia.

CAP. V.

Cantabo iam dilecto meo canticū dilecti mei vineæ suæ: Vineæ facta est dilecto, in cornu in loco pingui. ² Et maceriam circumposui, et vallum feci, et plantaui vineam electam, et edificauī turrīm in medio eius, & torcular fodi in eo, & expectaui ut faceret vuam, & fecit spinas.

³ Et nunc inhabitantes Hierusalem & homo Iuda, iudicate iam in me & inter vineam meam.

¹² καὶ τὰ περιπόρφυρα & τὰ μετοπόρφυρα, καὶ τὰ ἱπ-
βλήματα καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ διαφανῆ λακωνικά.
²³ & τὰ βύσσινά καὶ τὰ ὑακίνθινα καὶ κόκκινα, & τὴν
βύσσον σὺν χρυσίῳ καὶ ὑακίνθῳ συγκατασκευασμένῳ, καὶ
²⁴ θέρμερα κατάκλυστα. καὶ ἔσται ὁ δὲ ὅς μὴς ἡδλείας
κοινοῦ, καὶ ἀντιζώνης, χοινίῳ ζώσῃ, καὶ ὁ δὲ τὸ κόσμου
τῆ κεφαλῆς & χρυσείου, φαλάκρωμα ἔξῃς διὰ τὰ ἔργα
σου, & ὁ δὲ τὸ χιτὼν & μετοπορφόρου, περὶ ζώσῃ σάκ-
κον. & ὁ δὲς σου ὁ κάλλιστος ὃν ἀπαπᾶς, μαχαίρα πεσεῖ.
²⁵ & ὁ ἰσχυροῦς μὲν μαχαίρα πεδυνᾷται, καὶ ταπεινωθή-
²⁶ σθαι. καὶ πενθήουσιν αἱ θῆκαι & κόσμος ὑμῶν & κατα-
λεφθήσῃ μόνῃ καὶ εἰς τὴν γῆν ἐδραφισθήσῃ.

δ'

¹ Καὶ Ἰησήφον ἐπὶ τὰ γυναῖκες ἀνδρώπε εἰός. ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λείψασαι, τὸν ἀρτόν ἡμῶν φαγόμεθα καὶ
τὰ ἱμάτια ἡμῶν περιβαλέμεθα, πλὴν τὸ ὄνομά σου κε-
κλήσθω ἐφ' ἡμᾶς. ἀφελε τὸν ὀνειδισμόν ἡμῶν.
² ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ Ἰησάμψος θεὸς ἐν βελῇ μὲν
δόξης Ἰησὶ τῇ γῆς & ὑψώσῃ καὶ ὀρξάσῃ τὸ καταλεφθὲν
³ Ἰσραὴλ. καὶ ἔσται τὸ καταλειφθὲν ἐν σιών καὶ τὸ κα-
ταλειφθὲν ἱερουσαλήμ. ἄγιοι κληθήσονται πάντες
⁴ γραφόντες εἰς ζώην ἐν ἱερουσαλήμ. ὅτι ἐκπλυνεῖ
κύριος τὸν ῥύπον τῶν ὑμῶν καὶ τῶν θυγατέρων σιών. καὶ τὸ
αἷμα ἱερουσαλήμ ἐκκαθαρεῖ ἐκ μέθου αὐτῆς, ἐν πνύ-
⁵ ματι κρίσεως, καὶ πνύματι καύσεως. καὶ ἡ ἔξῃς ἔσται
πᾶς ὁ πῦρ & ὁ ὄρεσις σιών, καὶ πάντα τὰ περικύκλω αὐτῆς
σκιᾶσει νεφέλη ἡμέρας καὶ ὡς καπνοῦ καὶ φωτὸς πυρὸς
καὶ οὐροῦ κυκτὲς, πάσῃ τῇ δόξῃ σκεπαθήσεται.
⁶ καὶ ἔσται εἰς σκιάν ὑπὸ καύματος καὶ ἐν σκέπῃ καὶ ἐν
ὑποκρύφῳ ὑπὸ σκληρότητος καὶ ὑέος.

ε'

¹ Ἀσώ δὲ τὰ ἡγαπημῶν μου ἄσμα & ἀπαπᾶς με τὸ
ἀμπελῶνι αὐτῶν. ἀμπελῶν ἐγγήθη τὰ ἡγαπημῶν, ἐν κέ-
² ρατι ἐν τῷ πόνῳ. καὶ φραγμὸν περιέθηκα καὶ ἐχαρά-
κωσα, & ἐφύτευσα ἀμπελον σωρήχ. & ὡκοδόμησα πύρ-
γον ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ περιελύον ὄρυζα ἐν αὐτῶν. καὶ ἔ-
³ μείνα & ποιῆσαι σαφυλῶν καὶ ἐποίησεν ἀκρόθας καὶ
νῦν οἱ ἐνοικούντες ἱερουσαλήμ & ἀνθρώπος & ἰερεὺς, κείναι
δὲ ἐν ἐμοὶ καὶ ἀναμένον & ἀμπελῶνός μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²² Tunicas & palliola, & lintheamina, & acus.²³ Et specula, & sindones, & coronas, & theristra.²⁴ Et in loco ubi erant aromata, tabefactio erit; & in loco ubi ligabant zonas, erunt stigmata percussione, & pro circumuoluto crine erit tonsio capitis, & pro eo quod ambulabant in superbia, accingentur saccis. Hæc vindicta sumetur ex eis, quia fornicatae sunt in pulchritudine sua.²⁵ Pulcherrimi viri tui gladio occidentur, & victores tui in bello.²⁶ Et destruentur & peribunt in

CAPVT IIII.

ET apprehendent septem mulieres virum vnum in tempore illo, dicentes: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos: aufer opprobrium nostrum.

² In tempore illo erit Christus Domini in³ Et qui relictus fuerit, reuertetur ad Sion, & factor legis sustentabitur in Ierusalem. Sanctus vocabitur omnis qui scriptus fuerit ad vitam æternam: videbit consolatio- nem Ierusalem.⁴ Si abstulerit Dñs sordem filiarum Sion, & effundentes sanguinem innocentem, qui sunt in Ierusalem transmigraverit de medio eius, in verbo iudicij & in verbo consummationis.⁵ Et creabit Dominus super omne sanctuariū montis Sion, & super omnem

locū domus maiestatis suæ, nubē gloriæ: quæ erit obumbrans super eum in die, & caliginē splendoremq; tāquā ignis flammæ in nocte: quoniā

ampliori gloria quā dixit ut adduceret super eum, maiestas eius erit protegens super eum in protectione.

⁶ Et super Hierusalem obum-

brabit nubibus, ut sit umbra super eum in die ab æstu, & in domum refugij etiam ad protegendum à turbine & à pluuia.

Dixit propheta: Cantabo nunc Israhel, qui cōparatus est vineæ, semini Abraham dilecti mei, canticum dilecti mei, vineæ suæ. Populus meus dilectus meus Israhel, dedi eis hæreditatem in monte excelso, in terra pingui.

² Et sanctificaui eos, & honorificaui eos, & sustentaui eos,

sicut plantationem vitis electæ; & ædificaui sanctuarium meum in medio eorum. Altare quoque meū dedi ad propitiandum super peccata

eorum: præcepi eis ut facerent opera bona, & ipsi iniquè egerunt in operibus suis.

³ Propheta dic eis: Ecce domus Israhel recefferunt à lege, & nolunt conuerti. Nunc autem habitatores Hierusalem & viri Iuda, iudicate nunc iudicium inter me & populum meum.

* מה לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו מדוע
 קויתי לעשות ענבים ויעש באשים :
 * ועתה אודיעה נא אתכם את אשר אני עשה
 לכרמי הסר משוכתו והיה לבער פרץ גדרו והיה
 למרמס :
 * ואשיתו בזה לא יזמר ולא יעדרו עלה שמיר
 ושיתו על העבים אצה מהמטיר עליו מטר :
 * כי כרם יהיה צבאות בית ישראל ואיש יהודה
 נטע שעשעיו ויקו למשפט והנה משפח לצדקה
 והנה צדקה :
 * הוי מגיעי בית בכיר שדה בשדה יקריבו עד
 אפס מקום והושבתם לבדכם בקרב הארץ :
 * באזני יהיה צבאות אם לא בתים רבים לשמה
 יהיו גדלים וטובים מאין יושב :
 * כי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וזרע חמר
 יעשה איפרי :
 * הוי משכימי בבקר שבר ירדפו מאחרי בנשף
 יין ידליקם :
 * והיה כנור ונבל תה וכליל ויין משתיהם ואת
 פעל יהיה לא יביטו ומעשר ידיו לא ראו :
 * לכן גלה עמי מבלי דעתי וכבודו מתי רעב
 והמונו צחצח צמא :
 * לכן הרחיבה שאל נפשה ופערה פיה
 לבלי חק וירד הדרה והמונה ושאוונה ועלו
 בה : * וישח אדם וישפל איש ועיני גבהים
 תשפלנה :
 * ויגבה יהוה צבאות במשפט והאל הקדוש
 נקדש בצדקה :
 * ורעו כבשים כדברם וחרבור מחים גרים
 יאכלו :

4 * Quid est quod debui ultra facere vineæ
 meæ, & non feci ei? an quod expectaui ut
 faceret vvas, & fecit labruscas?
 5 * Et nunc ostendam vobis quid ego fa-
 6 ciam vineæ meæ. Auferam sepem eius &
 erit in direptionem. diruam maceriam
 eius, & erit in conculcationem.
 6 * Et ponam eam desertam. non putabi-
 tur & non fodietur: & ascendent super eam
 vepres & spinæ; & nubibus mandabo ne
 pluant super eam imbrem.
 7 * Vineæ autem Domini exercituum do-
 mus Israel est, & viri Iuda germen eius de-
 lectabile. Et expectaui ut faceret iudiciū;
 & ecce iniquitas: & iustitiam; & ecce cla-
 mor.
 8 * Væ qui coniungitis domum ad domū,
 9 & agrum agro copulatis vsque ad termi-
 num loci. Nunquid habitabitis vos soli in
 medio terræ?
 9 * In auribus meis sunt hæc, dicit Domi-
 nus exercituum: Nisi domus multæ deser-
 tæ fuerint grandes & pulchræ absque ha-
 bitatore.
 10 * Decem enim iugera vinearum facient
 lagunculam vnā, & triginta modij semen-
 tis facient modios tres.
 11 * Væ qui confurgitis manē ad ebrietatem
 sectandam & potandum vsque ad vespe-
 ram ut vino æstuetis. * Cithara & lyra &
 tympanum & tibia & vinum in conuiujs
 vestris, & opus Domini non respicitis, nec
 opera manuum eius consideratis.
 13 * Propterea captiuus ductus est populus
 14 meus, quia non habuit scientiā, & nobiles
 eius interierunt fame, & multitudo eius siti
 15 exaruit. * Propterea dilatauit infernus ani-
 mam suam, & aperuit os suum absq; vllō
 termino. Et descendent fortes eius & popu-
 lus eius & sublimes gloriosiq; eius ad eum.
 15 * Et incuruabitur homo & humiliabitur
 16 vir, & oculi sublimium deprimentur. * Et
 exaltabitur Dñs exercituum in iudicio, &
 Deus sanctus sanctificabitur in iustitia.
 17 * Et pascentur agni iuxta ordinē suum, &
 deferta in vbertatē versa aduenæ comedēt.

תרגום יונתן

4 מה טבא אמרת למעבד עוד לעמי ולא עבדת להון מדין אמרת דיעבדון עובדין טבין ואנת אבאשו עובדיהון :
 5 וכען אחוי כען
 6 לכן ית דאנא עתיד למעבד לעמי אסלק שכינתי מנהון ויהון למבז אתרע בית מקדשהון ויהון לדיש :
 7 ואשוינתו רטישין לא יסתערות
 8 ולא יסתמכות ויהון מטלטלין ושביקין ועל נביאנא אפקד ולא יתנבון עליהון נבואה :
 9 ויהנה נצבא דתרחייה אמרת דיעבדון דינא והא אנסיס דיעבדון זכו והא אנת מסגן חובין :
 10 וי דמקפין ביתא על ביתא חקל אנסא בחקלהון מקרבין ואמרין עד דנחסן כל אתר ומדמן דיתבון כלחודיהון בגו ארעא :
 11 אמר נביא באדני הויתי שמע כד אתגזרת דא מן קדם ייי צבאות אם לא בתין סגיאין לצדו יהון רברבין וטבין מבלי יתב :
 12 ארי בחובא ולא יהבו מעשריא בית עטר אשכרין דכרם יעבדון ביתא חרד ובית כור זרע יעבד חלת סאין :
 13 וי דמקדמן בצפרא למשחי חמר עתיק רדפין מאתרין למפטר מרמשיין על שויהון חמר אנסא מדליק להון :
 14 והוי על ידי כנר ונבל קהרום אבובא וחמרא משתיהון ובאורייתא דיי לא אסתכלו ועובד גבורתיה לא חזו :
 15 ככן גלי עמי מבלי דעתא ויקריהון מיתין בכפנא וסגויהון כבצרותא בצחותא :
 16 וזלית סוף ונחתו יקריהון וסגויהון ואתרגושהון ודמקין בהון :
 17 וי צבאות דינא ואלהא קדישא קדיש בוכותא :
 18 ויתפרנסון צדיקנא כמא דאמיר עליהון וסגון ונכסי רשיענא צדיקנא יחסנן :

* Quid faciam ultra vinea mea, & non feci eis? quoniam expectavi ut faceret vinas, fecit autem spinas. * Nunc ergo nunciabo vobis, quid ego faciam vinea mea: Auferam maceriem eius & erit in direptionem, & destruiam murum eius, & erit in conculcationem.

* Et dimittam vineam meam, & non putabitur neque fodietur, & ascendet in eam sicut in incultam terram vepres: et nubibus mandabo ne pluant in eam imbrem. * Nam vinea Domini Sabaoth, domus Israel est, & homo Iuda novella plantatio dilecta. expectavi ut faceret iudicium; fecit autem iniquitatem, & non iustitiam, sed clamorem. * Vae qui coniungitis domum ad domum, & agrum ad agrum appropinquantes, ut proximo auferat aliquid. nunquid habitabitis soli super terram? * Audita sunt enim in aures Domini Sabaoth hæc. Si enim fuerint domus multe, in desertum erunt magna & pulchra, & non erunt qui habitent in eis.

* Vbi enim operantur decem iuga bouum, facient lagunculam unam; & qui seminat artabas sex, faciet mensuras tres.

* Vae qui surgitis mane & siceram sequentes, expectantes vespem. nam vinum succedet eos. * Cum enim cithara & psalterio & tympanis & tibiis vinum bibunt, at opera Domini non respiciunt, & opera manuum eius non considerant.

* Igitur captivus populus meus factus est; quia non cognoverunt ipsi Dominum, et multitudo facta est mortuorum, propter famem & sitim aquæ.

* Et dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum ut non cesset, & descendent incliti & magni & diuites, & exultans in ea.

* Et humiliabitur homo, & inhonorabitur vir, & oculi sublimes humiliabuntur.

* Et exaltabitur Dominus Sabaoth in iudicio, & Deus sanctus glorificabitur in iustitia.

* Et pascentur direpti quasi tauri, & deserta eorum qui capti sunt agni comedent.

* τί ποιήσω ἐπὶ τῇ ἀμπελῶνί μου, ἥ ὅκ' ἐποίησα αὐτῇ· διότι ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ σαφυλῶ, ἐποίησε δ' ἀκανθάς.

* νῦν εἰς ἀγγελῶν δὴ ὑμῶν, τί ἐγὼ ποιήσω τῇ ἀμπελῶνί μου; ἀφελὼ τὴν φραγμὸν αὐτῆς καὶ ἔσαι εἰς διαρπαγὴν. καὶ καθελὼ τὴν τεῖχον αὐτῆς ἥ ἔσαι εἰς κατάπημα. * καὶ δυνήσω τὴν ἀμπελῶνά μου, καὶ ἔμὴν τμηθῇ, ἥ μὴ σκαφῇ. (ὥς δυνάσῃ) εἰς αὐτὴν ὡς εἰς χέρον ἀκανθα. καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελέσμαι ἥ μὴ βρέξαι εἰς αὐτὴν ὕετον. * ὁ γὰρ ἀμπελὼν κυρίου Σαβαώθ, οἶκος τοῦ ἱσραὴλ ἐστὶ, καὶ ἄνθρωπος Ἰσραὴλ νεόφυτον ἡγαπημένον. ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κείσιν, ἐποίησε δ' ἀνομίαν καὶ ἐδικαιοσύνην, ἀλλὰ κεραιλῶ.

* καὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα ἔ πλησίον ἀφελῶνται π. μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς.

* ἡκούθη γὰρ ταῦτα κυρίου σαβαώθ ταῦτα. εἰ γὰρ ἤρῳνται οἰκίαι πολλαί, εἰς ἔρημον ἔσονται μεγάλαι καὶ καλαί, καὶ ὅκ' ἔσονται οἱ ἐνοικῶντες ἐν αὐταῖς.

* ἔγερῶν δὲ λέκα βούην ποιήσει κεραιμὸν ἐν, καὶ ὁ ἀπείρων ἀρτάβας ἔξ, ποιήσει μέτρα τρία.

* καὶ οἱ ἐγερμένοι τὸ πρῶτον καὶ τὸ σίκερον διώκοντες, οἱ μύροντες τὸ ὄψιν. ὁ γὰρ ὁ κύριος συγκαύσει αὐτοὺς.

* μὴ γὰρ καθάρας καὶ ψαλτήρις καὶ τυμπανῶν καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνεσι. τὰ δ' ἔργα κυρίου ὅκ' ἐμβλέπουσι, ἥ ταῖς ἔρσιν τῶν χειρῶν αὐτῆς ἐκατανοοῦσι.

* τίνυν αἰχμαλώτους ὁ λαός μου ἐγενήθη, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι αὐτοὺς τὸν κύριον. ἥ πληθύνῃ ἐχρήθη νεκρῶν, διὰ λιμὸν καὶ δίψαν ὕδατος.

* καὶ ἐπλάτυνεν ὁ ἄδης τὴν ψυχὴν αὐτῆς, καὶ διήνοιξεν τὸ σῶμα αὐτῆς τοῦ μὴ διαλιπεῖν. καὶ κατεβήθη οἱ ἐνδρόσοι καὶ οἱ μεγάλοι καὶ οἱ πλέστοι καὶ ὁ ἀγαλλιάμενος ἐν αὐτῇ.

* καὶ ταπεινωθήσεται ἄνθρωπος, καὶ ἀπμαθήσεται δυνῆς, καὶ ὀφθαλμοὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται.

* καὶ ὑψωθήσεται κύριος Σαβαώθ ἐν κρίματι, καὶ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος δοξαθήσεται ἐν δικαιοσυνῇ.

* καὶ βοσκηθήσονται οἱ διηρπασμένοι ὡς ταῦροι. καὶ τὰς ἐρήμους τῶν ἀπειλημένων ἀγρῶν φάγονται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quod bonum dixi ut facerem populo meo quod non fecerim eis? & cum præciperem eis ut facerent opera bona, quare ipsi fecerunt opera mala? Nunc autem annuncio vobis quod ego facturus sum populo meo. Tollam maiestatem meam ab eis, & erunt in direptione: conteram domum sanctuarij eorum, & erunt in conculcationem. * Et ponam eos derelictos. non erit eis sustentaculum nec fulcimentum; & erunt transigantes & derelicti. Prophetis quoque mandabo ne prophetizent super eos prophetiam. * Quia populus Domini exercituum Israel est, & viri Iuda plantatio latitiae eius. Dixi ut facerent iudicium, & ecce facti sunt calumniatores; & ut facerent iustitiam, & ecce ipsi multiplicantes peccata. * Vae qui coniungunt domum domui, agrum violenter agro suo copulant, & dicunt: Donec possideamus omnem locum: existimantes quod habitabunt soli in medio terræ. * Dixit Propheta: In auribus meis audiui, siquidem decretum est hoc à facie Domini exercituum, Si non domus multa in desolationem erunt, grandes & bonæ absque habitatore. * Et propter peccatum non soluendi decimas, locus decem iugerum vineæ faciet lagunculam unam, & locus ubi seminatur corus sementis, faciet tria lata. * Vae qui cōsurgunt mane ad bibendum, vinum vetus sectantes, & remorantes discessum vesperi in cubilibus suis. vinum rapinae incendit eos. * Et fuit cū cithara & psalterio, & lyra, & organo, & vino conuiuia eorum: & in lege Domini non contemplantur, & opus potentiae eius non respiciunt.

* Propterea captivus ductus est populus meus, eo quod non habuit scientiam, & nobiles eorum pereunt fame, & multitudo eorum in siccitate & in siti. * Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum sine fine, & descenderunt nobiles eorum, & multitudo eorum, & tumultus eorum, & qui fortis est in eis. * Et humiliabitur homo, & infirmabitur fortitudo fortium, & oculi sublimes humiliabuntur. * Et roborabitur Dominus exercituum in iudicio, & Deus sanctus sanctificabitur in iustitia. * Et pascentur iusti sicut dictum est de eis, & multiplicabuntur, & substantias impiorum iusti possidebunt.

18 * הוֹי מִשְׁכֵּי הָעֵץ בְּחַבְלֵי הַשּׁוֹא וְכַעֲבוֹת הָעֵנֶלָה
 חֲטָאֵהוּ :
 19 * הֲאֹמְרִים יִמְהַר יְחִישׁוּ מַעֲשֵׂהוּ לְמַעַן
 נִרְאֶה וְתִקְרַב וְתִכְוָאֵה עֲצָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
 וְנִדְעָה :
 20 * הוֹי הָאֹמְרִים לְרַע טוֹב וּלְטוֹב רַע שְׁמִים חֶשֶׁךְ
 לְאוֹר וְאוֹר לְחֶשֶׁךְ שְׁמִים מֵר לְמַתּוֹק וּמַתּוֹק
 לְמֵר :
 21 * הוֹי חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם וְנִגְדַּ פְּנֵיהֶם נְבוֹנִים :
 22 * הוֹי גְּבִירִים לְשִׁתּוֹרֵי יָיִן וְאֲנָשִׁי חֵיל לְמִסְךְ
 שֶׁכֶר :
 23 * מִצְדִּיקֵי רָשָׁע עֶקֶב שָׁחַד וְצִדְקָתָם צְדִיקִים
 יִסִּירוּ מִמֶּנּוּ :
 24 * לֵכֵן כָּאֵכָל קֶשׁ לְשׁוֹן אֵשׁ וְחֶשֶׁשׁ לִהְבֵּה יִרְפָּה
 שְׂרָשִׁם כִּמְקַיִם וְהִיא וּפְרִתָּהּ כְּאֵבֶק יַעֲלֶה כִּי מֵאִסּוֹ
 אֶת־תּוֹרַת יְהוָה צְבָאוֹת וְאֶת אִמְרַת קְדוֹשׁ
 יִשְׂרָאֵל נִצְּצוּ :
 25 * עַל־כֵּן חָרָה אֵף־יְהוָה בְּעַמּוֹ וַיִּטְּ יָדוֹ עָלָיו וַיִּכְהוּ
 וַיִּרְגְּזוּ הַהָרִים וְהַיְּבֵלִים בְּסוֹחָהּ בְּקֶרֶב חוּצוֹת
 בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב אָפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה :
 26 * וְנִשְׂא־נֶס לְגוֹיִם מִרְחֹק וּשְׂרָק לֹא־מִקְצֵה הָאָרֶץ
 וְהִנֵּה מִהֲרָה קָל יָבוֹא :
 27 * אֵין עֵינָהּ וְאֵין כּוֹשֶׁל כּוֹלֵל יָנוּם וְלֹא יִישָׁן וְלֹא
 נִפְתָּח אָזְנוֹ וְלֹא חִלְצוֹ וְלֹא נָתַק שְׂרוּךְ נַעֲלָיו :
 28 * אֲשֶׁר חָצְיוֹ שְׁנוֹנִים וְכָל־קִשְׁתָּיו דְּרָכוֹת פְּרִסוֹת
 סוֹסָיו כֶּצֶר נִחְשָׁבוּ וּגְלָגְלָיו כְּסוּפָה :
 29 * שֶׁאֵנָה לֹא־כִלְבִּיא וְשֶׁאֵנָה כְּכַפִּירִים וַיִּנְהָם וַיִּאָּחַז
 טָרֶף וַיִּפְלִיט וַיִּאֵין מִצִּיל :
 30 * וַיִּנְהָם עָלָיו בַּיּוֹם הַהוּא כִּנְהַמְתִּים וַיִּנְבֹּט לְאָרֶץ
 וְהִנֵּה חֶשֶׁךְ צַר וְאוֹר חֶשֶׁךְ בְּעֵרִיפִיה :

18 * Væ qui trahitis iniquitatem in funicu-
 lis vanitatis, & quasi vinculū plaustrī pec-
 catum.
 19 * Qui dicitis: Festinet. & citò veniat opus
 eius vt videamus: & appropiet, & veniat
 consilium sancti Israel, & sciemus illud.
 20 * Væ qui dicitis malum bonum, & bonū
 malum, ponentes tenebras lucem, & lu-
 cem tenebras: ponentes amarum in dulce,
 & dulce in amarum.
 21 * Væ qui sapientes estis in oculis vestris,
 & coram vobismetipsis prudentes.
 22 * Væ qui potentes estis ad bibendum vi-
 num, & viri fortes ad miscendā ebrietatē. Prou. 27. c.
 23 * Qui iustificatis impiū pro muneribus,
 & iustitiam iusti aufertis ab eo.
 24 * Propter hoc sicut deuorat stipulam lin-
 gua ignis, & calor flammæ exurit, sic radix
 eorum sicut fauilla erit, & germen eorum
 vt puluis ascendet. Abiecerunt enim legē
 Domini exercituum, & eloquium sancti
 Israel blasphemauerunt.
 25 * Ideo iratus est furor Domini in populū
 suum, & extendit manum suam super eū,
 & percussit eum. Et conturbati sunt mon-
 tes, & facta sunt morticinia eorum quasi
 sterces in medio platearum. In his omni-
 bus non est auersus furor eius, sed adhuc Inf. 9.
 manus eius extenta. * Et eleuabit signum
 in nationibus procul, & sibilabit ad eū de
 finibus terræ: & ecce festinus velociter ve-
 niet. * Non est deficiens neque laborans
 in eo: non dormitabit, neque dormiet, neq;
 soluetur cingulum renū eius, neque rum-
 petur corrigia calciamenti eius.
 28 * Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus
 eius extenti. Vngulæ equorum eius vt fi-
 lex, & rotæ eius quasi impetus tempesta-
 tis. * Rugitus eius vt leonis, rugiet
 vt catuli leonū. Et frendet & tenebit præ-
 dam, & amplexabitur, & non erit qui
 eruat.
 30 * Et sonabit super eum in die illa sicut
 sonitus maris. Aspiciemus in terrā, & ecce
 tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata
 est in caligine eius.

תרגום יונתן

18 * וַיִּדְמֶשְׁרֵן לְמַחְשֵׁי צִבְחָר נִגְדִין חֻבְזִין בְּחַבְלֵי לְמֵא אֲזִלִין וְסָגְז עַד דְּתִקְפִּין וְכִגְדִילַת עֲגֵלְתָּא חֻבְזִין :
 19 * דְּאִמְרִין לְרִשְׁיָעִיא דְּמַצְלִחִין בְּעֵלְמָא חֲדָין אַחֲזָן טְבִיָּא
 וְלַעֲנֻתְנִיא אִמְרִין אַחֲזָן רִשְׁיָעִיא חֵלָא בְּמִיתִי נְהוּרָא לְצִדְקִיא וְחֶשֶׁךְ לְרִשְׁיָעִיא וּבְכִסְמוֹן פְּתִיגִיא לְעִבְדֵיהוֹן וַיִּתִּי מִרְרָא לְרִשְׁיָעִיא
 וַיִּדְעוֹן דְּבִסּוּפָא מִרִיר חֲטָאָה לְעִבְדָּהּ :
 20 * וַיִּדְמֶשְׁרֵן לְרִשְׁיָעִיא וְכִסְמוֹן פְּתִיגִיא לְעִבְדֵיהוֹן וַיִּתִּי מִרְרָא לְרִשְׁיָעִיא
 21 * וַיִּדְמֶשְׁרֵן לְרִשְׁיָעִיא וְכִסְמוֹן פְּתִיגִיא לְעִבְדֵיהוֹן וַיִּתִּי מִרְרָא לְרִשְׁיָעִיא
 22 * וַיִּדְמֶשְׁרֵן לְרִשְׁיָעִיא וְכִסְמוֹן פְּתִיגִיא לְעִבְדֵיהוֹן וַיִּתִּי מִרְרָא לְרִשְׁיָעִיא
 23 * מוֹכֵן לֵה לְחִיבָא חֵלָף דְּמִקְבִּלִין מִנָּה מִמּוֹן דְּשִׁקְר וּזְכוּת וּכְבִּיא בְּרִשָׁע מַעֲדִין מִנָּהוֹן :
 24 * בְּכֵן יִתְאַקְלוֹן כְּקֶשׁ
 בְּאִשְׁתָּא וְכַעֲמִירָא בְּשִׁלְחוֹבִיתָא בְּסִגִּי תִקְפִּחוֹן כְּשִׁכְז וַיְהִי וּמִמּוֹן אֲנִסִּיחוֹן כְּאֵבֶקָא דְּפִרְחָא אֲרִי קֶצֶוּ בְּאִזְרִיתָא דִּי צְבָאוֹת וַיִּתְּ מִימֵר קְדִישָׁא
 דִּישְׂרָאֵל רַחֲמֵי :
 25 * עַל־כֵּן חָרָה רִגְזָא דִּי צְבָאוֹת בְּעַמָּה וְאֲרִים מִחַתְגְּבוּרָתָהּ עֲלֵיהוֹן כִּד מִתְנַן וְעוֹי טוֹרִיא וְהוּאָה נְבִילָתָהוֹן מִשְׁגָּרָן
 בְּסוֹחִיתָא בְּגוֹ שׁוֹקֵיָא בְּכָל־דָּא לֹא־חֲבִי מִחוּבִיחוֹן דִּיחֻב רִגְזִיה מִנָּהוֹן וְעַד דְּעֵן מִתְקַפִּין מִרְדִּיחוֹן וְעוֹד מִחַתְגִּיה עֲתִידָא לְאַחֲפָרְעָה מִנָּהוֹן :
 26 * וַיִּקְוֹף אֶת־לְעַמְמִיא מִרְחִיק וַיְכַלִּי לֵה מִסּוּפִי אֲרֻעָא וְהָא בְּפִרְעֵי מֶלֶךְ בְּמִשְׁרִיתָהּ בְּעֵנִין קָלִילִין וַיִּתִּי :
 27 * לִית דְּמִשְׁלָהּ וְלִית דְּמִתְקַל
 בֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא־יִדְמָךְ וְלֹא־יִשְׁחָרִי וְלֹא־חֲרָצִיה וְלֹא־חֲתָפְסָק עֲרַקְתָּ מִסְּנֵה :
 28 * דִּי גִרְרוּהִי מִחֲרָפִין וְכָל־קִשְׁתָּתִּיה מִתִּיחוֹן פְּרִסָּתָּה סוֹסוֹתִיה
 בְּטִגְרָא תִקְיָא וּגְלָגְלֵיהִי קָלִילִין הָא כְּעֵלְעִלָא :
 29 * נְהוּמִי לֵה כְּאִרְיָא וַיִּנְהָם כְּבִר אֲרִיָּן וַיִּכְלִי וַיִּיחָדוּר בְּזָא וַיִּשְׁיֹב וְלִית דְּמִצִּיל :
 30 * וַיִּנְהָם עָלָיו בְּעֵדָא דְּרִשְׁיָעִיא סְעִיד מִיָּבִי אֲרֻעָא עָקָא דְּאִתִּי עֲלֵיהוֹן בְּרִס צִדְקִיא דִּיחֻב בְּשִׁעָתָא
 וְהִיא יִתְכַסֵּן מִן קֶרֶם בִּישְׁתָּא :

* Væ qui trahitis peccata quasi funiculo longo, & quasi iugi corrigia vitula iniquitates.

* Qui dicitis: Cito appropinquet, quæ faciet ut videamus. et veniat consiliū sancti Israel ut sciamus. * Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum dulce, et dulce amarum.

* Væ sapientes in ipsis, & coram seipsis scientes.

* Væ potentes vestrum, bibentes vinum, & potentes miscentes siceram.

* Iustificantes impium propter munera, & iustum iusti tollentes. * Propter hoc quemadmodum comburetur stipula à carbone ignis & comburetur à flamma resoluta, radix eorum quasi pulvis erit, & flos eorum sicut pulvis ascendet. Non enim voluerunt legem Domini Sabaoth; sed oraculum sancti Israel exacerbauerunt.

* Et iratus est furor Domini Sabaoth contra populum suum, et iniecit manum suam super eos, & percussit eos, & exacerbati sunt montes, & facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio viae: & in omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius excelsa.

* Ergo eleuabit signum in gentibus procul, & sibilabit eos ab extremo terra, & ecce cito leuiter veniunt.

* Non esurient, neque laborabunt, neque dormitabunt, neque dormient, neque soluent cingula eorum à lumbis suis, neque rumpentur corrigiæ calciamentorum eorum.

* Quorum sagittæ acutæ sunt, & arcus eorum extenti: pedes equorum eorum ut solida petra reputati sunt. rotæ curruum eorum quasi tempestas.

* Impetum faciunt ut leones, & asiterunt sicut catuli leonis: & apprehendet & clamabit quasi fera, & euicet, & non erit liberans eos.

* Et clamabit propter ipsos die illa, sicut vox maris inundantis, & inspicient in caelum supra & infra, & ecce tenebræ duræ in indigentia eorum.

* καὶ ὅτι ἡπικώμενοι τὰς ἀμαρτίας ὡς χοινὴ μακρὰ, ὥς ζυγὶ ἰμῶν δαμάλεως τὰς δυνάμεις.

* λέγοντες, ὅτι τάχῃ ἐγγιστάτω ἃ ποιήσει ἵνα ἴδωμεν. καὶ ἐλθέτω ἡ βελὴ τοῦ ἀγίου ἰσραὴλ ἵνα γινώμεν.

* οὐαὶ ὅτι λέγοντες ὅτι πονηρὸν καλόν, καὶ ὅτι καλὸν πονηρὸν, ὅτι τιθέντες ὅτι σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος, ὅτι πικρὸν τὸ πικρὸν γλυκύ, ὥς τὸ γλυκὺ πικρὸν.

* οὐαὶ ὅτι ὁφροὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἡπισήμονες.

* οὐαὶ οἱ ἰσχυρόντες ὑμῶν, οἱ πίνοντες τὸν οἶνον, ὥς οἱ δυνάσται οἱ κεραυνώτες ὅτι σίκερα.

* οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἐνεκὸν δώρων καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἰροῦντες.

* διὰ τοῦτο ὃν τρόπον καυθήσεται καλάμη ὑπὸ πυρός, ὥς συκαυθήσεται ὑπὸ φλογὸς πυρὸς, ἡ ῥίζα αὐτῶν ὡς χνὼς ἔσται, καὶ τὸ δῶδ' αὐτῶν ὡς κομιότης ἀναθήσεται. ὃ γὰρ ἡτέλησεν τὸν νόμον κυρίου σαβαώθ, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ ἀγίου ἰσραὴλ παρώξυνον.

* καὶ ἐθυμώθη ὁ κύριος σαβαώθ ἡπὶ τὸν λαὸν αὐτῶν. καὶ ἐπέβαλεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς καὶ παρώξυνθη ὁ ὄρη, καὶ ἐχρήθη τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν ὡς κοπρία ἐν μέσῳ ὁδοῦ. καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔκ ἀπεσπάθη ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή.

* τοιγαροῦν ἀρεῖ σύσημον ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῖς μακροθύν, καὶ συρεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἄκρας τῆς γῆς. καὶ ἰδοὺ ταχὺ κέφως ἔρχονται.

* ἐπεινάθουσιν ἐξ' κοπιάθουσιν ἐξ' νυσάζουσιν ἐξ' κοιμηθήσονται, ὥς λύθουσι τὰς ζώνας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὀσφύων αὐτῶν, οὐδ' οὐμὴ ῥαγάσιν οἱ ἰμῶντες τῶν ὑποδημάτων αὐτῶν. ὡς τὰ βέλη ὁξεία ἐστὶ, καὶ τὰ τόξα αὐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ.

οἱ πόδες τῶν ἵππων αὐτῶν ὡς σερὰ πέτρα ἐλογχίσθησαν. οἱ τροχοὶ τῶν ἀρμάτων αὐτῶν ὡς καταιγίς,

* ὁρμῶσιν ὡς λέοντες καὶ παρέσησαν ὡς σκύμοι λέοντες. ὥς ἡπλήψεται βοήσας ὡς θηρίον ὥς ἐκβαλεῖ, ὥς ὅτι ἔσται ὁ ῥόμος αὐτοῦ.

* καὶ βόησει δι' αὐτοὺς τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡς φωνὴ θαλάσσης κυμαίνουσης. καὶ ἐμβλέψονται εἰς τὸν οὐρανὸν ὀρώ καὶ κάτω. καὶ ἰδοὺ σκότος πληρὸν ἐν τῇ ἀπορίᾳ αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

18 Væ qui incipiunt pusillū peccare, trahentes peccata in funiculis vanitatis, augētur & crescūt donec fortiora facta sint, & quasi vinculū plaustrī peccata. 19 Qui dicunt: Quando festinabit & reuelabitur miraculū eius ut videamus, & appropiet, & veniat cōsiliū sancti Israel, & sciamus illud? 20 Væ qui dicunt impiis qui prosperantur in saeculo hoc: Vos estis boni. & mansuetis dicunt: Vos estis impij. Itaque cum venerit lux iustis & tenebræ impiis, dulcia erunt verba legis operantibus ea. et veniet amaritudo impiis, & scient quia in fine erit amarū peccatū, facientibus illud. 21 Væ sapientibus in oculis mentis suæ, & coram semetipsis prudentes. 22 Væ qui potentes sunt ad bibendum vinum, & viri diuitiarum, ad inebriandum se vino veteri. 23 Qui iustificat impium, eod quod recipiunt ab eo mammonam iniquitatis, & iustitiā iustorum malignè auferunt ab eis. 24 Propterea confluentur sicut stipula in igne, & sicut manipulus in flamma, in multitudine fortitudinis eorum, quasi vlcus erit, & pecunia rapinæ eorum, sicut fauilla quæ volat. quoniam detestati sunt legem Domini Sabaoth, & Verbum sancti Israel abominati sunt. 25 Propterea iratus est furor Domini in populum suum, & leuauit plagam fortitudinis suæ super eos: quando percussit eos, & commoti sunt mōtes, & fuerunt cadauera eorum proiecta quasi stercus in medio platearum. In omnibus his non sunt conuersi à peccatis suis, ut auerteretur furor eius ab eis; sed adhuc scelera eorum inualescunt: & rursus plaga eorum futura est, ut vindictam sumat ab eis. 26 Et eleuabit signum in populis à longè, & clamabit ad eum à finibus terræ: Et ecce cito veniet rex cum exercitu suo sicut nubes leues. 27 Non erit deficiens neque corruens in eo: non dormitabit neque dormiet, neque soluetur cingulum lumborum eius, neque rumpetur corrigia calceamenti eius. 28 Cuius sagittæ acutæ, & omnes arcus eius extenti: vngulæ equorum eius sicut petra fortissima, & rotæ eius veloces sicut tempestas. 29 Rugitus eius sicut leo, rugietque sicut filius leonis, & clamabit & apprehendet prædam, & auferet, & nō erit qui eruat. 30 Et sonabit super eum in tempore illo sicut tumultus populi. Quod si quesierint impij auxilium ab habitatoribus terræ, tribulatio veniet super eos. Veruntamen iusti qui erunt in illa hora, protegentur à facie mali.

* בשנת מור המלך עזיהו ואראה את אדני
 ישב על כסא רם ונשא ושליו מלאים אר-
 ההיכל:
 * שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש
 כנפים לאחד בשתיים יכסה פניו ובשתיים יכסה
 רגליו ובשתיים יעופף:
 * וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יהוה
 צבאות מלא כל הארץ כבודו:
 * וינעו אמורת הספים מקול הקורא והביר
 ימלא עשן:
 * ואמר אוי לי כי נדמיתי כי איש טמא שפתים
 אנכי ובתוך עס טמא שפתים אנכי ישב כי אר-
 המלך יהוה צבאות ראו עיני:
 * ויעף אלי אחד מן השרפים וכידור צפר
 במלקחים לקח מעל המזבח:
 * ויגע על פי ואמר הנה נגע זה על שפתך וסר
 עונך וחטאתך תכפר:
 * ואשמע את קול אדני ואמר את מי אשלח ומי
 ילך לנו ואמר הנני שלחני:
 * ויאמר לך ואמרת לעם הוה שמעו שמוע ואל-
 תבינו וראו ראוי אל תדעו:
 * השמן לב העס הוה ואזני הכבד ועיני השע
 פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב
 ורפא לו:
 * ואמר עד מתי אדני ואמר עד אשר אס-
 ערים מאין יושב ובתים מאין אדם והאדמה
 תשארה שממה:
 * ורחק יהוה את האדם ורבה העוזבה בקרב
 הארץ:

1 IN anno quo mortuus est rex Ozias, vi-
 A di Dominum sedentem super solium ex-
 celsum & eleuatū, & ea quæ sub ipso erant
 replebant templum.

2 * Seraphim stabant super illud: sex alæ
 vni, & sex alæ alteri. duabus velabant fa-
 ciem eius, & duabus velabant pedes eius,
 & duabus volabant.

3 * Et clamabant alter ad alterum, & dice-
 bant: Sanctus sanctus sanctus Dominus
 B Deus exercituum: plena est omnis terra glo-
 ria eius.

4 * Et commota sunt superliminaria cardi-
 num à voce clamantis, & domus repleta
 est fumo.

5 * Et dixi: Vē mihi, quia tacui: quia vir pol-
 lutus labiis ego sum, & in medio populi
 polluta labia habentis ego habito: & re-
 gem Dominum exercituum vidi oculis
 meis.

6 * Et volauit ad me vnus de Seraphim, &
 in manu eius calculus, quem forcipe tulerat
 de altari.

7 * Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit
 C hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, &
 peccatum tuum mundabitur.

8 * Et audiui vocē Domini dicentis: Quem
 mittam, & quis ibit nobis? & dixi: Ecce
 ego, mitte me.

9 * Et dixit: Vade, & dices populo huic:
 Audite audientes & nolite intelligere, &
 videte visionem & nolite cognoscere.

10 * Excæca cor populi huius, & aures eius
 aggraua, & oculos eius claude, ne fortè vi-
 deat oculis suis, & auribus suis audiat, &
 corde suo intelligat, & conuertatur & sa-
 nem eum.

11 * Et dixi: Usquequo Domine? Et dixit:
 Donec desolentur ciuitates absque habi-
 tatore, & domus sine homine, & terra re-
 linquetur deserta.

12 * Et longè faciet Dominus homines, &
 multiplicabitur quæ derelicta fuerat in me-
 dio terræ.

Math. 13
 b.
 Mar. 4. d.
 Luc. 8. b.
 Act. 28. f.
 Rom. 11. b.

תרגום יונתן

1

1 בשנת מלכא עזיהו אמר נביא חזיתי ית וקרא דיין שרי על כרסי רם ומנשל בשמי מרומא ומיון וקרה אהמלי היכלא:
 2 שמשין קדישין ברומא קדמוהי שחא גפון שחא גפון לחד כהרין מכסי אנפיהי ולא חזי ובחרין מכסי רגלוי ולא מחזיו ובחרין
 3 שמשין: ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש בשמי מרומא בית שכינתה קדיש על ארעא עובד גבורתה קדיש לעלם ולעלמי עלמא
 4 ויעו אילות ספי היכלא מקל מלולא וביה מקדשא אהמלי אמישחא:
 5 ואמרת נוי לי ארי חבת ארי גבר חב לאזכחא אנא ובגו עמא דמנעל בחובין אנא יתב ארי ית שכינת מלך עלמא ויי צבאות
 6 ואשחדי לותי חר מן שמשא ובפמה ממלל דקבל מן קדם דשכינתה על כרסי וקרא בשמי מרומא על מן מדבחא:
 7 וסדר בפומי ואמר הא שניתי ית פתגמי נבואתי בפוסך ויעדן עניך וחסאך יתכפרון:
 8 ושמעת ית קל מימרא דיין דאמר מן דאשלח לאתנבאח ומן ייול לנא ואמרת הא אנא שלח יתי:
 9 ודין דשמעין משמע ולא מסחכלין וחזן מחזן ולא ידעין:
 10 טפש לבא דעמא חרין ואדנוהי יקר ועינוהי טמס דלמא יחזון
 11 ואמרת עד אימתי יי ואמר עד דיעדון קרנא מכלי יתב
 12 וירחק יי ית בני אנשא וחסגי צדיקא בגיה דארעא:

CAP. VI.

ET factū est anno quo mortuus est rex Ozias: ¹ vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena domus gloria eius.

² Et Seraphim stabant in circuitu eius: sex ale vni & sex ale vni, & quidē duabus velabant faciem, at duabus velabant pedes, et duabus volabant.

³ Et clamabant alter ad alterū, & dicebant: Sanctus sanctus sanctus Dominus Sabaoth: plena omnis terra gloria eius.

⁴ Et eleuatum est superliminare à voce qua clamauerunt, & domus impleta est fumo.

⁵ Et dixi: O miser ego quia compunctus sum, quia homo existens & immunda labia habens, in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum Sabaoth vidi oculis meis.

⁶ Et missus est ad me vnus ex Seraphim, & in manu habebat carbūculum, quem forcipe tulit de altari.

⁷ Et tetigit os meum, & ait: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferet iniquitates tuas, peccata tua mundabit.

⁸ Et audiui vocem Domini dicentis: Quem mittā, & quis ibit ad populum istum? & dixi: Ecce ego sum, mitte me.

⁹ Et dixit: Vade, & dic populo huic: Auditū audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non videbitis.

¹⁰ Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus suis grauit̃ audierunt, & oculos suos clauferunt, ne fortē videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertant se, & sanem eos.

¹¹ Et dixi: Vsq̃ue quo Domine? & ait: Donec desolentur ciuitates vt non habitentur, & domus vt non sint homines, & terra relinquatur deserta. ¹² Et post hac longē faciet Deus homines, & multiplicabuntur derelicti super terram.

¹ Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς ὀζίας, εἶδον τὸν κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνῳ ὑψηλοῦ καὶ ἐπερμήρε, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ.

² καὶ Σεραφείμ εἰσῆκισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἐξ πτέρυγες τῶ ἐνὶ καὶ ἐξ πτέρυγες τῶ ἐνὶ, καὶ ταῖς μὲν δυνσὶ κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον, ταῖς δὲ δυνσὶ κατεκάλυπτον τοὺς πόδας, καὶ ταῖς δυνσὶν ἐπέτρωτο.

³ καὶ ἐκέκραγον ἑαυτοῦς τὸ ἑαυτοῦ, καὶ ἔλεγον, ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος (αβαώ), πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ.

⁴ καὶ ἐπήρθη τὸ ὑπερθύρον ἀπὸ τῆς φωνῆς ἧς ἐκέκραγον. καὶ ὁ οἶκος ἐνεπλήθη καπνοῦ.

⁵ καὶ εἶπον, ὦ τάλας ἐγὼ ὅτι κατὰ νύκτα. ὅτι δὴ θρωπος ὢν καὶ ἀκαθάρτα χεῖλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτα χεῖλη ἔχοντος ἐγὼ οἶκα, & τὸν βασιλέα κύριον σαβωώ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

⁶ καὶ ἀπεσάλη πρὸς με ἐν τῶν σεραφείμ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου.

⁷ καὶ ἥψατο τὸ σῶματός μου, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ὁμιλίαις σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαρεύσιν.

⁸ καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς κυρίου λέγοντος, τίνα ἀποσείλω, καὶ τίς πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τούτον; & εἶπον, ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι, ἀποσείλον με.

⁹ καὶ εἶπεν, πορεύθητι, & εἶπον τῷ λαῷ τέτω, ἀκοῇ ἀκούετε, καὶ οὐ μὴ σωεῖτε. καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ¹⁰ ἐπαχυώθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ οὐκ ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἐκάνυσαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσῃ & τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι & ἰάσωμαι αὐτούς.

¹¹ καὶ εἶπα, ἕως πότε κύριε, & εἶπεν, ἕως δὴ ἐρημώθωσι πόλεις ὧς τὸ μὴ κατοικεῖσθαι, καὶ οἶκοι ὧς τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώποις, καὶ ἡ γῆ καταλειφθήσεται ἐρημική.

¹² καὶ μὴ ταῦτα μακροῦς ὁ θεὸς οὐκ ἀνθρώποις, καὶ πληθυνθήσονται ἐγκαταλειφθέντες ἐπὶ τῆς γῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAPVT VI.

IN anno quo percussus est rex Ochozias, dixit propheta: Vidi gloriam Domini habitantem super solium excelsum, & eleuatum in caelis excelsis, & de splendore gloriae eius replebatur templum.

² Ministri sancti stabant in excelsis in conspectu eius; sex ale vnique; duabus velabat vnusquisq; faciem suā vt nō videret, & duabus velabat pedes suos vt nō videretur, & duabus ministrabat. ³ Et clamabat alter ad alterū, & dicebant: Sanctus in caelis excelsis, domo maiestatis eius. sanctus super terram opus potentiae eius: sanctus in seculum, & in secula seculorum Dominus exercituum: plena est omnis terra splendore gloriae eius.

⁴ Et commota sunt superliminaria cardinum templi à voce loquentis, & domus sanctuarij repleta est caligine. ⁵ Et dixi: Vā mihi quia peccaui: quoniam vir peccator sum ad increpandū, & in medio populi polluti peccatis ego habito. quia gloriam maiestatis regis seculi, Domini exercituum, viderunt oculi mei.

⁶ Et volauit ad me vnus de ministris, & in ore eius eloquium quod susceperat à facie maiestatis eius qui habitat in throno gloriae in caelis celsitudinis supra altare. ⁷ Et disposuit verba in ore meo, & ait: Ecce posui verba prophetiae meae in ore tuo, & auferentur iniquitates tuae, & peccata tua dimittentur.

⁸ Et audiui vocem verbi Domini dicentis: Quem mittam ad prophetandum? & quis ibit nobis? & dixi: Ecce ego, mitte me. ⁹ Et ait, Vade & dic populo huic, Qui audientes audiunt & non intelligunt, & videntes vidēt & nesciunt.

¹⁰ Infatua cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne fortē videant oculis suis, & auribus suis audiant, & cordibus suis intelligant: conuertantur, & dimittetur eis.

¹¹ Et dixi: Vsq̃ue quo Domine? Et ait: Donec desolentur ciuitates absque habitatore, & domus absque homine, & terra deserta sit & desoletur. ¹² Et longē faciet Dominus filios hominis, & multiplicabitur desolatio in medio terrae.

וְעוֹד בָּה עֲשִׂירֶיהָ וְשִׁבְרָהּ וְהִיתָה לְבַעַר כְּאֵלֶּה
וּכְאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָהּ מִצִּבְרוֹתָ בָּם זֶרַע קֹדֶשׁ
מִצִּבְתָּהּ :

ז

וַיְהִי בַיּוֹמִי אֲחֻז בֶּן יוֹתָם בֶּן עֲזִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
עָלָה רִצְיִן מֶלֶךְ אֲרָם וּפָקַח בֶּן רַמְלִיָּהוּ מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה עָלֶיהָ וְלֹא יָכַל לְהִלָּחֵם
עָלֶיהָ :

וַיִּגַּד לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר נָחָה אֲרָם עַל אֶפְרַיִם
וַיִּנָּע לִבָּבָהּ וּלְבַב עַמּוֹ כִּנְוָע עֲצֵי יַעַר מִפְּנֵי רוּחַ :

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵל יִשְׁעִיָּהוּ צֵא נָא לִקְרֹאת אֲחֻז
אֶתְּהָ וְשָׂאֵר יְשׁוּבֵי בְנֵי אֶל קִצְרוֹ תַעֲלֶה תְּהַרְכֶּבָהּ
הָעֲלִיזָה אֶל מִסְלַח שְׂדֵה כּוֹבֵס :

וַאֲמַרְתָּ אֵלָיו הֲשִׁמְרָה וְהִשְׁקֵט אֶל תִּירָא וּלְבָבְךָ
אֶל יֶדְךָ מִשְׁנֵי זִנְבוֹתָ הָאוֹדִים הָעֹשִׂים הָאֵלֶּה
בְּחַר־י אֶף רִצְיִן וְאֲרָם וּבֶן רַמְלִיָּהוּ :

וַיַּעַן כִּי יַעֲזֹז עָלֶיךָ אֲרָם רַעַה אֶפְרַיִם וּבֶן רַמְלִיָּהוּ
לֵאמֹר :

נַעֲלָה בִיהוּדָה וְנִקְיָצְנָה וְנִבְקַעְנָה אֵלֵינוּ
וְנִמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ אֶת בֶּן טַבָּאֵל :

כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה לֹא תִקּוּם וְלֹא תִהְיֶה :
כִּי רֹאשׁ אֲרָם דִּמְשֵׁק וְרֹאשׁ דִּמְשֵׁק רִצְיִן וּבַעֲדוֹ
שְׁשִׁים וְחֲמֵשׁ שָׁנָה יִחַר אֶפְרַיִם מֵעַם :

וְרֹאשׁ אֶפְרַיִם שְׁמֵרוֹן וְרֹאשׁ שְׁמֵרוֹן בֶּן רַמְלִיָּהוּ
אִם לֹא תִאֱמִינוּ כִּי לֹא תִאֱמִנוּ :

וַיֹּסֶף יְהוָה דְּבַר אֶל אֲחֻז לֵאמֹר :

שְׂאֵל לְךָ אוֹת מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַעֲמֵק שְׂאֵלָה
אוֹ הַגְּבִה לְמַעַלָּה :

וַיֹּאמֶר אֲחֻז לֹא אֶשְׂאֵל וְלֹא אֶנְסֶה אֶת יְהוָה :

¹³ Et adhuc in ea decimatio. Et conuertetur, & erit in ostensionē sicut terebinthus & sicut quercus quæ expandit ramos suos. Semen sanctum erit id quod steterit in ea. Luc. 1. 2.

CAP. VII.

¹ ET factum est in diebus Achaz filij Ioatham filij Ozia regis Iuda, ascendit Rafin rex Syria, & Phacee filius Romelia rex Israel in Hierusalem ad praeliandum contra eam, & non potuerunt debellare eam. 4. reg. 16.

² Et nunciauerunt domui David dicentes: Requieuit Syria super Ephraim, & commotum est cor eius & cor populi eius sicut mouentur ligna sylvarum à facie venti.

³ Et dixit Dominus ad Efsaiam: Egredere in occursum Achaz tu, & qui derelictus est Isufub filius tuus, ad extremū aquæ ductus piscinæ superioris in via Agri fullonis.

⁴ Et dices ad eum: Vide ut fileas. noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rafin regis Syria & filij Romelia.

⁵ Eò quòd consilium inierit contra te Syria in malum, & Ephraim, & filius Romelia, dicentes:

⁶ Ascendamus ad Iudam, & fuscitemus eum, & auellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio eius filium Tabeel.

⁷ Hæc dicit Dominus Deus: Non stabit & non erit istud.

⁸ Sed caput Syria Damascus & caput Damasci Rafin. Et adhuc sexaginta & quinque anni, & desinet Ephraim esse populus.

⁹ Et caput Ephraim Samaria, & caput Samariae filius Romelia. Si non credideritis, non permanebitis.

¹⁰ Et adiecit Dominus loqui ad Achaz, dicens:

¹¹ Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra.

¹² Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum.

תרגום יונתן

¹ וַיִּשְׁתַּצְרוּן בָּה חֹד מִן עֲשָׂרָה וַיַּחֲבֹבּוּ וַיִּהְיוּ לְצָרָה כְּבִטְמָא וּכְבִּלְוִטָא דְּמִנְתָּר טְרַפְזֵיהּ דְּמִן לִיבְשִׁין וְעַד קַעֲז רְשִׁיבִין לְקִימָא מִנְהוֹן זֶרַעָא כֹּן גִּלְתָּא דִּישְׂרָאֵל וַיִּתְּכַשְׁשׁוּ וַיַּחֲבֹבּוּ לְאַרְעָא אֲרִי זֶרַעָא וְקֹדֶשׁ נִצְבָּתְהוֹן :

ז

² וַיְהִי בַיּוֹמִי אֲחֻז בֶּן יוֹתָם בֶּן עֲזִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה שִׁבְרָהּ וְשִׁבְרָהּ מֶלֶךְ אֲרָם וּפָקַח בֶּן רַמְלִיָּהוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה עָלֶיהָ וְלֹא יָכַל לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ :

³ וַיִּנָּע לִבָּבָהּ וּלְבַב עַמּוֹ כִּנְוָע עֲצֵי יַעַר מִפְּנֵי רוּחַ :

⁴ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵל יִשְׁעִיָּהוּ צֵא נָא לִקְרֹאת אֲחֻז אֶתְּהָ וְשָׂאֵר יְשׁוּבֵי בְנֵי אֶל קִצְרוֹ תַעֲלֶה תְּהַרְכֶּבָהּ הָעֲלִיזָה אֶל מִסְלַח שְׂדֵה כּוֹבֵס :

⁵ חֲלָף אֲרִי מֶלֶךְ עָלֶיךָ אֲרָם בִּישָׁא וְאִם לֹא תִאֱמִינוּ כִּי לֹא תִאֱמִנוּ :

⁶ נִסְקָא בְּאַרְעָא דְּבֵית יְהוּדָה וְנִחְבְּרִנָּה וְנִשְׁוִנָּה עֲמָנָא וְנִמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּגוֹהַּ יְתָּמָא דְּכֶשֶׁר לָנָא : ⁷ כִּדְנָן אֲמַר

וַיֹּסֶף יְהוָה דְּבַר אֶל אֲחֻז לֵאמֹר : ⁸ אֲרִי רִישׁ אֲרָם דִּמְשֵׁק וְרִישׁ דִּמְשֵׁק רִצְיִן וּבִסְוָף שְׁתִּין וְחֲמֵשׁ שָׁנִין יִבְטְלוּן בֵּית יִשְׂרָאֵל מִמְּלָכּוֹ : ⁹ וְרִישׁ

אֶפְרַיִם שְׁמֵרוֹן וְרִישׁ שְׁמֵרוֹן בֶּן רַמְלִיָּהוּ אִם לֹא תִאֱמִינוּ כִּי לֹא תִאֱמִנוּ : ¹⁰ וַיֹּסֶף נְבִיא דִּינִי לְמַלְלָא עִם אֲחֻז לְמִימַר :

¹¹ שְׂאֵל לְךָ אוֹתָא מִן עַמּוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַעֲמֵק שְׂאֵלָה אוֹ הַגְּבִה לְמַעַלָּה : ¹² וַיֹּאמֶר אֲחֻז לֹא אֶשְׂאֵל וְלֹא אֶנְסֶה קִדְּם יִי

* Et adhuc in ea est decimatio. & rursum
erit in depredationem, sicut terebinthus et sicut
glans quando exciderit ex theca sua. semen san-
ctum columna foundationis eius.

CAP. VII.

ET factum est in diebus Achaz filij Joatham fi-
lij Ozie regis Juda, ascendit Rasin rex Aram,
& Phacee filius Romelie rex Israhel in Hieru-
salem ad bellandum contra eam, & non potue-
runt debellare eam.

* Et nunciatum est in domum David à dicen-
tibus: Consensit Aram ad Ephraim, & commota
est anima eius & anima populi eius, quemad-
modum in sylva lignum à vento mouetur.

* Et dixit Dominus ad Esaiam: Egredere iā
in occursum Achaz tu & relictus Jasub filius
tuus, ad natatoriam superioris viæ agri fullonis.

* Et dices ei: Obserua vt fileas, & ne ti-
meas, neque anima tua consternetur à duobus
lignis titionum fumigantium istorum. quando
enim ira furoris mei fuerit, iterum sanabo, &
filius Aram & filius Romelie.

* Quia consuluerunt consiliū malū, Ephraim
& filius Romelie de te dicentes:

* Ascendamus ad Judæam, & colloquentes
eis reducamus eos ad nos, & regnare faciamus
eis filium Tabel.

* Hæc dicit Dominus Sabaoth: Non manebit
consilium hoc neque erit.

* Sed caput Aram Damascus, & caput Da-
masci Rasin: sed in sexaginta & quinque annis
deficiet regnum Ephraim à populo.

* Et caput Ephraim, Samaria, & caput
Samariae, filius Romelie. & si non credideritis,
neque intelligetis.

* Et adiecit Dominus loqui Achaz, di-
cens:

* Pete tibi signum à Domino Deo tuo, in pro-
fundum aut in excelsum.

* Et dixit Achaz: Non petam, neque tenta-
bo Dominum.

* Ἐπὶ ἐπ' αὐτῆς ἐστὶ τὸ Ἰπιδέκατον. Ἐπάλιν ἔσαι εἰς
περὶ νομῶν, ὡς τερέβινθος καὶ ὡς βάλενθος ὅταν ἐκ-
πέσῃ ἐκ τῆς θήκης αὐτῆς. σπέρμα ἅγιον τὸ στήλωμα
αὐτῆς.

Ζ

* Καὶ ἔρχετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἀχάζ ἡ ἐξωσθήσα τοῦ
ἰούδ' οὗ βασιλέως ἰσάακ, ἀνέβη ῥασὶν βασιλὸς ἀραμ,
καὶ φακεὺς υἱὸς ῥωμελίου βασιλὸς ἰσραὴλ Ἰπιδέκτουσα-
λήμ πολεμῆσαι αὐτῷ, ἔσκη ἡδυνήθησαν πολιορκῆ-
σαι αὐτὸν.

* καὶ ἀνηγγέλη εἰς τὸν οἶκον δαυὶδ λεγόντων· συνεφώ-
νησεν ἀραμ πρὸς τὸν ἐφραΐμ, καὶ ἐξέστη ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἔ-
κ τῆς ψυχῆς Ἰσάακ αὐτοῦ, ὃν τρέπον ἐν δρυμὶ ἐξύλιν ὑπὸ
πνύματος καλοῦθῆναι.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἡσαΐαν, ἐξέλθε δὴ εἰς συνάν-
τησιν ἀχάζ σὺ καὶ οἱ καταλειφθέντες ἰαβὺς ὁ υἱός σου, πρὸς
τὴν κολυμβήθραν τὴν ἡμετέραν ὅπως ἀγρὸς ἔκκησιν ἀφ' ἑαυ-
τοῦ.

* Ἐρεῖς αὐτῶν, φύλαξαι ἔσθ' ἡσυχάσαι καὶ μὴ φοβεῖ-
σθαι, καὶ ἡ ψυχὴ σου ἀσπένδιται ἀπὸ πάντων ἐξύλων πάντων δα-
λῶν τῶν καπνίζουσιν τέτων. ὅταν γὰρ ὀργὴν ἔσθ' ἐν θυμῷ μου
γῆναι, πάλιν ἰάσομαι. καὶ ὁ υἱός σου ἀραμ καὶ ὁ υἱός σου ῥω-
μελίου.

* ὅπως ἐβλάδυσαντ' ἐβλάδυσαντ' ἐφραΐμ καὶ οὐκ ἔσθ' ὁ
ῥωμελίου πρὸς τοὺς λέγοντας,

* ἀνέβησώμεθα εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἔσθ' συλλαλήσαντες
αὐτοῖς ἀποστέψωμεν αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, καὶ βασιλεύσω-
μεν αὐτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ ἐλ.

* τὰδε λέγει κύριος σαβαώθ, ἡμὴν μείνη ἡ βελὴ αὐτῆς,
καὶ ἡμὴν ἔσαι. ἀλλὰ κεφαλὴ ἀραμ δαμασκός, ἡ κε-
φαλὴ δαμασκὸς ῥασὶν. ἀλλ' ἐφ' ἐξήκοντα ἔσθ' ἐπ' αὐτῶν

ἐκλείψει βασιλεία ἐφραΐμ ἀπὸ λαοῦ. καὶ ἡ κεφαλὴ
ἐφραΐμ, ἡμορζων. ἡ κεφαλὴ ἡμορζων, υἱός σου ῥωμελίου,

ἔσθ' ἐὰν μὴ πισθώσῃτε, καὶ οὐκ ἔσθ' ἐὰν μὴ σιωπῇτε. ἔσθ' ὡς ἐθέλει κύ-
ριος λαλήσαι τῷ ἀχάζ, λέγων,

* αἰτήσαι σε αὐτῶν σημεῖον ὡς αὐτὸς κύριος θεός σου, εἰς βα-
θὺς ἢ εἰς ὕψος.

* ἔσθ' εἶπεν ἀχάζ, καὶ μὴ αἰτήσω καὶ οὐκ ἔσθ' ἐὰν μὴ πειράσω κύριον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Et relinquetur in ea vnus ex decem: & conuertentur, & erunt in combustionē, sicut terebinthus & sicut quercus; quæ, cū de-
fluunt folia eius, videntur quasi aridæ, & adhuc retinent humorem, vt ex eis sustentetur semen: sic transmigrations Israel congregabuntur &
conuertentur in terram, quia semen sanctum est plantatio eorum.

CAPVT VII.

ET factum est in diebus Achaz filij Iotham filij Ozie regis tribus domus Iuda; ascendit Rasin rex Syriæ, & Phechah filius Romelie rex
Israel in Hierusalem ad præliandum contra eam, & non potuerunt expugnare eam.

Coniunctus est rex Syriæ cum rege Israel, vt veniat contra eum: & commotum est cor eius & cor populi sui sicut mouentur ligna syluæ à
facie venti.

Et dixit Dominus ad Esaiam: Egredere nunc in occursum Achaz tu & reliqui discipuli tui, qui non peccauerunt, &
qui cōuersi sunt à peccato, ad extrema aquæ: ductus piscinæ superioris, quæ est in via agri extēfionis fullonū.

Et dices ei: Caue, & quiesce; ne timeas, & cor tuum ne commoueat à facie regum istorum, qui sunt quasi titiones fumantes, in ira furoris Rasin, & Syriæ, & filij Rome-
liæ.

Pro eo quod consilium malum inierunt super te, Syria & Ephraim, & filius Romelie, dicentes: Ascendamus in terram
domus Iuda, & iungamus & apponamus eos ad nos, & constituamus regem in medio eius, qui nobis placuerit.

Hæc dicit Dominus Deus: Non stabit neque erit. Quia caput Syriæ Damascus, & caput Damasci Rasin, & in fine sexaginta & quinque annorum cessabit regnū
domus Israel.

Et caput Ephraim Samaria, & caput Samariæ filius Romelie: si non credideritis verbis propheta, neque perma-
nebitis.

Et addidit propheta Domini loqui cum Achaz, dicens: Pete tibi signum à facie Domini Dei tui: pete vt fiat
tibi miraculum super terram, aut videatur signum in cælis.

Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo in conspectu Domini.

* ויאמר שמעו נא בית דוד המעט מכם הלאות
 אנשים כי תלאו גם את אלהי :
 * לכן יתן אדני הוא לכם אות הנה העלמה הרה
 וילדת בן וקראת שמו עמנואל :
 * חמאה ודבש יאכל לדעתו מאוס ברע ובחור
 בטוב :
 * כי בטרם ידע ונער מאוס ברע ובחור בטוב
 תעזב האדמה אשר אתה קץ מפני שני מלכיה :
 * יביא יהוה עליך ועל עמך ועל בית אביך ימים
 אשר לא באו למיזם סור אפרים מעל יהודה
 את מלך אשור :
 * והיה ביום ההוא ישרק יהודה לזכוב אשר
 בקצה יארי מצרים ולדבורה אשר בארץ אשור :
 * ובאו ונחלו כלם בנחלי הבתות ובנקיקי הסלעים
 ובכל הנעצוצים ובכל הנחללים :
 * ביום ההוא יגלח אדני בתער השכירה בעברי
 נהר במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם
 את הזקן תספרה :
 * והיה ביום ההוא יהיה איש עגלר בקר
 ושתי צאן :
 * והיה מרב עשות חלב יאכל חמאה כי חמאה
 ודבש יאכל כל הנותר בקרב הארץ :
 * והיה ביום ההוא יהיה כל מקום אשר יהיה
 שם אלה גפן באלף בסף לשמיר ולשיר יהיה :
 * בחצים ובקשת יבא שמה כי שמיר ושית תהיה
 כל הארץ :
 * וכל ההרים אשר במעדר יעדרון לא תבוא
 שמרה יראת שמיר ושיר יהיה למשלח שור
 ולמרמס שור :

* Et dixit : Audite ergo domus David :
 Nunquid parum vobis est , molestos esse
 hominibus , quia molesti estis & Deo
 meo ?
 * Propter hoc dabit Dominus ipse vo-
 bis signum . Ecce virgo concipiet , &
 pariet filium , & vocabitur nomen eius
 EMANUEL .
 * Butyrum & mel comedet , vt sciat re-
 probare malum & eligere bonum .
 * Quia antequam sciat puer reprobare
 malum & eligere bonum , derelinquetur ter-
 ra , quam tu detestaris à facie duorum re-
 gum suorum .
 * Adducet Dominus super te & super po-
 pulum tuum , & super domum patris tui ,
 dies qui non venerunt à diebus separatio-
 nis Ephraim à Iuda cum rege Assyriorum .
 * Et erit in die illa : Sibilabit Dominus
 muscæ quæ est in extremo fluminum Aegy-
 pti , & api quæ est in terra Assur .
 * Et venient & requiescent omnes in
 torrentibus vallium , & in cauernis petra-
 rum , & in omnibus frutetis , & in vniuer-
 sis foraminibus .
 * In die illa radet Dominus in nouacula
 conducta in his qui trans flumen sunt in
 rege Assyriorum caput & pilos pedum , &
 barbam vniuersam .
 * Et erit in die illa , nutriet homo vac-
 cam boum , & duas oues .
 * Et præ vbertate lactis comedet buty-
 rum . butyrum enim & mel manducabit
 omnis qui relictus fuerit in medio terræ .
 * Et erit in die illa : Omnis locus vbi fue-
 rint mille vites , mille argenteis , in spinas
 & in vepres erunt .
 * Cum sagittis & arcu ingredientur illuc .
 vepres enim & spinæ erunt in vniuersa
 terra .
 * Et omnes montes qui in sarculo far-
 rientur , non veniet illuc terror spinarum
 & veprium ; & erit in pascua bouis & in
 conculcationem pecoris .

Math. i.
Luc. i. c.

תרגום יונתן

* ויאמר שמעו בעצ בית דוד הנזיר מנכון דאתון מהלך ית נביא ארי חתול אף ית פתגמי אלהי :
 * שמן ודבש יוכל עד לא ידע לרחקא בישא ולקרבא טבא :
 * ארי עד לא ידע עלימא לרחקא בישא ולקרבא טבא חתולא ש. ארעא דארץ מעיק מן קרוב תרין מלכא :
 * ויהי ויילך ועל עמך ועל בית אבך יומין ולא אתו למיזם סור אפרים יהודה ית מלכא דאחור :
 * ויהא בעדנא ההיא יכלי ויילעם קטרי משרית גברא וסגיאין בדבבא וייתנין סארעא דמצרים ולעזוי משריתא דאנן תקיפין
 בדבריתא וייתנין מסופי ארע דאחור :
 * בעדנא ההיא יקטול וייהון קטא דמהקטיל בחרב חריפא בסויבבא ובמגירא בעברי נהרא בסלכא דאחור ית מלכא עם משריתא
 ואף ית שלטונא כחדא ושיאי :
 * ויהי מסגי טוב משח יוכל שמן ארי שמן ודבש ויפרנסון כל צדיקא דישחארון בגו ארעא :
 * ויהי בעדנא ההיא יהי כל אחר דיהון תמן אלה גפנין שון אלה מן בסף להובאי ובור יהי :
 * בגררין ובקשתין יתכון לתמן ארי הובאי ובור חתול כל ארעא :
 * לתמן דחלת הובאי ובור יהי לבית ארבעה בקרן דחורין לבית משרי עדרין וען :

* Et dixit: Audite iam domus Juda; Nun-
quid parum vobis agonem exhibere hominibus,
& quomodo Domino exhibetis agonem?

* Propter hoc dabit Dominus ipse vobis si-
gnū. Ecce virgo in utero accipiet, & pariet fi-
lium, & vocabis nomen eius Emmanuel.

* Butyrum & mel comedet, antequam sciat
ipse præponere mala, vel eligere bonum.

* Ideo antequam sciat puer bonum aut ma-
lum, dissuadet malitia eligere bonum. Et de-
relinquetur terra quam tu times à facie duo-
rum regum.

* Sed adducet super te Deus & super popu-
lum tuum, & super domum patris tui dies, quæ
nondum venerunt ex qua die abstulit Ephraim
à Juda regem Assyriorum.

* Et erit in die illa; Sibilabit Dominus mus-
cis, quæ dominabuntur parti fluminis Aegypti;
& api, quæ est in regione Assyriorum.

* Et venient & requiescent omnes in val-
libus regionis, & in foraminibus petrarum, &
in speluncas, & in omnem scissuram, & in om-
ni ligno.

* In die illa radet Dominus in novacula ine-
bria trans flumē regis Assyriorum: caput &
pilos pedum, & barbam auferet.

* Et erit in die illa; Nutriet homo vitulam
boum & duas oves.

* Et erit à multum facere lac, comedet buty-
rum: quia butyrum & lac comedet omnis reli-
ctus super terram.

* Et erit in die illa; Erit omnis locus ubi-
cunque fuerint mille vites mille siclis, in solitu-
dinem erunt & in spinam.

* Cum sagitta & arcu ingredientur illuc: quia
terra inculta, & vepres erit vniuersa
terra.

* Et omnis mons aratus arabitur: non
veniet illuc terror. Erit enim à solitudine, &
spina in pascua ovis, & conculcationem
bonis.

* καὶ εἶπεν, ἀκούσατε δὴ ὁ οἶκος τοῦ Ἰούδα. μὴ μικρὸν
ὑμῖν ἀγὼνα παρέχειν ἀνθρώποις, καὶ πῶς κύριω παρέ-
χετε ἀγὼνα;

* διὰ τοῦτο δώσει κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον. ἰδοὺ ἡ παρ-
θεν ἡ ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ
ὄνομα αὐτῆς ἐμμανουήλ.

* βούτυρον & μέλι φάγεται, πρὶν ἢ γινῶσκει αὐτὸν πονη-
ρὰ καὶ ἀγαθὰ.

* διότι πρὶν ἢ γινῶσκει τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἀπὸ-
δείξει πονηρὰ καὶ ἀγαθὰ τὸ ἀγαθόν. καὶ καταλειφθήσεται
ἡ γῆ ὑποφωβῆ ἀπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων.

* ἀλλὰ ἐπάξει ὁ κύριος ἐπὶ σὲ ὁ θεὸς καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ
ἐπὶ τὸν οἶκόν σου πατρός σου ἡμέρας, αἵ οὐπω ἤκαον
ἀπὸ ἡμετέρων ἀφείλον ἐφραΐμ ἀπὸ Ἰούδα τὸν βασιλέα
τῶν ἀσσυρίων.

* καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συρεῖ κύριος μύας, αἱ
κυρεῖσιν μετέρας ποταμοῦ αἰγύπτου, καὶ τῇ μελίᾳ ἡ
ἔσται ἐν χώρᾳ ἀσσυρίων.

* καὶ ἐλθόντες καὶ ἀναπαύοντες πάντες ἐν ταῖς
φάραγξι τῆς χώρας καὶ ἐν ταῖς τρώγλαις τῶν πετρῶν
καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς πᾶσαν ῥαγάδα καὶ ἐν παντὶ
ξύλῳ.

* ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ξυρήσει κύριος ἐν τοῖς ξυρῶσι τοῦ
μεμεδυσμῆνός πέρεσιν τοῦ ποταμοῦ βασιλέως ἀσσυρίων,
τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς τεύχας τῶν ποδῶν καὶ τὸν πύγωνα
ἀφείλει.

* καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ θρέψῃ ἄνθρωπος δά-
μαλιν βοῶν & δύο πρόβατα.

* & ἔσται ἀπὸ τοῦ πλείστον ποιῆν γάλα, φάγεται βέ-
τυρον, ὅτι βέτυρον & γάλα φάγεται πᾶς ὁ καταλειφθεὶς
ἐπὶ τῆς γῆς.

* καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται πᾶς ὁ πῶς ὁ
ὥς χίλια ἀμπελοὶ χιλίων σικλῶν, εἰς χεῖρον ἑβὼν καὶ
εἰς ἀκρόταν.

* μὴ βέλους & τοξόμαχος εἰσελθόντες ἐκεῖ, ὅτι χέρ-
ος ἢ ἀκανθα ἔσται πᾶσα ἡ γῆ.

* καὶ πᾶς ὁ ὄρως ἀρο-
τριώμενον ἀροτριωθήσεται, καὶ μὴ ἐπέλθῃ ἐκεῖ φόβος. ἔσται
γὰρ ἀπὸ τῆς χεῖρος & ἀκρότης εἰς βοσκήμα πρεβάτου &
καταπάτημα βοός.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

13 Et dixit: Audite nunc domus David; Nunquid parum vobis est quod molesti estis prophetis, quia molesti estis etiam verbis Dei mei?

14 Propterea dabit Dominus vobis signum: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabit nomen eius Emanuel.

15 Butyrum & mel comedet, donec sciat reprobare malum, & eligere bonum. 16 Quoniam antequam sciat puer repro-
bare malum & eligere bonum, derelinquetur terra, pro qua tu tribulationem pateris à facie duorum regum eius.

17 Adducet Dominus super te & super populum tuum, & super domum patris tui, dies, qui non venerunt à die separationis domus
Israel à domo Iuda cum rege Assyriæ.

18 Et erit in tempore illo, clamabit Dominus ad populum accinctum exercitibus fortium qui
multi sunt sicut muscæ; & adducet eos de terra Aegypti, & exercitus fortes, qui fortes sunt sicut apes: & adducet eos de finibus terræ Assy-
riæ.

19 Et venient & habitabunt omnes in plateis ciuitatum, & in scissuris petrarum, & in omnibus desertis ubi sunt carecta, &
in omnibus domibus laudis.

20 In tempore illo occidet illos Dominus, sicut qui occidunt in gladio acuto, in fustibus & in ferris trans flumen contra regem
Assyriæ: regem cum exercitu suo, & etiam potentes simul consumet.

21 Et erit, præ multitudine bonitatis pinguedinis comedet butyrum; quia butyro & melle nutriuntur omnes iusti qui
relicti fuerint in medio terræ.

22 Et erit in tempore illo; Omnis locus in quo fuerint mille vites, quarum precium erat mille
drachmæ argenti, in spinas, & vepres erit.

23 Et erit in tempore illo; Cum sagittis & arcubus ibunt illuc, quia vepres & spinæ erunt in vniuersa
terra.

24 Et omnes montes qui sunt in domo Iuda, qui in sarculo coluntur; non veniet illuc timor spinarum & veprium, &
erit in locum accubationis boum, & in locum mansionis gregum ouium.

CAP. VIII.

ח
 * ויאמר יהוה אלי קח לך גליון גדול וכתב עליו
 בחרט אנוש למחר שלל חש בן :
 * ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן
 וארז זכריהו בן יברכיהו :
 * ואקרב אל הנביא ויתחר ותלך בן
 ויאמר יהוה אלי קרא שמו מחר שלל חש בן :
 * כי בטרם ידע הנער קרא אביו אמי ישא את
 חיל דמשק ואת שלל שמרון לפני מלך אשור :
 * ויסק יהוה דבר אלי עוד לאמר :
 * יען כי מאס העם הזה גזרת מירח שלח
 רחלבים לאט ומשוש גזרת רצין ובן
 רמליהו :
 * ולכן הנה אנכי מעלה עליהם את מי הנחר
 העצומים והרבים את מלך אשור וארז כל
 כבודו ועל כל גאפיקיו ועל כל גדותיו :
 * וחלף ביהודה שטף ועבר עד צואר יגיע ויהיה
 מטות כנפיו מלא רחב ארצך עמנו אל :
 * רעו עמים וחתו ורצו ורצו כל מרחקי ארץ
 התאזרו וחתו התאזרו וחתו :
 * עזו עזרו ותפר דברו דבר ולא יקום כי עמנו
 גל :
 * כי כה אמר יהוה אלי בחזקת חיר ויסרני מלכת
 בדרך העם הזה לאמר :
 * לא תאמר קשר לכל אשר יאמר העם הזה
 קשר ואת מוראו לא תיראו ולא תעריצו :
 * את יהוה צבאות אתו תקדישו והוא מוראכם
 והוא מעריצכם :

¹ ET dixit Dominus ad me : Sume tibi li-
^A brum grandem, & scribe in eo stylo
 hominis : Velociter spolia, detrahe citò,
 prædare.
² * Et adhibui mihi testes fideles Vriam
 sacerdotem, & Zachariam filium Bara-
 chia.
³ * Et accessi ad prophetissam: & concepit,
 & peperit filium. Et dixit Dominus ad me:
 Voca nomen eius: Accelera, spolia detrahe,
 festina prædari.
⁴ * Quia antequam sciat puer vocare pa-
 trem suum & matrem suam, auferetur for-
 titudo Damasci, & spolia Samariae coram
 rege Assyriorum.
⁵ * Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc
 dicens :
⁶ * Pro eo quòd abiecit populus iste aquas
^B Syloe, quæ vadunt cum silentio, & assump-
 psit magis Rafin & filium Romeliae,
⁷ * Propter hoc ecce Dominus adducet
 super eos aquas fluminis fortes & multas:
 regem Assyriorum & omnem gloriam eius.
 et ascendet super omnes riuos eius, & fluet
 super vniuersas ripas eius.
⁸ * Et ibit per Iudá inundans, & transiens
 usque ad collum veniet. Et erit extensio ala-
 rum eius implens latitudinem terræ tuæ &
 Emanuel.
⁹ * Congregamini populi & vincemini,
^C & audite vniuersæ procul terræ. Confor-
 tamini & vincemini: accingite vos, & vin-
 cemini.
¹⁰ * Inite consilium, & dissipabitur: loqui-
 mini verbum, & non fiet, quia nobiscum
 Deus.
¹¹ * Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in
 manu forti erudiuit me ne irem in via po-
¹² puli huius, dicens: * Non dicatis, Cõiura-
 tio. Omnia enim quæ loquitur populus
 iste, coniuratio est: & timore eius ne timea-
 tis neque pauceatis.
¹³ * Dominum exercituum ipsum sancti-
 ficate: ipse pavor vester, & ipse terror ve-
 ster.

תרגום יונתן

ח

* ואמר יי לי סב לך לוח רב וכתב עליו כתב מפרש מוחי למכור בוא ולמעדי עדאה :
 ואמר לאיתא בימי אוריה כחנא הא אתו ואף כל נחמא דאמרת בנבואה זכריה בר יברכיה אנה עתיד לאיתא :
 * ועלה לוח נביאיתא ועדיה וילדה בר * ואמר יי לי קרי שמה מוחי למכור בוא ולמעדי עדאה :
 מקרי אבא ואמא ישיבי יר נכסי דמשק ויה עדאי שמרון קדם מלכא דאחור :
 * חלף דקז עמא דרין במלכות דבית דוד דמרכא להון בניה כמי שלוחא דנגדון בניה ואחרעיו ברצין ובר רמליה :
 * ככן הא אנה ויי מייח ומסיק עליהון יר משרית עממא דסגיאין כמי נהרא חקיפא וחסינא יח מלכא דאחור ויר כל משריתיה
 ויסק על כל פציוהי ויהך על כל כיפיהי :
 * פתאי ארעך עמנואל :
 * אחרברו עממא ואחרברו ואציתו כל די בסיפי ארעא אחרקפו ואחרקפו ואחרברו :
 * אחרכלכו מלך ויעדי מלכו פתגמא ולא יהקום ארי אלהנא בסענא :
 * מלחך באורח עמא דרין למימר :
 * לא תימרן מרד לכל דומר עמא דרין מרד ולחלחיה לא תדחלן ועל תקפה לא תימרן
 * יר יי צבאות יתה תימרן קדיש והוא דחלחלון והוא חקפכון :

CAP. VIII.

ET dixit Dominus ad me: Sume tibi librum nouum magnum, & scribe in eo stylo hominis, ut velociter depredationem faciat spoli-
rum.

* Adest enim, & testes mihi fac fideles ho-
mines, Uriam sacerdotem, & Zachariam fi-
lium Barachie.

* Et accessi ad prophetissam, & in utero accepit, & peperit filium. Et dixit Dominus mihi: Voca nomen eius, Cito spolia, velociter pradare.

* Quia antequam sciat puer vocare pa-
trem vel matrem, accipiet fortitudinem Da-
masci, & spolia Samarie coram rege Assyrio-
rum.

* Et adiecit Dominus loqui mihi adhuc, dicens:

* Eo quod non vult populus iste aquam Si-
loam, quæ vadit quiete; sed vult habere Raa-
sin, & filium Romelie regem super vos:

* Propter hoc ecce Dominus adducit super
vos aquam fluminis fortem & multam; re-
gem Assyriorum & gloriam eius. Et ascendet
super omnem vallem vestram, & deambulabit
super omnem murum vestrum.

* Et auferet à Judea hominem, qui poterit
caput leuare, aut fortem perficere aliquid. Et
erunt castra eius, ut impleant latitudinem re-
gionis tue: nobiscum Deus.

* Scitote gentes, vincimini, exaudite vsque
ad extremum terræ: potentes vincimini. si
enim iterum prauaueritis, iterum vincimini.

* Et quodcunque consilium consultaueritis,
dissipabit Dominus: & verbum quodcunque
locuti fueritis, non manebit in vobis; quia no-
biscum Deus.

* Sic dicit Dominus forti manu: Recesserunt
ab itinere viæ populi huius, dicentes:

* Ne forte dicant durum. Omne enim quod-
cunque dixerit populus hic, durum est: at timo-
rem eius ne timueritis, neque conturbemini.

* Dominum virtutum ipsum sanctificate, et
ipse erit tuus timor: & si in ipso confisus fueris;

η

* Καὶ εἶπε κύριος πρὸς με, λάβε σεαυτὰ τόμον
καινὸν μέγαν, καὶ γράψον εἰς αὐτὸν γραφίδι ἀνθρώπου,
ὅδ' ὀξέως περνομένη ποιήσαι σκύλων.

* παρέσι γὰρ καὶ μάρτυρές μοι ποιήθω πῖσες ἀνθρώ-
ποις, τὸν ἑρμῆν τὸν ἱερέα καὶ Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου.

* καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ
ἔλαβεν, καὶ ἔτεκεν υἱόν. καὶ εἶπεν κύριός μοι, κάλεσον
τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ταχέως σκύλωθι, ὀξέως περνομένη.

* διότι πρὶν ἢ γινῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μη-
τέρα, λήψεται δυνάμιν δαμασκῶς & τὰ σκύλα σα-
μαρείας ἐναντὶ βασιλέως ἀσσυρίων.

* καὶ προσέειπε κύριος λαλήσαι μοι ἐπὶ λέγων:

* διὰ τὸ μὴ βέλεσθαι τὸν λαὸν τοῦτον τοῦ ὕδατος τοῦ
σιλωὰμ τὸ πορευόμενον ἡσυχί, ἀλλὰ βέλεσθαι ἔχειν τὸν
ραασὶν καὶ τὸν υἱὸν ῥωμελίου βασιλέα ἐφ' ὑμῶν.

* διὰ τοῦτο ἰδοὺ κύριος ἀνάγει ἐφ' ὑμᾶς τὸ ὕδωρ
τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ πολυῦ, τὸν βασιλέα τῶν ἀσ-
συρίων καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ. καὶ ἀναβήσεται ἐπὶ πᾶ-
σαν φάραγγα ὑμῶν, καὶ περιπατήσει ἐπὶ πᾶν τεῖχος
ὑμῶν.

* καὶ ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἀνθρώπων, ὃς διωθήσε-
ται κεφαλὴν ἀραι. ἢ διωκὰν συντελέσει αὐτὸν καὶ ἔσται
ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, ὥστε πληρῶσαι τὸ πλάτος τῆς χώ-
ρας σου. μετ' ἡμῶν ὁ θεός.

* γινώτε ἔθνη ἡτῶσθε, & ἐπακούσατε ἕως ἐσχάτου τῆς
γῆς, ἰσχυρότεροι ἡτῶσθε. ἐὰν γὰρ πάλιν ἰχύσητε, πάλιν ἡτ-
τηθήσεσθε.

* καὶ ὡς δὲ βουλευθὲν βουλόσθε, διασκεδάσει κύ-
ριος. καὶ λόγον ὃν ἐδὲν λαλήσητε, ἐμὴ ἐμμελήσῃ ἐν ὑμῖν,
ὅτι μετ' ἡμῶν ὁ θεός.

* ὥτως λέγει κύριος τῇ ἰσχυρᾷ χειρὶ, ἀπειθοῦσι τῇ πο-
ρείᾳ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ τούτου λέγοντες:

* μήποτε εἰπωσιν σκληρόν· πρὸς δὲ ὃ ἐδὲν εἶπη ὁ λαὸς οὗ-
τος σκληρόν ἐστι. τὸν δὲ φόβον αὐτοῦ ἐμὴ φοβηθήτε, ἐδὲ ἐμὴ
ταραχθῆτε.

* τὸν κύριον τῶν δυνάμεων αὐτὸν ἀγάσατε, καὶ
αὐτὸς ἔσται ὑμῶν φόβος, καὶ ἐπ' αὐτὰ πεποιθὼς ἦς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAPUT VIII.

ET dixit Dominus ad me: Sume tibi tabulam grandem, & scribe in ea scripturā claram: Festina ad pradandū pradā, & auferendū spoliū.

* Et contestare coram me testibus fidelibus maledictiones quas dixi ut inducerē in diebus Uriæ sacerdotis: Ecce venerunt. Et etiam omnes consolationes, quas dixi in prophetia Zachariæ filij Barachie, ego adducturus sum. Et ingressus sum ad prophetissam: & concepit & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius; Festina ad pradandum pradā, & auferendum spoliū.

* Quoniam antequam sciat puer vocare patrem & matrem, capientur substantiæ Damasci, & spolia Samarie, coram rege Assyriæ. Et addidit Verbum Domini loqui mecum rursus dicens. Pro eo quod abiecit populus hic regnum domus David, qui regebat eos in quiete, sicut aquæ Siloe, quæ defluunt in quiete; & elegerunt Rasin & filium Romelie: Propterea ego Dominus adducam & ascendere faciam super eos castra populorum, quæ magna sunt sicut aquæ fluminis fortes & multæ; regem Assyriæ, & omnem exercitū eius: & ascendet super omnes riuos eius, & ibit super vniuersas ripas eius.

* Et transibit per terram domus Iudæ sicut torrens inundans: vsque ad Hierusalem peruenient: & erit populus exercitus eius implens plenitudinem terræ tuæ Emanuel. Congregamini populi & conterimini; auscultate omnes qui estis in finibus terræ: confortamini & conterimini: confortamini & conterimini.

* Inite consilium & dissipabitur; loquimini verbum, & non confirmabitur; quia Deus noster est in adiutorium nostrum. Quia hæc ait Dominus mihi in fortitudine prophetiæ, & docuit me, ne ambulare in via populi huius, dicens: Ne dicatis rebellionem, pro omni quod dicit populus hic rebellionem; & timorem eius ne timeatis, & fortitudinem eius ne dicatis esse fortitudinem.

* Dominum exercituum ipsum dicetis sanctum; & ipse est timor vester, & ipse est fortitudo vestra.

* והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני
 בתי ישראל לפח ולמוקש ליושב ירושלם:
 * וכשלוכם רבים ונפלו ונשברו ונוקשו ונלכדו:
 * צור תעודה חתום תורה בלמדי:
 * וחכיתי ליהודה המסתיר פניו מבירת יעקב
 וקויתי לו:
 * הנה אנכי והילדים אשר נתן לי יהוה לאתות
 ולמופתים בישראל מעם יהוה צבאות השכן
 בהר ציון:
 * וכי יאמרו אליכם דרשו אל האבות
 ואל הוידענים והמצפצפים והמהגים
 הלא עם אל אלהיו ידרש בעד רחמים אל-
 רחמים:
 * לתורה ולתעודה אם לא יאמרו בדבר הזה
 אשר אין לו שחר:
 * ועבר בה נקשו ורעבו והיה כי ירעבו והתקצפו
 וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה:
 * ואל ארץ יביטו והנה צרה וחשכה מעוף צוקה
 ואפלרה מנדה:
 * כי לא מועף לאשר מוצק לה

ט

בערת הראשון הקל ארצו ובלון וארצו
 נפתלי והאחרון הכביר דרך היס עבר תירדן גליל
 רגומים:
 * העם ההלכים בחשך ראו אור גדול ושביו
 בארץ צלמורה אור נגה עליהם:
 * הרבית הגוי לא הגדלת השמחה שמחו לפניך
 בשמחה בקציר באשר יגילו בחלקם שלל:
 * כי יאת על סבלו ואת מטה שכמו שבט הנגש
 בו החתת כיום מדין:

14 * Et erit vobis in sanctificationem; in la-
 pidem autem offensionis & petram scan-
 dali duabus domibus Israel; & in laqueum
 & in ruinam habitantibus Hierusalem.
 15 * Et offendent ex eis plurimi, & cadent, &
 conterentur, & irretientur, & capientur.
 16 * Liga testimonium, signa legem in disci-
 pulis meis.
 17 * Expectabo Dominum, qui abscondit ^{Heb. 2.6.}
 faciē suam à domo Iacob, & præstolabor
 eum.
 18 * Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi
 Dominus in signum & in portentū Israel,
 à Domino exercituū qui habitat in monte
 Sion.
 19 * Et cū dixerint ad vos: Quærite à py-
 thonibus & à diuinis, qui stridet in incan-
 tationibus suis: nunquid non populus à
 Deo suo requireret visionem pro viuis ac
 mortuis?
 20 * Ad legem magis & ad testimonium.
 Quòd si non dixerint iuxta verbum hoc,
 non erit eis matutina lux.
 21 * Et transibit per eam, & corruet, & esu-
 riet, & cū esurierit, irascetur, & maledi-
 cet regi suo & Deo suo. et suspiciet sur-
 sum:
 22 * Et ad terram intuebitur, & ecce tribula-
 tio, & tenebræ, & dissolutio, & angustia, &
 caligo persequens, & non poterit auolare
 de angustia sua.

CAP. IX.

A PRIMO tempore alleuiata est terra Zabu- ^{Mat. 5.6.}
 lon, & terra Nephtalim, & nouissimò
 aggrauata est via maris trans Iordanē Ga-
 lileæ gentium.

1 * Populus qui ambulabat in tenebris, vi-
 dit lucem magnam: habitantibus in regio-
 ne umbræ mortis, lux orta est eis.
 2 * Multiplicasti gentem, non magnifica-
 sti lætitiā. lætabuntur coram te sicut qui
 lætantur in messe, sicut exultant victores
 capta præda, quando diuidunt spolia.
 3 * Iugum enim oneris eius, & virgam hu-
 meri eius, & sceptrum exactoris eius su-
 perasti sicut in die Madian.

תרגום יונתן

14 ואם לא תקבלו ויהי מימרה בכון לפרעו ולאבן מחי ולכיו מחקל לתריז בתי רבביו ישראל לתבר ולתקלא על דא תפליגו על דבית
 יהודה ויהבין בירושלם: 15 ויתקלון בהון סגיאין ויפלון ויתכדון ויתאחרון: 16 נביא טר סתורא לא תסתור בהון ארי לא
 מקבלין תחום וטמר אורייתא לא צבן דילפון בה: 17 על דא צליתי קדם ויי דאמר לסלקא שכינתה מדברת יעקב ובעיתי מן קדמוהי:
 18 הא עד דאנא קים ועלימא דיהב לי ויי תקימון בנא אתין ומופתין דאמירן למיתי על ישראל דאם יחזון ויתוכון תבשל גזירתא די
 גזירא עליהון דגלות סלא תחזא קדם ויי צבאות דשכינתה בטורא דציון: 19 וארי וימרון לכוון עסמא דאחון ביניהון תבעו מן בדין
 ומן זכור דמנצפין ודמנהמין הלא בן אורח עסמא פלחי טעוהא עמא מן טעוהא תבעין חייא מן מיתא: 20 כדון תימרון להון לאורייתא
 דאחיהיבת לנא ולסדרו אנחנא שמעין אלא תגלון לביני עסמא ויימרון לכוון כפתגמא דדין מפען לית לה מן דשחר ויבעינה:
 21 ויעדי תקלא בארעא ויהי עקא וכפן ויהא ארי יחזי כפן וסגוף וילוט ויבזי שום פתכריה וטעוהא ויהפני לעילא למבטי פרוקו בתר
 דסתחחם גזירתא ולא יכל: 22 וסעד מיתבי ארעא יבעי ארי ויחי עלוהי עקא כפן ושלחי עקא קבל וברור:
 23 ארי לא ישלחי לריתי לא עקא להון ט פערין קרמי גלו עם ארע זבולן ועם ארע נפתלי ושארהון
 סלך תקיף יגלי על דלא אדכרו גבורת ופא גיסי וירנא קרב כרבי עסמא: 1 עמא בית ישראל דהון סתלכין במצרים כדבקבלא
 נפקו למחזין נהור סגי יתבין בארע טולי מותא נהורא אומר עליהון: 2 אסגית עמא בית ישראל להון אסגית חדוא חרין קרמך פחדות
 גצחי קרב כמא דהון חרן בפלגותהון כותא: 3 ארי ית גיר מרותיה ותר שלטן עקתה שלטן דהנה מפלח בה אתבר כיום מדין:

* Erit tibi in sanctificationem, & non ut lapidis offensionem occurreris, neque ut petraruina. at domus Jacob in laqueo, & in conuallē sedentes in Hierusalem.

* Propter hoc impotentes erunt in ipsis mul-
ti, & ruent, & conterentur, & appropinquabunt, & capientur homines in securitate existentes.

* Tunc manifesti erunt sigillantes legem ne discant.

* Et dicet: Expectabo Deum qui auertit faciem suam à domo Jacob, & confidens ero in eo.

* Ecce ego & pueri quos dedit mihi Deus: & erunt signa et portenta in domo Israel à Domino Sabaoth, qui habitat in monte Sion.

* Et si dixerint ad vos: Querite vates, & de terra loquentes & vana loquentes, qui de ventre loquentur; nonne gens ad Deum suum requirit? quid requirunt de viuis mortuos?

* Legem enim in adiutorium dedit, ut dicant non sicut verbum hoc: pro quo non est munera dare de ipso.

* Et veniet super vos fortis fames: & erit ut esurieritis, contristabimini & male dicetis principi & quæ patriæ: & suspicient in caelum sursum.

* Et in terrā deorsum inspiciet. Et ecce tenebræ, tribulatio & angustia, & tenebræ ut non videre, usque ad tempus.

CAP. IX.

Hoc primum velociter bibe, velociter fac. regio Zabulon, terra Nephtalim, & reliqui maritimam & trans Jordanem Galilea gentium.

* Populus sedens in tenebris vidit lucem magnam: qui habitat in regione & umbra mortis, lux oriatur super vos.

* Plurimam partem populi deduxisti in letitia, & letabuntur in conspectu tuo, sicut qui letantur in messe, & quemadmodum diuidentes spolia.

* Quia ablatum est iugum quod supra ipsos positum, & virga quæ super collum eorum. nam virgam exactorum dissipauit sicut in die Madian.

* ἔσαι θὶ εἰς αἰγίασμα, & ἔχῃς λίθον περὶ κόμην σου συναντήσῃς, οὐδ' ὡς πέτρας πλώματα. οἱ δ' οἴκοι ἰακώβ ἐν παγίδι & ἐν κοιλώματι ἐγκαθήμενοι ἐν ἰερύσαλημ.

* διὰ τοῦτο ἀδυνατήσουσιν ἐν αὐτοῖς πολλοί, καὶ πεθονταὶ καὶ συνεβήθον καὶ ἐγχοῦσι, καὶ ἀλώθον, ἀνθρώποι ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντες. τότε φανεροὶ ἔσονται

σφραγίζοντες τὸν νόμον, ἵνα μὴ μαθεῖν.

* καὶ ἐρεῖ, μὴν ὅτι τὸν θεὸν τὸν ἀποστέλλαντα τὸ πρῶτον αὐτῷ ἀπὸ τοῦ οἴκου ἰακώβ, καὶ πεποιθὼς ἐβόμαι ἐπ' αὐτῷ. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ ἐδωκέ μοι ὁ θεός, καὶ ἔσαι σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ, ὡς κενεῖς Ἰαβώθ, ὃς κατεκεῖ ἐν τῷ ὄρει σιών.

* καὶ εἰπὼσι πρὸς ὑμᾶς, ζητήσατε ὅθεν ἐξαγαγόμενοι καὶ ὅθεν ἀπὸ τῆς γῆς φωνοῦνται, καὶ ὅθεν κενολογοῦνται, οἱ ἐκ τῆς κοιλίας φωνήσουσιν, ὅτι ἐθνήματα πρὸς θεὸν αὐτῶν ἐκζητήσουσι; τί ἐκζητήσουσι πρὸς τῶν ζώντων ὅθεν νεκροί;

* νόμον γὰρ εἰς βοήθειαν ἐδωκεν, ἵνα εἴπωσιν ἔχῃς τὸ ῥῆμα τοῦτο, πρὸς ὃ ὅτι ἐστὶ δώρεα δοῦναι πρὸς αὐτῶν.

* καὶ ἥξει ἐφ' ὑμᾶς σκληρὰ λιμός, καὶ ἔσαι ὡς θῶπενάσσητε, λυπηθήσεται καὶ κακῶς ἐρεῖτε τὸν ἀρχόντα καὶ τὰ πάτρια. καὶ ἀναβλέψονται εἰς τὸν ἔρανον δύνω.

* καὶ εἰς τὴν γῆν κατὰ ἔμβλεψον. ἰδοὺ σκότος, θλίψις, καὶ σενοχωρία καὶ σκότος ὥστε μὴ βλέπειν, ἕως καιροῦ.

9

* Τοῦτο πρῶτον ταχὺ πῖε, ταχὺ ποίει. χώρα Ἰαββὼν, ἡ γῆ νεφθαλείμ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν παραλίαν καὶ πέτρων ἰορδάνης γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.

* ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα, & κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς λάμψει ἐφ' ὑμᾶς.

* ὁ πλεῖστον τοῦ λαοῦ κατήγαγες ἐν ὁφθαλμῷ, καὶ ὁφθαλμοὶ ἐνώπιόν σου, ὡς & ὁφθαλμοί ἐν ἀμνήτῳ, ὅν τρέπον & διατρέμενοι σκύλα.

* διότι ἀφῆρηται ὁ ζυγὸς ὁ ἐπ' αὐτῶν κείμενος, καὶ ἡ ῥάβδος ἡ ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν. τὴν γὰρ ῥάβδον τῶν ἀπειρύντων διεκέδασεν ὡς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐπὶ μαδιάν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Et si non obedieritis, erit verbum eius vobis in ultionem & in lapidem percutientem, & in petram scadali duabus domibus principum Israel, & in interitum & in scandalum his qui diuisi sunt de domo Iuda, & habitantibus in Hierusalem. Et offendunt in eis multi & cadent, & conterentur, & destruentur, & capientur. Propheta serua testimonium, ne testificeris eis quia non obediunt. signa & absconde legem, quia non volunt discere eam. Pro hoc oravi coram Domino, qui dixit se subducturum maiestatem suam de domo Iacob, & deprecatus sum in conspectu eius. Ecce dum ego vivo & pueri quos dedit mihi Dominus, confirmabuntur in nobis signa & portenta, quæ dicta sunt ut venirent super Israel. Quod si viderint & conuersi fuerint, irrita erit sententia, quæ decreta est super eos ut transmigrant; ne appareant coram Domino exercituum, cuius maiestas habitat in monte Sion. Et quando dixerint vobis populi, in quorum medio vos habitatis: Querite à pythonibus & diuinis qui garriunt & gemunt: nonne hæc via est populorum colentium idola? unusquisque populus ab idolo suo requirit, viui à mortuis. Sic dicetis eis: Legem, quæ data est nobis in testimonium, audiuiimus. Nisi transmigraveritis inter populos, & dixerint vobis iuxta verbum hoc: iam non erit ei qui manet confurgat, & requirat illud. Et transibit corruens in terra, & erit tribulatio & fames. Et erit quando viderit famem & afflictionem, & maledicet & contemnet nomen sacerdotis sui & idoli sui: & respiciet supra ut quærat salutem, postquam signata est sententia, & non poterit obtinere. Et auxilium quæret ab habitatoribus terræ, quando venerit super eum tribulatio famis, & immisiones tribulationis, & tenebræ, & dispersio. Quoniam non deficiet qui veniat ut tribulet eos.

CAP. IX.

Primo tempore transmigraverunt cum terra Zabulon & cum terra Nephtali: & qui remanserint ex eis, rex fortis eos abducet in captivitatem, eod quod non sunt recordati potentia quæ facta est in mari rubro, & miraculorum quæ facta sunt in Iordane, & belli ciuitatum populorum. Populus domus Israel, qui ambulabat in Aegypto sicut in tenebris, egressi sunt ut viderent lumē magnū: habitantibus in terra umbræ mortis, lux orta est eis. Multiplicasti populum domus Israel, ipsis multiplicasti latitiam, latati sunt coram te sicut latantur victores prælij, sicut latantur cum diuidunt spolia. Quoniam iugum subiectionis eius, & dominiū tribulationis eius, dominiū quo seruiebant ei, contritum est sicut in die Madian.

* כי כל סאון סאן ברעש ושמלח מנולל
 בדמים והיתה לשרפה מאכלת אש
 * כי ילד ילד לנו בן נתן לנו והיה המשרה על
 שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר
 שלום
 * לסרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד
 ועל ממלכתו להכין ארסה ולסעדה במשפט
 ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת יהוה צבאות
 תעשה זאת
 * דבר שלח אדני ביעקב ונפל בישראל
 * וידעו העם כלו אפרים וישב שמרון בגאון
 ובגדל לבב לאמר
 * לבנים נפלו וגזירת נבגה שקמים גרעו
 וארזים נחליף
 * וישנב יהוה את צרי רצין עליו ואת איביו יסכסך
 * ארם מקדם ופלשתים מאחור ויאכלו את
 ישראל בכל פה בכל זאת לא שב אפיו עוד ידו
 נטויה
 * והעם לא שב עד המכה ואת יהוה צבאות
 לא דרשו
 * ויכרת יהוה מישראל ראש וזנב כפה ואגמון
 יום אחד
 * זקן ונשוא פנים הוא הראש ונביא מורה
 שקר הוא הזנב
 * ויהיו מאשרי העם הזה מתעים ומאשריו
 מבלעים
 * על כן על בחוריו לא ישמח אדני ואר
 יתמיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו חנה ומרע
 וכל פה דבר נבלה בכל זאת לא שב אפיו עוד ידו
 נטויה

4 * Quia omnis violenta prædatio cum
 B tumultu, & vestimentum mixtum sangui-
 ne erit in combustionem, & cibus ignis.
 5 * Paruulus enim natus est nobis, & fi-
 lius datus est nobis: & factus est principa-
 tus super humerum eius, & vocabitur no-
 men eius Admirabilis consiliarius, Deus
 fortis, pater futuri seculi, princeps pacis.
 6 * Multiplicabitur eius imperium, & pa-
 cis non erit finis super folium David, &
 super regnum eius, vt confirmet illud, &
 corroboret in iudicio & iustitia amodò
 & vsque in sempiternum. Zelus Domini
 exercituum faciet hoc.
 7 * Verbum misit Dominus Iacob, & ceci-
 dit in Israel.
 8 * Et sciet omnis populus, Ephraim & ha-
 C bitantes Samariam in superbia, & magni-
 tudine cordis dicentes:
 9 * Lateres ceciderunt, sed quadris lapidi-
 bus ædificabimus: sycomoros succiderunt;
 sed cedros immutabimus.
 10 * Et eleuabit Dominus hostes Rafin su-
 per eum, & inimicos eius in tumultum
 vertet.
 11 * Syria ab Oriente, & Philistium ab Occi-
 cente: & deuorabant Israel toto ore. In om-
 nibus his non est auersus furor eius; sed
 adhuc manus eius extenta.
 12 * Et populus non est reuersus ad percu-
 tientem se, & Dominum exercituum non
 13 inquisierunt. * Et disperdet Dominus ab
 Israel caput & caudam incuruantem & de-
 prauantem die vna.
 14 * Longeuus & honorabilis ipse est caput;
 & propheta docens mendacium, ipse est
 15 cauda. * Et erunt qui beatificent popu-
 lum istum seducentes, & qui beatificantur
 præcipitati.
 16 * Propter hoc super adolescentulis eius
 D non lætabitur Dominus, & pupillorum
 eius & viduarum non miserebitur. Quia
 omnis hypocrita est & nequam; & vniuer-
 sum os locutum est stultitiam. In omnibus
 his non est auersus furor eius, sed adhuc
 manus eius extenta.

תרגום יונתן

4 ארי כל מסבסבון ומתנהון ברשע אתגועלו בחובין הא ככסו דמלושא כדס ולא דכן כדרשמי כתמא מנה כן כמה דלית בה צדק אלהן
 לאתקרא בנורא כן יתון עליהון עממא דתקיפין כאשתא ויקטלונון
 5 אמר נביא לבית דוד ארי רבי אתיליד לנא בר אתיהב לנא
 וקבל אוריתא עלותי למשרה ואחקרי שמה מן קדם מפליא עצה אלהא גברא קים עלמא משיחא דשלמא יסגי עלנא ביומיה
 6 סגי רבו לעבדי אוריתא ולנטרי שלמא לית סוף על כרסי דוד ועל מלכותה לאתקנה יתה ולמבנה ברינא ובזכותא מכען ועד עלמא
 7 כמיכרא דיני צבאות התעביר דא פתגמא שלח יי בדביר יעקב ואשתמע בישראל
 8 ואתרברבו עמא כולהון אפרים
 9 ויתב שמרון ברבו ובתקוף לב למימר רישא גלו ודטבין מנהון נמני נכסא אתבזיוו ודשפירין מנהון נקני
 10 ותקף יי ית שנאי דישראל רצין עלותי וית בעלי דבבותי יערר ארם ממדנחא ופלשתאי ממערבא ובזו ית נכסי ישראל
 11 ככל אקר בכל דא לאתבו מחוביהון דיתוב רגזיה מנהון ועד כען מתקפין מרדיהון ועוד מתתה עתידא לאתפרעא מנהון
 12 ועמא לא תבו לפלח עד דאיתי עליהון מחא ואלפן מן קדם יי צבאות לא תבעו ושיצויי מישראל ריש והגמון שלטון ואשרון
 13 יומא חד סב ונסיב אפין הוא רישא וספר מרין שקר הוא חדשא והווי משבח דעמא תרין מטען ורברבנותי מסלעמין
 14 על כן על עוליותי לא יחדי יי ועל יתמותי ועל ארמלותי לא ירחם ארי כלהון חנפין ובישין וכל פמהון ממלל שקר בכל דא
 15 לא תבו מחוביהון דיתוב רגזיה מנהון ועד כען מתקפין במרדיהון ועוד מתתה עתידא לאתפרעא מנהון

* Quia omnem stolam congregatam dolo, & vestimentum cum commutatione restituent, & volent esse igne combusti.

* Quia puer natus est nobis, filius datus est nobis, cuius principatus factus est super humero eius, & vocatur nomen eius, Magni consilij nuncius, Admirabilis consiliarius, Deus fortis, potens, Princeps pacis, Pater futuri seculi. adducam enim pacem super principes, & sanitatem eius. * Et magnus principatus illius, & pacis eius non erit finis, super thronum David & regnum eius, ut corrigat illud, & auxilietur in iudicio & in iustitia, ex nunc & in seculum. Zelus Domini Sabaoth faciet hæc.

* Mortem misit Dominus super Jacob, & venit super Israel.

* Et sciēt omnis populus Ephraim, & sedentes in Samaria in superbia & excelsa corde, dicentes:

* Lateres ceciderunt; sed venite, poliamus lapides & incidamus sycomoros & cedros; & edificabimus nobis turrim.

* Et allidet Deus insurgentes contra montem Sion super eum, & inimicos eius dissipabit.

* Syriam à Solis ortu, & Græcos à Solis occasu, deuorantes Israel toto ore. In omnibus his non est auersus furor meus, sed est manus excelsa.

* Et populus non est conuersus, donec percussus est, & Dominum exercituum non quaesuit.

* Et abstulit Dominus ab Israel caput & caudam, magnum & paruum in una die.

* Senem & eos qui facies admirantur, hoc caput: & prophetam docentem iniqua, hic cauda.

* Et erunt beatificantes populum istum seducunt, ut absorbeant eos.

* Propter hoc super adolescentulis eorum non letabitur Dominus; & pupillorum eorum, & viduarum eorum non miserebitur. quia omnes iniqui & prauī; & omne os loquitur iniusta. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius excelsa.

* ὅτι πᾶσθιν σολὺν Ἰσραὴλ ἡμῶν δόλω, & ἱμάριον μὲν καὶ ἀλλοτρίαν ἀποτίθουσι. καὶ τελέθουσιν εἶναι πυρεκαῖοι.

* ὅτι παῖδιον ἐχρύνθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν. ὃς ἡ δὲ χρὴ ἐχρύνθη Ἰσραὴλ ὡς αὐτὸς. καὶ καλεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βαλῆς, ἀγγελος, θαυμασὸς σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστὴς, ἀρχὸν εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἄξω γὰρ εἰρήνην Ἰσραὴλ ἀρχοντας καὶ υἱάειαν αὐτοῦ. καὶ μεγάλη ἡ δὲ χρὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι τέλος Ἰσραὴλ τὸν θρόνον δαυὶδ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ κατεργάσασθαι αὐτῷ καὶ διπλασέσθαι ἐν κρίματι ἐν δικαιοσυνῇ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ὃς ἦλθεν κυρίως σαβαὼθ ποιήσει ταῦτα.

* Θάνατον ἀπέστειλε κύριος Ἰσραὴλ καὶ ἐκλήσεν Ἰσραὴλ.

* καὶ γινώσκουσιν πᾶς ὁ λαὸς ὅτι ἐφραΐμ, καὶ καθήμυροι ἐν σαμαρείᾳ ἐφύβρι καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ λέγοντες.

* πλίνθοι πεπλώκαμεν, ἀλλὰ οὐδὲ λαξδύσωμεν λίθοις, ἐκόντες σκαμνίσας ἐκείνοις, ἐκδοδομήσομεν ἐαυτοῖς πύργον.

* καὶ ῥήξει ὁ θεὸς αὐτοὺς ἐπὶ δουρασμοῖς Ἰσραὴλ ὅτι σὺν αὐτοῖς, ἐκόντες ἐχθρὸς αὐτοῦ διασκεδάσει.

* Συρίαν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῆς καὶ αὐτὸν ἐλλείνας ἀφ' ἡλίου δυσμῶν, αὐτὸν κατεδιόντας τὸν Ἰσραὴλ ὅλον τὸ σῶμα. Ἰσραὴλ πᾶσι τοῖς οὐκ ἀπεστέφθη ὁ θυμὸς μου, ἀλλ' ἔστι ἡ χεὶρ ὑψηλή. καὶ ὁ λαὸς οὐκ ἐπεστέφθη, ἕως ἐπλήρη. καὶ τὸν κύριον τῶν δυνατάων οὐκ ἐζήτησεν.

* καὶ ἀφείλε κύριος ἀπὸ Ἰσραὴλ κεφαλὴν & ὀπίσθον, μέγαν & μικρὸν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

* πρεσβύτερον καὶ αὐτὸν τοῖς πρόσωπα θαυμάζοντας, αὐτὴ ἡ δὲ χρὴ. καὶ νεώτερον διδάσκοντα νόμον αὐτοῦ.

* καὶ ἐκόντες μακαρίζοντες τὸν λαὸν ἔτον πλανῶντες, καὶ πλανῶν, ὅπως κατεπίωσιν αὐτούς.

* διὰ τοῦτο Ἰσραὴλ τοῖς νεανίσκοις αὐτῶν οὐκ εὖ φρονήσῃ κύριος. καὶ αὐτοὶ ὁρφανὲς αὐτῶν καὶ τὰς χήρας αὐτῶν οὐκ ἐλεήσει, ὅτι πονήσαντες ὅμοιοι καὶ πονηροί, ἐκ πᾶν σῶμα λαλεῖ ἀδικία. Ἰσραὴλ πᾶσι τοῖς οὐκ ἀπεστέφθη ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἔστι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quoniam omnis acceptio & datum eorum est in malitiam. Coinquinati sunt in peccatis, sicut vestimentum quod inuolutum est in sanguine, cuius maculas fullones non possunt mundare ab eo; & sic ad nihilum valet, nisi ut comburatur igni. Sic venient contra eos populi, qui fortes sunt sicut ignis; & occident eos. * Dicit propheta domui David, Quoniam paruulus natus est nobis, filius datus est nobis: & suscepit legem super se ut seruaret eam; & vocabitur nomen eius à facie Admirabilis consilij Deus, vir permanens in æternum, Christus, cuius pax multiplicabitur super nos in diebus eius. * Multiplicabitur magnitudo operantibus legē, & custodientibus pacē, nō erit finis, super solium David & super regnū eius: ut stabiliat & ædificet illud in iudicio & in iustitia, à modo & usque in seculū. Verbo Domini exercituum fiet hoc.

* Verbum misit Dominus in domum Iacob, & auditum est in Israel. * Et magnificatus est populus omnis, Ephraim & habitator Samariæ, in magnitudine & in fortitudine cordis, dicentes: * Principes transmigrarunt, & meliores eis constituemus. substantiæ directæ sunt, & pulchriora his ememus. * Et confortabit Dominus hostes Israel, Rasin super eum, & inimicos eius excitabit. * Syriā ab Oriente, & Philistæos ab Occidente; & diripuerunt substantiam Israel in omni loco. In omnibus his non sunt conuersi à peccatis suis, ut auerteretur ira eius ab eis. et adhuc retinent scelera sua. & adhuc plaga eius futura est, ut vindictam sumat ab eis. * Et populus non est conuersus ad cultum Dei, donec adduxit super eos percussione: & doctrinam à facie Domini non quaesierunt. * Et disperdet Dominus ab Israel principem & præfectum, dominatorem, & satrapam in die una. * Senex & acceptabilis vultu ipse est princeps: & scriba docens mendaciū, ipse est infirmus. * Et fuerunt laudantes populum hunc seducunt, & principes eius deglutientes. * Propter hoc super adolescentulis eius non letabitur Dominus; & super pupillis eius & super viduis eius non miserebitur; quia omnes sunt hypocritæ & maligni: & omne os eorum locutum est mendacium. In omnibus his non sunt conuersi à peccatis suis, ut auerteretur furor eius ab eis: & adhuc retinent scelera sua: & adhuc plaga eius futura est, ut vindictam sumat ab eis.

17 * כי בערר באש רשעה שמיר ושירת תאכל
ותצת בסבכי היער ויתאכבו גאור עשן :
18 * בעברת יהודה צבאות נעתם ארץ ויהי העם
כמאכלת אש איש אל אחיו לא יחמלו :
19 * ויגזר על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבעו
איש בשר זרעו יאכלו :
20 * מנשה את אפרים ואפרים את מנשה יחדו
המרו על יהודה בכל זאת לא שב אפו ועוד
ידו נטויה :

יור

* רוי החקקים חקקי און ומכתבים עמל
כתבו :
2 * להטור מדין דלים ולגזל משפט עניי עמי
להיות אלמנות שללם ואת יתומים יבזו :
3 * ומה תעשו ליום פקדה ולשואה ממרחק תבוא
על מיתנוסו לעזרה ואנר תעזבו כבודכם :
4 * בלתי כרע תחת אסירות תחת הרוגים יפלו בכל
זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה :
5 * הוי אשור שבט אפי ומטה הוא בידם ועמי :
6 * בגוי חנף אשלחנו ועל עם עברתי אצוני לשלל
שלל ולכז בז ולשימו מרמס בחמר חוצות :
7 * והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשבי
להשמיד בלבבו ולהכרית גוים לא מעט :
8 * כי יאמר הלא שרי יחדו מלכים :
9 * הלא ככרכמיש כלנו אם לא בארפד חמת אם
לא כדמשק שמרון :
10 * כאשר מצאה ידי לממלכת האליל ופסיליהם
מירושלם ומשמרון :
11 * הלא כאשר עשיתי לשמרון ולא ליליר כן
אעשה לירושלם ולעצביה :

17 * Succensa est enim quasi ignis impietas,
vepre & spinam vorabit. Et succendetur
in densitate saltus, & couoluetur in super-
bia fumi. * In ira Domini exercituum co-
turbata est terra, & erit populus quasi esca
ignis. vir fratri suo non parceret.
18 * Et declinabit ad dexteram & esuriet, &
comedet ad sinistram, & non saturabitur.
vnusquisque carnem brachij sui vorabit.
19 * Manasses Ephraim, & Ephraim Manaf-
sen, & simul ipsi contra Iudam. In omni-
bus his non est auersus furor eius, sed adhuc
manus eius extenta.

CAP. X.

1 VAE qui condunt leges iniquas, & scri-
bentes iniustitiam scripserunt.
2 * Vt opprimerent in iudicio pauperes, &
vim facerent causæ humilium populi mei,
vt essent viduæ præda eorum & pupillos
diriperent.
3 * Quid facietis in die visitationis & cala-
mitatis de longè venientis? ad cuius confu-
gietis auxilium, & vbi derelinquetis gloriã
vestram? * Ne incuruimini sub vinculo,
4 & cum interfectis cadatis. Super omnibus
his non est auersus furor eius, sed adhuc
manus eius extenta. ^{Supr. 5. f. & 9. a.}
5 * Væ Affur. Virga furoris mei & baculus
ipse est. * In manu eius indignatio mea. Ad
gentem fallacem mittam eum, & contra po-
pulum furoris mei mandabo illi, vt auferat
spolia & diripiat prædam, & ponat illum in
conculcationem quasi lutum platearum.
7 * Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor
eius non ita aestimabit, sed ad conterendũ
erit cor eius, & ad interuersionem gētium
non paucarum. * Dicit enim: Nunquid
non principes mei simul reges sunt?
9 * Nunquid non vt Carchamis, sic Calan-
no, & vt Arphat, sic Emath? Nunquid non
vt Damascus, sic Samaria? * Quo-
modo inuenit manus mea regna idoli, sic
& simulachra eorum de Hierusalem & de
Samaria. * Nunquid non sicut feci Sa-
maria & idolis eius, sic faciam Hierusalem
& simulachris eius?

תרגום יונתן

17 * ארי תדלק באשחא פרענות חוביהון תשיצי ותשלוט בשאר עמא ותשיצי סגי משריתא :
18 * וכוז מן דרומא וכוזן ושיצי מן צפונא ולא שבע גבר נכסי קריבה וכוזן :
19 * רביה מנשה עם דבית אפרים ודבית אפרים עם דבית מנשה כחדא יתחברון למיתו על דבית יהודה ועל דא לא תבו מחוביהון דיהוב
רגזה מנהון ועד קעז מתקפין מרדיהון ועוד מתחיה עתידא לאתפרעה מנהון :
20 * וכתב דליאו כתבין :
2 * לאסטאח מדין מסכנין ולמינס מה דרען מתשיכי עמי דינא למנהי ארמלן עדיהון ויה נכסי יתמא וכוזן :
3 * ומה תעבדון לימא דוסערו עליכוז חוביכוז ורגוש עקא דמרחיק ייתי לאז תערקון לסעדא ותיכא תשבקון וקרכון :
4 * בכוז בר מן
ארעכוז אסירין התאסרין וכוז מקריוכוז קטילין התרמון בכל דא לא תבו מחוביהון דיהוב רגזה מנהון ועד קעז מתקפין מרדיהון ועוד
מתחיה עתידא לאתפרעה מנהון :
5 * ויאתרצא שלטן רגזי ומלאך שלית מן קרמי עליהון בלוט :
6 * בכנשא חנפא אשלחנה ועל עמא
דעברו על אוריתי אפקדנה למכוז ביזא ולמערי עדאח ולשונותיה לדיש כסין שוקין :
7 * והוא לא כן מרמי ולביה לא כן מחשב ארי לשצאה
אמר בלבה ולאספא עממין לא בחינס :
8 * ארי יומר הלא כל שלטוני כחדא כמלכין תשיכין קרמי :
9 * הלא ככרכמיש כבישא
קרמי כן כלנו אם לא בארפד מסירא בידי כן חמת וכוזא דעברת לדמשק כן אעבד לשמרון :
10 * כמא דאשכחתי ידי מלכין דפלחן
לטעיתא ואלמניהון מירושלם ומשמרון :
11 * הלא כמא דעברת לשמרון ולטעיתא כן אעבד לירושלם ולעצביה דבה :

* Et succendetur sicut ignis iniquitas, & si-
cut gramen aridum deuorabitur ab igne, & suc-
cedetur in desertatibus sylue, & deuorabit quæ
in circuitu collium omnia. * In ira furoris Do-
mini succensa est terra omnis, & erit populus
quasi succensus ab igne: homo fratris sui non mi-
serebitur. * Sed declinabit ad dexteram, quia
esuriet: & comedet ad sinistram, et non satura-
bitur homo comedens carnes brachij sui.

* Comedet enim Manassēs Ephraim, & Ephraim Manasse; quia simul obsidebunt Ju-
dam. In his omnibus non est auersus furor, sed
adhuc manus eius excelsa.

CAP. X.

Væ scribentibus iniquitatem: scribentes enim
iniquitatem scribunt.

* Declinantes iudicium mendicorum, rapien-
tes iudicium pauperum populi mei, ut esset ipsis
vidua in direptionem, & pupillus in prædam.

* Et quid facient in die visitationis? nam
tribulatio vestra de longè veniet. & ad quam
confugient ut adiuuentur, & ubi derelinque-
tis gloriam vestram?

* Ut non corruatis in deductionem, & sub
interfectis cadent. Et super omnibus his non est
auersus furor eius; sed adhuc manus eius ex-
celsa.

* Væ Assyriis virga furoris mei. et ira est
in manibus eorum. * Fram meam in gentem
iniquam mittam, & meo populo præcipiam ut
faciat spolia & prædam, & conculcet ciuitates,
& ponat eas in puluerem.

* Ipse autem non sic cogitauit, & animo nõ
sic arbitratus est; sed discedet mens eius, & ut
disperdat gentes non paucas.

* Et si dixerint ei: Tu solus es princeps.

* Et dicet: Non tuli regionē quæ supra Ba-
bylonem & Chalanem, ubi turris edificata est;
& tuli Arabiam & Damascum & Samariā.

* Sicut tuli has, omnes principatus capiam.

* Ululate sculptilia in Hierusalem, & in
Samaria. * Quomodo enim feci Sama-
rie & manufactis eius; sic faciam & Hierusa-
lem & simulachris eius.

* καὶ καυθήσεται ὡς πυρὶς ἡ ἀνομία, καὶ ὡς ἀγρῶσις ἐξηρα-
σθήσεται ὑπὸ πυρὸς. καὶ καυθήσεται ἐν τοῖς δάσεσι &
δρυμῶν. & συγκαταφάσεται τὰ κύκλω τῶν βουνῶν πᾶσι.

* διὰ θυμὸν ὀργῆς κυρίας συγκέκασται ἡ γῆ ὅλη, καὶ
ἔσται ὁ λαὸς ὡς κατακεκαυμμένη ὑπὸ πυρὸς ὁ ἄνθρωπος
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὅς ἐλεήσει.

* ἀλλ' ἐκκλινεῖ εἰς τὰ δεξιὰ, ὅτι πεινάσει. καὶ φάγε-
ται ἐκ τῶν δεξιῶν, καὶ ἐμὴ ἐμπλησθήσεται ὁ ἄνθρωπος
ἐδίωντας ἑαυτοῦ βραχίονα αὐτοῦ.

* φάγεται ὁ μωσαῖος & ἐφραΐμ, καὶ ἐφραΐμ &
μαναῖος, ὅτι ἅμα πολιορκήσουσι τὸν ἰουδαῖον. ὅτι τοῦ-
τοις πᾶσιν ὅσα ἀπὸ ἐξέφρη ὁ θυμὸς, ἀλλ' ἐτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ
ὑψηλή.

* Οὐαὶ τοῖς γράφουσιν πονηρίαν, γράφοντες ὅτι πονηρίαν
γράφουσιν. * ἐκκλινόντες κλίπιν πτωχῶν, ἀρπάζοντες
κλίμα πενήτων & λαοὺς, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χῆραν εἰς
διάρπαιγνόν καὶ ὀρφανὸν εἰς περινομίαν.

* καὶ τί ποιήσουσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐπισκοπῆς; ἢ ὅτι θλί-
ψις ὑμῶν πόρρωθεν ἦξει. & πῶς τίνα καταφύξονται τῷ
βοηθῶντι, καὶ ποῦ καταλείψετε τὸν δόξαν ὑμῶν;

* ὅτι ἐμὴ ἐσσεῖν εἰς ἀπαγωγὴν, καὶ ὑποκάτω ἀνηρημέ-
νων πεθῶν. καὶ ὅτι πᾶσι τέτοις ὅσα ἀπὸ ἐξέφρη ἡ ὀργὴ
αὐτοῦ, ἀλλ' ἐτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή.

* καὶ ἀσσυρίοις ἡ ῥάβδος & θυμὸς μου. καὶ ὀργὴ
ἐστὶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

* τὸν ὀργλὴν μου εἰς
ἔθνος ὁνύμων ἀποσελῶ, & τὰ ἐμὰ λαὸς συγκατάξω ποιῆ-
σαι σκύλα & περινομίαν, καὶ καταπαλεῖν τὰς πόλεις καὶ

7 θείναι αὐτάς εἰς κοινορτήν. * αὐτοῖς ὅτι ἔχεται ἐνεθυμῆθη,
& τῇ ψυχῇ ἔχεται λελόγηται, ἀλλὰ ἀπαλλάξω ὁ νοῦς

8 αὐτοῦ, & ἐξολοθρευθήσεται ἔθνη ὅσα ὀλίγα. * καὶ ἐνῶ εἰπῶσιν
9 αὐτῷ, σὺ μόνος εἶ ἀρχῶν. * & ἐρεῖ, ὅσα ἔλαβον τὴν χώ-
ραν τὴν ἐπάνω βαβυλωνίων καὶ χαλαῖν, & ὁ πύργος

ὠκοδομήθη. & ἔλαβον δρεβείαν & δαμασκόν & σαμά-
10 ρειαν. * ὃν τρέπον ἔλαβον ταύτας, πάσας τὰς δεξιάς
λήψομαι. ὀλοῦξατε τὰ γλυπτὰ ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ

11 ἐν ἑβραϊστίᾳ. * ὃν τρέπον ὅτι ἐποίησα ἑβραϊστίαν καὶ
τοῖς χειροποιήτοις αὐτῆς, ἔγὼ ποιήσω καὶ τῇ ἱερουσα-
λὴμ καὶ τοῖς εἰδώλοις αὐτῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quoniam succensa est quasi ignis ultio peccatorum eorum: impios consumet, & dñabitur in reliquum populū, & consumet multitudinē exercituum. * Præ ira à facie Dñi deserta est terra, & fuit populus sicut incendium ignis. Vir sup fratre suum nõ miserebitur. * Et diripiet ab Austro, & esuriet; & consumet ab Aquilone, & non saturabitur. vnusquisque substantiā proximi sui diripiet. * Viri dom⁹ Manassē cū domo Ephraim, & viri domus Ephraim cū domo Manassē simul iungētur, ut veniant cōtra domum Iuda. Et in hoc nõ sunt cōuersi à peccatis suis, ut auerteretur furor eius ab eis: et adhuc retinēt scelera sua, & adhuc plaga eius futura est, ut vindictam sumat ex eis.

CAP. X.

Væ qui signant signacula violentiæ, & scripturā laboris scribunt. * Ut euerant à iure pauperes, & vi rapiant id quod maximè volunt pauperes populi mei in iudicio: ut sint viduæ præda eorum; & substantiam pupillorum diripiant.

Et quid facietis in die quā visitabuntur super vos peccata vestra? & in tumultu tribulationis quæ de longè veniet? quò fugietis ad auxilium? & quomodo relinquetis gloriam vestram? * Propterea extra terram vestram vinculi vincti mini, & extra ciuitates vestras interfecti proiciemini. In omnibus his non sunt conuersi à peccatis suis, ut auerteretur furor eius ab eis. et adhuc retinent scelera sua: & adhuc plaga eius futura est, ut vindictam sumat ab eis.

Væ Assur dominium furoris mei, & angelus missus à facie mea cōtra eos in maledictionē. * Ad cætum hypocriticū mis-
tam eum, & super populum qui transgressi sunt legem meam mandabo illi, ut diripiat prædam & auferat spoliū, & ut ponat eum in con-
culcationem quasi lutum platearum. * Et ipse non sic existimat, & in corde suo non sic cogitat, sed ad disperdendum dicit in corde suo, &
ut consumat populos absque misericordia.

Dicit enim: Nonne omnes principes pariter quasi reges reputati sunt coram me? * Nonne sicut Carchamis subiecta est corā me, sic Calano? Nonne sicut Arphat tradita est in manū meā, sic Hemath? & sicut feci Damasco, sic faciam Samariā? * Sicut inuenit manus mea regna quæ colunt idola, & simulachra eorum ex Hierusalem & Samaria?

* Nonne sicut feci Samariā; & idolis eius; sic faciam Hierusalem & simulachris eius?

* Et erit cūm impleuerit Dominus cuncta ¹³ faciens in monte Sion & Hierusalem, & inducet super mentem magnam super principem Assyriorum & super celsitudinem gloriæ oculorum eius.

* Dixit enim: In fortitudine faciam, & sapientia intellectus auferam terminos gentium, & fortitudinem eorum depradabor, et persuadebo ciuitates habitatas.

* Et orbem habitatum totum comprehendam ¹⁴ manu ut nidum, & sicut derelicta oua tollam, & non est qui fugiat me aut resistat mihi, & aperiens os garriens.

* Nunquid gloriabitur securis sine incidente cum ea? aut exaltabitur serra sine trahente eam? similiter si quis leuauerit virgam vel lignum, exaltabitur lignum. & non sic.

* Sed mittet Dominus Sabaoth in tuum honorem ¹⁶ ignominiam, in tuam gloriam ignem ardentem incendet.

* Et erit lumen Israel in ignem, & sanctificabit eam in igne ardenti, & comedet sicut fenum syluam.

* Die illa extinguentur montes, & colles, ¹⁸ & saltus, & deuorabitur ab anima usque ad carnes, & erit fugiens quasi fugiens a flamma ardente.

* Et relictæ eorum numerus erunt, & puer ¹⁹ paruus scribeb eos.

* Et erit in die illa; non amplius adiciet residuum Israel, et hi qui saluati fuerunt de Jacob: non amplius confidentes erunt super iniuriantes eos, sed erunt confidentes super Deum sanctum Israel in veritate. * Et erit residuum Jacob ²¹ super Deum fortem.

* Et si fuerit populus Israel sicut arena maris, reliquæ eorum saluabuntur. Verbum enim consumens & abbrevians in iustitia. * Quia ²³ verbum abbreviatū dominator Dñs exercituum faciet in orbe terræ vniuerso. * Propter hoc hæc ²⁴ dicit Dominus Sabaoth: Ne timeas populus meus habitantes in Sion ab Assyriis; quia in virga percutiet te. plagam enim inducit super te, ut videas viam Aegypti.

¹² καὶ ἔσται ὅτ' αὐτὸν συντελέσει κύριος πᾶσι τοῖς ποιῶν ἐν ταῖς ὁρεῖσι τῶν καὶ ἱερουσαλήμ, & ἐπάξει ἐπὶ τὸν νοδὸν τὸν μέγαν ἐπὶ τὸν ἀρχόντα τῶν αἰσχυρίων καὶ ἐπὶ τὸν υἱὸν τῆς δόξης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

¹³ εἶπε γὰρ ἐν τῇ ἰσχύϊ ποιήσω, & τῇ θφίᾳ τῆς συνέσεως ἀφελῶ ὅρα ἐξ ὧν καὶ τὴν ἰσχύϊ αὐτῶν παρονομήσω. & πείσω πόλεις καὶ τοικεμύνας.

¹⁴ & τὴν οἰκὸν αὐτῶν ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ ὡς νοσίδιον, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡς ἀρῶ. & ὅσα ἔστιν ὅς διαφύξεταί με ἢ ἀντίστη μοι & ἀνείγων στόμα καὶ σπινθίζων.

¹⁵ μὴ δοξασθῇ ἡ ἀξίωσις αὐτοῦ τοῦ κόπτοντος ἐν αὐτῇ, ἢ ὑψωθῇ ἡ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐλκόντος αὐτόν; ὡσαύτως ἐάν τις ἀρῇ ῥάβδον ἢ ξύλον ὑψωθῇ ἡ ξύλον. καὶ ἐχέτω.

¹⁶ ἀλλὰ ἀποσείλει κύριος ῥαβδὸν εἰς τὴν σὺν πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν σὺν δόξαν πῦρ καὶ οὐδὲν καυθήσεται. * καὶ ἔσται τὸ φῶς τοῦ ἱσραήλ εἰς πῦρ, καὶ ἀγιάσει αὐτὸν ἐν πυρὶ καὶ οὐδὲν, & φάει ὡς εἰς χόρτον τὴν ὕλην.

¹⁸ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἀποσείσεται τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνοὶ & τὰ ὄρυμοί, καὶ καταφάγεται ἀπὸ ψυχῆς ἕως σαρκῶν. καὶ ἔσται ὁ φθόγος ὡς ὁ φθόγος ἀπὸ φλογὸς καὶ οὐδὲν.

¹⁹ καὶ οἱ καταλειφθέντες αὐτῶν ἀριθμὸς ἔσονται, καὶ παιδίον μικρὸν γράψαι αὐτοὺς.

²⁰ καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκείνῃ παρονομήσεται τὸ καταλειφθὲν ἱσραήλ. καὶ οἱ σωθέντες τοῦ ἱακώβ οὐκέτι μὴ πεποιθότες ὡς ἐπὶ τῇ ἐξ ἀδικήσαντας αὐτοὺς, ἀλλ' ἔσονται πεποιθότες ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ἅγιον τοῦ ἱσραήλ τῇ ἀληθείᾳ.

²¹ & ἔσται τὸ καταλειφθὲν τοῦ ἱακώβ ἐπὶ τὸν θεὸν ἰσχυρόντα.

²² καὶ ἐπὶ γῆναι ὁ λαὸς ἱσραήλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα αὐτῶν σωθήσεται. λόγον γὰρ συνέλαβον & συνεμένον ἐν δικαιοσυνῇ.

²³ ὅτι λόγον σωτήριον κύριος κύριος δυναμέων ποιήσει ἐν τῇ οἰκὸν αὐτοῦ ὅλην.

²⁴ διὰ τοῦτο λέγει κύριος ῥαβδὸν, μὴ φοβοῦ λαὸς μὲν οἱ κατὰ τὴν ἐν σὺν ἀσχυρίων, ὅτι ἐν ῥάβδῳ πατάξει σε. πληγὴν γὰρ ἐπάγει ἐπὶ σέ, & ἰδεῖν ὁδὸν αἰγύπτου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹² Et erit cūm consummauerit Dominus ut faciat omnia quæ dixit in monte Sion & in Hierusalem, visitabo super opera elati cordis regis Assur, & super laudem altitudinis oculorum eius. ¹³ Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea; quia intelligēs ego sum: & transmigraui feci populos de prouincia in prouinciam, & ciuitates laudabiles eorum deprædatus sum, & detraxi in fortitudine habitates in arcibus fortissimis. ¹⁴ Et inuenit quasi nidum manus mea substantiam populorum, & sicut colliguntur oua quæ derelicta sunt, omnes habitatores terræ ego subieci; & non fuit qui tolleretur hinc & mitteretur illuc, & aperiret os suum & loqueretur verbum. ¹⁵ Nunquid gloriabitur securis contra eum qui scindit in eo; dicens: Nonne ego scidi? aut magnificabitur serra contra eum à quo trahitur, dicens: Nonne ego feci? Quando eleuatur virga ad percutiendum, non virga percutit, sed ille qui percutit in ea. ¹⁶ Pro eo quod magnificatus est rex Assyriæ; propterea mittet dominator seculi Dñs exercituum in principes eius plagam, & subitus gloria eorum incendio succendentur, sicut incendium ignis. ¹⁷ Et erit Dominus lumen Israel, & sanctus eius, & verbum eius forte sicut ignis, & sermo eius sicut flamma; & occidet & consumet principes eius, & satrapas eius in die vna. ¹⁸ Et gloriam multitudinis exercitus eius, & animas eorum cum corporibus eorū consumet; & erit cōfractus & profugus. ¹⁹ Et reliqui bellatores eius deficient, ut sit populus pauci numeri; & in regnum infirmū reputabuntur. ²⁰ Et erit in tempore illo; Non adiciet ultra residuum Israel, & qui liberati fuerint de domo Iacob, inniti super populis, quibus antea seruebant, sed innitentur super verbo Dñi sancto Israel, in veritate. ²¹ Reliquiæ quæ non peccauerunt, & quæ conuersæ fuerunt à peccato, reliquæ domus Iacob conuertentur, ut seruiant corā Deo forti. ²² Quoniam si fuerit populus tuus domus Israel multus sicut arena maris, illis reliquis quæ non peccauerunt, & quæ conuersæ sunt à peccato, fient magnalia quæ præualebunt, & ducentur in iustitia. ²³ Quia consummationē, & cōsumptionē Dñs Deus exercituum faciet in omnibus impiis terræ. ²⁴ Propterea hæc dicit Dñs Deus exercituum: Ne timeas populus meus habitator Sion ab Assur. In virga enim sua percutiet te, & subiectionem suam prolucet super te, sicut in via Aegypti.

25 * כי עוד מעט מזער וכלה זעס ואפיעל תבליתם:
 26 * ועורר עליו יהוה צבאות שוט כמכת מדין בצור
 עורב ומטהו על הים ונשא בדרך מצרים:
 27 * והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך ועלו
 מעל צוארך וחבל על מפני שמן:
 28 * בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיר כליו:
 29 * עברו מעברה גבע מלון לנוחרה הרמה גבעת
 שאול נסרה:
 30 * צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישע ענייה
 ענתות: * נדרה מדמנה ישבי הגבים העיו:
 31 * עוד היום בנב לעמד ינפף ידו הר ביר ציון
 גבעת ירושלם:
 32 * הנה הארון יהוה צבאות מסעף פארה במערצה
 ורמי הקומה גרעים והגבים ישפלו:
 33 * ונקף סבכי היער בברזל והלבנון באדיר יפול:
 נא

1 * ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה:
 2 * ונחה עליו רוח יהוה רוח חכמה ובינה רוח עצה
 וגבורה רוח דעת ויראת יהוה:
 3 * וחריו ביראת יהוה ולא למראה עיניו ישפוט
 ולא למשמע אזניו יוכיח:
 4 * ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ
 והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימיר רשע:
 5 * והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו:
 6 * וגר זאב עם כבש ונמר עם גרי ירבע ועגל
 וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהגבם:
 7 * ופרה ודב תרעינה יחדו ירבעו ילדיהן ואריה
 כבקר יאכל תבן:
 8 * ושעשע יונק על חר פתן ועל מאורת צפעוני
 גמול ידו הדרה:
 תרגום יונתן

25 * ארי עוד צבחר מזער ויסופון לוטיא מנכון דבית יעקב ורגזי על עממיא עברי תכלא לשיציהו: 26 * ועוד יתני עלוהי וי צבאות מחא
 כמחת מדין בשקוף עורב ומרותיה חעדי מנכון כמא דעת מרות פרעה על עמא ויתעבדון להון גבירן כדבאר מצי: 27 * ויהי בעדנא
 התיא חעדי מרותיה מנך ונירית מעל צאורך ויתברון עממיא מן קדם משיחא: 28 * אתא על עית עבר במגרון למכמש ימני רבני משריתיה:
 29 * עברו ירדנא בגבע בתו להון אתברו יתבי דמתא אנש גבעת שאול ערקו: 30 * ארימו קלכון אנש בת גלים אציתו דיתבין כלש דדירין
 בעניא ענתות: 31 * אתברו אנש מדמנה יתבי גבים גלו: 32 * עד פצן יומא רב וסגי עד לה למעל הא סנחריב מלכא דאחור אתא וקם בנוב
 קרית בתניא לקביל שורא דירושלם ענה ואמר לחילותיה הלא דא היא קרתא ירושלם דעלה ארגשת כל משריתיה הא היא חלשא מכל
 כרבי עממיא דכבשת בתקוף ידי עלה קם ומניד ברישיה מוביל ומיתי בידיה על טור בית מקדשא די בציון ועל עזרתא דבירושלם: 33 * הא
 רבון עלמא וי צבאות רמי קטול במשריתיה כבעוט דמתבעיט במעצרתא ורמי קומא יתקטפון ותקיפא יסאכון: 34 * ויקטל גברי משריתיה
 דמתגברין כבדולא ועברי קרבה על ארעא דישראל יתרון:
 35 * ותשרי עלוהי רוח נבואה מן קדם וי רוח חכמה וסכלתנו רוח מלך וגבורה רוח מדע בדחלתא דיני: 36 * ויקרבניה בדחלתא דיני לא
 לחיו עינוהי יתי דאין ולא למשמע אדנוהי יתי מוכח: 37 * וידון בקשטא מסכנין ויוכח בהימנותא לחשיכי עמא ויסחי חייבי ארעא במימר
 פומה ובסמלל שפותיה יתי מאית רשיעא: 38 * ויהון צדיקא סחור סחור לה ועברי הימנותא מקרבין לה: 39 * ביומיה דמשיחא דישראל
 יסגי שלמא בארעא וידור דובא עם אמרא ונמרא עם גדיא ישרי ועגל ואריא ופשים כתרנא ויניק זעיר יתי מדבר להון: 40 * ותורתא ודובא
 ירעין כתרנא ישרון בני יהון ואריא כתרנא יוכל תבנא: 41 * ויחדן ינקא על חור חיוי פתן ועל חיוי גלגלי עיני חיוי חרמן חסילא ידוהי וישיט:

25 * Adhuc enim paululum modicumq; &
 F consummabitur indignatio mea, & furor
 meus super scelus eorum.
 26 * Et suscitabit super eum Dominus exer-
 cituum flagellum iuxta plagam Madian in
 petra Oreb, & virgam suam super mare, &
 leuabit eam in via Aegypti.
 27 * Et erit in die illa, auferetur onus eius de
 humero tuo, & iugum eius de collo tuo, &
 computrescet iugum à facie olei.
 28 * Veniet in Aioth, transibit in Magrom,
 apud Maginas commendabit vasa sua.
 29 * Transierūt cursim: Gabaa sedes nostra.
 G obtupuit Rama: Gabaa Saulis fugit.
 30 * Hinni voce tua filia Gallim: attende
 31 Laifa paupercula Anathot. * Migravit Me-
 demena: habitatores Gabin confortamini.
 32 * Adhuc dies est vt in Nobe stetur. Agi-
 tabit manum suā super montē filiae Sion,
 33 & collem Hierusalem. * Ecce dominator
 Dominus exercituum cōfringet lagunculā
 in terrore, & excelsi staturae succidentur,
 & sublimes humiliabuntur.
 34 * Et subuertetur cōdena saltus eius ferro,
 & Libanus cum excelsis cadet. CAP. XI.
 1 * E T egredietur virga de radice Iesse, & flos
 2 de radice eius ascēdet. * Et requiescet su-
 A per cum spiritus Domini, spiritus sapientie
 & intellectus, spiritus consilij & fortitudi-
 nis, spiritus scientiae & pietatis. * Et reple-
 bit eum spiritus timoris Domini. non se-
 cundum visionem oculorū iudicabit, neq;
 4 secundū auditū aurīū arguet. * Sed iudicabit
 in iustitia pauperes, & arguet in equitate p
 mansuetis terrae. Et pcutiet terrā virga oris
 sui, & spiritu labiorum suorum interficiet
 5 impiū. * Et erit iustitia cingulum lumborū
 6 eius, & fides cinctorium renū eius: * Habi-
 tabit lupus cū agno, & pardus cū hœdo ac-
 cubabit. Vitulus & leo & ouis simul mo-
 rabuntur, & puer paruulus minabit eos.
 7 * Vitulus & vrsus pascentur, simul requies-
 cent catuli eorū, & leo q̄si bos comedet pa-
 8 leas. * Et delectabitur infans ab vbere super
 foramina aspidis, & in cauerna reguli qui
 ablaetatus fuerit, manum suam mittet.

2. Thess.
2. b.

Inf. 65. b.

* Adhuc enim parum, & cessabit ira.

* Et suscitabit super eos Dominus Deus exercituum secundum plagam Madiam in loco tribulationis. Et furor eius in via qua per mare, in viam qua ad Aegyptum.

* Et erit in die illa; auferetur iugum eius a te, & corrumpetur iugum ab humeris vestris.

* Veniet enim in civitatem Aggai, & transibit in Magedo, & in Machmas ponet vasa sua. * Et pertransibit vallē, et veniet in Aggai: timor apprehendet Rama, civitatem Saul fugiet. * Hinni vocem tuam filia Gallim: audi Laissa: audietur in Anathoth.

* Obstupuit Medebena & habitantes Gebim. Consolamini hodie in via ut maneat.

* Consolamini in monte filiam Sion, & colles in Hierusalem.

* Ecce dominator Dominus Sabaoth conturbat gloriosos cum fortitudine, & excelsi superbia conterentur, & sublimes humiliabuntur.

* Et cadet excelsi gladio: at Libanus cum excelsis cadet.

CAP. XI.

ET egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice eius ascendet. * Et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis replebit eum. * Spiritus timoris Dei non secundum gloriam iudicabit, neque iuxta sermonem arguet. * Sed iudicabit humiles iudiciū, & arguet humiles terrae, et percutiet terram verbo oris sui, & in spiritu per labia impiū interficiet. * Et erit iustitia cinctus lumbos suos, & veritate inuolutus latera sua. * Et simul pascetur lupus cum agno, & pardus simul accubabit cum haedo, & vitulus & leo & taurus simul pascuntur, & puer parvus ducet eos.

* Et bos & ursus pascuntur simul, & simul erunt catuli eorum, & leo sicut bos comedet paleas. * Et puer parvulus in foramen aspidis, & in cubile propagationis aspidum manum immittet.

* ἐπὶ γὰρ μικρὸν, καὶ παύσεται ἡ ὀργή.

* καὶ ἐγερεῖ ἐπ' αὐτοὺς κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων καὶ τὴν πληγὴν μαδίαμ ἐν τῇ περὶ θλίψεως καὶ ὁ θυμὸς αὐτῶν τῇ ὁδῷ τῇ κατὰ τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν κατὰ αἴτυπον.

* Ἐξαίρων τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀφαιρεθήσεται ὁ ζυγὸς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ, & καταφθαρήσεται ὁ ζυγὸς ἀπὸ τῶν ὤμων ὑμῶν.

* ἥξει γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἀγγαί, & παρελθούσας εἰς μαγεδώ, & ἐν μαχμαῖς θήσεται τὰ σκευή αὐτῶν.

* καὶ παρελθούσας φάραγα καὶ ἥξει εἰς ἀγγαί, φόβος λήψεται ῥαμά, πόλιν γαζλ φθίξεταί.

* χρεμέπον φωνῶν θυγατέρα γαλίμ, ἐπάκουε λαῖσα, ἐπακύνεται ἐν ἀναθὼθ.

* ἐξέρχεται μαδεβλινά καὶ κατακύνεται γεβίμ. παρακαλεῖτε σήμερον ἐν ὁδῷ τοῦ μένου.

* παρακαλεῖτε ἐν τῷ ὄρει τῷ θυγατέρι σιών. καὶ βενοὶ ἐν ἱερουσαλήμ.

* ἰδὲ ὁ δεσπότης κύριος σαβαὼθ σωτὴρ ὁσίων ἐν δόξῃ καὶ ἰσχύϊ, & ὑψηλοὶ τῇ ὕψει σωτὴρ ὁσίων, & ὑψηλοὶ ταπηνώθησιν.

* Ἐπερὶ τῶν ὑψηλῶν μαχαίρα, ὁ δὲ λίβανος σωτὴρ τοῖς ὑψηλοῖς πεσέτω.

ΙΑ

* Καὶ ἐξελεύσεται ῥαβδὸς ἐκ τῆς ῥίζης ἰεσσαί, & αὐτὴ ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῶν ἀναθήσεται. * Ἐκ δὲ ἀναπύσεται ἐπ' αὐτὸν πνῦμα κυρίου, πνῦμα βίαιας & συνέσεως, πνῦμα βελῆς καὶ ἰσχύος, πνῦμα γνώσεως καὶ δυνάμεως.

* ἐμπλήσει αὐτόν. πνῦμα φόβου θεοῦ ἐκ τῆς δόξης καὶ νεῖ, & τῆς τῶν λαλῶν ἐλέγχῃ. * ἀλλὰ κενεῖται πνῦμα κρίσιν, & ἐλέγχῃ οὗτοι ταπεινὸς τῆς γῆς, καὶ πατάξει γλῶττᾳ λόγῳ ὁ στόματός αὐτῶν.

* Ἐν πνῦματι διὰ χειλέων ἀσεβῶν ἀνέλκει. * Ἐξαί δικαιοσύνη ἐξωσθήσεται τὴν ὁσφύν αὐτῶν. καὶ ἀληθεία ἐκλειμμένη τὰς πλυγὰς αὐτῶν.

* Ἐσωβόσκηθήσεται λύκος μετὰ δρόνον, & παρδαλὶς συναπαύσεται ἐρίφῳ, & μοσχάριον & λέων & ταῦρος ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ παιδίον μικρὸν ἄξει αὐτούς.

* Ἐβῆς & ἀρκεὺς βοσκηθήσονται ἅμα, καὶ ἅμα ἔσονται τὰ παιδία αὐτῶν. καὶ λέων ὡς βοὴς φάγεται ἄχρην.

* καὶ παιδίον νήπιον ἔσται ἐπὶ τῷ λῶνι ἀπιδῶν. καὶ ἔσται κοίτῃ ἐγγόνων ἀπιδῶν τὴν χεῖρα ἐπὶ βελῆ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Quia adhuc paululum, modicumque, & definiet maledictiones a vobis, o domus Iacob; & ira mea erit super operantes scelus, ut consumatur. Et adhuc adducet super eum Dominus exercituum plagam, sicut plagam Madiam in petra Oreb: & subiectio eius auferetur a vobis, sicut ablata est subiectio Pharaonis a populo, & fiet eis magnalia sicut in via Aegypti. Et erit in tempore illo; auferetur subiectio eius a te, & iugum eius de collo tuo, et conterentur populi a facie Christi. Venit super Aiat, transiit in Magron, apud Machmas constituit principes exercitus sui.

Transierunt Iordanem; in Gabaa mansionem fecerunt sibi: contriti sunt habitatores Rama: viri Gabaa Saulis fugerunt. Eleuate vocem vestram viri filiae Galim; auscultate qui habitatis in Lais; qui moramini in paupercula Anathoth. Contriti sunt viri Madmena, habitatores Gabim transmigrarunt. Adhuc dies magnus, & multum tempus ei ut ingrediatur. Ecce Senacherib rex Assyriorum veniet & stabit in Nobe vrbe sacerdotum contra murum Hierusalem. Respondet & dicit exercitui suo: Haecine est illa civitas Hierusalem, contra quam congregavi omnia castra mea? Ecce ipsa infirmior est cunctis munitionibus populorum, quas subieci in fortitudine manus meae. Ascendet, & stabit & commovebit caput suum; inferet & trahet manum suam super montem domus sanctuarij quae est in Syon, & contra atrium quod est in Hierusalem.

Ecce dominator seculi Dominus exercituum proiciet interfectos in castris eius, sicut cum via calcantur in torculari. Et excelsi statura succidentur, & fortes humiliabuntur. Et occidet robustos exercitus eius, qui fortes sunt sicut ferrum, & bellatores eius super terram Israel cadent.

ET egredietur rex de filiis Jesse, & Christus de filiis filiorum eius vnetur. Et residet super eum spiritus prophetiae a facie Domini, spiritus sapientiae & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiae in timore Domini. Et applicabit eum in timore Domini: non secundum visionem oculorum suorum iudicabit, neque secundum auditum aurium suarum arguet. Sed iudicabit in veritate pauperes, & arguet in fide pro egenis populi, & percutiet peccatores terrae verbo oris sui, & in eloquio labiorum suorum occidet impium.

Et erunt iusti in circuitu eius, & fideles accedent ad eum. In diebus Christi Israel multiplicabitur pax in terra. Et habitabit lupus cum agno, & leopardus cum haedo commorabitur, & vitulus & leo & aries pinguis simul erunt: & puer parvulus minabit eos. Et bos & ursus pascuntur, simul morantur filij eorum, & leo sicut bos comedet paleas. Et delectabitur infans super foramen aspidis; & super visum conchae oculorum serpentis reguli, qui ablatus est mittet manum suam.

* לא ירעו ולא ישהיתו בכל הר קדשי כי מלאה
 הארץ דעה את יהוה במים לים מכסים :
 * והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לגם
 עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד :
 * והיה ביום ההוא יוסיף ארני שנית ידו לקנות
 ארץ שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים
 ומפתרוס ומכוש ומעילם ומשנער ומחמת ומאיי
 רחים :
 * ונשא גם לגוים ואסף נדחי ישראל ונפצור
 יהודה יקבץ מארבע בנפות הארץ :
 * וסרה קנאת אפרים וצרי יהודה יכרתו אפרים
 לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצר את
 אפרים :
 * ועפו בכתף פלשתים ימה יחדו יכזו את בני
 קדם אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון
 משמעתם :
 * והחרים יהוה את לשון ים מצרים והניף
 ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים
 והדריך בנעלים :
 * והיתה מסלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור
 באשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ מצרים :

יב

* ואמרת ביום ההוא אודך יהוה כי אנפת כי ישב
 אפך ותנחמני :
 * הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד ביעזי וזמרת
 יה יהוה ויהי לי ישועה :
 * ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה :
 * ואמרתם ביום ההוא הודו ליהוה קראו בשמו
 הודיעו בעמים עלילותיו הזכירו כי נשגב שמו :

תרגום יונתן

* לא יבאשון ולא יחבלו בכל טורא דקדשי ארי תחמלי ארעא מדע יה דחלתא דייני כמלא דלימא חפן :
 * כריה דישו דעחיד דיקום את לעממא לה מלכון ושחמעון ויהי אחר בית מישוריה ביקר :
 * למפרק יה שארא דעמיה דישחאר מאחור וממצרים ומפתרוס ומחוש ומעילם ומכבד ומחמת ומנגות ימא :
 * לעממא ויכנש מבדרי ישראל וגלות יהודה יקרב מארבע רוחי ארעא :
 * ושתיעון דבית אפרים לא יקנון בדבית יהודה ודבית יהודה לא יעיקון לדבית אפרים :
 * פלשתאי די במערבא כחדא יכזון יה בני מונחא באדום ומואב יושטון ידיו ויבני עמון ושחמעון להון :
 * ימא דמצרים וירם ית מחת גבורתה על פרת במימר נביאותי וימחינה לשבעה נחליו ויהכון בה בסנדליו :
 * לשארא דעמה דישחאר מאחורא כמא דהור לישראל ביום מפקהון מארעא דמצרים :

יב

* ותימר בעדנא התיא אודה קדמך יי ארי על דחבת קדמך הנה רגלך עלי כדחוב רגלך מני ותרם עלי :
 * פרקני אנא רחץ ולא אודעו ארי תקפי ותשבחתי דחילא יי אמר במימרה ויהוה לי לפריק :
 * צדיקניא : ותיסרון בעדנא התיא אודי קדם יי צלו בשמה תו בעסמא עובדתי אדכרו ארי תקיף שמה :

* Non nocebunt, & non occident in vni-
 C uerso monte sancto meo; quia repleta est
 terra sciētia Domini sicut aquæ maris ope-
 rientes.

10 * In die illa radix Iesse qui stat in signum Rom. 15.
 populorum, ipsum gentes deprecabuntur,
 & erit sepulchrum eius gloriosum.

11 * Et erit in die illa, adiiciet Dominus se-
 cundò manum suam ad possidendum resi-
 duum populi sui, quod relinquetur ab Af-
 syriis, & ab Aegypto, & à Phetros, & ab
 Aethiopia, & ab Elam, & à Sennaar, & ab
 Emath, & ab insulis maris.

12 * Et leuabit signum in nationes, & con-
 D gregabit profugos Israel. Et dispersos Iuda
 colliget à quatuor plagis terræ.

13 * Et auferetur zelus Ephraim, & hostes
 Iuda peribunt. Ephraim non æmulabitur
 Iudam, & Iudas non pugnabit contra
 Ephraim.

14 * Et volabunt in humeros Philistiim, per
 mare simul prædabuntur filios Orientis.
 Idumæa & Moab præceptum manus coru,
 & filij Ammon obedientes erunt.

15 * Et desolabit Dominus linguam maris
 Aegypti, & leuabit manum suam super flu-
 men in fortitudine spiritus sui, & percutiet
 eum in septem riuus, ita vt transeant per eū
 calciati.

16 * Et erit via residuo populo meo, qui re-
 linquetur ab Assyriis, sicut fuit Israeli in die
 illa qua ascendit de terra Aegypti.

CAP. XII.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Do- Exod. 15.
 A mine, quoniam iratus es mihi: conuer- Psal. 117.
 sus est furor tuus, & consolatus es me.

2 * Ecce Deus saluator meus, fiducialiter
 agam, & non timebo. Quia fortitudo mea
 & laus mea Dominus Deus, & factus es
 mihi in salutem.

3 * Haurietis aquas in gaudio de fontibus
 saluatoris.

4 * Et dicetis in die illa: Confitemini Dño, Psal. 14.
 & inuocate nomen eius. notas facite in 1. Par. 16.
 populis adinventiones eius. mementote
 quoniam excelsum est nomen eius.

* Et non malefacient, neque poterunt perdere ullum in monte sancto meo. quia repleta est omnis terra cognoscendi Dominum sicut aqua multa operiet maria.

* Et erit in die illa radix Jesse, & qui con-
surgit ut princeps sit gentium, in ipso gentes sper-
rabunt, & erit requies eius honor.

* Et erit in die illa, apponet Dominus ostendere manum suā, ut relet reliquum populi, quod derelinquetur ab Assyriis, & ab Aegypto, & à Babylone, & ab Aethiopia, & ab Elamitis, & à Solis ortu, & ex Arabia.

* Et leuabit signum in gentes, & congrega-
bit qui perierant ex Israel, & dispersos Iuda congregabit ex quatuor alis terræ.

* Et auferetur zelus Ephraim, & inimici Iuda peribunt. Ephraim non emulabitur Iudam, & Iudas non tribulabit Ephraim.

* Et volabunt in nauibus Philistiim: mare simul prædabuntur, & eos qui à Solis ortu & Idumæam, & in Moab primum manus iniicient, at filij Ammon primum obedient.

* Et desolabit Dominus mare Aegypti, & iniiciet manum suam super flumen spiritu violento, & percutiet septem valles, ita ut transire eum in calciamentis.

* Et erit via residuo populo meo, qui derelictus est ab Assyriis: & erit Israel sicut in die quando egressus est de terra Aegypti.

CAP. XII.

ET dicet in die illa: Benedicam tibi Domine, quoniam iratus es, et auertisti furorē tuum, & misertus es mei.

* Ecce Deus meus saluator meus, confidens ero in eo, & non timebo. quoniam gloria mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. * Et haurite aquam cum gaudio de fontibus saluationis.

* Et dices in die illa: Confitemini Domino, clamate nomen eius, annūciate in gentibus gloriosa eius: mementote, quia exaltatum est nomen eius.

9 * καὶ ἐμὴ κακοποιήσωσιν, ἐδὲ ἐμὴ δούλων) ἀπολέ-
σαι ἐδὲ τὰ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, ὅπ' ἐνεπλήθη ἡ σύμ-
πασα γῆ τὴν γινώσκαι τὸν κύριον ὡς ὕδωρ πολὺ καὶ κατα-
λύσει θάλασσας. * καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡ ῥίζα
10 τῆς Ἰεσσαί, καὶ ὁ δούλος αὐτοῦ ἀρχὴν ἐθνῶν. ἐπ' αὐτὰ ἔθνη
ἐλποῦσι. καὶ ἔσται ἡ δούλευσις αὐτῶν τιμή.

11 * καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παροῦσά κύριε τοῦ
δείξαι τῷ χεῖρα αὐτοῦ, τοῦ ζηλώσαι τὸ καταλειφθὲν τῆ
λαοῦ. ὃ ἐδὲ κατελείφθη ἀπὸ τῶν ἀσσυρίων καὶ ἀπὸ αἰ-
γύπτου & ἀπὸ βαβυλῶνος & ἀπὸ αἰθιοπίας καὶ ἀπὸ ἐλα-
μιτῶν & ἀπὸ ἡλίας δούλων, καὶ ἐξ ἀραβίας.

12 * καὶ δώσει σημεῖον εἰς τὰ ἔθνη· καὶ συναΐξει ἐξ ἀπο-
λομήνης ἰσραὴλ· καὶ οὕτως διεσπασμένους ἐξ ὧν συναΐξει
ἐκ τῶν τεσσάρων περὶ γῶν τῆς γῆς.

13 * καὶ ἀφαιρεθήσεται ὁ ζῆλος ἐφ' ἐμαί, & ἐχθροὶ
ἐξ ὧν ἀπολοῦνται. ἐφ' ἐμαί ἐζηλώσει τὸν ἰούδαν, καὶ ἰού-
δας ἐξ ὧν ἐλπίσει τὸν ἐφ' ἐμαί.

14 * καὶ περὶ τῆς ἐν πλοίοις ἀλλοφύλων. θάλασσαν
ἅμα παρονομήσουσι, & οὕτως ἀφ' ἡλίου δούλων & ἰδου-
μαϊαν, καὶ ἐπὶ μωὰβ πρῶτον τὰς χεῖρας ἐπιβαλοῦσιν.
οἱ δ' υἱοὶ αἰμὼν πρῶτον ὑπακούονται.

15 * καὶ ἐρημώσει κύριε τὴν θάλασσαν αἰγύπτου, καὶ
ἐπιβαλεῖ τῷ χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν πνύματι
βιβαίω, καὶ πατάξει ἐπὶ τὰ φάραγγας ὥστε πορεύεσθαι αὐτὸν
ἐν ὑποδήμασι.

16 * & ἔσται ὁ ἰσθμὸς τῆς καταλειφθείσης λαοῦ κατὰ
ταλειφθείσης ἀπὸ τῶν ἀσσυρίων. καὶ ἔσται τὰ ἰσραὴλ ὡς τῇ
ἡμέρᾳ ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ γῆς αἰγύπτου.

16

1 * Καὶ ἐρεῖ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, διλογήσω σε κύριε,
διότι ὠργίσθης, καὶ ἀπέστρεψας τὸν θυμὸν σου, καὶ ἠλέησας
2 με. * ἰδοὺ ὁ θεός μου σωτήρ μου πεπονήτως ἐβόμαι ἐπ'
αὐτοῦ, καὶ ἐφοβήθηθαι. διότι ἡ δόξα μου καὶ ἡ αἰνέσις
μου κύριε, καὶ ἐχρῆτό μοι εἰς σωτηρίαν.

3 * καὶ δὴ τλήσατε ὕδωρ μετ' ὕψους ὅπως ἐκ τῶν πη-
γῶν τοῦ σωτηρίου.

4 * & ἐρεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἰσομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ,
βοᾶτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δούλαί αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐνδο-
ξα αὐτοῦ. μνησθήσεσθε, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

9 Non malè facient neque nocebunt in omni monte sancto meo, quia implebitur terra scientia timoris Domini, sicut aquæ operiunt mare. 10 Et erit in tempore illo filius filiorum Jesse, qui futurus est ut stet in signum populorū: ipsi regna obedient, & erit locus mansio-
nis eius in gloria. 11 Et erit in tempore illo, adiciet Dñs secundò per potentiā suam, ut liberet reliquias populi sui quæ relinquentur de Af-
sur, & de Aegypto, & de Phetros, & de India, & de Elam, & de Babylonia, & de Emath, & de insulis maris. 12 Et leuabit signum populis, &
congregabit dispersos Israel, & transmigrationem Iuda applicabit à quatuor ventis terræ. 13 Et auferetur zelus de domo Ephraim: et qui
angustia afficiebant domum Iuda, excidentur: viri domus Ephraim non æmulabuntur domum Iuda: & viri domus Iuda non angustiabunt
domum Ephraim. 14 Et coniungentur humero vno, ut percutiant Philistæos qui sunt in Occidente, simul prædabuntur filios Orientis. In
Idumæam & Moab extendent manus suas, & filij Ammon obedient eis. 15 Et exsiccat Dominus linguam maris Aegypti, & eleuabit plagam
fortitudinis suæ super Euphratem, in verbo prophetarum suorum; & percutiet eum in septem torrentes, & ibunt in eo cum calceamentis.

16 Et erit via strata reliquiis populi sui qui remansit de Assur, sicut fuit Israel in die quo egressi sunt de terra Aegypti.

CAPVT XII.

ET dices in tempore illo: Confitebor coram te Domine, quoniam pro eo quod peccaui coram te, factus est furor tuus super me: auertetur
enim furor tuus à me, & misereberis mei.

2 Ecce in verbo Dei salutis meæ ego confido, & non commoueor; quia fortitudo mea, & laus mea terribilis Dominus: dixit in ver-
bo suo, & fuit mihi in salutem. 3 Et recipietis doctrinam nouam in gaudio ab electis iustorum. 4 Et dicetis in tempore illo: Con-
fitemini coram Domino, orate in nomine eius: annūciate inter populos opera eius. mementote quia forte est nomen eius.

* זמרו יהוה כי גאות עשה מידעת זאת בכל-
הארץ: * צהלי ורגי יושבת ציון כי גדול בקרבך
קדוש ישראל:

יג

* משא בכל אשר חור-ישעיהו בן-אמוץ:
* על הר-נשפה שאו-גם הרימו קול להם הניפו יד
ויבאו פתחי גדיבים:
* אני צויתי למקדשי גם קראתי גבורי לאפי
עליי גאותי:
* קול המון בהרים דמות עם רב קול שאון ממלכות
גוים נאספים יהוה צבאות מפקד צבא מלחמה:
* באים מארץ מרחק מקצה השמים יהוה וכלי
ועמו לחבל כל-הארץ:
* הלילו כי קרוב יום יהוה כשד משדי יבוא:
* על-כן כל-ידיים תרפינה וכל-לבב אנוש ימס:
* ונבהלו צירים וחבלים יאחזון כילדה יחילון
איש אל רעהו יתמהו פני להבים פניהם:
* הנה יום-יהוה בא אכזרי ועברר וחרון אף
לשום הארץ לשמה וחטאיה ישמיד ממנה:
* כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יהיו אורם
חשך השמש בצאתו וירח לא יגיה אורו:
* ופקדתי על תבל רעה ועל רשעים עונם והשפתי
גאון זרים וגאות עריצים אשפיל:
* אוקיר אנוש מפז ואדם מבתם אופיר:
* על-כן שמים ארגזו ותרגש הארץ ממקומה
בעברת יהוה צבאות וביום חרון אפו:
* והיה כצבי מרח וקצאן ואין מקבץ איש-אל-
עמו יפנו ואיש אל-ארצו ינוסו:
* כל-הנמצא ידקר וכל-הנספה יפול בחרב:

* Cantate Domino, quoniam magnifice-
fecit, annunciate hoc in vniuersa terra.

* Exulta & lauda habitatio Sion, quia ma-
gnus in medio tui sanctus Israel.

CAP. XIII.

* Nus Babylonis, quod vidit Esaias filius
Amos. * Super montem caliginosum
A leuate signum, exaltate vocem, leuate ma-
num, & ingrediantur portas duces.

* Ego mandavi sanctificatis meis, & vo-
caui fortes meos in ira mea exultantes in
gloria mea. * Vox multitudinis in mon-
tibus quasi populorum frequentium: vox
sonitus regum gentium congregatarum. Do-
minus exercituum præcepit militiæ belli;

* Venientibus de terra procul. A summi-
tate cæli Dominus & vasa furoris eius vt
disperdat omnem terram. * Vlulate quia

propè est dies Domini, quasi vastitas à Do-
mino veniet. * Propter hoc omnes ma-
nus dissoluentur, & omne cor hominis ta-
bescet; * Et conteretur. torsiones & do-
lores tenebunt, quasi parturiens dolebant.

Vnusquisque ad proximum suum stupe-
bit: facies cõbustæ vultus eorû. * Ecce dies
Dñi veniet crudelis & indignationis ple-
nus, & iræ furorisque ad ponendam terrâ
in solitudinē, & peccatores eius conteren-
dos de ea. * Quoniam stellæ cæli & splen-
dor earû non expandent lumen suum. ob-

tenebratus est Sol in ortu suo, & Luna nõ
splendebit in lumine suo. * Et visitabo su-
per orbis mala, & contra impios iniquita-
tem eorum. Et requiescere faciam superbiâ
infidelium, & arrogantia fortium humiliabo.

* Preciosior erit vir auro, & homo mundo
obrizo. * Super hoc cælum turbabo, &
C mouebitur terra de loco suo, propter indi-
gnationē Domini exercituum, & propter
diem iræ furoris eius.

* Et erit quasi damula fugiens, & quasi
ouis, & non erit qui congreget. Vnusquis-
que ad populum suum conuertetur, & sin-
guli ad terram suam fugient.

* Omnis qui inuentus fuerit, occidetur, &
omnis qui superuenerit, cadet in gladio.

תרגום יונתן

שבחו קדם יי ארי גבור עבר גליא נא בכל ארעא:
קדישא דישאל:

משל כס דלגט לאשקאה יח בכל דאתנבי וישעיה בר אמוץ:
ויעלון בחרעוהי דסתנבין:

דמות עם סגי קל אתרגישת מלכות עםסין דסתנשין יי צבאות סמני משרין בקרבא:
כס דלגט קדמוהי לחבלא כל רשיעי ארעא:

על כן כל ידנא יתשלן וכל לבא דאנשא יתמסי:
שלחובין יתמהון אפיהון:

ארי כוכבי שמיא ונפיליהון לא יזחרון נהוריהון וקבל שמשא במפקה וסיהרא לא יזחר נהורה:
בוישא ועל רשיעא חוביהון ואבשל רבות רשיעין ותקוף תקיפין אמאך:

אוריתא סמסנא דאופיר:
ספריו וכען וליה דמכנש גבר לעמה יתפנון וגבר לארעה יערקון:

כל דישתכח בה יתקטל וכל דיעול לכרכי צירא יתקטל בחרבא:

* Laudate nomen Domini, quoniam excelsa fecit: annunciate hæc in omni terra.

* Exultate et letamini habitantes Sion, quia exaltatus est sanctus Israel in medio eius.

CAP. XIII.

Vfio contra Babylonem, quam vidit Esaias: filius Amos super montem campestem. * Exaltate signum, eleuate vocem eis, ne timeatis, applaudite manu, aperite principes. * Ego prae-
pio, & ego adduco eos. Gigantes veniunt implere furorem meum, gaudetes simul & superbientes. * Vox gentium multarum super montes, similis gentium multarum: vox regum & gentium congregatarum Dominus Sabaoth præcepit genti bellicosa: * Venite de terra procul, a summitate fundamenti celi, Dominus & præliatores eius ut disperdat totum orbem terræ.

* Ululate, propè enim dies Domini, & con-
tritio à Deo veniet. * Propter hoc omnis manus dissoluetur, & omnis anima hominis timebit. * Et turbabuntur legati, & dolores ipsos habebunt sicut mulieris parientis, & condolebunt alter ad alterum, & stupebunt, & faciem eorum sicut flamma mutabunt.

* Ecce enim dies Domini venit insanabilis et indignationis furoris & iræ, ad ponendum orbem terræ desertum, & peccatores perdere ex eo.

* Nam stelle celi, & Orion, & omnis ornatu celi lumen suum non dabunt, et obtenebrabitur Sole oriente, & Luna non dabit lumen suum. * Et mandabo orbi terræ uniuerso mala, & impiis impietates eorum, & perdam superbiam iniquorum, & iniuriam superbiorum humiliabo. * Et erunt relictæ honorati magis quam aurum obrizum, et homo magis honorabilis erit quam lapis qui ex Ophir. * Nā celum irascetur, et terramoueabitur à fundamentis eius, propter furorem iræ Dñi Sabaoth, in die qua venerit furor eius.

* Et erunt relictæ quasi damula fugiens, et quasi ovis errans, & non est congregans, ita ut homo in populum suum conuertatur.

* Et homo in regionem suam impelletur. qui enim captus fuerit erit, victus; & quicumque congregati sunt, cadent in gladio.

* ὑμνήσατε τὸ ὄνομα κυρίου, ὅτι ὑψηλὰ ἐποίησεν. δώδεκα γέγραφε ταῦτα ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

* ἀγαλλιᾶσθε καὶ διφραίνεσθε καὶ κατοικοῦντες σιών, ὅτι ὑψώθη ὁ ἅγιος τοῦ ἱσραὴλ ἐν μέσῳ αὐτῆς.

17

* Οὐρανοὶ καὶ βασιλεὺς οὐρανοῦ εἶδον ἡσυχίας ὑμῶν ἀμὲν ἐπ' ὅρας πεδινῶν. * ἀράτε σημεῖον, ὑψώσατε τὴν φωνὴν αὐτοῖς, μὴ φοβεῖσθε, παρακαλεῖτε τὴν χεῖρα, ἀκούετε καὶ ἀρχόντες. * ἐγὼ συντάσσω, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς. γίγαντες ἐρχοῦν πληρῶσαι τὸν θυμὸν μου, χαίροντες ἅμα καὶ ὑβρίζοντες. * φωνὴ ἐθνῶν πολλῶν ἐπὶ τῶν ὄρεων, ὁμοία ἐθνῶν πολλῶν, φωνὴ βασιλέων ἐθνῶν συνηγμένων κύριος (αβραάμ ἐν ἱεραλ) ἐθνῶν ὀπλομάχῳ. * ἐρχεσθε ἐκ γῆς πόρρωθεν, ἀπ' ἀρκῶ θιμελίᾳ & ἔρανος, κύριος ἐοικόμαχοι αὐτῶν καὶ ἀφθέραι πάσῃ τῇ οἰκουμένῳ. * ὁλοθυρετε, ἐγγὺς γὰρ ἡμέρα κυρίου, καὶ συντριβὴ τοῦ ὕδατος ἔξει.

* διὰ τοῦτο πᾶσα χεὶρ ἐκλυθήσεται & πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου δειλιάσει. * ἐλαττωθήσονται & πρὸς ἐξουσίας, & ὡδίνες αὐτῶν ἐξέσιν ὡς γυναικὸς πικτύσης. καὶ συμφοραῖς οὖσιν ἑτέρῳ πρὸς τὸν ἑτερον, καὶ ἐκσθήσονται, & τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὡς φλόξ μετεβαλοῦσιν. * ἰδὲ γὰρ ἡμέρα κυρίου ἐρχεται δυνάμει καὶ μῆνιδι. & θυμὸς καὶ ὀργὴ θείῃαι τὴν οἰκουμένην ἔρημον καὶ τὸν ἀμαρτωλὸν ἀπολέσαι ὡς αὐτῶν. * καὶ ἀσέβεις & ἔρανος & ὁ ὠρῶν & πᾶς ὁ κόσμος & ἔρανος τὸ φῶς αὐτῶν & δώσουσιν. καὶ σκοταδίσαι & ἡλίου ἀνὰ τέλλοντες, καὶ ἡ σελήνη & δώσει τὸ φῶς αὐτῆς.

* ἐν ἱεραλ τῇ οἰκουμένῃ ὅλη κακὰ, καὶ τοῖς ἀσεβέσι τὰς ἀσεβείας αὐτῶν, καὶ ἀπολεῖ ὕδριν ἀνόμων. καὶ ὕδριν ὑπερηφάνων ταπεινώσει. * καὶ ἔσονται ἐγκαταλειμμένοι οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον ἢ τὸ χερσίον τὸ ἀπύρην. καὶ ἄνθρωποι μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι ἔσαι ἢ ὁ λίθος ὁ ἐκ ὀφείρου.

* ὁ γὰρ ἔρανος θυμωθήσεται καὶ ἡ γῆ σειθήσεται ἐκ τῶν θιμελίων αὐτῆς, διὰ θυμὸν ὀργῆς κυρίου (αβραάμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἡ δὲ ἐπέλθῃ ὁ θυμὸς αὐτῶν).

* ἐσονται κατελελειμμένοι ὡς δορκάδιον φιδίον, καὶ ὡς πρόσβατον πλανώμενον, & ἐκ ἔστιν ὁ συναῖων, ὥστε ἀνθρώπον εἰς τὸν λαὸν αὐτῶν ἀποστραφῆναι. * καὶ ἀνθρώπου εἰς τὴν χώραν αὐτῶν διώξεσθαι. ὅς γὰρ δὴ αἰὶν ἡττηθήσεται, καὶ οἱ πνεύσιν ἡμῶν εἰσὶ, πεθόντες ἐν μαχαίρᾳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Canite coram Domino, quia magnalia fecit; & manifestum est hoc in vniuersa terra. * Exulta & lauda congregatio Sion, quia magnus est qui dixit, se collocaturum maiestatem suam in medio tui, sanctus Israel.

Nus calicis maledictionis ad propinandum Babylonem, quod prophetauit Esaias filius Amos. * Super ciuitatem habitantem confideret, leuate signum, eleuate vocem eis: agitate manum, & ingrediantur per portas eius, qui sponte se offerunt. * Ego mandavi præparatis meis; etiam conuocaui fortes meos, ut sumant ex eis ultionem furoris mei fortes laudis meæ. * Vox multitudinis in montibus, similitudo populi grandis. vox tumultus regnorum multorum, populi qui congregantur. Dominus exercituum constituit exercitus in bello.

Venientes de terra longinqua à finibus celi. Dominus, & vasa calicis maledictionis coram eo, ut disperdat omnes impios terræ. * Ululate, quia propè est dies qui venturus est à facie Domini: quasi præda à facie omnipotentis veniet. * Propterea omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis tabescet. * Et turbabuntur: tribulatio & dolores apprehendent eos: trementes sicut parturiens contremiscent. unusquisque in proximo suo tabescet: vultus flammæ conturbabit faciem eorum. * Ecce dies à facie Domini veniet crudelis, & indignatione plenus, & ira furoris, ut ponat terram in desolationem, & peccatores consumat ex ea.

Quoniam stellæ cælorum & planetæ eorum splendorem suum non emittent, obtenebrescente Sole in egressu suo, & Luna lucem suam non diffundente. * Et visitabo super habitatores orbis mala, & super impios peccata eorum. cessare faciam magnitudinem impiorum, & fortitudinem fortium humiliabo. * Diligam diligentes me magis quam aurum quo gloriantur homines; & legis obseruantes plus quam aurum probatum de Ophir. * Propterea commouebo celos, & mouebitur terra de loco suo, in ira à facie Domini, & in die furoris indignationis eius.

Et erit sicut damula aberrans, & quasi ovis, & non erit qui congreget. Unusquisque ad populum suum respiciet, & unusquisque ad terram suam fugiet.

Et omnis qui inuentus fuerit in ea, occidetur: & omnis qui ingredietur in ciuitates munitas, occidetur gladio.

* ועלליהם ירששו לעיניהם יסוּ בתיהם ונשיהם
 תשגלנה :
 * הנני מעיר עליהם את מדי אשר כסף לא
 יחשבו וזהב לא יחפצו בו :
 * וקשתות נערים תרטשנה ופרי בטן לא ירחמו
 על בנים לא תחוס עינם :
 * והיתה בבל צבי ממלכות תפארת גאון כשדים
 במהפכת אלהים את סדס ואת עמורה :
 * לא תשב לנצח ולא תשכן עד דור ודור ולא
 יהל שם ערבי ורעים לא ירצו שם :
 * ורצו שם ציים ומלאו בתיהם אחים ושכנו
 שם בנות יענה ושעירים ירקרו שם :
 * וענה אים באל מנותיו ותנים בהיכלי עגב

יד

* וקרוב לבוא עתה וימיה לא ימשכו :
 * כי ירחם יהוה את יעקב ובחר עוד בישראל
 והניחם על אדמתם ונלוה הגר עליהם ונספחו
 על בית יעקב :
 * ולקחום עמים והביאום אל מקומם והתנחלו
 בית ישראל על אדמת יהוה לעבדים ולשפחות
 והיו שבים לשביהם ודרו בנגשיהם :
 * והיה ביום הניח יהוה לך מעצבך ומרגזך ומן
 העבדך הקשה אשר עבדך :
 * ונשאת המשל הזה על מלך בבל ואמרת איך
 שבת נגש שבתה מרהבה :
 * שבר יהוה מטה רשעים שבט משלים :
 * מכה עמים בעברה מכה בלתי סרה רדה באף
 גולם מרדה בלי חשך :
 * נחר שקטה כל הארץ פצחו ונרה :

16 * Infantes eorum allidentur in oculis eorum : diripientur domus eorum, & vxores eorum violabuntur. * Ecce ego fuscitabo super eos Medos qui argentum non querant, nec aurum velint.
 18 * Sed sagittis paruulos interficient, & lactantibus vteris non miserebuntur, & super filios non parceret oculus eorum.
 19 * Et erit Babylon illa ciuitas gloriosa in regnis, incluta in superbia Chaldaeorum, sicut subuertit Deus Sodomā & Gomor-
 20 ram. * Non habitabitur vsque in finem, & non fundabitur vsque ad generationem & generationem. Nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi : sed requiescent ibi bestiae, & replebuntur domus eorum draconibus. et habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi. * Et respondunt ibi vlulae in adibus eius, & Sirenes in delubris voluptatis.

CAP. XIII.

P Ropè est vt veniat tempus eius, & dies eius non elongabuntur.

1 * Miserebitur enim Dominus Iacob, & eliget adhuc de Israel, & requiescere eos faciet super humum suam. Adiungetur aduena ad eos, & adhærebit domui Iacob.
 2 * Et tenebunt eos populi, & adducet eos in locum suum. Et possidebit eos domus Israel super terram Domini in seruos & ancillas, & erunt capientes eos qui se ceperant, & subiicient exactores suos.
 3 * Et erit in die illa, cum requiem dederit tibi Dominus à labore tuo, & à confusione tua, & à seruitute dura qua antè seruisti :
 4 * Sumes parabolam istam contra regem Babylonis, & dices : Quomodo cessauit exactor, quieuit tributum!
 5 * Contriuuit Dominus baculum impiorum, virgā dominantium, * Cædentē populos indignatione, plaga insanabili, subiicientem in furore gentes, persequentem crudeliter.
 7 * Conquieuit, & siluit omnis terra : gaui-
 7 fa est, & exultauit.

תרגום יונתן

16 * ועלמיהון ישרפון לעיניהון יתבזון בתיהון ונשיהון יתחבבון :
 18 * וקשתהון עלימין יבועון ועל ולד מעין לא ירחמון ועל בנאי לא תחוס עיניהון :
 19 * והיו בבל וחרות מלקרמין חרות מלכין תשבחת רבות כסדאי כמתפכתא דהפך יי ית סדום וית עמורה :
 20 * לא תחב לעלם ולא תשרי עד דר ודר ולא יפרוס תמן ערבי משכנה ורעין לא ישרון תמן :
 22 * ונצפון תחולין בבירניהון וירודין בבית מישרי תפניקיהון :
 22 * ונצפון תחולין בבירניהון וירודין בבית מישרי תפניקיהון :

יד

* וקרוב למייתי עדן חברה דכבל וימיה לא יתרחקו :
 * ארעהון ויחוספון גיורין עליהון ויסתמכו על בית יעקב :
 * ארע שכינתא דיי לעבדין ולאסתון ויהון שבין לשוביהון ויפלחון במשעבדיהון :
 * ויהי ביוםא דניח יי לך מצערך וממרותך ומן פלחנא קשיא דאתפלח בך :
 * איכדין בשלח מרותנא משעבדנא סף תקוף חביא :
 * דהורח מחי עממין בתקוף מוח ולא פסקון מפלח בתקוף עממין מפלח ולא מנע :
 * ונחר שקטה כל הארץ פצחו ונרה :

* Et filios eorum allident coram eis, & domos eorum diripient, & uxores eorum habebunt.

* Ecce suscitabo vobis Medos, qui argentum non reputant, neque auri indigentiam habent.

* Arcus adolescentium conterent, & filiorum vestrorum non miserebuntur, neque super filiis tuis parcent oculi eorum.

* Et erit Babylon quæ vocatur inclyta à regibus Chaldeorum, quemadmodum subuertit Deus Sodomam & Gomorram.

* Non habitabitur in æternum, neque ingredientur in eam per multas generationes, neque ingredientur in eam Arabes, neque pastores requiescent in ea.

* Et requiescent in ea bestia, & implebuntur domus sonitu, & accubabunt ibi Sirenes, & demones saltabunt ibi.

* Et onocentauri illic habitabunt, & nidiscabunt ericij in domibus eorum.

CAP. XIII.

¶ Et venit & non tardabit, & dies eorum non protrahentur.

* Et miserebitur Dominus Jacob, & eliget adhuc Israel, & requiescet super terram eorum, & aduena apponetur ad eos, & adiungetur ad domum Jacob.

* Et accipient eos gentes, & inducent in locum eorum, & possidebunt, & multiplicabuntur super terram Dei in seruos & ancillas, & erunt captiui captiuantes eos, & subiicientur dominantes eis.

* Et erit die illa, releuabit Dominus te à dolore, & ira tua, & seruitute tua dura qua seruisti eis.

* Et sumes planctum hunc super regem Babylonis: & dices in die illa, Quomodo cessauit exaltor, & cessauit sollicitator!

* Contriuit Dominus iugum peccatorum, iugum principum. * Percutiens gentem furore, plaga insanabili, percutiens gentem plaga furoris qua non pepercit.

* Requieuit confidens, omnis terra clamat cum letitia.

16 * καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ῥήξουσιν ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν παρνομήσουσι, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἔξουσιν.

17 * ἰδοὺ ἐπεγερωῦμιν ὅτι μὴ δὲ, οἱ δὲ γέγονον ἐλογίζοντο, καὶ δὲ χεῖρας χεῖρας ἔχουσιν.

18 * Τεξομαλὰ νεανίσκων σωτρίψουσιν, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἐμὴ ἐλεήσωσιν, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις σου φείθοντο ὁφθαλμοὶ αὐτῶν.

19 * καὶ ἔσται βαβυλῶν ἡ καλεῖται ἐνδοξὸς διὰ βασιλέων χαλδαίων ὃν τρόπον κατέσφεν ὁ θεὸς σόδομα καὶ γόμορρα.

20 * καὶ κατοικήσεται εἰς τὴν αἰῶνα ἐδ' ἐμὴ εἰσελθῶσιν εἰς αὐτὴν διὰ πολλῶν γενεῶν, καὶ οὐ μὴ εἰσελθῶσιν εἰς αὐτὴν ἄραβες, καὶ ποιμῆνες ἐμὴ ἀπαυθῶν ἐν αὐτῇ.

21 * καὶ ἀπαυθῶσιν ἐν αὐτῇ θηρία, καὶ ἐμπλησθήσονται αἱ οἰκίαι ἡχῆς. καὶ ἀπαυθῶσιν ἐκεῖ σειρήνες καὶ δαιμόνια ὀρχήσονται ἐκεῖ.

22 * καὶ ὀνοκένταυροι ἐκεῖ κατοικήσουσι. καὶ νοσοποιήσουσιν ἐχῖνοι ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν.

ιδί

* Ταχὺ ἔρχεται καὶ ἐχθροὶ, καὶ ἡμέραι αὐτῶν οὐ μὴ ἐφελκυθῶσι.

1 * καὶ ἐλεήσει κύριος τὸν ἰακώβ, καὶ ἐκλέξεται ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ, καὶ ἀπαύσει ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν ὁ γειώρας πρὸς ἰσραὴλ, καὶ πρὸς αὐτοὺς, καὶ πρὸς τὸν οἶκον ἰακώβ.

2 * καὶ λήψονται αὐτοὶ ἔθνη, καὶ εἰσάξουσιν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν καὶ κατακληρονομήσουσι, καὶ πληθυνθήσονται ἐπὶ τῆς γῆς ὅθεν εἰς δάλας καὶ δάλας, καὶ ἐθὲν αἰχμαλωτὶ καὶ αἰχμαλωτὶ δούλους αὐτοὺς, καὶ κυριεύσονται καὶ κυριεύσονται αὐτοὺς.

3 * καὶ ἔσται τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπαύσει κύριός σε διὰ τῆς οὐμῆς καὶ τοῦ θυμοῦ σου καὶ τῆς δουλείας σου τῆς σκληρᾶς ἣ ἐδεδούσας αὐτοῖς.

4 * καὶ λήψῃ τὸν θρῆνον τοῦτον ἐπὶ βασιλέα βαβυλῶνος. καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, πῶς ἀπαπέπαυτο ὁ ἀπαιτῶν, καὶ ἀπαπέπαυται ὁ ἡττωδασής.

5 * συνέτριψε κύριος τὸν ζυγὸν τῶν ἀμαρτωλῶν, τὸν ζυγὸν τῶν δρεχόνων. πατάξας ἔθνος θυμῷ, πληγὴν ἀνείλετο, παίων ἔθνος πληγὴν θυμῷ ὅσον ἐφείσατο. ἀνείλετο πεποιθὸς. πᾶσα ἡ γῆ βοᾷ μετ' ἐφροσύνης.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

16 Et infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripiuntur domus eorum: & uxores eorum concumbentur. 17 Ecce ego inducam super eos Medos qui argento non placentur: neque volunt aurum. 18 Et arcibus suis iuvenes perfodient, & super paruulum ventris non miserebuntur: & super filios non parceret oculus eorum.

19 Babylon autem quæ erat ab initio gaudium regnorum, & laus magnitudinis Chaldeorum, erit sicut subuersio, qua subuertit Dominus Sodomam & Gomorram. 20 Non habitabitur in seculum, & non incoletur vsque in generationem & generationem. neque extendet ibi Arabs tabernaculum suum, neque pastores habitabunt ibi.

21 Sed habitabunt ibi simia, & implebuntur domus eorum mustellis, & habitabunt ibi filia struthionum, & demones ludent ibi.

22 Et saltabunt cati in palatiis eorum, & dracones in domo habitationis deliciarum eorum.

CAPVT XIII.

ET propè est vt veniat tempus interitus Babylonis, & dies eius non elongabuntur. * Miserebitur enim Dominus domus Iacob, & eliget adhuc Israel, & habitare faciet eos super terram suam: & adicietur aduenæ ad eos, & adhærebunt domui Iacob. * Et tollent eos populi, & adducent eos in locum suum: & possidebit eos domus Israel super terram maiestatis Domini in seruos & ancillas, & erunt captiuantes eos qui captiuauerant eos, & seruiant eis illi qui subiecerant eos.

* Et erit in die qua requiescere faciet Dominus te à tribulatione tua, & à subiectione tua, & à seruitute dura qua antè seruisti. * Et tolles parabolam istam super regem Babylonis, & dices: Quomodo cessauit subiectio nostra subiiciens nos! defecit fortitudo peccatorum!

* Contriuit Dominus fortitudinem impiorum, dominium peccatorum.

* Qui percutiebat populos in furore, percussione sine cessatione, seruire faciens in furore populos seruitute sine cessatione.

* Conquieuit, pacata est omnis terra, & exultauerunt in cantico.

גם כרששים שמחו לך ארזי לבנון מאז שכבת
לא יעלה הכרם עלינו :

שאל מתחת רגזה לך לקראת בואך עורר לך
רפאים כל עתודי ארץ הקים מבסאותם כל מלכי
גוים :

כלם יענו ויאמרו אליך גם אתה חלית כמונו
אלינו נמשלת :

הורד שאל גאונך המיר נבליך תחת יד יצע
רמור ומכסיד תולערה :

איך נפלת משמים הילל בן שחר נגדעת
לארץ חולש על גוים :

ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל
לכוכבי אל ארים כסאי ואשב בהר מועד בירכתי
צפון :

אעלה על במתי עב אדמה לעליון :

אך אל שאל תורד אל ירכתי בור :

ראיך אליך ישגחו אליך יתבוננו הזה האיש
מרגיו הארץ מדעיש ממלכות :

שם תבל במדבר וערו הרס אסיריו לא פתח
ביתו :

כל מלכי גוים כלם שכבו בכבוד איש
בביתו :

ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב לבש הרגים
מטעני הרב יורדי אל אבני בור בפגר מובס :

לא תחד אתם בקבורה כי ארצך שחת שמך
הרגת לא יקרא לעולם זרע מרעים :

הכינו לבנוי מטבח בעון אבתם בל יקמו וירשו
ארץ ומלאופני תבל ערים :

וקמתי עליהם נאם יהוה צבאות והכרתי לבבל
שם ושאר וגין ונכר נאם יהוה :

8 * Abietes quoque lætatae sunt super te, & cedri Libani. Ex quo dormisti, non ascendit qui succidat nos. * Infernus subter te conturbatus est in occursum aduentus tui; sufficit tibi gigantes. Omnes principes terræ surrexerunt de foliis suis, omnes principes nationum. * Vniuersi respondebunt & dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut & nos: nostri similis effectus es.

11 * Detracta est ad inferos superbia tua: cecidit cadauer tuum. Subter te sternetur tineæ, & operimentum tuum erunt vermes.

12 * Quomodo cecidisti de cælo Lucifer qui manè oriebaris? corruisti in terrâ qui vulnerabas gentes. * Qui dicebas in corde tuo: In cælum ascendam, supra astra Dei exaltabo solum meum, & sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis.

14 * Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.

15 * Veruntamen ad infernum detrahêris in profundum laci. * Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient. Nunquid iste est vir qui turbauit terram, qui concussit regna?

17 * Qui posuit orbem desertum, & vrbes eius destruxit, vinctis eius nō aperuit carcerem.

18 * Omnes reges gentium vniuersi dormierunt in gloria, vir in domo sua.

19 * Tu autem proiectus es de sepulchro tuo E quasi stirps inutilis, pollutus & obuolutus, cum his qui interfecti sunt gladio, & descenderunt ad fundamenta laci. quasi cadauer putridum

20 * Non habebis consortium neque cum eis in sepultura. Tu enim terram tuam disperdisti, tu populum tuum occidisti. Non vocabitur in æternum semen pessimorum.

21 * Preparete filios eius occisioni in iniquitate patrum eorum. Non consurgent nec hæreditabunt terram, neque implebunt faciem orbis ciuitatum.

22 * Et confurgam super eos, dicit Dominus exercituum, & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus.

תרגום יונתן

8 אף מלכין חדיו עלך עתירי נכסיה אפרין מעדן ושכבתה לא סלק מחבלנא עלנא :
אעירת לך גברין כל עתירי נכסיה אקיימו מפרסותיהון כל מלכי עממיה :
דמיתא : אתחזר לשאול יקרך אתרגושת השכחת זמרך תחזקך ישות רסה ועיל מנך רחש :

11 אכרין אתרכנתא מן רומא דהויתא ויתן בגו בני אנשא ככוכב נהא בין כוכביא אתרששתא לארעא דהויתא קטל בעממיה :
12 ואת אמרת בלבך לרומא אסק עיל מן עמה דאלהא אשוי כרסי מלכותי ואחוי בטור זמן בסופי צפונא :
14 אסק עלי כל עמא אהי עלי מן כלהון :
15 כרם לשאול תחזקת לסופי גוב בית אברנא :
16 חזך עלך ידיון :
17 שוי תבל כמדברא וקרית פגור לאסירותי לא פתח תרעא :

ולך יסתכלון וימרין חדיו גברא אזיע ארעא אצרי מלכותא :
כל מלכי עממיה כלהון שכבין ביקר גבר בבית עליה :
19 ואת אתרכנתא מן קברך כי חט שמיר תפי קטילין מטעני חרב נחתי לגוב בית אברנא כפגר מרשדש :
20 לא תחי כחד מנהון בקבורה ארי ארעך תכלתא ועמד קטלתא לא יתקום לעלם זרע מבאשין :
22 אתקנו לבניהון קטול כחובי אבהתהון דלמא יקומו ויחסנון ארעא ויתמלך אפי תבל בעל דכבו :
22 ואקום לאתפרעא מנהון :
אמר וי צבאות ואשיצי לבבל שום ושאר ובר ובר בר אמר וי :

* Et ligna Libani gaudia sunt super te, & cedrus Libani ex quo tu dormiisti, non ascendit qui succidat nos.

* Infernus subter irritatus est occurrens tibi: consurrexerunt tibi omnes gigantes qui dominati sunt terræ: qui suscitauerunt de sedibus suis omnes reges gentium.

* Uniuersi respondebunt & dicent tibi: Et tu captus es sicut & nos, in nobis autem reputatus es.

* Descendit autem ad inferos gloria tua, multa letitia tua. subter te sternerent tinea, & operimentum tuum vermis.

* Quomodo cecidit de cælo Lucifer mane exorians: Contritus es in terrâ qui mittebas ad omnes gentes.

* Tu autem dixisti in corde tuo: In calum ascendam, super astra celi ponam solium meum: sedebo in monte sublimi super montes excelsos qui ad Aquilonem.

* Ascendam super nubes: ero similis Altissimo.

* Nunc autem in infernum descendes, & in fundamenta terræ.

* Videntes te admirabuntur super te, & dicent: Hic homo qui conturbabat terram, qui contempsit reges: Qui posuit orbem terræ desertum, & ciuitates eius destruxit: existentes in vinculo non soluit. * Omnes reges gentium dormierunt in honore, homo in domo sua. * Tu autem proietus eris in montibus sicut mortuus abominabilis cum multis mortuis confossis gladio descendit ad inferos. * Quemadmodum vestimentum in sanguine mixtum non erit mundum; sic neque tu eris mundus. quia terram meam perdidisti, & populum meum occidisti. non manebis in æternum tempus: semen malum.

* Prepara filios tuos ut occidantur pro peccatis patris eorum, ut non resurgat & hereditent terram, & impleant terram bellis. * Et insurgam eis, dicit Dominus Sabaoth, & perdam eorum nomen, & reliquias, & semen; hac dicit Dominus.

* καὶ τὰ ξύλα τοῦ λιβάνου ἀφ' οὗ σὺ κοιμήσῃ ἐπὶ τοῖς, καὶ ἡ κέδρος τοῦ λιβάνου ἀφ' οὗ σὺ κοιμήσῃ, καὶ οὐκ ἀνέβη ὁ κόπιων ἡμᾶς.

* ὁ ἄδης κατέβη ἐπὶ κερὰν τῆς σωαντήσας τοῖς, συνηγέρθησαν τοῖς πάντες οἱ γίγαντες οἱ ἀρξάντες τῆς γῆς, οἱ ἐγείραντες ἐκ τῶν θρόνων αὐτῶν πόλεις βασιλεῖς ἐθνῶν.

* πάντες ἀποκριθήσονται ἐξ ὁδοῦ τοῖς, καὶ σὺ ἐάλως ὡσπερ καὶ ἡμεῖς. ἐν ἡμῖν δὲ κατελογίζῃς.

* κατέβη δὲ εἰς ἅδην ἡ δόξα σου, ἡ πολλὴ δόξα σου. ὡσπερ καὶ τὸ σῶμα σου ἐσθῆς σου. καὶ τὸ κατάλυμα σου σκώληξ.

* πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρωτὶ ἀνατέλλων; συνετίθῃς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀποσέλλων πρὸς πάντας τοὺς ἔθνη.

* σὺ δὲ εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβήσομαι, ἐπὶ τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου. καθὼς ἐν ὄρει ὑψηλῇ ἐπὶ τὰ ὄρη τοῦ ὑψηλοῦ τὰ πρὸς βορρᾶν.

* ἀναβήσομαι ἐπὶ τὰς νεφελὰς, ἔσομαι ὅμοιος τῷ υἱ ὧ.

* νῦν δὲ εἰς ἅδην κατεβήσῃ καὶ εἰς τὰ θεμέλια τῆς γῆς.

* οἱ ἰδόντες σε θαυμάσουσιν ἐπὶ τοῖς, καὶ ἐρῶσιν. ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὁ παροξύνων τὴν γλῶσσαν, ὁ σείων βασιλεῖς.

* ὁ θεὸς τὴν οἰκὸν τὴν ἐρημον καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν καθεῖλον. ὅτι ἐν ἀπαγωγῇ οὐκ ἔλυσεν.

* πάντες οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν ἐκοιμήθησαν ἐν ἡμέρᾳ, ἀνθρώποι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν.

* ὡς ὁ ῥιφήσῃ ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς νεκρὸς ἐδελευγμῆται πολλῶν τεθνηκότων ἐκ κεκολλημένων μαχαίρα κατεβαίνοντων εἰς ἅδην.

* ὃν τρώπον ἰμάτιον ἐν αἵματι πεφυγμῆτον οὐκ ἔσται καθαρὸν, ὥτως ἔστι σὺ ἐπὶ καθαρὸς. διότι τὴν γλῶσσαν με ἀπώλεσας καὶ τὸν λαόν με ἀπέκλεινας. καὶ μὴ μείνης εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. σπέρμα πονηρὸν.

* ἐτίμας τοὺς τέκνα σου σφαγῆσαι τοῖς ἀμαρτίαις σου πατρὸς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀναστῶσι καὶ κληρονομήσωσι τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐμπλήσωσι τὴν γλῶσσαν πολέμων.

* καὶ ἐπαναστήσομαι αὐτοῖς, λέγει κύριος σαβαώθ, καὶ ἀπολέσω αὐτῶν ὄνομα, καὶ καταλεῖμα καὶ σπέρμα, τὰ δὲ λέγει κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Reges quoque latati sunt super te. diuites in substantiis dicebant: A tempore quo dormiisti, non ascendit disperdens super nos.

* Infernus subter te commotus est in occursum aduentus tui, suscitauit tibi gigantes. Omnes diuites in substantiis surrexerunt de solis suis omnes reges populorum.

* Omnes illi respondebunt, & dicent tibi: Tu quoque infirmatus es sicut & nos; assimilatus es nobis. Detracta est in infernum gloria tua; strepitus laudis musicae tuae subter te sternerent vermes, & super te tinea.

* Quomodo cecidisti de excelsu, qui eras splendidus inter filios hominum, sicut stella lucens inter stellas? proietus es in terram qui occidebas populos.

* Tu autem dixisti in corde tuo: In excelsu ascendam, super populum Dei ponam thronum regni mei, & sedebo in monte sacerdotis in finibus Aquilonis.

* Ascendam super omnem populum: ero excelsior omnibus. Veruntamen ad infernum detraheris, ad extremitatem laci domus perditionis.

* Qui te viderint, super te contemplantur, & te prospicient, & dicent: Nunquid iste est vir qui commouebat terram, in solitudinem redigens regna? Omnes reges populorum

uniuersi dormierunt in gloria, unusquisque in domo seculi sui. Tu autem proietus es de sepulchro tuo, quasi virgultum absconditum, coopertum interfectis, vulneratis gladio, descendantibus in lacum domus perditionis, quasi cadauer conculcatum.

* Non eris sicut vnus ex eis in sepulchro; quia terram tuam dissipasti, & populum tuum occidisti: non permanebit in æternum semen malignorum.

* Preparate filios eorum occisionem, propter peccata patrum suorum, ne forte confurgant & possideant terram; & impleatur facies orbis inimicis.

* Et confurgam, ut vindictam sumam ex eis, dicit Dominus exercituum. & disperdam de Babylone nomen & reliquias, & filium, & filium filij, dicit Dominus.

* וְשִׁמְתִּיהָ לְמוֹרֶשׁ קֶפֶד וְאֲנִי מִסּוֹטְאֲטָתֶיהָ
 בְּמִטְאֲטָא הַשֶּׁמֶד נֶאֱמַר יְהוָה צְבָאוֹת :
 * נִשְׁבַּע יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר אֲסֹף לֹא כְּאִשֶּׁר
 דְּמִיתִי בֶן הַיִּתְּהוּכָא שְׂרִיעָתִי הִיא תְּקוּם :
 * לְשֹׁכֵר אֲשׁוּר בְּאַרְצִי וְעַל-הָרִי גְבוּסָנוּ וְסֹר
 מֵעֲלֵיהֶם עָלוּ וְסָבְלוּ מֵעַל שִׁכְמוֹ יִסּוּר :
 * וְזֹאת הָעֲצָרָה הַיְעוּצָה עַל-כָּל-הָאָרֶץ וְזֹאת הַיָּד
 הַנְּטוּיָה עַל-כָּל-הַגּוֹיִם :
 * כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת יַעַץ וּמִי יִפְרֹדוּ הַנְּטוּיָה וּמִי
 יִשְׁיבְנָהּ :
 * בְּשָׁנַת-מוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲזָהּ הַמֶּשָׁא הַזֶּה :
 * אֶל-תִּשְׁמָחִי פֶלֶשֶׁת כִּלְךָ כִּי נִשְׁבַּר שִׁבְט מִבֶּךָ
 כִּי-מִשְׁרֵשׁ נִחַשׁ יֵצֵא צִפֹּעַ וּפְרִיז שָׂרָף מֵעוֹפֹף :
 * וְרַעוּ בְּכוֹרֵי דָלִים וְאֲבִיוֹנִים לִבְטָח יִרְבְּצוּ
 וְהַמְתִּי בְרַעֲב שְׂדֵה וּשְׂאֵרֵי תֵּדֶךְ יִהְיֶה :
 * וְהַלִּילִי שִׁעָר וְעָקִי-עִיר נִמּוּג פֶּלֶשֶׁת כִּלְךָ כִּי
 מִצָּפוֹן עֲשֵׂן בְּאוֹאֵן בּוֹדֵד בְּמוֹעֲדָיו :
 * וּמִרְיָהּ יֵעֲנֶה מֶלֶךְ אֲבִי-גֹי כִי יְהוָה יִסַּד צִיּוֹן וּבָהּ
 יִחְסוּ עַנְיֵי עָמוֹ :

טו

* מִשָּׂא מוֹאָב כִּי בִלִּיל שָׂדֶה עַר מוֹאָב נִדְמָה כִּי
 בִלִּיל שָׂדֶה קִיר מוֹאָב נִדְמָה :
 * עָלָה הַבֵּית וְדִיבּוֹן הַבָּמוֹת לִבְכִי עַל-גְּבוּ וְעַל
 מִידְבָּא מוֹאָב יִלְלִיל בְּכָל-רָאשֵׁי קָרְחָה כָּל-זָקֵן
 גְּדוֹעָה :
 * בַּחוּצוֹתֵי חֲגָרוֹ שֶׁקַּעַל גִּנְתֶּיהָ וּבְרַחֲבֶיהָ כָּלָה
 יִלְלִיל יָרֵד בְּבָכִי :
 * וְהִזְעַק חֲשֹׁבֹן וְאַלְעָלָה עַד-יִהְיֶה נִשְׁמָע קוֹלָם
 עַל-כֵּן חֲלָצִי מוֹאָב יִרְעוּ נַפְשׁוֹ יִרְעוּ לּוֹ :

23 * Et ponam eam in possessionem ericij, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.
 24 * Iuravit Dominus exercituum dicens: Si non vt putavi ita erit, & quomodo mentē tractavi, sic eueniet.
 25 * Vt conteram Assyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum, & auferetur ab eis iugum eius, & onus illius ab humero eorum tolletur.
 26 * Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram, & hæc est manus extenta super vniuersas gentes.
 27 * Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? & manus eius extentæ, & quis auertet eam?
 28 * In anno quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud.
 29 * Ne leteris Philistæa omnis tu, quoniam cōminuta est virga percussoris tui. De radice enim colubri egredietur regulus, & fœmen eius absorbens volucrē.
 30 * Et pascuntur primogenita pauperum, & pauperes fiducialiter requiescent: & interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam.
 31 * Vlula porta, clama ciuitas, prostrata est Philistæa omnis. Ab aquilone enim fumus veniet, & non est qui effugiat agmen eius.
 32 * Et quid respondebitur nunciis gentis? Quia Dominus fundauit Sion, & in ipsa sperabunt pauperes populi eius.

CAP. XV.

1 * Nus Moab. Quia nocte vastata est, Ar
 A Moab conticuit: quia nocte vastatus
 2 est murus Moab, cōticuit. * Ascendit domus & Dybon ad excelsa in planctum super Nabō, & super Medaba Moab vlulabit. In cunctis capitibus eius caluicium,
 3 & omnis barba radetur. * In triuiis eius accincti sunt sacco, super tecta eius & in plateis eius omnis vlulatus descendet in fletū.
 4 * Clamabit Efebon & Eleale: vsque Iasa audita est vox eorum. Super hoc expediti Moab vlulabunt, anima eius vlulabit fibi.

Jer. 48. 1.
Ezech. 7.

תרגום יונתן

23 * ואֲשׁוּיְנָהּ לִירוֹתָהּ קוֹפְרִין וּבִיּוֹצִין דְּמִיּוֹן וְאֶהֱמַנָּה כְּמָה דְּמַתְמַמִּין בְּמִבְּנֵינָא לְשִׁיעָה אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת: 24 קוֹם יְיָ צְבָאוֹת לְמִימַר אֲסֹף לֹא כְּמָה דְּחִשְׁבֵּת בֶּן תְּהָא וְכְּמָה דְּיַעֲצָת הִיא תְּקוּם:
 25 לְמַחְבֵּר אַחְזָהּ בְּאַרְעֵי וְעַל טוּרֵי עַמִּי אֲדוּשְׁשָׁנָה וְחֻעְרֵי מִגְדוֹן מְרוֹתֶיהָ וְנִירִיהָ מֵעַל צִוְּרֵיהֶון יִתְפַּסֵּק:
 26 דָּא מֶלֶכָא דְּמִלִּיךְ עַל כָּל אֲרָעָא וְדָא גְבוּרְתָא דְּמֶרְמָמָא דְּשִׁלִּיט עַל כָּל מַלְכוּתָא:
 27 אֲרִי יְיָ צְבָאוֹת מֶלֶךְ וּמֶן יַעֲדִי וְגְבוּרְתָּהּ מֶרְמָמָא וְלִית דִּיתִיבְנָה:
 28 בְּשִׁתָּא דְּמִית מֶלֶכָא אַחֲזָהּ תוּהּ מִשָּׁל נְבוּזַתָא דְּרָא:
 29 לֹא תִחְדָּן פִּלְשְׁתִּי כְּלָכוֹן אֲרִי אַחְבֵּר שְׁלִטוֹן דְּהוּהּ מִפְּלַח בְּכוֹן אֲרִי מִבְּנֵי בְנוֹתֵי דִישִׁי יִפּוֹק מְשִׁיחָא וְיִתִּי עוֹבְרוֹתֵי בְּכוֹן כְּחִיּוֹ מִפְּרִיחֵי:
 30 וְיִתְפַּרְנְסוֹן חֲשִׁיבֵי עָמָא וְעִנְיָנִיָּא בְּיוֹמוֹתֵי לְרַחֲצָא יִשְׂרָאֵל וְיִמִּית בְּכַפְנָא בְּנֶךְ וּשְׂאֵר עַמִּיךְ יִקְשָׁל:
 31 אִילִילִי עַל חֲרָעִיךְ צוֹחִי עַל קְרוֹיךְ אַחְבֵּרְהוֹן פִּלְשְׁתִּי כְּלָכוֹן אֲרִי מִצָּפוֹנָא פֶּרְעָנָא אַחֲזָהּ וְלִית דְּמַאֲחַר בּוֹמְנוֹתֵי:
 32 וּמָה יִבְסָרוֹן אֲזַגְרֵי עַמִּמָּא אֲרִי יְיָ שְׁכִלֵל צִיּוֹן וּבָהּ יִתְרַחֲצוֹן וְיִחְדָּן חֲשִׁיבֵי עָמָא:
 טו

1 מִשָּׂא מוֹאָב יִחַ מוֹאָב אֲרִי בִלִּילִיָּא אַחְבֵּרְהוֹן לְחִית מוֹאָב וְאֲנִי דְּמִיכִין וּבִלִּילִיָּא אַחְבֵּרְהוֹן כְּרָכָא דְּמוֹאָב וְאֲנִי דְּרִימִין:
 2 סִלְקוּ לְבִתְיָא דְּדִיבּוֹן לְבִתְיָא לְמִבְּכִי עַל גְּבוּ וְעַל מִידְבָּא מוֹאָבֵי מִלִּילִין וּבְכָל רִישִׁיחוֹן מֶרְט וּבְכָל דְּקֵן גְּלוּתֵי:
 3 בְּשׁוֹקִיחוֹן יִסְרוֹן סָקִין עַל אֲגוּרֵיהֶון וּבְרַחֲבֵיהֶון כְּלָחוֹן מִלִּילִין מִצָּפוֹן וּבְכָן:
 4 וְצוֹחֵי יִתְבִּי חֲשֹׁבֹן וְאַלְעָלָה עַד יִהְיֶה אֲשִׁתְּמַע קְלָחוֹן עַל כֵּן מוֹאָב מִצָּחוֹן עַל נַפְשׁוֹ מִלִּילִין:

²³ Et ponam Babylonem desertam, ita ut habitent ericij, & erit in nihilum, & ponam eam luti barathrum in perditionem. hac dicit Dominus Sabaoth. ²⁴ Quemadmodum dixi, sic erit; & quemadmodum deliberaui, sic manebit: ²⁵ Ut perdam Assyrios super terram meam, & super montes meos: & erunt in conculcationem, & auferetur ab eis iugum eorum, & gloria eorum ab humeris eorum auferetur.

²⁶ Hoc consilium quod cogitauit Dominus super uniuersum orbem, et hac manus excelsa super omnes gentes.

²⁷ Quæ enim Deus sanctus decreuit, quis dissipabit? & manum eius excelsam quis auertet?

²⁸ Anno quo mortuus est Achaz rex, factum est uerbum hoc:

²⁹ Ne letemini Philistiim omnes, contritum est enim iugum percutientis uos. Ex enim semine serpentum egredientur genimina aspidum, et genimina eorum egredientur serpentes pennati.

³⁰ Et pascentur mendici per ipsum: mendici autem homines in pace requiescent; interficiet autem in fame semen tuum, & reliquias tuas interficiet.

³¹ Vlulate portæ ciuitatum, clament ciuitates conturbatæ Philistiim omnes; quia ab Aquilone fumus uenit, & non est ut sit.

³² Et quid respondebunt reges gentium? quia Dominus fundauit Sion, & per ipsum saluabuntur populi multi.

CAP. XV.

Verbum contra Moab. Nocte peribit Moabites; nocte enim vastabitur murus Moabitudinis. contristamini in nobis ipsis. ² Peribit enim & Debon: ubi ara uestra, illuc ascendetis ad plorandum; super Nabau Moabitudinis vlulate: super omne caput caluicium, omnia brachia concisa.

³ In plateis eorum præcingite saccos, et plangite super tectis eius, & in vicis eius omnes vlulate cum fletu. ⁴ Quia clamauit Esëbon, & Eleale; usque fassa audita est uox eorum. Propter hoc lumbi Moabitudinis clamant, anima eius cognoscet.

¹ καὶ θήσωμαι τὴν βαβυλῶνα ἔρημον, ὥστε καὶ οἱ ἐρι-
χίνοι, καὶ ἔσται εἰς ἐδρὴν. καὶ θήσω αὐτὴν πληθὺν βαρ-
θρον εἰς ἀπώλειαν. τὰ οὗτοι λέγει κύριος ὁ σαβαώθ.

²⁴ ὃν τρόπον εἶρηκα, ἕτως ἔσται. καὶ ὃν τρόπον βεβέλω-
μαι ἕτως μὴ εἶ. τοῦ ἀπολέσαι οὗτοὺς ἀσσυρίους ἡ γῆ
τῆς ἐμῆς καὶ ἡ γῆ τῶν ὀρέων μου, καὶ ἔσονται εἰς κατὰ-
πάτημα, (ὡς ἀφαιρέθησεν) ἀπ' αὐτῶν ὁ ζυγὸς αὐτῶν, καὶ τὸ
κῶλον αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτῶν ἀφαιρέθησεται.

²⁶ αὐτὴ ἡ βαβυλὼν βεβέλωται κύριος ὁ πᾶν ὅλον τὴν
οἰκὸς μου. ὡς αὐτὴ ἡ χεὶρ ἡ ὑψηλὴ ἡ γῆ πᾶν τὰ τὰ ἔθνη.

²⁷ ἀλλ' ὁ θεὸς ὁ ἄγιος βεβέλωται, τίς διασκεδάσει; ὡς
τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποσείψει;

²⁸ τὸ ἔτος ἐπ' ἐπὶ θάλασσαν ἀχάζ, ὁ βασιλεὺς, ἐλήθη τὸ
ῥῆμα τοῦτο.

²⁹ μὴ ὑποφρονεῖτε ὁ ἀλλόφυλοι πάντες, συνετίεθι
γὰρ ὁ ζυγὸς ὁ παίων τοῦ σώματος. ἐκ γὰρ σπέρματος ὀφείων ἐξε-
λεύσονται ἐκγονα ἀσπίδων. καὶ τὰ ἐκγονα αὐτῶν ἐξε-
λεύσονται ὄφεις πετόμενοι.

³⁰ καὶ βοσκοθήσονται πτωχοὶ δι' αὐτοῦ. πτωχοὶ δ' ἀνθρώ-
ποι ἐπ' εἰρήνης ἀναπαύσονται. ἀνελείν' ἐν λιμῷ τὸ σπέρ-
μα σου, καὶ τὸ κατάλειμμα σου ἀνελείν'.

³¹ ὁλολύξατε πύλαι πόλεων. κεκραγέτωσαν πόλεις
τεταραγμέναι ὁ ἀλλόφυλοι πάντες, ὅτι ἀπὸ βορρᾶ
καπνὸς ἔρχεται, καὶ σὺ ἐκ τοῦ εἵναι.

³² καὶ τί ἀποκλήσονται βασιλεῖς ἐθνῶν; ὅτι κύριος ἐθεμε-
λίωσε σιών. καὶ δι' αὐτοῦ σωθήσονται λαοὶ πολλοί.

ΙΕ

¹ ῥῆμα κατὰ τὸ μωαβ. νυκτὸς ἀπολεῖται ἡ μωαβί-
τις, νυκτὸς γὰρ ἀπολεῖται τὸ τεῖχος τῆς μωαβίτιδος. λυ-
πεῖσθε ἐφ' αὐτοῖς.

² ἀπολεῖται γὰρ καὶ δεβὼν, ὃ ὁ βομὸς ὁ μὴ. ἐκεῖ δὴ α-
θήσεσθε κλαῖν, ἡ γῆ ναβαὺ τῆς μωαβίτιδος ὁλολύξατε,
ἡ γῆ πάσης κεφαλῆς φαλάκρωμα πάντες βραχίονες
κατὰ τετμημένοι. ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν περὶ ζώσας
σάκκους, καὶ κόπτεσθε ἡ γῆ τῶν δωματίων αὐτῆς, καὶ ἐν
ταῖς ῥύμαις αὐτῆς πάντες ὁλολύξετε μετ' κλαυθμοῦ.

⁴ ὅτι κέκραγον ἐς δεβὼν. καὶ ἐλέαλε ἕως ἰασάσθαι τὴν
ἡ φωνὴν αὐτῶν. διὰ τοῦτο ἡ ὁσφὺς τῆς μωαβίτιδος βοᾷ,
ἡ ψυχὴ αὐτῆς γινώσκει.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et ponam eam in hereditatem ericiorum, & in paludes aquarum, & scopabo eas, sicut scopis scopatur: & suscitabo eam, ut disperdam eam, dicit Dominus exercituum. ²⁴ Iurauit Dominus exercituum dicens: Si non ut putaui, ita erit; & sicut consilio decreui, ita confirmabitur. ²⁵ Ut conteram Assyrium in terra mea, & in montibus populi mei conculcem eum: & auferetur ab eis subiectio eius, & iugum eius a ceruicibus eorum cessabit. ²⁶ Hoc est consilium quod consultum est super omnem terram; & hac est potentia dominantis, quæ eleuata est super omnia regna. ²⁷ Quoniam Dominus exercituum decreuit consilium, & quis est qui auferat ipsum? & potentia eius eleuata est; at quis eam reuocabit? ²⁸ In anno quo mortuus est rex Achaz, factum est onus prophetiæ huius. ²⁹ Ne letemini Philistiim uniuersi uos, quia contritum est dominium cui seruebatis. Quoniam de filiis filiorum Iesse egredietur Christus, & erunt opera eius in uobis quasi serpens volans. ³⁰ Et pascentur pauperes populi, & mites in diebus eius habitabunt confidenter; & occidet fame filios tuos, & residuum populi tui interficiet. ³¹ Vlula super portas tuas, clama super ciuitates tuas: exterminati estis Philistiim omnes uos, quia ab Aquilone malum ueniet, & non erit qui moram faciat in temporibus suis. ³² Et quid annuntiabunt nuncij populorum? quia Dominus fundabit Sion:

CAP. XV.

O Nus calicis maledictionis ad propinandum Moab: Quia in nocte diruta est Lehaiath Moab ipsis dormientibus, & in nocte subiecta est urbs Moab ipsis soporatis. ² Ascendite in domos Dibon, in excelsa ad plorandum super Nebo, & super Medaba Moabitis vlulate: & in omnibus capitibus suis caluicium, & in omni barba depilatio. ³ Et in vicis suis accingentur saccis super tecta sua: & in plateis suis omnes vlulant, clamant, & plorant. ⁴ Et clamauerunt habitatores Esëbon & Eleale: usque Iahats audita est uox eorum; propterea accincti Moab clamant, super animas suas vlulant.

* לְבִי לְמוֹאָב יִזְעַק בְּרִיחָהּ עַד צוּעַר עֲגִלַת שְׁלִישִׁיהָ
בִּי מֵעִלָּה הַלּוּחִית בְּבָבִי יַעֲלֶה בּוֹכֵי דֶרֶךְ חֲזֹנִים
וְעִקְרֵי שֶׁבֶר יַעֲרֹו :

* בִּי מִי נְמִרִים מִשְׁמֹות יִהְיוּ בִּי יִבְשׁ חֲצִיר כְּלָה
דְּשֵׁא יִרְק לֹא הֵיכָּה :

* עַל-כֵּן יִתְרַה עֲשֵׂה וּפְקֻדָּתָם עַל נַחַל הָעֲרָבִים
יִשְׁאוּם :

* בִּי הַקִּיפָה הַזֹּעֲקָה אֶת-גְּבוּל מוֹאָב עַד-אֲגָלִים
יִלְלָתָהּ וּבְאֵר אֵלִים יִלְלָתָהּ :

* בִּי מִי דִימוֹן מִלְאוּדָם כִּי-אֲשִׁית עַל-דִּימוֹן
נוֹסֵפּוֹת לִפְלִיטַת מוֹאָב אֲרִיָּה וְלִשְׂאֵרִית אֲדָמָה :

יו

* שְׁלַחוּ בְּרִמּוֹשֵׁל-אֶרֶץ מִסְלַע מִדְּבָרָהּ אֶל-
הָר בָּרִי-צִיּוֹן :

* וְהִיָּה כְעוֹף נֹדֵד קֶן מִשְׁלַח תְּהִינָה בְּנוֹת מוֹאָב
מִעֲבָרוֹת לְאֲרָנוֹן :

* הַבִּיאֹו עֲצָה עֲשׂוּ פְלִילָה שִׁיתִּי כְּלִיל צֶלֶךְ בְּתוֹךְ
צֹהָרִים סְתָרֵי נְדָחִים נֹדֵד אֶל-תְּגִלִּי :

* יִגְדּוּ בְךָ נְדָחֵי מוֹאָב הֵיוּ-סְתָר לְמוֹ מִפְּנֵי שׂוֹדֵד
כִּי-אֶפְסָה מִן כְּלָה שׂוֹד תְּמֹרֶם מִן-הָאֶרֶץ :

* וְהִכֹּן בַּחֲסֵד כְּסֵא וְיֵשֶׁב עָלָיו בְּאֶמֶת בְּאֶהֱל דָּוִד
שֹׁפֵט וְדָרַשׁ מִשְׁפָּט וּמִהַר צֶדֶק :

* שִׁמְעֵנוּ גְאוֹן מוֹאָב גִּזְלָה מְאֹד בְּאֹרֶז וּגְאוֹנוֹ
וְעִבְרָתוֹ לֹא-כֵן בְּדָיו :

* לָכֵן יִלְלֵי מוֹאָב לְמוֹאָב כְּלָה יִלְלֵי לֹא-שִׁישִׁי
קִיר-חֲרֹשֶׁת תִּהְיֶה גִזְלָה נִכְאִים :

* בִּי שְׂדֵמוֹת חֲשֹׁבוֹן אֲמַלֵּל גִּפְן שִׁבְמָה בְּעֵלֵי גוֹיִם
הִלְמוּ שְׂרוּקֶיהָ עַד-יַעֲזֹר נִגְעוֹתָיו מִדְּבָר שְׁלַחֲתָהּ
נִטְשׁוּ עֲבָרֵי יָם :

* Cor meum ad Moab clamabit, vectes
C eius usque Segor vitulam consternantem;
per ascensum enim Luith flens ascendet, &
in via Oronaim clamorem contritionis le-
uabunt.

* Aquæ enim Nemrim desertæ erūt; quia
aruit herba, defecit germen, viror omnis
interiit. * Secundum magnitudinē operis

D & visitatio eorum: ad torrentem salicum
ducent eos.

* Quoniam circuibit clamor terminum
Moab. Usque ad Gallim ululatus eius, &
usque ad puteum Helim clamor eius.

* Quia aquæ Dybon repletæ sunt sangui-
ne. Ponam enim super Dybon additamen-
ta, his qui fugerint de Moab leonem, & re-
liquiis terræ.

CAP. XVI.

* Mitte agnum Domine, dominatorem
A terræ de petra deserti ad montem filia
Sion. * Et erit sicut avis fugiens, & pulli
de nido euolantes; sic erunt filia Moab in
transcensu Arnon.

* Ini consilium, coge concilium: pone
quasi noctē umbram tuam in meridie. ab-
sconde fugientes, & vagos ne prodas.

* Habitabunt apud te profugi mei. Moab
esto latibulum eorum à facie vastatoris. Fi-
nitus est enim pulvis, cōsummatum est mi-
ser, defecit qui conculcabat tetram.

* Et præparabitur in misericordia soliu,
& fedebit supereum in veritate in taber-
naculo David iudicans & querens iudiciū,
& velociter reddens quod iustum est.

* Audiuius superbiam Moab, super-
bus est valde. Superbia eius & arrogantia
eius, & indignatio eius, plus quàm forti-
tudo eius.

* Idcirco ululabit Moab ad Moab: vni-
uersus ululabit. His qui lætantur super mu-
ros cocti lateris, loquimini plagas suas.

* Quoniam suburbana Efebon deserta
sunt. et vineam Sabama domini gentiū ex-
ciderūt. Flagella eius usque ad Iazer perue-
nerunt: errauerunt in deserto: propaggines
eius relictæ sunt, transierunt mare.

תרגום יונתן

* בְּלִבְהוֹן מוֹאָבָאֵי יִמְרוֹן לְמַעַרְק עַד צוּעַר עֲגִלַת חֲלָחֹת רִבְתָּא אֲרִי מִסּוּקִיָּה לּוּחִית כְּדִכְכּוֹ יִסְקֹון בֵּית אֲרִי בְּמַחֲזֹתֵיהּ חֲזֹנִים צֹחֶת
חֲבִירֵי קֶרֶב יִבְשֹׁרוֹן * אֲרִי מִי נְמִרִים לְצִדּוֹ יִהְיוּ אֲרִי יִבְשׁ עֲסָבָא אֶף דְּחָצָה יִרוּק לֹא הוּדָה * בְּכֵן שְׂאֵר נִכְסֵיהוֹן דְּקִנּוּ
יִתְבַּחוּן וְיִתְחַוִּיֵּהוֹן עַל יָמָא מִעֲרַבְתָּא וְיִתְנַסֵּב מִנְהוֹן * אֲרִי אֶקְפֵּר צֹחֶתָא יִתְחַחֵם מוֹאָב עַד אֲגָלִים מִלְּלִין וּבְאֵר אֵלִים מִצֹּחִין *
אֲרִי מִי דִימוֹן אֲתַמְלִיידִם קִטְלִין אֲרִי אֲמַנִי עַל דִּימוֹן כְּנִישַׁת מִשְׁרִיתָא לְשִׁינְתָּא מוֹאָב מִלֵּךְ בְּמִשְׁרִיתָא יִסְקֹון מִכְּזִי יִתְשָׂרָא דְאֶרְעָהוֹן :

יו

* יִהְיוּ מִסְקֵי מִסִּין לְמִשְׁיַחַת דִּישְׂרָאֵל דְּתִקְוֹף עַל דְּהוֹן בְּמִדְבָּרָא לְטוֹר כְּנִישַׁתָּא דְצִיּוֹן * וְיִהְיוּ כְעוֹפָא דְאֶפְרַחֲוִיהּ מִקְנֵה אֲטִלְטִל
יִתְקַפֵּן וְיִתְחַוִּי בְּנֵת מוֹאָב מִגִּיּוֹן לְהוֹן לְאֲרָנוֹן * אֲתַמְלִי מִלֵּךְ עֲבָדֵי עֲצָה שׁוֹ כְּלִילָא טוֹלִיד בִּימְסָא בְּגוֹ טִיְהִרָא טְמִירֵי מִטְלִטְלִיא
וּמִבְּרִיא לֹא תִקְרִבִּין * יִתְחַבֵּין בִּין מִטְלִטְלִיא מַלְכוּתָא מוֹאָב הֵיוּ סְתָרָא לְהוֹן מִן קִנְדִם בּוֹזִיין אֲרִי סָף מְעִיקָא אֲשַׁחֲצָא בּוֹזָא סְפּוֹ
כֹּל דְּהוֹן דִּישִׁין אֶרְעָא * בְּכֵן מִשְׁיַחַת דִּישְׂרָאֵל יִתְקַן כְּטוֹב כְּרִסְוִיהּ וְיִתְבַּע עֲלֵיהּ בְּקִשׁוֹט בְּקִרְתָּא דְדָד דָּאן וְתַכְעֵ דִין וְעִבְדֵּי קִשׁוֹט:
שִׁמְעֵנָא רִבְרִי מוֹאָב דְּמִתְנַצֵּן לְחִרָא יִקְרִיִּיהוֹן וּמִפְּנֵיִהוֹן גִּיּוֹתִיהוֹן לְקַבִּיל פְּרַעְנוֹתָהוֹן לֹא שְׁנִי לְהוֹן *
בְּכֵן מִלְּלִין מוֹאָבָאֵי כְּלָהוֹן מִצֹּחִין עַל אֲנַשׁ כְּרִךְ חֲקִפְהוֹן דְּנוֹן יִמְרוֹן בְּרִם כְּבִישִׁין * אֲרִי אֲתַבְּזִיא מִשְׁרִית
חֲשֹׁבוֹן אֲתַקְטִילָא מִיַּעַר סְבִמָּה מַלְכֵי עַסְמִין קִטְלוּ שְׁלִטְוִיִּיהוֹן עַד יַעֲזֹר מִסּוֹ טַעוֹ לְמִדְבָּרָא מִטְלִיִּיהוֹן גּוֹז עֲבָרוֹ יָמָא :

* Cor Moabitidis clamat in ipsa usque Segor, vitula enim est trima, super autem requiem Luith; ad te flentes ascendent via Oronaim: clamat contritio & concussio.

* Aqua Nebrim deserta erit, & herba eius deficiet; herba enim viridis non erit.

* Nunquid & sic debet saluari? inducam enim super vallem Arabes, & capient eam.

* Attigit enim clamor terminum Moabitidis, Agallim; & ululatus eius usque ad puteum Elim; ululatus eius.

* Nam aqua Dibon replebitur sanguine; inducam enim super Dibon additamenta: & tollam semen Moab & Ariel, & reliquum Adama.

CAP. XVI.

Mittam agnum dominantem super terram: nunquid petra deserta est mons filiae Sion?

* Eris enim sicut avis volantis pullus ablati filia Moab; deinde autem Arnon

* Plura consule. facite tegmen planctus ipsi; semper in meridianis tenebris fugiunt, obstupuerunt. ne ducaris.

* Habitabunt iuxta te fugitivi Moab. erunt a protectio vobis a facie persequentis; quia sublatum est auxilium tuum & princeps perijt conculcans a terra.

* Et dirigetur cum misericordia solium: & sedebit super illud cum veritate in tabernaculo David, iudicans & requirens iudicium, & festinans iustitiam.

* Audiimus iniuriam Moab: contumeliosam valde superbiam; & iniuriam eius & indignatio eius non sic: diuinitio tua.

* Ululabit Moab; in enim Moabide omnes ululabunt; in habitantibus autem Seth, mediteris, & non confunderis.

* Campi Esfebon lugebunt, vinea Sabama absorbentes gentes, conculcantes vites eius, usque Jazer non contingatis: errate per desertum, missi ab ea relictī sunt, transferunt enim mare.

* ἡ καρδία τῶν μωαβιτῶν βοᾷ ἐν ἑαυτῇ ἕως σηγὼρ, δάμαλις γὰρ ἐστὶ τριετής, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαύσεως τῆς λαλήσεως σὲ κλαίοντες ἀναβήσονται τῇ ὁδῷ ἀρώνιμ. βοᾷ οὖν τριμμία καὶ σεισμός.

* τὸ ὕδωρ τῆς νεβρίμ ἐρημον ἔσται, καὶ ὁ χορτὸς αὐτῆς ἐκλείψει· χορτὸς γὰρ χλωρὸς ὅσον ἔσται. * μὴ καὶ ἔτι μὲλεις σθῆλαι, ἐπάξω γὰρ ἐπὶ τὴν φάραγγα ἀράβας, καὶ λήψονται αὐτὴν.

* συνῆψε γὰρ ἡ βοή τὸ ὄριον τῆς μωαβιτιδῆος· τὰ ἀγαλλίμ, καὶ ὁ λολυγμός αὐτῆς ἕως τοῦ φρέατος τοῦ ἐλείμ, ὁ λολυγμός αὐτῆς.

* τὸ γὰρ ὕδωρ τῶν διβὼν πληθήσει αἵματι· ἐπάξω γὰρ ἐπὶ διβὼν περὶ δὴκας· καὶ ἀρὰ τὸ σπέρμα μωαβ καὶ δριήλ καὶ τὸ κατάλοιπον ἀδάμα.

15.

* Αποσελῶ αἰμὸν κυριδόντα ἐπὶ τὴν γλῶσσαν μὴ πέτρας ἐρημός ἐστι τὸ ὄρος τῆς θυγατρὸς σιών;

* ἔση γὰρ ὡς πετεινοῦ ἀνιπταμένου νεοσσοῦ ἀφηρημένου θυγατρὸς μωαβ· ἐπειτα δὲ δριῶν

* πλείονα βελόης ποιῆτε σκέπην πένθος αὐτῇ διαπαντός· ἐν μεσημβρινῇ σκοτίᾳ φύγασιν ἡξέσησαν, μὴ ἀχθήσιν.

* παροικήσασί σοι & φυγάδες μωαβ, ἔσονται σκέπη ὑμῖν ἀπὸ περὶ σὺν δώκοντος, ὅπῃ ἦρθη ἡ συμμαχία σοὶ καὶ ὁ ἀρχὼν ἀπώλετο ὁ καταπατῶν ἀπὸ τῆς γῆς.

* καὶ διορθωθήσεται μετ' ἐλπίδος θρόνος σου καὶ καθίσταται ἐπ' αὐτὸς μὲν ἀληθείας ἐν σκηνῇ δαυὶδ, κέμων ἐκζητῶν κρίμα ἐκ σπυρίων δικαιοσύνης.

* ἡ ἐξομαλὴ τὴν ὕβριν μωαβ, ὕβρις τὴν σφόδρα τὴν ὑπερηφανίαν, ἐκ τὴν ὕβριν αὐτῆς ἐκ τῆς μηνίσεως αὐτῆς ἐκ τῆς μαντείας σοῦ.

* ὁ λολύξαι μωαβ, ἐν γὰρ τῇ μωαβιτιδῇ πτότες ὁ λολύξαι· ἐν τοῖς κατοικοῦσι δὲ σέθ, μελετήσεις, καὶ ὅσον ἐντραπήση.

* τὰ πεῖλα ἡσεβὼν πονθήσει, ἀμπελὸς σεβασμῶν καταπίνοντες τὰ ἔθνη, καταπατήσουσιν τὰς ἀμπελούς αὐτῆς, ἕως ἵνα ζῇ ἐμὴ συνάφη· πλανήθητε τὴν ἐρημον, & ἀπεσταλμένοι ἀπ' αὐτῆς κατελείψουσιν, διέβησαν γὰρ τὴν θάλασσαν.

CHALDAICÆ PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* In cordibus suis dicent Moabitæ, ut fugiant usque ad Segor, vitulam triennem grandem, quoniam per ascensum Luith in planctu ascendent eò, quia in descensu Horonaim clamorem victorum in prælio, annuntiabunt. * Quoniam aquæ Nemrim in desolationem erunt, quia exiccata est herba, fœnum quoque viride non fuit.

* Propterea residuum substantiæ eorum quod possederunt, diripietur: & terminus eorum usque ad mare Occidentale tolletur ab eis. * Quoniam circuit clamor terminum Moab, usque Agallim ululant, & in Beerelim clamant. * Quoniam aquæ Dimon impletæ sunt sanguine occisorum, quia constituam super Dimon congregationem exercitus. Ad eos qui liberati fuerint de Moab, ascendet rex cum exercitu suo, & ut diripiat residuum terræ eorum.

CAP. XVI.

D Eferent tributa Christo Israel qui fortis est super eos, qui erant in deserto, ad montem cætus Syon. * Et erit quasi transmigrans avis, quam abegerunt de nido suo; circumductæ erunt filie Moab translatae ad Arnon. * In consilium, fac consilium: pone quasi noctem umbram tuam interdiu in meridie: absconde transmigrantes, dispersos ne contingatis. * Habitabunt in te profugi, regnū Moab; esto eis protectio a facie diripientium; quia finitus est hostis, consummatus est deprædator, defecerunt omnes qui conculcabant terram. * Tunc Christo Israel præparabitur thronus eius in bono, & sedebit super eum in veritate, in ciuitate David, iudicans & quærens iudicium, & faciens veritatem. * Audiimus principes Moab, qui superbiunt nimis, inclytos eorum, & delicatos eorum: sed superbia eorū propter violationem eorū, non profuit eis. * Propterea ululabunt Moabitæ: ad Moabitas omnes clamabunt, super viros ciuitatis fortitudinis eorū mœrentes dicent: Subiecti utique sunt. * Quoniam direpta sunt castra Esfebon, interfecta est turba Sabama; reges populorum occiderunt dominatores eorum: usque ad Jazer peruenierunt, errauerunt in solitudine, profugi eorum transfretauerunt, transferunt mare.

9 * על-כן אבכה בבכי יעזר גפן שבמור אריוך
דמעתי חשבון ואלעלה כי על-קיציר ועל-קצירך
חידר נפל:

10 * ונאסף שמחה וגיל מן-הכרמל ובכרמים לא-
ירנן לא ירעע יין ביקבים לא ידרך הדרך חידר
השבתי: * על-כן מעי למואב ככנור יהמו
וקרבי לקיר חרש:

11 * והיה כי-נראה כי-נלאה מואב על-הבמה
ובא אל-מקדשו להתפלל ולא יוכל:

12 * זה הדבר אשר דבר יהוה אל-מואב מאז:
13 * ועתה דבר יהוה לאמר בשלש שנים כשני
שכיר ונקלה כבוד מואב בכל החמון הרב ושאר
מעט מזער לוא ככיר:

14 * משא דמשק חנה דמשק מוכר מעיר
והיתה מעי מפלח:

1 * עזבות ערי ערער לעדרים תהייננה ורביצו
ואין מחריד:

2 * ונשבת מבצר מאפרים וממלכה מדמשק
ושאר ארם ככבוד בני-ישראל יהיו נאם-
יהוה צבאות:

3 * והיה ביום ההוא ידל כבוד יעקב ומשמן
בשרו ירוח:

4 * והיה באסף קציר קמה וזרעו שבלים יקצור
והיה כמלקט שבלים בעמק רפאים:

5 * ונשאר בו עללות כנקה זית שנים שלשה
ברגלים בראש אמיר ארבעה חמשה בסעפיה
פריה נאם-יהוה אלהי ישראל:

6 * ביום ההוא ישעה האדם על-עשהו ועינו אל-
קדוש ישראל תראינה:

9 * Super hoc plorabis in fletu Iazer, & vineam Sabama. Inebriabo te lachryma mea Efebon & Eleale, quoniam super vindemiam tuam, & super messem tuam vox calcantium irruit. * Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non Ier. 48.
D exultabit neque iubilabit. Vinum in torculari non calcabit qui calcare consueverat: vocem calcantium abstuli.

11 * Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murū cocti lateris. * Et erit cum apparuerit quod laboravit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua vt obsecret, & nō valebit. * Hoc verbum quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc:

14 * Et nunc locutus est, dicens: In tribus annis quasi anni mercenarij auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur in eo paruus & modicus nequaquam multus.

CAP. XVII.

1 * **O**Nus Damasci. Ecce Damascus desinet esse ciuitas, & erit sicut acervus lapidum in ruina. * Derelictæ ciuitates Aroergregibus erunt, & requiescent ibi, & non erit qui exterreat.

8 * Et cessabit adiutorium ab Ephraim, & regnum à Damasco, & reliquæ Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt, dicit Dominus exercituum. * Et erit in die illa attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius emarcescet.

5 * Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium eius spicas leget, & erit sicut quærens spicas in valle Raphaim.

6 * Et relinquetur in eo sicut racemus, & sicut excussio oleæ duarum vel trium oliuarum in summitate rami, siue quatuor aut quinque. in cacuminibus eius fructus eius, dicit Dominus Deus Israel.

7 * In die illa inclinabitur homo ad factorem suum, & oculi eius ad sanctum Israel respicient.

תרגום יונתן

9 * על-כן כמא דאיתיה משרית על יעזר בן איתיה קטולין על סבמא אריוניך דמעתי חשבון ואלעלה ארי על חצירך ועל קטפך בזוין נפלו וחתכנש ביע וחדנה מן כרמלא ובכרמלא לא ירעע ולא ידעון ולא יחכין חסר במעצרי לא יעצרון עצורין עצור אבטלת:

10 * על-כן מעיהון דמואב ככנרא חסן ולביהון על אנש כרך תקפהון דנו: ויהי ארי יחזה ארי ילאי מואב על במתא ויעול
11 * לבית טעוניה למבעי ולא יוכל: דין פתגמא דסלל יי על מואב מבכין: וקען גור יי למימר בתלת שנים כשני
אגירא ויסוף יקרהון דמואבאי בכל חסון סגיא ושאר צבחר מועיר יסוף כל יקרהון:

1 * מטל כס דלנט לאשקאה ית דמשק הא דמשק מחעדא ממלכו ויהי לכרך מחמרא: שביקו קרהון חבכו לבית מישרי
עדרין דעו יחזון וישרון וליח דמניד: ויבטל שלטן מאפרים ומלכו מדמשק ושאר יחידאין מארם ויקרהון ביקר בני ישראל יהון
אמר יי צבאות: ויהי בעדנא יהיא יסאך יקר יעקב ועומר יקרה יגליו: ויהי כמכנש חצור קמה ובדרעה שכלין יחצור ויהי
כמלקט שכלין כבישר גברא: וישתארו ביה עוללין כביעור ויתא חרין תלתא גרגרין כריש ענפא ארבעה חמשה כסוכא מרדא כן
ישתארו יחידאין צדיקא בגו עלמא ביני מלכותא אמר יי אלהא דישראל: בעדנא יהיא יסחמין אנשא על פלחן עבדת
ועינוהו למימר קדישא דישראל יסכרון:

* Propter hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama, arbores tuas deiecit Eschbon & Eleale, quia super messe & super vindemia tua conculcabo, & omnia cadent.

* Et auferetur letitia & exultatio de vineis, & in vineis tuis non letabuntur, & non calcabunt vinum in torcularibus, cessavit enim.

* Propter hoc venter meus ad Moab sicut cithara sonabit, & interiora mea sicut murum renouasti.

* Et erit ut confundaris tu: quia laboravit Moab super altaribus, & ingreditur ad manufacta sua, ut oret, & non valebit liberare eam.

* Hoc verbum locutus est Dominus ad Moab.

* Et nunc locutus est Dominus: dicens, In tribus annis annorum mercenarij ignominia afficietur gloria Moab, in omnibus diuitiis multis, & relinquetur paucissimus & non honorabilis.

CAP. XVII.

Verbum hoc contra Damascum: Ecce Damascus auferetur à ciuitatibus, & erit in ruinam,

* Derelicta in seculum; in cubile gregum & requiem, & non erit persequens.

* Et non amplius erit munita ad confugendum illuc Ephraim: & non amplius erit regnum in Damasco, & reliquum Syrorum; non enim tu melior es filius Israhel & gloria eorum: hæc dicit Dominus Sabaoth.

* Erit in die illa defectio gloriæ Jacob, & pignora gloriæ eius commouebuntur.

* Et erit quemadmodum si quis congregauerit messem quæ fletit, & semen spicarum metet; & erit quemadmodum si quis congregauerit spicam in valle dura:

* Et relicta fuerit in ea stipula; aut sicut granola oliuæ duo vel tria in summitate sublimi, vel quatuor aut quinque in ramis eorum derelinquentur. hæc dicit Dominus Deus Israel.

* Die illa confidens erit homo super eo qui fecit eum: at oculi eius in sanctum Israhel respicient.

9 * διὰ τοῦτο κλαύθμαι εἰς τὸν κλαυθμὸν ἰαζήρ ἀμπελων σεβὰμά· τὰ δένδρα σου κατέβαλεν ἐσεβῶν καὶ ἐλεάλε, ὅτι ἐπὶ τῷ θερσίῳ καὶ ἐπὶ τῷ τρυγητῷ σου καταπατήσω ἐπὶ πῶτα πεδὺν).

10 * καὶ δὲ θή(ε) δὲ φροσύνῃ καὶ ἀγαλλίαμα ἐν τῶν ἀμπελων καὶ ἐν τοῖς ἀμπελοσί σου ἐμὴ δὲ φροσύνῃ θή(ε)ται, καὶ ἐμὴ πατήσωσιν οἶνον εἰς τὰ ὑπολήνια, πέπαυται γὰρ.

11 * διὰ τοῦτο ἡ κοιλία μου ἐπὶ μωάβ ὡς κιθάρα ἠχήσει, ἐὰν ἐν τῷ μουάβ ὡς ἐν ταῖς ἐνεκαίνισας.

12 * καὶ ἔσαι εἰς τὸ ἐντραπυῖν αἰ σε, ὅσι ἐνοπίασε μουάβ ἐπὶ τοῖς βωμοῖς· καὶ εἰσελθού(ε) εἰς τὰ χειροποίητα αὐτῆς, ὥστε περσούχεα(ε) ἐμὴ δὲ μὴ θυῖν) ἐξελεύσῃ αὐτῶν.

13 * τοῦτο τὸ ῥῆμα ἐλάλησε κύριος ἐπὶ μουάβ.

14 * καὶ νῦν ἐλάλησε κύριος, λέγων, ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἐτῶν μισθὸς αὐτῶν ἀτιμασθή(ε)ται ἡ δόξα μουάβ, ἐν παντὶ τῷ πλῆθω τῷ πολλῷ· καὶ καταλειφθή(ε)ται ὀλιγοσὸς καὶ οὐκ ἐντίμ(ε)τος.

15.

1 * Τὸ ῥῆμα τοῦτο κατὰ δαμασκὸν· ἰδὲ δαμασκὸς δὲ θή(ε)ται ἀπὸ πόλεων, ἐξαι εἰς πῶσιν,

2 * καταλειφθή(ε)ται εἰς τὴν αἰῶνα· εἰς κοίτην ποιμνίων ἐκείνη, ἐκείνη ὁ δώκων.

3 * καὶ οὐκέτι ἔσαι ὀχυρὰ· ἐκείνη καταφυγεῖν ἐκεῖ τὸν ἐφραΐμ· ἐκείνη ἔσαι βασιλεία ἐν δαμασκῷ ἐκείνη κατὰ λοιπον τῶν συρίων· ἐγὼ δὲ σὺ βελτίων εἶ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐκείνη δόξης αὐτῶν· τὰδε λέγει κύριος σαβαώθ.

4 * ἔσαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκλειψίς τῆς δόξης ἰακώβ, ἐκείνη τὰ πύονα τῆς δόξης αὐτῆς σπείσῃ(ε)ται.

5 * ἐξαι ὅν τρόπον ἐδώκεις συναγάγῃ ἀμνητὸν ἐσηκώ(ε)ται ἡ σπέρμα σαχών ἀμνήση, ἐξαι ὅν τρόπον ἐδώκεις συναγάγῃ σαχών ἐν φάραγι σερεᾶ.

6 * ἐκείνη καταλειφθή(ε)ται ἐν αὐτῇ καλὰ μὴ ἢ ὡς ῥῶγες ἐλαίας δύο ἢ τρεῖς ἐπ' ἀκροῦ μετεώρου, ἢ τέσσαρες ἢ πέντε ἐπὶ τῶν κλάδων αὐτῶν καταλειφθή(ε)ται· τὰδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ.

7 * τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πεποιθὼς ἔσαι ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῷ ποιήσῃ αὐτὸν· ὁ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς εἰς τὸν ἄγιον τοῦ ἰσραὴλ ἐμβλέψον(ε)ται.

CHALDAICÆ PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Propterea sicut adduxi exercitum contra Iazer, sic adducam occisores contra Sebama: inebriabo te lachrymis Eschbon & Eleale, quoniam super messem tuam & super vindemiam tuam deprædatores irruerunt. * Et retrahetur letitia & gaudium de Carmelo; & in vineis non exultabunt neque ridebunt: vinum in torcularibus non calcabunt calcatores: cessare feci calcationem vini. * Propterea viscera Moabitarum quasi cithara sonabunt, & corda eorum super homines ciuitatis fortitudinis suæ dolebunt. * Et erit cum viderit quod laborauerit Moab super excelsa, & ingreditur domum idololatriæ suæ ut obsecret, & non valebit. * Hoc est verbum quod locutus est Dominus super Moab ex tunc. * Et nunc decreuit Dominus, dicens: In tribus annis quasi anni mercenarij, & deficiet gloria Moabitarum cum omni turba multa: & relinquetur pusillum modicumque, & finietur omnis gloria eorum.

CAP. XVII.

O Nus calicis maledictionis ad propinandum Damasco. Ecce Damascus desinet esse regnum, & erit in ciuitatem redactam in acervos lapidum.

* Derelictæ ciuitates eorum dilectæ, in domum mansionis gregum cuium erunt; & habitabunt ibi, & non erit qui exterreat. * Et cessabit dominium ab Ephraim, & regnum à Damasco, & reliqui singulares ex Syria, & gloria eorum quasi gloria filiorum Israel erit, dicit Dominus exercituum.

* Et erit in tempore illo, humiliabitur gloria Jacob, & diuitiæ gloriæ eius transmigrabuntur. * Et erit sicut congregans in messe manipulum, & qui in brachio suo spicas metit; & erit sicut colligans spicas in valle gigantum:

* Et relinquentur in eo racemi, sicut excussio oliuæ: duo vel tria granula in summitate rami, quatuor vel quinque in propagine eius dispersa: sic relinquentur solitarij iusti in medio seculi inter regna: dicit Dominus Deus Israel. * In tempore illo innitetur homo cultui factoris sui, & oculi eius in verbo sancti Israel sperabunt.

8 * ולא ישעיה אל המזבחות מעשה ידיו ואשר
עשו אצבעותיו לא יראה והאשרים והחמנים:

9 * ביום ההוא יהיו ערי מעוזו בעזובת החרש
והאמיר אשר עזבו מפני בני ישראל והיתר
שממרו:

10 * כי שכחת אלהי ישעך וצור מעוזך לא זכרת
על כן תטעי נטעי נעמנים וזמרת זר תזרענו:

11 * ביום נטעך תשגשגי ובבקר זרעך תפריחי
נר קציר ביום נחלה וכאב אנוש:

12 * הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון
ושאון לאמים כשאון מים בבירים ישאון:

13 * לאמים כשאון מים רבים ישאון וגער בו
ונס ממרחק ורדף כמץ הרים לפני רוח וכגלגל
לפני סופר:

14 * לעת ערב והנה בלחה בטרם בקר איננו זור
חלק שוסינו וגורל לבווינו:

יח

1 * הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר
לנהרי כוש:

2 * השלח בים ציורים ובכלי גמא על פני מים
לכו מלאכים קלים אל גוי ממשד ומורט אל
עם נורא מן הווא והלאה גוי קו קו ומבוסר
אשר בזאו נהרים ארצו:

3 * כל ישובי תבל ושכני ארץ כנשא גס הרים
תראו וכתקע שופר תשמעו:

4 * כי כה אמר יהוה אלי אשקוטה ואביט
במכוני כהם צח עלי אור בעב טל בהם קציר:

5 * כי לפני קציר כתם פרח ובסר גמל יהיה
נצה וכרת חולזלים במזמרות ואת הנטישור
הסיר התו:

8 * Et non inclinabitur ad altaria quæ fe-
cerunt manus eius, & quæ operati sunt di-
giti eius, non respicient lucos & delubra.

9 * In die illa, erunt ciuitates fortitudi-
nis eius derelictæ sicut aratra; & segetes
quæ derelictæ sunt à facie filiorum Israel,

10 & erit deserta. * Quia oblita es Dei sal-
uatoris tui, & fortis adiutoris tui nō es re-
cordata. propterea plantabis plantationē
fidelem, & germen alienum seminabis.

11 * In die plantationis tuæ labrusca, &
D manē semē tuum florebit. Ablata est mes-
sis in die hæreditatis, & dolebit grauiter.

12 * Væ multitudini populorum multo-
rum vt multitudo maris sonantis, & tu-
multus turbarum sicut sonitus aquarum

13 multarum. * Sonabunt populi sicut so-
nitus aquarum inundantium, & increpa-
bit eum & fugiet procul. Et rapietur sicut
pulis montium à facie venti, & sicut tur-
bo coram tempestate.

14 * In tempore vespere, & ecce turbatio,
in matutino & non subsistet. Hæc est pars
eorum qui vastauerunt nos, & fors diri-
pientium nos. CAP. XVIII.

1 * VÆ terræ cymbalo alarum, quæ est
A trans flumina Aethiopia.

2 * Qui mittit in mare legatos, & in vasis pa-
pyri super aquas. Itē angeliveoces ad gen-
tem conuulsam & dilaceratam, ad popu-
lum terribilem post quem non est alius; ad
gentem expectantē & conculcatam, cuius
diripuerunt flumina terram eius.

3 * Omnes habitatores orbis qui mora-
mini in terra, cum eleuatum fuerit signum
in montibus videbitis, & clangorem tubæ
audietis. * Quia hæc dicit Dñs ad me, Ego
quiescam & cōsiderabo in loco meo, sicut
meridiana lux clara est, & sicut nubes ro-
ris in die messis.

5 * Ante messem enim totus effloruit, &
immatura perfectio germinauit, & præ-
scindetur ramusculi eius falcibus, & quæ
derelicta fuerint abscindetur, excutientur.

תרגום יונתן

8 * ולא יסתמך על אגוריא עזבו ידיו ודאקנא אצבעותיה לא יתקיים ואשיריא וחניסנסיא: בעדנא ההיא יהוה קרוי חקפהו
ככר דחרוב ואחחמר דאשחבך מן קדם בני ישראל והיה לצרו: 10 * ארי שבקת אל אלהא פרקניך ודחלת חקיפא דמימרה בסעדיך לא
אדכרת בריל דאת נציבא נציבא בחירא ועובדין סתקלקלין אסגיתא: 11 * באמר דאתקדשתון לסתיו עם חסן קלקלחון עובדיכון ואף פר
עלתון לארע ביה שכינתי חסן הוא חזי לכו לספלח שבקחון פלחני ופלחחון ארחתקחון חייבחה עד דמטא יום חברכון ככר חור
ביבכון למפחת נפש: 12 * וי חסון עממין סגיאין די כמהמי ימא יחמן ואתרגושת מלכון דכאתרגושת מין חקיפין מתרגשין: 13 * מלכון
דכאתרגושת מין חקיפין מתרגשין ואווי בה ויערוק מרחיק ויתרדף כמוץ טוריא קדם ריחא וכגלגלא קדם עלולא: 14 * לעדו רמשא
והא כדלא הוה ער לא צפרא כדליתותי רין חולק לאנסנא וערב לבזנא: יח
וקלעיהון פריסן כנשרא דטאס בכנפיהו דמעבר לנהרי הודו: 2 * דמשלח בימא אגדין וכרגוגין על אפי מיא אלו אגדין קרילין לור
עמא אגיסא ובזיא לוח עמא דתקף מבכין ולחלא עמא אגיסא ובזיא דכו עממא ארעה: 3 * כל יחבי תבל ודישרן בארעא כמזקף
אתא על טוריא חחון אתא וכמתקע שופרא תשמעון פרקון: 4 * ארי כדנן אמר יי לי אניח לעמי ישראל ואשקט להון ואחרעי ממדור
קדשי לאוטבא להון ברכון ונחמן איתי להון כפריע בשחין פצח על שמש בענן טל בשחין חצרו: 5 * ארי ער לא ימטי זמן חצרא אילנא
לאפרחא ובסרא מנה סמדר ויקשל שלטוני עממא בארעה וית תקיפיהון יערי ויעברו

* Et non confidentes erunt in altaribus; ne-
que in operibus manuum eorum quæ fecerunt
digiti eorum, & non videbunt arbores, neque
abominationes eorum.

* Die illa erunt ciuitates tuæ derelictæ quem-
admodum reliquerunt Amorrhæi & Euæi à fa-
cie filiorum Israël, & erunt deserta.

* Quia dereliquisti Deum saluatorem tuum,
& Domini Dei tui non es recordata: propter
hoc plantabis plantationem infidelem & semen
infidele.

* At die quæ plantaueris, errabis; at manè si
seminaueris, florebit in messem in die heredita-
tis: et sicut pater hominis hereditabit filios tuos.

* Væ multitudini gentium multarum, sicut
mare inundans, sic conturbabitur; & sonitus
gentium multarum quasi aqua sonabit, sicut
aqua multa gentes multe.

* Quasi aquæ multe vi impulsæ: & exter-
minabit eos, & procul eos prosequetur, sicut
puluerem montium ventilatum à facie venti,
& sicut puluerem rotæ tempestate impellente.

* Ad vespæram erit luctus priusquam manè
& non erit. hæc pars prædantium nos; heredi-
tas hereditantibus nos.

CAP. XVIII.

Væ terræ nauium alarum trans flumina
Æthiopie.

* Qui mittit in mari obsides & epistolas
papyraceas super aquam, ibunt enim nuncij le-
ues ad gentem excelsam: & peregrinum popu-
lum & durum. quis est ultra? gens sine spe &
conculcata. nunc flumina terræ

* Omnia sicut regio habitata habitabitur; re-
gio eorum quasi in signum à monte leuabitur, si-
cut tubæ vox, audibile.

* Quia sic dixit Dominus mihi, Securitas
erit in mea ciuitate, sicut lux ardoris in meri-
die, & sicut nubes roris diei messis erit,

* Ante messem quando consummatus fuerit
flos, & acrosta floruerit, florem germinans; &
auferet racemulos paruos falcibus, & sarmen-
ta auferet & absinderet.

* καὶ ὁ μὴ πεποιθὼς ὡς τῶν τοῖς βαμοῖς, ἐδὲ τῶν
τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν ἃ ἐποίησαν. ὁ δ' ἀκίλυοι αὐ-
τῶν, καὶ οὐκ ὄψον τὰ δένδρα, ἐδὲ τὰ βδέλυγμα αὐτῶν.

* τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐθὺ αἱ πόλεις οὗ ἐγκαταλελειμ-
μέναι ὄν τρέπον κατέλιπον οἱ ἀμορραῖοι. ὁ δ' αἰαῖοι δὲ
πρωτοῦ τῶν ἡν ἰσραήλ, καὶ ἐθὺ ἔρημοι.

* διότι κατέλιπες τὸν θεὸν τὸν σωτῆρά σου, καὶ κυρίου
θεοῦ σου οὐκ ἐμνήσθης. διὰ τοῦτο φυτεύσεις φυτόμα
ἀπίστον καὶ σπέρμα ἀπίστον.

* τῇ ᾗ ἡμέρᾳ ἣν φυτεύσεις πλανηθήσῃ. τὸ δὲ πρῶ-
τον σπείρης ἀνθήσῃ εἰς ἀμνητὸν ἐν ἡμέρᾳ κληρονομίας, ὅ-
ς πατὴρ δὲ θρόνῳ κληρώσῃ ἐθὺ ἡς σου.

* καὶ πληθὺ ἐθνῶν πολλῶν, ὡς θάλασσα κυμαίνου-
σα ἔσται ὡς ὕδωρ πολλῶν, ὡς ὕδωρ πολλῶν ὡς ὕδωρ
ἡγήσῃ ὡς ὕδωρ πολλῶν ἐθνη πολλὰ.

* ὡς ὕδατος πολλοῦ βία φερεμένη. ὅς ἀποσκορθεῖ
αὐτὴς, ὅς ὁρῶν αὐτὴς διώξῃ, ὡς χόλον ὀρέων λεληκω-
μένην ἀπέναντι δόμου, ὅς ὡς κονιορτὸν τρεχούσας καταγί-
νῃ φερέσῃ.

* ὡς ὕδατος πολλοῦ βία φερεμένη. ὅς ἀποσκορθεῖ
αὐτὴς, ὅς ὁρῶν αὐτὴς διώξῃ, ὡς χόλον ὀρέων λεληκω-
μένην ἀπέναντι δόμου, ὅς ὡς κονιορτὸν τρεχούσας καταγί-
νῃ φερέσῃ.

* Οὐαὶ γῆς πλοίων πλεούων ἐπέκεινα ποταμῶν αἰ-
διοπίας.

* ὁ ἀποστέλλων ἐν θαλάσῃ ὁμήρεα καὶ ἐπιστολάς βι-
βλινὰς ἐπὶ ὕδατος. πορεύσονται γὰρ ἄγγελοι κοῦφοι
ὡς ἐθὺ μετέωρον. ὅς ξένον λαὸν ὅς χαλεπὸν. τίς ἐστὶν
ἐπέκεινα; ἐθὺ δὲ ἐλπίστον ὅς καταπεπατημένον. νῦν ὁ
ποταμὸς τῆς γῆς

* πᾶντες ὡς χώρα κατὰ κρημνὴ κατὰ κρημνὴς ἢ
χώρα αὐτῶν ὡς εἰς σημεῖον δὲ τοῦ ὅρου δὲ τῆς σάλ-
πιγγος φωνὴ αἰκουσόν.

* διότι ἔσται εἶπε κύριος μοι ἀσφάλεια ἔσται ἐν τῇ
ἐμῇ πόλει ὡς φῶς καύματος μεσημβρίας, ὅς ὡς νεφέλη
δρόσου ἡμέρας ἀμνητῆς.

* ὡς τὸ θερισμὸς ὅταν συντελεσθῇ ὁ ἄθος καὶ ὁ μ-
φᾶξ δὲ θῆσῃ ὁ μφᾶξ ὁ μφᾶξ. καὶ ἀφελῇ τὰ βο-
τρυδία τὰ μικρὰ τοῖς δρεπτοῖς, ὅς τὰς κληματῖδας ἀ-
φελῇ καὶ ἀποκόψῃ.

CHALDAICÆ PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et non innitetur altaribus operi manuum suarum, & quæ parauerant digiti eius, non stabunt luci neque delubra. In tempore illo erunt ciuitates fortitudinis eorum, sicut vrbs quæ deserta est, & redacta in acervos lapidum, quæ derelicta est à facie filiorum Israël: & erit in desolationem. Quia dereliquisti fortissimū Deum saluatorem tuum: & terribilis & fortis, cuius Verbum est in adiutorium tuum, non es recordata; quia plantata es plantatione electa, & opera corrupta multiplicasti. Postquam sanctificati estis ut essetis populus, ibi corrupistis opera vestra: & insuper postquam ingressi estis in terram domus maiestatis meæ, ubi decebat seruire mihi, reliquistis obsequium meum; & seruistis idolis, & detestati estis pœnitentiam. Antequam perueniret dies interitus vestri, tunc fuit dolor vester in exhalationem animæ. Væ turbæ populorum multorum, qui, sicut sonat mare, sonabunt: & tumultus regnorum, sicut sonitus aquarum fortium, sonabunt. Regna quæ quasi sonitus aquarum tumultuabuntur, increpabo ea, & fugient procul, & rapiuntur sicut stipula montium ante ventum; & sicut rota coram turbine. In tempore vespere, & ecce quasi non sit; antequam sit manè, quasi non sit. Hæc est pars vim facientium nobis, & fors diripientium nos.

CAP. XVIII.

Væ terræ ad quam veniunt in nauibus de terra longinqua, & vela eorum extensa sunt, quasi aquila quæ volat alis suis, quæ est trans flumina Æthiopie. Quæ mittit in aquis nuntios, & in trieribus super faciem aquarū: Ite nuncij veloces ad populum vim patientem & direptum, ad populum, qui iam olim ac deinceps potens fuit, populum oppressum & direptum; cuius terram diripuerunt populi.

Omnes habitatores orbis, & qui morantur in terra cū eleuatum fuerit signum super montes, videbitis signū; & cū claxerit tuba, audietis redemptionē. Quia hæc dicit Dominus mihi, Requiescere faciam populum meum Israël: quiescere faciam eos, & complacbit mihi in habitaculo sancto meo, ut bene faciam eis. benedictiones & consolationes adducam eis citò, sicut calor æstuans Sole, sicut nubes roris in calore messis.

Quoniam antequam perueniat tempus messis ut arbor floreat, & vna acerba ex ea erumpat in florem; & occidet principes populorum gladio, & robustos eorum auferet & transferet.

* Et relinquet simul auibus celi & bestiis 6
terra, & congregabuntur super eos volatilia
cali, & omnes bestiae terræ super eam venient.

* In tempore illo deferentur munera Domino 7
Sabaoth de populo tribulato & diuulso, & a
populo magno, ex nunc & in æternum tempus:
gens sperans & conculcata, quæ est in parte flu-
minis regionis, in locum ubi nomen Domini
Sabaoth, in montem sanctum.

CAP. XIX.

Vfio Aegypti. Ecce Dominus sedet super nu- 1
bem leuem, & veniet in Aegyptum, & mo-
uebuntur manufacta Aegypti a facie eius; &
cor eorum deficiet in ipsis.

* Et insurgent Aegyptij in Aegyptios, & de- 2
bellabit homo fratrem suum, & homo proxi-
mum suum, ciuitas in ciuitate, & lex in legem.

* Et conturbabitur spiritus Aegyptiorum 3
in ipsis, & consilium eorum dissipabo: & in-
terrogabunt Deos eorum & simulachra eorum
& de terra loquentes & ventriloquos.

* Et tradam Aegyptum in manus hominum 4
dominorum durorum, & reges duri domina-
buntur eis: hæc dicit Dominus Sabaoth.

* Et bibent aquam quæ iuxta mare, Aegy- 5
ptij, at fluius deficiet & siccabitur.

* Et deficient flumina & fossæ fluminis, & 6
siccabitur omnis congregatio aquæ, & in omni
palude calami & papyri.

* Et viride omne quod circum flumen, & 7
omne quod seminatur per flumen siccabitur a
ventis corruptum.

* Et gement piscatores, & gement omnes 8
mittentes hamum in flumen, & mittentes sa-
genas, & expandentes retia lugebunt.

* Et confusio accipiet operantes linum fissile, 9
& operantes byssum.

* Et erunt operantes ea in dolore, omnes fa- 10
cientes ceruissiam, contristabuntur, & anima-
bus dolebunt.

* Et stulti erunt principes Taneos, sapientes 11
consiliarij regis; consilium eorum euanesceat.
quomodo dicetis regi filij prudentium? Nos filij
regum qui ab initio.

6 καὶ καταλείψει ἅμα τοῖς πετεινοῖς τοῦ ἔθρου καὶ
τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. ἔσονται δὲ ἐπ' αὐτὰς τὰ πε-
τεινὰ τοῦ ἔθρου, ἔσονται δὲ τὰ θηρία τῆς γῆς ἐπ' αὐτὴν
7 ἥξει. * ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δυνεχθήσεται δάσος κυρίως
σαβαὼθ ἐν λαοῦ τεθλιμμένου καὶ τεταλμμένου· καὶ ἀπὸ
λαοῦ μεγάλου, ἀπὸ τοῦ νότι καὶ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον· ἔθνος
ἐλπίζον ἐκ καταπεπτατημένου, ὅστις ἐν μέρει ποταμοῦ τῆς
χωρῆς, εἰς τὸν ῥέπον ἐξ ὀνόματος κυρίου σαβαὼθ, εἰς ὅρος
ἀγιον.

1 * Ὅρασις αἰγύπτου· ἰδοὺ κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης
κρόκης· καὶ ἔξει εἰς αἰγύπτου, ἔσονται δὲ τὰ χειροποίητα
αἰγύπτου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἡ καρδία αὐτῶν ἡττηθή-
2 (ἐ) ἐν αὐτοῖς. * καὶ ἐπεγερθήσονται αἰγύπτιοι ἐπ' αἰγυπτίους,
καὶ πολεμήσει ἄνθρωπος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἄνθρωπος τὸν
πλησίον αὐτοῦ· πόλις ἐπὶ πόλιν, καὶ νόμος ἐπὶ νόμον.

3 * καὶ ταραχθήσεται τὸ πνεῦμα τῶν αἰγυπτίων ἐν αὐ-
τοῖς· καὶ τὴν βουλὴν αὐτῶν διασκεδάσω· καὶ ἐπερωτήσουσι
τὸν θεὸν αὐτῶν καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν καὶ τὸν ἐκ τῆς
γῆς φωνούντας καὶ τὸν ἐλάσμενόν τοις.

4 * καὶ παραδώσω τὴν αἰγύπτου εἰς χεῖρας ἀνθρώπων
κυρίων σιληρῶν, καὶ βασιλεῖς σιληρεῖς κυριεύουσιν αὐτῶν·
τάδε λέγει κύριος σαβαὼθ.

5 * καὶ πίνονται ὕδωρ τὸ πρὸς θάλασσαν αἱ αἰγύπτιοι·
ὁ δὲ ποταμὸς ἐκλείψει καὶ ξηρανθήσεται.

6 * καὶ ἐκλείψουσιν οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ διώρυγες τοῦ ποτα-
μοῦ· καὶ ξηρανθήσεται πάντα συναγωγὴ ὕδατος, καὶ ἐν
παντὶ ἔλει καλὰ μου καὶ παπύρου.

7 * καὶ τὸ χλωρὸν πᾶν τὸ κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ καὶ πᾶν τὸ σπλ-
ρόμενον διὰ τοῦ ποταμοῦ ξηρανθήσεται δυνεμοφθόρον.

8 * καὶ σενάξουσιν οἱ αἰλιεῖς, καὶ σενάξουσιν πάντες οἱ βάλ-
λοντες ἄγκιστρον εἰς τὸν ποταμόν, καὶ οἱ βάλλοντες σαγή-
νας καὶ οἱ ἀμφιβολαῖς πενήθουσιν.

9 * καὶ αἰχμὴν λήψεται τὸ ἐργαζομένους τὸ λινὸν τὸ
10 χιρὸν, καὶ τὸ ἐργαζομένους τὴν βύσσον. καὶ ἔσονται
οἱ ἐργαζόμενοι αὐτὰ ἐν ὀδυμῇ, καὶ πέντες οἱ ποιοῦντες τὸν
ζῆτον, λυπηθήσονται τὰς ψυχὰς πονέουσι.

11 * καὶ μωροὶ ἔσονται οἱ ἀρχόντες τάνεως· οἱ θεοὶ σύμβουλοι
ἐκ βασιλέως, ἡ ἐκ τῶν αὐτῶν μωρανθήσεται· πῶς ἐρεῖτε τῷ
βασιλεῖ υἱοὶ σωτῆραν· ἡμεῖς υἱοὶ βασιλέων τῶν ἐξ ἀρχῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Relinquentur simul auibus montium, & bestiis terræ: & in vere erit habitans super eos omnis auis cæli, & omnes bestiae terræ super eos
hyemabunt. In tempore illo adducetur munus in conspectu Domini exercituum a populo vim facienti & direpto, & a populo qui
fortis erit ex tunc & deinceps; populo vim patienti, & direpto, cuius terram diripuerunt populi; ad terram in qua inuocatum est nomen Do-
mini exercituum, cuius maiestas habitat in monte Sion.

CAP. XIX.

Nus calicis maledictionis ad propinandum Aegyptiis. Ecce Dominus reuelabitur in nube gloriæ suæ, ut vindictam sumat de Aegyptiis:
& conterentur idola Aegyptiorum a facie eius, & cor Aegyptiorum tabescet in visceribus eorum. Et concurrere faciam Aegyptios
contra Aegyptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra socium suum: ciuitas contra ciuitatem, & regnum contra regnum.

Et tabescet spiritus Aegyptiorum in visceribus eorum, & sapientes eorum obstupefaciam: & requirent ab idolis & a maleficis, & a diui-
nis, & ab ariolis. Et tradam Aegyptios in manu Domini duri, & rex fortis dominabitur eorum; dicit dominator seculi, Dominus exer-
cituum.

Et desertæ erunt aquæ maris, & flumen eorum arefcet & siccabitur. Et desolabuntur flumina eorum; siccabuntur &
arefcet flumina eorum profunda; calamus & iuncus non crescent. Exiccabitur maior pars fluminis; & quod fuerit in ripa eius, & om-
nis locus sementis fluminis eorum siccabitur, & arefcet, & non germinabit. Et desolabuntur piscatores piscium; & lugebunt omnes qui
mittebant in flumen hamum; & expandentes rete super faciem aquarum, desolabuntur. Et confundentur qui operabantur linum car-
minatum, & textentes ex eo retia. Et erit locus irriguus eius conculcatus, & locus ubi faciebant lacunas, & congregabant aquas unus-
quisque animæ suæ. Veruntamen insipientes facti sunt principes Taneos, sapientes qui dederunt Pharaoni consilium deceptionis:
quomodo dicitis Pharaoni: Filij sapientum sumus? & tu filius regum ab initio.

* אִם אֲפֹא חֲכָמִים וַיִּגְדּוּ נָא לְךָ וַיִּדְעוּ מִדֶּעִי
 יַעַץ יְהוָה צְבָאוֹת עַל-מִצְרַיִם:
 * נֹאמְרוּ לֹא שָׂרִי צִעַן נִשְׁאוּ שָׂרִי נָף וְהִתְעוּ אֶת-
 מִצְרַיִם פֶּנֶת שְׂבִטִיהָ:
 * יְהוָה מִסַּךְ בְּקִרְבָּה רוּחַ עֹשִׂים וְהִתְעוּ אֶת-
 מִצְרַיִם בְּכָל-מַעֲשָׂהוּ כְּהִתְעוֹת שְׂבוֹר בְּקִיאוֹ:
 * וְלֹא-יִהְיֶה לְמִצְרַיִם מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה רֹאשׁ
 וְזָנַב כַּף וְאִגְמוֹן:
 * בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִצְרַיִם כְּנָשִׁים וְחֲרָדִי
 וּפְחָד מִפְּנֵי תְנוּפֹת יְד-יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר-הוּא
 מִנִּיף עֲלֵיוֹ:
 * וְהִיתְּ אֶרֶץ יְהוּדָה לְמִצְרַיִם לְחֶגְגָּה
 כָּל-אֲשֶׁר יִזְכִּיר אֹתָהּ אֵלָיו יִפְחָד מִפְּנֵי עֲצַת יְהוָה
 צְבָאוֹת אֲשֶׁר-הוּא יוֹעֵץ עֲלֵיוֹ:
 * בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיוּ חֲמֵשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 מְדְבָרוֹת שֹׁפֵת כְּנָעַן וְנִשְׁבָּעוֹת לַיהוָה צְבָאוֹת עִיר
 הַהֵרֶם יֹאמַר לְאַחֶרָה:
 * בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִזְבֵּחַ לַיהוָה בְּתוֹךְ אֶרֶץ
 מִצְרַיִם וּמִצְבֵּה אֶצֶל-גְּבוּלָהּ לַיהוָה:
 * וְהָיָה לְאוֹת וּלְעֵד לַיהוָה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 כִּי-יִצְעֲקוּ אֶל-יְהוָה מִפְּנֵי לַחֲצִים וַיִּשְׁלַח לָהֶם
 מוֹשִׁיעַ וְרֹב וְהִצִּילָם:
 * וְנִדְּעָה יְהוָה לְמִצְרַיִם וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם אֶת-
 יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְעָבְדוּ זָכָה וּמִנְחָה וְנִדְּרוּ-נֶדֶר
 לַיהוָה וְשָׁלְמוּ:
 * וְנָגַף יְהוָה אֶת-מִצְרַיִם נָגַף וּרְפוּאָה וְשָׁבוּ עַד-
 יְהוָה וְנִעְתָר לָהֶם וּרְפָאָם:
 * בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מַסְלָה מִמִּצְרַיִם אֲשׁוּרָה
 וּבְנֵי-אֲשׁוּר בְּמִצְרַיִם וּמִצְרַיִם בְּאֲשׁוּר וְעָבְדוּ
 מִצְרַיִם אֶת-אֲשׁוּר:

12 * Vbi nunc sunt sapientes tui? Annun-
 ciant tibi & indicet quid cogitauerit Do-
 minus exercituum super Aegyptum.
 13 * Stulti facti sunt principes Taneos,
 Cemaruerunt principes Mempheos, dece-
 perunt Aegyptum angulū populorū eius.
 14 * Dominus miscuit in medio eius spiri-
 tum vertiginis. & errare fecerunt Aegy-
 ptum in omni opere suo, sicut errat ebrius
 & vomens.
 15 * Et nō erit Aegypto opus quod faciat,
 caput, & caudam incuruantem & refre-
 nantem.
 16 * In die illa erit Aegyptus quasi mulie-
 res, & stupebunt, & timebunt à facie com-
 motionis manus Domini exercituum quā
 ipse mouebit super eam.
 17 * Et erit terra Iuda Aegypto in pauo-
 rem. Omnis qui illius fuerit recordatus,
 pauebit à facie consilij Domini exercituū,
 quod ipse cogitauit super eam.
 18 * In die illa erunt quinque ciuitates in
 terra Aegypti loquentes lingua Chanaan,
 & iurantes per Dominum exercituum.
 D Ciuitas Solis vocabitur vna.
 19 * In die illa erit altare Domini in me-
 dio terræ Aegypti, & titulus Domini iuxta
 terminum eius;
 20 * Et erit in signum, & in testimonium
 Domino exercituum in terra Aegypti. Cla-
 mabunt enim ad Dominum à facie tribu-
 lantis, & mittet eis saluatorem & propu-
 gnatorem qui liberet eos.
 21 * Et cognoscetur Dominus ab Aegypto,
 & cognoscent Aegyptij Dominum in die
 illa, & colent eum in hostijs & in munerib-
 us, & vota vouebūt Domino, & soluent.
 22 * Et percutiet Dominus Aegyptum pla-
 ga, & sanabit eam, & reuertetur ad Domi-
 num, & placabitur eis, & sanabit eos.
 23 * In die illa erit via de Aegypto in Assy-
 rios, & intrabit Assyrius Aegyptum, &
 Aegyptius in Assyrios, & seruiant Aegy-
 ptij Assur.

תרגום יונתן

12 * אז אנת חכמך ויחזק בעז לך וידעין מא מלך יי צבאות על מצרים:
 13 * ויירמא ביניהון רוח דטעו ואטעו ית מצראי בכל עובדיהון כמא דטעי רוחא דמדידש בחרוביה:
 14 * ולא יהי למצרים מלכא דימליך ריש והגמון שלטון ואשרון:
 15 * קדם ארמון גבורתא דיי צבאות דהוא מרים עליהון:
 16 * קדם מלכא דיי צבאות דהוא מלך עליהון:
 17 * בשמא דיי צבאות קרתא בית שמש דעחידא למחרב עליה יתאמר דהוא חרדא מנהן:
 18 * ויי בגו ארעא דמצרים וקמתה בסטר חומה קדם יי:
 19 * יצחק קדם יי מן קדם דחקיהון וישלח להון פריק ודון וישזבנון:
 20 * ותתגלי גבורתא דיי לאושבא למצראי וידעין מצראי למרחל מן קדם יי בעדנא דהוא ויפלחון בנכסת קרשין ובקרבנין ויגדרון
 21 * גדרין קדם יי וישלמון:
 22 * וימחי ויי יתמצראי מתא ויסינן ויחובון לפלחנא דיי ויקבל צלותהון ויסי יתהון:
 23 * בעדנא דהוא תהי אורח בבישא ממצרים לאתור ויגיוון אתורא במצרים ומצראי באתורא ויפלחון מצראי ית אתוראיו

* Vbi sunt nunc sapientes tui, & annunciant tibi? & dicant quid cogitauit Dominus Sabaoth super Ægyptum.

* Defecerunt principes Taneos, & exaltati sunt principes Mempheos; & decipient Ægyptum & tribus.

* Dominus enim miscuit eis spiritum erroris, & errare fecerunt Ægyptum in omnibus operibus eius, sicut errat ebrius & vomens simul.

* Et non erit Ægyptiis opus quod faciet ca-put & caudam, principium & finem.

* Die illa erunt Ægyptij sicut mulieres in tremore & in timore à facie manus Domini Sabaoth, quam ipse iniiciet eis.

* Et erit regio Ægyptiorum Judeis in terrorem: omnis qui nominauerit eam ipsis, timebunt per consilium quod Dominus Sabaoth decreuit super illam.

* Die illa erunt quinque ciuitates in terra Ægypti, loquentes lingua Chananitide, & iurantes nomine Domini Sabaoth: ciuitas Solis vocabitur una ciuitas.

* Die illa erit altare Domino in regione Ægyptiorum, & titulus ad terminum eius Domino.

* Et erit in signum in seculum Domino in regione Ægypti, quia clamabunt ad Dominum propter tribulantes eos; & mittet eis hominem, qui saluabit eos: iudicans saluabit eos, & notus erit Dominus Ægyptiis.

* Et cognoscent Ægyptij Dominum in die illa, & facient sacrificium & donum, & conuehant vota Domino, & reddent.

* Et percutiet Dominus Ægyptios plaga, & sanabit eos; & conuertentur ad Dominum, & exaudiet eos, & sanabit eos sanitate.

* Die illa erit via Ægypti ad Assyrios, & ingredientur Assyrij in Ægyptum, & Ægyptij ibunt ad Assyrios, & seruiant Ægyptij Assyrijs.

12 * ποῦ εἰσι νῦν οἱ σοφοὶ τοῦ καὶ ἀναγχειλάτωσάν τοι καὶ εἰπάτωσαν, τί βεβέλδεται κύριος σαβαώθ ἐπ' αἰγύπτιον.

13 * ἐξέλιπον οἱ ἀρχόντες τῆς γῆς· καὶ ὑψώθησαν οἱ ἀρχόντες μέμφεως· & πλανήθουσι τὴν αἰγύπτιον καὶ τὰς φυλάς.

14 * κύριος ὃς ἐκένευσεν αὐτοῖς πνεῦμα πλάνης· & ἐπλάνησαν τὴν αἰγύπτιον ἐν παντί τοῖς ἔργοις αὐτῆς, ὥς πλανᾶται ὁ μεθύων & ὁ ἐμψάμα.

15 * καὶ οὐκ ἔσται τοῖς αἰγυπτίοις ἔργον ὃ ποιήσει κεφαλὴν & ἔρῳ, ἀρχὴν καὶ τέλος.

16 * τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔθονται αἰγύπτιοι ὡς γυναῖκες ἐν τρέμῳ καὶ ἐν φόβῳ ἀπὸ προσώπου τοῦ χειρὸς κυρίου σαβαώθ, ὡς αὐτὸς ἐπιβαλεῖ αὐτοῖς.

17 * καὶ ἔσται ἡ χώρα τῶν αἰγυπτίων τοῖς ἰουδαίοις εἰς φόβητρον· πᾶς ὃς ἐδὴ ὀνομάσῃ αὐτὴν αὐτοῖς, φοβηθήσονται διὰ τὴν βουλὴν τοῦ κυρίου σαβαώθ βεβέλδεται ἐπ' αὐτήν.

18 * τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔθονται πᾶντες πόλεις ἐν γῇ αἰγύπτῳ, λαλοῦσαι τῇ γλώσσῃ τῇ χανανίτι· καὶ ὀμνύοντες τῷ ὀνόματι κυρίου σαβαώθ· πόλις ἀχέρης κληθήσεται μία πόλις.

19 * τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ ἐν χώρᾳ αἰγυπτίων· & στήλη πρὸς τὸ ὄριον αὐτῆς τῷ κυρίῳ.

20 * καὶ ἔσται εἰς σημεῖον εἰς τὸν αἰῶνα κυρίῳ ἐν χώρᾳ αἰγύπτου· ὅτι κεκεράζοντες πρὸς κύριον διὰ τοῦ θλίβοντος αὐτούς· καὶ ἀποσελεῖ αὐτοῖς ἄνθρωπον, ὃς σώσει αὐτούς· κρίνων σώσει αὐτούς & γνώσονται ἔσται κύριος τοῖς αἰγυπτίοις.

21 * καὶ γνώσονται οἱ αἰγύπτιοι τὸν κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ ποιήσουσι θυσίαν καὶ δώρον, καὶ ὀξύνονται δὺ χάς τῷ κυρίῳ, καὶ ἀποδώσουσιν.

22 * καὶ πατάξει κύριος τὸν αἰγυπτίον πληγῇ· καὶ ἰάσεται αὐτούς· καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς κύριον, καὶ εἰσακτέσονται αὐτῶν καὶ ἰάσονται αὐτούς ἰάσει.

23 * τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται ὁδὸς αἰγύπτου πρὸς ἀσσυρίους· καὶ εἰσελεύσονται ἀσσύριοι εἰς αἰγύπτιον, καὶ αἰγύπτιοι πορεύσονται πρὸς ἀσσυρίους· & δουλεύουσιν οἱ αἰγύπτιοι τοῖς ἀσσυρίοις.

CHALDAICÆ PARAPHRASIS TRANSLATIO.

12 Vbi sunt sapientes tui ut annuncient nunc tibi? & sciant quod consilium iniuit Dominus exercituum contra Ægyptum.

13 Insipientes facti sunt principes Taneos, errauerunt viri Mempheos: deceperunt Ægyptios principes prouinciarum eius.

14 Dominus immisit in eos spiritum erroris, & errare fecerunt Ægyptios in omnibus operibus suis; sicut errat ebrius, qui prouoluit in vomitu suo.

15 Et non erit Ægyptijs rex qui regnet, nec princeps nec satrapa, nec praefectus, nec dominator.

16 In tempore illo erunt Ægyptij infirmi sicut mulieres, & contremiscent, & conterentur à facie eleuationis potentiae Domini exercituum, quam ipse leuabit super eos.

17 Et erit terra domus Iudae Ægypto in pauorem: omnis qui recordatus fuerit illius, contremiscent à facie consilij Domini exercituum, quod ipse consuluit contra eos.

18 In die illa erunt quinque ciuitates in terra Ægypti, loquentes loquela Chanaan, & iurantes in nomine Domini exercituum.

19 In tempore illo erit altare praeeparatum coram Domino in medio terrae Ægypti, & titulus in latere termini eius coram Domino.

20 Et erit in signum, & in testem coram Domino exercituum.

21 Et reuelabitur potentia Domini ut beneficiat Ægyptijs, & scient Ægyptij timere à facie Domini in tempore illo, & colent in hostijs sanctificatis, & in oblationibus, & vouebunt vota coram Domino, & soluent.

22 Et percutiet Dominus Ægyptios percussione, & sanabit eos, & conuertentur ad cultum Domini, & suscipiet orationes eorum, & sanabit eos.

23 In tempore illo erit via trita de Ægypto in Assyriam: & pugnabunt Assyrij contra Ægyptios, & Ægyptij contra Assyrios, & seruiant Ægyptij Assyrijs.

ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים
ולאשור ברכה בקרב הארץ:
אשר ברכו יהוה צבאות לאמר ברוך עמי
מצרים ומעשר ידי אשור ונחלתי ישראל:

ב

בשנת בא תרתן אשדודה בשלח אתו
סרגון מלך אשור וילחם באשדוד וילכדה:
בעת ההיא דבר יהוה ביד ישעיהו בן אמוץ
לאמר לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלץ
מעל רגלך ויעש בן הלך ערום ויחף:
ויאמר יהוה כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום
ויחף שלש שנים אור ומופת על מצרים ועל
בוש:

בן ינהג מלך אשור אר שבי מצרים ואת
גלות בוש נערים וזקנים ערום ויחף וחשופי
שת ערות מצרים:

וחתו ובשו מבוש מבטם ומן מצרים תפארתם:
ואמר ישב האי הזר ביום ההוא הנה כור
מבטנו אשר נסנו שם לעזרה להנצל מפני מלך
אשור ואיך נמלט אנחנו:

כא

משא מדבר ים בסופות בנגב לחלוק
ממדבר בא מארץ נורא:
חיות קשרה הגד לי חבוגר בוגר וחשוד
שודר עלי עילם צורי מדי כל אנחתה השבתי:
על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחוזני
בצירי יולדה נעויתי משמע נבהלתי מראות:
תעה לבכי פלצור בעתתני את נשף השקי
שם לי לחרדה:

²⁴ * In die illa erit Israel tertius Ægyptio
& Assyrio, benedictio in medio terræ.
²⁵ * Cui benedixit Dominus exercituum,
dicens: Benedictus populus meus Ægy-
pti, & opus manuum mearum Assyrius, he-
reditas autem mea Israel.

CAP. XX.

¹ **I**N anno quo ingressus est Thartan in
A Azotum, cum misisset eum Sargon rex
Assyriorum, & pugnasset contra Azotum
& cepisset eam. ² * In tempore illo locu-
tus est Dominus in manu Esaie, filij Amos,
dicens: Vade & solue saccum de lumbis
tuis, & calciamenta tua tolle de pedibus
tuis; & fecit sic, vadens nudus & discalcia-
tus. ³ * Et dixit Dominus, Sicut ambula-
uit seruus meus Esaia nudus & discalcia-
tus, trium annorum signum & portentum
erit super Ægyptum & super Æthiopiam.
⁴ * Sic minabit rex Assyriorum captiuita-
B tem Ægypti, & transmigratione Æthio-
piæ, iuuenem & senem, nudam & discal-
ciatam discoopertis natibus ad ignomi-
niam Ægypti. ⁵ * Et timebunt & confun-
dentur ab Æthiopia spe sua, & ab Ægy-
pto gloria sua. ⁶ * Et dicet habitator insu-
læ huius in die illa, Hæcine erat spes no-
stra, ad quos confugimus in auxilium ut
liberarent nos à facie regis Assyriorum? &
quomodo effugere poterimus nos?

CAP. XXI.

¹ **O**Nus deserti maris. Sicut turbines ab
A Africo veniunt, de deserto venit, de
terra horribili. ² * Visio dura nunciata
est mihi. Qui incredulus est, infideliter
agit; & qui depopulator est, vastat: ascen-
de Elam, obside Mede: omnem gemitum
eius cessare feci. ³ * Propterea repleti sunt
lūbi mei dolore, & angustia possedit me,
sicut angustia parturientis. corui cum
audirem, conturbatus sum cum viderem.
⁴ * Emarcuit cor meum, tenebræ stupefe-
cerunt me. Babylon dilecta mea posita est
mihi in miraculum.

Habac. 2.
Ioh. 3. 4

תרגום יונתן

²⁴ בעדנא ההוא יהי ישראל חלימאי למצראי ולאחוראי ברכא בגוה דארעא:
מצרים דעל דרכו קדמי אגליתי יחזון לאחור וכד תבו לאוריתי מתקרו עמי ואחסנתי ישראל:
²⁵ בשחא דאתא תרתן לאשדוד כד שלח יתה סרגון מלכא דאחור ואגית קרבא באשדוד וכבשה:
בר אמוץ למימר אזל ותוסר שקא בחרצך ומסנך השלוק מעל רגלך ועבד כז אזל פחית ויחף:
פחית ויחף תלח שגין את ומופת על מצראי ועל כושא:
ויחפין וגלן עריא קלן מצראי:
וחתו ובשו מבוש מבטם ומן מצרים תפארתם:
וחתו ובשו מבוש מבטם ומן מצרים תפארתם:
ואמר ישב האי הזר ביום ההוא הנה כור מבטנו אשר נסנו שם לעזרה להנצל מפני מלך אשור ואיך נמלט אנחנו:

כא

משל משרון דאתון ממדברא כמי ימא דנגרין כעלעילין דאתון באורח דרומא מברין ואתון ממדברא מארעא דאתעבירא בה חסינן:
אמר נבוא נבואה קשוא אתחנא לי אניסא מתאנסין ובזוזיא מתכוזין סקו עלמאי תקפו מראי וכל דתו מתאנסין מן קדם מלכא
דבכל אנחתה לחון:
על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחוזני
טעה לבכי פלצור בעתתני את נשף השקי
שם לי לחרדה:

* Die illa erit Israhel tertius inter Aegyptios et inter Assyrios benedictus in terra.

* Cui benedixit Dominus Sabaoth, dicens: 25
Benedictus populus meus qui in Aegypto, & qui in Assyriis, & hereditas mea Israhel.

CAP. XX.

ANno quo ingressus est Thartan in Azotum, quando missus est à Sargon rege Assyriorum, & debellavit Azotum & cepit eam.

* Tunc locutus est Dominus ad Esaiam, dicens: Vade & aufer saccum de lumbis tuis, & calciamenta tua solue à pedibus tuis: & fecit sic, vadens nudus & discalciatus.

* Et dixit Dominus, Quemadmodum ambulavit Esaias seruus meus, nudus & discalciatus: tribus annis erunt signa & portenta Aegyptiis & Aethiopibus.

* Quia sic ager rex Assyriorum captiuitatem Aegypti & Aethiopum, iuuenes & senes, nudos & discalciatos, discoopertos confusionem Aegypti.

* Et confundetur victi Aegyptij in Aethiopibus, in quibus fuerant confisi Aegyptij, erant enim eis gloria.

* Et dicent habitantes in insula hac, Ecce nos fuimus confisi in eis in auxilium, qui non potuerunt saluari à regibus Assyriorum, & quomodo nos saluabimur?

CAP. XXI.

* Visio deserti.

Sicut tempestas per desertum transeat de deserto veniens de terra: horribilis

* Visio et dura annunciata est mihi: Præuaricans præuaricatur, iniquus iniquè agit, contra me Elamita & legati Persarum contra me veniunt: nunc ingemiscam & consolabor meipsum.

* Propter hoc repleti sunt lumbi mei angustia, & dolores apprehenderunt me sicut parientem. iniquè egi ne audirem: festinaui ne viderem.

* Cor meum aberrat, & iniquitas me inundat; anima mea institit in timorem.

14 * τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται ἰσραὴλ τρίτος ἐν τοῖς αἰγυπτίοις & ἐν τοῖς ἀσσυρίοις διλογηθήσεται ἐν τῇ γῇ.

15 * ὡς διλογησέτω κύριος σαβαώθ, λέγων· διλογηθήσεται ὁ λαός μου ἐν αἰγύπτῳ & ἐν ἀσσυρίοις· καὶ ἡ κληρονομία μου ἰσραὴλ.

κ.

1 * Τοῦ ἔτους ἡ εἰσὴλθε ἡ αναβολὴ εἰς αἰῶνα· ὡς ἀπέσταλθαι τὸν ναρὰ βασιλέως ἀσσυρίων, & ἐπολέμησε τὴν αἰῶνα & κατελάβετο αὐτήν.

2 * ὅτε ἐλάλησε κύριος πρὸς ἡσαΐαν, λέγων· πορεύου & ἀφελὲ τὸν σάκκον ἀπὸ τοῦ ποδός σου, καὶ τὰ σανδάλια σου ὑποπόδησον ἀπὸ τῶν ποδῶν σου· καὶ ἐποίησεν ὅτως, πορεύμενος γυμνὸς καὶ ὑποπόδετος.

3 * καὶ εἶπεν κύριος ὁ θεὸς τῶν πεπρωμένων ἡσαΐας ὁ παῖς μου γυμνὸς & ὑποπόδετος· τρία ἔτη ἔσται σημεῖα καὶ τέρατα τοῖς αἰγυπτίοις καὶ αἰθίοψιν.

4 * ὅτι ὅπως ἄξει βασιλεὺς ἀσσυρίων τὴν αἰχμαλωσίαν αἰγύπτου καὶ αἰθίοπων· νεανίσκοις καὶ πρεσβύταις, γυμνοῖς καὶ ὑποπόδετο· ἀνακαλυμμήσονται τὴν αἰγύπτιον αἰγύπτιον.

5 * καὶ αἰχμωθήσονται ἡττηθέντες αἰγύπτιοι ἐπὶ τοῖς αἰθίοψιν, ἐφ' οἷς ἦσαν πεποιοῦντες αἰγύπτιοι, ἦσαν ὡς αὐτοῖς δόξα.

6 * ὅτι ἐρῶσιν οἱ κατακονδυνεῖς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἡμεῖς πεποιοῦντες εἰς αὐτοὺς εἰς βοήθειαν, οἱ ὅσοι ἠδυνάσθησαν ἀπὸ βασιλέων ἀσσυρίων καὶ πᾶς ἡμεῖς σωθήσόμεθα; καί.

Ὁραμα τῆς ἐρήμου.

1 * Ὡς καὶ ταίγεις δι' ἐρήμου διέλθοις εἰς ἐρήμους ἐρχομένη ἐν γῆς φοβερῇ.

2 * Ὁ ὅραμα καὶ σκληρὸν ἀνηγέλει μοι, ὁ ἀθετὴν ἀθετῆ· ὁ ἀνὴρ ἀνὴρ ἐπ' ἐμοὶ οἱ ἐλαμίται καὶ πρέσβεις τῶν περσῶν ἐπ' ἐμὲ ἔρχονται· ὡς σπάζω & ὥρα καλέσω ἐμαυτὴν.

3 * διὰ τοῦτο ἐνεπλήσθη ἡ ὀσφύς μου ἐκλύσεως, & ὡδίνες ἔλαβόν με ὥς τὴν τέκνυσαν· ἠδίκησα τὸ μὴ ἀκοῦσαι ἐπαύδασα τὸ μὴ βλέπειν.

4 * ἡ καρδία μου πλανᾶται· καὶ ἡ ἀνομία μου βαπτίζει· ἡ ψυχὴ μου ἐφύσηκεν εἰς φόβον.

CHALDAIC PARAPHRASIS TRANSLATIO.

14 In tempore illo, erit Israhel tertius Aegyptijs & Assyrijs; benedictio in medio terræ. 25 Cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus quem eduxi de Aegypto: & quia peccauerunt coram me, transmigrare eos feci in Assyriam; & quando conuerſi sunt ad legem meam, vocati sunt populus meus, & hereditas mea Israhel.

CAP. XX.

In anno quo ingressus est Thartan in Azotum, quando misit eum Sargon rex Assyriæ: & pugnavit contra Azotum, & subiecit eam.

In tempore illo decrevit Dominus per manum Esaiæ filij Amos, dicens: Vade & solue saccum de lumbis tuis, & calciamenta tua discalciabis de pedibus tuis. & fecit sic; ambulans nudus & discalciatus. Et dixit Dominus: Sicut ambulavit seruus meus Esaias nudus & discalciatus tribus annis in signum & portentum super Aegyptios, & super Aethiopes: Sic ducet rex Assyriæ captiuitatem Aegypti, & transmigrationem Aethiopiæ, iuuenes & senes, nudos & discalciatos, & discoopertos pudendis in ignominiam Aegyptiorum. Et conterentur & confundentur ab Aethiopia domo confidentiæ suæ, & ab Aegyptijs laude sua. Et dicet habitator insule huius in tempore illo: Ecce hic erat locus confidentiæ nostræ, ad quem sperabamus confugere in auxilium, ut liberaremur à facie regis Assyriæ: & si isti ad huc animas suas non liberauerunt, quomodo liberabimur nos?

CAP. XXI.

Nus exercituum venientium à deserto, sicut aquæ maris decurrentes, quasi turbines venientes per viam Austri sese proripiunt, & veniunt à deserto, de terra in qua facta sunt terribilia. Dicit propheta, Prophetia dura nuntiata est mihi. Violenti violentiam inferunt, & diréptores diripiunt: Ascendite Elamitæ, circuite Medi: & omnes qui gemebant à facie regis Babylonis, requiescere feci eos. Propterea impleti sunt lumbi eorum tremore; timor apprehendit eos, sicut dolores parturientem: insipientes facti sunt ne audiant: errauerunt ut non videant. Erravit cor eorum; tribulatio & conturbationes apprehenderunt eos, quia domus confidentiæ suæ fuit eis in interitum.

5 * ערך השלחן צפה הצפירה אכול שתה קומו
 השרים משחו מנן:
 6 * כי כה אמר אלי אדני לך העמד המצפה
 אשר יראה יגיד:
 7 * וראה רכב צמד פרשים רכב חמור רכב גמל
 והקשיב קשב רב קשב:
 8 * ויקרא אריה על מצפה אדני אנכי עמד תמיד
 יומם ועל משמרתי אנכי נצב כל הלילות:
 9 * והנה זה בא רכב איש צמד פרשים ויען
 ויאמר נפלה נפלה בבל וכל פסילי אלהיה שבר
 לארץ: * מדשתי וכן גרני אשר שמעתי מאת
 יהוה צבאות אלהי ישראל הגדתי לכם:
 11 * משג דומה אלי קרנא משעיר שמר מר
 מלילה שמר מר מליל:
 12 * אמר שמר אתה בקר וגם לילה אם תבעיון
 בעיו שבו אתיו:
 13 * משא בערב ביער בערב תלינו ארחות דדנים:
 14 * לקראת צמא חתיו מים ישיבי ארץ תימא
 בלחמו קדמו נדר:
 15 * כי מפני חרבו נדרו מפני חרב נטושה
 ומפני קשת דרוכה ומפני כבד מלחמה:
 16 * כי כה אמר אדני אלי בעוד שנה בשני שכיר
 וכלה כל כבוד קדר:
 17 * ושאר מספר קשת גברי בני קדר ימעטו כי
 יהוה אלהי ישראל דבר:
 כב
 1 * משג גימ חזיון מה לך אפוא כי
 2 * עלית בלך לגגות: * תשאות מלאה עיר חומיה
 קריה עליה חלליך לא חללי חרב ולא מתי
 מלחמה:

5 * Pone mensam, contemplare in specula: comedentes & bibentes, surgite principes, arripite clypeum.
 6 * Hæc enim dicit mihi Dominus, Vade & pone speculatorem, & quodcunque viderit annunciet. * Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini, & ascensorem cameli, & contemplatus est diligenter multo intuitu. * Et clamavit leo, Super speculam Domini ego sum stans iugiter per diem, & super custodiam meam ego sum stans totis noctibus.
 9 * Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum, & respondit & dixit: Cecidit cecidit Babylon & omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terra.
 10 * Tritura mea & filij arcæ meæ, quæ audiui à Domino exercituum Deo Israel annunciaui vobis.
 11 * Onus Duma. Ad me clamat ex Seyr, Custos quid de nocte? custos quid de nocte? * Dixit custos, Venit mane & nox, si quæritis, quærite, conuertimini & venite.
 13 * Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dodanim.
 14 * Occurrentes sitienti ferte aquam qui habitatis terram Austri, cum panibus occurrite fugienti. * A facie enim gladiorum fugerunt, à facie gladii imminentis, à facie arcus extenti, à facie grauis prelij.
 16 * Quoniam hæc dicit Dominus ad me, Adhuc in vno anno quasi in anno mercenarij, & auferetur omnis gloria Cedar.
 17 * Et reliquæ numeri sagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur. Dominus enim Deus Israel locutus est.

CAP. XXII.

1 * Onus vallis visionis. Quidnam quoque tibi est, quia ascendisti & tu omnis in tecta,
 2 * Clamoris plena, vrbs frequens, ciuitas exultans? Interfecti tui non interfecti gladio, nec mortui in bello.

תרגום יונתן

5 סדרו פתורין אקומו סכנאין אכלו שחו קומו רברביא מרקו וצחצחו זנא: * ארי כדנז אמר לי וי אול אקים סכנא דחיו ויחיו:
 7 ויחיו רתך אנש ועמה זוג פרשין רכב על חמר רכב על גמל אמר נביא אצית אצתא ויחיו ויחיו משרין סגיאן אחקו: * אמר ישעיה
 נביא קל משרין סגיאן דאתין בסטניהון באריא על סכנא קדם וי אקא קאם חרירא ביממא ועל משרתי אנא מעמד כל ליליא:
 9 ויחיו רתך אנש ועמה זוג פרשין ואתיב ואמר נפלה ואף עתידא למפל בבל וכל אלמני שעותהא ידקדקון בארעא:
 10 מלכין דאומנין לאנחא קרבא ויחיו עלה למבזא כאברא דאומן למדש יח אדרא אמר נביא דשמערת מן קדם וי צבאות אלהא
 דישראל חיוי לכון: * משל כס דלוט לאשקא יח דומה עלאי אכלי מן שמא נביא פרש להון יח נבואתא נביא פרש להון מה דעתיד
 למיתו: * אמר נביא אית אנר לצדיקא ואית פרענות לרשיעא אס תיבין אחון תובו עד דאחון יכלין למתב: * משל כס דלוט
 לאשקא יח ערבא בחרשא ברמשא חבוהון שירת בני דן: * לאפי צחא פוקו גרונין דמא דיתבין בארע דרומא לחמא דאחון אכלין
 זמנו למערקא: * ארי מן קדם קטול ערקו מן קדם חרב שליפא ומן קדם קשת מתיחא ומן קדם תקוף קרבא: * ארי כדנז אמר
 וי לי בסוף כל שניא בשני אגירא ויסוף כל יקרהון דערבא: * ושאר תקוף עברי קרב גברי ערבא ויערין ארי במימרא דיי צבאות אלהא
 דישראל גזיר כון: כב
 2 מל נבואתא על קרתא דיתבא בחלחא דאתנביו עלה נביא מה לכון כון ארי מלקחין בלכון לאגריא:
 3 מן קדם אתרגושא דאתמלית קרתא משבחחא ברבא חרשא קטילך לא אתקטלו בחרבא ואף בקרבא לא מיתו:

* Parate mensam, bibite, comedite, surgentes principes arripite clypeos.

* Quia sic dixit Dominus ad me, Vade in speculam, & quodcunque videris annuncia.

* Et vidi ascensores equites duos, ascensorem asini, & ascensorem cameli: audi auditio- nem multam.

* Et voca Uriam in speculam Domini. & dixit, Steti per totum die, & super castra steti tota nocte.

* Et ecce ipse venit ascensor bigæ, & respondens ait: Cecidit, cecidit Babylon, & omnia simulachra eius, & manufacta eius contrita sunt in terra.

* Audite derelicti & dolentes audite quæ audiui à Domino Sabaoth, Deus Israel annunciat vobis.

* Verbum Idumeæ. Ad me clama de Seyr, custodite propugnacula, custodio manè & nocte.

* Si quaesieris quare, & apud me habita.

* In saltu vespere dormies in via Dedan.

* In occursum sitienti aquam ferte habitantes in regione Theman, panibus occurrere fugientibus propter multitudinem occisorum, & propter multitudinem errantium;

* Et propter multitudinem gladij, & propter multitudinem arcuum extentorum, & propter multitudinem eorum qui ceciderunt in bello.

* Quia sic dixit mihi Dominus, Adhuc annus quasi annus mercenarij deficiet gloria Cedar.

* Et reliquum sagittationum fortium filiorum Cedar erit parum: quia Dominus locutus est Deus Israel.

CAP. XXII.

Verbum vallis visionis, quod factum est tibi nunc quia ascendistis omnes in tecta

* Vana: impleta est ciuitas clamantium, vulnerati tui non vulnerati gladio, neque mortui tui mortui bello.

* ἐτοιμάσατε τὴν τραπέζαν, πείτε, φάγετε, δύναντες οἱ ἀρχόντες δυνάσασατε θυρεούς.

* ὅπῃ ἔτιως εἶπεν κύριος πρὸς με, βαδίσας σεαυτῷ σῆθον σκοπὸν· ὃ ἐδὼ ἰδὼς δυνάμειλον.

* καὶ εἶδον δυνάβας ἰπῶεις δύο, δυνάβας τῶν δυνάβων, καὶ δυνάβας καμήλου, ἀκράσαι ἀκράσιν πολλὰς.

* ἔκλεθεν ἔριαν εἰς τὴν σκοπὴν κυρίως· ἔειπεν ἔσθην διὰ παντὸς ἡμέρας, καὶ ἔτι τῆς παρεμβολῆς ἔσθην ὅλην τὴν νύκτα.

* καὶ ἰδὼς αὐτὸς ἔρχετο δυνάβας ξυωρίδων· ἔλπομαι· κερθεὶς εἶπεν, πέπλωκε πέπλωκε βαβυλῶν· ἔκλεθεν τὰ ἀγάλματα αὐτῆς, καὶ τὰ χειροποίητα αὐτῆς συνετέλεισαν εἰς τὴν γῆν.

* ἀκούσατε οἱ καταλελειμμένοι· ὁδυνώμενοι ἀκούσατε· ἠκούσα πρὸς κυρίου σαβαώθ, ὁ θεὸς τοῦ ἰσραὴλ δυνάμειλεν ὑμῖν.

* Τὸ ῥῆμα τῆς ἰδομαίας· πρὸς ἐμὲ καλεῖ πρὸς θυσιῶν· φυλάσσετε ἐπάλξεις· φυλάσσω τὸ πρῶτον· ἔκλεθεν νύκτα.

* εἰὰν ζητῆς ζῆτει, ἔκλεθεν ἐμοὶ οἶκα.

* ἐν τῇ θρυμῶν ἐσπέρῃ κοιμηθήσῃ ἐν τῇ ὁδῷ δαυὶδ.

* εἰς σιμωνίτησιν διψῶντι ὕδωρ φέρετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐν χώρᾳ θεμελίου, ἀρτοῖς σιμωνιτῶν φεύγουσι διὰ τὸ πλῆθος τῶν κτηνομῶν, ἔκλεθεν τὸ πλῆθος τῶν πλανωμένων.

* καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς μαχαίρας, ἔκλεθεν τὸ πλῆθος τῶν ὅπλων τῶν διατεταγμένων, ἔκλεθεν τὸ πλῆθος τῶν πεπλωκότων ἐν τῇ πολέμῳ.

* ὅπῃ ἔτιως εἶπέ μοι κύριος· ἐπὶ ἐνιαυτὸς ὡς ἐνιαυτὸς μεθ' οὗ ἐκλείψει ἡ δόξα κηδάρ.

* καὶ τὸ κατάλοιπον τῶν ὅπλων τῶν ἰχυρῶν ὡς κηδάρ ἔσται ὀλίγον· διότι κύριος ἐλάλησεν ὁ θεὸς ἰσραὴλ.

κβ.

* Τὸ ῥῆμα τῆς φάραγος· τί ἐχρήσατο ἡ γῆ ὅπῃ δυνάμειτε πόντες εἰς δώματα.

* μάταια· ἐνεπλήθη ἡ πόλις βούωντων· οἱ τραυματίαι οὗ τραυματίαι μαχαίρας, ὅτι οἱ νεκροὶ οὗ νεκροὶ πολέμου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Ordinate mensas, statuite speculas, comedite, bibite, surgite principes, tergite & lucida facite arma. * Quia hæc dicit mihi Dominus, Vade, constitue speculatorem; quodcunque videris, annuntiet. * Et vidit currum hominis, & cum eo par equitum: ascensorem asini, & ascensorem cameli. Dixit propheta, Auscultavi auscultatione, & vidi; & ecce, turbæ magnæ veniebant. * Dixit Esaias propheta, Vox turmarum multarum venientium cum lorice suis, sicut leo super specula, ego sto coram Domino semper in die, & in custodia mea ego sto tota nocte. * Et ecce iste venit currus hominis, & cum eo duo equites: & respondit & dixit, Cecidit & etiam futura est ut cadat Babylon, & omnia simulachra idolorum eius comminuentur in terra. * Reges qui consueverunt ad ineundum prælium venient contra eam, ut diripiant eam sicut plaustrum artificis ad tritrandam aream. Dicit propheta, Quod audiui à facie Domini exercituum Dei Israel, annuncio vobis. * Onus calicis maledictionis ad propinandum Dumæ. Ad me clamat de cælis, Propheta ediffere eis prophetiam, propheta ediffere illis quod vetricum est. * Dixit propheta, Est merces iustis, & est vindicta impijs. si convertimini estis, convertimini dum potestis converti.

* Onus calicis maledictionis ad propinandum Arabibus. In sylva in vespere manebitis turba filiorum Dan. * In occursum sitientis educite vtres aquarum qui habitatis in terra Australi: panem quem vos comeditis præparate fugientibus. * Quia à facie occisionis fugerunt, à facie gladij nudati, & à facie arcus extenti, & à facie fortitudinis prælij. * Quia hæc dicit Dominus mihi, In fine omnium annorum quasi anni mercenarij; & consumetur omnis gloria Arabum. * Et residuum fortitudinis bellatorum fortium Arabum imminuetur, quia in verbo Domini exercituum decretum est ita.

CAP. XXII.

Onus prophetiæ super ciuitate quæ habitat in valle, quam prophetauerunt super eam prophetae. Quidnam vobis est hic, quia ascendistis vniuersi vos in tecta? * A facie tumultus quo plena erat ciuitas, laudabilis vrbs exultans, interfecti tui non sunt interfecti gladio, nec mortui sunt in bello.

F

* Omnes primates tui migrauerunt, simul ab arcu ligati sunt, & fortes in te longè fugerunt.

* Propter hoc dixi, Dimittite me, amarè flebo, nolite contendere consolari me super contritione filie populi mei.

* Quia dies tumultus & perditionis & conculcationis, & error à Domino Sabaoth in valle visionis errant, à paruo usque ad magnum errant super montes.

* At Elamita tulerunt pharetras, & ascensores homines super equos & congregatio pugnæ. * Et erunt electæ valles tue replebuntur quadrigis: at equites stipabunt portas tuas.

* Et reuelabunt portas Iuda, & inspicient die illa in electas domos ciuitatis.

* Et reuelabunt abscondita domorum arcis, David, & viderunt quoniam plures sunt, & auerterunt aquam antiquæ piscinæ

* In ciuitatem: & quoniam destruxerunt domos Hierusalem ad firmandos muros ciuitatis:

* Et fecistis vobis aquam inter duos muros, intra piscinam antiquam: & non inspexistis in eum qui à principio fecit eam, & qui creauit illam non vidistis.

* Et vocauit Dominus Sabaoth in die illa fletum, & planctum, & rasuram, & cincturam saccorum.

* Ipsi autem fecerunt gaudium & letitiam, iugulantes vitulos & sacrificantes oues, ita vt comederent carnes & biberent vinum: dicentes, Comedamus & bibamus, cras enim morimur.

* Et reuelata hec sunt in auribus Domini Sabaoth, quoniam non dimittetur vobis hoc peccatum donec moriamini.

* Hæc dicit Dominus Sabaoth, Vade in prostrophorium ad Somnam questorem:

* Et dic ei, Quid tu hic? & quid tibi est hic? quoniam excidisti tibi hic sepulchrum, & fecisti tibi in excelsò sepulchrum, & scripsisti tibi in petra tabernaculum?

* Ecce iam Dominus Sabaoth eijciet & conteret virum, & auferet stolam tuam;

* πρῶτες ἀρχόντες· οὗ πεφύγασι· ἅμα δὲ τὸ ῥέου δεδεμμένοι εἰσὶ· καὶ ἰχθυόντες ἐν τοῖς πόρρω πεφύγασι.

* διὰ τοῦτο εἶπα, ἀφετέ με, πικρὰς κλαύθμαι· μὴ καὶ ἰχθύσητε· ὥρα καλεῖν με ἵππῃ τῷ σὺντριμματὶ θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου.

* ὅτι ἡμέρα ταραχῆς καὶ ἀπωλείας καὶ καταπατήματος, καὶ πλάνησις· ὥρα κυρίου σαβαώθ, ἐν φάραγι σὼν πλανῶν· διὰ μικροῦ ἕως μεγάλου πλανῶν· ἵππῃ τὰ ὄρη.

* ἡ ἐλαμίται ἐλάβον φάρετρας, & ἀναβάται δὲ ἄνθρωποι ἐφ' ἵπποις ἐσυναγωγὴ ὥρα ταξέως.

* ἐν αἰκλεκταῖς φάραγξί· οὗ πλησθήσονται ἀρμάτων· ἡ ἵππῃς ἐμφραξούσι τὰς πύλας οὗ.

* ἐν ἀκαλύψουσι τὰς πύλας ἰσδά, ἢ ἐμβλέψον· τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς οὗ ἐκλεκτὰς οἰκοὺς τῆ πόλεως.

* καὶ ἀκαλύψουσι τὰ κρυπτὰ τῶν οἰκῶν τῆ ἀκρας δαυὶδ· & ἴδωσιν ὅτι πλείους εἰσὶ· & ἀπέσρεψαν τὸ ὕδωρ τῆ

δρυαίας κολυμβήθρας· εἰς τὴν πόλιν· & ὅτι καθήλωσαν οὗ οἰκοὺς ἱερουσαλὴμ εἰς ὀχύρωμα τείχους τῇ πόλει.

* ἐποίησατε ἐαυτοῖς ὕδωρ ἀναμέλν τῶν δύο τειχέων· ἐσώτερον τῆ κολυμβήθρας τῆ δρυαίας· & ὅτε ἐνεβλέψατε εἰς τὴν ἀπαρχὴν ποιήσαντα αὐτῶν· καὶ τὴν

κτίσαντα αὐτῶν ὅτε εἶδετε· & ἐκάλεσε κύριος· σαβαώθ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κλαυθμὸν & κοπετὸν & ξύρησιν, & ζῶσιν σάκκων.

* αὐτοὶ δὲ ἐποίησαν τὸ διφροσώην & ἀγαλλίαμα, σφάζοντες μόσχους & θύοντες περὶ βότα, ὥς τε φαγεῖν κρέατα & πίνειν οἶνον, λέγοντες· φάγωμεν, & πίωμεν, αὐρεὸν γὰρ διδοθήσομεν.

* καὶ ἀνακαλυμνύοντα ταῦτα ἐστὶν ἐν τοῖς ὡσὶ κυρίου σαβαώθ, ὅτι ὅτε ἀφεθήσεται ὑμῖν αὕτη ἡ ἀμαρτία ἕως οὗ διδοθῇ δύνητε.

* ταῦδε λέγει κύριος· σαβαώθ· πορεύου εἰς τὸ παστοφόριον πρὸς θρινδὴν τὴν ταμίαν.

* καὶ εἶπον αὐτῶν, τί σὺ ὧδε; καὶ τί τοῖς ἐστὶν ὧδε; ὅτι ἐλατόμησας σεαυτῷ ὧδε μνημεῖον, & ἐποίησας σεαυτῷ ἐν ὑψηλῇ μνημεῖον, & ἐγραψας σεαυτῷ ἐν πέτρᾳ σκευῶν;

* ἰδὲ δὴ κύριος· σαβαώθ ἐκβαλεῖ & ἐκτρέψει δὲ δρυαίαν· & ἀφελῇ τὴν σολῶν οὗ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Omnes principes tui moti sunt, simul à facie arcus extenti transmigrauerunt: omnes qui inuenti sunt in te, occisi sunt, simul eminus fugerunt.

* Propterea dixi, Sinite me & amarè flebo, ne quaeratis consolationem meam super contritionem cætus populi mei.

* Dies enim tumultus & conculcationis, & occisionis coram Domino Deo exercituū, super ciuitatem quæ habitat in valle, super quam prophetauerunt Prophetae, scrutantes domos & circumdantes turres quæ sunt in cacumine montium.

* Et Elamitæ tulerunt arma in curru hominis & cum eo duo equites, & super murum adhæserunt clypei.

* Et reuelabitur operimentum domus Iudæ, & prospicietur in tempore illo super arma thesaurorum sanctuarij.

* Et diuisionem ciuitatis David vidistis, quia multa fuit; & congregastis populum ad aquas piscinæ inferioris.

* Et vocauit propheta Domini exercituum in die illo ad planctum & ad luctum, & ad caluitium, & ad accingendum saccos.

* Et ecce gaudium & letitiam: dicunt, Occidamus boues, & iugulemus oues, comedamus carnes, & bibamus vinum, comedamus & bibamus, quia morituri sumus & non viuemus.

* Dixit Propheta, In auribus meis auditum est, quando decretum est hoc à facie Domini exercituum; Si dimittetur peccatū hoc vobis donec moriamini morte secunda, dicit Dominus exercituum.

* Hæc dicit Dominus exercituum, Veni, & vade ad gubernatorem hunc, ad Sobnam, qui est præpositus domus.

* Et dicet ei, Quid tibi hic? aut quid tibi in isto loco? quia præparasti tibi hic locum: præparans in excelsò locum suum, & ponens in petra domum habitaculi sui.

* Ecce Dominus transmigrare te faciet transmigratione viri, & operiet te confusione.

צנוף יצנפך צנפך בדור אל-ארץ רחבת
ידים שמה תמור ושמם מרכבור כבודך קלון
בית אדניך:

והדפתך ממעמדך וממערך יחרסך:
והיה ביום ההוא וקראתי לעבדי לאליקים
בן-חלקיהו: והלבשתיו בתנוד ואבנטך
אחזקנו וממשלתך אתן בידו והיה לאב ליושב
ירושלם ולבית יהודה:

ונתתי מפתח בית דוד על-שכמו ופתח ואין
סגר וסגר ואין פתח:

ותקעתיו יתר במקום נאמן והיה לכסא
כבוד לבית אביו:

ותלו עליו כל כבוד בית אביו הצאצאים
והצפעות כל כלי הקטן מבלי האגרות ועד כל-
כלי הנבלים:

ביום ההוא נאם יהוה צבאות תמוש היתר
התקועה במקום נאמן ונגדעה ונפלה ונכרת
המשא אשר עליה כי יהור דבר:

כג

משא צר הילילו אניות תרשיש כי-שדר
מבית מבוא מארץ כתים נגלה למו:

דמו ישיב אי סחר צידון עבר ים מלאוך:

ובמים רבים זרע שחר קציר יאור תבואתה

ותהי סחר גוים: בוש צידון כי אמר ים

מעוז הים לאמר לא-חלתי ולא-ילדתי ולא

גדלתי בחורים רוממתי בתולות:

באשר-שמע למצרים יחילו בשמע צר:

עברו תרשיש ויהלילו ישיב אי:

הזאת לבס עליזה מימי קדם קדמתה יבלות

רגליה מרחוק לגור:

18 * Coronans coronabit te tribulatione:
quasi pilam mittet te in terram latam &
F spaciosam. ibi morieris, & ibi erit currus
gloriae tuae, & ignominia domus Domini

19 tui. * Et expellam te de statione tua, &
de ministerio tuo deponam te.

20 * Et erit in die illa, vocabo seruum meum
Eliachim filium Helchiae.

21 * Et induam illum tunica tua, & cingu-
lo tuo confortabo eum, & potestatem tuam
dabo in manu eius, & erit quasi pater ha-
bitantibus Hierusalem & domui Iuda.

22 * Et dabo clauem domus David super
humerum eius, & aperiet, & non erit qui
claudat, & claudet, & non erit qui aperiat.

23 * Et figam illum paxillum in loco fideli,
& erit in folium gloriae domui patris sui.

24 * Et suspendam super eum omnem glo-
riam domus patris eius, vasorum diuersa
genera, omne vas paruulum à vasis crate-
rarum usque ad omne vas musicorum. * In
die illa, dicit Dñs exercituum, Auferetur

25 paxillus qui fixus fuerat in loco fideli, &
frangetur & cadet, & peribit quod pepen-
derat in eo, quia Dominus locutus est.

CAP. XXIII.

1 **O**Nus Tyri. Vlulate naues maris, quia
A vastata est domus unde venire con-
fueuerat: de terra Cethim reuelatum est eis.

2 * Tacete qui habitatis in insula, nego-
tiatio Sidonis. transfretantes mare reple-
uerunt te. * In aquis multis, semen Ni-
li messis fluminis fruges eius, & facta est
negotiatio gentium.

4 * Erubescite Sidon, ait mare, fortitudo
maris, dicens: Non parturiui, & non pepe-
ri, & non enutriui iuuenes, nec ad incre-
mentum perduxui virgines.

5 * Cum auditum fuerit in Aegypto, do-
lebunt cum audierint de Tyro.

6 * Transite maria, vlulate qui habitatis
in insula.

7 * Nunquid non haec vestra est quae glo-
riabatur à diebus pristinis in antiquitate
sua? Ducent eam pedes sui longè ad pere-
grinandum.

תרגום יונתן

18 יערי מנך ית מצנפתא ויקפונך בעלי דרב כשור מקף ויגלך לאתר פתוח ודין תמן תמות ולתמן רתיכי וקרך יחובון בקלז על ולא נטרמא
יקר בית רבונך: 19 ואדחינך ממקפך ומשמושך אמגנך:

20 ויהי בעדנא תהיא וארבי לעבדי לאליקים בר חלקיהו: 21 ואלבשנה כחונך והמינך אזרנה ושלטנך אמן בידה ויהי לאב ליהבי ירושלם ולבית יהודה: 22 ואמן ספתח בית מקדשא
ושלטן בית דוד בידה ויפתח ולית דאחר ויחזר ולית דפתח: 23 ואמנינה אמרפל מהימן משמש באחר קנס ויהי לכרמי יקר לבית אבותיו
ויסתמכו עלוהי כל יקירי בית אבותי בנאי ובני בנאי מרכבניא ועד דערקניא מכתניא לבשי אפודא ועד בני לוי אחרי נבליא: 26 ביומא
ההוא אמר ויי צבאות יערי אמרפל מהימן משמש באחר קנס ויחקטף ויפול ותבטל מטל נבואתא דעלוהי ארי במימרא דויי גזר כן:

כג

1 משל נבואת כס דלוט לאשקאח ית צור איללו נחתי ספיני ימא ארי אחבזו מחזויהון מלמיתן מארע כחאי אתו עליהון:

2 אחברו יתבי ניסא חגרי צידון דהוו עלן בימא מרוך: 3 דהוו מספקא סחורה לעממין סגיאין דבחד צד כנישת נחרא עללחה ויהות
סחורה לעממא: 4 בהיותו צידוןאי ארי אמר מערבא דיתב בחקוף ימא למימר לוי לא מרעת ולא עדיתי ולא רביתי עלמין פנקית בחולז:
כמא די שמעו למחא דלקו מצראי ועו כד שמעו צוראי: 6 גלו למדינת ימא איללו יתבי ניסא: 7 תהרא לכון תקיפתא
צור מימי קדם מלקמין חו מיתן לה קרבנין מארע רתיקא כדו לאתחבא תא גליא:

* Et coronam tuam gloriosam : & proijciat te in regionem magnam & absque mensura, & ibi morieris, & ponet currum tuum pulchrum ignominiam.

* Et domum principis tui in conculcatione, & aufereris à dispensatione tua & de gradu tuo.

* Et erit in die illa; vocabo puerum meum Eliachim filium Helchiz:

* Et induam illum stolam tuam, & coronam tuam dabo illi, & potentiam & dispensationem tuam dabo in manus eius, et erit quasi pater habitantibus Hierusalem, & habitantibus Iuda.

* Et dabo ei clauem domus David super humerum eius, & aperiet, & non erit claudens; & claudet, & non est aperiens.

* Et dabo gloriam David ei, & imperabit, & non erit contradicens; & constituam eum principem in loco fideli, & erit in solium glorie domus patris eius.

* Et erit confidens super eum omnis gloriosus in domo patris sui à paruo vsque ad magnū, omne vas paruum, à vase craterarum: & pendebunt ei. * In die illa, Hæc dicit Dominus Sabaoth, mouebitur homo stabilitus in loco fideli, & auferetur & corruet, & dissoluetur gloria in eum, quia Dominus locutus est.

CAP. XXIII.

Vfio Tyri. Vlulate naues Carthaginis, quia perijt, & non ultra veniunt, de terra Citiū dūcta est captiua. * Cui similes facti sunt habitates in insula, negociatores Phœnicia transfretantes mare.

* In aqua multa semen negociatorum quasi messium illatarum negociatores gentium.

* Erubescite Sidon, dixit mare. at fortitudo maris ait, Nō parturivi, neque peperci, neque enutrivivi iuvenes neque exaltaui virgines.

* Cum autem auditum fuerit in Ægypto, apprehendet eos dolor de Tyro.

* Abite in Carthaginem; vlulate habitantes in insula hac. * Non hæc erat contumelia vestra quæ ab initio, antequam traderetur ipsa.

18 καὶ τὴν στέφανόν σου τὴν ἐνδοξὴν· & ῥίψῃ σε εἰς χώραν
μεγάλῃν & ἀμέτρητον, & ἐκεῖ ἀποθανεῖς· & θήσῃ τὸ ἄρ-
μα σου τὸ καλὸν αἰτιμίων. * & τὸν οἶκόν σου ἀρχοντός σου
εἰς κατεπάτημα, & ἀφαιρεθήσῃ ἐκ τῆς οἰκονομίας σου καὶ
20 ἐκ τῆς σάσεως σου. * καὶ ἔσῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, κα-
λέσω τὸν παῖδά μου ἐλῖακίμ τὸν τοῦ χελκίου.

21 * καὶ ἐνδύσω αὐτὸν τῷ σολῶ σου· & τὴν στέφανόν σου
δώσω αὐτῷ· & τὸ κράτος & τὴν οἰκονομίαν σου δώσω εἰς
ταῖς χεῖρας αὐτοῦ· & ἔσῃ ὡς πατήρ τοῖς ἐνοικοῦσιν ἱερου-
22 σαλήμ, & τοῖς ἐνοικοῦσιν ἰουδα. * καὶ δώσω αὐτῷ τὴν
κλεῖδα οἴκου δαυὶδ· ὅτι τὰ ὦμά αὐτοῦ καὶ ἀνοίξῃ· καὶ ὅσῃ
ἔσῃ ὁ ἀποκλείων· & κλείσει, & ὅσῃ ἔστιν ὁ ἀνοίγων.

23 * καὶ δώσω τῷ δόξαν δαυὶδ αὐτῷ, & ἀρξῇ, & ὅσῃ ἔσῃ
ὁ ἀντιλέγων· & σήσω αὐτὸν ἀρχόντα ἐν τῷ πᾶσι, & ἔσῃ
εἰς θρόνον δόξης τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

24 * καὶ ἔσῃ πεποιθὼς ἐπ' αὐτὸν πᾶς ἐνδοξὸς ἐν τῷ οἴ-
κῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου· πᾶς τὸ
σκεδῶ τὸ μικρόν, ἀπὸ σκιδίου τῶν ἀγανῶν· & ἐν τῷ ἐπι-
25 κρεμάμενοι αὐτοῦ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· τότε λέγει
κύριε σαβαώθ, κινήσῃ (ἐ) ὁ ἀνθρώπος ὁ ἐσθρευμένος
ἐν τόπῳ πᾶσι, & ἀφαιρεθήσῃ (ἐ) & πεσείτα καὶ ἀπολύ-
(ἐ) ἡ δόξα ἐπ' αὐτόν, ὅτι κύριε ἐλάλησεν.

κγ.

1 * Τὸ ὄραμα τύρου· ὁλολύξατε πλοῖα καρχηδῶ-
ν, ὅτι ἀπώλετο, & ἐκείτι ἐρχόν, ἐκ γῆς κίλικαίων ἡκται
αἰχμάλωτοι.

2 * τίνι ὅμοιοι γεγονόσιν & κατοικοῦντες ἐν τῇ νήσῳ.
μετάβολοι φοινίκης διαπερῶντες τὴν θάλασσαν,

3 * ἐν ὕδατι πολλῷ σπέρμα μεταβόλων ὡς ἀμνητῶν εἰς
φερεμένων οἱ μετάβολοι τῶν ἐθνῶν.

4 * αἰχμῶν θηλῶν, εἶπεν ἡ θάλασσα· ἡ δὲ ἰχθὺς τῆ θα-
λάσσης εἶπεν, ὅσῃ ὠδινὸν ἐξέτεκον, ἐδὲ ἐξέθρεψα νεα-
νίσκοις, ἐδὲ ὑψώσα παρθένοις.

5 * ὅταν δὲ ἀκυσὸν γῆν ἐν αἰγύπτῳ, λήψῃ αὐτὰς
ὠδὴν περὶ τύρου.

6 * ἀπέλθετε εἰς καρχηδῶνα· ὁλολύξατε οἱ ἐνοικοῦν-
τες ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ.

7 * ἐχ αὐτῇ ἢ ὕβρις ὑμῶν ἢ ἀπ' ἀρχῆς, πρὶν ἢ παλαι-
δοθῆναι αὐτῇ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

11 Auferet à te tiaram, & circundabunt te inimici quasi murum circumdatum, & in captiuitatem ducent te in locum latum manibus; ibi morieris: & ibi quadrigæ gloriæ tuæ conuertentur in ignominiam, eò quod non conseruasti gloriam domus Domini tui. 12 Et expellam te de accubitu tuo, & de ministerio tuo deponam te. 13 Et erit in tempore illo, & magnificabo seruum meum Eliachim filium Helchiz.

14 Et induam illum tunica tua, & cingulo tuo accingam eum, & dominium tuum dabo in manu eius, & erit in patre habitatoribus Hierusalem, & domui Iuda. 15 Et dabo clauem domus sanctuarij, & dominium domus David in manu eius; & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. 16 Et constituam eum præpositum fidelem, ministrantem in loco firmissimo, & erit in solium gloriæ domui patris sui. 17 Et iunntentur super eum omnes nobiles domus patris sui, filij & nepotes, à iuuenibus vsque ad paruulos; à sacerdotibus indutis Ephod, vsque ad filios Leui tenentes organa. 18 In die illo, dicit Dominus exercituum, Auferetur præpositus fidelis, qui ministrabat in loco firmissimo: & rescabitur, cadet, & cessabit onus prophetiæ quod est super eum, quoniam in verbo Domini decretum est ita.

CAP. XXIII.

19 Nus prophetiæ calicis maledictionis ad propinandum Tyro. Vlulate descendentes in naues maris, quia direptæ sunt prouinciæ vestrae ita ut eò aditus non pateat. De terra Cetiū venerunt contra eos. 20 Contriti sunt habitatores insulæ, negociatores Sydon, qui transibant mare, repleuerunt te. 21 Quæ erat sufficiens negotiationi multis populis: cuius prouetus erat in messe congregationis fluminis, & facta est negotiatio populorū. 22 Confusi sunt Sydonij, quia dixit Occidentalis qui habitat in fortitudine maris, dicens: Utinam nō infirmarer, nec conciperem, nec nutreirem iuvenes, nec delitijs affluere facerem virgines. 23 Sicut audierunt plagam qua percussi sunt Ægyptij; tremuerunt quando audierunt Tyrij. 24 Migrauerunt in prouinciā maris. Vlulate habitatores insulæ. 25 Nunquid hæc est vobis Tyrus fortissima à diebus antiquis, cui ab antiquo afferebant munera à terra longinqua? Ecce nunc migravit ut longè habitaret.

מי יעץ זאת על צד המעטירה אשר סחריה
שרים בנעניה נכבדי ארץ:
יהוה צבאות יעצרה לחלל גאון כל צבי
להקל כל נכבדי ארץ:
עברי ארצך כיאר בת תרשיש אין מוח עוד:
ידו נטה על הים הרגיו ממלכות יהודה וצוה
אל כנען לשמד מעזניה:
ולאמר לא תוסיפי עוד לעלו המעשקה
בתולת בת צידון כתיים קומי עברי גם שם
לא ינוח לך: הן ארץ בשוים זה העם
לא היה גשור יסדה לציים הקימו בחיניו עוררו
ארמנותיה שמה למפלר:
הילילו אנור תרשיש כי שדר מעזכן:
והיה ביום ההוא ונשכחת צר שבעים שנה
בימי מלך אחד מקץ שבעים שנה יהיה לצר
בשירת הוונר:
קחי כנור סבי עיר וונר נשכחה חטיבי נגן
הרבי שיר למען תזכרי:
והיה מקץ שבעים שנה יפקד יהוה את צר
ושבה לאתננה ונתה את כל ממלכות הארץ
על פני האדמה:
והיה סחרה ואתננה קדש ליהוה לא יאצר
ולא יחסן כי לישבים לפני יהוה יהיה סחרה
לאכל לשבעה ולמכסר עתיק:

בר

הנה יהודה בוקק הארץ וכולקה ועור
פניה והפיו ישביר:
והיה כעם ככהן בעבד באדניו בשפחה
בגברתה בקונר במוכר במלוה בלוה בנשר
באשר נשא בו:

8 Quis cogitavit hoc super Tyrū quon-
dam coronatam? cuius negociatores prin-
cipes, institores eius inclyti terræ.
9 Dominus exercituum cogitavit hoc,
vt detraheret superbiā omnis gloriæ, & ad
ignominiam deduceret vniuersos inclytos
10 terræ. Transi terram tuam quasi fluuium
C filia maris, non est cingulum vltra tibi.
11 Manum suā extendit super mare, con-
turbauit regna. Dominus mandauit ad-
uersus Chanaan, vt contereret fortes eius.
12 Et dixit, Non adijcies vltra vt glorie-
ris calumniam sustinens virgo filia Sido-
nis. In Cethim confurgens transfreta, ibi
quoque non erit requies tibi.
13 Ecce terra Chaldæorum, talis populus
non fuit, Assur fundauit eam. In captiui-
tatem traduxerunt robustos eius, suffode-
runt domos eius, posuerunt eam in ruinā.
14 Vlulate naues maris, quia deuastata est
15 fortitudo vestra. Et erit in die illa, in ob-
liuione eris ô Tyre septuaginta annis, sicut
dies regis vnus. Post septuaginta annos
erit Tyro quasi canticum meretricis.
16 Sume tibi citharam, circui ciuitatem
meretrix obliuioni tradita. bene cane, fre-
quenta canticum vt memoria tui sit.
17 Et erit post septuaginta annos, visitabit
Dominus Tyrum, & reducet eam ad mer-
ces suas, & rursus fornicabitur cum vni-
uersis regnis super faciem terræ.
18 Et erunt negociationes eius, & merces
eius sanctificatæ Domino. Non conden-
tur neque reponentur, quia his qui habita-
uerūt coram Domino erit negociatio eius,
vt manducet in saturitatem, & vestian-
tur vsque ad vetustatem.

CAP. XXIIII.

1 ECce Dominus dissipabit terram & nu-
A dabit eam, & affliget faciem eius, & di-
2 sperget habitatores eius. Et erit sicut po-
pulus, sic sacerdos; & sicut seruus, sic dñs
eius, & sicut ancilla, sic domina eius. sicut
emēs, sic ille qui vendit: sicut fcenerator,
sic is qui mutuum accipit; sicut qui repe-
tit, sic qui debet.

תרנוס יונתן

מן מלך דא על צור דתות מסלכא מלכין ונתנה רבין שלטונה יקרי ארעא:
לאקלא כל יקרי ארעא:
מלכותא ויפקד על כנען לשיצאה תקיפתא:
הא ארע כסדאי דין עמא כדלא הוה אתננה שכללה לנגן אקיימו חזותה פגרו בירינתה שויתא
לדממרא:
מלכא חד מסוף שבעין שנין יהי לצור כחשכחת נפקת ברא:
אתחלק יקריך אטלטל למדינא קרסא דתות מחימנחא כדנפקת ברא
ויהי מסוף שבעין שנין ועול דכרנא דצור קדם וי וחתוב
ויהי סחורתה ואגרה קדשא קדם וי לא יתאצר ולא
יחגז ארי לדמשקשין קדם וי יתי אגרה למיכל ולשבע ולכסודיקר:

בר

הא וי מבין ארעא ומסר לה לסנאה וחתפי בהתא אפי רבבתה על דעברו על אוריתא ויבדר ויחיתין בה:
ויהי חלונאה ככהנא עבדא כרבוניה אמתא כמרתה וכןא כמזבנא ופא כמזבנא רשיא כמאן דרשי בה:

* Quis hæc cogitauit super Tyrum? nunquid minor est aut non praeualet? negotiatores eius Chanaan principes inclyti terra.

* Dominus Sabaoth cogitauit dissoluere omnem iniuriam gloriosorum, & ignominia afficere omnem inclytum super terram.

* Operare terram tuam, & enim naues non ultra veniunt de Carthagine.

* At manus tua non ultra praeualet per mare quæ prouocat reges: Dominus Sabaoth præcepit de Chanaan perdere eius fortitudinem.

* Et dicet, Non ultra adijcietis iniuriari & iniuria afficere filiam Sion: & si abieris in Cithum, neque illic tibi requies erit.

* Et in terram Chaldaeorum, & ipsa desolata est ab Assyriis: neque illic tibi requies erit, quia paries ipsius cecidit.

* Ululate naues Carthaginis, quia periit initio vestra.

* Et erit in die illa, derelinquetur Tyrus annis septuaginta sicut tempus regis unius, quasi tempus hominis: & post septuaginta annos erit Tyrus quasi canticum meretricis.

* Sume citharam, circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita: bene cithariza, plurimum canta, ut tui memoria sit.

* Et erit post septuaginta annos, visitationem faciet Deus Tyri, & iterum restituetur in pristinum, & erit emporium omnibus regnis orbis terræ.

* Et erit eius negotiatio & merces sancta Domino: non ipsis congregabitur, sed habitantibus coram Domino. omnis negotiatio eius, ut comederent & biberent, et impleretur in symbolum, memoria coram Domino.

CAP. XXIII.

Ecce Dominus dissipat orbem terræ totum et desolabit eum, & reuelabit faciem eius, & disseminabit habitantes in eo.

* Et erit populus sicut sacerdos, & seruus sicut dominus, & ancilla sicut domina: erit emens sicut vendens, & faenerans sicut fœnus accipiens, & debens sicut cui debet.

8 * τίς ταῦτα ἐβόησεν ἐπὶ τὴν γῆν; μὴ ἦσαν ἐν τῇ γῇ ἰσχυεῖς, οἱ ἐμποροὶ αὐτῆς χαναανὶ ἀρχόντες οἱ ἐνδοξοὶ τῆς γῆς. * κύριε σαβαώθ ἐβουλόσατο καταλύσαι πᾶσαν τὴν ὑβριν τῶν ἐνδοξῶν, καὶ ἀτιμάσαι πᾶν ἐνδοξόν ἐπὶ τῆς γῆς. * ἐργάζου τὴν γῆν σου, καὶ ᾧ πλοῖα οὐκέτι ἔρχονται ἐκ καρχηδῶν.

10 * ἡ γὰρ χεὶρ σου ἐσκέτι ἰσχυεῖ καὶ θάλασσαν ἡ παροξύνουσα βασιλεῖς· κύριε σαβαώθ ἐνετείλατο κατὰ χαναανὶ ἀπολέσαι αὐτῆς τὴν ἰσχυίαν.

11 * καὶ ἐροῦσιν, ἐσκέτι ἡ μὴ περσῶν τε τοῦ ὑβρίζειν καὶ ἀδικεῖν τὴν θυγατέρα σιών· ἐξ ἧς ἀπέλθης εἰς κίβητας, ἐξ ἧς ἐκείνη διδάπαισιν ἔσται. * καὶ εἰς γῆν χαλδαίων, καὶ αὐτὴ ἡ ἡμέρα ἀπὸ τῶν αἰσχυρίων, ἐξ ἧς ἐκείνη διδάπαισιν ἔσται, ὅτι ὁ τοῖχος αὐτῆς πέπλωκεν.

14 * ὁλοῦζετε πλοῖα καρχηδῶν, ὅτι ἀπόλωλε τὸ ὀχύρωμα ὑμῶν.

15 * καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, κατὰ λείψανον τῆς ἐπὶ ἐβδομήκοντα ὡς χρόνον βασιλείας ἐνός, ὡς χρόνον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου· ἐξ ἧς ἐβδομήκοντα ἔτη ἔσται τὸ ὡς αἶσμα πόρνῃς.

16 * λάβε κitharam, ῥέμβου σου πόλιν πόρνην ἐπιλεησμένην· καλῶς κitharίζου, πολλὰ αἶνον, ἵνα σου μνηστὴς γῇ.

17 * καὶ ἔσται μετ' ἐβδομήκοντα ἔτη ἐπισκοπιὴ ποιήσῃς ὁ θεὸς τῆς πόλεως, & πάλιν ἀποκατασταθή(εἰς) εἰς τὸ ἀρχαῖον, & ἔσται ἐμπόριον πᾶσαις ταῖς βασιλείαις τῆς οἰκουμένης.

18 * καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ ἐμπορία ὡς ὁ μισθὸς ἀγροῦ· πᾶς κυρίως· ἐκ αὐτοῖς συναχθή(εἰς), ἀλλὰ τοῖς κατοικοῦσιν ἐναντὶ κυρίας· πᾶσα ἡ ἐμπορία αὐτῆς, φαγεῖν & πίνειν, & ἐμπληρῶσαι εἰς συμβολίον, μνημόσυνον ἐναντὶ κυρίας.

καθ'.

1 * Ἰδὲ κύριε καταφθείρει τὴν οἰκουμένην ὅλην καὶ ἐρημώσει αὐτήν, καὶ ἀνακαλύψει τὸ πρῶτον αὐτῆς καὶ διασπείρει ἐν οἰκουμένῃς ἐν αὐτῇ.

2 * καὶ ἔσται ὁ λαὸς ὡς οἱ ἐσθλὸς, καὶ ὁ πᾶς ὡς ὁ κύριος· καὶ ἡ θερὰ πᾶσα ὡς ἡ κυρία· ἔσται ὁ ἀγοράζων ὡς ὁ πωλὼν καὶ ὁ δανείζων ὡς ὁ δανειζόμενος, καὶ ὁ ὀφείλων ὡς ὁ ὀφείλων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quis dedit hoc consilium contra Tyrum quæ erat consiliatrix? cuius negotiatores erant principes, & dominatores eius inclyti terræ.

* Dominus exercituum dedit hoc consilium, ut violaret gloriam vniuersæ lætitiæ, ut in ignominiam deduceret omnes gloriosos terræ.

* Migra de terra tua quasi aquæ fluminis; fuge in prouinciam maris, non est ultra fortitudo. "Potentia eius eleuata est super mare ad commouenda regna. Dominus mandauit aduersus Canaan, ut disperderet fortes eius. "Et dixit, Non addetis ultra roborati, qui vim inferebatis populo qui est in Sydon. In Cethim confurgite, transmigrate: ibi quoque non erit vobis requies. "Ecce terra Chaldaeorum, iste populus aliquando non erat. Assyrius fundauit eam in insulas. statuerunt speculas eius, dissipauerunt palatia eius, posuerunt eam in acervos lapidum. "Ululate descendentes in naues maris, quoniam deuastata est prouincia fortitudinis vestræ. "Et erit in tempore illo, & obliuioni tradetur Tyrus septuaginta annis, sicut dies regis unius: & in fine septuaginta annorum erit Tyro quasi canticum meretricis.

* Mutata est gloria tua: migra in aliam prouinciam, ciuitas quæ eras fidelis, obliuioni tradita es quasi meretrix. conuerte citharam tuam in luctum, & musicam tuam in lamentationem; fortasse erit memoria tui. "Et erit in fine septuaginta annorum, ingreditur memoria Tyri coram Domino, & reuertetur in locum suum: & erit sufficiens negotiatio eius omnibus regnis populorum quæ sunt super terrā. "Et erunt negotiatio eius, & merces eius sanctificata coram Domino; non thesaurizabuntur nec recondentur, quia his qui ministrant coram Domino, erit merces eius, ut comendant & saturentur, & operiantur vestimentis gloriæ.

CAP. XXIII.

Ecce Dominus dissipabit terram, & tradet eam inimico; & cooperiet confusione faciem principum eius, eo quod transgressi sunt legem: & disperget habitantes in ea. "Et erit laicus sicut sacerdos, seruus sicut dominus eius, ancilla sicut domina eius; emens sicut qui vendit; mutuans, sicut ille qui mutuo accipit; debitor sicut creditor.

* הַבּוֹק תִּבּוֹק הָאָרֶץ וְהַבּוֹז תִּבּוֹז כִּי יִהְיֶה דְבַר
 אֶת-הַדְּבַר הַזֶּה:
 * אֲבִלָּהּ נִבְלָה הָאָרֶץ אֲמִלְלָהּ נִבְלָה תִּבְל
 אֲמִלְלוּ מְרוֹם עַם-הָאָרֶץ:
 * וְהָאָרֶץ חֲנֹפָה תַּחַת יֹשְׁבֶיהָ כִּי-עָבְרוּ תוֹרוֹת
 חֻלְפוּ חֹק הִפְּרוּ בְּרִית עוֹלָם:
 * עַל-כֵּן אֱלֹהִים אֲכָלָה אֶרֶץ וַיֵּאֱשָׁמוּ יֹשְׁבֵי בָרָה
 עַל-כֵּן חָרוּ יֹשְׁבֵי אֶרֶץ וְנִשְׁאָר אָנוּשׁ מוֹעֵר:
 * אֲבָל תִּירוֹשׁ אֲמִלְלָהּ גִּפְּנָן נֶאֱנָחוּ כָל-שְׂמַחֵי-
 לֵב: * שֶׁבֶת מְשׁוֹשׁ תִּפְּסִים חָדַל שְׂאוֹן עַל-יָדָיו
 שֶׁבֶת מְשׁוֹשׁ בְּנוֹר:
 * בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ-יַיִן יִמַּר שֹׁכֵר לִשְׁתִּי:
 * נִשְׁבְּרָה קְרִית-תְּהוֹ סִנֵּר כָּל-בֵּית מְבוֹא:
 * צוּחָה עַל-הַיֵּין בַּחוּצוֹת עֲרֵבָה כָּל-שְׂמֻחָה גִּלָּה
 מְשׁוֹשׁ רֵהָאָרֶץ:
 * נִשְׁאָר בְּעִיר שְׂמָה וּשְׂאִיָּה יִכַּת-שַׁעַר:
 * כִּי-כֹה יִהְיֶה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ בְּתוֹךְ הָעַמִּים בְּנִקְמָה
 זֵית בְּעִלְלָהּ אִם-כָּלָהּ בְּצִיר:
 * הִמָּה יִשְׁאוּ קוֹלָם יִרְנוּ בְּנֶאֱוֹן יִהְיֶה צִהְלוֹ מִיָּם:
 * עַל-כֵּן בְּאֵרִים כִּבְּדוּ יִהְיֶה בְּאֵי הַיָּם שֵׁם יִהְיֶה
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
 * מִכְנֶף הָאָרֶץ זִמְרַת שְׁמֵעֵנוּ צְבִי לְצִדִּיק וְאָמַר
 רִזִּי-לִי רִזִּי-לִי אוֹי לִי בְּגָדִים בְּגָדוֹ וּבְגָד בּוֹגְדִים
 בְּגָדוֹ:
 * פָּחַד וּפַחַת וּפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ:
 * וְהִירָה הַנֶּסֶם מִקּוֹל הַפָּחַד יִפֹּל אֶל-הַפָּחַת
 וְהַעוֹלָה מִתּוֹךְ הַפָּחַת יִלְכֹּד בַּפֶּחַ כִּי-אַרְבּוֹר
 מִמְרוֹם נִפְתָּחוּ וַיִּרְעֲשׁוּ מוֹסְדֵי אֶרֶץ:
 * רָעָה הַתְּרַעֶעָה הָאָרֶץ פֹּר הַתְּפוֹרְרָה אֶרֶץ מוֹט
 הַתְּמוֹטָה אֶרֶץ:

* Dissipatione dissipabitur terra, & dire-
 ptione prædabitur. Dñs enim locutus est
 4 verbū hoc. * Luxit & defluxit terra & infir-
 5 mata est, defluxit orbis & infirmata est al-
 6 titudo populi terræ. * Et terra infecta est
 ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt
 B leges, mutauerunt ius, dissipauerunt foedus
 6 sempiternum. * Propter hoc maledictio
 vorabit terram, & peccabunt habitatores
 eius, ideóque insanient cultores eius, & re-
 7 linquentur homines pauci. * Luxit vinde-
 mia, infirmata est vitis, ingemuerunt om-
 8 nes qui lætabantur corde. * Cessauit gau-
 dium tympanorum, quieuit sonitus lætan-
 tium, conticuit dulcedo citharæ.
 9 * Cum cantico non bibent vinum, ama-
 ra erit potio bibentibus illam.
 10 * Attrita est ciuitas vanitatis, clausa est o-
 mnis domus nullo introeunte.
 11 * Clamor erit super vino in plateis, deser-
 12 ta est omnis lætitia, translatus est gau-
 dium terræ. * Relicta est in vrbe solitudo,
 & calamitas opprimet portas.
 13 * Quia hæc erunt in medio terræ, in me-
 dio populorum. Quomodo si paucæ oliuæ
 quæ remanserunt, excutiantur ex olea, &
 racemi cū fuerit finita vindemia.
 14 * Hi leuabunt vocem suam atque lauda-
 bunt, cū glorificatus fuerit Dominus,
 15 hinnient de mari. * Propter hoc in doctri-
 nis glorificate Dominum, in insulis maris
 nomen Domini Dei Israel.
 16 * A finibus terræ laudes audiuius glo-
 riam iusti: & dixi, Secretum meum mihi,
 secretum meum mihi. Væ mihi. Præuari-
 cantes præuaricati sunt, & præuaricatione
 transgressorum præuaricati sunt.
 17 * Formido & fouea, & laqueus super te,
 18 qui habitator es terræ. * Et erit qui fuge-
 rit à voce formidinis, cadet in foueam, &
 qui se explicauerit de fouea, tenebitur la-
 queo, quia cataractæ de excelsis aperte sunt,
 & concutientur fund amenta terræ.
 * Confractione confringetur terra, con-
 19 tritione conteretur terra, comotione com-
 mouebitur terra.

תרגום יונתן

* אֲחֻבָּוֹת תִּחְבְּזוּ אֶרֶץ וְאֲחֻדָּשׁ תִּחְדָּשׁ אֶרֶץ וַיִּי מִלֵּל יִתְּנָמָה הָרִין:
 עֲמָא דְאֶרֶץ: * וְאֶרֶץ חֲבַת חֲחֻז וְתִבְתָּה אֶרֶץ עֲבָרָה עַל אוֹרִיתָא אֲבָטְלוּ מוֹעֵדָא אֲשָׁנִיו קִנְמָא דְמָן עֲלִמָא:
 מוֹמִי דְשִׁקְרָה חֲרֻבָת אֶרֶץ וְצִדִּי דִּתְבִּין בֵּה עַל כֵּן סָפּוּ יִתְבִּי אֶרֶץ וְאֲשָׁתָאֵר אֲנִשָּׁא בּוֹעֵיר:
 גִּפְּנִיָּא אֲתֵאֲנָחוּ כָּל חֲדִי לְבָא:
 חֲמָרָא יִמַר עֲתִיקָא לִשְׁתוּהִי:
 כָּל חֲרוֹתָא גִּלָּא בִיעַ מִן אֶרֶץ:
 בְּגוֹ אֶרֶץ בִּינִי מִלְכּוֹתָא כְּבִיעוּר זִימָא כְּעוֹלָלִין בְּתֵר קְטוּף:
 דְאֲתַעְבְּדוּ לְהוֹז עַל יָמָא:
 מִבֵּית מִקְדָּשָׁא דְמַחְמֵן עֲהִיד לְמַפֵּק חֲרוֹא לְכָל יִתְבִּי אֶרֶץ תִּשְׁבַּחְתָּא שְׁמֵעֵנָא לְצִדִּיקָא אֲמַר נְבִיא רִזִּי לְצִדִּיקָא אֲתִחַזִּי לִי רִזִּי פְרַעְנוֹת
 לְרִשְׁיָעִיָּא אֲתִגְלִי לִי וַיִּי לְאַנְשִׁיָּא דְמַתְאַנְסִין וְלִבְזוֹת בּוֹזוֹת דְהָא מִתְבִּזִּין:
 מִן קֶדֶם דְחָלָא יִפּוֹל לְגוֹ כְּמַצָּא וְדִיִּסְקָא מְגוֹ כְּמַצָּא יִתְאַחַד בְּסִרְיָתָא אֶרֶץ גְּבִירָן בְּשִׁמְיָא אֲתַעְבְּדָא וְעַיִן יִסּוּרֵי אֶרֶץ:
 אֶרֶץ כְּנֹד חֲנוּד אֶרֶץ פְּרוֹק תִּתְפָּרֵק אֶרֶץ:
 4 אֲתֵאֲבִלָּת חֲרֻבָת אֶרֶץ צִדִּית חֲרֻבָת תִּבְל סָפּוּ חֲקוּף
 6 עַל כֵּן מִן קֶדֶם
 7 אֲתֵאֲבִלָּו כָּל שְׁתֵּי חֲמָר אֶרֶץ אֲתַפְּרִיכוּ
 9 עַד יִדִּי וְיִמַר לֹא יִשְׁתּוּ
 11 מְצוּחִין עַל חֲמָרָא בְּשׁוֹקִיָּא שְׁלִימָה
 13 אֶרֶץ כְּרִין יִשְׁתַּאֲרוּ וְיִחֲדִיִּין צִדִּיקָא
 14 אֲנִין יִרְמִין קִלְחוֹן יִשְׁבַּחוּן בְּשִׁמָּה דִּיִּי וְיִבְעִין כְּמָא דְבָעוּ עַל גְּבִירָן
 15 עַל כֵּן כְּמִיתִי אוֹרָא לְצִדִּיקָא וְקֶרֶן קֶדֶם וַיִּי בְּנִיִּי וְיִסָּא יִהְיוּ מוֹדֵן וּמְבָרְכִין שְׁמָא דִּיִּי אֱלֹהֵא דִּישְׂרָאֵל:
 16 מִבֵּית מִקְדָּשָׁא דְמַחְמֵן עֲהִיד לְמַפֵּק חֲרוֹא לְכָל יִתְבִּי אֶרֶץ תִּשְׁבַּחְתָּא שְׁמֵעֵנָא לְצִדִּיקָא אֲמַר נְבִיא רִזִּי לְצִדִּיקָא אֲתִחַזִּי לִי רִזִּי פְרַעְנוֹת
 17 דְחָלָא וְכְמַצָּא וְכְמַצָּא עַלֶּךָ יִתְבִּי אֶרֶץ:
 18 וְיִתְבִּי דִּיעֲרוֹק
 19 מִזֶּע חֲזוּעַ

* Dissipatione dissipabitur terra, & dire-
ptione depredabitur terra; nam os Domini locu-
tum est hæc.

* Luxit terra & corruptus est orbis: luxe-
runt excelsi terræ.

* Et terra iniquè egit propter habitantes
eam, quia transgressi sunt legem Domini, &
dissipauerunt; mutauerunt præcepta testamen-
tum æternum.

* Propter hoc maledictio torabit terram,
quia peccauerunt habitantes eam: propter hoc
pauperes erunt habitantes in terra, & dimit-
tentur homines pauci.

* Lugebit vinum, lugebit vitis, gement o-
mnes læti anima.

* Cessauit lætitia tympanorum, cessauit con-
tumacia & diuitiæ impiorum, cessauit vox ci-
tharæ.

* Erubuerunt, nō biberunt vinum; amara
facta est sicera bibentibus.

* Deserta est omnis ciuitas; claudet domum
ne ingrediantur.

* Ululate pro vino vbique, cessauit omnis
lætitia, abiit omne gaudium terræ.

* Et dere-
linquentur ciuitates deserte, & domus dereli-
ctæ peribunt.

* Hac omnia erunt in terra in
medio gentium; quemadmodum si quis excutiat
oliuam, sic excutient eos; & si quiesuerit vinde-
mia.

* Et isti voce clamabunt: at derelicti
super terram, letabuntur simul cum gloria Do-
mini; conturbabitur aqua maris.

* Propter hoc gloria Domini in insulis erit
maris: nomen Domini gloriosum erit Domini
Dei Israel.

* Ab aliis terræ portenta audiui-
mus; spes iusto: & dicent, Væ prauaricanti-
bus, prauaricantes legem.

* Timor & fouea & laqueus super vos ha-
bitantes in terra.

* Et erit fugiens timorem cadet in foueam:
at egrediens de fouea, capietur à laqueo; quia
fenestræ de celo apertæ sunt, & concutientur
fundamenta terræ.

* Turbatione conturbabitur terra, & de-
pauperatione depauperabitur terra.

3 * Φθορᾷ φθαρή(ε) ἡ γῆ· ἔωρνομῃ ὡρνομυθή-
(ε) ἡ γῆ· τὸ γὰρ σόμα κυρίῃ ἐλάλησε ταῦτα.

4 * ἐπενέθησαν ἡ γῆ ἔφθάρη ἡ οἰκημένη· ἐπενέθησαν
οἱ ὑψηλοὶ τῆς γῆς. * ἡ γῆ ἠνόμησε διὰ τῶν κατωκόντων

5 αὐτῶν· διότι παρέβησαν τὸν νόμον κυρίῃ, ἔδεισέν αὐσαν·
6 ἠλλαξαν τὰ ὡρσάγματα διαθήκῃ αἰώνιον. * διὰ

7 τοῦτο δὲ ἐτάχθη γλῶ· ὅτι ἡμαρτοσαν ὁ κατω-
κόντες αὐτῶν· διὰ τοῦτο πωχοὶ ἐβ(ον) ὁ κατωκόντες

8 ἐν τῇ γῇ· καὶ κατελειφθή(ον) ἀνθρώποι ὀλίγοι.

9 * πενθήσει οἶνος, πενθήσει ἀμπέλ· σενάξισι
πρότες οἱ διφρανόμενοι τὴν ψυχῇ.

10 * πέπαυ(ον) διφροσύνη τυμπάνων, πέπαυ(ον) αὐθάδεια
καὶ πλοῦτος ἀσεβῶν, πέπαυ(ον) φωνὴ κιθάρης.

11 * ἡχυνέθησαν, ὅκ' ἐποιον οἶνον· πικρὸν ἐχέτω τὸ σίκερα
τοῖς πίνουσιν. * ἡξημώθη πᾶσα πόλις· κλείσει οἰκίαν ὃ

12 μὴ εἰσελθεῖν.

13 * ὁλολύζετε περὶ τοῦ οἴνου πανταχῇ· πέπαυται πᾶσα
διφροσύνη· ἀπῆλθε πᾶσα διφροσύνη τῆς γῆς.

14 * ἔκατελειφθή(ον)ται πόλεις ἐρημοί, ἔοικοι ἐγκατε-
λειμμένοι ἀπολούνται.

15 * ταῦτα πάντα ἔσαι ἐν τῇ γῇ ἐν μέσῳ τῶν ἐθνῶν· ὃν
τρέπον ἐδῶ τις καλαμῆσται ἐλαίαν, ἔτως καλαμῆ-

16 θνται αὐτὲς, καὶ ἐδῶ παύσεται ὁ τετυγμένος.

17 * καὶ ἔτοι φωνὴ βοῇ(ον)ται· οἱ δὲ κατελειφθέντες ἐπὶ
τῆς γῆς, διφρανή(ον)ται ἅμα τῇ δόξῃ κυρίου, ταραχθήσεται

18 τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης.

19 * διὰ τοῦτο ἡ δόξα κυρίου ἐν ταῖς νήσοις ἔσαι τῆς θαλάσ-

20 σης· τὸ ὄνομα κυρίου ἐνδοξὸν ἔσαι κυρίου ὃ θεοδισερχήλ.

21 * ἀπὸ τῶν πλεῦρων τῆς γῆς τέρεται ἡ κέσαμιν, ἐλπίς
τῶν δισσεβῶν· καὶ ἐροῦσιν, καὶ τοῖς ἀθετοῦσιν οἱ ἀθετοῦντες

22 τὸν νόμον.

23 * φόβος ἔβόθω(ον) καὶ παγὶς ἐφ' ὑμᾶς ὅτι ἐνοι-
κόντας ἐπὶ τῆς γῆς.

24 * καὶ ἔσαι ὁ φόβος ἐμπεσῆται εἰς τὸν βόθυ-
νον· ὃς ἐκβαίνων ἐν τῷ βοθῶνι, ἀλώσεται ὑπὸ τῆς πα-

25 γίδος, ὅτι θυρίδες ἐν τῷ ὄρει τοῦ δυνάστη· ἔσειδῃ-
ται τὰ θεμέλια τῆς γῆς.

26 * ταραχῇ ταραχθή(ον)ται ἡ γῆ, καὶ ἀπορία ἀπορηθή-
ται ἡ γῆ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Dissipatione dissipabitur terra, & conculcatione conculcabitur terra, quia Dominus locutus est verbum hoc. * Luxit & desolata est
terra: desertus est, in solitudinem redactus est orbis: defecit fortitudo populi terræ.

* Terra autem peccauit sub habitatoribus suis, quia transgressi sunt Legem, & cessare fecerunt solemnitates; mutauerunt pactum quod à seculo est. * Ideo propter iuramentum mendacij
deserta est terra, & desolati sunt omnes habitantes in ea. propterea consumpti sunt habitatores terræ, & relinquentur quasi pauci homines.

* Luxerunt omnes, qui bibebant vinum, quia attrita sunt vites: ingemuerunt omnes, qui letabantur corde. * Cessauit gaudium tym-
panorum, & prohibitus est tumultus fortium; cessauit gaudium citharæ.

* Cum instrumentis musicis non bibent vinum: amara est sicera
bibentibus eam. * Attrita est ciuitas eorum et deserta est: clausæ sunt omnes domus nullo introeunte. * Clamant super vino in vijs; con-

summata est omnis lætitia; translatus est gaudiū à terra. * Relicta est in vrbe solitudo, & tumultus in dissipatione portarum. * Quia
nunc relinquentur soli iusti in medio terræ, & in medio regnorū, sicut oliuæ quæ remanent post excussionem oliuarum, & sicut racemi post

vindemiam. * Hi leuabunt vocem suam, & laudabunt nomen Domini: exultabunt sicut exultauerunt super magnalia quæ facta sunt eis
in mari. * Cum venerit lumen iustis, glorificabunt coram Domino: in insulis maris, confitebuntur & benedicent nomini Dñi Dei

Israel. * De domo sanctuarij, vnde futurum est vt egrediatur gaudium omnibus habitatoribus terræ, laudes audiuimus iustorum. Dixit
Propheta, Secretum, præmium iustorum monstratū est mihi: secretum, vindicta impiorū reuelata est mihi. Væ eis qui vim faciunt, quia

vim patientur; & direptoribus, quia ecce diripientur. * Timor & fouea, & rete super te habitator terræ. * Et erit qui fugerit à facie
timoris, cadet in foueam: & qui ascenderit de medio foueæ, comprehendetur in rete; quia magnalia in celo facta sunt, & commota sunt

fundamenta terræ. * Commotione commouebitur terra, agitatione agitatibitur terra; dissolutione dissoluetur terra.

20 * נוע תנוע ארץ כשכור והתנודדה במלונה
 וכבר עליה פשעה ונפלה ולא תוסיף קום:
 21 * והיה ביום ההוא יפקד יהוה על צבא
 המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה:
 22 * ואספו אספה אסיר על כור וסגרו על מסגר
 ומרב ימים יפקדו:
 23 * וחפרה הלבנה ובושר החמה כי מלך יהוה
 צבאות בחר ציון ובירושלם ונגד זקניו כבוד:

כה

1 * יהוה אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי
 עשית פלא עצות מרחק אמונה אמן:
 2 * כי שמת מעיר לגל קריה בצורה למפללה
 ארמון זרים מעיר לעולם לא יבנה:
 3 * על כן יבכדוך עם עז קריה גוים עריצים
 ייראוך:
 4 * כי הירת מעוז לדל מעוז לאביון בצר לו
 מחסה מזרם צל מחרב כי רוח עריצים כזרם קיר:
 5 * בחרב בציון שאון זרים תכניע חרב בצל עב
 זמיר עריצים יענה:
 6 * ועשה יהוה צבאות לכל העמים בחר הזה
 משתה שמנים משתה שמרים שמנים ממחלים
 שמרים מזקקים:
 7 * ובלע בחר הזה פני הלוי הלוי על כל
 העמים והמסכה הנסוכה על כל הנזירים:
 8 * בלע המות לנצח ומחה אדני יהוה רמעה
 מעל כל פנים וחפרת עמו יסיר מעל כל הארץ
 כי יהוה דבר:
 9 * ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו
 וישיענו זה יהוה קוינו לו נגילה ונשמחה
 בישועתו:

20 * Agitatione agitabitur terra sicut ebri⁹, &
 auferetur quasi tabernaculū vnius noctis.
 Et grauabit eam iniquitas sua, & corruet,
 & non adijciat vt resurgat.
 21 * Et erit in die illa, Visitabit Dominus su-
 per militiam cæli in excelsis, & super reges
 terræ qui sunt super terra.
 22 * Et congregabuntur in congregatione
 vnius facis in lacum, & claudentur ibi in
 carcere, & post multos dies visitabuntur.
 23 * Et erubescet Luna & confundetur Sol,
 cū regnauerit Dominus exercituum in
 monte Sion & in Hierusalem, & in con-
 spectu senum suorum fuerit glorificatus.

CAP. XXV.

1 D Omine Deus meus es tu & exaltabo
 A te, confitebor nomini tuo, quoniam
 fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fi-
 2 deles, amen. * Quia posuisti ciuitatem in
 tumulum, urbem fortem in ruinam, domū
 alienorum vt non sit ciuitas, & in sempi-
 3 ternum non ædificetur. * Super hoc lau-
 dabit te populus fortis, ciuitas gentium ro-
 4 bustarum timebit te. * Quia factus es for-
 B titudo pauperi, fortitudo egeno in tribula-
 B tione sua, spes à turbine, vmbraculum ab
 æstu. Spiritus enim robustorum quasi tur-
 5 bo impellens parietem. * Sicut ællus in si-
 ti, tumultum alienorū humiliabis, & qua-
 6 si calore sub nube torrente propaginē for-
 tium marcescere facies. * Et faciet Dñs ex-
 C ercituū omnibus populis in monte isto
 conuiuū pinguium, cōuiuū vindemiæ,
 conuiuū pinguium medullatorum, vin-
 7 demix defecata. * Et præcipitabit in mon-
 te isto faciē vinculi colligati super omnes
 populos, & telam quam orditus est super
 8 omnes nationes. * Præcipitabit mortem in
 sempiternum; & auferet Dñs Deus lachry-
 mā ab omni facie, & opprobriū populi sui
 auferet de vniuersa terra, quia Dñs locutus
 9 est. * Et dicent in die illa, Ecce Deus no-
 D ster, iste expectauimus eū, & saluabit nos.
 Iste Dominus, sustinuimus eum, exultabi-
 mus & lætabimur in salutari eius.

תרגום יונתן

20 * אשתדאח חשדרי ארעא כרניא וחתי אזלא ואחתי כערסלא ויתקפון עלתא חזבה ותפל ולא תוסיף למקם:
 יסער יי על חילת תקפא בתקפא ועל מלכי בני אנשא דדירין על ארעא:
 יוסין יעול דכרנהון:
 21 * ויבהתון דפלחין לסיחרא ויהכנעון דסגדיו לשמשא ארי תתגלי גבורתא דיי צבאות בטורא דציון ובירושלם
 יקדם סבי עמה ביקר:
 22 * ויאלהי אח ארוממך אודה שמך ארי עבדת פרישן מלכין דאמרת לאיתתא
 מלקדמין בכז איתתא וקומתא:
 23 * על כן יקרון קדמך עם תקיף קרית עסמין חסינין ידחלון קדמך:
 יתבני:
 24 * כמא דמטמון מן קדם ורמית בטלל משרב כן מלי רשיעיא לצדיקיא כדמית דשקיפא בכוחל:
 25 * כשרבא בארע צחיא אתרגושח תקיפין
 26 * ויעבר יי צבאות לכל עסמין בטורא דרין שריו חסן
 27 * ויסחלעסון בטורא דרין אפירבא דרב
 28 * ויתנשון מותא לעלמין ויסחי יי אלהים דמטמא מעל כל אפיא
 29 * וייסר בעידנא ההוא הא אלתנא דין דסבךנא לה
 30 * ויפרקנא דין יי דחוינא מסבין למימרה נבוע ונחרי בפרקנה:

* Declinavit, & commovebitur sicut tugu-
rium pomorum terra, quasi ebrius & crapula-
tus; & cadet & non poterit surgere: inualuit
enim super eam iniquitas.

* Et erit in die illa inducet Deus super orna-
tum celi manum & super reges terra.

* Et congregabunt & concludent in mani-
tionem & in carcerem: per multas generationes
visitatio erit eorum, & liquefiet later, & ca-
det murus. * Et confundetur Luna, & eru-
bescet Sol, quia regnabit Dñs in Sion, & in Hie-
rusalem, & in conspectu seniorum glorificabitur.

CAP. XXV.

Domine Deus meus glorificabo te, laudabo
nomen tuum, quia fecisti admirabiles res:
consilium antiquum verum fiat.

* Quia posuisti ciuitates in tumulum, ciuita-
tes munitas ut caderent eorum fundamenta,
impiorum ciuitates, in æternū non edificabitur.

* Propter hoc benedicet tibi populus mendi-
cus, & ciuitates hominum iniquitatem susti-
nentium benedicent tibi.

* Fuiſti enim omni ciuitati humili auxilia-
tor, tristibus propter inopiam protectio, ab ho-
minibus malis liberabis eos, umbraculum si-
tientium.

* Et spiritus hominum iniuriam patientium
benedicent tibi, quasi homines pusillanimes si-
tientes in Sion, quia liberabis eos ab hominibus
impijs, quibus nos tradidisti.

* Et faciet Dominus Sabaoth omnibus gen-
tibus: super montem istum bibent in letitia,
bibent vinum.

* Ungentur unguento in monte hoc: trade
hæc omnia gentibus, nam consilium hoc super
omnes gentes.

* Denouavit mors praualeus, & rursus
abstulit Deus omnem lachrymam ab omni facie,
opprobrium populi abstulit ab omni terra; nam
os Domini locutum est.

* Et dicent die illa, Ecce Deus noster in quo
sperabamus, & exultabamus super salute no-
stra, & letabimur.

10 * ἐκλινεν ὡς σινοθή(ε) ὡς ὁπωροφυλάκιον ἡ γῆ· ὡς
ὁ μεθύων καὶ κραπαλῶν· καὶ πεσείται καὶ ἐμὴ διωή-
ται θύασηναι· κατίχυσεν γὰρ ἐπ' αὐτῆς ἡ θύομία.

11 * ὁ ἐξαί ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπάξει ὁ θεὸς ἐπὶ τὸν κόσ-
μον· ἔρανον τῶν χεῖρας, καὶ ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς.

12 * καὶ συναΐξουσιν καὶ ἀποκλείουσιν εἰς ὁχύρωμα ὁ εἰς
δεσμωτήριον· διὰ πολλῶν γυνεῶν ἀποσκοπὴ ἐξαί αὐτῶν·
καὶ τακί(ε) ἡ πλίνθη, καὶ πεσείται τὸ τεῖχος.

13 * καὶ ἐντραπή(ε) ἡ σελιμή, ὁ αἰχμηθῆ(ε) ὁ ἥλιος·
ὅτι βασιλεύσει κύριος ἐν σιών, ὁ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνώ-
πιον τῶν πρεσβυτέρων δοξάσῃ(ε).

κέ.

1 * Κύριε ὁ θεὸς με δοξάσῃ σε, ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου,
ὅτι ἐποίησας θαυμαστὰ πρᾶγματα, βελὺν δὲ χαίαν
ἀληθινὴν γυνόσκω.

2 * ὅτι ἐθήκας πόλεις εἰς χάσμα· πόλεις ὁχυρὰς τὸ πε-
σεῖν αὐτῶν τὰ θεμέλια τῶν ἀσεβῶν πόλεις, τὴν αἰῶνα
μὴ οἰκοδομηθῇ.

3 * διὰ τοῦτο διλογήσῃ σε ὁ λαὸς ὁ πτωχός· καὶ πόλεις
ἀνθρώπων ἀδικημάτων διλογήσουσί σε.

4 * ἐχρὺς γὰρ πάση πόλει ταπεινῇ βοηθός· τοῖς ἀθυμή-
σαι δι' ἐνδεῖαν σκέπη, ἀπὸ ἀνθρώπων πονηρῶν ῥύση αὐ-
τὰς, σκέπη διψώντων.

5 * καὶ πνεῦμα ἀνθρώπων ἀδικημάτων διλογήσουσί σε·
ὡς ἀνθρωποὶ ὀλιγόψυχοι διψῶντες ἐν σιών· ὅτι ῥύση αὐ-
τὰς ἀπὸ ἀνθρώπων ἀσεβῶν, οἷς ἡμᾶς παρέδωκας.

6 * καὶ ποιήσει κύριος σαβαώθ πᾶσι τοῖς ἐθνέσι· ἐπὶ
τὸ ὄρος τοῦτο πίνονται ἐν ἀφροσύνῃ πίνονται οἶνον.

7 * χεῖνται μύρον ἐν τῷ ὄρει τέτω· ὡς δὲ τὰ
πᾶντα τοῖς ἐθνέσι· ἡ γὰρ βελὺν αὕτη ἐπὶ πᾶντα τὰ
ἐθνη.

8 * κατέπειν ὁ θάνατος ἰσχύσας· καὶ πάλιν ἀφείλεν ὁ
θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου· τὸ ὄνειδος τοῦ
λαοῦ ἀφείλεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς· τὸ γὰρ εἶμα κυρίως
ἐλάλησεν.

9 * καὶ ἐροῦσι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμεῖς ἐφ' ᾧ
ἠλπίζομεν καὶ ἠγαλλιώμεθα ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἡμεῖς· καὶ
ἀφρανθῇ σόμειν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

10 Suffossione suffodietur terra sicut ebrius, & erit instabilis quasi lectulus vini noctis: & roborabuntur in ea peccata eius, & cadet, & non adiciet ut resurgat. 11 Et erit in tempore illo; visitabit Dominus super exercitū fortitudinis in fortitudine: & super reges filiorum hominum qui morantur in terra. 12 Et congregabuntur congregatione in domū victorū, & detinebuntur in domo carceris, & post multos dies veniet memoria eorum. 13 Et confundentur qui colunt Lunam; & erubescunt qui adorant Solem; quia reuelabitur potētia Domini exercituum in monte Syon, & in Hierusalem, & coram senibus populi sui in gloria.

CAP. XXV.

Domine Deus meus es tu, exaltabo te, confitebor nomini tuo, quia fecisti mirabilia: consilia quæ dixisti ab antiquo ut adduceres, ecce adduxisti & confirmasti. 2 Quia posuisti vrbes munitas in acervos, ciuitatem fortem in ruinam; domum deorum populorum in ciuitate Hierusalem: in sempiternum nō edificabitur. 3 Propterea glorificabunt coram te populus fortis, ciuitas populorum robustorum timebunt te. 4 Quia fuit fortitudo pauperi, auxiliū inopi in tempore tribulationis: sicut proteguntur à facie turbis, in umbraculo ab æstu, sic sunt verba impiorum iustis, quasi turbo impellens parietem: 5 Sicut æstus in terra sitiente, tumultum robustorum humiliabis: quasi umbra petrae in terra arida, sic erit requies spatioſa iustis, quando humiliabuntur impij. 6 Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte isto prandium & conuiuiū, & putabunt quod sit ipsis in gloriam, & erit eis in ignominia, & in plagas, ex quibus nō liberabuntur, & in quibus deficient. 7 Et præcipitabuntur in monte isto facies principis qui est super omnes populos, & facies regis qui dominatur super omnia regna. 8 Obluioni tradent mortem in æternum: & delebit Dñs Deus lachrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet ab vniuersa terra, quia in verbo Domini decretum est ita. 9 Et dicent in tempore illo, Ecce Deus noster, iste in quem sperabamus, & saluabit nos: iste est Dominus in cuius verbo sperabamus, exultabimus & letabimur in salutari eius.

* כי תנוח יד יהוה בהר הזה ונדרש מואב
תחתיו בהדרוש מתבן במי מדמנר:
* ופרש ידיו בקרבו כאשר יפרש השחר
לשחות והשפיל גאותו עם ארבות ידיו:
* ומבצר משגב חמתיד וישח השפיל הגיע
לארץ עד עפר:

כו

* ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה
עיר עז לנו ישועה ישית חמות וחל:
* פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים:
* יצר סמוך תצר שלום שלום כי בך בטוח:
* בטחו ביהוה ערי עז כי ביה יהוה צור
עולמים:

* כי השח ישובי מרום קריה נשגבה ישפילנה
ישפילנה עד ארץ יגיענה עד עפר:

* תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים:
* ארח לצדיק מישרים ישר מעגל צדיק תפלס:
* אף ארח משפטיך יהוה קוינוך לשמך
ולזכרך תאות נפש:

* נפשי גאיתך בלילך אף רוחי בקרבי
גשחרך כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו
ישבי תבל: * יחן רשע בל למד צדק בארץ
נכחות יעול ובל יראה גאות יהוה:

* יהוה רמה ירך בל יחזיק יחזיק ויבשו קנאת
עם אף אש צריך תאכלם:

* יהוה תשפת שלום לנו כי גם כל מעשינו
פעלת לנו: * יהוה אלהינו בעלנו אדנים וולתך
לבד בך נזכיר שמך:

* מתים בל יחיו רפאים בל יקמו לכן פקדת
ותשמידם ותאבד כל זכר למו:

* Quia requiescet manus Domini in monte isto. Et triturbabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleae in plauastro.

* Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandū, & humiliabit gloriam eius cum allisione manuum eius.

* Et munimenta sublimium murorum tuorum concident; & humiliabuntur, & detrahentur in terram usque ad puluerem.

CAP. XXVI.

IN die illa cantabitur canticum istud in terra Iuda. Vrbs fortitudinis nostrae, saluator ponetur in ea murus & antemurale.

* Aperite portas, & ingreditur gens iusta, custodiens veritatem.

* Vetus error abiit, seruabis pacem, pacem quia in te sperauimus. * Sperastis in Domino in seculis æternis, in Dño Deo

forti in perpetuum. * Quia incuruabit habitantes in excelsu, ciuitatem sublimem humiliabit, humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad puluerem.

* Conculcabit eam pes, pes pauperis, gressus egenorum. * Semita iusti recta est, B rectus callis iusti ad ambulandum.

* Et in semita iudiciorum tuorum Domine sustinuimus te, nomen tuum & memoriale tuum in desiderio animæ.

* Anima mea desiderauit te in nocte, sed in spiritu meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiam discent habitatores orbis. * Misereamur impio, & non discet iustitiam facere. In terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.

* Domine exaltetur manus tua ut non videant, videant & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret.

* Domine dabis pacem nobis, omnia enim operatus es nobis.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

* Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. * Morientes non uiuant, gigantes non resurgant. Propterea visitasti & cōtriuisti eos & perdidisti omnem memoriam eorum.

תרגום יונתן

10 ארי חתגלי גבורתא דיי בטרורא דדיו ויהושין מואבאי באחרון כמא דמדדש חבנא בטינא: 11 ויפרש מתחת גבורתיה ביניהון
כמא דמפרס שיטא למשט וימאין יקרה עם אשואות ידוהי: 12 וכך תקוף כרפי עממא ימנר ירמי ומטי לארעא עד עפרא:
כו בערנא הוהא ויבחוה תשבחתא הרא בארעא דבית יהודה קרית הקפא לנא פרקן יחשם על שורחא ורחמין:
2 פתחו תרעמא ויעול עמא זכאח דנטרו אוריתא בלבב שלים: 3 בלבב שלים נטרו שלמא שלמא ותעבד להון ארי במימרך אחרחיצו:
4 אחרחיצו על מימרא דיי לעלמא ולעלמי עלמא ארי בכז תתפרקון במימר דחילא דיי תקוף עלמא: 5 ארי אמאין יחבי רומא
קריא תקיפא ומאכנא ירמניה עד ארעא ומטינה עד עפרא: 6 ירושונה רגלי רגלי צדיקא פרסת ענותנא חשיכי עמא: 7 ארחת
צדיקא ביונא אף עבדי ארחת צדיקא תקון: 8 אף לאורח דינך יי סברנא לשמך ולדכרנך חמדת נפשנא: 9 נפשי מחמרא לצלחא
קדמך בלילא אף רוחי במעי מברכא לך ארי כמא דדינך תקון לארעא קושטא ותאלפון למעבד דדירין בהכל: 10 יחבת להון ארכא
לרשיעא דאם בן יחובין לאוריתך ולא תבו כל יסין דהון קימין ועבדון קשוס על ארעא הון שקרין אף אגון לא יחזון בתשבחת יקרך ייי:
11 יי כד חתגלי בגבורתך לאושבא לרחלך לא ינחר לסנאי עמך יחזון רשיעא ויבחרון פרענות עמא תחפיונן אף אשחא לבעלי דכבך
חשיעין: 12 יי דתקון שלמא לנא ארי בכל עיז חסכנא מחובנא אף עבד עמא: 13 יי אלחנא שלטו כנא עממא למהוי עלנא דבונין
14 אגון פלחין למיתין ולא יחזון לגבורתיהון ולא יקומון בכז כד תסער
על יחזון חוביהון וחשיעיונן ותובד כל דכרנהון:

* Quia requiem faciet Deus super montem hunc, & conculcabitur Moabit, quemadmodum calcant aream in curribus.

* Et remittet manus suas, quemadmodum & ipse humiliavit ut perderet, & humiliabit superbiam eius, super qua manus iniecit.

* Et altitudinem refugij domus tue humiliabit, & descendet usque ad pavementum.

CAP. XXVI.

Dile illa cantabunt canticum istud in terra Iuda, dicentes: Ecce ciuitas fortis & salutare nostrum: ponet murum & circummurale.

* Aperite portas, ingrediatur populus custodiens iustitiam & custodiens veritatem:

* Apprehendens veritatem & custodiens pacem, quia in te sperauimus,

* Domine usque in sempiternum, Deus magnus aternus.

* Qui humilians deduxit habitantes in excelsis, ciuitates munitas destrues & deduces usque ad pavementum.

* Et conculcabit eas pedes mansuetorum, & humilium gressus.

* Via iustorum recta facta est, & preparata via iustorum.

* Nam via Domini iudicium, sperauimus in nomine tuo, & in memoria quam desiderabat anima mea.

* De nocte cōsurgit spiritus meus ad te Deus, quia lux precepta tua super terra, iustitiam discite habitantes in terra.

* Cessauit enim impius, non discet iustitiam super terra: veritatem non faciet, auferatur impius ut non videat gloriam Domini.

* Domine excelsum tuum brachium, & non scierunt, scientes autem confundentur: zelus apprehendet populum ineruditum, & nunc ignis aduersarios comedet.

* Domine Deus noster pacem da nobis, omnia enim reddidisti nobis.

* Domine Deus noster posside nos, Domine extrate alium non scimus: nomen tuum vocamus.

* At mortui vitam non videbunt, neque medici non suscitabunt; propter hoc induxisti & perdidisti, & tulisti omne masculinum eorum.

ο * ὅτι θνάψανσιν ποιήσει ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο· καὶ καταπατηθή(ε) ἡ μωαβίτις, ὃν τρέπον παύσιν ἄλωνα ἐν αἰμάξαις. * καὶ θνήσει τὰς χεῖρας αὐτῆς, ὃν τρέπον ἔαυτὸς ἐταπείνωσε τὸ ὑπολέσαι, καὶ ταπεινώσει τὴν ὕβριν αὐτῆς, ἐφ' ἃ τὰς χεῖρας ἐπέβαλεν.

12 * καὶ τὸ ὕψος τῆς καταφυγῆς τοῦ οἴκου σου ταπεινώσ(ε) καὶ βή(ε) εἰς τὸ ἐδάφος.

κς.

1 * Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἄβ(ον) τὸ ἄσμα τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ἰουδα, λέγοντες· ἰδοὺ πόλις ὀχυρὰ καὶ σωτήριον ἡμῶν, θῆσ(ε) τὰς χ(ε)ρ(ας) ἐπερίτειχ(ε)ς.

2 * ἀνοίξατε πύλας, εἰσελθέτω λαὸς φυλάσων δικαιοσύνην καὶ φυλάσων ἀλήθειαν.

3 * θύτιλα μθανόμεν(ε) ἀληθείας ἐ φυλάσων εἰρήνην· ὅτι ἐπὶ θεῷ ἠλπίσαμεν,

4 * κύριε ἕως τοῦ αἰῶνος, ὁ θεὸς ὁ μέγας ὁ αἰώνιος.

5 * ὃς ταπεινώσας κατήγαγεν ἐκ κατακοινοῦ ἐν ὑψηλοῖς, πόλεις ὀχυρὰς κατέβαλες ἐ κατὰ ξίφος εἰς ἐδάφος. * καὶ πατήσουσιν αὐτὰς πόδες περσέων ἐ ταπεινῶν βήματα. * ὁδὸς δισσεβῶν διθεία ἐ γέρετο, ἐ παρρησιασμένη ἡ ὁδὸς τῶν δισσεβῶν.

6 * ἡ γὰρ ὁδὸς κυρίου κρείσσ, ἠλπίσαμεν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐπὶ τῇ μνηαῖ ἢ ἐπεθύμει ἡ ψυχὴ μου.

7 * ἐκ νεκρῶν ὀρρῖζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ ὁ θεός· διότι φῶς τὰ πνεύματά σου ἐπὶ τῇ γῆς, δικαιοσύνην μάθετε ἐν οἰκοδοντες ἐπὶ τῇ γῆς.

8 * πέπαν(ον) γὰρ ὁ ἀσεβής, ἐ μὴ μάθῃ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ γῆς· ἀλήθειαν ἐ μὴ ποιήσῃ, διὰ τὴν ὁ ἀσεβής ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν κυρίου.

9 * κύριε ὑψηλός σου ὁ βραχίον ἐ σὸς ἠδειςαν· γρόντες ὁ αἰχμηθῆ(ον)· (ἡλος λήψε) λαὸν ἀπαίδευτον, ἐ νῦν πρὸς σὺ πρηναντίους ἔδε(ον).

10 * κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν εἰρήνην δός ἡμῖν, πρῶτα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν.

11 * κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν κτήσασθαι ἡμᾶς, κύριε ἐκτός σου ἄλλον σὸς οἶδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν.

12 * ὁ δὲ νεκρὸς ζῶν ἐ μὴ ἴδωσιν, ἐ δὲ ἱατροὶ ἐ μὴ ἀναστήσωσι· διὰ τοῦτο ἐπήγαγες καὶ ἀπώλεσας καὶ ἦρας πρὸς ἀρσεν αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

10 Quia reuelabitur potentia Domini in monte isto, & tritabantur Moabitæ in loco suo, sicut teruntur paleæ in luto. "Et extendet plagam potentia sua inter eos, sicut extendit se natans ad natandū, & humiliabit gloriam eius cum impositione manuum suarum. "Ciuitatem autem munitam in ciuitatibus populorum destruet, proijciat eam, & detrahetur in terram usque ad puluerem. CAP. XXVI.

In tempore illo cantabunt canticum istud in terra domus Iuda: Ciuitas fortitudinis nostræ, salus ponetur super muros eius, & miserationes. "Aperite portas, & ingreditur populus iustus, qui custodit legem corde perfecto. "In corde perfecto seruauerunt pacem: pax fiet eis, quia in verbo tuo confisi sunt. "Confidite in verbo Domini in seculum, & in secula seculorum. tunc enim salui eritis in verbo timoris Domini fortissimi seculorum. "Quia humiliabit habitatores urbis excelsæ & fortissimæ; humiliabit eam & proijciat eam usque in terram: detrahet eam usque ad puluerem. "Conculcabit eam pedes iustorum, plantæ humilium, pauperum populi.

"Semitæ iustorum rectæ sunt: operantes quoque in via iustorum diriges. "Viam quoque iudiciorum tuorum Domine speramus: nomen tuum & memoriale tuum desiderat anima nostra. "Anima mea desiderat orare coram te in nocte; etiam spiritus meus in visceribus meis benedicit te: quia sicut iudicia tua diriguntur in terra; veritatem discant operari qui habitant in orbe. "Dedisti terminum impijs, ut conuerterentur ad legem tuam; & non sunt conuersi omnibus diebus quibus viuunt: & ut facerent veritatem super terram, & facti sunt falsarii: ipsi quoque non videbunt laudem gloriæ tuæ Domine. "Domine quando reuelatus fueris in potentia tua, ut bene facias timen-

tibus te; non erit lumen inimicis populi tui: videbunt impij, & confundetur vindicta populi tui cooperiet eos; ignis quoque inimicos tuos consumet. "Domine ordinabis pacem nobis, quia in omni tempore, quo separati sumus a peccatis nostris, operatus es nobiscum.

"Domine Deus noster, dominati sunt nostri populi ut dominarentur super nos absque te: veruntamen in verbo tuo confidimus, & in nomine tuo nos confitemur. "Ipsi colunt mortuos qui non viuunt, & gigantes suos qui non consurgunt. Propterea quando visitabis super eos peccata eorum, & disperderis eos; peribit eis memoria eorum.

* יספרת לגוי יהוה יספת לגוי נכבדת רחוקת
 כל קצוי ארץ :
 * יהוה בצר פקדון צקון לחש מוסרך למו :
 * כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה
 בן היינו מפניך יהוה :
 * רחמינו חלנו כמו ילדנו רוח ישועה כל--
 געשה ארץ וכל יפלו ישבי תבל :
 * יחיו מתיד נבלתי יקומון הקיצו ורננו שבני
 עפר כי טל אורת טלך וארץ רפאים תפיל :
 * לך עמי בא בחדריך וסגר דלתך בערך חבי
 כמעט רגע עד יעבור זעם :
 * בי הנה יהוה יצא ממקומו לפקד עון ישוב
 הארץ עליו וגלתה הארץ את דמיה ולא תכסה
 עוד על הרונת :

כו

* ביום ההוא יפקד יהוה בחרבו הקשה
 והגדולה והחזקה על לוייתן נחש ברח ועל לויתן
 נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים :
 * ביום ההוא כרם חמר ענו ליה :
 * אני יהוה נצורה לרגעים אשקנה פן יפקד
 עליה לילה ויום אצורה :
 * חמה אין לי מי יתנני שמיר שית במלחמה
 מפשעה בה אציתנה יחד : * או יחזק במעו
 יעשה שלום לי שלום יעשה לי :
 * הבאים ישרש יעקב ופרח ושריאל
 ומלאו פני תבל תנובה : * הבמברת מכהו
 הכהו אם כהרג הרגיו הרג :
 * בסאסאה בשלחה תריבנה הגר ברוחו
 הקשה ביום קדים :

15 *Indulxisti genti Domine, indulxisti gen-
 ti. Nunquid glorificatus es? Elongasti om-
 nes terminos terræ. * Domine in angustia
 requisierunt te, in tribulatione murmuris
 16 doctrina tua eis. * Sicut quæ cōcepit cum
 17 D appropinquauerit ad partum, dolens cla-
 mat in doloribus suis, sic facti sumus à fa-
 18 cie tua Domine. * Concepimus, & quasi
 parturiuimus, & peperimus spiritum. fa-
 lutes non fecimus in terra, ideò non ceci-
 19 derunt habitatores terræ. * Viuent mor-
 tui tui, interfecti mei resurgent. Expergisci-
 mini & laudate qui habitatis in puluere,
 quia ros lucis ros tuus, & terram gigātium
 20 detrahes in ruinam. * Vade populus meus,
 intra in cubicula tua, claude ostia tua su-
 per te, abscondere modicum ad momen-
 21 tum, donec pertranseat indignatio. * Ecce
 enim Dominus egredietur de loco suo, vt
 visitet iniquitatē habitatoris terræ contra
 eum: & reuelabit terra sanguinem suum, &
 non operiet vltra interfectos suos.

CAP. XXVII.

1 IN die illa visitabit Dominus in gladio
 A suo duro & grandi, & forti, super Leuiathan
 serpentē vecem, & super Leuiathan
 serpentem tortuosum, & occidet cœtum
 2 qui in mari est. * In die illa vinea meri can-
 3 tabit ei. * Ego Dñs qui seruo eam, repente
 propinabo ei, ne fortè visitetur contra
 4 eam. nocte & die seruo eam. * Indignatio
 nō est mihi. Quis dabit me spinam & ve-
 prem in prælio? gradiar super eam, succen-
 5 dam eam pariter. * An potius tenebit for-
 titudinem meam? Faciet pacem mihi, pa-
 6 cem faciet mihi. * Qui egredientur impe-
 tu à Iacob, florebit & germinabit Israel, &
 implebunt faciem orbis semine.
 7 * Nunquid iuxta plagam percutientis se
 percussit eū? aut sicut occidit interfectos
 8 eius, sic occisus est? * In mēsurā cōtra men-
 surā cū abiecta fuerit, iudicabit eā, me-
 ditatus est in spiritu suo duro per diē æst⁹.

תרגום יונתן

15 אהגליהא לכנשא מבדרי עמך וי אף עתיד את לקרנא את גלותהון לאתגללאה בגבורתך לרחקא כל רשיעא לגיהנם :
 16 כדמעדיא דבעז דבעז מילדה זעא ומצחחא בחבלהא כן הוינא מן קדם
 17 אחרתנא עקא כדמעדיא בעז מילדה קליל כריתא פרקן לא אחי ארעא לא עבדו אף פרישו לא יכלין למעבר
 18 אף את הוא מחי מיתין גרמי נבילההון את מקום יחון וישבחון קדמך כל דתו רמן בעפרא ארי טל נהור טלך לעברי
 19 אוריתא ורשיעא די יתבת להון גבורא ואנן עברו על מיסרך לגיהנם תמסר :
 20 אול עמי עבר עובדין טבין דיגניו עלך בעז עקא אשמר
 21 ארי הא וי מתגלי מאחר בית שכינתה לאסערא חוב יחבי ארעא עלוהי ותגלי ארעא על דם זכאי דאשר בה
 כז בעדנא תהיא יסער וי בחרבה רבתא תקיפתא וחסותא על
 מלכא דאחררב כפרעה מלכא קדמאח ועל מלכא דאחגאי כסנחריב מלכא תנינא ויקטול ית עמא דתקוף כתנינא די בימא :
 2 בעדנא תהיא כנישתא דישראל דהיא ככרם נציב בארעא טבא שבחו לה :
 3 אנא וי נטר להון קום אבההון ולא אשיצנו
 4 הא בזמן דאנן מרגון קדמי אנא משקי להון כס פרענותהון אלא חוביהון גרמין לאתפרעא מנהון ככר לילי וינס מים מגין עליהון :
 5 אס יתקפון בפחגמי אוריתא יתעביר שלמא להון מקען שלמא יתעביר להון :
 6 יתקשון מביני גלותהון יתובון לארעהון תמן יתלדון דבית יעקב וישון ויסגון דבית ישראל וימלון אפי תבל בני בנין :
 7 תכממתא דהוא מחי מחתי אס כקטול קטיליהי יתקטיל :
 8 בסאח דהויא כאיל בה יכילון לה דתותא שלח ומעיק להון תיגי עליהון כמלא סתקף עליהון ביום לוט :

* Adde eis mala Domine, adde mala gloriosis 15
terra. * Domine in tribulatione recordati su- 16
mus tui, in tribulatione parua doctrina tua no-
bis. * Et sicut parturiens cum appropinquat 17
ad pariendum & in dolore suo clamat, sic facti su-
mus dilecto tuo: propter timorē tuum Domine,
* In vtero accepimus & parturimus, & 18
peperimus spiritum salutis tue quem fecisti super
terram: non cademus, sed cadent habitantes in
terra. * Surgent mortui & resurgent qui in 19
monumentis; & letabuntur qui in terra: nam
ros qui à te sanitas ipsis est; at terra impiorum
cadet.
* Uade populus meus, ingredere in cubacula 20
tua, claude ostium tuum; abscondere modicum
quantulūcunque, donec pertranseat ira Domini.
* Ecce enim Dominus à sancto inducit iram 21
super habitantes super terram, & reuelabit ter-
ra sanguinem suum, & non abscondet interfe-
ctos vltra.

CAP. XXVII:

IN die illa inducet Deus gladium sanctum & 1
magnum, & forte super draconem colubrum
fugientem, super draconem colubrum tortuosum,
& occidet draconem qui in mari.

* Die illa vinea bona desiderium cantare se- 2
cundum eum.

* Ego ciuitas munita, ciuitas oppugnata fru- 3
stra potum dabo illi: capietur enim nocte; die au-
tem cadet murus eius.

* Non est qui non apprehendit eam; igitur 4
propter hoc fecit Dominus Deus omnia quacun-
que constituit: combustus sum. * Clamabunt om- 5
nes habitantes in ea, Faciamus pacem illi, facia-
mus pacem. * Qui veniunt filij Iacob; ger- 6
minabit & florebit Israel, & implebitur orbis
terre fructus eius. * Nunquid sicut ipse 7
percussit, & ipse sic percutietur? & sicut ipse
occidit, & ipse sic occidetur?

* Rixans & exprobrans emittet eos: nonne 8
tu eras qui meditabaris spiritu duro interfice-
re eos spiritu furoris?

15 * πῶς οὖν αὐτοῖς κακὰ κύριε· πῶς οὖν κακὰ τοῖς ἐν-
16 δόξοις τῆ γῆς· * κύριε ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου, ἐν
θλίψει μικρᾷ ἢ παιδείᾳ σου ἡμῖν.

17 * καὶ ὥς αἰ ὠδίνουσα ἐγγίξεν τοῦ τεκεῖν ἐπὶ τῇ ὠδίνι
αὐτῆς κροῖζει, ἕτως ἐξηθήνησεν πρὸ ἀγαπητῆς σου διὰ τὸν
φόβον σου κύριε,

18 * ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν,
πνεῦμα σωτηρίας σου ὃ ἐποίησας ἐπὶ τῇ γῆς· ἐπεσήμεθα,
ἀλλὰ πεθύνῃ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῇ γῆς.

19 * θάλασσά ἐστιν οἱ νεκροὶ ἐξερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις·
ἐξ ὕφρανης θήσονται οἱ ἐν τῇ γῇ, ἡ γὰρ δρόσος ἡ παρὰ τοῦ ὕδα-
τος αὐτοῖς ἐστίν, ἡ δὲ γῆ πάντων ἀσεβῶν πεσέται.

20 * βάδιζε λαός μου, εἰσελθε εἰς τὰ ταμεία σου, ἀπό-
κλειθὲν τὴν θύραν σου· ἀποκρύβητι μικρὸν ὄν ὄν, ἕως

21 ὃν παρέλθῃ ἡ ὁρμή κυρίου. * ἰδοὺ γὰρ κύριε ἀπὸ τοῦ
ἀγίου ἐπάγει τὴν ὀργὴν ἐπὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐπὶ τῆς
γῆς· ἐξ ὧν ἀκαλύψει ἡ γῆ τὸ αἷμα αὐτῆς· ἐξ ὧν κατελύ-
ψει τοῦ θνητῆς ἐπὶ. κζ.

1 * Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπάξει ὁ θεὸς τὴν μάχαιραν
τὴν ἁγίαν καὶ τὴν μεγάλην ἐπὶ τὴν ἰσχυράν ἐπὶ τὸν δρό-
κοντα ὄφιν φεύγοντα ἐπὶ τὸν δρόκοντα ὄφιν σκολιόν· καὶ

2 θνήσκει τὸν δρόκοντα τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ. * τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί-
νῃ ἀμπελὼν καλὴς ἐπιθύμημα ἔξαρχει κατ' αὐτῆς.

3 * ἐγὼ πόλις ὀχυρὰ, πόλις πολιορκουμένη μάτῳ πο-
λεως αὐτῶν· ἀλώ(εῖ) γὰρ νύκτες, ἡμέρας δὲ πεσέται τὸ τεῖ-
χος αὐτῆς. * ὅσα ἔστιν ἢ ὅσα ἐπέλαβετο αὐτῆς· τίνω

4 διὰ τοῦτο ἐποίησέ κύριε ὁ θεὸς πάντα ὅσα οὐκ ἐτάξαεν·
κατακέκαυμαι. * βοήσονται πάντες ἐνοικοῦντες ἐν
αὐτῇ· ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῇ, ποιήσωμεν εἰρήνην

5 * ἐρχόμενοι τέκνα ἰακώβ, βλαστήσῃς ἐξ αὐτῆς
ἰσραὴλ ἐμπλησθή(εῖ) ἡ οἰκὸς αὐτῆς καρποῦ αὐτῆς.

6 * μὴ ὥς αὐτὸς ἐπάταξε ἐξ αὐτῶν ἕως πληγῆ(εῖ); ἐ-
ξ αὐτῶν θνήσκει αὐτὸς ἕως θνήσκει(εῖ);

7 * μαχομένῃ ἐξ οὐκ ἐκείνων ἐξαποσελεῖ αὐτὸς· ἐσύ
ἦσθα ὁ μελετῶν πρὸ πνύματι πρὸ σκληρᾷ θνήσκειν αὐτὸς
πνύματι θυμοῦ;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

16 Reuelatus es ut congregares dispersos populi tui Dñe: futurum quoque est ut colligas transmigratiōē eorum; ut appareas in potētia tua, ad proiciendos omnes impios in gehennam.

17 Domine in tribulatione timebant timore tui; in angustia tua docebant doctrinam legis tuæ tacite. 18 Sicut prægnaus quæ in tempore partus sui cōtremit, & clamat in dolore suo: sic fuimus, eod quod peccauimus corā te Dñe.

19 Apprehendit nos tribulatio quasi prægnaus in tempore partus sui; velocem salutem, sicut ventus, non adduxerunt: terram non coluerunt, mirabilia quoque non possunt facere qui habitant in orbe.

20 Tu enim es qui viuificas mortuos, & ossa cadauerum eorū tu suscitās. Viuent & laudabunt coram te omnes qui iacent in puluere; quia ros luminis ros tuus operantibus legem. impios autem quibus dedisti potentiam, & ipsi transgressi sunt verbum tuum, trades eos in gehennam.

21 Vade popule mi, fac opera bona, quæ protegant te in tempore tribulationis: absconde te quasi modico tempore, donec transeat maledictio. 22 Quia ecce Dominus reuelabitur de loco do-
mus maiestatis suæ, ut visitet peccatum habitatorum terræ super eam: & reuelabit terra sanguinem innocentem qui effusus est in ea, & non operiet vltra interfectos suos.

CAP. XXVII.

IN tempore illo visitabit Dominus in gladio suo grandi & forti, & robusto super regem qui magnificatus est, sicut Pharaon rex primus Aegypti, & super regem qui eleuatus est sicut Senacherib rex secundus; & occidet populum qui fortis est, sicut draco qui est in mari.

2 In tempore illo cæsus Israel qui est sicut vinea plantata in terra bona, cantate ei. 3 Ego Dominus seruo eis pactum patrum suorum; & non consumam eos: sed in tempore quo irritant coram me, ego propino eis calicem vltionis eorum: sed peccata eorum sunt causæ ut vindictam sumam ex eis: tamen in nocte & die verbum meum protegit super eos.

4 Ecce magnalia magna à facie mea facta sunt: sed si cōposuerit domus Israel faciem suam, ut operetur secundum legem; mittam iram meam, & furorem meum in populos qui irruerant in eos, & consumam eos, sicut consumit ignis tribulum & spinam pariter.

5 Si tenuerint verba legis, fiet eis pax: posthac inquam pax fiet eis.

6 Congregabuntur de medio transmigratiōis eorum, reuertentur in terram suam: ibi generabunt viri domus Iacob: crescent & multiplicabuntur viri domus Israel; & implebunt faciem orbis filij filiorum.

7 Nunquid iuxta plagam qua ipse percutiebat, percussit eum, aut iuxta occisionem interfectorum eius occisus est? 8 In mensura qua metiebatur, metientur ei: qui mittebat & tri-
bulabat eos: meditatus est contra eos sermonem: confortatus est contra eos in die maledictiōis.

לִכְן בְּזֹאת יִכְפֹּר עֵינַי יַעֲקֹב וְזֶה כָּל-פְּרִי חֲסִדֵּי
 הַטָּאֲרוֹת בְּשׁוּמוֹ כָּל-אֲבָנֵי מִזְבֵּחַ כְּאֲבָנֵי-גֵר
 מִנִּפְצוֹת לֹא-יִקְמוּ אֲשֶׁרִים וְחֲמָנִים:
 כִּי עֵיר בְּצוּרָה בְּדֹד נֹה מְשַׁלַּח וְנִעְזֵב כַּמְדָּבָר
 שֶׁם יִרְעֶה עֵגֶל וְשֶׁם יִרְבֹּץ וְכֻלָּה סַעֲפִירָה:
 בִּיבֶשׁ קִצְיָה תִשְׁכְּרֶנָּה נָשִׁים בָּאוֹת מֵאֵירוֹת
 אוֹתָהּ כִּי לֹא עִם-בִּינוֹרָהּ הוּא עַל-כֵּן לֹא-יִרְחֲמֶנּוּ
 עֲשֵׂהוּ וְיִצְרוּ לֹא יִחַנְנוּ:
 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִחַבֵּט יְהוָה מִשְׁבָּלָהּ
 חֲנָהֶר עַד-נַחַל מִצְרַיִם וְאַתָּם תִּלְקְטוּ לְאֶחָד
 אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ
 הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 וְהִשְׁתַּחֲוּ לַיהוָה בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:

⁹ * Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob: & iste omnis fructus, ut auferatur peccatum eius. Cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris alios: non stabunt luci & delubra. ¹⁰ * Civitas enim munita desolata erit: speciosa relinquetur: & dimittetur quasi desertum. Ibi pascetur vitulus & ibi accubabit, & consumet summitates eius. ¹¹ * In siccitate messis illius conteretur mulieres venientes & decetes eam. Non est enim populus sapiens: propterea non miserebitur eius qui fecit eum: & qui formavit eum, non parcet ei. ¹² * Et erit in die illa, excutiet Dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Aegypti: & vos congregabimini unus & unus filij Israel. ¹³ * Et erit in die illa, clangetur in tuba magna: & venient qui perdit fuerant de terra Assyriorum, & qui eieci erat de terra Aegypti. & adorabunt Dominum in monte sancto in Hierusalem.

CAP. XXVIII.

כח

הוּי עֲטַרְתָּ גֵאוֹת שְׂכָרֵי אֶפְרַיִם וְצִיץ
 נָבֵל צְבִי תִפְאֶרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ גֵּיא-שְׁמָנִים
 הַלּוּמִי יִין:
 הִנֵּה חֹזֶק וְאַמֶּץ לְאֹדְנֵי כֹזֶם בְּרֹד שַׁעַר קֶטֶב
 כֹּזֶם מַיִם בְּבִירִים שְׁטֵפִים חֲנִיָּה לְאֶרֶץ בִּיד:
 בְּרִגְלִים תִּרְמַסְנָה עֲטַרְתָּ גֵאוֹת שְׂכָרֵי אֶפְרַיִם:
 וְהִיטָרָה צִיצֵת נָבֵל צְבִי תִפְאֶרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-
 רֹאשׁ גֵּיא-שְׁמָנִים כְּכֹזֶרֶת בְּטָרִם קִיץ אֲשֶׁר
 יִרְאֶה הָרֹאֶה אוֹתָהּ בַּעֲדָהּ בְּכַפּוֹ יִבְלַעְנָהּ:
 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲטָרָה צְבִי
 וְלַצִּיּוֹר תִּפְאֶרְתָּ לְשֹׂאֵר עֲמוֹ:
 וְלָרוּחַ מְשַׁפֵּט לְיוֹשֵׁב עַל-הַמִּשְׁפָּט וְלַגְבוּרָה
 מְשִׁיבֵי מַלְחָמָה שְׁעָרָה:

¹ * Væ coronæ superbiæ ebrijs Ephraim, & A flori decidenti gloriæ exultationis eius, qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ errantes à vino. ² * Ecce validus & fortis Dominus, sicut impetus grandinis, turbo confringens: sicut impetus aquarum multarum inundantium & emissarum super terrâ spaciosam. ³ * Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraim. ⁴ * Et erit flos decidens gloriæ exultationis eius, qui est super verticem vallis pinguium; quasi temporaneum ante maturitatem autumnii. Quod cum aspexerit videns statim ut manu tenuerit, deuorabit illud. ⁵ * In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & fertum exultationis residuo populi sui. ⁶ * Et spiritus iudicij sedenti super iudicium, & fortitudo reuertentibus de bello ad portam.

תרגום יונתן

בְּכֵן בְּזֹאת יִכְפֹּר בֵּית יַעֲקֹב וְזֶה כָּל-פְּרִי חֲסִדֵּי אֲשִׁירֵי
 אֶרֶץ קְרָתָה וְדָתָה בְּרִיכָה בְּלַחֲוָה חֲחֵב חֲחֵי מְטִלְטֵלָה וְשִׁבִּיקָה כַּמְדָּבָרָה בְּהַ גִּיחוֹן צִדִּיקָהּ וְיִבְזֹן וְחַנְכָּהּ וְיִסּוּפֹן
 מִשְׁרֵיתָהּ מִלְּמַפְקָה: יִתְקַצְרֶנּוּ חִילֵיהֶן וְיִכְחָחוּ בַּעֲבוּרֵיהֶן וְיִתְפָּרוּ נָשִׁים עַל לִבֵּית וְחִלְתָּהֶן וּמִלְפָּן יִהְיוּ אֶרֶץ לֹא עִם סִכְלָתָן אֲנֹן עַל כֵּן
 לֹא יִרְחֲמֻן עֲלֵיהֶן וְיִכְחָחוּ וְיִכְחָחוּ לֹא יִחַם עֲלֵיהֶן:
 דְּמִצְרַיִם וְאֵתֹן חֲתֻמֵּי כֹזֶם לְסִטְרָה חֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 לְאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם וְיִסְגְּרוּן קֶדֶם יְיָ בְּטִירָה דְּקִדְשָׁא בִירוּשָׁלַם:
 וְיִדְיָהּ כְּתָרָה לְגִיחוֹתָהּ טַפְשָׁא רַבָּא דִּישְׂרָאֵל וְיִתֵּב מִצְנַפְתָּהּ לְרִשְׁיָעָא דְּבִיתָהּ מִקְדְּשָׁהּ הַשְׁבַּחְתָּהּ דְּעַל רִישׁ חִילָה שְׁמִינָא כְּחִישֵׁי חֲמָרוֹ
 תָּא מֵאֵן חֲקִיפִין חֲסִינֵן אֵתֹן מִן קֶדֶם יְיָ כֹּזְרִימִת מִן חֲקִיפִין שְׁטֵפִין בְּרִיחֵיהֶן עֲלֵיהֶן עֲמָמָה וְיִגְלוּנוֹן מִצְנַפְתָּהֶן
 לְאֶרֶץ אֲחֵרִי בְּחֻבִּינָא דְּבִירֵיהֶן: בְּרִגְלֵיהֶן יִתְדֹשׁ כְּתָרָה דְּגִיחוֹתָהּ טַפְשָׁא רַבָּא דִּישְׂרָאֵל: וְיִתְחִי דִּיהֵב מִצְנַפְתָּהּ לְרִשְׁיָעָא דְּבִיתָהּ
 מִקְדְּשָׁהּ הַשְׁבַּחְתָּהּ דְּעַל רִישׁ חִילָה שְׁמִינָא כְּכֹזֶרֶת עַד לֹא קִיטָא דָּאִם יִחַז דְּתִי וְתָהּ כְּאֵלֵּי הָיָה בִּירֵיהּ יִבְלַעְנָהּ: בַּעֲדָתָהּ הָיָה יִתָּהּ
 מְשִׁיבֵי רֵיזִי צְבָאוֹת לְכָלִּיל דְּחִירוֹתָהּ וְלִכְתֹּר דְּחִשְׁבַּחְתָּהּ לְשֹׂאֵר דְּעָמָה: וְלְמִימָר קֶשׁוֹט דְּדָאֵן לְרִחְבִּין בְּכַחֲוִינָא לְמִדְּרִין דְּקֶשׁוֹט
 לְמִטָּן נִצְחָנָא לְרִנְפָּקִין בְּקֶרְבָּא לְאַחְבָּחֵיהֶן בְּשִׁלְמָא לְכִתְיָהֶן:

* Propterea auferetur iniquitas Iacob: & hoc est benedictio eius, cum abstulero eius peccatum, quando posuerint omnes lapides altarium concisos ut puluerem minutum, & non manebunt arbores eorum & idola eorum succensa quasi lucus longe habitans.

* Grex remissus erit sicut grex derelictus: & erit multo tempore in pascua: & ibi requiescent & post multum tempus non erit in ea omne viride.

* Quia exsiccatum est: mulieres venientes ab spectaculo venite: non enim populus est habens intellectum: propterea non miserebitur qui fecit eos, neque qui plasmauit eos non miserebitur.

* Et erit in die illa, concludet Dominus a fossa fluminis usque ad torrentem Aegypti. vos autem congregate filios Israel per unum unum.

* Et erit in die illa, clangent tuba magna, & venient qui perierunt in regione Assyriorum, & qui perierant in Aegypto, & adorabunt Dominum super montem sanctum in Hierusalem.

CAP. XXVIII.

Vae coronæ iniuriæ mercenarij Ephraim flos cadens de gloria super verticem montis pinguis, ebrj sine vino.

* Ecce fortis & durus furor Domini sicut grando quæ defertur, non habens umbraculum violentia decedens: sicut aquæ multa multitudo trahens regionem: in terra faciet requiem manibus.

* Et pedibus conculcabitur corona iniuriæ, mercenarij Ephraim.

* Et erit flos cadens de spe gloriæ in summitate montis excelsi, sicut præcox ficus: videns eam priusquam in manum eam capiat, & uolet illam deuorare.

* Die illa erit Dominus Sabaoth corona spei ornata gloria, relicto meo populo.

* Et derelinquetur in spiritu iudicij super iudicium, & fortitudinem prohibentium interficere.

* διὰ τοῦτο ἀφαιρεθή(ε) ἡ ἀνομία ἰακώβ· καὶ τοῦτο ἔστιν ἡ εὐλογία αὐτοῦ· ὅταν ἀφέλωμαι αὐτὸν τὴν ἀμαρτίαν, ὅταν θάσῃ πάντας τοὺς λίθους τῶν βωμῶν καὶ κατακομῶν αὐτοῦ ὡς κονίαν λεπτήν, & ἐμὴ μὴ τὰ δένδρα αὐτῶν & τὰ εἰδωλά αὐτῶν ἐκκεκαυμένα ὥσπερ θρυμὸς μακρὸν τὸ κατεκείμενον.

* ποιμνιον δειμνιον ἔσται ὡς ποιμνιον κατὰ λελεμνιον· & ἔσται πολὺ χρόνον εἰς βόσκημα, καὶ ἐκεῖ θνήσκουσιν, καὶ μὴ πολὺ χρόνον ὅτι ἔσται ἐν αὐτῇ πᾶσι χλωρόν.

* διὰ τὸ ξηρανθῆναι, γυναῖκες ἐρχόμεναι ἀπὸ θείας δεύτε· & ὁ λαὸς ἔστιν ἔχων σήμερον· διὰ τοῦτο ἐμὴ οἰκτερήσῃ ὁ ποιήσας αὐτὰς, & οὐκ ὁ πλάσας αὐτὰς ἐμὴ ἐλεήσει.

* καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, συμφράξει κύριος ἀπὸ τῆς διώρυγος τοῦ ποταμοῦ ἕως ῥινοκέρων· ὑμεῖς δὲ σιωαγετε ὅτι ἡ ἰσραὴλ καὶ ἕνα εἶνα.

* & ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ σαλπιοῦσι τῇ σάλπιγι τῇ μεγάλῃ, & ἡξοῦσιν & ἀπολόμενοι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀσσυρίων, & οἱ ἀπολόμενοι ἐν αἰγύπτῳ, καὶ προσκυλήσουσι τῷ κυρίῳ Ἰσραὴλ τὸ ὄρθον ἐν ἱερουσαλήμ.

καὶ.

* Οὐαὶ τῷ σεφθῶν τὸ ὕβρεως & μισῶν τὸ ἐφραῖμ, τὸ δὴ τὸ ἐκπεσόν τὸ δόξης Ἰσραὴλ τὸ κορυφῆς τοῦ ὄρους τοῦ παχέος, οἱ μεθύοντες ὀίνῳ.

* ἰδὲ ἰχυρὸς & σκληρὸς ὁ θυμὸς κυρίου ὡς χάλαζα καὶ ταφερμυρὴ ὅτι ἔχουσα σκέπῃ βία καὶ ταφερμυρῇ, ὡς ὕδατος πολὺ πληθύνει σύρον χώραν ἐν τῇ γῇ ποιήσει ἀνάπαντι ταῖς χερσὶ.

* καὶ τοῖς ποσὶ καταπατήσ(ε) ὁ σέφανος τὸ ὕβρεως, & μισῶν τὸ ἐφραῖμ.

* καὶ ἔσται τὸ ἄνθος τὸ ἐκπεσόν τὸ ἐλπίδος τὸ δόξης ἐπ' ἄκρου τοῦ ὄρους τοῦ ὑψηλοῦ, ὡς περὶ ὄροσμος σύκου· ὁ ἰδὼν αὐτὸ, πρὶν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβεῖν, θελήσει αὐτὸ κατεπιεῖν.

* τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται κύριος σαβωθ ὁ σέφανος τῆς ἐλπίδος ὁ πλακεὶς τὸ δόξης, τὸ κατὰ λειφθέν μου λαῶ.

* καὶ κατὰ λειφθή(ε) ἐν πνύματι κρίσεως Ἰσραὴλ κρίσιν, καὶ ἰχμὺ κωλύοντων ἀνελθῖν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Propterea in hoc dimittentur peccata domus Iacob: & hæc fuit præuaticatio omnium operum eorum, & peccatorum eorum; cum posuerint omnes lapides altaris quasi lapides gypsi dispersos: non stabunt luci & delubra. Quoniam ciuitas quæ erat munita, sola manebit, & erit instabilis, & derelicta quasi desertum: illam expugnabunt iusti, & diripient substantiam eius, & consument exercitum eius ne ultra crescant. Diminuentur exercitus eius; confundentur in operibus suis, & conterentur: mulieres venientes in domum deorum suorum, docebunt eos, quoniam non est populus sapiens. Propterea non miserebitur eorum qui fecit eos; & qui creauit eos, non parcet eis.

* Et erit in tempore illo, proiciantur interfecti coram Domino à ripa fluminis Euphratis, usque ad torrentem Aegypti; & vos applicabimini unus ad alterum filij Israel. Et erit in tempore illo, clangetur in tuba magna, & venient qui captiui ducti sunt in terram in Assyriam, & qui transintrauerunt in terram Aegypti, & adorabunt coram Domino in monte sancto in Hierusalem.

Vae ei qui dat coronam superbo & insipienti principi Israel, & qui dat mitram impijs domus sanctuarij laudis eius, qui erant in capite vallis pinguißimæ contracti à vino. Ecce quàm terribilia & fortia veniunt à facie Domini: sicut impetus grandinis, sicut turbo venti, sicut impetus aquarum fortium inundantium, quando venient contra eos populi, & transferent eos de terra sua, in terram aliam, propter peccata quæ sunt in manibus eorum. Pedibus conculcabitur corona superbiæ insipientis principis Israel. Qui autem dederit mitram impijs domus sanctuarij laudabilis eius, quæ est in vertice vallis pinguißimæ; erit sicut præcox ficus ante æstatem: quam quicumque viderit, statim deglutiet, cum sit in manu sua. In tempore illo erit Christus Domini exercituum in coronam gaudij, & in diadema laudis residuo populi sui.

* Et in verbum veritatis ei qui iudicat; & habitantibus in domibus iudicij, ut iudicent iudicium verum, & ut det victoriam egredientibus ad bellum, & ut reducat eos in pacem in domum suam.

* Hi enim vino decepti sunt, errauerunt propter siceram: sacerdos & propheta exciderunt mente propter vinum. vacillauerunt ab ebrietate sicera; errauerunt. hoc est phasma. maledictio comedet hoc consilium.

* Hoc enim consilium propter auaritiam. cui annunciauimus mala?

* Et cui annunciauimus nuncium? ablati à lacte, & abstracti ab vberibus,

* Tribulationem super tribulationem, expecta spem super spem, adhuc parum, adhuc parum.

* Propter irrisionem labiorum, propter linguam alteram, quia loquentur populo huic,

* Dicentes ei: Hæc requies esurienti, & hæc contritio: & non voluerunt audire.

* Et erit eis sermo Dei, tribulatio super tribulationem, spes super spem, adhuc parum adhuc parum, vt vadant & cadant in retro, & periclitentur & conterantur & capiantur.

* Propter hoc audite verbum Domini viri tribulati, & principes populi huius in Hierusalem.

* Quia dixistis: Fecimus testamentum cum inferno, & cum morte pactum: tempestas irruens si pertransierit, non veniet nobis. posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protegemur.

* Propter hoc sic dicit Dominus: Ecce ego immittam in fundamenta Sion lapidem preciosum, electum, angularem, preciosum in fundamenta eius: & credens in eo non confundetur.

* Et ponam iudicium in spem: at misericordia mea in stateras, & qui credunt frustra mendacio, quia non pertransibit vos tempestas.

* Et non auferet vobis testamentum mortis, & spes vestra quæ ad infernum, non permanebit: tempestas veniens si pertransierit, eritis ei in conculcationem.

7 * ἔτι γὰρ οἶνον πεπλανημένοι εἰσιν. ἐπλανήθησαν διὰ τὸ σίκερα. ἱερεὺς & προφήτης ἐξέστησαν διὰ τὸν οἶνον. ἐσείθησαν ἀπὸ τῆς μέθης τῆς σίκερας, ἐπλανήθησαν. τοῦτο ἐστὶ φᾶσμα. ἀλλ' ἐδέχεται ταύτῃ τὴν βελῶν.

8 * αὐτὴ γὰρ ἡ βελὴ ἐνεκὸν πλεονεξίας. τίνι δὴ ἡ γέλασεν κακᾶ;

9 * καὶ τίνι δὴ ἡ γέλασεν ἀγγέλιος, & ἀπογελασμένοι οἱ ἀπογελασμένοι ἀπὸ γάλακτος & οἱ ἀπεσπασμένοι ἀπὸ μαστοῦ.

10 * θλίψιν ὅτι θλίψιν. προσδέχῃ ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι, ἐπὶ μικρὸν ἐπὶ μικρὸν.

11 * διὰ φανλισμὸν χιλίων διὰ γλώσσης ἐτέρας ὅτι ἀλήθειαι τὰ λαὸν τέτω, λέγοντες αὐτῷ. τοῦτο τὸ δῶμα παύμα τὰ πεινῶν καὶ τοῦτο τὸ σῶμα, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἀκείν.

12 * καὶ ἔσται αὐτοῖς τὸ λόγιον τοῦ θεοῦ, θλίψιν ὅτι θλίψιν, ἐλπίς ἐπ' ἐλπίδι, ἐπὶ μικρὸν ἐπὶ μικρὸν. ἵνα πορευθῶσι καὶ πέσωσιν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ κινδυνώσωσι & συντριβήσωσι καὶ αἰλώσωται.

13 * διὰ τοῦτο ἀκούσατε λόγον κυρίου οἱ ἀδελφοὶ θεοὶ καὶ οἱ ἀρχόντες τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ἱερουσαλὴμ.

14 * ὅτι εἶπατε, ἐποίησαμεν διαθήκην μετὰ τοῦ θανάτου συνθήκην καταιγὶς φερεμένη ἐκ τοῦ παράδεισου, & μὴ ἔλθῃ ἡμῖν. ἐθήκαμεν ψαλμὸν τὴν ἐλπίδα ἡμῶν, καὶ τὰ ψαλμοὶ σκεπαθόμεθα.

15 * διὰ τοῦτο οὕτως λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβαλῶ εἰς τὰ θεμέλια πᾶν λίθον πολυτελὴ ἐκλεκτὸν ἀκρογωνιαίον ὄντιμον εἰς τὰ θεμέλια αὐτῆς. καὶ ὁ πειθὼν ἐπ' αὐτῷ, & μὴ καταιγὶς θῇ.

16 * καὶ θῇ ὡς κρίσις εἰς ἐλπίδα. ἢ ὅτι ἐλεημοσύνη με εἰς σταθμὸν, & οἱ πεποιθότες μάτην ψαλμοὶ. ὅτι & μὴ παρέλθῃ ὑμᾶς καταιγὶς.

17 * καὶ μὴ ἀφελῇ ὑμῶν τὴν διαθήκην τοῦ θανάτου καὶ ἡ ἐλπίς ὑμῶν ἢ πρὸς τὸν ἄδην οὐ μὴ ἐμμένῃ. καταιγὶς φερεμένη ἐκ τοῦ παράδεισου, ἔστω αὐτῇ εἰς καταπάτημα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

7 Hi quoque vino inebriati sunt, & vino veteri confopiti sunt: sacerdos & scriba inebriati sunt vino veteri: precipitati sunt mero, errauerunt à vino veteri, declinauerunt ad cibum suauem; errauerunt iudices eius. Quoniam omnes mensæ eorum plenæ sunt cibo inquinato & sordido: neque est eis locus qui mundus sit à rapina.

8 Cui data est Lex? & cui mandatum est vt intelligeret sapientiam? Nonne domui Israel quæ dilecta est super omnes populos? & amabilis super omnia regna? Quoniam ipsis mandatum est vt operarentur secundum legem, & noluerunt facere quod mandatum est eis. Prophetauerunt prophetae super eos vt conuerterentur, & noluerunt obedire verbis prophetarum: ambulauerunt in voluntate animæ suæ: non desiderauerunt operari secundum legem meam. Sperauerunt quod staret eis cultus idolorum, & non attenderunt cultui domus sanctuarij mei: quasi perpusilla res fuit in oculis eorum domus sanctuarij mei, vt seruirent ibi: quasi parum fuit in oculis eorum esse maiestatem meam ibi.

9 Quoniam in mutatione loquelæ, & in lingua subsannationis irridebant contra prophetas qui prophetabant populo huic. Quibus dicebant prophetae: Hæc est domus sanctuarij, seruite in ea: & hæc est possessio in qua est requies, & noluerunt suscipere disciplinam.

10 Hic est calix vindictæ eorum, pro eo quod transgressi sunt verbum Domini, & pro eo quod mandatum est eis vt facerent secundum legem, & noluerunt facere quod præceptum est eis. Propterea tradentur populis qui nescierunt legem, eo quod ambulauerunt in voluntate animæ suæ, & non desiderauerunt facere voluntatem meam. Propterea sperabunt redemptionem in tempore quo inducam super eos tribulationem, & non erit eis auxilium neque sustentaculum. Et quia erat domus sanctuarij mei modica in oculis eorum, vt seruirent ibi, propterea relinquentur pauci inter populos ad quos transmigrauerunt, vt ambulent & corruant retrorsum, & conterantur & capiantur, & comprehendantur.

11 Propterea suscipite verbum domini viri impij qui dominamini populo huic qui est in Hierusalem, Dixistis enim: Pegimus pactum cum morte, & cum disperdente fecimus pacem. Plaga inimici cum venerit super vos, erit quasi torrens inundans, de qua dixistis: Non veniet super nos, quia posuimus in mendacio spem nostram, & in fallacijs absconditi sumus.

12 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego constituam in Sion regem, regem fortem, potentem & terribilem: corroborabo eum, & confortabo eum, dicit Propheta. Iusti autem qui crediderint hæc, cum venerit tribulatio, non commemouebuntur. Et ponam iudicium forte, propter quod absconditi estis, quasi funiculum ædificij, & iustitiam quasi lapidem perpendiculi. Et succendetur furor meus, propter fiduciam mendaciorum vestrorum, & pro eo quod absconditi estis à facie tribulationis, transferent vos populi.

13 Et irritum fiet pactum vestrum, quod erat cum morte, & pax vestra quæ erat cum disperdente, non stabit. Plaga inimici cum venerit super vos, erit quasi torrens inundans, & eritis ei in conculcationem.

19 * מדי עברו יקח אתכם כי בבקר בבקר יעבר
ביום ובליילה והיה רק זועה הבין שמועה:
20 * כי קצר המצע מה שתרגע והמסכה צרה
כהתכנס:

21 * כי כהר פרצים יקום יהוה בעמק בגבעון
ירגז לעשור מעשהו ור מעשהו ולעבד עבדתו
נכריה עבדתו:

22 * ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כי
כלה ונחרצה שמעתי מאר ארני יהודה צבאות
על כל הארץ:

23 * האזינו ושמעו קולי הקשיבו ושמעו אמרתי:
24 * הכל היום יחרש החרש לזרע יפתח וישדר
25 * אדמתו: * הלוא אם שנה פגיה והפיץ
קצח וכמן יזרק ושם חטה שורה ושערה נסמן
ובסמך גבלתו:

26 * ויסרו למשפט אלהיו יורגו:
27 * כי לא בחרוץ יודש קצח ואופן עגלה על-
כמן יוסב כי במטה יחבט קצח וכמן בשבט:

28 * לחם יודק כי לא לנצח אדוש ירושנו והמם
גלגל עגלתו ופרשיו לא ידקנו:
29 * גם זאת מעם יהוה צבאות יצאה הפלג
עצה הנדיל תושביו:

כט

1 * הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד ספו
שנה על שנה חגים ינקפו:
2 * והציקותי לאריאל והיתה תאניה ואניה
והיתה לי באריאל:
3 * וחגיתי בדור עליך וצרתי עליך מצב והקימתי
עליך מצור:

19 * Quandocunq; pertransierit, tollet vos, quoniam inanè diluculo pertransibit in die & in nocte, & tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui.

20 * Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decadat, & pallium breue vtrunq; operire non potest.

21 * Sicut enim in monte diuisionum stabit Dominus, sic in valle quæ est in Gabaon, irascetur ut faciat opus suum, alienum est opus eius, ut operetur opus suum. peregrinum est opus eius ab eo.

22 * Et nunc nolite illudere, ne fortè constringantur vincula vestra. Consumationem enim & abbreviationem audiui à Domino Deo exercituum super vniuersam

23 terram. * Auribus percipite & audite vocem meam, attendite & audite eloquium

24 meum. * Nunquid tota die arabit arans ut ferat, proscindet & fartiet humum suam?

25 * Nonne cum adæquauerit faciem eius, feret git, & cuminum sparget, & ponet triticum per ordinem, & ordeum & milium, & viciam in finibus suis?

26 * Et erudiet illum in iudicio, Deus suus docebit illum. * Non enim in ferris triturabitur git, nec rota plaustræ super cuminum circuibit, sed in virga excutietur git, & cuminum in baculo.

28 * Panis autem comminuetur. verum non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plaustræ, nec ungulis suis comminuet eum.

29 * Et hoc à Domino Deo exercituum exiuit, ut mirabile faceret consilium, & magnificaret iustitiam.

CAP. XXIX.

1 * Væ Ariel Ariel, ciuitas quam expugnavit David. Additus est annus ad annum, solemnitates evolutæ sunt.

2 * Et circumvallabo Ariel, & erit tristis & mœrens, & erit mihi quasi Ariel.

3 * Et circundabo quasi sphæram in circuitu tuo, & iaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obsidionem tuam.

תרגום יונתן

19 בזמן מעדוהו יגלי יתכונ ארי בצפר בצפר יעדי בימם ובליילי ויהי עד לא ימטו זמן לוטא תסחכלת במלי נביא: 20 ארי יתקצר חיליהו משעבוד תקיף ושלטון מעיק יסגי מרוא: 21 ארי במא דזעטוריא כד אחגלי יקרא דיני ביומי עזיהו מלכא ובנסין דעבד יי ליהושע במישר גבעון לאחפרעא מרשיעא דעברו על מימרה כויתחלי לאחפרעא מדעבדיו עובדיו נכראין עובדיהו ומפלחין פלחן טעומא פלחנהו: 22 וכען לא חתרשעון דילמא התקפות אסוריו ארי גמירא ושיצא שבעת מן קדם יי אלהים צבאות על כל יתבי ארעא: 23 אסר נביא אציהו ושמעו קלי אפתנו וקבלו למימרי: 24 בכל ערן מתנבן נביא לאלפא מאים יתפתחן אדני חייבא ויקבלון אלפן: 25 הלא אם ישוון בית ישראל אפיהו למעבד אוריתא אחוב ואכנש יתהוון מביני עממיא דאנת סבדרין ביניהוון הא פקצחא וככמונא דמזוריק ויקרב יתהוון ורענן ורענן לשבטיהוון הא כורעי חטין על לגנין ושערין על סוכנין וכונתין על תחומין: 26 הא כל אליו להון אלפן דרין דידעונון די אלהנא מחוי להון אורחא דתקנא די יתכן בה: 27 ארי לא במורגי ברזלא מדרכין קצחא וגלגלי אגלתא על כמונא מחורין ארי בחטרא מחבטין קצחא וכמונא במחבטא: 28 ית עבדא מדרכין אף יתה ארי לא לעלמין אדרכא ידרכנה ומבלבל בגלגלי עגלתיה ומפרש ית עבדא ומפרח ית דוקא: 29 אף דא מן קדם יי צבאות נפקת דאחקן עלמא במחשבת דעצה רבתא אסגי וי מדבחא מדבחא דבני בקרתא די שרא בה דוד מן קדם כנישת משורין עובדי בראשית בסגי חכמה: 30 ואעיק לקרתא מדבחא בה והתי צריא וריקניא והתי מקפא קדמי דם קטילין באקפות ואשרי עליך משרון ואבני עליך ברכים ואצבר עליך מליתא:

* Cum pertransierit, tollet vos, manē manē
pertransibit vos, & in nocte erit spes mala, di-
scite audire

* Angustiati: non possumus pugnare, ipsi au-
tem infirmamur ut nos congregemur.

* Sicut mons impiorum consurget, & erit in
valle Gabaon: cum furore faciet opera sua amari-
tudinis opus, at furor eius alienē utetur: &
amaritudo eius aliena.

* Et vos ne letemini, neque confortentur vo-
bis vincula, quia consummatas & abbreviatas
res audiui à Domino Deo Sabaoth, quæ faciet
super omnem terram.

* Auribus percipite & audite vocem meam,
attendite & audite sermones meos.

* Nunquid tota die debet arans arare? aut
semen preparare antequam præparet terram?

* Nonne cum complanauerit eius faciem, tunc
seminat paruum git aut cyminum: & rursum
seminat triticum & ordeum, & far in finibus
tuis?

* Et erudieris iudicio Dei tui, & letaberis.

* Non enim cum duricia mundatur git, ne-
que rota plaustrum circuibit super cyminum, sed vir-
ga excutitur git: at cyminum

* Cum pane comedetur: non enim in æternum
ego irascar vobis, nec vox amaritudinis meæ
conculcabit vos.

* Et hæc à Domino Sabaoth egressa sunt por-
tenta: inite consilium, exaltate vanam consola-
tionem.

CAP. XXIX.

Vae ciuitas Ariel, quam David expugna-
uit: congregate germina annum super an-
num, comedetis enim cum Moab.

* Tribulabo enim Ariel, & erit eius fortitu-
do & diuitiæ mihi, & circumdabo sicut David
super te.

* Et circumdabo in te vallum, & edificabo:
ponam circa te turre.

* ὅτ' αὖ παρέλθῃ, λήψεται ὑμᾶς πρῶτ' πρῶτ' παρε-
λθεται ὑμᾶς, & ἐν νυκτὶ ἔσαι ἐλπίς πονηρῆς· μάθ' ἐπὶ
ἀκέραι

* στενοχωρούμενοι· ἐδιωγόμεθα μάχεσθαι· αὐτοὶ δὲ
ἀδενούμεν τοῖς ἡμᾶς συναχθῆναι.

* ὥσπερ ὁ ὄρεθ' ἀπεβάν' ἀνάσσει· καὶ ἔσαι ἐν τῇ φά-
ραγι γαβαὼν· μὲν θυμὸς ποιήσει τὰ ἔργα αὐτῆς πη-
κρίας ἔργον· ὁ δὲ θυμὸς αὐτῆς ἀλλοτρίως χεῖρ' ἐκείνη, καὶ
ἡ πικρία αὐτῆς ἀλλοτρία.

* καὶ ὑμεῖς μὴ διφραγθεῖτε, μηδὲ ἰχυρῶσθαι ὑμῶν
ὁ δεσμοί. διότι σωτετελεσθῆναι καὶ σωτετελεσθῆναι
πράγματα ἠκούσα ὡσαύτως κυρίου θεοῦ σαβαὼθ αὐτῶν ποιή-
σαι ἵππ' ἅσαν τὴν γλῶσσαν.

* ἐνωτίζεσθε καὶ ἀκέετε τὸ φωνῆς μου, ὡσεύχετε καὶ
ἀκέετε τῶν λόγων μου.

* μὴ ὁλλῶ τὴν ἡμέραν μέλλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριῶν,
ἢ ἀρόθον ὡσεύτοιμάσαι πρὶν ἐργάσασθαι τὴν γλῶσσαν;

* ἐχ' ὅταν ὁμαλίσῃ αὐτῆς τὸ ὡσεύωπον ὅτε ἀσείρει
μικρὸν μελῶδιον ἢ κύμινον· & πάλιν ἀσείρει πύρρον καὶ
κεθλὺν & ζέαν ἐν τοῖς ὁρίοις σου.

* καὶ παιδευθῇ κρίματι θεοῦ σου & διφραγθῇ.

* ἐγὼ μὲν σκληροῦς καθαίρεται μελῶδιον· ἐδὲ
τροχὸς ἀμάξης ἀειάζει ἵππ' ὃ κύμινον, ἀλλὰ ῥάβδῳ
ἐκλινάσκει τὸ μελῶδιον· τὸ δὲ κύμινον

* μὲν ἄρτου βρώθῃσεται· ἐγὼ εἰς τὴν αἰῶνα ἐγὼ ὀρ-
γῶθ' ὁμαί ὑμῶν. ἐδὲ φωνὴ τῆς πικρίας μου κατὰ πα-
τήσιν ὑμῶν.

* & ταῦτα ὡσαύτως κυρίου σαβαὼθ ἐξήλθεν τὰ
τέρματα· ἐκλῶσατε, ὑψώσατε ματαίαν ὡσεύκλησιν.

καθ'.

* Οὐαὶ πόλις Δαυὶδ, ἣν Δαυὶδ ἐπολέμησεν· συνα-
γάγετε γυνήματα ἐνιαυτὸν ἐπ' ἐνιαυτὸν· φάγετε γὰρ
συνώμωβ.

* ἐκθλίψω γὰρ Δαυὶδ· καὶ ἔσαι αὐτῆς ἡ ἰχὺς καὶ ὁ
πλοῦτος ἐμοί· καὶ κυκλώσω ὡς Δαυὶδ ἵππ' ἐπὶ σέ.

* καὶ κυκλώσω εἰς σέ χάρακα· καὶ οἰκοδομήσω, θή-
σω περὶ σέ πύργους.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁹ In tempore transitus sui transmigra faciet vos, quoniam manē diluculo transibit, in die & in nocte: & erit antequam perueniat tem-
pus maledictionis, intelligetis verba prophetarum. ²⁰ Abbreviata est enim virtus eorum, præ seruitute forti, & dominiū tribulantis mul-
tiplicabit subiectionem. ²¹ Quia sicut commoti sunt montes, quando reuelata est gloria Domini in diebus Ozia regis, & in miraculis
quæ fecit Dominus cum Iosue in valle Gabaon, ut vindictam sumeret ab impijs qui transgressi sunt verbū eius: sic reuelabitur ut vindictam
sumat ab his qui operantur opera extranea, & colunt cultum idolorum in cultu suo. ²² Nunc autem ne impiē agatis, ne fortē roborentur
vincula vestra: quia consumationē & consumptionē audiui à facie Dñi Dei exercituum, super omnes habitatores terræ. ²³ Dicit prophe-
ta, Audite & audite vocem meam, aspiciet & attendite verbis meis. ²⁴ In omni tempore prophetant prophetae ad docendum, si fortē
aperiantur aures peccatorum, & suscipiant disciplinam. ²⁵ Vtique si posuerint filij domus Israel faciem suā ut operentur secundum legem,
conuertam & congregabo eos de medio populorum in quibus dispersi sunt; sicut gith & sicut cyminum quæ dispersa sunt: & applicabit
eos per cognationes tribuum suarum, sicut congregantur semina tritici in horrea; & hordeum ad signa, & vicia ad terminos. ²⁶ Ecce
omnia hæc sunt eis doctrina quam scire debent generationes, quibus Deus noster annuntiat viam rectam in qua ambulent. ²⁷ Non enim
in ferro tribulo teritur gith, nec rotæ plaustrum circumducuntur super cyminum, sed in virga excutitur gith, & cyminum baculo excusso-
rio. ²⁸ Frumentum tritatur & ipsum quidem; nec tamen in æternum tritabant tritabant illud, sed permiscetur rotis plaustrum sui: &
tritans separabit frumentum, & ventilabit stipulas. ²⁹ Hoc quoque à facie Domini exercituum exiit, qui aptauit seculum in cogitatio-
ne scientiæ suæ magnæ; multiplicauit opera in principio in multitudine sapientiæ suæ.

CAP. XXIX.

Vae altare, altare quod constructum est in ciuitate in qua mansit David, propter congregationem exercituum, qui congregantur in ea
per singulos annos: solemnitates abolebuntur. ¹ Et tribulabo ciuitatem in qua est altare, & erit deserta & vacua; & erit coram me cir-
cundata sanguine occisorum, sicut circumdatur altare sanguine victimarum sanctificarum in die solemnitatis per circuitum.

¹ Et castrametari faciam contra te castra: & construam super te machinam, & congregabo contra te aggerem.

* וְשַׁפְלִיתָ מֵאֶרֶץ תְּדַבְּרִי וּמֵעֶפֶר תִּשָּׁח אֶמְרֹתֶיךָ
 וְהָיָה כְּאוֹז מֵאֶרֶץ קוֹלֶךָ וּמֵעֶפֶר אֶמְרֹתֶיךָ תִּצְפָּץ;
 * וְהָיָה כְּאִבְקַת דָּק הַמּוֹן זָרִיד וְכִמְץ עֵבֶר הַמּוֹן
 עֲרִיצִים וְהָיָה לִפְתַּע פְּתָאִים;
 * מַעַם יִהְיֶה צְבָאוֹת תִּפְקֹד בְּרָעַם וּבְרָעַשׁ וּקוֹל
 גָּדוֹל סוֹפָה וְסִעָרָה וְלֹהֵב אֵשׁ אוֹכֵלָה;
 * וְהָיָה כְּחֹלוֹם חֲזוֹן לַיְלָה הַמּוֹן כָּל-הַגּוֹיִם
 הַצְבָּאִים עַל-אַרְיֵאל וְכָל-צְבֵי-וָהּ וּמִצְדֹתֶיהָ
 וְהַמְצִיקִים לָהּ;
 * וְהָיָה כְּאִשֵּׁר יִחַלֵּם הָרָעֵב וְהַנֶּה אֹכֵל וְהַקֵּץ
 וְרִיקָה נִפְשׁוֹ וְכְאִשֵּׁר יִחַלֵּם הַצִּמָּא וְהַנֶּה שֹׁתֵה
 וְהַקֵּץ וְהַנֶּה עֵיף וְנִפְשׁוֹ שׁוֹקֵקָה בֵּן יִהְיֶה הַמּוֹן
 כָּל-הַגּוֹיִם הַצְבָּאִים עַל-הָרָצִיוֹן;
 * הַתְמַהֲמְרוּ וְתִמְהוּ הַשִּׁתְעֲשְׂעוּ וְשַׁעֲשְׂבוּ שִׁבְרוּ
 וְלֹא-יִזְנְעוּ וְלֹא שִׁבְרוּ;
 * כִּי-נִסְךְ עֲלֵיכֶם יִהְיֶה רוּחַ תִּרְדֵּמָה וַיַּעֲצֵם אֶת-
 עֵינֵיכֶם אֶת-הַנְּבִיאִים וְאֶת-רָאשֵׁיכֶם הַחֲזִים בְּסָה;
 * וְתִהְיֶה לָכֶם חֲזוֹת הַכֹּל כְּדִבְרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם
 אֲשֶׁר-יִתְּנוּ אֹתוֹ אֶל-יְדֵי הַסֵּפֶר לֵאמֹר קְרֹא-נָא
 זֶה וְאֵמַר לֹא אוֹכֵל כִּי חֲתוּם הוּא;
 * וְנָתַן הַסֵּפֶר עַל-אֶשֶׁר לֹא-יָדַע סֵפֶר לֵאמֹר
 קְרֹא-נָא זֶה וְאֵמַר לֹא יָדַעְתִּי סֵפֶר;
 * וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יֵעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בִּפְנֵי
 וּבְשִׁפְתָיו כִּבְדוֹנִי וּלְבֹו רַחֵק מִמֶּנִּי וְתִהְיֶה יִרְאָתוֹ
 אֹתִי מִצֹּת אֲנָשִׁים מִלְּמֹדָה;
 * לִכֵּן הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת-הָעָם הַזֶּה
 הַפְלֵא וּפְלֵא וְאֶבְדֵּה חֲכָמָה חֲכָמִיו וְבִינָה נְבִנָיו
 תִּסְתָּתֵר; * הוּא הַמַּעֲמִיקִים מִיְּהוּדָה לִסְתֵר
 עֲצָה וְהִירָה בְּמַחֲשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וַיֹּאמְרוּ מִי רֹאנֵנוּ
 וּמִי יִדְעֵנוּ;

* Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum. & erit quasi pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuum mullitabit.
 * Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te, & sicut fauilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te praevaluerunt: eritque repente, confestim.
 A Domino exercituum visitabitur in tonitruo & comotione terrae, & voce magna turbinis & tempestatis, & flamma ignis deuorantis.
 * Et erit sicut somnium visionis nocturnae, multitudo omnium gentium, quae dimicauerunt contra Ariel, & omnes qui militauerunt & obsederunt & praevaluerunt aduersus eam.
 * Et sicut somniat esuriens & comedit, cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius: & sicut somniat sitiens & bibit, & postquam fuerit expergefactus, adhuc sitit, & anima eius vacua est, sic erit multitudo omnium gentium quae dimicauerunt contra montem Sion.
 * Obstupefcite & admiramini, fluctuate, & vacillate, inebriamini, & non a vino; mouemini, & non ab ebrietate:
 * Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis. claudet oculos vestros; prophetas & principes vestros, qui vident visiones, operiet.
 * Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati: quem cum dederint scienti literas, dicent: Lege istum: & respondebit, Non possum; signatus est enim.
 * Et dabitur liber nescienti literas, diceturque ei; Lege: & respondebit; Nescio literas.
 * Et dixit Dominus: Eò quòd appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem eius longè est à me; & timuerunt me mandato hominum & doctrinis.
 * Ideò ecce ego addā vt admirationem faciam populo huic miraculo grandi & stupendo; peribit enim sapientia à sapientibus eius, & intellectus prudentium eius abscondetur.
 * Vae qui profundus estis corde, vt à Dño abscondatis consiliū, quorum sunt in tenebris opera: & dicūt, Quis videt nos, & quis nouit nos?

תרגום יונתן

* וְתִמְאָכִין מֵאֶרֶץ תִּסְלִין וּמֵעֶפֶר תִּנְצָץ מִלֶּךְ וְהָיָה כְּאוֹז מֵאֶרֶץ קוֹלֶךָ וּמֵעֶפֶר אֶתְרֹשָׁא
 * וְהָיָה כְּאִבְקַת דָּקִיק הַמּוֹן מִבְּרִיד וְכִמְץ דְּעִידִי אֶתְרֹשָׁא תִּקְיִין וְיִחִי בְּחִבְיָא אֶתְרֹשָׁא
 * מִן קָדָם יִי צְבָאוֹת תִּפְקֹד בְּרָעַם וּבְרָעַשׁ וּקוֹל סִגְיָא בְּעֵלְעוֹל וּבְרוּחַ וּשְׁלֹחַבִּי אֲשֶׁר דִּמְשִׁיעִי
 * עֲמִמִּיָּא דְּמַתְּכִנְשִׁין עַל קִרְחָא דְּמִדְּבָחָא בֵּהּ וְכָל מִשְׁרִיתָהוֹן וְחִילָהוֹן וְדִמְעִיקִין לֵהּ
 * וְחִסְרָא נִפְשָׁהּ וְכִמְץ דְּחִלִּים צִחִיא וְהָא שְׁתִּי וְשִׁתְעֵר וְהָא מִשְׁלָהִי וְנִפְשִׁיָּהּ מִשְׁלָהִי כֵּן יִהְיֶה הַמּוֹן כָּל עֲמִמִּיָּא דְּמַתְּכִנְשִׁין עַל טוֹרָא דְּצִיּוֹן
 * אֶתְרֹשָׁא שִׁתְעֵר אֶשְׁתִּגִּישׁוּ וְאֶשְׁתִּמְסוּ רוּחַ וְלֹא מִן חֶמֶר טַעוּ וְלֹא מִן עֲתִיק;
 * מִנְּבוֹן יִהְיֶה נְבִיאָה וְיִתְּ מִלְּפִיָּא דְּהוּוּ מִלְּפִין לְכוֹן אֶלְפָּן אֲוִיתָא טַמֵּר;
 * יִתְּנוּ יִתְּנוּ לְדִידָע סֵפֶרָא לְמִימֵר קִרִּי כְּעֵן דִּין וְיִימֵר לִית אֲנָא וְכָל אֲרִי חֲתִים הוּא;
 * דִּין וְיִימֵר לִית אֲנָא יָדַע סֵפֶרָא; וְאֵמַר יִי חֵלֶף דְּאֶתְרַבְּרָב עֲמָא דְּדִין בְּפִימָהוֹן וּבְסִפּוּתָהוֹן מִיָּקִרְיוֹן קִרְיוֹן וְלִבְהוֹן רַחֵיק מִדְּחִלָּהִי
 * וְתִרְדֵּהוֹן וְחִלָּהוֹן קִרְיוֹן כְּתִפְקֹד גְּבִרִין מִלְּפִין;
 * מִחֲכָמִיָּהוֹן וּסְכִלְתָּנוּתָא מִסְכִּלְתָּהוֹן הַטַּמֵּר;
 * לִית דְּחִיּוֹ לָנָא וְלִית דִּידָע בְּעוֹבְדָנָא;

* Et humiliabuntur sermones tui in terram, 4
 & in terram verba tua occident : & erit sicut
 loquentes de terra vox tua ; & usque ad pau-
 mentum vox tua infirmabitur.

* Et erunt sicut pulvis de rota diuitie impio- 5
 rum, & sicut fauilla quæ rapitur multitudo eo-
 rum qui oppresserant te, & erit sicut punctus
 repente

* A Domino Sabaoth ; visitatio enim erit 6
 cum tonitru & commotione & voce magna,
 tempestas valida & flamma ignis deuorans.

* Et erunt sicut insomnians in somnio diuitie 7
 gentium omnium, quicunque militauerunt con-
 tra Ariel, & omnes qui pugnaverunt contra
 Hierusalem, & omnes congregati super eam &
 tribulantes eam.

* Et erunt sicut in somno bibentes & come- 8
 dentes, & cum surrexerint, vanum eorum in-
 somnium : & quemadmodum insomniat sitiens
 & bibens, et cum surrexerit, adhuc sitit, at ani-
 ma eius frustra sperauit : sic erunt diuitie om-
 nium gentium, quotquot militauerunt contra
 montem Sion.

* Deficite, obstupefcite, & inebriamini non à 9
 ficera, neque à vino.

* Quia potauit vos Dominus spiritu com- 10
 punctionis : & claudet oculos eorum & pro-
 phetarum suorum, & principum suorum viden-
 tes abscondita.

* Et erunt vobis omnia verba hæc, sicut ver- 11
 ba libri signati huius, cuiusque dederit illum ho-
 mini scienti literas, dicentes : Lege ista : & dicet,
 Non possum legere, signatus est enim.

* Et dabitur liber iste in manus hominis non 12
 scientis literas, & dicet ei, Lege hoc : & dicet,
 Non scio literas. * Et ait Dominus, Appropin- 13
 quat mihi populus iste ore suo, labijs honorat me,
 at cor eorum longè abest à me ; frustra autem co-
 lunt me, docetes præcepta hominū & doctrinas.

* Propterea ecce ego addam vt transferam po- 14
 pulum istum, & transferam eos, & perdam sa-
 pientiam sapientum & intellectum prudentium
 abscondam. * Væ profundum consilium facientes 15
 & non per Dominum : væ in abscondito consi-
 lium facientes, & erūt in tenebris opera eorum :
 et dicent, Quis nos vidit? & quis nos cognoscet?

* & πενωθή(εν) οἱ λόγοι σου εἰς τὴν γῆν, καὶ εἰς τὴν 4
 γῆν οἱ λόγοι σου δύ(εν), & ἔσαι ὡς οἱ φωνούντες ἐκ τῆς γῆς
 ἢ φωνὴ σου. & ὡς τὸ ἔδαφος ἢ φωνὴ σου ἀδυνατήσει.

* καὶ ἔσαι ὡς κοινοὶ τὸς ἀπὸ τρυγχοῦ οἱ πλοῦτοὶ τῶν ἀσε- 5
 βῶν, καὶ ὡς χυνοὶς φερόμενος πλῆθος τῶν ἐλπιζόντων
 σε, & ἔσαι ὡς στιγμὴ ἀδραχῆμα

* ἀπὸ κυρίου σαβαώθ. Ἐπισκοπὴ γὰρ ἔσαι καὶ βροχί- 6
 τῆς & σεισμὸς & φωνὴς μεγάλης, καταγίς φερομένη
 καὶ φλόξ πυρὸς κατεδίονσα.

* καὶ ἔσαι ὡς ὁ ἐνυπνιαζόμενος ἐν ὕπνῳ οἱ πλοῦτοί 7
 τῶν ἐθνῶν πάντων, οἱ ἐπεσεσθάνουσιν ἐπὶ δρεῖλ. & πλώ-
 τες οἱ στρατοὶ ἀμύητοι ἐπὶ ἱερυσάλημ, καὶ πάντες οἱ
 συνηγμένοι ἐπ' αὐτῇ & οἱ ἐλπίοντες αὐτῇ.

* & ἔ(εν) ὡς οἱ ἐν ὕπνῳ πίνοντες & ἐδίοντες & ἔξανα- 8
 σθέντων, μάταιον αὐτῶν τὸ ἐνυπνιον. & ὃν τρέπον ἐνυπνια-
 ζ(ε) ὁ διψῶν καὶ πίνων, & ἔξανασας ἐπὶ διψῶ. ἢ ὃ ψυχὴ
 αὐτῆς εἰς κενὸν ἤλπισεν, ἕως ἔσαι ὁ πλοῦτος πάντων
 τῶν ἐθνῶν, οἱ ἐπεσεσθάνουσιν ἐπὶ τὸ ὄρ(ον) σιών.

* ἐκλύθητε ἐκστῆτε & κραυγαλήσατε ὅτι ἀπὸ σίκερα, 9
 & ἀπὸ οἴνου. * ὅτι πεπότικεν ὑμᾶς κύριος πινύματι καὶ

ταύξει. & καμύσει ὅτι ὀφθαλμοὶ αὐτῶν & τῶν περ- 10
 φητῶν αὐτῶν & τῶν δρεχόντων αὐτῶν οἱ ὁράντες τὰ κρυ-

πτά. * & ἔ(εν) ὑμῖν πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ὡς οἱ λό- 11
 γοὶ τοῦ βιβλίου τοῦ ἐσφραγισμένου τούτου, ὃ ἐδὸν δώσιν
 αὐτὸν ἀνθρώπῳ ἵνα σαμάρω γράμματα, λέγοντες· ἀνά-
 γνωθι ταῦτα. & ἐρεῖ, & διδάμα ἀναγνώσας, ἐσφραγι-

σαι γὰρ. * & δοθή(ε) τὸ βιβλίον τούτο εἰς χεῖρας ἀν- 12
 θρώπου μὴ ἵσταμένου γράμματα, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἀνά-
 γνωθι τούτο, καὶ ἐρεῖ, ὅτι ἵσταμαι γράμματα.

* καὶ εἶπε κύριος, ἐγείζεις μοι ὁ λαὸς ὅτι σόματι 13
 αὐτῶν, τοῖς χεῖλεσι πηρώσας με· ἢ ὃ καρδίᾳ αὐτῶν πόρρω
 ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην γὰρ σέβονται με, διδάσκοντες
 ἐντάλματα ἀνθρώπων & διδασκαλίαν.

* διὰ τοῦτο ἰδὲ ἐγὼ περσθήσω & μεταθεῖναι τὸν λαὸν ἐ- 14
 τὸν & μεταθήσω αὐτὸς. & ἀπολῶ τὴν θφίαν τῶν θφῶν,

& τὴν σιώνεσιν τῶν συνετῶν κρύψω. * καὶ βαθεῖαν ἐκ- 15
 λῶ ποιοῦντες καὶ ἐκ διὰ κυρίας· καὶ οἱ ἐν κρυφῇ βουλή
 ποιοῦντες, & ἔσαι ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ ἐργῶσι, τίς
 ἡμᾶς ἐώρακεν ; & τίς ἡμᾶς γνώ(ε) ;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et humiliaberis, de terra loqueris, & de puluere garriet eloquium tuum; & erit quasi pythons de terra vox tua, & de puluere verba tua mustabunt.

* Et erit sicut fauilla tenuis multitudo dispergentium te; & sicut stipula quæ transiit, tumultus fortium; & erit repente tumultus.

* A facie Domini exercituum præcipietur in tonitruo, & in commotione, & voce grandi, in tempestate & vento, & flamma ignis consumentis.

* Et erit quasi somnium cogitationis nocturnæ, multitudo omnium populorum, qui congregati sunt contra ciuitatem, in qua est altare; & omnia castra eorum, & exercitus eorum, & qui tribulant eam.

* Et erit sicut somniat esuriens, & ecce comedit; & cum fuerit expergefactus, vacua est anima eius; & sicut somniat sitiens, & ecce bibit; & expergiscitur, & ecce lassus est, anima quoque eius lassâ est: sic erit multitudo omnium populorum, qui congregantur contra montem Sion.

* Obstupefcite, admiramini, terremini & admiramini; inebriamini, & non à vino; aberrate, & non à sicera.

* Quoniam immisit in vos Dominus spiritum erroris: & abscondit à vobis Prophetas & scribas: doctores quoque, qui docebant vos doctrinam Legis, abscondit.

* Et facta est vobis omnis prophetia sicut verba libri signati; quem cum dederint scienti librum, dicentes; Lege nunc istum: & dicet; Non possum; quia signatus est.

* Et dabitur liber nescienti librum, dicentes; Lege nunc istum: & dicet; Nescio librum.

* Et dixit Dominus, Pro eo quod magnificatus est populus iste in ore suo; & in labijs suis honorificant me; cor autem eorum longè est à timore mei, & fuit timor eorum coram me, iuxta mandatum vitorum docentium.

* Propterea ecce ego adiciam, vt percutiam populum hunc percussionibus mirabilibus; & peribit sapientia à sapientibus eorum, & prudentia prudentium eorum abscondetur.

* Væ qui putant abscondere consilium à facie Domini, & sunt quasi in tenebris opera eorum; & dicunt, Non est qui videat nos, neque qui sciat opera nostra.

* הַפְּכֶכֶם אִם--כְּחֶמֶר הַיֵּצֵד יִחְשַׁב בִּי--יֹאמֶר
מַעֲשֵׂהוּ לַעֲשֹׂהוּ לֹא עָשִׂי וַיֵּצֵר אִמֶּר לִיּוֹצְרוֹ לֹא
הִבִּין: * הֲלוֹא-עוֹד מַעֲט מִזֶּעַר וְשָׁב לִבְנוֹן לְכַרְמֶל
וְהַכְרַמֶּל לִיעֵר יִחְשַׁב:

* וְשָׁמְעוּ בַיּוֹם--הַהוּא הַחֲרָשִׁים דְּבַר־סֵפֶר
וּמֵאֵפֶל וּמִהֶשֶׁךְ עֵינֵי עוֹרִים תִּרְאֶינָה:

* וַיִּסְפּוּ עָנוּיִם בִּיהוָה שִׁמְחָה וְאֲבִיוֹנֵי אֶרֶץ
בְּקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל יִגִּילוּ:

* בִּי-אֶפֶס עָרִיץ וְכָל־הוּ לֵץ וְנִכְרָתוּ כָל-שִׁקְרֵי
אָוֶן: * מַחֲטִיאֵי אֶרֶץ בְּדָבָר וּלְמוֹכִיחַ בְּשַׁעַר
יִקְשּׁוּן וַיִּטּוּ בְּתֵהוּ צְדִיק:

* לִכֵּן כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר
פָּדָה אֶת-אֲבֹרָהֶם לֹא-עֲתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא
עֲתָה פָנָיו יִחְוָרוּ:

* כִּי בָּרְאוּתוֹ יִלְדֵי מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּקֶרְבוֹ יִקְדִּישׁוּ
שְׁמִי וְהַקְדִּישׁוּ אֶת-קֹדֶשׁ יַעֲקֹב וְאֶת-אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ:

* וַיִּדְעוּ תַעֲיֵי רוּחַ בִּינָה וְרוֹנְגִּים יִלְמְדוּ-לָקַח:

ל

* הֵיוּ בָנִים סוֹרְרִים נֶאֱמַר יְהוָה לַעֲשׂוֹת
עֲצָה וְלֹא מִנִּי וּלְנֶסֶךְ מִסִּכָּה וְלֹא רוּחִי לְמַעַן סִפּוֹת
חֲטָאתָ עַל-חֲטָאתָ:

* הַהֹלְכִים לָרֶדֶת מִצְרַיִם וְפִי לֹא שָׁאַל לַעֲוֹן
בְּמַעֲוֹ פְרַעֲרָה וּלְחִסּוֹת בְּצֹל מִצְרַיִם:

* וְהָיָה לָכֶם מַעֲוֹ פְרַעֲרָה לְבִשֶׁת וְהַחֲסוֹת
בְּצֹל-מִצְרַיִם לְכִלְמָה:

* כִּי הָיוּ בְּצֹעַן שְׂרִיו וּמִלֵּאבִיו חָגַם יִגִּיעוּ:

* כָּל הַבָּאִישׁ עַל-עַם לֹא-יִוְעִילוּ לָמוֹ לֹא לַעֲוֹן
וְלֹא לְהוֹעִיל כִּי לְבִשֶׁת וְגַם לְהַרְפֶּה:

16 * Peruersa est hæc vestra cogitatio, quasi
si lutum contra figulum cogitet & dicat
opus factori suo, Non fecisti me: & figmen-
tum dicat fictori suo, Non intelligis.

17 * Nonne adhuc in modico & in breui
conuertetur Libanus in Chermel, & Cher-
mel in faltum reputabitur? * Et audient
in die illa surdi verba libri, & de tenebris,
& caligine oculi cæcorum videbunt.

19 * Et addent mites in Domino lætitiā,
& pauperes homines in sancto Israel exul-
tabunt.

20 * Quoniam defecit qui praualebat, con-
summatum est illufor, & succisi sunt om-
nes qui vigilabant super iniquitatem.

21 * Qui peccare faciebāt homines in ver-
bo, & arguentem in porta supplantabant,
& declinauerunt frustra à iusto.

22 * Propter hoc hæc dicit Dominus ad do-
mum Iacob, qui redemit Abraam, Non
modò confundetur Iacob, nec modò vul-
tus eius erubescet.

23 * Sed cūm viderit filios suos opera ma-
nuum mearum in medio sui sanctifican-
tes nomen meum, & sanctificabunt san-
ctum Iacob, & Deum Israel prædicabunt.

24 * Et scient errantes spiritu intellectum,
& mussitatores discent legem.

CAP. XXX.

1 VÆ filij desertores, dicit Dominus: vt fa-
ceretis consilium, & non ex me: & or-
diremini telam, & non per spiritum meū:
vt adderetis peccatum super peccatum.

2 * Qui ambulatis vt descendatis in Ægy-
ptum, & os meum non interrogastis, spe-
rantes auxilium in fortitudine Pharaonis,
& habentes fiduciam in vmbra Ægypti.

3 * Et erit vobis fortitudo Pharaonis in
confusionem, & fiducia vimbæ Ægypti in
ignominiam.

4 * Ierant enim in Taphnis principes tui,
& nuncij tui vsque ad Thanis peruenerūt.

5 * Omnes confusi sunt super populo qui
eis prodesse non potuit. non fuerunt in
auxilium & iu aliquam vtilitatem, sed in
confusionem & in opprobrium.

תרגום יונתן

16 חֲלֻמְהֶם עֹבְרִיכֹן אַחֲזָן בְּעֵץ הָאֵם דְּשִׁינָא בְּיַד פְּחָרָא בִּן אַחֲזָן חֲשִׁיבִין קְדָמִי חֲאָפְשֵׁר דִּימֶר שִׁינָא לַעֲבֹדָה לֹא עֲבַדְתִּי וְכִרְיָתָא דְחִימֶר
לְכִרְיָתָא לֹא חֲכָמָתָא לִי: 17 הֲלֹא עוֹד צִבְחָר מִזֶּעַר וַיְתוּבוֹן לִבְנוֹן לְמַהֲוִי בְּכַרְמֶלָא וּבְכַרְמֶלָא קְרוֹיִן סְגִיָאִין יִחֲבִי: 18 וַיִּשְׁמְעוּן בְּעֵדְנָא

דְּהָיָא דְכַחֲרִישִׁין מִלִּי סֵפֶר וּמִקְבֵּל וּמִחֲשׁוֹן עֵינֵי סִמֵּן יִחֲזֹן: 19 וַיִּסְפּוּן מִקְבְּלֵי עוֹלָמָן כְּמִימְרָא דִּי חֲדָא וְחֲשִׁיכֵי בְנֵי אֲנָשָׁא כְּמִימֶר
קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל יִבְעוּן: 20 אֲרִי סָף מַעֲיָקָא וְאַשְׁחַצִּי בְּזוּא וְסָפּוּ כָל דְּתָוּ מִשְׁחָרִין לְמִינִם: 21 מַחֲבִיבִין בְּנֵי אֲנָשָׁא כְּמִלְיָהוֹן וְלְמוֹכִיחַ

לְחֹזֶן כְּחֶרֶף אֲוִרְיָתָא בְּעֵץ לֵה תְקַלָּא וְאַסְטִיּוֹ בְּשִׁקְרָא דִּין וְכִפְּאִין: 22 בְּכֹן כְּדִנָּן אִמֶּר יְיָ עַל רַבִּיחַ יַעֲקֹב דְּפָרְקִיחַ אֲבֹרָהֶם לֹא מִפְּעֹן
יְבָרְחוּן דְּבִית יַעֲקֹב וְלֹא מִפְּעֹן אֲפִיהוֹן יִשְׁחָנוּן: 23 אֲרִי כְּמַחְזֹהֵי גְבוּרָתָא דְּאֶפְרַיִם לְבִנְהוּי טְבוּתָא אֲבֹרָהֶם לְזִרְעָה בְּחֶרֶף עַל אֲרַעְהוֹן כְּנִיָּהוֹן

יִקְדִּישׁוּן שְׁמִי וַיִּמְרוּן קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל וְעַל אֱלֹהֵי דִישְׂרָאֵל יִמְרוּן תְּקִיף: 24 וַיִּדְעוּן דִּלְאָא אֲלָפוֹ רוּחַ דְּסִכְלָתָנוּ וְדִתָּנוּ אִמְרוּן לִית כָּל
אִרְזֵי יִקְבִּלֹת אֲלָפוֹ:

וַיִּבְנִי מְרוֹדָא אִמֶּר יְיָ לְמַעַבְדַּר עֲצָה וְלֹא מִמִּימְרֵי וְלֹא חֲמִלָא מִלֵּךְ וְלֹא שְׂאֵלִין בְּנִבְיֵי דִי לֹא סִפְּא חֲזִיבִין עַל חֲזִיבֵי נִפְשָׁהוֹן:
2 דְּאִזְלִין לְמַחֲלֵי מִצְרַיִם וּבְכַחֲמֵי נְבִיאֵי לֹא שְׂאֵלֹו לְאַתְקָפָא בְּחֻקֵּי פְרַעֲרָה וְלֹא תַרְחֻצָא בְּטִלֵּל מִצְרַיִם: 3 וַיְהִי לְכוֹן חֻקֵּי פְרַעֲרָה לְבִהִיָּתָא

וְאַתְרַחֲצָנָא בְּטִלֵּל מִצְרַיִם לְאַתְקָנֵי: 4 אֲרִי הָיוּ בְּטִיָּאִים רַבְרְבוּתֵי וְאַגְדוּתֵי עַד חֲחֻפְּנִים מִטּוֹ: 5 כִּלְהוֹן אֲזִלִּין לְמַבְחָח לִית עֲפָא
דִּלְאָא יִהְיוּן לְחֹזֶן לֹא לְמַעֲדִיר וְלֹא לְתַנְאָה אֲרִי לְבִהִיָּתָא וְאַף לְחִסְדִּין:

* Aut que nos facimus, nonne ut lutum figuli reputabimini? nunquid dicet figmentum figtori, Non tu me plasmasti? aut factura factori, Non sapienter me fecisti?

* Non adhuc parum, & transferetur Libanus quasi mons Chermel, & mons Chermel in syluam reputabitur?

* Et audient in die illa surdi verba libri: & qui in tenebris, & qui in nebula, oculi cecorum videbunt.

* Et exultabunt mendici propter Dominum in letitia: & spe destituti homines, implebuntur letitia.

* Defecit iniquus, & perit superbus, & exterminati sunt iniqui agentes pro malitia:

* Et facientes peccare homines in verbo. omnes autem arguentes in portis, offensionem ponent, & obliquauerunt in iniquis iustum.

* Propter hoc hæc dicit Dominus super domum Iacob quam separauit ex Abraam: Nō modo confundetur Iacob, neque nunc faciem mutabit Israel.

* Sed cum viderint filios suos opera mea, propter me sanctificabunt nomen meum, & sanctificabunt sanctum Iacob, & Deum Israel timebunt.

* Et scient spiritu errantes intelligentiam: atque mustitatores discent obedire, & lingua balbiantes discent loqui pacem.

CAP. XXX.

Vae filij apostatae, hæc dicit Dominus, & fecistis consilium, non per me, & pactum, non per spiritum meum, addere peccata super peccata:

* Euntes descendere in Aegyptum, me autem non interrogauerunt, ut auxilium acciperent à Pharaone, & ut protegerentur ab Aegyptiis.

* Erit enim vobis protectio Pharaonis in confusione, & confidentibus in Aegypto opprobrium.

* Quia sunt in Tanis principes nuncij mali.

* Frustra laborabunt ad populum, qui non proderit eis, neque in auxilium, neque in utilitatem, sed in confusione & opprobrium.

16 * ἢ ἂν ἡμεῖς ποιούμεν, ἔχως ὁ πηλὸς τοῦ κεραμέως λογισθήσεται; μὴ ἔρει τὸ πλάσμα τὰ πλάσαντι, & σὺ με ἐπλάσας; ἢ τὸ ποίημα τῷ ποιήσαντι, & συνετάς με ἐποίησας;

17 * ὁκέτι μικρὸν & μετὰ θῆ(ε) ὁ λίβανος ὡς τὸ ὄρεος τὸ χερμέλ· καὶ τὸ ὄρεος τὸ χερμέλ εἰς ὄρυμόν λογισθή(ε)·

18 * καὶ ἀκρό(ε) ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κωφοὶ λόγοις βιβλίου· καὶ ἐν τῷ σκότει & ἐν τῇ ὁμίχλῃ, ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ὄψον(ε).

19 * καὶ ἀγαλλιά(ε) οἱ πτωχοὶ διὰ κύριον ἐν διφροσύνῃ, & ἀπηλπισμένοι τῶν ἀνθρώπων ἐμπλησθήσονται διφροσύνης.

20 * ἐξέλιπεν ἄνθρωπος καὶ ἀπώλετο ὑπερήφανος· & ἐξωλόθρηθησαν οἱ ἀνομοῦντες ἐπὶ κακίᾳ.

21 * καὶ οἱ ποιούντες ἁμαρτίαν ἀνθρώποις ἐν λόγῳ· πῶς τὰς ὁδοὺς ἐλέγχοντες ἐν πύλαις πρὸς κομμάτι θύσουσι· καὶ ἐπ' ἀγίασαν ἐπ' ἀδίκους δίκαιον.

22 * διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος· ἐπὶ τὸν οἶκόν· ἰακώβ ὃν ἀφώρεσεν ἐξ ἀβραάμ· & νῦν αἰχμωθή(ε) ἰακώβ, & δὲ νῦν τὸ πρὸς ὥπον μετὰ βαλεῖ ἰσραήλ.

23 * ἀλλ' ὅταν ἴδωσι τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ ἔργα μου, δι' ἐμὲ ἀγιάσουσι τὸ ὄνομά μου· & ἀγιάσουσι τὸν ἄγιον ἰακώβ· & τὸν θεὸν τοῦ ἰσραὴλ φοβηθήσονται.

24 * καὶ γνώσονται οἱ τῷ πνύματι πλανώμενοι· σιύεσιν· οἱ δὲ γογγύζοντες μαθήσονται ὑπακούειν· καὶ αἰγλάσονται· αἱ ψελλίζουσαι μαθήσονται λαλεῖν εἰς ἐλέω.

Ἄ·

25 * Οὐαὶ τέκνα· ὅπως αὐταὶ τάδε λέγει κύριος· & ἐποίησατε βουλήν· ἐδίεμόδ, & συνθήκην· & διὰ τοῦ πνύματος μου πρὸς εἶναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίας,

26 * οἱ πορβούμενοι κατεβῆναι εἰς αἴγυπτον· ἐμέ δὲ οὐκ ἐπρώτισαν τοῦ βοηθεῖν· ὑπὸ φαραώ, & συνεπαδιδῶναι ὑπὸ αἰγυπτίων.

27 * ἔσαι ᾧ ὑμῶν ἡ σκέπη φαραώ εἰς αἰχμύλῳ, καὶ τοῖς πεποιθόσι ἐπ' αἴγυπτον ὄνειδος.

28 * ὅτι εἰσὶν ἐν ταῖς δόχησι τοῖς ἀγγελοῖς πονηροί.

29 * μάτῳ κοπιάσουσι πρὸς λαόν, ὃς οὐκ ὠφελήσει αὐτούς, ἔτε εἰς βοήθειαν· ἔτε εἰς ὠφέλειαν, ἀλλ' εἰς αἰχμύλῳ καὶ ὄνειδος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

16 Nunquid peruertere queritis opera vestra? ecce sicut lutum in manu figuli, sic estis reputati coram me. Nunquid possibile est ut dicat lutum factori suo, Non fecisti me? aut creaturam dicere creatori suo, Non intelligis me? 17 Ecce adhuc modicum paululum, & vertetur Libanus, ut sit sicut Carmelus, & Carmelus ciuitatibus multis habitabitur. 18 Et audient in tempore illo qui sunt sicut surdi, verba libri; & de tenebris & caligine oculi cecorum videbunt.

19 Et addent qui iniuriam passi sunt, gaudium in verbo Domini, & pauperes filiorum hominum in verbo sancti Israel exultabunt. 20 Quia finitus est tribulator, & consumptus est depredator, qui condemnant filios hominum in verbis suis; & ei qui corripit eos in porta, verbis legis querunt offensiculum; & peruerterunt in falsitate iudicium innocentium. 21 Propterea hæc dicit Dominus super domum Iacob, qui redemit Abraham: Deinceps non confundetur domus Iacob, nec posthac facies eius mutabuntur.

22 Sed cum viderit magnalia quæ faciam filiis suis, & benignitatem quam promisi Abraham & semini eius post eum, super terram suam, filij sui sanctificabunt nomen meum: & dicent, Sanctus est sanctissimus Iacob: & Deum Israel dicent fortissimum. 23 Et scient qui non didicerunt spiritum intellectus; & qui dicebant, Nihil sunt omnia hæc, suscipient disciplinam.

24 CAP. XXX. Qui vadunt ut descendant in Aegyptum, & verba prophetarum meorum non interrogauerunt, & ut roborentur in fortitudine Parhonis, & ut confidant in vmbra Aegypti. 25 Et erit vobis robur Parhonis in confusione; & confidentia in vmbra Aegypti, in ignominiam. 26 Quia fuerunt in Tanes principes eius, & nuncij eius usque ad Taphnes peruenerunt. 27 Omnes ambulant in confusione, ad populum qui non proderit eis, nec in auxilium neque in utilitatem, sed in confusione & in opprobria.

* משא בהמות נגב בארץ צור וצוקה לבינה
 * וליש מהם אפער ושרף מעופף ישאו על--
 * כתף עזרים חיליהם ועל דבשר גמלים
 * אוצרותם על-עם לא יועילו:
 * ומצרים הכל וריק יעזרו לכן קראתי לזאת
 * רהב הם שברו:
 * * עתה בוא כתבה על-לוח אתם ועל-ספר חקקה
 * ותהי ליום אחרון לעד עד-עולם:
 * * כי עם מרי הוא בנים כחשים בנים לא-
 * אבו שמוע תורת יהוה:
 * * אשר אמרו לראים לא תראו ולחזים לא-
 * תחזו לנו נבחות דברו לנו חלקות חזו מהתלות:
 * * סורו מני דרך חטו מני ארח השביתו מפנינו
 * את-קדוש ישראל:
 * * לכן כה אמר קדוש ישראל יען מאסכם בדבר
 * הוה ותבטחו בעשק ונלוו ותשענו עליו:
 * * לכן יהיה לכם העון הוה כפרץ נפל
 * נבער בחומה נשגבר אשר-פתאום לפתע
 * יבוא שברו:
 * * ושברה בשבר נבל יוצרים כתורת לא יחמל
 * ולא ימצא במכתתו חרש לחתורת אש מיקוד
 * ולחשף מים מגבי:
 * * כי כוה אמר אדני יהוה קדוש ישראל
 * בשוכה ונחת תושעון בהשקט ובבטחה תהיה
 * נבורתכם ולא אביתם:
 * * ותאמרו לא-כי על-סוס ננוס על-בן תנוסון
 * ועל-קל נרכב על-בן יקלודפיקם:
 * * אלה אחד מפני גערת אחד מפני חמשה
 * תנסו עד אם-נותרתם בתרן על-ראש החר ובנס
 * על-הנבער:

6 * Onus iumentorum Austri. In terra tri-
 bulationis & angustiae, leena & leo ex eis,
 vipera, & regulus volans, portantes super
 humeros iumentorum diuitias suas, & su-
 per gibbum camelorum thesauros suos ad
 populum qui eis prodesse non poterit.
 7 * Aegyptus enim frustra & vanè auxilia-
 bitur. Ideo clamaui super hoc, superbia
 tantum est, quiesce.
 8 * Nunc ingressus scribe ei super buxum,
 & in libro diligenter exara illud, & erit in
 die nouissimo in testimonium usque in
 aeternum.
 9 * Populus enim ad iracundiam prouo-
 cans est, & filij mendaces, filij nolentes au-
 dire legem Domini.
 10 * Qui dicunt videntibus, Nolite videre:
 C & aspicientibus, Nolite aspicere nobis ea
 quæ recta sunt. Loquimini nobis placen-
 tia, videte nobis errores.
 11 * Auferte à me viam, declinate à me se-
 mitam, cesset à facie nostra sanctus Israel.
 12 * Propterea hæc dicit sanctus Israel: Pro
 eo quod reprobastis verbum hoc & spera-
 stis in calumnia & in tumultu, & innixi
 13 estis super eo. * Propterea erit vobis ini-
 quitas hæc, sicut interruptio, cadens & re-
 quisi in muro excelso. quoniam subito
 dum non speratur, veniet contritio eius.
 14 * Et comminuetur sicut conteritur la-
 gena figuli contritione perualida, & non
 inuenietur de fragmentis eius testa in qua
 portetur igniculus de incendio, aut hau-
 riatum parum aquæ de fouea.
 15 * Quia hæc dicit Dominus Deus san-
 ctus Israel, Si reuertamini & quiescatis, sal-
 D ui eritis. In silentio & in spe erit fortitudo
 vestra. & noluitis:
 16 * Et dixistis, Nequaquam, sed ad equos
 fugiemus. ideo fugietis. & super veloces
 ascendemus. ideo velociores erunt qui
 persequentur vos.
 17 * Mille homines à facie terroris vnus, &
 à facie terroris quinque fugietis, donec re-
 linquamini quasi malus nauis in vertice
 montis, & quasi signum super collem.

תרגום יונתן

6 נטליון על בעיריהון באורח דרומא באורח עקא ועיוק אמר דאריא בר ארינו וחיון חרמנין מפרחין נטליון על כתף עזרים נכסיהון ועל
 חטוריה גמלין מה דבאוצריהון מובליון לעם דלא יהנון להון:
 7 ומצראי לסא וריקנו סעדהון בכן ערעת מנהון קטילין זמינין
 * בען עול כתב על לוח ביניהון ועל שיטין דספר רשום ותהי ליום דין לסדרו קדמי עד עלמא:
 8 ארי עם סרבן אנן בנאי בדבאי בנאי דלא אבו לקבלא אלפן אוריתא דיי:
 9 חלפן לנא אלפן אוריתא בסימן מללו עמנא אשתעו לנא שנין:
 10 דאמרין לנבניא לא תתנבון חלפניא לא
 11 אסטונא מאורחא דחקנא אבטלונא ספסטונא ארחקי מן
 12 בכן כדנן אמר יי קדישא דישאל חלף דקצחון בפתגמא חרין ואחרתצחון בשקרא ובאנסא
 13 בכן יחי לכוז חובא חרין בכרד דחרוב ואחרתמר כשור מקף דבתקיף שלו יחי תברה:
 14 ותברה כחבור מן דחסף דמרגק לא בתים ולא ישתכח בדקיקה חסף למחתי נור ממבעור ולמולח מין מפעיד:
 15 ארי כדנן אמר יי אלהים קדישא דישאל אמרת ותחובון לאוריתא חנוחין ותפרקון השקטון ותשרון לרחצן תהון
 16 ואמרחון לא אלהין על מוסון נערוק על בן קלילין נרכוב על בן יהון קלילין דדפיקון:
 17 אלהא חר מן קדם מזופיה חר מן קדם מזופיה חששא חערקון עד דתשתארין כבוענא על ריש טורא וכאחא על רסתא:

* Visio quadrupedum qui in deserto: in tribulatione & angustia, leo & catulus leonis inde & aspidēs & genimina aspidum volantium, qui ferebant super asinos & camelos diuitias suas ad gentem, quæ non proderit eis in auxilium, sed in confusionem & opprobrium.

* Aegyptij inania & vana proderunt vobis: annuncia eis quia vana consolatio vestra hæc.

* Nunc ergo sedens scribe in buxo hæc & in libro, quando erit in diei tempore ista & vsq; in æternum.

* Quia populus incredulus est filij mendaces, qui non voluerunt audire legem Dei:

* Dicentes Prophetis, Ne annuncietis nobis: & visiones videntibus, Ne loquamini nobis: alia nobis loquimini, & annunciate nobis alterum errorem, & auertite nos à via hac.

* Auferte à nobis semitam hanc, & auferte à nobis verbum Israel.

* Propter hoc hæc dicit Dominus sanctus Israel, Quia non obedistis verbis istis, & sperastis in mendacio, & quia murmurastis, & confisus fuisti super verbo isto.

* Propter hoc erit vobis peccatum hoc, quasi murus cadens subito ciuitate munita capta, cuius subito adest ruina.

* Et ruina eius erit quasi contritio vasis testacei ex figuli officina comminuti, ita vt non inueniatur in eis testa, in qua ignem tollas, & in qua abstrahas aque parum.

* Hæc dicit Dominus sanctus Israel, Cum conuersus ingemueris, tunc saluaberis, & scies vbi fuisti quando confisus es in vanis; vana fortitudo vestra facta est, & non voluistis audire.

* Sed dixistis, Super equos fugiemus, propter hoc fugietis: & dixistis, Super leuibus ascensoribus fugiemus: propter hoc leues erunt persecuentes vos.

* Per vocem vnus fugient mille, & per vocem quinque fugient multi, donec relinquamini quasi malus nauis super montem, & quasi signum ferens super collem.

* ὁρασις τῶν τετραπόδων τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐν τῇ θλίψει καὶ τῇ στενοχωρίᾳ λέων & σκύμνος λέοντος ἐκείθεν & ἀσπίδες καὶ ἐκγόνα ἀσπίδων πέτωμαίον, οἱ ἔφερον ἐπὶ ὄνων καὶ καμήλων τὸν πλοῦτον αὐτῶν πρὸς ἔθνος· ὃ οὐκ ὠφελήσει αὐτοὺς εἰς βοήθειαν ἀλλ' εἰς αἰσχύνην καὶ ὄνειδος.

* αἰγύπιοι μάταια καὶ κενὰ ὠφελήσουσιν ὑμᾶς· ἀπαγγέλον αὐτοῖς ὅτι μάταια ἡ παρὰ κλησὶς ὑμῶν αὕτη.

* νῦν οὖν καθίσας γράψον ἐπὶ πυξίου ταῦτα & εἰς βιβλίον· ὅτε ἔσαι εἰς ἡμέρας καιρὸν ταῦτα καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα.

* ὅτι λαὸς ἀπειθήν ἐστιν ὑοὶ· ψευδεῖς· οἱ οὐκ ἠθέλουντ' ἀκέειν τὸν νόμον τοῦ θεοῦ.

* ὁ λέγων τις παρορήταις, μὴ ἀναγγέλλετε ἡμῖν· & τις τὰ ὀρθήματα ὁρώσι, μὴ λαλεῖτε ἡμῖν· ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε, καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἐτέρων πλάνησιν, καὶ ἀποστρέψατε ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης.

* ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸν τρεῖτον τοῦτον, καὶ ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸ λόγιον τοῦ ἰσραήλ.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ ἁγίος τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἠπειθήσατε τοῖς λόγοις τέτοις, & ἠλπίσατε ἐπὶ ψεύδει, καὶ ὅτι ἐγόγυσας καὶ πεποιθὼς ἐγχοῦ ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ.

* διὰ τοῦτο ἔσαι ὑμῖν ἡ ἀμαρτία αὕτη ὡς τεῖχος πίπλον παρὰ χεῖμα πόλεως ὀχυρῆς ἐλαωκίας, ἥς παρὰ χεῖμα παρέστι τὸ πῦρ.

* καὶ τὸ πῦρ αὐτῆς ἔσαι ὡς σὺντριμμα ἀγρίου ὄστροκίνου ἐκ χειρὸς κυνέου, ὥστε μὴ δύρεῖν ἐν αὐτοῖς ὄστροκον, ἐν ᾧ πῦρ δρεῖς, & ἐν ᾧ ἀποσυρεῖς ὕδωρ μικρὸν.

* ταῦτα λέγει κύριος ὁ ἁγίος τοῦ ἰσραήλ· ὅτι ἀποστρεφείς σεναῖζης, τότε σωθήσῃ· & γνώσεις ποῦ ἦν ὁ θεὸς ἐπεποιθὼς ἐπὶ τοῖς ματαίοις· ματαία ἡ ἰσχὺς ὑμῶν ἐγενήθη· & οὐκ ἐβέλεδε ἀκέειν.

* ἀλλ' εἰπάτε, ἐφ' ἵππων φευξόμεθα· διὰ τοῦτο φάξεδε· καὶ εἰπάτε, ἐπὶ κέφοις ἀναβάταις φευξόμεθα· διὰ τοῦτο κούφοι ἐστέ· & διώκοντες ὑμᾶς.

* διὰ φωνῆς ἑνὸς φάξον· χίλιοι, καὶ διὰ φωνῆς πέντε φάξον· πολλοί· ἕως δὲ καὶ ταλφθήτε ὡς ἰσὸς ἐπ' ὄρους, καὶ ὡς σημεῖον φέρων ἐπὶ βουνῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Portant in iumentis suis in via Austri, in via tribulationis & angustiae; in loco vbi est leo & catulus leonis, & serpens, & basilisci volantes; portant in humeris pullorum substantias suas, & super gibbum camelorum deferunt quidquid habent in thesauris suis, populo qui non proderit eis.

* Egyptiorum autem vanum & inane est auxilium: propterea occurri plurimis ex eis occisis; armatos inducam super eos.

* Nunc autem ingredere, scribe super tabulam in medio eorum, & in columnis libri signa; & erit in die iudicii in testimonium coram me vsque in æternum.

* Quia populus rebellis est & filij mendaces, filij qui noluerunt suscipere doctrinam legis Domini.

* Qui dicunt prophetis, Ne prophetetis: & doctoribus, Ne doceatis nos doctrinam legis; loquimini nobis complacentia, narrate nobis mutationes.

* Auertite nos à via recta, cessare facite nos à semita; longè facite à conspectu nostro verbum sancti Israel.

* Propterea dicit Dominus sanctus Israel, Pro eo quod detestati estis verbum hoc, & sperastis in mendacio, & in rapina, ei que innixi estis.

* Propterea erit vobis peccatum hoc, sicut ciuitas quæ destructa est, & in acervos redacta, & sicut murus circumiens, cuius interitus veniet subito.

* Et interitus eius erit sicut contritio vasis testacei, quod comminuitur absque misericordia, ita vt non inueniatur in comminutione eius testa ad portandum ignem de incendio, & ad hauriendam aquam de cisterna.

* Quia hæc dicit Dominus Deus sanctus Israel. Dixi, Si conuersi fueritis ad legem meam; requiescetis & redimemini, & quiescetis, & habitabitis confidenter, & eritis fortes. & noluitis.

* Et dixistis, Non, sed in equis fugiemus: ideo fugietis, & super veloces equitabimus: ideo veloces erunt persecutores vestri.

* Mille hominum à facie increpantis vnus, à facie increpantis quinque fugietis, donec relinquamini sicut malus nauis in vertice montis, & sicut signum super collem.

* ולכן יחכה יהוה לחננכם ולכן ירום
 לרחמכם כי אלהי משפט יהוה אשרי כל
 חובי לו :
 * כי עם בציון ישב בירושלם בכו לא תבכה
 חנון יחנך לקול זעקך כשמעתו ענך :
 * ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ ולא יכנה
 עוד מוריד והיו עיניך ראות את מוריד :
 * ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר וזה
 הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאלו :
 * וטמאתם את צפוי פסילי בספר ואר
 אפרת מסכת זהבך תזרם כמו דוה צא תאמר לו :
 * ונתן מטר זרעך אשר תזרע את האדמה
 ולחם תבואת האדמה והיה דשן ושמן ירעה
 מקניך ביום ההוא בר נרחב :
 * ותאלפים והעירים עבדי האדמה כליל חמין
 יאכלו אשר זרה ברחת ובמזרה :
 * והיה על כל הר גבר ועל כל גבעה
 נשאה פלגים יבלי מים ביום הרג רב בגל
 מגדלים :
 * והיה אור הלבנה כאור החמה ואור
 החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים
 ביום חבש יהוה אר שבר עמו ומחץ מבחו
 ירפא :
 * הנני שם יהוה בא ממרחק בער אפו וכבר
 משאה שפתיו מלאו זעם ולשונו כאש אכלת :
 * ורוחו כנחל שוטף עד צואר יחצה להנפה
 גוים בגפת שוא ורסן מתעה על לחיי עמים :
 * השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ושמחת
 לבב כחולך בחליל לבוא בחר יהוה אל צור
 ישראל :

18 * Propterea expectat Dominus ut mise-
 reatur vestri, & ideo exaltabitur parcens
 vobis, quia Deus iudicij Dominus. Beati
 omnes qui expectant eum.
 19 * Populus enim Sion habitabit in Hie-
 rusalem, plorans nequaquam plorabis: mi-
 ferans miserebitur tui. ad vocem clamoris
 tui statim ut audierit, respondebit tibi.
 20 * Et dabit vobis Dominus panem arctū,
 E & aquam breuem, & non faciet auolare a
 te ultra doctorem tuum; & erunt oculi tui
 videntes præceptorem tuum.
 21 * Et aures tuæ audient verbum post ter-
 gum monentis. Hæc est via, ambulate in
 ea, & nō declinetis, neque ad dextram ne-
 22 que ad sinistram. * Et contaminabis lami-
 nas sculptrilium argenti tui, & vestimētum
 conflatis auri tui, & disperges ea sicut im-
 mundiciam menstruatæ. Egredere, dices ei.
 23 * Et dabitur pluuia femini tuo vbicunq;
 feminaueris in terra, & panis frugum terræ
 erit vberimus & pinguis. Pascetur in pos-
 sessione tua in die illo agnus spaciosè.
 24 * Et tauri tui, & pulli asinorum qui ope-
 rantur terram, commixtum migma co-
 medent sicut in area ventilatum est.
 25 * Et erunt super omnem montem excel-
 sum, & omnem collem eleuatum riui cur-
 rentium aquarū in die interfectionis mul-
 torum cū ceciderint turres.
 26 * Et erit lux Lunæ sicut lux Solis, & lux
 Solis erit septemplex, sicut lux septem
 dierum, in die qua alligauerit Dominus
 vulnus populi sui, & percussurā plagæ eius
 27 sanauerit. * Ecce nomen Dñi venit de lon-
 gino; ardēs furor eius & grauis ad portā-
 dum. labia eius repleta sunt indignatione,
 & lingua eius quasi ignis deuorans.
 28 * Spiritus eius velut torrens inundans
 vsque ad medium colli, ad perdendas gen-
 tes in nihilum, & frenū erroris quod erat
 in maxillis populorum.
 29 * Canticum erit vobis sicut nox sancti-
 ficatæ solemnitis, & lætitia cordis sicut
 qui pergit cum tibia ut intret in montem
 Domini ad fortem Israel.

תרגום יונתן

18 ובכן עתיד וי למחם עליכון ותקוף הוא דירחם עליכון ארי אלהא עבד דתא וי טובי צדיקיא דמסכרין לפרקנה :
 19 בציון יחב בירושלם מבכא לא תבכי רחמא ירחם עלך קבל קבלך צלותך יקבל ועבד בעיתך :
 20 מעיקא ולא יסלק שכיתתה עוד מבית מקדשא ויהיו עיניך חנון ית שכנתה בבית מקדשא :
 21 ואדנך ישמעון פתגמא מבחך למימר
 22 ותסאבון ית חפוי צלמי בספכון וית תקון מתכת דהבכון תרחקונונו
 23 ויתן מטר זרעך ותזרע ית ארעא ועבדו ועללא יסגי בארעא ויהי פרנס ויחפרנסון
 24 ותוריא וחמרין דמפלחין בהון ית ארעא כליל מפשם ויכלון די דרי בריחתא
 25 ויהי על כל טור רם ועל כל רמא מנחלא פצידין נגדין מין תקלא למלכין ולמשרותהון ביום קטול רב במפל רבבין :
 26 ויהי נהור סיהרא כנהור שמשא ונהור שמשא יהי עתיד לאנתרא על חר חלת מאה וארבעין ותלתא כנהור שבעת יומיא ביומא דויתב
 27 הא שמא דיי מתגלי במא דאתנביו עלוהי נביאנא מלקדמין תקיף רגויה וקשי מלסוברא מן
 28 ומימרה כנחל מגבר עד צואר תקיפין יטול לארמא עממא
 29 תשבחתא תהי לכו כלילא דאתקדש בה חנא וחדות לבב כמא דנגדין פתוחתא
 30 באבובא למעל לטור קדשא דיי לאתחזא קדס תקיפא דישראל :

* Et rursum expectat Deus ut misereatur vestri. Et propter hoc exaltabitur ut misereatur vestri, quia iudex Dominus Deus vester est: beati omnes perseverantes in eo.

* Quia populus sanctus in Sion habitabit, & Hierusalem fletu planxit, miserere mei, miserebitur tui: vocem clamoris tui quando vidit, exaudivit te.

* Dabit Dominus vobis panem tribulationis & aquam angustam, & nequaquam ultra appropinquabunt tibi decipientes te, quia oculi tui videbunt seducientes te.

* Et aures tue audient verba post te decipientium, dicentes: Hæc via, ambulemus in ea, siue ad dexteram siue ad sinistram.

* Et auferes idola de argentata, & de aurata minuta facies: & disperges sicut aquam menstruatæ, & sicut sterces abijcies ea.

* Tunc erit pluuia semini terræ tuæ, & panis germinis tui erit abundantia & pinguis. & pascuntur tua iumenta in die illa locum pinguem & spaciosum.

* Tauri vestri & boues operantes terram comedent paleas commixtas in ordeo ventilato.

* Et erit super omni monte excelsus, & super omni colle eleuato aqua pertransiens in die illa, quando perierint multi, & quando ceciderint turres: & erit lumen Lunæ sicut lumen Solis.

* Et lumen Solis erit septuplum, in die quando sanauerit Dominus contritionem populi sui, & dolorem plagæ tuæ curauerit.

* Ecce nomen Domini venit post tempus multum, ardens furor cum gloria: eloquium labiorum eius, eloquium iræ plenum, & ira furoris eius quasi ignis deuorat.

* Et spiritus eius sicut aqua in valle transiens veniet usque ad collum, & diuidetur; conturbabit gentes in errore vano, & persequetur eos error, & assumet eos in conspectu eorum.

* Nunquid semper oportet vos letari & ingredi ad sancta mea iugiter quasi festa celebrantes, & quasi gaudentes, ut ingrediamini cum tibia ad montem Dei ad Deum Israel?

* καὶ πάλιν μῦθε ὁ θεὸς τοῦ οἰκτιρῆσαι ὑμᾶς· καὶ διὰ τοῦτο ὑψώθη(εῖ) ὁ ἐλεῆσαι ὑμᾶς· διότι κερτὴς κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐστὶ· μακαριοὶ πάντες ὁ ἐμυλόντες ἐν αὐτῷ.

* διότι λαὸς ἄγιος ἐν σιών οἰκήσει· καὶ ἰερασαλήμ κλαυθμῷ ἐκλαυσεν, ἐλέησόν με, ἐλεήσει σε τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς σου ἡνίκα εἶδεν ἐπήκασέν σε.

* δώσει κύριος ὑμῖν ἄρτον θλίψεως ὡς ὕδωρ σκόνος· & οὐκέτι μὴ ἐγγίσωσί σοι· & πλανῶντές σε· ὅτι οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψον· & πλανῶντάς σε.

* καὶ τὰ ὠτά σου ἀκέθονταί· & λόγοις τῶν ὀπίσω σε πλανησάντων· λέγοντες, αὕτη ὁ ὁδός, πορεύθωμεν ἐν αὐτῇ, εἴτε δεξιὰ εἴτε ἀριστερά,

* καὶ ἐξαρείς τὰ εἰδῶλα τοῦ χρυσοῦ καὶ τὰ περικεχυσμένα λεπτὰ ποιήσεις· καὶ λιχμήσεις ὡς ὕδωρ ἄποκαθαρσίας· & ὡς κόπρον ὥσεις αὐτά.

* τότε ἐσται ὁ ὕψος τῆς σπέρματι τῆς γῆς σου· & ὁ ἄρτος ὁ ἁγνός σου ἐσται πλησμονὴ & λιπαρὸς· & βοσκήσῃ θηρία σου τὰ κτήνη ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὅσον πίονα & ὑπὸ ῥυτίδι.

* & τὰ βοῦς οἱ ἐργαζόμενοι τὴν γῆν φάγον· ἄχυρα δὲ ἀπεποιημένα ἐν κερτῇ λελιχημέ-

νης. * & ἐσται ἡ πᾶν ὅρος ὑψηλὸς & ἡ πᾶν ὅρος βουνὸς μετεώρεται ὕδωρ διαπορευόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτ' ἂν ἀπόλων· πολλοὶ & ὅτ' ἂν πέσωσι πύργοι καὶ ἐσται τὸ φῶς τῆς σελήνης ὡς τὸ φῶς τῆς ἡλίου.

* καὶ τὸ φῶς τῆς ἡλίου ἐσται ἐπὶ ἀπλάσιον, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὅτ' ἂν ἰάσῃ· κύριος τὸ σῶμα ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς πληγῆς σου ἰάσῃ.

* ἰδὲ τὸ ὄνομα κυρίου ἔρχεται διὰ χρόνου πολλοῦ· καὶ ὁ θυμὸς μου ὁδοῦ· τὸ λόγιον τῶν χειλέων αὐτοῦ, τὸ λόγιον ὀργῆς πλήρες· καὶ ἡ ὀργὴ ὁ θυμὸς αὐτοῦ ὡς πύρ

ἐδεῖ. * καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ὡς ὕδωρ ἐν φάραγγι σύρων ἢ ἕως τεραχίλου, & διαρεθή(εῖ). τὰ ῥέματα ἐπὶ πλανήσας ματαίᾳ, καὶ διώξεται αὐτὰς πλάνης· καὶ λήψεται αὐτὰς καὶ πύρσων αὐτὰς.

* μὴ διαπαντὸς δεῖ ὑμᾶς διφραίνεσθαι καὶ εἰσπορεύεσθαι εἰς τὰ ἄγια με διαπαντὸς ὡσεὶ ἐορτάζοντες καὶ ὡσεὶ διφραυνομένοις εἰσελθεῖν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῆς θεοῦ τοῦ ἱεροῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Propterea futurum est ut Dominus misereatur vestri: & fortis est ipse qui miserebitur vestri; quia Deus faciens iudiciū Dominus est: beati iusti qui sperant in salutem eius. "Quoniam populus in Sion habitabit in Hierusalem; plorans nequaquam plorabis. Miseratione miserebitur tui, ad vocem clamoris tui orationem tuam suscipiet, & faciet deprecationem tuam. "Et dabit vobis Dominus substantias odij, & prædam afflictionis, & non tollet maiestatem suam ultra de domo sanctuarij: & erunt oculi tui videntes maiestatem eius in domo sanctuarij. "Et aures tuæ audient verbum post tergum tuum, dicentis: Hæc est via recta, ambulate in ea, & ne declinetis ad dextram, neque ad sinistram. "Et contaminabitis cooperturam simulachrorum argenti vestri, & ornamentum conflatis auri vestri; abominabimini ea sicut abominantur immunditiam menstruatæ: sic abominabimini ea. "Et dabit pluuiam seminis tui, quo seminabis terram, & frumentum fructus multiplicabitur in terra; & erit nutriendus & bonus; & nutriuntur iusti pecoribus suis in tempore illo, pinguedine tenerorū & pinguium. "Boues autem & asini quibus operantur terrā, pabulum impinguis comedent, quod euentilatum est pala & ventilabro. "Et erant super omnem montem excelsū, & super omnem collem eleuatum riui currentium aquarum, & erunt in ruinam regibus, & exercitibus eorum in die occisionis magnæ; cum ceciderint principes. "Et erit lux Lunæ sicut lux Solis, & lux Solis futura est ut splendescat trecenties quadragesies ter super lucem septem dierum, in die qua reducet Dñs captiuitatem populi sui, & infirmitatem plagæ eius sanabit. "Ecce nomen Domini reuelabitur sicut prophetauerunt de eo propheta ab antiquo: fortis est furor eius, & grauior quam ut ferri queat: a facie eius egressa est maledictio super impios; & verbum eius quasi ignis consumens. "Verbum autem eius quasi torrens inundans ad collum usque, fortes interficiet, ad agitando populos agitatione vanitatis, & frenum erroris in maxillis populorum. "Canticum erit vobis sicut in nocte, in qua sanctificata est solennitas; & letitia cordis, sicut qui pergunt in confessione & in organo, ut ingrediantur in montem sanctum Domini; ut appareant coram fortissimo Israel.

* והשמיע יהוה את הוד קולו ונחת ורועו יראה
 בזעף אף ולחב אש אוכלה נפץ וזרם ואבן ברד:
 * כי מקול יהוה יחת אשור בשבט יכר:
 * והיה כל מעבר מטה מוסדר אשר יניח
 יהוה עליו בתפים ובכנרות ובמלחמות תנופה
 גלחם ברה:
 * כי ערוך מאתמול תפתה גם הוא למלך
 הוכן העמק הרחב מדרתה אש ועצים הרבה
 נשמת יהוה כנחל גפרית בערה בה:

לא

* הוי חירדים מצרים לעזרה ועל סוסים
 ישענו ויבטחו על רכב כי רב ועל פרשים כי
 עצמו מאד ולא שעו על קדוש ישראל ואת יהוה
 לא דרשו: * וגם הוא חכם ויבא לעזרת
 דבריו לא הסיר וקם על בית מרעים ועל עזרת
 פעלי און: * ומצרים אדם ולא אל וסוסיהם
 בשר ולא רוח ויהוה יטה ידו וכשל עוזר ונפל
 עזר ויחדו כלם יכליון:
 * כי כה אמר יהוה אלי כאשר יהנה הארץ
 והכפיר על טרפו אשר יקרא עליו מלא רעים
 מקולם לא יחת ומהמונם לא יענה כן ירד יהוה
 צבאות לצבא על הר ציון ועל גבעתה:
 * כצפרים עפות כן יגן יהוה צבאות על ירושלם
 גנון והציל פסוח והמליט:
 * שבו לאשר העמיקו סרה בני ישראל:
 * כי ביום ההוא ימאסון איש אלי כספו
 ואילי זהבו אשר עשו לכם ידיכם חטא:
 * ונפל אשור בחרב לא איש וחרב לא אדם
 תאכלנו וגם לו מפני חרב ובחוריו למס יהיו:

30 * Et audiam faciet Dominus gloriam
 vocis suae, & terrorem brachij sui ostendet
 in comminatione furoris, & flammia ignis
 deuorantis. allidet in turbine & in lapide
 31 grandinis. * A voce enim Domini pauebit
 32 Assur virga percussus. * Et erit transitus
 virgae fundatus quā requiescere faciet Do-
 minus super eum in tympanis & citharis,
 & in bellis præcipuis expugnabit eos.
 33 * Preparata est enim ab heri Tophet à
 rege preparata profunda & dilatata. Nu-
 trimenta eius ignis & ligna multa, flatus
 Dñi sicut torrens sulphuris succendens eā.

CAP. XXXI.

1 VAE qui descendūt in Aegyptum ad au-
 A xilium in equis sperantes, & habentes
 fiduciā super quadrigis, quia multae sunt,
 & super equitibus, quia præualidi nimis,
 & non sunt confisi super sanctum Israel, &
 2 Dñm non requisierunt. * Ipse aut sapiens
 adduxit malum, & verba sua non abstulit.
 Et consurget contra domum pessimorum,
 B & cōtra auxilium operantium iniquitatē.
 3 * Aegyptus homo & non Deus, & equi
 eorum caro & non spiritus. Et Dominus
 inclinabit manum suam, & corruet auxi-
 liator, & cadet cui præstatur auxilium, si-
 4 mulque omnes consumentur. * Quia hæc
 dicit Dñs ad me, Quomodo si rugiet leo
 & catulus leonis super prædam suam, cum
 occurrerit ei multitudo pastorum, à voce
 eorum non formidabit, & à multitudi-
 eorum non pauebit, sic descendet Domi-
 nus exercituum, vt prælietur super mon-
 tem Sion & super collem eius. * Sicut aues
 volantes sic proteget Dominus exercituū
 Hierusalem, protegens & liberans, trās-
 6 & saluans. * Conuertimini sicut in pro-
 fundum recesseratis filij Israel.
 7 * In die enim illa abiiciet vir idola ar-
 genti sui, & idola auri sui, quæ fecerunt vo-
 bis manus vestræ in peccatum.
 8 * Et cadet Assur in gladio non viri, &
 gladius non hominis vorabit eum, & fu-
 giet non à facie gladij, & iuuenes eius ve-
 stigales erunt.

תרגום יונתן

30 וישמע ויחזיקו קל מיםרה ותקוף דרע גבורתה יגלי בתקוף רגז ושלחובי אשא דמשיצוא פסילן וזרמיה ואבנין דברר:
 31 ארי מקל מיםרה דניי מחבר אחורא דיי בשלשן מחיו
 32 ויהי כל מעבר רבביותה ותקיפיהו דנייח ויפרענות גבורתה ביניהו
 33 ארי מסדרא מן עלמין לקבל חוביהו גתנס אף
 הוא מלך עלמיה אחקנהא לעמקא ולאפחא מדורא אשתא דלקה בה כד באעין סגיאין מיםרה דיי כנחל מגבר גפרית דלקה בה:
 לא וינחתהו למצרים למעיד ועל סוסותא מסתמכין ומתרחצין על רתיכיה ארי סגיאין ועל פרשיא ארי תקיפין
 לחרא ולא אסתמיכו על מימר קדישא דישאל ואלפן מן קדם ויילא חבנו:
 לא בטל ואקים על בית מבאשין ועל דמעדין ליאוח שקר:
 4 ארי ברכין אמר ויילי כמא דמכילי ארי בר אריון על ציריה דמזדמנין עלוהי דיר רעין
 מקלוח לא מחבר ומאחרגושהו לא מחעבב כן התגלי מלכותא דיי צבאות על טורא דציון ועל רמחה:
 6 חובו לאוריתא ארי אסגיתו למסעי בית ישראל:
 7 ארי בעדנא ההיא ירחקין גבר טעות כספהו וטעות דהכחו דעבדא לכון ידיכון חובא:
 8 ויפל אחורא בחרב לא אגש וחרב לא אגש חשיציה ויערוק לה מן קדם דקטלין בחרבא וגבורתה לחבר יהוה:

* Et auditam faciet Deus gloriam vocis suæ; 30
 & furorem brachij sui ostendet cum furore &
 ira, & flamma deuorante fulminabit uehe-
 menter: & sicut aqua & grando descendens
 vehementia. * Per enim vocem Domini vin- 31
 centur Assyrij, plaga percutiet eos.

* Et erit ei per circuitum, unde erat ei spes 32
 auxilij, in quam ipse confidebat; ipsi cum tym-
 panis & cithara pugnabunt contra eum ex com-
 mutatione: tu enim ante dies decipieris.

* Nunquid & tibi paratum est regnare, 33
 vallem profundam, ligna posita, ignem & li-
 gna multa, furor Domini quasi vallis à sulphu-
 re succensa.

CAP. XXXI.

V Ac qui descendunt in Aegyptum ad auxiliū, 1
 in equis confidentes sunt, & in curribus;
 sunt enim multi, & super equis multitudo val-
 de: & non audierunt confidentes super sanctum
 Israel, & Deum non exquisierunt.

* Et ipse sapienter adduxit super eos mala, 2
 & verbum eius non frustrabitur, & insurget
 super domos hominum malorum, & super spem
 eorum vanam.

* Aegyptius homo & non Deus; equi eorū 3
 carnes, & non auxilium: at Dominus inducet
 manum suam super eos, & laborabūt auxilian-
 tes, & simul omnes peribunt.

* Quia sic dixit mihi Dominus, Quemadmo- 4
 dum cum rugierit leo vel catulus leonis super
 præda quam cepit, & clamauerint super eum
 donec impleantur montes voce eius, & videti
 sunt, & per multitudinem furoris terrefacti
 sunt: sic descendet Dominus Sabaoth vt prælie-
 tur super montem Sion, super montes eius.

* Sicut aues volantes, sic proteget Dominus 5
 Hierusalem, & liberabit & fouebit, & salua-
 bit. * Conuertimini profundum consilium con- 6
 sultantes & iniqui filij Israel. * Quia die illa 8
 negabunt homines manufacta sua argentea &
 aurea quæ fecerunt manus eorum. * Et cadet 8
 Assur, non gladius viri, neque gladius hominis
 vorabit eum; & fugiet non à facie gladij, at
 iuvenes erunt videti.

30 * καὶ αἰκνύων ποιήσει ὁ θεὸς τὴν δόξαν τῆ φωνῆς αὐτοῦ
 καὶ τὸν θυμὸν τοῦ βραχίονος αὐτοῦ δείξει μετὰ θυμοῦ καὶ
 ὀργῆς, καὶ φλογὸς κατεσθίσεως κεραινώσει βιαίως καὶ
 ὡς ὕδωρ καὶ χάλαζα συγκαταφερθήσεται βίᾳ.

31 * διὰ τὴν φωνὴν κυρίου ἡ τῆτις αἰσύνει τὴ πληγὴν
 32 οὗ πατάξῃ αὐτούς. * καὶ ἔσται αὐτὰς κυκλόθεν, ὅθεν ἴδω
 αὐτὰς ἡ ἐλπίς τῆ βοηθείας, ἐφ' ἣν αὐτοὶ ἐπεποίθει· αὐτοὶ
 μετὰ τυμπάνων καὶ κιθάρων πολεμήσουσιν αὐτὸν ἐκ με-
 ταβολῆς· σὺ γὰρ πρὸς ἡμερὰν ἀπατηθήσῃ.

33 * μὴ καὶ οἱ ἡτοιμασθέντες βασιλεύειν, φάραγγα βα-
 θεῖαν, ξύλα κείματα, πύρ & ξύλα πολλά· ὁ θυμὸς κυ-
 ρίς ὡς φάραγξ ὑπὸ θεῶν καιομένη.

λαί.

1 * Οὐαὶ & καταβαίνοντες εἰς αἴγυπτον ἐπὶ βοήθειαν,
 οἱ ἐφ' ἵπποις πεποιθότες & ἐφ' ἄρμασιν· ἐστὶ γὰρ πολλὰ &
 ἐφ' ἵπποις πληθύνει σφόδρα· καὶ ὅσα ἠκασταν πεποιθότες
 ἐπὶ τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραήλ, & τὸν θεὸν ὅσα ἐξεζήτησαν.

2 * καὶ αὐτοὶ ὅσως ἢ χυθὲν αὐτοὺς κακὰ καὶ ὁ λόγος
 αὐτοῦ ἐμὴ ἀθετηθῇ καὶ ἐπαναστή(εῖ) ἐπ' οἴκοις ἀνθρώπων
 πονηρῶν καὶ ἐπὶ τὴν ἐλπίδα αὐτῶν τὴν ματαιάν.

3 * αἰγύπτῳ ἀνθρώποις & ἐξ ἐθνῶν ἵπποι αὐτῶν σαρ-
 κας & ἐξ ἐθνοῦ θεία· ὁ δὲ κύριος ἐπάξει τὴν χεῖρα αὐτοῦ
 ἐπ' αὐτούς καὶ κοπιήσουσιν οἱ βοηθῶντες & ἅμα πάντες
 4 ἀπολούνται. * ὅτι ἕως εἰπέ μοι κύριος· ὃν τρέπον
 ὅταν βοήσῃ ὁ λέων ἢ ὁ σκύμνος ἐπὶ τῇ θήρᾳ ἢ ἔλαβον
 καὶ κροῖζωσι ἐπ' αὐτὸν ἕως οὗ ἐμπληθῇ τὰ ὄρη τῆ φωνῆς
 αὐτοῦ καὶ ἡ τῆτις αὐτοῦ καὶ τὸ πληθύνει τοῦ θυμοῦ ἐπὶ ὁρῇ-
 σθω ἕως καταβήσεται κύριος σαβαὼθ ἐπιστρατεύ-
 σαι ἐπὶ τὸ ὄρος σιών· ἐπὶ τὰ ὄρη αὐτῆς.

5 * ὡς ὄρνεα πέτρων, ἕως ὑπερασπίδι κύριος ἱερ-
 σαλὴμ, καὶ ἐξελεῖται καὶ περιποιήσεται & σώσει.
 6 * ἐπιστρέφῃτε & τὴν βαθεῖαν βουλὴν βεβηλόμε-
 νοι καὶ ὁμοῦν υἱοὶ ἰσραὴλ.
 7 * ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπαρνηθήσονται οἱ ἀνθρώποι τὰ
 χειροποίητα αὐτῶν τὰ ὀρυζέα καὶ τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίη-
 σαν αἱ χεῖρες αὐτῶν.

8 * & πεσέται αἰσὺρ· ἐμάχαιρα ἀνδρῶν, & ἡ μάχαι-
 ρα ἀνθρώπου καταφάγεται αὐτὸν· καὶ φθίξεται ὅσα ἀπὸ
 πλεονέκειας μαχίρας· οἱ δὲ νεανίσκοι ἐβένται ἡ τῆτις.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis verbi sui, & fortitudinem brachij potentiae suae reuelabit in ira furoris, & flamma ignis con-
 sumentis, allisione & turbine, & lapidibus grandinis. 31 Quia à voce verbi Domini conteretur Assyrius qui cum dominio percutiebat.

32 Et erit omnis transitus principum eorum, & fortium eorum, in quibus ponet Dominus ultionem potentiae suae; in tympanis & citha-
 ris laudabit domus Israel, propter bellum forte quod pro eis fiet in populis. 33 Quia ordinata est gehēna à seculis propter peccata eorum.
 Rex quoque populorum præparauit eam profundam & latam: pyra ignis incensa est in ea, sicut in lignis multis: Verbum Domini quasi
 torrens sulphuris inundans succendens eam.

CAP. XXXI.

V Ac qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, & in equis innituntur, & confidunt in quadrigis, quia multae sunt; & in equitibus, quia
 validi sunt nimis: & non innituntur in verbo sancti Israel, & doctrinam à facie Domini non requisierunt. 2 Ipse quoque in sapien-
 tia sua adduxit malum propter transgressionem: & verba sua non fecit irrita, & constabiliuit contra domum malignorum, & contra adiutores
 iniquitatis & mendacij. 3 Aegyptij enim homines sunt, & non principes; & equi eorum caro, & non spiritus. Et Dominus leuabit plagam
 potentiae suae, & corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium, & simul omnes consumentur. 4 Quia hæc dicit Dominus
 mihi, Sicut clamat leo & catulus leonis super venationem suam, contra quem conuenit caula pastorum, à voce eorum non conteretur, &
 à tumultu eorum non demorabitur; sic reuelabitur regnum Domini exercituum super montem Sion, & super collem eius. 5 Sicut avis
 quæ volat, sic reuelabitur potentia Domini exercituum super Ierusalem; proteget & liberabit, saluabit & transibit. 6 Conuertimini ad
 legem, quia multum errastis domus Israel. 7 Quia in tempore illo projiciet unusquisque idola argenti sui, & idola auri sui, quæ fecerunt
 manus vestrae in peccatum. 8 Et cadet Assur in gladio non viri, & gladius non hominis consumet eum: & fugiet à facie occidentium gla-
 dio; & robusti eius in interitum erunt.

* Petra enim circundabuntur quasi circolo, & circumventur; at fugiens capietur: hæc dicit Dominus, Beatus qui habet in Sion semen & domesticos in Hierusalem.

CAP. XXXII.

Ecce enim rex iustus regnabit, & principes cum iudicio imperabunt.

* Et erit homo occultans sermones suos, & abscondetur ut ab aqua quæ fertur, & apparebit in Sion sicut flumen currens inclitum in terra sitiienti.

* Et nequaquam erunt confidentes in hominibus, sed aures dabunt ad audiendum.

* Et cor infirmorum attēdet audire; & lingua balbutientes, citò discent loqui pacem.

* Et non ultra dicent stulto ut princeps sit; & non ultra dicent ministri tui, tace.

* Nam fatuus fatua loquetur; & cor eius vacua intelliget, ad perficiendum iniqua, & loquendum ad Dominum errorem, ut dispergat animas esurientes, & animas sitientes vacuas faciat.

* Nam consilium malorum iniqua cogitat, interficere humiles in sermonibus iniquis, & dissipare verba humilium in iudicio.

* At pii sapientia cogitauerunt.

* Mulieres diuites surgite & audite vocem meam; filie in spe audite verba mea.

* Diebus anni memoriam facite in dolore cum spe: consummata est vindemia, cessauit semen, & non ultra veniet.

* Obstupefcite, contristamini confidentes, exuite vos, nude estote, accingite saccis lumbos vestros.

* Et super ubera plangite, de agro concupiscentie & vite geniminis.

* In terra populi mei spina & herba ascendet, & ex omni domo letitia auferetur.

* Domus derelicta diuitias ciuitatis dimittent, & domos desiderabiles: & erunt villa spelunca usque in æternum gaudium onagrorum, pascua pastorum.

* πέτρα γὰρ περιληφθήσεται ὡς χάρακι & ἡ τῆς ἡθύνου-
ται, ὁ δὲ φεύγων αἰώλει. τὰ δὲ λέγει κύριος, μακάριος
ὁς ἔχει ἐν σὶὼν σπέρμα & οἰκέτας ἐν ἱερουσαλὴμ.

λβ.

* Ἰδὲ γὰρ βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει· καὶ ἀρχόντες
μὲν κρίσεως ἀρξουσιν.

* καὶ ἔσται ὁ αἰθρῶν κρύπτων ἐν λόγοις αὐτῶν καὶ
κρυβήσεται ὡς ἀπ' ὕδατος φερόμενος· & φανήσεται ἐν
σὶὼν ὡς ποταμὸς φερόμενος ἐν ὁδοῦ ἐν γῇ διψώσῃ.

* καὶ σκεπτιέσθαι πεποιοῦντες ἐπ' ἀνθρώποις, ἀλλὰ
τὰ ὅσα δώσουσιν ἀκύνειν.

* καὶ ἡ καρδιά ἀδενουμένων προσέξει τὸ ἀκύνειν· καὶ
αἰγλώσας ψελλίζουσαι, ταχύ μαθήσονται λαλεῖν εἰ-
ρῶν.

* καὶ σκεπτι μὴ εἴπωσι τὰ μωρὰ ἀρχεῖν· & σκεπτι μὴ
εἴπωσι ὅτι ὑπηρεταὶ σου, σίγα.

* ὁ γὰρ μωρὸς μωρὰ λαλήσει· καὶ ἡ καρδιά αὐτῶν μά-
ταια νοήσει, & σὺν τελευτῇ δόγμα καὶ λαλεῖν πρὸς κύριον
πλάνησιν, τὸ διαφθεῖραι ψυχὰς πεινώσας & τὰς ψυ-
χὰς τὰς διψώσας κενὰς ποιῆσαι.

* ἡ γὰρ βελὴ τῶν πονηρῶν δόγμα βελδύεται, κατα-
φθεῖραι ταπεινὰ ἐν λόγοις ἀδίκους, καὶ διασκορπεῖν λό-
γους ταπεινῶν ἐν κρίσει.

* οἱ δὲ δυνεβεῖς σὺν τελευτῇ βελδύσαντο.

* γυναῖκες πλῆσαι δυνάστητε & ἀκύνετε τὴν φωνὴν μου·
θυγατέρες ἐπ' ἐλπίδι ἀκύνετε ἐν λόγοις μου.

* ἡμέρας ἐνιαυτοῦ μνηστῆρας ποιήσατε ἐν ὁδοῦ μετ'
ἐλπίδι, ἀνῆλθαι ὁ τρυγητὴς, πέπαυται ὁ σπόρος καὶ
σκέπτι μὴ ἐλθῇ.

* ἔκστητε λυπήθητε αἱ πέποιθῆαι, ἐκδύσατε, γυμναί-
ητέ, περιζώσατε σάκκους ὀσφύας ὑμῶν.

* καὶ ὅτι τῶν μαζῶν κόπτετε, περὶ ἀγροῦ ὅτι θυ-
μήματ' καὶ ἀμπέλους γυνήματες.

* ἐν γῇ τοῦ λαοῦ μου ἀκύνετε & χάριτος δόξα βήσεται
ἐν πάσης οἰκίᾳ διφροσύνη δρθήσεται. * οἰκοὶ ἐγκα-
ταλελειμμένοι πλοῦτον πόλεως ἀφύουσιν & οἰκὸς ὅτι
θυμητὴς· & ἐλθῶν αἱ κῶμαι σπῆλαια ἕως τοῦ αἰῶνος
διφροσύνη ὄνων ἀγρίων βοσκήματα ποιμένων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Principes autem eius à facie timoris transibunt, & conterentur propter miraculum principis eius. Dicit Dominus, cuius splendor est in Syon facientibus legem; & caminus ignis ardens in Ierusalem, transgredientibus verbum eius.

Ecce in veritate regnabit rex; & iusti ut sumant iustam vindictam de populis, in dignitate euehantur. * Et erunt iusti qui sese abscondunt propter impios, sicut qui abdunt sese à tempestate; reuertentur & magnificabuntur, & suscipietur citò doctrina eorum, sicut riuus aquarum decurrentium in terra sitiente: & sicut umbra petrae grauis in terra arida. * Nec claudentur oculi iustorum: & aures recipientium disciplinam auscultabunt. * Et cor insipientium intelliget scientiā, & lingua eorum quæ erat balbutiens, velociter loquetur eleganter.

* Non dicentur amplius impij iusti, & qui transgressi sunt verbum eius, non dicentur fortes. * Quia impij impietatem loquuntur, & in corde suo vim cogitant ut faciant iniquum, & ut loquantur coram Domino errorem, ut lassam faciant animā iustorum, qui non aliter desiderant doctrinam, quā famelicus panem; & verba legis, quæ sunt sicut aquæ sitibundo, putant auferre. * Impij autem, quorū opera mala sunt, ipsi in consilio peccatorum deliberant disperdere mites verbis mendaciis, & verba pauperum in iudicio. * Iusti autem veritatem cogitant; & ipsi super veritatem suam consistent.

* Prouinciæ quæ habitamini tranquille, surgite audite vocem meam. Ciuitates quæ habitamini confidenter, auscultate verbum meum. * Diebus enim cum annis commouebuntur, qui habitant confidenter, quia defecit frumentum, & non sunt fruges ad colligendum. * Contriti sunt qui habitabant in pace: contremuerunt qui morabantur confidenter: exspoliāmini & nudāmini, & accingite lumbos.

* Super vbera plāgentes, super agros desiderabiles, & super vites oneratas fructu. * Super terram populi mei: quæ tribulum & spinam proferit; super omnes quoque domos exultationis ciuitatis munitæ. * Quoniam domus sanctuarij destructa est, multitudo ciuitatū quæ in ea colebant, deserta est: domus fortitudinis nostræ & refugij nostri attrita est, & suffossa, & desolata, & vastata vsq; ad tempus: locus in quo erat letitiā, & gaudium regibus, nunc factus est in direptionem exercitibus.

* Donec adueniat super vos spiritus de excelsis, & erit desertum Chermel, & Chermel in syluam reputabitur.

* Et requiescet in deserto iudicium, & iustitia in Carmelo habitabit.

* Et erunt opera iustitie pax, & obtinebit iustitia requiem; & confidentes erunt vsque in æternum.

* Et habitabit populus eius in ciuitate pacis, & habitabit confidens, & requiescent cum diuitijs.

* At grando si descenderit, non super vos veniet, & erunt inhabitantes in syluis confidentes sicut qui in campestri.

* Beati seminantes super omnem aquam, vbi bos & asinus calcatur.

CAP. XXXIII.

Vae qui miseros faciunt vos, vos autem nemo facit miseros: & reprobans vos, non reprobatur. capientur reprobandi & tradentur: & quasi tinea in vestimento, sic superabuntur.

* Domine miserere nostri, in te enim confidimus: factum est semen incredulorum in perditionem; at salus nostra in tempore tribulationis.

* Propter vocem timoris tui obstupuerunt populi à timore tuo, & dispersæ sunt gentes.

* Nunc autem congregabuntur spolia vestra parui & magni; quemadmodum si quis congregauerit locustas, sic illudent vobis.

* Sanctus Deus qui habitat in celis; repleta est Sion iudicio & iustitia;

* In lege tradentur, in thesauris salus nostra: illic sapientia & scientia, & pietas ad Dominum, hi sunt thesauri iustitie.

* Ecce iam in timore vestro ipsi timebunt. quos timuistis, timebunt à vobis: angeli enim mittentur loquentes pacem, amarè flentes aduocantes pacem.

* Desolabuntur enim horum viae: cessauit timor gentium; & testamentum tollitur, & non reputauit ipsos homines.

* Luxit terra, confusus est Libanus: paludes factus est Saron: manifesta erit Galilea & Carmelus.

* Nunc consurgam, dicit Dominus, Nunc gloriabor, nunc exaltabor.

15 * ἕως οὗ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πνεῦμα ἀφ' ὑψηλοῦ· ὃ
ἔσται ἔρημος ὁ χερμέλ, καὶ ὁ χερμέλ εἰς δρυμὸν λογιθή-
16 σεται. * καὶ δὴ ἀπαύσει ἐν τῇ ἐρήμῳ κέσμα, & δικαιο-
17 σύνη ἐν τῇ καρμὴλ κατεκίσει. * ὃ ἔσται τὰ ἔργα τῆς
δικαιοσύνης εἰρήνη· & κρατήσῃ ἡ δικαιοσύνη ἀπαύσει·
καὶ πεποιθότες ἔσονται ἕως τοῦ αἰῶνος.

18 * καὶ κατεκίσει ὁ λαὸς αὐτῶν ἐν πόλει εἰρήνης· & ἐνοι-
19 κήσει πεποισίως, & ἀπαύσονται μετὰ πλάτους. * ἡ γὰρ χά-
λαζα ἐδὴ κατεκίσει, καὶ ἐφ' ὑμᾶς ἤξει· & ἔσονται ἐνοι-
20 κοῦντες ἐν τοῖς δρυμοῖς πεποισίως ὡς οἱ ἐν τῇ πεδυνῇ. * μα-
κάριοι οἱ ἀπείρητες ἐπὶ πᾶσι ὕδασι, & βῆς & ὄνος πατεῖ.
λγ.

1 * Οὐαὶ τοῖς ταλαιπωροῦσιν ὑμᾶς· ὑμᾶς γὰρ ἐδείκνυται
ταλαιπώρους· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, οὐκ ἀθετεῖ· ἀλώθῃ
ὁ ἀθετῶν τις & ἀποδοθήσεται· καὶ ὡς σὴς ἐπὶ ἱματίῳ,
2 ἔσται ἡττηθῇσεται. * κύριε ἐλέησον ἡμᾶς, ἐπὶ τοῖς γὰρ
πεποισίμοις ἐκλήθη τὸ σπέρμα τῶν ἀπειθουσῶν εἰς ἀ-
πώλειαν· ἡ δὲ σωτηρία ἡμῶν ἐν καιρῷ τῇ λήψεως.

3 * διὰ φωνὴν τοῦ φόβου σου ἐξέστησαν λαοὶ ἀπὸ τοῦ
φόβου σου, & διεσάρησαν τὰ ἔθνη.

4 * ὡς γὰρ συναχθῇ τὰ σκύλα ὑμῶν μικρὰ καὶ με-
γάλα· ὅν τρέπον ἐδὴ τις συναγάγη ἀκείρας, ἔσται ἐμ-
παίξουσιν ὑμῖν.

5 * ἄλλοι δὲ θεοὶ ὁ κατεκίσει ἐν ἐρανοῖς· ἐνεπλήθησαν
κρίσεως καὶ δικαιοσύνης,

6 * ἐν νόμῳ ἀποδοθήσεται· ἐν θησαυροῖς ἡ σωτηρία
ἡμῶν· ἐκεῖ ὁφεία καὶ ἐπιστήμη & δόξα βεβαία πρὸς τὸν κύ-
ριον· ἔτοιμα εἰσι θησαυροὶ δικαιοσύνης.

7 * ἰδοὺ δὴ ἐν τῷ φόβῳ ὑμῶν αὐτοὶ φοβηθήσονται· οὐς
ἐφοβῆσθε, φοβηθήσονται ἀφ' ὑμῶν· ἄγγελοι γὰρ ἀπο-
σταλήσονται λαλοῦντες εἰρήνῳ· πικρῶς κλαίοντες πα-
ρακαλοῦντες εἰρήνῳ.

8 * ἐρημωθήσονται γὰρ αἱ τέτων ὁδοί· πέπνυται ὁ φόβος
τῶν ἐθνῶν· καὶ ἡ διαθήκη αἱρεται· καὶ ἐμὴ ἐλογίσθη
αὐτὰς ὡς ἀνθρώποις.

9 * ἐπένθησεν ἡ γῆ· ἡ γυνὴ ὁ λίσσεται· ἔλη ἐγχετο ὁ
σαρὼν· φανερά ἐσται ἡ γαλιλαία καὶ καρμὴλ.

10 * ὡς δὴ ἀσκήσεται, λέγει κύριος· ὡς δὴ δοξαθήσεται,
ὡς ὑψωθήσεται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Omnia hæc sustinemus donec veniat nobis respiratio à facie eius, cuius maiestas est in celis excelsis. Et erit desertum in Carmel, & Carmel ciuitatibus multis habitabitur. " Et morabuntur in deserto facientes iudicium, & facientes iustitiam in Carmelo habitabunt.

" Et erunt operantes iustitiam in pace, & colentes iustitiam quiescent, & habitabunt confidenter vsque in seculum. " Et habitabit populus meus in habitaculis suis pacificè, & in terra sua confidenter, & in ciuitatibus suis opulentis. " Et descendet grando, & interficiet castra populorum; & destruentur & consumentur habitatores eorum. " Beati estis vos iusti qui fecistis opera bona: qui similes estis seminantibus super irrigua, qui immittunt boues ad calcandum, & asinos ad colligendum.

CAP. XXXIII.

Vae qui venis ad prædandum, nonne & te deprædabuntur? & qui venis ad diripiendum, nonne & te diripient? cum venis ad deprædandum, vastaberis; & cum fatigatus defieris diripere, diripient te. " Domine miserere nostri; in verbū tuum sperauimus: esto fortitudo nostra in omni die, salus quoque nostra in tempore tribulationis. " A voce multitudinis contriti sunt populi; præ multitudine magnalium dispersa sunt regna. " Et colligent domus Israel substantias populorum inimicorum suorum, sicut colligunt bruchum: armabuntur armis bellicis, sicut armantur lorica. " Fortis est Dominus qui habitare fecit maiestatem suam in celis excelsis; qui dixit se impleturum Syon operantibus iudicium verum, & iustitiam. " Et ita fit ut sicut dixerat te benefacturum timentibus te, adducas & confirmes in tempore tuo, fortitudinē & salutē, sapientiā, & scientiam, timentibus Dñm, thesaurus eius bonus futurus est. " Ecce quando reuelatus fueris eis, clamabunt foris amarè nuncij populorum, qui ierant ad annunciantē pacem; reuersi sunt ut plorent in amaritudine animæ. " Desertæ sunt semitæ, cessauerūt transeūtes viam; ed quod mutauerūt pacē: longè facti sunt à ciuitatibus suis; & nō cogitant filij hominū malū quod venturum est eis. " Luxit & deserta est terra: exiccatus est Libanus & euulsus est: fuit Saron sicut vallis; & vastus est Bassan & Carmelus.

" Nunc reuelabor, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc eleuabor.

* תהרו חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם :
 * והיו עמים משרפות שיר קוצים כסוחים
 באש יצתו : * שמעו רחוקים אשר עשיתי
 ודעו קרובים גברתי :
 * פחדו בציון חטאים אחזה רעדו חנפים מי
 יגור לנו אש אוכלת מי יגור לנו מוקדי עולם :
 * הלך צדקו ודבר מישרים מאס בבצע
 מעשקורת נער כפיו מתמך בשחר אטם אזנו
 משמע דמים ועצם עיניו מראות ברע :
 * הוא מרומים ישפך מצדות סלעים משגבו
 לחמו נתן מימיו נאמנים :
 * מלך ביפיו תחזינה עיניך תראינה ארץ
 מרחקים : * לבך יהגה אימה איה ספר
 איה שקל איה ספר את המנדלים :
 * את-עם נועז לא תראה עם עמקי שפלה
 משמוע נלעג לשון אין בינך :
 * חזרה ציון קרית מועדנו עיניך תראינה
 ירושלם נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדתיו
 לנצח וכל חבליו בל ינתקו :
 * כי אם-שם אדיר יהיה לנו מקום נהרים
 יאדים רחבי ידים כל תלך בו אני שיט וצי אדיר
 לא יעברנו : * כי יהיה שפטנו יהודה מחקקנו
 יהיה מלכנו הוא יושיענו :
 * נטשו חבליך בל יחזקו כן תרנם בל פרשו
 נס אז חלק עד-שלל מרבה פסחים בזו בו :
 * ובל יאמר שכן חליתי העם הישב ברה
 נשאת עון :

11 * Conciptietis ardore, & parietis stipulam.
 12 spiritus vester vt ignis vorabit vos. * Et erunt
 13 populi quasi de incendio cinis, spinæ con-
 14 gregatæ igni comburentur. * Audite qui
 15 longè estis quæ fecerim, & cognoscite vici-
 16 ni fortitudinē meam. * Conterriti sunt in
 17 Sion peccatores, possedit timor hypocri-
 18 tas. quis poterit habitare de vobis cū igne
 19 deuorante? aut quis habitabit ex vobis cū
 20 ardoribus sempiternis? * Qui ambulat in
 21 iustitiis, & loquitur veritatem, qui proicit
 22 auaritiā & calumniā, & extutit manus
 23 suas ab omni munere. qui obturat aures
 24 suas ne audiat sanguinē, & claudit oculos
 25 suos, ne videat malū. * Ille in excelsis ha-
 26 bitabit, munimēta saxorū sublimitas eius.
 27 panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt.
 28 * Regem in decore suo videbunt oculi
 29 eius, cernent terram de longè. * Cor tuum
 30 meditabitur timorem. vbi est literatus, vbi
 31 Legis verba ponderans, vbi est doctor par-
 32 uulorum? * Populum impudentē non vi-
 33 debis, populum alti sermonis, ita vt non
 34 possis intelligere difertitudinem linguæ
 35 eius, in quo nulla est sapientia. * Respice
 36 D Sion ciuitatem solennitatis nostræ. oculi
 37 tui videbūt Hierusalem habitationē opu-
 38 lentam, tabernaculum quod nequaquam
 39 transferri poterit : nec auferetur clauis eius
 40 in sempiternum, & omnes funiculi eius
 41 non rumpentur. * Quia solummodo
 42 ibi magnificus est Dominus noster. locus
 43 fluuiorū riuī latissimi & patentes, nō tran-
 44 sibat super eū naus remigū, neq; triremis
 45 magna transgredietur eū. * Dñs enim iudex
 46 noster, Dñs legifer noster, Dñs rex noster.
 47 ipse saluabit nos. * Laxati sunt funiculi tui,
 48 sed nō præualebunt. sic erit malus tuus, vt
 49 dilatare signū non queas. tunc diuidentur
 50 spolia prædarū multarum, claudi diripient
 51 rapinā. * Nec dicet vicinus, Elāgui, populus
 52 qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

תרגום יונתן

11 * אתעשתון לכוז עממא עשתונין דרשע עבדחון לכוז עבדין בישון בדיל עבדיכוז בישון מיסרי בעלעולא לקשא ושיצו יתכוזו
 12 * ויהוה עממא יקידת נור בוכין מפסכין כנורא וחקרון
 13 * שמעו צדיקא דנשרו אוריתא מלקדסין סה דעברת ודעו טרנא
 14 * אהברו בציון חבין דחלא אחרתחון לרשיעא דחון מגנבין אחרתחון אסרין מן ידור לנא בציון דבת
 15 * זהור שכתחיה באשא אכלה מן יתחב לנא בירושלם דבה עתידין רשיעא לאתדנא ולאחמסרא לגהנם יקידות נור עלם
 16 * אסר נבנא ויתחבון בה צדיקא כל דמהרך בזכו וממלל פיונין סחרחק מפסון דשקר מרחק נפשה מן אנסיס מנע ידוהי מלקכלא
 17 * שוחדא מטמטם ארניה מלמשמע באשרי דם זכאי וכלי עינוהי מלמחוי בעבדי ביש
 18 * בית מקדשא חשבוע נפשה מזונה מספק מוהי קנימין כמכוע דסין דלא פסקן מוהי
 19 * עינך חסחכל וחתוי בנחתי ארע גהנם
 20 * קשילי רישי משרית גבריא
 21 * בהון סכלתנו
 22 * משחלפין סכוהי לעלם וכל אטונוהי לא יתפסקו
 23 * פחיות ודין דלא תיזל בה ספינת צדיק ובורני רבתי לא תגזינה
 24 * אלפן אוריתא מסיני ויי מלכנא הוא ופרקנא וועבד לנא פרענות דין מן משרית גוג
 25 * ויהוה דמן לספינא דאתפסקי חבלהא וליחלה תקוף על תרנהון דאתפסק ולא אפשר למפדס עלוהי קלע כרין יפלגון בית ישראל נכסי
 26 * עממא סגיאנות עדי וכוז אפילו אית בהון עורין וחגרין ואף אנת יפלגון סגיאנות עדי וכוז
 27 * לשכתחיה מלכותא אחרת עלנא מחת מרע עמא בית ישראל יתכנשון ויתוכון לארעהון שביק לחזביהון

* Nunc videbitis, nunc erubescetis, vana erit fortitudo spiritus vestri; ignis vos deuorabit.

* Et erunt gentes combusta, sicut spina in agro proiecta & combusta. * Audient qui longe sunt quæ feci, & scient qui appropinquant, fortitudinem meam. * Recesserunt qui in Sion, iniqui: apprehendet tremor iniquos. quis annuntiabit vobis, quia ignis ardet? quis annuntiabit vobis locum eternum? * Ambulans in iustitia, loquens rectam viam, qui odit iniquitatem & iniustitiam, & manus excutens à muneribus: obturans aures, ut non audiat iudicium sanguinis, claudens oculos, ut non videat iniquitatem.

* Hic habitabit in excelsa spelunca petre fortis: panis ei dabitur & aqua eius fidelis.

* Regem cum gloria videbitis: & oculi vestri videbunt terram de longè. * Anima vestra meditabitur timorem: ubi sunt literati? ubi sunt consiliatores? ubi est numerans nutriendos paruū et magnū? * Populum? cui non dederunt consiliū, neque sciebat profundam vocem: ita ut non audiret populus contemptibilis; & non est audienti intelligentia.

* Ecce Sion ciuitas salutare nostrū, oculi tui videbunt Hierusalem ciuitas diues: tabernacula, quæ non commouebuntur, neque mouebuntur paxilli tabernaculi eius in æternum tempus: neque funiculi eius disrumpentur.

* Quia nomen Domini magnum vobis erit: flumina & fosse lata & spaciose: non ambula-bis hanc viam, neque transibit naui agitata remigio, nam Deus meus magnus est, non pertransibit me Dominus. * Dominus iudex noster, Dominus princeps noster, Dominus rex noster, Dominus ipse nos saluabit. * Dirupti sunt funiculi tui, quia non prauauerunt; malus tuus inclinatus est, non demittet vela: non eleuabit signū, donec tradatur in vastationē, igitur multi claudi prædā faciēt. * Et non dicat populus inhabitans in ea, Laborabo; dimissum est enim eis delictum.

11 * νῦν ὄψεσθε, νῦν αἰχμηθήσεσθε, ματαία ἔσται ἡ ἰσχὺς
12 τῆς ἐνδύματός ὑμῶν· πύρ ὑμᾶς κατέδεσθαι. * καὶ ἐν τῇ ἐστίνῃ
κατακαυμῶν ὡς ἀκανθὰ ἐν ἀγρῷ ἐρριμμένη καὶ κα-
13 τακαυμῶν. * ἀκούσονται οἱ πόρρωθεν ἀποκρίσεις, & γνώ-
14 ονται οἱ ἐγγίζοντες τὴν ἰσχύμ. * ἀπέστησαν οἱ ἐν
σιὼν ὄντομοι· λήψεται τρόμος αὐτοὺς ἀσεβεῖς· τίς θύαγε-
15 λεί ὑμῶν, ὅτι πύρ καίεται, τίς θύαγελεῖ ὑμῶν τὸν τόπον
αἰώνιον; πορεύομεν ἐν δικαιοσύνῃ, λαλῶν ἐν εὐθείᾳ
ὁδόν, μισῶν ὁμιλίαν & ἀδικίαν, & τὰς χεῖρας ἀποσφόμε-
νος ἀπὸ δώρων· βαρυῶν τὰ ὦτα, ἵνα μὴ ἀκούσῃ κέσιν αἰ-
ματός, καμύων δὲ ὀφθαλμοὺς, ἵνα μὴ ἴδῃ ἀδικίαν.
16 * ὁ δὲ οἰκῇσιν ἐν ὑψηλῇ σπηλαίῳ πέτρας ἰσχυρῆς·
17 ἀρτὸν αὐτῷ δοθήσεται & τὸ ὕδωρ αὐτοῦ πιστόν. * βασιλέα
μὲν δοξῆς ὄψεσθε· & οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὄψονται γλῶ-
18 σσομένην. * ἡ ψυχὴ ὑμῶν μελετήσῃ φόβον· ποὺ εἰσὶν
οἱ γραμματικοί; ποὺ εἰσὶν οἱ συμβεβλότες; ποὺ εἰσὶν οἱ
ἀριθμοὶ δὲ συντεφορμῶν μικρὸν καὶ μέγαν
19 λαόν; ὃς συνεβεβλότες, ἐξ ἧς ἡδε βαθυφώνον· ὡς-
τε μὴ ἀκούσαι λαὸς πεφαισμένην· καὶ ὅσα ἐστὶ τὰ ἀ-
20 κούσι σῶσεις. * ἰδέσθων ἡ πόλις τὸ σωτήριον ἡμῶν οἱ
ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὄψονται ἱερουσαλὴμ πόλις πλεσία·
σκιναὶ αὐτῆς μὴ σεισῶσιν, ἐλὲ μὴ κινηθῶσιν οἱ πάσσαλοι
τῆς σκηνῆς αὐτῆς εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον· ἐξ ἧς τὰ χροινία αὐ-
21 τῆς ἐμὴ διαρραγῶσιν. * ὅτι τὸ ὄνομα κυρίου μέγα, ὑμῶν
ἔσται· ποταμοὶ καὶ διώρυγες πλατεῖς καὶ δρύχωρες· ἐ-
πορεύσῃ ταύτην τὴν ὁδόν· ἐδὲ πορεύσῃ πλοῖον ἐλαδίνον·
ὁ θεὸς μετὰ μέγας ἐστίν· ἐπαρελδύσεται με κύριος.
22 * κύριος κερτῆς ἡμῶν, κύριος ἀρχῶν ἡμῶν, κύριος
βασιλῆς ἡμῶν, κύριος αὐτῶν ἡμᾶς σώσει.
23 * ἐρεγγύσων τὰ χροινία ὑμῶν, ὅτι ὅσα ἐν ἰσχύσει· ὁ ἰσὺς
ὑμῶν ἐκλινῶν· ἐχαλάσει τὰ ἰσία· ὅσα δὲ σημεῖον, ἕως
ᾧ ἀδούθῃ εἰς ἀφροσύνην· τίνυν πολλοὶ χωλοὶ ἀφροσύνην
ποιήσουσιν.
24 * & ἐμὴ εἴπῃ ὁ λαὸς ὁ ἐνοικῶν ἐν αὐτῇ, κοπῶν ἀφῆθη
τὸ αὐτοῖς ἡ ἀμαρτία.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Cogitastis vobis populi cogitationes impietatis: fecistis vobis opera mala; propter malefacta vestra Verbum meum disperdet vos, si-
cut turbo stipulam. " Et erunt populi incendium ignis; ut spina excisa, igne comburentur. " Audite iusti qui seruastis legem ab an-
tiquo, quid fecerim; & scitote boni qui redistis ad legem meam: propè enim est potentia mea. " Contriti sunt in Sion peccatores, timor ap-
prehendit impios qui suffuratur vias suas. Dicunt, Quis habitabit ex nobis in Sion; ubi est splendor maiestatis eius sicut ignis consumens? quis
habitabit ex nobis in Ierusalem; ubi impij iudicandi sunt, & tradendi in gehennam incendio ignis sempiterno? " Dixit propheta, Ha-
bitabunt in ea iusti; omnis qui ambulat in iustitia, & loquitur recta, & separat se à mammona iniquitatis; elongat animam suam à rapinis,
prohibet manum suam ab acceptione muneris; & obturat aurem suam, ne audiat effundentes sanguinem innocentem, & claudit oculos suos
ne videat operantes iniquitatem. " Ipse autem in loco excelsa & eleuato habebit domum habitationis suae; in domo sanctuarij saturabi-
tur anima eius; cibis eius erit sufficiens; aquae eius erunt permanentes, sicut fons aquarum, cuius aquae non deficiunt. " Gloriam maiesta-
tis regis seculorum in decore suo videbunt oculi tui; aspicias & videbis descendentes in terram gehennae. " Cor tuum cogitabit magna-
lia: ubi sunt scribae? ubi procures? ubi sunt supputatores? veniant, si modò possint, numeratum numerum capitum occisorum exercitus
fortium. " Subiectionem populi robusti non poteris videre; populi qui est tam profunda loquelæ, ut non audias; balbutientis lingua
sua, quia non est in eis intellectus. " Videbis ruinam eorum tu Sion, ciuitas solemnitatis nostrae; oculi tui videbunt consolationem
Ierusalem, in prosperitate, & opulentia, sicut tabernaculū cuius non dimouentur nec euelluntur paxilli vnquam; nec omnes funiculi eius
rumpuntur. " Sed inde reuelabitur potentia Domini, ut benè faciat nobis de loco ex quo egrediuntur flumina inundantia lati spacijs,
per quem non transibit naui piscatorum, nec triseris magna transfretabit eum. " Quoniam Dominus iudex noster, qui eduxit nos in po-
tentia sua de Aegypto; Dominus doctor noster, qui dedit nobis doctrinam legis ex Synai; Dominus rex noster ipse saluabit nos, & faciet
nobis vindictam iudicij de castris Gog. " In tempore illo, conterentur populi à fortitudine sua, & erunt similes naui cuius funiculi rupti
sunt, & non habet fortitudinem in malo suo, qui ita excisus est ut non possint super eum extendi vela. Tunc diuidet domus Israel substan-
tias populorum, & multitudinem prædæ & spolijs; & quamuis sint in eis caeci & claudi, ipsi quoque partientur multitudinem spolijs &
prædæ. " Nec deinceps dicent populo qui moratur in circuitu maiestatis eius, A vobis venit super nos plaga infirmitatis: populus enim
domus Israel congregabitur & reuertetur in terram suam, remissis ei delictis.

* קרבו גוים לשמע ולאמים הקשיבו תשמע
 הארץ ומלאה תכל וכל צאצאיה:
 * כי קצף ליהוה על כל הגוים וחמרה על-
 כל צבאם החרימם נתנם לטבח:
 * וחלליהם ישלכו ופגריהם יעלה באשם
 ונמסו חרימם מדמים:
 * ונמקו כל צבא השמים ונגלו כספר השמים
 וכל צבאם יבול כנבל עלה מנפץ וכנבלת
 מתאנף:
 * כי דחתה בשמים חרבי הנר על אדום
 תרד ועל עם חרמי למשפט:
 * חרב ליהוה מלאה דם חדשנה מחלב מדם
 כרים ועתולים מחלב כליות אילים כי זבח
 ליהוה בבצרה וטבח גדול בארץ אדום:
 * וירדו ראמים עמם ופריים עם אבירים
 ורותה ארצם מדם ועפרם מחלב ידשן:
 * כי יום נקם ליהוה שנת שלומים לריב ציון:
 * ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית ותייתה
 ארצה לזפת בערה:
 * לילה ויוםם לא תכבה לעולם יעלה עשנה
 מדור לדור תחרב לנצח נצחים אין עבר ברה:
 * וירשוה קאת וקפד וינשוף וערב ישבנה
 בה ונטה עליה קו תהו ואבני כהו:
 * חריה ואין שם מלוכה יקראו וכל שריה
 יהיו גאפס:
 * ועלתה ארמנתיה סירים קמוש וחוח
 במבצריה ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 * ופגשו ציים את אלים ושעיר על רעהו יקרא
 אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח:

1 **A**ccedite gentes & audite, & populi at-
 tendite, audiat terra & plenitudo eius,
 orbis, & omne germen eius.
 2 * Quia indignatio Domini super omnes
 gentes, & furor super vniuersam militiam
 eorum. Interfecit eos & dedit eos in occi-
 3 sionem. * Interfecti eorum proijcientur,
 & de cadaueribus eorum ascendet foetor.
 tabescent montes à sanguine eorum.
 4 * Et tabescet omnis militia caelorum, &
 complicabuntur sicut liber caeli, & omnis
 militia eorum defluet sicut defluit folium
 5 de vinea & de ficu. * Quoniam inebria-
 tus est in caelo gladius meus. Ecce super
 B Idumæam descendet, & super populum
 interfectionis meæ ad iudicium.
 6 * Gladius Domini repletus est sanguine,
 incrassatus est adipe de sanguine agnorum
 & hircorum, & de sanguine medullatorum
 arietum. Victima enim Domini in Bosra,
 & interfectio magna in terra Edom.
 7 * Et descendent vnicornes cum eis, & tau-
 ri cum potentibus. Inebriabitur terra eo-
 rum sanguine, & humus eorum adipe pin-
 8 guium. * Quia dies ultionis Domini, an-
 9 nus retributionum iudicij Sion. * Et con-
 uertentur torrentes eius in picem, & hu-
 mus ei in sulphur, & erit terra eius in picem
 10 ardentem. * Nocte & die non exstinguetur, in
 C sempiternum ascendet fumus eius, à gene-
 ratione in generationem desolabitur in fe-
 cula seculorum. non erit transiens per eam.
 11 * Et possidebunt illam onocrotalus &
 ericius, & ibis & coruus habitabunt in ea.
 Et extendetur super eam mensura vt redi-
 gatur ad nihilum, & perpêdiculum in de-
 12 solationem. * Nobiles eius non erunt ibi.
 regem potius inuocabunt: & omnes prin-
 cipes eius erunt in nihilum.
 13 * Et orientur in domibus eius spinæ &
 vrticæ, & paliurus in munitionibus eius:
 & erit cubile draconum & pascua struthio-
 14 num. * Et occurrent daemonia onocentaui-
 ris, & pilosus clamabit alter ad alterum. Ibi
 cubauit lamia, & inuenit sibi requiem.

תרגום יונתן

לר

1 אחקרו עממיא למשמע ומלכותא אציתו תשמע ארעא ומלאה תכל וכל דדירין בה:
 2 ארירגו מן קדם וייעל כל עממיא
 3 וקטיליהון ותרמוז ופגריהון יסק תננהון ויתחסון טוריא מדסהון:
 4 ויתחסון כל שמי שמיא ויתחסון מהחות שמיא כמא דאמיר עליהון בספרא כל משריתיהון יסופון כמחר טרף מנפץ וכנבלא מתינה:
 5 ארי תתגלי בשמיא חרבי תא על אדום תתגלי ועל עמא דחיבת בדינא:
 6 חרבא קדם וייעל ארמנות מתרב מדם מלכין
 7 ויתקטלון גברין עמהון ושלטונין עם
 8 ארי יום פרענותא קדם וייעל שנת תשלמיא למעבד פרענות דין עלבנא דציון:
 9 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 10 לילי ויוםם לא תכבה לעולם יעלה עשנה מדור לדור
 11 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 12 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 13 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 14 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 15 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 16 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 17 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 18 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 19 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 20 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 21 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 22 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 23 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 24 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 25 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 26 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 27 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 28 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 29 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 30 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 31 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 32 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 33 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 34 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 35 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 36 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 37 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 38 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 39 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 40 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 41 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 42 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 43 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 44 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 45 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 46 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 47 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 48 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 49 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 50 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 51 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 52 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 53 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 54 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 55 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 56 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 57 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 58 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 59 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 60 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 61 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 62 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 63 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 64 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 65 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 66 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 67 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 68 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 69 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 70 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 71 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 72 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 73 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 74 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 75 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 76 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 77 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 78 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 79 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 80 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 81 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 82 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 83 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 84 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 85 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 86 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 87 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 88 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 89 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 90 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 91 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 92 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 93 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 94 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 95 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 96 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 97 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 98 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 99 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:
 100 ויתקטלון מלכותא דרומי לזפתא ועפרה לגפריתא ותייתה נוה תנים חציר לבנות יענה:

CAP. XXXIIII.

Accedite gentes & audite principes; audiat terra & in ea habitantes: orbis terra & populus qui in eo.

* Quia furor Domini super omnes gentes, & ira super numerum eorum ut perdat eos & tradat eos in occisionem.

* At vulnerati eorum proijcientur & mortui; & ascendet eorum factor, & rigabuntur montes à sanguine eorum.

* Et contabescet celum sicut liber, & omnes stellæ cadent sicut folia ex vite; & sicut cadunt folia ex ficu.

* Quoniam inebriatus est gladius meus in celo; ecce super Idumæam descendet, & super populum perditionis cum iudicio:

* Gladius Domini repletus est sanguine, in-crassatus est à pinguedine agnorum, & ab adipe hircorum & arietum, quia sacrificium Deo in Bosor, & occisio magna in Idumæa.

* Et simul cadent robusti cum eis, & arietes & tauri, & inebriabitur terra à sanguine, & pulvis eorum, & ab adipe eorum implebitur. * Dies enim iudicii Domini & annus retributionis iudicii Sion adest.

* Et conuertentur torrentes eius in picem, & terra eius in sulphur, & erit terra eius in picem ardentem. * Nocte & die, & non extinguetur in æternum tempus, & ascendet fumus eius sursum; in generationes desolabitur, & in tempus multum desolabitur.

* Et habitabunt in ea aues & ericij, & ibides & corui: & iniicietur super eam funiculus geometrie deserti, & onocentauri habitabunt in ea.

* Principes eius non erunt: nam reges eius & principes, et magnates eius erunt in perditionem.

* Et renascetur in ciuitatibus eorum spinea ligna, & in munitionibus eius: & erunt cubilia sirenum & aula struthionum.

* Et occurrent demonia onocentauris, & clamabunt alter ad alterum: illic requiescent onocentauri; inuenerunt enim sibi requiem.

λδ'.

* Προσάγετε ἔθνη & ἀκούσατε ἀρχόντες· ἀκούσατω ἡ γῆ & οἱ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες· ἡ οἰκὸς μὲν & ὁ λαὸς ὁ ἐν αὐτῇ.

* διότι ὁ θυμὸς κυρίως ἐπὶ πᾶσι ταῖς ἔθνεσιν καὶ ὀργὴ ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ αὐτῶν & ἀπολέσαι αὐτοὺς & παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς σφαγὴν.

* ὅτι τρυμαλῖαι αὐτῶν ῥιφθήσονται καὶ οἱ νεκροί· & ἀναβήσονται αὐτῶν ἡ ὁσμή, καὶ βροχή(ς) τὰ ὄρη ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν. * καὶ ἐλιγνή(ς) ὁ ἔρανος ὡς βιβλίον καὶ πᾶν τὰ ἄσπερα πεσεῖται ὡς φύλλα ἔξ ἀμπέλους, & ὡς πίπτοι φύλλα ἀπὸ συκῆς.

* ὅτι ἐμεθύθη ἡ μάχαιρά μου ἐν τῷ ἔρανῳ. ἰδὲ ἐπὶ τῷ ἰδρυμαίῳ κατεβή(ς), & ἐπὶ τὸν λαὸν τὴν ἀπωλείας μου κείσεως.

* ἡ μάχαιρα κυρίως ἐνεπλήθη αἵματος ἐπαχυώθη ἀπὸ σέας τοῦ ἀνδρῶν, καὶ ἀπὸ σέας τοῦ ἔργων καὶ κελῶν, ὅτι θυσιά τῷ θεῷ ἐν βοσὸρ· καὶ σφαγὴ μεγάλη ἐν τῇ ἰδρυμαίᾳ.

* καὶ συμπεσόντες οἱ ἀνδρες μετ' αὐτῶν καὶ ὁ κελὸς & ὁ ταύρος, καὶ μεθύθη(ς)ται ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ αἵματος, & τὸ χῶμα αὐτῶν & ἀπὸ τῆς σέας αὐτῶν ἐμπληθή(ς).

* ἡμέρα γὰρ κείσεως κυρίου & ἐνιαυτὸς ἀποδόσεως κείσεως σιῶν πάρεστιν.

* & σφαγήσονται αἱ φάραγγες αὐτῆς εἰς πῖσαν, καὶ ἡ γῆ αὐτῆς εἰς θεῖον· καὶ ἔσται ἡ γῆ αὐτῆς εἰς πῖσαν καὶ ὀρύζην.

* νυκτὸς & ἡμέρας, & ἐσβεσθή(ς) εἰς τὸν αἰῶνα χεῖρον καὶ ἀναβή(ς) ὁ καπνὸς αὐτῆς ὡς εἰς χυεῖς ἐρημωθή(ς) καὶ εἰς χεῖρον πολὺν ἐρημωθήσεται.

* καὶ κατεκλήθουσιν ἐν αὐτῇ ὄρνεα καὶ ἐχίνοι & ἴβεις & κόρακες· καὶ ἐπληθήσεται ἐπ' αὐτὴν σπαρτίον γεωμετρίας ἐρήμους· καὶ ὀνοκένταυροι οἰκήθουσιν ἐν αὐτῇ.

* οἱ ἀρχόντες αὐτῆς ὀκνεῖσθαι· οἱ γὰρ βασιλεῖς αὐτῆς καὶ οἱ ἀρχόντες, καὶ οἱ μεγιστῆρες αὐτῆς ἔσονται εἰς ἀπώλειαν.

* καὶ ἀναφύσει εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν ἀκρότινα ξύλα & εἰς τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς· καὶ ἔσονται ἐπαύλεις σειρῶν & αὐλὴ σρουθῶν.

* καὶ συναλλήθουσι δαιμόνια ὀνοκένταυροις, & ἐσθήσονται ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον· ἐκεῖ ἀναπαύσονται ὀνοκένταυροι· ὄρον γὰρ αὐτοῖς ἀνάπαισιν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XXXIIII.

Accedite populi ad audiendum, & regna attendite; audiat terra, & plenitudo eius, orbis & omnes qui habitant in eo. * Furor enim à facie Domini est super omnes populos, & occisio super omnem exercitum eorum: condemnauit eos & tradidit eos in occisionem.

* Et interfecti eorum proijcientur, & de cadaueribus eorum ascendet factor eorum, & colliquescent montes à sanguine eorum. * Et contabescet omnes celi celorum, & delebuntur desubter celum sicut dictum est de eis in libro: Omnes exercitus eorum confumentur, sicut defluit folium de vite; & sicut deciduū de ficulnea. * Quia reuelatus est in celo gladius meus; ecce super Idumæam reuelatus est, & super populum quem condemnaui in iudicio. * Gladius enim in conspectu Domini repletus est sanguine, impinguitus est adipe, sanguine regum & dominatorum, & adipe renum principum; quoniam occisio est coram Domino in Bosra, & interfectio magna in terra Edom.

* Et occidentur fortes cū eis, & dominatores cum ducibus; & inebriabitur eorum sanguine ipsorum terra; & pulvis adipe eorum impinguetur. * Quia dies vindictæ est coram Domino, annus retributionis ad sumendam ultionem iustam iniuriæ Sion. * Et conuertentur ut torrentes Romani imperij in picem, & pulvis eius in sulphur; & erit terra in picem ardentem. * Noctes & dies non extinguetur: in æternum ascendet fumus eius; à generatione in generationes desolabitur: in secula seculorum non erit qui transeat per eam. * Et possidebunt illam cati & ericij, & vlulæ, & corui habitabunt in ea: & extendetur super eam linea desolationis, & perpendiculum destructionis.

* Qui distabant, filij liberi fumus, & nolebant fuscipere regem super se. Et omnes principes eius erunt in nihilum. * Succrescent in palatijs eius spine, vrticæ, & tribuli in munitione ciuitatis eius; & erit habitaculum draconum, & locus filijs struthionum.

* Et occurrent ferae cati, & demones inter se colludent: veruntamen ibi manebunt nocturnæ, & inuenient sibi requiem.

שמה קננה קפוז ותמלט ובקעה ודגרה בצלה
 אך שם נקבצו דיות אשה רעותה:
 דרשו מעל ספר יהוה וקראו אחת מהגור
 לא נעדרה אשה רעותה לא פקדו כי פל הוה
 צוה ורוחו הוה קבצן:
 והוא הפיל להן גורל וידו חלקתה להם
 בקו עד עולם ירשנה לדור ודור ושכנו ברה:

לה

יששום מדבר וציה ותגל ערכה ותפרח
 כחבצלת: פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן
 כבוד תלבנון נתן לה הדר הכרמל והשרון חמה
 יראו כבוד יהוה הדר אליהו:
 חזקו ידיים רפות וכרכים כשלוח אמצו:
 אמרו לגמחרי לב חזקו אל תיראו הנרה
 אלהיכם נקם יבא גמול אלהים הוא יבוא
 וישעבם: אז תפקחנה עיני עורים ואזני
 חרשים תפתחנה:
 אז ידלג כאיל פסחותרן לשון אלם כי נבקעו
 במדבר מים ונחלים בערכה:
 והיה השרב לאגם וצמאון למבועי מים
 בנה תנים רבצה חציר לקנה וגמא:
 והיה שם מסלול ודרך ודרך הקדש יקרא
 לרה לא יעברנו טמא והוה למו הדרך דרך
 ואוילים לא יתעו:
 לא יהיה שם אריה ופריץ חיות כל יעלנה
 לא תמצא שם והלכו גאולים:
 ופרווי יהוה ישכון ובאו ציון ברנה ושמחת
 עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון
 ואנחה:

15 * Ibi habuit foueam ericius, & enutri-
 uit carulos, & circumfodit, & fouit in um-
 bra eius. Illuc congregati sunt milui alter
 ad alterum. * Requirite diligenter in libro
 Domini & legite: vnum eis non defuit,
 alter alterum non quæsiuit; quia quod ex
 ore meo procedit, ille mandauit, & spiritus
 eius ipse congregauit ea.
 17 * Et ipse misit eis sortem, & manus eius
 diuisit eam illis in mensuram. Usque in
 æternum possidebunt eam, in generatione
 & generationem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

1 * Lætabitur deserta & inuia, & exultabit
 solitudo & florebit quasi lilium.
 2 * Germinans germinabit, & exultabit
 lætabunda & laudans. Gloria Libani data
 est ei, decor Carmeli & Saron. ipsi videbunt
 gloriam Domini & decorem Dei nostri.
 3 * Confortate manus dissolutas, & genua
 debilia roborate.
 4 * Dicite pusillanimis, Cōfortamini, & no-
 lite timere, ecce Deus vester ultionem ad-
 ducet retributionis: Deus ipse veniet &
 saluabit nos.
 5 * Tunc aperientur oculi cæcorum, & au-
 res surdorum patebunt.
 6 * Tunc saliet sicut ceruus claudus, &
 B aperta erit lingua mutorum, quia scissæ sunt
 in deserto aquæ & torrentes in solitudine.
 7 * Et quæ erat arida in stagnum, & sitiens
 in fontes aquarum. In cubilibus in quibus
 prius dracones habitabant, orietur viror
 calami & iunci. * Et erit ibi semita, &
 8 via sancta vocabitur. nō transibit per eam
 pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita
 vt stulti non errent per eam.
 9 * Non erit ibi leo, & mala bestia non
 ascendet per eam, nec inuenietur ibi. &
 ambulabunt qui liberati fuerint.
 10 * Et redempti à Domino, conuertentur,
 & venient in Sion cum laude & lætitia
 sempiterna super caput eorum. Gaudium
 & lætitiā obtinebunt, & fugiet dolor &
 gemitus.

תרגום יונתן

15 חמון חקנן קופרא ותשוב וקוריהו ונצפון כטולה ברכ להמן ותכנשון דחמא אחמא לוח חברה: 16 חכעו מעל ספרא דיוי ובעו
 חמא מנהן לא שגא ואחמא לחברה לא עכבת ארי במימרה ותכנשון ובמימרה וחקרבן: 17 והוא במימרה רמא להון ערכא וברעותיה
 פלג להון בחוטא עד עלמא ותכננה לדר ודר ישרון בה: לה
 2 מרץ ידוצון ויחזון אף פיע וחדא יקר לבנן יתיחב להון ויו ברמלא ושרונא בית ישראל דילהון אמרין אלן אגון
 יחזון יקרא דיוי ויו תשכחחא דאלהנא: 3 אמר יי גביא חקפון ורן דמרשלן ורכובין דרעלן חסנו: 4 אמרו לרמון בלבהון למעבר
 אורייתא חקפון ולא תרחלון תא אלהכון למעבר פרענות דין מתגלי מרי גמלא יי הוא ותגלי ויפרקינכון: 5 בכך יתפתח עיני בית ישראל
 דאין חסון מן אורייתא ואדניהון דכחישין לקבלא למלי נביא יציתן: 6 בכך בסחזון גלותא דישאל דמחכנשן וסלקן לארעהון
 תא כאלין קלילין ולא אתעכבא וישבח לישנהון דתוה בלים ארי אתכעו במדברא מין ונחזין במישרא: 7 והי שרובא לאגסין
 וסין וביח צחונא למבועי מים אחר דתוה ידוין שרין חמן יסגין קנה וגומא: 8 והי חמן ביבש אורח וחקון ארחא דקדשא יחקרי
 לה לא יעדון בה מסאבין ולא יפסקין ערי ארחא ודלא אלפולא יתעון: 9 לא יהי חמן מלך מבאיש ושלטון מעיק לא יגזנה ולא ישחכחון
 חמן ויתכין פריקון: 10 ופריקנא דיוי ותוכון ותכנשון מביני גלותא ויטלין לציון כחשבתא וחדות עלם תחילהון ולא פסקא
 ענין יקר יחסי על רישיון כיע וחדא ויפסקין ויסוף מנהון מדברת ישראל דחמא ותכחחא:

* Illic nidificauit ericius, & saluauit terra
filios eius cum securitate: illic cerui occurrerunt
& uiderunt facies adinuicem.

* Numero transferunt, & una ex eis non
perijt, altera alteram non quaesierunt, quia Do-
minus ipsis praecepit, & spiritus eius congre-
gauit eas.

* Et ipse immittet eis sortes; & manus eius
diuinit eis ut pascerentur. in aeternum tempus
hereditabitur: in generationes generationum
requiescent in ea.

CAP. XXXV.

Lætare desertum sitiens; exultet solitudo
& floreat quasi lilium.

* Et florebut & exultabunt deserta For-
danis, & gloria Libani data est ei, & honor
Carmeli; & populus meus uidebit gloriam Do-
mini, & altitudinem Dei.

* Confortate manus remissa, & genua disso-
luta consolamini.

* Pusillanimes mente, confortate ne timea-
tis, ecce Deus noster iudicium retribuit & re-
tribuet: ipse ueniet, & saluabit nos.

* Tunc aperient uroculi cæcorum, & aures
surdorum audient.

* Tunc saltabit sicut ceruus claudus, & ex-
pedita erit lingua mutorum aperta, quia rupta
est in deserto aqua, & vallis in terra sitiens.

* Et erit in aquosa in paludes, & in sitien-
tem terram fons aquæ erit; illic letitia auium,
caula gregis arundinis & paludes.

* Erit illic uia pura & uia sancta uoca-
bitur, & non pertransibit illac immundus, ne-
que erit illic uia immunda; at dispersi ambula-
bunt super eam & non errabunt.

* Et non erit illic leo, neque ulla malarum
bestiarum ascendet super eam, neque inuenie-
tur illic, sed ambulabunt in ea.

* Redempti & congregati per Dominum, &
conuertentur, & uenient in Sion cum letitia:
& letitia sempiterna super caput eorum; su-
per enim caput eorum laus & exultatio, &
gaudium comprehendet eos: fugit dolor & tri-
stitia, & gemitus.

* ἐκεῖ ἐνόσθυσεν ἐχῖνος, καὶ ἔσωσεν ἡ γῆ τὰ παῖδια
αὐτῆς μετὰ ἀσφαλείας· ἐκεῖ ἔλαφοι σὺν λυπῶσιν & εἶδον
τὰ πρόσωπα ἀλλήλων.

* Δριτμὴ παρήλθον, & μία αὐτῶν οὐκ ἀπώλετο, ἐτέ-
ρα τὴν ἐτέρω οὐκ ἐζήτησαν, ὅτι ὁ κύριος αὐταῖς ἐνεεί-
λατο, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν σὺν ἡγάγῃ αὐτῶν.

* καὶ αὐτὸς ἑπιβάλεῖ αὐτοῖς κλήρις· καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ
διμερίσει αὐτοῖς βοσκήσας· εἰς τὴν αἰῶνα χρόνον κληρο-
νομήσετε εἰς χυεὰς χυεῶν δῶπα αὐτῶν ἐπ' αὐτῆς.
λέ.

* Ευφροδύηθη ἔρημος διψῶσα· ἀγαλλιάσθω ἔρη-
μος & ἀνθήτω ὡς κρίνον.

* καὶ ἔξανθήσει & ἀγαλλιάσθῃ τὰ ἔρημα τῆς ἰορδά-
νης· καὶ ἡ δόξα τῆς λιβάνης ἐδόθη αὐτῇ, καὶ ἡ ἡμὴ τῆς καρ-
μήλου· & ὁ λαὸς μετ' αὐτῆς τὴν δόξαν κυρίου, & τὸ ὕψος
τῆς θεοῦ. * ἰσχύσατε χεῖρες θνητῶν & γόνατα τῶν
λελυμμένων τῶν καλέσατε.

* Ὁλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ, ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε·
ὁ θεὸς ἡμῶν κρείσσιν αὐτὰ ποδῖδωσι & πόδα ποδώσει· αὐ-
τὸς ἡξεί & σώσει ἡμᾶς.

* ὅτε θύοι χθόνι οὐφθαλμοὶ τυφλῶν & ὦτα κωφῶν
ἀκούσονται. * ὅτε ἀλείψεται ὡς ἔλαφος ὁ χυλός, & τῆς
γῆς γλώσσα μογιλάων δυνεωγμένη, ὅτι ἐρεῖται ἐν
τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ, & φάραγξ ἐν γῇ διψώσῃ.

* καὶ ἔσται ἡ δύσδρος εἰς ἔλη, & εἰς τὴν διψῶσαν γῆν
πηγὴ ὕδατος ἔσται· ἐκεῖ διφροσύνη ὀρνέων· ἐπαυλὶς ποι-
μῆς καλὰ μὲν & ἔλη.

* ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς καθαρά καὶ ὁδὸς ἀγία κληθήσεται, &
ἐμὴ παρέλθῃ ἐκεῖ ἀκάθαρτος, & ὃ ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς ἀκά-
θαρτος· ὃ δὲ διασπαρμύροι πορεύονται ἐπ' αὐτῆς καὶ
μὴ πλανηθῶσιν. * καὶ οὐκ ἔσται ἐκεῖ λέων, & οὐδὲν τῶν πο-
νηρῶν θηρίων ἐμὴ θύαξ ἐπ' αὐτῇ, & οὐδὲν δῦρεθ' ἢ
ἐκεῖ· ἀλλὰ πορεύονται ἐν αὐτῇ.

* λελυτρωμένοι καὶ σωτηρημένοι διὰ κύριον· καὶ ὁπο-
σευθήσονται καὶ ἡξουσιν ἐν σὼν μετ' ἀφροσύνης καὶ
ἀφροσύνης αἰῶνι ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν· ἡ δὲ γῆ τῆς
κεφαλῆς αὐτῶν αἰνεῖς καὶ ἀγαλλίαμα· καὶ ἀφρο-
σύνη κατελήφεται αὐτῶν· ἀπέδρα ὁδὴν καὶ λύπην καὶ
σεναγμός.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Ibi nidificabit ericius, & pullos excludet, & perdices eorum garrient in umbra eius. veruntamen ibi congregabuntur milui alter ad alterum.
* Requirite in libro Domini, & quaerite; vnum ex eis non defuit, nec alterum alteri moram affert, quia in verbo eius congregabuntur
& in verbo eius coniungentur. * Et ipse in verbo suo misit eis sortem; & in voluntate sua diuisit eis funiculo; usque in seculum possi-
debunt eam; in generationem & generationem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

Exultabunt qui habitant in deserto, in terra arida; & gaudebunt qui morantur in campestribus, & splendebunt sicut lilia. * Exultantes
exultabunt, & gaudebunt exultatione & gaudio. Gloria Libani data est eis; decor Carmeli & Saron: domus Israel quibus dicuntur
haec, ipsi videbunt gloriam Domini, decorem laudis Dei nostri. * Dixit Dominus Prophetis: Confortate manus dissolutas, & genua tre-
mentia roborate. * Dicite festinis corde ut operentur secundum legem. Confortamini, & nolite timere: ecce Deus vester reuelatur ut fa-
ciat vindictam iudicij: Dominus auctor retributionis ipse reuelabitur & saluabit vos. * Tunc aperientur oculi domus Israel, qui
sunt quasi caeci a lege; & aures eorum qui sunt quasi surdi ad audienda verba prophetarum, audient. * Tunc cum viderint exules Israe-
litarum congregatos ascendere in terram suam more ceruorum velocissimorum, ita ut non detineantur, laudabit lingua eorum, quae erat quasi
muta, quod diffusa sint in deserto aquae, & torrentes in solitudine.

* Et erit arida in stagna aquarum, & locus sitiens in fontes
aquare. In loco ubi prius dracones habitabant, ibi multiplicabuntur calamus & iuncus. * Et erit ibi uia trita & recta, uia sancta vocabitur,
non transibunt per eam immundi, & non deficient usque in viam: & qui non didicerint, non errabunt per eam. * Non erit ibi rex malefaciens,
nec dominator tribulans pertransibit eam; imò illic non inuenientur: ibuntque redempti. * Redempti autem à Domino reuertentur &
congregabuntur de medio captiuitatis suae, & uenient ad Sion cum laude. Et letitia sempiterna erit eis, quae nunquam cessabit, & nubes
gloriae erit obumbrans super capita eorum: gaudium & letitiam inuenient; & cessabit ab eis, & à domo Israel dolor & gemitus.

לו

וַיְהִי בְּאַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה לְמֶלֶךְ
 חֲזַקְיָהוּ עַל־הַ סִּנְחָרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־כָּל־עָרֵי
 יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתְּפֹשֶׂם׃
 * וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־רַב־שָׂקָה מֶלְכִּישַׁ
 יְרוּשָׁלַם אֶל־הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ בְּחֵיל כְּבֹד וַיַּעֲמֵד
 בְּתַעֲלֻל־הַחֲרֻכָּה הָעֲלִיּוֹנָה בְּמִסְלַת שָׂדֶה כֹּבֵס׃
 * וַיֵּצֵא אֵלָיו אֱלִיָּאִים בֶּן־חֶלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר־עַל־
 הַבֵּית וּשְׁבֵנָא הַסֶּפֶר וַיֹּאחַז בֶּן־אַסָּף הַמִּזְכִּיר׃
 * וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַב־שָׂקָה אָמְרוּ־נָא אֶל־
 חֲזַקְיָהוּ כֹה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר מֶלֶךְ־
 הַבְּטָחוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר בְּטַחָת׃
 * נִאֲמַרְתִּי אַךְ־דָּבָר שְׁפָתַיִם עָצָה וּגְבוּרָה
 לְמַלְחָמָה עִתָּה עַל־מִי בְטַחָת כִּי מֵרֶדֶת בִּי׃
 * הִנֵּה בְטַחָת עַל־מִשְׁעַנַּת הַקִּנָּה הַרְצוֹץ הַזֶּה
 עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסְמָךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא בְּכַפּוֹ וּנְקָבָה
 בֶּן־פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְכָל־הַבְּטָחִים עָלָיו׃
 * וְכִי־תֹאמַר אֵלַי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְטַחָנוּ
 הֲלֵא הוּא אֲשֶׁר הִסִּיר חֲזַקְיָהוּ אֶת־בְּמִתְיוֹ וְאֶת־
 מִזְבְּחֵי וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה וּלְיְרוּשָׁלַם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ
 הַזֶּה תִּשְׁתַּחֲוּ׃
 * וְעִתָּה הִתְעַרְבָה נָא אֶת־אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
 וְאֶתְנֶה לָּךְ אֶלְפִים כּוֹסִים אִם־תּוּכַל לִתֵּת לָךְ
 רֶכֶבִים עֲלֵיהֶם׃
 * וְאִיךָ תֵּשִׁיב אֶת־פְּנֵי פַחַת אֶחָד עַבְדִּי גִּדְיָה
 הַקִּטְנִים וְתִבְטַח לָךְ עַל־מִצְרַיִם לְרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים׃
 * וְעִתָּה הַמִּבְלָעַדִּי יְהוָה עֲלִיתִי עַל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת לְהַשְׁחִיתָהּ יְהוָה אָמַר אֵלַי עֲלֶה אֶל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת וְהַשְׁחִיתָהּ׃

¹ ET factum est in quartodecimo anno
 A regis Ezechiae, ascendit Sennacherib
 rex Assyriorum super omnes ciuitates Iu-
 da munitas, & cepit eas.
² * Et misit rex Assyriorum Rapsacen de
 Lachis in Hierusalem ad regem Ezechiam
 in manu graui, & stetit in aquæductu pi-
 scinæ superioris in via agri fullonis.
³ * Et egressus est ad eum Eliachim filius
 Helchiae qui erat super domum, & Sobna
 scriba, & Ioahel filius Asaph à commen-
 tarijs.
⁴ * Et dixit ad eos Rapsaces, Dicite Eze-
 chiae: Hæc dicit rex magnus rex Assyrio-
 rum, Quæ est ista fiducia qua confidis?
⁵ * Aut quo consilio vel fortitudine re-
 bellare disponis? super quem habes fidu-
 ciam, quia recessisti à me?
⁶ * Ecce confidis super baculum arundi-
 C neum confractum istum super Ægyptum:
 cui si innixus fuerit homo, intrabit in
 manum eius, & perforabit eam: sic Pha-
 rao rex Ægypti omnibus qui confidunt
 in eo.
⁷ * Quod si responderis mihi, In Domino
 Deo nostro confidimus, nonne ipse est
 cuius abstulit Ezechias excelsa & altaria?
 & dixit Iudæ & Hierusalem, Coram altari
 isto adorabitis.
⁸ * Et nunc trade te domino meo regi
 Assyriorum, & dabo tibi duo millia equo-
 rum, nec poteris ex te præbere ascensores
 eorum.
⁹ * Et quomodo sustinebis faciem iudi-
 cis vnus loci ex seruis domini mei mino-
 ribus? Quod si confidis in Ægypto in qua-
 driga, & in equitibus.
¹⁰ * Et nunc nunquid sine domino ascen-
 di ad terram istam, vt disperderem eam?
 Dominus dixit ad me, Ascende super ter-
 ram istam, & disperse eam.

תרגום יונתן

לו

¹ וַיְהִי בְּאַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה לְמֶלֶךְ חֲזַקְיָהוּ סִלַּק סִנְחָרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתְּפֹשֶׂם וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־
 אַשּׁוּר יֵת רַב־שָׂקָה מֶלְכִּישַׁ יְרוּשָׁלַם לִתְּפֹשֶׂם מֶלֶךְ־חֲזַקְיָהוּ בְּחֵיל כְּבֹד וַיַּעֲמֵד בְּתַעֲלֻל־הַחֲרֻכָּה הָעֲלִיּוֹנָה בְּמִסְלַת שָׂדֶה כֹּבֵס
² וַיֵּצֵא אֵלָיו אֱלִיָּאִים בֶּן־חֶלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר־עַל־הַבֵּית וּשְׁבֵנָא הַסֶּפֶר וַיֹּאחַז בֶּן־אַסָּף הַמִּזְכִּיר
³ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַב־שָׂקָה אָמְרוּ־נָא אֶל־חֲזַקְיָהוּ כֹה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר מֶלֶךְ־הַבְּטָחוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר בְּטַחָת
⁴ נִאֲמַרְתִּי אַךְ־דָּבָר שְׁפָתַיִם עָצָה וּגְבוּרָה לְמַלְחָמָה עִתָּה עַל־מִי בְטַחָת כִּי מֵרֶדֶת בִּי
⁵ הִנֵּה בְטַחָת עַל־מִשְׁעַנַּת הַקִּנָּה הַרְצוֹץ הַזֶּה עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסְמָךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא בְּכַפּוֹ וּנְקָבָה בֶּן־פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְכָל־הַבְּטָחִים עָלָיו
⁶ וְכִי־תֹאמַר אֵלַי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְטַחָנוּ הֲלֵא הוּא אֲשֶׁר הִסִּיר חֲזַקְיָהוּ אֶת־בְּמִתְיוֹ וְאֶת־מִזְבְּחֵי וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה וּלְיְרוּשָׁלַם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה תִּשְׁתַּחֲוּ
⁷ וְעִתָּה הִתְעַרְבָה נָא אֶת־אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר וְאֶתְנֶה לָּךְ אֶלְפִים כּוֹסִים אִם־תּוּכַל לִתֵּת לָךְ רֶכֶבִים עֲלֵיהֶם
⁸ וְאִיךָ תֵּשִׁיב אֶת־פְּנֵי פַחַת אֶחָד עַבְדִּי גִּדְיָה הַקִּטְנִים וְתִבְטַח לָךְ עַל־מִצְרַיִם לְרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים
⁹ וְעִתָּה הַמִּבְלָעַדִּי יְהוָה עֲלִיתִי עַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְהַשְׁחִיתָהּ יְהוָה אָמַר אֵלַי עֲלֶה אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהַשְׁחִיתָהּ
¹⁰ וַיֵּצֵא אֵלָיו אֱלִיָּאִים בֶּן־חֶלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר־עַל־הַבֵּית וּשְׁבֵנָא הַסֶּפֶר וַיֹּאחַז בֶּן־אַסָּף הַמִּזְכִּיר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַב־שָׂקָה אָמְרוּ־נָא אֶל־חֲזַקְיָהוּ כֹה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר מֶלֶךְ־הַבְּטָחוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר בְּטַחָת

CAP. XXXVI.

ET factum est quartodecimo anno regnan-
te Ezechia, ascendit Senacherim rex Assy-
riorum super ciuitates munitas, & cepit
eas.

* Et misit rex Assyriorum Rapsacen ex La-
chis in Hierusalem ad regem Ezechiam cum
virtute multa, & stetit in aqueductu piscina
superioris in via agri fullonis.

* Et egressus est ad eum Eliacim filius Hel-
chia, magister aule & Somnas scriba, & Joach
filius Asaph à commentariis.

* Et dixit eis Rapsaces, Dicite ad Ezechiam,
Hac dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quid
confidens es?

* Nunquid in consilio aut in sermonibus la-
biorum praelium fit? & nunc in quem confi-
dis, quia recedis à me?

* Ecce confidens es; & super virgam arun-
dineam confractam hanc super Aegyptum; cui
si innixus fuerit vir super eam, intrabit in ma-
num eius, & perforabit eam: sic est Pharaon
rex Aegypti, & omnes confidentes in eo.

* Si autem dicitis, In Domino Deo nostro con-
fidimus, nonne ipse est cui abstulit Ezechias ex-
celsa eius, & altaria eius? & dixit Iudæ &
Hierusalem, Coram facie altaris huius adora-
bitis.

* Nunc, tradite vos iam dño meo regi Assy-
riorum, & dabo vobis duo millia equorum si
poteritis dare ascensores super eos.

* Et quomodo potestis stare in faciem ducum
loci vnius, serui sunt qui confidunt in Aegy-
ptijs in equum & ascensorem.

* Et nunc non sine domino ascendimus ad
regionem hanc oppugnare eam: Dominus dixit
ad me, Ascende super eam, & disperde eam.

λς.

* Καὶ ἐγένετο τὸ τεσσαρεσκαίδεκάτου ἔτους βασι-
λεύοντος ἐζεκίου συνέβη σεναχειρὶ βασιλὸς ἀσσυ-
ρίων ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς ὀχυράς, καὶ ἔλαβεν αὐτάς.

* καὶ ἀπέστειλεν βασιλὸς ἀσσυρίων τὸν ραψάκειον
ἐκ λάχης εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸν βασιλέα ἐζεκίαν
μετὰ δυνάμεως πολλῆς· καὶ ἔστη ἐν τῷ ὑδραγωγῷ
τῆς κολυμβήθρας τῆς ἀνω ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἀγροῦ τοῦ
κναφέως.

* καὶ ἐξῆλθεν πρὸς αὐτὸν ἐλιακὶμ ὁ τοῦ χειλίου ὁ
οἰκονόμος & θυμῆς ὁ γραμματεὺς, & ἰωᾶχ ὁ τοῦ ἀ-
σάφ ὁ ὑπομνηματογράφος.

* καὶ εἶπεν αὐτοῖς ραψάκης, εἰπατε δὴ πρὸς ἐζεκίαν,
τάδε λέγει ὁ βασιλὸς ὁ μέγας, βασιλὸς ἀσσυρίων τί
πεποιθὼς εἶ;

* μὴ ἐν βουλῇ ἢ ἐν λόγοις χειλέων πρῶταξις γίνε-
ται; ἐνδὲν ἐπὶ τίνα πέποιθας, ὅτι ἀπειθεῖς μοι;

* ἰδοὺ πεποιθὼς εἶ· καὶ ἐπὶ τὴν ῥάβδον τὴν καλα-
μίνην τὴν τετρασπιδίην ταύτην ἐπ' αἰγυπτιον, ἥ δὲ
ἐπιστηρίχθη δυνὴρ ἐπ' αὐτῇ· εἰσελδίσκεται εἰς τὴν
χεῖρα αὐτῆς, & τεθήσει αὐτῇ ἕτως ἐς φαραὼ βασιλὸς
αἰγυπτίου, & πρῶτες & πεποιθότες ἐπ' αὐτῇ.

* εἰ δὲ λέγετε, ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν ἡμεῖς πεποιθή-
μεν· οὐκ αὐτὸς ἐστὶν ὃ ἀφείλεν ἐζεκίας τὰ ὑψηλὰ αὐ-
τοῦ καὶ τὰ δυσιαγήρια αὐτοῦ, καὶ εἶπε τῷ ἰούδᾳ & τῇ
ἱερουσαλὴμ, κατὰ πρῶτον τὸν δυσιαγήριον τούτου
παρασκυώσετε.

* νῦν, μίχθητε δὴ τῷ κυρίῳ μου τῷ βασιλεῖ ἀσσυ-
ρίων, & δώσω ὑμῖν διχιλίαν ἵππων εἰ δυνήσεσθε δούναί
ἀναβάτας ἐπ' αὐτούς.

* & πῶς δύνασθε ἀποσρέψαι εἰς πρῶτον τῶν τοπαρ-
χῶν οἰκέται εἰσὶν οἱ πεποιθότες ἐπ' αἰγυπτίοις εἰς ἵππων &
ἀναβάτων.

* & νῦν μὴ δυνῶ κυρίου συνέβημεν ἐπὶ τὴν χώραν
ταύτην πολεμῆσαι αὐτῇ. κύριος εἶπεν πρὸς με, θύα-
θητι ἐπ' αὐτῇ, & διάφθειρον αὐτῇ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XXXVI.

ET factum est in decimo quarto anno regis Ezechiae, ascendit Senacherib rex Assyria super omnes ciuitates domus Iudæ munitas, &
obtinuit eas.

* Et misit rex Assyria Rapsacen de Lachis in Ierusalem ad regem Ezechiam cum exercitu multo, &
stetit in aqueductu piscine superioris, in via agri ubi fullones extendunt pannos.

* Et egressus est ad eum Eliachim filius Elchiae, qui praepositus erat domus, & Sobna scriba, & Ioah filius Asaph à commentariis.

* Et dixit eis Rabfices: Dicite nunc Ezechiae, Hac dicit rex dominus noster rex Assyria, Quæ est ista fiducia qua confidis?

* Dixisti, Vtique in loquela labiorum, in consilio, & in potentia faciam bellum; nunc in quem confidis, ut rebelles contra me?

* Quoniam confidis in sustentaculo calami confracti, isto Pharaone rege Aegypti; cui si quis innitatur, intrabit in manum eius, & per-
forabit eam; sic Pharaon rex Aegypti omnibus qui confidunt in eo.

* Quod si dixeritis mihi, In verbo Domini Dei nostri confidimus; nonne ipse est cuius abstulit Ezechias excelsa, & altaria? & dixit viris
Iudæ, & habitatoribus Ierusalem, Coram altari isto adorabitis?

* Et nunc commisce te obsecro cum domino meo rege Assyria, & dabo tibi duo millia equorum, si poteris tibi constituere sessores
super eos.

* Et quomodo tu putas auertere faciem vnius à principibus seruis domini mei minimis? & confidis in
Aegypto, in curribus & in equitibus.

* Iam verò, Num sine verbo Domini ascendi contra terram hanc ut disperderem eam? Dominus dixit mihi, Ascende super terram
hanc & disperde eam.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיכֶם וְשִׁבְנָא וְיֹאחַז אֶל־
רַב־שָׁקָה דְּבַר־נָא אֶל־עַבְדֵּיךָ אֲרָמִית כִּי שְׁמַעִים
נִתְחַנְנוּ וְאֶל־תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ יְהוּדִית בְּאָזְנֵי הָעָם
יֵאשֶׁר עַל־חֻמְרָהּ׃

וַיֹּאמֶר רַב־שָׁקָה הֲאֵל אֲדִנִּיךָ וְאֵלֶיךָ שְׁלַחְנִי
נִדְנִי לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֲלֹא עַל־
הָאֲנָשִׁים הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחֻמְרָה לֹאכְלֵי אֶת־
הָרֵאִיָּהִם וְלִשְׁתּוֹת אֶת־שִׁינֵיהֶם עִמָּכֶם׃

וַיַּעֲמֵד רַב־שָׁקָה וַיִּקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל יְהוּדִית
וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ אֶת־דְּבָרֵי הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ אֶל־יֵשָׁא לָכֶם חֻקִּיהוּ כִּי לֹא־
יִכָּל לְהַצִּיל אֶתְכֶם׃

וְאֶל־יִבְטַח אֶתְכֶם חֻקִּיהוּ אֶל־יְהוּדָה
לֵאמֹר הֲצֵל יִצְיָלְנוּ יְהוּדָה לֹא תִנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד
מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃

אֶל־תִּשְׁמַעוּ אֶל־חֻקִּיהוּ כִּי כֹה אָמַר הַמֶּלֶךְ
יֵאשּׁוּר עֲשׂוּ נִתִּי בִּרְכָה וְצִאֵנוּ אֵלַי וְאָכְלוּ אִישׁ־
גִּפְנוֹ וְאִישׁ תִּאֲנָתוֹ וְשִׁתּוֹ אִישׁ מִי־בֹרּוֹ׃

עַד־בָּאִי וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ כְּאֶרְצְכֶם
אֶרֶץ דִּנְגָן וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם וּכְרָמִים׃

כֵּן יִסְפִּיר אֶתְכֶם חֻקִּיהוּ לֵאמֹר יְהוּדָה
יִצְיָלְנוּ הֲהִצִּילוּ אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אִישׁ אֶת־אֶרְצוֹ מִיַּד
מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃

אֵיָּה אֱלֹהֵי חֲמַת וְאַרְפָּד אֵיָּה אֱלֹהֵי סַפְרֻיִם
וְכִי־הִצִּילוּ אֶת־שִׁמְרוֹן מִיָּדִי׃

מִי בָכַל אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־הִצִּילוּ
אֶת־אֶרֶץ מִיָּדִי כִּי־יִצְיָל יְהוּדָה אֶת־יְרוּשָׁלַם
מִיָּדִי׃

וַיַּחֲרִישׁוּ וְלֹא־עָנוּ אֹתוֹ דְּבַר־כִּי־מִצּוֹת הַמֶּלֶךְ
הָיָא לֵאמֹר לֹא תַעֲנֶהוּ׃

תרגום יונתן

וַיֹּאמֶר אֲלֵיכֶם וְשִׁבְנָא וְיֹאחַז לְרַב־שָׁקָה מֶלֶךְ כַּעַן עַם עַבְדֵּיךָ אֲרָמִית אֲרִי שְׁמַעִין אֲנִיחָא וְלֹא חֲמַלְל עֲמָא יְהוּדִית קָדָם עָמָא דְעַל
וַיֹּאמֶר רַב־שָׁקָה הֲעַל רַבְּנֵךְ וְעַלְךָ שְׁלַחְנִי רַבּוּנִי לְמַלְלָא יְת פְּתֻגְמָא הָאֵלֶּה עַל גְּבִרָא דִּיתְכִּין עַל שׁוּרָא לְמִיכָל יְת
וְקָם רַב שָׁקָה וְאָכְלֵי בְּקָל רַב יְהוּדִית וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ יְת פְּתֻגְמִי מֶלֶכָא דְרַבְּתָנָא
כְּדִנְךָ אָמַר מֶלֶכָא לֹא יִסְעִי לְכוּן חֻקִּיהָ אֲרִי לֹא יִכָּל לְשִׁיבָא יְתְכוּן׃
וְלֹא יִרְחֵץ יְתְכוּן חֻקִּיהָ עַל מִימְרָא דִּי לְמִימְרָא שִׁיבָא יִשְׁיבְנָא יִי לֹא תִתְחַסֵּר קִרְתָּא דְהָא בְּיַד מֶלֶכָא דְאַחֹר׃
לֹא תִקְבְּלוּן מִן חֻקִּיהָ אֲרִי כְּדִנְךָ אָמַר מֶלֶכָא דְאַחֹר עֲבָדוּ עָמִי שְׁלָמָא וּפְקִי לֹחִי וְאָכְלוּ גְבֵר פְּרִי גִפְנוֹתָי וּגְבֵר פְּרִי תִיבּוֹתָי וְשִׁתּוּ
עַד מִיתָא וְאָדְבֵר יְתְכוּן לְאַרְעָא טַבָּא כְּאַרְעֵכֶון אֲרַע עֲבוּר וְחִמְרָא אֲרַע חֲקִלִין וּכְרָמִין׃
דְּלָמָא יִסְעִי יְתְכוּן חֻקִּיהָ לְמִימְרָא יִי יִשְׁיבְנָא חֲשִׁיבָא דְחִלְת עֲמָמִיא גְבֵר יְת אֲרַעָה מִיַּד מֶלֶכָא דְאַחֹר׃
אֲנִי דְחִלְת חֲמַת וְאַרְפָּד וְאֲנִי דְחִלְת סַפְרֻיִם וְאֲרִי שִׁיבָא יְת שִׁמְרוֹן מִן יָדִי׃
מִן בָּכַל דְחִלְת מְדִינָתָא הָאֵלֶּה יְת אֲרַעָה מִן יָדִי אֲרִי שִׁיבָא יִי יְת יְרוּשָׁלַם מִן יָדִי׃
וְשִׁתְּקוּ וְלֹא אֲתִיבוּ יְתִיהָ פְּתֻגְמָא אֲרִי חֲפָקְדָת מֶלֶכָא הָיָא לְמִימְרָא לֹא תִתְיַבְנָה׃

* Et dixit ad eum Eliachim & Somna, & Joas ad Rapsacen, Loquere iam ad seruos tuos Syriacè: audimus enim nos, & non loquaris ad nos Iudaicè: & quare loqueris in aures hominum stantium super murum?

* Et ait ad eos Rapsaces, Nunquid ad dominum tuum, an ad vos misit me dominus meus verba hæc loqui: nonne ad homines sedentes super murum ut comedant stercus suum & bibant urinam suam vobiscum simul?

* Et stetit Rapsaces, & clamavit voce magna Iudaicè, & ait: Audite iam verba regis Assyriorum.

* Hæc dicit rex, Non decipiat vos Ezechias verbis, quibus non poterit liberare vos.

* Et non dicat vobis Ezechias, Quia liberabit vos Deus, & non tradetur ciuitas ista in manu regis Assyriorum.

* Non audiat Ezechiam: Hæc dicit rex Assyriorum, Si vultis benedici, egredimini ad me, & comedite unusquisque vitem suam & ficus, & bibite aquam cisternæ suæ.

* Donec veniam & accipiam vos in terram, sicut terra vestra, terra frumenti, & vini, & panum, & vinearum.

* Non seducat vos Ezechias, dicens: Deus liberabit nos: nunquid liberauerunt dii gentium vnusquisque suam regionem de manu regis Assyriorum?

* Vbi est Deus Emath & Arphath? & vbi est Deus ciuitatis Sepharuaim? nunquid potuerunt liberare Samariam de manu mea?

* Quis deorum omnium gentium harum, qui liberauit terram suam de manu mea, ut liberet Dominus Hierusalem de manu mea?

* Et siluerunt, & nemo ei respondit verbum, quia præceperat rex nihil responderi.

* καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐλιακὴμ καὶ θμνάς καὶ ἰωᾶς πρὸς ῥαψάκην· λέληθεν δὲ πρὸς τοὺς παῖδας τοῦ συ-
ριακοῦ· ἀκούομεν γὰρ ἡμεῖς· καὶ μὴ λαλεῖ πρὸς ἡμᾶς ἰου-
δαϊστί, καὶ ἵνα τί λαλεῖς εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων τῶν
ἐστηκότων ἐπὶ τῇ τείχει;

* καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ῥαψάκης, μὴ πρὸς τὸν κύ-
ριόν σου ἢ πρὸς ὑμᾶς ἀπέστειλέ με ὁ κύριός μου εἰς λό-
γους τέτοις λαλῆσαι, ἐχὼ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰς κα-
τηλίκους ἐπὶ τῇ τείχει ἵνα φάγωσι τὴν πόλιν αὐτῶν
& πίωσι τὸ ὕδρον αὐτῶν μετ' ὑμῶν ἅμα;

* καὶ ἔση ῥαψάκης καὶ ἀνέβόησε φωνῇ μεγάλῃ ἰου-
δαϊστί, καὶ εἶπεν· ἀκούσατε δὲ τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως
ἀσσυρίων.

* τὰδε λέγει ὁ βασιλεὺς, μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς ἐξε-
κίας λόγους, οἷς ἐμὴ διώκεται ῥύσασθαι ὑμᾶς.

* καὶ μὴ λεγέτω ὑμῖν ἐzekίας ὅτι ῥύσεται ὑμᾶς ὁ
θεὸς καὶ ἐμὴ πρὸς αὐτὸν ἡ πόλις αὕτη ἐν χειρὶ βασι-
λέως ἀσσυρίων.

* μὴ ἀκέετε ἐzekίου· τὰδε λέγει ὁ βασιλεὺς ἀσυ-
ρίων· εἰ βύλεσθε δόλοισιν ἡμῶν, ἐκπορεύεσθε πρὸς με,
καὶ φάγεσθε ἕκαστος τὴν ἀμπελὸν αὐτοῦ καὶ τὰς συ-
κάς, & πίετε ὕδωρ τοῦ λάκκου αὐτοῦ.

* ἕως αὐτῶν ἔλθω καὶ λάβω ὑμᾶς εἰς γλῶσσαν, ὡς ἡ γῆ ὑμῶν, γῆ
σίτου & οἴνου καὶ ἄρτων καὶ ἀμπελώνων.

* μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς ἐzekίας, λέγων· ὁ θεὸς ῥύσεται
ἡμᾶς· μὴ ἐρρύσθητε ὁ θεὸς τῶν ἐθνῶν ἕκαστος τὴν
ἐαυτοῦ χώραν ἐν χειρὶ βασιλέως ἀσσυρίων;

* πορεύσω ὁ θεὸς ἐμαὶ καὶ δρῶν; καὶ ποῦ ὁ θεὸς τῆς
πόλεως σεπφάρζεμ; μὴ ἐδιώκατο ῥύσασθαι τὴν σα-
μαρείαν ἐν χειρὶ μου;

* τίς τῶν θεῶν πρώτων τῶν ἐθνῶν τέτων, ὅστις ἐρρύ-
σατο τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἐν χειρὶ μου, ἵνα ῥύσῃ κύριος ἱε-
ρουσαλὴμ ἐν χειρὶ μου;

* καὶ ἐσιώπησαν & ἐδίδουν αὐτῷ ἀπεκρίσθαι λόγον, διὰ τὸ
πρὸς ἄξαι τὸν βασιλέα μηδὲν ἀποκριθῆναι.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹¹ Et dixit Eliachim & Sobna, & Joach ad Rabsacen, Loquere nunc cum seruis tuis Syriacè; intelligimus enim nos: nec loquaris nobiscum Iudaicè coram populo qui est super murum.

¹² Et dixit Rabsaces, Nunquid ad dominum tuum & ad te misit me dominus meus ut loquar verba hæc? nonne ad viros qui sedent super murum, ut comedant stercorem suum, & bibant urinam suam in obsidione vobiscum?

¹³ Et stetit Rabsaces & clamavit voce magna Iudaicè, & ait: Audite verba regis magni, regis Assyriæ.

¹⁴ Hæc dicit rex, Ne seducat vos Ezechias, quia non poterit liberare vos.

¹⁵ Nec tribuat vobis fiduciam Ezechias in verbo Domini, dicens: Liberando liberabit vos Dominus, & non tradetur ciuitas ista in manum regis Assyriæ.

¹⁶ Nolite obedire Ezechia: quia hæc dicit rex Assyriæ, Facite mecum pacem, & egredimini ad me, & comedite vnusquisque fructum vitis suæ, & vnusquisque fructum ficulneæ suæ, & bibite vnusquisque aquam cisternæ suæ.

¹⁷ Donec veniam & tollam vos in terram bonam, sicut terra vestra est, terram frumenti & vini, terram agrorum & vinearum.

¹⁸ Et ne fortè seducat vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Nunquid potuerunt liberare dii populorum quisque terram suam de manu regis Assyriæ?

¹⁹ Vbi est Deus Emath? & Arphad? & vbi est Deus Sepharuaim? & quid? Samariam de manu mea eripuerunt?

²⁰ Quinam sunt inter omnes harum prouinciarum deos qui eruerint terram suam de manu mea, ut Dominus eripiat de manu mea Ierusalem?

²¹ Et tacerunt, & non responderunt ei verbum: quia mandatum regis erat, dicentis: Ne respondeatis ei.

21 * ויבא אליקים בן חלקיהו אשר על הבית
ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו
קרועי בגדים ויגידו לו את דברי רבשקה:

לו

1 * ויהי כשמע המלך חזקיהו ויקרע את
בגדיו ויתכס בשק ויבא בית יהוה:
2 * וישלח ואת אליקים אשר על הבית ואת
שבנא הסופר ואת זקני הכהנים מתכסים בשקים
אל ישעיהו בן אמוץ הנביא:
3 * ויאמרו אליו כה אמר חזקיהו יום צרה
ותוכחה ונאצה היום הזה כי באו בנים עד
משבר וכח אין ללדה:
4 * ואלי ישמע יהוה אלהיך את דברי רבשקה
אשר שלחו מלך אשור אדניו לחרף אלהים
חי והוכיח בדברים אשר שמע יהוה אלהיך
ונשאת תפלה בעד השארית הנמצאה:
5 * ויבאו עבדי המלך חזקיהו אל ישעיהו:
6 * ויאמר אליהם ישעיהו כה תאמרון אל
אדניכם כה אמר יהוה אל תירא מפני הדברים
אשר שמעת אשר גדפו נערי מלך אשור אותי:
7 * הנני נותן בו רוח ושמע שמועו ושב אל
ארצו והפלתיו בחרב בארצו:
8 * וישב רבשקה וימצא את מלך אשור נלחם
על לבנה כי שמע כי נסע מלכיש:
9 * וישמע על תרהקה מלך כוש לאמר יצא
להלחם אתך וישמע וישלח מלאכים אל חזקיהו
לאמר: כה תאמרון אל חזקיהו מלך יהודה
לאמר אל ישאך אלהיך אשר אתה בוטח בו
לאמר לא תנתן ירושלם ביד מלך אשור:

22 * Et ingressus est Eliachim filius Hel-
chiz, qui erat super domum, & Sobna scri-
ba, & Iohahe filius Asaph à commétarijs,
ad Ezechiam scissis vestibus, & nunciaue-
runt ei verbum Rapfacis.

CAP. XXXVII.

1 **E**T factum est cum audisset rex Ezechias
A scidit vestimenta sua, & obuolutus est
sacco, & intrauit in domum Domini.

2 * Et misit Eliachim qui erat super do-
mū & Sobnan scribam, & seniores de sa-
cerdotibus opertos faccis, ad Efaïam fi-
lium Amos prophetam.

3 * Et dixerunt ad eum, Hæc dicit Eze-
chias, Dies tribulationis & correptionis,
& blasphemie dies hæc, quia venerunt fi-
lij vsque ad partum, & virtus non est pa-
riendi.

4 * Si quomodo audiat Dominus Deus
tuus verba Rapfacis quem misit rex Assy-
riorum dominus suus ad blasphemandum
Deum viuentem, & exprobrandum ser-
monibus quos audiuit Dominus Deus
tuus. Leua ergo orationem pro reliquijs
quæ repertæ sunt.

5 * Et venerunt serui regis Ezechie ad
Efaïam.

6 * Et dixit ad eos Efaïas, Hæc dicetis do-
B mino vestro, Hæc dicit Dominus, Ne ti-
meas à facie verborum quæ audisti, quibus
blasphemauerunt pueri regis Assyriorum
me. * Ecce ego dabo ei spiritum, & au-
dient nuncium, & reuertetur ad terrâ suam,
& corruiere eum faciam gladio in terra sua.

8 * Reuersus est autem Rapfages, & inue-
nit regem Assyriorum procliantem aduer-
sus Lobnam. Audierat enim quia profe-
ctus esset de Lachis.

9 * Et audiuit de Taracha rege Æthiopie,
dicentes: Egressus est vt pugnet contra te.
Quod cum audisset, misit nuncios ad Eze-
10 chiam, dicēs: * Hæc dicetis Ezechie regi lu-
dæ loquentes, Non te decipiat Deus tuus
in quo tu confidis, dicens: Non dabitur
Hierusalem in manu regis Assyriorum.

תרגום יונתן

22 * ואתה אליקים בן חלקיהו די ממנא על ביתא ושבנא ספרא ויואח בר אסף די ממנא על דכרניא לות חזקיה בר מבלעין לבושהו
לו

והיו להם פתגמי רבשקה:

1 * ויהוה בר שמע מלכא חזקיה ובווע ית לבושהו ואתכסי בשקא ועל לבית מקדשא דיין:

2 * ושלח ית אליקים די ממנא על ביתא וית שבנא ספרא וית סבי כהנא בר מכסן שקנא לות ישעיה בר אמוץ נביאה:

3 * ואמרו לה כרנן אמר חזקיהו יום עקא וחסודין ונאצא יומא דדין ארי אקפתנא עקא כאתחא דיתבא על מתברא וחיל לית לה למילד:

4 * מאם שמיע קרם יי אלהך ית פתגמי רבשקה ושלחה מלכא דאתור רבונה לחסרא עמא דיין קימא ויעבר פרענותא על פתגמיא

5 * ואתו עבדי מלכא חזקיה לות ישעיהו:

6 * ושמיען קרם יי אלהך וחתחנן בעלז על שארא דושחאר:

7 * ואמר לחזן ישעיהו כרנן חיסרון לרבונכו כרנן אמר ויי לא תדחל מן קרם פתגמיא דשמעתא דחסוד עלימי מלכא דאתור קרמי:

8 * ויתב רבשקה ואשכח ית מלכא דאתור מגית

9 * ושמע על תרהקה מלכא דכוש למימר נפק לאנחא קרבא עקד ושמע ושלח אנגדן

10 * כרנן חיסרון לחזקיהו מלך שבטא דבית יהודה למימר לא יטעינך אלהך דאת רחיצ בה למימר לא

תתקסר ירושלם ביד מלכא דאתור:

* Et ingressus est Eliachim filius Helchie magister aulae, & Somna scriba, & Joas filius Asaph à commentariis ad Ezechiam scissi tunicas; & nunciauerunt ei verba Rapsacis.

CAP. XXXVII.

ET factum est cum audiret rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, & ascendit in domum Domini.

* Et misit Eliachim magistrum aulae, & Somnam scribam, & seniores Sacerdotum indutos saccis ad Esaiam filium Amos prophetam:

* Et dixerunt ei: Hæc dicit Ezechias, Dies tribulationis & opprobrij & redargutionis & ire hodierna dies: quia venit dolor parienti; virtutem autem non habet ad pariendum.

* Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rapsaci, quæ misit rex Assyriorum dominus eius ad exprobrandum Deo viuenti, impropere verba, quæ audiuit Dominus Deus tuus. & deprecaberis ad Dominum Deum tuum pro derelictis his.

* Et venerunt serui Ezechie ad Esaiam. & ait illis Esaias: Sic dicetis ad dominum vestrum:

* Hæc dicit Dominus, Ne timueris à verbis quæ audisti, quibus improperauerunt me legati regis Assyriorum.

* Ecce ego immittam super eum spiritum, & audiens nuncium reuertetur in regionem suam, & cadet gladio in terra sua.

* Et reuersus est Rapsaces, et inuenit regem Assyriorum obsidentem Lobnam. & audiuit quia discessit à Lachis.

* Et egressus est Tharra rex Æthiopum, ut obsideret eum. & audiens reuersus est, & misit nuncios ad Ezechiam, dicens:

* Sic dicetis Ezechie regi Judææ: Non decipiat te Deus tuus in quo tu confisus es in eo, dicens: Non tradetur Hierusalē in manu regis Assyriorum.

* καὶ εἰσῆλθεν ἐλιακίμ ὁ τοῦ χελκίου ὁ οἰκονόμῳ & ὁ σομνᾶ γραμματεὺς & ἰωᾶς ὁ τοῦ ἀσαφὸς ὑπομνηματογράφος πρὸς ἐζεκιάν, & ἐπεχρισμένοι οὗτοι χιτῶνας, & ἀνύψισαν αὐτῷ οὗτοι λόγοις ῥαψάκου.

λζʹ.

* Καὶ ἐχρέτο ὁ πᾶς ἀκῆσαι τὴν βασιλέα ἐζεκιάν· ἐχρυσον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιβάλετο σάκκον & ἀνέβη εἰς οἶκον κυρίου.

* καὶ ἀπέστειλε τὸν ἐλιακίμ τὸν οἰκονόμον καὶ θουνῶν τὸν γραμματέα & οὗτοι πρεσβυτέρους τῶν ἱερέων περιβεβλημένους σάκκους πρὸς ἡσαΐαν υἱὸν ἀμὼς τὸν πρῶτον.

* καὶ εἶπαν αὐτῷ· τάδε λέγει ἐζεκιᾶς· ἡμέρα θλίψεως καὶ οἰκτιρμοῦ καὶ ἐλεγμοῦ καὶ ὀργῆς ἡ σήμερον ἡμέρα· ὅτι ἦκει ἡ ὥδιν τῇ Ἰακτόσῃ· ἰακὼ δὲ οὐκ ἔχει τὸ τεκεῖν.

* εἰπὼς εἰσακῆσαι κύριος ὁ θεὸς σου οὗτοι λόγοις ῥαψάκου εἰς ἀπέστειλε βασιλὸς ἀσσυρίων ὁ κύριος αὐτοῦ οἰκτιρίζειν θεὸν ζῶντα, οἰκτιρίζει λόγοις εἰς ἡκούσε κύριος ὁ θεός σου· & δεδηθήσῃ πρὸς κύριον τὸν θεόν σου περὶ τῶν κατελελειμμένων τέτων.

* καὶ ἦλθον οἱ παῖδες ἐζεκίου πρὸς ἡσαΐαν· & εἶπον αὐτοῖς ἡσαΐας, ὅπως ἐρεῖτε πρὸς τὸν κύριον υἱοῦν.

* τάδε λέγει κύριος, μὴ φοβηθῆς ἀπὸ τῶν λόγων ὧν ἠκούσας, εἰς ἀνείδωδόν με· πρεσβεῖς βασιλέως ἀσσυρίων.

* ἰδὲ ἐγὼ ἐμβαλῶ ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα, καὶ ἀκῆσας ἀγγελίαν δόπος ῥέψῃ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, & πεσεῖται μαχαίρᾳ ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ.

* καὶ ἐπέστρεψε ῥαψάκης καὶ κατέλαβε τὸν βασιλέα ἀσσυρίων πολιορκούντα λόβναν· καὶ ἠκούσεν ὅτι ἀπῆρκεν ἀπὸ λάχης.

* καὶ εἰσῆλθεν θαραρᾶ βασιλὸς αἰθίοπων, & πολιορκίῃσιν αὐτὸν· & ἀκῆσας ἀπέστρεψε καὶ ἀπέστειλε ἀγγέλους πρὸς ἐζεκιάν, λέγων·

* ὅπως ἐρεῖτε ἐζεκίᾳ βασιλεῖ τῆς ἰουδαίας· μὴ ἀπατάω σε ὁ θεός σου ἐφ' ᾧ σὺ πέποιθας ἐπ' αὐτῷ, λέγων, εἰ μὴ ἀδωδοθῇ ἱερουσαλὴμ ἐν χειρὶ βασιλέως ἀσσυρίων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et venit Eliachim filius Elchiae qui praepositus erat domus, & Sobna scriba, & Joach filius Asaph, qui constitutus erat super memorialia, ad Ezechiam scissis vestibus, & narrauerunt ei verba Rapsacis.

CAP. XXXVII.

ET factum est cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & opertus est sacco, & ingressus est in domum sanctuarij Domini.

* Et misit Eliachim praepositum domus, & Sobnam scribam, & seniores sacerdotum coopertos saccis ad Esaiam filium Amos prophetam.

* Et dixerunt ei, Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis & opprobrij, & blasphemiae est dies hæc: quia apprehendit nos tribulatio, sicut mulierem quæ sedet ad pariendum, & non est ei robur ut pariat.

* Fortè audientur coram Domino Deo tuo verba Rapsacis; quem misit rex Assyriae dominus suus, ut exprobraret populum Dei viui, & faciet vindictam propter verba quæ audita sunt coram Domino Deo tuo. Deprecare ergo in oratione pro reliquijs quæ remanserunt.

* Et venerunt serui regis Ezechiae ad Esaiam.

* Et dixit eis Esaias, Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus, Ne timeas à facie verborum quæ audisti, quibus exprobrauerunt pueri regis Assyriae coram me.

* Ecce ego dabo in eum spiritum, & audiet nuncium, & reuertetur in terram suam; & cadere eum faciam in gladio in terra sua.

* Et reuersus est Rapsaces, & inuenit regem Assyriae praeliantem contra Lobnam; audierat enim quod profectus esset de Lachis.

* Et audiuit de Taracha rege Æthiopae dicentes, Egressus est ut ineat bellum tecum: & audiuit, & misit nuncios ad Ezechiam.

* Sic dicetis Ezechie regi tribus domus Iuda, dicendo: Ne seducat te Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non tradetur Ierusalem in manum regis Assyriorum.

11 * הִנֵּה יְאֵתָה שְׁמֵעֲרָא אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר
 לְכָל-הָאֲרָצוֹת לְהַחְרִימָם וְאֵתָה תִּנְצֹל:
 12 * הִהְצִילוּ אוֹתָם אֱלֹהֵי הַנּוֹיִם אֲשֶׁר-הִשְׁחִיתוּ
 אֲבוֹתַי אֶת-גִּזְזֹן וְאֶת-חֶרֶן וְרָצַף וּבְנֵי-עֶרְן אֲשֶׁר
 13 בָּתַלְשָׁר: * אֵיךְ מֶלֶךְ-חֶמֶת וּמֶלֶךְ אֶרְפָּר וּמֶלֶךְ
 לַעִיר סַפְרוּיִם הִנְעוּעוּהָ:
 14 * וַיִּקַּח חֲזַקְיָהוּ אֶת-חֲסִפְרִים מִיַּד חַמְלָאִים
 וַיִּקְרָאָהוּ וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשׂוּ חֲזַקְיָהוּ
 לִפְנֵי יְהוָה:
 15 * וַיִּתְפַּלֵּל חֲזַקְיָהוּ אֶל-יְהוָה לֵאמֹר:
 16 * יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְרִזִּים
 אַתָּה-הוּא הָאֱלֹהִים לְבָרֶךְ לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ
 אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ:
 17 * הִטָּה יְהוָה אָזְנוֹ וְשָׁמַע פִּקְחַי יְהוָה עֵינָיו
 וּרְאָהוּ וְשָׁמַע אֶת כָּל-דְּבָרֵי סַנְחֲרִיב אֲשֶׁר שָׁלַח
 לְחַרֵּף אֱלֹהִים חַי:
 18 * אָמֵן יְהוָה הַחֲרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת-כָּל-
 הָאֲרָצוֹת וְאֶת-הָאָרֶץ:
 19 * וְנָתַן אֶת-אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה
 כִּי אִם-מַעֲשֵׂה יְדֵי-אָדָם עֵץ וְאֶבֶן וְיֶאֱבָדוּם:
 20 * וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנו מִיַּד וּמִדַּעוֹ
 כָּל-מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ כִּי-אַתָּה יְהוָה לְבָרֶךְ:
 21 * וַיִּשְׁלַח יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוּץ אֶל-חֲזַקְיָהוּ לֵאמֹר
 כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי
 אֶל-סַנְחֲרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר:
 22 * זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְהוָה עָלַי בְּזֶרֶךְ לִי
 לַעֲגָה לִי בַתּוֹלַת בַּת-צִיּוֹן אַחֲרִיד רֹאשׁ הַנִּיעָר
 23 בַּת יְרוּשָׁלַם: * אֶת-מִי חֲרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל-
 מִי הִרִימוּתָה קוֹל וַתִּשָּׂא מְרוֹם עֵינֶיךָ אֶל-קְדוֹשׁ
 יִשְׂרָאֵל:

11 * Ecce tu audisti omnia quæ fecerunt
 reges Assyriorum omnibus terris, quas
 subuerterunt: & tu poteris liberari?
 12 * Nunquid eruerunt eos dii gentium,
 quos subuerterunt patres mei, Gozan &
 Aran, & Reseph, & filios Eden qui erant in
 Thalassar?
 13 * Vbi est rex Emath, & rex Arphath, &
 rex vrbis Sepharuaim Ana & Aua?
 14 * Et tulit Ezechias libros de manu
 nunciorum, & legit eos, & ascendit in do-
 mum Domini, & expandit eos coram
 Domino.
 15 * Et orauit ad Dominum: dicens,
 16 * Domine exercituum Deus Israel qui
 fedes super cherubim, tu es Deus solus o-
 mnium regnorum terræ, tu fecisti cælum
 & terram.
 17 * Inclina Domine aurem tuam & audi,
 aperi Domine oculos tuos & vide; & audi
 omnia verba Sennacherib, quæ misit ad
 blasphemandum Deum viuentem.
 18 * Verè enim Domine desertas fecerunt
 D reges Assyriorum terras, & regiones ea-
 rum.
 19 * Et dederunt deos earum igni; non
 enim erant dii, sed opera manuum homi-
 num, lignum & lapis; & comminuerunt
 eos.
 20 * Et nunc Domine Deus noster salua
 nos de manu eius, & cognoscant omnia
 regna terræ, quia tu es Dominus solus.
 21 * Et misit Esaias filius Amos ad Eze-
 chiam: dicens, Hæc dicit Dominus Deus
 Israel: Pro quibus rogasti me de Senna-
 cherib rege Assyriorum:
 22 * Hoc est verbum quod locutus est Do-
 minus super eum. Despexit te & subsan-
 nauit te virgo filia Sion: post te caput mo-
 uit filia Hierusalem.
 23 * Cui exprobasti, & quem blasphema-
 sti, & super quem exaltaisti vocem, & le-
 uasti altitudinem oculorum tuorum ad
 sanctum Israel?

תרגום יונתן

11 * הִנֵּה אַתָּה שָׁמַעְתָּ וְעָבְדוּ מַלְכֵי אַחֲרֵי לְכָל מְדִינָתָא לְגַמְרוּתָהוֹן וְאֵת מְדִינָתָא לְאִשְׁתִּיזָבָא:
 12 * וְחִבְלוּ אֲבוֹתַי יֵת גִּזְזֹן וְיֵת חֶרֶן וְרָצַף וּבְנֵי עֶרְן דְּבַתְלָסָר:
 13 * וְאֵינְיָאֻנוֹן: * וְנִסְבַּח חֲזַקְיָהוּ יֵת אֲגָרְתָא מִיַּד אֲגָרְתָא וְסָלַק לְבַית מִקְדָּשָׁא דִּינִי וּפְרַסְתָּהּ חֲזַקְיָהוּ קְדָם יְיָ:
 14 * וַיִּקְרָא חֲזַקְיָהוּ אֶת-חֲסִפְרִים מִיַּד חַמְלָאִים וַיִּפְרְשׂוּ חֲזַקְיָהוּ לִפְנֵי יְהוָה:
 15 * וַיִּתְפַּלֵּל חֲזַקְיָהוּ אֶל-יְהוָה לֵאמֹר:
 16 * יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְרִזִּים אַתָּה-הוּא הָאֱלֹהִים לְבָרֶךְ לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ
 17 * אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ:
 18 * הִטָּה יְהוָה אָזְנוֹ וְשָׁמַע פִּקְחַי יְהוָה עֵינָיו וּרְאָהוּ וְשָׁמַע אֶת כָּל-דְּבָרֵי סַנְחֲרִיב אֲשֶׁר שָׁלַח לְחַרֵּף אֱלֹהִים חַי:
 19 * אָמֵן יְהוָה הַחֲרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת-כָּל-הָאֲרָצוֹת וְאֶת-הָאָרֶץ:
 20 * וְנָתַן אֶת-אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם-מַעֲשֵׂה יְדֵי-אָדָם עֵץ וְאֶבֶן וְיֶאֱבָדוּם:
 21 * וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנו מִיַּד וּמִדַּעוֹ כָּל-מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ כִּי-אַתָּה יְהוָה לְבָרֶךְ:
 22 * וַיִּשְׁלַח יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוּץ אֶל-חֲזַקְיָהוּ לֵאמֹר
 23 * כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל-סַנְחֲרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר:
 24 * זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְהוָה עָלַי בְּזֶרֶךְ לִי לַעֲגָה לִי בַתּוֹלַת בַּת-צִיּוֹן אַחֲרִיד רֹאשׁ הַנִּיעָר
 25 * בַּת יְרוּשָׁלַם: * אֶת-מִי חֲרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל-מִי הִרִימוּתָה קוֹל וַתִּשָּׂא מְרוֹם עֵינֶיךָ אֶל-קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

* Ecce tu non audisti quæ fecerunt reges Assyriorum omni terræ quam destruxerunt & tu liberaberis?

* Nunquid liberauerunt eos dij gentium quos perdiderunt patres mei: & Gozan, & Charran, & Rase in regione Theemath?

* Vbi sunt reges Emath, & tibi Arphath, & tibi ciuitatis Sepharuaim, Ana & Ana?

* Et accepit Ezechias librum à nunciis, & legit illum, & ascendit in domum Domini, & aperuit illum, coram Domino.

* Et orauit Ezechias ad Dominum: dicens.

* Domine Sabaoth Deus Israel qui sedes super cherubim, tu es Deus solus omnis regni orbis terræ: tu fecisti calum & terram.

* Inclina Domine aurem tuam; exaudi Domine, aperi Domine oculos tuos, inspic Domine & vide, & audi omnia verba Senacherib, quæ misit ad exprobandum Deum uiuentem.

* In ueritate enim Domine, desolauerunt reges Assyriorum orbem terræ totum, & regionem eorum.

* Et iniecerunt idola eorum in ignem: non enim dij erant, sed opera manuum hominum, ligna & lapides, & destruxerunt eos.

* Tu Domine Deus noster salua nos de manu eorum, ut cognoscat omne regnū terræ, quia tu es Deus solus.

* Et missus est Esaias filius Amos ad Ezechiam, & dixit ei: Hæc dicit Dominus Deus Israel, Audiui quæ orasti ad me de Senacherib rege Assyriorum.

* Hoc uerbum quod locutus est de eo Deus: Despexit te & subsannauit te uirgo filia Sion; super te caput mouit, filia Hierusalem.

* Cui exprobasti & irritasti? aut ad quem exaltasti uocem tuam, & leuasti in excelsum oculos tuos in sanctum Israel?

11 * ἰδοὺ σὺ ὅς κ' ἤκουσας ἀ' ἐποίησαν βασιλεῖς ἀσσυρίων πᾶσαν τὴν γλῶσσαν ἀπώλεσθαι σὺ ῥύθῃσῃ;

12 * μὴ ἐρρύσαντο αὐτοὺς θεοὶ πάντων ἐθνῶν ἃς ἀπώλεσαν οἱ πατέρες μου· τὴν τε γῶζαν καὶ χαρρῶν, καὶ ῥασεμαησὶν ἐν χώρᾳ θεεμάθ;

13 * ποῦ εἰσὶν οἱ βασιλεῖς ἐμάθ, καὶ ποῦ ὁ ῥεφάθ, καὶ ποῦ πόλεως σεφφαρούεμ, δῶκεο δὲ γαυσα;

14 * καὶ ἔλαβον ἐξ ἐκίας τὸ βιβλίον πρὸς πάντων ἀγγέλων, & ἀνέγνω αὐτό· καὶ ἀνέβη εἰς οἶκον κυρίου & ἤνοιξεν αὐτό, ἐναντίον κυρίου.

15 * καὶ προσήνξατο ἐξ ἐκίας πρὸς κύριον· λέγων.

16 * κύριε σαβαώθ ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὁ κατήμεν· ὅτι πάντων χειρὺ βίμ, σὺ εἶ ὁ θεὸς μόνος πάσης βασιλείας τῆς οἰκουμένης· σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γλῶσσαν.

17 * κλίνον κύριε τὸ ὤς σου· εἰσάκουσον κύριε ἀνείξον κύριε τὸ ὄφθαλμός σου· εἰσβλέψον κύριε καὶ ἴδε, καὶ ἀκούσον πᾶν τὸ λόγος σεναχειρήμ, ἃς ἀπέστειλεν ὀνειδίζειν θεὸν ζῶντα.

18 * ἐπ' ἀληθείας γὰρ κύριε, ἠρήμωσαν βασιλεῖς ἀσσυρίων τὴν οἰκουμένην ὅλην καὶ τὴν χώραν αὐτῶν.

19 * καὶ ἐνέβαλον τὰ εἰδῶλα αὐτῶν εἰς τὸ πῦρ· ἃ γὰρ θεοὶ ἦσαν, ἀλλ' ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων, ξύλα & λίθοι, & ἀπώλεσαν αὐτοὺς.

20 * σὺ κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν σάθου ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν· ἵνα γνῶ πᾶσα βασιλεία τῆς γῆς, ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς μόνος.

21 * καὶ ἀπεστάλη ἡσαΐας υἱὸς ἀμὼς πρὸς ἐzekiam, καὶ εἶπεν αὐτῷ· τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ· ἤκουσα δὲ πρὸς σὴν πρὸς με πρὸς σεναχειρήμ βασιλέως ἀσσυρίων.

22 * ὅτι ὁ λόγος ὃν ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν ὁ θεός· ἐφώνησέν σε καὶ ἐξεμυκτήρησέ σε παρθένος θυγάτηρ σιών· ὅτι κεφαλὴν ἐκίνησε θυγάτηρ ἱερουσαλὴμ.

23 * τὸν τίνα ὀνειδίσας ἐπαρώξωμαι; ἢ πρὸς τίνα ὑψώσας τὴν φωνὴν μου; καὶ ἦρας εἰς ὕψος τὸ ὄφθαλμός σου εἰς τὸν ἄγρον τοῦ ἰσραὴλ;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Ecce tu audisti quid fecerint reges Assyrij omnibus prouincijs ut disperderent eas, & te euasurum putas?

* Nunquid liberauerunt eos dij populorum, quos dissipauerunt patres mei; Gozan & Haran, & Reseph, & filios Eden, qui erant in Thelasar?

* Vbi est rex Emath & rex Arphad, & rex ciuitatis Sepharuaim? nonne transmigrare fecit eos, & in captiuitatem duxit?

* Et tulit Ezechias epistolas de manu nunciorum, & legit vnā ex eis, & ascendit in domum sanctuarij Domini, & expandit eam Ezechias coram Domino.

* Et orauit Ezechias coram Domino: dicens. Domine exercituum Deus Israel, cuius maiestas habitat super cherubim; tu es Deus, & nullus est præter te, in omnibus regnis terræ. tu fecisti calos & terram.

* Manifestum est coram te Domine, & iudica; & auditum est coram te Domine, & uiscere, & fac vindictam super omnia verba Senacherib, qui misit ad exprobandum populum Dei uiui.

* Verè Domine desertas fecerunt reges Assyrij omnes prouincias & terras earum. Et incenderunt idola earum igni; idola enim sunt in quibus nulla est utilitas, sed sunt opera manuum hominum, lignum & lapis, & disperderunt ea.

* Et nunc Domine Deus noster, salua nos de manu eius, & scient omnia regna terræ, quia tu es Dominus, & nullus est præter te.

* Et misit Esaias filius Amos ad Ezechiam: dicens, Hæc dicit Dominus Deus Israel, Quia rogasti à facie mea super Senacherib regem Assyriæ:

* Hoc est uerbum quod decreuit Dominus super eum: Despexit te, tribulauit te; regnum cætus Sion: post te capita sua mouerunt, popule qui habitas in Hierusalem.

* Cui exprobasti, & super quem magnificatus es, & contra quem extulisti uocem? & sustulisti in excelsum oculos tuos; & dixisti uerba quæ non sunt recta coram sancto Israel?

24 * ביד עבדיך חרפרתי אדני ותאמר ברכ רכבי
אני עליתי מרום הרים ירכתי לבנון ואכרתי
קומת ארזיו מבחר ברשיו ואבוא מרום קנו
יער ברמלו:

25 * אני קרתי ושתיתי מים ואחרב בבק
פעמי כל יאורי מצור:

26 * הלא שמעתי למרחוק אותך עשיתי
מימי קדם ויצרתיך עתה הבאתיך ותהי
להשאור גלים נצים ערים בצורות:

27 * וישביהן קצרי יד חתו ובשו היו עשב שדה
וירק דשא חציר גנות ושרמה לפני קמרה:

28 * ושבתך וצאתך ובאך ידעתי ואר התרנוך
גאלי:

29 * יען התרנוך גאלי ושאננך עלה באוני
ושמתי חחי באפך ומתגלי בשפתך והשברתיך
בדרך אשר באת בה:

30 * וזה לך האור אכול השנה ספיה ובשנה
השנייה שחיס ובשנה השלישית זרעו וקצרו
ונטעו כרמים ואכול פריהם:

31 * ויספה פליטת בית יהודה הנשארה שרש
למטה ועשה פרי למעלה:

32 * כי מירושלם תצא שארית ופליטה מהר ציון
קנאת יהוה צבאות תעשה ואר:

33 * לכן כה אמר יהוה אל מלך אשור לא יבוא
גל העיר הזאת ולא יורה שם חץ ולא
יקדמנה מגן ולא ישפך עליה סללה:

34 * בדרך אשר בא בה ישוב ואל העיר הזאת
לא יבוא נאם יהוה:

35 * וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני
ולמען דוד עבדי:

24 * In manu seruatorum tuorum exprobrasti Domino, & dixisti, In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi in altitudinem montium, iuga Libani, & succidam excelsa cedrorum eius, electas abietes illius, & introibo altitudinem summmitatis eius, saltum Carmeli eius.

25 * Ego fodi & bibi aquam, & ficcaui vestigio pedis mei omnes riuos aggerum.

26 * Nunquid non audisti quae olim fecerim ei? Ex diebus antiquis ego plasmaui illud, & nunc adduxi, & factum est in eradicationem collium compugnatum & ciuitatum munitarum.

27 * Habitatores earum breuiata manu contremuerunt, & confusi sunt, facti sunt sicut foenum agri & gramen pascuae, & herba tectorum, quae exaruit antequam maturefceret. * Habitatione tuam & egresum tuum, & introitum tuum ego cognoui, & infaniam tuam contra me.

29 * Cum fureres aduersum me, superbia tua ascendit in aures meas. Ponam ergo circulum in naribus tuis, & frenum in labijs tuis, & reducam te in via per quam venisti.

30 * Tibi autem hoc erit signum: Comede hoc anno quae sponte nascuntur, & in anno secundo pomis vescere: in anno autem tertio seminare & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earum.

31 * Et emittet id quod saluatum fuerit de domo Iuda, & quod reliquum est radicem deorsum, & faciet fructum sursum.

32 * Quia de Hierusalem exhibunt reliquiae, & saluatio de monte Sion. Zelus Domini exercituum faciet istud.

33 * Propterea haec dicit Dominus de rege Assyriorum, Non intrabit ciuitatem hanc, & non iaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem. * In via qua venit, per eam reuertetur, & ciuitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. * Et protegam ciuitatem istam ut saluem eam propter me & propter Dauid seruum meum.

34 * In via qua venit, per eam reuertetur, & ciuitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. * Et protegam ciuitatem istam ut saluem eam propter me & propter Dauid seruum meum.

תרגום יונתן

24 * ביד עבדך חסדתי עמא דניי ואמרתי בסגיאנות רתיכי אגא סלקת לתקוף כרביהון ואף איחוד בית מקדשהון ואקטול שפר גבריהון
מבחר שלטניהון ואכבש קרית תקפהון ואשיצי סגי משריהון: 25 * אגא הויתי חפר גובין ושמי מין וספחת בפרסי רגלי עמא דעמי
כל מינתרין עמיקין: 26 * הלא שמעת מלקדמין מה דעבדת לפרעה מלכא דמצרים על דשלט בהון ואף עלך אהנביו נביאי בני ישראל
ולא תבטא ודא חויה קדמי מיומי קדם למעבר לך ואף אתקנחתה בען איתיה ודא הוית לך להקלא על דהנחתה קדמך באתרגושית גליון דשחו
קריון כריכו: 27 * ויהביהון אהקציר חילהון אהכרו ובהויהו הו כעשב חקלא וכירו קדחתה כעשב אגריא דסלק עד לא מטא למחוי
שכליו: 28 * ומתבך בעיצה ומפקד לאנחתא קרבא ומיתך לארעא דישראל גלו קדמי ויה דאתרגותא קדמי גלו: 29 * חלף
דאתרגותא על מימרי ואתרגושך סלקא לקדמי ואשוי שירין בליסחד וחסם בספוחך ואתיבינך בארחתא דאחיתא בה: 30 * וירין לך אחתא אכל בשתא הורין כחין ובשתא הנחתא בת כחין ובשתא חליהתא זרעו וחצרו וצובו כרמין ואכלו אבהון:
ויוספון משוכנא דבית יהודה דישתצרון כאילן דמשלח שורשותיו מררע ומרים עפניה לעילא: 31 * ארי מירושלם יפקון שאר צדיקא ושוכת מקימי אוריתא משורא דציון במימרא דניי צבאות תתעבר דא:
בכך כרנן אמר ניי על מלכא דאתור לא יעול לקרחתא תדא ולא יקשת חפן גיר ולא יקדמינה כתרין ולא יצבר עלתא מליחא: 32 * בארחתא דאתא בה יתוב ולקרחתא תדא לא יעול אמר ניי: 33 * ואגין על קרחתא תדא למפרקה בריל מימרי ובדיל דוד עבדי: 34 * ואתרגותא דאתא בה יתוב ולקרחתא תדא לא יעול אמר ניי:

* Quia per nuncios exprobraſti Domino : tu enim dixiſti, Multitudine curruum ego aſcendi in altitudinem montium, & in extrema Libani, & ſuccidi altitudinem cedri eius & pulchritudinem cupreſſi; & intraui in altitudinem partis ſyluæ.

* Et poſui pontem, & deſolauī aquas & omnem congregationem aquarum.

* Non hæc audiſti olim quæ ego feci? à diebus antiquis decreui : nunc autem oſtendi, ut deſolarem gentes in munitiōibus,

* Et habitantes in ciuitatibus munitis : reſiſi manus, & exaruerunt & ſuerunt quaſi fœnum aridum in teſtis & ut gramen.

* Nunc autem ocium tuum & exitum tuum, & introitum tuum ego ſcio.

* At furor tuus quo iratus es, & amaraſcitudo tua aſcendit ad me : & imponam circumlum in naſum tuum, & frenum in labia tua, & reuerſi faciam te via qua ueniſti in ea.

* Hoc autem tibi ſignum; Comede hoc anno quæ ſeminavi, at anno ſecundo reliquias; at tertio ſeminantes metite & plantate vineam, & comedite fructum eorum.

* Et erunt dereliſti in Iudæa, mittent radicem deorſum, & facient ſemen ſurſum.

* Quia de Hieruſalem exhibunt reliſti, & ſaluati de monte Sion. Zelus Domini Sabaoth fecit hæc.

* Propterea ſic dicit Dominus ad regem Aſſyriorum, Non intrabit in ciuitatem hanc neque mittet in eam ſagittam, neque mittet in eam ſcutum, neque circumdabit ſuper eam vallum.

* Sed via qua venit, in ea reuertetur, & in ciuitatem hanc non intrabit : hæc dicit Dominus.

* Protegam ſuper ciuitatem iſtam ut ſaluem eam, propter me & propter David ſeruum meum.

14 * ὅτι δι' ἀγγέλων ἀνείδισας κύριον· σὺ γὰρ εἶπας, τὰ πλήθει τῶν ἀρμάτων ἐγὼ δυνέω εἰς ὑψὺ & ὀρέων καὶ εἰς τὰ ἔγκατα τοῦ λιβάνου, & ἐκοψα τὸ ὑψὺ & κέδρε αὐτῶν & τὸ κάλλος τὸ κυπαρίσσου· καὶ εἰσῆλθον εἰς ὑψὺ & μέρεσι τοῦ δρυμοῦ.

25 * καὶ ἔθηκεν γέφυραν, & ἐρήμωσα ὕδατα καὶ πάσαν σὺναγωγὴν ὕδατος.

26 * & τὰ ὅσα ἤκασας πάλαι ἀ ἐγὼ ἐποίησα; ἔξ ἡμερῶν δευχάων συνετάξα· νῦν δὲ ἐπέδειξα, ἔξερημῶσαι ἔθνη ἐν ὀχυροῖς.

27 * καὶ οἰκονύκτας ἐν πόλεσιν ὀχυραῖς· ἀνῆκα τὰς χεῖρας καὶ ἔξηραν θησαν & ἐξήρυντο ὡς χορτοὶ ξηροὶ ἐπὶ δωματίων καὶ ὡς ἄγρωσις.

28 * νῦν δὲ τὴν ἀπάυσιν σου καὶ τὴν ἐξοδὸν σου ἐκ τῆς εἰσόδου σου ἐγὼ ἐπίσταμαι.

29 * ὁ δὲ θυμός σου ὃν ἐθυμώθης, καὶ ἡ πικρία σου ἀνέβη πρὸς με· καὶ ἐμβαλὼ φημὸν εἰς τὴν ῥινὰ σου καὶ χαλινὸν εἰς τὰ χεῖλη σου· καὶ ἀποσρέψω σε τῇ ὁδῷ ἣ ἦλθες ἐν αὐτῇ.

30 * Τοῦτο δὲ σοὶ τὸ σημεῖον· φάγε τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἀ ἐσπαρκας, τὰ δὲ ἐνιαυτὰ τὰ δδυτέρω τὸ κατάλειμμα· τὰ δὲ τρίτῳ σπείραντες ἀμήσατε καὶ φυτῶσατε ἀμπέλωνα, & φάγετε τὸν καρπὸν αὐτῶν.

31 * καὶ ἔθονται & καταλελειμμένοι ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φυήσουσι ρίζαν κατὰ καὶ ποιήσουσι σπέρμα ἑαυτῶν.

32 * ὅτι ἔξ ἱερουσαλὴμ ἔξελθόντι & καταλελειμμένοι, καὶ & σωζόμενοι ἔξ ὀρεῶν πάντων· ὁ ζῆλος κυρίου σαβα὿θ ἐποίησε ταῦτα.

33 * διὰ τοῦτο ἔτως λέγει κύριος ἐπὶ βασιλείᾳ ἀσσυρίων, & μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην & δὲ μὴ βάλῃ ἐπ' αὐτὴν βέλτε, & δὲ μὴ βάλῃ ἐπ' αὐτὴν θυρεόν, & ὃ μὴ κυκλώσῃ ἐπ' αὐτὴν χάρακα.

34 * ἀλλὰ τῇ ὁδῷ ἣ ἦλθεν ἐπ' αὐτῇ ἀποσραφήσεται, καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐ μὴ εἰσέλθῃ· ταῦτα λέγει κύριος,

35 * ὑπερασπιώ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης & σώσω αὐτὴν, δι' ἐμὲ & διὰ δαυὶδ τὸν δούλόν μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

24 In manu ſervorum tuorum exprobraſti populo Domini, & dixiſti: Cum multitudine quadrigarum mearum ego aſcendam in munitiōnem ciuitatum eorum, & inſuper capiam domum ſanctuarij eorum, & occidam pulcherrimos inter fortes eorum, & electos principes eorum, & ſubijciam ciuitatem fortitudinis eorum; & conſumam multitudinem exercitus eorum. 25 Ego fodi cisternas, & bibi aquas; & conculcaui veſtigij pedum populi qui mecū eſt, omnes aquas fluminum profundorū. 26 Nōne olim audiſti quid fecerim Pharaoni, regi Aegypti, eò quòd dominatus eſſet eorū? etiam de te prophetauerunt prophetae filiorum Iſrael, & non egiſti poenitentiam; & hoc viſum eſt ante me à diebus antiquis, ut facerem tibi: & etiam praeſparaui illud; & nunc adduxi illud: & hoc fuit tibi in ruinam, eò quòd facta ſint coram te, ſicut tumultus fluctuum, quo humiliatae ſunt ciuitates munitae. 27 Et habitatorum eius virtus abbreviata eſt, contriti ſunt, & conſuſi facti ſunt ſicut herba agri, & ſicut olus viride, quaſi fœnum teſtorum, quod tollitur antequam perueniat ad ſpicam. 28 Et ſeſſio tua in conſilio, & egreſſus tuus ad pugnandum; & introitus tuus in terram Iſrael manifeſta ſunt coram me. & quòd prouocaris me ad iram, coram me manifeſtum eſt. 29 Pro eo quòd prouocaſti contra verbum meum, & tumultus tuus aſcendit in conſpectu meo; ponam armillas in maxilla tua, & frenum in labijs tuis, & reducam te per viam qua ueniſti. 30 Et hoc tibi erit ſignum, Comede hoc anno quæ ſponte naſcuntur, & in anno ſecundo quod ex illis renaſcitur; & in anno tertio, ſeminate, & metite, & plātate vineas, & eleuantur rami eius ſurſum. 31 Et addent qui liberaui fuerint de domo Iuda, & qui remanſerint, ſicut arbor, quæ mittit radices deorſum, & eleuantur rami eius ſurſum. 32 Quoniam de Hieruſalem egredientur reliqui iuſti, & erepti confirmantes legem de monte Sion. In verbo Domini exercituum fiet hoc. 33 Propterea hæc dicit Dominus ſuper regem Aſſyriæ, Non intrabit ciuitatem hanc, & non iaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam clypeis, & non congeret contra eam aggerem. 34 Per viam qua venit, per eam reuertetur; & ciuitatem hanc non ingreditur, dicit Dominus. 35 Et protegam ciuitatem hanc, ut ſaluem eam propter verbum meum, & propter David ſeruum meum.

36 * ויצא מלאך יהוה ויכה במחנה אשור מאד
ושמונים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה
כלם פגרים מתים:

37 * ויסע וילך וישב סנחריב מלך אשור וישב
בנינו:

38 * ויהי הוא משתחוה בירי נסרף גלהו
ואדרמלך ושראצר בניו רחבו בחרב והמרה
נמלטו ארץ אררט ומלך אסר-חדן בנו תחתיו:

לח

1 * בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבוא אליו
ישעיהו בן-אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר
יהוה צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה:
2 * ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל-
יהוה:

3 * ויאמר אנה יהוה זכר-נא את אשר התהלכתי
לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי
ויבך חזקיהו בכי גדול:

4 * ויהי דבר יהוה אל-ישעיהו לאמר:
5 * הלך ואמרת אל-חזקיהו כה אמר יהוה-
גלהי דוד אביך שמעתי ארץ-תפלתך ראיתי
ארץ-דמעתך הנני יוסף על-ימך חמש עשרה
שנה:

6 * ומכאן מלך אשור אצילך וארץ העיר תזאת
וגגותי על-העיר הזאת:

7 * וזה לך האות מאת יהוה אשר יעשה יהוה
את-הדבר הזה אשר דבר:

8 * הנני משיב ארץ-צל המעלות אשר ירדו-
במעלות אחו בשמש אחרנית עשר מעלות ותשב
השמש עשר מעלות במעלות אשר ירדו:

36 * Egressus est autem angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et surrexerunt mane, & ecce omnes cadauera mortuorum.

37 * Et egressus est & abiit, & reuersus est Senacherib rex Assyriorum, & habitauit in Niniue.

38 * Et factum est cum adoraret in templo Nefrach Deum suum, Adramelech & Sarafar filij eius percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Ararat: & regnauit Asaraddon filius eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias usque ad mortem, & introiuit ad eum Esaïas filius Amos Propheta, & dixit ei, Hæc dicit Dominus, Dispone domui tuæ, quia morieris tu & non uiues.

2 * Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum.

3 * Et dixit, Obsecro Domine memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno.

4 * Et factum est verbum Domini ad Esaïam: dicens.

5 * Vade & dic Ezechia, Hæc dicit Dominus Deus David patris tui, Audiui orationem tuam, vidi lachrymas tuas. Ecce ego adijciam super dies tuos quindecim annos.

6 * Et de manu regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam, & protegam eam.

7 * Hoc autem tibi erit signum à Domino, quia faciet Dominus verbū hoc quod locutus est.

8 * Ecce ego reuerti faciam umbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in Sole retrorsum decem lineis. Et reuersus est Sol decem lineis per gradus quos descenderat.

תרגום יונתן

36 * ונפק מלאכא דיי וקטל במשרית מלכא דאחור מאה ותמנן וחמשה אלפין ואקדמו בצפרא וזה כלחון פגרים מתין
37 * ונטל ואזל וקב סנחריב מלכא דאחור ויחב בנינו:

בחרבא ואנן אשתובו לארע קדרו ומלך אסרחדון ברה חחוחותיו:

לח

1 * ביומא האנן מרע חזקיהו למסת ואתא לוהיה ישעיהו בר אמוץ נביא ואמר לה כדנן אמר ייפקד על אנש ביהך ארי מאיר אה ולא
חיי סמרעך: 2 * ואסתר חזקיהו אפוחי לכותל בית מקדשא וצלי קדם יי:

3 * ואמר קבל בעותי יי אדכר בען יח
דפליח קדמך בקשוט ובלבב שלים ודחקין קדמך עבדת וקבא חזקיהו בכיה סגיאח: 4 * וזה פתגם נבואה מן קדם יי עם

ישעיה למימר: 5 * אזל ותיסר לחזקיהו כדנן אמר יי אלהיה דדוד אבך שמיך קדמי צלותך גליא קדמי דמעמד הא אנה מוסיף על יוסף
חמש עשרה שנין: 6 * ומור מלכא דאחור אשיבך וית קרשא הדא ואגין על קרשא הדא:

7 * ודין לך אתא מן קדם יי ודיעבד יי ופתגמא דדין דמלל: 8 * הא אנה מתיב ית טול אבן שעיא דנחתח במסקנא דאחור שמישא
לאחורתי עשר שנין וקב שמישא עשר שנין בצורת אבן שעיא דנחתח:

³⁶ Et egressus est angelus Domini, & occidit de castris Assyriorum centum octoginta & quinque millia, & surgentes mane inuenerunt corpora mortua.

³⁷ Et abiit reuersus, & reuersus est Sennacherim rex Assyriorum, & habitauit in Ninive.

³⁸ Et cum ipse adoraret in domo Assarach Dei sui, Adramelech & Narasar filij eius, percusserunt eum gladiis; ipsi autem saluati sunt in Armeniam. & regnauit Asaradan filius eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

Factum est autem in tempore illo, agrotauit Ezechias usque ad mortem; & venit ad eum Esaias filius Amos propheta, & dixit ad eum: Hec dicit Dominus, Dispone de domo tua, morieris enim tu, & non uiues.

² Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem; & orauit ad Dominum:

³ Dicens: O Domine, memento Domine quomodo ambulauim in conspectu tuo cum veritate in corde vero, & placita in conspectu tuo feci. & fleuit Ezechias fletu magno.

⁴ Et factum est verbum Domini ad Esaiam, dicens:

⁵ Vade & dic Ezechia: Hec dicit Dominus Deus David patris tui, Audiui orationem tuam & vidi lachrymas tuas: ecce adiicio ad tempus tuum quindecim annos.

⁶ Et de manu regis Assyriorum liberabo te & ciuitatem hanc, & protegam super ciuitatem hanc.

⁷ Hoc autem tibi signum à Domino, quia faciet Deus verbum hoc quod locutus est.

⁸ Ecce ego uerto umbram graduum quos descendit decem gradus domus patris tui Sol: auertam Solem decem gradibus quos descendit umbra.

³⁶ καὶ ἐξῆλθεν ἄγγελος κυρίου καὶ ἀνέκρινεν ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χιλιάδας· καὶ ἀνίσταντες τῷ πρωτῷ ὄρεον τὰ σώματα νεκρῶν.

³⁷ καὶ ἀπῆλθεν ἀποστρεφείς· ὁ ἀπέστρεψεν σενναχέρημ βασιλὸς ἀσσυρίων, ὁ ὥκησεν ἐν νινυῒ.

³⁸ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ περικοιμῆν ἐν οἴκῳ ἀσαράχ θεοῦ αὐτοῦ, ἀδραμελέχ καὶ νασαραρ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἐπάταξαν αὐτὸν μαχαίραις· αὐτοὶ δὲ διασώθησαν εἰς ἀρμενίαν· ὁ ἐβασίλευσεν ἀσάρδαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὡς αὐτὸς αὐτοῦ.

λη.

¹ Ἐγγίετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ἐμαλακίᾳ ἡ ἐξεκίας ἕως θανάτου· καὶ ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ἡσαΐας υἱὸς αἰμὼς ὁ περὶ φήτης, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν· τάδε λέγει κύριος, τάχα περὶ τοῦ οἴκου σου· ἀποθήσκεις γὰρ σὺ καὶ οὐ ζήσῃ.

² καὶ ἀπέστρεψεν ἐξεκίας τὸ πρὸς ὄψον αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῖχον, ὁ περὶ σὺν ἔτατο πρὸς κύριον.

³ λέγων· ὦ δὴ κύριε, μνήσθη κύριε ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου μετὰ ἀληθείας ἐν καρδίᾳ ἀληθείᾳ καὶ τὰ δρεσὰ ἐνώπιόν σου ἐποίησα· ὁ ἐκλαυσεν ἐξεκίας κλαυθμῶ μεγάλῳ.

⁴ καὶ ἐγγίετο λόγος κυρίου πρὸς ἡσαΐαν· λέγων.

⁵ πορεύθητι καὶ εἶπον ἐξεκίας· τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς δαυὶδ τοῦ πατρὸς σου, ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου καὶ εἶδον τὰ δάκρυά σου· ἰδὲ προσέθημι πρὸς τὸν χρόνον σου πεντεκαίδεκα ἔτη.

⁶ καὶ ἐν χειρὶ βασιλέως ἀσσυρίων ῥύθμαι σε καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ὑπερασπιώσω ἐπὶ τῆς πόλεως ταύτης.

⁷ τὸ δὲ τοῦ σημείου τοῦ κυρίου ὅτι ποιήσει ὁ θεὸς τὸ ῥῆμα τοῦτο ὁ ἐλάλησεν.

⁸ ἰδὲ ἐγὼ στέφω τὴν σκιὰ τῶν ἀναβαθμῶν εἰς κατέβησαν δέκα ἀναβαθμῶν τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου ὁ ἥλιος· ἀποστρέψω τὸν ἥλιον ἑξήκοντα δέκα ἀναβαθμῶν εἰς κατέβη ἡ σκιά.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

³⁶ Et egressus est angelus Domini, & interfecit in castris regis Assyriae centum & octoginta quinque millia; & surrexerunt mane, & ecce omnes erant cadauera mortuorum.

³⁷ Et profectus est, & abiit; & reuersus est Sennacherib rex Assyriae, & habitauit in Ninive.

³⁸ Et factum est cum adoraret in domo Nefroch idoli sui, Adramelech & Sarasser filij sui occiderunt eum gladio: & ipsi euaserunt in terram Armeniae. Et regnauit Assaradon filius eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

In diebus illis agrotauit Ezechias usque ad mortem: & venit ad eum Esaias filius Amos, propheta; & dixit ei: Hec dicit Dominus, Prae-

cipe de viris domus tuae, quia morieris, & non uiues ab infirmitate tua. Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem domus sanctuarij, & orauit coram Domino.

² Et ait, Suscipe deprecationem meam Domine; memento obsecro quod seruerim coram te in veritate & in corde perfecto, & quod rectum est coram te fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno.

³ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini ad Esaiam dicens. Vade, & dices Ezechia: Hec dicit Dominus Deus David patris tui, Audita est coram me oratio tua: nota sunt coram me lachrymae tuae: ecce ego adiiciam super dies tuos quindecim annos.

⁴ Et de manu regis Assyriae eruam te, & ciuitatem istam; & protegam ciuitatem istam.

⁵ Et hoc erit tibi signum à facie Domini, quod faciet Dominus verbum hoc quod locutus est: Ecce ego reuertam faciem umbram lapidis horarum, quā descenderat per gradus Achaz Sol, retrorsum decem horis. & regressus est Sol decem horis in figura lapidis horarum, quā descenderat.

מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלתו ויחי
מחליו :

אני אמרתי בדמי ימי אלכה בשערי שאול
פקדתי יתר שנותי :

אמרתי לא אדאור יה יה בארץ החיים
לא אביט אדם עוד עם יושבי חרל :

דורי נסע ונגלה מני כאהל רעי קפדתי בארג
חיי מדלה יבצעני מיום עד לילה תשלימני :

שויתי עד בקר בארי בן ישבר כל עצמותי
מיום עד לילה תשלימני :

כסוס עגור בן אצפזת אהנה כיונה דלו עיני
למרום יהודה עשקה לי ערבני :

מר אדבר ואמר לי ותוא עשה אדירה
כל שנותי על מר נפשי :

אדני עליהם יחיו ולכל בהן חיי רוחי
ותחלימני והחייני :

הנה לשלום מר לי מר ואתה חשקת נפשי
משחת בלי כי השלכת אחרי גוך כל חטאי :

כי לא שאול תודך מור יחללך לא ישברו
יורדי בור אל אמתך :

חי חי הוא יודך במני היום אב לבנים יוריע
אל אמתך : יהוה להושיעני ונגינתי נגנן כל

ימי חיינו על בית יהודה :

ויאמר ישעיהו ישאו דבלת תאנים וימרחו
על השחין ויחי :

ויאמר חזקיהו מה אות כי אעלה בית יהוה :
לט

בעת ההיא שלח מראדך בלאדן בן בלאדן
מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו וישמע בני
חלור ויחזק :

⁹ Scriptura Ezechiae regis Iuda, cum ægrotasset, & conualuisset de infirmitate sua. ¹⁰ Ego dixi, In dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. quæsiui residuum annorum meorum.

¹¹ Dixi, Non videbo Dominum Deum in terra viuentium: non aspiciam hominem ultra & habitatorem quietis.

¹² Generatio mea ablata est, & cōuoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum. Præcisa est velut à texente vita mea: dum adhuc ordire, succidit me.

¹³ De manè usque ad vespèram finies me; sperabam usque manè: quasi leo, sic contriuit omnia ossa mea. de manè usque ad vespèram finies me.

¹⁴ Sicut pullus hirundinis sic clamabo, ^{14.1} D meditabor vt columba. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. Domine vim patior, sponde pro me.

¹⁵ Quid dicam aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim? Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

¹⁶ Domine si sic viuitur, & in talibus vita spiritus mei: corripies me & viuificabis me. ¹⁷ Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu autem eruisti animam meam vt non periret: proiecasti post tergum tuum omnia peccata mea.

¹⁸ Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam.

¹⁹ Viuens viuens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filijs notam faciet veritatem tuam. ²⁰ Domine saluum me fac, & psalmos nostros cātabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

²¹ Et iussit Esaias vt tollerent massam de ficis & cataplasmaarent super vulnus, & sanaretur. ²² Et dixit Ezechias: Quod erit signum, quia ascendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

¹ IN tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babylonis libros & munera ad Ezechiam: Audierat enim quod ægrotasset, & conualuisset.

תרגום יונתן

⁹ כתב אדאח על נסא דאח עביר לחזקיה מלך שבטא דבית יהודה כד מרע ואחסי ממרעיהו : ¹⁰ אנא אמרת בדרן יומי אתך בהרעי שאול ועל דכרני לטב אחוסף על שני : ¹¹ אמרת לא אחתיו עוד קדם דחילא ויי בארע בית שבכחה דבה אריכות חייא ולא אפלת קדמותי עוד בבית מקדשא דמחמן עתיד למפק חדוא לכל יתבי ארעא מלמנר בירושלם קרמא דקדשא מדורי פסקו : ¹² מבני דרי אתגטילו וימי אתקצו וגלו מני אתקפילו כמשכן דרעי אתקפרו כגול גרדאין חיי מקר מלכותי ארי גלי יממי ולילותי שלימו : ¹³ נהמה עד צפרא באריו ונהם ותבר גרמי חיותא בן מתברז מן קדם דוונא כל גרמי יממי ולילותי שלימו : ¹⁴ כסוסא דאחיד ומנעף בן נצפת ונהמה כיונה זקפת עיני דיתילי רוח מן קדם דשבכחה בשמי מרומא ויי קבל צלותי עבד בעותי : ¹⁵ מה אמלל השבכחה ואמר קדמותי ותא אסגי טבון למעבר עמי מה אפלת ואשלם קדמותי כל שניא דאוסף על חיי ושוב ממר נפשי : ¹⁶ וי על כל מיתא אמרתא לאחאה וקדם ברהון אחייתא רוחי ואחיותי וקיסמתי : ¹⁷ הא לעבדי אורייתא סגי שלמא קדמך ואח מיתא מרעא לרשיעא בכך כד ידעת יום מותי שפכת דמתי בצלו קדמך מר לי סגי ואח אתרעיתא בחיי בדיל דלא לחבלא נפשי ארי ארחקתא מן קדמך כל חטאי : ¹⁸ ארי לא רבשאול מודן קדמך מיתא לא משבחין לך לא מסברין נחתי גוב בית אבדנא לפרקנך : ¹⁹ דחי חיהו יורה קדמך כותי יומא דין אבהן לבניהון יחזון גבורהך ויודון למיסר דכל אלין קשוט : ²⁰ ויי למפרקנא אמר ונגון תשבכחה נגנן כל יומי חיינא על בית מקדשא דייני : ²¹ ואמר ישעיה וסבון דבלת חנין וישטחון על שיתנא ויחסי : ²² ואמר חזקיה מה את ארי אסק לבית מקדשא דייני לט : ¹ בעדנא ההיא שלח מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרין וקרבנין לוח חזקיה כד שמע ארי מרע ואחסי :

* Oratio Ezechie regis Judæe, quando clau-
guit, & surrexit de infirmitate sua.

* Ego dixi, In excelsis dierum meorum vadam
ad portas inferi; relinqua annos residuos.

* Dixi, Non ultra videbo salutare Dei in
terra viventium, nec ultra videbo hominem
cum habitantibus.

* Defeci à cognatione mea, dereliqui reli-
quum vite mee: exiit & recessit à me sicut di-
vertēs tabernaculum qui fixerat. Spiritus meus
apud me factus est sicut tela textentis appropin-
quantis ad succidendum. * In die illa traditus
sum. usque mane quasi leo, sic cōtriuit omnia ossa
mea: ab enim die usque ad noctem traditus sum.

* Quasi hirundo sic clamabo, & quasi co-
lumba sic meditabor; defecerunt enim mei oculo-
li ut aspicerem ego in excelsum cali ad Domi-
num. * Qui eruit me & abstulit à me dolo-
rem animæ, & ipse fecit.

* Domine de ipsa enim annuntiatum est tibi,
& suscitasti meū spiritum & consolatus vixi.

* Ecce in pace amaritudo mea; liberaisti
enim meam animam ut non pereat, & proieci-
sti post me omnia peccata mea.

* Non enim qui in inferno laudabunt te, ne-
que morientes benedicent tibi, neque sperabunt
qui in inferno, misericordiam tuam,

* Viuentes benedicent tibi quemadmodum
& ego: ab enim hodierno die filios faciam, qui
annuntiabunt iustitiam tuam,

* Domine salutis mee; & non requiescam
benedicens tibi cum psalterio omnibus diebus
vite mee in conspectu domus Dei.

* Et dixit Esaias ad Ezechiā, Accipe mas-
sam siccum, & tere, & cataplasma, & sanus
eris. * Et dixit Ezechias, Quod signum quia
ascendam in domum Dei? CAP. XXXIX.

IN tempore illo misit Merodach filius Bala-
adan rex Babylonie epistolas & legatos &
munera Ezechie: audiuit enim quia egrotavit
usque ad mortem, & surrexit.

* Προσδοχὴ ἐξ ἐκείας βασιλείας τῆς οὐρανόθεν ἡνίκα ἐμα-
λακίσθη, & ἀνέστη ἐκ τῆς μαλακίας αὐτῆς.

* ἐγὼ εἶπα, ἐν τῷ ὕψος τῶν ἡμερῶν μου πορεύομαι ἐν
πύλαις ἁδῶν· κατελείψω τὰ ἔτη τὰ ὑπολοίπα.

* εἶπα, ὅχι ἐπὶ μὴ ἰδῶ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ ἐπὶ γῆς
ζώντων· ὅχι ἐτι ἐμὴ ἰδῶ ἀνθρώπον μετ' κατεκείνων.

* Ἐξέλιπον συγγενείας μου, κατέλιπον τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς
μου· ἔξηλθεν καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ ὡς περὶ οὐ κατελύων
σκιωλὴν πηξάας· τὸ πνεῦμα μου πᾶρ ἐμοὶ ἐγχετό ὡς ἰσὺς

ἐρείθῃ ἐγχετο ἐκτεμεῖν. * ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παρε-
δόθην· ἕως πρωῆς ὡς λέων ἔτῳς στυγέρεψεν πῶτα τὰ
ὅσα μου· ἀπὸ γὰρ τῆς ἡμέρας ἕως τῆς νυκτὸς παρεδόθην.

* ὡς χελιδὼν ἔτῳς φωνήσω· & ὡς περὶ σελήνης ἔτῳς με-
λετήσω· Ἐξέλιπον γὰρ μου ὁ ὀφθαλμοὶ τοῦ βλέπειν
με εἰς τὸ ὕψος & ἔρανον πρὸς τὸν κύριον.

* ὅς ἐξείλετό με & ἀφείλετό μου τὴν ὀδυλὴν τῆς ψυ-
χῆς, & αὐτὸς ἐποίησε. * κύριε περὶ αὐτῆς γὰρ δυνήθη ἡ
Θεὸς· & ἔξηγειράς μου τὴν πνοήν & ὡς ἀκλῆθεις ἐζησα.

* ἰδὲ ἐν εἰρήνῃ πικρία μου ἐρρύσω γὰρ μου τὴν ψυ-
χὴν ἵνα μὴ ἀπόληται· & ἀπέρεψας ὀπίσω μου πάσας
τὰς ἀμαρτίας μου. * ἐγὼ οἶον ἁδὸν αἰνέουσί σε, ἐδὲ

ὁ ἀποθνήσκοντες δόλογῇ σου σί σε, ἐδὲ ἐλποῦσιν ὅτι
ἁδῶ τὴν ἐλεημοσύνην σου.

* ὁ ζώντων δόλογῇ σου σί σε ὃν τρέπον καὶ γὰρ· ἀπὸ γὰρ
τῆς σήμερον παῖδια ποιήσω, ἃ δυνάμενοι τὴν δικαιο-
σύνην σου, * κύριε τῆς σωτηρίας μου· & ἐπαύομαι δό-
λογῶν σε μετ' ψαλμῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου

κατέναντι τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ.

* καὶ εἶπεν ἡ σαῖα πρὸς ἐζεχίαν, λάβε παλάθην σύ-
κων & τρίψον, & κατὰ πλάσσω, & ὕψους ἔσῃ.

* καὶ εἶπεν ἐζεχίας· τί τὸ σημεῖον ὅτι δυνάμεθα εἰς
τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ;

λθ'.

* Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπέστειλε μαυροδόχῳ ἡ σα-
δὼν ὁ βασιλεὺς τῆς βαβυλωνίας ἐπιστολὰς καὶ πρῆσβεις
καὶ δῶρα ἐζεχίᾳ· ἤκουσε γὰρ ὅτι ἐμαλακίσθη ἕως θανά-
του, καὶ ἀνέστη.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Scriptura confessionis de miraculo quod factum est Ezechie regi tribus Iuda, quando egrotavit & sanatus est ab infirmitate sua.

* Ego dixi, In mœrore dierum meorum vadam ad portas inferi; & quia recordatus est mei in bonum, additum est super annos meos.

* Dixi, Non apparebo amplius in conspectu terribilis Domini in terra domus maiestatis eius, in qua est longitudo vitæ, & non seruiam
coram eo amplius in domo sanctuarij, vnde futurum est ut egrediatur gaudium omnibus habitatoribus terræ; neque morabor in Ierusa-
lem ciuitate sancta, habitaculum meum succisum est. * A filijs generationis meæ ablatis sunt dies mei, & succisi sunt, & migraverunt à me;
conuoluti sunt quasi tabernaculum pastoris; præcisa est, quasi tela textentium, vita mea à gloria regni mei, quia transmigravit: dies mei,
& noctes meæ finitæ sunt. * Rugiebam usque ad manè sicut leo qui rugit & confringit ossa animalis; sic cōfringuntur præ dolore omnia
ossa mea: dies mei & noctes meæ consummatæ sunt. * Sicut hirundo quæ cōprehensa est garrat, sic garriebam; & rugiebam, sicut columba:
leuavi oculos meos, ut veniret mihi spaciū à facie eius, cuius maiestas est in calis excelsis. Dñe suscipe orationē meam, & fac deprecationē
meā. * Quid laudis loquar & dicam coram eo? ecce enim multiplicauit benefacere mihi in quo seruiam & retribuam coram eo, propter
omnes annos quos adiecit super vitam meam; & liberauit ab amaritudine animam meam? * Domine de omnibus mortuis dixisti te viuifi-
caturum eos: & ante omnes viuificasti spiritum meum, sanasti me & sustentasti me. * Ecce operantibus legem multiplicabitur

pax coram te; & tu adducis amaritudinem impijs. Propterea quando cognoui diem mortis meæ, fudi lachrymas meas coram te in oratio-
ne. amaritudo fuit mihi multa: tu autem voluisti vitam meam, ut non disperderes animam meam, quia proieci stia facie tua omnia pecca-
ta mea. * Non enim mortui qui habitant in inferno, confitentur coram te; nec laudant te, neque sperant descendentes in lacum per-
ditionis salutare tuum. * Viuens viuens ipse confitebitur coram te, sicut & ego hodie: patres filijs suis annuntiabunt potentiā tuam,
& confitebuntur: dicentes, Quia omnia hæc vera sunt. * Dominus dixit se liberaturum nos: & canticum laudis eius cātabimus omnibus
diebus vitæ nostræ in domo sanctuarij Domini. * Et dixit Esaias, Tollant massam siccum, & extendant super scabiem, & sanabitur.

* Et dixit Ezechias, Quod est signum quod ascendam in domum sanctuarij Domini? CAP. XXXIX.

IN tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babylonis epistolas & munera ad Ezechiā, quando audiuit quod egro-
tasset, & sanatus fuisset.

וַיִּשְׂמַח עָלֵיהֶם חִזְקִיָּהוּ וַיֵּרָא אֶת-בֵּית נִכְתָּח
אֶת-הַכֶּסֶף וְאֶת-הַזָּהָב וְאֶת-הַבְּשָׂמִים וְאֶת-הַשֶּׁמֶן
הַטּוֹב וְאֶת כָּל-בֵּית כְּלָיו וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר נִמְצָא
בְּאֻצְרוֹתָיו לֹא-הָיָה דָּבָר אֲשֶׁר לֹא-הָרָא חִזְקִיָּהוּ
בְּבֵיתוֹ וּבְכָל-מַמְשָׁלָתוֹ:

וַיָּבֹא יִשְׁעִיָּהוּ הַנָּבִיא אֶל-הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר
אֵלָיו מָה-אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וּמֵאֵינָן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ
וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ אֵלַי מִבָּבֶל:

וַיֹּאמֶר מָה רָאוּ בְּבֵיתְךָ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶת-
כָּל-אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא-הָיָה דָּבָר אֲשֶׁר לֹא-
הָרָאִיתִים בְּאֻצְרוֹתַי:

וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיָּהוּ אֶל-חִזְקִיָּהוּ שְׁמַע דְּבַר-יְהוָה
צְבָאוֹת:

הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשְׂאָ כָל-אֲשֶׁר בְּבֵיתְךָ
וְאֲשֶׁר אֲצֻרֹתֶיךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶל לֹא-יִוָּתֵר
דְּבַר אֶמֶר יְהוָה:

וּמִבְּנֵיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּךָ אֲשֶׁר תוֹלִיד יִקְחוּ
וְהָיוּ סְרִיסִים בְּהִיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל:

וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל-יִשְׁעִיָּהוּ טוֹב דְּבַר-יְהוָה
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם וְאַמֶּת בְּיָמַי:

מ

נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם:

דַּבְּרוּ עַל-לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי
מֶלֶךְ אֱרֶץ צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֹנֶהָ כִּי לִקְחָהּ מִיַּד יְהוָה
כָּפָלִים כָּכָל-חַטֹּאתֶיהָ:

קוֹל קוֹרֵא בְּמִדְבָּר פִּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יִשְׁרֹב עֵרְבָהָ
מִסְלָלָה לְאֵלֵהֶינוּ:

כָּל-גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל-הָר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה
הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבָקְעָה:

² * Lætatus est autem super eis Ezechias, & ostendit eis cellam aromatum: & argenti & auri & odoramentorum & vnguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & vniuersa quæ inuenta sunt in thesauris eius. Non fuit verbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua.

³ * Introiuit autem Esaias propheta ad Ezechiam regem, et dixit ei: Quid dixerunt viri isti, et vnde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me de Babylone.

⁴ * Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt. Non fuit res quam non ostenderim eis in thesauris meis.

⁵ * Et dixit Esaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.

⁶ * Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurificauerunt patres tui vsque ad diem hanc in Babylone. non relinquetur quicquam, dicit Dominus.

⁷ * Et de filiis tuis qui exhibunt de te quos genueris, tollent: & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

⁸ * Et dixit Ezechias ad Esaiam, Bonum verbum Domini quod locutus es. Et dixit, Fiat tantum pax, & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

¹ A Consolamini cōsolamini popule meus, dicit Deus vester.

² * Loquimini ad cor Hierusalem & aduocate eam, quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius. suscepit de inanu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.

³ * Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.

⁴ * Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa & aspera in vias planas.

תרגום יונתן

¹ וַיְחַדְּרוּ עָלֵיהֶוּ חִזְקִיָּהוּ וְאַחֲזִיָּהוּ יְתִיבֵי גִזְזוֹתָיו יְתִיבֵי כִסְפָּא וְיְתִיבֵי דְהַבָּא וְיְתִיבֵי בְּסִמְנֵי וְיְתִיבֵי מִשְׁחָא טַבָּח וְיְתִיבֵי כָּל בֵּית מִנְהוּ וְיְתִיבֵי כָּל דְּאִשְׁתַּחֲבַח
בְּגִזְזוֹתָיו לֹא הָיוּ מִדְּעַם וְלֹא אֲחֻזִּינוּן חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתָהּ וּבְכָל שְׁלִטְתָּהּ:
² אֲמַרְי גְּבִרְתָּא הָאֵלִין וּמִנָּן אֲחֻזִּינוּן לִוְתָּךְ וְאֲמַר חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה אֲחֻזִּינוּן לִוְתִּי מִבָּבֶל:
³ בְּבֵיתִי חֲזוּ לֹא הָיוּ מִדְּעַם וְלֹא אֲחֻזִּינוּן בְּגִזְזוֹתָיו:
⁴ וְאֲמַר מָה חֲזוּ בְּבֵיתְךָ וְאֲמַר חִזְקִיָּהוּ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאֻצְרוֹתָיו לֹא-הָיָה דָּבָר אֲשֶׁר לֹא-הָרָא חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל-מַמְשָׁלָתוֹ:

⁵ וְאֲמַר יִשְׁעִיָּהוּ הַנָּבִיא אֶל-הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה-אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וּמֵאֵינָן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ
⁶ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ אֵלַי מִבָּבֶל:
⁷ וַיֹּאמֶר מָה רָאוּ בְּבֵיתְךָ וְיִשְׁעִיָּהוּ אֶל-חִזְקִיָּהוּ שְׁמַע דְּבַר-יְהוָה צְבָאוֹת:
⁸ הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשְׂאָ כָל-אֲשֶׁר בְּבֵיתְךָ וְאֲשֶׁר אֲצֻרֹתֶיךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶל לֹא-יִוָּתֵר דְּבַר אֶמֶר יְהוָה:

⁹ וּמִבְּנֵיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּךָ אֲשֶׁר תוֹלִיד יִקְחוּ וְהָיוּ סְרִיסִים בְּהִיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל:
¹⁰ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל-יִשְׁעִיָּהוּ טוֹב דְּבַר-יְהוָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם וְאַמֶּת בְּיָמַי:
¹¹ נְבִיאֵי אֲתַנְבוּ תַנְחוּמִין עַל עַמִּי אֲמַר אֱלֹהֵינוּ:
¹² מַלְלוּ עַל לֵב דִּירֹשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מֶלֶךְ אֱרֶץ צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֹנֶהָ כִּי לִקְחָהּ מִיַּד יְהוָה כָּפָלִים כָּכָל-חַטֹּאתֶיהָ:
¹³ קוֹל קוֹרֵא בְּמִדְבָּר פִּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יִשְׁרֹב עֵרְבָהָ מִסְלָלָה לְאֵלֵהֶינוּ:
¹⁴ כָּל-גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל-הָר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבָקְעָה:

* Et gaudius est super eis Ezechias gaudio magno, & ostendit eis domum aromatum & stactes, & thymiamatū et vnguenti & argenti, & auri, & omnes domos vasorum gaze, & omnia quaecunque erant in thesauris eius: & non fuit aliquid quod non ostendit eis Ezechias in domo sua.

* Et venit Esaias propheta ad Ezechiam, & ait ad eum, Quid dicunt homines isti, & unde venerunt ad te? & ait Ezechias, De terra de longē venerunt de Babylone ad me.

* Et dixit Esaias, Quid viderunt in domo tua? Et ait Ezechias: Omnia quæ in domo mea, viderunt: & non est in domo mea quod non viderunt, sed & quæ in thesauris meis.

* Et ait illi Esaias, Audi verbum Domini, Sabaoth.

* Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & auferentur omnia quæ in domo tua, & quaecunque congregauerunt patres tui vsque ad diem hanc, in Babylonem venient; & nihil relinquent, dixit autem Deus:

* Quia & a filiis tuis quos genuisti accipient, & facient eunuchos in domo regis Babyloniorum.

* Et ait Esaias Ezechias, Bonum verbum Domini quod locutus es: fiat iam pax & iustitia in diebus meis.

CAP. XL.

Consolamini cōsolamini populus meus, dicit Deus vester.

* Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem, & consolamini eam, quia repleta est humilitas eius, solum est eius peccatum: quod autem recepit de manu Domini duplicia peccata sua.

* Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

* Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in campos planos.

* καὶ ἐχάρη ἐπ' αὐτοῖς ἐξ ἐκίας χαρὰν μεγάλην. & ἔδειξεν αὐτοῖς τὸν οἶκον τοῦ νεχωθα καὶ τῆς σακτῆς καὶ τῶν θυμιαμάτων καὶ τοῦ μύρου καὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ χρυσίου, καὶ πάντα τὰ ὅσα οἱ οἴκοι τῶν πατέρων τῆς γένεως, καὶ πάντα ὅσα ἦν ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτῶν, καὶ ὅσα ἦν ἐν τῇ οἰκῇ αὐτῶν ἔδειξεν αὐτοῖς ἐξ ἐκίας ἐν τῇ οἰκῇ αὐτῶν.

* καὶ ἦλθεν ἡσαίας ὁ πρῶτος πρὸς ἐξ ἐκίαν, & εἶπε πρὸς αὐτόν, τί λέγουν οἱ ἄνθρωποι ἔτοι, & πόθεν ἦκασιν πρὸς σέ; & εἶπεν ἐξ ἐκίας, ἐκ γῆς πόρρωθεν ἦκασιν ἐκ βαβυλῶν πρὸς με.

* καὶ εἶπεν ἡσαίας, τί ἴδωσαν ἐν τῇ οἰκῇ σου; καὶ εἶπεν ἐξ ἐκίας, πάντα τὰ ἐν τῇ οἰκῇ σου ἴδωσαν, καὶ ὅσα ἔστιν ἐν τῇ οἰκῇ σου ὅσα ἴδωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς θησαυροῖς σου.

* καὶ εἶπεν αὐτῷ ἡσαίας, ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου σαβαωθ.

* ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, & λήψονται πάντα τὰ ἐν τῇ οἰκῇ σου καὶ ὅσα συναγαγον πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης εἰς βαβυλῶνα ἥξει· καὶ ἐθνή μὴ καταλείψουσιν εἶπε ὁ θεός.

* ὅτι & ἀπὸ τῶν τέκνων σου ὧν ἐγέννησας, λήψονται, & ποιήσουσι σκλάβους ἐν τῇ οἰκῇ τοῦ βασιλέως τῶν βαβυλωνίων.

* καὶ εἶπεν ἡσαίας ἐξ ἐκίας, ἀγαθὸς ὁ λόγος κυρίου ὃν ἐλάλησας, ἡρέσω δὴ εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη ἐν ταῖς ἡμέραις μου.

μ.

* Παρακαλεῖτε ὡς παρακαλεῖτε λαός μου, λέγει ὁ θεός υμῶν.

* ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν ἱερουσαλὴμ, παρακαλέσατε αὐτήν· ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπείνωσις αὐτῆς· λέλυται αὐτῆς ἡ αἰμαρτία· ὅτι ἡ ἐδέξατο ἐν χειρὶ κυρίου διπλά τὰ αἰμαρτήματα αὐτῆς.

* φωνὴ βοᾶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, διθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτῶν.

* πάντα φάραγξ πληροῦσθε (ἐ) & πᾶς ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθή(ε)· καὶ ἔσονται σκολιὰ εἰς διθεία, & ἡ τραχεῖα εἰς πεδία λεῖα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et letatus est super eis Ezechias, & ostendit eis domum thesaurorum suorum, & argentum, & aurum, & aromata, & vnguentum optimum, & omnem domum vasorum suorum, & omnia quæ inuenta sunt in thesauris suis: nihil fuit quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni dominatione sua.

* Et venit Esaias propheta ad regem Ezechiam: & dixit ei, Quid dixerunt viri isti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias, De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

* Et dixit Esaias ad Ezechiam, Suscipe verbum Domini exercituum. * Et ait, Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias, Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt: nihil fuit quod non ostenderim eis in thesauris meis.

* Et dixit Esaias ad Ezechiam, Suscipe verbum Domini exercituum. * Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizauerunt patres tui vsque in diem hanc, & asportabuntur in Babylonem. non relinquetur quicquam, dicit Dominus.

* Et de filiis tuis qui exhibunt ex te, quos genueris, tollent; & erunt nutriti in palatio regis Babylonis.

* Et dixit Ezechias ad Esaiam: Rectum est verbum Domini quod locutus es: & dixit, Quia erit pax & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

Propheta prophetate consolationes super populum meum, dicit Deus vester.

* Loquimini ad cor Ierusalem, & prophetate super eam; quia futurum est ut impleatur populo transmigrationis, quia dimittentur ei peccata sua; quia suscepit calicem consolationum à facie Domini, ac si percussa esset dupliciter pro omnibus peccatis suis.

* Vox clamantis in deserto, Parate viam Domino, sternite in campetri planitie vias coram cætu Dei nostri.

* Omnes valles eleuabuntur, & omnis mons & collis humiliabuntur; & erunt ardua in planitiem, & aspera in campum planum.

* ונגלה כבוד יהוה וראובל בשר יחיו כי פי
 יהוה דבר:
 * קול אמר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר
 חציר וכל חסדו כציוץ השדרה:
 * יבש חציר נבל ציוץ כי רוח יהוה נשבה בו אכן
 חציר העם: * יבש חציר נבל ציוץ ודבר
 אלהינו יקום לעולם:
 * על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון הרימי
 בכח קולך מבשרת ירושלם הרימי אל תיראי
 אמרי לערי יהודה חנה אלהיכם:
 * הנני אדני יהוה בחזק יבוא ודעו משלה לו
 הנני שברו אתו ופעלתו לפניו:
 * ברעה עדרו ירעה בזרעו יקבץ טלאים
 ובחיקו ישא עלור ינהל:
 * מי מרד בשעלו מים ושמם בזרת תכן וכל
 בשלש עפר הארץ ושקל בפלס הרים וגבעות
 במאזנים:
 * מי תכן את רוח יהוה ואיש עצתו יודיענו:
 * את מי נועץ ויבינהו וילמדוהו בארץ משפט
 וילמדוהו דעת ודרך תבונות יודיענו:
 * הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו
 הן איים כדק יסול:
 * ולבנון אין די בער וחיתו אין די עולר:
 * כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו
 לו: * ואל מי תרמון גאל ומר דמות
 תערכו לו:
 * הפסל נסך חרש וצורף בזהב ירקענו ורתקות
 כסף צורף:
 * המסכן תרומה עץ לא ירקב יבחר חרש
 חכם יבקש לו להכין פסל לא ימוט:

* Et reuelabitur gloria Domini, & vide-
 bit omnis caro pariter, quod os Domini
 locutum est.
 * Vox dicentis: Clama. & dixi, Quid cla-
 mabo? Omnis caro fœnum, & omnis glo-
 ria eius quasi flos agri.
 * Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos,
 quia spiritus Domini sufflauit in eo. Verè
 fœnum est populus.
 * Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos:
 verbum autem Dei nostri manet in æter-
 num. * Super montem excelsum ascende
 tu, qui euangelizas Sion, exalta in fortitu-
 dine vocem tuam qui euangelizas Hieru-
 salem. Exalta, noli timere. Dic ciuitatibus
 Iudæ, Ecce Deus vester.
 * Ecce Dominus Deus in fortitudine ve-
 niat, & brachium eius dominabitur. Ecce
 merces eius cum eo, & opus illius coram
 illo. * Sicut pastor gregem suum pascet, in
 brachio suo cōgregabit agnos, in sinu suo
 leuabit, fœtas ipse portabit.
 * Quis mensus est pugillo aquas, & cæ-
 los palmo ponderauit? Quis appendit tri-
 bus digitis molē terræ, & librauit in pon-
 dere montes & colles in statera?
 * Quis adiuuit spiritum Domini? aut
 quis consiliarius eius fuit, & ostendit illi?
 * Cum quo inijt consilium, & instruxit
 Deum & docuit eum semitā iustitiæ, & eru-
 diuit eū scientiā, & viam prudentiæ osten-
 dit illi? * Ecce gentes quasi stilla situlæ, &
 quasi momentum stateræ reputatæ sunt.
 ecce insulæ quasi puluis exiguus.
 * Et Libanus non sufficiet ad succēden-
 dum, & animalia eius non sufficient ad ho-
 locaustum. * Omnes gentes quasi non
 sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum, &
 inane reputatæ sunt ei. * Cui ergo similem
 fecistis deum, aut quam imaginem pone-
 tis ei? * Nunquid sculptile conflabit fa-
 ber, aut aurifex auro figurabit illud & la-
 minis argenteis argentarius?
 * Forte lignum & imputribile elegit ar-
 tifex sapiens, quærit quomodo statuatur si-
 mulachrum quod non moueatur.

תרגום יונתן

* ויחגלי ויקרא דני ויחזון כל בני בשרא כחרא ארי במימרא דני גזיר כן
 * יבש עשכא נחר נצה ארי רוחא מן קדם יי נשבת בה בכון כעשכא חשיבין רשיעא דעמא
 * על טור רם סקול כון נביא דיבסרון לציון ארימו בחילא קלכון
 * חא וייאלהים בתקוף סתגלי
 * ברעיא דעדרה רעי ברעיה סכנש
 * מן אמר אלין קום אמר ועבד דכל מי עלמא חשיבין קדמוהי כספא בשעולא
 * וספחת שמיא כאלו בורחא מתקנין ועפרא דארעא כאלו במכלתא אחכל וטוריא כאלו מחקל חקולין ורמחא כד בסואנניא
 * מן מקנות רוח קדשא כפום כל נביא חלא יי וצדיקא עבדי מימרה פתגמי רעיתה חודענין
 * חקמה ואלפגון אורח דדן ויחב לבניהון אורייתא ואורח דסכלתנו לבני בגיהון חודענין
 * מואנניא חשיבין חא נגותא כדוקא ופרח
 * כל עממיא למא עובדיהון גמירא ושיצאה אנון חשיבין קדמוהי
 * חא צלמא נגרא עבד וקינצא ברהב מחפיל לה ושלשלן דכסף קינצא סאחר לה
 * כדאעא חלא אחר בה רקבא כחר נגר אופן בעי לה לאתקנא צלם דלא יצטליו

* Et apparebit gloria Domini, & videbit
omnis caro salutare Dei, quia Dominus locu-
tus est.

* Vox dicentis, Clama. & dixi, Quid clama-
bo? omnis caro fœnum, & omnis gloria homi-
nis quasi flos fœni.

* Aruit fœnum, & flos cecidit, quia spiritus
Dei insufflauit in eo. Verè fœnum est populus.

* Exsiccatum est fœnum, flos cecidit; at ver-
bum Dei nostri manet in æternum.

* Super montem excelsum ascende qui euan-
gelizas Sion; exalta in fortitudine vocem tuam
qui euangelizas Hierusalem: exalta, noli time-
re: dic ciuitatibus Iuda, Ecce Deus vester.

* Ecce Dominus cum virtute venit, &
brachium cum dominatione; ecce merces eius
cum eo; & opus in conspectu illius.

* Sicut pastor pascet gregem suum, & bra-
chio suo congregabit agnos, & prægnantes con-
solabitur.

* Quis mensus est manu aquam, & calum
palmo, & omnem terram pugillo? quis statuit
montes pondere, & rupes statera?

* Quis cognouit mentem Domini, aut quis
consiliarius eius fuit? qui instruet eum.

* Aut quem consuluit & instruxit eum? aut
quis ostendit ei iudicium? aut viam intelligen-
tiae? quis ostendit ei,

* Si omnes gentes sicut stilla à situla, & si-
cut momentum stateræ reputata sunt, & quasi
salina reputabuntur?

* At Libanus non sufficit ad comburendum,
& omnia quadrupeda non sufficiunt ad holo-
caustum.

* Et omnes gentes quasi nihil sunt, & in
nihilum reputata sunt ei.

* Cui assimilastis Dominum, & cui imagini
assimilastis eum?

* Nunquid imaginem fecit faber aut aurifex,
conflans aurum circumdeaurauit eum, imagi-
nem fabricauit eum?

* Lignum enim imputribile eligit faber, &
sapienter querit, quomodo statuet eius simula-
chrum vt non moueatur.

* καὶ ὁ φθὴν(εῖ) ἡ δόξα κυρίου (ὁ ψεῖ) πᾶσα σὰρξ τὸ
σωτήριον ἐξ Θεοῦ, ὅτι κύριος ἐλάλησεν.

* φωνὴ λέγοντος, βοήθην καὶ εἶπα, τί βοήσω, πᾶσα
σὰρξ χορτὸς ἐπ᾽ αὐτὰ δόξα ἀνθρώπου ὡς ἀνθρώπος χορτοῦ.

* ἐξηρανθή ὁ χορτὸς ἐπὶ τὸν αἶθος ἐξέπεσε ὅτι πνεῦμα
Θεοῦ ἐνεφύσησεν ἐν αὐτῷ. ἀληθῶς ὁ χορτὸς ἐστὶν ὁ λαός.

* ἐξηρανθή ὁ χορτὸς, ἀνθρώπος ἐξέπεσε, τὸ ῥῆμα δὲ
Θεοῦ ἡμῶν μὴ εἰς τὸν αἰῶνα.

* ἐπὶ ὄρεσιν ὑψηλὸν ἀνέβητι ὁ ἀναγγελίζόμενος σιών·
ὑψώθην ἐν τῇ ἰσχύϊ τῷ φωνῷ σου ὁ ἀναγγελίζόμενος
ἐερυσάλημ, ὑψώσασθαι, μὴ φοβοῦ· εἶπον ταῖς πόλεσιν ἰσ-
δα· ἰδοὺ ὁ Θεὸς ὑμῶν.

* ἰδοὺ κύριος μετ' ἰσχύος ἐρχεῖται, ἐπὶ ὁ βραχίων μετ' κυ-
ρίως· ἰδοὺ ὁ μισθὸς αὐτῶν μετ' αὐτῶν καὶ τὸ ἔργον ἐναντίον
αὐτῶν.

* ὡς ποιμὴν ποιμάνει τὸ ποίμνιον αὐτῶν καὶ τὰ βρα-
χίονι αὐτῶν συναΐξει ἀγνούς, καὶ ἐν γαστρὶ ἐχέσας ὥσπερ
καλέσει.

* τίς ἐμέτρησε τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸν ἔρανόν σου ἰθα-
μῇ ἐπ᾽ αὐτὴν τῷ γλῶττι δρεκί; τίς ἐψησε τὰ ὄρη σαθρὰ
ἐπὶ τὰς νάπας ζυγῶ;

* τίς ἐγνώσκει τὸν κύριον, ἢ τίς σύμβουλος αὐτῶν ἐγένετο, ὃς
συμβιβάσει αὐτόν.

* ἢ τίνα συνεβούλευσατο ἐπὶ τὸν κύριον; ἢ τίς
ἐδείξεν αὐτῷ κρίσιν; ἢ ὃν συνεσέως; τίς ἐδείξεν αὐτῷ

* εἰ πάντες τὰ ἔθνη ὡς σαγῶν ἀπὸ καδὺς ἐπὶ ὅσον ἢ ζυ-
γοῦ ἐλογίσθησαν, ἐπὶ σιελὸς λογιθήσονται;

* ὁ δὲ λίβανος οὐκ ἰκανὸς εἰς καύσιν, καὶ πάντα τὰ τε-
τράποδα οὐκ ἰκανὰ εἰς ὀλοκαύτωσιν.

* καὶ πάντες τὰ ἔθνη ὡς ἑδνὴ εἰσι, ἐπὶ εἰς ἑδνὴ ἐλογίσθη-
σαν αὐτῷ.

* τίνα ὁμοιώσατε κύριον, ἐπὶ τίνα ὁμοίωμα ὁμοιώσα-
τε αὐτόν;

* μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων ἢ χεὶρ τοῦ ἄνθρωπου
χευσίον ὥστε χεὺσῶσιν αὐτόν, ὁμοίωμα κατεσκεύασεν
αὐτόν;

* ξύλον γὰρ ἀσκηπὸν ἐκλέγει τέκτων, ἐπὶ ὅπως ζητεῖ
πῶς στήσει αὐτῷ εἰκόνα ἵνα μὴ σαλευθῇ).

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et reuelabitur gloria Domini, & videbunt omnes filij carnis simul, quia in verbo Domini decretum est ita. * Vox dicentis, Prophetiza. & respondit & ait: Quid prophetabo? omnes impij sunt sicut herba, & omnis fortitudo eorū sicut stipula agri. * Arescit herba & marcescit flos eius, quia spiritus à facie Domini sufflauit in eum: utique sicut herba existimati sunt impij populi. * Mortuus est impius, & perierunt cogitationes eius. Verbum autem Dei nostri manet in æternum. * Super montem excelsum ascendite vos Prophetæ qui euangelizatis Sion: extollite in fortitudine vocem vestram, qui euangelizatis Ierusalem; extollite, ne timeatis: dicite vrbibus domus Iudæ, Reuelatū est regnū Dei vestri. * Ecce Dominus Deus in fortitudine reuelatur, & fortitudo brachij potentie sue dominatur coram eo: ecce merces facientibus verbum eius cum eo, quia omnia opera eorum manifesta sunt coram eo. * Sicut pastor qui pascit gregem suum, & in brachio suo congregat agnos, & in sinu suo portat teneros; fœtas leniter ducit. * Qui dixit hæc, confirmauit ea: & dixit, & fecit; ante cuius conspectum omnes aquæ sæculi habentur quasi gutta in pugillo, & mensura cælorum, ac si præparati essent palmo; & puluis terræ, ac si mensuratus esset in mensura; & montes, ac si essent ponderati in pondere; & colles, ac si essent in stateris. * Quis direxit spiritum sanctum in ore omnium prophetarum? Nōne Dominus? & iusti faciunt verbum eius, quibus ostēdit verba voluntatis sue. * Qui à facie mea quaesierunt, intelligere faciam eos sapientiam; & docebo eos viam iudicij. Et dedit filiis eorum legem, & viam intelligentiæ filiis filiorum eorum ostendit. * Ecce populi quasi gutta situla, & quasi momentum bilancis reputati sunt: ecce insula quasi fauilla quæ volat. * Arbores autem Libani non sufficient ad succendendū, & animalia multa non sufficient ad holocausta. * Omnes populi quasi nihilum, & opera eorum velut consumptio, & destructio habentur coram eo. * Quem autem vos putatis cōtendere posse cū Deo? aut quam similitudinē vos ordinatis coram eo? * Ecce simulachrum facit faber, & aurifex auro operit illud, & catenis argenteis argentarius cōiungit illud. * Lignum quod putredo non comprehendit eligit: fabrum artificem querit sibi vt construat simulachrum quod non commoueatur.

* הָלוֹא תִדְעוּ הָלוֹא תִשְׁמְעוּ הָלוֹא הִגַּד מֵרָאשׁ
 לָכֵן הָלוֹא הִבִּינוֹתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ :
 * הַיֹּשֵׁב עַל-חֹג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבִּיהַּ בְּחִגָּבִים
 הַנוֹטֶה בְּדֶק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּחֵם כְּאֵהָל לִשְׁכָּרָה :
 * הַנּוֹתֵן רוֹזְנִים לְאֵין שִׁפְטֵי אֶרֶץ בְּתַחֲוֵעֶשְׂוֹה :
 * אֵף בַּל-נִטְעוּ יָפֶה בַּל-זָרְעוּ יָפֶה בַּל-שָׂרַשׁ
 בָּאָרֶץ גִּזְעִם וְגַם נִשֵּׂף בָּהֶם וַיִּכְשׁוּ וַסְעֲרֻה בְּקֶשׁ
 תִּשְׁאֹם :
 * וְאַל-מִי תִדְמִינוּ וַאֲשׁוּה יֹאמֶר קְדוֹשׁ :
 * שְׂאוּ-מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי-בָרָא אֱלֹהִי
 הַמוֹצִיָא בַּמִּסְפָּר צְבָאָם לְכָל־שָׁם יִקְרָא מֶרֶב
 אוֹנִים וַאֲמִיץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר :
 * לְמַדָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתִדְבֹּר יִשְׂרָאֵל נִסְתַּרְרָה
 דְּרָכֵי מִי־הוֹדִי וּמֵאֱלֹהֵי מִשְׁפָּטֵי יַעֲקֹב :
 * הָלוֹא יָדַעְתָּ אִם-לֹא שִׁמְעַתָּ אֱלֹהֵי עוֹלָם
 יְהוָה בּוֹרֵא קִצּוֹר הָאָרֶץ לֹא יִיעָף וְלֹא יִינַע אֵין
 חֶקֶד לְתַבּוּנָתוֹ :
 * נָתַן לַיַּעֲקֹב כַּח וְלֹאֵין אוֹנִים עֲצָמָה יִרְבֹּה :
 * וַיַּעֲפוּ נְעָרִים וַיִּגְעוּ וּבַחֲוָרִים בָּשׁוּל יִכְשְׁלוּ :
 * וְקוֹי יְהוָה יַחֲלִיפוּ כַח יַעֲלוּ אֲבָר בְּנִשְׂרִים
 יִרְצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יִלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ :

מא

* הַחֲרִישׁוּ אֵלַי אֲנִי וְלֹאֲמִים יַחֲלִיפוּ כַח
 יִגְשׁוּ אֶז יִדְבְּרוּ יַחְדָּו לְמִשְׁפָּט נִקְרְבָה :
 * מִי הָעִיר מִמִּזְרַח צֶדֶק יִקְרָאוּהוּ לְרִגְלוֹ יִתֵּן
 לְפָנָיו גּוֹיִם וּמַלְכִּים יִרְדּוּ יִרְתֵּן כַּעֲפֹר חֲרָבוֹ בְּקֶשׁ
 נִדָּף קִשְׁתּוֹ :
 * יִרְדָּפֶם יַעֲבֹר שְׁלוֹם אֶרֶץ בְּרִגְלָיו לֹא יָבוֹא :

21 * Nunquid non scietis? nunquid non audietis? Nunquid non annunciatum est vobis ab initio? nunquid non intellexistis fundamenta terræ? * Qui sedet super gyrū terræ, & habitatores eius sunt quasi locustæ. Qui extendit velut nihili cælos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum. * Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint, iudices terræ velut inane fecit. * Et quidem neque plantato, neque feto, neque radicato in terra trunco eorū. Repentē flauit in eos, & aruerunt, & turbo quasi stipulam auferet eos.
 25 * Et cui assimilastis me & adæquastis, dicit Sanctus?
 26 * Leuate in excelsum oculos vestros, & videte quis creauit hæc. Qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat. Præ multitudine fortitudinis & roboris virtutisque eius, neque vnum reliquum fuit. * Quare dicis Iacob, & loqueris Israel? Abscondita est via mea à Domino, & à Deo meo iudicium meum transibit? * Nunquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creauit terminos terræ, & non deficiet neque laborabit, nec est inuestigatio sapientie eius.
 29 * Qui dat lassio virtutem, & his qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat.
 30 * Deficient pueri & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent.
 31 * Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ; current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

CAP. XLI.

1 **T**Accant ad me insulæ, & gentes mutant fortitudinē. Accedant & tunc loquentur: simul ad iudicium propinquemus.
 2 * Quis suscitauit ab Oriente iustum, vocauit eum vt sequeretur se? Dabit in conspectu eius gētes, & reges obtinebit. Dabit quasi puluerem gladio eius, sicut stipulam vento raptam arcui eius.
 3 * Persequetur eos, transibit in pace: semita in pedibus eius non apparebit.

תרגום יונתן

21 הָלוֹא יָדַעְתֶּם הָלוֹא שִׁמְעַתֶּם הָלוֹא אֲנִי מֵרָאשׁ יִגְשׁוּ אֶז יִדְבְּרוּ יַחְדָּו לְמִשְׁפָּט נִקְרְבָה :
 22 מִי הָעִיר מִמִּזְרַח צֶדֶק יִקְרָאוּהוּ לְרִגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמַלְכִּים יִרְדּוּ יִרְתֵּן כַּעֲפֹר חֲרָבוֹ בְּקֶשׁ נִדָּף קִשְׁתּוֹ :
 23 יִרְדָּפֶם יַעֲבֹר שְׁלוֹם אֶרֶץ בְּרִגְלָיו לֹא יָבוֹא :
 24 אֲפֹלוּ יִפְשׁוּן אֲפֹלוּ יִסְגּוּן אֲפֹלוּ יִתְרַבּוּן בָּאָרֶץ וַאֲפֹלוּ יִשְׁלַח זָקָפוֹ לְרוֹמָא עֵינֵיכֶם וְחִזּוּ
 25 וְלִמֵּן תִּדְמִינוּ קְדָמֵי וְחִשּׁוֹן יִימַר קְדִישָׁא :
 26 וְלִמֵּן תִּדְמִינוּ קְדָמֵי וְחִשּׁוֹן יִימַר קְדִישָׁא :
 27 לְמַדָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתִדְבֹּר יִשְׂרָאֵל נִסְתַּרְרָה דְּרָכֵי מִי־הוֹדִי וּמֵאֱלֹהֵי מִשְׁפָּטֵי יַעֲקֹב :
 28 הָלוֹא יָדַעְתָּ אִם-לֹא שִׁמְעַתָּ אֱלֹהֵי עוֹלָם יְהוָה בּוֹרֵא קִצּוֹר הָאָרֶץ לֹא יִיעָף וְלֹא יִינַע אֵין חֶקֶד לְתַבּוּנָתוֹ :
 29 נָתַן לַיַּעֲקֹב כַּח וְלֹאֵין אוֹנִים עֲצָמָה יִרְבֹּה :
 30 וַיַּעֲפוּ נְעָרִים וַיִּגְעוּ וּבַחֲוָרִים בָּשׁוּל יִכְשְׁלוּ :
 31 וְקוֹי יְהוָה יַחֲלִיפוּ כַח יַעֲלוּ אֲבָר בְּנִשְׂרִים יִרְצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יִלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ :

מא

* מִן אֲרָצוֹת בְּגִלְיָא מִמִּזְרַח אֲבָרָהָם בְּחִיר צְדִיקָא בְּקִשּׁוֹת קָרִב לְאַתְרָהּ מִסֵּר קְדָמוֹתֵי עַמִּי וּמַלְכֵי חֲבֵר רָמָא כַּעֲפֹרָא קְטוּלֵין קָדָם
 * יִרְדָּפֶם יַעֲבֹר שְׁלוֹם אֶרֶץ בְּרִגְלָיו לֹא יָבוֹא :

* Nonne scietis? nonne audietis? nonne annū-
ciatū est à principio vobis? nōne cognouistis fun-
damenta terræ?

* Qui tenet gyrum terræ, & inhabitantes
in ea quasi locustæ: qui statuit quasi cameram cæ-
lum, & extendit quasi tabernaculum ad ha-
bitandum.

* Qui dat principes in nihilum regere, at
terram quasi nihil fecit.

* Non enim plantabuntur neque serentur,
neque radicabitur in terra radix eorum: flauit
super eos & arefacti sunt, & tempestas quasi
stipulas assumet eos.

* Nunc ergo cui me assimilastis, & exæqua-
bor eis, dixit sanctus.

* Eleuate sursum oculos vestros, & videte,
quis ostendit hæc omnia: qui educit iuxta nume-
rum ornatum suum, omnes in nomine vocabit à
multa gloria, & in robore fortitudinis nihil à te
absconditum est.

* Non enim dicas Jacob & quid locutus es
Israel, Abscondita est via mea à Deo, & Deus
meus iudicium abstulit & recessit.

* Et nunc non nosti nisi audisti Deus æternus,
Deus qui fabricauit terminos terræ, non esuri-
et neque laborabit, neque est inuentio prudentiæ
eius. * Qui dat esurientibus fortitudinem, &
non dolentibus mœrorem. * Esurient enim iunio-
res & laborabunt adolescentes, & electi infir-
muerunt. * At expectantes Deum mutabunt
fortitudinem, assument alas quasi aquilæ; cur-
rent, & non laborabunt: gradientur & non
esurient.

CAP. XLI.

I Nouamini ad me insulæ; nam principes mu-
tant fortitudinē, appropinquant & loquan-
tur simul: tunc iudicium annuncient. * Quis
suscitauit de Oriente iustitiam, vocauit eam ad
pedes suos, & vadet: dabit in conspectu gen-
tium, & reges in stuporem mittet & dabit in
terra gladios eorum, & sicut stipulas proiectas
arcus eorum.

* Et persequetur eos, & pertransibit in pa-
ce viam pedum eius.

21 * ἔγνωσεν ὁ θεὸς ἀκούσεν ὁ θεὸς ἀνῆλθεν ἐξ ἀρχῆς
ὑμῖν; ὁ θεὸς ἐγνώτε τὰ θεμέλια τῆς γῆς;

22 * ὁ κατέχων τὴν γῆρα τῆς γῆς, & οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ
ὡς ἀκρίδες ὁ σῆσας ὡς καμάραν τὸν ἔρανον, καὶ διατείνας
ὡς σκηνὴν κατεσκεύην.

23 * ὁ δίδως ἀρχοντας εἰς ἐδρὴν ἀρχεῖν, τὴν δὲ γῆν ὡς ἐδρὰ
ἐποίησεν.

24 * ὁ γὰρ μὴ φυτὰ ἔσται, ἐδὲ σπαράσσῃ, ἐδὲ μὴ ῥιζωθῇ εἰς
τὴν γῆν ἢ ῥιζὰ ἀπάν, ἐπνύσεν ἐπ' αὐτὰς, καὶ ἐξηραίνθη-
σαν, & καταιγὶς ὡς φρύγανα δὴ ἀλήψῃ αὐτὰς.

25 * ὡς οὖν οὐδὲ τίς με ὁμοιωσάτε & ὁμοιωθήσεται αὐτοῖς,
εἶπον ἅπαντες;

26 * δὴ αὖ ἐλάψατε τὸ ὕψος τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑμῶν ἢ ἴδε-
τε, τίς κατέδειξε ταῦτα πάντα ὁ ἐκφέρων καὶ ἀνιστὸν τὸν
κόσμον αὐτὰ πάντα ἐπ' ὀνόματι καλέσει ἀπὸ πολλῆς
δόξης καὶ ἐν κράτει ἰσχύος ἐδρὴν σε ἔλαθεν.

27 * μὴ γὰρ εἶπες ἰακώβ, & τί ἐλάλησας ἰσραὴλ· ἀπε-
κρύβη ἡ ὁδός μου ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ὁ θεὸς με τὴν κρίσιν
ἀφείλεν, & ἀπέστη.

28 * καὶ ὡς ἔγνωσεν εἰ μὴ ἤκουσας θεὸς αἰώνιος & θεὸς
ὁ κατὰ σκῆπτόν σου τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ἐπεινάσει, ἐδὲ κοπιά-
σει, ἐδὲ ἐπὶ ἐξόδους τῆς φρονησεως αὐτοῦ.

29 * διδὼς τοῖς πεινώσιν ἰσχύ, καὶ τοῖς μὴ ὀδυνημένοις
λύπην.

30 * πεινάσουσι γὰρ νεώτεροι καὶ κοπιήσουσι νεανίσκοι, καὶ
ἐκλεκτοὶ δυνάμεις ἔσονται.

31 * ὁ δὲ ὁμοιωμένοις τὸν θεὸν ἀλλάξουσιν ἰσχύ, πλεον-
φύησουσιν ὡς ἀστὴρ, δρομῶν, & ἐκ κοπιήσουσι βαδιοῦν,
& ἐκ πεινάσουσι.

μα.

1 * Ἐγκαινίζετε πρὸς με ἡμεῖς, ὁ γὰρ ἀρχοντες ἀλ-
λάττουσι ἰσχύ, ἐγγισάτωσαν καὶ λαλησάτωσαν ἅμα·
τότε κρίσιν ἀπαγγελιάτωσαν.

2 * τίς ἐξηγήσεται ἀπὸ δυνάμεων δικαιοσύνην, ἐκάλεισεν
αὐτὸν κατὰ πόδας αὐτοῦ, καὶ πορεύεται ὡς ἐναντίον
ἐθνῶν, καὶ βασιλεῖς ἐκρήσει & δώσῃ εἰς γῆν τὰς μαχαίρας
αὐτῶν, & ὡς φρύγανα ἐξωσμήρα τὰ ῥῆζα αὐτῶν.

3 * καὶ διώξῃ αὐτὰς, καὶ διελθῇ ἐν εἰρήνῃ τὴν ὁδὸν
τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Nonne cognouistis? nunquid nō audistis? nunquid nō annūciatū est vobis opus ordinis mei à principio? nunquid nō intelligetis timere
eum qui creauit fundamenta terræ? * Qui habitare facit maiestatem gloriæ suæ in fortitudine excelsa, & omnes habitatores terræ reputati
sunt coram eo quasi locustæ. qui extendit quasi paululum cælos, & expandit eos quasi habitaculum gloriæ domus maiestatis. * Qui
tradit principes in infirmitatem; iudices terræ quasi nihilum facit. * Quamuis inuālescant, quamuis crescant, & quamuis euehantur in
terra filij eorū, furorē tamen suū mittet in eos, & turbabuntur: & Verbum eius disperget eos velut tempestas stipulam. * Cui autem
assimilastis me, & adæquastis; dicit Sanctus. * Leuate in excelsū oculos vestros, & videte, ut timeatis coram illo qui creauit hæc; qui
educit in numero militiam cælorum, & omnes nomine suo vocat. præ multitudine fortitudinū & robore virtutis nullus impeditur ab or-
dine suo. * Quare dicis Iacob & loqueris Israel, Abscondita est via mea à facie Domini, & à facie Dei mei iudicium meum transibit?
Nunquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus est Dominus qui creauit fundamenta terræ, non in labore, neque in defatigatio-
ne; non est finis intellectui eius. * Qui dat iustis, qui ad verba legis anhelant, sapientiam; & eis qui nō habent fortitudinem, diuitias mul-
tiplicat. * Et defatigabuntur iuuenes peccatores & laborabunt, & iuuenes impij corruendo corruent. * Qui autem sperant in saluta-
re Domini, congregabuntur de medio captiuitatis suæ, & addent fortitudinem, & renouabuntur iuuentuti suæ, sicut germen quod cre-
scit: super alas aquilarum current, & non laborabunt, ambulabunt & non defatigabuntur.

CAP. XLI.

A Vscultate insulæ verbum meum, & regna addant fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, simul ad iudicium appropinquemus.
* Quis adduxit publicè ab Oriente Abraham, electum iustorum in veritate acciuit in locum suum, tradidit in conspectu eius po-
pulos, & reges contriuit, proiecit quasi puluerem interfectores ante gladium eius, & quasi stipulam propulso ante arcum eius?
* Persequebatur eos, transiuit in pace: virtus itineris in pedes eius non introiuit.

4 * מי פעל ועשה קרנא חדוה מראש אני
 יהוה ראשון ואת אחרנים אני הוה:
 5 * ראו איים וייראו קצות הארץ יחרדו קרבן
 ויאתיון:
 6 * איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק:
 7 * ויחזק חרש ארץ צרף מחליק פטיש ארץ
 הולם פעם אחר לדבק טוב הוא ויחזקו
 במסמרים לא ימוט:
 8 * ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך
 זרע אברהם אהבי:
 9 * אשר החזקתיך מקצות הארץ ומאציליה
 קראתיך ואמר לך עבדי אתה בחרתיך ולא
 מאסתך:
 10 * אל תירא כי עמך אני אל תשתע בי אני
 אלהיך אמצתיך אף עזרתיך אף תמכתיך בימין
 11 * צדקי: הן יבשו ויכלמו כל הנחרים בך יהיו
 כאין ויאבדו אנשי ריבך:
 12 * תבקשם ולא תמצאם אנשי מצתך יהיו כאין
 וכאפס אנשי מלחמתך:
 13 * כי אני יהוה אלהיך מחניק ימינך האמר לך
 אל תירא אני עזרתיך:
 14 * אל תירא רועלעת יעקב מתי ישראל אני
 עזרתיך נאם יהוה ונאלך קדוש ישראל:
 15 * הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות
 תדוש הרים ותדק וגבעות כמץ תשים:
 16 * תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אתם ואתה
 תגיל ביהוה בקדוש ישראל תתהלל:
 17 * העניים והאביונים מבקשים מים ואין
 לשונם בצמא נשתה אני יהוה אענם אלהי
 ישראל לא אעזבם:

4 * Quis hæc operatus est & fecit vocans
 B generationes ab exordio? Ego Dominus
 primus & nouissimus ego sum.
 5 * Viderunt insulæ & timuerunt, extrema
 terræ obstupuerunt, appropinquauerunt
 & accesserunt.
 6 * Vnusquisque proximo suo auxiliatur,
 & fratri suo dicet, Confortare.
 7 * Confortauit faber ærarius percutiens
 malleo eum qui cudebat tunc temporis,
 dicens glutino, Bonum est; & confortauit
 eum clauis vt non moueatur.
 8 * Et tu Israel serue meus Iacob quem ele-
 gi, semen Abraam amici mei.
 9 * In quo apprehendi te, ab extremis ter-
 ræ & à longinquis eius vocaui te, & dixi ti-
 bi, Seruus meus es tu, elegi te & non abie-
 C ci te.
 10 * Ne timeas, quia ego tecum sum, ne de-
 clines, quia ego Deus tuus. Confortaui te
 & auxiliatus sum tibi, & suscepi te dexte-
 ra iusti mei.
 11 * Ecce confundentur & erubescunt om-
 nes qui pugnant aduersum te. Erunt quasi
 non sint, & peribunt viri qui contradi-
 cunt tibi.
 12 * Quæres eos & non inuenies viros re-
 belles tuos, & erunt quasi non sint & ve-
 luti consumptio homines bellantes aduer-
 sum te.
 13 * Quia ego Dominus Deus tuus appre-
 D hendens manum tuam: dicensque tibi, Ne
 timeas, ego adiuui te.
 14 * Noli timere vermis Iacob, qui mortui
 estis ex Israel. Ego auxiliatus sum tibi, dicit
 Dominus & redemptor tuus sanctus Israel.
 15 * Ego posui te quasi plaustrum triturans
 nouum, habens rostra ferrantia. Tritura-
 bis montes & comminues, & colles quasi
 16 puluerem pones. * Ventilabis eos, & ven-
 tus tollet, & turbo disperget eos: & tu ex-
 ultabis in Domino, in sancto Israel letabe-
 71 ris. * Egeni & pauperes quærunť aquas &
 non sunt, lingua eorum siti aruit. Ego Do-
 minus exaudiam eos, Deus Israel, non de-
 relinquam eos.

תרגום יונתן

4 * מן אמר אליו קים אמר ועבד דסור דרנא מלקדמין אנא ויי ברית עלמא מבראשית אף עלמי עלמא דילי אנון בר מני לית אלהא:
 5 * חזו נגותא וירחלו דבסיפי ארעא וזועון ויהקרבון וייתון:
 6 * גבר ית חברה ויסעדון ולאחיהו ימר תקף:
 7 * הלא יבחתון בעובדיהון דמתקף נגרא עם קינאה מתי בפטישא עם דמטפת בקרנא ומנא אמר על דבקא תקין הוא ומתקף לה
 8 * ואת ישראל עבדי יעקב דאתרעיתי בך זרעה דאברהם רחמי:
 9 * דקרבתיך מורעית ארעא וממלכותהא
 10 * לא תדחל ארי בסעדך מימרי לא תחבר ארי אנא אלהך אתקפנך אף
 11 * הא יבחתון ויחכנעון כל עממא דחזו מתגרין בך יהון כלמא ויידרון אנשי דינך:
 12 * תבקשנן ולא תשכחנן אנשי מצותך יהון כלמא וכלא מדעם גברין דחזו מתגרין למעבד עמך קרב:
 13 * כי אני יהוה אלהיך מחניק ימינך האמר לך אל תירא אני עזרתיך:
 14 * אל תירא רועלעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם יהוה ונאלך קדוש ישראל:
 15 * הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים ותדק וגבעות כמץ תשים:
 16 * תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אתם ואתה תגיל ביהוה בקדוש ישראל תתהלל:
 17 * העניים והאביונים מבקשים מים ואין לשונם בצמא נשתה אני יהוה אענם אלהי ישראל לא אעזבם:
 17 * ענותנא ויחשיבנא דמחזקין לא לפנא דהא כחמא למי ולא משכחין דוחזון בסגופא משלחא אנא ויי אקבל צלותהון
 אלהא דישאל לא ארחקנך:

* Quis operatus est & fecit hæc? vocavit 4
eam qui vocat eam à generationū principio ego
Deus primus, & in ventura ego sum.

* Viderunt gentes: & timuerunt, termini,
terre obstupuerunt; appropinquauerunt & ve-
nerunt

* Simul iudicans unusquisque proximo, & 6
fratri auxiliaturus: & dicet, Præualuit

* Vir faber lignarius & ærarius percutiens 7
malleo simul produciens: aliquando quidem di-
cet, Solidatio bona est, confortauerunt ea in
clavis ponent ea, & non mouebuntur.

* Tu autem Iſrael puer meus Jacob, quem ele- 8
gi; semen Abrahæ quem dilexi,

* Quem assumpsi ab extremo terre, & à 9
summitatibus eius vocavi te; & dixi tibi, Puer
meus es, elegi te & non dereliqui te.

* Ne timeas, tecum enim sum, ne erres, ego 10
enim sum Deus tuus, qui confortavi te, & au-
xiliatus sum tibi, & roboravi te dextera iusta
mea.

* Ecce confundentur & erubescunt omnes 11
aduersantes tibi, erunt enim quasi non existen-
tes, & peribunt omnes aduersarii tui.

* Quæres eos, & non inuenies homines qui 12
insanient in te: erunt enim quasi non existen-
tes, & non erunt pugnantes contra te.

* Quia ego Deus tuus tenens dexterā tuam, 13
dicens tibi:

* Ne timeas Jacob paruule Iſrael, ego auxi- 14
liatus sum tibi, dicit Deus tuus, redimens te
Iſrael.

* Ecce feci te quasi rotas plauſtri nouas in 15
ferrarum modum, & triturabis montes, &
comminues colles, & quasi puluerem pones.

* Et ventilabis, & ventus auferet eos, & 16
tempeſtas disperget illos; tu autem lataberis in
sanctis Iſrael, & exultabunt

* Pauperes & inopes: quæret enim aquam, 17
& non erit, lingua eorum præ siti exaruit: ego
Dominus exaudiam Deus Iſrael, & non dere-
linquam eos.

4 * τίς ἐνήργησε καὶ ἐποίησε ταῦτα; ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ
καλὸν αὐτὸν ἀπὸ γενεῶν ἀρχῆς· ἐγὼ ὁ θεὸς πρῶτος, καὶ
εἰς τὰ ἐπερχόμενα ἐγὼ εἰμι.

5 * ἴδοντες ἔθνη ἐφοβήθησαν, τὰ ἄκρα τῆς γῆς ἐκνεύσαν·
ἤγγισαν καὶ ἤλθοσαν

6 * ἅμα κρινῶν ἕκαστον τὰ πλησίον, & τὰ ἀδελφὰ βοη-
θήσων· & ἐρεῖ, ἰχύσει

7 * ἀνὴρ τέκτων καὶ χαλκὸς τύπων σφύρα ἅμα ἐ-
λαύνων· ποτὲ μὲν ἐρεῖ, ἀμβλυμα καλὸν ἐστίν, ἰχθύρωσαν
αὐτὰ ἐν ἡλοῖς θήσουσιν αὐτά, & ἐκινήθη(εῖ).

8 * σὺ ὁ Ἰσραὴλ παῖς μου ἰακώβ ὃν ἐξελεξάμην, ἀπέρ-
μα ἀβραάμ ὃν ἠγάπησα·

9 * & ἀντελαβόμενος ἀπ' ἀκροῦ τῆς γῆς καὶ ἐκ πάντων σκο-
πιῶν αὐτῆς ἐκάλεσά σε, καὶ εἶπα σοι, παῖς μου εἶ, ἐξελε-
ξάμην σε, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπόν σε.

10 * μὴ φοβοῦ, μὲν γὰρ εἰμι· μὴ πλανῶ, ἐγὼ γὰρ
εἰμι ὁ θεός σου ὁ ἐνιχύσας σοι, καὶ ἐβοήθησά σοι, & ἡσφα-
λισάμην σε τῇ δεξιᾷ τῇ δικαίᾳ μου.

11 * ἰδὲ αἰχμητὴν(ῶν) καὶ ἐντραπήν(ῶν) πτώτες & ἀν-
τικείμενοί σοι· ἐβ(ῶν) γὰρ ὡς ἐχ(ὺ)παρχοντες· καὶ ἀπολοῦν(ῶν)
πτώτες οἱ ἀντιδικοί σου.

12 * ζητήσεις αὐτούς, & ἐμὴ δόξης ὅτι ἀνθρώποις οἱ πα-
ρηνήσουσιν εἰς σέ· ἐβ(ῶν) γὰρ ὡς οὐκ ὄντες, καὶ οὐκ ἐβ(ῶν) &
ἀντιπολεμοῦντές σε.

13 * ὅτι ἐγὼ ὁ θεός σου ὁ κρατὴν τῆς δεξιᾶς σου, ὁ λέ-
γων σοι·

14 * μὴ φοβοῦ ἰακώβ ὀλιγοσὸς Ἰσραὴλ, ἐγὼ ἐβοήθησά
σοι, λέγει ὁ θεός σου λυτρώμενός σε Ἰσραὴλ.

15 * ἰδὲ ἐποίησά σε ὡς τροχὸς ἀμάξης καὶ νέες πειρη-
ρείδεις· καὶ ἀλοήσεις ὄρη, καὶ λεπιδεῖς βουνός, καὶ ὡς
χρὸν θήσεις.

16 * καὶ λικμήσεις, καὶ ἀνέμ(ῳ) λήψ(εῖ) αὐτούς, καὶ κα-
ταγίς διασπείρει αὐτούς· σὺ ὁ δὴ φερανθήσῃ ἐν τοῖς ἀγίοις
Ἰσραὴλ, καὶ ἀγαλλιά(σῃ)

17 * & πτωχοὶ καὶ οἱ ἐνδεεῖς· ζητήσει γὰρ ὕδωρ καὶ οὐκ
ἔσται, ἢ γλώσσα αὐτῶν ἀπὸ τῆς δίψης ἐξηρανθή· ἐγὼ
κύρι(ῳ) ἐπακού(σμαι) ὁ θεός Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἐγκατα-
λείψω αὐτούς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Qui dixit hæc, confirmavit ea; dixit & fecit qui ordinavit generationes à principio. Ego Dominus creavi seculū à principio; etiam secula seculorum mea sunt, & absque me non est Deus. * Viderunt insulæ, & timuerunt; & qui in extremis terræ sunt, contremiscent, appropinquabunt & venient. * Unusquisque proximo suo auxiliabitur, & fratri suo dicet, Confortare. * Nonne confundentur in operibus suis? quod fortificat faber cum aurifice, percutiens malleo cum eo qui concutit malleolo, demum dicit, Solidationi aptum est: & fortificat illud clavis ut nō commoveatur. * Et tu Iſrael serue mi Iacob quem elegi, semen Abrahæ dilecti mei: * Quem adiunxi de cognationibus terræ, & de regnis eius elegi te: & dixi tibi, Seruus meus es tu, elegi te & non abijciam te. * Ne timeas, quia in adiutorium tuum erit Verbum meum: ne frangaris, quoniam ego Deus tuus: confortavi te & auxiliatus sum tibi; etiam custodiam te dextera veritatis.

* Ecce confundentur & erubescunt omnes populi qui irruerant in te; erunt quasi nihilum, & peribunt viri iudicii tui.

* Quæres eos, & non inuenies viros obiurgantes aduersum te; erunt quasi non sint, & quasi nihilum viri qui irruerant ut pugnarent contra te. * Quoniam ego Dominus Deus tuus, confortans manum dexteram tuam: qui dico tibi, Ne timeas, quia Verbum meum est in adiutorium tuum. * Ne timeatis tribus domus Iacob; cognationes domus Iſrael; Verbum meum est in auxilium vestrum, dicit Dominus & redemptor vester sanctus Iſrael.

* Ecce posui vos quasi tribulam fortem nouam plenam dentibus: Disperges eos, & ventus abripiet eos; & Verbum eius disperget eos quasi turbo stipulas. Tu autem exultabis in verbo Domini; & in sancto Iſrael laudaberis.

* Humiles & pauperes qui desiderant doctrinam sicut sitiens aquam, & non inueniunt; spiritus eorum in afflictione fathiscit: ego Dominus suscipiam orationem eorum, Deus Iſrael non abijciam eos.

* אפתח על-שפיים נהרות ובתוך בקעות
 מעינות אשמים מדבר לאגם מים וארץ צורה
 למוצאי מים :
 * אתן במדבר ארז שטה וחדס ועץ שמן אשמים
 בערבה ברוש תדרור ותאשור יחדו :
 * למען יראו וידעו וישימו וישכילו יחדו כי יד-
 יהוה עשתה זאת וקדוש ישראל בראר :
 * קרבו ריבכם יאמר יהוה הגישו עצמותיכם
 יאמר מלך יעקב :
 * יגישו ויגידו לנו את אשר תקרינה הראשונות
 מזה הנה הגידו ונשימה לבנו ונדעה אחריתן או
 הבאות השמיענו :
 * הגידו האתיות לאחור ונדעה כי אלהים אתם
 אף-תיטיבו ותלעו ונשתערה ונרא יחדו :
 * הן-אתם מאין ופעלכם מאפעתו עברה
 יבחר בכם : * העירותי מצפון ואת ממזרח-
 שמש יקרא בשמי ויבא סגנים כמו חמר וכמו
 יוצר ירמס-טיט :
 * מי-הגיד מראש ונדערה ומלפנים ונאמר
 צדיק אף אין-מגיד אף אין משמיע אף אין-שמע
 אמריכם : * ראשון לציון הנה הנם ולירושלם
 מבשר אתן :
 * וארא ואין איש ומאלה ואין יועץ ואשאלם
 וישבו דבר :
 * הן כלם און אפס מעשיהם רוח ותהו נסביהם :

מב

* הן עבדי אתמך-בו בחירי רצתה נפשי
 נתתי רוחי עליו משפט לגוים יוציא :
 * לא יצעק ולא ישא ולא-ישמיע בחוץ קולו :

18 * Aperiam in supinis collibus flumina,
 & in medio camporum fontes. Ponam de-
 fertum in stagna aquarū, & terram inuiam
 in riuos aquarum.
 19 * Dabo in solitudine cedrum & spinam
 & myrtum, & lignū oliuæ. Ponam in de-
 fertu abietem, vlinum, & buxum simul.
 20 * Ut videant, & sciant, & recogitent, &
 intelligant pariter, quia manus Domini fe-
 cit hæc, & sanctus Israel creauit illud.
 21 * Propè facite iudiciū vestrum, dicit
 Dominus: afferte si quid fortè habetis, di-
 xit rex Iacob.
 22 * Accedant & nuncient nobis quæcun-
 que ventura sunt, priora quæ fuerunt nun-
 ciate: & ponemus cor nostrum, & sciemus
 nouissima eorum, & quæ ventura sunt in-
 dicare nobis.
 23 * Annunciate quæ ventura sunt in fu-
 turum, & sciemus quia dii estis vos. Bene
 quoq; aut malè si potestis facite, & loqua-
 mur & videamus simul.
 24 * Ecce vos estis ex nihilo, & opus ve-
 strum ex eo quod non est. Abominatio est
 qui elegit vos.
 25 * Suscitaui ab Aquilone, & veniet ab or-
 tu Solis. Vocabit nomen meum, & addu-
 cet magistratus quasi lutum, & velut pla-
 stes conculcans humum.
 26 * Quis annunciauit ab exordio vt scia-
 mus, & à principio, vt dicamus, Iustus es?
 Non est annuncians neque prædicens, ne-
 que audiens sermones vestros.
 27 * Primus ad Sion dicet, Ecce adsunt: &
 Hierusalem euangelistam dabo.
 28 * Et vidi, & non erat ex istis quisquā qui
 iniret consilium, & interrogatus responde-
 ret verbum.
 29 * Ecce omnes iniusti, & vana opera eo-
 rum: ventus & inane simulachra eorum.

CAP. XLII.

1 **E**cce seruus meus, suscipiam eū: electus
 meus, cōplacuit sibi in illo anima mea.
 Dedi spiritum meum super eum: iudiciū
 2 gentibus proferet. * Nō clamabit neq; ac-
 cipiet personā, nec audietur vox eius foris.

תרגום יונתן

18 אקרב גלותהון מביני עממיא ואדברנא ב אורח תקנא אפתח להון על נהרין נהרין ובגו משרון מבעין אשוי מדברא לאגמין דמין
 19 אתן במדברא ארזין וחדסין ואעין דמשח ארבי במישרא ברנן מורנן ואשכרועין כחדא :
 20 בריל דיוחון וידעון וישוון דחלתי על לבהון ויסתכלון כחדא ארי גבורתא דיי עבדו דא וקדישא דישראל ברא ומהו קרבו
 21 יתקרבון ויחיון לנא ונדערה ענא קרמיתא מה אגין חו ונשוי לכנא ונדע
 22 חו דאתין לסופא ונדע אם לטעון דאית בהון צדוך אחון פלחין אם וכלין אגין לאוטבא
 23 חו דאתין לסופא ונדע אם לטעון דאית בהון צדוך אחון פלחין אם וכלין אגין לאוטבא
 24 חו דאתין לסופא ונדע אם לטעון דאית בהון צדוך אחון פלחין אם וכלין אגין לאוטבא
 25 חו דאתין לסופא ונדע אם לטעון דאית בהון צדוך אחון פלחין אם וכלין אגין לאוטבא
 26 חו דאתין לסופא ונדע אם לטעון דאית בהון צדוך אחון פלחין אם וכלין אגין לאוטבא
 27 חו דאתין לסופא ונדע אם לטעון דאית בהון צדוך אחון פלחין אם וכלין אגין לאוטבא
 28 חו דאתין לסופא ונדע אם לטעון דאית בהון צדוך אחון פלחין אם וכלין אגין לאוטבא
 29 חו דאתין לסופא ונדע אם לטעון דאית בהון צדוך אחון פלחין אם וכלין אגין לאוטבא

* Sed aperiam in montibus flumina, & in medio camporum fontes; & faciam desertum in paludes, & sitientē terram in aqueductibus.

* Ponam in aquosam terram cedrum & buxum, & myrtum; & cupressum; & populum.

* Ut videant & cognoscant & cogitent, & nōuerint simul, quia manus Domini fecit hæc, & sanctus Israel ostendit.

* Appropinquat iudicium vestrum, dicit Dominus Deus, appropinquauerunt cōsilia vestra, dicit rex Jacob.

* Appropinquent & annuncient vobis quæ ventura sunt. aut priora quæ erant, dicite. & apponemus sensum, & sciemus quæ nouissima: & ventura dicite nobis.

* Annunciate futura in nouissimo, & sciemus quoniam dii estis: benefacite & malefacite, admirabimur & videbimus simul.

* Quia unde estis vos, & unde opus vestrum? de terra abominationum elegerunt vos.

* Ego autem suscitaui eum qui ab Aquilone, & qui à Solis ortu, vocabuntur nomine meo, veniant principes, & sicut lutum figuli, & sicut figulus conculcans lutum; sic conculcabitur mihi.

* Quis enim annuntiabit quæ à principio? ut cognoscamus et quæ antea dicemus quia vera sunt. non est prædicens, neque audiens vestros sermones.

* Principium Sion dabo, & Hierusalem consolabor in via.

* De enim gentibus ecce nulla; & à simulachris eorum non erat qui annuntiaret. & si interrogaui eos, Unde estis? non responderunt mihi.

* Sunt enim qui faciunt vos, & frustra seducunt vos.

CAP. XLII.

Iacob puer meus, assumam eum. Israel electus meus, suscepit eum anima mea. dedi spiritum meum super eum; iudicium gentibus educet.

* Non clamabit neque dimittet, neque audietur foras vox eius.

* ἀλλ' ἀνοίξω ἐπὶ τῶν ὄρεων ποταμούς, καὶ ἐν μέσῳ πεδίων πηγάς, καὶ ποιήσω τὴν ἔρημον εἰς ἔλη, καὶ τὴν διψῶσαν γῆν ἐν ὑδρογωγοῖς.

* θήσω εἰς τὴν ἀνύδρον γῆν κέδρον καὶ πύξον καὶ μυρσίνην καὶ κυπάρισσον καὶ λούκην.

* ἵνα ἴδωσι & γινῶσι καὶ ἐννοήσωσι & ἐπιστῶσι ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ κατέδειξεν.

* ἐγγίξει ἡ κρίσις ὑμῶν· λέγει κύριος ὁ θεός, ἡγγισαν αἱ βουλαὶ ὑμῶν, λέγει ὁ βασιλεὺς ἰακώβ.

* ἐγγισάτωσαν & ἀναγγελάτωσαν ὑμῖν ἅ συμβήσε, ἢ τὰ περὶ τέρρα τίνα λέγει· & ἐπιστήθμεν τὸν νοῦν, & γνωσόμεθα ἅ τὰ ἐχάτα, & ἐπερχόμενα εἶπατε ἡμῖν.

* ἀναγγεῖλατε τὰ ἐπερχόμενα ἐπ' ἐχάτου, & γνωσόμεθα ὅτι θεοὶ ἐστέ. δι' ποιήσατε καὶ κακώσατε, θαυμασόμεθα καὶ ὀφόμεθα ἅμα.

* ὅτι πόθεν ἐστέ ὑμεῖς, & πόθεν ἡ ἐργασία ὑμῶν, ἐκ γῆς βδελυγμάτων ἐξελέξαντο ὑμᾶς.

* ἐγὼ δὲ ἡγείρεα τὸν ἀπὸ βορρᾶ & τὴν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν, κληθήσονται τὰ ὀνόματί μου. ἐρχέσθωσαν ἄρχοντες, καὶ ὡς πηλὸς κεραμέως & ὡς κεραμὸς καταπατῶν τὸν πηλόν, ἔτω καταπατηθήσεται.

* τίς γὰρ ἀναγγελεῖ τὰ ἀρχῆς, ἵνα γινῶμεν καὶ τὰ ἔμπροσθεν· ἐρροῦμεν ὅτι ἀληθῆ ἐστιν· ὅτι ἐστὶν ὁ περὶ λέγων, & ὁ ἀκούων ὑμῶν ὁ λόγος.

* ἀρχὴν σιών δώσω, καὶ ἱερουσαλὴμ πάλιν καλέσω εἰς ὁδόν.

* ἀπὸ γὰρ τῶν ἐθνῶν ἰδοὺ ἔθνη· καὶ ἀπὸ τῶν εἰδώλων αὐτῶν ὅτι λέγει ὁ ἀναγγέλων· καὶ ἐν ἐρωτήσῃ αὐτοὺς πόθεν ἐστέ; οὐ μὴ ἀποκριθῶσί μοι.

* εἰσὶ γὰρ ποιοῦντες ὑμᾶς, καὶ μάτην πλανῶντες ὑμᾶς.

μβ.

* Ἰακώβ ὁ παῖς μετ' ἐπιλήψομαι αὐτῶν· Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μετ' ἐρροῦμεν αὐτὸν ἡ ψυχὴ μου· δέδωκα τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν· κείσιν ταῖς ἐθνεσιν ἐξοίσει.

* & κεκροῖται, & δὲ ἀνέστη, οὐ δὲ ἀκουσθήσεται ἐξω ἡ φωνὴ αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Congregabo transmigrationem eorum de medio populorum; deducam eos in via recta; aperiam eis in torrentibus, flumina; & in mediis castris, fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram sitientem in scaturiginem aquarum. * Dabo in solitudine cedros & fethim & myrtos & ligna olei; crescere faciam in caestribus abietes, & vltimos, & buxos simul. * Ut videant & sciant, & ponant timorem mei in corde suo, & intelligant simul quod potentia Domini fecerit hoc, & sanctus Israel creauerit illud. * Propè facite iudicium vestrum, dicit Dominus: afferte quod vobis videtur, dicit Rex Iacob. * Accedant & indicent nobis quæ accident nobis, & prima quæ fuerunt annuncient; & ponemus cor nostrum, & sciemus finem eorum: aut quæ ventura sunt, renunciate nobis. * Annunciate quæ ventura sunt tandem, ut sciamus, num vos colatis idola in quibus sit utilitas, & num ea possint benefacere aut male facere: & attendamus & disceptemus simul. * Ecce vos estis nihili, & opera vestra nequicquam; abominatio est id quod vobis elegistis. * Adducam publicè regem fortem à plaga Aquilonis, & veniet, sicut egreditur sol ab oriente, in fortitudine sua: roborabo eum nomine meo: & veniet, & conculcabit principes populorum sicut conculcatur pulvis, & sicut figulus qui disponit lutum. * Quis annunciat ab initio, ut sciamus? & iam olim, ut dicamus Verum est? nec est enim, qui annunciet, nec qui indicet, nec qui audiat sermones vestros. * Verba consolationum quæ prophetauerunt propheta ab initio super Sion, ecce veniunt: & Ierusalem euangelistam dabo. * Manifestum est coram me non esse quengquā cuius opera sint bona, neque istorum vllum esse qui ineat consilium: & interrogaui eos num responderent verbum. * Ecce omnes illi sunt vanitas, & nihili opera eorum: direptio, & interitus cogitata eorum.

CAP. XLII.

Eccc seruus meus Messias; applicabo eum: dilectus meus in quo sibi complacuit Verbum meum: dabo spiritum sanctum meum super eum; iudicium meum populis reuelabit. * Non clamabit; nec vociferabitur, nec eleuabit foras vocem suam.

* קנה רצון לא ישבור ופשתה כחה לא יכבה
 לאמת יוציא משפט:
 * לא יכה ולא ירוץ עד ישים בארץ משפט
 ולתורתו איים ייחלו:
 * כה אמר האל יהוה בורא השמים
 ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה
 לעם עליה ורוח להלכים בה:
 * אני יהוה קראתיך בצדק ואחזק בידך
 ואצרך ואתנך לברית עם לאור גוים:
 * לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר
 מבית כלא ישבי חשך:
 * אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן
 ותהלתי לפסילים:
 * הראשנות הגדו באו וחדשוני אני מגיד
 בטרם תצמחנה אשמיע אתכם:
 * שירו ליהוה שיר חדש תהלתו מקצה הארץ
 יורדי הים ומלאו איים וישביהם:
 * ישאו מדבר ועדיו חצרים תשב קדר ירנו
 ישבי סלע מראש הרים יצוהו:
 * ישימו ליהוה כבוד ותהלתו באיים יגידו:
 * יחזה בגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה
 ויע אף יצוה על איביו ותגבר:
 * החשיתי מעולם אחריש אתאפק ביולדתי
 אפער אשם ואשאף יחד:
 * אחריב הרים וגבעות וכל עשבם אוכיש
 ושמתי נהרות לאיים ואנמים אוכיש:
 * והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא
 ידעו אדריכם אשים מחשך לפניהם לאור
 ומעקשים למישור אלה הדברים עשיתם ולא
 עובתים:

* Calamum quassatum non conteret, &
 linum fumigans non extinguet. In verita-
 te educet iudicium.
 * Non erit tristis neque turbulentus do-
 nec ponat in terra iudicium, & legem eius
 insulae expectabunt.
 * Hæc dicit Dominus Deus creans cae-
 los & extendens eos, firmans terram & que
 germinant ex ea, dans flatu populo qui est
 super terram, & spiritum calcantibus eam.
 * Ego Dominus vocavi te in iustitia, &
 apprehendi manum tuam, & servavi te. Et
 dedi te in fœdus populi in lucem gētium.
 * Ut aperires oculos cæcorum & educe-
 res de conclusione vinctum, de domo car-
 ceris sedentes in tenebris.
 * Ego Dominus, hoc est nomen meum.
 Gloriam meam alteri non dabo, & laudem
 meam sculptilibus.
 * Quæ prima fuerunt ecce venerunt, no-
 ua quoq; ego annuncio: antequam orian-
 tur, audita vobis faciam.
 * Cantate Domino canticum novum,
 laus eius ab extremis terræ: qui descenditis
 in mare & plenitudo eius, insulae & habi-
 tatores earum.
 * Lætetur desertum & ciuitates eius, in
 domibus habitabit Cedar. Laudate habi-
 tatores petrae, de vertice montium clama-
 bunt. * Ponent Domino gloriam, & lau-
 dem eius in insulis nunciabunt.
 * Dominus sicut fortis egredietur, sicut
 vir præliator suscitabit zelum. vociferabi-
 tur & clamabit, super inimicos suos con-
 fortabitur.
 * Tacui semper, filui, patiens fui, sicut
 parturiens loquar.
 * Dissipabo & absorbebo simul, desertos
 faciam montes & colles, & omne germen
 eorum exiccabo. Ponam flumina in insu-
 las, & stagna arefaciam.
 * Et ducam cæcos in viam quam ne-
 sciunt, & in semitis quas ignorauerunt am-
 bulare eos faciam. Ponam tenebras coram
 eis in lucem & praua in recta. Hæc verba
 feci eis, & non dereliqui eos.

תרגום יונתן

* ענותניא דכקנה רעיע לא יחבר וחשיביא דכבוצין עמי לא יטפוי לקשטא ופקדינא:
 * כדנן אסר אלה עלמא ויי דברא שמוא ותלינן שכלל ארעא ודירחא ויהב נשקטא לעם דעלה ורות
 דמחלכין בה: * אנה ויי רביתך בקשט ואתקפת בידך ואתקנד ואחנינד לקים עם לנחור עממין:
 * אנה ויי אוריחא ולאפקה גלותהון מביני עסמא דאנון דמן לאסירין ולמפרקהון משעבד מלכותא דאנון עגינן באסירי קבלי
 אנה ויי הוא שמי ויקרי דאחלית עליכון לעם אחרן לא אחן ותשבחתחי לפלחי עלמא:
 * אנה ויי לא יחון אבסר יחכין: * שבחו קדם ויי תשבחתא חדתא אסרו תשבחתיה מסופי ארעא נחתי ימא ומלאה נגון ויחביהון:
 * ישבח מדברא וקרוין דיהבין בה פציחין יחבין מדבר ערבאי ושבחון מיתא כר ופקון מבתי עלמחון מריש טוריא ירימון קלהון:
 * ישובו קדם ויי יקרא ותשבחתיה בנגון יחון: * ויי למעבד גבירן מחגלי למעבד גבורא מחגלי ברנז במלול אף בזיע על
 בעלי דבבותי מחגלי בגבורתיה: * יחבת להון ארכא מעלמא דאם יחובון לאוריחא ולא תבו כחבלין על ילדחא יחגלי דיני עליהון
 ויערין ויסופון כחדא: * אחרוב טורין ורמן וכל עסביהון אוכיש ואשוי נהרין לנגון ואגמין אוכיש:
 * יאדבר דכממין באורח דלא ידעו בשבילין דלא אלפו אדרכון אשוי קבר קדמיהון לנהור וכפלא למשרא אלן פתגמא
 אערונין ולא ארחקנין:

* Calamum fractum non conteret, & linum
fumigans non extinguet: sed in veritate educet
iudicium.

* Splendebit & non conteretur donec ponat
super terram iudicium; & in nomine eius gen-
tes sperabunt.

* Sic dicit Dominus Deus qui fecit celum;
& defixit illud; qui firmavit terram, & quæ in
ea; & qui dedit flatum populo qui super eam,
& spiritum calcantibus eam.

* Ego Dominus Deus vocavi te in iustitia,
& apprehendam manum tuam, & confortabo
te, & dedi te in fœdus generis Israel in lucem
gentium: * Ut aperires oculos cæcorum, & edu-
ceres de vinculis ligatos, de domo carceris se-
dentes in tenebris.

* Ego Dominus Deus, hoc meum est nomen;
gloriam meam alteri non dabo, neque virtutes
meas simulachris.

* Quæ à principio ecce venerunt, & noua
quæ ego annuntiabo; & antequam annuncien-
tur, manifesta sunt vobis.

* Cantate Domino canticum novum, glorifi-
cate nomen eius in terminis terræ, qui descen-
dunt in mare, & nauigant in eo, & insula, &
habitantes eas.

* Latere desertum & vici eius, villa & qui
habitant Cedar: letabuntur habitantes petram,
de summitate montium clamabunt.

* Dabunt Deo gloriam, virtutes eius in in-
sulis nuntiabunt.

* Dominus Deus virtutum egredietur &
conteret bellum, suscitabit zelum, & clamabit
super inimicos suos cum fortitudine.

* Tacui à seculo, nunquid & semper tacebo
& sustinebo: sicut pariens patiēter egi. * Erum-
pam & arefaciam simul, vastabo mōtes, & col-
les, & omne fœnum eorum arefaciam, & po-
nam flumina in insulas, & paludes siccabo.

* Et adducam cecos per viam quam nescie-
runt, & semitas quas ignorauerunt faciam cal-
care eos: faciam eis tenebras in lucem, & praua
in directa. hæc verba faciam illis, & non dere-
linquam eos.

3 * κάλαμον σπυτεθλασμένον & λινόν
καπνίζόμενον & σβέσει· ἀλλὰ εἰς ἀληθὴν ἔξοίσει κρίσιν.

4 * δὴ ἀλάμψαι & ἰσχυρῆσαι (ἐξ) ἕως οὗ θῇ ἡ πτῆς γῆς
κρίσιν· καὶ ἡ πτῆς τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐν τῇ ἐλπίδι.

5 * ὅπως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν ἔρανον καὶ
πήξας αὐτὸν, σπρεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ δι-
δὼς πνοὴν τῇ λαῷ τῇ ἐπ' αὐτῆς, καὶ πνεῦμα τοῖς πα-
τοῖσιν αὐτῶν.

6 * ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ἐκάλεισά σε ἐν δικαιοσύνῃ & κρα-
τήσω τῆς χειρός σου, & ἐνισχύσω σε, & ἐδώκα σε εἰς διαθή-
κην ἡρώδης ἰσραὴλ εἰς φῶς ἐθνῶν.

7 * ἀνοίξαι ὀφθαλμούς τυφλῶν, καὶ ἔξαγαγεῖν ἐκ
δεσμῶν δεδεμμένους, ἐξ οἴκου φυλακῆς καὶ δεσμῶν ἐν
σκότει.

8 * ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς τοῦτο μου ἐστὶ τὸ ὄνομα· τὴν δό-
ξαν μου ἐτέρῳ & δώσω, ὅτε τὰς δυνάμεις μου τοῖς γλυ-
πτοῖς.

9 * τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἰδὲ ἤκασι, & καὶ αὐτὸς ἐγὼ ἀναγγελά-
καὶ πρὸ τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐδηλώθη ὑμῖν.

10 * ὑμνήσατε τῷ κυρίῳ ὕμνον καινόν, δοξάζετε τὸ ὄνομα
αὐτῆς ἐπ' ἅκρου τῆς γῆς· οἱ κατεβαίνοντες εἰς τὴν θάλασ-
σαν καὶ πλεόντες αὐτῶν, καὶ νῆες καὶ κατικοδόντες αὐτάς.

11 * ὁ φρενὴν ἔρημος & αἱ κάμαι αὐτῆς, ἐπαύλεις καὶ
οἱ κατικοδόντες κηδάρ· ὁ φρενὴν ἔρημος οἱ κατικοδόντες πέ-
τραν ἀπ' ἀκροῦ τῶν ὀρέων βοήθουσι.

12 * δώσουσι τῷ θεῷ δόξαν· τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἐν ταῖς νῆ-
σιν ἀπαγγελοῦσιν.

13 * κύριος ὁ θεὸς τῶν δυναμέων ἔξελε (ἐξ) & σω-
τείσει πόλεμον, ἐπεγερεῖ ζῆλον, & βοήθει (ἐξ) ἡ πτῆς ἐχ-
θρῆς αὐτῆς ἰσχύς.

14 * ἐσιώπησα ἀπ' αἰῶνος, μὴ & αἰεὶ σιωπήσωμαι & ἡ
ἐξομαὶ ὡς ἡ τίκτουσα ἐκαρτέρησα.

15 * ἐκρήσω & ἐξηρανῶ ἅμα, ἐρημώσω ὄρη, & βουνές, καὶ
πάντα τὸν χόρτον αὐτῶν ἐξηρανῶ, & θήσω ποταμούς εἰς νῆ-
σους, καὶ ἔλθω ἐξηρανῶ.

16 * καὶ ἄξω τυφλὸς ἐν ὁδῷ ὃς ἐγνώσκει, & τρεῖς αἶ-
μα ὃς ἤδεισαν ποιῆσαι πατήσας αὐτῆς, ποιῶ αὐτοῖς σκό-
τος εἰς φῶς, & σκολὰ εἰς διὰ· ταῦτα τὰ ῥήματα ποιῶ
αὐτοῖς, καὶ ὃς ἐγκαταλείψω αὐτῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

1 Manuscos, qui sunt quasi calamus quassatus, non confringet, & pauperes, qui sunt quasi linum obscurum, non extinguet: In veritate adducet iudicium.

2 Non erit lassus, nec laborabit, donec dirigat in terra iudicium: & legem eius insula expectabunt. Hæc dicit Dominus Deus seculi, qui creavit celos, & appendit eos; fundavit terram & habitatores eius; dans spiramentum populo qui super ea est; & spiritum gradientibus in ea.

3 Ego Dominus magnificaui te in veritate, & apprehendi manum tuam, & direxi te, & posui te in fœdus populi, & in lumen populorum.

4 Ad aperiendos oculos domus Israel, qui sunt quasi cæci à lege; & ut educes captiuitatem eorum de medio populorum; ubi sunt similes vinctis: & liberares eos de subiectione regnorum, ubi sunt detenti quasi essent vincti in obscuritate.

5 Ego Dominus, hoc est nomen meum; & gloriam meam qua reuelatus sum vobis, populo alteri non dabo, nec laudem meam cultoribus sculprilium.

6 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt, ecce venerunt; noua autem ego annuncio vobis; antequam veniant nuncio vobis.

7 Cantate coram Domino canticum novum; dicite laudem eius à finibus terræ; qui descenditis in mare, & plenitudo eius; insula, & habitatores earum.

8 Laudabit desertum & ciuitates quæ habitant in eo; Arabes qui habitant in vicis deserti, laudabunt; & mortui quando egredientur de domo seculi sui, de capite montium leuabunt vocem suam.

9 Ponent coram Dño gloriam, & laudem eius in insulis nuntiabunt.

10 Dñs reuelabitur ut faciat magnalia; ut fortiter agat, prodibit in ira, & sermone furoris, in tremore contra inimicos suos reuelabitur in potentia sua.

11 Dedi eis terminum à seculo ut cōuerterentur ad legem, & non sunt conuersi: sicut dolores super parturientē exeret in eos iudicium meum, & disperdentur & consumentur simul.

12 Desertos faciam montes & colles, & omnē herbam eorum exiccabo, & ponam flumina in insulas, & stagna arefaciā.

13 Et ducam eos qui sunt quasi cæci, in viam quam nescierunt; in semitis quas non didicerunt, ducam eos: ponam tenebras coram eis in lucem, & aspera in planiciem. Hæc verba faciam eis, & non abijciam eos.

* Ipsi autem conuersi sunt retrorsum: confundimini confusione, qui confiditis in sculptilibus, dicentes conflatilibus; Vos estis diuinos.

* Surdi audite, & cæci respicite, ut uideatis.

* Et quis cæcus nisi pueri mei; & surdi, nisi dominantes eorum? quis cæcus sicut qui recessit, & excæcati sunt serui Dei.

* Vidistis sæpè, & non custodistis, apertæ aures, & non audistis.

* Dominus Deus uoluit ut iustificaretur, & magnificaret laudem, & uideri.

* Et fuit populus vastatus & direptus; nam laqueus in cubilibus ubique & in domibus simul, ubi absconderunt eos, facti sunt in direptionem, & non erat qui erueret; prædam, & non erat dicens, Redde.

* Quis in uobis qui hæc exaudiet, & in futura cognoscat?

* Quis dedit in depredationem Jacob & Israel vastantibus? nonne Deus cui peccauerunt? & non uoluerunt in uis eius ambulare, neque audire legem eius.

* Et induxit super eos iram furoris sui, & præualuit contra eum bellum, & comburentes eos per circuitum, & non cognouerunt unusquisque eorum, neque posuerunt super animam.

CAP. XLIII.

ET nunc sic dicit Dominus Deus, qui fecit te Jacob, et qui plasmauit te Israel; Ne timeas, quoniam redemi te: uocaui te nomine tuo, Meus es tu.

* Et si transferis per aquam, tecum sum, et flumina non cooperient te: & si transferis per ignem, non combureris: flamma non exuret te.

* Quia ego Dominus Deus tuus sanctus Israel, saluans te, feci commutationem tuam Egyptum & Aethiopiam, & Syenem pro te.

* Ex quo honorabilis factus es in conspectu meo, glorificatus es & ego dilexi te; & dabo homines pro te, & principes pro capite tuo.

17 * αὐτοὶ δὲ ἀπεσφόρησαν εἰς τὰ ὀπίσω, αἰχμώθητε αἰχμῶν ④ πεποιοῦτες ὅτι τοῖς γλυπτοῖς, ④ λέγοντες τοῖς χωνυδοῖς· ὑμεῖς ἐστέ θεοὶ ἡμῶν.

18 * ④ κωφοὶ ἀκούσατε, καὶ ④ τυφλοὶ ἀναβλέψατε ἰδεῖν.

19 * καὶ τίς τυφλὸς ἀλλ' ἢ παῖδες μου, καὶ κωφοὶ ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν; τίς τυφλὸς ὡς ὁ ἀπεχνηκώς· καὶ ἐτυφλώθησαν οἱ δοῦλοι τοῦ θεοῦ.

20 * ἴδετε πλεονάκις· ἔσθ' ἐφυλάξαθε, ἀνεωγμῆρα τὰ ὦτα ἔσθ' ἠκούσατε.

21 * κύριε ④ ὁ θεὸς ἐβέλετο ἵνα δικαιωθῇ καὶ μεγαλιῶν ἁίνεσιν, ἔειδον.

22 * καὶ ἐγχετο ὁ λαὸς πεπονηνομυμῶς· ἔδηρπασμένος, ἢ γὰρ παγίς ἐν τοῖς ταμείοις πανταχοῦ· ἔν οἴκοις ἄμα ὅπου ἐκρυψαν αὐτὰς· ἐγχετόν τ' εἰς ποταμὸν, ἔσθ' ἡ δὲ οὐδὲν ἔξαιρέμεν ④ ἀρπαγμα, ἔσθ' ἡ δὲ ὁ λέγων· ὕποδ' ④.

23 * τίς ἐν ὑμῖν ὁς τῶτα εἰσακτέ(ε'), καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα γνώσῃ.

24 * τίς ἐδωκεν εἰς διαρπαγὴν ἰακώβ· ἔσθ' ἡ δὲ τοῖς ποταμῶν; ἔχ' ὁ θεὸς ὡς ἡμάρτοσθ'· ἔσθ' ἡ βούλονται ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν πορεύεσθ', ἔσθ' ἀκείν' τοῦ νόμου αὐτῶν.

25 * καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτὰς ὀργὴν θυμοῦ αὐτῶν, ἔκατίχυσεν κατ' αὐτὰ πόλεμον, καὶ οἱ συμφλέγοντες αὐτὰς κύκλῳ, καὶ ἔσθ' ἐγνωσαν ἕκαστος αὐτῶν, ὅτι ἐβλήθη ὅτι ψυχῶν.

μγ.

1 * Καὶ νῦν ὥτως λέγει κύριε ④ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας σε ἰακώβ, καὶ ὁ πλάσας σε ἰσραὴλ· μὴ φοβοῦ ὅτι ἐλυτρώσάμεν σε, ἐκάλεσά σε τὸ ὄνομά μου· ἐμὸς εἶ σύ.

2 * καὶ ἐδὼν διαβάνης διύδατ' ④ μου· ἔδωκεν μοι, καὶ ποταμοὶ ἐσυγκλείουσίν σε· ἔδωκεν διέλθης διὰ πυλῶν, ὅτι μὴ κατακαυθῇς· φλόξ· ὅτι κατακαύσει σε.

3 * ὅτι ἐγὼ κύριε ④ ὁ θεός σου ὁ ἄγιος ἰσραὴλ ὁ σώζων σε, ἐποίησα ἀλλαγὰς σου αἰγυπτίῳ καὶ αἰθιοπίῳ· ἔσθ' ἡ δὲ νῦν ὑπὲρ σου.

4 * ἀφ' ἧς ἐνέμω ἐχθροῦ ἐναντίον μου· ἐδοξάσθης, καὶ ἐγὼ ἠγάπησά σε· καὶ δώσω ἀνθρώποις ὑπὲρ σου, ἔσθ' ἀρχοντας ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

17 Conuertentur retrorsum, confundentur confusione colentes simulachra; qui dicunt simulachris conflatilibus, Vos estis idola nostra.

18 Impij qui estis quasi surdi, nōne aures habetis? audite. & impij qui estis quasi cæci, nōne oculos habetis? intelligite & videte.

19 Nōne si impij conuertantur, vocabuntur serui mei, & peccatores ad quos misi prophetas? Enimuero impijs persoluenda erit vindicta peccati sui, si tamen conuersi fuerint, vocabuntur serui Domini. 20 Videtis multa, & non custoditis: apertæ sunt aures vestræ, & non suscipitis disciplinam. 21 Dominus uoluit ut iustificaret Israel, & magnificauit factores legis suæ, & confortauit eos.

22 Ipse autem est populus direptus, & vim patiens; operti sunt confusione: iuuenes sunt omnes, & carceribus clausi: facti sunt in prædam, & non est qui eruat, in direptionem, & non est qui dicat, Redde. 23 Quis est in uobis qui auscultet hoc, attendat, & intelligat in finem?

24 Quis tradidit in prædam Iacob; & Israelẽm direptoribus? nōne Dominus? eò quòd peccauerunt coram eo, & noluerunt ambulare in uis quæ rectæ sunt in conspectu eius, nec receperunt disciplinam legis eius. 25 Et effudit super eum furorem indignationis suæ, & fortitudinem bellatorum adduxit super eos; & occiderunt eos per circuitum, & nescierunt, & dominationem exercuerunt in eos; & non proposuerunt animo timorem eius.

ET nunc hæc dicit Dominus, qui creauit te Iacob; & qui formauit te Israel: Ne timeas, quia redemi te: & uocaui te nomine tuo, meus es tu. 2 Quoniam in principio quando transistis mare carectosum, Verbum meum fuit in adiutorium vestrum. Pharao & Aegyptij qui multi erant sicut aquæ fluminis, non potuerunt contra uos. Et etiam secundo cum ieritis inter populos qui fortes sunt sicut ignis, non praualebunt contra uos; & regna quæ robusta sunt sicut flamma, non excident uos. 3 Quia ego Dominus Deus tuus sanctus Israel, qui redemi te, dedi in commutationem tuam Aegyptios, Aethiopiam & Saba pro te. 4 Ex quo dilectus factus es coram me, honorificatus es, & ego dilexi te, & tradidi populos pro te, & regna pro anima tua.

* אל תירא כי אתך אני ממזרח אביא זרעך
 וממערב אקבצך :
 * אמר לצפון תני ולתימן אל--תכלאי הביאי
 בנני מרחוק ובנותי מקצו הארץ :
 * כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו
 נא--עשיתיו :
 * הוציא עם עור ועינים יש וחרשים
 ואזנים למו :
 * כל--הגוים נקבצו יחדו ויאספו לאמים
 מי בהם יגיד זאת וראשנות ישמיענו יתנו עדיהם
 ויצדקו וישמעו ויאמרו אמר :
 * אתם עדי נאם יהוה ועבדי אשר בחרתי
 למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא לפני
 לא נוצר אל ואחרי לא יהיה :
 * אנכי אנכי יהוה ואין מבלעדי מושיע :
 * אנכי הנדתי והושעתיו והשמעתיו ואין בכם
 זר ואתם עדי נאם יהוה ואני אל :
 * גם מיום אני הוא ואין מידי מציל אפעל
 ומי ישיבנה :
 * כה אמר יהוה גאלכם קדוש ישראל
 למענכם שלחתי בכלה והורדתי בריחים כלם
 ובשרים באניות רנתם :
 * אני יהוה קדושכם בורא ישראל מלככם :
 * כה אמר יהוה הנותן בים דרך ובמים
 עוים נתיבם :
 * המוציא רכב וסוס חיל ועוזו יחדו ישבבו
 כל--יקומו דעכו כפשתו כבו :
 * אל תזכרו ראשנות וקדמניות אל--תתבננו :
 * הנני עשה חדשה עתה תצמח הלוא תדעוה
 אף אשים במדבר דרך בשימון נהרות :

* Noli timere, quia ego tecum sum. Ab Oriente adducam semen tuum, & ab Occidente congregabo te.
 * Dicam Aquiloni, Da. & Austro, Noli prohibere. Affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.
 * Et omnem qui inuocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum & feci eum.
 * Educ foras populum cæcum, & oculos habentem, furdum, & aures ei sunt.
 * Omnes gentes congregatæ sunt simul & collectæ sunt tribus: quis in vobis annūciat istud, & quæ prima sunt audire nos faciet? Dent testes eorum & iustificentur, & audiant & dicant.
 * Verè vos testes mei, dicit Dominus, & feruus meus quem elegi, ut sciatis & credatis mihi; & intelligatis, quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, & post me non erit.
 * Ego sum, ego sum Dominus, & non est absque me saluator.
 * Ego annunciaui & saluaui; auditum feci, & non fuit in vobis alienus. Vos testes mei, dicit Dominus, & ego Deus.
 * Et ab initio ego ipse, & non est qui de C manu mea eruat. operabor, & quis auertet illud?
 * Hæc dicit Dominus redemptor vester sanctus Israel. Propter vos emisi Babylonem, & detraxi vectes vniuersos & Chaldaeos in nauibus suis gloriantes.
 * Ego Dominus sanctus vester, creans Israel, rex vester.
 * Hæc dicit Dominus qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus semitam.
 * Qui eduxit quadrigam & equum, agmen & robustum. simul obdormierunt nec resurgent, & contriti sunt quasi linum & extincti sunt.
 * Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini.
 * Ecce ego facio noua, & nunc orientur, utique cognoscetis ea. Ponam in deserto viam, & in inuio flumina.

תרגום יונתן

* לא תדחל ארי בסעוד מימרי ממדנחא איתי בנך וממערב אקרב גלותך :
 * אמר לצפון אביא זרעך ממזרח ואלוהא איתא ואלוהא לא תעכב איתי בנך
 מרחיק וגלות עמי מספי ארעא :
 * כל דא בריל אבהתכון צדיקא דאחקרי שמי עליהון וליקרי ברייתון אחקנת גלותהון אף עבדת
 להון גסין :
 * דאפיק עמא מסצרים דאגון כסמן ועינין להון וכחרישין ואדנין להון :
 * כל עממא יתכנשו כחדא ויתקרבון
 מלכון מן בהון יחוי דא וקדמיתא יבשרונא ויתנון סהדיהון ויזכון וישמעון וימרון קשוט :
 * איתון סהדין קדמי אמר יי ועבדי
 משיחא דאחרעית ביה בריל דחדעון ותהימנון קדמי ותסחכלון ארי אנא הוא דמלקדמן אף עלמי עלמא דילי אגון ובר מני לית אלתא :
 * אנא אנא יי ולית בר מני פריק :
 * אנא חיותי לאברהם אבוכון מה דעתיד למיתי אנא פרחת ויתכון משעבוד מצראי כמא
 דקומת לה בין בתריא ואנא אשמעת ויתכון אלפן אוריתי מסיני ועד איתון קימין ולית ככון נכרי ואיתון סהדין קדמי אמר יי ואנא אלתא :
 * אף מעלמא אנא הוה ולית דמן ידי משוב אעבדנה ולא אתבניה :
 * כדנן אמר יי פריקכון קדישא דישאל בריל חוביכון
 איתגליהון לכבל ואחתח במשוטין כלהון וכשדאי בספיני תשבחתהון :
 * אנא יי קדישכון דברתי לישאל מלככון :
 * כדנן אמר יי דאחקן בימא אורח ובמיין תקיפין שבילא :
 * דאפיק רתיבין וסוסון משרין ועם סגי כחדא איתבלעו ולא
 קסודעכו כבוצין עמי טפו :
 * לא תדכרון קדמיתא דמן אולא לא תסחכלון :
 * לא תזכרון ראשנות אשני במדברא אורח בצדיותא נהרות :

* Ne timeas, quia tecum sum, ab Oriente adducam semen tuum & ab Occidente congregabo te.

* Dicam Aquiloni, Adduc: & Africo, Ne prohibeas, adduc filios meos à terra de longè, & filias meas à termino terra.

* Omnes qui inuocant nomen meum, in enim gloria mea creauit illum & plasmaui eum & feci illum.

* Ecce eduxi populum cecum, & oculi sunt similitudine cecorum, & surdas aures habentes.

* Omnes gentes congregatae sunt simul, & conuenerunt principes ex eis: quis communicabit hæc? aut quæ à principio, quis annuntiabit? adducant testes suos & iustificentur & dicant vera.

* Estote mihi testes & ego testis: dicit Dominus Deus, & seruus meus quem elegi, ut sciatis & credatis, & intelligatis, quia ego sum; ante me non fuit alius Deus, & post me non erit.

* Ego Deus, & non est præter me saluans.

* Ego annunciaui & saluaui, & non erat in vobis alienus: vos mihi testes,

* Et ego Dominus Deus ab initio, & non est qui de manibus meis eruat: faciam, & quis auertat illud?

* Sic dicit Dominus Deus redimens vos sanctus Israel: Propter vos mittam in Babylonem, & suscitabo fugientes uniuersos, & Chaldaei in nauibus vincientur.

* Ego Dominus Deus sanctus vester qui ostendi Israel regem vestrum.

* Quia hæc dicit Dominus, qui dat in mari viam, & in aqua vehementi semitam.

* Qui eduxit currus & equum & multitudinem robustam, sed dormierunt & non resurgent: extincti sunt quasi linum extinctum.

* Ne memineritis priorum, & antiqua ne recogitetis.

* Ecce ego facio noua quæ nunc orientur; & cognoscetis ea, & faciam in deserto viam, & in iniquo flumina.

* μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐγὼ εἰμι· ἀπὸ ἀνατολῶν ἄξω τὸ σπέρμα σου, & ἀπὸ δυσμῶν συναξάσω σε.

* ἔρω τῷ βορρᾷ, ἄγε· καὶ τῷ λιβί, μὴ κώλυε· ἄγε οὖν υἱός μου ἀπὸ γῆς πόρρωθεν, καὶ τὰς θυγατέρας μου ἀπ' ἀκροῦ τῆς γῆς.

* πάντες οἱ Ἰπικαλοῦσι τὰ ὀνόματί μου, ἐν γὰρ τῇ δόξῃ μου κατεσκέδασα αὐτὸν, & ἐπλασα αὐτὸν καὶ ἐποίησα αὐτόν.

* καὶ ἰξήγαγον λαὸν τυφλόν, καὶ ὀφθαλμοὶ εἰσιν ὡσαύτως τυφλοί, & κωφὰ τὰ ὦτα ἔχοντες.

* πάντα τὰ ἐν τῇ συνηχθῆσαν ἅμα, καὶ συναχθῆσαν ἄρχοντες ἐξ αὐτῶν· τίς ἀναγγελεῖ ταῦτα; ἢ τὰ ἐξ ἀρχῆς τίς ἀναγγελεῖ; ἀγαγέτωσαν οὖν μάρτυρας αὐτῶν καὶ δικαιοθήτωσαν καὶ εἰπάτωσαν ἀληθῆ.

* γίνεσθε μοι μάρτυρες, καὶ ἐγὼ μάρτυς, λέγει κύριος ὁ θεός, & ὁ παῖς μου ὃν ἐξελεξάμην, ἵνα γνῶτε καὶ πισθῆσθε & σωθῆτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι· ἐμπαροῦν μου οὐκ ἐχρῆτο ἄλλος θεός, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστι.

* ἐγὼ θεός· & οὐκ ἔστιν ἄλλος ἐμοῦ σῶζων.

* ἐγὼ ἀνῆλθα καὶ ἔσωσα καὶ οὐκ ἔστι ἐν ὑμῖν ἄλλος· τρεῖς ἐμοὶ μάρτυρες.

* καὶ ἐγὼ κύριος ὁ θεός ἀπ' ἀρχῆς, & οὐκ ἔστι ὅς ἐστι τῶν χειρῶν μου ἐξαίρετος, ποιήσω & τίς ἀποτρέψει αὐτό;

* ἕως λέγει κύριος ὁ θεός ὁ λυτὸς ἐμὸς ὑμᾶς ὁ ἅγιος· τοῖς ἰσραὴλ· ἐνεκεν ὑμῶν ἀποσελῶ εἰς βαβυλῶνα & ἐπεγερά φεύγοντας πάντας, καὶ χαλδαῖοι ἐν πλοίοις δεθήσονται.

* ἐγὼ κύριος ὁ θεός ὁ ἅγιος ὑμῶν ὁ καταδείξας ἰσραὴλ βασιλέα ὑμῶν.

* ὅτι ταῦτα λέγει κύριος, ὁ διδὼς ἐν θαλάσῃ ὁδὸν καὶ ἐν ὕδατι ἰσχυρὰ τείνον.

* ὁ ἐξαγαγὼν ἅρματα καὶ ἵππων καὶ ὄχλον ἰσχυρόν· ἀλλ' ἐκοιμήθησαν ἢ οὐκ ἀναστήσονται, ἐσβέσθησαν ὡς λίθον ἐσβεσμένον.

* μὴ μνημονεύετε τὰ πρῶτα καὶ τὰ δευτέρω μὴ συλλογίζεσθε.

* ἰδοὺ ἐγὼ ποίω καὶ νῦν ἀνατελεῖ, καὶ γινώσεσθε αὐτά, καὶ ποιήσω ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδόν, καὶ ἐν τῇ ἀνύδρῳ ποταμούς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Ne timeas, quia in adiutorium tuum erit Verbum meum: ab Oriente adducam filios tuos, & ab Occidente congregabo transmigrationem tuam.

* Dicam Aquiloni, Affer; & Austro, Ne moreris: affer filios meos à longè, & exules populi mei ab extremis terræ.

* Omnia hæc fient propter patres vestros iustos, super quos inuocatum est nomen meum, & in gloriam meam creauit eos. Direxi transmigrationem eorum, & etiam feci eis miracula.

* Qui eduxi populum meum de Ægypto, qui erant sicut cæci, & habebant oculos; & sicut surdi, & aures habebant.

* Omnes populi congregentur simul, & conueniant regna: quis eorum annuntiabit istud? & quæ prima sunt annuncient nobis; dent testes suos & iustificentur; audiant, & dicant verum.

* Vos testes coram me, dicit Dominus, & seruus meus Christus quem elegi, ut sciatis & credatis coram me, & intelligatis quia ego sum ab initio, & secula seculorum mea sunt, & absque me non est Deus.

* Ego ego Dominus, & non est absque me saluator.

* Ego annunciaui Abraham patri vestro quæ ventura erant: ego redemi vos à subiectione Ægyptiorum, sicut iuravi ei inter diuisiones. Et ego audire vos feci doctrinam legis meæ de Synai; adhuc permanetis, & non est in vobis extraneus: & vos testes coram me; dicit Dominus: & ego Deus.

* Sic dicit Dominus redemptor vester sanctus Israel: Propter peccata vestra transmigrasti in Babylonem, & descendere feci in remis uniuersos; & Chaldaeos in nauibus laudis suæ.

* Ego Dominus sanctus vester, qui creauit Israel, rex vester.

* Sic dicit Dominus qui direxit in mari viam, & in aquis vehementibus semitam.

* Qui eduxit quadrigas & equos, & exercitum, & populum multum: simul absorpti sunt, & non surrexerunt; extincti sunt, & sicut linum extinctum extincti sunt.

* Ne memineritis priorum, & quæ sunt ab antiquo, ne intueamini.

* Ecce ego facio nouum, & nunc reuelabitur: utique sciatis illud. ponam etiam in solitudine viam, in deserto flumina;

תִּכְבֹּדֵנִי חַיֵּית הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבְנוֹת יַעֲנֶה בִּי
נִתְּתִי בַמִּדְבָּר מִיַּם נְהָרוֹת בִּישִׁימוֹן לְהַשְׁקוֹת
עַמִּי בְּחִירִי :

עִם-זוֹ יִצְרֵתִי לִי תִהְלֹתִי יִסְפְּרוּ :

וְלֹא-אֶתִּי קִרְאתָ יַעֲקֹב בִּי-יַגְעֵרָה בִּי יִשְׂרָאֵל :
לֹא-הִבִּיאתָ לִּי שֶׂה עֲלֵתֶיךָ וּזְבֻחֶיךָ לֹא-כִבַּדְתָּנִי
לֹא-הִעֲבַדְתִּיךָ בַּמִּנְחָה וְלֹא-הוֹגַעְתִּיךָ בַּלְבֹּנָה :
לֹא-קָנִיתָ לִּי בַכֶּסֶף קֶנֶרֶת וְחֹלֶב זְבֻחֶיךָ
לֹא-הָרִיתָנִי אֶךְ הִעֲבַדְתָּנִי בְּחֹטְאוֹתֶיךָ הוֹגַעְתָּנִי
בְּעוֹנֹתֶיךָ :

אֲנֹכִי וְאֲנֹכִי הוּא מַחֲרֵה פֶשַׁעֶיךָ לְמַעַנִּי
וְחֹטְאוֹתֶיךָ לֹא-אֶזְכֹּר :

הִזְכִּירְנִי נִשְׁפָּטָה יַחַד כִּפֶּר אֶתָּה לְמַעַן תִּצְדֵּק :
אֲבִיךָ הִרְאָה שׁוֹן חֹטָא וּמִלִּיצִיךָ פֶשַׁעוֹ בִּי :
וְאֶחָלֵל שְׂרֵי קָדֶשׁ וְאֶתְנַגֵּה לְחֶרֶם יַעֲקֹב
וְיִשְׂרָאֵל לְגִדּוּפִים :

מר

וְעַתָּה שָׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בַּחֲרָתִי בּוֹ :
כֹּה-אָמַר יְהוָה עֹשֶׂה וְיִצְרֵךְ מִבְטָן יַעֲזֹרְךָ
אֶל-תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׁרוֹן בַּחֲרָתִי בּוֹ :
כִּי אֶצַּק מִיַּם-עַל-צִמָּא וְנוֹזְלִים עַל-יִבְשָׁה
אֶצַּק רוּחִי עַל-זֶרְעֶךָ וּבִרְכָּתִי עַל-צֹאצְאֶיךָ :
וְצִמְחוּ בִּבְיֹן חֲצִיר פְּעֻרִים עַל-יְבֵלֵי-מִיָּם :
זֶה יֹאמֶר לִיהוָה אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם-יַעֲקֹב
וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לִיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֹה :
כֹּה-אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְהוָה
צַבָּאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרֹן וּמִבְלַעְדֵּי אֵין
אֱלֹהִים :

¹⁰ *Et glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones, quia dedi in deserto aquas, & flumina in inuio, vt darem potum populo meo electo meo.

²¹ *Populum istum formaui mihi, laudem D meam narrabit.

²² *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel.

²³ *Nō obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me. Nō te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.

²⁴ *Non emisti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Veruntamen seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuiisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.

²⁵ *Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

²⁶ *Reduc me in memoriam, & iudicemur simul, narra si quid habes, vt iustificeris.

²⁷ *Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui præuicati sunt in me.

²⁸ *Et contaminaui principes sanctos, & dedi ad internecionem Iacob, & Israel in blasphemiam.

CAP. XLIIII.

¹ **E**T nunc audi Iacob serue meus, & Israel quem elegi.

² *Hæc dicit Dominus, faciens & formās te ab vtero auxiliator tuus: Noli timere serue meus Iacob, & rectissime quæ elegi.

³ *Effundam enim aquas super sitientem, & fluenta super aridam. Effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.

⁴ *Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta præterfluentes aquas.

⁵ *Iste dicet, Domini ego sum; & ille vocabit in nomine Iacob. Et hic scribet manu sua Domino, & in nomine Israel assimilabitur.

⁶ *Hæc dicit Dominus rex Israel, & redemptor eius Dominus exercituum, Ego primus & ego nouissimus, & absque me non est Deus.

תרגום יונתן

¹⁰ וְיִקְרֹן קְדָמִי כֹר אֵיתִיב מְדִינָה דְּצִדְיָן אֶתְרִי דְּהוּאָה שְׁרֹן יְרוּדִין וּבְנֵת נַעֲמִין אֲרִי יִתְבַּת בַּמִּדְבָּרָא מִנְּא נְהָרִין בְּצִדְיֹתָא לְאַשְׁקָאָה עַמִּי
דְּאַחֲרֵיתִי בֵּה : ²¹ עֲמָא דִין אֶתְקַנְתָּ לְפִלְחָנִי בְּהַשְׁבָּחָהּ יְהוֹן מִשְׁחָעָן : ²² אֲמִיר עַל יְדֵי נְבִיָּא וְלֹא בְּפִלְחָנִי עֲרַעְיָהוֹן דְּבֵית יַעֲקֹב
אֲרִי לְאַיְהוֹן בְּאַלְפָן אֲוִרֵיתִי יִשְׂרָאֵל : ²³ לֹא אֵיתִיתָא קְדָמִי אֲמִיר עַלְמָךְ וְתִרְבַּ נְכִסְתָּ קְדָשְׁךָ לֹא יִקְרַת קְדָמִי לֹא אֶסְגִּיתִי עַלְדָּךְ בְּקִרְבָּנִין
וְלֹא אֶתְקַפְרָה עַלְךָ בַּלְבֹּנָתָא : ²⁴ לֹא זִבְנֵת קְדָמִי בַכֶּסֶף קֶנֶה בְּשֵׁם וְתִרְבַּ נְכִסְתָּ קְדָשְׁךָ לֹא דְהִנֵּת עַל מִדְבָּחִי בְרֹם אֶסְגִּיתָא קְדָמִי
בְּחֹבְךָ אֶתְקַפְרָה קְדָמִי בְּעוֹתֶיךָ : ²⁵ אֲנָא אֲנָא הוּא שִׁבְק לְחֹבְךָ בְּדִיל שְׁמִי וְחֹטְאוֹתֶיךָ לֹא יִדְכְּרוּן : ²⁶ אֲמַר כְּעֵן נִירוֹן כְּתִידָא אֶשְׁחַעֵי אֶת
אֶם תְּבֹל וְתִכְפִּי : ²⁷ אֲבִיךָ קְדָמָה חֹטָא וּמִלְפָּךְ מְרִדוֹ בְּמִימְרִי : ²⁸ וְאַפִּיס רַבְרָבִי קְדָשָׁא וְאַסְמֵר לְקִשְׁלָא יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְחֹסְדִין :

מר

¹ וְכַעַן שָׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל דְּאַחֲרֵיתִי בֵּה : ² כְּדָנָן אֲמַר יְיָ דְּעַבְדְּךָ וְדְאַתְקַנְךָ מִמְּעוֹן יִסְעֲדָךְ לֹא תִדְחַל עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל
דְּאַחֲרֵיתִי בֵּה : ³ אֲרִי כְמָא דְּמִדְיָהּ בִּין מִנְּא עַל אֶרֶץ בֵּית צְחוּנָא וּמִתְנַגְדָּן עַל יְבִשְׁתָּא כֵּן אֶתְן רוּחַ קְדָשִׁי עַל בְּנֵךְ וּבִרְכָּתִי עַל בְּנֵי בְנֵךְ :
וְיִתְרַבֵּין צִדְיָנָא רַבִּיכִין וּמִפְּנֵי קִין כְּלָבִי עֹשֶׂב בְּאֵילָן דְּמִשְׁלַח שְׁרָשׁוֹתֵי עַל גִּגְדִין דְּמִיין : ⁴
דִּין יִימַר מִדְּחִילָא דְּיִי אֲנָא וְדִין יִצְלִי בְּשׁוּם יַעֲקֹב וְדִין יִקְרַב קְרִבְנָה קְדָם יְיָ וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִתְקַרֵּב : ⁵
כְּדָנָן אֲמַר יְיָ מֶלֶכָה דְּיִשְׂרָאֵל וּפְרִיקָה יְיָ צַבָּאוֹת אֲנָא הוּא מֶלֶךְ קְדָמִין עַל מִי עַל מִיָּא דִילִי אֲנֹן וְכֹר מִנִּי לִית אֱלֹהָא :

² Et contaminauerunt principes sancta mea, ²²
& dedi ut perderem Jacob & Israel in opprobrium.

² Sic dicit Dominus Deus rex Iſrael, & qui ⁶
redemit eum Deus Sabaoth, Ego primus & ego
poſt hæc, præter me non eſt Deus.

18 καὶ ἐμίαναν ὁ ἄρχοντας τὰ ἁγία μου, καὶ ἔδωκα
 ὑπολέσαι μακρὸς ὅς ἴσραήλ εἰς ὀνειδισμόν.

6 ἔτιως λέγει κύριε ὁ θεὸς ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ
ῥυσάμεν αὐτὸν θεὸς σαβαώθ· ἐγὼ πρῶτος ἔγω μὲν
ταῦτα, πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστι θεός.

rex Israel, & redemptor eius Dominus exercituum: Ego sum ab initio; secula seculorum mea sunt, & absque me non est Deus.

7 * ומי כמוני יקרי ויגידה ויערבה לי משומי
 עם-עולם ואותיות ואשר תבאנר יגידו למו:
 8 * אל-תפחדו ואל-תרהו הלא מאז השמעתיד
 והגדתי ואתם עדי היש אלוה מבלעדי ואין צור
 בל-ידעתי:
 9 * יצרי-פסל כלם תהו וחמודיהם בל-
 יועילו ועדיהם תמה בל-יראו ובל-ידעו
 למען יבשו:
 10 * מי-יצר אל ופסל נסך לבלתי חועיל:
 11 * הן כל-חבריו יבשו וחרשים תמה מאדם
 יתקבצו כלם יעמדו ויפחדו יבשו יחד:
 12 * חרש ברזל מעצד ופעל בפחם ובמקבור
 יצרהו ויפעלהו בזרוע כחו גם-רעב ואין כח לא-
 שתור מים ויעף:
 13 * חרש עצים נטה קו יתארהו בשרד יעשהו
 במקצעות ובמחוגה יתארהו ויעשהו כתבניר
 איש כתפארת אדם לשבת בירת:
 14 * לכרת-לו ארזים ויקח תרזה ואלון ויאמן-
 לו בעצי-יער נטע ארז וגשם יגדל:
 15 * והיה לאדם לבער ויקח מהם ויתם אף-
 ישיק ואפה לחם אף-יפעל אל וישתחו עשהו
 פסל ויסגד-למו:
 16 * חציו שרף כמו-גש על-חציו בשר יאכל
 יצלה צלי וישבע אף-יחם ויאמר האח חמותי
 ראיתי גור:
 17 * ושאריהו לאל עשהו לפסלו יסגוד-לו
 וישתחו ויתפלל גליו ויאמר הצילני כי גלוי
 אתה:
 18 * לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם
 מהשקיל לבתם:

7 * Quis similis mei? Vocet & annunciet,
 & ordinem exponat mihi. Ex quo consti-
 tuti mihi populum antiquum: ventura &
 quæ futura sunt, annuncient eis.
 8 * Nolite timere, neque conturbemini.
 B Ex tunc audire te feci, & annunciaui. vos
 estis testes mei. Nunquid est Deus absque
 me, & formator quem ego non nouerim?
 9 * Plasta idoli omnes nihil sunt; & aman-
 tissima eorum non proderunt eis. Ipsi sunt
 testes eorum, quia non vident neque intel-
 ligunt, vt confundantur.
 10 * Quis formauit deum, & sculptile con-
 flauit, ad nihil vtile?
 11 * Ecce omnes participes eius confunden-
 tur. fabri enim sunt ex hominibus. Con-
 uenient enim omnes, stabunt & pauebunt
 & confundentur simul.
 12 * Faber ferrarius lima operatus est, in
 prunis & in malleis formauit illud, & ope-
 ratus est in brachio fortitudinis suæ. Esu-
 riet & deficiet, non bibet aquam, & lasse-
 scet. * Artifex lignarius extendit normam,
 formauit illud in runcina. fecit illud in an-
 gularibus, & in circino tornauit illud, &
 C fecit imaginem viri quasi speciosum ho-
 minem habitantem in domo.
 14 * Succidit cedros, tulit ilicem & quer-
 cum quæ steterat inter ligna saltus. planta-
 uit pinum quam pluuia nutriuit.
 15 * Et facta est hominibus in focu. Sum-
 psit ex eis & calefactus est; & succendit &
 coxit panes; de reliquo autem operatus est
 deum, & adorauit. fecit sculptile, & curua-
 tus est ante illud. * Medium eius com-
 buffit igni, & de medio eius carnes coxit &
 comedit, coxit pulmētum & saturatus est;
 & calefactus est, & dixit, Vah, calefactus
 sum, vidi focum.
 17 * Reliquum autem eius deum fecit &
 sculptile sibi. curuatur ante illud, & ado-
 rat illud & obsecrat: dicens, Libera me,
 quia Deus meus es tu.
 18 * Nescierunt neque intellexerunt: obli-
 ti enim sunt ne videant oculi eorum, ne
 intelligant in corde suo.

תרגום יונתן

7 * וכן כוחי ויערעבה ויחיה ויסדרנה קדמי משויותי עמא דמן עלמא ודאחז ודעתידין למיתי וחוון לנא:
 8 * לא תדחלון ולא תחברון הלא מבכז בשרתך וחוותי ואתון סתדין קדמי תאית אלהא בר מני וליה דחקיף אלהן דמן קדמי מתיבה לה
 9 * עבדי עלמנא כלהון למא ופלחיהון דלא יחננו להון וסתדין אגון כנפשתהון דלא חזן ולא ידעין בדיל דיהתון:
 10 * מן עבד דחלא וצלמא אתיד בדיל דלא לחנא:
 11 * תא כל פלחיהון יבתהון ואומנין עובדין מבני אנשא יתכנשון כלהון
 12 * נפחא מברזלא חצינא עבד מפת גור בשוחרתא ובמקבין מתקף לה ועבד לה בחקוף חיליה
 13 * נגרא אעין נפץ בחוטא מסר לה במשקולתא
 14 * למיקץ לה ארזין ונסב לה תרזובלוט ומתקף לה באעי חרשא נצב ארנא ומטרא מרבו:
 15 * וחזי לאנשא לאדלקא ונסב מנה ושחן אף אזא ואפא לחם אף עברה דחלא וסגד אחכה צלמא ובעא מנה:
 16 * פלגה אוקיד כנורא על פלגיה בשרא אכל טוא ושבא אף שחן ואמר אח שחנת חזיתי נור:
 17 * ושאריה דחלא עבד לצלמא סגד ואשתעבד לה ובעא מנה ואמר שובני ארי דחלתי אח:
 18 * לא ידעין ולא מסתכלין ארי מסמטמין מלמחו עיניהון מלאסתכלא בלביהון:

* Quis sicut ego, stet, & vocet & annunciet, 7
& paret mihi ex quo feci hominem in seculum,
& ventura antequam veniant annunciet vobis.

* Ne formidetis neque conturbemini, non ab 8
initio auribus percepistis & annunciaui vobis?
testes vos estis, si est Deus præter me? & non
erant tunc plasmantes. * Et sculpsentes omnes 9
vani facientes desideria eorum quæ non prode-
runt eis: & testes eorum non videbunt, &
non cognoscent ut confundantur. * Quis for- 10
mabit fortè, & sculptile conflabit ad nihil vtile?

* Ecce omnes participes eius confundentur 11
plasmantes Deum, & sculpsentes omnes inuti-
lia, & omnia vnde facta sunt aruerunt, & sur-
di ex hominibus congregentur omnes, & stent
simul, confundantur & reuereantur simul.

* Quia acuit faber ferrum, ascia operatus est 12
illud in prunis, & in terebro statuit illud, &
operatus est in brachio fortitudinis suæ, & esu-
riet, & infirmabitur, & non bibet aquam.

* Eligens faber lignum, statuit illud in men- 13
sura, & formauit illud in runcina; fecit illud in
angularibus, & in circino regulauit illud: &
fecit illud quasi imaginem viri, & quasi pul-
chritudinem hominis ut statueret illud in domo.

* Qui succidit sibi cedros, & tulit ilicem 14
& quercum; & comportauit sibi lignum de
sylua, quod plantauit Dominus pinum, et pluuia
nutriuit.

* Ut sit hominibus in combustionem: & su- 15
mens ex eo calefactus est; & succendentes coxe-
runt panes in eo; at reliquum operati sunt deos,
& adorant eos; fecerunt illud sculptile, & in-
curuatur eis.

* Cuius dimidium eius combussit in igne, & 16
super medio eius carnes comedit, coquens assauit
coctum, & repletus est & calefactus, dixit,
Dulce mihi, quia calefactus sum, & vidi focum.

* At reliquum fecit in Deum, & sculptile, 17
incuruatur illi, & adoratur & oratur: dicens, Libe-
ra me quia Deus meus es tu.

* Non cognouerunt ut scirent, quoniam 18
obtenebrati sunt ut viderent oculis suis & in-
telligerent corde suo.

* τίς ὡς ἐγὼ στήτω, καλεσάτω & ἀναγγελάτω καὶ
ἐτοίμασάτω μοι ἄφ' ὧς ἐποίησα ἄνθρωπον εἰς τὸν αἰῶνα, &
τὰ ἐπερχόμενα πρὸς ἐλθεῖν ἀπαγγελάτωσαν ὑμῖν.

* μὴ φόβησθε καὶ μὴ ὀκνησάτω, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς
ἠνωτίσασθε & ἀπήγγεिला ὑμῖν; μαρτυρεῖς ὑμεῖς ἐστέ, εἰ ἐστὶ
θεὸς πλὴν ἐμοῦ; καὶ ὅτι ἦσαν τότε οἱ πλάστοντες,

* & οἱ γλύφοντες πάντες μάταιοι οἱ ποιοῦντες τὰ κα-
ταθύμια αὐτῶν οὐκ ὠφελήσεται αὐτοῖς. & μαρτυρεῖς αὐτῶν
ὅτι ὄψον) & ἐργάζον) ἵνα αἰχμηθῶσι. * τίς πλάσει
ἰχθυόν, καὶ γλυπτόν χωνύσει εἰς ὄψωφελῆ;

* ἰδοὺ πρῶτες & κοινωνοῦντες αὐτῶν αἰχμηθήσονται) &
πλάστοντες θεόν, & γλύφοντες πρῶτες ὄψωφελῆ & πρῶ-
τοι ὅτι ἐν ἐργάζοντο ἐξηράνθησαν, καὶ κωφοὶ διὰ τῶν ἀνθρώπων
συναχθήτωσαν πάντες, & στήτωσαν ἅμα, ἐν τῇ ἀπῆλθον
καὶ αἰχμηθήτωσαν ἅμα. * ὅτι ὡς ἐκτείνων σιδήρεον,
σκεπάρνῳ εἰργάσατο αὐτὸ ἐν ἀνθρώποις, & ἐν τέρετῳ ἐποίησεν
αὐτόν. καὶ εἰργάσατο ἐν τῷ βραχίονι τὸ ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ
πεινάσει καὶ ἀδενήσει καὶ ἐμὴ πῖν ὕδωρ.

* ἐκλεξάμενος τέκτων ξύλον, ἐποίησεν αὐτὸ ἐν μέτρῳ
καὶ ἐμόρφωσεν αὐτὸ ἐν ᾧ ἀγαφίδι. ἐποίησεν αὐτὸ ἐν
ᾧ ἀγαφίδι καὶ ἐν κόλλῃ ἐρύθμισεν αὐτόν. καὶ ἐποίησεν
αὐτόν ὡς μορφὴν ἀνθρώπου καὶ ὡς ὁμοιότητά ἀνθρώπου στήσαι
αὐτόν ἐν οἰκίᾳ.

* ὁ ἐκοψεν ἑαυτὸν κέδροις καὶ ἔλαβεν ἀγριοβάλανον
καὶ ὄψον. καὶ ἐκαρτέρωσεν αὐτὸν ξύλον ἐν τῷ ὄψωφελῳ, ὅ
ἐφύττωσε κύριος πίττω καὶ ὑετὸς ἐμήκυσεν.

* ἵνα ἡ ἀνθρώποις εἰς καύσιν καὶ λαβὼν ἀπ' αὐτοῦ ἐθερ-
μώθῃ. & καύσθητες ἐπέψαν ἄρτους ἐπ' αὐτῷ, τὸ ὅτι λοι-
πὸν εἰργάσατο θεὸς καὶ προσκυνοῦσιν αὐτοῖς. ἐποίησαν
αὐτὸ γλυπτόν καὶ κάμπτει αὐτοῖς.

* & τὸ ἡμισυ αὐτοῦ κατέκαυσεν ἐν πυρὶ καὶ ἐπὶ τοῦ
ἡμίτοις αὐτοῦ κρέας ἐφαγόν, ἐψήσας ὥπλησεν ἐπὶ ὄψον, καὶ
ἐνεπλήθη & θερμανθεὶς εἶπεν ἡδὺ μοι ὅτι ἐθερμώθην
καὶ εἶδον πῦρ.

* τὸ ὅτι λοιπὸν ἐποίησεν εἰς θεόν καὶ γλυπτόν κάμπτει
αὐτὸ καὶ προσκυνοῦν καὶ προσδύχεται, λέγων. Ὁ θεὸς μου
ὅτι θεὸς μου εἶ σύ. * ὅτι ἐγνώσαν φρεσὶν αὐτῶν ὅτι ἀπη-
μαυρώθησαν τοῦ βλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν καὶ τοῦ
νοῦσαι τῇ καρδίᾳ αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

7 Et quis est sicut ego, qui vocet & annunciet illud, & ordinet illud coram me: ex quo posui populum qui à seculo est, & quæ ventura
sunt, & futura annunciet nobis.

* Ne timeatis neque consternemini; an non ex illo tempore annunciaui tibi & indicaui? & vos
testes estis coram me; num sit Deus præter me; & num sit fortis nisi is cui datur fortitudo à facie mea.

* Qui simulachra fa-
ciunt, omnes sunt vanitas, & colunt ea quæ sibi non proderunt; & testes sunt sibi met quod non vident neque intelligunt, eò ut confun-
dantur.

* Quis fecit deum & simulachrum conflavit ad nihil vtile? * Ecce omnes cultores eorum confundentur, & arti-
fices operarii ex filiis hominum; congregentur vniuersi, stent, conterantur & confundantur simul.

* Sufflator ex ferro bipennim
facit; exufflat ignem in carbonibus: & malleis confirmat illud, & facit illud totis viribus suis: quod si esurierit qui fecit illud, & non co-
mederit, non erit in eo virtus; & si sitierit & non biberit aquas, erit lassus.

* Faber lignarius extendit lineam; ferrat
illud perpendiculo, dolat illud dolabro, & in circino format illud; & facit illud in similitudinem viri, & iuxta decorem mulieris, ut habitet
in domo.

* Ut succidat sibi cedros, & tulit ilicem & quercum, & apprehendit sibi ligna in saltu: plantauit pinum quam
pluuia nutrit.

* Et facta est homini ad succendendum: & sumpsit ex eo & calefactus est; & etiam succendit & coxit pa-
nem. Facit quoque ex illo deum & adoratur conflatile simulachrum, & deprecatur illud.

* Dimidium eius succendit igni;
super dimidio eius carnem comedit; assauit assaturam, & satiatus est: calefactus quoque est: & dixit, Vah incalui, vidi ignem.

* Reliquum autem eius in deum fecit, simulachrum cui procidit: & subijcitur ei, & deprecatur illud: & dicit, Libera me, quia Deus
meus es tu.

* Nesciunt neque intelligunt, obturati enim sunt oculi eorum ne cernant, neque intelligant cordibus suis.

19 * ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה
לאמר חציו שרפתי במושא ואף אפיתי על-
גחליו לחם אצלה בשר ואכל ויתרו לתועבה
אעשה לבול עץ אסגוד :

20 * רעה אפר לב הותל הטחול לא יציל את-
נפשו ולא יאמר חלוא שקר בימיני :

21 * זכר אל זה יעקב וישראל כי עבדי אתה
יצרתיך עבד לי אתה ישראל לא תנשני :

22 * מחיתי בעב פשעיך וכענן חטאתיך שובר
גחלי כי גאלתיך :

23 * רנו שמים כי עשה יהוה חריעו רחוקות
גאון פצחו הרים רגזו יער וכל עץ בו כי גאל
יהוה יעקב וישראל יתפאר :

24 * בזה אמר יהוה גאל ויצרך מבטן אנכי
יהוה עשיתי כל נטה שמים לבדי רקע רחוק
מיאיתי :

25 * מפר אתור בדים וקסמים יהולל משיב
חבמים אחור ודעתם יסכל :

26 * מקים דבר עבדו ועצרת מלאכיו ישלים
האמר לירושלם תושב ולערי יהודה תבנינה
וחרבותיה אקומם :

27 * האמר לצולח חרבי ונחרתיך אוכיש :
28 * האמר לכורש רעי וכל חפצי שלם ולאמר
לירושלם תבנינה והיכל תוסד :

מה

1 * בזה אמר יהוה למשיחו לכורש
אשר החזקתי בימינו לרד לפניו גוים ומתני
מלכים אפתח לפתח לפניו דלתים ושערים
לא יסגרו :

19 * Non cogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque consentiunt, ut dicant: Medietatem eius combussi igni, & coxi super carbones eius panes, coxi carnes & comedi, & de reliquo eius idolum faciam, ante truncum ligni procidam?

20 * Pars eius cinis est: cor insipiens adorabit illud: & non liberabit animam suam, neque dicet, Fortè mendacium est in dextera mea.

21 * Memento horum Iacob & Israel, quoniam feruus meus es tu. Formavi te, feruus meus es tu Israel, non obliuiscaris mei.

22 * Deleui ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua. reuertere ad me, quoniam redemi te.

23 * Laudate celi quoniam fecit Dominus, iubilare extrema terræ. resonare montes laudatione, saltus & omne lignum eius, quoniam redemit Dominus Iacob, & Israel gloriabitur.

24 * Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero. Ego sum Dominus faciens omnia, extendens celos solus, stabiliens terram, & nullus mecum.

25 * Irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorem vertens. Conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens.

26 * Suscitans verbum serui sui, & consilium nunciorum suorum complens. Qui dico Hierusalem, Habitaberis; & ciuitatibus Iudæ, Ædificabimini, & deserta eius suscitabo.

27 * Qui dico profundo, Desolare, & flumina tua arefaciam.

28 * Qui dico Cyro, Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Hierusalem, Ædificaberis, & templo fundaberis.

CAP. XLV.

1 Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram ut subijciam ante faciem eius gentes, & dorsa regum vertam. Et aperiam coram eo ianuas, & portæ non claudentur.

תרגום יונתן

19 * ולא מתיב ללבה ולא מדע ולא סכלתנו למימר פלגיה אוקדת בנירא ואף אפיתי על גומרותי לחם טוית בשרא ואכלה ושארית לתועבה אעבד ליבלי אע אסגוד :
20 * הא דחלתי פלגיה קטמא לבה טפשא אטענה ולא ישיב יח נפשה ולא ימר הלא שקרא עבד ומיני :

21 * אזכר אלן יעקב וישראל ארי עבדי את אחמנך למתני עבד פלח קדמי את ישראל לא תתנשי דחלתי :
22 * מחיתי מעיבא חוכך וכענן עדי כל חטאך חוב לפלחני ארי פרקדן :

23 * שפחו שמיא ארי עבד ויי פרקן לעמה ובעו יסגרי ארעא דרעו טוריא השבחתיא חרשא וכל אילניא דביה ארי פרק ויי יעקב וישראל ישחבחו :
24 * ברנן אמר ויי דפרקדן ודחמקנדן ממעין אנא ויי עבד כדא חלית שמיא במימרי ושכללח ארעא בגבורתי :

25 * מכיל אתות ברין וקסומין משגש מתיב לחכימא לאחורא ודעתהון מקלקל :
26 * מקים פתגם עבדותי צדיקיא ומלך שלוחותי משלם דאמר לירושלם תתיתב ולקרנא דבית יהודה יתבנין וחרבתהא אקומם :
27 * דאמר על ככל חחרוב ונחרתהא איבש :
28 * דאמר לכורש לסתן לה מלכו וכל רעותי יקום ולדאמר לירושלם תבנינה והיכלא ישחכלל :

מה

1 * ברנן אמר ויי למשיחה לכורש דאתקפת בימיניה לממסר קדמותי עממין וחרצי מלכין אפתח לפתחא קדמותי דשין ותרעין לא יתאחרין :

¹⁹ ¹⁹ Et non recogitauit anima eius, neque cognouit prudentia quoniam dimidium eius combussit in igne, & coxit super carbones panes, & assans carnem comedit, & reliquum eius in abominationem fecit, & adorant eum.

²⁰ Scito quia cinis cor eorum, & errant, & nemo potest liberare animam suam. Videte non dicetis quia mendacium in dextera mea.

²¹ Memento horum Jacob & Israel, quia puer meus es tu, formaui te puerum meum, & tu Israel ne obliuiscaris mei.

²² Ecce deleui sicut nubem iniquitates tuas, & sicut caliginem peccata tua: reuertere ad me, & redimam te.

²³ Latamini cali quoniam misertus est Deus Israelis, canite tuba fundamenta terræ, clamate montes letitiam, colles, & omnia ligna quæ in eis, quia redemit Dominus Jacob & Israel glorificabitur.

²⁴ Sic dicit Dominus qui redimit te & formans te ex utero: Ego sum Dominus qui compleo omnia, extendi calum solus, & firmaui terram; quis alius

²⁵ Dissipabit signa pythorum, & diuinationes de corde, conuertens prudentes retrorsum, & consilium eorum stultum faciens.

²⁶ Et statuens verbum pueri eius, & consilium angelorum eius verificans: dicens Hierusalem, Habitaberis, & ciuitatibus Judææ, Aedificabimini, & deserta eius suscitabo.

²⁹ Dicens abyssus, Desolaberis, & flumina tua arefaciam.

²⁸ Dicens Cyro ut sapiat & omnes voluntates meas faciat: dicens Hierusalem, Aedificaberis, & domum sanctam meam fundabo.

CAP. XLV.

Sic dicit Dominus Deus christo meo Cyro cuius apprehendi dexteram, ut subijciam ante eum gentes & fortitudinem regum dirumpam; aperiam ante eum ianuas, & portæ non claudentur.

¹⁹ καὶ οὐκ ἐλογίσατο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, οὐδὲ ἐγνώτη φρονήσει ὅτι τὸ ἥμισυ αὐτοῦ κατέκαυσεν ἐν πυρὶ, καὶ ἐπέψεν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρτοις, καὶ ὀπίσας κρέας ἔφαγεν καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ εἰς βδέλυγμα ἐποίησε, καὶ προσκυνοῦσιν αὐτῷ.

²⁰ γινώδι ὅτι σποδὸς ἡ καρδία αὐτῶν (ἐπλανῶν) & οὐδεὶς διώα) ἐξελέσθαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἴδετε, οὐκ ἐρεῖτε ὅτι ψευδὲς ἐν τῇ δεξιᾷ μου.

²¹ μνήσθητι ταῦτα ἰακώβ καὶ ἰσραήλ, ὅτι παῖς μου εἶ σὺ ἐπλάσα σε πατέρα μου, καὶ σὺ ἰσραήλ μὴ ἐπιλανθῆναι μου.

²² ἰδοὺ ἀπῆλθον ὡς νεφέλῃ τὰς δυνάμεις σου, καὶ ὡς γνώφον τὰς αἰμαρτίας σου. ἐπιστάθητι πρὸς με, καὶ λυτρώσμαι σε.

²³ ὁφθαλμοὶ οὐρανοῦ ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς τὴν ἰσραήλ, σαλπείσατε τὰ θεμέλια τῆς γῆς. βοήσατε ὅρη ὁφθαλμοῦν ἐβροὶ καὶ πᾶν τὰ ξύλα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐλυτρώσατο κύριος τὴν ἰακώβ καὶ ἰσραήλ δοξαστή(ε).

²⁴ ὣτως λέγει κύριος ὁ λυτρώμενός (ε) ἐπὶ πλάσων σε ἐκ κοιλίας. ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ σωτὴρ πᾶν τὰ ἐξέτεινα τὴν ἔσχατον μόνος, καὶ ἐσερέωσα τὴν γλῶσσαν τῶν ἑτέρων.

²⁵ διασκέδασαι σημεῖα ἐλασημύτων, καὶ μαντείας ἀπὸ καρδίας, ἀποσρέφων φρονίμοις εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ τὴν βουλὴν αὐτῶν μωρανῶν.

²⁶ καὶ ἰσὺν ῥῆμα παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν βελὴν τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἀληθύνων. ὁ λέγων τῇ ἱερουσαλὴμ, κατεκλήθη, καὶ ταῖς πόλεσι τῆς ἐσθίας, οἰκοδομηθήσεσθε, & τὰ ἔρημα αὐτῆς ἀναστήσω.

²⁷ ὁ λέγων τῇ ἀβύσσῳ, ἐρημωθήσῃ, & τῷ ποταμῷ σου ξηρανῶ.

²⁸ ὁ λέγων κύρω φρονεῖν ἐπὶ πᾶν τὰ θελήματατά μου ποιήσει. ὁ λέγων ἱερουσαλὴμ, οἰκοδομηθήσῃ, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἅγιόν μου θεμελιώσω.

μέ.

¹ Οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς τῷ χριστῷ μου κύρω ἐκέρηψα τὴν δεξιάν, ἐπακούσα ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐν τῇ ἰσχυρῇ βασιλείᾳ διαρρήξω. ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτοῦ θύρας, καὶ πύλαι οὐ συγκλεισθήσονται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁹ Nec ad animum suum reuocat, neque est scientia neque intelligentia, ut dicat, Partem eius succendi igne, quin etiam coxi super prunas eius, panem; assaui carnem & comedi, & reliquum in abominationem faciam, germen ligni adorabo.

²⁰ Ecce dimidium Dei eius in cinerem redactum est: cor eius insipiens seduxit eum, & non liberauit animam suam: neque dicet, An non mendacium operata est dextera mea?

²¹ Memento horum Iacob & Israel, quia seruus meus es tu, formaui te ut sis seruus meus seruiens coram me. Israel ne obliuiscaris timoris mei.

²² Deleui tanquam nebulam omnia delicta tua, & sicut nubem transeuntem omnia peccata tua: reuertere ad timorem mei quia redemi te.

²³ Laudate cali, quia fecit Dominus salutem populo suo: exultent fundamenta terræ, gaudete montes in laude; sylua & omnia ligna quæ in ea sunt: quia redemit Dominus Iacob, & in Israel laudabitur.

²⁴ Hæc dicit Dominus qui saluabit te, & formaui te ab utero. Ego Dominus conditor omnium, appendi celos in verbo meo, & fundaui terram in potentia mea.

²⁵ Irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in infaniam vertens. conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam reddens.

²⁶ Suscitans verbum seruorum suorum iustorum, & consilium nunciorum suorum complens. Qui dico Hierusalem, Habitaberis, & ciuitatibus domus Iudææ, Aedificabuntur; & solitudines eius instaurabo.

²⁷ Qui dico Babyloni, Desolare, & flumina tua arefaciam.

²⁸ Qui dico Cyro dandum ei regnum, & omnem voluntatem meam complebit: qui dico Hierusalem, Aedificaberis, & templum fundabitur.

CAP. XLV.

Hæc dicit Dominus christo suo Cyro, cuius dexteram confortauimus, ut traderem in conspectu eius populos, & lumbos regum dissoluerem, ut aperirem in conspectu eius ianuas, & portæ non claudentur.

* אֲנִי לִפְנֵיךָ אֵלֶּךְ וְהִדּוּרִים אֲשֶׁר דִּלְתֹוֹר
 נְחוּשָׁה אֲשַׁכֵּר וּבְרִיחִי בְרוּל אֲגַדֵּעַ:
 * וְנָתַתִּי לְךָ אוֹצְרוֹת חֵשֶׁךְ וּמִטְמְנֵי מִסְתָּרִים
 לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה הַקּוֹרֵא בְּשֵׁמֶךָ אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל:
 * לְמַעַן עֲבַדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִירִי וְאַקְרֵא
 לְךָ בְּשֵׁמֶךָ אֲכַנְּךָ וְלֹא יִדְעֶתְנִי:
 * אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד זֹלָתִי אֵין אֱלֹהִים אֲזוֹרֶךְ
 וְלֹא יִדְעֶתְנִי:
 * לְמַעַן יֵדְעוּ מִמּוֹרֶחַ שְׁמִשׁ וּמִמַּעַרְבֶרֶת כִּי
 אֲנִי בִלְעָדִי אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד:
 * יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֲשֵׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא
 רָע אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה כָּל-אֵלֵּהּ:
 * הֲרַעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וּשְׁחַקִּים יוֹלוּ-צֶדֶק
 תִּפְתַּח-אֶרֶץ וַיִּפְרוּ-יִשְׁעֵי וַיִּצְדְּקוּ תַצְמִיחַ יֶחֶד אֲנִי
 יְהוָה בְּרֹאֲתִיו: * הוֹי רַב אֶת-יִצְרוֹ חֲרַשׁ אֶרֶץ-
 חֲרָשֵׁי אָדָמָה הֵיאֵמֶר חֶמֶר לִיִּצְרוּ מִה-תַּעֲשֶׂה
 וּפַעֲלָהּ אֵין יָדִים לוֹ:
 * הוֹי אֲמַר לְאָב מִה-תּוֹלִיד וּלְאִשָּׁה מִה-תַּחֲלִיק:
 * כֹּה-אֲמַר יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיּוֹצֵרוּ הָאֲתִיּוֹת
 שְׂאֵלוֹנִי עַל-בְּנֵי וְעַל-פְּעַל יְדֵי תַצּוֹנִי:
 * אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרֹאֲתִי אֲנִי יְדִי
 נָטוּ שָׁמַיִם וְכָל-צְבָאִם צוִיתִי:
 * אֲנֹכִי הֵעִירְתִּהוּ בְּצֶדֶק וְכָל-דְּרָכָיו אִישׁ
 הוֹי-יִבְנֶה עִירִי וּגְלוֹתִי יִשְׁלַח לֹא בְמַחֲרֹוֹלָא
 בְּשֹׁחַד אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
 * כֹּה-אֲמַר יְהוָה יִבְעֵה מִצְרַיִם וּסְחָר-כּוֹשׁ
 וּסְבָאִים אֲנָשֵׁי מְדָה עָלֶיךָ יַעֲבְרוּ וְלֹךְ יִהְיוּ אַחֲרֶיךָ
 יֵלְכוּ בִזְקִים יַעֲבְרוּ וְאַלֶיךָ יִשְׁתַּחֲווּ אֶלֶיךָ יִתְפַּלְּלוּ
 אַךְ בְּךָ אֵל וְאֵין עוֹד אֶפֶס אֱלֹהִים:

* Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo. Portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.
 * Et dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorū, vt scias quia ego Dominus qui voco nomen tuum Deus Israel.
 * Propter seruum meum Iacob, & Israel electum meum. & vocaui te nomine tuo, affimilauī te, & non cognouisti me.
 * Ego Dominus, non est amplius, extra me non est Deus. Accinxi te, & non cognouisti me.
 * Vt sciant hi qui ab ortu Solis & qui ab occidente, quoniam absque me non est Deus. Ego Dominus & non est alter.
 * Formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum. Ego Dominus faciens omnia hæc.
 * Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum; aperiatur terra, & germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul. Ego Dominus creauī eum.
 * Væ qui contradicit fictori suo, testa de famijs terræ. Nunquid dicet lutum figulo suo, Quid facis, & opus tuum absque manibus est?
 * Væ qui dicit patri, Quid generas? & mulieri, Quid parturis?
 * Hæc dicit Dominus sanctus Israel plastes eius: Ventura interroga me, super filios meos & super opus manuum mearum mandate mihi.
 * Ego feci terrā, & hominem super eam creauī. Ego & manus meæ tetenderūt cælos, & omni militiæ eorum mandauī.
 * Ego suscitaui eum ad iustitiam, & omnes vias eius dirigam. Ipse ædificabit ciuitatem meam, & captiuitatem meam dimittet, non in precio, neq; in muneribus. dicit Dominus exercituum.
 * Hæc dicit Dominus, Labor Ægypti & negociatio Æthiopiæ & Sabaim viri sublimes ad te trāsibunt, & tui erunt. Post te ambulabunt, vincti manicis pergent, & adorabunt, teque deprecabuntur. Tantum in te est Deus, & non est Deus absque te.

תרגום יונתן

* מימרי קדמך יהוה ומישריא אכבש דשין ונחש אחר ועברין דברול אקצו:
 * וידע ארי אנה ויירבתי בשמך אלהא דישראל:
 * אנה ויוליית עוד ובר מני לית אלה סערך ולא ידעם לספלח קדמי:
 * ארי לית בר מני אנה ויוליית עוד:
 * יושפון שמיא מלעילא ועננא וגדון טובא תפתח ארעא ויחזן מיתא וזכותא תתגלי כחדא אנה ויירבתי ונחש:
 * וידי קדמי למרן לקבל פהנמי בריה ורחץ דיושבין לה צלמי פחרא דעבדין מעפר אדמתא האפשר דיימר טינא לעבדה לא עבדתי
 * ועבדך לית ידן לה:
 * וי דאמר לאב מה תוליד ולאתתא מה תעדין:
 * אנה במימרי עבדת ארעא ואנשא עלה בריתי אנה בגבורתי
 * חלית שמיא וכל חליוהו שכללה:
 * אנה איתניה בגלי בקשוט וכל ארחתיה אחקן הוא יבני קרתי וגלות עמי ישלח לא ברמין ולא
 * במסין אמר וי צבאות:
 * כדנן אמר וי ליאות מצרים ותגרי כוש ואנשי סבא גברין דסחורה עלך יעדון ודילך יהון כתר פהנמך
 * וחקן בשלשון יערין וליך יסגרון סגיר ובעון וידון למאמר בקשטא ביד אלהא וליית עוד אלהא בר מנהו

* Ego ante te ibo, & montes complanabo: 2
portas æneas conteram, & vectes ferreos con-
fringam. * Et dabo tibi thesauros tenebrosos, 3
absconditos, inuisibiles aperiam tibi; ut scias,
quia ego Dominus Deus tuus vocans nomen
tuum Deus Israel. * Propter seruum meum 4
Jacob & Israel electum meum ego vocabo te
nomine tuo, & suscipiam te; tu autem non co-
gnouisti me. * Quia ego Dominus Deus & 5
non est amplius; extra me non est Deus: confor-
taui te, & non cognouisti me.

* Ut sciant qui ab ortu Solis & qui ab oc- 6
casu, quoniam non est præter me; ego Dominus
Deus & non est amplius.

* Ego qui fabricaui lucem, & qui feci tene- 7
bras, faciens pacem & creans mala; ego Do-
minus Deus faciens omnia. * Latetur calum 8
desuper, & nubes spargant iustitiam: germinet
terra, & oriatur misericordia, & iustitiâ ger-
minet simul: ego sum Dominus qui creauit te.

* Quid feci melior lutum figuli? nunquid 9
arans tota die arabit terram? nunquid dicet lu-
tum figulo? Quid facis quia non operaris?
neque habes manus? * Væ dicens patri, Quid 10
generabis? & matri, Quid parturis?

* Quia sic dicit Dominus Deus sanctus Is- 11
rael qui fecit ventura, Interrogate me de filiis
meis, & de operibus manuum mearum man-
date mihi.

* Ego feci terram & hominem super ea: ego 12
manu mea firmaui calum: ego omnibus stellis
mandaui.

* Ego suscitabo eum cum iustitia; regem, & 13
omnes viæ eius rectæ: ipse ædificabit ciuitatem
meam, & captiuitatem populi mei conuertet,
non cum precio, neque cum muneribus; dixit
Dominus Sabaoth.

* Sic dicit Dominus Sabaoth, Laborauit 14
Ægyptus, et negotiatio Aethiopiæ, et Sabain viri
excelsi ad te transibunt, & tibi erunt serui, &
post te sequentur vineti manicis, & transi-
bunt ad te, & adorabunt te, & in te ora-
bunt, quia in te Deus est, & non est Deus præ-
ter te.

2 * ἐγὼ ἔμπροσθέν σου παρδύομαι ἐν ὄρη ὁμαλῶν, & ὑ-
ρας χαλκᾶς συντρίψω ἐν μοχλῶς σιδηρᾶς συγκλάσσω.
3 * καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινοὺς, ἀποκρύφους ἀορά-
τους ἀνοίξω σοι, ἵνα γνῷς, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς σου ὁ κα-
λῶν τὸ ὄνομα σου ὁ θεὸς Ἰσραὴλ.

4 * ἔνεκεν τοῦ παιδός μου Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ τοῦ ἐκλεκτοῦ
μου ἐγὼ καλέσω σε τὰ ὀνόματί σου, καὶ πρὸς δέξομαι σε·
σύ δὲ οὐκ ἔγνων με.

5 * ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἕτι, πλὴν ἐμοῦ
οὐκ ἔστι θεός· ἐνίχυσά σε καὶ οὐκ ἤδεις με.

6 * ἵνα γνῶσιν οἱ ἀπὸ δόξης ἡλίου & οἱ ἀπὸ δυσμῶν,
ὅτι οὐκ ἔστιν πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ κύριος ὁ θεός, & οὐκ ἔστιν ἕτι.

7 * ἐγὼ ὁ καὶ τρυφῶν φῶς, & ποιῶν σκοτὸς, ὁ ποιῶν
εἰρήνην & κτίζων κακὰ· ἐγὼ κύριος ὁ θεός ὁ ποιῶν πάντα.

8 * ἀφ' οὐρανόθεν ὁ ἔρανος δύνει, & αἱ νεφέλαι βανά-
τωσησιν δικαιοσύνην, βλασησάτω ἡ γῆ καὶ δόξα τελατάω
ἐλεῶ, & δικαιοσύνη βλασησάτω ἅμα· ἐγὼ εἰμι κύ-
ριος ὁ κτίσας σε.

9 * τί ἐποίησα βελτίων πηλὸν κεραμέως; μὴ ὁ δροσιστὴν
ὄλλω τὴν ἡμέραν δροσισάσει τὴν γῆν; μὴ ἔρει ὁ πηλὸς τὰ
κεραμεῖς; τί ποιεῖς ὅτι ἐκ ἐργάζῃ; εἰς ἔχεις χεῖρας;

10 * καὶ ὁ λέγων τὰ πατρί, τί γυνήσεις; καὶ τῇ μητρὶ, τί
ὠδίνεις; * ὅτι ἔως λέγει κύριος ὁ θεός ὁ ἅγιος Ἰσ-
ραὴλ ὁ ποιῶν τὰ ἐπερχόμενα, ἐρωτήσατέ με περὶ
πάντων ἡνίων μου, καὶ περὶ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν μου ἐντε-
λεῖσθε μοι.

12 * ἐγὼ ἐποίησα γῆν καὶ ἄνθρωπον ἐπ' αὐτῆς· ἐγὼ τῇ
χειρὶ μου ἐσερέωσα τὸν ἔθρονόν· ἐγὼ πᾶσι τοῖς ἄστροις
ἐνετείλαμην.

13 * ἐγὼ ἐγεράω αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης, βασιλέα, καὶ πᾶ-
σαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἀθήναι· αὐτὸς οἰκοδομήσῃ τὴν πόλιν μου,
& τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει, & μετὰ λυ-
τῶν, & ὁ μετὰ δώρων· εἶπεν κύριος σαβαώθ.

14 * ἔως λέγει κύριος σαβαώθ, ἐκοπίασεν αἰγυπτίος,
καὶ ἐμπορία αἰθίοπων, & οἱ σαβαῖν ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ
σὲ διαβήθον, & σοὶ ἐβήθον δοῦλοι, & ὀπίσω σου ἀκολουθή-
σουσι δεδεμμένοι χειρὸς πέδας, καὶ διαβήθον πρὸς σέ, καὶ
προσκυνήσουσί σοι, καὶ ἐν σοὶ προσδύξον, ὅτι ἐν σοὶ θεός
ἐστίν, καὶ οὐκ ἔστιν θεὸς πλὴν σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

1 Verbum meum tibi præbit, & in campatribus sternam viam; portas æreas conteram, & vectes ferreos succidam. 2 Et dabo
tibi thesauros qui sunt in tenebris, & obstruas opes; ut scias quia ego Dominus qui voco nomen tuum, Deus Israel. 3 Propter
seruum meum Iacob, & Israel electum meum vocavi te nomine tuo. direxi te, & nondum cognouisti timere ante me. 4 Ego Dominus
& non est alius, & extra me non est Deus: adiui te, & nondum cognouisti seruire coram me. 5 Ut sciant hi qui ab ortu Solis
sunt & ab Occidente, quoniam absque me non est Deus, ego Dominus, & nullus est amplius. 6 Formas lucem, & creans te-
nebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus, faciens omnia hæc. 7 Væ qui putat iudicio contendere con-
tra verba creatoris sui; & confidit quod sibi proderunt simulachra testea, quæ facta sunt ex puluere terræ. Nunquid dicet lutum fa-
ctori suo, Non fecisti me; & opus tuum manibus caret? 8 Væ qui dicit patri, Quid generas? atque mulieri? Quid concipis?
9 Hæc dicit Dominus sanctus Israel & qui formauit eum: Quæ ventura sunt vos interrogatis à facie mea, super populum meum,
& super opus potentiae meae mandatis mihi. 10 Ego in verbo meo feci terram, & hominem super eam creauit. Ego in potentia mea
appendi calos, & omnem militiam eorum fundavi. 11 Ego adducam eum palam in veritate, & omnes vias eius dirigam: ipse ædifica-
bit ciuitatem meam, & captiuitatem populi mei dimittet, non in precio neque in pecunia, dicit Dominus exercituum.
12 Hæc dicit Dominus, Labor Ægypti, & negotiatores Aethiopiæ, & viri Sabba, viri negotiationis ad te transibunt & tui erunt; post
verbum tuum ambulabunt, in catenis transibunt, & te adorabunt, teque deprecabuntur & confitebuntur, & dicent: In veritate in te est
Deus, & non est alius Deus præter eum.

* אֲכֵן אַתָּה אֵל מִסְתַּתֵּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ :
 * בּוֹשׁוּ וְגַם--נִבְלָמוּ כָּל־יְהוָה הִלְכוּ בְּכִלְמוֹת
 חֲרָשֵׁי צִירִים :
 * יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בִּיהוָה תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא--
 תִּכְשׁוּ וְלֹא תִבְלָמוּ עַד--עוֹלָמִי עַד :
 * כִּי כֹה אָמַר יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא
 הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ וְעָשָׂה הוּא כּוֹנֵנָהּ לֹא--תִּהְיוּ
 בְּרָאָה לְשִׁבְתָּ יִצְרָה אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד :
 * לֹא בִסְתֵר דִּבַּרְתִּי בְּמָקוֹם אֶרֶץ חֹשֶׁךְ לֹא
 אִמַּרְתִּי לְזֹרַע יַעֲקֹב תִּהְיוּ בְּקִשְׁוֹנֵי אֲנִי יְהוָה דִּבַּר
 צֶדֶק מִגִּיד מִיִּשְׂרָאֵל :
 * הִקְבְּצוּ וּבֹאוּ הַתִּנְנָשׁוּ יְהוָה פְּלִיטֵי הַגּוֹיִם לֹא
 יֵדְעוּ הַנְּשֹׂאִים אֶת--עֵץ פִּסְלָם וּמִתְּפַלְלִים
 אֵל--אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ :
 * הַגִּידוּ וְהַנִּישׁוּ אֵף יוֹעֲפּוּ יְהוָה מִי הַשָּׁמַיִם זֹאת
 מִקִּדְמָם מֵאֵז הַגִּידוּ הַלּוֹא אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד
 אֱלֹהִים מִבְּלַעֲדִי אֵל--צָרִיק וּמוֹשִׁיעַ אֵין זֹלָתִי :
 * פִּנּוּ--אֱלֹהֵי וְהוֹשְׁעוּ כָּל--אִפְסֵי אֶרֶץ כִּי אֲנִי--
 אֵל וְאֵין עוֹד :
 * בִּינְשַׁבְּעִתִּי יֵצֵא מִפִּי צֶדֶק וְדָבָר וְלֹא יָשׁוּב
 כִּי--לִי תִכְרַע כָּל--בָּרֶךְ תִּשְׁבַּע כָּל--לִשׁוֹן :
 * אֲךְ בִּיהוָה לִי אִמַּר צֶדֶק וְעוֹד עָדִיו יָבֹוא
 וַיִּבְשׁוּ כָּל הַנְּחָרִים בּוֹ :
 * בִּיהוָה יִצְדָּקוּ וַיִּתְּהַלְלוּ כָּל--זֹרַע יִשְׂרָאֵל :

מו

* כָּרַע בָּל קָרַס נָכוֹ הֵיוּ עֲצֵבֵיהֶם לַחִיר
 וְלִבְהֶמָּה נִשְׂאָתֵיכֶם עֲמוֹסוֹת מִשָּׂא לַעֲיִפָּה :
 * קָרַסוּ כָרְעוּ יְהוָה לֹא יִכְלוּ מִלֵּט מִשָּׂא וּנְפֹשׁ
 בְּשִׁבֵּי הַלְכָּה :

15 * Verè tu es Deus absconditus, Deus Is-
 16 rael saluator. * Confusi sunt & erubue-
 runt omnes; simul abierunt in confusione
 17 fabricatores errorum. * Israel saluatus est
 D in Domino salute æterna. Non confunde-
 mini, & non erubescetis vsque in seculum
 18 seculi. * Quia hæc dicit Dominus creans
 cælos. Ipse Deus formans terram, & facies
 eam, ipse plastes eius. Non in vanum crea-
 uit eam; vt habitetur formauit eam. Ego
 Dominus & non est alius.
 19 * Non in abscondito locutus sum, in lo-
 co terræ tenebroso. Nō dixi femini Iacob,
 Frustrà quærite me. Ego Dominus loquens
 iustitiam, annuncians recta.
 20 * Congregamini & venite, & accedite si-
 mul qui saluati estis ex gentibus. Nescie-
 runt qui leuant lignum sculpturæ suæ, &
 rogant deum non saluantem.
 21 * Annunciate & venite, & consiliamini
 simul. Quis auditum fecit hoc ab initio?
 ex tunc prædixit illud? Nunquid non ego
 Dominus, & non est vltra Deus absque
 me. Deus iustus & saluans non est præter
 me.
 22 * Conuertimini ad me & salui eritis om-
 nes fines terræ, quia ego Deus & non est
 alius.
 23 * In memetipso iuraui, egredietur de ore
 meo iustitiæ verbum, & non reuertetur;
 quia mihi curuabitur omne genu, & iura-
 bit omnis lingua.
 24 * Ergo in Domino dicent, Meæ sunt ius-
 titiæ & imperium. Ad eum venient, &
 confundentur omnes qui repugnant ei.
 25 * In Domino iustificabitur, & laudabi-
 tur omne semen Israel.

CAP. XLVI.

1 C Onfractus est Bel, contritus est Nabo,
 A facta sunt simulachra eorum bestiis &
 iumentis. Onera vestra graui pondere vsq;
 ad lassitudinem.
 2 * Contabuerunt & contrita sunt simul:
 non potuerunt saluare portantem, & ani-
 ma eorum in captiuitatem ibit.

תרגום יונתן

15 בְּקִשְׁטָא אֵת אֱלֹהֵא אֲשֶׁרִיתָא בְּחִקּוּף רומא שְׂכִינָהּ אֱלֹהֵא דִּישְׂרָאֵל פְּרִיק :
 16 בְּחִתּוֹ וּפִי אֲחִתְּנֵנוּ בְּלִחוֹן כְּחִדָּא תִּלְכוּ
 17 יִשְׂרָאֵל יִפְרָק בְּמִימְרָא דִּי פִּרְקָן עֲלִמָּא לֹא תִבְחָחוּן וְלֹא תִתְּנֵנוּן לְעֲלִמָּא וְלְעֲלִמֵּי עֲלִמָּא :
 18 אֲרִי כְּדָן אָמַר יְיָ וְדָבָרָא שְׁמִיָּהּ הוּא אֱלֹהִים דְּשִׁכְלָל אֶרְעָא וְעִבְדָּהּ הוּא אֲחִתְּנָהּ לֹא לְרִיקְנָהּ בְּרָהּ אֱלֹהִין לֹא סִגְגָּאָהּ עֲלֵהּ בְּנֵי אִנְשָׁא
 19 אֲחִתְּנָה אֲנָא יְיָ וְלִית עוֹד : לֹא בִסְתֵרָא מְלִלָּה בְּאִתְרָא אֶרֶץ קִבֵּל וְלֹא אִמַּרְתָּ לְזֹרַע דְּבֵית יַעֲקֹב לְרִיקְנָהּ חֲבֵנוּ דְּחִלְתִּי אֲנָא יְיָ מִמֶּלֶל
 20 אֲחִתְּנֵנוּ וְאִתְּרֵנוּ כְּחִדָּא מִשְׁכִּיבֵי עֲמִמָּא וְלֹא יִדְעִין דְּנִסְבִּין יְיָ אֲנִי עֲלִמָּנְהוֹן וּבְעֵץ מִן דְּחִלָּא דְּלֹא יִפְרִיק :
 21 חֲוֹ וְאִתְּרֵנוּ אֵף אֲחִתְּמִלְכוּ כְּחִדָּא מִן כְּסֵר דֹּא מִלְּקִדְמִין מִבְּכָן חֲוִיָּה חִלָּא אֲנָא יְיָ וְלִית עוֹד אֱלֹהֵא בְּרַם מִנִּי אֱלֹהֵא דְּזָכְרִי וּפְרִיק לִית אֱלֹהֵא אֲנָא
 22 אֲחִתְּנֵנוּ לְמִימְרֵי וְאִתְּפְרִיקוּ כָּל דְּבִסְפִי אֶרְעָא אֲרִי אֲנָא אֱלֹהֵא וְלִית עוֹד :
 23 אֲרִי קִדְמִי חֲכָרַע כָּל בָּרֶךְ חֲקִיָּם כָּל לִישָׁן : בְּרַם בְּמִימְרָא דִּי עֲלִי אָמַר לֹא יִתְּתָהּ זְכוּן וְחִקּוּף בְּמִימְרֵיהּ יוֹדִין וַיִּבְחָחוּן כָּל עֲמִמָּא
 24 בְּמִימְרָא דִּי יִזְכּוּן וַיִּשְׁתְּבָחוּן כָּל זֹרַע דִּישְׂרָאֵל :

מו

1 חֲמִישִׁי בֵּל אֲחִתְּנֵנוּ נָכוֹ הוּוּ עֲלִמָּנְהוֹן דְּמוֹת חֲוִיָּה וּבְעִירָא מִשְׁכִּיבֵי טַעֲהִיבֵין יְקִירִין עַל נְטִלְהוֹן וְאִנְתִּין מִשְׁלַחֲתִין :
 2 אֲחִתְּנֵנוּ וְאִתְּפְרִיקוּ כְּחִדָּא וְלֹא יִכְלוּ לְשִׁיבָא נְטִלְהוֹן וּפְלַחֲהוֹן בְּשִׁבְיָא אֲזִלוּ :

* Tu enim es Deus, & nesciimus, Deus ff-
rael Saluator.

* Confundentur & erubescunt omnes ad-
uersantes ei, & ambulabunt in confusione: in-
nouamini ad me insule

* Ifrael, saluamini à Domino salute æterna;
non confundentur neque erubescunt usque in
æternum ultra.

* Quia sic dicit Dominus qui fecit celum,
iste Deus qui ostendit terram, & qui fecit eam,
ipse terminauit eam: non in vanū fecit eam, sed vt
habitaretur plasmauit eam: ego sum Dominus,
& non est ultra.

* Non in abscondito locutus sum, neque in
loco terræ tenebroso, non dixi semini Jacob in
vanū, Querite: ego sum Dominus loquens iusti-
tiam, annuncians veritatem.

* Congregamini & venite; consulite simul
qui saluamini de gentibus; non cognouerunt qui
portant lignum sculpturam suam, & orantes
ad deos qui non saluant.

* Si annuncient, appropinquent, vt sciant si-
mul, quis audibilia fecit hæc: ab initio ex tunc
annunciabit vobis; nonne ego Dominus Deus?
non est alius præter me, iustus & saluator non
est præter me.

* Conuertimini ad me, & salui eritis qui in
extremo terræ: Ego sum Deus & non est alius.

* Per memetipsum iuro, Nisi egredietur de
ore meo iustitia, sermones mei non auertentur;
quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit o-
mnis lingua

* Deum: dicens, Iustitia & gloria ad eum
veniet, & confundentur omnes separantes se-
ipso, à Domino iustificabuntur.

* Et in Deo gloriabitur omne semen filiorum
Ifrael.

CAP. XLVI.

Cecidit Bel, contritus est Dagon, facta sunt
sculptilia eorum in bestias, & iumenta por-
tatis ea colligata quasi onus laboranti,

* Deficienti & esurienti, non prævalenti si-
mul: qui non poterunt saluari de bello, ipsi au-
tem captiui ducti sunt.

15 * σὺ γὰρ εἶ θεὸς & οὐκ ἠδεδίμην· θεὸς δ' Ἰσραὴλ σωτὴρ.
16 * αἰχμωθήσονται & ἐντραπήσονται πάντες οἱ ἀντικείμενοί
αὐτῷ, & πορεύσονται ἐν αἰχμῇ· ἐγκατατίθεται πρὸς μετ' ἡ-
17 * Ἰσραὴλ, σώζεσθε ὑπὸ κυρίου σωτηρίαν αἰώνιον·
οὐκ αἰχμωθήσονται· οὐδ' ἐμὴ ἐντραπώσιν ἕως δ' αἰῶνος ἐπὶ.
18 * ὅτι ὅτως λέγει κύριος ὁ ποιήσας τὸν ἔρανον, ὅτι
ὁ θεὸς ὁ καταδείξας τὴν γλῶσσαν, καὶ ποιήσας αὐτὴν, αὐτὸς
διώρισεν αὐτήν· οὐκ εἰς κενὸν ἐποίησεν αὐτήν, ἀλλὰ κα-
τακέλευσεν ἐπ' αὐτήν· ἐγώ εἰμι κύριος, & οὐκ ἔστιν ἕτι.
19 * οὐκ ἐν κρυφῇ λελάληκα, & διὲ ἐν ῥῆματι γῆς σκο-
τεινῇ· οὐκ εἶπα τῷ σπέρματι ἰακώβ μάταιον, ζητήσατε,
ἐγώ εἰμι κύριος λαλῶν δικαιοσύνην, ἀναγγέλλων ἀ-
λήθειαν.

20 * συναχθῆτε καὶ ἤκετε· βουλόσασθε ἅμα & σω-
ζόμενοι ἀπὸ πάντων ἐθνῶν· οὐκ ἐγνώσαν & αἰερόντες τὸ
ξύλον γλύμμα αὐτῶν, καὶ πεσοὺντο ὑπὸ τοῦ κυρίου
οἱ ἐσώζουσιν.

21 * εἰ ἀναγγέλλουσιν ἐπιστάτωσαν ἵνα γνῶσιν ἅμα, τίς
ἀκούσας ἐποίησεν ταῦτα· ἀπ' ἀρχῆς ἐν ῥῆματι ἀναγγελεῖ
ὑμῖν· ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν ἐμοῦ,
δικαίος καὶ σωτὴρ οὐκ ἔστιν παρ' ἐμοῦ.

22 * ὁπισθεύετε ἐπ' ἐμὴ καὶ σωθήσεσθε & ἐπ' ἐχάτου
τῆς γῆς· ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος.

23 * κατ' ἐμαυτὸν ὁμνῶ ἐμὴ ὅτι ἐξελύξεται ἐκ στόματός μου
δικαιοσύνη, & λόγοι μου οὐκ ἀποσραφήσονται· ὅτι ἐμοὶ
κάμψαι πᾶν γόνυ, καὶ ὁμνῆται πᾶσα γλῶσσα

24 * τὸν θεόν, λέγων, δικαιοσύνη καὶ δόξα πρὸς αὐτὸν ἡξί,
καὶ αἰχμωθήσονται πάντες οἱ διορίζοντες αὐτὸς, ἀπὸ κυ-
ρίου δικαιοθήσονται.

25 * καὶ ἐν τῷ θεῷ δοξαθήσεται πᾶν τὸ σπέρμα τῶν
ὑψῶν Ἰσραὴλ.

μς.

1 * Ἐπέσεν βῆλ, συνετρίβη δαγών· ἐγχετο τὰ γλυπτά
αὐτῶν εἰς θνητὰ, καὶ κτελεῖται αἶρετε αὐτὰ καταδεδεμμένα
ὡς φορτίον κοπιῶντι,

2 * ἐκλελυμένοι καὶ πεινῶντες οὐκ ἰσχύοντι ἅμα· οἱ δ' ἐδυ-
νήσονται σωθῆναι ἀπὸ πολέμου, αὐτοὶ δὲ αἰχμαλώτοι
ἦχθησαν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

15 In veritate tu Deus habitare fecisti maiestatem tuam in excelsa fortitudine, Deus Israel saluator. 16 Cōfusi sunt, & etiam erubuerunt omnes simul, abierunt in confusione cultores idolorum. 17 Israel saluatus est in verbo Domini salute æterna. non confundemini neque erubescitis in seculum, & in secula seculorum. 18 Quoniam hæc dicit Dominus, qui creauit carlos, ipse est Deus qui fundauit terram, & fecit eam, ipse præparauit eam, non in vanum creauit eam; sed vt multiplicentur in ea filij hominis, præparauit eam. Ego Dominus nec est alius. 19 Non in occulto locutus sum, in loco terræ tenebroso: neque dixi semini domus Iacob in vanum, Querite timorem mei. Ego Dominus loquens veritatem, annuncians recta. 20 Congregamini & venite, accedite simul qui saluati estis ex populis. nesciunt enim qui tollunt ligna simulachri sui, & rogant deum qui non saluat. 21 Annunciate, accedite, & inite consilium simul; quis annunciauit hoc ab initio; iam antè narrauit illud? Nōne ego Dominus, & non est amplius Deus absque me? Deus iustus & Saluator, non est alius à me. 22 Aspicite ad verbum meum, & saluamini omnes qui in finibus terræ estis: quoniam ego sum Deus, & non est alius. 23 Per verbum meum iuravi, exijt à facie mea sermo in iustitia, & non erit irritus: quoniam ante me curuabitur omne genu, iurabit omnis lingua. 24 Veruntamen in verbo Domini dixit ad me, vt adduceret iustitiam & fortitudinem. In verbo eius confitebuntur, & confundentur omnes populi qui irruerant in populum eius. 25 In verbo Domini iustificabitur & gloriabitur omne semen Israel.

CAP. XLVI.

Ineuruatus est Bel, succisus est Nabo, fuerunt simulachra eorum in similitudinem serpentum, & iumentorum. Onera idolorum vestrorum graua sunt portantibus ea, & ipsi sunt lassi. 2 Præcisa sunt, & resecta sunt pariter, & non potuerunt liberare portantes ea, & cultores eorum in captiuitatem abierunt.

* שמעו אלי בית יעקב וכל שארית בית ישראל
 העמסים מני בִּטְן הנשאים מני רחם:
 * ועד זקנתי אני הוא ועד שיבה אני אסבל
 אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט:
 * למי תדמיני ותשוו ותמשלני ונדמתי:
 * הולים זהב מכים וכסף בקנה ישקלו ישכרו
 צורף ויעשהו אל יסגדו אף ישתחוו:
 * ישאחו על כתף יסבלו ויניחו תחתיו
 ויעמד ממקומו לא ימיש אף יצעק אליו ולא
 יענה מצרתו לא יושיענו:
 * זכרו זאת והתאששו השיבו פושעים על לב:
 * זכרו ראשנות מעולם כי אנכי אל ואין עוד
 אלהים ואפס במוני:
 * מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא
 נעשו אמר עצתי תקום וכל חפצי אעשה:
 * קרנא ממזרח עיט מארץ מרחק איש עצתו
 אף דברתי אף אביאנה יצרתי אף אעשנה:
 * שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה:
 * קרבותי צדקתי לא תרחק ותשועתי לא תאחר
 ונתתי בציון תשועה לישראל תפארתו:

מז

* רדיו ושב על עפר בתולותי בת בבל שבי
 לארץ אין בסא בת בשדים כי לא תוסיפי יקראו
 לך רכה וענגה:
 * קחי רחים וטחני קמח גלי צמתך חשפי שבל
 גלי שוק עברי נהרות:
 * תגל ערותך גם תראה חרפתך נקם אקח
 ולא אפגע אדם:
 * גאלנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל:

* Audite me domus Iacob, & omne re-
 fiduū domus Israel. Qui portamini à meo
 vtero, qui gestamini à mea vulua. * Vsq̃ue
 B ad senectam ego ipse, & vsq; ad canos ego
 portabo. Ego feci & ego feram, ego porta-
 bo & saluabo. * Cui assimilastis me &
 adequastis, & comparastis me, & fecistis si-
 milem? * Qui confertis aurum de saccu-
 lo, & argentum in statera ponderatis. con-
 ducentes artificem vt faciat deum, & pro-
 cidunt & adorant. * Portant illum in hu-
 meris gestantes, & ponentes in loco suo, &
 C stabit, ac de loco suo non mouebitur. Sed
 & cum clamauerint ad eum, non audiet,
 de tribulatione non saluabit eos.
 * Mementote istud & confundamini,
 redite prauaricatores ad cor.
 * Recordamini prioris seculi, quoniam
 ego sum Deus, & non est vltra Deus, nec
 est similis mei,
 * Annuncians ab exordio nouissimum,
 & ab initio quę necdum facta sunt: dicens,
 D Consilium meum stabit, & omnis volun-
 tas mea fiet.
 * Vocans ab Oriente auem, & de terra
 longinqua virum voluntatis meę. Et locu-
 tus sum & adducam illud, creauī & faciam
 illud. * Audite me duri corde, qui longē
 12 estis à iustitia. * Propē feci iustitiam meā,
 non elongabitur, & salus mea non mora-
 bitur. Dabo in Sion salutem, & in Israel
 gloriam meam.

CAP. XLVII.

* Descende, sede in puluere virgo filia Ba-
 A bylon, sede in terra. Non est solum fi-
 lia Chaldaeorum, quia vltra non vocaberis
 mollis & tenera.
 * Tolle molam & mole farinam, denu-
 da turpitudinem tuam. discooperi hume-
 rum, reuela crura, transi flumina.
 * Reuelabitur ignominia tua, & videbi-
 tur opprobrium tuum. Vltionem capiam,
 & non resistet mihi homo.
 * Redemptor noster Dominus exerci-
 tuum, nomen illius sanctus Israel.

תרגום יונתן

* קבלו למימרי דבית יעקב וכל שארא דבית ישראל דרחמימין מכל עממין וחביבין מכל מלכותא:
 * קבלו למימרי קים אנא ברית כל אנשא ואנא בדרת יתחזן לבני עממין אף אנא אשבוק לחזכיהון ואסלח:
 * תא עממין גבן דחב מכים וכספא במאזנא תקלין אגרין קינאח ועבד לה דחלא סגרין אף משחעבדין:
 * נסלין לה על כחפיהון סבלין לה מחתין לה באחרה וקאם מאחריה לא אפשר לה דינוד אף יבעי מנה ולא יתבנה מעקתיה לא יפרקניה:
 * אדכרו דא ואתקפו ואתיבו מרודין על לב:
 * מחיו מן אולא לסופא ומלקדמין ולא אתעבידא אמר מלכי יתקים וכל רעותי אעבד:
 * לא יתאח בגלי בעוף קליל מארע רחיקא בני אברהם בחירי אף מללת אף איתונה אתקנחה אף אעבדנה:
 * לא דרחיקין מכותא: קריבא זכותי לא תרחק ופרקני לא יתעבב ואחזן בציון פריק לישראל תשבחתי:
 מז

* חותי וחובי על עפרא מלכות בנישחא דבבל חיבי לארעא לית פריסין יקר מלכות בסדאי ארי לא תוספין דיקרון לך רפיבא ומפנא:
 * קבלי מרונה ועולי בשעבוד גלא יקר מלכותיך אחר שלטוניך אחרדו עם משרתיך גלו כמי נהרא:
 * יתחזי קלניך פרענות גמירא אתפרע מגיד ואשני דיניך מבני אנשא:
 * פרקנא וי צבאות שמה קדישא דישאל:

* Audite me domus Jacob, & omnes reli-
quia Israhel; qui portamini de utero, & erudi-
ti ab infantia. * Usque ad senectutem: ego sum
& donec senescatis ego sum; ego sustineo vos,
ego feci, & ego dimittam, ego suscipiam & sal-
uabo vos. * Cui me assimilastis, videte, exco-
gitate qui erratis.

* Et qui confertis aurum de sacculo, argen-
tum in statera appenditis: mercede conducentes
aurificem fecerunt manufacta, & incuruati
adorant illud. * Portant illud in humero, &
vadunt; si autem posuerint illud in loco, ibi
manet, non mouebitur: & quicumque clamaue-
rit ad illud, non exaudiet, de malo non saluabit
eum. * Mementote horum & ingemiscite: &
pœnitentiam agite, reuertimini corde.

* Mementote priorum à seculo, quia ego sum
Deus, & non est alius præter me:

* Annuncians prius nouissima, antequam
ipsa fiant, & completa sunt: & dixi, Omne con-
siliū meum stabit, & cuncta quacunque co-
gitauī faciam.

* Qui voco ab Oriente auem, & de terra à
longè, de quibus cogitauī, & quidem locutus
sum, & adduxi, creauī, & feci.

* Audite me qui perdidistis cor, qui longè à
iustitia estis.

* Propè duxi iustitiam meam, non elongabi-
tur, & salutem, quæ ex me non tardabo: dedi
in Sion salutem Israhel in gloriam.

CAP. XLVII.

Descende sede super terram, virgo filia Ba-
bylonis sede in terram, non est solium filia
Chaldaeorum, quia non ultra addes vocari mol-
lis & tenera.

* Tolle molam, mole farinam: reuela operi-
mentum tuum, denuda canos, discooperi tibias:
transi flumina.

* Reuelabitur ignominia tua; apparebunt op-
probria tua: quod iustum est de te auferam, nō
ultra tradam hominibus.

* Qui eruit te Dominus Sabaoth, nomen illi
sanctus Israhel.

3 * ἀκούσατέ μου οἱ κτ' ἰακώβ, καὶ πάντ' τὰ κατὰ λοι-
πόν τ' ἰσραήλ. 4 αἰχρῶμενοι ἐν κοιλίᾳ, & παιδιδόμενοι
ἐν παιδίᾳ * ἕως γήρως· ἐγὼ εἰμι & ὡς δὴ κατὰ γενε-
σὴν ἐγὼ εἰμι, ἐγὼ δυνάχομαι ὑμᾶς, ἐγὼ ἐποίησα, & ἐγὼ
δυνήσω, ἐγὼ δυνάληψομαι, καὶ σώσω ὑμᾶς.

5 * τί νῦν με ὠμοιόσατε, ἰδέτε, τεχνάσαθε οἱ πλανώμενοι.

6 * καὶ 7 συμβαλλόμενοι χρυσίον ἐν μαρσупίῳ, &
ἀργύριον ἐν ζυγῷ σαθρίζετε· μισθωσάμενοι χρυ-
φόρον ἐποίησαν χειροποίητα, & κύψαντες προσκυνοῦσιν
αὐτὰ. 8 αἴρουσιν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὄμῳ, καὶ πορεύονται· ἐὰν δὲ
θῶσιν αὐτὸ ἐπὶ τῷ πόδι, αὐτὰ μῦρε, & μὴ κινήσῃ· καὶ ὅς
ἐστὶ βοήθησεν αὐτὸ, & μὴ εἰσακέρσῃ, ἀπὸ κακοῦ & μὴ
σώσῃ αὐτόν.

9 * μνήσθητε ταῦτα καὶ σενάζετε· μετάνοήσατε· ἐπι-
στρέψατε τῇ καρδίᾳ.

10 * μνήσθητε τὰ πρότερα ἀπὸ τοῦ αἰῶνος· ὅτι ἐγὼ εἰμι
ὁ θεός, & οὐκ ἔστι ἄλλος πλὴν ἐμοῦ.

11 * ἀναγγέλλων πρότερα τὰ ἔχματα, πρὶν αὐτὰ ἡρῆσθαι,
καὶ συνετελέσθῃ καὶ εἶπα, πάντα ἡ βουλή μου ἐστίν· &
πάντα ὅσα βεβέβηκα ποιήσω.

12 * καλὸν ἀπὸ ἀνατολῶν πετεινόν, καὶ ἀπὸ γῆς πόρρω-
θεν περὶ ὧν βεβέβηκα· καὶ γέ ἐλάλησα, καὶ γέ ἤγα-
γον, ἐκτίσα & ἐποίησα.

13 * ἀκούσατέ μου οἱ ἀπολωλεκότες τῷ καρδίᾳ, οἱ μα-
κρὸν ἀπὸ δικαιοσύνης.

14 * ἤγισα τὴν δικαιοσύνην μου, & μὴ μακρυωθῇ, & τὴν
σωτηρίαν τὴν πρὸς ἐμὸν & βραδυῶ· δέδωκα ἐν σὺν σω-
τηρίᾳ τῷ ἰσραήλ εἰς δόξαν.

μζ.

1 * Κατάβηθι κάθισθ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν παρθένου θυγα-
τερ βαβυλῶνος· κάθισθ εἰς τὴν γλῶσσαν ὅτι ἐστὶ θρόνος θυ-
γατρὸς χαλδαίων, ὅτι οὐκ ἔτι θεωρεῖσθαι κληθῆναι ἀπα-
λὴ καὶ τευφερά.

2 * λάβε μύλον, ἄλῃθιν ἄλδυσον· ἀποκάλυψαι τὸ κά-
λυμμα σου, ἀνάστυρε τὰς πολιὰς, ἀποκάλυψαι τὰς
κνήμας· διάβηθι ποταμούς. * ἀνακαλυφθή(ε) ἡ αἰχρῶ-
νη σου· ὁφθή(ε) οἱ ὀνειδισμοί σου· τὸ δίκαιον ἐν τῷ λήψο-
μαί, ὅτι ἐπὶ μὴ ἀδικαδῶνθρώποις. * ὁ ῥυσάμενός σε κύ-
ριος σαβαώθ, ὄνομα αὐτοῦ ἄγιος ἰσραήλ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

1 Acquiescite verbo meo domus Iacob, & omne residuum domus Israhel, qui dilecti estis præ omnibus populis, & chari præ omni-
bus regnis. 2 Et usque in seculum ego sum; & usque in secula seculorum Verbum meum permanet. Ego creauī omnes homines, &
ego dispersi eos inter populos: ego quoque dimittam peccata eorum, & propitius ero. 3 Quem assimilastis coram me, & adæquastis, &
comparastis coram me in veritate? 4 Ecce populi colligunt aurum de marsupio, & argentum in stateris ponderant; conducunt argenta-
rium ut faciat sibi deum; adorant & seruiunt ei. 5 Tollunt illum in humeris suis, & portant illum, & deponunt illum in locum suum,
in quo sic stat, ut de loco suo nequeat moueri: etiam interrogant eum, & non respondet eis; de tribulatione sua non saluabit eos.

6 Mementote huius, & confortamini; & reuocate præuicacitates in animū. 7 Recordamini priorum quæ à seculo sunt, quia ego sum
Deus, & non est ultra Deus absque me. 8 Annuncians ab exordio in finem, & ab initio quæ necdum facta sunt: dicens, Consiliū
meum confirmabitur; & omnem voluntatem meam faciam. 9 Qui dico ut congregarem captiuitatem ab Oriente, & adducerem publi-
cè sicut auem velocissimam de terra longinqua filios Abraham dilecti mei: etiam locutus sum & etiam adducam illud, præparabo illud, fa-
ciam quoque illud. 10 Obedite verbo meo robusti corde, qui longè estis à iustitia. 11 Propè est iustitia mea, non elongabitur, & salus
mea non impiedietur. Dabo enim in Sion salutem, in Israhel laudem meam.

CAP. XLVII.

Descende & sede super puluerem regnum congregationis Babyloniarum; sede in terra absque folio inclyto regnum Chaldaeorum; quia nō
vocabunt te ultra teneram & delicatam. 2 Suscipe subiectionem, & ingredere in seruitutem, reuela gloriam regni tui. Contriti sunt
principes tui, dispersi sunt populi exercitus tui, migrauerunt sicut aquæ fluminis. 3 Discooperiatur confusio tua, & videatur quoque
ignominia tua. Ultionem perfectam capiam ex te, & mutabo iudicium tuum à filiis hominum. 4 Redemptor noster Deus exercituum,
nomen eius, sanctus Israhel.

* שְׁבִי דוֹמָם וּבֹאִי בַחֲשֶׁךְ בֶּת-כְּשָׁדִים כִּי לֹא
 תוֹסִיפִי יִקְרְאוּ לְךָ גְּבוּרַת מַמְלְכוֹתָ:
 * קִצְפֹּתַי עַל-עַמִּי חָלַלְתִּי נְחַלְתִּי וְאַחֲנָם
 בִּידֶךָ לֹא-שָׁמַרְתָּ לְהֵם רַחֲמִים עַל-זֶקֶן הַגְּבוּרָה
 עַלֶךְ מְאֹד:
 * וְתֹאמְרִי לְעוֹלָם אֲהִי־גְבוּרָה עַד לֹא-שָׁמַרְתָּ
 אֱלֹהִים עַל-לִבְךָ לֹא זָכַרְתָּ אַחֲרֵיתָהּ:
 * וְעַתָּה שָׁמְעִי-זֹאת עֲדִינָה הִיוּשְׁבֶת לְכֻטָּה
 הָאִמְרָה בַּלְבָּהּ אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד לֹא אֵשֵׁב אֶלְמָנָה
 וְלֹא אֲדַע שְׂכוֹל:
 * וְתֵבֵאנָה לְךָ שְׁתֵּי-אֱלֹהֵי רִגְעֵי כּוֹס אֶחָד שְׂכוֹל
 וְאַלְמָן כְּתֻמָּם בְּאוֹ עֲלֶיךָ בְּרַב כְּשָׁפִיד בְּעֶצְמוֹת
 חֲבֵרֶיךָ מְאֹד:
 * וְתִבְטַחֲתִי בְרַעְתְּךָ אִמְרָתִי אֵין רֹאֵנִי חֲכָמְתְּךָ
 וְדַעְתְּךָ הִיא שׁוֹבֵבְרֶךָ וְתֹאמְרִי בַלְבָּךְ אֲנִי
 וְאַפְסִי עוֹד:
 * וּבֹא עֲלֶיךָ רָעָה לֹא תִדְעִי שְׁחָרָה וְתַפֵּל עֲלֶיךָ
 יִהְיֶה לֹא תוֹכְלִי בַפֶּרֶה וְתֵבֵא עֲלֶיךָ פְתָאִים שֶׁאֵה
 לֹא רִחַדְעִי:
 * עֲמִדִי-נָא בַחֲבֵרֶיךָ וּבְרַב כְּשָׁפִיד בְּאֶשֶׁר
 יִגְעֹרְתָּ מִנְעוּרֶיךָ אוֹלִי רִחוּבִי אוֹלִי
 רִחַדְעִי:
 * גְּלֹאֲרִית בְּרַב עֲצָתְךָ יַעֲמִדוּ-נָא וְיוֹשִׁיעֶךָ
 הִבְרֹו שָׁמַיִם הַחַיִּים בְּכוֹכְבֵּים מוֹדִיעִים לַחֲדָשִׁים
 מֵאֲשֶׁר יֵבֵאוּ עֲלֶיךָ:
 * הִנֵּה הֵיוּ כְּקֶשׁ אֵשׁ שְׂרָפְתָם לֹא-יִצִּילוּ אֶת-
 נַפְשָׁם מִיַּד לְהַבָּה אֵין-נְחַלְתָּ לַחֲמֵם אוֹר לְשִׁבְרָה
 נִגְדוּ:
 * כֵּן הָיוּ לְךָ אֲשֶׁר יִגְעֹת סַחְרֶיךָ מִנְעוּרֶיךָ אִישׁ
 לַעֲבֹדוֹ תַעֲזוּ אֵין מוֹשִׁיעֶךָ:

* Sede tacens, & intra in tenebras filia
 Chaldaeorum, quia non vocaberis ultra
 domina regnorum.
 * Iratus sum super populum meum, con-
 taminaui hereditatem meam, & dedi eos
 in manu tua. Non posuisti eis misericor-
 dias. Super senem aggrauasti iugum tuum
 valde.
 * Et dixisti, In sempiternum ero domi-
 na. Non posuisti haec super cor tuum, ne-
 que recordata es nouissimi tui.
 * Et nunc audi haec delicata, & habitans
 confidenter, quae dicis in corde tuo, Ego
 sum, & non est praeter me amplius. Non
 fedebo, vidua & ignorabo sterilitatem.
 * Venient tibi duo haec subito in die vna,
 sterilitas & viduitas. Vniuersa venerunt su-
 per te propter multitudinem malefactorum
 tuorum vehementem.
 * Et fiduciam habuisti in malitia tua, &
 dixisti, Non est qui videat me. Sapientia tua
 & scientia tua haec decepit te. Et dixisti in
 corde tuo, Ego sum, & praeter me non est
 altera.
 * Veniet super te malum, & nescies or-
 tum eius: & irruet super te calamitas, quam
 non poteris expiare. Veniet super te repen-
 te miseria, quam nescies.
 * Sta cum incantatoribus tuis, & cum
 multitudine malefactorum tuorum in qui-
 bus laborasti ab adolescentia tua, si forte
 quid profit tibi, aut si possis fieri fortior.
 * Defecisti in multitudine consiliorum
 tuorum. Stent & saluent te augures caeli,
 qui contemplabantur sydera, & supputa-
 bant menses ut ex eis annuntiarent ven-
 tura tibi.
 * Ecce facti sunt quasi stipula, ignis com-
 buisit eos. non liberabunt animam suam
 de manu flammæ non sunt prunæ quibus
 calefiant, nec focus ut sedeant ad eum.
 * Sic facta sunt tibi, in quibuscunque la-
 boraueras. Negociatores tui ab adolescen-
 tia tua, unusquisque in via sua errauerunt.
 non est qui saluet te.

תרגום יונתן

* חֲבִיבִי שְׁתָּקָא וְעוֹלִי בְּקִבְלָא מַלְכוּת בְּסִדְרֵי אֲרִי לֹא תוֹסִיפִין דִּיקְרוּן לִיךְ תְּקִיפַת מַלְכוּת:
 * רִגְזוֹת עַל עַמִּי אֶפְסֶת אַחֲסִנְתִּי וּמִסְרִיתִינוּן בִּידֶיךָ לֹא אֶתְקַלִּית עֲלֵיהוֹן רַחֲמִין עַל סְבָא אֶתְקַפַּח מְרוֹתֶיךָ לְחִדְא:
 * וְאַמְרָה לְעַלְמָא אֲהִי תְּקִיפַת מַלְכוּת עַד לֹא שְׁוִית אֲלֵינוּ עַל לִבְיָךְ לֹא אֶדְבַּרְתָּ לְסוּפָא:
 * וְכַעַן שָׁמְעִי דֹא מִפְּקִיחָא דִּיתְכָא לְרַחֲצֵן דְּאִמְרָה בַּלְבָּהּ אֲנָא וְלִית בְּרַ מְנִיעוֹר לֹא אֲחִיב אֶרְמְלוּ וְלֹא אֲדַע תְּכִלוּ:
 * וְיִתְּנֵן לִיךְ תְּרַחֲמִין אֲלֵינוּ זְמַן בְּיוֹמָא חַד תְּכַל וְאַרְמְלוּ בְּדִשְׁלָמֵן יִתְּנוּ עֲלֶיךָ בְּסִגְיָא וְחֲרָשְׁךָ בְּתִקְוָךָ קִסְמֶךָ לְחִדְא:
 * וְאַתְרַחֲצֵת בְּבִישְׁתֶּיךָ אִמְרָה לִית דְּחִזִּי יְתִי חֲכָמְתֶּיךָ וּמִדְעֶיךָ הִיא מְנַעַת יְתִיךָ מִלְּמַחֲבִיב וְאַמְרָה בַּלְבְּיךָ אֲנָא וְלִית בְּרַ מְנִיעוֹר:
 * וְיִתְּנִי עֲלֶיךָ בִישְׁתָּא לֹא תִדְעִין לְסַבְעִי עֲלָה וְתַפּוֹל עֲלֶיךָ עֲקָא וְלֹא תִיכְלִין לְאַעֲדִינְתָּהּ וְיִתְּנִי עֲלֶיךָ בְּתִכְיָא אֶתְרַחֲשָׁא לֹא תִדְעִין:
 * קוּמִי כַעַן בְּקִסְמוֹתֶיךָ וּבְסִגְיֹת חֲרָשֶׁיךָ דְּחִזִּית מִתְּעַסְקָא בְּחוּז מִיְנְקוּתֶיךָ מֵאִים תִּיכְלִין לְחִנְאָה מֵאִים תִּיכְלִין לְמִתְקָא:
 * לֹאִית בְּסִגְיֹת מַלְכֶךָ יְקוּמוּן כַּעַן וְיִפְרִקוּנִיךָ דְּחוּן מִסְכָּן לְמַגְלַת שְׁמֵיךָ חֲזוֹן בְּכוֹכְבֵּיךָ מְהוֹדְעִין זְמַנָּא מִקְּדוּשָׁתִי לִיךְ לְמִימְרֵךָ עֲחִיד לְמִימְרֵי
 * אֲלֵךְ יִרְחַב בִּירְחָה: ¹⁴ הָא הֵיוּ תְּרַשִׁין בְּקֶשָׁא עֲמִמָּא וְתִקְפִּין כְּאֶשְׁתָּא שְׂצִינְתָּן לֹא יִשְׁזַבּוּן יִתְּנִי נַפְשָׁהוֹן מִיַּד קְטוּלִין לִית לְהוֹן שְׂאֵר וְשִׁזְבוּ
 * כֵּן הָיוּ בִידְ עוֹבְדֵי שְׁחָרֶיךָ דְּחִזִּית מִתְּעַסְקָא בְּחוּז מִיְנְקוּתֶיךָ שְׁלִטוֹנִי תְּקַפִּיךָ גְּבוּרָה לְקִבְלָא
 * אֲפֹתֵיךָ לֹא אֶתְרַחֲשָׁא בִיחָה:
 * אֲפֹתֵיךָ גְּלוּ לִית דְּפִרִיק לִיךְ:

* Sede compuncta, ingredere in tenebras filia Chaldeorum. non ultra vocaberis fortitudo regni.

* Iratus sum contra populum meum, contaminaui hereditatem meam. ego dedi eos in manu tua; tu autem non dedisti eis misericordiam. senis aggrauasti iugum valde.

* Et dixisti: In æternum ero domina. Non intellexisti hæc in corde tuo, neque recordata es nouissimorum.

* Nunc autem audi hæc delicata, sedens, confidens, dicens in corde tuo: Ego sum, & non est alia. Non sedebo vidua, neque sciam sterilitatem.

* Nunc autem venient super te duo hæc subito in die vna, sterilitas & viduitas veniet subito super te: in veneficio tuo, in fortitudine incantationum tuorum vehementer.

* in spe nequitie tue. Tu enim dixisti: Ego sum, & non est alia. scias quoniam prudentia horum & fornicatio tua tibi erit opprobrium. & dixisti in corde tuo: Ego sum, & non est alia.

* Et veniet super te perditio, & nescies foueam & incidet in eam. & veniet super te calamitas, & non poteris munda fieri. & veniet super te de repente perditio, & non cognosces.

* Sta nunc in incantationibus tuis & multis veneficiis tuis, quæ didicisti ab adolescentia tua, si poteris iuuari.

* Laborasti in consiliis tuis. stent iam & saluent te astrologi celi; qui contemplantur stellas, annuncient tibi, quid venturum sit super te.

* Ecce omnes quasi stipula in igne comburentur, & non eruent animam suam de flamma, quia habes carbonem ignis, sedebis super eos.

* Hi erunt tibi adiutorium. laborasti in commutatione tua, ab adolescentia tua homo in semetipso errauit, tibi autem non erit salus.

* καὶ διὸν κατὰ νουγυμνὴν, ἐσελθε εἰς τὸ σκότος θυγατέρα χαλδαίων. οὐκ ἐπὶ μὴ κληθῇς ἰσχὺς βασιλείας.

* παρωξύνω δὲ τὴν τὴν λαὸν μου, ἐμίαναν τὴν κληρονομίαν μου. ἐγὼ ἔδωκα αὐτοῖς εἰς τὴν χεῖρα σου, σὺ δ' οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεος. τοῦ πρὸς ἐξουσίας τὸν ζυγὸν (φόδρα).

* καὶ εἶπας, εἰς τὸν αἰῶνα, ἔσομαι ἀρχουσα. οὐκ ἐνόησας ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ σου, οὐδὲ ἐμνήσθης τὰ ἔσχατα.

* νῦν δ' ἀκούε ταῦτα περφερόν, ἡ κατηνυγμένη, ἡ πεποιδυμένη, ἡ λέγουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα. οὐ καθίξω χήρα, οὐδὲ γνώσομαι ὀρφανίδην.

* νῦν δὲ ἤξει ἡ σὲ τὰ δύο ταῦτα ἐξαίφνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, αἰσκήνῃ καὶ χηρείᾳ ἤξει ἐξαίφνης ἡ σὲ ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐν τῇ ἰσχυὶ τῶν ἐπαοιδῶν σου (φόδρα).

* ἡ ἐλπίδι τῆς πονηρίας σου. σὺ γὰρ εἶπας, ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα. γινώθι ὅτι ἡ ζωέσις τούτων καὶ ἡ πορνεία σου σοὶ ἔσται αἰχμὴ καὶ εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σε, ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα.

* καὶ ἤξει ἡ σὲ ἀπώλεια, καὶ οὐ μὴ γνώσῃς βόθυνον, καὶ ἐμπέσεις εἰς αὐτόν. καὶ ἤξει ἡ σὲ ταλαιπωρία, καὶ ἐδιωθήσῃ καθαρὰ γυνεὺς. καὶ ἤξει ἡ σὲ ἐξαπίνης ἀπώλεια, καὶ οὐ γνώσῃ.

* στήθι νῦν ἐν ταῖς ἐπαοιδαῖς σου καὶ τῇ πολλῇ φαρμακείᾳ σου, ἀεμώσαντες ἐν νεότητί σου, εἰ διωθήσῃ ὠφελήσῃ.

* κκοπίακας ἐν ταῖς βουλαῖς σου. στήτω δὲ καὶ ζωσάτωσάν σε ὁ ἀστρολόγος τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ὀρώντων τῶν ἀστέρας, ἀναγινελάτωσάν σου, τί μέλλει ἔρχεσθαι ἡ σὲ.

* ἰδοὺ πύρρως ὡς φρύγανον ἡ σὲ περὶ κατὰ καυθήσονται, καὶ οὐ μὴ ἐξέλωνται τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐν φλογί, ὅτι ἐχθρὸς δούλωσας πυρός, κατήσῃς ἐπ' αὐτοῖς.

* ἔτι ἔσονταί σοι βοήθεια. ἐκοπίασας ἐν τῇ ἐναλλαγῇ σου, διὰ τὸ νεότητί σε δούλωπ' καὶ ἑαυτὸν ἐπλάνησθαι, σοὶ δ' οὐκ ἔσται σωτηρία.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Sede tacens, & ingredere in tenebras, regnum Chaldeorum; quia non addent vocare te fortitudinem regnorum.

* Iratus sum contra populum meum, prophetaui hereditatem meam, & tradidi eos in manu tua: non es impletus miserationibus super eos. super senem aggrauasti subiectionem tuam nimis.

* Et dixisti: In æternum ero fortitudo regnorum: adhuc non posuisti hæc super cor tuum, nec recordata es finis eorum.

* Et nunc audi hoc delicata quæ habitas confidenter, dicens in corde tuo: Ego sum, & non est præter me amplius: non sedebo vidua, nec sciam orationem.

* Et venient tibi duo hæc subito in die vno, oratio & viduitas; cum fuerint perfectæ, venient super te, in multitudine malefactorum tuorum, & in fortitudine incantationum tuarum vehementer.

* Et confisus es in malitia tua. dixisti: Non est qui videat me. sapientia tua & scientia tua ipsa prohibuit te ne habitares. Et dixisti in corde tuo: Ego sum, & præter me non est amplius.

* Et veniet super te malum, & nescies deprecari super ipsum. & cadet super te tribulatio, & non poteris auferre eam. & veniet super te repente tumultus quem nescis.

* Sta nunc cum divinationibus tuis, & in multitudine malefactorum tuorum, in quibus laborasti ab infantia tua: si forte poteris prodesse, aut si forte poteris confortari.

* Laborasti in multitudine consiliorum tuorum. stent nunc & saluent te qui contemplantur sydera celi, & vident in stellis: qui tempora scire faciunt, seducunt te dicentes: Sic venturum est tibi per singulos menses.

* Ecce facti sunt infirmi quasi stipula, populi qui erant fortes quasi ignis: consumpsit eos, & non liberabunt animam suam de manu occidentium: nec erit eis residuum, nec qui euadat, nec erit eis locus in quo liberentur.

* Sic fuerunt in te operantes iniquitates tuas, in quibus laborasti ab infantia tua; principes fortitudinis tuæ; unusquisque migravit contra faciem suam; non est qui saluet te.

CAP. XLVIII.

מח

* שִׁמְעוּ זֵאֵר בֵּית יַעֲקֹב הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם
 יִשְׂרָאֵל וּמִמִּי יְהוּדָה יֵצְאוּ הַנִּשְׁבָּעִים בְּשֵׁם
 יְהוָה וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִזְכְּרוּ לֹא בְּאִמָּר וְלֹא
 בְּצִדְקָה:
 * כִּי מַעִיר הַקֹּדֶשׁ נִקְרָאוּ וְעַל-אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 נִסְמְכוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
 * הֲרֵא שְׁנוֹת מֵאֹז הִזְדַּתִּי וּמִפִּי יֵצְאוּ וְאֲשִׁמִּיעֶם
 פִּתְאֹם עֲשִׂיתִי וְתִבְאֲנֶה:
 * מִדַּעְתִּי כִּי קִשָּׁה אֶתָּה וְגִיד בְּרוֹל עֲרַפְךָ וּמִצְחֶךָ
 נְחוּשָׁה:
 * וְאֲנִיד לְךָ מֵאֹז בְּטֶרֶם תִּבְנֶה אֶת-הַשְּׁמֵעֶתִיךָ פֶּן
 תֹּאמַר עֲצִבִּי עָשָׂם וּפִסְלִי וְנִסְכֵּי צֹנִים:
 * שְׁמַעַת חֲזָה כָּלָה וְאַתָּם הִלֹּא תִגִּידוּהָ שְׁמַעֲתִיךָ
 חֲדָשׁוֹת מַעֲתָהּ וְנִצְרוֹת וְלֹא יִדְעֶתֶם:
 * עֲתָה נִבְרָאוּ וְלֹא מֵאֹז וּלְפָנַי יוֹם וְלֹא שְׁמַעֲתֶם
 פֶּן-תֹּאמַר הִנֵּה יִדְעִיתִי:
 * גַּם לֹא שְׁמַעַת גַּם לֹא יִדְעַת גַּם מֵאֹז לֹא פִתַּחְהָ
 אֲזַנְךָ כִּי יִדְעִיתִי בְּגוֹד תִּבְגֹּד וּפִשַׁע מִבְּטֶן קָרָא לְךָ:
 * לְמַעַן שְׁמִי אֶאֱרִיךְ אִפִּי וְתִהְלֶתִי אֲחֻטֶּם לְךָ
 לְבַלְתִּי הִכְרִיתֶךָ:
 * הִנֵּה צִרְפֶּתִיךָ וְלֹא בִבְסָף בְּחֶרֶתִיךָ כְּבוֹר עָנִי:
 * לְמַעַנִי לְמַעַנִי אַעֲשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל וּכְבוֹדִי לֹא אֲחַר
 לֹא אֶתֵּן:
 * שְׁמַע אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל מִקְרָאִי אֲנִי-הוּא אֲנִי
 רִאשׁוֹן אֶף אֲנִי אַחֲרֹן:
 * אֶף-יְדֵי יִסְדָּה אֶרֶץ וַיִּמְנִי טַפְחָהּ שָׁמַיִם קָרָא
 אֲנִי אֱלֹהִים יַעֲמְדוּ יַחְדָּו:
 * הִקְבְּצוּ כָלֶכֶם וּשְׁמַעוּ מִי בְּהֵם הַגִּיד אֶת-אֱלֹהֵי
 יְהוָה אֲהַבּוּ יַעֲשֶׂה חֲפָצוֹ בְּכָל וְזָרְעוֹ בְּשָׂדֵי:

1 **A** Vdite hæc domus Iacob, qui vocamini
 A nomine Israel, & de aquis Iuda existis, q
 iuratis in nomine Domini, & Dei Israel re-
 cordamini, non in veritate neque in iu-
 stitia.
 2 * De ciuitate enim sancta vocati sunt,
 & super Deum Israel constabiliti sunt. Do-
 minus exercituum nomen eius.
 3 * Priora ex tunc annunciaui, & ex ore
 meo exierunt, & audita feci ea, repente o-
 peratus sum, & venerunt.
 4 * Sciui enim quia durus es tu, & neruus
 ferreus ceruix tua, & frons tua ærea.
 5 * Prædixi tibi ex tunc, antequam veni-
 rent indicaui tibi, ne fortè diceres: Idola
 mea fecerunt hæc, & sculptilia mea, & con-
 flatilia mandauerunt ista.
 6 * Quæ audisti vide omnia. vos autem
 B non annunciaftis. Audita tibi feci noua ex
 tunc, & conferuata sunt quæ nescis.
 7 * Nunc creata sunt, & non ex tunc &
 ante diem, & non audisti ea: ne fortè di-
 cas: Ecce cognoui ea.
 8 * Neque audisti, neque cognouisti, neq;
 extunc aperta est auris tua. Scio enim quia
 præuaricans præuaricaberis, & transgresso-
 rem ex vtero vocaui te.
 9 * Propter nomen meum longè faciam
 furorem meum, & laude mea infrenabo
 te ne intereas.
 10 * Ecce excoxi te, sed non quasi argen-
 tum: elegi te in camino paupertatis.
 11 * Propter me, propter me faciam, vt
 non blasphemem: & gloriam meam alteri
 non dabo.
 12 * Audi me Iacob, & Israel quem ego
 C voco. Ego ipse, ego primus & ego nouis-
 simus.
 13 * Manus quoque mea fundauit terram,
 & dextera mea mensa est cælos. ego voca-
 bo eos, & stabunt simul.
 14 * Congregamini omnes vos, & audite.
 Quis de eis annunciauit hæc? Dominus di-
 lexit eum, faciet voluntatem suam in Ba-
 bylone, & brachium suum in Chaldaïs.

תרגום יונתן

מח

* שִׁמְעוּ זֵאֵר בֵּית יַעֲקֹב הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל וּמִמִּי יְהוּדָה יֵצְאוּ הַנִּשְׁבָּעִים בְּשֵׁם יְהוָה וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִזְכְּרוּ לֹא בְּאִמָּר וְלֹא בְּצִדְקָה:
 * כִּי מַעִיר הַקֹּדֶשׁ נִקְרָאוּ וְעַל-אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִסְמְכוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
 * הֲרֵא שְׁנוֹת מֵאֹז הִזְדַּתִּי וּמִפִּי יֵצְאוּ וְאֲשִׁמִּיעֶם פִּתְאֹם עֲשִׂיתִי וְתִבְאֲנֶה:
 * מִדַּעְתִּי כִּי קִשָּׁה אֶתָּה וְגִיד בְּרוֹל עֲרַפְךָ וּמִצְחֶךָ נְחוּשָׁה:
 * וְאֲנִיד לְךָ מֵאֹז בְּטֶרֶם תִּבְנֶה אֶת-הַשְּׁמֵעֶתִיךָ פֶּן תֹּאמַר עֲצִבִּי עָשָׂם וּפִסְלִי וְנִסְכֵּי צֹנִים:
 * שְׁמַעַת חֲזָה כָּלָה וְאַתָּם הִלֹּא תִגִּידוּהָ שְׁמַעֲתִיךָ חֲדָשׁוֹת מַעֲתָהּ וְנִצְרוֹת וְלֹא יִדְעֶתֶם:
 * עֲתָה נִבְרָאוּ וְלֹא מֵאֹז וּלְפָנַי יוֹם וְלֹא שְׁמַעֲתֶם פֶּן-תֹּאמַר הִנֵּה יִדְעִיתִי:
 * גַּם לֹא שְׁמַעַת גַּם לֹא יִדְעַת גַּם מֵאֹז לֹא פִתַּחְהָ אֲזַנְךָ כִּי יִדְעִיתִי בְּגוֹד תִּבְגֹּד וּפִשַׁע מִבְּטֶן קָרָא לְךָ:
 * לְמַעַן שְׁמִי אֶאֱרִיךְ אִפִּי וְתִהְלֶתִי אֲחֻטֶּם לְךָ לְבַלְתִּי הִכְרִיתֶךָ:
 * הִנֵּה צִרְפֶּתִיךָ וְלֹא בִבְסָף בְּחֶרֶתִיךָ כְּבוֹר עָנִי:
 * לְמַעַנִי לְמַעַנִי אַעֲשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל וּכְבוֹדִי לֹא אֲחַר לֹא אֶתֵּן:
 * שְׁמַע אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל מִקְרָאִי אֲנִי-הוּא אֲנִי רִאשׁוֹן אֶף אֲנִי אַחֲרֹן:
 * אֶף-יְדֵי יִסְדָּה אֶרֶץ וַיִּמְנִי טַפְחָהּ שָׁמַיִם קָרָא אֲנִי אֱלֹהִים יַעֲמְדוּ יַחְדָּו:
 * הִקְבְּצוּ כָלֶכֶם וּשְׁמַעוּ מִי בְּהֵם הַגִּיד אֶת-אֱלֹהֵי יְהוָה אֲהַבּוּ יַעֲשֶׂה חֲפָצוֹ בְּכָל וְזָרְעוֹ בְּשָׂדֵי:

CAP. XLVIII.

Audite hæc domus Iacob, vocati in nomine Israel, & de aqua Juda exeuntes, iurantes in nomine Domini Dei Israel, recensentes, non cum veritate neque cum iustitia:

* Et adherentes nomini civitatis sanctæ, & in Deo Israel contra stabili. Dominus Sabaoth nomen ei.

* Priora adhuc annunciaui, & de ore meo egressa sunt, & auditum factum est. subito feci, & venerunt.

* Scio quia durus es, & nervus ferreus collum tuum, & frons tua ænea.

* Et annunciaui tibi olim antequam venirent super te. auditum tibi feci, ne forte diceres, Quia idola mea fecerunt: & dices, Quia sculptilia & conflatilia mandauerunt mihi.

* Audistis omnia, & vos non cognovistis: sed & audita tibi feci nova ex nunc quæ futura sunt:

* Et non dixi, Nunc fiunt, & non olim, & non prioribus diebus, & non audisti ea. ne dicas: Certè novi ea.

* Neque nosti, neque sciivist, neque à principio aperuit tuas aures. Novi enim quod prævaricans prævaricaberis, & iniquus adhuc ex vtero vocaberis.

* Propter meum nomen ostendam tibi furorē meum, & gloriosa mea inducam super te, ut non destruam te.

* Ecce vendidi te non propter argentum, eruite de fornace paupertatis.

* Propter me faciam, quia meum nomen poluitur, & gloriam meam alteri non dabo.

* Audi me Iacob & Israel, quem ego voco: Ego sum primus, & ego in sempiternum.

* Et manus mea fundavit terram, & dexteræ meæ firmavit calum. vocabo ego eos, & stabunt simul.

* Et congregabuntur omnes & audient, Quis eis annunciauit hæc? Diligens te, feci voluntatem tuam super Babylonem, ut auferrem semen Chaldaeorum.

μή.

1 * Ακούσατε ταῦτα οἱ Ἰακώβ, & κληρονομοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐξ ὑδάτος Ἰούδα ἐξεληθόντες, ὁμνῶντες τῷ ὀνόματι κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ μνησκόμενοι, οὐ μὲν ἀληθείας οὐδὲ δικαιοσύνης.

2 * καὶ ἀντεχόμενοι τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ Ἰσραὴλ τῷ θεῷ Ἰσραὴλ ὑπηρετοῦμενοι. κύριος ὁ βασιλεὺς ὀνόματι αὐτοῦ.

3 * Ταῦτα πρῶτα ἐπ' ἀνήλθα καὶ ἐκ τῆς σόματος με ἐξήλθεν, & ἀκυσὸν ἐγένετο. ἐξ ἀπὸς ἐποίησα & ἐπ' ἤλθεν.

4 * γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ καὶ νεύρον σιδηροῦ ὁ κράχτης σου, καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦ.

5 * καὶ ἀνήλθα ὁ πάλαι πρὶν ἐλθεῖν Ἰσραὴλ σέ. ἀκυσὸν ἐποίησα μήποτε εἴπῃς, ὅτι ταῖς εἰδωλά μου ἐποίησε. & εἴπῃς, ὅτι ταῖς γλυπταῖς καὶ ταῖς χωνυαῖς ἐνετείλατό μοι.

6 * ἤκούσατε πάντα, καὶ ὑμεῖς οὐκ ἐγνώτε, ἀλλὰ καὶ ἀκουσαὶ τοὶ ἐποίησα, ταῖς καινὰς ἀπὸ τοῦ νῦν ἀμέλλει γενέσθαι.

7 * καὶ οὐκ εἶπα, νῦν γίνεται, καὶ οὐ πάλαι, & οὐ πρῶτα ἢ ἔσχατος, καὶ οὐκ ἤκουσας αὐτά. μή εἴπῃς, ναὶ γινώσκω αὐτά.

8 * οὔτε ἐγnows, οὔτε ἠπίσατο, ἔτε ἀπ' ἀρχῆς ἠνοίξατο σου ταῦτα. ἐγνων γὰρ ὅτι ἀπὸ τῶν ἀτετήσθαι, καὶ αὐτοῖς ἐπ' ἐκ κοιλίας κληθήσῃ.

9 * ἐνέκρινεν τὸ ἐμὸν ὄνομα & δείξω τοὶ τὸν θυμὸν μου, καὶ ταῖς ἐνδοξαῖς μου ἐπάξω Ἰσραὴλ σέ, ἵνα μὴ ἐξολεθρεύω σε.

10 * ἰδοὺ πέπρακται οὐκ ἐνέκρινεν δρυμίου, ἐξελθόντα σε ἐκ καμίνου πτωχείας.

11 * ἐνέκρινεν ἐμὸν ποίησω, ὅτι τὸ ἐμὸν ὄνομα βεβηλώταται, καὶ τὴν δόξαν μου ἐτέρῳ οὐ δώσω.

12 * ἀκούε μου Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ, ὃν ἐγὼ καλῶ, ἐγὼ εἰμι πρῶτος καὶ ἐγὼ εἰς τὸν αἰῶνα.

13 * καὶ ἡ χεὶρ μου ἐμελίωσε τὴν γῆν, καὶ ἡ δεξιὰ μου ἐσερέωσε τὸν οὐρανόν. καλέσω ἐγὼ αὐτοὺς, καὶ στήνεται ἅμα.

14 * καὶ σπαραχθήσονται πάντες (ὡς ἀκόντιον), τίς αὐτοῖς ἀνήλθε ταῦτα. ἀπαπὼν σε ἐποίησα τὸ θέλημα σου Ἰσραὴλ βαβυλῶνα ἀπ' ἀπέρματος χαλδαίων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XLVIII.

Audite hoc domus Iacob, qui vocamini in nomine Domini, & de cognatione Iuda existis, quibus initum est pactum in nomine Domini Dei Israel, non cessabit memoria eorum: an non stat verbum eius in veritate & iustitia? Quoniam in civitate sancta est pars eorum, & in Deo Israel confidentia eorum. Dominus exercituum nomen eius. Quæ prima fuerunt, ex tunc annunciaui, & de verbo meo exierunt, & annunciaui ea: repente feci ea, & euenerunt. Manifestum est coram me quod rebellis sis, & durum sicut ferrum collum tuum, & frons tua fortis sicut æs. Annunciaui enim tibi ex tunc: antequam veniant, indicaui tibi: ne forte dicas: Idolum meum fecit illa, & simulachrum meum, & conflatile meum firmavit ea. Nunquid audisti utrum reuelatum sit omni populo id quod reuelatum est vobis? & vos nōne annuntiabitis? nunciaui tibi noua deinceps, & conseruata, quæ nescis. Nunc creata sunt, & non ex tunc, & ante diem aduentus eorum non annunciaui ea, ne forte dicas: Ecce ego cognoui ea. Nec enim audisti verba prophetarum, nec suscepisti doctrinā Legis, nec inclinasti aurem tuam ut susceperes verba benedictionum & maledictionum pacti mei quod statui vobiscum in Horeb: quia manifestum est coram me quod prævaricans prævaricaberis, & transgressor ex vtero vocaberis. Propter nomen meum, longè faciam furorē meum; & propter laudem meā sustentabo te, ut non consumam te. Ecce conflaui te, & non in argento; probaui te in angustia paupertatis. Propter nomen meum, & propter Verbum meū faciam ut non violetur. & gloriā meam quam reuelavi vobis, populo alteri non dabo. Obedite verbo meo domus Iacob, & Israel inuitatus meus: ego ipse, ego ipse qui sum ab initio; etiam secula seculorum mea sunt, & absque me non est Deus. Etiam in verbo meo fundavi terram, & in potentia mea appendi calos: vocaui eos, & steterunt simul. Congregamini omnes vos, & audite quis in vobis annunciet hæc. Dominus enim propter dilectionem qua dilexit Israel, faciet voluntatem suam in Babylonem, & fortitudinem brachij sui reuelabit in Chaldaeos.

* Ego locutus sum, & ego vocavi: adduxi eum, & prosperavi viam eius.

* Adducite ad me, & audite hæc: Non à principio in abscondito locutus sum; quando fiebat, ibi eram. & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus eius.

* Sic dicit Dominus, Dominus qui liberauit te sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus, docui te ut inuenires tuam viam, in qua ambulabis in ea.

* Et si audisses mandata mea, facta fuisset utique sicut flumen pax tua, & iustitia tua quasi vnda maris.

* Et fuisset utique quasi arena semen tuum, & stirpes vteri tui ut pulvis terræ: neque nunc exterminaberis, neque peribit nomen tuum in conspectu meo.

* Exi de Babylone fugiens à Chaldaeis, vocem exultationis annunciate, & auditum fiat hoc. annunciate usque ad extremum terræ. dicite; Redemit Dominus servum suum Iacob.

* Et si sitierint per desertum ducet eos, aqua de petra educet eis. scindetur petra, & fluat aqua, & bibet populus meus.

* Non est gaudere, dicit Dominus, impiis.

CAP. XLIX.

Audite insule, & attendite gentes: Post tempus multum stabit, dicit Dominus. De ventre matris meæ vocavit nomen meum:

* Et posuit os meum quasi gladium acutum, & sub protectione manus suæ abscondit me: posuit me quasi sagittam electam, & in pharetra tua abscondit me.

* Et dixit mihi: Servus meus es tu Israel, et in te gloriabor.

* Et ego dixi: Vanè laboravi, in vanum, in nihilum dedi fortitudinem meam. propter hoc iudicium meum apud Dominum, & labor meus coram Deo meo.

* Et nunc sic dicit Dominus, qui formavit me ex utero servum sibi, ut congregarem Jacob ad eum. & Israel congregabor, & glorificabor coram Domino: & Deus meus erit fortitudo mea.

15 * ἐγὼ ἐλάλησα, καὶ ἐγὼ ἐκάλεσα, ἤγαγον αὐτὸν ἐν δόλῳ τῷ ὁδὸν αὐτοῦ.

16 * προσάγαγετέ με, & ἀκούσατέ τὰ ῥήματα, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ἐν κρυφῇ λελάληκα, ὡς ἔκλυτο ἐκείνῳ ἡμεῖς. & νῦν κύριος ὁ θεὸς ἀπέστειλόν με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

17 * οὕτως λέγει κύριος, κύριος ὁ ῥυσάμενός σε ὁ ἅγιος ἰσραὴλ, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς σου δέδειχαί σοι τὸ δόρυ ἐν τῷ ὁδόν, ἐν ᾗ πηδύση ἐν αὐτῇ.

18 * καὶ εἰ ἤκουσας τῶν ἐντολῶν μου, ἐκλύετο αὐτὸς ὡς ποταμὸς ἡ εἰρήνη σου, καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ὡς κύμα θαλάσσης.

19 * καὶ ἐκλύετο ὡς εἰς ἅμμου τὸ σπέρμα σου, & ἡ ἐκγονὰ τ' κοιλίας σου ὡς χοῦς τ' γῆς, οὐκ ἔτι νῦν οὐ μὴ ἐξολοθῇς, ἐξ' ἀπολείται τὸ ὄνομά σου ἐνώπιον ἐμοῦ.

20 * ἐξελθε ἐκ βαβυλῶνος, φθίτων δὲ τῶν χαλδαίων, φωνῶν διφροσύνης δὲ ἀγαμέλατε, καὶ ἀκουσὼν γυνεὶς τοῦτο. ἀπαγέλατε ἕως ἐξ ἄστου τῆς γῆς. λέγετε, ἐρρύσατο κύριος τὴν δούλην αὐτοῦ ἰακώβ.

21 * καὶ ἐὰν διψῇσι δι' ἐρήμου ἄνθρωποι, ὕδωρ ἐκ πέτρας ἐξάξει αὐτοῖς. χωθήσεται πέτρα & ῥυήσεται ὕδωρ, καὶ πίεται ὁ λαὸς μου.

22 * ὅτι ἐστὶν χαίρην, λέγει κύριος, τοῖς ἀσεβέσιν.

μτ'.

1 * Ακούσατε νῆσοι καὶ προσέχετε ἔθνη, διὰ χρόνου πολλοῦ στήσεται, λέγει κύριος. ἐκ κοιλίας μητρὸς μου ἐκάλεσεν τὸ ὄνομά μου.

2 * καὶ ἐθήκον τὸ σῶμα μου ὡς μάχαιραν ὀξείαν, καὶ ὑπὸ τῷ σκέπῳ τ' χερὸς αὐτοῦ ἐκρυψέ με, ἐθήκέ με ὡς εἰς βέλος ἐκλεκτόν, & ἐν τῇ φαρέτρᾳ σου ἐκρυψέ με.

3 * καὶ εἶπέ μοι, δούλός μου εἶ σύ ἰσραὴλ, καὶ ἐν σοὶ δοξασθήσομαι.

4 * καὶ ἐγὼ εἶπα, κενὸς ἐνοπίασα. εἰς μάταιον, εἰς οὐκ ἔδωκα τῷ ἰσχυρί μου. διὰ τοῦτο ἡ κρείς μου ὡς κύνειον, καὶ ὁ πόντος μου ἐναντίον τοῦ θεοῦ μου.

5 * καὶ νῦν οὕτως λέγει κύριος ὁ πλάσας με ἐκ κοιλίας δούλης ἐαυτοῦ, τοῦ σωμαγαγεῖν τὴν ἰακώβ πρὸς αὐτόν. & ἰσραὴλ συναχθήσομαι, καὶ δοξασθήσομαι ἐναντίον κυρίου, καὶ ὁ θεός μου ἔσται ἰσχύς μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Ego in verbo meo pepigi pactum cum Abraham patre vestro: etiam vocavi eum, & introduxi eum in terrā domus maiestatis meæ: & direxi viam eius. "Accedite ad Verbum meum, audite hæc: non à principio in occulto locutus sum: à tempore quo separati sunt populi à timore mei, inde applicavi Abraham ad servitutem meam. Dixit propheta: Et nunc Dominus Deus misit me, & Verbum eius.

"Hæc dicit Dominus redemptor tuus sanctus Israelis: Ego Dominus Deus tuus, docens te profutura, indicās tibi viam in qua ambules. "Et essent

"Si attendisses præceptis meis, esset utique quasi inundatio fluminis Euphratis pax tua, & iustitia tua sicut fluctus maris. "Et essent utique filij tui multi sicut arena maris, & filij filiorum tuorum sicut lapilli eius: non cessabit nec consumetur nomen Israelis à facie mea in eternum. "Egredimini de Babylonē, fugite de prouincia terræ Chaldaeorum: in voce laudis annunciate & narrate hoc, & efferte illud usque ad extrema terræ. dicite: Redemit Dominus seruos suos de domo Iacob. "Et non fecit eos sitire in desertis; deduxit eos; aquam de petra eduxit eis: & scidit petram, & fluxerunt aquæ. "Non est pax, dicit Dominus, impiis.

CAP. XLIX.

O Bedite insule, & auscultent regna à longè: Dominus antequàm essem preparauit me; ab utero matris meæ recordatus est mei. "Et posuit verba sua in ore meo quasi gladium acutum: in vmbra potentiae suæ protexit me: & posuit me quasi sagittam electam, quæ abscondita est in pharetra. "Et dixit mihi: Servus meus es tu Israel, in te enim laudabor. "Et ego dixi: In vacuum laboravi, in vanum & in nihilum fortitudinem meam consumpsi: veruntamen iudicium meum manifestum est coram Domino, & merces operum meorum coram Deo meo. "Et nunc dicit Dominus qui preparauit me ex utero, ut sim servus ministrans coram eo; ut conuertam domū Israel ad servitutem eius: & Israel ad timorem eius applicabitur, & glorificabitur coram Domino, & Verbum Dei mei erit in adiutorium meum.

* Et dixit: Magnum tibi est ut voceris puer meus, ut suscites tribus Iacob, & dispersionē Israel conuertat. Ecce posui te in testamentum generis in lucem gentium, ut sis tu in salutem usque ad extremum terræ.

* Sic dicit Dominus qui eruit te Deus Israel: Sanctificate eum qui despicit animam suam qui abominationi habetur à gentibus seruus principum. reges videbunt eum, et consurgent principes & adorabunt eum propter Dominum, quia fidelis est sanctus Israel, & elegi te.

* Sic dicit Dominus: Tempore oportuno exaudiui te, & in die salutis adiuui te, & plasmani te, & dedit te in testamentum gentium, ut constitueres terram, possideres hereditates desertas:

* Dicens his qui in vinculis, Exite, & his qui in tenebris, reuelari. In omnibus viis pascuntur, & in omnibus semitis pascua eorum.

* Non esurient, neque sitient, neque percutiet eos aestus neque sol: sed qui miseratus fuerit eos, consolabitur eos, & per fontes aquarum ducet illos.

* Et ponam omnem montem in viam, et omnem semitam in pascua eis.

* Ecce isti de longè venient, isti ab Aquilone & mari, alij autem de terra Persarum.

* Letamini celi, & exultet terra: erumpant montes letitiam, quia misertus est Deus populi sui, & humiles populi sui consolatus est.

* Dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei. * Nunquid obliuiscetur mulier filij sui, vel non misereri partus uteri sui? si autem & horum oblita fuerit mulier, sed ego non obliuiscar tui, dicit Dominus.

* Ecce super manus meas depinxi tuos muros, et corā me es semper. * Et citò edificata es à quibus destructa fuisti, & qui desolauerunt te, ex te egredientur. * Leua in circuitu tuo oculos tuos, et vide omnes. ecce congregati sunt, et venerunt ad te. Vivo ego, dicit Dñs: quia omnibus his quasi ornamento vestieris, et circūdaberis eis quasi ornamento sponsa: * quia deserta tua, et dissipata, et quæ corruerunt, quoniā nūc angustiaberis ab habitantibus, & elongabuntur à te absorbētes.

* καὶ εἶπεν, μέγα θὶ ἐστὶ τὸ κληθῆναι παῖδά μου, τὸ εἶναι φυλαὸς ἰακώβ, καὶ τὴν διασπορὰν τοῦ ἰσραὴλ ἐπιστρέψαι. ἰδοὺ ἵσθηκά σε εἰς διαθήκην γένους εἰς φῶς ἐθνῶν, τὸ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἑσχάτου τῆς γῆς.

* οὕτως λέγει κύριος ὁ ῥυσάμενός σε ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἀγιάσατε τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὸν βδελυστόμηνον ἐπὶ τῶν ἐθνῶν ὁ δοῦλος τῶν δυνάμεων. βασιλεῖς ὀψόν) αὐτόν, καὶ ἀναστήθονται ἀρχόντες ἐκ περιουσίας αὐτοῦ ἐκείνου κύριος, ὅτι πιστός ἐστιν ὁ ἅγιος ἰσραὴλ, καὶ ἐξελεξάμενός σε.

* οὕτως λέγει κύριος, καὶ ἐπὶ ἐπὶ πλάσας σε, καὶ ἐδωκά σε εἰς διαθήκην ἐθνῶν, τὸ καταστῆσαι τὴν γῆν, κληρονομήσαι κληρονομίας ἐρήμους,

* λέγοντα τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθεις, & τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλυφθῆναι. ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς βοσκηθήσονται, καὶ ἐν πάσαις ταῖς τρίβοις ἡ νομὴ αὐτῶν.

* οὐ πεινάθουσιν, & οὐ διψήθουσιν, οὐ γὰρ παλάξαι αὐτοῦ καύρων οὐ γὰρ ἡλιός. ἀλλ' ὅς ἐλεοῖ αὐτοῦ πᾶσα καλέσει αὐτοῦ, καὶ διὰ πηγῶν ὑδάτων ἀξίαν αὐτοῦ.

* καὶ θήσω πᾶν ὄρος εἰς ὁδόν, καὶ πᾶσαν τρίβον εἰς βοσκήματα αὐτοῖς. ἰδοὺ ἐγὼ πόρρωθεν ἤξωσιν, & ἐγὼ ἀπὸ βορρᾶ καὶ θαλάσσης, ἄλλοι γὰρ ἐκ γῆς περσῶν.

* διφραγίσαντες οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ῥηξάτω τὰ ὄρη διφραγίσαντες, ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς τὸν λαόν αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ταπηνῶν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ παρεκάλεσεν.

* εἶπεν σιών, ἐγκατέλιπέ με κύριος, καὶ ὁ κύριος ἐπελάβετό μου. * μὴ ἐπιλήσεται ἱουδὴ τὸ παιδὸς αὐτῆς, ἢ τὸ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἐξ ὄνα τῆς κοιλίας αὐτῆς; εἰ γὰρ καὶ ταῦτα ἐπιλάθοιτο ἱουδὴ, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσεται σου, λέγει κύριος.

* ἰδοὺ ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐξωγράφασαί σου τὰ τέλη, καὶ ἐνώπιόν μου εἰ διαπαντός. καὶ ταχύ ὁκοδομήσεις ὑφ' ὧν καθήρεθης, καὶ ἐρημώσαντές σε ἐκ τοῦ ἐξελεῖσθαι.

* ἄρσεν κύκλω σου ὁφθαλμοί σου καὶ ἰδε παύτας. ἰδοὺ σωθήσονται, καὶ ἠλθούσιν πρὸς σέ. ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι πᾶν τὸ αὐτὸ ὡς κόσμον ἐνδύσει, καὶ περι-

θήσει αὐτοῦ ὡς κόσμον ὕμνη. ὅτι τὰ ἔρημα σε καὶ τὰ διεφθαρμένα καὶ τὰ πεπληκότε, ὅτι νυνὶ σπνοχωρήσονται ἀπὸ τῶν κατεικομένων, καὶ μακρυνθήσονται ἀπὸ τοῦ κατεπίνοντες.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et dixit: Nunquid parum vobis est quod vos vocemini serui mei ad suscitandas tribus Israel, & ad conuertendam captiuitatem Israel? Dabo etiam te in lucem populorum, ut sis salus mea usque ad extrema terræ. Hæc dicit Dominus redemptor Israel, & sanctus eius, his qui contempni sunt inter populos, & his qui transmigraverunt inter regna, his qui seruiebant dominatoribus. hos videbunt reges, & consurgent principes, & adorabunt, propter Dñm qui fidelis est sanctus Israel, & elegit te. Hæc dicit Dñs: In tempore quo vos facitis voluntatē meam, ego suscipio orationes vestras, & in die tribulationis ego suscito salutē & adiutoriū vobis. præparavi enim & dedi te in pactū populi, ut suscitares iustos qui iacent in pulvere, ut possideres hereditates desolatas: * Et diceres his qui vincti sunt inter populos, Exite, & his qui retēti sunt inter regna sicut in tenebris, Reuelamini in lucem. In viis habitabunt, & in omnibus riuus erit locus habitationis eorum. * Non esurient nec sitient, neque percutiet eos aestus & Sol, quia qui misertus est eorum reget eos, & super fontes aquarum habitare faciet eos. * Ponam omnes montes stratos coram eis in viā morem, & semitē eleuabuntur. * Ecce isti de longè venient, & ecce hi ab Aquilone & ab Occidente, & isti de terra Australi. * Laudate celi, & exulta terra, & iubilate montes in laude, quia consolaturus est Dñs populū suum: & mansuetorum suorum miserebitur. * Et dixit Sion: Abstulit Deus maiestatem suam à me; & Dominus abiecit me. * Nunquid obliuiscetur mulier filij sui, quo minus misereatur filij uteri sui? Respondit cæcus Israel & ait: Si non est coram eo obliuio, fortè non illius obliuiscetur mihi, quod fecerim vitulum aureum. Dixit ei Propheta: Etiam huius obliuiscetur. Et dixit ei: Si est coram illo obliuio, fortè obliuiscetur mihi illius quod dixerim in Synai, Faciemus, & obediemus. Respondit & dixit: Etiam hæc non erunt in obliuionem, & Verbum meum non abiecit te. * Ecce quasi in manibus tu signatus es coram me, muri tui in conspectu meo semper. * Festinabunt, & ædificabunt solitudines tuas: destruētes te & dissipantes te ex te migrabunt. * Leua Ierusalē in circuitu oculos tuos, & vide omnes filios populi, transmigrationis tuæ, qui congregantur & veniunt ad te. Vivo ego, dicit Dominus, quoniam omnes isti erunt tibi quasi vestimentum gloriæ, & opera eorum in medio tui quasi ornamentum sponsæ. * Quia solitudines tuæ, & deserta tua, & terra destructionis tuæ, nunc sanè angusta erunt præ habitatoribus, & longè erunt qui absorbebant te.

* עוד יאמרו באזניך בני שכליך צר לי המקום
 גשור לי ואשכרה :
 * ואמרת בלבבך מי ילד לי אלה ואני
 שכולה וגלמודה גלה וסורה ואלה מי גדל הן אני
 נשאתי לבדי אלה איפורה הם :
 * כה אמר אדני יהוה הנה אשם אל גוים ידי
 ואל עמים ארים נסיוהביאו בניך בהצן ובנתיך
 על כתף תנשאנה :
 * והיו מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך
 אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת
 כי אני יהוה אשר לא יבשו קווי :
 * היקח מנבור מלקוח ואם שבי צדיק ימלט :
 * כי כה אמר יהוה גם שבי גבור יקח ומלקוח
 עריץ ימלט וארץ יריבך אנכי אריב וארץ בניך
 אנכי אושיע :
 * והאכלתי את מוניך את בשרם וכעסים דמם
 ישכרו וידעו כל בשר כי אני יהוה מושיעך וגאלך
 אביר יעקב :

ב

* כה אמר יהוה אי זה ספר בריתות אמכם אשר
 שלחתיה או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו הן
 בעונתיכם נמכרתם וכפשעכם שלחה אמכם :
 * מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור
 קצרה ידי מפורות ואם אין בי כח להציל הן
 בנערת אחריב יום אשים נהרות מדבר תבאש
 דגתם מאין מים ותמר בצמא :
 * אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם :
 * אדני יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות
 את יעף דבר יעיר בבקר בבקר יעיר לי און לשמע
 כלמודים :

תרגום יונתן

* מקצת ימרות חר חר בגויך בני עם גלותיך עק לי אתרא רוח לי ואחב :
 * ותימרין בלבבך מן רבי לי יח ארץ ואנא תכלא ויחידאח גליא ומטלטלא ואילין מן רבי הא אנא אשתארת בלחודי ארץ היכה הו :
 * כדנן אמר יי אלהים הא אגלי בעסמא גבורתי ועל כל מלכותא ארים נסי וייתן בנך בציבין ובנתך על פרזו ותנשלות : * ויהוה
 מלכתי תורבניך ומלכותהון ישמשוניך על אפיהון על ארעא ישתטחון למבעי מניך ועפר רגלך ילחכו ותדעין ארי אנא יי דלא יבנתהון
 עדיקא דמסכרין לפרקני : * האפשר דיתנשב מגברא ערי ואם דשכו זכאין ישתוב : אמרת ירושלם האפשר דיתנשב מעשו רשיעא
 ויתר דאמיר עלה ועל חרבך תחי עדארה ועדי מני ואם שביא דשכא ישמעאל דאמיר עלה דצדיקא הוא ישתוב : * ארי כדנן אמר
 יי אף עדארה דערא מניך עשו גברא יתנשב מנה ושביא דשכא מניך ישמעאל גינתא דאמיר עלה ערוד באנשא ישתוב אף דשכו
 גברין אחיב ודערו תקיפין אשכב וית פרענותיך אנא אפרע וית בנך אנא אפרק : * ואחז יח בשר דהו מוניך ליד מיכל לכל עופא
 דשמיא וכמא דמחרון מחסר מרית בן חיות ברא מרסוהון חחרוי וידעון כל בני בשרא ארי אנא יי פרקיד ומשזביך תקיפא דיעקב :
 * כדנן אמר יי אידא היא אגרת פשוטין דיתבת לכנישתכון ארי אתרחקת או מן דליה חזקא קרמי דנבנת
 יתכון לה הא בחזכיכון אודננתון ובמרדיכון אתרחקת כנישתכון : * מה דין שלחת נביי ולא תכו אתנביו ולא קבלי האתפקדא אתפקדת
 גברתי מלספרק ואם לית קרמי חיל לשיתבא הא במזופיתי אתרב יפא אשוי נחרין מדברא יסרון נגיהון סבלי סיא ויסוהון בצחותא :
 * אכסי שמיא כדבקבלא וכשקא אשוי כסותהון : * יי אלהים יתב לי לשון דמלפין להודעא לאלפא לצדיקא דמשלתון לפתגמי
 אודיתא תקמא ככן בצפר בצפר מקרם לשלחא גבוהי מאים יתפתחון אדני חביא ויקבלון אלפן :

* Adhuc dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuæ: Angustus est mihi locus, fac
 20 spacium mihi vt habitem. * Et dices in
 21 corde tuo: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis & non pariens transmigrata & captiua: & istos quis enutriuit? ego destituta &
 22 sola, & isti vbi hic erant? * Hæc dicit dominus Deus: Ecce leuabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas super humeros portabunt.
 23 * Et erunt reges nutritij tui, & regine nutrices tuæ. Vultu in terra demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent, & scies quia ego Dominus, super quo non confundentur qui expectant eum.
 24 * Nunquid tolletur à forti præda, aut quod captum fuerit à robusto, saluum esse poterit? * Quia hæc dicit Dominus: Equidem & captiuitas à forti tolletur, & quod ablatum fuerit à robusto saluabitur. eos verò qui iudicauerunt te, ego iudicabo, & filios tuos
 25 ego saluabo. * Et cibabo hostes tuos carnibus suis, & quasi musto sanguine suo inebriabuntur. Et sciet omnis caro quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. C A P. L.
 1 * Hæc dicit Dominus: Quis est hic liber
 A repudij matris vestræ, quo dimisi eam? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram: * Quia veni, & non erat vir vocaui, & non erat qui audiret. Nunquid
 abbreviata & paruula facta est manus mea vt non possim redimere, aut non est in me
 B virtus ad liberandum? Ecce increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum. computrescent pisces sine
 3 aqua, & morientur in siti. * Induam celos tenebris, & saccum ponam operimentum
 4 eorum. * Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Erigit manè, manè erigit mihi aurem, vt audiam quasi magistrum.

* Dicent enim in auribus tuis filij tui, quos perdidisti, Angustus mihi locus, fac mihi locum ut habitem. * Et dices in corde tuo: Quis

genuit mihi istos? ego autem sine filiis et vidua, aduena & inclusa; hos autem quis enutriuit mihi? ego autem derelicta sum sola: isti autem mihi ubi erant? * Sic dicit Dominus: Ecce

leuo super gentes manum meam, & super insulas leuabo signum meum. et adducent filios tuos in sinu, at filias tuas in humeris portabunt.

* Et erunt reges nutritij tui, at principes facminæ eorum nutrices tuæ. super faciem terræ adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. & scies quia ego Dominus, & non confundentur expectantes eum.

* Nunquid accipiet quis à gigante spolia? et si captiuauerit, quis iniuste saluabitur?

* Quia sic dicit Dominus: Si quis captiuauerit gigantem, accipiet spolia. accipiens autem à forti saluabitur. ego autem iudicium tuum iudicabo, & ego filios meos eruam.

* Et comedent qui tribulauerunt te, carnes suas, & bibent quasi vinum nouum, sanguinem suum, & inebriabuntur: & sentiet omnis caro, quia ego Dominus, qui crui te, & adiutor fortitudinis Iacob.

CAP. L.

Sic dicit Dominus: Qualis hic liber repudiij matris vestra, quo dimisi eam? aut cui creditori exactorum meorum vendidi vos ei? ecce peccatis vestris venundati estis, & iniquitatibus vestris dimisi matrem vestram.

* Quia veni, & non erat homo; vocaui, & non erat audiens. Nunquid non poterit manus mea liberare, aut non possum eruere? ecce comminatione mea desertum faciam mare, et ponam flumina deserta, & arefient pisces eorum, eo quod non sit aqua, & morientur in siti.

* Induam celum tenebris, & quasi cilicium ponam operimentum eius.

* Dominus Dominus dat mihi linguam disciplinæ, ut sciā quando oportet loqui verbum. posuit mihi manē, manē; addidit mihi aurem ad audiendum.

* ἐροῦσι υἱοὶ τοῦ κυρίου σου, οἱ ἀπώλεσας, σε-
νός μοι ὁ τόπος, ποίησόν μοι τόπον ἵνα κατοικήσω.

* καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἐχρήνησέν μοι τοῦτο; ἐγὼ δὲ ἄτεκνος καὶ χήρα, παρὼς καὶ ἐγκυλισμομένη, τοῦτο τίς ἐξέθρεψέ μοι; ἐγὼ δὲ κατελείφθην μόνη, & τοὶ δέ μοι ποδὶ ἦσαν; * ἔτως λέγει κύριος, ἰδοὺ αἶρω

εἰς τὰ ἔθνη τὴν χεῖρά μου, καὶ εἰς τὰς νῆδας δὲ ὡς σύστημόν μου. καὶ ἄξουσιν ὅτι υἱοὶ σου ἐν κόλπῳ, τὰς δὲ θυγατέρας σου ἐπ' ὤμων δέξουσι. * (ὅτι) βασιλεῖς πῶλοί σου.

αἱ δὲ ἀρχαὶ αὐτῶν τροφοί σου. ἐπὶ πρὸς ὅσον τῆς γῆς πρὸς αὐτοὺς σου, καὶ τὸν χοῦν τῶν ποδῶν σου λείξουσι. καὶ γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ κύριος, & ὅτι αἰχμωθήσονται οἱ ὑπο-
μείνοντες αὐτόν. * μὴ λήψεται τις ὡς γίγας σκώ-
λα; καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ τις ἀδίκως (ωθήσεται);

* ὅτι ἔτως λέγει κύριος, ἐν αἰχμαλωσίᾳ γί-
γαντα, λήψεται σκώλα. λαμβάνων δὲ ὡς ἰσχυρόν (ω-
θήσεται). ἐγὼ δὲ τὴν κεφαλὴν σου κενώ, καὶ ἐγὼ ὅτι υἱός μου
ῥύσμαι. * καὶ φάγοντες (ὅτι) θλίψαντες (εἰς τὰς καρ-
κας αὐτῶν, καὶ πίνοντες) ὡς οἶνον νέον τὸ αἷμα αὐτῶν, καὶ με-
θυθήσονται, καὶ αἰσθανθήσεται πᾶσα σὰρξ, ὅτι ἐγὼ
κύριος ὁ ῥυτὰρ αὐτῶν, & ὁ πλάμνός μου ἰσχύος
ἰακώβ.

ν.

* Οὕτως λέγει κύριος, ποῖον τοῦτο βιβλίον τοῦ ἀπο-
στασίου τῆς μητρὸς ὑμῶν, ὃ ἐξ ἀπέσειλα αὐτὴν; ἢ τίνι ὑ-
πόχρεω τῶν προσόντων με πέπρακα ὑμᾶς αὐτὰς; ἰδοὺ
ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἐπράθητε, καὶ ταῖς δυνάμειν ὑμῶν
ἐξ ἀπέσειλα τὴν μητέρα ὑμῶν.

* διότι ἦλθον καὶ ὅτι ἐν ἄνθρωπος, ἐκάλεσα καὶ ἐκ
ἐν ὁ ὑπακούων. μὴ ὅτι ἐν ἰσχύϊ ἢ χεὶρ μου τοῦ ῥύσασθαι, ἢ ὅτι
ἐν ἰσχύϊ τοῦ ἐξελεῖσθαι; ἰδοὺ τὰ ἐλεγμῶν μου ἐξηρηνάσω τὴν
θάλασσαν, καὶ θήσω ποταμούς ἐρήμους, καὶ ξηρανθή-
σονται (ὅτι) ἰσχυροὶ αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι ὕδωρ, καὶ ἀπο-
θαινοῦνται ἐν δίψῃ.

* ἐν δυνάμει τὸν οὐρανὸν σκότος, καὶ ὡς σάκκον θήσω τὸ πε-
ρεβόλαιον αὐτῶν.

* κύριος κύριος δίδωσί μοι Γλῶσσαν παιδείας, & γνώσας
ἐν ἡμῖν δεῖ εἰπὲν λόγον. ἐθηκε μοι πρῶτον, πρῶτον, πρὸς ἐθέ-
κέ μοι ὡτίον ἀκούειν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Posthac dicent singuli in medio tui filij populi transmigrationis tuæ, Angustus est mihi locus, fac spacium mihi ut sedeam. * Et dices in corde tuo: Quis nutriuit mihi hos, & ego orbata & solitaria, captiua, & transmigrans, & istos quis nutriuit? Ecce ego remansi sola; isti autem ubi erant? * Hec dicit Dñs Deus: Ecce reuelabo in populis potentiam meam, & super omnia regna leuabo vexillum meum, & afferent filios tuos in lecticis, & filias tuas in humeris portabunt. * Et erunt reges nutritij tui, & regine eorum ministrabunt tibi; proni in terram curuabuntur, ut deprecantur te; & puluerem pedum tuorum lingent: & scieris quia ego Dñs, quia non confundentur iusti qui sperant in salutem meam. * Nunquid tollitur à forti praeda, & quod ceperunt iusti saluabitur? Dixit Ierusalem: Nunquid possibile est ut auferatur ab Esau impio quod dictum est de eo: In gladio tuo viues? & praeda quam abstulit à me, & captiuitas quam captiuauit Ismael, de qua dictum est, Quod iustorum est, eruetur? * Hæc enim dicit Dñs: Etiam praeda quā abstulit à te Esau robustus, tolletur ab eo, & captiuitas quā accepit à te Ismael superbus, qui dictus est onager in hominibus, eruetur. etiam captiuitatem quā ceperunt robusti, reducam, & quod depredati sunt fortes, eruam: & vindictā tuā ego vlciscar, & filios tuos ego saluabo. * Dabo carnes eorū qui opprimebāt te in escā oī volatili celi: & sicut inebriatur vino mero, ita bestie agri inebriabuntur sanguine eorū: & sciēt oēs filij carnis, quia ego Dñs saluās te, & liberās te fortis Iacob. CAP. L.

Hæc dicit Dñs: Quis est iste libellus repudiij quē dedi cœtui vestro, quia elongatus est à me? aut quis est creditor coram me? cui vendidi vos? Ecce propter peccata vestra venditi estis, & propter scelera vestra elongata est congregatio vestra. * Quare misi Prophetas meos, & non sunt conuersi? prophetauerunt, & non obedierunt. nunquid deficiens defuit potentia mea ut non redimeret? aut non est coram me virtus ad liberandum? ecce in increpatione mea siccabo mare; ponam flumina in desertum, computrescent pisces eorum sine aqua, & morientur in siti. * Operiam celos quasi tenebris, & quasi saccum ponam operimentum eorum. * Dominus Deus dedit mihi linguam docentium, ut scirem docere iustos scientiam, qui ad verba Legis anhelant. veruntamen manē manē præuenit ut mittat prophetas suos, si forte aperiantur aures peccatorum, & suscipiant disciplinam.

* אֲדֹנֵי יְהוָה פָּתַח-לִי אָזְנוֹ וְאָנֹכִי לֹא מָרִיתִי אַחֲוֹר
 לֹא נִסְוֹגְתִּי :
 * גּוֹי נָתַתִּי לְמַכִּים וּלְחַיִּי לְמַרְטִים פָּנִי לֹא הִסְתַּרְתִּי
 מִכָּל-מֹוֶר וּרָק :
 * וְאֲדֹנֵי יְהוָה יַעֲזֹר-לִי עַל-כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי
 עַל-כֵּן שָׁמַרְתִּי פָנִי בַחֲלָמִישׁ וְיִדְעָה בִי-לֹא
 אָבוֹשׁ :
 * קְרוֹב מִצְדִּיקִי מִי-יָרִיב אִתִּי נֶעֱמָדָה יַחַד מִי-
 בַעַל מִשְׁפָּטִי יִגֹּשׁ אֵלַי :
 * הֵן אֲדֹנֵי יְהוָה יַעֲזֹר-לִי מִי-הוֹיָה יִרְשִׁיעֵנִי הֵן
 כָּל-כַּבְּדֵי יִכְלוּ עֲשֵׂי-אֲכָלָם :
 * מִי בָכֶם יֵרָא יְהוָה שָׁמַע בְּקוֹל עַבְדּוֹ אֲשֶׁר-הִלֵּךְ
 חֲשִׁכִים וְאֵין נֹגֶה לוֹ יִבְטַח בְּשֵׁם יְהוָה וְיִשְׁעוֹ
 בְּאֵלֵהֶיו :
 * הֵן כָּל-כֶּם קָדְחִי אֵשׁ מֵאֲזֵרִי וַיִּקּוֹרֶת לָכֵן בְּאוֹר
 אֲשֶׁכֶם וּבְזִיקוֹת בַּעֲרֹתֶם מִיָּדִי הִיָּתָה-זֹאת לָכֶם
 לְמַעַצְבָּר תִּשְׁכְּבוּן :

נא

* שָׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מִבְּקֵשֵׁי יְהוָה הִבִּטּוּ אֶל-
 צוּר חֲצֵבֹתָם וְאֶל-מִקְבַּרֹת בּוֹר נִקְרָתָם :
 * הִבִּטּוּ אֶל-אֲבֹתָם אֲבִיכֶם וְאֶל-שָׂרָם
 תַּחֲוֹלְלָם כִּי-אֶחָד קָרָאתִי וְאֶבְרַכֶּהוּ וְאֶרְבֶּהוּ :
 * כִּי-נָחַם יְהוָה צִיּוֹן נָחַם כָּל-חֲרָבֶתֶיהָ וַיִּשָּׁם
 מִדְּבָרָהּ כַּעֲדָן וְעֶרְבָתָהּ כִּגְן-יְהוָה שִׁשּׁוֹן וְשִׁמְחָתָהּ
 יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה :
 * הִקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וְלֹא-אֹמְרִי אֵלַי הֲאִזִּינוּ כִּי-תוֹרָה
 מֵאִתִּי תֵצֵא וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים אֲרִגִּיעַ :
 * קְרוֹב צֶדֶקִי יֵצֵא יִשְׁעֵי וּדְרָעֵי עַמִּים יִשְׁפֹּטוּ אֵלַי
 אֵימָם יִקּוּ וְאֶל-זִרְעֵי יִיחָלוּן :

תרגום יונתן

* וְיִי אֱלֹהִים שְׁלַחְנִי לְאַתְנַבְּאָה וְאַנְאִי לֹא סָרַבְתִּי לְאַחֲרָא לֹא אֶסְתַּחֲרָהוּ * גְּפִי וְהִבַּחְתִּי לְמַחֲזֵן וּלְסַחֲזִי לְמֹוֶרְטִין אִפִּי לֹא טַמְרַת מֵאֲחַבְנֵנוּ וּרָק :
 * וְיִי אֱלֹהִים סַעִיד לִי עַל כֵּן לֹא אֲחַבְנֵנִי עַל כֵּן שְׁוִיתִי אִפִּי חֲקִיפִין כְּסִנְרָא וְיִדְעָה אֲרִי לֹא אֶתְבַּחְתִּי * קָרִיבָא זְכוּתִי מִן יָדִין עַמִּי נִקְוִים כְּחִדָּא
 מִן בַּעַל דִּינִי יִתְקַרֵּב לֹחֲתִי : * הָאִי יִי אֱלֹהִים סַעִיד לִי מִן הוּא דִי יִחִיבֵנִי תָא כְּלָהוֹן כְּלָבוּשָׁא דְבָלִי וְכַעֲשָׂא אֲכָל לֵה * אִמֵּר נְבִיא עֲתִיד
 קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַהוּי אִמֵּר לְכָל עַמְמֵי מִן כְּכֹז מִדְּחִלִיא דִּינִי וְשָׁמַע בְּקוֹל עַבְדּוֹהִי נְבִיא דְעַבְדִּי אֲוִרִיתָא בְּעָקָא כְּגַבְרָא דְסַהֲלֵךְ בְּקִבְלָא וְלִית
 זְהוּר לֵה יִתְרַחֵץ בְּשִׁמָּא דִּינִי וּמִסְתַּחֲמִיד עַל פִּרְקָנָא דְאַלְהִיָּהוּ : * מְתִיבִין עַמְמֵי וְאַמְרִין קְדָמָהּ רַבּוֹנָא לֹא אֲפָשֵׁר לָנָא לְמַעֲסַק בְּאוֹרִיתָא
 אֲרִי כָל יוֹמָא אֲחַגְרִינָא דִּין עַל דִּין בְּקִרְבָּא וְכִרְ נִצְחָנָא דִּין לִדִּין אֲוִרִיתָא כְּחִיָּהוֹן בְּנוֹרָא וּשְׁבִינָא נְשִׁיָּהוֹן וְשִׁפְלִיָּהוֹן וְנִכְסִיָּהוֹן וּבְהִדָּא גִזִּירָה
 שְׁלִימוֹיָמְנָא וְלֹא אֲפָשֵׁר לָנָא לְמַעֲסַק בְּאוֹרִיתָא מְתִיב קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַמֵּר לְהוֹן הָא כְּלָכֹון מִגְּזָר בְּאַשְׁתָּא מְחַקְפִי חֲרִב אֲזִלוּ פִילוֹ
 בְּאַשְׁתָּא דְגִרְיָהוֹן וּבְחֲרִב דְחַקְפָּחוֹן מִמִּימְרֵי הוֹן דָּא לָכֹון לְחַקְלָחֹון חֲחֹובֹון : * קָבְלוּ לְמִימְרֵי רֹדְפֵי קִשְׁטָא
 דְּבַעַז אֲלֵפֹן מִן קִדְם יִי אֶסְתַּחֲלִידִי כְּחַצִּיבָא מִטְנָרָא אֲחַחְצֵבְחֹון וּכְפִסּוּלָא דְמַגּוּב רִיקָן אֲחַפְסִלְחֹון : * אֶסְתַּחֲלִידִי בְּאַבְרָהָם אֲבֹוכֹון וּבְשָׂרָה
 דְּעִירָחֹון אֲרִי חֲדָה אֲבֹרָחָם יִחִידָא בְּעֵלְמָא וְקִרְבָּתִיהָ לְפִלְחָנִי וּבְרַכְתִּיהָ וְאַסְגִּתָּהּ : * אֲרִי עֲתִיד יִי לְנַחֲמָא צִיּוֹן לְנַחֲמָא כָּל חֲרָבֶתָהּ
 וְיִשְׁחִי מִדְּבָרָהּ כַּעֲדָן וּמִיִּשְׁרָה כְּנִתָּא דִּינִי בֵּיעַ וְחִדְרָא יִשְׁתַּכַּח בָּהּ מַעֲלִי תוֹדָתָא וְקִלְדִּשְׁבָּחִין : * קָבְלוּ לְמִימְרֵי עַמִּי וּכְנַשְׁתִּי לְפִלְחָנִי
 אֲצִיתָא אֲרִי אֲוִרִיתָא מִן קִדְמִי חַפּוֹק וְדִינִי כְּנִהוּר לִיָּה עַמְמִין יִשְׁתַּבַּחוּן :
 קָרִיבָא זְכוּתִי נִפְק פִּרְקָנִי וּבְחַקְפִי דְרַע גְּבוּרָתִי עַמְמֵי יִתְרַנּוּן לְמִימְרֵי נִגְזָן יִסְבְּרוּן וּלְחַקְפִי דְרַע גְּבוּרָתִי יִכְתְּרוּן :

* Et disciplina Domini aperit meas aures, ego autem non renuo, non contradico.

* Dorsum meum dedi in flagella, at genas meas ad alapas. at faciem meam non auerti à confusione sputorum.

* Et Dominus Dominus auxiliator meus factus est. propter hoc non sum confusus, sed posui faciem meam sicut firmam petram, & cognoui quia non confundar.

* Quia iuxta est qui iustificat me. quis qui litigat mecum? resistat mihi simul? & quis qui litigat mecum? appropinquet mihi.

* Ecce Dominus auxiliabitur mihi. & affliget me? ecce omnes vos quasi vestimentum veterascetis, & quasi tinea comedet vos.

* Exaudiat vocem pueri eius. ambulantes in tenebris, & non est illis lux, confidite in nomine Domini, & innitimini super Deo.

* Ecce omnes vos ignem accenditis, & confortatis flammam. ambulate in lumine ignis vestri & in flamma quam succendistis. per me facta sunt hæc vobis: in mœrore dormietis.

CAP. LI.

Audite me sequentes quod iustum est, & querentes Dominum. inspicite in solidam petram, quam excidistis, & in foueam laci quam fodistis.

* Inspicite in Abraam patrem vestrum, & in Sarram quæ peperit vos, quia vnus erat. & vocaui eum, & benedixi ei, & dilexi eum, & multiplicauit eum.

* Et te nunc consolabor Sion, & consolatus sum omnia deserta eius, & ponam deserta eius quasi paradisum, & quæ ad Occidentem eius, quasi paradisum Domini. exultationem & letitiam inuenient in ea, confessionem & vocem laudis.

* Audite me, audite me populus meus, & reges ad me attendite: quia lex à me egredietur, & iudicium meum in lucem gentium.

* Appropinquat citò iustitia mea, & egredietur quasi lumen salutare meum, & in brachium meum sperabunt.

* καὶ ἡ παιδεία κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα, ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπειθῶ, οὐκ ὀπλέγω.

* τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα. τὸ δὲ πρὸσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰχμῆς ἐμπυσμάτων.

* καὶ κύριε κύριε βοηθός μου ἐγένηθη. διὰ τοῦτο οὐκ ἐνετρέπην, ἀλλ' ἐθήκα τὸ πρὸσωπόν μου ὡς σκευὴ πέτρην, καὶ ἐγνωνόπι οὐ μὴ αἰχμυθῶ.

* ὅτι ἐγγίζει ὁ δικαίων με. τίς ὁ κενόμυθος μοι; ἀνστήτω μοι ἅμα; & τίς ὁ κενόμυθος μοι; ἐγίστατω μοι.

* ἰδοὺ κύριε βοηθήσει μοι. καὶ κακώσεται με; ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθε, καὶ ὡς σῆς καταφάγεσθαι ὑμᾶς.

* ἀκούσατέ μου τὸ φωνῆς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. ὁ πορδύομυθοι ἐν σκότει, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς φῶς, πεποίθητε ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου, καὶ δυνήσθητε ἵνα δεῖτε τὰ θεῶν.

* ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς πυρὶ καίετε, καὶ καμνύετε φλόγα. πορεύεσθε τὰ φῶτι τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἥ ἐξεκλύσεται. δι' ἐμὲ ἐγένετο ταῦτα ὑμῖν, ἐν λύπῃ κοιμηθήσεσθε.

να.

* Ακούσατέ μου ὁ δίκαιος, καὶ ζητούντες τὸν κύριον. ἐμβλέψατε εἰς τὴν σκευὴν πέτραν, ἣν ἐλάττωσατε, & εἰς τὸν βόθρον τοῦ λάκκου, ὃν ὠρύξατε.

* ἐμβλέψατε εἰς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ὑμῶν, καὶ εἰς σάρραν τὴν ὀδίνουσαν ὑμᾶς, ὅτι εἰς ἓν. καὶ ἐκάλεσα αὐτόν, καὶ ἐλόγησα αὐτόν, καὶ ἠγάπησα αὐτόν, & ἐπλήθυνα αὐτόν.

* καὶ σὺ νῦν παρκαλέσω σὶόν, & παρκαλέσω πάλιν τὰ ἐρημα αὐτῆς, καὶ θήσω τὰ ἐρημα αὐτῆς ὡς ἀράδαιον, καὶ τὰ πρὸς δυσμαῖς αὐτῆς ὡς ἀράδαιον κυρίου. ἀγαλλίαμα καὶ δόξα ἔσονται ἐν αὐτῇ, & ἐξομολόγησιν καὶ φωνὴν αἰνεσεως.

* ἀκούσατέ μου, ἀκούσατέ με λαός μου, καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς με ἐνωτίσασθε, ὅτι νόμος παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ ἡ κρίσις μου εἰς φῶς ἐθνῶν.

* ἐγγίζει ταχὺ ἡ δικαιοσύνη μου, καὶ ἐξελεύσεται ὡς φῶς τὸ σωτήριόν μου, καὶ εἰς τὸν βραχίονά μου ἐλπίουσιν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Dominus Deus misit me ad prophetandum, & ego non contradixi, neque sum conuersus retrorsum. * Dorsum meum dedi percussoribus, & genas meas vellentibus: faciem meam non abscondi à confusione, & sputo. * Dominus autem Deus auxiliator meus est, & ideo non sum confusus: ideo posui faciem meam fortem sicut petram; & scio quoniam non confundar. * Appropinquat iustitia mea: quis iudicabitur mecum? surgamus simul, quis est aduersarius meus? accedat ad me. * Ecce Dñs Deus auxiliator meus est: quis est qui condemnet me? ecce omnes illi quasi vestimentum quod veterascit, quod tinea comedit. * Dicit Propheta: Futurum est ut sanctus & benedictus dicat omnibus populis: Quis est in vobis eximentibus Dominum, audiens vocem seruorum suorum Prophetarum, qui est factor legis in tribulatione; sicut vir qui ambulat in tenebris, & non est lumen ei: speret in nomine Dñi, & innitatur super salutare Dei sui? * Respondebunt populi & dicent coram eo: Dominator noster, non potest fieri ut laboremus in Lege, quia quotidie irruimus vnus contra alterum in bello, & quando mutuo vincimus, alter alterius succendimus domos igni, & captiuas ducimus vxores eorum, & paruulos eorum & substantias eorum: & in hoc decreto consumpti sunt dies nostri: itaque non est possibile nobis ut incumbamus Legi. Respondebit ille qui est sanctus & benedictus, & dicet eis: Ecce omnes vos immittentes ignem, & tenentes gladium, ite & cadite in ignem quem immisistis, & in gladium quem tenuistis: à verbo meo factum est hoc vobis, in interitum vestrum reuertimini.

CAP. LI.

Obedite verbo meo qui sequimini veritatem, qui queritis doctrinam à facie Dñi, attendite, quod sicut id quod exciditur à petra, sic excisus estis; & sicut praeisio cisternae vacuae, sic praecisus estis. * Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram quæ concepit vos; quoniam vnus erat Abraham solus in saeculo: & applicaui eum ad seruitutem meam, & benedixi ei, & multiplicauit eum. * Quia consolaturus est Dominus Sion, ut consoletur omnia deserta eius: & ponet desertum eius sicut delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini. gaudium & exultatio inuenietur in ea: offerrentur laudem & vox laudantium. * Obedite verbo meo popule mi, & congregatio mea ad seruitutem meam ausculta; quoniam lex à facie mea egredietur, & iudiciū meum quasi lumen: ipsum populi laudabunt. * Propè est iustitia mea, egressa est salus mea, & in fortitudine brachij potentiae meae populi iudicabuntur: Verbum meū insule sperabunt, & fortitudinē brachij potētie meae expectabunt.

* שאו לשמים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת
 כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה
 וישיבה כמו בן ימותון וישועתי לעולם תהיה
 וצדקתי לא תחרה:
 * שמעו אלי יודעי צדק עם תורת בלבם אל-
 תיראו חרפת אנוש ומגדפתם אל תחתו:
 * כי כבגד יאכלם עש וכצמר יאכלם ססוצדקתי
 לעולם תהיה וישועתי לדור דורים:
 * עורי עורי לבשי עז ורוע יהוה עורי כימי קדם
 דורות עולמים הלוא את-היא המחצבת רהב
 מחוללת תנין:
 * הלוא את-היא המחצבת ים מי תהום רבה
 השמה מעמקי ים דרך לעבר גאולים:
 * ופרווי יהוה ישוכן ובאו ציון ברנה ושמחת
 עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגון נסויגון
 ואנחה:
 * אנכי אנכי הוא מנחמכם מי את ותי יראי מאנוש
 ימות ומבן אדם חציר ינתן:
 * ותשכח יהודה עשך נוטה שמים ויסד ארץ
 ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר
 כונן להשחית ואיה חמרת המציק:
 * מהר צעה להפתח ולא ימות לשחת ולא יחסר
 לחמו:
 * ואנכי יהוה אלהיך רגע היס ויהמו גליו יהוה
 צבאות שמו:
 * ואשם דברי בפיק ובצל ידי כסיתיד לנטע
 שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה:
 * התעוררי התעוררי קומי ירושלם אשר שתית
 מיד יהוה את כוס חמתו את קבעת כוס התרעלה
 שתירת מצירת:

* Leuate in cælum oculos vestros, & vi-
 dete sub terra deorsum; quia cæli sicut fu-
 mus liquefcent, & terra sicut vestimentum
 atteretur, & habitatores eius sicut hæc in-
 teribunt. Salus autem mea in sempiternū
 erit, & iustitia mea non deficiet.
 * Audite me qui scitis iustum, populus
 meus lex mea in corde eorum. Nolite ti-
 mere opprobrium hominum, & blasphemias
 eorum ne metuatis.
 * Sicut enim vestimentum, sic comedet
 eos vermis; & sicut lanā, sic deuorabit eos
 tinea. Salus autem mea in sempiternū erit,
 & iustitia mea in generationes gnationum.
 * Confurge, confurge, induere fortitudi-
 nem brachium Domini. confurge sicut in
 diebus antiquis, in generationibus seculo-
 rum. Nunquid non tu percussisti superbu,
 vulnerasti draconem? * Nunquid non tu
 siccasti mare, aquam abyssi vehementis?
 Qui posuisti profundum maris viam, vt
 transirent liberati. * Et nunc qui redem-
 pti sunt à Domino reuertentur, & veniet
 in Sion laudantes; & lætitia sempiterna su-
 per capita eorum. Gaudium & lætiam te-
 nebunt, fugiet dolor & gemitus. * Ego ego
 ipse consolabor vos. quis tu vt timeas ab
 homine mortali, & à filio hominis, qui
 quasi fœnum ita arefcet, * Et oblitus es Dñi
 factoris tui, qui tetendit cælos, & fundauit
 terram, & formidasti iugiter tota die à fa-
 cie furoris eius qui te tribulabat, & paraue-
 rat ad perdendum? vbi nunc est furor tri-
 bulantis? * Citò veniet gradiēs ad aperien-
 dum, & nō interficiet vsq; ad internecionē,
 nec deficiet panis eius. * Ego autē sum Dñs
 Deus tuus qui conturbo mare, & intumes-
 cunt fluctus eius, Dñs exercituum nomen
 meum. * Posui verba mea in ore tuo, & in
 vmbra manus meæ protexi te, vt plantes
 cælos, & fundes terram, & dicas ad Sion:
 Populus meus es tu.
 * Eleuare, eleuare, confurge Hierusalem,
 Quæ bibisti de manu Domini calicem iræ
 eius, vsque ad fundum calicis soporis bi-
 bisti, & potasti vsque ad fæces.

תרגום יונתן

* וקפו לשמים עיניכן ואסתכלו בארעא מלרע ארי שמיא כחננא דעדי בן יעדון וארעא ככסותא דכליא בן חתבלי ויתבהא אף אנן חכין
 ימותון ופרקני לעלם יהא וזכותי לא תחת: * קבלו למימרי ידעי קשטא עמא דאלפן אורייתא בלבהון לא תדחלון מחסודי בני אנשא
 ומאחרב ובהון לא תחברון: * ארי כלבושא דאכל לה עשא וכעמרא דאחר בה רוקבא וזכותי לעלם תחי ופרקני לדר דרין:
 * אהגלא אהגלא לבשי תקוף גבורה מן קדם יי אהגלא כיומי קדם דריא דמל קרמין תלא בריליך כנשטא דישתאל חברת גבריא
 שיעיתי פרעה ומשריתה דהוה תקיפין כחגיגא: * תלא בריליך כנשטא דישתאל אחרבת ימא מי תהום רבא שויתי עמקי ימא אורח
 למגו משויבא: * ופריקיא דיי יתובון מביני גלותהון וועלון לציון בתשבחא וחדות עלם תחא להון דלא פסקא וענן יקר יהי מטל
 על רישיהון ביע וחדות ושכחון ויסוף מנהון מבית ישראל דווכא ותנחמא: * אנה אנה הוא מנחמכון סמן אתון דחלין מאנשא
 דמאית ומבר אנשא די כעשכא חשיב: * ואהנשיתא פלחן דיי דעבדך דתלא שמיא ושכלל ארעא ודחלתא דירא כל יומא מן
 קדם חמת מעיקא כמרה דמתקנין לחבלא וכען אן היא חמת מעיקא: * מוחי פרענותא לאתגלאה ולא ימותון צדיקיא לחבל ולא
 יחסרון מזוגיהון: * ואנה יי אלהך דנוף בימא ותמן גלותי יי צבאות שמיא: * ושויתי פתגמי נבואתי בפמי נביאנא ובטלל
 גבתי אגרת עלך לקיסא עמא דאמיר עליהון דיסגון ככוכבי שמיא ולשכללא כנישתא דאמיר עליהון דיסגון כעפרא דארעא ולמימר
 לדרין בציון עמי אתון: * אתרבא אתרבא קומי ירושלם דקבלת מן קדם יי ית כסא דחמתה ית פילי כסא דלושא שתית אעדיה:

* Leuate in calum oculos vestros, & inspicite in terram deorsum, quoniam calum sicut fumus firmatum est, at terra sicut vestimentum veterascet: at habitantes sicut hæc morientur. at salutare meum in sempiternum erit, at iustitia mea non deficiet. * Audite me qui scitis iudicium, populus cuius Lex mea in corde eorum. non timeatis opprobrium hominum, & contemptu eorum ne vincamini.

* Sicut enim vestimentum consumetur à tempore, & sicut lana comedetur à tineâ. at iustitia mea in æternum erit, at salutare meum in generationes generationum. * Exurge,

exurge Hierusalem, & induere fortitudinem brachij tui. exurge sicut in principio diei, sicut generatio seculi. Nonne tu es qui excidisti latitudinem, qui dirupisti draconem? * Nonne

tu es qui desolas mare, aquam abyssi multam, qui posuisti profunditates maris viam? transitus liberatis & redemptis.

* Ab enim Domino reducentur & venient in Sion cum letitia & exultatione æterna. in capite enim eorum laus & letitia apprehendet eos. fugit dolor & mæror & gemitus.

* Ego sum, ego sum ipse consolans te. scito quæ fueris, vt timeas ab homine mortali, et à filio hominis, qui quasi fœnum arefacti sunt.

* Et oblita es Dei qui fecit te, qui fecit calum, & fundauit terram, & time cunctis diebus faciem furoris tribulatis te, quemadmodum cogitauit auferre te. & nunc ubi furor tribulantis te? * Cum enim saluatus fueris tu, non stabit, neq; permanebit, & non occidet in corruptionem, & non deficiet panis eius:

* Quia ego Deus tuus conturbans mare, & sonare faciens fluctus eius: Dominus Dominus Sabaoth nomen mihi. * Ponam verba mea in ore tuo, & sub vmbra manus meæ protegam te, in qua statui calum, & fundavi terram. & dicet Sion: Populus meus es tu.

* Exurge, exurge, eleuare Hierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem furoris eius. calicem enim ruinae, calicem furoris ebibisti & euacuasti:

* ἀράτε εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, & ἐμβλέψατε εἰς τὴν γῆν κατω, ὅπο ἔρχινός ὡς καπνὸς ἐξέρωθῃ, ἢ ὡς γῆ ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεται. * ὃ καὶ τοῖς ἐκτείνοντες ὡπὲρ ταύτης ἀποθανοῦνται. τὸ δὲ σωτήριόν μου εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται, ἢ ὃ δικαιοσύνη μου οὐ μὴ ἐκλείπῃ.

* ἀκούσατέ μου * εἰδότες κρείσσιν, λαὸς οὗ ὁ νόμος μου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν. μὴ φοβεῖσθε ὀνειδισμόν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φαυλισμὸν αὐτῶν μὴ ἡτῶσθε.

* ὡς γὰρ ἱμάτιον βρωθήσεται ὑπὸ χρόνου. καὶ ὡς ἐργα βρωθήσεται ὑπὸ σήης. ἢ δὲ δικαιοσύνη μου εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται, τὸ δὲ σωτήριόν μου εἰς γενεὰς γενεῶν.

* Ἐξεγείρου ἔξεγείρου ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνδύσασθαι τὴν ἰσχυρίαν τοῦ βραχίονός σου. ἔξεγείρου ὡς ἐν ἀρχῇ ἡμέρας, ὡς γενεὰ αἰῶν. οὐ σὺ εἶ ἡ λατομήσασα πλάτος, διαρρήξασα ὁράκοντα; * οὐ σὺ εἶ ἡ ἐρημοῦσα θάλασσαν,

ὑδωρ ἀβύσσου πληθύνει, ἢ θείσα τα βάθη τῆς θαλάσσης ὁδόν; διαβάσεως ῥυομήτοις καὶ λελυτρωμήτοις.

* ὑπὸ γὰρ κυρίου ἀποσφραγίσθεται καὶ ἡξοῦσιν εἰς σιών μετ' ὀφροσύνης καὶ αἰσθημάτων αἰωνίου. Ἐπὶ κεφαλῇ γὰρ αὐτῶν αἰνεῖς & ὀφροσύνη καὶ ἀληψία αὐτοῖς. ἀπέδρα ὁδὸν καὶ λύπη καὶ στυγμὸς.

* ἐγὼ εἰμι ἐγὼ εἰμι αὐτὸς ὁ παρκαλῶν σε. γνώθι τίς οὐσα ἵνα φοβηθῇς ἀπὸ ἀνθρώπου θνητοῦ, & ἀπὸ υἱοῦ ἀνθρώπου, οἱ ὡσεὶ χορτὸς ἔξηρανθησαν.

* καὶ ἐπελάθου θεὸν τὸν ποιήσαντά σε, τὸν ποιήσαντά τὸν οὐρανόν, καὶ θεμελιώσαντά τὴν γῆν, καὶ φοβῶ πάσας τὰς ἡμέρας τὸ πρὸς ὅσον τοῦ θυμοῦ τοῦ θλίβοντός σε, ὃν ἱερὸν ἐβουλόσατο τοῦ ἀεραῖσέ. καὶ νυνὶ ποδὸς θυμοῦ τοῦ θλίβοντός σε;

* ἐν γὰρ τῷ ὥξενταί σε οὐ σήσεται, οὐ δὲ χερνίει, καὶ οὐ θανατώσῃ εἰς διαφθοράν καὶ οὐ μὴ ὑπερήσει ὁ ἀρτὸς αὐτῶν. * ὅτι ἐγὼ ὁ θεός σου ὁ θαλάσσης τὴν θάλασσαν, καὶ ἡχὼν τὰ κύματα αὐτῶν, κύριος κύ-

ριος βασιλεὺς ὀνομάμοι. * θήσω ὁδὸν λόγους μου εἰς τὸ σῶμα σου καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν χειρὸς μου σκεπάσω σε, ἐν ἣ ἔστησα τὸν οὐρανόν, καὶ ἐθεμελίωσα τὴν γῆν. & ἐρεῖ σιών, λαός μου εἶ σύ.

* Ἐξεγείρου ἔξεγείρου, ἀνάστηθι ἱερουσαλήμ, ἢ πᾶσα ἐν χειρὸς κυρίου τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ. τὸ ποτήριον γὰρ τῆς πώσεως τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ ἔξέπτες καὶ ἔξενώσας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Leuate in calum oculos vestros, & aspiciate terram deorsum, quoniam cali sicut fumus qui transit, sic pertransibunt, & terra sicut vestimentum quod veterascit, sic veterascet, & habitatores eius etiam ipsi similiter morientur: salus autem mea in æternum erit, & iustitia mea non deficiet. * Obedite verbo meo qui nostis veritatem, popule in cuius corde est doctrina Legis. ne timeatis ab opprobriis filiorum hominis, & à superbiis eorum ne conteramini. * Quoniam sicut vestimentum quod corroditur à tineâ, & sicut lana quam apprehendit putredo: iustitia autem mea in æternum erit, & salus mea in generationem generationum. * Reuelare, reuelare, induere fortitudinem potentia à facie Domini: reuelare sicut in diebus antiquis, in generationibus quæ ab initio fuerunt. nonne propter te congregatio Israel contriui fortis, consumpsi Pharaonem & exercitum eius, qui erant fortes sicut draco? * Nonne propter te cæcus Israel arefeci mare, & aquas abyssi maris; posui in profundis maris viam vt transirent liberati? * Et qui redempti sunt à Domino, conuertentur de medio captiuitatis suæ, & ingredientur in Sion cum laude; & letitia sempiterna erit eis, quæ nunquam cessabit: & nubes gloriæ erit obumbrans super capita eorū; gaudium & lætitiā inuenient. & cessabit ab illis qui sunt de domo Israel, mæror & gemitus. * Ego, ego sum consolator vester: quem vos timetis: hominem qui moritur, & filium hominis qui quasi fœnum reputatus est? * Et oblitus es cultus Domini qui fecit te, qui appendit calos & fundauit terram: & timuisti semper tota die à facie furoris tribulantis, quando parabat disperdere. iam verò vbi est furor tribulantis? * Citò reuelabitur vindicta, & nō morientur iusti in corruptione, nec deficient cibaria eorū. * Ego autem sum Dñs Deus tuus, increpās mare, & sonant fluctus eius: Dominus exercitū nomen eius. * Et posui verba prophetiæ meæ in ore Prophetarum: & in vmbra potētiae meæ protexi te, vt suscitarem populum de quo dictum est, Quod multiplicaretur sicut stellæ cali: & vt fundarē congregationem de qua dictū est, Quod multiplicaretur sicut pulvis terræ: & dicerem habitantibus in Sion, Populus meus estis vos. * Euehere, euehere, confurge Ierusalem, quæ suscepisti à facie Domini calicem furoris eius, phialam calicis maledictionis bibisti & detraxisti.

18 * אין מנהל לה מכל בנים ילדה ואין מחזיק
בילה מכל בנים גדלה :
19 * שתים הנה קראתיך מי ינוד לך השד והשבר
והרעב והחרב מי אנהמך :
20 * בניך עלפו שכבו בראש כל חוצות כתומ
מכמר המלאים חמר יהוה גערת אלהיך :
21 * לכן שמעי נא זאת עניה ושכרת ולא מיין :
22 * כה אמר אדניך יהוה ואלהיך יריב עמו הנה
לקחתי מידך את כוס התרעלה ארץ קבעת כוס
חמתי לא תוסיפי לשותתה עוד :
23 * ושמתי ביד מונך אשר אמרו לנפשך שחי
ונעברה ותשימי בארץ גוף וכוהץ לעברים :

נב

1 * עורי עורי לבשי עוד ציון לבשי בגדי תפארתך
ירושלם עיר הקדש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל
וטמא :
2 * התנערי מעפר קומי שבי ירושלם התפתחו
מוסרי צוארך שביה בת ציון :
3 * כי כה אמר יהוה חנם נמכרתם ולא בכסף
תגאלו :
4 * כי כה אמר אדני יהוה מצרים ירד עמי
בראשנה לגור שם ואשור באפס עשקו :
5 * ועתה מה לי פה נאם יהוה כי לקח עמי חנם
משלו יהלילו נאם יהוה ותמיד כל היום שמי
מנאץ :
6 * לכן ידע עמי שמי לכן ביום ההוא כי אני הוא
המדבר הנני :
7 * מרו נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע
שלוך מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך
אלהיך :

18 * Non est qui sustentet eam ex omnibus
filiis quos genuit; & non est qui apprehen-
dat manum eius ex omnibus filiis quos e-
19 nutrit. * Duo sunt quæ occurrerunt ti-
bi. quis contristabitur super te? vastitas, &
contritio, & fames & gladius. quis confo-
20 labitur te? * Filij tui proiecti sunt, dormie-
runt in capite omnium viarum sicut oryx
illaqueatus: pleni indignatione Domini,
21 increpatione Dei tui. * Idcirco audi hæc
22 pauperula, & ebria non à vino. * Hæc di-
cit dominator tuus Dominus, & Deus tuus
qui pugnavit pro populo suo: Ecce tuli de
manu tua calicem soporis, fundum calicis
indignationis meæ. non adicies vt bibas
23 illum vltra. * Et ponam illum in ma-
nu eorum qui te humiliaverunt, & dixe-
runt animæ tuæ, Incuruare vt transeamus:
& posuisti vt terram corpus tuum, & quasi
viam transeuntibus.

CAP. LII.

1 **C**onfurge, confurge, induere fortitudi-
ne tua Sion. induere vestimentis glo-
riae tuæ Hierusalem ciuitas sancti, quia non
adiiciet vltra vt pertranseat per te incircun-
2 cisus & immundus. * Excute de pul-
uere, confurge, sede Hierusalem. solue vin-
3 cula colli tui captiua filia Sion: * Quia
B hæc dicit Dominus: Gratis venundati es-
tis, & sine argento redimemini.
4 * Quia hæc dicit Dominus Deus: In E-
gyptum descendit populus meus in prin-
cipio vt colonus esset ibi, & Assur absque
vlla causa calumniatus est eum.
5 * Et nunc quid mihi est hic, dicit Do-
minus: quoniam ablatus est populus meus
gratis. Dominatores eius inique agunt, di-
cit Dominus, & iugiter tota die nomen
meum blasphematur.
6 * Propter hoc sciet populus meus no-
men meum in illa die, quia ego ipse qui lo-
7 quebar, ecce adsum. * Quam pulchri
super montes pedes annunciantis & præ-
dicantis pacem, annunciantis bonum, præ-
dicantis salutem, dicentis Sion, Regnavit
Deus tuus!

תרגום יונתן

18 לית דמנחם לה מכל בנין דילדה ולית דמחזק בניה מכל בנין דרפית :
19 תרחין עקת אחו עלך ירושלם לא יכלה למקם כד ארבעיתון עלך בנא ותברא וכפנא ותרכא לית דינחמך :
20 בנך יהוה מטרפן רמן ברש כל שוקיא במזרקא מצדן מלך חמתא מן קדם יי ומזופיתא מן קדם אלהיך :
21 בכן שמעי כען דא מטלטלה דרומא מן עקא ולא מן חמר :
עמא תא קבלה מן ידיך ית כסא דלשוא ית פילי כסא דחמתי לא תוספין למשתתא עוד :
22 בכן אמר רבונך יי ואלהיך עתיד למעבר פרענות דין
23 ואמסרנה ביד דחיו מוכן ליד דחיו אמרין :
נב
1 * אהלא אהא אהלא אהא לבשי חקפך ציון לבשי תשבחתך ירושלם קרתא דקדשא ארי לא יוספון ויעדון ביד עוד ערלין ומסאבין
2 אהנפצי מעפרא קומי תיבי על פרסי יקרא קרתא דקדשא ירושלם אהפסקו חנקי צואריכון שביה כנשתא דציון : 3 * ארי כדנן אמר
יי מן אהנפחון ולא בכסף תהפרקון : 4 * ארי כדנן אמר יי אלהים למצרים נחת עמי בקדמיתא לאתותבא חמן ואחורא בלמא אנסה :
5 ובען עתידנא למפרק אמר יי ארי אהנפחון עמי מן עממא דשלטו בהון משתבחין אמר יי וחזירא כל יומא על פלחן שמי מרגזין :
6 בכן יתברא בעממא שמי בכן בעדנא תחיתא תדעון ארי אנא הוא דמללר ומימרי לעלמא קיים : 7 * מה יאנן על שרי ארעא
ירושלם רגלי מבשר משמע שלם מבשר טוב ומשמע פרקן אמר לכנשתא דציון אהנפחון מלכותה דאלהיך :

* Et non erat consolans te ex omnibus filiis tuis quos genuisti, & non erat apprehēdens manum tuam, neq; ex omnibus filiis tuis quos exaltaſti. * Duo hæc contraria tibi, quis contristabitur? ruina & contritio, fames & gladius quis consolabitur te * filij tui indigentes, dormientes in capite omnium viarum, sicut beta semicolta, pleni furoris Domini deficientes à Domino Deo. * Propter hoc audi humiliata & ebria non à vino: * Sic dicit Dominus Deus, Deus iudicans populum suum: Ecce tuli de manu tua calicem ruinæ, calicem furoris mei, & non adijcies bibere illum ultra:

* Et dabo eum in manus eorum qui iniquè oppreſſerunt te, & humiliauerunt te, qui dixerunt animæ tuæ, Inclinare, ut tranſeamus. & poſuiſti equalia terræ media tua foris tranſeuntibus.

CAP. LII.

Exurge, exurge Sion, induere fortitudinem tuam Sion, & tu induere gloriam tuam Hierusalem ciuitas sancta: non ultra adijciet ut pertranseat per te incircumcisus & immundus.

* Excute puluerem & surge, sede Hierusalem, solue vinculum colli tui, captiua filia Sion.

* Quia hæc dicit Dominus: Gratis venundati estis, & non cum argento redimemini.

* Quia sic dicit Dominus Dominus Deus: In Ægyptum descendit populus meus prius, ut peregrinaretur ibi, & in Assyrios violenter adducti sunt.

* Et nunc quid erit hic? Hæc dicit Dominus: Quia captus est populus meus gratis, admiramini & ululate. Hæc dicit Dominus: Propter vos semper nomen meum blasphematur in gentibus.

* Propter hoc sciet populus meus nomen meum propter hoc in die illa, quia ego sum ipse qui loquebar.

* Adsum sicut hora super montes, sic pedes annunciantes auditum pacis, sic euangelizatis bona, quia auditam faciam salutem tuam dicens: Sion regnabit Deus tuus.

18 * καὶ οὐκ ἦν ὁ παρηγορῶν σε ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων σου ὧν ἔτεκες, & οὐκ ἦν ὁ ἀντιλαμβάνόμενος τῆς χειρός σου, & ὁ ἀπὸ πάντων τῶν υἱῶν σου, ὧν ὑψώσας.

19 * δύο ταῦτα ἀντικείμενά σοι, τίς συλλυπηθήσεται; πένθος καὶ σπένδιμα, λιμός καὶ μάχαιρα, τίς παρηγορήσει σε; * ὁ υἱός σου * ἀπορροήματα, * καθύδοντες ἐπ' ἄκρου πασσῶν ἐξόδων, ὡς δὲ τὸν ἡμῖν φθόνον, * πλήρεις θυμοῦ κυρίου ἐκλελυμένοι ἀπὸ κυρίου τοῦ Θεοῦ.

21 * διὰ τοῦτο ἀκούετε τὴν πενῶν καὶ μεθύουσαν οἶνον.

22 * ὥτως λέγει κύριος ὁ Θεός, ὁ Θεός ὁ κείμενος τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἵδ' ἐλθὲν ἐκ τῆς χειρός σου ποτήριον τῆς πώσεως, τὸ κόνιδον τοῦ θυμοῦ μου, & ἐπεσθῇ πίνειν αὐτὸ ἐπ'.

23 * καὶ δώσω αὐτοῖς τὰς χεῖρας τῶν ἀδικησάντων σε, & τῶν ταπεινωσάντων σε, οἱ εἶπαν τῇ ψυχῇ σου, κύριον, ἵνα παρέλθωμεν. & ἐθήκας ἴσα τῇ γῇ τὰ μέσα & ἐξω τοῖς παρορροήμασι.

ιβ'.

1 * Ἐξεγείρου ἐξεγείρου σιών, ἐνδύσαι τὴν ἰσχύ σου σιών, καὶ σὺ ἐνδύσαι τὴν δόξαν σου ἱερουσαλήμ πόλις ἡ ἀγία, οὐκ ἐπὶ πεσθήσεται διελθεῖν διὰ σοῦ ἀπερίτμητος καὶ ἀκάρτος.

2 * ἐκτίναξαι τὸν χιτῶνα καὶ ἀνάσθητι, κάθισον ἱερουσαλήμ, ἐκδύσαι τὸν δεσμὸν τοῦ τραχήλου σου ἡ αἰχμαλώτος θυγάτηρ σιών.

3 * ὅτι τάδε λέγει κύριος, ὁ ὠρεδὼν ἐπ' ἐλθῇ καὶ ἐμὴ δόρυ καὶ λυτρωθήσεται. * ὅτι ὥτως λέγει κύριος ὁ Θεός, εἰς αἴγλην κατέβη ὁ λαός μου τοῦ περὶ τὴν παροικῆσαι ἐκεῖ, καὶ εἰς ἀσυρίαν βία ἤχθησαν.

5 * καὶ νῦν τί ἔσται ὧδε; τάδε λέγει κύριος, ὅτι ἐλήφθη ὁ λαός μου δωρεάν, θάυμαζετε & ὀλοῦζετε. τάδε λέγει κύριος, δι' ὑμᾶς διαπαντός τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι.

6 * διὰ τοῦτο γνώσεται ὁ λαός μου τὸ ὄνομά μου διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι ἐγώ εἰμι αὐτὸς ὁ λαλῶν.

7 * παρὲμι ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὡς πόδες διαγγελιζόμενοι ἀκολουθῶντες, ὡς διαγγελιζόμενοι ἀγαθά, ὅτι ἀκούσῃ ποιήσω τὴν σωτηρίαν σου λέγων, σιών βασιλεύσει ὁ Θεός σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Non est qui conſoletur eam ex omnibus filiis quos peperit, neque est qui apprehendat manum eius ex omnibus filiis quos nutruit. "Dux tribulationes venerunt super te Hierusalem, nō potuisti conſurgere. cūm irruerint super te præda & contritio, & fames & gladius, non erit qui conſoletur te. "Filij tui iacent conturbati, proiecti in capite omnium viarum quasi lagunculae conſractæ, pleni furore à facie Domini, & increpatione à facie Dei tui. "Propterea audi nunc tranſmigrans, quæ inebriata es à tribulatione, & non à vino: "Hæc dicit dominator tuus: Dominus Deus tuus factur⁹ est vindictam iudicij populi sui: Ecce ſuſcepi de manu tua calicem maledictionis, phialam calicis furoris mei: non addes ut bibas eam amplius. "Et tradam eam in manu eorum qui te oppreſſerunt, qui dicebant animæ tuæ, Humiliare ut tranſeamus, & humiliasti quasi terram gloriam tuam, & facta es quasi callis tranſeuntibus. CAP. LII. "Reuelare, reuelare, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Hierusalem ciuitas sancta: quia non adijciet tranſire ultra per te incircumcisi & immundi. "Excute de pulvere, conſurge, sede super folium gloriæ tuæ Hierusalem ciuitas sancta. Succisa sunt vincula colli vestri, captiua congregatio Sion. "Quoniam hæc dicit Dominus: Gratis venundati estis, & absque argento redimemini. "Quia hæc dicit Dominus Deus: In Ægyptum descendit populus meus in principio, ut peregrinaretur ibi, & Assur temerè violenter oppreſſit eum. "Et nunc redempturus ſum eum, dicit Dominus, quia venundatus est populus meus gratis. populi qui dominati sunt eorum, seſe iactitant, dicit Dominus: & semper tota die prouocant eos propter cultum nominis mei. "Propterea magnificabitur nomen meum in populis. Ideo in tempore illo ſcietis, quoniam ego ſum qui loquebar, & Verbum meum in æternum permanet. "Quam pulchri sunt super montes Israel terre pedes euangelizantis, audire facientis pacem; euangelizantis bonū, & audire facientis salutem dicentis cœtui Sion: Reuelatum est regnum Dei tui.

קול צפיק נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין
 יראו בשוב יהוה ציון:
 פצחו רננו יחדו חרבור ירושלם כי נחם
 יהוה עמו נאל ירושלם:
 חשף יהוה את זרוע קדשו לעיני כל חנוים
 וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו:
 סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאומתוכה
 הברו נשאי כלי יהוה:
 כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו
 כי הלך לפניכם יהוה ומאספכם אלהי
 ישראל:
 הנה ישביל עבדי ירום ונשא וגבה מאד:
 כאשר שממו עליך רבים בן משחרת מאיש
 מראהו ותארו מבני אדם:
 בן יורה גוים רבים עליו יקפצו מלכים
 פיהם כי אשר לא ספר להם ראו ואשר
 לא שמעו התבננו:

נב

מי ראמין לשמענו וזרוע יהוה על מי
 נגלתה:
 ויעל כיונק לפניו וכשרש מארץ ציה לא תאר
 לו ולא הדר ונראה ולא מראה ונחמדהו:
 נבזה וחדל אישים איש מכאבוד וידוע חלי
 וכמסתר פנים ממנו נבזה ולא חשבנהו:
 אכן חלינו הוא נשא ומכאבנו סבלם
 ואנחנו חשבנהו ננוע מכה אלהים ומענהו:
 והוא מחלל מפשעינו מדבא מעונותינו מוסר
 שלומינו עליו ובחברתו נרפא לנו:
 כלנו כצאן תעינו איש לדרכו פנינו ויהוה
 הפגיע בו ארץ עון כלנו:

תרגום יונתן

קל פרנסין דמרימין קלהון כחדא משבחין ארי בעיניהון ויחזון גבורין דיעבד יי כד יתיב שכינתה לציון:
 חרבתי ירושלם ארי עתיד יי לנחמא עמה פריק ירושלם:
 אחרשו אחרשו פוקו מתמן במסאב לא תקרבון פוקו מגנה אתבחרו נטלי מאני בית מקדשא דיי:
 חפיקין מביני עממיא ובעירוקי לא תחובלון לארעכון ארי מדבר קדמיכון יי ועתיד לאכנשא גלותכון אלהא דישראל:
 משיחא יראם וינטל ויתקף לחדא:
 כן יבדר עממין סגיאין עלוהי וישחקין מלכין ישוין ויהוון על פמהון ארי דלא אשתעיו להון חזו ודלא שמעו אסתכלו:
 מן האמין לבסורחנא דא ותקוף דרע גבורתא דיי דין על מן אתגלית:
 כלבלין דפרחין וכאילן דמשלח שרשוהי על נגדן דמיין כן יסגון תולדת קדשא בארעא דתחת צריכא לה לא חזו חזלא חזוה ולא אימתיה
 אימח הדיוט ויהי זיו קדשא זיויה בכל דתחזינה ויסתכל בה:
 ויזמן למרעין וכמא דתחת מסלקא אפי שכינתא מננא בסירין ולא חשיבין:
 חשיבין כתישין מחז מן קדם יי ומענן:
 למתגמתי חובנא ושתבקין לנא:
 כלנא כענא אתבדרנא גבר לקביל ארמיה גלינא ומן קדם יי תחת רענא למשבק חובי כלנא בדיליהו:

* Vox custodientium te exaltata est, & voce simul letabuntur: quia oculi ad oculos videbunt, quando misertus fuerit Dominus Sion.

* Erumpant letitiam simul deserta Hierusalem, quia misertus est Dominus eius, & eruit Hierusalem.

* Reuelabit Dominus brachium sanctum suum in conspectu cunctarum gentium, & videbunt omnes fines terre salutare quod à Deo nostro.

* Recedite recedite, egredimini inde, & immundum ne tangite: exite de medio eius, separamini, portantes vasa Domini:

* Quia non cum tumultu exhibitis, neq; cum fuga ibitis; præcedet enim prior vos Dominus, & congregans vos Deus Israel.

* Ecce intelliget puer meus & exaltabitur, & gloriabitur, & sublimis erit valde.

* Quemadmodum stupebunt super te multi, sic ingloria erit ab hominibus species tua, et gloria tua à filiis hominum.

* Sic mirabuntur gentes multe super eum, & continebunt reges os suum. quia quibus non est annunciatum de eis videbunt, & qui non audierunt intelligent.

CAP. LIII.

Domine quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est?

* Annuuciauimus quasi puer in conspectu eius, sicut radix in terra sitiente non est species ei neque gloria. & vidimus eum, & non habebat speciem neque decorem.

* Sed species eius inhonorata & deficiens præter filios hominum, homo in plaga existens, & sciens ferre infirmitatem, quia auersa est facies eius, despecta est & non est reputata.

* Iste peccata nostra portat, & pro nobis dolet, & nos putauimus esse eum in dolore, & in plaga à Deo, & in afflictione.

* Ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, & infirmatus est propter iniquitates nostras: disciplina pacis nobis super eum. luore eius nos sanati sumus.

* Omnes quasi oves errauimus. homo via sua errauit, & Dominus tradidit eum iniquitatibus nostris.

* Φωνὴ τῶν φυλακῶν σου ἐψώθη, καὶ τῇ φωνῇ ἅμα διφραδῆθον, ὅτι ὀφθαλμοὶ πρὸς ὀφθαλμοὺς ὤψον, ὡς καὶ ἐλέησεν κύριος τὴν σιών.

* ῥηξάτω διφραδῆθον ἅμα τὰ ἔρημα ἐρηυσάλημ, ὅτι ἠλέησεν κύριος αὐτὴν, & ἐρρύσατο ἐρηυσάλημ.

* ἀποκαλύψει κύριος τὸν βραχίονα τὸν ἅγιον αὐτοῦ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ὅψον) πάντα τὰ ἄκρα τῆ γῆς τὴν ὠπείδου τὴν πρὸς τὸ θεοῦ ἡμῶν.

* ἀπόστητε ἀπόστητε, ἐξέλθετε ἐκείθεν, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἀπιδεῖτε, ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῆς, ἀφορίσθητε οἱ φέροντες τὰ σκιδὴν τοῦ κυρίου.

* ὅτι οὐ μὴ ταραχῆς ἐξελδύσεσθε, οὐ γὰρ φυγῇ πορεύσεσθε, ποροδύ(ε) γὰρ πρὸς τὸν κύριον, καὶ ἐπισπασάτων ὑμᾶς ὁ θεὸς ἰσραὴλ.

* ἰδοὺ σωτήρ ὁ παῖς μου καὶ ὑψώθησεται καὶ δοξασθήσεται, καὶ μετεωρισθήσεται (φόδρα,

* ὃν τρόπον ἐκνήθον) ἐπὶ σὲ πολλοί. οὕτως ἀδοξήσεται ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὸ εἶδος σου, καὶ ἡ δόξα σου ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων.

* ἔτω θαυμάθον) ἔθνη πολλὰ ἐπ' αὐτῶν, καὶ συναίξουσιν βασιλεῖς τὸ σῶμα αὐτῶν. ὅτι οἷς ὅσα ἀνηγέλη πρὸς αὐτῶν ὄψονται, καὶ οἱ ὅσα ἀκηκόασιν ζωνήουσιν.

γ.

* Κύριε τίς ἐπίσδυσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀποκαλύφθη;

* ἀνηγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ ὅσα ἐστὶν εἰδὼ αὐτῶν οὐ γὰρ δόξα. καὶ ἰδοὺ αὐτῶν τὸν ὅσα εἶχεν εἰδὼ οὐ γὰρ κάλλος.

* ἀλλὰ τὸ εἶδον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐκλείποντος πρὸς τὸν ἀνθρώπου, ἀνθρώπος ἐν πληγῇ ὡς εἰδὼς φέρει μαλακίαν, ὅτι ἀπ' ἐσθλαπται τὸ πρὸς ὅσον αὐτοῦ, ἡ πμάσθη & ὅσα ἐλογίσθη.

* ὅσα τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ πρὸς ἡμῶν ὁδυναται. καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα εἶναι αὐτὸν ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ θεοῦ καὶ ἐν κακώσει. αὐτὸς γὰρ ἐτεταυματίσθη διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, & μεμαλάκισαι διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτὸν τὸ μὴ ὡς πᾶσι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν.

* πρῶτες ὡς πρὸς βαλὰ ἐπλάγηθημεν. ἀνθρώπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπληρώθη, καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Vox gubernatorum tuorum, qui eleuauerunt vocem suam simul laudantes: quoniam oculis suis videbunt magnalia quæ faciet Dñs, cum reducerit maiestatem suam in Sion. * Gaudete, laudate simul, deserta Ierusalem, quoniam consolaturus est Dñs populum suum, & redempturus Ierusalem. * Reuelauit Dñs brachium sanctum suum in oculis omnium populorum, & videbunt omnes qui in extremis terre sunt, salutare Dei nostri. * Separamini, separamini, exite inde, immundum ne tangatis: egredimini de medio eius, electi estote, portantes vasa domus sanctuarij Domini: * Quoniam non in conturbatione exhibitis de medio populorum, neque in fuga deducemini in terram vestram, quoniam ductor erit Dominus ante vos, & congregaturus est captiuitatem vestram Deus Israel. * Ecce prosperabit seruus meus Christus: exaltabitur & eleuabitur, & confortabitur nimis. * Sicut sperauerunt eum domus Israel diebus multis, qui erat pauper inter populos: visio eorum & splendor eorum à filiis hominum. * Sic disperget populos multos, super eum conticescent reges, admouebunt manus suas super os suum, quia quod non narrauerunt eis, viderunt; & quod non audierunt, contemplati sunt.

CAP. LIII.

Q Vis credidit huic nuncio nostro? & fortitudo brachij potentiæ Dñi huius cui reuelata est? * Et magnificabitur iustus coram eo sicut furculi qui florent, & sicut arbor quæ mittit radices suas iuxta torrentes aquarum: sic multiplicabitur gens sancta, in terra quæ indigebat eo. Non erit aspectus eius sicut aspectus communis, nec timor eius sicut timor idiotæ: sed erit decor eius, decor sanctitatis omni qui viderit eum, & contemplatus fuerit eum. * Erit quidem contemptus, verum auferet gloriam omnium regum: erunt infirmi & dolentes quasi vir doloribus & infirmitatibus expositus. Et cum subtraheret vultum maiestatis à nobis, eramus despecti & in nihilum reputati. * Propterea ipse deprecabitur pro peccatis nostris, & delicta nostra propter eum dimittentur: & nos reputati sumus vulnerati, percussi à facie Domini, & afflicti. * Et ipse ædificabit domum sanctuarij nostri, quod violatum est propter peccata nostra, & traditum est propter iniquitates nostras. Et in doctrina eius multiplicabitur pax super nos: & cum obedierimus verbis eius, dimittentur nobis peccata nostra. * Omnes nos quasi oves dispersi sumus, unusquisque versus viam suam migrauimus. & à facie Domini voluntas fuit, ut dimitteret peccata nostra propter eum.

* נָשׂוּ וְהוּמָהּ נִעְנָה וְלֹא יִפְתַּח-פִּי כִּשְׁהָ לִטְבַּח
 יוֹבֵל וְכִרְחֵל לִפְנֵי גְזוּיָהּ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּי:
 * מַעְצָר וּמִמְשַׁפֵּט לָקַח וְאֶת-דֹּרוֹ מִי יִשׁוּחַח כִּי
 נִגְזַר מֵאֶרֶץ חַיִּים מִפֶּשַׁע עָמִי נִגַּע לָמוֹ:
 * וַיִּתֵּן אֶת-רָשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת-עֲשִׂיר בְּמִתּוֹ עַל
 לֹא-חֶמֶס עָשָׂה וְלֹא מִרְמוֹהַ בִּפְּיוֹ:
 * וַיְהִי חֶפְצוֹ דְּכֹאֵל הַחֲלִי אִם-תִּשִׁים אֶשְׁמִי
 נִפְשׁוֹ יִרְאֶה וְרַע יֵאָרֶךְ יָמָיו וְחֶפְצוֹ יִהְיֶה בִּידוֹ
 יִצְלַח:
 * מִעֲמַל נִפְשׁוֹ יִרְאֶה וְיִשְׁבַּע בְּדַעְתּוֹ יִצְדִּיק צַדִּיק
 עֲבָדֵי לְרִבִּים וְעוֹנֵתָם הוּמָהּ יִסְבֵּל:
 * לֵכֵן אֲחַלֵּק-לוֹ בְּרָבִים וְאֶת-עֲצוּמִים יִחַלֵּק
 שְׁלָל תַּחֲרֹת אֲשֶׁר הִעֲרָה לְמוֹת נִפְשׁוֹ וְאֶת-
 פִּשְׁעֵים נִמְנָה וְהוּמָהּ חֲטָא רַבִּים נִשְׂא
 וּלְפִשְׁעֵים יִפְגִּיעַ:

נד

* רִנִּי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פֶּצְחִי רִנָּה וְצִהֲלִי לֹא-
 חָלָה בִּי רַבִּים בְּנֵי-שִׁמְמוֹהָ מִבְּנֵי בְּעוּלָה אָמַר
 יְהוָה:
 * הִרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֵךְ וּרְיָעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַי יִטּוּ
 אֶל-תַּחֲשִׁבֵי הָאָרֶץ מִיִּתְדֵיהֶן חֲזָקִי:
 * כִּי-יִמֵּן וּשְׁמֵאוֹל תִּפְרָצִי וְזָרַעַךְ גּוֹיִם יִרְשׁוּעֶרֶם
 נִשְׁמֹרֶת יוֹשִׁיבוֹ:
 * אֶל-תִּירָאִי כִּי-לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל-תִּכְלַמִּי כִּי-לֹא
 רִחַפִּירִי כִּי בִשְׂרֵת עֲלוּמֶיךָ תִּשְׁכַּחִי וְחִרְפֶּרְתִּי
 אֶלְמִנּוֹתַיךְ לֹא תִזְכְּרִי עוֹד:
 * כִּי כַעֲלִיךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגִבּוֹלֶךָ
 קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ יִקְרָא:
 * כִּי-כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבָה רוּחַ קָרָאךָ יְהוָה
 וְאַשְׁתִּי נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ:

תרגום יונתן

* וְעֵינֶיהָ מִתְחַב וְעַד לֹא פָתַח פִּיהָ מִתְקַבֵּל תְּקִיפִי עֲמִמָּא כְּאִמְרָא לְנִכְסָתָא יִמְסַר וְכִרְחֵלָא דְקִדְּם גְּזוּיָהּ שְׁתַּקָּא וְלִית לָקַבְלִיהּ דִּפְתַּח פִּיהָ
 וְיִסְרִין וְיִמְסַרְעֵנּוּ יִקְרַב גְּלוּתָהּ וּפְרִישָׁן דִּיתְעַבְדָּן לָנָא בְּיוֹמֹתֵי מָן וְכֹל לֹא שְׁתַּחֲעָה אֲרִי וְעַדִּי שְׁלִטָן עֲמִמָּא מֵאֶרֶץ דִּישְׂרָאֵל
 חֲזָקִין דִּחְבּוֹ עָמִי עַד לִנְתָה יִמְסִין * וְיִמְסַר יִתְרִשִׁיעֵי לְגִהֲנָם וְיִתְעַחֲרִי נִכְסָא דְנָאִסְרָא בְּמִתָּא דְאִבְדָּנָא בְּדִיל דְלֹא יִתְקִימוּן עֲבָרֵי חֲטָאָה וְלֹא
 יִשְׁלָחִין נְבָלִין בְּפִמְהוֹן: * וְיִמְסַר יִתְרִשִׁיעֵי לְגִהֲנָם וְיִתְעַחֲרִי נִכְסָא דְנָאִסְרָא בְּמִתָּא דְאִבְדָּנָא בְּדִיל דְלֹא יִתְקִימוּן עֲבָרֵי חֲטָאָה וְלֹא
 יִסְגִּין בְּנִין וְיִכְנִין יוֹרְכִין וְיִמִּין וְעֲבָרֵי אֲוִרִיתָא דִּי יִי בְּרַעֲיוֹתֶיהָ יִצְלָחוּן: * מִשְׁעֲבֹד עֲמִמָּא יִשְׁבֹּב נִפְשִׁיהוֹן יִחוּזִין בְּפִרְעָנוֹת סְגִיָּהוֹן יִשְׁבָּעוּן
 סְבִיחָת מַלְכֵיהוֹן בְּחִכְמָתֶיהָ יִזְכִּי וְזָכִין בְּדִיל לְשַׁעֲבָדָא סְגִיָּאִין לְאֲוִרִיתָא וְעַל חֲזָבִיהוֹן הוּא יִבְעִי: * בְּכֵן יִתְפַּלֵּג לֵה בֵּית עֲמִמָּא סְגִיָּאִין וְיִת
 נִכְמִי בְּרַבִּין תְּקִיפִין יִפְלַג עֲדָאָה חֲלָף דְּמִסַּר לְמוֹתָא נִפְשָׁהּ וְיִתְמָרְדִּיא שְׁעֲבָד לְאֲוִרִיתָא וְהוּא עַל חֲזָבִין סְגִיָּאִין יִבְעִי וְלִמְרֹדִיא יִשְׁחָבֵק בְּדִילָהּ:
 שְׁבָחִי יְרוּשָׁלַם דִּתְהִי כְּאִתְחַתָּא עֲקָרָה דְלֹא יִלְדָּה בְּעִי תִשְׁבַּחֲתָא וְדִרְצִי דִתְהִי כְּאִתְחַתָּא דְלֹא אֲעֲרִיחֵ אֲרִי סְגִיָּאִין
 יְהוֹן בְּנֵי יְרוּשָׁלַם צְרִיתָא מִבְּנֵי רוּמִי יִתְיַבְתָּא אָמַר יְיָ: * אֲפִתָּה אֲחֵר בֵּית מִישְׁרָךְ וְקִרְוִי אֲרִיעִךְ יִחְבִּי לֹא תִסְנַעֲרִי אֲסִיָּא עִם מִשְׁרִיתֶיךָ
 וְשִׁלְשׁוֹנֶיךָ תְּקִיפִי: * אֲרִי לְדִרְזָמָא וְלִצְפּוֹנָא תִתְקַפִּין וְבִנְךָ עֲמִמָּא יִירָחוּן וְקִרְוִין דְּצִרִין יִיחָבִין: * לֹא תִדְחֲלִין אֲרִי לֹא תִבְחָתִין וְלֹא תִהַכְנִעִין
 אֲרִי לֹא תִתְקַלֵּם אֲרִי בְּחִתְחַת עֲלִמּוֹתֶיךָ תִתְנַשֵּׁן וְחִסּוּרִי אֲרִי לֹא תִדְכֹּרִין עוֹד: * אֲרִי מִרְיָךְ דְּעֲבָרֶיךָ יִי צְבָאוֹת שְׁמָהּ וּפְרָקֶיךָ קְדִישָׁא
 וְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ יִתְקָרִי: * אֲרִי כְּאִתְחַתָּא שְׁבִיקָא וְעִיקָתָא רוּחָא עֲרַעֲרָת שְׁבִיחָתָא דִּי יִי וְכִאֲחַת עֲלִמִין דְּאִתְרַחֲקָת אָמַר אֱלֹהֶיךָ:

* Et ipse propter afflictionem non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ductus est, et quasi agnus coram tondente mutus, sic non aperuit os suum.

* In humilitate iudicium eius sublatum est. generationem eius quis enarrabit? quia tollitur de terra vita eius. ab iniquitatibus populi mei ductus est ad mortem:

* Et dabo impios pro sepultura eius, & diuites pro morte eius. quia iniquitatem non fecit, neque dolus in ore eius.

* Et Dominus vult mundare eum a plaga. Si dederitis pro peccato animam vestram, videbit semen logeum.

Et vult Dominus in manu eius auferre dolorem animæ eius, ostendere ei lucem & formare intelligentia, iustificare iustum bene seruientem multis, & peccata eorum ipse portabit.

* Propter hoc ipse possidebit multos, & fortium diuidet spolia, pro eo quod tradita est in mortem anima eius. & inter iniquos reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & propter iniquitates eorum traditus est.

CAP. LIIII.

Lætare sterilis quæ non parit; erumpe & clama quæ non parturis, quia multi filij deserte magis quam habentis virum. Dixit enim Dominus:

* Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum fige, ne parcas. protende funiculos tuos & clauos conforta:

* Adhuc in dextris & sinistris dilata. & semen tuum gentes possidebit, & ciuitates desertas habitare facies.

* Ne timeas, quia confusa es; neque confundaris, quia exprobratum tibi est, quia confusionis æternæ obliuisceris, & opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius.

* Quia Dominus faciens te, Dominus sabaoth nomen ei: et qui eruit te, ipse Deus Israel, Deus omnis terræ vocabitur.

* Non ut mulierem derelictam & pusillanimum vocauit te Dominus, non ut mulierem quæ ab adolescentia odiosa est, dixit Deus tuus.

* καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι ὅσον ἡτοίμασεν τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὡς ἀσθενέστατον ἐπὶ σφαγῇ ἤχηται, καὶ ὡς ἀμυνὸς ἐμπαροῦσθαι ἐκείνου ὁ ἄφρων, ὅπως ὅσον ἡτοίμασεν τὸ σῶμα αὐτοῦ.

* ἐν ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη, τὴν ἡρεσὴν αὐτοῦ τίς διηγῆσέ; ὅτι αἰρεῖται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μετ' ἡχθῆται εἰς θάνατον.

* καὶ δώσω ὅσον πονηρῶς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσον πλουσίου ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ὅτι ἀνομίαν ὅσον ἐποίησεν, οὕτως δόλος ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ.

* καὶ κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν ἐκ πληγῆς. εἰ δὲ δώτε ἀπὸ αἰμαρτίας τὴν ψυχὴν ὑμῶν, ὅψεται σπέρμα μακρόβιον. καὶ βέλεται κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ.

* ἀφελῆν πόνον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς ἐκ πλάσαι τῇ ζωῇ, δικαιοῦσαι δίκαιον δὲ δεξιόθεν τοῦ πολλοῦ, καὶ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει.

* διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλούς, καὶ τῶν ἰσχυρῶν μελεῖ σπύλα, ὡς ὅν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς ἀμαρτίας πολλῶν ἀνέλεγκον, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη.

νδ.

* Εὐφρανθήτω σείρα ἢ οὐ τίς τοῦσα, ῥῆξον καὶ βόηθον ἢ ὅσον ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμης μάλλον ἢ τῆς ἐχέουσας τὸν ἄνδρα. εἶπεν γὰρ κύριος.

* πλάτυνον τὸν ῥπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τὰς δερρεὶς τῶν αὐλεων σου πῆξον, μὴ φείσῃ. μακρυνον τὰ χοινίσματα σου καὶ ὅσον πασάλοις κατίχθον.

* ἐπὶ εἰς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ ἐκπέτασον. καὶ τὸ σπέρμα σου ἐθνη κληρονομήσει, καὶ πόλεις ἡρημωμένας κατοικήσεις.

* μὴ φοβῆ, ὅτι κατήχησθης, μηδ' ἐντραπῆς, ὅτι ὠνειδίθῃς, ὅτι αἰχμάλωτὸν αἰώνιον ἐπιλήσῃς, καὶ ὄνειδ' ἔτι χηρείας σου οὐ μὴ μνησθῇς ἔτι.

* ὅτι κύριος ὁ ποιοῦν σε, κύριος βαβυλῶν ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὁ ῥυζαμνός σε αὐτὸς ὁ θεὸς ἰσραὴλ, θεὸς πάσης τῆς γῆς κληθήσεται.

* οὐχ ὡς γυναῖκα καταλελειμμένην καὶ ὀλιγόψυχον κέκληκεν κύριος, οὐχ ὡς γυναῖκα ἐκ νεότητος μεμισσημένην, εἶπεν ὁ θεὸς σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Deprecatus est, ipse exauditus est, & antequam aperiret os suum acceptus est. Robustos populorum quasi agnum ad victimam traderet, & sicut ouem quæ tacet coram tondente se, & non erit qui aperiat os suum in conspectu eius, & loquatur verbum. Ex infirmitatibus & vltione congregabit captiuitatem nostram: & mirabilia quæ fient nobis in diebus eius quis poterit enarrare? quia auferet dominum populorum de terra Israel: peccata quæ peccauerunt populus meus, usque ad eum peruenient. Et tradet impios in gehennam, & diuites substantiis qui vim attulerunt morte exitiosa, ut non permaneant facientes peccatum, neque loquantur dolum in ore suo.

A facie Domini voluntas fuit, ut conflaret & mundaret residuum populi sui, ut purificaret a peccatis animas eorum. videbunt regnum Christi sui, multiplicabunt filios & filias, prolongabuntur dies eorum: & facientes legem Domini, in voluntate eius dirigentur. A subiectione populorum liberabit animas eorum: videbunt vltionem de inimicis suis, saturabuntur præda regum eorum. In sapientia sua iustificabit iustos, ut subiiciat multos Legi: & pro peccatis eorum ipse deprecabitur. Ideo diuidet sibi prædā populorum multorum, & diuitias ciuitatum fortium: diuidet spolia, eo quod tradidit morti animam suam, & transgressores subiecit Legi: & ipse pro peccatis multorum deprecabitur, & transgressoribus dimittetur propter eum. CAP. LIIII.

Auda Ierusalem, quæ eras quasi mulier sterilis quæ non peperit: exulta in laude, & gaude quæ eras quasi mulier quæ non concepit. quoniam plures futuri sunt filij Ierusalem deserte, quam filij urbis habitabilis, dicit Dominus. Dilata locum domus habitationis tuæ, & a ciuitatibus terræ tuæ ne habitatores arceas: multiplica populum castrorum tuorum, & principes tuos corrobora. Quoniam ad Austrum & ad Aquilonem confortaberis, & filij tui populos hereditabunt, & ciuitates quæ deserte sunt habitabiles reddet. Ne timeas, quia non confunderis, neque erubescas, quoniam non te pudebit: quia confusionis adolescentiæ tuæ obliuisceris, & opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius. Quia dominator tuus qui fecit te, Dominus exercituum nomen eius, & redemptor tuus sanctus Israel, Deus omnis terræ vocabitur.

Quoniam sicut mulierem derelictam & mæstam animo vocauit te maiestas Domini, & sicut mulierem quæ abiecta est ab adolescentia, dicit Deus tuus.

7 ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך :
 8 בשעף קצף הסתרתני פני רגע ממך ובהסדר עולם
 רחמתיך אמר גאלך יהוה :
 9 כי מי נח וארץ לי אשר נשבעתי מעבר מי נח
 עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער
 בך :
 10 כי ההרים ימושו והגבעות תמוטין וחסדי
 מאתך לא ימושו וברית שלומי לא תמוט אמר
 מרחמיך יהוה :
 11 עניה סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפור
 אבניך ויסדתך בספירים :
 12 ושמתי ברכך שמשתיך ושעריך לאבני אקדה
 וכל גבולך לאבני חפץ :
 13 וכל בניך למודי יהוה ורב שלום בניך :
 14 בצדקה תכונני רחמי מעשך כי לא תיראי
 וממחלה כי לא תקרב אליך :
 15 הן גור יגור גאס מאותי מי גר גאלך עליך
 יפול :
 16 הן אנכי בראתי חרש נפח באש פחם ומוציא
 כלי למעשהו ואנכי בראתי משחית לחבל :
 17 כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום
 אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי יהוה
 וצדקתם מאתי נאם יהוה :
 נה

1 הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לכו
 שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר
 יין וחלב :
 2 למח תשקלו כסף בלוא לחם ויגיעכם בלא
 לשבעה שמעו אלי ואכלו טוב ותתענג
 בדשן נפשכם :

7 * Ad punctum in modico dereliqui te,
 & in miserationibus magnis congregabo
 8 te. * In momento indignationis abscon-
 di faciem meam parumper à te, & in mise-
 ricordia sempiterna misertus sum tui. Di-
 9 xit redemptor tuus Dominus.
 * Sicut in diebus Noe istud mihi est: cui
 iuraui ne inducerem aquas Noe ultra su-
 pra terram, sic iuraui vt non irascar tibi, &
 non increpem te.
 10 * Montes enim commouebuntur, &
 colles contremiscent. misericordia autem
 mea non recedet à te, & fœdus pacis meae
 non mouebitur: dixit miserator tuus Dñs.
 11 * Paupercula tempestate conuulsa abs-
 que vlla consolatione, ecce ego sternam
 per ordinem lapides tuos, & fundabo te in
 sapphiris.
 12 * Et ponam iaspide propugnacula tua,
 D & portas tuas in lapides sculptos, & omnes
 terminos tuos in lapides desiderabiles:
 13 * Vniuersos filios tuos doctos à Domi-
 no, & multitudinem pacis filiis tuis,
 14 * & in iustitia fundaberis. recede procul
 à calumnia, quia non timebis; & à pauore,
 quia non appropinquabit tibi.
 15 * Ecce accola veniet, qui non erat mecum;
 aduena quondam tuus adiungetur tibi.
 16 * Ecce ego creauì fabrum sufflantem in
 igne prunas, & proferentem vas in opus
 suum, & ego creauì interfectorem ad dis-
 17 perdendum. * Omne vas quod fictum
 est, contra te non dirigitur, & omnem lin-
 guam resistentem tibi, in iudicio condem-
 nabis. Hæc est hæreditas seruorum Dñi, &
 iustitia eorum apud me, dicit Dominus.

CAP. LV.

1 Omnes sitientes venite ad aquas, & qui
 A nō habetis argentum, properate, emi-
 te & comedite. Venite, emite absq; argen-
 to & absq; vlla cōmutatione vinum & lac.
 2 * Quare appenditis argentum non in pani-
 bus, & laborem vestrum non in saturitate?
 audite audientes me & comedite bonū, &
 delectabitur in crassitudine anima vestra.

תרגום יונתן

7 ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך :
 8 בשעף קצף הסתרתני פני רגע ממך ובהסדר עולם
 רחמתיך אמר גאלך יהוה :
 9 כי מי נח וארץ לי אשר נשבעתי מעבר מי נח
 עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער
 בך :
 10 כי ההרים ימושו והגבעות תמוטין וחסדי
 מאתך לא ימושו וברית שלומי לא תמוט אמר
 מרחמיך יהוה :
 11 עניה סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפור
 אבניך ויסדתך בספירים :
 12 ושמתי ברכך שמשתיך ושעריך לאבני אקדה
 וכל גבולך לאבני חפץ :
 13 וכל בניך למודי יהוה ורב שלום בניך :
 14 בצדקה תכונני רחמי מעשך כי לא תיראי
 וממחלה כי לא תקרב אליך :
 15 הן גור יגור גאס מאותי מי גר גאלך עליך
 יפול :
 16 הן אנכי בראתי חרש נפח באש פחם ומוציא
 כלי למעשהו ואנכי בראתי משחית לחבל :
 17 כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום
 אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי יהוה
 וצדקתם מאתי נאם יהוה :
 נה

1 וכל דיצבי למילי ייתי וילף נליות לה כסף אחו שמעו ואלפו ואתו שמעו ואלפו בלא בדמין ובלא בממון אלפן דטב מחמר
 2 למא חתקלון כסף כון בלא למיכל וליא חתכון בלא למשכע קבלו קבלא למימרי ואכלו דטב ותתפנק בדרתן נפשכון :

* Tempore modico reliqui te, & cum misericordia magna miserebor tui. * In furore paruo auerti faciem meam à te, & in misericordia sempiterna miserebor tui, dixit qui eruit te Dominus:

* Ab aqua quæ in tempore Noe, hoc mihi erit: sicut iuravi ei in tempore illo terræ non iratum iri super te ultra, neque in comminatione tua. * montes translaturum esse: neque colles tui transferentur. sic neque quæ à me tibi misericordia deficiet, neque testamentum pacis meæ auferetur. Dixit enim propicius tibi Dominus, * Humilis & instabilis non consolata es. Ecce ego præparo tibi carbunculum lapidem tuum, & fundamenta tua sapphirum:

* Et ponam propugnacula tua iaspidem, & portas tuas lapides crystalli, & muros tuos lapides electos:

* Et omnes filios tuos discipulos Dei, et multipax filiis tuis, * & in iustitia edificaberis: recede ab iniquo, & non timebis, & tremor non appropinquabit tibi.

* Ecce proselyti accedent tibi per me, & colonierunt tui, & ad te confugient.

* Ecce ego creavi te, non ut ararius sufflans in igne prunas, & proferens vas in opus. ego autem creavi te. non in perditionem interficere

* Omne vas factum contra te, non prosperabitur, & omnis vox surget contra te in iudicium, omnes eos vinces, at obnoxij tui erunt in ea. est hereditas seruientibus Domino, & vos eritis mihi iusti, dicit Dominus.

CAP. LV.

Væ qui sititis, ite ad aquam: & quotquot non habetis argentum, euntes emite, & comedite, & ambulate, & emite absque argento & precio vinum & adipem.

* Quare emitis argento non in panibus, & laborem vestrum non in saturitatem? Audite me, & comedetis bona, & delectabitur in bonis anima vestra:

7 * χρόνον μικρόν κατέλιπόν σε, καὶ μετ' ἐλέοις μελά-
8 λου ἐλεήσω σε. * ἐν θυμῷ μικρῷ ἀπέστρεψα τὸ
πρόσωπόν μου ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐν ἐλέῳ αἰωνίῳ ἐλεήσω σε, εἰ-
πὼν ὁ ῥυσάμενός σε κύριος.

9 * ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ Ἰπὶ νῶε τοῦτό μοι ἔσται. καὶ ὅτι
ὥμοσα ἀπὸ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ τῇ γῇ, μὴ θυμωθῆ-
σθαι Ἰπὶ σοῖ ἐπὶ, μὴ ὅ ἐν ἀπειλῇ σου

10 * τὰ ὄρη μεταστήσονται, & ὁ βουνοὶ σου μετακινήθη-
νται. οὕτως οὐδ' ἐγὼ παρ' ἐμοῦ σοῖ ἐλεῶ ἐκλείψαι, οὐδ' ἐγὼ
διαθήκη τῆς εἰρήνης μου οὐ μὴ μεταστῇ. εἶπεν γὰρ ἰλαεὶς σοῖ
κύριος. * ταπεινὴ καὶ ἀκατάστατος ἐπαρκελήθης. ἰδὲ
ἐγὼ ἐτίμαζον σοῖ δούτερά σου τὴν λίθον σου, καὶ τὰ θεμέ-
λιά σου λαπφειρῶν.

12 * καὶ θήσω τὰς ἐπάλξεις σου ἰάσπιν, καὶ τὰς πύλας
σου λίθοις κρύσταλλοις, καὶ τὴν περίβολόν σου λίθοις ἐκ-
λεκτοῖς.

13 * καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς σου διδασκῶντες θεοῦ, καὶ πολ-
λὴν εἰρήνῃ τοῖς τέκνοις σου.

14 * καὶ ἐν δικαιοσυνῇ οἰκοδομηθήσῃ. ἀπέχου ἀπὸ ἀ-
δίκου καὶ οὐ φοβηθήσῃ καὶ τρέμῃ. ὅτε ἐγγίῃ σοῖ.

15 * ἰδὲ προσήλυτοι. προσελθόντες σοῖ δι' ἐμοῦ, καὶ πα-
ροικήσουσί σοῖ, καὶ Ἰπὶ σὲ καταφύξονται.

16 * ἰδὲ ἐγὼ ἐκτίσά σε, οὐχ ὡς χαλκίς φουσῶν ἐν πυρὶ
ἀνθρώπου καὶ ἐκφέρων σκιδῶν εἰς ἔργον. ἐγὼ δ' ἐκτίσας
σε. ὅτε εἰς ἀπώλειάν σου φθῇσαι.

17 * πᾶν σκιδῶν σκιδασὼν Ἰπὶ σέ, ὅτε δώδοθήσῃ, καὶ
πᾶς φωνὴ δόξασῃ. Ἰπὶ σέ εἰς κρίσιν, πάντας αὐτοὺς ἡ-
τήσεις, οἱ δ' ἐνόχοί σου ἔσονται ἐν αὐτῇ. ἐστὶ κληρονομία τοῖς
θεραπεύουσιν κύριον, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε μοι δίκαιοι, λέγει
κύριος.

νέ.

1 * Οὐαὶ τοῖς διψῶντες πορβύετε ἐφ' ὕδατος, καὶ ὅτε
μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγορεύετε καὶ φάγε-
τε καὶ πορβύετε, καὶ ἀγορεύετε δούλου ἀργυρίου καὶ τι-
μῆς οἶνον καὶ σῆμα.

2 * ἵνατί τιμᾶτε ἀργυρίου ὅτε ἐν ἀρτοῖς, καὶ τὴν μόχ-
θον ὑμῶν ὅτε εἰς πληρομηνίαν, ἀκούσατέ μου καὶ φάγεσθε
ἀγαθὰ, καὶ ἐντετυφῆσθε ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

7 In furore modico abieci te, & in miserationibus multis congregabo captiuitatem tuam. * In tempore modico abstuli faciem maiestatis meæ in momento temporis à te: at benignitatibus sempiternis, quæ nunquam cessabunt, miserebor tui, dicit redemptor tuus Dñs.
8 Sicut in diebus Noe hoc est coram me: cui iuravi per verbum meum, quod non transirent aquæ diluuij quæ fuerunt in diebus Noe ultra super terram: sic iuravi in verbo meo, quod non manebit furor meus super te, nec increpabo te. 10 Quoniam montes pertransibunt, & colles dirumpentur: & benignitas mea non auferetur à te Ierusalē, & pactum pacis meæ non elongabitur, dicit qui miserturus est tui Dñs.
11 Pauperula, iniuria affecta ciuitas, de qua dicebant populi: Non erit ei consolatio: ecce ego sternam in stibio lapides pauimenti tui, & fundabo te lapidibus preciosis: 12 Et ponam in margaritas ligna tua, & portas tuas in lapides sculptos, & omnem terminum tuum in lapides viles. 13 Et omnes filij tui discant legem Domini, & multa erit pax filiis tuis. 14 In iustitia præparaberis: recede à calumnia, quoniam non timebis; & de interitu, quoniam non veniet tibi. 15 Ecce congregatione congregabuntur ad te transmigrationes populi tui: & in fine reges populorum qui congregantur ut tribulent te Ierusalem, in medio tui cadent. 16 Ecce ego creavi fabrum ferrarium sufflantem in prunas, & diducientem vas in opus suum; & ego creavi disperdentem ad disperdendum. 17 Omnia arma quæ preparata fuerint contra te Ierusalem non dirigentur, & omnem linguam quæ insurrexerit aduersum te in iudicio condemnabis. Hæc est hereditas seruorum Domini, & iustitia eorum à facie mea, dicit Dominus.

CAP. LV.

Hæc omnis qui vult discere, veniat & discat, & qui non habetis argentum, venite, audite, & discite: & venite, audite, & discite absque precio & absque pecunia doctrinam meliorem vino & lacte. * Quare appenditis argentum vestrum non in cibum, & laborem vestrum in id quod non est satiendo? obedite obedientes verbo meo, & comedite bonum, & delectabitur in pinguedine anima vestra.

* הָטוּ אָזְנוֹכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׁמְעוּ וְתַחֲי נַפְשֵׁכֶם
וְאֶכְרַתְהוּ לָכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסִדֵי דָוִד
הַנֶּאֱמָנִים :

* הִנֵּה עַד לְאוֹמִים נִתְּנִי נָגִיד וּמִצֹּחַ לְאֻמִּים :
* הֵן גּוֹי לֹא תִדְעֶה תִקְרָא וְגוֹי לֹא יִדְעוּךָ אֵלֶיךָ
יִרְצוּ לְמַעַן יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ וּלְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי
פֶּאֶרְךָ :

* דְּרָשׁוּ יְהוָה בְּהִמְצָאוֹ קְרָאוּ בְּהִיוֹתוֹ
קְרוֹב :

* יַעֲזֹב רָשָׁע דְרָכּוֹ וְאִישׁ אֶזְנֵי מַחְשַׁבְתּוֹ וַיָּשָׁב אֶל-
יְהוָה וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל-אֱלֹהֵינוּ כִּי-יִרְבֶּה
לְסֻלּוֹחַ :

* כִּי לֹא מַחְשַׁבּוֹתַי מַחְשַׁבּוֹתֵיכֶם וְלֹא דְרָכֵיכֶם
דְרָכֵי נֶאֱמָר יְהוָה :

* כִּי-גִבְהוֹ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גִּבְהוֹ דְרָכֵי מִדְרָכֵיכֶם
וּמַחְשַׁבְתִּי מִמַּחְשַׁבְתֵּיכֶם :

* כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן-הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְחָה
לֹא יֵשׁוּב כִּי אִם-הִרְוָה אֶת-הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ
וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע וְלֶחֶם לֶאֱכֹל :

* כֵּן יִהְיֶה דְבַרִּי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא יֵשׁוּב אֵלַי
רִיק כִּי אִם-עָשָׂה אֶת-אֲשֶׁר חָפַצְתִּי וְהִצְלִיחַ
אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי :

* כִּי-בְשִׂמְחָה תֵצְאוּ וּבְשָׁלוֹם תִּבְלֹן הַהָרִים
וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל-עֵצֵי הַשָּׁדָרָה
יִמְחֲאוּ-בָהּ :

* תַּחֲרַת הַנֶּעְצוּץ יֵעָלֶה בְרוֹשׁ • תַּחַת הַסַּרְפָּד
יֵעָלֶה הָדָם וְהִירָה לִיהוָה לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם
לֹא יִכָּרֵת :

* Incline aurem vestram, & venite ad me: audite, & viuet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles.

* Ecce testem populis dedi eum ducem ac præceptorem gentibus.

* Ecce gentem quam nesciebas vocabis, & gentes quæ non cognouerunt te, ad te current propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israel, quia glorificauit te.

* Querite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est.

* Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.

* Non enim cogitationes meæ cogitationes vestræ, neque viæ vestræ viæ meæ, dicit Dominus.

* Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris.

* Et quomodo descendit imber & nix de cælo, & illuc ultra non reuertetur, sed inebriat terram & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen ferenti, & panem comedenti,

* Sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcunque volui, & prosperabitur in his ad quæ misi illud.

* Quia in lætitia egrediemini, & in pace ducemini. Montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

* Pro faliuncula ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus. Et erit Dominus nominatus in signum æternum quod non auferetur.

תרגום יונתן

* אָרְכֵנוּ אֲדִנְכוֹן וְקָבְלוּ אֶלְפִן אֲוִרֵי קָבְלוּ לְמִסְרֵי וְחֻקִּים נִפְשָׁכוֹן וְאֶגְדָּר לְכוֹן קִים עַלִם טְבוֹת דָּוִד וְדִמְחִימָנָן :
* הָא עַם דְּלֹא תִדְעֶה יִפְלְחוּנְךָ וְעַם דְּלֹא יִדְעוּךָ יִרְחֲטוּן לְאַסְקָא לְךָ מִסִּין בְּדִיל יֵי אֱלֹהֶךָ וּלְקוּדִישָׁא
דְּיִשְׂרָאֵל אֲרֵי שְׂבַחְךָ :
* חֲבַעְו דְּחִלְתָּא דִּינֵי עַד דִּאֲחֻזָּן חֵיין בְּעוֹ מִן קְדַמְתִּי עַד דִּאֲחֻזָּן קִימִין :
* יִשְׁבֹּק רְשִׁיעָא אֲרַחֲהּ דְרָשָׁעָא
וְגַבְרָא גַם עֲשִׂחוֹנוֹתֵי וְיִתּוֹב לְפָלְחָנָא דִּינֵי וִירַחֲמֵהּ עֲלוֹתֵי וְלִדְחִלְתָּא דִּאֱלֹהֵנָא אֲרֵי מִסְגִּי לְסֻלּוֹחָא :
* אֲרֵי לֹא כְמַחְשַׁבְתִּי מַחְשַׁבְתְּכוֹן וְלֹא
אֲרֵי כְמַחְשַׁבְתִּי חֲסִדֵי דָּוִד וְחֻקִּים נִפְשָׁכוֹן מִן אֲרַעָא כֵּן תִּקְנֵן אֲרַחֲמִי מֵאֲרַחֲתְכוֹן וּמַחְשַׁבְתִּי תִקְנֵן מִמַּחְשַׁבְתְּכוֹן :
* אֲרֵי כְמַחְשַׁבְתִּי חֲסִדֵי דָּוִד וְחֻקִּים נִפְשָׁכוֹן מִן אֲרַעָא וּמִרְבִּי לֵה וּמוֹעִילָה וְיִתּוֹב בְּרַעַא כְּמִסְרָת
לְזֶרַע וְלֶחֶם כְּמִסְרָת לֶאֱכֹל :
* כֵּן יִהְיֶה דְבַרִּי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא יֵשׁוּב אֵלַי רִיק כִּי אִם-עָשָׂה אֶת-אֲשֶׁר חָפַצְתִּי וְהִצְלִיחַ
אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי :
* כִּי-בְשִׂמְחָה תֵצְאוּ וּבְשָׁלוֹם תִּבְלֹן הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל-עֵצֵי הַשָּׁדָרָה
יִמְחֲאוּ-בָהּ :
* תַּחֲרַת הַנֶּעְצוּץ יֵעָלֶה בְרוֹשׁ • תַּחַת הַסַּרְפָּד יֵעָלֶה הָדָם וְהִירָה לִיהוָה לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם
לֹא יִכָּרֵת :
* חֲלָף רְשִׁיעִיָּא יִתְקַיְמִין צְדִיקֵיָּא וְחֲלָף חֲבִיבֵיָּא יִתְקַיְמִין דְּחִלֵי חֲסִידָה וְיִתְקַיְמִין קְדָם יְיָ לְשׁוֹם לֹאֵת עַלִם דְּלֹא יִפְסֹק :

* Attendite auribus vestris, & sequimini
vias meas. audite me, & vivet in bonis ani-
ma vestra, & disponam vobis testamentum æ-
ternum. Sancta David fidelia

* Ecce testimonium gentibus: dedi eum prin-
cipem & præcipientem gentibus.

* Ecce gentes quæ non sciunt te, inuocabunt
te; & populi qui non cognouerunt te, ad te con-
fugient, propter Dominum Deum tuum et san-
ctum Israel, quia glorificauit te.

* Querite Dominum: & cum inueneritis
eum, inuocate. quando autem appropinquauerit
vobis;

* Relinquat impius vias suas, & vir ini-
quus cogitationes suas. & conuertatur ad Do-
minum, & misericordiam consequetur. & ad
Deum nostrum, quia multum dimittet peccata
vestra.

* Non enim sunt cogitationes meæ sicut co-
gitationes vestrae; neque sicut viæ vestrae, viæ
meæ, dicit Dominus.

* Sed sicut distat calum à terra, sic distat
via mea à viis vestris, & cogitationes vestrae
à cogitatione mea.

* Sicut enim si descendat pluuia aut nix de
calo, & non reuertatur donec inebriet terram,
& generet, & germinet, & det semen semi-
nanti, & panem ad comedendum;

* Sic erit verbum meum, quodcumque exie-
rit de ore meo, non reuertetur ad me vacuum,
donec compleantur quaecunque volui, & pro-
sperabo vias tuas & præcepta mea.

* In enim letitia egrediemini, & in gaudio
deducemini. nam montes & colles exsultant ex-
pectantes vos in gaudio, & omnia ligna agri
applaudent ramis.

* Et pro stipite vili ascendet cyparissus; pro
autem conyz a ascendet myrtus. Et erit Domi-
nus in nomen & in signum sempiternum, &
non deficiet.

* προσέχετε τοῖς ὡσὶν ὑμῶν, καὶ ἐπακολουθήσατε
ταῖς ὁδοῖς μου. εἰσακούσατέ μου, καὶ ζήσεται ἐν ἀγαθοῖς
ἡ ψυχὴ ὑμῶν, καὶ διαθήσεται ὑμῖν διαθήκην αἰώνιον.
Τὰ ὅσα δαυὶδ τὰ πρὶν

* ἰδοὺ μαρτύριον ἔθνεσιν, ἔδωκα αὐτὸν ἀρχόντα καὶ
προστάσοντα ἔθνεσιν.

* ἰδοὺ ἔθνη ἃ οὐκ οἶδαν σέ, Ἰσραὴλ λέγονταί σε, καὶ
λαοὶ οἱ οὐκ ἔπισθωταί σε, Ἰσραὴλ κατεφύζονται, ἐνε-
κεν κυρίου τοῦ θεοῦ σου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰσραὴλ, ὅτι ἐδόξα-
σέν σε.

* Ζητήσατε τὸν κύριον καὶ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ Ἰσ-
ραὴλ ἐκάλεισά σε. ὡς δ' αὖ ἐγγίξῃ ὑμῖν,

* ἀπολείπεται ὁ ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ δυνήσεται
μὴ τὰς βουλας αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ φησὶ πρὸς κύριον,
καὶ ἐλεήσεται. καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι Ἰσραὴλ πολὺ ἀ-
φῆσεν τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν.

* οὐ γὰρ εἰσιν αἱ βουλαί μου ὥσπερ αἱ βουλαὶ ὑμῶν,
οὐδ' ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν αἱ ὁδοί μου, λέγει κύριος.

* ἀλλ' ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, ὅπως ἀπέχει
ἡ ὁδὸς μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν
ἀπὸ τῆς διανοίας μου.

* ὡς γὰρ δὴ καταβῇ ὁ ἕρως ἡ χιών ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
καὶ οὐ μὴ ἀποσραφῇ ἕως δὴ μεθύσῃ τῇ γῇ, καὶ ἐκτέ-
κῃ καὶ ἐκβλαστήσῃ καὶ δώσῃ σπέρμα τῷ σπείροντι ἐν αὐτῷ
εἰς βρώσιν.

* οὕτως ἔσται τὸ ῥῆμά μου, ὃ δὴ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στό-
ματός μου, οὐ μὴ ἀποσραφῇ πρὸς με κενὸν ἕως δὴ συν-
τελεσθῇ ὅσα ἠθέλησα καὶ δοδώσω τὰς ὁδοὺς σου ἐν
τάλματά μου.

* ἐν γὰρ δὴ φρεσὶν ἡ ἐξελύσεσθε, καὶ ἐν χαρᾷ ἀχθή-
σεσθε. τὰ γὰρ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐξαυῶνται πρὸς δε-
χόμενοι ὑμᾶς ἐν χαρᾷ καὶ πᾶσι τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ
ἐπικροτήσονται τὰς κλάδοις.

* καὶ δυνήσεται ἐν σοφίᾳ ἀναβήσεται κύριος, δυνήσεται τῆς
κονύζης ἀναβήσεται μυρσίνη. καὶ ἔσται κύριος εἰς ὄνομα,
καὶ εἰς σημεῖον αἰώνιον, καὶ οὐκ ἐκλείψει.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Inclinate aures vestras, & suscipite disciplinam Legis meæ. obedite verbo meo, & sustentabitur anima vestra: & feriam vobiscum pactum sempiternum, benignitates David fideles.

* Ecce populus quem nesciebas seruiunt tibi; & populus qui non cognouit te, current ut offerant tibi tributa; propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israelis, qui decorauit te.

* Querite timorem Domini dum vos estis viui: querite à facie eius dum vos permanetis.

* Relinquat impius viam suam malam, & vir direptor cogitationes suas, & conuertatur ad cultum Domini; & miserebitur eius; & ad timorem Dei nostri, qui multus est in ignoscendo.

* Quia non sicut cogitationes meæ sunt cogitationes vestrae, neque viæ vestrae rectæ sunt sicut viæ bonitatis meæ, dicit Dominus.

* Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic rectæ sunt viæ meæ magis quàm viæ vestrae; & cogitationes meæ rectæ magis quàm cogitationes vestrae.

* Quia sicut descendit pluuia & nix de cælo, & illuc impossibile est ut reuertatur, sed inebriat terram, & germinare facit eam, & proficit ei, & dat granum sementis ut satis sit ferenti; & panem ut satis sit comedenti.

* Sic erit verbum bonitatis meæ quod egreditur à facie mea, non potest reuerti in conspectum meum vacuum, nisi faciat quod volui, & prosperetur in his ad quæ misi illud.

* Quia in letitia egrediemini de medio populorum, & in pace deducemini in terram vestram: montes & colles exultabunt coram vobis in laude, & omnes arbores agri plaudent ramis suis.

* Pro impiis confurgent iusti, & pro peccatoribus confurgent timentes peccatum: & erit coram Domino in nomen & signum sempiternum, quod non cessabit.

נו

* כה אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה כי
 קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות:
 * אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה
 שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל רע:
 * ואל יאמר בן הנכר חנלור אל יהוה לאמר
 חבדל יבדילני יהוה מעל עמו ואל יאמר הסרים
 הן אני עץ יבש:
 * כי כה אמר יהוה לסריסים אשר ישמרו
 את שבתתי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים
 בכריתי:
 * ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב
 מבנים ומבגור שם עולם אתן לו אשר לא
 יכרה:
 * ובני הנכר הנלוים על יהוה לשרתו ולאהבה
 את שם יהוה להיות לו לעבדים כל שמר שבת
 מחללו ומחזיקים בכריתי:
 * והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית
 תפילתי עולתיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי כי
 ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים:
 * נאם אדני יהוה מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ
 עליו לנקבציו:
 * כל חיתו שדי אתיו לאכל כל חיתו ביער:
 * צפו עורים כלם לא ידעו כלם כלבים אלמים
 לא יוכלו לגנח הזים שכבים אהבי לנום:
 * והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רעים
 לא ידעו הבין כלם לדרךם פנו איש לבצעו
 מקצהו:
 * אתיו אקחה יין ונסכאה שכר והיה כזה יום
 מחר גדול יתר מאד:

CAP. LVI.

1 **H**Æc dicit Dominus: Custodite iudi-
 cium, & facite iustitiam, quia iuxta est
 falus mea vt veniat, & iustitia mea vt re-
 ueletur.
 2 * Beatus vir qui facit hoc, & filius homi-
 nis qui apprehendet istud. custodiens sab-
 batum ne polluat illud, custodiens manus
 suas ne faciat omne malum.
 3 * Et non dicat filius aduenæ qui ad-
 hæret Domino, dicens: Separatione diui-
 det me Dominus à populo suo. Et non di-
 4 **B** cat eunuchus: Ecce ego lignum aridum.
 4 * Quia hæc dicit Dominus eunuchis:
 Qui custodierint Sabbata mea, & elegerint
 quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum,
 5 * Dabo eis in domo mea & in muris meis
 locum & nomen melius filiis & filiabus.
 nomen sempiternum dabo eis, quod non
 6 peribit. * Et filios aduenæ qui adhæ-
 rent Domino vt colant eum, & diligant
 nomen eius, vt sint ei in seruos, omne cu-
 7 stodientem Sabbatum ne polluat illud, &
 7 tenentem fœdus meum, * Adducam
 eos in montem sanctum meum, & lætifi-
 cabo eos in domo orationis meæ. Holo-
 causta & victimæ eorum placebunt mihi
 super altari meo, quia domus mea domus
 orationis vocabitur cunctis populis:
 8 * Ait Dominus Deus, qui congregat
 disperfos Israel. Adhuc cōgregabo ad eum
 congregatos eius.
 9 * Omnes bestię agri venite ad deuoran-
 dum, vniuersæ bestię saltus.
 10 * Speculatores eius cæci omnes nescie-
 runt, vniuersi canes muti non valentes la-
 trare, videntes vana, dormientes & aman-
 tes somnia:
 11 * Et canes impudentissimi nescierunt
 saturitatem. Ipsi pastores ignorauerunt in-
 telligentiam. Omnes in viam suam decli-
 nauerunt, vnusquisque ad auaritiam suam
 à summo vsque ad nouissimum.
 12 * Venite fumamus vinum, & implea-
 mur ebrietate, & erit sicut hodie, sic & cras
 & multo amplius.

תרגום יונתן

נו

1 כדן אמר יי טרו דינא ועבדו צדקתא ארי קריב פרקני למיתי וזכותי לאחללאה:
 2 טובי אנשא ויעבד דא ובר אדם דיתקף
 3 ואל ימר בר עממין דמחוסף על עמא דיי למימר אפרשא ופרשנני יי
 4 ארי כדן אמר יי לסריסא דנטרין ית יומי שבאי דילי ומחרען ברצבינא
 5 ואחז להון בבית מקדשי ובארע בית שכינתי אתר ושום עלמא אחז להון ולא יפסוק:
 6 ובני עממיא דמחוספין על עמא דיי לשקשותיה ולמרחם ית שםא דיי לסהוי לה לעבדין כל דישר שבחא מאחלותיה ומתקפין
 7 ואיתנינן לטורא דקדשי ואחדינן בבית צלותי עלותיה ונכסת קדשיהון ויתסקון לרענא על מדבחי ארי בית מקדשי בית
 8 אמר יי אלהים דעתיד לכנשא מבדרי ישראל עוד אקרב גלותהון לכנשא יחזון: כל מלכי עממיא
 9 סכנאיהון סמן כלתהון ולא ידעין
 10 וכלביא חקיפי נפשן לא ידעין למשבע ואנון מבאשין
 11 לא ידעין לאסחכלא כלתהון גבר לקבל ארחה גלוגבר למבז ממונה דישראל:
 12 אחז ונסב חסר ונחריו מן עתיק ויהי שירותא דמחר טבא מדיומא דדין רבא סגיא להרא:

CAP. LVI.

Hæc dicit Dominus: Custodite iudicium, et facite iustitiam. appropinquavit salutare meum ut veniat, & misericordia mea ut reueletur.

* Beatus vir faciens hæc, & homo retinens ista, & custodiens Sabbata non prophanare ea, & seruans manus suas ne faciat iniqua.

* Non dicat alienigena qui appositus est ad Dominum dicens: Separatione separabit me v-tique Dominus à populo suo. & non dicat eunuchus, Quia ego sum lignum aridum.

* Quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint Sabbata mea, & elegerint quæ ego volo, & tenuerint testamentum meum,

* Dabo eis in domo mea & in muro meo locum nominatum meliorem filiis & filiabus; nomen sempiternum dabo eis, & non deficiet,

* & alienigenis additis Domino seruire ei, & diligere nomen eius ut sint ei in seruos & ancillas, & omnes custodientes Sabbata mea, ut non violent ea, & tenentes testamentum meum,

* Inducam illos in montem sanctum meum, & letificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum & victimæ eorum erunt acceptabiles super altare meum. nam domus mea domus orationis vocabitur cunctis gentibus.

* Dixit Dominus, Dominus congregans dispersos Israel, Quia congregabo ad eum congregationem.

* Omnes bestie agrestes venite comedite, omnes bestie sylvæ.

* Videte quoniam excacati sunt omnes, non cognouerunt: vniuersi canes muti non poterunt latrare, somniantes letum, amantes ad dormitandum:

* Et canes impudentes anima non scientes saturitatem, & sunt mali non scientes intelligentiam: omnes vias suas secuti sunt vnusquisque secundum suam auariciam simul à summitate eius.

* Venite sumamus vinum, & inebriemur ebrietate, & erit talis dies craftina magna amplius nimis.

νς.

* Τὰδε λέγει κύριος, φυλάσσετε κείσιν, & ποιήσατε δικαιοσύνην. ἤλκεν τὸ σωτήριόν μου ἀδελφίνας, & τὸ ἐλεός μου ἀποκαλυφθῆναι.

* μακάριος ἀνὴρ ὁ ποιῶν τὰς ἐντολὰς, & ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀντεχόμενος αὐτῶν, καὶ φυλάσων τὰς ἐντολὰς μὴ βεβήλου αὐτὰ, & διατηρῶν τὰς χεῖρας αὐτῶν μὴ ποιῆσαι ἄδικα.

* μὴ λεγέτω ὁ ἀλλοθνήσκων ὁ ἀποσπείρων ἀπὸ κύριον λέγων, ἀφορισμὸς ἀφορεῖ με ἀπὸ κύριου ἀπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ μὴ λεγέτω ὁ ἐκείνου, ὅτι ἐγώ εἰμι ἐξουσίαν ἔχων.

* ὅτι τὰδε λέγει κύριος τοῖς δούλοις, ὅτι ἐγὼ φυλάξω τὰς ἐντολὰς μου, καὶ ἐκλέξωνται ἀπὸ ἐγὼ θέλω, & ἀντεχόνται τῇ διαθήκῃ μου.

* δώσω αὐτοῖς ἐν τῇ οἰκῇ μου καὶ ἐν τῇ τείχει μου τόπον ὀνόμαζόν κρείττω ἢ τὸν καὶ θυγατέρων, ὄνομα αἰώνιον δώσω αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐκλείψει,

* καὶ τοῖς ἀλλοθνήσκουσιν τοῖς ἀποσπείρουσι κύριον δουλοῦν αὐτῶν, καὶ ἀγαπῶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ εἶναι αὐτῶν εἰς δόξαν καὶ δόλας, καὶ πᾶσι τὰς ἐντολὰς φυλάσσουσιν τὰς ἐντολὰς μου μὴ βεβήλου αὐτὰ, & ἀντεχόμενοι τῇ διαθήκῃ μου,

* εἰσάξω αὐτοῖς εἰς τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, καὶ ὁφραγῶ αὐτοῖς ἐν τῇ οἰκῇ τῇ πρυτανείᾳ μου τὰ ὀλοκαυτώματα αὐτῶν, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν ἔσονται ἐν τῇ οἰκῇ τῇ θυγατέρῃ μου. ὁ δὲ οἶκός μου οἶκος πρυτανείας καλεῖται πάντες τοῖς ἔθνεσιν,

* εἶπεν κύριος κύριος ὁ σωτὴρ τοῦ διεσπαρμένου Ἰσραὴλ, ὅτι συναξάσω ἐπ' αὐτὸν συναγωγῶν.

* πάντα τὰ θηρία τὰ ἅγια δοῦτε φάγετε πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ.

* ἴδετε ὅτι ἐκτετύφλωνται πάντες ὅσοι ἐγνωσαν. πάντες κύες ἐνεοὶ οὐ διωκόμεναι ὑλακτεῖν, ἐνυπνιαζόμενοι κοίτῃ φιλοῦντες νυξάζειν.

* καὶ ὅτι κύες ἀναιδεῖς τῇ ψυχῇ ὅσοι εἰδότες πληθύνονται, καὶ εἰς ἡμιονίαν ὅσοι εἰδότες σώονται. πάντες ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἐξηκολούθησαν ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ πλεονέκτημα ἅμα ἀπ' ἀκροῦ αὐτοῦ.

* δεῦτε λάβωμεν οἶνον καὶ οἶνοφλυγῆσωμεν μέθη, καὶ ἔσται τοιαύτη ἡ μέρα αὐτοῦ μεγάλη μάλλον ἢ φόδος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. LVI.

Hæc dicit Dominus: Custodite iudicium, & facite iustitiam, quia propè est salus mea ut veniat, & iustitia mea ut reueletur. Beatus homo qui fecerit hoc; & filius hominis qui apprehenderit illud: omnis qui custodierit Sabbatum, ne prophanet illud, & seruauerit manus suas ne faciat omne malum. Et non dicat filius populorum, qui appositus est populo Domini, dicendo: Separatione separauit me Dominus à populo suo. neque dicat eunuchus: Ecce ego reputatus sum sicut lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus eunuchis, Qui custodiunt dies Sabbathorum meorum, & volunt ea quæ volo, & apprehendunt pactum meum: Et dabo eis in domo sanctuarij mei & in terra domus maiestatis meæ locum, & nomen melius filiis & filiabus; nomen æternum dabo eis quod non cessabit. Et filij populorum qui apponuntur populo Domini ut ministrent ei, & diligant nomen Domini, ut sint ei in seruos: quisquis custodit Sabbathum ne violet illud, & tenet pactum meum; Adducam eos in montem sanctum meum, & letificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum & victimæ sanctificatæ eorum offerentur voluntariè super altari meo: quia domus sanctuarij mei domus orationis vocabitur omnibus populis. Ait Dominus Deus, qui congregaturus est dispersos Israel: Adhuc congregabo captiuitatem eorum, ut colligam eos. Omnes reges populorum qui congregantur ut tribulent te Ierusalem, in medio tui proicientur, erunt in cibum bestiis agri, saturabitur illis bestia sylvæ. Speculatores eorum cæci sunt omnes, & nihil sciunt: omnes illi sunt canes muti, non valentes latrare, dormientes, cubantes, diligentes dormire: Et canes robusti animo, nesciunt saturitatem: & ipsi maleficientes, nesciunt intelligere: omnes illi vnusquisque contra viam suam migrauerunt, singuli ut diripiant facultates Israelis. Venite, sumamus vinum, & inebriemur vino veteri: & erit prandium nostrum craftinum lautius hodierno, amplum & prolixum admodum.

נז

* הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי-
חסד נאספים באין מכין כי מפני הרעה נאסף
הצדיק:

* יבוא שלום ינוחו על משכבותם הלך נכחו:
* ואתם קרבו הנה בני עננה זרע מנאף ותזנה:
* על מי תתענגו על מי תרחיבו פה תאריכו
לשון הלא אתם ילדי פשע זרע שקר:

* הנחמים באלים תחרו כל עץ רענן שחטי
הילדים בנחלים תחת סעפי הסלעים:

* בחלקי נחל חלקך הם הם גורלך גם-
להם שפכת נסך העליות מנחור העל אלה
אנחם:

* על הר גבה ונשא שמת משכבך נכשם עלית
לזבח זבח:

* ואחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך כי מאתי
גלית ותעלי הרחבת משכבך ותכרר לך מהם
אהבת משכבם יד חזיר:

* ותשרי למלך בשמן ותרבי רקחך ותשלחי
ציריך עד מרחוק ותשפילי עד שאל:

* ברב דרכך יגעת לא אמרת נואש חיר ירך
מצאת על כן לא חלית:

* וארמי מי דאגתי ותיירא כי תכזבי ואותי לא
זכרת לא שמת על לבך הלא אני מחשה ומעולם
ואותי לא תירא:

* אני אגיד צדקתך ואת מעשיך ולא יועילוך:

* בזעקך יצילך קבוציך וארמי כלם ישא:

* רוח יקח הבל והחוסר בי ינחל ארץ ויירש הר
קדשי:

CAP. LVII.

¹ Iustus perit, & non est qui recogitet in
A corde suo: & viri misericordiae colligun-
tur, quia non est qui intelligat. A facie e-
nim malitiae collectus est iustus.

² * Veniat pax, requiescat in cubili suo,
qui ambulavit in directione sua.

³ * Vos autem accedite huc filij augura-
tricis, semen adulteri & fornicariae.

⁴ * Super quem lusistis? super quem dila-
tastis os, & eiecastis linguam? nunquid non
vos filij scelesti, semen mendax?

⁵ * Qui consolamini in diis subter om-
ne lignum frondosum, immolantes par-
B uulos in torrentibus subter eminentes pe-
tras.

⁶ * In partibus torrentis pars tua, hæc est
fors tua. Et ipsis effudisti libamen, obtulisti
sacrificium. nunquid super his non indig-
nabor?

⁷ * Super montem excelsum & subli-
mem posuisti cubile tuum, & illuc ascen-
disti ut immolares hostias.

⁸ * Et post ostium & retro postem posui-
sti memoriale tuum, quia iuxta me discoo-
peruisti & suscepisti adulterum. Dilatasti
C cubile tuum, & pepigisti cum eis fœdus. di-
lexisti stratum eorum manu aperta.

⁹ * Et ornaisti te regi unguento, & mul-
tiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos
tuos procul, & humiliata es usque ad in-
feros.

¹⁰ * In multitudine viæ tuæ laborasti: nec
dixisti, Quiescam. vitam manus tuæ inue-
nisti. propterea non rogasti.

¹¹ * Pro quo sollicita timuisti? quia men-
tita es, & mei non es recordata: neque co-
D gitasti in corde tuo, quia ego tacēs & quasi
non videns, & mei oblita es.

¹² * Ego autem annuntiabo iustitiam tuam,
& opera tua non proderunt tibi.

¹³ * Cum clamaueris, liberent te congre-
gati tui. Et omnes eos auferet ventus, tol-
let aura. Qui autem fiduciam habet mei,
hæreditabit terram, & possidebit montem
sanctum meum.

תרגום יונתן

נז
צדיקא מתין וליה אנש דמשוי דחלתי על לב וגברי גמלי חסדא מתכנשין ולא מסתכלין ארי מן קדם
בשעתא דעתידי לסיחיה מתכנשין צדיקא: ² ויחזון שלום ינוחו על אחר בית משכביהון עברי אורייתא: ³ ואחזון אתקרבו תכא עם
דא דעובדיהון בישין דמנצבת קרשא נצבתהון ואנזון מנאפין ומזון: ⁴ על מן אחזון מתכנשין וקדם מן תפתחון פמכזון חסגון למללא
דברבן הלא אחזון ילדי מרור זרעא שקרא: ⁵ דפלחין לטעותא תחות כל אילן עבזן נכסי ונקיא בנחליא תחות שקיפי כיפניא:
בשעיעורא כי נחלא חלקיך אף תמן אנזון ערבך אף לחזון נסכת נסכין אסקת קרבנין העל ארין יתוב מימרי: ⁷ על טור רם
ומגשל שוית אחר ביר מישריך אף לתמן סלקת לדכחא דבח: ⁸ ואחזורי דשא ומזוזתא שוית דכרן טעוהיך תוית דמיא לאתתא דרחימא
על בעלה וטעה בחר נכראין אפתיית משכבך וקצצת לך מנהזון רחמת משכבהון אחר בחרת: ⁹ בר עבדת לך אורייתא אצלחת
במלכותא וכר אסגית לך עובדין טבין סגיא משרייתך ושלחת אגודיך עד מרחיק ואמאכת תקיפת עממיא עד לשאל: ¹⁰ בסגיאנות
ארחיך לאית לא אמרת למתב נכסין סגיאין אשכחת על כן לא סברת למתב: ¹¹ ויה מן יצפת וקדם מן דחלת ארי אסגית למללא
דברבן ופלחתי לא אדכרת ולא שוית דחלתי על לבך הלא אנא יתבת לך ארכא מעלמא דאם תתובין לאורייתא ולקדמי לא תבת:
אנא חויתי לך עובדין טבין דאנזון וכן לך ואת אסגיר לך עובדין בישין דלא יתנון לך: ¹³ אצוחי כען אם יפרקוניך עובדי
שקריך דתוית מתעסקא בהון מינקותיך ויר בלהון וטול רוחא יהזון כלמא ודרחץ על מימרי יחסן ארעא ויירר טורא דקדשי:

CAP. LVII.

Videte quomodo iustus perit, & nullus vir suscipit corde, & viri iusti tolluntur, & nemo considerat. ab enim facie iniquitatis ablatus est iustus.

* Erit in pace sepultura eius, ablata est de medio.

* Vos autem accedite huc filij iniqui, semen adulterorum & meretricis.

* In quo insultastis? & super quem aperuistis os vestrum? & super quem eiecistis linguam vestram? nonne vos estis filij perditionis? semen vile?

* Aduocantes ad idola subter arbores frondosas, ingulantes filios vestros in vallibus: per medium petrarum.

* Illa tua pars, hæc tua sors, & illis effudisti libamina, & his obtulisti hostias. super his non irascar, dicit Dominus.

* Super montem excelsam & sublimem illic tuum cubile, & illic ascendisti ut immolares hostias tuas:

* Et post postes ostij tui posuisti memoriam tuam. putabas, quoniam si recesseris à me, plus aliquid habebis. Dilexisti dormientes tecum:

* Et multiplicasti fornicationem tuam cum eis, & multos fecisti eos qui procul à te: & misisti legatos ultra terminos tuos, & humiliata es usque ad inferos

* Multis itineribus tuis. laborasti, & non dixisti, Desinam, confortata quia fecisti hæc, propter hoc non rogasti me tu:

* Quem timens perterrita es. & mentita es mihi, & non recordata es mei, neque cepisti me in mente tua, neque in corde tuo. & ego te videns despicio, & me non timuisti.

* Et ego annuntiabo iustitiam tuam, et mala tua non proderunt tibi.

* Cum clamaueris, eruant te in tribulatione tua. istos enim omnes ventus tollet, & auferet tempestas. at sperantes in me, possidebunt terram, & hereditabunt montem sanctum meum.

νζ.

1 * Ιδετε ὡς ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ εἰς οὐδὲν ἐδέχεται τῇ καρδίᾳ, & οὐδὲν δίκαιοι αἶρον, καὶ εἰς κατάνοει. ἀπὸ τοῦ πρὸς ὅπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος.

2 * ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφή αὐτοῦ, ἦρται ἐκ μέσου.

3 * ὑμεῖς δὲ πρὸς τὰ ἰδωλὰ ἐκείνη ἐκείνη, ἦρται ἐκ μέσου μοιχῶν καὶ πόρνῃς.

4 * ἐν τίνι ἐνετυφήσατε; καὶ ἐπὶ τίνι λυοίξατε τὸ σόμα ὑμῶν; καὶ ἐπὶ τίνι ἐχαλάσατε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν; ἔχ' ὑμεῖς ἐς τέκνα ἀπωλείας; σπέρμα ἀπίμον;

5 * ὁ πρὸς τὰ ἰδωλὰ ἐκείνη ἐκείνη, ἦρται ἐκ μέσου μοιχῶν καὶ πόρνῃς.

6 * ἐκείνη σου ἡ μερίς, ἔτις σου ὁ κληρὸς, καὶ κείνοις ἐξέχεας σπονδάς, & τοῖς δούλοις σου θυσιάς. ἐπὶ τοῖς οὐκ ὀφειδόμενοι, λέγει κύριος.

7 * ἐπ' ὅρος ὑψηλὸν & μετέωρον ἐκεῖ σου ἡ κοίτη & ἐκεῖ δούλοισί σου θυσιάς σου,

8 * καὶ ὀπίσω τῶν σταθμῶν τῶν θυρῶν σου ἐθηκας μνημόσυνά σου. ἐλογίζῃς, ὅτι ἐδὴ ἀποσῇς ἀπ' ἐμοῦ πλεόν τι ἐξέιν. ἡ γὰρ πησας οὐ κοιμώμενοις μὲν σου.

9 * καὶ ἐπλήθυνας τὴν πόρνειόν σου μετ' αὐτῶν, καὶ πολλὰς ἐποίησας οὐ μακρὰν ἀπὸ σου, καὶ ἀπέσειλας πρέσβεις ὑπὲρ τῶν ὀρέων σου, & ἐταπεινώθης ἕως ἁδῆς.

10 * ταῖς πολυδοκίαις σου ἐκοπίασας καὶ οὐκ εἶπας, πάλαι, ἐνιχνύουσα ὅτι ἐπράξας ταῦτα, διὰ τοῦτο ἐκατεδέηθης με σὺ.

11 * τίνι δούλοισί σου ἐφοβήθης. καὶ ἐψύσω με, καὶ οὐκ ἐμνήθης με, ὅτι ἐλαβὲς με εἰς τὴν διδουσίαν σου, ὅτι εἰς τὴν καρδίαν σου. καὶ ἐγώ σε εἰδὼν παρεθῶ, καὶ ἐμὲ οὐκ ἐφοβήθης.

12 * καὶ ἐγὼ ἀπαχέλω τὴν δικαιοσύνην σου, & τὰ κακά σου ἐχ' ὡφελήσουσί σοι.

13 * ὅτ' αὖ δούλοισί σου ἐξελέδωσάν σε ἐν τῇ θλίψει σου. τοῦτο γὰρ πάντας ἀνέμους λήψεται καὶ ἀποισθὲ καταγίς. ὁ δὲ δούτεχόμενοι ἐν ἐμοί, κτήν) γὰρ καὶ κληρονομήσουσι τὸ ὅρος τὸ ἅγιόν μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. LVII.

Iusti moriuntur, & non est vir qui proponat animo mei timorem: & viri retribuentes misericordiam colliguntur, & non contemplantur secundum Legem. * Vos autem accedite huc, popule generationis cuius opera sunt mala. De plantatione enim sancta est plantatio eorum, sed ipsi sunt adulteri & fornicantes. * In quo vos delectamini, & ante quem vos aperitis os vestrum, & multiplicatis loqui magnalia? nonne vos estis filij scelesti, semen mendax? * Qui adoletis idolis sub omni ligno frondoso, immolantes paruulos in torrentibus, subter scopulos perarati. * In quibus locis ripe torrentis est pars tua, ibi quoque ea sunt fors tua: etiam eis immolasti victimas, obtulisti oblationes. nunquid ob hæc poenitebit Verbum meum? * In monte excelsa & eleuato posuisti locum mansionis domus tue: etiam illuc ascendisti ut sacrificares sacrificium. * Et post ostium & postem posuisti memoriale idolorum tuorum: similis fuisti mulieri que diligitur à marito, & fornicatur post extraneos: dilatasti cubiculum tuum, & succidisti tibi ex eis; dilexisti cubiculum eorum: locum elegisti. * Cum exequeris Legem, prospera eras in regno: & cum multiplicares tibi opera bona, multiplicatus est exercitus tuus, & misisti nuncios tuos procul, & depreffisti fortitudinem populorum usque ad infernū. * In magnitudine viæ tuæ laborasti: non dixisti, Conuertar. diuitias multas inuenisti, propterea sperasti quod fuisti timorem mei in corde tuo: nonne ego dedi tibi terminum à seculo, ut conuerteris ad Legem meam? & non es conuersa in conspectu meo. * Ego enim indicaui tibi opera bona, que essent iusta tibi; & tu multiplicasti opera mala, que non proderunt tibi. * Clama nunc, si saluabunt te opera mendacij, in quibus laborasti ab infantia tua; & omnia illa tollet ventus, erunt quasi nihilum. qui autem confidit in verbo meo, possidebit terram, & hereditabit montem sanctum meum.

14 * ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי:
 15 * כי כה אמר רס ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכנז ואת דבא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים:
 16 * כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי:
 17 * בעון בצעו קצפתי ואכהו הסתר ואקצף וילך שובב בדרך לבו:
 18 * דרכיו ראיתי וארפאהו ואנהווא שלם נחמים לו ולאבליו:
 19 * בורא נוב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר יהוה ורפאתיו:
 20 * והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפשו וטיט:
 21 * אין שלום אמר אלהי לרשעים:

נח

1 * קרא בגרון אל תחשך בשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם:
 2 * ואותי יום יום ידרשון ודעת דברי יחפצון כנוי אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב ישאלוני משפטי צדק קרבת אלהים יחפצון:
 3 * למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע הן ביום צמכם תמצאו חפץ וכל עצביכם תנגשו:
 4 * הן לריב ומצרה תצומו ולהכות באגרופ רשע לא תצומו ביום להשמיע במרום קולכם:
 5 * הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכה באגמן ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון ליהוה:

14 * Et dicam: Viam facite, præbete iter, declinate de femita, auferte offendicula de via populi mei. * Quia hæc dicit excelsus & sublimis habitans æternitatem, & sanctum nomen eius; in excelsu & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu, ut viuificet spiritum humilium, & viuificet cor contritorum. * Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar: quia spiritus à facie mea egreditur, & flatus ego faciam. * Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus sum, & percussi eum. Abscondi & indignatus sum, & abiit vagus in via cordis sui.
 18 * Vias eius vidi, & sanavi eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi & lugenibus eius. * Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei qui longè est, & qui propè, dixit Dominus, & sanavi eum.
 20 * Impij autem quasi mare feruens quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum.
 21 * Non est pax impiis, dicit Deus meus.

CAP. LVIII.

1 * Llama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. * Me etenim de die in diem querunt, & scire vias meas volunt, quasi gens quæ iustitiam fecerit, & quæ iudicium Dei sui non dereliquerit. Rogant me iudicia iustitiæ, & appropinquare Deo volunt.
 3 * Quare ieiunauimus, & non aspexisti; humiliavimus animas nostras, & nescisti. Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. * Ecce ad lites & ad contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite ieiunare sicut usque ad hanc diem, ut audiat in excelsu clamor vester.
 5 * Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? nunquid contorquere quasi circum caput suum, & saccum & cinerè sternerè? Nunquid istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem Domino?

תרגום יונתן

14 * וימר אלפז ואזהרו אפנו לב עמא לאורח תקנא סלקי תקלח רשיעא מאורח כנשתא דעמי: * ארי כרנן אמר רמא ומנשלא דשירי בשמיא וקדוש שמה ברוםא שרי וקדושא שכונתה אמר למפרק לחבירי לבא ולמכירי רוחא לקומא רוח מכיכין ולמסער לב חבירין:
 16 * ארי לא לעלמא אחפרע בדין ולא לסופא יהי רגזי ארי רוחי מיתא אנא עתיד לקומא ונשמתא אנא עכרת: * כחובי מוכחין דאנסו תוה רגזי עליהון ואלקיתיון סלקת שכונתי מנהון וטל טלחנות בדרת גלותהון על דטעו בחר הרחור לבחון: * אורח חובותהון גליא קדמי ואשבוק להון וארחם עליהון ואשלם תנחומין להון ולסתאכלין עליהון: * דברא ממלל ספון בפום כל אנשא אמר נביא שלמא יתעבד לצדיקיא דנשטרו אוריתי מלקדמין ושלמא יתעבד לתבוא דתבו לאוריתי קריב אמר יי ואשבוק להון:
 18 * ורשיעא כומא דטרייר דבעי למנח ולא יכיל ועכרין מותי סין וטין: * לית שלמא אמר אלהי לרשיעא: נח
 19 * נביא אכלי בגרונך לא תמנע פקל שופרא ארים קלך וחי לעמי מרדיהון ולבית יעקב חוביהון: * וקדמי יום יום אלפז חמין כאלו למדע ארחן דתקנן קדמי צבן כעמא דזכו עבר ומרין אלהיה לא אתרחק שאלין מן קדמי דין דקשוט כאלו לאתקרבא לרחלמא למא אנחנא צימין וקדמך גלי מסגפין נפשחנא וקדמך ידיע נביא אמר להון הא ביום תעניחכוז אחון תבעין צרכיכוז וכל תקלחכוז אחון מקרבין: * הא לתחרו ולמצו אחון צימין ולממחי בכורמין דרשעא לא תתענוז תענין כאלין לאשמעא במרומא קלכוז: * הא בהרה היא תעניחא דרשיעא בה יומא דמסגף אנשא נפשיה הלכפף רישה באגמון כפף ועל שקא וקשמא יתב הלכא אחון קרו תעניחא ויומא דרשעא בה מן קדם יי:

* Et dicent, Mundate à facie eius vias, & auferte offendicula de via populi mei.

* Hæc dicit Dominus excelsus, qui in excelsis habitat in æternum, Sanctus in sanctis nomē illi, Dominus excelsus in sanctis requiescens, & pusillanimis dans patientiam, & dans vitam contritis corde.

* Non in æternum ulciscar vos, neque semper irascar vobis. Spiritus enim à me egredietur, & flatum omnem ego feci. * Propter peccatum modicum quid tristitia affeci eum, & percussi eum: & auerti faciem meam ab eo, & contristatus sum, & abiit tristis in vis suis.

* Vias eius vidi, & sanaui eum, & consolatus sum eum, & dedi ei consolationem veram;

* Pacem super pacem his qui longè et his qui propè sunt. Et dixit Dominus: Sanabo eos.

* At iniqui sic fluctuabunt, & quiescere non poterunt.

* Non est gaudere impiis, dixit Dominus Deus.

CAP. LVIII.

Clama in fortitudine, & ne parcas; quasi tubam exalta vocem tuam, & annuncia populo meo peccata eorum, & domui Jacob iniquitates eorum.

* Me die de die quærent, & scire meas vias desiderant, quasi populus iustitiam faciens, & iudicium Dei sui non derelinquens. Petunt me nunc iudicium iustum, & appropinquare Deo cupiunt;

* Dicentes: Quare ieiunauimus & non vidisti, humiliauimus animas nostras, & non cognouisti? In enim diebus ieiuniorum vestrorum inuenitis voluntates vestras, & omnes subiectos vestros affligitis

* in iudicium & pugnas, ieiunatis & percutitis pugnis humilem. quare mihi ieiunatis sicut hodie, vt audiat in clamore vox vestra?

* Non hoc ieiunium elegi, & diem humiliare hominem animam suam: neque si incuruaueris quasi circulum collum tuum, & cilicium & cinerem substraueris. neque sic vocabitis ieiunium acceptabile.

14 * καὶ ἐρῶσι, καὶ θαρσύνετε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ὁδοὺς, & ἄρατε σκῶλα ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ μου.

15 * τὰ δὲ λέγει κύριος ὁ ὑψιστός ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατεκῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ἅγιός ἐν ἁγίοις ὄνομα αὐτοῦ, κύριος ὑψιστός ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, καὶ ὀλιγοψύχοις διδοὺς μακροθυμίαν, καὶ τοῖς ζῶντοῖς σωτῆσι μὲν τοῖς τὴν καρδίαν.

16 * ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκδικήσω ὑμᾶς, ἐγὼ διαπαντός ὀργισθήσομαι ὑμῖν. πνεῦμα γὰρ παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ πολλὰ πάσαν ἐγὼ ἐποίησα.

17 * διὰ ἁμαρτίαν βραχὺ πᾶν ἐλύπησα αὐτόν, καὶ ἐπαύσατο αὐτόν. & ἀπέστρεψα τὸ πρὸς ὀπίσθον μου ἀπ' αὐτοῦ, & ἐλυπήθην, & ἐπορεύθη συνὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

18 * τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ἐώρακα, & ἰασάμην αὐτόν, & παρέκαλεσα αὐτόν, καὶ ἔδωκα αὐτῷ παράκλησιν ἀληθινὴν,

19 * εἰρήνῃ ἐπ' εἰρήνῃ τοῖς μακροῖν καὶ τοῖς ἐγγύς· εἰσιν. καὶ εἶπεν κύριος, ἰάσομαι αὐτούς.

20 * ὅτι ἄδικοι οὕτως κλυδωνισθήσονται, καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ δύνησονται.

21 * ὅτι ἐστὶ χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν, εἶπεν κύριος ὁ θεός.

νή.

1 * Ἀναβόη ἐν ἰσχύϊ & μὴ φείσῃ, ὡς σάλπιγξ ὑψώσῃ τὴν φωνήν σου, καὶ ἀναγγέλλῃ τὰ λαῶ μου τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, & τὰ ὅσα ἰακώβ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν.

2 * ἐμὲ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ζητήσουσι, καὶ γνώναί μου τὰς ὁδοὺς τοῦ πνεύματος μου, ὡς λαὸς δικαιοσύνης πεποιηκός, καὶ κρίσιν θεοῦ αὐτοῦ μὴ ἐκκαταλελοιπώς. αὐτοῖς δὲ με νῦν κρίσιν δικαίαν, καὶ ἐγγίξιν θεοῦ τοῦ πνεύματος μου,

3 * λέγοντες, τί ὅτι ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ὁσὶν εἶδες, ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ ὁσὶν ἐγνώσθαι, ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν διεσκετεῖται τὸ θελήμα τῶν ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ὑποχείριους ὑμῶν ὑψώσετε

4 * εἰς κρίσιν καὶ μάχας, νησδέετε καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. ἵνα τί μοι νησδέετε ὡς ἡμέραν ἀκουσθῆναι ἐν κραυγῇ τὴν φωνὴν ὑμῶν.

5 * ἐγὼ ταῦτα τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, & ἡμέραν ταπεινῶν ἀνθρώπων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἐδὲ δὴ κάμψῃς ὡς κρίνον ἐν τῇ ἡσυχίᾳ & ἐκκακῶν & ἀποδὸν ὑποσώσῃ. ἐδὲ οὕτως καλέσετε νηστείαν δικτῶ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

14 Et dicet: Docete & admonete, preparate cor populi in via recta; auferte offendiculum impiorum de via cætus populi mei. 15 Quia hæc dicit excelsus & eleuatus qui habitat in cælis, & sanctum nomen eius: in excelsis habitans & sancta maiestas eius, dixit se liberaturum contritos corde & humiles spiritu, & viuificaturum spiritum humilium, & suscitaturum cor contritorum: 16 Quia non in æternum ulciscar in iudicio, nec in finem erit furor meus: quoniam spiritum mortuorum ego viuificabo, & spiramenta ego feci. 17 Ob peccata pecunie eorum quæ vi abstulerunt, fuit furor meus super eos, & percussi eos: subdixi maiestatem meam ab eis, & transmigrare feci eos; dispersi captiuitatem eorum, & reddidi consolationem eis, & his qui lugebant super eos. 18 Via conuersionis eorum reuelata est coram me, & peperci eis, & misertus sum eorum, & reddidi consolationem eis, & his qui lugebant super eos. 19 Qui creauit eloquium labiorum in ore omnium hominum: dixit Propheta: Pax fiet iustis, qui custodierunt Legem meam ab initio, & pax fiet his qui conuertentur ad Legem meam. Propè est, dicit Dominus, vt dimittam eis.

20 Impij autem sunt quasi mare commotum, quod quærit quiescere & non potest; & faciunt aquæ eius cœnum & lutum. 21 Non est pax impiis, dicit Deus meus.

C Lama in gutture tuo Propheta, ne cesses: quasi vocem tube exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. 2 A facie enim mea de die in diem doctrinam quærunt, ac si cupiant scire vias quæ rectæ sunt coram me: sicut populus qui iustitiam fecit, & à iudicio Dei sui non recessit; interrogant à facie mea iudicium verum, ac si velint accedere ad timorem Domini.

3 Quare nos ieiunamus, & coram te manifestum est: affligimus animas nostras, & coram te notum est? Propheta dicit eis: Ecce die ieiunii vestri vos quæritis quæ necessaria sunt vobis, & omnia offendicula vestra vos adducitis. 4 Ecce ad litem & contentionem vos ieiunatis, & ad percutiendū pugno impietatis: ne ieiunetis talia ieiunia, vt audiat in excelsis vox vestra. 5 Hoccine est ieiunium quod volui: per diem in quo affligit homo animam suam; nunquid incuruare caput suum sicut circulum curuum, & in sacco & in cinere sedere? nunquid hoc vos vocatis ieiunium, & diem acceptabilem à facie Domini?

* הָלוּא זֶה צוֹם אֲכַחְרֶהוּ פִתְחֵי חַרְצָבוֹת רָשָׁע הַחַר
אֲגִדּוֹת מוֹטֶה וְשִׁלַּח רְצוּצִים חַפְשִׁים וְכָל-מוֹטֶה
תִּנְתְּקוּ:

* הָלוּא פֶרֶס לָרַעַב לַחֲמֹךְ וְעֲנִיִּים מְרֹדִים
תָּבִיא בֵּית כִּי-תִרְאֶה עֹרֹם וְכִסִּיתוּ וּמִבְשָׂרָךְ
לֹא-תִתְעַלֵּם:

* אִזּוּ יִבְקַע בְּשַׁחַר אֹרֶךְ וְאַרְכָּתְךָ מִחֶרֶח תִּצְמַח
וְהִלֵּךְ לִפְנֵיךְ צִדְקָךְ כְּכֹד יְהוָה יֶאֱסָפֶךָ:

* אִזּוּ תִקְרָא וַיהוָה יַעֲנֶה תְשׁוּעָה וַיֹּאמֶר הִנְנִי אִם-
תִּסִּיר מִתּוֹכְךָ מוֹטֶה שִׁלַּח אֶצְבְּע וּדְבַר-אֵין:

* וְתִפֹּק לָרַעַב נַפְשְׁךָ וְנַפֶּשׁ נַעֲנֶה תִשְׁבִּיעַ וְזֶרַח
בְּחֹשֶׁךְ אֹרֶךְ וְאַפְלָתְךָ בְּצַהֲרִים:

* וְנִחַךְ יְהוָה תִּמְיֹד וְהַשְׁבִּיעַ בְּצַחְצְחוֹרֵי נַפְשְׁךָ
וְעֲצַמְתֶּיךָ יִחְלִיץ וְהָיִיתָ כְּגֵן רוּחַ וּכְמוֹצֵא מַיִם אֲשֶׁר-
לֹא-יִכָּבֹדוּ מִיָּמָיו:

* וּבְנֵי מִמְּךָ חֲרִבּוֹר עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר-וָדוֹר
תִּקְוִימוּ וּקְרָא לָךְ גִּדְר פֶּרֶץ מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת
לְשִׁבְרָה:

* אִם-תִּשָּׁב מִשְׁבְּרֵי רִגְלְךָ עֲשׂוֹת חֲפָצְךָ בַּיּוֹם
קִדְשִׁי וּקְרָאתָ לְשִׁבְרָה עֲנֵג לְקָדוֹשׁ יְהוָה מִכְבֹּד
וּכְבֹּדוֹ מַעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֲפָצְךָ וּדְבַר דְּבַר:

* אִזּוּ תִתְעַנֵּג עַל-יְהוָה וְחִרְבְּתֶיךָ עַל-בְּמוֹתַי
אֶרֶץ וְרֵא אֲבִלְתֶּיךָ נִחְלָל יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי יְהוָה
דִּבֶּר:

נט

* הֵן לֹא-קִצְרָה יַד יְהוָה מִחֲוִישֵׁי עוֹלָם כְּבֹדוֹ
אֲזַנּוֹ מִשְׁמוֹעַ:

* כִּי אִם-עוֹנוֹתֵיכֶם הֵיוּ מִכְדָּלִים בֵּינְכֶם לְבֵין
אֱלֹהֵיכֶם וְחֲטֵא-אֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם
מִשְׁמוֹעַ:

* Nonne hoc est magis ieiunium quod elegi: Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes. dimitte eos qui confracti sunt liberos, & omne onus diru-

pe. * Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam.

Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. * Tunc erumpet quasi manens lumen tuum, & sanitas tua citius orietur. Et anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te.

* Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet, Ecce adsum. Si abstuleris de medio tui catenam, & defueris extendere digitum, & loqui quod non prodest: * Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebrae tuae erunt sicut meridies.

* Et requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit. Et eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum cuius non deficient aquae.

* Et aedificabuntur in te deserta seculorum, fundamenta generationis & generationis suscitabis. Et vocaberis aedificator sepium, auertens semitas in quietem.

* Si auerteris a Sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaueris Sabbatum delicatum, & sanctum Domini gloriosum, & glorificaueris eum dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua ut loquaris sermonem: * Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terrae, & cibabo te hereditate Iacob patris tui. Os enim Domini locutum est.

CAP. LIX.
E Cce non est abbreviata manus Domini, ut saluare nequeat, neque aggrauata est auris eius, ut non exaudiat.

* Sed iniquitates vestrae diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret.

* Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terrae, & cibabo te hereditate Iacob patris tui. Os enim Domini locutum est.

CAP. LIX.

E Cce non est abbreviata manus Domini, ut saluare nequeat, neque aggrauata est auris eius, ut non exaudiat.

* Sed iniquitates vestrae diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret.

תרגום יונתן

הָלֹא הִיא תַעֲנִיתָא דְרַעֲיָנָא בְּהַ פְּרִדּוֹ בְּנֶשֶׁח רָשָׁעָא שְׂרוּ קִטְרִי כְּתִבִּי דִּין מִסְטִי וּפִטְרוּ דְחֵיו אֲנִיסִין כְּנִי חֲזוּרִין וְכָל דִּין מִסְטִי תִסְלָקוּן:

הָלֹא חֲפָרְכֶם לְכַפְנָא מִלְּחֻמְךָ וְחֲשִׁיכִין מִטְּלִין תַּעֲלִי לְגוֹ בֵּיתָא אֲרִי תַחְזִי עֲרִטִילָאָה וְתַכְסִּינָהּ וּמִקְרִיב בְּשַׂרְךָ לֹא תִכְבּוֹשׁ עֵינֶיךָ:

בְּכֵן יִתְגַּלִּי בְּשַׁפְרָפְרָא נְהוֹרָךְ וְאַסּוּחַ מִחֲתָךְ בְּפִרְעַת תִּסְקִי וְיִתְכּוֹן קִדְמָךְ וְכֹתֶךְ בִּיקֶר מִן קִדְם יְיָ תִתְכַּנֵּשׁ:

וְלֹתֶךְ חֲבָעִי מִן קִדְמוֹתֵי וְיַעֲבֹד בְּעִתְךָ אִם תַּעֲדִי מִבֵּינֶךָ אֲסִטְוִית דִּין מִרְמוֹ בְּאַצְבָּע וּמִלֵּל מִלִּין דְּאוֹנָם:

וְנַפֶּשׁ מִסְגָּפָא תִשְׁבַּע וְיִדְנַח בְּחִשׁוֹכָא נְהוֹרָךְ וּקְבִלְךָ יְהִי כְּטִיתָרָא:

בְּחֵיו עֲלִמָא וְתַחֲזִי נַפְשְׁךָ מִלִּיא תַפְנוּקִין כְּגִנְתָּ שְׁקִיא דְּמִרְוִיא וּכְמִבְּע דְּמִיָּין דְּלֹא פִסְקִין מוֹתִי:

וְיִבְנֹן מִנְךָ חֲרִבַת עֲלִים יִסְוִיר דְּרֹר וְרִי חֲקִימָם וְיִקְרוּן לָךְ מִקְוִים אֲרַחֵם דְּחִקְנָא מִתִּיב רְשִׁיעָא לְאוֹרִיתָא:

וְתַעֲרַע לְשִׁבְרָתָא בְּתַפְנוּקִין וְלִקְדִישָׁא דִּי חִיקֶר וְיִתְיַקֵּר קִדְמוֹתֵי מִלְּמַעְבַּד אֲרַחֵם מִלְּמַלְלָא מִלִּין דְּאוֹנָם:

בְּכֵן תִּתְפַּנֵּק דְּיִי וְיִשְׁרִינְךָ עַל חֲקָפִי אֲרַעָא וְיִכְלִינְךָ פְּרִי אֲחִסְנָה יַעֲקֹב אֲבוּךָ אֲרִי בְּמִימְרָא דִּי גִזִּיר כֵּן:

נט

הָא לֹא מִקְפִּידוֹת וְדֹא מִן קִדְם יְיָ לִית אַחֲתָא מִתְפַּרְקִין וְלֹא מִדִּיקֶר קִדְמוֹתֵי מִלְּמַשְׁמַע לֹא מִתְקַבְּלָא צְלוּתְכוֹן:

אַלְהֵן חֲוִיכִין תּוֹ מִפְּרִשִׁין בֵּינִיכִין לְבֵין אֲלֵהֲכוֹן וְחֲטֵאֵיכִין גִּרְמוּ לְסִלְקָא אֲפִי שְׂכִינְתָא מִנְכֹּן מִלְּקַבְּלָא צְלוּתְכוֹן:

* Non tale ego elegi ieiunium, dicit Dominus: Sed solue omnem colligationem iniquitatis, dissolue obligationes violentarum cautionum: dimitte confractos in remissione, et omnem scripturam iniquam conscinde.

* Frange esurienti panem tuum, & pauperes sine tecto induc in domum tuam. si videris nudum, operi; & a domesticis seminis tui ne despexeris.

* Tunc erumpet matutinum lumen tuum, & sanitates tue citò orientur. Et preibit ante te iustitia tua, & gloria Dei circumdabit te.

* Tunc clamabis, & Dominus exaudiet te; adhuc loquente te, dicet: Ecce adsum. Si abstuleris à te colligationem, & ordinationem, & verbum murmurationis:

* Et dederis esurienti panem, ex anima tua, & animam humiliatam saturaueris; tunc orientur in tenebris lumen tuum, & tenebrae tuae sicut meridies:

* Et erit Deus tuus tecum semper. & impleberis sicut desiderat anima tua, & ossa tua pinguescent. & erunt sicut hortus ebrius: & sicut fons quem non deseruit aqua.

* Et edificabuntur tibi deserta secula, & erunt fundamenta tua sempiterna in generationibus generationum. Et vocaberis edificator maceriarum, & lapides qui in medio semitarum, quiescere facies.

* Si auerteris pedem tuum à Sabbatis, ut non facias voluntates tuas in die sancta, et vocabis Sabbata delicata sancta Deo tuo, non tolles pedem tuum ad opus, neque loqueris verbum in ira de ore tuo. * Et eris confidens super Dominum: et eleuabit te super bona terra, & cibabit te hereditate Iacob patris tui. Nam os Domini locutum est hæc.

CAP. LIX.

NUnquid non potest manus Domini saluos facere; aut aggrauata est auris eius ut non exaudiat?

* Sed peccata vestra separant inter vos & Deum: & propter peccata vestra auertit faciem suam à vobis, ut non misereatur.

* οὐχὶ τρυφῶ ἐγὼ ἐξελεξάμην ἡσέειν, λέγει κύριος, ἀλλὰ λύε πᾶν τὸ σπύδεσμον αἰδικίας, διάλυε στραγγαλίαν βιαίων σωμαλαγμάτων, ἀπόσελλε τετραμύρας ἐν ἀφέσει, καὶ πᾶσαν συγγραφὴν ἀδίκων διάσωε.

* διαδρυπτε πεινῶντι τὸν ἀρτόν σου, καὶ πτωχοῖς ἀσέτοις εἰσαγάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν περιβάλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερέψαι.

* ὅτε ῥαγήσῃ τὸ πρῶτον τὸ φῶς σου, & τὰ ἰάματα & ταχύ ἀνατελεῖ. καὶ (περπορδύτῃ) ἐμπερδυνήσου ἡ δικαιοσύνη σου, & ἡ δόξα τοῦ θεοῦ περισελεῖ σε.

* ὅτε βοήσῃ, καὶ ὁ κύριος εἰσακέσεται σε, ἐπὶ λαλῶντός σε ἔρει, ἰδού παρῆμι. ἐδὴ ἀφέλης ἀπὸ τοῦ κυνδεσμον καὶ χρεσθνίαν, & ῥῆμα γοητισμοῦ,

* καὶ δῶς πεινῶντι τὸν ἀρτόν, ἐκ ψυχῆς σου καὶ ψυχῇ τεταπνυμῶν ἐμπλήσῃς, ὅτε δυνάτελες ἐν σκότει τὸ φῶς σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία.

* καὶ ἔσαι ὁ θεός σου μετὰ τοῦ διαπαντός. καὶ ἐμπληθήσῃ κατὰ πᾶν τὸ πνεῦμα ἡ ψυχὴ σου, καὶ τὰ ὀσά σου πλουτήσῃ. καὶ ἔσαι ὡς κηπὸς μεθύων. καὶ ὡς πηγὴ, ἣν μὴ ἐξέλιπεν ὕδωρ.

* καὶ οἰκοδομηθήσονται σοι αἱ ἔρημοι αἰώνιοι, καὶ ἔσαι τὰ θεμέλιά σου αἰώνια ἐν ἡμέραις ἡμεῶν. καὶ κληθήσῃ οἰκοδόμος φραγμῶν, καὶ εὖ λίθοις εὖ δυνάμεσον τῶν τείνων παύσεις.

* ἐδὴ ἀποτρέψῃς τὸν πόδα σου ἀπὸ τῶν λαβδῶν σου μὴ ποιεῖν τὰ θελήματά σου ἐν ἡμέρᾳ τῇ ἀγίᾳ, καὶ καλέσεις τὰ λαβδῶν τευ φερεῖάγια τὰ θεά σου, ὅτε δρῆς τὸν πόδα σου ἐπ' ἔργῳ, οὐδ' ἐλάλησεις λόγον ἐν ὀργῇ σου. * ὁ στόματός σου, καὶ ἔση πεποιθὸς ἐπὶ κύριον, & δυνάβιασέ σε ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ τῆ γῆς, καὶ φωμιᾷ σε τὴν κληρονομίαν ἰακώβ τοῦ πατρὸς σου. τὸ γὰρ στόμα τοῦ κυρίου ἐλάλησεν ταῦτα.

17.

* Μὴ ὅτι ἰσχύει ἡ χεὶρ κυρίου τοῦ σώσαι, ἢ ἐβάρυνεν τὸ οὖς αὐτοῦ μὴ εἰσακοῦσαι;

* ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν διμεσῶσιν ἀνάμεσον ὑμῶν καὶ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἀπέσρεψεν τὸ πρὸς ὅσον αὐτὸς ἀφ' ὑμῶν, τοῦ μὴ ἐλεῆσαι.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Nonne hoc est magis ieiunium quod elegi? Separate congregationem impietatis, soluete colligationem scripturarum iudicij deprauati, & dimitte eos qui vim patiuntur liberos: denique omne iudicium deprauatum auferetis. * Sustentabis utique esurientem panem tuo, & pauperes transmigrantes introduces in domum tuam: cum videris nudus, operies eum; & à proximo carnis tuae non auertes oculos tuos. * Tunc reuelabitur quasi manens lumen tuum, & sanitas plagae tuae citò crescet: & ibunt ante te iustitiae tuae: in gloria à facie Domini colligeris. * Tunc orabis, & Dominus suscipiet orationem tuam: deprecaberis in conspectu eius, & faciet deprecationem tuam. Si abstuleris de medio tui corruptelam iudicij, annuentem digito, & loquentem verba rapinae: * Et effuderis coram famelico animam tuam, & animam afflictam saturaueris: & orietur in tenebris lux tua, & caligo tua erit sicut meridies. * Et deducet te Dominus semper, & satiabitis animam tuam in annis siccitatis. & corpus tuum viuificabit in vita aeterna: & erit anima tua plena deliciis, quasi hortus irriguus qui inebriatus est, & sicut fons aquarum cuius aquae non deficiunt. * Et edificabuntur ex te deserta seculi: fundamenta generationis & generationis suscitabis, & vocabunt te confirmantem viam rectam, conuertentem impios ad Legem. * Si auerteris à Sabbato pedem tuum, ut non facias necessaria tua in die sancto meo: & vocaueris Sabbathum in deliciis, & sanctum Domini honoraris, & honore affeceris eum ne facias viam tuam, neque prouideas in eo quae tibi necessaria sunt; nec loquaris verba violentiae: * Tunc delectaberis coram Domino, & collocabit te super munitiones terrae: & comedere te faciet fructum possessionis Iacob patris tui. quoniam in verbo Domini decretum est ita.

CAP. LIX.

Ecce non propter defectum manus à facie Domini non estis salui: nec quia graue est coram eo audire, non suscipitur oratio vestra: * Sed delicta vestra diuiserunt inter vos & inter Deum vestrum; & peccata vestra fuerunt in causa quod auerteretur facies maiestatis à vobis, ut non susciperetur oratio vestra.

* כי כפיכם נגאלו בדם ואצבעותיכם בעון
 שפתותיכם דברו שקר לשונכם עוללה
 תהגרו:
 * אין קרא בצדק ואין נשפט באמונה בטוח על-
 תהו ודבר שוא הרו עמל והוליד און:
 * ביצי צפעוני בקעו וקורי עכביש יארגו האכל
 מביציהם ימות והזורה תבקע אפעה:
 * קוריהם לא יהיו לבגד ולא יתכסו במעשיהם
 מעשיהם מעשי און ופעל חמס בכפיהם:
 * רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם נקי
 מחשבתיהם מחשבות און שד ושבר במסלותם:
 * דרך שלום לא ידעו ואין משפט במעגלתם
 נתיבותיהם עקשו להם כל דרך בה לא ידע
 שלום:
 * על-כן רחק משפט ממנו ולא תשיגנו צדקה
 נקוה לאור והנה השך לנגהות באפלות נהלך:
 * נגששו בעורים קיר וכאין עינים נגששו
 בשלנו בצהרים כנשף באשמים במתים:
 * נהמה בדבים כלנו וכיונים הנה נהנה נקורה
 למשפט ואין לישועה רחקה ממנו:
 * כי רבו פשעינו נגדך וחטאותינו ענתה בנו כי-
 פשעינו אתנו ועונתינו ידענום:
 * פשע וכחש ביהוה ונסוג מאחר אלהינו דבר-
 עשק וסרה הרו והגו מלב דברי שקר:
 * והסג אחר משפט וצדקה מרחוק תעמד כי-
 בשלה ברחוב אמת ונכחה לא תוכל לבוא:
 * ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל וירא
 יהוה וירע בעיניו כי אין משפט:
 * וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע
 לו זרעו וצדקתו היא סמכתהו:

* Man' enim vestre pollute sunt sanguine,
 & digiti vestri iniquitate. labia vestra locu-
 ta sunt mendaciū, & lingua vestra iniquita-
 tem fatur. * Nō est qui inuocet iustitiā, ne-
 que est qui iudicet verē: sed cōfidunt in ni-
 hili, & loquūtur vanitates. Conceperūt la-
 borem, & pepererūt iniquitatē. * Oua aspi-
 dū ruperunt, & telas araneę texuerūt. Qui
 comederit de ouis eorū, morietur, & quod
 cōfotū erūpet in regulū. * Tele eorum non
 erunt in vestimentū, neq; operientur ope-
 ribus suis. Opera eorum opera inutilia, &
 opus iniquitatis in manibus eorū. * Pedes
 eorū ad malū currunt, & festināt vt effun-
 dant sanguinē innocentē. Cogitationes eo-
 rum cogitationes inutiles. vastitas & con-
 tritio in viis eorū. * Viā pacis nescierunt, &
 non est iudiciū in gressibus eorum. Semitę
 eorū incuruatę sunt eis: omnis qui calcat
 in eis, ignorat pacē. * Propter hoc elōgarum
 est iudiciū a nobis, & nō apprehendet nos
 iustitia. Expectauim⁹ lucē, & ecce tenebrę,
 splendorem, & in tenebris ambulauimus.
 * Palpauim⁹ sicut cæci parietē, & quasi abs-
 que oculis attrectauimus. Impegimus me-
 ridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi
 mortui. * Rugiemus quasi vrsi oēs, & quasi
 colūbę meditatę gememus. Expectauim⁹
 iudiciū, & nō est; salutē, & elōgata est a no-
 bis. * Multiplicate sunt enim iniquitates no-
 strę corā te, & peccata nostra responderūt
 nobis. quia scelera nostra nobiscū, & iniqui-
 tates nostras cognouimus. * Peccare & me-
 tiri contra Dñm, & auersi sumus ne iremus
 post tergū Dei nostri, vt loqueremur calū-
 niā & transgressionē. Concepimus & locu-
 ti sumus de corde verba mendacij. * Et con-
 uersum est retrorsum iudicium, & iustitia
 lōgē stetit. Quia corruit in platea veritas,
 & equitas non potuit ingredi. * Et facta est
 veritas in obliuione, & q recessit a malo,
 prędę patuit. Et vidit Dñs, et malū appa-
 ruit in oculis ei⁹ quia nō est iudicium. * Et
 vidit quia non est vir, et aporiat⁹ est, quia
 non est qui occurrat. Et saluauit sibi bra-
 chiū suū, & iustitia eius ipsa cōfirmavit eū.

תרגום יונתן

* ארי ודיכון שוחפין בדם זכאי ואצבעותכון בחובין שפותכון ממלחין שקר לישנכון נכלין מחשב:
 * ומהרון כהימנותא מתרחצין על למא וממלחין שקר מוחין ומפקין מלבוזין מלחין דאונם:
 * ומהרון דאכל מביעיהון מאית ומשחנן מפקין חרמנין מפרחין:
 * ומהרון עובדיהון עובדי אונם וליאות שקר בידיהון:
 * אונם בוא וחקרא בכבשיהון:
 * אורח שלמא לא ידעין ולית דינא במהכהון שביליהון עקימו להון כל דדרך בהון לא ידע שלמא:
 * על כן אתרחק דינא מננא ולא מערעץ לנא זכנ סברנא לנהור ונא חשוד לנהור ונא כדבקבלא אנחנא מהלכון:
 * נמשמש
 * עסינא מן קדם בעלי דכבנא דמתכנשין עלנא כדובין כרנא וכיונין נחמא נחמנא סברנא לדינא ולית לפרקנא אתרחק מננא:
 * ארי סגיין חובנא קדמך וחשנא אסחרו בנא ארי חובנא גלז לנא ועויתנא ידענא להון:
 * ומהרון לאחרא מבתר פלחנא דאלהנא והוינא ממלחין שקר וסטיא מחן ומפקין מלבוזין פתגמי שקר:
 * ומהרון מרחיק קמח ארי אתקלו ברחובא עברי קשטא ועברי הימנותא לא יכלין לאחלאה:
 * מביש מתבוזין וגלי קדם יי ובאש קדמוהי ארי לית דינא:
 * ויקום ויבכי עליהון ויפרקנון בדרע חקפה ובמימר רעומיה סענדון:

* Nam manus vestra polluta sanguine, & digiti vestri peccatis: at labia vestra locuta sunt iniquitatem, & lingua vestra iniustitiam meditabatur. * Nullus loquitur iusta, neque est iudicium verum. confidunt in vanis, & loquuntur vana; quia parturiunt cadem, et generant iniquitatem. * Oua aspidum frangerunt, & telam araneæ texunt. & qui voluerit de ouis eorum comedere, frangens crimum, repperit & in ipso regulum.

* Tela eorum non erit in vestimentum, neque operientur ab operibus suis. nam opera eorum opera iniquitatis. * At pedes eorum ad malitiam currunt, veloces ad effundendum sanguinem; & cogitationes eorum cogitationes stultorum. Contritio & miseria in viis eorum:

* Et viam pacis non cognouerunt, & non est iudicium in viis eorum. nam semita eorum peruersæ quas transeunt, & nesciunt pacem.

* Propter hoc recessit iudicium ab eis, et non apprehendit eos iustitia. Expectantibus illis lucem facta sunt eis tenebræ: prestolantes lucem, in tenebris ambulauerunt. * Palpabunt sicut cæci parietem, & quasi non existentibus oculis attrectabunt. cadent in meridie, quasi in nocte media: quasi morientes

* gement. Quasi ursus & quasi columba pariter ambulabunt. Expectauimus iudicium, & non erit salus. longè recessit à nobis, multa enim nostra iniquitas in conspectu tuo, et peccata nostra restiterunt nobis. * Nam iniquitates nostræ

in nobis, & iniustitias nostras cognouimus. * Impie egimus et mentiti sumus, & recessimus à Deo nostro: locuti sumus iniqua, & inobedientes fuimus; concepimus, & meditati sumus de corde nostro verba iniqua: * Et recessimus à iudicio, & iustitia longè stetit: quia consumpta est in viis eorum veritas, & per rectum iter non potuerunt transire. * Et veritas sublata est, & transulerunt mentem suam ut intelligerent. Et vidit Dominus, & non placuit ei, quoniam non erat iudicium. * Et vidit, & non erat vir: & considerauit, et non erat defensor: & ultus est eos brachio suo, & misericordia sustentauit.

3 * αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν μεμολυσμέναι αἵματι, & οἱ δάκτυλοι ὑμῶν ἀμαρτίαις, τὰ δὲ χείλη ὑμῶν ἐλάλησαν ἀνομίαν, καὶ ἡ γλῶσσα ὑμῶν ἀδικίαν ἐμελέξατο.

4 * οὐδ' εἰς λαλεῖ δίκαια, & οὐκ ἔστιν κρείσς ἀληθινή. πεποίησαν ὑπὲρ ματαίους καὶ λαλοῦσι κενά, ὅτι κύνες φόνον καὶ τὸν κύον ἀνομίαν. * ὡς ἀσπίδων ἐρρηξάν καὶ ἰσὺν δὲ ἀχνης ὑφαινοῦσιν. καὶ ὁ μέλλων τῶν ὧν αὐτῶν φαγεῖν, ζωτρίψας ἔρπον, ὅρπον δὲ ἐν αὐτῷ βασιλίσκον.

5 * ὁ ἰσὺς αὐτῶν οὐκ ἔστι εἰς ἰμάτιον, & οὐ μὴ περιβάλλονται διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν. τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἔργα ἀνομίας.

6 * ὅτι πόδες αὐτῶν ὑπὲρ πονηρίαν τεύχουσιν. ταχέως ἐκχέου αἷμα, & οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν διαλογισμοὶ ἀφρόνων. ζωτρίμμα δὲ ταιλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

7 * καὶ ὁδὸν εἰρῆνης οὐκ οἶδασιν, & οὐκ ἔστι κρείσς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ τρίβοι αὐτῶν διεσπαρμέναι, αἷς διδοῦσιν: καὶ οὐκ οἶδασιν εἰρῆνιν.

8 * διὰ τοῦτο ἀπέστη ἡ κρείσς ἀπ' αὐτῶν, & οὐ μὴ κατελάβη αὐτοὺς δικαιοσύνη. ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς ἐγγύετο αὐτοῖς σκότος, μέναντες αὐγλῇ ἐν σκότει περιπάτησαν.

9 * ψηλαφῆσθαι ὡς τυφλοὶ τοῖχον, καὶ ὡς οὐχ ὑπαρχόντων ὀφθαλμῶν ψηλαφῆσθαι. πεσοῦνται ἐν μεσημβρίᾳ, ὡς ἐν μεσονυκτίῳ, ὡς δὲ ποθήσκοντες.

10 * σπνάζουσιν ὡς ἀρκῆ & ὡς περιετραῖ αἷμα πορδύσον. δυνάμει κρείσσιν, καὶ οὐκ ἔστι ζωτρία. μακρὰν ἀφῆσθαι ἀφ' ἡμῶν, πολλὴ γὰρ ἡμῶν ἡ ἀνομία ἐναντίον σου, καὶ αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν.

11 * αἱ γὰρ ἀνομίαι ἡμῶν ἐν ἡμῖν, & τὰ ἀδικήματα ἡμῶν ἐγνωμεν. * ἡσέβησαμεν καὶ ἐψεύσαμεθα, καὶ ἀπέστημεν διὰ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἐλάλησαμεν ἀδικα, καὶ ἡπείσθαμεν, ἐνώμεν, καὶ ἐμελετήσαμεν διὰ καρδίας ἡμῶν λόγοις ἀδίκους. * καὶ ἀπεστήσαμεν διὰ τῆς κρείσσεως, καὶ ἡ δικαιοσύνη μακρὰν ἀφῆσθαι, ὅτι κατηναλώθη ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἡ ἀλήθεια, καὶ δι' ἀδικίας ἐκῆν ἡ δυνάμις διελθεῖν. * καὶ ἡ ἀλήθεια ἦρ', καὶ μετέστησαν τὴν διδούσαν αὐτῶν τὸ ζωτικόν. καὶ εἶδε κύριος, καὶ οὐκ ἤρεσεν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἦν κρείσς.

12 * καὶ εἶδεν, καὶ οὐκ ἦν δυνάμις, καὶ κατενόησεν, & οὐκ ἦν ὁ ἀποληψόμενος, καὶ ἡμῶν αὐτῶν τὰ βραχίονα αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐλεημοσίᾳ ἐσπείξατο.

13 * καὶ εἶδεν, καὶ οὐκ ἦν δυνάμις, καὶ κατενόησεν, & οὐκ ἦν ὁ ἀποληψόμενος, καὶ ἡμῶν αὐτῶν τὰ βραχίονα αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐλεημοσίᾳ ἐσπείξατο.

14 * καὶ εἶδεν, καὶ οὐκ ἦν δυνάμις, καὶ κατενόησεν, & οὐκ ἦν ὁ ἀποληψόμενος, καὶ ἡμῶν αὐτῶν τὰ βραχίονα αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐλεημοσίᾳ ἐσπείξατο.

15 * καὶ εἶδεν, καὶ οὐκ ἦν δυνάμις, καὶ κατενόησεν, & οὐκ ἦν ὁ ἀποληψόμενος, καὶ ἡμῶν αὐτῶν τὰ βραχίονα αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐλεημοσίᾳ ἐσπείξατο.

16 * καὶ εἶδεν, καὶ οὐκ ἦν δυνάμις, καὶ κατενόησεν, & οὐκ ἦν ὁ ἀποληψόμενος, καὶ ἡμῶν αὐτῶν τὰ βραχίονα αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐλεημοσίᾳ ἐσπείξατο.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

1 Manus enim vestre inquinatae sunt sanguine innocentum, & digiti vestri in peccatis. labia vestra loquuntur mendacium, & lingua vestra dolos cogitat. 2 Non est qui oret in veritate, nec qui iudicet in iude. Confidunt in vanitate, & loquuntur mendacium: festinant & educunt de corde suo verba violentia. 3 Ecce sicut oua aspidum educunt, & similes sunt telis quas aranea textit. qui comederit de ouis eorum morietur: & calefiunt, & educunt aspides volantes. 4 Ecce sicut telae araneæ quæ non sunt aptæ ad operiendum, sic nulla est utilitas in operibus impiorum. Opera eorum, opera iniquitatis; & labor mendacii est in manibus eorum. 5 Pedes eorum ad faciendum malum currunt, & festinant ad effundendum sanguinem innocentum. cogitationes eorum cogitationes iniquæ; præda & contritio in viis eorum. 6 Via pacis non cognoscunt, neque est iudicium in itineribus eorum. semitæ suæ prauæ sunt eis. & omnis qui calcauerit in eis, nesciet pacem. 7 Propterea elongatum est iudiciū à nobis, & non occurrit nobis iustitia. expectauimus lucem, & ecce tenebræ: splendorem, & ecce quasi in caligine ambulamus. 8 Palpauimus sicut cæci parietes; & sicut illi qui non habent oculos, palpauimus: offendimus in meridie, sicut qui offendunt in tenebris: clausum est ante nos, sicut clauduntur sepulchra ante mortuos. 9 Fremimus propter inimicos nostros, qui congregantur contra nos quasi ursi: & planè omnes nos quasi columbæ gemimus. expectauimus iudiciū, & non est; salutem, & elongata est à nobis. 10 Quia multiplicata sunt delicta nostra coram te, & peccata nostra testificata sunt contra nos: delicta enim nostra manifesta sunt nobis, & iniquitates nostras cognouimus. 11 Transgressi sumus, & mentiti sumus in verbo Domini, & conuersi sumus retrorsum, ne iremus post timorē Dei nostri: & locuti sumus mendaciū & transgressionem, festinantes & educentes de corde verba mendacii. 12 Et conuersum est retrorsum iudiciū, & iustitia longè stetit: quia impiegerunt in platea veraces, & fideles non potuerunt manifestari. 13 Et fuerunt veraces absconditi; & qui declinant à malo direptionem sustinent. Et reuelatum est coram Domino, & displicuit coram eo, quia non est iudicium. 14 Et manifestum est coram eo, quod non sit vir cuius opera bona sint. & notum est coram eo, quod non sit homo qui stet & deprecetur pro eis. & saluauit eos in brachio fortitudinis suæ, & in verbo voluntatis suæ auxiliatus est eis.

* וילבש צדקה כשרון וכובע ישועה בראשו
 * וילבש בגדי נקם תלבשת ויעט כמעיל קנאה:
 * כעל גמולת בעל ישראל חמור לצריו גמול
 * לאיביו לאיים גמול ישלם:
 * ויראו ממערב את שם יהוה וממזרח
 * שמש את כבודו כי יבא כנהר צר רוח יהוה
 * נססה בו:
 * * ובגא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם
 * יהוה:
 * * ואני זאת בריתי אתם אמר יהוה רוחי אשר
 * עליך ודברי אשר שמתי בפיק לא ימוש מפיו
 * ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר יהוה מעתה ועד
 * עולם:

ס

* קומי אורי כי בגא אורך וכבוד יהוה
 * עליך זרח:
 * * כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך
 * יזרח יהוה וכבודו עליך יראה:
 * * והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחה:
 * * שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו לך
 * בניך מרחוק יבאו ובנתיך על צד תאמנה:
 * * אז תראי ונהרת ופחד ורחב לבבך כי יחפך
 * עליך המון ים חיל גוים יבאו לך:
 * * שפעת גמלים תכסך בכרי מדין ועיפה כלם
 * משבג יבאו זהב ולבונה ישאו ותהללת יהוה
 * יבשרו:
 * * כל צאן קדר יקבצו לך אילי נביון ישראל ויבשרו
 * יעלו על רצון מזבח ובייר תפארת אפאר:
 * * מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל
 * ארבתיהם:

תרגום יונתן

* ואחגלי למעבר זכור לעמה תקוף ופרקן אחי במימרה לדחלוהי למעבר לאחפרעא בתקוף מסנאי עמה ויחבי נקמה לבעלי דבבותי:
 * * סרי גמליא הוא גמלא ישלם פרענותא לסנאיהי גמלא לבעלי דבבותי לנגותא גמלא ישלם: * וידחלון ממערבא ותשמא דיי ומפדנת
 * שמשא ית יקרה ארי ייהון כשפעת נהר פרת מעיקן במימרא דיי ותברון: * וייתי לציון פריק ולאתבא מרודא דבית יעקב לאוריתא אמר יי:
 * * ואנא דין קימי עמהון אמר יי רוח קדשי דעלך ופתגמי נבואתי דשויתי בפמך לא יערוץ מפמך ומפוס בנך ומפוס בנך אמר יי
 * * ס
 * קומי אנהרי ירושלם ארי מטא זמן פרקניך ויקרא דיי עלך יחגלי:
 * * ויחכו עממא לנהורך ומלכא לקבל זיהורך: * זקפי ירושלם סחור סחור עיניך
 * וחי כל בני עם גלותך דמחכנשין ואחז לגיך בניכי מרחיק ייהון ובנתיך על גססן יתנסבון:
 * * לביך דחלת חטאין ארי יתחלף לך עותר מערבא נכסי עממא יתעלון לגיך:
 * * שירת ערבא תחפי סחרניך הוגני מרז ועיפה
 * * כל צאן ערבא יתכנשין לגיך דכרי
 * * מן אלן דאתן בגלאי בענגין קרילין ולא אתעבא גלותא
 * * וישראל דמחכנשין ואחז לארעהון כיוני דתיבן לגו שובכיהון:

17 * Indutus est iustitia vt lorica, & galea
 D salutis in capite eius. indutus est vestimen-
 tis ultionis, & opertus est quasi pallio zeli:
 18 * Sicut ad vindictam quasi ad retribu-
 tionem indignationis hostibus suis, & vi-
 cissitudinem inimicis suis. infulis vicem
 reddet.
 19 * Et timebunt qui ab Occidente, nomen
 Domini, & qui ab ortu Solis, gloriam eius.
 Cum venerit quasi fluuius violētus quem
 spiritus Domini cogit,
 20 * Et venerit Sion redemptor, & eis qui
 redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Do-
 minus.
 21 * Hoc foedus meum cum eis, dicit Do-
 minus. Spiritus meus qui est in te, & verba
 mea quæ posui in ore tuo, non recedent de
 ore tuo, & de ore feminis tui, & de ore fe-
 minis feminis tui, dicit Dominus, à modò
 & vsque in sempiternum.

CAP. LX.

1 S Vрге illuminare, quia venit lumē tuum,
 A & gloria Domini super te orta est.
 2 * Quia ecce tenebræ operient terram,
 & caligo populos: super te autem orietur
 Dominus, & gloria eius in te videbitur.
 3 * Et ambulabunt gentes in lumine tuo,
 & reges in splendore ortus tui.
 4 * Leua in circuitu oculos tuos, & vide:
 omnes isti congregati sunt, venerunt tibi.
 Filij tui de longè venient, & filie tuæ in la-
 tere fugent.
 5 * Tunc videbis, & afflues, & mirabitur
 & dilatabitur cor tuum, quando conuersa
 fuerit ad te multitudo maris, fortitudo
 gentium venerit tibi.
 6 * Inundatio camelorum operiet te, dro-
 B medarij Madian & Eppha. Omnes de Saba
 venient, aurum & thus deferentes, & lau-
 dem Domino annunciantes.
 7 * Omne pecus Cedar congregabitur ti-
 bi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi. of-
 ferentur super placabili altari meo, & do-
 mum maiestatis meæ glorificabo.
 8 * Qui sunt isti qui vt nubes volant, &
 quasi columbæ ad fenestras suas?

* Et indutus est iustitiam quasi lorica, & circumposuit galeam salutis in capite, & circumdatus est vestimento vindictæ:

* Et pallio quasi redditurus retributionem opprobrium aduersariis.

* Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini, & qui ab ortu Solis, nomen inclitum. veniet enim quasi fluminis violentus ira à Domino, & veniet cum furore:

* Et veniet de Sion liberans, & auertet impietates à Jacob.

* Et hoc eis à me testamentum, dixit Dominus: Spiritus meus, qui est in te, & verba mea quæ dedi in ore tuo, non deficient de ore tuo, et ex ore seminis tui, dixit Dominus, ex nunc & in æternum.

CAP. LX.

Illuminare, illuminare Hierusalem: venit enim tuum lumen, & gloria Domini super te orta est.

* Ecce tenebræ operient terram, & caligo super gentes: super te autem apparebit Dominus, & gloria eius in te videbitur.

* Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore tuo.

* Leua in circuitu oculos tuos, et vide congregatos omnes filios tuos: ecce venerunt omnes filij tui de longè, et filia tuæ super humeris portabuntur.

* Tunc videbis, et timebis & stupebis corde, quoniam transferentur in te diuitiæ maris, & gentium & populorum.

* Et venient tibi greges camelorum, & operient te cameli Madiam & Gephâr: omnes de Saba venient ferentes aurum & thus, & salutare Domini annuntiabunt.

* Et omnes oves Cedar congregabuntur tibi, & arietes Nabaioth venient tibi: & offerentur acceptabilia super altare meum, & domus orationis meæ glorificabitur.

* Qui isti vt nubes volant, & quasi columbæ cum pullis?

* καὶ ἐνεδύσατο δικαιοσύνην ὡς θώρακα, καὶ περιέθηκετο ὡς κράνην ὡς κράνην κεφαλῆς, & περιεβάλετο ὡς ἱμάτιον ἐκδικήσεως,

* καὶ τὸ περιβόλαιον ὡς δὴ ἀποδώσων δὴ ἀποδοσὶν ὁ νεὶδ ὁ τοῖς ὑποτακτικοῖς.

* καὶ φοβηθήσονται ὁ δὴ ἀπὸ δυσμῶν τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ ὁ δὴ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου τὸ ὄνομα, τὸ ἐνδοξόν. ἦξει γὰρ ὡς ποταμὸς βίαιος ἡ ὀργὴ τοῦ κυρίου, ἦξει μετὰ θυμοῦ.

* καὶ ἦξει ἀπὸ πᾶν ὁ ῥύμιος, καὶ ἀποσρέψεται βείας ἀπὸ ἰακώβ.

* καὶ αὐτὴ αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, εἶπεν κύριος. τὸ πνεῦμα τὸ ἐμὸν, ὅ ἐστιν ἡ κρίσις, καὶ τὰ ῥήματά μου, ἃ ἔδωκα εἰς τὸ σῶμα σε, οὐ μὴ ἐκλείψῃ ἐκ τοῦ σώματός σε, καὶ ἐκ τοῦ σώματος τοῦ σπέρματός σε, εἶπεν κύριος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ξ.

* Φωτίζου φωτίζου ἱερουσαλήμ, ἡ γὰρ σε τὸ φῶς & ἡ δόξα κυρίου ἡπὶ σὲ αἰατέταλκον.

* ἰδοὺ σκότος καλύψει γῆν καὶ γνόφος ἐπ' ἐσθνη, ἡπὶ σὲ δὲ ἐφάνηται κύριος. καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ ἡπὶ σὲ ὀφθήσεται.

* καὶ πορεύονται ἐσθνη τὰ φωτίου, καὶ βασιλεῖς ἐν τῇ λαμπερότητί σου.

* ἄρον κύκλω σου ὁφθαλμούς σε & ἴδε συνηγμένα πάντα τὰ τέκνα σου, ἰδὲ ἡκαστοὶ πάντες οἱ υἱοὶ σου μακρόθεν, καὶ αἱ θυγατέρες σου ἐπ' ὤμων δέξονται.

* τότε ὄψει & φοβηθήσῃ καὶ ἐκστήσῃ τῇ καρδίᾳ, ὅτι μεταβαλεῖ εἰς σὲ πλεῖστος θαλάσσης καὶ ἐθνῶν & λαῶν.

* καὶ ἔξουσὶ σοὶ ἀγέλαι καμήλων, καὶ καλύψουσὶ σε κάμηλοι μαδιάμ καὶ γαιφάρ· πλείους ἐκ σαβᾶ ἔξουσιν φέροντες χρυσίον καὶ λίβανον, καὶ τὸ κράτειον κυρίου διαγγελιοῦται.

* καὶ πλείονα τὰ πρόβατα κηδὰρ συαχθήσονται σοί, καὶ κριοὶ ναβαιὼθ ἔξουσὶ σοί, καὶ ἀνέχεσθαι δεκτὰ ἐπὶ τὸ θυσιάζειν μοι, καὶ ὁ οἶκος σου ὡς οὐρανὸς με δεξασθήσεται.

* τίνες οἶδε ὡς νεφέλαι πέτνται, καὶ ὡς εἰς αἰετες σὺν νεοσσῶς;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et reuelatus est vt faciat æqua populo suo. fortitudinem & salutem adducet in verbo suo timentibus se, vt faciat vltionem in fortitudine de inimicis populi sui, & reddat vindictā hostibus suis. " Dominus retributionū est, retributionē ipse reddet, vindictā inimicis suis; & mercedem hostibus suis: insulis retributionem reddet. " Et timebunt ab Occidente nomen Domini, & ab Oriente Solis gloriam eius. Quoniam venient tribulantes quasi inundatio fluminis Euphratis, & in verbo Domini conterentur. " Et veniet ad Sion redemptor, & vt conuertat transgressores domus iacob ad Legem, dicit Dominus. " Et hoc est pactum meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus sanctus meus qui est in te, & verba prophetiæ meæ quæ posui in ore tuo, non auferentur ab ore tuo, & ab ore filiorum tuorum, & nepotum, dicit Dominus, deinceps & vsque in æternum.

CAP. LX.

Surge illuminare Ierusalem, quia peruenit tempus redemptionis tuæ, & gloria Domini super te reuelabitur. " Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo regna. in te autem habitabit maiestas Domini, & gloria eius super te reuelabitur. " Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore tuo. " Leua Ierusalem in circuitu oculos tuos, & vide omnes filios populi captiuitatis tuæ, qui congregantur & veniunt ad te: filij tui de longè venient, & filia tuæ super latera portabuntur. " Tunc videbis, & illuminaberis, & timebis, & dilatabitur cor tuū in timore peccatorū. quia transferentur tibi diuitiæ Occidentis, substantiæ populorum afferentur ad te. " Turba Arabum operiet in circuitu tuo; dromedarij Madiam & Ephā; omnes hi de Saba venient; auro & thure onusti erunt. & qui venerint cum eis, laudem Domini narrabunt. " Omnes oves Arabum congregabuntur ad te; arietes Nabaioth ministrabunt tibi: offerentur voluntariē super altare meum; & domum laudis meæ decorabo. " Qui sunt isti qui veniunt publice sicut nubes velocissimæ, nec demorantur? Transmigratio Israel, quæ congregatur & venit ad terram suam, quasi columbæ quæ reuertuntur ad columbaria sua.

* כי לי אלים יקוו ואניור תרשיש בראשנה
 להביא בניך מרחוק כספם וזהבם אתם לשם יהוה
 אלהיך ולקדוש ישראל כי פארך :
 * ובנו בני נכר חמתך ומלכיהם ישתונך כי
 בקצפי הכיתך וברצוני רחמתך :
 * ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה לא יסגרו
 להביא אליך חיל גוים ומלכיהם נהוגים :
 * כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו
 והגוים חרב יחרבו :
 * כבוד הלבנון אליך יבא ברוש תדהר ותאשור
 יחדו לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי
 אכבד :
 * והלכו אליך שחוה בני מעצריך והשתחוו על-
 כפות רגליך כל מנאצריך וקראו לך עיר יהוה ציון
 קדוש ישראל :
 * תחת היותך עזובה ושנואה ואין עוברי שמתך
 לגאון עולם משוש דור ודור :
 * וינקת חלב גוים ושר מלכים תינקי וידעת כי-
 אני יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב :
 * תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא
 כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל
 ושמתי פקדתך שלום ונגשית צדקה :
 * לא ישמע עוד חמס בארצך שד ושבר בגבולך
 וקראת ישועה חומתך ושעריך תהלל :
 * לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולבנה
 הירח לא יאיר לך והיה לך יהוה לאור עולם
 ואלהיך לתפארתך :
 * לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי יהוה
 יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבליך :

* Me enim insulæ expectabunt, & na-
 ues maris in principio, vt adducam filios
 tuos de longè. Argentum eorum & aurum
 eorum cum eis nomini Domini Dei tui,
 & sancto Israel, quia glorificauit te.
 * Et ædificabunt filij peregrinorum mu-
 ros tuos, & reges eorum ministrabunt ti-
 bi. In indignatione enim mea percussi te
 & in recôciliatione mea misertus sum tui.
 * Et aperientur portæ tuæ iugiter; die
 ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te
 fortitudo gentium, & reges earum addu-
 cantur. * Gens enim & regnum quod
 non seruiert tibi, peribit; & gentes solitu-
 dine vastabuntur. * Gloria Libani ad
 te veniet, abies, & buxus, & pinus simul
 ad ornandum locum sanctificationis mee,
 & locum pedum meorum glorificabo.
 * Et venient ad te curui filij eorum qui
 humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pe-
 dum tuorum omnes qui detrahebant tibi,
 & vocabunt te Ciuitatem Domini Sion
 sancti Israel. * Pro eo quod fuisti de-
 relicta & odio habita, & non erat qui per
 te transfret, ponam te in superbiam secu-
 lorum, gaudium in generatione & genera-
 tionem. * Et suges lac gentium, &
 māmilla regum lactaberis. Et scies quia e-
 go Dominus saluans te, & redemptor tuus
 fortis Iacob.
 * Pro ære afferam aurum, & pro ferro af-
 feram argentum, & pro lignis æs, & pro la-
 pidibus ferrum. & ponam visitationem
 tuam pacem, & præpositos tuos iustitiam.
 * Non audietur vltra in terra tua ini-
 quitas, vastitas, & contritio in terminis
 tuis, & occupabit salus muros tuos, & por-
 tas tuas laudatio.
 * Non erit tibi amplius Sol ad lucêdum
 per diem, nec splendor Lunæ illuminabit
 te; sed erit tibi Dominus in lucem sempi-
 ternam, & Deus tuus in gloriam tuam.
 * Non occidet vltra Sol tuus, & Luna
 tua non minuetur; quia Dominus erit tibi
 in lucem sempiternam, & complebuntur
 dies luctus tui.

תרגום יונתן

* ארלימירי נגון יסברון ונחתי ספיני ימא אידא פרסיה קלעהא בקרמיתא לאיתאח בנך מרחיק כספהון דהכחון עמהון לשמא דיי
 * ויבנו בני עממא שורין ומלכיהון ישמשוניה ארי ברזי אלקייהו וברעותי ארחם עלך :
 * ויתפתחון תרעך תדירא יומם ולילה לא יתאחרון לאעלא לגיך נכסי עממא ומלכיהון ויקיין :
 * יקר לבנו לגיך יחל ברון מורנין ואשפרעין כחדא לשבחה אחר
 * ויתכון לגיך כפיפין בני משעבדיך וישתטחון למבעי מניך על פרסת רגליך כל דהו
 * חלף דחיות שביקא ומטלסלא וליח דעדי ואשוינך ליקר
 * ותשבועין נכסי עממא ובבנות מלכיהון תתפנקין ותדעין ארי אנא יי פרקיך ומשזביך תקיפא דיעקב :
 * חלף נחשא דכזו מניך ירושלם איתי דהכא וחלף ברזלא איתי כספא וחלף אענא נחשא וחלף אבניא ברזלא ואשוי פרנסך שלם
 * לא ישמע עוד חסופא בארעך בנא וחברא בתחומיך ויערעון פרקן על שוריך ועל תרעך יהון משבחין :
 * לא תצטרך עוד לנהור שמשא ביממא ואף לנהור סיהר בליליא ויהי לך יי לנהור עלם ואלתך לתשבחתך :
 * לא תתבטל עוד מלכותיך ויקריך לא יעדי ארי יי יהי לך לנהור עלמא וישראל ימי אבליך :

⁹ * Me infulæ expectauerant, & naues Thar-
sis in primis, vt adducant filios tuos de longè,
& argentum & aurum eorum cum eis, propter
nomen Domini sanctum & propter sanctum Is-
rael vt glorificetur.

¹⁰ * Et edificabunt alienigenæ muros tuos, &
reges eorum assistent tibi. propter enim iram
meam percussite, & propter misericordiam di-
lexite.

¹¹ * Et aperientur portæ tuæ semper, die et no-
cte non claudentur, vt introducant ad te poten-
tiam gentium, & reges qui ducuntur:

¹² * Eorum enim gentes & reges qui non ser-
uiunt tibi, peribunt, & gentes solitudine deso-
labuntur.

¹³ * Et gloria Libani ad te veniet, in cyparisso
& pino, & cedro simul, vt glorificent locum
sanctum meum, & locum pedum eorum glori-
ficabo.

¹⁴ * Et ibunt ad te timentes filij eorum qui hu-
milauerunt te, et adorant vestigia pedum tuo-
rum omnes qui irritauerunt te: & vocaberis
Ciuitas Domini Sion sancti Israel.

¹⁵ * Pro eo quod fuisti tu derelicta & odio ha-
bita, & non erat auxilians: & ponam te exul-
tationem eternam gaudium generationum in ge-
nerationibus. ¹⁶ * Sugēs lac gentium, & di-
uitias regum comedes. & scies, quia ego Domi-
nus saluans te, & eruens te Deus Jacob.

¹⁷ * Et pro ære afferam tibi aurum, pro autem
ferro, feram tibi argentum. pro autem lignis fe-
ram tibi æs, pro autem lapidibus ferrum. Et
dabo principes tuos in pace, & episcopos tuos
in iustitia.

¹⁸ * Et non audietur ultra iniquitas in terra
tua, neque contritio neque miseria in finibus
tuis: sed vocabuntur salutare muri tui, et por-
te tue sculptura.

¹⁹ * Et non erit tibi am-
plius Sol in lucem diei, neque ortus Luna illu-
minabit tibi nocte: sederit tibi Dominus lux æ-
terna, & Deus gloria tua.

²⁰ * Non enim
occidet Sol tibi, & Luna tibi non deficiet. Erit
enim tibi Dominus lux sempiterna: & comple-
buntur dies luctus tui.

⁹ * ἐμὲ ἡμεῖς ἐπεμέμνησαν ἐν πλοῖα θαρσεῖς ἐν πρώτοις ἀ-
γαλῆν τὰ τέκνα σε μακρόθεν, ἐκ τῶν ἀργυρῶν ἐκ τῶν χρυ-
σῶν ἀντὶ μετ' αὐτῶν, διὰ τὸ ὄνομα κυρίου τὸ ἅγιον, ἐκ διὰ
τὸν ἅγιον τοῦ ἱσραήλ οὗ δόξον εἶναι.

¹⁰ * καὶ οἰκοδομήσουσιν ἀλλοθινοὶ τὰ τεῖχη σου, καὶ ἡ
βασιλεῖς αὐτῶν βοηθήσουσί σοι. διὰ τὸ ὄργλόν μου ἐπά-
λαισά σε, καὶ διὰ ἔλεον ἠγάπησά σε.

¹¹ * καὶ ἀνοικθήσονται αἱ πύλαι σου διαπαντός ἡμέρας καὶ
νυκτὸς ἐκλεισθήσονται εἰσαγαλῆν πρὸς σὲ δυνάμιν ἐθνῶν, ἐκ
βασιλεῖς ἀγορεύουσιν.

¹² * τὰ αὐτῶν γὰρ ἔθνη ἐκ βασιλεῖς οἵτινες ἐδελεύθη-
σάν σοι, ἀπολυῖνται, ἐκ τὰ ἔθνη ἐρημία ἐρημωθήσονται.

¹³ * καὶ ἡ δόξα τοῦ λιβάνου πρὸς σὲ ἔξῃ, ἐν κυπαρίσσῳ,
ἐκ πύκνῃ ἐκ κέδρῳ ἅμα δόξασαι τὸν τόπον τὸν ἅγιόν μου, καὶ
τόπον ποδῶν αὐτῶν δόξασω.

¹⁴ * καὶ πορεύονται πρὸς σὲ δεδοικότες υἱοὶ τῶν ταπει-
νωθέντων σε, καὶ προσκυνοῦσι τὰ ἱχνη τῶν ποδῶν σου
πάντες οἱ παρώξινά σου, καὶ κληθήσεται πόλις κυρίου
σὺν ἁγίῳ ἱσραήλ.

¹⁵ * διὰ τὸ γεγενηθῆσέν σοι ἐγκαταλειμμένη καὶ μεμι-
σημένη, καὶ ὅτι ὡς βοηθῶν, καὶ θήσω σε ἀγαλλία-
μα αἰώνιον διφροσύλῃ χρεῶν ἐν χρεαῖς.

¹⁶ * καὶ πλησθήσεται γάλα ἐθνῶν, καὶ πλοῦτον βασιλέων
φάγεσαι, καὶ γνώση, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ σώζων σε ἐκ
αἰρετῶν σου πρὸς θεὸν ἰακώβ.

¹⁷ * καὶ ἀντὶ χαλκοῦ οἶσω σοι χρυσίον· ἀντὶ τῆς σιδήρου,
οἶσω σοι ἀργύριον. ἀντὶ τῆς ξύλων οἶσω σοι χαλκόν, ἀντὶ δὲ
λίθων σιδήρον. ἐκ δώσω σοι ἀρχοντάς σου ἐν εἰρήνῃ, ἐκ σοῦ
ἐπισκόπους σου ἐν δικαιοσυνῇ.

¹⁸ * καὶ ὅτι ἀκουσθήσεται ἐπ' ἀδικία ἐν τῇ γῇ σου, οὐ
δὲ συντρίμμα, οὐδὲ καταπωρία ἐν τοῖς ὁρίοις σου, ἀλ-
λὰ κληθήσεται σωτήριον τὰ τεῖχη σου, καὶ αἱ πύλαι σου
γλύμμα.

¹⁹ * καὶ ὅτι ἔσαι σοι ἐπὶ ὅλην τὴν φῶς ἡμέρας, ἐκ ἀνα-
τολῆς σεληνῆς φωτεῖ σοι τὸ νύκτα, ἀλλ' ἔσαι σοι κύριος
φῶς αἰώνιον, καὶ ὁ θεὸς δόξα σου.

²⁰ * καὶ γὰρ δύσεται ὁ ἥλιός σοι, ἐκ σεληνῆς σοι ὅτι ἐκλει-
ψεῖ. ἔσαι γάρ σοι κύριος φῶς αἰώνιον. ἐκ δυνάμει πληρωθή-
σονται αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Verbum enim meum infulæ expectabunt, & qui descendunt in nauibus maris, prius manu extensis velis, vt afferant filios tuos à lon-
gè; argentum eorum & aurum eorum cum eis, propter nomen Dei tui, & sanctum Israel qui decorauit te. ¹⁰ Et edificabunt filij populo-
rum muros tuos, & reges eorum ministrabant tibi. quia in ira mea percussisti te, & in voluntate mea miserebor tui. ¹¹ Et aperientur portæ
tuæ semper, die ac nocte non claudentur, vt afferantur ad te diuitiæ populorum, & reges eorum compediti: ¹² Quia populus & regnum
quæ non seruiert tibi, Ierusalem, peribunt; & populi consumatione consumabuntur. ¹³ Decor Libani ad te introducet, abietes, &
buxi & pini simul, ad decorandum locum domus sanctuarij mei; & locum mansionis maiestatis meæ glorificabo. ¹⁴ Et ibunt ad te incur-
ui filij eorum qui subiiciebant te; & prout in terra cadent ad plantas pedum tuorum, vt rogent te, omnes qui irritabant te: & vocabunt te
Ciuitatem Domini Sion, quam elegit sanctus Israel. ¹⁵ Pro eo quod fuisti derelicta & transmigrans, & non erat qui per te transiret:
ponam te in gloriam seculi, domum lætitiæ generationis & generationis. ¹⁶ Et satiaberis diuitiis populorum, & præda regum eo-
rum delectaberis. & scies quia ego Dominus saluator tuus, & liberator tuus fortis Iacob. ¹⁷ Pro ære quod diripuerunt à te Ierusa-
lem, afferam aurum; & pro ferro afferam argentum, & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum: & ponam gubernatores tuos in pace; &
principes tuos in iustitia. ¹⁸ Non audietur ultra rapina in terra tua; neque præda & contritio in terminis tuis. Et proclamabunt
salutem super muros tuos, & super portas tuas erunt laudantes. ¹⁹ Non indigebis amplius lumine Solis per diem,
neque splendore Lunæ per noctem: erit enim tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in laudem tuam. ²⁰ Non cessabit amplius regnum tuum, & gloria tua non auferetur: quia Dominus erit tibi in lucem sempiternam, & complebun-
tur dies luctus tui.

21 * ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצח
מטעו מעשה ידי להתפאר:
22 * הקטן יהיה לאלף והצעיר לבוי עצום אני יהוה
בעתה אחישנא:

סא

1 * רוח אדני יהוה עלי יען משה יהוה אתי לבשר
עננים שלחני לחבש לנשברי לב לקרא לשבויים
דרור ולאסורים פקח קוח:
2 * לקרא שנת רצון ליהוה ויום נקם לאלהינו
לנחם כל אבלים:
3 * לשוים לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר
שמן ששון תחרת אבל מעטרה תהלל תחרת
רוח בחרת וקרא להם אלי הצדק מטע יהוה
להתפאר:
4 * ובנו חרבור עולם שממות ראשנים יקוממו
וחדשו ערי חרב שממות דור ודור:
5 * ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם
וכרמיכם:
6 * ואתם כהני יהוה תקראו משרתי אלהינו יאמר
לכם חיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו:
7 * תחת בשתכם משנה וכלמר ירנו חלקם לבן
בארצם משנה יירשו שמחת עולם תהיה להם:
8 * כי אני יהוה אהב משפט שנא גול בעולה ונתתי
פעלתם באמת וברית עולם אכרות להם:
9 * ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים
כל ראייהם יכירו כי הם זרע ברך יהוה:
10 * שוש גשש ביהוה תגל נפשי באלהי כי
הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכתן
פאר וכבלה תעדה בליה:

21 * Populus autem tuus omnes iusti, in
perpetuum hæreditabunt terram: germen
plantationis meæ opus manus meæ ad glo-
22 rificandum. * Minimus erit in mille, & par-
uulus in gentem fortissimam. Ego Domi-
nus in tempore eius subito faciam istud.

CAP. LXI.

1 * Spiritus Domini super me, eò quòd vn-
A xerit me. Ad annuncianum mansuetis
mifit me: vt mederer cõtritis corde, & præ-
dicarem captiuis indulgentiam, & clausis
2 apertionem: * Vt prædicarem annum pla-
cabilem Domino, & diem vltionis Deo no-
3 stro, vt consolarer omnes lugentes: * Vt po-
nerem fortitudinem lugentibus Sion, &
darem eis coronam pro cinere, oleum gau-
dij pro luctu, palliũ laudis pro spiritu mor-
4 roris. Et vocabuntur in ea fortes iustitiæ,
plantatio Domini ad glorificandum. * Et e-
5 dificentur deferta à seculo, & ruinas anti-
B quas erigent, & instaurabunt ciuitates de-
fertas & dissipatas in generatione & gene-
6 rationem. * Et stabunt alieni & pas-
cent pecora vestra, & filij peregrinorum a-
7 gricolæ & vinitores vestri erunt.
8 * Vos autem Sacerdotes Domini voca-
bimini, Ministri Dei nostri, dicetur vobis.
Fortitudinem gentiũ comedetis, & in glo-
9 ria eorum superbietis. * Pro confu-
sione vestra duplici & rubore laudabunt
partem eorum. Propter hoc in terra sua du-
10 plicia possidebunt, lætitia sempiterna erit
eis. * Quia ego Dominus diligens iudi-
cium, & odio habens rapinam in holocau-
stum. Et dabo opus eorum in veritate, &
D fœdus perpetuum feriam eis.
9 * Et sciatur in gentibus semen eorum,
& germen eorum in medio populorum.
omnes qui viderint eos, cognoscent illos,
quia isti sunt semen cui benedixit Domi-
10 nus. * Gaudens gaudebo in Domino, &
exultabit anima mea in Deo meo. Quia
induit me vestimentis salutis, & indumen-
to iustitiæ circumdedit me: quasi sponsum
decoratum corona, & quasi sponsam or-
natam monilibus suis.

תרגום יונתן

21 * ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצח
מטעו מעשה ידי להתפאר:
22 * הקטן יהיה לאלף והצעיר לבוי עצום אני יהוה
בעתה אחישנא:
סא
אמר נביא רוח מן קדם יי אלהים עלי חלף דרבי יחי יי לבשרא ענותניא שלחני לתקפא לחבירי לבא למקרי לרשבן חירו
למקרי שנת רצון קדם יי ויום פרענותא קדם אלהנא לנחמא כל אבליא: 3 לשואח לאבלי ציון
לחלף כליל חלף קטם ומשה חרוא חלף אבליא רוח משבחא חלף רוחהון דתות עמא ויקרון לחון רב רבי קשטא עמה דיי לאשחבא
ובגון חרבה עלם צרית קדמאי יקומין ויחדון קרין ותואה חרבן צרית דרור: 5 ויקומון נכראין וירעון ענכון ובני עממא
ואתון כחנא דיי חתקרון דמשמשין קדם אלהנא יתאמר לכון נכסי עממא חילון וביקרהון חתפנקון:
7 חלף דאחבתיהון ואחבתעון על חר חרין כשכון דאסרת לכון אתי לכון ויכתתון עממא דהו משחבון בחולקהון בכון בארעהון על
חר חרין ויחסנת חרונה עלם חחי לחון: 8 ארי אנא יי רחמנא דינא מרחק קדמי שקרא ואנסא ואתון אגר עובדיהון בקשטא וקנים
עלם אגור לחון: 9 ויחרבון בעממא בניהון ובני בניהון בגו מלכותא כל חזאיהון ושתמודעון ארי אנא ורעא דברביה יי:
10 אסרת ירושלם מחרא אחרי במימרא דיי חבוע נפשי בפרקנא דאלהי ארי אלבשני לבושין דפרקן מעיל דזכו עטפני בחתנא
דמלך בגננה ויכתנא רבא דמתקן בלבושתי ויכתנא דמתקשטא בהקונתא:

² Et populus tuus omnis iustus, & in perpetuum hereditabunt terram, custodiens plantationem opera manuum suarum in gloriam.
²² Paucissimus erit in millia, & minimus in gentem magnam: ego Dominus in tempore congregabo eos.

CAP. LXI.

Spiritus Domini super me, cuius causa unxit me euangelizare pauperibus, misit me sanare contritos corde, predicare captiuis remissionem, & cæcis visus apertionem:

² Et vocare annum Domini acceptabilem, & diem retributionis. consolari omnes lugentes:

³ Dari lugentibus Sion gloriam pro cinere.unctionem letitiæ lugentibus, habitum gloriæ pro spiritu mæroris. Et vocabuntur generationes iustitiæ plantatio Domini in gloriam.

⁴ Et edificabunt desertum sempiterna, desolata prius excitabunt. & innouabunt ciuitates desertas desolatas in generationes.

⁵ Et venient alienigenæ pascentes oves tuas, & aliarum gentium aratores & vinitores:

⁶ Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini, Ministri Dei nostri dicetur vobis. Fortitudinem gentium comedetis, & in diuitiis eorum eritis admirabiles.

⁷ Sic secundo possidebunt terram, & letitia sempiterna super caput eorum.

⁸ Ego enim sum Dominus diligens iustitiam, & odio habens rapinam ex iniquitate. & dabo laborem eorum iustis, & testamentum æternum ponam eis:

⁹ Et scietur in gentibus semen eorum, & nepotes eorum in medio populorum. omnis videns eos cognoscet illos, quia isti sunt semen benedictum à Deo:

¹⁰ Et gaudio letabuntur in Domino: exultet anima mea in Domino, induit enim me vestimento salutis, & tunica letitiæ. sicut sponso circumdedit mihi mitrâ, & quasi sponsam ornauit me mundo.

²¹ καὶ ὁ λαὸς σου πᾶς δίκαιος, καὶ δι' αἰῶν κληρονομήσουσι τὴν γῆν, φυλάσσων τὸ φυτόμα ἔργα χειρῶν αὐτῶν εἰς δόξαν.

²² ὁ ὀλίγος ἐξαίς χιλιάδας, ὁ ἐλάχιστος εἰς ἔθνος μέγα, ἐγὼ κύριος καὶ καὶ ἐν ζυγῶ αὐτοῖς.

ξά.

¹ Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, ἵνα ἐκένει χειρὸς μου εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέ με ἰάσασθαι τὸν σπινθῆρα τῆς καρδίας, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἀφῆσιν, & τυφλοῖς ἀνάβλεψιν.

² καὶ καλέσας ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτὸν, καὶ ἡμέραν δωροδοσίας. ὡς καλέσας πάντας σου πνευματοῦ,

³ δοθῆναι τοῖς πνευματοῦσι σου δόξαν ὡς ἀποδοῦ. ἀλειμμα διφροζυγῆς τοῖς πνευματοῦσι, καὶ τὸ λῶν δόξης ὡς τὸ πνέματ' ἀκηδίας. καὶ κληθήσονται ἡγεταὶ δικαιοζυγῆς φυτόμα κυρίου εἰς δόξαν.

⁴ καὶ οἰκοδομήσουσιν ἐρήμους αἰωνίας, ὡς ἐρημωμένας πρότερον ὡς ἀναστήσουσι. καὶ καινιούσι πόλεις ἐρήμους ὡς ἐρημωμένας εἰς ἡμέρας.

⁵ καὶ ἔξουσιν ἄλλοι ἡγεταὶ ποιμαίνοντες τὰ πρόβατά σου, καὶ ἀλλόφυλοι δροτῆρες καὶ ἀμπελουργοί.

⁶ ὑμεῖς ὅτι ἱερεῖς κυρίου κληθήσεσθε, λειτουργοὶ θεοῦ ἡμῶν ῥηθήσε' ὑμῖν. ἰχθυὶ ἐν ὕδατι κατέδεσθε, & ἐν τῷ πλάτῳ αὐτῶν θαυμαθήσεσθε,

⁷ οὕτως ἐν δουτέρας κληρονομήσουσι τὴν γῆν, καὶ διφροζυγῆ αἰῶνι ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν.

⁸ ἐγὼ γὰρ εἰμι κύριος ὁ ἀγαπῶν δικαιοσύνην, & μισῶν ἀρπαγὴν ὡς ἀδικίας. καὶ δώσω τὸν μόχθον αὐτῶν δικαίοις, καὶ διαθήσω αἰώνιον διαθήματι αὐτοῖς.

⁹ καὶ γνωθήσεται ἐν τοῖς ἔθνεσι τὸ σπέρμα αὐτῶν, καὶ τὰ ἔκγονα αὐτῶν ἐν μέσῳ πάντων λαῶν. πᾶς ὁρῶν αὐτοὺς ὡς ἡγῶν ὡς αὐτοὺς, ὅτι οὗτοι εἰσι σπέρμα διλογημένον ὑπὸ θεοῦ.

¹⁰ καὶ διφροζυγῆ διφρανθήσονται ἐπὶ κύριον, ἀγαλλιάσθαι ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ, ἐνέδυσεν γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα διφροζυγῆς, ὡς νύμφῃ ὡς ἐδέσθην μοι μίτραν, & ὡς νύμφῃ κατεκόσμησέ με κόσμῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²¹ Et populus tuus omnes iusti, semper hereditabunt terram: plantatio letitiæ meæ, opus potentiæ meæ ad gloriandum. ²² Qui minimus fuerit in eis, excreset in mille; & qui infirmus, in populum fortem. ego Dominus in tempore suo adducam illud.

CAP. LXI.

Dixit Propheta: Spiritus à facie Domini super me, eò quòd vnxit me, ad euangelizandum mansuetis; misit me, vt confortarem contritos corde; vt predicarem captiuis libertatem, & iis qui vincti sunt, Apparere in lucem: ² Vt predicarem annum voluntatis coram Domino, & diem vltionis coram Deo nostro. vt consolaret omnes lugentes: ³ Vt ponerem lugentibus Sion, & eis darem coronam pro cinere, & oleum letitiæ pro luctu: spiritum ouantem, pro spiritu eorum qui erat mærens. Et vocabunt eos principes veritatis populum Dñi in laudem: ⁴ Et edificabunt ruinas seculi, & solitudines antiquas suscitabunt: & renouabunt ciuitates quæ erant deserte, & solitudinem generationis & generationis. ⁵ Et stabunt extranei & pascent pecora vestra, & filij populorum agricolæ & vinitores vestri erunt. ⁶ Vos autem sacerdotes Domini vocabimini, Ministri coram Deo nostro, dicetur vobis. Diuitias populorum comedetis, & in gloria eorum letabimini. ⁷ Pro eo quòd confusi estis & erubistis, duplicia bona quæ dixi vobis, adducam vobis: & confundentur populi qui gloriantur in portione sua. Propterea in terra sua duplicia possidebunt: letitia sempiterna erit eis. ⁸ Quia ego Dominus diligens iudicium, abominabilis est coram me falsitas & violentia: & dabo mercedem operum suorum in veritate, & pactum sempiternum feriam cum eis. ⁹ Et magnificabuntur in populis filii eorum, & filij filiorum eorū in medio regnorum. omnes qui viderint eos cognoscet eos, quia isti sunt semē cui benedixit Dñs. ¹⁰ Dicit Ierusalem: Gaudens gaudebo in verbo Dñi, & exultabit anima mea in salute Dei mei: quia induit me Dñs vestimento salutis, & pallio iustitiæ inuoluit me: sicut sponsus qui prosperatur in thalamo suo, & sicut Sacerdos magnus qui ornatur vestimentis suis, aut sicut sponsa quæ decoratur suis ornamentis.

* כי בארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח
כן אדני יהוה יצמיח צדקה ותהלה נגד כל
הגוים :

סב

* למען ציון לא אחשור ולמען ירושלם
לא אשקוט עד יצא כנגה צדקה וישועתה
כלפיד יבער :
* וראו גוים צדקך וכל מלכים כבודך וקרא לך
שם חדש אשר פי יהוה יקבנו :
* והיית עטרת תפארת ביד יהוה וצנוף מלוכה
בכף אלהיך :
* לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יאמר
עוד שממה כי לך יקרא חפצי בה ולא רצך בעולה
כי חפץ יהוה בך וארצך תבעל :
* כי יבעל בחור בתולה יבעל לך בניך ומשוש
חתן על בלה ישיש עליך אלהיך :
* על חומתיך ירושלם הפקדתי שמרים כל
היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים
את יהוה אל דמי לכם :
* ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את
ירושלם תהלה בארץ :
* נשבע יהוה בימינו ובזרוע עזו אם אתן את
דגנך עוד מאכל לאיביך ואם ישתו בני נכר
תירושך אשר יבעת בו :
* כי מאספיו יאכלו והללו את יהוה ומקבציו
ישתו בחצרות קדשי :
* עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו
המסלה סקלו מאבן חרימו נס על העמים :

* Sicut enim terra profert germen suum,
& sicut hortus semen suum germinat, sic
Dominus Deus germinabit iustitiam, &
laudem coram vniuersis gentibus.

CAP. LXII.

Propter Sion non tacebo, & propter Hie-
A rusalem non quiescam, donec egredia-
tur ut splendor iustus eius, & saluator eius
ut lampas accendatur.
* Et videbunt gentes iustum tuum, &
cuncti reges inclytum tuum. Et vocabitur
tibi nomen nouum quod os Domini no-
minabit.
* Et eris corona gloriæ in manu Domi-
B ni, & diadema regni in manu Dei tui.
* Non vocaberis vltra derelicta, & ter-
ra tua non vocabitur amplius desolata: sed
vocaberis voluntas mea in ea, & terra tua
inhabitata. Quia complacuit Domino in
te, & terra tua inhabitabitur.
* Habitabit enim iuuenis cum virgine,
& habitabunt in te filij tui. Et gaudebit
sponsus super sponsam, & gaudebit super
te Deus tuus.
* Super muros tuos Hierusalem con-
stitui custodes, tota die & tota nocte in
C perpetuum non tacebunt. Qui reminisci-
mini Domini, ne taceatis,
* Et ne detis silentium ei, donec stabi-
liat & donec ponat Hierusalem laudem in
terra.
* Iurauit Dominus in dextera sua, & in
brachio fortitudinis suæ, Si dederō triti-
cum tuum vltra cibum inimicis tuis, & si
biberint filij alieni vinum tuum in quo la-
borasti.
* Quia qui congregabunt illud come-
D dent, & laudabunt Dominum, & qui com-
portant illud bibent in atriis sanctis meis.
* Transite, transite per portas, prepa-
rate viam populo. planum facite iter, &
eligite lapides: & eleuate signum ad po-
pulos.

תרגום יונתן

ארי בארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח
כן אדני יהוה יצמיח צדקה ותהלה נגד כל
הגוים :

סב

עד דא עבר פרקן לציון לא אניח לעממיא ועד דאיתי נחמא לירושלם לא אשקט למלכותא עד דיתגלי כשפרפרא נהורה ופרקנה
בזרוע יבער :
* ויחזון עממיא זכותיך וכל מלכא יקריך ויקרוז לך שמה חתמא די במימרה דיני ופרשנה :
* ותחזין כליל דחרוא
קדם יי וכתר דתשבחא קדם אלהיך :
* לא יתאמר לך עוד שביקא ולא רעיד לא יתאמר עוד צדיא ארי לך יתקרי עבדי רעותי בה
ולא רעיד יתבא ארי חתי רעוא מן קדם יי ביד וארעיד תתיב :
* ארי כמא דמתיב עולם עם בתולתא כן יתיבון בגניך בניכי וכמא
דחתי תתבא עם כלתא יחדי עלך אלהיך :
* הא כעובדי אבתך צדיקא קרמא ירושלם מתקנין ונטירין קרמי כל יומא וכל ליליא
חירא לא פסקין מדאמר דכרן טבותיך קדם יי לא יפסוק דכרנכון :
* ולא יפסוק דכרנכון מן קדמותי עד דיתקן ועד דישיני
ירושלם תשבחא בארעא :
* קדם יי בימינה ובזרוע הקפיה אם אתן ית עבדך עוד מיכל לבעל רכבך ואם ישתון בני עממיא
חמרך דלית בה :
* ארי דכנשוהי לעבורא ויכלונה וישבחון קדם יי ודעצרוהי לחמרא ישתונה בדרך קדשי :
* בניא עברו ותובו בתרעא אפנו לב עמא לאורח תקנא בשור בשורן טבון ונחמן לצדיקא וסלקי תרהור יצרא דהוה באבן תקלא
ארימו אתא על עממיא :

² Et sicut terram afferentem florem suum, ¹¹ & sicut hortus semina sua germinat, sic profert Dominus iustitiam & laudem coram omnibus gentibus.

CAP. LXII.

Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non relinquam, donec egrediatur sicut lumen iustitia mea, at saluator illius sicut lampas accendetur.

² Et videbunt gentes iustitiam tuam, & omnes reges gloriam tuam: & vocabit te nomen tuum novum, quod os Domini nominabit illud.

³ Et eris corona decoris in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui:

⁴ Et non ultra vocaberis derelicta, & terra tua non vocabitur deserta. Tibi enim vocabitur voluntas mea & terra tua habitata: quia complacuit Dominus in te; & terra tua habitabitur.

⁵ Et sicut habitans iuuenis cum virgine, sic habitabunt filij tui tecum. & erit quemadmodum letabitur sponsus super sponsa, sic letabitur Dominus super te.

⁶ Et super muros tuos Hierusalem constitui custodes tota die & tota nocte, qui nunquam tacebunt recordantes Domini. non est enim vobis similis:

⁷ Si correxerit Hierusalem & facies gaudium super terram.

⁸ Iuravit Dominus per dexteram suam, & per fortitudinem brachij sui, Si ultra dederō triticum tuum & cibos tuos inimicis tuis, & si ultra bibent filij alieni vinum tuum in quo laborasti:

⁹ Sed congregantes comedent ea, & laudabunt Dominum; & congregantes bibent ea in atrijs sanctis meis.

¹⁰ Ite per portas meas, & viam facite populo meo, & lapides de via projicite: leuate signum in gentes.

¹¹ καὶ ὡς γλῶσσοι αὐξάνουσιν τὸ αὐτὸ αὐτὸ καὶ ὡς κήπος τὰ σπέρματα αὐτῶν ἐκβλάσκει, ὥτως ἀνατελεῖ κύριος δι-
καιοσύνην ἐν ἀγαλλίαμα ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν.

ΞΒ.

¹ Διὰ πᾶν οὐ σιωπήσωμαι, καὶ διὰ ἱερουσαλήμ ὅσα δύνῃσω, ἕως δὴ ἐξέλθῃ ὡς φῶς ἡ δικαιοσύνη μου, ὃ ἵσω τῆς ἐκείνης ὡς λαμπρὰς καυτή(ε).

² καὶ ὅ(φον) ἐθνη τῶν δικαιοσύνην σου, ἐπὶ πόδες βασιλεῖς τῶν δόξαν σου, καὶ καλέσει σε τὸ ὄνομα σου τὸ καινὸν ὃ τὸ σῶμα κυρίου ὀνομάσει αὐτό.

³ καὶ ἐσθ' ἐφ' ἡμᾶς καὶ λαοῖς ἐν χειρὶ κυρίου, καὶ διὰ δῆμα βασιλείας ἐν χειρὶ θεοῦ σου.

⁴ καὶ ὅσα ἐπὶ κληθήσῃ κατὰ λελεμεμένη, καὶ ἡ γῆ σου οὐ κληθή(ε) ἔρημος. ὅτι γὰρ κληθή(ε) θάλημα ἐμὸν ἐν ἡ γῆ σου οἰκουμένη, ὅτι ἡ δόκησε κύριος ἐν σοὶ καὶ ἡ γῆ σου οἰκηθή(ε)ται.

⁵ καὶ ὡς κυριακῶν νεανίσκος παρθένῳ, οὕτως κατὰ κήτους ἐν ὑοῖ σου μετὰ σοῦ. καὶ ἔσται ὁν τρόπον διφρανεθήσεται νυμφίος ἐπὶ νύμφῃ, οὕτως διφρανεθήσεται κύριος ἐπὶ σοί.

⁶ ἐπὶ πάντων τειχέων σου ἱερουσαλήμ κατέστησαν φύλακες ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ὅλην τὴν νύκτα, οἱ διατέλλουσιν ἐπὶ σιωπῇ ὅντα μνησκόμοι κυρίου. ὅσα ἐπὶ γὰρ ὑμῖν ὅμοιοι.

⁷ ἐν δὲ διορθώσει ἱερουσαλήμ καὶ ποιήσεις ἀγαλλίαμα ἐπὶ τῆς γῆς.

⁸ ὥμοσε κύριος κατὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῆς ἰσχύος τοῦ βραχίονος αὐτοῦ, εἰ ἐπὶ δώσω τὸν σῖτόν σου καὶ τὰ βρώματά σου τοῖς ἐχθροῖς σου, καὶ εἰ ἐπὶ πίνονται ὑοῖ ἀλλότριοι τὸν οἶνον σου ἐφ' ᾧ ἐμὸς χθισας.

⁹ ἀλλ' ἡ οἱ συναγόντες φαῖονται αὐτὰ καὶ αἰνέσουσιν τὸν κύριον, καὶ οἱ συναγόντες πίνονται αὐτὰ ἐν ταῖς ἐπαύλεσι ταῖς ἀγίαις μου.

¹⁰ πορεύεσθε διὰ τῶν πυλῶν μου, καὶ ὁδοποιήσατε τὰς λαὸς μου, καὶ ὅτι λίθοις ὅτι ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρείψατε, ἐξάρατε σύσσημον εἰς τὰ ἔθνη.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹¹ Quoniam sicut terra quæ producit germen, & sicut hortus irriguus cuius semina pullulant: sic Dominus Deus reuelabit iustitiam & laudem Ierusalem, in conspectu omnium populorum.

CAP. LXII.

Donec faciam salutem Syon, non dabo requiem populis: & donec veniat consolatio Ierusalem, non faciam quiescere regna, donec reueletur sicut diluculū lumen eius, & salus eius ut lampas accendatur. Et videbunt populi iustitiā tuā, & omnes reges gloriam tuam. Et vocabunt te nomine nouo, quod verbo Domini declarabitur. Et eris corona lætitiæ coram Domino, & diadema laudis coram Deo tuo. Non dicetur tibi amplius, Derelicta; & terra tua non dicetur amplius deserta; sed tu vocaberis *Ciuitas* in qua sunt facientes voluntatem meam; & terra tua habitata, quoniam erit voluntas à facie Domini in te: & terra tua inhabitabitur. Sicut enim inhabitat iuuenis cum virgine, sic habitabunt in medio tui filij tui: & sicut lætatur sponsus cum sponsa, gaudebit super te Deus tuus. Ecce sicut opera patrum tuorum iustorum, ciuitas Ierusalem, fuerunt recta & conseruata coram me omni die ac nocte semper, sic non cessant dicere memoriam bonitatum tuarum coram Domino: non cessabit memoria vestri. Neque cessabit memoria eorū à facie eius, donec præparet & donec ponat Ierusalem laudabilem in terra. Iuravit Dominus in dextera sua, & in brachio fortitudinis suæ, Si dederō frumentum tuum ultra cibum inimicis tuis, & si biberint filij populorum vinum tuum in quo laborasti. Sed qui collegerint frumentum, comedent illud, & laudabunt coram Domino: & qui calcauerint vinum, bibent illud in atrio sancto meo. Prophetæ transite & reuertimini per portas. conuertite cor populi ad viam rectam, annunciate annuntiationes bonas, & consolationes iustis, qui abstulerunt cogitationem libidinis, quæ erat quasi lapis offendiculi: leuate signum ad populos.

11 * הנה יהוה השמיע אל קצה הארץ אמרו לבת ציון הנני ישעך בנה הנני שכרו אתו ופעלו לך לפניו :

12 * וקראו להם עם הקדש גאולי יהוה ולך יקרא דרושה עיר לא נעזבה :

סג

1 * מי זה בא מאדום חמוץ בנדים מבצרה זור הדור בלבוש צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע :

2 * מדוע אדם ללבושך ובגדיך כדרך בגד :
3 * פוררו דרכי לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי ויו נצחם על בגדי וכל מלבושי אנא לתי :

4 * כי יום נקם בלבוש בגד גאולי באר :
5 * ואביט ואין עזר ואשתומם ואין סומך ותושע לי זרעי וחמתי היא סמכתי :

6 * ואבוס עמים באפי ואשכרם בחמתי ואוריד לארץ נצחם :

7 * חסדי יהוה אזכיר תהלת יהוה כעל כל אשר גמלנו יהוה ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם ברחמי וברב חסדיו :

8 * ויאמר אך עמי חמה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע :

9 * בכל צרתם לא צרו מלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינטלם וינשאם כל ימי עולם :

10 * והמה מרו ועצבו ארץ רוח קדשו ויהפך להם לאויב הוא נלחם בם :

11 * ויזכר ימי עולם משרה עמו איה המעלם מים את רעי צאנו איה השם בקרב את רוח קדשו :

11 * Ecce Dominus auditum fecit in extremis terre. Dicite filia Sion: Ecce saluator tuus venit, ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo. * Et vocabunt eos Populus sanctus, redempti à Domino. tu autē vocaberis quæfita ciuitas, & non relicta.

CAP. LXIII.

1 **Q** Vis est iste qui venit de Edom, tinctus A vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum. * Quare ergo rubrum est indumentū tuum, & vestimenta tua sicut calcantiū in torculari? * Torcular calcaui solus, & de gētibus non est vir mecum. calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea. Et aspersus est sanguis Beorū super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi. * Dies enim ultionis in corde meo, ann⁹ redēptionis meę venit. * Circumspexi, & non erat auxiliator, quęsiui, & non fuit qui adiuuaret. Et saluauit mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi: * Et cōculcaui populos in furore meo, & inebriaui eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutē eorum. * Miserationū Dñi recordabor, laudem Dñi super omnibus quę reddidit nobis Dñs, & super multitudinem bonorum domui Israel quę largitus est eis secūdū indulgentiam suā, & secūdū multitudinem misericordiarum suarum. * Et dixit: Veruntamen populus meus est, filij non negātes. * Et factus est eis saluator in omni tribulatione eorum. Non est tribulatus, & angelus faciei eius saluauit eos. In dilectione sua & indulgentia sua ipse redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus seculi. * Ipsi autem ad iracundiam prouocauerunt, & afflixerunt spiritum sancti eius. & conuersus est eis in inimicum, & ipse debellauit eos. * Et recordatus est diebus seculi Moyfi & populi sui. Vbi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? vbi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui?

תרגום יונתן

11 * ויאשמע לסיפי ארעא אמרו לבנשתיא רציון הא פרקד סתגלי הא אגר עבדי מימרה עמה רכל עובדיהון גלן קדמותי :
12 * ויקרין להון עמא דקדשא פריקא דיין וליך יהקרי תביעתא קרתא דלא אתרחקת :

סג

1 * אנה סתגלי כמא דמלח בזכו סגי קדמי חיל לספרק : * מה דין יסמקון טוריא מרם קטילין ומישרן יפקון כחמר כמעצרתא : * הא כבעיט דמבעט כמעצרתא כן יסגי קטול כמשריר עממא לא יחי להון תקוף קדמי ואקטלונן ברגזי ואדושנן בחמתי ואחבר תקוף תקיפיהון קדמי וכל חסימיהון אסלעם : * ארי יום פרענותא קדמי ושנת פרקן עמי משהו : * ולי קדמי וליח גבר די לה עובדין טבין וידיע קדמי וליח אנש דיקים ויבעי עליהון ופרקנהון בהרע חקפי ובמימר רעיתי סערתהון : * ואקטל עממא ברגזי ואדושנן בחמתי וארמי לארעא ארעיתא קטילי גבריהון : * אמר גביא דיין טבותא דיין אנא מדבר השבחחא דיין כעל כל גמלנא יי וסגי טובה לבית ישראל דגמלנן פרמיהון וקסגיאות טבותיה :

2 * ואמר ברם עמי אנן כניא לא ישקרון והוה מימרה להון לפריק : * בכל עדן דחבו קדמותי לאיתא עליהון עקא לא אשיק להון ומלאך שליח מן קדמותי פרקנן ברחמיה ובחמסיה עליהון הוא ושיובנן ונטלנן וסוברינון כל יומי עלמא : * ואנן סרבנו וארגזנו על מימר נבי קדשה ואחפך מימריה להון לבעל רבב והוא אגית קרבא בהון : * והם על יקר שמה בריל דכרן טבותיה דמן עלמא גבור דעבר על ימשה לעמה דלמא יימרין עממא אן ראסקינון מן ימא אן דברנון כמדברא פרעיא לעגיה אן ראשרי ביניהון יר מימר נבי קדשה :

* Ecce enim Dominus fecit auditum usque ad extremum terræ. Dicite filie Sion: Ecce tibi saluator aduenit, habens suam mercedem secum & opus suum ante faciem suam.

* Et vocabit eum populum sanctum redemptum à Domino. tu autem vocaberis requisita ciuitas, & non derelicta.

CAP. LXIII.

Vis iste qui venit de Edom, fulvor vestium de Bosra sic formosus in stola sua violentia cum fortitudine? ego loquor iustitiam & iudicium salutaris.

* Quare tua rubra vestimenta? & indumenta tua sicut calcati torcularis? pleni conculcati? & gentium non est vir mecum? & conculcaui eos in furore meo, & confregi eos quasi terram, & deduxi sanguinem eorum in terrā: & omnia vestimenta mea inquinavi.

* Dies enim retributionis venit eis, et annus redemptionis adest.

* Et inspexi, & non erat auxiliator: & consideraui, & nullus qui præberet auxilium. et liberauit eos brachium meum, et furor meus aduenit.

* Et conculcaui eos ira mea, & deduxi sanguinem eorum in terram.

* Misericordiae Domini recordatus sum, virtutū Domini in omnibus quæ nobis reddit. Dominus iudex bonus domui Israel inducit nobis secundum misericordiam suam, & secundum multitudinem iustitiæ suæ.

* Et dixit populus meus: Filij nequaquā reprobandunt. & factus est eis in salutem

* ex omni tribulatione eorum. non legatus neque angelus, sed ipse Dominus saluauit eos, eo quod diligeret eos, & parceret eis. ipse redemit eos, & suscepit eos, & exaltauit eos omnibus diebus seculi.

* Ipsi autem non crediderunt, & exacerbauerunt spiritum sanctum eius. & conuersus est eis Dominus in inimicitiam, & ipse expugnavit eos.

* Et recordatus est dierum antiquorum qui eduxit de terra pastorem ouium. ubi est qui posuit in eis spiritum sanctum:

* ἰδοὺ γὰρ κύριος ἐποίησεν ἀκουσὸν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. εἰπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου γίνεται ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ἰδοὺ μετ' αὐτῆς καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου.

* καὶ καλέσει αὐτὸν λαὸν ἅγιον λελυτρωμένον ἐκ τοῦ κυρίου. σὺ δὲ κληθήσῃ ἐπιζητούμενη πόλις, καὶ οὐκ ἐγκαταλειμμένη.

ξγ'.

* Τίς ἐστὶν ὁ σωτὴς σου ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου.

* διὰ τί σου ἐρύθθη τὰ ἱμάτια; καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς λυτρωμένη. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου.

* ἡμέρα γὰρ ἀποδόσεως ἐπὶ ἡλθον αὐτοῖς, ἐν ἡμέρᾳ τῆς λυτρώσεως παύσιν.

* καὶ ἐπέβλεψα ἐπὶ τοὺς βοήθους σου, καὶ ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου.

* ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου.

* καὶ εἶπον ὁ λαός σου, τέκνα ἐμὰ μὴ ἀφείδωσι. καὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου.

* αὐτοὶ δὲ ἠπαύσαντο ἐν τῇ ἐξορίᾳ. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου.

* καὶ ἐμνήσθη ἡμερῶν αἰωνίων ὁ ἀναβιβάσας ἐκ γῆς τὸν ποιμένα σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου. ὁ κύριος ὁ σωτὴς σου ἐκ τῶν ἐναντίων σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Ecce Dominus auditum faciet in extremis terræ. Dicite cætui Syon: Ecce saluator tuus reuelatur: ecce merces facientibus verbum eius cum eo: quorum omnia opera manifesta sunt coram eo. "Et vocabunt eos populum sanctum, redemptum à Domino: & tu vocaberis requisita ciuitas, quæ non est abiecta.

CAP. LXIII.

Vis dixit hæc, qui adductus est plagâ super Idumæâ, ultionē fortē super Bosrâ; ut faciat ultionē iudicii populi sui, sicut iuravit eis in verbo suo? Dicit: Ecce ego appareo sicut locutus sum in iustitia: multa virtus est corā me ad saluandū. Quare rubescunt montes sanguine occisorū, & valles defluunt quasi vinū in torculari? "Ecce sicut calcantur in torculari vna, sic multiplicabitur occisio in castris populorū: nō erit eis fortitudo corā me; & occidā eos in furore meo, & trituro eos in ira mea; & cōterā fortitudinē robustorū eorū corā me; & oēs sapiētes eorū absorbebo. "Quia dies ultionis corā me, & annus redēptionis populi mei peruenit. "Et manifestū est corā me, quod nō sit vir cuius opera sint bona, & notū est corā me, quod nō sit vir qui stet & depceatur pro eis: & saluaui eos brachio fortitudinis meæ, & verbo volūtatis meæ auxilia tus sum eis. "Et occidā populos in furore meo, & cōculcabo eos in indignatione mea: & proiciā in terrā inferiorē occisos fortium eorū. "Dicit Propheta: Benignitatis Dñi recordabor, & laudis Dñi, pro oībus quæ retribuit nobis Dñs, & multitudine bonitatis ei domui Israel, quib' retribuit secundum miserationes suas, & secundum multitudinē benignitatis suæ. "Et ait: Verūtamē populus meus sunt filij qui nō mētiuntur: & fuit Verbum eius eis in redēptionē. "In omni tēpore quo peccauerūt corā eo, ut adduceret super eos tribulationē, nō tribulauit eos; & angelus misus à facie eius redemit eos; sua in eos dilectione & miseratione ipse liberauit eos, & tulit eos, & sustinuit eos cunctis diebus seculi. "Ipsi autem noluerunt obedire: sed irritauerunt Prophetas super verbum sanctum eius, & conuersum est Verbum eius eis in inimicum, & ipse debellauit eos. "Et misertus est propter gloriam nominis sui, & propter memoriam benignitatis suæ, quæ à seculo est, & magnalia quæ fecit per manus Moysi populo suo. ne fortē dicant populi: Vbi est qui ascendere fecit eos de mari? vbi est qui duxit eos per solitudinem, sicut pastor oves suas? vbi est qui habitare fecit in medio eorum verbum prophetarum sanctorum suorum? Q 4

* מוליך לימין משה ורוע תפארתו בוקע מים
 מפניהם לעשות לו שם עולם:
 * מוליכם בתהמות בסוס במדבר לא יבשלו:
 * בבחמה בבקעה תרד רוח יהוה תניחנו בן
 נהגת עמך לעשות לה שם תפארת:
 * הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך
 איה קנאתך וגבורתך המון מעיד ורחמך אלי
 התאפקו:
 * כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל
 לא יכירנו אתה יהוה אבינו גאלנו מעולם
 שמך:
 * למר תתענו יהוה מדרךך תקשיה לבנו
 מיראתך שוב למען עבדיך שבטי נחלתך:
 * למצער ירשו עם קדשך צרינו בוססו מקדשך:
 * היינו מעולם לא משלת בם לא נקרא שמך
 עליהם

סד

* לוא קרעת שמים ירדת מפניך הרים נזלו:
 * בקדח אש המסים מים תבעה אש להודיע
 שמך לצריך מפניך גוים ירגזו:
 * בעשותך נוראות לא נקוו ירדת מפניך
 הרים נזלו:
 * ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה
 אלהים זולתך יעשה למחבה לו:
 * פגעת ארץ שש ועשר צדק בדרךך יזכרוך
 הן אתה קצפת ונחטא בהם עולם ונושע:
 * ונהי בטמא כלנו וכבגד עדים כל צדקתנו
 ונבל בעלה כלנו ועוננו ברוח ישאנו:
 * ואין קורא בשמך מתעורר להחזיק בך כי
 הסתרת פניך ממנו ותמוגנו ביד עונינו:

* Qui duxit ad dexteram Moysen bra-
 chio maiestatis suæ, qui scidit aquas ante
 eos, vt faceret sibi nomen sempiternum:
 * Qui eduxit eos per abyssos quasi e-
 quum in deserto non impingentem, quasi
 animal in campo. Descendens spiritus Dñi
 ductor eius fuit. sic adduxisti populū tuum
 vt faceres tibi nomen glorię. * Attende de
 cælo, & vide de habitaculo sancto tuo &
 glorię tuę. Vbi est zelus tuus & fortitudo
 tua, multitudo viscerū tuorū & misratio-
 nū tuarū. super me cōtinuerūt se. * Tu enim
 pater noster, & Abraā nesciuit nos, & Israel
 ignorauit nos. Tu Dñe pater noster, redē-
 ptor noster, à seculo nomē tuū. * Quare erra-
 re nos fecisti Dñe de viis tuis, indurasti cor
 nostrū ne timeremus te? cōuertere propter
 seruos tuos tribus hereditatis tuę. * Quasi
 nihilum possederunt populum sanctū tuū,
 hostes nostri cōculcauerunt sanctificatio-
 nem tuam. * Facti sumus quasi in principio
 cū nō dominareris nostri, neq; inuocaretur
 nomen tuum super nos.

CAP. LXIII.

A Tinam dirumperes cælos & descende-
 res. à facie tua montes defluerent:
 * Sicut exustio ignis tabescerent, aquę
 arderent igni, vt notum fieret nomen tuū
 inimicis tuis, à facie tua gentes turbaren-
 tur. * Cū feceris mirabilia, non susti-
 nebimus. Descendisti, & à facie tua mon-
 tes defluerunt. * A seculo non audie-
 runt, nec auribus perceperunt. Oculus non
 vidit Deus absque te, quę præparasti expe-
 ctantibus te. * Occurristi lætanti & facien-
 ti iustitiam, in viis tuis recordabuntur tui.
 Ecce tu iratus es, & peccauimus; in ipsis
 fuimus semper, & saluabimur.
 * Et facti sumus vt immundus omnes
 nos, & quasi pannus menstruata vniuersę
 iustitię nostrę. Et cecidimus quasi folium
 vniuersi, & iniquitates nostrę quasi ven-
 tus abstulerunt nos. * Non est qui inuo-
 cet nomen tuum, qui consurgat & teneat
 te. Abscondisti faciem tuam a nobis, & al-
 lifisti nos in manu iniquitatis nostrę.

תרגום יונתן

* דבר לימנא דמשה דרע חשבתייה בוע מי ימא דסוף מן קדמיהון למעבד לה שום עלם:
 * כבעירא די במישרא מדברא מימרא דיי דברנון בן דברתי לעמך למעבד לך שום
 * אסחכי מן שמיא ואחגלי ממדור קדשך ותשכחך אז פרעניך וגברותך המון שביתך וסגיות רחמך עלי יחסנו:
 * ארי את הוא רחמך עלנא סגיאין כאב על בנין ארי אברהם לא אסקנא ממצרים וישראל לא עבד לנא פרישן במדברא את הוא יי
 * אלחנא ורחמך עלנא סגיאין כאב על בנין פרקנא מעלמא שמך:
 * להון חילק אלפן אוריתא לא יתפני לבנא מדחלחך אתיב שכינחך לעמך בריל עבדך צדיקיא דקימת להון במימרך למעבד ביניהון שבטי
 * בועיר דיריתו עמא דקדשך בעלי רבכנא דושישו מקדשך:
 * לא יתקרי שמך עליהון סד לא להון ארבכנא שמיא אחגליתא מן קדמך טוריא ועו:
 * אשחא להודעא שמך לסנאי עמך מן קדמך עממיא ועו:
 * לא שמעא און קל גבורן לא אצייתח למרול זיע עין לא חזח מה דחזו עמך שכינת יקרך יי ארי לית בר מנך דאח עתיד למעבד לעמך צדיקיא
 * דמין עלמא דמסכרין לפרקנך:
 * דברין לחלחך הא בכל עון דהיה רגו מן קדמך עלנא על רחבנא בהון בעובדי אבחתנא צדיקיא דמן עלמא אבחתנא מפרקין:
 * קמסאב דלנא וכלבוש מרחק כל זכותנא ונחנא במחר טרף כלנא ומן קדם חובנא פרוחא אתחטלנא:
 * לאתקמא בדחלחך ארי סלקתא אפי שכינתך מננא ומסרתנא ביד חובנא:

* Qui eduxit dextera Moysen brachium gloriae suae: sic adduxit populum suum per validam aquam à facie eius, ut faceret illi nomen sempiternum. * Adduxit eos per abyssum sicut equum per solitudinem, & non laborauerunt. * Et sicut iumenta per campum descendit spiritus à Domino, & duxit eos: sic adduxisti populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriae. * Conuertere de caelo, & vide de domo sancta tua & gloria tua. ubi est zelus tuus & fortitudo tua, ubi est multitudo misericordiae tuae & miserationum tuarum? quia sustinisti nos: * Tu enim es pater noster, quia Abraam non cognouit nos, & Israel non cognouit nos: sed tu Domine pater noster libera nos, à principio nomen tuum super nos erit.

* Quare seduxisti nos Domine de via tua? indurasti corda nostra ne timeremus te. Conuertere propter seruos tuos, propter tribus hereditatis tuae: * Ut modicum possideamus montis sancti tui: aduersarii nostri conculcauerunt sanctuarium tuum. * Facti sumus quasi à principio quia non dominaberis nostri, neque inuocatum est nomen tuum super nos.

CAP. LXIIII.

Si aperueris caelum, tremor apprehendet, & montes liquefient, sicut cera ab igne liquefit.

* Et comburet ignis aduersarios, & manifestum erit nomen tuum in aduersariis. A facie tua gentes turbabuntur: * Cum feceris gloriosa, tremor apprehendet montes.

* A seculo non audiuius, neque oculi nostri viderunt Deum praeter te, & opera tua quae facies expectantibus misericordiam.

* Occurret enim sustentibus iustitiam, & viarum tuarum recordabuntur. Ecce tu iratus es, & nos peccauimus. idcirco errauimus,

* & facti sumus quasi immundi omnes nos, ut pānus mēstruata omnis iustitia nostra. & defluximus quasi folia propter iniquitates nostras, sic ventus auferet nos. * Et non est qui inuocet nomen tuum, & recordatus ut apprehendat te, quia auertisti faciem tuam à nobis, & tradidisti nos propter peccata nostra.

12 * ὁ ἀγαγὼν τῇ δεξιᾷ μουσὶν ὁ βραχίον τῆ δόξης αὐτοῦ, ἔτῳς ἡγάγη τὸν λαὸν αὐτοῦ κατ' ἐκτενὲς ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ αὐτοῦ ποιῆσαι αὐτῷ ὄνομα αἰώνιον.

13 * ἡγάγη αὐτοὺς διὰ τὸ αἰετοῦ ὡς ἵππον δι' ἐρήμου, & οὐκ ἐνοπίασαν.

14 * καὶ ὡς κτελὴν διὰ πεδίου κατέβη πνεῦμα ὡς κυρίου, καὶ ὠδήγησεν αὐτοὺς. ἔτῳς ἡγάγη τὸν λαὸν σου τοῦ ποιῆσαι σεαυτῷ ὄνομα δόξης.

15 * Ἰππὶς ῥεψὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἰδεῖ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ αἰγίου σου καὶ δόξης σου, ποῦ ἐστὶν ὁ ζηλὸς σου καὶ ἡ ἰσχὺς σου, ποῦ ἐστὶν ἡ πληθὺς τοῦ ἐλέους σου καὶ τῶν οἰκτιρῶν σου; ὅτι δυνέχου ἡμῶν.

16 * σὺ γὰρ πατήρ ἡμῶν ὅτι ἀβραάμ οὐκ ἔγνω ἡμᾶς, καὶ ἰσραὴλ οὐκ ἐπέγνω ἡμᾶς, ἀλλὰ σὺ κύριε πατήρ ἡμῶν ῥύσαι ἡμᾶς, ἀπ' ἐχθρῶν τὸ ὄνομα σου ἐφ' ἡμᾶς ἔσαι.

17 * τί ἐπληθύσας ἡμᾶς κύριε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου; ἐσκλήρωσας τὰς καρδίας ἡμῶν τοῦ μὴ φοβεῖσθαι σε. Ἰππὶς ῥεψὼν διὰ τοῦ οὐρανοῦ δέχας σου, διὰ τὰς φυλάς τῆς κληρονομίας σου,

18 * ἵνα μικρὸν κληρονομήσωμεν τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου σου, ὅτι ὑποκαταστήσῃς ἡμῶν κατεπάτησθαι τὸ ἁγίασμα σου.

19 * ἐχθροίμεθα ὡς τὸ ἀπ' ἐχθρῶν ὅτε οὐκ ἤρξας ἡμῶν, καὶ ἵππεκλήθη τὸ ὄνομα σου ἐφ' ἡμᾶς.

ξδ'.

Εὐχὴ ἀνοίξης τὸν οὐρανὸν τρέμῃς (λήψε), καὶ ὀρητακήσῃς, ὡς κηρὸς ἀπὸ πυρὸς τήκεται,

1 * καὶ κατακαύσει πῦρ οὐρανὸν ὑποκαταστήσῃς, καὶ φανερὸν ἔσαι τὸ ὄνομα σου ἐν τοῖς ὑποκαταστήσῃς. ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ σου

2 ἐβλήθη ταραχθήσονται. * ὅτι αὐτὸ ποιῆσαι ἐν ὁδοῦ σου, τρέμῃς (λήψε) ὀρη.

2 * ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκέσασθαι, καὶ ὅτι ὁ φθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον θεὸν πλὴν σου, καὶ τὰ ἔργα σου ἀποιήσεις τοῖς ὑποκαταστήσῃς ἔλεον.

4 * Ὑποκαταστήσῃς γὰρ τοῖς ὑποκαταστήσῃς τὸ δίκαιον, καὶ τῶν ὁδοῦ σου μνησθήσῃς. ἰδεὶ σὺ ὀργισθῇς, καὶ ἡμεῖς ἡμαρτήσωμεν. διὰ τοῦτο ἐπληθύνημεν,

5 * ὅτι ἐχθρήθημεν ὡς ἀκαθάρτοι πάντες ἡμεῖς, ὡς ῥάκη ἀπὸ καθάρτητος πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν. ὅτι ἐξερρήνημεν ὡς φύλλα διὰ τὰς δυνάμεις ἡμῶν. ἔτῳς δυνέμῃ οἶσιν ἡμᾶς.

6 * καὶ οὐκ ἐστὶν ὁ ὑποκαταστήσῃς τὸ ὄνομα σου, καὶ ὁ μνησθῇς ἀντιλαβῶν σου, ὅτι ἀπῆρξας τὸ πρῶτον σου ἀφ' ἡμῶν, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

11 Qui deduxit ad dexterā Moysis, brachiū laudis suae; diuisit aquas maris carectosi à facie eorū, ut faceret sibi nomen sempiternū. 12 Deduxit eos per abyssos, sicut equū qui in deserto nō impegit, sic etiā ipsi non impeerunt. 13 Quasi animal quod in cāpo ducitur, Verbū Dñi deduxit eos. sic deduxisti populū tuū, ut faceres tibi nomen inclytum. 14 Aspice de cēlo, & reuelare de habitaculo sancto tuo, & laudis tuae: ubi est virtus tua & potentia tua? copia benignitatis tuae, & multitudo miserationum tuarum super me cōfortatē sunt. 15 Quia tu es, & miserationes tuae tā copiosae sunt in nos, quā patris in filios. Quia Abrahā nō eduxit nos de Aegypto, & Israel non fecit nobis mirabilia in deserto. Tu es Dñs Deus noster, & misericordiae tuae tā copiosae sunt super nos, quā patris in filios: Redēptor noster à seculo nomē tuum. 16 Quare abiicisti nos Dñe ut aberremus de viis quae recte sunt corā te, in populis qui nō habēt partē doctrinē Legis: ne auertatur cor nostrū à timore tui. conuertere maiestātē tuā ad populū tuū propter seruos tuos iustos; quibus iurasti in verbo tuo, te facturū inter eos tribus hereditatis tuae.

17 Ad modicum possederunt populus sanctus tuus: inimici nostri conculcauerunt sanctuarium tuum. 18 Ecce nos populus tuus à seculo sumus: non enim populis dedisti Legem tuam, neque inuocatum est super eos nomen tuum.

CAP. LXIIII.

Non enim propter eos inclinasti cēlos & reuelatus es: à facie tua mōtes cōtremuerūt. Cū misisti irā sicut ignē, liquefactū est mare, aquas labuit ignis, ut notū faceres nomen tuum inimicis populi tui. A facie tua populi cōtremuerūt. Cū faceres mirabilia, non expectauim⁹ ea, reuelatus es: à facie tua montes cōtremuerunt. 1 Et à seculo non audiuit auris vocem fortium factorum, neque auscultauit eloquium tremoris: neque oculus vidit quod viderunt populi tui, maiestatem gloriāe tuae, Domine; quia nullus est absque te; quod factur⁹ es iustis populi tui qui à seculo sunt, qui expectāt salutem tuā. 2 Placita fuerunt coram te opera patrum nostrorum iustorum, qui latati sunt ut facerent voluntatem tuam in veritate & iustitia: in semita bonitatis & miserationum tuarum, recordati sunt timoris tui in omni tempore quo fuit ira à facie tua super nos, eò quod peccauimus in ipsis: & propter opera patrum nostrorum iustorum qui à seculo sunt, nos sumus salui.

3 Et facti sumus, ut immundus, omnes nos, & sicut vestimentum abiectum, omnes iustitiae nostrae: & defluimus, sicut defluit folium, omnes nos, & propter peccata nostra quasi ventus sublati sumus. 4 Non est qui oret in nomine tuo, volens apprehendere timorem tui: quia tulisti faciem maiestatis tuae à nobis, & tradidisti nos in manum peccatorum nostrorum.

* ועתה יהוה אבינו אתה אנחנו החמר ואתה
 יצרנו ומעשר ידך כלנו :
 * אל תקצף יהוה עד מאד ואל לעד תזכר עון
 חן חבט גמ עמך כלנו :
 * ערי קדשך היו מדבר ציון מדבר היתה ירושלם
 שממרה :
 * בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך אבותינו
 היתה לשפלה גש וכל מחמדנו והיה
 לחרבה :
 * העל אלה תתאפק יהוה תחשור ותענגנו
 עד מאד :

סה

* נדרשתי ללוא שאלו נמצאתי ללא בקשני
 אמרתי הנני הנני אל גוי לא קרא בשמי :
 * פרשתי ידי כל היום אל עם סורר ההלכים
 הדרך לא טוב אחר מחשבותיהם :
 * העם המכעסים אתי על פני תמיד זבחים
 בנזות ומקטרים על הלבנים :
 * הישבים בקברים ובנצורים ילינו האכלים
 בשר החזיר ופרק פגלים בליהם :
 * האמרים קרב אליך אל תגש בי כי קדשתיך
 אלה עשן באפי אש יקדרת כל היום :
 * הנה כתובתי לפני לא אחשה בי אם שלמתי
 ושלמתי על חיקם :
 * עונתיכם ועונות אבותיכם יחדו אמר יהוה
 אשר קטרו על ההרים ועל הגבעות חרפוני ומדתי
 פעלתם ראשונה על חיקם :
 * כה אמר יהוה כאשר ימצא חתירוש באשכול
 ואמר אל תשחיתו כי ברכה בו כן אעשה למען
 עבדי לבלתי השחית הכל :

תרגום יונתן

* וקעץ יי רחמך עלנא סגיאין כאב על בנין אנחנא טינא ואת בריתנא ועובר גבורתך כלנא :
 * לא יחיר רגז מן קדמך יי בנא עד
 לחרה ולא לעלמא תדבר חובין הא גלי קדמך דעמך אנחנא כלנא :
 * קרני קדשך הווא מדברא ציון מדברא חות ירושלם צדיא :
 * קדשנא ותשבחתנא אתר דפלחו קדמך אכחיתנא חרה ליקדחת נור וכל בית רגנא חות לחורבנא :
 * העל אלן תתחסן יי ואת יחב
 ארכא לרשיעיא דמשעבדין בנא עד לחרה :
 * אשחאלח במימרי לדלא שאלו מן קדמי תבעת אלפן אוריתא לדלא תבעו דחלתו אמרת הא אנא משחאל תדירא כל יומא לעם
 דלא מעלי בשמי :
 * שלחת נביאי כל יומא לעמא מסרבנא דאזלין באורח דלא תקנא בחר עשתוניהון :
 * ועמא דסרגזין על מימרי
 קדמי תדירא בגזן דבחין טעותא ומסקין בקסמין על לבניא :
 * דיתבן בכתיא דבנן מעפר קבריא ועם פגרי בני אנשא דירין דאכלין בשר
 חורא ורשף פגול במניהון :
 * דאמרין קרב להלאה לא תקרב בי ארי דכינא מנך אלן רגזיהון כחננא קדמי פרענוחהון בגיהנם דאשתא
 דלקא בה כל יומא :
 * הא כתיבה קדמי לא אתן להון ארכא בחינא אלחן אשלם להון פרענות חוביהון ואמסר למוחא חנינא ית גווחהון :
 * חוביהון וחובי אבהתכון גלן קדמי כחנא אמר יי דאסיקו בקסמין על טוריא ועל רמחא חסדו קדמי ואחן אגר עובדיהון בקדמיתא
 על חניהון :
 * כדנן אמר יי כמא דאשתבח נח זכאי בדרא דטופנא ואמרת דלא לחבליחיה בריל לקומא עלמא מנה בן אעבד בריל
 עברי צדיקנא בריל דלא לחבלא כלא :

7 * Et nunc Domine pater noster es tu,
 nos verò lutum; & fictor noster tu, & ope-
 ra manuum tuarum omnes nos.
 8 * Ne irascaris Domine satis, & ne ul-
 trà memineris iniquitatis nostræ. ecce re-
 9 spice, populus tuus omnes nos. * Civitas
 D sancti tui facta est deserta, Sion deserta fa-
 10 cta est, Hierusalem desolata. * Domus san-
 ctificationis nostræ & gloriæ nostræ, vbi
 laudauerūt te patres nostri, facta est in ex-
 ustionem ignis, & omnia desiderabilia no-
 stra versa sunt in ruinas.
 11 * Nunquid super his continebis te Do-
 mine, tacebis & affliges nos vehementer?

CAP. LXV.

1 QVæsierūt me qui antè non interroga-
 bant, inuenerunt qui non quæsierunt
 me. Dixi: Ecce ego ecce ego, ad gentem
 quæ nesciebat me, & quæ non inuocabat
 nomen meum.
 2 * Expandi manus meas tota die ad po-
 pulum incredulum, qui graditur in via nō
 3 bona post cogitationes suas. * Populus qui
 ad iracundiam prouocat me ante faciem
 meam semper: qui immolant in hortis, &
 4 sacrificant super lateres: * Qui habitant in
 sepulchris, & in delubris idolorum dor-
 miunt: qui comedunt carnē suillam, & ius
 5 prophanum in vasis eorum. * Qui dicunt:
 Recede à me, nō appropinques mihi, quia
 6 immundus es. Isti fumus erunt in furore
 meo, ignis ardens tota die. * Ecce scriptum
 est coram me. Non tacebo, sed reddam &
 retribuam in sinu eorum iniquitates ve-
 7 stras, * & iniquitates patrum vestrorum
 simul, dicit Dominus, qui sacrificauerunt
 super montes & super colles exprobraue-
 runt mihi, & remetiar opus eorum pri-
 mum in sinu eorum.
 8 * Hæc dicit Dominus: Quomodo si
 inueniatur granum in botro, & dicatur:
 Ne dissipes illud, quoniam benedictio est:
 sic faciam propter seruos meos, vt non dis-
 perdam totum.

* Et nunc Domine pater noster tu: nos autem lutum, opera manuum tuarum omnes nos:

* Ne irascaris nobis nimis; et ne in tempore me mireris peccatorum nostrorum. Et nunc respice Domine, quoniam populus tuus omnes nos.

* Civitas sancti tui facta est deserta, Sion quasi solitudo; facta est Hierusalem in maledictionem.

* Domus sanctificationis nostra & gloria cui benedixerunt patres nostri, facta est igne combusta, & omnia gloriosa nostra conciderunt.

* Et super omnibus his sustinebimus Domine, & tacuisti & humiliasti nos valde.

CAP. LXV.

Apparui me non querentibus, inuentus sum me non interrogantibus. Dixi, Ecce ego, genti qui non vocauerunt meum nomen,

* Expandi manus meas tota die, ad populum incredulum & contradicentem qui non ambulauerunt via bona, sed post peccata sua:

* Populus hic exacerbens me in conspectu meo semper, ipsi immolant in hortis, & adoleunt incensum super lateribus demoniis

* quæ non sunt. & in sepulchris in specubus dormiunt propter somnia, comedentes carnes suillas, & ius hostiarum: prophanata omnia vasa eorum.

* Dicentes: Longè à me, ne appropinques mihi, quoniam mundus sum. iste fumus furoris mei. ignis ardet in eo cunctis diebus.

* Ecce scriptum est in conspectu meo: non tacebo, donec reddam & retribuam in sinu eorum peccata eorum,

* Et patrum suorum, dicit Dominus: qui adolebant incensum super montes, & super colles exprobrauerunt mihi, reddam opera eorum in sinum suum.

* Sic dicit Dominus: Quemadmodum inuenietur acinus in botro, et dicatur, Ne dissipes illum, quia benedictio est in eo; sic faciam propter seruientem mihi: huius causa non perdam omnes.

* καὶ νῦν κύριε πατὴρ ἡμῶν σὺ, ἡμεῖς δὲ πηλὸς, ἔργα τῶν χειρῶν σου πάντες ἡμεῖς.

* μὴ ὀργίζου ἡμῖν σφόδρα, καὶ μὴ ἐν καιρῷ μνηστῆς αἰμαρτιῶν ἡμῶν. καὶ νῦν ἐπὶ βλεψόν κύριε, ὅτι λαὸς σου πᾶντες ἡμεῖς.

* πόλις τοῦ ἁγίου σου ἐρημώθη ἔρημος σιὼν ὡς ἔρημος. ἐρημώθη ἱερουσαλὴμ εἰς κατάρσιν.

* οὐκ ἔστι τὸ ἅγιον ἡμῶν καὶ ἡ δόξα σου ἡ ἐκλογὴ σου πατέρες ἡμῶν, ἐρημώθη πυρκαῖα, καὶ πᾶν τὰ ἐκδοξα ἡμῶν σκωπέει.

* καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀνέξοις κύριε, καὶ ἐσιώπησας καὶ ἐταπείνωσας ἡμᾶς σφόδρα.

ξέ.

* Εμφανὴς ἐρημώθη τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, διρέθη τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. εἶπα, ἰδοὺ ἐγὼ τῷ ἐθνὶ οἱ οὐκ ἐκάλειζάν μου τὸ ὄνομα.

* ἔξεπέτασα τὰς χεῖράς μου ὅλην τὴν ἡμέραν, πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα οἱ οὐκ ἐπορεύθησαν ὁδῷ ἀγαθῇ, ἀλλ' ὀπίσω τῶν αἰμαρτιῶν αὐτῶν.

* ὁ λαὸς ὅδε ὁ παροξύνων με ἐναντίον ἐμοῦ διαπαντός, αὐτοὶ θυσιάζουσιν ἐν τοῖς κήποις, & θυμῶσιν ἐπὶ ταῖς πλίνθοις τοῖς δαιμονίοις,

* αἱ οὐκ ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς μνήμασι ἐν τοῖς σπηλαίοις κοιμῶνται δι' ἐνύπνια, οἱ ἐσθόντες κρέα υἱα καὶ ζωμὸν θυσιῶν, μεμολυσμένα πᾶντα τὰ σκύβα αὐτῶν.

* λέγοντες, πόρρω ἀπ' ἐμοῦ, μὴ ἐγγίσης μοι, ὅτι κατάρσος εἰμι. ὅδε καπνὸς τοῦ θυμοῦ μου. πῦρ καί ἐστι ἐν αὐτῷ πᾶσας τὰς ἡμέρας.

* ἰδοὺ γέγραπται ἐνώπιόν μου, οὐ σιωπήσω ἕως ἀποδώ καὶ ἀποδώσω εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν τὰς αἰμαρτίας αὐτῶν,

* καὶ τῶν πατέρων αὐτῶν, λέγει κύριος. οἱ ἐθυμίανον ἐπὶ τῶν ὄρεων, καὶ ἐπὶ τῶν βομῶν ὠνεῖδισάν με, ἀποδώσω τὰ ἔργα αὐτῶν εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν.

* οὕτως λέγει κύριος, ὃν τρέπον διρέθησεν ὁ ῥῶξ ἐν τῷ βότρυι, καὶ εἰρήσῃ, μὴ λυμῶν αὐτὸν ὅτι διλογία ἐστὶν ἐν αὐτῷ, οὕτως ποιήσω ἐν σοὶ τοῦ δευτέρου μοι, τοῦτο ἐν σοὶ ἐμὴ δόξα ἔσται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et nunc Domine tam multæ sunt miserationes tuæ in nos, quàm patris in filios: nos sumus lutum, tu verò nos condidisti: & opus potentiae tuæ sumus omnes nos. * Ne irascaris in nos Domine supra modum, neque perpetuò recorderis delictorum: en tibi apertum est nos omnes populum tuum esse.

* Civitates sanctitatis tuæ factæ sunt in desertum: Sion in desertum redacta est; Ierusalem desolata est. * Domus sanctuarij nostri & laudabilia nostra, & locus in quo seruerunt coram te patres nostri, facta sunt in incendium ignis; & omnis domus nostra desiderabilis facta est in desolationem.

* Nunquid super his confortaberis Domine? Tu enim das terminum impiis, qui subiciunt nos usque nimis. CAP. LXV. Interrogatus sum in verbo meo ab iis qui antè non interrogabant à facie mea: quæsiui doctrinam legis ab iis qui antè non quærebant timorem mei. Dixi, Ecce ego interrogatus sum semper tota die à populo, qui non orabat in nomine meo. * Misi enim prophetas meos omni die ad populum rebellem, qui ambulat in via non recta, post cogitationes suas; * Populum qui iam prouocat ad iracundiam coram me Verbum meum semper. In hortis sacrificant idolis, & adolent aromata super lateres. * Qui habitant in domibus quæ ædificantur de puluere sepulchrorum, & cum cadaueribus filiorum hominum morantur: qui comedunt carnem suillam: & ius immundum est in vasis eorum. * Qui dicunt: Accede illuc, non appropinques ad me, quia purior te sum. Furor istorum est sicut fumus ante me; ultio eorum erit in gehenna, ubi ignis ardet omni die. * Ecce scriptum est coram me: nõ dabo eis terminum in vita, sed reddam eis ultionem peccatorum ipsorum, & tradam morti secundæ corpora eorum. * Peccata vestra & peccata patrum vestrorum simul manifesta sunt coram me, dicit Dominus: qui adoleuerunt thymiamata super montes, & super colles probro me affecerunt. Itaque dabo mercedem factorum ipsorum principio in sinum ipsorum. * Sic dicit Dominus: Sicut inuentus est Noë iustus in generatione diluuij, & dixi quòd non disperderem illum, ut suscitarem seculum ab eo; sic faciam propter seruos meos iustos, ut non disperdam omnia.

והוצאתי מעקב זרע ומיהודה יורש הרי וירשנה
בחיירי ועבדי ישכנו שמה:
והיה השרון לנוה צאן ועמק עבד לרביץ בקר
לעמי אשר דרשוני:
ואתם עזבי יהודה השכחים ארץ חר קדשי
הערכים לגד שלחן והממלאים למני ממסך:
ומניתי אתכם לחרב וכלכם לטבח תכדעו יען
קראתי ולא עניתם דברתי ולא שמעתם ותעשו
הרע בעיני ובאשר לא הפצתי בחרתם:
לכן כה אמר אדני יהוה הנני עבדי יאכלו
ואתם תרעבו הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו הנה
עבדי ישמחו ואתם תבשו:
הנה עבדי ירנו משוב לב ואתם תצעקו מכאב
לב ומשכר רוח תילילו:
והנחתם שמכם לשבועה לבחיירי והמיתת אדני
יהודה ולעבדיו יקרא שם אחר:
גאון המתרברב בארץ יתברך באלהי גאון
והנשבע בארץ ישבע באלהי גאון כי נשכחו
הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני:
כי הנני בורא שמים חדשים וארץ
חדשה ולא תזכרנה הראשונות ולא תעלינה
על לב:
כי אם שישו וגילו עדי עד אשר אני בורא
כי הנני בורא ארץ ירושלם גילה ועמה
משוש:
וגלתי בירושלם וישתי בעמי ולא ישמע בה
עוד קול בכי וקול זעקו:
לא יהיה משם עוד עול ימים וזמן אשר לא
ימלא ארץ ימיו כי הנער בן מאה שנה ימור
והחוטא בן מאה שנה יקלל:

9 * Et educam de Iacob semen, & de Iuda possidentem montes meos. & hereditabunt eam electi mei, & serui mei habitabunt ibi. 10 * Et erunt campestris in caulas gregum, & vallis Achor in in cubile armentorum populo meo, qui requisierunt me. 11 * Et vos qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum; quoniam ponitis fortunam mensam, & libatis super eam: 12 * Numerabo vos in gladio, & omnes in caede corruetis; pro eo quod vocavi, & non respondistis; locutus sum, & non audistis: & faciebatis malum in oculis meis, & quae nolui elegistis. 13 * Propter hoc haec dicit dominus Deus: C Ecce serui mei comedent, & vos esurietis. ecce serui mei bibent, & vos sitietis. ecce serui mei laetabuntur, & vos confundemini. 14 * Ecce serui mei laudabunt praexultatione cordis, & vos clamabitis praedolore cordis, & praecorritione spiritus ululabitis. 15 * Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis. Et interficiet te Dominus Deus, & seruos suos vocabit nomine alio. 16 * In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo, amen. & qui iurat in terra, iurabit in Deo, amen. Quia oblivioni tradite sunt angustiae priores, & quia absconditae sunt ab oculis meis. 17 * Ecce enim ego creo caelos novos, & terram novam; & non erunt in memoria priora, & non ascendent super corde: 18 * Sed gaudebitis & exultabitis usque in sempiternum in his quae ego creo: quia ecce ego creo Hierusalem exultationem, & populum eius gaudium. 19 * Et exultabo in Hierusalem, & gaudebo in populo meo, & non audietur in ea ultra vox fletus & vox clamoris. 20 * Non erit ibi amplius infans dierum, & senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit.

תרגום יונתן

9 ואפיק מעקב זרעא ומיהודה יורש תורי ויחסינונה בחיירי ועבדי צדיקאי ישרין תמן:
10 ויחסי שרונא לבית משרי עדרין דעאן ומישר עכור לבית ארבעה בקרן דתורין לעמי דתבעו דחלתי:
11 ואתון פלחן טורא דקדשי דמסדרין לטעון פחורין ומסוגין לדחלתהון וגנין:
12 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:
13 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:
14 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:
15 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:
16 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:
17 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:
18 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:
19 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:
20 ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא ואתם יחכון לחרבא וכלכון לקטלא:

* Et educam quod de Jacob semen & ex Iuda, & hereditabit montem sanctum meum. & hereditabunt electi mei & serui mei, & habitabunt ibi.

* Et erunt in sylva ouilia gregum, & vallis Achor in requiem armentorum populo meo, qui requisierunt me.

* Vos autem relinquentes me, & obliti montis sancti mei, & parantes demoni mensam, & implentes fortune potionem,

* ego tradam vos in gladium: omnes in cæde cadetis: quia vocavi vos, & non audistis, locutus sum, & contempsistis; & fecistis malum in conspectu meo, & quæ non volebam elegistis.

* Propter hoc hæc dicit Dominus: Ecce seruientes mihi comedent, vos autem esurietis. ecce seruientes mihi bibent, vos autem sitietis. ecce seruientes mihi gaudebunt, vos autem confundemini.

* Ecce seruientes mihi exultabunt in gaudio, vos autem clamabitis propter dolorem cordis vestri, & à contritione spiritus vestri ululabitis.

* Relinquetis enim nomen vestrum in san-
tuitatem electis meis. vos autem interficiet Dominus: at seruientibus mihi vocabitur nomen nouum:

* Quod benedicetur super terram. benedicent enim Deum verum, & iurantes super terram, iurabunt Deum verum. obliuiscuntur enim tribulationis sue primæ, & non ascendet super cor eorum.

* Erit enim calum nouum & terra noua, et non recordabuntur priorum, neque veniet super cor eorum:

* Sed gaudium & exultationem inuenient in ea. quia ecce ego facio exultationem Hierusalem, & super populum meum letitiam.

* Et exultabo super Hierusalem, & letabor super populo meo. & non ultra audietur in ea vox fletus, neque vox clamoris:

* Neque fiet ultra immaturus & senex, qui non impleat tempus suum. erit enim infans centum annorum, at moriens peccator centum annorum, & maledictus erit.

* καὶ ἔξάξω τὸ Ἰακώβ σπέρμα καὶ τὸ Ἰούδα, καὶ κληρονομήσει τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου. & κληρονομήσουσιν ἐκλεκτοί μου καὶ δοῦλοί μου, καὶ κατοικήσουσιν ἐκεῖ.

* καὶ ἔσονται ἐν τῷ ὄρει ἐπαύλεις ποιμνίων, καὶ φάραγξ ἀχὼς εἰς ἀνάπαυσιν βοουκολίων τῷ λαῷ μου, οἱ ἐζητήσαντά με.

* ὑμεῖς δὲ ἐγκαταλιπόντες με, καὶ ἀπληθυνόμενοι τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, & ἐτοιμάζοντες τῷ δαίμονι ἰεράπεζον, καὶ πληρουῖτες τῇ τύχῃ κέρασμα,

* ἐγὼ παραδώσω ὑμᾶς εἰς μάχαιραν. πάντες ἐν σφραγῇ πεσεῖσθε, ὅτι ἐκάλεισα ὑμᾶς, καὶ ἔχ' ὑποκούσατε· ἐλάλησα, καὶ παρηκέσατε, καὶ ἐποίησατε τὸ πονηρὸν ἐναντίον μου, καὶ ἂν ὅτι ἐβλάμην ἔξελέξατε.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐκδιδόντές μοι φάσιν, ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. ἰδοὺ ἐκδιδόντές μοι πίνονται, ὑμεῖς δὲ διψήσετε. ἰδοὺ δουδιδόντές μοι διφραγθήσιν, ὑμεῖς δὲ αἰχμηθήσεσθε.

* ἰδοὺ οἱ ἐκδιδόντές μοι ἀγαλλιάσιν ἐν διφραγμῇ, ὑμεῖς δὲ κενεῖσθε διὰ τὸν πόνον τῆ καρδίας ὑμῶν, καὶ ὑπὸ στυγερῆς πνύματός μου ὀλουῖσθε.

* καταλείψετε γὰρ τὸ ὄνομα ὑμῶν εἰς πλησμονὴν τοῖς ἐκλεκτοῖς μου. ὑμᾶς δὲ ἀνελείκυστος, τοῖς δὲ ἐκδιδούσι μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν,

* ὁ δὲ λόγιότης ἐπὶ τῇ γῆς. λόγιόθουσι γὰρ τὸν θεὸν τὸν ἀληθινόν καὶ ὁμνούντες ἐπὶ τῇ γῆς, ὁμοιωταὶ τὸν θεὸν τὸν ἀληθινόν. ἀπλήθονται γὰρ τὴν θλίψιν αὐτῶν τὴν πρώτην, & ὅτι ἀνάβη(ε) ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν.

* ἔσται γὰρ ὁ ἔρχομὸς καινὸς & ἡ γῆ καινή, & ἐμὴ μνηστῶσι τῶν πεπνυμένων, & ἐμὴ ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν.

* ἀλλ' διφραγμῇ & ἀγαλλίαμα διρήθουσιν ἐν αὐτῇ. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ ἀγαλλίαμα ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν μου διφραγμῇ.

* καὶ ἀγαλλιάσεται ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ διφραγθήσεται ἐπὶ τῷ λαῷ μου. καὶ ὅτι ἐμὴ ἀκούσῃ ἐν αὐτῇ φωνὴ κλαυθμοῦ, & φωνὴ κραυγῆς.

* οὐδ' οὐ μὴ γήνηται ἐπ' αὐρῇ καὶ πρεσβύτης ὃς ὅτι ἐμπλήσῃ τὸν χρόνον αὐτοῦ. ἔσται γὰρ ὁ νέος ἑκατὸν ἐτῶν, ὃς δὲ ὑποθήσκων ἀμαρτωλὸς ἑκατὸν ἐτῶν, & ἐπικατάρατος ἔσται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et educam de Jacob semen, & de Iuda possidentem montes meos: & hereditabunt eam electi mei, & serui mei iusti habitabunt ibi. Erunt Saronitis mansio in domum mansionis gregum ouium, & vallis Achor in domum accubationis armentorum bouum, populo meo qui quaesierunt timorem meum.

* Vos autem domus Israel dereliquistis cultum Domini; obliti estis culturæ montis sancti mei: qui ordinatis idolis mensas, & libatis diis eorum libationes. Et tradam vos gladio, & omnes vos occisioni trademini, pro eo quod mihi Prophetas, & non estis conuersi: prophetauerunt, & non obedistis; & fecistis quod malum est coram me; & quod nolui, elegistis.

* Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce serui mei iusti comedent, & vos impij esurietis: ecce serui mei iusti bibent, & vos impij sitietis. ecce serui mei iusti letabuntur, & vos impij confundemini.

* Ecce serui mei iusti laudabunt præ hilaritate cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabitis.

* Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis: & interficiet vos Dominus Deus morte secunda, & seruos suos iustos vocabit nomine alio.

* Qui benedicetur in terra, benedicetur in Deo viuo; & qui iurauerit in terra, iurabit in Deo viuo: quia obliuioni traditæ sunt angustiae priores, & quia occultatæ sunt à facie mea.

* Quia ecce ego creo calos novos & terram nouam: & non erunt in memoria priora, neque ascendent super cor.

* Sed gaudebunt & exultabunt in seculo seculorum quod ego creabo: quia ecce ego creo Ierusalem exultationem, & populum eius gaudium.

* Et exultabo in Ierusalem, & gaudebunt in ea populus meus: & non audietur in ea ultra vox fletuum & vox clamantium.

* Et non erit ibi amplius infans dierum, & senex qui non impleat dies suos. quoniam puer qui deliquerit ætate centum annorum, morietur; & qui peccauerit ætate centum annorum, exulabit.

* וּבְנוּ בָתִּים וַיִּשְׁבוּ וַיִּטְעוּ כַרְמִים וַיֹּאכְלוּ פְּרִיָם :
 * לֹא יִבְנוּ וְאַחַר יֵשֵׁב לֹא יִטְעוּ וְאַחַר יֹאכְלוּ כִּי יָמֵי
 הָעֵץ יָמֵי עָמִי וּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם יִבְלוּ בַּחִירִי :
 * לֹא יִגְעוּ לְדִיק וְלֹא יִלְדוּ לִבְהֵלָה כִּי זֶרַע בְּרוּכִי
 יִהְיֶה הֶמְרָו וַצִּאצִּיָּהֶם אֲתָם :
 * וְהָיָה טָרֶם יִקְרְאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים
 וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם :
 * זֶאֱב וּטְלָה יִרְעוּ כְּאַחַר וְאַרְיֵה כְּבֶקֶר יֹאכְלוּ-תֵּבָן
 וְנָחֵשׁ עֹפֶר לַחֲמוֹ לֹא-יִרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחִיתוּ בְּכָל-הָר
 קֹדֶשׁ אֲמַר יְהוָה :

סו

* כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כֶּסֶף וְהָאָרֶץ חָדָם
 רַגְלִי אֵי-זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ-לִי וְאֵי-זֶה מְקוֹם
 מְנוּחָתִי :
 * וְאֵת-כָּל-אֱלֹהֵי יְדֵי עֲשֹׂתָהּ וַיְהִי כָל-אֱלֹהֵי נָאֻם-
 יְהוָה וְאֵל-זֶה אֲכִיט אֶל-עֲנִי וְנִכְרָה רוּחַ וְחֵרֶד
 עַל-דְּבָרִי :
 * שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִבֶּה-אִישׁ זֹבֵחַ חֶשֶׁה עֶרְקָה כָּלֵב
 מַעֲלָה מִנְחָה דָם חֲזִיר מִזְכִּיר לִבְנֵי מִבְרָךְ
 אֲזַן גַּם-הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם
 חִפְצָה :
 * גַּם-אֲנִי אֲבַחֵר בְּתַעֲלָלֵיהֶם וּמִגּוֹרֹתֵם אֲבִי־
 לָהֶם יַעַן קִרְאתִי וְאֵין עֹנֶה דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמְעוּ
 וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבְאֲשֶׁר לֹא-חִפְצָתִי בָּחֲרוּ :
 * שָׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה הַחֲרָדִים אֶל-דְּבָרוֹ אָמְרוּ
 אַחֵיכֶם שְׁנֵאֵיכֶם מִנְדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֹּד יְהוָה
 וְנִרְאָה בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ :
 * קוֹל שְׁאוֹן מַעִיר קוֹל מַחֲיָבֵל קוֹל יְהוָה מִשְׁלֵם
 בְּמוֹל לֹא-יָבִיאוּ :

תרגום יונתן

* וּבְנוּ בָתִּים וַיִּשְׁבוּ וַיִּטְעוּ כַרְמִים וַיֹּאכְלוּ פְּרִיָם :
 * לֹא יִבְנוּ וְאַחֲרָיִם יִשְׁבוּ וְאַחֲרָיִם יִטְעוּ וְאַחֲרָיִם יֹאכְלוּ כִּי יָמֵי חַיֵּי יוֹמֵי
 עַמִּי וְיָמֵי עַמִּי יִבְלוּ בַּחִירִי :
 * לֹא יִגְעוּ לְדִיק וְלֹא יִלְדוּ לִבְהֵלָה כִּי זֶרַע בְּרוּכִי
 יִהְיֶה הֶמְרָו וַצִּאצִּיָּהֶם אֲתָם :
 * וְהָיָה טָרֶם יִקְרְאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים
 וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם :
 * זֶאֱב וּטְלָה יִרְעוּ כְּאַחַר וְאַרְיֵה כְּבֶקֶר יֹאכְלוּ-תֵּבָן
 וְנָחֵשׁ עֹפֶר לַחֲמוֹ לֹא-יִרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחִיתוּ בְּכָל-הָר
 קֹדֶשׁ אֲמַר יְהוָה :

סו

* כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כֶּסֶף וְהָאָרֶץ חָדָם
 רַגְלִי אֵי-זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ-לִי וְאֵי-זֶה מְקוֹם
 מְנוּחָתִי :
 * וְאֵת-כָּל-אֱלֹהֵי יְדֵי עֲשֹׂתָהּ וַיְהִי כָל-אֱלֹהֵי נָאֻם-
 יְהוָה וְאֵל-זֶה אֲכִיט אֶל-עֲנִי וְנִכְרָה רוּחַ וְחֵרֶד
 עַל-דְּבָרִי :
 * שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִבֶּה-אִישׁ זֹבֵחַ חֶשֶׁה עֶרְקָה כָּלֵב
 מַעֲלָה מִנְחָה דָם חֲזִיר מִזְכִּיר לִבְנֵי מִבְרָךְ
 אֲזַן גַּם-הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם
 חִפְצָה :
 * גַּם-אֲנִי אֲבַחֵר בְּתַעֲלָלֵיהֶם וּמִגּוֹרֹתֵם אֲבִי־
 לָהֶם יַעַן קִרְאתִי וְאֵין עֹנֶה דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמְעוּ
 וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבְאֲשֶׁר לֹא-חִפְצָתִי בָּחֲרוּ :
 * שָׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה הַחֲרָדִים אֶל-דְּבָרוֹ אָמְרוּ
 אַחֵיכֶם שְׁנֵאֵיכֶם מִנְדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֹּד יְהוָה
 וְנִרְאָה בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ :
 * קוֹל שְׁאוֹן מַעִיר קוֹל מַחֲיָבֵל קוֹל יְהוָה מִשְׁלֵם
 בְּמוֹל לֹא-יָבִיאוּ :

²¹ Et edificabunt domos, & ipsi inhabitabunt; & plantabunt vineas, & ipsi comedent fructus earum, & vinum bibent:

²² Et non edificabunt. & alij habitabunt, et non plantabunt, & alij comedent. secundum enim dies ligni vitæ erunt dies populi mei. opera manuum suarum inueterascent, at electi mei

²³ non laborabunt in vanum, neque filios generabunt in maledictionem. quia semen benedictum à Deo est, & nepotes eorum cum eis.

²⁴ Et erit antequàm clament ipsi, ego exaudiam eos: adhuc loquentibus illis, dicā, Quid est?

²⁵ Tunc lupi & agni pascentur simul; & leo quasi bos comedet paleas, & serpens terram quasi panem. non nocebunt, neque corrumpent in monte sancto meo, dicit Dominus.

CAP. LXVI.

¹ Sic dicit Dominus: Cælum mihi sedes: at terra scabellum pedum meorum. qualem domum edificabitis mihi, aut qualis locus requiei meæ?

² Omnia enim hæc fecit manus mea, & sunt mea omnia ista, dicit Dominus. Et super quem respiciam, nisi super humilem, quietum, & tremmentem sermones meos?

³ At iniquus immolans mihi vitulum quasi percutiens virum, & sacrificans de grege, quasi occidens canem. at offerens simillam quasi sanguinem suillum: dans thus in memoriale, quasi blasphemus. & ipsi elegerunt vias suas & abominationes suas, quas anima ipsorum voluit.

⁴ Et ego eligam illusiones eorum, & peccata eorum retribuam eis: quia vocavi eos, & non audierunt me: locutus sum, & non audierunt; & fecerunt malum in conspectu meo, & quæ non volebam elegerunt.

⁵ Audite verbum Domini tremantes sermonem eius. dicite fratribus vestris odientibus vos & abominantibus, ut nomen Domini glorificetur, & appareat in letitia eorum, & illi confundentur.

⁶ Vox clamoris de ciuitate, vox de templo, vox Domini retribuentis aduersariis.

²¹ καὶ οἰκοδομήσουσι οἰκίας, καὶ αὐτοὶ ἐνοικήσουσι καὶ καταφυτεύσουσι ἀμπελώνας, καὶ αὐτοὶ φάγον) γυνήματα αὐτῶν, καὶ τὸν οἶνον πίων),

²² καὶ οὐ μὴ οἰκοδομήσουσι. καὶ ἄλλοι ἐνοικήσουσι, καὶ ἐμὴ φυτεύσωσι, καὶ ἄλλοι φάγονται. καὶ γὰρ τὰς ἡμέρας τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἐσὶ) αἱ ἡμέραι τῆς λαοῦ μου. ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν παλαιώσουσι, & ἡ ἐκλεκτοῦ μου

²³ οὐ κοπιήσουσι εἰς κενόν, οὐδ' ἐκτενοποιήσουσι εἰς κατάραν. ὅτι σπέρμα διλογηθήσονται ὑπὸ θεοῦ ἐστὶ, καὶ τὰ ἔργονα αὐτῶν μετ' αὐτῶν.

²⁴ καὶ ἔσται πρὶν ἢ κενεῶμαι αὐτοῖς, ἐγὼ ἐπακέσθωμαι αὐτῶν ἐπὶ λαλοῦντων αὐτῶν ἐρῶ, τί ἐστὶ,

²⁵ τότε λύκοι & ἄρνες βοσκηθήσονται) ἅμα, & λέων ὡς βῆς φάγεται) ἀχρεα, καὶ ὄφις γλῶσσαν ἄρτος) ὅσα ἀδικήσουσιν, καὶ λυμανῶνται) ἵππ) τὰ ὅρα τὰ ἀγία μου, λέγει κύριος.

Ξς'.

¹ Οὕτως λέγει κύριος, ὁ οὐρανός μου θρόνός, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετε μοι, ἢ ποῖόν) τόπος) τῆς καταπαύσεώς μου;

² πάντα γὰρ ταῦτα ἐποίησεν ἡ χεὶρ μου, καὶ ἔστιν ἐμὰ πρὸς) ταῦτα, λέγει κύριος. καὶ ἵππ) τίνα) ἵππ) βλέψω, ἀλλ' ἢ ἵππ) τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα) ὅτον λόγος μου;

³ ὁ δ' ἄνομός) ὁ θύων μοι μόσχον ὡς ὁ τύπλων) δῶδ' ερε, καὶ ὁ θυσιάζων) ἐκ ποιμνίου, ὡς δ' ἀποκτείνων) κυνία. ὁ δ' ἀναφέρων) σεμίδαλιν ὡς) αἷμα) ἵππ) ὁ διδοὺς λίβανον εἰς μνημόσυον, ὡς βλάσφημος). καὶ αὐτοὶ ἐξελέξαντο) τὰς ὁδοὺς αὐτῶν καὶ τὰ βδελύγματα αὐτῶν, αἱ ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἠθέλησεν.

⁴ καὶ ἐγὼ ἐκλέξομαι) ἐμπαῖμά) αὐτῶν, καὶ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν) δῶτα) ποδώσω αὐτοῖς, ὅτι ἐκάλεσα αὐτοὺς) καὶ ἐχ' ὑπόκω) δῶ) μου, ἐλάλησα καὶ ὅσα) ἠκω)σαν, καὶ ἐποίησαν) τὸ πονηρὸν ἐναντίον μου, καὶ ὅσα) ἐβλάμην) ἐξελέξαντο).

⁵ ἀκούσατε) λόγον κυρίου) & τρέμοντες τὸν λόγον αὐτοῦ. εἰπατε) ἀδελφοῖς) ὑμῶν) τοῖς μεθυσιν) ὑμᾶς καὶ βδελυσσομυροῖς, ἵνα τὸ ὄνομα κυρίου) δοξασθῇ καὶ ὁ φθῇ) ἐν τῇ διφρο)συνῇ αὐτῶν, καὶ ἐκείνοι) αἰχμηθήσονται).

⁶ φωνὴ) κραυγῆς) ἐκ πόλεως, φωνὴ) ἐκ ναοῦ, φωνὴ) κυρεῖς) δῶτα) ποδιόν) τοῖς) δῶτα) πεμυροῖς).

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²¹ Et edificabunt domos & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum. ²² Non edificabunt, & alij habitabunt; non plantabunt, & alij comedent: quoniam sicut dies arboris vitæ erunt dies populi mei: & opus manuum suarum inueterabunt electi mei.

²³ Non laborabunt in vanum, neque nutrient ad mortem; quoniam semen, cui benedixit Dominus, sunt, & filij filiorum suorum cum eis. ²⁴ Et erit antequàm orent coram me, & ego suscipiam orationem eorum; & antequàm deprecantur à facie mea, ego exaudiam oratione, & deprecationem eorum. ²⁵ Lupus & agnus pascentur simul, & leo sicut bos comedet paleam: & serpentis pulvis erit panis eius. non male facient, neque nocebunt in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

¹ Sic dicit Dominus: Cæli sunt solum gloriæ meæ, & terra scabellum coram me. quæ est ista domus quam edificabitis mihi? & quis est iste locus domus mansionis maiestatis meæ? ² Et omnia hæc potentia mea fecit; facta utique sunt vniuersa hæc, dicit Dominus: & in isto est voluntas coram me, ad respiciendum ad eum, nepe mansuetum & contritum spiritu, & mutantem se propter sermonem meum. ³ Qui immolat bouem quasi qui interficit virum: qui sacrificat agnum, quasi qui excoriat canem. qui offert sanguinem oblationis, quasi qui offerat sanguinem suillum. Oblatio munerum eorum est munus rapinæ: ipsi quoque elegerunt vias suas, & abominationes suas anima eorum elegit.

⁴ Ego quoque cupiam interitum eorum; & de quo solliciti sunt, non liberabuntur: eo quod mihi Prophetas meos, & non sunt conuersi: prophetauerunt, & non obedierunt: & fecerunt quod malum est coram me, & quod nolui elegerunt. ⁵ Suscipite verbum Domini, iusti, qui cōuertimini propter sermones voluntatis eius. Dixerunt fratres vestri inimici vestri qui vos auersantur propter nomen meum, Magnificabitur gloria Domini; & videbimus in letitia vestra: at ipsi confundentur. ⁶ Vox sonitus de ciuitate Ierusalem, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis.

* בָּטָרִים תַּחִיל יִלְדוּ בְּטָרִים יָבוֹא חֶבֶל
לְהוֹתֵמְלִיטָה זִכְרִי:

* מִי־שָׁמַע כְּזֹאת מִירְאָה כְּאֵלֶּה הַיּוֹחֵל אֶרֶץ בְּיוֹם
אֶחָד אִם־יּוֹלֵד גּוֹי פֶּעַם אַחַת כִּי־חָלָה גַם־יִלְדָּה
צִיּוֹן אֶרֶץ־בְּנֵיהָ:

* הָאֲנִי אֲשַׁבֵּר וְלֹא אֲוִלִּיד יֹאמַר יְהוָה אִם-אֲנִי
הַמּוֹלִיד וְעַצְרָתִי אֲמַר אֱלֹהֶיךָ :

* שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כֹּל אֲהֲבֶיהָ שִׂישׁוּ
אֹתָהּ מְשׁוֹשׁ כֹּל הַמֵּת אֲבָלִים עָלֶיהָ :

* לַמַּעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם מִשֹּׁר תִּנְחַמְיֶהָ לַמַּעַן
תִּמְצוּ וְהִתְעַנְגְתֶּם מִזֵּי כְבוֹדָה :

* כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹטְרָה־אֵלַיָּה בְּנֵהָר
שְׁלֹום וּבְנֵחָל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנָּקְתֶּם עַל־
צֶדֶק תִּשְׁאֹאוּ וְעַל־בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ:

* כֹּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ בֶן אֲנָכִי אֲנַחֲמָכֶם
וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמוּ:

וְרֵאִיתָ וְשָׁשׁ לְבָבְךָ וְעֲצֻמוֹתֶיךָ כִּדְשָׁה
תִּפְרַחְנָה וְנוֹדְעוּ יְדֵי יְהוָה אֶת עַבְדּוֹ וְזַעַם
אֶת אֱיָבָיו :

* כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכִסּוּפָהּ מִרְכַּבְתִּי
לְהִשָּׁיב בְּחִמָּה אִפּוֹ וְנִעְרָתוֹ בְּלִהְיֵי־אֵשׁ :

* כִּי בָאֵשׁ יִהְיֶה נִשְׁפָּט וּבְחָרָבוֹ אֶת-כָּל-בָּשָׂר
וּרְבֹו חֲלָלִי יִהְיֶה:

הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל־הַגָּנוֹת אַחֵר אַחֵר
בַּתּוֹךְ אֲבִלִי בְּשַׁר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהַעֲבֹר יַחֲדוּ יִסְפוּ
נֶאֱמַר יִהְיוּ:

* וְאַנְכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשַׁבְתֵּיהֶם בְּאֶרֶץ
לִקְבֹץ אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהַלְשִׁנּוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ
אֶת כְּבוֹדִי:

7 * Antequàm parturiret, peperit; ante-
C quàm veniret partus eius, peperit mascu-
lum.

⁸ * Quis audiuit vnquam tale, & quis vi-
dit huic simile? Nunquid parturiet terra in
die vna, aut parietur gens simul, quia par-
turiuit & peperit Sion filios suos.

9. Nunquid ego qui alios parere facio,
ipse non pariam, dicit Dominus? si ego qui
generationem cæteris tribuo, sterilis ero?
ait Dominus Deus tuus.

10 * Letamini cum Hierusalem, & exulta-
te in ea omnes qui diligitis eam. gaude-
te cum ea gaudio vniuersi qui lugetis su-
per eam:

11 ³ Vt fugatis & repleamini ab vbere con-
solationis eius; vt mulgeatis & delitiis af-
fluatis ab omnimoda gloria eius.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego
declinabo super eam quasi fluuium pacis,
& quasi torrentem inundantem gloriam
gentium fugetis. Ad vbera portabimini,
& super genua blandientur vobis.

Quomodo si cui mater blandiatur, ita
ego consolabor vos, & in Hierusalem con-
solabimini.

14 * Videbitis, & gaudebit cor vestrum, &
ossa vestra quasi herba germinabunt: & co-
gnoscetur manus Domini seruis eius, &
E indignabitur inimicis suis.

Quia ecce Dominus in igne venit, & quasi turbo quadrigæ eius, reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis:

16 * Quia in igne Dominus diiudicabit,
& in gladio suo ad omnē carnem; & mul-
tiplicabuntur interfecti à Domino.

17 * Qui sanctificabantur & mundos se
putabant in hortis post ianuam intrinse-
cus, qui comedebant carnem suillam, &
abominationem & murem, simul consu-
mentur, dicit Dominus.

18 * Ego autem opera eorum & cogitationes eorum venio vt congregem cum omnibus gentibus & linguis, & venient & videbunt gloriam meam.

תרגום יונתן

עַד לֹא מִיתָהּ לֵה עָקָב וַחֲפָרָק עַד לֹא יִתִּילָהּ וַיַּעַזְבֵהָ עַל יְלִידָהּ וַיִּתְּנֵהָ מַלְכָּה :
וַיַּעֲבֹר אֶרְעָא בְיוֹמָא חַד אִם יִתְבָּרֵי עֵמָא וּמִן חֲדָא אַרְי עֵתִידָהּ דְּתַנְחָנֵם צִיּוֹן וַחֲתָמִלִי מַעֲם שְׂבִי גִלְתָּתָא :
מִבְּרָשִׁית אִמֶּר וַיִּי אֲנָא בְּרִית כָּל אֲנָשָׁא אֲנָא בְּדִרְתָּ וַיְהוּז לְבִינִי עֵמָמָא אִף אֲנָא עֲחִיד לְכַנְשָׁא גִלְתִּיד אִמֶּר אֱלֹהִיךָ :
וְבוֹעִי כֹה כָּל רַחֲמֵיךָ דְּרַצִּי עֵמָה דִּישׁ כָּל דְּתוֹו מִתְּאַבְלִין עֵלָה :
מִחֲסֵר יִקְרָה :
וְעַל רַכִּיבִין וַחֲרָבוֹן :
וַיִּתְּכֹון בְּרַחֲמִין וַיִּתְּרוֹן וַחֲתָגְלִי גְבוּרָתָא דִּישׁ לֹא וַיִּשְׁבֵּב לַעֲבֹדְהִי צִרְיָנָא וַיִּיתִי לִישׁ לְבַעֲלִי דְכְבוּחִי :
וַיַּעֲלֵילִין רַחֲמֵיךָ לְאַחְבָּא בְּחִקּוֹף רַגְזִיהּ וּמִזֻּפוּתִיהּ בְּשִׁלְהּ וּבִירָת אִשְׁתָּא :
וּמִיָּאִין קִטְלִילָא קָדָם וַיִּי :
מִן שְׁמַע בְּחֲדָא מִן חוּזָא בְּאֶלֶן הָאֲפִשֶׁר :
אֲנָא אֱלֹהָא בְּרִית עֵלְמָא :
חַד בִּירוּשָׁלַם :
בְּרִיל דְּתַתְּפָנְקוֹן וַחֲשָׁבְעוֹן מְבוּרָתָא תַּנְחִימָתָהּ בְּרִיל דְּתַשְׁתּוֹן וַחֲתִירוֹן :
בְּבִר דְּאֵמָה מְנַחֲמָא לֵה כִּין מִימְרֵי יִנְחֵם יִתְכֹון וּבִירוּשָׁלַם תַּתְּנַחֲמִין :
וַחֲתָזֹון וַיִּחְרִי לְכַכּוֹן :
אַרְי הָא וַיִּי בְּאַשְׁתָּא מִתְּגְלִי :
אַרְי בְּאַשְׁתָּא עֲחִיד וַיִּי לְמִדָּן וּבְחֲרָבָה יִרָת כָּל בְּסֵרָא :
17

דמזדמנין ודמדבין לגנן מעותא מיעא בחר מיעא אכליבסר חזירא ושקצא ועבברא כחרא יסופין אמר ר' יוחנן: 18
יחזימי לך עובדיהון ועשהוביהון עהירנא לכבשא יתכל עממיא ולישביא ויחזון ויחזון ית יקרי.

* Antequam parturiens pariat, antequam
veniat dolor parturientium, effugit & peperit
masculum.

* Quis audiuit tale, & quis vidit sic, si
parturiuit terra in una die, si & nata est gens
simul, quia parturiuit & peperit Sion paru-
los suos?

* Ego autem dedi expectationem hanc, &
non recordatus es mei, dixit Dominus. & ecce
ego generatorem et sterilem feci, dixit tuus Deus.

* Letare Hierusalem, & exultate in ea di-
ligentes eam & habitantes eam. gaudete gau-
dio omnes quicumque lugetis super eam:

* Ut sugatis & impleamini de vbere con-
solationis eius; ut postquam suxeritis, delecte-
mini ab introitu gloriæ eius.

* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego decli-
nabo ad eos quasi fluminis pacis, & quasi torrens
inundans gloriam gentium. paruuli eorum in
humeris portabuntur, & super genua consola-
buntur.

* Quomodo si quem mater consolabitur, ita
& ego consolabor vos. Et in Hierusalem con-
solabimini:

* Et videbitis, & gaudebit vestrum cor,
& ossa vestra sicut herba germinabunt. Et co-
gnita erit manus Domini colentibus eum, &
minabitur incredulis.

* Ecce enim Dominus quasi ignis veniet,
& quasi tempestas currus eius, reddere in fu-
tore ultionem, & increpationem in flamma
ignis.

* In enim igne Domini iudicabitur omnis
terra, & in gladio illius uniuersa caro. Multi
vulnerati erunt à Domino:

* Sanctificati & purificati in hortis & in
liminibus, comedentes carnem porcinam, &
abominationes & murem, simul consumentur,
dixit Dominus.

* Et ego opera eorum, & cogitationem eo-
rum scio: & ego venio congregare omnes gen-
tes & linguas. & venient & videbunt glo-
riam meam:

7 * πρὶν ἢ τὴν ὥδιν εὐδῶ τεκεῖν, πρὶν ἔλθειν τὸν πόνον
τῶν ὥδινων, ἔξερύχῃ καὶ ἔτεκεν ἄρσεν.

8 * τίς ἤκουσεν τοιοῦτο καὶ τίς ἐώρακεν ἕτως, εἰ ὥδινεν γῆ
ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, εἰ καὶ ἐτέχθη ἐν ᾧ εἰς ἅπασι, ὅτι ὥδινεν ὅτε
ἔτεκεν σὺν τοῖς παιδία αὐτῆς;

9 * ἐγὼ δὲ ἔδωκα τὴν προσδοκίαν ταύτῃ, καὶ ὅτε ἐ-
μνήσθης με, εἶπεν κύριος. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἡγωνώζω καὶ σεί-
ραν ἐποίησα, εἰπέ ἅπασι θεός,

10 * ὁφθαλμοὶ ἰερουσαλήμ, καὶ πανηγυρίζατε ἐν αὐ-
τῇ. ἀγαπῶντες αὐτὴν καὶ κατοικοῦντες αὐτήν.
χαρήτε χαρὰ πάντες ὅτι πονεῖτε ἐπ' αὐτήν.

11 * ἵνα θηλάσητε καὶ ἐμπλησθῆτε ἀπὸ μαστοῦ πα-
κλήσεως αὐτῆς, ἵνα ἐκθηλάζαντες τρυφήσητε ἀπὸ εἰσό-
δου δόξης αὐτῆς.

12 * ὅτι τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐκκλινῶ ἐπ' αὐτὴν ὡς
ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρυς ἡπικλύζων δόξαν
ἐν ᾧ. τὰ παιδία αὐτῆς ἐπ' ὤμων ἄρξονται, καὶ ἡπιο-
νάτων παύσονται.

13 * ὡς εἰ πᾶς μήτηρ παύσεται, οὕτως ὅτε ἐγὼ παύ-
καλέσω ὑμᾶς. καὶ ἐν ἰερουσαλὴμ παύσονται ἡσέως,

14 * καὶ ὅψετε, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ
τὰ ὅσα ὑμῶν ὡς βοτάνη θύατελαί. καὶ γνώσῃ ἕσται ἡ
χεὶρ κυρίου τοῖς βρομῆτοισιν αὐτὴν, καὶ ἀπειλήσει τοῖς ἀ-
πειθούσιν.

15 * ἰδοὺ γὰρ κύριος ὡς πῦρ ἤξει καὶ ὡς καταιγὶς τὰ ἄρ-
ματα αὐτοῦ, ἀποδοῦναι ἐν θυμῷ ἐκδίκησιν καὶ ἀποσκο-
ρακισμόν ἐν φλογὶ πυρός.

16 * ἐν γὰρ τῇ πυρὶ κυρίου κελθῆσεται πᾶσα ἡ γῆ, καὶ ἐν
τῇ ῥομφαίᾳ αὐτοῦ πᾶσα ἡ ἀρχή. πολλοὶ τραυματίαι ἔ-
σονται ἐκ τῆς πυρὸς,

17 * ἀγνίζόμενοι καὶ καθαιρόμενοι εἰς τὸ κήποις
καὶ ἐν τοῖς πεδίοις, ἐσθόντες κρέας ἵψων καὶ τὰ βδε-
λύγματα καὶ τὸν μῦθον, ὅτι τὸ αὐτὸ διαλωθήσονται, εἰ-
πὼν κύριος.

18 * καὶ ὡς τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ τὸν λογισμόν αὐτῶν ἡπία-
μαι, καὶ ἐγὼ ἔρχομαι συναγαγεῖν πάντα τὰ ἔθνη καὶ τὰς
γλώσσας. καὶ ἤξουσιν καὶ ὀφονταὶ τὴν δόξαν μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Antequam veniat ei tribulatio, redempta erit: antequam veniat ei tremor, sicut dolores parturientis, reuelabitur rex eius. * Quis
audiuit rem huiusmodi? quis vidit talia? nunquid potest fieri terra in die vno? num creatur populus in momento vno? quia futurum est
ut consolationem accipiat Syon, & impleatur populo captiuo suorum exulum. * Ego Dominus creavi seculum à principio, dicit Do-
minus: ego creavi omnes homines, ego dispersi eos inter populos: ego quoque congregaturus sum captiuitatem tuam, dicit Deus tuus.

* Latamini in Ierusalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio omnes qui lugetis super eam: "Ut delectemi-
ni & satietemini de præda consolationum eius; ut bibatis & inebriemini de vino gloriæ eius. " Quoniam hæc dicit Dominus: Ecce ego
adducam ei quasi fluentem fluminis Euphratis pacem, & quasi torrentem inundantem, gloriam populorum: & delectabimini, ad vbera
portabimini, & super genua nutriemini. " Sicut vir cuius mater consolatur eum, sic Verbum meum consolabitur vos. Et in Ierusalem
consolabimini, & videbitis, & letabitur cor vestrum, & corpora vestra quasi herba splendebunt. Et reuelabitur potentia Domini, ut
beneficiat seruis suis iustis: & inducet maledictionem inimicis suis. " Quia ecce Dominus in igne reuelabitur, & quasi turbines
quadrigæ eius, ut conuertat in iram indignationem suam, & increpationem suam in flammam ignis:

* Quoniam in igne iudicaturus est Dominus, & in gladio suo omnem carnem. & multi erunt occisi coram Domino.

* Qui sese præparant & lustrant in hortis idolorum, turba post turbam, comedentes carnem suillam, & abominationem, & mu-
rem, simul consumentur, dicit Dominus.

* Et coram me manifesta sunt opera eorum, & cogitationes eorum. Congregaturus sum omnes populos & linguas; & venient &
videbunt gloriam meam:

19 * וְשַׁמְתִּי בָהֶם אֹרֶת וְשַׁלַּחְתִּי מִחֶם פְּלִיטִים
יֵלְלֵם הַגּוֹיִם תְּרֵשִׁישׁ פּוֹל וְלוֹד מִשְׁכֵּי קֶשֶׁת
תּוֹבֵל וַיִּזֶן הָאֵיִם הַרְחֵקִים אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ
אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־
כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם:

20 * וְהָבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם
מִנְחָה לַיהוָה בְּסוּסִים וּבְרֶכֶב וּבַצִּבִּים וּבַפָּרָדִים
וּבַכְּרֹת עַל הַר קֹדֶשׁ יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה בְּאֶשֶׁר
יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בְּכֵלִי טְהוֹר בֵּית־
יְהוָה:

21 * וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר
יְהוָה:

22 * כִּי בְּאֶשֶׁר הַשָּׁמַיִם הִחְדָּשִׁים וְהָאָרֶץ הִחְדָּשָׁה
אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי נֶאֱם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד
זִרְעֲכֶם וּשְׁמֲכֶם:

23 * וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי־שָׁבָת בְּשַׁבְּתוֹ
יָבֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר יְהוָה:

24 * וַיֵּצְאוּ וּרְאוּ בְּפָנָיו הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִּי
תוֹלַעְתָם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכָּבֵּד וְהָיוּ דְרָאוֹן
לְכָל־בָּשָׂר:

19 * Et ponam in eis signum, & mittam ex eis qui saluati fuerint, ad gentes in mare, in Aphricam, in Lydiam, tenentes sagittam, in Italiam & Graciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam in gentibus:

20 * Et adducent omnes fratres vestros de cunctis gētibus, donum Domino in equis & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum G Hierusalem, dicit Dominus: quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini.

21 * Et assumam ex eis in Sacerdotes & Levitas, dicit Dominus:

22 * Quia sicut celi noui & terra noua que ego facio stare coram me, dicit Dominus Deus; sic stabit semen vestrum & nomen vestrum.

23 * Et erit mensis ex mense, & Sabbatum ex Sabbato, veniet omnis caro, vt adoret coram facie mea, dicit Dominus.

24 * Et egredientur & videbunt cadauera virorum qui prauaricati sunt in me. vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur: & erunt vsque ad saturationem visionis omni carni.

תרגום יונתן

19 * וְאֶשְׁתִּי בָהֶן אֶתָּא וְאֶשְׁלַח מִנְהֶן מְשִׁיבִין לְבִינֵי עַמְמֵינָא לְמִדְיָנָא וְלִיִּדְיָנָא וְנִגְרִין וּמִחִין בְּקִשְׁתָּא לְמִדְיָנָא חוּבֵל וַיִּזֶן נִגְזָתָא
וְהִיקִיָּא דְלֹא שָׁמְעוּ יִתְּ שִׁמְעִי גְבוּרָתִי וְלֹא חָזוּ יִתְּ יִקְרִי וַיַּחֲזִין יִתְּ יִקְרִי בְּעַמְמֵינָא
20 * וַיִּהְיוּ יִתְּ כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־עַמְמֵינָא קֶרְבָּנָא קֶרֶם יִי בְּסוּסִין וּבְרֶכֶב וּבְרִמְלִין וּבְכֹרֶנֶן וּבְחִשְׁבָּתָן עַל טוֹרָא דְקֹדֶשׁ יְרוּשָׁלַם אָמַר
יְהוָה בְּאֶשֶׁר יִתְּ קֶרְבָּנָא בְּמִנָּה דְכִי לְבֵית מִקְדָּשָׁא דִיִּי
21 * וְאִף מִנְהֶן אֶקְרַב לְמַהְוִי כֹהֲנֵינָא וְלִיִּזְאִי אָמַר יִי
22 * אִרִי קָמָא דְשָׁמַיָּא חֲדָתָא וְאִרְעָא חֲדָתָא דְאֶנָּא עֲבַד קִימִין קֶרְמֵי אָמַר יִי כֵּן יִתְּקִים זִרְעֲכֶם וּשְׁמֲכֶם
23 * וְהָיָה כִּזְמַן יִרְחַ בִּירַח וּבְזִמַן שָׁבָא בְּשָׁבָא וַיַּחֲזִין כָּל־בְּסָרָא לְמַסְגֵּד קֶרְמֵי אָמַר יִי
24 * וַיִּפְקִין וַיַּחֲזִין בְּפָנָיו גְּבוּרָתִי חִיבִיָּא דְמִרְדּוֹ בְּמִסְרֵי אִרִי נְשִׁמְתָּהֶן לֹא יִסְתָּהֶן וְאֶשְׁתָּהֶן לֹא תִפְסִי וַיַּחֲזִין מִתְּרִנִּין רְשִׁיעֵינָא בְּגִיְהֵנָם עַד
וַיִּמְרַח עֲלֵיהֶן צִדִּיקֵינָא מִסַּת חַיִּינָא:

תם ספר ישעיה

וְנִקְרָא וּמוֹנָה עִם רַב עֵיּוֹן עַל יְדֵי בְּנֵי־כְטוּס אֲרִיאֵשׁ מוֹנִטְנוֹס מְמוֹנָה עַל חֲמֵלֵאכָה
הַזֹּאֶרֶת בְּמִצּוֹרֶת פִּילִיפּוֹס מֶלֶךְ סַפְרָד מֶלֶךְ טוֹב וִירָא הָאֱלֹהִים עַל
כָּל אֲשֶׁר הֵם קוֹרְאִים בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ:

ב א ט

* Et dimittam super eos signum: & emit-
tam ex eis saluatos in gentes Tharsis & Phud,
& Lud, & Mosoch, & Thobel, & in Græ-
ciam, & in insulas longè, quæ non audierunt
meum nomen, neque viderunt gloriam meam.
Et annuntiabunt gloriam meam in gentibus:

* Et adducent fratres vestros de cunctis gen-
tibus, donum Domino cum equis & rhedis in
curribus malorum cum umbraculis, in sanctam
ciuitatem Hierusalem. et dixit Dominus: Quo-
modo si offerant filij Israel victimas suas mihi
cum psalmis in domum Domini:

* Et ex eis sumam mihi Sacerdotes & Le-
uitas, dixit Dominus.

* Sicut enim celum nouum & terra noua,
quæ ego facio permanere in conspectu meo, di-
cit Dominus: sic stabit semen vestrum & no-
men vestrum:

* Et erit mensis ex mense, & Sabbatum
ex Sabbato. & veniet omnis caro ut ado-
ret in conspectu meo in Hierusalem, dixit Do-
minus.

* Et egredientur, & videbunt cadauera
hominum qui transgressi sunt in me. nam ver-
mis eorum non exstinguetur, et ignis eorum non
extinguetur: & erunt in visionem omni carni.

* καὶ καταλείψω ἐπ' αὐτῶν σημεῖον. καὶ ἔξαποσελῶ
ἐξ αὐτῶν σωσμούς εἰς τὰ ἔθνη θαρσεῖς, καὶ φούδ, καὶ
λούδ, καὶ μοσόχ, καὶ φοβέλ, καὶ εἰς τὴν ἐλλάδα, καὶ
εἰς τὰς νήους τὰς πόρρω, οἱ ὅτε ἀκηκόασιν μου τὸ ὄνομα,
οὔτε ἐωράκασι τὴν δόξαν μου. καὶ ἀναγγελεύσιν τὴν δό-
ξαν μου ἐν τοῖς ἔθνεσι.

* Ἐξ ὅσων οὖν ἀδελφοὶς ὑμῶν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, δώ-
ρον κυρίῳ μεθ' ἵππων ἔαρμάτων ἐν λαμπύραις ἡμιό-
νων μετ' οκτιδίων εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἱερουσαλήμ. Ἐπι-
πεν κύριος, ὡς αὐτὸς ἐνέγκαισθαι ὑοὶ τοῦ Ἰσραὴλ τὰς θυ-
σίας αὐτῶν ἐμοὶ μετ' ψαλμῶν εἰς τὸν οἶκον κυρίου.

* καὶ ἀπ' αὐτῶν λήψομαι ἐμοὶ ἱερεῖς καὶ λευῖται, ἐπι-
πεν κύριος.

* ὃν τρόπον γὰρ οὐρανὸς καινὸς καὶ ἡ γῆ καινὴ, ἃ ἐγὼ
ποιῶ μὲν ἐνώπιόν μου, λέγει κύριος, ὅπως στήσεται τὸ σπέρ-
μα ὑμῶν καὶ τὸ ὄνομα ὑμῶν.

* καὶ ἔσται μὲν ἐκ μηνός, καὶ σαββάτον ἐκ σαββά-
του. καὶ ἔξει πᾶσα σὰρξ προσκυνοῦσα ἐνώπιόν μου ἐν ἱε-
ρουσαλήμ, ἐπεν κύριος.

* καὶ ἐξελεύσονται, καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων
τῶν ἀσεβησάντων ἐν ἐμοί. ὁ γὰρ σκόληξ αὐτῶν ἐτελευ-
τήσῃ, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν
πάντη σαρκί.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

19 Et ponam in eis signum, & mittam ex eis qui saluati fuerint, ad populos, ad prouincias maritimas, in Aphros & Lydos, tendentes & percutientes arcu, ad prouinciam Italiae, & Græciam, ad insulas longinquas, quæ non audierunt famam potentie meæ, neque viderunt gloriam meam. & nuntiabunt gloriam meam inter populos.

20 Et adducent omnes fratres vestros ex omnibus populis, oblationem coram Domino in equis & in quadrigis, & in lecticis, & in dromedariis, & in laudibus ad montem sanctum meum in Ierusalem, dicit Dominus. sicut adducebant filij Israel oblationem in vase mundo, in domum sanctuarii Domini.

21 Et etiam ex eis applicabo ut sint Sacerdotes & Leuitæ, dicit Dominus.

22 Quia sicut celi noui & terra noua quæ ego facio, permanebunt coram me, dicit Dñs, sic stabilietur semen vestrum & nomen vestrum.

23 Et erit in tempore mensis in mense, & in tempore Sabathi in Sabatho veniet omnis caro, ut adoret coram me, dicit Dominus.

24 Et egredientur & videbunt cadauera virorum peccatorum, qui præuaricati sunt in verbu meum: quia animæ eorum non morientur, & ignis eorum non exstinguetur. & erunt impii iudicati in gehenna, donec dicant super eos iusti: Satis vidimus.

FINIS LIBRI ESAIÆ.

EX REGIS CATHOLICI MANDATO

Benedictus Arias Montanus D. Th. recensuit & probauit.

B. Arias Montanus

PRÆFATIO IN IEREMIAM

PROPHETAM.

Hæc interpretatio Hieronymi est. Si quid in ea noui erit; secundum Hebræos codices exploretur. Alia est septuaginta. Interpretum ecclesiis vsitata. Quæ quamuis nonnulli aliter habeat quàm in Hebræis codicibus inuenitur; tamen vtraq; id est, secundum Septuaginta, & secundum Hebræam Apostolica auctoritate firmata est; non errore neque reprehensione superioris; sed certo consilio Septuaginta nonnulli aliter dixisse vel contexuisse intelliguntur. Quod ideò præmonemus; ne quisquam alteram ex altera velit emendare. quòd singulorum in suo genere veritas obseruanda est.

PROLOGVS IN EVNDEM.

IEREMIAS propheta, cui hic Prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Esaie & Osee & quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior; sed sensibus par est: quippe qui eodẽ spiritu prophetauerit. Porro simplicitas eloquij de loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim Anathothites, qui est vsq; hodie viculus tribus ab Hierosolymis distans milibus; sacerdos ex sacerdotibus & in matris vtero sanctificatus, virginitate sua Euangelicũ virũ Christi ecclesiæ dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: & captiuitatẽ vrbis atque Iudæe non solum spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus Israel Assyrij in Medos transtulerant: iam terras earum coloni gentium possidebant. Vnde in Iuda tantum & in Benjamin prophetauit: & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto: quod nos mensuræ metri versibusque reddidimus. Præterea ordinem visionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes; quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior; quia vos cogitis. Cæterum ad compendium mali rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere; quàm quotidie noui aliquid scriptitantem inuidorum insaniam prouocare.

IOACHIM filius Iosæ; cuius tertio decimo anno prophetare orsus est Ieremias, sub quo & Olda mulier prophetauit, ipse est qui alio nomine appellatur Eliachin, & regnavit super tribum Iuda & Hierusalem annis vñdecim. Cui successit in regnum filius Ioachim cognomento Iechonias; qui tertio mense regni eius die decima captus à ducibus Nabuchodonosor, ductus est in Babylonem: & in loco eius constitutus est Sedechias filius Iosæ patruus eius. Cuius anno vñdecimo Hierusalem capta atque subversa est. Nemo igitur putet eundem in Danielis principio Ioachin qui in Ezechielis exordio Ioachim scribitur. iste extremam syllabam chim habet; ille chin. Et ob hanc causam in Euangelium secundum Matthæum vnà videtur deesse generatio: quia secunda thesserodecas in Ioachim desinit filium Iosæ: & tertia incipit à Ioachin filio Ioachim. Quod ignorans Porphyrius calumniam instruit ecclesiæ, suam ostendens imperitiam: dum euangelistam Matthæum arguere nititur falsitatis. Quodque traditum scribitur Ioachim monstrat, non aduersariorum fortitudinis fuisse victoriam, sed Domini voluntatis.

ARGUMENTVM IN EVNDEM.

IEREMIAS Anathothites, qui est viculus tribus ab Hierosolymis distans milibus, apud Taphnas in Ægypto à populo lapidibus obrutus occubuit. Facet verò in eo loco sepultus, quo dudum Pharaon rex habitauerat. Et quoniā postulatione sua defugatis ab eodem loco serpentibus, Ægyptios à tactu aspidum facit esse securos, magna cum ibi religione Ægyptij venerantur.

2

כִּי יִרְמְיָהוּ בֶן-חִלְקִיָּהוּ מִן-
הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּעִנְתוֹר בְּאֶרֶץ
בְּנֵימִן :

אֲשֶׁר הָיָה דֹבַר יְהוָה אֵלָיו בַּיָּמִי
יֹאשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לְמַלְכוֹ :

* וַיְהִי בַיָּמִי יְהוֹשִׁיָּהוּ בֶן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
עַד-תֵּם עֲשֵׁתִי עֲשָׂרָה שָׁנָה לְעִדְקִיָּהוּ בֶן-
יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-גִּלּוּל יְרוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ
הַחֲמִישִׁי :

* וַיְהִי דֹבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
* בְּטָרִם אֲצֹרְךָ בְּבֶטֶן יִדְעֶתִיךָ וּבְטָרִם תֵּצֵא מִרַחֲמַי
הַקֹּדֶשׁ שֶׁתִּידָּבֵר לְגוֹיִם נִתְּתִיךָ :
* וְאָמַר אֲהֵא אֲדֹנִי יְהוָה הַנֶּה לֹא יִדְעֵתִי דֹבַר
כִּי-נָעַר אֲנִכִּי :

* וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל-תֹּאמַר נָעַר אֲנִכִּי כִי עַל-
כָּל-אֲשֶׁר אֶשְׁלַחְךָ תֵּלֵךְ וְאָרֶץ כָּל-אֲשֶׁר אֲצֹנֶךָ
תִּדְבָּר :

* אֶל-תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי-אַתָּה אֲנִי לְהַצִּלְךָ נָא-
יְהוָה :

* וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יָדוֹ וַיַּגְעַל פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי הִנֵּה נִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיךָ :

* רְאֵהוּ הַפִּקְדוֹתֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל-הַגּוֹיִם וְעַל-
הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוֹשׁ וּלְנִתּוּץ וּלְהֶאֱבִיר וּלְהָרוֹס
לְבָנוֹר וּלְנָטוֹעַ :

* וַיְהִי דֹבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מֶה-אַתָּה רֹאֶה
יִרְמְיָהוּ וַאֲמַר מִקַּל שֶׁקֶד אֲנִי רֹאֶה :

* וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטַבְתָּ לְרֹאוֹת כִּי-שֶׁקֶד אֲנִי
עַל-דְּבָרִי לַעֲשׂוֹתוֹ :

HIEREMIAS

PROPHETA.

CAPVT I.

VERBA Hieremiae filij Hel-
chia, de Sacerdotibus qui
fuerunt in Anathoth in ter-
ra Benjamin.

* Quod factum est ver-
bum Domini ad eum in
diebus Iosiae filij Amon regis Iuda, in ter-
tiodecimo anno regni eius:

* Et factum est in diebus Ioachim filij
Iosiae regis Iuda usque ad consummatio-
nem undecimi anni Sedechie filij Iosiae re-
gis Iuda, usque ad transmigrationem Hie-
rusalem in mense quinto.

* Et factum est verbum Domini ad me
dicens:

* Priusquam te formarem in utero no-
ui te, & antequam exires de vulua, sanctifi-
caui te: Prophetam in gentibus dedi te.

* Et dixi: A, a, a, Domine Deus, ecce
B nescio loqui; quia puer ego sum.

* Et dixit Dominus ad me: Noli dicere
quia puer sum: quoniam ad omnia quae
mittam te, ibis; & vniuersa quaecunque
mandauero tibi, loqueris.

* Ne timeas a facie eorum, quia tecum
ego sum ut eruam te, dicit Dominus.

* Et misit Dominus manum suam &
tetigit os meum: & dixit ad me, Ecce dedi
verba mea in ore tuo:

* Ecce constitui te hodie super gentes
& super regna, ut euellas, & destruas, &
disperdas, & dissipas, & aedifices & plantes.

* Et factum est verbum Domini ad me
dicens: Quid tu vides Hieremia? & dixi:
Virgam vigilantem ego video.

* Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti:
quia vigilabo ego super verbo meo, ut fa-
ciam illud.

תרגום יונתן

2

1 נבואה ירמיהו בר חלקיהו מן רישי משרת כהנא מן אמרכליא דחזו בירושלם גברא דקבל אחסנתה בענתות בארע
שבת בנימן :

2 דהוה פתגם נבואה מן קדם יי עמה ביומי יאשיהו בר אמון מלך שבטא דבית יהודה בתלח עשרי
ותוה ביומי יהויקים בר יאשיהו מלך שבטא דבית יהודה ער דשלימא חדא עשרי שנין לצדקיהו אחותיה בר יאשיהו

3 ער לא בריתך ממעין אתקנתך וער לא אחיתא לעלמא זמנתך נבי משקי כס
והיה פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר :

4 ואמרת קבל בעותי יי אלחים הא ליה אנא ידע לאתנבאה ארי רבי אנא ומשירתי עקא וגלי אנא מתנבי על
עמי דין : ואמר יי לי לא תימר רבי אנא ארי לכל אתר דאשרתנך חתך ויר כל דאפקדנך חתנבי :

5 ושלח יי יר פתגמי נבואתה וסדר בפומי ואמר יי לי הא שויתי פתגמי נבואתי בפמך :

6 חזי דמניתך יומא דין על עממיא ועל מלכותא למעקר ולתרעא ולאבדא ולפגרא ועל בית ישראל למבני ולקמא :

7 ותוה פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר מה את חזי ירמיהו ואמרת מלך דמותי לאבאשא אנא חזי :
8 ואמר יי לי ואור חזיתא ארי מותי אנא על פתגמי למעברה :

פתגמי

שנין למלכה :

מלך שבטא דבית יהודה ער דאחא נבוכד נאצר מלכא דבבל וצר על ירושלם תלח שנין ואגלי עמא דבה בירחא חמישאה :

4 ואלש לעממיא מניתך :

7 ואמר יי לי לא תימר רבי אנא ארי לכל אתר דאשרתנך חתך ויר כל דאפקדנך חתנבי :

10 חזי דמניתך יומא דין על עממיא ועל מלכותא למעקר ולתרעא ולאבדא ולפגרא ועל בית ישראל למבני ולקמא :

11 ותוה פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר מה את חזי ירמיהו ואמרת מלך דמותי לאבאשא אנא חזי :

12 ואמר יי לי ואור חזיתא ארי מותי אנא על פתגמי למעברה :

HIEREMIAS.

CAPVT PRIMVM.

Verbum Dei quod factum est
ad Hieremiam, filium Hel-
chia ex Sacerdotibus, qui ha-
bitabat in Anathoth in ter-
ra Benjamin.

* Quod factum est verbum
Dei ad eum in diebus Iosie filij Amon regis Ju-
da, anno tertio decimo in regno eius.

* Et factum est in diebus Joachim filij Iosie
regis Iuda, usque ad undecimum annum Sede-
chia filij Iosie regis Iuda, usque ad captiuitatem
Hierusalem in quinto mense.

* Et factum est verbum Domini ad me, di-
cens:

* Antequam formarem te in utero noui te,
& antequam tu exires de vulua, sanctificauit te;
Prophetam in gentes posui te.

* Et dixi: Qui es dominator Domine, ecce
non scio loqui; quia iunior sum ego.

* Et dixit Dominus ad me: Ne dicas quia
iunior sum ego: quia ad omnes ad quos mittā te
ibis; & secundum omnia quaecunque praecepero
tibi, loqueris.

* Ne timueris à facie eorū, quia tecum sum,
vt liberem te, dicit Dominus.

* Et extendit Dominus manum suam ad
me, & tetigit os meum. & dixit Dominus ad
me: Ecce dedi verba mea in os tuum.

* Ecce constitui te hodie super gentes & su-
per regna, eradicare, & destruere, & perde-
re, & reedificare & plantare.

* Et factum est verbum Domini ad me, di-
cens: Quid tu vides Hieremia? & dixi, Ba-
culum nuceum.

* Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti:
quia vigilauit ego super verba mea vt facerē ea.

I E P E M I A Σ.

κεφ. α'.

Τὸ ῥῆμα τοῦ θεοῦ ὃ ἐγένετο ἐπὶ ἱερემίῳ
τὸν τοῦ χειλίου ἐν τῶν ἱερέων, ὃς κατῴκει
ἐν ἀναθὼθ ἐν γῇ βενιαμείν.

* ὃς ἐγενήθη λόγος τοῦ θεοῦ πρὸς
αὐτὸν ἐν ταῖς ἡμέραις ἰωσίου υἱοῦ ἀμὼν
βασιλέως ἰούδα, ἔτις τρισκαίδεκα τοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ
αὐτοῦ.

* καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἰωακείμ υἱοῦ ἰωσίου βα-
σιλέως ἰούδα, ἕως ἐνδεκαέτις δεδεκίου υἱοῦ ἰωσίου βασι-
λέως ἰούδα, ἕως τῆς αἰχμαλωσίας ἱερουσαλήμ ἐν τῇ
πέμπτῳ μηνί.

* καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων·

* πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε, καὶ
πρὸ τοῦ σε ἐξελεῖν ἐκ μήτρας ἡγίακά σε, & ἐφύλαξά
με ἐν τῇ μήτρᾳ σου.

* καὶ εἶπα, ὃ ὦν δεσποτα κύριε, ἰδοὺ σὺ ἐπίσταμαι λα-
λεῖν, ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, μὴ λέγε ὅτι νεώτερός
εἰμι ἐγώ, ὅτι πρὸς πάντας τοὺς ἐὰν ἐξαποστείλω σε πο-
ρεύσῃ, καὶ κατὰ πάντα ὅσα ἐὰν ἐντείλωμαί σοι λα-
λήσεις.

* μὴ φοβηθῇς διὰ τὸ προσώπῳ αὐτῶν, ὅτι μετ' ἐμοῦ εἰμι τοῦ
ἐξαίρεσθαί σε, λέγει κύριος.

* καὶ ἐξέτεινεν κύριος τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς με, καὶ
ἤψατο τὸ στόμα μου. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, ἰδοὺ
δέδωκα σὺν λόγοις μου εἰς τὸ στόμα σου.

* ἰδοὺ καθέστηκά σε σήμερον ἐπὶ ἔθνη καὶ ἐπὶ βα-
σιλείας, ἐκλεῖψαι καὶ κατασκάπτειν, & διπολλύναι, καὶ θῶσι-
κοδομεῖν, καὶ καταφυτεύειν.

* καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων, τί σὺ ὁρᾷς
ἱερεμία; καὶ εἶπα, βακτηρίαν καρυῖνιν.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, καλῶς ἐώρακας, διότι ἐ-
γήγορας ἐγὼ ἐπὶ σὺν λόγοις μου & ποιῆσαι αὐτοῖς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM

veritatem ex Chaldais exemplaribus correctā, opera

B. Aria Montani. CAP. I.

VERBA prophetiae Ieremiae filij Helchiae de principibus custodiae Sacerdotum, ex praepositis qui erant in Ierusalem: vir qui susce-
pit hereditatem suam in Anathoth in terra tribus Benjamin. * Quod factum est verbum prophetiae à facie Domini ad
eum in diebus Iosie filij Amon regis tribus domus Iuda, in tertio decimo anno regni eius. * Et factum est in diebus
Joachim filij Iosie regis tribus domus Iuda, donec impletus est undecimus annus Sedechiae fratris eius filij Iosie regis tribus do-
mus Iuda, donec venit Nabuchodonosor rex Babylonis, & obsedit Ierusalem tribus annis, & transmigrare fecit populum qui in
ea erat, in mense quinto. * Et factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me dicens: * Antequam crearem te in ute-
ro praeparavi te, & antequam venires in mundum, paraui te: Prophetam propinantem calicem maledictionis populis constitui te.

* Et dixi: Suscipe deprecationem meam Domine Deus: ecce nescio prophetare, quia puer ego sum: & à principio meo tribulationem
& captiuitatem ego prophetizo contra populum hunc. * Et dixit Dominus mihi: Ne dicas, Puer ego sum: quia ad omnem locum ad
quem mittam te, ibis; & vniuersa quaecunque mandauero, prophetabis. * Ne timeas à facie eorum; quia in adiutorium tuum erit Verbum
meum vt eruat te, dicit Dominus. * Et misit Dominus verba prophetiae suae, & ordinauit ea in ore meo: & dixit Dominus mihi: Ecce po-
fui verba prophetiae meae in ore tuo. * Vide quòd constituerim te hodie super populos & super regna, vt euellas, & destruas, & perdas,
& dissipēs; & super domum Israel, vt aedifices & confirmes. * Et factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me dicens:
Quid tu vides Ieremia? & dixi: Regem festinantem ad malefaciendum ego video. * Et dixit Dominus mihi: Bene vidisti: quia
festinabo ego super verbum meum vt faciam illud.

וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי שְׁנִית לֵאמֹר מַה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר סִיר נְפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו מִפָּנָי צְפוּנָה:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְפוֹן תִּפְתַּח הָרְעָה עַל-כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ:

כִּי הִנְנִי קֹדֵא לְכָל-מִשְׁפְּחוֹת מַמְלָכוֹת צְפוּנָה נֶאֱמַר יְהוָה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ פֶתַח שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל-חֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל-עָרֵי יְהוּדָה:

וּדְבַרְתִּי מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עַל כָּל-דַּעְתָּם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמַּעֲשֵׂי יְדֵיהֶם:

וְאַתָּה תֵּאָזֵר מִתְנִיד וְקִמַּמְתָּ וּדְבַרְתָּ אֵלֵיהֶם אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲנִי אֶצְוֶה אֶל-תַּחַת מִפְּנֵיהֶם פֶּן-אֲחַתְּךָ לִפְנֵיהֶם:

וְאֲנִי הִנֵּה נֹתֵתִיךָ הַיּוֹם לְעִיר מִבְצָר וּלְעָמֹד בְּרוֹל וּלְחַמּוֹת נְחֹשֶׁת עַל-כָּל-הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֵיהָ לְכַהֲנֶיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ:

וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא יִוָּכְלוּ לָךְ כִּי-אַתָּה אֲנִי נֶאֱמַר יְהוָה לְהַצִּילֲךָ:

ב

וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: הֲלוֹךְ וּקְרֵאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבַת כָּלֹלְתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרִי בַמִּדְבָּר בָּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה: קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לִיהוָה רֹאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל-אֲכָלֶיהָ יִשְׁמֹר רֹעֶה תִּבְאֵא אֵלֵיהֶם נֶאֱמַר יְהוָה: שִׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל-מִשְׁפְּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל:

¹³ * Et factum est verbum Domini secundo ad me dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video, & faciem eius à facie Aquilonis.

¹⁴ * Et dixit Dominus ad me: Ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terræ.

¹⁵ * Quia ecce ego conuocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus, & venient & ponent vnusquisque folium suum in introitu portarum Hierusalem, & super omnes muros eius in circuitu, & super vniuersas vrbes Iuda.

¹⁶ * Et loquar iudicia mea cum eis super omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt me, & libauerunt diis alienis, & adoraauerunt opus manuum suarum.

¹⁷ * Tu ergo accinge lumbos tuos & surge, & loquere ad eos omnia quæ ego precipio tibi. Ne formides à facie eorum, nec enim timere te faciam vultum eorum.

¹⁸ * Ego quippe dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum super omnem terram regibus Iuda, principibus eius & sacerdotibus, & populo terræ.

¹⁹ * Et bellabunt aduersum te, & non preualebunt; quia ego tecum sum, ait Dominus, vt liberem te.

CAP. II.

¹ **E**T factum est verbum Domini ad me, dicens:

² * Vade & clama in auribus Hierusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra quæ non seminatur.

³ * Sanctus Israel Domino primitiæ frugum eius. Omnes qui deuorant eum, delinquant; mala venient super eos, dicit Dominus.

⁴ * Audite verbum Domini domus Iacob, & omnes cognationes domus Israel.

תרגום יונתן

¹ וַיְהִי פִתְּחָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עַמִּי תִּנְיִנֹת לְמִימַר מַה אֵת חֲזִי וְאִמְרַת מֶלֶךְ דְּרַחֲמֵי כְדוּד אֲנִי חֲזִי וְשָׁקוּם מִשְׁרִיתִיהָ דְּמִדְּבָרָא וְאַתָּן מִפְּנֵי צְפוּנָה: ² וְאִמְרִי לִי מִצְפוֹנָא תִּשְׁתָּא לְמִיתִי עַל כָּל יְחִבֵּי אֶרֶצָא: ³ אֲרִי הָא אֲנִי מַכְלִי לְכָל זְרַעִית מַלְכוּת צְפוּנָא אָמַר יְיָ וַיְהִי וַיִּרְמֹז גִּבְרַת כְּרִסְוִתִּי לְקַבֵּל תְּרַעֵי יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל שְׁוֹרָהָ סְחוֹר סְחוֹר וְעַל כָּל קְרוּיָא דְּבֵית יְהוּדָה: ⁴ וְאִמְרַת לְפָרְעֻת דִּינִי עִמָּהוֹן עַל כָּל בִּישְׁתָּהוֹן וְשִׁבְקוֹ פִּלְחָנִי וְאַסִּיקוּ בְּסִמִּין לְטַעֲוֹת עַמִּיָּא וְאַשְׁתַּעֲבְדוּ לְעֹזְבֵי יְדִיהוֹן: ⁵ וְאַתָּה תִּתְקַף חֲרָצֵךְ וְתִקִּים וְתִתְנַבֵּי לְהוֹן יֵת בְּרִנָּא מִפְּקוֹד לָךְ לֹא תִתְמַנֶּע מִלְּאִזְכְּחוֹתָהוֹן דְּלִמָּא אֲתִבְרַנְךָ קְדָמִיהוֹן: ⁶ וְאַנָּה הָא יִתְבַּתְךָ יוֹמָא דִּין תִּקִּיף כְּקִרְיָה כְּרִיכָא וְכַעֲמוּדָא דְּבִרְזִל וְכַשּׁוֹר דְּנִחַשׁ לֹא שְׁקָאָתָּ כִּסּ דְּלֹנֵט לְכָל יְחִבֵּי אֶרֶצָא לְמַלְכֵי דְּבֵית יְהוּדָה לְרַבְרַבְתָּא לְכַתְּנָתָא וּלְעַמָּא דְּאֶרֶצָא: ⁷ וַיְהִי וַיִּנִּין וּמִגִּיתִין לְקַבֵּל לְמַסְחַר יֵת פִּתְחָמִי נְבוּאָתְךָ וְלֹא יִכְלִין לָךְ אֲרִי בְּסַעֲדָךְ מִימְרֵי אָמַר יְיָ לְשִׁיבֹתְךָ:

ב

¹ וַיְהִי פִתְּחָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עַמִּי תִּנְיִנֹת לְמִימַר: ² אֲזַל וְתִתְנַבֵּי קְדָם עַמָּא דְּבִירוּשָׁלַם לְמִימַר כְּדָן אָמַר יְיָ דְּכִרְנָא לְכוּן טְבוּתָא וְיִמִּי קְדָם רַחֲמַת אֲבִתְכוֹן דְּהִימְנוּ בְּמִימְרֵי וְאַזְלוּ בְּחַר תְּרִין שְׁלִיחֵי בְּחַר מִשָּׁה וְאַתְרֵן בְּמִדְּבָרָא אֲרַבְעִין שָׁנִין בְּלֹא זִידִין בְּאֶרֶץ דְּלֹא מִזְרַעָא: ³ קֹדֶשׁ אֲנִין בֵּית יִשְׂרָאֵל קְדָם יְיָ עַל בְּזוּיָהוֹן כְּדַמְעָא אֲרַמּוֹת עַל לֹא דִמְן דְּאָכַל מִגָּה חֵיב לְמַסַּר וּכְשִׁירוֹ חֲצֹר עֹמֶר אֲרַמּוֹתָא דְּעַד לֹא מִקְרִבִין מִגָּה פִתְּחָתָא בְּנֵי אֲתָרָן קְרַבְנָא עַל מִדְּבָחָא דִּמְן דְּאָכַל מִגָּה מִתְחַיֵּב אִף כָּל בְּזוּיָהוֹן דְּבֵית יִשְׂרָאֵל יִחוּבֹן בִּישְׁתָּא תִּיתִי עַל יְהוֹן אָמַר יְיָ: ⁴ קַבְלוּ פִתְּחָמָא דִּינִי בֵּית יַעֲקֹב וְכָל זְרַעִית בֵּית יִשְׂרָאֵל:

* Et factum est verbum Domini ex secundo ad me dicens: Quid tu vides? & dixi: Ollam succensam, & faciem eius à facie Aquilonis.

* Et dixit Dominus ad me: A facie Aquilonis exardescunt mala super omnes habitantes terram:

* Quia ecce ego conuoco omnia regna ab Aquilone, dicit Dominus: & venient & ponent unusquisque thronum suum super vestibula portarum Hierusalem, & super omnes muros qui in circuitu eius, & super omnes ciuitates Iuda.

* Et loquar ad illos cum iudicio de omni malitia eorum, quomodo dereliquerunt me, & sacrificauerunt diis alienis, & adorauerunt opera manuum suarum.

* Et tu praeingere lumbos tuos, & surge, & dic ad eos omnia quaecunque praecepero tibi. ne timueris à facie eorum, neque terreri te faciam coram eis: quia tecum ego sum ut liberem te, dicit Dominus. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Vade & lege in auribus filiorum Israel:

* Ecce posui te in hodierna die sicut ciuitatem munitam, & sicut murum aureum munitum omnibus regibus Iuda & principibus eorum, & populo terræ:

* Et debellabunt te, & non poterunt aduersus te, quia tecum sum ego ut liberem te, dicit Dominus.

CAP. II.

ET factum est verbum Domini ad me dicens:

* Vade & clama in aures Hierusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus sum misericordie adolescentie tue et dilectionis perfectionis tue, ut sequereris tu sanctum Israel, dicit Dominus.

* Sanctus Israel Domino. primitiæ frugum eius omnes comedentes eum delinquent, mala venient super eos, dicit Dominus.

* Audite verbum Domini domus Iacob, & omnis familia domus Israel.

* καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν δευτέρῳ πρὸς με λέγων, τί σὺ ὁρᾷς; καὶ εἶπα, λέβητα υποκαύμενον, καὶ τὸ πρὸς ὥπον αὐτοῦ ἀπὸ πρὸς ὥπου βορρᾶ.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με. ἀπὸ πρὸς ὥπου βορρᾶ ἐκκαυθήσεται τὰ κακὰ Ἰσραὴλ πᾶν τὸ ἐν καὶ τοκουῖας τῶ γῆ.

* διότι ἰδοὺ ἐγὼ συγκαλῶ πάσας τὰς βασιλείας ἀπὸ βορρᾶ, λέγει κύριος. καὶ ἥξουσιν καὶ θήσουσιν ἕκαστος τὸν θρόνον αὐτοῦ Ἰσραὴλ τὸ πρὸς ὥπου τῶν πυλῶν ἱερουσαλήμ, καὶ Ἰσραὴλ πᾶν τὸ τείχη τὰ κύκλῳ αὐτοῦ, & Ἰσραὴλ πάσας τὰς πόλεις ἰουδα.

* καὶ λαλήσω πρὸς αὐτοὺς μετὰ κριτικῆς πρὸς τῆς κακίας αὐτῶν, ὡς ἐγκατέλιπόν με, καὶ ἐδούσαν θεοῖς ἀλλοτείοις. καὶ πρὸς ἐκκαύειν τὰς ἐργαίας τῶν χειρῶν αὐτῶν.

* καὶ σὺ περὶ ὧσά μιν ὅσφιν ἔθου καὶ ἀνάστηθι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτοὺς πᾶν τὸ ὅσα δὴ ἐντείλωμαί σοι μὴ φοβηθῇς ἀπὸ πρὸς ὥπου αὐτῶν, μὴ δὲ πλοηθῇς αὐτοῖς ποιεῖν ἐναντίον αὐτῶν, ὅτι μετὰ τοῦ ἐλπίσαι τοῦ Ἰσραὴλ αἰσε, λέγει κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων, πορβύθητι καὶ ἀνάγνωθι ἐν τοῖς ὡσὶν ἡσὶν ἰσραὴλ.

* ἰδοὺ τέθηκά σε ἐν τῇ σήμερῃ ἡμέρᾳ ὡς πόλιν ὀχυραὴν, καὶ ὡς τείχος χαλκοῦ ὀχυρὸν ἅπασι τοῖς βασιλεῦσιν ἰουδα καὶ τοῖς ἀρχουσιν αὐτῶν, καὶ τῷ λαῷ τῇ γῆς.

* καὶ πολεμήσουσί σε, & οὐ μὴ διώκω) πρὸς σε, διότι μετὰ τοῦ ἐλπίσαι σε, εἶπεν κύριος.

β.

* Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς με λέγον·

* πορβύθου καὶ βόα εἰς τὰ ὡσὶα ἱερουσαλήμ λέγων, τάδε λέγει κύριος, ἐμνήστω ἐλέους νεότητός σου καὶ ἀλάπης τελευτῆς σου, τοῦ Ἰσραὴλ αἰσε τὰς ἀγῶν ἰσραὴλ, λέγει κύριος.

* ἄριστος ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ. ἀρχὴ γυνημάτων αὐτοῦ πᾶντες ὁ ἔδοντες αὐτὸν πλημμελήσουσιν, κακὰ ἥξει ἐπ' αὐτοῦ, φησὶν κύριος.

* ἀκούσατε λόγον κυρίου οἱ κτὶ ἰακώβ καὶ πᾶσα πατριά οἴκου ἰσραὴλ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me secundò dicens: Quid tu vides? & dixi, Regem feruentem quasi lebetem ego video, & vexillum exercitus eius qui ducitur & venit à facie Aquilonis. "Et dixit Dñs mihi: Ab Aquilone incipiet venire malum super omnes habitatores terre. "Quoniam ecce ego conuoco omnes cognationes regnorum Aquilonis, dicit Dominus: & venient & proficient unusquisque solium suum contra portas Ierusalem, & super omnes muros eius in circuitu, & super vnuerfas vrbes domus Iuda. "Et loquar vltionem iudiciorum meorum cum eis super omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt cultum meum, & adoleuerunt aromata idolis pulorum, & seruierunt operibus manuum suarum. "Tu autem confortabis lumbos tuos, & surges, & prophetabis eis omnia quæ præcipio tibi: ne definas corripere eos, ne fortè conteram te coram eis. "Et ego ecce dedi te hodie fortem sicut ciuitatem munitam, & sicut columnam ferream, & sicut murum æreum, ad propinandum calicem maledictionis omnibus habitatoribus terre, & regibus domus Iuda, & principibus eius, & sacerdotibus eius, & populo terræ. "Et erunt contententes & bellantes aduersum te, ut celent verba prophetiae tuae, & non praualebunt tibi; quia in auxilium tuum erit Verbum meum, dicit Dominus, ut eruam te.

CAP. II.

ET factum est verbum prophetie à facie Domini ad me dicens: "Vade & vaticinare coram populo qui est in Ierusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Memor sum vobis beneficiorum dierum antiquorum, & dilectionis patrum vestrorum, qui crediderunt verbo meo, & ambulauerunt post duos nuncios meos, Moysen & Aaron, in deserto quadraginta annis, absque cibariis in terra non seminata. "Sanctitas est domus Israel coram Domino aduersus direptores suos sicut primitiæ oblationis frugum: quicumque comederit ex eis, reus erit mortis: & sicut principium messis manipuli oblationis; ex quo si aliquis comederit, antequàm offerant Sacerdotes filij Aaron oblationes super altari, condemnatur; sic omnes qui depradantur domum Israel, condemnabuntur; malum veniet super eos, dicit Dominus.

* Suscipe verbum Domini domus Iacob, & omnis cognatio domus Israel.

* כה אמר יהוה מה מצאו אבותיכם ביעול כי
 רחקו מעליו וילכו אחרי ההבל ויהבלו:
 * ולא אמרו איה יהוה חמלנו אתנו מארץ
 מצרים המוליך אותנו במדבר בארץ ערבה ושוחה
 בארץ ציה וצלמור בארץ לא עבר בה איש ולא
 ישב אדם שם:
 * ואביא אתכם אל--ארץ חרמל לאכל פריה
 וטובה ותבאו ותטמאו את--ארצי ונחלתי שמתי
 לתועבה:
 * הכהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה
 לא ידעוני וחרעים פשעו כי והנביאים נבאו בבעל
 ואחרי לא יועלו הלכו:
 * לכן עד אריב אתכם נאם יהוה ואר--בני
 בניכם אריב:
 * כי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו
 מאד וראו הן היתה כזאת:
 * ההימיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי
 המיר כבודו בלוא יועיל:
 * שמו שמים על--זאת ושערו חרבו מאד נאם
 יהוה:
 * כי--שתים רעות עשה עמי אתי עזבו מקורי מים
 חיים לחצב להם בארות בארות נשברים אשר
 לא יכלו המים:
 * העבד ישראל אם יליד--בית הווא מדוע
 הורה לבו:
 * עליו ישאגו כפרים נתנו קולם וישיתו ארצו
 לשמה עריו נצתה מכלי ישב:
 * גם--בני נח ותחפנם ירעוד קרקר:
 * הלוא זאת תעשה לך עובד את יהוה אלהיך
 בעת מולך בדרך:

* Hæc dicit Dominus: Quid inue-
 runt patres vestri in me iniquitatis, quia
 elongauerunt à me, & ambulauerunt post
 vanitatem, & vani facti sunt?
 * Et non dixerunt; Vbi est Dominus
 B qui ascendere nos fecit de terra Egypti,
 qui traduxit nos per desertum, per terram
 inhabitabilem & inuiam, per terram siccitatis
 & imaginem mortis, & per terram in qua
 non ambulauit vir neq; habitauit homo.
 * Et induxi vos in terram Carmeli, vt
 comederetis fructum eius & bona illius.
 Et ingressi contaminastis terram meam,
 & hæreditatem meam posuistis in abo-
 minationem. * Sacerdotes non dixe-
 runt, Vbi est Dominus? & tenentes Le-
 gem nescierunt me, & pastores præuaria-
 ti sunt in me; & prophetæ prophetarunt
 in Baal, & idola secuti sunt.
 * Propterea adhuc iudicio contendam
 C vobiscum, ait Dominus, & cum filiis pa-
 tris disceptabo.
 * Transite ad insulas Cethim, & videte,
 & in Cedar mittite, & considerate vehe-
 menter, & videte si factum est huiusce-
 modi: * Si mutauit gens deos suos, & certe
 ipsi non sunt dij. Populus verò meus mu-
 tauit gloriam suam in idolum.
 * Obstupescite cæli super hoc, & por-
 tæ eius desolamini vehementer, dicit Do-
 minus.
 * Duo enim mala fecit populus meus
 me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, &
 foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas
 D quæ continere non valent aquas.
 * Nunquid seruus est Israel, aut verna-
 culus? quare ergo factus est in prædam?
 * Super eum rugierunt leones, & de-
 derunt vocem suam, posuerunt terram e-
 ius in solitudinem. ciuitates eius exulta-
 runt, & non est qui habitet in eis.
 * Filij quoq; Memphæos & Taphneos
 constuprauerunt te vsque ad verticem.
 * Nunquid non istud factum est tibi,
 quia dereliquisti Dominum Deum tuum
 eo tempore quo ducebat te per viam?

תרגום יונתן

* כן אמר יי מה אשכחו אבותיכם במימרי שקר ארי אחריקו מדחלתי וטעו בחר טעוהא והוהו ללמא: * ולא אמרו נדחל מן קדם יי
 ואשק יתנא מארעא דמצרים דדבר יתנא במדברא בארע מישר וחרוב בארע צדיא וטויליסותא בארע דלא עדא בה אנש ולא אחותב אנשא
 * ואעילת יתכון לארעא דישראל דחור מנצבא בכרמלא למיכל אבה וטובה ועלחון וסאבתון ית ארע בית שכינתי ואחסנתי
 * כהניא לא אמרו נדחל מן קדם יי ומלפיו אוריתא לא אלפו למדע דחלתי ומלכיא מררו במימרי ונביאי שקרא
 * בכן אנא עתיד לאחפרעא מנכון אמר יי ומן בני בניכון דאם יעבדון בעזבוכיכון
 * ארי עברו לנגות ביתאי וחזו ולמרינה ערבאי שלחו ואסחפלו לחדא וחזו עממא דגלו מדרך לכרך וממדינה
 * למרינה נטלין ית טעוהון ומוכלין להון ובאתר דאנון שרן פרסין ית משכניהון ומקיסין ית טעוהון וסגדן להון אידא תיא אסא ולישן
 * תא עממא לא שבקו פלחן טעוהא ואנון טעוהו דלית בהון צדוך ועמי שבקו פלחני די בדילה אנא
 * אתאכלו שמיא על כדן על ארעא דישראל דעתידא למחרב ועל בית מקדשא דעתיד
 * ארי תרתין בישן עברו עמי פלחני שבקו דבריליה אנא מיתי עליהון טובא
 * חפכדא הוה ישראל אם יליד ביתא
 * עלוהי וכלון מלכין יריסון קלהון ישוין ארעה לצרו קרוהי וצדון מכלי יתב: * אף בני ספים ותחפנחם
 * הלא דא פרענוהא תחעבר מנך על דשבקת ית פלחנא דיני אלנה דאחזק אורחא דתקנא ולא חלכח בה:

* Hæc dicit Dominus: Quod inuenerunt patres vestri in me delictum, quia recesserunt longe à me, & ambulauerunt post vanitates, & vani facti sunt?

* Et non dixerunt: Ubi est Dominus qui eduxit nos de terra Ægypti, qui duxit nos in deserto in terra inexperta & inuia, & in terra sine aqua & infructuosa; in terra in qua non ambulauit in ea vir, & non habitauit illic filius hominis.

* Et introduxi vos in Carmelum, vt manducaretis fructus eius & bona eius. & ingressi estis & contaminastis terram meam, & hereditatem meam posuistis in abominationem.

* Sacerdotes non dixerunt; Ubi est Dominus: et profitentes Legem non cognouerunt me, & pastores impiè agebant in me: & propheta prophetabant Baal, & post inutile abierunt.

* Propter hoc adhuc contendam vobiscum, ait Dominus; & cum filiis filiorum vestrorum disceptabo.

* Quia transite insulas Cethim, & videte; & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si facta sunt talia:

* Si mutabunt gentes deos suos; & hi non sunt dii. at populus meus mutauit gloriam eorum, de qua non proderit eis.

* Obstupuit cælum super hoc, & inhorruit extramodum vehementer, dicit Dominus.

* Quia duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontē aquæ viuentis, & foderunt sibi lacus contritos, qui non poterunt aquam continere.

* Nunquid seruus est Israel, aut verna est? quare in direptionem factus est?

* Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem suam qui ordinauerunt terram eius in destructionem, & ciuitates eius destructæ sunt vt non habitentur.

* Et filij Mempheos & Taphneos agnouerunt te, & illuserunt te.

* Nonne ista fecerunt tibi, quia dereliquisti tu me, dicit Dominus Deus tuus? Et nunc quid tibi & via Ægypti, vt bibas aquam Geon?

* τὰς δὲ λέγει κύριος, τί ὄργισαν πατέρες ὑμῶν ἐμοὶ πλημμέλημα, ὅτι ἀπέστησαν μακρὸν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ματαίων, καὶ ἐματαιώθησαν.

* καὶ οὐκ εἶπον, ποῦ ἐστὶν κύριος ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγυπτίου, ὁ καθοδηγῆσας ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐρήμου ἐν γῇ ἀπείρῳ καὶ ἀβάτῳ, καὶ ἐν γῇ ἀνύδρῳ καὶ ἀκαρπῳ, ἐν γῇ ἐν ἣ οὐ διώδυσεν ἐν αὐτῇ ἀνὴρ, καὶ οὐ κατώκησεν ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου.

* καὶ εἰσήγαγον ὑμᾶς εἰς τὸν κάρμηλον, ἵνα φαγεῖν οὖν καρπὸς αὐτοῦ & τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ. καὶ εἰσήλθετε καὶ ἐμιάνατε τὴν γλῶσσαν μου, καὶ τὴν κληρονομίαν μου ἐξέθετε εἰς βδέλυγμα.

* ὁ ἱερεὺς οὐκ εἶπον, ποῦ ἐστὶν κύριος, καὶ ὁ δούτε χρόμιοι τοῦ νόμου οὐκ ἠπίσαντό με, καὶ ὁ ποιμὴν ἡσέβουν εἰς ἐμέ, & ὁ πρεσβύτερος πρεσβύτερος τῆς βααλ, καὶ ὀπίσω ἀνωφελούς ἐπορεύθησαν.

* διὰ τοῦτο ἐπικυθήσεται πρὸς ὑμᾶς, λέγει κύριος. & πρὸς οὓς υἱὸς τῶν υἱῶν ὑμῶν ἐκκυθήσεται.

* ὅτι διέλθετε νῆχας χετγίαν καὶ ἴδετε, καὶ εἰς κηδὰρ ἀποστείλατε, & νοήσατε ῥόδοι, καὶ ἴδετε εἰ γέγονεν τοιαῦτα.

* εἰ ἀλλάζονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν, καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶν θεοί. ὁ δὲ λαός μου ἠλλάξατο τὴν δόξαν αὐτῶν, ὥστε ἡς ἐκ ὠφελήθησονται.

* ἔξεση ὁ οὐρανὸς ὑπὲρ τοῦτο, καὶ ἐφείξεν ὑπὲρ πλείον ῥόδοι, λέγει κύριος.

* ὅτι δύο πονηραὶ ἐποίησεν ὁ λαός μου· ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζώντος, καὶ ὥρυξαν ἐαυτοῖς λάκκοις σωτεσιμῶν οἱ δὲ διυλόντες ὕδωρ συνέχων.

* μὴ δουλόσῃς ἐσθλῶν ἰσραήλ, ἢ οἰκοκυρίας ἐσθλῶν; διατί εἰς πονηρίαν ἐχρῆσθαι;

* ἐπ' αὐτὸν ὥρυοντο λέοντες, & ἔδωκαν τὴν φωνὴν αὐτῶν οἱ ἔταξαν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν, & πόλεις αὐτοῦ κατεσκάφησαν ὥστε τὸ μὴ κατεκείσθαι.

* καὶ υἱοὶ μέμφεως καὶ τάφνης ἐγνωσαν αὐτὸν, καὶ κατέπαυσαν αὐτόν.

* ἐχὶ τοῦτο ἐποίησάν σοι τοῦ κατελιπεῖν σε ἐμέ, λέγει κύριος ὁ θεός σου; καὶ νῦν τί σοι & τῇ ὁδῷ αἰγυπτίας ἐπιεῖν ὕδωρ γῶν;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Hæc dicit Dñs: Quid inuenerunt patres vestri in verbo meo falsitatis, quia elongauerunt se à timore mei, & errauerunt post idola, & abierunt in vanitatē? * Nec dixerūt: Timeamus à facie Dñi, qui ascēdere nos fecit de terra Ægypti, qui duxit nos per desertū per terrā solitudinis & desolatā, per terrā vastā & vmbra mortis, per terrā per quā non transierat homo, nec ibi habitauerat quisquā. * Et introduxi vos in terrā Israel, quæ erat plantata sicut Carmelus, vt comederetis fructus eius & delicias eius: & intraistis & cōtaminastis terrā domus maiestatis meæ, & hereditatē meā dicastis cultui idolorum. * Sacerdotes nō dixerunt: Timeamus à facie Dñi: & doctores Legis nō didicerunt scire timorem mei, & reges rebellarunt in verbum meum, & prophete falsi prophetarunt in nomine idolorū, & post ea quæ non proderunt eis ambulauerunt. * Propterea ego sumam vindictā de vobis, dicit Dñs, & de filiis filiorū vestrorū: quod si fecerint iuxta opera vestra, itidē ego vlciscar. * Transite enim ad insulas Cethim, & videte; ad prouincias Arabū mittite, & contemplamini diligenter, & videte populos qui migrauerunt de arce in arcē, & de prouincia in prouinciā, portātes idola sua & ducētes ea: & in loco in quo subsistūt extendunt tabernacula sua, & statuunt idola sua, & adorāt ea. quēnā est enim gens & lingua quæ fecerit sicut vos? * Ecce populi nō reliquerunt cultū idolorum, cū sint idola in quibus nulla est vtilitas: & populus meus deseruit cultum meum; propter quem ego induco super eos gloriam, & abierūt post ea quæ non prosunt eis. * Lugete celi propter hoc, propter terrā Israel quæ futura est in desolationē, & propter domū sanctuarii quæ futura est in destructionem, & propter opera valde mala quæ fecit populus meus, dicit Dñs. * Quia duo mala commisit populus meus, cultū meū reliquit, cuius causa adducebam super eos bona, sicut fontem aquarum qui nō deficit; & errauerūt post idola, quæ sunt quasi cisterne contractæ, quæ non possunt continere aquas. * Nunquid seruus factus est Israel? num domi natus verna est? quare traditus est direptore. * Filij quoque Mempheos & Taphnis occidunt fortes tuos, & diripiunt facultates tuas. * Nonne hæc vltio sit in te, cōd quod dereliquisti cultum Domini Dei tui, qui ostendit tibi viam rectā, & non ambulasti in ea?

* ועתה מה-לך לדרך מצרים לשתות מי שחור
 ומה-לך לדרך אשור לשתות מי נהר:
 * תיסרך רעתך ומשבותיך תוכחך ודעי וראי כי-
 רעומר עזבך את-יהוה אלהיך ולא פחדתי אליך
 נא-אדני יהוה צבאות:
 * כי מעולם שברתי עלך נתיקתי מוסרותיך
 ותאמרי לא אעבוד כי על-כל גבעה גבהה ותחרה
 כל-עץ רענן את צעה זנרה:
 * ואנכי נטעתך שורק כל-ה-זרע אמרו ואיך
 נהפכת לי סורי הגפן נכריה:
 * כי אם-תכבסי בנתרותיך לך ברית נכתם
 עונך לפני נאם אדני יהוה:
 * איך תאמרי לא נטמאתי אחרי הבעלים לא
 הלכתי ראי דרכך בגיא דעי מה עשית בכרה קלה
 משרכת דרכיה:
 * פרה' למד מדבר באור נפשו שאפר-רוח
 תאנתה מי ישיבנה כל-מבקשיו לא יעפו
 בחדשה ימצאונה:
 * מנעי רגלך מיהם וגורנך מצמאה ותאמרי
 נואש לוא כי-אהבתי זרים ואחריהם אלך:
 * כבשת גנב כי ימצא בן חבשו בית ישראל
 המה מלכיהם שריהם וכהניהם וגביאיהם:
 * אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתי כי-
 פנו אלי ערף ולא פנים וכעת רעתם יאמרו קומה
 והושיענו:
 * ואי-אלהיך אשר עשית לך יקומו אם-
 יושיעוך בער רעתך כי מספר עריך היו אלהיך
 יהודה:
 * למר תריבו אלי כלכם פשעתם כי נאם-
 יהוה:

18 * Et nunc quid tibi vis in via Aegypti,
 ut bibas aquam turbidam? Et quid tibi cum
 via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?
 19 * Arguet te malitia tua, & auersio tua
 increpabit te. Scito & vide quia malum &
 amarum est reliquisse te dominum Deum
 tuum, & non esse timorem eius apud te,
 dicit Dominus Deus exercituum.
 20 * A seculo confregisti iugum meum, &
 Episti vincula mea, & dixisti: Non seruiam.
 In omni enim colle sublimi & sub omni
 ligno fródoso tu prosternebaris meretrix.
 21 * Ego autem plantaui te vineam electa,
 omne semen verum. Quomodo ergo con-
 uersa es mihi in prauum vinea aliena?
 22 * Si laueris te nitro, & multiplicaueris
 tibi herbam borith, maculata es in iniqui-
 tate tua coram me, dicit Dominus Deus.
 23 * Quomodo dicis: Non sum polluta,
 post Baalim non ambulauit? Vide vias tuas
 in conualle, scito quid feceris. Cursor leuis
 explicans vias suas:
 24 * Onager assuetus in solitudine, in desi-
 derio animæ suæ attraxit ventum amoris
 fui. nullus auertet eam. Omnes qui qua-
 runt eam, non deficient, in menstruis eius
 inuenient eam.
 25 * Prohibe pedem tuum à nuditate, &
 guttur tuum à siti. Et dixisti: Desperavi, ne-
 quaquam faciam. Adamaui quippe alie-
 nos, & post eos ambulabo.
 26 * Quomodo confunditur fur quando
 deprehenditur, sic confusi sunt domus Is-
 rael, ipsi & reges eorum, principes & sa-
 cerdotes & prophetae eorum,
 27 * Dicentes ligno, Pater meus es tu: &
 lapidi, Tu me genuisti. Verterunt ad me ret-
 gum, & non faciem, & in tempore affli-
 ctionis suæ dicent: Surge, & libera nos.
 28 * Vbi sunt dij tui quos fecisti tibi: sur-
 gant & liberent te, in tempore afflictionis
 tuæ. Secundum numerum quippe ciuita-
 tum tuarum erant dij tui Iuda.
 29 * Quid vultis mecum iudicio contem-
 dere? Omnes dereliquistis me, dicit Do-
 minus.

תרגום יונתן

* ועתה מה-לך לדרך מצרים לשתות מי שחור
 ומה-לך לדרך אשור לשתות מי נהר:
 * תיסרך רעתך ומשבותיך תוכחך ודעי וראי כי-
 רעומר עזבך את-יהוה אלהיך ולא פחדתי אליך
 נא-אדני יהוה צבאות:
 * כי מעולם שברתי עלך נתיקתי מוסרותיך
 ותאמרי לא אעבוד כי על-כל גבעה גבהה ותחרה
 כל-עץ רענן את צעה זנרה:
 * ואנכי נטעתך שורק כל-ה-זרע אמרו ואיך
 נהפכת לי סורי הגפן נכריה:
 * כי אם-תכבסי בנתרותיך לך ברית נכתם
 עונך לפני נאם אדני יהוה:
 * איך תאמרי לא נטמאתי אחרי הבעלים לא
 הלכתי ראי דרכך בגיא דעי מה עשית בכרה קלה
 משרכת דרכיה:
 * פרה' למד מדבר באור נפשו שאפר-רוח
 תאנתה מי ישיבנה כל-מבקשיו לא יעפו
 בחדשה ימצאונה:
 * מנעי רגלך מיהם וגורנך מצמאה ותאמרי
 נואש לוא כי-אהבתי זרים ואחריהם אלך:
 * כבשת גנב כי ימצא בן חבשו בית ישראל
 המה מלכיהם שריהם וכהניהם וגביאיהם:
 * אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתי כי-
 פנו אלי ערף ולא פנים וכעת רעתם יאמרו קומה
 והושיענו:
 * ואי-אלהיך אשר עשית לך יקומו אם-
 יושיעוך בער רעתך כי מספר עריך היו אלהיך
 יהודה:
 * למר תריבו אלי כלכם פשעתם כי נאם-
 יהוה:

* Et quid tibi cum via Assyriorum, ut bi-
bas aquam fluminum?

* Corripiet te auersio tua, et malitia tua ar-
guet te: & scito & vide quia amarum tibi re-
linquere te me, dicit Dominus Deus tuus. &
non complacui in te, dicit Dominus Deus tuus:

* Quia à seculo confregisti iugum tuum, &
dirupisti vincula tua, & dixisti: Non seruiam,
sed ibo in omnem collem sublimem, & sub om-
ni ligno umbroso illic diffundar in fornicatio-
ne mea.

* Ego autem plantavi te vitem fructiferam
omnem veram. quomodo conuersa es in amari-
tudinem vitis aliena?

* Si laueris in nitro, & multiplicaueris tibi
herbam, maculata es in iniquitatibus tuis co-
ram me, dicit Dominus.

* Quomodo dices, Non sum polluta, & post
Baal non ambulavi? vide vias tuas in sepul-
chro multitudinis, & scito quid feceris. ad ve-
sperum vox ululauit, vias suas * dilatauit su-
per aquas solitudinis. in desiderijs animæ suæ
spiritum portabat. tradita est: quis conuertet
eam? omnes quærentes eam non laborabunt.
in humilitate illius reperient eam.

* Auerte pedem tuum à via aspera, & gut-
tur tuum à siti. Illa autē dixit, Viriliter agam,
quia dilexi alienos: & post eos ambulabat.

* Sicut confusio furis cum captus fuerit, sic
confundentur filij Israel ipsi & reges eorum, et
principes eorum, & prophetae eorum

* ligno dixerunt: Quia pater meus es tu: &
lapidi, Tu genuisti me. et verterunt ad me terga,
& non facies eorum. Et in tempore malorum
eorum dicent: Surge, & salua nos.

* Et ubi sunt dii tui quos fecisti tibi? si
surgent & saluabunt te in tempore afflictionis
tuæ. quia secundum numerum ciuitatum tua-
rum erant dii tui Iuda, & secundum nume-
rum viarum Hierusalem immolabant Baal.

* Ut quid loquimini ad me? omnes vos im-
pie egistis, & omnes vos impie egistis in me,
dicit Dominus Deus.

18 * καὶ τί σοι τῇ ὁδῷ ἀσσυρίων ἥ πίνειν ὕδωρ ποταμῶν;
19 * παιδύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέ-
ξει σε, καὶ γνώσις ἴδε ὅτι πικρὸν σοι τὸ κατελιπεῖν σε ἐμέ,
λέγει κύριος ὁ θεός σου. καὶ οὐκ ἐνδλόκησα ἐν σοι, λέγει
κύριος ὁ θεός σου.

20 * ὅτι ἀπ' αἰῶνος σπασέμενος τὸν ζυγὸν σου, καὶ διέρρηξας
τὸν δεσμόν σου, καὶ εἶπας, ἐδελεύσω, ἀλλὰ πορεύομαι
ἐπὶ πᾶσι βουνοῖς ὑψηλοῖς, καὶ ὑποκάτω πάντος ξύλου
κατασκίου ἐκεῖ διαχυθήσομαι ἐν τῇ πορνείᾳ μου.

21 * ἐγὼ δὲ ἐφύτυσά σε ἄμπελον καρποφόρον πάρι
ἀληθινῶ. πῶς ἐσέφυγες εἰς πικρίαν ἢ ἄμπελος ἢ ἀλλο-
τρία.

22 * ἐδὼν ἀποπλυῖν ἐν νίτρω, καὶ πληθύνῃς σεαυτῇ
πόαν, κεκηλίδωσαι ἐν ταῖς δρομίαις σου ἐναντίον ἐμοῦ,
λέγει κύριος.

23 * πῶς ἐρεῖς, οὐκ ἐμیانθην, ἐπὶ ὅσω τὸ βαάλ οὐκ ἐπο-
ρεύθην; ἴδε τὰς ὁδοὺς σου ἐν τῷ πολυανδρίῳ, καὶ γνώσις τί
ἐποίησας. ὃς ἐφωνή ὠλόλυξε, τὰς ὁδοὺς αὐτῆς

24 * ἐπλάτυνεν ἐφ' ὕδατα ἐρήμου. ἐν ἐπιθυμίαις ψυχῆς
αὐτῆς ἐπυρματόφορεῖτο. παρέδόθη, τίς ἐπιστρέψει αὐτήν;
πρώτες ἡ ζητωῦτες αὐτῇ οὐ κοπιάουσιν. ἐν τῇ ταπει-
νώσει αὐτῆς δύνουσιν αὐτῇ.

25 * ἀπόσρεψον τὸν πόδα σου ἀπὸ ὁδοῦ τραχείας, καὶ τὸν
φαρυγά σου ἀπὸ δίψης. ἢ ὅτι εἶπεν, ἀνδρόφρομα ὅτι ἠγά-
πησα ἀλλοτρίους καὶ ὅπισω αὐτῶν ἐπορεύετο.

26 * ὡς αἰχμὴ κλέπτου ὅταν αἰῶν, ἔτις αἰχμητὴς (ὅν)
ἡ οἱ ἰσραὴλ αὐτοῖς καὶ ἡ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ ἡ ἀρχόντες
αὐτῶν καὶ ἡ πρεσβυτέρους αὐτῶν

27 * πᾶς ξύλῳ εἶπον, ὅτι πατήρ μου εἶ σύ· καὶ πᾶς λίθῳ, σὺ
ἐχρήνησάς με. καὶ ἐσρέψαν ἐπ' ἐμὲ νῶτα καὶ οὐ παρέωπα
αὐτῶν. ἐν τῷ καιρῷ τῶν κακῶν αὐτῶν ἐρρύσιν, ἀνάστα, ἐ-
ξῶν ἡμᾶς.

28 * καὶ ποῦ εἰσιν ἡ θεοὶ σου οἵς ἐποίησας σεαυτῶν; εἰ ἀνά-
στη (ὅν) ἐξῶν σὺ σε ἐν καιρῷ τῷ κακώσεώς σου. ὅτι καὶ ἀ-
νελθόντων πᾶν πόλεων σου ἦσαν θεοὶ σου ἰσθῶν, καὶ καὶ δρε-
μόν διόδων τὸ ἱερὺς ἀληθῆς ἔδυσον τῇ βαάλ.

29 * ἵνα τί λαλεῖτε πρὸς με; πρώτες ὑμεῖς ἠσέβησατε,
ἐξῶν ὑμεῖς ἠσέβησατε εἰς ἐμὲ, λέγει κύριος ὁ θεός.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

18 Nunc autem quid vobis est ut consortium iungatis cum Pharaone rege Aegypti, ad proiciendum masculos vestros in fluuiū? & quid vobis est ut ineatis pactum cum Assur, ad transferendum vos ultra flumen Euphratem? 19 Induxi super te afflictiones, & non cessasti à malitia tua: & quia non es conuersa ad Legem, ultio fiet de te: & vide & cognosce quia malum & amaritudinem induxi super te Ierusalem, eò quod dereliquisti cultum Dñi Dei tui, & non posuisti timorem mei ante oculos tuos, dicit Dñs Deus exercituum. 20 Quia à seculo confregi iugū populorū de collo vestro, succidi vincula vestra: & dixisti: Nō addemus vltā transgredi verbū tuū, quia in omni colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu colebas idola. 21 Ego autē statuerā vos coram me sicut plantam vitis electe, omnes facientes veritatem; & quomodo mutati estis corā me in operibus vestris corruptis? declinastis à timore mei, facti estis sicut vitis in qua nulla est utilitas. 22 Quoniam si putas mundari à peccatis vestris sicut mūdant nitro, & dealbāt saponē; ecce quasi nota maculæ quæ nō est munda: sic multiplicata sunt peccata tua corā me, dicit Dñs Deus. 23 Quomodo dicis, Nō sum polluta, & post idola populorū non ambulavi? leua oculos tuos super vias tuas, & vide quādo habitabas in valle cōtra Bethphegor; scito quid feceris: similis fuisti camelæ iuueniculæ velocissimæ quæ deprauat vias suas. 24 Sicut onager qui moratur in deserto, & ambulat in volūtate animæ suæ, bibens ventū sicut draco; sic cæcus Israel transgressus est & aberrauit à Lege; & noluit agere pœnitentiā. Propheta dic ei: Omnes qui quærunť Legē meā non fatigabūť, in tēpore suo inuenient eam. 25 Prohibe pedē tuum ne te iūgas populis; & os tuū, ne colas idola. & dixisti: Auersus sum à cultu tuo. Nequaquā, sed amavi coniūgi populis, & post cultum idolorū eorū ibo. 26 Sicut confusio viri qui cū habitus esset fidelis, inuenitur lartō; sic confusi sunt domus Israel, ipsi & reges eorū, & principes eorum, & sacerdotes eorū, & falsi prophetae eorum. 27 Dicūt simulachro ligneo; Pater noster es: & ei quod ex lapide factū est, Tu creastinos. quoniam auerterūt terga cultui meo, & non pposuerunt timorē meī ante faciē suā; & in tēpore quo venit malum super eos, negant idola sua, & cōfitentur corā me, & dicunt, Miserere & salua nos. 28 Et ubi sunt dii vestri quibus seruistis: confurgāt si possunt, ut saluēt vos in tempore mali vestri: quoniam secundum numerum ciuitatum vestrarum facti sunt dii vestri, viri domus Iuda. 29 Quare vos putatis iudicio contendere aduersus verba mea: omnes vos p̄uaricati estis in Verbum meum, dicit Dominus.

* לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו אכלה
 חרבכם נביאיכם כארירי משהירי:
 * הדור אתם ראו דבר יהוה המדברה ייתי
 לישראל אם ארץ מאפליה מדוע אמרו עמי רדנו
 לוא נבוא עוד אליך:
 * התשבה בתולה עדיה כלל קשרירי ועמי
 שבהוני ימים אין מספר:
 * מה תיטבי דרכך לבקש אהבה לכן גם אר-
 תרעות למדתי את דרכיך:
 * גם בכנפך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים
 לא במחתרת מצאתים כי על כל אלה:
 * ותאמרי כי נקיתי אך שב אפוממני הנני נשפט
 אותך על אמריך לא חטאתי:
 * מה תולי מאד לשנות את דרכך גם ממצרים
 תבשי כאשר בשת מאשור:
 * גם מארץ זה תצאי וידיך על ראשך כי מאס
 יהוה במבטחך ולא תצליחי להם:

ג

* לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו
 והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף
 תחנף הארץ ההיא ואת רעים רבים ושוב אלי
 נאם יהוה:
 * שאי עיניך על שפלים וראי איפה לא שגלת על-
 דרכים ישבת להם כערבי במדבר ותחניפי ארץ
 בזנותיך וברעתך:
 * וימנעו רבים ומלקוש לא היה ומצח אשר
 זונה היה לך מאנת הכלם:
 * הלא מעתה קראתי לי אבי אלופ נערי אתה:
 * הינטור לעולם אם ישמר לנצח חנה דברתי
 ותעשי הרעור ותוכל:

30 * Frustrà percussi filios vestros, discipli-
 nā non receperunt. deuorauit gladius ve-
 ster prophetas vestros, quasi leo vastator
 31 * generatio vestra. Videte verbū Dñi. Nun-
 quid solitudo factus sum Israeli, aut terra
 ferotina? Quare ergo dixit populus meus,
 G Recessimus, non veniemus vltra ad te?
 32 * Nunquid obliuiscetur virgo ornamenti
 fui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? Popu-
 lus verò meus oblitus est mei diebus in-
 33 numeris. * Quid niteris bonam ostendere
 viam tuam, ad quærendam dilectionem,
 quæ insuper & malitias tuas docuisti vias
 34 tuas. * Et in alis tuis inuentus est sanguis a-
 nimarum pauperum & innocentum. non
 in fossis inueni eos, sed in omnibus que
 35 supra memorauī. * Et dixisti: Absque pec-
 cato & innocens ego sum, & propterea a-
 uertatur furor tuus à me. Ecce ego iudicio
 contendam tecum, eò quòd dixeris, Non
 36 peccaui. * Quàm vilis facta es nimis, iteras
 vias tuas! Et ab Ægypto confunderis, sicut
 37 confusa es ab Assur. * Nam & ab ista egre-
 dieris, & manus tuæ erūt super caput tuū,
 quoniam obtruiuit Dominus cōfidentiam
 tuam, & nihil habebis prosperum.

CAP. III.

1 V Virgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem
 A suam, & recedens ab eo duxerit virum
 alterum, nunquid reuertetur ad eam vltra?
 Nunquid non polluta erit & contamina-
 ta mulier illa? Tu autem fornicata es cum
 amatoribus multis, tamē reuertere ad me,
 2 dicit Dominus. * Leua oculos tuos in dire-
 ctum, & vide vbi non prostrata sis. In viis
 sedebas, expectans eos quasi latro in soli-
 tudine, & polluisti terram in fornicationi-
 3 bus tuis & malitiis tuis. * Quamobrem
 prohibitæ sunt stillæ pluuiarum, & feroti-
 4 nus imber non fuit. Frons mulieris mere-
 tricis facta est tibi, noluisti erubescere.
 5 * Ergo saltem amodò voca me, Pater
 meus, dux virginitatis meæ tu es.
 6 * Nunquid irasceris in perpetuum, aut
 perfeuerabis in finem? Ecce locuta es & fe-
 cisti mala, & potuisti.

תרגום יונתן

10 למנן אלקיתי ית בניכון אלפן לא קבלו קטלת חרבכון נביאיכון כארירי ומחבל: 31 עם דרא אחון קבלו פתגמא דיי' הא כמדבר
 32 האפשר דתחנשי 33 מה את משחפרא באורחתיך לאתחברא לעממיא בכז אף ית
 34 אף בסתרא אשתכחת דאשדת דם זכאי דם נפשח דמסכנין זכאיין לא כמא דמשכחין במסתרתא אלהן על
 35 ואמרת ארי זכיתי ברם תב רגזה מני הא אנה עבד עמך פרענות דין על דאמרת לא חטיתי: 36 מה את מסתכלא
 37 אף מלות דין תפקין וכתת חוביך על רישך ארי רחוק
 ג
 למימר הא יפטר גבר ית אחתיה ותחד מלותיה ותחי לגבר אחרון האפשר דיתוב לותה עוד תלא מחב תחוב ארעא ההיא ואת
 2 זקפי עינך על נגדין וחזא היכא לא אתחברת לך למפלח לטעותא
 3 ואתחברת בית מישריהון אורכת להון כערבאי דשרן בשכנין במדברא ותייבת ארעא בטעותיך ובכישתיך:
 4 הלא מסכנן תצלו קדמי רבוני את
 5 האפשר דיתנשרין לך חובין לעלם אם תתקף עלך מחא לאפרש הא מלות ועברת בישין ואסגית:

* Frustrā percussisti filios vestros, disciplinam non recepisti. gladius deuorauit prophetas vestros quasi leo vastator, & non timuisti. Audite verbum Domini, hæc dicit Dominus: Nunquid solitudo factus sum Israel aut terra plena sentium? quia dixit populus meus, Non seruiemus, & non veniemus ad te amplius.

* Nunquid obliuiscetur sponsa ornamenti sui, & virgo fascia pectoralis suæ? at populus meus oblitus est mei dies quorum non est numerus. * Quid adhuc bonum exercebis in viis tuis ut queras dilectionem? non sic: sed & tu iniquè egisti ut pollueres vias tuas: * Et in

manibus tuis inuenti sunt sanguines animarum innocentium; non in fossis inueni eos, sed in omni quercu. * Et dixisti, Innocens sum: sed auertatur furor eius à me. ecce ego litigo tecum, in eo quod dicis tu, Non peccaui.

* Quia despectisti vehementer ut iterares vias tuas. & ab Ægypto confunderis, sicut ab Assur.

* Quia & hinc egredieris. & manus tuæ super caput tuum, quia repulit Dominus spem tuam, & non prosperaberis in ea.

CAP. III.

SI dimiserit vir uxorem suam, & recesserit ab eo, & fuerit viro alteri, nunquid reuertens reuertetur ad eum ultra? Nonne contaminata contaminabitur mulier illa, & fornicata es in pastoribus multis? & reuertebaris ad me, dicit Dominus.

* Leua oculos tuos in directum, & vide ubi non prostrata sis: in viis sedisti eius quasi cornix deserta, & polluisti terram in fornicationibus tuis & in malitiis tuis.

* Et habuisti pastores multos in offensionem tuam. Facies meretricis facta est tibi, sine rubore facta es ad omnes.

* Nonne usque nunc me vocasti & patrem & ducem virginis tuæ?

* Nunquid permanebit in seculum, aut custodietur in victoriam? ecce locuta es, & fecisti mala hæc, & potuisti.

* μάτῳ ἐπάταξα τὰ τέκνα ὑμῶν. παιδείαν οὐκ ἐδέξαθε. μάχαιρα κατέφαγε τὸν παρθένον ὑμῶν ὡς λέων ὁ ὀλοθρύνων, καὶ οὐκ ἐφοβήθητε. ἀκούσατε λόγον κυρίου, τὰδε λέγει κύριος, μὴ ἔρημὸν ἐχρόμενον τῷ Ἰσραὴλ ἢ γῆ κεχερωμένη. διότι εἶπεν ὁ λαός μου, οὐ κυριεύσομεθα, καὶ οὐκ ἤξομεν πρὸς σὲ ἐπὶ.

* μὴ πλησέῃ ὑμῶν τὴν κόσμον αὐτῆς καὶ παρθένος τῆς σθητοδεσμίδα αὐτῆς; ὁ δὲ λαός μου ἐπελάττετό μου ἡμέρας ὧν οὐκ ἔστιν ἄριθμός.

* τί ἐπὶ καλὸν ἡπικηδύσεις ἐν ταῖς ὁδοῖς σου τοῦ ζητεῖν ἀγάπην; οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ σὺ ἐπονηδύσω ἑμῶναι τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἐν ταῖς χερσὶ σου δυρέθησαν αἱματὶ ψυχῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἐν διορύμασιν διῶρν αὐτοὺς, ἀλλ' ἐπὶ πάσῃ ὁρῇ.

* καὶ εἶπας, ἀνῶμαι εἰμὶ, ἀλλὰ ἀποσραφήτω ὁ θυμός μου ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοὺ ἐγὼ κένομαι πρὸς σὲ, ἐν τῷ λέγειν σε, οὐχ ἡμάρτον.

* ὅτι κατεφρόνησας σφόδρα ἑλδουτερώσαι τὰς ὁδοὺς σου. ἐκ δὲ αὐτοῦ πῆλκα καταιγισθήσῃ, ὡς ἀπὸ αἰσούρου.

* ὅτι καὶ ἐν τῷ θυμῷ ἐξελύθη. καὶ αἱ χεῖρές σου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν σου, ὅτι ἀπόσατο κύριος τὴν ἐλπίδα σου, καὶ οὐκ διόδοις ἐν αὐτῇ.

γ.

* Ἐὰν ἐξαποσείλῃ δούλῃ τὴν γυναῖκα αὐτῆς, ἐκ ἀπέλθῃ ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἄλλῃ ἀνδρὶ ἐτέρῳ, μὴ ἀνακάμψου (καὶ ἀνακάμψῃ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ; οὐ μαινομένη μαινήσῃ) ἢ γυνὴ ἐκείνη, καὶ συνεξέπορνησας ἐν ποιμένι πολλοῖς, ἐκ ἀνέκαμπτες πρὸς με, λέγει κύριος.

* ἄρῃς οὖν ὀφθαλμούς σου εἰς διττῆρον, καὶ ἴδε πῶς ἐχὶ ἐξεφύρῃς. ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς ἐκάθισας αὐτὴ ὡς ἐκ κορώνῃς ἡρημωμένη, καὶ ἐμίανας τὴν γῆν ἐν ταῖς πορνείαις σου ἐκ ἐν ταῖς κακίαις σου.

* καὶ ἔχες ποιμένας πολλοὺς εἰς πρὸς κομμά σου. ὅψις πόρνης ἐχρῆτό σοι, ἀπληγισμένης πρὸς πᾶντα,

* οὐχ ἕως νυν με ἐκάλεσας καὶ πατέρας καὶ ἀδελφούς καὶ παρθενίας σου;

* μὴ διαμῖναι εἰς τὸν αἰῶνα, ἢ διαφυλαχθήσεται εἰς νῆκας; ἰδοὺ ἐλάλησας καὶ ἐπείσας τὰ πονηρὰ τὰ ῥα, καὶ ἠδολογῆσας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Frustrā percussisti filios vestros, disciplinam non susceperunt: occidit gladius vester prophetas vestros quasi leo qui deuastat. "Popule generationis, vos suscipite verbum Domini: nunquid sicut solitudo deserta in qua nulla est vtilitas, fuit Verbum meum Israel, aut sicut terra vasta? quare dixerunt populus meus, Migrauimus, non reuertemur ultra ad cultum tuum? "Num fieri potest ut obliuiscatur virgo ornamenti sui, aut sponsa ornatus sui? & populus meus reliquerunt timorem mei diebus sine numero. "Et quid gloriaris in viis tuis, ut iungaris populis? insuper & mala docuisti ex viis tuis. "In occulto quoque inuenta es effudisse sanguinem innocentem, sanguinem animarum pauperum innocentium: non sicut inueniunt in fossa, sed ob hæc omnia fecisti. "Et dixisti, Quoniam innocens sum, verum tamen auersus est furor eius à me. Ecce ego faciam tecum ultionem iudicii, eo quod dixisti, Non peccaui. "Quare tu contemplaris admodum ad corrumpendam viam tuam? etiam ab Ægypto confunderis, sicut confusa es ab Assur. "Etiam ex hoc egredieris, & confusio peccati tui super caput tuum: quia procul summouit Dominus fiduciam tuam, & non prosperaberis in eis.

CAP. III.

Incendo: Si dimiserit vir uxorem suam, & abierit ab eo, & nupserit viro alteri, nunquid reuertetur ad eam ultra? nonne peccando peccabit terra illa? & tu fornicata es & adiunxisti te populis multis: tamen reuertere iam ab hoc tempore ad cultum meum, dicit Dñs.

Tolle oculos tuos ad loca edita, & vide ubi non te iunxisti ut coleres idola, super viam domus mansionis eorum expectabas ea; sicut Arabes qui morantur in tabernaculis in deserto; & ream fecisti terram in idolis tuis, & in malitia tua. Et prohibita sunt guttæ pluuiæ, & serotinus imber non fuit: & impudentia quasi mulieris meretricis fuit tibi: noluisti tete humiliare. Ab hoc tempore utique orabis coram me dicens: Dominus meus es tu, redemptor meus, qui à seculo es. Num fieri potest ut reseruentur tibi peccata in æternum, aut roborabitur super te plaga in finem? ecce locuta es, & fecisti mala, & multiplicasti.

* ויאמר יהוה אלי בימי יאשיהו המלך הראית
 אשר עשתה משבה ישראל הלכה היא על כל הר
 גבה ואל תחר כל עץ רענן ותזני שם:
 * ואמר אחרי עשתה את כל אלה אלי תשוב
 ולא שבה ותראה בגודה אחותה יהודה:
 * וארא כי על כל אדות אשר נאפה משבה
 ישראל שלחתיה ואתן את ספר כריתתיה אליה
 ולא יראה בגדה יהודה אחותה ותלך ותזן גם
 היא:
 * והיה מקל זנותה ותחנף ארץ הארץ ותנאף
 את האבן ואת העץ:
 * וגם בכל זאת לא שבה אלי בגודה אחותה
 יהודה בכל לבה כי אם בשקר נאם יהוה:
 * ויאמר יהוה אלי צדקה נפשה משבה ישראל
 מבגדה יהודה:
 * הלך וקראת את הדברים האלה צפנה ואמרת
 שובה משבה ישראל נאם יהוה לוא אפיל פני
 בכם כי חסיד אני נאם יהוה לא אטור לעולם:
 * אך דעי עונך כי ביהוה אלהיך פשעת ותפוזי
 את דרכיך לזרים תחת כל עץ רענן ובקולי לא
 שמעתם נאם יהוה:
 * שובו בנים שובבים נאם יהוה כי אנכי בעלתי
 בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה
 והבאתי אתכם ציון:
 * ונתתי לכם רעים כלבי ורעו אתכם דער
 והשביל:
 * והיה כי תרבו ופרייתם בארץ בימים ההמה
 נאם יהוה לא יאמרו עוד ארון ברית יהוה ולא
 יעלה על לב ולא יזכרו בו ולא יפקדו ולא יעשה
 עוד:

⁶ * Et dixit Dominus ad me in diebus Io-
 sia regis: Nunquid vidisti quæ fecerit a-
 uersatrix Israel? Abiit sibi in super om-
 nem montem excelsum, & sub omni li-
 gno frondoso, & fornicata est ibi.
⁷ * Et dixi, cum fecisset hæc omnia, Ad
 me reuertere, & non est reuersa. Et vidit
 præuaticatrix soror eius Iuda:
⁸ * quia pro eo quod mœchata esset auers-
 atrix Israel, dimisisssem eam, & dedissem ei
 libellum repudij, & non timuit præuatica-
 trix Iuda soror eius, sed abiit & fornicata
 est etiam ipsa:
⁹ * Et facilitate fornicationis suæ contra-
 minauit terram, & mœchata est cum lapi-
 de & ligno.
¹⁰ * Et in omnibus his non est reuersa ad
 me præuaticatrix soror eius Iuda in to-
 to corde suo, sed in mendacio, ait Do-
 minus.
¹¹ * Et dixit Dominus ad me: Iustificauit
 animam suam auersatrix Israel compara-
 tione præuaticatricis Iuda.
¹² * Vade & clama sermones istos contra
 Aquilonem, & dices: Reuertere auersatrix
 Israel, ait Dominus: & non auertam fa-
 ciem meam à vobis, quia sanctus ego sum,
 dicit Dominus, & non irascar in perpe-
 tuum.
¹³ * Veruntamen scito iniquitatem tuam,
 quia in Dominum Deum tuum præuari-
 cata es. & dispersisti vias tuas alienis sub
 E omni ligno frondoso, & vocem meam non
 audisti, ait Dominus.
¹⁴ * Conuertimini filij reuertentes, dicit
 Dominus: quia ego vir vester. & assumam
 vos, vnum de ciuitate, & duos de cogna-
 tione, & introducam vos in Sion.
¹⁵ * Et dabo vobis pastores iuxta cor meum,
 & pascent vos scientia & doctrina.
¹⁶ * Cumque multiplicati fueritis & cre-
 ueritis in terra in diebus illis, ait Domi-
 nus, nō dicent vltra, Arca testamenti Do-
 mini, neque ascendet super cor, neque re-
 cordabuntur illius, nec visitabitur, neque
 fiet vltra.

תרגום יונתן

* ואמר יי לי ביומי יאשיהו מלך יהודה מה דעברו דמתחסנין למחב לפלחני דבית ישראל אזלין אנן על כל רמא מנשלא ולתחזות
 כל אילן עבוי ופלחין תמן לשענותא: * ואמרת בתר דעברו ית כל ארץ לפלחני ותובין ולא תבו וחזו משקריא אחיהון דבית יהודה:
 וגלי קדמי ארי על כל עסק דטעו דמתחסנין למחב לפלחני דבית ישראל אזליתנן כסא דיתבין אנרת גט פשוטין ומשלחין ולא דחילו
 משקריא דבית יהודה אחיהון ואזלו וטעו אף אנן: * והנה מדקלילא בעינתא טעותתא וחייבת ית ארעא וטעת עם פלחי טעותא
 אנניא ואניא: * ואף בכל דא לא תבו לפלחני משקריא דבית יהודה אחיהון בכל לבחון אלהן בשקרא אמר יי:
 * ואמר יי לי זכית נפשה דמתחסנא למחב לפלחני דבית ישראל משקרא דבית יהודה: * אזל ותחנבי ית פתגמא הארץ
 בארע צפונה ומימר חובו דמתחסנין למחב לפלחני דבית ישראל אמר יי כד תחובין לא אשלח רגזי בכון ארי מסגי למעבד טבון אנא
 אמר יי לא יתנשרון חובין ליד לעלם: * ברם דעי חוביך ארי במימר דיי אלהיך מרדה וקלקלת ית אורחתיך אתחברת
 לשממא פלחי טעותא תחות כל אילן עבוי ולמימר לא קבלתון אמר יי: * חובו בנניא דמתחסנין למחב אמר יי ארי אנא אתרעיתי
 בכון ואקרב יתכון כאלו אחון משתארין חד מקריתא ותריז מורעיתא ואעיל יתכון לציון:
 * ואמני לכון פרנסין עברי רעותי ופרנסין יתכון כסדע ובחכמה: * ויהי ארי תסגון ותפשוין בארעא ביזמא האנן אמר יי
 לא ייסרון עוד ארון קימא דיי ולא יסק על לב ולא ידפרון עוד בה ולא יזעון ולא יגיוון בה עוד קרב:

* Et dixit Dominus ad me in diebus regis Josue: Vidisti quæ fecit mihi habitatio Israel? abiit super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicata est ibi.

* Et dixi postquam fornicata est ipsa his omnibus: Ad me conuertere, et non es reuersa. & vidit deformitatem eius præuicatrix Iuda:

* Et vidi quia pro omnibus pro quibus relicta est in his mæchata est habitatio Israel. & dimisi eam, & dedi ei libellum repudij in manus eius, & non timuit præuicatrix Iuda. et abiit, & fornicata est & ipsa.

* Et facta est in nihilum fornicatio eius, & mæchata est in lignum & lapidem.

* Et in omnibus his non reuersa est ad me præuicatrix Iuda ex toto corde suo, sed in mendacio.

* Et dixit Dominus ad me: Iustificauit animam suam Israel à præuicatrice Iuda.

* Vade & lege sermones istos ad Aquilonem, & dices: Conuertere ad me habitatio Israel, ait Dominus, & non firmabo faciem meam super vos, quia misericors ego sum, dicit Dominus, & non irascar vobis in seculum.

* Veruntamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum impiè egisti, et effudisti vias tuas in alienos sub omni ligno frondoso, at vocem meam non audisti, dicit Dominus.

* Conuertimini filij apostata, dicit Dominus, quia ego dominabor vobis, & assumam vos unum de ciuitate & duos de cognatione, & introducam vos in Sion.

* Et dabo vobis pastores secundum cor meum, & pascunt vos pastores cum scientia.

* Et erit si multiplicati fueritis & creueritis super terram, dicit Dominus: in diebus illis non dicent ultra, Arca testamenti sancti Israel non ascendet in cor, neque nominabitur, neque visitabitur, & non fiet ultra.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως ἰωσίου, ἴδες ἂν ἐποίησεν μοι ἡ κατοικία τοῦ ἰσραὴλ; ἐπορεύθη ἐπὶ πάντων ὄρεων ὑψηλῶν καὶ ὑποκάτω πάντων ξύλου ἀλσώδους καὶ ἐπόρνυεν ἐκεῖ.

* καὶ εἶπα μὲν τὸ πορνέυσαι αὐτὴν ταῦτα πάντα, πρὸς με θύατο ῥεψὼν καὶ οὐκ ἀνέστρεψεν. καὶ εἶδεν τὴν ἀσυνέτησιν αὐτῆς ἡ ἀσυνέτης ἰούδα.

* καὶ εἶδον, διότι ὡς πούτων θύε' ὧν κατελείφθη ἐν αὐτοῖς ἐμοιχᾶς ἡ κατοικία τοῦ ἰσραὴλ. καὶ ἔξαπέρθελα αὐτὴν, καὶ ἔδωκα αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ οὐκ ἐφοβήθη ἡ ἀσυνέτης ἰούδα. καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπόρνυεν καὶ αὐτή.

* καὶ ἐγχετο εἰς οὐρανὸν ἡ πορνεία αὐτῆς, καὶ ἐμοιχάσεν εἰς τὸ ξύλον ἐν τῷ λίθῳ.

* καὶ ἐν πᾶσι τοῖς οὐκ ἐπεγράφη πρὸς με ἡ ἀσυνέτης ἰούδα ἔξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐπὶ ψεύδει.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, ἐδικαίωσεν τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἀσυνέτου ἰούδα.

* πορεύου καὶ ἀνάγνωθι οὗτον λόγον τοῖς τοῖς πρὸς βορρᾶν, καὶ εἰπὲς, ἐπιστράφητι πρὸς με ἡ κατοικία τοῦ ἰσραὴλ, λέγει κύριος, ἐγὼ μὴ σπείσω τὸ πρὸς ὁπὸν με ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἐλεήμων ἐγώ εἰμι, λέγει κύριος, καὶ οὐ μὴ ἐκώσω μὴ εἰς τὸν αἰῶνα.

* πλὴν γινώθι τὴν ἀδικίαν σου, ὅτι εἰς κύριον τὸν θεόν σου ἠσέβησας, καὶ διέχεας τὰς ὁδοὺς σου εἰς ἀλλοτεῖς ὑποκάτω πύλων ξύλου ἀλσώδους, τὸ φωνῆς μου οὐχ ὑπήκουσας, λέγει κύριος.

* ἐπιστράφητε ὑμεῖς ἀφρηκότες, λέγει κύριος, διότι ἐγὼ κατεκρυβίσω ὑμῖν καὶ λήψομαι ὑμᾶς ἐν ἀκρόπολει καὶ ἐν ὁρῇ, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς σιών.

* καὶ δώσω ὑμῖν ποιμῆνας κατὰ τὴν καρδίαν ὑμῶν καὶ ποιμανοῦσιν ὑμᾶς ποιμῆνόντες μετ' ἐπιστήμης.

* καὶ ἔσται ἐνὸς πληθυσθῆτε καὶ αὐξηθήτε ἐπὶ τῇ γῆς, λέγει κύριος. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἐρῶσιν ἐπὶ, κίβωτος διαθήκης αἰγίου ἰσραὴλ οὐκ ἀναθήσεται ἐπὶ τὴν καρδίαν, οὐδ' ὄνομα δὴσεται, οὐδ' ἐπισκεψθήσεται, καὶ οὐ ποιηθήσεται ἐπὶ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et dixit Dominus ad me in diebus Josia regis: Nunquid vidisti quid fecerit domus Israel, quæ induratur vt cōuertatur ad cultū meū? Abiit ipsi super omnem collem excelsū & sub omne lignum frondosum, & colunt ibi idola. * Et dixi postquam fecerunt omnia hæc: Ad cultum meum conuertentur: & non sunt conuersi; & viderunt falsarii fratres eorum viri domus Iuda. * Et manifestum fuit coram me, quia pro eo quod errauerunt, & indurati sunt vt conuerterentur ad cultum meū viri domus Israel, transmigraui feci eos, sicut dāt literas libelli repudij & dimittunt uxores. Et non timuerunt falsarii domus Iuda fratres eorum, sed abierunt & errauerunt etiam ipsi. * Et factū est ex eo quod leuia videbantur in oculis eius idola eius; ream fecit terram, & fornicata est cum cultoribus idolorum lapidum & lignorum. * Et in omnibus his non sunt conuersi ad cultum meum falsarii domus Iuda fratres eorū in toto corde suo, nisi in mendacio, dicit Dñs. * Et dixit Dñs ad me: Iustificauit animam suam illa quæ sese obstat ne redeat ad cultum meum domus Israel, magis quàm falsaria domus Iuda. * Vade & prophetiza verba hæc in terra Aquilonis, & dices: Conuertimini qui vos obfirmatis, ne conuertamini ad cultum meum, domus Israel, dicit Dominus: cum enim conuersi fueritis, non immitam furorem meum in vos, quia ego multa confero beneficia, dicit Dominus: non reseruabuntur peccata vobis in æternum. * Veruntamen scito peccata tua, quia in Verbum Domini Dei tui præuicata es, & corrupisti viam tuam: adiunxisti te populis colentibus idola, sub omni ligno frondoso; & verbo meo non obedistis, dicit Dominus. * Conuertimini filij qui vos obfirmatis ne conuertamini, dicit Dominus, quia ego elegi vos; & applicabo vos ac si relictis sitis, vnum de ciuitate, & duo de cognatione, & introducam vos in Sion: * Et constituam vobis gubernatores facientes voluntatem meam, & gubernabunt vos in scientia & in sapientia. * Et erit cum multiplicati fueritis & creueritis in terra, in diebus illis, dicit Dominus, non dicent amplius, Arca fœderis Domini, nec ascendet in cor, nec vltra eius recordabuntur, nec commouebuntur, nec in ea amplius inibunt prælum.

17 * בעת ההיא יקראו לירושלם כסא יהוה ונקוו אליה כל הגוים לשם יהוה לירושלם ולא ילכו עוד אחרי שררות לבם הרע:

18 * בימים ההמה ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבאו יחדו מארץ צפון על הארץ אשר הנחלתי ארץ אבותיכם:

19 * ואנכי אמרתי איך אשיתך בבנים ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאור גוים ואמר אבי תקראי לי ומאחרי לא תשובו:

20 * אכן בגדה אשר מרעה בן בגדתם בי ביר ישראל נאם יהוה:

21 * קול על-שפיים נשמע בבי תחנוני בני ישראל כי העוו את דרכם שכחו את יהוה אלהיהם:

22 * שובו בנים שובכים ארפה משובתיכם חננו אתנו לך כי אתה יהוה אלהינו:

23 * אכן לשקר מגבעות המון הרים אכן ביהוה אלהינו תשוער ישראל:

24 * והבשר אכלה ארץ יגיע אבותינו מנעורינו את צאנם ואת בקרם את בניהם ואת בנותיהם:

25 * נשכבה בבשתנו ותכסנו כלמתנו כי ליהוה אלהינו חטאנו גאחחנו ואבותינו מנעורינו ועד היום הזה ולא שמענו בקול יהוה אלהינו:

ד

1 * אם תשוב ישראל נאם יהוה אלי תשוב ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד:

2 * ונשבעת חי יהוה באמר במשפט ובצדקה והתברכו בו גוים וכו יתהללו:

17 * In tempore illo vocabunt Hierusalem Solium Domini: & congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Hierusalem; & non ambulant post prauitatem cordis sui pessimi.

18 * In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israel; & venient simul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi patribus vestris.

19 * Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram desiderabilem, hereditatem preclaram exercituum gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis.

20 * Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsisti me domus Israel, dicit Dominus.

21 * Vox in viis audita est, ploratus & ululatus filiorum Israel; quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliui sunt Domini Dei sui.

22 * Conuertimini filij reuertentes, & sinabo auersiones vestras. Ecce nos venimus ad te. tu enim es Dominus Deus noster.

23 * Verè mendaces erant colles & multitudo montium. verè in Domino Deo nostro salus Israel.

24 * Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra, greges eorum & armenta eorum, filios eorum & filias eorum.

25 * Dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccauimus nos, & patres nostri ab adolescentia nostra usque ad diem hanc, & non audiuius vocem Domini Dei nostri.

CAP. IIII.

1 * Si reuerteris Israel, ait Dominus, ad me conuertere. Si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoueberis.

2 * Et iurabis, Viuit Dominus, in veritate, & in iudicio & in iustitia, & benedicent eum gentes, ipsumque laudabunt.

תרגום יונתן

17 בעת ההיא יקראו לירושלם אחר בית שכינתא דיי ויתנהו למפלח בה כל עממא לשמא דיי לירושלם ולא יתכון עוד פתח ירוח לפתח בישא: 18 ביומא האנן יתברון דבית יהודה עם בית ישראל ויתון פתחא מארע צפונא לארעא דאחסנת יחאבהתכון: 19 ואנא אמרתי איבן אצלחניך בבניא ואתן לך ארע חמדתא אחסנת חרות תשכחתא דעממא ואמרתי רבונא חצלן קרמי ומבמר בכך כמא דמשקרא אתתא בבעלה בן שקרתא במימרי בית ישראל אמר יי:

20 קלא על גגין אשתמע דבכין ומחאנחין בני ישראל ארי קלקלו ית אורחתהון אתנשו ית פלחנא דיי אלתהון: 21 חובו בניא דמתחסנין למחב אשבוק לבון פד תחובון הא ככל עדן אחון אמרין תבנא לפלחנך ארי את יי אלתנא: 22 בכך לשקרא פלחנא על רמחא ולא לתנא אחרגשנא על טוריא ברכ במימרא דיי אלתנא פרקן ישראל: 23 ובהתח חובין אספת ית ליאות אבתנא מעורנא ית ענהון וית חוריהון וית כנההון: 24 נשכב בכחת חובנא ותחפינא אחכנעונא ארי קרם יי אלתנא תבנא אנחנא ואבהתנא מעורנא ועד ימא חורין ולא קבלנא למימרא דיי אלתנא:

ד

1 אם תחב ישראל לפלחני אמר יי תתקבל תיבתך עד לא תתחם גזירתך ואם תעדי שקוצך מן קרמי לא תשלטל: 2 ואם תקים קים הוא יי בקשטא בדינא ובזכותא ויתברכו עממא בישראל ובה ישחכון:

* In diebus illis & in tempore illo vocabuntur ad eam omnes gentes, & non ambulabunt ultra post cogitationes cordis sui mali.

* In diebus illis conuenient domus Iuda in domum Iſrael, & uenient simul à terra Aquilonis & ab omnibus regionibus ad terrā quam hereditare feci patres eorum.

* Et ego dixi: Fiat Domine, quia ordinabo te in filios, & dabo tibi terram electam hereditatem Dei omnipotentis gentium: & si patrem inuocatis me, & à me non auertemini:

* Veruntamen sicut contemnit mulier in amorem suum, sic contempsit in me domus Iſrael, dicit Dominus.

* Vox ex labiis audita est ploratus et deprecationis filiorum Iſrael. quia iniquè egerunt in uis eorum, obliti sunt Dei sancti eorum.

* Conuertimini filij reuertentes, & sanabo cotritiones uestras. ecce hi nos erimus tibi, quia tu Dominus Deus noster es.

* Verè in mendacium erant colles & fortitudo montium: ueruntamen per Dominum Deum nostrum salus Iſrael.

* At confusio consumpsit labores patrum nostrorum ab adolescentia eorum, oues eorum, & uitulos eorum, filios eorum & filias eorum.

* Dormiuimus in confusione nostra, & cooperuit nos ignominia nostra, quia coram Deo nostro peccauimus nos & patres nostri ab adolescentia nostra usque ad diem hanc, & non audiuius uocem Domini Dei nostri.

CAP. IIII.

SI conuersus fuerit Iſrael, dicit Dominus, ad me, conuertetur. & si abstulerit abominationes eius ab ore eius, & à facie mea timuerit,

* Et iurauerit, Viuit Dominus, cum ueritate, & in iudicio & in iustitia, & benedicent in ipso gentes, & in ipso laudabunt Deum in Hierusalem.

17 * ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἐν τῇ καιρῷ ἐκείνῳ καλέουσιν τὴν ἱερουσαλήμ, θρόνος κυρίου· καὶ συναχθήσονται εἰς αὐτὴν πᾶσι τὰ ἔθνη, καὶ ἐπορεύονται ἐπὶ ὀπίσω τῶν ἐν θυμημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τὴν πονηρίαν.

18 * ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συναλεύσονται οἱ οἶκοι τοῦ Ἰούδα ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, & ἔξουσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ τὸ γῆς βορρᾶ καὶ δὲ τὸ πασῶν τῶν χωρῶν ἐπὶ τὴν γῆν ἡνὶ κατέκληρονόμησα ὁ θεὸς πατέρας αὐτῶν.

19 * καὶ ἐγὼ εἶπα, ἤνοιξε κύριε, ὅτι τάξω σε εἰς τέκνα, καὶ δώσω σοι γῆν ἐκλεκτὴν κληρονομίαν θεοῦ παντοκράτορος ἐθνῶν, καὶ εἰς πατέρας ἐπὶ καλεῖσθε με, καὶ ἀπ' ἐμοῦ ὅσα δόξα & εὐφροσύνη.

20 * πλὴν ὥς αἰτεῖ γυνὴ εἰς τὸν συνόντα αὐτῇ, οὕτως ἡ Ἰσραὴλ εἰς ἐμὲ ὁ οἶκος ἰσραὴλ, λέγει κύριος.

21 * φωνὴ ἐκ χειλέων ἠκούσθη κλαυθμοῦ καὶ δέησης υἱῶν ἰσραὴλ· ὅτι ἠδίκησαν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ἐπελάθοντο θεοῦ ἀγίου αὐτῶν.

22 * ἐπιστρέψατε υἱοὶ ἐπιστρέφοντες, καὶ ἰάσθαι τὰ συντεύματα τῶν υἱῶν. ἰδοὺ οἶδε ἡμεῖς ἐσόμεθα σοι, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν εἶ.

23 * ὄντως εἰς ψαῦδος ἦσαν οἱ βουνοὶ, καὶ ἡ δυνάμις τῶν ὀρέων, πλὴν διὰ κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡ σωτηρία τοῦ ἰσραὴλ.

24 * ἡ δὲ αἰχμὴ κατέλυσε καὶ ὁ μόχθος τῶν πατέρων ἡμῶν δὲ τὸ νεότητος αὐτῶν, τὰ πρὸς τὰ αὐτῶν καὶ ὁ μόσχος αὐτῶν, ὅτι υἱοὶ αὐτῶν & τὰς θυγατέρας αὐτῶν.

25 * ἐκοιμήθημεν ἐν τῇ αἰχμῇ ἡμῶν, καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς ἡ ἀπὸ μῆτρ' ἡμῶν, διότι ἐναντίον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμάρτημεν ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν δὲ τὸ νεότητος ἡμῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ οὐκ ἔσωθημεν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

δ.

1 * Ἐὰν ἐπιστρέψῃ ἰσραὴλ, λέγει κύριος, πρὸς με, ἐπιστρέψεται. καὶ ἐὰν ἐπέλῃ τὰ βδελύγματα αὐτοῦ δὲ τὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ δὲ τὸ τοῦ προσώπου μου δόξα ἐκείνη,

2 * καὶ ὁ μόσχος, ὅτι κύριος, μετ' ἀληθείας, καὶ ἐν κρίσει καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ δόξα ἔσται ἐν αὐτῷ ἔσθι, καὶ ἐν αὐτῷ αἰνέουσιν τὸν θεὸν ἐν ἱερουσαλήμ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

17 In tempore illo vocabunt Ierusalem locum domus maiestatis Domini, & discant colere in ea omnes populi nomen Domini in Ierusalem, & non ambulabunt ultra post cogitationem cordis sui pessimi.

18 In diebus illis coniungentur domus Iuda cum domo Iſrael, & uenient simul de terra Aquilonis, in terram quam possidere feci patres ueſtros.

19 Et ego dixi: Quomodo prosperabo te in filiis, & dabo tibi terram desiderabilem, hereditatem latitiae laudis populorum? & dixi: Dominum meum inuocabis coram me, & à cultu meo non reuerteris.

20 Propterea sicut prauaricatur mulier in maritum suum; sic prauaricata es in Verbum meum domus Iſrael, dicit Dominus.

21 Conuertimini filij qui obfirmatis uos ad conuersionem, dimittam uobis si conuersi fueritis: ecce in omni tempore uos dicitis, Conuersi sumus ad cultum tuum, quoniam tu es Dominus Deus noster.

22 Vtique in uanum coluimus super colles, & in nullum usum congregati sumus super montes; ueruntamen in uerbo Domini Dei nostri salus Iſrael.

23 Confusio autem peccatorum consumpsit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra; oues eorum, & boues eorum; filios eorum, & filias eorum.

24 Iacemus in confusione peccatorum nostrorum, & cooperiet nos uerecundia nostra, quia coram Domino Deo nostro peccauimus nos & patres nostri ab adolescentia nostra & usque in praesentem diem, & non obediuius uerbo Domini Dei nostri.

25 CAP. IIII. Si conuerteris Iſrael ad cultum meum, dicit Dominus, acceptabilis erit conuersio tua, antequam signetur sententia tua: & si abstuleris abominationes tuas à facie mea, non commoneberis.

Et si iuraueris, Viuus est Dominus, in ueritate, in iudicio & in iustitia; & benedicentur populi in Iſrael, & in ipso laudabuntur.

* Quia hæc dicit Dominus viris Juda & habitatoribus Hierusalem: Innouate vobis novalia, & non seminetis super spinas.

* Circumcidimini Deo vestro, & circumcidite duritiam cordis vestri viri Iuda & habitantes in Hierusalem, ne egrediatur quasi ignis furor meus, & succendatur, & non erit qui extinguat à facie malitiæ adinventionum vestrarum.

* Annunciate in Juda & audiatur in Hierusalem. dicite, canite tuba in terra, et clamate fortiter. dicite, Congregamini, & ingrediamur in ciuitates muratas.

* Assumentes fugite in Sion, festinate, non stetis, quia mala ego adduco ab Aquilone et contritionem magnam.

* Ascendit leo de cubili suo, et vastans gentes se leuauit. & egressus est de loco suo, ut ponat terram tuam in solitudinem. & ciuitates tue vastabuntur, ut non habitentur ipsæ.

* Super hæc accingimini ciliciis, & plangite & vlulate, quia non est auersa ira furoris Domini à nobis.

* Et erit in illa die, dicit Dominus, peribit cor regis & cor principum, & sacerdotes extra se fient, & prophetae admirabuntur.

* Et dixi: O dominator Domine, ergo decipiens decepisti populum hunc & Hierusalem, dicens: Pax erit vobis, & perueniet gladius vsque ad animam eorum.

* In tempore illo dicent populo huic & Hierusalem. Spiritu erroris, in solitudine via filia populi mei non ad purum neque ad sanctum.

* Spiritus plenitudinis veniet mihi. Nunc autem ego loquar iudicia mea ad illos:

* Ecce quasi nubes ascendet, & sicut tempestas currus eius: velociores aquilis equi eius. Vae nobis quoniam miseri facti sumus.

* Lava à malitia cor tuum Hierusalem, ut salueris. vsquequid erunt in te cogitationes dolorum tuorum?

* ὅτι τάδε λέγει κύριος τοῖς ἀνδράσιν ἰουδα καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, νεώκρατε ἐὰν τοῖς νεώματά, καὶ μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκανθαῖς.

* περιτέμνητε τὰς θανάτους ὑμῶν, καὶ περιτέμνετε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἀνδρες ἰουδα καὶ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, μὴ ἐξέλθῃ ὡς πῦρ ὁ θυμὸς μου, καὶ ἐκκαυσθῇ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσεων ἀπὸ πυρὸς πονηρίας ὑμῶν.

* ἀναγγείλατε ἐν τῇ ἰουδα καὶ ἀκουσθήτω ἐν ἱερουσαλήμ. εἰπάτε, ἡμᾶν ἀτε ἀλπιγί, ὑπὲρ τῆς γῆς, καὶ κερᾶξατε μέγα. εἰπάτε, ἡμᾶν χθῆτε, καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς πόλεις τὰς τειχέρας.

* ἀναλαβόντες φθίβετε εἰς σιών, σπύσατε, μὴ σῆτε, ὅτι κακὰ ἐγὼ ἐπάγω ἀπὸ βορρᾶ καὶ συντελέσω μέγα ἔργον.

* ἀνέβη λέων ἐκ τοῦ μανδράς αὐτοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσων ἔθνη ἐξ ἡρῶν, & ἐξ ἡλθον ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, τοῦ θείναι τὴν γῆν ὅτι εἰς ἐρήμωσιν. καὶ αἱ πόλεις αὐτοῦ καὶ καταρεθῇ, καὶ οὐκ ἔσται ἡ κατεκείσθαι αὐτὰς.

* ὑπὲρ τούτοις περιζώσατε ἀγκυς, καὶ κόπιθε καὶ ὀλοῦζετε, διότι οὐκ ἀπεσφράφη ὁ θυμὸς ὀργῆς κυρίου ἀφ' ἡμῶν.

* καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος, ἀπολείται ἡ καρδία τοῦ βασιλέως καὶ ἡ καρδία πάντων ἀρχόντων, καὶ ἱερεῖς ἐκστήθον, καὶ ὁ πῶς θάυμαστον.

* καὶ εἶπα, ὃ δέσποτα κύριος ἀράξει ἀπὸ τῶν ἡπατήσας τὸν λαὸν τοῦτον καὶ τὴν ἱερουσαλήμ λέγων, εἰρήνη ἔσται ὑμῖν, καὶ ἄψεν ἡ μάχη αὐτοῦ ἕως τοῦ ψυχῆς αὐτῶν.

* ἐν τῇ καιρῷ ἐκείνῳ ἐρῶσιν τὰ λαὸς τούτου καὶ τῇ ἱερουσαλήμ. πνύματα πληθήσεως, ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁ δὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου οὐκ εἰς καταρὸν οὐδὲ εἰς ἄγιον.

* πνεῦμα πληρώσεως ἔξει μοι. νῦν ὃ ἐγὼ λαλήσω κρίματά μου πρὸς αὐτούς.

* ἰδοὺ ὡς νεφέλη ἀνέβη (ἐξ), καὶ ὡς καταιγὶς τοῦ ἀρμάτων αὐτοῦ. κορυφώτεροι αἰετῶν ἵπποι αὐτοῦ. οὐαὶ ἡμῖν ὅτι καταπνέμεθα.

* ἀπὸ πλυνε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου ἱερουσαλήμ, ἵνα ῥωθῇς. ἕως πότε ὑπαρξέσιν ἐν σοὶ διαλογισμοὶ πόνων σου;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia sic dicit Dominus viro Iuda & habitatoribus Ierusalem: Facite vobis opera bona, & non queratis salutem in peccatis. * Conuertimini ad cultum Domini, & auferte impietatem cordis vestri viri Iuda, & habitatores Ierusalem; ne forte egrediatur quasi ignis furor meus, & consumat absque misericordia, propter malitiam operum vestrorum. * Annunciate in Iuda & in Ierusalem; narrate & dicite, clamate tuba in terra, clamate, multiplicare & dicite: Congregamini, & ingrediamur in ciuitates munitas. * Lenate signum in Sion, migrate & non moremini, quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam. * Migravit rex de arce sua, & disperdens populos profectus est cum exercitu suo: egressus est de loco suo, ut ponat terram tuam in desolationem. Ciuitates tuæ desertæ erunt absque habitatore.

* Super hoc accingentur faccis, plangent & vlulabunt: quia non est auersus furor iræ Domini à nobis. * Et erit in tempore illo, dicit Dominus, conteretur cor regis & cor principum, & vastabuntur sacerdotes, & prophetae falsi conturbabuntur. * Et dixi: Suscipe deprecationem meam Domine Deus: certè ecce prophetae mei decipiunt populum istum & Ierusalem, dicentes: Pax erit vobis: & nunc ecce gladius occidit in populo. * In tempore illo dicetur populo huic, & Ierusalem; Quasi ventus meridianus super capita fluentorū aquarum in deserto, sic est via congregationis populi mei, non ad ventilandum nec ad dispergendum: * Pro eo quod errauerunt, sequentes falsos prophetas, qui prophetabant eis in spiritu falsitatis: propterea exercitus populorum leuioribus his sicut ventus venient contra eos. Nunc enim in verbo meo adducam eos, & loquar ultionem iudiciorum meorum de eis.

* Ecce rex cum exercitu suo ascendet super eos sicut nubes quæ ascendit & operit terram: & quasi turbines currus eius, & velociores aquilis equi eius. vae nobis, quia venit ad vastandum nos.

* Munda cor tuum ne facias malum. Ierusalem, ut salua fias. quousque durabunt & stabiles erunt violenti qui sunt in te?

* כי קול מגיד מדן ומשמיע און מהר אפרים :
 * הזכירו לגוים הנה השמיעו על ירושלם
 נצרים באים מארץ המרחק ויתנו על ערי יהודה
 קולם :
 * כשמרי שדי היו עליה מסביב כי אתי מרתה
 נאם יהוה :
 * דרכך ומעלליך עשו אלה לך זאת רעתך כי מר
 כי נגע עד לבך :
 * מעי מעי אוהלה קירות לבי המה לי לבי לא
 נחריש כי קול שופר שמעתי נפשי תרועת
 מלחמה :
 * שבר על שבר נקרא כי שדרה כל הארץ
 פתאום שדרו אהלי רגע יריעתי :
 * עד מתי אראה נס אשמעה קול שופר :
 * כי אויל עמי אותי לא ידעו בנים סבלים המה
 ולא נבונים המה חכמים המה להרע ולהיטיב
 לא ידעו :
 * ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו ואל השמים
 ואין אורם :
 * ראיתי ההרים והנה רעשים וכל הגבעות
 התקלקלו :
 * ראיתי והנה אין האדם וכל עוף השמים
 נדרו :
 * ראיתי והנה הכרמל המדבר וכל עריו נתצו
 מפני יהוה מפני חרון אפו :
 * כי כה אמר יהוה שממה תהיה כל הארץ
 וכלה לא אעשה :
 * על זאת תאבל הארץ וקדרו השמים ממעל
 על כי דברתי זמרי ולא נחמתי ולא אשוב
 ממנתי :

* Vox enim annunciantis à Dan,
 & notum facientis idolum de monte E-
 phraim.
 * Dicite gentibus: Ecce auditum est
 in Hierusalem custodes venire de terra
 longinqua, & dare super ciuitates Iuda vo-
 cem suam.
 * Quasi custodes agrorum facti sunt su-
 per eam in gyro, quia me ad iracundiam
 prouocauit, dicit Dominus.
 * Via tua & cogitationes tuae fecerunt
 hæc tibi. Ista malitia tua, quia amara, quia
 tetigit cor tuum.
 * Ventrem meum, ventrem meum do-
 leo, sensus cordis mei turbati sunt in me.
 Non tacebo. Quoniam vocem buccinae
 audiuit anima mea, clamorem praelij.
 * Contritio super contritionem voca-
 ta est, & vastata est omnis terra. Repente
 vastata sunt tabernacula mea, subito pel-
 les mea.
 * Usquequò videbo fugientem, audiam
 vocem buccinae?
 * Quia stultus populus meus me non
 cognouit. filij insipientes sunt & vecor-
 des. Sapientes sunt vt faciant mala, bene
 autem facere nescierunt.
 * Aspexi terram & ecce vacua erat &
 nihil, & celos, & non erat lux in eis.
 * Vidi montes, & ecce mouebantur, &
 omnes colles conturbari sunt.
 * Intuitus sum, & non erat homo, &
 omne volatile cæli recessit.
 * Aspexi, & ecce Carmelus desertus,
 & omnes vrbes eius destructæ sunt, à facie
 Domini, & à facie furoris eius.
 * Hæc enim dicit Dominus: Deserta-
 rit omnis terra, sed tamen consumatio-
 nem non faciam.
 * Lugebit terra, & incerebunt cali de-
 super, eo quòd locutus sum. Cogitavi,
 & non pœnituit me, nec auersus sum
 ab eo.

תרגום יונתן

* ארי קל נביא דמתנבז עליהון דיהוה קולו על גלא די בון ומבשרי בסורין בישן ויהוה קטולין על דאשתעבדו לצלמא דאקים סיבה
 * אדכרו לעממא דא בשרו על ירושלם אמרו משורר עממין חטופין כקטופין אהן מארע רחיקא וישרון
 * כנשתי חקלין הוו עלה מסחור סחור ארי על מימרי סרבת אמר יי :
 * ארמית בישתא ועוברין מקלקליא גרמו אלין ליד דא בישתא ומררא אותי עלך ירושלם עד דאחבר רשע לבין :
 * אמר נביא מעי מעי כיבין לי זע סמך לבי המי לי לבי לא שתק ארי קל צוחת קרנא שמעח נפשי ויכחות עכדי קרבא :
 * ארי יתערע ארי אתכוזיח כל ארעא בחכף חרובת ארעו זמן חדא כל קרני :
 * ארי אטפשו עמי מדע דחלתי לא אלפו בנין טפשיין אנון ולא סכלתנין אנון חכימין אנון לאכאשא ולאושבא לירא אנון ידעין :
 * חזיתי ית ארעא דא צדיא וריקניא אסתכלה בשמיא ודא לא מזחרין נהורייהון :
 * חזיתי ודא לירא עמא שרי עלה וכל עופא דשמיא אטלטלו :
 * חזיתי ודא ארעא דישראל דהוית מנצבא ככרמלא חבת למחוי כמדברא וכל קרויהא צדיאה מן גדם יי מן גדם תקוף רגזיה :
 * ארי כרנן אמר יי צרו חזי כל ארעא וגמירא לא אעבד :
 * על דא חרוב ארעא ויקבלון נהורי שמיא מלעילא על דגזרת במימרי חשבת כעצתי אעבדינה ולא אהיבנה :

²⁸ Super his lugeat terra, & contenebrescat
celum desuper, ed quod locutus sum, &
non pœnitebit me; ag gressus sum, & non auer-
tar ab ea.

28 * Ἐπὶ τοῖς πενήτην ἡ γῆ, καὶ συσκοτάσῃ τὸ οὐρανὸς
δι' ὧσιν, διότι ἐλάλησα, καὶ οὐ μετανόησα, ὥρμησα, καὶ
οὐκ ἔσται ῥέψω ἀπ' αὐτῆς.

T 2

מקול פרש ורמה קשת בחרת כל העיר באו
בעבים ובכפים עלו כל העיר עזובה ואין יושב
בהן איש:
ואת שדור מה תעשי כי תלבשי שני כי תעדי
עדי זהב כי תקרעי בפור עיניך לשון תתיפי
מאסו בך עגבים נפשך יבקשו:
כי קול כחולה שמעתי צרה כמבירה קול בת
ציון תתיפח תפרש בפיה אויב לא לי כי עיפה נפשי
להרגים:

ה

שוטטו בחוצות ירושלם וראו נא ודעו ובקשו
ברחובותיה אם תמצאו איש אם יש עשה משפט
מבקש אמונה ואסלח לה:
ואם חי יהוה ואמרו לכן לשקר ישבעו:
יהוה עיניך הלא לאמונה הכיתה אתם ולא
חלו בלי יתם מאנו קחת מוסר חזקו פניהם מסלע
מאנו לשוב:
ואני אמרתי אך דלים הם נואלו כי לא ידעו
דרך יהוה משפט אלהיהם:
אלכה לי אל הגדלים ואדברה אותם כיהמה
ידעו דרך יהוה משפט אלהיהם אך המה יחרו
שברו עול נתקו מוסר:
על כן חכם אריה מיער זאב ערבות ישרדם
נמר שקד על עריהם כל היוצא מהנה יטרף כי
רבו פשעיהם עצמו משובתיהם:
אילו את אסלוח לך בניך עזבוני וישבעו בלא
אלהים ואשבע אותם וינאפו וביר זונג
יתגדרו:
סוסים מוזנים משבים היו איש אל אשת רעהו
יצהלו:

²⁹ * A voce equitis & mittentis sagittam fu-
git omnis ciuitas. Ingressi sunt ardua, &
ascenderunt rupes. Vniuersæ vrbes dereli-
ctæ sunt, & non habitat in eis homo.
³⁰ * Tu autem vastata quid facies? cum ve-
stieris te coccino, cum ornata fueris mo-
nili aureo, & pinxeris stibio oculos tuos,
frustrâ componeris. Contempserunt te a-
matores tui, animam tuam quærent.
³¹ * Vocem enim quasi parturientis audi-
ui, angustias vt puerperæ. Vox filiae Sion
inter morientes, expandentisque manus
suas. Vt mihi quia deficit anima mea pro-
pter interfectos.

CAP. V.

¹ **C**ircuite vias Hierusalẽ, & aspice & co-
siderate, & quærite in plateis eius an
inueniatis virum facientem iudicium, &
quærentem fidem: & propicius ero ei.
² * Quod si etiam, Viuit Dominus, dixe-
rint, & hoc falso iurabunt.
³ * Domine oculi tui respiciunt fidem.
percussisti eos, & non doluerunt; attriusti
eos, & renuerunt accipere disciplinam. in-
durauerunt facies suas supra petram, no-
luerunt reuerti.
⁴ * Ego autem dixi: Forsitan pauperes
sunt & stulti, ignorantes viam Domini,
& iudicium Dei sui.
⁵ * Ibo ergo ad optimates, & loquar eis.
B Ipsi enim cognouerunt viam Domini, &
iudicium Dei sui. Et ecce magis hi simul
confregerunt iugum, ruperunt vincula.
⁶ * Idcirco percussit eos leo de sylua, lu-
pus ad vesperam vastauit eos, pardus vi-
gilans super ciuitates eorum. Omnis qui
egressus fuerit ex eis, capietur, quia multe
sunt præuaricationes eorum, confortate
sunt auersiones eorum.
⁷ * Super quo
propicius tibi esse potero? Filij tui dereli-
querunt me, & iurant in his qui non sunt
dij. Saturavi eos & mœchati sunt, & in do-
Cmo meretricis luxuriabantur.
⁸ * Equi amatores in fœminas & emissarij
facti sunt, vnusquisque ad vxorem pro-
ximi sui hinniebat.

תרגום יונתן

מקול פרשין ורמיה קשתא גלוי כל יחבי קרמא עליו למערק בחרשיא סלקו לאשכרא בכיפא כל קרויהון שביקו ולית דיתב בהון
ואת הא מתבונן מן אירא ביד חיל למעבר ארי אתרחה על לבשי צבעוני ועל דמסקניו בתקניו ודחב ארי הכחלין בצדירא
ארי קל במעדיא שמעח עקא כאחא דמשריא למילד בכור קל
ה
תלכו בשוקי ירושלם וחזו בעין ודעו ודעו ברחובותיה ואם תשכחון גבר דליה עובדין טבין אם אית עבד דין דקשט ובעי הימנותא
ואם בשמא דיי ומן בכך לשקרא אנון משתבעין:
ואנא אמרח ברם מדמסקניו אנון אשפשו ארי
איתך לי לות רברביא ואמלל עמהון ארי אנון אלפו למדע ארחן
על כן מלך במשרתיה יסק
נביא אמר לה לכנישתא דישראל על אידא אשבוך לכוון קרית בנין ואנון שביקו
סוסון אנריסין אחרין הון
אחת תבריה מצותי:

* A voce equitis & extensi arcus recessit
omnis regio: ingressi sunt in speluncas, et in ne-
mora absconsi sunt, & super petras ascende-
runt. vniuersæ urbes derelictæ sunt, non ha-
bitat in eis homo. * Et tu quid facies si
vestieris coccina, & ornata fueris ornamento
aureo, & si vnixeris honore oculos tuos: in va-
num pulchritudo tua. proiecerunt te amatores
tui, animam tuam querunt.

* Quia vocem quasi parturientis audiui ge-
mitus tui. vt primiperæ vox filie Sio deficiet, et
dimittet manus suas. Heu me quia deficit ani-
ma mea super interfectos.

CAP. V.

Circumcurrite in viis Hierusalem, & vi-
dete, & cognoscite, & querite in plateis
eius si inueniatis virum si est faciens iudicium,
& querens fidem, & propitius ero eis,

* dicit Dominus. Viuit Dominus, dicunt;
propter hoc nihilominus in mendaciis iurant.

* Domine oculi tui in fidem. flagellasti eos,
& non doluerunt. consumpsisti eos, & non
voluerunt accipere disciplinam. firmauerunt
facies suas super petram, & non voluerunt
conuerti.

* Et ego dixi: Forsitan pauperes sunt quod
non valuerunt, quia non cognouerunt viam
Domini & iudicium Dei.

* fbo ad optimates, & loquar eis, quia ipsi
cognouerunt viam Domini & iudicium Dei:
& ecce vnanimiter confregerunt iugum, diru-
perunt vincula.

* Idcirco percussit eos leo de sylua, & lu-
pus vsque ad domos vastauit eos, & pardus
vigilauit super ciuitates eorum. omnes egre-
dientes ex eis capientur, quia multiplicauerunt
impietates eorum. confortati sunt in auersioni-
bus suis.

* Quo horum propitius ero tibi. filij tui de-
reliquerunt me, & iurabāt in his qui non sunt
dij, & saturauit eos, & mœchati sunt, & in
domibus meretricum conuersati sunt.

* Equi amatores facti sunt, vnusquisque ad
uxorem proximi sui hinniebat.

* Δὲ πρὸ φωνῆς ἱππέως καὶ ἐντεταμένου ῥέξου δὲ ἐχώρη-
σαν πάντα ἡ χώρα εἰσέδυσαν εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰ
ἀλσὴ ἐκρύβησαν, & ἐπὶ τὰς πέτρας ἀνέβησαν. πᾶσαι πό-
λεις ἐγκατελείφθησαν, οὐ κατεκίεν ἐν αὐταῖς ἀνθρώποι.

* καὶ σὺ τί ποιήσεις ἐδὼ παρὰ τὴν κόκκινον & κοσμή-
σῃ κόσμῳ χρυσῷ, καὶ ἐδὼ ἐν γαυρῇ ἡμῇ ὅφθαλμοί
σου, εἰς μάτην ὁ ὠραϊσμός σου. ἀπώσαντο & ἐρασαί
σου τὴν ψυχὴν σου ζητοῦσιν.

* ὅτι φωνὴ ὡς ὠδινούσης ἤκουσα τὸ σναγμοῦ σου.
ὡς πρὸ τοκούσης φωνὴ θυγατρὸς σιών ἐκλυθήσεται καὶ
παρήσει τὰς χεῖρας αὐτῆς. οἱ μοι ἐγὼ ὅτι ἐκλείπει ἡ ψυ-
χή μου ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις.

* λέγει κύριος. Ζῆ κύριος, λέγουσιν, διὰ τοῦτο ὅτι ἐ-
πὶ ψεύδεσιν ὁμνίουσιν.

* κύριε ὁ ὀφθαλμοί σου εἰς πίστιν. ἐμασίτωσας αὐτοὺς
& ὅτι ἐπόνεσαν. ζυγέτελεσας αὐτοὺς καὶ ὅτι ἠθέλησαν
δέξασθαι παιδείαν. ἐσερέωσάν τε τὰ πρὸς ὧπα αὐτῶν ὡς
πέτρας καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐπιστραφῆναι.

* καὶ ἐγὼ εἶπα, ἴσως πτωχοὶ εἰσιν, διότι οὐκ ἠδυνήθησαν
ὅτι ὅτι ἐγνώσαν ὁδὸν κυρίου καὶ κρίσιν θεοῦ.

* πορεύομαι πρὸς ὅτι ἀδελφοί, καὶ λαλήσω αὐτοῖς
ὅτι αὐτοὶ ἐπέγνωσαν ὁδὸν κυρίου καὶ κρίσιν θεοῦ, καὶ ἰδοὺ
ὁμοθυμαδὸν ζυγέτευσάν τε ζυγόν, διέρρηξαν δεσμούς.

* διὰ τοῦτο ἐπαύσαν αὐτοὺς λέων ἐν τῷ ὄρει, καὶ λύ-
κος ἐως τῶν οἰκιῶν ὠλόθην αὐτοῖς, καὶ παρδαλὶς ἐ-
γρηγόρεον ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτῶν. πάντες & ἐκ πορευό-
μενοι ἀπ' αὐτῶν θηροῦντο ὅτι ἐπλήθυναν ἀσεβείας αὐ-
τῶν. ἔχυσαν ἐν ταῖς ἀποστροφαῖς αὐτῶν.

* ποίω τούτων ἵλεως ἡρώμαί σοι. υἱοὶ σου ἐγκατέλι-
πόν με, καὶ ὠμνούν ἐν τοῖς ὅτι οὖσιν θεοῖς, καὶ ἐχόρτα-
σα αὐτοῖς, καὶ ἐμοιχῶντο, καὶ ἐν οἰκοῖς πορνῶν κατε-
λύσαν.

* ἱπποὶ θηλυμανεῖς ἐγρήθησαν, ἕκαστος ἐπὶ τὴν γυ-
ναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐξεμέπειεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* A voce equitum & tendentium arcum migrauerunt omnes habitatores ciuitatis; ingressi sunt vt fugiant in syluas, ascenderunt vt ab-
scondantur in rupibus: omnes ciuitates eorum derelictæ sunt, & non est homo qui habitet in eis. * Tu autem ecce directa es; quæ est in te
virtus vt facias? quia confidisti iis qui induuntur variis coloribus, & iis qui ornantur ornamentis aureis, quia pingis stibio oculos tuos;
in nullum vsum ornas te. Detestati sunt te amatores tui, occisores querunt animam tuam. * Quia vocem quasi prægnavantis audiui, angustia
quasi mulieris quæ incipit parere primogenitum: vocem cætus Sion qui prostermit se & expandit manus suas, dicens: Væ nunc mihi, quia
lassa est anima mea propter interfectores.

CAP. V.

Ambulate per vicos Ierusalem, & videte nunc, & scitote, & querite in plateis eius, & si inuenieritis virum cuius opera sint bona, si
est faciens iudicium rectum, & querens fidem, & dimittam eis. * Si autem in nomine Dñi iurant: vtique falsi ipsi iurant. * Domine
nonne reuelatum est coram te vt beneficias fidelibus? impios autem percussisti, & non sunt conuersi: consumpsisti eos, renuerunt recipere
disciplinam, obfirmarunt faciem suā magis quam rupes, renuunt redire. * Ego autem dixi, Pro eo quod pauperes sunt, insipientes facti sunt,
quia non didicerunt vias quæ rectæ sunt coram Dño, vt facerent iudicium verum coram Deo suo. * Vadam ego ad principes & loquar cum
eis, quia ipsi didicerunt cognoscere vias quæ rectæ sunt coram Dño, vt faciant iudicium verum coram Deo suo: sed hi simul preuaricati sunt
à Lege, & elongati sunt à disciplina. * Propterea rex cum exercitu suo ascendet super eos quasi leo de sylua, & occidet eos populi qui fortes
sunt sicut lupi vespertini, depredabuntur eos dominatores qui robusti sunt sicut pardi, insidiantes ciuitatibus eorum, quicunque egredietur
ex illis, interficietur, quia multæ sunt rebelliones eorum, validæ auersiones eorum. * Propheta dic cætui Israel: Propter quid dimittam vo-
bis? vocavi eos filios, & ipsi reliquerunt cultum meum, & iurant in nomine idolorum: & rursus satiaui eos bono, & ipsi conuersi sunt vt for-
nicentur, & in domo meretricis congregantur. * Equi emissarii moram facientes fuerunt, vnusquisque ad uxorem proximi sui hinniebant.

* העל-אלה לוא אפקד נאם יהוה ואם בני
 אשר כזה לא תתנקם נפשי :
 * עלו בשרותיה ושתו וכלה אל-תעשו הסירו
 נטישותיה כי לוא ליהוה המרה :
 * כי בגור בגדו כי בית ישראל ובית יהודה
 נאם יהוה :
 * כחשו ביהוה ויאמרו לוא הוא ולא תבוא
 עלינו רעה וחרב ורעב לוא נראה :
 * והנביאים יהיו לרוח והדבר אין בהם כה יעשה
 להם :
 * לכן כה אמר יהוה אלהי צבאות יען דברכם
 את הדבר הזה הנני נתן דברי בפיק לאש והעם
 הוה עצים ואכלתם :
 * הנני מביא עליכם גוי ממרחק בית ישראל נאם
 יהוה גוי איתן הוא גוי מעולם הוא גוי לא תדע
 לשונו ולא תשמע מו-ידבר :
 * אשפתו בקבר פתוח כלם גברים :
 * ואכל קצירך ולחמך יאכלו בניך ובנותיך יאכל
 צאנך ובקרך יאכל גפנך ותאגרוך ירשש ערי
 מבצריך אשר אתה בטח בהנה בחרב :
 * וגם בימים ההמה נאם יהוה לא אעשה
 אתכם כלל :
 * והיה כי תאמרו תחת מה עשה יהוה אלינו
 לנו את כל-אלה ואמרת אלהם כאשר עזבתם
 אותי ותעבדו אלהי נכר בארצכם בן תעבדו זרים
 בארץ לא לכם :
 * הגידו זאת בבית יעקב והשמיעוה ביהודה
 לאמר :
 * שמעו נא זאת עם סכל ואין לב עינים להם ולא
 יראו אזנים להם ולא ישמעו :

9 * Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus, & in gente tali non vleiscetur anima mea?
 10 * Ascendite muros eius, & dissipate; consummationem autem nolite facere. Auferte propaggines eius, quia non sunt Domini.
 11 * Præuaricatione enim præuaricata est in me domus Israel & domus Iuda, ait Dominus.
 12 * Negauerunt Dominum, & dixerunt: Non est ipse, neque veniet super nos malum: gladium & famem non videbimus.
 13 * Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & responsum non fuit in eis. Hæc ergo euenient illis.
 14 * Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti estis verbum istud: Ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem & populum istum in ligna, & vorabit eos.
 15 * Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus Israel, ait Dominus, gentem robustam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur.
 16 * Pharetra eius quasi sepulchrum patens, vniuersi fortes.
 17 * Et comedet segetes tuas, & panem tuum: deuorabit filios tuos & filias tuas, comedet gregem tuum & armenta tua, & comedet vineam tuam & ficum tuam, & conteret vrbes munitas tuas in quibus tu habes fiduciam gladio.
 18 * Veruntamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in consummationem.
 19 * Quod si dixeritis, Quare fecit Dominus Deus noster nobis hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me, & seruistis deo alieno in terra vestra, sic seruietis diis alienis in terra non vestra.
 20 * Annunciate hæc domui Iacob, & auditum facite in Iuda, dicentes:
 21 * Audi popule stulte qui nō habes cor, qui habentes oculos, non videtis, & aures, & non auditis.

תרגום יונתן

* העל אל לא אסער לאתהא בישא אמר יי ואם מן עמא דכדן לא אתפרע מנהון כרעותי :
 * ארי שקרא שקרו במימרי בית ישראל ובית יהודה אמר יי :
 * פריכו במימרא דיי ואמרו לא מן קדם יי אתהא עלנא טבתא ואף לא תיתי בישתא ודקטלין בחרבא וכפנא לא נחוי :
 * וביאי שקרא יהוה ללמא ונבואת שקריהון לא תתקום דא פרענותא תתעבר מנהון :
 * תלך דאתנביתון ותפתגמא הדין הא אנא יהי פתגמי נבואתי בפסח תקיפין באשתא ועמא הדין חלשין כקשא ויקטלונגון :
 * הא אנא מיתי עליכון עם מרחיק בית ישראל אמר יי עם חקיף הוא עמא דמעלמא הוא עמא דלא תדע לישנה ולא תשמע מה דימלל :
 * בית אדניה בקברא פתיח כלהון גברין :
 * קווארעד בריכתא דאת רחיש לא שחזבא בהן מן קדם דקטלין בחרבא :
 * ואף ביימא האנן אמר יי לא אעבר עמכון גמירא :
 * הא דשבקחון פלחני ופלחחון לטעות עממיא בארעכון כן תשתעבדון לעסממיא פלחי טעותא בארע לא דילכון :
 * חו דא בריכתא יעקב ובשרותא בריכתא יהודה למימר :
 * שמעו קען דא עמא טפשא ולית ליה לב דעינין להון ולא חזן ארנין להון ולא שמעין :

* Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut in gente tali non ulciscetur anima mea?

* Ascendite super propugnacula eius & dissipate: consummationem autem ne feceritis. auferetis sustentacula eius, quia Domini non sunt:

* Quia prauaricans prauaricata est in me domus Israel & domus Iuda.

* Mentite sunt Domino suo, & dixerunt: Non sunt hæc, non venient super nos mala; et gladium & famem non videbimus.

* Prophetæ nostri fuerunt in ventum, & sermo Domini non fuit in eis, sic erit illis.

* Propterea hæc dicit Dominus omnipotēs: Quia locuti estis verbum istud, ecce ego dedi verba mea in os tuum ignem, et populum istum ligna, & deuorabit eos.

* Ecce adduco super vos gentem de longinquo, domus Israel, dicit Dominus, gentem robustam, gentem à seculo, gentem cuius non audies vocem eius. omnes fortes.

* Pharetra eius ut sepulchrum apertum.

* Et comedent messem vestram, & panes vestros: & comedent filios vestros & filias vestras: & comedent vitulos vestros & oves vestras: & comedent vineas vestras, & ficeta vestra, & oliueta vestra. & capient ciuitates munitas vestras in quibus vos confidebatis in eis in gladio.

* Et erit in diebus illis, dicit Dominus Deus tuus, non faciam vos in consummationem.

* Et erit quando dixeritis, Propter quid fecit Dominus Deus noster nobis omnia hæc? & dices eis, Quia reliquistis me & seruiistis diis alienis in terra vestra: sic seruite alienis in terra non vestra.

* Annunciate hæc in domum Iacob, & audiatur in Iuda.

* Audite iam hæc popule stulte & sine corde. oculi eis, & non vident; aures eis, & non audiunt.

* μὴ ἐπὶ τοῖς οὐκ ἐπιπέσομαι, λέγει κύριος, ἢ ἐθνὴ τοιούτω οὐκ ἐκδικήσῃ ἡ ψυχὴ μου;

* ἀνέβητε ἐπὶ τὸν περμαχῶνας αὐτὸν & κατασκάψατε σωτέλειαν ἢ μὴ ποιήσητε. ἀπολέσετε τὰ ὑποσημαίματα αὐτῆς, ὅτι τὸ κύριον οὐκ εἰσὶν.

* ὅτι ἀφ' ἐκείνου ἡ ἐπέστησεν εἰς ἐμὲ ὁ οἶκος ἰσραὴλ καὶ ὁ οἶκος ἰουδα.

* ἐψάλλαντο τὰ κύρια αὐτῶν, καὶ εἶπον, οὐκ ἔστιν ταῦτα, οὐκ ἔστι ἐφ' ἡμᾶς κακὰ, καὶ μάχαιραν ἢ λιμὸν οὐ φοβόμεθα.

* οἱ περφηται ἡμῶν ἦσαν εἰς δόξιν καὶ λόγον κυρίου οὐκ ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς οὕτως ἔσαι αὐτοῖς.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, δὴ ὧν ἐλάλησατε τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἰδοὺ ἐγὼ δέδωκα τὸν λόγον μου εἰς τὸ στόμα σου καὶ τὸν λαὸν τοῦτον ξύλα, καὶ καταφάγεσθαι αὐτοῖς.

* ἰδοὺ ἐπάγω ἐφ' ὑμᾶς ἔθνη πόρρωθεν οἶκος ἰσραὴλ, λέγει κύριος, ἔθνος ἰσχυρόν, ἔθνη ἀπ' αἰῶνος, ἔθνος οὐκ ἀκούσῃ τὴ φωνῆς αὐτοῦ. πάντες ἰσχυροί.

* φάρετρα αὐτῶν ὡς τὰ φεγγαῖα.

* καὶ κατέδον τὸν θερισμὸν ὑμῶν & τὸν ἀρτοῦς ὑμῶν. καὶ κατέδον τὸν ὄριον ὑμῶν καὶ τὰς θυλατέρας ὑμῶν, καὶ κατέδον τὸν μόχθον ὑμῶν & τὰ πλοῦτα ὑμῶν, καὶ κατέδον τὸν ἀμπελῶνα ὑμῶν, & τὸν συκῶνα ὑμῶν, καὶ τὸν ἐλαιῶνα ὑμῶν. & ἀλώσουσιν τὰς πόλεις τὰς ὀχυράς ὑμῶν ἐφ' αἷμα ὑμῶν πεποιθήσατε ἐπ' αὐταῖς ἐν ῥομφαίᾳ.

* καὶ ἔσαι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, λέγει κύριος ὁ θεός σου, οὐ μὴ ποιήσω ὑμᾶς εἰς σωτέλειαν.

* καὶ ἔσαι ὅταν εἴπητε, ἐνέκον τίνος ἐποίησεν κύριος ὁ θεός ἡμῶν ἡμῖν ἅπαντα ταῦτα; καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, δὴ ὧν ἐγκατελίπετέ με, καὶ ἐδουλεύσατε θεοῖς ἀλλοτρίοις ἐν τῇ γῇ ὑμῶν. οὕτως δουλεύσατε ἀλλοτρίοις ἐν γῇ οὐ ὑμῶν.

* ἀναγγείλατε ταῦτα εἰς τὸν οἶκον ἰακώβ, καὶ ἀκουσθήτω ἐν τῇ ἰουδα.

* ἀκούσατε δὴ ταῦτα λαὸς μωρὸς καὶ ἀκαρδίος. ὁφθαλμοὶ αὐτοῖς καὶ οὐ βλέπουσιν. ὦτα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀκούουσιν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* An ob ista non visitabo ut adducam malum, dicit Dominus, aut de tali populo non sumam ultionem ex eis iuxta voluntatem meam?

* Ascendite in ciuitates eius, & dissipate, & consummationem non faciatis: destruite palatia eius, quia non est voluntas coram Domino in eis.

* Mentiti sunt in Verbum Domini, & dixerunt: Non veniet super nos bonum à facie Domini, nec veniet malum: & eos qui occidunt gladio, & famem non videbimus.

* Prophetæ autem falsi erunt in nihilum, & prophetia falsa eorum non confirmabitur. hæc ultio fiet de eis.

* Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum, Pro eo quod prophetaistis verbum istud, ecce ego dabo verba prophetiæ meæ in ore tuo fortia instar ignis, & populum hunc infirmum sicut stipulam, & occident eos.

* Ecce ego adducam super vos, domus Israel, populum à longè, dicit Dominus, populum fortem, populum qui à seculo est, populum cuius linguam ignorabis, & non audies quid loquatur.

* Pharetra eius quasi sepulchrum patens, vniuersi fortes. Et depredabitur messum tuam, & cibos tuos: occidet filios tuos & filias tuas; capiet oves tuas, & boues tuos, & diripiet fructus vitis tuæ & ficus tuæ: destruet vrbes munitas terræ tuæ in quibus tu confidebas ut saluus fieres in eis à facie eorum qui occidunt gladio.

* Et etiam in diebus illis, dicit Dominus, non faciam vobiscum consummationem.

* Et erit cum dixeritis, Propter quid fecit Dominus Deus noster nobis hæc omnia? & dices eis: Sicut reliquistis cultum meum, & coluistis idola populorum in terra vestra; sic seruietis populis colentibus idola in terra non vestra.

* Annunciate hoc in domo Iacob, & narrate ea in domo Iuda, dicentes: Audite nunc hoc popule insipiens & corde carens; quibus sunt oculi, & non vident, & quibus sunt aures, & non audiunt.

22 * האותי לא תיראו נאם יהוה אם מפני לא
תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא
יעברנהו ויתנעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא
יעברנהו :

23 * ולעם הזה תהיה לב סורר ומורה סרו וילכו :
24 * ולא אמרו בלבבם נירא נא את יהוה אלהינו
הנתן גשם ויורה ומלקוש בעתו שבעת חקות קציר
ישמר לנו :

25 * עונותיכם הטו אלך וחטאותיכם מנעו
הטוב מכם :

26 * כי נמצאו בעמי רשעים ישור בשך יקושים
הציבו משחית אנשים ילכדו :

27 * ככלוב מלא עוף כן בתייהם מלאים מרמה על-
כן גרלו ויעשירו :

28 * שמנו עשתו גם עברו דברי דע דין לא דנו דין
יתום ויצליחו ומשפט אביונים לא שפטו :

29 * העל אלה לא אפקד נאם יהוה אם בגוי אשר
בוה לא תתנקם נפשי :

30 * שמה ושעורה נחיתה בארץ :

31 * הנבאים נבאו בשקר והכהנים ירדו על ידיהם
ועמי אהבו כן ומה תעשו לאחריהם :

ו

1 * העזו בני בנימן מקרב ירושלם ובתקוע תקעו
שופר ועל בית הכרם שאו משאת כי רעה נשקפה
מצפון ושבר גדול :

2 * הנה והמעננה דמיתי ברת ציון :
3 * אליה יבאו רעים ועדריהם תקעו עליה אהלים
סביב רעו איש ארץ ידו :

4 * קדשו עליה מלחמה קומו ונעלה בצהרים אוי
לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב :

תרגום יונתן

22 * האמן קדמי לא תדחלון אמר יי אם מן קדם מימרי לא תזעזעו דשיתיה חלא תחומא לימא קים עלם ולא ערילא ומשרפין ולא
גליון ותסן גליוהי ולא ערין לה : 23 * ולעמא דדין תהיה לב סטי ומריר ועל דסטו סבחר פלחני גליו : 24 * ולא אמרו בלבהון נדחל כעין קדם
אלהא דמחית סטר בפיר ולקיש בעדניה דבזמן קים שבועיא דכזמן חצרא נטר לנא : 25 * חוביכון גרמו אלן לכוז וחטאיכון מנעו
סבא מכוז : 26 * ארי אשחכחו בעמי חבין בנכלא אשדן דם ופי כלבוש צירין דמחי וקטל מתעשתין לחבלא נפשין קטלין :
27 * בבית פטמא דמלי עופא כן בתיחון מלן נכלין על כן סגיו ועתרו : 28 * עתרו אף קנו נכסין אף עברו על פחגמי אוריחא עברו
דכש דין דקשט לא דינין ואלו הוו דינין דין ותמא הוו מצלחין ודין חשיכא בקשטא לית אנן דינין : 29 * העל אלן לא אסער לאיתאח
עליוח בישא אמר יי אם מן עמא דכרין עובדוהי לא אפרע מנהון כרעותי : 30 * תימא ושנו הנת בארעא : 31 * נבוי שקרא מתנבן
שקר וכהנא מסייעין על ידיהון ועמי רחמו כן ומה תעבדון לסופה :
גלו בני בנימן מגו ירושלם ארי קל צוחת קרנא אשתמע בארעא ועל בית בקעת פרמא זקפו עממא מיוחא ארי בישחא אשחכית
עממא ותברא רבא : 2 * יאחא ומפנקחא איכדין קלקלח יח אורחתיך ככן בתיחת כנישחא דציון :
3 * לה יחיון מלכין ומשריהון יגדון עלה משכנין סחור וסיעין גבר יח חברה :
4 * וסינו עלה עברי קרבא קומו ונסק בטיחרא וי לנא ארי פנא ימא ארי נגדו טולי רמשא :

* Nunquid me non timebitis, dicit Domi-
nus? aut à facie mea non formidabitis, qui dis-
posuit arenam terminum mari præceptum sem-
piternum, & non transgredietur illud, & tur-
babitur & non poterit, & sonabunt fluctus e-
ius & non transgredietur illud.

* At populo huic factum est cor non audiens
& incredulum. declinauerunt & abierunt:

* Et non dixerunt in corde suo: Timeamus
iam Dominum Deum nostrum, qui dat nobis
pluiam matutinam & serotinam secundum
tempus plenitudinis præcepti messis, & custo-
diuit nobis.

* Iniquitates vestrae declinauerunt hæc, &
peccata vestra recedere fecerunt bona à vobis.

* Quia inuenti sunt in populo meo impij, et
laqueum statuerunt, ut corrumpat viros, &
ceperunt

* quasi decipula extensa plena volatiliū,
sic domus eorum plena dolo. ideò magnificati
sunt & ditati sunt:

* Incrassati sunt, & transgressi sunt iudi-
cium. non iudicauerunt iudicium pupilli, & iu-
dicium viduae non iudicauerunt.

* Nunquid super his non visitabo, dicit Do-
minus, aut in gente huiusmodi non ulcisce-
tur anima mea?

* Stupor & horribilia facta sunt in terra.

* Prophetæ prophetant iniqua, & sacerdo-
tes plausuerunt manibus suis. populus meus di-
lexit sic: & quid faciet post hæc?

CAP. VI.

Confortamini filij Benjamin de medio Hie-
rusalem, & de Thecue significate tuba. et
super Bethacharem leuate signum, quia mala
imminent ab Aquilone, et contritio magna erit:

* Et auferetur celsitudo tua filia Sion.

* Ad eam venient pastores et greges eorum,
& figent in ea tentoria in circuitu, & pascent
vnusquisque manu sua.

* Preparare super eam bellum: consurgite
& ascendamus ad eam in Meridie. Væ vo-
bis quia declinavit dies, quia deficiunt umbra
vesperi.

12 * μὴ ἐμὲ οὐ φοβηθήσεσθε, λέγει κύριος; ἢ ἀπὸ τῆς πο-
σώπου μου οὐκ ὀβρισηθήσεσθε τὸν τάξαντα ἄμμιον ὄρειον
τῇ θαλάσῃ πρὸς αἶμα αἰώνιον καὶ οὐχ ὑπερβήσεται
αὐτό, καὶ τὸ ἄρραχθῆναι καὶ ἐδιωχθῆναι: καὶ ἡ χήρῃσιν τὰ
κύματα αὐτὸ καὶ οὐχ ὑπερβήσεται αὐτό.

23 * τὰς δὲ λαῶν τούτων ἐγρήθη καρδία ἀνῆκοῦ καὶ ἀπει-
θή. ἐξέκλιναν καὶ ἀπήλθοσαν.

24 * καὶ οὐκ εἶπον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, φοβηθῶμεν δὴ
κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν τὸν δίδόντα ἡμῖν ὑετὸν πρῶτον καὶ ὀ-
ψιμον καὶ καιρὸν πληρώσεως πρὸς αἶμα τῆς θέρσεως,
καὶ ἐφύλαξεν ἡμῖν.

25 * αἰανομία ὑμῶν ἐξέκλιναν ταῦτα, καὶ αἱ ἀμαρτίαι
ὑμῶν ἀπέστησαν τὰ ἀγαθὰ ἀφ' ὑμῶν.

26 * ὅτι διέρευσαν ἐν τῷ λαῷ μακροβεῖς, & παγίδα ἐση-
σαν διαφθεῖραι ἀνδρας. καὶ συνελαμβάνουσιν

27 * ὡς παγὶς ἐφ' ἐσθλὰ πλήρης πετεινῶν. οὕτως & οἱ
κοι αὐτῶν πλήρεις δόλου. διὰ τοῦτο ἐμεγαλύνθησαν καὶ
ἐπλούτησαν.

28 * ἐπαχύνθησαν & παρέβησαν κρίσιν. οὐκ ἐκρίναν κρί-
σιν ὀρφανῶν, καὶ κρίσιν χήρας οὐκ ἐκρίναν.

29 * μὴ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέψομαι, λέγει κύριος, ἢ
ἐν ἔθνει τοῖς τοῖς οὐκ ἐκδικήσῃ ψυχὴ μου;

30 * ἔκστασις καὶ φρεσὶς ἐγρήθη ἐπὶ τῇ γῆς.

31 * & θεωρεῖται θεωρητῶν ἀδικα, καὶ & ἱερεῖς
ἐπεκρότησαν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. ὁ λαὸς μου ἠγάπησεν ἑ-
τάως καὶ τί ποιήσῃ εἰς τὰ μέγιστα ταῦτα

ς.

1 * Ἐνιχύσατε ὑοὶ βοναμαῖν ἐν μέσῳ τῆς ἱερουσα-
λήμ, καὶ ἐν θεκουὲ σημεῖατε ἐλπίδι. καὶ ὑπερβή-
θα χάριμα ἄρατε σημεῖον, ὅτι κακὰ ἐκέκυφον ἀπὸ βορ-
ρᾶς, καὶ συντεβή μεγάλη ἔσται.

2 * καὶ ἀφαιρέθῃ τὸ ὑψὸς τοῦ θυγατέρων.

3 * εἰς αὐτὴν ἔξουσιν ποιμένες καὶ τὰ ποίμνια αὐτῶν, &
πήξουσιν ἐπ' αὐτὴν σκῆλας κύκλῳ, καὶ ποιμανοῦσιν ἕκα-
στὸ τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

4 * ὡς ἀσκηθῶντα ἐπ' αὐτὴν πόλεμον. ἀνάστητε &
ἀναβῶμεν ἐπ' αὐτὴν μεσημβρίας. καὶ ὑμῖν, ὅτι κέκλι-
κον ἡ ἡμέρα ὅτι ἐκλείπουσιν αἱ σκιαὶ τῆς ἑσπέρας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"An à facie mea non timebitis, dicit Dñs, aut à facie Verbi mei non contremiscetis? qui posui arenam terminum mari præcepto sempi-
terno quod non transgredietur, & commouentur, & non possunt, & infremunt fluctus eius, & non transeunt illud. "Populo autem huic
fuit cor declinans & rebelle: & pro eo quod declinauerunt à cultu meo, migrauerunt. "Et non dixerunt in corde suo: Timeamus nunc co-
ram Dño Deo nostro, qui demittit pluuiam temporaneam & serotinā temporibus suis: qui stato tempore hebdomadas, quæ sunt tempore
messis, custodit nobis. "Iniquitates vestrae causantur hæc vobis, & delicta vestra prohibuerunt bonum à vobis. "Quia inuenti sunt in po-
pulo meo peccatores, & in dolo effundentes sanguinem innocentem: quasi indumentum venatorum, quod percutit & occidit, cogitant dif-
perdere animas interfectores. "Sicut domus saginationis quæ plena est aubus, sic domus eorum plene sunt dolo; propterea multiplicati
sunt & ditati sunt: diuites facti sunt & possederunt diuitias, transgressi quoque sunt sermones Legis, fecerunt quod malum est. Iudicium
verum non iudicant: si autem iudicassent iudicium pupilli, prosperati fuissent; & iudicium pauperum in veritate non iudicant. "An ob ista
non visitabo vt adducam super eos mala, dicit Dominus? aut de populo qui talis est in operibus suis, non sumam ex eo vindictam pro volun-
tate mea? "Admiratio & fœditas facta est in terra. "Prophetæ falsi prophetant falsa, & sacerdotes auxiliantur manibus eorum, & popu-
lus meus dilexit sic: & quid facietis in nouissimo eius?

CAP. VI.

Migrate filii Benjamin de medio Ierusalem, quia vox clamoris tubæ corneæ audita est in terra: & super campum vinearum leuate
populi signa, quia malum visum est ab Aquilone, & contritio magna. Pulchra & delicata quomodo corrupisti vias tuas?
propterea confusus est cœtus Syon. Ad eam venient reges & exercitus eorum: extendent super eam tabernacula per circuitum, & ad-
iuuabunt vnusquisque proximum suum. Preparare contra eam bellatores: surgite & ascendamus in Meridie. Væ nobis quia declinavit
dies, quia longiores factæ sunt vmbra vespertinæ.

* קומו ונעלה בלילה ונשחיתה ארמנותיה :
 * כי כה אמר יהוה צבאות צבאות עזרו ושמעו
 על ירושלם סללה היא העיר הפקד כלה עשק
 בקרבה :
 * כהקיר בור מימיה בן הקרה רעתה חמס ושר
 ישמע בה על פני תמיד חלי ומכר :
 * הוסרי ירושלם פן תקע נפשי ממך פן אשימך
 שממה ארץ לוא נושכר :
 * כה אמר יהוה צבאות עולל יעול לו כנפן שארית
 ישראל השב ידך בבוצר על סלסלור :
 * על מי אדברה ואעידה וישמעו הנה ערלור
 אונס ולא יוכלו להקשיב הנה דבר יהוה היה להם
 לחרפה לא יחפצו בו :
 * ואת חמת יהוה מלאתי גל איתי הכיל שפך
 על עולל בחוץ ועל סוד בחורים יחדו כי
 גם איש עם אשור ילכדו זקן עם מלא
 ימים :
 * ונסבו בתייהם לאחרים שדות ונשים יחדו כי
 אטה את ידי על ישיבי הארץ נאם יהוה :
 * כי מקטנם ועד גדולם כלו בוצע בצע ומגביא
 ועד כהן כלו עשרו שקר :
 * וירפאו ארש שבר עמי על נקלור לאמר
 שלום שלום ואין שלום :
 * הובישו כי תועבה עשו גם בוש לא יבושו
 גם הכלים לא ידעו לכן יפלו בנפלים בערת
 פקדתיים יבשלו אמר יהוה :
 * כה אמר יהוה עמדו על דרכים וראו ושאלו
 לנתבות עולם אי זו דרך הטוב ולכו כה ומצאו
 מרגוע לנפשכם ויאמרו לא נלך :

⁵ * Surgite & ascendamus in nocte, & dif-
⁶ sipemus domus eius. * Quia hec dicit
 B Dominus exercituum: Cædite lignū eius
 & fundite circa Hierusalem aggerem. hæc
 est ciuitas uisitationis, omnis calumnia in
 medio eius.
⁷ * Sicut frigidam facit cisterna aquam
 suam, sic frigidam fecit malitiam suam.
 Iniquitas & vastitas audietur in ea coram
 me semper, infirmitas & plaga.
⁸ * Erudire Hierusalem, ne fortè recedat
 anima mea à te, ne fortè ponam te deser-
 tam, terram inhabitabilem.
⁹ * Hæc dicit Dominus exercituum, Vi-
 que ad racemum colligent quasi in vinea
 reliquias Israel. Conuerte manum tuam
 quasi vindemiator ad cartallum.
¹⁰ * Cui loquar, & quem contestabor vi-
 C audiar? ecce incircuncisæ aures eorum, &
 audire non possunt. Ecce verbum Domi-
 ni factum est eis in opprobrium, & non
 fuscipient illud.
¹¹ * Idcirco furore Domini plenus sum,
 laboraui sustinens. Effunde super paruulū
 foris, & super concilium iuuenum simul.
 vir enim cum muliere capietur, senex cum
¹² pleno dierum. * Et transibunt domus
 eorū ad alteros, agri & vxores pariter, qui
 extendam manum meam super habitan-
 tes terram, dicit Dominus.
¹³ * A minore quippe vsque ad maiorem
 omnes auaritiæ student, & à propheta vs-
 que ad sacerdotem cuncti faciunt dolum.
¹⁴ * Et curabant contritionem filiarū po-
 puli mei cum ignominia dicētes, Pax par-
 D & non erat pax.
¹⁵ * Cōfusi sunt, quia abominationem fe-
 cerunt: quin potius confusione non sunt
 confusi, & erubescere nescierunt. Quam-
 obrem cadent inter ruentes, in tempore
 uisitationis suæ corruent, dicit Dominus.
¹⁶ * Hæc dicit Dñs: State super vias & vi-
 dete, & interrogate de semitis atiquis quæ
 fit via bona, & ambulate in ea, & inuenie-
 tis refrigerium animabus vestris. Et dix-
 runt: Non ambulabimus.

תרגום יונתן

* קומו ונסק בלילה ונחבל בירניהא :
 * כגופא דמקום מוהי בן אוריכו ואתקומו בגוה עברי בישתא קל חטופין ובזוזין משחמסע בה
 * אתרדא ירושלם דלמא ירחק מימרי יתך דלמא אשוניך צדיא כצרט סדום ולא
 * כדנן אמר יי צבאות אתבזא יתבזון כמא דמהלכין על שולי גפן למקטף שארא דישראל ועוד תהוב מחתך עליהון
 * על מן אמל ואתהוד ויקבלין אלפן הא אשפשת אדנהון ולא יכלין למיער הא פתגמא דיי הנה להון
 * ויה נבואה בתקוף סן קדם יי אתסליתיה לאיתיה לסוכרא ולא יכלת למשפך על נקין בשוקא ועל
 * ויסחחרת כחיהון לאתרגין חקלן ונשין כחדא ארי
 * ארי מועיריהון ועד רבהון כולהון אנסי ממון ומספר ועד כחן כלהון עברי
 * עליהון למבתח ארי תועבה
 * ואסיו ית חבר כנישחא דעמי במלי שקריהון למימר שלמא שלמא ולית שלם
 * כדנן אמר יי קומו על אורחן וחזו ושאלו לשבילין דמן עלמא אידא אורחא דתקנא ותרכו בה ואשבחו נוח לנפשכון ואמרו לא נילו

* Surgite & ascendamus in nocte, & dissipemus fundamenta eius.

* Quia hæc dicit Dominus virtutum: Excidite fundamenta eius, effunde super Hierusalem exercitum. O ciuitas mendax tota calumnia in ea.

* Sicut in frigidat cisterna aquam suam, sic in frigidat malitia eius. impietas & miseria audietur in ea contra faciem eius semper. dolore & flagello

* erudieris Hierusalem, ne recedat anima mea a te, ne faciam te inuiam terram quæ non habitabitur.

* Quia hæc dicit Dominus virtutum: Racemate racemate quasi vineam reliquias Israel. reuertimini quasi vindemians in cartallum suum.

* Ad quem loquar & contester, & audiet? ecce incircuncise aures eorum, & non possunt audire. ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, non volent illud audire.

* Et furorem meum impleui, & sustinui, & non consumpsi eos. effundam super paruulos de foris, & super congregationem iuuenum simul; quia vir & mulier capientur, senex cum pleno dierum.

* Et transferentur domus eorum ad alteros, agri & uxores eorum pariter, quia extendam manum meam super habitantes terram hanc, dicit Dominus.

* Quia à paruo eorum & usque ad maximum omnes consummauerunt iniqua; à sacerdote & usque ad pseudopropheta omnes fecerunt mendacia.

* Et curabant contritionem populi mei pauperes, & dicentes: Pax, & ubi est pax?

* Confusi sunt quia defecerunt, & neque si-
cut confusi erubuerunt, & ignominiam suam non cognouerunt. propter hoc cadent in ruina sua, & in tempore visitationis sue peribunt, dicit Dominus.

* Hæc dicit Dominus: State super vias & videte, et interrogate semitas Domini æternas. & videte qualis est via bona, & ambulate in ea, & inuenietis purificationem animabus vestris. & dixerunt: Non ibimus.

* ἀνάστητε καὶ ἀναβῶμεν ἐν νυκτὶ, καὶ διαφθείρωμεν τὰ θεμέλια αὐτῆς. * ὅτι τάδε λέγει κύριος ὁ πάντων

δυνάμεων, ἐκκόψατε θεμέλια αὐτῆς, ἐκχεον ἐπὶ ἱερουσαλὴμ δυνάμιν. ὡς πόλις ψευδῆς ὅλη κατεδυνασεία ἐν αὐτῇ.

* ὡς ψυχαὶ λάκκοι ὕδατος αὐτῆς, οὕτως ψυχὴ κακία αὐτῆς. ἀσέβεια καὶ τολαιωρία ἀκαθάρτη ἐν αὐτῇ ἐπὶ πρὸς ὅσον αὐτῆς διαπαντός. πόνος καὶ μάστιγ

* παιδευθήσῃ ἱερουσαλήμ· μὴ ἄποσῃ ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ τοῦ. μὴ ποιήσω σε ἄβυσσον γλυκύνος καὶ κατοικήσῃς.

* ὅτι τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καταμαῶδε καταμαῶδε ὡς ἄμπελον ἰὰ κατάλοιπα τοῦ Ἰσραὴλ. ἐπὶ σρέψατε ὡς τρυγῶν ἐπὶ τὴν καρτάνον αὐτῆς.

* πρὸς τίνα λαλήσω καὶ διαμαρτύρομαι καὶ ἀκούσῃ; ἰδοὺ ἀπερίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ οὐ δυνάμει ἀκούει. ἰδοὺ τὸ ῥῆμα κυρίου ἐγγράθη αὐτοῖς εἰς ὀνειδισμόν, οὐ μὴ βουληθῶσιν αὐτὸ ἀκοῦσαι.

* καὶ τὴν θυμὸν μου ἐπλησά καὶ ἐπέχον καὶ ἐκυνέελεσα αὐτοῖς. ἐκχεῶ ἐπὶ νήπια ἔξωθεν καὶ ἐπὶ συναγωγὰς νεοτρίτων ἅμα, ὅτι ὁρῆς καὶ γυνὴ συλληφθήσονται. πρὸς ἑστέρας μὲν πληροῖς ἡμερῶν.

* καὶ μετὰ σφαγήσονται αἱ οἰκίαι αὐτῶν εἰς ἐτέρας. ἀγροὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἐπιταυτῶν, ὅτι ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὸν κατακοιῶτα τὴν γλῶτταν αὐτῶν, λέγει κύριος.

* ὅτι ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν καὶ ἕως μεγάλου πλῆτες συνετελέσαντο ὄνομα ἀπὸ ἱερέως καὶ ἕως ψευδοπροφήτου πάντες ἐποίησαν ψευδίαν.

* καὶ ἰδὼν τὸ ζῶντιμα τοῦ λαοῦ μου ἔξουθενώ-
τες καὶ λέγοντες, εἰρήνῃ καὶ ποῦ ἐστὶν εἰρήνῃ;

* κατήχησάνθησαν ὅτι ἐξελίπονται καὶ οὐδ' ὡς καταιχνόμηναι ἠχύνθησαν, καὶ τὴν ἀπείαν αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν. διὰ τοῦτο πεποιῶται ἐν τῇ πλώσει αὐτῶν, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀπολωῶνται, εἶπεν κύριος.

* τάδε λέγει κύριος, σῆτε ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς καὶ ἴδετε, καὶ ἐρωτήσατε τοῖς κυρίου αἰωνίοις. καὶ ἴδετε ποῖά ἐστιν ἡ ὁδὸς ἡ ἀγαθή, καὶ βαδίετε ἐν αὐτῇ, καὶ δύρεστε ἀγνισμόν τοῖς ψυχαῖς ὑμῶν. καὶ εἶπαν, οὐ πορδύσόμεθα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Surgite & ascendamus in nocte, & dissipemus palatia eius. * Quia hæc dicit Dominus exercituum: Succidite ligna & comportate super Ierusalem aggerem. ista est ciuitas cuius peccata visitantur: omnes sunt violenti in medio eius. * Sicut cisterna quæ sustentat aquas suas, sic expectauerunt & sustentati sunt in medio eius operantes malum. Vox raptorum & depredatorum audita est in ea coram me semper. propterea adduxi super eam infirmitatem & percussione. * Erudire Ierusalem, ne forte abiiciat te Verbum meum, ne forte ponam te desertam sicut terram Sodome, quæ non habitatur. * Hæc dicit Dominus exercituum: Direptione diripientur, sicut qui ambulant ad radices vitis ad vindemiam residuum Israel. & adhuc reuertetur plaga tua ad eos, sicut vindemiator ad canistra. * Ad quem loquar, & quæ contestabor, ut suscipiant disciplinam? Ecce obturata est auris eorum, & non possunt audire: ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, eò quod nolunt illud. * Prophetia autem à facie Domini in furore repletus sum: laboravi sustinens, & non potui effundere super lactentes in platea, & super turbam iuuenum simul: quia etiam vir cum vxore comprehensi sunt, senes cum eo qui est satur diebus. * Et transferentur domus eorum ad alios, agri & uxores simul. quia leuabo plagam potentiae meæ super habitatores terræ, dicit Dñs. * Quia à minimo eorum usque ad maximum eorum, omnes inhiant diuitiis; à scriba usque ad sacerdotem omnes operantur mendacium. * Et curarunt contritione cæcus populi mei verbis mendaciorum suorum, dicentes, Pax, pax: & non erat pax. * Eorum erat pudore suffundi, quia abominatione fecerunt: confusione quoque non confunduntur & humiliari nesciunt. Propterea proicientur occisi; in tempore quo visitauero super eos peccata eorum corrueunt, dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus: State super vias & videte, & interrogate de semitis quæ à seculo sunt, quæ est ista via quæ recta sit, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus vestris. & dixerunt: Non ambulabimus.

* והקימתי עליכם צפנים הקשיבו לקול שופר
 ויאמרו לא נקשיב :
 * לכן שמעו הגוים ודעי עדה את אשר בם :
 * שמעי הארץ הנה אנכי מביא רעה אל העם
 הנה פרי מחשבותם כי על דברי לא הקשיבו ותורת
 וימאסו בה :
 * למה זה לי לבונה משבא תבוא וקנה הטוב
 מארץ מרחק עלותיכם לא לרצון וזבחיכם לא
 ערבו לי :
 * לכן כה אמר יהוה הנני נתן אל העם הזה
 מכשלים וכשלו בם אבות ובנים יחדו שכן ורעו
 יאבדו :
 * כה אמר יהוה הנה עם בא מארץ צפון וגוי גדול
 יעור מירכתי ארץ :
 * קשר וכידון יחזיקו אבדו הוא ולא ירחמו
 קולם בים יהמה ועל סוסים ירכבו ערוך באיש
 למלחמה עליך בר ציון :
 * שמענו את שמעו רפו ידנו צרה החזקתנו חיל
 ביולדה :
 * אל תצא השדרה ובדרך אל תלכי כי חרב
 לאיב מגור מסביב :
 * בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד
 עשי לך מספר תמורים כי פתאום יבא השדר
 עלינו :
 * בחזן נתתיך בעמי מבצרות ונתת את דרכם :
 * כלם סרי סורים הלכי רכיל נחשת וברזל כלם
 משחיתם המה :
 * נחר מפח מאשתם עפררת לשויה צרף צרוף
 ורעים לא נתקו :
 * כסף נמאס קראו להם כי מאס יהוה בהם :

17 * Et constitui super vos speculatores. au-
 E dite vocem tubæ. & dixerunt: Non audie-
 18 mus. * Ideò audite gentes & cognoscite
 congregatio, quanta ego faciam eis.
 19 * Audi terra: Ecce ego adducam mala
 super populum istum, fructum cogitatio-
 num eius, quia verba mea non audierunt,
 & Legem meam proiecerunt.
 20 * Vt quid mihi thus de Saba affertis,
 calamum suaueolentem de terra longin-
 qua? Holocaustomata vestra non sunt ac-
 cepta, & victimæ vestræ non placuerunt
 mihi.
 21 * Propterea hæc dicit Dominus: Ecce
 F ego dabo in populum istum ruinas: & ruent
 in eis patres & filij simul, vicinus & pro-
 ximus peribunt.
 22 * Hæc dicit Dominus: Ecce populus
 venit de terra Aquilonis, & gens magna
 confurget à finibus terræ.
 23 * Sagittam & scutum arripiet, crudelis
 est, & non miserebitur. Vox eius quasi ma-
 re sonabit, & super equos ascendent, præ-
 parati quasi vir ad prælium aduersum te
 filia Sion.
 24 * Audiuius famam eius, dissolute sunt
 G manus nostræ. Tribulatio apprehendit
 nos, dolores vt parturientem.
 25 * Nolite exire ad agros, & in via ne am-
 buletis, quoniam gladius inimici pauor
 in circuitu.
 26 * Filia populi mei accingere cilicio, &
 conspergere cinere. Luctum vnigeniti fac
 tibi planctum amarum, quia repente ve-
 nient vastator super nos.
 27 * Probatozem dedi te in populo meo
 robustum; & scies & probabis vias co-
 rum.
 28 * Omnes isti principes declinantes, am-
 bulantes fraudulentè. Æs & ferrum vni-
 uersi corrupti sunt.
 29 * Defecit sufflatorium, in igne consum-
 ptum est plumbum. frustra confluit con-
 flator, malitiæ enim eorum non sunt con-
 30 sumptæ. * Argentum reprobum vocate
 eos, quia Dominus proiecit illos.

תרגום יונתן

* והקימתי עליכם קבלים ויאמרו לא נקבל :
 * לכן שמעו עממי ודעי עדה את אשר בם :
 * שמעי ארץ הנה אנכי מביא רעה אל העם
 הנה פרי מחשבותם כי על דברי לא הקשיבו ותורת
 וימאסו בה :
 * למה זה לי לבונה משבא תבוא וקנה הטוב
 מארץ מרחק עלותיכם לא לרצון וזבחיכם לא
 ערבו לי :
 * לכן כה אמר יהוה הנני נתן אל העם הזה
 מכשלים וכשלו בם אבות ובנים יחדו שכן ורעו
 יאבדו :
 * כה אמר יהוה הנה עם בא מארץ צפון וגוי גדול
 יעור מירכתי ארץ :
 * קשר וכידון יחזיקו אבדו הוא ולא ירחמו
 קולם בים יהמה ועל סוסים ירכבו ערוך באיש
 למלחמה עליך בר ציון :
 * שמענו את שמעו רפו ידנו צרה החזקתנו חיל
 ביולדה :
 * אל תצא השדרה ובדרך אל תלכי כי חרב
 לאיב מגור מסביב :
 * בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד
 עשי לך מספר תמורים כי פתאום יבא השדר
 עלינו :
 * בחזן נתתיך בעמי מבצרות ונתת את דרכם :
 * כלם סרי סורים הלכי רכיל נחשת וברזל כלם
 משחיתם המה :
 * נחר מפח מאשתם עפררת לשויה צרף צרוף
 ורעים לא נתקו :
 * כסף נמאס קראו להם כי מאס יהוה בהם :

* Constitui super vos speculatores, audite 17
vocem tubæ. & dixerunt, Non audiemus.

* Propter hoc audierunt gentes & pascen- 18
tes greges suos.

* Audi terra, ecce ego induco super popu- 19
lum hunc mala, fructum auersionis eorum, quia
verbo meo non attenderunt, & Legem meam
proiecerunt.

* Ut quid mihi thus de Saba affertis, & 20
cinamomum de terra de longè? holocausta ve-
stra non sunt accepta, & victima vestra non
placuerunt mihi.

* Propter hoc hæc dicit Dominus: Ecce ego 21
do in populum istum infirmitatem, & infirma-
buntur in ea patres & filij simul, vicinus &
proximus eius peribunt.

* Hæc dicit Dominus: Ecce populus venit 22
ab Aquilone, & gentes consurgent ab extre-
mo terræ.

* Arcum & zibynam tenebunt. impudens 23
est & non miserebitur: vox eius sicut mare in-
undans, super equos & currus præparabitur,
quasi ignis, ad prælium aduersum te filia Sion.

* Audiuiamus famam eorum, dissolutæ sunt 24
manus nostræ. tribulationes apprehenderunt
nos, dolores quasi parturientis.

* Ne exieritis ad agrum, & in viis ne am- 25
buletis, quia gladius inimicorum habitat in cir-
cuiu.

* Filia populi mei accingere cilicio, & con- 26
spargere cinere. luctum dilecti fac tibi plan-
ctum miserabilem, quia repente veniet miseria
super vos.

* Probatores dedi te in populis probatis. 27
& scies cum probauero ego viam eorum.

* Omnes inobedientes ambulantes prauè, æs 28
& ferrum omnes corrupti sunt.

* Defecit sufflatorium ab igne, defecit plum- 29
bum. frustra argentarius argentum conflat. ma-
litia eorum non sunt liquefacta.

* Argentum reprobatum vocate eos, quia 30
reprobauit eos Dominus.

* κατέστακα ἐφ' ὑμᾶς σκοποῖς, ἀκούσατε τὴν φωνὴν τῆς 17
Σάλπιγγος. καὶ εἶπαν, ὅκ' ἀκουσόμεθα.

* διὰ τοῦτο ἤκουσαν τὰ ἔθνη & ποιμαίνοντες τὰ ποί- 18
μνια αὐτῶν.

* ἄκουε γῆ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάλω Ἰππὶ τὸν λαὸν τοῦτον κακά, 19
τὸν καρπὸν ἀποστροφῆς αὐτῶν, ὅτι τὸ λόγῳ μου οὐ ᾤθη-
σέχον, καὶ τὸν νόμον μου ἀπώσαντο.

* ἵνα τί μοι λίσσανον ἐκ Σαβὰ φέρετε, καὶ κινάμωμον 20
ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν ὅκ' εἰσὶ δεκ-
τά, καὶ αἱ θυσιάαι ὑμῶν οὐχ ἡδυνά μοι.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐ- 21
πὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀδυναμίαν, καὶ ἀδυναμήσουσιν ἐν αὐτῇ
πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα, γείτων καὶ ὁ πλησίον αὐτῶν ἀπο-
λωθήται.

* τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶ & 22
ἔθνη ἰξεῖρθήσονται ἀπ' ἐξάτου τῆς γῆς.

* ῥέξον καὶ ζιβυὺν καὶ ἰβυὺν. ἱταμός ἐστιν καὶ ὅκ' ἐ- 23
λεύσει, φωνὴ αὐτῶν ὡς θαλάσσα κυμαίνουσα. ἐφ' ἵπποις
καὶ ἄρμασιν ὡρατάξουσιν, ὡς πῦρ εἰς πόλεμον ὡρὸς σὲ θυ-
γάτηρ σιών.

* ἠκούσαμεν τὴν ἀκολὴν αὐτῶν, παρελύθησαν αἱ 24
χεῖρες ἡμῶν. θλίψεις κατέσχον ἡμᾶς, ὡδίνες ὡς πικ-
τύσεως.

* μὴ ἐκπορεύεσθε εἰς ἀγρὸν καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ βα- 25
δίξετε, ὅτι ῥομφαία τῶν ἐχθρῶν παροικεῖ κυκλόθεν.

* θυγάτηρ λαοῦ μου περιέλωσα Σάκκον, καὶ καλύψα- 26
μαι ἀποδόν. πένθω ἀγαπή τοῦ ποιήσαι σεαυτῇ κοπετὴν
οἰκτρὸν, ὅτι ἰξαίφνης ἦξει τὸ λαιπῶν ἐφ' ὑμᾶς.

* δοκιμασθὲν δέδωκά σε ἐν λαοῖς δέδοκίμασθαι 27
καὶ γνώσῃ ἐν τῷ δοκιμάσαι με τὴν ὁδὸν αὐτῶν.

* πάντες ἀνῆκοι πορεύονται σκολιῶς, χαλκὸς & σί- 28
δηρος πάντες διεφθαρμένοι εἰσιν.

* ἰξέλιπον φουσητὴς ἀπὸ πυρός, ἰξέλιπον μόλυβ- 29
δος. εἰς κενὸν δρυροκόπη & δρυροκοπεῖ. πονηρία αὐ-
τῶν ὅκ' ἐτάκησαν.

* δρυρίον ἀποδοκιμασθὲν καλέσατε αὐτίς, ὅτι 30
ἀπεδοκίμασεν αὐτίς κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

17 Et suscitavi super vos doctores, dicens: Obedite verbis Prophetarum. & dixerunt, Non obediemus. 18 Propterea audite populi, & cognoscat cætus Israel peccata sua. 19 Audi terra Israel: Ecce ego adducam malum super populum istum, retributionem operum suorum: quia verbis seruorum meorum prophetarum non obedierunt, & Legem meam detestati sunt. 20 Ut quid coram me thus de Saba affertur, & calamus aromaticus de terra longinqua? holocausta vestra non sunt grata, & victimæ sanctificatæ vestræ non erunt acceptabiles coram me. 21 Propterea sic dicit Dñs: Ecce adducam super populum istum offendicula, & offendent in eis patres & filij simul, vicinus & proximus eius, & peribunt. 22 Hæc dicit Dominus: Ecce ego adducam populum de terra Aquilonis, & populi multi venient publicè de finibus terre. 23 Arcus & scuta tenent: crudeles sunt, nec est illis miseria. Vox eorum sicut mare in fremitu suo, & equi insident; ordinati sunt, quasi vir committens prælium, contra te cætus Syon. 24 Audiuiamus famam eorum: dissolutæ sunt manus nostræ: angustia apprehendit nos quasi dolores parturientis. 25 Ne egrediamini in agrum, & in viam ne eatis, quia gladius inimici occidit eos qui congregantur ad eum vndeque. 26 Cætus populi mei accingimini faccis, & operite capita vestra cinere. luctum vnicui facite vobis, planctum in amaritudine; quia repente venient vastatores super nos. 27 Electum dedi te in populo meo quasi ciuitatem fortissimam; & notificabis & annunciaris eis vias suas. 28 Omnes principes eorum rebellant, ambulantes in dolo, vt qui misceat æs cum ferro, vniuersi corruptores sunt. 29 Ecce sicut sufflatoriū sufflatoris quod cōbustum est in medio ignis, sic siluit vox Prophetarum qui prophetat eis: Conuertimini ad Legem meā, & non sunt conuersi: & sicut plumbum quod liquefcit in medio fornacis, sic ociosa facta sunt in oculis suis verba prophetarum qui prophetant eis, & nihil prodest eis quod docent eos doctores eorum, & opera sua mala non reliquerunt. 30 Ecce sicut argentum reprobatum abiectos voca- te eos, quia proiecit eos Dominus.

CAP. VII.

Verbum quod factum est ad Hieremiam à Domino, dicens:

* Sta in porta domus Domini, & lege illic verbum hoc. & dic: Audite verbum Domini omnis Judea:

* Hæc dicit Dominus virtutum Deus Israel: Dirigite vias vestras & adinventiones vestras, & habitare faciam vos in loco isto.

* Non confidite vobis in verbis mendacibus, quia omnino non proderunt vobis, dicentes: Templum Domini est.

* Quoniam si dirigentes direxeritis vias vestras & studia vestra, & facientes feceritis iudicium inter virum & inter proximum suum;

* Et aduenam & pupillum & viduam non opprefferitis, & sanguinem innocentem non effuderitis in loco isto, & post deos alienos non ambulaueritis in malum vobis;

* Et habitare faciam vos in loco vestro in terra, quam dedi patribus vestris à seculo & vsque in seculum.

* Si autem vos confiditis in verbis mendacibus, ex quibus nulla utilitas vobis:

* Et occiditis, & adulteratis, & furamini, & iuratis iniquè, & adoletis incensum Baal, & ambulatis post deos alienos, quos nō nostis ut male sit vobis:

* Et venistis & stetistis coram me in domo, ubi inuocatum est nomen meum in ea, & dixistis, Abstinuimus à faciendo omnes abominationes istas.

* Nunquid spelunca latronum domus mea; ubi inuocatum est nomen meum in ea illic coram vobis? & ecce ego vidi, dicit Dominus.

ζ.

1 * Ρῆμα δὲ ἐχρῆτο πρὸς ἱερεμίαν πρὸς κυρίου λέγον,

2 * Ἰστα ἐπὶ τὴν πύλιν τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ ἀνάγνωθι ἐκεῖ τὸ ρῆμα τοῦτο. καὶ εἰπέ, ἀκούσατε λόγον κυρίου πάντες οἱ Ἰουδαῖα·

3 * ταῦδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, διορθώσατε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἐπιτηδύματά ὑμῶν, καὶ κατεκλιῶ ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

4 * μὴ πεποιῖσθε ἐαυτοὺς ἐπὶ λόγοις ψευδέσιν, ὅτι τοῦτο πάντα ὅσα ὠφελήθησιν ὑμᾶς λέγοντες, ναὸς κυρίου ἐστίν.

5 * ὅτι ἐὰν διορθοῦντες διορθώσῃτε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἐπιτηδύματά ὑμῶν, καὶ ποιοῦντες ποιήσῃτε κέσμα, ἀναμέθεν ἀνδρὸς καὶ ἀναμέθεν τοῦ πλησίον αὐτοῦ,

6 * καὶ πρὸς ἡλὺτον καὶ ὀρφανὸν καὶ χήραν μὴ καταδυναστεύσῃτε, καὶ αἷμα ἀθῶον μὴ ἐκ χέητε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ ὅπινω θεῶν ἀλλοτρίων μὴ πορδύητε εἰς κακὸν ὑμῖν,

7 * καὶ κατεκλιῶ ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ ὑμῶν ἐν τῇ γῇ, ὡς ἔδωκα τοῖς πατεράσιν ὑμῶν ἐξ αἰῶνος καὶ ἕως αἰῶνος.

8 * εἰ γὰρ ὑμεῖς πεποιῖσθε ἐπὶ λόγοις ψευδέσιν, ὅθεν ὅσα ὠφελήθησεν ὑμῖν,

9 * καὶ φονεύετε, καὶ μοιχεύετε, καὶ κλέβετε, καὶ ὀμνύετε ἐπ' ἀδίκῳ, καὶ θυμιάτε τῇ βααλ, καὶ πορδύετε ὅπινω θεῶν ἀλλοτρίων, ὧν ὅσα οἶδατε τοῦ κακῶς εἶναι ὑμῖν,

10 * καὶ ἦλθετε καὶ ἔστητε ἐνώπιόν μου ἐν τῷ οἴκῳ, οὗ ἐπικέκλην τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ, καὶ εἶπατε, ἀπερχήμεθα τοῦ ποιεῖν πάντα τὰ βδελύγματα ταῦτα.

11 * μὴ σπήλαιον λησῶν ὁ οἶκός μου, οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ ἐκεῖ ἐνώπιον ὑμῶν; καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐώρεα, λέγει κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. VII.

Verbum prophetiae quod factum est ad Ieremiam coram Domino, dicendo:

1 Sta in porta domus sanctuarii Domini, & prophetabis ibi verbum istud, & dices: Suscipite verbum Domini omnes viri domus Iuda, qui ingredimini per portas istas, ut adoretis coram Domino.

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Rectas facite vias vestras, & opera vestra mala, & habitare faciam vos in loco isto.

3 Nolite confidere in verbis prophetarum mendacij, qui dicunt dicendo: Coram templo Domini vos colitis, coram templo Domini vos colitis & sacrificatis, coram templo Domini vos adoratis, ter in anno vos apparetis coram eo.

4 Quoniam si dirigendo direxeritis vias vestras, & opera vestra; si faciend feceritis iudicium rectum inter virum & inter proximum eius;

5 Et aduenæ & pupillo & viduæ vim non feceritis, & sanguinem innocentem non effuderitis in loco isto, & post idola populorum non ambulaueritis in malum vobis;

6 Collocabo vos in loco isto in terra quam dedi patribus vestris à seculo & vsque in seculum.

7 Et ecce vos confiditis in verbis prophetarum mendacij, ita ut non profit vobis.

8 Latrones, homicidæ, & adulteri, & iurantes falsò, & adolentes aromata idolo Baal, & ambulantes post idola populorum quæ ignoratis.

9 Et venitis vos & statis coram me in domo ista in qua inuocatum est nomen meum, & dicitis; Liberati sumus; ut faciatis omnes abominationes istas.

10 Nunquid sicut domus congregationis impiorum est domus ista, in qua inuocatum est nomen meum in oculis vestris? coram me quoque sic manifestum est, dicit Dominus.

12 * כי לכו נא אל מקומי אשר בשילו אשר
 שכנתי שמי שם בראשונה וראו את אשר עשיתי
 לו מפני רעת עמי ישראל:
 13 * ועתה יען עשיתם את כל המעשים האלה
 נאם יהוה ואדבר אליכם השכם ודבר ולא
 שמעתם ואקרא אתכם ולא עניתם:
 14 * ועשיתי לבית אשר נקרא שמי עליו אשר
 אתם בטחים בו ולמקום אשר נתתי לכם
 ולאבותיכם כאשר עשיתי לשלו:
 15 * והשלכתי אתכם מעל פני כאשר השלכתי את
 כל אחיכם את כל זרע אפרים:
 16 * ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא
 בעדם רנה ותפלל ואל תפגע בי כי אינני
 שמע אתך:
 17 * האינך ראה מה חמור עשים בערי יהודה
 ובחוצות ירושלם:
 18 * הבנים מלקטים עצים והאבות מבערים ארץ
 האש והנשים לשות בצק לעשות כוננים למלכת
 השמים והסד נסכים לאלהים אחרים למען
 הכעיסני:
 19 * האתי הם מבעיסים נאם יהוה הלוז אתם
 למען בשת פניהם:
 20 * לכן כה אמר אדני יהוה הנורא אפי וחמתי
 נתכת אל המקום הזה על האדם ועל הבחור
 ועל עץ השדה ועל פרי האדמה ובערה ולא
 תכבה:
 21 * כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עלותיכם
 ספו על זבחיכם ואכלו בשר:
 22 * כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום
 הוציא אתם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח:

12 * Ite ad locum meum in Sylo, ubi ha-
 bitauit nomen meum à principio, & vi-
 dete quæ fecerim ei propter malitiam po-
 puli mei Israel.
 13 * Et nunc quia fecistis omnia opera
 hæc, dicit Dominus, & loquutus sum ad
 vos manè confurgens & loquens, & non
 audistis; & vocaui vos, & non respon-
 distis:
 14 * Faciam domui huic, in qua inuoca-
 tum est nomen meum, & in qua vos ha-
 betis fiduciam, & in loco quem dedi vo-
 bis & patribus vestris, sicut feci Sylo.
 15 * Et proiciam vos à facie mea, sicut
 proieci omnes fratres vestros vniuersum
 semen Ephraim.
 16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc,
 nec assumes pro eis laudem & oratio-
 nem; & non obsistas mihi, quia non ex-
 audiam te.
 17 * Nonne vides quid isti faciunt in ci-
 uitatibus Iuda, & in plateis Hierusa-
 lem?
 18 * Filij colligunt ligna, & patres succen-
 dunt ignem, & mulieres conspergunt a-
 dipem, vt faciant placentas reginæ cæli,
 & libent diis alienis, & me ad iracundiam
 prouocent.
 19 * Nunquid me ad iracundiam prouo-
 cant, dicit Dominus? nonne semetipfos
 in confusionem vultus sui?
 20 * Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce
 furor meus & indignatio mea conflatur
 super locum istum, super viros, & super
 iumenta, & super lignum regionis, & su-
 per fruges terræ, & succenderetur & non
 extinguetur.
 21 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus
 Israel: Holocaustomata vestra addite vi-
 ctimis vestris, & comedite carnes:
 22 * Quia non sum locutus cum patri-
 bus vestris, & non præcepi eis in die qua
 eduxi eos de terra Ægypti de verbo holo-
 caustomatum & victimarum.

תרגום יונתן

12 * ארי אלו כען לאתר בית שכנתידי בשילו וראשיתי שכנתי חמז בקדמיא וחזו ותעבדת לה מן קדם בישת עמי ישראל:
 13 * וכען חלף ועבדתוהו ית כל עובדיה האלן אמר יי ושלחת לוחכין מקדש ומסלל ולא קבלתו ואחנביו לכו ולא תבתו:
 14 * ואעבד לביתא דאתקרי שמי עלותי דאתוהו רחיצין בה ולא תתחכין כמא דעבדת לשילו:
 15 * ואגלי ותכין מארע בית שכנתי כמא דאגליתו ית כל אחיכין ית כל זרע דאשרא:
 16 * ואח לא תצלי על עמא תדין ולא תתחנן עליהון בבכו ובצלו ולא תכעין מן קדמי ארי לא רעוא קדמי לקבלא צלותך:
 17 * תלית את חזי מרה דאנן עבדין בקדמיא דבית יהודה ובשוקי ירושלם:
 18 * בנא מלקטין אעין ואבהתן מדלקין ית נורא ובשאי לישן לישא למעבד פרוטין לכוכבת שמיא ולנסכא נספין למעוה עממא
 19 * דיל לארעא קדמי:
 20 * המדפן די קדמי אגון מרגזין אמר יי הלא לאבאשא להון בריל דיבתתון בעובדיהון:
 21 * ככין קדנן אמר יי אלהים תא רגזי וחמתי חל על אתרא תדין על אנשא ועל בעירא ועל אילן חקלא ועל אבא דארעא וישעיו ולא
 22 * כדנן אמר יי צבאות אלהא דאשרא עלותכון אוספו על נכסות קדשיכון ואכלו בשרא:
 23 * ארי לא מללת עב אבהתכון ולא פקדנתון ביומא דאפקת יהוהו מארעא דמצרים על עסקי עלון ונכסות קדשין:

* Quoniam ite in locum meum qui in Silo, 12
vbi habitare feci nomen meum in eo illic à prin-
cipio. & videte quæ feci ei à facie malitiæ po-
puli mei Israel.

* Et nunc pro eo quod fecistis omnia opera 13
hæc, & loquutus sum ad vos, & non audistis
me: & vocavi vos, & non respondistis.

* Et ego faciam domui huic, vbi inuocatum 14
est nomen meum in ea, in qua vos confiditis in
ea, & loco quem dedi vobis & patribus ve-
stris, sicut feci Silon.

* Et proijciam vos à facie mea, sicut pro- 15
ieci fratres vestros omne semen Ephraim.

* Et tunc ores pro populo hoc, & ne roges 16
ut misericordiam consequantur ipsi: & ne o-
res & ne accedas mihi pro eis, quia non ex-
audiam.

* Aut non vides, quid ipsi faciunt in ciui- 17
tatibus Juda, & in vicis Hierusalem?

* Filij eorum colligunt ligna, & patres eo- 18
rum succendunt ignem, & mulieres eorum
commiscent similaginem, ut faciant placentas
militie celi. & libauerunt libamina diis alie-
nis, ut ad iracundiam prouocarent me.

* Nunquid me ipsi ad iracundiam prouo- 19
cant, dicit Dominus? nonne semetipsos, ut con-
fundantur facies eorum?

* Propter hoc hæc dicit Dominus: Ecce ira 20
& furor meus funditur super locum istum, &
super homines, & super iumenta, & super
omne lignum agri, & super omnes fruges ter-
ræ, & succendetur & non extinguetur.

* Hæc dicit Dominus: Holocaustomata ve- 21
stra congregare cum sacrificiis vestris, et come-
dite carnes:

* Quia non sum locutus ad patres vestros, 22
& non præcepi eis in qua die eduxi eos de
terra Egypti de holocaustomatibus & vi-
ctimis:

12 * ὅτι πορεύθητε εἰς τὸν τόπον μου τὸν ἐν σιλῶν, οὗ κα-
τεσκήνωσα τὸ ὄνομα μου ἐπ' αὐτῷ ἐκεῖ ἐμπαροῦσεν.
καὶ ἴδετε ἃ ἐποίησα αὐτῷ ὑπὸ παρῶν κακίας λαοῦ
μου ἰσραὴλ.

13 * καὶ νῦν θύθ' ὧν ἐποίησατε πάντα τὰ ἔργα ταῦτα,
καὶ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἤκούσατέ μου. καὶ ἐ-
κάλεσα ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἀπεκρίθητε.

14 * καὶ γὰρ ποιήσω τὰ οἶκῳ ταύτῳ, οὗ Ἰπικέκλην τὸ ὄνο-
μά μου ἐπ' αὐτῷ ἐφ' ᾧ ὑμεῖς πεποιθήσατε ἐπ' αὐτῷ. καὶ τὰ
τῶν ᾧ ἔδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατέρεσιν ὑμῶν, καθὼς ἐποίη-
σα τῷ σιλῶν.

15 * καὶ ἀποστελέω ὑμᾶς ὑπὸ παρῶν μου, καθὼς
ἀπέστειλα ἔθ' ἀδελφοὺς ὑμῶν πρὸς τὸ σπέρμα ἐ-
φραΐμ.

16 * καὶ σὺ μὴ παροργίσῃς αὐτοὺς τὸ λαὸν ταῦτον, καὶ μὴ
ἀξίου τοῦ ἐλεηθῆναι αὐτοὺς, καὶ μὴ δόχου, καὶ μὴ πα-
σέλθῃς μοι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσακούσμαι.

17 * ἢ οὐχ ὁρᾷς, τί αὐτοὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἰούδα,
καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἱερουσαλὴμ;

18 * ὑοὶ αὐτῶν συλλέγουσιν ξύλα, καὶ πατέρες αὐτῶν
καίουσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσι σῆς, & ποιῶ-
σαι χαλῶνας τῇ σελήνῃ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἑσθίουσιν ἀπο-
δαῖς θεοῖς ἀλλοτρίοις, ἵνα παροργίσωσιν με.

19 * μὴ ἐμὲ αὐτοὶ παροργίζουσιν, λέγει κύριος; ἐχίεω-
τίς, ὅπως καταιχυθῇ τὰ παρῶν αὐτῶν;

20 * διὰ τούτων λέγει κύριος, ἰδοὺ ὀργὴ καὶ θυμὸς
μου χεῖται ἐπὶ τὸν τόπον ταύτον καὶ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ
ἐπὶ τὰ κτήνη, καὶ ἐπὶ πᾶν ξύλον τοῦ ἀγροῦ, καὶ ἐπὶ
πάντα τὰ ἡνιθέματα τῆς γῆς, καὶ ἐκκαυθήσεται καὶ οὐ
σβεσθήσεται.

21 * τὰ δὲ λέγει κύριος, ταῖς ὀλοκαυτώμασι ὑμῶν συνα-
γάγετε μὲν πᾶν θυσιῶν ὑμῶν, καὶ φάγετε κρέα.

22 * ὅτι οὐκ ἐλάλησα πρὸς ἔθ' πατέρας ὑμῶν, καὶ οὐκ
ἐνετείλαμην αὐτοῖς ἐν ἡμέρᾳ ἀνέστατον αὐτοῖς ἐν γῆς
αἰγύπτου πρὸς ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Itē enim nunc ad locum domus maiestatis meæ qui est in Silo, in quo habitare feci maiestatem meam in principio: & videte quid fecerim ei propter malitiam populi mei Israel.

" Et nunc pro eo quod fecistis omnia opera hæc, dicit Dominus, & misi ad vos manē confurgens, & loquens, & non obedistis; & prophetauerunt vobis, & non estis conuerfi:

" Et faciam domui super qua inuocatum est nomen meum, & in qua vos confiditis, & loco quem dedi vobis & patribus vestris, sicut feci Silo.

" Et transmigrare vos faciam de terra domus maiestatis meæ, sicut transmigrare feci omnes fratres vestros, omne semen Israel.

" Tu autem ne ores pro populo hoc, nec depreceris pro eis in deprecatione & in oratione, neque roges coram me, quia non est voluntas coram me ad suscipiendam orationem tuam.

" Nonne tu vides quid ipsi faciunt in ciuitatibus domus Iuda, & in vicis Ierusalem?

" Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem; & mulieres conspergunt massam ut faciant placentas syderi celi, & libent libationes idolis populorum, ut irritent me.

" Nunquid ipsi putant quod irritent me, dicit Dominus? nonne in malum sibi met ut confundantur in operibus suis?

" Propterea sic dicit Dominus: Ecce furor meus & indignatio mea residet super locum istum, super homines, & super iumenta, & super arbores agri, & super fructus terræ; & exterminabit ea, & non erit ei miseratio.

" Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Holocaustomata vestra addite victimis sanctificatis vestris, & comedite carnes:

" Quia non sum locutus cum patribus vestris, nec præcepi eis in die qua eduxi eos de terra Egypti super negotio holocaustorum & victimarum sanctarum.

23 * כי אם את הדבר הזה צויתי אתכם לאמר
שמעו בקולי והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו
לי לעם והלכתם בכל הדרך אשר אצוה אתכם
למען ייטב לכם:

24 * ולא שמעו ולא הסו את אונם וילכו במעצות
בשרות לבם הרע והיו לאחור ולא לפנים:

25 * למן היום אשר יצאו אבותיכם מארץ מצרים
עד היום הזה ואשלח אליכם אר- כל עבדי
הנביאים יום השכם ושלח:

26 * ולוא שמעו אלי ולא הסו את אונם ויקשו את
ערפם הרעו מאבותם:

27 * ודברת אלם את כל הדברים האלה ולא
ישמעו אליך וקראת אליהם ולא יענוכר:

28 * ואמרת אליהם זה חגוי אשר לוא שמעו בקולי
יהוה אלהיו ולא לקחו מוסר אבדו תאמונה
ונכרתה מפייהם:

29 * גוי נזרך והשליכי על שפיים קינה בי
מאס יהוה ויטש את דור עברתו:

30 * כי עשו בני יהודה הרע בעיני נאם יהוה שמו
שקוציהם בבית אשר נקרא שמי עליו לטמא:

31 * ובנו במות התפר אשר בגיא בן הנם לשרף
את בנייהם ואת בנתייהם באש אשר לא צויתי ולא
עלתה על לבי:

32 * לכן חנה ימים באים נאם יהוה ולא יאמר עוד
התפת וגיא בן הנם כי אם גיא התרגר וקברו
בתפר מאין מקום:

33 * והיתה נבלת העם הזה למאכל לעוף השמים
ולבהמה הארץ ואין מחריד:

23 * Sed hoc verbum præcepi eis, dicens:
Audite vocem meam, & ero vobis Deus,
& vos eritis mihi populus: & ambulate in
omni via quam mandavi vobis, vt bene
sit vobis.

24 * Et non audierunt, nec inclinaverunt
aurem suam, sed abierunt in voluptati-
bus & in prauitate cordis sui mali; factique
sunt retrorsum & non in antè,

25 * A die qua egressi sunt patres eorum
de terra Ægypti, vsque ad diem hanc. Et
misi ad vos omnes feruos meos Prophe-
tas per diem, confurgens diluculo, & mite-
tens:

26 * Et non audierunt me, nec inclinaue-
runt aurem suam, sed indurauerunt cer-
uicem suam, & peius operati sunt quam
patres eorum.

27 * Et loqueris ad eos omnia verba hæc,
& non audient te: & vocabis eos, & non
respondebunt tibi.

28 * Et dices ad eos: Hæc est gens quæ non
audiuit vocem Domini Dei sui, nec rece-
pit disciplinam. periit fides, & ablata est
de ore eorum.

29 * Tonde capillum tuum & proiice, &
sume in directum planctum, quia proiecit
Dominus, & reliquit generationem furo-
ris sui:

30 * Quia fecerunt filij Iuda malum in o-
culis meis, dicit Dominus. posuerunt of-
fendicula sua in domo in qua inuocatum
est nomen meum vt polluerent eam:

31 * Et ædificauerunt excelsa Tophet, quæ
est in valle filij Ennom, vt incenderent fi-
lios suos & filias suas igni: quæ non præ-
cepi nec cogitavi in corde meo.

32 * Ideò ecce dies venient, dicit Domi-
nus, & non dicetur amplius Tophet, &
vallis filij Ennom, sed Vallis interfectio-
nis: & sepeliètur in Tophet, eò quòd non
sit locus.

33 * Et erit morticinium populi huius in
cibos volucris cæli & bestiis terre, &
non erit qui abigat.

תרגום יונתן

23 * אלהי ית פתגמא דדין פקדון יתחזן למימר קבלו למימרי ואהיו לכוז לאלתא ואחזן חזון קרמי לעם ותחזקת בכל ארמא דאפקד
לכוז דדין דייטב לכוז:

24 * ולא שמעו ולא ארבעו ית ארבעו ואלו בעצתהון בהרחור לבחור בישא ואחזרו בפלחני קרל ולא שוי דחלתי לקבל אפיחון:
למן יוסא דנפקו אבהתכוז מארעא דמצרים עד יוסא דדין ושלחת לוחכוז ית כל עבדי נביאיא יום מקדים ומשלח:

25 * ולא קבלו למימרי ולא ארבעו ית ארבעו ואלו בעצתהון מאכרתהון:
וחסל עמהון ית כל פתגמא הארץ ולא יקבלו סנך ותחנכי להון ולא יתיבונך:

26 * וימיר להון דין עמא ולא שמעו למימרא דיי אלהון ולא קבלו אלפן פסקת הימנותא ואחמנעת ספמהון:
חלישי על רכרכיך דיגלו וטולי על גדין אליא ארי רחק ייורש ית עם דרא דעברו על מימרה:

27 * ארי עבדי בני יהודה דביש קרמי אמר יי שיו שקוציהון בביתא דאחקרי שמי עלוהי לסאבותיה:
ובנו ית כמת חופת די בחילת בר הנום לאוקרא ית בניהון וית בניהון בנורא דלא פקרת באורית ולא רענא קרמי:

28 * ככ תא יוסא אחז אמר יי ולא יתאמר עוד חופת וחיילת בר הנם אלהון חילת קטילא ויקברון בחופת סבלי אחר:
ותחי נבלתא דעמא דדין משגרא למיכל לעופא דשמיא ולבעירא דארעא ולית דמניד:

* Sed verbum hoc præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, & ero vobis in Deum, & vos eritis mihi in populum: & ambulate in omnibus viis meis, quas mandauero vobis, vt bene sit vobis.

* Et non audierunt me, neque attenderunt aure sua, sed abierunt in desiderii cordis eorum mali, & facti sunt in retrorsum & non in ante:

* Ex qua die egressi sunt patres eorum de terra Egypti, & vsque ad diem hanc. & misi ad vos omnes seruos meos Prophetas die & diluculo: & misi,

* & non exaudierunt me, & non attendit auris eorum, & indurauerunt cervicem suam super patres eorum.

* Et dices eis verbum hoc, & non audient te: & vocabis eos, & non respondebunt tibi.

* Et dices ad eos: Hæc gens quæ non audiuit vocem Domini Dei eorum, neque recepit disciplinam. defecit fides de ore eorum.

* Tonde caput tuum, & proijce, & sume in labiis planctum: quia reprobauit Dominus, & repulit generationem quæ fecit hæc.

* Quia fecerunt filij Iuda malum coram me, dicit Dominus: posuerunt abominationes suas in domo ubi inuocatum est nomen meum super eam, vt polluerent eam.

* Et edificauerunt aram Tapheth, quæ est in valle filij Ennom, vt incenderent filios suos & filias suas in igne: quod non præcepi eis, & non cogitavi in corde meo.

* Ideo ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent amplius: Ara Tapheth, et vallis filij Ennom; sed vallis interfectorum. & sepe-
liant in Tapheth, eo quod non sit locus.

* Et erunt mortui populi huius in cibum volucribus cali, & bestiis terræ, & non erit abigens.

* ἀλλ' ἢ τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐνετείλαμην αὐτοῖς λέγων, ἀκούσατε τὴν φωνήν μου, & ἔσθωμαι ὑμῖν εἰς θεόν, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε μοι εἰς λαόν, καὶ πορεύεσθε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς μου, αἷς αὐτὴν ἐντείλωμαι ὑμῖν, ὅπως αὐτὴν ὁρίῃ ὑμῖν.

* καὶ οὐκ εἰσήκουσαν μου, οὐδὲ προσέχον τὸ οὖς αὐτῶν, ἀλλὰ ἐπορεύθησαν τοῖς ἐνθυμήμασιν τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς κακῆς, καὶ ἐχρησθήσαν εἰς τὰ ὅπισθεν, καὶ οὐκ εἰς τὰ ἔμπροσθεν.

* ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήλθον ὁ πατέρας αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγυπτίου, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐξαπέστειλα πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς δούλους μου τοὺς προφητάς ἡμέρας καὶ ὅσους, καὶ ἀπέστειλα,

* καὶ οὐκ εἰσήκουσαν μου, καὶ οὐ προσέχον τὸ οὖς αὐτῶν, & ἐσκλήρυναν τὴν τριχίλην αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ πατέρος αὐτῶν.

* καὶ ἔρεῖς αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦτον, καὶ οὐκ ἀκούσονται σε· καὶ καλέσεις αὐτοὺς, & οὐκ ἀποκρινοῦσιν σοι.

* καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτοὺς, τοῦτο τὸ ἔστιν ὅτι οὐκ ἤκουσεν τὴν φωνὴν κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, οὐδ' ἐδέξατο παιδείαν· ἐξέλιπον ἡ πίστις ἐκ σώματος αὐτῶν.

* κείρω τὴν κεφαλὴν σου, καὶ ἀπορριπτέ, καὶ ἀνάλαβε τὴν χειλέων θρήνον. ὅτι ἀπεδοκίμασεν κύριος, καὶ ἀπόσσε τὴν γυναικαὶ τὴν ποιήσασαν ταῦτα.

* ὅτι ἐποίησαν υἱοὶ ἰούδα τὸ πονηρὸν ἐναντίον ἐμοῦ, λέγει κύριος. ἔταξαν τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐν τῷ οἴκῳ, & ἐπικέκλην τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτὸν τοῦ μισῆναι αὐτόν.

* καὶ ὠκοδόμησαν βωμὸν τοῦ ταφέθ, ὅς ἐστιν ἐν φάραγι ὑποῦ ἐννόμ, τοῦ κατακαίειν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν & τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἐν πυρὶ, ὃ οὐκ ἐνετείλαμην αὐτοῖς καὶ ἐδιδόνηθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου.

* διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος. & ἐκ ἐρηθῶν ἐπὶ βωμὸς τοῦ ταφέθ καὶ φάραγξ ὑποῦ ἐννόμ, ἀλλ' ἢ φάραγξ πάντων ἀνθρωπίνων. καὶ ταφουσιν ἐν τῷ ταφέθ, διὰ τὸ μὴ ὑπαρχειν τόπον.

* καὶ ἔσονται ὁ νεκροὶ τοῦ λαοῦ τούτου εἰς βρώσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσται ὁ λυποῦν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Obedite verbo meo, & ero vobis in Deum, & vos eritis coram me in populum: & ambulabitis in omni via quam mandauero vobis, vt bene sit vobis.

* Et non audierunt, nec inclinauerunt aures suas: & ambulauerunt in consiliis suis, in cogitatione cordis sui pessimi: & auerterunt in cultu meo dorsum, & non posuerunt timorem mei ante faciem suam:

* A die qua egressi sunt patres vestri de terra Egypti vsque in diem hanc. & misi ad vos omnes seruos meos Prophetas, quotidie manens confurgens, & mittens: durauerunt cervicem suam; peius egerunt quam patres eorum.

* Quiescent tibi: & prophetabis eis, & non respondebunt tibi. Et dices eis: Hæc gens quæ non audiuit vocem Domini Dei sui, nec suscepit disciplinam. cessauit fides, & ablata est de ore eorum.

* Tonde caput tuum qui captiui ducentur, & tolle propter duces lamentationem, quia proiecit Dominus, & reliquit populum generationis qui transgressi sunt verbum suum.

* Quia fecerunt filij Iuda quod malum est coram me, dicit Dominus. posuerunt abominationes suas in domo super qua inuocatum est nomen meum, vt contaminarent eam.

* Et construxerunt excelsum Topheth, quod est in valle filii Hennom, vt incenderent filios suos & filias suas igni: quod non præcepi in Lege mea, nec talis voluntas est coram me.

* Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicetur amplius, Topheth & vallis filij Hennom; sed Vallis occisorum. & sepe-
liant in Topheth, eo quod non sit locus.

* Et erit cadauer populi huius proiectum in cibum volucribus cali & bestiis terræ: & non erit qui amoueat.

* והשבתי מערי יהודה ומחוצות ירושלם קול
ששון וקול שמחה קול חתן וקול בלה כי להרבה
תהיה הארץ:

ח

* בעת ההיא נאם יהוה ויצאו ארץ עצמות
מלכי יהודה ואת עצמות שריו ואת עצמות
הכהנים ואת עצמות הנביאים ואת עצמות ישרי
ירושלם מקבריהם:

* ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים
אשר אהבו ואשר עבדו ואשר הלכו אחריהם
ואשר דרשום ואשר השתחוו להם לא יאספו
ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו:

* ונבחר מות מחיים לכל השארית הנשארים
מן המשפחה הרעה הזאת בכל המקומות
הנשארים אשר הדחתים שם נאם יהוה צבאות:
* ואמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא
יקומו אם ישוב ולא ישוב:

* מדוע שובבה העם הזה ירושלם משבה
נצחרת החזיקו בתרמית מאנו לשוב:

* הקשבתי ואשמע לוא כן ידברו אין איש נחם
על רעתו לאמר מה עשיתי בלה שב במרצותם
בסוס שוטף במלחמה:

* גם חסידה בשמים ידעה מועדיה ותור
וסוס ועגור שמרו את עת באנה ועמי לא ידעו את
משפט יהוה:

* איכה תאמרו חכמים אנחנו ותורת יהוה
אתנו אכן הנה לשקר עשה עט שקר ספרים:

* הבשו חכמים חתו וילכו הנה בדבר יהוה
מאסו וחכמת מר להם:

* Et quiescere faciam de vrbibus Iuda
& de plateis Hierusalem vocem gaudij &
vocem lætitiæ, vocem sponsi & vocem
sponsæ. In desolatione enim erit terra.

CAP. VIII.

¹ In illo tempore, ait Dominus, eicient of-
sa regum Iuda & ossa principum eius, &
ossa sacerdotum, & ossa prophetarum, &
ossa eorum qui habitauerunt Hierusalem,
de sepulchris suis.

² * Et expandent ea ad Solem & Lunam
& omnem militiam cæli, quæ dilexerunt,
& quibus seruiuerunt, & post quæ ambu-
lauerunt, & quæ quæsierunt & adoraue-
runt. Non colligentur & non sepelientur,
in sterquilinum super faciem terre erunt.

³ * Et eligent magis mortem quam vi-
tam omnes qui residui fuerint de cogna-
tione hac pessima, in vniuersis locis quæ
derelicta sunt, ad quæ eieci eos, dicit Do-
minus exercituum.

⁴ * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus:
Nunquid qui cadit non resurget? & qui a-
uerfus est, non reuertetur?

⁵ * Quare ergo auersus est populus iste
in Hierusalem auersione contentiosa? ap-
prehenderunt mendacium, & noluerunt
reuertere.

⁶ * Attendi & auscultavi, nemo quod bo-
num est loquitur. Nullus est qui agat per-
nitentiam super peccato suo, dicens, Quid
feci? Omnes conuersi sunt ad cursum
C suum quasi equus impetu vadens in præ-
lium.

⁷ * Miluus in cælo cognouit tempus
suum, turtur & hirundo & ciconia custo-
dierunt tempus aduentus sui, populus au-
tem meus non cognouit iudicium Do-
mini.

⁸ * Quomodo dicitis, Sapientes nos su-
mus, & Lex Domini nobiscum est? Vere
mendacium operatus est stylus mendax
scribarum.

⁹ * Confusi sunt sapientes, perterriti & ca-
pti sunt. Verbum enim Domini proiece-
runt, & sapientia nulla est in eis.

תרגום יונתן

¹⁴ ואבשל מקרוא דבית יהודה ומשוקי ירושלם קל ביע וקל חדוה קל חתנין וקל בלז ארי להרבה תהי ארעא:

ח

¹ בעתה ההיא אמר יי יפקון ית גרמי מלכיא דבית יהודה וית גרמי רבב יהוה וית גרמי כהנא וית גרמי נביי שקרא וית גרמי יחבי
ירושלם מקבריהו:
² וישטחונו לקבל שמשא וסיתרא ולכל חילי שמיא ורחמונו ודפלונו ודטעו בתריהו ודחבנו ודסגרו
לחון לא יתקשרו ולא יתקברו לובל מברר על אפי ארעא יהוה:
³ ויהרעו במותא מבחיא לכל שארא דישתארו מן ורעיתא בישא
ויהימר לחון כדנז אמר יי היפלו ולא יקומו אם לשהב גלי
⁴ מדין מהחסנין למחב לפלחני עמא הדין יחבי ירושלם תכו לממר מן אוריתא ולא צכו למחב אחקפו בנכלין
מקברין למחב:
⁵ אציתי וגלי קרמי לא כדכשר ממלחין לית גבר דמתיב מבישתיה למימר מה עבדת כלחון מסנן ברעות נפשחון
מסחיא דגור בקרבא:
⁶ אף חוריתא בשמיא ידעה זמנתא ושפנינא וכורכיא וסנוניתא נטרו ית עזן מיעלהו ועמי לא חוו ידעין למעבר ית דינא דיי:

איקדין תימרין חכמיין אנחנא ועל אוריתא דיי אנחנא רחיצין ככן הא לשקרא עבר ספר קולמוס דשקר למזיפא:
בהיות חכמיא ואחברו ואחאחורו הא בפלחני דיי קצו וחילק בחכמתא לית לחון:

* Et cessare faciam de ciuitatibus Iuda & de vicis Hierusalem vocem latantium & vocem gaudentium, vocem sponsi et vocem sponsæ, quia in desolationem erit omnis terra.

CAP. VIII.

IN tempore illo, dicit Dominus, educent ossa regum Iuda, & ossa principum eorum, et ossa sacerdotum, & ossa prophetarum eorum, & ossa habitantium Hierusalem de sepulchris suis:

* Et extendent ea ad Solem & ad Lunam, & ad omnes stellas, & ad omnem militiam celi, quæ dilexerunt & quibus seruierunt, & quæ ambulauerunt post ea, & quæ quaesierunt & quæ adorauerunt ea. non videbuntur, neque sepelientur in exemplum. super faciem terre erunt:

* Quia elegerunt mortem magis quam vitam. & omnibus reliquis relictis de generatione illa in omni loco quod expellam eos illuc.

* Quia hæc dicit Dominus: Nunquid cadens non resurgit, aut auertens non reuertetur?

* Quare auersus est populus iste auersione impudenti, & confortati sunt electione sua, et non voluerunt reuerti?

* Auribus percipite iam & audite, non recte loquentur. non est homo poenitentiam agens de malitia sua, dicens: Quid feci? Defecit currens de cursu suo quasi equus feruidus in binitu suo.

* Et erodius in caelo cognouit tempus suum, & turtur & hirundo agri, passeret custodierunt tempora aduentus sui. at populus meus non cognouit iudicia sua.

* Quomodo dicetis, Quia sapientes sumus nos, & Lex Domini nobiscum est? frustra factus est iuncus mendax scribis.

* Erubuerunt sapientes, perterriti sunt & capti sunt, quia verbum Domini reprobauerunt: sapientia quæ est in ipsis?

* καὶ κατελύσω ἐν πόλεων ἰουδα, καὶ ἐν δίοδων ἱερουσαλήμ φωνὴν διφρανομένων καὶ φωνὴν χαίρωντων, φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης, ὅτι εἰς ἐρήμωσιν ἔσται πᾶσα ἡ γῆ.

ἡ.

* Ἐν τῇ καιρῷ ἐκείνῳ λέγει κύριος, ἔξοίσουσιν τὰ ὅσα τῶν βασιλέων ἰουδα, καὶ τὰ ὅσα τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, καὶ τὰ ὅσα τῶν ἱερέων, καὶ τὰ ὅσα τῶν προφητῶν αὐτῶν, καὶ τὰ ὅσα τῶν κατοικούντων ἱερουσαλήμ ἐν ταῖς τάφῳ αὐτῶν.

* καὶ ἐκτενοῦσιν αὐτὰ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ πρὸς τὴν σελήνην, καὶ πρὸς πᾶσας τὰς ἀστέρας, καὶ πρὸς πᾶσαν στρατὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ἠγάπησαν, καὶ οἷς ἐδούλουν, καὶ ὧν ἐπορεύθησαν ὅπως αὐτῶν, καὶ ὧν ἀντείχοντο, καὶ οἷς προσκυνῶντες αὐτοῖς. ὅσα ὁφείδονται, οὐ δεῖ ταφῆσθαι εἰς ᾧδὲν μα. Ἐπὶ πρὸς ὥπου τῆς γῆς ἔσονται.

* ὅτι εἴλαντο τὸν θάνατον ἢ τὴν ζωὴν. καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τοὺς τοῖς κατὰ τοὺς τοῖς ἀπὸ τῆς χρεῆς ἐκείνης ἐν παντὶ τόπῳ ὃν ἔξωσιν αὐτοὺς ἐκεῖ.

* ὅτι τὰδε λέγει κύριος, μὴ ὁπίπλων ὅσα ἀνίσταται, ἢ ἀποσρέφων ὅσα ἔπιστρεφει;

* διατί ἀπέστρεψεν ὁ λαὸς ὅτι ἀποστροφῇ ἀναιδῆ, καὶ κατεκρετήθησαν τῇ πρὸς αὐτοὺς, ὅσα ἠθέλησαν τοῦ ἔπιστρεψαι;

* ἐνωτίσατε δὲ καὶ ἀκούσατε, ὅσα ὀρθῶς λαλήθουσιν. ὅσα ἔστιν ἀνθρώπων μετάνοιαν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτῶν, λέγων, τί ἐποίησα; διέλιπεν ὁ πρὸς αὐτοὺς ἐν τῷ δρόμῳ αὐτοῦ ὅπως ἵππος καὶ ἰππὸς ἐν χειμεσμῷ αὐτῶν.

* καὶ ἰασίδα ἐν τῷ οὐρανῷ ἔγνω τὸν καιρὸν αὐτῶν. περγὼν καὶ χελιδὼν ἀγροῦ, στρογγύλα ἐφύλαξαν καιροὺς εἰσόδων αὐτῶν. ὃ ὅτι λαὸς μὴ ἐκ ἔγνω τὰ κρίματα αὐτῶν.

* πῶς ἐρεῖτε ὅτι σοφοὶ ἐσμὲν ἡμεῖς, καὶ νόμος κυρίου μετ' ἡμῶν ἐστίν. εἰς μάτην ἐγνήθη χοῖν' ὡς ψυδῆς γραμματεῦσιν.

* ἡ γὰρ ἐποίησαν σοφοὶ, ἐποίησαν ὅσα ἐάλωσαν, ὅτι τὸν λόγον κυρίου ἀπεδοκίμασαν. ὅφρα τίς ἐστὶν ἐν αὐτοῖς;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et cessare faciam de ciuitatibus domus Iuda, & de vicis Ierusalem vocem gaudij & vocem latitiae, vocem sponforum & vocem sponsarum: quia in desolationem erit terra.

CAP. VIII.

IN tempore illo, dicit Dominus, educent ossa regum domus Iuda, & ossa principum eorum, & ossa sacerdotum, & ossa falsorum prophetarum, & ossa habitatorum Ierusalem de sepulchris suis: Et expandent ea contra Solem & Lunam, & omnem militiam celi, quæ dilexerunt, & quibus seruierunt, & post quæ errauerunt, & quæ quaesierunt, & adorauerunt: non colligentur nec sepelientur; in stercus dispersum super faciem terræ erunt.

* Et dices eis: Hæc dicit Dominus: Nunquid cadent & non resurgent? aut de auersione notum est coram me quod non conuertetur? Quare obfirmant se populus iste, habitatores Ierusalem, ut non conuertantur ad cultum meum? sed auersi sunt ut recedant à Lege, & noluerunt redire; sed apprehenderunt dolos, reuertes conuerti.

* Etiam ciconia in caelo nouit tempus suum, & turtur, & grus, & hirundo custodierunt tempus aduentus sui. populus autem meus nescierunt facere iudicium Domini. Quomodo dicitis: Sapientes sumus, & in Lege Domini nos confidimus? Ecce igitur frustra fecit scriba calamum mendacij ad falsandam scripturam. Confusi sunt sapientes, & contriti sunt & apprehensi sunt: ecce Verbum Domini detestati sunt, & nulla pars est eis in sapientia.

* Propter hoc dabo vxores eorum aliis, & agros eorum heredibus: quoniam à minimo vsque ad magnum omnes auaritiā sequuntur. & à propheta vsque ad sacerdotem vniuersi faciunt mendacium.

* Et medicabantur contritionem filie populi mei ad ignominiam dicentes: Pax pax, et non erat pax.

* Confusi sunt, quoniam abominationem fecerunt, & confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. idè cadent in medio cadentes, in tempore visitationis sue corruent, dicit Dominus.

* Et congregabunt fruges suas, dicit Dominus. non est vna in vineis, & non sunt ficus in ficis, & folia defluerunt.

* Quare nos sedemus? congregamini & intremus in ciuitates munitas, & proiciamur ibi: quia Deus abiicit nos, & potauit nos aqua fellis, quia peccauimus in conspectu eius.

* Congregati sumus in pace, & non fuerunt bona: in tempus medela, & ecce festinatio.

* A Dan audiemus vocem fremitus equorum eius, à voce hinnitus equitatus equorum eius, mota est omnis terra. & veniet & denorabit terram & plenitudinem eius, urbem & habitantes in ea.

* Quia ecce ego immitto in vos serpentes mortiferos, à quibus non est euellere:

* Et mordebunt vos insanabiliter cum dolore cordis vestri deficientis.

* Ecce vox clamoris filie populi mei à terra de longè. nunquid Dominus non est in Sion, aut medicus non est ibi? quia ad iracundiam prouocauerunt me in sculptilibus suis & in vanitatibus alienis.

* Transiit aestas, præterit messis, & nos non sumus saluati.

* Super contritionem filie populi mei contenebratus sum afflictione. obtinuerunt me dolores quasi parientis.

* Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? quare non audita est sanitas filie populi mei?

10 * διὰ τοῦτο δώσω τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἑτέροις, & οὗτοι ἀγροὺς αὐτῶν τοῖς κληρονόμοις, ὅτι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου πώντες φιλαργυρίαν ἀποδιώκουσι. καὶ ἐκ παλαιότητος ἕως ἰερέως πώντες ποιοῦσι ψεῦδος.

11 * καὶ ἰατροῦντο σωματεῖμα θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου πρὸς ἀπμιῶν λέγοντες, εἰρήνη, εἰρήνη, καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη.

12 * ἠχυνώθησαν, ὅτι βδέλυγμα ἐποίησαν, καὶ αἰχμύνθησαν ὅτι ἠχυνώθησαν, καὶ αἰχμυνώμεναι οὐκ οἶδασιν. διὰ τοῦτο πεδυνῶται διὰ μέθην πίπτοντες, ἐν καιρῷ ἰπποκοπῆς αὐτοῦ πεδυνῶται, λέγει κύριος.

13 * καὶ συναΐξουσιν τὰ ἄνθη τὰ αὐτῶν, λέγει κύριος. οὐκ ἔστιν σαφυλὴ ἐν ταῖς ἀμπελῶνις, καὶ οὐκ ἔστι σῦκα ἐν ταῖς συκαῖς, καὶ τὰ φύλλα κατερρύηκον.

14 * ὅτι τί ἡμεῖς κατήμεθα, σωάχνητε καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς πόλεις τὰς ὀχυράς, καὶ ἀπορριφώμεν ἐκεῖ, ὅτι ὁ θεὸς ἀπέρριψεν ἡμᾶς, καὶ ἐπόπισεν ἡμᾶς ὕδωρ χολῆς, ὅτι ἡμαρτομεν ἐναντίον αὐτοῦ.

15 * σωήχησιν εἰς εἰρήνην, καὶ οὐκ ἦν ἀγάθα. εἰς καιρὸν ἰάσεως, καὶ ἰδοὺ αὐτοῦ.

16 * ἐκ δὲ τῶν αἰουσόμεθα φωνῶν οὕτως ἐπὶ τῶν ἵππων αὐτοῦ, ἀπὸ φωνῆς χρεμετισμοῦ ἵππασίας ἵππων αὐτοῦ, ἐσείσθη πάντα ἡ γῆ. καὶ ἤξεν καὶ κατὰ φάειν γλῶττι πληρωμα αὐτῆς, πόλιν καὶ οὗτο κατικοῦνται ἐν αὐτῇ.

17 * διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἔξαποσέλλω εἰς ὑμᾶς ὄφεις θανατοῦντας, οἷς οὐκ ἔστιν ἐκπαῖσαι.

18 * καὶ δήξον ὑμᾶς ἀνιάτα μετ' ὀδυῆς καρδίας ὑμῶν ἀπορουμένης.

19 * ἰδοὺ φωνὴ κρουγῆς θυγατρὸς λαοῦ μου ἀπὸ γῆς μακρότης. μὴ κύριος οὐκ ἔστι ἐν σιών, ἡ ἰατρὸς οὐκ ἔστι ἐκεῖ, διότι παρώρησά με ἐν τοῖς γλυπτῶν αὐτῶν καὶ ἐν ματαίοις ἀλλοτείοις.

20 * δὴ ληθὲν ἔργος, παρῆλθεν ἀμνηστὴς, καὶ ἡμεῖς ἐδιδώμεθα.

21 * ὅτι σωματεῖμα θυγατρὸς λαοῦ μου ἐσκοτώθη ἀπορία. κατήχυσαν με ὀδυῆς ὡς πικτύσης.

22 * μὴ ῥεῖτιν οὐκ ἔστι ἐν γαλαάδ, ἡ ἰατρὸς οὐκ ἔστι ἐκεῖ, διατίθει δὲ ἡ ἰατρὸς θυγατρὸς λαοῦ μου;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Propterea dabo vxores eorum aliis, & agros eorum heredibus: quia à minimo vsque ad maximum omnes violenter accipiunt pecunias; & à scriba vsque ad sacerdotem omnes faciunt mendacium. " Et sanabant contritionem cætus populi mei verbis mendacibus suis, dicentes, Pax pax, & non erat pax. " Confundi debuerant, quia abominationem fecerunt; tamen confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt: idcirco proicientur occisi; in tempore quo visitauero super eos peccata sua, corruent, dicit Dñs. " Perdendo perdam eos, dicit Dñs: & deficient sicut deficient vites de vite, & sicut ficus defluens de ficulnea, & sicut folium ab arbore: eo quod dedi eis Legem meam ex Synai, & transgressi sunt eam. " Quare nos sedemus? congregamini & ingrediamur ciuitates munitas, & fileamus ibi: quia Dñs Deus noster adduxit super nos contritionem, & pudefecit nos; & potauit nos calice maledictionis pessimæ, tanquam capitibus serpentum; quia peccauimus coram Dño. " Expectauimus pacem, & non erat bonum, tempus propitiationis peccatorum, & ecce vindicta delictorum. " Pro eo quod coluerunt vitulum qui est in Dan: rex cum exercitu suo ascendet super eos, & transmigrauit eos faciet: à voce conculcationis fortium suorum commouebuntur omnes habitatores terræ: & venient & deprædabuntur terram & plenitudinem eius, ciuitates & habitantes in eis. " Quoniam ecce ego excito in vos populos occidentes sicut serpentes regulos, quibus non est incantatio; & occident vos, dicit Dñs. " Pro eo quod sublaucrunt contra Prophetas qui prophetabant eis, adducam eis dolorem & gemitum propter peccata eorum: super eos, dicit Propheta, cor meum dolet. " Ecce vox clamoris cætus populi mei de terra longinqua. Tu Propheta, increpa eos, dicens: Nunquid maiestas Dñi non est in Syon? aut rex eius non est in ea? quare irritant me simulacris suis, & cultu idolorum? " Dixit cætus Israel: Transiuit tempus, impletus est finis, & nos non sumus saluati. " Dixit Ierusalem: Super contritionem cætus populi mei contremui, operæ sunt facies meæ nigredine, attræ quasi olla; stupor obtinuit me. " Dixit Ieremias propheta: Fortè non sunt mihi opera bona ad deprecandum pro domo Israel: desiderabam vtique doctrinam Eliæ propheta, qui fuit de Galaad; cuius verba erant medicina: quia pro eo quod non sunt conuersi, idcirco non creauit medicina plagæ cætus populi mei.

CAP. IX.

ט

* מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה
 יומם ולילה ארץ חללי ברת עמי:
 * מי יתנני במדבר מלון ארמים ואעזבה ארץ-
 עמי ואלכה מאתם כי כלם מנאפים עצרת
 בגדים:
 * וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה
 גברו בארץ כי מדעה אל רעה יצאו ואותי לא ידעו
 נאם יהוה:
 * איש מרעהו השמרו ועל כל אח אל תבטחו כי
 כל אח עקוב יעקב וכל דע רכיל יהלך:
 * ואיש ברעהו יתלו ואמר לא ידברו למדו
 לשונם דבר שקר העוה נלאו:
 * שבתך בתוך מרמה במרמה מאנו דעת אותי
 נאם יהוה:
 * לכן כה אמר יהוה עבאות הנני צורפם וכחנתים
 כי איך אעשה מפני ברת עמי:
 * חץ שוחט לשונם מרמה דבר בפיו שלום את-
 רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו:
 * העל אלה לא אפקד בם נאם יהוה אם בגוי
 אשר כזה לא תתנקם נפשי:
 * על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאור מדבר
 קינה כי נצתו מבלי איש עוזר ולא שמעו קול
 מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו:
 * ונתתי את ירושלם לגלים מעוז תגים ואת ערי
 יהודה אתן שממה מבלי יושב:
 * מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי-
 יהוה אליו ויגדה על מה אבדו הארץ נצתה
 במדבר מבלי עבר:

A Vis dabit capiti meo aquam, & oculis
 meis fontem lachrymarum? & plo-
 rabo die ac nocte interfectos filia populi
 mei. * Quis dabit me in solitudine di-
 uersorium viatorum? & derelinquam po-
 pulum meum & recedam ab eis, quia om-
 nes adulteri sunt & cœtus preuaricatorum.
 * Et extenderunt linguam suam quasi
 arcum mendacij & non veritatis. Confor-
 B tati sunt in terra, quia de malo ad malum
 egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit
 Dominus. * Vnusquisque se à proxi-
 mo suo custodiat, & in omni fratre suo nō
 habeat fiduciam, quia omnis frater sup-
 plantans supplantabit, & omnis amicus
 fraudulenter incedet. * Et vir fratrem
 suum deridebit, & veritatem non loquen-
 tur. docuerunt enim linguam suam loqui
 mendacium, vt iniquè agerent laboraue-
 runt. * Habitatio tua in medio doli, in
 dolo renuerunt scire me, dicit Dominus.
 * Propterea hæc dicit Dominus exer-
 cituum: Ecce ego cōflabo & probabo eos.
 C Quid enim aliud faciam à facie filia populi
 mei? * Sagitta vulnerans lingua-
 eorum dolum locuta est. In ore suo pacem
 cum amico suo loquitur, & occultè ponit
 ei infidias.
 * Nunquid super his non visirabo, dicit
 Dominus, aut in gente huiusmodi non
 vliscetur anima mea?
 * Super montes assumam fletum ac la-
 mentum, & super speciosa deserti plan-
 ctum, quoniam incensa sunt, eo quod non
 sit vir pertransiens, & non audierunt vo-
 cem possidentis. A volucre cœli vsque ad
 D pecora transmigrauerunt & recesserunt.
 * Et dabo Hierusalem in acervos arenas,
 & cubilia draconum, & ciuitates Iuda da-
 bo in desolationem, eo quod non sit ha-
 bitator. * Quis est vir sapiens qui intel-
 ligat hoc, & ad quem verbum oris Domi-
 ni fiat vt annunciet istud: quare perierit
 terra & exusta sit quasi desertum, eo quod
 non sit qui pertransseat?

תרגום יונתן

ט

* מן יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה
 יומם ולילה ארץ חללי ברת עמי:
 * מי יתנני במדבר מלון ארמים ואעזבה ארץ-
 עמי ואלכה מאתם כי כלם מנאפים ועל כל
 בגדי שקר יתקדשו ואל יבטחו כל אחד אל
 אחיו כי כל אחד עקוב יעקב וכל דע רכיל יהלך:
 * ואיש ברעהו יתלו ואמר לא ידברו למדו
 לשונם דבר שקר העוה נלאו:
 * שבתך בתוך מרמה במרמה מאנו דעת אותי
 נאם יהוה:
 * לכן כה אמר יהוה עבאות הנני צורפם וכחנתים
 כי איך אעשה מפני ברת עמי:
 * חץ שוחט לשונם מרמה דבר בפיו שלום את-
 רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו:
 * העל אלה לא אפקד בם נאם יהוה אם בגוי
 אשר כזה לא תתנקם נפשי:
 * על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאור מדבר
 קינה כי נצתו מבלי איש עוזר ולא שמעו קול
 מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו:
 * ונתתי את ירושלם לגלים מעוז תגים ואת ערי
 יהודה אתן שממה מבלי יושב:
 * מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי-
 יהוה אליו ויגדה על מה אבדו הארץ נצתה
 במדבר מבלי עבר:

CAP. IX.

Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? & plorabo populum hunc die & nocte vulneratos filie populi mei.

Quis dabit mihi in solitudine mansionem nouissimam, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulterantur, cæcus prauaricantium.

Et extenderunt linguam suam quasi arcum: mendacium & non fides prauauit in terra: quia de malis in mala egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus.

Unusquisque à proximo suo custodimini, & super fratribus vestris non confidatis. quia omnis frater supplantatione supplantabit, & omnis amicus dolose ambulabit.

Unusquisque contra amicum suum illudet, veritatem non loquentur: didicit lingua eorum loqui mendacia: inique egerunt, & non defecerunt,

ut conuerterentur. Vsurā super usuram, dolus super dolum non voluerunt scire me, dicit Dominus.

Propter hoc, hæc dicit Dominus virtutum, Ecce ego igne examinabo eos, & probabo eos. Quid faciam à facie malitie filie populi mei?

Sagitta vulnerans lingua eorum, dolosa verba oris eorum. Proximo suo loquitur pacifica, & in seipso habet inimicitiam.

Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut in populo tali non vlsciscetur anima mea?

Super montes assumite planctum, & super semitas deserti lamentum. quoniam defecerunt, eò quòd non sint homines; non audierunt vocem substantia à volucris celi et vsque ad iumenta, obstupuerunt, recesserunt.

Et dabo Hierusalem in transgressionem, & in habitaculum draconum, & ciuitates Iuda in desolationem ponam, ut non habitetur.

Quis homo sapiens & intelligat hoc, & verbum oris Domini ad eum annunciet vobis, quare perit terra, exusta est quasi desertum, eò quòd non sit qui pertranseat eam?

9

1 Τίς δώσει κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ ὀφθαλμοῖς μου πηλὸν δακρύων; καὶ κλαύσω τὸν λαὸν τοῦτον ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπὶ τετραυματισμένους θυγατέρας λαοῦ μου.

2 τίς δώσει μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ σαθρὸν ἔγατον, καὶ καταλείψω τὸν λαόν μου, καὶ ἀπελθύμαι ἀπ' αὐτῶν. ὅτι πονήτες μοι χάνονται, σωὸν δὲ ἀφ' ἐξουσίαν.

3 καὶ ἐπέτειναν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὡς τόξον. ψεύδονται ἐπὶ πίστι ἐν ἰσχυρῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι ἐν κακῶν εἰς κακὰ ἐξήλθοσαν καὶ ἐμὲ οὐκ ἔγνωσαν, φησὶν κύριος.

4 ἕκαστος ἀπὸ πλησίον αὐτοῦ φυλάξασθε. καὶ ἐπ' ἀδελφοῖς αὐτῶν μὴ πεποιθετε, ὅτι πᾶς ἀδελφὸς πέρνη πτερνί, ὅτι πᾶς φίλος δολίως πορεύεται.

5 ἕκαστος κατὰ τὸ φίλον αὐτοῦ καταπαύσει, ἀλήθειαν καὶ μὴ λαλήσωσιν, μεμάθησκον ἡ γλῶσσα αὐτῶν λαλεῖν ψεῦδος. ἠδίκησαν καὶ ἐδέλιπον,

6 τὸ ἐπιστρέψαι. τότε ἐπὶ τόκῳ, δόλῳ ἐπὶ δόλῳ, οὐκ ἠέλησαν εἰδέναι με, φησὶν κύριος.

7 διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυναμέων, ἰδοὺ ἐγὼ πυρώσω αὐτοὺς καὶ δοκιμάσω αὐτοὺς. τί ποιήσω ἀπὸ πειρασμοῦ πονηρίας θυγατέρας λαοῦ μου,

8 βολίς πτερώσασα ἡ γλῶσσα αὐτῶν, δόλια τὰ ῥήματα τῶν στόματός αὐτῶν. τὸ πλησίον αὐτῶν λαλεῖ εἰρηνικά, καὶ ἐν αὐτῷ ἔχει τὴν ἔχθραν.

9 μὴ ἐπὶ τοῖς οὐκοῦν ἐπισκέψομαι, λέγει κύριος, ἢ ἐν λαῷ τοῦτο οὐκ ἐκδικήσῃ ἡ ψυχή μου,

10 ἐπὶ τῷ ὅρῳ λάβετε κοπετόν, καὶ ἐπὶ τὰς τείβους τῆς ἐρήμου Ἰρηνον, ὅτι ἐξέλιπον ὡς τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπους. οὐκ ἦκσαν φωνὴν ὑπαρξέως ἀπὸ πετηνῶν ὡς ἔραν ὡς κτηνῶν, ἐξέστησαν, ὥχοντο.

11 καὶ δώσω τὴν ἱερουσαλὴμ εἰς μετοικίαν ὡς εἰς κατοικήτειρον ὀρεακόντων καὶ τὰς πόλεις ἰσὰ εἰς ἀφανισμόν θήσωμαι, ὡς τὸ μὴ κατοικεῖσθαι.

12 τίς ὁ ἀνθρώπος ὁ σοφὸς καὶ σωφρονὴς τοῦτο; καὶ ὁ λόγος στόματος κυρίου πρὸς αὐτὸν ἀναγγελάτω ὑμῖν, εἴκεν τίνος ἀπώλετο ἡ γῆ, ἀνήφθη ὡς ἐρημος, ὡς τὸ μὴ διόδδεσθαι αὐτήν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAPVT IX.

Quis dabit caput meum quasi torrentem aquarum, & oculos meos quasi fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte super interfectos cætus populi mei.

Quis dabit me in solitudine domum mansionis viatorum, & relinquam cætrum populi mei, & ibo ab eis: quia omnes sunt fornicatores & turba falsariorum.

Et docuerunt linguas suas verba mendacij; similes sunt arcui doloso: & non in fide confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & scientiam timoris mei non didicerunt, dicit Dominus.

Unusquisque custodiat se à socio suo, & in omni fratre nolite confidere: quia omnis frater insidiando insidiatur; & omnis amicus in dolo ambulat.

Et unusquisque fratri suo mentiuntur, & veritatem non loquuntur: docuerunt linguam suam verba mendacij, insipientes facti sunt & errauerunt.

Sedent in domo congregationis suæ, & narrant super iniquitates suas in dolis: renunt scire timorem mei, dicit Dominus.

Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego inducam super eos angustiam, & conflabo eos, & probabo eos. Quomodo enim faciam à facie peccatorum cætus populi mei?

Sicut sagitta acuta lingua eorum dolos agit: in ore adducam super eos mala, dicit Dominus. aut de populo cuius opera talia sunt, non sumam vindictam iuxta voluntatem meam?

Super montes ego attollo vocem, & fletum & clamorem, & super habitacula deserti lamentationem: quia deserta facta sunt absque homine transiente, nec auditur vox pecoris in terra eorum: à volucris celi vsque ad pecora mota sunt & transmigraverunt.

Et dabo Ierusalém in acervos, habitaculum draconum; & ciuitates domus Iuda dabo in solitudinem, ita ut non sit habitator.

Quis est vir sapiens, & intelligat hoc: & cum quo locutus est Dominus, & annunciet illud, quare desolata sit terra, & deserta sit sicut solitudo absque transiente?

X

* ויאמר יהוה על עזבם את תורת אשר נתתי
 לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה :
 * וילכו אחרי שררות לבם ואחרי הבעלים אשר
 למדו אבותם :
 * לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני
 מאכילם את העם הזה לענה והשקיתם מי-
 ראש :
 * והפיצותים בגוים אשר לא ידעו המה ואבותם
 ושלחתי אחריהם את החרב עד כלותי אותם :
 * כה אמר יהוה צבאות התבוננו וקראו
 למקוננות ותבואינה ואל-היחכמות שלהן
 ותבואנה :
 * ותמהרנה ותשנה עלינו נהי ותדרנה עינינו
 דמעה ועפעפינו יזלו מים :
 * כי קול נהי נשמע מציון איך שדרנו בשנו מאד
 כי עזבנו ארץ כי השליכו משכנותינו :
 * כי שמענה נשים דבר יהוה ותקח אזנכם דבר
 פי וולמדת בנתיבם נהי ואשה רעותה קינרה :
 * כי עלה מות בחלונינו בא בארמנותינו להכרית
 עולל מחוץ בחורים מרחב :
 * דבר כה נאם יהוה ונפלה נבלת האדם בדמן
 על פני השדה וכעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף :
 * כה אמר יהוה אל-יתהלל חכם בחכמתו
 ואל-יתהלל רחבבור בגבורתו אל-יתהלל עשיר
 בעשרו :
 * כי אם-בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע
 אותי כי אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ
 כי באלה חפצתי נאם יהוה :
 * הנה ימים באים נאם יהוה ופקדתי על-כל-
 מול בערלה :

13 * Et dixit Dominus : Quia dereliquerunt
 legem meam quam dedi eis, & non audie-
 runt vocem meam, & non ambulauerunt
 in ea.
 14 * Et abierunt post prauitatem cordis sui,
 & post Baalim, quod didicerunt à patribus
 E suis.
 15 * Idcirco hæc dicit Dominus exercituum
 Deus Israel: Ecce ego cibabo populū istum
 absinthio, & potum dabo eis aquam fellis.
 16 * Et dispergam eos in gentibus quas non
 nouerunt ipsi & patres eorum, & mittam
 post eos gladium donec consumantur.
 17 * Hæc dicit Dominus exercituum: Con-
 templamini & vocate lamentatrices vt ve-
 niant, & ad eas quæ sapientes sunt, mittite
 & properent.
 18 * Et festinent, & assumant super nos la-
 mentum: deducant oculi nostrilachrymas,
 & palpebræ nostræ defluant aquis.
 19 * Quia vox lamentationis audita est de
 F Sion: Quomodo vastati sumus & confusi
 vehementer? Quia dereliquimus terram,
 quoniam deiecta sunt tabernacula nostra.
 20 * Audite ergo mulieres verbum Domini,
 & assumant aures vestræ sermonem oris
 eius: & docete filias vestras lamentum, &
 vnaquæque proximam suam planctum.
 21 * Quia ascendit mors per fenestras ve-
 stras: ingressa est domos vestras, disperdere
 paruulos de foris, iuuenes de plateis.
 22 * Loquere hæc, dicit Dominus, & cadet
 morticinum hominis quasi stercus super
 faciem regionis, & quasi fœnum post tergū
 metentis, & non est qui colligat.
 23 * Hæc dicit Dñs: Non gloriatur sapiens in
 sapientia sua, & non gloriatur fortis in for-
 titudine sua, & non gloriatur diues in diui-
 tiis suis. * Sed in hoc gloriatur qui gloria-
 24 tur, scire & nosse me, quia ego sum Dñs qui
 facio misericordiam & iudicium & iusti-
 tiam in terra. Hæc enim placent mihi, ait
 Dominus.
 25 * Ecce dies venient, dicit Dominus, &
 visitabo super omnem qui incircumcisum
 habet præputium.

תרגום יונתן

13 ואמר יי על די שבקו ית אוריתי דיהבר קדמיהון ולא קבלו למיסרי ולא הלכו בה :
 14 ואזלו בחרהור לבחון ובחר בעליה
 15 ויאמרו אבותיהון :
 16 כן כדנן אמר יי צבאות אלהא דישראל הא אנא מיחי עקא על עמא הרין מרר כגידין ואשקינון כס דלוט ביש כרישי חיון :
 17 ואבדרנון ביני עממא ולא ידעו אננו ואבחהון ואגרי כחריהון דקטלין כחרבא עד ראשיצי יתהון :
 18 כדנן אמר יי צבאות אסחבלו וקרו לאיליתא וייתון ולחכימתא שלהו וייתון :
 19 וייתון וישלן עלנא איליא וישגרו עיננא דמעין וגלגלי עיננא יגרון מנא :
 20 ארי קל איליא אשחמע מציון אכדין אהבונא כהתנא לתנא ארי חרובת ארעא ארי צדיאח בירייתתא :
 21 ארי שמעא נשיא פתגמא דיין ותצת אדנכון למלי נכיהי ואלפנא לבנתכון איליא ואחחא לחברתה ענוא :
 22 חרננא עאל כבירייתנא לשיצאה ינקין משוקא עלימין מרחובן :
 23 חרננא עאל כבירייתנא לשיצאה ינקין משוקא עלימין מרחובן :
 24 חרננא עאל כבירייתנא לשיצאה ינקין משוקא עלימין מרחובן :
 25 חרננא עאל כבירייתנא לשיצאה ינקין משוקא עלימין מרחובן :

Et dixit Dominus ad me : Quia dereli-
querunt ipsi legem meam quam dedi ante fa-
ciem eorum, & non audierunt vocem meam.

Sed ambulauerunt post desideria cordis
eorum mali, & post idola, quæ docuerunt pa-
tres eorum eos.

Propter hoc hæc dicit Dominus virtu-
tum Deus Israel: Ecce ego cibo eos angustius, &
poto eos aqua fellis.

Et dispergam eos in gentibus quas non
cognouerunt ipsi & patres eorum; & immit-
tam in eos gladium donec consumam eos in eo.

Hæc dicit Dominus: Vocate lamentatri-
ces & veniant, & ad eas quæ sapientes sunt
mittite, & loquantur.

Et assumant super vos lamentum, &
deducant oculi vestri lachrymas, & palpebræ
vestræ fluant aqua.

Quia vox miserie audita est in Sion: Quo-
modo vastati sumus, confusi sumus valde! quia
dereliquimus terram, & abieciimus taberna-
cula nostra.

Audite iam mulieres verbum Dei, & sus-
cipiant aures vestræ verba oris eius, & docete
filias vestras misericordiam, & mulier proximi-
mam suam lamentum.

Quia ascendit mors per fenestras vestras,
& ingressa est in terram vestram disperdere
paruulos de foris, & iuvenes de plateis.

Et erunt mortui hominum in exemplum
super faciem campi terræ vestræ, & quasi fæ-
num post metentem, & non erit qui colligat.

Hæc dicit Dominus: Ne gloriatur sapiens
in sapientia sua, & ne gloriatur fortis in forti-
tudine sua, & ne gloriatur diues in diuitiis
suis.

Sed in hoc gloriatur qui gloriatur, intelli-
ge & cognoscere me, quia ego sum Dominus fa-
ciens misericordiam & iudicium & iustitiam
in terra, quia in istis voluntas mea, dicit Do-
minus.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
visitabo super omnes circumcisos præputia eo-
rum.

καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, διὰ τὸ ἑκκαταλίπειν αὐ-
τοὺς τὸν νόμον μου ὃν ἔδωκα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς μου.

ἀλλὰ ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν αἰρετῶν τῆς καρδίας
αὐτῶν τῆς κακῆς, & ὀπίσω τῶν εἰδωλῶν, ἀὲ ἐδιδάξαντο
πατέρες αὐτῶν αὐτοὺς.

διὰ τοῦτο ταῦτα λέγει κύριος τῶν δυναμέων ὁ θεὸς
ἰσραὴλ, ἰδοὺ ἐγὼ ψωμίζω αὐτοὺς θανάτου καὶ ποτίζω
αὐτοὺς ὕδωρ χολῆς.

καὶ διασκορπίσω αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσιν οἱς οὐκ ἐγί-
νωσκον αὐτοὶ καὶ πατέρες αὐτῶν, καὶ ἐπαποσέλῳ ἐπὶ
αὐτοὺς τὴν μάχαιραν ἕως ἃς ἐξολοθίσω αὐτοὺς ἐν
αὐτῇ.

ταῦτα λέγει κύριος, καλέσατε τὰς θρηνήσας καὶ
ἐλθέτωσαν, καὶ πρὸς τὰς θφᾶς ληψέσθε, καὶ φθε-
ξάσθε αὐτάς.

καὶ λαβέτωσαν ἐφ' ὑμᾶς θρῆνον. καὶ καταγαγέ-
τωσαν ὀφθαλμοὶ ὑμῶν δάκρυα, καὶ τὰ βλέφαρα
ὑμῶν ρεῖτω ὕδωρ.

ὅτι φωνὴ οἴκου ἠκούσθη ἐν σιών. πῶς ἐταλαιπωρήσα-
μεν καὶ ἠσχύνθημεν σφόδρα, ὅτι ἑκατελίπομεν τὴν γῆν,
& ἀπερρίψαμεν τὰ σκηνώματα ἡμῶν.

ἀκῆσατε δὴ γυναῖκες λόγον θεοῦ, & δεξάσθε τὰ ὅσα
ὑμῶν λόγοις εἶματ' αὐτῶν, & διδάξατε τὰς θυγατέρας
ὑμῶν οἴκτου, καὶ γυνὴ τὴν πλησίον αὐτῆς θρῆνον.

ὅτι θνήσκει θάνατος διὰ τῶν θυρίδων ὑμῶν, καὶ εἰσῆλ-
θον εἰς τὴν γῆν ὑμῶν ὡς ἐκτερίψαι ἡμῖα ἐξώθεν & νεανί-
σκοις ἀπὸ τῶν πλατειῶν.

καὶ ἔσονται νεκροὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς ὧσδε-
γμα ἵππ' αὐτοῦ πεδίου τῆς γῆς ὑμῶν. ὡς χορὸς
ὀπίσω θερίζοντες, καὶ οὐκ ἔσται ὁ συνάγων.

ταῦτα λέγει κύριος, μὴ καυχᾶσθω ὁ θφὺς ἐν τῇ
σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχᾶσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ
αὐτοῦ, & μὴ καυχᾶσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ.

ἀλλ' ἐν τούτῳ καυχᾶσθω ὁ καυχώμενος, συνιέν & γ-
νώσκον με, ὅτι ἐγώ ε�μι κύριος ποιῶν ἔλεος, & κρίμα & δι-
καιосύνην ἵππ' τῆς γῆς, ὅτι ἐν τούτοις τὸ θέλημα μου, λέγει

κύριος. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, & ἵπποκέψομαι
ἵππ' πᾶντας περὶ τὴν γῆν ἀκροβυστίας αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam quam dedi coram eis, & non obedierunt verbo meo, & non ambulauerunt
in ea. Sed abierunt post cogitationem cordis sui, & post Baalim, quæ docuerunt eos patres eorum. Propterea sic dicit Dominus

exercituum Deus Israel: Ecce ego adducam tribulationem super populum istum amarum quasi absinthium, & potum dabo eis calicem ma-
ledictionis pessimæ, quasi capita serpentum. Et dispergam eos inter populos quos non cognouerunt ipsi & patres eorum; & im-

mittam post eos occisores gladio, donec consumam eos. Hæc dicit Dominus exercituum: Contemplamini, & vocate lamentatri-
ces, ut veniant: & ad eas quæ sapientes sunt mittite, ut veniant.

Et festinent & assumant super nos lamentum; & defluant oculi
nostri lachrymis, & palpebræ oculorum nostrorum decurrant aquis. Quia vox lamentationis audita est ex Syon: Quomodo va-

stati sumus, confusi sumus vehementer? quia deserta sunt palatia nostra. Audite enim mulieres verbum
Domini, & auisculet auris vestra verba prophetarum eius, & docete filias vestras lamentum, & vnaquæque proximam suam planctum.

Quia ascendit mors per fenestras nostras: ingressa est palatia nostra, ut consumat infantes de vico, iuvenes de plateis.

Vaticinare: Hæc dicit Dominus: Et proicietur cadauer hominis quasi stercus dispersum super faciem agri, & sicut manipulus post
messorem, & non erit qui colligat. Hæc dicit Dominus: Ne sibi placeat Salomon filius David in sapientia sua, nec sibi pla-

ceat Sampson filius Manue in fortitudine sua, nec sibi placeat Achab filius Ameri in diuitiis suis. Sed in hoc sibi bene placeat qui sibi placet quod sapiens sit, & didicerit scire timorem mei. Quia ego sum Dominus faciens mi-

sericordiam, & iudicium verum, & iustitiam in terra; quia in his est voluntas coram me, dicit Dominus.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & visitabo super omnes populos incircumcisos.

על מצרים ועל יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי פאה הישבים במדבר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב:

יוד

שמעו את הדבר אשר דבר יהוה עליכם בית ישראל:

כה אמר יהוה אל דרך הגוים אל תלמדו ומאמנות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה: כי חקות העמים הבל הוא כי עץ מיער כרתו מעשר ידי חרש במעצד:

בכסף וכזהב יפיהו במסמרות ובמקבות יחזקום ולוא יפיק:

כתמר מקשה המה ולא ידברו נשוא ינשוא כי לא יצעדו אל תיראו מהם כי לא ירעו וגם היטיב אין אותם:

מאין כמוד יהוה גדול אתרו וגדול שמך בנבוכד:

מילא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוד:

ובאתת יבערו ויכסלו מוסר הכלים עץ הוי: כסף מרקע מתרשים יוכא וזהב מאופז מעשה חרש וידי צורף תבלת וארגמן לבוש מעשה חכמים כלם:

ויהוה אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ ולא יכילו גוים ועמו: כדנה תאמרו להוים אלהים די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעא ומן תחות שמיא אלה: עשה ארץ בכחו מכין תבל בחכמתו ובתבונתו נטרו שמים:

26 * Super Ægyptum, & super Iudam, & super Edom, & super filios Ammon, super Moab, & super omnes qui attonsi sunt in comam, habitates in deserto: quia omnes gentes habent præputium, omnis auté domus Israel incircuncisi sunt corde.

CAP. X.

1 A Vdite verbum quod locutus est Dominus super vos domus Israel.

2 * Hæc dicit Dominus: Iuxta vias gentium nolite discere, & à signis cæli nolite metuere, quæ timent gentes.

3 * Quia leges populorum vanæ sunt. quia lignum de saltu præcidit opus manus artificis in ascia.

4 * Argento & auro desoravit illud: clavis & malleis compegit ut non dissoluatur.

5 * In similitudinē palmæ fabricatæ sunt, & non loquentur. portata tollentur, quia incedere non valent. Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere nec bene.

6 * Non est similis tui Domine. magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

7 * Quis non timebit te ô rex gentium? tuum est enim decus. Inter cunctos sapientes gentium & in vniuersis regnis eorum nullus est similis tui.

8 * Pariter insipientes & fatui probabuntur, doctrina vanitatis eorum lignum est.

9 * Argentum inuolutū de Tharsis affertur, & aurū de Ophir, opus artificis & manus æriarum: hyacinthus & purpura indumentum eorum. Opus artificum vniuersa hæc.

10 * Dominus autem Deus verus est. ipse Deus viuens & rex sempiternus. Ab indignatione eius commouebitur terra, & non sustinebunt gentes comminationem eius.

11 * Sic ergo dicetis eis: Dij qui cælos & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his quæ sub cælo sunt.

12 * Qui fecit terram in fortitudine sua, præparat orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cælos.

תרגום יונתן

על מצרים ועל יהודה ועל אדומאי ועל בני עמון ועל מואבאי ועל כל מקפי פתן דשרן בשכונין במדברא ארי כל עסמאי ערלין במדברא וכל בית ישראל ערלין בלבחון: יוד
בדנן אמר יי מארחת עסמאי לא תילפון ומאחון דמשוין בשמיא לא תחברון ארי מחברין עסמאי מנהון: ארי גזירת עסמאי למא אנו ארי מעא מחרשא קח לה עובד ידי נגר בחצינא: בכספא ובזהבא מחפיי לה במסמריין ובמקבין מחקף לה ולא עובד נגיד זקיפין אנו ולא ממללין אתנשלא ותנשלו ארי לית בהון רוחא לתלכא לא תדחלו מנהון ארי לא מבאשין ואף לאיטבא ליה אנו ודעין: לית בר מנך יי ארי רב אח ורב שמך בגברותא: מן לא ידחל מן קדמך מלך כל עסמאי ארי דילך ויהי מלכותא ארי בכל חכמי עסמאי ובכל מלכותהון לית בר מנך: ובחרא יחזקום עסמאי על דאשפשו עד דפלחו לטעותא דלמא אנון בכספא דימפרח מאפריקא מיתן ודחבא מאופיר עובד נגר וידי קיני תכלא וארגנא לבושהון עובד חכמיין כלחון: ויי אלהים קשט הוא אלה קיים ומלך על מין מרגזה הווע ארעא ולא יכלין עסמאי לסוברא רגזה: דנא פרשגן אגרתא דשלח ירמיה נביא לוח שאר סבי גלותא די בבבל דאם ייסרון לכון עסמאי דאחוק ביניהון פלחו לטעותא בית ישראל כדון תתיבון וכדון תימרון לחום טעון דאחוק פלחין לחון טעון דלית בהון צורך אנו מן שמיא לא יכלין לאחטא מסרא ומן ארעא לא יכלין לצמחא פרוץ אנו ופלחיתון יבדון מארעא וישתעו מן תחות שמיא ארין: וכדנא תימרון לחון אנונא פלחין לדעבד שמיא וארעא בחיליה עקלל תבל בחכמתה ובתבונתה ויחזקום עסמאי:

* Super Aegyptum & super Judam, & super Edom & super filios Ammon, & super filios Moab, & super omne attonsum circa faciem suam habitantes in deserto. Quia omnes gentes incircumcisæ carne, & omnis domus Israel incircumcisi corde suo.

CAP. X.

Audite verbum Domini, quod loquutus est Dominus super vos domus Israel.

* Hac dicit Dominus: Secundum vias gentium ne discatis, et à signis cæli ne timeatis, quia iniment ea gentes.

* Quia legitima gentium vana: lignum est de sylva excisum opus fabri lignarij.

* Et conflatio argento et auro decorata sunt: in malleis & clavis firmaverunt ea & non movebuntur.

* Argentum tornatile sunt, non loquuntur, portata tollentur, quia non incedent. Ne timeatis ea; quia non malefacient, & bonum non est in eis.

* Non est similis tui Domine, magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

* Quis non timebit te rex gentium? te enim decet: quoniam in omnibus sapientibus gentium, & in vniuersis regnis eorum non est similis tibi.

* Pariter insipientes & fatui sunt: doctrina vanitatum eorum lignum est.

* Argentum productum ex Tharsis, & aurum Mophas, & manus aurificum: opera artificum omnia, hyacintho & purpura induent ea.

* Sic dicetis eis: Dij qui cælum & terram non fecerunt, disperdantur de terra, & de sub cælo isto.

* Dominus qui fecit terram fortitudine sua, qui direxit orbem terræ in sapientia sua, & in prudentia sua extendit cælum.

* ἐπ' αἰγυπτον & ἐπὶ τὴν ἰουδαίαν, & ἐπὶ ἐδὼμ, καὶ ἐπὶ τοὺς αἰμμὼν, & ἐπὶ τοὺς μοαβ, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς περιέχοντες τὴν ἐρήμω, ὅτι πάντες οὗτοι ἐστὶν ἀπερίτμητοι καὶ ἰσραὴλ ἀπερίτμητοι καρδίας αὐτῶν.

* Ακούσατε τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν κύριος ἐφ' ὑμᾶς οἱ ἰσραὴλ.

* τὰδε λέγει κύριος, καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐθνῶν μὴ μεθυσθε, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε, ὅτι φοβούμενοι αὐτοὺς ἐσθνή.

* ὅτι τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν μάταια. ἔργον ἐστὶν ἐν τοῦ θρυμοῦ ἐκκεκομμένον ἔργον τέκτονος.

* καὶ χάνδρια δρυγυρίων καὶ χρυσίω κεκαλλωπισμένα ἐστὶν. ἐν σφύραις & ἡλκυσίν ἐσεξέωσαν αὐτοὺς καὶ ἐκινήθησαν.

* δρυγύριον τρυγυρίον ἐστὶν, ἐλάλοισιν, αἰεθρὶ δρυθήθησαν, ὅτι οὐκ ἐπὶ ἐσθνή. μὴ φοβηθῆτε αὐτά, ὅτι ἐμὴ κακοποίηθυσιν, & ἀγαθὸν οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς.

* οὐκ ἐστὶν ὁμοίος τοῦ κυρίου, μέγας εἶ σύ, καὶ μέγα τὸ ὄνομα τοῦ ἐν τῇ ἰσχύϊ.

* τίς ἐφοβήθησέ σε βασιλεὺς ἐθνῶν; τοῖς πρῆξ, ὅτι ἐν πάσι τοῖς θεοῖς τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις αὐτῶν οὐκ ἐστὶν ὁμοίος τοῦ.

* ἅμα ἀφρογες καὶ δυνήτοι εἰσι, διδασκαλία ματαίων αὐτῶν ἔργον ἐστὶν.

* δρυγύριον περὶ τρυγυρίων ἀπὸ θαρσεῖς, ἥξει χρυσίον μοφὰς, καὶ χεῖρ χρυσοχόων. ἔργα τεχνιτῶν πάντων. ὑάκινθον καὶ πορφύρεον ἐκδύουσιν αὐτά.

* ἔτις ἐρεῖτε αὐτοῖς, θεοὶ οἱ ἐξουρὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὑποκατασθῶν οὐρανὸς τοῦτου.

* κύριος ὁ ποιήσας τὴν γῆν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ. ἀνορθώσας τὴν οἰκὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ ἐξέτεινεν τὸν οὐρανόν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Super Aegyptios & super Judam, & super Idumæos, & super filios Ammon, & super Moabitas, & super omnes attonfos coma, qui morantur in habitaculis in deserto; quia omnes populi incircumcisi sunt in carne sua, & omnis domus Israel incircumcisi sunt in corde suo.

CAP. X.

Suscipite verbum istud quod loquitur Dominus super vos domus Israel. * Hac dicit Dominus: De viis gentium nolite discere, & de signis quæ posita sunt in cælis, ne contereamini, à quibus populi conterrentur. * Quia decreta populorum vana sunt, quia lignum de sylva præciditur ei: opus manuum fabri lignarij in ascia. * Argento & auro cooperit illud, clavis & malleis corroborat illud, ut non inclinetur.

* Opere ductili eriguntur ea, & non loquuntur, portando portantur, quia non habent spiritum ad ambulandum. Ne timeatis ab eis, quia non malefaciunt, nec sciunt benefacere. * Non est præter te Dominus, quia magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

* Quis non timebit à facie tua, Rex omnium populorum? tuum est enim regnum; quia in omnibus sapientibus populorum, & in vniuersis regnis eorum nullus est absque te. * Et pariter populi delinquant, eò quod insipientes facti sunt dum colunt idola quæ vana sunt.

* Argentum inuolutum ex Africa afferunt, & aurum ex Ophir, opus fabri lignarij & manuum argentarij. hyacinthus & purpura indumentum eorum, opus sapientum vniuersa hæc. * Et Dominus Deus verus est, ipse est Deus viuus, & rex seculorum. A furor e eius commouebitur terra, & non poterunt populi sustinere iram eius. * Hoc est exemplar epistolæ quam misit Ieremias propheta ad reliquos seniores transmigrationis, qui erant in Babylonia. Si enim dixerint vobis populi inter quos vos habitatis: Domus Israel seruite idolis, sic respondebitis, & sic dicetis eis: Idola quibus vos seruitis, errores sunt in quibus nulla est vtilitas: ex cælo non possunt deducere pluuiam, & ex terra non possunt producere fructus. ipsa & cultores eorum peribunt de terra, & consumentur de his, quæ sub cælis istis sunt.

* Et sic dicetis eis: Nos colimus eum qui fecit cælum & terram in virtute sua, fundauit orbem in sapientia sua, & in prudentia sua appendit cælos.

* Et multitudinem aquæ in calo, & eduxit
nebulas ab extremo terræ: fulgura in pluuiam
fecit, & eduxit ventos de thesauris suis.

* Et stultus factus est omnis homo à scientia:
confusus est omnis aurifex in sculptilibus suis;
quia falsa conflauerunt: non est spiritus in eis.

* Vana sunt opera implicata; in tempore vi-
sitationis eorum peribunt.

* Non est talis pars Jacob; quia qui plasma-
uit omnia ipse est, & Israel virga hereditas
eius: Dominus exercituum nomen illi.

* Congregauit de foris substantiam suam,
que habitat in munitione.

* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego sup-
plantabo habitantes terram hanc, & tribulabo
eos vt inueniantur.

* Ve super contritione tua, dolorosa plaga
tua. Et ego dixi: Verè hoc vulnus meum, & ap-
prehendit me.

* Tabernaculum meum miseria affectum est:
periit, & omnes pelles meæ dissipatæ sunt. Filij
mei & pecora mea non sunt: non est vltra locus
tentorii mei, locus pellium mearum.

* Quia pastores stultè egerunt, & Domi-
num non quaesierunt; propter hoc non intellexit
omnis grex, & dispersi sunt.

* Vox auditionis ecce venit, & terra mo-
tus magnus de terra Aquilonis, ponentis ciuita-
tes Iuda in solitudinem & cubile passerum.

* Scio Domine quia non hominis via eius,
neque vir ambulabit & diriget gressum suum.

* Corripe nos Domine, veruntamen in iudi-
cio & non in furore, vt non paucos nos facias.

* Effunde iram tuam super gentes quæ non
cognouerunt te, & super regna quæ nomē tuum
non inuocauerunt, quia deuorauerunt Jacob,
& consumpserunt Israel, & pascua eius deso-
lauerunt.

CAP. XI.

Verbum quod factū est ad Hieremiam à Do-
mino, dicens:

* Audite verba testamenti huius, & lo-
queris ad viros Iuda & habitantes Hieru-
salem.

* καὶ πληθύνει ὕδατος ἐν ἔρεινῳ. καὶ ἀνέλαυν νε-
φέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀστράπαις εἰς ὑπερὶν ἐποίησεν.
& ἐξήγαγεν δυνάμεις ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ.

* καὶ ἐμωράνθη πᾶς ἀνθρώπος ἀπὸ γνώσεως. καὶ ἡ-
γνώθη πᾶς χρυσόχορος ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς αὐτοῦ, ὅτι ψευ-
δὴ ἐχώνδυσαν, ὅτι ἐστὶν πνῦμα ἐν αὐτοῖς.

* μάταιά ἐστιν ἔργα ἐμπεπλεγμένα. ἐν καιρῷ ἐπισκο-
πῆς αὐτῶν ἀπολοῦν).

* ὅτι ἐστὶν τοιαύτη ἡ μερίς τῶν ἰακώβ, ὅτι ὁ πλάσας τὰ
πάντα αὐτὸς ἐστὶν, καὶ ἰσραὴλ ῥάβδος κληρονομία αὐτοῦ,
κύριος δυνάμεων ὄνομα αὐτοῦ.

* συνήγαγεν ἐξώθεν τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ καὶ τοικοδο-
σῶν τῆς γῆς.

* ὅτι τὰδε λέγει κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ σκε-
λίσω αὐτὸν καὶ τοικοδοῦν τὴν γῆν ταύτην. καὶ ἐκθλίψω
αὐτοὺς ὅπως δρεθῇ. * καὶ ἐπὶ σωτηρίῳ ματί σου, ἀλ-
γηρὰ ἡ πληγὴ σου. καὶ ἐγὼ εἶπα, ὅντως τοῦτο τὸ τραῦμά
μου, καὶ κατέλαβόν με.

* ἡ σκηνὴ μου ἐταλαιπώρησεν, ὥλετο. καὶ πᾶσαι αἱ
δέρρεις μου διεσπάρησαν. * υἱοί μου καὶ τὰ παρόντα
μα ὅτι εἰσὶν. ὅτι ἐστὶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς μου, ῥῆπος τῶν
δέρρεων μου.

* ὅτι * ποιμῆνες ἠφρονόησαν, καὶ τὸν κύριον ὅτι
ἐζήτησαν. διὰ τοῦτο ὅτι ἐνόησεν πᾶσα ἡ νομή, καὶ διεσκορ-
πίσθησαν.

* φωνὴ ἀκοῆς ἰδοὺ ἐρχεται, καὶ σεισμός μέ-
γας ἐκ γῆς βορρᾶ, ὃς τάξαντες τὰς πόλεις ἰουδα εἰς ἀ-
φανισμόν καὶ κοίτην σερυθῶν.

* οἶδα κύριος ὅτι ἔτι ὃς ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, ἐπὶ ἀνὴρ
πορεύσεται καὶ καλορθώσει πορείαν αὐτοῦ.

* παῖδά σου ἡμᾶς κύριε, πλὴν ἐν κρίσει καὶ μὴ ἐν θυ-
μῷ, ἵνα μὴ ὀλίγας ἡμᾶς ποιήσης.

* ἔκχεον τὸν θυμόν σου ἐπὶ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα σε, καὶ ἐπὶ
βασιλείας αἱ τὸ ὄνομά σου ὅτι ἐπεκαλέσαντο. ὅτι καλὴ
φαγον τὴν ἰακώβ, & ἐξανάλωσαν τὸν ἰσραὴλ, & τὴν νο-
μὴν αὐτοῦ ἠσήμεσαν.

ια'

* Ο λόγος ὁ ῥηόμενος πρὸς ἰερεμίαν πρὸς κυρί-
ον λέγων.

* ἀκούσατε τὸν λόγον τῆς διαθήκης ταύτης, & λαλήσεις
πρὸς ἀνδρας ἰσραὴλ & τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλήμ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Ad vocem suam dat impetum aquarum in calis, & ascendere facit nubes ab extremitatibus terræ: fulgura in tempus pluuiæ fecit, & eduxit ventos de thesauris suis. "Insipientes facti sunt omnes populi nescientes sapientiam: confusi sunt argētarij à faciendo sculptili, quia frustra conflauerunt ea, & non est spiritus in eis. "Vana sunt, opus subfannatione dignum. in tempore quo visitauero super eos peccata eorum, peribunt. "Non est sicut hæc pars Iacob; quia qui creauit omnia, ipse est, & Israel virga hereditatis eius, Dñs exercituum nomen eius. "Congrega de terra mercimonia tua quæ habitas in munitionibus, in ciuitatibus munitis. "Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego adducam tribulationem super populum istum; & sicut proticiunt lapidem funda, sic dispergam habitatores terræ hoc tempore: & tribulabo eos vt recipiant retributionem peccatorum suorum. "Væ mihi super confractionem meam: infirmata est plaga mea. & ego dixi: Certè hæc est infirmitas mea, & sustinebo illam. "Terra mea deserta est, & omnes vrbes meæ direptæ sunt; populus meus migravit, & non compareret: nec est qui extendat vltra tabernaculū meum, & erigat cortinas meas. "Quia insipientes facti sunt reges, & doctrinam à facie Domini non quaesierunt. Propterea non prosperabuntur, & omnes populi eorum dispergentur. "Vox annunciationis ecce venit, & confractio magna de terra Aquilonis, vt ponam ciuitates domus Iuda in solitudinem, habitaculum draconum. "Scio Domine quia non est homini via eius, nec hominis est qui ambulat & dirigat gressus suos. "Adduc super eos infirmitates, veruntamen in iudicio pauperis: ne irascatur furor tuus contra eos, ne fortè minuantur. "Effunde iram tuam super populos qui non didicerunt scire timorem tui, & super regna quæ non quaesierunt cultum nominis tui; quia dominati sunt domui Iacob, & diripuerunt substantias eorum, & consumpserunt eos, & habitacula eorum vastarunt.

CAPVT XI.

Verbum prophetiæ quod factum est ad Ieremiam, à facie Domini dicentis:

* Suscipite verba pacti huius, & loquimini ad vi-

* ואמרת אליהם כה אמר יהוה אלהי ישראל
 ארור האיש אשר לא ישמע את דברי הברית
 הזאת : * אשר צויתי את אבותיכם ביום הוציאני
 אתם מארץ מצרים מכור הברזל לאמר שמעו
 בקולי ועשיתם אותם ככל אשר אצוה אתכם
 והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים :
 * למען הקים את השבועה אשר נשבעתי
 לאבותיכם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש ביום
 הזה ואענואמר אמן יהוה :
 * ויאמר יהוה אלי קרא את כל הדברים האלה
 בערי יהודה ובחצות ירושלם לאמר שמעו את
 דברי הברית הזאת ועשיתם אותם :
 * כי העד העדתי באבותיכם ביום העלותי אותם
 מארץ מצרים עד היום הזה השכם והעד לאמר
 שמעו בקולי :
 * ולא שמעו ולא הסו את אונם וילכו איש
 בשרירות לבם הרע ואביא עליהם את כל דברי
 הברית הזאת אשר צויתי לעשות ולא עשו :
 * ויאמר יהוה אלי נמצא קשר באיש יהודה
 וביושבי ירושלם :
 * שבו על עונת אבתם הראשנים אשר מאנו
 לשמוע את דברי והמרה הלכו אחרי אלהים
 אחרים לעבדם הפרו בית ישראל ובית יהודה
 את בריתי אשר כרתי את אבותם :
 * לכן כה אמר יהוה הנני מביא אליהם רעה אשר
 לא יוכלו לצאת ממנה וזעקו אלי ולא אשמע
 אליהם :
 * והלכו ערי יהודה ויושבי ירושלם וזעקו אל
 האלהים אשר הם מקטרים להם והושע לא
 יושיעו להם בעת רעתם :

* Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus
 Deus Israel: Maledictus vir qui non audie-
 rit verba pacti huius. * Quod præcepi pa-
 tribus vestris in die qua eduxi eos de terra
 Egypti, de fornace ferrea, dicens : Audite
 vocem meam, & facite omnia quæ præce-
 pi vobis, & eritis mihi in populum, & ego
 ero vobis in Deum.

* Vt suscitem iuramentum quod iuravi
 patribus vestris, daturum me eis terram
 fluentem lacte & melle, sicut est dies hæc.
 Et respondi & dixi: Amen Domine.

* Et dixit Dominus ad me : Vociferare
 omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda, & fo-
 ris Hierusalem, dicens : Audite verba pacti
 huius, & facite illa.

* Quia contestans contestatus sum pa-
 tres vestros in die qua eduxi eos de terra
 Egypti usque ad diem hanc. Manè confur-
 gens contestatus sum, & dixi : Audite vo-
 cem meam.

* Et non audierunt nec inclinauerunt au-
 rem suam, sed abierunt unusquisque in pra-
 uitate cordis sui mali. Et induxi super eos
 omnia verba pacti huius, quod præcepi ut
 facerent, & non fecerunt.

* Et dixit Dominus ad me : Inuenta est
 coniuratio in viris Iuda, & in habitatori-
 bus Hierusalem.

* Reuersi sunt ad iniquitates patrum suo-
 rum priores, qui noluerunt audire verba
 mea. Et hi ergo abierunt post Deos alie-
 nos ut seruirent eis. Irritum fecerunt do-
 mus Israel & domus Iuda pactum meum
 quod pepigi cum patribus eorum.

* Quamobrem hæc dicit Dominus :
 Ecce ego inducam super eos mala, de qui-
 bus exire non poterunt, & clamabunt ad
 me, & non exaudiam eos.

* Et ibunt ciuitates Iuda & habitato-
 res Hierusalem, & clamabunt ad deos qui-
 bus libant, & non saluabunt eos in tem-
 pore afflictionis eorum.

תרגום יונתן

* ותימר להון כהן אמר יי אלהי ישראל ליש גברא ולא יקום ית פתגמי קימא הון :
 * ויהון מארעא דמצרים מפורא דברזלא למימר קבלו למימרי ותעבדו ותהון ככל דאפקד ותהון קדמי לעם ואנא אחיו לכון לאלהו
 ברזל לקימא ית קימא דקימת לאברהם למהן להון ארעא עבדא חלב ודבש ביוםא תרו ואתיבת ואסרת אמן יי :
 * ואמר יי לי אתגבי ית כל פתגמיא האלן בקרניא דבית יהודה ובשוקי ירושלם למימר קבלו ית פתגמי קימא תרו ותעבדו ותהון :
 * ארי אסתדא אסתדא באברהם ביוםא דאסקת יהון מארעא דמצרים ועד יומא תרו מקדם ומסדד למימר קבלו למימרי :
 * ולא קבלו ולא ארכנו ית אדניהון ואזלו גבר בהרהור לבחון בישא ואיתיתי עליהון פרענותא על דלא קבלו לפתגמי קימא תרו דאפקד
 לשעבר ולא עבדו :
 * ואמר יי לי אשחכח דמרדו באנש יהודה וביתבי ירושלם :
 * תבו לחובי אברהם קרמאי דסרכו לקבלא ית פתגמי ואנת טעו בתר טעות עממיא למפלחיהון אשניו בית ישראל ובית יהודה ית
 קימי דגזירת עם אברהם :
 * כהן כהן אמר יי תא אנא מייתי עליהון בישתא ולא יכלין לאשתחבא מנה ויצלון קדמי ולא אקבל אלותהון :
 * קריא דבית יהודה ויחבי ירושלם ויבעון מן טענותא דאנת מסקין בסמין להון האם יכלו למפרקיהון בעדן בישתהון :

³ Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Maledictus homo qui non audiet verba testamenti huius.

⁴ Quod mandavi patribus vestris, in qua die eduxi eos de terra Aegypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, & facite omnia quaecunque ego mando vobis; & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

⁵ Ut statuam iuramentum meum quod iuravi patribus vestris, dare illis terram fluentem lacte & melle, sicut dies hæc. Et respondi, & dixi, Fiat Domine.

⁶ Et dixit Dominus ad me: Lege omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda & foris Hierusalem, dicens: Audite verba testamenti huius, & facite ea.

⁷ Quoniam contestans contestatus sum patres vestros in die qua eduxi eos de terra Aegypti usque in diem hanc. Manè consurgens contestatus sum dicens: Audite vocem meam.

⁸ Et non audierunt, neque inclinauerunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in prauitate cordis sui mali. Et induxi super eos omnia verba pacti huius quod præcepi vt facerent, & non fecerunt.

⁹ Et dixit Dominus ad me: Inuenta est coniuratio in viris Iuda, & in habitantibus Hierusalem.

¹⁰ Reuersi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum, qui non voluerunt exaudire verba mea. Et ecce vadunt post Deos alienos, vt seruiant eis, & dissipauerunt domus Israel & domus Iuda testamentum meum quod pepigi cum patribus eorum.

¹¹ Propter hoc hæc dicit Dominus: Ecce induco super eos mala de quibus non poterunt exire ex eis; & clamabunt ad me, & non exaudiam eos.

¹² Et ibunt ciuitates Iuda & habitantes Hierusalem, & clamabunt ad Deos suos, quibus ipsi adolent eis. Non saluabunt eos in tempore malorum suorum.

³ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ· Ἐπικατάρχεσθε ἄνθρωποι οἱ οὐκ ἀκούετε τῶν λόγων τῆς διαθήκης ταύτης·

⁴ ἧς ἐνετείλαμην τοῖς πατέράσιν ὑμῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἀνάγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐκ τῆς καμίνου τῆς σιδηρᾶς λέγων, ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου, καὶ ποιήσατε πάντα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. Ἐξέσετέ μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς θεόν.

⁵ ὅπως εἴπω τὸν ὅρκον μου ὃν ὤμοσα τοῖς πατέράσιν ὑμῶν, ὅτι δούναι αὐτοῖς γάλα ῥέουσιν γάλα καὶ μέλι, καθὼς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ ἀπεκρίθην καὶ εἶπα, ἤνοιτο κύριε.

⁶ καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, ἀνάγνωθι πάντα τὰς ἐν λόγοις ταῖς ἐν πόλεσιν ἰσραὴλ καὶ ἐξώθεν ἱερουσαλὴμ λέγων, ἀκούσατε τὸν λόγον τῆς διαθήκης ταύτης, καὶ ποιήσατε αὐτὴν.

⁷ ὅτι συμμαρτυροῦμαι συνεμαρτυροῦμαι τοῖς πατέράσιν ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ ἣ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ὁρῶντων συνεμαρτυροῦμαι λέγων, ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου.

⁸ καὶ οὐκ ἤκουσαν, οὐδὲ ἐκλινθὲν τὸ ὄτις αὐτῶν, ἀλλ' ἐπορεύοντο ἕκαστος ἐν σκολιότητι τῆς καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρίας. καὶ ἐξήγαγον ἐπ' αὐτοὺς πάντα τὰ ῥήματα τῆς διαθήκης ταύτης ἧς ἐνετείλαμην ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποίησαν.

⁹ καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με· διέβη σὺ δέσμιος ἐν ἀνδράσιν ἰσραὴλ ὅτι ἐν τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ.

¹⁰ ἐπεσφράφησαν ἐπὶ τὰς ἀδικίας τῶν πατέρων αὐτῶν τῶν παλαιότερων, οἱ οὐκ ἠθέλησαν ἐξακοῦσαι τῶν λόγων μου. καὶ ἰδοὺ βαδίζουσιν ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων, & δουλεύουσιν αὐτοῖς. καὶ διεσκέδασαν ὁ οἶκος ἰσραὴλ καὶ ὁ οἶκος ἰσραὴλ τὴν διαθήκην μου ἣν διετέλμην πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν.

¹¹ διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐπάγω ἐπ' αὐτοὺς κακὰ ἃ ὧν οὐ δύνησιν ἐξελθεῖν ἐξ αὐτῶν. καὶ κεκραίξονται πρὸς με, καὶ οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν.

¹² καὶ πορεύονται πόλεις ἰσραὴλ καὶ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ, καὶ κεκραίξονται πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτῶν, οἱς αὐτοὶ θυμῶσιν αὐτοῖς. οὐ μὴ σώθουσιν αὐτοὺς ἐν καιρῷ τῶν κακῶν αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et dices eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir qui non confirmauerit verba pacti huius.

² Quod præcepi patribus vestris in die quo eduxi vos de terra Aegypti ex fornace ferrea, dicens: Obedite verbis meis, & facite ea iuxta omnia quæ præcepi vobis, & eritis coram me in populum, & ego ero vobis in Deum.

³ Vt confirmem iuramentum quod iuravi patribus vestris, quod darem eis terram producentem lac & mel, sicut est dies hic. Et respondi, & dixi: Amen Domine.

⁴ Et dixit Dominus ad me: Prophetiza omnia verba ista in ciuitatibus domus Iuda, & in vicis Hierusalem, dicens: Suscipite verba pacti huius, & facite ea.

⁵ Quia contestans contestatus sum patres vestros quo die eduxi eos ex terra Aegypti, usque in diem hunc, manè consurgens & contestans, dicens: Obedite verbo meo.

⁶ Et non obedierunt, nec inclinauerunt aures suas; sed ambulauerunt unusquisque in cogitatione cordis sui mali, & adduxi super eos ultionem, quod non suscepissent verba pacti huius quod præcepi vt facerent, & non fecerunt.

⁷ Et dixit Dominus ad me: Inuenta est rebellio in viris Iuda, & in habitatoribus Hierusalem.

⁸ Reuersi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum, qui noluerunt suscipere verba mea, & ipsi errauerunt post idola populorum, vt colerent ea. Irritum fecerunt domus Israel & domus Iuda pactum meum quod pepigi cum patribus suis.

⁹ Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos malum, & non poterunt liberari ex eo: & orabunt coram me, & non suscipiam orationes eorum.

¹⁰ Ibuntque viri ciuitatum domus Iuda, & habitatores Hierusalem, & deprecabuntur idola quibus adolebant aromata, si fortè possint saluare eos in tempore mali sui.

13 * כי מספר עריך היו אליהם יהודה ומספר חצות
ירושלם שמתם מזבחות לבשת מזבחות לקטר
לבעל:

14 * ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא
בעדם ונה ותפלה כי אינני שמע בעת קראם אלי
בעד רעתם:

15 * מה לירידי בביתי עשורה המזמרת
הרבים ובשר קדש יעברו מעליך כי רעתך אז
תעלו:

16 * ויתרענן יפרו פרי תאר קרני יהודה שמך
לקול המולד גדלו הציר אש עליה ורעו
דליותיו:

17 * ויהיה צבאות הנוטע אותך דבר עליך רעה בגלל
רעת בית ישראל ובית יהודה אשר עשו להם
להבעסני לקטר לבעל:

18 * ויהיה הודיעני ואדעה אז הראיתני מעלליהם:
19 * ואני ככבש אלוף יובל לטבוח ולא ידעתי כי
עלי חשבו מחשבות נשחית העץ בלחמו ונכרתנו
מארץ חיים ושמו לא יזכר עוד:

20 * ויהיה צבאות שפט צדק בחן כליות ולב אראה
נקמתם מהם כי אליך גלית את ריבוי:

21 * לכן כה אמר יהוה על אנשי ענתות המבקשים
את נפשך לאמר לא תנבא בשם יהוה ולא
תמור בידנו:

22 * לכן כה אמר יהוה צבאות הנני פקד עליהם
הבחורים ימותו בחרב בניהם ובנותיהם ימתו
ברעב:

23 * ושארית לא תהיה להם כי אביא רעה אל
אנשי ענתות שנת פקדתם:

13 * Secundum numerum enim ciuitatum
tuarum erant dii tui Iuda, & secundum nu-
merum viarum tuarum Hierusalem po-
fui aras confusionis, aras ad libandum
Baalim.

14 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, &
ne assumes pro eis laudem & orationem, quia
non exaudiam in tempore clamoris eorum
ad me, in tempore afflictionis eorum.

15 * Quid est quod dilectus meus in domo
mea fecit scelera multa? Nunquid carnes
sanctae auferent à te malitias tuas in qui-
bus gloriata es?

16 * Oliuam vberem, pulchram, fructiferam,
speciosam vocauit Dominus nomen tuum.
Ad vocem loquelae grandis exarsit ignis in
ea, & combusta sunt fructeta eius.

17 * Et Dominus exercituum qui plantauit
te, locutus est super te malum, pro malis
D domus Israel & domus Iuda, quae fecerunt
sibi ad irritandum me, libantes Baalim.

18 * Tu autem Domine demonstraisti mihi,
& cognoui: tunc ostendisti mihi studia co-
rum.

19 * Et ego quasi agnus mansuetus qui por-
tatur ad victimam. Et non cognoui, quia
cogitauerunt super me consilia, dicentes:
Mittamus lignum in panem eius, & erada-
mus eum de terra viuentium, & nomen
eius non memoretur amplius.

20 * Tu autem Domine Sabaoth qui iudicas
iuste, & probas renes & corda; videam vi-
sitationem tuam ex eis. tibi enim reuelauit
causam meam.

21 * Propterea haec dicit Dominus ad viros
Anathoth, qui quaerunt animam tuam,
& dicunt: No prophetabis in nomine Do-
mini, & non morieris in manibus no-
stris.

22 * Propterea haec dicit Dominus exerci-
tuum: Ecce ego visitabo super eos. Iuuenes
morientur in gladio: filij eorum & filiae eo-
rum morientur in fame.

23 * Et reliquiae non erunt ex eis. Inducam
enim malum super viros Anathoth, annu
visitationis eorum.

תרגום יונתן

13 * כי מספר עריך היו אליהם יהודה ומספר חצות
ירושלם שמתם מזבחות לבשת מזבחות לקטר
לבעל:
14 * ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא
בעדם ונה ותפלה כי אינני שמע בעת קראם אלי
בעד רעתם:
15 * מה לירידי בביתי עשורה המזמרת
הרבים ובשר קדש יעברו מעליך כי רעתך אז
תעלו:
16 * ויתרענן יפרו פרי תאר קרני יהודה שמך
לקול המולד גדלו הציר אש עליה ורעו
דליותיו:
17 * ויהיה צבאות הנוטע אותך דבר עליך רעה בגלל
רעת בית ישראל ובית יהודה אשר עשו להם
להבעסני לקטר לבעל:
18 * ויהיה הודיעני ואדעה אז הראיתני מעלליהם:
19 * ואני ככבש אלוף יובל לטבוח ולא ידעתי כי
עלי חשבו מחשבות נשחית העץ בלחמו ונכרתנו
מארץ חיים ושמו לא יזכר עוד:
20 * ויהיה צבאות שפט צדק בחן כליות ולב אראה
נקמתם מהם כי אליך גלית את ריבוי:
21 * לכן כה אמר יהוה על אנשי ענתות המבקשים
את נפשך לאמר לא תנבא בשם יהוה ולא
תמור בידנו:
22 * לכן כה אמר יהוה צבאות הנני פקד עליהם
הבחורים ימותו בחרב בניהם ובנותיהם ימתו
ברעב:
23 * ושארית לא תהיה להם כי אביא רעה אל
אנשי ענתות שנת פקדתם:

* Quia secundum numerum ciuitatum tuarum erant dii tui Iuda, & secundum numerum viarum Hierusalem posuisti aras ad adolendam Baal.

* Et tu ne ores pro populo isto, & ne petas pro eis in deprecatione & oratione; quia non exaudiam in tempore quo inuocant me in tempore afflictionis eorum.

* Quid dilecta in domo mea fecit abominationem? Nunquid orationes & carnes sanctae auferent à te malitias tuas, aut his fugies?

* Oliuam umbrosam pulchram specie vocauit Dominus nomen tuum, in vocem circumcisionis eius: incensus est ignis in eam: inutiles facti sunt rami eius.

* Et Dominus exercituum qui plantauit te, loquutus est super te mala pro malitia domus Israel & domus Iuda, quia fecerunt sibi ad irritandum me, cum incensum offerunt ipsi Baal.

* Domine notum fac mihi, & cognoscam: tunc vidi studia eorum.

* Ego quasi agnus innocens adductus ut sacrificetur, non cognoui. Super me cogitauerunt cogitationem, dicentes: Venite & immitamus lignum in panem eius; & conteramus eum de terra viventium; & nomen eius non memoretur ultra.

* Domine exercituum iudicans iusta, probans renes & corda, videam à te ultionem in eis; quia ad te reuelavi iustificationem meam.

* Propter hoc hæc dicit Dominus ad viros Anathoth querentes animam meam, dicentes: Non prophetabis in nomine Domini, alioqui morieris in manibus nostris.

* Propter hoc hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos. Iuuenes eorum in gladio morientur, filij eorum & filiae eorum morientur in fame.

* Et reliquie non erunt eorum; quia inducam mala super habitantes in Anathoth in anno visitationis eorum.

* ὅτι καὶ ἀριθμὸν πόλεων σου ἦσαν θεοὶ σου ἰουδα, & καὶ ἀριθμὸν ὁδῶν τῆς ἱερουσαλὴμ ἐτάξατε βομῆς ἑθνητῶν τῇ βαάλ.

* καὶ σὺ μὴ προσεύχῃς περὶ τὸ λαὸν τοῦτο, καὶ μὴ αἰτεῖς περὶ αὐτῶν ἐν δέήσει καὶ προσευχῇ, ὅτι οὐκ εἰσακέσθωμι ἐν τῇ καιρῷ ᾧ ἐπικαλοῦνταί με ἐν καιρῷ κακώσεως αὐτῶν.

* τί ἡ ἡγαπημένη ἐν τῇ οἰκῷ μου ἐποίησεν ἐδέλυμα; μὴ διχαί καὶ κρέα ἄγρια ἀφελῶσιν ἀπὸ τοῦ τὰς κακίας σου ἢ τοῖς διαφύξῃ;

* ἐλαίῳ δίσκον ὡραίαν τῇ εἰδὲ ἐκάλεσεν κύριος. τὸ ὄνομα σου, εἰς φωνὴν περικτυμῆς αὐτῆς. ἀνέφθη πύρ ἐπ' αὐτῇ, ἡ χερσὶν ἔσθωσαν κλάδοι αὐτῆς.

* καὶ κύριος τῶν δυναμέων ὁ καταφυτεύσας σε, ἐλάλησεν ἐπὶ σέ κακὰ ἀντὶ τῆς κακίας οἴκου ἱσραὴλ & οἴκου ἰουδα. ὅτι ἐποίησαν ἐαυτοῖς ἑπαρρησιάζεσθαι ἐν τῇ θυμῷ αὐτῶν τῇ βαάλ.

* κύριε γνώρισόν μοι, καὶ γνώστωμαι. τότε εἰδόντα ἐπικηλεύματα αὐτῶν.

* ἐγὼ ὡς ἀρνίον ἄκακον ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι, οὐκ ἔγνων. ἐπ' ἐμὲ ἐλογίσαντο λογισμὸν λέγοντες, δάτε & ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτῶν, καὶ ἐκτερίψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῇ ἔτι.

* κύριε τῶν δυναμέων κύνων δίκαια, δοκιμάζων νεφροὺς καὶ καρδίας, εἰδοίμι τι πρὸς τὸ ἐκδικῆσιν ἐν αὐτοῖς, ὅτι πρὸς σέ ἀπεκάλυψα τὸ δικαίωμα μου.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις ζητούντας τι τὴν ψυχὴν μου, οὐδὲ λέγοντας, & μὴ προσφροσύνης ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου. εἰδὲ μὴ ἀποθάνῃ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυναμέων, ἰδὲ ἐγὼ ἐπισκέψομαι ἐπ' αὐτούς. οἱ νεκρώσκει αὐτῶν ἐν μάχῃ & ἀποθανοῦν, υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν τελευτήσουσιν ἐν λιμῷ.

* καὶ ἐγκατάλειμμα οὐκ ἔσται αὐτῶν. ὅτι ἐπάξω κακὰ ἐπὶ τοῖς κατακοῦντας ἐν ἀνιστοῦ ἐν ἐνιαυτῷ ἐπισκέψεως αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia secundum numerum ciuitatum vestrarum fuerunt dii vestri viri domus Iuda, & secundum numerum viarum Ierusalem posuisti aras confutioni, aras ad adolenda aromata ipsi Baal.

* Tu autem ne ores pro populo isto, nec depreceris pro eis in deprecatione & oratione; quoniam non erit voluntas coram me, quo tempore tu orabis pro eis coram me, in tempore mali eorum.

* Quid est dilectus coram me? reliquerunt cultum domus sanctuarij mei: inierunt consilium ad peccandum multum: commiscerunt carnem abominationum cum carne sanctificata: migrabunt à te; propter malitiam tuam tunc eras fortis.

* Sicut arbor olea pulchra forma, & speciosa aspectu, cuius rami obumbrant in arbore, sic magnificauit Dominus nomen tuum in populis. Et nunc cum transgressa es legem, exercitus populorum qui fortes sunt sicut ignis, venient contra te, & coniungentur eis auxilia.

* Et Dominus exercituum qui sustinuit te, decreuit inducere super te malum, propter peccata domus Israel & domus Iuda, quæ fecerunt sibi ad irritandum coram me, ut adolent aromata Baal.

* Dominus autem docuit me, & didici. tunc ostendisti mihi opera eorum.

* Et ego sicut agnus electus qui ducitur ad victimam, & nesciui quia contra me cogitauerunt cogitationes malas: dicentes: Mittamus venenum mortiferum in cibo eius, & disperdamus eum de terra Israel, & nomen eius non memoretur amplius.

* Et Dominus exercituum iudex veritatis, in cuius conspectu manifesta sunt renes & cor. Videbo ultionem iudicij tui ex eis: quia coram te dixi iniuriam meam.

* Propterea hæc dicit Dominus super viros Anathoth, qui querunt occidere te, qui dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus nostris.

* Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos. Iuuenes eorum occidentur gladio: filij eorum & filiae eorum morientur fame.

* Et reliquie non erunt eis; quia inducam malum super viros Anathoth, annum visitationis peccatorum.

САР. XII.

יב

* צדיק אתה יהוה כי אריב אליך אך משפטם
אדבר אתך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל--
בגדי בגד ;
* נטעתם גם שרשו ילכו גם עשו פרי קרוב אתה
בפיהם ורחוק מכליותיהם ;
* ואתה יהוה ידעתני תראני ובחנת לבי אתך
התקם בצאן לטבחיה והקדשם ליום הרגה ;
* עד מתי תאבל הארץ ועשב כל חשדה ייבש
מרעת ישבי-- בה ספתה בהמות ועוף כי אמרו לא
יראה את אחריתנו ;
* כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את
הסוסים ובארץ שלום אתה בוטח ואיך תעשור
בגאון הירדן ;
* כי גם אחידובית אביך גם חמה בגדו כך גם
המרו קראו אחריך מלא אל תאמן בם כי ידברו
אליך טובות ;
* עזבת לי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את
ידדות נפשי בבק איביה ;
* היתרו-- לי נחלתי באריה ביער נתנור עלי
בקולה על-- כן שבאתיה ;
* העיט צבוע נחלתי לי רועיט סביב עליה לכו
אספובל חית השדה התיו לאכלה ;
* רעים רבים שחתו ברמי בססו את חלקתי נתנו
את חלקת חמדתי למדבר שממור ;
* שמה לשממה אכלה עלי שממה נשמה כל--
הארץ כי אין איש שם על לב ;
* על כל שפים במדבר באו שדלים כי חרב
ליהוה אכלה מקצרו ארץ ועד קצה הארץ אין
שלום לכל בשר ;

Iustus quidem tu es Domine, si disputet
tecum; veruntamen iudicia loquar ad te.
Quare via impiorum prosperatur, bene
est omnibus qui prauaricantur & inique
agunt?

*** Plantasti eos, & radicem miserunt; pro-**
ficiunt; & faciunt fructum: propè es tu or-
corum, & longè à renibus eorum. *** Et tu**
Domine nosti me, vidisti me, & probasti
cor meum tecum. Congrega eos quasi gre-
gem ad victimam, & sanctifica eos in diem
occisionis. *** Usquequo lugebit terra, &**
herba omnis regionis siccabitur propter
malitiam habitantium in ea? Consumptum
est animal & volucre; quoniam dixerunt:
Non videbit nouissima nostra.

*** Si cū peditibus currens laborasti, quo-**
modo cōtendere poteris cum equis? Cū
autē in terra pacis securus fueris, quid facies
in superbia Iordanis? *** Nā & fratres tui &**
domus patris tui, etiā ipsi pugnaverunt ad-
uersum te, & clamauerūt post te plena vo-
ce. Ne credas eis cū locuti fuerint tibi
bona.

*** Reliqui domum meā, dimisi hæreditatē**
meam. dedi dilectā animā meam in manus
inimicorum eius. *** Facta est mihi hæreditas**
mea quasi leo in sylua. dedit cōtra me vo-
cē, ideo odiui eam. *** Nūquid auis discolor**
hæreditas mea mihi? nunquid auis tincta
per totū? Venite congregamini omnes be-
stie terræ, properate ad deuorandum.

*** Pastores multi demoliti sunt vineā meā;**
conculcauerunt partem meam. dederunt
portionem meam desiderabilem in deser-
tum solitudinis. *** Posuerunt eam in dissi-**
pationem, luxitque super me. desolatione
desolata est omnis terra; quia nullus est qui
recogitet corde. *** Super omnes vias deserti**
venerunt omnes vastatores terræ; quia gla-
dius Domini deuorabit ab extremo terræ
vsque ad extremum eius. non est pax vni-
uersæ carni.

תרגום יונתן

וְכִי אָתָּה יְיָ מִלְּמַד לְקַבֵּל פֶּתַח בָּרֶךְ שְׁאֵלֶת דִּינִיךָ אֲנִי שָׁאֵל מִן קֶדֶם מִדֵּינָה אֲדָרְכָה רְשִׁיעִי מַצְלִחַן שְׁלֹחַ שְׁלִיחָה
 קִיָּסְתָּנִי אֶף תְּקִיפוּ עֲתִירִי אֶף קִנּוּ נִכְסִיךָ קִרְבִּיךָ פֶּתַח מִן בְּסִמְחָה וְרִחִיקָה דַּחֲלִיקָה מִכְּלִיָּהוּזִי : ³ וְאָתָּה יְיָ
 יִצְחָק וְגִלְיָה קֶדֶם דָּאָתָּה בְּחַר לִבְנִי דָרְעָן בְּדַחֲלִיקָה רְשִׁיעִי אֲתַקְנָנִי כְּעֵבֶר לִנְכַסְתָּה וְתַקְנִינִי לְיוֹם קָטוֹל : ⁴ עַד אֵימְתִי הַחֲרוֹב
 אֲשֶׁר עֲסָפָה דָּכָל תִּקְלָה יִבֵּשׁ מַחֲבִי רְשִׁיעִי דִּחְבֹּן כֶּה סָף בְּעִירָה וְעוֹפָה אֲרִי אֲמִירוֹ לֹא גִלְיָה קֶדֶם מִדֵּינָה סוֹפְנָה : ⁵ דָּנָה תִּיבְתָּה
 לְמִיָּה נְבִיא עַל בְּעוֹתָה נְבִיא אֲתָה דְּמִי לִגְבְּרָה דְּרַהֲטָה עִם רִגְלָהּ וְלֹא וְאִיכָדִין אֲתָה מְדַמִּי לְמַרְהֵט כָּל קָבֵל סוֹסוֹתָה בְּבִקְעָתָה וּבְצָרַע
 מִלְּמָה אֲתָה מִתְבַּשֵּׁחַ וְנָפַל וְאִיכָדִין אֲתָה מְדַמִּי לְמַעֲבָד כָּל קָבֵל חַיִּיתָ בְּרָא בְּרוּכִי יִרְדָּנָה וְאִם עַל טַבָּחִי דָּנָה מִיָּטֵב לִנְבוֹכַדְנֶאצַּר מִלְּמָה
 דְּבִלְ רִגְלָהּ נְבִיא אֲתָה חַיִּי וְתַמְחָה וּמִן פִּזִּי דָּנָה מַחֲוִינֵךְ מִדֵּי דָּנָה עֲתִיד לְמַעֲבָד לִאֲבַחֲךָ צִדִּיקָא דָּמֵן עֲלֵמָה דְּרַהֲטוּ כְּסוֹסוֹתָה לְמַעֲבָד
 טַבָּחִין טַבָּחִין קֶדֶם יְיָ אֲתָה אֲמַרְתָּ לְהוֹן דְּאִיתִי עַל בְּנִיהוּזִי בְּרִכּוֹ וְנִחַמְזִי הָא כְּמֵי דְנִחַחִין שְׁטוּף בִּירְדָּנָה : ⁶ וְדָאָתָּה בְּעִי עֲלִיהוּזִי רַחֲמִין לֹא
 צִי אֶף אֲתָךְ וּבִירָה אֲבִיךָ אֶף אֲנִי שְׁקִירוֹ כִּךְ אֶף אֲנִי אֲמִירוֹ עֲלֵךְ מִלִּין בִּישָׁן לֹא תַחֲמִיז בְּהוֹן אֲרִי יִיסְרוֹן עֲלֵךְ פֶּתַח מִן תַּקְנִי : ⁷ שְׂבָקְתִּי
 בְּחַמְדִּי רְשָׁשְׁתִּי יְיָ אֲחַסְנִי מִסֶּרֶת יְיָ עֲמָה דְּהִיָּה חֲבִיב קֶדֶם יְיָ בִּיד סְנֹאוֹתִי :
 אֲרַגְשָׁתָּה עַל כֵּן רַחֲמָתָה : ⁸ כְּעוֹפָה דְּמִתְבַּדֵּר כֵּן אֲתַבְדֵּר אֲחַסְנִי קֶדֶם יְיָ וְכְעוֹפָה דְּמִשְׁחָדִי כֵּן יִתְכַּשֵּׁן עֲלֵה חַיִּיתָ בְּרָא לְמַבְּהָה :
 מַלְכִּיזִכְגִּי קִשְׁלוֹ עִמִּי דִּזְשִׁוּ יְיָ אֲחַסְנִי וְיִחְבֹּן יְיָ אֲחַסְנִי חֲמִדִּי לְמַדְבַּר צִדִּי :
 שְׁוִיָּהּ לְעִדִּי אֲתַאֲבִלֶת קֶדֶם יְיָ חֲרוּבֶת צִדִּית כָּל אֲרַעָה אֲרִי לִיִּת אֲנִשׁ דְּמִשְׁחִי וְחִלְתִּי עַל לִבִּי : ⁹ עַל כָּל נִגְדִין בְּסִדְבְּרָה אֲתָה
 מִלִּין אֲרִי חֲרָבָה קֶדֶם יְיָ מִקְשָׁלָה לְדַמְכַּשְׁתִּין מִסִּיפִי אֲרַעָה וְעַד סִיפִי אֲרַעָה לִיִּת שְׁלָמָה לְכָל בְּשָׂרָה :

CAP. XII.

Iustus es Domine, quia respondebo ad te: veruntamen iudicia loquar ad te, quia via impiorum prosperatur: abundantes facti sunt omnes prauaricantes prauaricationes. * Plantasti eos, & radicem fecerunt: filios generauerunt, & fecerunt fructum. Propè es tu oris eorum, & longè à renibus eorum. * Et tu Domine cognoscis me, probasti cor meum coram te. Congrega eos vt gregem ad victimam, & sanctifica eos in diem occisionis.

* Usquequo lugebit terra, & omnis herba agri siccabitur à malitia habitantium in ea: ad nihilum redacta sunt iumenta & volatilia; quia dixerunt: Non videbit Deus vias nostras.

* Tui pedes currunt, & dissoluunt te. Quomodo prepararis in equis, & in terra pacis tu confidisti: quomodo facies in fremitu Jordanis?

* Quia & fratres tui & domus patris tui & ipsi inobedientes fuerunt tibi, & ipsi clamauerunt: ex posterioribus tuis congregati sunt. ne credas in eis, quando loquentur ad te bona.

* Dereliqui domum meam, dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manus inimicorum eius.

* Facta est hereditas mea mihi quasi leo in sylua: dedit contra me vocem suam, ideo odiui eam.

* Nunquid spelunca hyena hereditas mea mihi? aut spelunca in circuitu eius super eam? Pergite, congregate omnes bestias agri, & veniant ad deuorandum eam.

* Pastores multi corruperunt vineam meam, & polluerunt partem meam: dederunt partem desiderabilem meam in desertum inuium.

* Facta est in dissipationem perditionis: propter me dissipatione dissipata est omnis terra; quia non est vir ponens in corde.

* Super omne exilium in deserto venierunt vastantes; quia gladius Domini deuorabit ab extremo terræ vsque ad extremum terræ. Non est pax omni carni.

16

Δίκαιος εἰ κύριε, ὅτι ἀπολογίμαι πρὸς σέ, πλὴν κείμενα λαλήσω πρὸς σέ, ὅτι ὁ δὸς ἀσεβῶν δόσδοται, δὴ θήνισαν πώτες & ἀθετύντες ἀθετήματα.

* ἐφύτθυσας αὐτοὺς, καὶ ἐρελζώθησαν. ἐτεκνοποίησαν, & ἐποίησαν καρπὸν. ἐγὼ εἰ σὺ ἔσομαι αὐτῶν, & πόρρω ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν.

* καὶ σὺ κύριε γνώσκεις με, δεδοκίμακας Ἰὼν κερδίαν με ἐναντίον θυσινάγαγε αὐτῶν ὡς ποιμνίον εἰς θυσίαν, & ἄγνισον αὐτοὺς εἰς ἡμέραν σφαγῆς.

* ἕως πότε πενήθη ἡ γῆ, καὶ πᾶς ὁ χόρτος ἔαγρου ξηρανθήσεται ἀπὸ κακίας τῶν κατεκούντων ἐν αὐτῇ, ἠφανίσθησαν κτήνη καὶ πτερινά, ὅτι εἶπαν, ὅτι ὁ ψεῖται ὁ θεὸς ὁ δὲς ἡμῶν.

* ὅτι & πόδες τρέχουσιν, καὶ ἐκλύουσιν σε. πῶς παρσκαυάξῃ ἐφ' ἵπποις, & ἐν γῇ εἰρλήης σὺ πέποιθας. πῶς ποιήσεις ἐν φρυάγματι ἔσθῃ;

* ὅτι & ἀδελφοί σε καὶ ὁ οἶκος ἔπατρός σε καὶ αὐτοὶ ἠθέτησάν σε. & αὐτοὶ ἐβόησαν, ἐκ τῶν ὀπίσω θύεπισυνήχθησαν. μὴ πειθῆς ἐν αὐτοῖς, ὅτε λαλήθουσιν πρὸς σέ καλὰ.

* ἔκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου, ἔδωκα τὴν ἡγαπημένην ψυχὴν μου εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῆς.

* ἐλήθη ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ. ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἐμίσησα αὐτήν.

* μὴ σπήλαιον ὑαίνης ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ, ἡ σπήλαιον κύκλω αὐτῆς ἐπ' αὐτῷ; βαδίσατε συναγάγετε πάντα τὰ θηρία ἔαγρου καὶ ἐλθέτωσαν ἔφαθον αὐτῷ.

* ποῖντες πολλοὶ διέφθειραν τὴν ἀμπελῶνά μου, καὶ ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου, ἔδωκαν μερίδα ἐπιθυμητῶν μου εἰς ἔρημον ἄβατον.

* ἐλήθη εἰς ἀφανισμόν ἀπωλείας. δι' ἐμὲ ἀφανισμὸς ἠφανίσθη πάντα ἡ γῆ, ὅτι ὅτι ἐστὶν ἀνὴρ πειθέμενος ἐν καρδίᾳ.

* ἐπὶ πᾶσαν διεβολὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἦλθον ταλαιπωροῦντες, ὅτι μάχαιρα τοῦ κυρίου καταφαγέτω ἀπὸ ἀκρῆς τῆς γῆς ἕως ἀκρῆς τῆς γῆς. ὅτι ἐστὶν ἐξέλιξη πάση σαρκί.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAPVT XII.

Iustior es Domine, quam vt contendā ante Verbum tuum: veruntamen interrogationem iudicij ego interrogo à facie tua, quare via impiorum prosperantur, & pacificè degunt omnes qui prauaricantur prauaricationem? * Sustentaſti eos, etiam roborati sunt; diuites facti sunt, & etiā possederunt substantias: propè sunt verba legis tuæ in ore eorum, & longè est timor tui à renibus eorum. * Tu autè Dñe omnia scis, & manifestum est coram te, quòd tu eligis corda quæ sibi placent in timore tui. Præpara impios quasi oues ad victimam, & præpara eos in diem occisionis. * Usquequo deserta erit terra, & herba omnis agri siccabitur, propter peccata impiorum qui habitant in ea? Consumptum est animal & volucre. quia dixerunt: Non est reuelatus coram eo finis noster. * Hæc est responsio quæ facta est ad Ieremiam prophetā super interrogationem suam: Propheta, similis es tu viro qui currit pedibus & lassatur. Quomodo ergo tu putas currere contra equos? in planicie & terra pacis tu fidis & cadis. & quomodo tu putas facere cōtra bestias agri in elatione Iordanis? Et si super bona quibus ego bene feci tuis iustis qui à seculo fuerunt, qui cucurrerunt sicut equi vt facerent opera bona coram me? Etiam dixi eis, quòd adducerem super filios eorum benedictiones & cōsolationes, sicut aquas, quæ descendunt cum inundatione in Iordanē. * Et tu quæris pro illis misericordiā? nequaquam; quia etiam fratres tui & domus patris tui, etiam ipsi iniquè egerunt contra te: ipsi quoque dixerunt aduersum te verba mala. Ne crederam me, in manum inimicorum suorum. * Facta est coram me hereditas mea quasi leo in sylua: ascendit in conspectū meum tumultus eius, propterea proieci eam. * Sicut auis quæ dispersa est, sic dispersa est hereditas mea coram me: & sicut auis quæ volat, sic congregabūtur contra eam bestie agri, vt diripiant eam. * Reges multi occiderunt populum meum, conculcauerunt hereditatem meam, posuerunt possessorem desiderij mei in desertum defolationis. * Posuerunt eam in defolationem: luxit coram me; deserta est & desolata est omnis terra; quia non est homo qui proponat animo timorem mei. * Super omnia excelsa deserti venerunt depredatores, quia gladius coram Domino occidit eos qui congregantur ab extremis terræ: & vsque ad extrema terræ non est pax vlli carni.

Y

* זרעו חטים וקצים קצרו נחלו לא יועלו ובשו
 מתבואת יכם מחרון אף יהוה :
 * כה אמר יהוה על כל שכני הרעים הנגעים
 בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל הנני
 נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש
 מתוכם :
 * והיה אחרי נתשי אותם אשוב ורחמתי
 והשיבתי איש לנחלתו ואיש לארצו :
 * והיה אם למד ילמדו את דרכי עמי להשבע
 בשמי חי יהוה כאשר למדו ארץ עמי להשבע
 בבצל ונגבנו בתוך עמי :
 * ואם לא ישמעו ונתשתי את הגוי ההוא נתוש
 ואבד נאם יהוה :

יג

* כה אמר יהוה אלי הלך וקניתי לך אזור
 פשתים ושמתי על מתניך ובמים לא תבאהו :
 * ואקנה את האזור בדבר יהוה ואשם על מתני :
 * ויהי דבר יהוה אלי שגיר לאמר :
 * קח ארץ האזור אשר קניתי אשר על מתניך
 וקום לך פרטה וטמנהו שם בנקיק הסלע :
 * ואלך וטמנהו בפרת באשר צוה יהוה אותי :
 * ויהי מקץ ימים רבים ואמר יהוה אלי קום
 לך פרטה וקח משם ארץ האזור אשר צויתיך
 לטמנו שם :
 * ואלך פרטה ואחפר ואקח ארץ האזור מן
 המקום אשר טמנתי שמה והנה נשחת האזור
 לא יצלח לכל :
 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
 * כה אמר יהוה ככה אשחית את גאון יהודה
 ואת גאון ירושלם הרב :

תרגום יונתן

* לא תהיו דמיון לזרעו חטים על ביר ולא משכחין למכנש אלחן כובין ומעללתהו לית להון תנאה ותבנתון בעובדיכון במיתו עליכון
 * כדנן אמר יי על כל מגירא בישא דמנזקין באחסנא דאחסנת ות עמי ית ישראל תא אנא מטלטל להון מעל
 * ויהי בחר דאטלטל יהוה אתהו אתהו במימרי וארחם עליהון ואחבינן דבר לאחסנתה
 * ויהי אם מילף יילפון מארחת כנישתא דעמי לקימא בשמי קים הוא יי במא דאלפו ית עמי לקימא בשום
 * ואם לא יקבלון אלפן ואטלטל ית עמא הון טלטול דאבדון אמר יי :

יג

* כדנן אמר יי לי אול ותזבן לך זרו דכחן ותשויבה על חרצך ובמא לא תעליבה :
 * ותורה פתגם נבואה מן קדם יי עמי תניבוח למימר :
 * ואזלת ושמרתה בפרת כמא דפקר יי ירמי :
 * ותורה מסוף יומין סגיאין ואמר יי לי קום אול לפרת וסב מתמן ית זרוא דפקדוןך למסמרה תמן :
 * ואזלת לפרת ותפרת ונסבת ית זרוא מן אחרא דשמרתה תמן ותא אחתבל זרוא מן לית בה צרון לכל מדעם :
 * כדנן אמר יי כדן אתבר ית תקוף אנש יהודה וית תקוף יתבי ירושלם דתנו סגי :

* Seminauerunt triticum, & spinas mes-
 fuerunt : hæreditatē acceperunt, & non eis
 proderit. Confundemini à fructibus ve-
 stris propter iram furoris Domini.

* Hæc dicit Dominus aduersum omnes
 D vicinos meos pessimos, qui tangunt hære-
 ditatem quam distribui populo meo Israel.
 Ecce ego euellam eos de terra sua, & domū
 Iuda euellam de medio eorum.

* Et cū euulsero eos, conuertar & mi-
 ferebor eorum, & reducam eos, virum ad
 hæreditatem suam, & virum in terrā suam.

* Et erit si eruditi didicerint vias populi
 mei vt iurent nomine meo : Viuit Do-
 minus, sicut docuerunt populum meum
 iurare in Baal, ædificabuntur in medio po-
 puli mei.

* Quod si non audierint, euellam gentē
 illā euulsione & perditione, ait Dominus.

CAP. XIII.

* Hæc dicit Dominus ad me : Vade &
 A posside tibi lumbare lineum, & pones
 illud super lumbos tuos, & in aquam non
 inferes illud.

* Et possedi lumbare iuxta verbum Do-
 mini, & posui circa lumbos meos.

* Et factus est sermo Domini ad me se-
 cundò, dicens:

* Tolle lumbare quod possedisti, quod
 est circa lumbos tuos, & surgens vade ad
 Euphratem, & absconde ibi illud in fora-
 mine petræ.

* Et abij, & abscondi illud in Euphrate,
 sicut præceperat mihi Dominus.

* Et factum est post dies plurimos, dixit
 Dominus ad me: Surge & vade ad Euphra-
 tem, & tolle inde lumbare quod præcepi
 tibi vt absconderes illud ibi.

* Et abij ad Euphratem, fodi, & tuli lū-
 bare de loco vbi absconderam illud. Et ec-
 ce computruerat lumbare, ita vt nulli vni
 aptum esset.

* Et factum est verbum Do-
 mini ad me, dicens:

* Hæc dicit Dominus: Sic putrescere fa-
 ciam superbiam Iuda & superbiam Hie-
 rusalem multam.

* Seminastis triticum & spinas messuistis. 13
sortes eorum non proderunt eis. Confundimini
à gloriatione vestra ab opprobrio in conspectu
Domini.

* Quia hæc dicit Dominus de omnibus vi- 14
cinis malis tangentibus hereditatem meam, quã
diuisti populo meo Israel: Ecce ego euello eos à
terra eorum, & Judam euiciam de medio eo-
rum.

* Et erit postquam eiecero ego eos, conuertar, 15
& miserebor eorum, & habitare faciam eos
vnumquemque in hereditatem suam, et vnum-
quemque in terram suam.

* Et erit si discentes didicerint viam populi 16
mei, vt iurent in nomine meo: Viuit Dominus,
sicut docuerunt populum meum iurare in Baal,
& edificabuntur in medio populi mei.

* Si autem non conuersi fuerint, & euellam 17
gentem illam euulsione & perditione, dicit Do-
minus.

CAP. XIII.

Hæc dicit Dominus: Vade, & posside tibi 1
cinctorium lineum, & pone circum lumbos
tuos, & in aqua non pertransibit.

* Et possedi cinctorium secundum verbum 2
Domini, & circumposui circum lumbos meos.

* Et factum est verbum Domini ad me secun- 3
do, dicens:

* Accipe cinctorium quod circa lumbos tuos, 4
& surge & vade ad Euphratem, & absconde
illud illic in foramine petreæ. * Et abij & ab- 5
scodi illud in Euphrate, sicut præcepit mihi Do-
minus. * Et factum est post dies multos, & 6
dixit Dominus ad me: Surge vade ad Euphra-
tem, & accipe illinc cinctorium quod præcepi
tibi vt absconderes illud ibi.

* Et abij ad Euphratem, & fodi & accepi 7
cinctorium de loco vbi abscondi illud ibi. & ec-
ce corruptum erat quod non esset vsui in nihil.

* Et factum est verbum Domini ad me, di- 8
cens:

* Hæc dicit Dominus: Sic corrumpam iniu- 9
riam Iuda, & iniuriam Hierusalem, multam
hanc iniuriam.

13 * ἐσπείρατε πυρρὺς καὶ ἀκρόθιας ἐθερίσατε. οἱ κλη-
ροὶ αὐτῶν οὐκ ὠφελήσουσιν αὐτοὺς. αἰχμώθητε ἀπὸ καυ-
χήσεως ὑμῶν ἀπὸ ὠνειδισμού ἐν δολίῳ κυρίῳ.

14 * ὅτι τὰδε λέγει κύριος περὶ πλὴτων τῶν γειτόνων τῶν
πονηρῶν τῶν ἀπὸ μηρῶν τῆς κληρονομίας μου, ἧς ἐμέρισα
τῷ λαῷ μου ἰσραὴλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀνίσταμαι ἀντὶ αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς
αὐτῶν, & τὸν ἰσθμὸν ἐκβαλὰ ἐκ μέσου αὐτῶν.

15 * καὶ ἔσται μετ' ἐκβαλεῖν με αὐτοὺς Ἰππικρέψω, καὶ
ἐλεήσω αὐτοὺς, & καλοικίᾳ αὐτοὺς ἕκαστον εἰς τὴν κληρονο-
μίαν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ.

16 * καὶ ἔσται ἐδὼ μαθόντες μάθωσιν τὴν ὁδὸν τοῦ λαοῦ
μου, & ὁμνύει ἐν τῷ ὀνόματί μου. Ζῇ κύριος, καθὼς ἐδί-
δαξον τὸν λαόν μου ὁμνύει ἐν τῇ βαβυλῶν, & οἰκοδομηθή-
σονται ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ μου.

17 * ἐὰν ὅ μὴ Ἰππικρέψωσιν, & Ἰζαρά ἐθνὸς ἐκείνο Ἰζάρ-
σει καὶ ἀπωλεία, λέγει κύριος.

γ'

1 * Τὰδε λέγει κύριος, βαδισαί, καὶ κλῆσαι σεαυτὰ
περίζωμα λινόν, & περιθεῖς περὶ ὀσφυῶν σου, καὶ ἐν ὕδατι
ὃ διελθύσεται.

2 * καὶ ἐκπησάμην τὸ περίζωμα μετ' ἐν τῷ λόγον κυρίου. &
περὶ ὀσφυῶν μου.

3 * καὶ ἐγγράψω λόγος κυρίου πρὸς με ἐν δούτεράς λέγων·
4 * λάβε τὸ περίζωμα τὸ περιτὸν ὀσφυῶν σου, & ἀνάστηθι
καὶ βαδίσον Ἰππὶ τὸν διφρατὴν, & κατὰ κρυψὸν αὐτὸ ἐκεί-
νῃ τῇ περὶ μαλίσ τῆς πέτρας.

5 * καὶ ἐπορεύθην & ἐκρύψα αὐτὸ ἐν τῷ διφρατῇ κα-
θὼς ἐνετείλατό μοι κύριος.

6 * καὶ ἐγγράψω μετ' ἡμέρας πολλάς, & εἶπεν κύριος πρὸς
με, ἀνάστηθι βαδίσον Ἰππὶ τὸν διφρατὴν καὶ λάβε ἐκείθεν
τὸ περίζωμα ὃ ἐνετείλαμην σοι τοῦ κατὰ κρύψαι αὐτὸ
ἐκεί.

7 * καὶ ἐπορεύθην Ἰππὶ τὸν διφρατὴν καὶ ὠρύξα καὶ ἔ-
λαβον τὸ περίζωμα ἐκ τοῦ τόπου ὃ ἐκρύψα αὐτὸ ἐκεί. καὶ
ἰδοὺ διεφθαρμένον ἦν ὃ ὃ μὴ χρηστὸν εἰς ἔσθιν.

8 * καὶ ἐγγράψω λόγος κυρίου πρὸς με λέγων·

9 * τὰδε λέγει κύριος. ἕως φθερὰ τὴν ὕβριν ἰούδα καὶ
τὴν ὕβριν ἱερουσαλήμ, τὴν πολλὴν ταύτην ὕβριν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Nolite esse similes his qui seminant triticum in agro inculto, & non inueniunt quod colligant nisi spinas, & ex fructu eorum non est illis utilitas. Et confundimini in operibus vestris, cum venerit super vos ira furoris Domini. Hæc dicit Dominus super omnes vi-
cinos malos qui nocent hereditati quam possidere feci populum meum Israel. Ecce ego transmigrare eos faciam de terra sua, & viros do-
mus Iuda transmigrare faciam de medio eorum. Et erit postquam transmigrare fecero eos, conuertar in verbo meo, & miserebor eorum,
& reducam eos, vnumquemque ad hereditatem suam, & vnumquemque in terram suam. Et erit si discendo didicerint de viis cætus
populi mei, vt iurent in nomine meo: Viuus est Dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in nomine idolorum, & stabiliuntur in
medio populi mei. Et si non susceperint disciplinam, transmigrare faciam populum istum transmigratione perditionis, dicit Dominus.

CAP. XIII.

Hæc dicit Dominus mihi: Vade, & eme tibi cingulum lineum, & pones illud super lumbos tuos, & in aquam non inferes illud.
Et emi cingulum iuxta verbum Domini, & posui super lumbos meos. Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini
ad me secundò, dicens: Tolle cingulum quod emisti, quod est in lumbis tuis, & surge, vade ad Euphratem, & absconde illud ibi in
limpidissima petra conspicua. Et abij & abscondi illud in Euphrate, sicut præcepit Dominus mihi. Et factum est post mul-
tos dies, & dixit Dominus ad me: Surge & vade in Euphratem, & tolle inde cingulum quod præcepi tibi vt absconderes illud ibi.
Et abij in Euphratem, & fodi, & tuli cingulum de loco in quo abscondi illud. Et ecce corruptum erat cingulum, ita vt inutile esset
omni rei. Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic conteram fortitudinē
virosum Iuda, & fortitudinem habitatorum Ierusalem, quæ erat multa.

* העם הזה הרע המאנים לשמע את דברי
 ההלכים בשררות לבסוילכו אחרי אלהים אחרים
 לעבדם ולהשתחות להם ויהי כאזור הזה אשר
 לא יצלה לכל :
 * כי כאשר ידבק האזור אל מתני איש בן
 הדבקתי אלי את כל בית ישראל ואת כל ביר
 יהודה נאם יהוה להיות לי לעם ולשם ולתהלה
 ולתפארת ולא שמעו :
 * ואמרת אליהם את הדבר הזה כה אמר יהוה
 אלהי ישראל כל גבל ימלא יין ואמרו אליך הידוע
 לא נדע כי כל גבל ימלא יין :
 * ואמרת אליהם כה אמר יהוה הנני ממלא את
 כל ישבי הארץ הזאת המלכים השבים לדור
 על כסאו ואת הכהנים ואת הנביאים ואת כל
 ישבי ירושלם שברון :
 * ונפצתיים איש אל אחיו והאבות והבנים יחדו
 נאם יהוה לא אחמול ולא אחוס ולא ארחם
 מהשחיתם : * שמעו והאזינו אל תגבהו כי יהוה
 דבר : * תנו ליהוה אלהיכם כבוד בטרם יחשיך
 ובטרם יתנגפו רגליכם על הרי גשף וקויתם
 לאור ושמה לצלמות ישית לערפל :
 * ואם לא תשמעוה במסחרים תבכה נפשי
 מפני גוה ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה
 עדר יהוה :
 * אמר למלך ולגבירי השפילו שבו כי ירד
 מראשותיכם עטרת תפארתכם :
 * ערי הנגב סגרו ואין פתח הגלת יהודה כלת
 הגלת שלומים :
 * שאו עיניכם וראו הבאים מצפון איה העדר נתן
 לך צאן תפארתך :

* Populum istum pessimum qui nolunt
 audire verba mea, & ambulant in prauitate
 cordis sui, abieruntque post deos alienos,
 ut seruirent eis & adorarent eos. Et erunt
 sicut lumbare istud quod nulli vsui aptum
 est.
 * Sicut enim adhæret lumbare ad lum-
 bos viri, sic agglutinaui mihi omnem do-
 mum Israel, & omnem domum Iuda, dicit
 Dominus, ut essent mihi in populum, & in
 nomen, & in laudem, & in gloriam; & nō
 audierunt.
 * Dices ergo ad eos sermonem istum: Hæc
 dicit Dominus Deus Israel; Omnis lagun-
 cula implebitur vino. Et dicet ad te: Nun-
 quid ignoramus, quia omnis laguncula im-
 plebitur vino?
 * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus, Ec-
 ce ego implebo omnes habitatores terre
 huius, & reges qui sedent de stirpe David
 super thronum eius, & sacerdotes, & pro-
 phetas, & omnes habitatores Hierusalem
 ebrietate.
 * Et dispergam eos virum à fratre suo, &
 C patres & filios pariter, ait Dominus. Non
 parcam & non cōcedam, neque miserebor
 ut non disperdam eos. * Audite & auri-
 bus percipite, nolite eleuari, quia Domi-
 nus locutus est. * Date Domino Deo ve-
 stro gloriam antequam contenebrescat, &
 antequam offendat pedes vestri ad montes
 caliginosos. Expectabitis lucem, & ponet
 eam in vmbram mortis & in caliginem.
 * Quod si hoc non audieritis, in abscon-
 dito plorabit anima mea à facie superbia.
 Plorans plorabit & deducet oculus meus
 lachrymam; quia captus est grex Domini.
 * Dic regi & dominatrici: Humiliamini,
 sedete in terra; quoniam descendet de ca-
 pite vestro corona gloriæ vestræ.
 * Ciuitates Austri clausæ sunt, & non est
 D qui aperiat. translata est omnis Iuda trans-
 migratione perfecta.
 * Leuate oculos vestros & videte, qui ve-
 nit ab Aquilone, vbi est grex qui datus est
 tibi, pecus inclytum tuum?

תרגום יונתן

* עמא דרין דעובדיהון כושין דסרבו לקבלא ית פתגמי דאלין בחרהור לבחון ואילו וטעו בחר טעות עממיא למפלחהון ולמסגר להון
 ויוון פורא דרין דלית בהון צרוך לכל מדעם :
 * ארי כמא דמדבק ורוא בחרצי דגבר בן קרבר לפלחני ית כל בית ישראל וית כל
 ביר יהודה אמר יי למחוי קדמי לעם ולשום ולהשבתא ולרבו ולא קבלו :
 * וימיר להון ית פתגמא דרין כרנן אמר יי אלהא דישראל כל גרב יתמלי חמר וימרון לך חמדע לא הוינא נדעין ארי כל גרב יתמלי
 חמר : * וימיר להון כרנן אמר יי הא אנא מסלי ית כל יתבי ארעא דא וות מלכיא דיתבין לדוד על כרסותי וות כחניא וות נביאי
 שקרא וית כל יתבי ירושלם עקא ויהון דמן לרוא :
 * ואגרינון גבר באחוהי ונאבתו ובנין כחדא אמר יי לא אחמול ולא אחוס
 מהשחיתם : * שמעו ואציתו לא תתברבון ארי במימרא דיי גזיר בן :
 * תנו ליהוה אלהיכם כבוד בטרם יחשיך ובטרם יתנגפו רגליכם על הרי גשף וקויתם לאור ושמה לצלמות ישית לערפל :
 * ואם לא תשמעוה במסחרים תבכה נפשי מפני גוה ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר יהוה :
 * אמר למלך ולגבירי השפילו שבו כי ירד מראשותיכם עטרת תפארתכם :
 * ערי הנגב סגרו ואין פתח הגלת יהודה כלת הגלת שלומים :
 * שאו עיניכם וראו הבאים מצפון איה העדר נתן לך צאן תפארתך :

* Non volentes audire verba mea, ambulantes in directione cordis eorum pravi, & ambulantes post Deos alienos ut seruiant & adorent eos. Et erunt sicut cinctorium istud, quod non erit vñi vltra in nihil.

* Sicut enim adheret cinctorium circa lumbos hominis, sic agglutinaui ad meipsum domum Israel, & omnem domum Iuda, dicit Dominus, ut sit mihi in populum nominatum, & in laudem, & in gloriam; & non audierunt me.

* Et dices ad populum sermonem istum: Hæc dicit Dominus Deus Israel, Omnis vter implebitur vino. Et erit si dixerint ad te: Nunquid cognoscentes non cognoscemus, quia omnis vter implebitur vino?

* Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus; Ecce ego impleo omnes habitantes terram hanc, & reges eorum sedentes filios David super thronos eius, & sacerdotes & prophetas & Iudam, & omnes habitantes Hierusalem ebrietate.

* Et dispergam illos virum & fratrem eius & patres eorum & filios eorum in idipsum. Nō desiderabo, dicit Dominus, & non parcā, & non miserebor à corruptione eorum.

* Audite, & auribus percipite, et non eleuimini; quia Dominus loquutus est.

* Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri in montes tenebrosos: & expectabitis in lucem, & illic vmbra mortis, & ponetur in tenebras.

* Si non audieritis, absconditè plorabit anima vestra à facie superbie: & deducunt oculi vestri lachrymas; quia contritus est grex Domini.

* Dicit regi & potentibus: Humiliamini & sedete, quia sublata est à capite vestro corona gloriæ vestre.

* Ciuitates quæ ad Austrum, conclusæ sunt, & non fuit aperiens: transmigravit Iudas, completa est in ea transmigratio perfecta.

* Leua oculos tuos Hierusalem, & vide venientes ab Aquilone; ubi est grex, qui datus est tibi, oues gloriæ tuæ?

10 * ὅτι μὴ βελονήεις ἰσχυρὰ τῶν λόγων μου πορθεῖν τὰς ἐν δυνάμει τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς ποιητρῆς, καὶ πορθεῖν τὰς ὁπίσω θεῶν ἀλλοτριῶν & δαλδεῖν καὶ τοὺς πορνεύειν αὐτοῖς. & ἐπὶ ὥσπερ τὸ πέριζωμα τοῦτο, ὃ ἐρηπίσθη ἐπὶ εἰς ἐξόν.

11 * καθάπερ γὰρ κολλᾷ τὸ πέριζωμα περὶ τὴν ὀσφυῖν & ἀνθρώπου, ὅπως ἐκκόλληται παρὰ ἐμαυτὸν τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, & πᾶν τὸν οἶκον ἰσάα, λέγει κύριος, & ἡμεῖς αἱ μοῖραι λαὸν ὀνομαζόν, & εἰς καύχημα & εἰς δόξαν, καὶ ὅχι εἰσῆκισθῶμεν.

12 * καὶ ἐρεῖς πρὸς τὸν λαὸν τὸν λόγον τοῦτον, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, πᾶς ἀσκὸς πληρωθήσεται οἶνον. καὶ ἔσονται εἰπώσιν πρὸς σέ, μὴ γινώντες & γνωσώμεθα, ὅτι πᾶς ἀσκὸς πληρωθήσεται οἶνον;

13 * & ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ πληρῶ πᾶν τὸν κατεκοντῆρα τὴν γῆν ταύτην, & ὅτι βασιλεῖς αὐτῶν ὅτι κατεκοντῆρας ἔχουσιν δαυὶδ ἐπὶ θρόνοις αὐτῶν, καὶ ὅτι ἱερεῖς & ὅτι πορνεύουσιν καὶ τὸν ἰσάα, καὶ πάντας τοὺς κατεκοντῆρας ἱερουσαλήμ μεθύσονται.

14 * καὶ διασκορπῶ αὐτοὺς ἀνδρά καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς πατέρας αὐτῶν & τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ. ὅχι ἐπιποθήσω, λέγει κύριος, καὶ ἐφείβομαι καὶ ὅχι οἰκλήρῃσω ἀπὸ διαφθορῆς αὐτῶν.

15 * ἀκύνετε & ἐνωτίσασθε καὶ μὴ ἐπαίρεσθε, ὅτι κύριος ἐλάλησεν. * ὁ δὲ τῶν κυρίων θεῶν ὑμῶν δόξαν πρὸ τοῦ συσκοτάσαι καὶ πρὸ τοῦ πορνεύειν τοὺς πόδας ὑμῶν ἐπ' ὄρη σκοτεινά. καὶ ἀνὰ μενεῖτε εἰς φῶς καὶ ἐκεί σκια θανάτου καὶ τεθήσεται εἰς σκότος.

17 * εἰ μὴ ἀκύνετε, κεκρυμμένως κλαύσετ' ἡ ψυχὴ ὑμῶν ἀπὸ πορνεύειν ὑβρεως. καὶ καταΐξουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν δάκρυα. ὅτι συνετίσθη τὸ ποίμνιον κυρίου.

18 * εἰπάτε τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς δυναστέουσιν, ταπεινώθητε καὶ κατὰ τὴν ὁπὶ κατεκοντῆρα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν ἐξέλθουσιν δόξης ὑμῶν. * πόλεις αἱ πρὸς νότον, συνεκλείσθησαν, & ὅχι ἡ δυνάμις. ἀποκίωθη ἰσάας, συνετέλεσεν ἐν αὐτῇ ἀποκίωσις τελεία.

20 * ἀνάλαβε τοὺς ὀφθαλμούς σου ἱερουσαλήμ, καὶ ἴδε τὰς ἐρχομένους ἀπὸ βορρᾶ. ποὺ εἰν τὸ ποίμνιον, ὃ ἐδόθη σοι πρὸ βασιλέως σου;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

10 Populus hic cuius opera sunt mala, qui noluit suscipere verba mea, qui ambulant in cogitatione cordis sui, & abierunt, & errauerunt post idola populorum ut colerent ea, & adorarent ea, erit sicut cinctorium istud quod nulli vñi est utile. 11 Quia sicut adheret cinctorium lumbis viri, sic applicaui ad cultum meum omnem domum Israel, & omnem domum Iuda, dicit Dominus, ut essent coram me in populum, & in nomen, & in laudem, & in magnitudinem, & non obedierunt.

12 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus; Ecce ego implebo omnes habitatores terræ huius, & reges, qui sedent super solium David, & sacerdotes, & pseudopphetas, & omnes habitatores Ierusalem tribulatione; & erunt similes ebrio. 13 Et irruere faciam eos unumquemque in fratrem suum, patres & filios pariter, ait Dominus: non parcā, nec miserebor, nec clemens ero ut non disperdam eos.

14 Audite & auscultate, & nolite eleuari: quia in verbo Domini decretum est ita. 15 Date coram Domino Deo vestro gloriam, antequam veniat super vos tribulatio, & similes sitis his qui ambulant in caligine, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginis, & expectetis lucem, & veniant super vos tenebræ; & splendorem, & ecce sitis quasi in tenebris ambulantes.

16 Si autem non susceperitis disciplinam, quasi in occulto plorabit anima mea, pro eo quod ablata est à vobis gloria vestra, & lachrymans lachrymabitur, & deducet oculus meus lachrymas; quia captiuus ductus est populus Domini. 17 Dic regi & uxori eius: Humiliamini, sedete; quia migravit gloria vestra à vobis; cecidit corona laudis vestræ.

18 Ciuitates Austri clausæ sunt, & non est qui aperiat: migrauerunt omnes de domo Iuda migratione perfecta; recepta est retributio operum suorum. 19 Leuate oculos vestros, & videte eos qui veniunt ab Aquilone; ubi est populus qui traditus est tibi, oues laudis tuæ?

* מה תאמרי כי יפקד עליך זאת למדת אתם
 עליך אלפים לראש הלוא חבלים יאחזוך כמו
 אשר לך :
 * וכי תאמרי בלבבך מדוע קראני אלה ברכ עונך
 נגלו שולך נחמסו עקביך :
 * היהפך כושי עורו ונמר חכר ברתיו גם אתם
 תוכלו להטיב למדי הרע :
 * ואפיצם כקש עובר לרוח מדבר :
 * זה גורלך מנת מדיך מאתי נאם יהוה אשר
 שכחת אותי ותבטחי בשקר :
 * וגם אני חשפתי שולך על פניך ונראת
 קלונך :
 * נאפיד ומצהלותיך זמת ונותך על גבעור
 בשדה ראיתי שקוציך אוי לך ירושלם לא תטהרי
 אחרי מרגי עד :

יד

* אשר הורה דבר יהוה אל ירמיהו על דברי
 הבצרות :
 * אבל יהודה ושעריה אמללו קדרו לארץ
 וצוחת ירושלם עלתה :
 * ואדריהם שלחו צעוריהם למים באו על גבים
 לא מצאו מים שבו כליהם ריקם בשו והכלמו
 וחפוראשם :
 * בעבור האדמה חתה כי לא היה גשם בארץ
 בשו אכרים חפוראשם :
 * כי גם אילת בשדה ילדה ועזוב כי לא
 היה דשא :
 * ופראים עמדו על שפים שאפורוח כתנים כלו
 עיניהם כי אין עשב :

תרגום יונתן

* מה חמירין ארי יסער עלך חובך ואח אלפיה ויהיו למעבד בישין עלך הווי מתרברבין פדמן אולא תלא עקא וחבלין ייחזוניך הא
 חבלין לילדתא :
 * וארי חמירין בלבבך מה דין ערעוני כל אליו על דסגיו חובך אתגלית בהתחיד אתחזי קלניך :
 * האפשר דישני הינדואה משכה ואף נמרא שליטי רקמתיה אף אחת חבלת לאוטבא דהויהון אלופין למעבד בישין :
 * ואברדינון בקשא דעדי מן קדם רוחא למדברא :
 * ואף אנה אגלי בהתח חובך על אפך ויתחזי קלונך :
 * וקשתך על שקרא :
 * וקשתך על רשתא בחקלא גלן קדמי שקוציך וי לך ירושלם לא תדכין עד כען לך ארכא יומין סגיאין :
 * יהוה פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיה על עסקי בוצרתא :
 * אהמין בקדרא אהרטישו לארעא וצוחת יתבי ירושלם חלקת :
 * ומקיפיהון שלחו תניניהון למיאתו על פצידא ולא אשכחו מיא חבו מניהון ריקן בהיתו ואחכנעו וחפו רישיהון :
 * בדיל חובי יתבי ארעא אהברו ארי לא היה מטרא בארעא בהיתו אכריא וחפו רישיהון :
 * ארי אף אילתא בחקלא ילדה ושבקא
 * וערדין קמו על גרדין שתן רוחא כירודין קמא עיניהון ארי לית עסבא :

* Quid dices cum visitauerit te? Tu enim
 docuisti eos aduersum te, & erudisti in ca-
 put tuum. Nunquid non dolores appren-
 dent te quasi mulierem parturientem?

* Quod si dixeris in corde tuo : Quare
 venerunt mihi hæc? Propter multitudinē
 iniquitatis tuæ reuelata sunt verecundiora
 tua, pollutæ sunt plantæ tuæ.

* Si mutare potest Æthiops pellē suam,
 aut pardus varietates suas, & vos poteritis
 benefacere cum didiceritis malum.

* Et disseminabo eos quasi stipulam que
 vento raptatur in deserto.

* Hæc fors tua parsque mensuræ tuæ à
 me, dicit Dominus, quia oblita es mei, &
 confisa es in mendacio.

* Vnde & ego nudaui femora tua con-
 tra faciem tuam, & apparuit ignominia
 tua.

* Adulteria tua, & hinnitus tuus, scelus
 fornicationis tuæ. Super colles in agro vidi
 abominationes tuas. Væ tibi Hierusalem.
 Non mundaberis post me. Usquequo
 adhuc.

CAP. XIII.

* Quid factum est verbum Domini ad
 A Hieremiam de sermonibus siccitatis.

* Luxit Iudæa, & portæ eius corruerunt,
 & obscuratæ sunt in terra, & clamor Hie-
 rusalem ascendit.

* Maiores miserunt minores suos ad a-
 quam, venerunt ad hauriendum. Non in-
 uenerunt aquam, reportauerunt vasa sua
 vacua. confusi sunt & afflicti, & operue-
 runt capita sua,

* Propter vastitatem terræ, quia non ve-
 nit pluuia in terram. Confusi sunt agrico-
 læ, operuerunt capita sua.

* Nam & cerua in agro peperit & reli-
 quit, quia non erat herba.

* Et onagri steterunt in rupibus, traxe-
 runt ventum quasi dracones : defecerunt
 oculi eorum, quia non erat herba.

* Quid dices quando uisitauerint te? & tu docuisti eos contra te disciplinas in principatum. Nonne dolores apprehendent te sicut mulierem parturientem?

* Et si dixeris in corde tuo: Quare obuiarunt mihi hæc? Acciderunt propter multitudinem iniquitatis tue, reuelata sunt posteriora tua, dehonesta sunt calcanea tua.

* Si mutabit Aethiops pellem suam, & pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere cum didiceritis mala.

* Et disseminavi eos quasi stipulas quæ feruntur à vento in desertum.

* Sic fors tua pars inobedientiae vestrae aduersum me, dicit Dominus. Sicut oblita es mei, & sperasti in mendaciis.

* Et ego reuelabo posteriora tua contra faciem tuam, & videbitur ignominia tua.

* Adulterium tuum & hinnitus tuus, & alienatio fornicationis tuae: in collibus et in agris uidi abominationes tuas. Vae tibi Hierusalem, quia non mundata es post me usque quo adhuc.

CAP. XIII.

ET factum est uerbum Domini ad Hieremiam de siccitate.

* Luxit Iudaea, & portæ eius vacuæ factæ sunt, & contenebratae sunt in terra, & clamor Hierusalem ascendit.

* Et magnates eius miserunt iuniores suos ad aquam: venerunt ad puteos & non inuenerunt aquam. Reportauerunt vasa sua vacua: confusi sunt & erubuerunt, & operuerunt capita sua.

* Et opera terræ defecerunt, quia non erat pluuia: confusi sunt agricolæ, cooperuerunt caput suum.

* Et ceruæ in agro pepererunt & reliquerunt, quia non erat herba.

* Onagri steterunt iu rupibus, traxerunt ventum quasi dracones: defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.

* τί ἔρεῖς ὅταν ἐπισκέπωνταί σε; καὶ σὺ ἐδίδασκας αὐτοὺς ἐπὶ σε μαθήματα εἰς ὄχλῳ. ἔχῃ ὠδίνες καθέξουσίν σε καθὼς γυναῖκα τίκτουςαν;

* καὶ ἐὰν εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, διατί ἀπῆντησάν μοι ταῦτα; συνεβή διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἀδικίας σου δυνεκαλύφθη τὰ ὀπίστιά σου, παρεδειγματίσθησαν αἱ πῆρναί σου.

* εἰ ἀλλάξεται αἰθίοψ τὸ δέριμα αὐτῆς καὶ παρδαλὶς τὰ ποικίλματά αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς διωθήσεσθε δι' ποιήσαι μεμαθηκότες τὰ κακά.

* Ἐδίσπειρα αὐτοὺς ὡς φρύγανα φερόμενα ἀπὸ δυνέως εἰς ἔρημον.

* ὥτως ὁ κληρὸς σου ἡ μερίς ἧ ἀπ' αὐτῶν ὑμᾶς ἐμοί, λέγει κύριος. ὡς ἐπελάττου με καὶ ἤλπισας ἐπὶ ψεύδεσι.

* καὶ γὰρ ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σου ἐπὶ προσώπῳ σου, (ὁφθαλμοί σου) ἡ ἀπὸ μὲν σου.

* μοιχεία σου ἡ ὁ χρεμετισμός σου, καὶ ἡ ἀπαλλοτρίωσις πορνείας σου, ἐπὶ πᾶν βενὼν ἢ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐώρακα τὰ βδελύγματα σου. καὶ οἱ ἱερουσαλήμ, ὅτι οὐκ ἐκαθάρισας τὸ ὀπίσω με ἕως τίνος ἐγώ.

ιδ'

* Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν περὶ τῆς ἀβερρίας.

* ἐπλήθυνον ἰουδαία, καὶ αἱ πύλαι αὐτῆς ἐκενώθησαν, καὶ ἐσκοτώθησαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἡ κραυγὴ τῆς ἱερουσαλήμ δυνέβη.

* καὶ οἱ μεγιστάνες αὐτῆς ἀπέστειλαν τοὺς νεωτέρους αὐτῶν ἐφ' ὕδωρ, ἡλθον δὲ ἐπὶ τὰ φρέατα καὶ ἔχοντες ὕδωρ. ἀπέστρεψαν τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν κενά. ἠχμύθησαν καὶ ἠρυθρίασαν, καὶ ἐκάλυψαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

* Ἐὰν ἔρῃ τῆς γῆς ἐξέλιπεν, ὅτι οὐκ ἦν ὑετός, ἠχμύθησαν γεωργοί, ἐπεκάλυψαν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν.

* καὶ ἐλαφοὶ ἐν ἀγρῷ ἐτεκον καὶ ἐγκατέλιπον, ὅτι οὐκ ἦν βοτάνη.

* ὄνοι ἀγριοὶ ἐσησαν ἐπὶ νάπας, εἰλκυσαν δὲ ἕμον ὡς δράκοντες. ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦν χορτὸς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quid dices cum uisitaueit super te peccatum tuum? Tu enim docuisti eos ut facerent mala: aduersum te magnificantur sicut ab initio. Nonne tribulatio & dolores apprehendent te sicut dolores parturientem?

* Et si dixeris in corde tuo: Quare acciderunt mihi omnia hæc? propterea quod multiplicata sunt peccata tua, reuelata est confusio tua, conspicua est ignominia tua. Nunquid mutabit Aethiops pellem suam, aut pardus maculas picturæ suæ? & vos quoque poteritis benefacere cum sitis assueti ad malè faciendum?

* Et dispergam eos sicut stipulam quæ pertransit à facie venti in desertum.

* Hæc est fors tua, & pars hereditatis tuæ à facie mea, dicit Dominus; quia reliquisti cultum meum, & confis es in mendacio.

* Ego quoque reuelabo confusionem peccati tui super faciem tuam, & apparebit ignominia tua.

* Insipientia tua & stultitia tua & consilium peccati adolescentiæ tuæ: super colles in agro reuelatae sunt coram me abominationes tuæ. Væ tibi Hierusalem, non mundaberis: hæcenus prorogatio est tibi multis diebus.

CAPVT XIII.

QVod factum est uerbum prophetiæ à facie Domini ad Ieremiam de negotiis siccitatis.

* Luxerunt viri domus Iuda, & ciuitates eorum deserte sunt, & cooperta sunt facies eorum nigredine, attræ quasi olla, proiectæ sunt in terram, & clamor habitatorum Ierusalem ascendit.

* Et fortes eorum miserunt subditos sibi ad aquam; venerunt ad cisternas, & non inuenerunt aquam; reuersi sunt cum vasis suis vacuis; confusi sunt & erubuerunt, & operuerunt capita sua.

* Propter peccata habitatorum terræ contriti sunt; quia non fuit pluuia in terra: confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua.

* Quoniam etiam ceruæ in agro peperit & reliquit; quia non erant germina herbæ.

* Et onagri steterunt super torrentes: biberunt ventum quasi dracones; defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.

* Si peccata nostra resisterunt nobis, Domine fac nobis propter nomen tuum; quoniam multa peccata nostra in conspectu tuo: tibi peccaui-
mus.

* Expectatio Israel Domine, & saluans in tempore malorum: quare factus es sicut aduena in terra, & quasi indigena diuertens ad diuersorium?

* Nunquid eris quasi homo dormiens, aut, quasi vir qui non potest saluari? Et tu in nobis es Domine, & nomen tuum inuocatum est super nos; ne obliuiscaris nostri.

* Sic dicit Dominus populo huic: Dillexerunt mouere pedes suos & non pepercerunt, & Deus non complacuit sibi in eis. Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & uisitauit peccata eorum.

* Et dixit Dominus ad me: Ne ores pro populo isto in bonum.

* Quia si ieiunauerint, non exaudiam deprecationem eorum. et si obtulerint holocausta et sacrificia, non complacebo in eis; quoniam in gladio & in fame & in morte consumabo eos.

* Et dixi: Qui es Domine, ecce prophetae prophetant, & dicunt; Non videbitis gladium, & fames non erit in uobis, quia ueritatem & pacem dabo in terra, & in loco isto.

* Et dixit Dominus ad me: Falsa prophetæ prophetant in nomine meo. non misi eos, & non praecepi eis. non loquutus sum ad eos; quia uisiones mendaces & diuinationes & auguria & electiones cordis sui ipsi prophetant uobis.

* Propter hoc hæc dicit Dominus de prophetis prophetantibus in nomine meo falsa: et ego non misi eos, qui dicunt: Gladius & fames non erit in terra hac. In morte morbosa morientur, & in fame consumabuntur prophetæ;

* Et populus quibus ipsi prophetant eis, & erunt proieceti in uis Hierusalem à facie gladij & famis; & non erit qui sepeliat eos; & uxores eorum & filij eorum & filiae eorum: & effundam super eos mala eorum.

7 * εἰ αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν, κύριε ποιήσον ἡμῖν ὥστε ἐξ ὀνόματός σου, ὅτι πολλαὶ αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν ἐνώπιόν σου, ὅτι ἡμαρτήσαμεν.

8 * ὑπομονὴ ἰσραὴλ κύριε, & σῶζων ἐν καιρῷ κακῶν. ἵνα τί ἐξηγήθης ὡσεὶ παροικῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὡς ἀνέχων ἐκκλίνων εἰς κατάλυμα;

9 * μὴ ᾤσῃ ὡς ἄνθρωπος ὑπνῶν ἢ ὡς ἀνὴρ ὃς μὴ δύναται σῶζεσθαι; & σὺ ἐν ἡμῖν εἶ κύριε, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπὶ κέκλην ἐφ' ἡμᾶς, μὴ ἐπιλάθῃ ἡμῶν.

10 * ὅπως λέγει κύριος τῷ λαῷ τούτῳ. ἠγάπησαν κινεῖν πόδας αὐτῶν καὶ οὐκ ἐφείσασθαι, καὶ ὁ θεὸς οὐκ ἀνέδραμεν ἐν αὐτοῖς. καὶ μνησθήσεται τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν, καὶ ἐπεσκέψεται τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν.

11 * καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, μὴ προσδύχῃς πρὸς τὸ λαὸν τούτον εἰς ἀγαθόν.

12 * ὅτι ἐὰν νηστύσωσιν, οὐκ εἰσακέσθωμαι τῆς δεήσεώς αὐτῶν. & ἐὰν προσκυνήσωσιν ὀλοκαυτώματα & θυσίας, οὐκ ὀδοκαλῶ ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ ἐγὼ συστελέσω αὐτούς.

13 * καὶ εἶπα, ὦν κύριε, ἰδοὺ & προσφῆται προσφητοῦσιν καὶ λέγουσιν, οὐκ ὄψεται μάχαιρον, καὶ λιμὸς οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀλήθειαν καὶ εἰρήνην δώσω ἐπὶ τῆς γῆς & ἐν τῷ ῥήτῳ τούτῳ.

14 * καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, ψευδὴ ὅι προσφῆται προσφητοῦσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, οὐκ ἀπέσειλα αὐτούς, καὶ οὐκ ἐνετείλαμαι αὐτοῖς, ἐκ ἐλάλησα πρὸς αὐτούς. ὅτι ὁ ῥῆσθς ψευδὴς & μαντείας & οἰωνίσματα & προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν αὐτοὶ προσφητοῦσιν ὑμῖν.

15 * διὰ τούτου τὰδε λέγει κύριος πρὸς τὰν προσφητῶν τῶν προσφητοῦντων ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ψευδῶν, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς, οἱ λέγουσιν, μάχαιρα & λιμὸς οὐκ ἔσται ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. ἐν θανάτῳ νοσήσονται ἀποθανοῦν, & ἐν λιμῷ συστελεσθήσονται & προσφῆται,

16 * καὶ ὁ λαὸς οἷς αὐτοὶ προσφητοῦσιν αὐτοῖς. καὶ ἔσονται ἐρημωτοὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἰερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας, καὶ τοῦ λιμοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ θάπτων αὐτοῖς, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ υἱοὶ αὐτῶν, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν, καὶ ἐκχεῖ ἐπ' αὐτοὺς τὰ κακά αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Si iniquitates nostrae testificatae sunt contra nos, Domine fac propter nomen tuum, quoniam multa sunt auersiones nostrae. coram te peccaui. * Expectatio Israel, saluator eius in tempore tribulationis, quare residet ira tua super nos? & nos sumus sicut peregrini in terra, & sicut viator qui diuertit ad pernoctandum.

* Quare residet ira tua super nos? & nos sumus transmigrantes & derelicti; tu autem fortis, potens ad saluandum, & maiestas tua inter nos est Domine, & nomen tuum inuocatum est super nos, ne derelinquas nos.

* Hæc dicit Dominus populo huic: Sicut dilexerunt, sic vindictam sumam ex eis, ut transmigrare faciam eos de terra domus maiestatis meae: & sicut oblectarunt se in cultu idolorum, & de domo sanctuarij mei non prohibuerunt pedes suos; & non est voluntas coram Domino in eis. Nunc uisitat peccata eorum, & vindictam sumet iniquitatum eorum.

* Et dixit Dominus ad me: Ne ores pro populo isto in bonum. * Cum ieiunauerint, non est voluntas coram me ad suscipiendam orationem eorum: & cum obtulerint holocausta & munus, non est voluntas coram me in eis. Quia in gladio, & fame, & morte ego disperdam eos.

* Et dixi: Suscipe deprecationem meam Domine Deus. Ecce prophetæ falsi dicunt eis: Non videbitis eos qui occidunt gladio; & fames non erit uobis; quia pacem veram dabo uobis in loco isto.

* Et dixit Dominus ad me: Falsum tamen dicunt prophetæ falsi qui prophetant in nomine meo. Non misi eos, nec praecepi eis, nec locutus sum cum eis prophetiam & doctrinam falsam; & mendacia, & impietatem cordis sui ipsi prophetant uobis.

* Propterea hæc dicit Dominus de prophetis falsis, qui prophetant in nomine meo, & ego non misi eos, et ipsi dicunt: Gladius & fames non erit in terra hac; In gladio & fame consumantur illi prophetæ falsi.

* Populus autem quibus prophetant, erunt discerpti & proieceti per vicos Hierusalem à facie famis & gladij, & non erit qui sepeliat eos; ipsi & uxores eorum, & filij & filiae eorum; & effundam super eos mala eorum.

17 * ואמרת אליהם ארץ הדבר הזה תרדנה עיני
דמעה לילה ויומם ואל תדמיננה כי שבר גדול
נשברה בתולת בת עמי מכה נחלה מאד :

18 * אם יצאתי השדה והנה חללי חרב ואם באתי
העיר והנה תחלואי רעב כי גם נביא גם כהן סחרו
אל ארץ ולא ידעו :

19 * המאם מאסת את יהודה אם בציון געלה נפשך
מדוע הכיתנו ואין לנו מרפא קוה לשלום ואין טוב
ולעת מרפא והנה בעתה :

20 * ידענו יהוה רשענו עון אבותינו כי חטאנו לך :
21 * אל תנאץ למען שמך אל תנבל בסא כבודך
זכר אל תפר בריתך אתנו :

22 * ה'יש בהבלי הגוים מגשמים ואם השמים יתנו
רביבים תלא אתה הוא יהוה אלהינו ונקוה לך
כי אתה עשית את כל אלה :

טו

1 * ויאמר יהוה אלי אם יעמד משה ושמאל לפני
גאון נפשי אל העם הזה שלח מעל פני
ויצאו :

2 * והיה כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם
כה אמר יהוה אשר למות ואשר לחרב לחרב
ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי :

3 * ופקדתי עליהם ארבע משפחות נאם יהוה
את החרב להרג ואת הכלבים לסחב ואת עוף
השמים ואת בהמת הארץ לאכל ולהשחית :

4 * ונתתים לזועה לכל ממלכות הארץ בגלל
מנשה בן יחזקיהו מלך יהודה על אשר עשה
בירושלם :

5 * כי מי יחמל עליך ירושלם ומי ינוד לך ומי יסור
לשאל לשלם לך :

17 * Et dices adeos verbum istud: Deducat
D oculi mei lachrymam per noctem & diem,
& non taceant; quoniam contritione ma-
gna contrita est virgo filia populi mei, pla-
ga pessima vehementer.

18 * Si egressus fuero ad agros, ecce occisi
gladio; & si introiero in ciuitatem, ecce at-
tenuati fame. Propheta quoque & sacer-
dos abierunt in terram quam ignorabant.

19 * Nunquid proiciens abiecasti Iudā, aut
Sion abominata est anima tua? Quare er-
go percussisti nos ita vt nulla sit sanitas?
Expectauimus pacem, & nō est bonum; &
tempus curationis, & ecce turbatio.

20 * Cognouimus Domine impietates no-
stras, iniquitates patrum nostrorum, quia
peccauimus tibi.

21 * Ne des nos in opprobrium propter no-
men tuum, neque facias nobis contume-
liam. Solij gloriæ tuæ recordare, ne irritum
facias fœdus tuum nobiscum.

22 * Nunquid sunt in sculptilibus gentium
qui pluant, aut cæli possunt dare imbres?
Nonne tu es Dominus Deus noster quem
expectauimus? Tu enim fecisti omnia hæc.

CAP. XV.

1 * ET dixit Dominus ad me: Si steterint
A Moyse & Samuel corā me, non est ani-
ma mea ad populum istum: eice illos a fa-
cie mea, & egrediantur.

2 * Quod si dixerint ad te: Quò egredie-
mur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Qui
ad mortem, ad mortem; & qui ad gladium,
ad gladiū; & qui ad famem, ad famē; & qui
ad captiuitatem, ad captiuitatem.

3 * Et visitabo super eos quatuor species,
dicit Dominus: Gladium ad occisionem, &
canes ad lacerandum, & volatilia cæli &
bestias terræ ad deuorandum & dissipandum.

4 * Et dabo eos in feruorē vniuersis regnis
terræ propter Manassē filium Ezechie re-
gis Iuda, super omnibus quæ fecit in Hie-
rusalem.

5 * Quis enim miserebitur tui Hierusalem?
aut quis cōtristabitur pro te? Aut quis ibit
ad rogandum pro pace tua?

תרגום יונתן

17 * ותימר להון ויה פתגמא הדין ישגרו עיני דמען לילי ויומם
18 * אם נפקדו לחקלא ויהא קטילי חרבא ואם עלת לקרמא ויהא ממרעו כפנא ארי אף ספר אף כהן אפניו לסחורתיהון על די
19 * המרטש רשעא ויה דבית יהודה ויה יחזקיהו ציון רחוק מימך מדין אלקיתנא ולית לנא אסוי סברנא לשלם
20 * ידענא ויה חובנא וחובי אבתנא ארי חבנא קדמך : לא תרחקנא בדיל
21 * תא לית צורך בטעות
22 * תא לית צורך בטעות

טו

1 * ואמר ויה לי אם יקום משה ושמאל למבועי מן קדמי לא רענא קדמי בעמא הדין שלח מארע בית שבתיה ויהלון
ויה ארי ייסרון לך לאן נגלי ותימר להון כדנן אמר ויה דלמותא למותא ויה לחרבא לחרבא ויה לכפנא לכפנא ויה לשביא לשביא
ויה ארבע פרענות בישן אמר ויה דקטילין בחרבא למקטל ויה כלביא לגררא ויה עופא דשמיא ויה בעירא דארעא למיכל
ויה חובנין לזועה לכל מלכות ארעא על דלא תבו כמנשה בר יחזקיה מלכא דשבתא דבית יהודה על דאסגי למעבר בירושלם
ארי מן יחוס עלך ירושלם ומן ידיו עלך ומן יזור למשאל בשלמא לך :

* Et dices ad eos verbum hoc: Deducite in oculos vestros lachrymas die & nocte, & non cessent; quia contritione magna contrita est filia populi mei, & plaga dolorosa vehementer.

* Si egressus fuero ad agrum; & ecce vulnerati gladio: & si ingressus fuero in civitatem, et ecce labor famis; quia sacerdos et propheta abierunt in terram quam non scierunt.

* Nunquid reprobans reprobasti Judam? & a Sion discessit anima tua? quare percussisti nos, & non est nobis sanitas? Expectavimus in pacem, & non erat bonum; tempus sanitatis, & ecce turbatio.

* Cognovimus Domine peccata nostra, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus coram te.

* Cessa propter nomen tuum, ne perdas thronum glorie tue: memento ne dissipēs testamentum tuum quod nobiscum.

* Nunquid est in idolis gentium pluens? & si calum dabit satietatem suam, nonne tu es ipse Domine Deus noster? & expectabimus te; quia tu fecisti hac omnia.

CAP. XV.

ET dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses & Samuel ante faciem meam, non est anima mea cum eis. Eice populum istum a facie mea, et egrediantur.

* Et erit si dixerint ad te: Quò egrediemur? et dices ad eos: Hæc dicit Dominus; Quicumque ad mortem, ad mortem: & quicumque ad gladium, ad gladium: & quicumque ad famem, ad famem: & quicumque ad captivitatem, ad captivitatem.

* Et vindicabo super eos quatuor species, dicit Dominus: gladium ad occisionem, & canes ad lacerationem, & bestias terræ & volucres celi, in cibum & corruptionem.

* Et tradam eos in angustias omnibus regnis terræ, propter Manassæ filium Ezechie regis Juda pro omnibus quæ fecit in Hierusalem.

* Quis parcat super te Hierusalem? & quis miserebitur super te? aut quis flectet genua in pacem tibi?

* καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦτον, καὶ ἀγγάγετε εἰς ὅδον ὀφθαλμοὺς ὑμῶν διὰ νύκτα καὶ ἡμέρας & νυκτὲς καὶ μὴ διαλείπετε τὸν λαόν τοῦτον ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης. ὅτι σιωπῆματι μεγάλῳ συνετίθη θυγάτηρ λαοῦ μου & πληγὴ ὀδυνηρὰ σφόδρα.

* ἐὰν ἐξέλθω εἰς τὸ πεδῖον, καὶ ἰδοὺ τραυματίαι μαχαίρας, καὶ ἐὰν εἰσέλθω εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδοὺ πόλις λιμοῦ, ὅτι ἱερὸς & ἀσφής ἐπορεύθησαν εἰς γῆν ἣν οὐκ εἶδον.

* μὴ ἀποδοκιμάζων ἀπεδοκίμαζας τὸν ἴσον; καὶ ἀπὸ σιῶν ἀπέστη ἡ ψυχὴ σου; ἵνα τί ἐπαίσεις ἡμᾶς καὶ οὐκ ἔστι ἡμῖν ἰασις; ὑπομείναμεν εἰς εἰρήνην, καὶ οὐκ ἦν ἀγαθόν. καὶ ἐν ἰατρῇ, καὶ ἰδοὺ ταραχὴ.

* ἐγνωμεν κύριε ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀδικίας πατέρων ἡμῶν, ὅτι ἡμαρτήσαμεν ἐναντίον σου.

* κόπασθαι διὰ τὸ ὄνομά σου, μὴ ἀπολέσης θρόνον δόξης σου, μνήσθητι μὴ διασκεδάσης τὴν διαθήκην σου τὴν μεθ' ἡμῶν.

* μὴ ἔσιν ἐν εἰδώλοις τὰν ἐθνῶν ὑετίζων; καὶ εἰ οὐρανὸς δώσει πλησμονὴν αὐτοῖς. οὐχὶ σὺ εἰ αὐτοῖς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν; καὶ ὑπομνησθήσῃ σε, ὅτι σὺ ἐποίησας ταῦτα πάντα.

ΙΕ

* Καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με· ἐὰν σὴ μαυισθῇ καὶ ἡ ἀμαρτία πρὸ προσώπου μου, οὐκ ἔστι ἡ ψυχὴ μου πρὸς αὐτούς. ἐξαπόσειλον τὸν λαόν τοῦτον ἀπὸ προσώπου μου, καὶ ἐξελεύσονται.

* & εἰς αὐτοὺς εἶπὼσιν πρὸς σέ, ποῦ ἐξελεύσόμεθα; & ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς· εἰς θάλασσαν, εἰς θάλασσαν. & ὅτε εἰς μάχαιραν, εἰς μάχαιραν. καὶ ὅτε εἰς λιμόν, εἰς λιμόν. καὶ ὅτε εἰς αἰχμαλωσίην, εἰς αἰχμαλωσίαν.

* & ἐκδικήσω ἐπ' αὐτοὺς τέσσαρα εἶδη λέγει κύριος, τὴν μάχαιραν εἰς σφαγὴν, καὶ ὅδον κυνῶν εἰς διασπασμόν, & τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ ἐρανοῦ, εἰς βράσιν καὶ διαφθοράν. & παραδώσω αὐτοὺς εἰς ἀνάγκας πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς διὰ μαλακίαν ἡττοσύνης βασιλείας ἰουδα. & οἱ πόλεμοι αὐτῶν ἐποίησαν ἐν ἱερουσαλήμ.

* τίς φέσει Ἰπὶ θεῖ ἱερουσαλήμ; & τίς ἐλεήσει Ἰπὶ θεῖ; ἢ τίς ἀνακάμψει εἰς εἰρήνην θεῖ;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et dices ad eos: Propter verbum istud deducunt oculi mei lachrymas nocte ac die, & non tacebunt; quia confectione magna contritum est regnum cætus populi mei, plaga infirmata vehementer. Si egressus fuero ad agrum, ecce occisi gladio: & si introiero in civitatē, ecce infirmi fame. Quoniam etiam scriba & sacerdos conuersi sunt ad negociationes suas, ad id quod est in terra, nec requisierunt.

* Nunquid abiiciendo abiicisti domum Iuda? aut habitatores Syon summouit Verbum tuum? quare percussisti nos, & non est nobis sanitas? Expectavimus pacem, & non est bonum; & tempus remissionis peccatorum, & ecce vindicta peccatorum.

* Cognovimus Domine peccata nostra, & peccata patrum nostrorum: quia peccavimus coram te. Ne proicias nos propter nomen tuum, nec vilem facias locum solij glorie tue. Veniat memoria pacti patrum nostrorum ante te; quia peccavimus coram te: ne irritum facias pactum tuum nobiscum.

* Ecce non est utilitas in diis populorum ad deducendam pluuiam; nec celi dabunt rores, nisi iuxta verbum tuum. Nonne tu es Dominus Deus noster? & expectavimus coram te, quia tu fecisti hæc omnia.

ET dixit Dominus ad me: Si steterint Moyses & Samuel ad deprecandum in conspectu meo, non est mihi beneplacitum in populo isto. Mitte eos de terra domus maiestatis meæ, ut transmigrent.

* Et erit, cum dixerint tibi: Quò migrabimus? & dices ad eos: Hæc dicit Dominus; Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captivitatem, ad captivitatem.

* Et visitabo super eos quatuor ultiones pessimas, dicit Dominus: Occisores gladio ad occidendum, & canes ad dilacerandum, & aves celi & bestias terræ, ad comedendum & ad dissipandum. Et dabo eos in commotionem omnibus regnis terræ, eo quod non sunt conuersi sicut Manassæ filius Ezechie regis tribus domus Iuda, propter multa mala quæ fecit in Ierusalem.

* Quis enim miserebitur tui Ierusalem? aut quis contristabitur super te? & quis diuertet ad salutandum te?

* את נטשת אתי נאם יהוה אחור תלכי ואטאתי
 ידי עליך ואשחיתך נלאיתי הנחם :
 * ואזרם במזרה בשערי הארץ שכלתי אבדתי
 את עמי מדרכיהם לוא שבו :
 * עצמו לי אל מנותו מחול ימים הבאתי להם
 על אס בחור שדר בצהרים הפלתי עליה פתאם
 עירוב הלור :
 * אמללה ילדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה
 בער יומם בושח וחפרה ושאריתם לחרב אתן
 לפני איביהם נאם יהוה :
 * מאוי לי אמי כי ילדתני איש ריב ואיש מדון
 לכל הארץ לא נשירתי ולא נשו בי בלור
 מקללוני :
 * אמר יהוה אס לא שרותך לטוב אס לוא הפנעתי
 בך בעת רעה ובעת צרה את האויב :
 * הירע ברזל ברזל מצפון ונחשרת :
 * חילך ואוצרותיך לבו אתן לא במחיר ובכל
 חטאותיך ובכל גבוליק :
 * והעברתי את איביך בארץ לא ידעת כי אש
 קדחתי באפי עליכם תוקד :
 * אתה ידעת יהוה זכרני ופקדני והנחם לי
 מרדפי אל לארץ אפך תקחני דע שארתי עליך
 חרפה :
 * נמצאו דבריך ואכלם ויהי דברך לי לששון
 ולשמחה לבבי כי נקרא שמך עלי יהוה אלהי
 צבאות :
 * לא ישבתי בסוד משחקים ואעלו מפני ירך
 בדר ישבתי כי זעם מלאתני :
 * למה היה כאבי נצח ומכתי אנושה מאנה הרפא
 היו תהיה לי כמו אכזב מים לא נאמנו :

6 * Tu reliquisti me, dicit Dominus, re-
 B trorsum abiisti. Et extendam manum meam
 super te, & interficiam te. laboravi rogans.
 7 * Et dispergam eos ventilabro in portis
 terræ. interfeci & disperdidi populum meum,
 & tamen à viis suis non sunt reuerfi.
 8 * Multiplicata sunt mihi viduæ eius su-
 per arenam maris. Induxi eis super matrem
 adolescentis vastatorem meridie; mihi su-
 per ciuitates repente terrorem.
 9 * Infirmata est quæ peperit septem: defe-
 cit anima eius. Occidit ei sol cum adhuc
 esset dies: confusa est, & erubuit. Et resi-
 duos eius in gladium dabo in conspectu
 inimicorum eorum, ait Dominus.
 10 * Væ mihi mater mea. Quare genuisti
 C me virum rixæ, virum discordiæ in vniuer-
 sa terra? Nō fceneraui, nec fceneraui mihi
 quisquam. omnes maledicunt mihi.
 11 * Dicit Dominus: Si non reliquæ tuæ
 in bonum, si non occurri tibi in tempore
 afflictionis, & in tempore tribulationis ad-
 uersum inimicum.
 12 * Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab
 Aquilone, & as?
 13 * Diuitias tuas & thesauros tuos in di-
 reptionem dabo gratis in omnibus pecca-
 tis tuis, & in omnibus terminis tuis.
 14 * Et adducam inimicos tuos de terra
 quam nescis, quia ignis succensus est in fu-
 rore meo, & super vos ardebit.
 15 * Tu scis Domine, recordare mei, & vi-
 sita me: tuere me ab his qui persequuntur
 me. noli in patientia tua suscipere me. sci-
 to quoniam sustinui pro te opprobrium.
 16 * Inuenti sunt sermones tui, & comedi
 Deos: & factum est mihi verbum tuum in gau-
 dium, & in lætitiā cordis mei; quoniam
 inuocatum est nomē tuum super me, Do-
 mine Deus exercituum.
 17 * Non sedi in concilio ludentium, &
 gloriatus sum à facie manus tuæ. solus se-
 debā, qm̄ amaritudine replesti me. * Quare
 18 factus est dolor meus perpetuus, & plaga
 mea desperabilis renuit curari? Facta est
 mihi quasi mendaciū aquarum infidelium.

תרגום יונתן

6 אח שבתך פלחני אמר יי לאחורא אסתחרת וארים ית מחת גבורתי עלך ואחבלנך על דהוית יכלא למחב ולא תבדל :
 7 ודח במו יריא בן אבד ית עמי בקרוי ארעא תכלת אבדת ית עמי מארתהוזה לא תבו :
 8 ודח על סיעת עלימיהוזה בוזוזה כד בטהרא איתיתי עליהוזה משריז בתפף וחבלא קרויהוזה :
 9 צדח ארעהוזה מבלי עמא הוזה למפחח :
 10 וי לי אמי ארי :
 11 אמר יי אס לא סופך :
 12 מלך דחקיף בבדלא יסק לסעד מלך דחקיף :
 13 נכסיכון וביח גנויכון לבוא אמסר לא בדמינ בחוכיז דחויחון פלחין לשטותא בכל :
 14 ותשתעבדון לבדלי דבכיון בארעא דלא ידעתון ארי קדום תקיף באשא נפק מן קדמי ברנז עליכון וחור :
 15 אחגלי קדמך יי יעול דכרני ופקדני לאוטבא לי ואסער על בעלי דבכי ואחפרע לי מרדפי לא תתן ארכא לעלבני גלי קדמך דקפלת :
 16 קבלת לפתמך וקייסתהוזה ויהוה מימרך לי לביע ולחרות לבי ארי אתקרי שמך עלי יי אלהי צבאות :
 17 לא יתבה בסיערת משבחין ולא חריתי מן קדום מימרך פריש יתבה ארי נבואה דלוט מליתי :
 18 תקיף מרדכא לאתסארה לא יתי מימרך לי בדבין במבע דמינ דפקקין מוהי :

* Tu dereliquisti me, dicit Dominus. retror-
sum abibis, & extendam manum meam, & in-
terficiam te, & non ultra dimittam eos.

* Et dispergam eos in dispersione in portis po-
puli mei. Sine liberis facti sunt, perdidērunt po-
pulum meum propter malitias suas.

* Multiplicate sunt viduae eorum magis
quàm arena maris. Induxi super matrem iuuenis
miseriam in meridie: inieci super eam repente tre-
morem & festinationem.

* Vacua facta est quæ peperit septem: defecit
anima eius, occidit sol ei adhuc mediata die, con-
fusa est & improperta est. Residuos eorum in
gladium dabo in conspectu inimicorum suorum,
dicit Dominus.

* Vae mihi mater, ad quæ me genuisti virum
rinantem & discordias mouentem in omni ter-
ra. Non profui, neque profuit mihi quisquam:
fortitudo mea defecit in maledicentibus mihi.

* Fiat Domine dominator dirigentibus eis,
& in tempore tribulationis eorum in bona erga
inimicum.

* Si cognoscetur ferrum & operimentum
aereum fortitudo tua.

* Et thesauros tuos dabo commutationē, pro-
pter omnia peccata tua, & in omnibus ter-
minis tuis

* Servire faciam te in circuitu inimicis tuis
in terra quam non scis; quoniam ignis incensus
est de furore meo, super vos ardebit.

* Domine memento mei & visita me, & pu-
rifica me à persequentibus me nō in patientiam.
Scito quod accepi pro te opprobrium

* A reprobantibus sermones tuos. Consume
eos; & erit verbum tuum mihi in letitiam, &
gaudium cordis mei. quoniam inuocatum est no-
men tuum super me. Domine omnipotens,

* Non sedi in concilio ludantium, sed timui
à facie manus tue: seorsum sedebam, quia ama-
ritudine repletus sum.

* Quare contristantes me prævalent in me?
plaga mea fortis, unde curabor? Facta facta
est mihi quasi aqua mendax non habens fidem.

* σὺ ἀπεσερῶ φησὶς με, λέγει κύριος. ὁπίσω πορεύσῃ καὶ
ἐκκινῶ τὴν χεῖρά μου καὶ διαφθερῶ σε ὅτι ἐπὶ σὺν-
σῶ αὐτοῦ.

* Ἐδιασερῶ αὐτοῦ ἐν διασπορᾷ ἐν πύλαις λαοῦ
μου. ἠτεκνώθησαν ἀπώλεσαν τὸν λαόν μου διὰ τὰς κακίας
αὐτῶν.

* ἐπληθύνθησαν αἱ χήραι αὐτῶν ὑπὲρ τὴν ἀμ-
μον τῆς θαλάσσης. ἐπήγαγον ἐπὶ μητέρα νεανίσκου τα-
λαιπωρίαν ἐν μεσημβρίᾳ. ἐπέρριψα ἐπ' αὐτὴν ἰξεί-
φνης τρομόν καὶ πονουδίαν.

* ἐκινῶθι ἡ τίκτουσα ἐπ' αὐτά. ἀπεκάκησεν ἡ ψυχὴ
αὐτῆς, ἐπέδυν ὁ ἥλιος αὐτὴ ἐπὶ μεσότητι τῆς ἡμέρας, κα-
τηχυῶθι ὁ ἀνειδίωθι. οὐ κατελοίπετο αὐτῶν εἰς μά-
χαιραν δώσω ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, φησὶν κύ-
ριος.

* οἱ μοι μήτερ ὡς τίνα με ἔτεκες ἄνδρα δικαζόμενον ὅτι
διακρινόμενον ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἐκ ὠφέλησα ἔτε ὠφέλησέν
μου οὐδείς. ἡ ἰσχὺς μου ἔξελιπεν ἐν τοῖς καταρωμένοις με.

* ἤλθοιτο κύριε θέσποτα κατὰ θυρόνων αὐτῶν καὶ ἐν
καίρῳ ἐλπίφως αὐτῶν εἰς ἀγαθὰ πρὸς τὸν ἐχθρόν.

* εἰ γνωσθήσεται σιδηρὸς καὶ περιβόλαιον χαλκοῦ ἡ
ἰσχὺς σου.

* καὶ οὐκ ἔσται αὐτοῦ δώσω δυνάσταγμα, διὰ πά-
σας τὰς αἰμαδρίας σου. ὅτι ἐν πάσι τοῖς ὀρείοις σου

* καταδύλω σε κύκλω τοῖς ἐχθροῖς σου ἐν τῇ γῇ ἣ
ὅχι εἶδες. ὅτι πύρ ἐκέκαυται ἐν ἔσθυ μου καὶ ἐφ' ὑμᾶς
καυθήσεται.

* κύριε μνήσθητί μου, ὅτι ἔπικεψαί με, καὶ ἀνώσόν με
ἀπὸ τῶν καταδιωκόντων με μὴ εἰς μακροθυμίαν. γινώσκει
ὡς ἔλαβον περισσοῦ ὀνειδισμόν

* ὑπὸ τῶν ἀθετούντων οὐ λόγους σου σωτέλεθον
αὐτοῦς. καὶ ἔσα ὁ λόγος σου ἐμοὶ εἰς διφροσύνην καὶ
χαρὰν καρδίας μου. ὅτι ἔπικεκλην τὸ ὄνομα σου ἐπ' ἐμέ.
κύριε παντοκράτωρ,

* ὅχι ἐκάθησα ἐν συνεδρίῳ παιζόντων. ἀλλ' ὀύλα-
βίμην ἀπὸ πρὸς ὀπίσω χειρὸς σου, καταμόνας ἐκαθή-
μην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην.

* ἵνα τί ἐλυπούντες με κατεχύουσίν με, ἡ πληγὴ μου
σερεῖ, πόθεν ἰαθήσεται; γινώσκω ἐχρήσθη μοι ὡς ὕδωρ
ψυδρὸς ὅχι ἔχον πίσυν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Tu dereliquisti cultum meum, dicit Dominus; retrorsum conuersa es: & leuabo plagam fortitudinis meae super te, & disperdam te, eo quod po-
teras conuerti, & non es conuersa. * Et sicut ventilant in ventilabris, sic dispergam populum meum per ciuitates terrae: orbauit liberis & disper-
didi populum meum. à femitis suis non sunt conuersi. * Multiplicate sunt coram me viduae eorum plus quam arena marium: induxi super eos
super ceterum adolescentum eorum, depredatores velut meridie. induxi super eos repente exercitum, & dissipauit ciuitates eorum. * Deserta est ter-
ra eorum absque populo: fuerunt in exhalatione anime, migravit gloria eorum in vitam eorum: & interea dum ipsi stant, confusi sunt, & erubue-
runt. Et residuos eorum gladio tradam coram inimicis eorum, dicit Dominus. * Vae mihi mater mea, quia progenuisti me ut sim vir litis, &
homo contentionis omnibus habitatoribus terrae. Nullus scenerauit mihi, & nihil ex his quae mutuaui, ego quaro ab eis: omnes maledicunt
mihi. * Dicit Dominus: Si non finis tuus erit in bonum, si non venient & deprecabuntur te in tempore quo adduxero super eos hostem,
& arctauerit eos inimicus. * Et rex qui fortis est sicut ferrum, ascendet ut fulciat regem robustum sicut ferrum & sicut as, veniet ab Aquilone contra
eam ut conterat eam. * Substantia eorum & domus thesaurorum eorum in directionem tradam, non in pretio, sed pro peccatis, quibus colebaris
idola in omnibus terminis vestris. * Et seruietis inimicis vestris in terra quam ignorabatis. Quia ventus fortis vrens quasi ignis egressus
est à facie mea in furore, & super vos residebit. * Manifestum est coram te Domine. veniat mei recordatio, & visita me, ut bene facias mi-
hi, & visita super inimicos meos, & vliscere me à persequentibus me, ne des dilationem iniuriae meae. manifestum est enim coram te, quod
suscepim opprobria propter verbum tuum. * Suscepi verba tua, & stabiliui ea. et factum est verbum tuum mihi in gaudium & letitiam
cordis mei. quia inuocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum. * Non sedi cum turba cantantium, nec delectatus
sum: à facie verbi tui separatus sedebam, quia prophetia maledictionis implesti me. * Quare factus est dolor meus in perpetuum? &
plaga mea fortis reuocari non potest: Ne sit Verbum tuum mihi in mendacium, sicut fons aquarum cuius aquae deficiunt.

לִכְן כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲשִׁיבְךָ לְפָנַי
תַּעֲמֹד וְאַתָּה תֵּצֵא יָקָר מִזֶּלְל כִּפִּי תִהְיֶה יִשְׁבּוּ
הָמָּה אֵלֶיךָ וְאַתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם
וְנָתַתִּיךָ לְעַם הַזֶּה לְחֹמֶר נִחְשֶׁת בְּצוּרָה
וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא יִנְכָּלוּ לְךָ כִּי אַתָּה אֲנִי לְחֹשִׁיעַךָ
וְלֹהֲצִילְךָ נָא יְהוָה
וְהִצַּלְתִּיךָ מִיַּד רָעִים וּפְדִיתִיךָ מִכַּף עֲרִיצִים

יו

וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר
לֹא תִקַּח לְךָ אִשָּׁה וְלֹא יִהְיוּ לְךָ בָּנִים וּבָנוֹת
בְּמָקוֹם הַזֶּה
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה עַל הַבָּנִים וְעַל הַבָּנוֹת
הַיֹּלְדִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְעַל אִמָּתָם הַיֹּלְדוֹת
אֹתָם וְעַל אֲבוֹתָם הַמּוֹלְדִים אוֹתָם בָּאָרֶץ
הַזֹּאת
מִמּוֹתֵי תַחֲלָאִים יָמָתוּ לֹא יִסְפְּרוּ וְלֹא יִקְבְּרוּ
לְדָמָן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבְחֶרֶב וּבָרַעַב יִכָּלוּ
וְהָיְתָה נַבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת
הָאָרֶץ
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל תָּבוֹא בֵּית מְרוֹחַ וְאֶל
תֵּלֶךְ לְסַפּוֹד וְאֶל תִּנָּד לָהֶם כִּי אֶסְפְּתִי אֶת שְׁלוֹמִי
מֵאֶרֶץ הָעַם הַזֶּה נָא יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִחֲסֹד וְאֶרֶץ
הָרַחֲמִים
וּמָתוּ גְדֹלִים וְקִטְנִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת לֹא יִקְבְּרוּ
וְלֹא יִסְפְּרוּ לָהֶם וְלֹא יִתְנַדְּדוּ וְלֹא יִקְרַח לָהֶם
וְלֹא יִפְרְסוּ לָהֶם עַל אֶבֶל לִנְחֲמוֹ עַל מָוֶת וְלֹא
יִשְׁקוּ אוֹתָם כּוֹס תְּנַחֲמוֹמִים עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ
וּבֵית מִשְׁתֶּה לֹא תָבוֹא לְשִׁבְתָּ אוֹתָם לֶאֱכֹל
וּלְשִׁתּוֹת

תרגום יונתן

כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲשִׁיבְךָ לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאַתָּה תֵּצֵא יָקָר מִזֶּלְל כִּפִּי תִהְיֶה יִשְׁבּוּ הָמָּה אֵלֶיךָ וְאַתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם
וְנָתַתִּיךָ לְעַם הַזֶּה לְחֹמֶר נִחְשֶׁת בְּצוּרָה וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא יִנְכָּלוּ לְךָ כִּי אַתָּה אֲנִי לְחֹשִׁיעַךָ וְלֹהֲצִילְךָ נָא יְהוָה
וְהִצַּלְתִּיךָ מִיַּד רָעִים וּפְדִיתִיךָ מִכַּף עֲרִיצִים
וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר
לֹא תִקַּח לְךָ אִשָּׁה וְלֹא יִהְיוּ לְךָ בָּנִים וּבָנוֹת בְּמָקוֹם הַזֶּה
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה עַל הַבָּנִים וְעַל הַבָּנוֹת הַיֹּלְדִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְעַל אִמָּתָם הַיֹּלְדוֹת אֹתָם וְעַל אֲבוֹתָם הַמּוֹלְדִים אוֹתָם בָּאָרֶץ הַזֹּאת
מִמּוֹתֵי תַחֲלָאִים יָמָתוּ לֹא יִסְפְּרוּ וְלֹא יִקְבְּרוּ לְדָמָן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבְחֶרֶב וּבָרַעַב יִכָּלוּ וְהָיְתָה נַבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל תָּבוֹא בֵּית מְרוֹחַ וְאֶל תֵּלֶךְ לְסַפּוֹד וְאֶל תִּנָּד לָהֶם כִּי אֶסְפְּתִי אֶת שְׁלוֹמִי מֵאֶרֶץ הָעַם הַזֶּה נָא יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִחֲסֹד וְאֶרֶץ הָרַחֲמִים
וּמָתוּ גְדֹלִים וְקִטְנִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת לֹא יִקְבְּרוּ וְלֹא יִסְפְּרוּ לָהֶם וְלֹא יִתְנַדְּדוּ וְלֹא יִקְרַח לָהֶם וְלֹא יִפְרְסוּ לָהֶם עַל אֶבֶל לִנְחֲמוֹ עַל מָוֶת וְלֹא יִשְׁקוּ אוֹתָם כּוֹס תְּנַחֲמוֹמִים עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ
וּבֵית מִשְׁתֶּה לֹא תָבוֹא לְשִׁבְתָּ אוֹתָם לֶאֱכֹל וּלְשִׁתּוֹת

יו

וְהָיְתָה פִתְיוֹם נְבוֹאָה מִן קִדְּמֵי יְהוָה עָלֶיךָ לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאַתָּה תֵּצֵא יָקָר מִזֶּלְל כִּפִּי תִהְיֶה יִשְׁבּוּ הָמָּה אֵלֶיךָ וְאַתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם
וְנָתַתִּיךָ לְעַם הַזֶּה לְחֹמֶר נִחְשֶׁת בְּצוּרָה וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא יִנְכָּלוּ לְךָ כִּי אַתָּה אֲנִי לְחֹשִׁיעַךָ וְלֹהֲצִילְךָ נָא יְהוָה
וְהִצַּלְתִּיךָ מִיַּד רָעִים וּפְדִיתִיךָ מִכַּף עֲרִיצִים
וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר
לֹא תִקַּח לְךָ אִשָּׁה וְלֹא יִהְיוּ לְךָ בָּנִים וּבָנוֹת בְּמָקוֹם הַזֶּה
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה עַל הַבָּנִים וְעַל הַבָּנוֹת הַיֹּלְדִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְעַל אִמָּתָם הַיֹּלְדוֹת אֹתָם וְעַל אֲבוֹתָם הַמּוֹלְדִים אוֹתָם בָּאָרֶץ הַזֹּאת
מִמּוֹתֵי תַחֲלָאִים יָמָתוּ לֹא יִסְפְּרוּ וְלֹא יִקְבְּרוּ לְדָמָן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבְחֶרֶב וּבָרַעַב יִכָּלוּ וְהָיְתָה נַבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל תָּבוֹא בֵּית מְרוֹחַ וְאֶל תֵּלֶךְ לְסַפּוֹד וְאֶל תִּנָּד לָהֶם כִּי אֶסְפְּתִי אֶת שְׁלוֹמִי מֵאֶרֶץ הָעַם הַזֶּה נָא יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִחֲסֹד וְאֶרֶץ הָרַחֲמִים
וּמָתוּ גְדֹלִים וְקִטְנִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת לֹא יִקְבְּרוּ וְלֹא יִסְפְּרוּ לָהֶם וְלֹא יִתְנַדְּדוּ וְלֹא יִקְרַח לָהֶם וְלֹא יִפְרְסוּ לָהֶם עַל אֶבֶל לִנְחֲמוֹ עַל מָוֶת וְלֹא יִשְׁקוּ אוֹתָם כּוֹס תְּנַחֲמוֹמִים עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ
וּבֵית מִשְׁתֶּה לֹא תָבוֹא לְשִׁבְתָּ אוֹתָם לֶאֱכֹל וּלְשִׁתּוֹת

* Propter hoc hæc dicit Dominus: Si conuerteris & restitueris te, ante faciem meam stabis; & si eduxeris preciosum à vili, quasi os meum eris, & conuertentur ipsi ad te, & tu non conuerteris ad eos.

* Et dabo te populo huic quasi murum murum æreum, & bellabunt aduersum te, & non poterunt contra te; quia tecum sum vt saluē te & liberem te, dicit Dominus.

* Et liberabo te de manu malorum, & eruā te de manu pestilentium.

CAP. XVI.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:

* Non accipias uxorem, & non nascetur tibi filius neque filia in loco isto.

* Quia hæc dicit Dominus de filiis & filiabus gentis in loco isto, & de matribus eorum quæ pepererunt eos, & de patribus eorum qui genuerunt eos in terra hac:

* In morte morboſa morientur: non plangentur & non sepelientur; in exemplum super faciem terræ erunt; in gladio & fame consumentur: & erunt cadauera eorum in escam bestiis terræ & volatilibus cæli.

* Hæc dicit Dominus: Ne ingrediaris in choros eorum, & non vadas ad plangendum, & ne lugeas eos; quia abstuli pacem meam à populo hoc, dicit Dominus, misericordiam & miserationes.

* Et morientur magni & parui in terra ista: non sepelientur & non plangentur: non incident se, neque incisiones facient, & non radentur.

* Et non frangetur panis in luctu eorum in consolationem super mortuo: non potabunt eos poculo in consolationem super patre suo, aut super matre sua.

* In domum conuiuij non ingredieris, vt sed eas cum eis ad comedendum & bibendum.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος· ἐὰν ἐπιστρέψῃς καὶ ἀποκαταστήσῃς σε, πρὸς προσώπῳ μου στήσῃς, καὶ ἐὰν ἐξαγάγῃς τίμιον ἐξ ἀνάξιου, ὡς σόμα μου ἔσῃ. καὶ ἀναστρέψουσιν αὐτοὶ πρὸς σέ. καὶ σὺ οὐκ ἀναστρέψεις πρὸς αὐτοὺς.

* καὶ δώσω σε τῷ λαῷ τούτῳ ὡς τεῖχος ὁχυρὸν χαλκοῦν, καὶ πολεμήσουσιν πρὸς σέ καὶ οὐ μὴ διωκύνται πρὸς σέ, διότι ἐγὼ εἰμι τὸ σῶζαι σε, καὶ ἐξαίρετός σε, λέγει κύριος.

* Ἐσώσω σε ἐκ χειρὸς πονηρῶν, Ἐλυτρώσωμαί σε ἐκ χειρὸς λοιμῶν.

15

* Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς με λέγων·

* μὴ λάβῃς γυναῖκα καὶ οὐ γυνηθήσεται ἡ ὕψος, καὶ οὐ θυγάτηρ ἐν τῷ ἔργῳ τέττω.

* ὅτι τάδε λέξει κύριος πρὸς τὰν ὑψὺν καὶ τὰν θυγατέρα τῶν γυναικῶν ἐν τῷ ἔργῳ τέττω, καὶ πρὸς τὰν μητέρα τῶν αὐτῶν τῶν τεθνηκυῶν αὐτῶν καὶ πρὸς τὰν πατέρα τῶν αὐτῶν τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ.

* ἐν θανάτῳ νοσήσουσιν ἀποθνήσκουσι. καὶ κοπήσονται (καὶ οὐ ταφήσονται), εἰς τὸ θάψμα ἐπὶ προσώπῳ τῆς γῆς (ἐν) ἐν μαχαίρᾳ καὶ λιμῷ συνετελεσθήσονται, καὶ ἔσονται τὰ πώματα αὐτῶν εἰς βρώσιν τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ τοῖς πετεινοῖς ἐξ ἐρείνου.

* τάδε λέγει κύριος, μὴ εἰσέλθῃς εἰς θίασόν αὐτῶν, καὶ μὴ πορεύῃς ἐκὸς ψαλῶν, καὶ μὴ πενήθῃς αὐτοῖς, ὅτι ἀφ᾽ ἑσθῆκα τὴν εἰρήνην μου ἀπὸ τοῦ λαοῦ τέττω, φησὶν κύριος, ἔλεος καὶ ἐλεημοσύνας.

* καὶ ἀποθνήσκουσι μεγάλοι καὶ μικροὶ ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, οὐ ταφήσονται καὶ οὐ θρηνηθήσονται, οὐ κόψονται αὐτοὶ οὐδὲ ἐν τομίδας ποιήσουσιν καὶ οὐ ξυρήσονται.

* καὶ οὐ μὴ κλαθῇ ἄρτος ἐν πένθει αὐτῶν εἰς τὸ θάψμα κλησὶν ἐπὶ τεθνηκότι. οὐ πόδιον αὐτοῦ ποτήριον εἰς τὸ θάψμα κλησὶν ἐπὶ πατρὶ αὐτοῦ ἢ ἐπὶ μητρὶ αὐτοῦ.

* εἰς οἰκίαν πότου οὐκ εἰσελεύσῃ συκαθῆσθαι μετ' αὐτῶν ἐφαγεῖν καὶ πίνειν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Propterea hæc dicit Dominus: Si conuerteris, & conuertam te; coram me ministrabis: & si reuocaris impios vt sint iusti, voluntatem verbi mei implebis. Obedient ipsi verbis tuis, & tu non reuertēris vt erres post eos.

" Et dabo te populo huic quasi murum æreum, fortem: & pugnabunt aduersum te, & non præualebunt tibi; quia in adiutorium tuum est Verbum meum, vt saluem te, & vt liberem te, dicit Dominus.

" Et eruam te de manu malignantium, & saluabo te de manu fortium.

CAP. XVI.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens: * Ne accipias tibi uxorem, nec sint tibi filij & filia in loco isto.

* Quia hæc dicit Dominus super filios & super filias qui nascuntur in loco isto, & super matres eorum quæ pariunt eos, & super patres eorum qui generant eos in terra ista:

* Morte agrotationum famis morientur; non plangentur, neque sepelientur; in sterco dispersum super faciem terræ erunt: & in gladio & in fame peribunt. et erit cadauer eorum proiectum in escam volatilibus cæli & bestiis terræ.

* Quia hæc dicit Dominus: Ne ingrediaris in domum conuiuij, nec vadas ad plangendum, nec contristeris cum eis. quia collegi pacem meam à populo isto, dicit Dominus: misericordiam & miserationes meas.

* Et morientur grandes & parui in terra ista: non sepelientur; nec plangent eos, nec sese incident, nec facient caluitium propter eos.

* Nec frangent eis panem in luctu vt consolentur eos super mortuum; nec propinabunt eis calicem consolationis super patre suo, & super matre sua.

* Et domum conuiuij non ingrediaris vt discumbas cum eis ad comedendum & ad bibendum.

* כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
 מִשְׁבִּית מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה לְעֵינֵיכֶם וּבִימֵיכֶם קוֹל
 שִׁשׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה׃
 * וְהָיָה כִּי תִגִּיד לָעַם הַזֶּה אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ עַל־מֶה דִּבֶּר יְהוָה עָלֵינוּ אֶת כָּל־הַדְּרָעָה
 הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וּמָה עֲוֹנוֹנוֹמַר חֲטָאתֵנו אֲשֶׁר
 חָטָאנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
 * וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם עַל־אֲשֶׁר עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי
 נָא־יְהוָה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעֲבְדוּם
 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וְאֲנִי עָזְבוֹ וְאֶת־תּוֹרַתִּי לֹא
 שָׁמְרוּ׃
 * וְאַתֶּם הִרְעַתֶּם לַעֲשׂוֹת מַאֲבֹתֵיכֶם וְהִנְנֶם
 הֹלְכִים אִישׁ אַחֲרֵי שְׂרָרוֹת לְבוֹ־הָרָע לְבַלְתִּי
 שְׁמָעַי אֵלַי׃
 * וְהִטַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת עַל־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר לֹא יִדְעַתֶּם אֹתָם וְאֲבֹתֵיכֶם וַעֲבַדְתֶּם־שָׁם
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים יוֹמָם וּלְיָלָה אֲשֶׁר לֹא־אֵתֶן
 לָכֶם תְּנִינָה׃
 * לָכֵן תִּהְיֶה יָמִים בָּאִים נָא־יְהוָה וְלֹא־יֹאמַר
 עוֹד־חֵי־יְהוָה אֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם׃
 * כִּי אִם־חֵי־יְהוָה אֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צֹפּוֹן וּמִכָּל־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדִּיחִם
 שָׁמָּה וְהִשְׁבַּתִּים עַל־אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי
 לְאֲבוֹתָם׃
 * הִנְנִי שֹׁלַח לְרוֹגִים רַבִּים נָא־יְהוָה וְדִיגוֹם
 וְאַחֲרֵי־כֵן אֲשֹׁלַח לְרַבִּים צִידִים וְצִדּוֹם מֵעַל כָּל־הָהָר
 וּמֵעַל כָּל־גִּבְעוֹת וּמִנְקִי הַסְּלָעִים׃
 * כִּי עֵינַי עַל־כָּל־דְּרָכֵיהֶם לֹא־אֶסְתָּרוּ מִלְּפָנַי וְלֹא־
 נִצַּפְן עֲוֹנָם מִנֶּגְדַי עֵינַי׃

* Quia hæc dicit Dominus exercituum
 Deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto
 in oculis vestris & in diebus vestris vocem
 gaudij, & vocem lætitiæ, vocem sponsi &
 vocem sponsæ.

* Et cum annunciaueris populo huic
 omnia verba hæc, & dixerint tibi: Quare
 locutus est Dominus super nos omne ma-
 lum grande istud? Quæ iniquitas nostra,
 aut quod peccatum nostrum quod pecca-
 uimus Domino Deo nostro?

* Et dices ad eos: Quia reliquerunt me
 C patres vestri, ait Dominus, & abierunt
 post deos alienos, & seruierunt eis, & ado-
 rauerunt eos, & me dereliquerunt, & legem
 meam non custodierunt.

* Sed & vos peius operati estis quam
 patres vestri. Ecce enim ambulat vnus-
 quisque post prauitatem cordis sui mali, ut
 me non audiat.

* Et eiiciam vos de terra hac in terram
 quam ignoratis vos & patres vestri, & ser-
 uietis ibi diis alienis die ac nocte qui non
 dabunt vobis requiem.

* Propterea ecce dies venient, dicit Do-
 minus, & non dicetur ultra, Viuit Domi-
 nus, qui eduxit filios Israel de terra Egy-
 pti.

* Sed viuit Dominus, qui eduxit filios
 Israel de terra Aquilonis, & de vniuersis
 terris ad quas eieci eos: & reducam eos in
 terram suam quam dedi patribus eorum.

* Ecce ego mittam pisces multos,
 dicit Dominus, & piscabuntur eos. Et post
 D hæc mittam eis multos venatores, & ve-
 nabuntur eos de omni monte, & de omni
 colle, & de cauernis petrarum.

* Quia oculi mei super omnes vias eo-
 rum. Non sunt absconditæ à facie mea, &
 non fuit occultata iniquitas eorum ab ocu-
 lis meis.

תרגום יונתן

* אֲנִי בֹרֵךְ אֶמְרֵי יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֵא אֲנִי מִבְּטֵל מִן אַחֲרָא הָדִין לְעֵינֵיכֶם וּבִימֵיכֶם קוֹל חֲתָנִין
 וְקוֹל כְּלָה׃ וְהָיָה אִם הִחְיוּ לְעַמָּא הָדִין יֵת כָּל פְּתֻמָּא דְהָאֵלִין וַיִּמְרֹן לָךְ עַל מַה גָּזַר יְיָ עָלֵינוּ יֵת כָּל בִּישְׁתָּא רַבָּתָא דְהָא וּמִתָּה
 וְהִנְנָא מִתָּה סְרַחְנָא דְחִכְנָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֵינוּ׃
 * וְחִסְרָא לְהָדִין עַל דְּשִׁבְקוֹ אֲבֹתְהוֹן פְּלִחְנִי אֲמַר יְיָ וְשָׁעֵז בְּחַר טַעֲוִית עֲמִמָּא וּפְלַחְוִינִין וּסְגִדוֹ לְהָדִין וּפְלַחְנִי שְׁבִקוֹ וְיֵת
 אֲדִירִי לֹא נִסְרוּ׃
 * וְאַחֲוִי אֲבָאִשְׁתּוֹן לְמַעַבְדַּ מַּאֲבָתְהוֹן וְהָא אֲחִין אֲזִלִּין גְּבַר בְּחַר הִרְהוֹר לְבָה בִּישְׁא בְּדִיל דְּלֹא לְקַבְּלָא לְמִימְרִי׃
 * וְאַטְלִטִּל יִרְכּוֹן מֵעַל אֶרְעָא דְהָא לְאֶרְעָא דְלֹא יִדְעָתוֹן אֲחִין וְאֲבֹתְהוֹן חֲסָן וְחִפְלָחוֹן חֲסָן לְעַמְמָא פְּלַחִי טַעֲוִיתָא יוֹמָם וּלְיָלָיָה
 וְלֹא יִתִּיעֲלִיכוֹן רַחֲמִין׃
 * לָכֵן הָא יוֹמָא אֲתֵן אֲמַר יְיָ וְלֹא יִהְיוֹן מִשְׁחָטָן עוֹד בְּגִבְרִיתָא דִּי יִדְאֶסְק יִתְבְּנִי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם׃
 * אֲלֵהוֹן יִהְיוֹן מִשְׁחָטָן בְּגִבְרִיתָא דִּי יִדְאֶסְק יִתְבְּנִי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְעָא צֹפּוֹנָא וּמִכָּל מְדִינָתָא דְאֲגִלִּיתִינוֹן לְחֲסָן וְאַחֲבִיבִינוֹן לְאֶרְעָהוֹן
 * וְהִבְרִיתָא לְאֲבֹתְהוֹן׃ הָא אֲנִי שֹׁלַח לְעַמְמִין קְטוֹלִין אֲמַר יְיָ וְיִקְטְלוּנוֹנוֹן וּבְחַר בֵּן אֲשֹׁלַח לְסִגְיָאִין צִידִין וְצִדּוֹנוֹנוֹן מֵעַל כָּל טוֹר
 וּמֵעַל כָּל גִּבְעוֹת וּמִנְקִי גִלְזָן כָּל אֲרֻחָהוֹן לֹא מִתְכַּסֵּן מִן קִדְמִי וְלֹא מִטְּמִרָא חֹזְבִיהוֹן מִקְבֵּל מִימְרִי׃

* Propter hoc hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego dissoluo de loco isto coram oculis vestris in diebus vestris, vocem gaudij & vocem lætitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ.

* Et erit cum annunciaueris populo huic omnia verba hæc, & dixerint ad te: Quare loquutus est Dominus super nos omnia mala hæc: quæ iniquitas nostra, & quod peccatum nostrum quod peccauimus coram Domino Deo nostro?

* Et dices illis: Eò quòd dereliquerunt me patres vestri, dicit Dominus, & abierunt post deos alienos, & seruiuerunt eis, & adorauerunt eos, & me dereliquerunt, & legem meam non custodierunt.

* Et vos impiè egistis magis quàm patres vestri: & ecce vos ambulatis vnusquisque post placita cordis vestri mali ne obediatis mihi.

* Et proiciam vos à terra hac in terram quam non sciistis vos & patres vestri, & seruietis illic diis alienis die & nocte, qui non dabunt vobis misericordiam.

* Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent vltra, Viuit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Aegypti.

* Sed viuit Dominus, qui eduxit domum Israel de terra Aquilonis & ab omnibus regionibus quò eiectioni fuerant illuc. Et restituam eos in terram eorum quam dedi patribus eorum.

* Ecce ego mitto piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos; & post hæc mittam multos venatores, & venabuntur eos super omnem montem & super omnem collem, & de foraminibus petrarum.

* Quia oculi mei super omnes vias eorum, & non sunt abscondite iniquitates eorum ab oculis meis:

9 * διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἰδὲ ἐγὼ καταλύω ἐκ τῆς γῆς ταύτης ἐν ὁπτιῶν τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν. φωνὴν χαρᾶς καὶ φωνὴν δὐφροσύνης, φωνὴν νυμφῆς καὶ φωνὴν νύμφης.

10 * καὶ ἔσται ὅταν ἀναγγέλης τὰς λαῖς τούτῳ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ εἰπωσιν πρὸς σέ· διατί ἐλάλησεν κύριος ἐφ' ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα, τίς ἡ ἀδικία ἡμῶν ἢ τίς ἡ ἀμαρτία ἡμῶν ἢ ἡμαρτολογία ἐναντίον κυρίου ὃς θεὸς ἡμῶν;

11 * καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με ὁ πατήρ ὑμῶν, λέγει κύριος, καὶ ὥχοντο ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἐδούλυσαν αὐτοῖς, καὶ περιεκυύησαν αὐτοῖς. καὶ ἐμὲ ἐγκατέλιπον καὶ τὸν νόμον μου ὃν ἐφυλάττειν.

12 * καὶ ὑμεῖς ἐπονηροδύσατε ὑπὲρ τῶν πατέρων ὑμῶν. καὶ ἰδοὺ ὑμεῖς πορδύεσθε ἕκαστος ὀπίσω τῶν ἐρασῶν τῆς καρδίας ὑμῶν τῆς πονηρίας τοῦ μὴ ὑπακούειν μου.

13 * καὶ ἀποερύψω ὑμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης εἰς γῆν ἣν οὐκ εἰδείτε ὑμεῖς καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν. καὶ δευλεύσει ἐκεῖ θεοὶ ἀλλοτρίοις ἡμέρας καὶ νυκτός, οἱ ὃς δώσουσιν ὑμῖν ἔλεος.

14 * διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος. καὶ οὐκ ἐργάσιν ἐπὶ ζῇ κύριος ὁ ἀναγαγὼν εἰς ἡγούμενους ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου.

15 * ἀλλὰ ζῇ κύριος ὃς ἀνήγαγεν τὸν οἶκον ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς βορρᾶς ἢ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν ὃς ἐξώδησαν ἐκεῖ. καὶ ἀποκατήσσω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν ἣν ἐδώκα τῷ πατρὶσιν αὐτῶν.

16 * ἰδὲ ἐγὼ ἀποστέλλω αἰεῖς πολλούς, λέγει κύριος. καὶ αἰλιεύουσιν αὐτούς. καὶ μὴ ταῦτα ἀποστέλλω πολλούς θηροδύτας καὶ θηροδύουσιν αὐτοὺς ἐπάνω πάντες ὄρεας καὶ ἐπάνω πάντες βουνούς, καὶ ἐκ τῶν πετρωμάτων τῶν πετρῶν.

17 * ὅτι ὁφθαλμοί μου ἐπὶ πάσας τὰς ὁδούς αὐτῶν, ἢ οὐκ ἐκρύβη τὰ ἀδικήματα αὐτῶν ἀπὸ ἐναντίας τῶν ὀφθαλμῶν μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego cessare faciam de loco isto in oculis vestris & in diebus vestris vocem gaudij & vocem lætitiæ, & vocem sponsum & vocem sponsarum.

* Eritque si annunciaueris populo huic omnia verba hæc, & dixerint tibi: Quare decreuit Dominus super nos omne malum grande hoc? & quod est peccatum nostrum, & quæ est iniquitas nostra quam commisimus coram Domino Deo nostro?

* Et dices ad eos: Pro eo quòd dereliquerunt patres vestri cultum meum, dicit Dominus, & errauerunt post idola populorum, & seruiuerunt eis, & adorauerunt ea, & cultum meum dereliquerunt, & legem meam non custodierunt.

* Et vos peius operati estis quàm patres vestri: & ecce ipsi ambulatis vnusquisque post cogitationem cordis sui mali, vt non obediatis verbo meo.

* Et transmigrare vos faciam de terra hac in terram quam non cognouistis vos & patres vestri, & seruietis ibi populis colentibus idola die ac nocte, qui non erunt vobis misericordes.

* Propterea ecce dies venient, dicit Dominus, & non erunt vltra narrantes potentiam Domini, qui ascendere fecit filios Israel de terra Aegypti.

* Sed erunt narrantes potentiam Domini, qui ascendere fecit filios Israel de terra Aquilonis, & de omnibus prouinciis ad quas transmigrare eos feci: & reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum.

* Ecce ego mandabo populis occisoribus, dicit Dominus, vt occidant eos: & post hæc mandabo multis venatoribus vt venentur eos ab omni monte, & ab omni colle, & de cauernis petrarum. Quia coram me notæ sunt omnes viæ eorum, non sunt opertæ à facie mea; nec sunt abscondita peccata eorum à conspectu Verbi mei.

* ושלמתי ראשונה משנה עונם וחטאתם על
 חללם את ארצי בגבלת שקוציהם ותועבתיהם
 מלאו את נחלתי :
 * יהוה עזי ומעזי ומנוסי ביום צרה אליך גוים
 יבאו מאפסי ארץ ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו
 הכל ואין בם מועיל :
 * היעשה לו אדם אלהים וחמה לא אלהים :
 * לכן הנני מודיעם בפעם הזאת אודיעם את
 ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי יהוה :

יז

* חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפרן שמיר
 חרושה על לוח לבם ולקרנות מזבחותיהם :
 * בזכר בניהם מזבחתם ואשריהם על עץ רענן
 על גבעות הגבהות :
 * חררי בשדה חילך כל אצרותיך לבו אתן
 במתיך בחטאת בכל גבוליך :
 * ושמטתה ובך מנחלתך אשר נרתתי לך
 והעבדתך את איביך בארץ אשר לא ידעת כי
 אש קדחתם באפי עד עולם תוקד :
 * כה אמר יהוה ארור הנבר אשר יבטח באדם
 ושם בשר זרעו ומן יהוה יסור לבו :
 * והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב
 ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב :
 * ברוך הנבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה
 מבטחו :
 * והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח
 שרשיו ולא ירא כי יבא חם והיה עלהו רענן
 ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי :
 * עקב הלב מכל ואנש הוא מי ידענו :

* Et reddam primum duplices iniquitates & peccata eorum ; quia contaminauerunt terram meam in morticiniis idolorum suorum, & abominationibus suis impleuerunt hereditatem meam.
 * Domine fortitudo mea & robur meum, & refugium meum in die tribulationis. Ad te gentes veniet ab extremis terrarum, & dicent: Verè mendacium possederunt patres nostri, vanitatem quæ eis non profuit.
 * Nunquid faciet sibi homo deos? Et ipsi non sunt dii.
 * Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam & virtutem meam, & scient quia nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

* Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo
 in vngue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararum eorum.
 * Cum recordati fuerint filij eorum ararum suarum & lucorum suorum, lignorumque frondentiũ in montibus excelis :
 * Sacrificantes in agro, fortitudinem tuam & omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in vniuersis finibus tuis.
 * Et relinqueris sola ab hereditate tua quam dedi tibi, & seruire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras. Quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in æternum ardebit. * Hæc dicit Dominus : Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a Domino recedit cor eius. * Erunt enim quasi miryce in deserto, & non videbit cum venerit bonus, sed habitabit in siccitate in deserto in terra falsuginis & inhabitabili. * Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius.
 * Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorẽ mittit radices suas, & non timebit cum venerit aestus. Et erit folium eius viride & in tpe siccitatis nõ erit follicitum, nec aliquando definet facere fructum. * Præuũ est cor hominis & in-scrutabile. Quis cognoscet illud?

תרגום יונתן

* ואשלם להגנין בקרמאין חוביהון וחטאיהון על דאחילויא ארעא בית שכןתי בגבלת שקוציהון ותועבתיהון מלו ית אחסנתו :
 * ויחצני ומשויבי בעדן עקב לשמע גבורתך עממין יתון ססיפי ארעא וייסרון ברם לשקרא פלחו אבהתנא ללמא ולית
 * הועבר לה אנשא רחלן ואנז טעון דלית בהון צרוך :
 * ויהי כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב :
 * ברוך הנבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו :
 * והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא ירא כי יבא חם והיה עלהו רענן
 * ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי :
 * עקב הלב מכל ואנש הוא מי ידענו :

* Et reddam duplices iniquitates eorum, & peccata eorum in quibus profanauerunt terram meam in morticinis abominationum eorum, & in iniquitatibus eorum in quibus impleuerunt hereditatem meam. * Domine fortitudo mea & auxilium meum & refugium meum in die malorum; ad te gentes venient ab extremis terræ, & dicet: Quomodo falsa possederunt patres nostri idola, & non est in eis utilitas.

* Si faciet sibi homo deos, et hi non sunt dii. * Propter hoc ecce ego manifestabo eis in tempore hoc, et notam faciam eis manum meam, & virtutem meam, & scient quia ego Dominus.

CAP. XVII.

Hæc dicit Dominus: Peccatum Iudæ scriptum est in stylo ferreo, in ungue adamantino, sculptum super tabula cordis eorum, & super cornibus ararum eorum.

* Cum recordati fuerint filij eorum ararum eorum & lucorum eorum super ligno frondoso, super collibus excelsis. * O montane in campo, diuitias tuas & omnes thesauros tuos direptioni dabo, excelsa tua in peccato in omnibus terminis tuis.

* Et relinqueris ab hereditate tua, quæ dedi tibi, & seruire te faciam inimicis tuis in terra quam non scis; quoniam ignem succendistis in furore meo, & usque in seculum ardebit.

* Hæc dicit Dominus: Maledictus homo qui spem habet in homine, & firmabit carnem brachij sui, & à Domino recesserit cor eius.

* Et erit quasi siluestris miryca quæ in deserto: non videbit cum venerit bona, & habitabit in salsuginibus in deserto terra salsa quæ non habitatur.

* Et benedictus homo qui confidit in Domino, & erit Dominus spes eius.

* Et erit quasi lignum abundans iuxta aquas & super humorem mittit radices suas: & non timebit cum venerit æstus, & erunt in eo ramifroni: in anno siccitatis non timebit, & non deficiet faciens fructum.

* Profundum cor super omnia; & homo est: quis cognoscet eum?

* καὶ ἀνταποδώσω διπλὰς τὰς ἀδικίας αὐτῶν & τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν ἐφ' αἷς ἐβεβήλωσαν τὴν γῆν μου ἐν τοῖς θησιμαίσις τῶν βδελυγμάτων αὐτῶν. καὶ ἐν ταῖς δυνάμεισι αὐτῶν ἐν αἷς ἐπλησαν τὴν κληρονομίαν μου.

* κύριε ἰσχύς μου καὶ βοήθειά μου καὶ καταφυγή μου ἐν ἡμέραις κακῶν, πρὸς σὲ ἔθνη ἤξουσιν ἀπ' ἐχάτων τῆ γῆς, καὶ ἐροῦσιν, ὡς ψαυθὴ ἐκλήσθωτο πατέρες ἡμῶν εἰδῶλα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ὠφέλημα. * εἰ ποιήσει ἐαυτὸν ἄνθρωπος θεός, & ἔτι οὐκ εἰσὶν θεοί.

* διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ δηλώσω αὐτοῖς ἐν τῇ καιρῷ τῷ τῷ, καὶ γνώσω αὐτοῖς τὴν χεῖρά μου & τὴν δυνάμειν μου, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

* Τὰδε λέγει κύριος: ἀμαρτία ἰσόδια γεγραμμένη ἐστὶν ἐν γραφίδι σιδηρῷ, ἐν οὐχιδάμαντινῳ γεγραμμένη ἐπὶ πλακὸς τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων τῶν βωμῶν αὐτῶν.

* ἐν τῇ μνημονεύσει σου ἕως αὐτῶν τῶν βωμῶν αὐτῶν καὶ τῶν αἰσῶν αὐτῶν ἐπὶ ξύλῳ αἰσώδῳ, ἐπὶ τῶν βωμῶν τῶν ὑψηλῶν. * ὠρμένε ἐν τῇ πεδίῳ, ὅτι πλοῦτόν σου καὶ πνέουσα σου θησαυρός σου τῇ προνομῇ δώσω. ταῦτα ὑψηλά σου ἐν ἀμαρτίᾳ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου.

* & καταλειφθήσῃ ἀπὸ τῆς κληρονομίας σου, ὡς ἔδωκα σοι, καὶ δαδύσῃ σε ποιήσω τοῖς ἐχθροῖς σου ἐν τῇ γῇ σου ὡς οἶδας, ὅτι πῦρ δυνάστα ἐν τῇ θυμῷ μου, ἕως ἡμεῶν φλέξῃ. * τὰδε λέγει κύριος: ἐπὶ καὶ ἀρετῆς σου ὡς ἄνθρωπος ὅς τινος ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον & ζηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ & ἀπὸ κυρῆς ἀποστή ἡ καρδία αὐτοῦ.

* καὶ ἔσται ὡς ἡ ἀγριομιγύκη ἡ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐκ ὄψεται ὅταν ἔλθῃ ταῖς ἀγαθαῖς. & κατασκηνώσῃ ἐν ἀλίμοις ἐν τῇ ἐρήμῳ γῆς αἰμυρῇ ἥτις ἐκκατεκείται.

* καὶ ἀπορηθήσεται ὁ ἄνθρωπος ὅς πέποιθεν ἐπὶ τῇ κυρίῳ. καὶ ἔσται κύριος ἐλπίς αὐτοῦ.

* & ἔσται ὡς ἔχλον δι' ἡμέρας παρ' ὕδατα & ἐπὶ ἰκμάδα βάλλει ρίζας αὐτοῦ, & ἐφοβηθήσεται ὅταν ἔλθῃ καὶ ὕμα, & ἔσται ἐπ' αὐτῷ στελέχη αἰσώδῃ. ἐν ἐνιαυτῷ ἀβροχίας οὐ φοβηθήσεται & ἐκ διαλείψει ποιοῦν καρπόν.

* βαθεῖα ἡ καρδία πᾶσι πᾶσι. & ἄνθρωπος ἐστὶν ὅστις γνώσεται αὐτόν;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et reddam secundis sicut & primis iniquitates eorum, & peccata eorum: quia violauerunt terram domus maiestatis meæ; & cadaueribus immunditiarum suarum, & abominationibus suis impleuerunt hereditatem meam. " Dñs robur meum, fiducia mea, & liberator meus in tempore angustiarum. Ad famam potentie tue populi veniet à finibus terræ, & dicent: Veruntamen mendacium coluerunt patres nostri, & vanitate, quæ eis non profuit. " Nunquid faciet homo sibi deos? & ipsi sunt idola in quibus non est utilitas. " Propterea ego annuntiabo eis hoc tempore, ostendam eis ultionem meam, & plagam potentie meæ: & scient quia nomen meum est Dominus. CAP. XVII. Peccata domus Iudæ scripta sunt stylo ferreo, & ungue adamantino, sculpta super tabula cordis eorum, & in cornibus ararum eorum. " Cum recordati fuerint filij eorum ararum suarum & lucorum suorum, sub omni ligno frondoso, & super collibus eleuatis. " Pro eo quod colunt idola super montes in agro; substantiam vestram & omnem domum thesaurorum vestrorum direptioni tradam in peccatis, quibus coluistis idola in omnibus terminis vestris. " Et adducam hostem super terram vestram, eritque desolata sicut in anno remissionis; & tunc faciam vindictam iudicij, donec transmigrare vos faciam de hereditate vestra quam dedi vobis: & seruietis inimicis vestris in terra quam ignoratis: quia, spiritus vrens fortis sicut ignis, egressus est à facie mea in ira, usque in seculum residet. " Hæc dicit Dominus: Maledictus vir qui confidit in homine, & ponit carnem fiduciam suam, & à verbo Domini aufert cor suum. " Et erit sicut miryca in solitudine, & non videbit cum venerit bonum: & morabitur absque generatione in deserto, sicut in terra Sodomæ quæ non habitatur. " Benedictus vir qui confidit in Verbo Domini, & erit Verbum Domini fiducia eius. " Et erit sicut arbor quæ plantata est iuxta fontes aquarum, & iuxta fluentia mittet radices suas; & non videbit cum venerit æstus, & erunt folia eius viridia, & in anno siccitatis non defluent, & non cessabit facere fructum. " Dolosum est cor præ omnibus, & validum est: quis cognoscet illud?

* אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב כִּחַן כְּלִיּוֹת וְלֹתֶת לְאִישׁ
 כְּדַרְכּוֹ כִּפְרִי מַעַלְלָיו :
 * קָרַם דָּגוּל וְלֹא יָלַד עֶשְׂרֵי עָשָׂר וְלֹא בִמְשַׁפֵּט
 בַּחֲצֵי יָמָיו יַעֲזֹבֵנוּ וּבְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה נָבֵל :
 * כִּסֵּא כְבוֹד מְרוֹם מֵרָאשֵׁי מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ :
 * מְקוֹה יִשְׂרָאֵל יְהוָה כָּל עֹזְבֵיךְ יִבְשׁוּ יִסּוּרֵי בָאָרֶץ
 יִכְתְּבוּ כִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת יְהוָה :
 * רָפְאֵנִי יְהוָה וְאַרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאוֹשַׁעֲרָ כִי
 תִּהְלֹתִי אֲתָרָה :
 * הִנֵּה הֵמָּה אֹמְרִים אֵלַי אֵיךְ דִּבַּר יְהוָה יָבוֹא נָא :
 * וְאֲנִי לֹא אֶצְטִי מִרְעָרָה אַחֲרֶיךָ וַיּוֹם אָנוּשׁ
 לֹא הִתְאוּיִתִּי אֶתְּךָ יָדַעְתָּ מוֹצֵא שְׁפָתַי נִכַּח פְּנֶיךָ
 הִיָּרָה :
 * אֶל־תִּהְיֶה לִּי לִמְחָתָה מַחְסֵי אֶתְּךָ בְּיוֹם רָעָה :
 * יִבְשׁוּ רֹדְפֵי וְאֶל־אִבְשָׁה אֲנִי יַחְתּוּ הֵמָּה וְאֶל־
 אַחְתָּה אֲנִי הִבִּיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנֵה שְׁבָרוֹן
 שְׁבָרוֹם :
 * כֹּה אָמַר יְהוָה אֵלֵי הַלּוֹךְ וְעַמְדָתָ בְּשַׁעַר בְּנֵי־עַם
 מֵאֲשֶׁר יָבֹאוּ בּוֹ מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר יֵצְאוּ בּוֹ וּבְכָל
 שַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם :
 * וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם שְׁמָעוּ דְּבַר יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה
 וְכָל־יְהוּדָה וְכָל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם הַבָּאִים בְּשַׁעְרֵי
 הַגֵּאֲלָה :
 * כֹּה אָמַר יְהוָה הַשְׁמְרוּ בְּנִפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֶל־תִּשְׂאוּ
 מִשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִבֵּאתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם :
 * וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבֵּיתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל־
 מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כֹּאֲשֶׁר
 צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם :
 * וְלֹא שְׁמָעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּקְשׂוּ אֶת־עַרְפֹם
 לִבְלֹתִי שׁוֹמֵעַ וּלְבָלֹתִי קֹחַת מוֹסֵר :

10 * Ego Dominus scrutans cor & probans
 renes; qui do unicuique iuxta viam suam,
 & iuxta fructum adinventionum suarum.
 11 * Perdix fouit quæ non peperit. Fecit
 diuitias & non in iudicio. In dimidio die-
 rum suorum derelinquet eas, & in nouis-
 simo suo erit insipiens.
 12 * Solium gloriæ altitudinis à principio
 C locus sanctificationis nostræ
 13 * Expectatio Israel; Domine omnes qui
 te derelinquunt confundentur: recedentes
 à te in terra scribentur, quoniam derelique-
 runt venam aquarum viuentium Dominum.
 14 * Sana me Domine, & sanabor: saluum
 me fac, & saluus ero, quoniam laus mea tu es.
 15 * Ecce ipsi dicunt ad me: Vbi est verbum
 Domini? veniat.
 16 * Et ego non sum turbatus te pastorem
 sequens, & diem hominis non desideravi:
 tu scis. Quod egressum est de labiis meis,
 rectum in conspectu tuo fuit.
 17 * Non sis mihi tu formidini, spes mea
 tu in die afflictionis.
 18 * Confundantur qui me persequuntur,
 & non confundar ego: paueant illi, & non
 pauea ego. Induc super eos diem afflictio-
 nis, & duplici contritione contere eos.
 19 * Hæc dicit Dominus ad me: Vade &
 sta in porta filiorum populi per quam in-
 grediuntur reges Iuda & egrediuntur, & in
 cunctis portis Hierusalem.
 20 * Et dices ad eos: Audite verbum Do-
 mini reges Iuda, & omnis Iuda, cunctique
 habitatores Hierusalem, qui ingredimini
 per portas istas,
 21 * Hæc dicit Dominus: Custodite ani-
 D mas vestras, & nolite portare pōdera in die
 sabbati, nec inferatis per portas Hierusalē.
 22 * Et nolite eiicere onera de domibus ve-
 stris in die sabbati, & omne opus non fa-
 cietis. Sanctificate diem sabbati sicut præ-
 cepi patribus vestris.
 23 * Et non audierunt nec inclinauerunt
 aurem suam, sed indurauerunt ceruicem
 suam ne audirent me, & ne acciperent dis-
 ciplinam.

תרגום יונתן

* אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב כִּחַן כְּלִיּוֹת וְלֹתֶת לְאִישׁ
 כְּדַרְכּוֹ כִּפְרִי מַעַלְלָיו :
 * קָרַם דָּגוּל וְלֹא יָלַד עֶשְׂרֵי עָשָׂר וְלֹא בִמְשַׁפֵּט
 בַּחֲצֵי יָמָיו יַעֲזֹבֵנוּ וּבְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה נָבֵל :
 * כִּסֵּא כְבוֹד מְרוֹם מֵרָאשֵׁי מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ :
 * מְקוֹה יִשְׂרָאֵל יְהוָה כָּל עֹזְבֵיךְ יִבְשׁוּ יִסּוּרֵי בָאָרֶץ
 יִכְתְּבוּ כִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת יְהוָה :
 * רָפְאֵנִי יְהוָה וְאַרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאוֹשַׁעֲרָ כִי
 תִּהְלֹתִי אֲתָרָה :
 * הִנֵּה הֵמָּה אֹמְרִים אֵלַי אֵיךְ דִּבַּר יְהוָה יָבוֹא נָא :
 * וְאֲנִי לֹא אֶצְטִי מִרְעָרָה אַחֲרֶיךָ וַיּוֹם אָנוּשׁ
 לֹא הִתְאוּיִתִּי אֶתְּךָ יָדַעְתָּ מוֹצֵא שְׁפָתַי נִכַּח פְּנֶיךָ
 הִיָּרָה :
 * אֶל־תִּהְיֶה לִּי לִמְחָתָה מַחְסֵי אֶתְּךָ בְּיוֹם רָעָה :
 * יִבְשׁוּ רֹדְפֵי וְאֶל־אִבְשָׁה אֲנִי יַחְתּוּ הֵמָּה וְאֶל־
 אַחְתָּה אֲנִי הִבִּיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנֵה שְׁבָרוֹן
 שְׁבָרוֹם :
 * כֹּה אָמַר יְהוָה אֵלֵי הַלּוֹךְ וְעַמְדָתָ בְּשַׁעַר בְּנֵי־עַם
 מֵאֲשֶׁר יָבֹאוּ בּוֹ מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר יֵצְאוּ בּוֹ וּבְכָל
 שַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם :
 * וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם שְׁמָעוּ דְּבַר יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה
 וְכָל־יְהוּדָה וְכָל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם הַבָּאִים בְּשַׁעְרֵי
 הַגֵּאֲלָה :
 * כֹּה אָמַר יְהוָה הַשְׁמְרוּ בְּנִפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֶל־תִּשְׂאוּ
 מִשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִבֵּאתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם :
 * וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבֵּיתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל־
 מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כֹּאֲשֶׁר
 צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם :
 * וְלֹא שְׁמָעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּקְשׂוּ אֶת־עַרְפֹם
 לִבְלֹתִי שׁוֹמֵעַ וּלְבָלֹתִי קֹחַת מוֹסֵר :

* Ego Dominus scrutans corda; probans re-
nes, ut dem unicuique secundum vias suas,
& secundum fructus adinventionum sua-
rum.

* Clamavit perdix, congregavit quæ non pe-
perit, faciens diuitias suas nō cum iudicio, in di-
midio dierum suorum relinquent eum; & in
nouissimis suis erit insipiens.

* Solum gloriæ exaltatum à principio san-
ctificationis nostræ,

* Expectatio Israel: Domine omnes qui de-
reliquerunt te, confundantur: recedentes in ter-
ra scribant quia dereliquerunt fontem vitæ
Dominum.

* Sana me Domine, & sanabor: salua me, &
saluabor, quia gloriatio mea tu es.

* Ecce ipsi dicunt ad me: Vbi est verbum Do-
mini veniat.

* Ego autem non laboravi sequens post te, et
diem hominis non desideravi. Tu scis quæ egressæ
sunt per labia mea, ante faciem tuam sunt.

* Ne fias mihi in alienationem parcens mihi
in die mala.

* Confundantur persequentes me, et non con-
fundar ego: paueant ipsi, & non paueam ego.
Induc super eos diem malam, duplici contritione
contere eos. * Hæc dicit Dominus ad me: Va-
de, & sta in portis filiorum populi, in quibus in-
grediuntur reges Iuda, & in quibus egrediun-
tur in eis, & in omnibus portis Hierusalem.

* Et dices ad eos: Audite verbum Domini
reges Iuda, & omnis Iudæa, & omnis Hieru-
salem ingredienti in portis his.

* Hæc dicit Dominus: Custodite animas ve-
stras, & ne portetis onera in die sabbatorum, et
ne inducat per portas Hierusalem.

* Et ne efferatis onera de domibus vestris
in die sabbatorum, & omne opus non facietis.
Sanctificate diem sabbatorum sicut præcepi pa-
tribus vestris.

* Et non audierunt, & non inclinauerunt
aurem suam, & indurauerunt ceruicem suam
super patres suos ne audirent me, & ne accipe-
rent disciplinam.

10 * ἔδω κύριος ἐτάζων καρδίας δοκιμάζων νεφρούς, τοῦ
δοῦναι ἐκάσῳ καὶ τὰς ὁδούς αὐτῶν καὶ τὸν καρπὸν τῶν
11 ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν. * ἐφώνησεν πᾶσι, συνήγαγον
αὐτοὶ ὅτι ἐτεκνίον, ποιοῦν πλοῦτον αὐτοὶ καὶ κέρσεως, ἐν ἡμέραις
ἡμερῶν αὐτῶν ἐγκαταλείψουσιν αὐτόν. καὶ ἐπ' ἐχάτων αὐτῶν
12 ἔσται ἄφρων. * Ἰσραὴλ δόξης ὑψωθήσεται ἀπὸ δόξης
13 ἀγίας, ἡμεῖς, ὑπομονὴ Ἰσραὴλ. κύριε πᾶσι τοῖς
καταλιποῦσιν σε καταιχμυθίσαν. ἀφρηκότες ἐπὶ τῇ
14 γῆς γραφέτωσαν ὅτι ἐγκατέλιπον πηγὴν ζωῆς τὸν κύριον.
15 * ἰσαΐ με κύριε, καὶ ἰαθήσεται. σώσον με καὶ σωθή-
μαι, ὅτι κατήχημά με σὺ εἶ.
16 * ἰδοὺ αὐτοὶ λέγουσιν πρὸς με, ποῦ ἐστὶν ὁ λόγος κυ-
17 ρίου; ἐλθέτω. * ἐγὼ δὲ ὅτι ἐκ ἐκνοπίας καὶ κατακολουθῶν
ὀπίσω σου. καὶ ἡμέραν δὴ ἄνθρωπος ὅτι ἐπεθύμησα. σὺ ἐ-
πίσασαι τὰ ἐκπορεύοντα διὰ τῶν χειλέων μου πρὸς
17 πρὸς σὺ ἐστίν. * μὴ γνηθῆς μοι εἰς ἀλλοτρίωσιν φθ-
18 ὁ λόγός σου ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ.
19 * καταιχμυθίσαν & διώκοντές με, καὶ μὴ κατα-
χμυθίσω ἐγώ. πτωχὸς ἐγένον αὐτοί, καὶ μὴ πτωχὸς ἐγώ.
ἐπάγαγε ἐπ' αὐτοὺς ἡμέραν πονηρᾷ, διὸς ὅτι σὺ ἔτι μᾶλλον
σώσεις αὐτούς.
20 * τὰδε λέγει κύριος πρὸς με· βαδίζον καὶ στήθι ἐν πύ-
λαις ἡν λαὸς ἐν αἷσι ἐκπορεύοντα βασιλεῖς ἰουδα καὶ ἐν
αἷσι ἐκπορεύοντα ἐν αὐταῖς. καὶ ἐν πάσαις ταῖς πύλαις
ἱερουσαλήμ.
21 * καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτοὺς· ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου βα-
σιλεῖς ἰουδα καὶ πᾶσα ἰουδαία καὶ πᾶσα ἱερουσαλήμ
& ἐκπορεύοντες ἐν ταῖς πύλαις ταύταις.
22 * τὰδε λέγει κύριος· φυλάσσετε τὰς ψυχὰς ὑ-
μῶν. καὶ μὴ αἰετὶ βασιλεία ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν βα-
βέλων. καὶ μὴ εἰσφέρῃτε διὰ τῶν πυλῶν ἱερουσαλήμ.
23 * καὶ μὴ ἐκφέρετε βασιλεία ἐξ οἰκῶν ὑμῶν ἐν
τῇ ἡμέρᾳ τῶν βαβέλων, καὶ πᾶν ἔργον ὑμῶν ποιήσετε. ἀ-
γιάζετε τὴν ἡμέραν τῶν βαβέλων καθὼς ἐνείλεάμην
τοῖς πατέράσιν ὑμῶν.
24 * καὶ ὅτι ἤκουσθον καὶ ὅτι ἐκλιναν τὸ ὄριον αὐτῶν. καὶ
ἐσκλήρυνον τὸν τραχήλον αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ πατέρος
αὐτῶν τοῦ μὴ ἀκοῦσαι μου, καὶ τοῦ μὴ δεῖξαι πα-
τρίαν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Ego Dominus scrutans cor, & probans renes, ut dem unicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum operum suorum. * Ecce sicut
perdix quæ congregat ova quæ non sunt sua, & fouet pullos qui eam non secuturi sint; sic omnis vir impius qui possidet diuitias præter
ius, in dimidio dierum suorum relinquit eas, & in fine vocatur impius. * Ultio fiet de eo à facie eius, cuius maiestas habitat in folio glo-
riæ suæ, in celis excelsis à principio, è regione domus sanctuarij nostri. * Expectatio Israel, Domine: omnes qui derelinquunt cultum
tuum confundentur. Et impij, qui transgrediuntur verbum tuum, futurum est, ut cadant in gehennam, quia dereliquerunt cultum tuum
Domine, propter quem tu adducebas super eos gloriam sicut fontem aquarum, cuius aquæ non deficiunt. * Sana me Domine, & sana-
bor: salua me, & saluus ero; quia laus mea tu es. * Ecce ipsi dicunt mihi: Vbi est quod prophetaſti in nomine Domini? confirmetur nunc.
* Ego autem non sum cunctatus super verbum tuum ut non prophetarē eis; ut conuertā eos ad timorem tui: & diem malā quam tu adduces
super eos, non desideravi. Manifestum est enim coram te; quod egressum est de labijs, notum coram te fuit. * Non sit Verbum tuum mihi
in interitū: fiducia mea es tu in tēpore tribulationis. * Pudeſiāt persequentes me, & nō pudeſiā: cōfundantur & non confundar ego: ad-
duc super eos diem mali, & duplici contritione contere eos. * Hæc dixit Dominus mihi: Vade & sta in porta filiorum populi, per quam
ingrediuntur reges domus Iuda, & per quam egrediuntur, & in omnibus portis Ierusalem. * Et dices eis: Suscipite verbum Domini
reges domus Iuda, & omnis domus Iuda, & omnes habitatores Ierusalem qui ingrediuntur per portas istas. * Hæc dicit Dominus:
Custodite animas vestras, & non portetis onus in die sabbathi, nec inferatis per portas Ierusalem. * Neque efferatis onus ex do-
mibus vestris in die sabbathi, & nullum opus faciatis: & sanctificetis diem sabbathi, sicut præcepi patribus vestris. * Nec obedierunt nec
inclinauerunt aures suas, sed indurauerunt ceruicem suam ut non audirent, & ut non reciperent disciplinam.

* Et erit si auditu audieritis me, dicit Do-
minus, ne inferatis onera per portas ciuitatis
huius in die sabbatorum, & sanctificaueritis
diem sabbatorum, ne faciatis in ea omne opus.

* Et ingredientur per portas ciuitatis huius
reges et principes sedentes super solium David,
& ascendentes in curribus & equis suis ipsi,
& principes eorum, viri Iuda & habitantes
in Hierusalem: & habitabitur ciuitas hæc in
æternum.

* Et venient de ciuitatibus Iuda, et de cir-
cuitu Hierusalem, & de terra Benjamin, & de
cæpstri & de mote, & de ea qua ad Austrum,
ferentes holocausta & sacrificia & thymia-
mata & munus & thus, ferentes laudem in
domum Domini.

* Et erit si non audieritis me vt sanctifice-
tis diem sabbatorum, ne portetis onera & in-
grediamini per portas Hierusalem in die sabba-
torum, & incendam ignem in portis eius, &
deuorabit turritas domos Hierusalem.

CAP. XVIII.

Verbum quod factum est ad Hieremiam à
Domino, dicens:

* Surge & descende in domum figuli, & il-
lic audies verba mea.

* Et descendi in domum figuli, & ecce ipse
faciebat opus super lapides.

* Et dissipatum est vas quod ipse faciebat
in manibus suis: & rursum fecit illud vas al-
terum sicut placuit in conspectu eius vt fa-
ceret.

* Et factum est verbum Domini ad me,
dicens:

* Si sicut figulus iste, non potero facere vos
domus Israel, dicit Dominus? Ecce sicut lutum
in manu figuli, vos estis in manibus meis do-
mus Israel.

* Ad summam loquar aduersus gentem,
aduersus regnum, vt auferam eos, & disper-
dam.

* καὶ ἔσαί ἐάν ἀκοῇ ἀκρόσῃ με, λέγει κύριος, ὅ μὴ
εἰσφέρειν βασιλεία διὰ τῶν πυλῶν τὴ πόλεως ταύ-
της ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, & ἀγιάζῃ τὴν ἡμέραν
τῶν σαββάτων, ὅ μὴ ποιεῖν ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον.

* καὶ εἰσελεύσονται διὰ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ταύ-
της βασιλεῖς καὶ ἀρχόντες καὶ ἡγεῖται ἐπὶ θρόνου δαυὶδ,
καὶ ἡγεβηκότες ἐφ' ἄρμασιν & ἵπποις αὐτῶν αὐτοί, &
ἀρχόντες αὐτῶν, ἄνδρες ἰουδα καὶ κατικοῦντες
ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ κατακηθήσεται ἡ πόλις αὐτοῖς ἐν
αἰῶνα.

* καὶ ἔξουσιν ἐκ τῶν πόλεων ἰουδα, καὶ κυκλόθεν
ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐκ γῆς βενιαμὴν, & ἐκ τῆ πεδινῆς, καὶ
ἐκ τῆ ὄρει, & ἐκ τῆ πρὸς νότον, φέροντες ὀλοκαυτώματα
& θυσίας & θυμιάματα & μύθνα & λίβανον, φέροντες
αἶνεσιν εἰς οἶκον κυρίου.

* ὅ ἔσαί ἐάν μὴ εἰσακρόσῃ μου ὅ ἀγιάζῃ τὴν ἡ-
μέραν τῶν σαββάτων, ὅ μὴ αἶρεν βασιλεία & εἰς-
πορεύεσθαι διὰ τῶν πυλῶν ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν
σαββάτων, & ἀνάψω πῦρ ἐν ταῖς πύλαις αὐτῆς, & κα-
ταφάγῃ ἅμφοδρα ἱερουσαλὴμ.

in

* Ο λόγος ὁ ἡγεμὼν πρὸς ἱερεμίαν ὡς ἀκούει
λέγων.

* ἀνάστηθι καὶ κατέβηθι εἰς οἶκον ὃ κεραμέως, καὶ ἐκεῖ
ἀκούει ὁ λόγος μου.

* καὶ κατέβην εἰς τὸν οἶκον ὃ κεραμέως, & ἰδοὺ αὐτὸς
ἐποίεον ἐπὶ τῶν λίθων.

* & διέπτεον τὸ ἀγλεῖον ὃ αὐτὸς ἐποίει ἐν ταῖς χερσὶν
αὐτοῦ, & πάλιν ἐποίησεν αὐτὸ ἀγλεῖον ἕτερον καθὼς ἤρεσεν
ἐναντίον αὐτοῦ & ποιεῖν.

* καὶ ἔχρητο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων.

* εἰ καθὼς ὁ κεραμεὺς ὅτις ἐδουλήθημαί & ποιῆσαι
ὕμᾱς οἶκον ἰσραὴλ, λέγει κύριος, ἰδοὺ ὡς ὁ πηλὸς ἐν τῇ
χειρὶ τοῦ κεραμέως ὑμεῖς ἐστέ ἐν ταῖς χερσὶν μου οἶκον
ἰσραὴλ.

* πέρας λαλήσω ἐπ' ἐντὸν, ἐπὶ βασιλείαν & ὀξά-
ραι αὐτοῖς, καὶ ὀπολλύειν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Erit si obediendo obedieritis verbo meo, dicit Dominus, vt non inferatis onus per portas ciuitatis huius in die sabbathi, & vt sanctificetis diem sabbathi, vt non fiat in eo omne opus.

* Et ingredientur per portas ciuitatis huius reges & principes, sedentes super solium David, ascendentes in quadrigis & in equis, ipsi & principes eorum, viri Iuda, & habitatores Ierusalem; & habitabitur ciuitas hæc in æternum.

* Et venient de ciuitatibus domus Iudæ, & de circuitu Ierusalem, & de terra tribus Benjamin, & de campestribus, & de montanis, & ab Austro, adducetes holocausta & victimas sanctificatas, & oblationes, & thus, & offerentes sacrificium confessionis in domo sanctuarij Domini.

* Quod si non obedieritis verbo meo, vt sanctificetis diem sabbathi, & vt non portetis onus, & inferatis per portas Ierusalem in die sabbathi, succendam ignem in portis eius, & consumet palatia Ierusalem, & non extinguetur.

CAPVT XVIII.

Verbum prophetiæ quod factum est ad Ieremiam à facie Domini, dicens: * Surge & descende in domum figuli, & ibi au-
dire te faciam verba mea.

* Et descendi in domum figuli: & reuersus est, & fecit vas aliud, sicut placuit in oculis figuli vt faceret.

* Et dissipatum est vas quod fiebat ex luto in manu figuli: & reuersus est, & fecit vas aliud, sicut placuit in oculis figuli vt faceret.

* Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens: * Nunquid sicut figulus iste, non possum vobis facere
domus Israel, dicit Dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos habemini coram me domus Israel.

* Tempore quodam loquar super populum & super regnum, vt euellam & confringam & disperdam.

* וְשֵׁב הַגּוֹי וְהָיוּ מֵרַעְתּוֹ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עָלָיו
וְנִחַמְתִּי עַל-הָרָעָה אֲשֶׁר חֲשַׁבְתִּי לַעֲשׂוֹת לוֹ :
* וְרַגַע אֲדַבֵּר עַל-גּוֹי וְעַל-מַמְלָכָה לְבָנוֹת
וּלְנָטוּעַ :

* וְעָשָׂה הָרָעָה בְּעֵינַי לְבַלְתִּי שִׁמְעַתִּי בְּקוֹלִי וְנִחַמְתִּי
עַל-הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי לְהִיטִיב אוֹתוֹ :

* וְעַתָּה אֲמַר-נָא אֶל-אִישׁ יְהוּדָה וְעַל-יוֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֲנִכִּי יוֹצֵר
עָלֵיכֶם רָעָה וְחֹשֶׁב עָלֵיכֶם מַחְשַׁבָה שׁוֹבוּ נָא אִישׁ
מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה וְהִטִּיבוּ דְרָכֵיכֶם וּמַעַל לַיִּכֶם :

* וְאָמְרוּ נְאֻם כִּי-אַחֲרֵי מַחְשְׁבוֹתַי נִלְךְ וְאִישׁ
שָׁרְרוֹת לְבוֹ-הָרָעָה נַעֲשֶׂה :

* לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה שְׂאֵל-נָא בְּגוֹיִם מִי שָׁמַע
כֹּאֲלֵה שְׁעָרָתָ עֲשֵׂתָהּ מֵאֵד בְּתוֹלַרְתִּי יִשְׂרָאֵל :

* הֲיֵעֹזֵב מִצּוֹר שְׂדֵי שְׁלֹג לְבָנוֹן אִם-יִנְתָּ שׁוּמִים
זָרִים קָרִים נוֹזְלִים :

* כִּי-שִׁבְחָנִי עָמִי לְשׂוֹא יִקְטְרוּ וַיִּכְשְׁלוּם בְּדְרָכֵיהֶם
שְׁבִילֵי עוֹלָם לָלֶכֶת נְתִיבוֹת דֶּרֶךְ לֹא סְלוּלָה :

* לְשׁוֹם אֶרֶץ לְשִׁמָּה שְׁרוּקָת עוֹלָם כֹּל עוֹבֵר
עָלֶיהָ יִשָּׁם וַיִּנֵּד בְּרָאשׁוֹ :

* כְּרוּחַ קָרִים אֲפִיצֵם לִפְנֵי אוֹיֵב עָרְף וְלֹא-פָנִים
אֶרְאֶם בַּיּוֹם אֵידָם :

* וַיֹּאמְרוּ לָכֵן וְנִחַשְׁבָּה עַל-יִרְמְיָהוּ מַחְשְׁבוֹת
כִּי לֹא-רָאִיב תוֹרָה מִכֵּהֶן וְעֵצָה מִחֲכָם וְדִבָּר
מִנְבִּיא לָכֵן וְנִבְּהוּ בַלֶּשֶׁן וְאֶל-נִקְשִׁיבָה אֶל-כָּל-

דְּבָרָיו :

* הַקְשִׁיבָה יְהוָה אֵלַי וְשָׁמַע לְקוֹל יְרִיבִי :

* הֲיִשָּׁלֵם תַּחַת-טוֹבָה רָעָה כִּי-כָרוּ שׁוֹחָה לְנַפְשִׁי
זָכַר עַמִּדִּי לְפָנֶיךָ לְדִבֵּר עֲלֵיהֶם טוֹבָה לְהִשִּׁיב אֶת-
חֲמַתְךָ מֵהֶם :

תרגום יונתן

* וְיָחֹב עָמָּה הוּא מִבִּישְׁתִּיהָ דְגִיְרָה עֲלוֹהֵי וְאָחֹב מִן בִּישְׁתָּא דְחֲשַׁבְתָּ לְמַעֲבֹד לָהּ :
* וַיַּעֲבֹד רַבִּישׁ קִרְמִי כְדִיל דְּלֹא לְקַבְּלָא לְמִימְרֵי וְאָחֹב מִן טַבְחָא דְאֲמַרְתָּ לְאִישְׁבָא לָהּ :
* וְכַעַן אֲמַר כַּעַן לְאִנְשֵׁי יְהוּדָה וְלִזְבֵּי יְרוּשָׁלַם לְמִימַר כְּדָנָן אֲמַר יְיָ הָא אֲנָא בְּרִי עֲלִיכֻן בִּישְׁא וּמַחְשַׁב עֲלִיכֻן מַחְשַׁבָּה חֹבוּ כַּעַן גְּבַר
מֵאַרְחָה בִּישְׁתָּא וְאַתְּקִינוּ אֶרְחֵיכֻן וְעוֹבְדֵיכֻן :
* כְּכֻן כְּדָנָן אֲמַר יְיָ שְׂאֵלוּ כַּעַן בְּעַמְמֵי מִן שְׁמַע כְּאֵלָן שְׁנָן עֲבָדְתָּ לְחַדָּא בְּנִישְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל :
* הָא כְּמָא דְלִירַת אֲפִשֶׁר דִּיפְסוּק הִלָּג דְנִחַת עַל חֲקֵלִי לְבָנוֹן כִּן לֹא יִפְסְקוּן מִמֶּטֶר נְחִתִּין וּמִי מְבֹעַ נְבִעִין :
* לֹא לְחַנְיָה אֲסִקּוּ בְּסִמִּין וְאַשְׁמַעֲיוֹנוֹן בְּאַרְחֵיהֶון בִּישְׁתָּא מִשְׁבִּילִין חֲקִינוּ דְמִן עֲלָמָא לְמִיזַל בְּאַרְחֵן דְּלֹא חֲקִינוּ בְּשִׁבְלִין דְּלֹא מְכַבְּשִׁין :
* לְשׁוֹנָה אֶרְעֵהוֹן לְצִרוֹ אֲשִׁחַמְמוֹת עֲלֵם כֹּל דִּיעְבֵּר עֲלֵהּ וּכְלִי וַיִּנֵּד בְּרִישָׁה :
* כְּבִדּוֹר רִוח קְדוּמָא אֲבִדְרָנוֹן קִדְם בְּעֵלִי דְבִבְיָהוֹן קִדְל וְלֹא אֲפִין אֲחִינוֹן בְּיוֹם חֲבִירוֹן :
* וְאֲמַר אֵהוּ וְנִחַשְׁבַּת עַל יִרְמְיָה מַחְשְׁבֻן אֲרִי לֹא הִפְסוּק אֲוִרִיתָא מִכֵּהֶן וּמִלָּךְ מִחֲכִים וְאַלְפִין מִסְפָּר אֲתוֹ וְנִסְחָדְנָה סִדְרִין דְּשִׁקְרָא וְלֹא
נִעֲדָה לְכָל פְּתֻמּוֹתֵי :
* גְּלִי קִדְמָךְ יְיָ רִיבִי וְשָׁמִיעַ קִדְמָךְ עֲלֵכִנִי :
* הָאֲפִשֶׁר לְשִׁלְמָא חֲלָף טַבְחָא בִּישְׁתָּא אֲרִי כָרוּ פְחוֹת
לְמִקְטִילֵי עוֹלָם דְּכָרוּ מִקְמִי קִדְמָךְ לְמִלְלָא עֲלֵיהֶון פְּתֻמִּין חֲקִינוּ לְאַחְבָּא יְחִ חֲמַתְךָ מִנְהֶון :

* Si reuersa fuerit gens illa à malis suis, & 8
pœnitentiam agam super malis quæ cogitavi fa-
cere illis. * Et ad summam loquar super gen- 9
tem & super regnum, vt readificetur & plan-
tetur.

* Et facient mala coram me ne audiant 10
vocem meam, et pœnitentiam agam super bonis
quæ locutus sum vt facerem eis.

* Et nunc dic ad viros Iuda, & ad habi- 11
tantes Hierusalem, Sic dicit Dominus: Ecce ego
fingo super vos mala, & cogito cogitationem:
reuertatur iam vnusquisque à via sua mala, et
meliora facite studia vestra, & vias vestras.

* Et dixerunt, Confortamur, quia post auer- 12
siones nostras ibimus, & vnusquisque placita
cordis sui mali faciemus.

* Propter hoc hæc dicit Dominus: Interro- 13
gate iam in gentibus: Quis audiuit talia horri-
bilia quæ fecit nimis virgo Iſrael?

* Nunquid deficient de petra vbera, vel nix 14
de Libano: vel declinabit aqua violenter vento
sublata?

* Quia oblitus sunt mei populus meus, in va- 15
num adoleuerunt, & infirmabuntur in viis suis
semitis sempiternis, vt ascendant semitas nō ha-
bentes viam ad iter.

* Ut ponat terram eorum in desolationem et 16
sibulum sempiternum: omnes prætereuntes per
eam, stupebunt & mouebunt capita sua.

* Sicut ventum vrentem, dispergam eos co- 17
ram facie inimicorum suorum: dorsum & non
faciem ostendam illis in die perditionis eorum.

* Et dixerunt, Venite, cogitemus contra Je- 18
remiam cogitationem, quia non peribit lex sacer-
dotis, & consilium à prudente, & sermo à pro-
pheta. Venite & percutiamus eum in lingua, et
non audiamus omnes sermones eius.

* Exaudi me Domine, & exaudi vocem iu- 19
stificationis meæ.

* Si retribuuntur pro bonis mala; quia collo- 20
cuti sunt verba contra animam meam. Recor-
dare quòd steterim ego ante faciem tuam vt lo-
querer pro eis bona, vt auerterem indignationē
tuam ab eis.

* εἰ Ἰπὶσρέψῃ τὸ ἔθνος ἐκείνο ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν, 8
καὶ μετανόησω περὶ τῶν κακῶν ὧν ἐλογισάμην ἔποίησαι
αὐτοῖς. * καὶ πέρας λαλήσω Ἰπὶ ἔθνος καὶ Ἰπὶ βα- 9
σιλείαν ἔδοικοδομεῖας καὶ ἔκαταφυτεύσεις αὐτάς.

* καὶ ποιήσωσιν τὰ πονηρὰ ἐναντίον μου ἔμὴ ἀκείνῃ 10
τῆς φωνῆς μου, ἔμετανόησω περὶ τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐλά-
λησα ἔποίησαι αὐτοῖς.

* καὶ νεύειπον πρὸς δούλους ἐξόδα, καὶ πρὸς ἑὸν κα- 11
τοικούντας ἱερουσαλήμ, ὅπως λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ
πλάσσω ἐφ' ὑμᾶς κακά, καὶ λογίζομαι λογισμόν. ἀπο-
στραφῆτω δὴ ἕκαστος ἀπὸ ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρίας, ἔκα-
λίστονα ποιήσατε τὰ Ἰπὶπιδύματα ὑμῶν, ἔ τὰς ὁδοὺς 12
ὑμῶν. * καὶ εἶπαν, δούριζόμεθα, ὅτι ὀπίσω τῶν ἀποστρα-
φῶν ἡμῶν πορεύσόμεθα, καὶ ἕκαστος τὰ δρεσὰ τῆς καρ-
δίας αὐτοῦ τῆς πονηρίας ποιήσεται.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος· ἐρωτήσατε δὴ ἐν ἔθνε- 13
σιν, τίς ἤκουσεν τοιαῦτα φρεσὶ αὐτῶν ἐποίησεν σφόδρα
παρθένης Ἰσραὴλ; * μὴ ἐκλείψουσιν ἀπὸ πέτρας 14
μασοὶ ἢ χιών ἀπὸ ἔλιδος; ἢ ἐκκλίνη ὕδωρ βιαίως
ἀνέμῳ φερόμενον; * ὅτι ἐπελάθοντο με ὁ λαός μου, εἰς 15
κενὸν ἐδυμιάσαν ἔαυτονήσαν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν τρι-
βοῖς αἰώνιους ἔπλεηναι τριβὺς οὐκ ἔχοντας ὁδὸν εἰς πο-
ρείαν. * ἔτάξαί τι τὴν γῆν αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν καὶ 16
σύργμα τὸ αἰώνιον. πᾶντες οὖν διαπορεύμενοι δι' αὐ-
τῆς, ἐκστήθον καὶ κινήθουσιν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

* ὡς δούμον καύσωνα, διασπέρω αὐτοὺς κτ' πρόσωπον 17
ἐχθρῶν αὐτῶν νῶτον καὶ μὴ πρόσωπον δεῖξω αὐτοῖς ἐν ἡ-
μέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν.

* καὶ εἶπαν, διότι λογιζόμεθα Ἰπὶ ἱερεμίαν λο- 18
γισμόν, ὅτι οὐκ ἀπολείται νόμος ἱερέως, καὶ βεβλή ἀπὸ
σωετοῦ, καὶ λόγος ἀπὸ σωφροσύνης. διότι καὶ πατά-
ξωμεν αὐτὸν ἐν γλώσσῃ, καὶ οὐκ ἀκουσόμεθα πάντα 19
ἑὸν λόγον αὐτοῦ.

* εἰσάκουσόν μου κύριε, καὶ εἰσάκουσον τῆς φωνῆς τοῦ 19
δικαιώματός μου.

* εἰ δὴ ἀποδίδῃς ἀντὶ ἀγαθῶν κακά. ὅτι συνελάλη- 20
σαν ῥήματα κτ' τῇ ψυχῇ μου. μνήσθητι ἐξηκότος με κα-
τὰ πρόσωπόν σου ἔλαλήσαι ὑπὲρ αὐτῶν ἀγαθὰ, τοῦ
ἀποστρέψαι τὴν θυμὸν σου ἀπ' αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Si autem conuersus fuerit populus ille à malo suo, quod decreui contra eum: & auertar ego à malo quod cogitavi vt facerem ei.
* Alio tempore loquar super populum & super regnum vt ædificem, & vt sustentem. * Et si fecerit quod malum est in
& habitatoribus Ierusalem, dicendo: Hæc dicit Dominus: Ecce ego creo super vos malum, & cogito contra vos cogitationem: conuertimini
nunc vnusquisque à via sua mala, & dirigite vias vestras & opera vestra. * Et dixerunt: Auerſi sumus à cultu tuo; quia post cogi-
tationes nostras ibimus, & quisque cogitationem cordis sui prauam faciemus. * Propterea hæc dicit Dominus: Interrogate nunc
in populis, quis audiuit talia? Rem alienam admodum fecit cæcus Iſrael. * Ecce sicut fieri non potest vt deficiat nix quæ descendit
super agros Libani; sic non deficient pluuiæ descendentes, & aquæ fontis manantes. * Quia dereliquerunt cultum meum populus
meus, in nullum vsum accenderunt aromata, & errare eos fecerunt in viis suis pessimis à semitis rectis quæ à seculo sunt, vt ambularent in
viis non rectis, in semitis non stratis. * Vt poneretur terra eorum in vastitatem & desolationem perpetuam: omnis qui transierit
per eam, clamabit, & mouebit caput suum. * Iuxta dispersionem venti Orientalis dispergam eos ante inimicos suos: dorsum & non
faciem ostendam eis in die interitus eorum. * Et dixerunt: Venite & cogitemus contra Ieremiam cogitationes. Non enim deficiet
lex à sacerdote, & consilium à sapiente, nec doctrina à scriba. Venite & testificemur contra eum falsa testimonia, & non auscultemus omnia
verba eius. * Notum est coram te Domine iudicium meum, & audita est coram te iniuria mea.
* Nunquid reddi potest pro bono malum? Quia foderunt foueam vt occidant me. recordare quomodo steterim coram te ad lo-
quendum pro eis verba recta, vt auerterem iram tuam ab eis.

לִכְנָתָן אֶת־בְּנֵיהֶם לָרַעַב וְהָגָרָם עַל־יְדֵי־חָרֶב *
וְהָיְיָה נְשֵׁיהֶם שְׂבָלוֹת וְאַלְמָנוֹת וְאַנְשֵׁיהֶם יִהְיוּ
הָרְגִי מוֹת בַּחֲוִירֵיהֶם מִכִּי־חָרֶב בַּמִּלְחָמָה *
תִּשְׁמַע וְעָקָה מִבְּתֵיהֶם כִּי־תָבִיא עֲלֵיהֶם גְּדוּד
פָּתָאס כִּי־כָרוּ שִׁיחָה לְלִכְדָּנִי וּפָחִים טָמְנוּ לְרַגְלִי *
וְאַתָּה יְהוָה יָדַעְתָּ אֶת־כָּל־עֲצָתְךָ עָלַי לְמוֹת
אֶל־תִּכְפֹּר עַל־עוֹנִם וְחַטָּאתָם מִלִּפְנֵיךְ אֶל־תִּמְחֶה
וְהָיוּ מִכְשָׁלִים לִפְנֵיךְ בְּעֵת אַפְךָ עֲשֵׂה בָהֶם *
יט

כֹּה אָמַר יְהוָה הַלֹּךְ וְקִנִּיתִי בְקֶבֶךְ יוֹצֵר חָרֶשׁ *
וּמִזְקָנִי הָעֵם וּמִזְקָנִי הַכֹּהֲנִים *
וַיֵּצְאוּ אֶל־גִּיָּא בֶן־הַנָּחַשׁ אֲשֶׁר פָּתַח שַׁעַר
הַחֲרָסוֹת וְקִרְאתָ שֵׁם אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֶדְבֹר
אֵלֶיךָ * וְאָמַרְתָּ שְׁמַעוּ דְּבַר־יְהוָה מַלְכֵי־יְהוּדָה
וַיֵּשְׁבִי יְרוּשָׁלַם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר כָּל־
שְׁמַעָה תִּצְלַנָּה אֲזִנּוּ *
יְעֹזְרוּ אֲשֶׁר עֲזָבְנִי וַיִּנְכְּרוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּקְטְרוּ
בֹּלֵאֲלֵהֶם אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּם הַמֶּרֶה
וְאַבֹּתֵיהֶם וּמַלְכֵי יְהוּדָה וּמַלְאֲוֹ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה
דָּם נָקִים * וּבָנָו אֶת־בָּמוֹת הַבַּעַל לְשֹׁרֶף אֶרֶץ
בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ עֲלוֹרָה לְבַעַל אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי וְלֹא
דִּבַּרְתִּי וְלֹא עֲלִיתָה עַל־לְבִי *
לִכְנָתָן הַנֶּרֶס יָמִים בְּאִיס נָאֵם יְהוָה וְלֹא־יִקְרָא
לְמָקוֹם הַזֶּה עוֹד הַתִּפֹּת וְגִיָּא בֶן־הַנָּחַשׁ כִּי אִם־גִּיָּא
הַחֲרָבָה *
וּבִקְתִּי אֶת־עֲצַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בַּמָּקוֹם הַזֶּה
וְהַפְלַתִּים בַּחֲרֹב לִפְנֵי אֵיבֵיהֶם וּבִיד מִבְּקָשֵׁי נַפְשָׁם
וְנִתַּתִּי אֶת־נַבְלָתָם לְמֹאכַל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת
הָאָרֶץ *
יט

21 * Propterea da filios eorum in fame, & deduc eos in manus gladij. Fiant vxores eorum absque liberis, & viduæ, & viri eorum interficiantur morte. Iuvenes eorum confodiantur gladio in proelio: audiat clamor de domibus eorum.

22 * Adduces enim super eos latronem repentem, quia foderunt foueam vt caperent me, & laqueos absconderunt pedibus meis.

23 * Tu autem Domine scis omne consiliū eorum aduersum me in mortem. Ne propitius iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur. Fiant corruentes in cōspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

CAP. XIX.

1 Hæc dicit Dominus: Vade & accipe laqueum figuli testem à senioribus populi & à senioribus sacerdotum.

2 * Et egredere ad vallem filiorum Ennon quæ est iuxta introitū portæ fictilis, & prædicabis ibi verba quæ ego loquor ad te.

3 * Et dices: Audite verbum Domini reges Iuda & habitatores Hierusalem: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita vt omnis qui audierit illam, tinniant aures eius.

4 * Eò quòd dereliquerint me, & alienum fecerint locum istum, & libauerint in coediis alienis, quos nescierunt ipsi & patres eorum & reges Iuda, & repleuerunt locum istum sanguine innocentum.

5 * Et ædificauerunt excelsa Baalim ad comburendos filios suos in holocaustum Baalim, quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.

6 * Propterea ecce dies venient, dicit Dominus, & non vocabitur amplius locus iste Tophet, & vallis filij Ennon, sed vallis occisionis.

7 * Et dissipabo consiliū Iuda & Hierusalē in loco isto, & subuertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, & in manu quærentium animas eorum: & dabo cadauera eorum escam volatilibus cæli & bestiis terræ.

תרגום יונתן

כִּכְנָתָן אֶת־בְּנֵיהֶם לָרַעַב וְהָגָרָם עַל־יְדֵי־חָרֶב *
וְהָיְיָה נְשֵׁיהֶם שְׂבָלוֹת וְאַלְמָנוֹת וְאַנְשֵׁיהֶם יִהְיוּ
הָרְגִי מוֹת בַּחֲוִירֵיהֶם מִכִּי־חָרֶב בַּמִּלְחָמָה *
תִּשְׁמַע וְעָקָה מִבְּתֵיהֶם כִּי־תָבִיא עֲלֵיהֶם גְּדוּד
פָּתָאס כִּי־כָרוּ שִׁיחָה לְלִכְדָּנִי וּפָחִים טָמְנוּ לְרַגְלִי *
וְאַתָּה יְהוָה יָדַעְתָּ אֶת־כָּל־עֲצָתְךָ עָלַי לְמוֹת
אֶל־תִּכְפֹּר עַל־עוֹנִם וְחַטָּאתָם מִלִּפְנֵיךְ אֶל־תִּמְחֶה
וְהָיוּ מִכְשָׁלִים לִפְנֵיךְ בְּעֵת אַפְךָ עֲשֵׂה בָהֶם *
יט

כֹּה אָמַר יְהוָה הַלֹּךְ וְקִנִּיתִי בְקֶבֶךְ יוֹצֵר חָרֶשׁ *
וּמִזְקָנִי הָעֵם וּמִזְקָנִי הַכֹּהֲנִים *
וַיֵּצְאוּ אֶל־גִּיָּא בֶן־הַנָּחַשׁ אֲשֶׁר פָּתַח שַׁעַר
הַחֲרָסוֹת וְקִרְאתָ שֵׁם אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֶדְבֹר
אֵלֶיךָ * וְאָמַרְתָּ שְׁמַעוּ דְּבַר־יְהוָה מַלְכֵי־יְהוּדָה
וַיֵּשְׁבִי יְרוּשָׁלַם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר כָּל־
שְׁמַעָה תִּצְלַנָּה אֲזִנּוּ *
יְעֹזְרוּ אֲשֶׁר עֲזָבְנִי וַיִּנְכְּרוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּקְטְרוּ
בֹּלֵאֲלֵהֶם אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּם הַמֶּרֶה
וְאַבֹּתֵיהֶם וּמַלְכֵי יְהוּדָה וּמַלְאֲוֹ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה
דָּם נָקִים * וּבָנָו אֶת־בָּמוֹת הַבַּעַל לְשֹׁרֶף אֶרֶץ
בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ עֲלוֹרָה לְבַעַל אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי וְלֹא
דִּבַּרְתִּי וְלֹא עֲלִיתָה עַל־לְבִי *
לִכְנָתָן הַנֶּרֶס יָמִים בְּאִיס נָאֵם יְהוָה וְלֹא־יִקְרָא
לְמָקוֹם הַזֶּה עוֹד הַתִּפֹּת וְגִיָּא בֶן־הַנָּחַשׁ כִּי אִם־גִּיָּא
הַחֲרָבָה *
וּבִקְתִּי אֶת־עֲצַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בַּמָּקוֹם הַזֶּה
וְהַפְלַתִּים בַּחֲרֹב לִפְנֵי אֵיבֵיהֶם וּבִיד מִבְּקָשֵׁי נַפְשָׁם
וְנִתַּתִּי אֶת־נַבְלָתָם לְמֹאכַל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת
הָאָרֶץ *
יט

²¹ Propterea da filios eorum in famem, et con-
grega eos in manus gladij: fiant vxores eorum
sine filiis, & vidua & viri eorum sint interfe-
cti morte, & iuuenes eorum cadentes gladio in
prælio. ²² Fiat clamor in domibus eorum: indu-
ces super eos latrones repente; quia aggressi sunt
verbum in captionem mei, & laqueos absce-
derunt contra me. ²³ Et tu Domine scis omne con-
silium eorum aduersum me in mortē: ne munda
iniquitates eorum, & peccata patrum eorum a
facie tua ne deleas. fiat infirmitas eorum coram
te, in tempore furoris tui fac in eis.

CAP. XIX.

Hæc dixit Dominus ad me: Vade & possi-
de dolium fictile testē a senioribus populi
& a sacerdotibus.

² Et egredieris in polyandrium filiorum En-
non, quod est in vestibulis portæ fictilis; & lege
illic omnia verba quacunque locutus fuero
ad te.

³ Et dices eis: Audite verbum Domini reges
Juda & habitantes Hierusalem. Hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Israel: Ecce induco su-
per locum istum mala, ita quod omnis audientis
ea, timient ambæ aures eius.

⁴ Pro eo quod dereliquerunt me, & abalie-
nauerunt locum istum, et adoleuerunt in eo diis
alienis, quos non scierunt ipsi & patres eorum:
& reges Juda repleuerunt locum istum sangui-
nibus innocentium.

⁵ Et edificauerunt excelsa Baal ad combu-
rendum filios suos in igne; quæ non præcepi ne-
que locutus sum, & non cogitavi in corde
meo.

⁶ Propterea dies veniunt, dicit Dominus,
& non vocabitur loco huic ultra Ruina & po-
lyandrium filij Ennon; sed polyandrium occisio-
nis.

⁷ Et dissipabo consilium Juda & consilium
Hierusalem in loco isto, & destruam eos in gla-
dio in conspectu inimicorum suorum, & in ma-
nibus querentium animas eorum. Et dabo mor-
tuos eorum in escam volatilibus cali & bestiis
terre.

²¹ διὰ τοῦτο δός ἐδὼ ὑμῶς αὐτῶν εἰς λιμόν, & ἀφροῖν αὐ-
τῶν εἰς χεῖρας μαχαίρας. ἤρεθωσαν αἱ γυναῖκες αὐ-
τῶν ἄτεκνοι καὶ χήραι, καὶ ὧ ἀνδρες αὐτῶν ἤρεθωσαν
ἀνὴρ ἑκάστης θανάτῳ, καὶ ὧ νεανίσκοι αὐτῶν πεπρωκότες
²² μαχαίρᾳ ἐν πολέμῳ. ἤρηθήτω κραυγὴ ἐν ταῖς οἰ-
κίαις αὐτῶν. ἐπάξεις ἐπ' αὐτοὺς λησὰς ἀφνω, ὅτι ἐνεχέρη-
σαν λόγον εἰς σύλληψίν μου, & παῖδας ἐκρυψάν ἐπ' ἐμέ.
²³ & σὺ κύριε ἐγνώσῃς ὅτι πᾶσαν τὴν βαλὼν αὐτῶν ἐπ' ἐ-
μέ εἰς θάνατον, μὴ ἀθώωσῃς τὰς ἀδικίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἀ-
μαρτίας τῶν πατέρων αὐτῶν ἀπὸ προσώπου σου μὴ ἐξα-
λείψῃς. γινέσθω ἡ ἀδικία αὐτῶν ἐν θυτίῳ σου ἐν και-
ρῷ θυμοῦ σου ποιήθω ἐν αὐτοῖς.

ι.θ'

¹ Τὰδε εἶπεν κύριε ὁ θεός μου· βαδίζον καὶ κηῖσασθαι
βικὸν πεπλασμιμένον ὅς ἐστι κινὸν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ
λαοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἱερέων.

² καὶ ἐξελεύσῃ εἰς τὸ πολυάνδριον ὃν ἐννὼν ὅ ἐστιν ἐπὶ
τῶν πυλῶν πύλης τῆς χαρσεί. & ἀνέγνωθι ἐκεῖ πρὸς
ταῖς ἐδὼ λόγους ἐς ὃν λαλήσω πρὸς σέ.

³ καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς· ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου βασιλεῖς
ἰσραὴλ καὶ ὧ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ· τὰδε λέγει κύ-
ριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἰδὲ ἐπάγω ἐπὶ τὸν
τόπον τοῦτον κακὰ ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτά, ἡχήσῃ ἀμ-
φότερα τὰ ὦτα αὐτοῦ.

⁴ ἀνέγνωθι ἐκ αὐτῶν ἐν μένῳ μου, & ἀπηλλοτριώσω τὸν τόπον
τοῦτον, & ἐδυμιάσω ἐν αὐτῷ θεοῖς ἀλλοτρίοις οἷς οὐκ εἰ-
δισάν αὐτοὶ & ὧ πατέρες αὐτῶν. & ὧ βασιλεῖς ἰσραὴλ
ἐπλησαν τὸν τόπον τοῦτον αἱμάτων ἀθώων.

⁵ & ὧκοδόμησαν ὑψηλὰ τῇ βααλ & κατὰ καὶν ἐδὼ
ὑμῶς αὐτῶν ἐν πυρί. ἀπὸ ἐκεῖ ἐλάλῃμι καὶ ἐλάλησα καὶ
⁶ ἐδιδονόθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου. διὰ τοῦτο ἡμέραι ἐρ-
χονται, λέγει κύριε ὁ θεός, καὶ ἐκληθήσεται τὸ ῥῆμα τὸ ἐπὶ διά-
πρωσι καὶ πολυάνδριον ὃ ἐννὼν, ἀλλ' ἢ πολυάνδριον τῆς
⁷ σφαγῆς.

καὶ κατασφάξω τὴν βαλὼν ἰσραὴλ καὶ τὴν
βουλὴν ἱερουσαλὴμ ἐν τῷ ῥῆμα τούτῳ, καὶ καταβαλὼ
αὐτοὺς ἐν μαχαίρᾳ ἐναντὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν & ἐν χερ-
σὶν τῶν ζητούντων τὰς ψυχὰς αὐτῶν. καὶ δώσω ἐδὼ νε-
κρῶν αὐτῶν εἰς βρώσιν τοῖς πεινροῖς & ἐρεσὶ καὶ τοῖς θη-
ρίοις τῆς γῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²¹ Propterea da filios eorum in famem, & trade eos in manus occidentium gladio, & sint vxores eorum orbatae & viduae; & viri earum
sint interfecti morte: iuuenes eorum sint percussi gladio in prælio. ²² Audietur clamor de domibus eorum, cum adduxeris contra eos
exercitus repente: quia foderunt foueam ut interficerent me, & laqueos extenderunt plantis pedum meorum. ²³ Tu autem Domine
scis, & manifesta sunt coram te omnia consilia eorum contra me, ad interficiendum me: ne propiciaris iniquitatibus eorum, & peccata eorum
a facie tua ne deleantur: & sint corruentes & proiecti coram te; in tempore ultionis furoris tui vindictam sume ex eis.

CAP. XIX.

Hæc dicit Dominus: Vade & eme tibi lagunculam testaceam figuli, & tolles tecum de senioribus populi, & de senioribus sacerdotum.
² Egredere ad vallē filij Hennon quæ est ante Portā sterquilini: & prophetabis ibi verba quæ loquar tecum. ³ Et dices: Suscipite
verbum Domini reges domus Iuda & habitatores Ierusalē: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel; Ecce ego adducā malum super lo-
cum istum, ita ut omnis qui illud audierit, tinniat aures eius. ⁴ Pro eo quod dereliquerunt cultum meū, & coinquinauerunt locum istum,
& adoleuerunt in eo aromata idolis populorum, quæ nō cognouerunt ipsi & patres eorum & reges domus Iuda; & impleuerunt locū istum
sanguine innocentium. ⁵ Et edificauerunt excelsa Baal, ad comburendos filios suos & filias suas igne in holocausta Baal: quod non præcepi
in lege mea, nec misi per manum seruatorum meorum prophetarum; nec est voluntas coram me. ⁶ Propterea ecce dies venient, dicit Do-
minus, & non vocabitur locus iste ultra Thopheth, & vallis filij Hennon; sed vallis occisorum. ⁷ Et dissipabo consilium virorum
Iuda, & habitatorum Ierusalem in loco isto; & cadere faciam eos in gladio coram inimicis suis, & in manu eorum qui quærunt occidere
eos; & dabo cadauera eorum proiecta in cibum volatilibus cali & bestiis terræ.

* Et ponam ciuitatem hanc in demolitionem & in sibilum: omnis qui praterierit in ea, contristabitur & sibilabit super omni plaga eius.

* Et comedēt carnes filiorum suorum, et carnes filiarum suarum, & unusquisque carnes proximi sui comedēt in munitione et in obsidione qua obsidebunt eos inimici eorum, & qui querunt animam eorum.

* Et conteres dolium in oculis virorum egredientium tecum.

* Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus; Sic conteram populum istum & ciuitatē hanc, sicut confringitur vas testaceum quod non poterit sanari ultra, & in ruina sepelient, eò quod non est locus ut sepeliantur.

* Sic faciam, dicit Dominus, loco huic & habitantibus in eo, ut detur ciuitas ista sicut quæ ruinam patitur.

* Et erunt domus Hierusalem & domus regum Iuda sicut locus qui ruit immunditiarū in omnibus domibus in quibus adoleuerunt in te: Etis omni militia celi, & libauerunt libamina diis alienis.

* Et venit Hieremias de ruina, quod misit eum Dominus illuc prophetare: & stetit in atrio Domini, & dixit ad omnem populum:

* Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego induco super Hierusalem, & super omnes ciuitates, & super vicos eius omnia mala quæ loquutus sum super eam & super ciuitates eius. Quoniam indurauerunt ceruicem suam ne audirent verba mea.

CAP. XX.

ET audiuit Paschor filius Emmor sacerdos, & hic erat constitutus princeps domus Domini, Hieremia prophetante sermones istos.

* Et percussit eum, & miserunt eum in carcerem qui erat in porta domus Benjamin superioris, quæ erat in domo Domini.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.
 * Et ponam ciuitatem hanc in solitudinem & desolationem: omnis qui transierit per eam, clamabit, & mouebit caput suum super omnes plagas eius.
 * Et cibabo eos carne filiorum suorum, & carne filiarum suarum, & unusquisque substantiam proximi sui diripiet in obsidione & tribulatione qua arctabunt eos inimici sui, & qui querunt occidere eos.
 * Et confringes lagunculam ante oculos virorum qui gradiuntur tecum.
 * Et dices eis: Hæc dicit Dominus exercituum; Sic conteram populum istum & ciuitatem hanc, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari; & in Thopheth sepelient, eò quod non erit locus ad sepeliendum.
 * Sic faciam loco isti, dicit Dominus, & habitatoribus eius, ut ponam ciuitatem istam sicut Thopheth.
 * Et erunt domus Hierusalem, & domus regum domus Iuda sicut locus Thopheth, qui immundus est, propter omnes domus in quarum tectis adoleuerunt aromata omni militia celi, & libauerunt libamina idolis populorum.
 * Et venit Hieremias de Thopheth; miserat enim illuc Dominus ut prophetaret; & stetit in atrio domus sanctuarij Domini, & dixit omni populo:
 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super ciuitatem hanc, & super omnes vrbes eius vniuersa mala quæ decreui contra eam. Quia obdurauerunt ceruicem suam, ut non obedirent verbis meis.

CAPVT XX.

ET audiuit Phasur filius Emer sacerdos; & ipse erat constitutus princeps sacerdotum in domo sanctuarij Domini, quando Hieremias prophetabat verba hæc.
 * Et percussit Phasur Ieremiam prophetam, & coniecit eum in carcerem, qui erat in porta superioris tibus Benjamin in domo sanctuarij Domini.

* καὶ τάξω τὴν πόλιν ταύτην εἰς αἰφανισμόν καὶ εἰς περισμόν. πᾶς ὁ πορευόμενος ἐπ' αὐτῇ σκυθρωπάσει καὶ σπείλει· ὡς περ πάσης τῆς πληγῆς αὐτῆς.

* καὶ ἐδονται τὰς σαρκὰς τῶν υἱῶν αὐτῶν & τὰς σαρκὰς τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ ἕκαστος τὰς σαρκὰς τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐδονται ἐν τῇ περιοχῇ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ ἢ πολιορκήσουσιν αὐτοὺς· ἐχθροὶ αὐτῶν, & ζήτορες τὴν ψυχὴν αὐτῶν.

* καὶ συντρίψεις τὴν βικὸν κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκπορευομένων μετ' αὐτοῦ.

* καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς· τάδε λέγει κύριος, ὅτως συντρίψω τὴν λαὸν ταύτην καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καθὼς συντρίβεται αἶγλη ὅς ἐράκινον ὃ ἐδυήσεται ἰαθῆναι ἔτι, καὶ ἐν τῷ τωφείῳ θάψουσιν, ὅτι οὐκ ἔστι ἔτι αὐτῇ ἰαφῆναι.

* οὕτως ποιήσω, λέγει κύριος, τὸ ῥῆμα τὸ ῥῆμα καὶ τοῖς κατεικοῦσιν ἐν αὐτῇ, τοῦ δοθῆναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν.

* καὶ ἐθνήματα οἱ οἰκοῖ ἐρουσαλήμ καὶ οἱ οἰκοὶ βασιλέων· ἰδοὺ καθὼς ὁ ῥῆμα ὃ διαπίπτει τῶν ἀκαθαρσιῶν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἐν αἷς ἐδυμιάσαν ἐπὶ τῶν δομάτων πάσῃ τῇ στρατιᾷ ἔξωθεν, καὶ ἔσπασαν σπονδαὶς θεοῖς ἀλλοτρίοις.

* καὶ ἦλθεν ἐρεμίας ἀπὸ τῆς διαπίπτουσης ἡ ἀπέσφραγισεν αὐτὸν κύριος· ἐκεῖ δὲ παρεφθόσκει. καὶ ἔστη ἐν αὐτῇ τοῦ κυρίου, & εἶπεν πρὸς πάντας τὸν λαόν·

* τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις καὶ ἐπὶ τὰς κώμας αὐτῆς ἀπὸ πανταυτῶν κακῶν αἱ ἐλάλησα ἐπ' αὐτὴν καὶ ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτῆς. ὅτι ἐσκήρυναν αὐχένα αὐτῶν· ἵνα μὴ εἰσακούσῃ τῶν λόγων μου.

κ

* Καὶ ἦκουσεν παχὺς ὁ υἱὸς ἐμμερὸς ἱερδὺς, καὶ ἔτος ἡ καθ' ἑσάμενον ἡ γούμμος οἶκος κυρίου· ἱερεμίας παρεφθόσκει λόγους τούτους.

* καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὸν κατεράκην ὃς ἡ πύλη οἴκου βενιαμὴν ὑπερώς ὃς ἡ πύλη οἴκου κυρίου.

ויהי ממחרת ויצא פשחור ארץ ירמיהו מן
המהפכר ויאמר אליו ירמיהו לא פשחור קרא
יהוה שמך כי אם מנור מסביב :

כי כה אמר יהוה הנני נתנך למנור לדלכל
אהביך ונפלו בחרב איביהם ועיניך ראות וארץ
כל יהודה אתן ביד מלך בכל והגלם בכלה
והקם בחרב :

ונתתי ארץ כל חסן העיר הזאת ואת כל
יגיעה וארץ כל יקרה וארץ כל אוצרות מלכי
יהודה אתן ביד איביהם ובזוזם ולקחום והביאום
בכלה :

ואתה פשחור וכל ישרי ביתך תלכו בשבי ובכל
תבוא ושם תמות ושם תקבר אתה וכל אהביך
אשר נבאת להם בשקר :

פתיתי יהוה ואפת חזקתני ותוכל הייתי לשחוק
כל היום בלה לעג לי :

כי מדי אדבר אזעק חמסושר אקרא כי הוה
דבר יהוה לי להרפה ולקלס כל היום :

ואמרתי לא אזכרנו ולא אדבר עוד בשמו
והוה בלבי כאש בערר עצר בעצמתי ונלאיתי
בכל ולא אוכל :

כי שמעתי דבת רבים מנור מסביב הגידו ונגידו
כל אנש שלמי שמרי צלעי אולי יפתח ונוכלה לו
ונקחר ונקמתנו ממנו :

ויהודה אותי בגבור עריץ על כן רדפי יכשלו
ולא יכלו בשו מאד כי לא השכילו כלמת עולם
לא תשכח :

ויהוה עבאות בחן צדיק ראה כליות ולב אראה
נקמתך מהם כי אליך גליתי את ריבי :

³ Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Hieremiam de neruo. Et dixit ad eum Hieremias: Non Phassur vocauit Dominus nomen tuum, sed pauorem vndique.

⁴ Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pauore, & omnes amicos tuos, & corruent gladio inimicorum suorum, & oculi tui videbunt. Et omnem Iudam dabo in manu regis Babylonis, & traducet eos in Babylonem, & percutiet eos gladio.

⁵ Et dabo vniuersam substantiam ciuitatis huius, & omnem laborem eius, omneque pretium & cunctos thesauros regum Iuda dabo in manu inimicorum eorum, & diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonem.

⁶ Tu autem Phassur & omnes habitatores domus tue ibitis in captiuitatem, & in Babylonem venies, & ibi morieris, ibique sepelieris tu & omnes amici tui quibus prophetaisti mendacium. ⁷ Seduxisti me Domine, & seductus sum, fortior me fuisti, & inualuisti. Factus sum in derisum tota die. omnes subsannant me.

⁸ Quia iam olim loquor vociferans iniquitatem, & vastitatem clamito. Et factus est mihi sermo Domini in opprobrium & in derisum tota die.

⁹ Et dixi: Non recordabor eius, neque loquar ultra in nomine illius. Et factus est in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis, & defeci, ferre non sustinui.

¹⁰ Audiui enim contumelias multorum & terrorem in circuitu: Persequimini & persequamur eum, ab omnibus viris qui erant pacifici mei & custodientes latus meum, si quo modo decipiatur, & preualeamus aduersus eum, & consequamur ultionem ex eo.

¹¹ Dominus autem mecum est tanquam bellator fortis: idcirco qui persequuntur me cadent & infirmi erunt, & confundentur vehementer, quia non intellexerunt, opprobrium sempiternum quod nunquam delebitur.

¹² Et tu Domine exercituum probator iusti, qui vides renes & cor, videam quæso ultionem tuam ex eis. tibi enim reuelavi causam meam.

תרגום יונתן

ויהוה מיומא דבחרוהי ואפיק פשחור ית ירמיה מן בפתח ואמר לה ירמיה לא פשחור קרא יי שמך אלא יתכנשו עלך דקטלון
ארי כדנן אמר יי הא אנה מסר לך לתבר לך ולכל רחמך ויתקטלון בחרב בעלי דבניהון ועיניך סתון וית
כל דבית יהודה אממר ביד מלכא דבבל ויגלינון לבבל ויקטלנון בחרבא :

ואתון ית כל עיתא ארעא תדא וית כל עמלא וית כל ליאותה וית כל אוצרי מלכא דבית יהודה אממר ביד בעלי דבניהון ויבזונון
ואת פשחור וכל יחבי ביתך תהכות בשביא ולבבל תחובל ותמן תמות ותמן תתקבר את וכל רחמך
שביחני ויי ואשתחבשת תקפתני ויכלת לי חיותי ללעב כל יומא כלהון מחיכין בי :

ארי כדנן דאנה מהנבי אנה מרוב קלי ככי ומצוה ועל חסופין וכוזוין אנה מהנבי ארי חנה פתגמא דיי לי להסודין וללעב כל יומא
ואמרתי לא אזכרנה ולא אמלל עוד בשמה וחו פתגמותי בלבי כאשא בערא שטפין ית גרמי ולאיתי לסוברא ולא יכלת
ארי שמעתי מלי סגיא ואסתכנשין מסחור סחור חו ונחוינה אמרין כל אנש שלמי כמנין לאבאשא לי מאים וטעי ונכל לה
ותקטר פרענותה מנה :

ויי מירמיה בסעדי כגבר תקיף על כן רדפי ותקלון ולא יכלת למקם ויבחתן לחדא ארי לא יעלחון ותחפיון אתכנעו עליהם ולא
ויי עבאות בחר קשוט גלון קרמותי בלון ולב אחי פרענות דיןך מנהון ארי קורמך אמרת ית עלבני :

* Et factum est in crastino, & eduxit Phasor Hieremiam de carcere; & ait illi Hieremias: Non Phasor vocavit Dominus nomen tuum, sed migrantem.

* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego do tibi in transmigrationem cum omnibus amicis tuis: & cadent in gladio inimicorum suorum; et oculi tui videbunt; & te & omnem Judam dabo in manus regis Babylonis, & transmigra facient eos, & percutient eos in gladio.

* Et dabo omnem fortitudinem civitatis huius, & omnes labores eius, & omnes thesauros regis Juda in manus inimicorum eius, & ducent eos in Babylonem.

* Et tu & omnes habitates in domo tua ibitis in captivitate, & in Babylone morieris, & ibi sepelietur tu & omnes amici tui; quibus prophetaſti illis mendacia.

* Decepsisti me Domine, & deceptus sum: obtinuiſti, & potuiſti. Factus sum in risum tota die; perseveravi subsannatus.

* Quia amaro verbo meo ridebor, prauariationem & miseriam inuocabo; quia factum est verbum Domini in opprobrium mihi, & in derisum tota die.

* Et dixi: Non nominabo ultra nomen Domini, & non loquar ultra in nomine eius. Et factus est quasi ignis ardens, comburens in ossibus meis, & dissolutus sum undique, & non possum ferre.

* Quia audiui vituperium multorum congregatorum undique: Resistite, & resistamus ei omnes viri amici eius: custodite opinionem eius si decipietur, & praualebimus ei, & sumemus ultionem nostram ex eo.

* Et Dominus mecum sicut bellator fortis: propter hoc persecuti sunt, & intelligere non potuerunt: confusi sunt valde; quia non cognouerunt ignominias suas quæ in æternum non tradentur oblivioni.

* Domine probans iusta, intelligens renes & corda, videam quæ à te, ultionem ex eis; quoniam ad te reuelavi causam meam.

* καὶ ἐξήγαγεν τὴν αὐτὴν καὶ ἐξήγαγεν παχὺν τὸν ἱερεμίαν ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἱερεμίας· ἐχὶ παχὺν ἐκάλεσεν κύριος τὸ ὄνομά σου ἀλλ' ἢ μετόικον.

* διότι τάδε λέγει κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμί σοι εἰς μετοικεσίαν σὺν πᾶσι τοῖς φίλοις σου καὶ πεσόντων ἐν μαχαίρᾳ ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ὁ φθαλμοὶ σου ὄψονται, & σὺ καὶ πᾶσι τοῖς δούλοις χεῖρας βασιλέως βαβυλωνίων, καὶ μετοικοῦσιν αὐτοῦ, καὶ κατακολουθήσουσιν αὐτοῖς ἐν μαχαίραις.

* καὶ δώσω τὴν πᾶσαν ἰσχύϊ τῆς πόλεως ταύτης καὶ πᾶσι τοῖς δούλοις αὐτῆς καὶ πᾶσι τοῖς ἐπιστατοῦσι βασιλέως ἰδοὺ εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ἄξουσιν αὐτοῦ εἰς βαβυλῶνα.

* καὶ σὺ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ σου πορεύεσθε ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ ἐν βαβυλῶνι ἀποθανή, καὶ ἐκεῖ ταφθήσῃ σὺ καὶ πάντες οἱ φίλοι σου οἷς παρεθήκατε τὰς αὐτοῖς ψαυδῆς.

* ἡπάτησάς με κύριε, καὶ ἡπάτηθῃς ἐν ἐργασίᾳ σου, καὶ ἡδυνάθῃς· ἐχρόμην εἰς γέλωτα πᾶσαν ἡμέραν, διετέλεσα μυκθίζον.

* ὅτι πικρῶ λόγῳ με γέλασμαι, ἀθεσίαν καὶ ταραπνομίαν ἐπικαλέσμαι. ὅτι ἐχρήσθην λόγῳ κυρίου εἰς ὀνειδισμόν ἐμοὶ καὶ εἰς χλευασμόν πᾶσαν ἡμέραν.

* καὶ εἶπα· ἔμὴ ὀνομάζω ἐπὶ τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ ἔμὴ λαλήσω ἐπὶ τῇ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. καὶ ἐξήρατόν με ὡς πῦρ καὶ ὡς ὀνείδιον ἐν τοῖς ὀστέοις μου, καὶ παρεῖμαι πᾶσι τοῖς, & οὐ δύναμαι φέρειν.

* ὅτι ἤκουσα ψόγον πολλῶν συναθροισμένων κυκλόθεν. ἔπισυνῆλθον, καὶ ἐπισυνῶμαι αὐτοῖς πᾶσι τοῖς δούλοις φίλοις αὐτοῦ, τῆς σαρτῆς τῇ ἐπὶ τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ εἰ ἀπατηθήσεται, καὶ διωησόμεθα αὐτὸν, καὶ ληψόμεθα τὴν ἐκδικήσιν ἡμεῖς ἀπ' αὐτοῦ.

* καὶ κύριος μετ' ἐμοῦ καθὼς μαχητὴς ἰσχύων, διὰ τοῦτο ἐδίδωξάν με νοῆσαι ὅτι ἡδυνάθην. ἡχύνθησαν σφόδρα, ὅτι ὅτι ἐνόησαν ἀπείριαν αὐτῶν αἱ δυνάμεις, ὅτι ἐπληθύνονται.

* κύριε δοκιμάζων δίκαια, συνιῶν νεφροῦς & καρδίας, εἶδομι τὴν ἀδικίαν σου ἐκδικήσιν ἡμεῖς ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι πρὸς σὲ ἀπέκαλυσά τὸ δικαίωμα μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Factumque est subsequenti die, eduxit Phasur Ieremiam ex cippo. Et dixit ei Ieremias: Non Phasur vocavit Dominus nomen tuum; sed congregabuntur contra te qui occident gladio per circuitum.

* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam te in interitum, te & omnes amicos tuos, & occidentur gladio inimicorum suorum, & oculi tui videbunt; & omnes viros domus Iuda tradam in manum regis Babylonis, & abducent eos in Babylonem, & occidet eos gladio.

* Et dabo omnes divitias terræ huius, & omnem laborem eius, & omnia in quibus laboraverunt, & omnes thesauros regum domus Iuda tradam in manum inimicorum suorum, & diripient ea, & in captivitatem ducent, & asportabunt ea in Babylonem.

* Tu autem Phasur, & omnes habitatores domus tuæ ibitis in captivitatem, & in Babylonem ducetis, & ibi morietis, ibique sepelietur tu & omnes amici tui, quibus prophetaſti in mandaciū.

* Seduxisti me Domine, & seductus sum: robustior me fuisti, & inualuisti contra me: fui subsannationi quotidie, omnes me ridet.

* Quia in tempore quo ego prophetizo, ego tollo vocem meam plorans, & exclamans: & contra raptotes & directores ego prophetizo. factum est enim mihi verbum Domini in opprobrium & in derisum tota die.

* Et dixi: Non recordabor eius, nec loquar ultra in nomine eius. et facti sunt sermones eius in corde meo quasi ignis ardens, inundantes ossa mea: & laboravi sustinens & non potui.

* Quia audiui verba multorum qui congregantur in circuitu: Annunciate & denunciabimus illud. dicunt omnes viri pacis meæ, qui insidiantur ut malefaciant mihi, Fortè errabit, & praualebimus aduersus eum, & ultionem nostram sumemus ex eo.

* Verbum autem Domini est in adiutorium meum, sicut heros robustus. Propterea qui me persequuntur, corrudent, & non poterunt surgere: confundentur vehementer; quia non prosperabuntur, & operiet eos verecundia æterna, quæ nunquam cessabit.

* Dominus autem exercituum eligens veritatem, reuelati sunt coram eo renes & cor; videbo ultionem iudicii tui ex eis; quia coram te dixi iniuriam meam.

* שירו ליהוה הללו את יהוה כי הציל את-
 נפש אביון מיד מרעים :
 * ארור היום אשר ילדתי בו יום אשר ילדתני
 אמי אל-יהי ברוד :
 * ארור האיש אשר בשר את-אבי לאמר ילד-לך
 בן זכר שמח שמחהו :
 * והיה האיש ההוא כערים אשר הפך יהוה ולא
 נחם ושמע זעקה בנקרות רועה בעת צהרים :
 * אשר לא מותתני מרחם ותהי לי אמי קברי
 ורחמי הרת עולם :
 * למר זה מרחם יצאתי לראות עמל ויגון
 ויכלו בבשר ימי :

כא

* הדבר אשר היה אל-ירמיהו מאת יהוה בשלח
 אליו המלך צדקיהו את פשחור בן-מלכיה ואת-
 צפניה בן-מעשיה הכהן לאמר :
 * דרש נא בעדנו את יהוה כי נבוכדראצר מלך-
 בבל נלחם עלינו אולי יעשה יהוה אותנו ככל-
 נפלאותיו ויעלה מעלינו :
 * ויאמר ירמיהו אליהם כה תאמרו אל-צדקיהו :
 * כה אמר יהוה אלהי ישראל הנני מסב את-
 כלי המלחמה אשר בידכם אשר אתם נלחמים
 בם את-מלך בבל ואת-הכשדים הצרים עליכם
 מחוץ לחומה ואספתי אותם אל-תוך העיר
 הזאת :
 * ונלחמתי אני אתכם ביד נטויה ובזרוע חזקה
 ובאף ובחמה ובקצף גדול :
 * והביתי את-ישיבי העיר הזאת ואת-האדם
 ואת-הבהמה בדבר גדול ימתו :

CAP. XXI.

13 * Cantate Domino, laudate Dominum,
 D quia liberauit animam pauperis de manu
 malorum.
 14 * Maledicta dies in qua natus sum; dies
 in qua peperit me mater mea, non sit be-
 nedicta.
 15 * Maledictus vir qui annuntiavit patri
 meo, dicens: Natus est tibi puer masculus
 & quasi gaudio lætificauit eum.
 16 * Sit homo ille vt sunt ciuitates quas
 subuertit Dominus, & non poenituit eum.
 Audiat clamorem manè, & vlulatum in
 tempore meridiano.
 17 * Quia non me interfecit à vulua, vt fie-
 ret mihi mater mea sepulchrum, & vulua
 eius conceptus æternus.
 18 * Quare de vulua egressus sum vt vide-
 rem laborem & dolorem, & confumeren-
 tur in confusione dies mei?

1 V Erbum quod factum est ad Hieremiam
 A à Domino, quando misit ad eum rex Se-
 dechias Phassur filium Melchiae, & Sopho-
 niam filium Maasie sacerdotem, dicens:
 2 * Interroga pro nobis Dominum, quia
 Nabuchodonosor rex Babylonis præliatur
 aduersum nos, si fortè faciat Dominus no-
 biscum secundum omnia mirabilia sua, &
 recedat à nobis.
 3 * Et dixit Hieremias ad eos: Sic dicetis
 Sedechie:
 4 * Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce
 B ego conuertam vasa belli quæ in manibus
 vestris sunt, & quibus vos pugnatis aduer-
 sum regem Babylonis, & Chaldeos qui ob-
 fidet vos in circuitu murorum, & congre-
 gabo ea in medio ciuitatis huius.
 5 * Et debellabo ego vos in manu extenta
 & in brachio forti, & in furore & indigna-
 tione, & in ira grandi.
 6 * Et percutiam habitatores ciuitatis hu-
 ius. Homines & bestie pestilentia magna
 morientur.

תרגום יונתן

1 * שבו קדם יי אורז קדם יי ארי שיתב ית נפש מסכן מיד מבאשין :
 2 * ליט נברא דבשר ית אבא למימר אתיליד לך בר דבר תראה חרית :
 3 * ויהי גברא תהוא בקרוא דהפך יי ברגוה ולא אתותבא וישמע צוהר בצפרא ויבכא בעוז טיהרא :
 4 * לוי ולא אמיר עלי דמיתת מבטנא ותות לי פון אמי קברי ותות כדלא תות :
 5 * ויט וספו בבחמא יומי :

כא

1 * פתגם נבואה דתורה עם ירמיה מן קדם יי בר שלח לוהה מלכא צדקיהו ית פשחור בר מלכיה וית צפניה בר מעשיה
 2 * צלי קעז עלנא קדם יי ארי נבוכדראצר מלכא דבבל מגיח קרבא בנא מאים יעבד יי עמנא ככל פרישותיה
 3 * ויאמר ירמיהו להון ברין תימרין לאדקיהו :
 4 * בדנא אמר יי אלהא דישראל הא אנא מסחר ית מאני קרבא די בדיכון דאתון מגיחין קרבא בהון עם מלכא דבבל ועם כשדאי
 5 * ואגח אנא עמכון בידא מרממא ובדרע תקיפא וברגו ובחמה
 6 * ואמתי ית יתבי קרתא דנא וית אנשא וית בעירא כמותא סגיא ימותון :

* Cantate Domino, laudate eum; quia liberavit animam pauperis de manu fortiorum eo.

* Maledictus dies in qua natus sum in ea; dies in qua peperit me mater mea, non sit desiderabilis.

* Maledictus homo qui annunciauit patri meo dicens: Natus est tibi masculus, lætificatus est.

* Sit homo ille ut ciuitates quas subuertit Dominus in furore, & non pœnituit eum. Audiat clamorem manè, & ululatum meridiæ.

* Quia non interfecit me in vulua matris, & fuit mihi mater mea sepulchrum mihi, & vulua conceptionis æternæ.

* Quare ad hoc egressus sum de vulua ut viderem labores & arumnas, & consumpti sunt in confusione dies mei?

CAP. XXI.

Verbum quod factum est ad Hieremiam a Domino, quando misit ad eum rex Sedechias Paschur filium Melchiz, & Sophoniam filium Maasai sacerdotem, dicens:

* Interroga pro nobis Dominum; quia rex Babylonis surrexit contra nos, si faciat Dominus secundum omnia mirabilia sua, & recedet a nobis.

* Et dixit ad eos Hieremias: Sic dicetis ad Sedechiam:

* Hac dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego conuerto arma bellica quæ in manibus vestris, & in quibus vos pugnatistis in eis, aduersum Chaldaeos qui obsederunt vos extra muram. Et congregabo eos in medium ciuitatis huius.

* Et debellabo vos ego in manu mea extensa, & in brachio forti cum furore & ira & indignatione magna.

* Et percutiam omnes habitantes in ciuitate ista, homines & iumenta in morte magna & morientur.

* ἄσατε τὸ κυρίῳ, αἰνέσατε αὐτῷ, ὅτι ἐξέλετο ψυχὴν πονηρὴν ἐκ χειρὸς σφεωτέρων αὐτοῦ.

* Ἰπικατάρατο ἡ ἡμέρα ἐν ἣ ἐτέχθην ἐν αὐτῇ, ἡμέρα ἐν ἣ ἐτεκνὸν με ἡ μήτηρ μου μὴ ἔσω ἐπὶ δουκλή.

* Ἰπικατάρατο ὁ ἄνθρωπος ὁ διαγγελισάμενος τῷ πατρί μου λέγων· ἐτέχθη θύ ἀρσεν, δὴ φραγνόμενός ἐστιν.

* ἔσω ὁ ἄνθρωπος ἐκείνῳ ὡς αἱ πόλεις αἱ κατέσβεον κύριος ἐν θυμῷ καὶ μετεμελήθη. ἀκουσάτω κραυγῆς τοῦ πτωχοῦ, καὶ ἀλαλαγμοῦ μεσημβρίας.

* ὅτι οὐκ ἀπέκλεινόν με ἐν μήτρᾳ μητρὸς, καὶ ἐχρύντο μοι ἡ μήτηρ μου τάφος μοι καὶ μήτρα συλλήψεως αἰωνίας.

* ἵνα τί τοῦτο ἐξήλθον ἐκ μήτρας τοῦ βλέπειν κόπας καὶ πόνους, & διέλεσαν ἐν αἰχμῇ αἱ ἡμέραι μου;

καί

* Ο λόγος ὁ γινόμενος πρὸς ἱερემίαν πρὸς κύριον ὅτε ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας τὸν παχὺρ υἱὸν μελχίου καὶ τὸν θρονίου υἱὸν μαασαίου τὸν ἱερεῖα λέγων·

* ἐπερώτηθον πρὸς ἡμῖν τὸν κύριον, ὅτι βασιλεὺς βαβυλῶν ἐφέσηκεν ἐφ' ἡμᾶς, εἰ ποιήσῃ κύριος κατὰ πᾶν τὸ ὁρᾶν αὐτοῦ, & ἀπελθούσῃ ἀφ' ἡμῶν.

* καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ἱερემίας· οὕτως ἐρεῖτε πρὸς σεδεκίαν·

* τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἰδοὺ ἐγὼ μετασρέψω τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ ἃ ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καὶ ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε ἐν αὐτοῖς, πρὸς τοὺς χαλδαίους τοὺς συγκεκληκότας ὑμᾶς ἐξώθεν τοῦ τείχους. καὶ συνάξω αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆ πόλεως ταύτης.

* καὶ πολεμήσω ὑμᾶς ἐγὼ ἐν χειρὶ μου ἐπιταμένη καὶ ἐν βραχίονι κραταίῳ καὶ θυμῷ καὶ ὀργῇ καὶ παροργισμῷ μεγάλῳ.

* καὶ πατάξω πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὡς ἄνθρωπος καὶ τὰ κτήνη ἐν θανάτῳ μεγάλῳ καὶ ὡς ποθιδνοῦν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Cantate coram Domino, quia liberavit animam pauperis de manu malignorum.

" Maledicta dies in qua natus sum:

dies in qua peperit me mater mea, non sit benedicta.

" Maledictus vir qui annunciauit patri meo, dicens: Natus est tibi filius masculus, lætitia lætificauit eum.

" Sitque vir ille sicut ciuitates quas subuertit Dominus in furore suo, & non sunt habitatae: & audiat clamorem manè, & ululatum in tempore meridiano.

" Vtinam non dictum fuisset de me: sed quod mortuus essem ab utero, & esset mihi mater mea sepulchrum meum, & essem quasi non essem.

" Quare de ventre egressus sum; ut viderem laborem & dolorem, & consumpti sunt in confusione dies mei?

CAPVT XXI.

Verbum prophetiæ quod factum est ad Ieremiam a facie Domini, quando misit ad eum rex Sedechias Paschur filium Melchiz, & Sophoniam filium Maasai sacerdotem, dicens:

* Ora nunc pro nobis coram Domino, quia Nabuchodonosor rex Babylonis præliatur aduersum nos; fortasse faciet Dominus nobiscum iuxta omnia mirabilia sua, & discedet a nobis.

* Et dixit ad eos Ieremias: Hac dicetis Sedechiæ;

* Hac dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego conuertam instrumenta belli quæ sunt in manibus vestris, quibus vos pugnatistis contra regem Babylonis, & contra Chaldaeos, qui obsident vos extra murum: & congregabo ea in medio ciuitatis huius.

* Et pugnabo ego vobiscum in manu excelsa, & in brachio forti, & in furore, & in indignatione, & in ira grandi.

* Et percutiam habitatores ciuitatis huius: & homines & iumenta peste magna morientur.

וְאַחֲרֵי כֵן נָאֵם יְהוָה אֶתֶּן אֶת צִדְקִי הוּא מֶלֶךְ
יְהוּדָה וְאֶת עֲבָדָיו וְאֶת הָעָם וְאֶת הַנְּשֹׂאִים
בְּעִיר הַזֹּאת מִן הַדָּבָר מִן הַחֶרֶב וּמִן הָרָעָב בְּיַד
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּבְיַד אֲיֵבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי
נַפְשָׁם וְהֵבִינִי לִפְנֵי הָרֶב לֹא יָחוּס עָלֵיהֶם וְלֹא
יַחְמַל וְלֹא יִרְחָם :

* וְאֵל־הָעָם הַזֶּה תֹּאמַר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן
לפְנֵיכֶם אֶת־דֶּרֶךְ הַחַיִּים וְאֶת־דֶּרֶךְ הַמּוֹת :

* הַיֹּשֵׁב בְּעִיר הַזֶּה אֶת־יָמָיו בַּחֶרֶב וּבְרָעָב וּבְדָבָר
וְהַיּוֹצֵא וְנָפַל עַל־הַבְּשָׂרִים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם יִחְיֶה
וְהִיתָה־לוֹ נַפְשׁוֹ לִשְׁלָל :

* כִּי־שָׁמַתִּי פָנַי בְּעִיר הַזֹּאת לָרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה:
נֹאם־יְהוָה בְּיַד מֶלֶךְ־כַּבָּל תִּנָּתֵן וּשְׂרָפָה בָּאֵשׁ:

* וּלְבֵית מֶלֶךְ יְהוּדָה שָׁמְעוּ דְבַר יְהוֹנָדָה :

בֵּית דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה דִּינוּ לְבָקָר מִשְׁפַּט יְהוָה עִלּוּ
 גִּזּוּל מִיַּד עוֹשֵׁק פֶּן תִּצְיֹא כָאֵשׁ חֲמָתִי וּבְעֶרְהָ וְאֵין
 מִכָּכָה מִפְּנֵי רַע מַעַלְלֵיהֶם :

* הַנְּבִי אֵלֶיךָ יִשְׁבֶּתָּ הָעֶמֶק צוּר הַמִּישֹׁר נָא־יְהוָה
הָאֲמָרִים מִי־יַחַת עָלֵינוּ וּמִי יִבֹּא בְּמַעֲוֹנוֹתֵינוּ :

* וּפָקַדְתִּי עֲלֵיכֶם כְּפָרִי מֵעַל לֵיכֶם נֶאֱמַר יְהוָה
וְהֵצִיתִי אֵשׁ בִּיעֹרָה וְאָכְלָה כָּל־סְבִיבָיָה :

כב

* כֹּה אָמַר יְהוָה הַרְדּוּ בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה וּדְבַרְתֶּם
שֵׁם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה :

* וְאָמַרְתָּ שְׁמַע דְּבַר יְהוָה מֶלֶךְ יִהְיֶה לְךָ יְהוָה הִישָׁב
עַל כָּפָא דְּדוֹד אַתָּה וְעַבְדֶּיךָ וְעַמְּךָ הַבָּאִים בְּשַׁעְרֵים
הָאֵלֶּה: * כֹּה אָמַר יְהוָה עֲשׂוּ מִשְׁפָּט וְצִדְקָה
וְהַצִּילוּ גִזּוֹל מִיַּד עֲשׂוֹק וְגֵר יְתוֹם וְאַלמָנָה אַל
תָּנוּ אֶל תַּחֲמוֹסוֹ וְדָם נָקִי אַל תִּשְׁפְּכוּ בַּמָּקוֹם
הַזֶּה:

תרגום יונתן

[illegible]

כב

כִּדְבַר אֲמַר יְיָ חוֹה לִבֵּית מֶלֶךְ שִׁבְטָא דְּבֵית יְהוּדָה וְהַתְּנִי תַּמָּז וְהַתְּנִי תַּמָּז וְהַתְּנִי תַּמָּז :
 וְהִמָּר קִבֵּל פִּתְגָמָא דִּינִי מֶלֶךְ שִׁבְטָא
 כִּדְבַר אֲמַר יְיָ עֲבֹד דִּינָא וְעֲדָקָתָא וְשִׁיבִי אֲנִיסָא
 מִדְּאֲנָס לֵה וְגִיז יְהוָה וְאֲרַמְלָא לֹא תִזְנֹת וְלֹא תִינָסֹת וְדָם זָכִי לֹא תוֹשִׁידֹת בְּאֶתְרָא הָרִין :

* Et post hæc sic dicit Dominus: Tradam Se-
dechiam regem Iuda & seruos eius et populum
qui derelictus est in ciuitate hac, à morte & à
fame & à gladio, in manus inimicorum suorum
querentium animas eorum, & trucidabunt eos
in ore gladij: non parcam in eis, & non misere-
bor eorum.

* Et ad populum hunc dices: Hæc dicit Do-
minus: Ecce ego dedi ante faciem vestram viam
vitæ & viam mortis.

* Qui habitat in ciuitate hac, morietur in fa-
me & in gladio; & qui egredietur vt transcat
ad Chaldeos qui obsederunt vos, viuet, & erit
anima eius in spolia: viuet.

* Quia firmavi faciem meam super ciuitatē
istam in mala & non in bona, dicit Dominus: in
manus regis Babylonis tradetur, & comburet
eam in igne.

* Domus regis Iuda audite verbū Domini.

* Domus David, hæc dicit Dominus: Iudica-
te manē iudicium & dirigite & liberate dire-
ptum de manu calumniantis eum, vt non accen-
datur sicut ignis ira mea & succendetur, &
non erit qui extinguat.

* Ecce ego ad te habitantem vallem Sorcam
pestrem, dicēs: Quis terreat nos? aut quis in-
gredietur in habitaculum nostrum?

* Et visitabo super vos, & succendā ignem
in sylua eius, & deuorabit omnia quæ in cir-
cuitu eius.

CAP. XXII.

Hæc dicit Dominus: Vade & descende in
domum regis Iuda, & loqueris illic ver-
bum hoc;

* Et dices: Audi verbū Domini rex Iuda, qui
sedes super thronum David, tu & serui tui, &
populus tuus, & qui ingrediuntur per portas
has.

* Hæc dicit Dominus: Facite iudicium
& iustitiam, & liberate direptum de manu
calumniantis eum, & aduenam & pupillum
& viduam ne vi opprimatis & ne impiè aga-
tis, & sanguinem innocentem ne effundatis in
loco isto.

7 * καὶ μετὰ ταῦτα ἔτις λέγει κύριος· παραδώσω τὴν
σεδεκίαν βασιλέα ἰσραὴλ καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τὸν
λαὸν τὸν κατελειφθέντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀπὸ τῆς θανά-
του καὶ ἀπὸ τῆς λιμοῦ καὶ ἀπὸ τῆς μαχαίρας, εἰς χεῖρας
ἐχθρῶν αὐτῶν τῶν ζητούντων τὰς ψυχὰς αὐτῶν. καὶ κα-
τακόψουσιν αὐτοὺς ἐν φόβῳ μαχαίρας. & φείσμαι ἐ-
π' αὐτοῖς καὶ οὐκ οὐκλειρήσω αὐτοὺς.

8 * καὶ πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον ἔρεῖς· τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ
ἐγὼ δέδωκα πρὸς ὑμᾶς ὁδὸν ὡς ἡμεῖς τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ
τὴν ὁδὸν τῆς θανάτου.

9 * ὁ κατήμενος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀποθανεῖ ἐν λι-
μῷ καὶ ἐν μαχαίρᾳ, καὶ ὁ ἐκπορεύμενος παραχωρή-
σαι πρὸς τοὺς χελευδοὺς τοὺς συγκεκλειμένους ὑμᾶς. ζή-
σεῖ καὶ ἕσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς σκόλα. ζήσεται.

10 * διότι ἐξήνεξα τὸ πρόσωπόν μου ὑπὲρ τὴν πόλιν ταύ-
την εἰς κακὰ & οὐκ εἰς ἀγαθὰ, λέγει κύριος, εἰς χεῖρας
βασιλέως βαβυλωνίου παραδοθήσεται, καὶ κατακαύσει αὐ-
τὴν ἐν πυρὶ. * ὁ οἶκος βασιλέως ἰσραὴλ ἀκύνει λό-
γον κυρίου.

11 * οἶκος δαυὶδ, τάδε λέγει κύριος· κείναί εἰσι τὰς
χεῖρας καὶ κατεσθιένται & ἐξελεύσεται διηρπασμῶν ἐκ
χειρὸς ἀδικούντος αὐτῶν. ὅπως μὴ ἀναφθῇ ὡς πύρ ἡ ὄρη
μου & καυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων.

12 * ἰδοὺ ἐγὼ ὑπὲρ τὴν κατοικούντα τὴν κοιλάδα τὸν
τὴν πεδινὴν, τοὺς λέγοντας, τίς πωθήσει ἡμᾶς ἢ τίς εἰσε-
λεύσεται εἰς τὸ κατεκρημένον ἡμῶν;

14 * & σκέψομαι ἐφ' ὑμᾶς & ἀνέψω πῦρ ἐν τῷ θρυμῶ
αὐτῆς. & ἐδεῖ πᾶσι ταῖς κύκλῳ αὐτῆς.

κβ

1 * Τάδε λέγει κύριος· πορεύεσθε καὶ κατέβηθι εἰς οἶκον
τῆς βασιλείας ἰσραὴλ, καὶ λαλήσεις ἐκεῖ τὸν λόγον τοῦτον.

2 * καὶ ἔρεῖς· ἀκούε τὸν λόγον κυρίου βασιλεὺς ἰσραὴλ ὁ
καθήμενος ὑπὲρ θρόνον δαυὶδ σὺ & οἱ παῖδες σου & ὁ λαός
σου & οἱ ἀποσπασθέντες τὰς πύλεις ταύταις.

3 * τάδε λέγει κύριος· ποιεῖτε κῆμα καὶ δικαιο-
σύνην καὶ ἐξαίρετε διηρπασμῶν ἐκ χειρὸς ἀδι-
κούντος αὐτῶν. καὶ παρσήλυτον καὶ ὀρφανὸν & χῆραν μὴ
καταδυμασθήτε & μὴ ἀσεβείτε. καὶ αἷμα ἀδίκων μὴ ἐκ-
χέητε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et post hæc, dicit Dominus, tradā Sedechiam regē tribus domus Iuda, & seruos eius, & populū & quicumque remanserit in ciuitate ista,
à morte, & à gladio, & à fame, in manū Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manum inimicorum suorum, & in manum querentium oc-
cidere eos; & percutiet eos in ore gladij: non parcat eis, nec ignoscet, nec miserebitur. * Populo autē huic dices: Hæc dicit Dominus; Ecce
ego dabo coram vobis viam vitæ & viam mortis. * Qui habitauerit in vrbe hac, interficietur gladio, & fame, & peste: & qui egressus fue-
rit, & qui obedierit Chaldeis qui obsident vos, viuet, & erit ei anima eius in euasione. * Quia residet furor meus contra ciuitatē istam
in malum, & non in bonum, dicit Dominus. In manum regis Babylonis tradetur, qui eam succendet igni. * Et domui regis tribus domus
Iuda, suscipite verbum Domini. * Domus David, hæc dicit Dñs: Iudicate manē iudicium, & eruite vim patientem de manu violenti, ne
forte succendatur vt ignis indignatio mea, & consumat, & non sit qui misereatur propter malitiam operum vestrorum. * Ecce ego mitto
furorem meum contra te quæ habitas in fortitudine in ciuitatibus munitis, dicit Dominus: qui dicitis, Quis descendet contra nos, & quis
ingredietur palatia nostra? * Et visitabo super vos iuxta fructum operum vestrorum, dicit Dominus, & succendam ignem in vrbi-
bus eius, & consumet omnia quæ in circuitu eius sunt.

CAPVT XXII.

Hæc dicit Dominus: Descende in domum regis tribus domus Iuda, & prophetabis ibi verbum hoc. * Et dices: Suscipe verbum Domi-
ni rex tribus domus Iuda, qui habitas super solium David tu, & serui tui, & populi tui qui ingrediuntur per portas istas. * Hæc dicit
Dominus: Facite iudicium & iustitiam, & liberate vim patientem de manu eius qui vim infert ei; & peregrinum, & pupillum, & viduam ne
contristetis, nec vi opprimatis: & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto.

* כי אם עשו תעשו את הדבר הזה ובאו בשערי
 הבית הזה מלכים יושבים לדוד על כסאו רכבים
 ברכב ובסוסים הוא ועבדיו ועמו :
 * ואם לא תשמעו את הדברים האלה בינשבעתי
 נאם יהוה כי לחרבה יהיה הבית הזה :
 * כי כה אמר יהוה על בית מלך יהודה גלעד
 אתה לי ראש חלבנון אם לא אשיתך מדבר ערים
 לוא נושבה :
 * וקדשתי עליך משחררים איש וכליו וכרתו
 מבחר ארזיך והפילו על האש :
 * ועברו גוים רבים על העיר הזאת ואמרו איש
 אל רעהו על מרעשה יהוה ככה לעיר הגדולה
 הזאת :
 * ואמרו על אשר עזבו את ברית יהוה אלהיהם
 וישתחוו לאלהים אחרים ויעבדום :
 * אל תבכו למת ואל תנדרו לו בכו בכו להלך כי
 לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו :
 * כי כה אמר יהוה אל שלם בן יאשיהו מלך
 יהודה המלך תחרת יאשיהו אביו אשר יצאמן
 המקום הזה לא ישוב שם עוד :
 * כי במקום אשר הגלו אתו שם ימות וארץ
 הארץ הזאת לא יראה עוד :
 * הוי בנה ביתו בלא צדק ועליותיו בלא משפט
 ברעהו יעבד חנם ופעלו לא יתן לו :
 * האמר אבנה לי בית מדות ועליות מרווחים
 וקרע לו חלונות וספון בארז ומשוח בששן :
 * התמלך כי אתה מתחרה בארז אביך הלוא
 אכל ושתה ועשה משפט וצדקה אז טוב לו :
 * הן דין עני ואביון אז טוב הלא הוא הדעת
 אתי נאם יהוה :

4 * Si enim facientes feceritis verbū istud, ingredientur per portas domus huius reges sedentes de genere David super thronum eius, & ascendentes currus & equos, ipsi & ferui & populus eorum.
 5 * Quod si non audieritis verba hæc, in memetipso iuraui, dicit Dominus, quia in solitudine erit domus hæc.
 6 * Quia hæc dicit Dominus super domū regis Iuda; Galaad tu mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem, vrbes inhabitabiles.
 7 * Et sanctificabo super te interficientem virum & arma eius; & succident electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem.
 8 * Et pertransibunt gentes multæ per ciuitatem hanc: & dicet vnusquisque proximo suo; Quare fecit Dominus sic ciuitati huic grandi?
 9 * Et respōdebunt: Eò quod dereliquerint pactū Domini Dei sui, & adorauerint deos alienos, & seruierint eis.
 10 * Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu. plangite eum qui egreditur; quia non reuertetur ultra, nec videbit terram natiuitatis suæ.
 11 * Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Iosia regem Iuda qui regnauit pro Iosia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non reuertetur huc amplius.
 12 * Sed in loco ad quem transtuli eum, ibi morietur, & terram istam non videbit amplius.
 13 * Væ qui ædificat domum suam in iniustitia, & cœnacula sua non in iudicio. amicum suum opprimit frustra, & mercedem non reddet ei.
 14 * Qui dicit: Ædificabo mihi domum latā & cœnacula spaciofa: qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia cedrina, pingitq; sinopide. * Nunquid regnabis quoniam confers te cedro? Pater tuus nunquid nō comedit & bibit & fecit iudiciū & iustitiam, tūc cum bene erat ei. * Iudicauit causam pauperis, & egeni in bonum suum. Nunquid nō ideo, quia cognouit me, dicit Dominus.

תרגום יונתן

4 * ארי אם מעבד תעבדו את פתגמי הדין ויעלון בתרעי ביתא הדין מלכין דיתביין לדוד על כסוהו רכיבין ברחיבין ובסוסין הוא ועבדיו ועמו :
 5 * ואם לא תקבלון את פתגמי הארץ במימרי קומת אמר יי ארי לחרבה יהי ביתא הדין :
 6 * ארי כדנ אמר יי על בית מלך שבטא דבית יהודה ארז את חביב קדמי בבית מקדשא דרם ברישי טוריא אם לא אשוינך מדברא קריון ולא אתחברת :
 7 * ואמן עלך מחבלין גבר וינייה ויקטלון שפר גברך כמה דקצצין אעי חרשא ורמן לנורא :
 8 * ועברון עממיא סגיאין על קרחא דנא וימרון גבר לחבריה על מה עבד יי כדון לקרחא רבמא דנא :
 9 * וימרון על דשבקו את קומא דיי אל תהון וסגורו לטעור עממיא ופלחונן :
 10 * לא תבכו על מור ולא תדון עלותי בכו מבכא לדגלי ארי לא יחוב עוד ויחזי ית ארע ילדחיה :
 11 * ארי כדנ אמר יי על בית מלך שבטא דבית יהודה דמלך תחורת יאשיהו אביו דגלי מן אתרא הדין לא יחוב לחמן עוד :
 12 * אלון באתרא דאגליו יתיה חמן ימור וית ארעא דנא לא יחזי עוד :
 13 * וי דבני ביתיה בלא קשוט ועליותיה בלא פרחי לה בחבריה מפלח מן ואגריה לא יחב לה :
 14 * ואמר אבני לי בחיז ומשחז ועלון מרווחין ופצים לה חרפן ומטלל בכיוורי ארזא ומצור בסממנין :
 15 * האת מדמי למתוי למלכא קדמא אבין תלא אכל ושתא ועבד דין דקשוט וכו בכו טוב ליה :
 16 * הן דין מסבין וחשוד בכו הנה טוב הלא היא דעסא דרעיא כה אמר יי

* Quia si facientes feceritis verbum istud, 4
& ingredientur per portas domus huius reges
sedentes super thronum David, & ascendentes
in curribus & equis ipsi & serui eorum, &
populus eorum.

* Si autē non feceritis verba hæc, per memet- 5
ipsum iuravi, dicit Dominus, quia in solitudine
erit domus hæc.

* Quia hæc dicit Dominus contra domum re- 6
gis Iuda: Galaad tu mihi principium Libani, si nō
posuero te desertum ciuitates non habitandas.

* Et inducam super te virum interficientem 7
& securim eius, & succident electas cedros
tuas, & iniicient in ignem.

* Et pertransibunt gentes multa per ciuitatē 8
hanc, et dicent unusquisque ad proximum suum:
Quare fecit Dominus sic ciuitati huic magnæ?

* Et dicent: Eò quòd reliquerunt testamen- 9
tum Domini Dei sui, et adorauerunt deos alie-
nos, & seruierunt eis.

* Ne fletis mortuum, neque lugeatis eum: 10
plangite fletu egredientem, quia non reuertetur
ultra, & non videbit terram patrie suæ.

* Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium 11
Josia regem Iuda, qui regnavit pro Josia patre
eius, qui egressus est de loco isto: Non reuertetur
illuc ultra.

* Sed in loco ubi transmigrare fecerunt eum, 12
illic morietur, & terram istam non videbit
amplius.

* O qui adificas domum tuam non cum iu- 13
stitia, & cœnacula tua non in iudicio, apud eum
proximus operatur gratis, & mercedem eius
non reddet ei.

* Aedificasti tibi domum paruulam, cœnacu- 14
la perflatilia distincta fenestris, & contignata in
cedro, & limita sinopide.

* Numquid regnabis, quia tu concitatus es 15
in Achaz patrem tuum? non comedent & non
bibent: melius erat te facere iudicium & iusti-
tiam bonam.

* Non cognouerunt, non iudicauerunt iudi- 16
cium humili, neque iudicium pauperis. Nōne hoc
est ignorare te me, dicit Dominus?

* διότι ἐὰν ποιούνης ποιήσῃς τὸν λόγον τοῦτον, καὶ εἰσε-
λεύσῃς ἐν ταῖς πύλαις τοῦ οἴκου τούτου βασιλεῖς καθήμε-
νοι ἐπὶ θρόνου δαυὶδ & ἐπιβεβηκότες ἐφ' ἀρμάτων καὶ ἵπ-
πων αὐτοὶ & παῖδες αὐτῶν & ὁ λαὸς αὐτῶν.

* ἐὰν δὲ μὴ ποιήσῃς τοὺς λόγους τούτους, κατ' ἐμαυτοῦ
ῥήματα, λέγει κύριος· ὅτι εἰς ἐρήμωσιν ἔσται ὁ οἶκος οὗτος.

* ὅτι ταῦτα λέγει κύριος κατὰ τοῦ οἴκου βασιλέως ἰου-
δα· γαλαὰδ σύ μοι ἀρχὴ τοῦ λιβάνου. ἐὰν μὴ θῷ σε ἐρη-
μον πόλεως μὴ κατεκρητομένης.

* καὶ ἐπάξω ἐπὶ σὲ ἄνδρα ὁλοθρόνον καὶ τὸν πέλε-
κυν αὐτοῦ. καὶ ἐκκόψουσιν τὰς ἐκκλησίας κέδρους σου καὶ
ἐμβαλοῦσιν εἰς τὸ πῦρ.

* καὶ διελθούτων ἔσονται πολλὰ διὰ τῆς πόλεως ταύτης,
& ἐρεῖσιν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, διαλί' ἐποίησεν
κύριος οὕτως τῇ πόλει ταύτῃ τῇ μεγάλῃ;

* & ἐρεῖσιν ἄνθρωποι ἐγκατέλιπον τὴν διαθήκην κυ-
ρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν θεοῖς ἀλλοτρίοις, &
ἐδύλασαν αὐτοῖς.

* μὴ κλαίετε τὸν τεθνηκότα, μὴ δὲ θρηνεῖτε αὐτόν.
κλαύσατε κλαυθμῶς τὸν ἐκπορευόμενον, ὅτι οὐκ ἐπιστρέ-
ψεται & μὴ εἶδῃ τὴν γλῶσσαν πατρίδος αὐτοῦ.

* διότι ταῦτα λέγει κύριος ἐπὶ σελλήμ υἱὸν ἰωσία βα-
σιλέα τῆς ἰουδαίας, ὃς ἐβασίλευσε ὑπὲρ ἰωσία τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ, ὃς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου τούτου. οὐκ ἀναστρέψει
ἐκεῖ ἔτι.

* ὅτι ἀλλ' ἢ ἐν τῷ τόπῳ ᾧ μετόπισαν αὐτὸν ἐκεῖ ἀπο-
θανεῖ. & τὴν γλῶσσαν ταύτην οὐκ ὄψει ἔτι.

* ὡς ὁ οἰκοδομῶν οἰκίαν σου ἐμὴ δικαιωσύνῃς & τὰ
ὑπερβάλα σου οὐκ ἐν κέρματι, παρ' αὐτῶν ὁ πλησίον ἐργά-
δωρεθὲν καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῦ μὴ ἀποδώτῃ αὐτῷ.

* ὡκοδόμησας σεαυτῷ οἶκον σύμμετρον. ὑπερβά-
λα δέ σπασα διεσαλμύρα θυρίσιν, & ἡξυλωμύρα ἐν κέδρω
& κεχεισμύρα μίλτω.

* μὴ βασιλεύσῃς, ὅτι σὺ παρωξύνῃς ἐν ἀρχῇ τῶν
πατρῶν σου & φάγον' καὶ ἐπίονται. βέλιον ἢ σε ποιεῖν
κρίμα & δικαιοσύνην καλὴν.

* οὐκ ἐγνώκω, οὐκ ἐκείνων κρίσιν ταπεινῶ, οὐ δὲ
κρίσιν πόνητος. οὐ τοῦτο ἐστὶν τὸ μὴ γινώσκειν σε ἐμὲ, λέγει
κύριος;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quod si faciendo feceritis verbū istud, ingrediētur per portas domus huius reges sedentes super solium David, ascendentes in curribus
& in equis ipsi & serui et populus eius. Et si non susceperitis verba hæc, per verbum meum iuravi, dicit Dominus, quia in solitudine erit
domus hæc.

* Quia sic dicit Dominus super domum regis tribus domus Iuda: Quamuis tu sis dilectus coram me sicut domus sanctua-
rij, quæ excelsa est in cacumine montium; si non ponam te desertum, vrbes inhabitabiles. Et præparabo contra te vastantes, virum & ar-
ma eius. Et occident pulchritudinem fortium tuorum, sicut succiduntur ligna saltus, & proiciuntur in ignem. Et pertransibunt populi
multi iuxta ciuitatem hanc, & dicet unusquisque proximo suo: Quamobrem fecit Dominus sic ciuitati huic grandi?

* Et dicet: Pro eo quòd dereliquerunt pactum Domini Dei sui, & adorauerunt idola populorum, & seruierunt eis.

* Ne ploretis super mortuum, ne contristemini super eum: plorando plorate eum qui in captiuitatem ducitur; quia non reuertetur
ultra, nec videbit terram natiuitatis suæ.

* Quia sic dicit Dominus super Sallum filium Josia regis tribus domus Iuda, qui regnavit
pro Josia patre suo, Qui migravit de loco isto, non reuertetur huc amplius.

* Sed in loco ad quem transmigrare fecerunt, ibi morietur, & terram hanc non videbit amplius.

* Væ qui adificat domum suam absque veritate, & cœnacula sua iniusta ratione: in seruitutem redigit amicum suum frustra, & mer-
cedem non dat ei.

* Qui dicit: Aedificabo mihi domos mensurarum, & cœnacula spatiosa, & aperit sibi fenestras, & contigit
trabibus cedrinis, pingitque sinopide.

* Num censet te esse regem primum? pater tuus nonne comedit & bibit, & fecit iudicium verum & iustitiam, & tunc bene erat ei?

* Iudicabat iudicium pauperis & egeni; tunc enim bonum erat ei. Nonne ista est scientia quam volo, dicit Dominus?

* Ecce non sunt oculi tui recti, neque cor tuum bonum; sed ad auaritiam tuam, et ut sanguinem innocentem effundas, & ad iniquitates & ad homicidium, ut facias ea.

* Propter hoc hæc dicit Dominus ad Joachim filium Josæ regem Juda: Væ super hominē hunc: non plangent eum ò frater, neque flebunt eum: væ mihi domine & væ mihi frater.

* Sepultura asini sepelietur: putrefactus proicietur ultra portam Hierusalem.

* Ascende in Libanum & clama, & in Baysan da vocem tuam, & clama trans mare; quia contriti sunt omnes amatores tui.

* Loquuti sunt ad te in ruina tua, & dixisti: Non audiam. Hæc via tua ab adolescentia tua: non audiisti vocem meam.

* Omnes pastores tuos pascet ventus, & amatores tui in captiuitatem egredientur; quia tunc confunderis et inbonoraberis ab omnibus amantibus te.

* Que habitas in Libano nidificas in cedris, ingemifces cum venerint tibi dolores, dolores quasi parturientis.

* Vivo ego, dicit Dominus; si existens fuerit Jechonias filius Joachim rex Juda sigillum in manu dextera mea: inde euellam te.

* Et tradam te in manus quærentium animam tuam, quos tu times à facie eorum, & in manus Nabuchodonosor regis Babylonia, & in manus Chaldeorum.

* Et proiciam te & matrem tuam quæ peperit te, in terram ubi non natus es ibi, ibi moriemini.

* In autem terram quam ipsi desiderant animabus suis, illic non reuertentur.

* Inbonoratus est Jechonias quasi vas cuius non est usus eius; quia proiectus est & eiectus est in terram quam nesciebat.

* Terra, terra, terra, audi verbum Domini.

* ἰδοὺ οὐκ εἰσὶν ὀφθαλμοί σου δίκαιοι, καὶ ἡ καρδία σου καλή. ἀλλ' εἰς τὴν πλεονεξίαν σου καὶ ὡς αἷμα τὸ ἀθώον τοῦ ἐκχέου καὶ εἰς ἀδικήματα καὶ εἰς φόνον, τὸ ποιεῖν ταῦτα.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ καὶ ἡ ἰουδαία βασιλεῖα ἰσάα· καὶ ὁ πῶν ἀνδρῶν τοῦτον. οὐ μὴ κρύψῃ αὐτὸν ὡς ἀδελφές, οὐδ' μὴ κλαύνται αὐτὸν, οἱ μοι κύριε, καὶ οἱ μοι ἀδελφές.

* (ταφὴν ὄνου ταφῆσε), σιωπῆθις ῥιφήσε) ἐπέκεινα τῆς πύλης ἱερουσαλήμ.

* ἀνάβηθι εἰς τὴν λίβανον καὶ κέκραξον. εἰς τὴν βασιλῆα δὲ τὴν φωνὴν σου καὶ βοήθην εἰς τὸ πέρας τῆς θαλάσσης, ὅπ' σωτὴρ ἔσῃ σου πᾶντες ὁ ἔρξαι σου.

* ἐλάλησθαι πρὸς σὲ ἐν τῇ παραπλώσει σου, ὅτι εἶπας· οὐκ ἀκούμαί. αὕτη ἡ ὁδός σου ἐκ νεότητός σου. οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς μου.

* πᾶντας οὖν ποιμῆνας σου ποιμανεῖ ὄνεμα, & ὁ ἔρξαι σου ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐξελεύσῃ. ὅπ' τότε αἰχμηθῇ καὶ ἀτιμωθῇ ἀπὸ πάντων τῶν φιλοῦντων σε.

* κατὰ τοῦτο ἐν τῇ λίβανῳ ἐννοσθούσῃ ἐν ταῖς κέδροις. κατὰ τὴν ἀνάξιν ἐν τῇ ἐλθεῖν τοῦ ὁδύνας, ὡς ὁδύνας ὡς ἡκούσης.

* (ὡς ἐγὼ, λέγει κύριος ὁ θεός) ἰσχυρίας ὑὸς ἰωακὴμ βασιλῆος ἰσάα ἀποσφράγισμα ὅπ' ἡ χεὶρ τῆς δεξιᾶς μου. ἐκείθεν ἐκπάσσω σε.

* καὶ ἀφαιρώσω σε εἰς χεῖρας ζητούντων τὴν ψυχὴν σου ὧν σὺ δὲ λαβὴ ἀπὸ πρῶτου αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρας ναβουχοδονοσορ βασιλέως τῆς βαβυλώνης, & εἰς χεῖρας τῶν χαλδαίων.

* ὅτι ἀπορρίψω σε ἐν τῇ μητέρᾳ σου τὴν τεκομένην σε εἰς γῆν & οὐκ ἐτέχνης ἐκεῖ· ἐκεῖ ἀποθανεῖς.

* εἰς τὴν γῆν ἣν αὐτοὶ ὄχον) ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐκεῖ ἐμὴν ἀποσφράξουσιν.

* ἡ τιμωθῇ ἰσχυρίας ὡς σκῆτος ὅς οὐκ ἔστιν χεῖρα αὐτῶν, ὅτι ἐξερρίφη καὶ ἐξεβλήθη εἰς γῆν ἣν οὐκ εἶδε.

* γῆ γῆ γῆ ἀκούε λόγον κυρίου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia non sunt oculi tui & cor tuum, nisi ad auferendā pecuniam, & ad effundendum sanguinem innocentem, & ad faciendam calamitatem & voluntatem animi tui.

* Propterea hæc dicit Dominus de Joachim filio Josæ rege tribus domus Juda: Non plangent eum; Væ ob fratrem meum, væ ob sororem, non plangent eum: væ ob regem, væ ob regnum eius.

* Sicut proiciunt cadauer asini, sic proiciet cadauer eius, lacerabitur & proicietur ultra portas Ierusalem.

* Ascende in domum sanctuarij, & clama, & in portis montis domus eleua vocem tuam, & clama ad vada, quia contriti sunt omnes amatores tui.

* Misi ad te omnes seruos meos prophetas, cum sederes tranquilla. Dixisti: Non ego suscipiam iudicium. Hæc est via tua ab adolescentia tua; quia non obedisti verbo meo.

* Omnes gubernatores tui dispergentur in omnem ventum, & amatores tui in captiuitatem ibunt. tunc enim confunderis & erubesces ab omni malitia tua.

* Quæ habitas in domo sanctuarij, & in domo regum nutrens filios tuos; quid facies cum venerit tibi tribulatio & commotio quasi dolores parturientis?

* Vivo ego, dicit Dominus; quia si fuerit Chonias filius Joachim rex tribus domus Juda quasi sculptura annuli in manu dextera mea; quia inde per verbum meum transferam te.

* Et dabo te in manum quærentium occidere te, & in manum eorum à quorum facie tu times, & in manum Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manum Chaldeorum.

* Et transmigrare te faciam & matrem tuam quæ genuit te, in terram aliam in qua nati non estis, ibique moriemini.

* Et ad terram quod ipsi seducunt animas suas ut reuertantur, illic non reuertentur.

* Contemptus, infirmus, vagus est vir iste Chonias, aut sicut vas in quo non est utilitas; quare translatus est ipse & filij eius, & captiui ducti sunt in terram quam ignorauerunt?

* De terra sua transmigrare eum fecerunt in terram aliam.

* Terra Israel suscipe verbum Domini.

כח * אמר יהוה כתבו ארץ האיש הזה ערירי
גבר לא יצלה בימיו כי לא יצלה מזרעו איש ישב
על כסא דוד ומושל עוד ביהודה:

כג

* הוי רעים מאבדים ומפצים את צאן מרעיתי
נאם יהוה:

* לכן כה אמר יהוה אלהי ישראל על הרעים
הרעים את עמי אתם הפצתם את צאני ותדחום
ולא פקדתם אתם הנני פקד עליכם ארץ רע
מעלליכם נאם יהוה:

* ואני אקבץ את שארית צאני מכל הארצות
אשר הדחת אתם שם והשיבתי אתהן על נוהן
ופרו ורבו:

* והקימתי עליהם רעים ורעום ולא יראו עוד
ולא יחתו ולא יפקדו נאם יהוה:

* הנה ימים באים נאם יהוה והקימתי לרוד
צמח צדיק ומלך מלך ורשכיל ועשרה משפט
וצדקה בארץ:

* בימיו תושע יהודה וישראל ישכן לבטח וזה
שמו אשר יקראו יהוה צדקנו:

* לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא יאמרו
עוד חי יהוה אשר העלה ארץ בני ישראל מארץ
מצרים:

* כי אם חי יהוה אשר העלה ואשר הביא את
זרע בית ישראל מארץ צפנה ומכל הארצות אשר
הדחת שם וישבו על אדמתם:

* לנבאים נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמתי
הייתי כאיש שכור וכגבר עברו יין מפני יהוה ומפני
דברי קדשו:

* Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum, qui in diebus suis non prosperabitur. Nec enim erit de femine eius vir qui sedeat super solum David, & potestatem habeat ultra in Iuda.

CAP. XXIII.

¹ Væ pastoribus qui disperdunt & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus.

² * Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, & eieistis eos, & non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus.

³ * Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris ad quas eieceram eos illuc, & conuertam eos ad rura sua, & crescent & multiplicabuntur.

⁴ * Et suscitabo super eos pastores, & pascunt eos. Non formidabunt ultra, & non pauebunt, & nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.

⁵ * Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen iustum, & regnabit rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra.

⁶ * In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster.

⁷ * Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent ultra: Viuit Dominus qui eduxit filios Israel de terra Aegypti;

⁸ * Sed, Viuit Dominus, qui eduxit & adduxit semen domus Israel de terra Aquilonis, & de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc, & habitabunt in terra sua.

⁹ * Ad prophetas: Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea. Factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus a vino, a facie Domini, & a facie verborum sanctorum eius.

תרגום יונתן

כח * אמר יי כחבו ית גברא חרין ולא גברא ולא יצלה ביומיהו ארי לא יצלה מזרעהו גבר יחב על כרסי דוד ועבר שלטן על דביר יהודה:

כג

* ויפרנסו דמאבדין ומבדדין ית עם דאתקרי שמי עלוהי אמר יי: ככן כדנן אמר יי אלהא דישראל על פרנסיה דמפרנסין ית עמי אתון בדרתון ית עאני וטלטלחונון ולא תבעתון יתהון תא אנא מסער עליכון ית בישות עובדיכון אמר יי:

ואנא אכנש ית שארא דעמי מכל מדינתא דאגלית יתהון לתמן ואחבי יתהון לאתריהון ויפשוין ויסגון: ואקים עליהון

פרנסין ויפרנסונון ולא ידחלון עוד ולא יתכרון ולא יזועון אמר יי: תא יומיא אתון אמר יי ואקים לרוד משיח דצדקא וימלך מלכא ויצלה ויעבר דין דקשוט וזכו בארעא:

ביומיהו יתפרקון דביר יהודה וישראל ישרי לרחצון ודין שמה דיהון קר לה יתעבדו לנא וכן מן קדם יי ביומיהו: ככן תא יומיא אתון אמר יי ולא יהון משחצון עוד בגבורתא דיי דאסיק ית בני ישראל מארעא דמצרים:

אלהן יהון משחצון שיקרא דיי דאסיק ויאיתי ית זרעא דבית ישראל מארע צפנה ומכל מדינתא דאגלית ויתבון לתמן ויתבון על ארעהון: מן קדם נביאי אברהם לבי במעי ועו כל גרמי הויתי כגבר רוי וכגברא דמשחצין מן קדם חסרה מן קדם יי ומן קדם פתגמי קרשה:

¹ Hæc dicit Dominus : Scribe virum istum
abdicatum hominem; quia non crescet de semine
eius vir sedens super thronum David, imperans
ultrâ in Iuda.

CAP. XXIII.

O Pastores dispergentes & disperdentes :
oves pascuæ meæ.

² Propter hoc hæc dicit Dominus Deus Israel :
ad pastores pascentes populum meum : Ecce disper-
sistis oves meas, & expulistis eas, & non visi-
tastis eas; ecce ego vindicabo super vos secun-
dum mala studia vestra.

³ Et ego suscipiam relictos populi mei ab om-
ni terra quod expuli eos illuc, & restitua eos in
pascua sua, & crescent & multiplicabuntur.

⁴ Et suscitabo eis pastores qui pascent eos, &
et non formidabunt ultrâ neque pauebunt neq;
requirentur, dicit Dominus.

⁵ Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
suscitabo David orientem iustum, & regnabit
rex, & intelliget & faciet iudicium & iusti-
tiam in terra.

⁶ In diebus eius saluabitur Iuda, & Israel
habitabit confidenter; & hoc nomen eius quo
vocabit eum, Dominus Josedeck.

⁷ Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Do-
minus, & non dicent ultrâ : Vivit Dominus,
qui eduxit domum Israel de terra Egypti.

⁸ Sed, Vivit Dominus, qui adduxit & con-
gregavit omne semen Israel de terra Aquilonis,
& de cunctis regionibus quod expulsi sunt illuc,
& restituit eos in locum suum.

⁹ In prophetis contritum est cor meum : in
me commota sunt omnia ossa mea : factus sum
quasi vir contritus, & quasi homo captus à
vino, à facie Domini, & à facie decoris gloriae
eius.

¹⁰ τὰδε λέγει κύριος, γράψον τὸν ἀνδρα τοῦτον ἐν-
κήρυκτον αὐθροπον, ὅτι ἔμὴ ἀνέστη ἐν τῷ σπέρματι
αὐτοῦ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δαυὶδ ἀρχὼν ἐπὶ ἐν
τῷ ἰούδα.

κγ'

¹ Ὡς ποιμένες διασκορπίζοντες ἐδπολλυνότες
πρόβατα τῆς νομῆς μου.

² διὰ τοῦτο τὰδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐπὶ
τοῦ ποιμνίου τοῦ ποιμαίνοντος τὸν λαόν μου· ἰδοὺ δι-
σκορπίσατε τὰ πρόβατά μου, & ἐξώσατε αὐτὰ ἐς ἐκ-
πεσκέψατε αὐτὰ, ἰδὲ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς καὶ τὰ πο-
νηρὰ Ἰσραὴλ δύνάμει μου.

³ καὶ ἐγὼ εἰσδέξομαι τοὺς κατὰλοιπας τοῦ λαοῦ μου
ἀπὸ πάσης τῆς γῆς οὗ ἐξώσα αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ κατεστήσω
αὐτοὺς εἰς τὴν νομὴν αὐτῶν. καὶ ἀνέστηθαι καὶ πλη-
θυνήσονται.

⁴ καὶ ἀναστήσω αὐτοῖς ποιμένας οἱ ποιμανοῦσιν αὐ-
τοὺς, & ἐφοβηθήσονται ἐπὶ, & ὁ πληθήσεται, & ὁ ἐκζητηθή-
σεται, λέγει κύριος.

⁵ ἰδὲ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ ἀναστήσω
τὸν δαυὶδ ἀνατλήν δικαίαν, καὶ βασιλεύσει βασι-
λὺς καὶ σωθήσεται καὶ ποιήσει κῆμα ἐς δικαιοσύνην Ἰσραὴλ
τῆς γῆς.

⁶ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς σωθήσεται ἰσραὴλ, καὶ ἰσραὴλ
κατακληρώσει πεποιθώς, & τοῦτο τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ καλεῖσθαι
αὐτὸν κύριος ἰωσεδέκ.

⁷ διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ
ἐκ ἐρῶσιν ἐπὶ, ζῆ κύριος, ὃς ἀνήγαγεν τὸν οἶκον ἰσραὴλ
ἐκ γῆς αἰγύπτου.

⁸ ἀλλὰ ζῆ κύριος ὃς ἀνήγαγεν καὶ σωθήσεται
ἅπαν τὸ σπέρμα ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς βορρᾶς, καὶ ἀπὸ πα-
σῶν τῶν χωρῶν ἐξώσθησαν ἐκεῖ, καὶ ἀπεκατέστησαν
αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον αὐτῶν.

⁹ ἐν τοῖς περὶ φηταῖς συνετίθει ἡ καρδία μου, ἐν
ἐμοὶ ἐσαλεύθη πάντα τὰ ὀσά μου, ἐγρήθην ὡς ἀνὴρ
συνετρεμμένος καὶ ὡσεὶ ἀνὴρ πρὸς συνεχόμενος ἀπὸ
οἴνου ἀπὸ πρὸς ὅπως κυρὸς καὶ ἀπὸ πρὸς ὅπως διψεπείας
δόξης αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Hæc dicit Dominus: Scribite virum istum absque liberis, virum qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim prosperabitur de se-
mine eius vir sedens super solium David, & habens potestatem super domum Iuda.

CAPVT XXIII.

V gubernatoribus qui disperdunt & dispergunt populum super quem inuocatum est nomen meum, dicit Dominus. Propterea
hæc dicit Dominus Deus Israel de gubernatoribus qui gubernant populum meum: Vos dispersistis oves meas, & vagari eas fecistis,
& non quaesistis eas. Ecce ego visitabo super vos malitiam operum vestrorum, dicit Dominus.

² Et ego congregabo reliquias populi mei ex omnibus prouinciis ad quas transmigrare eos feci, & reducā eos ad loca sua, & crescent
& multiplicabuntur.

³ Et constituam super eos gubernatores, & gubernabunt eos, & non timebunt ultrâ, nec conterentur, nec
commouebuntur, dicit Dominus.

⁴ Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David Messiam iustum, & regnabit rex,
& prosperabitur, & faciet iudicium verum, & iustitiam in terra.

⁵ In diebus eius saluabuntur viri domus Iuda, & Israel habitabit
confidenter; & hoc est nomen eius quo vocabunt eum: Fient nobis iustitiæ à facie Domini in diebus eius.

⁶ Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non erunt narrantes ultrâ potentiam Domini qui ascendere fecit filios Israel de ter-
ra Egypti.

⁷ Sed erunt narrantes potentiam Domini qui ascendere fecit & adduxit semen domus Israel de terra Aquilonis, & de
cunctis prouinciis ad quas transmigrare eos feci, & habitabunt in terra sua.

⁸ Propter pseudoprophetas contritum est cor meum in visceribus meis, contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius,
& sicut vir qui factus est insanus vino suo, à facie Domini, & à facie verborum sanctitatis eius.

b 3

* כי מנאפים מלאה הארץ כי מפני אלה אכלה
 הארץ יבשו נאור מדברותיה מרוצתם רעה
 וגבורתם לא כן :
 * כי גם נביא גם כהן חנפו גם בביתי מצאתי
 רעתם נאם יהוה :
 * לכן יהיה דרכם להם כחלקלקות באפלה
 ידחו ונפלו בה כי אביא עליהם רעה שנה
 פקדתם נאם יהוה :
 * ובנביאי שמרון ראיתי תפלה הנבאו בבעל
 ויתעו ארץ עמי ארץ ישראל :
 * ובנביאי ירושלם ראיתי שערורה נאוף והולך
 בשקר וחזקו ידי מרעים לבלתי שבו איש מרעתו
 היו לי כלם בסדם וישביה בעמרה :
 * לכן כה אמר יהוה צבאות על הנבאים הנבי
 מאכיל אותם לענה והשקתים מי ראש כי מאת
 נביאי ירושלם יצאה חנפה לכל הארץ :
 * כה אמר יהוה צבאות אל תשמעו על דברי
 הנבאים הנבאים לכם מהבלים המה אתכם חזון
 לכם ידברו לא מפי יהוה :
 * אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה
 לכם וכל הולך בשררות לבו אמרו לא תבוא
 עליכם רעה :
 * כי מי עמד בסוד יהוה וירגא וישמע את דברו
 מי הקשיב דברו וישמע :
 * הנה סערת יהוה חמה יצאה וסער מתחולל
 על ראש רשעים יחול :
 * לא ישוב אף יהוה עד עשתו ועד הקימו
 מזמות לבו באחרית הימים תתבוננו בה בינה :
 * לא שלחתי את הנביאים והם רצו לא דברתי
 אליהם והם נבאו :

10 * Quia adulteris repleta est terra, quia a
 facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt
 Carua deserti. Factus est cursus eorum malus,
 & fortitudo eorum dissimilis.
 11 * Propheta namque & sacerdos polluti
 sunt, & in domo mea inueni malum eorum,
 ait Dominus.
 12 * Idcirco via eorum erit quasi lubricum
 in tenebris; impellentur enim & corrueant
 in ea. Afferam enim super eos mala, annum
 visitationis eorum, ait Dominus.
 13 * Et in prophetis Samariae vidi fatuita-
 tem, & prophetabant in Baalim, & deci-
 piebant populum meum Israel.
 14 * Et in prophetis Hierusalem vidi simi-
 litudinem adulterantium & iter mendacij,
 & confortauerunt manus pessimorum, ut
 non conuerteretur vnusquisque a malitia
 sua. Facti sunt mihi omnes vt Sodoma, &
 habitatores eius quasi Gomorra.
 15 * Propterea hæc dicit Dominus exerci-
 tuum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos
 absinthio, & potabo eos felle. A prophetis
 enim Hierusalem egressa est pollutio super
 omnem terram.
 16 * Hæc dicit Dominus exercituum: No-
 lite audire verba prophetarum qui prophe-
 tant vobis & decipiunt vos. Visionem cor-
 dis sui loquuntur non de ore Domini.
 17 * Dicunt his qui blasphemant me: Lo-
 cutus est Dominus, Pax erit vobis, & om-
 nibus qui ambulant in prauitate cordis sui
 dixerunt: Non veniet super vos malum.
 18 * Quis enim affuit in consilio Domini,
 & vidit & audiuit sermonem eius? Quis
 confiderauit verbum illius & audiuit?
 19 * Ecce turbo dominicæ indignationis
 egredietur, & tempestas erumpens super
 caput impiorum veniet.
 20 * Non reuertetur furor Domini vsque
 dum faciat & vsque dum compleat cogi-
 tationem cordis sui. In nouissimis diebus
 intelligetis consilium eius.
 21 * Non mittebam prophetas, & ipsi cur-
 rebant: non loquebar ad eos, & ipsi proph-
 tabant.

תרגום יונתן

10 ארי זנאין אהמליח ארעא ארי מן קדם מומי דשקר חרובת ארעא יבשו דירות מדברא ועל דמסגן ברעוה נפשחון בישתא חיתי עליהון
 11 ארי אף ספר אף כהן זנבו אורחתהון אף בבית מקדשי גלגל קדמי בישתחון אמר יי :
 12 כהן חתי ארחתהון להון במשורעין בקבלא ותקלון ויפלו בה ארי אחי עליהון בישתא שנת סעורן חזביתאון אמר יי :
 13 ובנביאי שמרון חזיתי רשע מתנבין בשום טעותא ומטען ית עמי ית ישראל :
 14 ובנביאי ירושלם חזיתי שנו זנאין
 15 כהן כהן אמר יי צבאות על נביאי שקרא הא אנה מיתי עליהון עקא מרר כגידיו ואשקינן בם דלוט ביש כרישי חזיון ארי מן נביאי
 16 וישלם נפקת חנפחא לכל יחבי ארעא :
 17 קדמו אמר יי צבאות לא תקבלון לפתגמי נביאי שקרא דמתנבין לכון מטען אנון וחכון רשע לבהון ממללין לא ממיסרא דיני :
 18 אמרין נבוכאד שקריהון לדמרגזין קדמי מלל יי שלמא יתוי לכון וכל דאזל בהרהור לבה אמרין לא חיתי עליכון בישתא :
 19 ארי לא קמו דאחגלי להון רז מן קדם יי ולא חזו ולא שמעו ית פתגמוהי ולא אציתו למיסריה ולא קבלו :
 20 לא יתוב רגזא דיני עד דיעבד ועד דיקים מחשבת רעותיה בסוף
 21 לא שלחתי ית נביאי שקרא ואנון רחשין לאבאשא ולא מללח עמהון ואנון מתנבין שקר :

* Quia adulteris repleta est terra; quia à facie horum luxit terra, arefacta sunt pascua deserti, & factus est cursus eorum malus, & fortitudo eorum non sic.

* Quia sacerdos et propheta polluti sunt, & in domo mea vidi malitias eorum, dicit Dominus.

* Propterea fiat via illorum ipsis in lubricum in caligine, & supplantabuntur & corrueant in ea, quia inferam super eos mala in anno visitationis eorum, dicit Dominus.

* Et in prophetis Samariae vidi iniquitates: prophetauerunt in Baal, & deceperunt populum meum Israel.

* Et in prophetis Hierusalem vidi horribilia adulterantes & ambulantes in mendaciis, & apprehendentes manus malorum, ne conuerteretur unusquisque à via sua mala: facti sunt mihi omnes quasi Sodoma, & habitantes eam quasi Gomorra.

* Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibo eos doloribus, & potabo eos aqua amara; quia à prophetis Hierusalem egressa est pollutio omni terra.

* Sic dicit Dominus omnipotens: Ne auditis verba prophetarum prophetantium vobis; quia vanam faciunt ipsi visionem à corde eorum. loquuntur & non de ore Domini.

* Dicunt abiicientibus verbum Domini: Pax erit vobis, & omnibus ambulanti in errore cordis sui, Non veniet super te mala.

* Quoniam quis stetit in subsistentia Domini, & vidit & audiuit sermonem eius: quis auribus percepit & audiuit?

* Ecce commotio à Domino, & ira egreditur in commotionem, conuersa in impios veniet.

* Et non reuertetur furor Domini donec faciat illud, & donec suscitetur illud à conatu cordis sui: in nouissimis diebus intelligent ea.

* Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: non loquutus sum ad eos, & ipsi prophetabant.

* ὅτι μοιχῶν ἐπλήσθη ἡ γῆ, ὅτι ἀπὸ πορνείας τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξηρσάνθησαν αἱ νομαὶ τῶν ἐρήμων, & ἐγένετο ὁ δρόμος αὐτῶν πονηρός, & ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἐχέσταις.

* ὅτι ἱερεὺς & προφήτης ἐμολύνθησαν, & ἐν τῇ οἰκῇ μου εἶδον πονηρίας αὐτῶν, λέγει κύριος.

* διὰ τοῦτο γινώσκω ὅτι ὁδὸς αὐτῶν αὐτοῖς εἰς ὀλίγημα ἐν γνόφῳ, καὶ ὑποσκελίσθονται καὶ πεσόνται ἐν αὐτῇ. διότι ἐπέσσω ἐπ' αὐτοὺς κακὰ ἐν ἐνιαυτῷ τῆς πνεύματος αὐτῶν, λέγει κύριος.

* καὶ ἐν τοῖς προφήταις σαμαρείας ἴδον δωρομήματα. προεφήτευσαν ἐπὶ βαάλ, & ἐπληρώσαν τὸν λαόν μου τὴν ἰσραήλ.

* καὶ ἐν τοῖς προφήταις ἱερουσαλήμ ἐώρακα φερόμεναι μοιχαλμοὺς καὶ πορνομοῖους ἐν ψευδέσιν, καὶ δωπλανομοῖους χειρῶν πονηρῶν, τοῦ μὴ διασφαλίσαι ἕκαστον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρίας. ἐξηρσάνθη μοι πόλεις ὡς ὁλομα καὶ ὡς κατικούντες αὐτὴν ὡς περ γόμορα.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυναμέων πρὸς τὸν προφήτην, ἰδὲ ἐγὼ ψωμίζω αὐτοῦ ὀδυάς, καὶ ποπῶ αὐτῷ ὕδωρ πικρὸν, ὅτι ἀπὸ τῶν προφητῶν ἱερουσαλήμ ἐξηλθεν μολυσμὸς πάση τῇ γῇ.

* ἔσται λέγει κύριος ὁ παντοκράτωρ, μὴ ἀκούετε τὸν λόγον τῶν προφητῶν τῶν προφητῶν ὑμῶν, ὅτι ματαῖοι εἰσιν αὐτοὶ ὅρασιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν. λαλοῦσιν καὶ οὐκ ἀπὸ φόβου κυρίου.

* λέγουσιν τοῖς ἀποστατοῦσι τὸν λόγον κυρίου· εἰρήνη ἔσται ὑμῖν, καὶ πᾶσι τοῖς πορνομοῖοις τοῖς φερόμεσιν αὐτῶν. παντὶ πορνομοῖῳ ἐν πλάνῃ καρδίας αὐτοῦ ἐχέσει ἡ ψὴς ἐπὶ σὲ κακὰ.

* ὅτι τίς ἐστι ἐν ὑποσήμετι κυρίου, & ἴδεν & ἤκουσεν τὸν λόγον αὐτοῦ; τίς ἐνωτίσατο καὶ ἤκουσεν;

* ἰδὲ σφοδρὸς ὡδὴ κυρίου καὶ ὀργὴ ἐκπορεύεται εἰς συσσεισμόν. συσρεφομένη ἐπὶ τῷ αἰεθεῖς ἔξει.

* & οὐκ ἀποστέψῃ ὁ θυμὸς κυρίου ἕως οὗ ποιήσῃ αὐτὸ & ἕως οὗ ἀναστήσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἐλπίματος καρδίας αὐτοῦ. ἐπ' ἐχάτων τῶν ἡμερῶν νοήσουσιν αὐτά.

* οὐκ ἀπέστειλον τὰς προφῆτας, & αὐτοὶ ἔτρεχον. οὐκ ἐλάλησα πρὸς αὐτοὺς, καὶ αὐτοὶ προεφήτευσον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia fornicariis repleta est terra; quia propter iuramentum falsum deserta est terra, arefacta sunt habitacula deserti: & eò quòd multiplacent voluntatem animæ suæ, malum veniet super eos, & fortes eorum non prosperabuntur. Quoniam etiam scriba & sacerdos suffurati sunt vias suas; in domo quoque sanctuarij mei reuelata sunt coram me mala eorum, dicit Dominus. Idcirco erit via eorum eis quasi lubricitates in tenebris: impingent & cadent in ea; quia adducam super eos thalam, annum visitationum peccatorum eorum, dicit Dominus.

* Et in prophetis Samariae vidi impietatem; prophetant in nomine idolorum, & seducunt populum meum Israel. Et in prophetis Ierusalem vidi mutationem adulterantium & ambulantium in mendacio, & confortantium manus malignorum, ut nullus vir conuertatur à malitia sua; facti sunt omnes coram me quasi Sodoma, & habitatores eius quasi Gomorra.

* Propterea hæc dicit Dominus exercituum super pseudopphetas: Ecce ego adducam super eos angustiam amaram sicut absinthium, & potabo eos calice maledictionis pessimæ, quasi capitibus draconum; quia à prophetis Ierusalem egressa est adulatio in omnes habitatores terræ.

* Hæc dicit Dominus exercituum: Ne recipiatis verba pseudopphetarum qui prophetant vobis; decipiunt enim vos; impietatem cordis sui loquuntur, non ex verbo Domini. Dicunt in prophetia mendacia sua his qui irritant coram me: Locutus est Dominus: Pax erit vobis, & omnibus qui ambulant in cogitatione cordis sui, dicunt: Non veniet super vos malum.

* Non enim steterunt ut reuelaretur sibi secretum à facie Domini; nec viderunt, nec audierunt sermones eius, nec auscultauerunt verba eius, nec obedierunt. Ecce increpatio à facie Domini egredietur in ira, & tempestas conturbans super caput impiorum residebit.

* Non auertetur ira Domini donec fecerit & impleuerit cogitationes voluntatis suæ. In fine dierum intelligetis hoc intelligendo. Non misi pseudopphetas, & ipsi currebant ad malè faciendum; nec locutus sum cum eis, & ipsi prophetabant falsum.

* וְאִם עָמְדוּ בְּסוּדֵי וַיִּשְׁמְעוּ דְּבַר אֶת-עַמִּי
 וַיִּשְׁכַּח מִדְּרָכָם הָרַע וּמִדַּע מַעַלְלֵיהֶם:
 * הֲאֵלֹהִי מִקְרֵב אֲנִי נָא--יְהוָה וְלֹא אֱלֹהֵי
 מֶרְחָק:
 * אֶת-יֹסֶתְרָאִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא-אֶרְאֶנּוּ
 נָא--יְהוָה הֲלֹא אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ אֲנִי
 מְלֵא נָא--יְהוָה:
 * שָׁמַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר-אָמְרוּ הַנְּבִיאִים הַנְּבִיאִים
 בְּשֵׁמִי שֶׁקֶר לֵאמֹר חֲלֹמְתִי חֲלֹמְתִי:
 * עַד-מָוֶה־יִּשְׁכַּח בְּלִבּוֹ הַנְּבִיאִים נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר
 וְנְבִיאֵי תַרְמִיז לָבָם:
 * הַחֲשָׁכִים לַחֲשָׁכִיחַ אֶת-עַמִּי שְׂמִי בַּחֲלוֹמֹתָם
 אֲשֶׁר יִסְפְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ כְּאֲשֶׁר שָׁכְחוּ אֲבוֹתָם אֶת-
 שְׂמִי בַּבַּעַל:
 * הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר-אֶתּוּ חֲלוֹם יִסְפֹּר חֲלוֹם וְאֲשֶׁר
 דִּבְּרֵי אֱתוּ יִדְבֹּר דְּבַר אֲמַר מֶה-לְתַבֵּן אֶת-הַכֹּהֵן
 נָא--יְהוָה:
 * הֲלֹא כֹה דִּבְּרִי כְּאֵשׁ נָא--יְהוָה וּכְפֶטִישׁ
 יַפְצִץ סֵלַע:
 * לָכֵן הִנֵּנִי עַל-הַנְּבִיאִים נָא--יְהוָה מִגִּנְבֵי דְּבַרִּי
 אִישׁ מֵאֶרְצֵהוּ:
 * הִנֵּנִי עַל-הַנְּבִיאִים נָא--יְהוָה הַלֵּקְחִים
 לְשׁוֹנָם וַיִּנְאֲמוּ נָא:
 * הִנֵּנִי עַל-נְבִיאֵי חֲלֹמוֹת שֶׁקֶר נָא--יְהוָה וַיִּסְפְּרוּ
 וַיִּתְּעוּ אֶת-עַמִּי בְּשִׁקְרֵיהֶם וּבְכַחְזוֹתָם וְאֲנִי לֹא--
 שְׁלַחְתִּים וְלֹא צִוִּיתִים וְהוֹעִיל לֹא-יֹעִילוּ לָעַם--
 הַזֶּה נָא--יְהוָה:
 * וְכִי-יִשְׁאַלְךָ הָעָם הַזֶּה אוֹ הַנְּבִיאִים אוֹ-כֹהֵן לֵאמֹר
 מָה-מִּשְׁאֵל יְהוָה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת-מֶה-מִּשְׁאֵל
 וְנִטְשְׁתִּי אֶתְכֶם נָא--יְהוָה:

* Si steterissent in consilio meo, & nota
 E fecissent verba mea populo meo, auertisset
 vtique eos à via sua mala & cogitationibus
 suis pessimis.
 * Putas ne Deus è vicino ego sum, dicit
 Dominus, & non Deus de longe?
 * Si occultabitur vir in absconditis, &
 ego nō videbo eum, dicit Dominus? Nun
 quid non cælum & terram ego implebo,
 dicit Dominus?
 * Audiui quæ dixerunt prophetae pro-
 phetates in nomine meo mendacium atq;
 dicentes; Somniaui, somniaui.
 * Vsquequo istud est in corde prophe-
 tarum varicinantium mendacium & pro-
 phetantium seductiones cordis sui?
 * Qui volunt facere vt obliuiscatur po-
 pulus meus nominis mei propter somnia
 eorum, quæ narrant vnusquisque ad proxi-
 mum suum, sicut obliti sunt patres eorum
 nominis mei propter Baal.
 * Propheta qui habet somnium, narret
 F somnium, & qui habet sermonem meum,
 loquatur sermonem meum verè. Quid pa-
 leis ad triticum, dicit Dominus?
 * Nunquid non verba mea sunt quasi
 ignis, dicit Dominus? & quasi malleus con-
 terens petram?
 * Propterea ecce ego ad prophetas, ait
 Dominus, qui furantur verba mea, vnus-
 quisque proximo suo.
 * Ecce ego ad prophetas, ait Dominus,
 qui assumunt linguas suas & aiunt, Dicit
 Dominus.
 * Ecce ego ad prophetas somniantes
 mendacium, dicit Dominus, qui narrauer-
 unt ea, & seduxerunt populum meum in
 mēdacio suo & in miraculis suis, cum ego
 non misissem eos, nec mandassem eis,
 qui nihil profuerunt populo, dicit Do-
 minus.
 * Si igitur interrogauerit te populus iste,
 vel propheta aut sacerdos dicens: Quod
 est onus Domini? dices ad eos: Vos
 estis onus. Proiciam quippe vos, dicit
 Dominus.

תרגום יונתן

* וְאִלּוּ קָמוּ אֲחֵלֵי לַחֲזוֹן רִז מִן קֹדֶם יְיָ וַאֲשִׁמְעוּ פִּתְגָמֵי יְיָ עַמִּי וַאֲתַבְּנוּן מֵאֶרְצֵהוּ בִּישְׁתָּא וּמִכִּישׁוֹר עֲזוּבֵיהוּן:
 * אֲנִי אֱלֹהִים מִבְּרַשִׁית אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים עֲתִידָנָא לְחֻדְתָּא עֲלֵמָא לְצִדִּיקָא:
 * אִם יִדְמִי גִבֹר לֹא שְׁמַרָא כֹד בְּסִתְרָא וּקְדָמִי הֲלֵא גְלִי אֲמַר יְיָ הֲלֵא יְיָ שְׁמִי וְיָת אֶרְעָא יִקְרִי מְלִי אֲמַר יְיָ:
 * שְׁמִיעַ קֹדְמִי יְיָ דִּאֲמַרִּין נְבִיאֵי שְׁקֵרָא דְּמִתְנַבְּזִין בְּשֵׁמִי שְׁקֵרָא לְמִימַר פִּתְגָם נְבוֹזָא בְּחֵלְמָא אֲתַחְוָא לִי:
 * הַלְכִּיחַ דְּנְבִיאֵי שְׁקֵרָא דְּמִתְנַבְּזִין שְׁקֵר וּמִתְנַבְּזִין רְשָׁע לְבָהוּן:
 * דְּמִתְנַבְּזִין לֹא נִשְׁתָּא יְיָ עַמִּי שְׂמִי בַּחֲלֹמֵיהוּן דְּמִשְׁתַּעֲזִין גִּבֹר לְחֻבְרִיָּה כְּמָא דְּשִׁבְקוּ אֲבִהֵיהוּן יְיָ פִּלְחִין שְׂמִי וּמִקְמִין בְּשׁוֹם טַעוּתָא:
 * נְבִיא דְּעֵמָה חֲלֵמָא וַיִּשְׁתַּעֲזֵי חֲלֵמָא וּדְּפִתְגָמֵי עֵמָה יִמְלֵל פִּתְגָמֵי קִשּׁוּט חָא כְּמָא דְּפִרֵּשׁ בֵּין חֲבָנָא לְעִבּוּרָא כֹּן פִּרִּישׁ בֵּין רְשִׁיעָא
 * לְצִדִּיקָא אֲמַר יְיָ: 29
 * הֲלֵא כָל פִּתְגָמֵי חֲקִיפִין כְּאִשְׁתָּא אֲמַר יְיָ וּכְפֶטִישׁ דְּמִנְפַּע בִּישָׁא:
 * שְׁקֵרָא אֲמַר יְיָ מִגִּנְבֵי פִתְגָמֵי גִבֹר מִן חֲבֵרָה:
 * חָא אֲנִי שְׁלַח רְגָזִי עַל נְבִיאֵי שְׁקֵרָא: 32
 * חָא אֲנִי שְׁלַח רְגָזִי עַל נְבִיאֵי שְׁקֵרָא אֲמַר יְיָ דְּמִתְנַבְּזִין כְּרַעוּת לְבָהוּן וְאִמְרִין כֹּן אֲמַר:
 * דְּמִתְנַבְּזִין חֲלֹמִין דְּשְׁקֵרָא אֲמַר יְיָ וּמִשְׁתַּעֲזִין יְיָ עַמִּי בְּשִׁקְרֵיהוּן וּבְכַחְזוֹתוֹהוּן וְאֲנִי לֹא שְׁלַחְתִּיחַן וְלֹא פְקַדְתִּיחַן וְהִנֵּנּוּ לְעֵמָא הָרִין
 * וְאִנִּי יִשְׁאַלְכֶן עֲמָא הָרִין אוֹ סִפֵּר אוֹ כֹּהֵן לְמִימַר מֶה-נְּבוֹזָאחַה בְּשֵׁמָא דְּיְיָ וְיִמְלֵל לַחֲזוֹן כְּרִין נְבוֹזָאחַה וְאִרְשִׁי יִתְכֹּן אֲמַר יְיָ:

* Et si stetissent in subsistentia mea & au-²²
dissent verba mea, & populum meum auertis-
sent à malis studiis suis:

* Deus appropinquans ego sum, dicit Domi-²³
nus, & non Deus de longè.

* Si abscondetur homo in absconditis & ego²⁴
non videbo eum, dicit Dominus? Nunquid non
calum & terram ego impleo, dicit Dominus?

* Audiui quæ loquuntur propheta qui pro-²⁵
phetant in nomine meo mendacia, dicentes: Som-
niaui somnium.

* Usquequo erit in corde prophetarum pro-²⁶
phetantium mendacia, & cum prophetant ipsi
voluntates cordis eorum,

* Cogitantium ut obliuiscantur nominis mei²⁷
in somniis suis, quæ narrabant unusquisque ad
proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum
nominis mei in Baal.

* Propheta in quo somnium est, narret som-²⁸
nium suum; & in quo sermo meus ad eum, nar-
ret sermonem meum in veritate. Quid palea ad
tritum? sic verba mea.

* Nonne verba mea sicut ignis comburens,²⁹
dicit Dominus, & sicut securus incidens pe-
tram?

* Propterea ecce ego ad prophetas, dicit Do-³⁰
minus Deus, qui furantur verba mea unus-
quisque à proximo suo.

* Ecce ego ad prophetas, dicit Dominus,³¹
emittentes prophetias linguae, & dormitantes
dormitationem suam.

* Ecce ego ad prophetas prophetantes somnia³²
mendacia, & enarrabāt ea, & seduxerunt po-
pulum meum in mendaciis suis, & in erroribus
suis, & ego non misi eos, & non mandavi eis,
& utilitate non proderunt populo huic, dicit
Dominus.

* Et si interrogauerit te populus iste, vel sa-³³
cerdos, aut propheta, dicens: Quæ assumptio
Domini? Et dices eis: Vos estis assumptio, & al-
lidam vos, dicit Dominus.

* καὶ εἰ ἐστήσαν ἐν ὑποστάσει μου, καὶ ἤκουσαν τῶν λό-
γων μου, καὶ τὸν λαόν μου ἀπ' ἐξέσεφον ἀπὸ τῶν πονηρῶν
ἐπιποθυμάτων αὐτῶν.

* Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι, λέγει κύριος, & ἐχὶ θεὸς
πρόσσωτόν.

* εἰ κρυβήσεται ὁ ἄνθρωπος ἐν κρυφαίοις καὶ ἐγὼ ὄψομαι αὐτόν, λέγει κύριος. μὴ ἐχὶ τὸν ἐρανὸν & τὴν
γλῶσσαν πληρῶ, λέγει κύριος.

* ἤκουσα ἃ λαλοῦσιν & θεωροῦμαι ἃ θεωροῦντες
σιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ψευδῆ λέγοντες, ἐνυπνιασά-
μενοι ἐνύπνιον.

* ἕως ποτε ἔσαι ἐν καρδίᾳ τῶν θεωρητῶν τῶν θεω-
ρητοδόντων ψευδῆ, & ἐν ταῖς θεωρητοδίᾳ αὐτῶν ταῖς θε-
λήμασι τῆς καρδίας αὐτῶν,

* τῶν λογισμῶν & ἐπιλαβέας τὸ ὄνομα τῶν μου
ἐν τοῖς ἐνυπνίοις αὐτῶν ἀδιηγοῦντο ἕκαστος πρὸς τὸν πλη-
σίον αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐπελάθοντο & πατέρες αὐτῶν τοῦ
ὀνόματος μου ἐν τῇ βαβυλῶν.

* ὁ θεωρητὴς ἐν ᾧ τὸ ἐνύπνιον ἔστιν, διηγησάτω τὸ ἐνύ-
πνιον αὐτοῦ, καὶ ἐν ᾧ ὁ λόγος μου πρὸς αὐτόν, διηγησάτω
τὸν λόγον μου ἐπ' ἀληθείας. τί τὸ ἄχρηστον πρὸς τὸν σῖτον,
ἕτως & λόγοι μου.

* ἐχὶ & λόγοι μου ὥσπερ πῦρ φλέγον, λέγει κύριος,
καὶ ὡς πέλεκυς κόπτων πέτραις.

* διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς θεωροῦμαι, λέγει κύ-
ριος ὁ Θεὸς ὑμῶν κλέπτοντας ὑμῶν λόγους μου ἕκαστος πρὸς
τὸν πλησίον αὐτοῦ.

* ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς θεωροῦμαι λέγει κύριος, ὑμεῖς
ἐκβάλλοντες θεωρητείας γλώσσης, καὶ νυσάζοντας νυ-
σαγμὸν αὐτῶν.

* ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τοὺς θεωροῦντας τοὺς θεωρη-
τοδόντας ἐνύπνια ψευδῆ, καὶ διηγοῦντο αὐτά, καὶ ἐ-
πληθύσαν τὸν λαόν μου ἐν τοῖς ψεύδεσιν αὐτῶν, καὶ ἐν
τοῖς πλάνοις αὐτῶν, καὶ ἐγὼ ὄψομαι ἀπ' ἐξέσεως αὐτοῖς, & ὄψομαι
ἐντεταμένους αὐτοῖς, καὶ ὠφέλειαν ὄψομαι ὠφελήσουσιν τὸν
λαόν τοῦτον, λέγει κύριος.

* & ἐδὴ ἐξώλησεν ὁ λαὸς ἕως ἡ ἱερῶς ἡ θεωρητῆς
λέγων· τί τὸ λῆμμα κυρίου; & ἐξῆς αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐστέ τὸ
λῆμμα, & ῥάξω ὑμᾶς, λέγει κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²² Et si stetissent ut reuelaretur sibi secretum à facie Domini, & audire fecissent populum meum verba mea; auertissent utique eos à via sua mala, & à malitia operum suorum.

²³ Ego Deus creavi orbem à principio, dicit Dominus. Ego Dominus renouaturus sum mundum iustis.

²⁴ Num putat homo se latitare cum in occulto est? an non coram me reuelatus est, dicit Dominus? Nonne calum & terram implet gloria mea, dicit Dominus?

²⁵ Auditum est à me quod dicunt pseudoprophetae, qui prophetant in nomine meo falsa, dicentes: Verbum prophetiae in somno annunciatum est mihi.

²⁶ Quousque est istud in corde pseudoprophetarum, qui prophetant falsa, & prophetant impietatem cordis sui?

²⁷ Qui cogitant efficere ut obliuiscatur populus meus nominis mei, iurantes per nomina idolorum.

²⁸ Propheta apud quem est somnium, narret somnium, & apud quem est verbum meum, loquatur verbum meum verè. Ecce sicut qui separat paleam à tritico, sic separo impios à iustis, dicit Dominus.

²⁹ Nonne omnia verba mea sunt fortia sicut ignis, dicit Dominus? & sicut malleus conterens petram?

³⁰ Propterea ecce ego mitto furorem meum super pseudoprophetas, dicit Dominus, qui suffurantur verba mea quousque à socio suo.

³¹ Ecce ego mitto furorem meum super pseudoprophetas, dicit Dominus, qui prophetant iuxta voluntatem cordis sui, & dicunt: Sic dicit Dominus.

³² Ecce ego immitto furorem meum super pseudoprophetas qui prophetant somnia falsa, dicit Dominus: & narrant & seducunt populum meum mendaciis suis & temeritate sua. Ego enim non misi eos, nec praecepi eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus.

³³ Et cum interrogauerit te populus hic, aut scriba, aut sacerdos, dicens: Quæ est prophetia in nomine Domini? Et dices ei: Talis est prophetia, Projiciam vos, dicit Dominus.

* וְהַנְּבִיא וְהַכֹּהֵן וְהָעָם אֲשֶׁר יֹאמַר מִשְׁאֵל יְהוָה
 וּפָקַדְתִּי עַל-הָאִישׁ הַהוּא וְעַל-בֵּיתוֹ :
 * כֹּה תֹאמְרוּ אִישׁ עַל-רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶל-אָחִיו מֵה-
 עֵנָה יְהוָה וּמֵה-דְּבַר יְהוָה :
 * וּמִשְׁאֵל יְהוָה לֹא תִזְכְּרוּ-עוֹד כִּי הִמְשָׁא יְהוָה
 לְאִישׁ דְּבָרוֹ וְהִפְכֶתֶם אֶת-דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים
 יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵינוּ :
 * כֹּה תֹאמַר אֶל-הַנְּבִיא מֵה-עֵנֶךָ יְהוָה וּמֵה-
 דְּבַר יְהוָה :
 * וְאִם-מִשְׁאֵל יְהוָה תֹאמְרוּ לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן
 אֲמַרְכֶם אֶת-הַדְּבַר הַזֶּה מִשְׁאֵל יְהוָה וְאֶשְׁלַח אֵלֵיכֶם
 לֵאמֹר לֹא תֹאמְרוּ מִשְׁאֵל יְהוָה :
 * לָכֵן הִנְנִי וְנִשְׁתִּי אֶתְכֶם נָשָׂא וְנִטְשֶׁתִּי אֶתְכֶם
 וְאֶת-הָעִיר אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָכֶם וּלְאִבְתֵּיכֶם מֵעַל פָּנָי :
 * וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם חֲרַפַּת עוֹלָם וּבְלִמּוֹת עוֹלָם
 וְאֲשֶׁר לֹא תִשְׁכַּח :

כד

* הִרְאֵנִי יְהוָה וְהִנֵּה שְׁנֵי דוּדָאִי תֹאנִים מוֹעֲדִים
 לִפְנֵי הַיָּבֵל יְהוָה אַחֲרֵי הַגְּלוּרָה נִבְכַּדְרָצַר מֶלֶךְ-
 בָּבֶל אֶת-יִכְנִיָּהוּ בֶן-יְהוִיָּקִים מֶלֶךְ-יְהוּדָה וְאֶת-
 שְׁרֵי יְהוּדָה וְאֶת-הַחֲרָשׁ וְאֶת-הַמַּסְגֵּר מִירוּשָׁלַם
 וַיָּבֵאֵם בָּבֶל :
 * הִדּוּד אַחֵר תֹּאנִים טָבוֹת מְאֹד כְּתֹאנֵי הַבְּכֹרוֹת
 וְהִדּוּד אַחֵר תֹּאנִים רָעוֹת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלֶנָּה
 מֵרַע :
 * וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מֵה-אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וַיֹּאמֶר
 תֹּאנִים הַתֹּאנִים הַטָּבוֹת טָבוֹת מְאֹד וְהָרָעוֹת רָעוֹת
 מְאֹד אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלֶנָּה מֵרַע :
 * וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :

CAP. XXIII.

* Et stendit mihi Dominus, & ecce duo
 A calathi pleni ficis positi ante templum
 Domini, postquam transtulit Nabucho-
 donosor rex Babylonis Iechoniam filium
 Ioachim regem Iuda, & principes eius, &
 fabrum & inclusorem de Hierusalem, &
 adduxit eos in Babylonem.
 * Calathus unus ficus bonas habebat
 nimis, ut solent ficus esse primi temporis.
 Et calathus unus ficus habebat malas ni-
 mis, quæ comedi non poterant, eo quod ef-
 sent malæ.
 * Et dixit Dominus ad me: Quid tu
 B vides Hieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas,
 bonas valde, & malas, malas valde, quæ co-
 medi non possunt, eo quod sint malæ.
 * Et factum est verbum Domini ad me,
 dicens:

תרגום יונתן

* וספר וכהן ועמא דיימר נבואתא בשמא דיי ויאסער על גברא ההוא ועל ביתיה :
 * ונבואתא בשמא דיי לא תדקרון עוד ארי נבואתא התי לגבר דמקיים פתגמי רעותיה ואחוק מרמן לבשלא
 * פתגמי אלהא קומא דיי צבאור אלהא :
 * כדן דיימר לנביאה מה אחיבך יי ומה מלל יי :
 * ויאב נבואתא בשמא דיי חיקרון כבן כדן אמר יי חלף דאמרתון יי פתגמא דדן נבואתא בשמא דיי ושלחך לוחכין למימר לא
 חיקרון נבואתא בשמא דיי :
 * כבן הא אנא שלח רגזי וארטש יחכין מרטש וארחק יחכין וית קרתא דיתבת לכון ולצבתהכון מקביל
 * ואיתי עליכון חסוד עלם ותחפיגון אתכנעות עלם דלא חפסוק :

כד

* אחיבני ויתא חרין מלי חנין מתחין קדם היכלא דיי בחר דאגלי נבוכדנצר מלכא דבבל ית יכניה בר יהויקים מלך שבטא
 דיהודה וית דברבי יהודה וית אומניא וית חרעיא מירושלם ואוכלנן לבבל :
 * מלך חר חנין טבן לחרא כחנין בכורן וסלא חר חנין בישין לחרא דלא מתאכלן מבישו :
 * ויהוה פתגם נבואתא מן קדם יי עמי למימר :

* Et propheta & sacerdos & populus qui dixerint, Assumptio Domini, & visitabo hominem illum & domum eius.

* Quia sic dicetis unusquisque ad proximum suum, & unusquisque ad fratrem suum: Quid respondit Dominus, & quid locutus est Dominus?

* Et assumptio Domini non nominabitur vltra; quia assumptio Domini erit homini sermo eius, & peruertistis verba Dei viventis.

* Sic dicetis ad prophetam: Quid locutus est Dominus Deus noster?

* Propterea hæc dicit Dominus: Eò quòd dixistis sermonem istum Assumptio Domini, & misi ad vos, dicens: Non dicetis, Assumptio Domini.

* Propterea ecce ego assumo & allido vos, & civitatem quam dedi vobis & patribus vestris.

* Et dabo super vos opprobrium sempiternum, & ignominiam æternam, quæ non oblivioni tradetur.

CAP. XXI III.

Ostendit mihi Dominus duos calathos ficuum positos ante faciem templi Domini, postquam transmigrare fecit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam filium Joachim regem Iuda, & principes & artifices & vinctos de Hierusalem, & adduxerunt eos in Babylonem.

* Calathus vnus ficuum bonarum valde, sicut ficus temporanea, & calathus alter ficuum malarum valde, quæ non comedentur præ malitia earum.

* Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Hieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde: & malas, malas valde, quæ non comedentur præ malitia earum.

* Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

34 * καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ λαὸς οἱ ἀνέπωσιν λῆμμα κυρίου, καὶ ἐκδικήσω τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ.

35 * ὅπως ἐρεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ: τί ἀπεκρίθη κύριος, ἢ τί ἐλάλησεν κύριος;

36 * καὶ λῆμμα κυρίου ἐμὴ ὀνομάσῃ ἐπ' ὅτι τὸ λῆμμα κυρίου ἐστὶν τὰς ἀνθρώπων λόγος αὐτοῦ, & ἐξερύψατε ὅς ἐστι λόγος θεοῦ ζώντος.

37 * ὅπως ἐρεῖτε πρὸς τὸν πρῶτον, τί ἐλάλησεν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν;

38 * διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος: ἀνθρώπων εἶπατε τὸν λόγον τοῦτον λῆμμα κυρίου, & ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς λέγων, ὅς ἐρεῖτε λῆμμα κυρίου.

39 * διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ λαμβάνω καὶ ράσσω ὑμᾶς, καὶ τὴν πόλιν ὑμῶν δέδωκα ὑμῖν καὶ τοὺς πατέρας ὑμῶν.

40 * & δώσω ἐφ' ὑμᾶς ὀνειδισμόν αἰώνιον, καὶ ἀτιμίαν αἰώνιον, ἥτις ὅς ἐστι πληρωθήσεται.

καὶ

1 * Ἐλαξάν μοι κύριε δύο καλάθους κύκων κεκλιμένους πρὸς ὅπον ναοῦ κυρίου, ὃς τὸ ἀποικίσαι ναβουχοδονόσορ βασιλεῖα βαβυλώνης τὸν ἐχονίδην υἱὸν ἰωακείμ βασιλέα ἰούδα, καὶ ὅς ἐστι ἀρχοντας καὶ ὅς ἐστι τεχνίτας & ὅς ἐστι δεσμώτας ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ ἦγαγον αὐτοὺς εἰς βαβυλῶνα.

2 * ὁ καλάθος ὁ εἰς κύκων χητῶν σφόδρα, ὡς τὰ καλάθια τὰ πρῶτα, καὶ ὁ καλάθος ὁ ἕτερος κύκων πονηρῶν σφόδρα, ὃς οὐ βρωθήσεται διὰ πονηρίας αὐτῶν.

3 * καὶ εἶπεν κύριε πρὸς με: τί σὺ ὁρᾷς ἱερεμία; καὶ εἶπα, καλάθια, καλάθια χητῶν χητῶν λίαν. καὶ τὰ πονηρά, πονηρά λίαν, ὃς οὐ βρωθήσεται διὰ πονηρίας αὐτῶν.

4 * καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

1 "Scriba enim & sacerdos, & populus qui dixerit, Prophetia in nomine Domini: et visitabo super virum illum, & super domum eius.

2 "Sic dicetis unusquisque proximo suo, & unusquisque fratri suo: Quid respondit Dominus, & quid locutus est Dominus?

3 "Et prophetia in nomine Domini non recordabimini amplius. quia prophetia erit viro qui stabilierit verba voluntatis eius. Vos autem putatis irrita facere verba Dei viventis, Domini exercituum Dei nostri.

4 "Sic dices propheta: Quid respondit tibi Dominus, aut quid locutus est Dominus?

5 "Et si, Prophetia in nomine Domini, dixeritis, propterea hæc dicit Dominus: Pro eo quòd dixistis sermonem istum, Prophetia in nomine Domini, cum misissem ad vos, dicendo: Ne dicatis, Prophetia in nomine Domini.

6 "Propterea ecce ego immitto furorem meum, & derelinquam vos derelinquendo, & proiciam vos & civitatem quam dedi vobis, & patribus vestris, à conspectu Verbi mei.

7 "Et adducam super vos opprobrium sempiternum, & cooperiet vos ignominia sempiterna, nunquam defutura.

CAPVT XXI III.

Ostendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficibus positi erant coram templo Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam filium Joachim, regem tribus domus Iuda, & principes Iuda, & artifices, & ianitores de Ierusalem, & adduxit eos in Babylonem.

1 Calathus vnus habebat ficus bonas valde, sicut ficus primitiarum: & calathus alter ficus malas habebat, quæ non possunt comedi præ malitia.

2 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde; & malas, malas valde, quæ comedi non possunt præ malitia.

3 Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens:

* כה אמר יהוה אלהי ישראל כתאנים הטבות
האלה בן אביר את גלות יהודה אשר שלחתי מן-
המקום הזה ארץ כשדים לטובם:

* ושמתי עיני עליהם לטובה ויהשבתים על-
הארץ הזאת ובניתיים ולא אהרס ונטעתים ולא
יחתוש:

* ונתתי להם לב לדעת אתי כי אני יהוה והיו
לי לעם ואנכי אהיה להם לאלהים כי ישבו
אלי בכל לבם:

* וכתאנים הרעות אשר לא תאכלנה מרע כי-
כה אמר יהוה בן אתן את צדקיהו מלך יהודה
ואת שריו ואת שארית ירושלם הנשארים בארץ
הזאת והישיבים בארץ מצרים:

* ונתתים לזועה לרעה לכל ממלכות הארץ
לחרפה ולמשל לשנינה ולקללה בכל המקומות
אשר אדיחם שם:

* ושלחתי בם את החרב את הרעב ואת
הדבר עד תמס מעל האדמה אשר נתתי להם
ולאבותיהם:

כה

* הדבר אשר הורה על ירמיהו על כל עם
יהודה בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך
יהודה היא השנה הראשונה לנבוכדנאצר
מלך בבל:

* אשר דבר ירמיהו הנביא על כל עם יהודה
ואל כל יושבי ירושלם לאמר:

* מן שלש עשרה שנה ליאשיהו בן אמון מלך
יהודה ועד היום הזה שלש ועשרים שנה
הורה דבר יהוה אלי ואדבר אליכם אשכים
ודבר ולא שמעתם:

תרגום יונתן

כדנן אמר יי אלהא ד' ישראל כתיבנא טבתא האלן בן אשתמזרע ית גלות יהודה דאגליתי מן אתרא הוון לצרע בסדאי לטבא
ואשמי מימרי עליהון לטבא ואחבניון לארעא תרא ואבניון ולא אפגר ואקיסנת ולא אטלטל: 7 ואחן להון לב למדע דתלתי

וכתיבנא בישתא דלא מחאכלן מבישו ארי כדנן אמר יי בן אתן ית צדקיהו מלך שבטא דבית יהודה וית רברבניה וית שאר
ד' ויחשבו דאשתארו בארעא תרא ודיחבין בארעא ומצרים:

ואחבניון לזיע לבישא לכל מלכות ארעא לחסודין ולמחל לשועי וללוטא בכל אתרא דאגלינת לממן: 10 ואגרי בהון ית
וקטלין בהרבה וכפנא ומוקא עד דיוסופון מעל ארעא ד' יהודה להון ולצבחהון:

כה

פתגם נבואה דהוה על ירמיהו על כל עמא דבית יהודה בשתא רביעייתא ליהויקים בר יאשיה מלך שבטא דבית יהודה היא שתא
ד' ויחשבו דאשתארו בארעא תרא ודיחבין בארעא ומצרים:

ד' ויחשבו דאשתארו בארעא תרא ודיחבין בארעא ומצרים: 10 ואגרי בהון ית
וקטלין בהרבה וכפנא ומוקא עד דיוסופון מעל ארעא ד' יהודה להון ולצבחהון:

* Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sicut
ficus hæ bonæ, sic cognoscam transmigra-
tionem Iuda, quæ emisi de loco isto in ter-
ram Chaldæorum in bonum.

* Et ponam oculos meos super eos ad
C placandum. Et reducam eos in terrâ hanc,
& ædificabo eos, & non destruiam: & plan-
tabo eos, & non euellam.

* Et dabo eis cor vt sciant me, quia ego
sum Dominus. Et erunt mihi in populum,
& ego ero eis in Deum; quia reuertentur ad
me in toto corde suo.

* Et sicut ficus pessimæ quæ comedi nō
possunt, eò quòd sint malæ: hæc dicit Do-
minus; sic dabo Sedechiam regem Iuda &
principes eius, & reliquos de Hierusalē, qui
remanferunt in vrbe hac, & qui habitant
in terra Ægypti.

* Et dabo eos in vexationem afflictio-
D nemque omnibus regnis terræ, in oppro-
brium, & in parabolam, & in prouerbium,
& in maledictionem in vniuersis locis ad
quæ eieci eos.

* Et mittam in eis gladium & famem &
pestem, donec consumantur de terra quam
dedi eis & patribus eorum.

CAP. XXV.

* V Erbum quod factū est ad Hieremiam
A de omni populo Iudæ in anno quarto
Ioachim filij Iosix regis Iuda, ipse est an-
nus primus Nabuchodonosor regis Baby-
lonis.

* Et locutus est Hieremias propheta ad
omnem populum Iuda, & ad vniuersos ha-
bitatores Hierusalem, dicens:

* A tertio decimo anno Iosix filij Am-
mon regis Iuda vsque ad diem hanc, ipse
est tertius & vicesimus annus, factum est
verbum Domini ad me, & locutus sum ad
vos de nocte confurgēs & loquens, & non
audistis.

¹ Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sicut fi-
cus bonæ istæ, sic cognoscā transmigratos Judæos,
quos emisi de loco isto in terram Chaldaeorum in
bona: & firmabo oculos meos super eos in
bona.

² Et reducam eos in terram hanc, & reedi-
ficabo eos, & non destruam, & plantabo eos, et
non euellam.

³ Et dabo eis cor ut sciant ipsi me, quia ego
sum Dominus; & erunt mihi in populum, et ego
ero illis in Deum; quia conuertentur ad me ex
toto corde suo.

⁴ Et sicut ficus malæ, quæ non comedentur
præ malitia earum, hæc dicit Dominus, sic tradā
Sedechiam regem Juda & principes eius, et re-
liquum Hierusalem, qui derelicti sunt in terra
istâ, & habitantes in Aegypto.

⁵ Et dabo eos in dispersionem omnibus regnis
terra: & erunt in opprobrium & in parabolâ,
& in odium & in maledictionem in omni loco,
quod expellam eos illuc.

⁶ Et mittam in eos famem et mortem & gla-
dium, donec deficiant de terra quam dedi eis, &
patribus eorum.

CAP. XXV.

Verbum quod factum est ad Hieremiam su-
per omnem populum Juda in anno quarto
Joachim filij Josiæ regis Juda. ipse annus pri-
mus Nabuchodonosor regi Babylonis.

¹ Quem locutus est Hieremias propheta ad
omnem populum Juda, & ad habitantes Hieru-
salem, dicens:

² In tertio decimo anno Josiæ filij Amos re-
gis Iudæ & usque ad diem hanc, viginti &
tres anni; & factum est verbum Domini ad me,
& locutus sum ad vos manicans & loquens,
& non audistis.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sicut ficus bonæ istæ, sic cognoscā transmigrationem Iudæ, quam transmigra-
re feci à loco isto in terram Chaldaeorum in bonum.

² Et ponam super eos verbum meum in bonum. & reducam eos in terram hanc, & ædificabo eos & non destruam, & stabiliam eos,
& non transferam eos.

³ Et dabo eis cor ut sciant timorem meum; quia ego Dominus. Et erunt coram me in populum, &
ego ero eis in Deum; quia conuertentur ad cultum meum in toto corde suo.

⁴ Et sicut ficus malæ quæ comedi non possunt præ malitia; hæc enim dicit Dominus: Sic dabo Sedechiam regem tribus domus Iu-
dæ, & principes eius, & reliquias Hierusalem, quæ remanserunt in terra hac, & quæ habitant in terra Aegypti.

⁵ Et dabo eos in commotionem, & in malum omnibus regnis terræ; in opprobria & in parabolam, in fabulam, & in maledictionem
in omnibus locis, ad quæ transmigra- re eos feci.

⁶ Et immittam in eos occidentes gladio, & famem & pestem, donec consuman-
tur de terra, quam dedi eis & patribus eorum.

CAPUT XXV.

Verbum prophetiæ quod factum est ad Ieremiam super omnem populum domus Iudæ in anno quarto Joachim filij Josiæ regis tribus
domus Iudæ; ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis.

¹ Quod prophetavit Ieremias propheta super omnem populum domus Iudæ, & super omnes habitatores Hierusalem, dicens:

² A tertio decimo anno Josiæ filij Amon regis tribus domus Iudæ, & usque in diem hanc, iste est vigesimus & tertius annus; factum
est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, & locutus sum vobiscum manens confurgens & loquens, & non obedistis.

¹ τὰδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ· ὡς τὰ σῦκα
τὰ χρηστὰ ταῦτα, οὕτως ἐπιγνώμαί τις ἀποικισ-
τὰς ἰουδαίους, οἷς ἐξαπέσταλκα ἐκ τοῦ τόπου τούτου εἰς
γῆν χαλδαίων εἰς ἀγαθὰ. καὶ σπριά τις ὀφθαλμούς
μετ' αὐτοὺς εἰς ἀγαθὰ.

² καὶ ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ταύτην. καὶ
ἀνοικοδομήσω αὐτοὺς, ἵνα μὴ καθελῶ, ἵνα καταφυτεύω
αὐτοὺς καὶ μὴ ἐκτίλω.

³ καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν τοῦ εἰδέναι αὐτοὺς ἐμέ,
ὅτι ἐγώ ε�μι κύριος. καὶ ἐθνή μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγώ ἐθ-
μαί αὐτοῖς εἰς θεόν. ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐπ' ἐμέ ἐξ ὅλης
καρδίας αὐτῶν.

⁴ καὶ ὡς τὰ σῦκα τὰ πονηρὰ ἃ οὐ βρωθήσονται ἀπὸ
πονηρίας αὐτῶν, τὰδε λέγει κύριος, οὕτω παραδώ-
σω τὴν σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα καὶ τοὺς μεγιστὰς
αὐτῶν καὶ τὸν κατὰλοιπον ἱερουσαλήμ τοὺς ὑπολειμ-
μένους ἐν τῇ γῇ ταύτῃ καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αἰ-
γύπτῳ.

⁵ καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς διασκορπισμὸν πάσαις ταῖς
βασιλείαις τῆς γῆς. ἵνα ἐθνη εἰς ὀνειδισμὸν ἵνα εἰς παρα-
βολὴν ἵνα εἰς μῖτον ἵνα εἰς κατάραν ἐν παντί ἥτις ἐξώσω
αὐτοὺς ἐκεῖ.

⁶ καὶ ἀποσελῶ ἐπ' αὐτοὺς τὸν λιμὸν καὶ τὴν θύνατον καὶ
τὴν μάχαιραν ἕως ὃς ἐκλείψωσιν ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ἐδωκα
αὐτοῖς, ἵνα τοῖς πατέράσιν αὐτῶν.

ΚΕ

¹ Ὁ λόγος ὁ ἡρόδωτος πρὸς ἱερεμίαν ἐπὶ πάλιν
τὸν λαὸν ἰούδα ἐν τῷ ἔτει τῷ τεταρτῷ τοῦ ἰωακίμ
ὑποῖ ἰωσία βασιλέως ἰούδα. αὐτὸς ἐνιαυτὸς πρῶτος τῷ να-
βουχοδονόσοι βασιλεὶ βαβυλῶν.

² ὃν ἐλάλησεν ἱερεμίας ὁ πρεσβύτερος πρὸς πᾶν
τὸν λαὸν ἰούδα καὶ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσα-
λὴμ λέγων·

³ ἐν τρισκαίδεκάτῳ ἔτει ἰωσία ὑποῖ ἀμμὼς βασι-
λέως ἰούδα καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἴκοσι καὶ τρία ἔτη.
καὶ ἐχρῆτο ῥῆμα κυρίου πρὸς με καὶ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ὅς-
τι ἴδω καὶ λέγων, ἵνα ὅτι ἠκούσατε.

4 * ושלח יהוה אליכם את כל עבדיו הנביאים
השכם ושלח ולא שמעתם ולא הטיתם את
אזניכם לשמע:

5 * לאמר שבו נא איש מדרכו הרעה ומרע
מעלליכם ושב על האדמה אשר נתן יהוה
לכם ולאבתיכם למן עולם ועד עולם

6 * ואל תלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם
ולהשתחוו להם ולא תכעיסו אותי במעשה
ידיכם ולא ירע לכם:

7 * ולא שמעתם אלינא יהוה למען הכעסוני
במעשה ידיכם לרע לכם:

8 * לכן כה אמר יהוה צבאות יען אשר לא
שמעתם את דברי:

9 * הנני שלח ולקחתי את כל משפחות צפון
נאם יהוה ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי
והבאתים על הארץ הזאת ועל ישביה ועל כל
הגוים האלה סביב והחרמתיים ושמתיים לשמה
ולשרקרו ולחרבות עולם:

10 * והאברתי מהם קול ששון וקול שמחה קול
חתן וקול בלה קול רחים ואור נר:

11 * והיתה כל הארץ הזאת לחרבה לשמה ועבדו
הגוים האלה את מלך בבל שבעים שנה:

12 * והיה כמלאות שבעים שנה אפקד על מלך
בבל ועל הגוי ההוא נאם יהוה את עונם ועל
ארץ כשדים ושמתי אתו לשממורת עולם:

13 * והבאתי על הארץ הזאת את כל דברי אשר
דברתי עליה את כל הכתוב בספר הזה אשר נבא
ירמיהו על כל הגוים: * כי עבדו בסגס המה
גוים רבים ומלכים גדולים ושלמתי להם כפעלם
ובמעשר ידיהם:

4 * Et misit Dominus ad vos omnes ser-
uos suos prophetas, confurgens diluculo
mittensque, & non audistis neque inclina-
stis aures vestras vt audiretis.

5 * Cum diceret: Reuertimini vnusquisq;
B à via sua mala, & à pessimis cogitationibus
vestris, & habitabit in terra quam dedit
Dominus vobis & patribus vestris à seculo
& vsque in seculum.

6 * Et nolite ire post deos alienos vt ser-
uiatis eis, adoretisque eos, neque me ad
iracundiam prouocetis in operibus manu-
um vestrarum, & non affligam vos.

7 * Et non audistis me, dicit Dominus, vt
me ad iracundiam prouocaretis in operibus
manuum vestrarum in malum vestrum.

8 * Propterea hæc dicit Dominus exerci-
tuû: Pro eo quod non audistis verba mea,

9 * Ecce ego mittam & assumam vniuer-
sas cognationes Aquilonis, ait Dominus,
& Nabuchodonosor regem Babylonis ser-
uum meum, & adducam eos super terram
istam, & super habitatores eius, & super
omnes nationes quæ in circuitu illius sunt,
& interficiam eos, & ponam eos in stupo-
rem & in sibilum & in solitudines sempi-
ternas.

10 * Perdamque ex eis vocem gaudij & vo-
cem lætitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ,
vocem molæ & lumen lucernæ.

11 * Et erit vniuersa terra hæc in solitudine,
& in stupore, & seruiant omnes gentes istæ
regi Babylonis septuaginta annis.

12 * Cumq; impleti fuerint septuaginta an-
ni, visitabo super regem Babylonis, & super
gentem illam, dicit Dñs, iniquitatē eorum,
& super terram Chaldeorū, & ponam illam
in solitudines sempiternas.

13 * Et adducam
super terram illam omnia verba mea quæ
locutus sum contra eā, omne quod scriptum
est in libro isto, quæcunque prophetauit
Hieremias aduersum omnes gentes.

14 * Quia seruiuerunt eis cum essent gentes
D multæ & reges magni. Et reddā eis secundū
opera eorum, & secundum factum manu-
um suarum.

תרגום יונתן

4 * ושלח יי לוחכין ית כל עבדיו נביאים מקדש ומשלח ולא קבלתון ולא ארכנתון ית ארכיכון לקבלא: * למימר תובו בעין
גבר מארציה בישתא ומבשורת עובריכון ותיבו על ארעא דיתב יי לכון ולאבנתכון למן עלמא ועד עלמא:
5 * ולא תחכין בחר טעות עממיא למפלחון ולמסגד להון ולא תרגזון קדמי בעובדי יריכון ולא אבאש לכון: * ולא קבלתון למימרי
אמר יי בדיל לארגזא קדמי בעובדי יריכון לאבאשא לכון:
6 * כבן כדנא אמר יי צבאות חלף דלא קבלתון ית פתגמי:
7 * חא אבא שלח ואדבר ית כל מלכות צפונא אמר יי ולנבוכדנצר מלכא דבבל עבדי ואיתניק על ארעא חדא ועל יתבחה ועל כל עממיא
תחור סחור ואגמרנן ואשונינן לצרו ולאשתממו ולחורבת עלם:
8 * ואובר מנהון קל ביע וקל חרנא קל חתנין וקל כלז קל סיעז ומשבחין בנהור בוצין:
9 * ותחי כל ארעא חדא לחרבה לצרו ויפלחון עממיא הארץ ית מלכא דבבל שבעין שנין:
10 * על מלכא דבבל ועל עמא ההוא אמר יי ית חוביהון ועל ארע כשדאי ואשוני יתיה לצרוה עלם:
11 * ואיתי על ארעא ההיא ית כל פתגמי דגזרה עלהא ית כל דכתיב בספרא חרין דאתנבי ירמיה על כל עממיא:
12 * ארי אפלחו בהון און עממי סגיאין ומלכין דברכין ואשלים להון כאגריהון וכעובדי יריהון:

* Mittens ad vos seruos meos prophetas, di-
luculo mittens, & non audistis, & non atten-
distis auribus vestris.

* Dicens: Reuertimini iam unusquisque à
via sua mala, & à malis studiis vestris, & ha-
bitate in terra quam dedi vobis et patribus ve-
stris à seculo & usque in seculum.

* Ne ambuletis post deos alienos ut serua-
tis eis, & adoretis eos, ut non ad iracundiam
promocetis me in operibus manuum vestrarum,
ut affligam vos.

* Et non audistis me.

* Propterea hæc dicit Dominus: Quoniam
non credidistis verbis meis;

* Ecce ego mitto, & assumam cognationem
Aquilonis, & adducam eos super terram istam
& super habitantes eam, & super omnes gen-
tes que in circuitu eius, & desolabo eos, & da-
bo eos in desolationem, & in sibilum, & in op-
probrium sempiternum.

* Et perdam ex eis vocem gaudij & vo-
cem letitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ, odo-
rem unguenti & lumen lucernæ.

* Et erit uniuersa terra in desolationem,
& seruiant gentes istæ regi Babylonis septua-
ginta annis.

* Et cum completi fuerint septuaginta anni,
vindicare super regem Babylonis & super gen-
tem illam iniquitatem eorum, dicit Dominus,
& super terram Chaldaeorum, & ponam eos in
desolationem sempiternam.

* Et adducam super terram illam omnia
verba mea que locutus sum contra eam, omnia
que scripta sunt in libro isto, quæcunque pro-
phetavit Hieremias contra omnes gentes.

* Quoniam seruiuerunt eis cum essent gen-
tes multe, & reges magni. Et reddam eis se-
cundum opera sua, & secundum facta manuum
suarum.

* Ἀποστέλλων πρὸς ὑμᾶς οὖν δούλους μου τοὺς
πρὸ φήτας ὁρῶν ἀποστέλλων καὶ οὐκ εἰσηκούσατε, καὶ οὐ
προσεχετε τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

* λέγων, ἀποστρέφετε διὰ ἑκάς & ἀπὸ τῆς ὁδοῦ
αὐτῆς τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδεύμα-
των ὑμῶν, καὶ κατεκίχησατε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα ὑ-
μῖν καὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν ἀπ' αἰῶν & καὶ ἕως αἰῶ-
νος.

* μὴ πορεύεσθε ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων τοῦ δου-
λεύειν αὐτοῖς καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς, ὅπως μὴ παρορ-
γήσῃτε με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ὑμῶν τοῦ κακῶσαι
ὑμᾶς.

* καὶ οὐκ εἰσηκούσατέ με.

* διὰ τοῦτο τὰδε λέγει κύριος, ἐπεὶ οὐκ ἐπι-
σάουσατε τοῖς λόγοις μου.

* ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω καὶ λήψομαι τὴν πατρίδα
τοῦ βορρᾶ, καὶ ἄξω αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην καὶ
ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη τὰ
κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἐξηρημώσω αὐτοὺς, καὶ δώσω αὐτοὺς
εἰς ἀφανισμόν, καὶ εἰς συρισμόν καὶ εἰς ὀνειδισμόν αἰῶ-
νιον.

* καὶ ἀπολώ ἀπ' αὐτῶν φωνὴ χαρᾶς καὶ φωνὴ
δι' ὀργῆς, φωνὴ νυμφὸς καὶ φωνὴ νύμφης, ὁσμὴ
μύρου & φῶς λύχνου.

* καὶ ἔσται πάντα ἡ γῆ εἰς ἀφανισμόν καὶ δευδύου-
σιν τὰ ἔθνη τὰῦτα τῇ βασιλεῖ τῆς βαβυλῶν & ἐδομή-
κοντα ἔτι.

* καὶ ἐν τῇ συμπληρωθῇ τῇ ἐβδομήκοντι ἔτι, ἐκ-
δικήσω ἐπὶ τὴν βασιλέα βαβυλῶν & ἐπὶ τὸ
ἔθνος ἐκεῖνο τὴν ἀδικίαν αὐτῶν, φησὶν ὁ κύριος, καὶ
ἐπὶ τὴν γῆν χαλδαίων, καὶ θήσω αὐτοὺς εἰς ἀφα-
νισμόν αἰώνιον.

* καὶ ἐπάξω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκεῖνην πάντα τοὺς λό-
γους μου ἃς ἐλάλησα κατ' αὐτῆς πάντα τὰ γεγραμ-
μένα ἐν τῇ βιβλίῳ τούτῳ. ὅσα προεφήτευσεν ἱερεμίας
ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη.

* ὅτι ἐδύλωσαν αὐτοῖς ὅτε ἦσαν ἔθνη πολλὰ & βα-
σιλεῖς μεγάλοι. καὶ ἀποδώσω αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐ-
τῶν καὶ κατὰ τὰ ποιήματα τῶν χειρῶν αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et misit Dominus ad vos omnes seruos suos prophetas, manē confurgens & mittens, & non obedistis, nec inclinastis aures vestras ut
obediretis.

* Dicendo: Conuertimini nunc unusquisque à via sua mala, & à malitia operum vestrorum, & habitate in terra quā
dedit Dominus vobis, & patribus vestris à seculo & usque in seculum.

* Et non ambuletis post idola populorum, ut
seruiatis eis & adoretis ea, nec irritetis me operibus manuum vestrarum, & non malè faciam vobis.

* Propterea hæc dicit Dominus, ut irritaretis me operibus manuum vestrarum ad malefaciendum vobis.
Ecce ego mittam, & accipiam omnia

regna Aquilonis, dicit Dominus, & Nabuchodonosor regem Babylonis seruum meum, & adducam eos super terram istam, & super habi-
tatores eius, & super omnes populos istos per circuitum, & excidam eos, & ponam eos in vastitatem, & stuporem, & in desolationes per-
petuas.

* Et perdam ex eis vocem gaudij & vocem letitiæ, vocem sponforum & vocem sponsarum, & vocem cæti
cantantium ad lumen lucernarum.

* Et erit omnis terra hæc in desolationem & in vastitatem. Et seruiant populi isti regi Babylonis septuaginta annis.

* Et erit cum impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, & super populum illum peccata eorum, & super ter-
ram Chaldaeorum, dicit Dominus: & ponam illam in vastitates sempiternas.

* Et adducam super terram illam omnia verba mea quæ decreui contra eam, omne quod scriptum est in libro isto, quod prophe-
tauit Hieremias contra omnes populos.

* Quia etiam ipsos ad seruitutem adigent populi multi, & reges magni, & re-
tribuam eis iuxta mercedem eorum, & iuxta opera manuum suarum.

* כי כה אמר יהוה אלהי ישראל אלי קח את
 כוס היין החמר הזה מיד וזה שקיתך אותו
 את כל הגוים אשר אנכי שלח אותך
 אליהם :
 * ושתו והתנעשו והתהוללו מפני החרב אשר
 אנכי שלח בינתם :
 * ואקח את הכוס מיד יהוה ואשקה את כל
 הגוים אשר שלחני יהוה אלהם :
 * את ירושלם וארץ ערי יהודה וארץ מלכיה
 את שריה לתת אתם לחרבה לשמה לשרקו
 ולקללם ביום הזה :
 * את פרעה מלך מצרים וארץ עבדיו וארץ
 שריו וארץ כל עמו :
 * ואת כל הערב ואת כל מלכי ארץ העוץ ואת
 כל מלכי ארץ פלשתים וארץ אשקלון ואת עזה
 ואת עקרון ואת שארירא אשדוד :
 * את אדום ואת מואב ואת בני עמון :
 * ואת כל מלכי צר ואת כל מלכי צידון ואת
 מלכי האי אשר בעבר הים :
 * ואת דדן ואת תימא ואת בוז ואת כל קצוצי
 פאה : * ואת כל מלכי ערב ואת כל מלכי הערב
 השכנים במדבר :
 * ואת כל מלכי זמרי ואת כל מלכי עילם ואת
 כל מלכי מדי : * ואת כל מלכי הצפון הקרבים
 וחרהקים איש אל אחיו ואת כל הממלכות הארץ
 אשר על פני האדמה ומלך ששך ושתור
 מחריהם : * ואמרת אליהם כה אמר
 יהוה צבאות אלהי ישראל שרנו ושכרו וקיו
 ונפלו ולא תקומו מפני החרב אשר אנכי שלח
 ביניכם :

* Quia sic dicit Dominus exercituum
 Deus Israel: Sume calicē vini furoris huius
 de manu mea, & propinabis de illo cun-
 ctis gentibus ad quas ego mittam te.
 * Et bibent, & turbabuntur, & infan-
 nient à facie gladij quem ego mittam inter
 eos.
 * Et accepi calicem de manu Domini,
 & propinaui cunctis gentibus ad quas mi-
 sit me Dominus.
 * Hierusalem & ciuitatibus Iuda, & re-
 gibus eius, & principibus eius, vt darem
 eos in solitudinem, & in stuporem, & in
 sibilum, & in maledictionem, sicut est dies
 ista.
 * Pharaoni regi Aegypti, & seruis eius,
 & principibus eius, & omni populo eius.
 * Et vniuersis generaliter cunctis regi-
 bus terræ Ausitidis, & cunctis regibus ter-
 ræ Philistiim, & Ascalonis, & Gazæ, & Ac-
 caroni, & reliquiis Azoti.
 * Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon,
 & cunctis regibus Tyri.
 * Et vniuersis regibus Sydonis, & regi-
 bus terræ insularum, qui sunt trans mare.
 * Et Dedan, & Theman, & Buz, & vni-
 uersis qui attonsi sunt in comam.
 * Et cunctis regibus Arabiæ, & cun-
 ctis regibus Occidentis, qui habitant in
 deserto.
 * Et cunctis regibus Zambri, & cunctis
 regibus Elam, & cunctis regibus Medo-
 rum.
 * Cunctis quoque regibus Aquilonis de
 propè & de longè, vnicuique contra fra-
 trem suum, & omnibus regnis terræ, quæ
 super faciem eius sunt. Et rex Sefach bibet
 post eos.
 * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
 exercituum Deus Israel; Bibite & inebria-
 mini, & vomite, & cadite, neque surga-
 tis à facie gladij quem ego mittam inter
 vos.

תרגום יונתן

* ארי כדנן אמר יי אלהא דישראל לי קבל ית כסא דחמר לוטא הדין מן קדמי ותשקי יתה ית כל עממא דאנא שלח יתך ביניהון :
 * וישתו וישתגשו וישתפזו מן קדם דקטליון כחרבא דאנא שלח ביניהון :
 * וקבלת ית כסא מן קדם יי ואשקיתי ית כל עממא דשלחני יי לוההון :
 * ויתרבהא למתן יתהון לחרבא לצרו לאשחממו וללוטא ביומא דהין :
 * וית פרעה מלכא דמצרים וית עבדוהי וית רברבוהי וית כל עממא :
 * וית ארע פלשתא וית אשקלון וית עזה וית עקרון וית שארא דאשדוד :
 * וית כל מלכי צור וית כל מלכי צידון וית כל מלכי תימא דבשברא דניסא :
 * וית דדן וית תימא וית בוז וית כל מקפי פתא :
 * וית כל מלכי ערב וית כל מלכי ערבא דשרון בשכונין במדברא :
 * וית כל מלכי זמרי וית כל מלכי עילם וית כל מלכי מדי :
 * ויתמר להון כדנן אמר יי צבאות אלהא דישראל שתו ורוו ואשתגשו
 ונפלו ולא תקומו מן קדם דקטליון כחרבא דאנא שלח ביניכון :

* Sic dixit Dominus Deus Israel: Sume ca-
licem vini meri huius de manu mea, & po-
tabis omnes gentes ad quas mittam te ad eos.

* Et bibent & voment & insanient à fa-
cie gladij quem ego mitto inter eos.

* Et accepi calicem de manu Domini, &
potavi omnes gentes ad quas misit me Dominus
ad eas.

* Hierusalem, & ciuitates Iuda, & reges
Iuda & principes eius, vt ponerem eas in soli-
tudinem & in desolationem & in sibilum &
in maledictionem, sicut dies ista.

* Et Pharaonem regem Egypti, & seruos
eius, & principes eius, & omnem populum
eius.

* Et omnes mixticios eius, & omnes reges
terrae Huius, & omnes reges Philistinorum, Asca-
lonem & Gazam, & Accaronem & reliquum
Azoti.

* Et Idumæam & Moabitem, & filios Am-
mon, & omnes reges Tyri.

* Et reges Sidonis, & reges qui in trans
mare.

* Et Dadan & Theman & Buz, & om-
nem circumtonsum in facie sua.

* Et omnes reges Arabiae & omnes mixti-
cios habitantes in deserto.

* Et omnes reges Zamri, & omnes reges
Helam, & omnes reges Medorum.

* Et omnes reges à Subsolano eos qui longè
& qui propè, unumquemque aduersus fra-
trem suum, & omnia regna quæ super faciem
terrae. & rex Sesach bibet post eos.

* Et dices eis: Sic dixit Dominus omni-
potens: Bibite & inebriamini, & euomite, &
cadetis, & non surgatis à facie gladij quem ego
mitto inter vos.

* ἔτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ· λάβε τὸ ποτή-
ριον τοῦ οἴνου τοῦ ἀκριβοῦς τοῦτου ἐν χειρὸς μου, καὶ πο-
τίσεις πάντας τοὺς ἔθνη πρὸς ἃ ἐξέλπομαι σε ἐπ' αὐτούς.

* καὶ πίνοντα καὶ ἐξεμούντα καὶ ἐκμανήθοντα ἀπὸ
πρεσώπου τῆς μαχαίρας ἧς ἐγὼ ἐποσέλλω ἀναμένον
αὐτὰν.

* καὶ ἔλαβον τὸ ποτήριον ἐν χειρὸς κυρίου καὶ ἐπόπισα
πάντας τοὺς ἔθνη πρὸς ἃ ἀπέστειλόν με ὁ κύριος ἐπ' αὐτά.

* τὴν ἱερουζαλήμ, καὶ τὰς πόλεις ἰουδα καὶ βασι-
λεῖς ἰουδα καὶ ἀρχοντας αὐτῶν, τοῦ θείναι αὐτάς εἰς ἐρή-
μωσιν καὶ εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς σουργμόν· & εἰς κατάρθω-
σιν ἡ ἡμέρα αὕτη.

* καὶ τὸν φαραῶ βασιλέα αἰγύπτου & τοὺς παῖδας
αὐτοῦ, καὶ τοὺς μεγιστάνας αὐτοῦ καὶ πάντας τὸν λαὸν αὐτοῦ.

* καὶ πάντας τοὺς συμμίκτους αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς
βασιλεῖς τῆς γῆς ἧς, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς ἄλλο-
φύλων τὴν ἀσκαλὼνα & τὴν γάζαν, καὶ τὴν ἀκκαρώ-
να καὶ τὸν Ἰπλίουπον ἀζώτα.

* & τὴν ἰδουμαίαν & τὴν μωαβίτην & τοὺς υἱὸς ἀμ-
μών, & πάντας βασιλεῖς τυροῦ.

* καὶ βασιλεῖς σιδωνίων καὶ βασιλεῖς τοὺς ἐν τῷ πέ-
ρατι τῆς θαλάσσης.

* καὶ τὴν δαυιδάμ, καὶ τὴν ταμωμ, καὶ τὴν βεζ, καὶ πάντας
τοὺς ἐκκαρμυρόντας & τοὺς πρεσβύτερον αὐτῶν.

* καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς ἀραβίας, καὶ
πάντας τοὺς συμμίκτους τοὺς καταλύοντας ἐν τῇ ἐ-
ρήμῳ.

* & πάντας τοὺς βασιλεῖς ζαμερί, & πάντας βασι-
λεῖς ἡλάμ, καὶ πάντας βασιλεῖς μέδων.

* καὶ πάντας βασιλεῖς ἀπὸ ἀπηνιώτα τὰς πόρρω, &
τοὺς ἐγγὺς ἕκαστον πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ πάσας τὰς
βασιλείας τὰς ἐπὶ τῷ πρεσβύτῃ τῆς γῆς, & βασιλεὺς σι-
σάχ πίεται μετ' αὐτούς.

* καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, ἔτως εἶπεν κύριος παντοκράτωρ
πίετε καὶ μεθύσθητε καὶ ἐξεμύσσετε καὶ ποσέετε καὶ οὐ
μὴ ἀναστήτε ἀπὸ πρεσβύτου τῆς μαχαίρας ἧς ἐγὼ ἐπο-
σέλλω ἀναμένον ὑμᾶς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia sic dixit mihi Dominus Deus Israel: Recipe calicem vini maledictionis huius à facie mea, & propinabis eum cunctis popu-
lis inter quos ego mitto te.

* Et bibent & insanient, & conturbabuntur à facie eorum qui occidunt gladio, quos ego
mitto inter eos.

* Et suscepi calicem à facie Domini, & potum dedi omnibus populis, ad quos misit me Dominus.

* Hierusalem, & ciuitatibus domus Iuda, & regibus eius, & principibus eius, ad redigendos eos in desolationem, & in vastitatem,
& in stuporem, & in maledictionem, sicut hodie.

* Pharaoni regi Egypti, & seruis eius, & principibus eius, & omni populo eius.

* Et omnibus regibus finitimis, & omnibus regibus terræ Huius, & omnibus regibus terræ Philistinorum, & Ascaloni, Gazzæ, &
Acharoni, & reliquiis Azoti.

* Idumææ & Moab, & filiis Ammon.

* Et omnibus regibus Tyri, & omnibus regibus Sidonis, & omnibus regibus insularum qui sunt trans mare.

* Dedan, & Theman, & Bus, & omnibus circumdantibus angulum.

* Et cunctis regibus Arabiae, & cunctis regibus Arabum qui habitant in tentoriis in deserto.

* Et cunctis regibus Zamri, & cunctis regibus Elam, & cunctis regibus Medorum.

* Et cunctis regibus Aquilonis, qui propinqui sunt, & qui remoti sunt, quisque à fratre suo, & cunctis regibus populorum qui
sunt super faciem terræ. Et rex Babylonis bibet post eos.

* Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bibite & inebriamini, & conturbamini, & cadite, & non surgatis à
facie eorum qui occidunt gladio, quos ego mitto inter vos.

* והיה כי ימאנו לקחת הכוס מידך לשתות
 ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות שתו תשתו:
 * כי הנה בעיר אשר נקרא שמי עליה אנכי מחל
 להרע ואתם הנקה תנקו לא תנקו כי חרב אני קרא
 על כל יושבי הארץ נאם יהוה צבאות:
 * ואתה תנבא אליהם ארכל הדברים האלה
 ואמרת אליהם יהוה מפרס ישאג וממערן קדשו
 יתן קולו שאג ישאג על נוהו הידר כדרכים יענה
 אל כל יושבי הארץ:
 * בנא שאון עד קצרה הארץ כי ריב ליהוה
 בגוים נשפט הוא לכל בשר הרשעים נתנם
 לחרב נאם יהוה:
 * כה אמר יהוה צבאות הנה רעה יצאת מגוי אל-
 גוי וסער גדול יעור מירכתי ארץ:
 * והיו חללי יהוה ביום ההוא מקצה הארץ
 ועד קצה הארץ לא יספדו ולא יאספדו ולא יקברו
 לדמן על פני האדמה יהיו:
 * היללו הרעים וזעקו והתפלשו אדירי הצאן
 כי מלאו ימיכם לטבח ותפוצותיכם ונפלתם
 בכלי חמדה:
 * ואבד מנוס מן הרעים ופליטה מאדירי הצאן:
 * קול צעקת הרעים ויללת אדירי הצאן כי שרר
 יהוה את מרעיתם:
 * ונדמו נאות השלום מפני חרון אף יהוה:
 * עזב בכפיר סבו כי היתה ארצם לשמה מפני
 חרון הינה ומפני חרון אפו:

כו

* בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו מלך
 יהודה היה הדבר הזה מאת יהוה לאמר:

28 * Cumque noluerint accipere calicem
 F de manu tua ut bibant, dices ad eos: Hæc
 dicit Dominus exercituum; Bibentes bi-
 betis.

29 * Quia ecce in ciuitate in qua inuoca-
 tum est nomen meum, ego incipio afflige-
 re, & vos quasi innocentes & immunes
 eritis? Non eritis immunes: Gladium enim
 ego voco super omnes habitatores terræ,
 dicit Dominus exercituum.

30 * Et tu prophetabis ad eos omnia verba
 hæc, & dices ad illos: Dominus de excelsis
 rugiet, & de habitaculo sancto suo dabit
 vocem suam. Rugiens rugiet super decorum
 suum. Celeuma quasi calcantium concie-
 netur aduersus omnes habitatores terræ.

31 * Peruenit sonitus usque ad extrema ter-
 ræ; quia iudicium Domino cum gentibus:
 iudicatur ipse cum omni carne. Impios tra-
 didi gladio, dicit Dominus.

32 * Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
 G afflictio egredietur de gente in gentem, &
 turbo magnus egredietur à summitatibus
 terræ.

33 * Et erunt interfecti Domini in die illa
 à summo terræ usque ad summum eius.
 Non plangentur & non colligentur, neque
 sepelientur; in sterquilinio super facie ter-
 ræ iacebunt.

34 * Ululate pastores & clamate, & aspergi-
 te vos cinere optimates gregis; quia com-
 pleti sunt dies vestri ut interficiamini, &
 dissipationes vestræ. et cadetis quasi vasa

35 preciosa. * Et peribit fuga à pastoribus, &
 36 saluatio ab optimatibus gregis. * Vox cla-
 moris pastorum & ululatus optimatū gre-
 gis; quia vastauit Dominus pascua eorum.

37 * Et conticuerunt arua pacis à facie iræ fu-
 38 roris Domini. * Dereliquit quasi leo ta-
 bernaculum suum: facta est terra eorum in
 desolationem, à facie iræ columbæ, & à
 facie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

1 IN principio regni Ioachim filij Iosia
 A regis Iuda, factum est verbum istud à Do-
 mino, dicens:

תרגום יונתן

1 ויהי ארי יסרבו לקבל כסא מן ידך למשחתי וחימר להזן כדנן אמר יי צבאות משחתי תשתו:
 2 ואתה אנה משרי לאבאשא ואחז מרמן דמזכא תזכון לא תזכון ארי דקטליז בחרבא אנה מכלי על כל יחבי ארעא אמר יי צבאות:
 3 ואת חתנבי להזן ית כל פתגמיה האלן וחימר להזן יי מפרומא וכלי ומפרור קרשה ירים מימרה אכלאח וכלי דייחון בזוזין על ארע
 4 מן שכינתה הא כנחתי מעצרא דמרימין קלהזן כן ייתי זועא לכל יחבי ארעא:
 5 כסא אתרגושא עד סיפי ארעא ארי דינא קדם יי בעממא מתפרע הוא לכל בשרא רשועא דבהזן מסרינן לקטלא אמר יי:
 6 כדנן אמר יי צבאות הא בישא נפקא מעם לעם ועממין רברבין ייחון בגלי מסופי ארעא:
 7 ואתה יהיה מסופי ארעא ועד סיפי ארעא לא יסתפרון ולא יתכנשון ולא יתקברון לזבל מברר על אפי ארעא יהוה:
 8 ויחיו וחופי רישכון בקטמא חקיפי עמא ארי שלימו יומיכון לקטלא ותתברון ותפלון דריוחון רגיזן כמני חמדתא:
 9 ויחיו מן מלכא ושיחא מתקיפי עמא:
 10 קל צוחת מלכא ויללת חקיפי עמא ארי אבי יי ית עמחון:
 11 גלא מלך סברביה ארי תות ארעהזן לצדו מן קדם חרב סנאה דהיא בחמר מרומא ומן קדם חקיף רגזה:
 12 בריש מלכות יהויקים בן יאשיהו מלך שבטא דבית יהודה הוה פתגמא דדיון מן קדם יי למימר:

כו

* Et erit quando non voluerint accipere poculum de manu tua ut bibant, & dices: Sic dixit Dominus exercituum; Bibentes bibetis.

* Quia in ciuitate in qua nominatum est nomen meum super eam, ego incipio affligere, & vos munditia non mundabimini, non mundabimini; quia gladium ego uoco super omnes sedentes super terram, dicit Dominus exercituum.

* Et tu prophetabis ad eos omnia uerba hæc, & dices: Dominus ab excelsis responsum dabit, à loco sancto suo dabit vocem suam; uerbum respondebit super locum suum; et illi quasi uindictantes respondebunt, & super habitantes in terra:

* Veniet interitus super partem terræ, quia iudicium Domino in gentibus. Iudicatur ipse aduersus omnem carnem; at impij dati sunt in gladium, dicit Dominus.

* Sic dixit Dominus exercituum: Ecce mala ingrediuntur à gente in gentem, & turbo magnus egreditur ab extremo terræ.

* Et erunt vulnerati à Domino in die illa ex parte terræ, & usque ad partem terræ non plangentur, & non congregabuntur; & non sepelientur, in sterquilinum super faciem terræ erunt.

* Jubilate pastores, & clamate, & plangite arietes ouium; quia completi sunt dies uestri in occisionem, & cadetis sicut arietes electi.

* Et peribit fuga à pastoribus, & salus ab arietibus ouium.

* Vox clamoris pastorum, & iubilum arietum; quia deuastauit Dominus pascua eorum.

* Et quiescent speciosa pacis à facie iræ furoris Domini.

* Dereliquit quasi leo cubile suum; quia facta est terra eorum in inuium à facie gladij magni.

CAP. XXVI.

IN principio regis Joachim filij Josia, factum est uerbum istud à Domino.

* καὶ ἔσται ὅταν μὴ βέλων δέξασθαι ποτήριον ἐκ τῆς χειρὸς σου ὥστε πίνειν, & ἔρεῖς, ἕτως εἶπεν κύριος τῶν δυναμέων, πόνιες πίεσθε.

* ὅτι ἐν πόλει ἐφ' ἣ ἀνομάσθη τὸ ὄνομα μου ἐπ' αὐτὴν, ἐγὼ ἀρχομαι κακώσαι, καὶ ὑμεῖς καθαρισμοῦ οὐ μὴ καθαρισθῆτε, & καθαρισθήσεσθε, ὅτι μάχαιραν ἐγὼ καλῶ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει κύριος τῶν δυναμέων.

* καὶ σὺ περὶ φητὸς εἶπ' αὐτῷ πάντας τοὺς λόγους τοῦτο, καὶ ἔρεῖς, κύριος ἀφ' ὧν ἡλὺς χημαπεί, ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου αὐτοῦ δώσεται φωνὴν αὐτῷ λόγον χημαπεί ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ οἱ δὲ ὥσπερ τευγόντες ἀποκρεθήσονται καὶ ἐπὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐπὶ τῇ γῇ.

* ἥξει ὁ λαὸς ἐπὶ μέρος τῆς γῆς, ὅτι κρείσσει τὰ κυρία ἐν τοῖς ἔθνεσιν κρείνεται αὐτὸς πρὸς πάντα (ἀρκα, οἷδε ἀσέβεις ἐδόθησαν εἰς μάχαιραν, λέγει κύριος).

* οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυναμέων, ἰδοὺ κακὰ ἔρχεται ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, & λαίλαψ μεγάλη ἐκπορεύεται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς.

* καὶ ἐσθ' ἡ θαυμαλία τὸ πρὸ κυρίου ἐν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν μέρος τῆς γῆς, & ἕως εἰς μέρος τῆς γῆς & μὴ ἀρλεωθήσονται & μὴ συναχθήσονται & μὴ καταρυνθῶσιν εἰς κόπρην ἐπὶ πρὸς τὴν γῆς ἐσθ'.

* ἀλαλαῖσατε ποιμένες καὶ κεκράξατε καὶ κόψασθε τοὺς κροτοὺς τῶν πορθιάτων, ὅτι ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι ὑμῶν εἰς σφαγὴν, καὶ πεσεῖσθε ὥσπερ κροτοὶ ἐκλεκτοί.

* & ἀπολείται φυγὴ ἀπὸ τῶν ποιμένων, & σωτηρία ἀπὸ τῶν κροτοῦντων πορθιάτων.

* φωνὴ κραυγῆς τῶν ποιμένων & ἀλαλαγμοὶ τῶν κροτοῦντων, ὅτι ὠλόθρυσεν κύριος τὰ βοσκήματα αὐτῶν.

* & παύσεται τὰ καλά τῆς εἰρήνης ἀπὸ πρὸς τῶν ὀργῆς θυμοῦ κυρίου. ἔκατέλιπον ὥσπερ λέων κατὰ λυμα αὐτοῦ, ὅτι ἐγρήθη ἡ γῆ αὐτῶν εἰς ἄβυσσον ἀπὸ πρὸς τῶν σὺν μαχίραις τῆς μεγάλης.

κς

* Ἐν δευτέρῃ βασιλείᾳ ἰσακίμ υἱοῦ ἰωσίου, ἐγρήθη λόγος τοῦ κυρίου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et erit, si noluerint accipere calicem de manu tua, ad bibendum: hæc dices eis; Hæc dicit Dominus exercituum: Bibendo bibetis.

* Quia ecce in ciuitate super quam inuocatum est nomen meum, ego incipio affligere: & vos putatis prorsus esse immunes? Non eritis immunes: quia eos qui occidunt gladio ego uoco super omnes habitatores terræ, dicit Dominus exercituum.

* Tu autem prophetabis eis omnia uerba hæc, & dices eis: Dominus de excelsis clamabit, & de habitaculo sancto suo attollet uerbum suum: clamando clamabit ut veniant direptores super terram domus maiestatis suæ, sicut qui descendunt in torcular, qui tollunt uocem suam; sic ueniet conturbatio omnibus habitatoribus terræ.

* Peruenit tumultus usque ad extrema terræ. quia iudicium coram Domino cum populis: retribuet ipse omni carni; impios qui in eis sunt, tradet morti, dicit Dominus.

* Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce malum egredietur de populo in populum, & populi multi uenient apertè à finibus terræ:

* Et erunt occisi à facie Domini in tempore illo à finibus terræ usque ad extrema terræ. non plangentur, nec colligentur, nec sepe-

lientur: in sterco dispersum super faciem terræ erunt.

* Vlulate reges, & clamate, & operite capita uestra cinere fortes in populo; quia impleti sunt dies uestri ut occidamini: & dispergemini, & cadetis qui satiati eratis deliciis quasi uasa desiderabilia.

* Et peribit domus fugitiuorum à regibus, & liberatio à fortibus populi.

* Vox clamoris regum, & vlulatio fortium populi. quia vastauit Dominus populos eorum.

* Et desolabuntur habitacula pacifica eorum, à facie furoris iræ Domini.

* Migrabit rex ex arce sua; quia fuit terra eorum in desolationem à facie gladij inimici, qui inebriat sicut uinum, & à facie iræ furoris eius.

CAPVT XXVI.

IN principio regni Joachim filij Josia regis tribus domus Iuda, factum est uerbum istud à facie Domini, dicendo:

* כה אמר יהוה עמד בחצר בית יהוה ודברת
 על כל ערי יהודה הנבאים להשתחוות בית יהוה
 את כל הדברים אשר צויתך לדבר אליהם אל
 תגרע דבר : * ואולי ישמעו וישבו איש מדרכו
 הרעה ונחמתי אל הרעה אשר אנכי חשב לעשות
 להם מפני רע מעלליהם :
 * ואמרת אליהם כה אמר יהוה אם לא תשמעו
 אלי ללכת בתורת אשר נתתי לפניכם :
 * לשמע על דברי עבדי הנבאים אשר אנכי
 שלח אליכם והשבם ושלח ולא שמעתם :
 * ונתתי את הבית הזה בשלה ואת העיר הזאת
 אתן לקללה לכל גוי הערץ :
 * וישמעו הכהנים והנבאים וכל העם את
 ירמיהו מדבר את הדברים האלה בבית יהוה :
 * ויהי ככלות ירמיהו לדבר את כל אשר צוה
 יהוה לדבר אל כל העם ויתפשו אתו הכהנים
 והנבאים וכל העם לאמר מות תמות :
 * מדוע נבית בשם יהוה לאמר בשלו יהיה
 הבית הזה והעיר הזאת תחרב מאין ישב ויקהל
 כל העם אל ירמיהו בבית יהוה :
 * וישמעו שרי יהודה את הדברים האלה
 ויעלו מבית המלך ביר יהוה וישבו בפתח
 שער יהוה החדש :
 * ויאמרו הכהנים והנבאים אל השרים ואל
 כל העם לאמר משפט מות לאיש הזה כי נבא
 אל העיר הזאת כאשר שמעתם באזניכם :
 * ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל
 העם לאמר יהוה שלחני להנבא אל הבית
 הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר
 שמעתם :

2 * Hæc dicit Dominus : Sta in atrio do-
 mus Domini, & loqueris ad omnes ciui-
 tates Iuda, de quibus veniunt vt adorent
 in domo Domini, vniuersos sermones
 quos ego mandauit tibi vt loquaris ad eos.
 noli subtrahere verbum.
 3 * Si fortè audiant & conuertatur vnus-
 quisque à via sua mala, & poeniteat me
 mali quod cogitavi facere eis propter ma-
 litiam studiorum eorum.
 4 * Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus,
 B Si non audieritis me vt ambuletis in lege
 mea quam dedi vobis:
 5 * Vt audiat sermonem seruatorum meo-
 rum prophetarum, quos ego misi ad vos
 de nocte confurgens, & dirigens, & non
 audistis.
 6 * Dabo domum istam sicut Silo, & vr-
 bem hanc dabo in maledictionem cunctis
 gentibus terræ.
 7 * Et audierunt sacerdotes & prophete,
 & omnis populus Hieremiam loquentem
 verba hæc in domo Domini.
 8 * Cumque compleisset Hieremias lo-
 quens omnia quæ præceperat ei Dominus
 vt loqueretur ad vniuersum populum, ap-
 prehenderunt eum sacerdotes & prophete
 & omnis populus, dicens : Morte moria-
 tur.
 9 * Quare prophetauit in nomine Domi-
 C ni, dicens : Sicut Silo erit domus hæc, &
 vrbs ista desolabitur, eo quod non sit habi-
 tator? Et congregatus est omnis populus
 aduersus Hieremiam in domo Domini.
 10 * Et audierunt principes Iuda verba hæc,
 & ascenderunt de domo regis in domum Do-
 mini, & federunt in introitu portæ domus
 Dñi nouæ. * Et locuti sunt sacerdotes &
 D prophete ad principes & ad omnem populum,
 dicentes: Iudicium mortis est viro huic, quia
 prophetauit aduersus ciuitatē istam, sicut
 audistis auribus vestris.
 12 * Et ait Hieremias ad omnes principes
 & ad vniuersum populum, dicens: Dominus
 misit me vt prophetarē ad domum istam, &
 ad ciuitatē hanc omnia verba quæ audistis.

תרגום יונתן

* כדן אמר יי קום בדרת בית מקדשא דיי וחתנבי על כל קרנא דבית יהודה דעלין לסגוד בבית מקדשא דיי ויהי כל פתגמא דפקדון
 לאתנבא להון לא תמנע פתגמא :
 * מאים ישמעון ויתובקן גבר מארחיה בישתא ואתיב מן בישתא דאנא מחשב למעבד להון מן קדם בישתא עובדיהון :
 * ותימר להון כדן אמר יי אם לא תקבלון למימרי למקד באורתי דיתבר קדמיכון : לקבלא לפתגמי עבדי נביא דאנא
 שלח לתכונ מקד ומשלח ולא קבלתון :
 * ואתון יהי ביתא דדין בשילוי ויהי קרתא דא אתון ללוטא לכל עממי ארעא : ושמעו כהנא וספרנא וכל עמא דירמיהו מתנבי
 ויהי כדן אמר יי וירמיה לאתנבא ויהי כל דפקד יי למללא עם כל עמא ואחדו ויהי כהנא
 * ויהי אתנבית בשמא דיי למימר בשילוי יהי ביתא דדין וקרתא דא תחרוב : מדין אתנבית בשמא דיי למימר בשילוי יהי ביתא דדין וקרתא דא תחרוב
 * ויתב ואתנבש כל עמא על ירמיה בבית מקדשא דיי : ושמעו רבב ויהודה יה פתגמא האל וסלקו מבית מלכא לבית מקדשא דיי ויתבו במעלנא דתרע בית מקדשא דיי מונחא :
 * ואמרו כהנא וספרנא וכל עמא למימר חזרת דין דקטול לגברא דדין ארי אתנבי על קרתא דא כמא דשמעתון :
 * ואמר ירמיה לכל רבבא וכל עמא למימר יי שלחני לאתנבא על ביתא דדין ועל קרתא דא ויהי כל פתגמא דשמעתון :

* Sic dixit Dominus : Sta in atrio domus Domini, et responsum dabis omni Iuda venientibus adorare in domo Domini, universos sermones quos praecepi tibi pro responso da eis : ne auferas verbum.

* Fortè audient, & conuertentur unusquisque à via sua mala, & quiescam à malis quæ ego cogito facere eis propter mala studia eorum.

* Et dices : Sic dixit Dominus; Si non audieritis me ut ambuletis in legitimis meis quæ dedi ante faciem vestram:

* Ut audiat sermones servorum meorum, prophetarum, quos ego mitto ad vos diluculo, et misi, & non audistis me.

* Dabo domum istam sicut Silo, & urbem hanc dabo in maledictionem omnibus gentibus terræ.

* Et audierunt sacerdotes et pseudoprophetae & omnis populus Hieremiam loquentem verba hæc in domo Domini.

* Et factum est Hieremia cessante loqui omnia quæcunque præcepit ei Dominus loqui omni populo, apprehenderunt eum sacerdotes & pseudoprophetae & omnis populus, dicens : Morte moriaris.

* Quia prophetaſti nomine Domini, dicens : Sicut Silo erit domus ista, & urbs ista desolabitur ab habitantibus. Et congregatus est omnis populus ad Hieremiam in domo Domini.

* Et audierunt principes Iuda verba hæc, & ascenderunt de domo regis in domum Domini, & sederunt in vestibulis portæ Domini novæ.

* Et dixerunt sacerdotes & pseudoprophetae ad principes & omni populo: Iudicium mortis homini huic; quia prophetauit adversus civitatem istam sicut audistis in auribus vestris.

* Et ait Hieremias ad omnes principes & omni populo, dicens: Dominus misit me prophettare super domum istam & super civitatē hanc omnia verba quæ audistis.

* ἔτως εἶπεν κύριος· στήθι ἐν αὐτῇ οἴκῳ κυρίου καὶ χρηματίεις παντὶ ἰσθλα τοῖς ἐρχομένοις προσκυνεῖν ἐν οἴκῳ κυρίου, ἅπαντας ὅντων λόγους ἐς σωτέρας αἰῶνι· καὶ χρηματίσαι αὐτοῖς, μὴ ἀφελῆς ῥῆμα.

* ἵσως ἀκρόβηται, καὶ ἀποσεφθήσεται ἕκαστος· ἀπὸ τοῦ οὐλοῦ αὐτῶν τὸ πονηρὸν, καὶ πλῆθυσαι ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐγὼ λογίζομαι ποιῆσαι αὐτοῖς ὥστε κεν τῶν πονηρῶν ἐπιπλοῦματων αὐτῶν.

* καὶ ἐρεῖς· οὕτως εἶπεν κύριος, ἐδύ μὴ ἀκούσῃς με· τοῦ πορεύεσθαι ἐν τοῖς νομίμοις με οἷς ἔδωκα πρὸς πρὸς ὁπότε ὑμεῖς.

* εἰσαχθεὶς τῶν λόγων τῶν παίδων με τῶν προφητῶν ἐς ἐγὼ ἀποσέλλω πρὸς ὑμᾶς ὁρῶν, & ἀπέστειλα, & ὅκ· εἰσηκούσατέ με.

* δώσω τὸν οἶκον τοῦτον ὥστερ σιλῶ, καὶ τὴν πόλιν ταύτην δώσω εἰς κατάρσιν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσι τῆς γῆς.

* καὶ ἤκουσαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ψευδοπροφῆται, & πᾶς ὁ λαὸς τοῦ ἱερεμίου λαλοῦντι· ὅντων λόγους τύτους ἐν οἴκῳ κυρίου.

* & ἐγχετο ἱερεμίου παυσαντὸν λαλοῦντι· πρὸς ταῦτα σπένδαζεν αὐτῷ κύριος λαλῆσαι παντὶ τῷ λαῷ, σπένδαζον αὐτὸν οἱ ἱερεῖς & οἱ ψευδοπροφῆται· καὶ πᾶς ὁ λαὸς λέγων· θανάτῳ ἀποθνήσκει.

* ὅτι προσηφῆτυσας τὸ ὄνομα κυρίου λέγων· ὥστερ σιλῶ ἔσται ὁ οἶκος ὁτοῦ, καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἐρημωθήσεται ἀπὸ κατὰ κέντρων. & ἐξεκκλησιάσθη πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ ἱερεμίου ἐν οἴκῳ κυρίου.

* καὶ ἤκουσαν οἱ ἄρχοντες ἰσθλα τῶν λόγων τούτων, καὶ ἀνέβησαν ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως εἰς οἶκον κυρίου, καὶ ἐκάθησαν ἐν προθύροις πύλης κυρίου τῆς καινῆς.

* καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ψευδοπροφῆται πρὸς ὅντων ἄρχοντας & πρὸς τὸν λαόν· κρείσσει θάνατος τὸν ἀνθρώπον τούτον, ὅτι προσηφῆτυσεν κατὰ τῆς πόλεως ταύτης καθὼς ἠκέσασθε ἐν τοῖς ὤσιν ὑμῶν.

* & εἶπεν ἱερεμίας πρὸς πάντας ὅντων ἄρχοντας καὶ πρὸς τὸν λαόν λέγων· κύριος ἀπέστειλέ με προφητεύσαι ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦτον & ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην πάντας ὅντων λόγους ἐς ἠκέσασθε.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus sanctuarij Domini, & prophetabis in omnes ciuitates domus Iuda, quæ veniunt ut adorent in domo sanctuarij Domini, omnia verba quæ præcepi tibi, ut prædiceres eis: ne dimittas verbum.

* Fortè audient & conuertentur unusquisque à via sua mala, & auertar ego à malo quod cogito facere eis propter malitiam operum ipsorum.

* Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus; Si non receperitis verbum meum ut ambuletis in lege mea quam dedi corā vobis:

* Ut obediat verbis servorum meorum prophetarum, quos ego misi ad vos, manē confurgens & mittens, & non obedistis.

* Et dabo domum istam sicut Silo, & ciuitatem istam dabo in maledictionem omnibus populis terræ.

* Et audierunt sacerdotes & scribæ & omnis populus Ieremiam prophetantem omnia verba hæc, in domo sanctuarij Domini.

* Et factum est cū consummasset Ieremias prophetare omnia quæ præcepit ei Dominus ut loqueretur cum omni populo, apprehenderunt eum sacerdotes & scribæ, & omnis populus, dicendo: Morte morieris.

* Quare prophetaſti in nomine Domini, dicens: Sicut Silo erit domus ista? & ciuitas hæc desolabitur absque habitatore? Et congregatus est omnis populus contra Ieremiam in domo sanctuarij Domini.

* Et audierunt principes Iuda verba hæc, & ascenderunt de domo regis in domum sanctuarij Domini, & sederunt in introitu portæ orientalis domus sanctuarij Domini.

* Et dixerunt sacerdotes & scribæ principibus & omni populo, dicentes: Peccatum iudicij mortis est viro huic; quia prophetauit adversus ciuitatem istam, sicut audistis auribus vestris.

* Et ait Ieremias ad omnes principes, & ad omnem populum dicens: Dominus misit me ut prophetarem contra domum istam, & contra ciuitatem hanc omnia verba quæ audistis.

* Et nunc meliores facite vias vestras, & opera vestra, & audite vocem Domini Dei vestri; & cessabit Dominus à malis quæ locutus est contra vos.

* Et ecce ego in manibus vestris; facite mihi ut expedit vobis, & ut melius vobis.

* Veruntamen scientes scietis; quia si occiditis me, sanguinem innocentem vos traditis contra vos, & contra civitatem istam, & contra habitantes in ea. Quia in veritate misit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc.

* Et dixerunt principes & omnis populus ad sacerdotes & ad pseudoprophetas: Non est homini huic iudicium mortis; quia in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos.

* Et surrexerunt viri de senioribus terre, & dixerunt omni cætui populi, dicentes:

* Micheas Marasthites fuit propheta in diebus Ezechie regis Juda, & dixit omni populo Juda, dicens: Sic dixit Dominus exercituum; Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem in pomorum custodiam erit, & mons domus erit in nemus sylvæ.

* Nunquid interficiens interfecit eum Ezechias rex Juda, & omnis Juda? Nunquid non timuerunt Dominum, & deprecati sunt faciem Domini; & cessavit Dominus à malis quæ locutus est contra eos, & nos fecimus mala magna contra animas nostras.

* Et homo fuit prophetans in nomine Domini Vrias filius Samaie de Cariathiarim, & prophetavit de civitate ista, & de terra ista iuxta omnia verba Hieremie.

* Et audiuit rex Joachim, & omnes principes omnia verba eius, & quæsierunt interficere eum. Et audiuit Vrias, & timuit, & fugit, & intrauit in Ægyptum.

* Et misit rex viros in Ægyptum, Eliachim filium Achobor, & viros cum eo in Ægyptum; & eduxerunt eum indè.

* καὶ νῦν βελτίους ποιήσατε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ ἀκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ παύσεται κύριος ὁ ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλάλησεν ἐφ' ὑμᾶς.

* Ἰδοὺ ἐγὼ ἐν χερσὶν ὑμῶν, ποιήσατέ μοι ὡς συμφέρει ὑμῖν, ὡς βέλτιον ὑμῖν.

* ἀλλ' ἢ γνώτες γνώσεσθε, ὅτι εἰ δυνάμειτέ με, αἵματι ἁδῶν ὑμῶν διόλοτε ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην, & ἐπὶ τὸν κατεκοδυντα ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ ἀπέσταλκέ με κύριος πρὸς ὑμᾶς λαλῆσαι εἰς τὰ ὅσα ὑμῶν πάντας ἐστὶ λόγος τοῦτο.

* Ἐπεὶ δὲ ἄρχοντες & πᾶς ὁ λαὸς πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς τοὺς ψευδοπροφήτας· ὅτι ἐστὶν τὰ δυνάμει τούτου κρείσσον· ὅτι ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμεῖς ἐλάλησεν πρὸς ἡμᾶς.

* καὶ ἀνέστησαν ἄνδρες τῶν πρεσβυτέρων τῆς γῆς, καὶ εἶπαν πᾶσι τῇ συναγωγῇ τοῦ λαοῦ λέγοντες·

* μεχαίρας ὁ μωραδίτης ἡμεῖς προφήτης ἐν ταῖς ἡμέραις ἐξεκίου βασιλέως ἰούδα, καὶ εἶπεν πᾶσι τῷ λαῷ ἰούδα, λέγων· οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων, σὶὼν ὡς ἀγρὸς ἀροτριωθήσεται, καὶ ἱερουσαλὴμ εἰς ὁπωροφυλάκιον ἔσται, καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου ἔσται εἰς ἄλσος θρυμῶν.

* μὴ δυνάμει δυνάμει αὐτὸν ἐξεκίου βασιλῆος ἰούδα & πᾶς ἰούδα, ἐχὶ ἐφοβήθησαν τὸν κύριον, & ἐδέχθησαν τὸ προσώπον κυρίου, καὶ ἐπαύσατο κύριος ὁ ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλάλησεν ἐπ' αὐτούς, & ἡμεῖς ἐποιήσαμεν κακὰ μεγάλα ἐπὶ ψυχὰς ἡμεῖς.

* καὶ δυνάμει ἡμεῖς προφητεύων ὀνόματι κυρίου οὐρίας υἱὸς σαμαίᾳ ἐν καριαθιάρειμ, & προσεφθέδυσεν περὶ τῆς πόλεως ταύτης, καὶ περὶ τῆς γῆς ταύτης καὶ πάντας τοὺς λόγους ἱερεμίου.

* καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἰωακείμ καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ, & ἐζήτησαν ἀποκτεῖναι αὐτόν, καὶ ἤκουσεν οὐρίας καὶ ἐφοβήθη καὶ ἔφυγε καὶ εἰσῆλθεν εἰς αἴγυπτον.

* & ἔξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς δυνάμεις εἰς αἴγυπτον ἐλθαίμην υἱὸν ἀχοβὼρ καὶ δυνάμεις μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν αἴγυπτον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Et nunc rectas facite vias vestras, & opera vestra, & obedite verbo Domini Dei vestri; & auertetur Dominus à malo quod locutus est contra vos.

" Et nunc ecce ego traditus sum in manum vestram; facite mihi sicut rectum est, & sicut placuerit oculis vestris.

" Veruntamen sciendo scitote, quia si occiditis me, sanguinem innocentem vos dabit super vos, & super civitatem hanc, & super habitatores eius. Quia verè misit me Dominus ad vos, ut prophetarem in conspectu vestro omnia verba hæc.

" Et dixerunt principes & omnis populus sacerdotibus & scribis: Non est reatus iudicii mortis viro huic. quia in nomine Domini Dei nostri locutus est nobiscum.

" Et surrexerunt viri de senioribus terræ, & dixerunt omni ecclesiæ & ait omni populo domus Iuda, dicendo: Sic dixit Dominus exercituum: Syon quasi ager arabitur, & Ierusalem in acervos erit, & mons domus sanctuarij in silentia sylvæ.

" Num occidendo occiderunt eum Ezechias rex tribus domus Iuda, & omnes viri domus Iuda? Nonne timuit à facie Domini? & eravit coram Domino? & auersus est Dominus à malo quod locutus fuerat super eos. Et nos sumus in causa ut adducamus malum grande super animas nostras.

" Et etiam alius vir prophetavit in nomine Domini, Vrias nomine, filius Semeie de Cariathiarim; & prophetavit adversum civitatem istam, & adversum terram hanc, iuxta omnia verba Ieremie.

" Et audiuit rex Joachim, & omnes principes eius, & quæsiuit interficere eum. Et audiuit Vrias, & timuit, & fugit, & venit in Ægyptum.

" Et misit rex Joachim viros in Ægyptum, Eliachim filium Achobor, &

וַיֹּצִיאוּ אֹתָהּ מִמִּצְרַיִם וַיְבִיאוּהָ אֶל-
 הַמֶּלֶךְ יְהוֹאִכִים וַיִּכְהוּ בַּחֶרֶב וַיִּשְׁלַךְ אֶת-נַבְלָתָהּ
 אֶל-קִבְרֵי בְנֵי הָעָם:
 אַךְ יָד אַחִיקֶם בֶּן-שַׁפָּן הִיטָה אֶת-יְרֵמְיָהוּ לְבִלְתִּי
 תָרוּת אֹתוֹ בְּיַד הָעָם לְהַמִּיתוֹ:

כז

בְּרֵאשִׁית מַמְלַכַת יְהוֹאִכִם בֶּן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
 יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אֶל-יְרֵמְיָה מֵאֶרֶץ יְהוּדָה
 לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשֵׂה לְךָ מוֹסְרוֹת
 וּמִטּוֹר וּנְתַתָּם עַל-צוּאֶרְךָ:
 וְשַׁלַּחְתָּם אֶל-מֶלֶךְ אֲדוֹם וְאֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב
 וְאֶל-מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל-מֶלֶךְ צֹר וְאֶל-מֶלֶךְ צִידוֹן
 בְּיַד הַמְּלָאכִים הַבָּאִים יְרוּשָׁלַם אֶל-צִדְקִיָּהוּ
 מֶלֶךְ יְהוּדָה:
 וְצִוִּיתִי אֹתָם אֶל-אֲדֹנֵיהֶם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
 עֲבָדוּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל-אֲדֹנֵיכֶם:
 אֲנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ הָאָרֶץ אֶת-הָאָדָם וְאֶת-
 הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ בְּכַחַי הַגָּדוֹל וּבְזִרְעִי
 הַנְּטוּיָה וּנְתַתִּיהָ לְאִשֵּׁר יִשְׂרָאֵל בְּעֵינָי:
 וְעַתָּה אֲנֹכִי נֹתַתִּי אֶת-כָּל-הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה בְּיַד
 נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל עֲבָדֵי וְגַם אֶת-חַיַּת הַשָּׂדֶה
 נֹתַתִּי לוֹ לְעֲבָדָיו:
 וְעֲבָדוּ אֹתוֹ כָּל-הַגּוֹיִם וְאֶת-בָּנָיו וְאֶת-בָּנֵי
 עַד בֹּא-עַרְצָא אֲרָצוֹ גַם-הוּא וְעֲבָדוּ בּוֹ גּוֹיִם רַבִּים
 וּמַלְכִים גְּדֹלִים:
 וְהָיָה הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹדוּ אֹתוֹ
 אֶת-נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת-אֲשֶׁר לֹא-יִתֵּן
 אֶת-צוּאָרוֹ בְּעַל מֶלֶךְ בָּבֶל בַּחֶרֶב וּבְרָעָב וּבְדָבָר
 אֶפְקָד עַל-הַגּוֹי הַהוּא נָאֻם יְהוָה עַד-תִּמְּיֵי אֹתָם
 בְּיָדוֹ:

CAP. XXVII.

IN principio regni Ioaachim filij Iosaf
 A regis Iuda, factum est verbum istud ad
 Hieremiam a Domino, dicens:

Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi
 vincula & catenas, & pones eas in collo
 tuo.

Et mittes eas ad regem Edom, & ad
 regem Moab, & ad regem filiorum Am-
 mon, & ad regem Tyri, & ad regem Si-
 donis, in manu nunciorum qui venerunt
 Hierusalem ad Sedechiam regem Iuda.

Et præcipies eis, vt ad dominos suos
 loquantur: Hæc dicit Dominus exerci-
 tum Deus Israel, Hæc dicetis ad dominos
 vestros.

Ego feci terrâ & homines & iumen-
 ta quæ sunt super faciem terræ in fortitu-
 dine mea magna, & in brachio meo exten-
 to, & dedi eam ei qui placuit in oculis
 meis.

Et nunc itaque ego dedi omnes ter-
 ras istas in manu Nabuchodonosor regis
 Babylonis serui mei. insuper & bestias agri
 dedi ei, vt seruiant illi.

Et seruiant ei omnes gentes, & filio
 B eius, & filio filij eius, donec veniat tem-
 pus terræ eius & ipsius. Et seruiant ei gen-
 tes multæ & reges magni.

Gens autem & regnum quod non ser-
 uierit Nabuchodonosor regi Babylonis, &
 quicumque non curuauerit collum suum
 sub iugo regis Babylonis, in gladio & in
 fame & in peste visitabo super gentem il-
 lam, ait Dominus, donec consumam eos
 in manu eius.

תרגום יונתן

וַיֹּצִיאוּ אֹתָהּ מִמִּצְרַיִם וַיְבִיאוּהָ אֶל-
 הַמֶּלֶךְ יְהוֹאִכִים וַיִּכְהוּ בַּחֶרֶב וַיִּשְׁלַךְ אֶת-נַבְלָתָהּ
 אֶל-קִבְרֵי בְנֵי הָעָם:
 אַךְ יָד אַחִיקֶם בֶּן-שַׁפָּן הִיטָה אֶת-יְרֵמְיָהוּ לְבִלְתִּי
 תָרוּת אֹתוֹ בְּיַד הָעָם לְהַמִּיתוֹ:

כז

בְּרֵאשִׁית מַמְלַכַת יְהוֹאִכִם בֶּן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
 יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אֶל-יְרֵמְיָה מֵאֶרֶץ יְהוּדָה
 לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשֵׂה לְךָ מוֹסְרוֹת
 וּמִטּוֹר וּנְתַתָּם עַל-צוּאֶרְךָ:
 וְשַׁלַּחְתָּם אֶל-מֶלֶךְ אֲדוֹם וְאֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב
 וְאֶל-מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל-מֶלֶךְ צֹר וְאֶל-מֶלֶךְ צִידוֹן
 בְּיַד הַמְּלָאכִים הַבָּאִים יְרוּשָׁלַם אֶל-צִדְקִיָּהוּ
 מֶלֶךְ יְהוּדָה:
 וְצִוִּיתִי אֹתָם אֶל-אֲדֹנֵיהֶם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
 עֲבָדוּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל-אֲדֹנֵיכֶם:
 אֲנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ הָאָרֶץ אֶת-הָאָדָם וְאֶת-
 הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ בְּכַחַי הַגָּדוֹל וּבְזִרְעִי
 הַנְּטוּיָה וּנְתַתִּיהָ לְאִשֵּׁר יִשְׂרָאֵל בְּעֵינָי:
 וְעַתָּה אֲנֹכִי נֹתַתִּי אֶת-כָּל-הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה בְּיַד
 נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל עֲבָדֵי וְגַם אֶת-חַיַּת הַשָּׂדֶה
 נֹתַתִּי לוֹ לְעֲבָדָיו:
 וְעֲבָדוּ אֹתוֹ כָּל-הַגּוֹיִם וְאֶת-בָּנָיו וְאֶת-בָּנֵי
 עַד בֹּא-עַרְצָא אֲרָצוֹ גַם-הוּא וְעֲבָדוּ בּוֹ גּוֹיִם רַבִּים
 וּמַלְכִים גְּדֹלִים:
 וְהָיָה הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹדוּ אֹתוֹ
 אֶת-נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת-אֲשֶׁר לֹא-יִתֵּן
 אֶת-צוּאָרוֹ בְּעַל מֶלֶךְ בָּבֶל בַּחֶרֶב וּבְרָעָב וּבְדָבָר
 אֶפְקָד עַל-הַגּוֹי הַהוּא נָאֻם יְהוָה עַד-תִּמְּיֵי אֹתָם
 בְּיָדוֹ:

²³ Et eduxerunt eum inde, & adduxerunt eum ad regem, & percussit eum in gladio, & proiecit eum in monumentum filiorum populi eius.

²⁴ Veruntamen manus Achicam filij Saphan erat cum Hieremia ne traderent ipsum in manus populi ne interficerent eum.

CAP. XXVII.

IN principio regni Joachim filij Josia regis Juda, factum est verbum hoc ad Hieremiam à Domino, dicens:

¹ Sic dixit Dominus: Fac tibi vincula & torques, & circumpone circum collum tuum.

² Et mittes eos ad regem Judam, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis in manibus nuntiorum suorum qui venerunt in Hierusalem ad Sedechiam regem Juda.

³ Et praecepit eis ad dominos suos dicere: Sic dixit Dominus exercituum Deus Israel: Sic dicetis ad dominos vestros:

⁴ Ego feci terram & homines & iumenta quae super faciem terrae, in fortitudine mea magna & brachio meo excelso, & dabo eam cui placuerit in oculis meis.

⁵ Et nunc ego dedi omnem terram regi Nabuchodonosor regi Babylonis ut seruiat ei, & bestiae agri ut seruiant illi.

⁶ Et filio eius, & filio filij eius, donec veniat tempus terrae eius, etiam ipsius. Et seruiant ei gentes multae & reges magni.

⁷ Et gens & regnum quicumque non seruiant Nabuchodonosor regi Babylonis, & quicumque non submiserint collum eorum sub iugo regis Babylonis, in gladio & in peste & fame visitabo eos, ait Dominus, donec consumantur in manu eius.

²³ καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, & ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ, & ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὸ μνήμα υἱῶν λαοῦ αὐτοῦ.

²⁴ πλὴν χεὶρ ἀχικὰμ υἱοῦ Σαφαὶ υἱοῦ ἱερεμίου τοῦ μὴ παραδοῦναι αὐτὸν εἰς χεῖρας λαοῦ τοῦ μὴ θηλεῖν αὐτόν.

κζ

¹ Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας ἰωακίμ υἱοῦ ἰωσίου βασιλέως ἰούδα ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς ἱερεμίαν τοῦ κυρίου λέγων·

² ὣτως εἶπεν κύριος, ποιήθῃ σεαυτὰ δεσμούς καὶ κλωκούς, & περὶ τὸν τράχηλόν σου.

³ καὶ ἀποσελεύς αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ἰδουμαίας, καὶ πρὸς βασιλέα μωάβ, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα υἱῶν ἀμμων, καὶ πρὸς βασιλέα τυρ, & πρὸς τὸν βασιλέα σιδωνος ἐν χειρὶ ἀγγέλων αὐτῶν τῶν ἐρχομένων ἐν ἱερουσαλήμ πρὸς Σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα.

⁴ καὶ συντάξας αὐτοῖς πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν εἰπεῖν· ὣτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ὣτως ἐρεῖτε πρὸς τοὺς κυρίους υἱῶν.

⁵ ἐγὼ ἐποίησα τὴν γῆν καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τῇ ἰσχύϊ μου τῇ μεγάλῃ & τῇ βραχίονί μου τῇ ὑψηλῇ, & δώσω αὐτὴν ᾧ δὴ δόξῃ ἐν ὀφθαλμοῖς μου.

⁶ & νῦν ἐγὼ ἐδωκα πάνταν τὴν γῆν τῇ βασιλεῖ ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ βαβυλῶν & δουλεύειν αὐτῷ, καὶ τὰ θηρία τῆς ἀγροῦ ἐργάζεσθαι αὐτῷ.

⁷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ υἱοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἕως ἃ ἐλθῇ καιρὸς τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ γε αὐτοῦ. & δουλεύουσιν αὐτῷ ἔθνη πολλὰ καὶ βασιλεῖς μεγάλοι.

⁸ καὶ τὸ ἐθνὸς καὶ ἡ βασιλεία ὅτι δὴ μὴ ἐδέλυσαν ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ τῆς βαβυλῶν καὶ ὅτι δὴ μὴ ἐμβάλωσιν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶν, ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λοιμῷ καὶ λιμῷ & πικέρομαι αὐτοῦς, εἶπεν κύριος, ἕως δὴ ἐκλείπωσιν ἐν χερσὶ αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²³ Et eduxerunt Vriam de Aegypto, & adduxerunt eum ad regem Joachim: & interfecit eum gladio, & proiecit cadauer eius in sepulchra trans migrantium.

²⁴ Veruntamen manus Achicam filij Saphan fuit cum Ieremia, ut non traderent eum in manus populi ad occidendum eum.

CAPUT XXVII.

IN principio regni Joachim filij Josia regis tribus domus Juda, factum est verbum istud cum Ieremia à facie Domini, dicendo:

¹ Hæc dicit Dominus mihi: Fac tibi vincula & iuga, & pones ea super collum tuum.

² Et mittes ea ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sydon per manū nuntiorum qui veniunt in Ierusalem ad Sedechiam regem tribus domus Juda.

³ Et praecepit eis ut dicant ad dominos suos in hunc modum: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sic dicetis ad dominos vestros: Ego verbo meo feci terram, homines, & iumenta, quæ sunt super faciem terræ, in virtute mea magna, & in brachio meo excelso: & dedi eam ei qui placuit coram me.

⁴ Et nunc ego dedi omnes provincias istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis & bestias quoque agri dedi ut seruiant ei.

⁵ Et seruiant ei omnes populi, & filio eius, & filio filij eius, donec veniat tempus interitus terræ eius, etiam ipsius; & seruiant ei populi multi & reges magni.

⁶ Fietque ut quicumque populus & regnum non seruiert ipsi Nabuchodonosor regi Babylonis, & qui non submiserit collum suum iugo regis Babylonis, gladio & fame & peste visitabo super populum illum, dicit Dominus, donec tradam eos in manum eius.

* ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם
ו אל חלמתיכם ואל ענניכם ואל כשפיהם
אשר הם אמרים אליכם לאמר לא תעבדו את
מלך בבל :

* כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם
מעל אדמתכם והרחתי אתכם ואבדתם :

* והגוי אשר יביא את צוארו בעל מלך בבל
ועבדו והנחתיו על אדמתו נאם יהוה ועבדה
וישב בה :

* ואל צדקיה מלך יהודה דברתי ככל הדברים
האלה לאמר הביאו את צואריכם בעל מלך
בבל ועבדו אתו ועמו וחי :

* למה תמותו אתה ועמך בחרב ברעב ובדבר
כאשר דבר יהוה אל הגוי אשר לא יעבד את
מלך בבל :

* ואל תשמעו אל דברי הנבאים האמרים
אליכם לאמר לא תעבדו את מלך בבל כי שקר
הם נבאים לכם : * כי לא שלחתים נאם יהוה
והם נבאים בשמי לשקר למען הדחי אתכם
ואבדתם אתם והנבאים הנבאים לכם :

* ואל הכהנים ואל כל העם הזה דברתי לאמר
כה אמר יהוה אל תשמעו אל דברי נביאיכם
הנבאים לכם לאמר הנה כלי בית יהוה מושבים
מבבלה עתה מהרה כי שקר הם נבאים לכם :

* אל תשמעו אליהם עבדו את מלך בבל וחי
למדתהיה העיר הזאת חרבה :

* ואם נבאים הם ואם יש דבר יהוה אתם יפגעו
נא ביהוה צבאות לבלתי באו הכלים הנותרים
בבית יהוה ובית מלך יהודה ובירושלם
בבבלה :

* Vos ergo nolite audire prophetas vestros, & diuinos, & somniores, & augures, & maleficos, qui dicunt vobis : Non seruietis regi Babylonis.

* Quia mendacium prophetant vobis, vt longe faciant vos de terra vestra, & eiciant vos, & pereatis.

* Porro gens quæ subiecerit cervicem suam sub iugo regis Babylonis & seruiet ei, dimittam eam in terra sua, dicit Dominus, & colet eam, & habitabit in ea.

* Et ad Sedechiam regem Iuda locutus sum omnia verba hæc, dicens : Subiicite colla vestra sub iugo regis Babylonis, & seruite ei, & populo eius, & viuetis.

* Quare moriemini tu & populus tuus gladio & fame & peste, sicut locutus est Dominus ad gentem quæ seruire noluerit regi Babylonis?

* Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis : Non seruietis regi Babylonis. Quia mendacium ipsi loquuntur vobis.

* Quia non misi eos, ait Dominus, & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter, vt eiciant vos, & pereatis tam vos quam propheta qui vaticinantur vobis.

* Et ad sacerdotes, & ad populum istum locutus sum, dicens : Hæc dicit Dominus. Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, dicentes : Ecce vasa domus Domini reuertentur de Babylone nunc citò. mendacium enim prophetant vobis.

* Nolite ergo audire eos, sed seruite regi Babylonis, vt viuatis. Quare datur hæc ciuitas in solitudine?

* Et si prophetae sunt, & est verbum Domini in eis, occurrant Domino exercituum, vt non veniant vasa quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo regis Iuda, & in Hierusalem, in Babylonem.

תרגום יונתן

* ואתם לא תקבלו מן נביאיכם ודשקרא ומן קסמיכם ומן חלמיכם ומן ענניכם ומן כשפיהם לא תעבדו את מלך בבל :
* כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם מעל אדמתכם והרחתי אתכם ואבדתם :
* והגוי אשר יביא את צוארו בעל מלך בבל ועבדו והנחתיו על אדמתו נאם יהוה ועבדה וישב בה :
* ואל צדקיה מלך יהודה דברתי ככל הדברים האלה לאמר הביאו את צואריכם בעל מלך בבל ועבדו אתו ועמו וחי :
* למה תמותו אתה ועמך בחרב ברעב ובדבר כאשר דבר יהוה אל הגוי אשר לא יעבד את מלך בבל :
* ואל תשמעו אל דברי הנבאים האמרים אליכם לאמר לא תעבדו את מלך בבל כי שקר הם נבאים לכם : * כי לא שלחתים נאם יהוה והם נבאים בשמי לשקר למען הדחי אתכם ואבדתם אתם והנבאים הנבאים לכם :
* ואל הכהנים ואל כל העם הזה דברתי לאמר כה אמר יהוה אל תשמעו אל דברי נביאיכם הנבאים לכם לאמר הנה כלי בית יהוה מושבים מבבלה עתה מהרה כי שקר הם נבאים לכם :
* אל תשמעו אליהם עבדו את מלך בבל וחי למדתהיה העיר הזאת חרבה :
* ואם נבאים הם ואם יש דבר יהוה אתם יפגעו נא ביהוה צבאות לבלתי באו הכלים הנותרים בבית יהוה ובית מלך יהודה ובירושלם בבבלה :

* Et vos ne audiatís pseudopphetas ve-
stros & diuinañtes vobis, & somniantes vo-
bis, & augures vestros, & maleficos vestros,
dicentes: Non seruietis regi Babylonis.

* Quia mendacia ipsi prophetant vobis, vt
longè faciant vos de terra vestra, & vt eiiciam
vos, & peribitis.

* Et gentem quæ induxerit ceruicem suam
sub iugo regis Babylonis, & seruiet ei, relin-
quam eam in terra sua, dicit Dominus, & ope-
rabitur eam, & inhabitabit in ea.

* Et ad Sedechiam regem Iuda locutus sum
secundum omnia verba hæc, dicens: Inducite
collum vestrum sub iugo regis Babylonis, &
seruietis ei & populo eius, & viuite.

* Vt quid moriemini tu & populus tuus
in gladio & in fame & in peste? sicut locutus
est Dominus contra gentem, quæ non seruiuit
regi Babylonis.

* Ne audiatís verba prophetarum dicen-
tium vobis: Ne seruiatis regi Babylonis; quia
iniusta ipsi prophetant vobis.

* Non misi eos, dicit Dominus, & prophe-
tant in nomine meo iniuste vt perdant vos, &
peribitis vos & propheta vestri prophetantes
vobis iniuste mendacia.

* Et sacerdotibus & populo huic locutus
sum, dicens: Sic dixit Dominus, Ne audiatís
verba prophetarum prophetantium vobis, di-
centium: Ecce vasa Domini reuertentur de Ba-
bylone nunc citò; quia iniusta ipsi prophetant
vobis.

* Ne audiatís eos, sed seruite regi Babylo-
nis, & viuite. Quare erit hac ciuitas in solitu-
dinem?

* Si propheta sunt & si est verbum Do-
mini in eis, occurrant mihi, vt non inferantur
vasa, relictà in domo Domini & in domo regis
Iuda & Hierusalem, in Babylonem.

* καὶ ὑμεῖς μὴ ἀκέετε τῶν ψευδοπροφητῶν ὑμῶν
καὶ τῶν μαντευομένων ὑμῖν, καὶ τῶν ἐνυπνιαζομένων
ὑμῖν, καὶ τῶν οἰωνισμάτων ὑμῶν, καὶ τῶν φαρμακῶν
ὑμῶν λεγόντων· οὐ μὴ ἐργάσεσθε τῷ βασιλεὶ βαβυ-
λῶν.

* ὅτι ψευδὴ αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν πρὸς τὸ
μακρύναι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς ὑμῶν, & ἵνα ἐκβάλω ὑ-
μᾶς, & ἀπολείδω.

* καὶ τὸ ἐστίν· ὃ δὲ εἰσαγάγῃ τὴν τεράχην αὐτῆς
ὑπὸ τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶν, καὶ ἐρῶ αὐτῇ,
καταλείψω αὐτὴν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς, λέγει κύριος, & ἐρ-
γάται αὐτὴν καὶ ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῇ.

* & πρὸς Σεδεκίαν βασιλέα Ἰούδα ἐλάλησα καὶ
πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι λέγων· εἰσαγάγετε τὴν τερά-
χην ὑμῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶν, καὶ
ἐργάσεσθε αὐτὴν καὶ τὰ λαὸν αὐτῆς, καὶ ζήτε.

* ἵνα τί ἀποστῆξεσθε σὺ & ὁ λαός σου ἐν μαχαίρᾳ &
ἐν λιμῇ & ἐν λοιμῇ, ὡς ἐλάλησε κύριος καὶ ἐστίν, ὃ
ὅτι ἐδύλευσεν τῷ βασιλεὶ βαβυλῶν.

* μὴ ἀκούετε τὰ ῥήματα τῶν προφητῶν, λεγόντων
ὑμῖν· μὴ δεχθῆτε τῷ βασιλεὶ βαβυλῶν, ὅτι ἀδικα
αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν.

* ὅτι ἀπέστειλα αὐτοὺς, φησὶν κύριος, καὶ προφη-
τεύουσιν τῷ ὀνόματί μου ἐπ' ἀδίκῳ πρὸς τὸ ἀπολέσαι ὑ-
μᾶς, καὶ ἀπολείδω ὑμᾶς & (ὁ) προφήτης ὑμῶν (ὁ) προ-
φητεύων ὑμῖν ἐπ' ἀδίκῳ ψευδῇ.

* καὶ τοῖς ἱερεῦσιν & τῷ λαῷ τούτῳ ἐλάλησα λέγων·
ἕως ἔπεν κύριος, μὴ ἀκέετε τῶν λόγων τῶν προφη-
τῶν τῶν προφητευόντων ὑμῖν λεγόντων, ἰδοὺ σκδὴ κυρίου
ἐπιστρέφῃ ἐκ βαβυλῶν νῦν ταχέως, ὅτι ἀδικα αὐτοὶ
προφητεύουσιν ὑμῖν.

* μὴ ἀκούετε αὐτῶν ἀλλὰ δεχθῆτε τῷ βασιλεὶ τῆς
βαβυλῶν, καὶ ζήτε· ἵνα τί ἔσται αὐτῇ ἡ πόλις εἰς ἐρή-
μωσιν;

* εἰ προφητῶν εἰσὶν καὶ εἰ ἔστι λόγος κυρίου ἐν
αὐτοῖς, ἀπαντησάτωσθί μοι, ἵνα μὴ εἰσνεχθῇ-
σονται τὰ σκδὴ τὰ καταλειφθέντα ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ
ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως Ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ εἰς βαβυ-
λῶνα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Vos autem ne obediatis pseudopphetis vestris, & diuinis vestris, & somniatoribus vestris, & auguribus vestris, & maleficis ve-
stris, qui dicunt vobis, dicendo: Ne seruiatis regi Babylonis.

* Quia mendacium ipsi prophetant vobis, vt elongem vos de terra vestra, & transmigrañe vos faciam, & pereatis.

* Populus autem qui induxerit collum suum in iugum regis Babylonis, & seruiet ei, habitare faciam eum in terra sua, dicit Domi-
nus, & colet eam, & habitabit in ea.

* Et cum Sedechia rege tribus domus Iuda loqueris iuxta omnia verba hæc, di-
cens: Inducite colla vestra in iugum regis Babylonis, & seruite ei, & populo eius, & viuetis.

* Quare occidemini tu & populus tuus gladio, & fame, & peste? sicut locutus est Dominus ad populum qui non seruiet regi
Babylonis.

* Et non obediatis verbis pseudopphetarum, qui dicunt vobis, dicendo: Ne seruiatis regi Babylonis; quia
mendacium ipsi prophetant vobis.

* Quia non misi eos, dicit Dominus, & ipsi prophetant in nomine meo mendacium, vt transmi-
grare faciam vos, & pereatis vos & pseudoppheta qui prophetant vobis.

* Sacerdotibus autem & omni populo huic locutus sum dicens: Hæc dicit Dominus; Ne obediatis verbis pseudopphetarum
vestrorum prophetantium vobis, dicendo: Ecce vasa domus sanctuarij Domini reuertentur de Babylonia nunc citò; quia mendacium ipsi
prophetant vobis.

* Ne obediatis eis: sed seruite regi Babylonis, & viuite. Quare erit ciui-
tas hæc desolata?

* Et si propheta sunt, & si est verbum Domini cum eis, deprecantur nunc
in verbo Domini exercituum, vt non efferantur vasa quæ remanserunt in domo sanctuarij Domini, & in domo regis tribus domus Iuda, &
in Ierusalem, in Babylonem.

19 * כִּי כֹה אָמַר יְהוָה עֲבֹאֲרָה אֶל הָעַמִּים וְעַל-
הַיָּם וְעַל-הַמְּכֻנָּה וְעַל יִתְרֵי הַכֹּהֲלִים וְהַנֹּזְתִּירִים
בְּעִיר הַזֹּאת :

20 * אֲשֶׁר לֹא-לִקְהָם נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בְּגִלוֹתוֹ
אֶת-יְבוֹנִיָּה בֶן-יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ-יְהוּדָה מִירוּשָׁלַם
בְּבֵלָה וְאֶת כָּל-חֲרֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם :

כִּי בָה־אָמַר יְהוָה עֲבֹאֲרָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־
הַכְּלִים הַנּוֹתְרִים בְּיַד יְהוָה וּבְיַד מֶלֶךְ־יְהוּדָה
וִירוּשָׁלַם :

22 * בְּכֹל הַיּוֹם וּבְאוֹשְׁמֵי הַיּוֹם עָדָּה יִהְיוּ עֲדֵיכֶם
נֶאֱמַר יְהוָה וְהַעֲלִיתִם וְהַשְׁבֵּתִם אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה:

כת

* וַיְהִי בִּשְׁנַת הַחַיָּא בְּרֹאשִׁית מַמְלַכְתְּ עֲדֻקִּיָּה
מֶלֶךְ־יְהוּדָה בִּשְׁנַת הָרְבִיעִית בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי אָמַר
אֵלֵי חֲנַנְיָה בֶן־עֲזוּרָה הַנָּבִיא אֲשֶׁר מַנְבְּעוֹן בְּבִירָה
יְהוּדָה לַעֲיֹנֵי חֲכָמִים וְכָל־הָעָם לֵאמֹר :

כֹּה־אָמַר יְהוָה עֲבֹד־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
שִׁבְרֵתִי אֹרֶז־עַל מֶלֶךְ בָּבֶל :

בְּעֹדֹר שְׁנָתַיִם יָמִים אָנִי מָשִׁיב אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה
אֶת-כָּל-כְּלֵי בֵּירוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לָקַח נְבוּכַדְנֶאצַּר
מֶלֶךְ-בָּבֶל מִן-הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיָּבֵאם בָּבֶל׃

* וְאֵת יִבְנֶיהָ בֶן־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאֶת־כָּל־
גָּלוּת יְהוּדָה הַבָּאִים בְּבִלְהָ אֲנִי מְשִׁיב־אֶל־הַמָּקוֹם
הַזֶּה נָאִם־יְהוָה כִּי אֲשַׁבֵּר־אֶת־עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל :

וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה הַנָּבִיא אֶל־חֲנַנְיָה הַנָּבִיא לְעֵינָי
הַכֹּהֲנִים וּלְעֵינָי כָּל־הָעָם הָעֹמְדִים בְּבֵית יְהוָה :

6 * וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה הַנָּבִיא אִמֶּן כִּן יַעֲשֶׂה יְהוָה יִקַּם
יְהוָה אֶת דְּבָרָיו אֲשֶׁר נִבְאָתָה לְהָשִׁיב כָּל־יְבִרַת־
יְהוָה וְכָל־הַגּוֹלָה מִבָּבֶל אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה :

תרגום יונתן

[illegible]

וְהָיָה בְשָׂמָה הַהוּא בְּרִישׁ מַלְכוּת צִדְקוֹת מֶלֶךְ שֶׁבֶטָא דְּבִית יְהוּדָה בְּשָׂמָה רַבִּיעִיתָא בְּיָרְחָא חֲמִישָׁאָה אָמַר לִי חֲנַנְיָה בְּרַ עֲזֹר נְבִיאָא
 וְסִקְרָא וְסִנְגִּינָא בְּבִית מִקְדָּשָׁא דִּינִי לְעֵינִי כְּהֵנָּה וְכָל עָמָא לְמִמֶּר
 כְּדָן אָמַר יְיָ אֱבָאָה אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל לְמִסֵּר חֲבֵרָתָא יְהוּדָה מֶלֶךְא דְּכָבָל
 בְּבִית מִקְדָּשָׁא דִּינִי דְּשָׁבָא נְכוּכְרָנָא צֶר מֶלֶךְא דְּכָבָל מִן אֲחֵרָא הָרִין וְאוּכְלִינֵן לְבָבָל
 דְּבִית יְהוּדָה וְיָת כָּל גִּלּוּת יְהוּדָה דְּאֲחֻלָּיו לְבָבָל אָנָּה מִתִּיב לְאַחֲרָא הָרִין אָמַר יְיָ אֲרִי אֲחֵר מֶלֶךְא דְּכָבָל
 וְאָמַר יְרֵמְיָה נְבִיא לְחֲנַנְיָה נְבִיא לְעֵינִי כְּהֵנָּה וְלְעֵינִי כָּל עָמָא דְּקִימִין בְּבִית מִקְדָּשָׁא דִּינִי
 וְאָמַר יְרֵמְיָה נְבִיא אָמֵן כֵּן יַעֲבֹד יְיָ
 וְיִי וְיִי וְיִי יְת פִּתְגָמָךְ דְּאֲתַנְבִּיָּהּ לְאַחְבָּא מֵאֲנִי בֵּית מִקְדָּשָׁא דִּינִי וְכָל גִּלּוּתָא מִבְּכָל לְאַחֲרָא הָרִין

כח

והיה בשמחה והיה בריש מלכות צדקיהו מלך שבטא דבית יהודה בשמחה רביעייתא בירחא חמישאה אמר לי חנניה בר עזרי נביא
 וסגרא ומגבעון בבית מקדשא דיוו לעיני כהנא וכל עמא למימר
 כדן אמר יי אבאזא אלהא דישראל למימר חברת ית ניר מלכא דבבל
 מאני בית מקדשא דיוו דשבא נכוברנאצר מלכא דבבל מן אתרא הרין ואוכלינן לבבל
 דבית יהודה וית כל גלות יהודה דאתגליו לבבל אנא מתיב לאתרא הרין אמר יי ארי אתבר יהניר מלכא דבבל
 ואמר ירמיה נביא לחנניה נביא לעיני כל עמא דקמיזן בבית מקדשא דיוו
 ויבא ירמיה נביא אמר כן יעבר יי
 ויבא ירמיה נביא אמר כן יעבר יי
 ויבא ירמיה נביא אמר כן יעבר יי

¹ Quia sic dixit Dominus, de columnis, & de mari, & de basibus, & ad reliqua vasa relicta in ciuitate hac:

² Quæ nō tulit rex Babylonis, quando transmigrauit Iechoniam filiū Joachim regis Juda de Hierusalem in Babylonem, et omnes principes Iuda & Hierusalem.

³ Quoniam hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, de vasis relictis in domo Domini, & in domo regis Juda & Hierusalem.

⁴ In Babylonem inferentur, & ibi erunt usque in diem visitationis eorum: & reducam ea, & conuertam ea in locum hunc.

CAP. XXVIII.

ET factum est in quarto anno, regnante Sedechia rege Juda, in mense quinto, dixit mihi Ananias filius Azor pseudopropheta, qui de Gabaon, in domo Domini ante oculos sacerdotum & totius populi dicens:

¹ Sic dixit Dominus exercituum Deus Israel: Et contriui iugum regis Babylonis.

² Adhuc duo anni dierum ego reuerti faciam in locum istum omnia vasa domus Domini.

³ Et Iechoniam & transmigrationem Iuda; quia conteram iugum regis Babylonis.

⁴ Et dixit Hieremias propheta ad Ananiam ante oculos sacerdotum & ante oculos totius populi stantium in domo Domini.

⁵ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

⁶ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

⁷ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

⁸ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

⁹ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

¹⁰ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

¹¹ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

¹² Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

¹³ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

¹⁴ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

¹⁵ Et ait Hieremias: Verè sic faciat Dominus; suscitet Dominus verbum tuum quod tu prophetas, ut referantur vasa domus Domini, & omnis transmigrationis Babylonis in locum istum.

¹⁹ ὅπῃ οὕτως εἶπεν κύριος, περὶ τῶν στήλων καὶ περὶ τῆς θαλάσσης καὶ περὶ τῶν μεχωνῶν, καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ καταλειφθέντος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

²⁰ ὡς ὅτε ἔλαβεν βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ὅτε ἀπώκισεν τὸν ἱεχονίαν υἱὸν ἰωακίμ βασιλέως ἰσραὴλ εἰς ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ πᾶσι τοῖς ἀρχόντες ἰσραὴλ καὶ ἱερουσαλὴμ.

²¹ ὅπῃ τὰδε λέγει κύριος τῶν δυναμέων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, περὶ τῶν σκευῶν τῶν καταλειφθέντων ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν οἴκῳ βασιλέως ἰσραὴλ καὶ ἱερουσαλὴμ.

²² εἰς Βαβυλῶνα εἰσελεύσονται, (ἐκείθεν) ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν, ἐκ δὲ αὐτῶν καὶ ἀναστρέψω αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τοῦτον.

κῆ

¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τεταρτῷ ἔτει βασιλεύοντος Σεδεκίου βασιλέως ἰσραὴλ, ἐν μηνὶ τῷ πέμπτῳ, εἶπέν μοι ἀναίας υἱὸς Ἀζὺρ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ἀπὸ γαβαὼν ἐν οἴκῳ κυρίου κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ἱερέων καὶ πάντος τοῦ λαοῦ λέγων·

² οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυναμέων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, καὶ σπῶμεν τὸν ζυγὸν βασιλέως Βαβυλῶνος.

³ ἐπὶ δύο ἔτη ἡμερῶν ἐγὼ ἀποστρέψω εἰς τὸν τόπον τοῦτον πᾶσι τοῖς σκευῶν οἴκου κυρίου.

⁴ ἐκ ἱεχονίαν ἐκ τῆς ἀποικίας ἰσραὴλ, ὅπῃ σπῶμεν τὸν ζυγὸν βασιλέως Βαβυλῶνος.

⁵ καὶ εἶπεν ἱερεμίας ὁ προφήτης πρὸς ἀνδρῶν κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ἱερέων ἐκ αὐτῶν καὶ πάντος τοῦ λαοῦ τῶν ἐστηκότων ἐν οἴκῳ κυρίου.

⁶ καὶ εἶπεν ἱερεμίας, ἀληθῶς ἔως ποιῆσαι κύριος, σῆσαι κύριος τὸν λόγον σου ὃν σὺ προφητεύεις· ἀποστρέψω τὰ σκευῶν οἴκου κυρίου ἐκ παντὸς τοῦ ἀποικίας Βαβυλῶνος εἰς τὸν τόπον τοῦτον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Quia hæc dicit Dominus exercituum de columnis & de mari, de basibus & reliquis vasis quæ remanserunt in ciuitate hac:

² Quæ non cepit Nabuchodonosor rex Babylonis cum transmigrauit faceret Iechoniam filium Joachim, regem tribus domus Iuda, de Hierusalem in Babylonem, & omnes principes Iuda & Hierusalem.

³ Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel de vasis quæ remanserunt in domo sanctuarij Domini, & in domo regis tribus domus Iuda, & in Hierusalem.

⁴ In Babylonem transferentur, & ibi erunt usque in diem quo subibit memoria eorum in conspectu meo, dicit Dominus; & ascendere faciam, & reducam ea in locum istum.

⁵ Et factum est anno illo in principio regni Sedechia regis tribus domus Iuda, anno quarto, mense quinto, dixit ad me Ananias filius Azor pseudopropheta de Gabaon, in domo sanctuarij Domini, in oculis sacerdotum & omnis populi, dicens:

⁶ Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, dicendo: Confregi iugum regis Babylonis.

⁷ Adhuc duo anni dierum ego reducam in locum istum omnia vasa domus sanctuarij Domini, quæ cepit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco isto, & transtulit ea in Babylonem.

⁸ Et Iechoniam filium Joachim regem tribus domus Iuda, & omnem transmigrationem Iuda, quæ transmigravit in Babylonem, ego reducam in locum istum, dicit Dominus: quia confringam iugum regis Babylonis.

⁹ Et dixit Hieremias propheta ad Ananiam prophetam, in oculis sacerdotum, & in oculis omnis populi qui stabat in domo sanctuarij Domini.

¹⁰ Et ait Hieremias propheta: Amen, sic faciat Dominus, & placeat coram Domino: confirmet Dominus verba tua quæ prophetasti, ut

¹¹ reducantur vasa domus sanctuarij Domini, & omnis transmigrationis de Babylonia in locum istum.

* אֲךָ שָׁמַע נָא הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר בְּאָזְנֶיךָ
 וּבְאָזְנֵי כָל־הָעָם :
 * הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵי וּלְפָנֶיךָ מִן־הָעוֹלָם
 וַיָּנִבּוּ אֶל־אֶרְצוֹת רַבּוֹת וְעַל־מַמְלָכוֹת גְּדוֹלוֹת
 לְמַלְחָמָה וּלְרָעוֹהוּ וּלְדָבָר :
 * הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר יָנִיב אֶל־שְׁלוֹם בְּבֹאֲדֹבֵר הַנְּבִיאִים
 יוֹדַע הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־שָׁלַח יְהוָה בָּאֲמָרָת :
 * וַיִּקַּח חֲנַנְיָה הַנְּבִיא אֶת־הַמוֹטָה מֵעַל צוּרָא
 יִרְמְיָה הַנְּבִיא וַיִּשְׁבְּרָהּוּ :
 * וַיֹּאמֶר חֲנַנְיָה לְעֵינָי כָּל־הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר
 יְהוָה כֹּכָה אֲשַׁבֵּר אֶת־עַל נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
 בְּעוֹד שְׁנַת־יָמַיִם מֵעַל צוּרָא כָּל־הַגּוֹיִם וַיִּלֶּךְ
 יִרְמְיָה הַנְּבִיא לְדַרְכּוֹ :
 * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ אַחֲרֵי שֶׁבֹר חֲנַנְיָה
 הַנְּבִיא אֶת־הַמוֹטָה מֵעַל צוּרָא יִרְמְיָה הַנְּבִיא
 לֵאמֹר :
 * הֲלוֹךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־חֲנַנְיָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
 מוֹטָת עֵץ שִׁבְרָתָ וְעָשִׂיתָ תַּחַת יָהֵן מִטּוֹת בְּרוֹזָל :
 * כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל
 בְּרוֹזָל נָתַתִּי עַל־צוּרָא כָּל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְעֵבֶד אֶת־
 נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וַעֲבָדוּהוּ וְגַם אֶת־חַיֵּית
 הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לוֹ :
 * וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה הַנְּבִיא אֶל־חֲנַנְיָה הַנְּבִיא שָׁמַע
 נָא חֲנַנְיָה לֹא־שָׁלַח יְהוָה וְאַתָּה הִבְטַחְתָּ אֶת־
 הָעָם הַזֶּה עַל־שָׁקֶר :
 * לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הַנְּבִיא מִשְׁלַחְךָ מֵעַל פְּנֵי
 הָאֲדָמָה הַשְּׂנֵה אֶתְּהוּ מֵרֹאשׁ כִּי־סָרָה דְּבַרְתָּ
 אֶל־יְהוָה : * וַיֹּמַר חֲנַנְיָה הַנְּבִיא בַּשָּׁנָה
 הַחֲמִישִׁית בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי :

7 * Veruntamen audi verbum hoc quod
 ego loquor in auribus tuis, & in auribus
 vniuersi populi.

8 * Prophetæ qui fuerunt ante me, & ante
 te ab initio, & prophetauerunt super
 terras multas, & super regna magna de
 proelio & de afflictione, & de fame.

9 * Propheta qui vaticinatus est pacem,
 cum venerit verbum eius, tunc sciatur
 propheta quem misit Dominus in veri-
 tate.

10 * Et tulit Ananias propheta catenam
 C de collo Hieremiæ prophetæ, & confregit
 eam.

11 * Et ait Ananias in conspectu omnis
 populi, dicens : Hæc dicit Dominus, Sic
 confringam iugum Nabuchodonosor re-
 gis Babylonis post duos annos dierum de
 collo omnium gétium. Et abiit Hieremias
 propheta in viam suam.

12 * Et factum est verbum Domini ad
 Hieremiam, postquam confregit Ananias
 propheta catenam de collo Hieremiæ pro-
 phetæ, dicens :

13 * Vade, dices Ananiæ : Hæc dicit Do-
 minus, Catenas ligneas contriuiisti, & fa-
 cies pro eis catenas ferreas.

14 * Quia hæc dicit Dominus exercituum
 Deus Israel : Iugum ferreum posui super
 collum cunctarum gentium istarum, ut
 seruiant Nabuchodonosor regi Babylonis,
 & seruiant ei. Insuper & bestias terræ de-
 di ei.

15 * Et dixit Hieremias propheta ad Ani-
 niam prophetam : Audi Anania, Non misit
 te Dominus, & tu confidere fecisti popu-
 lum istum in mendacio.

16 * Idcirco hæc dicit Dominus : Ecce ego
 mittam te à facie terræ. Hoc anno morie-
 ris, aduersum enim Dominum locutus es.

17 * Et mortuus est Ananias propheta in
 anno illo, mense septimo.

תרגום יונתן

7 כָּרַם שָׁמַע כְּעֵן פְּתָנָא וְהָיָה דְּבַר דְּקָרַם וְקָרַם כָּל עָמָא : * נְבִיאִים דְּהָיוּ קְדָמִי וְקְדָמָךְ מִן עָלְמָא וְאַתְּנִבִּי עַל מְרִינֵי סְגִיָּא
 וְהָיוּ רַבִּינֵי לְקַרְבָּא וְלִבְיָשָׁא וְלִמְוָתָא :
 8 נְבִיאִים דְּהָיוּ לְשִׁלְמָא בְּמִיתֵי פְתָנִים נְבִיאִים וְהָיוּ דְּשִׁלְחִיהּ יְיָ בְּקִשּׁוּט :
 9 וְהָיוּ חֲנַנְיָה נְבִיא שְׁקָרָא יְהִי נִירָא מֵעַל צוּרָא יִרְמְיָה נְבִיאָה וְתַבְרִיָּה :
 10 וְאָמַר חֲנַנְיָה לְעֵינָי כָּל עָמָא לְמִימַר כְּדָנָן אָמַר יְיָ כְּדָנָן אָתְבַּר יְהִי נִירָא מֵעַל צוּרָא כָּל־הַגּוֹיִם וְהָיוּ עֲבָדֵי צוּרָא
 וְהָיוּ חֲנַנְיָה נְבִיא לְאֹרְחִיהּ :
 11 וְהָיוּ פְתָנִים נְבִיאִים מִן קָדָם יְיָ עִם יִרְמְיָה בְּתַר וְתַבְרִיָּה חֲנַנְיָה נְבִיא יְהִי נִירָא מֵעַל צוּרָא יִרְמְיָה נְבִיא לְמִימַר :
 12 אֱלֹהִים וְהָיוּ חֲנַנְיָה לְמִימַר כְּדָנָן אָמַר יְיָ נִירָא דְּאֵת תַּבְרִיָּה וְתַבְרִיָּה חֲנַנְיָה נְבִיא יְהִי נִירָא מֵעַל צוּרָא :
 13 אֲרִי כְּדָנָן אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִירָא דְּבְרוֹזָל יְהִיבְתָּ עַל צוּרָא כָּל עָמָא לְמַפְלָח יְהִי נִירָא מֵעַל צוּרָא כָּל־הַגּוֹיִם וְהָיוּ עֲבָדֵי צוּרָא
 וְהָיוּ חֲנַנְיָה נְבִיא לְאֹרְחִיהּ :
 14 וְאָמַר יִרְמְיָה נְבִיאָה לְחֲנַנְיָה נְבִיאָה שָׁמַע כְּעֵן חֲנַנְיָה לֹא־שָׁלַח יְהוָה וְאַתָּה הִבְטַחְתָּ אֶת־הָעָם הַזֶּה עַל־שָׁקֶר :
 15 וְאָמַר יִרְמְיָה נְבִיאָה לְחֲנַנְיָה נְבִיאָה שָׁמַע כְּעֵן חֲנַנְיָה לֹא־שָׁלַח יְהוָה וְאַתָּה הִבְטַחְתָּ אֶת־הָעָם הַזֶּה עַל־שָׁקֶר :
 16 כְּכֵן כְּדָנָן אָמַר יְיָ הָאֵנָּה מְגִלִּינְךָ מֵעַל אֲפִי אֲרַעָא בְּשִׁתָּא הָדָא אֶתְּ מֵאִית אֲרִי סְטִיָּא מְלִיחָה קְדָם יְיָ :
 17 וְהָיוּ חֲנַנְיָה נְבִיאָה בְּשִׁתָּא הָדָא וְאַתְּקַבֵּר בִּירְחָא שְׁבִיעָא :

* Veruntamen audite verbum hoc quod ego dico in auribus vestris, & in auribus totius populi.

* Propheta qui fuerunt priores me & priores vobis à seculo, & prophetauerunt super terram multam, & super regna magna, de praelio, & de afflictione, & de peste.

* Propheta qui vaticinatus est in pacem, veniente verbo eius, cognoscent prophetam quem misit eis Dominus in fide.

* Et tulit Ananias catenas de collo Hieremie, & contriuit eas.

* Et ait Ananias ante oculos totius populi, dicens: Sic dixit Dominus, Sic conteram iugum regis Babylonis duobus annis dierum à cervicibus omnium gentium. & abiit Hieremias in viam suam.

* Et factum est verbum Domini ad Hieremiam, postquam confregit Ananias catenas de collo eius, dicens:

* Vade & dic ad Ananiam, dicens: Sic dixit Dominus, Catenas ligneas contriuisi, & faciam pro his catenas ferreas.

* Quia sic dixit Dominus exercituum Deus Israel: Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium, vt seruiant regi Babylonis, vt seruiant ei. Et iumenta terræ dedi ei.

* Et dixit Hieremias Anania: Audi Anania; Non misit te Dominus, & tu confidere fecisti populum istum in iniquitate.

* Idcirco sic dixit Dominus: Ecce ego eiicio te à facie terræ: hoc anno morieris; quoniam contra Dominum locutus es.

* Et mortuus est mense septimo.

* πλὴν ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦτον ὃν ἐγὼ λέγω εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν, & εἰς τὰ ὦτα πάντες ὁ λαός.

* Ὁ προφήται & γεγονότες πρότεροι καὶ ὁ πρότεροι ὑμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ προεφήτευσαν ἐπὶ γῆς πολλῆς καὶ ἐπὶ βασιλείας μεγάλας περὶ πολέμου & περὶ θλίψεως & περὶ λοιμοῦ.

* ὁ προφήτης ὁ προφητεύσας εἰς εἰρήνην, ἐλθόντος δὲ λόγου αὐτοῦ, γινώσκονται τὸν προφήτην ὃν ἀπέστειλεν αὐτοῖς κύριος ἐν πίστι.

* καὶ ἔλαβεν ἀνάνιας αὐτὸν κλοιούς ἀπὸ τῆς τσαχήλης ἱερεμίας, & συνέτριψεν αὐτοῖς.

* καὶ εἶπεν ἀνάνιας κατ' ὀφθαλμοῦς πάντος τοῦ λαοῦ λέγων· οὕτως εἶπεν κύριος, οὕτως συνετίψω τὸν ζυγὸν βασιλείας βαβυλωνίως δύο ἐτη ἡμερῶν ἀπὸ τῶν τσαχήλων πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ὥχεται ἱερεμίας εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.

* καὶ ἐγγράβετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν μετὰ τὸ συνετίψαι ἀνάνιας αὐτὸν κλοιούς ἀπὸ τοῦ τσαχήλου αὐτοῦ, λέγων·

* βάδιζε καὶ εἶπον πρὸς ἀνάνιαν λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, κλοιούς ξυλίνους συνετίψας, καὶ ποιήσω ἀπὸ τούτων κλοιούς σιδηρούς.

* ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ· ζυγὸν σιδηρὸν τέθεικα ἐπὶ τὸν τσαχήλον πάντων τῶν ἐθνῶν ἐργάζεσθαι τὰ βασιλεῖ βαβυλωνίων τοῦ δουλεύειν αὐτοῖς, καὶ γε τὰ κτήνη τῆς γῆς ἐδώκα αὐτοῖς.

* καὶ εἶπεν ἱερεμίας τὰ ἀνάνια, ἀκούε ἀνάνια. ὅχι ἀπέσταλκεν σε κύριος, καὶ σὺ πεποιθήσαι ἐποίησας τὸν λαὸν τοῦτον ἐπ' ἀδίκῳ.

* διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐξάποψέλω σε ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, τούτῳ τὰ ἐνιαυτὰ ἀποθνήσκει, ὅτι κτ' τοῦ κυρίου ἐλάλησας.

* καὶ ἀπέθνηκεν τὰ μὲν τὰ ἐβδόμῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

- * Veruntamen audi nunc verbum istud quod ego loquor coram te, & coram omni populo:
 * Propheta qui fuerunt ante me, & ante te à seculo, & prophetauerunt super prouincias multas, & super regna magna, de praelio, & de malo & de peste.
 * Propheta qui prophetauerit de pace, cum venerit verbū prophetæ, tunc cognoscetur propheta quē miserit Dominus in veritate.
 * Et tulit Ananias pseudopropheta iugum de collo Ieremiæ prophetæ, & confregit illud.
 * Et ait Ananias in oculis omnis populi, in hunc modum: Hæc dicit Dominus: Sic frangam iugum Nabuchodonosor regis Babylonis in fine duorum annorum de collo omnium populorum. Et abiit Ieremias propheta in viam suam.
 * Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini cum Ieremia, postquam confregit Ananias propheta iugum de collo Ieremiæ prophetæ, dicens:
 * Vade, & dic Ananiæ dicendo: Hæc dicit Dominus: Iuga lignea confregisti, & facies pro eis iuga ferrea.
 * Quoniam hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Iugum ferreum ponam super collum omnium populorum istorum, vt seruiant Nabuchodonosor regi Babylonis, & seruiant ei: & etiam bestias agri dedi ei, vt seruiant ei.
 * Et ait Ieremias propheta ad Ananiam prophetam: Audi nunc Anania; Non misit te Dominus, & tu confidere fecisti populum hunc in mendacio.
 * Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego transmigrare te faciam à superficie terræ: in anno isto tu morieris; quia peruersum locutus es coram Domino.
 * Et mortuus est Ananias propheta in anno illo, & sepultus est in mense septimo.

כט

* ואלה דברי הספר אשר שלח ירמיה הנביא
מירושלם אל יתר זקני הגולה ואל הכהנים
ואל הנביאים ואל כל העם אשר הגלה
נבוכדנאצר מירושלם בבלה :

* אחרי זאת יכניה המלך והנבירה והסריסים
שרי יהודה וירושלם והחרש והמסגר מירושלם :
* ביד אלעשר בן שפן וגמריה בן חלקיה
אשר שלח עדקיה מלך יהודה אל נבוכדנאצר
מלך בבל בבלה לאמר :

* כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לכל
הגולה אשר הגלית מירושלם בבלה :
* בנו בתים ושבנו ונטעו גנות ואכלו ארץ
פריה :

* קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבנים
נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים ותלדנה בנים
ובגורו ורבו שם ואל תמעטו :

* ודרשו את שלום העיר אשר הגלית אתכם
שמה ותתפללו בעדה אל יהוה כי בשלומה
יהיה לכם שלום :

* כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
אל ישיאו לכם נביאים אשר בקרבכם
וקסמיכם ואל תשמעו אל חלמתיכם אשר
אתם מחלמים :

* כי בשקר הם נבאים לכם בשמי לא שלחתי
נאם יהוה :

* כי כה אמר יהוה כי לפי מלאת לבבל שבעים
שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם ארץ דברי
הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה :

¹ **E**T hæc sunt verba libri quæ misit Hieremias propheta de Hierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis, & ad sacerdotes & ad prophetas, & ad omnem populum quem traduxerat Nabuchodonosor de Hierusalem in Babylonem.

² * Postquam egressus est Iechonias rex & domina & eunuchi & principes Iuda & Hierusalem, & faber & inclusor de Hierusalem.

³ * In manu Elasa filij Saphan & Gamaliæ filij Helchiæ, quos misit Sedechias rex Iuda ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Babylonem, dicens :

⁴ * Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel omni transmigrationi quam transtuli de Hierusalem in Babylonem :

⁵ * Ædificate domos & habitate, & plantate hortos & comedite fructum eorum.

⁶ * Accipite vxores & generate filios & filias, & date filiis vestris vxores, & filias vestras date viris, & pariant filios & filias, & multiplicabimini ibi, & nolite esse pauci numero.

⁷ * Et quærite pacem ciuitatis ad quam transigrare vos feci, & orate pro ea ad Dominum ; quia in pace illius erit vobis pax.

⁸ * Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Non vos seducant prophete vestri qui sunt in medio vestrum, & diuini vestri, & ne attendatis ad somnia vestra quæ vos somniantis.

⁹ * Quia falsò ipsi prophetant vobis in nomine meo : non misi eos, dicit Dominus.

¹⁰ * Quia hæc dicit Dominus : Cum ceperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos, & suscitabo super vos verbum meum bonum, vt reducam vos ad locum istum.

תרגום יונתן

כט

* ואלו פתגמי ספרא ושלח ירמיה נביא מירושלם לות שאר סבי גלותא חזית כהנא חזית ספריא חזית כל עמא דאגלי נבוכדנאצר מירושלם לבבל :

בחר דלא יכניה מלכא ומלכא דרבנא דרבנא דירושלם ואומנא וחרעא מירושלם :

* ביד אלעשר בר שפן וגמריה בר חלקיה ושלח עדקיה מלך שבטא דבית יהודה לות נבוכדנאצר מלכא דבבל לבבל למיסר :

בדנאמר יי צבאות אלהא דישראל לכל גלותא דאגלית מירושלם לבבל :

* בנו בתין ותיבו וצבו גגין ואכלו יר אבהון :

ולדו בגין ובגין וסגו חסין ולא תוערין :

* ודרשו ית שלם קריתא דאגלית ויתכוז לחסן וצלו עלה קודם יי ארי בשלמה ויתו לכוז שלם :

אלתא דישראל לא יטעון לכוז נביאיכוז דשקרא דביניכוז וקסמיכוז ולא תקבלון מן חלמי חלמיכוז דאחון מחלמין :

* ארי בדנאמר יי ארי לפום משלם לבבל שבעין שנין :

ישל דרבנא אגון מהנבן לכוז בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

ישל דרבנא אגון בשמי לא שלחתינן אמר יי :

CAP. XXIX.

ET hæc verba libri, quæ misit Hieremias 1
propheta de Hierusalem ad seniores transmi-
grationis, & ad sacerdotes, & ad pseudopro-
phetas, & ad omnem populum quem traduxit
Nabuchodonosor de Hierusalem in Babylo-
nem.

2 Postquam egressus est Iechonia rex & re-
gina, & eunuchi, & omnis liber, & artifex,
& ligator ex Hierusalem,

3 In manu Eleasa filij Saphan, & Gamaria
filij Helchie, quem misit Sedechias rex Iuda ad
regem Babylonis in Babylonem, dicens:

4 Sic dixit Dominus exercituum Deus Israel
ad transmigrationem quam transtulit de Hie-
rusalem in Babylonem.

5 Edificate domos, & habitate, & plan-
tate hortos, & comedite fructus eorum.

6 Et accipite uxores, & generate filios &
filias. et accipite filiis vestris uxores, & filias
vestras date viris, & parient filios & filias.
Et multiplicamini, & non pauci sitis.

7 Et querite pacem terræ in quam transtuli
vos illuc, & orate pro eis ad Dominum, quia
in pace eorum erit pax vobis.

8 Quia sic dixit Dominus exercituum Deus
Israel: Ne seducant vos pseudopropheta qui in
vobis, et ne seducant vos divini vestri, & ne
attendite in somnia vestra quæ vos somnia-
tis.

9 Quia iniqua ipsi prophetant vobis in no-
mine meo, & non misi eos, dicit Dominus.

10 Quia sic dixit Dominus: Cum fuerint im-
pleti in Babylone septuaginta anni, visitabo
vos, & suscitabo verba mea super vos, ut re-
ducam populum meum in locum istum.

κθ

1 Καὶ οὕτως ὁ λόγος τῆς βίβλου οὗς ἀπέστειλεν
ἱερεμίας πρὸς τοὺς ἱερουσαλήμ πρὸς τοὺς πρεσ-
βυτέρους τῆς ἀποικίας καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς τοὺς
ψευδοπροφῆτας καὶ πρὸς πᾶν τὸν λαὸν ὃν ἀπώκισε να-
βουχοδονόσωρ ἱερουσαλήμ εἰς βαβυλῶνα.

2 ὕστερον δὲ ἐλθόντες ὁ ἱερονίου τοῦ βασιλέως καὶ τῆ
βασιλείας καὶ τῶν δυνούχων καὶ πᾶν τὸ ἐλδιδέρον καὶ
τεχνίτην τὸν δασιμῶτα ἱερουσαλήμ,

3 ἐν χειρὶ ἐλέασα υἱοῦ σαφῶ καὶ γαμαρίου υἱοῦ
χελκίᾳ ὃν ἀπέστειλεν σελεκίας βασιλεὺς ἰούδα πρὸς βα-
σιλέα βαβυλῶνος εἰς βαβυλῶνα, λέγων·

4 οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ
ἐπὶ τῷ ἀποικίᾳ ἧς ἀπώκισεν ἀπὸ ἱερουσαλήμ εἰς
βαβυλῶνα.

5 οἰκοδομήσατε οἰκίας καὶ κατοικήσατε, καὶ φυ-
τῶσατε παραδείους, καὶ φάγετε τὸν καρπὸν αὐ-
τῶν.

6 καὶ λάβετε γυναῖκας, καὶ τεκνοποιήσατε υἱοὺς
καὶ θυγατέρας. καὶ λάβετε τοὺς υἱοὺς ὑμῶν γυναῖκας.
καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν δότε ἀνδράσιν, καὶ τέξονται
υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ πληθυνέσθε καὶ μὴ σμικρυν-
θῆτε.

7 καὶ ζητήσατε εἰρήνην τῇ γῆς εἰς ἣν ἀπώκισα ὑ-
μᾶς ἐκεῖ. καὶ προσεύξατε περὶ αὐτῶν πρὸς κύριον, ὅτι
ἐν τῇ εἰρήνῃ αὐτῶν ἔσται εἰρήνη ὑμῖν.

8 ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ·
μὴ ἀπαπειθέτωσαν ὑμᾶς ψευδοπροφῆται ἐν ὑ-
μῖν. καὶ μὴ ἀπαπειθέτωσαν ὑμᾶς ὁ μωυταὶς ὑμῶν,
καὶ μὴ ἀκούετε εἰς τὰ ἐνύπνια ὑμῶν ἃ ὑμεῖς ἐνυπνιά-
ζεσθε.

9 ὅτι ἀδίκᾳ αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν ἐπὶ τῷ ὀνό-
ματί μου, & οὐκ ἀπέστειλα αὐτοὺς, λέγει κύριος.

10 ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος· ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι ἐν
βαβυλῶνι ἐβδομήκοντα ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς & ἐπι-
στήσω τὸν λόγον μου ἐφ' ὑμᾶς, τὸ ἐπιστρέψαι τὸν λαόν
μου εἰς τὸν τόπον τοῦτον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XXIX.

ET hæc sunt verba libri quem misit Ieremias propheta de Ierusalem ad reliquos seniores transmigrationis, & ad sacerdotes, & ad scribas,
& ad omnem populum quem transmigrare fecit Nabuchodonosor de Ierusalem in Babyloniam.

Postquam migravit Iechonias rex, & regina, & principes, principes Iuda, & Ierusalem, & artifices, & ianitores de Ierusalem:
Per manum Elghasa filij Saphan, & Gamariae filij Helchie, quos misit Sedechias rex tribus domus Iuda ad Nabuchodonosor re-
gem Babylonis in Babyloniam, dicens:

Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel, ad omnem transmigrationem quam transmigrare feci de Ierusalem in Babylonem.

Edificate domos, & habitate, & plantate hortos, & comedite fructus eorum.
Accipite uxores, & generate filios & filias. et accipite filiis vestris uxores, & filias vestras tradite viris, & pariant filios & filias:
& multiplicamini ibi, & non minuiamini.

Et querite pacem civitatis ad quam transmigrare vos feci, & orate pro ea coram Domino: quia in pace illius erit vobis pax.
Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ne seducant vos pseudopropheta vestri qui sunt inter vos, & divini vestri: nec
attendatis ad somnia vestra quæ vos somnialis.

Quia falsò ipsi prophetant vobis in nomine meo: non misi eos, dicit Dominus.
Ita enim inquit Dominus: Cum expleti fuerint in Babylone septuaginta anni, subibit recordatio vestri coram me; & suscitabo su-
per vos verbum meum rectum, ut reducam vos in locum istum.

11 * כי אנכי ידעתי ארץ המחשבת אשר אנכי
 חשב עליכם נאם יהוה מחשבות שלום ולא לרעה
 לתת לכם אחרית ותקוה :
 12 * וקראתם אתי והלכתם והתפללתם אלי
 ושמעתי אליכם :
 13 * ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני בכל-
 לבבכם :
 14 * ונמצאתי לכם נאם יהוה ושבתי את שבתכם
 וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל המקומות אשר
 הדחתם אתכם שם נאם יהוה והשבתי אתכם אל-
 המקום אשר הגליתי אתכם משם :
 15 * כי אמרתם הקים לנו יהוה נבאים בבבל :
 16 * כי כה אמר יהוה אל המלך היושב אל-כסא
 דוד ואל כל העם היושב בעיר הזאת אחיכם
 אשר לא יצאו אתכם בגולה :
 17 * כה אמר יהוה צבאות הנני משלח בכם את-
 החרב את הרעב ואת הדבר ונתתי אותם כחאנים
 השערים אשר לא תאכלנה מרע :
 18 * ודרפתי אחריהם בחרב ברעב ובדבר ונתתים
 לזועה לכל ממלכות הארץ לאלה ולשמה
 ולשרקה ולחרפה בכל הגוים אשר הדחתים שם :
 19 * תחת אשר לא שמעו אל דברי נאם יהוה
 אשר שלחתי אליהם את עבדי הנביאים השבם
 ושלח ולא שמעתם נאם יהוה :
 20 * ואתם שמעו דבר יהוה כל הגולה אשר-
 שלחתי מירושלם בגולה : * כה אמר יהוה
 צבאות אלהי ישראל אל אחאב בן קוליהואל-
 צדקיהו בן מעשיה הנבאים לכם בשמי שקר
 הנני נתן אתם ביד נבוכדנאצר מלך בבל והכם
 לעיניכם :

11 * Ego enim scio cogitationes quas co-
 gito super vos, dicit Dominus, cogitatio-
 nes pacis & non afflictionis, ut dem vobis
 finem & patientiam.
 12 * Et inuocabitis me, & ibitis, & orabitis
 me, & ego exaudiam vos:
 13 * Quæretis me, & inuenietis. cum qua-
 fieritis me in toto corde vestro :
 14 * Inueniar à vobis, ait Dominus. Et re-
 D ducam captiuitatem vestram, & congrega-
 bo vos de vniuersis gentibus & de cunctis
 locis ad quæ expuli vos, dicit Dominus. Et
 reuerti vos faciam de loco ad quem trans-
 migrare vos feci.
 15 * Quia dixistis: Suscitabit nobis Domi-
 nus prophetas in Babylone.
 16 * Quia hæc dicit Dominus ad regem
 qui sedet super solium David, & ad omne
 populum habitatorem vrbis huius, ad fra-
 tres vestros qui non sunt egressi vobiscum
 in transmigrationem:
 17 * Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
 mittam in eos gladium & famem & pe-
 stem, & ponam eos quasi ficus malas, quæ
 comedi non possunt, eò quod pessimæ
 sint.
 18 * Et persequar eos in gladio, & in fame,
 & in pestilentia. Et dabo eos in vexatio-
 nem vniuersis regnis terræ, in maledictio-
 nem & in stuporem & in sibilum & in op-
 probrium cunctis gentibus ad quas ego
 eieci eos.
 19 * Eò quod non audierint verba mea, di-
 cit Dominus, quæ misi ad eos per seruos
 meos prophetas de nocte consurgens &
 mittens, & non audistis, dicit Dominus.
 20 * Vos ergo audite verbum Domini, om-
 E nis transmigrationem quam emisi de Hierusa-
 lem in Babylonem.
 21 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus
 Israel ad Achab filium Chullia, & ad Se-
 dechiam filium Maasia, qui prophetant
 vobis in nomine meo mendaciter: Ecce
 ego tradam eos in manu Nabuchodonosor
 regis Babylonis, & percutiet eos in oculis
 vestris.

תרגום יונתן

11 * ארי קדמי גלן יר מחשבתא דאנא מחשב עליכון אמר יי מחשבת שלמא ולא לבישא למתן לכון סוף וסבר :
 12 * ותתבעון דחלתי ותשבחון ארי תבעון מן קדמי בכל לבכון :
 13 * ותקראתם אתי ותלכתם ותתפללתם אלי ושמעתי אליכם :
 14 * ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם :
 15 * ונמצאתי לכם נאם יהוה ושבתי את שבתכם וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל המקומות אשר הדחתם אתכם שם נאם יהוה והשבתי אתכם אל המקום אשר הגליתי אתכם משם :
 16 * כי אמרתם הקים לנו יהוה נבאים בבבל :
 17 * כי כה אמר יהוה אל המלך היושב אל-כסא דוד ואל כל העם היושב בעיר הזאת אחיכם אשר לא יצאו אתכם בגולה :
 18 * כה אמר יהוה צבאות הנני משלח בכם את-החרב את הרעב ואת הדבר ונתתי אותם כחאנים השערים אשר לא תאכלנה מרע :
 19 * ודרפתי אחריהם בחרב ברעב ובדבר ונתתים לזועה לכל ממלכות הארץ לאלה ולשמה ולשרקה ולחרפה בכל הגוים אשר הדחתים שם :
 20 * תחת אשר לא שמעו אל דברי נאם יהוה אשר שלחתי אליהם את עבדי הנביאים השבם ושלח ולא שמעתם נאם יהוה :
 21 * ואתם שמעו דבר יהוה כל הגולה אשר שלחתי מירושלם בגולה : * כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אל אחאב בן קוליהואל-צדקיהו בן מעשיה הנבאים לכם בשמי שקר הנני נתן אתם ביד נבוכדנאצר מלך בבל והכם לעיניכם :

* Et cogitabo super vos cogitationem pacis, ¹¹
 & non mala, ut dicit vobis hæc.

* Et orate ad me, & exaudiam vos. ¹²

* Et quæretis me, et inuenietis me; quia ¹³
 quando quæseritis me in toto corde vestro,

* Et apparebo vobis. ¹⁴

* Quia dixistis: Constituit Dominus super ¹⁵
 vos prophetas in Babylone.

* Sic dicit Dominus ad regem sedentem in ¹⁶
 throno David, & ad omnem populum habitan-
 tem in ciuitate hac, & ad fratres vestros, qui
 non egressi sunt vobiscum in captiuitatem.

* Sic dicit Dominus exercituum: Ecce ego ¹⁷
 mittam in eos gladium & famem & pestem;
 & ponam eos quasi ficus malos quæ non comedi
 possunt præ malitia.

* Et persequar eos in gladio & fame & pe- ¹⁸
 ste; & dabo eos in commotionem in omnibus
 regnis terre, & in maledictionem & in penu-
 riam, & in sibilum, & in opprobrium omni-
 bus gentibus, ad quas ego eicio eos.

* Quoniam non audierunt verba mea, dicit ¹⁹
 Dominus, quæ misi ad eos per seruos meos pro-
 phetas, manens surgens & mittens, & non audi-
 sius, dicit Dominus.

* Vos ergo audite verba Domini omnis ²⁰
 transmigrationis, quam misi à Hierusalem in Ba-
 bylonem.

* Sic dixit Dominus ad Achab filium Colia, ²¹
 & ad Sedechiam filium Maasia, qui prophetant
 vobis in nomine meo mendaciter. Ecce ego do
 eos in manus regis Babylonis, & percutiet eos
 ante oculos vestros.

* καὶ λογισμαὶ ἐφ' ὑμᾶς λογισμὸν εἰρήνης, καὶ οὐ
 κακά, ὅτι λέγει ὑμῖν ταῦτα.

* καὶ προσεύξασθε πρὸς με, καὶ εἰσακούσμαι
 ὑμῶν.

* ὅτε ἐκζητήσετέ με, & ἐδύσητέ με· ὅπου ἐκζητή-
 σιτέ με ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν.

* καὶ ὡφθονοῦμαι ὑμῖν.

* ὅτι εἶπα· ἐκατέστησεν κύριος ἐφ' ὑμᾶς προφήτας
 ἐν βαβυλῶνι.

* οὕτως λέγει κύριος πρὸς τὸν βασιλέα τὸν καθή-
 μνον ἐπὶ θρόνου δαυὶδ, καὶ πρὸς πάντας τὸν λαὸν τὸν
 κατοικοῦντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ πρὸς ὅσους ἀδελ-
 φούς ὑμῶν, οἱ ὅσους ἐξεπορεύθησθε μετ' ὑμῶν εἰς αἰχμα-
 λωσίαν.

* οὕτως λέγει κύριος πᾶν δυνάμεων· ἰδοὺ ἐγὼ
 ἀποστέλλω εἰς αὐτοὺς μάχαιραν καὶ λιμὸν καὶ λοιμὸν, καὶ
 θνήσκω αὐτοὺς ὡς σόδα πονηρὰ ὅσην ἐδέσθαι δυνάμει
 ὑποὶ τῇ πονηρίᾳ.

* καὶ δώσω αὐτοὺς ἐν μαχαίρᾳ καὶ λιμῷ καὶ λοιμῷ,
 καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς κίνησιν ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς
 γῆς, καὶ εἰς κατάραν καὶ εἰς ἀπορίαν καὶ εἰς συρισμὸν
 καὶ εἰς ὀνειδισμὸν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, πρὸς οὓς ἐγὼ ἐκβάλλω
 αὐτούς.

* διότι ὅσους ἤκουσαν τὰ ῥήματά μου, λέγει κύριος,
 ἀλλ' ἠπάσαλκα πρὸς αὐτοὺς διὰ ὅτι δούλοις μου ὄντι προ-
 φῆταις, ὅτι θνήσκων καὶ ἀποστέλλων, & ὅσους ἠκούσατε, λέγει
 κύριος.

* ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε πάντων λόγων κυρίου πάντα ἢ
 μετοικεσία, ἢ ἀπάσαλκα ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς βαβυ-
 λῶνα.

* οὕτως εἶπεν κύριος ἐπὶ ἀχάβ υἱὸν κωλιά, καὶ
 ἐπὶ σεδεκίαν υἱὸν μαασία ὅτι προφητεύοντες ὑμῖν
 ἐν ὀνόματί μου ψευδώς. ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτοὺς εἰς
 χεῖρας βασιλέως βαβυλῶνος, & πατάξει αὐτοὺς καὶ
 ὀφθαλμοὺς ὑμῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Quia coram me manifestæ sunt cogitationes quas ego cogito super vos, dicit Dominus, cogitationes pacis & non in malum, ut dicit vobis finem & spem.

" Et orabitur coram me, & suscipiam orationem vestram: & quæretis à facie mea, & faciam deprecationem vestram.

" Et quæsitus ero à vobis in verbo meo, dicit Dominus: et reducam transmigrationem vestram, & congregabo vos ex omnibus populis & ex omnibus locis ad quæ transmigrauit vos feci, dicit Dominus. Et reducam vos in locum de quo transmigrauit vos feci.

" Quia dixistis: Suscitauit nobis Dominus doctores in Babylone.

" Quia hæc dicit Dominus ad regem qui sedet super solium David, & ad populum qui habitat in vrbe hac, ad fratres vestros qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem.

" Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego immittam in eos occidentes gladio, & famem, & pestem; & dabo eos sicut ficus malos, quæ comedi non possunt præ malitia.

" Et persequar eos occidentibus gladio, fame & peste. Et dabo eos in commotionem omnibus regnis terræ, in maledictionem, & in desolationem, & in stuporem, & in opprobrium omnibus populis ad quos transmigrauit eos feci.

" Pro eo quod non obediuerunt verbis meis, dicit Dominus, ad quos misi seruos meos prophetas, manens confurgens & mittens, & non obedistis, dicit Dominus.

" Vos autem suscipite verbum Domini, omnis transmigrationis quam transmigrauit feci de Hierusalem in Babylone.

" Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad Achab filium Cholia, & ad Sedechiam filium Maasia, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manum Nabuchodonosor regis Babylonis, & occidet eos coram oculis vestris.

* ולקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר
 בבבל לאמר ישמך יהוה כצדקיהו וכאחב אשר
 קלם מלך בבל באש :
 * יען אשר עשו נבלה בישראל וינאפו את נשי
 רעייהם וידברו דבר בשמי שקר אשר לא צויתים
 ואנכי הוידע ועתה נאם יהוה :
 * ואל שמעיהו הנחלמי תאמר לאמר :
 * כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר יען
 אשר אתה שלחת בשמכה ספרים אל כל העם
 אשר בירושלם ואל צפניה בן מעשיה הכהן ואל
 כל הכהנים לאמר :
 * יהוה נתנך כהן תחת יהוידע הכהן להיורש
 פקדים בית יהוה לכל איש משגוע ומתנבא ונתתה
 אתו אל המהפכת ואל הצינק :
 * ועתה למד לא גערת בירמיהו והענתתי
 המתנבא לכם :
 * כי על כן שלח אלינו בבל לאמר ארפה היא
 בנו בתים וישבו ונטעו גזרות ואכלו מארץ
 פריהן :
 * ויקרא צפניה הכהן ארץ הספר הזה באזני
 ירמיהו הנביא :
 * ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר :
 * שלח על כל הגולה לאמר כה אמר יהוה אל
 שמעיה הנחלמי יען אשר נבא לכם שמעיה ואני
 לא שלחתי ויבטח אתכם על שקר :
 * לכן כה אמר יהוה הנני פקד על שמעיה
 הנחלמי ועל זרעו לא יהיה לו איש יושב בתוך
 העם הזה ולא יראה בטוב אשר אני עשה לעמי
 נאם יהוה כי סרה דבר על יהוה :

22 * Et assumetur ex eis maledictio omni
 transmigrationi Iudæ quæ est in Babylone,
 dicentium : Ponat te Dominus sicut Sede-
 chiam, & sicut Achab quos frinxit rex Baby-
 lonis in igne.
 23 * Pro eo quod fecerint stultitiâ in Israel,
 & mœchati sunt in vxores amicorum suo-
 rum, & locuti sunt verbû in nomine meo
 mendaciter, quod non mandavi eis. Ego
 sum iudex & testis, dicit Dominus.
 24 * Et ad Semeiam Neelamitem dices:
 25 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus
 F Israel : Pro eo quod misisti in nomine tuo
 libros ad omnem populum qui est in Hie-
 rusalem, & ad Sophoniam filium Maasæ
 sacerdotem, & ad vniuersos sacerdotes, di-
 cens :
 26 * Dominus dedit te sacerdotem pro
 Ioiade sacerdote, vt sis dux in domo Do-
 mini super omnem virum arrepticium &
 prophetantem, vt mittas eum in neruum,
 & in carcerem.
 27 * Et nunc quare non increpasti Hiere-
 miam Anathothitæ qui prophetat vobis?
 28 * Quia super hoc misit in Babylonem
 ad nos, dicens : Longum est, ædificate do-
 mos & habitate, & plantate hortos, &
 comedite fructus eorum.
 29 * Legit ergo Sophonias sacerdos librum
 G istum in auribus Hieremiæ prophætæ.
 30 * Et factum est verbum Domini ad Hie-
 remiam dicens:
 31 * Mitte ad omnem transmigrationem
 dicens: Hæc dicit Dominus ad Semeiam
 Neelamitem, Pro eo quod prophetauit vo-
 bis Semeias, & ego non misi eum, & fecit
 vos confidere in mendacio.
 32 * Idcirco hæc dicit Dominus. Ecce ego
 visitabo super Semeiam Neelamitem &
 super semen eius. Non erit ei vir sedens in
 medio populi huius, & non videbit bo-
 num quod ego faciâ populo meo, ait Do-
 minus; quia præuarcationem locutus est
 aduersus Dominum.

תרגום יונתן

* ויתקבצו מנהוין לוקא לכל גלות יהודה וי
 בבבל למימר ישויןך וי כצדקיהו וכאחב וקלנת מלכא דבבל בנורא :
 * חלף דעברו קלנא בישראל ונביו יה נשי חכריהון ומלכו פחזמא בשמי שקרא דלא פקדנהון וקדמי גלוי ומימרי סהיד אמר וי :
 * ולשמעיה דמן חלים תימר למימר :
 25 כדנן אמר וי צבאות אלהא דירושלם למימר חלף דשלחת בשמך אגרון לורת כל
 * וישמעיה דירושלם ולות צפניה בר מעשיה כהנא ולות כל כהנא למימר :
 * וימניך כהן חלף יהוידע כהנא למחוי סמנא סגן כהנא בית מקדשא דווי לכל גבר דמשחלי ומשפט ותתן יתה לכיפתא ולגו
 * ויבטח למא לא נזפת בירמיה דמן ענתות דמתנבי לכו :
 * ארי על כן שלח לותנא לבבל למימר אריכא היא בנו כחין ותיבו וצובו גגין ואכלו ית אבהון :
 * וקרא צפניה כהנא ית אגרתא תרא קדם ירמיהו נביא :
 * ויהוה פתגם נבואה מן קדם וי עס ירמיה למימר :
 * חלף דאתנבי לכו שמעיה ואנא לא שלחתי ואתחזק יתכוז על שקרא :
 * כדנן אמר וי הא אכא מסער על שמעיה דמן חלים ועל כהנא לא יתה גבר יתב בגו עמא תרין ולא יתו בטובא דאנא עבר
 * לעמי אמר וי ארי סטיא מלל קדם וי :

¹ Et accipient ab eis maledictionem in omni ²²
transmigratione Juda in Babylone, dicentes:
Faciatis tibi Dominus ut Sedechia fecit, & ut
Achab, quos frinxit rex Babylonis in igne.

² Propter quam fecerunt iniquitatem in ²³
Hierusalem, & mæchati sunt uxores civium
suarum, & verbum locuti sunt in nomine meo,
quod non mandavi eis, & ego testis, dicit Do-
minus.

³ Et ad Samaïam Neelamitem dices: ²⁴

⁴ Sic dicit Dominus Deus exercituum Deus ²⁵
Israel: Eo quod misisti in nomine tuo libros ad
omnem populum qui in Hierusalem, non misi te
in nomine meo, & ad Sophoniam filium Maa-
sia sacerdotem dicere:

⁵ Dominus dedit te sacerdotem pro Joiade ²⁶
sacerdote, ut sis pæfectus in domo Domini omni
homini prophetanti & omni homini insanienti,
& dabis eum in carcerem, & in cataractem.

⁶ Et nunc quare non increpastis Hieremiam ²⁷
qui ex Anathoth, prophetantem vobis?

⁷ Quia propterea misit ad nos in Babylonē, ²⁸
dicens: Longè est, ædificate domos, & habitate,
& plantate hortos, & comedite de fructibus
eorum.

⁸ Et legit Sophonias librum in aures Hiere- ²⁹
mie prophetae.

⁹ Et factum est verbum Domini ad Hiere- ³⁰
miam, dicens:

¹⁰ Mitte ad omnem transmigrationem, di- ³¹
cens: Quoniam dixit Dominus ad Samaïam
Neelamitem, quoniam prophetavit vobis Sa-
maïas, & ego non misi eum, & confidere fecit
vos super iniquo.

¹¹ Propterea sic dixit Dominus: Ecce ego vi- ³²
sitabo super Samaïam & super genus eius, &
non erit ei homo in medio vestri, ut videat bona
que ego faciam vobis, ait Dominus; quia prava-
tationem locutus est aduersus Dominum.

¹² καὶ λήψονται ἀπ' αὐτῶν κατὰ ραγὲν ἐν πάσῃ τῇ
ἀποικίᾳ ἰσθλα ἐν βαβυλῶνι λέγοντες· ποιήσαι σε κύριος
ὡς Σεδεκίαν ἐποίησεν & ὡς ἀχάβ ἐς ἀπετηγθῆναι ἐν βα-
συλῶς βαβυλῶν & ἐν πυρὶ.

¹³ δι' ἧν ἐποίησαν δυνάμιαν ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐ-
μοιχῶντο τὰς γυναῖκας τῶν πολιτῶν αὐτῶν, καὶ λόγον
ἐχημάτισαν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ὃν ἐσιωπῶντα ἔα αὐ-
τοῖς, & ἐγὼ μάρτυς, φησὶν κύριος.

¹⁴ καὶ πρὸς Ἀμααΐαν τὴν νεελαμίτην ἐρεῖς·

¹⁵ οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν δυναμέων ὁ
θεὸς ἰσραὴλ, δυνάων ἀπέσειλας ἐν ὀνόματί σου βιβλία
πρὸς πάντας τὸν λαὸν τὸν ἐν ἱερουσαλὴμ ὃς ἀπέσει-
λά σε τῷ ὀνόματί μου. καὶ πρὸς θρονίαν υἱὸν μαασαίου
τὸν ἱερέα εἰπεῖν·

¹⁶ κύριος ἔδωκεν Σε ἱερέα ἀντὶ ἰωδάε· ἱερέως γένε-
ατος ἐπιστάτην ἐν οἴκῳ κυρίου παντὶ ἀνθρώπῳ περὶ θρόνον
καὶ παντὶ ἀνθρώπῳ μαινομένῳ, καὶ δώσῃς αὐτὸν εἰς ἀπό-
κλισμα & εἰς τὴν κατὰ ραγὴν.

¹⁷ καὶ νῦν διὰ τοῦτο ἐπετιμήσατε ἱερεῖα τὰς ἐξ ἐνα-
θῶτ τῶν περὶ θρόνον ὑμῶν;

¹⁸ ὅτι διὰ τοῦτο ἀπέσειλεν πρὸς ἡμᾶς ἐν βαβυ-
λῶνι λέγων· μακρὰν ἐστίν, οἰκοδομήσατε οἰκίας καὶ
κατοικήσατε, καὶ φυτεύσατε κήπους καὶ φάγετε τὰν
καρπῶν αὐτῶν.

¹⁹ καὶ ἀνέγνω θρονίας τὸ βιβλίον εἰς τὰ ὅσα ἱερεῖς
ἐπερφήτου.

²⁰ καὶ ἐχύετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεῖαν λέ-
γων·

²¹ ἀπόσειλον πρὸς πάντας τὴν ἀποικίαν λέγων, ὅτι
εἶπεν κύριος ἀπὸ Ἀμααΐαν τὴν νεελαμίτην, ἐπειδὴ περ-
φήτῳ σου ὑμῖν Ἀμααίας, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀπέσειλα αὐτὸν,
& πεποιθὲν ἐποίησεν ὑμᾶς ἐπ' ἀδίκῳ.

²² διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπι-
σκέψομαι ἐπὶ Ἀμααΐαν καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτῆς. & οὐκ
ἔσται αὐτῇ ἀνθρώπος ἐν μέσῳ ὑμῶν ὃς εἰδῇ τὰ ἀγα-
θὰ ἃ ἐγὼ ποιήσω ὑμῖν, λέγει κύριος. ὅτι ἀποστασίαν ἐ-
λάλησεν κατὰ τὸν κύριον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Iuda quæ est in Babylone, dicendo: Ponat te Dominus sicut Sedechiam & sicut Achab quos torruit rex Babylonis igni.

² Pro eo quod fecerunt ignominiam in Israel, & fornicati sunt cum vxoribus sociorum suorum, & locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter, quod non præcepi eis. Et coram me manifestum est, & Verbum meum est testis, dicit Dominus.

³ Et Semeia Helamita loqueris, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, in hunc modum: Pro eo quod misisti in nomine tuo epistolas ad omnem populum qui est in Ierusalem, & ad Sophoniam filium Maasia sacerdotem, & ad omnes sacerdotes, dicens:

⁴ Dominus constituit te sacerdotem pro Iehoiada sacerdote, ut sis constitutus princeps sacerdotum in domo sanctuarii Domini, omni viro stulto & insipienti, ut mittas eum in neruum & in carcerem.

⁵ Et nunc, quare non increpasti Ieremiam qui est de Anathoth, qui prophetat vobis?

⁶ Quia propterea misit ad nos in Babylonem, dicens: Longum est, ædificate domos, & habitate; & plantate hortos, & comedite fructum eorum.

⁷ Et legit Sophonias sacerdos epistolam hanc coram Ieremia propheta.

⁸ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini cum Ieremia, dicens:

⁹ Mitte ad omnes filios transmigrationis, dicens: Hæc dicit Dominus ad Semeiam Helamitem: Pro eo quod prophetavit vobis Se-

¹⁰ meias, & ego non misi eum, & confidere vos fecit in mendacio.

¹¹ Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego visitabo super Semeiam Helamitem, & super filios eius, & non erit ei vir sedens in medio po-

¹² puli huius, & non videbit bonum quod ego faciam populo meo, dicit Dominus. Quia peruersum locutus est coram Domino.

* הַדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל-יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר:
 * כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּתֹב-לְךָ
 אֶת-כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ אֶל-סֵפֶר:
 * כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֵם יְהוָה וְשָׁבְתִי אֶת-
 שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה אִמֹר יְהוָה וְהַשְׁבַּתִּים
 אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לְאַבְתָּם וִירְשׁוּהָ:
 * וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּר יְהוָה אֶל-יִשְׂרָאֵל
 וְאֶל-יְהוּדָה:
 * כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה קוֹל חֲרָדָה שָׁמַעְנוּ פֶּחַד וְאִין
 שְׁלוֹם: * שְׁאֵלוּ-נָא וּרְאוּ אִם-יֵלֵךְ זָכָר מִדּוֹעַ
 רֵאִיתִי כָל-גִּבּוֹר יָדָיו עַל-חֲלָצָיו כִּי יוֹלֵדָה וְנִהְפְּכוּ כָל-
 פָּנִים לִירְקוֹן:
 * הִוֵּי כִּי גָדוֹל הַיּוֹם הַהוּא מֵאִין כִּמְהוּ וְעַתָּה-צָרָה
 הִיא לִיעֲקֹב וּמִמָּנָה יִשָּׁע:
 * וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם יְהוָה צָבָאוֹת אֲשֶׁר
 עָלוּ מֵעַל צוּרְךָ וּמוֹסְרֶיךָ אֲנִתְּקָם וְלֹא-יַעֲבֹדוּ-בּוֹ
 עוֹד זָרִים:
 * וְעָבְדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִד מַלְכָּם אֲשֶׁר
 אָקִים לָהֶם:
 * וְאַתָּה אֶל-תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נֹאֵם יְהוָה וְאֶל-
 תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעַךְ מִרְחוֹק וְאֶת-זֶרְעֶךָ
 מִן-אֶרֶץ שָׁבִים וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁנְאָן וְיִאִין
 מִחֲרִיד:
 * כִּי-אַתָּה אֲנִי נֹאֵם יְהוָה לְהוֹשִׁיעַךְ כִּי אַעֲשֶׂה
 כָּל-כִּלְיֵי בָבֶל הַגּוֹיִם יִגְאָלוּ אֲשֶׁר הִפְצוּתֶיךָ שָׁם אַךְ
 אַתָּה לֹא-אַעֲשֶׂה כָלָה וְיִסְרֹתֶיךָ לִמְשַׁפֵּט וְנִקְרָה
 לֹא אֲנִי: * כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲנֹשׁ לְשִׁבְרֶךָ נִחְלָה
 מִכְתָּךְ:

¹ **H**Oc verbum quod factum est ad Hieremiam à Domino, dicens:

² * Hæc dicit Dominus Deus Israel, dicens: Scribe tibi omnia verba quæ locutus sum ad te, in libro.

³ * Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus, & conuertam conuersionem populi mei Israel & Iuda, ait Dominus, & conuertam eos ad terram quam dedi patribus eorum, & possidebunt eam.

⁴ * Et hæc verba quæ locutus est Dominus ad Israel & ad Iudam.

⁵ * Quoniam hæc dicit Dominus, Vocem terroris audiuiimus: formido, & non est pax.

⁶ * Interrogate & videte si generat masculus. Quare ergo vidi omnis viri manum super lumbum suum quasi parturientis? & conuersæ sunt vniuersæ facies in auru-ginem.

⁷ * Væ, quia magna dies illa, nec est similis eius; tempusque tribulationis est Iacob, & ex ipsa saluabitur.

⁸ * Et erit in die illa, ait Dominus exercituum; conteram iugum eius de collo tuo, & vincula eius dirumpam. Et non dominabuntur ei amplius alieni.

⁹ * Sed seruient Domino Deo suo, & Dauid regi suo, quem suscitabo eis.

¹⁰ * Tu ergo ne timeas serue meus Iacob, ait Dominus, neque paucas Israel; quia ecce ego saluabo te de terra longinqua, & semen tuum de terra captiuitatis eorum. Et reuertetur Iacob & quiescet, & cunctis affluet bonis, & non erit quem formidet.

¹¹ * Quoniam tecum ego sum, ait Dominus, vt saluem te. Faciã enim consummationem in cunctis gentibus in quibus disperxi te. Te autem non faciã in consummationem; sed castigabo te in iudicio, vt tibi non videaris innoxius.

¹² * Quia hæc dicit Dominus: Infanabilis fractura tua, pessima plaga tua.

תרגום יונתן

* כְּדָנָא אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְיִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: * כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּתֹב-לְךָ
 אֶת-כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ אֶל-סֵפֶר:
 * כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֵם יְהוָה וְשָׁבְתִי אֶת-
 שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה אִמֹר יְהוָה וְהַשְׁבַּתִּים
 אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לְאַבְתָּם וִירְשׁוּהָ:
 * וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּר יְהוָה אֶל-יִשְׂרָאֵל
 וְאֶל-יְהוּדָה:
 * כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה קוֹל חֲרָדָה שָׁמַעְנוּ פֶּחַד וְאִין
 שְׁלוֹם: * שְׁאֵלוּ-נָא וּרְאוּ אִם-יֵלֵךְ זָכָר מִדּוֹעַ
 רֵאִיתִי כָל-גִּבּוֹר יָדָיו עַל-חֲלָצָיו כִּי יוֹלֵדָה וְנִהְפְּכוּ כָל-
 פָּנִים לִירְקוֹן:
 * הִוֵּי כִּי גָדוֹל הַיּוֹם הַהוּא מֵאִין כִּמְהוּ וְעַתָּה-צָרָה
 הִיא לִיעֲקֹב וּמִמָּנָה יִשָּׁע:
 * וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם יְהוָה צָבָאוֹת אֲשֶׁר
 עָלוּ מֵעַל צוּרְךָ וּמוֹסְרֶיךָ אֲנִתְּקָם וְלֹא-יַעֲבֹדוּ-בּוֹ
 עוֹד זָרִים:
 * וְעָבְדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִד מַלְכָּם אֲשֶׁר
 אָקִים לָהֶם:
 * וְאַתָּה אֶל-תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נֹאֵם יְהוָה וְאֶל-
 תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעַךְ מִרְחוֹק וְאֶת-זֶרְעֶךָ
 מִן-אֶרֶץ שָׁבִים וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁנְאָן וְיִאִין
 מִחֲרִיד:
 * כִּי-אַתָּה אֲנִי נֹאֵם יְהוָה לְהוֹשִׁיעַךְ כִּי אַעֲשֶׂה
 כָּל-כִּלְיֵי בָבֶל הַגּוֹיִם יִגְאָלוּ אֲשֶׁר הִפְצוּתֶיךָ שָׁם אַךְ
 אַתָּה לֹא-אַעֲשֶׂה כָלָה וְיִסְרֹתֶיךָ לִמְשַׁפֵּט וְנִקְרָה
 לֹא אֲנִי: * כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲנֹשׁ לְשִׁבְרֶךָ נִחְלָה
 מִכְתָּךְ:

Verbum quod factum est ad Hieremiam à Do-
mino, ut diceret:

* Sic dixit Dominus Deus Israel, dicens: 2
Scribe omnia verba quæ locutus sum ad te in
libro.

* Quia ecce dies veniunt, dicit Dominus, 3
& reuerti faciam transmigrationem populi mei
Israel & Iuda, ait Dominus. Et reuerti fa-
ciam eos in terram quam dedi patribus eorum,
& dominabuntur eius.

* Et hæc verba quæ locutus est Dominus su- 4
per Israel & Iudam.

* Sic dixit Dominus: Vocem timoris audie- 5
tis: formido, & non est pax.

* Interrogate & videte si peperit masculus? 6
quia vidi omnem hominem, & manus eius su-
per lumbum eius tanquam parientis? & con-
uersa sunt facies in auruginem.

* Vah, quia magna dies illa, & non est ta- 7
lis, & tempus angustum est Jacob, & ex isto
saluabitur.

* In die illa, ait Dominus exercituum, con- 8
teram iugum de collo eorum, & vincula eorum
dirumpam, & non operabuntur ipsi ultra
alienis.

* Et operabuntur Domino Deo suo, & Da- 9
uid regem suum suscitabo eis.

* Tu autem ne timeas serue meus Jacob, ait 10
Dominus, neque paueas Israel. Quoniam ecce
ego saluabo te de terra longinqua, & semen tuum
de terra captiuitatis eorum. Et reuertetur Ja-
cob, & requiescet, & affluet omnibus bonis, et
non erit qui timeat.

* Quoniam tecum sum, dicit Dominus, ut 11
saluem te. Faciam enim consummationem in om-
nibus gentibus, in quibus dispersi te. Te autem
non faciam in consummationem; sed erudiam te
in iudicio, & mundans non mundabo te.

* Sic dixit Dominus: Suscitavi contritionem, 12
dolorosa plaga tua.

1 * Ο λόγος ὁ ἡρόδμου πρὸς ἱερემίαν ὡς αὐτὸς
εἶπεν.

2 * οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ λέγων· γρά-
ψον πᾶσι τοῖς λόγοις οἷς ἐχρημάτισα πρὸς σὲ ἐπὶ
βιβλίῳ.

3 * ὅτι ἰδοὺ ἡμέραι ἐρχονται, φησὶν κύριος, & ἀποσρέ-
ψω τὴν ἀποικίαν λαοῦ μου ἰσραὴλ καὶ ἰούδα, εἶπεν κύ-
ριος, & ἀποσρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα τοῖς
πατεράσιν αὐτῶν, καὶ κυριεύουσιν αὐτῆς.

4 * καὶ οὕτως ἐλπίοις ἐλάλησεν κύριος ἐπὶ ἰσραὴλ
καὶ ἰούδα.

5 * οὕτως εἶπεν κύριος, φωνὴ φόβου ἀκούσεται. φό-
βος, & οὐκ ἔστιν εἰρήνη.

6 * ἐρωτήσατε καὶ ἰδετε εἰ ἔτεκεν ἄρσεν; διότι ἐώρα-
κα πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐπὶ τῆς ὀσφύος
αὐτῶν ὡς πικτύσης; καὶ ἐσφόρησαν πρόσωπα εἰς ἱκτε-
ρον.

7 * οὐαὶ ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ οὐκ ἔστιν
τῆς αὐτῆς, καὶ χεῖρες σείονται ἐν ἰακώβ, καὶ ἀπὸ τοῦτου
σωθήσεται.

8 * ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἶπεν κύριος πᾶσι δυνάμεων,
συντρίψω ζυγὸν ἀπὸ τραχήλου αὐτῶν, καὶ οὐδὲν δεσμὸς
αὐτῶν διαρρήξω, καὶ οὐκ ἐργάζονται αὐτοὶ ἐπὶ ἀλλοτρίοις.

9 * καὶ ἐργάζονται τὰ κυρία θεῶν αὐτῶν, & τὸν δαυὶδ βασι-
λέα αὐτῶν ἀναστήσω αὐτοῖς.

10 * σὺ δὲ μὴ φοβοῦ δούλός μου ἰακώβ, λέγει κύριος,
οὐδὲ μὴ πονηθῇς ἰσραὴλ. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ σώσω σε ἐκ
γῆς μακρόθεν καὶ τὸ σπέρμα σου ἐκ γῆς τῆς αἰχμαλω-
σίας αὐτῶν. καὶ ἀποστροφῆσεται ἰακώβ, καὶ ἀναπαύ-
σεται καὶ περισώσει πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς. καὶ οὐκ ἔσται ὁ φο-
βέμενος.

11 * ὅτι μὲν ἐγὼ εἰμὶ, λέγει κύριος, τοῦ σώζειν σε. ποιή-
σω γὰρ σωτέλειαν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι ἐν αἷς διέσπειράς
σε. ὅτι οὐ μὴ ποιήσω εἰς σωτέλειαν, ἀλλὰ παιδεύσω
σε ἐν κρίσει, καὶ καθαρίζων οὐ καθαρίω σε.

12 * οὕτως εἶπεν κύριος· ἀνέστησα σωτήριμα, ἀλ-
λὰ ἡ πληγὴ σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XXXI.

Verbum prophetiae quod factum est ad Ieremiam à facie Domini, dicens:
Scribe tibi omnia verba quæ locutus sum tecum, in libro.

* Et hæc sunt verba quæ locutus est Dominus super Israele & super Iuda.
Interrogate nunc & videte num pariat masculus. Quare vidi omnis viri manus demissas
super lumbos suos, more parturientis; & mutatas vniuersas facies, ut sint quasi aurugo?

* Vah, quia magna est dies illa, & non est ei similis; & tempus tribulationis est Iacob, & ex ipsa saluabitur.
Et erit in tempore illo, dicit Dominus exercituum; conteram iugum populorum de ceruicibus vestris, & vincula vestra dirumpam;
& non subiicietur Israel ultra populis.

* Et seruiant coram Domino Deo suo, & obediant Christo filio David regi suo, quem susci-
tabo eis.
Tu autem ne timeas serue mi Iacob, dicit Dominus, nec conteraris Israel. quia ecce ego saluabo te de longinquo, & filios
tuos de terra transmigrationis eorum; & reuertentur viri domus Iacob, & quiescent, & habitabunt confidenter; & non erit qui exterreat
eos.

* Quia in adiutorium tuum est Verbum meum, dicit Dominus, ut saluet te. faciam enim consummationem in omni-
bus populis ad quos dispersi te. Veruntamen tecum non faciam consummationem; sed adducam super te ægrotationes, ut doceam te in iu-
dicio misericordiae. et perdendo non te perdam.

* Quia hæc dicit Dominus: Fortis est confractio tua, grauis est plaga tua.

Hæc dicit Dominus Deus Israel, in hunc modum:

* Quia ecce dies veniunt, dicit Dominus; & conuertam transmi-
grationem populi mei Israel & Iuda, dicit Dominus; & reducam eos ad terram quam dedi patribus eorum, & possidebunt eam.* Quia hæc dicit Dominus: Vocem commotio-
nis audiui: terroris, & non erat pax.* Interrogate nunc & videte num pariat masculus. Quare vidi omnis viri manus demissas
super lumbos suos, more parturientis; & mutatas vniuersas facies, ut sint quasi aurugo?

* Vah, quia magna est dies illa, & non est ei similis; & tempus tribulationis est Iacob, & ex ipsa saluabitur.

* Et erit in tempore illo, dicit Dominus exercituum; conteram iugum populorum de ceruicibus vestris, & vincula vestra dirumpam;
& non subiicietur Israel ultra populis.* Et seruiant coram Domino Deo suo, & obediant Christo filio David regi suo, quem susci-
tabo eis.
Tu autem ne timeas serue mi Iacob, dicit Dominus, nec conteraris Israel. quia ecce ego saluabo te de longinquo, & filios
tuos de terra transmigrationis eorum; & reuertentur viri domus Iacob, & quiescent, & habitabunt confidenter; & non erit qui exterreat
eos.* Quia in adiutorium tuum est Verbum meum, dicit Dominus, ut saluet te. faciam enim consummationem in omni-
bus populis ad quos dispersi te. Veruntamen tecum non faciam consummationem; sed adducam super te ægrotationes, ut doceam te in iu-
dicio misericordiae. et perdendo non te perdam.

* Quia hæc dicit Dominus: Fortis est confractio tua, grauis est plaga tua.

* איך דין דינך למזור רפאור תעלה אין לך: *
 * כל מאהבך שכחך אותך לא ידרשו כי
 מכת אויב הכיתך מוסר אכזרי על רב עונך עצמו
 חטאתיך:
 * מה תועק על שכרך גנוש מכאכך על רב
 עונך עצמו חטאתיך עשיתי אלה לך:
 * לכן כל אכליך יאכלו וכל צריך כלם בשבי
 ילכו והיו שאסך למשפה וכל בוזיך אתן לבו:
 * כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך נאם
 יהוה כי נדחך קראו לך ציון היא דרש אין לך:
 * כה אמר יהוה הנני שב שבו אהלי יעקוב
 ומשכנותיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון
 על משפטו ישב:
 * ויצא מהם תודה וקול משחקים והרבתים ולא
 ימעטו והכבדתים ולא יצערו:
 * והיו בניו בקדם ועדתו לפני תבון ופקדתי על
 כל לחציו:
 * והיה אדיר ממנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתיו
 ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי
 נאם יהוה:
 * והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים:
 * הנה סערת יהוה חמה יצאה סער מתגורר על
 ראש רשעים יחול:
 * לא ישוב חרון אף יהוה עד עשתו ועד הקימו
 מזמות לבו באחרית הימים תתבוננו בה:
 לא
 * בעת ההיא נאם יהוה אהיה לאלהים לכל
 משפחות ישראל והמה יהיו לי לעם:
 * כה אמר יהוה מצא חן במדבר עם שרידי חרב
 הלוח להרגיעו ישראל:

* Non est qui iudicet iudicium tuum,
 ad alligandam curationem tuam utilitas
 non est tibi. * Omnes amatores tui obliti
 sunt tui, teque non quærunt. Plaga enim
 inimici percussit te, castigatione crudeli.
 propter multitudinem iniquitatis tuæ du-
 ra facta sunt peccata tua. * Quid clamas
 super contritione tua? Insanabilis est dolor
 tuus; propter multitudinem iniquitatis tuæ,
 & propter dura peccata tua feci hæc tibi.
 * Propterea omnes qui comedunt te, de-
 uorabuntur, & vniuersi hostes tui in capti-
 uitatem ducentur. et omnes qui te vastarunt,
 vastabuntur, cunctosque prædatores tuos
 dabo in prædam. * Obducam enim cicatricem tibi, & à vulneribus tuis sanabo te,
 dicit Dñs. Quia eiecitā vocauerunt te Sion,
 hæc est quæ non habebat requirentem.
 * Hæc dicit Dominus: Ecce ego conuer-
 tam conuersionem tabernaculorum Iacob,
 & tectis eius miserebor. Et ædificabitur ci-
 uitas in excelsu suo, & templum iuxta or-
 dinem suum fundabitur. * Et egredietur
 de eis laus voxque ludentium; & multipli-
 cabo eos & non minuentur; & glorificabo
 eos, & non attenuabuntur. * Et erunt filij
 eius sicut à principio, & cætus eius coram me
 permanebit. Et visitabo aduersum omnes
 qui tribulant eum. * Et erit dux eius ex eo,
 & principes de medio eius producentur. Et
 applicabo eum, & accedet ad me. Quis enim
 iste est qui applicet cor suum vt appropin-
 quet mihi, ait Dñs? * Et eritis mihi in po-
 pulum, & ego ero vobis in Deum.
 * Ecce turbo Dñi, furor egrediens, procella
 ruens, in capite impiorum conquiescet.
 * Nō auertet irā indignationis Dñs, donec
 faciat & compleat cogitationem cordis sui.
 In nouissimo dierum intelligetis ea.

CAP. XXXI.

* IN illo tempore, dicit Dominus, ero
 Deus vniuersis cognationibus Israel, &
 ipsi erunt mihi in populum.
 * Hæc dicit Dominus: Inuenit gratiam in
 deserto populus qui remanserat gladio. va-
 det ad requiem suam Israel.

תרגום יונתן

* לית דנאין דינך לרחמא עלך אסוי לא סלקת לך:
 * כל רחמך ותנשיותך משאל בשלמך לא תבעו ארי מחת סנאה אלקיתך
 * מה את מצותא על חבריך סמרטא מחתך על דסגיו חובך חקיפו חטאך עבדת ארץ
 * כבד כל אנסיך ותאנסון וכל סנאיך בלחון בשביא ותכון ויהו ענד לעדי וכל בוזיך אמסר לבו:
 * ארי איתי אסו
 * כדנן אמר יי הא אנא מחיב גלות ארעה דיעקב ועל
 * ויסגון בהון מעלי תודתא וקל דמשפחין
 * ויהו בניהון כדמל קדמין וכנישתהון קדמי חתקן ואסער בישתא על כל דחקיהון:
 * ותקרא מלכות מהון ומשיחהון סביניהון ותגלי ואקרבנת ויתנהון לפלחני ארי מן הוא דין דאחרעי לאתקרבא לפלחני אמר יי:
 * הא סוזפיתא מן קדם יי כדנן נפקת ועלעול סתקנש על
 * לא יחוב חקוף רגזא דיי עד דיעבד ועד דיקים מחשבת רעותיה בסוף יומיא תסתכלון בה:
 לא
 * בעתה יהיא אמר יי אחיו לאלה לכל זרעיה ישראל ואנן יהו קדמי לעם:
 * כדנן אמר יי דיתב רחמין לעמא דאסק ממדברים
 * ויקרבו במדברא כד חיו מערקין מן קדם דקטלין בחרבא דבר במיסרה לאשראד בית נחלא לישראל:

* מרחוק יהוה נראה לי ואהבה עולם אהבתך
 על בן משכתיך חסד :
 * עוד אבנך ונבנרת בתולר ישראל עוד תערי
 תפיד ויצאת במחול משחקים :
 * עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו נטעים
 וחללו :
 * כי יש יום קראו נצרים בהר אפרים קומו
 ונעלה ציון אל יהוה אלהינו :
 * כי כה אמר יהוה רנו ליעקב שמחה וצחלו
 בראש הגוים השמיעו הללו ואמרו הושע יהוה
 את עמך את שארית ישראל :
 * הנני מביא אתם מארץ צפון וקבצתים מירבתי
 ארץ בם עוד ופסח הרה וילדר יחדו קהל גדול
 ישבו הנה :
 * בבכי יבאו ובתחנונים אובילם אוליבם אל
 נחלי מים בדרך ישר לגא יבשלו בה כי הייתי
 לישראל לאב ואפרים בכרי הוה :
 * שמעו דבר יהוה גוים ונהגידו באיים מרחק
 ואמרו מזרח ישראל יקבצנו ושמרו ברעה
 עדרו :
 * כי פרה יהוה ארץ יעקב וגאלו מיד חזק
 ממנו :
 * ובאו ורננו במרום ציון ונהרו אל טוב יהוה
 על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר
 והיתר נפשם כגן רוה ולא יוסיפו לדאבה עוד :
 * אז תשמח בתולה במחול ובחרים וזקנים יחדו
 והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים
 מיגונם :
 * ורויתי נפש הכהנים דשן ועמי את טובי ישבעו
 נאם יהוה :

* Longè Dominus apparuit mihi. Et in
 charitate perpetua dilexi te; ideo attraxi te
 miserans.
 * Rursumque ædificabo te, & ædifica-
 beris virgo Israel. Adhuc ornaberis tympanis
 tuis, & egredieris in choro ludentium.
 * Adhuc plantabis vineas in montibus
 Samariæ. Plantabunt plantantes, & donec
 tempus veniat, non vindemiabunt.
 * Quia erit dies in qua clamabunt cu-
 stodes in monte Ephraim: Surgite & ascen-
 damus in Sion ad Dominum Deum no-
 strum.
 * Quia hæc dicit Dominus: Exultate in
 lætitia Jacob, & hinnite contra caput gen-
 tium; personate & canite & dicite: Salva
 Domine populum tuum reliquias Israel.
 * Ecce ego adducam eos de terra Aquil-
 lonis, & congregabo eos ab extremis terre;
 inter quos erunt cæcus & claudus, & præ-
 gnans & pariens simul, cætus magnus re-
 uertentium huc.
 * In fletu venient, & in misericordia re-
 ducam eos. Et adducam eos per torrentes
 aquarum in via recta, & non impingent in
 ea; quia factus sum Israeli pater, & Ephraim
 primogenitus meus est.
 * Audite verbum Domini gentes, & an-
 nunciate in insulis quæ procul sunt, & di-
 cite: Qui dispersit Israel congregabit eum,
 & custodiet eum sicut pastor gregem suum.
 * Redemit enim Dominus Jacob, & li-
 beravit eum de manu potentioris.
 * Et venient & laudabunt in monte
 Sion, & confluent ad bona Domini super
 frumento, vino & oleo, & fœtu pecorum,
 & armentorum; eritque anima eorum
 quasi hortus irriguus, & ultra non esu-
 rient.
 * Tunc lætabitur virgo in choro, iuue-
 nes & senes simul. Et conuertam luctum
 eorum in gaudium, & consolabor eos, &
 lætificabo à dolore suo.
 * Et inebriabo animam sacerdotum pin-
 guedine, & populus meus bonis adimple-
 bitur, ait Dominus.

תרגום יונתן

* אמר יהוה מלך ישראל אהלי יי על אבותה נא נביא אמר להון הא רחמיה עלמא רחמיה יתכון על כן דברת יתכון כטבון :
 * עוד אבנך ונבנרת בתולר ישראל עוד תערי תפיד ויצאת במחול משחקים :
 * עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו נטעים וחללו :
 * כי יש יום קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון אל יהוה אלהינו :
 * כי כה אמר יהוה רנו ליעקב שמחה וצחלו בראש הגוים השמיעו הללו ואמרו הושע יהוה את עמך את שארית ישראל :
 * הנני מביא אתם מארץ צפון וקבצתים מירבתי ארץ בם עוד ופסח הרה וילדר יחדו קהל גדול ישבו הנה :
 * בבכי יבאו ובתחנונים אובילם אוליבם אל נחלי מים בדרך ישר לגא יבשלו בה כי הייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוה :
 * שמעו דבר יהוה גוים ונהגידו באיים מרחק ואמרו מזרח ישראל יקבצנו ושמרו ברעה עדרו :
 * כי פרה יהוה ארץ יעקב וגאלו מיד חזק ממנו :
 * ובאו ורננו במרום ציון ונהרו אל טוב יהוה על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר והיתר נפשם כגן רוה ולא יוסיפו לדאבה עוד :
 * אז תשמח בתולה במחול ובחרים וזקנים יחדו והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם :
 * ורויתי נפש הכהנים דשן ועמי את טובי ישבעו נאם יהוה :

¹ Dominus de longè apparebit ei: dilectione perpetua dilexi te, ideo attraxi te in miserationem.

² Adhuc edificabo te, & edificaberis virgo Israel: adhuc assumes tympanum tuum, & egredieris cum cætu ludentium.

³ Adhuc plantate vineas in montibus Samarie, plantantes plantate, & laudantes laudate.

⁴ Quia est dies evocationis respondentium in montibus Ephraim; Surgite & ascendite in Sion ad Dominum Deum vestrum.

⁵ Quia sic dixit Dominus Jacob: Exultate & hincite in caput gentium; audita facite & laudate, dicite, Saluum fecit Dominus populum suum reliquias Israel.

⁶ Ecce ego adduco eos ab Aquilone, & congregabo eos ab extremo terræ in solemnitate Pasche, & generabit filios multos, & reuertentur huc.

⁷ In fletu egressi sunt, & in consolatione adducam eos; ducens ad fossas aquarum in via recta, & non errabunt in ea; quia factus sum Israel in patrem, & Ephraim primogenitus meus est.

⁸ Audite verbum Domini gentes, & annunciate in insulas quæ procul sunt. Dicite: Qui ventilavit Israel, congregabit eum, & custodiet eum quasi pascens gregem suum.

⁹ Quia redemit Dominus Jacob, & liberavit eum de manu fortiorum eo;

¹⁰ Et venient & letabuntur in monte Sion. Et venient ad bona Domini, ad terram frumenti & vini & olei, & fructuum, & pecorum, & ovium, & erit anima eorum quasi lignum fructiferum, & non esurient ultra.

¹¹ Tunc letabuntur virgines in congregatione iuvenum, & senes gaudebunt, & conuertam lætum eorum in gaudium, & consolabor eos, & faciam eos latantes.

¹² Magnificabo, & inebriabo animam sacerdotum filiorum Levi; populus meus bonis meis implebitur.

¹ κύριος πόρρωθεν ὀφθήσεται αὐτῷ. ἀγάπην αἰώνιον ἠγάπησά σε. διὰ τοῦτο ἐλκύσά σε εἰς οἰκίαν μου.

² ἐπὶ οἰκοδομήσω σε, καὶ οἰκοδομηθήσῃ παρθένος Ἰσραὴλ, ἐπὶ λήψῃ τύμπανόν σου, & ἐξελεύσῃ μετ' συναγωγῆς παιζόντων.

³ ἐπὶ φυτεύσατε ἀμπελώνας ἐν ὄρεσιν Σαμαρείας, φυτεύσαντες φυτεύσατε, καὶ αἰνέσαντες αἰνέσατε.

⁴ ὅτι ἐστὶν ἡμέρα κλήσεως δοπολογουμένων ἐν ὄρεσιν Ἐφραὶμ. ἀνάστητε καὶ ἀνάβητε ἐν σιών πρὸς κύριον θεὸν υμῶν.

⁵ ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος τῷ Ἰακώβ, διφραγνῆτε καὶ χεμετίσατε ἐπὶ κεφαλῇ ἐθνῶν, ἀκουσά ποιήσατε καὶ αἰνέσατε, εἶπατε, ἔσωσεν κύριος τὸν λαόν αὐτοῦ κατὰ λοιπὸν Ἰσραὴλ.

⁶ ἰδὲ ἐγὼ ἄγω αὐτοὺς ἀπὸ βορρᾶ, & συναΐξω αὐτοὺς ἀπ' ἐκείνου τῆς γῆς ἐν ἐσθρῇ Φασέκ. καὶ τεκνοποιήσει τέκνα πολλὰ & ἀποστρέψουσιν ὧδε.

⁷ ἐν κλαυθμῷ ἐξῆλθον, & ἐν παρακλήσει ἄξω αὐτοὺς. αὐλίζων ἐπὶ δλωρυγὰς ὑδάτων ἐν ὁδῷ ὀρθῇ. καὶ ἐμὴ πληθυνθῶσιν ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐχρόμην τῷ Ἰσραὴλ εἰς πάτεραι, & Ἐφραὶμ πρῶτόκος μου εἰν.

⁸ ἀκούσατε λόγον κυρίου ἐθνη, καὶ ἀναγγείλατε εἰς νῆους τὰς μακράς. εἶπατε, ὁ λικμήσας τὸν Ἰσραὴλ συναΐξει αὐτόν, καὶ φυλάξει αὐτόν ὡς ὁ βοσκὸν τὸ ποίμνιον αὐτοῦ.

⁹ ὅτι ἐλυτρώσατο κύριος τὸν Ἰακώβ & ἐξείλετο αὐτόν ἐκ χειρὸς σφερωτέρων αὐτοῦ.

¹⁰ καὶ ἤξουσιν καὶ διφραγνῆσιν ἐν τῷ ὄρει σιών. καὶ ἤξουσιν ἐπ' ἀγαθὰ κυρίου ἐπὶ γλέσσιν σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ καρπῶν καὶ κληνῶν καὶ παροδείων, καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτῶν ὡς περ ζύλον ἐγκαρπον, καὶ οὐ πινέουσιν ἔτι.

¹¹ τότε χαρήσονται παρθένοι ἐν συναγωγῇ νεότητων, καὶ πρεσβύτεροι χαρήσιν, & στρέψω τὸ πνεῦμα αὐτῶν εἰς χαρμοσύνην καὶ παρακληθήσονται αὐτοὺς, καὶ ποιήσω αὐτοὺς διφραγνομήτους.

¹² μεγαλυνῶ καὶ μεθύσω τὴν ψυχὴν πάντων ἱερέων υἱῶν λαοῦ, ὁ λαὸς μου τῶν ἀγαθῶν με ἐμπλησθήσεται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Dixit Ierusalem: Iam olim reuelatus est Dominus patribus nostris. Propheta dic eis: Ecce dilectione sempiterna dilexi vos, ideo davi vos in benignitate. ² Adhuc confirmabo te, & confirmaberis cætu Israel: adhuc ornaberis ornamentis, & egredieris cum cætu cætonum euenturum est iustis qui seruauerunt legem meam ab initio: pars eorum erit in terra Israel, qui desiderabant annos consolationis. ³ Qui dicitis: Quando surgemus & ascendemus in Syon, & apparebimus coram Domino Deo nostro? ⁴ Quia hæc dicit Dominus: Laudate viri domus Iacob in lætitia, & exultate capite nudato in oculis omnium populorum. annunciate, laudate, & dicite: Redemit Dominus populum suum, reliquias Israel. ⁵ Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis, & congregabo eos à finibus terræ: qui ceci & clausi sunt in eis, venient, in eis erunt prægnantes & parientes simul, in exercitiis magnis reuertentur huc. ⁶ In transmigratione sua cum flectent, migrarunt: at cum reuerfi fuerint de medio transmigrationis suæ, in miserationibus multis appropinquare faciam eos, & adducam eos ad riuos aquarum, via recta, in qua non impingent. quia fuit Verbum meum Israeli quasi pater, & Ephraim dilectus est coram me. ⁷ Suscipite verbum Domini populi, & annunciate in insulis quæ longè sunt, & dicite: Qui dispersit Israel congregabit eum, & custodiet eum sicut pastor gregem suum. ⁸ Quia redemit Dominus viros domus Iacob, & liberauit eos de manu fortiorum eis. ⁹ Et venient & laudabunt in domo sanctuarij, quæ edificabitur in Syon, et delectabuntur bono quod dedit eis Dominus, frumento & vino & oleo, & filiis ovium & bouum: & erit anima eorum plena delitiis sicut hortus irriguus qui irrigatus est; & non addent ut sint ultra solliciti. ¹⁰ Tunc letabitur cætu Israel sicut in choris, & iuvenes & senes simul, & conuertam lætum eorum in exultationem, & consolabor eos, & exhilarabo eos à malitiis suis. ¹¹ Et satiabo animam sacerdotum delitiis, & populus meus, domus Israel, bono meo quod dederò eis, satiabitur, dicit Dñs.

* כה אמר יהוה קול ברמה נשמענהי בכי
 תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על
 בניה כי איננו :
 * כה אמר יהוה מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה
 כי יש שכר לפעלך נאם יהוה ושבנו מארץ
 זויב :
 * ויש תקוה לאחריתך נאם יהוה ושבנו בנים
 לגבולם :
 * שמוע שמעתי אפרים מתנווד יסרתני ואוסר
 בעגל לא למד השבני ואשובה כי אתה יהוה
 אלהי : * כי גאחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי
 ספקתי על ירך בשתי וגם נכלמתי כי נשאתי
 חרפה נעורי :
 * הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי
 דברי בו זכר אזכרנו עוד על כן המומעי לו רחם
 נרחמנו נאם יהוה :
 * הציבי לך צינים שמי לך תמרורים שתי לבך
 למסלה דרך הלכתי שובי בתולר ישראל שבי
 אל עריך אלה :
 * עד מתי תתחמקין הבת השוככה כי ברא יהוה
 חדשה בארץ נקבה תסובב גבר :
 * כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד ואמרו
 את הדבר הזה בארץ יהודה ובעריו בשובי ארץ
 שבותם יברך יהוה ניה צדק הר הקדש :
 * וישבו בה יהודה וכל עריו יחדו אכרים ונסעו
 בעדר : * כי הריתי נפש עיפה וכל נפש דאכה
 מלאתי : * על זאת הקיצתי ואראה וישנתי
 ערבה לי : * הגה ימים באים נאם יהוה
 וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם
 וזרע בהמה :

15 * Hæc dicit Dominus : Vox in excelsis
 audita est, lamentationis, luctus, & fletus,
 Rachel plorantis filios suos, & nolentis co-
 solari super eis, quia non sunt.
 16 * Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua
 à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est
 merces operi tuo, ait Dominus. et reuer-
 tentur de terra inimici.
 17 * Et est spes nouissimis tuis, ait Dñs, &
 reuertentur filij tui ad terminos suos.
 18 * Audiens audiui Ephraim transmigran-
 tem. Castigasti me Domine, & eruditus
 sum quasi iuueculus indomitus. Conuerte
 me, & conuertar, quia tu Dominus Deus
 meus. * Postquam enim conuertisti me,
 D'egi poenitentiam; & postquam ostendisti
 mihi, percussi femur meum. Confusus sum
 & erubui, quoniam sustinui opprobrium
 adolescentiæ meæ.
 20 * Si filius honorabilis mihi Ephraim, si
 puer delicatus, quia ex quo locutus sum de
 eo, adhuc recordabor eius. Idcirco contur-
 bata sunt viscera mea, super eum misertus
 miserebor eius, ait Dominus.
 21 * Statue tibi speculam, pone tibi ama-
 ritudines. dirige cor tuum in viam rectam
 in qua ambulasti. Reuertere virgo Israel, re-
 uertere ad ciuitates tuas istas.
 22 * Usquequo delitiis dissolueris filia va-
 ga? Quia creauit Dominus nouum super
 terram, Fœmina circumdabit virum.
 23 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus
 E Israel: Adhuc dicet verbû istud in terra lu-
 da, & in vrbibus eius, cum conuertero ca-
 ptiuitatē eorû. Benedicat tibi Dñs pulchri-
 tudo iustitiæ, mons sanctus. * Et ha-
 bitabunt in eo Iudas, & omnes ciuitates
 eius, simul agricolæ & minantes greges.
 24 * Quia inebriaui animâ lassam, & omne
 animam esurientem saturavi.
 25 * Ideo quasi de somno suscitatus sum, &
 vidi, & somnus meus dulcis mihi.
 26 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus,
 & seminabo domum Israel & domum lu-
 da semine hominum & semine iumen-
 torum.

תרגום יונתן

* כה אמר יי קל ברומ עלמא אשחמק קל בית ישראל דכין ומתאנחין בחר ירמיה נביא כד שלח ויהי נבחר ארץ רב קטולא מרמחא
 תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו :
 * כה אמר יי מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה
 כי יש שכר לפעלך נאם יהוה ושבנו מארץ זויב :
 * ויש תקוה לאחריתך נאם יהוה ושבנו בנים
 לגבולם :
 * שמוע שמעתי אפרים מתנווד יסרתני ואוסר
 בעגל לא למד השבני ואשובה כי אתה יהוה
 אלהי : * כי גאחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי
 ספקתי על ירך בשתי וגם נכלמתי כי נשאתי
 חרפה נעורי :
 * הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי
 דברי בו זכר אזכרנו עוד על כן המומעי לו רחם
 נרחמנו נאם יהוה :
 * הציבי לך צינים שמי לך תמרורים שתי לבך
 למסלה דרך הלכתי שובי בתולר ישראל שבי
 אל עריך אלה :
 * עד מתי תתחמקין הבת השוככה כי ברא יהוה
 חדשה בארץ נקבה תסובב גבר :
 * כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד ואמרו
 את הדבר הזה בארץ יהודה ובעריו בשובי ארץ
 שבותם יברך יהוה ניה צדק הר הקדש :
 * וישבו בה יהודה וכל עריו יחדו אכרים ונסעו
 בעדר : * כי הריתי נפש עיפה וכל נפש דאכה
 מלאתי : * על זאת הקיצתי ואראה וישנתי
 ערבה לי : * הגה ימים באים נאם יהוה
 וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם
 וזרע בהמה :

* Sic dixit Dominus: Vox in Rama audita est, lamentatio & fletus & luctus: Rachel plorans filios suos, & non voluit consolari, quia non sunt. * Sic dixit Dominus: Desinat vox tua a ploratu, & oculi tui a lachrymis, quia est merces tuis operibus, dicit Dominus, et reuertentur de terra inimicorum.

* Et erit spes nouissimis tuis, dicit Dominus, & reuertentur filij ad terminos suos.

* Audiens audiui Ephraim lamentantem: Castigasti me & eruditus sum. ego quasi vitulus non didici. Conuerte me & conuertar, quia tu Dominus Deus meus.

* Quia post captiuitatem meam egi pœnitentiam, et postquam cognoui, ego ingemui in diebus confusionis, & ostendi te, quoniam accepi opprobrium ex adolescentia mea.

* Filius dilectus mihi Ephraim, puer delicatus, quia pro eo quod verba mea in eo, memoria recordabor eius, idcirco festinaui super eo, miserrans miserebor eius, ait Dominus.

* Statue tibi ipsi speculatores, fac pœnam, da cor tuum in humeros tuos. Via in qua ambulasti reuere te virgo Israel, reuere te in ciuitates tuas.

* Lugenſ vsquequo conuerteris filia desperata? quia creauit Dominus salutem in plantationem nouam, in salute tua circuibunt homines.

* Sic dixit Dominus virtutum Deus Israel: Adhuc dicent sermonem istum in terra Iuda & in urbibus eius, quando reduxero transmigrationem eius, Benedictus Dominus super iustum montem sanctum eius.

* Et qui inhabitant in terra Iudæa, & in omni ciuitate eius simul cum agricola, & eleuabitur in grege.

* Quia inebriavi animam lassam, & omnem animam esurientem impleui. * Propterea suscitatus sum et vidi, & somnus meus dulcis mihi factus est. * Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & seminabo Israel & Iudam semine hominis & semine iumentum.

* ἔτι οὕτως εἶπεν κύριος· φωνὴ ἐν ῥαμὰ ἠκούσθη, θρήνη καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς, ῥαχὴλ ἀποκλαιόμενη τὸν υἱὸν αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσὶν.

* ἔτι οὕτως εἶπεν κύριος· διαλείπτω ἡ φωνὴ σου ἀπὸ κλαυθμοῦ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου ἀπὸ δακρύων, ὅτι ἐστὶν μετὰ τοῖς τοῖς ἔργοις, λέγει κύριος, καὶ ἐπιστρέψουσιν ἐκ γῆς ἐχθρῶν.

* καὶ ἔσται ἐλπίς τοῖς ἐχθροῖς σου, λέγει κύριος. καὶ ἐπιστρέψον· ὅτι υἱοὶ εἰς τὰ ὄρη αὐτῶν.

* ἀκούων ἤκουσα ἐφραὴμ ὀδυρμῶν, ἐπαίδυσάς με καὶ ἐπαίδιδόν. ἐγὼ ὡσπερ μόχθος οὐκ ἐδιδάχθην. ἐπιστρέψον με καὶ ἐπιστρέψω, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεός μου.

* ὅτι ὕστερον αἰχμαλωσίας μου μετενόησα, καὶ ὕστερον ἐγνώναί με ἐς νόσον ἐφ' ἡμέρας αἰχμῆς. καὶ ὑπέδειξά σε ὅτι ἐλαβον ὀνειδισμόν ἐκ νεότητός μου.

* υἱὸς ἀγαπητὸς ἐμοὶ ἐφραὴμ, παιδίον ἐν τρυφῇ, ὅτι ἀντὶ τῶν λόγων μου ἐν αὐτῷ μείξα μνηστῆρά μου αὐτῷ, διὰ τοῦτο ἐσθυσά ἐπ' αὐτῷ, ἐλεῶν ἐλέησα αὐτὸν, φησὶν κύριος.

* σῆθον σε αὐτῇ ἐπισκόποις, ποιήθον τιμωρίαν, δός καρδίαν σου εἰς τὸν ὄμω σου. ὁδὸν ἐν ἣ πεπόρευσαι ἀποστέλλῃ παρθένος ἰσραὴλ, ἀποστέλλῃ εἰς τὰς πόλεις σου.

* πενθοῦσα, ἕως πότε ἀποστέλλεις θυγάτηρ ἀπεινώσμενη; ὅτι ἐκλίσεν κύριος σωτηρίαν εἰς κατὰ φύσιν καινὴν ἐν σωτηρίᾳ σε περιελθόντων ἀνθρώπων.

* ἔτι οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἔτι ἐροῦσιν τὸν λόγον τοῦτον ἐν γῇ ἰσραὴλ καὶ ἐν πόλεσιν αὐτῶν, ὅταν ἀποστέλλω τὴν ἀποικίαν αὐτῶν, δι' ἀγαθῶν κύριος ἐπὶ δίκαιον ὄρος τὸ ἅγιον αὐτῶν.

* καὶ ἐνοικῶντες ἐν γῇ ἰσραὴλ καὶ ἐν πάσῃ πόλει αὐτῶν ἅμα γεωργῶν, καὶ ἀρθῆσεν ἐν ποιμνίῳ.

* ὅτι ἐμέθυσα ψυχὴν διαλείψαν, καὶ πᾶσαν ψυχὴν πεινώσαν ἐνέπλησα.

* διὰ τοῦτο ἐξηγέρθην καὶ ἶδον, καὶ οὐπὺς μου ἐκνήθη.

* ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ σπερῶ τὸν ἰσραὴλ καὶ τὸν ἰουδαῖον σπέρμα ἀνθρώπου καὶ σπέρμα κύνων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Hæc dicit Dominus: Vox in excelsu mundi audita est, vox domus Israel flentis & gementis post Ieremiam prophetam, quando misit eum Nabuzardan princeps occidentium ex Ramah: Rachel lamentatur & plorat ob amaritudinem Ierusalẽ; plorat propter filios suos, & renuit consolari super filiis suis, quia migraverunt. Hæc dicit Dominus: Prohibe vocem tuam a fletu, & oculos tuos, ne deducant lachrymas; quia est merces operibus patrum tuorum iustorum, dicit Dominus. et reuertentur de terra inimicorum suorum. Et est spes fini tuo, dicit Dominus, & reuertentur filij ad terminos suos. Auditum & manifestum est coram me quod domus Israel plorat & gemit pro eo quod transmigraverunt. Dicit enim: Induxisti super nos correptiones, nec edocti sumus, quasi vitulus non assuetus iugo. Nunc autem conuerte nos ad cultu tuu, & conuertemur, quia tu es Dominus Deus noster. Quando enim nos redimus ad legem, consolatione accipimus, et nunc cum notum fuit nobis, percussimus femur nostrum, confusi sumus, & rubore suffusi, quia recepimus opprobrium peccatorum nostrorum, quæ a principio sunt. Ecce sicut filius dilectus coram me est Israel, utique puer amabilis est. Quo enim tempore pono verba mea in corde eius ut faciat ea, recordando recordor ut bene faciam ei adhuc. propterea commota sunt viscera mea super eos, miserans miserebor eorum, dicit Dominus. Cætus Israel recordare tibi operum patrum tuorum rectorum, effunde preces, in amaritudine pone cor tuum. contemplare opera quæ fecisti an recta sint, cum transmigraveris in viam longinquam. nunc autem conuere te cætus Israel ad legem, & reuerteris ad ciuitates has. Quousque tu te obfirmas quod minus redeas, cætus, cuius auersiones sunt multe? Quia ecce creauit Dominus nouum in terra: Et populus domus Israel incumbet Legi. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Adhuc dicent verbum istud in terra domus Iuda, & in ciuitatibus eius, cum reduxero captiuitatem eorum: Benedicat tibi Dominus habitaculum veritatis eius mons sancte. Et habitabunt in ea viri domus Iuda, & in omnibus ciuitatibus eius simul agricolæ, & qui proficiunt cum gregibus. Quia satiabo animam lassam, & omnem animam sollicitam implebo bono. Dixit propheta: Propter hanc annunciationem dierum consolationis qui venturi sunt, suscitatus sum & vidi; dormiui, & somnium meum requiem dedit mihi. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo domum Israel & domum Iuda: multiplicabo eos hominibus, & prosperabo eos pecoribus.

28 * וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שִׁקְדָתִי עֲלֵיהֶם לְנִתּוּשׁוֹלְנִתּוּץ
וְלִהְרֹס׃ וְלִהְיֶינִי וְלִהְרַע בֶּן אֲשֶׁקֶר עֲלֵיהֶם לִבְנוֹת
וְלִנְטוֹעַ נָאִם יְהוָה׃

29 * בַּיָּמִים הָהֵם לֹא יֹאמְרוּ עוֹד אֲבוֹת אֲכָלוּ בֶסֶר
וּשְׁנֵי בָנִים תִּקְהִינָה׃

30 * כִּי אִם אִישׁ בְּעוֹנוֹ יָמוּת כָּל-הָאָדָם הָאֵכֶל
הַבֶּסֶר תִּקְהִינָה שְׁנֵי׃

31 * הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְכִרְתִּי אֶת-
בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת-בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה׃

32 * לֹא כַּבְרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת-אֲבוֹתָם בַּיּוֹם הַחֲזִיקִי
בְיָדָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר-הֵמָּה הִפְרוּ
אֶת-בְּרִיתִי וְאֲנֹכִי בַעֲלָתִי בָם נָאִם יְהוָה׃

33 * כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲכַרֵּת אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל
אֲחֵרֵי הַיָּמִים הָהֵם נָאִם יְהוָה נִתְּנִי אֶת-תּוֹרָתִי
בְּקֶרֶבָם וְעַל-לִבָּם אֲכַתְּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים
וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם׃

34 * וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת-אָחִיו
לֵאמֹר דַּע אֶת-יְהוָה כִּי כֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטָנָם
וְעַד-גְּדוֹלָם נָאִם יְהוָה כִּי אֶסְלַח לְעוֹנֵם וּלְחַטָּאתָם
לֹא אֲזַכֵּר עוֹד׃

35 * כֹּה אָמַר יְהוָה נָתַן שֶׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם חֶקֶל
יָרֵחַ וְכּוֹכְבִּים לְאוֹר לַיְלָה רִגְעֵי הַיָּם וַיַּהֲמוּ גִלְיוֹ
יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃

36 * אִם יִמְשׁוּ הַחֻקִּים הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵי נָאִם יְהוָה גַּם
זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ מִחַיּוֹת נְזִי לִפְנֵי כָל-הַיָּמִים׃
37 * כֹּה אָמַר יְהוָה אִם יִמְדוּ שָׁמַיִם מִלְּמַעְלָה וַיִּחְקְרוּ
מוֹסְדֵי-אָרֶץ לְמַטָּה גַם-אֲנִי אֲמַאֵם בְּכָל-זֶרַע
יִשְׂרָאֵל עַל-כָּל-אֲשֶׁר עָשׂוּ נָאִם יְהוָה׃

38 * הִנֵּה יָמִים נָאִם יְהוָה וְנִבְנְתָה הָעִיר לִיהוָה
מִמִּגְדַּל חֲנָנָאֵל עַד-שַׁעַר הַפְּנָיִת׃

28 * Et sicut vigilavi super eos ut euelleret, & demolirer, & dissiparem, & disperderet, & affligerem; sic vigilabo super eos, ut edificem & plantem, ait Dominus.

29 * In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obtupuerunt.

30 * Sed unusquisque in iniquitate sua morietur. Omnis homo qui comederit vnam acerbam, obtupefcent dentes eius.

31 * Ecce dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Israel & domui Iuda foedus nouum.

32 * Non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Aegypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.

33 * Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel: Post dies illos, dicit Dominus, dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

34 * Et non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum. Omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus, quia propiciabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius.

35 * Hæc dicit Dominus, qui dat Solem in lumine diei, ordinem Lunæ & stellarum in lumine noctis, qui turbat mare, & sonant fluctus eius; Dominus exercituum nomen illi.

36 * Si defecerint leges istæ coram me, dicit Dominus, tunc & semen Israel deficiet ut non sit gens coram me cunctis diebus. Hæc dicit Dominus: Si mensurari poterunt celi sursum, & inuestigari fundameta terræ deorsum, & ego abiiciam vniuersum semen Israel propter omnia quæ fecerunt, dicit Dominus.

38 * Ecce dies venient, dicit Dominus, & ædificabitur ciuitas Domino à turre Ananhel usque ad portam anguli.

תרגום יונתן

28 * וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שִׁקְדָתִי עֲלֵיהֶם לְנִתּוּשׁוֹלְנִתּוּץ
וְלִהְרֹס׃ וְלִהְיֶינִי וְלִהְרַע בֶּן אֲשֶׁקֶר עֲלֵיהֶם לִבְנוֹת
וְלִנְטוֹעַ נָאִם יְהוָה׃
29 * בַּיָּמִים הָהֵם לֹא יֹאמְרוּ עוֹד אֲבוֹת אֲכָלוּ בֶסֶר
וּשְׁנֵי בָנִים תִּקְהִינָה׃
30 * כִּי אִם אִישׁ בְּעוֹנוֹ יָמוּת כָּל-הָאָדָם הָאֵכֶל
הַבֶּסֶר תִּקְהִינָה שְׁנֵי׃
31 * הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְכִרְתִּי אֶת-
בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת-בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה׃
32 * לֹא כַּבְרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת-אֲבוֹתָם בַּיּוֹם הַחֲזִיקִי
בְיָדָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר-הֵמָּה הִפְרוּ
אֶת-בְּרִיתִי וְאֲנֹכִי בַעֲלָתִי בָם נָאִם יְהוָה׃
33 * כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲכַרֵּת אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל
אֲחֵרֵי הַיָּמִים הָהֵם נָאִם יְהוָה נִתְּנִי אֶת-תּוֹרָתִי
בְּקֶרֶבָם וְעַל-לִבָּם אֲכַתְּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים
וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם׃
34 * וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת-אָחִיו
לֵאמֹר דַּע אֶת-יְהוָה כִּי כֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטָנָם
וְעַד-גְּדוֹלָם נָאִם יְהוָה כִּי אֶסְלַח לְעוֹנֵם וּלְחַטָּאתָם
לֹא אֲזַכֵּר עוֹד׃
35 * כֹּה אָמַר יְהוָה נָתַן שֶׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם חֶקֶל
יָרֵחַ וְכּוֹכְבִּים לְאוֹר לַיְלָה רִגְעֵי הַיָּם וַיַּהֲמוּ גִלְיוֹ
יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃
36 * אִם יִמְשׁוּ הַחֻקִּים הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵי נָאִם יְהוָה גַּם
זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ מִחַיּוֹת נְזִי לִפְנֵי כָל-הַיָּמִים׃
37 * כֹּה אָמַר יְהוָה אִם יִמְדוּ שָׁמַיִם מִלְּמַעְלָה וַיִּחְקְרוּ
מוֹסְדֵי-אָרֶץ לְמַטָּה גַם-אֲנִי אֲמַאֵם בְּכָל-זֶרַע
יִשְׂרָאֵל עַל-כָּל-אֲשֶׁר עָשׂוּ נָאִם יְהוָה׃
38 * הִנֵּה יָמִים נָאִם יְהוָה וְנִבְנְתָה הָעִיר לִיהוָה
מִמִּגְדַּל חֲנָנָאֵל עַד-שַׁעַר הַפְּנָיִת׃

²⁸ * Et erit sicut vigilavi super eos ut destruerem & affligerem, sic vigilabo super eos, ut adificem & plantem, ait Dominus.

²⁹ * In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.

³⁰ * Sed unusquisque suo peccato morietur, & comedetis vnam acerbam, obstupeficient dentes.

³¹ * Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & dissolutionem domui Israel & domui Iuda testamentum novum:

³² * Non secundum testamentum quod feci patribus eorum, in die in qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Aegypti; quia ipsi non manserunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.

³³ * Quia hoc testamentum quod dissolutionem domui Israel post dies illas, dicit Dominus, dans leges meas in mentem eorum, et in corda eorum inscribam eos, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

³⁴ * Et non docebunt ultra unusquisque proximum suum, & unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; quia omnes scient me à parvo usque ad magnum eorum, dicit Dominus; quia propicius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum non ero memor amplius.

³⁵ * Sic dixit Dominus qui dat Solem in lucem diei, Lunam & astra in lucem noctis, & clamorem in mari, et resonuerunt fluctus eius: Dominus omnipotens nomen illi.

³⁶ * Si cessauerint leges eius à facie mea, dicit Dominus, & genus Israel cessabit esse gens ante faciem meam omnibus diebus.

³⁷ * Hæc dicit Dominus: Si eleuatum fuerit calum in sublime, & si humiliatum fuerit pavimentum terræ deorsum, & ego non reprobabo gentem Israel, dicit Dominus, pro omnibus quæ fecerunt.

³⁸ * Ecce dies veniunt, dicit Dominus. et edificabitur ciuitas Domino à turre Ananeel, usque ad portam anguli.

²⁸ * καὶ ἔσται ὡς περ ἐγρηγόρων ἐπ' αὐτοὺς καὶ καταβαλεῖν καὶ κακοῦν, οὕτως γρηγορήσω ἐπ' αὐτοὺς ὅς οἰκοδομῶν ἐκ καταφυγῶν, φησὶν κύριος.

²⁹ * ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐμὴ εἰπωσιν ἐπὶ πατέρες ἐφαγον ὀμφακα, ἐκ δὲ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμῶν διασθῶ.

³⁰ * ἀλλ' ἢ ἕκαστος τῇ ἐαυτοῦ ἀμαρτία ὑποθανεῖται, καὶ τοῦ φαγόντος τὴν ὀμφακα ἀμωδίαθουσιν ὀδόντες.

³¹ * ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ διαθήσεται τὰ οἴκω Ἰσραὴλ καὶ τὰ οἴκω Ἰούδα διαθήκην καινὴν.

³² * ἐκ τῆς τῶν διαθήκων ἡ ἐποίησα τοῖς πατέράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐν ἣ ἐπελαβόμην τῆς χειρὸς αὐτῶν ἵνα ἀγαγῶν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμεινον ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ ἐγὼ ἡμέλησα αὐτῶν, φησὶν κύριος.

³³ * ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἡ ἐκείνη ἐκείνη τὰ οἴκω Ἰσραὴλ καὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, φησὶν κύριος, διδούς νόμοις μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς, καὶ ἔσται αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν.

³⁴ * καὶ ἐμὴ διδάξωσιν ἐπὶ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων· γινώσκει τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδὴθουσίν με ὑπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν, λέγει κύριος, ὅτι ἴλεως ἔσται ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν ἐμὴ μνησθῶ ἐτι.

³⁵ * οὕτως εἶπεν κύριος ὁ δούς τὸν ἥλιον εἰς φῶς τῆς ἡμέρας, & τὸν ἥλιον εἰς φῶς τῆς νύκτος, ἐκ νεφελῶν ἐν θαλάσῃ, καὶ ἐδόμησαν τὰ κύματα αὐτῆς, κύριος πάντοτε ὄνομα αὐτοῦ.

³⁶ * ἐὰν παύσωνται οἱ νόμοι αὐτοῦ ὑπὸ ποροσώπου μου, φησὶν κύριος, καὶ τὸ γένος Ἰσραὴλ παύσεται ἡμέρας ἐξ ἡμερῶν κατὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας.

³⁷ * τὰδε λέγει κύριος, ἐδύψωθ' ὁ οὐρανὸς εἰς μετέωρον, καὶ ἐδύ ταπεινώθ' ὁ ἔδαφος τῆς γῆς κατω, καὶ ἐγὼ οὐκ ὑποδοκίμιω τὸ γένος Ἰσραὴλ, λέγει κύριος. περὶ πάντων ὧν ἐποίησα.

³⁸ * ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, φησὶν κύριος, ἡ οἰκοδομηθήσεται πόλις τῷ κυρίῳ ὑπὸ πύργου ἀνιέηλ, ἕως πύλης τῆς γωνίας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁸ * Et erit, sicut cogitavi super eos ut euellerem, & ut contererem, & ut destruerem, & ut perderem, & ut malefacerem; sic latabitur Verbum meum super eos, ut adificem, & ut fuscitem, dicit Dominus.

²⁹ * In diebus illis non dicent amplius: Patres peccauerunt, & filij percussi sunt.

³⁰ * Sed unusquisque in peccato suo morietur. Omnis homo qui peccauerit, ipse morietur.

³¹ * Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & feriam cum domo Israel & domo Iuda pactum novum.

³² * Non sicut pactum quod pepigi cum patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra Aegypti; quia ipsi irritum fecerunt pactum meum, & ego complacui mihi in eis, dicit Dominus.

³³ * Quia hoc est pactum quod feriam cum filiis Israel: Post dies illos, dicit Dominus, dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam; & ero eis in Deum, & ipsi erunt coram me in populum.

³⁴ * Et non docebunt ultra vir proximum suum & vir fratrem suum, dicendo: Scitote timere Dominum. Quia omnes discant ut sciant timorem meum, à minimo eorum usque ad maximum eorum, dicit Dominus. Quia dimittam delicta eorum & peccata eorum, & non erunt in memoria amplius.

³⁵ * Hæc dicit Dominus, qui dedit Solem ad lucendum die, statuta Lunæ & syderum ad lucendum nocte; increpat mare, & sonant fluctus eius, Dominus exercituum nomen eius.

³⁶ * Sicut fieri non potest ut pertranseant pacta hæc à facie mea, dicit Dominus; semen quoque Israel non desinet esse populus minimus coram me omnibus diebus.

³⁷ * Hæc dicit Dominus: Sicut non potest fieri ut sciat homo mensuram cæli de super, nec etiam inuestigare fundamenta terræ deorsum; sic Verbum meum non auerfabitur omnem cognationem Israel pro iis omnibus quæ fecerunt coram me, dicit Dominus.

³⁸ * Ecce dies venient, dicit Dominus, & edificabitur ciuitas Ierusalem coram Domino à turre Pechos usque ad portam anguli.

39 * ויצא עוד קוה המדה נגדו על גבעת גרב ונסב
בעתה :

40 * וכל העמק הפגרים והדשן וכל השומות עד-
נחל קדרון עד פגור שער הסוסים מזרחה קדש
ליהוה לא ינתש ולא יחרס עוד לעולם :

לב

1 * הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בשנת
העשירית לצדקיהו מלך יהודה היא השנה
שמנה עשרה שנה לנבוכדראצר :

2 * ואז חיל מלך בבל צרים על ירושלם וירמיהו
הנביא היה כלוא בחצר המטרה אשר בית מלך
יהודה :

3 * אשר כלאו צדקיהו מלך יהודה לאמר מדוע
אתה נבא לאמר כה אמר יהוה הנני נתן את העיר
הזאת ביד מלך בבל ולכדה :

4 * וצדקיהו מלך יהודה לא ימלט מיד הכשדים
כי הנתן ינתן ביד מלך בבל ודבר פיו עם פיו ועינו
את עינו תראינו :

5 * ובכל יוליך את צדקיהו ושם יהיה עד פקדי
אתו נאם יהוה כי תלחמו את הכשדים לא
תצליחו :

6 * ויאמר ירמיהו היר דבר יהוה אלי לאמר :
7 * הנה חנמאל בן שלם דוד בן אליך לאמר
קנה לך ארץ שדי אשר בענתור כי לך משפט
הנאלר לקנור :

8 * ויבא אלי חנמאל בן דודי בדבר יהוה אל חצר
המטרה ויאמר אלי קנה נא את שדי אשר בענתות
אשר בארץ בנימין כי לך משפט הירשור ולך
הנאלר קנה לך ואדע כי דבר יהוה הוא :

תרגום יונתן

39 * ויהי נפק עוד חוט משה בנינא לקבלה עד מטא לגבעתא וסמיכא לגרב ויהי מסתחר לכריכת עגילא 40 * וכל מישרא אחר דנפלו
הפגרים משרית אחורא וכל איריתא עד נחלא דקדרון עד זוית חרע בית ריסא דמלכא מדנחא קדשא קדם יי לא יתעקר ולא יתפגר
על לעלם :

לב

1 * פתגם נבואה דיהוה עם ירמיה מן קדם יי בשחא עשיריתא לצדקיה מלך שבטא דבית יהודה היא שחא חמני עשרה שנין
לנבוכדראצר : 2 * ובכז משרית מלכא דבבל צירין על ירושלם וירמיה נביא תוה כלי בדרת בית אסיריא די בבית מלך שבטא דבית
דאסיריה צדקיה מלך שבטא דבית יהודה למימר מדין את מתנבי למימר קדנן אמר יי הא אנא מסר ית קרתא הדא
4 * וצדקיהו מלך שבטא דבית יהודה לא ישתניב מידא דכשדאי ארי אחמסרא יתמסר ביד מלכא דבבל
5 * ולבבל יוביל ית צדקיה וחמני ויהי עד דיעול דכרניה קדמי אמר יי ארי תגיוחן קרב עם
6 * ואמר ירמיה תוה פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר : 7 * הא חנמאל בר שלום אח צבוק אחי לויתך
8 * ואתא לוית חנמאל בר אח אבי פפתגמא דיני לדרת בית אסיריא
ואתא לוית חנמאל בר אח אבי פפתגמא דיני לדרת בית אסיריא
ואתא לוית חנמאל בר אח אבי פפתגמא דיני לדרת בית אסיריא
ואתא לוית חנמאל בר אח אבי פפתגמא דיני לדרת בית אסיריא

* Et exibat norma eius coram ea usque ad colles Gareb, & circumdabitur in circuitu de electis lapidibus.

* Et omnem vallem cadauerum & cineris, & omnem Affaremoth, usque ad torrentem Cedron usque ad angulum equorum portæ orientis sanctum Domino, & non ultra euelletur, & non destruetur usque in æternum.

CAP. XXXII.

Verbum quod factum est ad Hieremiam à Domino in anno decimo Sedechie regi Judæ, iste annus octauusdecimus Nabuchodonosor regi Babylonis.

* Et exercitus regis Babylonis obsedit in Hierusalem, & Hieremias custodiebatur in atrio carceris quod est in domo regis Judæ;

* In quo clauserat eum rex Sedechias: dicens, Quare tu vaticinaris? dicens, Sic dixit Dominus, Ecce ego do ciuitatem istam in manu regis Babylonis, & capiet eam.

* Et Sedechias non saluabitur de manu Chaldeorum, quia traditione tradetur in manus regis Babylonis, & loquetur os eius ad os illius, & oculi eius oculos illius videbunt.

* Et in Babylonem ingreditur Sedechias, & ibi sedebit donec visitem eum, dicit Dominus: Si vero pugnaveritis contra Chaldaeos, non prosperabimini.

* Et dixit Hieremias, Et factum est verbum Domini ad Hieremiam; dicens:

* Ecce Anameel filius Salmon fratris patris tui, venit ad te: dicens, Posside tibi agrum meum, qui in Anathoth, quia tibi iudicium ut assumas in possessionem.

* Et venit ad me Anameel filius Salom fratris patris mei iuxta verbum Domini, in atrium carceris: & ait mihi, Posside tibi agrum meum qui in Anathoth in terra Benjamin, quia tibi iudicium ut possideas, & tu senior. & cognoui quia verbum Domini est.

19 * καὶ ἔξελθὺντα ἡ διαμέτρησις αὐτῆς ἀπ' ἐναντίας αὐτῆς ἕως Βουνῶν γαρεῖβ, καὶ περικυκλωθῇ κύκλῳ ἐκλεκτῶν λίθων.

40 * καὶ πᾶσαν φάραγα φαγαρίμ καὶ ποδοῦ, καὶ πᾶσαν ἀσπημῶθ, ἕως χειμάρρου κεδρὼν ἕως γωνίας ἵππων πύλης δυνάβης ἀγίασμα τῷ κυρίῳ, & οὐκ ἐπὶ ἐκτίλῃ, καὶ ἐμὴ καθαίρεται ἕως τοῦ αἰῶνος.

λβ.

1 * Ὁ λόγος ὁ ἡρόμενος πρὸς ἱερεμίαν πρὸς κύριον ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ δεκάτῳ σεδεκίᾳ βασιλεῖ ἰδού ἐνιαυτὸς ὀκτωκαίδεκατος ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ βαβυλῶν.

2 * καὶ διῶμις βασιλέως βαβυλῶνος ἐχαράκωσεν ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ ἱερεμίας ἐφυλάσσετο ἐν τῇ αὐλῇ τῇ φυλακῆς ἥ ἐστιν ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως ἰδού.

3 * ἐν ἧ κατέκλεισεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας, λέγων· διατί σὺ προφητεύεις· λέγων, ἕτως εἶπεν κύριος, ἰδὲ ἐγὼ δίδωμι τὴν πόλιν ταύτην ἐν χειρὶ βασιλέως βαβυλῶν, καὶ λήψεται αὐτήν.

4 * καὶ σεδεκίας ἐμὴ σωθῇ ἐκ χειρὸς τῶν χαλδαίων, ὅτι πρὸς αὐτὸν ὡς αὐτὸς εἶπεν κύριος, ἰδὲ ἐγὼ δίδωμι τὴν πόλιν ταύτην ἐν χειρὶ βασιλέως βαβυλῶν, καὶ λαλήσει σόμα αὐτῶς πρὸς σόμα αὐτῶς, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶς ὡς ὀφθαλμοὶ αὐτῶς ὄψονται.

5 * καὶ εἰς βαβυλῶνα εἰσελθὺν σεδεκίας, & ἐκεῖ καθιέται ἕως ἃ σκέψωμαι αὐτὸν, λέγει κύριος· ἐὰν ὃ πολεμήσῃτε κατὰ τῶν χαλδαίων, οὐκ ὀδοσθήσεσθε.

6 * καὶ εἶπεν ἱερεμίας, καὶ ἐχέτω λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν, λέγων·

7 * ἰδοὺ δυνάμεν ἡμεῖς σαλμών ἀδελφοὺς πατρὸς σου, ἔρχεται πρὸς σέ λέγων, κτήσαι σεαυτῷ τὸν ἀγρόν μου τὸν ἐν δυνάμει ὅτι οἱ κείμα πρὸς αὐτὸν εἰς κτήσιν.

8 * καὶ ἦλθεν πρὸς με δυνάμεν ἡμεῖς σαλὼν ἀδελφοὺς πατρὸς μου κατὰ τὸν λόγον κυρίου, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς φυλακῆς· καὶ εἶπέν μοι, κτήσαι σεαυτῷ τὸν ἀγρόν μου τὸν ἐν δυνάμει ἐν γῇ βενιαμὴν, ὅτι οἱ κείμα κτήσονται, καὶ σὺ πρεσβύτερος, καὶ ἐγνων ὅτι λόγος κυρίου ἐστίν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

19 Et egredietur adhuc filum mensuræ ædificij à regione eius donec perueniat ad vallem, quæ est vicina Gareb, & erit circumiens arcem rotundam.
40 Et omnis vallis vbi ceciderunt cadauera exercitus Assyriorum; & omnes aquæ ductus usque ad torrentem Cedron, & usque ad angulum portæ domus stadij regis, Orientem versus, sanctitas coram Domino, non euelletur, nec destruetur ultra in perpetuum.

CAP. XXXII.

Verbum prophetiæ quod factum est ad Ieremiam à facie Domini in anno decimo Sedechie regis tribus domus Iudæ; ipse est annus decimus octauus Nabuchodonosor.
1 Et tunc copie regis Babylonis obsidebant Ierusalem, & Ieremias propheta quem vinctum tenebat Sedechias rex tribus domus Iudæ: dicens, Quare tu prophetas; dicendo, Hæc dicit Dominus, Ecce ego tradam ciuitatem istam in manu regis Babylonis, & subiciet eam?

2 Et Sedechias rex domus Iudæ non euadet à manu Chaldeorum; sed tradendo tradetur in manu regis Babylonis, & loquetur os eius cum ore illius, & oculi eius oculos illius intuebuntur.

3 Et in Babylonem ducet Sedechiam, vbi erit donec subeat memoria eius coram me, dicit Dominus. Etiam si pugnaveritis aduersum Chaldaeos, nihil proficietis.
4 Et dixit Ieremias, Factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens:
5 Ecce Hanameel filius Salum patrui tui venit ad te: dicens, Eme tibi agrum meum qui est in Anathoth: quia tibi conuenit hæreditas ut emas.
6 Venitque ad me Hanameel filius patrui mei iuxta verbum Domini in atrium domus vinctorum; & dixit mihi, Eme nunc agrum meum, qui in Anathoth, quæ est in terra tribus Benjamin, quia tibi competit hæreditas, & tua est possessio, eme tibi. Et cognoui quod verbum Domini esset.

* ואקנה את השדה מאר חנמאל בן דדי
 אשר בענתת ואשקלה לו את הכסף שבעה
 שקלים ועשרה חכסם:
 * ואכתב בספר ואחתם ואעד עדים ואשקל
 חכסם במאזנים:
 * ואקח את ספר המקנה את החתום המצוה
 ותחקים ואר הגלוי:
 * ואתן את הספר המקנה אל ברוך בן
 נריה בן מחסיה לעיני חנמאל דדי ולעיני
 העדים הנתבים בספר המקנה לעיני כל
 היהודים הישבים בחצר המטרה:
 * ואצוה את ברוך לעיניהם לאמר:
 * כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לקוח
 את הספרים האלה את ספר המקנה הזה ואת
 החתום ואת ספר הגלוי הזה ונתתם בכלי
 חרש למען יעמדו ימים רבים:
 * כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד
 יקנו בתים ושרות וכרמים בארץ הזאת:
 * ואתפלל אל יהוה אחרי תלי את ספר
 המקנה אל ברוך בן נריה לאמר:
 * אהה אדני יהוה הנה אתה עשית את
 השמים ואת הארץ בכחך הגדול ובזרעך
 חסדיה לא יפלא ממך כל דבר:
 * עשה חסד לאלפים ומשלים עון אבות אל
 חיק בניהם אחריהם האל הגדול הגבור יהוה
 צבאות שמו:
 * גדל העצה ורב העלילה אשר עיניך
 פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש
 בדרכיו וכפרי מעלליו:

9 * Et emi agrum ab Anamehel filio pa-
 trui mei qui est in Anathoth. Et appendi
 argentum septem stateras, & decem argen-
 teos.
 10 * Et scripsi in libro, & signavi, & adhi-
 bui testes. Et appendi argentum in sta-
 tere.
 11 * Et accepi librum possessionis signatum
 & stipulationes, & rata, & signa forni-
 secus.
 12 * Et dedi librum possessionis Baruch, fi-
 lio Neri, filij Maasæ in oculis Anamehel
 patruelis mei, & in oculis testium, qui scri-
 pti erant in libro emptionis, & in oculis
 omnium Iudæorum qui sedebant in atrio
 carceris.
 13 * Et præcepi Baruch coram eis, dicens:
 14 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus
 Israel, Sume libros istos, librum emptionis
 hunc signatum, & librum hunc qui apertus
 est, & pones illos in vase fictili, ut perma-
 nere possint diebus multis.
 15 * Hæc enim dicit Dñs exercituum Deus
 Israel, Adhuc possidebuntur domus & agri
 & vineæ in terra ista.
 16 * Et oraui ad Dominum postquam
 tradidi librum possessionis Baruch filio
 Neri, dicens,
 17 * Heu heu heu Domine Deus. Ec-
 ce tu fecisti cælum & terram in forti-
 tudine tua magna, & in brachio tuo ex-
 tento. Non erit tibi difficile omne ver-
 bum.
 18 * Qui facis misericordiam in millibus,
 & reddis iniquitatem patrum in sinum fi-
 liorum eorum post eos. Fortissime magnus
 & potens, Dominus exercituum nomen
 tibi;
 19 * Magnus consilio & incomprehensi-
 bilis cogitatu, cuius oculi aperti sunt super
 omnes vias filiorum Adam, ut reddas uni-
 cuique secundum vias suas, & secundum
 fructum adinventionum eius.

תרגום יונתן

* ותנחית חקלא מן חנמאל בר אחאבי ובענתות ותקלה ליה ית כסףא שבעא מנן ועשר סלעין דכסף:
 * ותכתב בשטר וחתמה סתרין ותקלת כסףא במאזניא:
 * ונתתה ית שטר דזבני לברוך בר נריה בר מחסיה לעיני חנמאל אחאבי ולעיני סתריא
 * ונתתה ית שטר דזבני לברוך בן נריה לעיניהם לאמר:
 * כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לקוח את הספרים האלה את ספר המקנה הזה ואת החתום ואת ספר הגלוי הזה ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים:
 * כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד יקנו בתים ושרות וכרמים בארץ הזאת:
 * ואתפלל אל יהוה אחרי תלי את ספר המקנה אל ברוך בן נריה לאמר:
 * אהה אדני יהוה הנה אתה עשית את השמים ואת הארץ בכחך הגדול ובזרעך חסדיה לא יפלא ממך כל דבר:
 * עשה חסד לאלפים ומשלים עון אבות אל חיק בניהם אחריהם האל הגדול הגבור יהוה צבאות שמו:
 * גדל העצה ורב העלילה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש בדרכיו וכפרי מעלליו:

9 * Et possedi agrum Anameel filij fratris patris mei, qui in Anathoth; & statui ei septem siclos & decem argenti.

10 * Et scripsi in libro, & sigillaui, & adhibui testes, & statui argentum in statera.

11 * Et accepi librum possessionis, qui lectus fuerat & sigillatus:

12 * Et dedi illum Baruch filio Neriae filij Maasei, ante oculos Anameel filij fratris patris mei, & ante oculos stantium testium, & qui scripserunt in libro possessionis, & ante oculos omnium Iudeorum, qui sedebant in atrio carceris.

13 * Et precepi Baruch ante oculos eorum, dicens:

14 * Sic dixit Dominus omnipotens Deus Israel, Accipe librum possessionis hunc, & librum qui sigillatus est & lectus est, & pones in vas testium, ut permaneat diebus pluribus.

15 * Quia sic dixit Dominus exercituum Deus Israel, Adhuc possidebuntur domus & agri, & vineæ in terra ista.

16 * Et oravi ad Dominum, postquam dedi ego librum possessionis Baruch filio Neriae, dicens:

17 * Qui es Domine Deus, tu fecisti calum & terram fortitudine tua magna, & brachio tuo excelsa & sublimi, non abscondetur à te quicquam.

18 * Qui facis misericordiam in millibus, & qui reddis peccata patrum in sinum filiorum suorum post eos: Deus magnus & fortis, Dominus virtutum nomen ei.

19 * Magnus consilio & potens operibus: oculi tui aperti sunt super omnes vias filiorum hominum, ut des unicuique secundum viam suam, & secundum fructum adinventionum suarum.

9 * καὶ ἐκτησάμην τὸν ἀγρὸν δυνάμεν ὑποδ' ἀδελφοῦ πατρὸς μου τὸν ἐν ἀναθὼθ, & ἔστηκα αὐτῷ ἐπὶ σίκλους & δέκα ἀργυρίου.

10 * καὶ ἔγραψα εἰς βιβλίον καὶ ἐσφραγισάμην, καὶ διεμαρτυράμην μάρτυρας, καὶ ἔστησα τὸ ἀργύριον ἐν ζυγῷ.

11 * καὶ ἔλαβον τὸ βιβλίον τῆς κλήσεως τὸ ἀνεγνωσμένον καὶ ἐσφραγισμένον.

12 * & ἔδωκα αὐτὸ τῷ βαρὺχ υἱῷ νηρίου υἱοῦ μαασαίᾳ κατ' ὀφθαλμοὺς δυνάμεν ὑποδ' ἀδελφοῦ πατρὸς μου, καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ἐσηκότων μαρτύρων, καὶ γραψάντων ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς κλήσεως, καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς πάντων τῶν Ἰουδαίων τῶν καθημένων ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς.

13 * καὶ συνέταξα τῷ βαρὺχ κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, λέγων,

14 * ὅπως εἶπεν κύριος παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, λάβε τὸ βιβλίον τῆς κλήσεως τοῦτο, καὶ τὸ βιβλίον τὸ ἐσφραγισμένον καὶ ἀνεγνωσμένον, καὶ θήσεις εἰς ἀγχεῖον ὁσράκινον, ἵνα διαμείνη ἡμέρας πλείονας.

15 * ὅπως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ἔτι κληθήσονται οἰκίαι καὶ ἀγροὶ καὶ ἀμπελῶνες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ.

16 * καὶ προσηξάμην πρὸς κύριον κτ' τὸ δεῖναί με τὸ βιβλίον τῆς κλήσεως βαρὺχ υἱῷ νηρίου, λέγων.

17 * ὅτι κύριε θεὸς σὺ ἐποίησας τὸν ἔρανον καὶ τὴν γλῶσσην τῇ ἰσχύϊ σου τῇ μεγάλῃ, καὶ τὰ βραχίονί σου τὰ ὑψηλὰ καὶ μετεώρῳ, & μὴ ἀποκρυβῇ ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ,

18 * ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας, καὶ ἀποδίδους ἀμαρτίας πατέρων εἰς κόλπον τέκνων αὐτῶν μετ' αὐτούς· ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ ἰσχυρὸς, κύριος τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτοῦ,

19 * μέγας βουλῇ καὶ δυνατὸς τοῖς ἔργοις. ὁ ὀφθαλμοὶ σου ἀνέωχθησαν ἐπὶ πᾶσας τὰς ὁδοὺς τῶν ὑψῶν τῶν ἀνθρώπων δοῦναι ἐκάσῳ κτ' τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, & κτ' τὸν καρπὸν τῶν ἐπιτηδεύματων αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Emi itaque agrum ab Hanameel filio patris mei, qui erat in Anathoth; & appendi ei argentum septem minas, & decem siclos argenti.

"Et scripsi in chirographo, & signavi, & adhibui testes, & appendi argentum stateris.

"Et tuli chirographum emptionis, quod scriptum erat, ratificatum & signatum iuxta morem, & sicut decet, chirographum apertum, & dedi chirographum emptionis Baruch filio Neriae filij Maasei in conspectu Hanameel filij fratris patris mei, & in conspectu testium qui scripti erant in chirographo emptionis, & in conspectu omnium Iudeorum, qui sedebant in atrio vinctorum.

"Et precepi Baruch in oculis eorum, dicens:

"Hæc dicit Dominus Deus Israel: Tolle chirographa ista, & libellum emptionis istum, & quod scriptum est & signatum, & chirographum apertum istud, & pones ea in vase fictili, ut permancant diebus multis.

"Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Adhuc comparabuntur domus & agri & vineæ in terra ista.

"Et oravi coram Domino, postquam dedi libellum emptionis Baruch filio Neriae, dicens:

"Suscipe deprecationem meam Domine Deus: Ecce tu fecisti celos & terram virtute tua magna, & brachio tuo excelsa, & nullum verbum te latet.

"Faciens benignitatem in mille arates, & reddens peccata patrum filiis, quando pergunt filij peccare post eos. Deus magnus, fortis, Dominus exercituum nomen eius.

"Cuius consilia sunt magna, & multa opera eius; in cuius conspectu reuelata sunt omnes viæ filiorum hominum, ut des unicuique iuxta vias suas, & secundum fructum operum suorum.

* אשר שמת אותות ומפתים בארץ מצרים עד-
 היום הזה ובישראל ובאדם ותעשה לך שם
 ביום הזה:
 * ותצא את עמך את ישראל מארץ מצרים
 באתור ובמופתים וביד חזקה ובאזרוע נטויה
 ובמורא גדול:
 * ותתן להם את הארץ הזאת אשר נשבעת
 לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש:
 * ויבאו וירשו אותה ולא שמעו בקולך
 ובתרותך לא הלכו ארץ כל אשר צויתתה להם
 לעשות לא עשו ותקרא אתם ארץ כל הרעה
 הזאת:
 * הנה הסללות באו העיר ללכדה והעיר
 נתנה ביד חבשדים הנלחמים עליה מפני החרב
 והרעב והדבר ואשר דברת היה והנך ראוי:
 * ואתה אמרת אלי אדני יהוה קנה לך השדה
 בבסק והעדר עדים והעיר נתנה ביד חבשדים:
 * ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר:
 * הנה אני יהוה אלהי כל בשר המפני יפלא
 כל דבר:
 * לכן כה אמר יהוה הנני נתן ארץ העיר
 הזאת ביד חבשדים וביד נבוכדנאצר מלך בבל
 ולכדה:
 * ובאו חבשדים הנלחמים על העיר הזאת
 והציתו את העיר הזאת באש ושרפוה ואת
 הבתים אשר קטרו על גבותיהם לבעל והסכו
 נסכים לאלהים אחרים למען הכעיסני:
 * כי היו בני ישראל ובני יהודה אך עשים
 הרע בעיני מנערתיהם כי בני ישראל אך מכעסים
 אתי במעשה ידיהם נאם יהוה:

20 * Qui posuisti signa & portenta in ter-
 ra Aegypti usque ad diem hanc, & in Israel
 & in hominibus, & tibi fecisti nomē sicut
 est dies hæc.
 21 * Et eduxisti populum tuum Israel de
 terra Aegypti in signis & portentis, & in
 manu robusta, & in brachio extento, & in
 terrore magno.
 22 * Et dedisti eis terram hanc, quam iura-
 sti patribus eorū, vt dares eis terram fluen-
 tem lacte & melle.
 23 * Et ingressi sunt & possederunt eam: &
 non obedierunt voci tuæ, & in lege tua nō
 ambulauerunt, omnia quæ mandasti eis
 vt facerent, non fecerunt, & euenerunt eis
 omnia mala hæc.
 24 * Ecce munitiones extructæ sunt aduer-
 sum ciuitatem, vt capiatur, & vrbs data est
 in manus Chaldæorum qui præliantur ad-
 uersus eam à facie gladij, & famis, & pesti-
 lentia, & quęcunque locutus es acciderunt,
 vt tu ipse cernis.
 25 * Et tu dicis mihi Domine Deus, Emē
 agrum argento, & adhibe testes, cum vrbs
 data sit in manus Chaldæorum.
 26 * Et factum est verbum Domini ad Je-
 remiam, dicens:
 27 * Ecce ego Dominus Deus vniuersæ car-
 nis. Nunquid mihi difficile erit omne ver-
 bum?
 28 * Propterea hæc dicit Dominus, Ecce
 ego tradam ciuitatē istam in manus Chal-
 dæorum, & in manus regis Babylonis, &
 capient eam.
 29 * Et venient Chaldæi præliantes aduer-
 sum urbem hanc, & succendent eam igni,
 & comburent eam, & domos, in quarum
 domatibus sacrificabant Baal, & libabant
 dijs alienis libamina ad irritandum me.
 30 * Erant enim filij Israel & filij Iuda, iu-
 giter facientes malum in oculis meis ab
 adolescentia sua filij Israel, qui usque nunc
 exacerbant me in opere manuum suarum,
 dicit Dominus.

תרגום יונתן

* וישתתא אתון ומופתין בארעא דמצרים עד יומא דהדין ולישראל עבדתא פרישן בגו בני אנשא ועבדתא לך שום כיומא דהדין:
 * ואפקתא ית עמך ית ישראל מארעא דמצרים באתון ובמופתין ובירא תקיפא ובדרעא מרמס ובחזוא רבא:
 * ויחבת להון ית ארעא דנא דקומתא לאבתהון לסחן להון ארע עבדא חלב ודבש:
 * ועליו ואחסנו יתה ולא קבלו למימרך ובאוריךך לא הלכו ית כל דפקדתא להון למעבד ולא עבדו וערעט להון ית כל בישתא דנא:
 * ואת מליצתא צברו על קרתא למכבשה וקרתא אחמסרת בידא דכשדאי דמגיתין קרבא עלה סן קדם דקטלין בחרבא וכפנא
 * ואתה דמלחא חיה וקדמך גליו * ואת אמרתא לי יי אלהים וכן לך חקלא בכספא ואסחד סהדין וקרתא אחמסרת בידא דכשדאי:
 * ואתה פתגם נבואה סן קדם יי עם ירמיהו למימר:
 * ואת אמר יי אלהא דכל בשרא חסן קדמי יתכסי כל פתגם:
 * כן דרין אסר יי תא אנא מסר ית קרתא דנא בידא דכשדאי וביד נבוכדנאצר מלכא דבבל ויכבשנה:
 * ועליו בשדאי דמגיתין קרבא על קרתא דנא וידלקון ית קרתא דנא בנורא ויזקונה וית בתיא דאסיקו בסמין על אגורייהון לבעלא
 * חסכו נסכו לשעור עממא דיל לארעא דקדמי:
 * ארי חו בני ישראל ובני יהודה ברם עבדון דכיש קדמי מעוריהון ארי בני ישראל ברם מרגזין קדמי בעבדיו ויהיון אסר יי:

²⁰ Qui fecisti signa & portenta in terra Ægypti usque ad diem hanc, & in Israel, & in terrigenis; & fecisti tibi nomen sicut dies hanc.

²¹ Et eduxisti populum tuum Israel de terra Ægypti in signis & in portētis, et in manu forti, & in brachio excelsō, & in visionibus magnis.

²² Et dedisti eis terram hanc, quam iurasti patribus eorum; terram fluentem lac & mel.

²³ Et ingressi sunt, & ceperunt eam, & nō audierunt vocem tuam, & in præceptis tuis non ambulauerunt; omnia quæ mandasti eis non fecerunt. & fecerunt ut euenirent eis vniuersa mala hæc.

²⁴ Ecce turba venit super ciuitatem hanc, ut caperet eam; & urbs data est in manus Chaldeorum debellantium eam à facie gladij & famis & pestilentie; sicut locutus es, sic factum est. & ecce tu vides,

²⁵ Et tu dicis ad me. Posside tibi agrum argento, & testificare testes, & ciuitas data est in manus Chaldeorum.

²⁶ Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

²⁷ Ego Dominus Deus vniuersæ carnis, nūquid à me abscondetur aliquid?

²⁸ Propterea sic dixit Dominus, Tradita tradetur ciuitas ista in manus Chaldeorum, & in manus regis Babylonis, & capiet eam.

²⁹ Et venient Chaldei præliantes contra ciuitatem hanc, & succendent in igne, & comburent domos, in quibus adolerunt in domatibus eorum Baal, & libauerunt libamina diis alijs, ad irritandum me:

³⁰ Quia erant filij Israel & filij Juda soli facientes malum ante oculos meos ab adolescentia sua. filij Israel qui exacerbat me in operibus manuum suarum, dicit Dominus.

²⁰ ὅς ἐποίησας σημεῖα καὶ τέρατα ἐν γῇ αἰγυπτίου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ἐν ἰσραὴλ, καὶ ἐν τοῖς γηγενέσιν, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη.

²¹ καὶ ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγυπτίου ἐν σημείοις καὶ ἐν τέρασιν καὶ ἐν χειρὶ κραταίᾳ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν ὁράμασιν μεγάλοις.

²² καὶ ἔδωκας αὐτοῖς τὴν γῆν ταύτην ἡν ὠμοσας τοῖς πατέρασιν αὐτῶν, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι.

²³ καὶ εἰσῆλθον ἐλθόντες αὐτῶν ἐκεῖ ἠκούσαν τὸ φωνῆς σου, καὶ ἐν τοῖς περσάγμασιν σου ἐκεῖ ἐπορεύθησαν πρὸς πάντα ἃ ἐνετείλω αὐτοῖς ἐκεῖ ἐποίησαν, & ἐποίησαν συμβῶναι αὐτοῖς ἅπαντα τὰ κακὰ ταῦτα.

²⁴ ἰδὲ ὄχλος ἦκει ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην συλλαβεῖν αὐτήν, καὶ ἡ πόλις ἐδόθη εἰς χεῖρας χαλδαίων τῶν πολεμιωτῶν αὐτῆς ἀπὸ περσώπου μαχαίρας καὶ λιμοῦ & λοιμοῦ, ὡς ἐλάλησας ἔως ἐγχεῖσθαι καὶ ἰδοὺ σὺ βλέπεις,

²⁵ καὶ σὺ λέγεις πρὸς με, κτήσασθαι σεαυτῷ ἀγρὸν ἀργυρίου, καὶ ἐπιμαρτύρεσθαι μάρτυρας, καὶ ἡ πόλις ἐδίδθη εἰς χεῖρας χαλδαίων.

²⁶ καὶ ἐγχεῖσθαι λόγον κυρίου πρὸς με, λέγων·

²⁷ ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς πάσης σαρκὸς μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυβήσῃ τί;

²⁸ διὰ τοῦτο ἔως εἶπεν κύριος, δοθῆσα παραδοθήσεται ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας χαλδαίων καὶ εἰς χεῖρας βασιλέως βαβυλώνος, (ἐλήψεται) αὐτήν.

²⁹ καὶ ἤξουσιν οἱ χαλδαῖοι πολεμοῦντες ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ καύσουσιν ἐν πυρὶ & κατακαύσουσιν τὰς οἰκίας αἷς ἐδυμιάσθαι ἐπὶ τῶν δομάτων αὐτῶν τῇ βαβυλών, καὶ ἔσπενδον σπονδὰς θεοῖς ἑτέροις πρὸς τὸ παραπικροῦν αὐτούς.

³⁰ ὅτι ἦσαν υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ υἱοὶ ἰουδα μόνοι ποιοῦντες τὸ ποιῆσαι κατ' ὄφθαλμὸς μου ἐκ νεότητος αὐτῶν, υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ παραπικραίνουσί με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ, λέγει κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁰ Qui posuisti signa & portenta in terra Ægypti usque in diem hanc, & Israeli fecisti mirabilia in medio filiorum hominum; & fecisti tibi nomen quale est hodie.

²¹ Et eduxisti populum tuum Israel de terra Ægypti in signis, & portentis, & in manu forti, & in brachio excelsō, & in visione magna.

²² Et dedisti eis terram istam pro qua iurasti patribus eorum, ut dares eis terram producentem lac & mel.

²³ Et ingressi sunt & possederunt eam, & non obedierunt verbo tuo, & in lege tua non ambulauerunt: omnia quæ eis præcepisti ut facerent, non fecerunt; & accidit eis malum hoc.

²⁴ Ecce aggeres congesti sunt contra ciuitatem ad eam subiiciendam, & ciuitas tradita est in manum Chaldeorum, qui præliantur aduersum eam, à facie eorum qui occidunt gladio, & fame, & pestilentia. & quod locutus es, factum est, & tibi apertum est.

²⁵ Et tu Domine Deus dicis mihi, Eme tibi agrum argento, & adhibe testes, cum ciuitas sit tradita in manum Chaldeorum.

²⁶ Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad Ieremiam, dicens:

²⁷ Ecce ego Dominus Deus vniuersæ carnis: An mihi quicquam erit absconditum?

²⁸ Propterea hæc dicit Dominus, Ecce ego tradam ciuitatem istam in manum Chaldeorum, & in manum Nabuchodonosor regis Babylonis, & subiiciet eam.

²⁹ Et ingredientur Chaldei qui præliantur aduersum urbem hanc, & succendent urbem igni, & comburent eam, & domos super quibus tectis adoleuerunt Baal aromata, & libauerunt libamina idolis populorum, ut irritarent me.

³⁰ Fuerunt enim filij Israel & filij Iuda facientes utique malum in conspectu meo ab adolescentia sua: quia filij Israel irritant utique me operibus manuum suarum, dicit Dominus.

* כי על-אפי ועל-חמתי היתה לי העיר הזאת
 למן-היום אשר בנו אותה ועד היום הזה
 להסירה מעל פני:
 * על כל-רעה בני-ישראל ובני יהודה
 אשר עשו להכעיסני המר מלביהם שריהם
 כהניהם ונביאיהם ואיש יהודה וישבי
 ירושלם:
 * ויפנו אלי ערף ולא פנים ולמד אתם השכם
 ולמד ואינם שמעים לקחתי מוסר:
 * וישמו שקוציהם בבית אשר-נקרא שמי
 עליו לטמא:
 * ויבנו את-במות הבצל אשר בניא בן-הנם
 להעביר את-בניהם ואת-בנותיהם למלך אשר
 לא-צויתים ולא עלתה על-לבי לעשות התועבת
 הזאת למען החטי את-יהודה:
 * ועתה לבן כה-אמר יהוה אלהי ישראל אל-
 העיר הזאת אשר אתם אמרים נתנה ביד מלך-
 בכל בחרב וברעב ובדבר:
 * הנני מקבצם מכל הארצות אשר הדרתים
 שם באפי ובחמתי ובקצף גדול והשבתיים אל-
 המקום הזה והשבתיים לבטח:
 * והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים:
 * ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי
 כל-הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם:
 * וכרתי להם ברית עולם אשר לא-אשוב
 מאחריהם להיטיבי אתם ואר-יראתי אתם
 בלבבם לבלתי סור מעלי:
 * וששתי עליהם להטיב אותם ונטעתיים
 בארץ הזאת באמרת בכל-לבי ובכל-נפשי:

31 * Quia in furore & in indignatione mea
 facta est mihi ciuitas hæc à die qua ædifi-
 32 F cauerunt eam vsq; ad diem istam qua au-
 feretur de conspectu meo,
 32 * Propter malitiam filiorum Israel, & fi-
 liorum Iuda, quam fecerunt ad iracun-
 diam me prouocantes, ipsi & reges eorum
 & principes eorum, & sacerdotes, & pro-
 phetæ eorū, viri Iuda, & habitatores Hie-
 33 rusalem.
 33 * Et verterunt ad me terga & non facies,
 cum docerem eos & erudirem diluculo, &
 nolent audire vt acciperent disciplinam.
 34 * Et posuerunt idola sua in domo, in qua
 inuocatum est nomen meum, vt pollue-
 35 rent eam.
 35 * Et ædificauerunt excelsa Baal quæ sunt
 in valle filij Ennom, vt initiarent filios
 suos & filias suas Moloch; quod non man-
 dauit eis, nec ascendit in cor meū vt face-
 rent abominationem hanc, & in pecca-
 tum deducerent Iudam.
 36 * Et nunc propter ista, hæc dicit Domi-
 nus Deus Israel ad ciuitatem hanc, de qua
 vos dicitis, quod tradatur in manus re-
 gis Babylonis in gladio, & in fame, & in
 peste.
 37 * Ecce ego congregabo eos de vniuersis
 terris ad quas eieci eos in furore meo, & in
 ira mea & in indignatione grandi, & redu-
 cam eos ad locum istum, & habitare eos
 faciam confidenter.
 38 * Et erunt mihi in populum, & ego ero
 eis in Deum.
 39 * Et dabo eis cor vnum & viam vnam,
 vt timeant me vniuersis diebus, & bene sit
 eis & filiis eorum post eos.
 40 * Et feriam eis pactum sempiternum, &
 G non desinam eis benefacere, & timorem
 meum dabo in corde eorum, vt non rece-
 41 dant à me.
 41 * Et lætabor super eis cum bene eis fe-
 cero. Et plantabo eos in terra ista in veri-
 tate, in toto corde meo, & in tota anima
 mea.

תרגום יונתן

31 אריותי וחמתי חל בקרתי תרא למן יומא דבנו יתה ועד יומא דהדין לאגלייתה מקבל מימרי:
 32 על כל בישות בני ישראל ובני יהודה דעברו לארגזא קדמי אנן מלכיהון דברביהון כהניהון ונביאיהון דשקרא ואנש יהודה
 ונחורו בפלחני קרל ולא שוין דחלתי לקבל אפיהון ושלחת לוחהון ית כל עבדי נבויא מקדום וסליף וליית
 33 ושוין שקוציהון בביתא דאתקרי שמי עלה לסאבותה:
 34 ובנו ית במות בעלא ובחילתבר הנם לאעברא ית כהניהון וית בנותיהון כהניהון בברביהון ונביאיהון דשקרא ואנש יהודה
 35 וקרתי להם ברית עולם אשר לא-אשוב מאחריהם להיטיבי אתם ואר-יראתי אתם בלבבם לבלתי סור מעלי:
 36 וששתי עליהם להטיב אותם ונטעתיים בארץ הזאת באמרת בכל-לבי ובכל-נפשי:
 37 ויפנו אלי ערף ולא פנים ולמד אתם השכם ולמד ואינם שמעים לקחתי מוסר:
 38 וישמו שקוציהם בבית אשר-נקרא שמי עליו לטמא:
 39 ועתה לבן כה-אמר יהוה אלהי ישראל אל-העיר הזאת אשר אתם אמרים נתנה ביד מלך-בכל בחרב וברעב ובדבר:
 40 הנני מקבצם מכל הארצות אשר הדרתים שם באפי ובחמתי ובקצף גדול והשבתיים אל-המקום הזה והשבתיים לבטח:
 41 והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים:
 42 ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי כל-הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם:
 43 וכרתי להם ברית עולם אשר לא-אשוב מאחריהם להיטיבי אתם ואר-יראתי אתם בלבבם לבלתי סור מעלי:
 44 וששתי עליהם להטיב אותם ונטעתיים בארץ הזאת באמרת בכל-לבי ובכל-נפשי:

³¹ ² Quia in ira mea & in furore meo erat ciuitas hac, ex qua die edificauerunt eam, & usque ad diem istam, ut auferam eam à facie mea.

³² ² Propter omnes malitias filiorum Israel & Iuda, quia fecerunt ad irritandum me ipsi & reges eorum, & principes eorum, & sacerdotes eorum, & prophetae eorum, viri Iuda & habitantes Hierusalem.

³³ ² Et uerterunt ad me terga & non facies suas: & docui eos diluculo, & erudui; & non audierunt ut acciperent disciplinam.

³⁴ ² Et posuerunt fœditates suas in domo ubi inuocatum est nomen meum in ea in immunditijs suis.

³⁵ ² Et edificauerunt aras Baal quæ in valle filij Ennon, ut offerrent filios suos & filias suas Moloch, quæ non mandavi eis, & non ascendit in cor meum, ut facerent abominationem hanc, ut peccare facerent Iudam.

³⁶ ² Et nunc sic dixit Dominus Deus Israel ad ciuitatem hanc quam tu dicis, Tradetur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peste.

³⁷ ² Ecce ego congrego eos ex omni terra ubi dispersi eos illic in ira mea, & in furore meo, & irritatione grandi: & reducam eos in locum istum, & sedere faciam eos confidentes.

³⁸ ² Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum.

³⁹ ² Et dabo eis viam aliam & cor aliud ut timeant me omnibus diebus, & in bonum eis, & filijs eorum post eos.

⁴⁰ ² Et disponam eis testamentum æternum quod non auertam post eos: & timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant ipsi à me.

⁴¹ ² Et visitabo eos ut benefaciam eis, & plantabo eos in terra ista in fide, & in toto corde meo, & in tota anima mea.

³¹ ² ὅτι ἐπὶ ὀργῇ μου καὶ ἐπὶ θυμῶν μου ἡ πόλις αὕτη ἀφ' ἧς ἡμέρας ὠκοδόμησαν αὐτὴν, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἀπαλλάξαι αὐτὴν ἀπὸ προσώπου μου,

³² ² διὰ πάσας τὰς ποιησίας ἡν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα, ὅτι ἐποίησαν πικρᾶν αἰ με αὐτοῖς καὶ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ ἀρχόντες αὐτῶν, καὶ ἱερεῖς αὐτῶν, καὶ ψευδοφῆται αὐτῶν, ὁἵτινες ἐβόλῃ καὶ κατεκουῶτες ἱερουσαλήμ.

³³ ² καὶ ἔσρεψαν πρὸς με νῶτα καὶ ἔπρεσαν αὐτῶν, καὶ ἐδίδαξα αὐτοῖς ὅρθρου, καὶ ἐδίδαξα, καὶ οὐκ ἤκουσαν ἐκλαβεῖν παιδείαν.

³⁴ ² καὶ ἔθηκαν τὰ μιάσματα αὐτῶν ἐν τῇ οἰκῇ ἣ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῇ ἐν ἀκαθαρσίαις αὐτῶν.

³⁵ ² καὶ ὠκοδόμησαν ἐν βωμῶς τῇ βαὰλ ἐν φάραγι ὑπὸ ἐννόμῃ, ἵνα θύσῃ αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τῷ μόλῳ, ὃ ἐσιωπέταξεν αὐτοῖς, & οὐκ ᾔνεβη ἐπὶ καρδίαν μου ἵνα ποιῶμαι τὸ βδέλυγμα τούτου πρὸς τὸ ἐφάρμαρτεν τὴν ἐξέδαν.

³⁶ ² καὶ νῦν ἕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ ἐπὶ τῇ πόλει ταύτῃ ἡν σὺ λέγεις, ὡς ἀδοθήσεται εἰς χεῖρα βασιλέως βαβυλωνίου ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν λοιμῷ.

³⁷ ² ἰδοὺ ἐγὼ συνάγω αὐτοὺς ἐκ πάσης τῆς γῆς ἣ ἐδέσσω αὐτοὺς ἐκ ἐν ὀργῇ μου καὶ ἐν θυμῷ μου καὶ παρεξυσμῷ μεγάλῳ, καὶ ἐπιστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν ἑρπύνην τούτην, καὶ καθίω αὐτοὺς πεποιθότας.

³⁸ ² καὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν.

³⁹ ² καὶ δώσω αὐτοῖς ὁδὸν ἑτέραν καὶ καρδίαν ἑτέραν φοβηθῶνταί με πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἀγαθὸν αὐτοῖς καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν μετ' αὐτοῖς.

⁴⁰ ² καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς διαθήκην αἰώνιον ἡν ἐμὴν ἂν ὁπορεύω ὅπου εἰσὶν αὐτῶν, & τὸν φόβον μου δώσω εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν πρὸς τὸ μὴ ὁπορεύωμαι αὐτοὺς ἀπ' ἐμοῦ.

⁴¹ ² καὶ ἐπισκέψομαι αὐτοὺς ἀγαθὰς αὐτοῖς καὶ φυτεύσω αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐν πίστει, καὶ ἐν πάσῃ καρδίᾳ μου, & ἐν πάσῃ ψυχῇ μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Quia ira mea & furor meus resedit in ciuitate hac à die qua construxerunt eam usque in diem hanc, ut transmigrar e facerem eam à conspectu Verbi mei:

² Propter omnia mala filiorum Israel, & filiorum Iuda, quæ fecerunt ut irritarent me ipsi & reges eorum, & principes eorum, sacerdotes eorum, & pseudoprophetae eorum, & viri Iuda, & habitatores Ierusalem.

³ Et uerterunt in cultu meo ceruicem, & non posuerunt timorem mei in conspectu vultus sui. Et misi ad eos omnes prophetas seruos meos, manè confurgens & docens: & noluerunt suscipere disciplinam.

⁴ Et posuerunt abominationes suas in domo in qua inuocatum est nomen meum ut polluerent eam:

⁵ Et construxerunt excelsa Baal, quæ sunt in valle filij Hinnom, ut traderent filios suos & filias suas per ignem, idolo Moloch; quod non præcepi in lege mea, nec est voluntas coram me ut facerent abominationem hanc, ut in peccatum deducerent domum Iuda.

⁶ Tradita est in manum regis Babylonis, gladio & fame, & peste.

⁷ Nunc ergo propterea sic dicit Dominus Deus Israel super ciuitate hac, de qua vos dicitis, Et erunt coram me in populum, & ego ero eis in Deum.

⁸ Ecce ego congregabo eos de omnibus provincijs, ad quas transmigrare feci eos in ira mea, & in indignatione mea, & in furore grandi; & reducam eos ad locum istum, & habitare eos faciam confidentes.

⁹ Et dabo eis cor vnum & viam vnam, ut timeant coram me omnibus diebus, & bene sit eis, & filijs eorum post eos.

¹⁰ Et feriam cum eis pactum sempiternum; & non reuertetur Verbum meum ab eis, ut bene faciam eis. & timorem mei dabo in cordibus eorum, ut non declinent à cultu meo.

¹¹ Et letabitur Verbum meum super illos, ad bene faciendum eis, & stabiliam eos in terra ista, in veritate, in verbo meo & in voluntate mea.

* כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה בְּאֶשֶׁר הֵבֵאתִי אֶל-הָעָם
 הַזֶּה אֶת כָּל-הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּכֵן אֲנִי מֵבִיא
 עֲלֵיהֶם אֶת-כָּל-חַטּוֹתָם אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר עֲלֵיהֶם:
 * וְנִקְנְרוּ הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲתָם
 אֹמְרִים שְׂמֶמָּה הִיא מֵאִין אָדָם וּבְהֵמָה נִתְּנָה
 בְּיַד הַבְּשָׂדִים:
 * שָׂדֹת בְּכֶסֶף יִקְנוּ וְכֹתוּב בְּסֵפֶר וְחֹתוּם וְהָעֵד
 עֲדִים בְּאֶרֶץ בְּנִימֵן וּבְסִבְיָי יְרוּשָׁלַם וּבְעָרֵי
 יְהוּדָה וּבְעָרֵי הַחֹר וּבְעָרֵי הַשְּׂפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב
 כִּי-אָשִׁיב אֶת-שְׁבוּתָם נָאִם-יְהוָה:

לג

* וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-יִרְמְיָהוּ שֹׁנֵי וְהוּא
 עוֹדְנוֹ עֶצוֹר בַּחֲצַר הַמַּטְרָה לֵאמֹר:
 * כֹּה-אָמַר יְהוָה עֲשֵׂה יְהוָה יוֹצֵר אוֹתוֹת
 לַחֲכִינָרָה יְהוָה שְׁמוֹ:
 * קְרָא אֵלַי וְאֶעֱנֶךָ וְאֶגִּידָה לְךָ גְּדֻלּוֹת וּבְצֻרוֹת
 לֹא יִדְעֹתָם:
 * כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל-בְּתִי הָעִיר
 הַזֹּאת וְעַל-בְּתִי מַלְכִי יְהוּדָה הַנִּתְּצִים אֶל-הַסְּלָלוֹת
 וְאֶל-הַחֲרֹב:
 * בָּאִים לֶהֱלַח אֶת-הַבְּשָׂדִים וּלְמַלְאֵם אֶת-
 פְּגָרֵי הָאָדָם אֲשֶׁר-הִכִּיתִי בְּאֶפִי וּבַחֲמָתִי וְאֲשֶׁר
 הִסְתַּרְתִּי פָנַי מִהָעִיר הַזֹּאת עַל כָּל-דַּעְתָּם:
 * הִנְנִי מַעֲלָה לָהּ אֲרֻכָּה וּמִרְפָּא וּרְפָאתָם
 וְנִלְיִתִּי לָהֶם עֵתֶרֶת שְׁלוֹם וְאֵמֶת:
 * וְהִשְׁבַּתִּי אֶת-שְׁבוּת יְהוּדָה וְאֵת שְׁבוּת יִשְׂרָאֵל
 וּבְנֵתִים כְּבָרָאשְׁנָה:
 * וְטַהַרְתִּים מִכָּל-עוֹנֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ-לִי
 וְסָלַחְתִּי לְכֹל-עוֹנֵתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ-לִי וְאֲשֶׁר
 פָּשְׁעוּ בִּי:

תרגום יונתן

* אֲדִי קִנְיָן אֲמַר יְיָ כִּמְאֵי דְאִתִּיתִי עַל עַמִּי הָרִדִין וְכָל בִּישְׁתָּא רַבְתָּא הָדָא בֵּן אֲנִי מִיָּתִי עֲלֵיהוֹן יַחַד כָּל טַבְתָּא דְאֲנִי מִמֶּלֶךְ עַמְהוֹן:
 * וְיִדְכְּנוּן חֲקִלִין בְּאֶרְעָא הָדָא דְאִתְּחוּן אֲמָרִין צְרִיָּא הִיא מִבְּלִי אֲנִשׁ וּבְעִירָא אֲתַסְסֶרֶת בִּידָא דְכַשְׂדָּאִי:
 * חֲקִלִין בְּכַסְפָּא וְיִדְכְּנוּן וְיִכְחֲבוּן בְּשִׁטְרָא וְיִתְחַסְמוּן וְיִסְחָדוּן סָחָדִין בְּאֶרְעָא שְׁבִטָא דְבִנְיָמִין וּבְסִבְיָי יְרוּשָׁלַם וּבְקִרְוָא דְבֵית יְהוּדָה
 * וּבְקִרְוֵי שְׂפֵלָה וּבְקִרְוֵי דְרוֹסָא אֲדִי אֲתִיב יַחַד לְוִתְהוֹן אֲמַר יְיָ:
 לג
 * וְהוּא פְתֹחַ גְּבוּעָה מִן קֶדֶם יְיָ עִם יִרְמְיָהוּ הַנִּינֹחַ וְהוּא עַד כְּעֵן כָּלִי בְּדֶרֶת בֵּית אֲסִירָא לְמִסַּר:
 * קִנְיָן אֲמַר יְיָ דְעִבְדָּה יְיָ בְּרָא יְתָה לְאִתְקִנְוִתָה יְיָ שְׁמִיהּ:
 * אֲדִי קִנְיָן אֲמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל בְּתִי קִרְתָּא הָדָא וְעַל בְּתִי מַלְכִיָּא דְבֵית יְהוּדָה דְמִתְרַעֲוִין לְהוֹן וְצִבְרִין מְלִיתָא לְחַקְפָּא שׁוּרָא מִן
 * אֲתָן לְאֲנָחָא קֶרְבָּא עִם כְּסָדָאִי וּלְמִיתְהוֹן יַחַד פְּגָרֵי בְנֵי אֲנָשָׁא דְאִלְקִיתִי בְּרָגְזִי וּבַחֲמָתִי וְסָלַחְתִּי שְׁכֻנְתִּי
 * מִקִּרְתָּא הָדָא עַל כָּל בִּישְׁתְּהוֹן: * הָא אֲנִי מִיָּתִי לְהוֹן אֲסִירָא וְאֲסִינִין וְאֲגִלִּי לְהוֹן חֶרֶע תִּיבְתָּא וְאֲחִינִין דִּיחֲכוּן בְּאוֹרַח שְׁלָם וּקְשׁוּטוֹ
 * וְאֲתִיב יַחַד לְוִתְהוֹן וְיִתְחַדְּוּ גְּלוּת יִשְׂרָאֵל וְאֲקִימִינוּן כְּדִבְקִרְמִיתָא:
 * וְאֲנִינִין מִכָּל חֻבִּיהוֹן דְּחִבּוּ קֶדְמִי וְאֲשְׁבוּק לְכָל חֻבִּיהוֹן דְּחִבּוּ קֶדְמִי וְדִמְרִדוּ בְּמִסְרִי:

² Quia sic dixit Dominus, Sicut induxi super populum istum omnia mala grandia ista, sic ego inducam super eos omnia bona quæ ego loquutus sum ad eos.

³ Et possidebuntur adhuc agri in terra quam tu dicis, inuia est ab homine & iumento, & traditi sunt in manus Chaldaeorum.

⁴ Et possidebunt agros in argento, & scribes in libro, & signabis, & testificaberis testes in terra Benjamin, & in circuitu Hierusalem, & in ciuitatibus Juda, & in ciuitatibus montis, & in ciuitatibus Sephela, & in ciuitatibus Nageb, quia conuertam transmigrationes eorum, dicit Dominus.

CAP. XXXIII.

ET factum est verbum Domini ad Hieremian secundò, & ipse erat adhuc ligatus in atrio carceris, dicens:

² Sic dixit Dominus, faciens terram & plasmans eam ut dirigat eam, Dominus nomen illi.

³ Clama ad me, & respondebo tibi, & annuntiabo tibi grandia & firma quæ non cognouisti ea.

⁴ Quia sic dixit Dominus Deus Israel de domibus urbis huius, & de domo regis Juda quæ destructæ sunt in vallum.

⁵ Et propugnacula ut pugnent contra Chaldeos, & impleant eam cadaueribus hominum, quos percussi in ira mea & in furore meo, & auerti faciem meam à ciuitate hac pro omnibus malitiis eorum.

⁶ Ecce ego obducā ei cicatricem & sanitatem, & curabo eos, & reuelabo eis ut exaudiam, & faciam illis pacem & fidem.

⁷ Et conuertam transmigrationem Juda, & transmigrationem Hierusalem, & edificabo eos ut prius.

⁸ Et emundabo illos ab omnibus iniquitatibus eorum quæ peccauerūt mihi, & non recordabor peccatorum eorum quæ peccauerunt mihi & recesserunt à me.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.
² Quia hæc dicit Dominus, Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc graue, sic adducam super eos omne bonum quod locutus sum cum eis.
³ Et ementur agri in terra ista, de qua vos dicitis, Deserta est absque homine & iumento, & tradita est in manum Chaldaeorum.
⁴ Agros argento ement & scribebunt in chirographo, & signabunt, & adhibebunt testes in terra tribus Benjamin, & in circuitibus Ierusalem, & in ciuitatibus domus Iuda, & in ciuitatibus montanis, & in ciuitatibus campestribus, & in ciuitatibus Austri: quia conuertam captiuitatem eorum, ait Dominus.

CAP. XXXIII.

ET factum est verbum prophetiæ ad Ieremiam à facie Domini secundò; & ipse erat adhuc clausus in atrio domus vincitorum, dicēdo:

² Hæc dicit Dominus qui fecit illud, Dominus qui creauit ut pararet illud: Dominus nomen eius.

³ Ora coram me, & suscipiam orationem tuam, & annuntiabo tibi grandia, & reserua quæ nescis.

⁴ Quia hæc dicit Dominus Deus Israel, super domos urbis huius, & super domos regum domus Iuda, quas diruerunt, & congerūt aggeres ad inuicendum murum à facie eorum qui occidunt gladio.

⁵ Veniebant ad dimicandum cum Chaldeis, & ad implendas eas cadaueribus filiorum hominum, quos percussi in ira mea, & in furore meo, & propter quos abstuli maiestatem meam de ciuitate ista, propter omnem malitiam eorum.

⁶ Ecce ego adducam super eos medicinam & salutem, & sanabo eos, & reuelabo eis portam penitentiae, & significabo eis quomodo ambulent in via pacis & veritatis.

⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

¹⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

¹¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

¹² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

¹³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

¹⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

¹⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

¹⁶ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

¹⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

¹⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

¹⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

²⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

²¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

²² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

²³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

²⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

²⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

²⁶ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

²⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

²⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

²⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

³⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

³¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

³² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

³³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

³⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

³⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

³⁶ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

³⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

³⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

³⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁴⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁴¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁴² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁴³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁴⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁴⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁴⁶ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁴⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁴⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁴⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁵⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁵¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁵² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁵³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁵⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁵⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁵⁶ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁵⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁵⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁵⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁶⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁶¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁶² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁶³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁶⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁶⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁶⁶ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁶⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁶⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁶⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁷⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁷¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁷² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁷³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁷⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁷⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁷⁶ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁷⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁷⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁷⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁸⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁸¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁸² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁸³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁸⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁸⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁸⁶ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁸⁷ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁸⁸ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁸⁹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁹⁰ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁹¹ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁹² Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁹³ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

⁹⁴ Et mundabo eos ab omnibus peccatis suis quibus peccauerunt coram me, ac remittam omnia peccata eorum quæ admiserunt coram me, & quibus præuaricati sunt in Verbum meum.

⁹⁵ Et reducam transmigrationem Iuda, & transmigrationem Israel: & sustinebo eos sicut in principio.

* Et erit mihi in nomē, in gaudiū, & in laudē, et in magnificentiā omni populo terræ; qui audiet omnia bona quæ ego facio eis: & pauebunt & contristabuntur pro omnibus bonis & pro omni pace, quam ego facio eis.

* Sic dixit Dominus: Adhuc audietur in loco isto quem vos dicitis; Desertus est ab hominibus & iumentis in ciuitatibus Iuda; & foris Hierusalem, quæ desolata sunt; ut non sit homo & iumentum.

* Vox gaudiij & vox letitiæ, vox sponsi & vox sponsæ; vox dicentium: Confitemini Domino omnipotenti, quoniam bonus Dominus; quoniam in æternum misericordia eius; & portabunt dona in domum Domini; quia conuerti faciam omnē transmigrationem terræ illius sicut prius, dixit Dominus.

* Sic dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco deserto isto, ut non sit homo & iumenta, & in omnibus ciuitatibus eius habitacula pastorum accubantium greges,

* In ciuitatibus montanæ & in ciuitatibus campestribus & in ciuitatibus Austri, & in terra Beniamin, & in his quæ in circuitu Hierusalem, & in ciuitatibus Iuda: adhuc transibunt oves ad manum numerantis, ait Dominus.

* Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo verbum bonum, quod locutus sum super domum Iſrael & super domum Iuda.

* In illis diebus & in tempore illo, germinare faciam David germen iustitiæ; & regnabit rex, & intelliget, & faciet iudicium & iustitiam in terra.

* In diebus illis saluabitur Iudas, & Hierusalem habitabit confidenter: & hoc est nomen quod vocabunt ei, Dominus iustus noster.

* Quoniam sic dicit Dominus, Non deficiet David vir sedens super thronum Iſrael.

* Et ex sacerdotibus & Leuitis non deficiet vir in conspectu meo, offerens holocaustum & incendens munus, & faciens hostiam omnibus diebus.

* Et factum est verbum Domini ad Hieremiam, dicens:

* καὶ ἔσται μοι εἰς ὄνομα, εἰς δὲ φροσύνην καὶ εἰς αἰνεσίαν, καὶ εἰς μεγαλιότητα παντὶ τῷ λαῷ τῆς γῆς· οἵτινες ἀκούσονται πάντα τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐγὼ ποίω αὐτοῖς· καὶ φοβηθήσονται καὶ περαινθήσονται πρὸς πάντων τῶν ἀγαθῶν ἃ περὶ πάσης τῆς εἰρήνης ἧς ἐγὼ ποίω αὐτοῖς.

* ὣτως εἶπεν κύριος, ἐπὶ ἀκαθάρτη(ε) ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ὃ ὑμεῖς λέγετε, ἔρημός ἐστιν ἀπὸ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν ἐν πόλεσιν ἰσραὴλ, & ἐξώθεν ἱερουσαλὴμ ταῖς ἐρημωσίαις ὥστε οὐ μὴ εἶναι ἀνθρώπον & κτεῖν.

* Φωνὴ δὲ φροσύνης & φωνὴ χαρμοσύνης, φωνὴ νυμφίου & φωνὴ νύμφης, φωνὴ λεγόντων, ὁμομολογεῖδε κυρίῳ πάντοτε κράτει, ὅτι χεῖρ τοῦ κυρίου ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα οὐ ἔλθῃ ἀπὸ αὐτοῦ, & εἰσέλθουσιν δάσκαλοι εἰς οἶκον κυρίου, ὅτι ἀποσρέψω πᾶσαν τὴν ἀποικίαν τῆς γῆς ἐκείνης καὶ τὸ πλεόντερον, εἶπεν κύριος.

* ὣτως λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἔτι ἔσται ἐν τῷ τόπῳ τῷ ἐρήμῳ τούτῳ ὥστε οὐ μὴ εἶναι ἀνθρώπον & κτεῖν, & ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν αὐτῶν καταλύματα ποιμνίων κοιταζόντων ποίμνια,

* ἐν πόλεσιν τῆς ὀρεινῆς καὶ ἐν πόλεσιν τῆς ἐφελᾶ καὶ ἐν πόλεσιν τῆς νακέθ, καὶ ἐν γῇ βενιαμὴν, καὶ ἐν ταῖς κύκλῳ ἱερουσαλὴμ, & ἐν πόλεσιν ἰσραὴλ· ἔτι παρελεύσεται πρὸς ἡμᾶς ἡ χεῖρ τοῦ κυρίου, εἶπεν κύριος.

* ἰδὲ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, & ἀναστήσω τὸ ῥῆμα τὸ ἀγαθόν, ὃ ἐλάλησα ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ.

* ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις & ἐν τῇ καιρῷ ἐκείνῳ, βλαστήσω ποιήσω τὸ δαυὶδ βλαστὸν δικαιοσύνης· & βασιλεύσει βασιλεύς, & σωθή(ε) & ποιήσει κρῖμα & δικαιοσύνην ἐν τῇ γῇ.

* ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις σωθή(ε)ται ἰσραὴλ, καὶ ἱερουσαλὴμ κατεκλήσει πεποιθότως· καὶ τούτῳ ἐστὶν τὸ ὄνομα ὃ καλέουσιν αὐτὰς, κύριος δίκαιος ἡμῶν.

* ὅτι ὥτως λέγει κύριος, ὅσα ἐπιλείψει τὸ δαυὶδ ἀνὴρ κατ' ἡμέραν ἐπὶ τῷ θρόνῳ ἰσραὴλ.

* καὶ ἐν τῶν ἱερέων καὶ λειτῶν ὅσα ἐπιλείψει ἀνὴρ ἐνώπιόν μου, προσφέρων ὀλοκαύτωμα & θυμὸν δάσκαλον, & ποιῶν θυσίαν πάσας τὰς ἡμέρας.

* καὶ ἐρχέτω ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν, λέγων·

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Eerunt coram me in nomen letitiæ, in laudem & in gloriam omnibus populis terræ, qui audierint omnia bona quæ ego facturum sum eis; & contemiscunt & timebunt super omnia bona, & super omnem pacem quam ego faciam eis.

* Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco isto, de quo vos dicitis, Desertus est, absque homine, & iumento, in oppidis domus Iuda, & in plateis Ierusalem vastis absque homine, & absque habitatore & absque pecore;

* Vox gaudiij & vox letitiæ, vox sponſorum & vox sponſarum, vox dicentium, Confitemini coram Domino exercituum; quoniam bonus est Dominus, quia in æternum benignitas eius: & offerentium sacrificium confessionis in domo sanctuarij Domini. Quia reducam captiuitatem terræ sicut in principio, dicit Dominus.

* Hæc dicit Dominus exercituum, Adhuc erunt in loco isto qui desertus est absque homine & absque iumento, & in omnibus vrbibus eorū, habitacula domus mansionis pastorum, & caula ouium. In ciuitatibus montanis, & in ciuitatibus campestribus, & in ciuitatibus Austri, & in terra tribus Beniamin, & in circuitibus Ierusalem, & in ciuitatibus domus Iuda, adhuc discet populus per manum Messia, dicit Dominus.

* Ecce dies venient, dicit Dominus, Et suscitabo verbum rectum quod locutus sum ad domum Iſrael & ad domum Iuda.

* In diebus illis, & in tempore illo suscitabo David christum iustitiæ, & faciet iudicium verum & iustitiam in terra.

* In diebus illis saluabuntur viri domus Iuda, & Ierusalem habitabit confidenter. Et hoc est nomen quo vocabunt eum, Fient nobis iustitiæ à facie Domini in medio eius.

* Quia hæc dicit Dominus, Non deficiet de David vir qui sedeat super thronum regni domus Iſrael.

* Et de sacerdotibus & Leuitis non deerit vir à facie mea incendens holocausta, & offerens oblationem, & faciens victimam sanctificatam omnibus diebus.

* Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini cum Ieremia; dicens:

כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָּה בְרִיתִי הַיּוֹם
וְאַתָּה בְרִיתִי הַלַּיְלָה וּלְבִלְתִּי הָיוֹת יוֹמָם וּלְיָלָלָה
בְּעֵתָם : * גַּם בְּרִיתִי תִפְּרֹךְ אֶת־דָּוִד עַבְדִּי מֵהָיוֹת
לִבְנֵי מֶלֶךְ עַל־כִּסְאוֹ וְאֶת־הַלְוִיִּם הַבְּחֵנִים מִשְׁרָתִי :
* אֲשֶׁר לֹא יִסְפְּרָה עַבְדֵּי הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִסְדֹּךְ חוֹל
הַיָּם בֶּן אֲרֻכָּה אֶת־זֶרַע דָּוִד עַבְדִּי וְאֶת־הַלְוִיִּם
מִשְׁרָתִי גַּם : *

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר :
* הֲלוֹא רָאִיתָ מָה־הָעֵם הַזֶּה דִּבְרוּ לֵאמֹר שְׁתֵּי
הַמִּשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה בָּהֶם וַיִּמָּאֲסוּ וְאֶת־
עַמִּי יִנְאַצֹּן מֵהָיוֹת עוֹד גּוֹי לִפְנֵיהֶם :
* כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וּלְיָלָלָה
חֻקֹּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא־שָׁמַתִּי :
* גַּם־זֶרַע יַעֲקֹב וְדָוִד עַבְדִּי אֲמַאֵס מִקְּחוֹת
מִזֶּרְעוֹ מִשְׁלִים אֶל־זֶרַע אֲבֹרָהִם יִשְׁחָק וַיַּעֲקֹב
כִּי־אֲשׁוּב אֶת־שְׁבוּתָם וְרַחֲמֵתִים :
לְ

הַדְּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
וְנִבְכֹּדְנֶצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְכָל־חֵילוֹ וְכָל־מַמְלַכְוֹת
אֶרֶץ מִשְׁלָרֵת יָדוֹ וְכָל־הָעַמִּים נִלְחָמִים עַל־
יְרוּשָׁלַם וְעַל־כָּל־עָרֶיהָ לֵאמֹר :
* כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִלֵּךְ וְאָמְרָתָה
אֶל־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאָמְרָתָה אֵלָיו כֹּה אָמַר
יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ־
בָּבֶל וְשָׂרְפָהּ בָּאֵשׁ :
* וְאַתָּה לֹא תִמְלֹט מִיָּדוֹ כִּי תִפֶּשׂ תִּתְּפֹשׂ וּבִידוֹ
תִּתְּנֶנָּה וְעֵינֶיךָ אֶת־עֵינֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל תִּרְאֶינָה וּפִיהוּ
אֶת־פִּיךָ יִדְבֹר וּבָבֶל תִּבְּרָא :
* אַךְ שָׁמַע דְּבַר־יְהוָה צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה כֹּה־
אָמַר יְהוָה עָלֶיךָ לֹא תָמוּת בַּחֶרֶב :

²⁰ * Hæc dicit Dñs: Si irritum potest fieri pactū meum cum die, & pactū meum cu nocte, vt non sit dies & nox in tēpore suo.
²¹ * Et pactum meum irritum esse poterit cum Dauid seruo meo, vt non sit ex cofilius qui regnet in throno eius, & Leuitæ & sacerdotes ministri mei. * Sicut enumerant non possunt stellæ cæli, & metiri arenæ maris; sic multiplicabo semen Dauid serui mei, & Leuitas ministros meos.
²³ * Et factum est verbum Domini ad Hieremiam, dicens:
²⁴ * Nunquid non vidisti quid populus hic locutus sit, dicens: Duæ cognationes quas elegerat Dominus, abiectæ sunt, & populum meum despexerunt, eò quod non sit vltra gens coram eis.
²⁵ * Hæc dicit Dominus, Si pactum meum inter diem & noctem, & leges cæli, & terræ non posui.
²⁶ * Equidē & semen Iacob, & Dauid serui mei proijciam, vt non assumam de semine eius principes feminis Abraam, Isaac, & Iacob. Reducā enim conuersionem eorum, & miserebor eis.

CAP. XXXIIII.

¹ **V**erbum quod factum est ad Hieremiam a Domino, quando Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus eius, vniuersæque regna terræ, quæ erant sub potestate manus eius, & omnes populi bellabant contra Hierusalem, & contra omnes vrbes eius, dicens:
² * Hæc dicit Dominus Deus Israel, Vade & loquere ad Sedechiam regem Iuda, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus, Ecce ego tradam ciuitatem hanc in manu regis Babylonis, & succendet eam igni.
³ * Et tu non effugies de manu eius, sed comprehensione capieris, & in manu eius traderis, & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os eius cum ore tuo loquetur, & Babylonem introibis.
⁴ * Attamen audi verbum Domini Sedechia rex Iuda. Hæc dicit Dominus ad te, Non morieris in gladio.

תרגום יונתן

כִּדְנָן אָמַר יְיָ כִּסְמָה דְּלִית אֲפֻשֶׁר דִּיבְשָׁל קִימִי דְּאַקִּימָה עִם יִמְמָה וְעִם לֵילִיא וּבְדִיל דְּלֹא לִמְהוּי יוֹמָם וּלְיָלִיא בְּעֵדְנָהוּן :
* אִף קִימִי לֹא יִבְשָׁל דְּקִימָה עִם דָּוִד עַבְדִּי מִלְּמָהוּי לֵה בֵּר מֶלֶךְ עַל כְּרִסְוֵיהּ וְיִתְּ לִינְאִי בְּחֵנָא דְּמִשְׁמִשִּׁין קִדְמִי :
* הָא כִּסְמָה דְּלִית אֲפֻשֶׁר דִּיחֲמָנִין חֵילִי שְׁמִינָה וְלֹא יִתְּכַל חֵילָא דִּימָא בֶּן אֲסָנִי וְיִתְּ זֶרַע דְּדָוִד עַבְדִּי וְיִתְּ לִינְאִי דְּמִשְׁמִשִּׁין קִדְמִי :
וְיִתְּ פְּתָגָם נְבוּזַאדַן מִן קִדְמָה יְיָ עִם יִרְמְיָהוּ לְמִימֵר :
וְיִתְּנֶנָּה וְיִתְּ עַמִּי מִרְגִּזִּין מִלְּמָהוּי עוֹד עִם מִשְׁמִשִּׁין קִדְמִי בְּקִבְלֵיהוֹן :
* אִף זֶרַע יַעֲקֹב וְדָוִד עַבְדִּי לֹא אֲרַחֵק מִלְּקִרְבָּא מִבְּנֵיהוֹן עַבְדִּין :
* וְאַתָּה לֹא תִמְלֹט מִיָּדוֹ כִּי תִפֶּשׂ תִּתְּפֹשׂ וּבִידוֹ תִּתְּנֶנָּה וְעֵינֶיךָ אֶת־עֵינֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל תִּרְאֶינָה וּפִיהוּ אֶת־פִּיךָ יִדְבֹר וּבָבֶל תִּבְּרָא :
* אַךְ שָׁמַע דְּבַר־יְהוָה צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה כֹּה־אָמַר יְהוָה עָלֶיךָ לֹא תָמוּת בַּחֶרֶב :
וְיִתְּנֶנָּה וְיִתְּ עַמִּי מִרְגִּזִּין מִלְּמָהוּי עוֹד עִם מִשְׁמִשִּׁין קִדְמִי בְּקִבְלֵיהוֹן :
* אִף זֶרַע יַעֲקֹב וְדָוִד עַבְדִּי לֹא אֲרַחֵק מִלְּקִרְבָּא מִבְּנֵיהוֹן עַבְדִּין :
* וְאַתָּה לֹא תִמְלֹט מִיָּדוֹ כִּי תִפֶּשׂ תִּתְּפֹשׂ וּבִידוֹ תִּתְּנֶנָּה וְעֵינֶיךָ אֶת־עֵינֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל תִּרְאֶינָה וּפִיהוּ אֶת־פִּיךָ יִדְבֹר וּבָבֶל תִּבְּרָא :
* אַךְ שָׁמַע דְּבַר־יְהוָה צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה כֹּה־אָמַר יְהוָה עָלֶיךָ לֹא תָמוּת בַּחֶרֶב :
וְיִתְּנֶנָּה וְיִתְּ עַמִּי מִרְגִּזִּין מִלְּמָהוּי עוֹד עִם מִשְׁמִשִּׁין קִדְמִי בְּקִבְלֵיהוֹן :
* אִף זֶרַע יַעֲקֹב וְדָוִד עַבְדִּי לֹא אֲרַחֵק מִלְּקִרְבָּא מִבְּנֵיהוֹן עַבְדִּין :
* וְאַתָּה לֹא תִמְלֹט מִיָּדוֹ כִּי תִפֶּשׂ תִּתְּפֹשׂ וּבִידוֹ תִּתְּנֶנָּה וְעֵינֶיךָ אֶת־עֵינֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל תִּרְאֶינָה וּפִיהוּ אֶת־פִּיךָ יִדְבֹר וּבָבֶל תִּבְּרָא :
* אַךְ שָׁמַע דְּבַר־יְהוָה צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה כֹּה־אָמַר יְהוָה עָלֶיךָ לֹא תָמוּת בַּחֶרֶב :

² Sic dicit Dominus, Si irritum feceritis pactum meum cum die & pactum meum cum nocte, ut non sit dies & nox in tempore ipsorum.

²¹ Et pactum meum irritum erit cum David seruo meo, ut non sit ex ipso filius regnans super thronum eius, & cum Leuitis & sacerdotibus ministris meis. ²² Sicut non numerabitur militia celi, & non mensurabitur arena maris; sic multiplicabo semen David serui mei, & Leuitas ministros meos.

²³ Et factum est verbum Domini ad Hieremiam; dicens:

²⁴ Non vidisti quid populus iste locutus est; dicens: Duæ cognationes quas elegit Dñs, expulit eas, & populum meum irritauerunt, ut non sit gens in conspectu ipsorum.

²⁵ Sic dicit Dominus, Si non esset pactum meum cum die & nocte, et leges celi & terræ non posuisssem.

²⁶ Sic semen Jacob & David serui mei expulsi, ut non acciperem ego à semine eius principes, in semine Habraam, & Isaac, & Jacob, quoniam conuertam captiuitatem eorum, & miserebor eorum.

CAP. XXXIII.

Verbum quod factum est ad Hieremiam à Domino: & Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus eius, & vniuersa regna terre, quæ sub potestate manus eius, omnes populi bellabant contra Hierusalem, & contra omnes urbes Iuda.

² Sic dixit Dominus Deus Israel, Vade ad Sedechiam regem Iuda, & dices ei: Sic dicit Dominus, Traditione tradetur ciuitas ista in manus regis Babylonis, & capiet eam, & incendet eam in igne.

³ Et tu non saluaberis de manu eius, & comprehensione capieris, & in manus eius traderis, & oculi tui oculos eius videbunt, & os eius cum ore tuo loquetur, & in Babylonem introibis.

⁴ Sed audi verbum Domini Sedechia rex Iuda: Sic dicit Dominus ad te, Non morieris in gladio.

¹⁰ ἔγω λέγει κύριος, ἐὰν ἡθετημὴν ποιήσῃς τὴν διαθήκην μου μετὰ τῆς ἡμέρας, & τὴν διαθήκην μου τὴν νυκτός, ὥστε μὴ εἶναι ἡμέραν & νύκτα ἐν τῷ καιρῷ αὐτῶν. ²¹ καὶ ἡ διαθήκη μου ἡθετημὴν ἔσται μετὰ τοῦ Δαυὶδ τοῦ δούλου μου, ὥστε μὴ εἶναι ἐξ αὐτοῦ υἱὸς βασιλεύων ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, & μετὰ τῶν λουιτῶν & ἱερέων τῶν λειτουργῶν μου.

²² ὥσπερ οὐκ ἀριθμηθήσεται ἡ στρατιὰ & ἔρανος, & μετρηθήσεται ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ἕτως πληθυνῶ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυὶδ τοῦ δούλου μου, καὶ ὅτι λουίτας ὅτι λειτουργῶν μου.

²³ καὶ ἐγγύετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερემίαν, λέγον·

²⁴ οὐκ εἶδες τί ὁ λαὸς ὅστις ἐλάλησε, λέγων; δύο συγγενεῖς αἱ ἐξελέξατο ὁ κύριος, ἐξώσεν αὐτάς, καὶ τὸν λαόν μου παρώξυναν, ἵνα μὴ ᾖ ἔθνος ἐνώπιον αὐτῶν.

²⁵ ἔγω λέγει κύριος, ἐὰν μὴ εἶεν ἡ διαθήκη μου τὴν νυκτὶ, & νόμοις τοῦ ἔρανος & τῆς γῆς μὴ ἐθέμην.

²⁶ ἕτως τὸ σπέρμα τοῦ Ἰακώβ, & Δαυὶδ τοῦ δούλου μου ἐξώσα δὲ, ὥστε μὴ λαβεῖν ἐμὲ ἀπὸ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἀρχοντας ἐν τῷ σπέρματι τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τοῦ Ἰσαάκ, καὶ τοῦ Ἰακώβ, ὅτι δὴ ἀσρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, καὶ ἐλεήσω αὐτούς.

λαλῶ.

¹ Ὁ λόγος ὁ ῥυόμενος πρὸς ἱερემίαν ὡς αὐτὸς κύριος, & ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλωνῶνος & πάντες οἱ στρατοὶ αὐτοῦ καὶ πάντες αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς αἱ ὑπὸ τῷ δυναστείᾳ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, πάντες οἱ λαοὶ ἐπολέμου ἐπὶ ἱερουσαλὴμ & ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις ἰσραὴλ.

² ἕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, Βάδιθον πρὸς σεδεκίαν βασιλέα ἰσραὴλ, καὶ εἰπὲς αὐτῷ, ἕτως εἶπεν κύριος, ὡς ἀδοῖσιν ὡς ἀδοθήσεται ἡ πόλις αὐτῆς χεῖρας βασιλέως βαβυλωνῶνος, & συλληψέσθαι αὐτὴν καὶ καύσει αὐτήν ἐν πυρί.

³ καὶ σὺ ἐμὴ σωθήσῃς ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ συλληψέσθαι σουληψήσῃ, καὶ εἰς χεῖρας αὐτοῦ δοθήσῃ· καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου ὅτι ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὄψῃ, & τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τοῦ σώματος σου λαλήσει, καὶ εἰς βαβυλῶνα εἰσελεύσῃ.

⁴ ἀλλὰ ἀκούθῃς τὸν λόγον κυρίου σεδεκία βασιλεὺς ἰσραὴλ, ἕτως λέγει κύριος πρὸς σέ, οὐκ ἀποθανῇς ἐν ῥομφαίᾳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Hæc dicit Dominus, Sicut non potest fieri irritum pactum meum quod statui cum die & cum nocte, ut non sit dies & nox, tempore suo. Sic & pactum meum non fiet irritum quod statui cum David seruo meo; quo minus sit ei filius regnans super thronum eius, & cum Leuitis sacerdotibus qui ministrant coram me. Ecce sicut non potest numerari militia celi, nec mensurari arena maris; sic multiplicabo semen David serui mei, & Leuitas qui ministrant coram me.

Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini cum Ieremia; dicens: Nonne vidisti quid populus hic loquitur; dicendo: Duæ cognationes quas elegit Dominus, & proiecit eas; & populum meum irritare faciunt, quo minus ultra sit populus ministrans coram me in conspectu eorum.

Hæc dicit Dominus, Sicut non potest fieri ut aboleatur pactum meum quod statui cum die & cum nocte; sic statuta celi & terræ non posui ut transcant. Semen quoque Iacob & David serui mei non auerfabor, quo minus applicem ex filiis eorum dominatores super semen Abraham, & Isaac, & Iacob; reducam enim captiuitatem eorum, & miserebor eorum.

Verbum prophetiæ quod factum est ad Ieremiam à facie Domini. Et Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus eius, & omnia regna terræ dominationis manus eius, & omnes populi præliabantur aduersum Ierusalem, & aduersum omnes vrbes eius; dicendo: Hæc dicit Dominus Deus Israel, Vade & dic Sedechiæ regi tribus domus Iuda, & dices ei: Hæc dicit Dominus, Ecce ego tradam ciuitatem istam in manū Nabuchodonosor regis Babylonis, & succendet eam igni.

Et tu non liberaberis de manu eius, quia comprehensione capieris, & in manū eius traderis, & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os eius cum ore tuo loquetur, & in Babylonem ducetis.

Veruntamen suscipe verbum Domini Sedechia rex tribus domus Iuda. Hæc dicit Dñs de te, Non interficietis gladio.

ⁱ In pace morieris; & sicut combusserunt s
patres tuos qui regnauerunt ante te, comburent
& te o Domine, & plangent te, quia verbum
locutus sum, dixit Dominus.

ⁱ Et locutus est Hieremias ad regem Sede- 6
chiam uniuersa uerba hæc in Hierusalem.

ⁱ Et exercitus regis Babylonis pugnabat con 7
tra Hierusalem & contra ciuitates Iuda quæ
reliæta erant contra Lachis & contra Azekha;
quia istæ reliæta sunt in ciuitatibus Iuda ciui-
tates manite.

ⁱ Verbum quod factum est ad Hieremiam à 8
Domino postquam perfecit rex Sedechias fædus
ad omnem populum qui in Hierusalem, ut voca-
rent iam remissionem.

ⁱ Ut emitteret unusquisque seruum suum, 9
& unusquisque ancillam suam; Hebræum &
Hebræam liberos, ut non seruiret uir ex Is-
rael.

ⁱ Et audierunt omnes optimates, & omnis 10
populus qui ingressi sunt in fædus ut dimit-
teret unusquisque seruum suum, & unusquis-
que ancillam suam liberos, ut non seruiat ultra
inter eos, & audierunt & dimiserunt.

ⁱ Et conuersi sunt post hæc, & reduxerunt 11
seruos & ancillas quos dimiserunt liberos, &
subiugauerunt eos in seruos & ancillas.

ⁱ Et factum est uerbum Domini ad Hiere- 12
miam; dicens:

ⁱ Sic dixit Dominus Deus Israel, Ego dispo- 13
si fædus ad patres vestros in die qua eduxi eos
de terra Egypti de domo seruitutis; dicens:

ⁱ Cum completi fuerint sex anni, mittes fra- 14
trem tuum Hebræum qui uendetur tibi, &
operabitur tibi sex annis, & emittes eum libe-
rum; & non audierunt me, & non inclinaue-
runt aurem suam.

ⁱ Et conuersi sunt hodie ut facerent rectum 15
ante oculos meos, ut vocaret remissionem unus-
quisque proximi sui; & perfecerunt pactum
ante faciem meam in domo ubi inuocatum est no-
men meum in ea.

ⁱ ἐν εἰρήνῃ ἀποθανῇ· καὶ ὡς ἔκαυσαν οὗτοι πατέρας 5
σου οὗτοι βασιλεύσαντες πρὸς σέ, καὶ οὕτως καὶ σέ
ὁ κύριος καὶ κόψονται σε, ὅτι λόγον ἐλάλησα, εἶπε κύ-
ριος.

ⁱ Ἐλάλησεν ἱερემίας πρὸς βασιλέα σεδεκίαν πρὸς 6
τοὺς οὗτοι λόγοις τοῦτοις ἐν ἱερουσαλήμ.

ⁱ καὶ ἡ δυνάμις βασιλέως βαβυλῶντος ἐπολέμει 7
ἐπὶ ἱερουσαλήμ καὶ ἐπὶ πόλεις ἰσραὴλ τὰς καταλειμ-
μύνας ἐπὶ λαχοὺς καὶ ἐπὶ ἀζήκας, ὅτι αὐτοὶ κατελείψ-
θησαν ἐν πόλεσιν ἰσραὴλ πόλεις ὀχυραί.

ⁱ ὁ λόγος ὁ ῥηόμενος πρὸς ἱερემίαν ὡς ἀ κυρίου 8
μετὰ τὸ συνετέλεσαι τὴν βασιλέα σεδεκίαν διαθήκην
πρὸς πᾶν τὸν λαὸν τὸν ἐν ἱερουσαλήμ, τὸ καλέσαι
τὸν ἄφρονα.

ⁱ τὸ ἀποσεῖλαι ἕκαστον τὴν παῖδα αὐτοῦ καὶ ἕκαστον 9
τὴν παιδίον αὐτοῦ· τὸν ἐβραῖον καὶ τὴν ἐβραί-
αν ἐλθούσης πρὸς τὸ μὴ δουλεύειν ἀλλότῳ ἐξ ἰσ-
ραὴλ.

ⁱ καὶ ἐπήκουσαν πάντες οἱ μεγιστῆρες, καὶ πᾶς ὁ 10
λαὸς οἱ εἰσελθόντες εἰς τὴν διαθήκην τὸ ἀποσεῖλαι
ἕκαστον τὴν παῖδα αὐτοῦ καὶ ἕκαστον τὴν παιδίον αὐτοῦ
ἐλθούσης τὸ μὴ δουλεύειν ἐπὶ ἐν αὐτοῖς, καὶ ἤκουσαν
καὶ ἀφῆκαν.

ⁱ καὶ ἐπεσεύχθησαν μετὰ ταῦτα, καὶ ἀνήγαγον οὗτοι 11
δούλους καὶ τὰς παιδίσκας οὗς ἀπέστειλαν ἐλθού-
σας, καὶ ὑπέταξαν αὐτὰς εἰς δούλους καὶ παι-
δίσκας.

ⁱ καὶ ἐλήθη λόγος κυρίου πρὸς ἱερემίαν, λέγων·

ⁱ ὅτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἐγὼ διεθέμην 12
διαθήκην πρὸς οὗτοι πατέρας ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἔξα-
λάμην αὐτὰς ἐκ γῆς αἰγυπτίας ἐξ οἴκου δουλείας, λέγων·

ⁱ ὅταν πληρωθῇ ἕξ ἔτη· ἀποσελεύς τὸν ἀδελφόν σου τὸν 14
ἐβραῖον ὃς πρὸς σέ καὶ ἐργάσεται σέ ἕξ ἔτη ἐξ ἀ-
ποσελεύς αὐτὸν ἐλθούσης, καὶ σὺ ἤκουσός μου, καὶ σὺ
ἐκλιναν τὸ ὄψος αὐτῶν.

ⁱ καὶ ἐπέσρεψαν σήμερον ποιῆσαι τὸ δὲ πρὸς ὃ φ- 15
θαλμῶν με τὸ καλέσαι ἄφρονα ἕκαστον τὸ πλησίον αὐτοῦ,
ὅς συνετέλεσαν διαθήκην καὶ πρὸς σὺν με ἐν τῷ οἴκῳ
ἐπεκλήθη τὸ ὄνομα μου ἐπ' αὐτὰς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

ⁱ Sed in pace morieris, & secundum combustionem patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te, sic exurent te. vñ super re- 6
tribus plangent te, quia verbum hoc locutus sum, dicit Dominus.

ⁱ Et exercitus regis Babylonis pugnabant contra Ierusalem, & contra 7
tribus domus Iuda omnia uerba hæc in Ierusalem.

ⁱ Verbum prophetiæ quod factum est cum Ieremia à facie Domini, postquam percussit rex Sedechias pactum 8
omnes ciuitates domus Iuda quæ remanserant: contra Lachis & contra Azekha; hæ enim remanserant de ciuitatibus domus Iuda, vrbes
cum omni populo qui erat in Ierusalem, ut prædicarent eis libertatem.

ⁱ Ut dimitteret quisque seruum suum & 9
quisque ancillam suam, filium Israel & filiam Israel, liberos: ut nullos in seruitutem redigeret fratrem suum Iudæum.

ⁱ Et audierunt omnes principes, & omnis populus qui venerant in fædus, ut dimitteret quisque seruum suum, & quisque ancillam 10
suam liberos, ita ut non vteretur eis tanquam seruis; & obedierunt, & dimiserunt.

ⁱ Et postea conuersi sunt, & reduxerunt 11
seruos & ancillas quos dimiserant liberos, & subiugauerunt eos in seruos & in ancillas.

ⁱ Et factum est uerbum prophetiæ à facie Domini cum Ieremia; dicens: 12
ⁱ Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego pepigi

ⁱ Post finem septem annorum dimittetis unusquisque fratrem suum Israelitam, qui uenditus fuerit tibi, & seruiet tibi sex annis, & 13
dimittes eum liberum à te; & non obedierunt patres vestri verbo meo, nec inclinauerunt aures suas.

ⁱ Et conuersi estis vos hodie, & fecistis quod rectum est coram me, ut prædicaretis libertatem quisque proximo suo, & iniuistis pa- 14
ctum in conspectu meo, in domo in qua inuocatum est nomen meum.

* Et reuersistis, & prophastis pactū meū, ut reduceret unusquisq; seruum suum, & unusquisque ancillam suam, quos emisistis liberos animarum, & subiecistis eos, ut essent vobis in seruos & ancillas.

* Propterea sic dixit Dominus: Vos nō audistis me, ut reuocaretis remissionem, unusquisque ad fratrem suum, & unusquisque ad proximum suum. ecce ego voco remissionem vobis in gladium, & in mortem, & in famem: & dabo vos in dispersionem omnibus regnis

terre. * Et dabo viros qui transgressi sunt testamentum meum, eos qui non statuerunt pactum meum quod fecerūt ante faciem meam, vitulum quem conciderunt in duas partes, & transferunt in medio partium ipsius.

* Principes Juda, & principes Hierusalem, & potentes, & sacerdotes, & omnis populus terre.

* Et dabo eos inimicis eorum, & in manum querentium animam eorum, & erunt morticina eorum esca volatilibus cali, & bestiis terre.

* Et Sedeciam regem Judæ, & principes eius dabo in manus inimicorum suorum, & in manus querentium animam eorum, & in manus exercitus regis Babylonis, qui recedunt ab eis.

* Ecce ego precipio, dicit Dominus, reducam eas in ciuitatem hanc, & præliabuntur contra eam, & capient eam, & incendunt eam in igne, & ciuitates Juda dabo eas in inuium ab habitantibus.

CAP. XXXV.

Verbum quod factum est ad Hieremiam à Domino in diebus Ioachim filij Josiæ regis Juda; dicens:

* Vade in domum Rachabin, & voca eos, & adduces eos in domum Domini in vnum atrium, & potabis eos vino.

* Et adduxi Jezioniam filium Hieremiæ filium Chabasin, & fratres eius, & filios eius, & uniuersam domum Rachabin.

16 * καὶ ἐπεστρέψατε ἐξ ἐβηλῶσατε τὴν διαθήκην μου, τὸ ἰσχυρῆσαι ἕκαστον τὸν παῖδα αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον τὴν παιδίον μου εἰς ἐξάπες εἰλατε ἐλθούσους τῇ ψυχῇ αὐτῶν, καὶ ὑπετάξατε αὐτοὺς, τὸ εἶναι ὑμῖν εἰς παῖδας καὶ παιδίσκας.

17 * διὰ τοῦτο ἔτι πάλιν κύριε, ὑμεῖς οὐκ ἠκούσατέ με καλέσαι ἄφ' ἐσθ' ἕκαστον πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, & ἕκαστον πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ· ἰδοὺ ἐγὼ καλῶ ἄφ' ἐσθ' ὑμῖν εἰς μάχαιραν καὶ εἰς τὸν θάνατον καὶ εἰς τὸν λιμόν· καὶ δώσω ὑμᾶς εἰς διασπορὰν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς. * καὶ δώσω ἑὸν ἄνδρα ἑὸν παρεληλυθότα τὴν διαθήκην μου, ἑὸν μὴ σήσαντα τὴν διαθήκην μου, τὸν ἐποίησαν κτ' πρὸς ὅπον μου, τὸν μόχον ὃν ἔκοψαν εἰς δύο μέρη, καὶ διήλθον ἐν μέσῳ τῶν μερῶν αὐτοῦ

19 * ἀρχόντες ἰούδα, & ἀρχόντες ἱερουσαλὴμ, καὶ δυναταὶ καὶ ἱερεῖς, & πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς.

20 * καὶ δώσω αὐτοὺς τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρας ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν, & ἔσται τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν βρώματα τοῖς πετεινοῖς & ἔρπονός καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς.

21 * καὶ τὸν σεδεκίαν βασιλέα τῆς ἰουδαίας, καὶ ἑὸν ἀρχόντα αὐτοῦ δώσω εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ εἰς χεῖρας ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εἰς χεῖρας δυναμείας βασιλέως βαβυλῶν· τοῖς δυνάστεσι δυνάστες αὐτοῦ.

22 * ἰδοὺ ἐγὼ σιωτάσω, φησὶν κύριε, ἰσχυρῶς αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ πολέμηθουσιν ἐπ' αὐτὴν, καὶ λήφονται αὐτὴν, & κατακαύθουσιν αὐτὴν ἐν πυρὶ, καὶ τὰς πόλεις ἰούδα δώσω αὐτάς εἰς ἄβατον ἀπὸ κατοκούντων.

λε.

1 Ὁ λόγος ὁ ἡρόδοτος πρὸς ἱερεμίαν πρὸς κυρίαν ἐν ἡμέραις ἰωακὴμ υἱοῦ ἰωσὴφ βασιλέως ἰούδα, λέγων·

2 * βάδιθον εἰς οἰκίαν ῥαχαβὴν, καὶ κάλεθον αὐτοὺς, καὶ ἄξεις αὐτοὺς εἰς οἶκον κυρίου εἰς μίαν τῶν αὐλῶν, καὶ πατίσεις αὐτοὺς οἶνον·

3 * καὶ ἡγάγον τὸν ἰεζονίαν υἱὸν ἱερεμίου υἱὸν χαβασὴν καὶ ἑὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, & ἑὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ πάντας τὴν οἰκίαν ῥαχαβὴν·

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et auerfi estis, & violastis nomen meum, & reduxistis quisque seruum suum, & quisque ancillam suam, quos vos dimiseratis liberos animarum, & subiugastis eos ut essent serui vobis & ancillæ.

* Propterea hæc dicit Dominus: Vos non recepistis verbum meum, ut prædicaretis libertatem quisque fratri suo, & quisque proximo suo. Ecce ego clamo vobis libertatem, dicit Dominus, per gladium, per pestem & famem, & dabo vos in commotionem omnibus regnis terræ.

* Et dabo viros qui transgressi sunt pactum meum, qui non confirmauerunt verba pacti mei, quod inierunt coram me, vitulum quem conciderunt in duas partes, & transferunt inter diuisiones eius.

* Principes Iuda, & principes Ierusalem, & principes & sacerdotes, & omnis populus terræ, qui transferunt inter diuisiones vituli.

* Et tradam eos in manum inimicorum suorum, & in manum querentium occidere eos, & in manum exercitus regis Babylonis, qui tradam in manum inimicorum suorum, & reducam eos ad ciuitatem hanc, & præliabuntur aduersus eam, & subiugabunt eam, & succendent eam igne; & vrbes domus Iuda dabo in solitudinem absque habitatore.

CAP. XXXV.

Verbum prophetiæ quod factum est cum Ieremia à facie Domini, in diebus Ioachim filij Josiæ regis tribus domus Iuda; dicens:

* Vade ad filios domus Rechab, & loquere cum eis, & introduces eos in domum sanctuarij Domini, ad vnum de gazophylacijs & propinabis eis vinum.

* Et tuli Iazaniam filium Ieremiæ filij Abasaniæ & fratres eius, & omnes filios eius, & omnes filios domus Rechab.

* Et introduxi eos in domum Domini in pa-
stophorium filiorum Anania filij Godolia ho-
minis Dei, quod est prope domum principum
super domum Maasia filij Selom custodientis
eum.

* Et posui ante faciem eorum lagunculam
vini & pocula: & dixi, Bibite vinum.

* Et dixerunt, Non bibemus vinum, quia
Jonadab filius Rechab pater noster præcepit no-
bis, dicens: Non bibatis vinum vos, & filij
vestri usque in sempiternum.

* Et domos non edificabitis, & sementem
non seminabitis, & vinea non erit vobis, quia
in tabernaculis habitabitis omnibus diebus
vestris, ut vivatis diebus multis super terram
in qua commoramini vos in ea.

* Et audiimus vocem Jonadab filij Rachab
patris nostri in cunctis quæ præcepit nobis ut
non biberemus vinum omnibus diebus vite no-
stræ, nos & uxores nostræ, & filij nostri, &
filia nostra.

* Ut non edificaremus domus ad habitan-
dum ibi; & vinea, & ager, & sementis non
fuit nobis.

* Et habitauimus in tabernaculis, & obedi-
nimus, & fecimus secundum omnia quæ præce-
pit nobis Jonadab pater noster.

* Et factum est quando ascendit Nabucho-
donosor rex Babylonis ad terram, & diximus:
Ascendentes ingrediemur in Hierusalem à facie
Chaldeorum, & à facie exercitus Assyriorum,
& habitauimus illic.

* Et factum est verbum Domini ad me; di-
cens:

* Sic dicit Dominus exercituum Deus Is-
rael, Vade & dic homini Juda, & habitanti-
bus Hierusalem, Non accipietis disciplinam ut
auditis verba mea, dicit Dominus? * Statue-
runt verbum filij Jonadab filij Rechab quod
præcepit filiis suis, ut non biberent vinum: &
non biberunt usque ad diem hanc, quia audie-
runt præceptum patris sui; & ego locutus sum
ad vos manè, & locutus sum, & non audistis.

* καὶ εἰσήγαγον αὐτοὺς εἰς οἶκον κυρίου εἰς τὸ παστοφό-
ριον ἡνὶ ἀνδρὶς ἡοὺ γοδολίας ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, ὃ ἐστὶν
ἐγγὺς οἴκῳ τῶν ἀρχόντων ἐπὶ δώμῳ τοῦ οἴκου μαασίας ἡοὺ σε-
λάμ & φυλάσσοντες τὴν ὁδόν.

* καὶ ἔστησα κτλ. πρὸς ὧπὸν αὐτῶν κεράμιον οἶνον καὶ
ποτήρια· καὶ εἶπα, πῖτε οἶνον.

* καὶ εἶπαν, ἡμεῖς μὴ πῖνόμεν οἶνον, ὅτι ἰωνάδαβ ἡοὺς ῥηχαβ
ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐνετείλατο ἡμῖν, λέγων· ἡμεῖς μὴ πῖνῃτε οἶνον
ὑμεῖς & οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἕως τοῦ αἰῶνος.

* καὶ οἰκίας ἡμεῖς μὴ οἰκοδομήσῃτε, & σπέρμα ἡμεῖς μὴ σπεί-
ρητε, καὶ ἀμπελῶν οὐκ ἔσται ὑμῖν, ὅτι ἐν σκηναῖς κατοι-
κήσετε πάσας τὰς ἡμέρας ὑμῶν, ὅπως δὴ ζῆτε ἡμέ-
ρας πολλὰς ἐπὶ τῆς γῆς ἐφ' ἧς διατελεῖτε ὑμεῖς ἐπ'
αὐτῆς.

* καὶ εἰσηκόμεθα τὸ φωνῆς ἰωνάδαβ ἡοὺς ῥηχαβ τοῦ
πατρὸς ἡμῶν ἐν πάσῃ οἷς ἐνετείλατο ἡμῖν πρὸς τὸ μὴ
πῖναι οἶνον πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἡμεῖς καὶ αἱ
γυναῖκες ἡμῶν, & οἱ υἱοὶ ἡμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ἡμῶν.

* πρὸς τὸ μὴ οἰκοδομεῖν οἰκίας & κατοικεῖν ἐκεῖ, & ἀμ-
πελῶν καὶ ἀγρὸς οὐκ ἔχουσιν ἡμῖν.

* καὶ ὡκίσασμεν ἐν σκηναῖς, καὶ ἠκόμεθα, & ἐποίη-
σαμεν κτλ. πάντα ὅσα ἐνετείλατο ἡμῖν ἰωνάδαβ ὁ πα-
τὴρ ἡμῶν.

* καὶ ἐξηγήθη ὅτε συνέβη ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς τῆς
βαβυλῶν & ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπαμεν, ἀναβήμεν εἰς
ιερουσαλὴμ εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ πρὸς ὧπὸς τῶν χαλ-
δαίων, καὶ ἀπὸ πρὸς ὧπὸς τῶν δυναμέων τῶν ἀσσυρίων, καὶ
ὡκίσασμεν ἐκεῖ.

* καὶ ἔχουσιν λόγον κυρίου πρὸς με, λέγων·

* ἔτι πῶς λέγει κύριος τῶν δυναμέων ὁ θεὸς ἰσραὴλ,
πορεύεσθαι καὶ εἶπον ἀνθρώπων ἰδοὺ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἱε-
ρουσαλὴμ, ἡμεῖς μὴ λάβῃτε παιδείαν ἀκούειν τοῦ λόγου μου,
λέγει κύριος.

* ἔστησαν ῥῆμα ὑοὶ ἰωνάδαβ ἡοὺς ῥηχαβ ὁ ἐνετείλατο
τοῖς τέκνοις αὐτοῦ πρὸς τὸ μὴ πῖναι οἶνον, καὶ οὐκ ἔπινον ἕως
τῆς ἡμέρας ταύτης, ὅτι ἠκούσαν τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς
αὐτῶν καὶ ἐγὼ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ὁρθρῶς, καὶ ἐλάλη-
σα καὶ οὐκ ἠκούσατε.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et introduxi eos in domum sanctuarij Domini, in gazophylacium filiorum Hanan, filij Igdaliae, prophetae Domini, quod est in latere
gazophylacij principum, quod est supra gazophylacium Maasia filij Sallum praepositi.

* Et posui coram filiis domus Rechab
scyphos plenos vino, & calices: & dixi eis; Bibite vinum.

* Et dixerunt, Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Re-
chab pater noster præcepit nobis, dicendo: Ne bibatis vinum vos & filij vestri usque in aeternum.

* Et domum non
aedificabitis, & sementem non feretis; nec plantabitis vineam, nec erit vobis: sed in tentorijs habitabitis omnibus diebus vestris; ut per-
maneatis diebus multis super faciem terræ in qua vos habitatis.

* Et obediimus verbo Ionadab filij Rechab patris nostri in
omnibus quæ præcepit nobis, ut non biberemus vinum omnibus diebus nostris, nos & uxores nostræ, filij nostri & filia nostra.

* Et ut non aedificaremus domos ad habitandum, & vineas & agros, & sementem non haberemus.

* Et habitauimus in tentorijs, & obediimus, & fecimus iuxta omnia quæ præcepit nobis Ionadab pater noster.

* Et factum est cum ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram, diximus: Venite, & ingrediamur in Ierusalem à facie exer-
citus Chaldeorum, & à facie exercitus Syriae: & habitauimus in Ierusalem.

* Et factum est verbum prophetiae à facie
Domini cum Ieremia, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, Vade, & dices viris Iuda, & habitatori-
bus Ierusalem: Nōne recepistis disciplinam ut obediat verbis meis, dicit Dominus?

* Confirmata sunt verba Ionadab filij Rechab quæ præcepit filiis suis, ut non biberent vinum: & non biberunt usque in diem
hanc, quia obedierunt præcepto patris sui. Et ego misi ad vos omnes seruos meos prophetas, manè confurgens & loquens, & non obedi-
stis verbo meo.

* ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים
השבים ושלח לאמר שבו נא איש מדרכו
הרעה והיטיבו מעל ליכם ואל תלכו אחרי אלהים
אחרים לעבדם ושבו אל האדמה אשר נתתי
לכם ולאבותיכם ולא הטיחם את אונכם ולא
שמעתם אלי:

* כי הקימו בני יהונדב בן רכב את מצור
אביהם אשר צום והעם הזה לא שמעו אלי:

* לכן כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי
ישראל הנני מביא אל יהודה ואל כל יושבי
ירושלם את כל הרעה אשר דברתי עליהם יען
דברתי אליהם ולא שמעו ואקרא להם ולא ענו:

* ולבית הרכבים אמר ירמיהו כה אמר יהוה
צבאות אלהי ישראל יען אשר שמעתם על
מצור יהונדב אביכם ותשמרו את כל מצותיו
ותעשו ככל אשר צוה אתכם:

* לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
לא יכרת איש ליהונדב בן רכב עמד לפני
כל הימים:

לו

* ויהי בשנה הרבעית ליהויקים בן יאשיהו
מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיהו מאת
יהוה לאמר:

* קח לך מגלת ספר וכתב את כל
הדברים אשר דברתי אליך על ישראל ועל
יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי אליך מימי
יאשיהו ועד היום הזה:

* אולי ישמעו בית יהודה את כל הרעה אשר
אנכי חשב לעשות להם למען ישובו איש מדרכו
הרעה וסלחתי לעונם ולחטאתם:

* Misiqque ad vos omnes seruos meos
D prophetas, cōsurgens diluculo mittensqque
& dicens: Conuertimini vnusquisque à via
sua pessima, & bona facite studia vestra, &
nolite sequi deos alienos neq; colatis eos,
& habitabitis in terra quam dedi vobis &
patribus vestris. Et non inclinastis aurem
vestram neque audistis me.

* Firmauerunt igitur filij Ionadab filij
Rechab præceptum patris sui quod præce-
perat eis: populus autem iste non obediu-
mihi.

* Idcirco hæc dicit Dominus Deus ex-
ercituum Deus Israel: Ecce ego adducam
super Iudam, & super omnes habitatores
Hierusalem vniuersam afflictionem quam
locutus sum aduersum illos, eo quod locu-
tus sum ad illos, & non audierunt; vocaui
illos, & non responderunt mihi.

* Domui autem Rechabitarum dixit
Hieremias: Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel. Pro eo quod obedistis præce-
pto Ionadab patris vestri, & custodistis
omnia mādāta eius & fecistis vniuersaqque
præcepit vobis.

* Propterea hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israel: Non deficiet vir de stir-
pe Ionadab filij Rechab stans in conspectu
meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

ET factum est in anno quarto Ioachim
filij Iosia regis Iuda, factum est verbum
hoc ad Hieremiam a Domino, dicens:

* Tolle volumen libri, & scribes in eo
omnia verba quæ locutus sum tibi aduer-
sum Israel & Iudam, & aduersum omnes
gentes à die qua locutus sum ad te ex die-
bus Iosia vsque ad diem hanc.

* Si fortè audiente domo Iuda vniuersa
mala quæ ego cogito facere eis, reuertatur
vnusquisque à via sua pessima, & propiti-
us ero iniquitati & peccato eorum.

תרגום יונתן

ושלח לחזקוני את כל עבדי נביאי מקרים ומשלח למימר חובי כען גבר מארציה בישתא ואתקנו עובדיכון ולא תהכון בחר טעות
קטני לספלחון ותיביו על ארעא דיתבת לכון ולא ארכנחון ות אדניכון ולא קבלתון למימרי:

ארי אקיסו בני יונדב בר רכב יה חפקרתא דאבוהון דפקדנן ועמא הדין לא קבלו למימרי:

בכך כדנן אמר יי אלהי צבאות אלהא דישראל הא אנא מימי על אנש יהודה ועל כל יחבי ירושלם ות כל בישתא דגזרת עליהון
אלהא דישראל חלף דקבלתון לחפקרת יהונדב אבוכון ונסרתון ות כל פקודותי ועברתון ככל דפקד יחזקוני:

בכך כדנן אמר יי צבאות אלהא דישראל לא יפסוק גבר ליהונדב בר רכב משמש קדמי כל יומיא:

לו

ויהו בשתא רביעתא ליהויקים בר יאשיה מלך שבטא דבית יהודה הוה פתגמא הדין עם ירמיה מן קדם יי למימר:

מב לך מגלת ספרא ותכתב עליה ות על ישראל ועל יהודה ועל כל עממא מיומא דמלח עפך מיומי יאשיהו
עד יומא הדין:

סאים ישמעון דבית יהודה ות כל בישתא דאנא מחשב למעבד להון כדיל דיהונדב גבר מארציה בישתא
ותכזק לחזקוני ולשתא יהוה:

¹⁵ * Et misi ad vos seruos meos prophetas manens dilucido & mittens; dicens: Conuertimini unusquisque à via sua mala, & meliora facite studia vestra, & non ambulabitis post deos alteros ut seruiatis illis; & habitate in terra quam dedi vobis & patribus vestris, & non inclinastis aures vestras & non audistis.

¹⁶ * Et statuerunt filij Ionadab filij Rechab mandatum patris sui quod præcepit eis; at populus iste non audierunt me.

¹⁷ * Propterea sic dixit Dominus exercituum Deus Israel, Ecce ego adduco super Judam, & super habitantes Hierusalem, vniuersa mala quæ locutus sum aduersum illos, eò quòd locutus sum eis, & non audierunt, & vocavi illos & non responderunt.

¹⁸ * Et domui Rachabitarum dixit Hieremias: Sic dixit Dominus, Quoniam audierunt filij Ionadab, filij Rechab, mandatum patris eorum, ut facerent sicut præcepit eis pater eorum.

¹⁹ * Propterea sic dicit Dominus exercituum Deus Israel, Non deficiet vir filiorum Ionadab filij Rechab astans ante faciem meam cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

ET in anno quarto Joachim filij Josia regis Juda, factum est verbum Domini ad me; dicens:

² Tolle tibi volumen libri, & scribe in eo omnia verba quæ locutus sum ad te super Israel, & super Judam, & super omnes gentes ex qua die locutus sum ad te, à diebus Josia regis Juda, & vsque ad diem hanc.

³ Fortasse audient domus Juda vniuersa mala quæ ego cogito facere eis, ut auertantur à via sua mala: & propicius ero iniquitatibus eorum, et peccatis eorum.

¹⁵ * καὶ ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς ἑὸν δούλους με ἑὸν πρῶτος ὁρῶντων τῶν πρῶτον καὶ ἀποστέλλων, λέγων· ἀποστρέφητε ἑκάς· ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρίας, καὶ βελτίονα ποιήσατε τὰ ἐπιτολόμενα ὑμῶν, καὶ ἐπορεύσεσθε ὀπίσω θεῶν ἑτέρων τοῦ δουλεύειν αὐτοῖς, καὶ οἰκήσατε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατέρσιν ὑμῶν, καὶ ὅτε ἐκλῖνατε τὰ ὦτα ὑμῶν καὶ ὅτε ἤκουσατε.

¹⁶ * καὶ ἔστησαν υἱοὶ ἰωνάδαβ υἱοῦ ρηχαβ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ὡς ἐνετείλατο αὐτοῖς, ὁ δὲ λαὸς οὐκ ἤκουσέν με.

¹⁷ * διὰ τοῦτο ἔτις εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ· ἰδὲ ἐγὼ φέρω ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ κατὰ τοὺς ἰερουσαλήμ, πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐλάλησα ἐπ' αὐτοῖς, διότι ἐλάλησα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἤκουσαν, & ἐκάλυψαν αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν.

¹⁸ * καὶ τῷ οἴκῳ τῶν ραχαβίμ εἶπεν ἰερεμίας, ἔτις εἶπεν κύριος· ἐπειδὴ ἤκουσαν υἱοὶ ἰωνάδαβ υἱοῦ ρηχαβ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ποιεῖν, καθότι ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν.

¹⁹ * διὰ τοῦτο ἔτις λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἐμὴ ἐκλείπη δὴν τῶν υἱῶν ἰωνάδαβ υἱοῦ ρηχαβ παρεστηκώς κατὰ πρὸς ὄψον μου πάσας τὰς ἡμέρας.

λς'.

¹ * Καὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τεταρτῷ ἰωακὴμ υἱοῦ ἰωσίου βασιλέως ἰσραὴλ ἐλήθη λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων·

² * λάβε σεαυτῷ χάρτιν βιβλίου, & γράψον ἐπ' αὐτῷ πάντα ἑὸν λόγους ὃς ἐλάλησα πρὸς σέ ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ ἰσραὴλ & ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐλάλησα πρὸς σέ, ἀφ' ἡμερῶν ἰωσίου βασιλέως ἰσραὴλ, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

³ * ἴσως ἀκούσῃ οἴκός σου ἰσραὴλ πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐγὼ λογίζομαι ποιῆσαι αὐτοῖς, ἵνα ἀποστρέψωσιν ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρίας, καὶ ἵλεως ἔσθωμαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁵ * Et misi ad vos omnes seruos meos prophetas, manens confurgens & mittens; dicens: Conuertimini nunc unusquisque à via sua mala, & dirigite opera vestra; & ne ambuletis post idola populorum ut seruiatis eis: & habitate in terra quam dedi vobis & patribus vestris: & non inclinastis aures vestras, nec obedistis verbo meo.

¹⁶ Firmaverunt enim filij Ionadab, filij Rechab, præceptum patris sui quod præceperat eis, & populus hic non obedierunt verbo meo.

¹⁷ Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum, Deus Israel: Ecce ego adducam super viros Iuda, & super omnes habitatores Hierusalem omne malum quod decreui aduersus illos, eò quòd misi ad eos omnes seruos meos prophetas, & non obedierunt, & prophetaverunt eis, & non sunt conuersi.

¹⁸ Filijs autem domus Rechab dixit Ieremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, Pro eo quòd obedistis præcepto Ionadab patris vestri, & custodistis omnia mandata eius; & fecistis iuxta omnia quæ præcepit vobis.

¹⁹ Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, Non deficiet vir de Ionadab filio Rechab, ministrans coram me, cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

ET factum est in anno quarto Joachim filij Josia regis tribus domus Iuda, factum est verbum istud cum Ieremia à facie Domini; dicens:

² Tolle tibi volumen libri, & scribes in eo omnia verba quæ locutus sum tecum, super Israel & super Iudam, & super omnem populum, à die qua locutus sum tecum; à diebus Josia, & vsque in diem hanc.

³ Fortè audient viri domus Iuda omne malum quod ego cogito facere, & conuertentur unusquisque à via sua mala, & dimittam delicta & peccata eorum.

4 * ויקרא ירמיהו את ברוך בן נריה וכתב
ברוך מפי ירמיהו את כל דברי יהוה אשר דבר
אליו על מגלת ספר:
5 * ויצוה ירמיהו את ברוך לאמר אני עצור
לא אוכל לבוא בית יהוה:
6 * ובאת אתה וקראת במגלה אשר כתבת
מפי את דברי יהוה באזני העם בית יהוה
ביום צום וגם באזני כל יהודה הבאים מעריהם
תקראם:
7 * אולי תפל תחנתם לפני יהוה וישבו איש
מדרכו הרעה כי גדול האף ותחמרה אשר דבר
יהוה אל העם הזה:
8 * ויעש ברוך בן נריה ככל אשר צוהו ירמיהו
הנביא לקרא בספר דברי יהוה בית יהוה:
9 * ויהי בשנה החמשית ליהויקים בן
יאשיהו מלך יהודה בחדש התשעי קראו צום
לפני יהוה כל העם בירושלם וכל העם הבאים
מערי יהודה בירושלם:
10 * ויקרא ברוך בספר את דברי ירמיהו ביר
יהוה בלשכת גמריהו בן שפן הספר בחצר
העליון פתח שער ביר יהוה החדש באזני
כל העם:
11 * וישמע מביהו בן גמריהו בן שפן את כל
דברי יהוה מעל הספר:
12 * וירד ביר המלך על לשכת הספר והנה
שם כל השרים יושבים אלישמע הספר ודליהו
בן שמעיהו ואלנתן בן עכבור וגמריהו בן שפן
וצדקיהו בן חנניהו וכל השרים:
13 * ויגד להם מביהו את כל הדברים אשר שמע
בקרא ברוך בספר באזני העם:

4 * Vocauit ergo Hieremias Baruch filium
Neriae, & scripsit Baruch ex ore Hieremiae
omnes sermones Domini, quos locutus est
ad eum in volumine libri.
5 * Et praecepit Hieremias Baruch, dicens:
Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum
Domini.
6 * Ingredere ergo tu, & lege de volumine
in quo scripsisti ex ore meo verba Domini,
audiente populo in domo Domini, in
die ieiunij, insuper & audiente vniuerso
Iuda, qui veniunt de ciuitatibus suis. le-
ges eis:
7 * Si fortè cadat oratio eorum in con-
spectu Domini, & reuertatur vnusquisque
a via sua pessima, quoniam magnus furor
& indignatio est quam locutus est Domi-
nus aduersus populum hunc.
8 * Et fecit Baruch filius Neriae iuxta om-
nia quae praeceperat ei Hieremias propheta,
legens ex volumine sermones Domini in
domo Domini.
9 * Factum est autem in anno quinto Ios-
chiam filij Iosiae regis Iuda, in mense nono,
predicauerunt ieiuniū in conspectu Domi-
ni omni populo in Hierusalē, & vniuersae
multitudini quae cōfluxerat de ciuitatibus
Iuda in Hierusalem.
10 * Legitq; Baruch ex volumine sermones
Hieremiae in domo Domini in gazophyla-
cio Gamariae, filij Saphan, scribae in vesti-
bulo superiori in introitu portae nouae do-
mus Domini, audiente omni populo.
11 * Cūmq; audisset Michaeas, filius Gama-
riae, filij Saphan, omnes sermones Domini
ex libro:
12 * Descendit in domum regis ad gaz o-
phylacium scribae. Et ecce ibi omnes prin-
cipes sedebant, Elisama scriba, & Dalaias
filius Semeiae, & Helnathan filius Acha-
bor, & Gamarias filius Saphan, & Sede-
chias filius Ananiae, & vniuersi principes.
13 * Et nunciauit eis Michaeas omnia ver-
ba quae audiuit legentem Baruch ex volu-
mine in auribus populi.

תרגום יונתן

4 * וקרא ירמיהו את ברוך בן נריה וכתב ברוך מפי ירמיהו את כל דברי יהוה אשר דבר
אליו על מגלת ספר:
5 * ויצוה ירמיהו את ברוך לאמר אני עצור לא אוכל לבוא בית יהוה:
6 * ובאת אתה וקראת במגלה אשר כתבת מפי את דברי יהוה באזני העם בית יהוה
ביום צום וגם באזני כל יהודה הבאים מעריהם תקראם:
7 * אולי תפל תחנתם לפני יהוה וישבו איש מדרכו הרעה כי גדול האף ותחמרה אשר דבר
יהוה אל העם הזה:
8 * ויעש ברוך בן נריה ככל אשר צוהו ירמיהו הנביא לקרא בספר דברי יהוה בית יהוה:
9 * ויהי בשנה החמשית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה בחדש התשעי קראו צום
לפני יהוה כל העם בירושלם וכל העם הבאים מערי יהודה בירושלם:
10 * ויקרא ברוך בספר את דברי ירמיהו ביר יהוה בלשכת גמריהו בן שפן הספר בחצר
העליון פתח שער ביר יהוה החדש באזני כל העם:
11 * וישמע מביהו בן גמריהו בן שפן את כל דברי יהוה מעל הספר:
12 * וירד ביר המלך על לשכת הספר והנה שם כל השרים יושבים אלישמע הספר ודליהו
בן שמעיהו ואלנתן בן עכבור וגמריהו בן שפן וצדקיהו בן חנניהו וכל השרים:
13 * ויגד להם מביהו את כל הדברים אשר שמע בקרא ברוך בספר באזני העם:

* Et vocauit Hieremias Baruch filium Nerie, & scripsit Baruch ex ore Hieremie omnes sermones Domini quos locutus est ad eum in volumine libri.

* Et praecepit Hieremias Baruch, dicens: Ego, clausus sum, & non possum ingredi in domum Domini.

* Et tu ingredieris & leges in volumine isto in aures populi in domo Domini in die ieiunij, & in aures vniuersi Iuda qui veniunt de ciuitatibus suis leges eis.

* Fortasse cadet misericordia eorum ante faciem Domini, & reuertentur a via sua mala, quia magnus furor & ira Domini quam locutus est super populum istum.

* Et fecit Baruch filius Nerie iuxta omnia quae praecepit illi Hieremias, ut legeret in volumine verba Domini in domo Domini.

* Et factum est in anno quinto Joachim filij Josia regis Iuda in mense nono, praedicauerunt ieiunium omnis populus Hierusalem ante faciem Domini & domus Iuda.

* Et legebat Baruch in volumine sermones Hieremie in domo Domini, in domo Gamariae filij Saphan scribe in atrio superiori in vestibulis portae domus Domini nouae, in auribus omnis populi.

* Et audiuit Michaeas filius Gamariae filij Saphan omnes sermones Domini ex libro.

* Et descendit in domum regis, in domum scribe, & ecce ibi omnes principes sedebant, Elisama scriba, & Daleas filius Semeie, & Nathan filius Chobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedechias filius Anania, & vniuersi principes.

* Et nunciavit eis Michaeas omnia verba quae audiuit legente Baruch in libro in aures populi.

* καὶ ἐκάλεσεν ἱερεμίας τὸν βαρὺχ υἱὸν νηρίου, καὶ ἔγραψεν βαρὺχ ἀπὸ στόματός ἱερεμίου πάντας τοὺς λόγους κυρίου οὓς ἐχημάτισε πρὸς αὐτὸν εἰς χαρτίου βιβλίου.

* καὶ ἐνετείλατο ἱερεμίας τῷ βαρὺχ, λέγων· ἐγὼ φυλάσσομαι, καὶ ἐδυνάμην εἰσελθεῖν εἰς οἶκον κυρίου.

* καὶ σὺ εἰσελεύσῃς ἐν δυνάμει ἐν τῇ χαρτὶ τούτῳ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν ἡμέρᾳ νηστείας, καὶ εἰς τὰ ὦτα πάντες ἰδὺα τῶν ἐρχομένων ἐκ πόλεων αὐτῶν δυνάμει αὐτοῖς.

* ἴσως πεσέται ἔλεος αὐτῶν κατὰ πρόσωπον κυρίου, καὶ ἀποσρέψουσιν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρῆς, ὅτι μέγας ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ κυρίου ὡς ἐλάλησεν ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον.

* καὶ ἐποίησεν βαρὺχ υἱὸς νηρίου κατὰ πάντα ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ ἱερεμίας, τοῦ δυνάμει ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ λόγου κυρίου ἐν οἴκῳ κυρίου.

* καὶ ἐγγήθη ἐν τῷ ἔτει πέμπτῳ ἰωακὴμ υἱοῦ ἰοσίας βασιλέως ἰδὺα ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἐννάτῳ, ἐξεκλησιάσαν νηστείαν πᾶς ὁ λαὸς ἱερουσαλὴμ κατὰ πρόσωπον κυρίου καὶ οἴκου ἰδὺα.

* καὶ δυνάμει βαρὺχ ἐν τῷ βιβλίῳ λόγοις ἱερεμίου ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν οἴκῳ γαμαρίου υἱοῦ σαφῶ τοῦ γραμματέως ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐπὶ θύρῳ ἐν πύλῃ οἴκου κυρίου τῇ κακῇ ἐν ᾗ σὶν πάντες τοῦ λαοῦ.

* καὶ ἤκουσεν μιχαίας υἱὸς γαμαρίου υἱοῦ σαφῶ πάντας τοὺς λόγους κυρίου ἐκ τοῦ βιβλίου.

* καὶ κατέβη εἰς οἶκον τοῦ βασιλέως εἰς τὸν οἶκον τοῦ γραμματέως καὶ ἰδὺ ἐκεῖ πρῶτες & ἀρχόντες ἐκάθισαν, ἐλισαμὰ ὁ γραμματεὺς, καὶ δαλαίας υἱὸς σεμείου, & ναθάν υἱὸς χοβορ, & γαμαρίας υἱὸς σαφῶ, & σεδεκίας υἱὸς ἀνανίου, & πρῶτες & ἀρχόντες.

* καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς μιχαίας πρῶτας τοῦ λαοῦ ὅτι ἤκουσεν δυνάμει βαρὺχ ἐν βιβλίῳ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et vocauit Ieremias Baruch filium Nerie; & scripsit Baruch ex ore Ieremie omnia verba Domini, quae locutus est cum eo in volumine libri.

* Et praecepit Ieremias Baruch; dicens: Ego clausus sum, & non possum ingredi in domum sanctuarij Domini. Et venies tu, & leges in volumine in quo scripsisti ex ore meo, verba Domini coram populo, in domo sanctuarij Domini, in die ieiunij, & etiam coram omni domo Iuda, qui veniunt de ciuitatibus suis, leges ea.

* Fortè acceptabilis erit deprecatio eorum coram Domino, & conuertentur vnusquisque à via sua mala. quoniam magnus est furor & indignatio quam decreuit Dominus aduersus populum hunc.

* Et fecit Baruch, filius Nerie, iuxta omnia quae praecepit ei Ieremias propheta, ut legeret in libro verba Domini, in domo sanctuarij Domini.

* Et factum est in anno quinto Ioachim filij Josiae regis tribus domus Iuda in mense nono, decreuerunt ieiunium coram Domino omnis populus in Ierusalem, & omnis populus qui venerat de vrbibus domus Iuda in Ierusalem.

* Et legit Baruch in libro omnia verba Ieremie, in domo sanctuarij Domini, in gazophylacio Gamariae filij Saphan scribe, in atrio superiori, in introitu portae domus sanctuarij Domini orientalis primae, coram omni populo.

* Et audiuit Michaeas filius Gamariae filij Saphan omnia verba Domini ex libro: Et descendit in domum regis, in gazophylacium scribae, & ecce ibi omnes principes sedebant, Elisama scriba, & Dalaias filius Semeie, & Elnathan filius Achbor, & Gamarias filius Saphan, & Sedechias filius Ananiae, & vniuersi principes.

* Et annunciat eum Michaeas omnia verba quae audiuit, quando legebat Baruch in libro coram populo.

* וישלחו כל השרים אל ברוך את יהודי בן-
 נתניהו בן שלמיהו בן כושי לאמר המגלה אשר
 קראת בה באזני העם קחננו בידך ולך ויקח
 ברוך בן נריהו את המגלה בידו ויבא אליהם:
 * ויאמרו אליו שב נא וקראנה באזנינו ויקרא
 ברוך באזניהם:
 * ויהי כשמעם את כל הדברים פחדו איש
 אל רעהו ויאמרו אל ברוך הגיד נגיד למלך את
 כל הדברים האלה:
 * ואת ברוך שאלו לאמר הגד נא לנו איך
 כתבת את כל הדברים האלה מפיו:
 * ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל-
 הדברים האלה ואני כתב על הספר בדיו:
 * ויאמרו השרים אל ברוך לך הסתר אתה
 וירמיהו ואיש אל ידע איפה אתם:
 * ויבואו אל המלך חצרה ואת המגלה הפקדו
 בלשכת אל ישמע הספר ויגידו באזני המלך את
 כל הדברים:
 * וישלח המלך את יהודי לקחת את המגלה
 ויקחה מלשכת אל ישמע הספר ויקראה יהודי
 באזני המלך ובאזני כל השרים העמדים מעל
 המלך: * והמלך יושב בירח החורף בחודש
 התשיעי ואת האח לפניו מבעררת: * ויהי
 בקרא יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער
 הספר והשלך אל האש אשר אל האח עד תם
 כל המגלה על האש אשר על האח:
 * ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם המלך
 וכל עבדיו השמעים את כל הדברים האלה:
 * וגם אלנתן ודליתו וגמריהו הפגועו במלך
 לבלתי שרף את המגלה ולא שמע אליהם:

14 * Miserunt itaque omnes principes ad
 Baruch Iudi filium Nathanai, filij Sele-
 miae, filij Chusi, dicentes: Volumen ex quo
 legisti audiente populo, fume in manu tua
 D & veni. Tulit ergo Baruch filius Neria vo-
 lumen in manu sua, & venit ad eos.
 15 * Et dixerunt ad eum, Sede & lege hanc
 in auribus nostris. Et legit Baruch in auri-
 bus eorum.
 16 * Igitur cum audissent omnia verba, ob-
 stupuerunt unusquisque ad proximum suum,
 & dixerunt ad Baruch, Nunciare debemus
 regi omnes sermones istos.
 17 * Et interrogauerunt eum, dicentes: In-
 dica nobis quomodo scripsisti omnes ser-
 mones istos ex ore eius.
 18 * Dixit autem eis Baruch, Ex ore suo lo-
 quebatur quasi leges ad me omnes sermo-
 nes istos, & ego scribebam in volumine
 atramento.
 19 * Et dixerunt principes ad Baruch, Vade
 & abscondere tu & Ieremias, & nemo sciat
 vbi sitis.
 20 * Et ingressi sunt ad regem in atrium.
 Porro volumen commendauerunt in ga-
 zophylacio Elifame scribae, & nunciauerunt
 audiente rege omnes sermones.
 21 * Misitque rex Iudi ut fumeret volumen:
 qui tollens illud de gazophylacio Elifame
 scribae, legit audiente rege & vniuersis prin-
 cipibus qui stabant circa regem.
 22 * Rex autem sedebat in domo hyemali
 in mense nono, & posita erat arula coram
 eo plena prunis.
 23 * Cumque legisset Iudi tres pagellas vel
 quatuor, scidit illud scalpello scribae, & pro-
 iecit in ignem qui erat super arulam, donec
 consumeretur omne volumine igni qui erat
 in arula.
 24 * Et non timuerunt neque sciderunt ve-
 stimenta sua, rex & omnes serui eius, qui
 audierunt vniuersos sermones istos.
 25 * Veruntamen Helnathan & Dalaias, &
 Gamarias contradixerunt regi, ne com-
 F bureret librum: & non audiuit eos.

תרגום יונתן

* ושלחו כל רבבניא לות ברוך ית יהודי בר נתניהו בר שלמיהו בר כושי למימר מגלתא דקרייתא בה קדם עמא סבתי בידך ואתא ונסב
 * ויאמרו לה חייב קען וקרייתא קדמנא וקרא ברוך קדמיהון:
 * ויהוה כמשמעהון ית כל פתגמיה תוהו גבר לחבריה ויאמרו לברוך חזאה נחוי למלכא ית כל פתגמיה האלין:
 * וית ברוך שאלו למימר חוי קען לנא איכדין כתבת ית כל פתגמיה האלין מפומיה:
 * ואמר לוחן ברוך מפומיה קרי לי ית כל פתגמיה האלין ואנא כתב על ספרא בדיותא:
 * ואמרו רבבניא לברוך אזל ואשמר את וירמיהו ואנש לא ידע איכא אחין:
 * ואחלו לות מלכא לדרתא וית מגלתא פקדו בלשכת אל ישמע ספרא וחויו קדם מלכא ית כל פתגמיה:
 * ושלח מלכא ית יהודי למסב ית מגלתא ונסבה מלשכת אל ישמע ספרא וקרייתא יהודי קדם מלכא וקדם כל רבבניא דקיסין
 * ומלכא יתב בית סתנא בירחא תשיעא וית נורא קדמוחי מדלקין:
 * ויהוה בר קרי ויהודי חלת פצין וארבע בועה באזמיל ספרא ורמי לנורא דלגמרי עד דשליסט כל מגלתא על נורא דעל גומרי:
 * ולא חתו ולא בועו ית לבושיהון מלכא וכל עבדוהי דשסעין ית כל פתגמיה האלין:
 * ואף אלנתן ודליתו וגמריהו בעו מן מלכא בדיל דלא לאו קרא ית מגלתא ולא קבל מנהון:

¹⁴ Et miserunt omnes principes ad Baruch filium Nerie, Judin filium Nathanie filij Selemie filij Chusi, dicentes: Volumen in quo legis in eo in aures populi, sume illud in manu tua, & veni. Et tulit Baruch filius Neerie volumen in manu sua, & descendit ad eos.

¹⁵ Et dixerunt ei, Iterum lege in aures nostras. & legit Baruch in aures eorum.

¹⁶ Et factum est ut audierunt omnia verba, consulerunt unusquisque ad proximum suum, & dixerunt ad Baruch: Nunciantes nunciamus regi omnes sermones istos.

¹⁷ Et Baruch interrogauerunt; dicentes: Vnde scripsisti omnes sermones istos?

¹⁸ Et dixit Baruch, Ex ore Hieremie: annunciant mihi omnes sermones istos, & ego scripsi in libro.

¹⁹ Et dixerunt principes Baruch: Vadens abscondere tu & Hieremias; homo non sciat tibi vos.

²⁰ Et ingressi sunt ad regem in atrium, & librum dederunt ut custodirent in domo Elisama scribe: & nuncianterunt regi omnes sermones.

²¹ Et misit rex Judi, ut sumeret librum: & tulit illum de domo Elisama scribe, & legit Judi in aures regis, & in aures omnium principum qui stabant circa regem.

²² Et rex sedebat in domo hyemali in mense nono, & arula ignis ante faciem eius.

²³ Et factum est legente Judi tres paginas quatuor, abscindebat illas nouacula scribe: & proiebat in ignem qui super arula, donec deficeret omne volumen in igne qui in arula.

²⁴ Et non obstupuerunt, & non diruperunt vestimenta sua rex, & omnes serui eius qui audierunt uniuersos sermones istos.

²⁵ Et Elnathan, & Dalaias, & Gamarias contradixerunt regi, ut non combureret volumen: & non auduit eos.

¹⁴ καὶ ἀπέστειλαν πάντες οἱ ἄρχοντες πρὸς Βαρχὴν υἱὸν Νηείᾳ τὸν υἱὸν Ναθανίου υἱοῦ Σελεμίας, υἱοῦ Χουσί, λέγοντες· τὸ βιβλίον ἐν ᾧ ἀναγνώσκεις ἐν αὐτῷ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, λάβε αὐτὸ εἰς τὴν χεῖρά σου ἵνα ἔλθῃς. ἔλαβεν Βαρχὴς υἱὸς Νηείᾳ τὸ βιβλίον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ κατέβη πρὸς αὐτούς.

¹⁵ καὶ εἶπαν αὐτῷ· πάλιν ἀνάγνωθι εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν καὶ ἀνάγνω Βαρχὴς εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν.

¹⁶ καὶ ἐχρησθήσονται ἡκούσαντες πάντες οὗτοι λόγοις συνεβουλόσαντο ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ εἶπαν πρὸς τὸν Βαρχὴν, ἀναγγέλλοντες ἀναγγέλωμεν τῷ βασιλεῖ πάντας οὗτοι λόγοις τούτοις.

¹⁷ καὶ τὸν Βαρχὴν ἠρώτησαν, λέγοντες· πόθεν ἔγραψας πάντας οὗτοι λόγους τούτους;

¹⁸ καὶ εἶπεν Βαρχὴς, ἀπὸ στόματος ἱερεμίου, ἀναγγέλω μοι πάντας οὗτοι λόγοις τούτοις, καὶ γὰρ ἔγραψον ἐπὶ βιβλίου.

¹⁹ καὶ εἶπεν οἱ ἄρχοντες τῷ Βαρχῇ, βαδίσας κατακρύβηθι σὺ καὶ ἱερεμίας, ὁ ἄνθρωπος μὴ γνώτω ποὺ ὑμεῖς.

²⁰ καὶ εἰσῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα εἰς τὴν αὐλήν, καὶ τὸ βιβλίον ἔδωκαν φυλάσσειν ἐν οἴκῳ ἑλισαμά τοῦ γραμματέως· καὶ ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ πάντας οὗτοι λόγους.

²¹ καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν ἰουδί, λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἔλαβεν αὐτὸ ἐκ τοῦ οἴκου ἑλισαμά τοῦ γραμματέως, καὶ ἀνέγνω ἰουδί εἰς τὰ ὦτα τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς τὰ ὦτα πάντων τῶν ὑποχόντων τῶν ἐσηκότων περὶ τὸν βασιλέα.

²² καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκάθητο ἐν οἴκῳ χειμερινῷ ἐν μηνὶ ἐννάτῳ καὶ ἐχάραξε πύρρην πρὸς αὐτὸν πρὸς ὅσον αὐτοῦ.

²³ καὶ ἐχρησθήσονται ἀναγνώσκοντες οἱ ἰουδαῖοι τρεῖς σελίδας καὶ τέσσαρας ἀπέτεμνεν αὐτάς τὰς ὑπερβαλλούσας τοῦ γραμματέως, ἔρριπεν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ τῇ ἐχάραξ, ἕως ὅτε ἐξέλιπεν πᾶς ὁ χάρτης εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ τῇ ἐχάραξ.

²⁴ καὶ οὐκ ἐξέστησαν καὶ ἐδιέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ ἀκούσαντες πάντες οὗτοι λόγοις τούτους.

²⁵ καὶ ἐλθόντων τῶν δαλαϊῶν καὶ γαμαρίας ἀντήκωσαν τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸ μὴ κατακαῦσαι τὸ χαρτίον, καὶ οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁴ Et miserunt omnes principes ad Baruch Iudi filium Nathanie, filij Selemie, filij Chusi; dicendo: Volumen in quo legisti coram populo, sume in manu tua, & veni. Et tulit Baruch filius Nerie volumen in manu sua, & venit ad eos.

¹⁵ Et dixerunt ei, Sede nunc & lege illud coram nobis. & legit Baruch coram eis.

¹⁶ Et factum est, cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum: & dixerunt ad Baruch, Annunciando annuntiabimus regi omnes sermones istos.

¹⁷ Et Baruch interrogauerunt; dicentes: Indica nunc nobis, quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius?

¹⁸ Et dixit eis Baruch, Ex ore suo legebat mihi omnia verba hæc, & ego scribebam in volumine atramento.

¹⁹ Et dixerunt principes ad Baruch, Vade & abscondere tu & Ieremias, & nemo sciat ubi sitis.

²⁰ Et venerunt ad regem in atrium, & volumen commendauerunt in gazophylacio Elisamæ scribe, & nuncianterunt coram rege omnes sermones.

²¹ Misitque rex Iudi ut sumeret volumen: & tulit illud de gazophylacio Elisamæ scribe, & legit Iudi coram rege, & coram omnibus principibus qui stabant circa regem.

²² Factum est autem cum legisset Iudi tres paginas aut quatuor, scidit illud scalpello scribe, & proiecit in ignem ex carbonibus; donec totum volumen super ignem ex carbonibus absumeretur.

²³ Et non obstupuerunt nec sciderunt vestimenta sua rex & omnes serui eius, qui audierunt omnes sermones istos.

²⁴ Et etiam Elnathan, & Dalaias & Gamarias rogauerunt regem ut non combureret volumen: & non acquieuit eis.

* ויצוה המלך את ירמיה בן-המלך ואת-
 שריהו בן-עזריאל ואר-שלמיהו בן-עבדאל
 לקחת את-ברוך הספר ואר-ירמיהו הנביא
 ויסתרים יהודה: * ויהי דבר יהוה אל-ירמיהו
 אחרי שרף המלך את-המגלה ואת-הדברים
 אשר כתב ברוך מפי ירמיהו לאמר:
 * שוב קח לך מגלה אחרת וכתב עליה את-כל-
 הדברים הראשנים אשר היו על-המגלה
 הראשנה אשר שרף יהויקים מלך-יהודה:
 * ועל-יהויקים מלך-יהודה תאמר כה אמר
 יהוה אתה שרפת את-המגלה הזאת לאמר
 מדוע כתבת עליה לאמר בא-יבוא מלך-בבל
 והשחית את-הארץ הזאת והשבית ממנה אדם
 ובהמה: * לכן כה אמר יהוה על-יהויקים מלך
 יהודה לא-יהיה לו יושב על-כסא דוד ונבלתו
 תהיה משלכת לחרב ביום ולקרח בלילה:
 * ופקדתי עליו ועל-זרעו ועל-עבדיו את-עונם
 והבאתי עליהם ועל-ישיב ירושלם ואל-איש
 יהודה את-כל-הרעה אשר דברתי אליהם ולא
 שמעו: * וירמיהו לקח מגלה אחרת ויתנה
 אל-ברוך בן-נריהו הספר ויכתב עליה מפי
 ירמיהו את-כל-דברי הספר אשר שרף יהויקים
 מלך-יהודה באש ועוד נוסף עליהם דברים
 רבים בהמה:

לו

* וימלך מלך צדקיהו בן-יאשיהו תחת
 בניהו בן-יהויקים אשר המליך נבוכדנאצר
 מלך-בבל בארץ יהודה: * ולא שמעו חזק
 ועבדיו ועם הארץ אל-דברי יהוה אשר דבר ביד
 ירמיהו הנביא:

תרגום יונתן

* ופקד מלכא ית ירמיה בן עזריאל וית שריהו בן עזריאל וית שלמיהו בן עבדאל למדבר ית ברוך ספרא וית ירמיה נביא ואגין עליהון וי:
 * ויהוה פתח נבואה מן קדם וי עס ירמיה בחר דאוקיד מלכא וית פתגמיה דכתב ברוך מפומא דירמיה למימר:
 * חוב סב לך מגלתא אחרי וכתב עליה ית כל פתגמיה קדמא דחזו על מגלתא קדמיתא דאוקיד ויהויקים מלך שבטא דבית יהודה:
 * ועל יהויקים מלך שבטא דבית יהודה חסר כרנן אמר וי את אוקדתא ית מגלתא דא למימר מדין כתבת עליה למימר מיתי וימי
 * לא ית לה יתב על פרסי דוד ונבילתה תהי משגרא לשרבא ביממא ולגלידא בליליא:
 * ויפקד עליה ועל בנותיה ועל עבדותיה ואתי עליהון ועל יתבי ירושלם ועל אנשי יהודה ית כל בישתא דגורח עליהון ולא קבלו:
 * וירמיהו נסב מגלה אחרי ויחכה לברוך בן נריהו ספרא וכתב עליה מפומא דירמיהו ית כל פתגמי ספרא דאוקיד ויהויקים מלך שבטא
 * ויהוה ויהודה בנורא ועוד אתוספו עליהון פתגמין סביאין כותהון:

לו

* וימלך מלכא צדקיהו בן יאשיהו חלף כניהו בן יהויקים וימלך נבוכדנאצר מלכא דבבל בארעא דבית יהודה:
 * ולא קבל הוא ועבדותיה ועמא דארעא לפתגמיה דיי דמלך בידא דירמיהו נביא:

16 * Et praecepit rex Hieremiel filio Amelech, & Saraia filio Ezriel, & Selemia filio Abdeel, vt comprehenderent Baruch scribam & Hieremiam prophetam. abscondit autem eos Dominus.

27 * Et factum est verbum Domini ad Hieremiam, postquam combusserat rex volumen & sermones quos scripserat Baruch ex ore Hieremiae, dicens:

28 * Rursum tolle volumen aliud, & scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volumine quod combussit Ioachim rex Iuda.

29 * Et ad Ioachim regem Iuda dices, Haec dicit Dominus, Tu combussisti volumen istud; dicens: Quare scripsisti in eo annuncians, Festinus veniet rex Babylonis, & instabit terram hanc, & cessare faciet ex illa hominem & iumentum?

30 * Propterea haec dicit Dominus Deus contra Ioachim regem Iuda: Non erit ei eo, qui sedeat super solium David, & cadaver eius proijcietur ad aestum per diem, & ad gelu per noctem.

31 * Et visitabo contra eum & contra semen eius, & contra servos eius iniquitates suas, & adducam super eos & super habitatores Hierusalem, & super viros Iuda, omne malum quod locutus sum ad eos: & non audierunt.

32 * Hieremias autem tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch filio Neriae scribae, qui scripsit in eo ex ore Hieremiae omnes sermones libri, quem combusserat Ioachim rex Iuda igni. & insuper additi sunt sermones multo plures quam antea fuerant.

CAP. XXXVII.

1 ET regnavit rex Sedechias filius Iosie prolechia filio Ioachim, quem confirmavit rex Nabuchodonosor rex Babylonis in terra Iuda.

2 * Et non obediuit ipse & servi eius & populus terrae verbis Domini quae locutus est in manu Hieremiae prophetae.

²⁶ Et præcepit rex Hieremeel filio regis & Saraiæ filio Esriel, & Seleliæ filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch scribam & Hieremiam prophetam, & absconsi sunt.

²⁷ Et factum est verbum Domini ad Hieremiam, postquam combussit rex volumen omnia verba quæ scripsit Baruch ex ore Hieremias; dicens:

²⁸ Rursum tolle tu volumen aliud, & scribe omnes sermones existentes in volumine quod combussit rex Joachim.

²⁹ Et ad Joachim regem Juda dices: Sic dixit Dominus, Tu combussisti librum hunc; dicens: Quare scripsisti in eo; dicens: Intrans intrabit rex Babylonis, & vastabit terram hanc, & delebit ab illa hominem & iumenta.

³⁰ Propterea sic dixit Dominus ad Joachim regem Juda, Non erit ei sedens super solium David, & erit cadaver eius proiectum in æstu diei, & in gelu noctis.

³¹ Et visitabo super eum & super genus eius, & super servos eius iniquitates eorum, & inducam super eos, & super habitantes Hierusalem, & super terram Juda, omnia mala quæ locutus sum ad eos, & non audierunt.

³² Et tulit Hieremias volumen aliud, & dedit illud Baruch filio Nerias scribæ, & scripsit in eo ex ore Hieremias omnes sermones libri quæ combussit Joachim rex Juda igne, & adhuc additi sunt ei sermones plures ut isti.

CAP. XXXVII.

¹ ET regnavit Sedechias filius Josias pro Iechonias filio Joachim, quem regnare fecit Nabuchodonosor rex Babylonis ut regnaret in terra Juda.

² Et non audivit ipse, & servi eius, & populus terre verba Domini, quæ locutus est in manu Hieremias.

²⁶ καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τὰς ἱερεμείας υἱὸς τοῦ βασιλέως & τὰς σαράϊα υἱὸς ἐσριήλ, καὶ σελελίαν υἱὸς ἀβδέηλ, συλλαβεῖν τὸν βαρεχ τὸν γραμματέα & τὸν ἱερεμίαν τὸν ποροφήτην, καὶ κατεκρύβησαν.

²⁷ καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν μὲν ὅτι κατέκαυσαι τὸν βασιλέα τὸ χαρτίον πάντας τοὺς λόγους οὓς ἔγραψεν βαρεχ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου, λέγων·

²⁸ πάλιν λάβε σύ χαρτίον ἕτερον, & γράψον ἅπαντας τοὺς λόγους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῷ χαρτίῳ & κατέκαυσεν ὁ βασιλεὺς ἰωακίμ.

²⁹ καὶ πρὸς ἰωακίμ τὸν βασιλέα ἰδὼς ἐρεῖς, ἕτως εἶπεν κύριος, σύ κατέκαυσας τὸ βιβλίον τοῦτο, λέγων· διὰ τί ἔγραψας ἐπ' αὐτῷ, λέγων· εἰσπορεύομεν & εἰσελεύσεται βασιλεὺς βαβυλωνίων καὶ ἐξολοθρεύσει τὴν γῆν ταύτην, καὶ ἐκτερίψει ἀπ' αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτελεῖ.

³⁰ διὰ τοῦτο ἕτως εἶπεν κύριος ἐπὶ ἰωακίμ βασιλέα ἰδὼς, ὅτι ἔσαι αὐτῷ κατ' ἡμέραν ἐπὶ θρόνου δαυὶδ, καὶ ἔσαι τὸ θνησιμαῖον αὐτοῦ ἐρριμμένον ἐν τῷ καύματι τῆς ἡμέρας καὶ ἐν τῷ ἐπαγετῷ τῆς νυκτός.

³¹ καὶ ἐπισκέψομαι ἐπ' αὐτὸν & ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, καὶ ἐπάξω ἐπ' αὐτούς καὶ ἐπὶ τοὺς κατεικοδύτας ἱερουσαλήμ καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ἰδὼς, πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐλάλησα ἐπ' αὐτούς, καὶ ὅχι ἤκουσαν.

³² καὶ ἔλαβεν ἱερεμίας χαρτίον ἕτερον καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τῷ βαρεχ υἱῷ νερίου τοῦ γραμματέως, καὶ ἔγραψεν ἐπ' αὐτῷ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου ἅπαντας τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου & κατέκαυσεν ἰωακίμ βασιλεὺς ἰδὼς πυρί, & ἔτι πορευτέθησαν αὐτῷ λόγοι πλείονες ὥς ἐστοι.

λζ'.

¹ Καὶ ἐβασίλευσεν σεδεκίας υἱὸς ἰωσίου ἀντὶ ἰεχονίου υἱοῦ ἰωακίμ, ὃν ἐβασίλευσεν ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλωνίων ἐν γῇ ἰδὼς.

² καὶ ὅχι ἤκουσεν αὐτός, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ ὁ λαὸς τῆς γῆς τοὺς λόγους κυρίου ὅς ἐλάλησεν ἐν χειρὶ ἱερεμίου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁶ Et præcepit rex Hierameel filio regis, & Saraia filio Azriel, & Selemia filio Abdeel ut caperent Baruch scribam, & Ieremiam prophetam; & protexit eos Dominus.

²⁷ Et factum est verbum prophetiae ad Ieremiam, postquam combussit rex volumen omnes sermones quos scripserat Baruch ex ore Ieremias; dicens:

²⁸ Rursum tolle tibi volumen aliud, & scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in volumine primo quod combussit Joachim rex tribus domus Iuda.

²⁹ Et ad Joachim regem tribus domus Iuda dices: Hæc dicit Dominus, Tu combussisti volumen istud; dicens: Quare scripsisti in eo, dicens: Veniendo veniet rex Babylonis, & disperdet terram hanc, & disperdet ex ea hominem & iumentum.

³⁰ Propterea hæc dicit Dominus ad Joachim, filium Josias, regem tribus domus Iuda, Non erit ei sedens super solium David, & cadaver eius erit proiectum ad æstum per diem, & ad gelu per noctem.

³¹ Et visitabo super eum & super filios eius, & super servos eius peccata eorum; & adducam super eos, & super habitatores Ierusalem, & super viros Iuda omne malum quod decreui contra eos, & non obedierunt.

³² Ieremias autem tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch filio Nerias scribæ: & scripsit in eo ex ore Ieremias omnes sermones libri, quem combussit Joachim rex tribus domus Iuda igni. & rursum additi sunt eis sermones multi, eis similes.

CAP. XXXVII.

¹ ET regnavit rex Sedechias filius Josias pro Iechonia filio Joachim, quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis, in terra domus Iuda.

² Et non obediuit ipse & servi eius, & populus terræ verbis Domini, quæ locutus est per manum Ieremias prophetæ.

* וישלח המלך צדקיהו אר-יחזקאל בן-
 שלמיה ואר-צפניהו בן-מעשיה הכהן אל-
 ירמיה הנביא לאמר התפלל נא בעדנו אל-
 יהוה אלהינו :
 * וירמיהו בא ויצא בתוך העם ולא נתנו אתו
 ביר-חבליה :
 * וחיל פרעה יצא ממצרים וישמעו חבשדים
 הצרים על-ירושלם את-שמעם ויעלו מעל
 ירושלם :
 * ויהי דבר יהוה אל-ירמיה הנביא לאמר :
 * כה אמר יהוה אלהי ישראל כה תאמר אל-
 מלך יהודה תשלח אתכם אלי לדרשני חיל
 פרעה הוצא לכם לעזרה שב לארצו מצרים :
 * ושב חבשדים ונלחמו על-העיר הזאת
 ולכדה ושרפה באש :
 * כה אמר יהוה אל-תשאו נפשתיכם לאמר
 חלך ילכו מעלינו חבשדים כי לא ילכו :
 * כי אם הכיתם כל-חיל חבשדים הנלחמים
 אתכם ונשארו בם אנשים מדקרים איש
 באהלו יקומו ושרפו את-העיר הזאת באש :
 * והיה בהעלות חיל חבשדים מעל ירושלם
 מפני חיל פרעה :
 * ויצא ירמיהו מירושלם ללכת ארץ בנימין
 לחלק משם בתוך העם :
 * ויהי הווא בשער בנימין ושם בעל פקודת
 ושמם יראיהו בן-שלמיה בן-חנניה ויתפש את-
 ירמיהו הנביא לאמר אל-חבשדים אתה נפל :
 * ויאמר ירמיהו שקר אינני נפל על-חבשדים
 ולא שמע אליו ויתפש יראיהו בירמיהו ויבאהו
 אל-חשדים :

* Et misit rex Sedechias Iuchal filium
 Selemia, & Sophoniam filium Maasie sa-
 cerdotem ad Hieremiam prophetam, di-
 cens: Ora pro nobis Dominum Deum no-
 strum.
 * Hieremias autem liberè ambulabat
 in medio populi. non enim miserant eum
 in custodiam carceris.
 * Igitur exercitus Pharaonis egressus est
 de Ægypto, & audientes Chaldæi qui ob-
 sidebant Hierusalem huiusmodi nun-
 cium, recesserunt ab Hierusalem.
 * Et factum est verbum Domini ad Hieremiam prophetam, dicens:
 * Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sic
 B dicetis regi Iuda, qui misit vos ad me in-
 terrogandū. Ecce exercitus Pharaonis qui
 egressus est vobis in auxilium, reuertetur
 in terram suam in Ægyptum.
 * Et redient Chaldæi, & bellabunt con-
 tra ciuitatem hanc, & capient eam & suc-
 cendent igni.
 * Hæc dicit Dominus, Nolite decipere
 animas vestras; dicentes: Euntes abibunt
 & recedent à nobis Chaldæi, quia non
 abibunt.
 * Sed & si percussieritis omnem exerci-
 tum Chaldæorum qui præliantur aduer-
 sum vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui
 vulnerati, singuli de tentorio suo confur-
 gent, & incendunt ciuitatem hanc igni.
 * Ergo cū recessisset exercitus Chal-
 C dæorum ab Hierusalem propter exercitum
 Pharaonis:
 * Egressus est Hieremias de Hierusalem,
 ut iret in terram Beniamin, & diuideret
 ibi possessionem in conspectu ciuium.
 * Cūque peruenisset ad portam Ben-
 iamin, erat ibi custos portæ per vices, no-
 mine Hierias, filius Selemia, filij Anania,
 & apprehendit Hieremiam prophetam,
 dicens: Ad Chaldæos profugis.
 * Et respondit Hieremias, Falsum est,
 non fugio ad Chaldæos. Et non audiuit
 eum, sed comprehendit Hierias Hieremiam,
 & adduxit eum ad principes.

תרגום יונתן

* וישלח מלכא צדקיהו ית-יחזקאל בן-שלמיה וצפניהו בן-מעשיה כהן על-ירושלם
 וירמיהו הנביא לאמר התפלל נא בעדנו אל-יהוה אלהינו :
 * וירמיהו בא ויצא בתוך העם ולא נתנו אתו ביר-חבליה :
 * וחיל פרעה יצא ממצרים וישמעו חבשדים הצרים על-ירושלם את-שמעם ויעלו מעל
 ירושלם :
 * ויהי דבר יהוה אל-ירמיה הנביא לאמר :
 * כה אמר יהוה אלהי ישראל כה תאמר אל-מלך יהודה תשלח אתכם אלי לדרשני חיל
 פרעה הוצא לכם לעזרה שב לארצו מצרים :
 * ושב חבשדים ונלחמו על-העיר הזאת ולכדה ושרפה באש :
 * כה אמר יהוה אל-תשאו נפשתיכם לאמר חלך ילכו מעלינו חבשדים כי לא ילכו :
 * כי אם הכיתם כל-חיל חבשדים הנלחמים אתכם ונשארו בם אנשים מדקרים איש
 באהלו יקומו ושרפו את-העיר הזאת באש :
 * והיה בהעלות חיל חבשדים מעל ירושלם מפני חיל פרעה :
 * ויצא ירמיהו מירושלם ללכת ארץ בנימין לחלק משם בתוך העם :
 * ויהי הווא בשער בנימין ושם בעל פקודת ושמם יראיהו בן-שלמיה בן-חנניה ויתפש את-
 ירמיהו הנביא לאמר אל-חבשדים אתה נפל :
 * ויאמר ירמיהו שקר אינני נפל על-חבשדים ולא שמע אליו ויתפש יראיהו בירמיהו ויבאהו אל-חשדים :

² Et misit rex Sedechias Joachal filium Sele-
mie, & Sophoniam filium Maasia sacerdotem
ad Hieremiam, dicens: Ora pro nobis ad Domi-
num Deum nostrum.

³ Et Hieremias transijt & venit in medio
ciuitatis, & non deduxerunt eum in carce-
rem.

⁴ Et exercitus Pharaonis egressus est ex Egy-
pto, & audierunt Chaldaei famam eorum, &
ascenderunt à Hierusalem.

⁵ Et factum est verbum Domini ad Hieremiam, dicens:

⁶ Sic dixit Dominus Deus Israel, Sic dices
ad regem Iuda, qui misit ad te vt requirerent
me: Ecce exercitus Pharaonis qui egressus est vo-
bis in auxilium, reuertentur in terram Egypti.

⁷ Et reuertentur ipsi Chaldaei, & bellabunt
contra ciuitatem hanc, & capient eam, & suc-
cendent eam in igne.

⁸ Quia sic dixit Dominus, Ne existimetis in
animabus vestris, dicentes: Recedentes abibunt
à nobis Chaldaei, quia non abibunt.

⁹ Et si percusseritis omnem exercitum Chal-
daeorum debellantes vos, & derelicti fuerint
aliqui vulnerati vnusquisque in loco suo, isti
conspurgent & incendunt ciuitatem hanc in
igne.

¹⁰ Et factum est cum ascendisset exercitus
Chaldaeorum ab Hierusalem à facie exercitus
Pharaonis:

¹¹ Egressus est Hieremias de Hierusalem vt
iret in terram Benjamin, vt emeret inde in me-
dio populi.

¹² Et fuit ipse in porta Benjamin, & ibi homo
apud quem diuertit Iaruias filius Selemiae filij
Anania: & comprehendit Hieremiam, dicens:
ad Chaldaeos tu fugis?

¹³ Et dixit, Mendacium: non ad Chaldaeos
ego fugio: & non audiuit eum; & comprehen-
dit Iaruias Hieremiam, & introduxit eum ad
principes.

³ καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας τὸν ἰωαχαὶλ υἱὸν
σελεμίου, καὶ τὸν θφονίαν υἱὸν μαασαίου τὸν ἱερέα πρὸς
ἱερεμίαν, λέγων· πρὸςδοξαίτω ὁ κύριος ὁ θεὸς ὁ κύριος τὸν
θεὸν ἡμῶν.

⁴ καὶ ἱερεμίας διήλθεν καὶ ἦλθεν ἐν μέσῳ τῆς πό-
λεως, & ἐκατήγαγον αὐτὸν εἰς φυλακὴν.

⁵ καὶ δυνάμεις φαραὼ ἐξῆλθεν ἐξ αἰγύπτου, καὶ
ἤκουσαν οἱ χαλδαῖοι τὴν ἀκοὴν αὐτῶν, καὶ ἀνέβησαν
ἀπὸ ἱερουσαλὴμ.

⁶ καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν, λέγων·

⁷ ὅτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ὅτως ἐρεῖς πρὸς
τὸν βασιλέα ἰδὼς τὸν ἀποστείλαντά πρὸς σέ τοῦ ἐκζητῆ-
σαί με· ἰδὲ δυνάμεις φαραὼ ἡ ἐξεληθοῦσα ὑμῖν εἰς βοή-
θειαν, ἀποστέψουσιν εἰς γῆν αἰγύπτου.

⁸ καὶ ἀναστέψουσιν αὐτοὶ οἱ χαλδαῖοι, & πολεμή-
σουσιν ἐπὶ τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ συλήψονται αὐτήν, καὶ
κατακαύσουσιν αὐτὴν ἐν πυρὶ.

⁹ ὅτι ὅτως εἶπεν κύριος, μὴ ἐπαλάβῃτε ταῖς ψυχαῖς
ὑμῶν, λέγοντες· ἀποτρέχοντες ἀπελθόντες ἀφ' ἡμῶν οἱ
χαλδαῖοι, ὅτι μὴ ἀπέλθωσιν.

¹⁰ καὶ ἐνὶ πατάξει τε πάνταν τὴν δυνάμιν τῶν χαλ-
δαίων ἐν πολεμοῦντας ὑμᾶς, καὶ καταλειφθήσονται
ἐκκεκρημένοι ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, οὗτοι ἀ-
ναστήσονται καὶ κατακαύσουσιν τὴν πόλιν ταύτην ἐν
πυρὶ.

¹¹ καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέβη ἡ δυνάμις τῶν χαλδαίων
ἀπὸ ἱερουσαλὴμ ἀπὸ πρὸς ὧπου τῆς δυνάμεως φα-
ραὼ.

¹² ἐξῆλθεν ἱερεμίας ἀπὸ ἱερουσαλὴμ πορεύσας
εἰς γῆν βενιαμὴν τοῦ ἀγορεύσαι ἐκεῖθεν ἐν μέσῳ τοῦ
λαοῦ.

¹³ καὶ ἐγένετο αὐτὸς ἐν πόλει βενιαμὴν, & ἐκεῖ ἄνθρω-
πος πρὸς ὃν κατέλυσεν ἱερουσίας υἱὸς σελεμίου υἱὸς ἀνα-
νίου, καὶ συνέλαβε τὸν ἱερεμίαν, λέγων· πρὸς ὅν χαλ-
δαῖοις σὺ φεύγεις;

¹⁴ καὶ εἶπεν, ψεῦδος· ἐγὼ πρὸς ὅν χαλδαῖοις ἐγὼ
φεύγω· καὶ ὅς ἡκουσεν αὐτοῦ· καὶ συνέλαβεν ἱερουσίας
τὸν ἱερεμίδου, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν πρὸς ὅν ἀρχοντας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et misit rex Sedechias Iehuchal filium Selemie, & Sophoniam filium Maasia sacerdotem ad Ieremiam prophetam; dicens: Ora
nunc pro nobis coram Domino Deo nostro.

² Et Ieremias ingrediebatur & egrediebatur in medio populi, & non tra-
didit eum in domum vincitorum.

³ Exercitus autem Pharaonis egressus est de Egypto; & audierunt Chaldaei, qui
obsidebant Ierusalem famam eorum, & recesserunt ab Ierusalem.

⁴ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini ad
Ieremiam prophetam; dicens:

⁵ Hæc dicit Dominus Deus Israel, Sic dicetis regi tribus domus Iuda, qui misit vos
coram me ad querendum oraculum à facie mea. Ecce exercitus Pharaonis qui egressus est in auxilium vestrum, reuersus est in terram suam,

⁶ Et reuertentur Chaldaei, & pugnabunt aduersus ciuitatem hanc, & subijcient eam: & succendent eam
igni.

⁷ Hæc dicit Dominus, Ne decipiat animas vestras; dicendo; Recedendo recedent à nobis Chaldaei, quia non recedent.

⁸ Nam si occideritis omnem exercitum Chaldaeorum qui pugnant aduersus vos, & remanserint in eis viri vulnerati, singuli in ta-
bernaculo suo consurgent, & succendent ciuitatem istam igni.

⁹ Et reuertentur Chaldaei, & pugnabunt aduersus ciuitatem hanc, & subijcient eam: & succendent eam
igni.

¹⁰ Et factum est cum recessisset exercitus Chal-
daeorum ab Ierusalem, propter exercitum Pharaonis.

¹¹ Egressusque est Ieremias de Ierusalem, vt iret in terram tribus Benjamin, vt diuideret hereditatem, quam habebat, filiis suis, &
fratribus suis in medio populi domus Benjamin.

¹² Cumque esset ipse in porta tribus Benjamin, erat ibi vir constitutus su-
per portam, nomine Ierias, filius Selemie filij Ananiae, & apprehendit Ieremiam prophetam; dicens: Tu Chaldaeis tete vis dedere?

¹³ Et dixit Ieremias ad Ieriam, Falsum tu dicis de me: nõ ego me dedo Chaldaeis. Et non acquieuit, & apprehendit Ierias Ieremiam,
& adduxit eum ad principes.

וַיִּקְצְפוּ הַשָּׂרִים עַל-יִרְמְיָהוּ וַהֲבוּ אוֹתוֹ וַנִּתְּנוּ
אוֹתוֹ בֵּית הָאֶסּוּר בֵּית יְהוֹנָתָן הַסֹּפֵר כִּי-אֵתוּ עָשׂוּ
לְבֵית הַכֶּלֶא:

כִּי בָא יִרְמְיָהוּ אֶל-בֵּית הַכּוֹר וְאֶל-הַחֲנִיּוֹת
וַיֵּשֶׁב שָׁם יִרְמְיָהוּ יָמִים רַבִּים:

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁאַלְהוּ
הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ בַּפֶּתֶר וַיֹּאמֶר הֵישׁ דָּבָר מֵאֵת יְהוָה
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ יֵשׁ וַיֹּאמֶר בֶּיֶד-מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנָּתֵן:

וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ מִהַ חֲטָאתִי
לָךְ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלָעָם הָזֶה כִּי-נָתַתָּם אוֹתִי אֶל-
בֵּית הַכֶּלֶא:

וַאֲנִי נְבִיאֵיכֶם אֲשֶׁר-נָבְאוּ לָכֶם לֵאמֹר לֹא-
יָבֹא מֶלֶךְ-בָּבֶל עֲלֵיכֶם וְעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת:

וְעַתָּה שִׁמְעֵנָּה אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ רַחֲמֵי-נָא
רַחֲמֵנִי לִפְנֵיךָ וְאֶל-תְּשֻׁבְנִי בֵּית יְהוֹנָתָן הַסֹּפֵר
וְלֹא אָמוּת שָׁם:

וַיִּצְוֶה הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ וַיַּפְקְדוּ אֶת-יִרְמְיָהוּ
בַּחֲצֵר הַמִּטְרָה וַנִּתֵּן לוֹ כֶּבֶד-לֶחֶם לַיּוֹם מִחוּץ
הָאֵפִים עַד-תָּם כָּל-הַלֶּחֶם מִן-הָעִיר וַיֵּשֶׁב
יִרְמְיָהוּ בַּחֲצֵר הַמִּטְרָה:

לח

וַיִּשְׁמַע שַׁפְטִיָּה בֶן-מֶתָן וַגְּדַלְיָהוּ בֶן-
פִּשְׁחוּר וַיּוּכַל בֶּן-שַׁלּוּמִיָּהוּ וּפִשְׁחוּר בֶּן-מִלְכִּיָּהוּ
אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶל-כָּל-
הָעָם לֵאמֹר:

כֹּה אָמַר יְהוָה הֵשֶׁב בְּעִיר הַזֹּאת יָמוּת בַּחֲרֹב
בָּרָעַב וּבַדָּבָר וְהִיצֵא אֶל-הַבְּשָׂדִים וְחִיָּה וְהִיתָה-
לוֹ נַפְשׁוֹ לְשָׁלָל וְחִי:

כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּנִי תִנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד חֵיל
מֶלֶךְ-בָּבֶל וּלְכָדְרָה:

תרגום יונתן

וַיִּזְדַּקְרוּ עַל יִרְמְיָהוּ וְאֶלְקִיּוֹ וַחֲבֵרָיו בְּבֵית אֲסִירֵי בֵּית יוֹנָתָן סֹפֵר אֲדֹנָי יְהוִה עֲבָדוֹ לְבֵית אֲסִירֵי
אֲדֹנָי יְהוִה לְבֵית אֲסִירֵי וְלִגְיוֹן מִן חֲנֻתָא וַיִּתֵּב חֲמֵן יִרְמְיָהוּ יוֹסִין סְגִיָּין:
וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ צִדְקִיָּהוּ וַדְּבָרָה וּשְׁאֵלָה מֶלֶךְ
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ וַיִּשְׁאַלְהוּ הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ בַּפֶּתֶר וַיֹּאמֶר הֵישׁ דָּבָר מֵאֵת יְהוָה
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ יֵשׁ וַיֹּאמֶר בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנָּתֵן:
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ מִהַ חֲטָאתִי לָךְ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלָעָם הָזֶה כִּי-נָתַתָּם אוֹתִי אֶל-
וְעַתָּה שִׁמְעֵנָּה אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ רַחֲמֵי-נָא רַחֲמֵנִי לִפְנֵיךָ וְאֶל-תְּשֻׁבְנִי בֵּית יְהוֹנָתָן הַסֹּפֵר
וְלֹא אָמוּת שָׁם:
וַיִּצְוֶה הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ וַיַּפְקְדוּ אֶת-יִרְמְיָהוּ בַּחֲצֵר הַמִּטְרָה וַנִּתֵּן לוֹ כֶּבֶד-לֶחֶם לַיּוֹם מִחוּץ
הָאֵפִים עַד-תָּם כָּל-הַלֶּחֶם מִן-הָעִיר וַיֵּשֶׁב יִרְמְיָהוּ בַּחֲצֵר הַמִּטְרָה:
וַיִּשְׁמַע שַׁפְטִיָּה בֶן-מֶתָן וַגְּדַלְיָהוּ בֶן-פִּשְׁחוּר וַיּוּכַל בֶּן-שַׁלּוּמִיָּהוּ וּפִשְׁחוּר בֶּן-מִלְכִּיָּהוּ
אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶל-כָּל-הָעָם לֵאמֹר:
כֹּה אָמַר יְהוָה הֵשֶׁב בְּעִיר הַזֹּאת יָמוּת בַּחֲרֹב בָּרָעַב וּבַדָּבָר וְהִיצֵא אֶל-הַבְּשָׂדִים וְחִיָּה
וְהִיתָה לְנַפְשׁוֹ לְשָׁלָל וְחִי:
כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּנִי תִנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד חֵיל מֶלֶךְ-בָּבֶל וּלְכָדְרָה:

לח

וַיִּשְׁמַע שַׁפְטִיָּה בֶן-מֶתָן וַגְּדַלְיָהוּ בֶן-פִּשְׁחוּר וַיּוּכַל בֶּן-שַׁלּוּמִיָּהוּ וּפִשְׁחוּר בֶּן-מִלְכִּיָּהוּ
אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶל-כָּל-הָעָם לֵאמֹר:
כֹּה אָמַר יְהוָה הֵשֶׁב בְּעִיר הַזֹּאת יָמוּת בַּחֲרֹב בָּרָעַב וּבַדָּבָר וְהִיצֵא אֶל-הַבְּשָׂדִים וְחִיָּה
וְהִיתָה לְנַפְשׁוֹ לְשָׁלָל וְחִי:
כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּנִי תִנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד חֵיל מֶלֶךְ-בָּבֶל וּלְכָדְרָה:

15 * Quamobrem irati principes contra Hieremiam, caesum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan scribae. Ipse enim praepositus erat super carcerem.

16 * Itaque ingressus est Hieremias in domum laci, & in ergastulum, & sedit ibi Hieremias diebus multis.

17 * Mittens autem Sedechias rex tulit eum, & interrogavit eum in domo sua abscondite: & dixit, Putas ne est sermo à Domino? Et dixit Hieremias, Est. Et ait, In manus regis Babylonis tradèris.

18 * Et dixit Hieremias ad regem Sedechiam: Quid peccaui tibi & seruis tuis, & populo tuo, quia misisti me in domum carceris?

19 * Vbi sunt prophetae vestri, qui prophetabant vobis, & dicebant, Non veniet rex Babylonis super vos & super terram hanc?

20 * Nunc ergo audi obsecro domine rex: Valeat deprecatio mea in conspectu tuo, & ne me remittas in domum Jonathan scribae, ne moriar ibi.

21 * Praecipit ergo rex Sedechias ut traderetur Hieremias in vestibulum carceris, & daretur ei torta quotidie panis, excepto pulmento, donec confunderentur omnes panes de ciuitate. & mansit Hieremias in vestibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

A Vdiuit autem Saphatias filius Mathan, & Gedelias filius Phasur, & Iuchal filius Selemia, & Phasur filius Melchiae sermones quos Hieremias loquebatur ad omnem populum, dicens:

2 * Hec dicit Dominus, Quicumque manferit in ciuitate hac, morietur gladio, & fame, & peste: qui autem profugerit ad Chaldaeos, viuet, & erit anima eius sospes & viuens.

3 * Hec dicit Dominus, Tradendo tradetur ciuitas hac in manu exercitus regis Babylonis, & capiet eam.

¹⁵ Et indignati sunt principes contra Hieremiam, & percusserunt eum; & miserunt eum in domum carceris Jonathan scribæ, quia hæc fecerunt in domum carceris.

¹⁶ Et venit Hieremias in domum laci, & ad vincula: & sedit ibi dies multos.

¹⁷ Et misit Sedechias & vocavit eum, & interrogabat eum rex absconditè, Si est sermo à Domino? & dixit ei, Est. in manus regis Babylonis traderis.

¹⁸ Et dixit Hieremias regi, In quo iniuria affecit te & seruos tuos, & populum hunc, quia tu das me in domum carceris?

¹⁹ Et ubi sunt propheta vestri qui prophetauerunt vobis, dicentes: Non veniet rex Babylonis super terram hanc?

²⁰ Et nunc audi iam domine rex, cadat misericordia mea ante faciem tuam, & non auertas me in domum Jonathan scribæ, & non moriar ibi.

²¹ Et praecepit rex, & iniecerunt eum in domum carceris, & dederunt ei panem unum in die foris ubi panes faciunt, donec defecerunt panes de ciuitate: & sedit Hieremias in atrio carceris.

CAP. XXXVIII.

ET audiuit Saphan filius Mathan, & Godolias filius Paschor, & Joachal filius Selemiae, & Paschor filius Melchiae, sermones quos Hieremias loquebatur ad populum; dicens:

² Sic dixit Dominus, Sedens in ciuitate ista morietur in gladio, & in fame, & in peste: & egrediens ad Chaldaeos, viuet; & erit anima eius in lucrum, & viuet.

³ Quia sic dixit Dominus, Tradita tradetur ciuitas hac in manus exercitus regis Babylonis, & capiet eam.

¹⁵ καὶ ὀργισθῆσαν τὸ ἀρχόντες ἐπὶ ἱερεμίαν, καὶ ἐπάταξαν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον φυλακῆς ἰωνάθαν τοῦ γραμματέως, ὅτι ταῦτα ἐποίησαν εἰς οἰκίαν φυλακῆς.

¹⁶ καὶ ἦλθεν ἱερεμίας εἰς τὸν οἶκον τῆς λαλῆκος καὶ εἰς τὸν συγκλεισμόν, καὶ ἐκάθησεν ἐκεῖ ἡμέρας πολλὰς.

¹⁷ καὶ ἀπέστειλεν σεδεκίας καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κρυφαίως, εἰ ἔστιν λόγος τοῦ κυρίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἔστιν· εἰς χεῖρας βασιλέως βαβυλωνίου τοῦ παδοθήση.

¹⁸ καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ βασιλεῖ, τί ἡδίκησά σε ἐστὶν παῖδάς σου καὶ τὸν λαόν σου, ὅτι σὺ δίδως με εἰς οἰκὴν φυλακῆς;

¹⁹ καὶ ποῦ εἰσὶν οἱ προφῆται ὑμῶν οἱ προφητεύσαντες ὑμῖν, λέγοντες· ἔμνη ἔλθῃ βασιλεὺς βαβυλωνίου ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην.

²⁰ καὶ νῦν ἀκούθῃ δὴ κύριε βασιλεῦ, πεσέτω τὸ ἔλεός μου κατὰ πρόσωπόν σου, καὶ ἔμνη ἀποσρέψῃς με εἰς οἰκίαν ἰωνάθαν τοῦ γραμματέως, καὶ οὐ μὴ ἀποθῶω ἐκεῖ.

²¹ καὶ σωέταξεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐνεβάλοσαν αὐτὸν εἰς οἰκίαν τῆς φυλακῆς· καὶ ἐδίδονσαν αὐτῷ ἄρτον ἓνα τῆς ἡμέρας ἕξωθεν ἔσπευσον, ἕως ἃς ἐξέλιπον οἱ ἄρτοι ἐκ τῆς πόλεως· καὶ ἐκάθησεν ἱερεμίας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς.

λη.

¹ Καὶ ἤκουσεν σαφῶς ὁ μαθάν, καὶ γοδολίας ὁ παχώρ, καὶ ἰωχαλ ὁ σελεμίου καὶ παχώρ ὁ μελχίε· καὶ τοῖς λόγοις τοῦ ἱερεμίας ἐλάλει ἐπὶ τὸν λαόν, λέγων·

² ὅτως εἶπεν κύριος, ὁ καθήμενος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀποθάνεται ἐν ῥομφαίᾳ, ἐν λιμῷ καὶ ἐν λοιμῷ· καὶ οὐκ ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ἐννεμα καὶ ἡμερῶν.

³ ὅτι ὅτως εἶπεν κύριος, τοῦ παδοθήση τοῦ βασιλέως βαβυλωνίου ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας δυναμείως βαβυλωνίου, καὶ συλληφεται αὐτή.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁵ Et irati sunt principes contra Ieremiam, & percusserunt eum, & coniecerunt eum in carcerem domus Jonathan scribæ; ipsam enim fecerant in carcerem.

¹⁶ Ingressus est enim Ieremias in domum carceris, & in medium tabernarum: & sedit ibi Ieremias diebus multis.

¹⁷ Et misit rex Sedechias, & tulit eum, & interrogauit eum rex in domo sua clam: & ait, Nunquid est verbum à facie Domini? & ait Ieremias, Est. Et ait: In manum regis Babylonis tradèris.

¹⁸ Et dixit Ieremias regi Sedechie, Quid peccaui tibi & seruis tuis, & populo huic, vt poneretis me in domum carceris?

¹⁹ Et ubi sunt pseudoprophetae, qui prophetant vobis, dicentes, Non veniet rex Babylonis contra vos & contra terram istam?

²⁰ Et nunc audi obsecro domine mi rex: acceptabilis sit obsecro deprecatio mea coram te, & ne reducas me in domum Jonathan scribæ, & non moriar ibi.

²¹ Et praecepit rex Sedechias, & commendauerunt Ieremiam in vestibulo domus carceris; & dabatur ei frustum panis quotidie de vico pistorum, donec consumeretur omnis panis de ciuitate. Et mansit Ieremias in vestibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

ADiuit autem Saphatias filius Mathan, & Gedelias filius Phasur, & Iuchal filius Selemiae, & Phasur filius Melchiae, verba Ieremiae loquentis cum omni populo; dicendo:

² Hæc dicit Dominus, Qui manserit in vrbe hac, occidetur gladio, & fame, & peste: qui autem egressus fuerit, & dediderit se Chaldaeis, viuet; & erit ei anima eius in euasione, & sustentabitur.

³ Hæc dicit Dominus, Tradendo tradetur ciuitas hæc in manum exercitus regis Babylonis, & subiciet eam.

4 * ויאמרו השוים אל המלך יומת נא את האיש הזה כי על-כן הוא מרפא את ידי אנשי המלחמה הנשארים בעיר הזאת ואת ידי כל העם לדבר אליהם בדברים האלה כי האיש הזה איננו דרש לשלום לעם הזה כי אם לרעה:

5 * ויאמר המלך צדקיהו הנה הוא בידכם כי אין המלך יוכל אתכם דבר:

6 * ויקחו אותו ירמיהו וישלכו אותו אל חבור מלכיהו בן המלך אשר בחצר המטרה וישלחו את ירמיהו בחבלים ובבור אין מים כי אם טיט ויטבע ירמיהו בטיט: * וישמע עבד-מלך חבושי איש סדים והוא בבית המלך כי נתנו את ירמיהו אל חבור והמלך יושב בשער בנימן:

7 * ויצא עבד-מלך מבית המלך וידבר אל המלך לאמר: * אדני המלך הרעו האנשים האלה את כל אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר השליכו אל חבור וימת תחתיו מפני הרעב כי אין הלחם עוד בעיר:

8 * ויצוה המלך את עבד-מלך חבושי לאמר קח בידך מזון שלשים אנשים והעלית את ירמיהו הנביא מן חבור בטרם ימות:

9 * ויקח עבד-מלך את האנשים בידו ויבא בית המלך אל תחת האוצר ויקח משם בלוי הסחבור ובלוי מלחים וישלחם אל ירמיהו אל חבור בחבלים:

10 * ויאמר עבד-מלך חבושי אל ירמיהו שים נא בלואי הסחבור והמלחים תחת אצלות ידך מתחת לחבלים ויעש ירמיהו כן:

11 * וימשכו את ירמיהו בחבלים ויעלו אותו מן חבור וישב ירמיהו בחצר המטרה:

4 * Et dixerunt principes regi, Rogamus vt occidatur homo iste. De industria enim dissoluit manus virorum bellantium, qui remaserunt in ciuitate hac, & manus vniuersi populi, loquēs ad eos vniuersa verba hæc. Siquidem homo iste non quatit pacem populo huic, sed malum.

5 * Et dixit rex Sedechias: Ecce ipse in manibus vestris est. nec enim fas est vobis quicquam negare.

6 * Tulerunt ergo Hieremiam, & proiecerunt eum in lacum Helchia filij Amelech, qui erat in vestibulo carceris, & submiserunt Hieremiam in funibus, in lacum in quo non erat aqua, sed lutum. Descendit itaque Hieremias in cœnum.

7 * Audiuit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis, quod misissent Hieremiam in lacum. Porro rex sedebat in porta Benjamin.

8 * Et egressus est Abdemelech de domo regis, & locutus est ad regem, dicens:

9 * Domine mi rex, malè fecerunt viri omnia quęcunque perpetrarunt cōtra Hieremiam prophetam, mittentes eum in lacum vt moriatur ibi fame. non sunt enim panes vltra in ciuitate.

10 * Præcepit itaq; rex Abdemelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros, & leua Hieremiam prophetam de lacu antequam moriatur.

11 * Assumptis ergo Abdemelech secum viris, ingressus est domum regis quę erat sub cellario, & tulit inde veteres pannos, & antiqua vestimenta quę computruerant, & submisit ea ad Hieremiam in lacum per funiculos.

12 * Dixitque Abdemelech Æthiops ad Hieremiam prophetam, Pone veteres pannos, & hæc scissa, & putrida sub cubito manuum tuarum, & super funes. Fecit ergo Hieremias sic.

13 * Et extraxerunt Hieremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu. Mansit autē Hieremias in vestibulo carceris.

תרגום יונתן

4 * ואמרו רבני למלך ויקטל כען גברא דרין ארי על כן הוא מרפא את ידי עבדי קרבא דאשחארו בקרתא דדא וית ידי כל עמא ואמר מלכא צדקיהו האלין ארי גברא דרין ליתוהי תבע לשלמא לעמא דרין אלהן לבישא:

5 * ודברו ית ירמיהו וירמו יתיה לגובא דמלכיה בר מלכא דבדרת בית אסירא ושרבינו ירמיהו באטוניה ובגובא לית מנא אלהין טנא ושמע עבדא דמלכא צדקיהו גבר רב והוא בבית מלכא ארי ויחבו ית ירמיהו לגובא ומלכא יתב בחרע שבט בנימן:

6 * ויטבע ירמיהו בטיט: * וישמע עבד-מלך חבושי איש סדים והוא בבית המלך כי נתנו את ירמיהו אל חבור והמלך יושב בשער בנימן:

7 * ויצא עבד-מלך מבית המלך וידבר אל המלך לאמר: * אדני המלך הרעו האנשים האלה את כל אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר השליכו אל חבור וימת תחתיו מפני הרעב כי אין הלחם עוד בעיר:

8 * ויצוה המלך את עבד-מלך חבושי לאמר קח בידך מזון שלשים אנשים והעלית את ירמיהו הנביא מן חבור בטרם ימות:

9 * ויקח עבד-מלך את האנשים בידו ויבא בית המלך אל תחת האוצר ויקח משם בלוי הסחבור ובלוי מלחים וישלחם אל ירמיהו אל חבור בחבלים:

² Et dixerunt principes regi, Occidatur iam homo ille, quia ipse dissoluit manus hominum bellantium, qui remanserunt in ciuitate hac, & manus uniuersi populi, loquens ad eos secundum uerba ista: quia homo iste non diuinat pacem populo huic, sed mala.

³ Et dixit rex Sedechias, Ecce ipse in manibus uestris, quia non potuit rex contra eos.

⁴ Et tulerunt Hieremiam, & proiecerunt eum in lacum Melchiae filij regis qui erat in atrio carceris, & demiserunt eum in funibus in lacum, & in lacu non erat aqua, sed cænum, & erat in cæno.

⁵ Et audiuit Abdemelech Aethiops uir eunuchus, & erat ipse in atrio regis, quia iniecerunt Hieremiam in lacum: & rex sedebat in porta Benjamin.

⁶ Et egressus est Abdemelech de domo regis, & locutus est ad regem, & dixit:

⁷ Domine mi rex, malè fecerunt uiri illi omnia quæ fecerunt contra Hieremiam prophetam, projicientes eum in lacum ut moriatur in eo à facie famis, quia non sunt ultra panes in ciuitate.

⁸ Et præcepit rex Abdemelech, dicens: Tolle tecum hinc triginta uiros, & educ eum de lacu, ut non moriatur.

⁹ Et accepit Abdemelech homines & intravit in domum regis ad subterraneam, & tulit inde uetera rudia uesimenta, & antiquos funiculos, & proiecit ea ad Hieremiam in lacum.

¹⁰ Et dixit ad eum, Pone hæc sub funiculis: & fecit Hieremias sic.

¹¹ Et traxerunt eum in funiculis, & eduxerunt eum de lacu: & sedit Hieremias in atrio carceris.

⁴ καὶ εἶπαν οἱ ἀρχόντες τῷ βασιλεῖ, ἀναιρεθῆτω δὲ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἐκείνη, ὅτι αὐτὸς ἐκλύει τὰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων τῶν πολεμουμένων τῶν κατὰ λειπομνίων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ τὰς χεῖρας πάντες τοῦ λαοῦ λαλῶντες αὐτὸς κατὰ τὸν λόγον τούτοις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ χρησιμολογεῖ εἰρηνεύει τῷ λαῷ τούτῳ, ἀλλ' ἢ πονηροῦ.

⁵ καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας, ἰδοὺ αὐτὸς ἐν χερσὶν ὑμῶν, ὅτι ὅς ἐδυνάτω ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὸς.

⁶ καὶ ἔλαβον τὸν ἱερεμίαν, καὶ ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον μελχίου υἱοῦ τοῦ βασιλέως ὃς ἦν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς, καὶ ἐχάλασαν αὐτὸν ἐν χοινίοις εἰς τὸν λάκκον, καὶ ἐν τῷ λάκκῳ ὅς ἐστιν ὕδωρ ἀλλ' ἢ βόρβορος, καὶ ἦν ἐν τῷ βορβόρῳ.

⁷ καὶ ἤκουσεν ἀβδεμέλεχ ὁ αἰθίοψ ἀνὴρ εὐνοῦχος, & ἦν αὐτὸς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως, ὅτι ἐνέβαλον τὸν ἱερεμίαν εἰς τὸν λάκκον· καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκάθητο ἐν τῇ πύλῃ βενιαμίν.

⁸ καὶ ἔξηλθεν ἀβδεμέλεχ ἐκ τῆς οἰκίας βασιλέως, καὶ ἐλάλησεν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εἶπεν.

⁹ κύριέ μου βασιλεῦ ἐπονθήρυσαν ὁ δόξες ἐκείνοι πρῶτα ἀ' ἐποίησαν κατὰ τὸν ἱερεμίου τοῦ προφήτου ῥίψαντες αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον ἵνα ἀποθῇ ἐν αὐτῷ ἀπὸ πρὸς ὧπου τοῦ λιμοῦ, ὅτι ὅς ἐστιν ἐτι ἀρτοὶ ἐν τῇ πόλει.

¹⁰ καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ ἀβδεμέλεχ, λέγων· λάβε μὲν σεαυτοῦ ἐντεῦθεν τετρακόντα ἀνδρας, & ἀνάγαγε αὐτὸν ἐκ τοῦ λάκκου, ἵνα μὴ ἀποθῇ.

¹¹ καὶ ἔλαβεν ἀβδεμέλεχ τὸν ἄνθρωπον, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν βασιλέως ὡς τὴν ὑπόγειον, & ἔλαβεν ἐκεῖθεν παλαιὰ ῥάκη καὶ παλαιὰ χοινία, καὶ ἔρριψεν αὐτὰ πρὸς ἱερεμίαν εἰς τὸν λάκκον.

¹² καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, θές ταῦτα ὑποκάτω τῶν χοινίων, & ἐποίησεν ἱερεμίας ὅτως.

¹³ καὶ ἐλκυσαν αὐτὸν ἐν ταῖς χοινίοις, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ λάκκου, καὶ ἐκάθησεν ἱερεμίας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et dixerunt principes regi, Occidatur nunc uir iste, propterea quod dissoluit manus bellatorum qui remanserunt in urbe hac, & manus totius populi, dum eos huiusmodi uerbis alloquitur. Vir enim iste non querit pacem populo huic, sed malum.

² Et dixit rex Sedechias, Ecce ipse traditus est in manum uestram: non enim rex potest prohibere uobis uerbum.

³ Et tulerunt Ieremiam, & proiecerunt eum in lacum Melchiae filij regis, qui erat in atrio domus carceris, & demiserunt Ieremiam in lacum, & in lacu non erat aqua, sed lutum; & demersus est Ieremias in luto.

⁴ Et audiuit seruus regis Sedechiae uir magnus, & ipse erat in domo regis, quod posuissent Ieremiam in lacu. Et rex sedebat in porta tribus Benjamin.

⁵ Et egressus est seruus regis de domo regis, & locutus est cum rege; dicens:

⁶ Domine mi rex, malefecerunt uiri isti in omnibus quæ fecerunt Ieremiae prophetae, quem coniecerunt in lacum: iam mortuus est in loco suo pro fame, neque enim est ultra panis in ciuitate.

⁷ Et præcepit rex seruo regis Sedechiae, dicens: Tolle hinc tecum triginta uiros, & subleua Ieremiam prophetam de lacu, antequam moriatur. Et tulit seruus regis uiros secum; & ingressus est in domum regis, sub cellarium; & tulit inde frusta panni uetera scissa, & comminuta; & demisit ea ad Ieremiam in lacum funibus.

⁸ Et dixit seruus regis Sedechiae ad Ieremiam, Pone nunc uetera panni frusta scissa & trita, sub axillis manuum tuarum, & sub funibus. Et fecit Ieremias sic.

⁹ Et extraxerunt Ieremiam funibus, & subuexerunt eum de lacu. Et mansit Ieremias in atrio domus carceris.

14 * וישלח המלך צדקיהו ויקח ארס ירמיהו
 הנביא אליו אל מבוא השלישי אשר בבית יהוה
 ויאמר המלך אל ירמיהו שאל אני אתך דבר אל-
 תבחד ממני דבר :
 15 * ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כי אניד לך הלווא
 המר-תמיתני וכי איעצך לא תשמע אלי :
 16 * וישבע המלך צדקיהו אל ירמיהו בסתר
 לאמר חי יהוה ארס אשר עשה לנו את-הנפש
 הזאת אם-אמיתך ואם-אתנך ביד האנשים האלה
 אשר מבקשים את-נפשך :
 17 * ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כה-אמר יהוה
 אלהי צבאות אלהי ישראל אם-יצא תצא
 אל-שרי מלך-בבל וחיתה נפשך ותעיר הזאת
 לא תשרף באש וחיתה אתך וביתך :
 18 * ואם לא-תצא אל-שרי מלך בבל ונתנור
 העיר הזאת ביד הכשדים ושרפורה באש ואתה
 לא-תמלט מידם :
 19 * ויאמר המלך צדקיהו אל ירמיהו אני ראנ
 את-היהודים אשר נפלו אל-הכשדים פן-יתנו
 אתי בידם והתעללו בי :
 20 * ויאמר ירמיהו לא יתנו שמע-נאי בקול יהוה
 לאשר אני דבר אליך ויטב לך ותחי נפשך :
 21 * ואם מאן אתה לצאת זה הדבר אשר הראני
 יהוה :
 22 * ותנור כל-הנשים אשר נשארו
 בבית מלך-יהודה מוצאות אל-שרי מלך בבל
 ותנור אמר-הסיתוך ויכלו לך אנשי שלמך
 הטבעו בכך רגלך נסגו אחור :
 23 * ואת כל-נשיך ואת בנך מוצאים אל-הכשדים
 ואתה לא-תמלט מידם כי ביד מלך בבל תתפש
 ואת העיר הזאת תשרף באש :

14 * Et misit rex Sedechias, & tulit ad se
 Hieremiam prophetam ad ostium tertium
 quod erat in domo Domini. Et dixit rex ad
 Hieremiam, Interrogo ego te sermone, ne
 abscondas à me aliquid.
 15 * Dixit autem Hieremias ad Sedechiam,
 Si annunciauero tibi, nunquid non interfici-
 es me? & si consilium dederò tibi, non
 me audies.
 16 * Iurauit ergo rex Sedechias Hieremiam
 clam dicens: Viuit Dominus qui fecit no-
 bis animam hanc, si occidero te, & si tra-
 didero te in manus virorum istorum, qui
 quærunt animam tuam.
 17 * Et dixit Hieremias ad Sedechiam, Hæc
 dicit Dominus exercituum Deus Israel: Si
 E profectus exieris ad principes regis Baby-
 lonis, viuet anima tua, & ciuitas hæc non
 succendetur igni, & saluus eris tu & do-
 mus tua.
 18 * Si autem non exieris ad principes re-
 gis Babylonis, tradetur ciuitas hæc in ma-
 nus Chaldaeorum, & succendent eam igni,
 & tu non effugies de manu eorum.
 19 * Et dixit rex Sedechias ad Hieremiam,
 Sollicitus sum propter Iudæos qui transfe-
 rerunt ad Chaldaeos, ne fortè tradar in ma-
 nus eorum, & illudent mihi.
 20 * Respondit autem Hieremias, & dixit
 ei, Non te tradent. Audi quæso vocem
 F Domini quam ego loquor ad te, & bene
 tibi erit, & viuet anima tua.
 21 * Quòd si nolueris egredi, iste est sermo
 quem ostendit mihi Dominus.
 22 * Ecce omnes mulieres quæ remanserunt
 in domo regis Iuda, educuntur ad principes
 regis Babylonis, & ipse dicent: Seduxerunt
 te, & præualuerunt aduersum te viri paci-
 fici tui, demerserunt in cæno & in lubrico
 pedes tuos, & reccesserunt à te.
 23 * Et omnes vxores tuæ & filij tui edu-
 centur ad Chaldaeos, & non effugies ma-
 nus eorum, sed in manu regis Babylonis
 capieris, & ciuitatem hanc comburet igni.

תרגום יונתן

14 * ושלח מלכא צדקיהו ודבר ית ירמיהו נביא ליהוה למעלנא תליתאה די בבית מקדשא דיי ויאמר מלכא לירמיהו שאל אנא יתך פתגמא
 15 * ויאמר ירמיהו לצדקיהו ארי אחוי לך תלא מקטל תקטלנני וארי אמלכנך לא תקבל ממני :
 16 * ויקים מלכא צדקיהו לירמיהו למימר קים הוא יי ית דקים לנא ית נפשתי האלן אם אקטלנך ואם אקטלנך בידא
 17 * ויאמר ירמיהו לצדקיהו כרנן אמר יי אלהא צבאות אלהא דישראל אם מפק תפוק לית רברבי
 18 * ויאמר ירמיהו וקרתא תדא לא תחזק בנורא ותחי את ואנש ביתך :
 19 * ואם לא תפוק לית רברבי מלכא דבבל ותקטור קרתא תדא בידא דכסדאי ויזקדונה בנורא ואת לא תשתחב מודהון :
 20 * ויאמר מלכא צדקיהו לירמיהו אנא נאף מן והדאי ראשתמעו לכסדאי דלמא ימסרון יתי בידיהון ויתלעבון בי :
 21 * ויאמר ירמיהו לא ימסרון קבל בען למימרא דיי לראנא ממלל עמך ויטב לך ותחקים נפשך :
 22 * ואם מסרב את למפק דין פתגמא דאחויני יי :
 23 * ותא כל נשיא ראשתחארא בבית מלך שבטא דבית יהודה מחפזן לית רברבי מלכא דבבל ואנן אמרין אטעייד ויכלי לך אנשי
 24 * וית כל נשך וית בנך מחפזן לית כסדאי ואת לא תשתחב מידיהון ארי ביד
 25 * ואת העיר הזאת תשרף באש :

¹ Et misit rex, & vocauit eum ad se in domum tertiam que in domo Domini: & dixit ei rex, Interrogabo te verbum, & ne abscondas à me verbum.

² Et dixit Hieremias regi, Si annunciauero tibi, non morte me interficies: & si consilium dederò tibi, non audies me.

³ Et iurauit rex ei clam; dicens: Viuit Dominus qui fecit nobis animam hanc, si occidero te, & si tradidero te in manus hominum istorum qui querunt animam tuam.

⁴ Et dixit ei Hieremias: Sic dixit Dominus exercituum Deus Israel, Si egrediens egressus fueris ad duces regis Babylonis, & uiuet anima tua; & ciuitas hæc non succendetur in igne, & uiues tu & domus tua.

⁵ Et si non exieris, tradetur ciuitas hæc in manus Chaldeorum, & succendent eam in igne, & tu non saluaberis de manibus eorum.

⁶ Et dixit rex Hieremie, Ego sollicitudinem habeo Iudeorum, qui fugerunt ad Chaldeos, ne dent me in manus eorum & illudant mihi.

⁷ Et ait Hieremias, Non tradent te: audi uerbum Domini quod ego dico ad te, & melius erit tibi, & uiuet anima tua.

⁸ Et si non uolueris tu egredi, iste sermo quem ostendit mihi Dominus.

⁹ Ecce omnes mulieres quæ relictæ sunt in domo regis Iuda, educæ sunt ad regem Babylonis: & istæ dixerunt, Seduxerunt te, & prauuluerunt aduersum te uiri pacifici tui, & praualebunt in lubricis contra pedes tuos, recesserunt à te.

¹⁰ Et uxores tuas & filios tuos educent ad Chaldeos, & tu non saluaberis, quia in manu regis Babylonis capieris, & ciuitas hæc comburetur.

⁴ καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἐκκαλεσθῆναι αὐτὸν πρὸς τὴν τρίτην οἰκίαν τοῦ κυρίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, ἐρωτήσω σε λόγον, & μὴ κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ ῥῆμα.

⁵ καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ βασιλεῖ, εἰ ἀναγγείλω σοι, ἔτι θανάτω με θανατώσεις; καὶ εἰ δὲ συμβουλεύσω σοι, ἔτι ἀκρόσῃς μου.

⁶ καὶ ὤμοσεν ὁ βασιλεὺς αὐτῷ κρυφῇ, λέγων, ὅτι κύριε ὁ θεὸς ἐποίησεν ἡμῖν τὴν ψυχὴν ταύτην, εἰ ἀποκτενῶ σε, καὶ εἰ ἀπαρδῶ σε εἰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων τούτων τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν σου.

⁷ καὶ εἶπεν αὐτῷ ἱερεμίας, ἔτι εἶπεν κύριε ὁ θεὸς πάντων δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, εἰ δὲ ἐλθῶν ἐξέλθῃς πρὸς ἡγεμόνας βασιλέως βαβυλῶντος, (ἡ ψυχὴ σου καὶ ἡ πόλις αὕτη) ἔτι μὴ κατακαυθῇ ἐν πυρὶ, καὶ ζήσῃ σὺ καὶ ἡ οἰκία σου.

⁸ καὶ εἰ δὲ μὴ ἐξέλθῃς, (δοθήσῃ) ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας τῶν χαλδαίων, & καύθουσιν αὐτὴν ἐν πυρὶ, καὶ σὺ ἔτι μὴ σωθῇς ἀπὸ χειρῶν αὐτῶν.

⁹ καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ ἱερεμίᾳ, ἐγὼ λόγον ἔχω τῶν ἰουδαίων τῶν πεφθυγόντων πρὸς ἐδὺ χαλδαίους μὴ δώσῃν με εἰς χεῖρας αὐτῶν καὶ καταμωκῇσινταί μου.

¹⁰ & εἶπεν ἱερεμίας, ἔτι μὴ ἀπαρδῶσίν σε, ἀκούθῃς τὸν λόγον κυρίου ὃν ἐγὼ λέγω πρὸς σέ, καὶ βέλῃον ἔσται σοι καὶ ζήσῃ (ἡ ψυχὴ) σου.

¹¹ καὶ εἰ μὴ ἐλθῇς σὺ ἐξέλθῃς, ὅτι ὁ λόγος ὃν ἔδειξεν μοι κύριος.

¹² ἰδοὺ πάσαι γυναῖκες αἱ καταλειφθεῖσαι ἐν οἰκίᾳ βασιλέως ἰσραὴλ, ἐξήγοντο πρὸς βασιλέα βαβυλῶντος. καὶ αὗται ἔλεγον, ἡπάτησέν σε, & ἠδυνάσθησέν σοι ἀνδρες εἰρηνικοὶ σου, καὶ κατήχουσιν ἐν ὀλιωθήμασιν πόδας σου, ἀπέστρεψαν ἀπὸ σοῦ.

¹³ καὶ τὰς γυναῖκάς σου καὶ τὰ τέκνα σου ἐξάξουσιν πρὸς ἐδὺ χαλδαίους, καὶ σὺ ἔτι μὴ σωθῇς, ὅτι ἐν χειρὶ βασιλέως βαβυλῶντος συλληφθήσῃ, καὶ ἡ πόλις αὕτη κατακαυθήσεται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et misit rex Sedechias, & tulit Ieremiam prophetam ad se, ad ostium tertium quod erat in domo sanctuarij Domini. Dixitq, rex ad Ieremiam, Interrogo ego te sermonem: ne cales à me quicquam.

² Et dixit Ieremias ad Sedechiam, Si annuncia-

³ Et iurauit rex Sedechias, dicens in occulto Ieremias, Viuus est Dominus qui sustentat nobis animas istas, si occidero te, & si tradi-

⁴ Et dixit Ieremias Sedechia: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Si egrediendo egressus fueris ad principes regis Babylonis,

⁵ Si verò non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur ciuitas hæc in manum Chaldeorum, & succendent eam igni; & tu non

⁶ Et dixit rex Sedechias ad Ieremiam, Anxius sum propter Iudeos qui se dediderunt

⁷ Et dixit Ieremias, Non tradent. acquiesce

⁸ Quod si renuis exire;

⁹ Ecce omnes mulieres quæ remanserunt in domo regis

¹⁰ Et omnes uxores tuæ & filij tui educentur ad Chaldeos, & tu non euades è manibus eorum, quia in manu regis Babylonis capie-

¹¹ & ciuitas hæc comburetur igni.

24 * וַיֹּאמֶר צִדְקִיָּהוּ אֶל-יִרְמְיָהוּ אִישׁ אֶל-יָדָע
בְּדִבְרֵי-הָאֱלֹהִים וְלֹא תָמוּתָּ: * וְכִי-יִשְׁמְעוּ
הַשָּׂרִים כִּי-דִבַּרְתִּי אֵתְךָ וּבָאוּ אֵלֶיךָ וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ
הַגִּידָה נָא לָנוּ מִה-דִּבַּרְתָּ אֶל-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַבַּחֲדָר
מִמֶּנּוּ וְלֹא נִמְיָתְךָ וּמִה-דָּבָר אֵלֶיךָ הַמֶּלֶךְ:
26 * וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם מִפִּיל-אֲנִי תַחֲנַנְתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
לְבַלְתִּי הַשִּׁיבֵנִי בֵּית יְהוֹנָתָן לְמוֹת שָׁם:
27 * וַיָּבֹאוּ כָל-הַשָּׂרִים אֶל-יִרְמְיָהוּ וַיִּשְׁאַלוּ אוֹתוֹ
וַיַּגִּד לָהֶם כְּכָל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה הַמֶּלֶךְ
וַיַּחֲרֹשׁוּ מִמֶּנּוּ כִּי לֹא-נִשְׁמַע הַדָּבָר:
28 * וַיֵּשֶׁב יִרְמְיָהוּ בַּחֲצַר הַמַּטְרָה עַד-יוֹם אֲשֶׁר-
נָלְכְדָה יְרוּשָׁלַם וְהָיָה כֹּה אֲשֶׁר נִלְכְדָה יְרוּשָׁלַם:

ל ש

1 * בַּשָּׁנָה הַחֲשֵׁעִית לְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה
בַּחֹדֶשׁ הָעֲשָׂרִי בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל וְכָל-
חֵילוֹ אֶל-יְרוּשָׁלַם וַיִּצְרוּ עָלֶיהָ:
2 * בַּעֲשֵׂתִי-עֲשָׂרָה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בַּחֹדֶשׁ הָרִבְעִי
בְּתַשְׁעֹה לַחֹדֶשׁ הִבְקַעְתִּי הָעִיר:
3 * וַיָּבֹאוּ כָל-שָׂרֵי מֶלֶךְ-בָּבֶל וַיֵּשְׁבוּ בְּשַׁעַר הַחֹךְ
נִרְגַל שְׂרָאצַּר סַמְגַר נָבו שְׂרִסְכִּים רַב-סָרִים
נִרְגַל שְׂרָאצַּר רַב-מָגִן וְכָל-שְׂאֵרֵי שָׂרֵי מֶלֶךְ-בָּבֶל:
4 * וַיְהִי כֹּה אֲשֶׁר רָאָם צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה וְכָל-
אֲנָשֵׁי הַמְּלָחָמָה וַיִּבְרָחוּ וַיֵּצְאוּ לַיְלָה מִן-הָעִיר דֶּרֶךְ
בֵּין הַמִּלֵּךְ בְּשַׁעַר בֵּין הַחֲמָתִים וַיֵּצֵא דֶרֶךְ הָעֲרֵבָה:
5 * וַיִּדְּפוּ חֵיל-בְּשָׂרִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁגּוּ אַחֲרֵי-
צִדְקִיָּהוּ בְּעֲרֵבוֹת יָרָחוּ וַיִּקְחוּ אוֹתוֹ וַיַּעֲלֵהוּ אֶל-
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל וּבְלַתָּהּ בְּאֶרֶץ חֲמָר
וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים:
6 * וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת-בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ בְּרִבְלָה
לְעֵינָיו וְאֶת-כָּל-חֲרֵי יְהוּדָה שְׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל:

תרגום יונתן

24 * וַיֹּאמֶר צִדְקִיָּהוּ אֶל-יִרְמְיָהוּ אִישׁ אֶל-יָדָע
בְּדִבְרֵי-הָאֱלֹהִים וְלֹא תָמוּתָּ: * וְכִי-יִשְׁמְעוּ
הַשָּׂרִים כִּי-דִבַּרְתִּי אֵתְךָ וּבָאוּ אֵלֶיךָ וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ
הַגִּידָה נָא לָנוּ מִה-דִּבַּרְתָּ אֶל-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַבַּחֲדָר
מִמֶּנּוּ וְלֹא נִמְיָתְךָ וּמִה-דָּבָר אֵלֶיךָ הַמֶּלֶךְ:
26 * וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם מִפִּיל-אֲנִי תַחֲנַנְתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
לְבַלְתִּי הַשִּׁיבֵנִי בֵּית יְהוֹנָתָן לְמוֹת שָׁם:
27 * וַיָּבֹאוּ כָל-הַשָּׂרִים אֶל-יִרְמְיָהוּ וַיִּשְׁאַלוּ אוֹתוֹ
וַיַּגִּיד לָהֶם כְּכָל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה הַמֶּלֶךְ
וַיַּחֲרֹשׁוּ מִמֶּנּוּ כִּי לֹא-נִשְׁמַע הַדָּבָר:
28 * וַיֵּשֶׁב יִרְמְיָהוּ בַּחֲצַר הַמַּטְרָה עַד-יוֹם אֲשֶׁר-
נָלְכְדָה יְרוּשָׁלַם וְהָיָה כֹּה אֲשֶׁר נִלְכְדָה יְרוּשָׁלַם:

ל ש

1 * בַּשָּׁנָה הַחֲשֵׁעִית לְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה
בַּחֹדֶשׁ הָעֲשָׂרִי בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל וְכָל-
חֵילוֹ אֶל-יְרוּשָׁלַם וַיִּצְרוּ עָלֶיהָ:
2 * בַּעֲשֵׂתִי-עֲשָׂרָה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בַּחֹדֶשׁ הָרִבְעִי
בְּתַשְׁעֹה לַחֹדֶשׁ הִבְקַעְתִּי הָעִיר:
3 * וַיָּבֹאוּ כָל-שָׂרֵי מֶלֶךְ-בָּבֶל וַיֵּשְׁבוּ בְּשַׁעַר הַחֹךְ
נִרְגַל שְׂרָאצַּר סַמְגַר נָבו שְׂרִסְכִּים רַב-סָרִים
נִרְגַל שְׂרָאצַּר רַב-מָגִן וְכָל-שְׂאֵרֵי שָׂרֵי מֶלֶךְ-בָּבֶל:
4 * וַיְהִי כֹּה אֲשֶׁר רָאָם צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה וְכָל-
אֲנָשֵׁי הַמְּלָחָמָה וַיִּבְרָחוּ וַיֵּצְאוּ לַיְלָה מִן-הָעִיר דֶּרֶךְ
בֵּין הַמִּלֵּךְ בְּשַׁעַר בֵּין הַחֲמָתִים וַיֵּצֵא דֶרֶךְ הָעֲרֵבָה:
5 * וַיִּדְּפוּ חֵיל-בְּשָׂרִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁגּוּ אַחֲרֵי-
צִדְקִיָּהוּ בְּעֲרֵבוֹת יָרָחוּ וַיִּקְחוּ אוֹתוֹ וַיַּעֲלֵהוּ אֶל-
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל וּבְלַתָּהּ בְּאֶרֶץ חֲמָר
וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים:
6 * וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת-בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ בְּרִבְלָה
לְעֵינָיו וְאֶת-כָּל-חֲרֵי יְהוּדָה שְׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל:

¹ Et dixit Sedechias ad Hieremiam, Homo non sciat de verbis istis, & tu non morieris.

² Et si audierint principes quia locutus sum tibi, & venerint ad te, & dixerint tibi, Nuncia nobis quod locutus es ad regem, ne cales a nobis, & non interficiemus te, & quid locutus est ad te rex.

³ Et dices illis, Proijcio ego misericordiam meam ante oculos regis, ut non reducat me in domum Jonathan ut moriar illic.

⁴ Et venerunt omnes principes ad Hieremiam, & interrogauerunt eum; & nuntiavit eis secundum omnia verba ista quæ præcepit illi rex: & tacerunt, quia non auditum est verbum.

⁵ Et sedit Hieremias in atrio carceris usque ad tempus quo capta est Hierusalem.

CAP. XXXIX.

ET factum est in anno nono Sedechie regis Juda in mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus eius contra Hierusalem, & obsidebant eam.

² Et in undecimo anno Sedechie in mense quarto nona mensis, diruta est ciuitas.

³ Et ingressi sunt omnes duces regis Babylonis, & sederunt in porta media, Nergel, Sarasar, Samagar, & Nabusarsachim, & Nabusares, & Nergel, Sarasar, Rabamag, & reliqui duces regis Babylonis.

⁴ Et factum est ut vidit eos Sedechias rex Juda, & omnes viri bellatores, & fugerunt, & exierunt nocte de ciuitate, per viam horti regis, per portam per medium muri & antemuralis, & exierunt per viam campestram.

⁵ Et persecutus est exercitus Chaldaeorum post eos, et comprehenderunt Sedechiam in trans Hierichum, & duxerunt eum ad Nabuchodonosor regem Babylonis, in Reblatha, quæ in terra Emath: & locutus est ipsi cum iudicio.

⁶ Et iugulauit rex Babylonis filios Sedechie in Reblatha ante oculos eius, & omnes principes Juda iugulauit.

²⁴ καὶ εἶπεν ὁ σεδεκίας πρὸς τὸν ἱερεμίαν, ὁ ἄνθρωπος μὴ γνώτω ἐκ τῶν λόγων τούτων, ἵνα σὺ ἐμὴ δόξαν ἴδῃς.

²⁵ καὶ ἐὰν ἀκούσωσιν οἱ ἀρχόντες ὅτι ἐλάλησά σοι, καὶ ἔλθωσιν πρὸς σέ, & εἰπώσιν σοι, ἀναγγέλον ἡμῖν τί ἐλάλησας πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ κρύψῃς ἀφ' ἡμῶν, ἵνα ἐμὴ δόξαν ἴδῃς, ἵνα τί ἐλάλησεν πρὸς σέ ὁ βασιλεύς.

²⁶ καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, ῥίπτω ἐγὼ τὸ ἔλεός μου κατ' ὀφθαλμούς τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ μὴ δόξασταί μοι εἰς οἰκίαν ἰωνάθαν δόξαν εἶναι ἐν ἐμοί.

²⁷ καὶ ἦλθον πάντες οἱ ἀρχόντες πρὸς ἱερεμίαν, & ἠρώτησαν αὐτόν. & ἀνήγγειλεν αὐτοῖς καὶ πάντας τοὺς λόγους τοῦτοῖς, & ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ βασιλεύς. & ἀπεσιώπησαν, ὅτι οὐκ ἠκούθη ὁ λόγος.

²⁸ καὶ ἐκάθισεν ἱερεμίας ἐν τῇ αὐλῇ τῇ φυλακῆς ἕως χρόνου ὃ σὺ ἐλήφθης ἱερουσαλήμ.

λθ.

¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἐννάτῳ τοῦ σεδεκίου βασιλέως ἰδὼν ἐν τῷ μὲν τῷ δεκάτῳ, παρεγένετο ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς βαβυλῶν καὶ πάντα τὰ δυνάμεις αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ, & ἐπολιορκεῖ αὐτήν.

² καὶ ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ ἔτει τοῦ σεδεκίου ἐν τῷ μὲν τῷ τετάρτῳ ἐννάτῃ τοῦ μηνὸς, ἐρράγη ἡ πόλις.

³ καὶ εἰσῆλθον πάντες οἱ ἡγεμόνες βασιλέως βαβυλῶν, & ἐκάθισαν ἐν τῇ πύλῃ τῇ μέσῃ νήργελ, σαρσάρ, σαμαγάρ, & ναβουσαρσαχίμ, & ναβουσαρῆς, καὶ νηργέλ, σαρσάρ, ραβαμάγ, & οἱ κατάλοιποι ἡγεμόνες βασιλέως βαβυλῶν.

⁴ καὶ ἐγένετο ὥς εἶδεν αὐτοὺς σεδεκίας βασιλεὺς ἰδὼν, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες πολεμισαί, καὶ ἔφυγον, & ἐξῆλθον νυκτὸς ἐκ τῆ πόλεως καὶ τὴν ὁδὸν κήπου τοῦ βασιλέως διὰ τὴν πύλιν ἀνέβησαν ἐπὶ τείχεος καὶ ἐπὶ πρυτανείῳ. & ἐξῆλθον διὰ τὴν ὁδὸν δρεβά. καὶ κατεδίωξεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων ὀπίσω αὐτῶν, & συνέλαβον τὸν σεδεκίαν ἐν τῷ πέραν ἱερὶχῶν, & ἤγαγον αὐτὸν πρὸς ναβουχοδονόσορ βασιλέα βαβυλῶν εἰς βεβλᾶθα τὴν ἐν τῇ γῇ αἰμαθ. & ἐλάλησεν αὐτῷ κατὰ κρίσεως.

⁵ καὶ ἐσφαζεν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶν τοὺς υἱοὺς σεδεκίου ἐν βεβλᾶθα κατ' ὀφθαλμούς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἀρχοντας ἰδὼν ἐσφαζεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et dixit Sedechias ad Ieremiam, Nullus vir sciat verba hæc, & non morieris.

² Cum autem audierint principes quia locutus sum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi, Narra nunc nobis quid locutus sis cum rege, & ne cales a nobis, & non interficiemus te; & quid locutus sit tecum rex.

³ Dices illis, Deprecationem ego postulavi coram rege, ut non reduceret me in domum Jonathan scribæ, ut moreretur ibi.

⁴ Et venerunt omnes principes ad Ieremiam, & interrogauerunt eum; & narrauit eis iuxta omnia verba hæc quæ præcepit rex: & dimiserunt eum, quia non fuerat auditum verbum.

⁵ Et habitauit Ieremias in atrio carceris, usque in diem quo capta est Ierusalem. Et factum est ut caperetur Ierusalem.

⁶ Et iugulauit rex Babylonis filios Sedechie in Riblah ante oculos eius, & omnes principes Iuda occidit rex Babylonis.

⁷ Et factum est in anno nono Sedechie regis Iuda, in mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus eius ad Ierusalem, & obsederunt eam.

⁸ Undecimo anno Sedechie, mense quarto, nono die mensis perrupta est ciuitas.

⁹ Et ingressi sunt omnes principes regis Babylonis, & sederunt in porta media, Neregal, Sareser, Samgar-nebu, Sar-sechim, Rab-saris, & reliqui principes regis Babylonis.

¹⁰ Et factum est ut vidisset eos Sedechias rex Iuda, & omnes viri bellatores, fugerunt: & egressi sunt nocte de ciuitate per viam horti regis, per portam quæ erat inter murum & egressus est per viam campestram.

¹¹ Et persecuti sunt exercitus Chaldaeorum post eos, & comprehenderunt Sedechiam in trans Hierichum, & tulerunt eum, & adduxerunt eum ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Riblah, in terra Hamath, & locutus est cum eo verba iudiciorum.

¹² Et occidit rex Babylonis filios Sedechie in Riblah ante oculos eius, & omnes principes Iuda occidit rex Babylonis.

7 * ואת עיני צדקיהו עור ויאסרוהו בנחשתים
 לביא אתו בבבל:
 8 * ואת בית המלך ואת בית העם שרפו הבשרים
 באש ואת חומת ירושלם נתצו:
 9 * ואת יתר העם הנשארים בעיר ואת הנפלים
 אשר נפלו עליו ואת יתר העם הנשארים הנלוה
 נבזראדן רב טבחים בבבל:
 10 * ומן העם הדלים אשר אין להם מאומה
 השאיר נבזראדן רב טבחים בארץ יהודה ויתן
 להם ברמים ויגבים ביום ההוא:
 11 * ויצו נבוכד-ראצר מלך בבל על-ירמיהו ביד
 נבזראדן רב טבחים לאמר:
 12 * קחנו ועיניך שים עליו ואל-תעש לו מאומה
 רע כי אם באשר ידבר אליך בן עשרה עמו:
 13 * וישלח נבזראדן רב טבחים ונבזשזבן רב-
 סרים ונרגל שראצר רב-מג וכל רבי מלך-בבל:
 14 * וישלחו ויקחו את-ירמיהו מחצר המטרה
 ויתנו אותו אל-גדליהו בן-אחיקם בן-שפן
 להוצאהו אל-הבית וישב בתוך העם:
 15 * ואל-ירמיהו היה דבר-יהוה בהיותו עצור
 בחצר המטרה לאמר:
 16 * הלוך ואמרת לעבד-מלך הכושני לאמר-
 כה-אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא-את-
 דברי אל-העיר הזאת לרעה ולא לטובה והיו
 לפניך ביום ההוא:
 17 * והצלתך ביום ההוא נאם-יהוה ולא תנתן
 ביד האנשים אשר-אתה יגור מפניהם:
 18 * כי מלט אמלטך ובחרב לא תפל והיתה לך
 נפשך לשלל כי בטחתי בנאם-יהוה:

7 * Oculos quoque Sedechiae eruit, &
 vinxit eum compedibus vt duceretur in
 Babylonem.

8 * Domum quoq; regis & domum vul-
 gi succenderunt Chaldaei igni, & murum
 Hierusalem subuerterunt.

9 * Et reliquias populi quae remanserant
 in ciuitate, & profugos qui transfugerant
 ad eum, & superfluos vulgi qui remanse-
 rant, transtulit Nabuzardan magister mi-
 litum in Babylonem.

10 * Et de plebe pauperum qui nihil peni-
 tus habebant, dimisit Nabuzardan ma-
 gister militiae in terra Iuda, & dedit eis vi-
 neas & cisternas in die illa.

11 * Praecepit autem Nabuchodonosor
 rex Babylonis de Hieremia, Nabuzardan
 magistro militum, dicens:

12 * Tolle illum, & pone super eum ocu-
 los tuos, nihilque ei mali facias, sed vt vo-
 luerit, sic facias ei.

13 * Misit quoque Nabuzardan princeps
 militiae, & Nabu, & Sefban, & Rapsares,
 & Neregel, & Serefer, & Rebmag, & om-
 nes optimates regis Babylonis

14 * Miserunt & tulerunt Hieremiam de
 vestibulo carceris, & tradiderunt eum Go-
 doliae filio Ahicam filij Saphan, vt intra-
 ret in domum, & habitaret in populo.

15 * Ad Hieremiam autem factus fuerat
 sermo Domini cum clausus esset in vesti-
 bulo carceris, dicens:

16 * Vade, & dic Abdemelech Aethiopi,
 dicens: Haec dicit Dominus exercituum
 Deus Israel, Ecce ego inducam sermones
 meos super ciuitatem hanc in malum &
 non in bonum, & erunt in conspectu tuo
 in die illa.

17 * Et liberabo te in die illa, ait Dominus.
 & non tradêris in manus virorum quos tu
 formidas.

18 * Sed eruens liberabo te, & gladio non
 cades, sed erit tibi anima tua in salutem,
 quia in me habuisti fiduciam, ait Domi-
 nus.

תרגום יונתן

7 * ואת עיני צדקיהו עור ויאסרוהו בנחשתים
 לביא אתו בבבל:
 8 * ואת בית המלך ואת בית העם שרפו הבשרים
 באש ואת חומת ירושלם נתצו:
 9 * ואת יתר העם הנשארים בעיר ואת הנפלים
 אשר נפלו עליו ואת יתר העם הנשארים הנלוה
 נבזראדן רב טבחים בבבל:
 10 * ומן העם הדלים אשר אין להם מאומה
 השאיר נבזראדן רב טבחים בארץ יהודה ויתן
 להם ברמים ויגבים ביום ההוא:
 11 * ויצו נבוכד-ראצר מלך בבל על-ירמיהו ביד
 נבזראדן רב טבחים לאמר:
 12 * קחנו ועיניך שים עליו ואל-תעש לו מאומה
 רע כי אם באשר ידבר אליך בן עשרה עמו:
 13 * וישלח נבזראדן רב טבחים ונבזשזבן רב-
 סרים ונרגל שראצר רב-מג וכל רבי מלך-בבל:
 14 * וישלחו ויקחו את-ירמיהו מחצר המטרה
 ויתנו אותו אל-גדליהו בן-אחיקם בן-שפן
 להוצאהו אל-הבית וישב בתוך העם:
 15 * ואל-ירמיהו היה דבר-יהוה בהיותו עצור
 בחצר המטרה לאמר:
 16 * הלוך ואמרת לעבד-מלך הכושני לאמר-
 כה-אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא-את-
 דברי אל-העיר הזאת לרעה ולא לטובה והיו
 לפניך ביום ההוא:
 17 * והצלתך ביום ההוא נאם-יהוה ולא תנתן
 ביד האנשים אשר-אתה יגור מפניהם:
 18 * כי מלט אמלטך ובחרב לא תפל והיתה לך
 נפשך לשלל כי בטחתי בנאם-יהוה:

⁷ Et oculos Sedechie excavit, & vinxit eum in compedibus, & duxit eum in Babylonem.

⁸ Et domum regis, & domos populi combusserunt Chaldaei in igne, & murum Hierusalem subverterunt.

⁹ Et residuum populi & relictos in ciuitate, & cadentes qui ceciderunt ad regem Babylonis, & reliquum populi & relictos transfudit Nabuzardan princeps coquorum in Babylonem.

¹⁰ Et ex pauperibus populi quibus non erat quicquam, reliquit Nabuzardan princeps coquorum in terra Iuda, & dedit eis vineas & agros in die illa.

¹¹ Et praecepit Nabuchodonosor rex Babylonis pro Hieremia in manu Nabuzardan principis coquorum; dicens:

¹² Accipe eum & pone oculos tuos super ipsum, & ne facias ei quicquam malum: sed sicut locutus fuerit ad te, sic facies ei.

¹³ Et misit Nabuzardan princeps coquorum & Nabuzban, & Rapsares, & Nergel, & Sarasar, & Rabmag, & omnes duces regis Babylonis.

¹⁴ Et miserunt, & acceperunt Hieremiam de atrio carceris, & dederunt eum ad Godoliam filium Achicam filii Saphan, & eduxerunt eum & sedere fecerunt in medio populi.

¹⁵ Et ad Hieremiam factus est sermo Domini in atrio carceris; dicens:

¹⁶ Vade & dic ad Abdemelech Aethiopem; dicens: Sic dixit Dominus Deus Israel, Ecce ego induco sermones meos super ciuitatem hanc in mala, & non in bona, & erunt coram te in die illa.

¹⁷ Et saluabo te in die illa, ait Dominus, & non dabo te in manus hominum, quos tu times a facie eorum.

¹⁸ Quia saluans saluabo te, & in gladio non cades; & erit anima tua in lucrum, quia confidisti in me, ait Dominus.

⁷ καὶ οὗτος ὁφθαλμοὺς σεδεκίου ἐξετύφλωσεν· καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν πένδεσσι, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα.

⁸ καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ τὰς οἰκίας τοῦ λαοῦ ἐνέπρυσαν οἱ Χαλδαῖοι ἐν πυρὶ, καὶ τὸ τείχος Ἱερουσαλὴμ κατέσταν.

⁹ καὶ τὸ πλεονεχὲς τοῦ λαοῦ καὶ οὗτος κατελειφθέντας ἐν τῇ πόλει καὶ οὗτος ἐμπεπληκότας οἱ ἐνέπρυσαν πρὸς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος· καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ καὶ οὗτος κατελειφθέντας μετήρην ναβουζαρδάν ὁ δρχιμάγειρος εἰς Βαβυλῶνα.

¹⁰ καὶ ἐκ τῶν πτωχῶν τοῦ λαοῦ οἷς οὐκ ἦν ἐξουσία, κατέλιπεν ναβουζαρδάν ὁ δρχιμάγειρος ἐν γῇ Ἰούδα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀμπελῶνας καὶ ἀγροὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

¹¹ καὶ ἐνετείλατο ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ὑπὲρ τοῦ ἱερεμίου ἐν χειρὶ ναβουζαρδάν ὁ δρχιμάγειρος, λέγων·

¹² λάβε αὐτὸν καὶ τὸς ὀφθαλμοὺς σου ἐπ' αὐτόν, καὶ μὴ ποιήσῃς αὐτῷ ἕτερον κακόν, ἀλλὰ καθὼς λαλήσῃ πρὸς σέ, ὅτω ποιήσεις αὐτῷ.

¹³ καὶ ἀπέστειλε ναβουζαρδάν ὁ δρχιμάγειρος καὶ ναβουσεζδάν καὶ ῥαψαρήν καὶ νηργέλ, καὶ σαρασαρ, καὶ ῥαβμάγ, καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες βασιλέως Βαβυλῶνος.

¹⁴ καὶ ἀπέστειλαν, καὶ ἔλαβον τὸν ἱερεμίου ἐξ αὐλῆς τῆ φυλακῆς, καὶ ἔδωκαν αὐτὸν πρὸς γοδολιάδην υἱὸν ἀχικὰ καὶ υἱοῦ σαφάν, καὶ ἐξήγαγον αὐτόν, καὶ ἐκάθισαν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ.

¹⁵ καὶ πρὸς ἱερεμίαν ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν τῇ αὐλῇ τῆ φυλακῆς, λέγων·

¹⁶ πορεύου καὶ εἶπον πρὸς ἀβδεμέλεχ τὸν αἰθίοπα, λέγων· ὅτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ἰδὲ ἐγὼ φέρω οὗτος λόγους μου ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς κακὰ, καὶ οὐκ εἰς ἀγαθὰ, καὶ ἐσθλὴ ἐνώπιόν σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

¹⁷ καὶ σώσω σε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει κύριος, καὶ ἐδώσω σε εἰς χεῖρας τῶν ἀνδρῶν ὧν σὺ φοβῇ· ἀπὸ πώπου αὐτῶν.

¹⁸ ὅτι σώζων σώσω σε καὶ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ μὴ πέσης· καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ σου εἰς εὖρεμα ὅτι ἐπεποίθεις ἐπ' ἐμοί, φησὶν κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁷ Et oculos Sedechie excavit, & vinxit eum catenis æreis, ut duceret eum in Babylonem.

⁸ Et domum regis succenderunt Chaldaei igni, & muros Ierusalem confregerunt.

⁹ Et reliquias populi qui remanserant, transfudit Nabuzardan princeps occidentium in terram Iuda, & constituit eos ut essent agricolæ & vinatores in die illa.

¹⁰ Et praecepit Nabuchodonosor rex Babylonis de Hieremia per manum Nabuzardan principis occidentium; dicendo:

¹¹ Tolle illum, & oculos tuos pone super eum, neque feceris ei quicquam mali; sed sicut locutus fuerit tecum, sic fac cum eo.

¹² Et misit Nabuzardan princeps occidentium, & Nabuzban, Rabfatis, & Neregel, & Saraser, Rabmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

¹³ Et miserunt, & tulerunt Ieremiam de atrio domus vincitorum; & tradiderunt eum Godoliz filio Ahicam filij Saphan, ut educeret eum in domum. & habitavit in medio populi.

¹⁴ Et cum Ieremia factum esset verbum prophetiae a facie Domini, cum esset clausus in atrio carceris, dicens:

¹⁵ Vade & dic seruo regis Sedechie, hoc modo: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, Ecce ego inducam sermones meos super ciuitatem hanc in malum, & non in bonum; & erunt in conspectu meo in die illa.

¹⁶ Et liberabo te in die illa, dicit Dominus, & non tradêris in manum virorum a quorum facie tu formidas.

¹⁷ Quia liberando liberabo te, & gladio non occideris; & erit tibi anima tua in ereptionem; quia confisus es in verbo meo, dicit Dominus.

מ

* הדבר אשר היה אל-ירמיהו מאת יהוה אחרי
שלח אתו נבוצרדן רב-טבחים מן-הרמה
בקחתו אתו והוא-אסור באזקים בתוך כל-גלות
ירושלם ויהודה המגלים בבל-ה:

* ויקח רב-טבחים לירמיהו ויאמר אליו יהוה
אלהיך דבר את הרעה הזאת אל-המקום
הזה: * ויבא ויעש יהוה כאשר דבר כי-
חטאתם ליהוה ולא-שמעתם בקולו והיה לכם
דבר הזה:

* ועתה הנה פתחתך היום מן-האזקים
אשר על-ידך אם-טוב בעיניך לבוא אתי בבל בא
ואשים את-עיני על-ידך ואם-רע בעיניך לבוא-
אתי בבל חדל ראוי כל-הארץ לפניך אל-טוב
ואל-הישר בעיניך ללכת שמרה לך:

* ועודנו לא-ישוב ושב-אל-גדליה בן-
אחיקם בן-שפן אשר הפקיד מלך-בבל בערי
יהודה ושב אתו בתוך העם או אל-כל-הישר
בעיניך ללכת לך ויתן לו רב-טבחים אחר
ומשארת וישלחו:

* ויבא ירמיהו אל-גדליה בן-אחיקם המצפתה
וישב אתו בתוך העם הנשארים בארץ:

* וישמעו כל-שרי החילים אשר בשדרה המה
ואנשיהם כי-הפקיד מלך-בבל את-גדליהו בן-
אחיקם בארץ וכי-הפקיד אתו אנשים ונשים
וטף ומדלת הארץ מאשר לא-הגלו בבל-ה:

* ויבאו אל-גדליה המצפתה וישמעאל בן-
נתניהו ויונתן וינתן בני-קרח ושריה בן-תנחומת
ובני-עופי הנטפרי ויזניהו בן-המעכתי המה
ואנשיהם:

תרגום יונתן

מ

פתח נבואה דיהוה עם ירמיהו מן קדם יי בחר דשלח יתיה נבוצרדן רב קטולא מן רמתא פד דבר יתיה והוא אסור בעזקתא
מכל גלות ירושלם ויהודה דאחגלו לבלל

דבר רב קטולא לירמיה ואמר לה יי אלתך גור ית בישתא תרא על אתרא תרין: ואיתי וקום יי קמא דמלל ארי חבתון

וקען תא שריתך יוסא דין מן עזקתא דעל ידך אם תקין בעינך למיתא עמי לבלל אתא ואשוי ית עיני עלך ואם ביש בעינך למיתא
ואם לית את צבי למחב וחוב לוח גדליה בר אחיקם בר שפן דמני מלכא דבבל בקרניא דבית יהודה וחוב עמיה בגז עמא או לבל

דבר בעינך למיתא אזל ומני לה רב קטולא מחנן ונבוכדנצר ושלחה: ואתא ירמיה לוח גדליה בר אחיקם למצפא ויתב עמה

דאשחארו בארעא: ושמעו כל רבני חילתא די בחקלא אנון וגבריהון ארי מני מלכא דבבל ית גדליה בר אחיקם
ואתו לוח גדליה למצפא וישמעאל בר

נתניהו וינתן בני קרח ושריה בר תנחומת ובני עופי דמנטופא ויזניהו בר מעכתי אנון וגבריהון

CAP. XL.

Sermo qui factus est ad Hieremiam à Domino
postea postquam misit eum Nabuzardan prin-
ceps coquorum de Rama, quando cepit eum in
compedibus in medio trāsmigrationis Juda du-
ctorum in Babylonem.

¹ Et tulit eum princeps coquorum, & ait
illi, Dominus Deus tuus locutus est mala ista
super locum istum.

² Et fecit Dominus sicut locutus est, quia
peccastis ei, & non audistis eius vocem, & fa-
ctus est vobis sermo hic.

³ Nunc autem ecce solui te à manicis quæ in
manibus tuis: si bonum coram te venire tecum
in Babylonem, veni, & ponam oculos meos su-
per te: si autem non, recede: ecce omnis terra in
conspētu tuo: ad bonum & ad placitum in ocu-
lis tuis ut vadas, illuc perge.

⁴ Et reuertere ad Godoliam filium Achicam
filiū Saphan, quem constituit rex Babylonis
in terra Juda, & habita cum eo in medio po-
puli: in omnia bona & placita in oculis tuis ut
vadas vade: & dedit illi princeps cocorum
cibaria & munera, & misit eum.

⁵ Et venit ad Godoliam in Massēphath,
& sedit in medio populi qui relictus est in
terra.

⁶ Et audierunt omnes duces exercitus, qui
in agro, ipsi & exercitus eorum, quia con-
stituit rex Babylonis Godoliam in terra, &
quia commendauit ei viros & mulieres eorum,
& paruulos, & de pauperibus terræ, quos non
migrare fecit in Babylonem.

⁷ Et venerunt ad Godoliam in Massēphath,
& Ismael filius Nathanæ, & Ioanan filius
Cariæ & Jonathan, & Saraias filius Thanæ-
meth, & filij Ophi Netophati, & Jezonias
filius Maachathi, ipsi & viri eorum.

μ.

¹ Ὁ λόγος ὁ ἡρόμηνος πρὸς ἱερემίαν πρὸς κυρίου
ὑστέρῳ μετὰ τὸ ἀποστείλαι αὐτὸν ναβουζαρδάν τὸν ἀρ-
χιμάγειρον ἐκ ῥαμᾶ ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν ἐν χειρὶ πέ-
δαις ἐν μέσῳ ἀποικίας ἐξῆλθε τῶν ἀγομῶν εἰς βαβυ-
λώνα.

² καὶ ἔλαβεν αὐτὸν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
κύριε ὁ θεός σου ἐλάλησεν τὰ κακὰ ταῦτα ἐπὶ τὸν τό-
πον τούτον.

³ καὶ ἐποίησεν κύριος καθὼς ἐλάλησεν, ὅτι ἡμάρτετε
αὐτῷ καὶ οὐκ ἠκούσατε αὐτοῦ τῆ φωνῆς. καὶ ἐχέτω ὑμῖν ὁ
λόγος ὁ τοῦτος.

⁴ νῦν ὃ ἰδοὺ ἔλυσά σε ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν τῶν
ταῖς χερσὶ σου εἰ καλὸν ἐναντίον σου ἐλθεῖν μετ' ἐμοῦ εἰς
βαβυλώνα, ἢ κε, καὶ θήσω ἐν ὀφθαλμοῖς μου ἐπὶ σὺν
εἰ δὲ μὴ, ἀπόστρεφε· ἰδὲ πᾶσα ἡ γῆ ἐνώπιόν σου, εἰς κα-
λὸν & εἰς ἀρετὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου τὸ πορεύθῃαι, ἐκεῖ
πορεύου.

⁵ καὶ ἀνέστρεψον πρὸς γοδολίαν υἱὸν ἀχικὰμ υἱοῦ σα-
φῶν ὃν κατέστησεν βασιλεὺς βαβυλῶν ἐν γῇ ἰσραὴλ, καὶ
οἰκῆθαι μετ' αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ εἰς πάντα τὰ ἀγαθὰ
καὶ ἀρετὰ ἐν ὀφθαλμοῖς σου τὸ πορεύθῃαι πορεύου· &
ἔδωκεν αὐτῷ ὁ ἀρχιμάγειρος ἐστιατρίαν καὶ δῶρα, καὶ
ἀπέστειλεν αὐτόν.

⁶ & ἦλθεν πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφάθ, καὶ ἐκάθι-
σεν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ τοῦ κατελειφθέντος ἐν τῇ γῇ.

⁷ καὶ ἤκουσαν πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως τῆς
ἐν ἀγρῷ αὐτοῖς καὶ ἡ δυνάμις αὐτῶν, ὅτι κατέστησεν βα-
σιλεὺς βαβυλῶν τὸν γοδολίαν ἐν τῇ γῇ, καὶ ὅτι πα-
ρεκατέτετο αὐτῷ ἀνδρας καὶ γυναῖκας αὐτῶν & τὰ ἡ-
πια, καὶ περὶ τῶν πενήτων τῆς γῆς, ἐς ὅκα ἀπώκισεν εἰς
βαβυλώνα.

⁸ καὶ ἦλθον πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφάθ· & ἰσμαὴλ
υἱὸς ναθανίου, καὶ ἰωάναν υἱὸς καρεέ, καὶ ἰωναθάν, καὶ
σαραίας υἱὸς θαναμεθ, καὶ υἱοὶ ὁφεί τοῦ νεθφατί,
καὶ ἰεζωνίας υἱὸς τοῦ μααχαθί, αὐτοὶ καὶ οἱ ἄνδρες
αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XL.

Verbum prophetiæ quod factum est cum Ieremia à facie Domini, postquam misit eum Nabuzardan princeps occidentium de Ra-
matha, quando tulit eum, cum esset vinctus compedibus, in medio omnis trāsmigrationis Ierusalem & Iuda, qui in captiuitatem ab-
ducebantur in Babylonem.

¹ Et tulit princeps occidentium Ieremiam, & dixit ei: Dominus Deus tuus decreuit malum hoc super
eius, & factus est ideo vobis sermo hic.

² Et adduxit & firmavit Dominus sicut locutus fuerat, quia peccastis coram Domino, & non obedistis verbo
eius, & factus est ideo vobis sermo hic.

³ Et nunc ecce solui te hodie de catenis quæ in manibus tuis erant: si rectum
est in oculis tuis, ut venias tecum in Babylonem, veni, & ponam oculos meos super te. Et si displicet tibi venire tecum in Babylonem,
define: vide, omnis terra coram te est: quocumque rectum fuerit & placuerit in oculis tuis ut vadas, illuc vade.

⁴ Et si tu non vis habitare,
reuertere ad Godoliam filium Ahicam filij Saphan, quem constituit rex Babylonis in vrbibus domus Iuda, & habita cum eo in medio po-
puli: aut ad quemcumque locum qui placuerit tibi ut pergas, perge. Et dedit ei princeps occidentium munera & dona, & dimisit eum.

⁵ Et venit Ieremias ad Godoliam filium Ahicam in Maspha, & habitauit cum eo in medio populi qui remansit in terra.

⁶ Et audierunt omnes principes exercituum qui erant in agro, ipsi & viri eorum, quod constituisset rex Babylonis Godoliam filium
Ahicam in terra, & quod constituisset cum eo viros & mulieres, & paruulos, & de pauperibus populi terræ, de his qui non fuerant trans-
lati in Babylonem.

⁷ Et venerunt ad Godoliam in Maspha. Et Ismael filius Nethaniæ, & Iohanan, & Jonathan filij
Carez, & Saraias filius Thanhumeth, & filij Ephai, qui erant de Netopha, & Iezanias filius Maachar, ipsi & viri eorum.

* וישבע להם גדליהו בן אחיקם בן שפן
 ולאנשיהם לאמר אל תיראו מעבוד חבשדים
 שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם :
 * ואני הנני יושב במצפה לעמד לפני חבשדים
 אשר יבאו אלינו ואתם אספו יין וקניץ ושמן
 ושמו בכליכם ושבו בעריכם אשר תפשתם :
 * וגם כל היהודים אשר במואב ובבני עמון
 ובאדום ואשר בכל הארצות שמעו כי נתן
 מלך בבל שארית ליהודה וכל הפקיד עליהם
 את גדליהו בן אחיקם בן שפן :
 * וישבו כל היהודים מכל המקומות אשר
 נדחו שם ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו
 המצפתה ויאספו יין וקניץ הרבה מאד :
 * ויוחנן בן קרח וכל שרי החילים אשר
 בשדה באו אל גדליהו המצפתה :
 * ויאמרו אליו הירד תדע כי בעלים מלך בני
 עמון שלח את ישמעאל בן נתניה להכתך נפש
 ולא האמין להם גדליהו בן אחיקם :
 * ויוחנן בן קרח אמר אל גדליהו בסתר
 במצפה לאמר אלכר נא ואכה את ישמעאל
 בן נתניה ואיש לא ידע למה יבכה נפש ונפשו
 כל יהודה הנקבצים אליך ואבדו שארית
 יהודה : * ויאמר גדליהו בן אחיקם אל
 יוחנן בן קרח אל תעש את הדבר הזה כי
 שקר אתה דבר אל ישמעאל :

מא

* ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה
 בן אלישמע מזרע המלוכה ורבי המלך ועשרה
 אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם המצפתה
 ויאכלו שם לחם יחדו במצפה :

* Et iuravit eis Godolias filius Ahicam
 filij Saphan, & comitibus eorum, dicens:
 Nolite timere seruire Chaldaeis. Habitate
 in terra & seruite regi Babylonis, & bene
 erit vobis.

* Ecce ego habito in Masphat ut respon
 deam praecepto Chaldaeorum, qui mittun
 tur ad nos. Vos autem colligite vindemiam
 & messem, & oleum, & condite in vas
 vestris, & manete in vrbibus vestris quas
 tenetis.

* Sed & omnes Iudaei qui erant in Moab,
 & in finibus Ammon, & in Idumaea, & in
 vniuersis regionibus, audito quod dedisset
 rex Babylonis reliquias in Iudaea, & quod
 praeposuisset super eos Godoliam filium
 Ahicam filij Saphan:

* Reuerfi sunt, inquam, omnes Iudaei de
 vniuersis locis ad quae profugerant, & ve
 nerunt in terram Iuda ad Godoliam in Ma
 sphat, & collegerunt vinum & messem
 multam nimis.

* Iohannan autem filius Caree, & om
 nes principes exercitus, qui dispersi fuerant
 in regionibus, venerunt ad Godoliam in Ma
 sphat. * Et dixerunt ei, Scito quod Baalis rex
 filiorum Ammon misit Hismael filium Na
 thaniae percutere animam tuam. Et non
 credidit eis Godolias filius Ahicam.

* Iohannan autem filius Caree, dixit ad
 Godoliam seorsum in Masphat loquens.
 Ibo & percutiam Hismael filium Natha
 niae nullo sciente, ne interficiat animam
 tuam, & dissipentur omnes Iudaei qui con
 gregati sunt ad te, & peribunt reliquiae Iu
 da. * Et ait Godolias filius Ahicam ad
 Iohannan filium Caree: Noli facere ver
 bum hoc: falsum enim tu loqueris de
 Hismael.

CAP. XLI.

ET factum est in mense septimo, venit
 A Hismael filius Nathaniae, filij Elisama,
 de femine regali, & optimates regis, & de
 cem viri cum eo ad Godoliam filium Ahi
 cam in Masphat, & comederunt ibi pa
 nes simul in Masphat.

תרגום יונתן

* ויבאו גדליהו בן אחיקם בר שפן וכלביריהו למימר לא תחלוץ מלמלח לכסדאי תיבו בארעא ופלחו יחד מלכא דבבל ויטב
 ואתם האנשים לא תיראו מעבוד חבשדים ואתם אספו יין ואספו קניץ ושמן ושמו בכליכם ושבו בעריכם אשר תפשתם
 * ואני הנני יושב במצפה לעמד לפני חבשדים אשר יבאו אלינו ואתם אספו יין וקניץ ושמן ושמו בכליכם ושבו בעריכם אשר תפשתם
 * וגם כל היהודים אשר במואב ובבני עמון ובאדום ואשר בכל הארצות שמעו כי נתן מלך בבל שארית ליהודה וכל הפקיד עליהם
 את גדליהו בן אחיקם בן שפן :
 * וישבו כל היהודים מכל המקומות אשר נדחו שם ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו המצפתה ויאספו יין וקניץ הרבה מאד :
 * ויוחנן בן קרח וכל שרי החילים אשר בשדה באו אל גדליהו המצפתה :
 * ויאמרו אליו הירד תדע כי בעלים מלך בני עמון שלח את ישמעאל בן נתניה להכתך נפש ולא האמין להם גדליהו בן אחיקם :
 * ויוחנן בן קרח אמר אל גדליהו בסתר במצפה לאמר אלכר נא ואכה את ישמעאל בן נתניה ואיש לא ידע למה יבכה נפש ונפשו כל יהודה הנקבצים אליך ואבדו שארית יהודה :
 * ויאמר גדליהו בן אחיקם אל יוחנן בן קרח אל תעש את הדבר הזה כי שקר אתה דבר אל ישמעאל :

מא

* ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה ורבי המלך ועשרה אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו שם לחם יחדו במצפה :

⁹ Et iuravit eis Godolias & viris eorum, ⁹ dicens: Ne timueritis à facie servorum Chaldaeorum: habitate in terra, & operamini regi Babylonis, & melius erit vobis.

¹⁰ Et ecce ego sedeo in Massephath ut stem ante faciem Chaldaeorum qui venerint ad nos; & vos colligite vinum & fructus, & colligite oleum, & mittite in vasa vestra, & habitate in ciuitatibus quas tenuistis.

¹¹ Et omnes Iudæi qui in terra Moab, & in filiis Ammon, & qui in Idumæa, & qui in vniuersa terra, audierunt, quod dedisset rex Babylonis reliquias Iudæ, & quod constituisset super eos Godoliam filium Achicam.

¹² Et reuersi sunt omnes Iudæi de omni loco ad quem dispersi sunt, & venerunt ad Godoliam in terram Iudæ in Massephath, & collegerunt vinum & fructus multos valde, & oleum.

¹³ Et Ioaniam filius Carie & omnes duces exercitus qui in agris, venerunt ad Godoliam in Massephath.

¹⁴ Et dixerunt ei, Si cognitione scis, quia regina regis filiorum Ammon misit ad te Ismael filium Nathanie ut percutiat animam tuam. & non credidit eis Godolias filius Achicam.

¹⁵ Et Ioaniam filius Carie dixit Godoliam latenter in Massephath: Ibo iam & percutiam Ismael filium Nathanie & nullus sciat, ne forte interficiat tuam animam, & dispergatur omnis Iudas qui congregati sunt ad te, & peribunt reliqui Iudæ.

¹⁶ Et ait Godolias ad Ioaniam filium Carie, Ne feceris rem hanc, quia mendacia tu dicis super Ismael.

CAP. XLI.

ET factum est mense septimo venit Ismael filius Nathanie filij Elisama de genere regis, & duces regis & decem viri cum eo, ad Godoliam in Massephath; & comederunt illic panem simul.

⁹ καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς γοδολίας καὶ τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν, λέγων· μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ προσώπων τῶν παίδων τῶν χαλδαίων· κατοικήσατε ἐν τῇ γῇ & ἐργάζεσθε τὰ βασιλεὶ βαβυλῶν & καὶ ἐλποῦν ἐσται ὑμῖν.

¹⁰ καὶ ἰδὲ ἐγὼ κάθημαι ἐν μασσηφὰθ εὐνοῶν καὶ προσωπον τῶν χαλδαίων οἱ δὲ ἔλθωσιν ἐφ' ἡμᾶς· & ὑμεῖς συναγάγετε οἶνον καὶ ὀπώραν, καὶ συναγάγετε ἔλαιον & βάλλετε εἰς τὰ ἀγρεῖα ὑμῶν καὶ οἰκήσατε ἐν ταῖς πόλεσιν αἷς κατεκρατήσατε.

¹¹ καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι ἐν γῇ μωὰβ, καὶ ἐν ὑοῖς ἀμμὼν, καὶ ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ, καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἤκουσαν, ὅτι ἔδωκεν βασιλεὺς βαβυλῶν κατάλειμμα τὰ ἰσδά, καὶ ὅτι κατέστησεν ἐπ' αὐτοὺς τὸν γοδολίαν υἱὸν ἀχικάμ.

¹² καὶ ἐσετάφησαν πᾶντες οἱ ἰουδαῖοι ἀπὸ παντὸς ῥέματος οὗ διεσπαρήσθη, & ἦλθον πρὸς γοδολίαν εἰς γῆν ἰσδά εἰς μασσηφὰθ, & συνήγαγον οἶνον, καὶ ὀπώραν πολλὴν σφόδρα, & ἔλαιον.

¹³ καὶ ἰωανῶν υἱὸς καριὲ & πᾶντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυναμείας οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἦλθον πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφὰθ.

¹⁴ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰ γνώσετε γνώσκετε ὅτι βασίλισσα βασιλέως υἱὸν ἀμμὼν, ἀπέστειλεν πρὸς σέ τὸν ἰσμαὴλ υἱὸν ναθανία πατάξαι ψυχὴν σου, & σὺ ἐπίσθυσεν αὐτοῖς γοδολίας υἱὸς ἀχικάμ.

¹⁵ καὶ ἰωανῶν υἱὸς καριὲ εἶπεν τῷ γοδολίᾳ κρυφαίως ἐν μασσηφὰθ, πορεύεσθαι δὴ καὶ πατάξω τὸν ἰσμαὴλ υἱὸν ναθανία & μήτε γινώτω, μήποτε πατάξῃ σου ψυχὴν, καὶ διασπαρῇ πᾶς ἰσδάς οἱ συνηγημένοι πρὸς σέ, & ἀπολοῦντο οἱ ἰσραηλιῖται ἰσδά.

¹⁶ καὶ εἶπεν γοδολίας πρὸς ἰωανῶν υἱὸν καριὲ, μὴ ποιήσης τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὅτι ψευδὴ σὺ λέγεις ὑπὲρ ἰσμαὴλ.

μαί.

¹ Καὶ ἐγένετο τὰ μὲν τὰ ἐβδόμῳ ἦλθεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίας υἱὸς ἐλισάμα ἀπὸ γῆραις τοῦ βασιλέως, καὶ ἡγεμόνιοι τοῦ βασιλέως ἡ δέκα ἀνδρες μετ' αὐτοῦ, πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφὰθ & ἔφαγον ἐκεῖ ἄρτον ἅμα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁹ Et iuravit eis Godolias filius Ahicam, filij Saphan, & viris eorum, dicens: Ne timeatis servire Chaldaeis: habitate in terra, & seruite regi Babylonis, & bene erit vobis.

¹⁰ Ecce ego habito in Maspha, ut stem coram Chaldaeis qui venient ad nos: vos autem colligite vinum, & caricas, & oleum, & reponite in vasis vestris, & manete in vrbibus vestris, quas occupastis.

¹¹ Et etiam omnes Iudæi qui erant in Moab & in filiis Ammon, & in Idumæa, & in vniuersis regionibus, audierunt quod dimisisset rex Babylonis reliquias domui Iudæ; & quod constituisset super eos Godoliam filium Ahicam filij Saphan.

¹² Et reuersi sunt omnes Iudæi de omnibus locis ad quæ dispersi fuerant, & venerunt in terram domus Iudæ ad Godoliam in Maspha, & collegerunt vinum & caricas in magna copia.

¹³ Et Iohanan filius Carie, & omnes principes exercitus qui erant in agro, venerunt ad Godoliam in Maspha.

¹⁴ Et dixerunt ei, Nonne planè scis quod Baalis rex filiorum Ammon misit Ismaelem filium Nathanie, ut occidat animam tuam? Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

¹⁵ Iohanan autem filius Carie locutus est ad Godoliam in secreto, in Maspha; dicendo: Vadam nunc & percutiam Ismaelem filium Nathanie, & nullus vir sciet, quare interficiet animam tuam? & dispergentur omnes viri domus Iudæ qui congregati sunt ad te? & peribunt reliquie domus Iudæ?

¹⁶ Et ait Godolias filius Ahicam ad Iohanan filium Carie: Ne facias verbum hoc, quia falsum tu loqueris de Ismaele.

CAP. XLI.

ET factum est in mense septimo, venit Ismael filius Nathanie filij Elisamæ, de semine regio, & principes regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Maspha; & comederunt ibi panem simul in Maspha.

* ויקם ישמעאל בן-נתניה ועשרת האנשים
 אשר היו אתו ויכו את גדליה בן-אחיקם בן-
 שפן בחרב וימרו אתו אשר הפקיד מלך-בבל
 בארץ: * ואת כל היהודים אשר היו אתו את-
 גדליהו במצפה ואת הכשרים אשר נמצאו שם
 את אנשי המלחמה הכה ישמעאל:
 * ויהי ביום השני להמית את גדליהו ואיש
 לא ידע:
 * ויבאו אנשים משכם משלו ומשמרון
 שמונים איש מגלחי זקן וקרעי בגדים ומתגדרים
 ומנחה ולבונה בידם להביא בית יהודה:
 * ויצא ישמעאל בן-נתניה לקראתם מן-
 המצפה הלך הלך ובכה ויהי בפגש אתם ויאמר
 אליהם באו אל גדליהו בן-אחיקם:
 * ויהי כבאם אל-תוך הדעיר וישחטם
 ישמעאל בן-נתניה אל-תוך הבור הוא והאנשים
 אשר-אתו:
 * ועשרה אנשים נמצאו-בם ויאמרו אל-
 ישמעאל אל-תמתנו כי יש לנו מטמנים בשדה
 חטים ושערים ושמן ודבש ויחלל ולא המיתם
 בתוך אחיהם:
 * והבור אשר השליך שם ישמעאל את-כל-
 פגרי האנשים אשר הכה ביד גדליהו הוא אשר
 עשה המלך אסא מפני בעשא מלך-ישראל אתו
 מלא ישמעאל בן-נתניהו חללים:
 * וישב ישמעאל את-כל-שארית העם אשר
 במצפה את בנות המלך ואת כל העם הנשארים
 במצפה אשר הפקיד נבוזראדן רב-טבחים
 את גדליהו בן-אחיקם וישבם ישמעאל בן-
 נתניה וילך לעבר אל-בני עמון:

2 * Surrexit autem Hifmael filius Nathaniae, & decem viri qui cum eo erant, & percusserunt Godoliam filium Ahicam filij Saphan, gladio, & interfecerunt eum, quem praefererat rex Babylonis terrae.
 3 * Omnes quoque Iudaeos qui erant cum Godolia in Masphat, & Chaldaeos qui reperti sunt ibi, & viros bellatores percussit Hifmael.
 4 * Secundo autem die postquam occiderat Godoliam nullo adhuc sciente,
 5 * Venerunt viri de Sichem, & de Sylo, B & de Samaria, & octoginta viri rasi barba, & scissis vestibus, & squalentes, & munera, & thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini.
 6 * Egressus ergo Hifmael filius Nathaniae in occursum eorum de Masphat, incedens & plorans ibat. Cum autem occurrisset eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.
 7 * Qui cum venissent ad medium civitatis, interfecit eos Hifmael filius Nathaniae circa medium lacu, ipse & viri qui erant cum eo.
 8 * Decem autem viri reperti sunt inter eos, qui dixerunt ad Hifmael, Noli occidere nos, quia habemus thesauros in agro frumenti, & ordei, & olei, & mellis. Et cessavit, & non interfecit eos cum fratribus suis.
 9 * Lacus autem in quem proiecerat Hifmael omnia cadauera virorum, quos percussit propter Godoliam, ipse est quem fecit rex Asa propter Baasa regem Israel. C ipsum replevit Hifmael filius Nathaniae occisis.
 10 * Et captivas duxit Hifmael omnes reliquias populi, qui erant in Masphat, filias regis & uniuersum populum qui remanserant in Masphat, quos commendauerat Nabuzardan princeps militiae Godoliae filio Ahicam. Et cepit eos Hifmael filius Nathaniae, & abiit ut transiret ad filios Ammon.

תרגום יונתן

* ויקם ישמעאל בן נתניה ועשרה גברין דהוו עמה ומחו ית גדליהו בן אחיקם בר שפן בחרבא דקטל ויחיה דמני מלכא דבבל בארעא:
 * וית כל יהודאי דהוו עמה עם גדליה במצפא וית כסדאי ראש חכחו תמן וית גברי עברי קרבא קטל ישמעאל:
 * ויתו כיוסא חנינא למקטל ית גדליה ואנש לא ידע:
 * וקציעו וסבועין לבושיהו ומתהממין וקרבנא ולבונתא בידיהו לא יתאח לבית מקדשא דיי:
 * ופק ישמעאל בר נתניה לקדמותהו מן מצפא אול מיול וככה ויתוה פד ערע ויתחזן ואמר להו גדליה בר אחיקם:
 * ויתו כמיעלהו לגו קרחא ונכסנן ישמעאל בר נתניה לגו גופא הוא וגבריא דעמה:
 * ועשרה גברין אשחכו בהו וואמרו לישמעאל לא תקטלנא ארי אית לנא מטמונין בחקלא חטין ושעורין ומשח ודבש ואחמנע
 * וקטלנן בגו אחיהו: * וגופא דרמא תמן ישמעאל ית כל פגרי גבריא דקטל ביד גדליה הוא דעבר מלכא אסא כד צר עלוהי בעשא
 * מלכא דישראל ויתא מלא ישמעאל בר נתניה קטילין:
 * ושבא ישמעאל ית כל שארא דעמא די במצפא וית בנת מלכא וית כל עמא ראשחארו במצפא דמני נבוזראדן רב קטוליא עם גדליה
 * בן אחיקם ושבנן ישמעאל בר נתניה ואול למעבר לוח בני עמון:

* Et surrexit Jfmael & decem viri qui erant cum eo, & percusserunt Godoliam gladio & interfecerunt eum, quem constituit rex Babylonis super terram.

* Et omnes Judeos existentes cum eo in Massepbath, & omnes Chaldeos qui reperti sunt ibi, & viros bellatores percussit Jfmael.

* Et factum est die secunda postquam percussit ipse Godoliam, & homo non sciuit.

* Et venerunt viri de Sychem, de Sylom, & de Samaria octuaginta viri rasi barba, & scissis vestibus, & plangentes: & munus, & thus in manibus suis ut offerrent in domum Domini.

* Et egressus est in occursum eis Jfmael filius Nathanie de Masipha, ipsi ibant & flebant: & ait, Ingredimini ad Godoliam.

* Et factum est, cum intrassent illi in medium civitatis, iugulavit eos in puteo, ipse & viri qui cum eo.

* Et decem viri inveniuntur illis: & dixerunt Jfmaeli, Non occidas nos, quia sunt nobis thesauri in agro, triticum, & hordeum, & mel, & oleum: & praterijt, & non interfecit eos in medio fratrum suorum.

* Et puteus in quem proiecit Jfmael omnes quos interfecit, puteus magnus: hic est quem fecit rex Asa à facie Baasa regis Israel: ipsum replevit Jfmael filius Nathanie vulneratis.

* Et reduxit Jfmael omnem populum qui relictus est in Masphate, & filias regis quas commendavit princeps coquorum Godoliae filio Ahicam, & abiit ut transiret ad filios Ammon.

* καὶ ὤσθη ἰσμαὴλ καὶ οἱ δέκα ἀνδρες οἱ ἦσαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν τὸν γοδολίαν μαχαίρᾳ καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν, ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

* καὶ πάντας τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας μετ' αὐτοῦ εἰς μασπηφάθ, καὶ πάντας τοὺς χαλδαίους τοὺς εὐρεθέντας ἐκεῖ· καὶ τοὺς ἀνδρας πολεμιστὰς ἐπάταξεν ἰσμαὴλ.

* καὶ ἐγγύετο τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ πατάξαντος αὐτοῦ τὸν γοδολίαν, καὶ ἀνὴρ πῶς οὐκ ἔγνω.

* καὶ ἦλθον ἄνδρες ἀπὸ συχέμ, ἀπὸ συλώμ, καὶ ἀπὸ σαμαρείας ὀγδοήκοντα ἄνδρες ἐξυρημνῶσι πώγωνας καὶ διερρηχότες τὰ ἱμάτια, & κοπιόμενοι, καὶ δάρον, καὶ λίβαν· ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τοῦ εἰσενέγκαι εἰς οἶκον κυρίου.

* καὶ ἔβηθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῖς ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου ἀπὸ μασιφά, αὐτοὶ ἐπορεύοντο καὶ ἐκλαιον· καὶ εἶπεν, εἰσελθετε πρὸς γοδολίαν.

* καὶ ἐγγύετο, εἰσελθόντων αὐτῶν εἰς μέσον τῆς πόλεως, ἔσφαξεν αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ αὐτῶν καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ.

* καὶ δέκα ἄνδρες διρέθησαν ἐκεῖ, καὶ εἶπαν τῷ ἰσμαὴλ, μὴ ἀνέλθῃς ἡμᾶς, ὅτι εἰσὶν ἡμῖν θησαυροὶ ἐν ἀγρῷ πυροὶ καὶ κριθαί, καὶ μέλι, καὶ ἔλαιον· καὶ παρήλθεν, καὶ οὐκ ἀνείλεν αὐτοὺς ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν.

* καὶ τὸ φρέαρ εἰς ὃ ἐρεψεν ἰσμαὴλ πάντας τοὺς ἀπέκτεινεν, φρέαρ μέγα· τοῦτο ἐστὶν ὃ ἐποίησεν βασιλεὺς αἰσά ἀπὸ πρῶτου βαασά βασιλέως ἰσραὴλ, τοῦτο ἐπλησεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου τραυματιῶν.

* καὶ ἀπέστρεψεν ἰσμαὴλ πάντα τὸν λαὸν τὸν κατελειφθέντα ἐν μασιφάθ, καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασιλέως αἷς ᾧ κατατέτετο ὁ ἀρχιμάγειρος τῷ γοδολίᾳ υἱῷ ἀχικάμ, καὶ ὤχετο εἰς τὸν πέραν ὑπὸν ἀμμῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et surrexit Jfmael filius Nathanie, & decem viri qui erant cum eo, & percusserunt Godoliam filium Ahicam filij Saphan gladio, & occiderunt eum quem constituit rex Babylonis in terra.

* Et omnes Iudeos qui erant cum ipso Godolia in Maspha, & Chaldeos qui inveniuntur ibi, & viros bellatores occidit Jfmael.

* Et factum est in secundo die postquam occisus fuerat Godolias, & nullus vir sciebat.

* Et venerunt viri de Sechem & de Silo, & de Samaria octoginta viri, rasi barba, & scissis vestibus, incisa facie; eorumque in manibus erat oblatio & thus, ut adduce-

rent in domum sanctuarij Domini.

* Egressusque est Jfmael filius Nathanie in occursum eorum de Maspha, ambulans & plorans. Et factum est cum occurrisset eis, dixit ad eos, Ingredimini ad Godoliam filium Ahicam.

* Et factum est cum ingrederentur in medium urbis, & occidit eos Jfmael filius Nathanie, circa medium laci, ipse & viri qui erant cum eo.

* Et decem viri inveniuntur in eis, qui dixerunt ad Ismaelem, Ne occidas nos, quia habemus thesauros in agro, triticum & hordeum, & oleum & mel: & cessavit, & non interfecit eos in medio fratrum suorum.

* Cisterna autem in quam proiecit Ismael omnia cadavera virorum quos occidit propter Godoliam, ipsa est quam fecit rex Asa, quando obediit eum Baasa rex Israel: ipsam implevit Ismael filius Nathanie occisis.

* Et captivavit Ismael omnes reliquias populi, qui erat in Maspha; filias regis, & omnem populum qui relictus fuerat in Maspha, quos commendaverat Nabuzardan princeps occidentium Godoliae filio Ahicam; & in captivitatem duxit eos Ismael filius Nathanie. Et abiit ut transiret ad filios Ammon.

* וישמע יוחנן בן קרח וכל שרי החילים אשר
 אתו ארץ כל הרעה אשר עשה ישמעאל בן
 נתניה * ויקחו את כל האנשים וילכו
 להלחם עם ישמעאל בן נתניה וימצאו אתו
 אל מים רבים אשר בגבעון *
 * ויהי בראות כל העם אשר את ישמעאל את
 יוחנן בן קרח ואת כל שרי החילים אשר אתו
 וישמחו * * ויסבו כל העם אשר שבה ישמעאל
 מן המצפה וישבו וילכו אל יוחנן בן קרח *
 * וישמעאל בן נתניה נמלט בשמנה אנשים
 מפני יוחנן וילך אל בני עמון *
 * ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי החילים אשר
 אתו ארץ כל שארית העם אשר השיב מארץ
 ישמעאל בן נתניה מן המצפה אחר חכה ארץ
 גדליה בן אחיקם גברים אנשי המלחמה
 ונשים וטף וסרסרים אשר השיב מגבעון *
 * וילכו וישבו בגרות במוהם אשר אצל בית
 לחם ללכת לבוא מצרים *
 * מפני הכשדים כי יראו מפניהם כי הכה
 ישמעאל בן נתניה את גדליהו בן אחיקם
 אשר הפקיד מלך בבל בארץ *

מב

* ויגשו כל שרי החילים ויוחנן בן קרח
 ויזניה בן הושעיה וכל העם מקטן ועד גדול *
 * ויאמרו אל ירמיה הנביא תפל נא תחנתנו
 לפניך ותתפלל בעדנו אל יהוה אלהיך בעד
 כל השארית הזאת כי נשארו מעט מהרבה
 כאשר עיניך ראו אתנו * * ויגד לנו יהוה
 אלהיך את הדרך אשר נלך בה וארץ הדבר
 אשר נעשה *

תרגום יונתן

* ושמע יוחנן בר קרח וכל רבני חילותא דעמא דישמעאל בר נתניה *
 * ויגשו כל גבריא ואזלו לאגחא קרבא עם ישמעאל בר נתניה ואשכחו יתה על בריכת מין סגיאין די בגבעון *
 * ותחזקו כל עמא דעם ישמעאל ית יוחנן בר קרח וית כל רבני חילותא דעמא דחזיו *
 * ואשתרוכל עמא דשכא ישמעאל מן מצפא ותבו ואזלו לות יוחנן בר קרח *
 * וישמעאל בר נתניה אשתויב בתמניא גברין מן קדם יוחנן בר קרח ואזל לחבני עמון *
 * וקרב יוחנן בר קרח וכל רבני חילותא דעמיה ית כל שארא דעמא דאחיב מלות ישמעאל בר נתניה מן מצפא בתר דקטל ית גדליה *
 * ואזלו ויתבו בגרות דיתב דוד לכמהם בר ברזילי גלעדא דבסטר בית לחם למיזל למיטל למצרים *
 * מן קדם כסדאי ארי דחלו מן קדמיהון ארי קטל ישמעאל בר נתניה וית גדליה בר אחיקם דמני סלכא דבבל בארעא *
 * וקרבו כל רבני חילותא ויוחנן בר קרח ויזניה בר הושעיה וכל עמא מועירא ועד רבא *
 * ויחזקו כל רבני חילותא ויוחנן בר קרח ויזניה בר הושעיה וכל עמא מועירא ועד רבא *
 * ויחזקו כל רבני חילותא ויוחנן בר קרח ויזניה בר הושעיה וכל עמא מועירא ועד רבא *

מב

* Audiuit autem Iohannan filius Carex
 & omnes principes bellatorum, qui erant
 cum eo, omne malum quod fecerat Hif-
 mael filius Nathaniae.

* Et assumptis vniuersis viris profecti
 sunt vt bellarent aduersum Hifmaelem fi-
 lium Nathaniae, & inuenerunt eum ad
 aquas multas quæ sunt in Gabaon.

* Cumque vidisset omnis populus, qui
 erat cum Hifmael, Iohannam filium Carex,
 & vniuersos principes bellatorum qui erant
 cum eo, lætati sunt.

* Et reuersus est omnis populus quem
 ceperat Hifmael in Masphat, reuersusque
 abiit ad Iohannan filium Carex.

* Hifmael autem filius Nathaniae fugit
 cum octo viris à facie Iohannan, & abiit
 ad filios Ammon.

* Tulit ergo Iohannan
 filius Carex, & omnes principes bellato-
 rum qui erant cum eo, vniuersas reliquias
 vulgi, quas reduxerant ab Hifmael filio
 Nathaniae de Masphat, postquam percussit
 Godoliam filium Ahicam, fortes vi-
 ros ad prælium, & mulieres & pueros, &
 eunuchos quos reduxerat de Gabaon.

* Et abierunt & sederunt peregrinantes
 in Chamaam quæ est iuxta Bethleem, vt
 pergerent & introirent Egyptum

* A facie Chaldæorum. Timebant enim
 eos, quia percussierat Hifmael filius Na-
 thaniae Godoliam filium Ahicam, quem
 præposuerat rex Babylonis in terra Iuda.

CAP. XLII.

* ET accesserunt omnes principes bella-
 torum & Iohannan filius Carex, & Ie-
 chonias filius Ozia, & reliquum vulgus
 paruo vsque ad magnum.

* Dixeruntque ad Hieremiam propheta-
 tam: Cadat oratio nostra in cōspectu tuo,
 & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum
 pro vniuersis reliquiis istis, quia derelicti su-
 mus pauci de pluribus, sicut oculi tui nos
 intuentur.

* Et annunciet nobis Dominus Deus
 tuus viam per quā pergamus, & verbum
 quod faciamus.

¹ Et audiuit Joanan filius Carie, & omnes
duces exercitus qui cum eo, omnia mala quæ fe-
cit Ismael filius Nathanie.

² Et adduxerunt omnem exercitum eorum
& profecti sunt ut debellarent eum; & inue-
nerunt eum ad aquam multam in Gabaon.

³ Et factum est quando viderunt omnis po-
pulus qui cum Ismael, Joanan filium Carie &
universos duces exercitus qui cum eo, lata-
ti sunt.

⁴ Et reuersi sunt ad Joanan.

⁵ At Ismael saluatus est cum octo homini-
bus, & abiit ad filios Ammon.

⁶ Et tulit Joanan & omnes duces exerci-
tus qui cum eo, universos reliquos populi quos
reduxit ab Ismael filio Nathanie de Maspha,
postquam percussit ipse Godoliam filium Achi-
cam, potentes viros in bello, & mulieres, &
reliqua, & eunuchos quos reduxerat de Ga-
baon.

⁷ Et abierunt, & sederunt in terra Baroth
Chamaam quæ iuxta Bethleem, ut irent ad in-
trandum in Aegyptum.

⁸ A facie Chaldaeorum: quia timuerunt à fa-
cie, quia percussit Ismael Godoliam quem con-
stituit rex Babylonis in terra.

CAP. XLII.

ET accesserunt omnes duces exercitus &
Joanan filius Carie, & Iezonias filius Osai,
& omnis populus à paruo & usque ad ma-
gnum.

² Et dixerunt ad Hieremiam prophetam,
Cadat iam misericordia nostra ante faciem tuam,
& ora ad Dominum Deum tuum pro reliquiis
istis, quia relictī sumus pauci de multis, sicut
oculi tui intuentur.

³ Et annunciet nobis Dominus Deus tuus
viam in qua ambulabimus in ea, & verbum
quod faciemus.

¹ καὶ ἤκουσεν ἰωάναν υἱὸς καριὲ καὶ πᾶντες ἡγεμό-
νες τῶν δυνάμεως μετ' αὐτῶν, πᾶντα τὰ κακὰ ἃ ἐποίη-
σεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου.

² καὶ ἤγαγον ἅπαν τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, καὶ ὥχοντο
πολεμεῖν αὐτὸν, καὶ διῆρυν αὐτὸν ἐπὶ ὕδατι πολλοῦ ἐν
γαβῶν.

³ καὶ ἐγένετο ὅτε εἶδον πᾶς ὁ λαὸς ὁ μὲν ἰσμαὴλ τὸν
ἰωάναν υἱὸν καριὲ ἐπαιτάσας δὲ ἡγεμόνας τῶν δυνάμεως
δὲ μετ' αὐτῶν, ἠνθροῦνθησαν.

⁴ καὶ δυνέρεψαν πρὸς ἰωάναν.

⁵ ὁ δὲ ἰσμαὴλ ἐσώθη σὺν ὀκτὼ ἀνθρώποις, καὶ ὥχετο
πρὸς δὲ ὑἱὸς ἀμμὼν.

⁶ καὶ ἔλαβεν ἰωάναν καὶ πᾶντες ἡγεμόνες τῶν δυνά-
μεως μετ' αὐτῶν πᾶντας δὲ καταλοίπους τῆς λαοῦ
ἃς ἀπέσρεψεν ἀπὸ ἰσμαὴλ υἱοῦ ναθανίου ἀπὸ μασιφᾶ
μετὰ τὸ πατάξαι αὐτὸν γοδολίαν υἱὸν ἀχικὰμ, δυνα-
τὰς ἀνδρας ἐν πολέμῳ, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ
κατάλοιπα, καὶ δὲ θύναρχους ἃς ἀπέσρεψεν ἀπὸ γα-
βῶν.

⁷ καὶ ὥχοντο καὶ ἐκάθισαν ἐν γῇ βαρὸθ χαμαὰμ
τὴν πρὸς βηθλέεμ τὸ πορθηθῆναι εἰσελθεῖν εἰς αἴ-
γυπτον.

⁸ ἀπὸ προσώπου τῶν χαλδαίων ὅτι ἐφοβήθησαν ἀπὸ
προσώπου, ὅτι ἐπάταξεν ἰσμαὴλ τὸν γοδολίαν ὃν κατέ-
στησεν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶν ἐν τῇ γῇ.

μβ.

¹ Καὶ προσῆλθον πᾶντες οἱ ἡγεμόνες τῶν δυνάμεως,
καὶ ἰωάναν υἱὸς καριὲ, καὶ ἰεζονίας υἱὸς ὠσαίου, καὶ πᾶς ὁ λαὸς
ἀπὸ μικροῦ καὶ ἕως μεγάλου.

² καὶ εἶπον πρὸς ἱερεμίην τὸν προφήτην, πεσέτω δὴ
τὸ ἔλεος ἡμῶν κατὰ πρόσωπόν σου, καὶ πρόσδυξαι πρὸς
κύριον τὸν θεόν σου πρὸς τὴν καταλοίπων τούτων, ὅτι κατε-
λείφθημεν ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν, καὶ ὅτι οἱ ὀφθαλμοί σου
βλέπουσιν.

³ καὶ ἀναγγελάτω ἡμῖν κύριος ὁ θεός σου τὴν ὁδὸν
ἐν ἣ πορευσάμεθα ἐν αὐτῇ, καὶ λόγον ὃν ποιήσῃμεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et audiuit Iohanan filius Carie, & omnes principes exercitus qui erant cum eo, omne malum quod fecerat Ismael filius Nathanie.
"Et tolerunt omnes viros, & abierunt ut pugnarent contra Ismaelem filium Nathanie, & inuenerunt eum iuxta piscinam aquarum multarum quæ est in Gabaon.

"Et factum est cum vidisset omnis populus qui erat cum Ismaele, Iohanan filium Carie, & omnes principes exercitus, qui erant cum eo, latatus est.
"Ismael verò filius Nathanie liberatus est cum octo viris.

"Et tulit Iohanan filius Carie, & omnes principes exercitus, qui erant cum eo, universas reliquias populi, quas reduxerat ab Ismael filio Nathanie de Maspha, postquam occiderat Godoliam filium Ahicam, & viros fortes bellatores, & uxores, & paruulos, & principes quos reduxerat de Gabaon.

"Et abierunt, & sederunt in peregrinatione, quam dederat David Camaham filio Berselai Galaaditæ, quæ est iuxta Bethlehem, ut pergerent & proficiscerentur in Aegyptum.
"A facie Chaldaeorum: timebant enim à facie eorum, eo quod occiderat Ismael filius Nathanie Godoliam filium Ahicam, quem constituerat rex Babylonis in terra.

CAP. XLII.

ET accesserunt omnes principes exercitus, & Iohanan filius Carie, & Iezanias filius Osai, & omnis populus à minimo usque ad maximum.
"Et dixerunt ad Ieremiam prophetam, Acceptabilis sit nunc deprecatio nostra coram te, & ora pro nobis coram Domino Deo tuo pro omnibus reliquiis istis; quia relictī sumus pauci ex multis, sicut oculi tui vident nos.

"Et indicet nobis Dominus Deus tuus viam in qua ambulemus, & verbum quod faciamus.

* ויאמר אליהם ירמיה הנביא שמעתי הנני
 מתפלל אל-יהוה אלהיכם בדבריכם והיה כל-
 הדבר אשר יענה יהוה אתכם אניד לכם לא-
 אמנע מכם דבר: * והמה אמרו אל-ירמיהו יהי
 יהוה בנו לעד אמת ונאמן אם-לא ככל הדבר
 אשר ישלח יהוה אליהם אל-ינו בן נעשה:
 * אם טוב ואם רע בקול יהוה אלהינו אשר
 אנו שלחים אתה אליו נשמע למען אשר ייטב-
 לנו כי נשמע בקול יהוה אלהינו: * ויהי מקץ
 עשרת ימים ויהי דבר יהוה אל-ירמיהו:
 * ויקרא אל-יוחנן בן קרח ואל כל שרי החילים
 אשר אתו ולכל העם למקטן ועד גדול:
 * ויאמר אליהם כה אמר יהוה אלהי ישראל
 אשר שלחתם אתי אליו להפיל תחנתכם לפניו:
 * אם שוב תשובו בארץ הזאת ובניתי אתכם
 ולא אהרס ונטעתי אתכם ולא אתוש כי נחמתי
 אל-הרעה אשר עשיתי לכם:
 * אל תיראו מפני מלך בכל אשר יראים
 מפניו אל תיראו ממנו נאם יהוה כי אתכם
 אני להושיע אתכם ולהציל אתכם מידו:
 * ואתן לכם רחמים ורחם אתכם והשוב אתכם
 אל-אדמתכם: * ואם אמרים אתם לא נשב
 בארץ הזאת לבלתי שמע בקול יהוה אלהיכם:
 * לאמר לא כי יארץ מצרים נבוא אשר לא-
 נראה מלחמה וקול שופר לא נשמע וללחם
 לא נרעב וישם נשב:
 * ועתה לכן שמעו דבר יהוה שארית יהודה
 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אם-
 אתם שום תשמון פניכם לבא מצרים ובאתם
 לגור שם:

* Dixit autē ad eos Hieremias propheta,
 Audiui. Ecce ego oro ad Dñm Deum
 vestrum secundum verba vestra; omne ver-
 bum quodcunque responderit mihi, indi-
 cabo vobis, nec cēlabo vos quicquam.
 * Et illi dixerunt ad Hieremiam, Sit Do-
 minus inter nos testis veritatis & fidei, si
 non iuxta omne verbum in quo miseri-
 te Dominus Deus tuus ad nos, sic facie-
 mus; * Siue bonum est siue malum. Voci
 Domini Dei nostri, ad quem mittimus te,
 obediemus, vt bene sit nobis, cum audie-
 rimus vocem Domini Dei nostri. * Cum
 autem completi essent decem dies, factum
 est verbum Domini ad Hieremiam.
 * Vocauitque Iohannan filium Carez,
 & omnes principes bellatorum, qui erant
 cum eo, & vniuersum populum à minimo
 vsque ad magnum. * Et dixit ad eos, Hæc
 dicit Dominus Deus Israel ad quem misi-
 stis me vt prosternerem preces vestras in
 conspectu eius.
 * Si quiescentes manseritis in terra hac,
 ædificabo vos, & non destruam; plantabo,
 & nō euellam. Iam enim placatus sum su-
 per malo quod feci vobis.
 * Nolite timere à facie regis Babylonis,
 quem vos pauidi formidatis. Nolite me-
 tuere eum, dicit Dominus, quia vobiscum
 sum ego vt saluos vos faciam, & eruam de
 manu eius.
 * Et dabo vobis misericordias & mise-
 rebor vestri, & habitare vos faciam in ter-
 ra vestra.
 * Si autem dixeritis vos, Non habitabi-
 mus in terra ista, nec audiemus vocē Do-
 mini Dei nostri;
 * Dicentes: Nequaquam, sed ad terram
 Egypti pergemus, vbi nō videbimus bel-
 lum, & clangorem tubæ non audiemus, &
 famem non sustinebimus, & ibi habita-
 bimus. * Propter hoc nunc audite ver-
 bum Domini reliquæ Iuda: Hæc dicit
 Dominus exercituum Deus Israel. Si po-
 fueritis faciem vestram vt ingrediamini
 Egyptum, & intraueritis vt ibi habitetis

תרגום יונתן

* ואמר להן ירמיה נביא שמעתי הן אני
 מתפלל אל-יהוה אלהיכם בדבריכם והיה כל-
 הדבר אשר יענה יהוה אתכם אניד לכם לא-
 אמנע מכם דבר: * והמה אמרו אל-ירמיהו יהי
 יהוה בנו לעד אמת ונאמן אם-לא ככל הדבר
 אשר ישלח יהוה אליהם אל-ינו בן נעשה:
 * אם טוב ואם רע בקול יהוה אלהינו אשר
 אנו שלחים אתה אליו נשמע למען אשר ייטב-
 לנו כי נשמע בקול יהוה אלהינו: * ויהי מקץ
 עשרת ימים ויהי דבר יהוה אל-ירמיהו:
 * ויקרא אל-יוחנן בן קרח ואל כל שרי החילים
 אשר אתו ולכל העם למקטן ועד גדול:
 * ויאמר אליהם כה אמר יהוה אלהי ישראל
 אשר שלחתם אתי אליו להפיל תחנתכם לפניו:
 * אם שוב תשובו בארץ הזאת ובניתי אתכם
 ולא אהרס ונטעתי אתכם ולא אתוש כי נחמתי
 אל-הרעה אשר עשיתי לכם:
 * אל תיראו מפני מלך בכל אשר יראים
 מפניו אל תיראו ממנו נאם יהוה כי אתכם
 אני להושיע אתכם ולהציל אתכם מידו:
 * ואתן לכם רחמים ורחם אתכם והשוב אתכם
 אל-אדמתכם: * ואם אמרים אתם לא נשב
 בארץ הזאת לבלתי שמע בקול יהוה אלהיכם:
 * לאמר לא כי יארץ מצרים נבוא אשר לא-
 נראה מלחמה וקול שופר לא נשמע וללחם
 לא נרעב וישם נשב:
 * ועתה לכן שמעו דבר יהוה שארית יהודה
 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אם-
 אתם שום תשמון פניכם לבא מצרים ובאתם
 לגור שם:

⁴ Et dixit eis Hieremias propheta, Audiui: 4
ecce orabo ad Dominum Deum nostrum secun-
dum verba vestra, & erit verbum quod re-
spondebit Dominus annuntiabo vobis, non ab-
scindam à vobis verbum.

⁵ Et illi dixerunt Hieremie, Sit Dominus in 5
nobis in testem iustum & fidelem, si non secun-
dum omne verbum quo miserit te Dominus
Deus tuus ad nos, sic faciamus;

⁶ Sive bonum sive malum: vocem Domini 6
Dei nostri, cui nos mittimus te ad eum, audie-
mus ut melius nobis sit, quia audiemus vocem
Domini Dei nostri.

⁷ Et factum est post decem dies, factum est 7
verbum Domini ad Hieremiam.

⁸ Et vocavit Joanam filium Carie, & du- 8
ces exercitus & omnem populum à paruo usque
ad magnum.

⁹ Et ait illis, Sic dixit Dominus Deus Is- 9
rael, quo misistis me ad eum, ut caderet depre-
catio vestra in conspectu eius.

¹⁰ Si sedentes sederitis in terra ista, & adi- 10
ficabo vos & non destruam, & plantabo vos
& non euellam, quia placatus sum super malis
que dixi facere vobis.

¹¹ Ne timueritis à facie regis Babylonis, quem 11
vos formidatis: à facie eius non timueritis, ait
Dominus, quia vobiscum ego sum ut liberem
vos & saluos faciam vos de manu eius.

¹² Et dabo vobis misericordiam, & misere- 12
bit vestri, & reducam vos in terram ve-
stram.

¹³ Et si dicitis vos, Non sedebimus in terra 13
ista ut non audiamus vocem Domini Dei ve-
stri:

¹⁴ Dicentes, Minimè, quia in terram Aegy- 14
pti ingrediemur & non videbimus bellum, &
vocem tubæ non audiemus, & in panibus non
esuriemus, & illic habitabimus.

¹⁵ Propter hoc audite verbum Domini, reli- 15
qui Iuda: sic dixit Dominus exercituum Deus
Israel, Si vos dederitis faciem vestram in Aegy-
ptum, & ingressi fueritis illuc ut habitetis.

⁴ Ἐεῖπεν αὐτοῖς ἱερεμίας ὁ πρὸς φήτης, ἤκουσα ἰδοὺ πρὸς-
σούζομαι πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν καὶ ἔσθ' ὅτι λόγους
ὑμῶν καὶ ἔσται ὁ λόγος ὃν ἀποκριθή(ε) κύριος ὁ ἀναγ-
γελάσει ὑμῖν, & μὴ κρύψω ἀπὸ ὑμῶν ῥῆμα.

⁵ καὶ αὐτοὶ εἶπαν τῷ ἱερεμίᾳ· ἔστω κύριος ἐν ἡμῖν εἰς
μάρτυρα δίκαιον & πιστόν, εἰ μὴ καὶ πάντα τὸν λόγον ὃν
ἀν' ἀποστείλῃ σε κύριος ὁ θεὸς σου πρὸς ἡμᾶς, ἕτως ποιή-
σωμεν.

⁶ καὶ ἐδὼ ἀγαθὸν & ἐδὼ κακόν, τὸ φωνῆς κυρίου
τοῦ θεοῦ ἡμῶν & ἡμεῖς ἀποστέλλωμεν σε πρὸς αὐτὸν ἀκα-
σόμεθα ἵνα βέλῃον ἡμῖν γῆν, ὅτι ἀκουσόμεθα τὸ φω-
νῆς τοῦ κυρίου & θεοῦ ἡμῶν.

⁷ καὶ ἐγγήθη μὲν δέκα ἡμέρας, ἐγγέτο λόγος κυρίου
πρὸς ἱερεμίαν.

⁸ καὶ ἐκάλεσεν τὸν ἰωάναν υἱὸν καριὲ & ἔσθ' ἡγεμόνας
τῆς δυνάμεως καὶ πάντα τὸν λαὸν ἀπὸ μικροῦ ἕως
μεγάλου.

⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ,
& ἀπεσάλκατέ με πρὸς αὐτὸν, ἵνα πᾶσι ἡ δέησις ὑμῶν
ἐμ' ὡρῶ ἐν αὐτῷ.

¹⁰ ἐδὼ κατισαντες καθίστητε ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ οἰκοδο-
μήσω ὑμᾶς καὶ ἐμὴ καθελεῶ, & φυτεύσω ὑμᾶς & ἐμὴ
ἐκτίλω· ὅτι ἀναπέπαυμαι ἐπὶ τοῖς κακοῖς, οἷς εἶπα
ποιῆσαι ὑμῖν.

¹¹ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ πρὸς ὧπου τοῦ βασιλέως βαβυ-
λων & ὑμεῖς φοβεῖσθε ἀπὸ πρὸς ὧπου αὐτῷ & μὴ φο-
βηθῆτε φησὶν κύριος, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἐγώ εἰμι τοῦ ἀξαιρέσθαι
ὑμᾶς καὶ σώζειν ὑμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτοῦ.

¹² καὶ δώσω ὑμῖν ἔλεος, καὶ ἐλεήσω ὑμᾶς καὶ ἐπιστρέ-
ψω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν ὑμῶν.

¹³ καὶ εἰ λέγετε ὑμεῖς, & μὴ καθίσωμεν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ
πρὸς τὸ μὴ ἀκοῦσαι τὸ φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν.

¹⁴ λέγοντες, μηδαμῶς· ὅτι εἰς γῆν αἰγύπτου εἰσελθου-
σόμεθα, καὶ ἐμὴ εἰδωμεν πόλεμον, καὶ φωνὴν σάλ-
πιγος & μὴ ἀκρόαμεν· καὶ ἐν ἀρτοῖς & μὴ πεινάσωμεν,
καὶ ἐκεῖ οἰκήσωμεν.

¹⁵ διὰ τοῦτο ἀκούσατε λόγον κυρίου κατὰ λοιποὶς ἡμέραις·
ἕτως εἶπεν κύριος πάντων δυνάμεων ὁ θεὸς Ἰσραὴλ· ἐδὼ ὑ-
μεῖς δώτε τὸ πρὸς ὧπον ὑμῶν εἰς αἰγύπτου, καὶ εἰσελθῆτε
ἐκεῖ κατὰ τοῦτον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁴ Et dixit eis Ieremias propheta, Audiui: Ecce ego oro coram Domino Deo vestro iuxta verba vestra, & erit, omne verbum quod responderit Dominus vobis, annuntiabo vobis, & non prohibebo à vobis verbum.

⁵ Ipsi autem dixerunt ad Ieremiam, Sit Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus: Verbum Domini nobis in testem verum & fidelem, si non iuxta omnia verba propter quæ miserit te Dominus tuus ad nos, sic faciemus.

⁶ Sive bonum sive malum: verbo Domini Dei nostri ad quem mittimus nos te, obediemus, ut bene sit nobis, cum suscepimus sermo- nem Domini Dei nostri.

⁷ Et factum est post decem dies, & factum est verbum prophetiæ à facie Domini cum Iere- minio usque ad maximum.

⁸ Et vocavit Iohanan filium Carce, & omnes principes exercitus qui erant cum eo, & omnem populum, à precatore deprecationem vestram coram eo.

⁹ Et dixit eis, Hec dicit Dominus Deus Israel, ante cuius conspectum misistis me ut de- fenderet deprecationem vestram coram eo.

¹⁰ Si habitando habitaueritis in terra ista, edificabo vos, & non destruam; & Ne timeatis à facie regis Babylonis, à facie cuius vos timetis: ne timeatis ab eo, dicit Dominus; quia in adiutorium vestrum est Verbum meum, ut saluem vos, & liberem vos de manu eius.

¹¹ Et dabo vobis miserationes: & miserebitur vestri, & reducet vos in terram vestram.

¹² Si autem vos dicitis, Non habitabimus in terra ista, ut non obediat verbum Domini Dei vestri:

¹³ Dicentes: Nequaquam, sed in terram Aegypti ingrediemur, vbi non videbimus bellatores, & vocem tubæ non audiemus, & fa- mem panis non sustinebimus, & ibi habitabimus.

¹⁴ Et nunc igitur suscipite verbum Domini reliquæ domus Iuda: hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, Si vos ponendo po- fueritis faciem vestram ut ingrediamini in Aegyptum, & ingressi fueritis ad habitandum ibi:

וְהִיתָה הַחֵרֶב אֲשֶׁר אֲתָם יְרָאִים מִמֶּנּוּ
שֵׁם תִּשָּׂא אֶתְכֶם בָּאָרֶץ מִצָּרִים וְהָרֹעַב אֲשֶׁר-
אֲתָם יִדְאִיִּם מִמֶּנּוּ שֵׁם יִדְבֹק אַחֲרֵיכֶם מִצָּרִים
וְשֵׁם רָתַתּוּ:

וַיְהִי כֹל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׂמוּ אֶת־פְּנֵיהֶם
לְבֹא מִצְרַיִם לְגֹזֵל שָׁם יָמוּתוּ בַּחֲרֹב בָּרָעַב וּבִדְבַר
וְלֹא־יִהְיֶה־לָּהֶם שְׂרִיר וּפְלִיט מִפְּנֵי הָרָעָה אֲשֶׁר־
אָנִי מֵבִיא עֲלֵיהֶם׃ * כִּי כֹה אָמַר יְהוָה
עֲבֹאוּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֲשֶׁר־נָתַךְ אִפִּי וַחֲמָתִי עַל־
יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם בֶּן־תִּתַּךְ חֲמָתִי עֲלֵיכֶם בְּבֹאכֶם
מִצְרַיִם וְהִיטֵם לָאֵלֶּה וּלְשִׁמָּה וּלְקַלְלָהּ וּלְחַרְפָּהּ
וְלֹא־תִרְאוּ עוֹד אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃

* דְּבַר יְהוָה עָלֶיכֶם שְׁאֵרִית יְהוּדָה אֶל-תִּבְאוּ
 מִצְרַיִם יִדְעוּ תִדְעוּ כִּי-הֶעֱרַדְתִּי בְכֶם הַיּוֹם:
 * כִּי הִתְעַתִּים בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם כִּי-אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם
 מַתִּי אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֵאמֹר הַתְּפַלֵּל בְּעַדְנוּ
 אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּכְכֹל אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 בֶּן הַדָּד-לָנוּ וְעָשִׂינוּ:

וַאֲגַד לְכֶם הַיּוֹם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וּלְכֹל אֲשֶׁר שָׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם׃
וְעַתָּה יָדַע רִיבְדֵּי כִי בַחֲרִב בָּרַעַב וּבַדְּבַד
תָּמוּתוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר חָפַצְתֶּם לָבוֹא לָגוֹר שָׁם׃

כח

וַיְהִי כְּבִלּוֹת יִרְמְיָהוּ לְדָבָר אֶל-כָּל-הָעָם
אֶת-כָּל-דְּבָרֵי יְהוָה אֲלֵהֶם אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה
אֲלֵהֶם אֲלֵיהֶם אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
וַיֹּאמֶר עֲזַרְיָה בֶן-הוֹשִׁעַיָּה וַיּוֹחֲזֵנוּ בֶן-קֶרֶחַ
וְכָל-הָאֲנָשִׁים הַזֹּהֲדִים אִמְרִים אֶל-יִרְמְיָהוּ שֹׁקֵר
אֲתָהּ מְדַבֵּר לֹא שֶׁלַּחךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֵאמֹר לֹא-
תָבוֹאוּ מִצְרַיִם לְגֹר שָׁם׃

CAP. XLIII.

1 **F**ACTUM EST AUTEM CUM COMPLESSET HIEREMIAS, LOQUENS AD POPULUM VNIUSERSERMONES DOMINI DEI EORUM, PRO QUIBUS MISERAT EUM DOMINUS DEUS EORUM AD ILLOS OMNIA VERBA HÆC.

2 **D**IXIT AZARIAS FILIUS OSEÆ, & IOHANNAN FILIUS CAREE, & OMNES VIRI SUPERBI; DICENTES AD HIEREMIAM, MENDACIUM TU LOQUERIS. NON MISIT TE DOMINUS DEUS NOSTER, Dicens: NE INGREDIAMINI ÆGYPTUM UT HABITETIS ILLIC.

תרגום יונתן

ויהיו כל גברתי דשמי ות אפיהון למעל למצרים לאתותכא תמן. ותקשלו בחרבא בכפנא ובמותא ולא יהי להון שאר ומשזב מן
עלמין בשעתא דאנא מיתי עליהון. ארי כדנן אמר ויי צבאזא אלהא דישראל כמא דחל רגזי וחמתי על יתבי ירושלם בן וחול רגזי
ויהיו למצרים ותהון למומי ולצרו וללושא ולחסודין ולא תהון עוד ות אתרא הדין.
גרת פתגמא דיי עליכון שארא רבית יהודה לא תעלין למצרים מדע תדעון ארי אסחדת בכון וימא דין.
ארי אשעתון בנפשכון ארי אתון שלחחון ותי לקדם ויי אלהכון למימר צלי עלנא קדם ויי אלהנא וככל דיומר ויי אלהנא בן
ויהיית לכון וימא דין ולא קבלחון למימרא דיי אלהכון ולכל דשלחני לותכון.
וקען מדע תדעון ארי בחרבא בכפנא ובמותא תמותון באתרא דאתרעיתון למעל לאתותכא לתמן.

מג

וַתֵּן בַּד שִׁיעָיו יְדֵמֶיהוּ לִמְלֶלָא עִם כָּל עַמָּא יַח כָּל פְּתֻמָּא דִּינֵי אֱלֹהֵהוּן דְּשַׁלְחָה יְיָ אֱלֹהֵהוּן לִתְהוֹזֵן יַח כָּל
וַאֲסַר עֲזָרְיָה בַּד הַזֶּשְׁעִיָּה וַיִּזְחֶנָּה בַּד קֶרֶחַ וְכָל גְּבֻרָא דְּשִׁיעָא אֲסַרִין לִירְסִיָּה שְׁקָרָא אִתְּ סַתְבְּכִי לֹא
לְמִסְרָא לְמִסְרָא לֹא תַעֲלִין לְמַצְרַיִם לְאַתְוֹבָחָא תַּמָּן :

¹⁶ Et erit gladius quem vos formidatis à facie eius, inueniet vos in Aegypto, & fames cuius vos curam habetis à facie eius, apprehendet vos in Aegypto, & ibi moriemini.

¹⁷ Et erunt omnes viri qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur in terram Aegypti, ut habitent ibi, deficient in gladio, & in fame, & peste, & non erit illorum ullus saluatus à malis, quæ ego induco super eos.

¹⁸ Quia sic dixit Dominus exercituum Deus Israel, Sicut stillauit furor meus super habitatus Hierusalem, sic stillabit furor meus super vos, intrantibus vobis in Aegyptum, & eritis in desolationem & subiecti, & in maledictionem, & in opprobrium, & non videbitis ultra locum istum.

¹⁹ Quæ locutus est Dominus super vos reliquos Iuda, Ne ingrediamini in Aegyptum; & nunc scientes scietis quia contestatus sum vobis hodie.

²⁰ Quia malè fecistis in animabus vestris, mittentes me ad Dominum Deum vestrum; dicentes: Ora pro nobis ad Dominum, & secundum omnia quæ loquetur tibi Dominus Deus noster, sic annuncia nobis, & faciemus.

²¹ Et annunciaui vobis, & non audistis vocem Domini Dei vestri secundum omnia quæ misit ad vos.

²² Et nunc in gladio, & in fame, & in peste deficientis in loco, quod vos vultis intrare ut habueritis ibi.

CAP. XLIII.

ET factum est ut cessauit Hieremias loquens ad populum omnia verba Domini Dei eorum quæ misit Dominus Deus eorum ad illos.

¹ Et dixit Azarias filius Osee, & Joanan filius Carie, & omnes viri superbi, dicentes Hieremie: Mendacia tu loqueris, non misit te Dominus Deus noster ad nos dicere, Ne ingrediamini in Aegyptum ut habitetis illic.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁶ Et erit gladius quem vos timetis, apprehendet vos ibi in terra Aegypti; & fames pro qua solliciti estis, ibi comprehendet vos in occidentem gladio, & fame, & peste: & nullus ex eis remanebit, nec liberabitur à facie mali quod ego adducam super eos.

¹⁷ Et omnes viri qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur in Aegyptum ad habitandum ibi, deficient in gladio, & fame, & peste: & non erit illorum ullus saluatus à malis, quæ ego induco super eos.

¹⁸ Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sicut resedit furor meus & indignatio mea super habitatores Ierusalem; sic resedebit furor meus super vos cum ingressi fueritis in Aegyptum. Et eritis in iuramentum, & in desolationem, & in maledictionem, & in opprobrium, & non videbitis ultra locum istum.

¹⁹ Quia decepistis animas vestras: vos enim misistis me ante conspectum Domini Dei vestri; dicentes: Ora pro nobis coram Domino, & iuxta omnia quæ dixerit Dominus Deus noster, sic annuncia nobis ut faciamus.

²⁰ Et annunciaui vobis hodie, & non obedistis verbo Domini Dei vestri, & omnes viri superbi, dicentes: Mendacia tu loqueris, non misit te Dominus Deus noster ad nos dicere, Ne ingrediamini in Aegyptum ut habitetis illic.

²¹ Et nunc in gladio, & in fame, & in peste deficientis in loco, quod vos vultis intrare ad habitandum ibi.

ET factum est cum impleisset Hieremias loqui cum omni populo omnia verba Domini Dei sui pro quibus miserat eum Dominus Deus eorum ad ipsos, ut loqueretur ad eos omnia verba hæc.

¹ Et dixit Azarias filius Osee, & Iohanan filius Carce, & omnes viri impij; dicentes ad Ieremiam: Falsum tu prophetas nobis; non misit te Dominus Deus noster, ut diceret: Ne ingrediamini in Aegyptum ad habitandum ibi.

¹⁶ καὶ ἔσται ἡ ῥομφαία ἧς ὑμεῖς φοβεῖσθε ἀπὸ προσώπου αὐτῆς, ἀρήσει ὑμᾶς ἐν αἰγύπτῳ· καὶ ὁ λιμὸς ὃς ὑμεῖς λόγον ἔχετε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ τὰ λήψεται ὑμᾶς ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἐκεῖ ἀποθανεῖσθε.

¹⁷ καὶ ἔσονται πάντες οἱ ἄνθρωποι οἱ θυνόντες τὸ πρὸς ὤπον αὐτῶν εἰσελθεῖν εἰς γῆν αἰγύπτου ὀνοικεῖν ἐκεῖ ἐκλείψουσιν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, & λοιμῷ, καὶ ὅσα ἔσονται αὐτῶν ἐδδείς σφαιζόμενοι ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐγὼ ἐπάγω ἐπ' αὐτούς.

¹⁸ ὅπως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, καθὼς ἔσπευον ὁ θυμὸς μου ἐπὶ τῷ κατασκοπεύειν ἱερουσαλήμ, ὅπως εἰσέλθω εἰς τὸν θυμὸν μου ἐφ' ὑμᾶς, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς αἰγύπτον· καὶ ἐσεσθε εἰς ἄβυσσον καὶ ὑποχείριοι, καὶ εἰς δόρυ, & εἰς ὀνειδισμόν, & ἐμὴ ἰδοῦτε ἐκείτην τὴν ῥήπον τοῦτον.

¹⁹ ἀ ἐλάλησεν κύριος ἐφ' ὑμᾶς ὅτι καταλοιποὺς ἔσδα μὴ εἰσελθῆτε εἰς αἰγύπτον· καὶ νῦν γινόντες γινώσεσθε ὅτι ἐμαρτυρησάμην ὑμῖν σήμερον.

²⁰ ὅτι ἐπονηρώσασθε ἐν ψυχαῖς ὑμῶν ἀποσείλαντές με πρὸς κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, λέγοντες· πρὸς οὐρανὸν περὶ ἡμῶν πρὸς κύριον, καὶ κτ' πάντα ἀ δὴ λαλήσῃς τῷ κυρίῳ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅπως ἀπαγγείλοιν ἡμῖν καὶ ποιήσωμεν.

²¹ καὶ ἀπήγγειλα ὑμῖν, καὶ ὅσα εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν κτ' πάντα ὅσα ἀπέστειλεν πρὸς ὑμᾶς.

²² καὶ νῦν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν λοιμῷ ἐκλείψετε ἐν τῇ ῥήπῳ ᾗ ὑμεῖς βέλεσθε εἰσελθεῖν κατοικεῖν ἐκεῖ.

μγ.

¹ Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο ἱερεμίας λαλῶν πρὸς τὴν λαὸν πάντας ὅτι λόγοις κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν ὅς ἀπέστειλεν κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν πρὸς αὐτούς.

² καὶ εἶπεν Ἀζαρίας υἱὸς Ὠσαίου, καὶ Ἰωάναν υἱὸς Καριέ, καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι οἱ ὑπερήφανοι εἰπόντες τῷ ἱερεμίᾳ, ψευδὴ σὺ λαλεῖς, ὅσα ἀπέστειλόν σε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς εἰπεῖν, μὴ εἰσελθῆτε εἰς αἰγύπτον οἰκεῖν ἐκεῖ.

3 * כי ברוך בן נריה מסירת אתך בנו למען תת
אתנו ביד הכשדים להמיר אתנו ולהגלות
אתנו בבל:

4 * ולא שמע יוחנן בן קרח וכל שרי החילים
וכל העם בקול יהוה לשבת בארץ יהודה:

5 * ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי החילים את
כל שארית יהודה אשר שבו מכל הגוים אשר
נדחו שם לגור בארץ יהודה:

6 * את הגברים ואת הנשים ואת הטף ואת
בנות המלך ואת כל הנפש אשר הניח נבוכדנאצר
רב טבחים את גדליהו בן אחיקם בן שפן ואת
ירמיה הנביא ואת ברוך בן נריהו:

7 * ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול יהוה
ויבאו עד תחפנחס:

8 * ויהי דבר יהוה אל ירמיה בתחפנחס לאמר:
9 * קח בידך אבנים גדלות וטמנתם במלט
במלך אשר בפתח בית פרעה בתחפנחס לעיני
אנשים יהודים:

10 * ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות אלהי
ישראל הנני שלח ולקחתי את נבוכדנאצר
מלך בבל עבדי ושמתי כסאו ממעל לאבנים
האלה אשר טמנתי ונטה את שפרורו עליהם:
11 * ובארו והכה את ארץ מצרים אשר למות
למות ואשר לשבי לשבי ואשר לחרב לחרב:

12 * והצתי גש בבתי אלהי מצרים ושרפם
ושבם ועטרו את ארץ מצרים כאשר יעטרו
הרעה את בגדו ויצא משם בשלום:

13 * ושבר את מצבות בירת שמש אשר בארץ
מצרים ואת בתי אלהי מצרים ישרף באש:

3 * Sed Baruch filius Neriae incitat te ad-
uersum nos vt tradat nos in manus Chal-
daeorum, & interficiat nos & traduci fa-
ciat in Babylonem.

4 * Et non audiuit Iohannan filius Carce,
B & omnes principes bellatorum, & vniuer-
sus populus vocem Domini, vt manerent
in terra Iuda.

5 * Sed tollens Iohannan filius Carce, &
vniuersi principes bellatorum vniuersos
reliquiarum Iuda, qui reuersi fuerant ex
cunctis gentibus ad quas fuerant ante di-
spersi, vt habitarent in terra Iuda.

6 * Viros & mulieres, & paruulos, & filios
regis, & omnem animam quam reliquerat
C Nabuzardan princeps militiae cum Go-
dolia filio Ahicam filij Saphan, & Hie-
remiam prophetam, & Baruch filium Ne-
riae.

7 * Et ingressi sunt in terram Aegypti, qui
non obedierunt voci Domini. Et vene-
runt vsque ad Taphnis.

8 * Et factus est sermo Domini ad Hie-
miam in Taphnis, dicens:

9 * Sume tibi lapides grandes in manu
tua, & abscondes eos in crypta quae est sub
muro latericio in porta domus Pharaonis
in Taphnis, cernentibus viris Iudaeis:

10 * Et dices ad eos, Haec dicit Dominus
D exercituum Deus Israel, Ecce ego mittam
& assumam Nabuchodonosor regem Ba-
bylonis seruum meum, & ponam thro-
num eius super lapides istos quos abscon-
di, & statuet solium suum super eos.

11 * Veniensque percutiet terram Aegypti,
quos in morte in morte, & quos in capti-
uitate in captiuitate, & quos in gladio in
gladio.

12 * Et succendet ignem in delubris deo-
rum Aegypti, & comburet ea, & captiuos
ducat illos: & amicietur terra Aegypti si-
cut amicitur pastor pallio suo, & egredie-
tur inde in pace.

13 * Et conteret statuas domus Solis quae
sunt in terra Aegypti, & delubra deorum
Aegypti comburet igni.

תרגום יונתן

אוי ברוך בן נריה מגירי יתך בנא בדיל למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא ולאגלאה יתנא לבבל:

ולא קבל יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל עמא במימרא דיי לכתב בארעא דבית יהודה:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

ותקח יוחנן בר קרח וכל רבביו חילותא וכל שארית יהודה ונטיהו למסר יתנא בידא דכסדאי לקטלא יתנא לבבל:

³ Sed Baruch filius Nerie incitat te contra nos, ut des nos in manus Chaldaeorum, ut interficiat nos & transmigrare faciat nos in Babylonem.

⁴ Et Ioanan filius Carie, & omnes duces exercitus, & omnis populus non audierunt vocem Domini ut habitarent in terra Iuda.

⁵ Et tulit Ioanan & omnes duces exercitus, & omnes reliquos Iuda, qui reuerſi fuerant ex omnibus gentibus quæ diſperſæ ſunt illic ut habitarent in terra Iuda.

⁶ Potentes viros & mulieres, & paruulos reliquos, & filias regis, & animas quas reliquerat Nabuzardan princeps cocorum cum Godolia filio Achicam, & Hieremiam prophetam, & Baruch filium Nerie.

⁷ Et ingreſſi ſunt in Aegyptum, quia non audierunt vocem Domini: & ingreſſi ſunt in Taphnas.

⁸ Et factum eſt verbum Domini ad Hieremiam in Taphnis; dicens:

⁹ Sume tibi lapides grandes, & absconde eos in veſtibus in porta domus Pharaonis in Taphnis ante oculos virorum Iuda.

¹⁰ Et dices, Sic dixit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego mitto & adducam Nabuchodonosor regem Babylonis ſeruum meum, & ponet thronum ſuum ſuper lapides iſtos quos abscondiſti; & eleuabit arma ſua ſuper eos.

¹¹ Et intrabit & percutiet terram Aegypti, quos in mortem, in mortem; & quos in tranſmigrationem, in tranſmigrationem; & quos in gladium, in gladium.

¹² Et accendet ignem in domibus deorum eorum, & comburet eas, & transmigrare faciet eos, & ſcrutabitur terram Aegypti, ſicut pediculus purgat paſtor veſtimentum ſuum, & egredietur in pace.

¹³ Et conteret ſtatuas Heliopolis quæ in Aegypto, & domos deorum Aegypti comburet in igne.

³ ἀλλὰ βαρὺχ υἱὸς νηρίου συμβάλλει σε πρὸς ἡμᾶς ἵνα δῶς ἡμᾶς εἰς χεῖρας τῶν χαλδαίων τοῦ θανατώσαι ἡμᾶς καὶ ἀποικίσει ἡμᾶς εἰς βαβυλῶνα.

⁴ καὶ ἰωάναν υἱὸς καρὶε καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῶν δυνάμεως καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὅσους ἤκουσαν τὴν φωνὴν κυρίου κατήκισαν ἐν γῇ ἰσραὴλ.

⁵ καὶ ἔλαβεν ἰωάναν καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως ἅπαντας ἐξ ὑπολοίπων ἰσραὴλ ἐξ ὧν ἀποσφαθέντες ἐν πάντων τῶν ἐθνῶν ἀδικοπορπίσθησαν ἐν αἰκατεσίᾳ ἐν τῇ γῇ ἰσραὴλ.

⁶ ἐξ ὧν δυνάστες ἄνδρες καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ νύπια λοιπὰ, καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασιλέως, καὶ τὰς ψυχὰς αἷς κατέλιπεν ναβουζαρδάν ὁ ἀρχιμαγείρους μετὰ γοδολίου υἱοῦ ἀχικὰμ, καὶ ἱερεμίαν τὸν προφήτην, καὶ βαρὺχ υἱὸν νηρίου.

⁷ καὶ εἰσῆλθον εἰς αἴγυπτον, ὅτι ὅσους ἤκουσαν τὴν φωνὴν κυρίου, ἐξ ὧν εἰσῆλθον εἰς τάφους.

⁸ καὶ ἐλάμβανεν λόγον κύριος πρὸς ἱερεμίαν ἐν ταφύνοις, λέγων·

⁹ λάβε σεαυτῷ λίθους μεγάλους ἐκ κατακρυφίου αὐτοῦ ἐν ποσὶν ἐν πύλῃ τῆς οἰκίας φαραῶ ἐν ταφύνοις κατ' ὀφθαλμοὺς ἀνδρῶν ἰσραὴλ.

¹⁰ καὶ ἐρεῖς, ὅπως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ἐκ αἵματος ναβουχοδονόσωρ βασιλέα βαβυλῶν τὸν δούλόν μου, καὶ θήσει τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπάνω τῶν λίθων τούτων ὧν κατέκρυψας· καὶ ἀρᾷ τὰ ὅπλα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς.

¹¹ καὶ εἰσελεύσεται καὶ πατάξει γῆν αἰγύπτου, ὥς εἰς θάνατον, εἰς θάνατον· καὶ ὥς εἰς ἀποικισμόν, εἰς ἀποικισμόν· καὶ ὥς εἰς ῥομφαίαν, εἰς ῥομφαίαν.

¹² καὶ καύσει πῦρ ἐν οἰκίαις θεῶν αὐτῶν καὶ ἐμπυρεύσει αὐτάς, καὶ ἀποικίσει αὐτούς καὶ φθειρεύσει γῆν αἰγύπτου ὡς φθειρεύει ποιμὴν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ· καὶ ἐξελεύσεται ἐν εἰρήνῃ.

¹³ καὶ συντρίψει ἐξ ὧν σύλοις ἡλιουπόλεως ἐξ ὧν ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τὰς οἰκίας τῶν θεῶν αἰγύπτου κατακαύσει ἐν πυρί.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

³ Quia Baruch filius Nerie incitat te aduersus nos, ut tradat nos in manus Chaldaeorum ut occidant nos, & transferant nos in Babylonem.

⁴ Et non obediuit Iohanan filius Caree, & omnes principes exercitus, & omnis populus verbo Domini, ut reuerſi fuerant de omnibus populis ad quos diſperſi fuerant, ut habitarent in terra tribus domus Iuda.

⁵ Et tulit Iohanan filius Caree, & omnes principes exercituum, omnes reliquias domus Iuda, quæ viros & mulieres, & paruulos, & filias regis, & omnes animas quas dimiſit Nabuzardan princeps occidentium cum Godolia filio Achicam filij Saphan, & Ieremiam prophetam, & Baruch filium Nerie.

⁶ Et venerunt in terram Aegypti; quia non audierunt vocem Domini, & venerunt vsque ad Taphnes.

⁷ Factum eſt autem verbum prophetie à facie Domini cum Hieremia in Taphnes; dicens:

⁸ Tolle tecum lapides grandes, & abscondes eos in iunctura ædificij, quæ eſt in porta domus Pharaonis in Taphnes, ante oculos virorum Iudæorum.

⁹ Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego mitto, & tollam Nabuchodonosor regem Babylonis ſeruum meum, & ponam ſolum eius ſuper lapides iſtos quos abscondi, & extendet tentorium ſuum ſuper eos.

¹⁰ Et veniet & percutiet terram Aegypti; quos in mortem, in mortem; & quos in captiuitatem, in captiuitatem; & quos in gladium, in gladium.

¹¹ Et succendam ignem in domibus idolorum Aegyptiorum, & comburet eas, & in captiuitatem ducet eos: & amicitet terram Aegypti ſicut amicitur paſtor veſtimento ſuo, & egredietur inde in pace.

¹² Et conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in terra Aegypti, & domos idolorum Aegyptiorum succendet igni.

מד

CAP. XLIII.

* הִדְבֵּר אֲשֶׁר-הָיָה אֶל-יִרְמְיָהוּ אֶל כָּל-
 הַיְּהוּדִים הַיֹּשְׁבִים בָּאָרֶץ מִצְרַיִם הַיֹּשְׁבִים
 בְּמִגְדֹּל וּבִתְחַפְנָח וּבְנֶף וּבָאָרֶץ פְּתָרוֹס לֵאמֹר׃
 * כֹּה-אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם
 רְאִיתֶם אֶת כָּל-הָרָעָה אֲשֶׁר הֵבֵאתִי עַל-יְרוּשָׁלַם
 וְעַל כָּל-עָרֵי יְהוּדָה וְהֵנִס חֲרִבָּה הַיּוֹם הַזֶּה
 וְאֵין בָּהֶם יוֹשֵׁב׃
 * מִפְּנֵי רָעַתְכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְהַכְעִיסֵנִי לִלְכֹּת
 לְקַטֹּר לַעֲבֹד לֵאלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּם
 חֲמֹד אַתֶּם וְאַבְתִּיכֶם׃
 * וְאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת-כָּל-עַבְדֵי הַנְּבִיאִים
 הַשְּׂבִים וְשִׁלַּח לֵאמֹר אֵל נָא תַעֲשׂוּ אֶת דְּבַר-
 הַתַּעֲבָה הַזֶּה אֲשֶׁר שָׁנֵאתִי׃
 * וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא-הָטוּ אֶת-אָזְנָם לָשׁוּב מִרְעַתָּם
 לְבִלְתִּי קַטֹּר לֵאלֹהִים אֲחֵרִים׃
 * וְהַתִּךְ חֲמָתִי וְאֶפִּי וְתִבְעַר בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבַחֲצוֹת
 יְרוּשָׁלַם וְתַהַיִּיכָה לְחַרְבָּה לְשִׁמְמוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃
 * וְעַתָּה כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל לְמָה אַתֶּם עֹשִׂים רָעָה גְדוֹלָה יָאֵל-
 נַפְשֵׁתֵיכֶם לְהַכְרִית לָכֶם אִישׁ-וְאִשָּׁה עוֹלָל וְיוֹנֵק
 מִתּוֹךְ יְהוּדָה לְבִלְתִּי הוֹתִיר לָכֶם שְׂאֲרֵיכֶם׃
 * לְהַכְעִיסֵנִי בְּמַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם לְקַטֹּר לֵאלֹהִים
 אֲחֵרִים בָּאָרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר-אַתֶּם בָּאִים לְגוֹר
 שֵׁם לְמַעַן הַכְרִית לָכֶם וּלְמַעַן הִיוּתְכֶם לְקָלִלָה
 וּלְחַרְפָּה בְּכָל גּוֹי הָאָרֶץ׃
 * הַשְׁבַּחְתֶּם אֶת-רָעוֹת אֲבוֹתֵיכֶם וְאֶת-רָעוֹרֵי
 מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת רָעוֹת נָשִׁיו וְאֶת רָעִיתֵיכֶם וְאֶת
 רָעַת נְשִׁיכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ בָאָרֶץ יְהוּדָה וּבַחֲצוֹת
 יְרוּשָׁלַם׃

Verbum quod factum est ad Hiere-
miam, & ad omnes Iudæos qui habi-
tabant in terra Ægypti, habitâtes in Mag-
dalo, & in Taphnis, & in Memphis, & in
terra Phatures; dicens:

2 * Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Israel, Vos vidistis omne malum istud
quod adduxi super Hierusalem, & super
omnes vrbes Iuda; & ecce desertæ sunt ho-
die, & non est in eis habitator;

3 * Propter malitiam quam fecerunt, ut
me ad iracundiam prouocarent, & irent &
sacrificarent & colerent deos alienos, quos
nesciebant & illi & vos, & patres vestri.

4 * Et misi ad vos omnes seruos meos
prophetas de nocte conſurgens, mittens-
que & dicens: Nolite facere verbum abo-
minationis huiuscemodi quam odiui.

⁊ Et non audierunt nec inclinauerunt
aurem suam, vt conuerterentur à malis
suis, & non sacrificarent dijs alienis.

6 * Et conflata est indignatio mea & furor meus, & succensa est in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem: & versa sunt in solitudinem & vastitatem secundum diem hanc.

7 § Et nunc hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israel: Quare vos facitis ma-
lum grande hoc contra animas vestras, ut
intereat ex vobis vir & mulier, paruulus
& lactens de medio Iudæ, nec relinquatur
vobis quicquam residuum:

8 *Prouocantes me in operibus manuum
vestrarum sacrificando dijs alienis in terra
Ægypti in quam ingressi estis vt habitetis
ibi, & dispereatis, & sitis in maledictio-
nem, & in opprobrium cunctis gentibus
terræ?

* Nunquid obliti estis mala patrum vestrorum & mala regum Iuda, & mala virorum eorum, & mala vestra, & mala virorum vestrarum, quæ fecerunt in terra Iuda, & in regionibus Hierusalem?

תרגום יונתן

מ

פתיח נבואה דתיה עם ירמיהו על כל יהודאי דיתבין בארעא דמצראי דיתבין במגדל ובתחפנחם ובמפס ובארע פחרום למיסרו
מן אסר יי צבאות אלהא דישראל אתון חזיתון ית כל בישתא דאיתית על ירושלם ועל כל קרנא דבית יהודה ואנן חרובא יומא חרין
מן קדם בישתהון דעברו לארגזא קרמי למחר לאסקא בסמין למפלח לטעות עממיא דלא ידעונן אנן אתון
ושלחת ליתכון ית כל עברי נביאיא מקדם ומשלח למיסר לא כען תעבדון ית עסק חועבתא דנא דארחקת
ולא קבלי ולא ארגנו ית ארגיהון למחב מבישתהון בדיל דלא לאסקא בסמין לטעות עממיא
וחל קני וחמתי ודלק בקרנא דבית יהודה ובשקי ירושלם ונחא לחרבה ולצרו כיומא חרין
וכען קנן אסר יי אלהי צבאות אלהא דישראל למה אתון גרמין בישתא רבתא על נפשיתון לשיצאה לכון גבר ואחתא ועלם ויניק
מנבית יהודה בדיל דלא למשבק לכון שארא
דיתון אתון לאתחבא חמן בדיל לשיצאה יתכון ובדיל למהויכון ללוטא ולחסודין בכל עממי ארעא
תאנשיהון ית בישות אבתכון וית בישות מלכא דבית יהודה וית בישות נשוהי וית בישות נשיכון דעברו בארע שבטא
דבית יהודה ובשקי ירושלם

CAP. XLIIII.

Verbum quod factum est ad Hieremiam omnibus Judæis habitantibus in terra Egypti & sedentibus in Magdalo, & in Taphnes, & in Memphis, & in terra Pathures; dicens:

¹ Sic dixit Dominus exercituum Deus Israel, Vos vidistis omnia mala quæ induxi super Hierusalem & super ciuitates Juda: & ecce sunt deserta hodie ab inhabitantibus:

² A facie malitiæ eorum quam fecerunt ut ad iracundiam prouocarent me, euntes ut adolerent dijs alijs, quos non cognouerunt ipsi, & vos & patres vestri.

³ Et misi ad vos seruos meos prophetas diluculo, & misi, dicens: Ne faciatis rem iniquationis huius quam odi.

⁴ Et non audierunt me, & non inclinauerunt aurem suam ut conuerterentur à malis suis, ut non adolerent dijs alienis.

⁵ Et instillauit furor meus & ira mea succensa est in ciuitatibus Juda, & extra Hierusalem: & factæ sunt in solitudinem, & in inuiam sicut dies hæc.

⁶ Et nunc sic dixit Dominus omnipotens Deus Israel, Quare vos facitis mala magna in animabus vestris, ut succidatur ex vobis vir & mulier, & paruulus, & lactens de medio Juda, ut non derelinquatur vestrum ullus:

⁷ Ut iritetis me in operibus manuum vestrarum, adolendo dijs alienis in terra Egypti, in quam ingressi estis, ut habitetis ibi, ut excidamini, & ut sitis in maledictionem, & in opprobrium in gentibus terræ?

⁸ Nunquid obliti estis vos malorum patrum vestrorum, & malorum regum Iuda, & malorum principum vestrorum, & malorum vxorum vestrarum? quæ fecerunt in terra Juda, & de foris Hierusalem.

μδ.

¹ Ο λόγος ὁ ῥηόμενος πρὸς ἱερεμίαν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατοικοῦσιν ἐν γῇ αἰγύπτου καὶ τοῖς καθημένοις ἐν μαγδαλᾷ, καὶ ἐν τάφναις, καὶ ἐν μέμφοις, καὶ ἐν γῇ παθοῦρης, λέγων·

² ὣτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ὑμεῖς ἐωράκατε πᾶσι τὰ κακὰ ἃ ἐπῆγαγον ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ πόλεις ἰσραὴλ· καὶ ἰδὲ εἰσὶν ἔρημοι σήμερον ἀπὸ ἐνοικοιούτων,

³ ἀπὸ πλοῦτου πονηρίας αὐτῶν ἧς ἐποίησαν πῶς ἀπικροῦν αἱ με πορνεύοντες θυμῷ θεοῖς ἑτέροις, οἷς οὐκ ἔγνωσαν αὐτοὶ καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν.

⁴ καὶ ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς ὅντι πάδας με ὅντι πρὸς φήτας ὀρθροῦ, καὶ ἀπέστειλα, λέγων· μὴ ποιήσῃτε τὸ πρῶγμα τὸ μολυσέως τούτης ἧς ἐμίσησα.

⁵ καὶ οὐκ ἤκουσάν μου, καὶ οὐκ ἐκλίναν τὸ ὤριον αὐτῶν ἀπὸς ῥέψαι ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν πρὸς τὸ μὴ θυμῷ θεοῖς ἑτέροις.

⁶ καὶ ἔσαξεν ὁ θυμὸς με καὶ ἡ ὀργὴ με ὥστε καύθῃ ἐν πόλεσιν ἰσραὴλ καὶ ἐξώθεν ἱερουσαλὴμ· ὥστε ἔρημωσιν καὶ εἰς ἀβάτον ὡς ἡμέρα αὕτη.

⁷ καὶ νῦν ὣτως εἶπεν κύριος παντοκράτωρ ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἵνα τί ὑμεῖς ποιεῖτε κακὰ μεγάλα ἐπὶ ψυχαῖς ὑμῶν ἐκκόψαι ὑμῶν ἀνδρά καὶ γυναῖκα νήπιον καὶ θηλάζοντα ἐν μέθῃ ἰσραὴλ, πρὸς τὸ μὴ καταλειφθῆναι ὑμῶν μηδένα,

⁸ πῶς ἀπικροῦναι με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ὑμῶν θυμῷ θεοῖς ἑτέροις ἐν γῇ αἰγύπτου εἰς λαὸν εἰσῆλθετε οἰκεῖν ἐκεῖ, ἵνα ἐκκοπῇτε, ὥστε ἵνα γῆνοσθε εἰς κατάραν καὶ εἰς ὀνειδισμόν ἐν τοῖς ἔθνεσιν τῇ γῆς.

⁹ μὴ ἐπιλέγητε ὑμεῖς τῶν κακῶν τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ τῶν κακῶν τῶν βασιλέων ἰσραὴλ, καὶ τῶν κακῶν τῶν ἀρχόντων ὑμῶν, καὶ τῶν κακῶν τῶν γυναικῶν ὑμῶν, ὧν ἐποίησαν ἐν γῇ ἰουδα καὶ ἐξώθεν ἱερουσαλὴμ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XLIIII.

Verbum prophetiæ quod factum est ad Hieremiam de omnibus Iudæis qui habitant in terra Egypti, qui habitant in Magdalo, & in Taphnes, & in Memphis, & in terra Phatures; dicendo:

¹ Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, Vos vidistis omne malum quod adduxi super Ierusalem, & super omnes vrbes domus Iuda; & ipsæ sunt deserta hodie, & non est in eis habitator;

² Propter mala sua quæ fecerunt ut irritarent me, & irent, & adolerent aromata, & seruirent idolis populorum, quæ nescierunt ipsi, & vos & patres vestri.

³ Et misi ad vos omnes seruos meos prophetas, manens confurgens & mittens; dicendo:

⁴ Et non obediunt nec inclinauerunt aures suas ut conuerterentur à malitia sua, ut non adolerent aromata idolis populorum.

⁵ Et mansit furor meus & ira mea; & succensa est in ciuitates domus Iuda, & in vicis Ierusalem. & factæ sunt in solitudinem, & in desolationem, sicut in die hæc.

⁶ Et nunc hæc dicit Dominus Deus exercituum Deus Israel: Quare vos causamini mali grandis contra animas vestras, ut consumam ex vobis virum & mulierem, adolescentem, & lactentem de medio domus Iuda, ut non remaneant vobis reliquæ:

⁷ Irritantes me operibus manuum vestrarum, adolendo aromata idolis populorum in terra Egypti, quod vos venistis ad habitandum ibi, ut consumam vos, & ut sitis in maledictionem, & opprobria omnibus populis terræ?

⁸ Nunquid obliti estis malitiæ patrum vestrorum, & malitiæ regum domus Iuda, & malitiæ vxorum eorum, & malitiæ vestræ, & malitiæ vxorum vestrarum, quam fecerunt in terra tribus domus Iuda, & in vicis Ierusalem?

10 * לא רבאו עד היום הזה ולא יראו ולא-
הלכו בתורת ובהקתי אשר נתתי לפניכם ולפני
אבותיכם :

11 * לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
הנני שם פני בכם לרעה ולהכרית את כל-
יהודה :

12 * ולקחתי את שארית יהודה אשר שמו
פניהם לבוא ארץ מצרים לגור שם ותמו
כל בארץ מצרים יפלו בחרב ברעב ותמו מקטן
ועד גדול בחרב וברעב ימתו והיו לאלה לשמה
ולקללה ולחרפה :

13 * ופקדתי על היושבים בארץ מצרים כאשר
פקדתי על ירושלם בחרב ברעב ובדבר :

14 * ולא יהיה פליט ושריד לשארית יהודה
הבאים לגור שם בארץ מצרים ולשוב ארץ
יהודה אשר חמה מנשאים את נפשם לשוב
לשבת שם כי לא ישובו כי אם פלטים :

15 * ויענו את ירמיהו כל האנשים הידעים כי-
מקטרות נשיהם לאלהים אחרים וכל הנשים
העמדות קהל גדול וכל העם הישבים בארץ-
מצרים בפתרוס לאמר :

16 * הדבר אשר דברת אלינו בשם יהוה איננו
שמעים אליך :

17 * כי עשה נעשה את כל הדבר אשר יצא
מפינו לקטר למלכת השמים והסיד לה נסכים
באשר עשינו אנחנו ואבותינו מלכינו ושרינו
בערי יהודה ובחצורת ירושלם ונשבע להם
ונהיה טובים ורעה לא ראינו : * ומן אז חדלנו
לקטר למלכת השמים והסיד לה נסכים חסרנו
כל ובחרב וברעב תמנו :

10 * Non sunt mundati usque ad diem hanc, & non timuerunt, & non ambulaverunt in lege mea, & in praeceptis meis quae dedi coram vobis & coram patribus vestris. * Ideo haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum, & disperdam omnem Iudam.

12 * Et assumam reliquias Iudae, qui posuerunt facies suas, ut ingrederentur terram Aegypti, & habitarent ibi, & confumentur omnes in terra Aegypti, & cadent in gladio & in fame. Confumentur à minimo usque ad maximum, in fame & in gladio morientur, & erunt in iusiurandum, & in C miraculum, & in maledictionem & in opprobrium.

13 * Et visitabo super habitatores terrae Aegypti, sicut visitaui super Hierusalem in gladio, & fame, & peste.

14 * Et non erit qui effugiat, & sit residuus de reliquijs Iudaeorum qui vadunt ut peregrinentur in terra Aegypti, & reuertantur in terram Iuda, ad quam ipsi eleuant animas suas, ut reuertatur & habitent ibi, non reuertentur nisi qui fugerint.

15 * Responderunt autem Hieremiae omnes viri scientes quod sacrificarent uxores eorum dijs alienis, & uniuersae mulieres quarum stabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Aegypti in Phatures, dicentes:

16 * Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te.

17 * Sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginae caeli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos & patres nostri, reges nostri & principes nostri in vrbibus Iuda, & in plateis Hierusalem, & saturati sumus E panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus.

18 * Ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare reginae caeli, & libare ei libamina, indiguimus omnibus, & gladio, & fame consumpti sumus.

תרגום יונתן

10 לא פסקו עד יומא דהדין ולא רחלו ולא הלכו באורית ובקמי דיהבת קרמיכון וקדום אבחתכון :
11 לכן כה אמר יי צבאות אלהי ישראל הן אנא משני אפי בכון לבישא ולשיצאה ית כל דבית יהודה :
12 ואסב ית שאר דבית יהודה דשניו אפיהון למעל לארעא דמצרים לאתותבא תמן ויסופון בלהון בארעא דמצרים ויתרמון
13 ואסער על דיתבין בארעא דמצרים כמא דאסערת על ירושלם בחרבא בכפנא ובמותא :
14 ולא יהי שאר ומשוב לשאר דבית יהודה דאסון לאתותבא תמן בארעא דמצרים ולמתב בארעא דבית יהודה דאנן מסעין ית
15 ואחיו ית ירמיהו כל גברא דידעין ארי מסקון בסמין נשיחון לשעות עממא וכל נשיא דקמין קהל רב וכל עמא דיתבין בארעא
16 פתגם נבואה דמללאת עממא בשמא דיי לית אנחנא צבן לקבלא מנך :
17 ארי מעבר נעבר ית כל פתגמא דנפק מפותא לאסקא בסמין לכוכבת שמיא ולנסכא לה נסכין כמא דעבדנא אנחנא ואבהתנא
18 ומן עת דאחמנענא לאסקא בסמין לכוכבת שמיא ולנסכא לה נסכין חסרנא כלא ובחרבא ובכפנא ספנא :

⁹ Et non cessauerunt usque in diem hanc, & non timuerunt; & non amplexati sunt præcepta mea, quæ dedi ante faciem eorum & ante faciem patrum suorum.

¹⁰ Ideo sic dixit Dominus exercituum Deus Israel, Ecce ego pono faciem meam in vobis in malum, ut disperdam omnem Iuda.

¹¹ Et assumam reliquos Iudæ qui posuerunt faciem suam ut ingrederentur in terram Aegypti ut habitarent ibi; & consumentur omnes in terra Aegypti, & cadent in gladio, & in fame deficient à paruo usque ad magnum, & erunt in opprobrium, & in perditionem, & in maledictionem.

¹² Et visitabo super sedentes in terra Aegypti, sicut visitavi super Hierusalem in gladio, & in fame, & in morte.

¹³ Et non erit saluatus ullus de reliquis Iudæ peregrinantibus in terra Aegypti, ut reuertantur in terram Iudæ, ad quam ipsi sperant animabus suis reuerti illuc: non reuertentur nisi saluati.

¹⁴ Et responderunt Hieremiæ omnes viri scientes quod adolerent uxores eorum dijs alienis, & omnes mulieres congregatio magna, & omnis populus sedentes in terra Aegypti in terra Patibures; dicentes:

¹⁵ Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus te.

¹⁶ Quia facientes faciemus omne verbum quod egreditur de ore nostro, ut adoleamus reginæ calî, & libemus illi libamina, sicut fecimus nos & patres nostri, & reges nostri, & principes nostri in ciuitatibus Iudæ, & de foris Hierusalem: & saturati sumus panibus, & facti sumus boni, & mala non vidimus.

¹⁷ Et ut cessauimus adolentes reginæ calî, & libantes ei libamina, indiguimus omnes nos: & in gladio, & in fame defecimus.

¹⁰ καὶ οὐκ ἐπαύσαντο ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· ὅτι οὐκ ἐφοβήθησαν, ὅτι οὐκ ἀντείχοντο τῶν πειρασμάτων μου ὧν ἔδωκα καὶ πρὸς ὅσων αὐτῶν καὶ πρὸς ὅσων τῶν πατέρων αὐτῶν.

¹¹ διὰ τοῦτο ἔτι πάλιν εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐφίστημι τὸ πρὸς ὅσων μου ἐφ' ὑμᾶς εἰς κακὸν τοῦ ἀπολέσαι πᾶντα ἰούδα.

¹² καὶ λήψομαι ἐκτὸς κατὰ τοίκοις ἰούδα οἱ ἐξελθόντες τὸ πρὸς ὅσων αὐτῶν τοῦ εἰσελθεῖν εἰς γῆν αἰγύπτου τοῦ κατοικῆσαι ἐκεῖ, καὶ ἐκλείψουσι πάντες ἐν γῇ αἰγύπτου, & πεθονῶσι ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ ἐκλείψουσιν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ ἔσονται εἰς ὄψιν ὁδὸν ἑλθόντες εἰς ἀπώλειαν καὶ εἰς καταράν.

¹³ καὶ ἠποκρίσομαι ἰππὶ ἐκτὸς κατὰ θυμῶν ἐν γῇ αἰγύπτου, ὡς ἐπεσκεψάμην ἰππὶ ἱερουσαλὴμ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ, & ἐν θανάτῳ.

¹⁴ ὅτι ἔσται σεσωσμένος ὁ ἐξ ὧν τῶν ἠπολοίπων ἰούδα τῶν παροικούντων ἐν γῇ αἰγύπτου ἠπιστέψαι εἰς γῆν ἰούδα ἐφ' ἧς αὐτοὶ ἐλπίζουσιν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τοῦ ἠπιστέψαι ἐκεῖ· οὐ μὴ ἠπιστέψουσιν εἰ μὴ ὁ σωζόμενος.

¹⁵ καὶ ἀπεκρίθησαν πρὸς ἱερεμίαν ἅπαντες οἱ ἄνδρες οἱ γυνόντες ὅτι θυμωσάναι αἱ γυναῖκες αὐτῶν τοῖς θεοῖς ἑτέροις, καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες συναγωγὴ μεγάλη, καὶ πᾶς ὁ λαὸς κατὰ ἡμέρας ἐν γῇ αἰγύπτου ἐν γῇ παθοῦρης, λέγοντες·

¹⁶ τὸν λόγον ὃν ἐλάλησας πρὸς ἡμᾶς πρὸς ὄνομα κυρίου, ὅτι ἀκασόμεθα σου.

¹⁷ ὅτι ποιούσθα ποιήσομεν πάντα τὸν λόγον ὃς ἐξελάθη ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν θυμῶν τῇ βασιλείᾳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπένδειν αὐτῇ ἀπονδύας, κατὰ ἐποίησάμεν ἡμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ οἱ βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ οἱ ἀρχόντες ἡμῶν ἐν πόλεσιν ἰούδα, & ἐξώθεν ἱερουσαλὴμ· καὶ ἐπλήσθημεν ἀρτῶν, καὶ ἐχρυσόμεθα χρυσοῖς, καὶ κακὰ ὅσα ἴδομεν.

¹⁸ καὶ ὡς διελίπομεν θυμῶντες τῇ βασιλείᾳ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀπένδοντες αὐτῇ ἀπονδύας ἡλαττώθημεν πάντες ἡμεῖς καὶ ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ ἐξελίπομεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Non cessauerunt usque in diem hanc, nec timuerunt, nec ambulauerunt in lege mea, & in pactis meis quæ posui coram eis & ut consumam omnes viros domus Iudæ.

"Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum, & in pactis meis quæ posui coram eis & ut tollam reliquias populi domus Iudæ, quæ posuerunt facies suas ut ingrederentur in terram Aegypti ad habitandum ibi: & consumentur omnes in terra Aegypti, & cadent in gladio, & fame morientur, & erunt in iustitiam & vastitatem, & in maledictionem, & in opprobria.

"Et visitabo super eos qui habitant in terra Aegypti, sicut visitavi contra Ierusalem in gladio, & in fame, & in peste.

"Nec erit reliquus nec superstes reliquus domus Iudæ, quæ veniunt ad habitandum ibi in terra Aegypti: & ut reuertantur in terram domus Iudæ, quod ipsi decipiunt animas suas ut veniant & habitent illic, quia non reuertentur nisi qui liberati fuerint.

"Et responderunt Ieremiæ omnes viri qui sciebant quod adolerent uxores suæ aromata idolis populorum, & vniuersæ mulieres quarum stabat multitudo magna, & omnis populus habitantium in terra Aegypti, in Phaturs; dicentes:

"Verbum prophetiæ quod locutus es nobiscum in nomine Domini, nolumus suscipere à te.

"Sed faciendo faciemus omne verbum quod egreditur de ore nostro, ad adolendum aromata syderi calî, & ad libandum ei libamina, sicut iam fecimus nos & patres nostri, & reges nostri, & principes nostri in urbibus domus Iudæ, & in vicis Ierusalem, & saturati sumus pane, & fuimus abundantes abundantia, & malum non vidimus.

"Ex eo autem tempore quo cessauimus adolere aromata syderi calî, & libare ei libamina, indiguimus omnibus; & gladio, & fame consumpti sumus.

וכי אנחנו מקטירים למלכת השמים ולהסך
לה נסכים המבלעדי אנשינו עשינו לה כונים
להעצבה ולהסך לה נסכים :

ויאמר ירמיהו אל כל העם על הגברים ועל
הנשים ועל כל העם הענים אתו דבר לאמר :

הלא את הקטר אשר קטרתם בערי יהודה
ובחצרות ירושלם אתם ואבותיכם מלכים
ושריכם ועם הארץ אתם זכר יהוה ותעלה על
לבם : ולא יוכל יהוה עוד לשאת מפני רע

מעלליכם מפני התעבות אשר עשיתם ותהי
ארצכם לחרבה ולשמה ולקללה מאין יושב
בהיום הזה : מפני אשר קטרתם ואשר
חטאתם ליהוה ולא שמעתם בקול יהוה ובתרתו
ובחקותיו ובעדותיו לא הלכתם על כן קראת
אתכם הרעה הזאת ביום הזה :

ויאמר ירמיהו אל כל העם ואל כל הנשים
שמעו דבר יהוה כל יהודה אשר בארץ מצרים :

כר אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
לאמר אתם ונשיכם ותדברנה בפיכם ובידיכם
מלאכתם לאמר עשה נעשה את נדרינו אשר
נדרנו לקטר למלכת השמים ולהסך לה
נסכים הקים תקימה את נדריכם ועשו
תעשינה את נדריכם :

לכן שמעו דבר יהוה כל יהודה הישבים
בארץ מצרים הנני נשבעתי בשמי הגדול אמר
יהוה אם יהיה עוד שמי נקרא בפי כל איש
יהודה אמר חי אנכי יהוה בכל ארץ מצרים :
הנני שקד עליהם לרעה ולא לטובה ותמו
כל איש יהודה אשר בארץ מצרים בחרב וברעב
עד כלותם :

¹⁹ * Quod si nos sacrificamus reginæ celi,
& libamus ei libamina, nunquid sine viro
nostris faciemus ei placentas ad colendum
eam & libamina ad libandum?

²⁰ * Et dixit Hieremias ad omnem popu-
lum, aduersum viros & aduersum mulie-
res, & aduersum vniuersam plebem qui
responderant ei verbum, dicens:

²¹ * Nunquid non sacrificium quod sacri-
ficastis in ciuitatibus Iuda, & in plateis
Hierusalem, vos & patres vestri, reges ve-
stri & principes vestri, & populus terræ,
horum recordatus est Dominus, & ascen-
dit super cor eius?

²² * Et non poterat Dominus ultra portare
propter malitiam studiorum vestrorum,
& propter abominationes quas fecistis, &
facta est terra vestra in desolationem, & in
stuporem, & in maledictum, eo quod non
sit habitator, sicut est dies hæc.

²³ * Propterea quod sacrificaueritis idolis,
& peccaueritis Domino, & non audieritis
vocem Domini, & in lege, & in præceptis,
& in testimonijs eius non ambulaueritis,
idcirco euenerunt vobis mala hæc sicut est
dies hæc. * Dixit autem Hieremias ad omne
populum, & ad vniuersas mulieres: Audite
verbum Domini omnis Iuda qui estis in
terra Egypti.

²⁵ * Hæc inquit Dominus exercituum Deus
Israel, dicens: Vos & vxores vestras locuti
estis ore vestro, & manibus vestris imple-
stis, dicentes: Faciamus vota nostra quæ
volumus, vt sacrificemus reginæ celi, & li-
bamus ei libamina. implestis vota vestra,
& opere perpetrastis ea. * Ideo audite ver-
bum Domini omnis Iuda qui habitatis in
terra Egypti. Ecce ego iuraui in nomine
meo magno, ait Dominus, quia nequaquam
ultra vocabitur nomen meum ex ore om-
nis viri Iudæi, dicentis: Viuit Dñs Deus in
omni terra Egypti. * Ecce ego vigilabo
super eos in malum & non in bonum, &
consumantur omnes viri Iuda qui sunt in
terra Egypti, gladio, & fame, donec pe-
nitent consumantur.

תרגום יונתן

ואני אנחנו מקטירין בשמיין לכוכבת שמיא ולנסכא לה נסכין חבד מגברנא עבדנא לה כד יסין לשענתא ומנסכין לה נסוכין :
ויאמר ירמיהו לכל עמא לגבריא ולנשיא ועל כל עמא דסביבין ותה פתגם למימר :
הלא ית בסמנא דאסקתון בקרונא
ולא תות רעוא קדם יי עוד ולא למשבק מן קדם בישות עובדיכון מן קדם חושכתא דעבדתון ותות ארעכון לחרבא ולצרו וללוטא
מל יתב כיוסא חרין
ואתחיתון על פן ערעת יתכון בישתא הדא כיוסא חרין :
הכרע מצרים :
קדנן אמר יי צבאות אלהא דישראל למימר אחון ונשיכון וגורחון בפמכון וברעוהכון קימחון למימר מעבר
בין נדרנא ונדרנא לאסקא בשמיין לכוכבת שמיא ולנסכא לה נסוכין אקסא תקימות ית נדריכון ומעבר תעבדון ית נדריכון :
לכן שמעו דבר יהוה כל יהודה אשר בארץ מצרים הנני נשבעתי בשמי הגדול אמר יהוה אם יהיה עוד שמי נקרא בפי כל איש יהודה אמר חי אנכי יהוה בכל ארץ מצרים :
הנני שקד עליהם לרעה ולא לטובה ותמו כל איש יהודה אשר בארץ מצרים בחרב וברעב עד כלותם :
הא אנה מסער עליהון לבישא ולא לטבא ויסופון כל אנש יהודה די בארעא דמצרים בחרבא ובכפנא עד דישתיוון :

¹⁹ * Et quia adolemus nos regina celi, & libamus ei libamina, non sine viris nostris facimus ei placentas, & libauimus libamina ei.

²⁰ * Et dixit Hieremias omni populo potenti- bus & mulieribus, & omni populo qui responderunt ei verba, dicens:

²¹ * Nonne incensi quod adoleuistis in ciuitatibus Iuda & de foris Hierusalem, vos & patres vestri, & reges vestri, & principes vestri, & populus terræ, recordatus est Dominus, & ascendit super cor eius?

²² * Et non potuit Dominus ultra ferre a facie malitiarum vestrarum, & ab abominationibus quas fecistis: & facta est terra vestra in desolationem, & in inuium, & in maledictionem, sicut dies hæc.

²³ * A facie eorum quibus adolebatis, & quibus peccastis Domino, & non audistis vocem Domini, & in preceptis eius, & in lege eius, & in testimonijs eius non ambulastis, & apprehenderunt vos mala hæc sicut dies hæc.

²⁴ * Et dixit Hieremias populo & mulieribus, Audite verbum Domini omnis Iuda qui in terra Aegypti.

²⁵ * Sic dixit Dominus Deus Israel: Vos & uxores vestre ore vestro locuti estis, & manibus vestris impleuistis; dicentes: Facientes faciemus vota nostra quæ vouimus vt adoleamus regina celi & libemus ei libamina: manentes mansistis in votis vestris, & facientes fecistis.

²⁶ * Ideo audite verbum Domini omnis Iuda, sedentes in terra Aegypti: Ecce iuravi in nomine meo magno, dixit Dominus, Si fuerit ultra nomen meum in ore omnis Iuda dicere, Viuit Dominus Dominus in omni terra Aegypti.

²⁷ * Quia ecce ego vigilavi super eos vt maleficerem eis, & non beneficerem, & deficient omnis Iuda habitantes in terra Aegypti, in gladio, & in fame donec deficient.

¹⁹ * καὶ ὅτι θυμιάματα ἡμεῖς τῇ βασιλίᾳ τοῦ ἔρανον, & ἐσπείσαμεν αὐτῇ σπονδάς, μὴ ὅδὲ τῶν ἀνδρῶν ἡμεῖς ποιήσαμεν αὐτῇ χαυνάνας, & ἐσπείσαμεν σπονδάς αὐτῇ.

²⁰ * καὶ εἶπεν ἱερεμίας παντὶ τῷ λαῷ τοῖς δυνατοῖς, καὶ ταῖς γυναῖξιν, & παντὶ τῷ λαῷ τοῖς ἀποκριθεῖσιν αὐτῷ λόγοις, λέγων·

²¹ * ἔχι τοῦ θυμιάματος ἔθθυμιάσατε ἐν ταῖς πόλεσιν ἰσάδα & ἐξώθεν ἱερουσαλήμ, ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν & οἱ βασιλεῖς ὑμῶν, καὶ οἱ ἀρχόντες ὑμῶν, καὶ ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐμνήσθη κύριον, καὶ ἀνέβη ἰπὶ καρδίαν αὐτῶν·

²² * καὶ ὅτι ἠδυνάτο κύριον ἐπὶ φέρειν ἀπὸ πορσώπου πονηρίας πταγμάτων ὑμῶν, & ἀπὸ τῶν βδελυγμάτων ὧν ἐποιήσατε· & ἐκλήθη ἡ γῆ ὑμῶν εἰς ἐρήμωσιν, καὶ εἰς ἄβατον, & εἰς ὄραν ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη·

²³ * ἀπὸ πορσώπου αὐτῶν ὧν ἐθυμιάτε καὶ ὧν ἠμαρτετε τῷ κυρίῳ· & ὅτι εἰσηκέσατε τὸ φωνῆς κυρίου, καὶ ἐν τοῖς πορσάγμασιν αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς μαρτυρίοις αὐτῶν ὅκα ἐπορεύθητε· & ἐπελάβετε ὑμῶν τὰ κακὰ ταῦτα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη.

²⁴ * καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ λαῷ καὶ ταῖς γυναῖξιν, ἀκέσατε τὸν λόγον κυρίου πάντα ἰούδα & ἐν γῇ αἰγύπτου.

²⁵ * ἔτι οὕτως εἶπεν κύριον ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ὑμεῖς καὶ αἱ γυναῖκες ὑμῶν τὰ σόματι ὑμῶν ἐλαλήσατε, καὶ ταῖς χερσὶν ὑμῶν ἐπληρώσατε λέγουσαι, ποιοῦσαι ποιήθμεν τὰς ὁμολογίας ἡμεῖς ὡς ὁμολογήσαμεν θυμῷ τῇ βασιλίᾳ τοῦ ἔρανον καὶ σπονδαῖς αὐτῇ σπονδάς, ἐμμένειν ἐνεμείνατε ταῖς ὁμολογίαις ὑμῶν, καὶ ποιοῦσαι ἐποιήσατε.

²⁶ * διὰ τοῦτο ἀκέσατε λόγον κυρίου πᾶς ἰσάδα & καθήμενοι ἐν γῇ αἰγύπτου ἰδοὺ ὡμοσα τῷ ὀνόματί μου τῷ μεγάλῳ εἶπεν κύριον, ἰδοὺ κλήται ἐπὶ ὄνομά μου ἐν σόματι πάντες ἰσάδα εἰπεῖν, ζῇ κύριον κύριον ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου.

²⁷ * ὅτι ἰδὲ ἐγὼ ἐκρήγορα ἐπ' αὐτοὺς τοῦ κακῶσαι αὐτοὺς καὶ ὅκα ἀγαθῶσαι· καὶ ἐκλείψουσιν πᾶς ἰσάδα & κακοῦντες ἐν γῇ αἰγύπτου, ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἕως ὃν ἐκλείπωσιν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁹ Quod si adolemus aromata syderi cæli, & libamus ei libamina, nunquid sine viris nostris facimus ei placentas, idolo inquam, & libamus ei libamina?

²⁰ Et dixit Ieremias omni populo, viris & mulieribus, & omni populo qui responderat ei verbum, dicendo:

²¹ Nonne aromatum quæ adoleuistis in ciuitatibus domus Iuda, & in vicis Ierusalem, vos & patres vestri, & reges vestri, & principes vestri, & populus terræ, eorum recordatus est Dominus, & nota sunt coram eo?

²² Et non placuit ultra Domino, vt remitteret, propter malitiam operum vestrorum, & propter abominationes quas fecistis. Et fuit terra vestra in desolationem & vastitatem, & in maledictionem absque habitatore, sicut in die hæc.

²³ Propter id quod adolestis aromata; & quia peccastis coram Domino, & non obedistis verbo Domini; & in lege eius & in pactis eius, & in testimonijs eius non ambulastis: propterea euenit vobis malum hoc, sicut est dies hæc.

²⁴ Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel; dicendo: Vos & uxores vestræ decreuistis ore vestro, & voluntate vestra præstitistis; & faciendo faciemus vota nostra quæ vouimus, vt adoleamus aromata syderi cæli, & libemus ei libamina. firmando firmatis vota vestra.

²⁵ Propterea suscipite verbum Domini omnes viri domus Iuda, qui habitatis in terra Aegypti: Ecce ego iuravi in nomine meo magno, dicit Dominus, Si fuerit ultra nomen meum inuocatum in ore omnis viri Iuda, dicentis, Vinus est Dominus Deus, in vniuersa terra Aegypti.

²⁶ Ecce ego visito super eos in malum, & non in bonum; & consumantur omnes viri Iuda qui sunt in terra Aegypti, in gladio, & in fame, donec dispercant.

28 * ופליטי חרב ישכון מן-ארץ מצרים ארץ
יהודה מתי מספר וידעו כל-שארית יהודה
הבאים לארץ-מצרים לגור שם דבר-מי יקום
ממני ומהם:

29 * וזאת לכם האות נאם-יהוה כי-פקד אני
עליכם במקום הזה למען תדעו כי קום יקומו
דברי עליכם לרעה:

30 * כה אמר יהוה הנני נתן את-פרעה הפרע
מלך-מצרים ביד איביו וביד מבקשי נפשו כאשר
נתתי את-צדקיהו מלך-יהודה ביד נבוכדראצר
מלך-בבל איבו ומבקש נפשו:

מה

* הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל-ברוך
בן-נריה בכתבו את-הדברים האלה על-ספר
מפי ירמיהו בשנה הרבעית ליהויקים בן-
יאשיהו מלך יהודה לאמר:

2 * כה אמר יהוה אלהי ישראל עליך ברוך:
3 * אמרת אוי-נא לי כי-יסק יהוה יגון על-
מבאבי יגעת לי באנחתי ומנוחת לא מצאתי:

4 * כה אמר אליו כה אמר יהוה הנני
אשר-בנתי אני הים ואר אשר-נטעתי אני
נתש ואת-כל הארץ הייא:

5 * ואתה תבקש לך גדלות אל-התבקש
כי הנני מביא רעה על-כל-בשר נאם-יהוה
ונתתי לך ארץ נפשך לשלל על-כל-המקומות
אשר תלך שם:

מו

1 * אשר הירד דבר-יהוה אל-ירמיהו הנביא
על-הגוים:

28 * Et qui fugerint gladium, reuertentur
de terra Aegypti in terram Iuda viri pauci,
& scient omnes reliquiae Iuda ingredien-
tium terram Aegypti vt habitet ibi, cuius
fermo compleatur, meus an illorum.

29 * Et hoc vobis signum, ait Dominus,
quod visitem ego super vos in loco isto, vt
sciatis quia vere complebuntur sermones
mei contra vos in malum.

30 * Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam
Pharaonem Ephrae regem Aegypti in ma-
nu inimicorum eius, & in manu quæren-
tium animam illius, sicut tradidi Sede-
chiam regem Iuda in manu Nabuchodo-
nosor regis Babylonis inimici sui, & quæ-
rentis animam eius.

CAP. XLV.

1 **V**erbum quod locutus est Hieremias
A propheta ad Baruch filium Nerix
cùm scripsisset verba hæc in libro ex ore
Hieremiae anno quarto Ioachim filij Iosaz
regis Iuda, dicens:

2 * Hæc dicit Dominus Deus Israel ad te
Baruch.

3 * Dixisti, Væ misero mihi quoniam ad-
didit Dominus dolorem dolori meo. la-
boravi in gemitu meo, & requiem non
inueni.

4 * Hæc dicit Dominus, Sic dices ad eum,
Ecce quos ædificaui ego destruo, & quos
plantaui ego euellò, & vniuersam terram
hanc.

5 * Et tu quæris tibi grandia? Noli quæ-
rere, quia ecce ego adducam malum super
omnem carnem, ait Dominus, & dabo ti-
bi animam tuam in salutem in omnibus
locis ad quæcunque perrexeris.

CAP. XLVI.

1 **Q**uod factum est verbum Domini ad
A Hieremiam prophetam contra gen-
tes.

תרגום יונתן

1 * ומשכבו חרבא והובו מן ארעא דמצרים לארעא דבית יהודה עם דמנן וידעון כל שארא דבית יהודה דעלו לארעא דמצרים
2 * ודא לכון אחא אמר יי ארי מסער אנא עליכון באחרא חרין ברין

3 * כדן אמר יי הא אנא מסר ית פרעה חגירא מלכא דמצרים ביד בעלי דכבוהי וביד דבען למקטלה כמא דמסרת ית צדקיהו מלך
4 * דבית יהודה ביד נבוכד נאצר מלכא דבבל בעל דכביה ודכעא למקטלה:

מה

1 * פתגם נבואה דאתנבי ירמיהו נביא על ברוך בר נריה כד כתב ית פתגמא האלן על ספרא מפומא דירמיהו בשתא רביעיתא
2 * כדן אמר יי אלהא דישראל עלך ברוך:

3 * כדן אמר יי ארי אסוף יי דון על חברי לאיתי בתנחתי ונבואה לא אשכחת:

4 * כדן אמר יי הא דכנתי אנא אפגר וית דקומת אנא אטלטל וית כל ארעא דישראל דילי היא:

5 * דתה פתגם נבואה מן קדם יי על ירמיה נביא על עסמא:

²⁸ * Et saluati à gladio, reuertentur in terram
Juda pauci numero: & scient omnes reliqui
Juda peregrinantes in terra Aegypti ut habi-
tent ibi, sermo cuius manet meus an illorum.

²⁹ * Et hoc vobis signum, dicit Dominus, quia
visitabo ego super vos in loco isto, ut sciatis
quod manebunt sermones mei super vos in
mala.

³⁰ * Sic dixit Dominus: Ecce ego trado Pha-
raonem Uephre regem Aegypti in manus ini-
mici eius, & in manus quarentis animam eius,
sicut dedi Sedechiam regem Juda in manus Na-
buchodonosor regis Babylonis inimici eius &
quarentis animam eius.

CAP. XLV.

Verbum quod locutus est Hieremias pro-
pheta ad Baruch filium Nerie, quando
scripsit verba hac in libro ex ore Hieremie in
anno quarto Joachim filij Josia regis Juda; di-
cens:

² Sic dixit Dominus Deus Israel, in te Ba-
ruch.

³ Quia dixisti, Vae mihi, quia addidit Do-
minus dolorem super dolorem meum; dormivi
in gemitibus meis, requiem non inueni.

⁴ Dic ei, Sic dixit Dominus, Ecce quos ego
edificaui ego destruo, & quos plantaui ego euel-
lo, & omnem terram meam.

⁵ Et tu queris tibi grandia? ne queras: s
quia ecce ego induco mala super omnem carnem,
ait Dominus, & dabo tibi animam tuam lu-
crum in omni loco quod vades illuc.

CAP. XLVI.

ET factum est verbum Domini ad Hiere-
miam prophetam super omnes gentes.

²⁸ * καὶ οἱ σεσωσμένοι ἀπὸ ῥομφαίας, ἐπιστρέψουσιν εἰς
τὴν γῆν ἐξ ὧν ὀλίγοι ἀριθμῶ· καὶ γινώσκονται πάντες οἱ κα-
τάλοιποι ἐξ ὧν οἱ παροικούντες ἐν γῇ αἰγύπτου παροι-
κῆσαι ἐκεῖ, λόγος τοῦ κυρίου ἐμμένει ὁ ἐμὸς ἢ ὁ αὐτῶν.

²⁹ * καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον λέγει κύριος, ὅτι ἐπιστρέ-
ψομαι ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἵνα γινώτε ὅτι
ἐμμενοῦσιν οἱ λόγοι μου ἐφ' ὑμᾶς εἰς κακὰ.

³⁰ * ὥτως εἶπεν κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τὴν φαραὼ
ἐαφρῇ βασιλέα αἰγύπτου εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ, καὶ
εἰς χεῖρας ζητούντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καθὰ δέδωκα τὴν
σεδεκίαν βασιλέα ἐξ ὧν εἰς χεῖρας ναβουχοδονόσωρ βα-
σιλέως βαβυλῶν ἐχθροῦ αὐτοῦ καὶ ζητούντος τὴν ψυ-
χὴν αὐτοῦ.

μέ.

¹ * Ο λόγος ὃν ἐλάλησεν ἱερεμίας ὁ πρῶτος πρὸς
βαρὺχ υἱὸν νηρίου, ὅτε ἔγραψεν ἐν τοῖς λόγοις τούτοις ἐν βί-
βλῳ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τεταρτῷ
τοῦ ἰωακὴμ υἱοῦ ἰωσία βασιλέως ἐξ ὧν, λέγων·

² * ὥτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἐπὶ σοὶ βαρὺχ.

³ * ὅτι εἶπας οἱμοί, ὅτι προσέθηκεν κύριος κόπον ἐπὶ
πόνον μου· ἐκοιμήθην ἐν στεναγμοῖς μου, ἀνάπαυσιν
ἐχθέρην.

⁴ * εἶπον αὐτῷ, ὥτως εἶπεν κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποδό-
μησα ἐγὼ κατὰ αἶμα, καὶ ἐς ἐφύτθισα ἐγὼ ἐκτίλλω, καὶ
πᾶσαν γῆν τὴν ἐμὴν.

⁵ * καὶ σὺ ζητεῖς σεαυτῷ μεγάλα; μὴ ζητήσης, ὅτι
ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω κακὰ ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, λέγει κύριος·
καὶ δώσω σοὶ τὴν ψυχὴν σου ὄρεμα ἐν παντὶ τόπῳ ἐξ ὧν
βαδίσης ἐκεῖ.

μς.

¹ * Καὶ ἐγγέτο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν πρῶτον
τὴν ἐπὶ πάντα ἔθνη.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et qui liberati fuerint à gladio, reuertentur de terra Aegypti in terram domus Iuda, populus numeri. & scient omnes reliquiae
domus Iuda, quae ingressae sunt in terram Aegypti ut habitent ibi, cuius verbum firmabitur, meum an illorum.

² Et hoc erit vobis signum, dicit Dominus, quod visitaturus sum super vos in loco isto, ut sciatis, quia confirmatione confirmabun-
tur sermones mei contra vos in malum.

³ Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem claudum regem Aegypti in manum inimicorum suorum, & in manum quaren-
tium occidere eum, sicut tradidi Sedechiam regem tribus domus Iuda in manum Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui, & qua-
rentis occidere eum.

CAP. XLV.

Verbum prophetiae quam prophetauit Ieremias propheta de Baruch filio Nerie; quando scripsit verba hæc in libro ex ore Ieremie
anno quarto Joachim filij Josia regis tribus domus Iuda, dicendo:

² Dixisti, Vae nunc mihi, quoniam addidit Dominus dolorem super contritionem meam:
Hæc dices ei, Hæc dicit Dominus: Ecce ego quod ædificaui, ego de-
struam; & quod stabiliui ego transferam, & omnem terram Israel quæ mea est.

⁵ Et tu queris tibi grandia? ne queras: quia ecce ego
adducam mala super omnem carnem, dicit Dominus: & dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quæ ieris.

CAP. XLVI.

Quod factum est verbum prophetiae à facie Domini ad Ieremiam prophetam contra gentes.

² In Aegyptum aduersum exercitum Pharaonis Necho regis Aegypti, qui erat super flumen Euphratem in Carchamis quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis qui in anno quarto Joachim filij Iosiae regis Iuda.

³ Assumite arma & scuta adducite in praecursum.

⁴ Sternite equos, ascendite equites, & state in galeis vestris: proiците lanceas & induimini lorice vestris.

⁵ Cur ipsi paudent & recedunt retro? quia fortes eorum cadentur: fuga fugerunt, & non sunt reuersi obsessi in circuitu, ait Dominus.

⁶ Ne fugiat leuis, & non saluetur fortis ad Aquilonem, quae iuxta flumen Euphraten infirmata sunt, ceciderunt.

⁷ Quid iste quasi flumen ascendet, & quasi flumina inundant aqua?

⁸ Aqua Aegypti quasi flumen ascendet: & dixit: Ascendam & cooperiam terram, & disperdam ciuitatem & habitantes in ea.

⁹ Ascendite super equos & preparate curras, egredimini pugnatores Aethiopum & Libya armati armis, & Lydi ascendite, intendite arcum.

¹⁰ Et dies illa Domino Deo exercituum, dies vindictae ut ulciscatur inimicos suos, & demorabit gladius & saturabitur, & inebriabitur a sanguine eorum, quia sacrificium Domino exercituum ad terram Aquilonis super flumen Euphraten.

¹¹ Ascende Galaad, & tolle resinam virgini filiae Aegypti: in vanum multiplicauit medicamina tua; utilitas non est tibi.

¹² Audierunt gentes vocem tuam: & clamore tuo repleta est terra; quia pugnator aduersus pugnatores infirmatus est, in idipsum ceciderunt utrique.

¹³ Quae locutus est Dominus in manu Hieremia prophetae ut veniret Nabuchodonosor rex Babylonis ut percuteret terram Aegypti.

¹⁴ Annunciate in Aegyptum, & audite in Magdalo, & annunciate in Memphis, & in Taphnis dicite, Sta & prepara, quia deuorauit gladius germen tuum.

² εἰς αἴγυπτον ἐπὶ διωάμει φαραὼ νεχαὼ βασιλέως αἰγύπτου, ὃς ἦν ἐπὶ τῷ ποταμῷ διφρατῇ ἐν καρχαμὶς ὃν ἐπάταξεν ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶν· ὁ δὲ ἐν τῷ ἔτει τῷ τεταρτῷ τοῦ ἰωακείμ υἱοῦ ἰωσὶφ βασιλέως ἰσραὴλ.

³ ἀναλάβετε ὅπλα & ἀσπίδας προσάγετε εἰς πόλεμον. ⁴ ἐπιστάξατε δὲ ἵπποις ἐπιβήτες οἱ ἱππεῖς καὶ κατάσχετε ἐν ταῖς περικεφαλαίαις ὑμῶν· περιβάλλετε τὰ ὄπλα καὶ ἐνδύσαθε δὲ θώρακας ὑμῶν.

⁵ τί ὅτι αὐτοὶ πτοῦν· & ἀποχωροῦσιν ὀπίσω; διότι οἱ ἰχυροὶ αὐτῶν κοπήθην, φυγὴν ἔφυγον & οὐκ ἔσονται περιεχόμενοι κυκλόθεν, λέγει κύριος.

⁶ μὴ φευγέτω ὁ κοῦφός καὶ μὴ δύνανται ἰσχυροὶ ἐπὶ βορρᾷ, τὰ δὲ τῶν ποταμῶν διφρατὴν ἠδὲ ἐνησαν, πεπλώκασιν. ⁷ τί ὅτι ὡς ποταμὸς ἀναβήσεται, & ὡς ποταμοὶ κυμαίνουσιν ὕδωρ.

⁸ ὕδατα αἰγύπτου ὡς ποταμὸς ἀναβήσεται· καὶ εἶπεν, ἀναβήσομαι καὶ κατακαλύψω τὴν γῆν, & ἀπολώπω πόλιν καὶ δὲ κατακοῦνται ἐν αὐτῇ.

⁹ ἐπιβήτες ἐπὶ δὲ ἵπποις & περισκελιάσατε ἄρματα· ἐξέλθειτε οἱ μαχηταὶ αἰθίοπων, & λιβύας καθωπισμένοι, ὅπλοις· καὶ λυδοὶ ἀνάβητε, ἐντείνετε τόξον.

¹⁰ καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῇ κυρίῳ θεῷ τῶν διωάμεων· ἡμέρα ἐκδικήσεως τοῦ ἐκδικῆσαι δὲ ἔχθρας αὐτοῦ, καὶ καταφάγει ἡ μάχαιρα, καὶ ἐμπλησθήσεται, & μεθυθήσεται ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν· ὅτι θυσία κυρίῳ σαβαὼθ ἐπὶ γῆν βορρᾷ ἐπὶ ποταμῷ διφρατῇ.

¹¹ ἀνάβητι γαλαὰδ, & λάβε ρετίνην παρθένῳ θυγατρὶ αἰγύπτου· εἰς κενὸν ἐπλήθυνεν ἰάματά σου· ὠφέλεια οὐκ ἔστι σοί.

¹² ἤκουσαν ἔθνη φωνὴν σου· & τὸ κραυγῆς σου ἐπλήσθη ἡ γῆ ὅτι μαχητὴς πρὸς μαχητὴν ἠσθένησεν ἐπὶ ταυτὶ ἐπεὶ ἀμφοτέρω.

¹³ ἀελάλησεν κύριος ἐν χειρὶ ἱερεμίου τοῦ προφήτου τοῦ ἐλθεῖν ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖα βαβυλῶν· τοῦ κόψαι τὴν γῆν αἰγύπτου.

¹⁴ ἀναγγείλατε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἀκροὸν ποιήσατε εἰς μαγδωλὸν, & ἀγγείλατε εἰς μεμφίν, καὶ ἐν τάφναις εἶπατε, ἐπίσητι καὶ ἐτοίμασθε ὅτι κατέφαγεν μάχαιρα τὴν σμήλακά σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Ad Aegyptum contra exercitum Pharaonis claudi regis Aegypti, qui erat iuxta fluuium Euphratem in Carchamis, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis in anno quarto Joachim filij Iosiae regis tribus domus Iuda. ² Ordinate scuta & clypeos; accedite ad pugnandum. ³ Iungite equos, & ascendant equites & stent cum galeis; polite lanceas, induimini loriceis. ⁴ Quare vidi ipsos contritos & egredientes aduersum eos undique, dicit Dominus. ⁵ Non fugiet velox, nec euadet fortis. In terra Aquilonis iuxta ripam fluminis Euphratis impeerunt, & ceciderunt.

⁶ Quis est iste qui ascendit cum exercitu suo sicut nubes; & operit terram? & sicut fons aquarum cuius aquae turbatae sunt? ⁷ Rex Aegypti qui ascendit cum exercitu, ascendit quasi nubes quae operit terram; & sicut fons aquarum cuius aquae comouentur. & dixit, Ascendam, cooperiam terram & plenitudinem eius; perdam ciuitates, & illos qui habitant in eis.

⁸ Ascendant equi & sonent currus, & egrediantur fortes Aethiopes, & Libij tenentes clypeos, & Lydi extendentes & portantes arcus. ⁹ Dies enim ille coram Domino Deo exercituum dies ultionis est, ut vindictam sumat de inimicis populi sui: & occidet eos gladio, & inebriabitur sanguine eorum; quia occisio est coram Domino Deo exercituum in terra Aquilonis iuxta flumen Euphratem.

¹⁰ Ascende ad Galaad, & tolle resinam regnum caetus Aegypti, in nullam enim utilitatem multiplicas medicamina. medicina non ascendet tibi. ¹¹ Audierunt populi ignominiam tuam, & clamore tuo repleta est terra, quia fortis impegit in fortem, simul ambo interfecit sunt.

¹² Verbum prophetiae quod locutus est Dominus cum Ieremia propheta de aduentu Nabuchodonosor regis Babylonis, ad percutiendam terram Aegypti. ¹³ Annunciate in Aegypto, & narrate in Magdalo, & annunciate in Memphis, & in Taphnes dicite: Accingere & prepara te, quia occidit gladius eos qui in circuitu tuo sunt.

* מדוע נסחף אביריך לא עמד כי יהוה הדפו :
 * הרבה כושל גם גפל איש אל רעהו ויאמר
 קומה ונשבה אל עמנו ואל ארץ מולדתנו מפני
 הרב היונה : * קראו שם פרעה מלך מצרים
 שאון העביר המועד :
 * חי אני נאם המלך יהוה צבאות שמו כי
 כתבור בהרים ובכרמל בים יבוא :
 * כלי גולה עשי לך יושבת בת מצרים כי נה
 לשמה תהיה ונצתה מאין יושב :
 * עגלה יפה פיה מצרים קרץ מצפון בא בא :
 * גם שכריה בקרבה בעגלי מרבך כי גם
 המה הפנו נסו יחדיו לא עמדו כי יום אידם בא
 עליהם עת פקדתם :
 * קולה כנחש ילך כי בחיל ילכו ובקרדמור
 באו לה כחטבי עצים : * כרתו יערה נאם יהוה
 כי לא יחקר כי רבו מארבה ואין להם מספר :
 * הבישה בת מצרים נתנה ביד עם צפון :
 * אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני פוקד
 אל אמון מנא ועל פרעה ועל מצרים ועל אלהיה
 ועל מלכיה ועל פרעה ועל הבטחים בו :
 * ונתתים ביד מבקשי נפשם וביד נבוכדראצר
 מלך בבל וביד עבדיו ואחרי כן רששן בימי
 קדם נאם יהוה :
 * ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחרת
 ישראל כי הנני מושעך מרחוק ואת זרעך מארץ
 שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד :
 * אתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה כי אתך
 אני כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתך
 שמה ואתך לא אעשה כלל ויסרתך למשפט
 ונקה לא אנקד :

15 * Quare computruit fortis tuus? Non
 stetit quoniam Dominus subuertit eum.
 16 * Multiplicauit ruentes, ceciditq; vir ad
 proximum suum. Et dicent: Surge, & re-
 uertamur ad populum nostrum, & ad terram
 natiuitatis nostrae à facie gladij columbz.
 17 * Vocate nomen Pharaonis regis Aegy-
 pti, tumultum adduxit tempus. * Vixit
 18 ego, inquit rex, Dominus exercituum no-
 men eius, quoniam sicut Thabor in mon-
 tibus, & sicut Carmelus in mari veniet.
 19 * Vasa transmigrationis fac tibi habita-
 trix filia Aegypti, quia Memphis in solitu-
 dine erit, & deferetur, & inhabitabilis erit.
 20 * Vitula elegans atque formosa Aegy-
 ptus, stimulator ab Aquilone veniet ei.
 21 * Mercenarij quoque eius qui versaban-
 tur in medio eius quasi vituli saginati, cer-
 si sunt, & fugerunt simul, nec stare potue-
 runt, quia dies interfectionis eorum venit
 22 super eos, tempus visitationis eorum. * Vox
 23 eius quasi æris sonabit, quoniam cum exer-
 citu properabunt, & cum securibus veniet ei,
 24 quasi cædentes ligna. * Succiderunt saltem
 25 eius, ait Dñs, qui supputari nō potest. Mul-
 26 tiplicati sunt super locustas, & nō est eis nu-
 27 merus. * Confusa est filia Aegypti, & tradi-
 28 ta in manu populi Aquilonis. * Dicit Dñs
 exercituum Deus Israel, Ecce ego visitabo
 super tumultum Alexandriae, & super Aegy-
 ptum & super deos eius, & super reges eius,
 & super Pharaonem, & super omnes qui con-
 26 fidunt in eo. * Et dabo eos in manus quæ-
 rentium animam eorum, & in manus Nabucho-
 27 donosor regis Babylonis, & in manus ser-
 uorum eius. Et post hæc habitabitur sicut
 28 diebus pristinis, ait Dñs. * Et tu ne timeas
 ferue meus Iacob, & ne paeas Israel. Quia
 ecce ego saluum te faciam de longinquo, & re-
 uer-
 28 men tuum de terra captiuitatis suae. Et reuer-
 tetur Iacob, & requiescet, & prosperabi-
 tur, & non erit qui exterreat eum. * Et
 tu noli timere ferue meus Iacob, ait Dñs,
 quia tecum ego sum, quia ego consumam
 cunctas gentes ad quas eieci te. Te vero
 non consumam, sed castigabo te in iudi-
 cio, nec quasi innocenti parcam tibi.

תרגום יונתן

16 אסגיו מתקליהון אף אשתמעו גבר לחברה וימרון קומו ונחוב לעמנא
 17 זמנו לתמן פרעה מלכא דמצרים דסגיאן אתרגו שותיה מערי זמנא :
 18 מני גלותא
 20 מלכו יאמא הות מצרים עממין קטולין מצפונא ויהון
 אף רבכיהא בגנה בעגלי רבכא ארי אף אנון אחפניו ערקו כחדא לא יכלו למקם ארי יום חברהון אתא עליהון
 קל נקוש ויניהון כחון זחלין ארי במשרין יחכו עליהון וכמא דעלין בכשילין למקץ אפי חרשא :
 24 בהתח מלכות מצרים אחסרתה ביד עמא דאתא
 25 אמר יי צבאות אלהא דישאל תא אנא מסער על אתרגושת אלכסנדריא ועל פרעה ועל מצראי ועל טעותהא
 26 ואמסרונן ביד דבען למקטלהון וביד נבוכדראצר מלכא דבבל וביד דעבדוהי ובחר
 27 ואח לא תדחל עבדי יעקב ואל תחבר ישראל ארי תא אנא פריק לך מרחיק וית בנגד מארע גלותהון
 28 את לא תדחל עבדי יעקב אמר יי ארי בסעוד מימרי ארי אעבד גמירא
 יסורין לא לפותך בדם בדין חסוד ושיצאה לא אשיצנך :

* Quia fugit retrò vitulus electus tuus, non
expectavit, quia Dominus dissolvit eum.
* Et multitudo tua infirmata est & cecidit;
unusquisque proximo suo loquebantur, Sur-
gamus & revertamur ad populum nostrum; &
in patriam nostram à facie gladij Græci.

* Vocate nomen Pharaonis Nechao regis
Egypti, tumultum traduxit tempus.

* Vino ego, dicit rex Dominus exercituum,
quoniam sicut Thabor in montibus, & sicut
Carmelus in mare veniet. * Vasa transmigra-
tionis fac tibi habitatrix filia Aegypti; quia
Memphis in solitudine erit, & vocabitur vœ,
eò quòd non sint habitantes in ea. * Vitula or-

nata Aegyptus; euulsio ab Aquilone venit su-
per eam. * Et mercenarij eius in ea quasi vituli
saginati nutriti in ea. quia & ipsi auersi sunt,
et fugerunt unanimiter, nò steterunt; quia dies
perditionis venit super eos, & tempus vindi-
ctæ eorum. * Vox eius quasi serpentis sibilantis,
quia in arena ambulabunt, in securibus veniet
contra eam quasi cadentes ligna. * Excidite

saltum eius, dicit Dominus Deus, quia non sup-
putabitur, quia multiplicabit super locustâ, &
non est eis numerus. * Confusa est filia Aegy-
pti, tradita est in manus populi ab Aquilone.

* Dicit Dominus exercituum Deus Israel,
Ecce ego vlciscor Ammon filiū eius super Aegy-
ptum, & super deos eius, & super reges eius,
& super Pharaonem & super confisos in eo.

* Et dabo eos in manum querentium animam
eorum, & in manum Nabuchodonosor regis Ba-
bylonis, & in manum servorum eius, & post hæc
habitabitur sicut in diebus pristinis, ait Dñs.

* Tu autè ne timueris serue meus Iacob, ne-
que timeas Israel, quia ecce saluo te de longè, et
semen tuum de captivitate eorum; & reverte-
tur Iacob & requiescet, & dormiet, & nò erit
qui perturbet eū. * Et tu ne timeas serue meus

Iacob, dicit Dñs, quia tecum sum ego: quia fa-
ciam consummationē in omni gente in quos ex-
puli te illuc, te autem non faciam deficere. &
castigabo te in iudicium, & innocentem faciens
non innocentem faciam te.

* διότι ἔφυγον ὀπίσω ὁ μόχθος ὁ ἐκλεκτός σου ὅς ἐμε-
νεν ὅτι κύριος παρέλυσεν αὐτόν. * καὶ τὸ πλῆθος σου
ἠδυνήσεν καὶ ἔπεσεν, καὶ ἕκαστος τῶν πλησίων αὐτοῦ ἐλά-
λουν, ἀνὰ στήθερα, & ἀνὰ στήθερα πρὸς λαὸν ἡμῶν, καὶ εἰς
τὸν πατέρα ἡμῶν ἀπὸ προσώπου μαχαίρας ἐλλυ-
κῆς. * καλέσας τὸ ὄνομα Φαραὼ νεχαὼ βασιλέως αἰ-
γυπτίου, σάων ἐβήρε μωήδ.

* ζῶ ἐγὼ λέγει ὁ βασιλεὺς κύριος πάντων δυνάμεων·
ὅτι ὡς τὸ θάβωρ ἐν τοῖς ὄρεσιν, καὶ ὡς ὁ κάρμηλ ἐν τῇ
θαλάσσῃ ἦξει. * σκδὴν ἀποικισμοῦ ποιήθω σεαυτῇ καὶ
τοκοῦσα θυγάτηρ αἰγυπτίου· ὅτι μεμφίς εἰς ἀφανισμόν
ἔσται, καὶ κληθήσεται πᾶσα τὸ μὴ ὑπάρχειν καὶ τοκοῦ-
σας ἐν αὐτῇ. * δάμαλις κεκαλλοπισμένη αἰγυπτίου
ἀπόσπασμα ἀπὸ βορρᾶς ἦλθεν ἐπ' αὐτήν.

* καὶ οἱ μισθῶταί αὐτῆς ἐν αὐτῇ ὡς μόχοι σιλότοι πρε-
φόμενοι ἐν αὐτῇ· διότι καὶ αὐτοὶ ἀπεσφραγίσαντο & ἐφυ-
γον ὁμοθυμαδόν, ὅς ἐστησαν· ὅτι ἡμέρα ἀπωλείας
ἦλθεν ἐπ' αὐτὰς καὶ καιρὸς ἐκδικήσεως αὐτῶν.

* φωνὴ αὐτῆς ὡς ὀφείας συρίζοντες, ὅτι ἐν ἄμμῳ πο-
ρεύσονται ἐν ἀξίναϊς ἤξουσιν ἐπ' αὐτὴν ὡς κόπροντες ξύλα.

* ἐκκόψατε τὸν θρυμὸν αὐτῆς, λέγει κύριος ὁ θεός,
ὅτι ἔμνησκα τὴν, ὅτι πληθύνει ὑπὲρ ἀκρίδα, καὶ ὅς ἐστιν

αὐτοῖς ἀριθμός. * κατηχυνθή θυγάτηρ αἰγυπτίου πα-
ρεδόθη εἰς χεῖρας λαοῦ ἀπὸ βορρᾶς. * λέγει κύριος τῶν

δυνάμεων ὁ θεός ἰσραὴλ· ἰδὲ ἐγὼ ἐκδικῶ τὸν ἄμμῶν ὑόν
αὐτῆς ἐπὶ αἰγύπτιον, & ἐπὶ τοῦ θεοῦ αὐτῆς, & ἐπὶ τοῦ βα-
σιλέως αὐτῆς, & ἐπὶ Φαραὼ & ἐπὶ τοῦ πεποιθότος ἐπ' αὐ-
τῇ. * ἐδώκα αὐτὰς εἰς χεῖρας τῶν ζητιῶτων τὴν ψυχὴν
αὐτῶν, & εἰς χεῖρας ναβουχοδονόσωρ βασιλέως βαβυλῶ-
νος, & εἰς χεῖρας τῶν δέλων αὐτῆς· & μετὰ ταῦτα κατηκηδή-
σεται, ὡς περ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς ἀρχαῖαις, λέγει κύριος.

* σὺ δὲ μὴ φοβηθῇς δούλός με ἰακώβ, μὴ δὲ πλεονθῇς
ἰσραὴλ, ὅτι ἰδὲ σῶζω σε μακρόθεν, & τὸ σπέρμα σου ἐκ τῆς
αἰχμαλωσίας αὐτῶν· & ἀνὰ στήθερα ἰακώβ & ἡ συχάσει

& ὑπνώσει & ὅς ἐσται ὁ παρενοχλῶν αὐτόν. * καὶ σὺ μὴ
φοβηθῇς πᾶς με ἰακώβ, λέγει κύριος, ὅτι μετὰ τοῦ εἰμὶ
ἐγὼ· ὅτι ποιήσω σωτέλειαν ἐν παντί· ἔσται εἰς ἐξω-
σά σε ἐκ εἰ, σὲ δὲ ἔμνη ποιήσω ἐκλείπειν· καὶ παιδύσῃ
σε εἰς κῆμα καὶ ἀθλῶν ὅς ἀθλώσῃ σε.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quare contriti sunt fortes tui, & non potuerunt consistere? Quia Dominus contrivit eos. * Multiplicatae sunt ruinae eorum:
etiam obediens unusquisque proximo suo, & dicent: Surgite & revertamur ad populum nostrum, & ad terram natiuitatis nostræ à facie
gladij inimici, qui est sicut vinum inebrians. * Inuitarunt ibi: Pharaon rex Aegypti cuius copiosus tumultus est, transfert tempus. * Vino
ego, dicit Rex, Dominus exercituum nomen eius; quia sicut verum est verbum hoc, quòd Thabor est in montibus, & sicut Carmelus in
mare, sic veniet interitus eius. * Vasa transmigrationis prepara tibi regnum cætus Aegypti, quia Memphis in desolationem erit, & deso-
labitur absque habitatore. * Regnum speciosum fuit Aegyptus. Populi interfectores venient ab Aquilone contra eam, ad eam diripien-
dam. * Principes quoque eius in medio eius quasi vituli saginati, ipsi enim versi sunt & fugerunt simul, & non potuerunt consistere; quia
dies interitus eorum venit super eos, tempus visitationis malitiæ eorum. * Vox collisionis armorum eorum quasi serpentum reptan-
tium, quoniam cum exercitu ibunt contra eos: et sicut ij qui ingrediuntur cū securibus ad succidenda ligna saltus. * Consumpti sunt princi-
pes eius, dicit Dominus: quia non habent finē, quia copiosiores sunt locustis, & non est eis numerus. * Confusum est regnum Aegypti;
traditum est in manum populi qui venit contra illud ab Aquilone. * Dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visito super
multum Alexandria, & super Pharaonem, & super Aegyptios, & super idola eorum, & super reges eorum, & super Pharaonem, &
super omnes qui confidunt in eo. * Et tradam eos in manum querentium occidere eos, & in manū Nabuchodonosor regis Babylonis,
& in manum servorum eius. Et postea habitabitur sicut in diebus antiquis, dicit Dñs. * Tu autè ne timeas serue mi Iacob, & ne formides
Israel: Quia ecce ego saluum te faciam à longè, & filios tuos de terra captivitatē eorū. Et revertentur viri domus Iacob, & quiescent, & ha-
bitabunt confidenter, & non erit qui exterreat. * Tu autè ne timeas serue mi Iacob, dicit Dominus: quia in adiutorium tuū est Verbum
meum. Faciam enim consumptionem in omnibus populis ad quos dispersi te. non faciam in te consumptionem, sed adducam super te cor-
reptiones ut doceam te, veruntamen in iudicio misericordiam; & consumendo non consumam te.

מז

אשר היה דבר יהוה אל ירמיה הנביא אל-
 פלשתים בטרום יכה פרעה את-עזה :
 כה אמר יהוה הנה מים עלים מצפון והיו
 לנהל שוטף וישטפו ארץ ומלואה עיר וישבי בה
 וזעקו האדם והילל כל יושב הארץ :
 מקול שעטת פרסור אביריו מרעש לרכבו
 המון גלגליו לא הפנו אבות אל-בנים מרפיון
 ימים : על-היום הבא לשדוד את-כל פלשתים
 להכרית לצר ולצידון כל שריד עזר כי-שדד יהוה
 את-פלשתים שארית אי כפתור :
 באר קרחה אל-עזה נדמתה אשקלון
 שארית עמקם עד-מתי תתנוודדי :
 הוי הרב ליהוה עד-אנרה לא תשקמי
 האספי אל-תערך הרגעי ודמי :
 איך תשקמי ויהוה צוה לרה אל-אשקלון
 ואל-חוף הים שם יעדרה :

מח

למאב כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
 הוי אל-נבו כי שדדה הבישה נלכדה קריתים
 הבישה המשגב וחתה : אין עוד תחלת מואב
 בחשבון חשבו עליה רעה לכו ונכריתנה מגוי גם-
 מדמן תלמי אחריך תלך חרב :
 קול צעקה מחורגים שד ושבר גדול :
 נשברה מואב השמיעו זעקה צעורי-ה :
 כי מעלה הלחות בבכי יעלה בבכי במורד
 חורגים צרי צעקרה שבר שמעו :
 נסו מלטו נפשכם ותהינה בערוער במדבר :
 כי יען בטחך במעשיך ובאצרותיך גם-את
 תלכדי ויצא כמיש בגולה כהניו ושריו יחד :

CAP. XLVII.
 1 Quid factum est verbum Dñi ad Hieremiam prophetam cōtra Palæstinos, antequā percuteret Pharao Gazam. *Hec dicit Dñs: Ecce aquæ descēdent ab Aquilone, & erunt quasi torrēs inundās, & operient terram & plenitudinem eius, urbem & habitatores ei. Clamabunt homines, & vlulabunt omnes habitatores terræ. *A strepitu pompæ armorū & bellatorū eius, à commotione quadrigarū eius, & multitudine rotarū illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis; *Pro aduētu diei, in quo vastabuntur omnes Philistini, & dissipabitur Tyrus & Sydon cum omnibus reliquis auxilijs suis. Depopulatus est enim Dñs Palæstinos, reliquias insulæ Cappadociæ. *Venit caluiciū super Gazam, conticuit Ascalon, & reliquæ vallis earum. Vsq̃ue quo concideris? *O muctro Dñi vsque quo non requiesces? Ingredere in vaginam tuā, refrigerare & file. *Quomodo quiescet? cūm Dñs præceperit ei aduersus Ascalon, & aduersum maritimas eius regiones, ibique condixerit illi.

CAP. XLVIII.
 1 AD Moab: Hæc dicit Dñs exercituum Deus Israel: Væ super Nabo quoniam vastata est & cōfusa. Capta est Cariathaim, confusa est fortis & tremuit. *Non est ultra exultatio in Moab, contra Efebon cogitauerunt malum: Venite & disperdamus eam de gente. Ergo silens contricesces, sequeturque te gladius. *Vox clamoris de Oronaim, vastitas & contritio magna. *Cōtrita est Moab, annunciate clamorem paruulis eius. *Per ascensum enim Luith, plorans ascendet in fletu, quoniam in descensu Oronaim hostes vlulatū contritionis audierūt. *Fugite, saluate animas vestras, & eritis quasi myricæ in deserto. *Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis, & in thesauris tuis, tu quoque capieris. Et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes eius & principes eius simul.

תרגום יונתן

דבר יהוה פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיה הנביא על פלשתאי עד דלא
 כרנן אמר יי הא עממא אחז מצפונא ויהוה כנחל מצפון ארעא ומלאה קריות וירחבין בהון
 מקל מפסעית פרסת גברותי מיע לרתיבותי אתרגושת גלגליות לא מהפנן אבהן לרחמא
 על יומא דאתי למכו יח כל ארע פלשתאי לשיצאה לצור ולצידון כל שאר סעיד צרי אביו יי יח ארע
 מטת פרענותא ליתבי עזה אחברו אשקלונא שאר הקפהון עד אימתי התהמסון
 איכדין תנוחין ויני פקר עלה על
 מח
 ארי אחביות בהיתת אתכבישת קריתים בהיתו מבית רחצנהון ואחברו
 אתו ונשיצנה מלמתי עס אף מרסן החברין בחרך ויכין קטולי חרבא
 אחרת מלכות מואב בסרו צותתא שלטניהון
 ערקו שויבו נפשכון והיו כמגדל עלער דשרן בשכונין במדברא
 אף אתה חרבתא באוצריך ובבית גנוך אף אתה תתאחרין ויפוק כמוש בגלותא פלחית וירכבותי בחרא

CAP. XLVII.

ET factum est verbum Domini ad Hieremiā prophetam super Philistiim, antequam percuteret Pharaon Gazan: ² Hæc dicit Dominus, Ecce aquæ ascēdunt ab Aquilone, & erunt in torrentem inundantem: & inundabit terram & plenitudinem eius; urbem, & habitantes in ea: & clamabunt homines & ululabunt omnes habitantes terram, ³ A voce impetus eius, ab armis multis eorum, & à commotione currum eius, sonitu rotarum eius non reuerſi sunt patres super filios eorum, à dissolutione manuum suarum, ⁴ In die ventura ut perdat omnes Philistiim, & desolabo Tyrum & Sidonem, & omnes reliquos auxilij eorum: quia exminavit Dominus Philistiim, reliquos insularum Cappadociae. ⁵ Venit caluicium super Gazan: proſecta est Ascalon, & reliqui vallis eorum: usque quo incidet

⁶ Gladius Domini? usquequo non quiescit? restituere in vaginam tuam, quiesce & tolle te. ⁷ Quomodo quiescet? & Dominus præcepit ei aduersum Ascalonem, & aduersum maritimas, aduersum reliquas ut insurgat.

CAP. XLVIII.

MOAB, sic dixit Dominus exercituum Deus Israel: Ua super Nabo quoniam periit, capta est Cariathaim, confusa est, fortitudo uicta est. ² Non est ultra exultatio Moab in Hesbon, cogitauerunt super eam mala: Venite & excidamus eam de gente, & quietem quiescet: post te ibit gladius,

³ Quia vox clamantium de Oronaim, vagitas & contritio magna.

⁴ Contritio Moab annunciate ad paruulos:

⁵ Quia repleta est Aluth in fletu: ascendet plorans in uia Oronaim clamorem contritionis audiui.

⁶ Fugite, & saluate animas uestras, & eritis quasi asinus agrestis in deserto.

⁷ Quoniam confidisti in munitionibus tuis, & in thesauris tuis, & tu capieris. & egredietur Chamoz in transmigratione; sacerdotes eius, & principes eius simul.

μζ.

¹ Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν ἀποφύ-
τῳ ἐπὶ τῶν ἀλλοφύλων, πρὸς τὴν πατρίδα φαραὼ τὴν
² γάζαν· τὰδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ὕδατα ἀναβαίνει δὲ πρὸ
βορρᾶ, & ἔσται εἰς χειμάρρου καὶ κατακλύζοντος· & κατα-
κλύσει γῆν, καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτῆς πόλιν, καὶ ἐν κατα-
κοδύντας ἐν αὐτῇ, καὶ κεκορύζοντες· ὁ δὲ ἄνθρωποι, καὶ ἀλα-
λάξουσιν ἅπαντες· & κατακοδύντες τὴν γῆν,

³ ὁ δὲ φωνὴ ὁρμῆς αὐτῶν, ὁ δὲ τῶν ὀπλῶν τῶν πολλῶν
αὐτῶν, καὶ ὁ δὲ σεισμοὶ τῶν ἀρμάτων αὐτῶν ἡχοὺ τροχῶν
αὐτῶν· ἐκ ἐπὶ ἐσρέψαν πατέρες ἐπὶ υἱὸς αὐτῶν, ὁ δὲ ἐκλύ-
⁴ σεως χειρῶν αὐτῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐρχομένη· & ἀπο-
λέσαι πάντας ἐν ἀλλοφύλοις· & ἀφανίσαι τὴν τύρρον &
σιδῶνα, καὶ πᾶσιν ἐν καταλοίποις τῇ βοηθείας αὐτῶν,
ὅτι ἐξώλεθ' ἄνθρωπον κύριος ἐν ἀλλοφύλοις ἐν κατα-
λοίποις τῶν νήσων τῇ καππαδοκίᾳ.

⁵ ἡκεὶ φαλάκρωμα ἐπὶ γάζαν, ἀπερείφη ἀσκαλῶν,
καὶ οἱ καταλοιποὶ ἐμακείμ, ἕως τίνος ὁ κόψεις

⁶ μάχαιρα· & κυρίου· ἕως τίνος ὁκ ἡσυχάσεις; ὁ δὲ
κατάσθῃ εἰς τὴν κελὸν τοῦ ἀνάπαυσαι ἐπαρήνη.

⁷ πῶς ἡσυχάσει; & κύριος ἐνετείλατο αὐτῇ ἐπὶ τὴν
ἀσκαλῶνα, καὶ ἐπὶ τὰς ὁδοὺς τὰς αἰσίοις ἐπὶ τὰς κατα-
λοίποις ἐπεγεγρήναι.

μη.

¹ Τῇ μωάβ ἔτις εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς
ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ ναβὼ ὅτι ὤλετο, ἐλήφθη καρδιαβαίμ,
ἡ γυνὴ, ἡ κραταίωμα ἡτλήθη.

² ὁκ ἔσθ' ἐπὶ γαυρίαμα μωάβ ἐν ἐσεβάν, ἐλογίσαντο
ἐπ' αὐτὴν κακὰ· δευτέρῃ ἐκκόψωμεν αὐτὴν δὲ πρὸς ἐθνους,
& παύσιν παύσει· ὅπῃ ἐν τοῦ βαδίζειται μάχαιρα.

³ ὅτι φωνὴ κεκραγόντων ἐξ ὁρωναίμ, ὁ λεῖπρος & σιῶ-
⁴ τριμμα μέγα, σιωπεῖν μωάβ, ἀναγείλατε εἰς ζό-
⁵ ρορα· ὅτι ἐπλήθη ἀλγὸς ἐν κλαυθμῷ ἀνάβη(ε) κλαίων·
ἐν ὁδῷ ὁρωναίμ κραυγὴν σιωπεῖν ματὸς ἡκουσα.

⁶ φάγετε καὶ σώσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ ἐσεῖδε
⁷ ὡς περὶ ὄνος ἄγγελος ἐν ἐρήμῳ· ἐπειδὴ ἐπεποίθεις ἐν
ὁχυρώμασιν τοῦ ἐν τοῖς θησαυροῖς τοῦ, καὶ σὺ ληφθή-
σῃ· & ἐξελθὲς χαμῶς ἐν ἀποικίᾳ· ἱερεῖς αὐτῶν καὶ οἱ
ἀρχόντες αὐτῶν αἶμα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XLVII.

QVOD factum est verbum prophetiae à facie Domini cum Ieremia propheta, contra Philistæos, antequam veniret Pharaon, & percuteret habitantes Gazæ. ² Hæc dicit Dominus, Ecce populi venient ab Aquilone, & erunt quasi torrens inundans, & diripient terram & plenitudinem eius; vrbes, & habitantes in eis. Et clamabunt filij hominum, & ululabunt omnes habitatores terræ. ³ A voce gressus

remissionem manuum. ⁴ Propter diem qui venturus est, in quo diripietur omnis terra Philistæorum, & disperdentur Tyrus & Sydon, & omnes reliquæ auxilij, quia diripuit Dominus terram Philistæorum, reliquias insulæ Cappadociae. ⁵ Peruenit vindicta

es à facie Domini, usque quo non quiesces? Recipe te in vaginam tuam, in domo temporis quiesce. ⁷ Quomodo quiescet? quia Dominus præcepit de eo contra Ascalonem, & contra portum maris, ibique præparauit eum.

MOAB hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel; Ua super Nebo, quoniam direpta est, & confusa est. subiugata est Cariathaim; & consumemus eam, ne sit populus. Etiam Madmen contereris; post te ibunt occisores gladio. ³ Vox clamoris de Horonaim, direptio & confectio magna. ⁴ Contritum est regnum Moab; annunciarunt clamorem dominatores eius. ⁵ Quia ascensum Luith dum flens

ascendit flentes; nam per descensum Horonaim clamorem confectorum à prælio annunciant. ⁶ Fugite, liberate animas uestras, & estote sicut turris Aroer, & sicut qui morantur in tentorijs in deserto. ⁷ Quia pro eo quod confisus es in thesauris tuis, & in domo opum tuarum, tu quoque capieris. Et egredietur Chamoz in transmigrationem; cultores eius, & principes eius simul.

* ויבא שדר אל כל עיר ועיר לא תמלט ואבד
 העמק ונשמד המישור אשר אמר יהוה :
 * תנו ציץ למואב כי נצא תצא ועריה לשמור
 תהינה מאין יושב בהן : * נחור עשר
 מלאכת יהוה רמיה וארור מנע חרבו מכם :
 * שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמו
 ולא הורק מפלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן
 עמד טעמו בו וריחו לא נמר :
 * לכן הנה ימים באים נאם יהוה ושלחתי
 לו צעים וצעהו וכליו יריקו ונכליהם ינפצו :
 * ובש מואב מכמוש באשר בשו בית ישראל
 מבירת אל מבטחם : * איך תאמרו גבורים
 אנחנו ואנשי חיל למלחמה :
 * שדר מואב ועריה עלה ומבחר בחוריו ירדו
 לטבח נאם המלך יהוה צבאות שמו :
 * קרוב איד מואב לבוא ורעתו מהרה מאד :
 * נדו לו כל סביביו וכל ידעי שמו אמרו איכה
 נשבר מטרה עז מקל תפארה :
 * רדי מכבוד ישיבי בצמא ישיבת בת דיבון כי
 שדר מואב עלה כך שחת מבצריך :
 * אל הרך עמדי וצפי ישיבת ערוער שאלי נס
 ונמלטה אמרי מה נהיתה :
 * הביש מואב כי חתרו הליל וזעקי הגידו
 בארנון כי שדר מואב :
 * ומשפט בא אל ארץ המישור אל חלון ואל
 יהצרה ועל מופעת :
 * ועל דיבון ועל נבו ועל בית דבלתים :
 * ועל קריתים ועל בית נמול ועל בית מעון :
 * ועל קריות ועל בצרה ועל כל ערי ארץ
 מואב הרחקות והקרבות :

* Et veniet prædo ad omnem urbem, &
 vrbs nulla saluabitur. Et peribunt valles, &
 dissipabuntur cæpestria, quoniã dixit Dñs.
 * Date florem Moab, quia florens egre-
 dietur, & ciuitates eius desertæ erunt & in-
 habitabiles. * Maledictus qui facit opus
 Dñi fraudulenter, & maledictus qui pro-
 hibet gladium suum à sanguine. * Fertur
 fuit Moab ab adolescentia sua, & requie-
 uit in facibus suis. Nec transfusus est de
 vase in vas, & in transmigrationem non
 abiit. Idcirco permansit gustus eius in eo, &
 odor eius non est immutatus. * Propterea
 ecce dies veniunt, dicit Dominus, & mit-
 tam eis ordinatorum & stratores laguncu-
 larum, & sternent eum, & vasa eius exan-
 riant, & lagunculas eorum collident. * Et
 confundetur Moab à Chamos, sicut cõfusa
 est domus Israel à Bethel, in qua habebat
 fiduciam. * Quomodo dicitis, Fortes su-
 mus & viri robusti ad præliandum? * Va-
 stata est Moab, & ciuitates illius ascende-
 runt, & electi iuuenes eius descenderunt in
 occisione, ait rex, Dñs exercituum nomen
 eius. * Propè est interitus Moab vt veniat,
 & malum eius velociter accurret nimis.
 * Cõsolamini eum omnes qui estis in cir-
 cuitu eius, & vniuersi qui scitis nomẽ eius
 dicite: Quomodo contracta est virga for-
 tis, baculus gloriosus? * Descende de glori-
 a, & fede in siti habitatio filie Dibon, quo-
 niam vastator Moab ascendet ad te, diffu-
 sionem munitiones tuas. * In via sta & pro-
 spice habitatio Aroer. Interroga fugientem,
 & ei qui euasit, dic, Quid accidit? Cõfusus
 est Moab, quoniã victus est. Vlulate & cla-
 mate, annunciate in Arnon, quoniam va-
 stata est Moab. * Et iudicium venit ad ter-
 ram campestrum super Elon & super Iasa,
 & super Mephath. * Et super Dibon, & su-
 per Nabo, & super domum Deblathaim.
 * Et super Cariathaim, & super Bethga-
 mul, & super Bethmaon.
 * Et super Carioth, & super Bosra, & su-
 per omnes ciuitates terræ Moab, quæ lon-
 gè & propè sunt.

תרגום יונתן

* ויהיו בוזין על כל קרויהו וקרנא מנהו לא תשתוב ויכדון דיתבין בעמקא וישתעוין דשרן במישורא דאמר יוי :
 * אדון כתר מן מואב ארי מגלא חגלי וקרנא לצרו חגלי יתב בהון :
 * שלן מואבאי מזעריהו ושקטין אנן על נכסיהו ולא אתגלו מאתר לאתר ובגלותא לא חלכו על
 * ויבנתון מואבאי דפלחין לכמוש כמא דביתו בית ישראל מבית אל רחצנהו :
 * ויבנתון מואבאי וקרניהו חרובא ושפר עלימיהו ותמסרון :
 * קריב חברהו דמואבאי למיתובישהו מוחיא לחדא :
 * חתי מיקרא וחבי בצחא מלכות :
 * על אורחא קומו וסכו דיתבין בערוער שאלו למערקנא ולקשזבא :
 * בתיהו מואבאי ארי אחברו איליו וצחו חו בארנון ארי אתבזיו מואבאי :
 * ועל דיבון ועל נבו ועל בית דבלתים :
 * ועל קריות ועל בצרה ועל כל קרני ארע מואב דרחיקו ודקרין :

Et veniet vastitas super omnem civitatem, & civitas non saluabitur; & peribit vallis, & devastabitur campestris, sicut dixit Dominus.

Date signa Moab, quia plaga succendetur, & omnes civitates eius in inuium erunt, eo quod non sit habitans in ea. Maledictus qui facit opus Domini negligenter, & maledictus qui aufert gladium suum a sanguine.

Quieuit Moab à puero, & confusus est in gloria sua, non insudit de vase in vas, & in transmigrationem non abierunt. Idcirco stetit gustus eius in eo, & odor eius non defecit.

Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei stratores, & sternunt eum, & vasa eius comminuunt, & cornua eius conterent.

Et confundetur Moab à Chamos sicut confusa est domus Israel à Bethel, spe eorum confisi in se ipsis. Quomodo dicetis, Fortes sumus, & homo potens in praelium?

Perijt Moab civitas eius, & electi iuvenes eius descenderunt in occisionem, ait rex, Dominus exercituum nomen ei.

Prope dies Moab ut veniat, & malitia eius velox valde.

Mouete eum omnes in circuitu eius uniuersi qui scitis nomē eius. dicite, Quomodo confecta est virga gloriosa, baculus magnificētia.

Descende de gloria, & sede in humiditate sedens filia Debon, quia perijt Moab, ascendit in te devastans munitionem tuam.

In via sta, & prospice sedens in Aroer, & interroga fugientem & saluatam: & dic, Quid factum est?

Confusus est Moab, quoniam contritus est. Vlula & clama, annuncia in Arnon, quia perijt Moab.

Et iudicium venit ad terram campestrem super Chelon, & super Jassa, & super Mophath;

Et super Dibon, & super Naboth, & super domum Deblathaim; Et super Cariathaim, & super domum Gamol, & super domum Maon.

Et super Carioth, & super Bosor, & super omnes civitates Moab, quæ longè & quæ propè.

ὅτι ἡξει ὁ λαὸς ἐπὶ πᾶσαν πόλιν· ὅτι πόλις ἐμὴ σωθήσεται, καὶ ἀπολείτα ὁ αὐλὼν καὶ ἡ ἐξολοθρευθήσεται ἡ πεδινή καὶ ὡς εἶπεν κύριος. ὁ δὲ σημεῖα τῇ μωὰβ, ὅτι ἀφ' ἡν ἀναφθῇ καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῆς εἰς ἄβυσσον ἔσονται, καὶ μὴ εἶναι οἰκοῦντα ἐν αὐτῇ.

Ἡ καταράς ὁ ποιών τὸ ἔργον κυρίου ἀμελῶς, καὶ ἡ καταράς ὁ ἐξαίρων μάχαιραν αὐτῷ ἀφ' αἵματος.

ὁ δὲ παύσατο μωὰβ ἐκ παιδείας, καὶ πεποιθὼς ἐπὶ τῇ δόξῃ αὐτοῦ. ὅτι ἐνέχεον ἐξ ἀγλείου εἰς ἀγλίον, καὶ εἰς ἀποκισμόν ὅτι ὥχοντο· διὰ τοῦτο ἐση γέφυρα αὐτῷ ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ μὴ αὐτῷ ὅτι ἐξέλιπεν.

διὰ τοῦτο ἰδὲ ἡμέραι ἔρχονται φησὶν κύριος καὶ ἀποσελεύσεται αὐτῷ κλίνοντας, καὶ κλίνουσιν αὐτὸν, καὶ τὰ σκῆνη αὐτῷ λεπτύνουσιν, καὶ τὰ κέρατα αὐτῷ σπυγνύουσιν.

καὶ καταχυθήσεται μωὰβ ἀπὸ χαμῶς ὡς περ κατηχυθή ὁ οἶκος ἰσραὴλ ἀπὸ βεθὴλ ἐλπίδ' αὐτῶν πεποιθότες ἐφ' ἐαυτοῖς.

πῶς ἐρεῖτε, ἰσχυροὶ ἐσμὲν, καὶ ἀνδρῶπ' ἰσχύων εἰς πόλεμον;

ὥλετο μωὰβ πόλις αὐτῷ, ὅτι ἐκλεκτοὶ νεανίσκοι αὐτῷ κατέβησαν εἰς σφαγὴν, λέγει βασιλεὺς, κύριος τῶν δυναμέων ὄνομα αὐτῷ.

ἐγὼς ἡ ἡμέρα μωὰβ ἐλθεῖν καὶ πονηρία αὐτῷ· καὶ ὅτι σφόδρα.

κινήσατε αὐτὸν πᾶντες κυκλῶντες αὐτῷ, πᾶντες εἰδότες ὄνομα αὐτῷ· εἶπατε, πῶς συνετίβη βακτηρία διπλῆς ῥάβδος μεγαλειώματος;

κατάβηθι ἀπὸ δόξης, καὶ καθίθων ἐν ὑγρασίᾳ κατημύνη θυγάτηρ δεβὼν, ὅτι ὥλετο μωὰβ, ἀνέβη εἰς σὲ λυμαινόμενος ὁ χύρωμά σου.

ἐφ' οὗδ' ᾗθι καὶ ἐπιδε κατημύνη ἐν δρόμῳ, καὶ ἐρώτηθ' ὁ φθόνος καὶ ἀσπάζομενον· καὶ εἶπον, τί ἐχμέτος;

κατημύνη μωὰβ, ὅτι συνετίβη ὁλόλυξαι ὅτι κέκραζον, ἀνάχθειλον ἐν δρόμῳ· ὅτι ὥλετο μωὰβ.

καὶ κείσιν ἐρχεῖται εἰς τὴν γλῶττι μισῶν ἐπὶ χαιλῶν, καὶ ἐπὶ ἰασά, καὶ ἐπὶ μωφάθ.

καὶ ἐπὶ δεβὼν, καὶ ἐπὶ ναβαδ, καὶ ἐπὶ οἶκον δεβλαθαίμ.

καὶ ἐπὶ καριαθαίμ, καὶ ἐπὶ οἶκον γαμὼλ, καὶ ἐπὶ οἶκον μαὼν.

καὶ ἐπὶ καριώθ, καὶ ἐπὶ βοσόρ, καὶ ἐπὶ πᾶσας τὰς πόλεις μωὰβ τὰς πόρρω καὶ τὰς ἐγγύς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Et venient direptores contra omnes vrbes eorum, neque earum vlla liberabitur; & peribunt qui habitant in valle, & disperdentur qui habitant in campestribus, quia dixit Dominus.

Auferte coronam à Moab; quia transmigrando transmigrabit, & vrbes eius in desolationem erunt, ita ut non sit qui habitet in eis.

Maledictus qui facit in ea opus à facie Domini in dolo. & maledictus qui prohibet gladium suum ab occisione.

Abundantes fuerant Moabitarum ab adolescentia sua, & quieti in substantijs suis: nec fuerant translati de loco in locum, nec in transmigrationem abiuerant: propterea prorogarunt prosperitatem facultates eorum; sicut vinum quod confertur & deprecabuntur eos, & substantias eorum euacuabunt, & bona terræ eorum absument.

Et confundentur Moabitarum qui colebant Chamos: sicut confusa est domus Israel à Bethel fiducia sua.

Quomodo dicitis, Fortes sumus, & viri robusti ad praeliandum? Direpti sunt Moabitarum, & vrbes eorum desolatae, & pulchri iuvenes eorum tradentur occisioni, dicit rex, Dominus exercituum nomen eius.

Propinquus est interitus Moabitarum ut veniat, & malum eorum accelerat admodum.

Dolete super eo omnes qui in circuitu eius estis: & uniuersi qui scitis nomen eius, dicite, Quomodo contractus est rex malignus, dominator tribulans?

Descende de gloria & sede in siti regnum cæteris Dibon; quia deprecatores venetunt contra Moab: ascenderunt contra te, vastarunt arces tuas.

Ad viam stete, & contemplantini qui habitatis in Aroer; interroga fugientes; & eis qui liberati sunt, dicite: Quænam contractio hæc fuit?

Confusi sunt Moabitarum, quia contriti sunt. Vlulate & clamate, annunciate in Arnon: quia direpti sunt Moabitarum super Nebo, & super domum Deblathaim.

Et super Carioth, & super Bosrah, & super omnes vrbes terræ Moab, quæ longè sunt, & quæ propè.

* נגדעה קרן מואב וזרעו נשברה נאם יהוה :
 * השכירוהו כי על-יהוה הנדיל וספק מואב
 בקיאו והיה לשחק גם-הוא :
 * ואם לוא השחק היה לך ישראל אם-
 בגנבים נמצאה כי-מדי דברך בו תתנווד :
 * עזבו ערים ושכנו בסלע ישיבי מואב והיו
 כיונה תקנן בעברי פי-פחרת :
 * שמענו גאון מואב גאון מאד גבהו וגאונו
 וגאותו ורם לבו : * אני ידעתי נאם-יהוה
 עברתו ולא-כן בדיו לא-כן עשו :
 * על-כן על-מואב איליל ולמואב כלה אזעק
 אל-אנשי קיר-חרש יהגה :
 * מבכי יעזר אבכה לך חנפן שבמה נטישתך
 עברו לם עד ים יעזר נגעו על-קיצך ועל-בצירתך
 שדר נפל : * ונאספיה שמחיה וגיל מברמל
 ומארץ מואב ויין מיקבים השפירתי לא-ידרך
 הידר הידר לא הידר :
 * מועקרה חשבון עד-אלעלה עד-יחז נתנו
 קולם מצער עד-חרנים עגלת שלישיה כי גם-
 מי נמרים למשמות יהיו :
 * והשבתי למואב נאם-יהוה מעלה במה
 ומקטיר לאלהיו : * על-כן לבי למואב כחללים
 יהמה ולבי אל-אנשי קיר-חרש כחללים יהמה
 על-כן יתרה עשרו אבדו :
 * כי כל-ראש קרחה וכל-זקן נרעו על כל-
 ידים נדרו ועל-מתנים שק :
 * על כל-גנות מואב וברחכתיה כלה מספר כי-
 שברתי ארץ מואב בכלי אין-חפץ בו נאם-יהוה :
 * איך חתה הילילו איך הפנה ערף מואב בוש
 והיה מואב לשחק ולמחתה לכל-סביביו :

25 * Abscisum est cornu Moab, & brachium
 eius contritum est, ait Dominus.
 26 * Inebriate eum, quoniam contra Domi-
 num erectus est. Et allidet manum Moab
 in vomitu suo, & erit in derisum etiam ipse.
 27 * Fuit enim in derisum tibi Israel, quasi
 inter fures reperisses eum. Propter verba
 ergo tua quæ aduersum illum locutus es
 28 captiuus duceris. * Relinquire ciuitates &
 habitate in petra habitatores Moab, &
 estote quasi columba nidificas in summo
 29 ore foraminis. * Audiuimus superbiam
 E Moab, superbus est valde: sublimitatem
 eius & arrogantiam, & superbiam, & ali-
 30 tudinem cordis eius. * Ego scio, ait Dñs,
 iactantiam eius, eò quòd non sit iuxta eam
 virtus eius, nec iuxta quòd poterat conata
 31 sit facere. * Ideò super Moab eiulabo, &
 ad Moab vniuersam clamabo, ad viros
 32 muri fictilis lamentantes. * De planctu
 Iazer plorabo tibi vinea Sabama. Propa-
 gines tuæ transierunt mare, vsque ad mare
 Iazer peruenerunt. Super messem tuam &
 vindemiam tuam prædo irruit.
 33 * Ablata est lætitia & exultatio de Car-
 melo & de terra Moab, & vinum de tota
 34 laribus sustuli. Nequaquam calcator vix
 solitū celeuma cātabit. * De clamore Ele-
 bon vsque Eleale & Iasa, dederunt vocem
 suam à Segor vsque ad Oronaim vitulam
 35 conternantem; aquæ verò Nemrim pelli-
 me erunt. * Et auferam de Moab, ait Dñs,
 offerentem in excelsis, & sacrificantem dijs
 36 eius. * Propterea cor meū ad Moab quasi
 F tibia resonabit, & cor meum ad viros mu-
 ri fictilis dabit sonitū tibiarum, quia plus
 fecit quàm potuit, idcirco perierunt.
 37 * Omne enim caput caluiciū & omni
 barba rafa erit: in cūctis manibus colliga-
 38 tio, & super omne dorsum ciliciū. * Et su-
 per omnia tecta Moab, & in plateis eius o-
 mnis plāctus, quoniā contriui Moab sicut
 39 vas inutile, ait Dñs. * Quomodo victa est
 & vlulauerunt? Quomodo deiecit ceruicē
 Moab, & cōfusus est? Eritq; Moab in deri-
 sum, & in exēplū omnibus in circuito suo.

תרגום יונתן

26 * איתא עליהון עקא ויהוה דמן לרוא ארי על עמא דיי אחרברכו ויחרשו
 27 * ועל דחריהון על חבריה דישאל בלא חטו לכוז פאלו בגנבין אשחכחו ועל דאסגיהון
 28 * שבקו קרוא ושרו בכיפא יחבי מואב והוה כיונה דשבקא פום שוכה ונחמא ושריא בארעיה גובא :
 29 * קרמי גלץ אסר יי עזברי רברביהון
 30 * על כן על מואבאי מיללין ועל מואבאי ברהון מצוהין ועל אנש כרד תקפהון דיון :
 31 * וחקנש ביע וחרוא מכרמלא ומארע מואב וחמר ממעצריא אבטלה לא יעצרון עצורין ולא יריסון בקלהון :
 32 * ואבטל מן
 33 * על כן בלבהון מואבאי ככנורא הקן ולבהון על אנשי כרד תקפהון
 34 * ארי כל שער ריש נתר וכל דקן גלוח על כל סיען מתחמסין ועל חרצין שקי :
 35 * איך חתה הילילו איך הפנה ערף מואב בוש והיה מואב לשחק ולמחתה לכל-סביביו :

²⁵ Fractum est cornu Moab, & brachium eius contritum est, dicit Dominus.

²⁶ Inebriate eum, quoniam contra Dominum magnificatus est; & applaudet Moab in manu sua, & erit in risum. ²⁷ Et ipse & nobis in derisum fuit tibi Israel, si in furtis tuis inueniunt quia debellasti eum.

²⁸ Reliquerunt ciuitates, & habitauerunt in petris habitantes Moab, facti sunt quasi columba nidificantes in petris ore foueae.

²⁹ Audui superbiam Moab, superbiuit valde, & superbiam eius, & arrogantiam eius, & exaltatum est cor eius.

³⁰ Ego autem cognoui, dicit Dominus, opera eius: nonne sufficiens eius non sic fecit?

³¹ Propterea super Moab ululate vndique, clamate ad viros muri fidelis siccitatis.

³² Quasi planctum faz er plorabo tibi vinea Sabana: palmites tui pertransierunt mare, ciuitas faz er attigerunt: super fructum tuum & super vindemias tuas strages cecidit.

³³ Congregatum est gaudium, & letitia de Carmelo & de terra Moabitide, & vinum in torcularibus tuis manè non calcauerunt; neque coespere fecerunt celeuma.

³⁴ A clamore Efebon usque ad Eleale, & usque Jassa, dederunt vocem suam, a Seger usque ad Oronaim, & vitulam trimam; quia & aqua Nembrim in combustionem erit.

³⁵ Et perdam Moab, ait Dominus, ascendentem super altare, & sacrificantem dijs eius.

³⁶ Propterea cor Moab, quasi tibiae resonabit, & cor meum ad homines muri fidelis quasi tibia resonabit; ideo quæ acquisiuit perierunt ab homine.

³⁷ Omne caput in omni loco radent, & omnis barba radetur, & omnes manus incidentur, & super omni lumbo cilicium.

³⁸ Et super omnia tecta Moab, & super plateis eius, quia contritum Moab, dicit Dominus, quasi vas cuius non est usus eius.

³⁹ Quomodo permutauit, quomodo vertit dorsum Moab; confusa est, & facta est Moab in risum, & odium omnibus qui in circuitu eius.

²⁵ κατεάχθη κέρασ μωάβ & τὸ ἐπὶ χειρὸν αὐτοῦ σὺν ἐπείβη, λέγει κύριος.

²⁶ μεθύσατε αὐτὸν ὅτι ἐπὶ κύριον ἐμεγαλύνθη καὶ ἐπικροτήσῃ μωάβ ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς γέλωτα.

²⁷ καὶ αὐτὸς καὶ ὑμῖν εἰς γελοιασμόν ὡς οἱ ἱσραήλ· εἰ ἐν κλοπαῖς οὗ δῦρέθησαν ὅτι ἐπολέμεισ αὐτόν.

²⁸ κατέλιπον τὰς πόλεις καὶ ὤκησαν ἐν πέτραις & καὶ τοικοῦντες μωάβ· ἐγρήθησαν ὡς περὶ σκαλὶ νοσθίουσαι ἐν πέτραις σόματι βοθυίου.

²⁹ ἤκουσα ὕβριν μωάβ, ὕβρισεν λίαν, καὶ ὕβριν αὐτοῦ, & ὑπερηφανίαν αὐτοῦ, καὶ ὑψώθη καρδία αὐτοῦ.

³⁰ ἐγὼ δὲ ἔγνων, λέγει κύριος, ἔργα αὐτοῦ, ὅτι ἱκανὸν αὐτοῦ ἔχ' ἕως ἐποίησεν.

³¹ διὰ τοῦτο ἐπὶ μωάβ ὁλολύξατε πᾶν τὸ ἐν· βοήσατε ἐπ' ἀνδρες κείρ ἀράς αὐχμοῦ.

³² ὡς κλαυθμόν ἰαζήρ ἀποκλαύθμαί σοι ἄμπελ & σαβανά, κλήματά σου διήλθεν θάλασσαν πόλις ἰαζήρ ἠΨαντο· ἐπὶ ὁπώραν σου καὶ ἐπὶ περὶ τῶν σου ὅλεθρον ἐπέσεν.

³³ σιμωλήθη χαρμονὴ & διφροσύνη ἐν καρμῇ & ἐν γῆς μωαβίτιδος, καὶ οἶνον ἐπὶ λυγροῖς σου πρὸς ὄκλ' ἐπάτησαν· ὅδε δέλης ὄκλ' ἐποίησαν αἰδέδ,

³⁴ ἀπὸ κρηυγῆς ἐσεβῶν ἕως ἐλεαλή & ἕως ἰασα· ἔδωκαν φωνὴν αὐτῶν ἀπὸ σηγὼρ ἕως ὀρωναίμ, & ἐγέλασε λισία· ὅτι καὶ τὸ ὕδωρ νεμβρεῖμ εἰς κατάκαυμα ἔσται.

³⁵ καὶ ἀπολώ τὸν μωάβ, φησὶν κύριος, ἀναβαίνοντα ἐπὶ βωμόν καὶ θυσιάζοντα θεοῖς αὐτοῦ.

³⁶ διὰ τοῦτο καρδία ἔ μωάβ, ὥσπερ αὐλοὶ βομβήθουσιν, & καρδία μου ἐπ' ἀνθρώποις κείρ ἀράς ὥσπερ αὐλὸς βομβήσει· διὰ τοῦτο ἃ ὤκλειποιήσατο ἀπώλετο ἀπὸ ἀνθρώπων.

³⁷ πᾶσαν κεφαλὴν ἐν παντὶ τόπῳ ξυρήθῃ, καὶ πᾶς πώγων ξυρηθῇ· καὶ πᾶσαι χεῖρες κόψον, καὶ ἐπὶ πάσης ὁσφύος σάκκος.

³⁸ καὶ ἐπὶ πύλῳ τῶν δομάτων μωάβ καὶ ἐπὶ ταῖς πλατείαις αὐτῆς· ὅτι σιμωτέψα τὸν μωάβ, φησὶν κύριος, ὡς ἀγέρον· ὅκλ' ἐστὶν χρεῖα αὐτοῦ.

³⁹ πῶς κατήλλαξεν πῶς ἐσρεψεν τὸν μωάβ, ἡ χάρις καὶ ἐγρήτο μωάβ εἰς γέλωτα καὶ ἐγροτήματα πᾶσι τοῖς κύκλῳ αὐτῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁵ Succisum est regnum Moabitarum, & dominatores eorum contriti sunt, dicit Dominus. ²⁶ Adduc super eos angustiam, ut sint sicut miles ebrius; quia contra populum Domini magnificati sunt: & tritabantur Moabitarum in loco suo, & erunt in derisum etiam ipsi.

²⁷ Et qui exaltati estis super interitum Israel, cum non peccauerint in vos, quasi inuenti essent inter latrones; & quia multa verba locuti estis contra eos: propterea transmigrabit. ²⁸ Relinquit ciuitates, & habitate in petra habitatores Moab; estote quasi columba quæ dicitur ostium columbaris sui, & descendit & moratur in pavimento laci.

²⁹ Audiuimus principes Moab qui superbi sunt valde, & principes eorum, & delicias eorum, & superbiam eorum, & altitudinem cordis eorum. ³⁰ Coram me manifesta sunt, dicit Dominus, opera principum eorum: & non sunt recti nobiles eorum, nec fecerunt quod decebat.

³¹ Propterea super Moabitas ululabunt, & super viros ciuitatis fortitudinis eorum dolebunt. ³² Idcirco sicut adduxi exercitum contra Iazer, sic adducam interfectores contra Sibma, migrantes ex te, transfudarunt, transierunt mare; usque ad mare Iazer peruenerunt. super messum tuam, & super vindemiam tuam direptores irruerunt.

³³ Et colligetur exultatio & gaudium de Carmelo, & de terra Moab: & vinum de torcularibus cessare faciam. non calcabunt calcantes, nec attollent vocem suam. ³⁴ A clamore Efebon, usque ad Eleale, usque ad Iahats audita est vox eorum; a Seger usque Horonaim, vitula triennis grandis: quia etiam aqua Nemrim in desolationem erunt.

³⁵ Et cessare faciam de Moabitibus, dicit Dominus, offerentem oblationem in excelsis, & adolentem aromata idolis suis. ³⁶ Propterea in corde suo Moabitarum quasi cithara sonabunt, & cor eorum super viros ciuitatis munitionis eorum quasi cantus organorum marebit. ideo reliquas facultates eorum quas possederunt diripientur.

³⁷ Quia omnes capilli capitis defluent, & omnis barba radetur. in cunctis turmis conturbatur, & in lumbis cilicium. ³⁸ Super omnia tecta Moabitarum, & in plateis eorum omnes faciunt planctum, quia contritum regnum Moab, sicut vas inutile, dicit Dominus.

³⁹ Quomodo contriti sunt & ululauerunt? quomodo verterunt terga sua Moabitarum? confusi sunt, eruntque Moabitarum in derisum, & in confectionem omnibus qui in circuitu eorum sunt.

* Quia sic dixit Dominus, Ut aquila vola-
bit, & extendet alas suas in Moab.

* Capta est Carioth & munitiones capte
sunt, & erit cor fortium Moab in die illa sicut
cor mulieris parturientis.

* Et peribit Moab à turba, quia contra Do-
minum magnificata est.

* Laqueus & pauor, & fovea super te ha-
bitantem Moab, dicit Dominus.

* Qui fugerit à facie pauoris, incidet in fo-
veam: et qui conscenderit de fovea, & cōprehen-
detur in laqueo: quia inducā hac super Moab,
in anno visitationis eius, dicit Dominus.

* In umbra Heseb steterunt ab exercitu fu-
gites, quia ignis egressus est ab Hesebon, et flam-
ma de medio Seon, & deuorauit angulū Moab,
& verticem filiorum tumultus.

* Veb tibi Moab, perijt populus Camos, quia
ceperunt filios tuos & filias tuas in capti-
uitatem.

* Et conuertam captiuitatem Moab in no-
uissimis diebus, dicit Dominus. Huc usque in-
ducium Moab.

CAP. XLIX.

Filiis Ammon, sic dixit Dominus: Nunquid
filij non sunt in Israel: aut qui possideat, non
est ex eis: quare assumpsit Molchom Gad, &
populus eorum in ciuitatibus eorum inhabitat?

* Propterea ecce dies veniūt, dicit Dominus,
& auditum faciam super Rabbath filiorum
Ammon tumultum belli, & erunt in inuium, &
in perditionem, & altaria eius in igne succen-
dentur, & assumet Israel principatum suum,
dicit Dominus.

* Vlula Essebon quia perijt
Gai; clamate filia Rabbath, accingite ciliciis,
& contristamini, & plangite super Molchom,
quia in transmigratione ibunt sacerdotes eius,
& principes eius simul.

* Quoniam exulta-
bit in vallibus filia temeritatis quæ confidebat
in thesauris suis, quæ dicebat in corde suo, Quis
veniet ad me? * Ecce ego inducam super te ti-
morem, ait Dominus exercituum, ab omni cir-
cuitu tuo, & dispergemini vnusquisque in fa-
ciem suam, & non erit qui cōgreget aberrantes.

40 * ὅτι ἔτως εἶπεν κύριος, ὡς αἰετὶς πετάξει, καὶ ἐκτενεῖ
τὰς πτέρυγας αὐτῆς εἰς μωάβ.

41 * ἐλήφθη καριώθ & τὰ ὀχυρώματα συνελήφθη· &
ἔσται ἡ καρδία τῶν δυνατῶν μωάβ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ,
ὥς ἐκ καρδίας γυναικὸς ὠδυώσης.

42 * καὶ ἀπολείται μωάβ ἀπὸ ὄχλου, ὅτι ἐπὶ τὸν κύριον
ἐμεγαλύνθη. * παγίς καὶ φόβος & βόθρυος ἐπὶ
σὲ κατήμενον μωάβ, λέγει κύριος.

44 * ὁ φεύγων ἀπὸ προσώπου ἑ φόβου, ἐμπεσείται εἰς
τὸν βόθρυον· & ὁ ἀναβαίνων ἐκ βόθρυου, καὶ συλληφ-
θήσεται ἐν τῇ παγίδι· ὅτι ἐπάξω ταῦτα ἐπὶ μωάβ, ἐν
ἐνιαυτῷ ἐπισκέψεως αὐτῆς, λέγει κύριος.

45 * ἐν σκιᾷ ἐσβεῶν ἐσάθισαν ἀπὸ δυνάμεως φυγόντες,
ὅτι πῦρ ἐξῆλθεν ἀπὸ ἐσβεῶν, & φλόξ ἀπὸ μέθυσέων, καὶ
κατέφαγον τὴν κλίτην μωάβ, & τὴν κορυφὴν ὑψώνων.

46 * καὶ οἱ μωάβ, ἀπώλετο ὁ λαὸς καμῶς, ὅτι ἔλαβον
ὅσους ὑἱοὺς σου & τὰς θυγατέρας σου εἰς αἰχμαλωσίαν.

47 * καὶ ἐπιστρέψω αἰχμαλωσίαν ἑ μωάβ ἐν ταῖς ἐσχά-
ταις ἡμέραις, λέγει κύριος· ἕως τότε τὸ κέῖμα ἑ μωάβ
μείνει.

1 * Τοῖς υἱοῖς ἀμμὼν ἔτως εἶπεν κύριος, μὴ υἱοὶ ὅσων εἰ-
σὶν ἐν ἰσραὴλ ἢ παλαστήσονται ὅσων ἐσὶν αὐτῶν. διὰ τὴν
φάρελαβεν μολχὸν τὸν γὰρ, καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἐν πό-
λεσιν αὐτῶν ἐνοικεῖ.

2 * διὰ τοῦτο ἰδεὶ ἡμέρᾳ ἔρχον, λέγει κύριος· & ἀκείλῃ
ἐπὶ ῥαββὰθ ὑψών ἀμμὼν θόρυβον πολέμου, καὶ ἐβόη
αἰετὸς & εἰς ἀπώλησιν, & οἱ βωμοὶ αὐτῆς ἐν πυρὶ κατε-
καυθήσονται, & παλαστήσονται ἰσραὴλ τὴν δόχλην αὐτῆς, λέγει
κύριος. * ἀλάλαξον ἐσβεῶν ὅτι ὤλετο γὰρ κεκράξα-
τε θυγατέρες ῥαββὰθ, περὶ ὧσαδε σάκκοις, & ἐπιληπ-
τῶσετε καὶ κοψάδε ἐπὶ μολχὸν, ὅτι ἐν ἀποικίᾳ βα-
διοῦν οἱ ἱερεῖς αὐτῆς & οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ἅμα.

4 * ὅτι ἀγαθὰ ἐποίησεν ἐμαυτῷ θυγάτηρ ἰταμίας ἡ πε-
ποιθῆσα ἐπὶ τοῖς θησαυροῖς αὐτῆς, ἡ λέγουσα ἐν τῇ καρ-
δίᾳ αὐτῆς, τίς ἐλδοῖται εἰς ἐμέ;

5 * ἰδοὺ ἐγὼ φέρω ἐπὶ σὲ φόβον, εἶπεν κύριος τῶν δυνά-
μεων, ἀπὸ πάσης τῆς περιόικου σου, καὶ διασπαρήσεαι
ἐκαστος εἰς πρὸς ὄψον αὐτῆς, & ὅσων ἐσὶν οἱ συναγῶν ὅσων
ἀλωμῆροις.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia hæc dicit Dominus: Ecce sicut aquila quæ volat, sic ascendet rex cum exercitu suo, & castrametabitur super Moab. * Subjicie-
turque ciuitas, & munitiones capientur. Et erit cor fortium Moabitarum illa die sicut cor mulieris cui est tribulatio in doloribus suis.

* Et consumentur Moabitarum ne sint populus; quia contra populum Domini magnificati sunt. * Timor, & fovea, & rete contra te ha-
bitator Moab, ait Dominus. * Qui fugerit à facie timoris, cadet in medium foueæ: & qui ascenderit à fouea, capietur in rete. Quia ad-
ducam super ipsos Moabitas annum visitationis peccatorum suorum, dicit Dominus. * Pro eo quod obedierunt habitatoribus Hesbon:

flamma de medio Seon: & interfecerunt principes Moab, & nobiliores filiorum turbæ. * Væ vobis Moabitarum, perijistis populi, qui ser-
uatis Chamis; quia abducti sunt filij tui in captiuitatem, & filia tuæ in transmigrationem. * Et conuertam transmigrationem Moab
in fine dierum, dicit Dominus. Hucusque ad faciendum vindictam iudicij de Moab.

Ad filios Ammon hæc dicit Dominus: Num filios non habet Israel, aut hæres non est ei? Quare hæreditate possedit rex eorum ter-
ram Gad, & populus eius in ciuitatibus eius habitauerunt? * Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, & audire faciam apud
Rabbath filiorum Ammon strepitum bellatorum; & erit in acervum defolationis, & habitatores vicorum eius igni comburentur, & posside-
bunt filij Israel substantias populorum qui possidebant eas, dicit Dominus. * Vlulate habitatores Hesbon; quia direpta est Hai. cla-
mate habitatores villarum Rabbah, accingite saccos, plangite & lacerate vos in turbis; quia rex eorum in transmigrationem ibit, ministri
eius, & principes eius simul.

* Quid tu gloriaris in valle tua? Desolata est fortitudo tua, regnum inspiens, quod confidebat in domo
theaurorum suorum, & dicebat: Quis ingreditur ad me? * Ecce ego inducam super te timorem, dicit Dominus Deus exercituum,
ab omnibus qui in circuitu tuo sunt, & dispergemini vnusquisque contra faciem suam; & non erit qui congreget dispersos.

* Et post hæc conuertam captiuitatem filio-
rum Ammon, dicit Dominus.

* Idumæa, hæc dicit Dominus: Non est vl-
tra sapientia in Theman, perijt consilium à pru-
dentibus, abiit sapientia eorum.

* Conculcatus est locus eorū, profundum fa-
cite vobis in sessionem habitantes in Dedan:
quia dura fecit, adduxi eum in tempore quo vi-
sitauit super eum.

* Quoniam vindemiatores venerunt tibi,
non reliquet tibi reliquias, quasi fures in no-
cte imponent manus suas.

* Quia ego attraxi, Esau reuelauit abscondi-
ta eorum: abscondi non poterunt, perierunt per
manum fratris eius, & vicini eius.

* Et non est relinqui pupillum tuum, vt
viuat, & ego viuam, & viduae tue in me
sperabunt. * Quia hæc dicit Dñs: Ecce quibus
non est lex bibere calicem, biberunt: & tu in-
nocens non innocens eris, quia bibens bibes.

* Quia per memetipsum iuravi, dicit Domi-
nus: quia in iniuium, & in opprobrium, & in
maledictionem eris in medio eius, & omnes ci-
uitates eius erunt deserta in æternum.

* Auditum audiui à Domino, & nuncios in
gentes misit: Congregamini & venite contra
eam, surgite in prælium.

* Ecce paruum dedi te in gentibus, contem-
ptibilem in hominibus.

* Illusio tua aggressa est te, temeritas cordis
tui habitauit foramina petrarum, apprehendit
fortitudinem collis excelsi: quoniam si exalta-
ueris quasi aquila nidum tuū, dicit Dominus;
inde detrahā te. * Et erit Idumæa in iniuium:

omnis pertransiens in eam, stupebit & sibilabit
super omnem plagam eius. * Sicut subuersa
est Sodoma & Gomorra, & vicina eius, ait Do-
minus: non sedebit illic homo & non inhabita-
bit illic filius hominis.

* Ecce sicut leo ascendet de medio Jordanis
in locum robustum, quia cito persequar eos ab
ea. & iuvenes in ea institute: quia quis sicut
ego? & quis resistet mihi? & quis iste pastor,
qui stabit ante faciem meam?

* καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀμ-
μῶν, λέγει κύριος. * τῇ ἰδουμαίᾳ, τὰδε λέγει κύριος·
οὐκ ἔστιν ἔτι σοφία ἐν θαιμῶν· ἀπώλετο βουλή ἐκ συνε-
τῶν, ὥχρετο σοφία αὐτῶν.

* ἡ πατήρ ὁ ῥῆπος αὐτῶν, βαθυάτε ἐαυτοῖς εἰς κἀθη-
σιν οἱ κακοκούντες ἐν δαυδ δὴ· ὅτι δύσκολα ἐποίησεν, ἡ γὰρ οὐ
αὐτὸν ἐν χρόνῳ ὥς ἐπεσκεψάμην ἐπ' αὐτόν.

* ὅτι τρυγηταὶ ἦλθόν σοι· & καταλείψουσίν σοι κατα-
λείμματα· ὥσπερ κλέπται ἐν νυκτὶ ἐπιθήουσιν χεῖρας αὐ-
τῶν. * ὅτι ἐγὼ κατέσχευα τὸν ἥσαν δυνεκάλυφα τὰ
κρυπτά αὐτῶν, κρυβέντοι & μὴ διωθῶν· ὥλοντο διὰ χεῖ-
ρας ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ γείτονος αὐτοῦ.

* καὶ οὐκ ἔστιν ὑπολειπέσθαι ὀρφανόν σοι, ἵνα ζή(ε), καὶ
ἐγὼ ζή(ε)μαι καὶ χηραὶ σοι ἐπ' ἐμὲ ἐλποῦσιν.

* ὅτι τὰδε λέγει κύριος· ἰδοὺ οἱς οὐκ ἔστι νόμος πῆν
τὸ ποτήριον, ἔπιον· καὶ σὺ ἀθωουμένη & μὴ ἀθωωθήσῃ, ὅτι
πῶν πίεσαι.

* ὅτι κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα, λέγει κύριος· ὅτι εἰς ἄβα-
τον εἰς ὀνειδισμόν, & εἰς καταράν ἔσῃ ἐν μέσῳ αὐτῆς· καὶ
πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῆς ἔσονται ἔρημοι εἰς τὴν αἰῶνα.

* ἀκολυήκουσα πᾶσα κυρία, καὶ ἀγγέλους εἰς ἔθνη ἀπέ-
στειλεν, συνάχθητε, καὶ πᾶσα χυέσθε εἰς αὐτὴν, ἀνάστη-
τε εἰς πόλεμον.

* ἰδοὺ μικρὸν δέδωκά σε ἐν ἔθνεσιν, δικάζα φρονήτων ἐν
δυνάτεσι.

* ἡ παγνία σοι ἐνεχείρησέν σοι, ἰταμία καρδίας σοι
κατέλυσεν τρυμαλιας πετρῶν· συνελάβεν ἰχθυὶ βουνοῦ
ὑψηλοῦ, ὅτι ἐδυνύψωσας ὥσπερ ἀετὶς νοσισθῆναι σοι, λέγει
κύριος, & κενήσῃ καθελωσε.

* καὶ ἔσται ἡ ἰδουμαία εἰς ἄβατον· πᾶς δὲ πᾶς πορδύ-
μμος ἐπ' αὐτὴν ἐκνή(ε) καὶ συρεῖ ἐπὶ πᾶσαν τὴν πλη-
γὴν αὐτῆς. * ὥσπερ κατεσφράφη σόδομα & γόμορρα,
καὶ αἱ παροικοὶ αὐτῆς, εἶπεν κύριος, οὐ μὴ καθίσῃ ἐκεῖ δυν-
άτωπ & καὶ & μὴ ἐνοικήσῃ ἐκεῖ ὑὸς δυνάτωπου.

* ἰδοὺ ὥσπερ λέων ἀναβήσεται ἐκ μέσου τοῦ ἰορδάνου
εἰς ῥῆπον αἰθάμ, ὅτι ταχὺ ἐκδιώξω αὐτὸς ἀπ' αὐτῆς, &
ὅς τινες νεανίσκοις ἐπ' αὐτῆς ἐπισήσατε· ὅτι τίς ὥσπερ ἐγὼ,
καὶ τίς ἀντιστήσεται μοι; καὶ τίς ὅς τινες ποιμὴν ὃς σήσεται
κτ' ὡς ὁ σὺ πόν μου;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et post hæc reducam transmigrationem filiorum Ammon, dicit Dominus. * Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum: An non adhuc est sapientia in Meridie: cessauit consilium à filiis, corrupta est sapientia eorum. * Fugite, migrate, longè recedite vt habitetis habitantes Dedan; quia interitum Esau induxi super eum, tempus visitationis peccatorum eius. * Si depredatores quasi vindemia-
tores venissent super te, num reliquissent racemos? nonne latrones in nocte diripuissent quod sibi suffecisset? * Quia ecce ego adducam
scitatos contra Esau; reuelauit abscondita eius: quod si quaesierit abscondi, non poterit. Vastati sunt filij eius, & fratres eius, & proximi
eius, & non erunt. * Vos autem domus Israel, non relinquentur orphani vestri, ego enim sustentabo eos; & viduae vestrae in verbo
meo sperabunt. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce quorum non erat bibere calicem maledictionis, bibendo bibent: & vos putatis om-
nino esse innocentes? non eritis innocentes, quia bibendo bibetis. * Quia in verbo meo iuravi, dicit Dominus: quia in desolationem,
& in opprobria, & in solitudinem, & in maledictionem erit Bosra, & omnes vrbes eius erunt in solitudinem in æternum. * Nuncium
audiu à facie Domini, & legatus in populis missus est: Congregamini, & venite contra eam, & surgite ad præliandum. * Quia ecce in-
firmum posui te in populis; contempnibilem in filiis hominum. * Insipientia tua seduxit te, malitia cordis tui. tu enim similis es
aquilæ, quæ habitat in scopulis petrarum, in fortitudine excelsa habitatio eius. Si exaltaueris quasi aquila habitaculum tuum, inde verbo
meo detrahā te, dicit Dominus. * Et erit Idumæa in solitudinem: omnis qui transierit per eam clamabit, & mouebit caput suum
ob omnes plagas eius. * Iuxta subuersionem Sodomæ & Gomorræ, & vicinorum eius, dicit Dominus: non sedebit ibi homo, nec
habitabit in ea filius hominis. * Ecce rex cum exercitu suo ascendet contra eos, sicut leo qui ascendit ab altitudine Iordanis, &
redigetur in casam pastorum, quia in momento adducam illos aduersus eam, & dominatores constituam super eam; quia quis est sicut ego?
& quis occurret mihi? Et non est rex qui habeat fortitudinem coram me.

* לכן שמעו עצת יהוה אשר יעץ אל-
 אדום ומחשבותיו אשר חשב אל-ישבי תימן
 אם-לוא יסחבום צעירי הצאן אם-לא ישים
 עליהם נוהם:
 * מקול נפלים רעשה הארץ צעקה בים-
 סוף נשמע קולו:
 * הנה כנשר יעלה וידארו ויפרש כנפיו
 על-בצרה והיה לב גבורי אדום ביום ההוא
 כלב אשה מצרה:
 * לדמשק בושח חמת וארפד כי-שמעה רעה
 שמעו נמנו בים דאגרו השקט לא יוכל:
 * רפתה דמשק הפנתה לנוס ורטט החזיקה
 צרה וחבלים אחותה כילדה:
 * איך לא-עזבה עיר תהלה קרית משושי:
 * לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל-אנשי
 המלחמה ידמו ביום ההוא נאם יהוה צבאות:
 * והצתי אש בחומת דמשק ואכלה ארמנות
 בן-הדר: * לקדרו ולממלכות חצור אשר הבה
 נבוכד-ראצור מלך-בבל בה אמר יהוה קומו
 עלו אל-קדרו ושדדו את-בני-קדם:
 * אהליהם וצאנם יקחו ויריעותיהם וכל-
 בליהם וגמליהם ישאו להם וקראו עליהם מגור
 מסביב: * נסו נדו מאד העמיקו לשבת ישבי
 חצור נאם יהוה כי יעץ עליכם נבוכדראצור מלך-
 בבל עצה וחשב עליהם מחשבה:
 * קומו עלו אל-גוי שלי יושב לבטח נאם-
 יהוה לא דלתיסולא בריח לו בדר ישבנו:
 * והיו גמליהם לבו והמון מקניהם לשלל
 וזריתים לכל-רוח קצוצי פארו ומכל-עבריו
 אביא את-אידם נאם יהוה:

20 * Propterea audite consilium Dñi quod
 iniit de Edom, & cogitationes eius quas
 cogitavit de habitatoribus Theman. Si
 nō deiecerint eos paruuli gregis, nisi diffi-
 pauerint cum eis habitaculum eorum.
 21 * A voce ruinæ eorum cōmota est terra,
 clamor in mari rubro auditus est vocis ei.
 22 * Ecce quasi aquila ascēdet & euolabit
 & expandet alas suas super Bosram. Et erit
 E cor fortium Idumææ in die illa quasi cor
 mulieris parturientis.
 23 * Ad Damascum. Confusa est Emath &
 Arphad, quia auditum pessimum audie-
 runt. turbati sunt in mari præ sollicitudi-
 ne, quiescere non potuit.
 24 * Dissoluta est Damascus, versa est in
 fugam, tremor apprehendit eam. angustia
 & dolores tenuerunt eam quasi parturien-
 tem. * Quomodo dereliquerunt ciuita-
 tem laudabilem, urbem letitiæ?
 25 * Ideo cadēt iuuenes eius in plateis eius,
 & omnes viri prælij conticescent in die
 illa, ait Dominus exercituum.
 26 * Et succendam ignem in muro Dama-
 sci & deuorabit mœnia Benadad. * Ad Ce-
 dar & ad regna Asor, quæ percussit Nabu-
 chodonosor rex Babylonis: hæc dicit Do-
 minus, Surgite & ascendite ad Cedar, &
 27 vastate filios Orientis. * Tabernacula
 eorum & greges eorum capient, pelles
 28 eorum, & omnia vasa eorum, & camelos
 eorum tollent sibi, & vocabunt super eos
 29 formidinē in circuitu eius. * Fugite, abite
 vehementer, in voraginibus sedete qui ha-
 30 bitatis Asor, ait Dominus: Inijt enim con-
 tra vos Nabuchodonosor rex Babylonis
 31 consilium, & cogitavit aduersus vos cogi-
 tationes. * Confurgite, & ascendite ad
 gentem quietam & habitantem confiden-
 32 ter, ait Dominus: non ostia nec vestes eis
 foli habitant. * Et erunt cameli eorum
 in direptionem, & multitudo iumento-
 rum in prædam, & dispergam eos in om-
 nem ventum, qui sunt attonsi in comam
 & ex omni confinio eorum adducam in-
 teritum super eos, ait Dominus.

תרגום יונתן

* כן שמעו מלכא דתי דמשק על אדום ומחשבותיו אשר חשב אל-ישיב תימן
 אם-לוא יסחבום צעירי הצאן אם-לא ישים עליהם נוהם:
 * מקול נפלים רעשה הארץ צעקה בים-סוף נשמע קולו:
 * הנה כנשר יעלה וידארו ויפרש כנפיו על-בצרה והיה לב גבורי אדום ביום ההוא
 כלב אשה מצרה:
 * לדמשק בושח חמת וארפד כי-שמעה רעה שמעו נמנו בים דאגרו השקט לא יוכל:
 * רפתה דמשק הפנתה לנוס ורטט החזיקה צרה וחבלים אחותה כילדה:
 * איך לא-עזבה עיר תהלה קרית משושי:
 * לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל-אנשי המלחמה ידמו ביום ההוא נאם יהוה צבאות:
 * והצתי אש בחומת דמשק ואכלה ארמנות בן-הדר:
 * לקדרו ולממלכות חצור אשר הבה נבוכד-ראצור מלך-בבל בה אמר יהוה קומו עלו אל-קדרו ושדדו את-בני-קדם:
 * אהליהם וצאנם יקחו ויריעותיהם וכל-בליהם וגמליהם ישאו להם וקראו עליהם מגור מסביב:
 * נסו נדו מאד העמיקו לשבת ישבי חצור נאם יהוה כי יעץ עליכם נבוכדראצור מלך-בבל עצה וחשב עליהם מחשבה:
 * קומו עלו אל-גוי שלי יושב לבטח נאם-יהוה לא דלתיסולא בריח לו בדר ישבנו:
 * והיו גמליהם לבו והמון מקניהם לשלל וזריתים לכל-רוח קצוצי פארו ומכל-עבריו אביא את-אידם נאם יהוה:

² Propterea audite consilium Domini quod consuluit super Idumæam, & cogitatione eius quam cogitavit super habitates Theman, Si non comesta fuerint minima duium, si non spinis sit plena super eos habitatio eorum.

² A voce ruinae eorum commota est terra, clamor tuus in mari auditus est.

² Ecce sicut aquila ascendet & videbit, & expandet alas super munitiones eius, & erit cor fortium Idumææ in die illa quasi cor mulieris parturientis.

² Damascus. Confusa est Emath & Arphad, quia auditum malum audierunt, obstupuerunt, irati sunt, quiescere non poterunt.

² Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam, angustia & dolores tenuerunt eam quasi parturientem.

² Quomodo non dereliquit civitatem laudabilem, villam dilectam?

² Propterea cadent iuvenes in plateis tuis, & omnes viri bellatores tui cadent in die illa, ait Dominus exercituum.

² Et succendam ignem in muro Damasci, & decurabit bima filij Ader.

² Cedar & regina aule quam percussit Nabuchodonosor rex Babylonis, sic dixit Dominus: Surgite ad Cedar, & percutite filios Orientis. ² Tabernacula eorum, & oves eorum capient, vestimenta eorum, & omnia vasa eorum, & camelos eorum tollent sibi: & vocate super eos perditionem in circuitu.

² Fugite valde, profundè habitastis in sessionem sedentes in aula, dicit Dominus: quia consuluit contra vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, & cogitavit contra vos cogitationem.

² Consurge ascende ad gentem quietam sedentem in refrigerium, quibus non sunt portæ, non vestes, soli habitabunt.

² Et erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo pecorum eorum in perditionem, & ventitabo eos omni vento attonfos ante faciem eorum, ex omni parte eorum afferam interitum eorum, ait Dominus.

²⁰ διὰ τοῦτο ἀκούσατε βουλὴν κυρίου ἡ ἐβουλόσατο ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν, καὶ λογισμὸν αὐτῆς ὃν ἐλογίσασατο ἐπὶ τοῦ κακοδοῦντος θαιμαδῶ, ἐδὼ μὴ συνψιθῶσιν τὰ ἐλάχιστα τῶν περθεάτων, ἐδὼ μὴ βατρωθῇ ἐπ' αὐτοῦ κατὰ λυσὶς αὐτῶν. ²¹ ἀπὸ φωνῆς πώσεως αὐτῶν ἐσείδῃ ἡ γῆ, κραυγὴ τοῦ ἐν θαλάσῃ ἡ κέκλη.

²² ἰδοὺ ὥσπερ ἀετὶς ἀναβήσεται καὶ ὄψεται, καὶ ἐκτενεῖ τὰς πτέρυγας ἐπ' ὀχυρώματα αὐτῆς, καὶ ἔσται ἡ καρδία τῶν ἰχυρῶν τῆς ἰδουμαίας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς καρδία γυναικὸς ὠδινούσης.

²³ τῇ δαμασκῷ. κατήχυνθη ἡ μάθη, καὶ ἡ δαφνὰδ, ὅτι ἀκούω πονηρὴν ἡκασαν. ἔξέστησαν, ἐθυμώθησαν, ἀνὰ παύσασθαι ἔμὴ δυνάμει.

²⁴ ἔξελύθη δαμασκός, ἀπεσείφη εἰς φυγὴν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτῆς, ξένωσις καὶ ὠδυῖαι κατέειχον αὐτὴν ὡς ὠδυούσαν. ²⁵ πῶς ἔχῃ ἐγκατέλιπεν πόλιν αἰνλὴν κάμλιν ἡ γαπημὴν;

²⁶ διὰ τοῦτο πεθόνται νεανίσκοι ἐν πλατείαις τοῦ, καὶ πᾶντες οἱ ἄνδρες ἐν πολέμισαί τοῦ πεθόναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, φησὶν κύριε τῶν δυνάμεων.

²⁷ καὶ καύσω πῦρ ἐν τείχει δαμασκοῦ, καὶ καταφάγεται ἄμφοδα ὑποῦ ἄδερ. ²⁸ τῇ κηδὰρ ἐκ τῆ βασιλείᾳ τῆς αὐλῆς ἡ ἐπάταξεν ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶν. ἔτως εἶπεν κύριε, ἀνάβητε ἐπὶ κηδὰρ, καὶ πλήξατε αὐτὴν ὡς κεδέμ.

²⁹ σκιδῶς αὐτῶν, ἐπερθεάτω αὐτῶν λήφονται ἱμάτια αὐτῶν καὶ πάντα τὰ σκιδῆ αὐτῶν ἐκαμήλοις αὐτῶν λήφονται ἑαυτοῖς. καὶ καλέσατε ἐπ' αὐτοῦ ἀπώλειαν κυκλόθεν.

³⁰ φεύγετε λίθῳ, ἐβαθυώατε εἰς κρήσιν καθήμενοι ἐν τῇ αὐλῇ, λέγει κύριε. ὅτι ἐβουλόσατο ἐφ' ὑμᾶς ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶνος βουλὴν, καὶ ἐλογίσασατο ἐφ' ὑμᾶς λογισμὸν.

³¹ ἀνάστηθι ἀνάβηθι ἐπὶ ἔθνος ἡσυχάζον καθήμενον εἰς ἀναψυχὴν οἷς οὐκ εἰσὶν θύραι, ἔμοχλοὶ μόνοι κατὰ λυγρῶσιν.

³² ἐβὼ οἱ κάμηλοι αὐτῶν εἰς περνομὴν, ἐκλήθης κτιλῶν αὐτῶν εἰς ἀπώλιν, ἐκ λικμήσω αὐτὸς παντὶ πνύματι κεκαρμυμένοι περὶ περσώπου αὐτῶν, ἐκ παντὸς πέραν αὐτῶν οἶσω τὴν τροπὴν αὐτῶν, εἶπεν κύριε.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁰ Propterea audite consilium Domini, quod consultavit contra Idumæam, & cogitationes eius, quas cogitavit contra habitatores terræ Aultri, Si non detrahant, & occidant fortes populi, si non desolabuntur super eos habitacula eorum. ²¹ A voce ruinae eorum commotus est terra, clamor in mari carectoso, audita est vox eius.

²² Ecce sicut aquila quæ ascendit & volat, sic ascendet rex cum exercitu suo, & castrametabitur super Bosram. Et erit cor fortium Idumæarum in die illa, sicut cor mulieris, cui est tribulatio in doloribus suis. ²³ Ad Damascus. Confusi sunt habitatores Hemath & Arphad; quia nuncium malum audierunt: contriti sunt timor & sollicitudo apprehenderunt eos, ecce sicut descendentes in mare, qui non quiescunt, nec possunt fugere. ²⁴ Dissoluti sunt habitatores Damasci, respexerunt ut fugerent, & ruina apprehendit eos; tribulatio & dolores tenuerunt eos, sicut dolores parturientis. ²⁵ Quomodo non fuit derelicta ciuitas laudabilis, arx lata?

²⁶ Propterea proijcientur iuvenes eius in plateis eius, & omnes fortes bellatores conterentur in tempore regni Hasor, quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylonis, hæc dicit Dominus, Surgite & ascendite ad Cedar, & vastate filios Orientis.

²⁷ Et succendam ignem in muris Damasci, & disperdet palatia filij Hadad. ²⁸ Ad Cedar, & ad Damascus. Quia iniit contra vos consilium Nabuchodonosor rex Babylonis, & cogitavit adversus vos cogitationem. ²⁹ Fugite & migrate vehementer: procul abite ad habitandum habitatores Hasor, dicit Dominus: quia occidunt gladio, per circuitum.

³⁰ Surgite, ascendite ad populum qui habitat tranquillè, & morantur confidenter, dicit Dominus: quibus non sunt portæ & vestes, soli enim habitant. ³¹ Et erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo pecorum eorum in prædam. & dispergam eos in omnem ventum circumcunctes angulum. & ab omnibus eorum lateribus adducam interitum eorum, dicit Dominus.

³³ Et erit aula commoratio struthionum & ³³ inania: usque in æternum non sedebit ibi homo, & non habitabit ibi filius hominis.

³⁴ Et factum est verbum Domini ad Hieremiam prophetam aduersum Elam, in principio regni Sedechie regis Juda, dicens.

³⁵ Hec dicit Dominus exercituum, ecce ego conteram arcum Elam principium potentie eorum.

³⁶ Inducam super Elam quatuor ventos à quatuor summitatibus celi, & dispergam in omnibus ventis istis, & non erit gens quæ non veniet illi expulsi Elam.

³⁷ Et terrebo eos in conspectu inimicorum suorum quærentium animam eorum; & inducam super eos malum secundum iram furoris mei, dicit Dominus: & immittam post eos gladium meum donec consumam eos.

³⁸ Et ponam thronum meum in Elam, & emittam inde regem & principes, dicit Dominus: ³⁹ Et erit in ultimis diebus conuertam captiuitatem Elam, dicit Dominus.

CAP. L.

¹ Verbum quod locutus est Dominus super Babylonem & super terram Chaldeorum in manu Hieremie prophete. ² Annunciate in gentibus & audita facite, leuate signum & auditum facite & nō abscondatis: dicite, Capta est Babylon, confusus est Bel, tradita est Merodach, confusa sunt sculptilia eorum; tradita sunt idola eorum. ³ Quia ascendit contra eam gens ab Aquilone: sic ponet terram eius in solitudinem, & non erit habitans in ea ab homine usque ad iumentum, moti sunt & abierunt.

⁴ In diebus illis & in tempore illo ait Dominus, venient filij Israel ipsi & filij Juda in idipsum ambulantes, & flentes ibunt Dominum Deum suum quærentes.

⁵ Usque ad Sion interrogabunt viam, sic enim faciem suam dabunt & venient & fugient ad Dominum: testamentum enim sempiternum nō oblivioni dabitur.

⁶ Oves quæ perierunt factus est populus meus pastores eorum expulerunt eos, in montibus errare fecerunt eos: de monte in collem abierunt: obliti sunt cubilis sui.

³³ καὶ ἔσται ἡ αὐλὴ διατριβὴν στρουθῶν, καὶ ἄβατος ἕως αἰῶνος ὃ μὴ καθίσῃ ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ὃ μὴ κατοικήσῃ ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. ³⁴ καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερემίαν τὸν περὶ φήτω καὶ τὸ αἰλάμ, ἐν ἀρχῇ βασιλείας σεδεκίας βασιλέως ἰσδα, λέγων·

³⁵ τὰδε λέγει κύριος τῶν δυναμέων, ἰδοὺ ἐγὼ συντρίψω τὸ ῥῆξον αἰλάμ ἀρχὴν δυναστείας αὐτῶν. ³⁶ ἐπάξω ἐπὶ αἰλάμ τεσσαρεσ δυνάμεις ἐκ τῶν τεσσαρῶν ἀκρῶν τῆς γῆς, & διασπέρω ἐν παντί τοῖς ἀνέμοις τοῖς, καὶ οὐκ ἔσται ἔθνος ὃ οὐκ ἔξει ἐξ ὧσ' ἄνθρωποι αἰλάμ.

³⁷ & ποιήσω αὐτὰς ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν. & ἐπάξω ἐπ' αὐτὰς κακὸν καὶ τὴν ὀργὴν τῆς θυμοῦ μου, λέγει κύριος. καὶ ἐπαποσελῶ ὀπίσω αὐτῶν τὴν μάχαιράν μου, ἕως τοῦ ἐξαγαλῶσαι αὐτὰς. ³⁸ καὶ θήσω τὸν θρόνον μου ἐν αἰλάμ, & ἐξαποσελῶ ἐκεῖθεν βασιλέα & μεγιστάνας, λέγει κύριος.

³⁹ καὶ ἔσται ἐπ' ἐχθρῶν τῶν ἡμερῶν ἀποσρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν αἰλάμ, λέγει κύριος.

ν.

¹ Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησεν κύριος ἐπὶ βαβυλῶνα καὶ ἐπὶ γῆν χαλδαίων ἐν χειρὶ ἱερემίου τῆς περὶ φήτου.

² ἀναγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν, & ἀκροῦσά ποιεῖσατε, ἄρατε σημεῖον & ἀκροῦσόν ποιεῖσατε καὶ μὴ κρύψητε, εἰπατε, ἐάλωκεν βαβυλῶν, κατηγνώθη βῆλ, παρεδόθη μαργδαχ, ἡ γῆ γνώθησαν τὰ γλυπτὰ αὐτῶν, παρεδόθη τὰ εἰδωλά αὐτῶν.

³ ὅτι ἐγένετο ἐπ' αὐτὴν ἔθνος ἀπὸ βορρᾶς, ἔτις θήσεται τὴν γῆν αὐτῆς εἰς ἀφανισμόν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτηνῶς, ἔσται λείψανον καὶ ἐπορεύθησαν.

⁴ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, & ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγει κύριος. ἤξουσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ αὐτοῖς, καὶ υἱοὶ ἰσδα ἐπὶ ταὐτὰ βαδίζοντες καὶ κλαίοντες πορεύοντες κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν ζητούντες. ἕως σιὼν ἐρωτήσουσιν τὴν ὁδόν, ὥστε γὰρ τὸ πρὸς σάββατον αὐτῶν δώσουσιν, & ἤξουσιν & καταφύξονται πρὸς κύριον διὰ τὴν κη γὰρ αἰῶνι οὐκ ἐπιλησθήσεται.

⁵ πρὸς βαβυλῶνα ἀπολωλότες ἐλήθη ὁ λαός μου οἱ ποιμένες αὐτῶν ἔξωσαν αὐτὰς, ἐπὶ τὰ ὄρη ἀπεπλάνησαν αὐτὰς. ὥστε ὅστις ἐπὶ βουνὸν ὤχοντο, ἐπελάθοντο κοίτης αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Erit Hasor in habitaculum draconum, deserta usque in æternum: non sedebit ibi homo, nec habitabit in ea filius hominis.

² Quod factum est verbum prophetie à facie Domini cum Ieremia propheta aduersus Helam, in principio regni Sedechie regis tribus domus Iuda, dicens.

³ Hec dicit Dominus exercituum: Ecce ego conteram fortitudinem Helam, caput roboris eius, quod non abeant profugi Helam.

⁴ Et conteram Helam coram inimicis suis, & coram iis qui quærunt occidere eos, & inducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus: & mittam post eos illos qui occidunt gladio, donec consumam eos.

⁵ Et ponam thronum regni mei in Helam, & perdam inde regem & dominatorem, dicit Dñs.

⁶ Et erit in fine dierum conuertam captiuitatem Helam, dicit Dñs.

CAP. L.

¹ Verbum quod locutus est Dominus contra Babylonem, & contra terram Chaldeorum in manu Ieremie prophete. ² Narrate in gentibus, & annunciate & leuate signum, annunciate & nolite cessare: dicite, Capta est Babylon, confusi sunt qui colebant Bel, confraeti qui colebant Merodach: confusa sunt simulachra eius, contrita eius idola.

³ Quia ascendit contra eam populus de terra Aquilonis, sic ponet terram eius in desolationem, & non erit qui habitet in ea; ab homine usque ad pecus, moti sunt & migraverunt.

⁴ In diebus illis & in tempore illo, dicit Dominus, iungentur filij Israel, ipsi & filij Juda simul: cum migrarent, flentes migrabunt; at cum reuertentur de terra transmigrationis sue, cultum Domini Dei sui quærent.

⁵ De Sion interrogabunt ut eant via trita ante se: ibunt, & addentur ad populum Domini: inibit cum eis pactum sempiternum, quod nunquam cessabit.

⁶ Oves dispersæ fuerunt populus meus, reges abduxerunt eos, dominatores depradati sunt eos: de monte in collem migraverunt, obliti sunt domus confidentie sue.

* כל-מצאיתם אכלום וצריהם אמרו לא
 נאשם תחת אשר חטאו ליהוה נזה-צדק
 ומקנה אבותיהם יהוה:
 * נדו מתוך בבל ומארץ כשדים יצאו והיו
 כעתודים לפני-צאן:
 * כי הנה אנכי מעיר ומעלר על-בבל קהל-
 גוים גדלים מארץ צפון וערכו לה משם תלכד
 חציו בגבור משכיל לא ישוב ריקם:
 * והיתה כשדים לשלל כל-שלליה ישבעו
 נאם-יהוה: * כי תשמחי כי תעלוי שסי נחלתי
 כי תפוש בעגלה דשה ותצחלי באברים:
 * בושה אמכם מאד חפרה יולדתכם הנדו-
 אחרית גוים מדבר ציה וערברה:
 * מקצף יהוה לא תשב והיתה שממה בלה כל
 עבר על-בבל ישם וישרק על-כל-מכותיה:
 * ערכו על-בבל סביב כל-דרכי קשת ידו אליה
 אל-תחמלו אל-חץ כי ליהוה חטאה:
 * הריעו עליה סביב נתנה ידה נפלו אשיותיה
 נהרסו חומותיה כי נקמרה יהוה היא הנקמו בה
 כאשר עשתה עשו-לה:
 * כרתו זורע מפל ותפש מגל בער קציר
 מפני חרב היונה איש אל-עמו יפנו ואיש לארצו
 ינוסו: * שה פוזרה ישראל אריות הדיחו
 הראשון אכלו מלך אשור וזה האחרון עצמו
 נבוכדראצר מלך בבל:
 * לכן כה-אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
 הנניפקר אל-מלך בבל ואל-ארצו כאשר פקדתי
 אל-מלך אשור: * ושבתתי את-ישראל אל-
 נוהו ורעה הכרמל והבשן ובהר אפרים והגלעד
 תשבע נפשו:

* Omnes qui inuenerunt, comederunt
 eos: & hostes eorum dixerunt, Non pecca-
 uimus; pro eo quod peccauerunt Dño de-
 cori iustitiæ & expectationi patrū eorum
 * à Dño. * Recedite de medio Babylonis, &
 de terra Chaldaeorum egredimini, & estote
 * quasi hædi ante greges. * Quoniam ecce ego
 fuscitabo & adducam in Babylonem con-
 gregationem gentium magnarum de ter-
 ra Aquilonis, & præparabuntur aduersus
 eā, & inde capietur. Sagitta eius quasi vini
 fortis interfectoris non reuertetur vacua.
 * Et erit Chaldaea in prædam, omnes va-
 stantes eam replebuntur, ait Dñs. * Quo-
 niam exultatis, & magna loquimini diri-
 pientes hæreditatē meam, quoniam effusi
 estis sicut vituli super herbam, & mugistis
 sicut tauri. * Confusa est mater vestra ni-
 mis, & adæquata pulueri quæ genuit vos.
 Ecce nouissima erit in gentibus, & deserta
 inuia & arens. * Ab ira Dñi non habita-
 bitur, sed redigetur tota in solitudinem.
 Omnis qui transibit per Babylonē, stupe-
 bit & sibilabit super vniuersis plagis eius.
 * Præparamini contra Babylonē per cir-
 cuitum. Omnes qui tenditis arcum, debel-
 late eam, & non parcatis iaculis, quia Dño
 peccauit. * Clamate aduersus eam. ubiq;
 dedit manum. ceciderunt fundamēta eius,
 destructi sunt muri eius, quoniam ultio Do-
 mini est. ultionem accipite de ea. sicut fe-
 cit facite ei. * Disperditte satorem de Ba-
 bylone, & tenentem falcem in tempore
 messis à facie gladij columbæ. Vnusquis-
 que ad populum suum conuertetur, & sin-
 guli ad terram suam fugient.
 * Grex dispersus Israel, leones eiecerunt
 eum. primus comedit eum rex Assur, iste
 nouissimus exossauit eum Nabuchodo-
 nosor rex Babylonis. * Propterea hæc di-
 cit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce
 ego visitabo regem Babylonis & terram
 eius, sicut visitaui regem Assur. * Et re-
 ducā Israel ad habitaculū suū. & pascetur
 Carmelus & Bafan, & in monte Ephraim,
 & in Galaad saturabitur anima eius.

תרגום יונתן

כל ראש חודש בוננו וסגנונו אמרין לית עלנא חובא חלף דחבו קדם יי אתרחקו ממדור קשטה וסבור אבההון יי:
 גלו מנו בבל וסארע בסדאי פוקי והוה כרכרבין בריש עמא:
 * ארי יסדרין עלה קרב סחמן חתאחד גררוהי כגבר מתפל לא תאב ריקן:
 * ארי תחדון ארי תבועון בוזי אחסנתי ארי תדעון בעגלא רבקה ותצולין כגבריא:
 * קחית כנשחכין לחרא אחברת סדינחכין חא סופהון דעסמין מדבר צדי וחרוב:
 * על דארגות בבל קדם יי לא תתותב ותחי לצדו בלה כל דיעבר על בבל ויניד על כל מתחא:
 * סדו על בבל סחור סחור כל סחתי קשתא שדו בה לא תחוסין על גררני ארי קדם יי חכתי:
 * יבבו עלה סחור סחור:
 * שיצו מלכא סבכל ואחר חרבא בעדן קטול מן קדם חרב סנאה דהיא כחמר מרניא גבר לעמה ותפנון תבר לארעה וערקין:
 * עם סבדרא ישראל מלכיא טלטלון קדמא שלט בהון מלכא דאחור ודין בתרא אסיפנון נבוכדראצר מלכא דבבל:
 * כן קדן אמר יי צבאות אלהי ישראל חא אנא מסער על מלכא דבבל ועל ארעיה כמא דאסערה על מלכא דאחור:
 * ואמב יי ישראל לאחורון ויחפרנסין בארע כרמלא סחנן ויטור בית אפרים ותלעד ומקדשא תסבע נפשון:

* Omnes inuenientes eos consumunt eos: ho-
stes eorum dixerunt, Non maculabimus eos, pro
eo quod peccauerunt Domino; pascua iustitie
eius qui congregauit patres eorum Dominus.

* Ab alienamini de medio Babylonis, & de
terra Chaldaeorum, & egredimini, & estote
quasi dracones ante faciem ouium.

* Quoniam ecce ego suscito super Babylonem,
congregationes gentium magnarum de terra
Aquilonis, & dirigent aciem ei, inde capietur:
quasi iaculum pugnatoris prudentis non reuer-
tetur vacuum. * Et erit Chaldaea in pradam, 10
& omnes vastantes eam replebuntur, ait Dñs.

* Quonia exultatis, & gloriamini diripien- 11
tes hereditatem meam; quoniam lasciuiis sicut
vituli in herba, & cornu petistis sicut tauri.

* Confusa est mater vestra nimis, erubuit 12
qua peperit vos: ecce nouissima gentium deser-
ta, & inuia, * Ab ira Domini non habita- 13
bitur, & erit in desolationem omnis: & omnis
pertransiens per Babylonem stupebit, & sibi-
labit super omnem plagam eius.

* Præparate aciem contra Babylonem in cir- 14
cuiu, omnes tendentes arcum, sagittate in eam,
ne parcatis super iaculis vestris, quia Domino
peccauit. * Et plaudite super eam; dissolutæ 15
sunt manus eius, ceciderunt propugnacula eius,
destructus est murus eius, quoniam ultio à Deo
est, vlticimini super eam; sicut fecit facite illi.

* Disperдите semen ex Babylone, tenentes 16
falce in tempore messis à facie gladij Graci,
vni quisque in populum suum reuertentur &
vni quisque ad terram suam fugiet. * Ouis 17
errans Israel: leones eiecerunt eum; primus co-
medit eum rex Assur, & sic postea ossa eius rex
Babylonis.

* Propterea hæc dicit Dominus exercituum 18
Deus Israel: Ecce ego vltiscor super regem Ba-
bylonis, & terram eius sicut cultus sum su-
per regem Assur.

* Et restituam Israel in pascua sua, & pa- 19
scentur in Carmelo, & in Basan, & in monte
Ephraim, & in Galaad, & replebitur anima
eius.

7 * πῶτες οἱ ὀρίσκοντες αὐτὸν καὶ ἀναλίσκον) αὐτὸς
οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν εἶπον, ἔμειναν μὲν αὐτὸς ὁ ὢν ἡμάρ-
ταν τὰ κυρίῳ· νομὴ δικαιοσύνης τὰ συναγαγόντι αὐ-
8 πατέρας αὐτῶν ὁ κύριος. * ἀπαλλοτριώθητε ἐκ μέθης
βαβυλῶν) ἐκ πόλεως χαλδαίων, ἐξέλθετε ἐκ γυνέως
ὡπλίζοντες καὶ πρὸς ὅσον πρὸς αὐτῶν.

9 * ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐγείρω ἐπὶ βαβυλῶνα συναγωγὰς
ἐθνῶν μεγάλων ἐκ γῆς βορρᾶ, καὶ ἀτατάξον) αὐτῇ,
ἐκείθεν ἀλώ(ε) ὡς βολὴς μαχητοῦ συνεβόησεν ἐπὶ
10 σρέψ(ε) κενή. * καὶ ἔσται ἡ χαλδαία εἰς πρηνομένην, ἐκ πό-
τες οἱ πρηνομύοντες αὐτὴν ἐμπλησθήσιν), λέγει κύριος.

11 * ὅτι ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, καὶ κατακαυχᾶτο διαρπάζοντες
τὴν κληρονομίαν μου, διότι σκίρτατε ὡς βοῖδα ἐν βο-
τάνῃ καὶ ἐκτρατίζετε ὡς ταῦροι.

12 * ἡ γυνὴ ἡ μήτηρ ὑμῶν σφόδρα, ἐν ἐλπίδι ἡ τεκοῦσα
ὑμᾶς, ἰδὲ ἐχάτη ἐθνῶν ἐρημος καὶ ἄβυσσος

13 * ἀπὸ ὀργῆς κυρίου ἔκατοικηθή(ε), ἐξ αὐτοῦ εἰς ἀφα-
νισμὸν πάντα. ἐκ πατρὸς οὐδοδύων διὰ βαβυλῶνος σκυθρω-
πάσει, καὶ συριεῖ ἐπὶ πᾶσαν τὴν πληγὴν αὐτῆς.

14 * ἀτατάξασθε ἐπὶ βαβυλῶνα κυκλῶθεν, πάντες τεί-
νοις, ῥέοντες ἐξ οὐρανοῦ ἐπ' αὐτήν, μὴ φείσηθε ἐπὶ τοῖς το-
ξόμασιν ὑμῶν, ὅτι τὰ κυρίῳ ἡμάρτην.

15 * καὶ κατεκρήνησάτε ἐπ' αὐτήν, παρελύθησαν αἱ χεῖ-
ρες αὐτῆς, ἔπεσαν αἱ ἐπάλξεις αὐτῆς, κατεσκάφη τὸ τεί-
χος αὐτῆς, ὅτι ἐκδικήσας ὁ κύριος τὸ θεοῦ ἐστίν· ἐκδικήσασθε
ἐπ' αὐτὴν, καθὼς ἐποίησεν ποιήσατε αὐτῇ.

16 * ἐξολοθρεύσατε σπέρμα ἐκ βαβυλῶνος κατέχοντες
ὄρεπανον ἐν καιρῷ θερισμοῦ ἀπὸ πρὸς ὅσον μαχαίρας
ἐλλειψῆς, ἕκαστος εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ σρέψουσιν καὶ
17 ἕκαστος εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ φθέξ(ε). * πρὸς αὐτὸν πλανώ-
μενον ἰσραὴλ λέοντες ἐξώσαν αὐτὸν· ὁ πρῶτος ἐφαγὼν
αὐτὸν βασιλεὺς αἰσῶν, καὶ ἔτις ὑπερβύτα ὅσα αὐτοῦ βα-
18 σιλῶν βαβυλῶνος. * διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν

δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ· ἰδὲ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐπὶ τὸν βασι-
λέα βαβυλῶνος, καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καθὼς ἐξεδίκησα ἐπὶ
τὸν βασιλέα αἰσῶν.

19 * καὶ ἀποκαταστήσω τὸν ἰσραὴλ εἰς τὴν νομὴν αὐτοῦ, καὶ
νεμήσ(ε) ἐν τῇ καρμῇ, ἐν βασάν, ἐν ὄρε ἐφραΐμ,
καὶ ἐν τῇ γαλαάδ, καὶ ἐμπλησθή(ε) ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Omnes qui inuenerunt eos, diripuerunt eos. & inimici eorum dicunt, Non reputabitur nobis peccatum, quia pro eo quod peccaue-
runt coram Domino, longè recesserunt ab habitaculo veritatis eius, & ab expectatione patrum suorum Domino. * Recedite de medio
Babylonis, & de terra Chaldaeorum egredimini: estote quasi principes in capite populi. * Quia ecce ego adducam & ascendere faciam
contra Babylonem copias populorum multorum de terra Aquilonis, & ordinabunt contra eam prælium; inde capietur: sagitta eius quasi
fortis orbans, non reuertetur vacua. * Et erit terra Chaldaeorum in direptionem; omnes diripientes eam saturabuntur, dicit Dominus.

* Quia gaudetis & latamini diripientes hereditatem meam, quia exultatis quasi vitulus saginatus, & hinnitis quasi fortes. * Confusa
est congregatio vestra nimis, contrita est provincia vestra. ecce finis populorum desertum, desolatio & solitudo. * Eò quod tu Babylon
irritasti Dominum, non habitaberis, & eris in desolatione vniuersa. Omnis enim qui transierit per Babylonem, clamabit, & mouebit ca-
put suum ob vniuersas plagas eius.

* Ordinate contra Babylonem per circuitum omnes tendentes arcum, projicite in eam, & ne
parcatis sagittis; quia coram Domino peccauit. * Vlulate super eam per circuitum, tradita est in manus eorum, ceciderunt funda-
menta eius, destructi sunt muri eius; quoniam ultio populi Domini est: vlticimini eam: sicut fecit, facite ei. * Disperдите regem de
Babylone, & tenentem gladium in tempore occisionis, à facie gladij inimici, qui est sicut vinum inebrians: vnusquisque ad populum suum
conuertetur, & vnusquisque ad terram suam fugiet. * Populus dispersus Israel. Reges transfulerunt eos: primus dominatus est eis rex
Assur, & iste nouissime consumpsit eos Nabuchodonosor rex Babylonis.

* Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel:
Ecce ego visitabo super regem Babylonis, & super terram eius, sicut visitavi super regem Assur. * Et reducam Israel ad locum
suum, & nutriendus in terra Charmel, Basan, & in monte domus Ephraim & Ghilgad, & sanctuarij, saturabitur anima eorum.

בַּיָּמִים הָהֵם וּבַעֲתָהּ הָיָא נֶאֱמַר יְהוָה יִבְקֹשׁ
 אֶת-עֵץ יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאֶת-חֲטָאת יְהוּדָה וְלֹא
 תִּמְצָאֶנָּה כִּי אֶסְלַח לְאִשְׁרָאֵשׁ אִירִי * עַל-הָאָרֶץ
 מִרְתִּים עָלֶיהָ עָלֶיהָ וְאֵל-יֹשְׁבֵי פֶקֶד חֶרֶב וְהַחֲרָם
 אַחֲרֵיהֶם נֶאֱמַר יְהוָה וְעָשָׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ *
 קוֹל מִלְחָמָה בָּאָרֶץ וּשְׁבֵר גָּדוֹל *
 אֵיךְ נִגְדַע וַיִּשְׁבֵּר פְּטִישׁ כָּל-הָאָרֶץ אֵיךְ הִיתָה
 לְשָׁמָר בְּכָל בְּנוֹיָם *
 יִקְשְׁתִּי לֶךְ וְגַם-נִלְכַּדְתָּ בְּכָל וְאֶת לֹא יִדְעַת
 נִמְצָאת וְגַם-נִתְפָּשְׂרָה כִּי בִיהוּה הַתְּנָרִיר *
 פָּתַח יְהוָה אֶת-אוּצְרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת-כָּלִי וְעָמּוֹ כִּי-
 מִלֵּאכָה הָיָא לְאֶדְנִי יְהוָה צְבָאוֹת בָּאָרֶץ כְּשָׂדִים *
 בָּאוּ-לָהּ מִקֵּץ פִּתְחוֹ מֵאֲבָסִיָּה סְלוּהָ כְּמוֹ-
 עֲרִמִים וְהַחֲרִימוּהָ אֶל-תְּהִי-לָהּ שְׂאֵרִיר *
 חֲרְבוּ כָל-פְּרִיָּה יִרְדּוּ לְטַבַּח הוּא עָלֵיהֶם כִּי-
 בָּא יוֹמָם עַת פִּקְדָתָם *
 קוֹל נָסִים וּפְלִטִים מֵאָרֶץ בְּכָל לַחֲגִיד בְּצִיּוֹן
 אֶת-נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת הִיכְלוֹ *
 חֲשַׁמְיֵנוּ אֶל-בְּבִל רָבִים כָּל-דְּרָכֵי קֶשֶׁת חָנוּ
 עָלֶיהָ סָבִיב אֶל-יְהִי-פְלִיטָה שְׁלֹמֹה לָהּ בַּפְּעֻלָּהּ
 בְּכָל-אֲשֶׁר עָשְׂתָה עָשׂוּ-לָהּ כִּי אֶל-יְהוָה זָדָר
 אֶל-קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל *
 לִכֵּן יִפְּלוּ בַּחֲרִירָהּ בְּרַחֲבֶיהָ וְכָל-אֲנָשִׁי
 מִלְחָמָתָהּ יִדְמוּ בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה *
 הִנְנִי אֵלֶיךָ זָדוֹן נֶאֱמַר אֶדְנִי יְהוָה צְבָאוֹת כִּי בָּא
 יוֹמָךְ עַת פִּקְדָתִיךָ * וְכִשָּׁל זָדוֹן וְנָפַל וְאֵין לוֹ
 מְקוֹם וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּעָרָיו וְאָכְלָה כָּל-סְבִיבֹתָיו *
 כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹשׂוֹקִים בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
 וּבְנֵי-יְהוּדָה יַחֲדוּ וְכָל-שְׂבִיָּהם הַחֲזִיקוּ בָם
 מֵאֲנוּ שְׁלָחָם *

20 * In diebus illis & in tempore illo, ait
 Dñs, quæretur iniquitas Israel, & non erit,
 & peccatum Iuda, & non inuenietur, quo-
 niam propitius ero eis quos reliquero.
 21 * Super terrâ dominantium ascende, & super
 habitatores eius visita. Dissipa & interfice
 quæ post eos sunt, ait Dñs: & fac iuxta om-
 nia quæ præcepi tibi. * Vox belli
 22 terra & contritio magna. * Quomodo
 confractus est & cõtritus malleus uniuersæ
 terræ? Quomodo versa est in desertum
 23 Babylon in gētibus? * Illaqueaui te & ca-
 pta es Babylon & nesciebas, inuenta es &
 apprehensa, quoniã Dominũ prouocasti.
 24 * Aperuit Dñs thesaurũ suum, & protu-
 lit vasa iræ suæ, quoniã opus est Dño Deo
 25 exercituum in terra Chaldaeorum. * Venite
 ad eã ab extremis finibus, aperite ut exeant
 qui conculcent eam. Tollite de via lapides
 & redigite in acervos, & interficite eã, nec
 26 sit quicquam reliquum. * Dissipate uni-
 27 uersos fortes eius: descendent in occisio-
 nem. Væ eis quia venit dies eorum, tem-
 28 pus visitationis eorum. * Vox fugientium
 eorum qui euaserunt de terra Babylonis,
 ut annuncient in Sion ultionem Domini
 29 Dei nostri, ultionem templi eius. * Annun-
 ciate in Babylonẽ plurimis omnibus, qui
 tendunt arcum. Cõsistite aduersus eam per
 30 gyrum, & nullus euadat. Reddite ei secun-
 dum opus suum; iuxta omnia quæ fecit, fi-
 cite illi; quia contra Dominum erecta est
 31 aduersum sanctum Israel. * Idcirco cadent
 iuuenes eius in plateis eius, & omnes viri
 bellatores eius conticescent in die illa, ait
 32 Dominus. * Ecce ego ad te superbe, di-
 cit Dominus Deus exercituum, quia ve-
 niet dies tuus, tempus visitationis tuæ:
 33 * Et cadet superbus, & corruet, & non
 erit qui suscitet eum. Et succedam ignem
 in vrbibus eius, & deuorabit omnia in cir-
 cuitu eius.
 34 * Hæc dicit Dominus exercituum: Ca-
 Flumniam sustinent filij Israel, & filij Iuda
 simul. Omnes qui ceperunt eos, tenent,
 nolunt dimittere eos.

תרגום יונתן

בַּיָּמִים הָהֵם וּבַעֲתָהּ הָיָא נֶאֱמַר יְהוָה יִבְקֹשׁ
 אֶת-עֵץ יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאֶת-חֲטָאת יְהוּדָה וְלֹא
 תִּמְצָאֶנָּה כִּי אֶסְלַח לְאִשְׁרָאֵשׁ אִירִי * עַל-הָאָרֶץ
 מִרְתִּים עָלֶיהָ עָלֶיהָ וְאֵל-יֹשְׁבֵי פֶקֶד חֶרֶב וְהַחֲרָם
 אַחֲרֵיהֶם נֶאֱמַר יְהוָה וְעָשָׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ *
 קוֹל מִלְחָמָה בָּאָרֶץ וּשְׁבֵר גָּדוֹל *
 אֵיךְ נִגְדַע וַיִּשְׁבֵּר פְּטִישׁ כָּל-הָאָרֶץ אֵיךְ הִיתָה
 לְשָׁמָר בְּכָל בְּנוֹיָם *
 יִקְשְׁתִּי לֶךְ וְגַם-נִלְכַּדְתָּ בְּכָל וְאֶת לֹא יִדְעַת
 נִמְצָאת וְגַם-נִתְפָּשְׂרָה כִּי בִיהוּה הַתְּנָרִיר *
 פָּתַח יְהוָה אֶת-אוּצְרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת-כָּלִי וְעָמּוֹ כִּי-
 מִלֵּאכָה הָיָא לְאֶדְנִי יְהוָה צְבָאוֹת בָּאָרֶץ כְּשָׂדִים *
 בָּאוּ-לָהּ מִקֵּץ פִּתְחוֹ מֵאֲבָסִיָּה סְלוּהָ כְּמוֹ-
 עֲרִמִים וְהַחֲרִימוּהָ אֶל-תְּהִי-לָהּ שְׂאֵרִיר *
 חֲרְבוּ כָל-פְּרִיָּה יִרְדּוּ לְטַבַּח הוּא עָלֵיהֶם כִּי-
 בָּא יוֹמָם עַת פִּקְדָתָם *
 קוֹל נָסִים וּפְלִטִים מֵאָרֶץ בְּכָל לַחֲגִיד בְּצִיּוֹן
 אֶת-נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת הִיכְלוֹ *
 חֲשַׁמְיֵנוּ אֶל-בְּבִל רָבִים כָּל-דְּרָכֵי קֶשֶׁת חָנוּ
 עָלֶיהָ סָבִיב אֶל-יְהִי-פְלִיטָה שְׁלֹמֹה לָהּ בַּפְּעֻלָּהּ
 בְּכָל-אֲשֶׁר עָשְׂתָה עָשׂוּ-לָהּ כִּי אֶל-יְהוָה זָדָר
 אֶל-קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל *
 לִכֵּן יִפְּלוּ בַּחֲרִירָהּ בְּרַחֲבֶיהָ וְכָל-אֲנָשִׁי
 מִלְחָמָתָהּ יִדְמוּ בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה *
 הִנְנִי אֵלֶיךָ זָדוֹן נֶאֱמַר אֶדְנִי יְהוָה צְבָאוֹת כִּי בָּא
 יוֹמָךְ עַת פִּקְדָתִיךָ * וְכִשָּׁל זָדוֹן וְנָפַל וְאֵין לוֹ
 מְקוֹם וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּעָרָיו וְאָכְלָה כָּל-סְבִיבֹתָיו *
 כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹשׂוֹקִים בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
 וּבְנֵי-יְהוּדָה יַחֲדוּ וְכָל-שְׂבִיָּהם הַחֲזִיקוּ בָם
 מֵאֲנוּ שְׁלָחָם *

²⁰ In diebus illis & in tempore illo, ait Dominus, quærent iniquitatem Israel & non erit; & peccata Juda, & non inuenientur, quoniam propitius ero relictis. ²¹ Super terram amare ascendite super eam & super habitantes in ea, ulciscere gladio & perde, dicit Dominus, & fac secundum omnia quæ præcipio tibi.

²² Vox belli & cōtritio magna in terra Chaldeorum. ²³ Quomodo confractus est & contritus est malleus vniuersæ terræ; quomodo facta est in perditionem Babylon in gentibus?

²⁴ Inuehantur in te, & capieris Babylon, & non cognosceris: inuenta es & capta es, quia Domino restitisti. ²⁵ Aperuit Dominus thesaurum suum, & protulit vasa iræ suæ: quia opus Domino Deo exercituum in terra Chaldeorum.

²⁶ Quoniam venerunt tempora eius: aperite apothecas eius, scrutamini eam quasi speluncam & exterminate eam: non sit eius reliquum.

²⁷ Exsiccate omnes fructus eius, & descendent in occisionem: vae eis quia venit dies eorum & tempus ultionis eorum.

²⁸ Vox fugientium & eorum qui saluantur de terra Babylonis ut annuncient in Sion ultionē a Domino Deo nostro, ultionē templi eius.

²⁹ Annunciate super Babylonem plurimis intendenti arcum, castrametamini contra eam in circuitu; non sit in ea saluatus: reddite ei secundum opera sua, secundum omnia quaecumque fecit facite illi: quia contra Dominum restitit, Deum sanctum Israel.

³⁰ Propterea cadent iuvenes eius in plateis eius: & omnes viri bellatores eius proiciantur in die illa, dicit Dominus.

³¹ Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus & tempus ultionis tuæ.

³² Et infirmabitur superbia tua & cadet, et non erit suscitans eam: & incendam ignem in sylua eius, & deuorabit omnia quæ in circuitu eius.

³³ Hac dicit Dominus exercituum: Vim passi sunt filij Israel et filij Iuda simul: omnes captiuantes eos vi tenuerunt eos, quia non voluerunt dimittere eos.

²⁰ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐν τῇ καιρῷ ἐκείνῳ φησὶν κύριος, ζητήσουσιν τὴν ἀδικίαν Ἰσραὴλ, & οὐκ ὑπαρξεί, καὶ τὰς ἀμαρτίας Ἰούδα, καὶ οὐ μὴ θύρεθρον οὗτις ἴλεως ἔσται.

²¹ καὶ τοῖς ὑπολελειμμένοις. Ἡ δὲ γῆς πικρὰς ἔσται ἐπὶ αὐτῇ, καὶ ἡ γῆς καὶ τοικοδοῦντας ἐν αὐτῇ ἐκδικήσονται μαχαίρα καὶ ἀφαιρήσονται, λέγει κύριος, καὶ ποίει κτ.

²² πᾶσι τοῖς ἐντέλλομαι οἱ. φωνὴ πολέμου καὶ σιὴ

²³ τριβὴ μεγάλη ἐν γῇ χαλδαίων. πῶς σιωεκλάσθη, καὶ συνετριβή ἡ σφύρα πάσης τῆς γῆς; πῶς ἐξηρήθη εἰς ἀφανισμόν βαβυλῶν ἐν ἐθνέσιν.

²⁴ Ἐπιδέχονται οἱ, καὶ αἰλώσῃ βαβυλῶν, καὶ ἐγνώσῃ θύρεθρος καὶ ἐλήφθη, ὅτι

²⁵ τῷ κυρίῳ ἀντέστη. ἠνοιξεν κύριος τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκεν τὰ σκεύη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, ὅτι ἔργον τῷ κυρίῳ

²⁶ εἶναι τῶν δυνάμεων ἐν γῇ χαλδαίων. ὅτι ἐληλύθασιν & καιρὸς αὐτῆς. ἀνοίξατε τὰς θύρας αὐτῆς, ἐρδυνήσατε αὐτὴν ὡς σπήλαιον καὶ ἐξολοθρεύσατε αὐτὴν μὴ ἰσχύει αὐτῆς κατάλειμμα.

²⁷ ἀναξηρεύνατε πάντας τοὺς καρπὸς αὐτῆς, καὶ κατεβήτωσαν εἰς σφαγὴν. καὶ αὐτοῖς ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτῶν, καὶ καιρὸς ἐκδικήσεως αὐτῶν.

²⁸ φωνὴ φευγόντων καὶ ἀνασωζομένων ἐν γῇ βαβυλῶν τοῦ ἀναγείλας ἐν σὼν τῇ ἐκδικήσῃ αὐτοῦ κυρίου

²⁹ θεοῦ ἡμῶν ἐκδικήσῃ ναοῦ αὐτοῦ. ἀναγείλατε ἡμεῖς βαβυλῶνα πολλοῖς παντὶ ἐντεινόντι ῥέον, παρεμβάλλετε ἐπὶ αὐτὴν κυκλόθεν μὴ ἔσῃ ἐπὶ αὐτῆς ἀνασωζόμενος, ἀνταπόδοτε αὐτῇ κτ. τὰ ἔργα αὐτῆς. κτ. πρῶτα ὅσα ἐποίησεν ποιήσατε αὐτῇ, ὅτι πρὸς τὸν κύριον ἀντέστη θεὸν

³⁰ ἄλλον Ἰσραὴλ. διὰ τοῦτο πεθόν) νεανίσκοι αὐτῆς ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, καὶ πᾶντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισαὶ αὐτῆς ῥιπνέονται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει κύριος.

³¹ ἰδὲ ἐγὼ πρὸς σέυ περήφανε, λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτῶν, καὶ καιρὸς ἐκδικήσεως αὐτῶν.

³² καὶ ἀδενήσει ἡ ὕψις σου, καὶ πεσέται καὶ οὐκ ἔσται ὁ θρύψαν αὐτήν. καὶ ἀνάψω πῦρ ἐν τῷ δρυμὶ αὐτῆς, καὶ κατεφάγεται πρῶτα τὰ κύκλω αὐτῆς.

³³ τὰ δὲ λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, κατεδεδυνάσθονται οἱ Ἰσραὴλ, καὶ οἱ Ἰούδα αἱμα. πᾶντες οἱ αἰχμαλωτίζοντες αὐτοὺς κατεδυνάσθυσαν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἠθέλησαν ἀποσεῖλαι αὐτοὺς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁰ In diebus illis, & in tempore illo, dicit Dominus: quærentur iniquitates domus Israel, & non erunt: & peccata domus Iuda, & non inuenientur, quoniam parcam reliquias quas reliquero. ²¹ Super terram populi rebellis; ascendite aduersus eam, & aduersus habitatores Pecod: qui occidunt gladio, veniant ad consumendas reliquias eorum, dicit Dominus: & fac iuxta omnia quæ præcepi tibi. ²² Vox belli de terra, & interitus magnus. ²³ Quomodo succisus est & contritus est rex qui commouebat vniuersam terram? quomodo facta est in desertum Babylon in populis? ²⁴ Venatus sum te & etiam capta es Babylon, & tu nesciebas; quæ sita sunt peccata tua, & inuenta sunt, & etiam capta es. quia contra populum Domini irruisti. ²⁵ Reuelauit Dominus domum thesauri sui, & eduxit vasa calicis maledictionis coram eo, quia opus est coram Domino Deo exercituum in terra Chaldeorum. ²⁶ Ingredimini ad eam à latere; aperite horrea eius, absumite facultates eius: sicut absumunt acervos tritici, sic absumite eam, non sint ei reliquiae. ²⁷ Disperдите omnes fortes eius, tradantur occisioni. Vae eis, quia peruenit dies interitus eorum, tempus visitationis malitiæ eorum. ²⁸ Vox fugientium & eorum qui euadunt de terra Babylonis ad annunciam in Sion vindictam Domini Dei nostri, ultionem templi eius. ²⁹ Annunciate in Babylonem intendentes arcum, castrametamini contra eam per circuitum, ne sit ei liberatio: reddite ei iuxta mercedem eius; iuxta omnia quæ fecit facite ei; quia contra populum Domini exprobrauit, dicens verba quæ non sunt recta coram sancto Israelis. ³⁰ Propterea proiciantur iuvenes eius in plateis eius, & omnes fortes bellatores eius conterentur in tempore illo, dicit Dominus. ³¹ Ecce ego mitto furorem meum contra te rex impie, dicit Dominus Deus exercituum: Quia peruenit dies interitus tui, tempus visitationis malitiæ tuæ. ³² Et impinget rex impius, & cadet, & non erit qui suscitet eum: & succendam ignem in viribus eius, & consumet omnia quæ in circuitu eius sunt. ³³ Hac dicit Dominus exercituum: Vi oppressi sunt domus Israel, & domus Iuda simul. & omnes qui captiuauerunt eos tenent violenter eos, nolunt dimittere eos.

* גאלם חזק יהוה צבאות שמו ריב יריב את-
 ריבם למען הרגיע את הארץ והרגיו לי שבי בבל:
 * חרב על כשדים נאם יהוה ואל ישיב בבל
 ואל שריה ואל חכמיה: * חרב אל חבדים
 ונאלו חרב אל גבוריה וחתו:
 * חרב אל סוסיו ואל רכבו ואל כל הערב
 אשר בתוכה והיו לנשים חרב אל אוצרותיה
 ובזו: * חרב אל מימיה ויבשו כי ארץ
 פסילים היא ובאימים יתהללו:
 * לכן ישובו ציים את אלים וישבו בה בנור
 יענה ולא תשב עוד לנצח ולא תשבון עד דור
 ודר: * כמה פכרת אלהים את סדם ואת
 עמרה ואת שבניה נאם יהוה לא ישוב שם
 איש ולא יגור בה בן אדם:
 * הנה עם בא מצפון וגוי גדול ומלכים רבים
 יערו מירכתי ארץ:
 * קשת וכידן יחזיקו אבזרי המד ולא ירחמו
 קולם בים יהמה ועל סוסים ירכבו ערוך כאיש
 למלחמה עליך בר בבל:
 * שמע מלך בבל את שמעם ורפו ידיו צרה
 החזיקתהו חיל ביולדה:
 * הנה באריה יעלה מגאון הירדן אל נגור
 איתן כי ארגיעה ארצם מעליה ומי בחור
 אליה אפקד כי מי כמוני ומי יועדני ומי זה רעה
 אשר יעמד לפני:
 * לכן שמעו עצרת יהוה אשר יעץ אל בבל
 ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים אם לא
 יסחבום צעירי הצאן אם לא ישים עליהם נזה:
 * מקול נתפשה בבל נרעשה הארץ וזעקו
 בגוים נשמע:

34 * Redemptor eorum fortis Dñs exerci-
 tuum nomē eius. Iudicio defendet causam
 eorū, vt exterreat terram, & comoueat ha-
 bitatores Babylonis. 35 * Gladius ad Chal-
 dæos, ait Dominus; & ad habitatores Ba-
 bylonis, & ad principes, & ad sapientes eius.
 36 * Gladius ad diuinos eius qui stulti erūt.
 gladius ad fortes illius qui timebunt.
 37 * Gladius ad equos eius & ad currus eius,
 & ad omne vulgus quod est in medio eius,
 & erunt quasi mulieres. gladius ad the-
 sauros eius qui diripientur. 38 * Siccitas su-
 per aquas eius erit & arefcent, quia terra
 sculptilium est, & in portentis gloriantur.
 39 * Propterea habitabunt dracones cum
 fatuis ficarijs, & habitabūt in ea struthio-
 nes. Et non inhabitabitur ultra vsque in
 sempiternū, nec extruetur vsq; ad genera-
 tionē & generationem. 40 * Sicut subuertit
 Deus Sodomam & Gomorram, & vicinas
 ei⁹, ait Dñs: nō habitabit ibi vir, & nō in-
 colet eā filius hominis. 41 * Ecce populus ve-
 niet ab Aquilone & gens magna, & reges
 multi consurgent à finibus terræ. 42 * Arcum
 & scutū apprehēdent, crudeles sunt & im-
 misericordes. Vox eorū quasi mare sona-
 bit, & super equos ascendent, sicut vir pa-
 ratus ad prœlium contra te filia Babylon.
 43 * Audiuit rex Babylonis famam eorum,
 & dissolutæ sunt manus eius. angustia ap-
 prehendit eum, dolor quasi parturientem.
 44 * Ecce quasi leo ascēdet de superbia loc-
 danis ad pulchritudinem robustam, quia
 subito currere faciā eum ad illam. Et quis
 erit electus quē prapōnam ei? Quis enim
 similis mei? & quis sustinebit me? Et quis
 est iste pastor qui resistat vultui meo?
 45 * Propterea audite consilium Domini,
 quod mente concepit aduersum Babylo-
 nem, & cogitationes eius quas cogitauit
 super terram Chaldæorum. Nisi detraxe-
 rint eos paruuli gregum, nisi dissipatum
 fuerit cum ipsis habitaculum eorum.
 46 * A voce captiuitatis Babylonis com-
 mota est terra, & clamor inter gentes au-
 ditus est.

תרגום יונתן

34 פרוקחון תקיפה וי צבאות שמייה אחפרע את פרוקחון כדיל למחבר רשיעי ארעא ולא יתאחז ויעא לכל יחבי בבל:
 35 דקטלין בחרבא יתון על ארע כסדאי אמר וי ועל יחבי בבל ועל רכבהא ועל חכימהא:
 36 דקטלין בחרבא יתון על קסמהא וישחבשון דקטלין בחרבא יתון על גברתא ויתברון:
 37 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 38 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 39 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 40 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 41 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 42 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 43 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 44 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 45 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:
 46 דקטלין בחרבא יתון על כל סוכותא דבגנה ויהון חרשין כנשיא דקטלין בחרבא יתון על בית גנוהא ויתכזון:

³ Et qui redimit eos fortis, Dominus omni-
potens nomen ei: iudicium iudicabit contra ad-
uersarios eius, vt liberet terram & commoueat
habitantes Babylonem.

³⁵ Gladium super
Chaldaeos, dicit Dominus: & super habitantes
Babylonem, & super principes eius, & super
sapientes eius. ³⁶ Gladiū super diuinos, & stul-
ti erunt: gladium super pugnatores eius, & dis-
soluentur. ³⁷ Gladium super equos eorū &
super currus eorum, & super vulgus quod in
medio eius, & erunt sicut mulieres: gladium
super thesauros eius, & diripientur. ³⁸ Super
aqua sua confidebat, & confundentur, quia
terra sculptilium est, & in insulis gloriabantur.

³⁹ Propterea habitabunt phantasmata in in-
sulis, & habitabunt in eis filia sirenum; non
habitabitur vltra in sempiternum, neque habi-
tabitur vsque ad generationem & generatio-
nem. ⁴⁰ Sicut subuertit Deus Sodomam &
Gomorrham, & vicinas eis, ait Dominus: non
habitabit illic homo, & non inolet illic filius
hominis. ⁴¹ Ecce populus venit ab Aquilone,
& gens magna, & reges multi consurgent ab
extremo terra,

⁴² Arcum & iaculum habentes: crudelis est
& non miserebitur; vox eorum quasi mare so-
nabit, super equos equitabunt, preparati quasi
ignis ad praelium contra te filia Babylonis.

⁴³ Audiuit rex Babylonis famam eorum, &
dissoluta sunt manus eius: tribulationes obti-
nerunt eos, dolores quasi parturientis.

⁴⁴ Ecce quasi leo ascendet à Jordane in locum
robustum, quia citò eijciam eos ab illa, & om-
nem iuuenem cōtra eam statuam: quoniam quis
sicut ego? & quis resistet mihi? & quis iste pa-
stor, qui stabit contra faciem meam?

⁴⁵ Propterea audite consilium Domini quod
consuluit super Babylonem, & cogitationes eius
quas excogitauit contra habitantes terrā Chal-
daeorum: Si non corrumpantur agni ouium eo-
rum, si non desolata fuerint ab ipsis pascua.

⁴⁶ Quia à voce captionis Babylonis commo-
uebitur terra, & clamor eius in gentibus au-
ditur.

³⁴ καὶ ὁ λυτρεύμενος αὐτοῦ ἰσχυρὸς, κύριος πᾶσι τοῖς
τῶν ὀνόμα αὐτοῦ κρείσσον κρινεῖ τοὺς ἐν ἀντιπῶν αὐτοῦ,
ὅπως ἐξάρη τὴν γῆν καὶ παροξυνή τοῖς κατοικοῦσιν βα-
βυλῶνα.

³⁵ μάχαιραν ἐπὶ τοῦ χαλδαίου, λέγει κύ-
ριος· καὶ ἐπὶ τοῦ κατοικοῦντος βαβυλῶνα, καὶ ἐπὶ τοῦ
³⁶ μεγιστάνος αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ συνετῆρος αὐτῆς. μά-
χαιραν ἐπὶ τοῦ μάντιος, καὶ ἀφρογνῆς ἐόντος· μάχαιραν
ἐπὶ τοῦ μαχητῆος αὐτῆς, καὶ ὡδολογῆτος.

³⁷ μάχαιραν ἐπὶ τοῦ ἵππου αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰ ἄρμα-
τα αὐτῶν, & ἐπὶ τὸν σύμμιχτον τὸν ἐν μέσῳ αὐτῆς, & ἐόντος
ὡς γυναικῆς· μάχαιραν ἐπὶ τοῦ θησαυρῆος αὐτῆς καὶ
³⁸ διαρπαγῆτος· ἐπὶ τὰ ὕδαλι αὐτῆς ἐπεποιθή, καὶ κα-
ταχευθήτος, ὅτι γῆ τῶν γλυπτῶν ἐστίν, καὶ ἐν ταῖς νήσοις

³⁹ κατεκαυχῶτο. διὰ τοῦτο κατεκλήθυσιν ἰνδάλματα
ἐν ταῖς νήσοις, & κατεκλήθυσιν ἐν αὐταῖς θυγατέρες σειρή-
νων· ὃ μὴ κατεκλήθη ὅδε ἐπὶ τοῖς ἀνδράσι, ὃ μὴ κατεσκε-
νήθη ἕως ἡμεῶν καὶ ἡμεῶν.

⁴⁰ καὶ ὡς κατέσρεψεν ὁ
θεὸς σόδομα & γόμορρα, καὶ τὰς ὁμορῆστας αὐταῖς, εἶπεν
κύριος· ὃ μὴ κατεκλήθη ἐκεῖ ἄνθρωπος, & ὃ μὴ παροξινή-
⁴¹ σεν ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶς, &
ἐστὶν ὁ μέγας & βασιλεὺς πολλοὶ ἐξεγερθήτος ἀπ' ἐχθρά-

⁴² τοῦ γῆς, ῥῆξον καὶ ἐγχειρίδιον ἔχοντες· ἰταμός ἐστίν,
καὶ ὃ μὴ ἐλέησεν· φωνὴ αὐτῶν ὡς θαλάσσης ἠχήσας, ἐφ'
ἵπποις ἵππῶν παρεσκευασμένοι ὡς πῦρ εἰς πόλε-

⁴³ μον τοῦ σὲ θυγάτηρ βαβυλῶνος. ἤκουσεν βασιλεὺς
βαβυλῶνος τὴν ἀκολὴν αὐτῶν, καὶ παρελύθησαν αἱ χεῖ-
ρες αὐτοῦ, θλίψεις κατεκράτησαν αὐτὸς ὡδίνες ὡς ἡκ-

⁴⁴ τῆς. ἰδοὺ ὡς περ λέων ἀναβή(ε) ἀπὸ τῆς ἰορδάνου εἰς
τόπον αἰθάν, ὅτι ταχέως ἐκδιώξω αὐτὸς ἀπ' αὐτῆς, καὶ
πάντα νεανίσκον ἐπ' αὐτῇ ἐπισήσω, ὅτι τίς ὡς περ ἐγώ,
καὶ τίς ἀντιστή(ε)ταί μοι; & τίς ἐδιδῆ ὁ ποιμὴν ὁς σή(ε) κτ'
τοῦ σὸς πόντου;

⁴⁵ διὰ τοῦτο ἀκέσατε τὴν βουλὴν κυρίου ἡ βεβέλδυ-
ται ἐπὶ βαβυλῶνα, & λογισμὸς αὐτοῦ ἐς ἐλογίσατο ἐπὶ
τοῦ κατοικοῦντος γῆν τῶν χαλδαίων, εἰ μὴ διαφθαρή
τὰ δυνία τῶν τοῦ βασιλέως αὐτῶν, εἰ μὴ ἀφανισθῇ ἀπ'
αὐτῶν νομή.

⁴⁶ διότι ἀπὸ φωνῆς ἀλώσεως βαβυλῶνος σεισθή(ε)ται ἡ
γῆ, & κραυγὴ αὐτῆς ἐν ἐθνεσιν ἀκουσθή(ε).

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

³⁴ Redemptor eorum fortis est, Dominus exercituum nomen eius. Vindicans vindicabit iniuriam eorum, vt conterat impios terræ,
& vt adducat commotionem omnibus habitatoribus Babylonis. ³⁵ Occisores gladio venient contra terram Chaldaeorum, dicit Domi-
nus: & contra habitatores Babylonis, & contra principes eius, & contra sapientes eius. ³⁶ Qui occidunt gladio, venient contra diuinos
eius, & infantes: qui occidunt gladio, venient contra fortes eius, & conterentur. ³⁷ Qui occidunt gladio venient, contra equos & contra
currus eorum, & contra omnia auxilia quæ sunt in medio eius, & erunt infirmi sicut mulieres: qui occidunt gladio venient, contra domum
thesaurorum eius, & diripientur. ³⁸ Siccitas super aquas eius, & arescent. quia terra simulachrorum est, & in idolis gloriatur. ³⁹ Pro-
pterea occurrent cercopitheci felibus, & habitabunt in ea filia struthionū: non habitabitur vltra in æternum, nec inoletur vsque in genera-
tionem & generationem. ⁴⁰ Projiciet vos Verbum meum, sicut protecit Dominus Sodomam & Gomorrham, & vicinas eius, ait Dominus.
non habitabit ibi homo, nec erit incola in ea filius hominis. ⁴¹ Ecce populus venit de terra Aquilonis, & populi magni & reges multi
venient publicè à finibus terræ. ⁴² Arcus & scuta tenentes, crudeles sunt, nec est eis misericordia. Vox eorum quasi maris cum tumultu
tatur: & super equos vehuntur, ordinati sunt, quasi vir bellator, contra te cætus Babylonis. ⁴³ Audiuit rex Babylonis famam eorum, & re-
tulit manus eius, angustia apprehendit eum quasi dolores parturientis. ⁴⁴ Ecce rex cum exercitu suo ascendet con-
tra te sicut leo, qui ascendit de altitudine Iordanis. & est in habitaculum pastorum. Quia in tempore quos adducam ipsos in eam,
dominantes constituam super eam. quoniam quis est similis mei? & quis est qui occurrat mihi? & non est rex qui habeat fortitudinem
coram me. ⁴⁵ Propterea audite consilium Domini quod consultauit super Babylonem, & cogitationem eius quam cogitauit super habi-
tatores terræ Chaldaeorum: Nisi detraxerint eos, & occiderint fortes populi, nisi desolauerint super eos habitacula eorum.
⁴⁶ A voce qua capta est Babylon, commota est terra: & clamor in populis auditus est.

CAP. LI.

Hec dicit Dominus, Ecce ego suscitabo super Babylonem, & super habitantes Chaldaeorum ventum urentem corruptentem.

² Et mittam super Babylonem superbos, & iniuria afficient eam, & deuastabunt terram eius. ³ Vt super Babylonem in circuitu in die afflictionis eius. ⁴ Super eam extendat extendens arcum suum, & circumponat cui sunt arma sua: ne parcatis super iuuenes eius, & demolimini omnem potentiam eius.

⁵ Et cadent vulnerati in terra Chaldaeorum & confossi desoris eius.

⁶ Quoniam non fuit viduatus Israel & Judas à Deo suo à Domino omnipotente, quia terra eorum repleta est iniquitate à sanctis Israel. ⁷ Fugite de medio Babylonis, & saluate unusquisque animam suam, ne proiciamini in iniquitate eius, quia tempus ultionis eius est à Domino: retributione ipse retribuit ei.

⁸ Calix aureus Babylon in manu Domini imberians omnem terram: de vino eius biberunt gentes, ideo commota sunt.

⁹ Et subito cecidit Babylon & contrita est. ¹⁰ Vlulate eam, sumite resinam corruptioni eius si forte sanabitur.

¹¹ Curauimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam & eamus unusquisque in terram suam, quia appropinquauit ad caelum iudicium eius, eleuatum est usque ad astra.

¹² Protulit Dominus iudicium eius: venite & annunciemus in Sion opera Domini Dei nostri.

¹³ Preparete arcus, implete pharetras, suscitauit Dominus spiritum regis Medorum, quia contra Babylonem ira eius vt perdat eam, quia ultio à Domino est, ultio populi eius.

¹⁴ Super muros Babylonis leuate signum, praeficite custodes, parate arma, quia aggressus est, & faciet Dominus quaecunque locutus est super habitantes Babylonem.

¹⁵ Habitans super aquas multas, & super multitudinem thesaurorum eius: venit finis tuus verè in viscera tua.

να.

¹ Ταῦτα λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐξεγερὰς ἐπὶ βαβυλῶνα, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας χαλδαίους ὄρεμον καύσωνα διαφθείρουσα.

² καὶ ἐξαποσελῶ ἐπὶ βαβυλῶνα ὑβριστὰς & καθυβρίζουσιν αὐτὴν & λυμανοὺς τὴν γῆν αὐτῆς· καὶ ἐπὶ βαβυλῶνα κυκλήσονται ἡμέρα κακώσεως αὐτῆς.

³ ἐπ' αὐτὴν τενέτω ὁ τείνων τόξον αὐτῆς, καὶ περιθέτω ὡς ἐστὶν ὅπλα αὐτῆς· μὴ φείσῃται ἐπὶ τοῖς νεανίσκοις αὐτῆς, καὶ ἀφανίσατε πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτῆς.

⁴ καὶ περὶ τὴν τραυματίαν ἐν γῇ χαλδαίων, καὶ κατακεκνητημένοι ἐξώθει αὐτῆς.

⁵ διότι οὐκ ἐχρήρυσεν ἰσραήλ, καὶ ἰσὺς ἀπὸ θεοῦ αὐτῶν ἀπὸ κυρίου παντοκράτορος, ὅτι ἡ γῆ αὐτῶν ἐπλήθη αδικίας ἀπὸ τῶν ἀγίων ἰσραήλ.

⁶ φύγετε ἐκ μέθυ βαβυλῶνος, & ἀνασώζετε ἑαυτοὺς τὴν ψυχὴν αὐτῆς· μὴ ἀπορριφῇτε ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτῆς, ὅτι καὶ ἐκδικήσεως αὐτῆς ἐστὶν ὡς κύριος, ἀνταπόδομα αὐτῆς ἀνταποδίδωσιν αὐτῇ. ⁷ ποτήριον χρυσοῦ βαβυλῶν ἐν χειρὶ κυρίου μεθύσκον πᾶσαν τὴν γῆν· ἀπὸ τοῦ οἴνου αὐτῆς ἐπίοσαν ἔθνη, διὰ τοῦτο ἐσαλεύθησαν.

⁸ καὶ ἄφνω ἔπεσεν βαβυλῶν, καὶ σὺν στείβῃ θρηνεῖτε αὐτῇ, λάβετε ρετίνην τῇ διαφθορᾷ αὐτῆς εἰπὼς ἰαθή(ε). ⁹ ἰατρεύσαμεν τὴν βαβυλῶνα καὶ οὐκ ἰάθη· ἐγκαταλείψωμεν αὐτὴν, καὶ ἀπέλθωμεν ἑκαστος εἰς τὴν γῆν αὐτῆς, ὅτι ἡγίκεν εἰς ἔρεβον τὸ κῆμα αὐτῆς· ἐξήρκεν ἕως τῶν ἀστέρων.

¹⁰ ἐξήνεγκεν κύριος τὸ κῆμα αὐτῆς· δεύτε καὶ ἀναγείλωμεν ἐν σὺν ταῖς ἔργα κυρίου θεοῦ ἡμεῖς.

¹¹ ὡς σκευάζετε τὰ τοξόματα, πληροῦτε τὰς φαρέτρας· ἡγερεν κύριος τὸ πνεῦμα βασιλέως μέδων, ὅτι εἰς βαβυλῶνα ἡ ὀργὴ αὐτῆς ἐξολοθρεύσει αὐτὴν, ὅτι ἐκδικήσεις ὡς κύριος ἐστὶν ἐκδικήσεις λαοῦ αὐτῆς.

¹² ἐπὶ τειχεῶν βαβυλῶν ἄρατε σημεῖον, ἐπιστήσατε φύλακας· ἐτοιμάσατε ὅπλα, ὅτι ἐνεχείρησεν & ποιήσει κύριος ὅσα ἐλάλησεν ἐπὶ τοῖς κατοικοῦντας βαβυλῶνα.

¹³ κατακυκλώσει ἐφ' ὕδασι πολλοῖς, καὶ ἐπὶ πλήθει θησαυρῶν αὐτῆς· ἡ καὶ τὸ πέρας τοῦ ἀληθοῦς εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. LI.

Hec dicit Dominus: Ecce ego adducam super Babylonem, & super habitatores terrae Chaldaeorum populos interfectores, quorum cor terram eius, & elegantes statura, quorum spiritus dissipat. ² Et mittam super Babylonem direptores qui diripiant eam, & exhauriant iuuenibus eius: consumite omnem substantiam eius. ³ Et proiicientur interfecti in terra Chaldaeorum, & vulnerati in vicis eius. ⁴ Haec enim dicit Dominus: Non sunt derelictae domus Israel & Inda, à Deo suo, à Domino exercituum. Quia terra eorum impleta est peccatis hominum à verbo sancti Israel. ⁵ Fugite de medio Babylonis, & liberate quisque animam suam; ne occidamini in peccato eius. quia tempus ultio à Domino, retributionem ipse reddit ei. ⁶ Ecce sicut calix aureus qui est desiderabilis praecunctis vasibus; sic supremum est peccatum Babylonis: ideo ultio grauis ventura est contra eam à facie Domini. Futurum est vt inebrientur ex ea ebrij omnes reges populi, & de calice ultionis bibent populi; propterea conturbabuntur populi. ⁷ Subito cecidit Babylon, & contrita est. Vlulate super eam: tollite resinam confectioni eius, si forte sanabitur. ⁸ Curauimus Babylonem, & non est sanata: relinquit eam, & eamus unusquisque in terram suam: quoniam appropinquauit usque ad caelos confectio eius, & sublata est usque ad caelos calor. ⁹ Reuelauit Dominus iustitiam nostram, venite & annunciemus in Syon opus quod fecit Dominus Deus noster. ¹⁰ Acuite sagittas & implete pharetras. Suscitauit Dominus spiritum regum Medorum, quia contra Babylonem est voluntas eius vt disperdat eam: quia ultio Domini est, & ultio templi eius. ¹¹ Super muros Babylonis leuate signum; roborate custodiam; suscite custodes; praeparate insidias: quia cogitauit Dominus, etiam fecit quod locutus est super habitatores Babylonis. ¹² Quae habitat super aquas multas, multae sunt domus thesaurorum eius: peruenit dies interitus tui, tempus visitationis malitiae tuae.

14 * נשבע יהוה צבאות בנפשו כי אם מלאתיך
 אדם כילק וענו על יד הירד:
 15 * עשה ארץ בכהו מכין תכל בחכמתו ובתבונתו
 16 * נטה שמים: * לקול תתו המון מים בשמים
 ויעל נשאים מקצה ארץ ברקים למטר עשרה
 ויוצא רוח מאצרתיו:
 17 * נבער כל אדם מדעת הביש כל צרף מפסל
 18 * כי שקר נסכו ולא רוח בם: * תכל חמרה
 מעשה תעתעים בעת פקדתם יאבדו:
 19 * לא כאלה חלק יעקוב כי יוצר הכל הוה
 ושבת נחלתו יהוה צבאות שמו:
 20 * מפץ אתה לי כלי מלחמה ונפצתי בך גוים
 21 * והשחרתי בך ממלכות: * ונפצתי בך סוס
 ורכבו ונפצתי בך רכב ורכבו:
 22 * ונפצתי בך איש ואשה ונפצתי בך זמן ונער
 ונפצתי בך בחור ובתולה:
 23 * ונפצתי בך רעה ועדרו ונפצתי בך אכר וצמדו
 ונפצתי בך פחות וסגנים:
 24 * ושלמתי לבבל ולכלי יושבי כשדים את כל
 רעתם אשר עשו בציון לעיניכם נאם יהוה:
 25 * הנני אליך הר המשחית נאם יהוה המשחית
 את כל הארץ ונטיתי ארץ ידך עליך ונגלגלתיך
 מן הסלעים ונתתיך להר שרפה:
 26 * ולא יקחו ממך אבן לפנה ואבן למוסדו
 כי שטמות עולם תהיה נאם יהוה:
 27 * שאו נס בארץ תקעו שופר בגוים קדשו עליה
 גוים השמיעו עליה ממלכות אררט מני ואשכנז
 פקדו עליה טפסר העלו סוס כילק סמר:
 28 * קדשו עליה גוים את מלכי מדי את פחותיה
 ואת כל סגניה ואת כל ארץ ממשלתו:

14 * Iuravit Dñs exercituum per animam
 suā, Quoniā replebo te hominibus quasi
 bruchō, & super te celeuma cantabitur.
 15 * Qui fecit terram in fortitudine sua, &
 præparauit orbem in sapientia sua, & pru-
 dentia sua extendit cælos. * Dante eo vo-
 cem multiplicantur aquæ in cælo. Qui le-
 uat nubes ab extremo terræ, fulgura in plu-
 uiam fecit, & producit ventos de thesauris
 suis. * Stultus factus est omnis homo a
 scientia, confusus est omnis confiator in
 sculptili, quia mendax est cōflatio eius, nec
 18 est spiritus in eis. * Vana sunt opera & rifu-
 digna: in tempore visitationis suæ peribūt.
 19 * Non sicut hæc pars Iacob, quia qui fe-
 cit omnia, ipse est, & Israel sceptrum hære-
 ditatis eius, Dñs exercituum nomen eius.
 20 * Collidis tu mihi vasa belli, & ego col-
 lidam in te gentes, & disperdā in te regna.
 21 * Et collidam in te equum, & equitem
 Cuius, & collidam in te currū & ascensorem
 22 eius. * Et collidam in te virum & mulierē
 & collidam in te senem & puerum: & col-
 23 lidam in te iuuenē & virginem. * Et colli-
 dam in te pastore & gregem eius: & colli-
 dam in te agricolam & iugales eius: & col-
 24 lidam in te duces & magistratus. * Et red-
 dam Babyloni & cunctis habitatoribus
 Chaldææ omne malum suum quod fecerunt
 in Sion in oculis vestris, ait Domi-
 25 nus. * Ecce ego ad te mons pestifer, ait
 Dominus, qui corrumpis vniuersam ter-
 ram. Et extendam manum meam super
 te, & euoluam te de petris, & dabo te in
 montem combustionis.
 26 * Et non tollent de te lapidem in angu-
 lum, & lapidem in fundamento, sed per-
 27 ditus in æternū eris, ait Dñs. * Leuate signū
 in terra, clangite buccina in gētibus. San-
 ctificate super eam gentes, annunciate con-
 tra illam regibus Ararat, Menni & Asce-
 nez: numerate contra eam Taphar. addu-
 cite equum quasi bruchum aculeatum.
 28 * Sanctificate cōtra eam gētes, reges Me-
 dia, duces eius, & vniuersos magistratus
 eius cunctamque terram potestatis eius.

תרגום יונתן

14 * קים יי צבאות במימרה אלהן אמלניך משרות עממין סגיאין כחלא וירימון עלך קלהון:
 15 * לקל מוחבה רכפת רמין בשמיא ומסק עננין מסופי ארעא ברקין לזמן מסר-
 16 * אטפשוכל עממין מלמדע חכמתא בהית כל קינאח מלמעבר צלם ארי שקרא אחיכנון ולא
 17 * למא אנון עובר תלעבא בעדן דאסער עליהון חוביהון ויבדון:
 18 * לא כאלן חולקיה דיעקב ארי דברא כולא
 19 * מברר אח קרמי כרכא ובה מאני קרכא ואבדר בך עממין סגיאין ואחבל
 20 * ואבדר בך סוסין ורחיכיהון ואבדר בך רחיקא ורכבה:
 21 * ואבדר בך רעיא וטוריה ואבדר בך אכר ופדניה ואבדר בך שלטונין וטורנין:
 22 * ואבדר בך רעיא וטוריה ואבדר בך אכר ופדניה ואבדר בך שלטונין וטורנין:
 23 * ואבדר בך רעיא וטוריה ואבדר בך אכר ופדניה ואבדר בך שלטונין וטורנין:
 24 * ואבדר בך רעיא וטוריה ואבדר בך אכר ופדניה ואבדר בך שלטונין וטורנין:
 25 * ואבדר בך רעיא וטוריה ואבדר בך אכר ופדניה ואבדר בך שלטונין וטורנין:
 26 * ואבדר בך רעיא וטוריה ואבדר בך אכר ופדניה ואבדר בך שלטונין וטורנין:
 27 * ואבדר בך רעיא וטוריה ואבדר בך אכר ופדניה ואבדר בך שלטונין וטורנין:
 28 * ואבדר בך רעיא וטוריה ואבדר בך אכר ופדניה ואבדר בך שלטונין וטורנין:

¹⁴ Quia iuravit Dominus per brachium suum, quoniam replebo te hominibus quasi locustis, & loquentur super te descendentes. ¹⁵ Faciens terram in fortitudine eius, preparans orbem terrarum sapientia sua, in prudentia sua extendit caelum. ¹⁶ In vocem posuit multitudinem sonitus aqua in celo; & adduxit nubes ab extremo terre, fulgura in pluuiam fecit, & eduxit lumen de thesauris suis. ¹⁷ Stultus factus est omnis homo à scientia, confusus est omnis aurifex ab sculptilibus suis, quia mendacia conflauerunt, non est spiritus in eis. ¹⁸ Vana sunt opera risu digna; in tempore visitationis eius peribunt.

¹⁹ Non talis pars Iacob; quia qui fecit omnia, ipse est hereditas eius, Dominus exercituum nomen illi. ²⁰ Dispergis tu mihi vasa belli, & dispergam in te gentes, & concitabo in te reges.

²¹ Et dispergam in te equum & ascensorem eius, & dispergam in te currus & ascensores eorum. ²² Et dispergam in te virum & mulierem, & dispergam in te senem & puerum, & dispergam in te iuuenem & virginem.

²³ Et dispergam in te agricolam & agriculturam eius, & dispergam in te duces & imperatores tuos.

²⁴ Et retribuam Babylonii & habitantibus Chaldeis omnia mala eorum, quae fecerunt in Sion in oculis vestris, dicit Dominus.

²⁵ Ecce ego ad te mons corrupte corruptus, & extendam manum meam in te, & euoluam te de petris, & dabo te quasi montem combustum.

²⁶ Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamentum, quia in desolationem aeternam eris, ait Dominus.

²⁷ Leuate signum super terra; clangite in gentibus tuba, sanctificate super eam gentes, annunciate contra illam regnis Ararat à me & Assanazais: constituite contra eam iaculationes; ascendere facite contra eam equorum quasi locustarum multitudinem.

²⁸ Ascendere facite contra eam gentes, regem Medorum & omnis terrae, duces eius, & omnes magistratus eius.

¹⁴ ὅτι ὡμοσέν κύριος καὶ βραχίονος αὐτοῦ, διότι πληρώσω σε ἀνθρώπων ὥστε ἀκρίδων, καὶ φθέγγον ἐπὶ σὲ καὶ καταβαίνοντες. ¹⁵ ὁ ποιεῖν γινώσκων τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, ἐτοιμάζων οἰκουμένην τῇ θείᾳ αὐτοῦ, ἐν τῇ σιωπῇ αὐτοῦ ἐξέτεινεν τὸν οὐρανόν.

¹⁶ εἰς φωνὴν ἔθετο πλῆθος ἡχῆς ὕδατος ἐν τῇ ἐρημίᾳ· ἐκ δὲ οὐρανοῦ νεφέλας ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, ἀσραπαὶς εἰς ὑστέρησεν, καὶ ἐξήγαγεν φῶς ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ.

¹⁷ ἐμωρόνθη πᾶς ἀνθρώπος ἀπὸ γνώσεως· καὶ ἡλικιώνη πᾶς χειρὸς ἀπὸ τῶν γλυπῶν αὐτοῦ, ὅτι ψευδὴ ἐκλήνευσαν, ὅτι ἐστὶν πνεῦμα ἐν αὐτοῖς.

¹⁸ μάταιά ἐστιν ἔργα μεμωκημένα· ἐν καιρῷ ἐπισκέψεως αὐτῶν ἀπολύονται. ¹⁹ ὁ τοιαύτη μερὶς τοῦ ἰακώβ ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα, αὐτὸς ἐστὶν κληρονομία αὐτοῦ κύριος τῶν δυναμειῶν ὀνόματι αὐτοῦ.

²⁰ διασκορπίζεις σύ μοι σκῆπη πολέμου, & διασκορπῶ ἐν τοῖς ἔθνεσι & ἐξαρῶ ἐν τοῖς βασιλεῦσι.

²¹ καὶ διασκορπῶ ἐν τοῖς ἵπποισι καὶ ἀναβάταις αὐτοῦ, καὶ διασκορπῶ ἐν τοῖς ἄρμασι, & ἀναβάταις αὐτῶν.

²² καὶ διασκορπῶ ἐν τοῖς ἀνδράσι & γυναῖκα, & διασκορπῶ ἐν τοῖς πρεσβυτέρωσι & παιδίον· καὶ διασκορπῶ ἐν τοῖς νεανίσκοις & παρθένοι.

²³ καὶ διασκορπῶ ἐν τοῖς γεωργῶσι καὶ τῷ γεώργῳ αὐτοῦ, καὶ διασκορπῶ ἐν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ στρατηγῶσι.

²⁴ καὶ ἀνταποδώσω τῇ βαβυλῶνι, καὶ τοῖς κατοικοῦσι χαλδαίοις πᾶσας τὰς κακίας αὐτῶν ἃς ἐποίησαν ἐπὶ σιών κατ' ὀφθαλμοὺς υἱῶν, λέγει κύριος.

²⁵ ἰδὲ ἐγὼ πρὸς σὲ ὅρος τὸ διεφθαρμένον τὸ διαφθειρὸν πᾶσαν τὴν γῆν, & ἐκτείνω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σὲ, καὶ κατακυλίω σε ἀπὸ τῶν πετρῶν, καὶ δώσω σε ὡς ὅρος ἐμπε-

²⁶ πυροσμένον. ²⁷ καὶ μὴ λάβωσιν ἀπὸ τοῦ λίθου εἰς γωνίαν, & λίθον εἰς θεμέλιον· ὅτι εἰς ἀφανισμόν αἰώνιον ἔσῃ, λέγει κύριος.

²⁸ ἄρατε σημεῖον ἐπὶ τῇ γῇ, σάλπισατε ἐν ἔθνεσιν σάλπιγι, ἀγιάσατε ἐπ' αὐτῷ ἔθνεσιν, ᾧ ἀγαγείλατε ἐπ' αὐτῷ βασιλείαις· ἀραράτῃ πρὸς ἐμοὺ, καὶ τοῖς ἀσκαναζαίοις· ἐπισήσατε ἐπ' αὐτῷ βελοσάσεις, ἀναβιάσατε ἐπ' αὐτῷ ἵππων ὡς ἀκρίδων πλῆθος.

²⁹ ἀναβιάσατε ἐπ' αὐτῷ ἔθνεσιν τὸν βασιλεῖα τῶν μέδων & πάσης τῆς γῆς, τοὺς ἡγεμένους αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς στρατηγῶν αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁴ Iuravit Dominus exercituum in verbo suo, Nisi implevero eos exercitibus populorum multorum quasi reptilium, & tollent super te vocem suam. ¹⁵ Dixit hæc, qui fecit terram virtute sua, fundavit orbem sapientia sua, & prudentia sua appendit celos.

¹⁶ Ad vocem eius qui dat tumultum aquarum in celis; & subiecit nubes ab extremis terræ; fulgura in tempore pluviæ fecit; & adducit ventos de domo thesaurorum suorum. ¹⁷ Insipientes facti sunt omnes populi, ita ut nesciant sapientiam. Confusus est omnis argentarius à faciendo simulachro; quia falsa sunt quæ conflavit, nec est spiritus in eis. ¹⁸ Vana sunt, opera irrisoria: in tempore quo visitatio super eos peccata ipsorum, peribunt. ¹⁹ Non eiusmodi est pars Iacob: quia qui creavit omnia, ipse est, & Israel est portio tribus hæ-

²⁰ ritatis eius, Dominus exercituum nomen eius. ²¹ Dissipator tu es coram me, ciuitas in qua sunt arma bellica, & dispergam in te populos multos, & dissipabo in te regna. ²² Et dispergam in te equos & currus; & dispergam in te currum, & ascensorem eius. ²³ Et dispergam in te pastorem & mulierem; & dispergam in te senem & infantem: & dispergam in te iuvenes & virgines. ²⁴ Et dispergam in te pastorem & gregem eius; & dispergam in te agricolam & par boum eius: & dispergam in te dominatores & duces. ²⁵ Et reddam Babylonii & omnibus habitatoribus terræ Chaldaeorum omne malum suum quod fecerunt in Sion, in oculis vestris, dicit Dominus. ²⁶ Ecce ego mitto

furorē meum contra te ciuitas dissipans, dicit Dominus: quæ dissipas vniuersam terram: & leuabo plagam fortitudinis meæ contra te, & consumam te à fortibus, & dabo te in ciuitatem combustionis. ²⁷ Et non tollent ex te regem in regnum, & principem in principatum. ²⁸ Leuate signum in terra, clangite buccina in populis, præparate contra eam populos bellatores, qui ascendant equos suos hinnientes instar bruchi inflammati. ²⁹ Præparate contra eam populos, reges Medorum, & dominatores eorum, & omnes duces eorum, & omnem terram dominij eorum.

* והרעש הארץ ותחל כי קמה על בבל מחשבות
 יהוה לשום את ארץ בבל לשמה מאין יושב:
 * חדלו גבורי בבל להלחם ישבו במצודות
 נשתה גבורתם היו לנשים הציתו משכנותיה
 נשברו בריחיה:
 * רץ לקראת רץ ירוץ ומגיד לקראת מגיד
 להגיד למלך בבל כי נלכדה עירו מקצרה:
 * והמעברות נתפשו ואת האנשים שרפו באש
 ואנשי המלחמה נבהלו:
 * כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל בת בבל
 כגרן עת הדריכה עוד מעט ובאה עת הקציר לה:
 * אכלנו הממנו נבוכדראצר מלך בבל הציגנו
 כלי ריק בלענו בתנין מלא כרשו מעדני הדיחנו:
 * חמסי ושאר על בבל תאמר ישבת ציון ודמי
 אל ישובי בשד ים תאמר ירושלם:
 * לכן כה אמר יהוה הנני רב ארץ ריבך
 ונקמתי ארץ נקמתך והחרבתי ארץ ימיה
 והובשתי את מקוריה:
 * והיתה בבל לגלים מעון תנים שמה ושרקה
 מאין יושב:
 * יחדו בכפרים ישאגו נערו כגורי אריות:
 * בחמם אשיר את משתי יחם והשכרתים
 למען יעלו וישנו שנת עולם ולא יקיצו
 נאם יהוה:
 * אורידם בכרים לטבוח כאילים עם עתודים:
 * איך נלכדה ששך ותתפש תהלת כל הארץ
 איך היתה לשמה בבל בגוים: * עלה על
 בבל הים בהמון גליו נכסתה: * היו עריה
 לשמה ארץ צרה וערבה ארץ לא ישב בהן כל
 איש ולא יעבר בהן בן אדם:

29 * Et commouebitur terra & conturbabitur, quia euigilabit contra Babylonē cogitatio Dñi ut ponat terram Babylonis desertam & inhabitabilem. * Cessauerunt fortes Babylonis à prelio, habitauerunt in praefidiis. Deuoratum est robur eorum, facti sunt quasi mulieres. Incensa sunt tabernacula eius, contriti sunt vectes eius. * Currrens obuiam currenti veniet, & nuncius obuius nuncianti, ut annūciat regi Babylonis, quia capta est ciuitas eius à summo usque ad summum. * Et vada preoccupata sunt, & paludes incensa sunt igni, & viri bellatores conturbati sunt.
 33 * Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Filia Babylonis quasi area, tempus triturae eius. Adhuc modicum & veniet tempus messionis eius.
 34 * Comedit me, deuorauit me Nabuchodonosor rex Babylonis. reddidit me quasi vas inane. Absorbuit me quasi draco, repleuit ventrem suum teneritudine mea, & eiecit me. * Iniquitas aduersum me, & caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion: & sanguis meus super habitatores Chaldaee, dicit Hierusalem.
 36 * Propterea hæc dicit Dñs: Ecce ego iudicabo causam tuam, & ultiscar ultionem tuam. Et desertū faciam mare eius, & siccabo venā eius. * Et erit Babylō in tumultu, habitatio draconū, stupor & sibilus, eo quod non sit habitator. * Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonū.
 39 * In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos ut sopiātur, & dormiant somnum sempiternum, & nō confurgent, dicit Dñs. * Deducam eos quasi agnos ad victimā, quasi arietes cum hœdis. * Quomodo capta est Sefach, & comprehensa est incluta vniuersae terrae! Quomodo facta est in stupore Babylon inter gētes! Ascendit super Babylonē mare, multitudo fluctuū eius operta est. * Factae sunt ciuitates eius in stuporem, terra inhabitabilis & deserta, terra in qua nullus habitet, nec transiet per eam filius hominis.

תרגום יונתן

29 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 30 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 31 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 32 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 33 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 34 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 35 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 36 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 37 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 38 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 39 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 40 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 41 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 42 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו
 43 ויחוש ארעה ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא דיי לשוואה ות ארעא דבבל לצרו מבלי יתבו

²⁹ ²⁹ Commota est terra, & laboravit, quia con-
surrexit contra Babylonem cogitatio Domini, ut
ponat terram Babylonis in desolationem, & ne
habitetur ipsa. ³⁰ Defecit pugnator Babylonis
à praelio; sedebunt illic in munitione: confraeta
est potentia eorum; facti sunt quasi mulieres,
incensa sunt tabernacula eius, contriti sunt ve-
stes eius. ³¹ Persequens in occursum perse-
quentis persequetur, & annuncians in occur-
sum annuncians ut annunciet regi Babylonis,
quia capta est ciuitas eius, ab extremo ³² Tran-
situm eius capti sunt, & paludes eius incense
sunt in igne, & viri eius bellatores egrediuntur.

³³ Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Israel: Domus regis Babylonis quasi area ma-
tura triturrabitur: adhuc modicum, & veniet
missus eius. ³⁴ Comedit me, diuisit me Nabucho-
donosor rex Babylonis; comprehenderunt me te-
nibra tenues, Nabuchodonosor rex Babylonis
absorbuit me quasi draco; impleuit ventrem
suum à delitiis meis: expulerunt me ³⁵ Labores
mei & miseria mea in Babylonem, dicit habi-
tans Sion, & sanguis meus super habitantes
Chaldaeos, dicit Hierusalem. ³⁶ Propterea hæc
dicit Dominus, Ecce ego iudicabo aduersariam
tuam, & vlciscar ultionem tuam, & desertum
faciam mare eius, & siccabo fontem eius.

³⁷ Et erit Babylon in desolationem, habitatio
draconum, desolatio, sibilus, & non habitabitur.

³⁸ Quasi leones excitati sunt simul, & quasi
catuli leonum. ³⁹ In calore eorum dabo potum
eis, & inebriabo eos ut perturbentur, & dor-
miant somnum sempiternum, & non consur-
gent, dicit Dominus.

⁴⁰ Deduc eos quasi agnos ad victimam, &
quasi arietes cum hœdis.

⁴¹ Quomodo capta est Sefac, & venata est
gloria omnis terræ! quomodo facta est Babylon
in desolationem in omnibus gentibus!

⁴² Ascendit super Babylonem mare; in sonitu
fluctuum eius cooperta est.

⁴³ Factæ sunt ciuitates eius in desolationem;
terra sine aqua & inuisa: non habitabit in ea
villus, neque habitabit in ea filius hominis.

²⁹ ἔσεισθη ἡ γῆ & ἐπ' ὄντος, διότι ἐξάνεστη ἐπὶ βαβυλῶ-
να λογισμὸς κυρίου, & ἐβλάστη τὴν γῆν βαβυλῶνος εἰς ἀ-
³⁰ φανισμόν, & μὴ κατοικεῖσθαι αὐτήν. ³⁰ ἐξέλιπεν μαχητὴς
βαβυλῶνος & πολεμῆν, καθήκον ἐκεῖ ἐν περὶ οὐχὶ ἐθραύ-
σθη ἡ δύνασις αὐτῶν, ἐγρήθησαν ὡσεὶ γυναῖκες, ἐπε-
ρίσθη τὰ σκηνώματα αὐτῶν, συνετίεσαν οἱ μοχλοὶ αὐτῶν.

³¹ δώκων εἰς ἀπ' ὁρῆσιν δώκοντες δώξεσθαι, & ἀναγέλ-
λων εἰς ἀπ' ὁρῆσιν ἀναγέλλοντες τὸ ἀναγέλλαι τῷ βα-
σιλεὶ βαβυλῶνος ὅτι ἐάλωκεν ἡ πόλις αὐτῶν ἀπ' ἐχάτου
³² τῶν διαβάσεων αὐτῶν ἐλήφθησαν, καὶ τὰ συσέματα
αὐτῶν ἐπεπυρίσθησαν ἐν πυρί, καὶ ἀνδρες αὐτῶν οἱ πολεμι-
σται ἐξέρχονται.

³³ δὴ τότε λέγει κύριος & τῶν διωγμένων ὁ θεὸς ἰσρα-
ὴλ οἱ τοὶ βασιλεῖς βαβυλῶν & ὡς ἄλλων ὅμιλος ἀλω-
θήσεται ἐπὶ μικρὸν καὶ ἤξει ὁ ἀμνηστὴς αὐτῆς.

³⁴ κατέφαγόν με, ἐμερίσατό με ναβουχοδονόσωρ βασι-
λεὺς τῆ βαβυλῶνος, κατέλαβόν με σκότος λεπτὸν, ναβου-
χοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶνος κατέπιόν με ὡς δρόκων·
ἐπλησεν τὴν κοιλίαν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ψυχῆς μου· ἐξωσαί με

³⁵ ἐμὸι χεῖρες καὶ αἱ ταλαιπωρίαι μου εἰς βαβυ-
λῶνα, ἐρεῖ κατοικοῦσα σιών, καὶ τὸ αἷμά μου ἐπὶ τῷ κα-
τοικοῦντι χαλδαίοις, ἐρεῖ ἱερουσαλήμ.

³⁶ διὰ τοῦτο λέγει κύριος· ἰδὲ ἐγὼ κενώ τὴν ἀν-
τίδικόν σου, & ἐκδικήσω τὴν ἐκδίκησίν σου, & ἐρημώσω τὴν
θάλασσαν αὐτῆς, καὶ ξηρανῶ τὴν πηγὴν αὐτῆς.

³⁷ καὶ ἔσται βαβυλῶν εἰς ἀφανισμόν κατ' ἐκείνην ὥστε
κόντων, ἀφανισμός, συργμός, & οὐκ κατοικηθήσεται.

³⁸ ὡς λέοντες ἐξηγέρθησαν αἶμα & ὡς σκύμνοι λεόντων.

³⁹ ἐν τῇ θερμασίᾳ αὐτῶν δώσω πότμα αὐτοῖς, & με-
θύσω αὐτοὺς ὥπως καρωθῶσιν, καὶ ὑπνώσωσιν ὕπνον αἰώνιον,
καὶ ἐμὴ ἐγερθῶσιν, λέγει κύριος.

⁴⁰ κατεβίβαν αὐτοὺς ὡς ἀρνῆας εἰς σφαγὴν, & ὡς κείους
μετ' ἐρίφων.

⁴¹ πῶς ἐάλω σε σὰν & ἐθηρῶσθαι τὸ καύχη-
μα πάσης τῆ γῆς· πῶς ἐγρήτο βαβυλῶν εἰς ἀφανισμόν

⁴² ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. ⁴² δυνέβη ἐπὶ βαβυλῶνα ἡ θά-
λασσα, ἐν ἧν χωματῶν αὐτῆς κατεκαλύφθη.

⁴³ ἐγρήθησαν αἱ πόλεις αὐτῆς εἰς ἀφανισμόν· γῆ ἀνυ-
δρος καὶ ἄβατος, & κατοικήσει ἐν αὐτῇ ἑδείς, ὅδε μὴ κα-
ταλύσῃ ἐν αὐτῇ υἱὸς ἀνθρώπου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁹ Et commouebitur terra & infirmabitur, quoniam confirmatae sunt contra Babylonem cogitationes Domini, ut ponat terram Baby-
lonis in desolationem absque habitatore. ³⁰ Cessauerunt fortes Babylonis à praelio, habitauerunt in munitionibus. contritum est robur
eorum, facti sunt infirmi sicut mulieres: succensa sunt palatia eius, contriti sunt vestes eius. ³¹ Currrens obuiam currenti curret, & nun-
ciat obuiam nunciandi ad annuncium regi Babylonis; quia capta est ciuitas eius à summo eius. ³² Et vada capta sunt, & stagna suc-
censa sunt igni, & viri bellatores turbati sunt. ³³ Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Cætus Babylonis similis est area cuius
& consumpsit me Nabuchodonosor rex Babylonis, comminuit me quasi vas vacuum; absorbuit me quasi draco: impleuit domum thesau-
ri sui bonis terræ meæ, transmigrauit me fecit. ³⁴ Depopulatio mea & depredatio mea super Babylonem, dicit cætus Syon: & peccatum
ego iudico causam tuam, & vlciscar ultionem tuam, & arefaciam mare eius, & siccabo fontes eius. ³⁵ Et erit Babylon in acervos, & ha-
bitatio draconum, desertum & desolatio, absque habitatore. ³⁶ Simul quasi leones rugient, & quasi filij leonum attollent vocem suam.
Adducam super eos tribulationem, & erunt similes ebriis, ut non sint fortes, sed moriantur morte secunda, & non viuant in seculo fu-
turo, dicit Dominus. ³⁷ Tradam eos quasi tauros occisioni, & quasi arietes cum hircis. ³⁸ Quomodo subiugata est Babylon, & captum
est decus vniuersæ terræ! quomodo facta est Babel in desolationem inter populos! ³⁹ Ascendit contra Babylonem rex cum copiis suis
numerosis, quasi aquis maris; tumultu fluctuum eius cooperta est. ⁴⁰ Factæ sunt ciuitates eius in desolationem, terra desolata, & deserta,
terra in qua non habitabit omnis homo, nec transibit per eam filius hominis.

44 * ופקדתי על כל בבל והצאתי את כל
מפיו ולא ינחרו אליו עוד גוים גם חומת בבל
נפלה :
45 * צאו מתוכה עמי ומלטו איש את נפשו
מחרון אף יהודה :
46 * ופן יבך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת
בארץ ובא בשנה השמועה ואחריו בשנה
השמועה וחמס בארץ משל על משל :
47 * לכן הנה ימים באים ופקדתי על פסילי בבל
וכל ארצה תבוש וכל חלליה יפלו בתוכה :
48 * ורגנו על בבל שמים וארץ וכל אשר בהם
כי מצפון יבוא לה השודדים נאם יהודה :
49 * גם בבל לגל חללי ישראל גם לבבל נפלו
חללי כל הארץ :
50 * פלטים מחרב הלכו אל תעמרו וזכרו מרחוק
את יהודה וירושלם תעלה על לבבכם :
51 * בשנו כי שמענו חרפה בסתה בלמור פנינו
כי באו זרים על מקדשי בית יהודה :
52 * לכן הנה ימים באים נאם יהודה ופקדתי
על פסיליה ובבל ארצה יאנק חלל :
53 * כי תעלה בבל השמים וכי תבצר מרום עזה
מאתי יבאו שודדים לה נאם יהודה :
54 * קול זעקה מבבל ושבר גדול בארץ בשדים :
55 * כי שודד יהודה את בבל ואבד ממנה קול גדול
והמוגליהם כמים רבים נתן שאון קולם :
56 * כי בא עליה על בבל שודד ונלכדו גבוריה
חתתה קשתותם כי אל גמלות יהודה שלם ישלם :
57 * והשברתי שריה וחכמיה פחותיה וסגנייה
וגביריה וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאם המלך
יהודה צבאות שמו :

44 * Et visitabo super Bel in Babylone,
& eijciam quod absorbuerat de ore eius,
& non confluent ad eam ultra gentes. si-
quidē & murus Babylonis corruet. * Ege-
dimini de medio eius populus meus, ut
saluet vnusquisque animā suam ab ira fu-
roris Dñi. * Et ne fortè mollescat cor ve-
strum, & timeatis auditum qui audietur in
terra. Et veniet in anno auditio, & post
hunc annum auditio & iniquitas in terra,
& dominator super dominatorē. * Pro-
pterea ecce dies veniunt, & visitabo super
sculptilia Babylonis, & omnis terra eius
cōfundetur, & vniuersi interfecti eius ca-
dent in medio eius. * Et laudabunt super
Babylonem cæli, & terra, & omnia quæ in
eis sunt, quia ab Aquilone venient ei præ-
dones, ait Dñs. * Et quomodo fecit Baby-
Flon ut caderent occisi in Israel, sic de Baby-
lone cadent occisi in vniuersa terra. * Qui
fugistis gladium venite, nolite stare. Recor-
damini procul Dñi, & Hierusalem ascen-
dat super cor vestrum. * Confusi sumus,
quoniā audiuius opprobrium: operuit
ignominia facies nostras, quia venerunt
alieni super sanctificationem domus Dñi.
* Propterea ecce dies veniunt, ait Dñs, &
visitabo super sculptilia Babylonis, & in
omni terra eius mugiet vulneratus. * Si
ascenderit Babylon in cælum, & firmave-
rit in excelsu robur suum, ad me venient
vastatores eius, ait Dñs. * Vox clamoris
de Babylone, & contritio magna de terra
Chaldæorum. * Quoniam vastauit Do-
minus Babylone, & perdidit ex ea vocem
magnam, & sonabūt fluctus eorum quasi
aquæ multæ: dedit sonitum vox eorum.
* Quia venit super eam, id est, super Ba-
bylonem prædo. Et apprehensi sunt fortes
eius & emarcuit arcus eorum, quia fortis
vltor Dominus reddens retribuet.
* Et inebriabo principes eius, & sapien-
tes eius, duces eius, & magistratus eius, &
G fortes eius. Et dormient somnum sempi-
ternum, & nō expergiscentur, ait rex, Do-
minus exercituum nomen eius.

תרומם יונת

44 * ופקדתי על כל בבל והצאתי את כל
מפיו ולא ינחרו אליו עוד גוים גם חומת בבל
נפלה :
45 * צאו מתוכה עמי ומלטו איש את נפשו
מחרון אף יהודה :
46 * ופן יבך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת
בארץ ובא בשנה השמועה ואחריו בשנה
השמועה וחמס בארץ משל על משל :
47 * לכן הנה ימים באים ופקדתי על פסילי בבל
וכל ארצה תבוש וכל חלליה יפלו בתוכה :
48 * ורגנו על בבל שמים וארץ וכל אשר בהם
כי מצפון יבוא לה השודדים נאם יהודה :
49 * גם בבל לגל חללי ישראל גם לבבל נפלו
חללי כל הארץ :
50 * פלטים מחרב הלכו אל תעמרו וזכרו מרחוק
את יהודה וירושלם תעלה על לבבכם :
51 * בשנו כי שמענו חרפה בסתה בלמור פנינו
כי באו זרים על מקדשי בית יהודה :
52 * לכן הנה ימים באים נאם יהודה ופקדתי
על פסיליה ובבל ארצה יאנק חלל :
53 * כי תעלה בבל השמים וכי תבצר מרום עזה
מאתי יבאו שודדים לה נאם יהודה :
54 * קול זעקה מבבל ושבר גדול בארץ בשדים :
55 * כי שודד יהודה את בבל ואבד ממנה קול גדול
והמוגליהם כמים רבים נתן שאון קולם :
56 * כי בא עליה על בבל שודד ונלכדו גבוריה
חתתה קשתותם כי אל גמלות יהודה שלם ישלם :
57 * והשברתי שריה וחכמיה פחותיה וסגנייה
וגביריה וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאם המלך
יהודה צבאות שמו :

* Et ulciscar super Babylonem, & eijciam 44
 qua absorbit de ore eius, & non congregabun-
 tur ultra ad eam gentes; etenim murus Baby-
 lonis corruet. * Exite de medio eius populus 45
 meus, & saluate unusquisque suam animā ab
 ira furoris Domini. * Ne fortē emollescat cor 46
 vestrum, & timeatis propter auditionem quæ
 audietur in terra, & veniet in ipso anno audi-
 tio, & post ipsum annum auditio, miseria, &
 iniustitia in terra, & dominās super dominan-
 tem. * Propter hoc ecce dies veniunt, & ul- 47
 ciscar super sculptilia Babylonis: & omnis ter-
 ra eorum confundetur: omnes vulnerati eius ca-
 dent in medio eius. * Et exultabunt super Ba- 48
 bylonem cali & terra, & omnia quæ in eis;
 quoniam ab Aquilone veniunt ad eam disper-
 dentes, dicit Dominus.

* Etenim Babylon cadere fecit vulneratos 49
 Israel, & in Babylone cadent vulnerati omnis
 terra. * Saluati à gladio, ambulate, & non 50
 fletis: memēte qui de longē Domini, & Hie-
 rusalem ascendat in cor vestrum. * Confusi 51
 sumus, quoniam audiuiimus improprium ve-
 strum: cooperuit ignominia faciem nostram, quo-
 niam ingressi sunt alienigenæ in sancta nostra in
 domum Domini.

* Propterea ecce dies veniunt, dicit Domi- 52
 nus, & ulciscar super sculptilia eius: & in
 omni terra eius cadent vulnerati.

* Quia si ascenderit Babylon quasi cælum; 53
 & quia si munierit altitudinem fortitudinis
 eius: à me venient vastantes eam, dicit Domi-
 nus. * Vox clamoris in Babylone, & contritio 54
 magna in terra Chaldaeorum.

* Quia vastauit Dominus Babylonem, & 55
 perdidit ab ea vocem magnam sonantem quasi
 aque multe: dedit in perditionem vocem eius.

* Quia venit super Babylonē miseria: capti 56
 sunt pugnatores eius, pertinuit arcus eorum,
 quia Deus retribuens eis; Dominus retribuit
 ei retributionem.

* Et inebriabit ebrietate duces eius, & sa- 57
 pientes eius, & magistratus eius, dicit rex, Do-
 minus omnipotens nomen illi.

44 * καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ βαβυλῶνα, & ἰξοίσω αὐτὴν κατέπει-
 ῶν τὸ σῶμα αὐτῆς· & οὐ μὴ συναχθῶσιν ἐπὶ αὐτὴν
 πλεονέκται· καὶ γεγενησὶ βαβυλῶνος πεσῆται.

45 * ἔξελθετε ἀπὸ μέθου αὐτῆς λαὸς ἐμὸς, καὶ σώσατε
 ἑκάστω τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ ὀργῆς θυμοῦ κυρίου.

46 * μήποτε ἀπαλωθῇ ἡ καρδία ὑμῶν, καὶ φοβηθῆτε διὰ
 τὴν ἀκοὴν ἢ ἀκροάσιν (ἐν) τῇ γῇ, καὶ ἥξει ἐν ἐνιαυτῷ ἀ-
 κοή, & μὴ τὸν ἐνιαυτὸν ἀκοή· τὰ λοιπὰ πᾶσι & ἀδικία ἐπὶ τῇ
 γῇ, & κυριεύων ἐπὶ κυριεύοντι.

47 * διὰ τοῦτο ἰδὲ ἡμέραν ἔρχον, & ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ γλυ-
 πτὰ βαβυλῶνος, & πᾶσα ἡ γῆ αὐτῶν αἰχμαλωτῆ (ἐν), πάν-
 τες τραυματίαι αὐτῆς πεθόν (ἐν) μέσῳ αὐτῆς.

48 * & εὐφρανθήσονται ἐπὶ βαβυλῶνα οἱ ἔθνη, καὶ ἡ γῆ
 & πάντα τὰ ἐν αὐτῇ· ὅτι ἀπὸ βορρᾶς ἔρχονται πρὸς αὐτὴν
 ἔξολοθρεύοντες, λέγει κύριος.

* καὶ γε βαβυλῶν πε-
 σεῖν ἐποίησε οὗτος τραυματίας ἰσραὴλ, καὶ ἐν βαβυλῶνι
 50 πεθόνται τραυματίαι πάσης τῆς γῆς. * ὁρῶσιν ὁρῶντες
 ἀπὸ ῥομφαίας, πορεύεσθαι & μὴ ἵστασθαι· μνήσθητε οἱ μα-
 κρόθεν ὅτι κύριος, καὶ ἱερουσαλὴμ ἀναβήτω ἐπὶ καρδίαν

51 ὑμῶν. * ἡγεμὼν ἡμῶν ὅτι ἠκρόαμεν ὀνειδισμὸν ὑμῶν.
 κατεκάλυψεν ἀτιμία τὸ πρόσωπον ἡμῶν, ὅτι εἰσῆλθον
 ἀλλοθρεῖς εἰς τὰ ἅγια ἡμῶν εἰς οἶκον κυρίου.

52 * διὰ τοῦτο ἰδὲ ἡμέραν ἔρχον, λέγει κύριος. & ἐκδι-
 κήσω ἐπὶ τὰ γλυπτὰ αὐτῆς, καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ αὐτῆς
 πεθόν (ἐν) τραυματίαι.

53 * ὅτι ἐδὼ ἀναβῆ βαβυλῶν ὡς ὁ ἔθνος, & ὅτι ἐὰν ὀχυ-
 ρώσῃ ὁ ἰσχυρὸς αὐτῆς, πᾶς ἐμὸς ἡξουσιν ἔξολοθρεύον-
 54 τες αὐτὴν, λέγει κύριος. * φωνὴ κραυγῆς ἐν βαβυ-
 λῶνι, καὶ σωτηρίῃ μεγάλη ἐν γῇ χαλδαίων.

55 * ὅτι ἐξωλόθρευεν κύριος τὴν βαβυλῶνα, καὶ ἀπώ-
 λεσεν ἀπ' αὐτῆς φωνὴν μεγάλην ἡχοῦσαν ὡς ὕδατος
 πολλά· ἔδωκεν εἰς ὄλεθρον φωνὴν αὐτῆς.

56 * ὅτι ἦλθεν ἐπὶ βαβυλῶνα τὰ λοιπὰ, ἐάλωσαν
 & μαχηταὶ αὐτῆς, ἐπλήσθη ῥέξον αὐτῶν, ὅτι θεὸς ἀντα-
 ποδίδων αὐτοῖς· κύριος ἀνταποδίδωσιν αὐτῇ τὴν αὐτα-
 πόδοσιν.

57 * καὶ μεθύσθαι μέθη οὗτος ἡγεμὼν αὐτῆς, & οὗτος ὁ φε-
 ρὸς αὐτῆς, & οὗτος ὁ στρατηγὸς αὐτῆς, λέγει ὁ βασιλεὺς, κύριος
 πάντων ἐκείνων ὄνομα αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et visitabo super eos qui colunt Bel in Babylone, & diripere faciam substantiam eius ab ea, & non obedient ei amplius populi; muri quoque Babylonis corruent. * Egredimini de medio eius popule mi, & liberate unusquisque animam suam ab ira furoris Domini. * Et fortitan commovebitur cor vestrum, & timebitis à facie nuncij qui audietur in terra. Et veniet in anno nuncius, & postea in anno sequenti nuncius, & multiplicabuntur raptores in terra, & surget dominator super dominatore. * Propterea ecce dies veniunt, & visitabo super simulachra Babylonis, & destruetur vniuersa terra eius; & omnes occisi eius projicientur in medio eius. * Et laudabunt super Babylonem cæli & terra, & omnia quæ in eis sunt, quia ab Aquilone venient contra eam direptores, dicit Dominus. * Etiam in Babylone projecti sunt occisi Israel: in Babylone quoque projicientur occisi vniuersæ terræ. * Et qui liberati estis à gladio, migrate, ne cooperuit ignominia faciem nostram; quia ingressi sunt extranei, & polluerunt domum sanctuarij Domini. * Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & visitabo super simulachra eius, & in vniuersa terra eius projicientur occisi. * Quia si ædificauerit Babylon ædificia excelsa vsque ad cælum, & munierit quoque arces validas vsque in excelsum; à facie mea venient direptores contra eam, dicit Dominus. * Vox clamoris de Babylone, & contritio magna de terra Chaldaeorum. * Quoniam vastauit Dominus Babylonem, & perdidit exercitus multos ex ea; & congregabuntur super eos exercitus populorum multorum, & tollent in tumultu vocem suam. * Quia venerunt super ipsam Babylonem direptores, & capti sunt fortes eius, confRACTI sunt arcus eorum: quia Deus Dominus retributionū est Dominus; & reddendo reddet eis retributionem eorum. * Et inebriabo principes eius, & sapientes, & dominatores eius, & duces eius, & fortes eius; & morientur morte secunda, & non viuent in seculo venturo; dixit rex, Dominus exercituum nomen eius.

* כֹּחַ אֱמֹר יְהוָה צָבָאוֹת חֲמוֹת בְּכָל הָרַחֲבָה
 עָרַעַר תִּתְעַרְעֶר וְשַׁעֲרֶיהָ הִגְבְּהִים בָּאֵשׁ יִצְתּוּ וַיִּגְעּוּ
 עַמִּים בְּדִי רִיק וְלֵאמֹר בְּדִי אֵשׁ וַיַּעֲפוּ:
 * הִדְבֵּר אֲשֶׁר-צִוָּה יְרֵמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶת-שָׂרִיָּה
 בֶּן-נְרִיָּה בֶן-מַחְסִיָּה בְּלִכְתּוֹ אֶת-צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-
 יְהוּדָה בְּכָל בִּשְׁנַת הָרִבְעִיָּה לְמַלְכוֹ וּשְׂרִיָּה שָׂר-
 מְנוּחָה: * וַיִּכְתֹּב יְרֵמְיָהוּ אֶת-כָּל-הָרָעָה אֲשֶׁר-
 תָּבוֹא אֶל-בָּבֶל אֶל-סֵפֶר אֶחָד אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים אֶל-בָּבֶל:
 * וַיֹּאמֶר יְרֵמְיָהוּ אֶל-שָׂרִיָּה כִּבְאֹךְ בָּבֶל וְרָאִיתָ
 וְקִרְאתָ אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
 * וַאֲמַרְתָּ יְהוָה אֱתֹרָה דְּבַרְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה
 לְהַכְרִיתוֹ לְבִלְתִּי הִיוֹת-בּוֹ יוֹשֵׁב לְמֵאדָּם וְעַד-
 בְּהִמָּה כִּי-שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶינָה:
 * וְהִירָה כְּבִלְתָּךְ לִקְרֹא אֶת-הַסֵּפֶר הַזֶּה תִּקְשֹׁר
 עָלָיו אֲבָן וְהִשְׁלַכְתּוֹ אֶל-תּוֹךְ פְּרָתָה:
 * וַאֲמַרְתָּ כֹכָה תִשְׁקַע בָּבֶל וְלֹא-תִקּוּם מִפְּנֵי
 הָרָעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵבִיא עָלֶיהָ וַיַּעֲפוּ עַד-הַנֶּגֶד
 דְּבָרֵי יְרֵמְיָהוּ:

נב

* בֶּן-עֲשָׂרִים וָאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמַלְכוֹ וְאַחַת
 עֲשָׂרָה שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ חַמְיֵטָל
 בַּת-יְרֵמְיָהוּ מִלְבָּנָה: * וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
 בְּכָל אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוֹיָקִים:
 * כִּי-עָל-אָף יְהוָה הִיטָה בִּירוּשָׁלַם וַיְהוּדָה עַד-
 הַשְׁלִיכוֹ אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ
 בָּבֶל: * וַיְהִי בִשְׁנַת הַתְּשַׁעִּי לְמַלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ
 הָעֲשִׂירִי בְּעֶשְׂרִי לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-
 בָּבֶל הוּא וְכָל-חֵילוֹ עַל-יְרוּשָׁלַם וַיִּחַנוּ עָלֶיהָ
 וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דִּיק סָבִיב:

תרגום יונתן

* כִּי-אָמַר יְיָ צָבָאוֹת שָׂרִיָּה בְּכָל פְּתִיָּה אֲחֻמְמָרָא וְתַחֲמָרָן וְתַרְעָתָא רַמְיָא בְּנִירָא וַיְחַקְדִּין וַיַּחֲלִין עִמָּמִיָּא לְרִיקָנוֹ וּמִלְכּוּתָא חֲסוּףָא
 פְּתֻגְמָא דְּפִקְרָא יְרֵמְיָהוּ נָבִיא יְת שָׂרִיָּה בֶר נְרִיָּה בֶר מַחְסִיָּה בֶר אֵזֶל בְּשִׁלְיֻחוֹת צִדְקִיָּה מֶלֶךְ שְׁבַטֵּי דְבֵית יְהוּדָה
 וַיִּכְתֹּב יְרֵמְיָהוּ יְת כָּל בִּישְׁתָּא דְעִתִּידָא לְמִיתִי עַל בָּבֶל עַל סִפְרָא חֹד יְת כָּל
 וַאֲמַר יְרֵמְיָהוּ לְשָׂרִיָּה כְּמִיתָךְ לְבָבֶל וְתַחֲזִי וְתַקְרִי יְת כָּל פְּתֻגְמֵיָא הָאֵלֶּךְ:
 וַיִּשְׁמַר יְיָ אֶתְרָא הָרִין לְשִׁי צִוְיָתָהּ בְּרִיל דְּלֹא לְמַתְּוִי בְּהָ יִתֵּב לְמַאֲנֶשָּׁא וְעַד בְּעִירָא אֲרִי צְדוֹת עָלָם תְּהִיוּ
 וַיִּשְׁמַר דְּרִין תְּשַׁקֵּעַ בָּבֶל וְלֹא תִקּוּם מִן קֳדָם בִּישְׁתָּא דְאַנָּא מִיתִי עָלָה וַיִּשְׁתַּלְחִין עַד הַכָּא נְבוּצַנְזַר פְּתֻגְמֵי יְרֵמְיָהוּ:
 * בְּעֶשְׂרִין וְחֲדָא שָׁנִין צִדְקִיָּה בֶר מֶלֶךְ וְחֲדָא עֲשָׂרָה שָׁנִין מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמָּהּ חַמְיֵטָל בַּת יְרֵמְיָה מִלְבָּנָה:
 * וַיַּעַשׂ דְּבִישְׁתָּא דְּקֳדָם יְיָ כְּכָל דְּעִבְרֵי יְהוֹיָקִים: * אֲרִי עַל דְּאַרְגּוֹן קֳדָם יְיָ תוֹת בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה עַד דְּאַגְלִי יְהוֹזָן מֵאַרְעֵי בֵית
 * וַיְהִי בִשְׁתָּא חֲשִׁיעָתָא לְמַמְלַכָּה בִּירְחָא עֲשִׂירָאָה בְּעֶשְׂרָא לִירְחָא אֲחָא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶכָא
 וְכָל מִשְׁרִיתָהּ עַל יְרוּשָׁלַם וְשָׂרוּ עָלָה וְכָנוּ עָלָה בְּרָקוֹם סְחוֹר סְחוֹר:

* Hæc dicit Dominus exercituum: Magnus Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur; & portæ eius excelsæ igne comburentur; & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & disperibunt.
 * Verbū quod præcepit Hieremias propheta Saraïæ filio Nerîæ filij Maasîæ cum pergeret cum Sedechia rege in Babylonem in anno quarto regni eius. Saraïas autem erat princeps prophetiæ.
 * Et scripsit Hieremias omne malum, quod venturum erat super Babylonem in libro vno omnia verba hæc quæ scripta sunt contra Babylonem.
 * Et dixit Hieremias ad Saraïam: Cum veneris in Babylonem & videris & legeris omnia verba hæc:
 * Dices, Domine tu locutus es contra locum istū, vt disperderes eum, ne sit qui in eo habitet ab homine vsque ad pecus, & vt sit perpetua solitudo.
 * Cumque compleueris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem: & proicies illum in medium Euphratem:
 * Et dices, Sic submergetur Babylon, & non cõsurgat à facie afflictionis quam ego adduco super eam, & dissoluetur. Huc usque verba Hieremiæ.

CAP. LII.

* Filius viginti & vnus anni erat Sede-chias cum regnare cõpisset, & vndecim annis regnavit in Hierusalem. Et nomen matris eius Amital, filia Hieremîæ de Lobna.
 * Et fecit malū in oculis Domini iuxta omnia quæ fecerat Ioachim.
 * Quoniam furor Domini erat in Hierusalem & in Iuda vsquequo proiecisset eos à facie sua. Et recessit Sede-chias à rege Babylonis.
 * Factum est autem in anno nono regni eius in mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis ipse & omnis exercitus eius aduersus Hierusalem, & obsederunt eam; & edificauerunt contra eam munitiones in circuitu.

* Hæc dicit Dominus omnipotens, Murus Babylonis dilatatus est, effossus effodietur, & portæ eius excelsæ in igne comburentur, & laborabunt populi in vanum, & gentes in principio deficient.

* Verbum quod præcepit Dominus Hieremias propheta ut diceret Saraia filio Neria filij Maasia, quando iuit à Sedechia rege Juda in Babylonem, in anno quarto regni eius, & Saraia princeps donorum.

* Et scripsit Hieremias omnia mala quæ venient super Babylonem in libro vno, omnia verba ista quæ scripta sunt contra Babylonem.

* Et dixit Hieremias ad Saraiam, Cum veneris in Babylonem, & videris & legeris omnia verba hæc.

* Et dices Domine tu locutus es contra locum istum ut disperderes eum, & ne sit in eo habitans ab homine usque ad pecus, quia desolatio in æternum erit.

* Et erit cum cessaueris legere librum istum, & ligabis in eo lapidem, & proicies illum in medium Euphratis.

* Et dices, Sic submergetur Babylon, & non confurget à facie malorum quæ ego induco super eam, & deficient. Usque ad hoc verba Hieremie.

CAP. LII.

Existente vigesimo & uno anno Sedechie cum regnaret ipse, & undecim annis regnavit in Hierusalem, & nomen matri eius Amital filia Hieremie de Lobna.

* Et fecit malum in conspectu Domini iuxta omnia quæ fecerat Joachim.

* Quoniam furor Domini erat in Hierusalem, & in Iuda, usque quo proijceret eos à facie sua. & rebellavit Sedechias contra regem Babylonis.

* Et factum est in anno nono regni eius in mense decimo decima mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus eius adversus Hierusalem; & castrametati sunt contra eam, & edificaverunt contra eam circummurale in circuitu.

* Hæc dicit Dominus exercituum: Muri Babylonis lati suffossione suffodientur, & portæ eius excelsæ igni comburentur: & laborabunt populi in vanum, & regna consumet ignis, & deficient.

* Verbum quod præcepit Ieremias propheta Saraia filio Neria filij Maasia, quando pergebat in legatione Sedechie regis tribus domus Iuda, in Babylonem, in anno quarto regni eius. Saraia autem erat princeps munerum.

* Et scripsit Ieremias omne malum quod venturum erat super Babylonem, in libro vno; omnia verba hæc quæ scripta sunt contra Babylonem.

* Et dixit Ieremias ad Saraiam, Cum veneris in Babylonem, & videbis & leges omnia verba hæc.

* Et dices Domine tu decreuisti contra locum istum, ut disperderes eum, ne sit in eo habitator ab homine usque ad iumentum: ut perpetua sit vastitas.

* Et erit cum consummaveris legere librum istum, ligabis in eo lapidem, & proicies eum in medium Euphratis.

* Et dices: Sic mergetur Babylon, & non confurget, propter malum quod ego adducam super eam, & deficient. Hucusque prophetia sermonum Ieremie.

CAP. LII.

Filius viginti & vnus anni erat Sedechias quando regnavit, & vndecim annis regnavit in Ierusalem: & nomen matris eius Hamutal filia Ieremie de Lobna.

* Et fecit quod malum est coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Joachim.

* Quia pro eo quod irritassent Dominum, fuit ira Domini in Ierusalem & Iuda, donec transmigra-
re fecit eos de terra domus maiestatis suæ. Et rebellavit Sedechias in regem Babylonis.

* Et factum est anno nono regni eius, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus eius contra Ierusalem, & castrametati sunt contra eam, & edificaverunt aduersus eam machinas per circuitum.

* τὰδε λέγει κύριος πάντοτε ὁ πᾶν τοῦ κρείττω, τείχος βαβυλῶνος ἐπλατυώθη, καὶ κατασκαπόμενον καὶ κατασκαφή(ε), καὶ αἱ πύλαι αὐτῆς αἱ ὑψηλαὶ ἐν πυρὶ ἐμπυρσθήσονται, καὶ κοπιάσουσιν λαοὶ εἰς κενόν, καὶ ἔθνη ἐν δόλῳ ἐκλείψουσιν.

* ὁ λόγος ὃν ἐνετείλατο κύριος ἱερεμίας πρὸς τὴν θεοφάνη εἰπεῖν πρὸς σαραίαν ἡ γυναῖκα τοῦ μαασαιῶ, ὅτε ἐπορεύετο πρὸς σεδεκίον βασιλέως ἰσραὴλ εἰς βαβυλῶνα ἐν τῷ ἔτει πρὸς τετάρτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ· ὁ σαραίας ἀρχὸν δώρων.

* καὶ ἐγγράψεν ἱερεμίας πάντα τὰ κακὰ ἃ ἔξει ἐπὶ τῇ βαβυλῶνᾳ ἐν βιβλίῳ ἐνὶ πύργῳ· ἐν λόγοις τούτοις ἐν γράμμῳ ἐπὶ τῇ βαβυλῶνᾳ.

* καὶ εἶπεν ἱερεμίας πρὸς σαραίαν, ὅταν ἔλθῃς εἰς βαβυλῶνα· καὶ ὅψῃ καὶ ἀναγνώσῃ πάντα τὰ ἐν λόγοις τούτοις.

* καὶ ἔρεῖς, κύριε σὺ ἐλάλησας ἐπὶ τὸν τόπον τούτον τοῦ ἐξολοθρεῖσθαι αὐτὸν καὶ τοῦ μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτηνῶν, ὅτι ἀφανισμὸς εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται.

* καὶ ἔσται ὅταν παύσῃ τοῦ ἀναγνώσκειν τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ ἐπὶ ἡσέως ἐπ' αὐτῷ λίθον, καὶ ῥίψῃς αὐτὸν εἰς μέσον τοῦ ὀφράτου.

* καὶ ἔρεῖς, ὅπως καταδύ(ε)ται βαβυλὼν καὶ ἐμὴ ἀνάσῃ ἀπὸ τοῦ ποσώπου τῶν κακῶν ὧν ἐγὼ ἐπάγω ἐπ' αὐτὴν, καὶ ἐκλείψῃ. ἕως τούτου τὰ ῥήματα τοῦ ἱερεμίου.

ιβ'.

* Ὅντος εἰκοσὸς καὶ εἰς ἔτος σεδεκίου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ καὶ ἑνδεκά ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ· καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀμιταλ θυγάτηρ ἱερεμίου ἐκ λοβνα.

* καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησε ἰωακίμ.

* ὅτι ὁργὴ κυρίου ἦν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν ἰσραὴλ ἕως ἐτοῦ καταβαλεῖν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ποσώπου αὐτοῦ, καὶ ἀφῆσεν σεδεκίαν ἐπὶ τὴν βασιλείαν βαβυλῶν.

* καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἐνάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν μηνὶ τῷ δεκάτῳ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς, ἦλθεν ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς βαβυλῶν, καὶ πάντα ἡ δυνάμις αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ παρενέβαλον ἐπ' αὐτὴν καὶ ὠκοδόμησάν ἐφ' αὐτὴν περίτειχον κύκλῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Hæc dicit Dominus exercituum: Muri Babylonis lati suffossione suffodientur, & portæ eius excelsæ igni comburentur: & laborabunt populi in vanum, & regna consumet ignis, & deficient.

* Verbum quod præcepit Ieremias propheta Saraia filio Neria filij Maasia, quando pergebat in legatione Sedechie regis tribus domus Iuda, in Babylonem, in anno quarto regni eius. Saraia autem erat princeps munerum.

* Et scripsit Ieremias omne malum quod venturum erat super Babylonem, in libro vno; omnia verba hæc quæ scripta sunt contra Babylonem.

* Et dixit Ieremias ad Saraiam, Cum veneris in Babylonem, & videbis & leges omnia verba hæc.

* Et dices Domine tu decreuisti contra locum istum, ut disperderes eum, ne sit in eo habitator ab homine usque ad iumentum: ut perpetua sit vastitas.

* Et erit cum consummaveris legere librum istum, ligabis in eo lapidem, & proicies eum in medium Euphratis.

* Et dices: Sic mergetur Babylon, & non confurget, propter malum quod ego adducam super eam, & deficient. Hucusque prophetia sermonum Ieremie.

CAP. LII.

Filius viginti & vnus anni erat Sedechias quando regnavit, & vndecim annis regnavit in Ierusalem: & nomen matris eius Hamutal filia Ieremie de Lobna.

* Et fecit quod malum est coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Joachim.

* Quia pro eo quod irritassent Dominum, fuit ira Domini in Ierusalem & Iuda, donec transmigra-
re fecit eos de terra domus maiestatis suæ. Et rebellavit Sedechias in regem Babylonis.

* Et factum est anno nono regni eius, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus eius contra Ierusalem, & castrametati sunt contra eam, & edificaverunt aduersus eam machinas per circuitum.

* ותבא העיר במצור עד עשתי-עשרה שנה
 למלך צדקיהו:
 * בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב
 בעיר ולא היה לחם לעם הארץ:
 * ותבקע העיר וכל אנשי המלחמה יברחו
 ויצאו מהעיר לילך דרך שער בין החמתיים
 אשר על גן המלך וכשדים על העיר סביב
 וילכו דרך הערב:
 * וירדפו חיל כשדים אחרי המלך וישיבו את
 צדקיהו בערבת ירחו וכל חילו נפצו מעליו:
 * ויתפשו את המלך ויעלו אתו אל מלך
 בבל רבלתה בארץ חמת וידבר אתו משפטים:
 * וישחט מלך בבל את בני צדקיהו לעיניו
 וגם את כל שרי יהודה שחט ברבלתה:
 * ואר-עיני צדקיהו עור ויאסרוהו בנחשתים
 ויבארו מלך בבל בבל ויתנהו בבית הפקדת
 עד יום מותו:
 * ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנה
 תשע-עשרה שנה למלך נבוכדראצר מלך
 בבל בא נבוזראדן רב-טבחים עמד לפני מלך
 בבל בירושלם:
 * וישרף את בית יהוה ואת בית המלך ואר-
 כל בתי ירושלם ואת כל בית הגדול שרף באש:
 * ואת כל חומת ירושלם סביב נתצו כל חיל
 כשדים אשר את רב-טבחים:
 * ומדלות העם ואת יתר העם הנשארים
 בעיר ואר-הנפלים אשר נפלו אל מלך בבל
 ואת יתר האמון הגלה נבוזראדן רב-טבחים:
 * ומדלות הארץ השאיר נבוזראדן רב-טבחים
 לכרמים וליגבים:

* Et fuit ciuitas obsessa vsque ad vnde-
 cimum annum regni Sedechie.
 * Mense autem quarto nona die mensis
 B obtinuit fames ciuitatem, & non erant ali-
 menta populo terræ.
 * Et dirupta est ciuitas, & omnes vi-
 bellatores eius fugerunt, exieruntque de ci-
 uitate nocte per viam portæ quæ est in-
 duos muros & ducit ad hortum regis, Chal-
 dæis obsidentibus urbem in gyro, & abie-
 runt per viam quæ ducit in eremum.
 * Persecutus est autem Chaldæorum exer-
 citus regem, & apprehēderunt Sedechiam
 in deserto, quod est iuxta Hiericho, & o-
 mnis comitatus eius diffugit ab eo.
 * Cumque comprehēdisent regem,
 adduxerunt eum ad regem Babylonis in
 Reblatha, quæ est in terra Emath, & locu-
 tus est ad eum iudicia.
 * Et iugulauit rex Babylonis filios Sede-
 C chie in oculis eius, sed & omnes principes
 Iuda occidit in Reblatha.
 * Et oculos Sedechie eruit & vinxit eum
 compedibus. Et adduxit eum rex Baby-
 lonis in Babylonem, & posuit eum in do-
 mo carceris vsque ad diem mortis suæ.
 * In mense autem quinto decima mensis ip-
 se est annus nonus decimus Nabuchodonosor
 regis Babylonis: venit Nabuzardan
 princeps militie qui stabat coram rege Ba-
 bylonis in Hierusalem.
 * Et incendit domum Domini, & do-
 mum regis, & omnes domus Hierusalem,
 & omnem domum magnam igne combussit.
 * Et totum murum Hierusalem per cir-
 cuitum destruxit cunctus exercitus Chal-
 dæorum qui erat cum magistro militie.
 * De pauperibus autem populi, & de re-
 liquo vulgo quod remanserant in ciuitate,
 & de profugis qui transfugerant ad regem
 Babylonis, & ceteros de multitudine tran-
 stulit Nabuzardan princeps militie.
 * De pauperibus verò terræ reliquit Na-
 buzardan princeps militie vinitores &
 agricolas.

תרגום יונתן

* ועלת קרתא בצירא עד חדא עשרי שנין למלכא צדקיהו:
 * ואחרעת קרתא וכל גברי עבדי קרבא ערקו ונפקו מן קרתא כליליא באורח חרע בין שוריא דעל גנתא
 וירפא משריח כסדאי בחר מלכא ואדבקו ית צדקיהו ובמישרי
 * ואחרו ית מלכא ואסיקו יתה לוח מלכא דבבל לרבלת בארע חסת וסלל עמה פתגמי דינין:
 * וירדפו חיל כשדים אחרי המלך וישיבו את צדקיהו בערבת ירחו וכל חילו נפצו מעליו:
 * ויתפשו את המלך ויעלו אתו אל מלך בבל רבלתה בארץ חמת וידבר אתו משפטים:
 * וישחט מלך בבל את בני צדקיהו לעיניו וגם את כל שרי יהודה שחט ברבלתה:
 * ואר-עיני צדקיהו עור ויאסרוהו בנחשתים ויבארו מלך בבל בבל ויתנהו בבית הפקדת עד יום מותו:
 * ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנה תשע-עשרה שנה למלך נבוכדראצר מלך בבל בא נבוזראדן רב-טבחים עמד לפני מלך בבל בירושלם:
 * וישרף את בית יהוה ואת בית המלך ואר-כל בתי ירושלם ואת כל בית הגדול שרף באש:
 * ואת כל חומת ירושלם סביב נתצו כל חיל כשדים אשר את רב-טבחים:
 * ומדלות העם ואת יתר העם הנשארים בעיר ואר-הנפלים אשר נפלו אל מלך בבל ואת יתר האמון הגלה נבוזראדן רב-טבחים:
 * ומדלות הארץ השאיר נבוזראדן רב-טבחים לכרמים וליגבים:

¹ Et venit ciuitas in obsidionem usque ad undecimum annum regi Sedechie,
² In mense quarto nona mensis, & obtinuit fames in ciuitate, & non erant panes populo terre.

³ Et dirupta est ciuitas, & omnes viri bellatores fugerunt, & egressi sunt nocte per viam porte inter murum & antemurale quod erat versus hortum regis. & Chaldaei super ciuitatem in circuitu. & abierunt viam in campestre.

⁴ Et persecutus est exercitus Chaldaeorum post regem, & comprehenderunt eum in trans Hiericho. & omnes serui eius dispersi sunt ab eo.

⁵ Et comprehenderunt regem, & adduxerunt eum ad regem Babylonis in Deblatha in terra Hemath: & locutus est ei cum iudicio.

⁶ Et iugulauit rex Babylonis filios Sedechie ante oculos eius, & omnes principes Iuda iugulauit in Deblatha:

⁷ Et oculos Sedechie excacauit. & vinxit eum in compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & dedit illum in domum pistrini usque in diem qua mortuus est.

⁸ Et in mense quinto decima mensis venit Nabuzardan princeps coquorum, qui stabat ante faciem regis Babylonis in Hierusalem:

⁹ Et incendit domum Domini & domum regis, & omnes domos ciuitatis, & omnem domum magnam combussit in igne.

¹⁰ Et omnem murum Hierusalem in circuitu destruxit exercitus Chaldaeorum qui cum principe coquorum.

¹¹ Et a pauperibus populi, & reliquum populi & derelictos in ciuitate, & profugos qui transfugerant ad regem Babylonis, & reliquum turbae transfudit princeps coquorum:

¹² Et a pauperibus terre reliquit princeps coquorum in vinicosos & in agricolas.

¹ καὶ ἦλθεν ἡ πόλις εἰς σωοχλὴν ἕως ἐνδεκάτης ἔτους τῆς βασιλείας (σεδεκίας),

² ἐν μηνὶ τῆς τεταρτῆς ἐννάτης τοῦ μηνὸς, καὶ ἐξερῶθη ὁ λιμὸς ἐν τῇ πόλει, & οὐκ ἦσαν ἄρτοι τῆς γῆς.

³ καὶ διεκόπη ἡ πόλις, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολέμισαι ἐφυγον, καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς καὶ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης θύαμένον τὰς τείχους & τὸν ποταμὸν ὁ ὧν καὶ τὸν κήπον τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ χαλδαῖοι ἦν ἐν τῇ πόλει κύκλῳ, καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν εἰς Ἀράβα.

⁴ καὶ κατεδίωξεν ἡ δυνάμις τῶν χαλδαίων ὀπίσω τοῦ βασιλέως. καὶ κατέλαβον αὐτὸν ἐν τῇ πύρρῃ ἱερικῇ. & πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ διεσπάρησαν ἀπ' αὐτοῦ.

⁵ καὶ συνελάβον τὸν βασιλέα, καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς βασιλέα βαβυλῶν εἰς δεβλαθα ἐν γῇ αἰμάθ, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ κατὰ κρίσεως.

⁶ καὶ ἐφάξεν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶν οὗτος ὑἱὸς σεδεκίου κατ' ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. καὶ πάντας οὗτος ἀρχοντας ἰούδα ἐφάξεν ἐν δεβλαθα.

⁷ καὶ οὗτος ὀφθαλμοῖς (σεδεκίου) ἐξετύφλωσεν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐν πένδεσσι, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶν εἰς βαβυλῶνα, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν εἰς οἰκίαν μύλων εἰς ἡμέρας ἧς ἀπέθανεν.

⁸ καὶ ἐν μηνὶ τῆς πέμπτης δεκάτης τοῦ μηνὸς ἦλθε ναβουζαρδανὸς ὁ ἀρχιμαγείρος, ὁ ἑστὼς καὶ πρὸς τὸν βασιλέα βαβυλῶν εἰς ἱερουσαλήμ.

⁹ καὶ ἐνέπησεν τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ πᾶσας τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, καὶ πᾶσαν οἰκίαν μεγάλαν ἐνέπησεν ἐν πυρὶ.

¹⁰ καὶ πᾶν τῆχμα ἱερουσαλήμ κύκλῳ κατέβαλεν ἡ δυνάμις τῶν χαλδαίων ἡ καὶ τοῦ ἀρχιμαγέου.

¹¹ καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων τοῦ λαοῦ καὶ τὸ λοιπὸν τῆς λαῖας καὶ οὗτος κατέλειψεν ἐν τῇ πόλει καὶ οὗτος ἐμπεπληκότας οἱ ἐνέπεσαν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς βαβυλῶνος καὶ τὸ περισσὸν τοῦ ὄχλου μετήκον ὁ ἀρχιμαγείρος.

¹² καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων τῆς γῆς κατέλιπον ὁ ἀρχιμαγείρος εἰς ἀμπελουργοὺς καὶ εἰς γεωργοὺς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Venitque ciuitas in obsidionem usque ad undecimum annum regis Sedechie.

² Mense quarto, nona die mensis, praeualuit fames in ciuitate, adeo ut non essent alimenta populo terræ.

³ Et dirupta est ciuitas, & omnes viri bellatores fugerunt, & egressi sunt de ciuitate nocte per viam portæ inter muros qui erant iuxta hortum Regis. (Chaldaei autem castrametati erant per circuitum ciuitatis.) & abierunt per viam campestris.

⁴ Et persecuti sunt exercitus Chaldaeorum post regem, & apprehenderunt Sedechiam in campatribus Iericho: & omnis exercitus eius dispersus est ab eo.

⁵ Et comprehenderunt Regem, & adduxerunt eum ad regem Babylonis in Riblah in terram Hemath. & locutus est cum eo verba iudiciorum.

⁶ Et iugulauit rex Babylonis filios Sedechie in oculis eius, & etiam omnes principes Iuda iugulauit in Riblah.

⁷ Oculos autem Sedechie excacauit: & vinxit eum catenis æreis, & duxit eum rex Babylonis in Babylonem, & posuit eum in domo vincitorum usque in diem mortis eius.

⁸ Mense autem quinto decima die mensis (ipse est annus decimus nonus regis Nabuchodonozor regis Babylonis) venit Nabuzardan princeps occidentium, & stetit ante regem Babylonis in Ierusalem.

⁹ Et succendit domum sanctuarij Domini, & domum Regis, & omnes domos Ierusalem, & cunctas domos principum succendit igni:

¹⁰ Et omnes muros Ierusalem per circuitum destruxit omnis exercitus Chaldaeorum qui venerat cum principe occidentium.

¹¹ Et de pauperibus populi, & reliquum populum qui remanserant in ciuitate, & profugos qui transfugerant ad regem Babylonis, & reliquum multitudinem transmigrare fecit Nabuzardan princeps occidentium.

¹² Et de pauperibus populi terræ reliquit Nabuzardan princeps occidentium, ut colerent agros & vineas.

17 * וְאֵת עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית יְהוָה וְאֵת
 הַמְּכָנוֹת וְאֵת יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה שָׁבְרוּ
 כְּשָׂדִים וַיִּשְׂאוּ אֶת כָּל־נְחֹשֶׁת בָּבֶלָה׃
 18 * וְאֵת הַסְּרוֹת וְאֵת הַיַּעֲסִים וְאֵת הַמְּזֻמְרוֹת וְאֵת
 הַמְּזֻרְקָת וְאֵת הַכַּפּוֹת וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר
 יִשְׂרָאֵל בָּחָם לָקְחוּ׃
 19 * וְאֵת הַסְּפִיסִים וְאֵת הַמַּחְתּוֹת וְאֵת הַמְּזֻרְקוֹת וְאֵת
 הַסִּירוֹת וְאֵת הַמְּנֻרוֹת וְאֵת הַכַּפּוֹת וְאֵת הַמְּנַקְיוֹת
 אֲשֶׁר זָהָב וְזָהָב וְאֲשֶׁר כֶּסֶף כֶּסֶף לָקְחוּ רַב טַבָּחִים׃
 20 * הָעַמּוּדִים שְׁנַיִם הָיוּ הָאֶחָד וְהַבֶּקֶר שְׁנַיִם עֶשֶׂר
 נְחֹשֶׁת אֲשֶׁר תַּחַת הַמְּכָנוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ
 שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֹא־הָיָה מִשְׁקָל לְנְחֹשֶׁתָם כָּל־
 הַכְּלִים הָאֵלֶּה׃
 21 * וְהָעַמּוּדִים שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אִמָּה קוֹמָה הָעַמֹּד
 הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אִמָּה יִסְבְּנוּ וְעִבּוּ אַרְבַּע
 אַצְבָּעוֹת נָכוֹב׃
 22 * וְכִתְרַת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכְּתֹרֶת הָאֶחָד
 חֲמִשָּׁה אַמּוֹת וְשִׁבְכָה וְרִמּוֹנִים עַל־חִכּוֹתֶיהָ סָבִיב
 הַכָּל נְחֹשֶׁת וְכֹאֵלָה לָעַמּוֹד הַשֵּׁנִי וְרִמּוֹנִים׃
 23 * וַיְהִיו הָרִמּוֹנִים תְּשַׁעִים וְשֵׁשׁ רִוְחָה כָּל־הָרִמּוֹנִים
 מֵאֵרֶץ עַל־הַשִּׁבְכָה סָבִיב׃
 24 * וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת־שְׂרִיָּה כֹהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת־
 צַפְנִיָּה כֹהֵן הַמִּשְׁנָה וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת שְׂמָרֵי הַסֵּף׃
 25 * וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיסִים אֶחָד אֲשֶׁר הָיָה פְּקִיד־עַל־
 אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְשִׁבְעָה אַנְשִׁים מֵרָאִי פְּנֵי־הַמֶּלֶךְ
 אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בָּעִיר וְאֵת סֹפֵר שֵׁר הַצָּבָא הַמִּצְבֵּא
 אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשֵׁשִׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ הַנִּמְצָאִים
 בְּתוֹךְ הָעִיר׃
 26 * וַיִּקַּח אוֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים וַיִּלְךְ אוֹתָם
 אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רַבְלָתָה׃

17 * Columnas quoque aëreas quæ erant
 in domo Domini, & bases, & mare æneum
 quod erat in domo Domini, confregerunt
 Chaldæi, & tulerunt omne æs eorum in
 Babylonem.

18 * Et lebetes, & creagras, & psalteria, &
 phialas, & mortariola, & omnia vasa quæ
 quæ in ministerio fuerant, tulerunt.

19 * Et hydrias, & thymiamateria, & vi-
 ceos, & pelues, & candelabra, & mor-
 Eria, & cyathos. quotquot aurea, aurea, &
 quotquot argentea, argentea. Tulit mag-
 ister militiæ

20 * Columnas duas, & mare vnum, & vi-
 tulos duodecim æreos qui erant sub ba-
 bus, quas fecerat rex Salomon in domo
 Domini. Non erat pondus æris omnium
 horum vasorum.

21 * De columnis autem, decem & octo
 cubiti altitudinis erant in columna vna, &
 funiculus duodecim cubitorum circuibat
 eam. Porro grossitudo eius quatuor digi-
 torum, & intrinsecus caua erat.

22 * Et capitella super vtraque ærea. Ali-
 tudo capitelli vnius quinque cubitorum
 retiacula & malogranata super coronam
 in circuitu, omnia ænea.

23 * Et fuerunt malogranata nonaginta
 sex dependentia, & omnia malogranata
 centum retiaculis circundabantur.

24 * Et tulit magister militiæ Saraiam Sa-
 cerdotem primum, & Sophoniam Sa-
 cerdotem secundum, & tres custodes vo-
 stibuli.

25 * Et de ciuitate tulit eunuchum vnum
 qui erat præpositus super viros bellatores,
 & septem viros de his qui videbant faciem
 regis qui inuenti sunt in ciuitate, & scri-
 bam principem militum qui probat tyro-
 nes, & sexaginta viros de populo terre qui
 inuenti sunt in medio ciuitatis.

26 * Tulit autem eos Nabuzardan mag-
 ister militiæ, & duxit eos ad regem Baby-
 lonis in Reblatha.

תרגום יונתן

17 * וְאֵת עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית יְהוָה וְאֵת
 הַמְּכָנוֹת וְאֵת יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה שָׁבְרוּ
 כְּשָׂדִים וַיִּשְׂאוּ אֶת כָּל־נְחֹשֶׁת בָּבֶלָה׃
 18 * וְאֵת הַסְּרוֹת וְאֵת הַיַּעֲסִים וְאֵת הַמְּזֻמְרוֹת וְאֵת
 הַמְּזֻרְקָת וְאֵת הַכַּפּוֹת וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר
 יִשְׂרָאֵל בָּחָם לָקְחוּ׃
 19 * וְאֵת הַסְּפִיסִים וְאֵת הַמַּחְתּוֹת וְאֵת הַמְּזֻרְקוֹת וְאֵת
 הַסִּירוֹת וְאֵת הַמְּנֻרוֹת וְאֵת הַכַּפּוֹת וְאֵת הַמְּנַקְיוֹת
 אֲשֶׁר זָהָב וְזָהָב וְאֲשֶׁר כֶּסֶף כֶּסֶף לָקְחוּ רַב טַבָּחִים׃
 20 * הָעַמּוּדִים שְׁנַיִם הָיוּ הָאֶחָד וְהַבֶּקֶר שְׁנַיִם עֶשֶׂר
 נְחֹשֶׁת אֲשֶׁר תַּחַת הַמְּכָנוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ
 שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֹא־הָיָה מִשְׁקָל לְנְחֹשֶׁתָם כָּל־
 הַכְּלִים הָאֵלֶּה׃
 21 * וְהָעַמּוּדִים שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אִמָּה קוֹמָה הָעַמֹּד
 הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אִמָּה יִסְבְּנוּ וְעִבּוּ אַרְבַּע
 אַצְבָּעוֹת נָכוֹב׃
 22 * וְכִתְרַת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכְּתֹרֶת הָאֶחָד
 חֲמִשָּׁה אַמּוֹת וְשִׁבְכָה וְרִמּוֹנִים עַל־חִכּוֹתֶיהָ סָבִיב
 הַכָּל נְחֹשֶׁת וְכֹאֵלָה לָעַמּוֹד הַשֵּׁנִי וְרִמּוֹנִים׃
 23 * וַיְהִיו הָרִמּוֹנִים תְּשַׁעִים וְשֵׁשׁ רִוְחָה כָּל־הָרִמּוֹנִים
 מֵאֵרֶץ עַל־הַשִּׁבְכָה סָבִיב׃
 24 * וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת־שְׂרִיָּה כֹהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת־
 צַפְנִיָּה כֹהֵן הַמִּשְׁנָה וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת שְׂמָרֵי הַסֵּף׃
 25 * וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיסִים אֶחָד אֲשֶׁר הָיָה פְּקִיד־עַל־
 אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְשִׁבְעָה אַנְשִׁים מֵרָאִי פְּנֵי־הַמֶּלֶךְ
 אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בָּעִיר וְאֵת סֹפֵר שֵׁר הַצָּבָא הַמִּצְבֵּא
 אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשֵׁשִׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ הַנִּמְצָאִים
 בְּתוֹךְ הָעִיר׃
 26 * וַיִּקַּח אוֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים וַיִּלְךְ אוֹתָם
 אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רַבְלָתָה׃

¹⁷ Et columnas æreas quæ in domo Domini, & bases, & mare æneum quod in domo Domini contriuerunt Chaldei, & tulerunt eas eorum in Babylonem.

¹⁸ Et coronam, & phialas, & creagras, & omnia vasa ænea, in quibus ministrabant in eis:

¹⁹ Et thymiamatia, & phialas, & pelues, & candelabra, & mortariola, & cyathos. quæ erant aurea, aurea; & quæ erant argentea, argentea, tulit princeps coquorum.

²⁰ Et columnæ duæ, & mare vnum, & vituli duodecim ænei sub mare, quæ fecit Rex Solomon in domum Domini. Non erat pondus æris eorum.

²¹ Et columnæ octo & decem cubitorum altitudo columnæ vnius, & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam. & grossitudo eius digitorum quatuor in circuitu:

²² Et capitellum super eas æris, & quinque cubitorum longitudo, altitudo capitelli vnius. & retiaculum & malogranata super capitellum in circuitu, omnia ænea. secundum hæc columnæ secunde & malogranata.

²³ Et erant malogranata nonaginta & sex una pars, & erant omnia malogranata in retiaculo in circuitu centum.

²⁴ Et tulit princeps coquorum Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres custodientes viam.

²⁵ Et de ciuitate tulit eunuchum vnum qui erat prepositus virorum bellatorum, & septem viros nominatos qui in facie Regis, qui inuenti sunt in ciuitate, & scribam exercitus qui scribit populo terræ, & sexaginta homines de populo terræ qui inuenti sunt in medio ciuitatis.

²⁶ Et tulit eos Nabuzardan princeps coquorum, & adduxit eos ad regem Babylonis in Babel:

¹⁷ καὶ οὗτοι σύλῳις οὗτοι χαλκοῦς οὗτοι ἐν οἴκῳ κυρίου, & τὰς βάσεις, καὶ τὴν θάλασσαν τὴν χαλκίαν τὴν ἐν οἴκῳ κυρίου συνέτριψαν οἱ χαλδαῖοι. & ἔλαβον τὴν χαλκὸν αὐτῶν εἰς βαβυλῶνα.

¹⁸ καὶ τὴν σφραγίδα, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὰς κρεάγρας, καὶ πᾶσι τὰ σκεύη χαλκᾶ, ἐν οἷς ἐλατύργουν ἐν αὐτοῖς,

¹⁹ καὶ τὰς μαχθῶθ, καὶ τὰς μιζρακόθ, καὶ οὗτοι ὑποχυτῆρας, καὶ τὰς λυχνίας, & τὰς θυίσκας, καὶ οὗτοι κυάδοις· ἃ ἡ γυνὴ χευσά, καὶ ἃ ἡ θυγάτηρ χευσά, ἔλαβον ὁ δρχιμάγειρος.

²⁰ καὶ οἱ σύλῳι δύο, καὶ ἡ θάλασσα μία, καὶ οἱ μόχοι δώδεκα χαλκοὶ ὑποκάτω τῆς θάλασσης. ἃ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς θελομένων εἰς οἶκον κυρίου. οὐκ ἦν σαρκοὺς τοῦ χαλκοῦ αὐτῶν.

²¹ & σύλῳι οὐκτωκαὶ δεκά πηχέων ὑψὺς τοῦ σύλῳου τοῦ ἐνός. καὶ σπαρτίον δώδεκά πηχυ. περιεκύκλω αὐτόν. καὶ τὸ πάχος αὐτῶν δακτύλων τεσσαρῶν κύκλῳ.

²² καὶ γῆος οὗ ἐπ' αὐτοῖς χαλκοῦ, καὶ πέντε πηχέων τὸ μῆκος. ὑπερῆν τοῦ γῆος τοῦ ἐνός. καὶ δίκτυον καὶ ῥοαὶ ἐπὶ τοῦ γῆος κύκλῳ, τὰ πᾶσι χαλκᾶ. καὶ ταῦτα τὰ σύλῳα τῶν δευτέρων καὶ ῥοαί.

²³ καὶ ἡ δὲ αἱ ῥοαὶ ἐνεκήκοντο καὶ ἐξ τῶν μέσων, καὶ ἡ σαρκοὺς αἱ ῥοαὶ ἐπὶ τοῦ δικτύου κύκλῳ ἑκατὴν.

²⁴ καὶ ἔλαβον ὁ δρχιμάγειρος τὴν Σεραϊάν τὴν ἱερέα τὴν πρῶτην, καὶ τὴν θφωνίαν τὴν ἱερέα τὴν δευτερεύουσαν, & οὗτοι τρεῖς οὗτοι φυλάσσοντας τὴν ὁδόν.

²⁵ καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἔλαβον δυνούχον ἑνα ὃς ἦν ἐπὶ τῆς πόλεως τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ὀνομασθεῖς οὗτοι ἐν τῇ πόλει τοῦ βασιλέως οὗτοι δὲ ἐπὶ τῆς πόλεως ἐν τῇ πόλει, καὶ τὴν γραμματέα τῆς διωάμεως τὴν γραμματέα τῶν λαῶν τῆς γῆς, καὶ ἐξήκοντα ἀνδράποους ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς οὗτοι δὲ ἐπὶ τῆς πόλεως ἐν μέσῳ τῆς πόλεως.

²⁶ καὶ ἔλαβον αὐτοὺς ναβουζαρδάν ὁ δρχιμάγειρος, καὶ ἡ γαγυρ αὐτοὺς πρὸς βασιλέα βαβυλῶν εἰς δεβλαθ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁷ Et columnas æreas quæ erant in domo sanctuarij Domini, & bases, & mare æneum quod erat in domo sanctuarij Domini, contriuerunt Chaldei, & detulerunt omne æs eorum in Babylonem:

¹⁸ Et lebetes, & scopas, & psalteria, & phialas, & cochlearia, & omnia vasa ænea quibus ministrabant, tulerunt:

¹⁹ Et hydrias, & thuribula, & pelues, & ollas, & candelabra, & mortariola, & cyathos. quæ aurea, aurea; & quæ argentea, argentea, tulit princeps occidentium.

²⁰ Columnas duas, mare vnum, & duodecim boues æneos qui sub basibus erant, quæ fecerat rex Salomon in domo sanctuarij Domini non erat pondus æris omnium vasorum istorum.

²¹ Columnarum autem, decem & octo cubitorum erat altitudo columnæ vnius; & funiculus mensuræ duodecim cubitorum ambiebat eam circumquaque, & grossitudo eius erat quatuor digitorum, & concaua erat.

²² Et capitella erant super eam ærea, & altitudo capitelli vnius quinque cubitorum erat: & retiaculum, & malogranata super capitella in circuitu, omnia ærea: & similia erant columnæ secundæ & malogranata.

²³ Fuerunt autem malogranata nonaginta & sex in latere vno: omnia malogranata centum super retiaculum per circuitum.

²⁴ Et tulit princeps occidentium Saraiam sacerdotem magnū, & Sophoniam principem Sacerdotum secundum, & tres thesaurarios. sunt in ciuitate, & scribam principem exercitus, qui congregabat populum terræ, & sexaginta viros de populo terræ, qui inuenti sunt in medio ciuitatis.

²⁵ Et tulit eos Nabuzardan princeps occidentium, & duxit eos ad regem Babylonis in Riblath.

* ויכה אותם מלך בבל וימתם ברבלה בארץ ²⁷
 חמת ויגל יהודה מעל אדמתו:
 * זה העם אשר הגלה נבוכדראצר בשנת שבע ²⁸
 יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלשה:
 * בשנת שמונה עשרה לנבוכדראצר ²⁹
 מירושלם נפש שמנה מאות שלשים ושנים:
 * בשנת שלש ועשרים לנבוכדראצר הגלה ³⁰
 נבוזראדן רב-טבחים יהודים נפש שבע מאות
 ארבעים וחמשה כל-נפש ארבעת אלפים ושש
 מאות:
 * ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכן מלך- ³¹
 יהודה בשנים עשר חדר בעשרים וחמשה
 לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכותו
 אר-ראש יהויכין מלך-יהודה ויצא אתו מבית
 הכלי:
 * וידבר אתו טבות ויתן את-כסאו ממעל לכסא ³²
 מלכים אשר אתו בבבל:
 * ושנה את בגדי כלאו ואכל לחם לפניו תמיד ³³
 כל-ימי חייו:
 * וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך-בבל ³⁴
 דבר-יום ביום עד-יום מותו כל ימי חייו:

²⁷ * Et percussit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath. & translatus est Iuda de terra sua.
²⁸ * Iste est populus quem transtulit Nabuchodonozor: In anno septimo, Iudæorum tria millia & viginti tres.
²⁹ * In anno octauo decimo Nabuchodonozor transtulit de Hierusalé animas octingentas triginta duas.
³⁰ * In anno vigesimo tertio Nabuchodonozor, transtulit Nabuzardá magister militiæ animas Iudæorum septingentas quadraginta quinque. omnes ergo animæ quatuor millia sexcentæ.
³¹ * Et factum est in tricesimo septimo anno transmigrationis Ioachin regis Iudæ, duodecimo mense vigesima quinta mensis, eleuauit Euilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Ioachin regis Iudæ, & eduxit eum de domo carceris.
³² * Et locutus est cum eo bona. Et posuit thronum eius super thronos regum qui erant post se in Babylone:
³³ * Et mutauit uestimenta carceris eius, & comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ.
³⁴ * Et cibaria eius cibaria perpetua dabatur ei à rege Babylonis statuta per singulos dies, vsque ad diem mortis suæ cunctis diebus vitæ eius.

תרגום יונתן

* ויחטא יהואז מלך דבבל וקטלנו ברבלה בארעא דחמת ואחגליו דבית יהודה מעל ארעאון: ²⁷
 בשנת חמני עשרי לנבוכדראצר מירושלם נפשטא חמני מאה ותלתין וחרתין:
 * בשנת עשרין ותלת לנבוכדראצר אגלי נבוזראדן רב קטוליא יהודאי נפשטא שבע מאה ארבעין וחמש כל נפשטא ארבעא אלפין ²⁸
 ויהוה בתלתין ושבע שנין לגלות יהויכין מלך שבטא דבית יהודה בחרי עשר ירחין בעשרין וחמשה לירחא
 דבי אויל מרדך מלך דבבל בשנת מלכותה יח ריש יהויכין מלך שבטא דבית יהודה ואפיק יתה מבית אסירי:
 * ויחטא מלך דבבל בשנת מלכותה יח ריש יהויכין מלך שבטא דבית יהודה ואפיק יתה מבית אסירי:
 * ושנה את בגדי כלאו ואכל לחם לפניו תמיד כל-ימי חייו:
 * וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך-בבל דבר-יום ביום עד-יום מותו כל ימי חייו:

* Et percussit eos rex Babylonis in Debla-
tha in terra Emath, & translatus est Iuda à
terra eius.

* Hic est populus quem transtulit Nabucho-
donosor in anno septimo, Iudeos tria millia &
viginti tres.

* In anno octavo & decimo Nabuchodo-
nosor transtulit à Hierusalem animas octingen-
tas triginta duas.

* In anno tertio & vigesimo Nabuchodo-
nosor transtulit princeps coquorum Iudeorum
animas septingentas quadragintaquinque. Om-
nes animæ quatuor millia & sexcentæ.

* Et factum est in trigesimo & septimo an-
no transmigrati Joachim regis Iuda in duodeci-
mo mense in quinta & vicesima mensis, accepit
Euilmerodach rex Babylonis, in anno quo reg-
navit, caput Joachim regis Iuda, & eduxit eum
de domo qua custodiebatur:

* Et locutus est ei bona. & dedit illius thro-
num super thronos Regum qui cum eo in Baby-
lone.

* Et mutavit vestimentum carceris eius, &
comedeat panem semper ante faciem illius om-
nibus diebus quibus vixit.

* Et constitutus cibus ei dabatur semper à
rege Babylonis de die in diem, usque in diem
qua mortuus est.

27 * καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς βασιλεὺς βαβυλῶν ἐν δε-
βλαθα ἐν γῇ ἡμάθ, καὶ μετέθετο τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς γῆς
αὐτῆς. 28 οὗτος ἐστὶν ὁ λαὸς ὃν μετέθηκεν ναβουχοδο-
νόσωρ, ἐν ἔτει ἐβδόμῳ ἰουδαίους τρεῖς χιλιάδας καὶ εἰκο-
σιτρεῖς.

29 * ἐν ἔτει ὀγδόῳ ἔδεκάτῳ ναβουχοδονόσωρ, μετέθηκεν
ἀπὸ ἱερουσαλὴμ ψυχὰς ὀκτωκοσίας τετρακόντα δύο.

30 * ἐν ἔτει τρίτῳ καὶ εἰκοστῷ ναβουχοδονόσωρ, μετέθε-
κεν ὁ δερχιμαγείρ ἰουδαίων ψυχὰς ἑπτακοσίας τεσ-
σερακονταπέντε. πάντες αἱ ψυχὰς τέσσαρες χιλιάδες
καὶ ἑξακόσιαι.

31 * καὶ ἔρχετο ἐν τῇ τετρακοστῇ καὶ ἐβδόμῳ ἔτει ἀποικι-
σθέντ' ὁ δαυὶθακείμ βασιλεὺς ἰούδα ἐν τῇ δεκάτῳ
μυρίῳ ἐν τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μυρίου, ἔλαβεν οὐλαι-
μαδάρῃ βασιλεὺς βαβυλῶν ἐν τῇ ἐνιαυτῇ ᾗ ἐβα-
σίλευσεν τὴν κεφαλὴν δαυὶθακείμ βασιλεὺς ἰούδα. καὶ
ἔθηκεν αὐτὸν ἐξ οἰκίας ἧς ἐφυλάσσετο.

32 * καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ χρησά. ἔδωκεν αὐτῷ τὸν θρό-
νον ἐπὶ τῷ πᾶσι τοῖς θρόνοις βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν βα-
βυλῶνι.

33 * καὶ ἥλλαξεν τὴν πολλὴν τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἡ-
δισεν αὐτὸν διαπαντός καὶ τὸν πόσιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡ-
μέρας αὐτοῦ ἔζησεν.

34 * καὶ ἡ κυνέταξίς αὐτοῦ ἐδίδοτο δια-
παντός πᾶσι τοῖς βασιλέως βαβυλῶν ἐξ ἡμέρας εἰς ἡ-
μέραν ἕως ἡμέρας ἧς ἀπέθανεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

27 Et percussit eos rex Babylonis, & occidit eos in Riblah in terra Hemath: & translati sunt viri domus Iuda de terra sua.

28 Ille est populus quem transtulit Nabuchodonosor in anno septimo, Iudeos ter mille & viginti tres.

29 Anno decimo octavo Nabuchodonosor, transtulit de Ierusalem animas octingentas & triginta duas.

30 Anno vigesimo tertio Nabuchodonosor, transtulit Nabuzardan princeps occidentium Iudeorum animas septingentas quadra-
ginta quinque. Omnes animæ, quater mille & sexcentæ.

31 Et factum est tricesimo & septimo anno transmigrationis Ioachim regis tribus domus Iuda, duodecimo mense, vicesima quinta
die mensis, magnificavit Euilmerodach rex Babylonis, in ipso anno regni sui, caput Ioachim regis tribus domus Iuda, & eduxit eum de
domo carceris.

32 Et locutus est cum eo verba recta: & posuit thronum eius super thronos Regum qui erant cum eo in Babylone.

33 Et mutavit vestimenta carceris eius, & comedeat panem coram eo semper omnibus diebus vitæ suæ.

34 Et cibaria eius continua dabantur ei à facie regis Babylonis statuta per singulos dies, usque ad diem mortis suæ, omnibus diebus
quibus vixit.

FINIS PROPHETIÆ IEREMIAE.

THRENI HIEREMIAE.

CAPVT I.

Factum est postquam in captiuitatem ductus est Israel, & Hierusalem deserta est, sedit Hieremias flens, et plangit Lamentationem hanc super Hierusalem, & dixit:

¹ Aleph. Quomodo sedit sola ciuitas plena populorum! facta est quasi vidua multiplicata in gentibus, princeps in prouinciis facta est in tributū. ² Beth. Plorans plorauit in nocte, et lachryma eius in maxillis eius, & non fuit consolans eam ex omnibus diligentibus eam. omnes amantes eam spreuerunt in ea, facti sunt ei in inimicos.

³ Gimel. Migrare facta est Iudaea ab humilitate eius, & a multitudine seruitutis eius. Sedit in gentibus, non inuenit requiem. Omnes persequentes eam apprehenderunt eam inter tribulantes.

⁴ Daleth. Viae Sion lugent, eo quod non sint venientes in solennitate. omnes portae eius destructae: Sacerdotes eius gement, & virgines eius captivae ductae, et ipsa amaritudine oppressa est in seipsa.

⁵ He. Facti sunt tribulantes eam in caput, & inimici eius abundant: quia Dominus humiliavit eam super multitudine impietatum eius. paruuli eius abierunt in captiuitate ante faciem tribulantis.

⁶ Vau. Et egressus est a filia Sion omnis decus eius, & facti sunt principes eius quasi arietes non inuenientes pastum, & abierunt in non fortitudine ante faciem persequentis.

ΘΡΗΝΟΙ ΙΕΡΕΜΙΟΥ.

κεφαλ. α.

Αἱ ἐχθροὶ μου τὸ αἰχμαλωτῶσαι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἱερουζαλήμ ἐρημωθῆναι, ἐκείδουσιν ἱερεμίας κλαίων, καὶ ἐθρηνώσκει τὸν θρῆνον τοῦτον ἐπὶ ἱερουζαλήμ καὶ εἶπεν·

¹ Αλέφ. Πῶς ἐκείδουσιν μόνῃ ἡ πόλις ἡ πεπληθυμένη μὲν λαῶν ἐχρηθῆ ὡς χήρα πεπληθυμένη ἐν ἔθνεσιν, ἀρχουσα ἐν χώραις ἐχρηθῆ εἰς φόρον.

² Βήθ. Κλαύουσα ἐκλαυσεν ἐν νυκτί, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπῆρχεν, ὁ πῶκαλὼν αὐτῇ ἀπὸ πόντων τῶν ἀγαπώντων αὐτῇ. πάντες ³ φιλοῦντες αὐτῇ ἠθέτησαν ἐν αὐτῇ, ἐχθρόν τ' αὐτῇ εἰς ἐχθροῖς.

³ γίμαλ. Μετακίθη Ἰουδαία ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς· ἐκείδουσιν ἐν ἔθνεσιν, οὐχ οὐρεν δυνάμειν· πάντες ⁴ κατεδιώκοντες αὐτῇ κατέλαβον αὐτῇ δυνάμειν τῶν θλιβόντων.

⁴ δάλεθ. Οδοὶ σιῶν πενθοῦσιν πᾶσι τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους ἐν ἑορτῇ. πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφθίμισθησαν. ⁵ ἱερεῖς αὐτῆς ἀσθενάζουσιν. αἱ παρθένοι αὐτῆς αἰχμαλωτῆς ἀγόμεναι, καὶ αὐτῇ πικραίνονται ἐν ἑαυτῇ.

⁵ ἡ. Εχθρόν τ' ⁶ θλιβόντες αὐτῇ εἰς κεφαλῇ, καὶ ⁷ ἐχθροὶ αὐτῆς διθρηνώσκει· ὅτι κύριος ἐταπείνωσεν αὐτῇ· ἐπὶ τὸν πληθὺν τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορδύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ πρῶτον θλιβόντες.

⁶ Ουαδ. Καὶ ἔξηλθε ἐκ θυγατρὸς σιῶν πᾶσα ἡ δυνάμεις αὐτῆς, καὶ ἐχθρόν τ' ⁷ ἄρχοντες αὐτῆς ὡς κριοί, οὐχ οὐρεῖσκοντες νομῇ. καὶ ἐπορδύοντες ἐν ὄκῳ ἰχθύος κατὰ πρῶτον διώκοντες.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN THRENOS,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM.

ex Chaldaeis exemplaribus correctæ, opera B. A. Montani. CAPVT I.

Dixit Ieremias Propheta & Sacerdos magnus: ¹ Aleph. Quomodo decretum est super Ierusalem & super populum eius ut damnetur exiliis, & ut fieret planctus super eis, ² Beth. Quomodo? quemadmodum iudicati sunt Adā & Eua qui eiecti sunt de paradiso voluptatis & lamentatus est dominator seculi super eis ³ Gimel. Quomodo? Respondit mensura iudicij, & sic ait: Propter multitudinem peccatorum eius, & coniurationem quæ sunt in medio eius, idcirco habitabit sola, sicut vir in cuius carne est plaga lepræ qui solus habitat. Et ciuitas quæ erat plena turbis & populis multis, euacuata est ab eis, & facta est similis viduæ: & quæ erat magnifica inter populos, & dominabatur prouinciis, qui reddebant ei tributa, reuersa est ut sit depressa, detque eis tributum posthac. ⁴ Beth. Quando misit Moses Propheta nuncios ad explorandam terram, reuersi sunt nuncij, & eduxerunt nomen pessimum de terra Israel: & quando audierunt populus domus Israel nuncium hoc pessimum quod nunciatum est eis de terra Israel, leuauit populus vocem suam, & fleuit in nocte illa. Illic iratus est furor Domini in eos, & decreuit ut plangerent in nocte illa in generationibus suis propter deuastationem domus sanctuarij: & quando dictum fuit in prophetia Ieremie Sacerdoti magno, quod destruenda esset Ierusalem per manum Nabuchodonosor impij, si non conuerterentur ad penitentiam, confestim peruenit & increpauit populum Israel, & noluerunt suscipere verbum eius. Tunc venit Nabuchodonosor impius & destruxit Ierusalem, & domum sanctuarij succendit igne in nona die mensis Augusti: & in ipso tempore flebat cæcus Israel fletu, & lachrymæ eius decurrebant per maxillas eius. non erat qui loqueretur consolationes ad cor eius ex omnibus idolis quæ amauerat sequi, & idcirco omnes socij eius impii egerunt in eam, & conuersi sunt ut essent ei inimici.

⁵ Gimel. Abierunt viri domus Iuda in transmigrationem, pro eo quod prædicauerunt libertatem seruis suis & ancillis suis qui erant de cognatione Israel: & idcirco traditi sunt in manum populorum, & cæcus domus Iuda habitauit in medio populorum, & non inuenit requiem propter seruitutem duram cui subiecerunt eam: & omnes qui persequuntur eam apprehenderunt eam cum se occultaret inter terminos, & ad angustiam adegerunt eam.

⁶ Daleth. Omni tempore quo erat Ierusalem ædificata, noluerunt filij Israel ascendere in Ierusalem ut apparerent coram Domino tribus vicibus in anno: & propter peccata Israel deserta est Ierusalem, & factæ sunt viæ Sion lugentes, eo quod non sit qui veniat in eam tempore festiuitatis: omnes portæ eius destructæ, & Sacerdotes eius gementes, pro eo quod cessauerunt oblationes: virgines eius plangentes, eo quod desierunt egredi in quinta decima die mensis Augusti, & in die propitiationis, quæ erat in decima die mensis Septembris ad ducendos choros: ipsa quoque est amara corde valde.

⁷ He. Fuerunt hostes eius constituti super eam in principes, & inimici eius habitauerunt in tranquillitate: quia Dominus confregit eam propter multitudinem transgressionum eius: paruuli eius iuerunt in captiuitate coram tribulante.

⁸ Vau. Et egressus est a cætu Sion omnis splendor eius: fuerunt principes eius discurrentes ad querendum cibum, sicut discurrunt cerui in deserto, & non inuenerunt locum aptum pascuis suis: & abierunt in infirmitate fortitudinis, & non fuit eis virtus ad fugiendam ut liberarentur à persequente.

* זכרה ירושלם ימי עניה ומרויה כל
מחמדיה אשר רחיו מימי קדם בנפל עמה
ביד צר ואין עוזר לה ראוי צרים שחקו על-
משבתה:

* חטא חטאה ירושלם על-כן לנידה היתה כל-
מכבדיה תזילנה כי ראו ערותה גם היא נאנחה
ותשב אחר:

* טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד
פלאים אין מנחם לה ראוי יהיה את עניי כי
הגדיל אויב:

* ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה
גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבאו
בקהל לך:

* כל עמה נאנחים מבקשים לחם נתנו מחמדיהם
באכל לאשיב נפש ראה יהוה והפיטה כי הייתי
זוללה:

* לוא אליכם כל עברי דרך הביטו וראו אם יש
מכאוב במבאבי אשר עולל לי אשר הונה יהוה
ביום חרון אפו:

* ממרום שלח אש בעצמתי וירדנה פרש
רשת לרגלי השיבני אחר נתנני שוממרה כל-
היום דורה:

* נשקד על פשעי בידו ישתדלו עליו על צוארי
הכשיל בחי נתנני אדני בידי לא אוכל קום:

* סלח כל אבירי אדני בקרבי קרא עלי מועד
לשבר בחורי גר דרך אדני לבתולת ברת-
יהודה:

⁷ * *Zain*. Recordata est Hierusalem dierum
Afflictionis suae, & praevaricationis, omnia
desiderabilia suorum quae habuerat à die-
bus antiquis cum caderet populus eius in
manu hostili, & non esset auxiliator: vide-
runt eam hostes, & deriserunt Sabbata eius.

⁸ * *Heth*. Peccatum peccavit Hierusalem,
propterea instabilis facta est. Omnes qui
glorificabant eam, spreuerunt illam; quia
viderunt ignominiam eius. Ipsa autem ge-
mens & conuersa est retrorsum.

⁹ * *Teth*. Sordes eius in pedibus eius, nec
recordata est finis sui. Deposita est veh-
ementer, non habens consolatorem. Vide
Domine afflictionem meam, quoniam e-
rectus est inimicus.

¹⁰ * *Iod*. Manum suam misit hostis ad om-
nia desiderabilia eius, quia vidit gentes in-
gressas sanctuarium suum, de quibus prae-
ceperas ne intrarent in ecclesiam tuam.

¹¹ * *Caph*. Omnis populus eius gemens, &
quaerens panem. Dederunt preciosa quae
pro cibo, ad refocillandum animam. Vide
Dñe & considera quoniam facta sum vilis.

¹² * *Lamed*. O vos omnes qui transitis per
viam, attendite & videte si est dolor sicut
dolor meus. quoniam vindemiauit me et
locutus est Dominus in die furoris sui.

¹³ * *Mem*. De excelsis misit ignem in offi-
bus meis, & erudiuit me. Expandit rete pe-
dibus meis, conuertit me retrorsum. posuit
me desolatam tota die mærore confectam.

¹⁴ * *Nun*. Vigilauit iugum iniquitatum me-
rum; in manu eius conuolutae sunt, & im-
positae collo meo. Infirmata est virtus mea,
dedit me Dominus in manu de qua non
potero surgere. * *Samech*. Abstulit omnes
magnificos meos Dominus de mediis meis,
vocaui aduersum me tempus ut contere-
ret electos meos. Torcular calcavit Domi-
nus virgini filiae Iuda.

תרגום

זוהי זכרה ירושלם יומין קדמאין די הוות מורחה בכרפא ובפצחין חקיפין ומרדה ושלטח בכל עלמא וכל רגוגהא דהוה לה
מחמדיה על חובא נפל עמה בידוי רבובך דנצר רשיעא ואעיק להוין ולית דמיסע לה חזרהארה מעיקמא דאזלא בשביתא חוכו על
חובא רבא חבה ירושלם בגין כן בטל טול חות כל עממא דהוה מיקרין לה מלקדמין נהגו בה
סואכות דם רחוקהא בשפולחא לא אדכית מנה ולא
ונחתת ונפלת וחות פרושין ולית דמלל תנחומין לה חווי וי וחתו מסתכל
ידיה אושט נבוכדנצר רשיעא ושלף סיפא וקטע כל רגוגהא אף כנישתא דישראל שרת
על עממא דירושלם אנחן מכפנא וחכעין לחמא למיכל יהבו רגוגיהון בסעד לחמא לקימא נפש חווי וי וחתו מסתכל ארום
אשבעת לכון כל דעברין באורחא זורו חכא אסתכלו וחוו אין אית פיבא כביבי דאסתקף לי דחבר וי וחתו ביום
מן שמיא שלח אשתא בכרפי חקיפין וכבש יהוה פרש מצדחא לרגלי ארתעני קדל בעלי דבבי יהבני למחוי צדיא
אחיקר ניר מרורי בוריה אשבו בשבשין דגפנא סלקו על צוארי אחקל חילי מסר וי וחתו בידוימן
כנש כל חקיפי וי ויבני ארע זמן עלי להבירא חיל עלמי ועלו עממא על גזרת מיסרא דיוי וסאבו
הנה דמהון דבתולתהון מהשר חיר כחמר מן מעצרתא בעדן דגבר מבעט יח ענבין חמר ענבותי שרין

* Zain. Recordata est Hierusalem dierum humilitatis eius, et expulsionum eius, omnia desiderabilia eius quaecunque fuerunt à diebus antiquis cum caderet populus eius in manus tribulantium, & non fuit adiutor ei. Videntes hostes eius riserunt super transmigratione eius.

* Heth. Peccatum peccauit Hierusalem, propterea in commotionem facta est. omnes glorificantes eam humiliauerunt eam, viderunt enim ignominiam eius. & ipsa gemens & conuersa est retrorsum.

* Teth. Immunditia eius ad pedes eius, non recordata est nouissimorum eius, & deduxit immensa, non est consolans eam. Vide Domine humilitatem meam, quia magnificatus est inimicus.

* Iod. Manum suam extendit tribulans ad omnia desideria eius: vidit enim gentes ingressas in sanctuarium suum, quæ præcepisti non intrare eas in Ecclesiam tuam.

* Caph. Omnis populus eius gementes quærentes panem: dederunt desideria eius in cibo ad reducendum animam. Vide Domine & respice, quia facta est inhonorata.

* Lamed. Ad vos omnes qui transitis viam, conuertimini & videte si est dolor sicut dolor meus, qui factus est. Locutus in me humiliavit me Dominus in die iræ furoris eius.

* Mem. De excelso suo misit ignem in ossibus meis, & deduxit illum: expandit rete pedibus meis, conuertit me retrorsum, dedit me desolatam tota die dolentem.

* Nun. Vigilauit super impietates meas, in manibus meis conuolutæ sunt. ascenderunt super collum meum, infirmata est virtus mea, quia dedit Dominus in manibus meis dolores, non potero stare.

* Samech. Abstulit omnes fortes meos Dominus de medio mei, vocauit contra me tempus ut contereret electum meum: torcular calcavit Dominus virgini filie Juda.

* Ζάιν. Εμνήσθη Ιερουσαλήμ ἡμερῶν ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀποστροφῆς αὐτῆς. πάντα ἐπιθυμήματα αὐτῆς ὅσα ἦν ἡμερῶν δαχylaίων ἐν ταῖς περὶ τὴν λαὸν αὐτῆς εἰς χεῖρας θλίβοντες, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν αὐτῇ. εἰδόντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ τῇ μετikeσία αὐτῆς.

* ἥθ. Ἀμαρτίαν ἡμαρτεν Ιερουσαλήμ, διὰ τούτου εἰς ἅλωνα ἐγένετο. πάντες ὁδοξάζοντες αὐτὴν ἐταπείνωσαν αὐτὴν, ἰδὼν ὅτι τὴν ἀνημοσύνην αὐτῆς, καὶ ἵνα αὐτὴν σκάζουσα καὶ ἀπεσφαλῇ εἰς τὰ ὀπίσω.

* τήθ. Ἀκαθαρσία αὐτῆς ἀπὸ ποδῶν αὐτῆς, οὐκ ἐμνήσθη ἔχματα αὐτῆς, καὶ κατεβίβασεν ἐπ' ἐργα. οὐκ ἔστιν ὁ θάλακων αὐτῆς. ἴδε κύριε τὴν ταπείνωσίν μου, ὅτι ἐμεγαλύνθη ὁ ἐχθρὸς.

* ιώθ. Χεῖρα αὐτῆς ἐξέτειλεν ὁ θλίβων ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς, εἶδεν ὅτι ἐθνήσειελθόντα εἰς τὸ ἅγιασμα αὐτῆς ἀνετείλω μὴ εἰσελθεῖν αὐτὰ εἰς ἐκκλησίαν σου.

* χάφ. Πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς κατασκάζοντες ζητοῦντες αὐτήν. ἔδωκαν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει τοῦ ἐπιστρέψαι ψυχῆς. ἴδε κύριε ἐπὶ βλεφρονὶ ὅτι ἐχρήθη ἡ πτωχότης.

* λάμεδ. Οἱ πρὸς ὑμᾶς πάντες ἀπαγορευόμενοι ὁδόν, ἐπιστρέψατε καὶ ἴδετε εἴ ἐστιν ἄλγος ὡς ἄλγός μου, ὁ ἐχρήθη. φθελγάζω ἐν ἐμοὶ ἐταπείνωσέν με κύριε ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ.

* μήμ. Εξ ὑψοῦς αὐτοῦ ἀπέσειλεν πῦρ ἐν τοῖς ὀστέοις μου, ἐκατήγαγον αὐτό, διεπέτασεν δίκτυον τοῖς ποσίν μου, ἀπέσρεψέν με εἰς τὰ ὀπίσω, ἔδωκέν με ἡφανισμῶν ὀλλῶν τὴν ἡμέραν ὁδυμασμένην.

* νοώ. Εξηγορήθη ἐπὶ τὰ ἀσεβήματα μου, ἐν χερσίν μου συνεπλάκησαν. ἠθέλησαν ἐπὶ τὴν τραχιλήν μου, ἠθέλησεν ἡ ἰσχὺς μου, ὅτι ἔδωκεν κύριε ἐν χερσίν μου ὀδυάας, οὐ δύνηθαι εὐωαῖ.

* ζαμέχ. Εξῆρεν πάντας τοὺς ἰσχυροὺς μου ὁ κύριος ἐπὶ μέθυ μου, ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμὲ καιρὸν ὃ συντρέψαι ἐκλεκτὸν μου, λελὼν ἐπάτησεν κύριος παρθένον θυγατέρα ἰουδα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Zain. Recordata est Hierusalem dierum antiquorum cum habitatio eius esset in arcibus & in villis fortissimis, & prauaricaretur & dominaretur in omni seculo, & omnium desiderabilium suorum quæ fuerunt ei à diebus antiquis. & propter peccata sua cecidit populus eius in manus Nabuchodonosor impij, qui tribulauit eos, & non fuit qui adiuuaret eam. Viderunt eam hostes cum irer in captiuitatem, & irriserunt super bona eius quæ cessauerunt de medio eius.

* Heth. Peccatum grande peccauit Hierusalem: propterea vaga facta est inter omnes populos qui glorificabant eam ab initio, vsi sunt contemptu contra illam, quia viderunt scissuras eius: ipsa autem gemens & conuersa est retrorsum.

* Teth. Immunditia sanguinis menstrui eius in oris vestimenti eius: non est mundata ab ea, neque obstupuit propter peccata sua, neque recordata est quod euenturum esset super ipsam in fine dierum. Et descendit, & cecidit mirabiliter, & non est qui loquatur ei consolationes. Vide Domine & contempera, quia præualuit super me inimicus.

* Iod. Manum suam extendit Nabuchodonosor impius, & euaginavit gladium, & succidit omnia desiderabilia eius: cætus quoque Israel cepit ululare, quia vidit populos extraneos ingredientes in domum sanctuarij ipsius, de quibus præcepisti per manus Moysis prophetæ super Amom & Moab, quod non essent digni ingredi in Ecclesiam tuam.

* Caph. Omnis populus Hierusalem gemunt propter famem, & quærunt panem ad comedendum: dederunt desiderabilia sua pro alimento panis ad sustentandum animam. Vide Domine & considera quia facta sum voratrix.

* Lamed. Adiuro vos omnes transeuntes per viam, declinate huc, aspice & videte si est dolor sicut dolor meus, quoniam occasionem quæsiuit contra me, ut confringeret me Dominus in die iræ furoris sui. Mem. De cælis misit ignem in ciuitates meas, & subiugauit eas, expandit rete pedibus meis: vertere fecit me dorsum coram inimicis meis: posuit me ut sim desolata tota die abiecta & infirma.

* Nun. Aggravatum est iugum prauaricationum mearum in manu eius: conuolutæ sunt quasi propagines vitis: ascenderunt super collum meum: corruit virtus mea: tradidit me Dominus in manum de qua non potero surgere.

* Samech. Collegit omnes fortes meos Dominus in medio mei: vocauit aduersum me tempus ut contereret fortitudinem iuuenum meorum, & ingressi sunt populi per decretum verbi Domini, & polluerunt virgines domus Iuda, donec sanguis virginitatis earum effunderetur sicut vinum de torculari, in tempore quo homo calcatur vinas, & vinum de vuis defluit.

¹⁶ * Ain. In his ego ploro, oculus meus deduxit aquam, quia elongatus est à me consolans me, convertens animam meam: facti sunt filij mei desolati, quoniam inualuit inimicus. * Phe. Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam. Mandavit Dominus Jacob in circuitu eius tribulantes eum. facta est Hierusalem in mēstruatam inter eos. * Sade. Justus est Dominus, quia os eius exacerbauit. Audite iam vniuersi populi, et videte dolorem meum. virgines meae & iuvenes mei abierunt in captiuitate. * Coph. Vocami amatores meos, ipsi autem deceperunt me. sacerdotes mei & seniores mei in ciuitate defecerunt; quia quaesierunt cibum sibi ut conuerterent animas suas. * Res. Vide Domine quoniam tribulor; venter meus conturbatus est, & cor meum subuersum est in me, amaricans amaricami. Foris filius orbauit me gladius sicut mors in domo. * Sin. Audite iam, quia ingemisco ego, non est qui consoletur me. omnes inimici mei audierunt mala mea, & letati sunt, quia tu fecisti: adduxisti diem, vocasti tempus, factum est, simili mihi. * Thau. Ingredietur omne malum eorum ante faciem tuam, vindemia eos quemadmodum vindemiauerunt me pro omnibus peccatis meis: quia multi gemitus mei, et cor meum contristatur.

CAP. II.

Aleph.

¹ Vomodo obscurauit ira sua Dominus filiam Sion! proiecit de celo in terram gloriam Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die irae furoris eius. * Beth. Precipitauit Dominus non parcens, omnia speciosa Jacob destruxit in furore suo, munitiones filiae Iuda agglutinauit in terram: polluit regem eius et principem eius. * Gimel. Confregit in ira furoris sui omne cornu Israel. auertit retrorsum dexteram suam à facie inimici, & succendit Jacob quasi ignis flammam, & deuorauit omnia quae in gyro.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁶ Ain. Super paruulos qui allisi sunt, & super mulieres praegnantas quarum venter scissus est, dixit cætus Israel, ego ploro, & duo oculi mei defluunt lachrymis sicut fons aquarum: quia longè factus est à me consolator qui sustentaret me, & loqueretur consolationes animae meae: facti sunt filij mei desolati, quia praeualuit super eos inimicus. * Pe. Expandit Sion manus suas prae angustia, sicut expandit mulier quae sedet ad parientium. clamauit, & non est qui loquatur consolationes ad cor eius. precepit Dominus domui Iacob precepta & Legem ut custodirent: ipsi autem transgressi sunt decretum verbi eius; ideo circueuerunt domum Iacob per circuitum inimici eius: facta est Ierusalem similis mulieri mēstruatæ in medio eorum. * Sade. Dixit Dominus in verbo suo populo domus Israel, quod non transirent qui occidunt gladio, per terram eorum. perrexit Iosias rex euāginato gladio contra Pharaonem claudum in cæpo Magedo, quod non preceptum fuerat ei, nec quaesierat oraculum à facie Domini: ideo miserunt sagittarij sagittas in regem Iosiam, & mortuus est ibi. antequam egrediretur anima eius, mussitabat labiis suis, & sic dicebat: Iustus est Dominus, quia transgressus sum verbum eius. Audite obsecro omnes populi hanc lamentationem qua lamentatus est Ieremias super Iosiam, & videte dolorem meum, qui accidit mihi post mortem eius: virgines & pueri mei abierunt in captiuitatem. * Coph. Dixit Ierusalem quando tradita est in manus Nabuchodonosor: Vocami amicos meos filios populorum cum quibus inieram pactum ut adiuuarent me; ipsi autem dolose egerunt contra me, & conuersi sunt ut nocerent mihi illi Romani qui venerunt cum Tito & Vespasiano, & extruxerunt machinas contra Ierusalem: & Sacerdotes mei & senes mei in medio ciuitatis expirant: quia quaesierunt alimenta panis sibi ut comederent & sustentarent animas suas. * Res. Vide Dñe quia angusta est mihi, ideo viscera mea conturbata sunt, subuersum est cor meum in medio mei: quia transgrediendo transgressa sum decretum verbi Domini: & propterea foris consumit gladius, & intus occidit fames, sicut angelus disperdens qui constitutus est super mortem. * Sin. Audierunt nationes quia gemebam ego, & non est qui consoletur me: omnes inimici mei audierunt malum quod peruenit ad me: letati sunt quoniam tu Domine fecisti: induxisti super me diem ultionis: conuocasti super me conuocationem in desolationem meam: sic conuocabis super eos, & erunt desolati sicut ego. * Thau. Ingredietur in die iudicii magni omne malum eorum quo malignati sunt mihi gemitus mei, & cor meum infirmum.

CAP. II.

Aleph.

¹ Vomodo detestatus est Dominus in ira furoris sui cætum Sion! proiecit de celo in terram pulchritudinem Israel, & non est recordatus domus sanctuarij, quæ erat scabellum pedum eius; nec pepercit ei in die irae furoris sui. * Beth. Consumpsit Dñs, & non pepercit, omne ornamentum domus Iacob destruxit in furore suo, atque cætus domus Iuda pertingere fecit ad terram, & prophanauit regnum eius & principes eius. * Gimel. Succidit in furore irae omnem gloriam Israel: conuertit retrorsum manum dexteram suam, & non est auxiliatus populo suo à facie inimici: & succendit in domo Iacob sicut ignis flammam, quæ consumit per circuitum.

¹⁶ * αἰν. Ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω, ὁφθαλμός μου κατήγαγον ὕδωρ, ὅτι ἐμακρυνήθη ἀπ' ἐμοῦ ὁ παρηγορῶν με, ἡπείρεσθον ψυχὴν μου, ἐχρύντο οἱ υἱοί μου ἡφανισμένοι, ὅτι ἐκράταιώθη ὁ ἐχθρὸς. * φη. Διεπέτασεν σιὼν χεῖρας αὐτῆς, ὅτι ἐστὶν ὁ παρηγορῶν αὐτήν. ἐνετείλατο κύριος τῷ ἰακώβ κύκλω αὐτῆς. * θλ. Βίοντες αὐτὴν. ἐχρύνθη ἱερουσαλὴμ εἰς ἀποκαθαρμύλιν δυνάμεθον αὐτῶν. * ςαδ. Δίκαιός ἐστιν κύριος, ὅτι τὸ σόμα αὐτῆς περιπέκρυνα. ἀκέστατε δὴ πλείότες λαοὶ ἴδετε τὸ ἄλγος μου. παρθένοι μου καὶ νεκροσκοποι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ. * κωφ. Ἐκάλεσα τὴν ἐρασάς μου, αὐτὴ δὲ παρελογίσαντό με. * ἱερ. ἱερεῖς μου ὅτι πρεσβύτεροί μου ἐν τῇ πόλει ἐξέλιπον, ὅτι ἐζήτησαν βρώσιν αὐτοῖς ἵνα ἡπείρεψωσιν ψυχὰς αὐτῶν. * ρη. Ἰδὲ κύριε ὅτι θλίβομαι, ἡ κοιλία μου ἐταράχθη καὶ ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί, παρηγορησάμενος παρηγορησάμενος. ἐξώθεν ἡ τέκνωσόν με μάχαιρα ὥσπερ θάνατος ἐν οἴκῳ. * σιν. Ἀκέστατε δὴ, ὅτι σενάζω ἐγὼ, ὅτι ἐστὶν ὁ παρηγορῶν με. πλείότες ἐχθροί μου ἤκυσαν τὰ κακὰ μου ὅτι ἐχάρησαν, ὅτι σὺ ἐποίησας, ἐπήλας ἡμέραν, ἐκάλεσας καὶ ἐρῶν, ἐχρύντο ὅμοιοί μοι. * θαυ. Εἰσελθοὶ πᾶσα ἡ κακία αὐτῶν καὶ περὶ σὺν ὅν, ἡπείρεσθον αὐτοῖς ὅν τρόπον ἐπεφύλισάν μοι περὶ πάντων τῶν ἁμαρτημάτων μου, ὅτι πολλοὶ σενάζομαι, ὅτι ἡ καρδία μου λυπεῖται.

β.

¹ * Αλέφ. Πῶς ἐγνώφωσεν ὀργὴ αὐτῆς κύριος τὴν θυγατέρα σιὼν. κατέρριψεν ἐξ ἐρανῶν γλῶσσαις ἰσραὴλ, καὶ ὅτι ἐμνήσθη ὑποποδίσ ποδῶν αὐτῆς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς θυμοῦ αὐτῆς. * βήθ. Κατεπόντισεν κύριος ἐφεισάμενος, πᾶσα τὰ ὠραῖα ἰακώβ καθεῖλεν ἐν θυμῷ αὐτῆς τὰ ὀχυρώματα τὰ θυγατρὸς ἰσραὴλ ἐκόλλησεν εἰς τὴν γλῶσσαν. ἐβεβήλωσεν βασιλέα αὐτῆς ἀρχόντα αὐτῆς. * γίμ. Συνέκλασεν ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτῆς πᾶν κέρας ἰσραὴλ. ἀπείρεσθον εἰς τὰ ὀπίσω δεξιὰν αὐτῆς ἀπὸ περὶ σὺν ἐχθροῦ, καὶ ἀνῆψεν ἰακώβ ὡς πῦρ φλόγα, καὶ κατέφαγεν πᾶσα τὰ κύκλω.

* דרך קשתו באויב נצב ימינו כצד ויחרג כל
מחמדי עין באהל בת ציון שפך באש חמתו:
* היר ארני באויב בלע ישראל בלע כל
ארמנותיה שחת מבצרי וירב בבת יהודה תאניה
ואניה:
* ויחמס בגן שכו שחת מעדו שפח יהודה בציון
מועד ושבת וינאץ בזעם אפו מלך ובהן:
* זנח ארני מזבחו נאר מקדשו הסגיר ביד אויב
חומת ארמנותיה קול נתנו בבית יהודה
כיום מועד:
* חשב יהודה להשחית חומת ברת ציון נטרה קו
לא השיב ידו מבלע ויאכל חל וחומתו יחרו
אמללו:
* טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה
ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון
מיהודה:
* ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון העלו עפר על
ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן בתולת
ירושלם:
* כלו בדמעור עיני חמרמרו מעי נשפך לארץ
בבדי על שבר בת עמי בעטף עולל ויונק ברחבות
קרית:
* לאמתם יאמרו איה דגן ויין בהתעטפם כחלל
ברחבות עיר בהשתפך נפשם אל חיק אמתם:
* מה אעזב מה אדמה לך הבת ירושלם מר
אשוה לך ואנחמד בתולת בת ציון כי גדול בים
שברך מי ירפא לך:

* *Daleth.* Tetendit arcum suum quasi inimicus: firmavit dexterā suam quasi hostis: & occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiae Sion; effudit quasi ignem indignationē suam. * *He.* Factus est Dñs velut inimicus, precipitavit Israel, precipitavit omnia mœnia eius, dissipavit munitiones eius, & repleuit in filia Iuda humilitatū & humiliatam. * *Vau.* Et dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum. Oblivioni tradidit Dominus in Sion festivitatem & Sabbatum, & in opprobriū, & in indignationem furoris sui regem & sacerdotē. * *Zai.* Repulit Dñs altare suum, maledixit sanctificationi suæ, tradidit in manu inimici muros turrium eius. Vocem dederūt in domo Dñi sicut in die solenni. * *Heth.* Cogitavit Dñs dissipare murū filiae Sion, tetendit funiculū suum, & non auertit manū suam à perditione. Luxitq; antemurale, & murus pariter dissipatus est. * *Teth.* Defixæ sunt in terra portę eius, perdidit & cōtrivit vĕstes eius, regem eius & principes eius in gentibus. Non est Lex, & Prophetę eius non invenerunt visionem à Dño. * *Iod.* Sederunt in terra, conticuerunt senes filiae Sion, cōsperserunt cinere capita sua, accincti sunt cilitiis. Abiecerunt in terra capita sua virgines Hierusalem. * *Caph.* Defecerūt prelachrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea. Effusum est in terra iecur meum super contritionem filiae populi mei, cum deficeret paruulus & lactens in plateis oppidi. * *Lamed.* Matribus suis dixerunt: Vbi est triticum & vinum? cum deficeret quasi vulnerati in plateis civitatis; cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum. * *Mem.* Cui comparabo te, vel cui affimilabo te filia Hierusalem? Cui exequabo te, & consolabor te virgo filia Sion? Magna est enim velut mare cōtritio tua: quis meretur tui?

תרגום

* סתח קשתה ורגם עלי גירין כבעל דבבא אתעתד על יד ימינה דנבוכדנצר וסיעה כאלו חוה מעיק לעמה ישראל וקטל כל עולם
דלדמרגין לחו עינא במשכן כנישתא דציון שדא כבעור אשא רגיה:
* סתחא חבל כל קרני פציתא ואסגי בכנישתא רבית יהודה אבלותא ואנינותא:
* ושרש כגנתא בית מקדשה חבל אחר מזמן
אשלי וי מרחקה בעט
* חשב וי לחבלא שור כנישתא דציון סאט משקולתא ולא אתיב ידה מלשיצאה ואכל מקפנא ושורא בחדא אתפגרו:
* טבעו בארעא חרעתא הוביד וחבר מוחתא מלכתא וברבנותא גלו ביני עממיא על דלא נטרו פחגמי אוריתא כאלו לא קבלו
יהבין על ארעא שחקין סבי כנישתא דציון אסקו עפר מקלה על רישיהון קמרו סקין על בסריהון אחיהו לעפרא דארעא
דמי עממיא וינקיא כפתאונת קריתא:
* וזנח ארני מזבחו נאר מקדשו מעי יתשר לארעא כבדי על חביר כנישתא דעמי כדו
לאמהון אמרין רוביא דישאל אן עבד וחמר כד חווצחין כקטל
מה אעזב מה אדמה לך הבת ירושלם מה אעזב לך אחי מנחם לך בחולתא דכנישתא דציון ארום סגי
הרין כמגיאור חביר גללי יסא רבא בעדן נחשולתא וסא אסיא די יסי יחיד מן מרעיד:

* Daleth. Tetendit arcum suum quasi inimicus: firmavit dexteram suam quasi aduersarius, & occidit omnia desideria oculorum meorum in tabernaculis filie Sion: effudit quasi ignem furorem suum. * He. Factus est Dominus quasi inimicus, præcipitavit Israel, præcipitavit omnes turres eius: dissipauit munitiones eius, & repleuit filie Iuda humiliatum & humiliatum. * Vau. Et expandit quasi vineam tabernaculum suum, dissipauit festiuitatem suam: oblitus est Dominus quod fecit in Sion festiuitatis & Sabbati, & irritauit indignatione ire sue Regem & Sacerdotem. * Zain. Repulit Dominus altare suum: eiecit sanctificationem suam, contriuit in manu inimici murum turrium eius, vocem dedit in domo Domini sicut in die festiuitatis. * Heth. Cogitauit Dominus dissipare murum filie Sion. tetendit mensuram, non auertit manum suam à conculcatione; et luxit antemurale, et murus vnanimiter infirmatus est. * Teth. Infixæ sunt in terram portæ eius: perdidit & contriuit vultus eius, regem eius & principes eius in gentibus: non est Lex, & Propheta eius non viderunt visionem à Domino. * Ioth. Sederunt in terram, conticuerunt seniores filie Sion, ascendere fecerunt puluerem super caput eorum, accincti sunt ciliciis, deduxerunt in terram principes virgines in Hierusalem. * Caph. Defecerunt in lachrymis oculi mei, conturbatum est cor meum, effusa est in terra gloria mea super contritione filie populi mei cum deficiat paruulus & lactans in plateis ciuitatis. * Lamed. Matribus suis dixerunt: Vbi triticum & vinum? cum deficerent ipsi quasi vulneratus in plateis ciuitatis, cum effunderet animas suas in sinum matrum suarum. * Mem. Quid testificabor tibi, aut quid assimilabo tibi filia Hierusalem? quis saluabit te virgo filia Sion? quia magnificatum est poculum contritionis tue: quis medebitur tibi?

* δάλεθ. Ενέτεινεν ῥέξον αὐτὸς ὡς ἐχθρὸς ἐσερέωσεν δέξιόν αὐτοῦ ὡς ὑποκαυτίθη, ὅς ἀπέκτεινεν πλῆθος τὰ ἐπιθυμήματα τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐν σκηνώμασιν θυγατρὸς σιών. ἔξέχευεν ὡς πυρρὴν θυμὸν αὐτοῦ. * ἡ. Εἰρημώθη κύριος ὡς ἐχθρὸς. κατεπόντισεν ἰσραὴλ, κατεπόντισεν πάσας τὰς βαρεῖς αὐτοῦ. διέφθειρεν τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ, καὶ ἐπλήθυνεν τὴν θυγατὲρ ἰούδα ταπεινὸν μῦθον καὶ ταπεινὸν μῦθον. * εἰ. Καὶ διεπέτασεν ὡς ἀμπελον τὸ σκηνώμα αὐτοῦ, διέφθειρεν ἐορτὴν αὐτοῦ, ἐπελάβετο κύριος ὃ ἐποίησεν ἐν σιών ἐορτὴ καὶ λαβδότου, ὅς παρώξυνεν ἐμβρυήματα ὀργῆς αὐτοῦ βασιλέα καὶ ἱερέα. * ζάιν. Απώσατο κύριος θυσιάζειον αὐτοῦ, ἀπετίναξεν ἀγίασμα αὐτοῦ, συνέτριψεν ἐν χειρὶ ἐχθροῦ τείχος βαρέων αὐτοῦ, φωνὴν ἔδωκεν ἐν οἴκῳ κυρίου ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἐορτῆς. * ἥθ. Ελογίσατο κύριος τὸ διαφθεῖραι τείχος θυγατρὸς σιών. ἔξέτεινεν μέτρον, ὅς ἀπέσρεψεν χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ καταπατήματος, καὶ ἐπείδησεν τὸ περτεῖχσθαι καὶ τείχους ὁμοθυμαδὸν ἠδυνήσεν. * τήθ. Ενεπαύνησαν εἰς γλῶσσά αὐτῆς, ἀπώλεσεν καὶ συνέτριψεν μοχλοὺς αὐτῆς βασιλέα αὐτῆς καὶ ἀρχοντας αὐτῆς ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι νόμος καὶ γε περφηται αὐτῆς ὅς ἴδον ὅρασιν ὡς αὐτοῦ. * ἰώθ. Ἐκάδιζαν εἰς τὴν γλῶσσαν, ἐπώπηζαν πρεσβύτεροι θυγατρὸς σιών, δυνεῖδίζαν χροῖον ἐπὶ τῷ κεφαλῷ αὐτῶν, ὥς ἐξέζωζαν τὸ σάκκος, κατήγαγον εἰς γλῶσσαν δόχην τοῖς παρθενοῖς ἐν ἱερουσαλὴμ. * χάφ. Εξέλιπον ἐν δάκρυσιν ὀφθαλμοί μου, ἐταράχθη ἡ καρδία μου, ἐξεχύθη εἰς γλῶσσαν ἡ δόξα μου ἐπὶ τὸ συνέτριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου ἐν τῷ ἐκλείπειν νήπιον καὶ θηλάζοντα ἐν πλατείαις πόλεως. * λάμεδ. Ταῖς μητέρας αὐτῶν εἶπαν, ποδοῖς καὶ οἰνὸς ἐν τῷ ἐκλύεσθαι αὐτῶν ὡς τραυματίας ἐν πλατείαις πόλεως, ἐν τῷ ἐκχεῖσθαι ψυχὰς αὐτῶν εἰς κόλον μητέρων αὐτῶν. * μήμ. Τί μαρτυρήσω σοι ἡτί ὁμοιώσω σοι θυγατὲς ἱερουσαλὴμ; τίς ὥσπερ παρθένος θυγάτηρ σιών; ὅτι ἐμεγαλυνήθη ποτήριον συντριβῆς σου τίς ἰάσει σε;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Daleth. Tetendit arcum suum, & proiecit contra me sagittas sicut inimicus. sterit ad manum dexteram Nabuchodonozor, & auxiliatus est ei quando coarctabat populum suum domum Israel: & occidit omnem iuuenem, & omnia desiderabilia aspectu oculi in tabernaculo cætus Sion: effudit quasi lampadem ignis furorem suum. * He. Factus est Dominus similis inimico, consumpsit Israel, consumpsit omnia palatia eius, dissipauit omnes vrbes & villas eius: & multiplicauit in cætu domus Iuda lamentationem & luctum. * Vau. Et eradicauit quasi hortum domum sanctuarij sui, dissipauit locum præparatum ad propiciandum pro populo suo: obliuisci fecit Dominus in Sion latitiam diei festi & Sabbathi, & proiecit in furore iræ suæ Regem & Sacerdotem magnum. * Zain. Repulit Dominus altare suum, conculcauit sanctuarium suum: tradidit in manu inimici muros turrium eius: vocem dederunt in domo sanctuarij Domini, quasi vocem populi domus Israel quando precabantur in medio eius in die Phasæ. * Heth. Cogitauit Dominus disperdere murum cætus Sion: extendit perpendiculum; nec retraxit manum suam ab excidio, & luxit antemurale & murus, simul suffossa sunt. * Teth. Defixæ sunt in terram portæ eius: perdidit & contriuit postes eius. Rex & principes eius migrauerunt inter populos, eo quod non custodierunt verba Legis, quasi non suscepissent eam in monte Sinai: & etiam à Prophetis eius prohibuit est spiritus prophetiæ sanctæ, & non fuit dictum eis verbum propheticum à facie Domini. * Ioth. Sederunt in terra, & tacuerunt senes cætus Sion; imposuerunt cinerem ignominie super capita sua, accinxerunt se saccis super me, conturbata sunt viscera mea: effusum est in terram iecur meum propter contritionem cætus populi mei, cum siti deficerent iuuenes & lactantes in plateis ciuitatis. * Lamed. Matribus suis dicebant iuuenes Israel: Vbi est frumentum & vinum? quando deficiabant, quasi occisi gladio, præ siti in plateis ciuitatis; quando effundebatur anima eorum præ fame in medio sinuum matrum suarum. * Mem. Quem testabor tibi, & cui assimilabo te cætus Ierusalem? cui exequabo te, & consolabor te virgo cætus Sion? quia magna est contritio tua sicut multitudo confectionis fluctuum maris magni in tempore tempestatis suæ: & quis est medicus qui sanet te ab infirmitate tua?

* Nun. Prophetæ tui viderunt tibi falsa et
imprudentiam, & non detexerunt super ini-
quitate tuam ad reuertendum captiuitatem
tuam, & viderunt assumptiones vanas & e-
uersiones. * Samech. Plausuerunt super te
manus omnes transeuntes viam, sibilauerunt
& mouerunt caput suum super filiam Hierusa-
lem. Si hæc ciuitas, dicent, corona gloria, letitia
vniuersæ terra? * Phe. Aperuerunt
super te os suum omnes inimici tui, sibilauerunt
& fremuerunt dentibus: dixerunt, Deuorau-
imus eam: veruntamen hæc dies quam expecta-
bamus, inuenimus eam, vidimus.
* Ain. Fecit Dominus quæ cogitauit, com-
pleuit verba sua quæ præcepit à diebus anti-
quis: destruxit & non pepercit: & latificauit
super te inimicum, exaltauit cornu tribulantis
te. * Sade. Clamauit cor eorum ad Dominum,
Matri filie Sion deducant quasi torrens lachry-
marum die ac nocte, ne des lotionem tibi, neque
taceat pupilla oculi tui. * Coph. Surge ad
meditandum in nocte, in principis custodia ef-
funde quasi aquam cor tuum ante faciem Do-
mini: leua ad eum manus tuas pro animabus
paruulorum tuorum qui deficiunt fame à prin-
cipium compitorum. * Res. Vide Do-
mine & respice cui vindemiasti ita, si comedet
maiores fructum ventris eorum. occidentur
paruuli lactantes mamas. si occides in sanctua-
rio Domini Sacerdotem & Prophetam?
* Sin. Dormierunt in terram viarum pue-
rulus & senex. virgines meæ & iuuenes mei
adierunt in captiuitate, in gladio, in fame in-
terfecisti in die iræ tuæ, coexisti, non pepercisti.
* Thau. Vocasti quasi diem festiuitatis
transmigrationis meæ in circuitu, & non fuit
in die iræ Domini saluatus & derelictus, si-
cut obtinui & multiplicauimus inimicos meos
omnes.

* νοῦν. Προφῆται οὗ εἶδοσαν σοὶ ψεύδη καὶ ἀφρο-
σύνην, καὶ οὐκ ἀπεκάλυψαν σοὶ τὴν ἀδικίαν σου ἵνα ἀ-
ποτρέψαι αἰχμαλωσίαν σου, καὶ εἶδοσαν λήματα ψεύ-
δων καὶ ἐξώματα. * Σαμέχ. Ἐκρότησαν ἐπὶ
σοὶ χεῖρας πάντες & ὡς ἀπορροήματα ὁδῶν, ἐσύρισαν
καὶ ἐκίνησαν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐπὶ τὴν θυγατέρα ἱε-
ρουσαλὴμ, εἰ αὕτη ἡ πόλις ἐρῶσιν ἐφ' ὃν ὁ δόξης, δι-
φροσύνη πάσης τῆς γῆς. * Φή. Διλωοῖσαν σοὶ σὺ
τόμα αὐτῶν πάντες & ἐχθροὶ σου, ἐσύρισαν καὶ ἐβρυ-
ξάν ὁδόντας, εἶπαν, κατεπίομεν αὐτήν. πλὴν αὕτη ἡ ἡ-
μέρα ἡμεῖς ὡς προσεδόκωμεν, ἤνυσαν αὐτήν, εἶδομεν.
* ἄιν. Ἐποίησεν κύριος ὃ ἠνεθυμήθη, σιωπέτε εἰς τὰ
ῥήματα αὐτοῦ ὃ ἠνετείλατο ἐξ ἡμερῶν δευγαλίων, καὶ ἐ-
λθεν καὶ οὐκ ἐφείσατο, ὅς ὄφρα ἔλθῃ ἐπὶ σὲ ἐχθρόν, ὃ ὤψω-
σεν χεῖρας ἐλπίοντάς σε.
* Σαδή. Ἐβόησεν καρδία αὐτῶν πρὸς κύριον, τείχη
θυγατρὸς πᾶν καταγαγέτω ὡς χαμαίρεος δάκρυα ἡ-
μέρας καὶ νυκτός, μὴ δὼς ἐκκνίψιν σεαυτῇ, μὴ ᾧ σιωπή-
σάτω κόρη ὀφθαλμοῦ σου. * κώφ. Ἀνάστη ἀδού-
λεχῆσαι ἐν νυκτὶ εἰς δευγὰς φυλακῆς, ἔκχεον ὡς ὕδωρ
καρδίαν σου ἀπὸ πόνου πρὸς κύριον, ἄρον πρὸς αὐ-
τὸν χεῖράς σου πρὸς ψυχῶν ἡπιῶν σου τῶν ἐκλυομένων
λιμῶ ἀπὸ δευγῆς πασῶν ἐξόδων.
* ῥήσ. Ἰδε κύριε καὶ ἐπίβλεψον τίνι ἐπεφύλισας οὐ-
τως, εἰ φάγονται γυναικες καρπὸν κοιλίας αὐτῶν. φο-
νὴν δὴ τὴν ἡπία θηλάζοντα μασοῖς. εἰ δ' ἀποκτενεῖς ἐν αἰ-
μασμάτι κυρίου ἱερεῖα καὶ προφῆτας;
* σίν. Ἐκοιμήθησαν εἰς γλῶττι ἐξόδων παιδάριον καὶ
πρεσβύτερος. παρθένοι μου & νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν
αἰχμαλωσίᾳ, ἐν ῥομφαίᾳ, ἐν λιμῶ ἀπέκτεινας ἐν ἡμέ-
ρᾳ ὀργῆς σου, ἐμαγείρυσας, οὐκ ἐφείσω.
* θάυ. Ἐκάλεσας ὡς εἰ ἡμέραν ἑορτῆς παροικίας μου
κυκλῶσιν, καὶ οὐκ ἐγρέτο ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου ἀνάσω
ζώμεν & καταλελειμμένοι ὡς ἐπεκράτησα & ἐπλή-
θυνα ἐχθροὺς μου πάντας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Nun. Pseudoprophetae qui sunt in te, ipsi prophetauerunt tibi falsa, & non est substantia prophetiae eorum: nec manifestauerunt
visionem quæ ventura erat tibi propter peccata tua, ut conuerterent te ad poenitentiam; sed prophetauerunt tibi prophetiam vanam, & ver-
ba erroris.
* Samech. Plausuerunt super te manibus suis omnes transeuntes viam, sibilauerunt labiis suis, & mouerunt capita sua
super cœtum Ierusalem. dixerunt in ore suo: Hæcne est ciuitas de qua dicebant patres nostri antiqui, quod esset perfecti decoris & pul-
chritudo gaudij habitatoribus terra?
* Pe. Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui, sibilauerunt labiis suis, fremue-
runt dentibus suis: dixerunt, Consumpsimus: veruntamen hic est dies quem expectauimus; inuenimus, vidimus.
* Ain. Fecit
Dominus id quod cogitauerat, consummauit verbum oris sui, quod præceperat Mosi propheta à diebus antiquis; quod si non custodi-
rent filij Israel præcepta Domini, ultionem sumeret ex eis: destruxit & non pepercit, & latificauit super te inimicum, exaltauit gloriam
tribulantium te.
* Sade. Clamauit cor eorum coram Domino, qui miseretur ipsorum: Mure gloriæ Sion dimana instat tor-
rentis lachrymas die ac nocte, ne des consolationes tuis doloribus; ut cesses ab oratione tua, nec taceat oculus tuus à fletu.
* Coph. Surge cœtus Israel qui habitas in captiuitate, & da operam lectioni in nocte, quoniam maiestas Domini habitat in conspectu
tuo, & verbis Legis in principio custodiae matutinae: effunde sicut aquam peruersitatem cordis tui, & conuertere ad poenitentiam, & ora
in domo congregationis ante faciem Domini. leua ad eum in oratione manus tuas propter animas iuuenum tuorum qui deficiunt fame in
capite omnium vicorum.
* Res. Vide Domine & contempe de calis in quem occasiones quaesisti ita: num decens est ut come-
dant filij Israel fructum ventris sui, paruulos desiderabiles qui inuoluebantur sindonibus sericeis? Respondit mensura iudicij, & sic ait:
Numquid decens est ut occidatur in domo sanctuarij Domini Sacerdos & Propheta? quemadmodum interfecistis Zachariam filium Addo
sacerdotem magnum & prophetam fidelem in domo sanctuarij Domini in die propitiationum, eod quod castigabat vos ne faceretis quod
nullum est coram Domino?
* Sin. Dormierunt humi in vicis iuuenes, & senes qui assueti erant dormire in culcittis seri-
cis, & in lectulis eburneis. Virgines meæ & iuuenes mei ceciderunt interfecti gladio: occidisti in die furoris tui, iugulasti & non peper-
cisti. * Thau. Vocabis libertatem populo tuo domui Israel per manum Messia, sicut fecisti per manum Moysi & Aaron in die Phasæ,
& congregabuntur iuuenes mei per circuitum de omni loco ad quem dispersi sunt in die iræ furoris tui Domine, & non fuit in eis qui libe-
retur & relinqueretur. quos inuolui sindonibus, & nutriui in deliciis regum, inimici mei consumpsuerunt eos.

אני הנבחר ראה עני בשבט עברתו :
 אותי נהגו לך חשך ולא אור :
 אך כי ישוב יהפך ידו כל היום :
 בלח בשרי ועוזי שבר עצמותי :
 בנה עלי ויקף ראש ותלאה :
 במחשכים הושיבני כמתי עולם :
 בדר בעדי ולא אצא הכביר נחשתי :
 גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי :
 בדר דרכי בגזיר נתיבותי עורה :
 רב ארב הוא לי ארירה במסתרים :
 דרכי סורר ופשחני שמני שומם :
 דרך קשתו ויצילני כמטרא לחץ :
 הביא בכליותי בני אשפתו :
 רייתי שחק לכל עמי בגינתם כל-

היום :

השביעני במרוצים הרוני לעננה :
 ויגרם בחצץ שני הכפישני באפר :
 ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה :
 ואמר אבד נצחתי ותחלתי מיהורה :
 זכר עניי ומרודי לענה וראש :
 זכורת זכור ותשיח עלי נפשי :
 זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל :
 חסדי ירורה כי לא רחמנו כי לא כלו

רחמו :

חדשים לבקרים רבה אמונתך :
 חלקי יהוה אמרה נפשי על כן אוחיל לו :

תרגום

אני הנבחר ראה עני בחשך ודרר ברגזה :
 רוב כתיובי יגלגל עלי מחתה כל יומי :
 בנה עלי פרסום וצמר קרחא ועקר רישי עממי ושלתי אנני :
 סגר כחרי בגיז לא אפק מן טריקא יקר על רגלוי בכליו ונחשתי :
 אף צרוב אצונ ואצלי אסתחית בית צלותי :
 וקא סכמן הוא לי ארני דמשמר בכביש :
 סחח קשתה ועחרני היך פלגלסא לגירא :
 ותיית חוכא לכל פריצי עמי ומזמרן עלי כל יומי :
 ורצו כפרניו שני כנע יתי בקטמא :
 ואסרח חוכר חקפי וטובא דתויתי אוריך מן קדם יי :
 אכר עני נפשי וסח דאמררו כי סנאי ואשקני יתי גידין ורישי חיון :
 ספר חסד ונחלי עלי נפשי על סגופא :
 שיבותא דיי ארום לא פסקו ארום לא אתמניעו רחמתי :
 נסן מחתי מרחיש בצפרניא סגיאת היא הימנותך :

והי דבר ואוכל חשוכא ולא לאנתרא :
 עתק בסרי מסכתשין ומשכי מן מחתא חביר נרמי :
 בבית יסורין דחשוכא אוהבני כמיתין דאזלין לעלמא אחרון :
 סגר אורחי במרמריז פסילן שבילי סראו :
 אורחי סרב ושסעני שויני צדו :
 אעיר בכליותי גירי חיקה :
 אשביעני מרית חיון ארני גירא :
 וקצת מלמשאל שלם נפשי אנשיתי טיבותא :

דא נחמאת אחיב על לכי בגיזן אוריך :
 חלקי יי אמרת נפשי על כן אוריך לרי :

Aleph. CAP. III.

E Go vir videns paupertatem in virga fu-
roris eius: * Super me assumpsit me, de-
duxit in tenebras, & non lucem: * Verun-
tamen in me vertit manum suam tota die.

* Beth. Inueterauit carnes meas, & pellis
mea ossa mea contriuit. * Edificauit contra
me, & circumdedit caput meum, & laborauit.

* In tenebrosis collocauit me quasi mortuos
seculi.

* Gimel. Edificauit contra me, & non e-
grediar, aggrauauit es meum. * Et quia vo-
ciferabor et clamabo, obturauit orationem meam.

* Edificauit vias meas obturauit, semitas
meas conturbauit.

* Daleth. Ursus insidians ipse mihi quasi
leo in absconditis. * Persecutus est receden-
tem & sedauit me. posuit me desolatam.

* Tetendit arcum suum, & firmavit me
quasi signum ad sagittam.

* He. Induxit renibus meis sagittas pha-
retæ sue. * Factus sum risus omni populo,
psalmus eorum tota die. * Saturauit me ama-
ritudine, inebriauit me felle.

* Vau. Eiecit lapillo dentes meos, cibauit
me cinere:

* Et expulit ex pace animam meam, obli-
tus sum bonorum.

* Et dixi: Periit victoria mea, & spes
mea à Domino.

* Zain. Recordatus sum à paupertate mea,
& à persecutione mea amaritudinis meæ et fel-
lis mei. * Memorabor & meditabitur in
me anima mea. * Hanc ponam in corde meo,
propterea sustineo.

* Heth. Misericordia Domini, quia non
sunt consumptæ; quoniam non defecerunt mi-
serationes eius.

* Noua in diluculo, multa fides tua.

* Pars mea Dominus, dixit anima mea, pro-
pter hoc expectabo eum.

γ'. Αλέφ.

* Εγὼ δὴ ὅς βλέπων πτωχεῖω ἐν ῥάβδῳ θυμοῦ
αὐτοῦ. * ἐπ' ἐμὲ παρέλαβόν με, ἀπήγαγον εἰς σκο-
τὸν καὶ οὐ φῶς. * πλεῶν ἐν ἐμοὶ ἐπέσρεψεν χεῖ-
ρα αὐτοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν.

* Βήθ. Επαλαίωσεν σάρκα μου, καὶ δέρμα μου ὀ-
σέα μου συνέτριψεν.

* ἀνὰ κοδόμεσεν κατ' ἐμοῦ καὶ ἐκύκλωσεν κεφα-
λή μου καὶ ἐμόχθησα. * ἐν σκοτεινοῖς ἐκάθισεν
με ὡς νεκρὸς αἰῶν ὁ.

* γίμελ. Ἀνὰ κοδόμεσεν κατ' ἐμοῦ, καὶ ὅκ' ἐξ-
ελάβομαι, ἐβάρυνεν χαλκὸν μου.

* καὶ ἴε ὅτι κεκραξομαι ἐ βοήσω, ἀπέφραξεν πρησ-
θυχλή μου. * ἀνὰ κοδόμεσεν ὁδοῖς μου ἐνέφραξεν,
τείχεσις μου ἐτάραξεν.

* δάλεθ. Ἀρχὴ ἐνεδρῶν ζα αὐτὸς μοι, ὡς λέων ἐν
κρυφαίοις. * κατεδίωξεν ἀφρηκότα καὶ κατέ-
παυσέν με. ἔτετό με ἡ φανισμὴν.

* ἐνέτεινεν ῥῆξον αὐτοῦ καὶ ἐσύλωσέν με ὡς σκοπὸς εἰς
βέλτε.

* ή. Εἰσήγαγον τοῖς νεφροῖς μου τοῖς φαρέτρας αὐτοῦ.

* ἐξηρήθην γέλωτος παντὶ λαῷ, ψαλμὸς αὐτῶν ὅλην
τὴν ἡμέραν.

* ἐχώρτασέν με πικρίας, ἐμέθυσέν με χολῆς.

* οὐκ. Εξέβαλεν ψήφω ὁδόντας μου. ἐψώμισέν
με σποδόν. * καὶ ἀπώσατο ἐξ εἰρήνης ψυχῆ μου.

* ἐπελατόμην ἀγαθά. * καὶ εἶπα, ἀπώλετο τὸν-
κός μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου ἀπὸ κυρίου.

* ζαίν. Εμνήθην ἀπὸ πτωχείας μου, καὶ ἐκ διωγ-
μοῦ μου πικρίας μου ἐ χολῆς μου. * μνησθήσομαι

καὶ καταδολεχθήσεται ἐπ' ἐμὲ ἡ ψυχὴ μου. * ταύτην
τάξω εἰς τὴν καρδίαν μου, διὰ τοῦτο ὑπομνήσω.

* ήθ. Τὰ ἐλέη σου κύριε, ὅτι ὅκ' ἐτελειώθησαν, ὅτι ἐκ
ἐξέλιπον αἱ ἐλεημοσύναι αὐτοῦ. * τὰ καινὰ ἐν τῷ

πρώτῳ. πολλὴ ἡ πίστις σου. * τὸ μέρος μου κύριε εἰ-
πεν ἡ ψυχὴ μου, διὰ τοῦτο ὑπομνήσω αὐτόν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. III. Aleph.

E Go ille vir qui vidi afflictionem in virga illius qui castigat in ira sua. Me duxit & adduxit ad tenebras, & non ad lucem.

* Veruntamen in me se conuertit, & reuoluit super me plagam suam tota die.

* Beth. Vetusta facta est caro mea à plagis, & pellis mea à percussione confregit ossa mea.

* Edificauit super me machinas, & circumdedit ciuitatem, euulsiq; caput populorum, & deficere fecit eos.

* In domo carceris tenebrosa collocauit me, sicut mortuos qui vadunt in aliud seculum.

* Gimel. Clausit post me vt non egrediar de custodia: aggrauauit super pedes meos compedes æreos.

* Etiam si clamauero & orauero, conclusa est domus orationis meæ.

* Clausit vias meas lapidibus marmoreis dolatis, semitæ meæ oclusæ sunt.

* Daleth. Ursus insidians factus est mihi, leo se abscondens in semita.

* Tetendit arcum suum, & statuit me quasi scopum ad sagittam.

* He. Induxit in renes meos sagittas pharetræ suæ.

* Vau. Et confregit lapidibus dentes meos, humiliavit me in cinere.

* Et detestata est vt quæreret pacem anima mea, oblitus sum bonorum.

* Et dixi: Periit fortitudo mea, & bonum quod expectabam à facie Domini.

* Zain. Recordare afflictionis animæ meæ, & quod ad amaritudinem duxit me inimicus meus; & potauit me absynthio & veneno

serpentis. * Recordans recordabitur, & curuabitur super me anima mea propter afflictionem.

* Hanc consolationem reducam ad cor meum, propterea expectabo:

* Heth. Benignitates Domini quia non defecerunt, quia non cessarunt misericordiæ eius.

* Noua in diluculo, multa est fides tua. * Pars mea Dominus, dixit anima mea, propterea expectabo eum.

טוב יהוה לקוֹ לנפש תדרשנו :
 טוב ויחיל ודומם לתשועת יהוה :
 טוב לגבר כי ישא על בנעוריו :
 יושב בדר וידם כי נטל עליו :
 יתן בעפר פיהו אולי יש תקווה :
 יתן למכהו לחי ישבע בחרפה :
 כי לא יזנח לעולם אדני :
 כי אם הוגה ורחם כרב חסדיו :
 כי לא ענה מלבו ויגה בני איש :
 לדכא תחת רגליו כל אסירי ארץ :
 להטות משפט גבר נגד פני עליון :
 לעות אדם בריבו אדני לא ראה :
 מי יזר אמר ותהי אדני לא צור :
 מפני עליון לא תצא הרעות והטוב :
 מה יתאונן אדם חי גבר על חטאו :
 נחפשו דרכינו ונחקרו ונשובה ער-
 יהוה :

נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים :
 נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת :
 סבותה באף ותרדפנו הרגת לא חמלת :
 סבתה בענן לך מעבור תפלח :
 סחי ומאוסת שימנו בקרב העמים :
 פצו עלינו פיהם כל איבינו :
 פחד ופחת היה לנו השאת והשבר :
 פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי :
 עיני נגרה ולא תדמה מאין הפגור :

²⁵ * Teth. Bonus est Dominus sperantibus
²⁶ in eum, animæ querenti illum. * Teth. Bonū
²⁷ est prætolari cum filitio salutare Domini.
²⁸ * Teth. Bonum est viro cum portauerit iugū
²⁹ ab adolescētia sua. * Iod. Sedebit solitarius,
³⁰ & tacebit, quia leuauit super se. * Iod. Poner
³¹ D in puluere os suum, si fortè sit spes. * Iod.
³² Dabit percutienti se maxillam, saturabitur
³³ opprobriis. * Caph. Quia nō repellet in sem
³⁴ piternum Dominus. * Caph. Quia si abiecit
³⁵ & miserabitur, secundū multitudinem
³⁶ misericordiarū suarū. * Caph. Nō enim hu
³⁷ miliauit ex corde suo, & abiecit filios ho
³⁸ minū. * Lamed. Vt contereret sub pedibus
³⁹ suis omnes vinctos terræ. * Lamed. Vt decli
⁴⁰ naret iudicium viri in cōspectu vultus Al
⁴¹ tissimi. * Lamed. Vt peruerteret hominem
⁴² in iudicio suo Dñs ignorauit. * Mem. Quis
⁴³ E est iste qui dixit vt fieret Dño non iubere?
⁴⁴ * Mem. Ex ore Altissimi nō egredientur nec
⁴⁵ mala nec bona. * Mem. Quid murmurauit
⁴⁶ homo viuens, vir pro peccatis suis? * Num.
⁴⁷ Scrutemur vias nostras, & queramus, & re
⁴⁸ uertamur ad Dominum. * Num. Leuemus
⁴⁹ corda nostra cum manibus ad Deum in
⁵⁰ caelos. * Num. Nos iniquè egimus & ad ira
⁵¹ cundiam prouocauimus, idcirco tu inero
⁵² rabilis es. * Samech. Operuisti in furore &
⁵³ percussisti, occidisti nec pepercisti.
⁵⁴ * Samech. Opposuisti nubem tibi, ne
⁵⁵ transeat oratio. * Samech. Eradicatio
⁵⁶ nem & abiectionem posuisti me in me
⁵⁷ dio populorum. * Phe. Aperuerunt
⁵⁸ super nos os suum omnes inimici.
⁵⁹ * Phe. Formido & laqueus facta est no
⁶⁰ bis, vaticinatio & contritio. * Phe.
⁶¹ Diuisiones aquarum deduxit ocul' meus,
⁶² in contritione filie populi mei. * Ain. Ocu
⁶³ lus meus afflictus est nec tacuit, eo quod
⁶⁴ non esset requies.

תרגום

טוב יהוה לקוֹ לנפש תדרשנו :
 טוב הוא לגבר כי ישא על בנעוריו :
 יתן בעפר פיהו אולי יש תקווה :
 יתן למכהו לחי ישבע בחרפה :
 כי לא יזנח לעולם אדני :
 כי אם הוגה ורחם כרב חסדיו :
 כי לא ענה מלבו ויגה בני איש :
 לדכא תחת רגליו כל אסירי ארץ :
 להטות משפט גבר נגד פני עליון :
 לעות אדם בריבו אדני לא ראה :
 מי יזר אמר ותהי אדני לא צור :
 מפני עליון לא תצא הרעות והטוב :
 מה יתאונן אדם חי גבר על חטאו :
 נחפשו דרכינו ונחקרו ונשובה ער-
 יהוה :
 נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים :
 נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת :
 סבותה באף ותרדפנו הרגת לא חמלת :
 סבתה בענן לך מעבור תפלח :
 סחי ומאוסת שימנו בקרב העמים :
 פצו עלינו פיהם כל איבינו :
 פחד ופחת היה לנו השאת והשבר :
 פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי :
 עיני נגרה ולא תדמה מאין הפגור :
 טוב יהוה לקוֹ לנפש תדרשנו :
 טוב הוא לגבר כי ישא על בנעוריו :
 יתן בעפר פיהו אולי יש תקווה :
 יתן למכהו לחי ישבע בחרפה :
 כי לא יזנח לעולם אדני :
 כי אם הוגה ורחם כרב חסדיו :
 כי לא ענה מלבו ויגה בני איש :
 לדכא תחת רגליו כל אסירי ארץ :
 להטות משפט גבר נגד פני עליון :
 לעות אדם בריבו אדני לא ראה :
 מי יזר אמר ותהי אדני לא צור :
 מפני עליון לא תצא הרעות והטוב :
 מה יתאונן אדם חי גבר על חטאו :
 נחפשו דרכינו ונחקרו ונשובה ער-
 יהוה :
 נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים :
 נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת :
 סבותה באף ותרדפנו הרגת לא חמלת :
 סבתה בענן לך מעבור תפלח :
 סחי ומאוסת שימנו בקרב העמים :
 פצו עלינו פיהם כל איבינו :
 פחד ופחת היה לנו השאת והשבר :
 פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי :
 עיני נגרה ולא תדמה מאין הפגור :

* Teth. Bonus Dominus expectantibus 25
eum, anima que quæret illum.
* Bonum & sustinebit & quiescet in salu- 26
tare Domini. * Bonum viro cum porta- 27
uerit iugum in adolescentia sua.
* Ioth. Sedebit solitariè & tacebit, quia 28
lenauit super se. * Ponet in puluere os suum, 29
si fortè sit spes. * Dabit percutienti se ma- 30
xillam, saturabitur opprobriis.
* Chaph. Quis non in æternum repellet 31
Dominus. * Quia humilians miserebitur 32
secundum multitudinem misericordie sue.
* Non respondit ex corde suo, & humilia- 33
uit filios viri.
* Lamed. Ad humiliandum sub pedibus 34
eius omnes vinctos terræ: * Ut declinet 35
iudicium viri ante faciem Altissimi.
* Ad condemnandum hominem in iudican- 36
do ipsum Dominus non dixit.
* Men. Quis iste? dixit & factum est. Do- 37
minus non mandauit. * De ore Altissimi non 38
egredientur mala & sanctum. * Quid mur- 39
murabit homo viuens vir pro peccato suo?
* Nun. Scrutata est via nostra, & inuesti- 40
gata est, & reuertamur usque ad Dominum.
* Assumamus corda nostra ad excelsum in 41
manibus nostris in celo. * Peccauimus, inique 42
egimus, & ad iracundiam prouocauimus, et non
es placatus. * Samech. Operuisti furore et 43
persecutus es nos, occidisti & non pepercisti.
* Protexisti nubem tibi propter orationem. 44
* Claudere oculos me & eiecum esse posuisti 45
nos in medio populorum. * Phc. Aperuerunt 46
super nos os suum omnes inimici nostri. * Timor 47
& stupor factus est nobis, elatio & contritio.
* Emissiones aquarum deducet oculus meus super 48
contritione filie populi mei. * Ain. Oculus meus ab- 49
sorptus est, et non tacebo, eo quod non esset requies.

* τήθ. Ἀγαθὸς κύριος τοῖς ὑπομνῶσιν αὐτὸν ψυ-
26 χὴ ἢ ζητήσει αὐτὸν. * ἀγαθὸν καὶ ὑπομνῶν ἐν ἡσυχίᾳ
27 χάσει εἰς τὸ σωτήριον κυρίου. * ἀγαθὸν ἀνδρὶ ὅταν
28 ἀρῇ ζυγὸν ἐν νεότητι αὐτοῦ. * ἰώθ. Καθήσεται κα-
ταμόνας καὶ σιωπή(ε), ὅπῃ ἦσαν ἐφ' ἐαυτῶν.
29 * θήσει ἐν κονίοντι τὸ σῶμα αὐτοῦ, εἴ ποτε ἦ ἐλπίς.
30 * δώσει τῷ παῖδι αὐτοῦ σιαγόνα, χορτασθήσεται ὄνει-
31 δισμῶν. * Χάφ. Ὅπῃ σὺ εἰς τὸν αἰῶνα ἀπώσεται
32 κύριος. * ὅπῃ ταπεινώσας οἰκτερήσει καὶ τὸ πλῆθος
33 ἐλέους αὐτοῦ. * ὅκ ἀπεκρίθη ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ,
καὶ ἐταπείνωσεν υἱοὺς ἀνδρός.
34 * λάμεδ. Τοῦ ταπεινώσαι ὑπὸ τοῦ πόδας αὐτοῦ πάν-
35 τας δεσμίους γῆς. * τοῦ ἐκκλίνειν κρίσιν ἀνδρὸς κα-
36 τένην πρὸ προσώπου ὑψίστου. * κατὰ δικαίαν ἀνδρω-
πὸν ἐν τῷ κρίνεσθαι αὐτὸν κύριος ὅκ εἶπεν.
37 * μιν. Τίς ὅδε, εἶπεν καὶ ἐχρήθη. κύριος ὅκ ἐνε-
38 τέλατο. * ἐκ σώματος ὑψίστου ὅκ ἐξελεύσεται
39 κακὰ καὶ ῥάγισ. * τί γογγύσῃ ἀνθρωπὸς ζῶν δυνῆς
πρὸς τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ;
40 * Νου. Ἐξερευνήθη ἡ ὁδὸς ἡμῶν, καὶ ἠτάθη, ἐπὶ πη-
41 γρῆσιν ἕως κυρίου. * ἀναλαβὼν καρδίας
ἡμῶν πρὸς ὑψηλὸν ἐπὶ χειρῶν ἡμῶν ἐν οὐρανῷ.
42 * ἡμαρτή(ε)μων, ἡ ἐβή(ε)μων, καὶ παρεπιπράνα-
μεν, καὶ ὅκ ἰλάσθης.
43 * Λάμεχ. Ἐπεσκέπασας θυμὸν ἐκ ἀπεδίωξας ἡμᾶς.
44 ἀπέκτενας καὶ ὅκ ἐφείσω. * ἐπεσκέπασας νεφέλῃ
45 σεαυτὸν ὥστε κεν ποροδύχης. * καμύσαι με καὶ ἀ-
πώ(ε)μαι ἐθνας ἡμᾶς ἐν μέσῳ τῶν λαῶν.
46 * φή. Διέω(ε)ξαν ἐφ' ἡμᾶς σώματα πάντων παῖτες
47 ἐχθροὶ ἡμῶν. * φόβος καὶ δάμν(ε)ς ἐχρήθη ἡμῖν,
48 ἐπαρσις καὶ σιωπὴ ἐβή. * ἀφείσεις ὑδάτων κατὰ ξει-
οὐφθαλμὸς μου ἐπὶ τὸ σπύγγμα τῆς θυγατρὸς τοῦ
49 λαοῦ μου. * αἶν. Οὐφθαλμὸς μου κατεπόθη, ἐ-
οὐ σιγή(ε)μαι τοῦ μὴ εἶναι ἐκνήψιν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Teth. Bonus est Dominus expectantibus salutem eius; animæ quæ quæruit doctrinam eius. * Bonum est expectare
& flere donec perueniat salus Domini. * Bonum est viro si docuerit animam suam ut portet iugum præceptorum Do-
mini in adolescentia sua. * Ioth. Sedebit solus & tacebit, & sustinebit castigationes quæ eueniunt, propter unitatem no-
minis Domini, quæ quidem mittuntur ab eo, ut reddat ei poenam propter peccatum leue quod peccauit in hoc seculo: usque dum parcat ei,
& aufert eas poenas: & recipiet mercedem perfectam in seculo venturo. * Dabit in puluerem os suum, & prosternetur coram Do-
mino suo: in fortè sit spes. * Præbebit percutienti se maxillam propter timorem Domini: saturabitur ignominia.
* Capb. Quoniam non repellet Dominus seruos suos in seculum, ut tradat eos in manum inimicorum suorum.
* Sed si in principio confregerit, & postea conuersus miserebitur iustorum pro abundantia benignitatis suæ.
* Quoniam propterea quod non affligit vir animam suam, & abstulit superbiam de corde suo, ideo hoc fecit ut deuolueretur inte-
ritus in filios hominum. * Lamed. Ad humiliandum & ad subiugandum sub pedibus suis omnes vinctos terræ.
* Ad peruertendum iudicium viri pauperis in conspectu vultus Altissimi. * Ad peruertendum hominem pauperem in lite
sua. Fieri potest ut non reueletur in conspectu Domini?
* Mem. Quis est ille vir qui dixit: Et fuit hoc malum factum in seculo, nisi pro eo quod fecerunt quod non fuit præceptum eis ab
ore Domini? * Ex ore Dei non egredietur malum, nisi per filiam vocis manifestatam ob rapinas quibus impleta est terra: & in tem-
pore quo querit decernere bonum in seculo, ex ore sanctissimi egreditur. * Quam utilitatem inueniet homo qui pec-
cauerit omnibus diebus vitæ suæ, vir impius super peccato suo? * Nun. Scrutemur vias nostras & inuestigemus;
& reuertamur in penitentiam coram Domino. * Leuemus corda nostra munda, & proticiamus rapinam & depreda-
tionem de manibus nostris: & reuertamur coram Domino Deo nostro, cuius maiestas habitat in caelis excelsis.
* Nos præuaricati sumus & rebelles fuimus; & propterea quod non sumus conuersi ad te, non dimisisti peccata nostra. * Operuisti calos nubi-
bus gloriæ tuæ, ut non transiret ad te oratio nostra. * Transmigrantes & derelictos posuisti nos inter populos.
* Pe. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici nostri, ut decernerent contra nos decreta mala. * Sicut riui aquarum, defluunt oculi mei lachrymis pro-
pter excidium cæcis populi mei. * Ain. Oculus meus defluxit lachrymis, & non quiescit à fletu, eo quod non sit qui
remissionem faciat tribulationem meam, & loquatur consolationes mihi.

* עד-ישקיף וירא יהוה משמים :
 * עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי :
 * צוד צדוני בצפור איבי חנם :
 * צמתו בבור חלי וידו אבן בי :
 * צפור מים על-ראשי אמרתי נגזרתי :
 * קראתי שמך יהוה מבור תחת יורי :
 * קולי שמעה אל-תעלם אזנך לרוחתי :
 * לשועתי :
 * קרבת ביום אקראך אמרת אל-תירא :
 * רבת אדני ריבי נפשי גאלת חיי :
 * ראיתך יהוה עותתי שפטה משפטי :
 * ראיתך כל-נקמתם כל-מחשבתם לי :
 * שמעת חרפתם יהוה כל-מחשבתם עלי :
 * שפתי קמי והגיונם עלי כל-היום :
 * שבתם וקימתם הביטה אני מנגינתם :
 * תשיב להם גמול יהוה כמעשה ידיהם :
 * תתן להם מגנת-לב תאלתך להם :
 * תדרוך באף ותשמידם מתחת שמי יהורר :

ד

* איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב תשתפכנה
 * אבני-קדש בראש כל-חוצות :
 * בני ציון היקרים המסלאים בפז איכה נחשבו
 * לגבלי-חרש מעשה ידי יוצר :
 * גם-תנין חלצו שר הניקו גוריהן ברת-עמי
 * לאכזר כיענים במדבר :

50 * *Ain.* Donec respiceret & videret Do-
 51 minus de caelis. * *Ain.* Oculi meus depre-
 52 datus est animam meam in cunctis filia-
 53 bus vrbis meae. * *Sade.* Venatione ceperunt
 54 me quasi auem inimici mei gratis. * *Sade.*
 55 Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt
 56 lapide super me. * *Sade.* Inundauerunt aque
 57 super caput meum: dixi, Perij. * *Coph.*
 58 Inuocaui nomen tuum Domine, de lacu
 59 nouissimo. * *Coph.* Vocem meam audisti, ne
 60 auertas aurem tuam a singultu meo & cla-
 61 moribus. * *Coph.* Appropinquasti in die
 62 quando vocaui te. dixisti, Ne timeas.
 63 * *Res.* Iudicasti Domine causam anime
 64 meae, redemptor vitae meae. * *Res.* Vidisti
 65 Domine iniquitatem illorum aduersum
 66 me, iudica iudicium meum. * *Res.* Vidisti
 67 omnem furorem, vniuersas cogitationes
 68 eorum aduersum me. * *Sim.* Audisti oppro-
 69 brium eorum Domine, omnes cogitatio-
 70 nes aduersum me. * *Sim.* Labia inturgen-
 71 tium mihi, & meditationes eorum aduer-
 72 sum me tota die. * *Sim.* Sessionem eorum &
 73 resurrectionem eorum vide, ego sum psal-
 74 mus eorum. * *Thau.* Reddes eis vicem
 75 Domine, iuxta opera manuum suarum.
 76 * *Thau.* Dabis eis scutum cordis labo-
 77 rem tuum.
 78 * *Thau.* Persequeris in furore, & conte-
 79 res cos sub caelis Domine.

CAP. II. Aleph.

1 **Q**uomodo obscuratum est aurum, ma-
 2 tatus est color optimus, dispersi sunt
 3 lapides sanctuarij in capite omnium pla-
 4 tearum! * *Beth.* Filij Sion incluti & a-
 5 miecti auro primo, quomodo reputati sunt
 6 in vasa testea, opus manuum figuli:
 7 * *Gimel.* Sed & lamiae nudauerunt mam-
 8 mam, lactauerunt catulos suos. filia popu-
 9 li mei crudelis, quasi struthio in deserto.

תרגום

1 עד-כדו וישקיף וירא יהוה משמים :
 2 כמנא כמנולי חיד בצפרא בעלי דכבי על מגן :
 3 עברו בגיבא חיי ורגמו אבנא בי :
 4 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 5 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 6 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 7 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 8 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 9 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 10 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 11 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 12 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 13 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 14 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 15 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 16 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 17 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 18 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 19 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :
 20 צליתי לשמך יימן גוב ארעיתא :

ד

1 היכרין עמא דרב ביר מקדשא אשחני זוי פלטינ בחיר משחדין מרגלון קדישין בריש כל מחוזין :
 2 בני ציון וקירין דסחילין אקניהון לדהב טב היכרין הוו עממין מסאבין מחתין יההון מלקביל ערסיהון ומסחפלין בחוז בנין
 3 אף בנתא דישראל מפנקתא לבני עממא דממין לחורסנא טלען תריהן ורבי כנישתא דעמי מסירין לאקראין ואמיהון
 4 מוח עליהון כנעמא במדבר :

*Donec respiciat et videat Dominus de celo. 50
 *Oculus meus racemat in animam meam propter
 cunctis filiabus urbis.
 *Sade. Venantes venati sunt me quasi a- 52
 nem inimici mei gratias.
 *Mortificauerunt in lacu vitam meam, et 53
 imposuerunt lapidem super me. *Superfusa est 54
 aqua super caput meum. dixi, Repulsus sum.
 *Coph. Inuocaui nomen tuum Domine de 55
 lacu infimo.
 *Vocem meam audisti, ne abscondas aures 56
 tuas ad deprecationem meam.
 *In auxilium meum appropinquasti in die 57
 qua inuocaui te. dixisti mihi, Ne timeas.
 *Res. Iudicasti Domine causas anime meae, 58
 redemisti vitam meam:
 *Vidisti turbationes meas, iudicasti iudi- 59
 cium meum:
 *Vidisti omnem ultionem eorum, & om- 60
 nes cogitationes eorum aduersum me.
 *Sin. Audisti opprobrium eorum, omnes co- 61
 gitationes eorum contra me.
 *Labia insurgentium mihi, & meditatio- 62
 nes eorum contra me tota die.
 *Sessionem eorum & resurrectionem eorum 63
 respice, ego psalmus eorum.
 *Thau. Reddes eis retributionem Domine 64
 secundum opera manuum suarum. *Reddes eis 65
 protectionem cordis mei laborem.
 *Tu eos persequeris in ira, & consumes eos 66
 de sub celo Domine.

CAP. IIII. Aleph.

Q uomodo obscurabitur aurum, mutabitur 1
 argentum bonum: effusi sunt lapides sancti
 ab initio omnium viarum!
 *Beth. Filij Sion inclyti eleuati in auro, 2
 quomodo reputati sunt in vasa testea opera ma-
 nuum figuli!
 *Gimel. Et dracones nudauerunt mamas, 3
 lactauerunt catulos suos filia populi mei in in-
 curabile quasi struthio in deserto.

50 * ἕως οὗ διακύψῃ καὶ εἶδῃ κύριε τὸ οὐρανόν.
 51 * ὁ ὀφθαλμός μου ἐπιφυλλίει ἐπὶ τὴν ψυχὴν μου
 ὡς ἀπᾶσας θυγατέρας πόλεως.
 52 * Σαδὴ. Θηρόντες ἐθήρυσάν με ὡς σερπιδίον
 53 ἐχθροί μου ὠρεάν. * ἐθανάτωσαν ἐν λάκκῳ ζωὴν
 54 μου, καὶ ἐπέθηκαν λίθον ἐπ' ἐμοί. * ὑπερεχύθη ὕ-
 δωρ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου. εἶπα, ἀπώσμαι.
 55 * κώφ. Ἐπεκαλεσάμην τὸ ὄνομά σου κύριε ἐν λάκ-
 56 κῳ κατωτάτου. * φωνῆς μου ἤκουσας, μὴ κρύψῃς
 τὰ ὦτά μου εἰς τὴν δέησίν μου.
 57 * εἰς τὴν βοήθειάν μου ἤλθισας ἐν ἡμέρᾳ ἣ ἐπεκαλε-
 58 σάμην Σε εἰπᾶς μοι, μὴ φοβοῦ.
 58 * ῥῆς. Εδίκασας κύριε τὰς δίκας τῆς ψυχῆς μου, ἐ-
 59 λυτρώσω τὴν ζωὴν μου.
 60 * ἴδες τὰς ταραχάς μου, ἔκρινας τὴν κρίσιν μου.
 61 * ἴδες πᾶσαν τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν καὶ πάντας τοὺς δια-
 62 λογισμοὺς αὐτῶν ἐπ' ἐμοί.
 61 * σίν. Ἤκουσας τὸν ὀνειδισμόν αὐτῶν πάντας τοὺς δια-
 62 λογισμοὺς αὐτῶν κατ' ἐμοῦ.
 62 * χείλη ἐπὶ θυγατέρων μου καὶ μελέτας αὐτῶν κατ' ἐ-
 63 μοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν. * κατέδραν αὐτῶν ὡς θύλα-
 64 σιν αὐτῶν ἐπὶ βλεφάρων, ὡς ψαλμὸς αὐτῶν.
 64 * ταύ. Ἀνταποδώσεις αὐτοῖς ἀνταπόδομα κύριε κατὰ
 τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν.
 65 * ἀποδώσεις αὐτοῖς ὑπεραρισμὸν καρδίας μου μό-
 66 χθον. * σὺ αὐτοὺς καταδιώξεις ἐν ὄργῃ, καὶ ἐξανα-
 λώσεις αὐτοὺς ὑποκάτω τῶν οὐρανῶν κύριε.

δι. Αλέφ.

1 * Πῶς ἀμαυρωθήσεται τὸ χρυσίον, ἀλλοιωθήσεται
 τὸ ἀργύριον τὸ ἁγιάζον. Ἐξεχύθησαν λίθοι ἄγιοι ἀπ' ἐξ-
 2 χῆς πασῶν ἐξόδων.
 2 * βήθ. Υἱοὶ σιών ὅτι μὲν ἐπηρμήνουν ἐν χρυσίῳ, πῶς ἐ-
 λογίσθησαν εἰς ἀγία ὡς θύλακα ἔργα χερῶν κεραμέως.
 3 * γίμελ. Καὶ γε δολοφόντοι ἐξέδυσαν μαζοὺς, ἐθή-
 λασαν σκύμνοις αὐτῶν θυγατέρας λαοῦ μου εἰς ἀνιάτον
 ὡς σερπιδίον ἐν ἐρήμῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Donec aspiciat & videat iniuriam meam Dominus de cælis.
 * Sade. Infidias struxerunt mihi, sicut passeri, inimici mei frustra.
 * Coph. Oraui in nomine tuo Domine de lacu inferiori.
 * Res. Contendisti Domine cum agentibus litem in animam meam: redemisti de manibus eorum vitam meam.
 * Sin. Audisti opprobrium eorum, Domine: omnis cogitatio eorum contra me.
 * Labia insurgentium contra me & meditationes eorum contra me tota die.
 * Sessionem eorum & resurrectionem eorum respice: ego sum psalmus eorum.
 * Thau. Reddes eis retributionem malam Domine iuxta opera manuum suarum.
 * Tu eos persequeris in furore, & consumes eos de sub cælis excelsis Domine.

51 Fletus oculorum meorum fuit occasio ut malè haberet anima mea propter destructionem prouinciæ populi mei, & deturpationem filiarum Ierusalem ciuitatis meæ.
 52 Transit in lacum vita mea: & proiecerunt lapidem in me.
 53 Orationem meam suscepisti in tempore illo: &

CAP. IIII. Aleph.

Q uomodo obscuratum est aurum domus sanctuarij, mutatus est splendor palatij electi, effusæ sunt margaritæ sanctæ in capite omnium
 vicorum!
 * Beth. Filij Sion preciosi, quorum figura comparatur auro optimo, quomodo fuerunt populi immundi positi
 contra lectulos eorum, & aspicientes eos vt parent vxores ipsorum filios pulchros iuxta pulchritudinem eorum! & reputati sunt in lage-
 nis testas opera manuum figuli!
 * Gimel. Filia quoque Israel deliciosa filiis populorum, qui similes sunt draconibus, nudabant
 mamillas suas, & pueri cætus populi mei traditi sunt crudelibus, & matres eorum lamentantur super eis sicut lamia in deserto.

* דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנָק אֶל-הָבוֹ בְּצִמָּא עוֹלָלִים שָׁאֲלוּ
 לֶחֶם פֶּרֶשׁ אֵין לָהֶם :
 * הָאֲכָלִים לְמַעַדְנִים נִשְׁמוּ בַּחוּצוֹת הָאֲמָנִים
 עַל־תּוֹלַע חֲבָקוֹ אֲשַׁפְתּוֹרָת :
 * וַיִּגְדַּל עֵוֹן בֵּת עַמִּי מִחֲטָאת סֶדֶם הַהִפּוּכָה כְּמוֹ
 רִגְעוֹלָא חֲלוּבָה יָדִים :
 * זָכוּ נְזִירֵיהֶּ מִשְׁלַג צָחוֹ מִחֶלֶב אֲדָמוֹ עֵצִים
 מִפְּנִינִים סָפִיר גִּזְרֵתָם :
 * חֶשֶׁד מִשְׁחֹר תֹּאֲרוֹם לֹא נָכְרוּ בַּחוּצוֹת צֶפֶר
 עוֹרָם עַל-עֵצִים יָבֵשׁ הָיָה כַּעֵץ :
 * טוֹבִים הָיוּ חֲלָלֵי-חֶרֶב מִחֲלָלֵי רֶעֶב שֶׁהֵם יָזְכוּ
 מִדְּקָרִים מִתְּנוּבוֹת שָׂדֵי :
 * יָדֵי נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בְּשָׁלוֹ יִלְדִּיהֶן הָיוּ לְכֹרוֹת
 לָמוֹ בְּשֹׁבֵר בֵּת עַמִּי :
 * כָּלָה יְהוָה אֶת-חֲמָתוֹ שֶׁפָּךְ חֲרוֹן אַפּוֹ וַיִּצֵּת אֵשׁ
 בְּצִיּוֹן וְתֹאבֵל יִסְדֹּתֶיהָ :
 * לֹא הָאֲמִינוּ מַלְכֵי-אֶרֶץ וְכָל יֹשְׁבֵי תֵבֶל כִּי יָבֹא
 צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם :
 * מִחֲטָאת נְבִיאֶיהָ עֲוֹנוֹת כַּהֲנֶיהָ הַשֹּׁפְכִים
 בְּקִרְבָּה דָם צַדִּיקִים :
 * נָעוּ עוֹרִים בַּחוּצוֹת נִגְאָלוּ בָדָם בְּלֹא יוֹכְלוּ יָגֵעוּ
 בְּלִבִּישֵׁיהֶם :
 * סוֹרוּ טִמָּא קִרְאוּ לָמוֹ סוֹרוֹ סוֹרוֹ אֶל-תִּנְעוּבֵי נָצוֹ
 גַם-נָעוּ אֲמָרוּ בַּגּוֹיִם לֹא יוֹסֵפוּ לָגוֹר :
 * פָּנֵי יְהוָה חֲלָקָם לֹא יוֹסִיף לְהַבִּיטֵם פָּנֵי כַּהֲנִים
 לֹא נִשְׂאוּ זָקְנִים לֹא חָנְנוּ :

* *Daleth.* Adhæsit lingua lactentis ad pa-
 latum eius in siti: paruuli petierunt panem,
 & non erat qui frangeret eis. * *He.* Qui ve-
 scebantur voluptuosè, interierunt in viis,
 qui nutriebatur in croceis, amplexati sunt
 stercore. * *Vau.* Et maior effecta est iniquitas
 filiarum populi mei peccato Sodomorum que
 subuersa est in momento, & non corperunt
 in ea manus. * *Zain.* Candidiores Nazareni
 eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores
 ebore antiquo, saphyro pulchriores. *
 * *Heth.* Denigrata est super carbones fa-
 cies eorum, & non sunt cogniti in plateis.
 Adhæsit cutis eorum ossibus, aruit & facta
 est quasi lignum. * *Teth.* Melius fuit occisus
 gladio, quam interfectis fame: quoniam illi
 extabuerunt consumpti à sterilitate terræ.
 * *Iod.* Manus mulierum misericordiarum
 coxerunt filios suos, facti sunt cibus earum
 in cōtritione filiarum populi mei. * *Caph.* Com-
 pleuit Dominus furorem suum, effudit iram
 indignationis suæ. Et succendit ignem in
 Sion, & deuorauit fundamenta eius.
 * *Lamed.* Non crediderunt reges terre &
 vniuersi habitatores orbis quoniam ingre-
 deretur hostis & inimicus per portas Hieru-
 salém. * *Mem.* Propter peccata Prophetarum
 eius & iniquitates Sacerdotum eius, qui
 effuderunt in medio eius sanguinem iusto-
 rum. * *Nun.* Errauerunt cæci in plateis, pol-
 luti sunt sanguine. cumque non possent
 intrare, tenuerunt lacinias suas. * *Samech.*
 Recedite polluti, clamauerunt eis, recedite
 abite, nolite tangere. iurgati quippe sunt,
 & cōmoti: dixerunt inter gentes, Non ad-
 det vltra vt habitet in eis.
 * *Phe.* Facies Domini diuisit eos, non
 addet vt respiciat eos. Facies Sacerdotum
 non erubuerunt, neque senum miseri
 sunt.

תרגום

* אֲדִבִּיק לְשׁוֹן עוֹלָמָא לְמוֹרִיגָה בְּצִהוּתָא טָלִיא חֲבָקוֹ אֶל-הָבוֹ מוֹשִׁיט לִיה לֶחֶם :
 * וְסָגִי חוֹבֶרֶת כְּנִישְׁתָּא דְעַמִּי מִן חוֹבֶרֶת סֶדֶם דְּאֶתְחַפְכַּת כְּשַׁעֲמָא וְלֹא שָׂרוּ בָהּ
 חֶשֶׁד מִשְׁחֹר תֹּאֲרוֹם לֹא נָכְרוּ בַּחוּצוֹת צֶפֶר עוֹרָם עַל-עֵצִים יָבֵשׁ הָיָה כַּעֵץ :
 * טוֹבִים הָיוּ חֲלָלֵי-חֶרֶב מִחֲלָלֵי רֶעֶב שֶׁהֵם יָזְכוּ מִדְּקָרִים מִתְּנוּבוֹת שָׂדֵי :
 * יָדֵי נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בְּשָׁלוֹ יִלְדִּיהֶן הָיוּ לְכֹרוֹת לָמוֹ בְּשֹׁבֵר בֵּת עַמִּי :
 * כָּלָה יְהוָה אֶת-חֲמָתוֹ שֶׁפָּךְ חֲרוֹן אַפּוֹ וַיִּצֵּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן וְתֹאבֵל יִסְדֹּתֶיהָ :
 * לֹא הָאֲמִינוּ מַלְכֵי-אֶרֶץ וְכָל יֹשְׁבֵי תֵבֶל כִּי יָבֹא צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם :
 * מִחֲטָאת נְבִיאֶיהָ עֲוֹנוֹת כַּהֲנֶיהָ הַשֹּׁפְכִים בְּקִרְבָּה דָם צַדִּיקִים :
 * נָעוּ עוֹרִים בַּחוּצוֹת נִגְאָלוּ בָדָם בְּלֹא יוֹכְלוּ יָגֵעוּ בְּלִבִּישֵׁיהֶם :
 * סוֹרוּ טִמָּא קִרְאוּ לָמוֹ סוֹרוֹ סוֹרוֹ אֶל-תִּנְעוּבֵי נָצוֹ גַם-נָעוּ אֲמָרוּ בַּגּוֹיִם לֹא יוֹסֵפוּ לָגוֹר :
 * פָּנֵי יְהוָה חֲלָקָם לֹא יוֹסִיף לְהַבִּיטֵם פָּנֵי כַּהֲנִים לֹא נִשְׂאוּ זָקְנִים לֹא חָנְנוּ :

* Daleth. Adhæsit lingua lactentis ad gut-
tur eius in siti. parvuli petierunt panem, fran-
gens non est eis.

* He. Comedentes delicias interierunt in
viciis: nutriti in croceis amplexati sunt stercora.

* Vau. Et magnificata est iniquitas filie po-
puli mei super iniquitates Sodomorum, quæ sub-
uersa est quasi sollicitudo, & non laborauerunt
in ea manus.

* Zain. Emundati sunt Nazarei eius, super
niuem splenduerunt, super lac coagulati sunt.
super lapide sapphiro succiso eorum.

* Heth. Obscuravit super fuligine species
eorum: non sunt cogniti in vicis. adhæsit pellis
eorum ad ossa eorum; aruerunt, facta sunt sicut
lignum.

* Teth. Boni fuerunt interfecti gladio, ma-
gius quam interfecti fame; abierunt confossi à fru-
gibus agrorum.

* Ioth. Manus mulierum misericordiarum
coxerunt filios suos, facti sunt in cibum eis in
contritione filie populi mei.

* Caph. Complevit Dominus furorem suum,
effudit iram indignationis suæ, & succendit ig-
nem in Sion, & deuorauit fundamenta eius.

* Lamed. Non crediderunt reges terræ
omnes habitantes orbem, quoniam ingreditur
hostis & tribulans per portas Hierusalem.

* Mem. Ex peccatis Prophetarum eius ini-
quitas Sacerdotum eius qui effundunt sangui-
nem iustum in medio eius.

* Nun. Commoti sunt vigilantes eius in
vicis, polluti sunt in sanguine, cum non possent
illi tetigerunt vestimenta sua.

* Samech. Recedite ab immunditiis, vo-
cate eos; recedite, recedite, non tangatis: quia
succensi sunt & commoti sunt: dicite in genti-
bus, Non addent habitare.

* Phe. Facies Domini pars eorum. non ad-
det respicere eos: faciem Sacerdotum non acce-
perunt, senem non sunt miserti.

* δάλεθ. Εκολληθή η γλώσσα τηλάζοντ' ὡς
τὸν φάρυγγα αὐτῶν ἐν δίψῃ. νήπια ἤτησαν ἀρτόν, ὃ διακλῶν
ὄκ' ἔστιν αὐτοῖς.

* ή. Οἱ ἐδόντες τὰς τευφὰς ἠφανίσθησαν ἐν ταῖς ἐξ-
όδοις. ὁ πηλὸς μύθος ἐπὶ κόκκων περιελάβοντο κοπτείας.

* οὐάω. Καὶ ἐμεγαλυνήθη ὁ νόμος σου γὰρ λαοῦ
μου ὑπὲρ ἀνομίας ὁδολόμων τ' κατεσθραμμένης ὥσπερ
σπουδή, καὶ ὄκ' ἐπόνεσαν ἐν αὐτῇ χεῖρες.

* ζάιν. Εκαθαρώθησαν ναζαρεῖοι αὐτῆς, ὑπὲρ
χρὸν' ἐλαμψαν, ὑπὲρ γάλα ἐτυρώθησαν. ὑπὲρ λίθου
σαπφείρου τ' ἀπόσπασμα αὐτῶν.

* ήθ. Εσκοτάσθη ὑπὲρ ἀσβόλου τ' εἶδ' αὐτῶν, ὄκ'
ἐπεγνώθησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις. ἐπάγη δέρμα αὐτῶν ἐπὶ
τὰ ὀστέα αὐτῶν, ἐξηρῶθησαν, ἐξηρήθησαν ὥσπερ ξύλον.

* τήθ. Καλοὶ ἦσαν τραυματῖαι ῥομφαίας ἡ
τραυματῖαι λιμοῦ ἐπορεύθησαν ἐκκεκνημμένοι ἀπὸ
χρηνημάτων ἀγρῶν.

* ιάθ. Χεῖρες Γυναικῶν οἰκτειρόνων ἠψήσαν τὰ παι-
δία αὐτῶν, ἐξηρήθησαν εἰς βρώσιν αὐταῖς ἐν τῷ σπυγνέμ-
ματι τ' θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου.

* χάφ. Συνετέλεσε κύριος θυμὸν αὐτῶν, ἐξέχεε θυ-
μὸν ὀργῆς αὐτῶν, καὶ ἀνῆψεν πῦρ ἐν σιών καὶ κατέφαγε
τὰ θεμέλια αὐτῆς.

* λάμεδ. Οὐκ ἐπίσδυσαν βασιλεῖς γῆς πρῶτες
κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, ὅτι εἰσελάβει ἐχθρὸς
ἐκ θλίβων διὰ τῶν πυλῶν ἱερουσαλήμ.

* μήμ. Εξ ἁμαρτιῶν προφητῶν αὐτῆς ἀδικία ἱερέων
αὐτῶν ἐκχεόντων αἷμα δίκαιον ἐν μέσῳ αὐτῶν.

* νοού. Εσαλεύθησαν ἐρητοὶ αὐτῶν ἐν ταῖς ἐξό-
δοις, ἐμολυνθήσαν ἐν αἵματι ἐν τῷ μὴ διώματι αὐτῶν
ἡψήθη ἐνδυμάτων αὐτῶν.

* σάμεχ. Αποσητε ἀκαθάρτων, καλέσατε αὐτοὺς, ἀπό-
σητε, ἀποσητε, μὴ ἀπιδεῖτε, ὅτι ἀνῆψθησαν καὶ γέερα-
λεύθησαν, εἶπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὐ μὴ προδώσιν τοὺς πα-
τριάρχαι.

* φή. Πρόσωπον κυρίου μερὶς αὐτῶν. & προ-
δῆσεν ἐπὶ βλέψαι αὐτοῖς. πρόσωπον ἱερέων ὄκ' ἐλάβον,
πρεσβύτερος ὄκ' ἠλέησαν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Daleth. Adhæsit lingua iuuenis palato suo in siti: pueri petierunt panem, & non est qui porrigat eis.
* He. Qui assueti erant comedere in delitiis, vastati sunt in vicis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.
* Vau. Et maius factum est peccatum cætus populi mei peccato Sodomæ, quæ subuersa est in momento: & non manserunt in ea
Prophetæ, ut prophetarent & conuerterent eam ad penitentiam. * Zain. Fuerunt candidiores Nazarei eius niue, lenio-
res lacte, rubicundiores aspectu quam pyropi, & sicut sapphirus vultus eorum. * Cheth. Obscuratus est magis quam ni-
gredo captiuitatis aspectus eorum: non sunt agniti in vicis, contracta est pellis super ossa eorum, aruit & facta est sicut lignum.
* Teth. Feliciores fuerunt occisi gladio mortuis fame: quia occisi gladiis defluebant, cum rumperentur ventres eorum ab eo quod
comederant de fructu agri: & qui inflati erant fame, scissus est venter eorum propter defectum cibi.
* Ioth. Manus mulierum quæ erant misericordes super pauperes, coxerunt paruulos suos: facti sunt eis in alimentum in die excidij
quo attritus est cætus populi mei. * Caph. Consummauit Dominus furorem suum, & fudit super Ierusalem iram
indignationis suæ, & succendit lampadem ignis in Sion, & consumpsit fundamenta eius.
* Lamed. Non credebant regna terræ, nec omnes habitatores orbis, quod ingrederetur Nabuchodonosor impius & Nabuzardan ini-
micus ad iugandum populum domus Israel in portis Ierusalem. * Mem. Respondit mensura iudicij, & sic ait:
Non fuerunt omnia hæc nisi propter peccata Prophetarum eius, qui prophetabant ei prophetiam falsam, & propter delicta Sacerdotum
qui adolebant incensum aromatum idolis; ipsi enim fuerunt causa ut effunderetur in medio eius sanguis innocentum.
* Nun. Vacillarunt cæci in plateis, inquinati sunt sanguine occisorum gladio; & eo quod non poterant videre, adhæserunt vestibus suis,
cum essent in abundantia sua, quod non addent morari inter populos. * Pe. A facie vultus Domini diuisi sunt: non addet ut respiciat eos;
propterea gentes impiæ non acceptauerunt faciem Sacerdotum, & super senes non sunt miserti.

* עוֹלֵינוּ תְּכַלֵּינוּ עֵינֵינוּ אֶל-עֲזָרָתוֹ הַבֵּל
 בְּצַפִּיתָנוּ צָפִינוּ אֶל-גֹּיִם לֹא יוֹשָׁעִים :
 * צָרוּ צָעֲדֵינוּ מַלְכֶת בְּרַחֲבֵינוּ קָרֵב קִצְנוּ מְלָאוֹ
 יָמֵינוּ כִּי-בָא קִצְנוּ :
 * קָלִים הַיּוֹרֵד פִּינוּ מִנְשָׁרֵי שָׁמַיִם עַל-הַהָרִים
 דִּלְקָנוּ בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ לָנוּ :
 * רוּחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ יְהוָה נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם אֲשֶׁר
 אָמְרָנוּ בְּצִלּוֹ נַחֲיָה בְּגוֹיִם :
 * שִׁישִׁי וְשִׁמְחִי בֵּת-אֲדוֹם יוֹשְׁבֹתֶי בָּאָרֶץ עֹז
 גַּם-עַל יָד תַּעֲבֹר-כּוֹס תִּשְׁכָּרִי וְתִתְעָרִי :
 * תָּם-עֹנֶךְ בֵּת-צִיּוֹן לֹא יוֹסִיף לְהַגְלוֹתְךָ פֶּקֶד
 עֹנֶךְ בֵּת-אֲדוֹם גְּלָה עַל-חַטֹּאתֶיךָ :

ה

* זָכֹר יְהוָה מַה-הָיָה לָנוּ הַבֵּיט וּרְאֵה אֶת-
 חֲרַפְתָּנוּ :
 * נַחֲלָתָנוּ נִהְפְּכָה לְזָרִים בְּתֵינוּ לְנִכְרִים :
 * יְתוּמִים הָיִינוּ אֵין אָב אֲמָתֵינוּ כְּאֶלְמָנוֹת :
 * מִיָּמֵינוּ בִּכְסֶף שְׁתֵּינוּ עֲצִינוּ בְּמַחִיר יָבֵאוּ :
 * עַל צָוָרָנוּ נִרְדַּפְנוּ יַגְעֵנוּ לֹא הִוָּנַח לָנוּ :
 * מִצָּרִים נִתְּנוּ יָד אֲשׁוּר לִשְׁבַע לָחֶם :
 * אֲבֹתֵינוּ חָטְאוּ אֵינָם אֲנַחְנוּ עֹנֵתֵיהֶם
 סָבְלָנוּ :
 * עֲבָרִים מָשְׁלוּ בָנוּ פָּרַק אֵין מִיָּדָם :
 * בִּנְפְשָׁנוּ נָבִיא לְחַמֵּנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר :
 * עֹרָנוּ כְּתָנוּר נִכְמְרוּ מִפְּנֵי זֶלַע פּוֹרֵר רָעָב :

17 * *Ain.* Cum adhuc subsisteremus, de-
 cerunt oculi nostri ad auxilium nostrum
 vanum cum respiceremus attenti ad gen-
 tem quæ saluare nos non poterat.
 18 * *Sade.* Lubricauerunt vestigia nostra in
 itinere platearum nostrarum, appropinqua-
 uit finis noster, completi sunt dies nostri,
 19 quia venit finis noster. * *Coph.* Velociore
 fuerunt persecutores nostri aquilis cæli,
 per montes persecuti sunt nos, in deserto
 20 insidiati sunt nobis. * *Res.* Spiritus oris
 nostri Christus Dominus captus est in pec-
 catis nostris, cui diximus, In umbra tua vi-
 21 uemus in gentibus. * *Sin.* Gaude & leta-
 re filia Edom quæ habitas in terra Hus. Ad
 te quoque perueniet calix, inebriaberis at-
 22 que nudaberis. * *Thau.* Completa est ini-
 quitas tua filia Sion, non addet ultra vi trans-
 migret te. Visitauit iniquitatem tuam filia
 Edom, discooperiet peccata tua.

ORATIO IEREMIE.

CAP. V.

1 *R*ecordare Domine quid acciderit no-
 bis; intue & respice opprobrium no-
 2 strum. * *Hæreditas* nostra versa est ad a-
 lienos, domus nostræ ad extraneos.
 3 * *Pupilli* facti sumus absque patre, ma-
 4 tres nostræ quasi viduæ. * *Aquam* nostram
 pecunia bibimus, ligna nostra precio com-
 5 parauimus. * *Ceruicibus* nostris min-
 6 bamur, lassis non dabatur requies.
 7 * *Ægypto* dedimus manum & Assyri-
 8 vt saturemur pane. * *Patres* nostri pec-
 9 cauerunt, & non sunt; & nos iniquitates
 10 eorum portauimus. * *Serui* dominati sunt
 nostri, non fuit qui redimeret de manu eo-
 11 rum. * *In animabus* nostris afferebamus
 panem nobis, à facie gladij in deserto.
 12 * *Pellis* nostra quasi clibanus exusta est,
 à facie tempestatum famis.

תרגום

* עוֹד סָפַן עֵינֵינוּ לְאֶסְתַּחֲלָא לְמִיעֲנָא דְהוּיָנָא מִתִּינוּ לְבָנֵי עַמָּמָא וְאַתְחַפֵּךְ לָנָא לְהַבֵּל בְּסִכּוֹתָנָא דְאַסְתַּחֲכִּינָא לְאַדְוָמָא דְאַנּוֹן עַמָּא
 18 * הָבֵנוּ צָרוּ שְׁבִילָנָא מִלְמַחָה לְרַחֲצָן בְּפִלְטִיתָנָא אֲמָרָנָא קָרֵב סוֹפָנָא אֲחַמְלִיו יוֹמָנָא אֲדוֹם מִטָּא סוֹפָנָא :
 * קָלִילֵינוּ הָיוּ רִדְפָנָא יְתִיר מִנְשָׁרֵי שָׁמַיָא עַל טוּרֵיָא אֲרָלָיו יִתְנָא בַּמִּדְבָּרָא כְּמִנּוּ לָנָא :
 * מִיָּמֵינוּ בִּכְסֶף שְׁתֵּינוּ עֲצִינוּ בְּמַחִיר יָבֵאוּ :
 * עַל צָוָרָנוּ נִרְדַּפְנוּ יַגְעֵנוּ לֹא הִוָּנַח לָנוּ :
 * מִצָּרִים נִתְּנוּ יָד אֲשׁוּר לִשְׁבַע לָחֶם :
 * אֲבֹתֵינוּ חָטְאוּ אֵינָם אֲנַחְנוּ עֹנֵתֵיהֶם
 סָבְלָנוּ :
 * עֲבָרִים מָשְׁלוּ בָנוּ פָּרַק אֵין מִיָּדָם :
 * בִּנְפְשָׁנוּ נָבִיא לְחַמֵּנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר :
 * עֹרָנוּ כְּתָנוּר נִכְמְרוּ מִפְּנֵי זֶלַע פּוֹרֵר רָעָב :

ה

* הָיוּ זָכֹר יְיָ מַה דְּאַחֲזָרוּ לְמַהוּ לָנָא אֲסַחֲכֵל מִן שָׁמַיָא וְחַזִּי יְיָ כְּסוּפָנָא :
 * הוּיָנָא מִחִילֵינוּ לִיחִסִּין דְּלִיה לְהוֹן אֲבָא אֲמַתָּנָא כְּאַרְמֵלָן דְּאֵלּוּ גְּבַרֵינוּ בְּקָרְיוּ יָמָא וּמִסְפָּקָא לְהוֹן אִם אָנוּ קִימִין :
 * מִיָּמֵנוּ בִּכְסֶף שְׁתֵּינוּ קִימָנָא בְּדָמִין יְיָנוּ :
 * עַל פִּרְקָה צוֹרָנָא אֲשַׁעֲנָנָא כִּד הוּיָנָא אֵלּוּן בְּשִׁבְתָּא חָמָא נְבוֹכַדְרֶצַּר רִשִׁיעָא
 * מִצָּרִים יִתְנָא סֶטֶר לְאַתְפָּרְנָסָא חָמָא וְלֵאחֹר לְמִסְבַּע לְחָמָא :
 * בְּגוֹיִם דָּחִים דְּאַתְהִיבֵנוּ עֲבָדִין לְבָנוּי דְּשָׁם אָנוּ
 * בִּנְפְשָׁנָא נִתִּי לְחָם פִּרְנָסוֹתָנָא מִן קָדָם קִטּוֹל דְּחִרְבָא דְּאַתִּי מִן סֶטֶר מִדְבָּרָא :
 * מִשְׁכָּנָא תִּיד הַנּוּרָא אֲתַקְדְּרוּ מִן קָדָם מִפּוֹחַ כְּפָנָא :

* Ain. Adhuc existentibus nobis defecerunt 17
oculi nostri in auxilium nostrum vana cum re-
spiceremus nos. respeximus in gentem non sal-
uantem.

* Sade. Venati sunt paruos nostros ne irent 18
in plateis nostris. appropinquauit tempus no-
strum, cōpleti sunt dies nostri, adest finis noster.

* Coph. Leues fuerunt persequentes nos 19
super aquilas celi: super montes succensi sunt:
in deserto insidiati sunt nobis.

* Res. Spiritus faciei nostræ Christus Do- 20
minus captus est in corruptionibus nostris: cui
diximus, In umbra eius viuemus in gentibus.

* Sin. Gaude & letare filia Idumæ quæ 21
habitas in terra Hus. etiam ad te perueniet po-
culum Domini, & inebriaberis & effundes.

* Thau. Defecit iniquitas tua filia Sion, 22
non addet ultra transmigrare te. visitauit ini-
quitates tuas filia Edom, discooperuit super im-
pietates tuas.

ORATIO HIÉREMIÆ.

R Ecordare Domine quod factum est nobis, re- 1
spice & vide opprobrium nostrum.

* Hereditas nostra conuersa est alienis, do- 2
mus nostra extraneis.

* Pupilli facti su- 3
mus, non est pater, matres nostræ quasi viduæ.

* Aquam nostram in argento bibimus, ligna 4
nostra pretio venerunt.

* Super collum nostrum persecutionem passi 5
sumus, laborauimus, non quieuimus. * Egyptus
dedit manum Assur ad satietatem ipsorum.

* Patres nostri peccauerunt, & non sunt; 7
nos iniquitates eorum sustinuiimus. * Serui

dominati sunt nostri, redimens non est de manu 8
eorum. * In animabus nostris afferemus pa-

nem nostrum à facie gladij deserti.

* Pellis nostra quasi clibanus euulsa sunt à 10
facie tempestatum,

* αἰν. Επὶ ὄντων ἡμῶν ἐξέλιπον ὁφθαλμοὶ ἡμῶν 17
εἰς βοήθειαν ἡμῶν μάταια λησσοκοπιδόντων ἡμῶν. ἀπε-
σκοποῦντο εἰς ἐν ὅν ὡζον.

* Σαδὴ. Εὐθρόσαντο μικροὶ ἡμῶν τὸ μὴ πορεύεσθαι 18
ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν. ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν, ἐπληρώ-
θησαν αἱ ἡμέραι ἡμῶν, παρέστι τὸ πέρας ἡμῶν.

* κώφ. Κοῦφοι ἐγένοντο ὁ δῶκοντες ἡμᾶς ὑπερ ἀε- 19
στὺ οὐρανοῦ, ἔπι τῶν ὀρέων ἐξήφθησαν. ἐν ἐρήμῳ ἐνή-
δρυσαν ἡμᾶς.

* ῥῆς. Πνῦμα πνεύματος ἡμῶν χεῖρὸς κύριου συ- 20
νελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ἡμῶν. ἔειπα μὲν ἐν τῇ σκιά
αὐτοῦ ζήσομεθα ἐν τῇ ἐξέδρα.

* σὶν. Χαῖρε καὶ θυγατέρι θυγατέρι Ἰδουμαίας ἡ κα- 21
τοικοῦσα ἐπὶ τῇ γῆς οὖς. καὶ γε ἐπὶ σὲ διελδύσεται τὸ πο-
τήριον κυρίου, καὶ μεθύσῃ καὶ λησσοκοπήσῃ.

* θαῦ. Εξέλιπον ἡ δόξα καὶ θυγατέρι σὺν, οὐ πνεύ- 22
ματι ἐπὶ λησσοκοπῇ σε. ἐπεσκέψατο ἀνομίας σου θυγα-
τέρι ἐδῶμ, ἀπεκάλυψεν ἐπὶ τὰ ἀσεβήματα σου.

Προσδοχὴ ἱερεμίου.

* Μνήστη κύριε, ὅτι ἐγέννηθι ἡμῖν, ἐπέβλεψον καὶ 1
ἴδε τὸν ὀνειδισμόν ἡμῶν.

* κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλλοτρίοις, οἱκοὶ ἡ- 2
μῶν ἐξένοισι. * ὀρφανοὶ ἐγέννηθι μὲν, οὐχ ὑπαρχεῖ πατήρ.

* μητέρες ἡμῶν ὡς χῆραι. * ἴδωρ ἡμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἐπί- 3
μεν, ξύλα ἡμῶν ἐν ἀλλάγματι ἦλθεν. * ἐπὶ τὸν τραχή-
λῳ ἡμῶν ἐδῶκε ἡμῶν, ἐκοπίασαμεν, ὅτε ἀνέπαυθημεν.

* αἰγύπτιος ἐδῶκε χεῖρα ἀσέβει εἰς πλῆθος μοι καὶ αὐτῶν. 4

* πατέρες ἡμῶν ἡμαρτον καὶ οὐχ ὑπαρχοῦσιν, ἡ- 5
μεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὑπέχομεν.

* δοῦλοι ἐκνέδυσαν ἡμῶν, λυτρώμεθα ὅτε ἔσιν ἐν 6
τῇ χερὶ αὐτῶν. * ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν εἰβήθη ἀρτὸν
ἡμῶν ἀπὸ πνεύματος ῥομφαίας τῆς ἐρήμου.

* τὸ δέσμα ἡμῶν ὡς κλίβανος ὁ νεοσπασθῆναι ἀπὸ 7
πνεύματος καὶ γὰρ ἴδων λιμοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Ain. Adhuc deficient oculi nostri respiciendo ad adiutorium nostrum quod sperabamus in populis, & conuersum est nobis in ni-
hilum: cum ē specula nostra contemplantur Idumæos qui sunt populus qui non saluat. * Sade. Ipsi dissipauerunt semitas nostras, ne am-
bulemus confidenter in plateis nostris. Diximus, Appropinquauit finis noster, impleti sunt dies nostri, quia peruenit finis noster.

* Coph. Leuiiores fuerunt persecutores nostri aquilas celi: super montes persecuti sunt nos; in deserto insidiati sunt nobis.

* Res. Rex Messias qui erat dilectus nobis sicut spiraculum spiritus vitæ qui est in naribus nostris, & erat vnctus oleo vnctionis Do-
mini, captus est in rete occisionis sceleratorum: de quo dicebamus, In umbra iustitiæ eius viuemus inter populos.

* Sin. Gaude, & letare Constantina ciuitas Idumææ impiæ, quæ ædificata es in terra Armeniæ inter multas turmas populi Idumææ: su-
per te quoque futurum est vt veniat ultio: & desolabunt te Parthei, & transibit super te calix maledictionis: inebriaberis & euacuaberis.

* Thau. Et postea complebitur iniquitas tua cætus Sion, & liberaberis per manum Messiae & Eliae sacerdotis magni. & non addet ultra
Dominus vt transmigrare faciat te: & in illo tempore visitabo iniquitatem tuam Roma, quæ ædificata es in Italia, & plena turmis de filiis
Edom. & venient Persæ, & angustiant te, & desolabunt te; quia manifesta sunt coram Domino peccata tua.

CAP. V.

R Ecordare Domine quid decretum sit vt eueniret nobis: contemplare de cælis, & vide opprobrium nostrum.

* Hereditas nostra versa est prophanis; domus nostræ populis extraneis. * Similes facti sumus pupillis, qui non
habent patrem: matres nostræ quasi viduæ, quarum mariti perrexerunt ad ciuitates maris, & dubitatur de eis vtrum viuant.

* Aquam nostram argento bibimus, & ligna nostra pecuniis adducebantur.

* Super iuncturâ ceruicis nostræ onerati sumus quando pergebamus in captiuitatem, vidit Nabuchodonosor impius præfectos filio-
rum Israel, qui ibant vacui, & præcepit vt consuerent libros Legis, & vt facerent ex eis manticas: & impleuerunt eas lapillis qui erant in
ripa Euphratis, & onerauerunt eos super colla eorum. & in illo tempore laborabamus, non erat nobis requies.

* Egypto dedimus latus vt nutretemur illic, & Assyrii vt saturaremur pane.

* Patres nostri peccauerunt, & non sunt in seculo, & nos post eos iniquitates eorum portauimus.

* Filij Cham qui traditi sunt serui filiis Sem, dominati sunt in nos, nec est qui redimat de manibus eorum.

* In animabus nostris adducebamus panem alimenti nostri, propter occidentes gladio qui veniebant de latere deserti.

* Pelles nostræ sicut farnus denigratae sunt propter inflationem famis.

* נָשִׁים בְּצִיּוֹן עָנּוּ בְּתִלְתֵּי בָעָרִי יְהוּדָה :
 * שָׂרִים בְּיָדָם נָתְלוּ פָנֶי זָקֵנִים לֹא נִהְדְּרוּ :
 * בַּחֹרִים מִחוּץ נִשְׁאוּ וְנָעִרִים בָּעֵץ בְּשָׁלוֹ :
 * זָקֵנִים מִשְׁעָר שָׁבְתוּ בַּחֹרִים מִנְּיָנָתָם :
 * שֶׁבֶת מְשׁוֹשׁ לָבְנוּ נִחַפֵּךְ לֹא אָבַל מִחוּלָנוּ :
 * נִפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ אֹי־נָא לָנוּ כִּי חֲטָאנוּ :
 * עַל־זֶה הָיָה דְּרוֹה לָבְנוּ עַל־אֱלֹה חֲשָׁבוּ עֵינֵינוּ :
 * עַל־הַר־צִיּוֹן שְׁשָׁמִם שׁוּעֵלִים הִלְכוּ בּוֹ :
 * אֲתָה יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב כְּסֶאֱךָ לְדוֹר וָדוֹר :
 * לֵמַח לְנֹצֶה תִּשְׁכַּחֲנוּ תַעֲזֹבֲנוּ לְאַרְץ יָמִים :
 * הִשְׁיִבֵנוּ יְהוָה אֵלֶיךָ וְנִשׁוּב־חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם :
 * כִּי אִם־מָאֵס מֵאִסְתָּנוּ קִצְפָּת עָלֵינוּ עַד־מָאֹד :

11 * Mulieres in Sion humiliauerunt, &
virgines in ciuitatibus Iuda.
12 * Principes manu suspensi sunt, facies
C senuum non erubuerunt.
13 * Adolescentibus impudicè abusi sunt,
& pueri in ligno corruerunt.
14 * Senes defecerunt de portis, iuuenes
de choro psallentium.
15 * Defecit gaudium cordis nostri, versus
est in luctum chorus noster.
16 * Cecidit corona capitis nostri: vç
nobis quia peccauimus.
17 * Propterea mæstū factum est cor no-
D strum, idcō contenebrati sunt oculi nostri.
18 * Propter montem Sion quia disperit,
vulpes ambulauerunt in eo.
19 * Tu autem Dñe in eternum permane-
bis, folium tuum in generationem & ge-
20 nerationem. * Quare in perpētuum obli-
uisceris nostri, derelinques nos in longitu-

dinem dierum?
principio.

²¹ Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur; innoua dies nostros sicut ²² Sed proiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

תרגום

¹¹ נָשָׂא דָהוּוּ נָסִיבִין לְגַבֵּר בְּצִוִּין אֲתַעֲבִיז מִן רוֹמָאֵי וּבְחִיל תָּא בְּקִרְוֵי יְהוּדָה מִן כְּשָׂדָאִי :
¹² רַבְרַבְנִין בִּירְהוּזִין אֲצַטְלִיבוּ אִפִּי :
¹³ רֹבִינִי רִיחִיָּא נָטְלוּ וְטָלְתָּא בְּצִלְבִית קִיסָא תְּקֵלוּ :
¹⁴ סָבִיא מִתְרַע סְנַהֲדָרִין אֲתַבְטְלוּ וְרֹבִינִי מִן בֵּית
¹⁵ בְּטִיל חֲרוּת לִבְבָּא אֲתַתְּפֵךְ לֹא בְּלֹא חֲנוּנָא :
¹⁶ נָפְלָא כָּלִילָא דְרִישָׁנָא וַי לָנָא אַרוּס חֲבָנָא :
¹⁷ עַל דִּין בֵּית מִקְדָּשָׁא דֶּאֱתַרְדִּי הוּוּ חָרִישׁ לִבְבָּנָא וְעַל אֲרֵץ עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל דִּאֲזִלוּ בְּגִלּוּתָא מִחֲמַן הוּוּ חָשִׁיבִין עֵינָנָא :
¹⁸ עַל טוֹרָא דְצִוִּין דְּהוּא צָרִי חַעֲלִין תִּלְכוּ בֵּהּ :
¹⁹ אֵתָּה הוּא וַי לְעַלְמִי בֵּית מוֹתְכֵךְ בְּשָׁמִי מְרוּמָא כְּרָסִי יִקְרָךְ לְדָרִי
²⁰ לְמַח לְעַלְמִין תִּשְׁלִינָנָא תִּשְׁבַּקְנָנָא לְאֹרִיכוֹת יוֹמִין :
²¹ אֲתִיב וַי יִתְנָא לְוֹתֵךְ וְנִתּוּב בְּתִיבְתָּא שְׁלִימָתָא
²² אַרוּס אֲלַחֵן מִקָּץ חֲקוּץ בָּנָא רְגוּתָא עֲלָנָא עַד לְחֲרָא :

תם ספר איכה

וְקָרָא וּמוֹנֶה עִם רַב עֵיזֶן עַל יְדֵי בְנֵיכֶטוּס אַרְיָאשׁ מוֹנֵטְנוֹס מְמוֹנֶה עַל הַמֶּלֶאכֶר
הַזֹּאת בַּמַּצּוֹת פִּילִיפּוֹס מֶלֶךְ סַפְרֵד מֶלֶךְ טוֹב וִירָא הָאֱלֹהִים עַל
כָּל אֲשֶׁר הֵם קוֹרְאִים בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ:

201

三 不 可

* Mulieres in Sion humiliauerunt, virgines 11
in ciuitatibus Iuda.
* Principes in manibus eorum suspensi sunt, 12
seniores non sunt glorificati.
* Electi fletum assumpserunt, & iuuenes in 13
ligno infirmati sunt.
* Et senes à porta cessauerunt, electi ex psal- 14
mis eorum cessauerunt.
* Defecit gaudium cordis nostri, conuersus 15
est in luctum chorus noster.
* Cecidit corona capitis nostri: vae autem no- 16
bis, quia peccauimus.
* Propterea factum est dolorosum cor no- 17
strum, idè contenebrati sunt oculi nostri
* Super montem Sion, quia dispersit, vulpes 18
pertransierunt in ea.
* Tu autem Domine in aeternum habitabis: 19
thronus tuus in generatione & generationem.
* Quare in victoriam obliuisceris nostri; de- 20
relinques nos in longitudinem dierum?
* Conuerte nos ad te Domine, & conuerte- 21
mur: & renoua dies nostros sicut ante.
* Quid repellens repulisti nos? iratus es con- 22
tra nos usque nimis?

11 * γυναῖκες ἐν σιών ἐταπείνωσαν, παρθένους ἐν πόλε-
σιν ἰουδα.
12 * ἀρχόντες ἐν χερσὶν αὐτῶν ἐκρεμάσθησαν, πρεσβύ-
13 τεροι δὲ ἐδοξάσθησαν. * ἐκλεκτοὶ κλαυθμὸν θνή-
λαβον, καὶ νεανίσκοι ἐν ξύλῳ ἠδονήσαν.
14 * καὶ πρεσβύται ἀπὸ πύλης κατέπαυσαν, ἐκλεκτοὶ ἐκ
ψαλμῶν αὐτῶν κατέπαυσαν.
15 * κατέλυσεν χαρὰ καρδίας ἡμῶν, ἐξέφθη εἰς πένθος
ὁ χορὸς ἡμῶν.
16 * ἔπεσεν ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἡμῶν, οὐαὶ γὰρ ἡμῖν
ὅτι ἡμαρτήσαμεν.
17 * ὡς τὸ τοῦ ἐγγήθου ὀδυνηρὰ καρδία ἡμῶν, ὡς
18 τὸ τοῦ ἐσκότασαν ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. * ἐπ' ὅρος σιών ὅτι
ἠφθονήσῃ, ἀλώπεκες διήλθον ἐν αὐτῇ.
19 * σὺ γὰρ κύριε εἰς τὴν αἰῶνα κατεκίσεις, ὁ θρόνος σου εἰς
20 χυεὴν καὶ χυεὴν. * ἵνα τί εἰς νίκος ἐπιλήσῃ ἡμῶν, κα-
ταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμερῶν;
21 * ἐπιστρέψον ἡμᾶς ὡς πρὸς σὲ κύριε, καὶ ἐπιστραφει-
σόμεθα. ὅτι ἀνακαίνισον ἡμέρας ἡμῶν καθὼς ἐμ. παλαιόθεν.
22 * τί ἀπώσους ἡμᾶς, ἀπώσας ἡμᾶς, ὡργισθῆς ἐφ' ἡ-
μᾶς ἕως ῥόδου;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Mulieres quæ erant nuptæ viro in Sion, afflictæ sunt à Romanis, & virgines in ciuitatibus Iuda à Chaldeis.
" Principes manibus eorum suspensi sunt; faciem senum non sunt reueriti.
" Iuuenes molas tulerunt, & pueri in patibulo ligneo corruerunt.
" Senes à porta iudicum ordinariorum cessauerunt, & iuuenes à domo cantici sui.
" Cessauit lætitia cordis nostri, versus est in luctum chorus noster.
" Cecidit corona capitis nostri: vae nobis, quia peccauimus.
" Propter domum sanctuarij quæ deserta est, infirmatum est cor nostrum: & propter istum populum domus Israel, qui abiit indè in
transmigrationem, obscurati sunt oculi nostri. " Propter montem Sion quia desolatus est; vulpes ambulauerunt in eo.
" Tu ipse Domine in aeternum es: domus habitationis tuæ in cælis excelsis, solum gloriæ tuæ in generationes generationum.
" Quare in aeternum repellis nos? relinquis nos in longitudinem dierum?
" Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur ad pœnitentiam perfectam. innouabis dies nostros in bonum, iuxta tempus die-
rum bonorum qui fuerunt ab initio.
" Quamuis detestatione detestatus sis nos, iratus es contra nos iam plus satis.

FINIS THRENORVM IEREMIE.

EX REGIS CATHOLICI MANDATO

Benedictus Arias Montanus D. Th. recensuit & probauit.

B. Arias Montanus

PRÆFATIO IN LIBRVM BARVCH.

LIBER iste qui Baruch nomine prenotatur, in Hebræo canone non habetur, sed tantum in vulgata editione: similiter & epistola Hieremie. Propter notitiam autem legentium hæc scripta sunt: quia multa de CHRISTO nouissimisque temporibus indicant.

BARVCH.

CAP. I.

ET hæc verba libri quæ scripta sunt Baruch filius Nerie filij Maasie filij Sedecie filij Asodij filij Helcie in Babylone;

* In anno quinto septima mensis, in tempore quo ceperunt Chaldaei Hierusalem, & incenderunt eam in igne.

* Et legit Baruch verba libri huius in auribus Iechoniae filij Ioachim regis Iuda;

* Et in auribus omnis populi venientium ad librum, & in auribus potentium & filiorum regum: & in auribus seniorum, & in auribus omnis populi à paruo usque ad magnū eorum omnium habitantium in Babylone ad flumen Sud.

* Et fleuerunt & ieiunauerunt, & orabant orationes in conspectu Domini.

* Et congregarūt argentum sicut vniuscuiusque potuit manus.

* Et miserunt ad Hierusalem ad Ioachim filium Helcie filij Salom sacerdotem; & ad sacerdotes & ad omnem populum qui inuenti sunt cum eo in Hierusalem:

* Cum acciperet ipse vasa domus Domini quæ ablata fuerant de templo, ut reduceret in terram Iuda decima Sibian: vasa argentea, quæ fecit Sedecias filius Josia rex Iuda:

B A P O Y X.

κεφαλ. α.

ΚΑΙ ΟΥΤΟΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΟΥΣ ΕΓΡΑΨΕΝ ΒΑΡΟΥΧ ΥΙΟΣ ΝΗΕΙΣ ΥΙΟΥ ΜΑΑΣΑΙΟΥ, ΥΙΟΥ ΣΕΔΕΚΙΑΣ, ΥΙΟΥ ΑΣΩΔΑΙΟΥ, ΥΙΟΥ ΧΕΛΚΙΟΥ, ΕΝ ΒΑΒΥΛΩΝΙ,

* ΕΝ Τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ ἐβδόμῃ τοῦ μηνὸς ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἔλαβον οἱ χaldaῖοι τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπέπησαν αὐτὴν ἐν πυρὶ.

* καὶ ἀνέγνω βαρουχ οὗτοὺς τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τοῦτου ἐν ὧσιν ἱσχυοῖς υἱοῦ ἰωακείμ βασιλέως ἰουδα.

* καὶ ἐν ὧσιν πάντες τοῦ λαοῦ τῶν ἐρχομένων πρὸς τὴν βίβλον, καὶ ἐν ὧσιν τῶν δυνατῶν καὶ υἱῶν τῶν βασιλέων, καὶ ἐν ὧσιν τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἐν ὧσιν πάντες τοῦ λαοῦ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου ἀπὸν πλῆθους τῶν κατοικοῦντων ἐν βαβυλῶνι ἤπι τοῦ ποταμοῦ τοῦτου.

* καὶ ἔκλαιον, ὡς ἐνήθλιον, καὶ ἤνυχον διχαὶς ἐναντίον κυρίου.

* καὶ συνήγαγον δρυγέριον καθ' ἑκάστην οἰκίαν ἡ χεὶρ.

* καὶ ἀπέστειλαν εἰς ἱερουσαλήμ πρὸς ἰωακείμ υἱὸν χελκίου υἱοῦ χαλὰμ τὸν ἱερέα, ὡς πρὸς οὗτοὺς ἱερεῖς, ὡς πρὸς πάντας τὸν λαὸν οὗτον διρεθύντας μετ' αὐτῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

* ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν τὰ σκεύη οἰκου κυρίου τὰ ἐξενεχθέντα ἐκ ναοῦ ἀποστέλλει εἰς γλεῶν ἰουδα τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνός, σκεύη δρυγέριον αὐτοῖς ποιεῖν χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ ὡς ἰωσία βασιλεὺς ἰουδα,

B A R V C H
PROPHETA.

CAP. I.

ET hæc verba libri, quæ scripta sunt Baruch filius Nerie, filij Maasie, filij Sedecie, filij Sedei, filij Helcie, in Babylonia;

* In anno quinto & in septimo die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldaei Hierusalem, & succenderunt eam igni.

* Et legit Baruch verba libri huius ad aures Iechoniae filij Ioachim regis Iuda.

* Et ad aures vniuersi populi venientis ad librum, & ad aures potentium filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia ad flumen Sodi.

* Qui audientes plorabant & ieiunabant & orabant in conspectu Domini.

* Et collegerunt pecuniam secundum quod potuit vniuscuiusque manus.

* Et miserunt in Hierusalem ad Ioachim filium Helcie filij Salom sacerdotem, & ad reliquos sacerdotes & ad omnem populum qui inuenti sunt cum eo in Hierusalem:

* Cum acciperent vasa templi Domini quæ ablata fuerant de templo, reuocare in terram Iuda decima die mensis Sibian, vasa argentea quæ fecit Sedecias filius Josia rex Iuda.

* Postquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam, & principes & cunctos potentes & populum terræ ab Hierusalem, & duxit eos vinctos in Babylonem. * Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocaustomata, & thus, & facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri.

* Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, et pro vita Balthasar filij eius, ut sint dies eorum, sicut dies celi super terram.

* Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub umbra Balthasar filij eius, & serviamus eis multis diebus, & inueniamus gratiam in conspectu eorum.

* Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum, quia peccauimus Domino Deo nostro, & non est auersus furor eius a nobis, usque in hunc diem.

* Et legite librum istum quem misimus ad vos recitari in templo Domini in die solemni, & in die opportuno: * Et dicetis, Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostre, sicut est dies hæc, omni Iuda & habitantibus in Hierusalem.

* Regibus nostris & principibus nostris, & sacerdotibus nostris, & prophetis nostris, & patribus nostris.

* Peccauimus ante Dominum Deum nostrum, & non credidimus; * Diffidentes in eum, & non fuimus subiectibiles illi, & non audiuius vocem Domini Dei nostri, ut ambularem in mandatis eius quæ dedit nobis.

* A die qua eduxit patres nostros de terra Egypti, usque ad diem hanc, eramus increduli ad Dominum Deum nostrum, & dissipati recessimus, ne audiremus vocem ipsius.

* καὶ τὸ ἀποικίσαι ναβουχοδονόσωρ βασιλέα βαβυλωνος τὸν ἐχονίαν καὶ τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς δεσμώτας ἐκ τῆς ἱερουσαλὴμ καὶ εἰσήγαγον αὐτοὺς εἰς βαβυλῶνα. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἀπέστειλα μὲν πρὸς ὑμᾶς ἀργύριον καὶ ἀγοράσατε τοὺς ἀργυρίου ὀλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἀμαρτίας ἐκ λίθων· καὶ ποιήσατε μάννα καὶ θυρίσατε θυσιὰς θυρίων κυρίου θεοῦ ἡμῶν. καὶ προσεύξαθε περὶ τῆς ζωῆς ναβουχοδονόσωρ βασιλέως βαβυλωνος καὶ εἰς ζωὴν βαλτάσαρ υἱοῦ αὐτοῦ· ἵνα ὥσιν αἱ ἡμέραι αὐτῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. καὶ δώσει κύριος ἰσχυρὴν ἡμῖν καὶ φωτίσει τὸν ὀφθαλμὸν ἡμῶν καὶ ζήσωμεθα ὑπὸ τῷ σκιῷ ναβουχοδονόσωρ βασιλέως βαβυλωνος καὶ ὑπὸ τῷ σκιῷ βαλτάσαρ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ δουλεύσομεν αὐτοῖς ἡμέρας πολλὰς, καὶ εὐρήσομεν χάριν ἐναντίον αὐτῶν. καὶ προσεύξαθε περὶ ἡμῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀπέσπρυν ὁ θυμὸς· καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἀναγνώσατε τὸ βιβλίον τοῦτο ὁ ἀπεστάλην πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἀγορεύσῃ ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν ἡμέραις ἐορτῆς καὶ ἐν ἡμέραις καιρῶν. καὶ ἐρεῖτε, τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη· ἡμῖν δὲ ἡ αἰσχυνὴ τῶν περσῶπων ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἀνθρώπων ἰδοὺ καὶ τοῖς κατ' οἰκὸς ἱερουσαλὴμ. καὶ τοῖς βασιλευσὶν ἡμῶν καὶ τοῖς ἀρχουσιν ἡμῶν· καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, καὶ τοῖς περὶ τῆς ἀποφύτης ἡμῶν, καὶ τοῖς πατέρας ἡμῶν. ὧν ἡμάρτομεν ἐναντίον κυρίου καὶ ἡπειθήσαμεν αὐτῷ. καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν πορεύεσθαι τοῖς περσῶμασιν αὐτοῖς ἃ ἔδωκεν καὶ περσῶπον ἡμῶν. ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἔζητα ἡμεῖς κύριος τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἡμεῖς ἀπειθοῦντες πρὸς κύριον θεὸν ἡμῶν ἐχρηδιάζομεν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

* Postquam transmigravit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam, et principes, & vinctos, & potentes, & populum terræ a Hierusalem, & induxit eos in Babylonem.

* Et ait: Ecce misimus ad vos argentum, & emite argento holocaustomata, & pro peccato & thus: & facite manna, & afferre super altare Domini Dei nostri.

* Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, & in vitam Balthasar filij eius; ut sint dies eorum sicut dies celi super terram.

* Et dabit Dominus fortitudinem nobis, & illuminabit oculos nostros, & vivemus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis & sub umbra Baltasar filij eius, & serviemus illis diebus multis, & inueniemus gratiam in conspectu illorum.

* Et orate pro nobis ad Dominum Deum nostrum, quia peccauimus Domino Deo nostro, & non est auersus furor, & ira eius a nobis usque in diem istam.

* Et legetis librum hunc quem misimus ad vos, ut recitaretis in domo Domini in diebus festivitatis & in diebus temporis.

* Et dicetis, Domino Deo nostro iustitia; nobis autem confusio facierum sicut dies hæc; homini Iuda & habitantibus Hierusalem;

* Et regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris, & prophetis nostris, & patribus nostris: * Eorum quæ peccauimus coram Domino, & non credidimus ei.

* Et non audiuius vocem Domini Dei nostri ambulare in præceptis eius quæ dedit ante faciem nostram.

* A die qua eduxit Dominus patres nostros de terra Egypti, & usque ad diem hanc fuimus increduli ad Dominum Deum nostrum, & leues eramus ad non audiendum vocem eius.

²⁰ ^{*} Et adhaerūt in nos mala, & maledictio quā constituit Dñs Moysi seruo suo, in die qua eduxit Dñs patres nostros de terra Aegypti, ut daret nobis terram fluentem lac & mel, sicut dies hæc.

²¹ ^{*} Et non audiuius vocem Domini Dei nostri, secundum omnia verba prophetarū quos misit ad nos.

²² ^{*} Et ambulauimus unusquisq; in sensu cordis sui mali, operari diis aliis, facere mala ante oculos Domini Dei nostri.

CAP. II.

ET statuit Dominus verbum suum quod locutus est ad nos, & ad iudices nostros, qui iudicauerunt Iffrael: et ad reges nostros & ad principes nostros, & ad hominem Iffrael & Iuda:

¹ ^{*} Ut adduceret super nos mala magna, quæ non sunt facta sub omni cælo, sicut factū est in Hierusalem secundum scripta in lege Moysi:

² ^{*} Comedere nos hominem, carnes filij sui hominem carnes filie sue.

³ ^{*} Et dedit eos mancipia omnibus regnīs quæ in circuitu nostro, in opprobrium & in iniuium in omnibus populis qui in circuitu nostro quod dispersit eos Dominus illic.

⁴ ^{*} Et facti sunt subtus & non supra, quia peccauimus Domino Deo nostro ad non audiendum vocem eius. ⁵ ^{*} Domino Deo nostro iustitia, nobis autem & patribus nostris confusio facierum sicut dies hæc.

⁶ ^{*} Quæ locutus est Dominus super nos omnia mala ista venerunt super nos.

⁷ ^{*} Et non deprecati sumus faciem Domini, ut reuerteremur unusquisque à cogitationibus cordis nostri mali.

⁸ ^{*} Et vigilauit Dominus super malis, & induxit Dominus super nos, quia iustus Dominus in omnibus operibus suis quæ præcepit nobis.

²⁰ ^{*} καὶ ἐκολληθῆναι εἰς ἡμᾶς τὰ κακά καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ σωέταξε κύριος τῷ Μωϋσῇ παιδί αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ ἣ ἐξήγαγε κύριος τὸν πατέρα ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου, δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέονσαν γάλα & μέλι ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. ²¹ ^{*} καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατὰ πάντα τὰ λόγια τῶν προφητῶν ὧν ἀπέστειλεν πρὸς ἡμᾶς.

²² ^{*} καὶ ὡχόμεθα ἕκαστος ἐν διανοίᾳ καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς ἐργάζεσθαι θεοῖς ἑτέροις ποιῆσαι τὰ κακά κατ' ὀφθαλμοὺς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

β.

¹ ^{*} Καὶ ἐποίησεν κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ ὃν ἐλάλησεν ἐφ' ἡμᾶς & ἔτι οὐκ ἴκασις ἡμῶν οὐδὲ δικαιοσύνης τὸ ἰσραήλ. ² ^{*} ἔτι οὐκ ἔβασιλεῖς ἡμῶν καὶ ἔτι οὐκ ἔρχονται ἡμῶν καὶ ἔτι αὐτῶν ἰσραήλ καὶ ἰούδα.

³ ^{*} τὸ ἀγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς κακά μεγάλα ὅσα ἐποιήθη ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καθὰ ἐποιήθη ἐν ἱερουσαλὴμ κατὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσῆ, τὸ φαγεῖν ἡμᾶς ἀνθρώπου σάρκα υἱοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου σάρκα θυγατρὸς αὐτοῦ. ⁴ ^{*} ἔδωκεν αὐτοὺς ὑποχείριους πάσαις τοῖς βασιλείαις τοῖς κύκλῳ ἡμῶν εἰς ὀνειδισμόν & εἰς ἄβυσσόν ἐν παντί τοῖς λαοῖς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν & διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ἐκεί. ⁵ ^{*} καὶ ἐξηγήθησαν ὑποκάτω καὶ οὐκ ἐπὶ δυνάμει, ὅτι ἡμᾶς τὸ μὲν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

⁶ ^{*} τὰ κύριῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς πατέράσιν ἡμῶν ἡ αἰχμὴ πάντων ποσώπων ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. ⁷ ^{*} ἀελάλησεν κύριος ἐφ' ἡμᾶς πάντα τὰ κακά ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς. ⁸ ^{*} ἔδεήθημεν τοῦ ποσώπου κυρίου τοῦ ἀποσρέψαι ἕκαστον ἀπὸ τῶν νομιμάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς.

⁹ ^{*} καὶ ἐξηγόρησεν κύριος ἔτι τοῖς κακοῖς. ¹⁰ ^{*} ἐπήγαγε κύριος ἐφ' ἡμᾶς ὃ πδικαίος ὁ κύριος ἔτι πάλιν τὰ ἔργα αὐτοῦ ὅνα ἐτείλατο ἡμῖν.

²⁰ ^{*} Et adhaerūt nobis multa mala & maledictiones, quæ constituit Dñs Moysi seruo suo, qui eduxit patres nostros de terra Aegypti, dare nobis terram fluentem lac & mel, sicut hodierna die.

²¹ ^{*} Et nō audiuius vocem Domini Dei nostri, secundum omnia verba prophetarum quos misit ad nos, & ad iudices nostros: ²² ^{*} Et abiuius vnusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari dijs alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

CAP. II.

PROPTER quod statuit Dominus Deus noster verbum suum, quod locutus est ad nos, & ad iudices nostros qui iudicauerunt in Hierusalem, & ad reges nostros, & ad principes nostros, & ad omnem

¹ Israel & Iuda: ² ^{*} Ut adduceret Dominus super nos mala magna quæ non sunt facta sub cælo, quemadmodum facta sunt in Hierusalem, secundum quæ scripta sunt in lege Moysi: ³ ^{*} Ut mandicaret homo carnes filij sui, &

⁴ carnes filie sue. ⁵ ^{*} Et dedit eos sub manu regum omnium qui sunt in circuitu nostro, in improprium & in desolationem, & in omnibus populis in quibus nos dispersit Dominus. ⁶ ^{*} Et facti sumus subtus & non supra, quia peccauimus Domino Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius. ⁷ ^{*} Domino Deo nostro iustitia, nobis autem & patribus nostris confusio faciei, sicut est dies hæc.

⁸ ^{*} Quia locutus est Dominus super nos omnia mala hæc, quæ venerunt super nos. ⁹ ^{*} Et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri, ut reuerteremur vnusquisque a viis nostris peccatis. ¹⁰ ^{*} Et vigilauit Dominus in malis, & adduxit ea super nos, quia iustus Dominus in omnibus operibus suis, quæ mandauit nobis.

Quòd si non feceritis nec
audieritis vocē Dñi Dei ve-
stri operari regi Babylonix.

μῆρ. * Ἐξὸς μὴ ἀκρόσηε τῆς φω- 22
νῆς κυρίου ἐργάσαθαι πρὸ βασιλεῖ
βαβυλῶν Θ.

22 * Et si non audieritis vocem
Domini operari regi Babylo-
nis:

²³ * Defectionem faciam de ciuitate Iuda & de foris Hierusalem, vocem letitie & vocem gaudij, vocem sponsi & vocem sponsæ: & erit omnis terra in inuium ab inhabitantibus.

²⁴ * Et non audiuius vocem tuam vt operaremur regi Babylonis, & statuisi verba tua quæ locutus es in manibus seruatorum tuorum prophetarum, vt transferrentur ossa regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco eorum.

²⁵ * Et ecce sunt proiecta calori diei & glaciei noctis; & mortui sunt in doloribus malis in fame & in gladio, & in emissione.

²⁶ * Et posuisti domum tuam vbi inuocatum est nomē tuum in ea, sicut dies hæc propter malitiā domus Iſrael & domus Iuda.

²⁷ * Et fecisti in nos Domine Deus noster secundum omnem equitatem tuam, & secundum omnem miserationem tuā magnam.

²⁸ * Sicut locutus es in manu serui tui Moyſi in die præcipiente te ei scribere legē tuam coram filiis Iſrael, dicens:

²⁹ * Si non audieritis vocem meam: profectio turba magna multa hæc reuertetur in paruam in gētibz quod dispergam eos illuc.

³⁰ * Quia cognoui quod non audient me: quia populus dura ceruicis est, & conuertentur ad cor suū in terra transmigrationis eorum.

³¹ * Et scient quia ego Dominus Deus eorum, & dabo eis cor & aures audientes.

³² * Et laudabunt me in terra transmigrationis sue: & recordabuntur nominis mei.

³³ * Et auertent se à dorso suo duro et à malignitatibus rerū suarum, quia reminiscar via patrum suorum qui peccant coram Domino.

²³ * ἐκλειψιν ποιήσω ἐκ πόλεως Ἰούδα καὶ ἐξ ὧθεν ἰερουσαλήμ, φωνὴν δὲ φροσύνης καὶ φωνὴν χαρμοσύνης, φωνὴν νυμφίς, καὶ φωνὴν νύμφης, καὶ ἔσαι πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἄβυσσον ἀπὸ ἐνοικοιούτων.

²⁴ * καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν τοῦ ἐργάσασθαι τὰ βασιλεῖ βαβυλωνίων. ἔστησας ἔτι λόγοις τοῦ οὐκ ἐλάλησας ἐν χερσὶν τῶν παίδων τοῦ τῶν προφητῶν τοῦ ἐξενεχθῆναι τὰ ὅσα βασιλέων ἡμῶν καὶ τὰ ὅσα τῶν πατέρων ἡμῶν ἐν τῷ τόπῳ αὐτῶν.

²⁵ * καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἐξερριμμένα τὰ καύματα τῆς ἡμέρας καὶ τὰ παγετὰ τῆς νυκτός· καὶ ἀπεθρόοντο ἐν πόνοις πονηροῖς ἐν λιμῷ καὶ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν δόσολῃ.

²⁶ * καὶ ἔθηκες τὸν οἶκόν σου ὡς ἑπικλητὴν τὸ ὄνομά σου ἐπ' αὐτῷ ὡς ἡ ἡμέρα αὐτὴ διὰ πονηρίαν οἴκου Ἰσραὴλ καὶ οἴκου Ἰούδα.

²⁷ * καὶ ἐποίησας εἰς ἡμᾶς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν κατὰ πάντα τὰ ἑπικεικμένα σου, καὶ κατὰ πάντα τὰ οἰκτιρμένα σου τὴν μέλαν.

²⁸ * καθὰ ἐλάλησας ἐν χειρὶ παιδός σου μοϋσῆ ἐν ἡμέρᾳ ἐντειλαμένου σου αὐτῷ γράψαι τὸν νόμον σου ἐναντίον υἱῶν Ἰσραὴλ, λέγων·

²⁹ * ἐδὼ μὴ ἀκούσητε τὴν φωνὴν μου· ἡμεῖς ἡ βόμβησις ἡ μεγάλη ἡ πολλή αὐτὴ ἀποσρέψει εἰς μικράν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· & διασπερᾶ αὐτὸς ἐκεῖ.

³⁰ * ὅτι ἔγνω ὅτι ἐμὴ ἀκούσασιν μου· ὅτι λαὸς σκληροτράχηλος ἐστίν· καὶ ἑπηρεήσουσιν ἑπὶ καρδίαν αὐτῶν ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐτῶν.

³¹ * καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν καὶ ὦτα ἀκούοντα.

³² * καὶ αἰνεῦσιν με ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐτῶν καὶ μνησθήσονται τὸ ὄνομά τός μου.

³³ * καὶ ἀποσρέψουσιν ἀπὸ νώτου αὐτῶν τὸ σκληρὸν καὶ ἀπὸ πονηριῶν πραγμάτων αὐτῶν ὅτι μνησθήσονται τῆς ὁδοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν τῶν ἀμαρτανόντων ἐναντὶ κυρίου.

²³ * Defectionem vestram faciam de ciuitatibus Iuda, & a foris Hierusalem, & auferam à vobis vocem iocunditatis & vocem gaudij, & vocem sponsi & vocem sponsæ, & erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam.

²⁴ * Et non audierunt vocem tuam, vt operarentur regi Babylonis, & statuisi verba tua quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, vt transferrentur ossa regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco suo.

²⁵ * Et ecce proiecta sunt in calore Solis & in gelu noctis, & mortui sunt in doloribus pessimis, in fame, & in gladio, & in emissione.

²⁶ * Et posuisti templum in quo inuocatum est nomen tuum in ipso, sicut hæc dies, propter iniquitatem domus Iſrael & domus Iuda.

²⁷ * Et fecisti in nobis Domine Deus noster, secundum omnem bonitatem tuam, & secundum omnem miserationem tuam illam magnam.

²⁸ * Sicut locutus es in manu pueri tui Moyſi, in die qua præcepisti ei scribere legem tuam corā filiis Iſrael, dicens:

²⁹ * Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna conuertetur in minimam gentem, quoniam eos dispergam.

³⁰ * Quia scio quod me non audiet populus. Populus est enim dura ceruice. Et conuertetur ad cor suum in terra captiuitatis suæ.

³¹ * Et scient quia ego sum Dñs Deus eorum, & dabo eis cor, & intelligent, & aures, & audient.

³² * Et laudabunt me in terra captiuitatis suæ, & memores erunt nominis mei.

³³ * Et auertent se à dorso suo duro, & à malignitatibus suis; quia reminiscetur viam patrum suorum, qui peccauerunt in me.

* Et reducam illos in terram quam iuravi patribus eorum Abraham, Isaac & Iacob, & dominabuntur eius: & multiplicabo eos, & non minorabuntur. * Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non mouebo amplius populum meum filios Israel à terra quam dedi eis. CAP. III.

ET nunc Domine omnipotens Deus Israel, anima in angustiis, & spiritus anxius clamat ad te. * Audi Domine & miserere, quia Deus es misericors, & miserere nostri, quia peccauimus ante te. * Quia tu sedes in sempiternum, & nos peribimus in xuum. * Domine omnipotens Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, & filiorum ipsorum qui peccauerunt ante te, & non audierunt vocem Domini Dei sui, & agglutinata sunt nobis mala. * Noli meminisse iniquitatis patrum nostrorum, sed memento manus tuæ & nominis tui in tempore isto. * Quia tu es Dñs Deus noster, & laudabimus te Domine. * Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, & ut inuocemus nomen tuum, & laudemus te in captiuitate nostra, quia conuertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccauerunt ante te.

* Et ecce nos in captiuitate nostra sumus hodie, quod nos disperdisti in improprium & in maledictum & in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum, qui discesserunt à te Domine Deus noster. * Audi Israel mandata vite, auribus percipe ut scias prudentiam. * Quid est Israel quod in terra inimicorum es? inueterasti in terra aliena; * Coinquinatus es cum mortuis; deputatus es cum descenditibus in infernum; * Dereliquisti fontem sapientie.

* καὶ ἀποστέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἡ ὁμοστα τοῖς πατέρας αὐτῶν τὰ ἄβρααμ καὶ τὰ ἰσαὰκ καὶ τὰ ἰακώβ, καὶ κυριεύουσιν αὐτῆς καὶ πληθυνῶ αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ σμικρυνθῶσιν. * καὶ στήσω αὐτοῖς διαθήκην αἰώνιον τοῦ εἶναι με αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν καὶ οὐ κινήσω ἔτι τὸν λαόν μου ἵνα ἐλθὴ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα αὐτοῖς.

γ.

* Κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ψυχὴ ἐν στενοῖς καὶ πνεῦμα ἀκηδῶν κέκραγεν πρὸς σέ.

* ἄκουε κύριε καὶ ἐλέησον, ὅτι θεὸς ἐλέημων εἶ καὶ ἐλέησον, ὅτι ἡμαρτομῶν ἐναντίον σου. * ὅτι σὺ καθήμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολύμνητοι τὸν αἰῶνα. * κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ἄκουε δὴ τῆς προσευχῆς τῶν τεθνηκότων ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἀμαρτανόντων ἐναντίον σου οἱ ὅσοι ἠέκασαν τὴν φωνὴν κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐκολλήθη ἡμῖν τὰ κακά.

* μὴ μνησθῇς ἀδικιών πατέρων ἡμῶν, ἀλλὰ μνησθῇτι χειρὸς σου ἐν ὀνόματί σου ἐν ταῖς καὶ ταῖς.

* ὅτι σὺ κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ αἰνέσωμεν σε κύριε. * ὅτι διὰ τοῦτο ἔδωκας τὸν φόβον σου ἐπὶ καρδίαις ἡμῶν καὶ ἐπὶ καλεῖσθαι τὸ ὄνομα σου, καὶ αἰνέσωμεν σε ἐν τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, ὅτι ἀπεστέψαμεν ἐπὶ καρδίαν ἡμῶν πᾶσαν ἀδικίαν πατέρων ἡμῶν τῶν ἡμαρτηκότων ἐναντίον σου.

* ἰδοὺ ἡμεῖς σήμερον ἐν τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν καὶ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ εἰς ὀνειδισμόν καὶ εἰς ἀρσὸν, καὶ εἰς ὀφλησιν καὶ πᾶσας τὰς ἀδικίας τῶν πατέρων ἡμῶν οἱ ἀπέστησαν ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

* ἀκούε ἰσραὴλ ἐν τοιαύτῃ ζωῇ, ἐνωτίσασθε γνώμην φρόνησιν.

* τί ἐστιν ἰσραὴλ ὅτι ἐν γῇ τῶν ἐχθρῶν εἶ, ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ; * σωεμεινῆς τοῖς νεκροῖς περὶ τοῦ λόγου σου τῶν εἰς ἄδου.

* ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τῆς σοφίας τῇ ὁδῷ τοῦ θεοῦ.

* Et reducam illos in terram quam iuravi patribus suis Abraham & Isaac & Jacob, & dominabuntur eius: & multiplicabo eos & non minorabuntur.

* Et statuam eis testamentum eternum, ut sim ego illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum: & non mouebo ultra populum meum Israel à terra quam dedi eis.

CAP. III.

Domine omnipotens Deus Israel, anima in angustiis, & spiritus anxius clamat ad te.

* Audi Domine & miserere, quia Deus misericors es; et miserere, quia peccauimus coram te.

* Quia tu sedens in eternum, & nos pereuntes in seculum.

* Domine omnipotens Deus Israel, audi iam orationem mortuorum Israel, & filiorum eorum qui peccant coram te, qui non audierunt vocem Domini Dei sui, & adhaeserunt nobis mala.

* Ne memineris iniquitatum patrum nostrorum, sed memento manus tue, & nominis tui in tempore hoc.

* Quia tu Dominus Deus noster, & laudabimus te Domine.

* Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, ut inuocemus nomen tuum, & laudemus te in transmigratione nostra, quia auertimus super cor nostrum omnem iniquitatem patrum nostrorum qui peccauerunt coram te. * Ecce nos hodie in transmigratione nostra quod disperdisti nos illic in improprium & in maledictionem & in debitum secundum omnes iniquitates patrum nostrorum, qui recesserunt à Domino Deo nostro.

* Audi Israel mandata vite, auribus percipite ut sciatis prudentiam. * Quid est Israel, quia in terra inimicorum es? inueterasti in terra aliena; * Coinquinatus es cum mortuis, reputatus es cum his qui in inferno.

* Dereliquisti fontem sapientie via Dei.

* Si ambulasses, habitasses in pace in æternum.

* Disce tibi est prudentia, ubi est fortitudo: tibi est intellectus ut scias simul: ubi est longanimitas & vita: ubi est lumen oculorum & pax.

* Quis inuenit locum eius, et quis intravit in thesauros eius?

* Vbi sunt principes gentium & dominantes bestiis quæ super terram? * In auihus celi illudentes, & argentum thesaurizantes, & aurum cui confiderunt homines, & non est finis acquisitionis eorum.

* Quia argentum fabricantes, & solliciti, & non est inuentio operum illorum.

* Exterminati sunt & ad inferos descenderunt, & alij surrexerunt pro illis.

* Iuniores viderunt lumen, & habitauerunt super terram; viam autem scientiæ non cognouerunt.

* Neque intellexerunt semitas eius, neque susceperunt eam: filij eorum à via ipsorum longè facti sunt. * Neque audita est in Chanaan, neque visa est in Theman. * Neque filij Agar exquirentes prudentiam qui super terram, mercatores Meran, & Theman, & fabulatores, & examinatores prudentiæ: viam autem sapientiæ non cognouerunt, neque recordati sunt semitas eius.

* O Israel quàm magna domus Dei, & prolixus locus possessionis eius!

* Magnus & non habet finem, excelsus & immensus.

* Ibi fuerunt gigantes nominati ab initio, existentes magni, scientes bellum.

* Non hos elegit Deus, neque viam scientiæ dedit illis, & perierunt. * Eo quod non haberent prudentiam, perierunt propter temeritatem eorum.

* Quis ascendit in celum & accepit eam: et deduxit eam de nubibus?

* Quis transiit trans mare, & inuenit eam, & afferet eam auro electo?

* εἰ ἐπορεύθης κατ' ὁρίσας ἐν εἰ-

14 ρωῇ τὸν αἰῶνα. * μάθε ποῦ ἐστὶν φρονήσις ποῦ ἐστὶν ἰσχύς. ποῦ ἐστὶν σιῶσις ἔγνωναι ἅμα. ποῦ ἐστὶν μακροβίωσις καὶ ζωὴ. ποῦ ἐστὶν φῶς ὁφθαλ-

15 μῶς καὶ εἰρήνη. * τίς ὄρεν τὸν τόπον αὐτῆς, & τίς εἰσῆλθεν εἰς τὸν θησαυ-

16 ρὸς αὐτῆς. * ποῦ εἰσὶν οἱ ἀρχόντες τῶν ἐθνῶν καὶ ὁ κυριεύοντες τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς;

17 * ὁ ἐν τοῖς ὀρνέοις & ἐρανοῦ ἐμπαίζοντες, καὶ τὸ ἀργύριον θησαυρίζοντες καὶ τὸ χρυσίον ᾧ ἐπεποίθεισαν αὐτοὶ ἄνθρωποι καὶ οὐκ ἐστὶν τέλος τῆς κτή-

18 σεως αὐτῶν. * ὅτι οἱ τὸ ἀργύριον τεκλαίοντες, & μεριμνῶντες, & οὐκ ἐστὶν ἡ εὐρύς τῶν ἔργων αὐτῶν.

19 * ἠφανίσθησαν καὶ εἰς ἄβυσσος κατέβησαν καὶ ἄλλοι ἀντανέστησαν ἀντὶ αὐτῶν. * νεώτεροι ἴδον φῶς καὶ κα-

20 τήκησαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὁδὸν δὲ τῆς πύλης οὐκ ἔγνωσαν. * ὅδ' ἐσυνῆκαν

21 τρεῖς αὐτῆς, ὅδ' ἐσυνῆκαν αὐτῆς. οἱ αὐτῶν ὁπότε τῆς ὁδοῦ αὐτῶν πόρρω ἐκλήθησαν. * ὅδ' ἐκείνη

22 ἐν χανάδ' ὅδ' ἐφθῆ ἐν θαιμὼν. * ἔτε οἱ ἀγαρ ἐκζητοῦντες τὴν σιῶσιν οἱ ἐπὶ τῇ γῆς, οἱ ἐμποροὶ τῆς μερῶν καὶ θαιμὼν, & οἱ μυθολόγοι, καὶ οἱ ἐκζητοῦντες τῆς σιῶσεως. ὁδὸν δὲ τοφίας οὐκ ἔγνωσαν ὅδ' ἐμνή-

23 σθησαν τὰς τρεῖς αὐτῆς. * ὡς ἰσραὴλ ὡς μέγας ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ πύλη οὗτος ὁ τόπος τῆς κτή-

24 σεως αὐτῶν. * μέγας & οὐκ ἔχει τελευτήν. ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος.

25 * ἐκεῖ ἐκλήθησαν οἱ γίγαντες ὁνομαστοὶ οἱ ἀπαρχῆς γινόμενοι διμεγέθεις ἡπιστάμενοι πόλεμον.

26 * ἔτατες ἡξελέξατο ὁ θεός, ὅδ' ἐσυνῆκαν αὐτοῖς, καὶ ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀβυστίαν αὐ-

27 τῶν. * τίς ἀνέβη εἰς τὸν ἔρανον, & ἔλαβεν αὐτὴν, & κατέβησεν αὐτὴν ἐκ τῶν νεφελῶν;

28 * τίς διέβη πέραν τῆς θαλάσσης & ὄρεν αὐτὴν, & οἶσεν αὐτὴν χρυσίου ἐκλεκτοῦ;

* Nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace super terram.

* Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul ubi sit longiturnitas vitæ & victus, ubi sit lumen oculorum & pax.

* Quis inuenit locum eius, & quis intravit in thesauros eius? * Vbi sunt principes gentium, & qui dominatur super bestias, quæ sunt super terram.

* Qui in auihus celi ludunt, qui argentum thesaurizant, & aurum in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum.

* Qui argenti fabricant, & solliciti sunt, nec est inuentio operum illorum.

* Exterminati sunt & ad inferos descenderunt: & alij loco eorum exsurrexerunt.

* Iuvenes viderunt lumen & habitauerunt super terram. Viam autem disciplinæ ignorauerunt. * Neque intellexerunt semitas eius, neque filij eorum susceperunt eam. a facie ipsorum longè facta est.

* Nō est audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman.

* Filij quoque Agar qui exquisierunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores terræ, & Theman, & fabulatores, & exquirentes prudentiæ & intelligentiæ; viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius.

* O Israel quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius! * Magnus est, & nō habet finem, excelsus & immensus. Ibi fuerunt gigantes nominati, illi qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum. * Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ inuenerunt, propterea perierunt. * Et quoniam non habuerunt sapientiā, interierunt propter suam infipientiam. * Quis ascendit in celum & accepit eam, & eduxit eā de nubibus? * Quis trafretavit mare, & inuenit illi, & attulit illā super aurum electum.

* Non est qui possit scire vias eius, neque qui exquirat semitas eius.

* Sed qui scit vniuersa nouit eam, & adinuenit eam prudentia sua. Qui præparauit terram in æterno tempore, & repleuit eam bipedibus, & quadrupedibus.

* Qui emittit lumē & vadit, & vocauit illud, & obediit illi in tremore.

* Stellæ autem dederūt lumē in custodiis suis, & letatæ sunt. Vocatæ sunt & dixerūt:

* Adsumus. Et luxerunt ei cum iocunditate, qui fecit illas.

* Hic est Deus noster, & æstigmabitur alius aduersum eum.

* Hic adinuenit omnē viā disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. * Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

CAP. IIII.

Hic liber mandatorū Dei: & lex quæ est in æternū. A

Omnes qui tenent eam, peruenient ad vitam; qui autem dereliquerūt eam, in mortē.

* Conuertere Iacob & apprehende eam; ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius.

* Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignitatem tuam, genti alienæ. * Beati sumus Israel, quia quæ Deo placet, manifesta sunt nobis.

* Anima quior esto populus Dei memorabilis Israel.

* Venūdatis estis gentibus, non in perditionē, sed propter quod in ira Dei ad iracundiam prouocastis Dominū, traditi quæ estis aduersariis.

* Exacerbastis enim eum qui fecit vos Deum æternum: immolantes dæmoniis & non Deo.

* Obliti enim estis eius qui nutriuit vos, & contristatis nutricem vestrā Hierusalem.

* Vidit enim iracundiam a Deo venientem vobis, & dixit: Audite confines Sion.

adduxit enim mihi Deus luctum magnum.

* ὅτι ἐστὶν ὁ γνώσκων τὴν ὁδὸν αὐ-
τῆς· ὅδε ὁ ἐνδυμούμενος τὴν τριβὸν
αὐτῆς. * ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γ-
νώσκει αὐτὴν, ἔξεδρεν αὐτὴν τῇ συ-
νέσει αὐτῆς· ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν
εἰς αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν
κτιλῶν τετραπόδων.

* ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύ-
εται· ἐκάλεσεν αὐτὸν, καὶ ἐπήκουσεν
αὐτῷ τρέμων.

* ὅτι ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς
φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠνθροῦνθησαν·
ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἑκάστη, καὶ

* παρέσθην· ἔλαμψαν μετ' αὐ-
τοῦ φροσυνῆς τὰ ποιήσαντα αὐτῆς.

* ὅδε ὁ θεὸς ἡμῶν· ἐλογισθήσεται
ἐτέρως πρὸς αὐτὸν.

* ἔξεδρεν πᾶσαν ὁδὸν Ἰσραήλ, καὶ
ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί·
αὐτῇ δὲ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτῆς.

* μετὰ τοῦτο Ἰσραὴλ τῷ γῆς ὤφθη ἐν
τοῖς ἀνθρώποις συνηγεσθῆναι.

δ.

* Αὕτη ἡ βίβλος τῶν παραγο-
μένων τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ νόμος ὁ ὑπάρ-
χων εἰς τὸν αἰῶνα· πάντες οἱ κατα-
στάντες αὐτὴν εἰς ζωὴν, ὅτι κατε-
λείποντες αὐτὴν ἀποθνήσκουσιν.

* Ἰσραὴλ τοῦ Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ
τοῦ αὐτῆς· διόδευον πρὸς τὴν λάμ-
ψιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς.

* μὴ δῶς ἐτέρῳ τὴν δόξαν σου·
τὰ συμφέροντά σου ἐθνεῖς ἀλλοτρίω.

* μακάριοι ἐσμεν Ἰσραὴλ, ὅτι
τὰ δέξασθαι τὰ θεῶν ἡμῶν γινώσκουσιν.

* θάρσειτε λαὸς μου μνημόσυ-
νον Ἰσραὴλ. * ἐπαθήτε τοῖς ἐθνεσιν

ὅτι εἰς ἀπώλειαν διὰ δὲ τὸ παρορ-
γισαί ὑμᾶς τὸν θεὸν παρεδόθητε τοῖς
ὑπερβυτίοις.

* παρωξύνετε γὰρ τὸν ποιήσαντα
ὑμᾶς, θύσαντες δαιμονίοις καὶ ἐθεῶ.

* ἐπελάθεσθε γὰρ τὸν φύσαντα ὑμᾶς
θεὸν αἰώνιον, ἐλυπήσατε γὰρ καὶ τὴν

ἐκτρέψασαν ὑμᾶς ἱερουσαλήμ.

* ἴδεν γὰρ τὴν ἐπελθοῦσαν ὑμῖν
ὀργὴν τοῦ θεοῦ καὶ εἶπεν, ἀχέ-
σατε αἱ παροικοὶ σιών, ἐπήγαγον

μοι ὁ θεὸς πένθος μέγα.

* Non est cognoscens viam eius, neque qui consideret semi-
tam eius. * Sed sciens omnia

cognoscit eam, adinuenit eam pru-
dentia sua: qui præparauit ter-
ram in æternum tempus, imple-
uit eam iumentis quadrupedi-
bus.

* Qui mittit lumen & ibit,
vocaui illud, & obediuit illi
timore.

* At stelle splenduerunt in
custodiis suis, & letatæ sunt:
vocaui eas & dixerunt,

* Adsumus: splenduerunt cum
latitia ei qui fecit illas.

* Hic Deus noster non repu-
tabitur alius aduersus eum.

* Inuenit omnem viam scien-
tia, & dedit eam Iacob seruo suo,
& Israel dilecto suo.

* Post hoc in terra visus est
& inter homines conuersatus
est.

CAP. IIII.

Hic liber præceptorum Dei,
& lex existēs in æternum:

omnes tenentes eam in vitam;
at dereliquentes eam morientur.

* Conuertere Iacob & appre-
hende eam, ambula ad splendo-
rem coram lumine eius.

* Ne des alteri gloriam tuam,
& quæ sunt utilia tibi, genti
alienæ.

* Beati sumus Israel, quia
placita Deo nobis cognita sunt.

* Confidite popule meus me-
moriale Israel.

* Venundati estis gentibus
non in perditionē: propter quod
autem ad iracundiam prouoca-
stis vos Deum, traditi estis ad-
uersariis.

* Exacerbastis enim eum qui
fecit vos, sacrificantes dæmoniis
& non Deo.

* Obliti estis autem eum qui
genuit vos Deum æternum: con-
tristatis autem & eam, quæ nu-
triuuit vos, Hierusalem.

* Vidit enim aduenientem
vobis iram à Deo, & dixit,
Audite confines Sion; induxit
mihi Deus luctum magnum.

* Vidi enim captiuitatem filiorum meorum, & filiarum quam induxit eis Aeternus.

* Nutriui enim illos cum iocunditate, dimisi autem illos cum fletu & luctu.

* Nemo supergaudeat mihi vidua & derelicta à multis: desolata sum propter peccata filiorum meorum, quia declinauerunt à lege Dei.

* Iustificationes autem suas non cognouerunt, neque ambulauerunt viis mandatorum Dei. neque semitis disciplinae in iustitia eius ascenderunt.

* Veniant confines Sion, & memorate captiuitatem filiorum meorum, & filiarum, quam induxisti illis aeternus.

* Induxit enim gentem super eos de longè, gentem impudentem & alterius linguae.

* Quia non erubuerunt senem, neque pueri miserti sunt, & abduxerunt dilectos viduae, & à filiabus vnicam desolauerunt. * Ego autem quid potens sum adiuuare vos?

* Nam qui induxit vobis mala, eripiet vos de manu inimicorum vestrorum.

* Ambulate filij, ambulate, ego autem relicta sum deserta.

* Exui me stola pacis, indui me autem sacco deprecationis meae, clamabo ad Aeternum in diebus meis.

* Confidite filij, clamate ad Deum, & eripiet vos de potentatu de manu inimicorum.

* Ego enim iam speravi in Aeterno salutem vestram, & venit mihi gaudiū à Sancto super misericordia quae veniet vobis velociter ab aeterno saluatore nostro. * Emisi enim vos cum luctu & fletu: reddet autem mihi Deus vos cum gaudio & letitia in aeternum.

* Sicut enim nunc viderunt vicina Sion vestram captiuitatem, sic videbunt velociter quae à Deo vestro salutem, quae superueniet vobis cum gloria magna & splendore aeterno.

* Ἰδὼν γὰρ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου ἐ θυγατέρων μου ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰὼν ὁ Θεός. * ἔθρεψα γὰρ αὐτὰς μετ' εὐφροσύνης, ἔξαπέστειλα δὲ αὐτὰς μετ' κλαυθμοῦ ἐ πένθοις.

* μηδεὶς ἐπιχαίρετω μοι τῇ χήρᾳ καὶ κατελειφθείσῃ ὑπὸ πολλῶν ἡρημώθην διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν τέκνων μου διότι ἐξέκλιναν ἐκ νόμου Θεοῦ. * δικαιώματα δὲ αὐτὰς ἐκ ἐγνωσαν, καὶ ἐπορεύθησαν ὁδοῖς ἐντολῶν Θεοῦ, καὶ ἐτίβοις παιδείας ἐν δικαιο-

σύῃ αὐτὰς ἐπέβησαν. * ἐλθέτωσαν αἱ παρόικοι σιών ἐ μνησθήτε τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου, καὶ τῶν θυγατέρων μου ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰώνιος.

* ἐπήγαγεν γὰρ ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτὰς μακρόθεν ἔθνος ἀναιδές καὶ ἀλόγλωσσον. * ὅτι ἐκ ἡμετέρας πρεσβύτης καὶ παίδων ἡλέησαν, ἐκ ἀνηγᾶγον ἐν ἀγαπητῇ τῇ χήρᾳ καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τὴν μόνην ἡρημώσαν.

* ἐγὼ δὲ τί δύναμις ἐποίησα ὑμῖν; * ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακά, ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. * βαδίζετε τέκνα βαδίζετε, ἐγὼ δὲ κατελείφθην ἔρημος.

* Ἐδυσάμην τὴν σολῶ τῆς εἰρήνης, ἐδυσάμην δὲ σάκκον τῆς δέησός μου, κεκοίξομαι πρὸς τὸν αἰῶνα ἐν ταῖς ἡμέραις μου.

* θαρσεῖτε τέκνα, βοηθήσατε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ δυναστείας ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν.

* ἐγὼ γὰρ ἤδη ἡλπίσα ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ τὴν σωτηρίαν ὑμῶν, ἐκ ἡλθεν μοι χαρὰ παρὰ τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῇ ἐλεημοσίᾳ ἣ ἤξει ὑμῖν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αἰώνος σωτήρ ὁ ἡμῶν.

* Ἐξέπεμψα γὰρ ὑμᾶς μετ' ἐκείνης ἐκ κλαυθμοῦ, ἀποδώσει δὲ μοι ὁ Θεὸς ὑμᾶς μετ' εὐφροσύνης καὶ εὐφροσύνης εἰς τὸν αἰῶνα. * ὥσπερ γὰρ ἰδὼν ἐωράκασι αἱ παρόικοι σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, ἔτις ὁψονται ἐν τάχει τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελδύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.

* ὥσπερ γὰρ ἰδὼν ἐωράκασι αἱ παρόικοι σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, ἔτις ὁψονται ἐν τάχει τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελδύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.

* ὥσπερ γὰρ ἰδὼν ἐωράκασι αἱ παρόικοι σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, ἔτις ὁψονται ἐν τάχει τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελδύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.

* ὥσπερ γὰρ ἰδὼν ἐωράκασι αἱ παρόικοι σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, ἔτις ὁψονται ἐν τάχει τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελδύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.

* ὥσπερ γὰρ ἰδὼν ἐωράκασι αἱ παρόικοι σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, ἔτις ὁψονται ἐν τάχει τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελδύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.

* ὥσπερ γὰρ ἰδὼν ἐωράκασι αἱ παρόικοι σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, ἔτις ὁψονται ἐν τάχει τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελδύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.

* ὥσπερ γὰρ ἰδὼν ἐωράκασι αἱ παρόικοι σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, ἔτις ὁψονται ἐν τάχει τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελδύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.

* ὥσπερ γὰρ ἰδὼν ἐωράκασι αἱ παρόικοι σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, ἔτις ὁψονται ἐν τάχει τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελδύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.

* Vidi enim captiuitatem populi mei, filiorum meorum, & filiarum quam superduxit illis aeternus.

* Nutriui enim illos cum iocunditate, dimisi autem illos cum fletu & luctu.

* Nemo gaudeat super me viduam & desolatam, à multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinauerunt à lege Dei.

* Iustitias autem ipsius nescierunt, nec ambulauerunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis eius, cum iustitia ingressi sunt.

* Veniant confines Sion, & memorentur captiuitate filiorum & filiarum mearum, quam superduxit illis aeternus.

* Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius linguae.

* Qui non sunt reueriti senem, neque puerorum miserti sunt. Et adduxerunt dilectos viduae, & à filiis vnicam desolauerunt.

* Ego autem quid possum adiuuare vos?

* Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum.

* Ambulate, filij ambulate, ego enim derelicta sum sola.

* Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis.

* Animaequiores estote filij, clamate ad Dñm, & eripiet vos de manu principum inimicorum.

* Ego enim speravi in aeternum salutem vestram, & venit mihi gaudiū à Sancto super misericordia, quae veniet vobis ab aeterno saluatore nostro.

* Emisi enim vos cum luctu & ploratu, reducet autem vos mihi Dñs cum gaudio & iocunditate in sempiternum.

* Sicut enim viderunt vicina Sion captiuitatem vestram à Deo, sic videbunt & in celeritate salutem vestram in Deo, quae superueniet vobis cum honore magno, & splendore aeterno.

* Filij patienter sustinete iram
quæ superueniet vobis. Per-
secutus est enim te inimicus
tuus, sed citò videbitis perdi-
tionem ipsius, & super cerui-
ces ipsius ascēdes. * Delicati
mei ambulauerūt vias aspe-
ras: ducti sunt enim vt grex
direptus ab inimicis. * Ani-
mequiores estote filij, & pro-
clamate ad Dominum. Erit
enim memoria vestra ab eo
qui duxit vos. * Sicut enim
fuit sensus vester, vt erraretis
à Deo, decies tantum iterum
conuertentes requiretis eum.
* Qui enim induxit vobis
mala, ipse rursus adducet vo-
bis sempiternam iocundita-
tem cum salute vestra.
* Animequior esto Hierusa-
lem. exhortatur enim te qui
te nominauit. * Nocētes pe-
nibunt qui te vexauerunt, &
qui gratulati sunt in tui rui-
na, puniētur. * Ciuitates qui-
bus seruierūt filij tui, puniē-
tur, & quæ accepit filios tuos.
* Sicut enim gauisa est in
tua ruina, & letata est in casu
tuo, sic contristabitur in sua
desolatione. * Et amputabitur
exultatio multitudinis eius,
& gaudimonium eius erit in
luctum. * Ignis enim super-
ueniet ei ab æterno in longi-
turnis diebus, & habitabitur
à demoniis in multitudine
temporis. * Circumspice Hie-
rusalem ad Orientem, & vide
iocunditatem à Deo tibi ve-
nientem. * Ecce enim ve-
niunt filij tui quos dimisisti
dispersos, veniunt collecti ab
Oriente, vsque ad Occiden-
tem, in verbo sancto gaudē-
tes in honorem Dei.

CAP. V.

EXue te Hierusalem stola
luctus & vexationis tuæ, A
& indue te decore & honore
quæ à Deo tibi est semper-
na gloria.
* Circundabit te Deus di-
ploide iustitiæ, & imponet
mitram capiti tuo honoris
Æterni.

* τέκνα μακροθυμήσατε τὴν
ὀργὴν τοῦ θεοῦ ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀρ-
γνῶ, κατεδίωξεν γὰρ σε ὁ ἐχθρὸς
σου, καὶ ὅψει αὐτὸν τὴν ἀπώλειαν ἐν
τάχει, & ἐπὶ τρεχίλοις αὐτῶν ἐπι-
θήσῃ. * ὁ περφεροί μου ἐπορεύ-
θησαν ὁδοῖς τρεχέας, ἤρθησαν ὡς
ποίμνιον ἠρπασμένον ὑπὸ ἐχθρῶν.
* θαρσύνετε τέκνα & βοήσατε
πρὸς τὸν θεόν. ἔσται γὰρ ὑμῖν ὑπὸ
ἐπαύοντι μνηεῖα.
* ὥσπερ γὰρ ἐχέτε ἡ διάνοια ὑμῶν
εἰς τὸ πληθύνειν ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ
θεοῦ, δεκαπλασιάσατε ἐπιστρέφοντες
ζητῆσαι αὐτόν.
* ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακά
ἐπάξει ὑμῖν τὴν αἰώνιον διφροσύ-
νην μετὰ τῆς σωτηρίας ὑμῶν.
* θάρσει ἱερουσαλήμ, & ἀκαλέ-
σει σε ὁ νομάσας σε. * δέλαιοι οἱ σε
κακώσαντες, καὶ ἐπιχαρέντες τῇ σῇ
πίψει. * δέλαιαι αἱ πόλεις αἱ
ἐδέχθησαν τὰ τέκνα σου· δειλαῖα ἡ
δεξάμενη τὸν υἱόν σου.
* ὥσπερ γὰρ ἐχάρη ἐπὶ τῇ σῇ πώ-
σει & διφροβήθη ἐπὶ τῇ πώματί σου,
ὅπως λυπηθῇ ἐπὶ τῇ ἐαυτῆς ἐρη-
μίᾳ. * καὶ διεδώ αὐτῆς τὸ ἀ-
γαλλίαμα τῆς πολυοχλίας, καὶ τὸ
γαυρίαμα αὐτῆς ἔσται εἰς πένθος.
* πῦρ γὰρ ἐπελδοῖ αὐτὴν ὡς
τὸ αἰώνιον εἰς ἡμέρας μακράς, καὶ
κατοικήσῃ ἐν αὐτῇ δαιμονίων τὸν
πλείονα χρόνον. * περίβλεψαι πρὸς
ἀνατολὰς ἱερουσαλήμ, & ἴδε τὴν δι-
φροσύνην τὴν ὡς τὸ θεοῦ ἐρ-
χομένην. * ἰδὲ ἔρχονται ὑοὶ σου ἐκ
ἐξ ἀπέσειλας ἔρχονται σωτηριοὶ
ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν τὰ ῥήμα-
τα τοῦ αἰῶνος χαίρουσιν τῇ δόξῃ
τοῦ θεοῦ.

* Εἰδυσαί ἱερουσαλήμ τὴν
σολᾶν τοῦ πένθους & τῆς κακώσεώς σου
καὶ ἐνδυσάιναι τὴν διπλοῖδαν τὴν
τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης εἰς τὸν αἰῶνα.
* περιβλεψαί τὴν διπλοῖδαν τῆς
τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης. ἐπὶ τοῦ
κεφαλῇ σου τὴν δόξαν τοῦ αἰωνίου.

* Filij patienter sustinete à
Deo superuenientem vobis iram:
persecutus est enim te inimicus
tuus, & videtis eius perditio-
nem velociter, & super colla eo-
rum ascēdes.
* Delicati mei ambulauerunt
vias asperas, sublati sunt sicut
grex direptus ab inimicis.
* Confidite filij & clamate ad
Deum: erit enim vestra ab in-
ducente, memoria.
* Sicut enim fuit cogitatio
vestra vt erraretis vos à Deo,
decuplate conuersi querere eum.
* Nam qui induxit vobis
mala, inducet vobis eternam læ-
titiam cum salute vestra.
* Confide Hierusalem, conso-
latur te qui nominauit te.
* Misere te affligentes & su-
pergaudentes tua ruina.
* Misere ciuitates quibus
seruierunt filij tui: misera quæ
suscepit filios tuos.
* Sicut enim gauisa est super
tua ruina, & letata est in casu
tuo, sic contristabitur in sua de-
solatione.
* Et amputabo eius exulta-
tionem multitudinis, & super-
bia eius erit in luctum.
* Ignis enim superueniet illi
ab Aeterno in dies longos, & ha-
bitabitur à demoniis multum
tempus.
* Circumspice ad orientē Hie-
rusalem, & vide lætitiā à Deo
tibi venientem.
* Ecce veniunt filij tui quos
misisti, veniunt congregati ab
Oriente vsque ad Occidentem,
verbo sancti gaudentes Dei glo-
ria.

CAP. V.

EXue te Hierusalem stola lu-
ctus & vexationis tuæ &
indue te decore quæ à Deo gloriæ
in æternum.
* Amplectere diploidem quæ
à Deo iustitiæ; impone mitram
super caput tuum gloriæ Æ-
terni.

* Nam Deus ostendet quæ sub
celo omni tuum splendorem.

* Vocabitur enim tuum no-
men à Deo in æternum, pax ius-
titia & gloria pietatis.

* Surge Hierusalem, & sta in
excelfo, et circumspecte ad Orien-
tem, & vide tuos congregatos
filios, à solis occasu vsque ad or-
tum, verbo sancti, gaudentes Dei
memoria.

* Exierunt enim à te pedestres
ducti ab inimicis: adducit autem
illos Deus ad te sublatos cum glo-
ria sicut filios regni.

* Constituit enim Deus hu-
miliari omnem montem excel-
sum, & litora perennia, & cõ-
ualles repleri in coæquatione ter-
ræ, ut ambulet Israel secure Dei
gloria.

* Exultauerunt autem et syl-
uæ, & omne lignum suauitatis
Israel, mandato Dei.

* Adducetur enim populus,
Israel cum letitia, lumine gloria
eius cum misericordia & iusti-
tia quæ ab ipso.

EPISTOLA.

Exemplum epistolæ quam mi-
sit Hieremias ad adducendos
in Babylonem à rege Babylonio-
rum, ut annuntiaret illis sicut
præceptum est illi à Deo:

* PROPTER peccata quæ
peccastis coram Deo, adduce-
mini in Babyloniam captiui à
Nabuchodonosor rege Babylo-
niorum.

* Ingressi igitur in Babylonē,
eritis illic annis pluribus et tem-
pus longum vsque ad generatio-
nes septem: post autem hoc edu-
cam vos inde cum pace.

* Nunc autem videbitis in
Babylone Deos argenteos & au-
reos, & ligneos in humeris sub-
latos, ostendentes metum gen-
tibus.

* Cauete igitur, ne & vos
assimilati alienigenis assimilemi-
ni, & timor vos capiat in ipsis.

* ὁ δὲ θεὸς δείξει τῇ ὑπ' ἔραν
πάση τῇ δυνάμει σου.

* κληθή(ε) γὰρ σου τὸ ὄνομα πα-
ρὰ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν αἰῶνα, εἰρήνη δι-
καιosuνης & δόξα θεοσεβείας.

* ἀνάστηθι ἱερουσαλήμ, καὶ στήθι
ἐπὶ ὑψηλῶν, & περιβλεψαί σου
δυνατεῖς, & ἴδε σου συνηγμένα τὰ
τέκνα ἀπὸ ἡλίου δυσμῶν ἕως δυν-
ατῶν τὰ ῥήματα τοῦ ἁγίου χαίρον-
τας τῇ τοῦ θεοῦ μείᾳ.

* Ἰξήλθον γὰρ παρὰ τοῦ περὶ ἀγό-
μῃ σου ἐχθρῶν, εἰσάγει ὁ αὐτὸς
ὁ θεὸς πρὸς σε αἰεθροῦς μετ' δόξης
ὡς ἔχει βασιλείας.

* σωέταξεν γὰρ ὁ θεὸς ταπεινοῦ-
σαι πᾶν ὄρος ὑψηλὸν καὶ δυνά-
μεις αἰωνίους καὶ φάραγγας πληροῦ-
σαι εἰς ὁμαλισμὸν τῆς γῆς, ἵνα βα-
δίσῃ ἰσραὴλ ἀσφαλῶς τῇ τοῦ θεοῦ
δόξῃ. ἐσκίρτησαν δὲ καὶ ὁ δρυ-
μοὶ καὶ πᾶν ξύλον διωδίας τῶν ἰσ-
ραὴλ πρὸς ἀγαπῇ τοῦ θεοῦ.

* ἠγήσεται γὰρ ὁ λαὸς ἰσραὴλ
μετ' ὀφροσύνης τῷ φωτὶ τῆς δόξης
αὐτοῦ οὗ ἐλεημοσύνη καὶ δικαιο-
σύνη τῇ παρ' αὐτοῦ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς ἧς ἀπέ-
στειλεν ἱερεμίας πρὸς τοὺς ἀχθῆ-
ντο μὲν εἰς βαβυλῶνα ὑπὸ τοῦ βασι-
λέως τῶν βαβυλωνίων· ἀναγγέλλαι
αὐτοῖς καθότι ἐπετάγη αὐτῷ ὑπὸ
τοῦ θεοῦ.

* Διὰ τὰς ἀμαρτίας αἱς ἡμαρ-
τήκατε ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἀχθήσεσθε
εἰς βαβυλῶνα αἰχμαλωτῇ ὑπὸ ἰα-
βουχοδονόσορ τοῦ βασιλέως τῶν βα-
βυλωνίων. εἰσελθόντες οὖν εἰς βα-
βυλῶνα, ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη πλείονα &
χρόνον μακρὸν ἕως χρόνων ἐπτά, μετ'
τοῦτο ἔξωξω ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ'
εἰρήνης.

* νυνὶ δ' ὁφείδετε ἐν βα-
βυλῶνι θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς
καὶ ξυλίνους ἐπ' ὤμοις αἰρομένους
δεικνύοντας φόβον τοῖς ἔθνεσιν.

* ὀφθαλμοκρίετε οὖν μὴ καὶ ὑμεῖς
ἀφομοιωθέντες τοῖς ἀλλοφύλοις
ἀφομοιωθῆτε, & φόβος ὑμᾶς λάβῃ
ἐπ' αὐτοῖς,

* Deus enim ostendet splen-
dorem suum in te, qui sub
caelo est.

* Nominabitur enim tibi
nomen tuum à Deo in sem-
piternum, pax iustitiæ & ho-
nor pietatis. * Exurge Hie-
rusalem, & sta in excelfo, &
circumspecte ad Orientem, &
vide collectos filios tuos ab
oriēte sole vsque ad Occi-
dentem, in verbo sancti gau-
dentes Dei memoria.

* Exierunt enim abs te pe-
dibus ducti ab inimicis: ad-
ducet autem illos Dominus
ad te portatos in honorē si-
cut filios regni.

* Cōstituit enim Deus hu-
miliare omnem montē excel-
sum, & rupes perennes, & cõ-
ualles replere in æqualitate
terræ, ut ambulet Israel dili-
genter in honorem Dei.

* Obumbraverunt autem
syluæ & omne lignum suau-
tatis Israel, mandato Dei.

* Adducet enim Deus Israel
cum iocunditate in lumine
maiestatis suæ, et cū misericor-
dia, & iustitia quæ ex ipso est.

Incipit exempli epistolæ cuius
dedit, quam misit Hieremias ad ad-
ducendos captiuos in Babylonem
à rege Babyloniorum, ut annun-
tiaret illis secundum quod præ-
ceptum est illi à Deo.

CAP. VI.

* PROPTER peccata quæ pec-
castis ante Deum, abduce-
mini Babyloniam captiui à
Nabuchodonosor rege Ba-
byloniorum.

* Ingressi itaque in Baby-
lonem, eritis ibi annis pluri-
mis, & temporibus longis
vsq; ad generationes septem:
post hoc autem educam vos
inde cum pace.

* Nunc autem videbitis
in Babylonia deos aureos &
argenteos, & lapideos, & li-
gneos in humeris portari, o-

stentantes metum gentibus.
* Videte ergo ne & vos si-
miles efficiamini factis alieni-
genis & metuatis, & metus vos
capiat in ipsis:

* Vifa itaque turba de re-
tro & ab ante, adorâtes dici-
te in cordibus vestris: Te o-
portet adorari Domine.

* Angelus autem meus vo-
biscum est. Ipse autem exqui-
ram animas vestras.

* Nam ligna ipsorum po-
lita à fabro, ipsa etiam inau-
rata & inargentata falsa sunt;
& non possunt loqui.

* Et sicut virgini amanti
ornamenta, ita accepto auro
fabricata sunt.

* Coronas
certè aureas habent super ca-
pita sua dij illorū, vnde sub-
trahunt sacerdotes ab eis au-
rum & argentum, & erogant
illud in semetipsis.

* Dant autē & ex ipso pro-
stitutis, & meretrices ornât,
& iterum cum receperint il-
lud à meretricibus, ornant
deos suos. * Hi autē non li-
berantur ab ærugine & ti-
nea.

* Opertis autem illis veste
purpurea, extergēt faciē ipso-
rum propter pulverē domus
qui est plurimus inter eos.

* Sceptrum autem habet vt
homo sicut iudex regionis,
qui in se peccantem non in-
terficit.

* Habet etiam in manu
gladium & securim, se au-
tem de bello & à latronibus
nō liberat. Vnde vobis notū
sit quia non sunt dij.

* Nō ergo reueramini eos.
Sicut enim vas hominis cō-
fractum inutile efficitur, tales
sunt & dij illorum.

* Constitutis illis in do-
mo, oculi eorum pleni sunt
pulvere à pedibus introeun-
tium.

* Et sicut alicui qui regem
offendit, circum septa sunt
ianus, aut sicut ad sepulchrū
adductum mortuum; ita tu-
tant sacerdotes ostia clausu-
ris & seris, ne à latronibus
expolientur.

* Lucernas accendunt il-
lis, & quidem multas, ex qui-
bus nullam videre possunt.
sunt autem sicut trabes in
domo.

* ἰδόντας ὁχλον ἐμωροῦσεν ὁ
πῶθεν αὐτῶν προσηκούσας αὐτά·
εἶπατε δὴ τῇ διανοίᾳ σὲ δεῖ προση-
κούειν δέσποτα. * ὁ γὰρ ἀγγέλός μου μεθ'

ὑμῶν ἐστίν, αὐτὸς τε ἐκζητῶν τὰς ψυ-
χὰς ὑμῶν. * γλῶσσα γὰρ αὐτῶν ἐστίν
κατεξυσμῆνη ὑπὸ τέκτονος αὐτὰ τε

περίχρυσα καὶ ἀειάργυρα, ψευδῆ
δὲ ἐστίν (ὡς δὲ λέγει) λαλεῖν. * καὶ ὡς

ὡς περ παρθένῳ φιλοκόσμῳ λαμ-
βάνοντες χρυσίον καὶ ἀσημένδιον
ἐκφύονται ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν

θεῶν αὐτῶν, ἐστὶ γὰρ ὅτε ὑφαίρειμε-
νοι οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν χρυ-
σίον & ἀργύριον εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀνα-
λώβουσι. * δώσουσι γὰρ αὐτῶν ἐν

ταῖς οἰκίαις τῶν τέγους πόρναις, κοσμοδ-
σίτε αὐτοὺς ὡς ἀνθρώποις τοῖς ἐν δύ-
μασι θεοὺς ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ ἐν

ξύλινοις. * ἔτοι δὲ ἐκ διασώζονται
ἀπὸ τοῦ καὶ βρωμάτων

* ἀειβέβλημένων αὐτῶν ἰμα-
τισμὸν πορφύρεον ἐκμάσσοντες τὸ
πρόσωπον αὐτῶν διὰ τὸν ἐκ τῆς οἰκίας
κονιορτὸν ὡς ἐστὶ πλείων ἐπ' αὐτούς.

* καὶ σκήπτρον ἔχει ὡς εἰς ἀνθρώ-
που κατὰ τὴν χώραν, ὃς τὸν εἰς αὐτὸν
ἀμαρτανόοντα οὐκ ἀφελεί.

* ἔχει γὰρ ἐν χειρὶ διον ἐν δεξιᾷ καὶ
πέλεκυν, ἑαυτὸν γὰρ ἐκ πολέμου καὶ
λησῶν οὐκ ἐξελείπει, ὅθεν γνώριμοί
εἰσιν οὐκ ὄντες θεοί.

* μὴ ἔν φοβηθῆτε αὐτούς· ὡς περ
ὁ σκεδὸς ἀνθρώπου σπύριβον ἀ-
χρεῖον γίνεσθαι, τοιοῦτοι ὑπάρχουσιν οἱ
θεοὶ αὐτῶν.

* καὶ διδρυμένων αὐτῶν ἐν τοῖς
οἰκοῖς, ὁφθαλμοὶ αὐτῶν πλήρεις
εἰσὶ κονιορτοῦ ἀπὸ τῶν ποδῶν τῶν ἐν-
πορευομένων.

* καὶ ὡς περ πνεῦμα
ἡδίκηκός τι βασιλέα, ἀπειφραγ-
μένα εἰσὶν αἱ αὐλαί, ὡς ἐπὶ τῶν ἀ-
πὸ πηγῶν, οὗτοι οἱ οἰκοὶ αὐτῶν οὐ
χρυσόσιν ἱερεῖς θυρώμασί τε καὶ

κλείδου καὶ μοχλοῖς, ὅπως ὑπὸ
λησῶν μὴ συληθῶσι.

* λύχνους καίει ἐν πλείους ἢ ἐν αὐ-
τοῖς ὧν ἐδένει διώκεται ἰδεῖν· ἐστὶ μὲν
ὡς περ δοκὸς τῶν ἐκ τῆς οἰκίας.

* Videntes turbam ante &
post eos adorantes ea, dicite iam
in mēte; Te oportet adorare Do-
mine.

* Nam angelus meus vobi-
scum est, ipseque exquirens ani-
mas vestras.

* Lingua enim eorum est po-
lita à fabro ipsaque deaurata et
deargentata, falsa autem sunt
& non possunt loqui.

* Et sicut virgini amanti or-
natum accipientes aurum fabri-
cant

* Coronas super capita deo-
rum suorum: est autem & quan-
do subtrahētes sacerdotes à dijs
suis aurum & argentum in se
ipsos expendent.

* Dabunt autem ex eis &
his quæ sub tecto meretricibus;
ornantque eos quasi homines ve-
stimentis deos argenteos, & au-
reos, & ligneos.

* Hi autem non liberantur à
rubigine & tineis

* Circumamictis illis vesti-
mento purpureo: extergentes fa-
ciem ipsorum propter quæ ex do-
mo pulverem qui est plurimus
super eos.

* Et sceptrum habet vt homo
iudex regionis, qui in se peccan-
tem non interficiet.

* Habet autem gladiolum in
dextera & securim, se autem de
bello, & latronibus non libera-
bit: vnde noti sunt non existen-
tes Dei. * Ne igitur timueritis
eos: sicut enim vas hominis con-
fractum, inutile fit; tales sunt
dij eorum.

* Constitutis illis in domibus,
oculi eorum pleni sunt pulveris à
pedibus introeuntium.

* Et sicut alicui qui offendit
regem, circumsepta sunt atria,
sicut ad mortem adducto; do-
mos eorum muniunt sacerdotes
ianuisque & claustris & se-
ris, vt à latronibus non spo-
lientur.

* Lucernas accendunt & plu-
res quam sibi ipsis, quarum
nullā possunt videre: est quidem
sicut trabs ex domo.

* At corda eorum dicunt e-
lingi, qui de terra serpētibus co-
medentibus, eosque & vestimē-
tum eorum non sentiunt.

* Nigri facti sunt in facie eo-
rum à fumo qui ex domo.

* Super corpus eorum & su-
per caput volant noctua, hiru-
dines, & aues, similiter autem
& catti:

* Unde cognoscetis quia non
sunt dij, ne igitur timueritis eos.

* Nam aurum quod circum-
iacet ad pulchritudinē, nisi quis
exterferit æruginem, non fulge-
bunt: neque enim quando cōfla-
bantur, sentiebant.

* Ex omni precio emptæ sunt
in quibus non est spiritus.

* Sine pedibus in humeris por-
tatur, ostendentes eorū ignomi-
niam hominibus: confunduntur
autem & colentes ea.

* Propter quod ne fortè super
terram cadat, per se surgere, ne-
que si quis eum rectum statuerit,
per se ipsum mouebitur, neque si
inclinatus fuerit non dirigetur:
sed sicut mortuis, dona ipsis ap-
ponunt. * At hostias illorum
vendentes sacerdotes eis abu-
tuntur: similiter autem & mu-
lieres ab eis condientes, nihil
mendico neque impotenti distri-
buunt.

* Sacrificia eorum mensua-
ta & sermone tangunt: cognos-
cite igitur ex his quia non sunt
dij, ne timueritis eos.

* Vnde enim vocarentur dij?
quia mulieres apponunt diis ar-
genteis, & aureis, & ligneis.

* In domibus eorum sacerdo-
tes sedent, habentes tunicas scis-
sas, & capita & barbas raras,
quorum capita discooperta sunt.

* Rugiebant, clamantes in
conspectu Deorum suorum, sicut
quidam in cœna mortui.

* A vestimento eorum aufe-
rentes sacerdotes, induunt vxo-
res suas & filios. * Neque si
malū passi fuerint ab aliquo, ne-
que si bonū, poterunt retribuere;
neque constituere regem possunt,
neque auferre.

* τὰς δὲ καρδίας αὐτῶν φασὶν ἐν-
λήχεσθαι τῶν ἀπὸ γῆς ἐρπετῶν κα-
τεδόντων αὐτοὺς τε καὶ τὸν ἱματισ-
μὸν αὐτῶν οὐκ αἰσθάνονται.

* μεμελῶνται δὲ πρὸς ὥπλον
αὐτῶν ἀπὸ τῆς καπνοῦς ἐν τῇ οἰκίᾳς.

* ὅτι τὸ σῶμα αὐτῶν ἐν τῇ τῆν
κεφαλῇ ἐφίπιδον νυκτερίδες, χε-
λιδόνες καὶ τὰ ὄρνεα, ὡσαύτως δὲ
οἱ ἐλουργοί. * ὅθεν γνώσεσθε ὅτι οὐκ
εἰσὶ θεοί, μὴ οὐκ φοβηθῆτε αὐτούς.

* τὸ γὰρ χρυσίον ὃ περικεῖται εἰς κάλ-
λος, ἐὰν μή τις ἐκμάξῃ τὸν ἰόν, & μὴ
σίλψωσιν, οὐδὲ γὰρ ὅτε ἐχωνδύοντο
ἡδύνοντο. * ἐν πάσης ἡμέρᾳ ἡγο-
ρασμένα εἰσὶν ἐν οἷς ἐκείνη πνεύμα.

* ἀνδρὶ ποδῶν ἐπ' ὤμοις φέρονται
ἐνδεικνύμενοι τὴν ἐαυτῶν ἀτιμίαν
τοῖς ἀνθρώποις, αἰσχυρόνταί δὲ ἐοί-
καται. * διὰ τὸ μήπο-
τε τῇ τῆν γλῶσση δι' αὐτῶν δυνά-
σασθαι, μή τε εἰς αὐτὸν ὀρθὸν στή-
θη, δι' ἐαυτοῦ κινήσῃ, μή τε εἰς
κλινὴν οὐ μὴ ὀρθωθῇ. ἀλλ' ὡς περ νε-
κρῶς τὰ δῶρα αὐτοῖς παρατίθεται.

* τὰς δὲ θυσίας αὐτῶν λαμβάνοντες οἱ
ἱερεῖς αὐτῶν κατὰ χεῖρας. * ὡσαύτως
δὲ αἱ γυναῖκες ἀπ' αὐτῶν λαμβάνου-
σιν, ὡς ἐν πτωχῶν & δὲ ἀδυνατῶ με-

ταδίδοσιν. * τῶν θυσιῶν αὐτῶν λαμβάνοντες
θυμὴν ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν
τύτων ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, μὴ φοβηθῆτε
αὐτούς. * πόθεν γὰρ κληθήσονται θεοί
ὅτι γυναῖκες παρατίθεται τοῖς δού-
λοις καὶ χεράς ἐκ ξυλίνους.

* ἐν τοῖς οἰκοῖς αὐτῶν οἱ ἱερεῖς κα-
θίσουσιν ἔχοντες ὅν τινας διε-
ραγώτας καὶ τὰς κεφαλὰς ἐκ τῶν
πώγωνας ἐξυρημνίους ὧν αἱ κεφα-
λαὶ ἀκαλύπτοι εἰσιν. * αἰρῶντες δὲ
βοῶντες ἐν δούτιον τῶν θεῶν αὐτῶν
ὡς περ ἴνες ἐν περιδείπνῳ νεκροῦ.

* ἀπὸ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν ἀφε-
λέμενοι οἱ ἱερεῖς, ἐνδύουσι τὰς γυναῖ-
κας αὐτῶν ἐκ τῶν παιδῶν. * ὅτε ἐὰν κα-
κὸν πάθωσιν ὑπὸ τινος ὅτε ἐὰν ἀγα-
θόν, διωκόντων ἀποδοῦναι, ὅτε κα-
ταστῆσαι βασιλέα δύναται, ὅτε ἀφε-
λέσθαι.

* Corda verò eorum dicunt
elingere serpentes qui de ter-
ra sunt, dum comedunt eos,
& vestimentum ipsorum, &
non sentiunt. * Nigri sunt
facies eorum à fumo, qui in
domo fit. * Supra corpus eo-
rum & supra caput eorū volan-
t noctuæ & hirundines,
& aues etiam, similiter &
cattæ. * Vnde sciatis quia non
sunt dij: ne ergo timueritis
eos. * Aurum etiam quod
habent ad specimen, nisi ali-
quis exterferit æruginem, non
fulgebunt; neque enim dum
conflarentur, sentiebant.

* Ex omni precio emptæ
sunt, in quibus spiritus non
est in ipsis. * Sine pedibus
in humeris portantur, osten-
tantes ignobilitatem suam
hominibus: confunduntur
etiam qui colunt ea. * Pro-
pterea si ceciderint in terrā,
à semetipsis non consurgunt;
neque si quis eum statuerit
rectum, per semetipsum sta-
bit, sed sicut mortuis hūm-
ili illis apponentur. * Hostias
illorum vendunt sacerdotes
ipsorum, & abutuntur, simi-
liter & mulieres eorum de-
cerpentes, neque infirmo, ne-
que mendicanti aliquid im-
partiunt.

* De sacrificiis eorum facta,
& menstruatæ contingunt.
Scientes itaque ex his quia non
sunt dij, ne timeatis eos.
* Vnde enim vocantur dij?
quia mulieres apponunt diis
argenteis, & aureis, & ligneis.
* Et in domibus eorum sacer-
dotes sedent, habentes tuni-
cas scissas, & capita, & bar-
bam rasam, quorum capita
nuda sunt. * Rugiunt autem
clamantes contra deos suos,
sicut in cœna mortui.
* Vestimenta eorum auferunt sa-
cerdotes, & vestiunt vxores
suas, & filios suos. * Neque
si quid mali patiuntur ab ali-
quo, neque si quid boni, po-
terunt retribuere: neque re-
gem constituere possunt, ne-
que auferre.

* Similiter neque dare di-
uitias possunt, neque malum
retribuere. Si quis illis votū
vouerit, & nō reddiderit, ne-
que hoc requirūt. * Hominē
a morte nō liberant, neq; in-
firmum a potentiori eripiūt.
* Hominem cæcum ad vi-
sum non restitunt, de neces-
sitate hominē nō liberabūt.
* Viduæ non miserebun-
tur, neque orphanis benefa-
cient. * Lapidibus de monte
similes sunt dij illorū lignei,
& lapidei, & aurei, & argētei.
Qui autē colunt ea; confun-
duntur. * Quomodo ergo
existimādū est, aut dicēdū illos
esse Deos? * Adhuc enim
ipsis Chaldeis nō honoran-
tibus ea, qui cūm audierint
mutum non posse loqui, of-
ferunt illud ad Bel;
* Postulantes ab eo loqui,
quasi possint sentire qui non
habent motum. Et ipsi cūm
intellexerint, relinquunt ea:
sensum enim non habent
ipsi dij illorum. * Mulieres
autem circumdatæ funibus,
in viis sedent, succendentes
ossa oliuarum.
* Cum autē aliqua ex ipsis
abstracta ab aliquo transeū-
te dormierit cum eo, proxi-
ma suæ exprobrat quod ea
nō sit digna habita sicut ipsa,
neq; funis eius diruptus sit.
* Omnia autem quæ illis
sunt, falsa sunt. Quomodo
existimandum aut dicendum
est illos esse Deos? * A fabris
aut & aurificibus facta sunt.
Nihil aliud erūt nisi id quod
volunt esse sacerdotes.
* Aurifices etiam ipsi qui ea
faciunt, non sunt multi tem-
poris. Nunquid ergo possunt
ea quæ fabricata sunt ab ipsis
esse dij? * Reliquerunt au-
tē falsa & opprobrium po-
stea futuris. * Nam cūm su-
peruenerit illis prælium &
mala, cogitāt sacerdotes vbi
se abscondant cum illis.
* Quomodo ergo sentiri de-
beant quoniam dij sunt, qui
nec de bello se liberant, neq;
de malis se eripiunt?

* ὡσαύτως ἔτε πλοῦτον ἔτε χαλ-
κὸν ἔτε μὴ διώων διδόναι· ἐδύλις αὐ-
τοῖς διχλὺ διζάμενος μὴ ἀποδῶ, ἔ-
τε ἔπιζητήσωσιν. * ἐκ θανάτου δὲ
ἄνθρωπον οὐ μὴ ῥύσονται· ἔτε ἥτιονα
ἀπὸ ἰσχυροῦ ἔτε ἔξελανται.
* ὁ δὲ ἄνθρωπος τυφλὸν εἰς ὄρασιν οὐ
μὴ ἀφαισθήσων, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἄνθρω-
πον ὄντα οὐ μὴ ἔξελαν· * χήραν ἔ-
τε ἐλεήσωσιν, ἔτε ὀρφανὸν ὑποποιή-
σωσι. * τοῖς ἀπὸ τοῦ ὄρους λίθοις ὡ-
μοιωμένοι εἰσὶν τὰ ξύλινα καὶ τὰ
περίχρυσα καὶ τὰ περὶ ἀργύρεα· οἱ
δὲ θεοὶ πιδόντες αὐτὰ καταιχνω-
θήσονται. * πῶς οὖν νομίζουσιν ἡ
κλητεῖον αὐτῶν ὑπάρχειν θεοῦ;
* ἔτι δὲ ἐκ αὐτῶν τῶν χαλδαίων
αἰτιμαζόντων αὐτὰ· οἱ ὅταν ἴδωσιν
ἐνεδὸν μὴ δυνάμενον λαλήσαι, πρὸς
ἐνεγκάμενοι τὸν βῆλον,
* ἀξιοῦσι φωνῆσαι ὡς δυνάμενοι
ὄντες αὐτὰ ἔσεσθαι· καὶ οὐ διώων
αὐτοὶ νοήσαντες καταιλιπεῖν αὐτὰ,
αἰσθῆσιν γὰρ ὅτι ἔχουσιν.
* αἱ δὲ γυναῖκες περιθέμεναι χοι-
νία, ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐγκαθίστηναι
σαίτα πίτυρα. * ὅτι δὲ τις αὐ-
τῶν ἐπελκυσθεῖσα ὑποβύτου τῶν πα-
ρορδοσυνῶν κοιμηθῇ τὴν πλη-
σίον ονειδίζει, ὅτι ὅτι ἡξίω ὥσπερ ἐ-
αὐτή, ἔδωκε τὸ χοινίον αὐτῆς διεραῖναι.
* πάντα τὰ γινόμενα ἐν αὐτοῖς
ἐστὶν ψευδῆ· πῶς οὖν νομίζουσιν ἡ κλη-
τεῖον ὥστε θεοῦ αὐτοῦ ὑπάρχειν;
* ὑπὸ τεκνίων δὲ χειρὸς ἁγίων κα-
τασκευασμένα εἰσὶν, οὐδὲν ἄλλο μὴ
γινώσκοντες ἢ βούλοντες τεχνῆται αὐ-
τὰ ἡγεῖσθαι. * αὐτοὶ τε οἱ κατασκευά-
ζοντες αὐτὰ οὐ μὴ γινώσκοντες πολυ-
χρόνιοι, πῶς γὰρ μέλλει τὰ ὑπὸ αὐτῶν
κατασκευασθέντα εἶναι θεοί;
* κατέλιπον γὰρ ψευδῆ καὶ ονειδῆ
τοῖς ἐπιγινώσκουσιν. * ὅτι δὲ ἔπελ-
θη ἐπὶ αὐτὰ πόλεμος ἐκ κακῶν, βου-
λόνται πρὸς αὐτοὺς ἱερεῖς πο-
σὶν ἀποκρυβῶσι μετ' αὐτῶν.
* πῶς οὖν ὅτι ἐστὶν αἰσθῆσθαι ὅτι
ὅτι εἰσὶν θεοί· οἱ ἔτε σῶζουσιν αὐτοὺς
ἐκ πολέμου, οὐτε ἐκ κακῶν;

* Similiter neque diuitias
neque as possunt dare: si quis
illis votum vouens non red-
diderit, nō requirēt. * De mor-
te hominē non liberabūt: neq;
minorem a forti eripient.
* Hominem cæcum ad vi-
sionem non restituent, in ne-
cessitate hominem existentem
non liberabunt.
* Viduæ non miserebuntur,
neque orphano beneficient.
* Qui a monte lapidibus
assimilati sunt lignea & au-
rea & argentea: at colentes
ea confundentur.
* Quomodo ergo existimādū
est aut vocandū eos esse Deos?
* Adhuc autem & ipsis
Chaldeis inhonorantibus ea:
qui cūm viderint mutum nō
potentē loqui, offerentes Belū;
* Petunt loqui, quasi po-
tente existente illo esse: &
non possunt ipsi intelligentes
relinquere ea; sensum enim
non habent.
* At mulieres circumdatæ
funibus, in viis sedent, suc-
cendentes fursures.
* Cūm autem aliqua earū
abstracta ab aliquo pertran-
seuntiū dormierit, quæ proxi-
ma exprobrat, quod nō digna
est habita sicut & ipsa, neque
funis ipsius diruptus est.
* Omnia quæ fiunt in illis
sunt mendacia: quomodo igitur
existimandum est aut vo-
candum Deos illos esse?
* A fabris & aurificibus
fabricata sunt: nihil aliud
erunt, quā volunt artifices
ipsa esse. * Ipsique fabricā-
tes ea non erunt multi tempo-
ris: quomodo itā debēt ab ipsis
fabricata esse dij? * Relique-
runt enim falsa & opprobria
futuris. * Quoniam enim
venerit super ea bellum, &
mala, cogitant ad seipsos sacer-
dotes vbi simul abscondentur
cum illis. * Quomodo ergo nō
est sentire quia nō sunt dij, qui
neque saluant semetipsos de
bello, neque de malis?

* Existencia lignea, & aurea 50
& argentea; cognoscetur post hæc
quia sunt mendacia gentibus o-
mnibus, & regibus manifesta
erunt, quia nō sunt Dij, sed ope-
ra manuum hominum, & nullū
Dei opus in illis est.

* Cui ergo cognoscendum est 51
quia non sunt Dij?

* Regem enim regionis non 52
suscitant, neque pluuiam ho-
minibus dabunt.

* Iudiciumque non iudica- 53
bunt eorum, neque liberabunt
iniuriam impotentes existentes:
sicut enim cornicula in medium
celi & terre.

* Etenim cū ceciderit in do- 54
mum Deorum ligneorum aut au-
reorum, aut argenteorum ignis,
equidem sacerdotes eorum fugient
& saluabuntur, ipsi autem sicut
trabes medij comburentur.

* Regi autem & hostibus nō 55
resistent: quomodo igitur existi-
mandum est, aut recipiendum
quia sunt dij?

* Neque à furibus neque à 56
latronibus saluabuntur Dei lignei
& deargentati & deaurati:
quorum fortes auferentes

* Aurum & argentū & ve- 57
stimentum circumpositum eis,
abibunt habētes, neque sibi ipsis
auxiliabuntur.

* Ita ut melius sit regē osten- 58
dere suam fortitudinem, aut vas
in domo vtile in quo utetur pos-
sidentis quā falsi dij; aut & por-
ta in domo, quæ seruat quæ in ea
existētia quā falsi dij; et lignea
colūna in regis, quā falsi Dei.

* Sol quidem enim & Luna, 59
et stellæ existentes splendide &
missæ ad utilitates obediētes
sunt. * Similiter et fulgur cū ap- 60
paruerit, perspicuum est: at ipse
spiritus in omni regione spirat.

* Et nubibus cū imperatū 61
fuerit à Deo ambulare in totum
orbem, perficiunt quod impera-
tum est.

* At ignis emissus de super de- 62
solare montes & sylvas, facit
quod præceptum est.

* ὑπάρχοντα ξύλινα & περὶ χυ- 50
σα καὶ ἀργύρεα· γνωστὴ (εἰ) μὲν
ταῦτα ὅτι ἐστὶν ψευδὴ τοῖς ἔθνεσι πᾶσι,
τοῖς τε βασιλεῦσι φανερὰ ἔσται ὅτι
οὐκ εἰσὶ θεοί, ἀλλὰ ἔργα χειρῶν ἀν-
θρώπων καὶ ἔκ ἐκείνου ἔργον ἐν αὐ-
τοῖς ἐστίν.

* τίνι οὐκ γνωστὸν ἐστὶν ὅτι οὐκ εἰ- 51
σὶν θεοί; * βασιλέα γὰρ χώρας &
μὴ ἀναστήσωσιν ἕτε ἕτερον ἀνθρώποις
& μὴ δώσωσιν.

* κείσιν τε & μὴ κείνωσιν αὐτῶν 53
ἕτε μὴ ῥύσων) ἀδίκημα ἀδυνάτοι
ὄντες ὥσπερ γὰρ κωρῶνα ἀναμέθεν
τοῦ ἔρεινου & τῆ γῆς.

* καὶ γὰρ ὅταν πέσῃ εἰς οἰκίαν θεῶν 54
ξύλινων ἢ περὶ χύσων ἢ ἀργύ-
ρων πῦρ, οἱ μὲν ἱερεῖς αὐτῶν φεύξων)
καὶ διασωθήσονται, αὐτοὶ δὲ ὥσπερ δο-
κοὶ μέθοι κατακαυθήσονται).

* βασιλεῖ δὲ καὶ πολεμίοις & μὴ 55
ἀντιστάσιν· πῶς οὐκ νομισέον ἢ δεκ-
τέον ὅτι εἰσὶν θεοί. * ἕτε δὲ πρὸς κλεπιδῶν

ἕτε δὲ πρὸς ληστῶν & μὴ διασωθῶσι θεοὶ
ξύλινοι καὶ ἀργύρεοι καὶ περὶ-
χύτοι· ὧν οἱ ἰσχύοντες περιελέμενοι

* τὸ χρυσίον & τὸ ἀργύριον & τὸν 57
ἱματισμὸν τὸν περιεκείμενον αὐτοῖς,
ἀπελθούσιν) ἔχοντες, ἕτε ἑαυτοῖς &
μὴ βοηθήσωσιν.

* ὥστε κρείσσον εἶναι βασιλέα ἐπιδὲκ 58
νύμενον τὴν ἑαυτοῦ ἀνδρείαν ἢ σκευὸς
ἐν οἰκίᾳ χρησίμου ἐφ' ᾧ χρησέται ὁ
κεκτημένος ἢ ψευδεὶς θεοί, ἢ & θυρεὸς
ἐν οἰκίᾳ διασωθήσεται τὰ ἐν αὐτῇ ὄντα
ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί, καὶ ξύλινος σῦλος
ἐν βασιλείοις ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί.

* ἥλιος μὲν γὰρ καὶ σελήνη & ἄ- 59
στρα ὄντα λαμπρὰ & δόξασκόμε-
να τῇ χρείᾳς ἀήκοά εἰσιν.

* ὡσαύτως & ἀστρα πᾶσι τῇ 60
φανῇ διοπίᾳ ἐστὶ τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα
ἐν πάσῃ χώρᾳ πνεῖ.

* & νεφέλαις ὅταν τῇ ταχέϊ ὑπὲρ 61
τοῦ θεοῦ πορεύεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰ-
κουμενὴν συντελοῦσι τὸ ταχέϊ.

* τὸ δὲ πῦρ ἵστασθαι ἀπὸ τοῦ ὀνόματος 62
ἵξεσθαι ὅρη καὶ δρυμᾶς, πᾶσι
τὸ σῶτα χεῖν.

* Nam cū sint lignea & 50
inaurata & inargentata, scie-
tur postea, quia falsa sunt ab
vniuersis gentibus & regibus
quæ manifesta sunt, quia nō
sunt dij, sed opera manuum
hominum, & nullum opus

Dei cum illis. * Vnde ergo 51
F notum est quia non sunt dij,
sed opera manuum hominū,
& nullum Dei opus in ipsis

est. * Regem regioni non 52
suscitant, neque pluuiam
hominibus dabunt. * Iudi-

cium quoque non discernēt,
neque regiones liberabūt ab
iniuria, quia nihil possunt, si-
cut corniculæ inter medium

celi & terræ. * Etenim cū 54
inciderit ignis in domū deo-
rum ligneorum & argenteo-
rum & aureorum, sacerdotes
quidem ipsorum fugient, &

liberabuntur; ipsi verò sicut
trabes in medio comburen-
tur. * Regi autem & bello

non resistent. quomodo ergo 55
astimandum est aut recipi-
dum, quia dij sunt? * Non

à furibus neque à latronibus
se liberabūt dij lignei & lapi-
dei & inaurati & inargentati,
quibus iniqui fortiores sunt.

* Aurum & argentum & 57
vestimentū quo operiti sunt,
auferent illis, & abibunt, nec
sibi auxilium ferent. * Itaq;

melius est esse regem osten-
tantem virtutem suam, aut
vas in domo vtile, in quo glo-
riatur qui possidet illud: vel

ostium in domo quod custo-
dit quæ in pace sunt; quā
falsi dij. * Sol quidem & Lu-
na ac sydera cū sint splē-

dida & emissæ ad utilitates
obaudiunt.

* Similiter & fulgur cū 60
apparuerit, perspicuum est
id ipsum autem & spiritus in
omni regione spirat.

* Et nubes, quibus cū im- 61
peratum fuerit à Deo peram-
bulare in vniuersum orbem,
perficiunt quod imperatum

est eis. * Ignis etiam miles
desuper vt consumat mon-
tes & sylvas, facit quod præ-

ceptum est ei.

* Hæc autē neque specie-
bus neque virtutibus vni eo-
rum similia sunt: unde neq;
æstimandum est, neque di-
cendū illos esse deos, quando
nō possunt neque iudicium
iudicare, neque facere homi-
nibus. * Scientes itaq; quia
non sunt dij, ne ergo timue-
ritis eos.

* Neq; enim regibus ma-
ledicent, neque benedicent.

* Signa enim in cælo gen-
tibus non ostendunt, neque
vt Sol lucebunt, neque illu-
minabunt vt Luna.

* Bestiæ meliores sunt il-
lis, quæ possunt fugere sub
tectum, ac prodesse sibi.

* Nullo itaque modo no-
bis est manifestum quia sunt
dij, propter quod ne timea-
tis eos.

* Nam sicut in cucumeta-
rio formido nihil custodit,
ita sunt dij illorum lignei &
argentei & inaurati.

* Eodem modo & in hor-
to spina alba, supra quam o-
mnis auis sedet: similiter &
mortuo proiecto in tenebris
similes sunt dij illorū lignei
& inaurati & inargentati.

* A purpura quoq; & mu-
rice, quæ supra illos teneant,
scietis itaque quia non sunt
dij. ipsi etiam postremo co-
meduntur, & erit opprobriū
in regione.

* Melior est homo iustus
qui non habet simulachra,
nam erit longè ab oppro-
briis.

* Ταῦτα ὃ ἐὶ ταῖς εἰδέαις ἐδὲ
ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν ἀφωμοιω-
μῆα εἶπιν· ὅθεν ἔτε νομισέον ἔτε
κλητέον ὑπάρχειν αὐτὰς θεοὺς· οὐ
δυνατῶν ὄντων αὐτῶν ἔτε κρείων
κρίναι ἔτε δι' ποιῆσαι ἀνθρώποις.

* γινόντες οὐὶ ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί·
μὴ φοβηῖτε αὐτούς.

* ἔτε γὰρ βασιλεύσιν ἐμὴ κατὰ
εἰσῶν) ἔτε μὴ δόλογήσωσι.

* σημεῖά τε ἐν ἔθνεσιν ἐν ἔρασι
ἐμὴ δείξωσιν ἔτε ὡς ὁ ἥλιος ἐλάμ-
ψωσιν ἔτε φωλιούσιν ὡς ἡ σελήνη.

* τὰ θηρία ἐσὶν κρείσσονα αὐτῶν
ἀδυνάτοι ἐκ φύγοντα εἰς σκέπη
ἐαυτὰ ὠφελησά.

* καὶ ἐδένα οὐὶ τρέπον ἐσὶν ἡμῖν
φανερὸν, ὅτι εἰσὶ θεοί· διὸ μὴ φοβη-
θῆτε αὐτούς.

* ὥσπερ γὰρ ἐν σκυκλάτῳ περὶ
βασιλείων ἐδὲ φυλάσων, ἔτως
θεοὶ αὐτῶν εἰσὶ ξύλινοι, ἐπερίχου-
τοι ἐπεδιαργυροὶ τὴν αὐτὴν τρέπον,
καὶ τῇ ἐν κήπῳ ῥάμνος ἐφ' ἧς πᾶν
ὄρνεον ἑπικάθη).

* ὥσπερ γὰρ καὶ νεκρῶ ἐρριμμέ-
νῳ ἐν σκότει ἀφωμοιών) οἱ θεοὶ αὐ-
τῶν ξύλινοι καὶ περίχουτοι, ἐπερι-
αργυροί.

* Ἀπότε τῆς πορφύρας
καὶ τῆς μαρμαρέου τῆς ἐπ' αὐτοῖς ση-
πομένης γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοί,
αὐτά τε ἐξ ὑσέρου βρωθήσονται, καὶ
ἔσονται ὄνειδος ἐν τῇ χώρᾳ.

* κρείσσων οὖν ἀνθρώπος δίκαιος
οὐκ ἔχων εἰδῶλα, ἔσται γὰρ μακρὸν
ἀπὸ ὀνειδισμοῦ.

* Hæc autem neque specie-
bus neq; virtutibus suis assi-
milata sunt. Unde neq; æsti-
mandum neque vocandum
esse illos deos; non potentibus
existentibus ipsis neque iudi-
cium iudicare, neque benefa-
cere hominibus.

* Scientes igitur quia non
sunt dij: ne timueritis eos.

* Neque enim regibus ma-
ledicent, neque benedicent.

* Signaque in gentibus in
calo non ostendent, neque sicut
Sol lucebunt, neque illumina-
bunt quasi Luna.

* Bestiæ sunt meliores illis
quæ possunt effugientes in pro-
tectionem sibi ipsis prodesse.

* Secundum nullum igitur
modum est nobis manifestum,
quia sunt dii: propter quod ne
timeatis eos.

* Sicut enim in cucumera-
rio terriculamentum nihil cu-
stodiens, sic dij eorum sunt li-
gnei, & inaurati & inargen-
tati eodem modo, & in horto
spina, super quam omnis auis

sedet. * Similiter aut & mor-
tuo proiecto in tenebris assi-
milantur dij eorum lignei &
inaurati, & inargentati.

* Aquæ purpura, & splen-
dore super illos putrefacto,
scietis, quia non sunt dij; ipsa-
que ex postremo comeduntur,
et erit opprobrium in regione.

* Melior ergo homo iustus
non habens idola, erit enim
longè ab opprobrio.

FINIS BARVCH PROPHETAE.

EX REGIS CATHOLICI MANDATO

Benedictus Arias Montanus D.T. recensuit & probavit.

P R O L O G V S

IN EZECHIELEM

PROPHETAM.

EZECHEL Propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem: ibique his qui cum eo captiui fuerant, prophetauit, poenitentibus quod ad Ieremie vaticinium se vltro aduersariis tradidissent, & videret adhuc urbem Hierosolymam stare, quam ille casuram esse prädixerat. Tricesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad captiuos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldeæ, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est, sed ex utroque mediè temperatus. Sacerdos & ipse fuit sicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis habes obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum distat ab Hebraico. Vnde satis miror quid causa extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diuersa transtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus & commata manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannauerint, dicite eis quod nemo eos compellat vt scribant. Sed vereor ne illud eis eueniat, quod Græcè significantius dicitur, vt vocentur phagolidori, quod est manducantes senecias.

EZECHIEL PROPHETA

CAPVT PRIMVM.

A **F**actum est in tricesimo anno, in quarto in quinta mensis, cum essem in medio captiuorum iuxta fluvium Chobar, aperti sunt celi, & vidi visiones Dei.

² * In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis ioachin,

3 * Factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum secus flumen Chobar. Et facta est super eum ibi manus Domini.

⁴ * Et vidi, & ecce ventus turbinis ve-
B niebat ab Aquilone, & nubes magna & ig-
nis inuoluens, & splendor in circuitu eius,
& de medio eius quasi species electri, id est
de medio ignis.

* Et ex medio eius similitudo quam animalium, & hic aspectus eorum. similitudo hominis in eis.

* Et quatuor facies vni, & quatuor pen
næ vni.

* Et pedes eorum pedes recti, & planta
pedis eorum quasi planta pedis vituli, &
scintillæ quasi aspectus æris candentis.

8 * Et manus hominis sub pennis co-
rum in quatuor partibus, & facies & pen-
nas per quatuor partes habebant:

* Iunctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. Non reuertebantur cum incederent, sed vnumquodq; ante faciem suam gradiebatur.

10 * Similitudo autem vultus eorum, facies hominis & facies leonis à dextris ipsorum quatuor, facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ ipsorum quatuor:

17 * Et facies eorum & pennæ eorum
tentæ defuper. Duæ pennæ singulorum
iungebantur, & duæ tegebant corpora
eorum.

יהי בשלשים שנה רביעי
בחמשה לחדש ואני בתוך הגולה
על-גתר כבר נפתחו השמים
ואראה מראות אלהים:

* בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ הָיָא הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לְגָלוּת
הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין:

* תִּיֵּה הִיָּה דְבַר יְהוָה אֶל יִחְזָקָאֵל בֶּן-בּוּזִי חֲכֵהָן
בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל-גִּתָּר בְּבִרְוֹתָי עָלָיו שָׁם יָד-
יְהוָה:

* וַאֲרָא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן עֲנָן גָּדוֹל
אֵשׁ מִתְּלַקְחַת וְנִגְהָ לֹו סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ בָּעֵין הַחֹשֶׁמֶל
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

* וּמִתּוֹכָהּ דְּמֻת אַרְבַּע חַיִּוֹת וְזֶה מֵרְאִיָּהָן דְּמֻת
אֲדָם לַחֲנֻדָּה :

* וְאַרְבַּעַת פָּנִים לְאַחֶרֶת וְאַרְבַּע כְּנָפִים
לְאַחֶרֶת לָהֶם:

* וְהָגִיל יְהוָה רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל וְכַף רַגְלֵי יְהוָה כִּכְפֹּת רַגְלֵי עֲגֹל
נִנְצָצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלִיל :

* וַיִּדְרוּ אֲדָם מִתַּחַת כְּנִפְיָהֶם עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם
פְּנֵיהֶם וּכְנִפְיָהֶם לְאַרְבַּעַתָּם:

* חִכְרַת אִשָּׁה אֶל-אֲחֻתָּהּ בְּנִפְיָהֶם לֹא-יִסְבּוּ
בְּלִכְתָּן אִישׁ אֶל-עֵבֶר פָּנָיו יִלְכּוּ:

* ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין
לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני
זאב לארבעתן:

* ופניהם וכנפיהם פרוות מלמעלה לאיש
שתיים חוברות איש ושתיים מכסורת אר
נויתהנה:

תרגום יונתן

[illegible]

EZECHIEL.

CAPVT PRIMVM.

Et factum est in tricesimo anno, quarto mense, quinta mensis, & ego eram in medio ca-
ptiuitatis super fluium Chobar, & aperti sunt celi, & vidi visiones Dei.

¹ quinta mensis. hic annus quintus captiuitatis regis Ioaachim.

² Et factum est verbum Domini ad Ezechiel filium Buzi sacerdotem in terra Chaldeorum super flumen Chobar. & facta est super me manus Domini:

³ Et vidi, & ecce spiritus auferens veniebat ab Aquilone, & nubes magna in eo, & splendor in circuitu eius, & ignis fulgurans. & in medio eius quasi visio electri in medio ignis,

⁴ & splendor in eo, & in medio quasi similitudo quatuor animalium. Et hæc visio eorum, similitudo hominis in eis.

⁵ Et quatuor facies uni, & quatuor alae uni.

⁶ Et crura eorum recta, & pennati pedes eorum, & scintille quasi fulgurans aramentum. & leues penna eorum:

⁷ Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus eorum, & facies eorum & penna eorum quatuor,

⁸ coniunctæ altera alteri. & alae eorum non reuertebantur cum ambularent ipsæ: vñ quodque ante faciem suam gradiebantur.

⁹ Et similitudo facierum eorum, facies hominis & facies leonis à dextris quatuor, & facies vituli à sinistris quatuor, & facies aquilæ quatuor.

¹⁰ Et alae eorum extentæ desuper quatuor vnicuique due coniunctæ adinuicem. & due tegebant super corpus eorum:

EZEKIEL.

κεφ. α'.

Kαὶ ἐγένετο ἐν ταῖς τετρακοσά ἐτει τεταρτῷ μηνὶ πέμπτῃ μηνός, καὶ ἐγὼ ἦμην ἐν μέσῳ τῆς αἰχμαλωσίας. Ἦν τὸ ποταμὸς τοῦ χοβάρ, καὶ ὑποίχθησαν οὐρανοί, καὶ ἰδὼν ὁράσεις θεοῦ.

² πέμπτῃ δὲ μηνός. τοῦτο δ' ἔτος τὸ πέμπτον τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ βασιλέως ἰωακὴμ.

³ καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἐzekiēλ τὸν υἱὸν βουζι τὸν ἱερέα ἐν γῇ χαλδαίων. Ἦν τὸ ποταμὸς δὲ χοβάρ. καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ χεὶρ κυρίου.

⁴ καὶ ἰδὼν, καὶ ἰδὼν πνοὴ μαζαῖς ἐρχομένης ἀπὸ βορρῆς καὶ νεφέλη μεγάλη ἐν αὐτῇ, καὶ φέρον κύκλῳ αὐτὴ καὶ πύξ ἐξασφύπτον. καὶ ἐν ταῖς μέσῳ αὐτῆς ὡς ὄρασις ἡλέκτρον ἐν μέσῳ τοῦ πυρός,

⁵ καὶ φέρον ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν μέσῳ ὡς ὁμοίωμα τεσσαρῶν ζώων. καὶ αὐτῇ ὄρασις αὐτῶν, ὁμοίωμα ἀνθρώπου ἐπ' αὐτοῖς.

⁶ καὶ τέσσαρα πρόσωπα τῶν ἐνὶ, καὶ τέσσαρες πτέρυγες τῶν ἐνὶ.

⁷ καὶ τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθὰ, καὶ πτερωτοὶ πόδες αὐτῶν, καὶ σπινθῆρες ὡς ἐξασφάπτων χαλκός. Ἐλάφρα αἱ πτέρυγες αὐτῶν.

⁸ καὶ χεῖρ ἀνθρώπου ὑποκάτωθεν τῶν πτερύγων αὐτῶν. Ἦν τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῶν, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν αἱ πτέρυγες αὐτῶν τῶν τεσσαρῶν.

⁹ ἐχόμενα ἑτέρα τ' ἑτέρας. καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν οὐκ ἐπεσρέφοντο ἐν τῇ βαδίσει αὐτῶν, ἕκαστον κατενέδρεπεν τὸ πρὸς ὧπον αὐτῶν ἐπορεύοντο.

¹⁰ καὶ ὁμοίωσις τῶν προσώπων αὐτῶν, πρόσωπον ἀνθρώπου καὶ πρόσωπον λέοντος ἐκ δεξιῶν τοῖς τέσσαρσιν, καὶ πρόσωπον μόσχου ἐξ ἀριστερῶν τοῖς τέσσαρσιν, καὶ πρόσωπον αἰετός τοῖς τέσσαρσιν.

¹¹ αἱ πτέρυγες αὐτῶν ἐκτεταμέναι δόσαν τοῖς τέσσαρσιν ἑκάστω δύο συνελθὺν ἑκατέρῃ πρὸς ἀλλήλας. καὶ δύο ἐπ' ἐκάλυπτον ἐπάνω τοῦ σώματος αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM

veritatem ex Chaldeis exemplaribus correctâ, opera

B. Aria Montani.

CAP. I.

Et factum est in fine triginta annorum postquam inuenisset Helchias sacerdos magnus librum Legis in domo sanctuarij in attrio sub porticu, media nocte post occasum Lunæ, in diebus Iosia filij Amon regis tribus domus Iuda, in mense Thamuz, quinta die mensis, dixit Propheta: cum essem in medio transmigrationis iuxta fluium Chobar, aperti sunt celi, & vidi in visione prophetiæ quæ resedit super me, visionem gloriæ maiestatis Domini: ¹ quinta die mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioaachim:

Factum est verbum prophetiæ à facie Dñi ad Ezechielem filiū Buzi sacerdotem in terra Israel. Iterū secundo locutus est cū eo in provincia terræ Chaldeorū iuxta fluiū Chobar, & resedit super eū ibi spiritus prophetiæ à facie Dñi. Et vidi & ecce vêtus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna & ignis inflāmat, & splendor ei vndiquaq; & de medio nubis & turbinis quasi species electri ex medio ignis. Ex medio verò eius similitudo quatuor creaturarū, quarū hic erat aspectus, vt similitudo hoīs esset eis. Et quatuor facies vni, & quatuor pinnæ vnicuique: sedecim facies vnicuique creature: numerus vultuum quatuor creaturarū, sexaginta & quatuor facies erant. Et pedes eorum pedes recti, & plāta pedis earū quasi plantæ pedum rotundorū: & mouebant orbē, & splendebant in morem eris candentis. Et manus quasi manus hominis factæ erant eis sub pennis earū ad quatuor latera earum, vt haurirent in eis prunas ignis de medio Cherubim sub firmamento quod erat super capita earū, ad dandum super pugillos Seraphim, vt dispergerent eas super locum impiorum, ad disperdendos eorum æquales erant ipsis quatuor. Directæ erant pennæ earum vna ex aduerso alterius: non reflectebantur cū ambularent creature, sed ante faciem suam gradiebantur.

Et similitudo vultus earum, facies hominis, & facies leonis factæ erant à dextra illis quatuor, & facies vituli factæ erant à sinistra illis quatuor, & facies aquilæ illis quatuor. Et facies earum & pennæ earum extentæ desuper: duæ pinnæ vnicuique directæ erant à regione alterius, & duæ tegebant corpora earum.

* ואיש אל עבר פניו ילכו אל אשר יהיה שמה
 הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן :
 * ודמות החיות מראיהם כגחלי אש בערור
 כמראה הלפדים היא מתהלכת בין החיות ונגה
 לאש ומן האש יוצא ברק :
 * והחיות רצו ושוב כמראה הבזק :
 * וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות
 לארבעת פניו :
 * מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש ודמות
 אחד לארבעתן ומראיהם ומעשיהם כאשר יהיה
 האופן בתוך האופן :
 * על ארבעת רביעיהן בלכתם ילכו לא יסבו
 בלכתן :
 * וגביהן ונגה להם ויראה להם וגבתם מלאר
 עינים סביב לארבעתן :
 * ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא
 החיות מעל הארץ ינשאו האופנים :
 * על אשר יהיה שם הרוח ללכת ילכו שמד
 הרוח ללכת והאופנים ינשאו לעמתם כי רוח החיה
 באופנים :
 * בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו ובהנשאם
 מעל הארץ ינשאו האופנים לעמתם כי רוח החיה
 באופנים :
 * ודמות על ראשי החיות רקיע בעין הקרח
 הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה :
 * ותחת הרקיע כנפיהם ישרור אשה אל
 אחותה לאיש שתים מכסות להנה ולאיש שתים
 מכסות להנה אר גותיהם :

12 * Et vnumquodque eorum coram facie sua ambulabat. Vbi erat imperus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambularent.
 13 * Et similitudo animalium & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.
 14 * Et animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.
 15 * Cumque aspicerem animalia, apparuit rota vna super terram iuxta animalia, habens quatuor facies.
 16 * Et aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris, & vna similitudo ipsarum quatuor, & aspectus earum, & opera quasi sit rota in medio rotæ.
 17 * Per quatuor partes earum euntes ibant, & non reuertebantur cum ambularent.
 18 * Statura quoque erat rotis, & altitudo & horribilis aspectus; & totum corpus oculis plenum in circuitu ipsarum quatuor.
 19 * Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea; & cum eleuantur animalia de terra, eleuantur simul & rotæ.
 20 * Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter eleuantur sequentes eum: spiritus enim vitæ erat in rotis.
 21 * Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant, & cum eleuatis à terra, pariter eleuantur & rotæ sequentes ea: quia spiritus vitæ erat in rotis.
 22 * Et similitudo super capiti animalium firmamenti quasi aspectus crystalli horribilis, & extenti super capita eorum desuper:
 23 * Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum. vnumquodque duabus alis velabat corpus suum, & alterum similiter velabatur.

תרגום יונתן

13 * ודמות ברייתא חזויהו כגומרינ ראשא
 14 * וברייתא באשתחלוחין למעבר רעות
 15 * חזויהו ונה גלגל חד משתוי כמדרע לרום שמיא כסטר ברייתא לארבע אפותי:
 16 * על ארבע סטריוהו וחזויהו ועובריהו כמא דחזויהו גלגל כגו גלגל:
 17 * ונביוהו שונו לקבלא רקיעא ורומא לתן ודחילין אגון וגביוהו מלז עינין סחור סחור לארבעתהו:
 18 * על ארבע סטריוהו אולין גלגליא לקבליהו ובאחרמא ברייתא כמדרע לרום שמיא מתרמין גלגליא:
 19 * כמחלוחין אולין חזויהו רומא רומא למיזל וגלגליא מתרמין לקבליהו ארי רוח ברייתא בגלגליא:
 20 * דמות על רישי ברייתא רקיעא כעין גליל חסין מרכן על רישיהו מלעילא:
 21 * תחת רקיעא גפיהו מכונן חדא לקביל חדא ולחדא תרמין מכסן לחוץ ולחדא תרמין מכסן לחוץ גותיהו:

* Et unumquodque coram facie sua gradiebatur. quo cunque erat spiritus ambulans, ambulabant, & non reuertebantur.

* Et in medio animalium visio quasi carbonum ignis ardentium, quasi aspectus lampadarum discurrentium in medio animalium, & splendor ignis, & de igne egrediebatur quasi fulgur.

* Et animalia currebant & reuertebantur quasi species fulguris.

* Et vidi, & ecce rota una super terram adhaerens animalibus quatuor.

* Et aspectus rotarum, & factio earum quasi species tharsis. & similitudo in quatuor, & opus earum erat sicut esset rota in rota.

* In quatuor partes eorum ambulabant. nō reuertebantur cum ambularent ipsa.

* Et dorsa eorum & altitudo erat eis. & vidi ea: & dorsa eorum plena oculis in circuitu quatuor.

* Et cum ambularent animalia, ambulabant rotae coniunctae ipsis: & cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur rotae.

* Vbi cunque erat nubes, illic spiritus ambulabat, ambulabant animalia & rotae, & eleuabantur cum illis. quia spiritus vitae in rotis.

* Cum ambularent ipsa ambulabant, & cum starent ipsa stabant, & cum eleuarentur ipsa a terra, eleuabantur cum eis: quia spiritus vitae erat in rotis.

* Et similitudo super caput animalium quasi firmamentum, quasi visio crystalli extentum super alas eorum de super.

* Et sub firmamento ale eorum extense. videntes altera alteri vnicuique duae tegentes corpora eorum.

12 * καὶ ἐκάτερον κατὰ τὸ ὄψωπον αὐτῶν ἐπορεύετο. οὐδὲ ἡ τὸ πνεῦμα πορεύομενον ἐπορεύοντο, καὶ οὐκ ἐπέσρεφον.

13 * ἔν μὲσω τῶν ζώων ὄρασις ὡς ἀνδράκων πυρὸς καὶ οὐράων, ὡς ὅψις λαμπάδων συσρεφομένων δυνάμεθον τῶν ζώων καὶ φέγγον τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τοῦ πυρὸς ἐξεπορεύετο ὡς ἀστραπή.

14 * καὶ τὰ ζῶα ἐτρέχον, καὶ δυνάμειον ὡς εἶδον τοῦ βελέν.

15 * καὶ ἶδον, ἔιδον τευχὸς εἰς τῇ τῆς γῆς ἐχώμενος τῶν ζώων τοῖς τέσσαρσιν.

16 * καὶ τὸ εἶδον τῶν τευχῶν καὶ ποιήματα αὐτῶν ὡς εἶδος θαρσεῖς. καὶ ὁμοίωμα ἐν τοῖς τέσσαρσιν, ἔκ τ' ἔργον αὐτῶν ὡς καὶ ὡς δὲ εἶη τευχὸς ἐν τευχῶ.

17 * τῇ τῶν τέσσαρα μέρη αὐτῶν ἐπορεύοντο. οὐκ ἐπέσρεφον ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτῶν.

18 * καὶ δι' ὅτι νῶτοι αὐτῶν ἔχοντες ὡς αὐτοῖς. καὶ ἶδον αὐτῶν ἔχοντες νῶτοι αὐτῶν πλήρεις ὀφθαλμοῖς κυκλῶσιν τοῖς τέσσαρσιν.

19 * καὶ ἐν τῷ πορεύεσθαι τὰ ζῶα ἐπορεύοντο ὅτι τευχοὶ ἐχώμενοι αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν τὰ ζῶα ἀπὸ τῆς γῆς ἐξήρηντο ὅτι τευχοί.

20 * οὐδὲν ὡς νεφέλη ἐκεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ πορεύεσθαι, ἐπορεύοντο τὰ ζῶα ὅτι τευχοὶ ἔξαιρηντο σὺν αὐτοῖς. διότι πνεῦμα ζωῆς ἐν τοῖς τευχοῖς,

21 * ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὰ ἐπορεύοντο. καὶ ἐν τῷ ἐσθῆαι αὐτὰ ἐσθῆαι, καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν αὐτὰ ἀπὸ τῆς γῆς, ἐξαιρηντο σὺν αὐτοῖς, ὅτι πνεῦμα ζωῆς ὡς ἐν τοῖς τευχοῖς.

22 * καὶ ὁμοίωμα ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν ζώων ὡς εἰς σερῶμα ὡς ὄρασις κρυστάλλου ἐκτεταμένην τῇ τῶν πτερύγων αὐτῶν ἐπὶ ὀψὶν,

23 * καὶ ὑποκάτω τοῦ σερῶματος αἱ πτέρυγες αὐτῶν ἐκτεταμέναι. πτεροσόμεναι ἐτέρῃ τῇ ἡτέρῃ ἐκαστῶ δύο τῇ καλύπτουσαι τὰ ζώματα αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

- 12 Creaturae autem ante faciem suam ambulabant, ad locum, quod volebant ire, ibant: & non conuertebantur cum ambularent.
- 13 Et similitudo creaturarum & aspectus earum quasi carbonum ignis ardentium, quasi aspectus lampadarum: & ignis inflammatus erat inter creaturas, & splendor erat igni, & de igne egrediebatur fulgur.
- 14 Et creaturae, cum mitterentur ad exequendum voluntatem Domini sui, qui collocauit maiestatem suam in excelsis supra ipsas; in facie habebant oculos ut viderent; conuertebantur, & circuitu, & operiebant orbem. reuertebanturque simul creaturae, & veloces erant quasi aspectus fulguris.
- 15 Et vidi creaturas, & ecce rota una posita erat quasi sub altitudine caeli, in latere creaturarum ad quatuor facies eius.
- 16 Aspectus rotarum & opus earum quasi esset rota in medio rotarum.
- 17 Super quatuor latera earum euntes ibant, & non conuertebantur cum ambularent.
- 18 Et dorsa earum equalia erant verius firmamentum: & altitudo eis erat, & terribilia erant; & dorsa earum plena erant oculis per circuitum ipsarum quatuor.
- 19 Et cum ambularent creaturae, ibant rotae eregione earum; & cum eleuarentur creaturae quasi sub altitudine caeli, eleuabantur rotae.
- 20 In quemcunque locum ire vellent ibant, illuc ire volentes: & rotae eleuabantur eregione earum: quia spiritus creaturarum erat in rotis.
- 21 Cum ambularent ambulabant, & cum starent stabant, & cum eleuarentur quasi sub altitudine caeli, eleuabantur rotae eregione earum: quia spiritus creaturarum erat in rotis.
- 22 Et similitudo super capita creaturarum firmamenti quasi aspectus gelu fortissimi, inclinati super capita earum supernè.
- 23 Sub firmamento verò alae earum directae erant una eregione alterius, & vni duae tegebant eas, & vni duae tegebant eas, nempe earum corpora.

24 * ואשמע את קול כנפיהם בקול מים רבים
בקול שדי בלכתם קול המלה בקול מחנה בעמדם
תרפינור כנפיהן:
25 * ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם
בעמדם תרפינור כנפיהן:
26 * וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן
ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה
אדם עליו מלמעלה:
27 * וארא בעין חשמל כמראה אש בית לה סביב
ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה
ראיתי כמראה אש וננה לו סביב:
28 * כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן
מראה הננה סביב

ב

הוא מראה דמות כבוד יהוה ואראה
ואפל על פני ואשמע קול מדבר:
* ויאמר אלי בן אדם עמד על רגליך ואדבר
אתך:
* ותבא בי רוח כאשר דבר אלי ותעמדני על-
רגלי ואשמע את מדבר אלי:
* ויאמר אלי בן אדם שולח אני אותך אל-
בני ישראל אל גוים המורדים אשר מרדו-
כי המרה ואבותם פשעו כי עד עצם היום
הזה:
* והבנים קשי פנים וחזקי לב אני שולח
אותך אליהם ואמרת אליהם כזה אמר אדני
יהוה:
* והמה אם ישמעו ואם יחללו כי בית מרי המה
וידעו כי נביא הוה בתוכם:

24 * Et audiebam sonum alarum quasi so-
num aquarum multarum, quasi sonum
sublimis Dei. Cum ambularent quasi so-
nus erat multitudinis ut sonus caltrorum.
cumq; starent, dimittebantur pennae co-
rum.
25 * Nam cum fieret vox super firmamen-
to quod erat super caput eorum, staban-
& submittebant alas suas.
26 * Et super firmamentum quod erat im-
minens capiti eorum quasi aspectus lapi-
dis sapphiri, similitudo throni; & super si-
militudinem throni similitudo quasi aspe-
ctus hominis desuper.
27 * Et vidi quasi speciem electi velut a-
spectum ignis intrinsecus per circuitum
eius, à lumbis eius & desuper; & à lumbis
eius usque deorsum vidi quasi speciem ig-
nis splendentis in circuitu.
28 * Velut aspectum arcus cum fuerit in
nube in die pluuiarum: hic erat aspectus splen-
doris per gyrum.

CAP. II.

1 Hæc visio similitudinis gloriæ Domi-
ni. Et vidi & cecidi in faciem meam,
& audiui vocem loquentis. & dixit ad me:
Fili hominis, sta super pedes tuos, & lo-
quar tecum.
2 * Et ingressus est in me spiritus, post-
quam locutus est mihi, & statuit me su-
pra pedes meos. Et audiui loquentem
ad me,
3 * & dicentem: Fili hominis, mitto ego
te ad filios Israel, ad gentes apostatras,
quæ recesserunt à me. Patres eorum pre-
uaricati sunt pactum meum usq; ad diem
hanc:
4 * Et filij dura facie & indomabili corde
sunt, ad quos ego mitto te. & dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus:
5 * Si fortè vel ipsi audiât, & si fortè quies-
cant, quoniam domus exasperans est. &
C scient quia Propheta fuerit in medio co-
rum.

תרגום יונתן

24 * ושמעתי את קול כנפיהם בקול מים רבים
בקול שדי בלכתם בקול המלה בקול מחנה בעמדם
תרפינור כנפיהן:
25 * ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם
בעמדם תרפינור כנפיהן:
26 * וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן
ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה
אדם עליו מלמעלה:
27 * וארא בעין חשמל כמראה אש בית לה סביב
ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה
ראיתי כמראה אש וננה לו סביב:
28 * כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן
מראה הננה סביב

ב

הוא מראה דמות כבוד יהוה ואראה
ואפל על פני ואשמע קול מדבר:
* ויאמר אלי בן אדם עמד על רגליך ואדבר
אתך:
* ותבא בי רוח כאשר דבר אלי ותעמדני על-
רגלי ואשמע את מדבר אלי:
* ויאמר אלי בן אדם שולח אני אותך אל-
בני ישראל אל גוים המורדים אשר מרדו-
כי המרה ואבותם פשעו כי עד עצם היום
הזה:
* והבנים קשי פנים וחזקי לב אני שולח
אותך אליהם ואמרת אליהם כזה אמר אדני
יהוה:
* והמה אם ישמעו ואם יחללו כי בית מרי המה
וידעו כי נביא הוה בתוכם:

²⁴ Et audiui vocem alarum ipsorum cum ambulant ipsa quasi vocē aqua multae, quasi vocem omnipotentis cum ambulant ipsa. vox verbi quasi vox castrorum. & cum starent ipsa, cessabant alae eorum.

²⁵ Et ecce vox de super firmamento existente super caput eorum, cum starent ipsa, remittebantur alae eorum.

²⁶ Et super firmamento existente super caput eorum quasi visio lapidis sapphiri similitudo throni super eum, & super similitudinem throni similitudo quasi species hominis de super.

²⁷ Et vidi quasi aspectum electri quasi aspectum ignis intrinsecus eius in circuitu, à visio-
ne lumbi & usque deorsum vidi quasi visio-
nem ignis, & splendor eius in circuitu:

²⁸ Quasi visio arcus, quando fuerit in nube in die pluviae. sic statio splendoris in circuitu: hac visio similitudo glorie Domini.

CAP. II.

ET vidi & cado in faciem meam: & audiui vocem loquentis ad me. & dixit ad me: Fili hominis, sta super pedes tuos, & loquar ad te.

² Et venit ad me spiritus, & assumpsit me, & eleuavit me, & statuit me super pedes meos, & audiebam eum loquentem ad me.

³ Et dixit ad me: Fili hominis, mittam ego te ad filios Israel irritantes me. qui irritauerunt me ipsi, & patres eorum prauaricati sunt in me usque in hodiernum diem:

⁴ Et filij dura facie & duro corde. ego mit-
tam te ad eos, & dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus Dominus:

⁵ Si forte audiant aut timeant, quia domus irritans est. & cognoscent, quia Propheta es tu in medio eorum.

²⁴ καὶ ἤκουον τὴν φωνὴν τῶν πτερυγῶν αὐτῶν ἐν τῇ πο-
ρβύεσθαι αὐτὰς ὡς φωνὴν ὑδατῶν πολλῶν, ὡς φωνὴν ἱκα-
νοῦ ἐν τῇ πορβύεσθαι αὐτὰς. φωνὴ τῷ λόγῳ ὡς φωνὴ πα-
ρεμβολῆς. καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτῶν κατέπαυον αἱ πτερυ-
γες αὐτῶν.

²⁵ καὶ ἰδοὺ φωνὴ ὑπερέκινωσεν τὸν σφραγισμὸν τοῦ ὄν-
τος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν, ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτὰς ἀνείοντο αἱ
πτερυγες αὐτῶν.

²⁶ καὶ ὑπερέκινω τὸν σφραγισμὸν τοῦ ὄντος ὑπὲρ κεφα-
λῆς αὐτῶν ὡς ὄρεσις λίθου ζαπφείρου ὁμοίωμα θρόνου
ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ ὁμοίωματι τοῦ θρόνου ὁμοίωμα
ὡς εἶδός τοῦ ἀνθρώπου ἀνωθεν.

²⁷ καὶ ἰδὼν ὡς ὄψιν ἠλέκτρον ὡς ὄρεσιν πυρὸς ἐξῶθεν
αὐτῶν κύκλῳ, ἀπὸ ὀρέσεως ὅσφύς καὶ ἕως κατὰ ἰδὼν ὡς
ὄρεσιν πυρὸς καὶ τὸ φέγγος αὐτῶν κύκλῳ.

²⁸ ὡς ὄρεσις ῥέου, ὅταν ᾖ ἐν τῇ νεφέλῃ ἐν ἡμέρᾳ ὑπέ-
ρ τοῦ οὐρανοῦ ἡ σάβας τοῦ φέγγους κυκλῶσιν, αὐτὴ ὁ ὄρεσις ὁ-
μοίωμα τῆς δόξης κυρίου.

β.

¹ Καὶ ἰδὼν καὶ πίπῳ ἐπὶ τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἤκουσα
φωνὴν λαλοῦντος πρὸς με. καὶ εἶπεν πρὸς με, ὕψος δὴ
ἀνθρώπου, στήθεϊ ἐπὶ σὺ πόδας σου, καὶ λαλήσω πρὸς σέ.

² καὶ ἦλθεν ἐπ' ἐμέ πνεῦμα, καὶ ἀνέλαβόν με ὡς ἔξῃ-
ρονί με, καὶ ἐσηύχον ἐπὶ πόδας μου, καὶ ἤκουον αὐτῶν
λαλοῦντος πρὸς με.

³ καὶ εἶπεν πρὸς με, ὕψος ἀνθρώπου, ὅτι ἀποσελῶ ἐγὼ
σε πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραὴλ τοὺς ἀπακηναίνοντάς με.
οἵτινες παρεπικραυνῶν με αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἠθρο-
νίσαν ἐν ἐμοὶ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας,

⁴ καὶ υἱοὶ σκληροὶ πρὸς ὥπιοι καὶ σφροκαρδοὶ. ἐγὼ δὲ πο-
σελῶ σε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύ-
ριος κύριος.

⁵ εἰὰ ἄρα ἀκούσωσιν ἢ πτοηθῶσιν, διότι οἶκός τοῦ ἀπα-
κηναίνων ἐστίν. καὶ γνώθεται, ὅτι πτοήτης εἶ σύ ἐν μέ-
σῳ αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁴ Et audiui vocem alarum earum tanquam vocem aquarum multarum, velut vocem à facie omnipotentis, cum graderentur: & vox sermonum earum cum confiterentur & benedicerent Dominum suum viuentem regem seculi, quasi vox erat copiarum angelorum super-
riorum, cum starent, quiescebant alae earum à facie sermonis. ²⁵ Et in tempore quo erat voluntas coram eo ut audire faceret verbum suum
seruis suis prophetis Israel, audiebatur vox de super firmamentum inter Cherubim sub firmamento quod erat super capita earum, cum sta-
rent, quiescebant pennae earum à facie sermonis. ²⁶ Et de super firmamentum quod erat supra capita earum, quasi aspectus lapidis preciosi,
similitudo throni. & super similitudinem throni similitudo tanquam aspectus hominis super eum de super.

²⁷ Et vidi quasi speciem electri quasi aspectum ignis in medio eius per circuitum, aspectum glorie quam non possit oculus videre, ne-
que contemplari in eam, & supernè aspectum glorie quam oculus non possit videre aut contemplari. & inferius vidi quasi visionem ignis,
& splendor ei in circuitu. ²⁸ Velut aspectus arcus qui est in nube in die pluviae, sic erat aspectus splendoris in circuitu.

CAP. II.

Hæc est visio similitudinis glorie Domini: & vidi, & cecidi pronus in faciem meam, & audiui vocem loquentis. & dixit ad me: Fili
hominis, sta super pedes tuos, & loquar tecum. ² Et ingressus est in me spiritus cum loqueretur mecum, & statuit me super pedes
meos, & audiui loquentem mecum.

³ Et dixit ad me: Fili hominis, ego mitto te ad filios Israel, ad populos rebelles qui re-
fractarii sunt verbo meo: ipsi & patres eorum transgressi sunt verbum meum usque ad huiusce diei articulum. ⁴ Filij autem vocati sunt
impudentes facie & duri corde ad quos ego mitto te. & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus. ⁵ Si forte ipsi suscipiant discipli-
nam, & desinant peccare: quia populus rebellis est. & sciant quia propheta fuerit in medio eorum.

* ואתה בן-אדם אל-תירא מהם ומדבריהם
אל-תירא כי סרבים וסלונים אותך ואל-עקרבם
אתה יושב מדבריהם אל-תירא ומפניהם אל-
תחת כי בית מרי המר:

* ודברת את דברי אליהם אם ישמעו ואם-
יחדלו כי מרי המר:

* ואתה בן-אדם שמע את אשר אני מדבר
אליך אל-תהי מרי בבית המרי פצה פיה ואכל את
אשר אני נתן אליך:

* ואראה והנה יד שלוחה אלי והנה בומגלת-
ספר:

* ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור
וכתוב אליה קינים והנה והי:

ג

* ויאמר אלי בן-אדם את אשר תמצא
אכול אכול את המגלה הזאת ולך דבר אל-בית
ישראל:

* ואפתח את-פי ויאכלני את המגלה הזאת:
* ויאמר אלי בן-אדם בטנג תאכל ומעיד תמלא
את המגלה הזאת אשר אני נתן אליך ואכלה ותהי
בפי כדבש למתוק:

* ויאמר אלי בן-אדם לך בא אל-בית ישראל
ודברת בדברי אליהם:

* כי לא אל-עם עמקי שפה וכבדי לשון אתה
שלוח אל-בית ישראל:

* לא אל-עמים רבים עמקי שפה וכבדי לשון
אשר לא תשמע דבריהם אם לא אליהם שלחתיך
המר ישמעו אליך:

* Tu ergo filij hominis, ne timeas eos,
neque sermones eorum metuas, quoniam
increduli & subuerfores sunt tecum, &
cum scorpionibus habitas. Verba eorum
ne timeas, & vultus eorum ne formides,
quia domus exasperans est.

* Loqueris ergo verba mea ad eos, si
fortè audiant & quiescant, quoniam imi-
tatores sunt.

* Tu autem fili hominis audi quæcun-
que loquar ad te, & noli esse exasperans,
D sicut domus exasperatrix est. Aperis os
tuum, & comede quæcunque ego do tibi.

* Et vidi, & ecce manus missa ad me, in
qua erat inuolutus liber:

* Et expandit illum coram me, qui e-
rat scriptus intus & foris; & scriptæ erant
in eo lamentationes, & carmen, & vz.

CAP. III.

* ET dixit ad me: Fili hominis, quodcun-
que inueneris comede. comede volu-
men istud, & vadens loquere ad filios Is-
rael.

* Et aperui os meum, & cibauit me vo-
lumine illo.

* Et dixit ad me: Fili hominis, venter
tuus comedet, & viscera tua complebun-
tur volumine isto quod ego do tibi. Et co-
medi illud, & factum est in ore meo sicut
mel dulce.

* Et dixit ad me, Fili hominis, vade ad
domum Israel, & loqueris verba mea ad
eos.

* Non enim ad populum profundi ser-
monis & ignotæ lingue tu mitteris, ad do-
mum Israel:

* Neque ad populos multos profundi
sermonis & ignotæ lingue, quorum non
possis audire sermones. & si ad illos mit-
teris, ipsi audirent te.

תרגום יונתן

* ואת בר-אדם לא תדחל מנהו ומפתגמיהו לא תדחל ארי מסרבין ומקשין לקבלך ובגו עמא דעובדיהו דסן לעקרבין את יתב
הפתגמיהו לא תדחל וסן קדמיהו לא תחבר ארי עם סרבין אנון: * ותתנביית פתגמי נבואתי להון אם יקבלת אלפן ואם יתמנעון
מקשתי ארי עם סרבין אנון: * ואת בר-אדם שמע ית דאנא ממלל עמך לא תהי סרבין פעמא סרבנא ארבן נפשו וקבל ית דאנא
עבדך: * ותחית והא דמות יד מתשוטא לצד לותי והא בה מגלת ספרא: * ופרש יתה קדמי והיא כתיבה מאפחא
האחרת מה דתות סן שיריה ומרה דעתיך למחוי בסופא וכתיב בה דאם יעברון בית ישראל על אורייתא ישלטון בהון עסמא ואם
יקדון ית אורייתא יסוף מנהון אליא ודוננא ותנחתא:

ג

* ואמר לי בר-אדם ית דמתיהב לך קבל קבל מה דכתיב במגלתא דא ואזל ואתנבי על בית ישראל: * וארכנת ית נפשי ואחכמני
מה דכתיב במגלתא דא: * ואמר לי בר-אדם נפשך תסבב ומעך תמליאם תקבל מרה דכתיב במגלתא דא דאנא יתב לך
וקבלתא והו פתגמא בפומי כדבש חלי: * ואמר לי בר-אדם אתא אזל לות בני ישראל ותתנבי בפתגמי נבואתי להון:
ארי לא לות עם עמקי סמלל ויקירי לישן את שלית לאתנבא אלהון לוח בית ישראל:
לא לות עסמין סגיאין תקיפי סמלל ויקירי לישן ולא תשמע ית פתגמיהו אלו לוחהון שלחתך אנון יקבלון סנך:

* Et tu fili hominis, ne timeas eos, neque
formides à facie eorum. quia insipient, & con-
gregabuntur contra te in circuitu, & in medio
scorpionum tu habitas. verba eorum ne timeas,
& à facie eorum ne formides, quia domus irri-
tans est.

* Et loqueris verba mea ad eos, si forte
audiant aut timeant, quia domus irritans est.

* Et tu fili hominis, audi loquentem ad te,
ne sis irritans, sicut domus irritans. aperi os
tuum, & comede quæ ego do tibi.

* Et vidi, & ecce manus extensa ad me, et
in ea capitulum libri:

* Expandit illud coram me: & in eo scrip-
ta erant quæ antè & quæ retrò. & scripta erat
in eo lamentatio, & carmen & væ.

CAP. III.

ET dixit ad me: Fili hominis, comede quod-
cunque inueneris, comede capitulum hoc. et
vade & loquere filiis Iffrael.

* Et aperuit os meum, & cibauit me capi-
tulo illo.

* Et ait ad me: Fili hominis, os tuum co-
medet, & venter tuus implebitur capitulo isto
quod datum est ad te. & comedi illud, & sa-
tis est in ore meo sicut mel dulce.

* Et dixit ad me: Fili hominis, vade, ingre-
dere ad domum Iffrael, & loquere verba mea
ad eos:

* Quia non ad populum profundi labij &
grauis lingua tu mitteris, ad domum Iffrael:

* Neque ad populos multos alterius vocis
aut alterius lingue, neque graues lingua exi-
scentes quorum audies sermones: & si ad tales
misiſsem te, isti audirent te.

* καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, μὴ φοβηθῇς αὐτοῖς, μὴ ᾗ ἐν-
σῆς ἀπὸ πρὸς ὧν τοῦ ἀνθρώπου. διότι παροργισθήσονται, καὶ ἐ-
πισυζητοῦνται ἐπὶ σέ κύκλῳ, καὶ ἐν μέσῳ σκορπίων ἐν
κατακείῃς. οὗτοι λόγοις ἀνθρώπων μὴ φοβηθῇς, καὶ ἀπὸ πρὸς
ὧν τοῦ ἀνθρώπου μὴ ἐνσῆς, διότι οἶκός τοῦ ἀπαρκούντων ἐστίν.

* καὶ λαλήσεις οὗτοι λόγοις μου πρὸς αὐτοῖς, ἐὰν ἄ-
ρα ἀκούσῃσιν ἢ πτηθῶσιν, ὅτι οἶκός τοῦ ἀπαρκούντων
ἐστίν.

* καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, ἀκουε τοῦ λαλοῦντος πρὸς σέ,
μὴ γίνου ἀπαρκούντων καθὼς ὁ οἶκος ὁ ἀπαρκούντων.
χρὴς τὸ σῶμα σου καὶ φάγε αἶμα ἐγὼ δὲ δώμιόν σου.

* καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ χεῖρ ἐκτεταμένη πρὸς μέ, καὶ ἐν
αὐτῇ κεφαλὴ βιβλίου.

* ἀνέληκεν αὐτὴν ἐνώπιόν μου. καὶ ἐν αὐτῇ γε-
γραμμένα ἦν, τὰ ἔμπροσθεν καὶ τὰ ὀπίσθεν. καὶ ἐγέ-
γραπτο εἰς αὐτὴν θρήνη καὶ μέλος καὶ οὐαί.

γ.

* Καὶ εἶπεν πρὸς μέ, υἱὲ ἀνθρώπου, κατάφαγε ὅτι
ἀνθρώπου, φάγε τὴν κεφαλίδά ταύτην. καὶ πορεύθητι
καὶ λαλήθῃς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ.

* καὶ διλώοιξεν τὸ σῶμα μου, καὶ ἐψώμισέν με τὴν
κεφαλίδά ταύτην.

* καὶ εἶπεν πρὸς μέ, υἱὲ ἀνθρώπου, τὸ σῶμα σου φάγε-
ται, καὶ ἡ κοιλία σου πληθήσεται τῇ κεφαλίδι ταύτῃ, τῇ
δεδομένης εἰς σέ. καὶ ἔφαγον αὐτὴν, καὶ ἐχρῆτό ἐν τῷ σῶ-
ματί μου ὡς μέλι γλυκάζον.

* καὶ εἶπεν πρὸς μέ, υἱὲ ἀνθρώπου, βάδιζε εἰσελθε
πρὸς τὸν οἶκόν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ λαλήθῃς οὗτοι λόγοις μου
πρὸς αὐτοῖς.

* διότι οὐ πρὸς λαὸν βαθυχείλον, καὶ βαρὺ γλῶσσον
σὺ ἔξαποσέλλη πρὸς τὸν οἶκόν τοῦ Ἰσραὴλ.

* οὐ δὲ πρὸς λαοὺς πολλοὺς ἀλλοφώνους ἢ ἀλλο-
γλώσσους, οὐ ᾗ ἐμβαρὺς τῇ γλώσσῃ ὄντας ὧν ἀκούσῃς οὗ-
τοι λόγοις, καὶ εἰ πρὸς τοιούτους ἔξαπέσειλάς σε, οὗτοι ἀνεί-
σηκούσιν σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Tu autem fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quia rebelles sunt & duri contra te: & in medio populi, cuius
opera similia sunt scorpionibus, tu habitas: & à verbis eorum ne timeas, neque formides à facie eorum, quoniam populus contumax est.

* Et prophetabis verba prophetiæ meæ eis, si forte suscipiant disciplinam, & si quiescant peccare, quia populus contumax est.

* Tu autem fili hominis audi quod loquor tecum, ne sis contumax sicut populus rebellis: inclina animam tuam & suscipe quod ego
do tibi.

* Et vidi, & ecce similitudo manus extensæ est ad latus ad me. & ecce in ea erat volumen libri.

* Et expandit illud coram me, & erat scriptum in fronte sua & posteriori suo, id quod fuit ab initio, & quod futurum est in fine: & scri-
ptum erat in eo, Quod si transgressi fuerint domus Israel Legem, dominarentur eis populi: & si facerent Legem, deficeret ab eis lamenta-
tio, & gemitus & mæror.

CAP. III.

ET dixit ad me: Fili hominis, quod datur tibi suscipe; suscipe quod scriptum est in volumine isto: & vade & vaticinare super domum
Israel.

* Et inclinaui animam meam, & docuit me quod scriptum erat in volumine isto.

* Et dixit ad me: Fili hominis, animam tuam satiabis & ventrem implebis, si susceperis quod scriptum est in volumine isto quod do
tibi. & suscepi illud, & fuerunt verba eius in ore meo quasi mel dulce.

* Et dixit mihi: Fili hominis veni, &
vade ad filios Israel, & prophetabis verba prophetiæ meæ illis.

* Quia non ad populum profundæ lingue & grauis
eloquij tu mitteris ad prophetandum, sed ad domum Israel.

* Non ad populos multos duri sermonis & grauis lin-
gue, cuius verba non possis audire. si enim ad eos misiſsem te, ipsi obedirent tibi.

7 * ובית ישראל לא יאבו לשמע אליך כי אינם
אבים לשמע אלי כי כל בית ישראל חזקי מצח
וקשי לב המרה:

8 * הנה נתתי את פניך חזקים לעמת פניהם ואת
מצחך חזק לעמרי מצחם:

9 * בשמיר חזק מצר נתתי מצחך לא תירא אותם
ולא תחת מפניהם כי בית מרי המרה:

10 * ויאמר אלי בן אדם את כל דברי אשר אדבר
אליך קח בלבבך ובאזניך שמע:

11 * ולך בא אל הגולה אל בני עמך ודברת אליהם
ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה אם ישמעו
ואם יחדלו:

12 * ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך
כבוד יהוה ממקומו:

13 * וקול בנפי החיות משיקורו אשר אל
אחותה וקול האופנים לעמרתם וקול רעש
גדול:

14 * ורוח נשאתני ותקחני ואלך מר בחמרת רוחי
ויד יהוה עלי חזקו:

15 * ואבוא אל הגולה תל אביב הישבים אל
נהר כבר ואשר המה יושבים שם ואשב שם
שבעת ימים משמים בתוכם:

16 * ויהי מקצה שבעת ימים ויהי דבר יהוה
אלי לאמר:

17 * בן אדם צפה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי
דבר והזהרת אותם ממני:

18 * באמרי לרשע מות תמור ולא הזהרתו ולא
דברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיתו הוא
רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש:

7 * Domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Israel attrita fronte est, & duro corde.

8 * Ecce dedi faciem tuam valentiorē facieb' eorum, & frontem tuam duriorē frontibus eorum:

9 * Vt adamantem & vt silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos neque metuas à facie eorum, quia domus exasperans est.

10 * Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, & auribus tuis audire.

11 * Et vade, ingredere ad transmigrationem ad filios populi tui, & loqueris ad eos, & dices eis: Hec dicit Dominus Deus: si fortè audiant & quiescant.

12 * Et assumpsit me spiritus, & audini post me vocem commotionis magnæ: benedicta gloria Domini de loco suo:

13 * Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, & vocem rotarum sequentiū animalia, & vocem commotionis magnæ.

14 * Spiritus quoque leuauit me & assumpsit me, & abij amarus in indignatione spiritus mei. Manus enim Domini erat mecum confortans me.

15 * Et veni ad transmigrationem, ad acceruum nouarum frugum, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar: & sedi vbi illi sedebant, & mansi ibi septem diebus mœrens in medio eorum.

16 * Cùm autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me, dicens:

17 * Fili hominis, speculatore dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annunciaris eis ex me.

18 * Si dicente me ad impium, Morde morieris, non annunciaueris ei, neque locutus fueris vt auertatur à via sua impia, & viuatur; ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram.

תרגום יונתן

7 * ובית ישראל לא יבין לקבלא מנך ארי לית אנון עבן לקבלא למיסרי ארי כל בית ישראל חציפי אפיז ותקיפי לבא אנון:

8 * הנה נתתי את פניך חזקים ואת פניהם חזקים ואת מצחך חזק ואת מצחם חזק:

9 * בשמיר חזק מצר נתתי מצחך לא תירא אותם ולא תחת מפניהם כי בית מרי המרה:

10 * ויאמר אלי בן אדם את כל דברי אשר אדבר אליך קח בלבבך ובאזניך שמע:

11 * ולך בא אל הגולה אל בני עמך ודברת אליהם ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה אם ישמעו ואם יחדלו:

12 * ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד יהוה ממקומו:

13 * וקול בנפי החיות משיקורו אשר אל אחותה וקול האופנים לעמרתם וקול רעש גדול:

14 * ורוח נשאתני ותקחני ואלך מר בחמרת רוחי ויד יהוה עלי חזקו:

15 * ואבוא אל הגולה תל אביב הישבים אל נהר כבר ואשר המה יושבים שם ואשב שם שבעת ימים משמים בתוכם:

16 * ויהי מקצה שבעת ימים ויהי דבר יהוה אלי לאמר:

17 * בן אדם צפה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממני:

18 * באמרי לרשע מות תמור ולא הזהרתו ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיתו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש:

* At domus Israel non volent audire te, quia non volunt audire me: quia omnis domus Israel contentiosi sunt & duri corde.

* Et ecce dedi faciem tuam potentem contra facies eorum, & victoriam tuam roborabo contra victoriam eorum.

* Et erit semper fortior petra. ne timeas ab eis, neque formides à facie eorum, quia domus irritans est.

* Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones quos locutus sum tecum, assume in cor tuum, & auribus tuis audi:

* Et vade ingredi in captiuitatem ad filios populi tui, & loqueris ad eos, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Dominus, si fortè audiant, si fortè quiescant.

* Et assumpsit me spiritus, et audiui post me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco suo.

* Et audiui vocem alarum animalium percutientium altera ad alteram. & vox rotarum harena eis, & vox commotionis magnæ.

* Et spiritus eleuauit me & suscepit me, et abij sublimis in impetu spiritus mei.

* Et manus Domini facta est super me fortis. & intraui ad captiuitatem sublimis, & circuiui habitantes ad fluuium Chobar qui erant ibi. & sedi ibi septem diebus, conuersans in medio eorum.

* Et factum est post septem dies, & factum est verbum Domini ad me, dicens:

* Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & minaberis eis à me.

* Cum dixero ego iniquo, Morte morieris, & non prohibuisti eum, neque locutus es ut prohiberes iniquum, ut reuertatur à viis suis impiis, ut uiuat ipse: iniquus ille iniquitate sua morietur, & sanguinem eius de manu tua requiram.

7 * ὁ ὅτι οἶκός σου ἰσραήλ οὐ μὴ θελήσωσιν εἰσακοῦσαί σου, διότι ἐβέβηλ ἡ εἰσακοῦσαί σου, ὅτι πᾶς οἶκος ἰσραήλ φιλόνηκοι εἰσὶν καὶ σκληροκαρδιοὶ.

8 * καὶ ἰδοὺ δέδωκα τὸ πρὸς ὤπὸν σου διωκτὴν κατεστάντα τῶν πρὸς ὤπων αὐτῶν, ὅτι νίκος σου καὶ πρὸς ὤπων κατεστάντα τῶν νίκους αὐτῶν.

9 * καὶ ἔσται διαπαντὸς κραταιώτερον πέτρας. μὴ φοβηθῇς ἀπ' αὐτῶν, μὴ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ πρὸς ὤπων αὐτῶν, διότι οἶκός σου πρὸς ἀπικερμένων ἐστίν.

10 * καὶ εἶπεν πρὸς με, ὅτι ἄνθρωπος, πρὸς ὅτι λόγους οἷς λελάληκα μὲν σοί, λάβε εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ τοῖς ὡσὶν σου ἀκούε.

11 * ὅτι βάδιζε εἰσελθεῖς τὴν αἰχμαλωσίαν πρὸς ὅτι υἱὸς τοῦ λαοῦ σου, καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς. τάδε λέγει κύριός σου, ἐδὼ ἄρα ἀκούσωσιν ἐὰν ἄρα ἐνδῶσιν.

12 * καὶ ἀνέλαβόν με πνεῦμα ὅτι ἤκουσα κατὰ πίστιν μου φωνὴν ὅτι μοῦ μεγάλου, ὅτι λογιμὴ ἡ δόξα κυρίου ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ.

13 * καὶ ἤκουσα φωνὴν πτερύγων τῶν ζώων, πτερυγομήρων ἑτέρων πρὸς τὴν ἑτέραν. καὶ φωνὴ τῶν τροχῶν ἐχομήων αὐτῶν, καὶ φωνὴ τοῦ ὅτι μοῦ μεγάλου.

14 * καὶ τὸ πνεῦμα ὅτι ἦρξάν με καὶ ἀνέλαβόν με, καὶ ἐπορεύθην μετέωρος ὁρμῇ τοῦ πνύματος μου.

15 * καὶ χεῖρ κυρίου ἐγγύετο ἐπ' ἐμὲ κραταιά. καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν μετέωρος, καὶ περιήλθον ὅτι κατεκοιμῶν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χობάρ ὅτι ὄντως ἐκεῖ. καὶ ἐκείσε ἐκεῖ ἐπὶ τὴν ἡμέραν, ὅτι ἀσπρόμυθος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

16 * καὶ ἐγγύετο μὲν τὰς ἐπὶ τὴν ἡμέραν, καὶ ἐγγύετο λόγός σου κυρίου πρὸς με λέγων,

17 * ὅτι ἄνθρωπος, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ ἰσραήλ, καὶ ἀκούσῃ ἐν σόματός μου λόγον, καὶ ἀπειλήσῃ αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ.

18 * ὅτι τὰ λέξην με τὰ ἀνόμω, θανάτῳ θανατωθήσῃ, καὶ οὐ διεσείλω αὐτὰ οὐ ὅτι ἐλάλησας τὸ διασείλας τὰ ἀνόμω, τὸ δὲ πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν ἀδίκων τὸ ζῆσαι αὐτῶν. ὁ ἀνόμος ἐκεῖνος τὴν ἀδικίαν αὐτῶν ἀποθνήσκειται, καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐν χερσὶ σου ἐκζητήσω.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Domus autem Israel nolunt obedire tibi, quia nolunt obedire verbo meo. quia omnes Israelitæ impudentes facie, & duro corde sunt. * Ecce dedi faciem tuam duram contra facies eorum, & frontem tuam robustam contra frontem eorum. * Ut adamantem fortiozem petra, sic dedi frontem tuam fortiozem contra frontes eorum: ne timeas eos, nec formides à facie eorum, quia populus contumax est.

* Et dixit ad me: Fili hominis, omnia verba mea quæ loquar tecum, suscipe in corde tuo, & auribus tuis audi. * Et veni, vade ad filios transmigrationis ad filios populi tui, & prophetabis eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus, Si fortè suscipiant disciplinam, & desinant peccare.

* Et suscitavit me spiritus, & audiui post me vocem commotionis magnæ laudantium & dicentium: Benedicta gloria Domini de loco maiestatis suæ: * Et vocem alarum creaturarum sese inuisit me, & abij in amaritudine in indignatione spiritus mei, & prophetia à facie Domini super me confortata est.

* Et veni ad filios transmigrationis ad acervum novarum frugum, qui habitant iuxta fluuium Chobar: & quicui ibi inter eos, & ipsi sedebant ibi. & sedi ibi septem diebus tacens inter eos.

* Et factum est in fine septem dierum, & factum est verbum prophetiæ à facie Domini, dicendo: * Fili hominis, doctorem constitui te domui Israel, & suscipies à verbo meo sermonem, & exhortaberis eos ne peccent coram me.

* Quando dixero impio, Morte morieris, & non monueris eum, nec locutus fueris ad exhortandum impium à via sua mala ut viuat: ipse impius in peccato suo morietur, & sanguinem eius de manu tua requiram.

19 * ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו
ומדרכו הרשעה הוא בעוננו ימות ואתה את נפשך
הצלת :

20 * ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונרתי
מכשול לפניו הוא ימות כי לא הזהרתו בחטאתו
ימות ולא תזכר צדקתו אשר עשה ודמו מידך
אבקש :

21 * ואתה כי הזהרתו צדיק לבלתי חטא צדיק
והוא לא חטא חיו יחיה כי נזהר ואתה את נפשך
הצלת :

22 * ותהי עלי שם יד יהוה ויאמר אלי קום צא אל
הבקעה ושם אדבר אותך :

23 * ואקום ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד
יהוה עמד בכבוד אשר ראיתי על נהר כבר ואפל
על פני :

24 * ותבא בי רוח ותעמדני על רגלי וידבר אתי
ויאמר אלי בא הסגר בתוך ביתך :

25 * ואתה בן אדם הנני נתנו עליך עבותים
ואסרוך בהם ולא תצא בתוכם :

26 * ולשונך אדביק אל חךך ונאלמת ולא תהיה
להם לאיש מוכיח כי בית מרי המה :

27 * ובדברי אותך אפתח את פיה ואמרת אליהם
כה אמר אדני יהוה השמע ישמע והחרל יחדל כי
בית מרי המה :

ד

1 * ואתה בן אדם קח לך לבנה ונתתה אתה
לפניך וחקות עליה עיר ארץ ירושלם :
2 * ונתתה עליה מצור ובנית עליה דק ושפכת
עליה סללה ונתתה עליה מחנות ושים עליה כרים
סביב :

19 * Si autem tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua & à via sua impia, ipse quidem in impietate sua morietur: tu autem animam tuam liberafti.

20 * Sed & si conuersus iustus à iustitia sua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo. Ipse morietur, quia non annunciafti ei. In peccato suo morietur, & non erunt in memoria iustitiæ eius quas fecit; sanguinem verò eius de manu tua requiram.

21 * Si autem tu annunciaueris iusto, & non peccet iustus, & ille non peccauerit, viuens viuet, quia annunciafti ei, & tu animam tuam liberafti.

22 * Et facta est super me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum.

23 * Et surgens egressus sum in campum, & ecce ibi gloria Domini stabat quasi gloria quam vidi iuxta fluuium Chobar. & cecidi in faciem meam.

24 * Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos, & locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere & include in medio domus tuæ.

25 * Et tu fili hominis ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum:

26 * Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus nec quasi vir obiurgans, quia domus exasperans est.

27 * Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat, quia domus exasperans est.

CAP. IIII.

1 * ET tu fili hominis, fume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in ciuitatem Hierusalem.

2 * Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & compotabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro:

תרגום יונתן

1 * ואת ארץ אזהרתא רשיעא ולא תב מחזבה ומאזרחיה דרשיעא הוא בחזבניה ימות ואת ית נפשך שיזבתא :
2 * ואת ארץ אזהרתא שקר ואתן תקלרת חובין קדמוהי הוא ימות ארץ לא אזהרתה בחזבניה ימות ולא ידברן וכוותיה דעבר דמיה מן ירך אהבע :

3 * ואת ארץ אזהרתה לצדיקא בדיל ולא למחטי צדיקא והוא לא חטא מחא יחי ארץ אזהרת ואת ית נפשך שיזבתא :
4 * ואת עלי תמן רוח נבואה מן קדם יי ויאמר לי קום פוק לבקעתא ותמן אמלל עמד :

5 * וקמתי ונפקתי לבקעתא והא תמן יקרא דיני שרי כי קרא דחזיתי על נהר כבר ואשתחית על אפי :
6 * ואת בי רוחא ואקיימתני על רגלי ומלל עמי ויאמר לי עול אטמר בגו ביתך :

7 * ואת בר אדם הא גזרת פתגמי עלך כאסור גדילן דאסרון כהן ולא תפוק ביניהון :
8 * ולישנך אדבק לחךך ותשתוק ולא תהי להון לגבר מוכח ארץ עם סרבן אנון :
9 * ובמלחתי עסק ארבינ ית נפשך ותימר להון כדנן אמר יי אלהים דמקבל יקבל אלפן ודיתמנע יתמנע מלמחטי ארץ עם סרבן אנון :

ד

1 * ואת בר אדם סב לך אכנא ותתן יתה קדמך ותצור עלה קרתא ית ירושלם :
2 * ותחזק עלה בקרס ותצבר עלה מלחא ותשרי עלה משרין ומני עלה אפרורין סחור סחור :

¹⁹ * Et tu si prohibueris iniquum, et non reuer-
sus fuerit ab iniquitate sua & via sua impia,
iniquus ille in iniquitate sua morietur, & tu
animam tuam liberabis.

²⁰ * Et cum conuersus fuerit iustus à iustitiis
suis, & faciet delictum, & dabo tormentum
in faciem eius: ipse morietur, quia non prohi-
buiſti eum. & in peccatis suis morietur, quia
non erunt in memoria iustitiæ eius quas fecit;
& sanguinem eius de manu tua requiram.

²¹ * Tu autem si prohibueris iustum vt non pec-
cet, & ipse non peccauerit, iustus vita uiuet,
quia prohibuiſti eum, & tu tuam animam li-
berabis.

²² * Et facta est ibi super me manus Domini, et
dixit ad me: Surge & egredere in campum, &
ibi dicetur ad te.

²³ * Et surrexi & abij in campum. & ecce
ibi gloria Domini stabat quasi gloria quam vidi
super fluium Chobar. & cado in faciem meam.

²⁴ * Et venit ad me spiritus, & statuit me
super pedes meos, & locutus est ad me & di-
xit mihi: Ingredere & includere in medio do-
mus tue.

²⁵ * Et tu fili hominis, ecce data sunt super te
vincula, & ligabunt te in eis, & non egredie-
ris de medio eorum.

²⁶ * Et linguam tuam colligabo gutturi tuo, et
eris mutus, & non eris illis in virum obiurgan-
tem, quia domus exasperans est.

²⁷ * Et cum locutus fuero ego ad te, aperiam
os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Dominus: Qui audit, audiat; et qui incredulus
est, incredulus sit; quia domus exasperans est.

CAP. IIII.

¹ ET tu fili hominis, sume tibi laterem, & po-
nes illum ante faciem tuam, & scribes in
eo ciuitatem Hierusalem:

² * Et dabis contra eam obsidionem. & ædi-
ficabis eam propugnacula, & circumpones con-
tra eam vallum, & dabis contra eam castra, et
ordinabis arietes in circuitu.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Si autem exhortatus fueris impium, & non fuerit auersus à peccato suo & à via sua impia, ipse in peccato suo morietur: & tu ani-
mam tuam liberaſti.

²⁰ Et quando auersus fuerit iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum pecca-
torum coram eo: ipse morietur; quia non exhortatus es eum: in peccato suo morietur, & non erunt in memoria iustitiæ eius quas fecit, &
sanguinem eius de manu tua requiram.

²¹ Tu autem si exhortatus fueris iustum vt non peccet iustus, & ipse non
peccauerit; uiuens uiuet; quia monitus est, tu autem animam tuam liberaſti.

²² Et surrexi & egrediens sum in campum, & ecce ibi gloria Domini residebat, quasi gloria quam vidi iuxta fluium Chobar: & pronus
ceci di super faciem meam.

²³ Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos, & locutus est mecum,
& dixit: Ingredere & absconde te in medio domus tuæ.

²⁵ Tu autem fili hominis, ecce statui verbum meum super
te, sicut vinculum funiculorum quibus ligant. & non egredieris in medium eorum.

²⁶ Et linguam tuam adharere faciam palato
tuo, & tacebis, & non eris eis vir increpans: quia populus contumax est.

²⁷ Et cum locutus fuero tecum, inclinabo animam
tuam, & dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: Qui suscipit, suscipiat disciplinam; & qui cessat, cesset peccare; quia populus contumax est.

CAP. IIII.

¹ ET tu fili hominis sume tibi lapidem, & pones coram te, & figurabis super eum ciuitatem Ierusalem:

² Et pones super eam obsidionem, & ædificabis super eam machinam, & comportabis aduersus eam aggerem. & collocabis contra
eam castra, & conſtitues contra eam duces per circuitum.

¹⁹ * καὶ σὺ ἐὰν διατείλῃ τὰς δυνάμεις, καὶ μὴ ἀποτρέψῃ
ἀπὸ τῆς δυνάμεως αὐτῆς καὶ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ἀδίκου ὁ ἀνό-
μῳς· καὶ ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτῆς ἀποθανεῖται, καὶ σὺ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ῥύσῃ.

²⁰ * Ἐὰν τὰς ἀποτρέψῃ δίκαιον ἀπὸ τῶν δικαιοσυγῶν αὐ-
τοῦ, καὶ ποιῇται ὡς ἀπώμα, καὶ δώσω τὴν βάραν αὐτοῦ εἰς
τὸ ὥπον αὐτῆς, αὐτὸς ἀποθανεῖται, ὅτι ἐδεσείλω αὐτὸν.
ἢ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῆς ἀποθανεῖται, διότι ἐμὴ μνη-
στῶσιν αἱ δικαιοσύναι αὐτῆς αὖς ἐποίησεν. καὶ τὸ αἷμα αὐ-
τοῦ ἐκ τῆς χερὸς αὐτοῦ ἐκζητήσω.

²¹ * σὺ ὅταν διατείλῃ τὰς δυνάμεις μὴ ἀμαρτεῖν, καὶ αὐτὸς
μὴ ἀμαρτήσῃ ὁ δίκαιος (ζῶν ζήσῃ), ὅτι δεσείλω αὐτὸν, καὶ
σὺ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ῥύσῃ.

²² * καὶ ἐγένετο ἐκεῖ ἐπ' ἐμὲ χεῖρ κυρίου, καὶ εἶπεν πρὸς
με, ἡνάσθητι καὶ ἐξελθε εἰς τὸ πεδῖον, καὶ ἐκεῖ λαληθή-
σεται πρὸς σε.

²³ * καὶ ἤνυσεν καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ πεδῖον. καὶ ἰδὲ ἐκεῖ
δόξα κυρίου εἰσηλκε κατὰ ὡς ἡ δόξα ἐν ἰδὼν ἐπὶ τοῦ ποτα-
μοῦ τοῦ χობάρ. καὶ πίπῃ ἐπὶ τὸ ὥπλόν μου.

²⁴ * καὶ ἦλθον ἐπ' ἐμὲ πνύμα, καὶ ἔστησέν με ἐπὶ πό-
δας μου, καὶ ἐλάλησεν πρὸς με καὶ εἶπέν μοι, εἰσελθε
καὶ ἐκλείσθητι ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου σου.

²⁵ * καὶ σὺ ὡς ἄνθρωπος, ἰδοὺ δέδονται ἐπὶ σὲ δεσμοί,
καὶ λήθουσίν σε ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξελθῇς ἐκ μέσου
αὐτῶν.

²⁶ * καὶ τὴν γλῶσσαν σου σιωδήσω τὰς λαρυγγί σου, &
ἀποκωφεθήσῃ, καὶ οὐκ ἔσῃ αὐτοῖς εἰς ἡνδρα ἐλέγχοντα,
διότι οἱ καὶ ὡς ἀπικραίνων ἐσίν.

²⁷ * καὶ ἐν τῷ λαλῆναι με πρὸς σέ, ἡνώξω τὸ σῶμα σου,
καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, τάδε λέγει κύριος κύριος, ὁ ἀ-
κούων ἀκούετω, καὶ ὁ ἀπειθῶν ἀπειθέτω, διότι οἶκος πα-
ραπικραίνων ἐσίν.

δ'.

¹ * Καὶ σὺ ὡς ἄνθρωπος, λάβε σεαυτὰ πλῆθος, & θή-
σεις αὐτὴν πρὸς τὸ ὥπλόν σου, καὶ διαγράψῃς ἐπ' αὐ-
τὴν πόλιν τὴν ἱερουσαλήμ. καὶ δώσεις ἐπ' αὐτὴν
ὡς οἰκοδομήσεις αὐτὴν ὡς μαχῶνας, ἢ πε-
ριβαλεῖς ἐπ' αὐτὴν χάρακα, καὶ δώσεις ἐπ' αὐτὴν πα-
ρεμβολάς, & τάξεις τὰς βελονὰς κύκλῳ.

* ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר
ברזל בינך ובין העיר והכינרתה ארץ פניך
אליה והיתה במצור וצרת עליה אורח היא לבית
ישראל:

* ואתה שכב על צדך השמאלי ושמת את עון
בית ישראל עליו מספר הימים אשר תשכב עליו
תשם את עונם:

* ואני נתתי לך ארץ שני עונם למספר ימים
שלש מאות ותשעים יום ונשאת עון בית
ישראל:

* וכלית את אלה ושבבת על צדך הימני שנית
ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום יום
לשנה יום לשנה נתתיו לך:

* ואל מצור רושלם תבין פניך וזרעך חשופה
ונבאת עליה:

* והנרה נתתי עליך עבותים ולא תהפך מצדך
אל צדך עד כלותך ימי מצורך:

* ואתה קח לך חטין ושערים ופול ועד שיש ודחן
וכסמים ונתתה אותם בכלי אחד ועשית אותם לך
ללחם מספר הימים אשר אתה יושב על צדך
שלש מאות ותשעים יום תאכלנו:

* ומאכלך אשר תאכלנו במשקול עשרים שקל
ליום מעט עד ער תאכלנו:

* ומים במשורה תשתה ששית ההין מעט עד
ער תשתה:

* ועגרת שערים תאכלנה והיא בגללי צארת
האדם תעגגרה לעיניהם:

* ויאמר יהוה בכה יאכלו בני ישראל את
לחם טמא בגוים אשר אדיחם שם:

* Et tu fume tibi sartaginem ferream,
& pone eam in murum ferreum inter te
& inter ciuitatem; & obfirmabis faciem
tuam ad eam, & erit in obsidionem, &
circundabis eam. Signum est domui Is-
rael.

* Et tu dormies super latus tuum fini-
strum, & pones iniquitates domus Israel
super eo, numero dierum quibus dor-
mies super illud, & assumes iniquitates
eorum.

* Ego autem dedi tibi annos iniquita-
tis eorum numero dierum trecentos & no-
naginta dies, & portabis iniquitatem do-
mus Israel.

* Et cum compleueris hæc, dormies su-
per latus tuum dextrum secundo, & assu-
mes iniquitatem domus Iuda quadragin-
ta diebus. Diem pro anno, diem, inquam,
pro anno dedi tibi.

* Et ad obsidionem Hierusalem con-
uerter faciem tuam, & brachium tuum
erit extensum, & prophetabis aduersus
eam.

* Ecce circundedi te vinculis, & non te
conuerteres a latere tuo in latus aliud, donec
compleas dies obsidionis tue.

* Et tu fume tibi frumentum, & hor-
deum, & fabam, & lentem, & milium, &
viciam; & mittes ea in vas vnum, & fa-
cies tibi panes numero dierum quibus dor-
mies super latus tuum. Trecentis & no-
naginta diebus comedes illud.

* Cibus autem tuus quo vesceris, erit in
pondere viginti stateres in die: à tempore
vsque ad tempus comedes illud.

* Et aquam in mensura bibes, sextam
partem hin: à tempore vsque ad tempus
bibes illud.

* Et quasi subcinericium hordeaceum
comedes illud, & stercore quod egredi-
tur de homine operies illud in oculis eo-
rum.

* Hæc dicit Dominus: Sic comedent fi-
lij Israel panem suum pollutum inter gen-
tes ad quas eieciam eos.

תרגום יונתן

ואת סב לך מסרית ברזל ותתן יתה כותל ברזל בינך ובין קרחת ותתקן ית אפך לה ותהי בצורה ותצור עליה את היא לבית ישראל:

ואת שכב על סטריך דשמאלא ותשוי ית חובי בית ישראל עלוהי מנין יומיא ותשכב עלוהי תקבל ית חוביהון:

ואנא ותבר לך על חר חרין בחוביהון למנין יומיא תלת מאה ותשעין יומין ותקבל חובי בית ישראל:

ולעיר ירושלם ותשכב על סטריך דימינא תנינא ותקבל ית חובי בית יהודה ארבעין יומין יומא לשמא יומא לשמא ותבחנון לך:

ותא גורח פתגמי תתקן אפך ודרעך תתקף ותתנבי עליה:

ואת סב לך חטין ושעורין ופולא וטלופחין ודוחין וכונתין ותתן יתהון במנא חר ותעבד יתהון לך למיכל מנין יומיא ואת שכב על

סטריך תלת מאה ותשעין יומין תיכלנה:

ומיכלך ותיכלנה במתקל עשרין פילם ליום מערן ועד ערן תיכלינה:

ומיא במיכלתא חשמי חר מן שמא בהנא מערן ועד ערן חשמי:

ותררא ולחם שעורין תיכלינה והיא על גלי מפקת אנשא תחרנה לעיניהון:

ואמר יי בדין ייכלת בני ישראל ית מיכלהון מסאב בני עמסא דאגליהון לחמן:

² Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones ei murum ferreum inter te & inter ciuitatem: preparabis faciem tuam ad eam, et erit in obsidione, & circumdabis eam: signum est hoc filiis Israel.

³ Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitates Israel super eo secundum numerum dierum quibus dormies super illud, & assumes iniquitates eorum.

⁴ Et ego dedi tibi duas iniquitates eorum in numerum dierum trecentorum nonaginta, & assumes iniquitates domus Israel.

⁵ Et complebis hæc, & dormies super latus tuum dextrum, & assumes iniquitates domus Iuda quadraginta diebus, diem in annum posui tibi.

⁶ Et ad obsidionem Hierusalem parabis faciem tuam, & brachium tuum roborabis, & prophetabis super eam.

⁷ Et ego ecce dedi super te vincula, & ne conuertaris a latere tuo in latus tuum, donec compleantur dies obsidionis tue.

⁸ Et tu sume tibi triticum & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & filiginem, immitte ea in vas unum fictile, & facies ea tibi in panes. & secundum numerum dierum quibus tu dormis super latus tuum, trecentis nonaginta diebus comedes ea.

⁹ Et cibus tuus quo vesceris in pondere viginti siclos in die, a tempore usque ad tempus comedes ea.

¹⁰ Et aquam in mensura bibes sextam partem hy, a tempore usque ad tempus bibes illam.

¹¹ Quasi subcineritium hordeaceum comedes ea. in fimo stercoreis humani abscondes ea ante oculos eorum.

¹² Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sic comedent filij Israel immunda inter gentes in quas eiciam eos.

³ καὶ σὺ λάβε Σεαυτῷ τήλινον σιδηρεῖον, καὶ θήσεις αὐτῷ τείχον σιδηρεῖον ἀνὰ μέθεν σου, καὶ ἀνὰ μέθεν τῆ πόλεως, καὶ ἐτοιμάσεις τὸ πῶρρον σου ἐπ' αὐτῷ, ὥστε εἶναι ἐν συγκλεισμῷ, καὶ συγκλείσεις αὐτῷ, σημεῖον ἐστὶν τοῦτο τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ.

⁴ καὶ σὺ κοιμηθήσῃ ἐπὶ τὸ πλευρὸν σου τὸ ἀριστερὸν, καὶ θήσεις τὰς ἀδικίας τοῦ Ἰσραὴλ ἐπ' αὐτῷ κατὰ ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν αἷς κοιμηθήσῃ ἐπ' αὐτῷ, καὶ λήψῃ τὰς ἀδικίας αὐτῶν.

⁵ καὶ ἐγὼ δέδωκά σοι τὰς δύο ἀδικίας αὐτῶν εἰς ἀριθμὸν ἡμερῶν τετρακοσίων ἐνενήκοντα, καὶ λήψῃ τὰς ἀδικίας τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ.

⁶ καὶ σωτελέσεις ταῦτα, καὶ κοιμηθήσῃ ἐπὶ τὸ πλευρὸν σου τὸ δεξιόν, καὶ λήψῃ τὰς ἀδικίας τοῦ οἴκου Ἰούδα, τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἡμέραν εἰς ἐνιαυτὸν τέθεικά σοι.

⁷ καὶ εἰς τὸν συγκλεισμὸν ἱερουζαλὴμ ἐτοιμάσεις τὸ πῶρρον σου, ὥστε τὸν βραχίονά σου στερεώσεις, καὶ πῶρρον θύσεις ἐπ' αὐτῷ.

⁸ καὶ ἐγὼ ἰδοὺ δέδωκά σοι δεσμούς, καὶ μὴ σραφῆς ἀπὸ τοῦ πλευροῦ σου ἐπὶ τὸ πλευρόν σου, ἕως οὗ σωτελεσθῶσιν αἱ ἡμέραι τοῦ συγκλεισμοῦ σου.

⁹ καὶ σὺ λάβε Σεαυτῷ πυρρὺς καὶ κριθάς, καὶ κύαμον, καὶ φακόν, καὶ κέγχρον καὶ ὀλύρον, ἐμβαλεῖς αὐτὰ εἰς ἄγγον οὗ ὅς ἐστι κινὸν, καὶ ποιήσεις αὐτὰ Σεαυτῷ εἰς ἄρτους. ὥστε κατὰ ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν αἷς σὺ καθύδεις ἐπὶ τὸ πλευρὸν σου τετρακοσίου ἐνενήκοντα ἡμέρας φάγεσαι αὐτά.

¹⁰ καὶ τὸ βρῶμά σου ὃ φάγεσαι ἐν σαθρῷ εἴκοσι σίκλους τλὴν ἡμέραν ἀπὸ καιροῦ ἕως καιροῦ φάγεσαι αὐτά.

¹¹ καὶ ὕδωρ ἐν μέτρῳ πίεσαι τὸ ἕκτον τοῦ ὕδατος, ἀπὸ καιροῦ ἕως καιροῦ πίεσαι αὐτό.

¹² ὥς ἐγκρυφίδου κριθίνου φάγεσαι αὐτά. ἐν βολβίτοις κόπρου ἀνθρωπίνης ἐγκρύψεις αὐτὰ κατ' ὀφθαλμούς αὐτῶν.

¹³ τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, οὕτως φάγονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀκάθαρτα ἐν τοῖς ἐθνεσιν εἰς ἀκαθάρτου αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

² Et tu tolle tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem: & diriges faciem tuam ad eam, & erit in obsidione, & obsidebis eam. signum est domui Israel.

³ Et tu cuba super latus tuum sinistrum, & pones peccata domus Israel super illud: numero dierum quibus cubaueris super illud, suscipies peccata eorum.

⁴ Et ego dedi tibi pro vno duo in peccatis eorum iuxta numerum dierum trecentorum & nonaginta dierum: & suscipies iniquitates domus Israel.

⁵ Vbi enim hæc absolueris, cubabis super latus tuum dextrum secundò, & suscipies iniquitates domus Iuda quadraginta diebus, diem pro anno, diem pro anno dedi eos tibi.

⁶ Et ad obsidionem Ierusalem diriges faciem tuam, & brachium tuum roborabis: & prophetabis aduersus eam.

⁷ Et ecce decretum Verbi mei erit super te quasi vinculum funiculorum; & non te conuerteres de latere tuo in latus tuum, donec compleueris dies tuæ obsidionis.

⁸ Et tu sume tibi triticum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & speltam, & mites ea in vase vno, & facies ea tibi in cibum numero dierum quibus cubaueris super latus tuum, trecentis & nonaginta diebus comedes illum.

⁹ Cibus autem tuus quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in diem, a tempore usque ad tempus comedes illum.

¹⁰ Et aquam in mensura bibes, sextam partem hin: a tempore usque ad tempus bibes illam.

¹¹ Et subcineritium panem hordeaceum comedes illum: super excrementum stercoreis humani subiges illum in oculis eorum.

¹² Et dixit Dominus: Sic comedent filij Israel cibum pollutum suum inter populos ad quos transmigrare eos feci.

* ואמר אלהי אדני יהוה הנה נפשי לא מטמאה
ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא
בא בפי בשר פגול:

* ויאמר אלי ראה נתתי לך ארץ צפועי הבקר
תחרת גללי האדם ועשית ארץ לחמך
עליהם:

* ויאמר אלי בן אדם הנני שבר מטה לחם
בירושלם ואכלו לחם במשקל ובדאגה ומים
במשורה ובשמן ישתו:

* למען יחסרו לחם ומים ונשמו איש ואחיו
ונמקו בעונם:

ה

* ואתה בן אדם קח לך חרב חדת תערה חלבים
תקחנה לך והעברת על ראשך ועל זקנך ולקחת
לך מאזני משקל וחלקתם:

* שלשית באור תבעיר בתוך העיר במלאר
ימי המצור ולקחת ארץ השלשית תכר בחרב
סביבותיה והשלשית תזרה לרוח וחרב אריק
אחריהם:

* ולקחת משם מעט במספר וצרת אתם בכנפך:
ומהם עוד תקחו והשלכת אותם אל תוך האש
ושרפת אתם באש ממנו תצא אש אל כל בית
ישראל:

* כה אמר אדני יהוה זאת ירושלם בתוך הגוים
שמתיה וסביבותיה ארצות:

* ותמר את משפטי לרשעה מן הגוים וארץ
חקותי מן הארצות אשר סביבותיה כי במשפטי
מאסו וחקותי לא הלכו בהם:

¹⁴ * Et dixi: A, a, a, Domine Deus. ecce
D anima mea non est polluta, & mortici-
nium, & laceratum a bestiis non comedi
ab infantia mea usque nunc, & non est in-
gressa os meum omnis caro immunda.

¹⁵ * Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum
boui pro stercorebus humanis, & facies
panem tuum in eo.

¹⁶ * Et dixit ad me: Fili hominis, ecce con-
teram baculum panis in Hierusalem, &
comedent panem suum in pondere & in
sollicitudine, & aquam in mensura & in
angustia bibent:

¹⁷ * Vt deficientibus pane & aqua corruat
vnusquisque ad fratrem suum, & conta-
bescat in iniquitatibus suis.

CAP. V.

¹ **E**T tu fili hominis fume tibi gladium &
A cutum radetem pilos, & assumes eum,
& duces per caput tuum & per barbam
tuam; & assumes tibi stateram ponderis,
& diuides eos.

² * Tertiam partem igni combures in
medio ciuitatis iuxta completionem die-
rum obsidionis: & assumes tertiam par-
tem, & concides gladio in circuitu eius:
tertiam verò aliam disperges in ventum,
& gladium nudabo post eos.

³ * Et fumes inde paruū numerum, &
ligabis eos in summitate pallij tui.

⁴ * Et ex eis rursus tolles, & proicies
eos in medio ignis, & combures eos igni,
& ex eis egredietur ignis in omnem do-
mum Israel.

⁵ * Hec dicit Dominus Deus: Ista est Hie-
rusalem. in medio gentium posui eam, &
in circuitu eius terras.

⁶ * Et contempsit iudicia mea ut plus ef-
B fet impia quam gentes, & precepta mea
ultra quam terræ quæ in circuitu ei sunt.
Iudicia enim mea proiecerunt, & in præ-
ceptis meis non ambulauerunt.

תרגום יונתן

ואמר קבל בעותי וי אלילים הוא נפשי לא מטמא ונבלה וחברה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא אכלתי בשר מרמק:
ואמר ליחזקאל ויהי כן יחזקאל חלף גלי אנשא ותעבדית מיכלך עליהן:
ואמר ליכר אדם הוא אצא חרס מיד מיכלא בירושלם ויכלון לחםא במתקל ובצפא ומא בצרו ובאשתממו ישתון:
כדל יחסר להון מיכל ומשתי ויצדון גבר ואחיהי ויתמסון בחוביהון:

ה

ואחר אדם סב לך חרפה חריפא מספר גלביא חסב לך ותעבר על רישך ועל דקנך ותסב לך מוזנז ומתקל ותפלגנו:
חלמא כנורא חלק בגו קרמא כמשלם יומי צירא ותסב יר חלמא תקטל בחרפא סחרנהא ותלמא חבד לכל רחב וכן ותפדון:
ותסב סחפן זעיר כמנן ותצור יהוה ככנף:
ותנחן עוד חסב ותמיי יהוה לגו נורא וחוקיר יהוה כנורא בכין חפוק אשתא על כל בית ישראל:
כדן אמר וי אלילים דא ירושלם בגו עממא שותתא סחור סחור מדינתא:
ואשית יחזקאל למחב בהון מן עממא וית קימי מן מדינתא די בסחרנהא ארי בדיני קצו וקימי לא חליכו בהון:

* Dixi, Nequaquam Domine Deus Israel. si anima mea non est polluta in immunditia: & morticinum, & captum à bestiis non comedi à natiuitate mea usque nunc, neque ingressa est in os meum omnis caro prophana.

* Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum bonum pro stercorebus humanis, & facies panes in eis.

* Et dixit Dominus ad me: Fili hominis, ecce ego contero firmamentum panis in Hierusalem, & comedent panem in pondere & indigentia; & aquam in mensura & in interitu bibent.

* Ut indigentes fiant pane et aqua. & interibit homo et frater eius, & contabescunt in iniquitatibus suis.

CAP. V.

ET tu fili hominis, sume tibi gladium acutum magis quam nouacula tonsoris, possidebis eum tibi. & induces eum super caput tuum & super barbam tuam. & sumes stateram ponderis, & diuides eos.

* Quartam partem in igne combures in media ciuitate secundum completionem dierum conclusionis. & sumes quartam partem, & combures eam in medio eius, & quartam partem concides in gladio in circuitu eius, et quartam partem disperges vento: & gladium nudabo post eos.

* Assumes inde paucos in numero, & circumligabis eos pallio tuo.

* Et ex his tolles adhuc, & proicies eos in medium ignis, & combures eos in igne: ex ea egredietur ignis, & dices omni domui Israel:

* Hac dicit Dominus Dominus: Ista Hierusalem. in medio gentium posui eam, et in circuitu eius regiones.

* Et dices: Iustificationes meas iniquo ex gentibus, & legitima mea regionum quæ in circuitu eius: quia iustificationes meas repulerunt, & in legitimis meis non ambulauerunt in eis.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.
 * Et dixi: Suscipe deprecationem meam Domine Deus: ecce anima mea non est polluta, & morticinum & contractum à bestia non comedi ab infantia mea usque nunc: & non comedi carnem abominabilem.
 * Et dixit mihi: Vide ut dederim tibi stercorem bouum pro stercore hominis, & facies cibum tuum super illud.
 * Et dixit ad me: Fili hominis, ecce ego conteram sustentaculum cibi in Ierusalem, & comedent cibum suum in pondere & in solitudine; & aquam in desolatione & stupore bibent.
 * Ut deficiat eis cibus & potus: & vastabuntur vir & frater eius, & tabescent in iniquitatibus suis.

CAP. V.

ET tu fili hominis tolle tibi gladium acutum, nouaculam tonsorum tolles tibi; & traduces super caput tuum & super barbam tuam, & assumes tibi lances ponderis, & diuides eos.
 * Tertiam partem igne combures in medio ciuitatis, cum completi fuerint dies obsidionis: & tolles tertiam partem, & occides gladio quæ in circuitu eius sunt; & tertiam partem disperges omni vento; sic enim dispergentur: & occidentes gladio immittam post eos.
 * Et tolles inde paucos numero, & ligabis eos in extremitate pallij tui.
 * Et ex eis rursus tolles & proicies illos in medium ignis, & combures eos igni: tunc egredietur ignis in omnem domum Israel.
 * Hac dicit Dominus Deus: Ista est Hierusalem: in medio populorum posui eam in circuitu prouinciarum.
 * Et mutauit iudicia mea, ut peccaret in eis magis quam populi; & pacta mea magis quam prouinciæ quæ in circuitu eius sunt, quia iudicia mea detestati sunt, & in pactis meis non ambulauerunt.

לֹכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה יֵעָן הַמִּנְבֵּס מִן
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם בְּחֻקֹּתַי לֹא הִלַּכְתֶּם וְאֶת־
מִשְׁפָּטַי לֹא עָשִׂיתֶם וּכְמִשְׁפָּטַי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֵיכֶם לֹא עָשִׂיתֶם :

לֹכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הִנְנִי עֹלֶיךָ גַּם־אֲנִי
וְעָשִׂיתִי בְּתוֹכְךָ מִשְׁפָּטִים לְעֵינֵי הַגּוֹיִם :

וְעָשִׂיתִי כִךְ אֶת־אֲשֶׁר לֹא עָשִׂיתִי וְאֶת־אֲשֶׁר
לֹא־אָעֲשֶׂה כְּמֹדֹו עוֹד יֵעָן כָּל־תּוֹעֲבֹתֶיךָ :

לֹכֵן אֲבֹרֶת יֹאכְלוּ בָנִים בְּתוֹכְךָ וּבָנִים יֹאכְלוּ
אֲבוֹתָם וְעָשִׂיתִי בְךָ שְׁפָטִים וְזִרְתִּי אֶת־כָּל־
שְׂאֵרִיתְךָ לְכָל־רוּחַ :

לֹכֵן חִי־אֲנִי נֶאֱמַר אֲדֹנֵי יְהוָה אִם־לֹא יֵעָן אֶת־
מִקְדָּשִׁי טָמְאָתָה בְּכָל־שְׁקוּצֶיךָ וּבְכָל־תּוֹעֲבֹתֶיךָ
וְגַם־אֲנִי אֲגִרַע וְלֹא־תִחוּס עֵינִי וְגַם־אֲנִי לֹא
אֲחַמּוֹל :

שְׁלֹשִׁיתְךָ בְּדֶבֶר יָמוּרוּ וּבִרְעָב יָכְלוּ בְּתוֹכְךָ
וְהַשְׁלֵשִׁית בַּחֲרֵב יִפְּלוּ סְבִיבוֹתֶיךָ וְהַשְׁלֵשִׁית לְכָל־
רוּחַ אֲזִרְתִּי וְחָרַב אֲרִיק אַחֲרֵיהֶם :

וְכָל־הָאָפִי וְהַנְּחֹתִי חֲמָתִי בָם וְהַנְּחֹמָתִי וַיִּדְעוּ
כִּי־אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי בְּקִנְאָתִי בְּכָל־וְתִי חֲמָתִי
בָם :

וְאֶתְנֶךָ לְחֶרֶב וּלְחֶרֶף בְּגוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיךָ
לְעֵינֵי כָל־עוֹבֵר :

וְהָיְתָה חֶרֶף וּגְדוּפָה מוֹסֵר וּמִשְׁמֹרֶת לְגוֹיִם
אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיךָ בַּעֲשׂוֹתֶיךָ כִּי שְׁפָטִים בָּאָה וּבַחֲמָה
וּבְתַכְחוֹת חֲמָה אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי :

בְּשַׁלְחִי אֶת־חֲצִי חֲרֵב הָרָעִים בָּהֶם
אֲשֶׁר־הָיוּ לְמִשְׁחִירֵת אֲשֶׁר־אֶשְׁלַח אֹתָם
לְשַׁחֲתֶם וְרָעַב אֶסֶף עֲלֵיכֶם וּשְׁבַרְתִּי לָכֶם מִטָּה־
לָחֶם :

7 * Idcirco hæc dicit dominus Deus: Quia
superaftis gentes quæ in circuitu veltro
sunt, & in præceptis meis non ambulastis
& iudicia mea non fecistis, & iuxta iudi-
cia gentium quæ in circuitu veltro sunt,
non estis operati.

8 * Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te, & ipse ego faciam in medio tui
iudicia in oculis gentium.

9 * Et faciam in te quæ non feci, & qui-
bus similia vltra non faciam propter om-
nes abominationes tuas.

10 * Ideò patres comedent filios in medio
tui, & filij comedēt patres suos. Et faciam
in te iudicia, & ventilabo vniuersas reli-
quias tuas in omnem ventum.

11 * Idcirco viuo ego, dicit Dominus Deus,
nisi pro eo quòd sanctum meum violasti
in omnibus offensionibus tuis & in cun-
ctis abominationibus tuis, ego quoq; con-
fringam, & non parceret oculus meus, &
non miserebor.

12 * Tertia pars tui peste morietur, & fa-
me cōsumetur in medio tui: & tertia pars
tui in gladio cadet in circuitu tuo. tertiam
verò partem tuam in omnem vêtum dis-
pergam, & gladium euaginabo post eos.

13 * Et complebo furorem meum, & re-
quiescere faciam indignationem meam
in eis, & cōsolabor. & scient quia ego Do-
minus locutus sum in zelo meo, cum im-
pleuero omnem indignationem meam in
eis.

14 * Et dabo te in desertum & in oppro-
brium gentibus quæ in circuitu tuo sunt,
in conspectu omnis prætereuntis.

15 * Et eris opprobrium & blasphemia, ex-
emplum & stupor in gentibus quæ in cir-
cuitu tuo sunt, cum fecero in te iudicia in
furore & in indignatione, & in increpa-
tionibus iræ: ego Dominus locutus sum.

16 * Quando misero sagittas famis pes-
simas in eis quæ erunt mortiferæ, & quas
mittam vt disperdam vos. & famem con-
gregabo super vos, & conteram in vobis
baculum panis.

תרגום יונתן

7 כִּי כִּי אָמַר יְיָ אֱלֹהִים חֲלָף וְחִבְחוֹן מִן עַמִּי דִּי בְּסַחְרֵיכֹן בְּקִמִּי לֹא תִלְכְּחוּן וַיִּרְדּוּ לֹא עֲבָדְחוּן וּכְנִמְסִי עַמִּי דִּי
8 כִּי כִּי אָמַר יְיָ אֱלֹהִים הָאֵל אֲנִי שֶׁלַח רָגְזִי עֲלֶיךָ אֵף אֲנִי וְאֶעֱבֹד בְּגוֹיִךְ פֶּרַעְנוֹת דִּינִי לְעֵינֵי עַמִּי דִּי :

9 וְאֶעֱבֹד בִּידִי לֹא עֲבָדְתָה וְיִתְּ לֹא אֶעֱבֹד וּבְכֹחִי עוֹד חֲלָף כָּל תּוֹעֲבֹתֶיךָ :

10 כִּי אֶכְהֶן יִכְלוּ בְּסֶר בְּנִיחוֹן בְּגוֹיִךְ וּבְנֵיךָ יִכְלוּ בְּסֶר אֲבֹתְהוֹן וְאֶעֱבֹד בִּידִי פֶּרַעְנוֹת דִּינִי וְאֶבְדֶּר יִתְּ כָּל שְׂאֵר עַמִּיךָ לְכָל רוּחַ :

11 כִּי אֶכְהֶן אֲנִי אֱלֹהִים אִם לֹא חֲלָף דְּמִקְדָּשִׁי סֹאכְתָה בְּכָל שְׁקוּצֶיךָ וּבְכָל תּוֹעֲבֹתֶיךָ וְאֵף אֲנִי אֶקְטוֹף דְּרַעֲךָ וְלֹא יִחוּס
12 תִּלְכְּחִיךָ בְּמוֹתָא יְמוֹתֶיךָ וּבְכַפְנָא וְשִׁתִּיעוֹן בְּגוֹיִךְ וְתִלְכְּחִיךָ בַּחֲרָבָא וְתִקְטְלוּן סַחְרֵיךָ וְתִלְכְּחִיךָ
13 וְחִלְדִּי רָגְזִי וְאֶנִּי חֲסִי בְּהוֹן וְאֶסֶף וַיִּדְעוּן אֲרִי אֲנִי יְיָ גִזְרֵת בְּמִימְרִי וְאֶקְטִי כִּי וְחִלְדִּי בְּהוֹן :

14 וְאֶתְנֶיךָ לְחֶרֶב וְלַחֲסוּדִין בִּינִי עַמִּי דִּי בְּסַחְרֵיךָ לְעֵינֵי כָּל דְּעָרֵי :

15 וְהָיוּ לְחֶרֶב וְלַחֲסוּדִין עֲלֶיךָ צָרוּ וְאֶשְׁחַסְמוּ לְעַמִּי דְּבְּסַחְרֵיךָ כִּי אֶעֱבֹד בִּידִי פֶּרַעְנוֹת דִּינִי בְּרָגְזִי וּבַחֲקוּף רָגְזִי אֲנִי
16 בְּגִירֹתִי יִתְּ מִחֶרֶב כַּפְנָא מִכְחָשִׁין בִּישוּן דְּמִתְקַנִּין לְחַבְלָא וְאֶשְׁלַח יְתָחוֹן לְחַבְלֹתְכוֹן וּכְפָנָא אוּסִיף עֲלֵיכֹן
וְאֶתְנֶיךָ לְכֹן סַעַד מִיכְלָא :

⁷ Propterea hæc dicit Dominus Dominus: Pro eo quod occasio vestra ex gētibz quæ in circuitu vestro, & in legitimis meis non ambulastis, & iustificationes meas non fecistis: sed neque secundum iudicia gentium quæ in circuitu vestro, fecistis.

⁸ Propterea hæc dicit Dominus Dominus: Ecce ego ad te, et faciam in medio tui iudicium in conspectu gentium.

⁹ Et faciam in te quæ non feci, & non faciam similia eis ultra secundum omnes abominationes tuas.

¹⁰ Ideo patres comedent filios in medio tui, & filij comedent patres, & faciam in te iudicia, & dispergam omnes reliquos tuos in omnem ventum.

¹¹ Propterea viuo ego, dicit Dominus Dominus: profecto eo quod sancta mea maculasti in omnibus offensionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis, & ego abijciam te, non parcat meus oculus, & ego non miserebor.

¹² Quarta pars tui in morte expendetur, & quarta pars tui in fame consummabitur in medio tui, & quartā partem tui in omnem vētum dispergam eos: et quarta pars tui in gladio cadent in circuitu tuo, gladium educam post eos.

¹³ Et complebitur furor meus, & ira mea super eos, & consolabor: & scies quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum complevero ego iram meam super eos.

¹⁴ Et ponam te in desertum, & filias tuas in circuitu tuo in conspectu omnis præter-

¹⁵ Et eris blasphemia gemibilis, & manifesta erit, & desolatio in gentibus in circuitu tuo, cum fecero ego in te iudicia in ira, & in furore, & in ultione furoris. ego Dominus locutus sum.

¹⁶ Quando misero ego sagittas meas famis super eos, & erunt in defectionem, & mittam eas ut disperdam vos. & famem congregabo super vos, & conteram firmamentum panis tui.

⁷ διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, ὁ ὢν ἡ ἀφορμὴ ὑμῶν ἐν τῶν ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ὑμῶν, καὶ ἐν τοῖς νομίμοις μου οὐκ ἐπορεύθητε, & τὰ δικαιώματά μου οὐκ ἐποιήσατε. ἀλλ' οὐδὲ κτ' τὰ δικαιώματά τῶν ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ὑμῶν οὐ πεποιήκατε.

⁸ διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἵπῃ σέ, & ποιήσω ἐν μέσῳ σου κῆμα ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν.

⁹ καὶ ποιήσω ἐν σοὶ αὐτὸ οὐ πεποίηκα, καὶ οὐ ποιήσω ὅμοια αὐτοῖς ἐπὶ κτ' πάντα τὰ βδελύγματά σου.

¹⁰ διὰ τοῦτο πατέρες φάγονται τὰ τέκνα ἐν μέσῳ σου, καὶ τέκνα φάγονται πατέρας, & ποιήσω ἐν σοὶ κῆματα, καὶ διασκορπῶ πᾶν τὸ σὸν κατὰ τοὺς τοίχους σου εἰς πάντα αἴεμον.

¹¹ διὰ τοῦτο ζῶ ἐγὼ, λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἡ μὲν δὴ ὢν τὰ ἁγία μου ἐμίσησας ἐν πᾶσιν τοῖς περὶ σοὶ θίσμασιν σου καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς βδελύγμασιν σου, καὶ γὰρ ἀπώθμαιναι σε, οὐ φείσεταί μου ὀφθαλμός, καὶ ἐγὼ οὐκ ἐλεήσω.

¹² τὸ τέταρτον σου ἐν θανάτῳ ἀναλωθήσεται, καὶ τὸ τέταρτον σου ἐν λιμῷ σωτελεσθήσεται ἐν μέσῳ σου, καὶ τὸ τέταρτον σου εἰς πᾶντα αἴεμον σκορπῶ αὐτίς. & τὸ τέταρτον σου ἐν ῥομφαίᾳ πεθνήσκει κύκλῳ σου, & μάχαιραν ἐκκυνώσω ὀπίσω αὐτῶν.

¹³ καὶ συνετελεσθήσεται ὁ θυμός μου, καὶ ἡ ὀργή μου ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπακληθήσεται, καὶ γνώσῃ διότι ἐγὼ κύριος λελάληκα ἐν τῷ ζήλῳ μου, ἐν τῷ συνετέλει με τὴν ὀργὴν μου ἐπ' αὐτίς.

¹⁴ καὶ θήσεται σε εἰς ἔρημον καὶ τὰς θυγατέρας σε κύκλῳ σου ἐνώπιον παντὸς διοδύοντος,

¹⁵ καὶ ἔσῃ βλασφημία σνακτὴ καὶ δήλη ἔσαι, καὶ ἀφανισμός ἐν τοῖς ἐθνεσιν κύκλῳ σου, ἐν τῷ ποιῆσαί με ἐν σοὶ κῆματα ἐν ὀργῇ καὶ ἐν θυμῷ καὶ ἐν ἐκδικήσει θυμοῦ. ἐγὼ κύριος λελάληκα,

¹⁶ ἐν τῷ ἔξαποσταλαί με τὰς βολίδας μου τοῦ λιμοῦ ἐπ' αὐτίς, καὶ ἔσον) εἰς ἐκλείψιν καὶ ἀποσελῶ αὐτὰς διαφθεῖραι ὑμᾶς. καὶ λιμὸν συνάξω ἐφ' ὑμᾶς, καὶ σωτερίσω σῆμα ἄρτου σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁷ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod peccastis magis quam populi qui in circuitu vestro sunt, & in pactis meis non ambulastis, & iudicia mea non fecistis, & iuxta leges populorum qui sunt in circuitu vestro, non fecistis;

⁸ Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego immitto furorem meum contra te etiam ego, & faciam in medio tui ultionem iudiciorum in oculis populorum. Et faciam in te id quod non feci, & cui simile non faciam ultra pro omnibus abominationibus tuis.

⁹ Ideo patres comedent carnes filiorum suorum in medio tui, & filij comedent carnem patrum suorum: & faciam in te ultionem iudiciorum, & dispergam omnes reliquias populi tui in omnem ventum.

¹⁰ Propterea viuo ego, dicit Dominus Deus, nisi pro eo quod sanctuarium meum polluisti in omnibus immunditiis tuis, & in omnibus abominationibus tuis, ego quoque conteram brachium tuum, & non parcat Verbum meum, & ego quoque non miserebor.

¹¹ Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui: & tertia pars tui gladio occidetur in circuitu tuo, & tertiam partem in omnem ventum dispergam, & occidentes gladio immittam post eos.

¹² Et manebit furor meus, & requiescere faciam indignationem meam in eis, & finiam: & scient quia ego Dominus decreui in verbo meo, & exequar cum resederit ira mea in eis.

¹³ Et dabo te in solitudinem & in opprobria inter populos qui in circuitu tuo sunt in oculis omnis transeuntis.

¹⁴ Et eris in opprobria & ut magnificentur super te, & in desolationem & stuporem populis qui in circuitu tuo sunt, cum fecero in te ultionem iudiciorum in furore & indignatione, & in ira furoris mei. ego Dominus decreui in verbo meo.

¹⁵ Cum misero percussione famis, & plagas malas quas paratae sunt ad disperdendum, quas mittam ut disperdam vos: & famem adiciam super vos, & conteram vobis sustentaculum panis.

17 * וְשַׁלַּחְתִּי עֲלֵיכֶם רָעָה וְשִׁבְלֶךְ וְדָבָר
וְדָם יַעֲבֹר בְּךָ וְחָרֵב אָבִיא עֲלֶיךָ אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי:

ו

* וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

* בֶּן־אָדָם שִׁים פָּנֶיךָ אֶל־הָרִי יִשְׂרָאֵל וְהִנֵּב־
אֵלֶיהֶם:

* וְאָמַרְתָּ הָרִי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְבַר־אֲדֹנָי יְהוָה
כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת לְאִפְּקִים
וּלְגִיאֹת הַנָּגִי אֲנִי מְבִיא עֲלֵיכֶם חָרֵב וְאִבְדֹתַי
בְּמוֹתֵיכֶם:

* וְנִשְׁמָו מִזִּבְחֹתֵיכֶם וּנְשַׁבְּרוּ חֲמֻנֵיכֶם וְהַפַּלְתִּי
חֲלָלֵיכֶם לִפְנֵי גִלּוּלֵיכֶם:

* וְנָתַתִּי אֶת־פָּגְרִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי גִלּוּלֵיהֶם
וְזָרִיתִי אֶת־עֲצָמוֹתֵיכֶם סְבִיבוֹת מִזִּבְחֹתֵיכֶם:

* בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם הָעָרִים תִּחְרַבְנָה וְהַבְּמֹרֹת
תִּישְׁמְנָה לְמַעַן יִחְרְבוּ וַיֵּאשְׁמָו מִזִּבְחֹתֵיכֶם
וּנְשַׁבְּרוּ וּנְשַׁבְּתוּ גִלּוּלֵיכֶם וּנְגַדְעוּ חֲמֻנֵיכֶם וּנְמָחוּ
מַעֲשֵׂיכֶם:

* וְנָפַל חֲלָל בְּתוֹכְכֶם וַיִּדְעֶתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה:
* וְהוֹתַרְתִּי בְּהִיּוֹר לָכֶם פְּלִיטֵי חָרֵב בְּגוֹיִם

בְּהִיּוֹרֵיכֶם בְּאַרְצוֹת:

* וְזָכְרוּ פְּלִיטֵיכֶם אוֹתִי בְּגוֹיִם אֲשֶׁר נִשְׁבּוּ־שָׁם
אֲשֶׁר נִשְׁבַּרְתִּי אֶת־לֶבֶם הַזֹּנֶה אֲשֶׁר־סָר מֵעָלַי וְאֵת
עֵינֵיהֶם הַזֹּנֹת אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם וְנִקְטְוּ בְּפָנֵיהֶם אֶל־
הָרָעוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ לְכָל תּוֹעֵבֹתֵיהֶם:

* וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה לֹא אֶל־חֲנֹם דְּבַרְתִּי לַעֲשׂוֹת
לָהֶם הָרָעָה הַזֹּאת:

* כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הִכָּה בְּכַפֶּךָ וּרְקַע בְּרִגְלְךָ
וְאָמַר־אֵחָא אֵל כָּל־תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
בַּחֲרֵב בָּרָעַב וּבְדָבָר יָפְלוּ:

17 * Et immittam in vos famem, & be-
stias pessimas usque ad internecionem, &
pestilentia & sanguis transibunt per te, &
gladium inducam super te. Ego Dominus
locutus sum.

CAP. VI.

1 * ET factus est sermo Domini ad me, di-
cens:

2 * Fili hominis, pone faciem tuam ad
montes Israel, & prophetabis ad eos,
3 * & dices: Montes Israel audite verbum
Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus
montibus & collibus, rupibus & vallibus:
Ecce ego inducam super vos gladium, &
disperdam excelsa vestra:

4 * Et demoliar aras vestras, & confrin-
gentur simulachra vestra, & delitiam in-
terfectos vestros ante idola vestra.

5 * Et dabo cadauera filiorum Israel ante
B faciem simulachrorum vestrorum, & dis-
pergam ossa vestra circa aras vestras

6 * in omnibus habitationibus vestris.
Urbes desertæ erunt, & excelsa demolien-
tur & dissipabuntur, & interibunt aræ ve-
stræ & confringentur: & cessabunt idola
vestra, & conterentur delubra vestra, &
delebuntur opera vestra:

7 * Et cadet interfectus in medio vestri.
& scietis quia ego sum Dominus.

8 * Et relinquam in vobis eos qui fuge-
runt gladium in gentibus, cum disperfero
C vos in terris.

9 * Et recordabuntur mei liberati vestri
in gētibus ad quas captiui ducti sunt: quia
contriui cor eorum fornicans & recedens
à me, & oculos eorum fornicantes post i-
dola sua, & displicebunt sibi met super ma-
lis quæ fecerant in vniuersis abominatio-
nibus illis.

10 * Et scient quia ego Dominus non fru-
strà locutus sum, vt facerem eis malum
hoc.

11 * Hæc dicit Dominus Deus: Percute ma-
nu tua, & allide pedem tuum, & dic Heu
ad omnes abominationes malorū domus
Israel, quia gladio, fame & pesteruntur sunt.

תרגום יונתן

17 * וְשַׁלַּחְתִּי עֲלֵיכֶם כָּפָא וְחִיתָא וְחִכְלוֹנָךְ וְדָבָר וְדָם יַעֲבֹר בְּךָ וְחָרֵב אָבִיא עֲלֶיךָ אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי:

ו

* בֶּן־אָדָם קַבֵּל נְבוּאָה עַל טוּרֵי יִשְׂרָאֵל וְאִתְנַבֵּי עֲלֵיהוֹן:

* וְאָמַרְתָּ הָרִי יִשְׂרָאֵל קַבֵּלוּ פִתְמָא דִּי אֱלֹהִים כְּדָן אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים לְטוּרֵיָא וְלְרִמְתָא וּלְפִצְרֵיָא וּלְחִילֵיָא הָא אָנָּה מִתִּי עֲלֵיכֶם
4 * וַיַּעֲדוּן אַגְרִיכוֹן וַיַּחֲבְרוּן חֲנִיסְנִיסִיכוֹן וְאַרְמֵי קַטִּילִיכוֹן קָדָם פִּגּוֹר טַעֲוִתְכוֹן:

* וְאִתְּןִי פָגְרִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם פִּגּוֹר טַעֲוִתְהוֹן וְאִבְדֹר יִתְגַּרְמִיכוֹן סַחֲרֹנוֹת אַגְרִיכוֹן:

* כָּל מוֹתְבִיכוֹן קָדָם יַחֲרַבְנָה וְכַמְתָא יַעֲדִין כְּדִיל דִּיחֲרִיכוֹן וַיַּעֲדוּן אַגְרִיכוֹן וַיַּחֲבְרוּן וַיִּבְטְלוּ טַעֲוִתְכוֹן וַיַּחֲקַשְׁפוּן חֲנִיסְנִיסִיכוֹן וַיַּחֲמַחוּן
7 * וַיַּחֲרִמוּן קַטִּילִין בִּינִיכוֹן וַיַּחֲדַעֲוּ אַרִי אָנָּה יְיָ:

* וְאִשְׁחָר בְּמַתְוִי לְכוֹן מִשְׁבִּי חָרָבָא בִּינֵי עַמְמָא בְּאַתְבְּרִיתְכוֹן בְּמִדְנִתָא: * וַיַּדְכְּרוּן מִשְׁבִּיכוֹן דְּחִלְתִּי בִּינֵי עַמְמָא דְּאַשְׁחָבוּ לְחַמֵּן
8 * וַיַּחֲבְרוּן טַפְשָׁא דְּמִשְׁא מִכְתָּר פִּלְחֵי וַיִּתְּ חוּז עֵינֵיהוֹן דְּטַעֲן בְּחַר טַעֲוִתְהוֹן וַיִּדְנִקוּן וַיַּחֲדַעֲוּ חֲזָן עַל בִּישְׁתָא דְּעִבְדוּ לְכָל תּוֹעֵבֹתְהוֹן:

9 * וַיַּחֲדַעֲוּ אַרִי אָנָּה יְיָ לֹא לְמַגֵּן גְּזֵרַת בְּמִימְרֵי לְמַעַבְדָּא לְהוֹן בִּישְׁתָא חֲדָא:

10 * כְּדָן אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים טַפַּח בִּידְךָ וּרְפוּס בְּרִגְלְךָ וְאָמַר וַיַּעֲלֵם כָּל תּוֹעֵבַת בִּישְׁתָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל דְּבַחֲרָבָא בְּכַפָּא וּבְמִזְתָּא יַחֲרִמוּן:

¹ Et emittam in te famem, & bestias ma-
las, & cruciabo te: & mors & sanguis transfu-
sibunt super te, & gladium inducam super te:
Ego Dominus locutus sum.

CAP. VI.

ET factum est verbum Domini ad me dicens:
² Fili hominis, firma faciem tuam ad mon-
tes Israel, & propheta ad eos:

³ & dices: Montes Israel, audite verbum
Domini Domini. hæc dicit Dñs Dñs montibus
& collibus, & rupibus & vallibus. Ecce ego
induco super vos gladium, & exterminabun-
tur excelsa vestra:

⁴ Et conterentur altaria vestra, et delubra
vestra, & delicias vulneratos vestros in con-
spectu idolorum vestrorum:

⁵ Et dabo cadauera filiorum Israel ante fa-
ciem idolorum suorum, & dispergam ossa ve-
stra in circuitu altarium vestrorum

⁶ omni habitatione vestra: ciuitates deser-
ta erunt, & excelsa delebuntur, vt extermi-
nentur altaria vestra, & confringentur &
cessabunt idola vestra, & auferentur delubra
vestra, & delebuntur opera vestra:

⁷ Et cadent vulnerati in medio vestri, &
scietis quia ego Dominus.

⁸ Et relinquam cum fuerint ex vobis salua-
ti ex gladio in gentibus, & in dispersione ve-
stra in regionibus.

⁹ Et recordabuntur mei liberati ex vobis
in gentibus, quod captiui ducti sunt ibi: iuravi
cordi eorum fornicanti recedenti à me, oculis eo-
rum fornicantibus post exercitia eorum, et plan-
gent ante faciem suam pro malis quæ fecerunt
in omnibus abominationibus suis.

¹⁰ Et scient quia ego Dominus non in frustra
locutus sum vt facerem eis omnia mala ista.

¹¹ Hæc dicit Dominus: Plaudite manu, &
strepe pede: et dic Euge super omnibus abomi-
nationibus domus Israel: in gladio, & in fame
& in morte cadent.

¹⁷ καὶ ἔξαποσελῶ ἐπὶ τὸν λιμὸν, καὶ θηρία πονηρά,
καὶ πικρῶμαί (ε, καὶ θάνατος καὶ αἷμα διελθόν-
τα ἐπὶ σέ, καὶ μάχαιραν ἐπ' αὐτὸν ἐπὶ σέ. ἐγὼ κύριος λε-
λάληκα.

¹ Καὶ ἐγγύς ἐστι λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων,
² ὡς ἀνθρώπου στήριξον τὸ πρὸς ὥπλόν σου ἐπὶ τὰ ὄρη
Ἰσραὴλ, καὶ πρὸς φήτων ἐπ' αὐτά.

³ καὶ ἐρεῖς, τὰ ὄρη Ἰσραὴλ ἀκούσατε λόγον ἀδωναὶ
κυρίου. τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος τοῖς ὄρεσιν, καὶ τοῖς βε-
νοῖς, καὶ ταῖς νάπαις καὶ ταῖς φάραγξιν. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπά-
γω ἐφ' ὑμᾶς ῥομφαίαν, καὶ ἔξολοθρευθήσεται τὰ ὑ-
ψηλὰ ὑμῶν.

⁴ καὶ σωτρεύθον τὰ δυσιασθήρια ὑμῶν, καὶ τὰ τεμέ-
νη ὑμῶν, καὶ καταβαλὼν τραυματίας ὑμῶν ἐν ὥπλῳ τῶν
εἰδώλων ὑμῶν.

⁵ καὶ δώσω τὰ πτώματα τῶν ὧν Ἰσραὴλ καὶ πρὸς ὥ-
πλῳ τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ διασκορπίω τὰ ὅσα ὑμῶν κύ-
κλῳ τῶν δυσιασθητῶν ὑμῶν.

⁶ πάση τῇ κατοικίᾳ ὑμῶν. αἱ πόλεις ἐρημωθήσονται,
καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀφανισθήσεται, ὅπως ἔξολοθρευθήσονται
τὰ δυσιασθήρια ὑμῶν, καὶ σωτρεύθον, καὶ καταπαύ-
θον τὰ εἰδωλα ὑμῶν, καὶ ἔξαρθῇ τὰ τεμνύνη ὑμῶν, καὶ
ἔξελαιφθῶσιν τὰ ἔργα ὑμῶν.

⁷ καὶ πεθύνονται τραυματίας ἐν μέσῳ ὑμῶν. & ἔπι-
γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος.

⁸ καὶ ὑπολείψομαι ἐν τῷ γένει ὑμῶν ὅσοι σωζο-
μήσονται ἐκ ῥομφαίας ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐν τῇ διασκορπισ-
μῷ ὑμῶν ἐν ταῖς χώραις.

⁹ καὶ μνησθήσονται με ὅσοι σωζόμενοι ὑμῶν ἐν
τοῖς ἔθνεσιν, & αἰχμαλωτῶν ἐκεί, ὁμώμοκα τῇ καρ-
δίᾳ αὐτῶν τῇ ἐκπορευσάσῃ ἡ ἀποσάσῃ ἀπ' ἐμοῦ, τοῖς ὀφ-
θαλμοῖς αὐτῶν τοῖς πορευόμενοις ὀπίσω τῶν ἐπιτηδευμάτων
αὐτῶν, (ὁ κόψον) καὶ πρὸς ὥπλῳ ἐαυτῶν πρὸς τῶν κακῶν
ὧν ἐποίησαν ἐν πάσιν τοῖς βδελύγμασιν αὐτῶν.

¹⁰ καὶ ἔπιγνώθον ὅτι ἐγὼ κύριος ὅτι εἰς δωρεάν λε-
λάληκα τὸ ποιῆσαι αὐτοῖς πάντα τὰ κακά ταῦτα.

¹¹ τάδε λέγει κύριος, κέκτηται τῇ χειρὶ & ψόφηται τὸ πο-
δί, & εἶπον ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς βδελύγμασιν οἴκου Ἰσραὴλ,
ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ πεθύνονται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁷ Et mittam in vos famem, & bestias pessimas, & absque liberis te facient. & pestilentia & sanguis transfusibunt per te: & occidentes
gladio inducam super te. Ego Dominus decreui in verbo meo.

CAP. VI.

ET factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me, dicens: ² Fili hominis suscipe prophetiam in montes Israel, & vaticinare
in eos. ³ & dices: Montes Israel suscipite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus & collibus, rupibus & vallibus:
Ecce ego inducam super vos occidentes gladio, & disperdam excelsa vestra: ⁴ Et desolabuntur aræ vestrae, & conterentur delubra ve-
stra, & proticiam interfectos vestros ante cadauera idolorum vestrorum. ⁵ Et dabo cadauera filiorum Israel ante cadauera idolorum suo-
rum; & dispergam ossa vestra in circuitu ararum vestrarum. ⁶ In omnibus habitationibus vestris ciuitates desertæ erunt:
& excelsa desolabuntur, vt destruantur & vastentur aræ vestrae, & conterantur & cessent idola vestra, & succidantur delubra vestra, & de-
leantur opera vestra.

⁷ Et proicientur interfecti inter vos: & scietis quia ego Dominus.
⁸ Et reliquum faciam vt vobis sint superstites à gladio inter populos, cum dispersi fueritis in prouinciis.
⁹ Et recordabuntur qui superstites fuerint in vobis, timoris mei inter populos ad quos captiui ducti sunt. quia confregi cor eorum in-
piens, quod declinauit à cultu meo, & aspectum oculorum suorum qui errant post idola eorum, & gement ipsi spectantes ob mala quæ
fecerunt in omnibus abominationibus suis.

¹⁰ Et scient quia ego Dominus non frustra decreui in verbo meo, vt facerem
eis malum hoc. ¹¹ Hæc dicit Dominus Deus: Complode manu tua, & allide pede tuo: & dic Væ super omnes abomina-
tiones malas domus Israel; quia in gladio, in fame, & in peste ruent.

12 * וְיָרְחוּק בְּדָבָר יָמוּר וְהַקְרֹב בְּחֶרֶב יָפֹל
 13 * וְהַנְשָׂאֵר וְהַנְצוֹר בְּרַעַב יָמוּת וְכִלְיֹתַי חֲמֹתַי בָּם:
 * וַיִּדְעֶתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתִיּוֹת חֲלִילֵיהֶם בְּתוֹךְ
 גִּלּוּלֵיהֶם סְבִיבוֹת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם אֶל־כָּל־גִּבְעָה רָמָה
 בְּכָל־רָאשֵׁי הַהָרִים וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן וְתַחַת כָּל־
 אֱלֹהֵי עֲבֹתָהּ מְקוֹם אֲשֶׁר נִתְּנָה שֵׁם רִיחָנִיחַ לְכָל־
 גִּלּוּלֵיהֶם:
 14 * וְנִטִּיתִי אֶת־יָדִי עָלֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ
 שְׁמָמָה וּמִשְׁמָה מִמֶּדְבַּר דְּבִלְתָּהּ בְּכָל־מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם
 וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה:

ז

* וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 * וְאַתָּה בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לְאֶדְמַת
 יִשְׂרָאֵל קֵץ בָּא הַקֵּץ עַל־אַרְבַּעַת כְּנָפֹת הָאָרֶץ:
 * עֲתִיד־הַקֵּץ עָלֶיךָ וְשִׁלַּחְתִּי אִפְלִי בָךְ וּשְׁפַטְתִּיךָ
 בְּדַרְכֶיךָ וְנָתַתִּי עָלֶיךָ אֶת כָּל־תּוֹעֲבוֹתֶיךָ:
 * וְלֹא־תַחֲסוּס עֵינִי עָלֶיךָ וְלֹא אֶחְמוֹל בִּי דַרְכֶיךָ
 עָלֶיךָ אֲתֹן וְתוֹעֲבוֹתֶיךָ בְּתוֹכְךָ תִּהְיֶינָה וַיִּדְעֶתֶם כִּי־
 אֲנִי יְהוָה:
 * כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה רָעָה אֶחָת רָעָה הִנֵּה בָאָה:
 * קֵץ בָּא בָּא הַקֵּץ הַקֵּץ אֵלֶיךָ הִנֵּה בָאָה:
 * בָּאָה הַצְפִּירָה אֵלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ בָּא הַעֵת קָרוֹב
 הַיּוֹם מְהוּמָה וְלֹא־הָרָה הָרִים:
 * עֲתִיד־מִקְרֹב אֲשַׁפֵּךְ חֲמֹתִי עָלֶיךָ וְכִלְיֹתַי אִפְלִי
 בָךְ וּשְׁפַטְתִּיךָ בְּדַרְכֶיךָ וְנָתַתִּי עָלֶיךָ גֹּאֲלִי־
 תוֹעֲבוֹתֶיךָ:
 * וְלֹא־תַחֲסוּס עֵינִי וְלֹא אֶחְמוֹל בְּדַרְכֶיךָ עָלֶיךָ
 אֲתֹן וְתוֹעֲבוֹתֶיךָ בְּתוֹכְךָ תִּהְיֶינָה וַיִּדְעֶתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה
 מִכָּרָה:

תרגום יונתן

12 * וְיָרְחוּק בְּדָבָר יָמוּר וְהַקְרֹב בְּחֶרֶב יָפֹל
 13 * וְהַנְשָׂאֵר וְהַנְצוֹר בְּרַעַב יָמוּת וְכִלְיֹתַי חֲמֹתַי בָּם:
 * וַיִּדְעֶתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתִיּוֹת חֲלִילֵיהֶם בְּתוֹךְ
 גִּלּוּלֵיהֶם סְבִיבוֹת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם אֶל־כָּל־גִּבְעָה רָמָה
 בְּכָל־רָאשֵׁי הַהָרִים וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן וְתַחַת כָּל־
 אֱלֹהֵי עֲבֹתָהּ מְקוֹם אֲשֶׁר נִתְּנָה שֵׁם רִיחָנִיחַ לְכָל־
 גִּלּוּלֵיהֶם:
 14 * וְנִטִּיתִי אֶת־יָדִי עָלֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ
 שְׁמָמָה וּמִשְׁמָה מִמֶּדְבַּר דְּבִלְתָּהּ בְּכָל־מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם
 וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה:
 * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 * וְאַתָּה בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לְאֶדְמַת
 יִשְׂרָאֵל קֵץ בָּא הַקֵּץ עַל־אַרְבַּעַת כְּנָפֹת הָאָרֶץ:
 * עֲתִיד־הַקֵּץ עָלֶיךָ וְשִׁלַּחְתִּי אִפְלִי בָךְ וּשְׁפַטְתִּיךָ
 בְּדַרְכֶיךָ וְנָתַתִּי עָלֶיךָ אֶת כָּל־תּוֹעֲבוֹתֶיךָ:
 * וְלֹא־תַחֲסוּס עֵינִי עָלֶיךָ וְלֹא אֶחְמוֹל בִּי דַרְכֶיךָ
 עָלֶיךָ אֲתֹן וְתוֹעֲבוֹתֶיךָ בְּתוֹכְךָ תִּהְיֶינָה וַיִּדְעֶתֶם כִּי־
 אֲנִי יְהוָה:
 * כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה רָעָה אֶחָת רָעָה הִנֵּה בָאָה:
 * קֵץ בָּא בָּא הַקֵּץ הַקֵּץ אֵלֶיךָ הִנֵּה בָאָה:
 * בָּאָה הַצְפִּירָה אֵלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ בָּא הַעֵת קָרוֹב
 הַיּוֹם מְהוּמָה וְלֹא־הָרָה הָרִים:
 * עֲתִיד־מִקְרֹב אֲשַׁפֵּךְ חֲמֹתִי עָלֶיךָ וְכִלְיֹתַי אִפְלִי
 בָךְ וּשְׁפַטְתִּיךָ בְּדַרְכֶיךָ וְנָתַתִּי עָלֶיךָ גֹּאֲלִי־
 תוֹעֲבוֹתֶיךָ:
 * וְלֹא־תַחֲסוּס עֵינִי וְלֹא אֶחְמוֹל בְּדַרְכֶיךָ עָלֶיךָ
 אֲתֹן וְתוֹעֲבוֹתֶיךָ בְּתוֹכְךָ תִּהְיֶינָה וַיִּדְעֶתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה
 מִכָּרָה:
 * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 * וְאַתָּה בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לְאֶדְמַת
 יִשְׂרָאֵל קֵץ בָּא הַקֵּץ עַל־אַרְבַּעַת כְּנָפֹת הָאָרֶץ:
 * עֲתִיד־הַקֵּץ עָלֶיךָ וְשִׁלַּחְתִּי אִפְלִי בָךְ וּשְׁפַטְתִּיךָ
 בְּדַרְכֶיךָ וְנָתַתִּי עָלֶיךָ אֶת כָּל־תּוֹעֲבוֹתֶיךָ:
 * וְלֹא־תַחֲסוּס עֵינִי עָלֶיךָ וְלֹא אֶחְמוֹל בִּי דַרְכֶיךָ
 עָלֶיךָ אֲתֹן וְתוֹעֲבוֹתֶיךָ בְּתוֹכְךָ תִּהְיֶינָה וַיִּדְעֶתֶם כִּי־
 אֲנִי יְהוָה:
 * כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה רָעָה אֶחָת רָעָה הִנֵּה בָאָה:
 * קֵץ בָּא בָּא הַקֵּץ הַקֵּץ אֵלֶיךָ הִנֵּה בָאָה:
 * בָּאָה הַצְפִּירָה אֵלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ בָּא הַעֵת קָרוֹב
 הַיּוֹם מְהוּמָה וְלֹא־הָרָה הָרִים:
 * עֲתִיד־מִקְרֹב אֲשַׁפֵּךְ חֲמֹתִי עָלֶיךָ וְכִלְיֹתַי אִפְלִי
 בָךְ וּשְׁפַטְתִּיךָ בְּדַרְכֶיךָ וְנָתַתִּי עָלֶיךָ גֹּאֲלִי־
 תוֹעֲבוֹתֶיךָ:
 * וְלֹא־תַחֲסוּס עֵינִי וְלֹא אֶחְמוֹל בְּדַרְכֶיךָ עָלֶיךָ
 אֲתֹן וְתוֹעֲבוֹתֶיךָ בְּתוֹכְךָ תִּהְיֶינָה וַיִּדְעֶתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה
 מִכָּרָה:

¹² Qui longè, in morte morietur; qui autem propè, in gladio cadet, & relictus & circumdatus in fame morietur. & consummabo iram meam super eos.

¹³ Et scietis quia ego Dominus, cum fuerint vulnerati vestri in medio idolorum vestrorum in circuitu altarium vestrorum: super omnem collem excelsum, & in omnibus summitatibus montium, & sub arbore umbrosa, & sub omni quercu densa: ubi dederūt illic odorem suavitatis omnibus idolis eorum.

¹⁴ Et extendam manum meam super eos, & ponam terram in desolationem & in interitum à deserto Deblatha ex omni habitatione eius: et scietis quia ego Dominus.

CAP. VII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: ¹ Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus Dominus terra Israel: Finis venit, finis venit super quatuor alas terræ.

² Venit finis nunc finis ad te, & mittam furorem meum ego in te, & ulciscar te in viis tuis, & dabo contra te omnes abominationes tuas.

³ Non parcat oculus meus super te, neque miserebor; quia viam tuam super te dabo, & abominationes tue in medio tui erunt: & scies quia ego Dominus.

⁴ Quia hæc dicit Adonai Dominus: Malitia una malitia ecce adest.

⁵ Finis venit, venit finis: surrexit aduersum te: ecce venit

⁶ Complicatio super te habitantem terram: venit tempus, appropinquauit dies, non cum perturbationibus neque cum doloribus.

⁷ Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te: & iudicabo te in viis tuis, & dabo super te omnes abominationes tuas.

⁸ Non parcat oculus meus neque miserebor: secundum vias tuas super te dabo, & abominationes tue in medio tui erunt: & scies, quia ego sum Dominus percutiens.

¹² ὁ μακρὰν ἐν θανάτῳ τελευτήσει· ὁ δὲ ἐγγὺς ἐν ῥομφαίᾳ πεσέται, καὶ ὁ ὑπολειφθεὶς ὁ περιχόμενος ἐν λιμῇ συντελεσθήσεται. Ἐγὼ τελέσω τὴν ὀργὴν μου ἐπ' αὐτοὺς.

¹³ καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος. ἐν τῇ εἰσόδῳ τῶν θυματίων ἐμῶν ἐν μέσῳ πάντων εἰδωλῶν ἐμῶν κύκλῳ πάντων θυσιαστηρίων ἐμῶν. ἐπὶ πάντας βοιωτὸν ὑψηλὸν καὶ ἐν πάσαις κορυφαῖς πάντων ὄρεων, καὶ ὑποκάτω δένδρου κυκίου, καὶ ὑποκάτω πάσης θρυοῦς δασείας, οὗ ἔδωκαν ἐκεῖ ὁσμὴν θυμιάων πάντων τοῖς εἰδωλοῖς αὐτῶν.

¹⁴ καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτοὺς, καὶ θήσω τὴν γλῶσσαν ἐς ἀφανισμόν καὶ εἰς ὀλεθρον ἀπὸ τῆς ἐρήμου δεβλαθὰ ἐκ πάσης τῆς κατοικίας αὐτῶν, καὶ ἐπιγνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ κύριος.

ζ.

¹ Καὶ ἐρχέτο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων, καὶ σὺ υἱὸς ἀνθρώπου, τὰδε λέγει ὁ ἀδωναὶ κύριος τῇ γῇ τοῦ Ἰσραὴλ, πέρας ἡκείνῃ πέρας ἡκείνῃ ἐπὶ τὰς τέσσαρας πτέρυγας τῆς γῆς.

² ἡκείνῃ πέρας νῦν τὸ πέρας πρὸς σέ, καὶ ἀποσελῶ τὸν θυμὸν μου ἐγὼ ἐπὶ σέ, καὶ ἐκδικήσω Ἐν ταῖς ὁδοῖς σου, καὶ δώσω ἐπὶ σέ πᾶν τὸ βδελύγματά σου.

³ οὐ φείσεαι ὁ ὀφθαλμὸς μου ἐπὶ σέ, οὐδὲ μὴ ἐλεήσω· διότι τὴν ὁδὸν σου ἐπὶ σέ δώσω, καὶ τὰ βδελύγματά σου ἐν μέσῳ σου ἔσονται, καὶ γνώσῃ διότι ἐγὼ κύριος.

⁴ διότι τὰδε λέγει ὁ ἀδωναὶ κύριος, κακία μία, κακία ἰδοὺ παύσιν.

⁵ τὸ πέρας ἡκείνῃ, ἡκείνῃ πέρας, ἐξηγέρθη πρὸς σέ, ἰδοὺ ἡκείνῃ

⁶ πλοκή ἐπὶ σέ τὴν κατωκυῶν τὴν γλῶσσαν, ἡκείνῃ καὶ ἐρχέσθαι ἡμέρα οὐ μὲν θορύβου καὶ μετ' ὠδίνων.

⁷ νῦν ἐρχέσθαι ἐκχεῶ τὴν ὀργὴν μου ἐπὶ σέ, Ἐγὼ τελέσω τὸν θυμὸν μου ἐν σοί, Ἐκτενῶ σέ ἐν ταῖς ὁδοῖς σου, καὶ δώσω ἐπὶ σέ πᾶν τὸ βδελύγματά σου.

⁸ οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμὸς μου, οὐδὲ μὴ ἐλεήσω, καὶ τὰς ὁδοὺς σου ἐπὶ σέ δώσω, καὶ τὰ βδελύγματά σου ἐν μέσῳ σου ἔσονται, καὶ ἐπιγνώσῃ διότι ἐγώ ε�μι κύριος ὁ τύπων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Qui longè fuerit, peste morietur; & qui propè fuerit, gladio occidetur: & qui relictus fuerit & ingressus fuerit arces obsidionis, famis idolorum eorum, & manebit furor meus in eis.

" Et scietis quia ego Dominus, cum fuerint interfecti eorum in medio abominatione vitente, & sub vniuersa quercu ramosa, loco vbi posuerunt oblationes cultui omnium idolorum suorum.

" Et leuabo plagam potentie meae super eos, & dabo terram in desolationem & stuporem à deserto Deblata in cunctis habitationibus suis: & scient quia ego Dominus.

ET factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me, dicens: ¹ Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ Israel: Finis peruenit, peruenit ultio finis ut veniat super quatuor ventos terræ.

² Nunc peruenit ultio definita ut veniat contra te, & mittam furorem meum in te, & ultionem sumam à te iuxta vias tuas, & dabo super te omnes abominationes tuas.

³ Et non parcat Verbum meum tibi, nec miserebor. Quia peccatum viae tuae super te dabo, & abominationum tuarum ultio in medio tui erit. & scietis quia ego Dominus.

⁴ Hæc dicit Dominus Deus: Malum post malum ecce venit: ⁵ Peruenit finis, peruenit ultio definita, ut veniat super te, ecce venit.

⁶ Reuelatum est regnum super te qui habitas in terra: peruenit tempus interitus, propè est dies tumultus, nec licet euadere in vertices montium.

⁷ Nunc de propinquo effundam furorem meum super te, & dabo super te omnes abominationes tuas.

⁸ Non parcat Verbum meum, nec miserebor: iuxta peccata viarum tuarum dabo super te; & ultio abominationum tuarum in medio tui erit. & scietis quia ego Dominus adduxi super vos percussionem.

* הנה היום הנה באה יצאה הצפורה צץ המטה
 פרח הזרזן:
 * החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם
 ולא מהמהם ולא נה בהם:
 * בא העת הנני היום הקונה אל-ישמח והמוכר
 אל-יתאבל כי חרון אל-כל המונה:
 * כי המוכר אל-הממכר לא ישוב ועוד בחיים חיתם
 כי חזון אל-כל המונה לא ישוב ואיש בעונו חיתו
 לא יתחזקו:
 * תקעו בתקוע והכין הכל ואין הלך למלחמה
 כי חרוני אל-כל המונה:
 * החרב בחוץ והדבר והרעב מבית אשר בשרה
 בחרב ימות ואשר בעיר רעב ודבר יאכלנו:
 * ופלטו פליטיהם והיו אל-ההרים כיוני הגאיות
 כלם המורה איש בעונו:
 * כל-הידים תרפינה וכל-ברכיס תלכנה מים:
 * וחגרו שקים וכסו אותם פלצות ואל כל-
 פנים בוש וכל-ראשיהם קרחו:
 * כספם בחוצות ושליו וזהבם לנדה יהיה
 כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת יהוה
 נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו כי מכשול
 עונם יהיה:
 * וצבי עדיו לגאון שמהו וצלמי תועבתם שקוציהם
 עשו בו על-כן נתתיו להם לנדה:
 * ונתתיו ביד-הזרים לבז ולרשעי הארץ לשלל
 וחללוה:
 * והסבתי פני מהם וחללו את-צפוני ובאו-בה
 פריצים וחללוה:
 * עשרה הרתוק כי הארץ מלאה משפט דמים
 והעיר מלאה חמס:

10 * Ecce dies, ecce venit: egressa est con-
 tritio: floruit virga, germinavit superbia:
 11 * Iniquitas surrexit in virga impietatis,
 non ex eis, & non ex populo, neque ex so-
 nitu eorum, & non erit requies in eis.
 12 * Venit tempus, appropinquavit dies.
 D Qui emit non lætetur, & qui vendit non
 lugeat, quia ira super omnem populum
 13 eius. * Quia qui vendit, ad id quod vedit
 nō reuertetur: & adhuc in viuentibus vita
 eorum. Visio enim ad omnem multitudi-
 nem eius non regredietur, & vir in iniqui-
 14 tate vitæ suæ non confortabitur. * Canite
 tuba, præparentur omnes, & non est qui
 vadat ad præliū. Ira enim mea super vni-
 15 uersum populum eius. * Gladius foris,
 E pestis & fames intrinsecus. Qui in agro est,
 gladio morietur, & qui in ciuitate, pestilen-
 16 tia & fame deuorabuntur. * Et saluabun-
 tur qui fugerint ex eis. Et erunt in monti-
 bus quasi columbæ conualliu omnes tre-
 17 pidi, vnusquisque in iniquitate sua.
 18 * Omnes manus dissoluentur, & omnia
 genua fluent aquis. * Et accingent se cilii-
 19 ciis, & operiet eos formido, & in omni fa-
 cie confusio, & in vniuersis capitibus co-
 20 rum caluitium. * Argentum eorum
 foris proicietur, & aurum eorum in ster-
 21 quinium erit. Argentum eorum & au-
 rum eorum non valebit liberare eos in die
 furoris Domini. Animam suam non satu-
 22 rabunt, & ventres eorum non implebun-
 tur, quia scandalum iniquitatis eorum fa-
 23 ctum est. * Et ornamentum monilium
 suorum in superbiam posuerunt, & ima-
 gines abominationum suarum & simula-
 24 chorum fecerunt ex eo. Propter hoc dedi
 eis illud in immunditiam: * Et dabo
 25 illud in manus alienorum ad diripiendum,
 & impiis terræ in prædam, & contamina-
 26 bunt illud. * Et auertam faciem meam
 ab eis, & violabunt arcanum meum, &
 27 introibunt in illud emissarij, & contami-
 28 nabunt illud. * Fac conclusionem,
 quoniam terra plena est iudicio sanguinis,
 & ciuitas plena iniquitate.

תרגום יונתן

* הנה היום הנה באה יצאה הצפורה צץ המטה
 פרח הזרזן ולא מכני בניהו:
 * החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם
 ארי מזובנא לזבנא לא יחזקו וזבנא לא יחזקו
 * בא העת הנני היום הקונה אל-ישמח והמוכר
 אל-יתאבל כי חרון אל-כל המונה:
 * כי המוכר אל-הממכר לא ישוב ועוד בחיים חיתם
 כי חזון אל-כל המונה לא ישוב ואיש בעונו חיתו
 לא יתחזקו:
 * תקעו בתקוע והכין הכל ואין הלך למלחמה
 כי חרוני אל-כל המונה:
 * החרב בחוץ והדבר והרעב מבית אשר בשרה
 בחרב ימות ואשר בעיר רעב ודבר יאכלנו:
 * ופלטו פליטיהם והיו אל-ההרים כיוני הגאיות
 כלם המורה איש בעונו:
 * כל-הידים תרפינה וכל-ברכיס תלכנה מים:
 * וחגרו שקים וכסו אותם פלצות ואל כל-
 פנים בוש וכל-ראשיהם קרחו:
 * כספם בחוצות ושליו וזהבם לנדה יהיה
 כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת יהוה
 נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו כי מכשול
 עונם יהיה:
 * וצבי עדיו לגאון שמהו וצלמי תועבתם שקוציהם
 עשו בו על-כן נתתיו להם לנדה:
 * ונתתיו ביד-הזרים לבז ולרשעי הארץ לשלל
 וחללוה:
 * והסבתי פני מהם וחללו את-צפוני ובאו-בה
 פריצים וחללוה:
 * עשרה הרתוק כי הארץ מלאה משפט דמים
 והעיר מלאה חמס:

* Ecce dies parit, ecce finis venit. egressa est 10
complexio & floruit virga, surrexit superbia,
* Et conteret fortitudinem iniqui. & non 11
cum perturbatione neque cum festinatione, &
non ex ipsis sunt, neque pulchritudo in eis.
* Venit tempus, ecce dies: qui emit non late- 12
tur, & qui vendit non lugeat, quia ira in om-
nem multitudinem eius.

* Quia qui emit ad vendentem non reuer- 13
tetur, & adhuc in vita vivere ipsorum: quia
visio ad omnem multitudinem eorum non regre-
diatur, et homo in oculis vite sue non obtinebit.
* Clangite in tuba & iudicate omnia, et non 14
est qui vadat ad praelium, quia ira mea in om-
nem multitudinem eorum.

* Gladius de foris, & fames & mors in- 15
trifecus. qui in agro, in gladio morietur: eos
autem qui in ciuitate, fames & mors con-
sumet.

* Et salui erunt saluati ex eis, & erunt in 16
montibus quasi columba meditans. & omnes
interficiam, unumquemque in iniquitatibus
suis. * Omnes manus dissoluentur, & om- 17
nia femora polluentur humore.

* Et praeingentur ciliciis, & cooperiet eos 18
formido. & super omnem faciem confusio super
eis, & super omne caput caluitium.

* Argentum eorum in plateis proicietur, et 19
aurum eorum erit contemptui. argentum eorum
& aurum eorum non poterit liberare eos in die
furoris Domini. animae eorum non saturabun-
tur, & ventres eorum non implebuntur, quia
cruciatu iniquitatum eorum fuit.

* Electa mundi in superbiam posuerunt ea, 20
& imagines abominationum fecerunt ex eis.
propter hoc dedi ea illis in immunditiam.

* Et tradam ea in manus alienorum ut di- 21
ripient ea. & pestilentibus terrae in pradam,
& polluent ea.

* Et auertam faciem meam ab eis, & pol- 22
luent visitationem meam. & introibunt in ea
sine custodia, & contaminabunt ea.

* Et faciet perturbationem, quia terra plena 23
iudicio sanguinum, et ciuitas plena iniquitate.

10 * ἰδοὺ ἡμέρα τίκτη, ἰδοὺ τὸ πέραν ἡκεί. ἔξῃ λαντὴν ἡ
πλοκή καὶ ἡνθησεν ἡ ῥάβδος, ἔξανέστηκεν ἡ ὕβρις,

11 * καὶ συντρίψει στήθεμα δυνάμου καὶ οὐ μὴ θορύβῃ
οὐδ' ἡ σπουδὴς, καὶ ὅτε ἔξ αὐτῶν εἰσιν, οὐδ' ὠραίστους
12 ἐν αὐτοῖς. * ἡκεὶ ὁ καιρὸς ἰδοὺ ἡ ἡμέρα, ὁ κτώ-

μῆρ & μὴ χαιρέτω, καὶ ὁ πωλῶν μὴ θρηνεῖτω, ὅτι ὁργὴ ἡ
εἰς πᾶν τὸ πλῆθος αὐτῆς.

13 * διότι ὁ κτώμῆρ & ὁ πωλῶν μὴ ὑπιστρέ-
ψῃ, καὶ ἐπ' ἐν ζῳῇ τὸ ζῶν αὐτῶν, ὅτι ὁργαίς εἰς πᾶν τὸ πλῆ-
θος αὐτῶν ὅτε ἀνακάμψῃ, καὶ δυνάμει ἐν ὀφθαλ-
μοῖς ζῳῆς αὐτῶν οὐ κρατήσῃ.

14 * σαλπείσατε ἐν σάλπιγι καὶ κλένατε τὰ σύμπαντα
καὶ ὅτε ἔσιν πορθοῦμῆρ εἰς τὸν πόλεμον, ὅτι ἡ ὁργὴ μου
15 εἰς πᾶν τὸ πλῆθος αὐτῶν. * ἡ ῥομφαία ἐξώθη ἐν ὀλίμῳ
& ὁ θάνατος ἐξώθη ἐν τῇ πεδίῳ, ἐν ῥομφαίᾳ ἰελοδυτήσῃ.
ὅτε ἐν τῇ πόλει λιμὸς & θάνατος συνετελέσει.

16 * καὶ ἀνασωθήσονται & δυνάσωζόμενοι ἔξ αὐτῶν, καὶ
ἔσονται ἐπὶ τῶν ὀρέων ὡς περὶ σελήνης καὶ πᾶν τὸ
ἀποκτενῶν, ἕκαστον ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν.

17 * πᾶσαι χεῖρες ἐκλυθήσονται, & πᾶντες μετρί μολυ-
18 θήσονται ὑγρασία. * καὶ περὶ ζώοντα σάκκοις, καὶ κα-
λύψει αὐτοὺς θάμβος. καὶ ἐπὶ πᾶν πρὸς ὄψον αἰχμῶν
ἐπ' αὐτοῖς, & ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν φαλάκρωμα.

19 * τὸ χρυσεόν αὐτῶν ἐν ταῖς πλατείαις ῥιφθήσεται, & τὸ χρυ-
σίον αὐτῶν ὑπερφθθήσεται. τὸ χρυσεόν αὐτῶν & τὸ χρυσίον
αὐτῶν, & διωθήσεται ἔξ ἐλᾶδος αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου.
αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐμὴ πληθύνουσιν & αἱ γαστέρες αὐτῶν ἐ-
μὴ πληθύνονται, διότι βάσανος τῶν ἀδικῶν αὐτῶν ἐγένετο.

20 * ἐκλεκτὰ κόσμου εἰς ὑπερηφανίαν ἔθεντο αὐτὰ καὶ
εἰκόνας τῶν βδελυγμάτων ἐποίησαν ἔξ αὐτῶν. ἐκέναν ἱε-
του δέδωκα αὐτὰ αὐτοῖς εἰς ἀκαθαρσίαν.

21 * καὶ ὡς ἀδύνατον αὐτὰ εἰς χεῖρας ἀλλοτρίων τοῦ διαρ-
πάσαι αὐτὰ. καὶ τοῖς λοιμοῖς τῆς γῆς εἰς σκόλα καὶ βεβη-
λώσουσιν αὐτὰ.

22 * ἡ δόσος ῥέψω τὸ πρὸς ὄψον μου ἀπ' αὐτῶν & μια-
νοῦσιν τὴν ἐπισκοπὴν μου. & εἰσελεύσονται εἰς αὐτὰ ἀ-
φυλάκτως, καὶ βεβηλώσουσιν αὐτὰ,

23 * ἡ ποιήσουσιν φυρμόν, διότι ἡ γῆ πλήρης κείσεως αἰ-
μάτων, καὶ ἡ πόλις πλήρης δυνάμεως.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

10 " Ecce dies ultionis appetit, ecce venit, reuelatum est regnum, germinauit dominator, apparuit impius. 11 " Direptores surrexerunt ad visitandum impios, non ex eis, neque ex sonitu eorum, neque ex filiis eorum, neque ex filiis filiorum eorum. 12 " Peruenit tempus retributionis delictorum, prope est dies ultionis peccatorum, qui emit non latetur, & qui vendit non lugeat, quia ira à facie Domini super omnem tumultum eorum. 13 " Quia qui vendit, ad id quod vendidit non reuertetur, & dum ipsi viuunt, dominabitur eis in corporibus eorum: quia cum prophetae prophetarent ad omnem multitudinem eorum ut pœnitentia redirent, non redierunt. quisque in sceleribus animæ suæ sibi placet, & interea dum ipsi permanent, non apprehendunt pœnitentiam. 14 " Egrediuntur in clangore cornu qui accincti sunt armis bellicis, & non est qui vadat ad praelium, quia ira à facie mea super omnem tumultum eorum. 15 " Gladius foris, & pestis & fames intus: qui in agro est, gladio occiditur, & qui in ciuitate, fames & pestis eum perdet. 16 " Et superstites qui salui fuerint ex eis, erunt super montes quasi columbæ conuallium, omnes gementes, unusquisque in peccatis animæ suæ. 17 " Omnes manus dissoluentur, & omnia genua defluent aquis. 18 " Et accingentur saccis, & operiet eos opprobrium, & super omnem faciem eorum confusio, & in omnibus capitibus eorum depilatio. 19 " Argentum suum in viis proicient, & aurum eorum erit in contemptum. Argentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. animas suas non satiabunt, & viscera sua non implebunt, quia in sceleribus eorum peccatorum erit. 20 " Et gaudium ornamenti eius quod in honorem posuit: at ipsi in eo simulachra abominationum suarum & detestationum suarum fecerunt. propterea dedi illud eis in contemptum. 21 " Et auferam maiestatem meam ab eis, pro eo quod violauerunt terram domus maiestatis meæ: & ingrediantur in eam impij, & prophanabunt illam. 22 " Fac catenas, quia terra impleta est peccatis homicidij, & ciuitas plena est rapinis.

24 * והבאתי רעי גוים וירשו את בתיהם ויהשבתו
גאון עזים ונחלו מקדשיהם:
25 * קפדה באובקשו שלום ואין:
26 * הנה על הנה תבוא ושמעה אל שמועה תהיה
ובקשו חזון מנביא ותורר ותאבד מכהן ועצרה
מזקנים:
27 * המלך יתאבל ונשיא ילבש שממה וידי עס-
הארץ תבהלנה מדרבם אעשה אתם
ובמשפטיהם אשפוטם וידעו כי אני יהוה:

ח

1 * ויהי בשנה הששית בששי בהמשה לחדש
אני יושב בביתי וזקני יהודה יושבים לפני ותפל
עלי שם יד אדני יהוה:
2 * ואראה והנה דמות כמראה אש ממראה
מתניו ולמטה אש וממתניו ולמעלה כמראה זהר
בעין החשמל:
3 * וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא
אתי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אתי
ירושלמה במראות אלהים אל פתח שער
הפנימית הפונה צפונה אשר שם מושב סמל
הקנאה המקנה:
4 * והנה שם כבוד אלהי ישראל כמראה אשר
ראיתי בבקעה:
5 * ויאמר אלי בן אדם שאני עיניך רך צפונה
ואשא עיני רך צפונה והנה מצפון לשער המזבח
סמל הקנאה הנה בבאר:
6 * ויאמר אלי בן אדם הראה אתה מהם עשים
תועבות גדלות אשר ביר ישראל עשים פה
לרחקה מעל מקדשי ועוד תשוב תראה תועבות
גדלות:

24 * Et adducam pessimos de gentibus, & possidebunt domos eorum. Et quiescere faciam superbiam potentium, & possidebunt sanctuaria eorum.
25 * Angustia superueniente requirunt pacem, & non erit.
26 * Conturbatio super conturbationem veniet, & auditus super auditum. & quarent visionem de Propheta, & Lex peribit à Sacerdote, & consilium à senioribus.
27 * Rex lugebit, & princeps induetur more, & manus populi terræ conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis, & secundum iudicium eorum iudicabo eos & scient quia ego sum Dominus.

CAP. VIII.

1 **E**T factum est in anno sexto, in sexto
A mense in quinta mensis, ego sedebam in domo mea, & fenestrae Iuda sedebant coram me. & cecidit ibi super me manus Domini Dei.
2 * Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis. ab aspectu lumborum eius & deorsum ignis, & à lumbis eius & sursum quasi aspectus splendoris, ut visio electri.
3 * Et emissa similitudo manus apprehendit me in cinctu capitis mei, & eleuauit me spiritus inter terram & celum, & adduxit me in Hierusalem in visione Dei iuxta ostium interius quod respiciebat ad Aquilonem, vbi erat statutum idolum Zeli ad prouocandum æmulationem.
4 * Et ecce ibi gloria Dei Israel secundum visionem quam videram in campo.
5 * Et dixit ad me: Fili hominis, leua oculos tuos ad viam Aquilonis. & leuaui oculos meos ad viam Aquilonis, & ecce ab Aquilone portæ altaris idoli Zeli in ipso introitu.
6 * Et dixit ad me: Fili hominis, putas ne vides tu quid isti faciunt, abominationes magnas quas domus Israel facit hic, ut procul recedam à sanctuario meo? Et adhuc conuersus videbis abominationes maiores.

תרגום יונתן

24 * והבאתי עממיא ויתחזקו ויבטלו מקדשיהו:
25 * קפדה מטא ויבעזן שלמא וליה:
26 * הנה על הנה תבוא ושמעה אל שמועה תהיה
27 * ובקשו חזון מנביא ותורר ותאבד מכהן ועצרה
מזקנים:
28 * המלך יתאבל ונשיא ילבש שממה וידי עס-
הארץ תבהלנה מדרבם אעשה אתם
ובמשפטיהם אשפוטם וידעו כי אני יהוה:

ח

1 * ויהי בשנה הששית בששי בהמשה לחדש
אני יושב בביתי וזקני יהודה יושבים לפני ותפל
עלי שם יד אדני יהוה:
2 * ואראה והנה דמות כמראה אש ממראה
מתניו ולמטה אש וממתניו ולמעלה כמראה זהר
בעין החשמל:
3 * וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא
אתי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אתי
ירושלמה במראות אלהים אל פתח שער
הפנימית הפונה צפונה אשר שם מושב סמל
הקנאה המקנה:
4 * והנה שם כבוד אלהי ישראל כמראה אשר
ראיתי בבקעה:
5 * ויאמר אלי בן אדם שאני עיניך רך צפונה
ואשא עיני רך צפונה והנה מצפון לשער המזבח
סמל הקנאה הנה בבאר:
6 * ויאמר אלי בן אדם הראה אתה מהם עשים
תועבות גדלות אשר ביר ישראל עשים פה
לרחקה מעל מקדשי ועוד תשוב תראה תועבות
גדלות:

* Et adducam malos gentium, & posside-
bunt domus eorum. & auertam fremitum for-
titudinis eorum, & polluentur sancta eorum.

* Propitiatio veniet, & quæret pacem, &
non erit.

* Ue super ve erit, et nuncius super nun-
cium erit. & quæretur visio ex Propheta, &
Lex peribit à Sacerdote, & consilium ex se-
nioribus.

* Rex lugebit, & princeps induetur inte-
ritu, & manus populi terræ dissoluentur: se-
cundum vias eorum faciam illis, et iudiciis eo-
rum ulciscar eos, & scient quia ego Dominus.

CAP. VIII.

ET factum est in anno sexto in sexto mense,
quinta mensis, ego sedebam in domo mea, et
seniores Iuda sedebant coram me. & facta est
super me manus Adonai Domini.

* Et vidi, & ecce similitudo viri. à lum-
bo eius & usque deorsum ignis, & à lumbo
eius, & super eum quasi visio fulgoris, quasi
species electri.

* Et extendit similitudinem manus, & as-
sumpsit me in fimbria verticis mei. & assump-
sit me spiritus inter terram & inter calum, et
adduxit me in Hierusalem in visione Dei ad ve-
stibula porte interioris respicientis ad Aquilo-
nem, ubi erat statua possidentis.

* Et ecce illic erat gloria Domini Dei Iffrael
secundum visionem quam vidi in campo.

* Et dixit ad me: Fili hominis, respice ocu-
lis tuis ad Aquilonem. & ecce ab Aquilone
super portam quæ ad Orientem altaris imago
Zeli huius in introitu ipsius ad Orientem.

* Et dixit ad me: Fili hominis vidisti quid
isti faciunt, iniquitates magnas quas domus Is-
rael faciunt hic, ut recedant ipsi à sanctis
meis, & adhuc videbis iniquitates maiores.

24 * καὶ ἄξω πονηροὺς ἐθνῶν καὶ κληρονομήσουσιν οἰ-
κοὺς αὐτῶν. καὶ ἀποσρέψω τὸ φρύαγμα τῶν ἰσχυρῶν αὐτῶν,
καὶ μὴ ἀνθήσει τὰ ἅγια αὐτῶν.

25 * Ἰξίλασμός ἦξει καὶ ζητήσῃ εἰρηνύλῳ, καὶ οὐκ ἔσται.

26 * οὐαὶ τῷ ἱερεὶ ἔσται. καὶ ἀγγελία τῷ ἀγγελίῳ ἔσται.
καὶ ζητηθήσεται ὅρασις ἐν περὶ φήτου, καὶ νόμος διπολεῖ-
ται Ἰξί ἱερέως, καὶ βουλή ἐν πρεσβυτέρων.

27 * ὁ βασιλεὺς πονθήσει, καὶ ὁ ἀρχὼν ἐνδύσει αἶφρα-
νισμόν, καὶ αἱ χεῖρες τοῦ λαοῦ τῆς γῆς παλαιθήσονται,
καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν ποιήσω αὐτοῖς, καὶ τοῖς κρίμασιν αὐ-
τῶν ἐκδικήσω αὐτοὺς, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

ή.

1 * Καὶ ἐγγύετο ἐν τῷ ἔτι τῷ ἐκλῶ ἐν τῷ ἐκλῶ μὴ πῆ-
μι τοῦ μὴ δὲ ἐλθὼν ἐκ ἀθήμῳ ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ πρεσ-
βυτέρῳ ἰούδα ἐκ ἀθῶν ἐν ὀπὸν μου. καὶ ἐγγύετο ἐπ' ἐμὲ
χεῖρ ἀδωνάϊ κυρίου.

2 * καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ὁμοίωμα ἀνδρός. ἀπὸ τῆς ὀσφύος
αὐτοῦ, καὶ ἕως κατὰ πῦρ, καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ, καὶ
ὑπερέβαινε αὐτὸν ὡς ὅρασις φέγγους, ὡς εἶδον τοῦ ἡλεκ-
τροῦ.

3 * καὶ ἔξτενεν ὁμοίωμα χειρός, καὶ ἀνέλαβόν με ἐ-
πὶ τοῦ κραπέδου τῆς κορυφῆς μου. & ἀνέλαβόν με πνεύ-
μα δυνάμεθον τῆς γῆς καὶ δυνάμεθον τοῦ οὐρανοῦ, & ἤγαγον
με εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν ὁράσει θεοῦ τῷ τῷ περὶ θυρεῶ τῆς
πύλης τῆς ἐσωτέρας τῆς βλεπούσης πρὸς βορρῶν, & ἦν ἡ
σῆλη τοῦ κλῶμῶν.

4 * καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ ἦν δόξα κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τῶν
ὀρασιν ἦν ἰδὼν ἐν τῷ πεδίῳ.

5 * καὶ εἶπεν πρὸς με, υἱὲ ἀνθρώπου, ἀνάβλεψον τοῖς
ὀφθαλμοῖς σου πρὸς βορρῶν. καὶ ἰδοὺ ἀπὸ βορρῶν τῷ
τῶν πύλῳ τῶν πρὸς δυνάμεις τοῦ θυσασηρίου ἡ εἰκὼν
τοῦ ζήλου τοῦτο ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτῷ πρὸς δυνά-
μεις.

6 * καὶ εἶπεν πρὸς με, υἱὲ ἀνθρώπου ἐώρακας τί οὗτοι
ποιοῦσιν δυνάμεις μεγάλας αἷς οἱ κτ' Ἰσραὴλ ποιοῦσιν
ὥδε τοῦ ἀπέχεσθαι αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου, καὶ ἐπ' ὅψιν
δυνάμεις μεῖζονας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et adducam malignos populorum, & possidebunt domos eorum. & cessare faciam superbiam impiorum, & prophanabuntur san-
ctuaria eorum. * Succisio peruenit, & quærent pacem, & non erit. * Interitus super interitum veniet, & nuncium super nuncium erit: & quæ-
rent à scriba disciplinam, & doctrina cessabit à sacerdote, & consilium à sapiente. * Rex lugebit, & princeps induetur desolatione: & manus
populi terræ turbabuntur: secundum viam eorum faciam cum eis, & in institutis eorum ultionem sumam ab eis: & scient quia ego Dñs.

CAP. VIII.

ET factum est anno sexto, sexto mense, quinta die mensis, ego sedebam in domo mea, & senes Iuda sedebant coram me. & mansit super
me ibi spiritus prophetiæ à facie Domini Dei. * Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis, aspectus gloriæ quam oculus non pos-
sit videre, neque contemplari in illam: & infra aspectus ignis & aspectus gloriæ quam non possit intueri oculus, & quam contemplari sit
impossibile: & supra velut aspectus splendoris quasi species electri. * Et extendit similitudinem manus, & apprehendit me capillis
capitis mei, & sustulit me spiritus inter calum & terram; & introduxit me in Ierusalem in visione prophetiæ, quæ residebat super me à
facie Domini, in introitu portæ interioris quæ aperta erat ad Aquilonem, ubi erat sedes idoli Zeli quo prouocabant.

* Et ecce ibi erat gloria Dei Iffrael, sicut visio quam vidi in campo.

* Et dixit mihi: Fili hominis, tolle nunc oculos tuos ad viam Aquilonis. & sustuli oculos meos ad viam Aquilonis. & ecce ab Aqui-
lone in porta altaris idolum Zeli in ipso introitu.

* Et dixit ad me: Fili hominis, vide tu quid isti faciunt; abominationes magnas, quas domus Iffrael faciunt hic, ut procul recedam à
sanctuario meo. & adhuc redi, & videbis abominationes maiores.

* Et introduxit me in vestibula atrij: & vidi & ecce foramen unum in pariete.

* Et dixit ad me: Fili hominis, fode in pariete: & fodi in pariete, & ecce porta una.

* Et dixit ad me: Ingredere, & vide iniquitates malas quas isti faciunt hic.

* Et ingressus sum & vidi. & ecce omnis similitudo reptilis, & iumenti vana abominationes, & vniuersa idola domus Israel depicta in pariete in circuitu per totum.

* Et septuaginta viri ex senioribus domus Israel, et Iezonias filius Saphan stabat ante faciem eorum, & vnusquisque thuribulum suum habebat in manu, & vapor incensi ascende-
bat.

* Et dixit ad me: Vidisti fili hominis quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, vnusquisque eorum in cubiculo abscondito eorum. quia dixerunt: Non videt Dominus, dereliquit Dominus terram.

* Et dixit ad me: Adhuc videbis iniquitates maiores quas isti faciunt.

* Et introduxit me in vestibula porta domus Domini respicientis ad Aquilonem, & ecce illic mulieres sedentes plangentes Thämoz.

* Et dixit ad me: Vidisti fili hominis: adhuc videbis adinventiones maiores his.

* Et introduxit me in atrium domus Domini interius, & in vestibulis templi Domini inter vestibulum, & inter altare quasi viginti & quinque viri. dorsa eorum in templum Domini, & facies eorum contra Orientem, & isti adorant ad Orientem Solem.

* καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὰ πύθματα τῆς αὐλῆς, καὶ ἶδον καὶ ἰδοὺ ὅτι ἡ μία ἐν τῇ τοίχῳ.

* καὶ εἶπεν πρὸς με, ὡς ἀνθρώπου, ὅρυξον δὴ ἐν τῇ τοίχῳ· καὶ ὥρυξα ἐν τῇ τοίχῳ, καὶ ἰδοὺ θύρα μία.

* καὶ εἶπεν πρὸς με, εἰσελθε καὶ ἴδε τὰς ἀνομίας τὰς πονηρὰς αἵ οὗτοι ποιοῦσιν ὧδε.

* καὶ εἰσῆλθον καὶ ἶδον. καὶ ἰδοὺ πάντα ὁμοίωσις ἐρπε-
τῶν καὶ κτηνῶν μάταια βδελύγματα, καὶ πάντα τὰ εἰδω-
λα οἴκου ἰσραὴλ διαγεγραμμένα ἐπὶ τῇ τοίχῳ κύ-
κλῳ διόλου.

* καὶ ἐβδομήκοντα ἄνδρες ἐκ τῶν πρεσβυτέρων οἴκῳ ἰ-
σραὴλ, & ἰεζονίας υἱὸς σαφάν εἰσῆκει πρὸ πρὸς ὧπα αὐ-
τῶν, καὶ ἕκαστος τὸ θυμιατήριον αὐτοῦ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ,
καὶ ἡ ἀτμὶς τοῦ θυμιάματος ἀνέβαινον.

* & εἶπεν πρὸς με, ὥρα καὶ ὡς ἀνθρώπου αὐτῷ πρεσ-
βυτέρῳ τοῦ οἴκου ἰσραὴλ ποιοῦσιν ἐν σκότει, ἕκαστος αὐ-
τῶν ἐν τῇ κοιτῶνι τῇ κρυπτῇ αὐτοῦ· διότι εἶπεν, οὐχ ὁ θεὸς
κύριος, ἐγκαταλείψει κύριος τὴν γῆν.

* καὶ εἶπεν πρὸς με, ἐπὶ ὅψις ἀνομίας μείζονας αἵ οὗ-
τοι ποιοῦσιν.

* καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὰ πύθματα τῆς πύλης οἴκου
κυρίου τῆς βλέπουσης πρὸς βορρᾶν, καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖ-
κες καθήμεναι θρηνῶσαι τὸν θαμμούζ.

* καὶ εἶπεν πρὸς με, ὥρα καὶ ὡς ἀνθρώπου, καὶ ἐπὶ
ὅψις ἐπιποδύματα μείζονα τούτων.

* καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὴν αὐλὴν οἴκου κυρίου τὴν ἐ-
ξωτέραν καὶ ἐπὶ τῶν πύθμων τοῦ ναοῦ κυρίου ἀναμέθον
τοῦ αἰλάμ, & ἀναμέθον τοῦ θυσιαστηρίου ὡς ἕκοσι & πέν-
τε ἄνδρες. τὰ ὀπίσθια αὐτῶν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὰ
πρὸ ὧπα αὐτῶν ἀπέναντι ἀνατολῶν, καὶ οὗτοι προσκυ-
νοῦσιν κατὰ ἀνατολὰς τῇ ἡλίῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

- * Et introduxit me ad ostium atrij, & vidi, & ecce foramen vnum in pariete.
* Et dixit mihi: Fili hominis, age fode in pariete. & fodi in pariete, & ecce ostium vnum.
* Et dixit ad me: Ingredere & vide abominationem pessimam quam ipsi faciunt hic.
* Et ingressus sum & vidi, & ecce omnis similitudo reptilis & bestiarum: abominationes, & omnia idola quibus seruebant domus Israel, depicta erant in pariete per circuitum.
* Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, & Iezonia filio Saphan stante inter eos, stabant ante ea, & vnusquisque habebat thuribulum incensi in manu sua, & columna nubis incensi ascende-
bat.
* Et dixit ad me: Nunquid vidisti fili hominis quid senes domus Israel faciunt in tenebris quisque in cubiculo domus lectuli sui? quia dicunt, Non sunt reuelata coram Domino opera nostra: proiecit Dominus habitatores terræ.
* Et dixit ad me: Adhuc conuersus videbis abominationes maiores quas ipsi faciunt.
* Et introduxit me per ostium portæ domus sanctuarij, quæ aperta erat ad Aquilonem, & ecce ibi mulieres sedebant plangentes Thämoz.
* Et dixit ad me: Nunquid vidisti fili hominis: adhuc conuersus videbis abominationes maiores his.
* Et introduxit me in atrium domus sanctuarij Domini interius. & ecce in ostio templi Domini inter vestibulum & altare quasi viginti & quinque viri, quorum posteriora erant ad templum Domini, & facies eorum ad Orientem, & ecce ipsi corrûpebant se adorantes ad Orientem Solis.

* Et dixit ad me: Vidisti fili hominis: nun-
quid parū domui Iuda facere iniquitates quas
fecerunt hic, quia repleuerunt terram iniqui-
tate, & conuerſi ſunt ad irritandum me. &
ecce ipſi extendunt ramum ſicut ſubſannantes.

* Et ego faciam eis cum furore. non parceret
oculus meus, neque miſerebor. & vocabunt in
auribus meis voce magna, & non exaudiam
eos.

CAP. IX.

ET clamanit in aures meas voce magna, di-
cens: Appropinquauit ultio vrbis. & v-
nusquisque habuit vasa exterminationis in ma-
nu ſua.

* Et ecce ſex viri veniebant de via portæ
excellſæ reſpicientis ad Aquilonem. & vniuf-
cuſque vas exterminationis in manu eius.
& vir vnus in medio eorum veſtitus veſte ta-
lari, & zona ſapphiri ſuper lumbo eius. & in-
greſſi ſunt & ſteterunt adherentes altari areo.

* Et gloria Dei Iſrael aſcendit de Cheru-
bim exiſtens ſuper eos in ſub dio domus. &
vocauit virum qui indutus erat veſte talari qui
habuit ſuper lumbo eius zonam ſapphiri.

* Et dixit Dominus ad eum: Tranſi me-
diam ciuitatem & mediam Hieruſalem, & da
ſignum ſuper frontes virorum gementium &
doleſtium ſuper cunctis iniquitatibus quæ ſunt
in medio eorum.

* Et illis dixit audiente me: Ite in ciuitatem
poſt eum, & percutite, & non parcatis oculis
veſtris, & non miſereamini.

* Senem & iuuenem, & virginem, et par-
uulos, & mulieres interficite ad deletionem:
ſuper autem omnes ſuper quos eſt ſignum, ne ap-
propinquetis: & à ſanctis meis incipite. Et cæ-
perunt à viris ſenioribus qui erant intus in
domo.

* Et dixit ad eos: Contaminaſtis domum,
& impleſtis vias mortuis, & egreſſi percutite.

17 * καὶ εἶπεν πρὸς με, ἐώρακας ἢ ἀν' ἰσώπου, μὴ μι-
κρὸν τὰ οἶκον ἰουδα τοῦ ποιεῖν τὰς ἀνομίας αἷς πεπoιήκα-
σιν ὧδε, διότι ἐπλησθὲν τὴν γῆν ἀνομίας, καὶ ἐπέσρεψαν
τοῦ παροργίσαί με. καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἐκτείνουσιν τὸ κλῆμα ὡς
μυκθελίζοντες.

18 * καὶ ἐγὼ ποιήσω αὐτοῖς μτ' θυμοῦ. & φείσε' ὁ ὀφθαλ-
μός μου καὶ ἐλεήσω. καὶ καλέσωσιν ἐν τοῖς ὠσίν μου
φωνὴ μεγάλη, καὶ οὐ μὴ ἐξακούσω αὐτῶν.

9.

1 * Καὶ δυνέξατο εἰς τὰ ὠτά μου φωνὴ μεγάλη λέ-
γων, ἤγγικεν ἡ ἐκδίκησις τῇ πόλει. καὶ ἕκαστος εἶχεν τὰ
σκόδη τῆς ὀλοθρεύσεως ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

2 * καὶ ἰδοὺ ἕξ ἄνδρες ἤρχοντο ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πύλης τῆς ὑ-
ψηλῆς τῆς βλέπουσης πρὸς βορρᾶν, καὶ ἕκαστος πέλυξ
ὀλοθρεύσεως ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς εἷς ἐν μέσῳ αὐ-
τῶν ἐνδεδυκὸς ποδήρη, & ζώνη λαπφείρου ἐπὶ τῷ ὀσφύος
αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθον καὶ ἔστησαν ἐχόμενοι τοῦ θυιατηρίου
τοῦ χαλκοῦ.

3 * καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ ἀνέβη ἀπὸ τῶν χειρῶν
βεῖμ ἡ οὐσα ἐπ' αὐτῶν εἰς τὸ αἶθερον τοῦ οἴκου. καὶ ἐκάλε-
σεν τὸν ἄνδρα τὸν ἐνδεδυκὸτα τὸν ποδήρη ὃς εἶχεν ἐπὶ τῆς
ὀσφύος αὐτοῦ τὴν ζώνην λαπφείρου.

4 * καὶ εἶπεν κύριος πρὸς αὐτόν, διέλθε μέσῳ τῆς
πόλεως καὶ μέσῳ τῆς ἱερουσαλήμ, καὶ δότε τὸ σημεῖον ἐπὶ
τὰ μέτωπα τῶν ἀνδρῶν τῶν κατὰ σὺν ἄλλων ἐπὶ τῶν κα-
τωδωμομένων ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀνομίαις ταῖς γινομέναις
ἐν μέσῳ αὐτῶν.

5 * καὶ οὗτοι εἶπεν ἀκούοντές μου, πορεύεσθε εἰς τὴν πό-
λιν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ κόπτετε καὶ μὴ φείδεσθε τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς ὑμῶν, & μὴ ἐλεήσητε.

6 * πρεσβύτερον & νεανίσκον, & παρθένον, & νύπια, καὶ
γυναικας ἀποκτείνετε εἰς ἑξάλειψιν. ἐπὶ τῷ πρῶτῳ ἐφ'
οἷς ἐστὶ τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσητε, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου ἀρ-
ξάσθε. καὶ ἤρξαντο ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν πρεσβυτέρων οἱ
ἦσαν ἑσὼ ἐν τῷ οἴκῳ.

7 * καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, ἐμιαίνατε τὸν οἶκον, & ἐπλή-
ρατε τὰς ὁδοὺς νεκρῶν, & ἐκπορεύονται κόπτετε.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et dixit ad me: Nonne vides fili hominis? nunquid parum est domui Iuda facere abominationes quas fecerunt hic? quia impleue-
runt terram rapinis, & reuerſi ſunt ut irritarent me, & ecce ipſi adducunt confuſionem ad faciem ſuam.

* Ego quoque faciam in furore, & non parceret Verbum meum, nec miſerebor. & orabunt coram me voce magna, & non ſuſcipiam
orationem eorum.

ET clamanit, audiente me, voce magna dicens: Appropinquauerunt qui conſtituti ſunt ſuper ciuitatem, & vnusquisque vas diſſipatio-
nis habebat in manu ſua.

* Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris quæ patet ad Aquilonem, & vnusquisque
vas diſſipationis in manu ſua: & vir vnus erat inter eos indutus veſtimentis, & atramentarium ſcriptoris erat in lumbis eius. & ingreſſi
ſunt, & ſteterunt in latere altaris arei.

* Et gloria Dei Iſrael recedebat in Cherub ſuper quo reſidebat in domo ſancti ſanctorum:
& reſedit ſuperius contra limen domus. & vocauit virum qui indutus erat veſtibus, in cuius lumbis erat atramentarium ſcribæ.

* Et dixit Dominus ad eum: Tranſi per medium ciuitatis per medium Ieruſalem, & ſigna Thau ſuper frontes virorum gementium,
& doleſtium ſuper omnes abominationes quæ factæ ſunt in medio eius.

* Illis autem dixit audiente me: Tranſite per ciuitatem poſt eum, & occidite: non parcat oculus veſter, nec miſereamini.

* Senem, adoleſcentem, & virginē, & paruulos, & mulieres ad internecionē occidite. & ad omnem virum, ſuper quem fuerit impreſſio
Thau, ne accedatis, & de domo ſanctuarij mei incipite. Et cæperunt à viris ſenioribus qui erant ante domum.

* Et dixit eis: Contaminate domum, & implete atria occiſis. egredimini. & egreſſi ſunt & occiderunt in ciuitate.

* וַיְהִי כְּהַכּוֹתָם וַנֹּאשָׁאֵר אֲנִי וַאֲפֹלָה עַל-פָּנַי
וַאֲזַעַק וְאָמַר אֲהֵה אֲדֹנָי יְהוֹרָה הַמִּשְׁחִית אֶת־הָ
אֶת כָּל-שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁפְּכֶךָ אֶרֶץ-חֲמַתְךָ עַל-
יְרוּשָׁלַם:

* וַיֹּאמֶר אֵלַי עֹז בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה גְּדוֹלָה
בְּמֵאד מְאֹד וַתִּמְלֹא הָאָרֶץ דָּמִים וַהֲעִיר מְלָאכָה
מִטָּה כִּי אָמְרוּ עֹזב יְהוָה אֶת-הָאָרֶץ וַאֲיֵן יְהוּדָה
רָאָה:

* וְגַם-אֲנִי לֹא-תַחֲסוּס עֵינִי וְלֹא אֶחְמֹל בְּרַבִּים
בְּרֹאשֵׁם נִתְּתִי :

* וְהִנֵּה הָאִישׁ לְבוּשׁ הַבָּדִים אֲשֶׁר הִקְסַת בְּמַתְּנִי
מֵשִׁיב דָּבָר לֵאמֹר עָשִׂיתִי כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִנִּי :

ינד

* וַאֲרָאָה וְהָנָה אֶל-הַרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ
הַכְּרִבִּים בְּאֵזֶן סִפִּיר בְּמִדְרָאָה דְּמֹת בְּסֵאת נִרְאָה
עֲלֵיהֶם:

* וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִישׁ לְבֶשׂ חֲבִידִים וַיֹּאמֶר בֹּא
אֶל-בֵּיתוֹת לַגִּלְגָּל אֶל-תַּחַת לְכוֹרֹב וּמִלֵּא חֲפָנֶיךָ
בַּחֲלֵי-אֵשׁ מִבֵּינוֹת לְכַרְכִּים וּזְרֹק עַל-הָעִיר וַיָּבֹא
לְעִיבִי:

* וְהִכְרַכְתִּים עֲמֻדִים מִימִין לְבַיִת בְּבֹאוֹ הָאִישׁ
וְהֵעֵנָה מִלֵּא אֶת־הַחֹצֵר הַפְּנִימִיָּה :

* וַיֵּרָם כְּבוֹד־יְהוָה מֵעַל הַכְּרוֹב עַל מִפְתַּן הַבַּיִת
וַיִּמְלֵא הַבַּיִת אֶרֶץ הָעָנָן וַהֲחֹצֵר מִלְּאָה אֶת־נִגְהַ
כְּבוֹד יְהוָה:

* וְקוֹל כְּנָפֵי הַכְּרָבִים נִשְׁמָע עַד-הַחֹצֵר הַחִיצוֹנָה
בְּקוֹל אֵל-שְׂדֵי בְּדָבָרוֹ:

* וַיְהִי בְּצֹאתוֹ אֶת־הָאִישׁ לְבֶשׂ־הַבָּדִים לְאֹמֶר־קַח
אֵשׁ מִבֵּינֹת לַגִּלְגָּל מִבֵּינֹת לְכַרְבִּים וַיָּבֹא וַיַּעֲמֵר
אֶצֶל הָאוֹפֶן :

תרגום יונתן

וַאֲשַׁחֲסֶחֶת עַל אִפִּי וצִוַּח וְאִמְרַת קִבֵּל בְּעוֹתֵי יְיָ אֱלֹהִים הַמְּחַבֵּל אֶת יֵה כֹל שְׂאֵרָא דְיִשְׂרָאֵל
וְאִמְרֵ לִי חֻבֵּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה דָּהּ חֻבֵּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת חֻבֵּי בֵּית יִשְ�רָאֵל וְאִמְרַת חֻבֵּי בֵּית יִשְ�רָאֵל
וְאִמְרַת חֻבֵּי בֵּית יִשְ�רָאֵל וְאִמְרַת חֻבֵּי בֵּית יִשְ�רָאֵל וְאִמְרַת חֻבֵּי בֵּית יִשְ�רָאֵל וְאִמְרַת חֻבֵּי בֵּית יִשְ�רָאֵל

וְהָאֵלֹהִים מִימְרֵי וְלֹא אַחֲרָם פֶּרַענֹת אוֹרְחֵיהֶן בְּרִישׁוֹן יְהֻבֶּת !
וְהָאֵלֹהִים לְבוּשֵׁי דְפִנְקָסָא בְּחֻצֵּיהֶם מִחֵיב פֶּתְגָמָא לְמִימַר עֲבֹדֶת כְּמָא דְפִקְחֵי נִי
וְהָאֵלֹהִים

ואמר להבא ללביש לבשניא ואמר עול לביני גלגליא לתחות כרובא ומלי חפנך גומרון ראשא מביני כרוביא וזרוק על קרתי ועל

וְהָיָה כִּי יִבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וְהָיָה בְּיוֹמָא דְּבְרָאָתָא דְּהָאָדָם וְהָיָה בְּיוֹמָא דְּבְרָאָתָא דְּהָאָדָם וְהָיָה בְּיוֹמָא דְּבְרָאָתָא דְּהָאָדָם

וְלָכִישׁ לְבוּשֵׁיָא לְמִימַר מִבְּאֶשְׁתָּא מִכִּינִי גִלְגָּלָא כְּרוּבִיא וְעַל וְקַם בְּסֵטֶר גִּלְגָּלָא :

* Et factum est cum percuterent ipsi, & cado super faciem meam, & clamaui & dixi: Heu me Adonai Domine, deles tu reliquos Israel, quum infundas furorem tuum super Hierusalem?

* Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel & Iuda magnificata est valde valde, quia repleta est terra populis multis, & ciuitas repleta est iniquitate & immunditia. quia dixerunt, Dereliquit Dominus terram, non videt Dominus.

* Et non parceret oculus meus, neque miserebor: vias eorum in capita eorum dedi.

* Et ecce vir indutus veste talari, & accinctus zona lumbum suum. & respondit, dicens: Feci sicut mandasti mihi.

CAP. X.

ET vidi, & ecce super firmamento quod super caput Cherubim, quasi lapis sapphiri similitudo throni super eum.

* Et dixit ad virum qui erat indutus stola: Ingredere in medium rotarum quæ sub Cherubim, & imple pugnos tuos carbonibus ignis de medio Cherubim, & disperge super ciuitatem. & ingressus est in conspectu meo.

* Et Cherubim stabant à dextris domus cum ingrederetur vir. & nubes impleuit atrium interius.

* Et eleuata est gloria Domini à Cherubim in sub dio domus, & repleuit domum nubes, & atrium repletum est splendore gloriæ Domini.

* Et vox alarum Cherubim audiebatur vsque ad atrium exterius quasi vox Dei omnipotentis loquentis.

* Et factum est quum præcepisset ipse viro qui indutus erat stola sancta, dicens: Sume ignem de medio rotarum de medio Cherubim: & intrauit & stetit adhaerens rotis.

* καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κόπῳ αὐτοῖς, καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἀνέβόησα καὶ εἶπα, οἱμοὶ ἄδωναὶ κύριε, ἔξαλείφεις σὺ οὖν καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν τῷ ἐνχέῳ τὸν θυμὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἐρηυσάλημ;

* καὶ εἶπεν πρὸς με, ἀδικία τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα μεμεγάλυνται (φόδρα, φόδρα, ὅτι ἐπλήθη ἡ γῆ λαῶν πολλῶν καὶ ἡ πόλις ἐπλήθη ἀδικίας καὶ ἀκαθαρσίας. ὅτι εἶπαν, ἐγκαταλείψει κύριος τὴν γῆν, οὐκ ἐφορᾷ ὁ κύριος.

* καὶ οὐ φείσε) ὁ ὀφθαλμὸς μου, οὐδ' μὴ ἐλεήσω, τὰς ὁδοὺς αὐτῶν εἰς κεφαλὰς αὐτῶν δέδωκα.

* καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐνδεδυκὼς τὸν ποδήρη καὶ ἐζωσμένον τῇ ζώνῃ τὴν ὀσφύα αὐτοῦ. καὶ ἀπεκρίνατο λέγων, πεποίηκα κατὰ ὅς ἐνετείλω μοι.

6.

* Καὶ ἰδὼν καὶ ἰδού ἐπ' αὐτῷ τοῦ σερεώματος τοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὡς λίθος (καρφαίρου ὁμοίωμα θρόνου ἐπ' αὐτόν.

* καὶ εἶπεν πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἐνδεδυκότα τὴν στολήν, εἰσελθε εἰς τὸ μέσον τῶν τροχῶν τῶν ὑποκάτω τῶν χειρῶν αὐτοῦ. καὶ πληθύνε τὰς δράκας τοῦ θυμῶνος πρὸς ἐκ μέσου τῶν χειρῶν αὐτοῦ. καὶ διασκορπίσθαι ἐπὶ τὴν πόλιν. & εἰσῆλθεν ἐνώπιόν μου.

* καὶ τὰ χειρῶν αὐτοῦ εἰσήκει ἐν δεξιῶν τοῦ οἴκου ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν ἄνδρα. καὶ ἡ νεφέλη ἐπληρώσθη τὴν αὐλήν τὴν ἐσωτέραν.

* καὶ ἀπῆρκε ἡ δόξα κυρίου ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς τὸ αἶθρον τοῦ οἴκου, καὶ ἐπληρώσθη τὸν οἶκον ἡ νεφέλη & ἡ αὐλὴ ἐπλήθη τοῦ φέγγους τῆς δόξης κυρίου.

* καὶ φωνὴ τῶν πτερύγων τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἠκούετο ἕως τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας ὡς φωνὴ θεοῦ (αὐτὸς λαλοῦντος).

* καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐντέλλεσθαι αὐτὸν τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐνδεδυκῶτι τὴν στολήν τὴν ἁγίαν, λέγων, λάβε πῦρ ἐκ μέσου τῶν τροχῶν ἐκ τοῦ μετὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. & εἰσῆλθεν καὶ ἔστη ἐχόμενον τῶν τροχῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et factum est cum occidissent eos, & relictus sum ego, & cecidi pronus super faciem meam, & clamaui & dixi: Suscipe deprecationem meam Domine Deus. nunquid disperdes tu omnes reliquias Israel cum effuderis furorem tuum super Hierusalem?

* Et dixit ad me: Peccata domus Israel & Iuda præualuerunt in ea nimis valde, & impleta est terra homicidiis, & ciuitas plena est perurbatione iudicij. Quia dixerunt, Proiecit Dominus habitatores terræ, & non est hoc reuelatum coram Domino.

* Ego quoque non miserebor nec parceret Verbum meum: ultionem viarum suarum in caput eorum dabo.

* Et ecce vir qui indutus erat vestimentis, in cuius lumbis erat atramentarium, respondit verbum dicens: Feci sicut præcepisti mihi.

CAP. X.

ET vidi, & ecce in firmamento quod erat super caput Cherubim, velut lapis preciosus, & quasi species similitudinis throni apparuit super illa.

* Et dixit viro qui indutus erat vestimentis, & ait: Ingredere inter rotas quæ sunt subtus Cherubim, & volas tuas imple carbonibus ignis ex medio Cherubim, & sparge super ciuitatem: & ingressus est vidente me.

* Et Cherubim stabant ad Australem partem domus cum ingrederetur vir, & nubes caliginosa impleuit atrium interius.

* Et eleuata est gloria Domini in Cherub super quo residebat, & resedit desuper ex aduerso liminis domus, & impleta est domus nube caliginosa, & atrium impletum est splendore gloriæ Domini.

* Et vox alarum Cherubim audita est vsque ad atrium exterius, sicut vox à facie omnipotentis cum loquitur.

* Et factum est cum præcepisset viro qui indutus erat vestimentis, dicens: Tolle ignem de medio rotarum & de medio Cherubim, & ingressus est & stetit iuxta rotam.

* וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל-
האש אשר בינור הכרבים וישא ויתן אל חפני
לבש חבדים ויקח ויצא:

* וירא לכרבים תבנית יד אדם תחת כנפיהם:
* ואראה והנה ארבעה אופנים אצל הכרבים
אופן אחד אצל הכרוב אחד ואופן אחד אצל
הכרוב אחד ומראה האופנים בעין אבן תרשיש:
* ומראיהם דמות אחד לארבעתם כאשר יהיה
האופן בתוך האופן:

* בלכתם אל ארבעת רבועיהם ילכו לא יסבו
בלכתם כי המקום אשר יפנה הראש אחריו ילכו
לא יסבו בלכתם:

* וכל בשרם וגבהם וידיהם וכנפיהם והאופנים
מלאים עינים סביב לארבעתם אופניהם:

* לאופנים להם קורא הגלגל באזני:

* וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב
ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי
פני נשר:

* וירמו הכרבים היא החיה אשר ראיתי בנהר כבר:

* ובלכת הכרובים ילכו האופנים אצלם ובשאת
הכרובים את כנפיהם לרום מעל הארץ לא יסבו
האופנים גם הם מאצלם:

* בעמד יעמדו וברומם ירמו אותם כי רוח
החיה בהם:

* ויצא כבוד יהוה מעל מפתח הבית ויעמד על-
הכרבים:

* וישאו הכרבים את כנפיהם וירמו מן הארץ
לעיני בצאתם והאופנים לעמדתם ויעמד פתח שער
בית יהוה הקדמוני וכבוד אלהי ישראל עליהם
מלמעלה:

7 * Et extendit Cherub manum de me-
B dio Cherubim ad ignem qui inter Cheru-
bim; & sumpsit & dedit in man' eius qui
indutus erat lineis; qui accipiens egres-
sus est.

8 * Et apparuit in Cherubim similitudo
manus hominis subtus pennas eorum.

9 * Et vidi, & ecce quatuor rotæ iuxta
Cherubim. rota vna iuxta Cherub vnum
& rota alia iuxta Cherub vnum. Species
autem rotarum erat quasi visio lapidis chry-
solithi.

10 * Et aspectus earum similitudo vna qua-
tuor, quasi si sit rota in medio rotæ.

11 * Cumq; ambularent, in quatuor par-
tes gradiebantur, & non reuertebantur am-
C bulantes, sed ad locum ad quem ire decli-
nabat quæ prima erat, sequebantur & ex-
teræ, nec reuertebantur.

12 * Et omne corpus earum, & colla, &
manus, & pennæ, & circuli pleni erant o-
culis in circuitu quatuor rotarum.

13 * Et rotas istas vocavit volubiles au-
diente me.

14 * Quatuor autem facies habebat vnu.
facies vna facies Cherub, & facies secun-
da facies hominis, & in tertio facies leo-
nis, & in quarto facies aquilæ.

15 * Et eleuata sunt Cherubim, ipsum est
animal quod videram iuxta flumen Cho-
bar.

16 * Cumque ambularent Cherubim, ibant
pariter & rotæ iuxta ea; & cum eleuarent
Cherubim alas suas ut exaltarentur de ter-
ra, non residebant rotæ, sed & ipsæ iuxta
erant.

17 * Stantibus illis stabant, & cum eleu-
tis eleuabantur. Spiritus enim vite erat
in eis.

18 * Et egressa est gloria Domini à limine
D templi, & stetit super Cherubim.

19 * Et eleuantia Cherubim alas suas, exal-
tata sunt à terra coram me, & illis egreden-
tibus rotæ quoque subsecutæ sunt. Et ste-
tit in introitu portæ domus Domini O-
rientalis, & gloria Dei Israel erat super eos.

תרגום יונתן

7 ואשית כרובא יח ויהי מביני כרוביא לאשא דביני כרוביא ונסב ויהי לחפני דלביש לבושיא ונסב ונפק:
8 ואחזי לכרוביא דמות יד אנשא תחת כנפיהון:
9 ונחזי ותא ארבע גלגליא בסטר כרוביא גלגל חד בסטר כרובא חד וגלגל
10 ונחזי ונחזי דמות חד לארבעתהון כמא דחזי גלגל בגו גלגל:
11 וכל כרובא על ארבע כנפיהון אולין ולא מתחזין במחזיהון ארי לאתרא דמתחזי קדמא דתחזי אולין ולא מתחזין במחזיהון:
12 לאופניא לתון ואשרתהון וכנפיהון וגלגליא מלן עינין סחור סחור לארבעתהון וגלגליא:
13 וארבעה אפין לתון אפין חד אפין כרובא ואפין חנינא אפין אנשא ותליתא אפין
14 ובמחזי כרוביא אולין גלגליא לקבליהון
15 ואחרמו כרוביא אנון בריתא דחזית בנהר כבר:
16 ובמחזי כרוביא אולין גלגליא לקבליהון
17 ובמחזי כרוביא אולין גלגליא לקבליהון
18 ובמחזי כרוביא אולין גלגליא לקבליהון
19 ובמחזי כרוביא אולין גלגליא לקבליהון

7 * Et extendit Cherub manum suam in medium ignis existentis in medio Cherubim; & accepit & dedit in manus eius qui indutus erat stolam sanctam. & accepit & egressus est.
8 * Et vidi Cherubim similitudinem manuum hominum sub alis eorum.

9 * Et vidi, & ecce quatuor rotæ stabant adherentes Cherubim. rota una iuxta Cherub unum, & rota una iuxta Cherub unum. et aspectus rotarum quasi visio lapidis carbunculi.

10 * Et aspectus eorum, similitudo una quatuor, quemadmodum cum fuerit rota in medio rota.

11 * Cum ambularent ipsa, in quatuor partes eorum gradiebantur, non reuertebantur cum ambularent ipsa. quia in quem locum respexit initium unum post illud ambulabant, & non reuertebantur cum ambularent ipsi.

12 * Et omnis caro earum, & dorsa earum, et manus earum, & alæ earum, & rotæ plenæ oculis in circuitu quatuor rotis eorum.

13 * At rotis istis cognominatum est Volubiles audiente me.

14 * Et quatuor facies habebat unumquodque animalium. facies una facies Cherub, & facies secunda, facies hominis, & tertia facies leonis, & quarta facies aquilæ.

15 * Et eleuata sunt Cherubim. hoc animal quod vidi iuxta fluuium Chobar.

16 * Et cum ambularent Cherubim, ibant rota, & hæc iuxta ea: & cum eleuarent Cherubim alas suas ut exaltarentur de terra, non reuertebantur rotæ eorum, sed ipsa iuxta illos.

17 * Cum starent ipsa, stabant, & cum eleuabantur ipsa, eleuabantur cum eis, quia spiritus vita erat in eis.

18 * Et egressa est gloria Domini de sub dio domus, & ascendit super Cherubim.

19 * Et eleuauerunt Cherubim alas suas, & eleuata sunt à terra coram me, quum egredierentur ipsa. & rotæ herentes illis. & steterunt in vestibulis portæ domus Domini quæ in conspectu. & gloria Dei Israel erat super ea de super.

7 * καὶ ἐξέτεινεν ὁ χερσὺς τὴν χεῖρα αὐτῆς εἰς μέσον τοῦ πυρὸς τοῦ ὄντος ἐν μέσῳ τῶν χερσὺν αὐτῆς, & ἔλαβεν & ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖρας & ἐνδεδυκότος τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν.

8 * ἔλαβεν & ἐξῆλθεν. * & ἶδον τὰ χερσὺν αὐτῶν ὁμοίωμα χειρῶν ἀνθρώπων ὑποκάτωθεν τῶν πτερύγων αὐτῶν.

9 * καὶ ἶδον, καὶ ἰδοὺ τέσσαρες τροχοὶ εἰς ἡκείσθω ἐχόμενοι τῶν χερσὺν αὐτῶν. τροχὸς εἰς ἐχόμενον & χερσὺς ἐνός & τροχὸς εἰς ἐχόμενον & χερσὺς ἐνός. & ἡ ὄψις τῶν τροχῶν ὡς ὄρασις λίθου ἀνθρώπου.

10 * καὶ ἡ θεωρία αὐτῶν, ὁμοίωμα ἐν τοῖς τέσσαρσιν, ὃν τρέπον ὅταν ἡ τροχὸς ἐν μέσῳ τροχοῦ.

11 * ἐν τῇ πορεύεσθαι αὐτῶν, εἰς τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῶν ἐπορεύοντο, ὅτε ἐπέσρεφον ἐν τῇ πορεύεσθαι αὐτῶν. ὅτι εἰς ὃν δὴ τὸ πον ἐπέβλεψεν ἡ ἀρχὴ ἡ μία ὀπίσω αὐτῶν ἐπορεύοντο, καὶ ὅτε ἐπέσρεφον ἐν τῇ πορεύεσθαι αὐτῶν.

12 * καὶ πάντα ἡ καρὰ αὐτῶν & ἡ νῶτις αὐτῶν, & αἱ χεῖρες αὐτῶν, & αἱ πτέρυγες αὐτῶν, καὶ ἡ τροχὸς πλήρεις ὀφθαλμοῦ κυκλῶν τοῖς τέσσαρσιν τροχοῖς αὐτῶν.

13 * τοῖς ὅ τε τροχοῖς τοῖς ἐπεκλήθη γέλγελ ἀκούοντές μου.

14 * καὶ τέσσαρα πρῶτα εἶχον ἕκαστον τῶν ζώων. τὸ πρῶτον τὸ ἐν πρῶτον χερσὺς, καὶ τὸ πρῶτον τὸ δεύτερον, πρῶτον ἀνθρώπου, καὶ τὸ τρίτον πρῶτον λέοντος, καὶ τὸ τέταρτον πρῶτον ἀετοῦ.

15 * καὶ ἐπὶ τὰ χερσὺν αὐτῶν. τοῦτο τὸ ζῶον ὃ ἶδον ἐπὶ τὸ ποταμὸν τοῦ χόβαρ.

16 * καὶ ἐν τῇ πορεύεσθαι τὰ χερσὺν αὐτῶν, ἐπορεύοντο οἱ τροχοὶ, καὶ οὗτοι ἐχόμενοι αὐτῶν, καὶ ἐν τῇ ἐξείρειν τὰ χερσὺν αὐτῶν τὰς πτέρυγας αὐτῶν τοῦ μετεωρίζεσθαι ἀπὸ τῆς γῆς, ὅτε ἐπέσρεφον ἡ τροχὸς αὐτῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἐπέχον αὐτῶν. * ἐν τῇ ἐξείρειν αὐτῶν, εἰς ἡκείσθω καὶ ἐν τῇ μετεωρίζεσθαι αὐτῶν, ἐμετεωρίζοντο μετ' αὐτῶν, διότι πνεῦμα ζωῆς ἦν ἐν αὐτοῖς.

18 * καὶ ἐξῆλθεν δόξα κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰθρίου τοῦ οἴκου, καὶ ἐπέβη ἐπὶ τὰ χερσὺν αὐτῶν.

19 * καὶ ἀνέλαβον τὰ χερσὺν αὐτῶν τὰς πτέρυγας αὐτῶν καὶ ἐμετεωρίσθησαν ἀπὸ τῆς γῆς ἐνώπιόν μου, ἐν τῇ ἐξέλθειν αὐτῶν. καὶ ἡ τροχὸς ἐχόμενοι αὐτῶν. καὶ ἐσησθω ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης οἴκου κυρίου τῆς ἀπέναντι. καὶ δόξα θεοῦ ἰσχυρὰ ἦν ἐν αὐτῶν ὑπεράνω.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

7 Et extendit Cherub manum suam de medio Cherubim ad ignem qui erat inter Cherubim, & tulit & dedit in pugillos eius qui indutus erat vestimentis: qui cum accepisset ingressus est. Et apparuit in Cherubim similitudo manus hominis subtus pennas eorum.

8 Et vidi, & ecce quatuor rotæ iuxta Cherubim: rota una erat in latere Cherub unius, & rota altera erat in latere Cherub alterius, & aspectus rotarum quasi species lapidis preciosi. Et aspectus earum similitudo una ipsis quatuor sicut est rota in medio rotæ.

9 Cum ambularent, in quatuor latera sua gradiebantur, & non reuertebantur cum ambularent, quoniam ad locum ad quem deponio & pennæ eorum, & rotæ plenæ erant oculis per circuitum in quatuor eorum rotis.

10 Et omnis caro eorum, & dorsum eorum, & exte-
11 Et erant cuique facies quaternæ. facies unius, facies Cherub, & facies secundi, facies hominis, & tertij, facies leonis, & quarti, facies aquilæ.

12 Et sublati sunt Cherubim. ipse sunt creaturæ quas videram
13 Et cum ambularent Cherubim, ambulabant rotæ e regione eorum; & cum eleuarent Cherubim alas suas, ut sese eleuarent quasi sub altitudine cæli, ipsæ quoque rotæ non reuertebantur à conspectu eorum.

14 Et eleuata est gloria Domini quæ residebat super illud desuper contra lumen domus, & refedit super Cherubim.

15 Et susceperunt Cherubim alas suas, & eleuati sunt quasi sub altitudine cæli; & ego vidi, cum egredierentur, & rotæ e regione eorum, Et stetit in introitu portæ domus sanctuarij Domini Orientalis, & gloria Dei Israel erat eis desuper.

20 * היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל
בנהר כברואלע כי כרובים המה:
21 * ארבעה ארבעה פנים לאחד וארבע כנפים
לאחד ודמות ידי אדם תחת כנפיהם:
22 * ודמות פניהם המה הפנים אשר ראיתי על נהר
כבר מראיהם ואותם איש אל עבר פניו ילכו:

י

1 * ותשא אותי רוח ותבא אתי אל שער בית יהוה
הקדמונה הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים
וחמשה איש ואראה בתוכם את יאזניה בן עזר
ואת פלטיהו בן בניהו שרי העם:
2 * ויאמר אלי בן אדם אלה האנשים החשבים
און והיעצים עצת רע בעיר הזאת:
3 * האמרים לא בקרוב בנורא בתים הים הסיר
ואנחנו הבשר:
4 * לכן הנבא עליהם הנבא בן אדם:
5 * ותפל עלי רוח יהוה ויאמר אלי אמר כה אמר
יהוה בן אמרתם בית ישראל ומעלות רוחכם אני
ידעתיה:
6 * הרביתם חלליכם בעיר הזאת ומלאותיה
חוצותיה חלל:
7 * לכן כה אמר אדני יהוה חלליכם אשר שמתם
בתוכה המה הבשר והים הסיר ואתכם הוציא
מתוכה:
8 * חרב יראתם וחרב אביא עליכם נאם אדני
יהוה:
9 * והוצאתי אתכם מתוכה ונתתי אתכם ביד זרים
ועשיתי בכם שפטים:
10 * בחרב תפלו על גבול ישראל אשפוט אתכם
וידעתם כי אני יהוה:

20 * Ipsum est animal quod vidi subter
Deum Israel iuxta fluuium Chobar, & in-
tellexi quia Cherubim essent.
21 * Quatuor quatuor vultus vni, & qua-
tuor alae vni, & similitudo manus homi-
nis sub alis eorum.
22 * Et similitudo vultuum eorum ipsi vul-
tus quos videram iuxta fluuium Chobar
& intuitus eorum & impetus singulorum
ante faciem suam ingredi.

CAP. XI.

1 ET eleuauit me spiritus, & introduxit
A me ad portam domus Domini Ori-
entalem quæ respicit ad Solis ortum. Et ecce
in introitu portæ viginti quinque viri, &
vidi in medio eorum Iechoniam filium
Azur, & Pheltiam filium Bananiz princi-
pes populi.
2 * Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt
viri qui cogitant iniquitatem, & tractant
consilium pessimum in vrbe ista:
3 * dicentes: Nonne dudum edificata
sunt domus? hic est lebes, nos autem
carnes.
4 * Idcirco vaticinare de his, vaticinare
fili hominis.
5 * Et irruit in me spiritus Domini, &
dixit ad me: Loquere. Hec dicit Dominus
Sic locuti estis domus Israel, & cogitatio-
nes cordis vestri ego noui.
6 * Plurimos occidistis in vrbe hac, & im-
plestis vias eius interfectis.
7 * Propterea hæc dicit Dominus Deus
Interfecti vestri quos posuistis in medio
Beius, hi sunt carnes, & hic est lebes, & edu-
cam vos de medio eius.
8 * Gladium metulistis, & gladium indu-
cam super vos, dicit Dominus Deus.
9 * Et euiciam vos de medio eius: dabo-
que vos in manu hostium, & faciam in
vobis iudicia.
10 * Gladio cadetis. In finibus Israel indi-
cabo vos. & scietis quia ego Dominus.

תרגום יונתן

אנכי בראתי וחייתי חוזר יקר אלהא דישראל בנהר כבר וארי כרובים אנון:
21 ארבעה ארבעה פנים לאחד וארבע כנפים
לאחד ודמות ידי אדם תחת כנפיהם:
22 ודמות פניהם המה הפנים אשר ראיתי על נהר
כבר מראיהם ואותם איש אל עבר פניו ילכו:
יא
1 ותשא אותי רוח ותבא אתי אל שער בית יהוה
הקדמונה הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים
וחמשה איש ואראה בתוכם את יאזניה בן עזר
ואת פלטיהו בן בניהו שרי העם:
2 ויאמר אלי בן אדם אלה האנשים החשבים
און והיעצים עצת רע בעיר הזאת:
3 האמרים לא בקרוב בנורא בתים הים הסיר
ואנחנו הבשר:
4 לכן הנבא עליהם הנבא בן אדם:
5 ותפל עלי רוח יהוה ויאמר אלי אמר כה אמר
יהוה בן אמרתם בית ישראל ומעלות רוחכם אני
ידעתיה:
6 הרביתם חלליכם בעיר הזאת ומלאותיה
חוצותיה חלל:
7 לכן כה אמר אדני יהוה חלליכם אשר שמתם
בתוכה המה הבשר והים הסיר ואתכם הוציא
מתוכה:
8 חרב יראתם וחרב אביא עליכם נאם אדני
יהוה:
9 והוצאתי אתכם מתוכה ונתתי אתכם ביד זרים
ועשיתי בכם שפטים:
10 בחרב תפלו על גבול ישראל אשפוט אתכם
וידעתם כי אני יהוה:

* Hoc animal est quod vidi sub Deo Israel iuxta fluvium Chobar, & cognoui quia Cherubim sunt.

* Quatuor facies uni, & quatuor alæ vni. & similitudo manuum hominum de sub alis eorum:

* Et similitudo facierum eorum. hæc facies sunt quas vidi sub gloria Dei Israel, iuxta fluvium Chobar, visionem eorum. & ipsa vnumquodque ipsorum secundum faciem eorum ambulabant.

CAP. XI.

ET assumpsit me spiritus, & adduxit me ad portam domus Domini quæ eregione, respicientem ad Orientem. & ecce in vestibulis portæ quasi viginti & quinque viri: & vidi in medio eorum Iechoniam filium Ezer, & Phaltiam filium Bonaie, principes populi.

* Et dixit ad me: Fili hominis, hi viri cogitantes vana, & consultantes consilium malum in ciuitate ista:

* Dicentes: Nonne nouiter edificatæ sunt domus: hæc est lebes, nos autem carnes.

* Idcirco vaticinare super eos fili hominis.

* Et irruit super me spiritus Domini, & dixit ad me: Hæc dicit Dominus, sic dixistis domus Israel, & cogitationes spiritus vestri ego scio.

* Multiplicastis mortuos vestros in urbe hac, & implestis vias eius vulneratis.

* Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Mortuos vestros quos percussistis in medio eius, hi sunt carnes, hæc autem est lebes. et vos educam de medio eius.

* Gladium metuitis, & gladium inducam super vos, dicit Adonai Dominus.

* Et educam vos de medio eius, & tradam vos in manus alienorum, & faciam in vobis iudicia.

* In gladio cadetis, in finibus Israel iudicabo vos. & scietis quia ego Dominus.

* Τὸ πρῶτον ζῶον ἐστὶν ὃ ἶδον ὑποκάτω θεοῦ ἰσραήλ. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ χοβάρ, καὶ ἔγνων ὅτι χερουβείμ ἐσιν.

* τέσσαρες προσώπα τὰ ἐνὶ καὶ τέσσαρες πτέρυγες τὰ ἐνὶ. & ὁμοίωμα χειρῶν ἀνθρώπων ὑποκάτωθεν τὰν πτερύγων αὐτῶν.

* καὶ ὁμοίωμα τὰν προσώπων αὐτῶν. ταῦτα τὰ προσώπα ἐσιν ἃ ἶδον ὑποκάτω τῆς δόξης θεοῦ ἰσραήλ, Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβάρ, τὴν ὄραν αὐτῶν. καὶ αὐτὰ ἕκαστον αὐτῶν καὶ περὶ ὤπον αὐτῶν ἐπορεύοντο.

ἰα.

* Καὶ ἀνέλαβόν με πνεῦμα, καὶ ἤγαγόν με ἔπὶ τὴν πύλιν τοῦ οἴκου κυρίου τὴν κατεάναν τὴν βλέπουσαν καὶ ἀνατολὰς. καὶ ἶδ' ἔπὶ τὰν πύλιν τῆς πόλεως ὡς εἴκοσι καὶ πέντε ἄνδρες, καὶ ἶδον ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν ἱερόν. τὸν τοῦ ἐξερ καὶ φαλτῖαν τὸν τοῦ βαναίου, & οὗ ἀφηγουμένους τοῦ λαοῦ.

* καὶ εἶπεν πρὸς με, ἦ ἐς ἀνθρώπους οὗτοι. & ἄνδρες & λογισμοὶ ματαῖα καὶ βουλεύοντες βουλὴν πονηράν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

* & λέγοντες, ἐχὶ προσφάτως ὠκοδόμηται αἱ οἰκίαι, αὐτὴ ἐστὶν ὁ λέβης, ἡμεῖς δὲ τὰ κρέα.

* διὰ τοῦτο προσφάτως ἐπ' αὐτοὺς ἦ ἐς ἀνθρώπους.

* & ἐπέπεσον ἐπ' ἐμὲ πνύμα κυρίου, & εἶπεν πρὸς με, τὰδε λέγει κύριος, ἔτις ἐπάτε οἶκον ἰσραήλ, & τὰ διαβόλια τοῦ πνύματος ὑμῶν ἐπὶ ἔλῳ ἰσραήλ.

* ἐπληρώσατε νεκρὸς ὑμῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, & ἐνεπλήσατε τὰς ὁδοὺς αὐτῆς τραυματιῶν.

* διὰ τοῦτο τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, & οὗ νεκρὸς ὑμῶν ἐς ἐπαλάζετε ἐν μέσῳ αὐτῆς, & οὗ εἰσὶν τὰ κρέα, αὐτὴ δὲ ἐστὶν ὁ λέβης. καὶ ὑμεῖς ἰσχυρὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς.

* ῥομφαίαν φοβεῖσθε, καὶ ῥομφαίαν ἐπάξω ἐφ' ὑμᾶς, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

* καὶ ἰσχυρὸς ὑμᾶς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἀδελώσω ὑμᾶς εἰς χεῖρας ἀλλοτρίων, καὶ ποιήσω ἐν ὑμῖν κείμενα.

* ἐν ῥομφαίᾳ πεσεῖσθε, ἔπὶ τὰν ὁρίων τοῦ ἰσραήλ κρινῶ ὑμᾶς, καὶ ἔπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Ipse erat creatura quas vidi sub gloria Dei Israel iuxta fluvium Chobar, & cognoui quod Cherubim essent.

" Quatuor quatuor vultus vni, & quatuor alæ vni; & similitudo manus hominis sub alis eorum.

" Et similitudo vultuum eorum, ipsi sunt vultus quos videram iuxta fluvium Chobar, aspectus earum & ipsæ, quæque creatura ante faciem suam gradiebatur.

CAP. XI.

ET sustulit me spiritus, & introduxit me ad portam Orientalem domus sanctuarij Domini quæ aperta erat ad Orientem, & ecce in introitu portæ erant viginti & quinque viri: & vidi inter eos Iezoniam filium Azur, & Phaltiam filium Banaie principes populi.

* Et dixit ad me: Fili hominis, isti sunt viri qui cogitant vim facere, & qui consulunt consilium malum in ciuitate hac.

* Qui dicunt, Non propè est ut ædificentur domus. ipsa est reputata nobis quasi lebes, & nos reputati sumus in medio eius sicut caro quæ coquitur in medio lebetis.

* Propterea vaticinare super eos, vaticinare fili hominis.

* Et resedit super me spiritus prophetiæ à facie Domini, & dixit ad me: Dic, Hæc dicit Dominus, sic dixistis domus Israel, & quod vos cogitatis, & quod ascendit in cor vestrum, reuelatum est coram me.

* Multiplicastis interfectos vestros in ciuitate ista, & implestis vicos eius interfectis.

* Propterea hæc dicit Dominus Deus: Interfecti vestri quos posuistis in medio eius, ipsi sunt sicut caro, & ipsa est quasi lebes, & vos transmigra faciam de medio eius.

* A facie eorum qui occidunt gladio timuistis, & occidentes gladio adducam super vos, dicit Dominus Deus.

* Et transmigra faciam vos de medio eius, & tradam vos in manum alienorum, & faciam in vobis ultionem iudiciorum.

* Gladio occidemini; in termino terræ Israel vindictam sumam ex vobis, & scietis quia ego Dominus.

11 * היא לא תהיה לכם לסיר ואתם תהיו בתוכה
לבשר אל גבול ישראל אשפט אתכם :
12 * וידעתם כי אני יהוה אשר בחקי לא הלכתם
ומשפטי לא עשיתם וכמשפטי הגוים אשר
סביבותיכם עשיתם :
13 * ויהי כהנבאי ופלטיו בן בניה מת ואפל על-
פני ואזעק קול גדול ואמר אהה אדני יהוה כלה
אתה עשה את שארית ישראל :
14 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
15 * בן אדם אחיד אחיד אנשי גאלתך וכל בית
ישראל כלה אשר אמרו להם ישבי ירושלם רחקו
מעל יהוה לנו היא נתנה הארץ למורשה :
16 * לכן אמר כה אמר אדני יהוה כי הרחקתים
בגוים וכי הפצותים בארצות ואחי להם למקדש
מעט בארצות אשר באו שם :
17 * לכן אמר כה אמר אדני יהוה וקבצתי אתכם
מן העמים ואספתי אתכם מן הארצות אשר
נפצותכם בהם ונתתי לכם את אדמת ישראל :
18 * ובאו שמה והסירו את כל שקוציה ואת כל-
תועבתיה ממנה :
19 * ונתתי להם לב אחר ורוח חדשה אתן בקרבכם
והסרתם לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר :
20 * למען בחקתי ילכו ואת משפטי ישמרו ועשו
אתם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים :
21 * ואל לב שקוציהם ותועבותיהם לבם הליך
דרכם בראשם נתתי נאם אדני יהוה :
22 * וישאו הכרובים את כנפיהם והאופנים
לעמרתם וכבוד אלהי ישראל עליהם
מלמעלה :

11 * Hæc non erit vobis in lebetem, & vos
non eritis in medio eius in carnes. in fini-
bus Israel iudicabo vos.
12 * Et scietis quia ego Dominus, quia in
præceptis meis non ambulastis, & iudicia
C mea non fecistis, sed iuxta iudicia gentium
quæ in circuitu vestro sunt, estis operati.
13 * Et factum est cum prophetare, Phel-
tias filius Banaïæ mortuus est. Et cecidi
in faciem meam, clamans voce magna, &
dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus, con-
summationem tu facis reliquiarum Israel.
14 * Et factum est verbum Domini ad me
dicens:
15 * Fili hominis, fratres tui, fratres tui,
viri propinqui tui, & omnis domus Israel
vniuersi quibus dixerunt habitatores Hie-
rusalem, Longè recedite à Domino, nobis
data est terra in possessionem.
16 * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Quia longè feci eos in gentibus, & quia
disperxi eos in terris, ero eis in sanctifica-
tionem modicam in terris ad quas vene-
runt.
17 * Propterea loquere, Hæc dicit Domi-
nus Deus: Congregabo vos de populis, &
adunabo de terris in quibus disperfi estis,
daboque vobis humum Israel:
18 * Et ingredientur illuc, & auferent om-
nes offensiones, cunctasque abominatio-
nes eius de illa.
19 * Et dabo eis cor vnum, & spiritum no-
uum tribuam in visceribus eorum. Et au-
feram cor lapideum de carne eorum, & da-
bo eis cor carneum:
20 * Vt in præceptis meis ambulent, & iu-
dicia mea custodiant, faciantque ea: &
sint mihi in populum, & ego sim eis in
Deum.
21 * Quorum autem cor post offendicula
& abominationes suas ambulat, horum
viam in capite suo ponam, dicit Domi-
nus Deus.
22 * Et eleuauerunt Cherubim alas suas,
& rotæ cum eis, & gloria Dei Israel erat
super eos.

תרגום יונתן

11 * היא לא תהי לכוז כדורא ברם אחוז חוזן בגויה לבשרא רבשיל בגו דורא על לחוים ארעא דישראל אחרע סנכון : 12 * ותדעק ארי
אחזי בקימילא תלחחון ודיני לא עברחון וכנמוס עממיא די בסחרניכו עברחון : 13 * והוה כאתנביותי ופלטיו בר בניה מית
מחשחתי על אפי וצוחת בקול רב ואמרת קבל בעותי יי אלהים גמירא את עבר עם שארא דישראל : 14 * והוה פתגם נבואה מן
בר אדם אחך אחך אנשי קריבך וכל בית ישראל כלהון ואמרין להון יחבי ירושלם אתרחקו מרחלמא
15 * בן אדם אמר כדן אמר יי אלהים ארי ארחקתנו לכיני עממיא וארי בדרחננו במרינתא
16 * בכן אמר כדן אמר יי אלהים : 17 * ויהי כהנבאי ופלטיו בן בניה מת ואפל על-
פני ואזעק קול גדול ואמר אהה אדני יהוה כלה אתה עשה את שארית ישראל : 18 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
19 * בן אדם אחיד אחיד אנשי גאלתך וכל בית ישראל כלה אשר אמרו להם ישבי ירושלם רחקו מעל יהוה לנו היא נתנה הארץ למורשה :
20 * לכן אמר כה אמר אדני יהוה כי הרחקתים בגוים וכי הפצותים בארצות ואחי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם :
21 * לכן אמר כה אמר אדני יהוה וקבצתי אתכם מן העמים ואספתי אתכם מן הארצות אשר נפצותכם בהם ונתתי לכם את אדמת ישראל :
22 * ובאו שמה והסירו את כל שקוציה ואת כל תועבתיה ממנה :
23 * ונתתי להם לב אחר ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתם לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר :
24 * למען בחקתי ילכו ואת משפטי ישמרו ועשו אתם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים :
25 * ואל לב שקוציהם ותועבותיהם לבם הליך דרכם בראשם נתתי נאם אדני יהוה :
26 * וישאו הכרובים את כנפיהם והאופנים לעמרתם וכבוד אלהי ישראל עליהם מלמעלה :

* Hæc vobis non erit in lebetem: et vos non eritis in medio eius in carnes. in finibus Israel indicabo vos.

* Et scietis quia ego Dominus: quoniam in mandatis meis non ambulastis, & iudicia mea non fecistis, & secundum iudicia gentium quæ in circuitu vestro fecistis.

* Et factum est cum prophetarē ego, et Phaltias filius Banaie mortuus est. & cado in faciem meam, & clamaui voce magna & dixi: Heu adonai Domine, in consummationē tu faciā reliquos Israel.

* Et factum est verbum Domini ad me dicens:

* Fili hominis, fratres tui & viri captiuitatis tue, & omnis domus Israel consummata est, quibus dixerunt ipsis habitatores Hierusalem, Longè recessistis à Domino: nobis data est terra in hereditatem.

* Propterea dic, Hæc dicit Adonai Dominus, quia repellam eos in gentes, & dispergam eos in omnem terram. & ero eis in sanctificationem parvulam in regionibus quod ingredientur illuc.

* Propterea dic: Hæc dicit Adonai Dominus, & congregabo eos de gentibus, & recipiā eos de regionibus quod disseminavi eos in eis. et dabo eis terram Israel,

* Et ingredientur illuc, & auferent omnes abominaciones eius & omnes iniquitates eius.

* Et dabo eis cor aliud, et spiritum novum dabo eis: & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum:

* Ut in præceptis meis ambulent, & iustificationes meas custodiant, & faciant ea: & erunt mihi in populum, & ego ero illis in Deum.

* Et in cor abominationum eorum & iniquitatum eorum quasi cor eorum ambulavit: & vias eorum in capita eorum dedi, dicit Adonai Dominus.

* Et eleuauerunt Cherubim alas suas, & rotæ eorum adherentes eis, et gloria Dei Israel super ea.

11 * αὐτοῦ μὴν οὐκ ἔσται εἰς λέβητα. καὶ ὑμεῖς οὐ μὴ γνήσθε ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰς κρέα. Ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ Ἰσραὴλ κρινώμεσθε.

12 * καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος, ὅτι ἐν ταῖς ἐντολαῖς μου οὐκ ἐπορεύθητε, & τὰ κρίματά μου οὐκ ἐποιήσατε, καὶ κτ' τὰ κρίματα τῶν ἐθνῶν τῶν περιέκλω ὑμῶν ἐποιήσατε.

13 * καὶ ἐγγύστε ἐν τῷ περὶ φητῶν μου, καὶ φιλίας οὐ τοῦ βαναίου ἀπέθανεν. καὶ πίπῃ ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ θνήσκει, φωνὴ μεγάλη, καὶ εἶπον, οἱμοὶ ἀδωνάϊ κύριε εἰς ὧν τέλειαν σὺ ποιεῖς ἐν κατὰ λείπεις τοῦ Ἰσραὴλ.

14 * καὶ ἐγγύστε λόγῳ κυρίου πρὸς με λέγων,

15 * ἡ δὲ ἀνθρώπων, & ἀδελφοί σου, & ἀνδρες τῆς αἰχμαλωσίας σου, καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου Ἰσραὴλ σπυλῆται ἐξ αἰσῶν εἶπαν αὐτοῖς, & κατεκύντες Ἱερουσαλὴμ, μακρὰν ἀπέχεσθε ἀπὸ κυρίου. ἡμῖν δέδοται ἡ γῆ εἰς κληρονομίαν.

16 * διὰ τούτου εἶπον, τάδε λέγει ἀδωνάϊ κύριος, ὅτι ἀπώθεμαι αὐτοὺς εἰς τὰ ἔθνη, καὶ διασκορπῶ αὐτοὺς εἰς πάσαν τὴν γῆν. καὶ ἔθωμαι αὐτοὺς εἰς ἀγίασμα μικρὸν ἐν ταῖς χώραις, & ἐκεῖ εἰσέλθωσιν ἐκεῖ.

17 * διὰ τούτου εἶπον, τάδε λέγει ἀδωνάϊ κύριος, καὶ συναΐξω αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰσδέξομαι αὐτοὺς ἐκ τῶν χωρῶν οὗ διεσπάρη αὐτοὺς ἐν αὐταῖς. καὶ δώσω αὐτοῖς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ.

18 * καὶ εἰσελεύσονται ἐκεῖ, καὶ ἔξαρθῶσιν πᾶσι τοῖς βδελυγμάτοις αὐτῶν καὶ πάσαις ταῖς θύομαις αὐτῶν.

19 * & δώσω αὐτοῖς καρδίαν ἑτέραν, & πνεῦμα καινὸν δώσω αὐτοῖς, & ἐκσπάσω τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῶν, & δώσω αὐτοῖς καρδίαν σαρκίνην.

20 * ὅπως ἐν τοῖς περὶ αἱμασίν μου πορεύων, καὶ τὰ δικαιώματά μου φυλάσσων, καὶ ποιῶσιν αὐτά, καὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔθωμαι αὐτοῖς εἰς θεόν.

21 * καὶ εἰς τὴν καρδίαν τῶν βδελυγμάτων αὐτῶν & τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ὡς ἡ καρδία αὐτῶν ἐπορεύετο, ἵαες ὁδὸς αὐτῶν εἰς κεφαλὰς αὐτῶν δέδωκα, λέγει ἀδωνάϊ κύριος.

22 * καὶ ἔξηραν τὰ χερσὺς αὐτῶν πύργους αὐτῶν, καὶ τὸν τοῖχος αὐτῶν ἐχόμηροι αὐτῶν, καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ Ἰσραὴλ ὑπερέστω αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Ipsa non erit vobis tanquam lebes, sed vos intra eam eritis velut caro quæ in lebe coquitur. in limite terræ Israel vos vlciscar. Scietisque, quia ego Dominus, qui in pactis meis non ambulastis, & iudicia mea non fecistis, sed secundum mores populorum qui in circuitu vestro sunt, fecistis. Et factum est cum prophetarem, Phaltias filius Banaie mortuus est. & corui pronus in faciem meam, & clamaui voce magna, & dixi: Suscipe deprecationem meam Domine Deus, consummationem tu facis cum reliquiis Israel.

" Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me dicens: Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui & omnis domus Israel vniuersi de quibus dicunt habitatores Ierusalem; Longè facti sunt à timore Domini: nobis data est terra in possessionem. Propterea dic: Hæc dicit Dominus Deus, quia elongavi eos inter populos, & quia dispersi eos per prouincias, dedi eis domos congregationis secundæ domui sanctuarij mei, & ipsi sunt quasi pauci in prouinciis ad quas transmigraverunt.

" Propterea dic, Hæc dicit Dominus Deus, & applicabo vos de medio populorum, & congregabo vos de prouinciis ad quas dispersi estis, & dabo vobis terram Israel. Et ingredientur illuc & auferent omnia inquinamenta & abominaciones eius ab ea.

" Et dabo vobis cor timens, & spiritum timoris dabo in visceribus eorum, & conteram cor impietatis, quod erat durum sicut lapis, de carne eorum, & dabo eis cor timens coram me, ut faciant voluntatem meam.

" Ut ambulent in pactis meis, & iudicia mea seruent & faciant ea: & erunt coram me in populum, & ego ero eis in Deum. Et post cultum idolorum suorum & abominationum suarum cor eorum errat: vltionem viarum suarum in caput eorum dabo, dicit Dominus.

" Et leuauerunt Cherubim alas suas & rotæ eregione eorum; & gloria Dei Israel super eis desuper.

23 * וַיַּעַל כְּבוֹד יְהוָה מֵעַל תּוֹךְ הָעִיר וַיַּעֲמֵד עַל-
הָהָר אֲשֶׁר מִקְדָּם לָעִיר:
24 * וְרוּחַ נִשְׁאַתְנִי וַתְּבִיאֲנִי כַשְׂדִּימָה אֶל-הַגּוֹלָה
בַּמְּרֹאֶה בְּרוּחַ אֱלֹהִים וַיַּעַל מְעָלִי הַמְּרֹאֶה
אֲשֶׁר רָאִיתִי:
25 * וַאֲדַבֵּר אֶל-הַגּוֹלָה אֵת כָּל-דְּבָרֵי יְהוָה אֲשֶׁר
הִרְאֵנִי:

יב

* וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
2 * בֶּן-אָדָם בְּתוֹךְ בֵּית-הַמְּרִי אַתָּה יֹשֵׁב אֲשֶׁר עֵינַיִם
לָהֶם לִרְאוֹת וְלֹא רְאוּ אֲזָנַיִם לִשְׁמָע וְלֹא
שָׁמְעוּ כִּי בֵית מְרִי הֵם:
3 * וְאַתָּה בֶּן-אָדָם עֲשֵׂה לָךְ כְּלִי גוֹלָה וְגוֹלָה יוֹמָם
לְעֵינֵיהֶם וְגַלִּית מִמְּקוֹמְךָ אֶל-מָקוֹם אֲחֵר לְעֵינֵיהֶם
אוֹלֵי יִרְאוּ כִּי בֵית מְרִי הֵמָּה:
4 * וְהוֹצֵאת כְּלִיךָ כְּכִלֵּי גוֹלָה יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם וְאַתָּה
תֵּצֵא בְּעֶרְבַּ לְעֵינֵיהֶם כְּמוֹצֵא גוֹלָה:
5 * לְעֵינֵיהֶם חֲתָר לָךְ בִּקְרִי וְהוֹצֵאתָ בּוֹ:
6 * לְעֵינֵיהֶם עַל-כִּתְּףֶךָ תִּשָּׂא בְּעֹלָטָה תוֹצִיֵא פָנֶיךָ
תִּכְסֹּה וְלֹא תִרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ כִּי-מוֹפֶת נִתְּתִיךָ
לְבֵירַת יִשְׂרָאֵל:
7 * וַאֲעַשׂ בֶּן כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי כְּלִי הוֹצֵאתִי כְּכִלֵּי גוֹלָה
יוֹמָם וּבְעֶרֶב חֲתַרְתִּי לִי בִקְרִי בְיָד בְּעֹלָטָה הוֹצֵאתִי
עַל-כִּתְּףִי נִשְׂאתִי לְעֵינֵיהֶם:
8 * וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי בִּבְקֹר לֵאמֹר:
9 * בֶּן-אָדָם הֲלֹא אָמְרוּ אֵלֶיךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בִּירַת
הַמְּרִי מָה אַתָּה עֹשֶׂה:
10 * אָמַר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הַנְּשִׂיִם
הַמֵּשָׂא הֵזֶה בִּירוּשָׁלַם וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-הֵמָּה
בְּתוֹכָם:

23 * Et ascendit gloria Domini de medio
ciuitatis, stetitque super montem qui est
ad Orientem vrbs:
24 * Et spiritus leuauit me, adduxitque in
Chaldeam ad transfmigrationem, in visio-
nem in spiritu Dei. Et sublata est a me vi-
sio quam videram.

25 * Et locutus sum ad transfmigrationem
omnia verba Domini quę ostēderat mihi.

CAP. XII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
cens:

2 * Fili hominis, in medio domus exaf-
perantis tu habitas, qui oculos habent ad
videndum & non vident, & aures ad au-
diendum & non audiunt, quia domus ex-
asperans est.

3 * Tu ergo fili hominis fac tibi vasa trāf-
migrationis, & transmigrabis per diem co-
ram eis. Transmigrabis autem de loco tuo
ad locum alterum in conspectu eorum, si
fortē aspiciant, quia domus exasperans est.

4 * Et efferes foras vasa tua, quasi vasa
transmigrantis per diem in conspectu eo-
rum. Tu autem egredieris vespere co-
ram eis, sicut egredietur migrans

5 * ante oculos eorum. Perfode tibi pa-
rietem, & egredieris per eum

6 * in conspectu eorum. In humeris por-
taberis, in caligine effereris. Faciem tuam
velabis, & non videbis terram, quia por-
tentum dedi te domui Israel.

7 * Feci ergo sicut pręceperat mihi Do-
minus. Vasa mea protuli quasi vasa tranf-
migrantis per diem, & vespere perfodi
mihi parietem manu, & in caligine egres-
sus sum, & in humeris portatus in con-
spectu eorum.

8 * Et factus est sermo Domini manē ad
me, dicens: * Fili hominis, nunquid
non dixerunt ad te domus Israel, domus
exasperans, Quid tu facis?

10 * Dic ad eos: Hęc dicit dominus Deus
Super ducem onus istud, qui est in Hiera-
rusalem, & super omnem domum Israel
quę est in medio eorum.

תרגום יונתן

24 * ורוח נטלחני ואזבלחני למדינה ארע כסדאי לוח
25 * ואתכבית ליבני גלותא ית כל פתגמאי דיני דאחזוני

יב

ויהי דבר יהוה אלי לומר:
בן אדם בתיך בית המרי אתה יושב אשר עיני
להם לראות ולא ראו אזניים לשמע ולא
שמעו כי בית מרי הם:
ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה וגולה יום
לעיניהם וגלית ממקומך אל מקום אחר לעיניהם
אולי יראו כי בית מרי המה:
והוצאת כליך ככלי גולה יום לעיניהם ואתה
תצא בערב לעיניהם כמוצא גולה:
לעיניהם חתר לך בקיר והוצאת בו:
לעיניהם על כתףך תשא בעולטת תוציא פניך
תכסה ולא תראה את הארץ כי מופת נתתיך
לבירת ישראל:
ואעש בן כאשר צויתי כלי הוצאתי ככלי גולה
יום ובערב חתרתי לי בקיר ביד בעולטת הוצאתי
על כתפי נשאתי לעיניהם:
ויהי דבר יהוה אלי בבקר לאמר:
בן אדם הלא אמרו אליך בית ישראל בירת
המרי מה אתה עשה:
אמר אליהם כה אמר אדני יהוה הנשי
המשא הזה בירושלם וכל בית ישראל אשר המה
בתוכם:
ויהי פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר:
בר אדם כגו עמא סרבנא את יתב דענין להון למחוי ולא חזן ואודנין להון למשמע ולא שמעין ארי עם סרבן אנו:
ואת בר אדם אחקן לך מני גלותא וגלי בימם לעיניהון ותגלי מאתרך לאתר אחרן לעיניהון מאים ירחלון ארי עם סרבן אנו:
ועק מנך כמני גלותא בימם לעיניהון ואת תפוק ברמשא לעיניהון כמפקני גלותא לעיניהון על כתפא תטול כקבלא תפוק אפך תכסי ולא תחוי ית ארעא ארי את יתבתך לבית ישראל:
ותבנה מן כמא דאתפקדנה מני אפקת כמני גלותא בימם וברמשא אתחתרת לי בככלא ביד כקבלא נפקת ועל כתפא תטול לעיניהון:
ותה פתגם נבואה מן קדם יי עמי בצפרא למימר:
בר אדם הלא אם יסרון לך בית ישראל עמא סרבנא מה את עבד:
אמר להון כגון אפך יי אלהים על רבא מטל נבואתא תדא בירושלם וכל בית ישראל דאנו ביניהון:

¹ Et ascendit gloria Domini de medio ciuitatis, & stetit super montem qui erat contra urbem:

² Et spiritus assumpsit me, & adduxit me in terram Chaldaeorum in captiuitatem in visione in spiritu Dei. & ascendi à visione quam vidi:

³ Et locutus sum ad captiuitatem omnia verba Domini quæ ostendit mihi.

CAP. XII.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:

¹ Fili hominis, in medio iniquitatum eorum tu habitas, qui habent oculos ad videndum et non vident, & aures habent ad audiendum, & non audiunt, quia domus exasperans est.

² Et tu fili hominis fac tibi vasa captiuitatis, & captiuare per diem coram eis. & captiuus duceris de loco tuo in locum alterum in conspectu eorum, vt videant quia domus exasperans est.

³ Et efferes vasa tua vasa captiuitatis per diem ante oculos eorum, & egredieris vespere in conspectu eorum, sicut egreditur captiuus in conspectu eorum. Per fode tibi in parietem, & transibis per eum.

⁴ in conspectu eorum. super humerum portaberis, et absconditus egredieris. faciem tuam velabis, & non videbis terram. quia portentum dedi te domui Israel.

⁵ Et feci sic iuxta omnia quaecunque præcepit mihi. & protuli vasa quasi vasa captiuitatis per diem, & vespere perfodi mihi parietem manu, & absconditus egressus sum, super humerum assumptus sum in conspectu eorum.

⁶ Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

⁷ Diluculo, fili hominis, non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans, quid tu facis?

⁸ Dic ad eos: Hæc dicit Adonai Dominus principi & duci in Hierusalem, & omni domui Israel qui sunt in medio eorum.

²³ καὶ ἀνέβη ἡ δόξα κυρίου ἐν μέθῃ τῆς πόλεως, & ἔστη ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁ κύριος ἐναντὶ τῆς πόλεως.

²⁴ & πνεῦμα δυνάμεός με ἐπαύρησέν με εἰς γῆν χαλδαίων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἐν ὁρᾷ ἐν πνεύματι θεοῦ. καὶ ἀνέβην ἀπὸ τῆς ὁράσεως ἧς ἶδον.

²⁵ καὶ ἐλάλησα πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν πρῶτος τῶν λόγων κυρίου οἷς ἐδείξεν μοι.

16.

¹ Καὶ ἐλάλησεν ὁ κύριος πρὸς με λέγων,

² ἢ ἐστὶν ἀνθρώπου ἐν μέθῃ τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν οὐ κατὰ κείρας, οἱ ἔχουσιν ὀφθαλμούς τοῦ βλέπειν καὶ οὐ βλέπουσιν, καὶ ὦτα ἔχουσιν τοῦ ἀκούειν καὶ οὐκ ἀκούουσιν, διότι οἱ οὐκ ἔσονται πικραίνων ἐσίν.

³ καὶ σὺ ἢ ἐστὶν ἀνθρώπου ποίηθις ἐν αὐτοῖς σημεῖα αἰχμαλωσίας, καὶ αἰχμαλωτῶσιν αὐτοὺς ἡμέρας ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ αἰχμαλωτῶσιν αὐτοὺς ἐν τῷ τόπῳ τοῦ εἶναι ἐν τῷ τόπῳ ἐτέρῳ ἐνώπιον αὐτῶν, ὅπως εἰδῶσιν, διότι οἱ οὐκ ἔσονται πικραίνων ἐσίν.

⁴ καὶ ἔξοισθις τὰ σημεῖα τοῦ αἰχμαλωσῆς ἡμέρας κατ' ὀφθαλμούς αὐτῶν καὶ συνεξελύσῃς ἐσπέρους ἐνώπιον αὐτῶν, ὡς ἐκπορεύεσθαι αἰχμαλωτῶν.

⁵ ἐνώπιον αὐτῶν διώρυξον ἑαυτὰ εἰς τὴν τοῖχον, & διεξέλυσθι δι' αὐτῆς.

⁶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπ' ὄμιον ἀναλήψῃς καὶ κεκρυμμένον ἔξελύσῃς. τὸ πρὸς ὅσον σου συγκαλύψῃς, καὶ οὐ μὴ εἰδῇς τὴν γῆν. διότι τέρας δέδωκάς ἐστιν οἴκῳ ἰσραήλ.

⁷ καὶ ἐποίησα οὕτως ὡς ἔειπεν ὁ κύριος ἐνετείλατό μοι. καὶ ἔξελύκα ὡς σημεῖα αἰχμαλωσίας ἡμέρας, καὶ ἐσπέρους διώρυξά ἐμαυτὰ τὴν τοῖχον τῇ χειρὶ καὶ κεκρυμμένον ἔξηλθον ἐπ' ὄμιον ἀνελήψην ἐνώπιον αὐτῶν.

⁸ καὶ ἐλάλησεν ὁ κύριος πρὸς με λέγων,

⁹ ὅπως ἢ ἐστὶν ἀνθρώπου οὐκ εἶπον πρὸς σέ ὁ οἶκος τοῦ ἰσραήλ, οἱ οὐκ ἔσονται πικραίνων, τί σὺ ποιεῖς;

¹⁰ εἶπον πρὸς αὐτὸν, τὰδε λέγει ἁδωνάϊ κύριος τὰς ἀρχὰς καὶ ἀφηγεμῶν ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ πᾶσι οἴκῳ ἰσραήλ οἱ εἰσὶν ἐν μέσῳ αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et eleuata est gloria Domini de medio ciuitatis, & resedit super montem Oliueti qui est ad Orientem ciuitatis.

² Et spiritus sustulit me, & adduxit me in prouinciam terræ Chaldaeorum ad filios transmigrationis in visione spiritus prophetie qui resedit super me à facie Domini. & recessit à me visio quam vidi.

³ Et prophetaui filiis transmigrationis omnia verba Domini quæ ostenderat mihi.

CAP. XII.

ET factum est verbum prophetie à facie Domini ad me, dicens: ¹ Fili hominis, in medio populi contumacis tu habitas, qui oculos habent ad videndum, & non vident; & aures ad audiendum, & non audiunt: quia populus contumax est.

² Tu autem fili hominis præpara tibi vasa transmigrationis, & transmigra in die ante oculos eorum, & transmigrabis de loco tuo ad locum alium in oculis eorum: forte timebunt, quia populus contumax est.

³ Et efferes vasa tua sicut vasa transmigrationis per diem ante oculos eorum, & tu egredieris vespere in oculis eorum sicut egrediuntur transmigrantes.

⁴ Ante oculos eorum in humero tolles, in tenebris egredieris, faciem tuam operies & non videbis terram, quia signum dedi te domui Israel.

⁵ Et feci sicut iussus fueram, vasa mea eduxi sicut vasa transmigrationis per diem, & vespere fodi mihi in pariete manu, in tenebris exi, & super humerum sustuli ante oculos eorum.

⁶ Et factum est verbum prophetie à facie Domini ad me manens dicens: ⁷ Dic tu eis: Hæc dicit Dominus Deus, Fili hominis, si vtiq; dixerint tibi domus Israel populus contumax, Quid tu facis?

⁸ Dic tu eis: Hæc dicit Dominus Deus, Super principem est onus prophetie huius in Ierusalem, & super omnem domum Israel qui sunt in medio eius.

11 * אָמַר אֲנִי מוֹפֶתְכֶם בְּאֶשֶׁר עָשִׂיתִי בֶן יַעֲשֶׂה לָהֶם
בְּגוֹלָה בְּשָׁבִי יִלְכוּ :
12 * וְהַנָּשִׂיא אֲשֶׁר-בְּתוֹכְכֶם אֶל-כְּתָף יִשָּׂא בְעֶלְטָהּ
וַיֵּצֵא בְקִיר יַחְתְּרוּ לְהוֹצִיא בּוֹ פָּנָיו יִכְסֶה יַעַן אֲשֶׁר
לֹא-יֵרָאֶה לְעֵין הוּא אֶת-הָאָרֶץ :
13 * וּפְרִשְׁתִּי אֶרֶץ-רִשְׁתִּי עָלָיו וְנִתְפַּשׂ בַּמְצוֹדָתִי
וְהִבֵּאתִי אֹתוֹ בְּכֹלָה אֶרֶץ כְּשָׂדִים וְאוֹתָהּ לֹא-יֵרָאֶה
וְשֵׁם יִמּוּרָהּ :
14 * וְכָל אֲשֶׁר סָבִיבִתִּי עֲזָרָה וְכָל-אַנְפִּי אֲזוּרָה
לְכָל-רוּחַ וְהָרִב אֲרִיק אַחֲרֵיהֶם :
15 * וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה בְּהַפִּיעִי אוֹתָם בְּגוֹלִים וְזִרְתִּי
אוֹתָם בְּאֶרְצוֹתָם :
16 * וְהוֹתַרְתִּי מֵרָחֹק אֲנָשִׁי מִסֵּפֶר מִהָרִב מִדַּעַב
וּמִדָּבָר לְמַעַן יִסְפְּרוּ אֶת-כָּל-תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם בְּגוֹלִים
אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה :
17 * וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
18 * בֶּן-אָדָם לַחֲמֹךְ כִּרְעַשׂ תֹּאכַל וּמִמֶּיךָ בְּרִגְזוֹ-
וּבְדֹאגָה תִּשְׁתֶּה :
19 * וְאָמַרְתָּ אֶל-עַם הָאָרֶץ כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה
לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם אֶל-אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל לַחֲמֹס בְּדֹאגָה
יֹאכְלוּ וּמִמֵּיהֶם בְּשִׁמְמוֹן יִשְׁתּוּ לְמַעַן תִּשֶׂם אֶרֶצָהּ
מִמְלָאָה מִחֲמֹס כָּל-הַיֹּשְׁבִים בָּהּ :
20 * וְהָעִירִים הַנוֹשְׁבוֹת תַּחֲרִבְנָהּ וְהָאָרֶץ שְׁמָמָה
תִּהְיֶה וַיִּדְעֻתָּם כִּי-אֲנִי יְהוָה :
21 * וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
22 * בֶּן-אָדָם מֶה-חֲמָשׁל הִזֶּה לָכֶם עַל-אֶדְמַת
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יֹאכְלוּ הַיָּמִים וְאָבֹד כָּל-חֲזוֹן :
23 * לָכֵן אָמַר אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הַשְׁבֵּתִי
אֶת-חֲמָשׁל הִזֶּה וְלֹא-יִמָּשְׁלוּ אֹתוֹ עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כִּי
אִם-דְּבַר אֲלֵיהֶם קָרְבוּ הַיָּמִים וְדָבַר כָּל-חֲזוֹן :

11 * Dic, Ego portentum vestrum. Quo-
modo feci, sic fiet illis. In transmigrationem & in captiuitatem ibunt.
12 * Et dux qui est in medio eorum, in hu-
meris portabitur, in caligine egredietur.
Parietem perfodient vt educant eum, fa-
cies eius operietur, vt nō videat oculo ter-
ram. 13 * Et extendam rete meum super
eum, & capietur in fagina mea, & adduca-
eum in Babylonem in terrā Chaldeorum,
& ipsam non videbit, ibique morietur,
14 * & omnes qui circa eum sunt. Presidium
eius & agmina eius dispergam in omnem
uentum, & gladium euaginabo post eos.
15 * Et scient quia ego Dominus, quando
disperfero illos in gentibus, & dissemina-
uero eos in terris.
16 * Et relinquam ex eis viros paucos a gla-
dio, & fame, & pestilentia, vt narrent om-
nia scelera eorum in gentibus ad quas in-
gredientur: & scient quia ego Dominus.
17 * Et factus est sermo Domini ad me, di-
cens:
18 * Fili hominis, panem tuum in con-
turbatione comede, sed & aquam tuam
in festinatione & mœrore bibe.
19 * Et dices ad populū terræ: Hęc dicit Dñs
Deus ad eos qui habitant in Hierusalē in
terra Israel. Panem suum in solitudine
comedent, & aquam suam in defolatione
bibent, vt defoletur terra à multitudine
sua propter iniquitates omnium qui ha-
bitant in ea.
20 * Et ciuitates quæ nunc habitantur, de-
solatæ erunt, terraque deferta: & scietis
quia ego Dominus.
21 * Et factus est sermo Domini ad me di-
cens: 22 * Fili hominis, quod est prouer-
bium istud in terra Israel dicentium: In
longum differentur dies, & peribit omnis
visio?
23 * Ideò dic ad eos: Hęc dicit Dominus
Deus, quiescere faciam prouerbum istud,
neq; vulgo dicetur vltrā in Israel. Et loque-
re ad eos quòd appropinquauerint dies,
& sermo omnis visionis.

תרגום יונתן

11 * אָמַר אֲנִי אֶתְכֹן כְּמַד דְּעִבְרַת בֶּן יַחְתְּבִיד לְהוֹן בְּגוֹלָתָהּ וּבְשָׁבִיא יִתְכֹן :
12 * וְכָל דְּבִינְהוֹן עַל כְּתָפָה יִשָּׂא בְּקֶלֶל יִפּוֹק בְּכֹתֵלָא יַחְתְּרוּן לְאַפְקוּתָהּ כֹּה אָפּוּחִי יִכְסִי חֶלֶף דְּחֵב הוּא וְלֹא יִחְזִי יַת אֶרְעָא :
13 * וְהַנָּשִׂיא אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם אֶל-כְּתָף יִשָּׂא בְעֶלְטָהּ וַיֵּצֵא בְקִיר יַחְתְּרוּ לְהוֹצִיא בּוֹ פָּנָיו יִכְסֶה יַעַן אֲשֶׁר
לֹא-יֵרָאֶה לְעֵין הוּא אֶת-הָאָרֶץ :
14 * וּפְרִשְׁתִּי אֶרֶץ-רִשְׁתִּי עָלָיו וְנִתְפַּשׂ בַּמְצוֹדָתִי
וְהִבֵּאתִי אֹתוֹ בְּכֹלָה אֶרֶץ כְּשָׂדִים וְאוֹתָהּ לֹא-יֵרָאֶה
וְשֵׁם יִמּוּרָהּ :
15 * וְכָל אֲשֶׁר סָבִיבִתִּי עֲזָרָה וְכָל-אַנְפִּי אֲזוּרָה
לְכָל-רוּחַ וְהָרִב אֲרִיק אַחֲרֵיהֶם :
16 * וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה בְּהַפִּיעִי אוֹתָם בְּגוֹלִים וְזִרְתִּי
אוֹתָם בְּאֶרְצוֹתָם :
17 * וְהוֹתַרְתִּי מֵרָחֹק אֲנָשִׁי מִסֵּפֶר מִהָרִב מִדַּעַב
וּמִדָּבָר לְמַעַן יִסְפְּרוּ אֶת-כָּל-תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם בְּגוֹלִים
אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה :
18 * וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
19 * בֶּן-אָדָם לַחֲמֹךְ כִּרְעַשׂ תֹּאכַל וּמִמֵּיךָ בְּרִגְזוֹ-
וּבְדֹאגָה תִּשְׁתֶּה :
20 * וְאָמַרְתָּ אֶל-עַם הָאָרֶץ כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה
לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם אֶל-אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל לַחֲמֹס בְּדֹאגָה
יֹאכְלוּ וּמִמֵּיהֶם בְּשִׁמְמוֹן יִשְׁתּוּ לְמַעַן תִּשֶׂם אֶרֶצָהּ
מִמְלָאָה מִחֲמֹס כָּל-הַיֹּשְׁבִים בָּהּ :
21 * וְהָעִירִים הַנוֹשְׁבוֹת תַּחֲרִבְנָהּ וְהָאָרֶץ שְׁמָמָה
תִּהְיֶה וַיִּדְעֻתָּם כִּי-אֲנִי יְהוָה :
22 * וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
23 * בֶּן-אָדָם מֶה-חֲמָשׁל הִזֶּה לָכֶם עַל-אֶדְמַת
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יֹאכְלוּ הַיָּמִים וְאָבֹד כָּל-חֲזוֹן :
24 * לָכֵן אָמַר אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הַשְׁבֵּתִי
אֶת-חֲמָשׁל הִזֶּה וְלֹא-יִמָּשְׁלוּ אֹתוֹ עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כִּי
אִם-דְּבַר אֲלֵיהֶם קָרְבוּ הַיָּמִים וְדָבַר כָּל-חֲזוֹן :

* Dic quia ego portenta facio. quæadmodum enim feci, sic erit eis: in transmigratione, & in captiuitate eunt.

* Et princeps eorum in medio eorum super humerum portabitur, & absconditus egredietur per parietem, & perfodiet: ut egredietur ipse per eum, faciem suam cooperiet, ut non videatur oculo, & ipse terram non videbit.

* Et extendam rete meum super eum, & comprehendetur in sagena mea. & adducam eum in Babylonem in terram Chaldaeorum, & ipsam non videbit, & illic morietur.

* Et omnes qui circa eum auxiliatores eius, & omnes auxiliantes ei diffeminabo in omnem ventum, & gladium effundam post eos: * Et scient quia ego Dominus cum disperfero ego eos in gentibus, & diffeminabo eos in regionibus.

* Et relinquam ex eis viros numero ex gladio, & ex fame, & ex morte, ut enarrent omnes iniquitates eorum in gentibus quod ingressi sunt illuc, scient quia ego Dominus.

* Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

* Panem tuum cum dolore comedes, & aquam tuam cum tormento & angustia bibes.

* Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Adonai Dominus habitantibus Hierusalem super terram Israel. Panes suos cum egestate comedent, & aquam suam cum dissipatione bibent, ut dissipetur terra cum plenitudine eius in impietate omnium habitantium in ea.

* Et ciuitates eorum quæ habitantur, desolabuntur, & terra in dissipationem erit: et cognoscetis quia ego Dominus.

* Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

* Fili hominis, quæ parabola ista vobis in terra Israel, dicentes: Longè dies, perijt omnis visio?

* Ideò dic ad eos: Hæc dicit Adonai Dominus: Et conuertam parabolam istam; & non ultra dicet parabolam istam domus Israel: quia loqueris ad eos, dicens; Appropinquauerunt dies & tempus omnis visionis.

* εἶπον ὅτι ἐγὼ τέρατα ποίω. ὃν τρόπον γὰρ πεποίηκα οὕτως ἔσται αὐτοῖς ἐν μετεκτεσίᾳ καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ πορεύονται.

* καὶ ὁ ἀρχὼν αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐπ' ὤμῳ δρῶν, καὶ κεκρυμμένῳ ἔξελεύσεται διὰ τοῦ τοίχου, καὶ διερεύξει τὸ ἔξελθῆν αὐτὸν δι' αὐτοῦ, τὸ πρὸς ὥπλον αὐτοῦ συγκαλύψει, ὅπως μὴ ὁραθῇ ὁφθαλμῷ, & αὐτὸς τὴν γῆν οὐκ ὄψει.

* καὶ ἐκπετάσω τὸ δίκτυόν μου ἐπ' αὐτόν, καὶ συλληφθήσεται ἐν τῇ πλεοχῇ μου. & ἄξω αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα εἰς γῆν χαλδαίων, καὶ αὐτὴν οὐκ ὄψει, καὶ ἐκεῖ τελευτήσει.

* καὶ πάντας τοὺς κύκλῳ αὐτοῦ τοὺς βοηθοὺς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἀνὴρας αὐτοῦ ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ διασπερώσω ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ῥομφαίαν ἐκχεῶ ὀπίσω αὐτῶν.

* καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ἐν τῇ διασκορπίσει μου αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσιν, & διασπερώσω αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις.

* καὶ ὑπολείψομαι ἔξ αὐτῶν ἀνδράς δρῶντες ἐκ ῥομφαίας, καὶ ἐκ λιμοῦ καὶ ἐκ θανάτου, ὅπως αὐτοὶ ἐκδηγῶν πάσας τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείσιν ἵδωσιν ἐκεῖ, γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

* καὶ ἔρχετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων,

* τὸν ἀρτόν σου μετ' ὀδυῖνός φάγη, καὶ τὸ ὕδωρ σου μετ' βαλάνου καὶ θλίψεως πίεσαι.

* καὶ ἐρεῖς πρὸς τὸν λαόν τῆς γῆς, τάδε λέγει ὁ θεὸς αὐτῶν κύριος τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσραήλ. τοὺς ἀρτοὺς αὐτῶν μετ' ἐνδείας φάγονται, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῶν μετ' ἀφανισμοῦ πίνονται, ὅπως ἀφανισθῇ ἡ γῆ ὡς τὸ πληρώμα αὐτῆς ἐν ἀσεβείᾳ πᾶσι τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ.

* καὶ αἱ πόλεις αὐτῶν αἱ κατοικοῦνται, ἔξερημωθήσονται. καὶ ἡ γῆ εἰς ἀφθυσμόν ἔσται καὶ ἡ πηγὴν ὁρᾷ, ὅτι ἐγὼ κύριος.

* καὶ ἔρχετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων,

* ἢ ἐάνθρωπος τίς ἢ πρὸς ἀβολὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσραήλ λέγοντες, μακρὰ αἱ ἡμέραι, ἀπόλωλον πάντες οἱ ὄρασις.

* διὰ τοῦτο εἶπε πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ὁ θεὸς αὐτῶν κύριος, καὶ ἀποστέψω τὴν πρὸς ἀβολὴν ταύτην. & οὐκ ἔσται οὐ μὴ εἰπωσιν τὴν πρὸς ἀβολὴν ταύτην ὅτι οὐκ ἔστι ἰσραήλ, ὅτι λαλήσεις πρὸς αὐτούς λέγων, ἡγίκαν αἱ ἡμέραι καὶ ὁ καιρὸς πάσης ὁράσεως.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Dic, Ego signum vestrum: sicut feci sic fiet eis; in transmigrationem & in captiuitatem ibunt. " Et princeps qui est inter eos: in humero portabitur, in tenebris egredietur, in pariete fodient ut educant illum per eum: faciem suam operiet, pro eo quod peccauit ipse, & non videbit terram.

" Et extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea; & transferam eum in Babylonem in provinciam terræ Chaldaeorum, & ipsam non videbit, & ibi morietur.

" Et omnes qui in circuitu eius sunt, & adiutores eius, & omnem exercitum eius dispergam in omnem ventum: & eos qui occidunt gladio immittam post eos.

" Et scient quia ego Dominus, cum transigrare fecero eos inter populos, & disperfero eos per provincias.

" Et relinquam ex eis viros numeri pauci a gladio, & a fame, & a peste, ut narrent omnes abominationes suas in populis ad quos transigrauerunt, & scient quia ego Dominus.

" Et factum est verbum prophetiæ a facie Domini ad me, dicens: " Et dices populo terræ: Hæc dicit Dominus Deus habitatoribus Ierusalem super terram Israel, Cibus suum in tremore comedent, & potum suum in stupore bibent, ut desoletur terra a plenitudine eius propter rapinam omnium habitantium in ea.

" Et ciuitates quæ habitatae fuerunt confidenter, desertæ erunt, & terra in desolationem erit: & scietis quia ego Dominus.

" Et factum est verbum prophetiæ a facie Domini ad me, dicens: " Fili hominis, quod est prouerbium istud vobis in terra Israel dicendo: In longum differentur dies, & cessabit omnis prophetia? " Propterea dic eis: Hæc dicit Dominus Deus: Cessare faciam prouerbium istud, neque erit in prouerbium ultra in Israel: sed vaticinare eis; Appropinquauerunt dies, & sermo omnis prophetiæ.

* Quia non erit ultra omnis visio falsa, & diuinans quæ ad gratiam in medio filiorum Israel. * Quia ego Dominus loquar verba mea, & faciam, & non prolongabo amplius. quia in diebus vestris domus Israel exasperans loquar verbum & faciam, dicit Adonai Dominus.

* Et factus est sermo Domini ad me, dicens: * Fili hominis, ecce domus Israel exasperans dicentes dicunt, Visio quam iste videt, in dies multos & in tempora longa iste prophetat.

* Propterea dic ad eos: Hæc dicit Adonai Dominus: Non prolongabuntur ultra omnes sermones mei, quos locutus fuero: loquar verbum & faciam, dicit Adonai Dominus.

CAP. XIII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: * Fili hominis, vaticinare super prophetas Israel qui prophetant, & dices prophetis prophetantibus de corde suo. & prophetabis & dices ad eos: Audite verbum Domini.

* Hæc dicit Adonai Dominus: Væ his qui prophetant de corde suo, ambulantes post spiritum suum, & omnino non vident.

* Quasi vulpes in desertis Prophetae tui Israel non steterunt in firmamento. & non congregauerunt gregem super domum Israel. non surrexerunt sicut in prælio dicentes in die Domini.

* Videntes mendacia, diuinantes vana. qui dicunt, Dicit Dominus, & Dominus non misit eos, & ceperunt suscitare sermonem.

* Nonne visionem falsam vidistis? & diuinationes vanas dixistis? & dicitis, Dicit Dominus, & ego non locutus sum.

* Ideo dic: Hæc dicit Adonai Dominus: Quoniam verba vestra mendacia, & diuinationes vestre vana, idcirco ecce ego super vos, dicit Adonai Dominus.

* Et extendam manum meam super prophetas qui vident mendacia, & qui loquuntur vana. in disciplina populi mei non erunt, neque in scriptura domus Israel scribentur, et in terram Israel non intrabunt: & scient quia ego Adonai Dominus.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO. * Non enim erit ultra omnis prophetia falsa, & diuinationis mendacij in medio filiorum Israel. * Quia ego Dominus loquar, & verbum quod ego locutus fuero, firmabitur, & non irritum fiet amplius, quia in diebus vestris popule contumax, loquar verbum & confirmabo illud, dicit Dominus Deus. * Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum dicens: * Fili hominis, ecce domus Israel dicunt, Doctrinam quam ipse docet, in dies multos & in tempus longum ipse prophetat. * Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus, non cessabunt ultra omnia verba mea. verbum enim quod locutus fuero, confirmabitur, dicit Dominus Deus.

CAP. XIII.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Dñi mecum dicens: * Fili hominis, vaticinare ad pseudopphetas Israel qui prophetant: & dices prophetantibus iuxta voluntatē cordis sui, Suscipite verbū Domini. * Hæc dicit Dñs Deus, Væ pseudopphetis qui stulti sunt, qui ambulant post cogitationes cordis sui, & nihil vident. * Sicut vulpes in solitudine pseudopphetæ tui Israel sunt. * Non stetitis in rupibus, nec fecistis vobis opera bona ad deprecandum pro domo Israel, ut staretis ad exorandam misericordiam pro eis, quando veniunt contra eos bellatores in die furoris Domini. * Prophetant falsa & docent mendacia, dicentes, Dicit Dominus, & Dominus non misit eos, & impudenter asserunt suum sermonem confirmandum. * Nonne prophetias falsas prophetastis, & diuinationem mendacij dixistis? dicentes, Dicit Dñs, cum à facie mea nullus sermo sit factus. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod prophetastis falsa & docuistis mendacia, ideo ecce ego mitto iram meam in vos, dicit Dñs Deus. * Et erit plaga potentie mee super pseudopphetas qui prophetant falsa, & docent mendacia. In secreto bono quod absconditum est populo meo non erunt, & in scriptura vitæ æternæ quæ scripta est iustis domus Israel non scribentur, & in terram Israel non ingredientur. & scietis quia ego Dominus Deus.

24 * διότι οὐκ ἔσται ἐπὶ πάντα ὄρασις ψευδής, & μανθάνω-
μεν τὰ πρὸς χάριν ἐν μέσῳ πάντων ὑμῶν Ἰσραὴλ.

25 * διότι ἐγὼ κύριος λαλήσω ὅτι λόγοις μου καὶ ποιήσω
καὶ οὐ μνησθῶ ἐπὶ. διότι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν οἶκός μου Ἰσ-
ραὴλ ὁ ἀδικησάντων λαλήσω λόγον καὶ ποιήσω, λέγει
ἀδωναὶ κύριος.

26 * καὶ ἐγὼ λέγω λόγος κυρίου πρὸς με λέγων,

27 * ἢ ἐάνθρωπος ἰδῇ ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ὁ ἀδικησάντων λέ-
γοντες λέξουσιν, ἢ ὄρασις λέγῃ ὅτι ὅτι, εἰς ἡμέρας πολλὰς
καὶ εἰς καιροὺς μακροὺς ὅτι πρὸς φησὶ.

28 * διὰ τοῦτο εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, ἰαδὲ λέγει ἀδωναὶ κύριος·
οὐ μνησθῶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς λόγοις μου, ὅτι ἐάν λαλήσω,
λαλήσω λόγον καὶ ποιήσω, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

17.

1 * Καὶ ἐγὼ λέγω λόγος κυρίου πρὸς με λέγων,

2 * ἢ ἐάνθρωπος, πρὸς φησὶ ἐπὶ ὅτι πρὸς φησὶ τοῦ
Ἰσραὴλ ὅτι πρὸς φησὶ λέγων, & εἰς τοῖς πρὸς φησὶ τοῖς
πρὸς φησὶ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν. καὶ πρὸς φησὶ εἰς
εἰς πρὸς αὐτοὺς, ἀκούσατε λόγον κυρίου.

3 * τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, καὶ τοῖς πρὸς φησὶ
ἀπὸ καρδίας αὐτῶν τοῖς πορνομοῖσι ὁπίσω τοῦ πινύμα-
τος αὐτῶν, καὶ τὸ κατόλου μὴ βλέπουσιν.

4 * ὡς ἀλώπεκες ἐν ταῖς ἐρήμοις & πρὸς φησὶ τοῖς Ἰσ-
ραὴλ * οὐκ ἔστησαν ἐν σερῶματι. καὶ οὐ κυνήγαγον
ποίμνιον ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ. οὐκ ἀνέστησαν ὡς ἐν
πολέμῳ & λέγοντες ἐν ἡμέρᾳ κυρίου.

6 * βλέποντες ψευδῆ, μανθάνοντες μάταια. & λέ-
γοντες, λέγει κύριος, & κύριος οὐκ ἀπέσταλκεν αὐτοὺς,
7 & ἤρξαντο ἀναστῆσαι λόγον. * οὐχ ὅρασιν ψευδῆ
ἐωράκατε; καὶ μαντείαις ματαίαις εἰρήκατε; καὶ λέγετε,
φησὶν κύριος, καὶ ἐγὼ οὐκ ἐλάλησα.

8 * διὰ τοῦτο εἶπον, τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ὁ ὅτι ὅτι
λόγοι ὑμῶν ψευδεῖς, & αἱ μαντεῖαι ὑμῶν μάταιαι, διὰ τοῦτο
ἰδοὺ ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς λέγει ἀδωναὶ κύριος.

9 * καὶ ἐν τῇ νύκτι χεῖράς μου ἐπὶ τὰς πρὸς φησὶ τοῖς
ὁρώντας ψευδῆ, καὶ τὰς ἀποφθεγνόμενους μάταια. ἐν παιδείᾳ
τοῦ λαοῦ μου ἐστὶν. & ἐν γραφῇ οἴκου Ἰσραὴλ & γρα-
φῇ, καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἰσραὴλ οὐκ εἰσελεύσεται. καὶ
γινώσκοντες διότι ἐγὼ ἀδωναὶ κύριος.

10 * יען וביען הטעו אר-עמי לאמר שלום ואין
שלום והוא כנה חין והנם טחים אתו תפל:
11 * אמר אל-טחי תפל ויפל היה גשם שוטף ואתנה
אבני אלגביש תפלנה ורוח סערות תבקע:
12 * והנה נפל הקיר הלא יאמר אליכם איה הטיח
13 * אשר טחתם: * לכן כה אמר אדני יהוה
ובקעתי רוח סערות בחמתי וגשם שוטף באפי
יהיה ואבני אלגביש בחמה לכלה:
14 * והרסתי את הקיר אשר טחתם תפל והגעתי הו
אל-הארץ ונגלה יסדו ונפל-ה וכליתם בתוכה
וידעתם כי-אני יהוה:
15 * וכליתי את-חמתי בקיר ובטחים אתו תפל
ואמר לכם אין הקיר ואין הטחים אתו:
16 * נביאי ישראל הנבאים אל-ירושלם והחזוים
לה חזון שלם ואין שלם נאם אדני יהוה:
17 * ואתה בן-אדם שים פניך אל-בגד עמך
המתנבאות מלכה והנבא עליהן:
18 * ואמרת כה-אמר אדני יהוה הוי למתפרזת
בסתות עלי כל-אצילי ידי ועשות המספחות על-
ראש כל-קומה לצודד נפשות הנפשות תצודדנה
לעמי ונפשות לכנה תחיינה:
19 * ותחללנה אתי אל-עמי בשעלי שעורים
ובפתותי לחם להמית נפשות אשר לא-תמותנה
ולחיות נפשות אשר לא-תחיינה בכזבכם לעמי
שמעי כזב:
20 * לכן כה-אמר אדני יהוה הנני אל-כסתות יכנה
אשר אתנה מצדות שם את-הנפשות לפרהור
וקרעתי אתם מעל זרעיתכם ושלחתי את-
הנפשות אשר אתם מצודות את-נפשים
לפרהור:

10 * Eo quod deceperint populum meum
dicentes, Pax, pax; & non est pax: & ipse
edificabat parietem, illi autem linebant eu
luto absque paleis. * Dic ad eos qui
11 liniunt absque temperatura, quod casurus
sit. Erit enim imber inundans, & dabo la-
pides pergrandes & desuper irruentes, &
ventum procellæ dissipantem.
12 * Siquidem ecce cecidit paries. nunquid
nō dicetur vobis, Vbi est litura quam lini-
13 stis? * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Et erumpere faciam spiritum tem-
pestatum in indignatione mea, & imber
inundans in furore meo erit, & lapides
grandes in ira in consumptionem.
14 * Et destruam parietem quem liniistis
absque temperamento, & adæquabo eum
terræ, & reuelabitur fundamentum eius,
& cadet & consumetur in medio eius, &
15 scietis quia ego sum Dominus. * Et com-
plebo indignationem meam in pariete &
in his qui liniunt eum absq; temperamen-
to. dicamque vobis; Non est paries, & non
sunt qui liniunt eum.
16 * Prophetæ Israel qui prophetant ad Hie-
rusalem, & vident ei visionem pacis, &
non est pax, ait Dominus Deus.
17 * Et tu fili hominis pone faciem tuam
contra filias populi tui quæ prophetat de
18 corde suo, & vaticinare super eas, * & dic
Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ con-
suunt pulillos sub omni cubito manus,
& faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ
ætatis ad capiendas animas, & cum cape-
rent animas populi mei, viuificabant ani-
19 mas eorum: * Et violabant me ad popu-
lum meum propter pugillum hordei & fra-
gmen panis, vt interficerent animas quæ
non moriuntur, & viuificent animas quæ
non viuunt; mentientes populo meo cre-
20 denti mendaciis. * Propter hoc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ad pulillos ve-
stros quibus vos capitis animas volantes,
& dirumpam eos de brachiis vestris: & di-
mittam animas, quas vos capitis, animas
ad volandum.

תרגום יונתן

10 * חלף דאחביו שקר וחלף דאטעיו יח עמי למימר שלמא וליח שלם ואנן דמן לדבני מחצא ושעע לה טין פטיר בלא תבן:
11 * אמר לדבני מחצא ושעע לה טין פטיר וליח תבן נפל הוא בעין יהא מטר מגבר ויח אבני אלגביש יחחון ורוח עלעולין תבוע:
12 * ונא נפל כחלא חלא יחאמר לכוז אן שיעא דשעתון:
13 * בכו כדנן אמר יי אלחים ואיתי מלך דחקיף כרוח עלעולין בחסתי
14 * ואפגר יח קרתא דאחנביתון בה נבוא
15 * ויחל רגזי בקרתא ובנבוי שקרא דאחנביו
16 * נבואי שקרא דישראל דמתנבן על ירושלם ומטען לה באלפן שלם וליח
17 * ואת בר אדם קבל נבואה על בנת עמד דמתנבן כרעות לבהון ואחנבי עליהון:
18 * ותימר כדנן אמר יי
19 * ואחלתן רעותי בעמי בשעלי שערינ ובמגוסין דלחם לאסתא
20 * חזי להון דחתקיסן אחון מקיסין בכדכוכוז לעמי שמעי כדבין:
21 * חזי להון דחיתין וקיסין חשוכין דאחון מטעין למימר כהון אנתנא מחרשין יח נפשו לאבדא
22 * ונפשתא דאחון מחרשין יח נפשתא דאחון לאבדא:

* *Eo quod deceperunt populum meum, dicentes, Pax, & non erat pax. & iste edificat parietem, & ipsi liniunt eum stultitia, cadet.*

* *Dic ad linientes eum, quia cadet, & erit pluuia inundans. & dabo lapides magnos in iumenturas eorum & cadent. & spiritus auferens veniet & dirumpetur.*

* *Etece cecidit paries, & non dicent ad vos, Ubi est litura vestra quam liniistis?*

* *Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Et dirumpam spiritum auferentem cum furore, & pluuia inundans in ira mea erit. et lapides magnos in furore inducam in consummationem:*

* *Et suffodiam parietem quem liniistis, & cadet. & ponam eum super terram, & reuelabuntur fundamenta eius, & cadet: et consumemini cum increpationibus, & cognoscetis quia ego Dominus.*

* *Et complebo furorem meum super parietem, & super eos qui liniunt illum, & cadet. & dixi ad vos: Non est paries neque qui liniunt eum.*

* *Propheta Israel prophetantes super Hierusalem: & qui vident eam pacem, & non est pax, dicit Adonai Dominus.*

* *Et tu fili hominis, firma faciem tuam super filias populi tui quæ prophetant de corde suo, & propheta super eas:*

* *Et dices: Hæc dicit Adonai Dominus: De his quæ consuunt ceruicalia sub omni cubitamento: & quæ faciunt velamina ad omne caput uniuersæ ætatis, ut peruertant animas. anima subuerse sunt populi mei, & animas saluabant.*

* *Et contaminabant me ad populum meum propter pugillum hordei & propter fragmenta panis, ut occiderent animas quas non oportebat mori, & ut saluarent animas quas non oportebat viuere: dum loquimini vos populo exaudienti vanos sermones.*

* *Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego super ceruicalia vestra super quæ vos coligitis illic animas: & dirumpam ea de brachiis vestris: & dimittam animas quas vos peruertistis animas eorum in dispersionem.*

10 * *ἀντ' ὧν ἐπλάνη (ἀντ' τὸν λαόν μου λέγοντες εἰρήνη, καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη. καὶ οὐκ αἰκοδομῆται τὸ τεῖχος, καὶ αὐτοὶ ἐπαλείφουσιν αὐτὸν ἀφροσύνη, πεσεῖται.*

11 * *εἰπέ πρὸς τοὺς ἀλείφοντας αὐτόν, ὅτι πεσεῖται καὶ ἔσται ὑπερὸς κατακλύζων. καὶ δώσω λίθοις πετρεθόλοις εἰς τοὺς ἐνδύουσιν αὐτὸν & πεθύνονται. καὶ πνῦμα ἔξαιρον ἡξῆ (& ῥαγήσει).*

12 * *καὶ ἰδοὺ πέπλωκεν ὁ τεῖχος, καὶ οὐκ ἔρξιν πρὸς ὑμᾶς, πᾶς ἐστὶν ἡ ἀλοιφή ὑμῶν ἡ λείψατε, & δια τοῦτο ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, καὶ ῥήξω πνῦν ἔξαιρουσαν μὲν θυμόν, καὶ ὑπερὸς κατακλύζων ἐν ὀργῇ με ἔσται. καὶ τοὺς λίθοις τοὺς πετρεθόλους ἐν θυμῷ ἐπάξω*

13 * *εἰς σωτέλειαν. καὶ κατασκάψω τὸν τεῖχος ὃν ἡλείψατε, & πεσεῖται. καὶ θήσω αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, & δποκαλυφθήσεται θεμέλια αὐτοῦ, & πεσεῖται, καὶ σωτελεσθήσεται μετ' ἐλέγχων, & ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος.*

14 * *καὶ σωτελέσω τὸν θυμόν μου ἐπὶ τὸν τεῖχος, & ἐπὶ τοὺς ἀλείφοντας αὐτόν καὶ πεσεῖται. & εἶπον πρὸς ὑμᾶς, οὐκ ἔστιν ὁ τεῖχος οὐδ' ἀλείφοντες αὐτόν*

15 * *καὶ περὶ ταῦτα λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

16 * *καὶ ἐρεῖς ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

17 * *καὶ ἐρεῖς ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

18 * *καὶ ἐρεῖς ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

19 * *καὶ ἐρεῖς ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

20 * *καὶ ἐρεῖς ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

21 * *καὶ ἐρεῖς ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

22 * *καὶ ἐρεῖς ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

23 * *καὶ ἐρεῖς ταῦδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπίουσιν κεφαλαία ὑπὸ πᾶσι ἀγκύραις χερσὶν. & ποιοῦσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ διασρέφειν ψυχὰς. αἱ ψυχὰς διεσρέφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ ψυχὰς διεσπείριοντο.*

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Pro eo quod prophetauerunt falsa, & pro eo quod seduxerunt populum meum, dicentes, Pax, cum non sit pax. Et ipsi similes sunt edificanti parietem, qui linit eum luto simplici absque paleis. "Dic edificanti parietem, & linienti eum luto simplici absque paleis, cadet ipse paries, nunc erit pluuia inundans, & lapides grandes descendent, & ventus tempestatum dirumpet. "Et ecce cecidit paries, nonne dicebatur vobis, Vbi est litura quam liniistis? "Idcirco hæc dicit Dominus Deus, Et adducam regem fortem quasi spiritum tempestatum in indignatione mea: & populi occidentes quasi pluuia inundans in furore meo venient, & reges qui robusti sunt sicut lapides grandes in furore ad consumendam. "Et destruiam ciuitatem in qua vos prophetastis prophetias falsas, & corrui faciam eam in terram, & reuelabuntur fundamenta eius; & cadet: & consummabimini in medio eius, & scietis quia ego Dominus. "Et residebit indignatio mea in ciuitate & pseudoprophetae qui prophetarunt in ea prophetias falsas, & dicetur vobis: Non est ciuitas nec pseudopropheta. "Propheta falsi Israel qui prophetant ad Ierusalem, & decipiunt eam oraculo pacis, cum non sit pax, dicit Dominus Deus. "Et tu fili hominis assume prophetiam super filias populi tui, quæ prophetant iuxta voluntatem cordis sui, & vaticinare super eas. "Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Væ eis quæ consuunt puluillos inopis super omnes iuncturas manuum, & faciunt ceruicalia ad caput vniuersæ staturæ ad perdendas animas. Nunquid animas populi mei vos potestis perdere aut viuificare? nunquid animas vestras quæ ad vos spectant, vos potestis viuificare? "Et violastis voluntatem meam in populo meo pugillis hordei & fragmentis panis, ad occidendas animas quas non decebat mori, quas vos occidistis; & ad viuificandas animas quas non decebat viuere, quas vos viuificastis; cum mentimini populo meo qui audit mendacia. "Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mitto furorem meum ad puluillos inopum, quos decipitis, dicentes: In his nos incantamus animas ut pereant, & dirumpam eos ex brachiis vestris, & liberabo animas, quas animas ut perdatis, beneficiis vtimini.

21 * וקרעתי את-מספחתים והצלתי את-
עמי מידכן ולא יהיו עוד בידכן למצדה וידעתן
כי-אני יהוה:

22 * יען חבאות לב-צדיק שקרואני לא הכאבתיו
ולחזק ידי רשע לבלתי-שוב מדרך רוע
להחיתו:

23 * לכן שונא לא תחזינני וקסם לא-תקסמנה
עוד והצלתי את-עמי מידכן וידעתן כי-אני
יהוה:

יד

1 * ויבוא אלי אנשים מזקני ישראל וישבו
לפני:

2 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר:

3 * בן-אדם האנשים האלה העלו גלוליהם על-
לבם ומכשול עונם נתנו נכח פניהם האדרש
אדרש להם:

4 * לכן דבר אותם ואמרת אליהם כה אמר אדני
יהוה איש איש מבית ישראל אשר יעלה את-
גלוליו אל-לבו ומכשול עונו ישים נכח פניו
ובגא אל-הנביא אני יהוה נעניתי לו כה ברב
גלוליו:

5 * למען תפש את-בית ישראל בלבם אשר
נזרו מעלי בגלוליהם כלם:

6 * לכן אמר אל-בית ישראל כה אמר אדני יהוה
שובו ושיבו מעל גלוליהם ומעל כל-תועבתיהם
השיבו פניהם:

7 * כי איש איש מבית ישראל ומהגר אשר יגור
בישראל ויגור מאחרי ויעל גלוליו אל-לבו
ומכשול עונו ישים נכח פניו ובגא אל-הנביא
לדרש לו כי אני יהוה נענתי לו כי:

21 * Et dirumpam ceruicalia vestra, & li-
berabo populum meum de manu vestra,
neque erunt vltra in manibus vestris ad
prædandum; & scietis quia ego Dominus.

22 * Pro eo quod mœrere fecistis cor iusti
mendaciter quem ego non contristavi, &
confortastis manus impij, vt non reuer-
teretur à via sua mala, & viueret.

23 * Propterea vana non videbitis, & di-
uinationes non diuinabitis amplius: & e-
ruam populum meum de manu vestra, &
scietis quia ego Dominus.

CAP. XIII.

1 E T venerunt ad me viri seniorum Israel,
A & federunt coram me.

2 * Et factus est sermo Domini ad me,
dicens:

3 * Fili hominis, viri isti posuerunt im-
munditias suas in cordibus suis, & scan-
dalum iniquitatis suæ statuerunt contra
faciem suam. Nunquid interrogatus re-
spondebo eis?

4 * Propter hoc loquere eis, & dices ad
eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo ho-
mo de domo Israel qui posuerit immun-
ditias suas in corde suo, & scandalum ini-
quitatis suæ statuerit contra faciem suam,
& venerit ad Prophetam, interrogans per
eum me; ego Dominus respondebo ei in
B multitudine immunditiarum suarum:

5 * Vt capiatur domus Israel in corde
suo, quo recesserunt à me in cunctis ido-
lis suis.

6 * Propterea dic ad domum Israel: Hæc
dicit Dominus Deus: Conuertimini & re-
cedite ab idolis vestris, & ab vniuersis
contaminationibus vestris auertite facies
vestras.

7 * Quia homo homo de domo Israel & de
profelytis quicūq; advena fuerit in Israel,
si alienatus fuerit à me, & posuerit idola
sua in corde suo, & scandalum iniquitatis
suæ statuerit contra faciem suam, & vene-
rit ad Prophetam vt interroget per eum
me; ego Dominus respondebo ei per me.

תרגום יונתן

21 * ואפסק ית פת כומריו כון ואשזוב ית עמי מידכון ולא יתמסרון עוד בידכון לאשחצארה ותדעון ארי אנא יי:
22 * חלף דאכחחון לב זכאי למהוי שקר ומן קדם מימרי לא אחכתי ולתקפא ירי רשיעא בריל דלא למתב מאורחיה בישתא לקימותיהו
23 * כן שקר לא תתנבון ואלפן לא תלפון עוד ואשזוב ית עמי מידכון ותדעון ארי אנא יי:

יד

1 * אמר נביא אחי לוחי גברין מסבי ישראל ויתבו קרמי:
2 * והוה פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר:
בר אדם גבריא תארין אסיקו פלחן טעותהון על לבחון ותקלרת חוביהון ויכו לקביל אפיהון האשחאלא אשחאל במימרי להון:
כן אתנבי להון וחיסר להון כרנן אמר יי אלהים גבר גבר מבית ישראל דיסק פלחן טעותיה על לביה ותקלרת חוביה ישוי לקביל
בריל וייתי לוח נביא אנא יי משחאל לה במימרי דאחי למתבע אלפן מן קרמי אף על גב דמתערב בסגי פלחן טעותיה:
כן לקרבא ית בית ישראל למתן תיובתא בלבחון דסטו מבתר פלחני ואסתאבו בפלחן טעותהון כלחון:
כן אמר לבית ישראל כרנן אמר יי אלהים תובו לפלחני ואערו מכון פלחן טעותכון ויה כל חובי פלחן טעות חזעכתכון ארחקו
ארי גבר גבר מבית ישראל ומן גיורא דיתגורין בישראל ויסטי מבתר פלחני ויסק פלחן טעותיה על לבח ותקלרת
חוביהו ישוי לקביל אפיהו וייתי לוח נביא למשאל לה במימרי אנא יי משחאל ליה במימרי:

²¹ Et dirumpā velamina vestra, & libera-
bo populum meum de manu vestra. & non vl-
tra erunt in manibus vestris in congregationē.
& cognoscetis quia ego Dominus.

²² Pro eo quod peruertitis cor iusti iniquē, et
ego non peruertebam eum: & ut confortetis
manus impij ut penitus non conuerteretur ipse
à via sua mala, & uiueret ipse.

²³ Propterea mendacia non videbitis, & di-
uinationes nequaquam diuinabitis vltra. Et li-
berabo populum meum de manu vestra, et scie-
tis quia ego Dominus.

CAP. XIII.

ET venerunt ad me viri de senioribus Iffrael,
& sederunt ante faciem meam.

² Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

³ Fili hominis, viri isti posuerunt cogitatio-
nes suas in cordibus suis, & tormentum ini-
quitatum suarum posuerunt ante faciem eorum:
respondens respondebo eis?

⁴ Propterea loquere eis, et dices ad eos: Hæc
dicit Adonai Dominus: Homo homo de domo
Iffrael, qui posuerit cogitationes suas in corde
suo, & tormentum iniquitatis sue posuerit
ante faciem suam, & venerit ad Prophetam;
ego Dominus respondebo illi in illis in quibus
teneat mens eius:

⁵ Ut auerteret domum Israel secundum cor-
dationes quæ abalienata sunt à me in cogita-
tionibus eorum.

⁶ Propterea dic ad domum Israel: Hæc di-
cit Adonai Dominus: Conuertimini & recedite
ab adinventionibus vestris, & ab omnibus im-
pietatibus vestris, & conuertite facies ve-
stras.

⁷ Quia homo homo de domo Iffrael et de aduenis
qui peregrinantur in Iffrael, qui abalienatus
fuerit à me, & posuerit cogitationes suas in
corde suo, et tormentum iniquitatis sue posue-
rit ante faciem suam, et venerit ad Prophetam
ut interroget eum in me; ego Dominus respon-
debo ei in quibus tenetur in ipsis.

²¹ καὶ διαρρήξω τὰ ἱπιβόλαια ὑμῶν, καὶ ῥύθμαι τὸν
λαόν μου ἐκ χειρὸς ὑμῶν. (ὅτι ἐπὶ ἐλπίδι) ἐν χειρὶ ὑμῶν
εἰς συρροήν. καὶ ἵππινώσεσθε διότι ἐγὼ κύριός εἰμι.

²² ὁ δὲ ὧν διασρέφετε καρδίαν δικαίου ἀδίκως, καὶ γὰρ
οὐ διέσρεφον αὐτὸν καὶ τὸ καπνύσαι χεῖρας δούμου τοῦ
καθόλου μὴ ἀποσρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τοῦ πο-
νηροῦ, καὶ ζῆσαι αὐτὸν.

²³ διὰ τοῦτο ψαύθῃ οὐ μὴ ἴδῃτε ἐμδουτείας καὶ μὴ μαν-
τεύσεσθε ἐπὶ. καὶ ῥύθμαι τὸν λαόν μου ἐκ χειρὸς ὑμῶν, ὅτι
γινώσεσθε διότι ἐγὼ κύριός εἰμι.

ιδ.

¹ Καὶ ἦλθον πρὸς με δῦο ἄνδρες ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ
Ἰσραὴλ, καὶ ἐκάθισαν πρὸς πρὸς ὤπου μου.

² καὶ ἐγχετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων,

³ ἢ ἐκ δούρου σου ἄνδρες οὗτοι ἐβόησαν τὰ διανοήμα-
τα αὐτῶν ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ τὴν κόλασιν τῶν ἀ-
δικιῶν αὐτῶν ἐθήκαν πρὸς πρὸς ὤπου αὐτῶν. εἰ ἀποκρινό-
μαι ὑμῶν ἀποκριθῶ αὐτοῖς;

⁴ διὰ τοῦτο λάλησον αὐτοῖς, ὅτι ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, τὰδε
λέγει ὁ θεὸς κύριός εἰμι, ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐκ τοῦ οἴκου Ἰ-
σραὴλ, ὃς δὲ ἦν τὰ διανοήματα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν καρδίαν
αὐτοῦ, καὶ τὴν κόλασιν τῆς ἀδικίας αὐτοῦ τὰξιν πρὸς πρὸς ὤ-
που αὐτοῦ, ἐβόησεν πρὸς τὸν πρὸς φῆτιλ, ἐγὼ κύριός εἰμι ἀποκρι-
θήσμαι αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἐν οἷς ἐνέχε(ται) ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ.

⁵ ὅπως πλαγιάσῃ τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὰς καρ-
δίας αὐτῶν ἵνα ἀπηλωτοὶ ὡς ἀπ' ἐμοῦ ἐν τοῖς ἐνδυ-
μήμασιν αὐτῶν.

⁶ διὰ τοῦτο εἶπον πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ. τὰδε λέγει
ὁ θεὸς κύριός εἰμι, ἵππινώσητε καὶ ἵππινώσεσθε ἀπὸ τῶν
ἱπιβόματων ὑμῶν, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν ἀδικιῶν ὑμῶν,
καὶ συρρέσεσθε τὰ πρὸς ὤπου ὑμῶν.

⁷ διότι ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐκ τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ ἐ-
κ τῶν πρὸς πλητῶν τῶν πρὸς πλητῶν ἐκ τῶν Ἰσραὴλ,
ὃς δὲ ἀπαλλοτρεώθῃ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ θῇται τὰ ἐνδυμή-
ματά αὐτοῦ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν κόλασιν τῆς
ἀδικίας αὐτοῦ τὰξιν πρὸς πρὸς ὤπου αὐτοῦ, καὶ ἔλθῃ πρὸς
τὸν πρὸς φῆτιλ τοῦ ἐπερωτῆσαι αὐτὸν ἐν ἐμοί, ἐγὼ κύριός εἰμι
ἀποκριθήσμαι αὐτῶν ἐν οἷς ἐνέχε(ται) ἐν αὐτοῖς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et dirumpam ceruicalia vestra, & liberabo populum meum de manu vestra, & non tradentur vltra in manum vestram ut perdantur;
& scietis quia ego Dominus. ² Pro eo quod dolore affecistis cor iusti, ut sit falsum, & à facie Verbi mei non est percussum, & ad confor-
tandas manus impij, ut non conuerteretur à via sua mala, ut uiueret. ³ Propterea falsa non prophetabitis, & doctrinam non docebitis
amplius: & eruum populum meum de manu vestra, & scietis quia ego Dominus.

CAP. XIII.

1. Ixit propheta: Venerunt ad me viri de senioribus Israel, & sederunt coram me. ² Et factum est verbum prophetiae à facie Domi-
ni ad me, dicens: ³ Fili hominis, viri isti ascendere fecerunt cultum idolorum suorum in cor suum, & scandalum scelerum suo-
rum posuerunt contra faciem suam: nunquid interrogatus respondebo eis in verbo meo? ⁴ Propterea vaticinate eis, & dices ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus, Vir vir de domo Israel, qui ascendere fecerit cultum idolorum suorum in cor suum, & scandalum iniquitatis sue posue-
rit contra faciem suam, & venerit ad prophetam; ego Dominus respondebo ei in verbo meo, qui venerit ad querendum oraculum à
facie mea, quamvis implicitus sit in multitudine cultus idolorum suorum. ⁵ Ut applicem domum Israel; ut ponat pœnitentiam in
corde suo, quia declinauerunt à cultu meo, & polluti sunt omnes cultu idolorum suorum. ⁶ Propterea dic domui Israel: Hæc dicit
Dominus Deus, Conuertimini ad cultum meum, & auferite à vobis cultum idolorum vestrorum, & omnes iniquitates cultus idolorum abo-
nauerit à cultu meo, & ascendere fecerit cultum idolorum suorum in cor suum, & scandalum iniquitatis sue posuerit ante faciem suam, &
venerit ad prophetam ut interroget eum in verbo meo: ego Dominus respondebo ei in verbo meo.

² Et obfirmabo faciem meam super hominem illum, & ponam eum in desertum & in exterminium; & auferam eum de medio populi mei: & cognoscetis quia ego Dominus.

³ Et propheta si errauerit & locutus fuerit verbum, ego Dominus errare feci prophetam illum. & extendam manum meam super illum, & exterminabo illum de medio populi mei Israel:

⁴ Et accipient iniquitatem suam secundum iniquitatem interrogantis. similiter & iniquitas propheta erit,

⁵ Ut non errent ultra domus Israel à me, & ut non polluantur adhuc in omnibus delictis suis: & erunt mihi in populum, & ego ero illis in Deum, dicit Adonai Dominus.

⁶ Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

⁷ Fili hominis, terra quaecunque peccauerit mihi ut prauaricetur prauaricatione, & extendam manum meam super eam, & conteram super eam firmamentum panis, & emitam super eam famem, & auferam de ea hominem & iumentum.

⁸ Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, & Daniel, & Iob, isti in iustitia sua saluabuntur, dicit Adonai Dominus.

⁹ Si & bestias malas induxero super terram, & puniam eam, & erit in desolationem, & non erit pertransiens à facie bestiarum:

¹⁰ Et tres viri isti in medio eius, viuo ego dicit Adonai Dominus, si filij eorum & filie saluabuntur, sed ipsi soli saluabuntur, at terra erit in desolationem.

¹¹ Aut & gladium si induxero super terram illam, & dixerò, Gladius transeat per terram. & auferam ex ea hominem & iumentum.

¹² Et tres viri isti in medio eius, viuo ego, dicit Adonai Dominus, quia neque liberabunt filios suos aut filias, sed ipsi soli liberabuntur.

¹³ Aut & mortem si immiserò super terram illam, & effunderò furorem meum super eam in sanguine ad exterminandum ex ea hominem & iumentum.

⁸ καὶ σκληρῶ τὸ πρὸς ὄψιν μου ἐπὶ τὸν ἀνθρώπον ἐκείνον, καὶ ἐθήσω αὐτὸν εἰς ἔρημον, καὶ εἰς ἀφθυσμόν, καὶ ἐξαρθρῶ αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ μου, καὶ ἐπηρώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος.

⁹ καὶ ὁ προφήτης ἐὰν πλανηθῇ καὶ λαλήσῃ λόγον, ἐγὼ κύριος πεπληρώκα τὸν προφήτην ἐκείνον. καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν καὶ ἀφθρῶ αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ μου Ἰσραὴλ.

¹⁰ καὶ λήψονται τὴν ἀδικίαν αὐτῶν καὶ τὸ ἀδίκημα τοῦ ἐπερωτῶντος. ὡσαύτως ἔσ' ἀδίκημα τοῦ προφήτου ἕσχα.

¹¹ ὅπως μὴ πλανῶνται ἐπὶ οἶκόν μου Ἰσραὴλ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἵνα μὴ μιαινῶνται ἐπὶ ἐν πάσιν τοῖς ᾠδαιώμασιν αὐτῶν, καὶ ἐθῶσί μοι εἰς λαόν. καὶ ἐγὼ ἐθήσω αὐτοῖς εἰς θεόν, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

¹² καὶ ἐγχεῖτο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων,

¹³ ὅτι δυνάστης, γῆ ἢ ἐὰν ἀμαρτή μοι τοῦ ᾠδαιώματι, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ σωτρεύσω ἐπ' αὐτὸν σῆμα ἄρτου, καὶ ἐξαποσελῶ ἐπ' αὐτὸν λιμόν, καὶ ἐξαρθρῶ ἀπ' αὐτῆς τὸν ἄνθρωπον καὶ κτελεῖται.

¹⁴ καὶ ἐδυνῶσιν οἱ τέρις δυνάστες οὗτοι ἐν μέσῳ αὐτῶν, νῶε καὶ δανιὴλ καὶ ἰώβ, οὗτοι ἐν τῇ δικαιοσυνῇ αὐτῶν σωθήσονται, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

¹⁵ ἐὰν ἔθῃαι πονηρὰ ἐπαλάτω ἐπὶ τὴν γῆν ἐλμωρήσωμαι αὐτήν, καὶ ἕσαι εἰς ἀφθυσμόν, καὶ ὅσα ἕσαι οἱ διόδου οὗτοι πρὸς ὄψιν μου τῶν θηρίων.

¹⁶ καὶ οἱ τέρις δυνάστες οὗτοι ἐν μέσῳ αὐτῆς, ζῶ ἐγώ, λέγει ἀδωναὶ κύριος, εἰ υἱοὶ αὐτῶν καὶ θυγατέρες σωθήσονται, ἀλλὰ αὐτοὶ μόνοι σωθήσονται, ἢ ὃ γῆ ἕσαι εἰς ὄλεθρον.

¹⁷ ἢ καὶ ῥομφαίαν ἐὰν ἐπαλάτω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην, καὶ εἴπω, ῥομφαία διελθέτω διὰ τῆς γῆς. καὶ ἐξαρθρῶ ἀπ' αὐτῶν τὸν ἄνθρωπον καὶ κτελεῖται.

¹⁸ καὶ τέρις ἀνδρες ἔσονται ἐν μέσῳ αὐτῆς, ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδωναὶ κύριος. ὅτι οὐ μὴ ῥύσονται υἱοὶ αὐτῶν ἢ θυγατέρας, ἀλλ' αὐτοὶ μόνοι σωθήσονται.

¹⁹ ἢ καὶ θάλασσαν ἐὰν ἐπαποσεύλω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην, καὶ ἐκχεῶ τὸν θυμόν μου ἐπ' αὐτήν ἐν αἵματι τοῦ ἐξολοθρῶσαι ἐξ αὐτῶν τὸν ἄνθρωπον καὶ κτελεῖται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁷ Et dabo furorem meum in hominem illum, & ponam illum in signum & in prouerbium; & disperdam eum de medio populi mei. & scietis quia ego Dominus.

⁸ Et propheta cum errauerit & locutus fuerit verbum, ego Dominus errare prophetam illum feci. & leuabo plagam potentiae meae super eum, & disperdam eum de medio populi mei Israel. Et suscipient iniquitatem suam iuxta iniquitatem venientis ad discendum, & non discit; iuxta iniquitatem pseudoprophetae erit: Ut non decipiantur amplius domus Israel à cultu meo, nec polluantur ultra in omnibus prauaricationibus suis: sed sint coram me in populum, & ego sim eis in Deum, dicit Dominus Deus.

⁹ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum dicens: Fili hominis, terra cum peccauerit coram me ut prauaricetur prauaricationem, & leuabo plagam potentiae meae super eam, & conteram in ea sustentaculum cibi, & mittam in eam famem, & disperdam ex ea hominem & iumentum.

¹⁰ Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel, & Iob: ipsi in iustitia sua liberabunt animas suas, dicit Dominus Deus.

¹¹ Si bestias pessimas adduxero in terram, ut absque liberis faciant habitatores: Et tres viri isti fuerint in medio eius: viuo ego, dicit Dominus Deus, si liberabunt filios aut filias: sed ipsi soli liberabuntur, & terra erit in desolationem.

¹² Aut si eos qui occidunt gladio, adduxero super terram illam, & dixerò ut qui occidunt gladio transeat per terram, & disperdam ex ea hominem & iumentum:

¹³ Et tres viri isti fuerint in medio eius: viuo ego, dicit Dominus Deus, quia non liberabunt filios nec filias: sed ipsi soli liberabuntur. Vel pestem si misero in terram illam, & effunderò super eam indignationem meam in occisione, ut consumam ex ea hominem & iumentum.

20 * וְנֹחַ דָּנִיֵּאל וְאִיזַבְּתָּה בְּתוּכָהּ חֵי-אֲנִי נָא אֲדַנִּי
יְהוָה אִם-בֶּן אִם-בַּת יֵצִילוּ הֵמָּה בְּצַדִּיקְתָּם יֵצִילוּ
נַפְשָׁם :

21 * כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה אֵף כִּי-אַרְבַּעַת שְׁפָטַי
הָרַעִים חָרַב וְרָעַב וְחִיָּה רָעָה וְדָבָר שִׁלְחָתִי אֶל-
יְרוּשָׁלַם לְהַכְרִית מִמֶּנּוּ אָדָם וּבְהֵמָּה :

22 * וְהִנֵּה נֹתְרָה-בָּהּ פְּלִטָה הַמוֹצֵאִים בָּנִים וּבָנוֹת
הֵנָּה יוֹצֵאִים אֲלֵיכֶם וְרֵאִיתֶם אֶת-דְּרָכָם וְאֶת-
עֲלִילוֹתָם וְנַחֲמַתֶּם עַל-הָרָעָה אֲשֶׁר הִבֵּאתִי עַל-
יְרוּשָׁלַם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר הִבֵּאתִי עָלֶיהָ :

23 * וְנַחֲמוּ אֹתְכֶם כִּי-תִרְאוּ אֶת-דְּרָכָם וְאֶת-
עֲלִילוֹתָם וִירְעַתֶּם כִּי לֹא חָנַם עֲשִׂיתִי אֶת-כָּל-
אֲשֶׁר-עֲשִׂיתִי בָּהּ נָא אֲדֹנָי יְהוָה :

טו

* וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :

* בֶּן-אָדָם מַה-יְהִיָּה עֵץ-הַגֶּפֶן מִכָּל-עֵץ הַזֹּמְרוֹת
אֲשֶׁר-הִיָּה בְעֵצֵי הַיָּעַר :

* הִיָּקַח מִמֶּנּוּ עֵץ לַעֲשׂוֹת לְמִלְאכָּהּ אִם-יִקְחוּ
מִמֶּנּוּ יִתֵּד לְתֹלוֹת עָלָיו כָּל-כָּלִי :

* הִנֵּה לֹא־שֶׁנֶּתַן לְאֹכְלָהּ אֶת שְׁנֵי קְצוֹתָיו אֹכְלָהּ
הָאֲשׁוּתוֹכֹו נִחָר הִיִּצֵּלַח לְמִלְאכָּהּ :

* הִנֵּה בְּהִיּוֹתוֹ תָמִים לֹא יַעֲשֶׂה לְמִלְאכָהּ אֵף כִּי
אֵשׁ אֹכֶלֶת הִוא וַיִּחָר וַנַּעֲשֶׂה עוֹד לְמִלְאכָּהּ :

* לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה בְּאֲשֶׁר עֵץ-הַגֶּפֶן בְּעֵץ
הַיָּעַר אֲשֶׁר-נִתְּתִיו לֹא־שֶׁנֶּתַן לְאֹכְלָהּ בֶּן-נִתְּתִי אֶת יִשְׂבִּי
יְרוּשָׁלַם :

* וְנִתְּתִי אֶת-פָּנַי בָּהֶם מֵהָאֵשׁ יִצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכֶלֶם
וִירְעַתֶּם כִּי-אֲנִי יְהוָה בְּשׁוֹמְרֵי אֶת-פָּנַי בָּהֶם :

* וְנִתְּתִי אֶת-הָאָרֶץ שְׂמֵמָה יַעַן מַעַלּוֹ מַעַל נָאִם
אֲדֹנָי יְהוָה :

תרגום יונתן

20 * וְנֹחַ דָּנִיֵּאל וְאִיזַבְּתָּה בְּתוּכָהּ חֵי-אֲנִי נָא אֲדַנִּי
יְהוָה אִם-בֶּן אִם-בַּת יֵצִילוּ הֵמָּה בְּצַדִּיקְתָּם יֵצִילוּ
נַפְשָׁם :
21 * כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה אֵף כִּי-אַרְבַּעַת שְׁפָטַי
הָרַעִים חָרַב וְרָעַב וְחִיָּה רָעָה וְדָבָר שִׁלְחָתִי אֶל-
יְרוּשָׁלַם לְהַכְרִית מִמֶּנּוּ אָדָם וּבְהֵמָּה :
22 * וְהִנֵּה נֹתְרָה-בָּהּ פְּלִטָה הַמוֹצֵאִים בָּנִים וּבָנוֹת
הֵנָּה יוֹצֵאִים אֲלֵיכֶם וְרֵאִיתֶם אֶת-דְּרָכָם וְאֶת-
עֲלִילוֹתָם וְנַחֲמַתֶּם עַל-הָרָעָה אֲשֶׁר הִבֵּאתִי עַל-
יְרוּשָׁלַם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר הִבֵּאתִי עָלֶיהָ :
23 * וְנַחֲמוּ אֹתְכֶם כִּי-תִרְאוּ אֶת-דְּרָכָם וְאֶת-
עֲלִילוֹתָם וִירְעַתֶּם כִּי לֹא חָנַם עֲשִׂיתִי אֶת-כָּל-
אֲשֶׁר-עֲשִׂיתִי בָּהּ נָא אֲדֹנָי יְהוָה :

טו

* וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
* בֶּן-אָדָם מַה-שֶּׁנָּה אֵילָן גֶּפֶן מִכָּל אֵילָנֵי שְׂבִישָׁתָא וְהוּא בְּאֵעֵי חֲרָשָׁא :
* הִיָּקַח מִמֶּנּוּ עֵץ לַעֲשׂוֹת לְמִלְאכָהּ אִם-יִקְחוּ
מִמֶּנּוּ יִתֵּד לְתֹלוֹת עָלָיו כָּל-כָּלִי :
* הִנֵּה לֹא־שֶׁנֶּתַן לְאֹכְלָהּ אֶת שְׁנֵי קְצוֹתָיו אֹכְלָהּ
הָאֲשׁוּתוֹכֹו נִחָר הִיִּצֵּלַח לְמִלְאכָהּ :
* הִנֵּה בְּהִיּוֹתוֹ תָמִים לֹא יַעֲשֶׂה לְמִלְאכָהּ אֵף כִּי
אֵשׁ אֹכֶלֶת הִוא וַיִּחָר וַנַּעֲשֶׂה עוֹד לְמִלְאכָהּ :
* לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה בְּאֲשֶׁר עֵץ-הַגֶּפֶן בְּעֵץ
הַיָּעַר אֲשֶׁר-נִתְּתִיו לֹא־שֶׁנֶּתַן לְאֹכְלָהּ בֶּן-נִתְּתִי אֶת יִשְׂבִּי
יְרוּשָׁלַם :
* וְנִתְּתִי אֶת-פָּנַי בָּהֶם מֵהָאֵשׁ יִצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכֶלֶם
וִירְעַתֶּם כִּי-אֲנִי יְהוָה בְּשׁוֹמְרֵי אֶת-פָּנַי בָּהֶם :
* וְנִתְּתִי אֶת-הָאָרֶץ שְׂמֵמָה יַעַן מַעַלּוֹ מַעַל נָאִם
אֲדֹנָי יְהוָה :

²⁰ * Et Noe, & Daniel & Job in medio eius, ²⁰ vivo ego, dicit Adonai Dominus, si filios aut filias eorum liberabunt, quia ipsi in iustitia sua liberabunt animas suas.

²¹ * Hec dicit Adonai Dominus: Si autem ²¹ quatuor ultiones meas malas, gladium & famem, & bestias malas, et mortem emisero super Hierusalem, ad exterminandum ex ea hominem & iumentum.

²² * Et ecce ipsi derelicti in ea saluati ex ea: qui ²² educent ex ea filios & filias, ecce ipsi egrediuntur ad vos, & videbitis vias eorum, & cogitationes eorum, & pœnitebit vos super mala quæ induxi super Hierusalem in omnibus quæ induxi super eam:

²³ * Et consolabuntur vos, quia videbitis vias ²³ eorum & cogitationes eorum: & cognoscetis quia non frustra feci omnia quæcunque feci in ea, dicit Adonai Dominus.

CAP. XV.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

¹ * Et tu fili hominis quid fiet lignum vitis ² ex omnibus lignis sarmentorum existentium in lignis sylvæ,

³ * Si tollent de ea lignum ut faciant in opus; ³ si tollent ex ea paxillum ut suspendant super eum omne vas?

⁴ * Ecce igni datum est in consumptionem annuam purgationem in ea. consumit ignis, et deficit in finem. nunquid utile est ad opus?

⁵ * Neque adhuc illo existente integro non erit in opus, nedum si & ignis illud consumpserit in finem si fiet in opus.

⁶ * Propterea hæc dicit Adonai Dominus: ⁶ Quomodo lignum vitis in lignis sylvæ, quod dedi illud igni in consumptionem, sic dedi habitantes in Hierusalem.

⁷ * Et dabo faciem meam in eos: de igne egredientur; & ignis deuorabit eos, & scient quia ⁷ ego Dominus, cum firmauero ego faciem meam in eos:

⁸ * Et dabo terram in desolationem, pro eo ⁸ quod deliquerunt delicto, dicit Adonai Dominus.

²⁰ * καὶ νῶε, & δανιήλ καὶ ἰὼβ ἐν μέσῳ αὐτῶν, ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδωναὶ κύριος· ἐὰν υἱοὶ ἢ θυγατέρες αὐτῶν ἐξέλωνται, ὅτι αὐτοὶ ἐν τῇ δικαιοσυνῇ αὐτῶν ῥύσονται τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

²¹ * τὰ δὲ λέγει ἀδωναὶ κύριος· ἐὰν ᾧ ἐκ τῶν τέσσαρας ἐκδικήσεις μου τὰς πονηρὰς ῥομφαίῳ καὶ λιμὸν, καὶ θηρία πονηρὰ, καὶ θάνατον ἐξαποσέλῃ ἐπὶ ἱερουσαλήμ τοῦ ἐξολοθρῶσαι ἐξ αὐτῆς ἀνθρώπον καὶ κτελεῖν.

²² * καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ὑπολελειμμένοι ἐν αὐτῇ· ὁ δὲ ἀνασσωμένοι ἐξ αὐτῶν· οἵτινες ἐξάξουσιν ἐξ αὐτῶν υἱοὶ & θυγατέρες, ἰδοὺ αὐτοὶ ἐκπορεύονται πρὸς ὑμᾶς, & ὅψεσθε τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ἐν θυμῷ αὐτῶν, καὶ μετὰ μελεθήσεσθε ἐπὶ τὰ κακὰ ἃ ἐπήγαγον ἐπὶ ἱερουσαλήμ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐπήγαγον ἐπ' αὐτήν.

²³ * καὶ ὁ δὲ καλέουσιν ὑμᾶς διότι ὅψεσθε τὰς ὁδοὺς αὐτῶν καὶ τὰ ἐν θυμῷ αὐτῶν, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι οὐ μάτην πεποίηκα πάντα ὅσα ἐποίησα ἐν αὐτῇ, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

ἰε.

¹ * Καὶ ἐρχέτο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων,

² * καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου τί δὴ γένοιτο ξύλον τῷ ἀμπέλῳ ἐν πλάτων τῶν ξύλων τῶν κλημάτων τῶν ὄντων ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, εἰ λήφονται ἐξ αὐτοῦ ξύλον τοῦ ποιεῖσαι εἰς ἐργασίαν· εἰ λήφονται ἐξ αὐτῆς πᾶσα λαὸν τοῦ κρεμάσαι ἐπ' αὐτὸν πλῆθος σκεῦος;

⁴ * ἰδοὺ πυρὶ δέδοται εἰς ἀνάλωσιν τὸ κατ' ἐνιαυτὸν καθαρῶν ἐπ' αὐτόν. ἀναλίσκει τὸ πῦρ, καὶ ἐκλείπει εἰς τέλος. μὴ χεῖσι μόνον ἐστὶν εἰς ἐργασίαν,

⁵ * οὐδ' ἐπ' αὐτῷ ὄντος ὁλοκλήρου ὅχι ἔσται εἰς ἐργασίαν μὴ ὅτι ἐὰν καὶ πῦρ αὐτὸ ἀναλώσῃ εἰς τέλος, εἰ ποιηθήσεται εἰς ἐργασίαν.

⁶ * διὰ τοῦτο τὰ δὲ λέγει ἀδωναὶ κύριος, ὃν πρόπον τὸ ξύλον τῷ ἀμπέλῳ ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, ὃ δέδωκα αὐτὸ τῷ πυρὶ εἰς ἀνάλωσιν, οὕτως δέδωκα ὅν κατεκοιμῶμαι ἐν ἱερουσαλήμ· καὶ δώσω τὸ πρὸς ὥπλόν μου ἐπ' αὐτόν ἐκ τοῦ πυρὸς ἐξελεύσονται. καὶ πῦρ καταφάγεται αὐτόν, καὶ γινώσκονται ὅτι ἐγὼ κύριος ἐν τῇ σινοῖσάι με τὸ πρὸς ὥπλόν μου ἐπ' αὐτοῖς.

⁸ * καὶ δώσω τὸν γλῶττις ἀφανισμὸν αὐτῷ ὡς παρέπεσθαι ὡς ἀπώματι, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁰ Et Noe, & Daniel & Job fuerint in medio eius, vivo ego, dicit Dominus Deus, si filium aut filiam liberabunt, sed ipsi in iustitia sua liberabunt animas suas.

²¹ Quia hæc dicit Dominus Deus: Si quatuor ultiones pessimas, gladium & famem, & bestias pessimas, & pestem misero contra Ierusalem, ad disperdendum ex ea hominem & iumentum. Et ecce relinquentur in ea reliquiae; qui educentur filij & filiae, ipsi egredientur ad vos, & videbitis vias eorum & opera eorum, & consolabimini super omne malum quod adduxi super Ierusalem, quodcunque adduxi super eam. Et consolabuntur vos cum videritis vias eorum & opera eorum; & scietis quod non frustra fecerim omnia quæ feci in ea, dicit Dominus Deus.

CAP. XV.

ET factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum dicens: ¹ Fili hominis, in quo differt arbor vitis ab omnibus arboribus, palmite, qui est in lignis sylvæ?

² Nunquid tollent ex ea lignum ad faciendum opus, aut assumunt ex ea paxillum, ut pendeat in eo quodcunque vas? ³ Ecce igni traditum est ut absumatur, & duas summitates eius consumuntur.

⁴ Et ecce relinquentur in ea reliquiae; qui educentur filij & filiae, ipsi egredientur ad vos, & videbitis vias eorum & opera eorum, & consolabimini super omne malum quod adduxi super Ierusalem, quodcunque adduxi super eam. Et consolabuntur vos cum videritis vias eorum & opera eorum; & scietis quod non frustra fecerim omnia quæ feci in ea, dicit Dominus Deus.

⁵ Idcirco hæc dicit Dñs Deus: Sicut arbor vitis in lignis sylvæ, quam tradidi igni ut absumatur, sic tradidi habitantes Ierusalem.

⁶ Et dabo ultionem meam in eos, eo quod transgressi sunt verba Legis meæ quæ data sunt ex medio ignis; & populi fortes sicut ignis consumunt eos: & scietis quia ego Dominus, cum quieverit furor meus in eis.

⁸ Et dabo terram in desolationem, eo quod prævaricati sunt prævaricationem, dicit Dominus Deus.

וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 בֶּן-אָדָם הוֹדַע אֶת-יְרוּשָׁלַם אֶת-הוֹעֲבֹתֶיהָ:
 וַאֲמַרְתָּ כֹּה-אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה לִירוּשָׁלַם
 מְכֻרָתִיךָ וּמְלֻדָתִיךָ מֵאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֲבִיךָ הָאָמָרִי
 וַאֲמַךְ חֲתִירָתִי:
 וּמִלְדוֹתֶיךָ בְּיוֹם הוֹלֵדְתָּ אֶתְךָ לֹא-כָרַת שָׂרֶךְ
 וּבָמִים לֹא-רָחַצְתָּ לְמַשְׁעִי וְהִמְלַחְתָּ לֹא הִמְלַחְתָּ
 וְהִחַתְלָה לֹא חֲתַלְתָּ:
 לֹא-חָסַרְתָּ עָלֶיךָ עֵינַי לַעֲשׂוֹת לְךָ אֶחָת מֵאֵלֶּה
 לְחַמְלָה עָלֶיךָ וְתִשְׁלַכְנִי אֶל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּנֶעַל נַפְשֶׁךָ
 בְּיוֹם הַלְדוֹת אוֹתְךָ:
 וַאֲעֹבֵר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ מִתְבֹּסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ וַאֲמַר
 לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי וַאֲמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי:
 רַבְכָּה בְּצִמְחָה וְהַשְׂדֶּה נִתְּתִיךָ וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי
 וְתִכְוֹאִי בְּעָרֵי עַדְיִים שָׂדִים נִכְנֹו וְשַׁעֲרֶךָ צִמַּח וְאֵת
 עָרֹם וְעָרִירָה:
 וַאֲעֹבֵר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ וְהִנֵּה עֵתְךָ עָרֹם דָּדִים
 וְאֶפְרַשׁ כְּנָפַי עָלֶיךָ וְאֶכְסֶה עָרוֹךְךָ וְאֶשְׁבַּע לְךָ
 וְאֶבֹּא בְּכִרִית אֶתְךָ נָא אֲדֹנִי יְהוָה וְתִהְיֶה לִּי:
 וְאֶרְחַצְךָ בְּמִיּוֹם שֶׁטָּף דָּמֶיךָ מֵעָלֶיךָ וְאֶסְכֶּךָ בְּשֶׁמֶן
 וְאֶלְבֶּשֶׁךָ רֶקֶמָה וְאֶנְעִלְךָ תַּחֲשׁ וְאֶחְבֹּשֶׁךָ בִּשֵׁשׁ
 וְאֶכְסֶכָּה מִשִּׁי:
 וְאֶעֱדֶךָ עָדִי וְאֶתְנַהֵּם צְמִידִים עַל-יָדֶיךָ וְרִבִּיד
 עַל-גְּרוֹנְךָ:
 וְאֶתֶּן נֹסֶם עַל-אַפְּךָ וְעִגְלִילִים עַל-אָזְנוֹךָ וְעֹטֶרֶת
 תַּפְאֲרֶת בְּרֹאשְׁךָ:
 וְתִעָדִי וְהִבּוֹכְסָה וּמִלְבוּשֶׁךָ שִׁשִּׁי וּמִשִּׁי וְרֶקֶמָה
 סֵלֶת וְדִבְשׁוֹשֶׁמֶן אֶכְלָתִי וְתִיפִי בְּמֶאֶד מֶאֶד וְתִפְלָחִי
 לְמִלּוּכָה:

¹ ET factus est sermo Domini ad me, dicens:
² * Fili hominis, notas fac Hierusalem
³ abominationes suas. * & dices: Hæc dicit
 Dominus Deus Hierusalem: Radix tua &
 generatio tua de terra Chanaan, pater tuus
 Ammorreus, & mater tua Cethæa.
⁴ * Et quando nata es in die ortus tui, non
 est præcisus umbilicus tuus, & aqua non
 es lota in salutem, nec sale salita, nec in-
 uoluta pannis.
⁵ * Non pepercit super te oculus ut face-
 ret tibi vnum de his misertus tui, sed pro-
 iecta es super faciem terræ in abiectio-
 nem animæ tuæ, in die qua nata es.
⁶ * Transiens autem per te vidi te con-
 culcari in sanguine tuo. & dixi tibi cum
 esses in sanguine tuo, Viue: dixi, inquam,
 tibi in sanguine tuo, Viue.
⁷ * Multiplicatam quasi germen agri de-
 di te, & multiplicata es, & grandis effecta,
 & ingressa es & peruenisti ad mundum
 muliebrem. Vbera tua intumuerunt, & pi-
 lus tuus germinauit, & eras nuda & con-
 fusione plena. * Et transiui per te, &
 vidi te, & ecce tempus tuum, tempus aman-
 tium. Et expandi amictum meum super
 te, & operui ignominiam tuam. Et iuravi
 tibi, & ingressus sum pactum tecum, ait
 Dominus Deus. Et facta es mihi:
⁹ * Et laui te aqua, & emundaui sangui-
 nem tuum ex te: & unxi te oleo:
¹⁰ * Et vestiui te discoloribus, & calceavi
 te hyacintho. & cinxi te bysso, & indui te
 subtilibus: * & ornaui te ornamento,
 & dedi armillas in manibus tuis, & tor-
 quem circa collum tuum:
¹² * Et dedi inaurem super os tuum, &
 circulos auribus tuis, & coronam decoris
 in capite tuo.
¹³ * Et ornata es auro & argento, & vesti-
 ta es bysso, & polymito, & multis colori-
 bus. Similam, & mel & oleum comedisti,
 & decora facta es vehementer nimis. Et
 profecisti in regnum:

תרגום יונתן

וַיְהִי פָתָנָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עָמִי לְמִימְרִי:
 בֶּן-אָדָם הוֹכֵחַ יֵת יְהוֹבִי יְרוּשָׁלַם וְתַחֲנוּי לַהֲזֹן יֵת כָּל הוֹעֲבָהּ:
 וְאֶתְּנֶה לְמַעֲרִים וְכִדְרֵי מְרוֹמִם אֶנָּה פְּרִיק יִתְכֹּון וּבִזְכוֹת אֶבְתְּכֹון אֶנָּה מִתְּרֵךְ מִן קֳדָמִיכֹון יֵת אֲמֹרָאִי וּמִשְׁיָצִי יֵת חֲתָאִי:
 וְאֶפְרַשׁ כְּנָפַי עָלֶיךָ וְאֶכְסֶה עָרוֹךְךָ וְאֶשְׁבַּע לְךָ וְאֶבֹּא בְּכִרִית אֶתְךָ נָא אֲדֹנִי יְהוָה וְתִהְיֶה לִּי:
 וְאֶרְחַצְךָ בְּמִיּוֹם שֶׁטָּף דָּמֶיךָ מֵעָלֶיךָ וְאֶסְכֶּךָ בְּשֶׁמֶן וְאֶלְבֶּשֶׁךָ רֶקֶמָה וְאֶנְעִלְךָ תַּחֲשׁ וְאֶחְבֹּשֶׁךָ בִּשֵׁשׁ וְאֶכְסֶכָּה מִשִּׁי:
 וְאֶעֱדֶךָ עָדִי וְאֶתְנַהֵּם צְמִידִים עַל-יָדֶיךָ וְרִבִּיד עַל-גְּרוֹנְךָ:
 וְאֶתֶּן נֹסֶם עַל-אַפְּךָ וְעִגְלִילִים עַל-אָזְנוֹךָ וְעֹטֶרֶת תַּפְאֲרֶת בְּרֹאשְׁךָ:
 וְתִעָדִי וְהִבּוֹכְסָה וּמִלְבוּשֶׁךָ שִׁשִּׁי וּמִשִּׁי וְרֶקֶמָה סֵלֶת וְדִבְשׁוֹשֶׁמֶן אֶכְלָתִי וְתִיפִי בְּמֶאֶד מֶאֶד וְתִפְלָחִי לְמִלּוּכָה:
 וְאֶרְחַצְךָ בְּמִיּוֹם שֶׁטָּף דָּמֶיךָ מֵעָלֶיךָ וְאֶסְכֶּךָ בְּשֶׁמֶן וְאֶלְבֶּשֶׁךָ רֶקֶמָה וְאֶנְעִלְךָ תַּחֲשׁ וְאֶחְבֹּשֶׁךָ בִּשֵׁשׁ וְאֶכְסֶכָּה מִשִּׁי:
 וְאֶעֱדֶךָ עָדִי וְאֶתְנַהֵּם צְמִידִים עַל-יָדֶיךָ וְרִבִּיד עַל-גְּרוֹנְךָ:
 וְאֶתֶּן נֹסֶם עַל-אַפְּךָ וְעִגְלִילִים עַל-אָזְנוֹךָ וְעֹטֶרֶת תַּפְאֲרֶת בְּרֹאשְׁךָ:
 וְתִעָדִי וְהִבּוֹכְסָה וּמִלְבוּשֶׁךָ שִׁשִּׁי וּמִשִּׁי וְרֶקֶמָה סֵלֶת וְדִבְשׁוֹשֶׁמֶן אֶכְלָתִי וְתִיפִי בְּמֶאֶד מֶאֶד וְתִפְלָחִי לְמִלּוּכָה:

CAP. XVI.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: ¹
² Fili hominis, testificare Hierusalem ini-

quitates suas: ³ Et dices: Hæc dicit Adonai Dominus Hierusalem: Radix tua & generatio tua de terra Chanaan. pater tuus Amorreus, & mater tua Chetthea.

⁴ Et generatio tua in qua die nata es, non est præcisus umbilicus tuus, & in aqua non es lota in salutem, neque sale saluta es, & fasciis non es fasciata.

⁵ Neque pepercit super te oculus meus, ut facerem in te unum de omnibus istis ut patetur quid super te. & proiecta es super faciem campipravitæ animæ tuæ in qua die nata es.

⁶ Et transiui super te, & vidi te mixtam in sanguine tuo. & dixi tibi: De sanguine tuo vive: dixi tibi, Cum sanguine tuo vita.

⁷ Multiplicare, sicut ortus agri, dedi te, & multiplicata es & magnificata es, & ingressa es in ciuitates ciuitatum: opera tua recta facta sunt, & pilus tuus ortus est, tu autem eras nuda, & plena ignominia.

⁸ Et transiui per te, & vidi te, & ecce tempus tuum, & tempus diuertentium. & expandi alas meas super te, & operui ignominiam tuam, & iuraui tibi. & ingressus sum in testamentum tecum, dicit Adonai Dominus. & facta es mihi:

⁹ Et laui te in aqua: & laui sanguinem tuum a te, & unxi te in oleo:

¹⁰ Et indui te variis: & calciavi te hyacintho: & præcixi te bysso, et circumdedi te subtilibus:

¹¹ Et ornaui te ornamento, & circumdedi armillas circum manus tuas, & torquem circum collum tuum:

¹² Et dedi in aurem circum nasum tuum, & rotulas super aures tuas, et coronam gloriatiōis super caput tuum: ¹³ & ornata es auro

& argento: et amictus tui byssini, et subtiles, et versicolores. similam, mel, et oleum comediti: et facta es decora valde valde, et directæ es in regnum.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XVI.

ET factus est verbum prophetiæ a facie Dñi mecum dicens: Fili hominis, corripe habitatores Ierusalē, & annuntiabis eis omnes abominatōnes suas. Et dices: Hæc dicit Dñs Deus habitatoribus Ierusalē: Habitatio vestra & generatio vestra de terra Canaan ubi reuelatus fui Abraham patri vestro inter diuisiones, & indicaui ei q̄ vos descensuri essetis in Ægyptū, & in brachio excelso ego redēpturus essem vos, & in iustitia patrum vestrorū ego euicerem a facie vestra Amorreos, & cōsumerē Etheos. Et etiā quando descēderunt patres vestri in Ægyptū, incolę terrę non suę seruitute pressi & afflicti, similis erat cœtus Israel puero qui præcisus est super facie agri, cuius umbilicus nō est præcisus, & in aquis nō est lotus ut emūdaretur, & sale nō est cōditus, neq; est alligatus fasciis. Non pepercit vobis oculus Pharaonis ut aliquod bonum faceret vobis, & ut requiē daret vobis a seruitute vestra ut miseretur vestri: & decreuit cōtra vos decretū definitū ut proiceret masculos vestros in flumē, & ut perderet vos in tēpore quo eratis in Ægypto. Et subiit memoria fœderis patrum vestrorū corā me, & reuelat⁹ scum ut redimerē vos, quia manifestū erat corā me q̄ vos essetis afflicti in seruitute vestra. & dixi vobis: In sanguine circūcisionis miserebor vestri, & dixi vobis: In sanguine Phasē redimā vos. Myriades velut germina agri dedi vos, & multiplicati estis & corroborati estis, & fuistis in co- gnationes & in tribus, & ppter opera recta patrum vestrorū aduenit tēpus redēptionis cœtus vestri, quia eratis seruitute pressi & afflicti. Et reuelatus sū Moyſi in rubo, quia manifestū fuit corā me q̄ peruenisset tēpus redēptionis vestre, & protexi vos verbo meo, & abstuli iniquitates vestras, & iuraui per verbum meū ut redimerē vos, sicut iurauerā patribus vestris, dicit Dñs Deus, ut essetis populus ministras coram me. Et redemi vos de seruitute Ægyptiorū, & abstuli duritiē dominij a vobis, & duxi vos in libertatē. Et indui vos variis vestibus & desiderijs byssinis, & Sacerdotē magnū in vestimētis diuersorū colorū. Et ornaui vos ornamento verborū Legis, quę scripta sunt super duas tabulas lapideas, & data sunt per manus Moyſi prophete, & in sanctitate nominis mei maximi sanctificaui vos. Et dedi arcā fœderis mei in- ter vos, & nubes glorię meę obūbrabat vos, & angelus missus a facie mea ducebat in capite vestro. Et dedi tabernaculū meū in medio ve- stri ornātū auro, argēto, & cortinis byssinis, & tincturis variisq; coloribus: & māna quod erat bonū instar similæ, & mellis, & olei cibauī vos: & diuites facti estis, & corroborati estis nimis valde, & profecistis & dominati estis omnibus regnis.

14 * ויצא לך שם בנזים כיפוך כליל הוֹנֵה
 בְּהָרִי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי עָלֶיךָ נָא אֲדֹנִי יְהוָה:
 15 * וְתַבַּטְחִי בִּפְיֶיךָ וְתִזְנֶנִי עַל־שִׁמְךָ וְתִשְׁכְּבִי אִתִּי
 תִּזְנוּתֶיךָ עַל־כָּל־עוֹבֵר לֹד־יְהִי:
 16 * וְתִקְחִי מִבְּגְדֶיךָ וְתַעֲשִׂי לְךָ בְּמוֹת טֹלְאוֹת וְתִזְנֶנִי
 עֲלֵיהֶם לֹא בְּאוֹר וְלֹא יְהִיָּה:
 17 * וְתִקְחִי כָּלִי תַפְאֲרֶתְךָ מִזֶּהְבִּי וּמִבְּסָפִי אֲשֶׁר נָתַתִּי
 לְךָ וְתַעֲשִׂי לְךָ צִלְמֵי זְכָרוֹת וְתִזְנֶנִי בָם:
 18 * וְתִקְחִי אֶת־צִנְדֵּי רִקְמָתְךָ וְתַבְּסִים וְשִׁמְנִי
 וְקִטְרֹתִי נָתַתִּי לִפְנֵיהֶם:
 19 * וְלֶחְמִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי לְךָ סֶלֶת וְשֶׁמֶן וְדִבְשׁ
 הָאֲכַלְתִּיךָ וְנָתַתִּי הוּא לִפְנֵיהֶם לְרִיחַ נִיחֹחַ וְיְהִי נָא
 אֲדֹנִי יְהוָה:
 20 * וְתִקְחִי אֶת־בְּנִיךָ וְאֶת־בָּנוֹתֶיךָ אֲשֶׁר יִלְדָּתִי לִי
 וְתִזְבְּחִים לָהֶם לֶאֱכֹל הַמַּעֲט מִתִּזְנוּתְךָ:
 21 * וְתִשְׁחָטִי אֶת־בְּנֵי וְתִתְּנִים בְּהַעֲבִיר אוֹתָם לָהֶם:
 22 * וְאֶת־כָּל־תּוֹעֲבֹתֶיךָ וְתִזְנוּתֶיךָ לֹא זְכָרְתִּי אֶת־
 יְמֵי נְעוּרֶיךָ בְּהִיוֹתְךָ עִירָם וְעָרִיָּה מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדָמָךָ
 הָיִיתָ:
 23 * וְיְהִי אַחֲרַי כָּל־רַעְתְּךָ אֹיֵי אֹיֵי לְךָ נָא אֲדֹנִי
 יְהוָה:
 24 * וְתִבְנֶנִי לְךָ גֵּב וְתַעֲשִׂי לְךָ רֶמֶה כָּכָל־רְחוֹב:
 25 * אֶל־כָּל־רֹאשׁ דֶּרֶךְ בְּנֵית רִמְתְּךָ וְתִתְּעַבִּי אֶת־
 יְפִיךָ וְתַפְשָׁקִי אֶת־רַגְלֶיךָ לְכָל־עוֹבֵר וְתִרְבִּי אֶת־
 תִּזְנוּתְךָ:
 26 * וְתִזְנֶנִי אֶל־בְּנֵי מִצְרַיִם שְׂכֵנֶיךָ גְּדֹלֵי בֶשֶׂר וְתִרְבִּי
 אֶת־תִּזְנוּתְךָ לְהַכְעִסְנִי:
 27 * וְהִנֵּה נָטִיתִי יָדִי עָלֶיךָ וְאֶגְרַע חֶקֶךָ וְאֶתְּנֶנִי
 בְּנַפֶּשׁ שְׂנֵאתֶיךָ בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים הַנִּבְלָמוֹת מִדְּרָכְךָ
 זְמַר:

14 * Et egressum est nomen tuum in gen-
 tes propter speciem tuam, quia perfecta e-
 ras in decore meo, quem posueram super
 te, dicit Dominus Deus.
 15 * Et habens fiduciam in pulchritudine
 tua, fornicata es in nomine tuo, & expo-
 fuisti fornicationem tuā omni transeunti,
 16 ut eius fieres. * Et sumens de vesti-
 mentis meis fecisti tibi excelsa hinc inde
 confuta, & fornicata es super eis, sicut
 non est factum, neque futurum est.
 17 * Et tulisti vasa decoris tui de auro meo
 & argento meo quæ dedi tibi, & fecisti ti-
 bi imagines masculinas, & fornicata es in
 18 eis: * Et sumpsisti vestimenta tua multi-
 coloria, & operuisti illas. & oleum meum
 & thymiana meum posuisti coram eis:
 19 * Et panem meum quem dedi tibi, fi-
 milam, & oleū & mel quibus enutruui te,
 posuisti in conspectu eorum in odorem
 suauitatis. Et factū est, ait Dominus Deus.
 20 * Et tulisti filios tuos & filias tuas quas
 generasti mihi, & immolasti eis ad devo-
 randum. Nūquid parua est fornicatio tua?
 21 * Immolasti filios meos, & dedisti illos
 22 consecrans eis. * Et post omnes
 abominationes tuas & fornicationes non
 es recordata dierū adolescentiæ tuæ, quan-
 do eras nuda & confusione plena, concul-
 cata in sanguine tuo.
 23 * Et accidit post omnem malitiā tuam,
 vā vā tibi, ait Dominus Deus.
 24 * Edificasti tibi lupanar, & fecisti tibi
 prostibulum in cunctis plateis.
 25 * Ad omne caput viæ edificasti signū
 prostitutionis tuæ, & abominabilem feci-
 sti decorem tuum. Et diuifisti pedes tuos
 Domini transeunti, & multiplicasti omnes
 26 fornicationes tuas. * Et fornicata es
 cum filiis Egypti vicinis tuis magnarum
 carniū, & multiplicasti fornicationem
 27 tuam ad irritandum me. * Ecce ego ex-
 tendam manum meam super te, & auferā
 iustificationem tuā. Et dabo te in animas
 odientium te filiarum Palestinarum, quæ
 erubescunt in via tua scelerata.

תרגום יונתן

14 * תפוך לך שם כנשתא דישׂראל ביני עממא בשופרין ארי גמיר הוא יקרי דשׂויה עליך אמר יי אלהים: 15 * ואחרתצת בשופרין
 16 * ונסבת מלבושיך ועבדת לך כסן סחפין: 17 * ונסבת מאני תשבחתך מזהבי ומבספי דיהבת לך ועבדת לך אלמי דכורא
 18 * ונסבת ית לבושי ציוריך וכסיתגון ומשחי וקטורת בסמי שׂוית קדמיהון: 19 * וטובי דיהבת לך סולת ומשח
 20 * איכא אסגית לארגזא קדמי כנישתא: 21 * וית כל חובי תועבותך וטעותך לא ארפרת ית יוסין דמלך קדמין כד תוית
 22 * מה יהי בסופך על כל בישחך נביא אמר לה ווי לך על דחבת ווי לך על דלא
 23 * בריש כל פרשורא אורחבנית דמתוך ואחילת ית: 24 * ויבנית לך אגורין ועבדת לך רמן בכל רחוב:
 25 * וטעות בחר בני מצרים קריבך: 26 * והא ארימת ית סחת גבורתי עלך ומנעת טובך ואמסרנך
 27 * ויהא ארימת ית סחת גבורתי עלך ומנעת טובך ואמסרנך: 28 * ויהא ארימת ית סחת גבורתי עלך ומנעת טובך ואמסרנך

* Et exiit tibi nomen in gentibus in pul- 14
chritudine tua, quia completum erat in decore
pulchritudinis quam posui super te, dicit Ado-
nai Dominus. * Et habuisti fiduciam in 15
pulchritudine tua, & fornicata es in nomine
tuo, & effudisti fornicationem tuam super om-
nem viatorem ipsi erat: * Et tulisti de ve- 16
stibus tuis, & fecisti tibi idola consuta, & for-
nicata es super eis, & non ingredieris neque
fiat. * Et tulisti vasa gloriationis tue ex 17
argento meo & ex auro meo ex quibus dedi ti-
bi, & fecisti tibi imagines masculinas, & for-
nicata es in eis. * Et tulisti vestimen- 18
tum tuum varium, & cooperuisti ea, et oleum
meum & thymiamameum posuisti ante faciem
eorum: * Et panes meos quos dedi tibi, 19
similam, & mel, & oleum, cibauit te, & po-
suisti ea ante faciem eorum in odorem suauita-
tis. Et factum est, dicit Adonai Dominus:
* & tulisti filios tuos & filias tuas quas 20
genuisti, & immolasti eis in consumptionem,
quasi parum fornicata sis:
* Et iugulasti filios tuos, & dedisti eos ut 21
sanctificares tu eos illis.
* Hoc præter omnem fornicationem tuam, 22
& abominationes tuas, & non es recordata
diei infantie tue quando eras nuda, & igno-
miniosi, & mixta in sanguine tuo, & vixisti.
* Et factum est post omnes iniquitates tuas, 23
vixisti tibi, dicit Adonai Dominus.
* Et edificasti tibi habitaculum fornicationis, 24
& fecisti tibi prostitutionem in omni
platea:
* Et in principio omnis via edificasti forni- 25
cationes tuas, & destruxisti decorem tuum. et
diuisti crura tua omni transeunti, & multi-
plicasti fornicationem tuam:
* Et fornicata es super filios Egypti vici- 26
nos tibi magnarum carniū. & multipliciter
fornicata es ut ad iracundiam prouocares me.
* Et ecce extendo manum meam super te, et 27
auferam legitima tua, & tradam te in animas
odientium te filias alienigenarum quæ declina-
uerunt à via tua. Impiè egisti:

14 * καὶ ἔξηλθεν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν τῇ κάλλει
σου, διότι συντετελεσμένον ἦν ἐν δὴπρεπείᾳ ὡραιότητος
ἡς ἔταξα ἑπὶ σέ, λέγει ἀδωναὶ κύριος.
15 * καὶ ἐπεποίθης ἐν τῇ κάλλει σου, καὶ ἐπόρνευσας ἐπὶ τῷ
ὀνόματί σου, & ἔξεχας τὴν πορνείαν σου ἑπὶ πᾶσι πά-
16 ροδον ἀντὶ ἐγίνετο. * καὶ ἔλαβες ἐν τῶν ἱματίων σου,
καὶ ἐποίησας σεαυτῇ εἰδωλα ῥαπία, καὶ ἔξεπόρνευσας
ἐπ' αὐτά, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃς οὐδ' ἢ μὴ ἔλθῃς).
17 * καὶ ἔλαβες τὰ σκεῦη τῆς καυχῆσεώς σου ἐν τῇ δόξῃ σου
καὶ ἐν τῇ χρυσίᾳ σου ἔξω ἔδωκά σοι, & ἐποίησας σε-
αυτῇ εἰκόνας δροσκινῶν, & ἔξεπόρνευσας ἐν αὐταῖς.
18 * καὶ ἔλαβες τὴν ἱματισμόν σου τὴν ποικίλον, & περιέ-
βαλεις αὐτά, καὶ τὸ ἐλαῖόν μου καὶ τὸ θυμίαμά μου ἐ-
19 θηκας παρὰ τοῦ πορνώπου ἀπάν. * καὶ οὐδ' ἀρτοῖς μου
οἷς ἔδωκά σοι, σεμίδαλιν, καὶ μέλι καὶ ἐλαιον, ἐψάμι-
σά σε, καὶ ἐθηκας αὐτὰ παρὰ τοῦ πορνώπου ἀπάν εἰς ὁσμὴν
10 δυνάμεως. καὶ ἐχρῆτο λέγει ἀδωναὶ κύριος. * καὶ ἔλα-
βες οὐδ' ἤρως σε καὶ τὰς θυγατέρας σου αἱ ἐχρήνησας, καὶ
ἔδυτας αὐταῖς εἰς ἀνέλκωπιν, ὡς μικρὰ ἔξεπόρνευσας,
11 * καὶ ἐσφραξας τὰ τέκνα σε, καὶ ἔδωκας αὐτὰ ἐν τῇ
ἀγκύρῃ τοῦ αἵματος αὐτῶν.
12 * τοῦτο πᾶσι τὰς πορνείαν σου, καὶ τὰ βδελύγμα-
τά σου, καὶ ὅτι ἐμνήσθης τῆς ἡμέρας τῆς νηπιότητός σου
ὅτε ἦθα γυμνή, καὶ ἀχρημονοῦσα, καὶ πεφυρμένη ἐν τῇ
αἱματί σου, καὶ ἔζησας.
13 * καὶ ἐχρῆτο μετὰ πάσας τὰς ἀδικίας σε, οὐαὶ καὶ σοι,
λέγει ἀδωναὶ κύριος.
14 * καὶ ὠκοδόμησας σεαυτῇ οἶκημα πορνικόν, & ἐποίη-
σας σεαυτῇ ἔκθεμα ἐν πάσῃ πλατείᾳ,
15 * & ἐπ' ἀρχῆς πάσης ὁδοῦ ὠκοδόμησας τὰς πορνείας
σου, καὶ ἐλυμμένω τῷ κάλλος σε. καὶ διήγαγες τὰ σκέλη
σε παντὶ πρόδω, καὶ ἐπλήθυνας τὴν πορνείαν σε.
16 * καὶ ἔξεπόρνευσας ἑπὶ οὐδ' ἤρως αἰγυπίου οὐδ' ὁμο-
ερωῦτάς σοι οὐδ' μεγαλοσάρκεις. καὶ πολλαχῶς ἔξεπόρ-
νευσας τοῦ παροργίσαι με.
17 * καὶ ἰδοὺ ἐκτείνω τὴν χεῖρά μου ἑπὶ σέ, καὶ ἐξα-
ρῶ τὰ νόμιμά σου, καὶ πᾶσι δώσω σε εἰς ψυχὰς μισοῦ-
τῶν σε θυγατέρας ἀλλοφύλων τὰς ἐκκλινούσας ἀπὸ τῆς
ὁδοῦ σε ἡσέβησας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Exiitque tibi, cætus Israel, nomen inter populos ob pulchritudinem tuam, quia perfecta erat gloria mea quam posueram super te, dicit Dominus Deus. * Et freta pulchritudine tua, fornicata es ob nomen tuum, atque adiunxisti te ut coleres idola cum omni transeunte, quod non decebat te ita facere. * Et tulisti de vestimentis tuis, & fecisti tibi excelsa cooperta polymitis, & fornicata es super ea præter fas & decorum. * Et tulisti vasa tua laudabilia ex auro meo & argento meo quod dederam tibi, & fecisti tibi imagines masculas, & fornicata es in eis. * Et tulisti vestimenta tua varij coloris, & operuisti ea, & oleum meum & incensum aromatis mei posuisti coram eis: * Et bona mea quæ dedi tibi, similam, & oleum & mel quibus cibavi te, posuisti coram eis in oblationes & in cultum. Nonne facta sunt omnia hæc? dicit Dñs Deus. * Quomodo multiplicasti irritare me cætus Israel? qui tulisti filios tuos & filias tuas, ex quibus futurum erat ut egrederetur generatio sancta coram me, & immolasti eos illis in oblationem & cultum. Nunquid parum est in oculis tuis fornicatio tua? * Et immolasti filios antiquorum cum esses transmigrens & derelicta, & afflictæ in seruitute tua esses. * Quid erit in fine tuo ob omnia mala tua? Propheta dicit: Vix tibi quia peccasti, vix tibi quia non es conuersa, dicit Dominus Deus. * Et edificasti tibi aras, & fecisti tibi excelsa in omni platea. * In capite omnis diuisionis itineris construxisti excelsum tuum, & prophanasti sanctitatem tuam, & te coniunxisti ut coleres idola. Et multiplicasti omnia idola tua cum omni transeunte, & multiplicasti idola tua. * Et fornicata es post filios Egypti propinquos tuos operos carne; & multiplicasti idola tua ut irritares me. * Et ecce leuavi plagam potentie mee super te, & prohibui bonum tuum, & tradam te in manum inimicorum tuorum villarum Philistinorum, ad quos si misissem prophetas meos, erubescerent, tu autem non es conuersa à via tua scelerata.

וְתֹנִי אֶל־בְּנֵי אַשּׁוּר מִבְּלֹתִי שְׁבַעֲתָךְ וְתֹנִים * 28
וְגַם לֹא שְׁבַעֲתָ *
וְתִרְבִּי אֶת־תִּזְנוֹתְךָ אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן כְּשָׁדִימָה * 29
וְגַם בְּזָאֵר לֹא שְׁבַעֲתָ *
מָה אִמְלֶה לְבִתְךָ נָא אֲדֹנִי יְהוָה בַּעֲשׂוֹתְךָ * 30
אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי מַעֲשֵׂה אִשָּׁה זֹנָה שְׁלֹטָה *
בְּכִנּוּתֶיךָ גִּבֹּךְ בְּרֹאשׁ כָּל־דֶּרֶךְ וּרְמַתְךָ עָשִׂיתִי * 31
בְּכָל־רְחוֹב וְלֹא־הָיִיתִי בְּזֹנָה לְקִלְס אֶתְנָן *
הָאִשָּׁה הַמֵּנֶאֱפֶת תַּחַת אִשָּׁה תִּקַּח אֶת־זָרִים * 32
לְכָל־זָנוֹת יִתְּנוּ־נֶדָה וְאֶת־נֶתֶת אֶרֶץ־גִּדְנִיךָ * 33
לְכָל־מֵאֲהַבֶּיךָ וְתִשְׁחָדִי אוֹתָם לָבוֹא אֵלֶיךָ מִסְּבִיב
בְּתִזְנוֹתֶיךָ *
וַיְהִי כִּךְ הִפָּךְ מִן־הַנָּשִׁים בְּתִזְנוֹתֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ * 34
לֹא זֹנָה וּבִתְתֶךָ אֶתְנָן וְאֶתְנָן לֹא נָתַן־לָךְ וְתִהְיִי
לְהִפָּךְ *
לָכֵן זֹנָה שְׁמַעִי דְּבַר־יְהוָה * 35
כֹּה־אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה יֵעַן הִשְׁפַּךְ נַחֲשֶׁתְךָ וְתִגְלֶה * 36
עֲרוֹתְךָ בְּתִזְנוֹתֶיךָ עַל־מֵאֲהַבֶּיךָ וְעַל־כָּל־גִּלּוּלֵי
תוֹעֲבוֹתֶיךָ וְכַדְמִי בְנִיךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם *
לָכֵן הִנְנִי מִקְבֵּץ אֶת־כָּל־מֵאֲהַבֶּיךָ אֲשֶׁר עֲרַבְתָּ * 37
עֲלֵיהֶם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר אֲהַבְתָּ עַל־כָּל־אֲשֶׁר שָׁנְאָה
וּקְבַצְתִּי אֹתָם עֲלֶיךָ מִסְּבִיב וְגִלִּיתִי עֲרוֹתְךָ אֶל־הֶם
וְרָאוּ אֶת־כָּל־עֲרוֹתְךָ *
וְשִׁפְטִיתִיךָ מִשְׁפָּטִי נֶאֱפוֹת וְשִׁפְכָת דָּם וְנִתְתִּיךָ * 38
דָּם חֲמָר וּקְנָאִי *
וְנִתְתִּי אוֹתְךָ בִּידָם וְהִרְסוּ גִבֹּךְ וְנִתְּצוּ רַמְתֶּיךָ * 39
וְהִפְשִׁיטוּ אֶת־אֹרֶחַךָ בְּגִדֶיךָ וּלְקַחוּ כָּל־תַּפְאֲרֹתֶיךָ
וְהִנִּיחוּךָ עִירָם וְעִירֵיהֶם *
וְהֵעֵלוּ עֲלֶיךָ קֶהֱל וְרִגְמוּ אוֹתְךָ בָּאֶבֶן וּבִתְקוֹד * 40
בְּחִרְבוֹתָם *
תִּרְגוּם יוֹנָתָן

28 * Et fornicata es tu in filiis Assyriorum, eo quod nedum fueris expleta.
29 * Et postquam fornicata es nec sic es satiata, & multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldeis, & nec sic satiata es.
30 * In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis & procacis?
31 * Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelsum tuum fecisti in omni platea. Nec facta es quasi meretrix fastidio augens precium; Sed quasi mulier adultera quæ super virum suum inducit alienos.
32 * Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.
33 * Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio. In eo enim quod dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum est in te contrarium.
35 * Propterea meretrix audi verbum Domini.
36 * Hæc dicit Dominus Deus: Quia effusum est æs tuum, & reuelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis:
37 * Ecce ego congregabo omnes amatores tuos quibus commixta es, & omnes quos dilexisti cum vniuersis quos oderas: & congregabo eos super te undique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam.
38 * Et iudicabo te iudiciis adulterarum tuarum.
39 * Et dabo te in sanguinem furoris & zeli, & dabo te in manus eorum. Et destruent lupanar tuum, & demolientur prostibulum tuum, & denudabunt te vestimentis tuis, & auferent vasa decoris tui, & derelinquent te nudam.
40 * Et adducent plenamque ignominiam super te multitudinem: & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladiis suis.

וְשִׁעִיחַ בְּנֵי אַחֲזָר מִדָּלָא וְדַעַת אֲוִרִיתָא וְשִׁעִירָא בְּחוּז וְאָף לֹא יִדְעַת חִיבְתָּא * 29
וְאֶסְגִּיתִי תַּעֲנוּתְךָ לְאַחֲחֶבְרָא לַעֲמָא *
מִדָּה חֲקִיף הָיָה רֶשַׁע לְבָבְךָ אָמַר יְיָ אֱלֹהִים בְּמַעֲבְרֶיךָ יֵת כָּל * 30
בְּמִבְנֶךָ אֲגִירֶךָ בְּרִישׁ כָּל פְּרָשׁוֹת אֲוִירָא וּרְמַתְךָ עֲבֹדָת בְּכָל רְחוֹב וְלֹא הָיִיתָ *
בְּנִישְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל דְּמִיָּא לְאַחֲחֶבְרָא וּרְחִימָא עַל בַּעֲלָה וּמִזְנוּיָא עֲלוּתִי שְׂבָקָת יֵת בַּעֲלָה וְשִׁעִת בְּחֹר * 31
לְכָל גִּפְתָּת בְּרָא יִתְבִּין אֲגִיר וְאֶת אֲחִינִית יֵת אֲגִירֶךָ לְכָל רַחֲמִיךָ וְשִׁחֲדָת יִתְחוּז לְמִיתִי עֲלֶיךָ מִסְּחֹר סְחֹר בְּטַעֲנוֹתֶיךָ *
בְּכִין דְּעֹבְדָתָא דִּישְׂרָאֵל מִן מְדִינָתָא בְּטַעֲנוֹתֶיךָ וּבְחֲרִיךָ לֹא הָיָה דְּשִׁעִת כְּוִתִּיךָ וּבְמַחֲנִיךָ אֲגִיר וְאֲגִיר לֹא אֲחִינִיב לִיךָ וְהָיִיתָ לְשִׁנּוּ * 32
בְּכִין דְּטַעֲנוֹתָא דִּישְׂרָאֵל בְּנִישְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל קְבִילִי פִתְגָמָא דִּי * 33
כְּדִין אָמַר יְיָ אֱלֹהִים חֲלַף דְּאַתְגַּלִּית בְּהַתְתִּיךָ וְאַתְחֹזִי * 34
בְּכִין חָא אֲנָא מְכַנֵּשׁ יֵת כָּל * 35
וְהִפְשִׁיטוּ אֶת־אֹרֶחַךָ בְּגִדֶיךָ וּלְקַחוּ כָּל־תַּפְאֲרֹתֶיךָ וְהִנִּיחוּךָ עִירָם וְעִירֵיהֶם * 36
וְהֵעֵלוּ עֲלֶיךָ קֶהֱל וְרִגְמוּ אוֹתְךָ בָּאֶבֶן וּבִתְקוֹד * 37
בְּחִרְבוֹתָם * 38
וְשִׁעִיחַ בְּנֵי אַחֲזָר מִדָּלָא וְדַעַת אֲוִרִיתָא וְשִׁעִירָא בְּחוּז וְאָף לֹא יִדְעַת חִיבְתָּא * 39
וְאֶסְגִּיתִי תַּעֲנוּתְךָ לְאַחֲחֶבְרָא לַעֲמָא * 40
וְהִפְשִׁיטוּ אֶת־אֹרֶחַךָ בְּגִדֶיךָ וּלְקַחוּ כָּל־תַּפְאֲרֹתֶיךָ וְהִנִּיחוּךָ עִירָם וְעִירֵיהֶם *
וְהֵעֵלוּ עֲלֶיךָ קֶהֱל וְרִגְמוּ אוֹתְךָ בָּאֶבֶן וּבִתְקוֹד *
בְּחִרְבוֹתָם *
וְהִפְשִׁיטוּ אֶת־אֹרֶחַךָ בְּגִדֶיךָ וּלְקַחוּ כָּל־תַּפְאֲרֹתֶיךָ וְהִנִּיחוּךָ עִירָם וְעִירֵיהֶם *
וְהֵעֵלוּ עֲלֶיךָ קֶהֱל וְרִגְמוּ אוֹתְךָ בָּאֶבֶן וּבִתְקוֹד *
בְּחִרְבוֹתָם *

28 * Et fornicata es super filios Assur, et neque
 sic satiata es. & fornicata es, et non es repleta.
 29 * Et multiplicasti fornicationes tuas ad ter-
 ram Chanaan, & ad Chaldaeos, et neque in his
 repleta es. 30 * Quid faciam cordi tuo, di-
 ci Adonai Dominus, cum feceris tu hæc omnia
 opera mulieris meretricis impudentis, & for-
 nicata es tripliciter in filiabus tuis,
 31 * Quando edificasti tu lupanar tuum in prin-
 cipio omnis vie, & basim tuam fecisti in omni
 platea: & non fuisti quasi meretrix congregans
 mercedes: 32 * Aut mulier adultera simi-
 lis tibi a viro suo accipiens mercedes:
 33 * Et omnibus qui fornicabantur cum ea
 dans mercedes. & tu dedisti mercedes cunctis
 amatoribus tuis, & onerabas illos ut veniret
 ad te per circuitum in fornicatione tua.
 34 * Et factum est in te peruersum præter mu-
 lieres in fornicatione tua, & post te non forni-
 cabantur, in eo enim quod das tu mercedes, et
 mercedes non sunt data tibi, factum est in te
 peruersum.
 35 * Propterea meretrix audi verbum Domini.
 36 * Hæc dicit Adonai Dominus: Quia effudi-
 stis tuum, & reuelabitur ignominia tua in
 fornicatione tua ad amatores tuos, et in omnes
 cogitationes iniquitatum tuarum, & in san-
 guinibus filiorum tuorum quos dedisti eis.
 37 * Ideo ecce ego super te congrego omnes a-
 matores tuos in quibus mixta es in eis, & om-
 nes quos dilexisti cum uniuersis quos oderas.
 & congregabo eos super te in circuitu: & re-
 uelabo malitias tuas ad eos, & videbunt cun-
 ctam ignominiam tuam:
 38 * Et vltiscar te vltione adulterarum, & ef-
 fundentium sanguinem. Et ponam te in sangui-
 ne furoris & zeli.
 39 * Et tradam te in manus eorum, & suffodient
 lupanar tuum, & destruent basim tuam, &
 nudabunt te vestimentis tuis, & tollent va-
 sa gloriationis tue, & dimittent te nudam, et
 plenam ignominia. 40 * Et adducent super te
 turbas, & lapidabunt te in lapidibus, & iu-
 gulabunt te in gladiis suis.

28 * καὶ ἐξέπορνυσας ἐπὶ τοῦ ἔθνους ἀσσυρίων, καὶ οὐδ' οὐ-
 τως ἐπλήσθης. ὅτι ἐξέπορνυσας καὶ ἐπὶ τῶν ἐνεπλήσθης.
 29 * καὶ ἐπλήθυνας τὰς πορνείας σου πρὸς γῆν χαναάν,
 ὅτι εἰς τοὺς χαλδαίους, καὶ ἐν τοῖς ἐνεπλήσθης.
 30 * τί ποιήσω τῇ καρδίᾳ σου λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἐν ταῖς
 ποιήσαις σου ταῦτα πάντα ἔργα θυγατρὸς πόρνῃς παρρησιαζο-
 μένης. καὶ ἐξέπορνυσας τριπλῶς ἐν ταῖς θυγατέρας σου
 31 * ἐν ταῖς οἰκοδομήσαις σου πορνείον σου ἐν ἀρχῇ πάσης
 ὁδοῦ, ὅτι τὴν βάσιν σου ἐποίησας ἐν πάσῃ πλατείᾳ, ὅτι
 ἐχρὺς ὡς πόρνη συναγουσα μιθώματα.
 32 * ἢ γυνὴ ἡ μοιχαλὶς ὁμοία σοὶ ἢ ἡ πόρνη τοῦ ἀνδρὸς
 αὐτῆς λαμβάνουσα μιθώματα,
 33 * καὶ πάντα τοῖς ἐκπορνύουσιν αὐτῇ πωροδοῦσα
 μιθώματα. καὶ σὺ πωροδεδωκας μιθώματα πάντα τοῖς ἐ-
 ρασαῖς σου, καὶ ἐφόρτιζες αὐτὴν τοῖς ἔρχεσθαι πρὸς σὲ κυ-
 κλόθεν ἐν τῇ πορνείᾳ σου.
 34 * καὶ ἐχρὺς ἐν σοὶ διεσπαρμένον πρὸς τὰς θυγατέρας
 ἐν τῇ πορνείᾳ σου, καὶ μὴ σὲ ἐκπορνύουσιν, ἐν ταῖς πωρο-
 δοῦσάί σε μιθώματα, καὶ μιθώματα μὴ διδόσθαι σοι,
 γέγονον ἐν σοὶ διεσπαρμένον.
 35 * διὰ τοῦτο πόρνη ἄκουε λόγον κυρίου.
 36 * τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ὁ κύριος ὁ ἐξέχεας τὴν χαλ-
 κὸν σου, καὶ ἀποκαλύφθησιν ἡ αἰσχυνὴ σου ἐπὶ τῇ πορνείᾳ
 σου πρὸς τοὺς ἐρασάς σου, καὶ εἰς πάντα τὰ ἐκθυμήματα
 τῶν ἀνδρῶν σου, καὶ ἐν τοῖς αἵμασι τῶν τέκνων σου ὧν δέ-
 δωκας αὐτοῖς.
 37 * διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ συναγαγὼ πάντας τοὺς ἐρα-
 σάς σου ἐν οἷς ἐπεμήνης ἐν αὐτοῖς, καὶ πάντας τοὺς ἡγάπησας
 σὺ πάντα τοὺς ἐμίσεις. ὅτι συναξάω αὐτοὺς ἐπὶ σὲ κυκλό-
 θεν. καὶ ἀποκαλύψω τὰς κακίας σου πρὸς αὐτούς, καὶ ὀ-
 ψον ἡ πόρνη πᾶσαν τὴν αἰσχυνὴν σου, καὶ ἐκδικήσω σε
 38 * ἐκδικήσῃ μοιχαλίδων, καὶ ἐκχεουσῶν αἷμα. καὶ θή-
 σω σε ἐν αἵματι θυμοῦ καὶ ζήλου. καὶ πωροδώ-
 σω σε εἰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ κατασκάψουσιν τὸ πορνείον
 σου, καὶ κατελθούσιν τὴν βάσιν σου, καὶ ἐκδύσουσιν σε τὰ
 ἱμάτια σου, καὶ λήψον τὰ σκεδῆ τῆς καυχήσεώς σου, καὶ ἀ-
 39 * φήσουσιν σε γυμνὴν, καὶ αἰχμημονόσαν. καὶ ἄξουσιν
 ἐπὶ σὲ ὄχλους, καὶ λιθοβολήσουσιν σε ἐν λίθοις, καὶ κα-
 40 * ταφράξουσιν σε ἐν τοῖς ξίφεσιν αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

28 * Et fornicata es post filios Assur, eo quod non sciebas Legem; & fornicata es cum eis, & etiam ignorasti poenitentiam. 29 * Et mul-
 tiplicasti idola tua ut coniungereris cum populo terræ Chanaan, & ut ambulares in legibus Chaldeorum: & etiam in hoc non cognouisti
 Legem. 30 * Quam fortis fuit malitia cordis tui, dicit Dominus Deus: cum faceres omnia hæc sicut opera mulieris meretricis quæ potesta-
 tem habet suipius. 31 * Et cum edificares aras tuas in capite omnis biuij itineris, & excelsa tua faceres in omni platea. Nec fuisti sicut
 meretrix quæ vilitatem percipit ex mercede. 32 * Cætus Israel similis est mulieri quæ dilecta est marito, quæ fornicata est super eum, & reli-
 quit virum suum, & mæchatur cum alienis. 33 * Omni meretrici dant mercedem, tu autem mercedem tuam contulisti omnibus amatori-
 bus tuis, & muneribus conduxisti eos ut venirent ad te per circuitum, propter fornicationes tuas. 34 * Et fuit in te diuersum, cætus Israel, ab
 aliis provinciis in fornicationibus tuis, & post te non fuit quæ fornicata fuerit sicut tu, in eo quod dedisti mercedem, & merces non est
 data tibi, & facta es in contrarium. 35 * Propterea tu cuius opera sunt sicut meretricis, & cætus Israel, suscipe verbum Domini. 36 * Hæc dicit
 Dominus Deus: Pro eo quod reuelata est confusio tua, & apparuit ignominia tua, cum fornicata fueris post amatores tuos, & in omnibus
 peccatis cultus idolorum & abominationum tuarum, & in peccato sanguinis filiorum tuorum quos immolasti eis. 37 * Propterea ecce ego
 congrego omnes amatores tuos quos dilexisti ut errares post eos, & omnes quos dilexisti, cum omnibus quos odisti, & congregabo eos
 super te per circuitum, & reuelabo confusionem tuam eis, & videbunt omnem ignominiam tuam. 38 * Et vltionem sumam ex te, vltionem
 adulterantium & effundentium sanguinem; & tradam te in occisionem in ira & in furore. 39 * Et tradam te in manus eorum, & destruent mu-
 ros tuos, & demolientur excelsa tua, & expoliabunt te vestibus tuis preciosis, & tollent vasa laudabilia tua, & relinquent te transmigra-
 tem & derelictam. 40 * Et ascendent contra te exercitus, & lapidabunt te lapidibus fundæ, & præscindent te gladiis suis.

41 * ושרפו בתיך באש ועשו בך שפטים לעיני
נשים רבות והשבתך מזונת וגם אתנן לא
תתני עוד :

42 * והנחתי חמתי בך וסרה קנאתי ממך ושקטתי
ולא אכעס עוד :

43 * יענ אשר לא זכרת את ימי נעורך ותרגזי
לי בכל אלה וגם אני הֵא דרכך בראש נתתי
נאם אדני יהוה ולא עשיתי את הזמרה על כל
תועבתך :

44 * הנרו כל המשל עליך ימשל לאמר באמה
בתה :

45 * בת אמך את בעלרת אישה ובנייה ואחור
אחותך את אשר געלו אנשיהן ובניהן אמכן חתית
ואביכן אמרי :

46 * ואחותך הגדולה שמרון היא ובנותיה היושבת
על שמאולך ואחותך הקטנה ממך היושבת
מימנך סדם ובנותיה :

47 * ולא בדרכיהן הלכת וכתועבותיהן עשיתי
במעט קט ותשחתי מהן בכל דרכיך :

48 * חי אני נאם אדני יהוה אם עשית
סדם ואחותך היא ובנותיה כאשר עשית את
ובנותיך :

49 * הנה זה היה עון סדם ואחותך גאון שבער
לחם ושלוחה השקט היה לה ולבנותיה ויד עני
ואביון לא החזיקוה :

50 * ותגבהנה ותעשינה תועבה לפני ואסיר אתהן
באשר ראיתי :

51 * ושמרון כחצי חטאתיך לא חטאה ותרבי את
תועבותיך מהנרה ותצדקי את אחותיך בכל
תועבתך אשר עשיתי :

41 * Et comburent domos tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mulierum plaurimarum, & defines fornicari: & mercedes vltra non dabis.

42 * Et requiescet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus a te, & quiescam, nec irascat amplius:

43 * Eo quod non fueris recordata dierum adolescentie tue, & prouocasti me in omnibus his. Quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci iuxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis.

44 * Ecce omnis qui dicit vulgo proverbium, in te assumet illud, dicens: Sicut mater, ita & filia eius.

45 * Filia matris tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, & filios suos, & soror sororum tuarum quæ proiecerunt viros suos, & filios suos. Mater vestra Cethæa, & pater vester Amoræus.

46 * Et soror tua maior Samaria ipsa & filia eius quæ habitant ad sinistram tuam. Soror autem tua minor te, quæ habitat a dextris tuis, Sodoma & filia eius.

47 * Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundum scelera earum fecisti. Paxillum minus pene sceleratoria fecisti illis in omnibus viis tuis.

48 * Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma soror tua ipsa & filia eius, sicut fecisti tu & filia tue.

49 * Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia & ocium ipsius & filiarum eius, & manum egeno & pauperi non porrigebant:

50 * Et eleuatae sunt, & fecerunt abominationes coram me, & abstuli eas sicut vidisti.

51 * Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccauit, sed vicisti eas sceleribus tuis, & iustificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis quas operata es.

תרגום יונתן

41 * וישרפו בתים בניך באש ועשו בך שפטים לעיני נשים רבות והשבתך מזונת וגם אתנן לא תתני עוד :

42 * והנחתי חמתי בך וסרה קנאתי ממך ושקטתי ולא אכעס עוד :

43 * יענ אשר לא זכרת את ימי נעורך ותרגזי לי בכל אלה וגם אני הֵא דרכך בראש נתתי נאם אדני יהוה ולא עשיתי את הזמרה על כל תועבתך :

44 * הנרו כל המשל עליך ימשל לאמר באמה בתה :

45 * בת אמך את בעלרת אישה ובנייה ואחור אחותך את אשר געלו אנשיהן ובניהן אמכן חתית ואביכן אמרי :

46 * ואחותך הגדולה שמרון היא ובנותיה היושבת על שמאולך ואחותך הקטנה ממך היושבת מימנך סדם ובנותיה :

47 * ולא בדרכיהן הלכת וכתועבותיהן עשיתי במעט קט ותשחתי מהן בכל דרכיך :

48 * חי אני נאם אדני יהוה אם עשית סדם ואחותך היא ובנותיה כאשר עשית את ובנותיך :

49 * הנה זה היה עון סדם ואחותך גאון שבער לחם ושלוחה השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקוה :

50 * ותגבהנה ותעשינה תועבה לפני ואסיר אתהן באשר ראיתי :

51 * ושמרון כחצי חטאתיך לא חטאה ותרבי את תועבותיך מהנרה ותצדקי את אחותיך בכל תועבתך אשר עשיתי :

⁴¹ Et succendent domos tuas in igne, & facient in te ultiones coram mulieribus multis. Et auertam te à fornicatione, & mercedes non dabis ultra.

⁴² Et dimittam furorē meum super te, & auferetur zelus meus à te, & requiescam, & non sollicitus ero ultra.

⁴³ Eò quòd non es recordata diei infantie tuæ, & contristabas me in omnibus his. Et ecce ego vias tuas in caput tuum dedi, dicit Adonai Dominus, & sic non feci secundum omnem impietatem tuam super omnibus iniquitatibus tuis.

⁴⁴ Hæc sunt omnia quæcumque dixerunt contra te in parabola, dicentes: Sicut mater, sic & filia matris tuæ.

⁴⁵ Tu es eius qui reliquit virum suum & filios suos, & soror sororum tuarum quæ reliquerunt viros suos & filios suos: mater vestra Cethæa, & pater vester Amorreus.

⁴⁶ Soror tua senior Samaria hæc, & filie eius quæ habitant à sinistris tuis, & soror tua iunior quæ habitat à dextris tuis, Sodoma & filia eius.

⁴⁷ Et neque sic in viis eorum ambulasti, neque secundum iniquitates eorum egisti paulominus; transgressa es eas in omnibus viis tuis.

⁴⁸ Viuo ego, dicit Adonai Dominus, si fecit Sodoma soror tua ipsa, & filia eius sicut fecisti tu & filia tuæ.

⁴⁹ Veruntamen hæc iniquitas Sodomorum soror tuæ superbia, & in saturitate panum, & in abundantis delitiis affluebant ipsa & filia eius. Hoc fuit in ipsa & filiabus eius, & manum pauperis & egeni non assumebant.

⁵⁰ Et gloriabantur, & fecerunt iniquitates in conspectu meo, & abstuli eas sicut viderunt.

⁵¹ Et Samaria secundum dimidia peccatorum tuorum non peccauit, & multiplicasti iniquitates tuas super eas, & iustificasti sorores tuas in omnibus iniquitatibus tuis quas fecisti.

⁴¹ καὶ ἐμπερήσουσιν οἱ οἴκοι σου ἐν πυρὶ, & ποιήσουσιν ἐν σοὶ ἐκδικήσεις ἐνώπιον γυναικῶν πολλῶν. & ἀποστρέψω σε ἀπὸ πορνείας, καὶ μισθώματα ἐμὴ πωροδωλῶς οὐκ ἔτι.

⁴² καὶ ἐπαφήσω τὸν θυμὸν μου ἐπὶ σέ, καὶ ἔξαρθήσῃ ὁ ζήλος μου ἐκ σοῦ, καὶ ἀπαύθμαι, & ἐμὴ μεμνήσω ἔτι.

⁴³ ὁ δὲ ὧν οὐκ ἐμνήσθης τὴν ἡμέραν τῆς νηπιότητός σου, καὶ ἐλύπεις με ἐν πάσιν τοῖς ἔτεσι. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ τὰς ὁδοὺς σου κεφαλῇ σου δέδωκα, λέγει ἁδωνάϊ κύριος. καὶ ἔτι οὐκ ἐποίησα κατὰ πᾶσαν τὴν ἀσέβειάν σου ἐπὶ πάσαις ταῖς ἁνομίαις σου.

⁴⁴ ταῦτά ἐστιν πάντα ὅσα εἶπον κατὰ σοῦ ἐν παραβολῇ λέγοντες· καθὼς ἡ μήτηρ, ἔτι καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς μητρός σου.

⁴⁵ ὅτι εἰ τῆς ἀπώσαμύνης τὴν ἀνδρα αὐτῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ ἀδελφὴ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἀπώσαμύνων οὐκ ἀνδρας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, ἡ μήτηρ ὑμῶν χειραία, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀμωρραῖος.

⁴⁶ ἡ ἀδελφὴ σου ἡ πρεσβύτερα σαμαρεία αὕτη, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς αἱ κατεκοῦσαι ἐξ ἀωνύμων σου, καὶ ἡ ἀδελφὴ σου ἡ νεώτερα ἡ κατεκοῦσα ἐκ δεξιῶν σου, ὁδομα καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς.

⁴⁷ καὶ ἐδὴ ὡς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἐπορεύθης, ἐδὲ κατὰ τὰς ἁνομίας αὐτῶν ἐποίησας καταμικρὸν, & ὑπέγκεισαι αὐταῖς ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου.

⁴⁸ ὦ, ἐγὼ λέγει ἁδωνάϊ κύριος. εἰ ἐποίησεν ὁδομα ἡ ἀδελφὴ σου αὕτη, & αἱ θυγατέρες αὐτῆς ὅν τρόπον ἐποίησας σὺ & αἱ θυγατέρες σε.

⁴⁹ πλὴν τοῦτο τὸ ἁνόμεμα ὁδομῶν τῆς ἀδελφῆς σου ἡ ὑπερηφανία, καὶ ἐν πλησμονῇ ἄρτων, καὶ ἐν ἀθηνάϊς ἐσπατάλων αὐτὴ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς. τοῦτο ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ καὶ ταῖς θυγατέσιν αὐτῆς, καὶ χεῖρα ψυχῶν & πνίγης οὐκ ἀντελαμβάνοντο.

⁵⁰ καὶ ἐμεγαλύνοντο, & ἐποίησαν ἁνομήματα ἐνώπιόν μου, καὶ ἔξηρα αὐτὰς καθὼς εἶδον.

⁵¹ καὶ ὁ σαμαρεία κατὰ τὰς ἡμίσεις τῶν ἁμαρτιῶν σου ἔχῃ ἡμαρτεν, καὶ ἐπλήθυνας τὰς ἁνομίας σου ὑπὲρ αὐτάς. καὶ ἐδικαίωσας τὰς ἀδελφάς σου ἐν πάσαις ταῖς ἁνομίαις σου αἷς ἐποίησας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁴¹ Et comburent domos tuas igne; et facient in te ultiones iudiciorum in oculis prouinciarum multarum; & faciam ut desinas esse velut meretrix, & etiam mercedem non dabis amplius.

⁴² Et requiescere faciam indignationem meam in te, & auferetur zelus meus à te. & colligam furorē meum, & non erit amplius.

⁴³ Pro eo quòd non es recordata dierum priscorum, & irritasti me omnibus his: ego quoque ultionem viæ tuæ in caput dedi, dicit Dominus Deus, & non inisti tibi consilium ut conuertereris ab omnibus abominationibus tuis.

⁴⁴ Ecce omnis qui prouerbium sumit, super te assumerit illud, dicens: Qualia opera matris, talia filiz.

⁴⁵ Quare facta es filia terræ Chanaan, ut faceres iuxta opera populi ubi cecidi sunt patres cum filiis, & sorores Sodomæ & Gomoræ, quæ consumptæ sunt cum eis, & patres cum filiis? Nonne mater vestra Sara erat inter Hitthæos, & non fecit iuxta opera eorum? Et pater vester Abraham fuit inter Amorreos, & non ambulauit in consiliis eorum.

⁴⁶ Et soror tua maior Samaria ipsa, & villæ eius, quæ habitabat ad sinistram tuam, & soror tua minor te, quæ habitabat ad dexteram tuam, Sodoma, & villæ eius.

⁴⁷ Si enim in viis eius ambulasses, & iuxta abominationes earum fecisses, tolerabile esset peccatum tuum. sed longè corruptior fuisti quàm illæ in omnibus viis tuis.

⁴⁸ Viuo ego, dicit Dominus, si fecit Sodoma soror tua ipsa, & filia eius sicut fecisti tu & filia tuæ.

⁴⁹ Ecce hoc fuit peccatum Sodomæ sororis tuæ, superbi & saturi pane, & abundantia & cotam me. Et transmigrare feci eos sicut manifestum est coram me.

⁵⁰ Et Samaria iuxta dimidium peccatorum tuorum non peccauit, & multiplicasti abominationes tuas magis quàm illæ, & iustificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis quas fecisti.

גם את ישיא כלמתך אשר פללת לאחותך
בחטאתיך אשר התעבת מהן תצדקנה ממך וגם
את בוש ישיא כלמתך בצדקתך אחיותך:

ושבתי את שבותיך את שביט סדום ובנותיה
ואר שביט שמרון ובנותיה ושביט שביתך
בתוכהנה:

למען תשיא כלמתך ונכלמת מכל אשר עשית
בנחמך אתן:

ואחותיך סדום ובנותיה תשבין לקדמתן ושמרון
ובנותיה תשבין לקדמתן ואר ובנותיה תשבנה
לקדמתן:

ולוא היתה סדום אחותך לשמועה בפיו ביום
גאונך: בטרים תגלה רעתך כמו עת חרפת
בנות הארם וכל סביבותיה בגור פלשתים
השאטות אותך מסביב:

את זמתך ואת תועבותיך את נשאתים נאם
יהוה: כי כה אמר אדני יהוה ועשית אותך
כאשר עשית אשר בזית אלה להפר ברית:

וזכרתי אני את בריתי גאונך בימי נעוריך
והקימותי לך ברית עולם:

וזכרת את דרכיך ונכלמת בקחתך את
אחותיך הגדלות ממך אל הקטנות ממך ונתתי
אתהן לך לבנות ולא מביתך:

והקימותי אני את בריתי אתך וידעת כי אני
יהוה: למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך
עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר
עשית נאם אדני יהוה:

ויהי דבר יהוה אלי לאמר:
בן אדם חזר חידה ומשל משל אל בית ישראל:

Ergo & tu porta confusionem tuā quā
vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratus
agens ab eis, iustificatae sunt enim a te. Er-
go & tu confundere, & porta ignominiam
tuam quā iustificasti sorores tuas.

Et conuertam restituens eas conuer-
sione Sodomorum cum filiabus suis, & con-
uersione Samariae & filiarū eius. Et conuer-
tam reuersionem tuam in medio earum.

Vt portes ignominiam tuā, & confunda-
ris in omnibus quā fecisti consolans eas.

Et foror tua Sodoma & filiae eius reuer-
tentur ad antiquitatem suam, & Samaria
& filiae eius reuertentur ad antiquitatem
suam, & tu & filiae tuae reuertimini ad an-
tiquitatem vestram.

Non fuit autem Sodoma foror tua ad-
dita in ore tuo in die superbiae tuae:

Antequam reuelaretur malitia tua si-
cut hoc tempore in opprobrium filiarum
Syriae, & cunctarum in circuitu tuo filiarū
Palestinarum, quā ambiunt te per gyrum.

Scelus tuum & ignominiam tuam tu
portasti, ait Dominus.

Quia haec dicit Dominus Deus: Et fa-
ciam tibi sicut despexisti iuramentum ut
irritum faceres pactum.

Et recordabor ego pacti mei tecum in
diebus adolescentiae tuae, & suscitabo tibi
pactum sempiternum.

Et recordaberis viarum tuarum, & co-
funderis cum receperis sorores tuas te ma-
iores cum minoribus tuis. Et dabo eas tibi
in filias, sed non ex pacto tuo.

Et suscitabo ego pactum meum tecū,
& scies quia ego Dominus.

Vt recorderis & confundaris, & non
sit tibi ultra aperire os praefusione tua,
cum placatus tibi fuero in omnibus quā fe-
cisti, ait Dominus Deus.

CAP. XVII.

ET factus est sermo Domini ad me, &
A cens:

Fili hominis, propone aenigma & nar-
ra parabolam ad domum Israel.

תרגום יונתן

אף את קבלי אתנעויותיך דבעית לאחתיך בחוביך דאחעבת מנהו וזכר סניך ואף את בנתי וקבלי אתנעויותיך בדנבית אחותיך:
ואחיי יח עמך לזון יח עמך וסדום וכפרנהא וית עמא דשמרון וכפרנהא ואחייב גלות עמיד ביניהון:
בריל דהקבלין אתנעויותיך ואתנעוין מכל דעבדת בנחמותיך יהוה:
ועתה סדום ואתנעויותיך לאולחן ואתנעויותיך לאולחן ואתנעויותיך לאולחן ואתנעויותיך לאולחן:
עד לא חתגלי בישתיך בעדו וחסרו כפרני ארם וכל סחרנהא כפרני פלשתאי דבנו יחיד מסחור סחור:
והחזיר על סמי לאשנא קים:
והחזיר יח אורחתיך ואתנעוין בקרבנותיך יח מדינן רכרנן סניך עם דדעקן מנין ומסרת יחתיך לך לאשנא קים ואתנעויותיך לאשנא קים:
ואקים אנה יח קימי דעמיד וחדעין ארי אנה יי:
בריל דהדכרין ואתנעוין ולא יחא לך עוד לאתברכא
והחזיר יח אורחתיך ואתנעוין בקרבנותיך יח מדינן רכרנן סניך עם דדעקן מנין ומסרת יחתיך לך לאשנא קים ואתנעויותיך לאשנא קים:
ואקים אנה יח קימי דעמיד וחדעין ארי אנה יי:
בריל דהדכרין ואתנעוין ולא יחא לך עוד לאתברכא
והחזיר יח אורחתיך ואתנעוין בקרבנותיך יח מדינן רכרנן סניך עם דדעקן מנין ומסרת יחתיך לך לאשנא קים ואתנעויותיך לאשנא קים:
ואקים אנה יח קימי דעמיד וחדעין ארי אנה יי:
בריל דהדכרין ואתנעוין ולא יחא לך עוד לאתברכא

בר אדם חזר חידה ומשל משל אל בית ישראל:

ויהוה פתח נבואה מן קדם יי עמי למימר:

² Et tu sustine tormentū tuum in quo cor-
rupisti sorores tuas in peccatis tuis, quibus ini-
que egisti super eas, & iustificasti eas super te.
Et tu confundere & suscipe ignominiam tuam,
quod iustificaueris tu sorores tuas.

³ Et auertam auersiones earum auersionē So-
domorum & filiarum eius; et auertam auersio-
nem Samaria & filiarum suarum, & auertam
auersionem tuam in medio earum.

⁴ Ut portes tormentum tuum, & habebis
ignominiam ex omnibus quæ fecisti cum tu ad
iracundiam prouocares me.

⁵ Et soror tua Sodoma, & filia eius resti-
tuentur sicut fuerunt à principio; & Samaria et
filia eius restituetur sicut erant à principio. Et tu
& filia tua restituemini sicut fuistis à principio.

⁶ Et nisi fuisset Sodoma soror tua in auditū
in ore tuo in diebus superbiæ tuæ:

⁷ Antequam reuelarentur malitiæ tuæ, sicut
nunc opprobrium es tu filiarum Syria, et omniū
quæ in circuitu tuo, & filiarum alienigenarum
circundantium te per gyrum:

⁸ Impietates tuas et iniquitates tuas tu por-
ta ipse, dicit Dominus.

⁹ Hæc dicit Adonai Dominus: Et faciam in
te sicut fecisti, sicut despexisti maledictionem ut
præterires testamentum meum.

¹⁰ Et recordabor ego testamenti mei quod te-
cum in diebus adolescentiæ tuæ, & suscitabo ti-
bi testamentum sempiternum.

¹¹ Et recordaberis viarum tuarū, & despi-
cietis cum receperis tu sorores tuas seniores te
cum iunioribus te; & dabo eas tibi in ædifica-
tionem, & non ex testamento tuo.

¹² Et suscitabo ego testamentum meum tecum,
& cognosces quia ego Dominus.

¹³ Ut recorderis & confundaris, & non sit
tibi ultra aperire os à facie ignominia tuæ, cum
propicius fuero ego tibi iuxta omnia quæcunque
fecisti, dicit Adonai Dominus.

CAP. XVII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

¹ Fili hominis, narra narrationem & dic
parabolam ad domum Israel.

² & σὺ κόμισαι τὴν βάσανόν σου ἐν ἡφθαιραῖς τὰς
ἀδελφάς σου ἐν ταῖς αἰμαρτίαις σου αἷς λιόμηνσας ὑπὲρ
αὐτάς, καὶ ἐδικαίωσας αὐτάς ὑπὲρ σεαυτοῦ. & σὺ αἰχρύν-
ῃς καὶ λάβε τὴν ἀπμίαν σου, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σε τὰς ἀ-

³ δελφάς σου. & ἀποσρέψω τὰς ἀποστροφάς αὐτῶν τὴν
ἀποστροφὴν ὁδόμων καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῶν, & ἀποσρέψω
τὴν ἀποστροφὴν σαμαρείας & τῶν θυγατέρων αὐτῆς. καὶ

⁴ ἀποσρέψω τὴν ἀποστροφὴν σου ἐν μέσῳ αὐτῶν. ὅπως
κομίση τὴν βάσανόν σου, καὶ ἀτιμωθήσῃ ἐν πᾶσι τοῖς ὄν-
τις ἐποίησας ἐν τῇ σὲ παροργίσαι με. καὶ ἡ ἀδελφή σου

⁵ σόδομα, & αἱ θυγατέρες αὐτῆς ἀποκαταστήσονται κα-
θὼς ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς. & σαμαρεία, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς
καταστήσονται καθὼς ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς. καὶ σὺ καὶ αἱ θυγατέ-
ρες σου ἀποκαταστήσεσθε καθὼς ἦτε ἀπ' ἀρχῆς.

⁶ & εἰ μὴ ἡ σόδομα ἡ ἀδελφή σου εἰς ἀκολούθῃ σου
ἐν ταῖς ἡμέραις τῇ ὑπερηφανίας σου,

⁷ καὶ τὸ ἀποκαλυφθῆναι τὰς κακίας σου, ὃν
τρόπον νυῶν οἶδ' εἰ σὺ θυγατέρων συρίας, καὶ πᾶσι
τῶν κύκλῳ σου, καὶ θυγατέρων ἀλλοφύλων τὰν πε-

⁸ ρεχουσάν σου κύκλῳ. τὰς ἀσεβείας σου καὶ τὰς ἀ-
νομίας σου σὺ κόμισαι αὐτάς, λέγει κύριος.

⁹ τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος καὶ ποιήσω ἐν σοὶ κα-
θὼς ἐποίησας ὡς ἠτίμωσας τὴν δόξαν σου παραβῆναι τὴν

¹⁰ διαθήκην μου. καὶ μνησθήσομαι ἐγὼ τῆς διαθήκης
μου τῆς μετὰ σου ἐν ἡμέραις νηπιότητός σου, καὶ ἀνάσσω
σοὶ τὴν διαθήκην αἰώνιον.

¹¹ καὶ μνησθήσῃ τὰν ὁδὸν σου, καὶ ἐξατιμωθήσῃ ἐν
τῇ ἀναλαμβάνουσίν σου τὰς ἀδελφάς σου τὰς πρεσβυτέ-
ρας σου σὺν ταῖς νεώτεραις σου, καὶ δώσω αὐτάς σοὶ εἰς

¹² οἰκοδομὴν καὶ σκεῆν διαθήκης σου. καὶ ἀνάσσω ἐγὼ
τὴν διαθήκην μετὰ σου, καὶ ἐπιγνώσῃ ὅτι ἐγὼ κύριος.

¹³ ὅπως μνησθῇς καὶ αἰχμωθῇς, καὶ μὴ ᾗ σοὶ ἐπὶ
δυσόξαι τὸ σῶμα διὰ τὸ πρὸς τὸν τῆς ἀπμίας σου, ἐν
τῇ ἐξελίσκεσθαι με σοὶ κατὰ πᾶσι ὅσα ἐποίησας,
λέγει ἀδωναὶ κύριος.

ζ

¹ Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων·

² ἢ ἐν δυνάμει, διήγησαι διήγημα καὶ εἰπὲ παρα-
βολὰν πρὸς τὸν οἶκον Ἰσραὴλ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Tu quoque suscipe confusionem tuam quæ deprecata es sorores tuas, in peccatis tuis, quibus te abominabiliorem illis præbuidisti;
& iustiores te sunt. Tu quoque confundere; & suscipe ignominiam tuam cum iustificaueris sorores tuas.

² Et conuertam populum ea-
rum ad illas, populum Sodomæ & villarum eius, & reducam captiuitatem populi tui in medio earum.

³ Ut suscipias ignominiam tuam & erubescas ab omnibus abominationibus quas fecisti, cum consolaberis eas.

⁴ Et soror tua Sodoma & villæ eius reuertentur ad principium suum, & Samaria ac villæ eius reuertentur ad principium suum, & tu
& villæ tuæ reuertemini ad principium vestrum.

⁵ Et non fuit Sodoma soror tua in doctrinam in ore tuo in die superbiæ tuæ.

⁶ Antequam reuelaretur malum tuum in tempore quo exprobrauerunt villæ Syriæ & cunctæ quæ in circuitu eius sunt, villæ Philis-
thinorum qui diripuerunt te vndique.

⁷ Scelera consilij peccatorum tuorum & cultum abominationum tuarum tu suscipies
Hæc enim dicit Dominus Deus: Vindictam sumam ex te sicut fecisti; nam spreuisti iuramentum ut mutares pactū.

⁸ Et recordaberis viarum tua-
rum, & erubescas cum contuleris prouincias maiores te cum minoribus te. Et tradidi eas tibi in obsequium, cum tamen tu non feceris
legem.

⁹ Et suscitabo ego pactum meum quod fuit tecum, & scies quia ego Dominus.

¹⁰ Ut recorderis & confundaris, & non sit tibi
amplius quod tete efferas in verbis oris tui propter ignominiam tuam, cum dimiserō tibi omnia quæ fecisti, ait Dominus Deus.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum, dicens:

¹ Fili hominis propone ænigma & narra
parabolam super domum Israel.

CAP. XVII.

Fili hominis propone ænigma & narra

³ Et dices: Hæc dicit Adonai Dominus; Aquila magna magnarum alarum longo membrorum ductu plena unguium, quæ habet ductum intrandi in Libanum, & tulit electas cedri.

⁴ Summitates teneritudinis amouit, attulit eas in terram Chanaan, in ciuitatem muratam posuit illas.

⁵ Et tulit de semine terre, & dedit illud in campo seminabili, ut acciperet radicationem; planta in aqua multa, ut respiceretur posuit illud.

⁶ Et ortum est & factum est in vitem infirmam et paruum magnitudine ut apparerent sarmenta eius super eam, & radices eius subter illam erant. Et factum est in vitem, & fecit propagines, & extendit ramos suos.

⁷ Et facta est aquila altera grandis magnarum alarum, & multis unguibus, & ecce vitis hæc implicata ad eam, & radices eius ad illam, & ramos suos extendit ei ut potaret eam cum gleba à plantatione sua.

⁸ In campo bono super aqua multa ista impinguatur ut faceret germina, & ferret fructum ut esset in vitem grandem.

⁹ Propterea dicit: Hæc dicit Adonai Dominus; Si dirigitur, nonne radices teneritudinis et fructus illius computrescet, & arescent omnia quæ praeiunguntur ex ea, & non in brachio magno, neque in populo multo, ut euellat eam ex radicibus eius.

¹⁰ Et ecce impinguatur, nunquid dirigitur? nonne cum contigerit eam ventus vrens, exsiccabitur ariditate? cum gleba germinis sui arescet.

¹¹ Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

¹² Dic iam ad domum exasperatam: Non scitis quid sunt ista? Dic eis: Ecce venit rex Babylonis super Hierusalem, & assumet regem eius et principes eius, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem.

¹³ Et tollet de semine regni, & disponet ad eum sedus, & inducet eum in maledictionem, & duces terre tollet.

¹⁴ Ut sit in regem infirmum & omnino non eleuetur, sed ut custodiat testamentum eius, & statuatur illud.

³ Ἐρεῖς· τὰ δὲ λέγει Ἀδωναὶ κύριος, ὁ αὐτὸς ὁ μέγας ὁ μεγαλοπύργος ὁ μακρὸς τῇ ἐκτάσει πλήρης ὀνύχων, ὃς ἔχει τὸ ἥγημα εἰσελθεῖν εἰς τὸν λίβανον, καὶ ἔλαβεν τὰ ἐπιλεκτα τὰ κέδρεα. ⁴ Ταῖς ἀκραι τῆς ἀπαλότητος ἐπέκνησεν, ἤνεγκεν αὐτὰ εἰς γλεῶν χανάαν εἰς πόλιν τελεχισμύλιν ἐθετο αὐτὰ. ⁵ Ἐλάβεν δὲ σπέρμα τῆς γῆς, ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὸ πεδῖον σπορέμον λαβεῖν ῥίζωσιν φυτὸν ἐν ὕδατι πολλῷ ἐπιλεπόμηνον ἔταξεν αὐτό.

⁶ καὶ δυνέτειλεν καὶ ἐγχετο εἰς ἀμπελον ἀποκνοῦσαν καὶ μικρὰν τῷ μεγέθει· ἐπιφαίνεας τὰ κλήματα αὐτῆς ἐπ' αὐτῇ, καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς ὑποκάτω αὐτῆς ἦσαν. καὶ ἐγχετο εἰς ἀμπελον καὶ ἐποίησεν ἀπώρυγας, ἔξῃ τῆς τῆς δαδενδροδία αὐτῆς.

⁷ καὶ ἐγχετο αὐτὸς ἕτερος μέγας μεγαλοπύργος, καὶ πολλοῖς ὀνύξιν, ἔδωκεν ἡ ἀμπελὶ αὐτῇ περιπλεκόμενῃ ἐπ' αὐτὴν καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς ἐπ' αὐτὴν, καὶ τὰ κλήματα αὐτῆς ἐξάπτεται αὐτῇ· ποτίσαι αὐτὴν σὺ τῷ βόλῳ δὲ τῆς φυλείας αὐτῆς.

⁸ εἰς πεδῖον καλὸν ἐφ' ὕδατι πολλῷ αὐτὴ παίνεται τοῦ ποτίσαι βλαστὸς, ἔφθειρεν καρπὸν τοῦ εἶναι εἰς ἀμπελον μέγαλιν. ⁹ διὰ τοῦτο εἶπέ· τὰ δὲ λέγει Ἀδωναὶ κύριος, εἰ καθυθιυνεῖ ἔτι αἱ ῥίζαι τῆς ἀπαλότητος καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς σαπῆσεν, καὶ ξηρανθήσεται πάντα τὰ περνατέλλοντα αὐτῆς, καὶ ὅσα ἐν βραχίονι μεγάλῳ, καὶ ἐν λαῷ πολλῷ ἐκπαῖσαι αὐτὴν ἐκ ῥιζῶν αὐτῆς.

¹⁰ καὶ ἰδοὺ παίνεται. μὴ καθυθιυνεῖ ἔτι ἐν τῇ ἀψαθῇ αὐτῆς δυνέμον τὸν καύσωνα ξηρανθήσεται ξηρασίᾳ· σὺ τῷ βόλῳ τῆς ἀνατολῆς αὐτῆς ξηρανθήσεται.

¹¹ καὶ ἐγχετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων·

¹² εἶπον δὲ πρὸς τὸν οἶκον τὸν παραπικραίνοντα, ὅσα ἐπιστάδες τί ἐστιν ταῦτα; εἶπον αὐτοῖς, ἰδοὺ ἐρχεται βασιλεὺς βαβυλωνίων· ἐπὶ ἱερουσαλήμ καὶ λήψεται τὸν βασιλέα αὐτῆς, ἔσθ' ἀρχοντας αὐτῆς, ἔσθ' αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν εἰς βαβυλῶνα.

¹³ καὶ λήψεται ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς βασιλείας, καὶ διαθήσεται πρὸς αὐτὸν διαθήκην, ἔισαξεν αὐτὸν ἐν δόξῃ, καὶ ὅτι ἡγουμένους τῆς γῆς λήψεται· τοῦ γράειν εἰς βασιλέα ἀποκτενῶν τὸ κατόλου μὴ ἐπαίρειν, ἀλλὰ φυλάσσει τὴν διαθήκην αὐτῇ· ἔισθ' αὐτῇ.

¹⁴ καὶ ὅτι ἡγουμένους τῆς γῆς λήψεται· τοῦ γράειν εἰς βασιλέα ἀποκτενῶν τὸ κατόλου μὴ ἐπαίρειν, ἀλλὰ φυλάσσει τὴν διαθήκην αὐτῇ· ἔισθ' αὐτῇ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et dices: Hæc dicit Dominus Deus; Aquila grandis, magna pennis, longa membris, operta plumis figuratis, venit ad Libanum, & tulit quam ingrederetur in eam domus Israel, in ciuitate negotiatorum posuit illam.

² Et tulit de semine terræ, & posuit illud in agro apto sementi: seminauit illud ad aquas multas, vitem plantatam posuit illud.

³ Et germiauit, & fuit in vitem fortem, humilem statuta, ut incuruarent sese propagines ei, & radices eius sub ea essent. factaque est in vitem, & fecit propagines, & emisit palmites.

⁴ Et fuit aquila altera magna, magna pennis & cooperta alis; & ecce vitis ista incuruauit super eam radices suas, & propagines suas misit ad eam, ut irrigaret eam de areolis plantationis suæ.

⁵ In agro bono super aquas multas est transplantata, ut faceret ramos & portaret fructum, ut esset in vitem fortem.

⁶ Dic: Hæc dicit Dominus Deus; Prosperabitur? an non radices eius succidet, & fructum eius decerpent, & arescent? omnes frondes germinis eius defluent: & non cum exercitu multo neque cum populo grandi venient, ut euellant eam à radicibus suis.

⁷ Et ecce plantata num prosperabitur? nonne cum tetigerit eam ventus vrens, arescendo arescet? super arcis plantationis suæ arescet.

⁸ Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum, dicens:

⁹ Dic nunc populo contumaci: Nonne scitis quæ sunt hæc? Dic: Ecce venit rex Babylonis ad Ierusalem, & assumpsit regem & principes eius, & traduxit eos ad se in Babylonem.

¹⁰ Et tulit de semine regio, & pepigit cum eo pactum, & introduxit eum in iuramentum, & principes terræ tulit.

¹¹ Ut esset regnum infirmum, & non magnificaretur, ut custodiret pactum eius, & seruiret ei.

וַיִּמְרֹד-כֹּחַ לְשַׁלַּח מַלְאָכָיו מִצִּירֵיכֶם לְתַרְיָה-לוֹ *
 סוֹסִים וְעֵם--רֶב הַיִּצְלָח הַיִּמְלֹט הַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי הַפֶּר
 בְּרִית וְנִמְלֹט * חִי-אֲנִי נֹאמֵר אֲדֹנָי יְהוִה אִם-לֹא
 בְּמָקוֹם הַמֶּלֶךְ הַמְּמַלִּיךְ אֹתוֹ אֲשֶׁר בָּזָה אֶת-אֱלֹתָיו
 וְאֲשֶׁר הִפְרָה אֶת-בְּרִיתוֹ אִתּוֹ בְּתוֹךְ-בָּבֶל יָמוּת *
 וְלֹא כִּהְיֶה גִדּוֹל וּבִקְהָל רֹב יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ פֶּרַע-וְרָע
 בַּמֶּלֶךְ הַמֶּמְלָכָה בְּשֹׁפֵךְ סֵלֶלָה וּבִבְנֹת דִּיק לְהַכְרִית
 נַפְשוֹת רַבּוֹת * וּבָזָה אֱלֹהֵי הַפֶּר בְּרִית וְהִנֵּה
 נִתֵּן יָדוֹ וְכָל-אֱלֹהֵי עֲשֵׂה לֹא יִמְלֹט *
 לָכֵן כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה חִי-אֲנִי אִם-לֹא אֱלֹתַי
 אֲשֶׁר בָּזָה וּבְרִיתִי אֲשֶׁר הִפְרָה וְנִתְּתִי בְּרֹאשׁוֹ *
 וּפְרִשְׁתִּי עָלָיו רִשְׁתִּי וְנִרְפָּשׁ בַּמַּצּוֹדֵרֵי
 וְהִבִּיאֹתִיחוּ בְּכֹלָה וְנִשְׁפָּטְתִּי אוֹתוֹ שֶׁם מַעְלוֹ אֲשֶׁר
 מַעַל-בִּי * וְאֵת כָּל-מִבְרָחוֹ בְּכָל-אֲנָפִיו בַּחֶרֶב
 יַפְלוּ וְהַנְּשָׂאִים לְכָל-רוּחַ יִפְרְשׁוּ וַיִּדְעֻם כִּי אֲנִי
 יְהוִה דֹּבֵר *
 כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְלִקְחֹתִי אֲנִי מִצִּמְרַת הָאָרֶץ
 הָרְמוֹת וְנִתְּתִי מִרְאֵשׁ יִנְקוּתִי כִּךְ אֶקְטֹף וְשִׁתְּלֹתִי
 אֲנִי עַל-הָר-גִּבְעָה וְתִלּוֹל *
 בָּהָר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁתְּלֵנוּ וְנִשְׂאָ עִנְיָ וְעֲשֵׂה
 פְּרִי וְהִיָּרָה לָאָרֶץ אֲדִיר וְשִׁכְנֵנוּ תַּחְתָּיו כָּל צִפּוֹר כָּל-
 כְּנָף בָּצֵל דְּלִיּוֹתָיו תִּשְׁכְּנֶנּוּ *
 וַיִּדְעוּ כָּל-עֲצֵי הַשָּׂדֶה כִּי אֲנִי יְהוִה הַשְׁפֵּלְתִּי עֵץ
 גִּבְעָה הַגִּבְעָתִי עֵץ שָׁפֵל הוֹבֵשְׁתִּי עֵץ לַח וְהִפְרַחְתִּי
 עֵץ יָבֵשׁ אֲנִי יְהוִה דֹּבֵר וְעָשִׂיתִי *
 יח
 וַיְהִי דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 יח

15 * Qui recedens ab eo misit nuncios ad
 Egyptum, ut daret sibi equos & populum
 multum. Nunquid prosperabitur vel con-
 sequetur salutem qui fecit hæc? Et qui dis-
 soluit pactum, nunquid effugiet? * Vivo ego,
 E dicit Dñs Deus, quoniam in loco regis qui
 constituit eum regem, cuius fecit irritum
 iuramentum & soluit pactum quod habebat,
 cum eo in medio Babylonis morietur.
 17 * Et non in exercitu grandi, neque in po-
 pulo multo faciet contra eum Pharaon præ-
 lium in iactu aggeris, & in extructione val-
 lorum, ut interficiat animas multas.
 18 * Spreuerat enim iuramentum ut solueret
 fœdus, & ecce dedit manum suam: & cum
 omnia hæc fecerit, non effugiet.
 18 * Propterea hæc dicit Dñs Deus, Vivo ego:
 F quoniam iuramentum quod spreuit, & fœdus
 quod præuaricatus est ponam in caput eius.
 20 * Et expandam super eum rete meum, &
 comprehendetur in fagena mea: & adducam
 in Babylonem, & iudicabo eum ibi præuaria-
 21 * tione qua despexit me. * Et omnes profugi
 eius cum uniuerso agmine suo gladio cadent.
 Residui autem in omnem ventum dispergen-
 tur: & scietis quia ego Dñs locutus sum.
 22 * Hæc dicit Dominus Deus: Et sumam ego
 G de medulla cedri sublimis, & ponam de ver-
 tice ramorum eius tenerum, distringam &
 plantabo super montem excelsum & emi-
 23 * nentem. * In monte sublimi Israel planta-
 bo illud, & erumpet in germine & faciet fru-
 ctum, & erit in cedrum magnam. Et habita-
 bunt sub ea omnes volucres, & uniuersum
 volatile sub umbra frondium eius nidifica-
 24 * bit. * Et scient omnia ligna regionis, quia
 ego Dñs humiliavi lignum sublimem, & exal-
 tauit lignum humile, & siccaui lignum viri-
 de, & frondere feci lignum aridum. Ego
 Dominus locutus sum, & feci.

CAP. XVIII.

1 ET factus est sermo Dñi ad me, dicens:
 2 * Quid est quod inter vos parabolam
 A vertitis in prouerbiū istud in terra Israel,
 dicentes: Patres comederunt vnam acerbam,
 & dentes filiorum obstupescunt.

תרגום יונתן

1 וַיִּמְרֹד כֹּחַ לְשַׁלַּח מַלְאָכָיו לְתַרְיָה-לוֹ *
 וְהָיוּ מַלְאָכָיו לְמַצְרַיִם לְמַצְרַיִם לְמַצְרַיִם *
 2 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 3 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 4 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 5 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 6 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 7 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 8 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 9 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 10 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 11 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 12 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 13 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 14 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 15 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 16 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 17 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 18 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 19 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 20 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 21 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 22 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 23 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 24 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 25 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 26 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 27 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 28 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 29 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 30 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 31 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 32 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 33 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 34 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 35 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 36 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 37 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 38 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 39 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 40 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 41 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 42 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 43 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 44 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 45 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 46 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 47 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 48 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 49 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 50 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 51 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 52 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 53 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 54 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 55 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 56 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 57 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 58 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 59 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 60 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 61 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 62 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 63 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 64 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 65 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 66 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 67 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 68 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 69 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 70 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 71 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 72 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 73 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 74 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 75 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 76 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 77 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 78 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 79 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 80 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 81 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 82 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 83 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 84 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 85 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 86 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר וְשִׁנֵּי
 הַבָּנִים תִּקְהִינָה *
 87 וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר *
 88 מַה-לָּכֶם אַתֶּם מְשַׁלִּים אֶת-הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל-
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹרָה יֵאָכְלוּ בָסֶר ו

* Et recedet ab eo ut mittat nuncios in Aegyptum, ut det illi equos & populum multum. Si dirigitur, si saluabitur faciens contraria, et transgrediens testamentum si effugiet. * Viuo ego, dicit Adonai Dominus, si non in loco regis qui constituit regem eum qui inhonorauit maledictionem meam, et transgressus est testamentum meum cum eo, in medio Babylonis morietur.

* Et non in exercitu magno neque in turba multa. Faciet autem contra eum Pharaon prælium in iactu aggeris, & in extructione vallorum ut auferat animas multas. * Et inhonorauit iuramentum ut transgrediretur fœdus. Et ecce dedit manum eius, & omnia hæc fecit ipsi, non saluabitur. * Propterea dicit: Hæc dicit Adonai Dominus; Viuo ego, si iuramentum meum quod inhonorauit, & fœdus meum quod transgressus est, & dabo illud in caput eius.

* Et extendam super eum rete meum, & capietur in sagena eius; & adducam eum in Babylonem, & iudicabor cum eo illic de iniquitate eius quam iniquè egit in me. * In omnibus profugis eius, & omnes electi eius cum omnibus aciebus eius, in gladio cadent. Et omnes residuos eorum in omnem ventum dispergam: & scietis quia ego Dominus locutus sum. * Quia hæc dicit Adonai Dominus: Et assumam ego de electis cedri de vertice, & dabo de capite ramorum eius, de corde verticis eius auferam, & plantabo super montem excelsum, & suspendam illud. * In monte sublimi Israel, & plantabo illud et emittet germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam: & requiescet sub ea omnis avis; & omne volatile sub umbra ramorum eius requiescet; & rami eius restituentur. * Et scient omnia ligna campi, quia ego Dominus humilians lignum excelsum, & exaltans lignum humile, & arefaciens lignum viride, & germinare faciens lignum aridum: Ego Dominus locutus sum, & faciam.

CAP. XVIII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: * Fili hominis, quæ vobis parabola hæc in terra Israel, dicentes: Patres comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.

* (ὁ δὲ πρὸς τὴν) ἀπ' αὐτοῦ ὁ Ἰζακ προσέλαβεν ἀγγέλους εἰς Αἴγυπτον ὅτι δὲ ναὶ αὐτῷ ἵππους καὶ λαὸν πολὺν. εἰ καὶ διαθυνοῖ εἰ διασωθήσεται ὁ ποιὼν ἐναντία καὶ παραβαίνων διαθήκην εἰ ἐκφύξεται. * (ὁ δὲ ἐγὼ, λέγει ἀδωναὶ κύριος, εἰ μὴ ἐν τῷ ὅπῳ ὁ βασιλεὺς ὁ βασιλεύσας αὐτὸν ὃς ἡτίμωσεν τὴν δόξάν μου, & παρέβη τὴν διαθήκην μου μετ' αὐτοῦ, ἐν μέσῳ βαβυλωνίου τελευτήσει. * καὶ ὅτι ἐν δυνάμει μεγάλῃ καὶ ἐν ὄχλῳ πολλῷ ποιήσει ὁ πρὸς αὐτὸν φαραὼ πόλεμον ἐν χαρρακοβολίᾳ καὶ ἐν οἰκοδομῇ βελτοσάσεων ὁ Ἰζακ αἰ ψυχὰς πολλὰς. * (ὁ δὲ ἡτίμωσεν ὁρκωμοσίαν ὁ παραβέβηκεν διαθήκην. καὶ ἰδοὺ δέδωκε τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ πάντα ταῦτα ἐποίησεν αὐτῷ μὴ σωθήσεται). * διὰ τοῦτο εἶπέ, τὰ δὲ λέγει ἀδωναὶ κύριος, (ὁ δὲ ἐγὼ εἶδον τὴν ὁρκωμοσίαν μου ἡτίμωσεν, & τὴν διαθήκην μου ἡ παρέβη, καὶ δώσω αὐτὴν εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ. * (ὁ δὲ ἐκπετάσω ἐπ' αὐτὸν τὸ δίκτυόν μου, & αἰλώσω) ἐν τῇ περικοχίᾳ αὐτοῦ, καὶ αἶξω αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα, καὶ διακριθήσεται μετ' αὐτοῦ ἐκεῖ πρὸς τῆς ἀδικίας αὐτοῦ ἥς ἡ δίκησεν ἐν ἐμοί,

* ἐν πάσαις ταῖς φυλαῖς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ σὺν πάσαις ταῖς παρατάξεσιν αὐτοῦ, ἐν ῥομφαίᾳ πεσόνται. καὶ πάντας τοὺς κατὰ λείπας αὐτῶν εἰς πόλιν δύνειμον διασπερώ. * (ὁ δὲ Ἰπλίνωσεν ὁ δότι ἐγὼ κύριος λελάληκα. * ὅτι τὰ δὲ λέγει ἀδωναὶ κύριος, καὶ λήψομαι ἐγὼ ἐκ τῶν Ἰπλέλων τὸ κέδρεον ἐκ κορυφῆς. καὶ δώσω διπλὸν κεφαλῆς τοῦ Ἰζακ φρυάδων αὐτοῦ ἐκ καρδίας κορυφῆς αὐτοῦ τῆς ἀποκνιδ, καὶ κατὰ φρυάδων ἐπ' ὅρας ὑψηλῆς, & κρεμάσω αὐτὸ, * ἐν ὅρῳ μετεώρῳ ἰσραὴλ, καὶ καταφυτεύσω αὐτὸ καὶ Ἰζαὶ βλαστὸν ἐκ ποιήσῃ καρπὸν, & ἔσται εἰς κέδρεον μεγάλλον, καὶ ἀναπαύσεται ὑποκάτω αὐτοῦ πᾶν ὄρνεον καὶ πᾶν πετεινὸν ὑπο τὴν σκιδὴν τῶν κλάδων αὐτοῦ ἀναπαύσεται). καὶ τὰ κλήματα αὐτοῦ ἀποκατασταθήσεται.

* (ὁ δὲ γνώων) πάντες τὰ ξύλα ὁ πεδίον, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ἀπὸ τῶν ξύλων ὑψηλόν, καὶ ὑψὺν ξύλον ταπνόν, καὶ ξηραίνων ξύλον χλωρόν, καὶ ἀναθάλλον ξύλον ξηρόν. ἐγὼ κύριος λελάληκα καὶ ποιήσω.

* Καὶ ἐρχέτο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων. * ἥ ἐν ἀνθρώποις τίς ὑμῖν ἡ ἀρεθολὴ αὐτῇ Ἰπλ τὸ γῆς τοῦ ἰσραὴλ λέγοντες, (ὁ πατέρες ἔφαθον ὁ μφάκα, καὶ ὁ δόντες τῶν τέκνων ὁ μδοῖα σδω.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et rebellavit in eum, ut mitteret legatos suos in Aegyptum, ut daret sibi equos & populum multum; nunquid prosperabitur aut liberabitur qui fecit hæc: et qui mutavit pactum, nunquid liberabitur? * Viuo ego, dicit Dominus Deus, si non in loco in quo constituit eum regem, cuius iuramentum spreuit, & violavit pactum, cum eo in medio Babylonis morietur. * Et non in exercitu grandi & in populo multo faciet contra eum Pharaon prælium, cum comportaverit aggerem & ædificaverit machinam ad disperdendas provincias multas. * Spreuit enim iuramentum ut mutaret pactum. et ecce extendit manum suam ad Pharaonem. Et quia omnia hæc fecit, non liberabitur. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Viuo ego, si non ob iuramentum meum quod spreuit, & pactum meum quod mutavit, dabo ultionem viæ eius in caput eius. * Et extendam super eum rete meum, & comprehendetur in sagena mea: & migrare faciam eum in Babylonem, & sumam vindictam ex eo ibi ob prævaricationem eius, qua prævaricatus est coram me. * Et omnes fortes eius cum omni exercitu eius gladio occidentur; & qui remanserint, in omnem ventum dispergentur: & scietis quia ego Dominus decreui in verbo meo. * Hæc dicit Dominus Deus: Et applicabo ego quempiam de regno David quod comparatur cedro excelso, & suscitabo eum: de filiis filiorum eius infantem magnificabo; et statuam eum verbo meo in domo excelso & eleuato. * In monte sancto Israel statuam eum, & congregabit exercitum, & erit in regem fortem, & innitentur super eum omnes iusti, & omnes mansueti in umbra regni eius habitabunt. * Et scient omnes reges populorum, quia ego Dominus humiliavi regnum quod erat forte, & roboravi regnum quod erat infirmum; humiliavi regnum populorum quod erat forte sicut lignum viride; & roboravi regnum Israel quod erat infirmum sicut lignum aridum. Ego Dominus decreui in verbo meo, & confirmabo illud.

CAP. XVIII.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens: * Israel, dicentes: Patres peccaverunt, & filij percussi sunt.

* Quid vobis est quod vos parabolam istam assumitis de terra

* חי אני נאם אדני יהוה אם יהיה לכם עוד משל
המשל הזה בישראל:
* הן כל הנפשות לי הנה כנפש האב וכנפש הבן
לי הנה הנפש החטאת היא תמורת:
* ואיש כי יהיה צדיק ועשה משפט וצדקה:
* אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי
בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה
נדדה לא יקרב:
* ואיש לא יזנה חבלתו הוב ישיב גזלה לא יגזל
לחמו לרעב יתן וערם כסה בגד:
* בנשך לא יתן ותרבית לא יקח מעול ישיב ידו
משפט אמת יעשה בין איש לאיש:
* בחקותי יהלך ומשפטי שמר לעשות אמר
צדיק הוא חיה יחיה נאם אדני יהוה:
* והוליד בן פריץ שפך דם ועשה אה מאחר
מאלו:
* והוא את כל אלה לא עשה כי גם
אל ההרים אכל ואת אשת רעהו טמא:
* עני ואביון הונה גזלות גזל חבל לא ישיב ואל
הגלולים נשא עיניו תועבה עשה:
* בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה את כל
התועבות האלה עשה מות יומת דמיו בו יהיה:
* והנה הוליד בן וירא את כל חטאת אביו אשר
עשה וירא ולא יעשה כהן:
* על ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי
בית ישראל את אשת רעהו לא טמא:
* ואיש לא הונה חבל לא חבל וגזל לא גזל
לחמו לרעב נתן וערם כסה בגד:
* מעני השיב ידו נשך ותרבית לא לקח משפטי
עשה בחקותי הלך הוא לא ימור בעון אביו חיה
יחיה:

* Vivo ego, dicit Dñs Deus, si erit vltia
vobis parabola hæc in prouerbiu in Israel.
* Ecce omnes animæ meæ sunt, vt anima
patris, ita & anima filij mea est. Anima quæ
peccauerit, ipsa morietur.
* Et vir si fuerit iustus, & fecerit iudiciu
& iustitiam; * In montibus non come
derit, & oculos suos non leuauerit ad idola
domus Israel, & vxorẽ proximi sui nõ vio
lauerit, & ad mulierem menstruatã non ac
cesserit: * Et hominem non contristau
erit, pignus debitori reddiderit, per vim ni
hil rapuerit, panem suum esuriẽti dederit,
& nudum operuerit vestimento.
* Ad vfuram non commodauerit, & am
plius non acceperit, ab iniquitate auerterit
manum suam, & iudiciu veru fecerit in
ter viru & virum. * Et in præceptis meis
ambulauerit, & iudicia mea custodierit vt
faciat veritatem, hic iustus est. vita viuet,
ait Dominus Deus.
* Quod si genuerit filium latronem ef
fundentẽ sanguinẽ, & fecerit vnũ de istis.
* Et hæc quidem omnia non facientem,
sed in montibus comedentem, & vxorem
proximi sui polluentẽ, * Egenũ & paupe
rem contristantẽ, rapientẽ rapinas, pignus
non reddentẽ, & ad idola leuantem oculos
suos, abominationem facientem;
* Ad vfuram dantem & amplius acci
pientem, nunquid viuet? Non viuet: cum
vniuersa hæc detestanda fecerit, morte mor
ietur: sanguis eius in ipso erit.
* Quod si genuerit filium, qui vidẽs om
nia peccata patris sui quæ fecit, timuerit &
non fecerit simile eis; * Super montes nõ
comederit, & oculos suos non leuauerit ad
idola domus Israel, & vxorẽ proximi sui nõ
violauerit: * Et viru nõ cõtristauerit, pignu
nõ retinuerit, & rapinã nõ rapuerit, panem
suu esurienti dederit, & nudu opuerit ve
stimẽto: * A paupis iniuria auerterit manu
suã, vfurã & supabundantiã nõ accepit, &
iudicia mea fecerit, & in præceptis meis
ambulauerit, hic non morietur in iniqui
tate patris sui, sed vita viuet.

תרגום יונתן

* קום אנה אמר יי אלהים אם יחיה לכוז עוד מסתל מלוא הדיון בישראל:
* ונבר ארי יהא זכאי ויעבד דין דקשוס וזכו:
* ואנש לא אוני משכון דחובתא
* בקנימי הליך ודיני נטר למעבד קשוס
* ואוליד בר רשיע אשר דם ויעבד לאחיותי מחנא מאלין:
* מסכן וחשוד אוני גזיל גזל משכונא לא
* בחבל לא יחב וריביתא נסב ויתקיים לא יתקיים ית כל תועבתא האלין עבד
* והא אוליד בר וחזא ית כל חובי אבותי דעבד וחזא ולא עבד כותחן:
* והא אוליד בר וחזא ית כל חובי אבותי דעבד וחזא ולא עבד כותחן:
* ומשכונא לא משכונא גזל מלחמיה לכפנא יחב וערשילארה כסי מסכותיה:
* ומשכונא לא משכונא גזל מלחמיה לכפנא יחב וערשילארה כסי מסכותיה:
* ומשכונא לא משכונא גזל מלחמיה לכפנא יחב וערשילארה כסי מסכותיה:
* ומשכונא לא משכונא גזל מלחמיה לכפנא יחב וערשילארה כסי מסכותיה:

* Vno ego, dicit Adonai Dominus, si fuerit vl-
trā dicta parabola hæc in Israel. * Quia omnes
anime mee sunt; quemadmodū anima patris, sic
et anima filij mee sunt; et anima quæ peccat, ipsa
moriatur. * At homo qui erit iustus facies iudi-
cii & iustitiam, * Super montes nō comedet, et
oculos suos non leuabit ad cogitationes domus
Israel, & vxorem proximi sui non contamina-
bit, & ad mulierem in mensuris existentem
non accedet.

* Et hominem non opprimit, & pignus
debitoris reddet, & rapinam non rapiet; panem
suum esurienti dabit, & nudum operiet vesti-
mento. * Argentū suum ad vsuram non da-
bit, et superabundantiā non accipiet, ab iniqui-
tate auertit manum suam, & iudicium iustum
faciet inter virum & proximum eius. * Et in
præceptis meis ambulauit, et iustificationes meas
custodiuit vt faceret eas, iustus hic est, vita vi-
uet, dicit Adonai Dominus. * Et si genuerit
filium pestilentem effundentem sanguinē & fa-
cientem peccata, in via patris sui iusti non am-
bulauit. * Et hæc omnia non facientem, sed et
in montibus comedit, & vxorem proximi sui
polluit.

* Et egenum & pauperem oppressit, &
rapinam rapuit, & pignus non reddidit, &
in idola posuit oculos suos, iniquitatem fecit.

* Cum vsura dedit, & superabundantiā
accepit; hic vita non viuet. Omnes iniquitates
has fecit, morte morietur, sanguis eius super eū
erit. * Si autem genuerit filium & viderit
omnia peccata patris sui quæ fecit, & timuerit
& non fecerit secundum hæc.

* Super montes non comedit, & oculos suos
non posuit in cogitationes domus Israel, & vxor-
em proximi sui non polluit.

* Et hominem non oppressit, & pignus non
retinuit, & rapinam non rapuit, panem suum
esurienti dedit, & nudum operuit vestimento.

* Et ab iniuria auertit manum suam, vsu-
ram & superabundantiā non accepit, iusti-
tiam fecit, & in præceptis meis ambulauit: non
moriatur in iniquitatibus patris sui, vita viuet.

* ὡς ἐγώ, λέγει ὁ ἀδωναὶ κύριος, ἐὰν γένηται ἡ
παραβολὴ αὕτη ἐν τῷ Ἰσραὴλ. * ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ
ἐμαῖ εἰσιν, ὃν τρόπον ἡ ψυχὴ ὁ πατὴρ, ὅπως ἡ ψυχὴ ὁ
υἱός ἐμαῖ εἰσιν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἡ ἀμαρτωύσα, αὐτὴ ἀποθνήσκει).
* ὁ δὲ ἄνθρωπος ὃς ἐστὶ δίκαιος ὁ ποιῶν κέλημα ἐκ δικαιο-
σύνης. * Ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐφάει, & ἐπὶ ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ
ἐμὴ ἐπάγει πρὸς τὰ ἐνθυμήματα οἴκου Ἰσραὴλ, καὶ τὴν
γυναῖκα ὁ πλησίον αὐτοῦ ἐμὴ μιᾶν, & πρὸς γυναῖκα ἐν
ἀφ᾽ ἑδρῶν ἔσαν ἐπεσσεύει. * ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐμὴ κατεδυ-
νασθῆναι, καὶ ἐνεχυρασμὸν ὀφείλοντος ἀποδώσει, & ἀρπα-
γμὰ ἐχάρπαξεν. τὸν ἀρτόν αὐτοῦ πενῶντι δώσει, & γυμνὸν
περιβαλεῖ ἱμάτιον. * τὸ δὲ ἄρτιον αὐτοῦ ἔπρωτον δώσει, καὶ
πλεονασμὸν ἐλάβει, ἀπὸ ἀδικίας ἀποσρέψεν τὴν χεῖ-
ρα αὐτοῦ, καὶ κέλημα δίκαιον ποιήσας δώματον δούρου &
ὁ πλησίον αὐτοῦ. * ὁ ἐν τοῖς περσάσμασί με πεπόρευσεν,
καὶ τὰ δικαιώματά με πεφύλακεν) τὸ ποιῆσαι αὐτὸν δί-
καιος ὁ ὢν ἐστίν, (ὡς ἡ ζήσεται), λέγει ὁ ἀδωναὶ κύριος.

* καὶ ἐὰν γένηται υἱὸν λοιμὸν ἐκχέοντα αἷμα & ποιεῖν
ἀμαρτήματα, ἐν τῇ ὁδῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ δίκαιος ὅς ἐ-
πορεύθη. * καὶ ταῦτα πάντα ἐποιεῖται, ἀλλὰ καὶ Ἐπὶ
τῶν ὀρέων ἐφαγεν, καὶ τὴν γυναῖκα ὁ πλησίον αὐτοῦ ἐ-
μίανεν.

* καὶ πτωχὸν ἐπὶ πύλῃ κατεδυνάστευσεν, καὶ
ἀρπαγμὰ ἤρπασεν. καὶ ἐνεχυρασμὸν ὅς ἐπέδωκεν,
& εἰς τὰ εἶδωλα ἔδωκε. ἐπὶ ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, δώματιον πε-
ποίηκεν.

* καὶ ὅς ἐδωκεν, καὶ πλεονασμὸν ἔλαβεν.
ὅς (ὡς ἡ ζήσεται), πᾶσας τὰς δυνάμεις ταύτας ἐποίησεν,
θανάτῳ θανάτῳ θέσεται, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἔσται.

* ἐὰν δὲ γένηται υἱὸν & εἶδῃ πᾶσας τὰς ἀμαρτίας ὁ πα-
τὴρ αὐτοῦ ὃς ἐποίησεν, & φοβηθῇ ὅτι μὴ ποιήσῃ κατὰ ταῦ-
τα.

* Ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐβέβρωκεν, & ἐπὶ ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ
ὅς ἔδωκε εἰς τὰ ἐνθυμήματα οἴκου Ἰσραὴλ, καὶ τὴν γυ-
ναῖκα ὁ πλησίον αὐτοῦ ὅς ἐμίανεν.

* καὶ ἄνθρωπον ἐκατεδυνάστευσεν, & ἐνεχυρασμὸν ὅς
ἐνεχυράσεν, καὶ ἀρπαγμὰ ἐχάρπασεν, τὸν ἀρτόν αὐτοῦ
πενῶντι ἔδωκεν, καὶ γυμνὸν περιέβαλεν ἱμάτιον.

* ὁ ἀπὸ ἀδικίας ἀπέσρεψεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἔκον καὶ
πλεονασμὸν ὅς ἔλαβεν, δικαιοσύνην ἐποίησεν, & ἐν τοῖς
περσάσμασί με ἐπορεύθη, & τελευτήσει ἐν ταῖς ἀδι-
κίαις ὁ πατὴρ αὐτοῦ, (ὡς ἡ ζήσεται).

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Vno ego, dicit Dominus, si fuerit vobis vltra assumens proverbium istud in Israel.

* Ecce omnes anime mee sunt, tam anima patris quam anima filij coram me sunt. homo qui peccauerit, ipse morietur.

* Vir autem qui fuerit iustus & fecerit iudi-
cium verum & iustitiam; In montibus non seruiert idolis, & oculos suos non sustulerit ad cultum idolorum domus Israel, & vxorē
proximi sui non polluerit, & ad mulierem immundam non fuerit ingressus.

* Et hominem non oppresserit, pignus debiti reddiderit,
rapinam non rapuerit, de pane suo esurienti dederit, & nudum cooperuerit vestimento suo.

* Fœnori non dederit, & vsuram non
accepit; a falsitate auertit manum suam, iudicium verum fecerit inter virum & virum.

* Et in pactis meis ambulauerit, & iudicia
mea seruauerit vt faceret veritatē; iustus est, vita viuet, dicit Dominus Deus.

* Et si genuerit filium impium effundentem sanguinem,
& fecerit fratri suo vnum ex his.

* Et ipse omnia hæc non fecerit, sed in montibus seruiert idolis & vxorem proximi sui polluerit.

* Egenum & pauperem oppresserit, rapinam rapuerit, pignus non reddiderit, & ad cultum idolorum leuarit oculos suos, abomina-
tionem fecerit.

* Fœnori dederit, & vsuram accepit, num viuet? non viuet. vniuersas has abominationes fecit, morte morietur,
reatus mortis eius in ipso erit.

* Et si genuerit filium, & viderit omnia peccata patris sui quæ fecit, & videns non fe-
cerit similia.

* In montibus non seruiert idolis, & oculos suos non sustulerit ad cultum idolorum filiorum
Israel, & vxorem proximi sui non polluerit.

* Et hominem non oppresserit, pignus non pignoraue-
rit, & rapinam non rapuerit, de pane suo esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento suo.

* A paupere auertit manum suam, fœnus & vsuram non accepit, iudicia mea fecerit, in pactis meis ambulauerit; ipse non mo-
rietur in peccatis patris sui, sed viuens viuet.

* Vir autem qui fuerit iustus & fecerit iudi-
cium verum & iustitiam; In montibus non seruiert idolis, & oculos suos non sustulerit ad cultum idolorum domus Israel, & vxorē
proximi sui non polluerit, & ad mulierem immundam non fuerit ingressus.

* Et hominem non oppresserit, pignus debiti reddiderit,
rapinam non rapuerit, de pane suo esurienti dederit, & nudum cooperuerit vestimento suo.

* Fœnori non dederit, & vsuram non
accepit; a falsitate auertit manum suam, iudicium verum fecerit inter virum & virum.

* Et in pactis meis ambulauerit, & iudicia
mea seruauerit vt faceret veritatē; iustus est, vita viuet, dicit Dominus Deus.

* Et si genuerit filium impium effundentem sanguinem,
& fecerit fratri suo vnum ex his.

* Et ipse omnia hæc non fecerit, sed in montibus seruiert idolis & vxorem proximi sui polluerit.

* Egenum & pauperem oppresserit, rapinam rapuerit, pignus non reddiderit, & ad cultum idolorum leuarit oculos suos, abomina-
tionem fecerit.

* Fœnori dederit, & vsuram accepit, num viuet? non viuet. vniuersas has abominationes fecit, morte morietur,
reatus mortis eius in ipso erit.

* Et si genuerit filium, & viderit omnia peccata patris sui quæ fecit, & videns non fe-
cerit similia.

* In montibus non seruiert idolis, & oculos suos non sustulerit ad cultum idolorum filiorum
Israel, & vxorem proximi sui non polluerit.

* Et hominem non oppresserit, pignus non pignoraue-
rit, & rapinam non rapuerit, de pane suo esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento suo.

* A paupere auertit manum suam, fœnus & vsuram non accepit, iudicia mea fecerit, in pactis meis ambulauerit; ipse non mo-
rietur in peccatis patris sui, sed viuens viuet.

18 * אֲבִיו בִּי עָשָׂה עֲשָׂה גִּזְלוֹ אִם וְאִשָּׁר לֹא טוֹב
עֲשֵׂה בְּתוֹךְ עַמּוֹ וְהִנֵּה מֵת בְּעֵינָיו :
19 * וְאִמְרַתֶּם מִדַּע לֹא נִשְׂא הֵבֶן בְּעֵין הָאֲבוֹהֶבֶן
מִשְׁפָּט וְצִדְקָה עֲשֵׂה אֶת כָּל חֻקֹּתַי שְׁמֹר וַיַּעֲשֵׂה
20 אֹתָם חַיָּה יְחִיָּה : * הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת בֶּן
לֹא יִשָּׂא בְּעֵין הָאֲבִי וְאִם לֹא יִשָּׂא בְּעֵין הֵבֶן צִדְקָה
הַצִּדִּיק עָלָיו תִּהְיֶה וְרָשָׁעַת רָשָׁע עָלָיו תִּהְיֶה :
21 * וְהָרָשָׁע כִּי יָשׁוּב מִכָּל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וְשָׁמַר
אֶת כָּל חֻקֹּתַי וַיַּעֲשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה חַיָּה יְחִיָּה לֹא
יָמוּת : * כָּל פֶּשַׁעוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזְכָּרוּ לוֹ
בְּצִדְקָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יְחִיָּה :
22 * הַחֹפֶץ אַחֲפָץ מוֹת רָשָׁע נָא אֲדֹנִי יְהוָה הֲלֹא
בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכֵי יְחִיָּה :
23 * וְכִשְׁבוֹ צִדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וַיַּעֲשֵׂה עוֹל בְּכָל הַתּוֹעֵבוֹת
אֲשֶׁר עָשָׂה הָרָשָׁע יַעֲשֵׂה וְחַי כָּל צִדְקָתוֹ אֲשֶׁר
עָשָׂה לֹא תִזְכָּר וְהָרָשָׁע בְּמַעֲלוֹ אֲשֶׁר מַעַל וּבְחַטָּאתוֹ
אֲשֶׁר חָטָא בָּם יָמוּת :
24 * וְאִמְרַתֶּם לֹא יִתְּכֵן דֶּרֶךְ אֲדֹנִי שְׁמֹעַ נָא בֵּית
יִשְׂרָאֵל הַדְּרָכִי לֹא יִתְּכֵן הֲלֹא דְרָכֵיכֶם לֹא יִתְּכֵנוּ :
25 * בְּשׁוּב צִדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וַיַּעֲשֵׂה עוֹל וּמֵת עָלֵיהֶם
בְּעוֹלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יָמוּת :
26 * וְכִשְׁבוֹ רָשָׁע מִרָשָׁעַתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעֲשֵׂה מִשְׁפָּט
וְצִדְקָה הוּא אֶת נַפְשׁוֹ יְחִיָּה :
27 * וַיִּרְאֵה וַיָּשׁוּב מִכָּל פֶּשַׁעוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה חַיָּה יְחִיָּה
לֹא יָמוּת :
28 * וְאִמְרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְּכֵן דֶּרֶךְ אֲדֹנִי הַדְּרָכִי
לֹא יִתְּכֵנוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלֹא דְרָכֵיכֶם לֹא יִתְּכֵנוּ :
29 * לֵכֵן אִישׁ כְּדָרְכֵי אֲשֶׁפֶט אֹתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל
נָא אֲדֹנִי יְהוָה שׁוּבוּ וְהִשְׁבֵּנוּ מִכָּל פֶּשַׁעֵיכֶם וְלֹא
יְהִי לָכֶם לְמַכְשׁוֹל עוֹן :

18 * Pater eius quia calumniatus est, & vim fecit fratri, & malū operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua. * Et dicitis: Quare non portabit filius iniquitatē patris? Videlicet quia filius iudiciū & iustitiam operatus est, omnia præcepta mea custodiuit & fecit illa; vivet vita.
19 * Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Filius nō portabit iniquitatē patris, & pater non portabit iniquitatē filij. Iustitia iusti super eum erit, & impietas impij erit super eum. * Si autē impius egerit penitentiā ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudiciū & iustitiā, vita vivet & non morietur. * Omniū iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor. In iustitia sua quā operatus est, vivet. * Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dñs Deus, & nō vt conuertatur à viis suis, & vivat? * Si autē auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundū omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid vivet? Omnes iustitiæ eius quas fecerat non recordabuntur. In pravariatione qua pravariatus est, & in peccato suo quod peccavit, in ipsis morietur. * Et dixistis: Non est æqua via Domini. Audite ergo domus Israel: Nunquid via mea non est æqua, & non magis viæ vestræ prauæ sunt?
26 * Cū enim auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatē, morietur in eis. In iniustitia quā operatus est morietur. * Et cū auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudiciū & iustitiam, ipse animā suā viuificabit. * Consideramus enim & auertēs se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est, vita vivet & nō morietur. * Et dicunt filij Israel: Non est æqua via Dñi. Nunquid viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel, & non magis viæ vestræ prauæ? * Idcirco vnūquemque iuxta vias suas iudicabo, domus Israel, ait Dominus Deus. Conuertimini & agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.

תרגום יונתן

18 * אֲבִיו אֲרִי עָשָׂה גִּזְלוֹ לֹא לְחַד מֵאֲחֻזָּתוֹ וְלֹא תִקֵּן עֲבֹד בְּגֹז עֲמָה וְהָא מִית בְּחֻבָּה :
19 * וְאִמְרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְּכֵנוּ דֶּרֶךְ אֲדֹנִי שְׁמֹעַ נָא בֵּית יִשְׂרָאֵל הַדְּרָכִי לֹא יִתְּכֵנוּ הֲלֹא דְרָכֵיכֶם לֹא יִתְּכֵנוּ :
20 * אֲנִי שְׁמֹעַ נָא בֵּית יִשְׂרָאֵל הַדְּרָכִי לֹא יִתְּכֵנוּ הֲלֹא דְרָכֵיכֶם לֹא יִתְּכֵנוּ :
21 * וְכִשְׁבוֹ רָשָׁע מִרָשָׁעַתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעֲשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה הוּא אֶת נַפְשׁוֹ יְחִיָּה :
22 * וְכִשְׁבוֹ צִדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וַיַּעֲשֵׂה עוֹל וּמֵת עָלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יָמוּת :
23 * וְכִשְׁבוֹ רָשָׁע מִרָשָׁעַתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעֲשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה הוּא אֶת נַפְשׁוֹ יְחִיָּה :
24 * וְכִשְׁבוֹ צִדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וַיַּעֲשֵׂה עוֹל וּמֵת עָלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יָמוּת :
25 * וְכִשְׁבוֹ רָשָׁע מִרָשָׁעַתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעֲשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה הוּא אֶת נַפְשׁוֹ יְחִיָּה :
26 * וְכִשְׁבוֹ צִדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וַיַּעֲשֵׂה עוֹל וּמֵת עָלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יָמוּת :
27 * וְכִשְׁבוֹ רָשָׁע מִרָשָׁעַתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעֲשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה הוּא אֶת נַפְשׁוֹ יְחִיָּה :
28 * וְכִשְׁבוֹ צִדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וַיַּעֲשֵׂה עוֹל וּמֵת עָלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יָמוּת :
29 * וְכִשְׁבוֹ רָשָׁע מִרָשָׁעַתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעֲשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה הוּא אֶת נַפְשׁוֹ יְחִיָּה :
30 * וְכִשְׁבוֹ צִדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וַיַּעֲשֵׂה עוֹל וּמֵת עָלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יָמוּת :

* At pater eius in tribulatione tribulauit, & rapinā rapuit, & cōtraria fecit in medio populi sui, & mortuus est in iniquitate sua.

* Et dicetis: Quare nō portauit filius iniquitatem patris sui? quia filius iudicium & iustitiam & misericordiam fecit; omnia legitima mea custodit & fecit ea: vita uiuet.

* At anima que peccat, ista morietur; at filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij. Iustitia iusti super eum erit, & iniquitas iniqui super eum erit.

* Et iniquus si conuersus fuerit ex omnibus iniquitatibus eius quas fecit, et custodierit vniuersa precepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam & misericordiam, vita uiuet, & non morietur.

* Omnium delictorum eius quacūque fecit, non recordabitur ei: in iustitia sua quā fecit uiuet.

* Nunquid voluntate uelim mortem iniqui, dicit Adonai Dominus? quantū ut cōuertatur ille à via sua mala et uiuat ille.

* Et cum auerterit se iustus à iustitia sua, ut faciat iniquitatem, secundū omnes iniquitates quas fecit iniquus, si fecerit, nō uiuet. Omnes iustitie eius quas fecit, non erunt in memoria. In delicto eius quod deliquit, et in peccatis eius quæ peccauit, in ipsis morietur.

* Et dixistis: Non est recta uia Domini. Audite iam domus Israhel: Nunquid uia mea non est recta? nonne uia uestra nō sunt rectæ?

* Cum auerterit se iustus à iustitia sua, et fecerit delictū, & morietur in eo, in delicto quod fecit, in eo morietur. * Et cum auerterit se iniquus ab iniquitate sua quā fecit, & fecerit iudicium & iustitiam, hic animam suam custodit.

* Et uidit & auertit se ab omnibus impietatibus suis quas fecit: vita uiuet, nō morietur.

* Et dicunt domus Israhel: Non recta est uia Domini. Nunquid uia mea non est recta domus Israhel? nonne uia uestra non est recta?

* Idcirco vnumquemque secundum uiam suam iudicabo vos domus Israhel, ait Adonai Dominus. Conuertimini & reuertimini ab omnibus impietatibus uestris, & non erunt uobis in tormentum iniquitatis.

* ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ ἐν θλίψει ἐθλίψεν, καὶ ἀρπαγμὰ ἤρπασεν, & ἐν δολίᾳ ἐποίησεν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, & ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ. * καὶ ἐρεῖτε· τί ὅτι οὐκ ἐλάβεν ὁ υἱὸς τὴν ἀδικίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι ὁ υἱὸς κέριμα καὶ δικαιοσύνην & ἔλεος πεποίηκεν. πᾶν τὸ τὸ νόμιμά μου

συνέληψε, & ἐποίησεν αὐτῷ, (ζωὴν ζήσῃ). * ἡ δὲ ψυχὴ ἡ ἀμάρτανος αὐτῆς ἀποθάνειται, ὁ δὲ υἱὸς ἐλήψεται τὴν ἀδικίαν τοῦ πατρὸς, καὶ ὁ πατήρ ἐλήψεται τὴν ἀδικίαν τοῦ υἱοῦ. δικαιοσύνη δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν ἔσται, καὶ δόξα δόξα

ἐπ' αὐτὸν ἔσται. * & ὁ ἀνόμιμος ἐὰν ἐπιστρέψῃ ἐκ πασῶν τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ ὧν ἐποίησεν, καὶ φυλάξῃ πᾶσας τὰς ἐντολάς μου, καὶ ποιήσῃ κέριμα & δικαιοσύνην & ἔλεος,

(ζωὴν ζήσῃ), καὶ οὐκ ἀποθάνει. * πᾶν τὸ τὸ παρὰ πλάσμα αὐτοῦ ὅσα ἐποίησεν ἐμνησθήσεται αὐτῷ. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἡ ἐποίησεν (ζήσῃ). * μὴ θελήσῃ θελήσω τὸν θάνατον τοῦ ὁμίμου, λέγει ὁ ὀνομαζόμενος κύριος, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς ποιητοῦ καὶ ζῆσαι αὐτὸν.

* καὶ ἐν τῷ ἀποστρέψαι δίκαιον ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ποιῆσαι ἀδικίαν καὶ πᾶσας τὰς ἀδικίας, αἷς ἐποίησεν ὁ ὁμίμος, ἐὰν ποιήσῃ, καὶ (ζήσῃ). πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ αἷς ἐποίησεν ἐμνησθήσονται. ἐν τῷ παρὰ πλάσμα αὐτοῦ ὅσα παρέπεσεν, & ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ αἷς ἡμαρτεν ἐν αὐταῖς ἀποθάνει.

* & εἰπάτω καὶ ἰσχυρῶς ὁ ὀνομαζόμενος κύριος, αἷς ὁ οἶκος ἰσραὴλ, μὴ ἡ ὁδὸς μου καὶ ἰσχυρῶς, καὶ αἱ ὁδοὶ οὐ μὴ οὐκ ὀνομαζοῦνται.

* ἐν τῷ ἀποστρέψαι τὸν δίκαιον ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι πᾶρὰ πλάσμα, καὶ ἀποθάνειται ἐν αὐτῷ, ἐν τῷ παρὰ πλάσμα αὐτοῦ ἐποίησεν, ἐν αὐτῷ ἀποθάνειται.

* καὶ ἐν τῷ ἀποστρέψαι ὁμίμον ἀπὸ τῆς ὁμιμίας αὐτοῦ ἡς ἐποίησεν, καὶ ποιῆσαι κέριμα καὶ δικαιοσύνην, & τὸ τὸ ψυχὴν αὐτοῦ ἐφύλαξεν.

* καὶ εἶδεν καὶ ἀπέστρεψεν ἀπὸ πασῶν τῶν ἀσεβειῶν αὐτοῦ ὧν ἐποίησεν. (ζωὴν ζήσῃ), καὶ μὴ ἀποθάνῃ. * καὶ λέγουσιν ὁ οἶκος ἰσραὴλ, καὶ θεοὶ ἡ ὁδὸς κυρίου, μὴ ἡ ὁδὸς μου καὶ θεοὶ οἶκος ἰσραὴλ, καὶ ἡ ὁδὸς οὐ μὴ καὶ θεοὶ.

* διὰ τοῦτο ἔκαστος καὶ τὸ ὄδον αὐτοῦ κενώσας οἶκος ἰσραὴλ, λέγει ὁ ὀνομαζόμενος κύριος. ἐπιστρέψατε ἐκ πασῶν τῶν ἀσεβειῶν ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐθίγαι ὑμῖν εἰς κόλασιν ἀδικίας.

* Pater eius quia calumniam exercuit, & rapinā rapuit ab vno de fratribus suis, & quod non est rectū in medio populi sui fecit, & ecce mortuus est in peccato suo.

* Et dicetis: Quare non punitur filius in peccatis patris? filius enim iudicium verum & iustitiam fecit, omnia pacta mea seruauit & fecit ea: uiuens uiuet.

* Homo qui peccauerit, ipse morietur. Filius non punitur in peccatis patris, nec pater punitur in peccatis filij. Iustitia iusti in ipso permanebit, & peccatum impij super eum erit.

* Impius autem cum conuersus fuerit ab omnibus peccatis suis quæ fecit, & custodierit omnia pacta mea, & fecerit iudicium verum & iustitiam: uiuens uiuet, non morietur.

* Omnes iniquitates eius quas fecit, non erunt in memoria ei: in iustitia sua quam fecit permanebit.

* Nunquid volens volo mortē impij, dicit Dominus Deus? nonne cum conuersus fuerit à via sua, uiuet? * Et cum auersus fuerit iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatē, iuxta omnes abominaciones quas fecit impius, fecerit ipse, nunquid uiuet? Omnes iustitie eius quas fecit, non erunt in memoria: in preuaricatione qua preuaticatus est, & in peccatis quibus peccauit, in ipsis morietur.

* Et dixistis: Non sunt expositæ nobis viæ bonitatis Dñi. Audite nunc domus Israhel: An viæ bonitatis meæ non declaratæ sunt vobis? nonne viæ uestræ non sunt rectæ? * Cum auersus fuerit iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatem & mortuus fuerit ob ea, in iniquitate sua quam fecit morietur.

* Et cum auersus fuerit impius ab iniquitate sua quam fecit, & fecerit iudicium verum & iustitiam, ipse animam suam viuificabit.

* Vidit enim & conuersus est ab omnibus iniquitatibus suis quas fecit: uiuens uiuet & non morietur.

* Et dixerunt domus Israhel: Non declaratæ sunt nobis viæ bonitatis Domini. An viæ bonitatis meæ non sunt declaratæ vobis domus Israhel: utique viæ uestræ non sunt rectæ.

* Propterea iuxta vias vniuscuiusque vindictam sumam ex vobis domus Israhel, dicit Dominus Deus. Conuertimini ad cultum meum, & auerte ex vobis cultum idolorum, & non sit vobis in offendiculum peccatorum.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Pater eius quia calumniam exercuit, & rapinā rapuit ab vno de fratribus suis, & quod non est rectū in medio populi sui fecit, & ecce mortuus est in peccato suo. * Et dicetis: Quare non punitur filius in peccatis patris? filius enim iudicium verum & iustitiam fecit, omnia pacta mea seruauit & fecit ea: uiuens uiuet. * Homo qui peccauerit, ipse morietur. Filius non punitur in peccatis patris, nec pater punitur in peccatis filij. Iustitia iusti in ipso permanebit, & peccatum impij super eum erit. * Impius autem cum conuersus fuerit ab omnibus peccatis suis quæ fecit, & custodierit omnia pacta mea, & fecerit iudicium verum & iustitiam: uiuens uiuet, non morietur. * Omnes iniquitates eius quas fecit, non erunt in memoria ei: in iustitia sua quam fecit permanebit. * Nunquid volens volo mortē impij, dicit Dominus Deus? nonne cum conuersus fuerit à via sua, uiuet? * Et cum auersus fuerit iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatē, iuxta omnes abominaciones quas fecit impius, fecerit ipse, nunquid uiuet? Omnes iustitie eius quas fecit, non erunt in memoria: in preuaricatione qua preuaticatus est, & in peccatis quibus peccauit, in ipsis morietur. * Et dixistis: Non sunt expositæ nobis viæ bonitatis Dñi. Audite nunc domus Israhel: An viæ bonitatis meæ non declaratæ sunt vobis? nonne viæ uestræ non sunt rectæ? * Cum auersus fuerit iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatem & mortuus fuerit ob ea, in iniquitate sua quam fecit morietur. * Et cum auersus fuerit impius ab iniquitate sua quam fecit, & fecerit iudicium verum & iustitiam, ipse animam suam viuificabit. * Vidit enim & conuersus est ab omnibus iniquitatibus suis quas fecit: uiuens uiuet & non morietur. * Et dixerunt domus Israhel: Non declaratæ sunt nobis viæ bonitatis Domini. An viæ bonitatis meæ non sunt declaratæ vobis domus Israhel: utique viæ uestræ non sunt rectæ. * Propterea iuxta vias vniuscuiusque vindictam sumam ex vobis domus Israhel, dicit Dominus Deus. Conuertimini ad cultum meum, & auerte ex vobis cultum idolorum, & non sit vobis in offendiculum peccatorum.

הַשְׁלִיכוּ מֵעַלְיֶכֶם אֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיכֶם אֲשֶׁר
פָּשַׁעְתֶּם בָּם וַעֲשׂוּ לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חַדְשָׁה
וְלִמָּה תִּמּוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
כִּי לֹא אֶתְפֹּץ בְּמוֹת הַמָּת נָאֻם אֲדֹנֵי יְהוָה
וְהִשִּׁיבוּ וְחִיו׃

יט

וְאַתָּה שֶׁנֶּאֱמַר קִנְיָה אֶל־נְשֵׁי־אֵי יִשְׂרָאֵל׃
וְאָמַרְתָּ מַה אֲמַלְכָה לְבֵנִי בֵּין אֲרִיֹת רִבְעָה בְּתוֹךְ
כְּפָרִים רִבְתָּה גּוֹרִיָּה׃ וְתַעַל אֶחָד מִגּוֹרֵיהֶם
כְּפִיר הִיָּה וְיִלְמַד לְטָרֵף טָרֵף אָדָם אָכַל׃
וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו גּוֹיִם בְּשַׁחְתָּם נִתְפָּשׁ וַיִּבְיָאֵהוּ
בַּחֲחִים אֶל־אֶרֶץ מִצְרַיִם׃ וְתִרְאֵהוּ כִּי נִוְחַלְלָה
אֲבֹדָה תִּקְוָתָהּ וְתִקַּח אֶחָד מִגּוֹרֵיהֶם כְּפִיר שִׁמְתָהּ׃
וַיִּתְּהֶלֶךְ בְּתוֹךְ־אֲרִיֹת כְּפִיר הִיָּה וְיִלְמַד לְטָרֵף־
טָרֵף אָדָם אָכַל׃ וַיִּדְעוּ אֲלֵמֵנוּתָיו וְעֲרִיָּהֶם
הַחֲרִיב וְתִשֶׁם אֶרֶץ וּמִלֵּאָה מִקּוֹל שִׁאֲגָתָהּ׃
וַיִּתְּנוּ עָלָיו גּוֹיִם סָבִיב מִמִּדְיָנוֹת וַיִּפְרְשׂוּ עָלָיו
רֶשֶׁתָם בְּשַׁחְתָּם נִתְפָּשׁ׃ וַיִּתְּנֵהוּ בְּסוּגֵר בַּחֲחִים
וַיִּבְאֵהוּ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל יִבְאֵהוּ בְּמִצְדוֹת לְמַעַן לֵאמֹר
יִשְׁמַע קוֹלוֹ עוֹד אֶל־הָרִי יִשְׂרָאֵל׃
אֲמַלְכָנִי בְּרִמָּה עַל־מַיִם שְׂתוּלָה פְרִיָּה וְעֵנְפָּהּ
הִיָּתָה מִמִּסְרָבִים׃
וַיְהִי־לָהּ מִטּוֹת עֹז אֶל־שִׁבְטֵי מִשְׁלִיִם וְתִגְבָּהּ
קוֹמָתָהּ עַל־בֵּין עֲבֹתֵי־יִסְרָאֵל בְּגִבְהָהּ בְּרִבְבֵּי דְלִיתָיו׃
וְתִתֵּשׁ בַּחֲמָה לְאֶרֶץ הַשְׁלָכָה וְרוּחַ הַקִּדְרִים
הוֹבִישׁ פְּרִיָּהּ הִתְפָּרְקוּ וַיִּבְשׂוּ מִטָּה עוֹרָהּ אֲשֶׁר
אֲבָלְתָהּ׃ וְעֵתָהּ שְׂתוּלָה בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ צִיָּה
וַעֲמָא׃ וְתִצָּא אֲשֶׁר מִמִּטָּה בְּדִיָּה פְרִיָּה אֲכָלָהּ
וְלֹא־הָיָה בָּהּ מִטָּה עֹז שִׁבְט לְמַשׁוֹל קִינָה הִיא
וְתִהְיֶה לְקִינָה׃

תרגום יונתן

אֲחִיקִי מִכְּנֹחַ יְהוָה כָּל חֻבִּיכֹן דְּחִבְחֹתֶךָ בְּהוֹן וְעִבְדִּי לְכֹחַ לֵב דְּחִיל וְרוּחַ דְּחִילָא וְלִמָּה תִּמּוּתֶךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
וְאָמַרְתָּ מַה אֲמַלְכָה לְבֵנִי בֵּין אֲרִיֹת רִבְעָה בְּתוֹךְ כְּפָרִים רִבְתָּה גּוֹרִיָּה׃ וְתַעַל אֶחָד מִגּוֹרֵיהֶם
כְּפִיר הִיָּה וְיִלְמַד לְטָרֵף טָרֵף אָדָם אָכַל׃ וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו גּוֹיִם בְּשַׁחְתָּם נִתְפָּשׁ וַיִּבְיָאֵהוּ
בַּחֲחִים אֶל־אֶרֶץ מִצְרַיִם׃ וְתִרְאֵהוּ כִּי נִוְחַלְלָה אֲבֹדָה תִּקְוָתָהּ וְתִקַּח אֶחָד מִגּוֹרֵיהֶם כְּפִיר שִׁמְתָהּ
וַיִּתְּהֶלֶךְ בְּתוֹךְ־אֲרִיֹת כְּפִיר הִיָּה וְיִלְמַד לְטָרֵף־טָרֵף אָדָם אָכַל׃ וַיִּדְעוּ אֲלֵמֵנוּתָיו וְעֲרִיָּהֶם
הַחֲרִיב וְתִשֶׁם אֶרֶץ וּמִלֵּאָה מִקּוֹל שִׁאֲגָתָהּ׃ וַיִּתְּנוּ עָלָיו גּוֹיִם סָבִיב מִמִּדְיָנוֹת וַיִּפְרְשׂוּ עָלָיו
רֶשֶׁתָם בְּשַׁחְתָּם נִתְפָּשׁ׃ וַיִּתְּנֵהוּ בְּסוּגֵר בַּחֲחִים וַיִּבְאֵהוּ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל יִבְאֵהוּ בְּמִצְדוֹת לְמַעַן לֵאמֹר
יִשְׁמַע קוֹלוֹ עוֹד אֶל־הָרִי יִשְׂרָאֵל׃ אֲמַלְכָנִי בְּרִמָּה עַל־מַיִם שְׂתוּלָה פְרִיָּה וְעֵנְפָּהּ הִיָּתָה מִמִּסְרָבִים
וַיְהִי־לָהּ מִטּוֹת עֹז אֶל־שִׁבְטֵי מִשְׁלִיִם וְתִגְבָּהּ קוֹמָתָהּ עַל־בֵּין עֲבֹתֵי־יִסְרָאֵל בְּגִיבְהָהּ בְּרִבְבֵּי דְלִיתָיו
וְתִתֵּשׁ בַּחֲמָה לְאֶרֶץ הַשְׁלָכָה וְרוּחַ הַקִּדְרִים הוֹבִישׁ פְּרִיָּהּ הִתְפָּרְקוּ וַיִּבְשׂוּ מִטָּה עוֹרָהּ אֲשֶׁר אֲבָלְתָהּ
וְעֵתָהּ שְׂתוּלָה בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ צִיָּה וַעֲמָא׃ וְתִצָּא אֲשֶׁר מִמִּטָּה בְּדִיָּה פְרִיָּה אֲכָלָהּ וְלֹא־הָיָה בָּהּ מִטָּה עֹז שִׁבְט לְמַשׁוֹל קִינָה הִיא
וְתִהְיֶה לְקִינָה׃

* Proiicite à vobis omnes impietates vestras, 31
quas impiè egistis in me, & facite vobis cor no-
uum, & spiritum novum: & quare moritur
domus Israel? * Quia non volo mortē morien- 32
tis, dicit Adonai Dominus. Conuertimini igitur
& viuetis.

CAP. XIX.

ET tu accipe lamentum super principē Israel. 1
* Et dices: Quid mater tua super catulos 2
in medio leonum nata est, in medio leonum mul-
tiplicauit catulos suos? * Et exiuit vnus de 3
catulis suis, leo factus est, & didicit rapere ra-
pinas, homines comedit. * Et audierunt de eo 4
gentes, & captus est in corruptione earum, &
adduxerunt eum in camo in terram Egypti.

* Et vidit quia ablatu est ab ea, & perijt 5
substantia eius, & tulit alium de catulis suis,
leonem constituit eum. * Et conuersabatur in 6
medio leonum, leo factus est. & didicit rapere
rapinas, & homines comedit.

* Et pascabatur in audacia sua, & ciui- 7
tates eorum desertas fecit, & vastauit terrā &
plenitudinem eius à voce rugitus eius.

* Et irruerunt super eum gētes in circuitu de 8
regionibus, & expanderunt super eū retia sua,
& in corruptione eorū captus est. * Et posue- 9
runt eum in camo & in cauea, & adduxerunt
eū ad regē Babylonis, & introduxerunt eum in
carcerem, vt non audiat vox eius ultra super
montes Israel. * Mater tua quasi vinea, quasi 10
flos malogranati in aqua plantati fructus eius, et
germen illius factum est ex aqua multa.

* Et facta est ei virga fortitudinis in tribum 11
ducū, & exaltata est in magnitudine sua in me-
dio propaginum, et vidit magnitudinem suam in
multitudine palmitū eius. * Et confracta est 12
in furore, super terram proiecta est, & ventus
vrens arefecit electa eius; vindicata sunt et are-
facta sunt virgæ fortitudinis eius, ignis consum-
psit eam. * Et nunc plantauerunt eam in de- 13
serto in terra sine aqua & sitienti.

* Et exiuit ignis ex virgis electorum eius, 14
& comedit eam, & non erit in ea virga forti-
tudinis tribus: in parabolam lamentationis est,
& erit in planctum.

* Διπορίσσει ἀφ' ἐαυτῶν πάσας τὰς ἀσεβείας ὑμῶν,
αἷς ἡσεβήσατε εἰς ἐμέ, καὶ ποιήσατε ἐαυτοῖς καρδίαν και-
νὴν, καὶ πνεῦμα καινόν, ὥς ἵνα ἡ διποθήσῃ οἶκος Ἰσραὴλ;
32 * Διότι ἐβέλομαι τὸν θάνατον τῷ διποθήσκοντι, λέγει
ἀδωναὶ κύριος. Ὡς ἐρέσει ἐν καὶ ζήσετε. 1θ

1 * Καὶ σὺ λάβε θρήνον ὅτι τὸν ἀρχόντα τοῦ Ἰσραὴλ.

2 * καὶ εἶπες, ὡς ἡ μήτηρ σου ὅτι σκύμνος ἐν μέσῳ λεόν-
των ἐχρησθήσεται, ἐν μέσῳ λεόντων ἐπλήθυνεν σκύμνος αὐτῆς.

3 * καὶ ἀπεπήδησεν εἰς τὰν σκύμνων αὐτῆς, λέων ἐχρήσθη,
καὶ ἐμαθεν τοῦ ἀρπάζειν ἀρπάγματα, ὡς θῆρ πρὸς ἐφάειν.

4 * ὥς ἡκασταν περὶ αὐτοῦ ἐθνή, ὥς συνελήφθη ἐν τῇ διαφθο-
ρᾷ αὐτῶν, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐν κίμα εἰς γῆν αἰγυπίου.

5 * καὶ εἶδεν ὅτι ἀπόστα ἀπ' αὐτῆς, ὥς ἀπόλετο ἡ ἐσπεί-
σις αὐτῆς, καὶ ἔλαβεν ἄλλον ἐκ τῶν σκύμνων αὐτῆς, λέοντα

6 ὥς ἐξεν αὐτὸν. * καὶ συνεσρέφετο ἐν μέσῳ λεόντων, λέων
ἐγκνέτο. καὶ ἐμαθεν ἀρπάζειν ἀρπάγματα, ὥς θῆρ πρὸς ἐφάειν.

7 * καὶ ἐνέμετο ἐν τῇ θράσει αὐτοῦ, καὶ τὰς
πόλεις αὐτῶν ἐξεσήμεωσεν, καὶ ἠφάνισεν γῆν καὶ τὸ πλή-
ρωμα αὐτῆς διὰ φωνῆς ὀρυμάτους αὐτοῦ.

8 * καὶ ἐπέθεντο ἐπ' αὐτὸν ἔθνη κυκλόθεν ἐκ τῶν χωρῶν καὶ
ἐξεπέτασαν ἐπ' αὐτὸν δίχτυα αὐτῶν, ὥς ἐν τῇ διαφθορᾷ
αὐτῶν συνελήφθη. * καὶ ἔθεντο αὐτὸν ἐν κίμα καὶ ἐν
γαλαῶνρα. καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα βαβυ-
λωνος, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ὥπως μὴ ἀκκαθῇ
ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐπὶ ὅτι τὰ ὅρη τοῦ Ἰσραὴλ.

9 * ἡ μήτηρ σου ὡς ἄμπελος, ὡς δ' ὄβριος ὥς ἐν ὕδατι πε-
φυττωμένης ὁ καρπὸς αὐτῆς, καὶ ὁ βλαστὸς αὐτῆς ἐγέ-
νετο ὥς ὕδατος πολλοῦ. * καὶ ἐγκνέτο αὐτῇ ῥάβδος

10 ἰσχυρὰ ὅτι φυλὴν ἡγεμύων, καὶ ὑψώθη ἐν ταῖς μεγέθει
αὐτῆς ἐν μέσῳ σελέχων, καὶ εἶδεν τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐν

11 πλήθει κλημάτων αὐτῆς. * καὶ κατεκλάσθη ἐν θυ-
μῷ. ὅτι τὴν γῆν ἐρρίφη, καὶ αἶμος καύσων ἐξήρεινεν
τὰ ἐκλεκτὰ αὐτῆς, ἐξεδιέκηθησαν καὶ ἐξηράνθησαν αἱ
ῥάβδοι τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς. πῦρ δ' ὑψώσεν αὐτὴν.

12 * καὶ νῦν πεφυττώσιν αὐτὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν γῇ
ἀνύδρῳ καὶ δίψῳ. * καὶ ἐξήλθεν πῦρ ἐκ τῶν ῥά-
βδων τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῆς, καὶ κατέφαγεν αὐτὴν. καὶ ὅτι
ἔσται ἐν αὐτῇ ῥάβδος ἰσχυρὰ φυλῆς εἰς ἀξιοβολῆν θρή-
νου ἐσίν, καὶ ἔσται εἰς θρήνον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Proiicite à vobis omnia peccata vestra quæ cōmisisistis, & facite vobis cor timens & spiritum timoris: & quare moriemini domus Israel?
* Quia nolo mortem peccatoris, qui reus est mortis, dicit Dominus Deus. Conuertimini ad cultum meum, & viuite. CAP. XIX.

ET tu assume lamentationem super principes Israel. * Et dices: Quid cæcus Israel, quæ similis eras leonæ, inter reges creuit, & inter prin-
cipes nutriuit filios suos. * Et euexit vnum de filiis suis, rex fuit, & didicit occidere occisionem, hominem occidit. * Et audierunt de eo
populi in ceteri eorum capti sunt, & adduxerunt eum in catenis in terram Egypti. * Et vidit quia cessauit & periit expectatio eius, & nu-
triuuit vnum de filiis suis, regem constituit eum. * Et ambulauit inter reges, rex fuit, & didicit occidere occisionem, hominem interfecit.

* Et desolauit palatia eius, & ciuitates eorum destruxit, & desolata est terra & plenitudo eius à voce tumultus eius. * Et congregati sunt
contra eum populi per circuitum de prouinciis, & expanderunt super eum rete suum, & in sagena eorum captus est. * Et posuerunt eum in
collare, & in catenas, & adduxerunt eum ad regem Babylonis: adduxerunt enim eum in caueam vt nō audiretur vox eius ultra super montes
Israel. * Cæcus Israel cū faceret legem, similis erat viti quæ plantata est iuxta fontes aquarū, cuius fructus erat pulcher, & rami eius ob-
umbrantes. et ipsa plantata erat iuxta aquas multas. * Et fuerunt in ea dominatores fortes, reges, qui potentes sunt ad subiicienda regna:
& eleuatus est robore suo super regna, & superauit cū adiutoribus suis in multitudine fortium suorum. * Et euulsa est in vehemētia de terra
domus maiestatis, & in terram alterā translata est. Et rex fortis quasi ventus vrens occidit populum, & migrauerunt, & translati sunt domina-
tores fortitudinis eius, & populi qui sunt fortes sicut ignis consumpserunt eos. * Et nunc similis est viti quæ plantata est in deserto in terra
desolata & deserta. * Et venerunt populi qui fortes sunt sicut ignis, & propter peccata superbiæ eius occiderunt populū eius, & nō fuerunt
in ea dñatores fortes nec reges potentes ad subiicienda regna. Dicit propheta, lamentatio est prophetia, & erit in lamentationem.

ב

* ויהי בשנה השבעית בחמשי בעשור לחדש
באו אנשים מזקני ישראל לדרש את יהוה וישבו
לפני : * ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
* בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת להם
כה אמר אדני יהוה הלא דרש אתם באים חי-
אני אם אדרש לכם נאם אדני יהוה :
* הלא שפוט אתם הלא שפוט בן אדם את תועבת
אבותם הודיעם :
* ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה ביום בחרי
בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם
בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה
אלהיכם :
* ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ
מצרים אל ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש
צבי היא לכל הארצות :
* ואמר אלהים איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי
מצרים אל תטמאו אני יהוה אלהיכם :
* וימרו בני ולא אבו לשמע אלי איש את שקוצי
עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו
ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפלי בהם
בתוך ארץ מצרים :
* ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר
המרו בתוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם
להוציאם מארץ מצרים :
* ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל המדבר :
* ואתן להם את חקתי ואת משפטי הודעתי
אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם :
* וגם את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני
ובניהם לדעת כי אני יהוה מקדשם :

ET factum est in anno septimo, in quin-
to, in decima mensis, venerunt viri de
senioribus Israel vt interrogarent Domi-
num, & sederunt coram me.
* Et factus est sermo Domini ad me,
dicens :
* Fili hominis, loquere senioribus Israel,
& dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus,
Nunquid ad interrogandum me vos veni-
stis? viuo ego quia non respondebo vobis,
ait Dominus Deus.
* Si iudicas eos, si iudicas fili hominis:
Abominationes patrū eorum ostende eis.
* Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus
Deus, In die qua elegi Israel, & leuavi manū
meam pro stirpe domus Iacob, & apparui
eis in terra Ægypti, & leuavi manū meā pro
eis, dicens: Ego Dominus Deus vester.
* In die illa leuavi manum meam pro eis
vt educerem eos de terra Ægypti in terram
quam prouideram eis fluentē lacte & mel-
le, quæ est egregia inter omnes terras.
* Et dixi ad eos: Vnusquisque offensio-
nes oculorum suorum abiiciat, & idola
Ægypti nolite pollui. Ego Dominus Deus
vester.
* Et irritauerunt me, nolueruntque me
audire. Vnusquisque abominationes ocu-
lorum suorum non proiecit, nec idola Ægy-
pti reliquerunt. Et dixi vt effunderem indi-
gnationem meam super eos, & implem
iram meam in eis in medio terræ Ægypti.
* Et feci propter nomen meum, vt non
violaretur coram gentibus, in quarum me-
dio erant, & inter quas apparui eis, vt edu-
cerem eos de terra Ægypti.
* Eieci ergo eos de terra Ægypti, & edu-
xi cos in desertum.
* Et dedi eis præcepta mea, & iudicia
mea ostendi eis, quæ faciens homo viuet in
eis.
* Insuper & sabbata mea dedi eis, vt ef-
set signum inter me & eos: & scient quia
ego Dominus sanctificans eos.

תרנום ונתן

ב

ויהי בשנה השבעית בחמשי בעשור לחדש
באו אנשים מזקני ישראל לדרש את יהוה וישבו
לפני : * ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
* בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת להם
כה אמר אדני יהוה הלא דרש אתם באים חי-
אני אם אדרש לכם נאם אדני יהוה :
* הלא שפוט אתם הלא שפוט בן אדם את תועבת
אבותם הודיעם :
* ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה ביום בחרי
בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם
בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה
אלהיכם :
* ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ
מצרים אל ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש
צבי היא לכל הארצות :
* ואמר אלהים איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי
מצרים אל תטמאו אני יהוה אלהיכם :
* וימרו בני ולא אבו לשמע אלי איש את שקוצי
עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו
ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפלי בהם
בתוך ארץ מצרים :
* ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר
המרו בתוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם
להוציאם מארץ מצרים :
* ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל המדבר :
* ואתן להם את חקתי ואת משפטי הודעתי
אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם :
* וגם את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני
ובניהם לדעת כי אני יהוה מקדשם :

CAP. XX.

ET factum est in anno septimo in quinto mense
decima mensis, venerunt viri de senioribus
domus Israel, ut interrogarent Dominum: &
federunt ante faciem meam.

Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

Fili hominis, loquere ad seniores Israel, &
dices ad eos: Hæc dicit Adonai Dominus, Si ad
interrogandum me vos venistis, viuo ego si re-
spondero vobis, dicit Adonai Dominus.

Si ultus fuero eos ultione, fili hominis ini-
quitates patrum eorum contestare eis.

Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus;
Ex qua die elegi domum Israel, & notus factus
sum semini domus Jacob, et cognitus factus sum
illis in terra Egypti, & suscepi manu mea eos,
dicens: Ego Dominus Deus vester.

In die illa apprehendi eos manu mea, ut e-
ducerem eos de terra Egypti in terram quam
preparavi eis, terram fluentem melle & lacte,
sanctæ ultra omnem terram.

Et dixit ad eos: Unusquisque abominatio-
nes oculorum suorum proiciat, & in adinuen-
tionibus Egypti non polluat se: Ego Dominus
Deus vester.

Et recesserunt à me, & non voluerunt au-
dire me; unusquisque abominationes oculorum
suorum non proiecerunt, & adinventiones Ae-
gypti non reliquerunt. Et dixi ut effunderem
furorem meum super eos, ut implem iram meam
in eis in medio terra Egypti.

Et feci ut nomen meum omnino non vio-
laretur corâ gentibus quarum ipsi sunt in medio
earum, in quibus cognitus sum ad eos coram eis,
ut educerem eos de terra Egypti.

Et eduxi eos de terra Egypti, & adduxi
eos in desertum.

Et dedi eis præcepta mea, & iustificationes
meas notas feci illis, ut faciat ea homo, & viuet
in eis.

Et sabbata mea dedi eis, ut essent in signum
inter me & inter eos, ut scirent ipsi, quia ego
Dominus sanctificans eos.

κ'

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἐν τῇ πέμπτῃ
μηνί δεκάτῃ τοῦ μηνός, ἦλθον ἀνδρες ἐκ τῶν πρεσβυ-
τέρων τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ, ἐπερωτήσασθαι τὸν κύριον, καὶ ἐκά-
θισαν ἑσθ' ἑσθ' ὡς μὲν.

καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου
πρὸς με λέγων· ὅτι ἀνδράπες, ἀλλήλων πρὸς ἑαυ-
τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς· τὰ δὲ
λέγει ἀδωναὶ κύριος, εἰ ἐπερωτήσαί με ὑμεῖς ἐρχεσθε.
ὅτι ἐγὼ εἰ ἀποκριθῆμαι ὑμῖν, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

εἰ ἐκδικήσω αὐτοὺς ἐκδικήσεται. ὅτι ἀνδρῶν τὰς
δουμίας τῶν πατέρων αὐτῶν διαμαρτυρεῖ αὐτοῖς.

καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, τὰ δὲ λέγει κύριος ὁ θεός, ἀφ'
ἧς ἡμέρας ἤρπσα τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐγνώσθω τὰ
σπέρματι οἴκου ἰακώβ, καὶ ἐγνώσθω αὐτοῖς ἐν γῇ αἰγύ-
πτου, καὶ ἀντελαβόμενος τῇ χειρὶ μου αὐτῶν λέγων· ἐγὼ
κύριος ὁ θεός ὑμῶν.

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀντελα-
βόμενος αὐτῶν τῇ χειρὶ μου, τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς
αἰγύπτου εἰς τὴν γῆν τὴν ἡτοίμασα αὐτοῖς γῆν ῥέουσάν
μέλι καὶ γάλα, κρητὸν ἐστὶν ὡς πᾶσα τὴν γῆν.

καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, ἕκαστος τὰ βδελύγματα τῶν
ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἀπορριψάτω, καὶ ἐν τοῖς ἱπποδύμα-
σιν αἰγύπτου μὴ μιλανέτω, ἐγὼ κύριος ὁ θεός ὑμῶν.

καὶ ἀπέστησαν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἠθέλησαν εἰσα-
κοδοσαί μου, ἕκαστος τὰ βδελύγματα τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτῶν οὐκ ἀπέριψαν, καὶ τὰ ἱπποδύματα αἰγύπτου
οὐκ ἐγκατέλειπον. καὶ εἶπα τοῦ ἐκχεῖν τὸν θυμὸν μου
ἐπ' αὐτοὺς τοῦ συντελέσαι τὴν ὀργὴν μου ἐν αὐτοῖς ἐν
μέσῳ γῆς αἰγύπτου.

καὶ ἐποίησα ὅπως τὸ ὄνομα μου ὡς πᾶσα μὴ βε-
βηλώθῃ ἐνώπιον πάντων ἐθνῶν ὧν αὐτοὶ εἰσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν
ἐν οἷς ἐγνώσθω πρὸς αὐτοὺς ἐνώπιον αὐτῶν τοῦ ἐξαγα-
γεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου.

καὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἤγαγον
αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἔδωκα αὐτοῖς τὰ περὶ
τῶν δικαιώματά μου, & τὰ δικαιώματά μου ἐγνώρισά αὐτοῖς, ὡς
δύποιήσῃ αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος καὶ ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

καὶ τὰ σάββατά μου ἔδωκα αὐτοῖς, τοῦ εἶναι εἰς ση-
μεῖον ἀναμέμνητον ἐμοῦ, καὶ ἀναμέμνητον αὐτῶν, τοῦ γνῶναι αὐ-
τοὺς, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτοὺς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XX.

ET factum est anno septimo, quinto mense, decima die mensis, dixit propheta, venerunt viri de senioribus Israel, ut quærent doctrinā
a facie Domini: & sederunt coram me.

Et factum est verbum prophetiæ a facie Domini ad me, dicens: Fili hominis,
vaticinare senioribus Israel, & dices eis: Hæc dicit Dominus Deus, Nunquid ad interrogandam doctrinam a facie mea vos venistis? viuo ego,
dicit Dominus, si interrogatus in verbo meo respondero vobis, dicit Dominus Deus.

An argues eos, an argues fili hominis?
Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus; In die quo elegi Israel, & iuravi in ver-
bo meo, dicens: Ego Dominus Deus
Abominationes patrum suorum ostende eis.

In die illa iuravi illis in verbo meo, educturum me eos de terra Egypti, & iuravi eis in verbo meo, dicens: Ego Dominus Deus
voster. & in cultu idolorum Aegyptiorum ne polluamini. Ego Dominus Deus vester.

At refractarii fuerunt verbo meo, & noluerunt
obedire prophetis meis; quisque non proiecerunt abominationes oculorum suorum, neque reliquerunt cultum idolorum Aegyptiorum. Et
dixi quod effunderem indignationem meam super eos, & quod quiesceret ira mea in eis in medio terræ Aegypti.

Et feci propter
nomen meum ut non violaretur ante oculos populorum, inter quos erant, in quorum conspectu innotueram ut redimerem eos, ut educa-
rem eos ex terra Egypti.

Et eduxi eos de terra Egypti, atque in desertum adduxi eos. Et dedi eis pacta mea, & iu-
dicia mea ostendi eis; quæ si fecerint homines, viuent in eis vita æterna.

Et etiam dies sabbatorum meorum dedi eis, ut essent eis in
signum inter Verbum meum & inter eos, ut cognoscerent quia ego Dominus qui sanctifico eos.

¹³ * Et exacerbauerunt me domus Israel in deserto, in preceptis meis non ambulauerunt, et iustificationes meas proiecerunt, quæ faciet ea homo, et uiuet in eis: & sabbata mea violauerunt vehementer. Et dixi ut effunderem furorē meū super eos in deserto ut consumerem eos. * Et feci ut ¹⁴ nomen meū omnino nō violaretur corā gentibus, quas induxi eas ante oculos eorū. * Et ego le- ¹⁵ uauī manum meam super eos in deserto, omnino ut non introducerē eos in terrā quam dedi eis, terrā fluentem lacte & melle, fauus est ultra omnem terrā. * Eō quod iustificationes meas re- ¹⁶ puerunt, et in preceptis meis non ambulauerunt in eis, & sabbata mea violabant, et post cogitationes cordiū suorū ambulabant. * Et pepercit eis ¹⁷ oculus meus ne delerem eos, & non feci eos in consumptionem in deserto. * Et dixi ad filios ¹⁸ eorum in solitudine: In legitimis patrum vestrorum non ambuletis, & iustificationes eorū non custodiat, & in cogitationibus eorum non commisceamini, & non polluamini. * Ego Domi- ¹⁹ nus Deus vester, in preceptis meis ambulate, et iustificationes meas custodite, & facite eas.

* Et sabbata mea sanctificate ea, & erit in ²⁰ signum inter me & inter uos, ut sciatis quia ego Dominus Deus vester. * Et exacerbaue- ²¹ runt me, & filij eorum in preceptis meis non ambulauerunt, & iustificationes meas non custodierunt, ut facerent eas quas faciet homo & uiuet in eis, & sabbata mea polluerunt: & dixi ut effunderem furorē meum super eos, & ut consummarem iram meam in eos in deserto.

* Et uerti manum meam eis, et feci propter ²² me ut nomen meum omnino non violaretur coram gentibus de quibus eduxi eos ante oculos earum. * Et leuauī manum meam in eos in de- ²³ serto ut dispergerem illos in gentibus, disseminarem eos in regionibus. * Eō quod iustifica- ²⁴ tiones meas non fecerunt, & precepta mea repulerunt, & sabbata mea violauerunt, & post cogitationes patrum suorum fuerunt oculi eorū.

* Et ego dedi eis precepta non bona, & iusti- ²⁵ ficationes in quibus non uiuent in eis.

αὐτῶν ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. ²⁵ * καὶ ἐγὼ ἔδωκα αὐτοῖς πρὸς ἅμα καὶ καλὰ, καὶ δικαιοῦμα ἐν οἷς ἐζήτουν ἐν αὐτοῖς.

¹³ * καὶ παρεπικραυνήσας με ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἐν τοῖς περὶ ἡμαρτῶν μου οὐκ ἐπορεύθησαν, καὶ τὰ δικαιώματά μου ἀπόσταντο, ἃ ποιήσει αὐτοῖς ὁ ἄνθρωπος, & ζήσεται ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν σφόδρα. & εἶπα ὅτι ἐκχέω τὴν θυμὸν μου ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅπως ὅπως τὸ ὄνομα μου τὸ ὁσίων μὴ βεβήλωται ἐνώπιον πάντων ἐθνῶν ὧν ἐπήγαγον αὐτοὺς καὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. * καὶ ἐγὼ ἐπέηρα τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅπως μὴ εἰσαγαγῶ αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, κηρὸν ἐστὶν ὡς πᾶσα γῆν.

* ὁ δὲ ὧν τὰ δικαιώματά μου ἀπόσταντο, & ἐν τοῖς περὶ ἡμαρτῶν μου οὐκ ἐπορεύθησαν ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν, ὅπως πάντων ἐν θυμηματίων τῶν καρδιῶν αὐτῶν ἐπορεύοντο. * & ἐφείσατο αὐτῶν ὁ ὀφθαλμὸς μου ὅπως μὴ ἐξαλείψω αὐτοὺς, & οὐκ ἐποίησα αὐτοὺς εἰς σωματεῖαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. * καὶ εἶπον πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τοῖς νομίμοις τῶν πατέρων ὑμῶν μὴ πορεύεσθε, & τὰ δικαιώματά αὐτῶν μὴ φυλάσσετε, & ἐν τοῖς ἐπιτοδύμασιν αὐτῶν μὴ σιτανάμηνθε, & μὴ μιανέσθε.

* ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ἐν τοῖς περὶ ἡμαρτῶν μου πόρεσθε, καὶ τὰ δικαιώματά μου φυλάσσετε, καὶ ποιείτε ²⁰ αὐτά. * & τὰ σάββατά μου ἀγιάζετε αὐτά, καὶ ἐσμεῖς εἰς σημεῖον ὁράμενον ἐμὲ καὶ ἀναμέμνην ὑμῶν, ὅπως γινώσκων ὅτι

²¹ ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. * & παρεπικραυνήσας με, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ ἡμαρτῶν μου οὐκ ἐπορεύθησαν, & τὰ δικαιώματά μου οὐκ ἐφυλάξαντο ὅπως ποιήσας αὐτοῖς ὁ ἄνθρωπος, & ζήσεται ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν, & εἶπον ὅτι ἐκχέω τὴν θυμὸν μου ἐπ' αὐτούς, ὅπως ὅπως τὴν θυμὸν μου ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. * καὶ ἐπέηρα τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτοὺς, ὅπως μὴ ἐκχέω ἐμὸν ὄνομα μου τὸ ὁσίων μὴ βεβήλωται ἐνώπιον πάντων ἐθνῶν ἀφ' ὧν ἐξήγαγον αὐτοὺς καὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. * & ἐξήγαγον τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅπως διασκορπίσω αὐτοὺς ἐν τοῖς ἐθνεσιν, διασπᾶσαι αὐ-

²² τοὺς ἐν ταῖς χώραις. * ὁ δὲ ὧν τὰ δικαιώματά μου οὐκ ἐποίησαν, & τὰ περὶ ἡμαρτῶν μου ἀπόσταντο, & τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν, ὅπως πάντων ἐν θυμηματίων τῶν πατέρων αὐτῶν ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. ²⁵ * καὶ ἐγὼ ἔδωκα αὐτοῖς πρὸς ἅμα καὶ καλὰ, καὶ δικαιοῦμα ἐν οἷς ἐζήτουν ἐν αὐτοῖς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et rebellauerunt contra verbum meum domus Israel in deserto; in pactis meis non ambulauerunt, & iudicia mea detestati sunt: quæ si fecerit homo, uiuet in eis vita æterna. Et dies sabbatorum meorum violauerunt vehementer: & dixi quod effunderem indignationē meā eduxi eos. * Ego quoque iuraui eis in deserto in verbo meo, ut non introducerem eos in terram quam dedi lacte & melle manantē, quæ laudabilis est omnibus prouinciis. * Pro eo quod iudicia mea detestati sunt, & in pactis meis non ambulauerunt, & dies sabbatorum meorum violauerunt: quia post cultum idolorum suorum cor eorum errabat. * Et pepercit Verbum meum illis, ut non disperderem eos, & nō feci consumptionem cum eis in deserto. * Et dixi filiis eorum in deserto: In decretis patrum vestrorum ne ambuletis, & leges eorū ne oblite ea. * Et dies sabbatorum meorum sanctificate, ut sint in signum inter Verbum meum & inter uos, ut sciatis quia ego Dominus Deus vester. * Et prauaricati sunt in verbum meum filij; in pactis meis non ambulauerunt, & iudicia mea non seruauerunt ut facerent ea: quæ si fecerit homo, uiuet in eis vita æterna: & dies sabbatorum meorum violauerunt, & dixi me effusurum in eos indignationem meam, ut resisteret ira mea in eis in deserto. * Et auerti plagam potentiæ meæ; & feci propter nomen meum ut non violaretur ante oculos populorum ante quorum oculos eduxi eos. * Pro eo quod iudicia mea non fecerunt, & pacta mea detestati sunt, & dies sabbatorum meorum violauerunt, & post idola patrum suorum fuerunt oculi eorum. * Ego quoque quia prauaricati sunt in verbum meum, & noluerunt obedire prophetis meis; proieci eos, et tradidi eos in manum concupiscentiæ eorum insipientis; abierunt & fecerunt decreta non recta, & leges in quibus non uiuent.

26 * וַאֲטַמְּא אוֹתָם בַּמִּתְנֻנֹת בְּהַעֲבִיר כָּל־פִּטְרָרְחָם
לְמַעַן אֲשַׁמֵּם לְמַעַן אֲשֶׁר יִדְעוּ אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה :

27 * לָכֵן דִּבֶּר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בֶּן־אָדָם וְאָמַרְתָּ
אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה עוֹד זָרַת גִּדְּפוּ אוֹתִי
אֲבוֹתֵיכֶם בַּמַּעַל בִּי מַעַל :

28 * וְאֲבִיאֵם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי לָתֵת
אֹתָהּ לָהֶם וַיֵּרְאוּ כָל־גִּבְעָה רָמָה וְכָל־עֵץ עֲבוֹרָה
וַיִּזְכְּחוּ שֵׁם אֶת־זִבְחֵיהֶם וַיִּתְּנוּ שֵׁם כֶּעֶס קֶרְבָּנָם
וַיִּשְׂמֻ שֵׁם רִיחַ נִחוּחֵיהֶם וַיִּסְכּוּ שֵׁם אֶרֶץ־
נִסְכֵּיהֶם :

29 * וְאָמַר אֲלֵהֶם מֶה הַבִּמָּה אֲשֶׁר־אַתֶּם הַבָּאִים
שָׁם וַיִּקְרָא שֵׁמָּה בִּמָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה :

30 * לָכֵן אָמַרְתִּי אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה
הַבְּדָרְךְ אֲבוֹתֵיכֶם אֶתֶם נִטְמָאִים וְאַחֲרֵי שְׁקוּצֵיהֶם
אֶתֶם זִנִּים : * וּבִשְׁאֵת מִתְּנִיתֶם בְּהַעֲבִיר בְּנֵיכֶם
בְּאֵשׁ אֶתֶם נִטְמָאִים לְכָל־גִּלּוּלֵיכֶם עַד־הַיּוֹם וְאֲנִי
אֲדַרְשׁ לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל חֵי־אֲנִי נָא אֲדֹנִי יְהוָה
אֶם־אֲדַרְשׁ לָכֶם :

32 * וְהָעֹלָה עַל־רוּחְכֶם הִיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר־אַתֶּם
אֹמְרִים נִהְיָה כְּגוֹיִם בְּמִשְׁפָּחוֹת הָאָרְצוֹת לְשֵׁרֶת
עֵץ וְאֶבֶן :

33 * חֵי־אֲנִי נָא אֲדֹנִי יְהוָה אֶם־לֹא בִיד חֲזָקָה
וּבְזִרְע נְטוּיָה וּבְחֶמֶה שְׂפוּכָה אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם :

34 * וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם
מִן־הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נְפֻצְתֶּם בָּם בִּיד חֲזָקָה וּבְזִרְע
נְטוּיָה וּבְחֶמֶה שְׂפוּכָה :

35 * וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־מִדְבַּר הָעַמִּים וְנִשְׁפָּטְתִּי
אֶתְכֶם שָׁם פָּנִים אֶל־פָּנִים : * בְּאֵשׁ נִשְׁפָּטְתִּי
אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מִצְרַיִם בֶּן־אִשְׁפֹּט
אֶתְכֶם נָא אֲדֹנִי יְהוָה :

26 * Et pollui eos in muneribus suis cum offerrent omne quod aperit vulva propter delicta sua, & scient quia ego Dominus.

27 * Quamobrem loquere ad domum Israel, fili hominis, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus; Adhuc & in hoc blasphema- uerunt me patres vestri, cum spreuissent me contemnentes :

28 * Et induxisssem eos in terram super qua leuaui manum meam vt darem eis. Vide- runt omnem collem excelsum, & omne li- gnum nemorosum, & immolauerunt ibi victimas suas, & dederunt ibi irritationem oblationis suæ, & posuerunt ibi odore sua- uitatis suæ, & libauerunt libationes suas.

29 * Et dixi ad eos : Quid est excelsus, ad quod ingredimini? Et vocatum est nomen eius Excelsus vsque ad hanc diem.

30 * Propterea dic ad domum Israel : Hæc dicit Dominus Deus ; Certè in via patrum vestrorum vos polluimini, & post offendi- cula eorum vos fornicamini.

31 * Et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis vestris vsque hodie, & ego respondebo vobis domus Israel. Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis.

32 * Neque cogitatio mentis vestre fiet di- centium : Erimus sicut gentes & sicut co- gnationes terræ, vt colamus ligna & lapi- des.

33 * Viuo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti & in brachio exten- so & in furore effuso regnabo super vos.

34 * Et educam vos de populis, & congre- gabo vos de terris in quibus dispersi estis. In manu valida, & in brachio exten- so, & in furore effuso regnabo super vos.

35 * Et adducam vos in desertum populo- rum, & iudicabor vobiscum ibi facie ad fa- ciem.

36 * Sicut iudicio contendi aduersum pa- tres vestros in deserto terræ Egypti, sic iudicabo vos, dicit Dominus Deus.

תרגום יונתן

27 * וְאֶתְכֶם וְאֶתְכֶם בְּהַעֲבִיר כָּל־פִּטְרָרְחָם לְמַעַן אֲשַׁמֵּם לְמַעַן אֲשֶׁר יִדְעוּ אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה : * וְאֶתְכֶם וְאֶתְכֶם בְּהַעֲבִיר כָּל־פִּטְרָרְחָם לְמַעַן אֲשַׁמֵּם לְמַעַן אֲשֶׁר יִדְעוּ אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה :

30 * לָכֵן אָמַרְתִּי אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הַבְּדָרְךְ אֲבוֹתֵיכֶם אֶתֶם נִטְמָאִים וְאַחֲרֵי שְׁקוּצֵיהֶם אֶתֶם זִנִּים : * וּבִשְׁאֵת מִתְּנִיתֶם בְּהַעֲבִיר בְּנֵיכֶם בְּאֵשׁ אֶתֶם נִטְמָאִים לְכָל־גִּלּוּלֵיכֶם עַד־הַיּוֹם וְאֲנִי אֲדַרְשׁ לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל חֵי־אֲנִי נָא אֲדֹנִי יְהוָה אֶם־אֲדַרְשׁ לָכֶם :

32 * וְהָעֹלָה עַל־רוּחְכֶם הִיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר־אַתֶּם אֹמְרִים נִהְיָה כְּגוֹיִם בְּמִשְׁפָּחוֹת הָאָרְצוֹת לְשֵׁרֶת עֵץ וְאֶבֶן : * וְהָעֹלָה עַל־רוּחְכֶם הִיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר־אַתֶּם אֹמְרִים נִהְיָה כְּגוֹיִם בְּמִשְׁפָּחוֹת הָאָרְצוֹת לְשֵׁרֶת עֵץ וְאֶבֶן :

34 * וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נְפֻצְתֶּם בָּם בִּיד חֲזָקָה וּבְזִרְע נְטוּיָה וּבְחֶמֶה שְׂפוּכָה : * וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נְפֻצְתֶּם בָּם בִּיד חֲזָקָה וּבְזִרְע נְטוּיָה וּבְחֶמֶה שְׂפוּכָה :

36 * וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נְפֻצְתֶּם בָּם בִּיד חֲזָקָה וּבְזִרְע נְטוּיָה וּבְחֶמֶה שְׂפוּכָה : * וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נְפֻצְתֶּם בָּם בִּיד חֲזָקָה וּבְזִרְע נְטוּיָה וּבְחֶמֶה שְׂפוּכָה :

²⁶ Et polluiam eos in dogmatibus suis cum tra-
ducerem ego omne aperiens vuluam, ut deleam
eos, ut sciant quia ego Dominus.

²⁷ Idcirco loquere ad domum Israel, fili ho-
minis, & dices ad eos: Hæc dicit Adonai Domi-
nus; Vtique ad hoc ad iracundiam prouocarunt
me patres vestri in delictis suis in quibus deli-
querunt in me.

²⁸ Et introduxi eos in terram qua leuavi ma-
num meam ut darem eam illis, & viderunt om-
nem collem excelsum et omne lignum nemorosum,
& immolauerunt ibi diis suis, & posuerunt ibi
furorem munerum suorum, et posuerunt ibi odo-
rem suauitatis eorum, & libauerunt ibi liba-
mina sua.

²⁹ Et dixi ad eos: Et quid est excelsus, quia
vos intratis illuc? & vocauerunt nomen eius
Excelsus usque in hodiernum diem.

³⁰ Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit
Adonai Dominus; Si in iniquitatibus patrum ve-
strorum vos polluimini, & post abominationes
eorum vos fornicamini:

³¹ Et in primitiis donorum vestrorum, & in
separationibus vestris, cum traducitis filios ve-
stros in igne, vos polluimini in omnibus cogita-
tionibus vestris usque in hodiernum diem: & ego
respondebo vobis domus Israel. Vivo ego, dicit
Adonai Dominus, si respondebo vobis.

³² Et si ascendet in spiritum vestrum hoc, &
non erit quemadmodum vos dicitis; Erimus si-
cut gentes & sicut tribus terræ, ut seruiamus
lignis & lapidibus.

³³ Propterea vivo ego, dicit Adonai Domi-
nus, si non in manu forti, & in brachio excelso,
& in furore effuso regnabo super vos.

³⁴ Et educam vos de populis, & suscipiam
vos de regionibus quod dispersi estis in eis in ma-
nu forti, & in brachio excelso, & in furore ef-
fuso.

³⁵ Et adducam vos in desertum populorum,
& contendam iudicio ad vos ibi facie ad fa-
ciem. ³⁶ Quemadmodum iudicio contendendi ad
patres vestros in deserto terræ Egypti, sic iudi-
cabo vos, dicit Adonai Dominus.

²⁶ καὶ μιανῶ αὐτοὺς ἐν τοῖς δόγμασιν αὐτῶν ἐν τῇ δια-
πορεύσει αἰ με πᾶν διανοῖτον μήτραν ὅπως ἀφανίσω αὐ-
τοὺς, ἵνα γνῶσιν ὅτι ἐγὼ κύριος.

²⁷ διὰ τοῦτο λέληθον πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, ὡς δού-
δρωπου, καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτοὺς· τάδε λέγει Ἀδωναὶ κύριος,
ἕως τοῦτου παρώρισθόν με. ὁ πατέρες ὑμῶν ἐν τοῖς
παραπτώμασιν αὐτῶν ἐν οἷς παρέπεσον εἰς ἐμέ.

²⁸ καὶ εἰσήγαγον αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἐν ἧ ἦρα τὴν χεῖ-
ρά μου τὸ δοῦναι αὐτὴν αὐτοῖς, καὶ εἶδον πάντας βεβρόν-
υψηλόν. καὶ πᾶν ξύλον κατὰ σκιον, καὶ ἔδυσαν ἐκεῖ τοῖς
θεοῖς αὐτῶν, καὶ ἔταξαν ἐκεῖ ὄργανα τῶν δώρων αὐτῶν, καὶ
ἔταξαν ἐκεῖ ὅσμιον δώδιδας αὐτῶν, καὶ ἔσπεισαν ἐκεῖ
σπονδάς αὐτῶν.

²⁹ καὶ εἶπα πρὸς αὐτοὺς, καὶ τί ἐστὶν ἄβαμα ὅτι ὑμεῖς
εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ, καὶ ἐπεκάλεσαν τὸ ὄνομα αὐτῶν ἄβαμα
ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

³⁰ διὰ τοῦτο εἶπον πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, τάδε λέγει
Ἀδωναὶ κύριος, εἰ ἐν ταῖς ἀνομίαις τῶν πατέρων ὑμῶν
ὑμεῖς μιανέσθε, καὶ ὀπίσω τῶν βδελυγμάτων αὐτῶν ὑ-
μεῖς ἐκπορνύετε.

³¹ ἐν ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν δομάτων ὑμῶν, ἐν τοῖς ἀ-
φορισμοῖς ὑμῶν ἐν τῇ διαίτῃ τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν πυρὶ, ὑ-
μεῖς μιανέσθε ἐν πάσῃ τοῖς ἐνθυμήμασιν ὑμῶν ἕως τῆς
σήμερον ἡμέρας. καὶ ἐγὼ ἀποκριθὼ ὑμῖν οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ.
ὡς ἐγὼ λέγει Ἀδωναὶ κύριος, εἰ ἀποκριθῆμαι ὑμῖν.

³² καὶ εἰ ἀναβήσεται ἡ πνεῦμα ὑμῶν τοῦτο, καὶ ὅτε
ἔσται ὁ τρόπος ὑμῶν λέγετε, ἐσόμεθα ὡς τὰ ἔθνη καὶ ὡς
αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, τοῦ λατρεύειν ξύλοις καὶ λίθοις.

³³ διὰ τοῦτο ὡς ἐγὼ, λέγει Ἀδωναὶ κύριος, εἰ μὴ ἐν
χερὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν θυμῷ κε-
χυμῷ βασιλεύσω ἐφ' ὑμᾶς.

³⁴ καὶ ἔξάξω ὑμᾶς ἐκ τῶν λαῶν, καὶ εἰσδέξομαι ὑ-
μᾶς ἐκ τῶν χωρῶν & διεσκορπίσθητε ἐν αὐτοῖς ἐν χερσὶ
κραταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν θυμῷ κεχυ-
μῷ.

³⁵ καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν ἔρημον τῶν λαῶν, καὶ
διακριθῆμαι πρὸς ὑμᾶς ἐκεῖ πρόσωπον κατὰ πρόσωπον.

³⁶ ὁν τρόπον διεκρίθην πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν ἐν
τῇ ἐρήμῳ γῆς αἰγυπτίου, οὕτως κρινῶ ὑμᾶς, λέγει Ἀδων-
αὶ κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁶ Et pollui eos in muneribus suis, cum transferrent omne quod aperit vuluam, ut desolarem eos, ut scirent quia ego Dominus.

²⁷ Propterea vaticinare ad domum Israel, fili hominis, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc irritauerunt me pa-
tres vestri, quod prauaricati sunt in verbum meum prauaricationem.

²⁸ Et introduxi eos in terram quam iuraueram verbo
meo me daturum illis, & viderunt omnem collem eleuatum, & omnem arborem viridem, & immolauerunt ibi victimas suas, & dederunt
ibi iritationem oblationum suarum, & posuerunt ibi cultum sacrificiorum suorum, & libauerunt ibi libationes suas.

²⁹ Et dixi eis: Quod est excelsus ad quod vos venitis ut stultè agatis ibi? & vocatum est nomen eius Excelsus usque in diem hanc.

³⁰ Propterea dic domui Israel: Hæc dicit Dominus Deus, Nunquid in via patrum vestrorum vos polluimini, & post abominationes
eorum vos erratis? Et in oblatione donorum vestrorum, transferendo filios vestros per ignem, vos polluimini, & in omni cultu
idolorum vestrorum usque in diem hanc? Ego interrogatus verbo meo respondebo vobis domus Israel: Vivo ego, dicit Dominus Deus, si
interrogatus respondero vobis verbo meo.

³¹ Et quod vos cogitatis, & quod ascendit in cor vestrum, manifestum est coram me: quia
vos dicitis: Erimus sicut populi & sicut cognationes prouinciarum, ut colamus lignum & lapidem.

³² Vivo ego, dicit Dominus Deus, si non in manu forti & in brachio excelso, & in furore effuso regnabo super vos.

³³ Et educam vos de medio populorum, & congregabo vos de prouinciis ad quas dispersi estis, in manu forti, & in brachio excelso;
& in furore effuso.

³⁴ Et introducam vos in desertum populorum, & vindictam sumam ex vobis ibi facie ad faciem.

³⁵ Sicut vindictam sumam
psi de patribus vestris in deserto terræ Egypti, sic vindictam sumam ex vobis, dicit Dominus Deus.

* וְהֵעֲבַרְתִּי אֶתְכֶם תַּחַת הַשֹּׁכֵט וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם
 בְּמִסְרַת הַכְּרִירָה: * וּבְרוֹתֵי מִכֶּם הַמְרֹדִים
 וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי מֵאֶרֶץ מִגּוּרֵיהֶם אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל-
 אֲדֹמֶת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹאוּ וִידַעְתֶּם כִּי-אֲנִי יְהוָה:
 * וְאַתֶּם בֵּית-יִשְׂרָאֵל כֹּה-אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה
 אִישׁ גִּלּוּלֵי לֵב וְעֲבֹדוֹתָאֲחֵר אִם-אֵינְכֶם שֹׁמְעִים
 אֵלַי וְאַתֶּם-שֵׁם קָדְשִׁי לֹא תִחַלְלוּ-עוֹד בְּמַתְנוֹתֵיכֶם
 וּבְגִלּוּלֵיכֶם:
 * כִּי בְּהַר-קָדְשִׁי בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל נֹאֵם אֲדֹנֵי
 יְהוָה שֵׁם יַעֲבֹדְנִי כָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּל־הָאֶרֶץ
 שֵׁם אֶרֶץ וְשֵׁם אֲדָרֹשׁ אֶת-תְּרוֹמַתֵיכֶם וְאַתֶּם-
 רֹאשִׁית מִשְׁאוֹתֵיכֶם בְּכָל-קָדְשֵׁיכֶם:
 * בְּרִיחַ נִיחַח אֶרֶץ אֶתְכֶם בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מִן-
 הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִן-הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נִפְצַתֶם
 בָּם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָכֶם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם:
 * וִידַעְתֶּם כִּי-אֲנִי יְהוָה בְּהֵבֵיאִי אֶתְכֶם אֶל-
 אֲדֹמֶת יִשְׂרָאֵל אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי
 לְתַתֹּת אוֹתָהּ לְאֲבוֹתֵיכֶם:
 * וְזָכַרְתֶּם-שֵׁם אֶת-דְּרֻכֵיכֶם וְאַתֶּם כָּל-עַלְיֹלּוֹתֵיכֶם
 אֲשֶׁר נִטְמַאתֶם בָּם וְנִקְטַתֶם בְּפָנֵיכֶם בְּכָל-
 רְעוּתֵיכֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם: * וִידַעְתֶּם כִּי-אֲנִי יְהוָה
 בַּעֲשׂוֹתִי אֶתְכֶם לְמַעַן שְׁמִי לֹא כִדְרֻכֵיכֶם הָרָעִים
 וְכַעֲלִילּוֹתֵיכֶם הַנִּשְׁחָתוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל נֹאֵם אֲדֹנֵי
 יְהוָה: * וְיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 * בֶּן-אָדָם שִׁים פָּנֶיךָ דְרָךְ תִּמְנָה וְהִטָּה אֶל-
 דְרוֹם וְהִנֵּבֵא אֶל-יַעַר הַשָּׁדֶה נֶגֶב: * וְאָמַרְתָּ לְיַעַר
 הַנֶּגֶב שִׁמַּע דְּבַר יְהוָה כֹּה-אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הִנְנִי
 מַצִּירָתְךָ כִּי אֲשׁוּאֶכְלָה בְּךָ כָּל-עֵץ-לֶחֶם וְכָל-עֵץ
 יִבֵּשׁ לֹא תִכְבֶּה לְהַכֹּת שְׁלֵהֲכֶרֶת וְנִצְרְכוּ-בְּהַכֹּל
 פָּנִים מִנֶּגֶב צְפוֹנָה:

37 * Et subiiciam vos scepro meo, & inducam vos in vinculis foederis.
 38 * Et eligam de vobis transgressores & impios, & de terra incolatus eorum educa eos, & in terram Israel non ingredientur, & scietis quia ego Dominus. * Et vos domus Israel, hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate, & seruite eis. Quod si & in hoc non audieritis me, & nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris & in idolis vestris:
 40 * In monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi seruiet mihi omnis domus Israel, omnes inquam in terra in qua placebunt mihi: Et ibi quarum primitias vestras, & initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris.
 41 * In odore suauitatis suscipiam vos, cum G eduxero vos de populis, & congregaui vos de terris in quas dispersi estis, & sanctificabor in vobis in oculis nationum.
 42 * Et scietis quia ego Dominus, cum adduxero vos ad terram Israel, in terra pro qua leuaui manum meam ut darem eam patribus vestris.
 43 * Et recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum quibus polluti estis in eis, & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris quas fecistis. * Et scietis quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, & non secundum vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima domus Israel, ait Dominus Deus. * Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
 46 * Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Africum, & propheta ad saltum agri meridiani.
 47 * Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini, Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem & comburam in te omne lignum viride & omne lignum aridum. Non exstinguetur flamma succensionis, & comburetur in ea omnis facies ab Austro usque ad Aquilonem.

תרגום יונתן

38 ואפרש מנכונ דמרדו ודשקרו במימרי מארע תותבוהון אפק
 39 ואחז ביר ישראל בדנ אמר יי אלהים גבר פלחן טעותיה אזלו פלחו
 40 ארי בטורא דקדשי בטור קדשא דישראל אמר יי אלהים תמן ופלחון קדמי כל בית ישראל כל הון בארע חשא תמן וחקבל קרבנהון
 41 בריח קדש ויהי ריש אצותכון בכל קדשיכון
 42 ותדעון ארי אנה יי כד אעיל יתכון לארעא דישראל לארעא דקומת במימרי למתן יתה לאביתכון
 43 ותדעון תמן ית אורחכון וית כל עובדיכון דאסתאבתון בהון ותדנקון ותהון חון בכל בישתכון ועבדתון
 44 ותדעון ארי אנה יי כד אעבד עמכון בדיל שמי לא באורחכון בישתא וכעובדיכון מחבליא בית ישראל אמר יי אלהים
 45 ותהו פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר
 46 בר אדם קבל נבואה לאורח דרומא וארץ על דרומא ואהנבי על חתשא
 47 ותימר לחרשא דדרומא קבל פתגמא דיי בדנ אמר יי אלהים הא אנה מדליק בך אשתא ותקטל בך כל אילן
 48 ויבש כל אילן ויבש לא חספי לשלחוביתא דמיציא ויתרשמן בה כל אפיא מדרום לצפונה

³⁷ Et transire faciam vos sub virga mea, & inducam vos in numero.

³⁸ Et eligā ex vobis impios & rebelles; quia de incolatu eorū educam eos, et in terram Iffrael non ingredientur, & scient quia ego Dominus.

³⁹ Et vos domus Iffrael, hæc dicit Adonai Dominus: Vnusquisque adinventiones suas auferet, & post hæc si vos audieritis me, & nomen meum sanctum non pollueritis vltra in muneribus vestris, & in adinventionibus vestris.

⁴⁰ Quia in monte meo sancto in monte excelso Iffrael, dicit Adonai Dominus, ibi seruiet mihi omnis domus Iffrael in finem in terra, & ibi suscipiam eos, & ibi visitabo primitias vestras, et primitias separationum vestrarum, in omnibus sanctificationibus vestris.

⁴¹ In odore suauitatis suscipiam vos, cum eduxero ego vos de populo, & suscepero vos de regionibus in quibus dispersi estis in eis, & sanctificabor in vobis ante oculos populorum.

⁴² Et scietis quia ego Dominus, cum induxero ego vos in terram Iffrael, in quam leuavi manum meam ut darem eam patribus vestris.

⁴³ Et recordabimini illic viarum vestrarum, & adinventionum vestrarum, quibus polluti estis in eis, & percutietis facies vestras in omnibus malitiis vestris.

⁴⁴ Quas cognoscetis, quia ego Dominus, cum fecero ego sic vobis, ut nomen meum non violetur, non secundum vias vestras malas, neque secundum adinventiones vestras corruptas, domus Iffrael, dicit Adonai Dominus.

⁴⁵ Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

⁴⁶ Fili hominis, firma faciem tuam super The- man, & respice ad Austrum, & prophetiza super saltum ducem Australem.

⁴⁷ Et dices syluæ Australi: Audi sermonem Domini: hæc dicit Dominus; Ecce ego succendo in te ignem, & deuorabit in te omne lignum viride, & omne lignum aridum, non extinguetur flamma succensa, & ardebit in ea omnis facies a meridie vsque ad Aquilonem.

³⁷ καὶ διάξω ὑμᾶς ὑπὸ τῆς ῥάβδου μου, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς ἐν ὁρίσματι. ὁ ἐκλέξω ἐξ ὑμῶν τοὺς ἀπειθεῖς, & τοὺς ἀφροσύνας, διότι ἐκ τῆς παροικεσίας αὐτῶν ἐξάξω αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐπιστρέψω ὅσοι εἰσελεύσονται. ὁ ἐπιγνώσκει) διότι ἐγὼ κύριος. καὶ ὑμεῖς οἶκος Ἰσραὴλ, τάδε λέγει ὁ δυνάστης κύριος, ἕκαστος τὰ ἐπιτηδύματά αὐτοῦ ἐξάρατε, καὶ μετὰ ταῦτα ἐδὼ ὑμεῖς εἰσακούσθητέ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ἐβεβηλώσητε ἐπὶ ἐν τοῖς ὁρίμασι ὑμῶν, ὅτι ἐν τοῖς ἐπιτηδύμασιν ὑμῶν.

⁴⁰ διότι ἐπὶ τῷ ὄρει μου τῷ ἁγίῳ ἐπ' ὄρει ὑψηλοῦ Ἰσραὴλ λέγει ὁ δυνάστης κύριος, ἐκεῖ δουλεύουσίν μοι πάντες οἱ Ἰσραὴλ εἰς τέλος ἐπὶ τῆς γῆς. ὁ ἐκεῖ προσδέξομαι αὐτοὺς, καὶ ἐκεῖ ἐπισκεψομαι τὰς ἀπαρχὰς ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἀφοσιωμένων ὑμῶν, ἐν πάσι τοῖς ἁγιάσμασιν ὑμῶν.

⁴¹ ἐν ὁσμῇ θυμιάσεως προσδέξομαι ὑμᾶς, ἐν τῇ ἐξαγαγεῖν με ὑμᾶς ἐκ τῶν λαῶν, καὶ εἰσεδέχεσθαι ὑμᾶς ἐκ τῶν χωρῶν ἐν αἷσι διεσκορπίσθητε ἐν αὐταῖς, καὶ ἀγαπήθημαι ἐν ὑμῖν κατ' ὄφθαλμὸν τῶν λαῶν.

⁴² καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος. ἐν τῇ εἰσαγαγεῖν με ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ, εἰς τὴν ἡμετέραν τὴν χεῖρά μου τοῦ δοῦναι αὐτὴν τοῖς πατράσιν ὑμῶν.

⁴³ καὶ μνησθήσεσθε ἐκεῖ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τῶν ἐπιτηδύματων ὑμῶν, οἷς ἐμιαίνετε ἐν αὐτοῖς, καὶ κόψετε τὰ πρὸς ὅσα ὑμῶν ἐν πάσαις ταῖς κακίαις ὑμῶν.

⁴⁴ αἷς ἐπιγνώσεσθε. διότι ἐγὼ κύριος ἐν τῇ ποιῆσαι με οὕτως ὑμῖν, ὅπως τὸ ὄνομά μου μὴ βεβηλωθῇ, οὐ κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν τὰς πονηράς, οὐδὲ κατὰ τὰ ἐπιτηδύματά ὑμῶν τὰ διεφθαρμένα οἱ Ἰσραὴλ, λέγει ὁ δυνάστης κύριος.

⁴⁵ καὶ ἐγρέσθαι λόγον κυρίου πρὸς με λέγων·

⁴⁶ ἦε δὴ ἄρ' ὅπως σήμερον τὸ πρὸς ὅσον ἐν τῇ ἐπιθυμῳ, ὅτι ἐπὶ τὴν λαοῦ, καὶ πρὸς τὸν λαόν ἐπὶ τὸν ὄμιλον ἡγουμένον ναγέβ.

⁴⁷ καὶ ἐρεῖς τῷ δρυμὶ ναγέβ· ἄκουε λόγον κυρίου, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ δικάσω ἐν τῷ πύρ, καὶ καταφάγε) ἐν τῷ πᾶν ξύλῳ χλωρῷ, καὶ πᾶν ξύλον ξηρῷ, & σβεσθήσεται ἡ φλόξ ἡ ἐξαφθεῖσα. καὶ κατακαυθήσεται ἐν αὐτῇ πᾶν πρὸς ὅσον ἀπὸ ἀφ' ἡλίου ὥς βορρᾶ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

³⁷ Et ponam in vobis decretum iudiciorum meorum, & introducam vos in vinculo fœderis. ³⁸ Et vos domus Israel, hæc dicit Dominus Deus: Quisque cultum idolorum suorum ite colite: & postquam conuersi estis, non vultis obedire verbo meo. Et nomen sanctum meum ne violetis amplius in muneribus vestris, & in idolis vestris.

⁴⁰ Quia in monte sancto meo, in monte sancto Israel, dicit Dñs Deus, ibi seruiet coram me omnis domus Israel vniuersa in terra vivorum; ibi suscipietur oblatio eorum citò. Et ibi quæram primitias vestras & initium ciborum vestrorum, in omnibus sanctificationibus vestris. ⁴¹ In odore oblationis voluntariè suscipietur oblatio vestra citò, cum eduxero vos de medio populorum, & congregauero vos de provinciis in quibus dispersi estis; & sanctificabor in vobis in oculis populorum.

⁴² Et scietis quia ego Dominus: cum induxero ego vos in terram Israel, in terram quam iuravi in verbo meo me daturum patribus vestris. ⁴³ Et recordabimini ibi viarum vestrarum & omnium operum vestrorum in quibus polluti estis, & gemetis, idque spectantes omnia mala quæ fecistis.

⁴⁴ Et scietis quia ego Dominus, cum fecero vobiscum propter nomen meum, non secundum vias vestras malas, nec secundum opera vestra corrupta domus Israel, dicit Dominus Deus.

⁴⁵ Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me dicens: ⁴⁶ Fili hominis, suscipe prophetiam ad viam Austri, & doce ad Austrum, & vaticinare super syluam agri meridiani.

⁴⁷ Et dices saltui meridiano: Suscipe verbum Domini; Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburet in te omnē arborem viridem & omnem arborem aridam; neque extinguetur flamma consumens, & signa combustionis erunt in ea omni faciei ab Austro vsque ad Aquilonem.

48 * וראו כל בשר כי אני יהוה בערתי לא תכבה:
49 * ואמר אהה אדני יהוה המה אמרים לי הלא
ממשל משלים הוא:

כה

1 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר:
2 * בן אדם שים פניך אל ירושלם והטף אל-
מקדשים והנבא אל אדמת ישראל:
3 * ואמרת לאדמתי ישראל כה אמר יהוה הנני
אליך והוצאתי חרבי מתערה והכרתי ממך צדיק
ורשע:
4 * יען אשר הכרתי ממך צדיק ורשע לכן תצא
חרבי מתערה אל כל בשר מנגב צפון:
5 * וידעו כל בשר כי אני יהוה הוצאתי חרבי
מתערה לא תשוב עוד:
6 * ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמירות
תאנח לעיניהם:
7 * והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת
אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים
וכחתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים הנה באה
ונהיתה נאם אדני יהוה:
8 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר:
9 * בן אדם הנבא ואמרת כה אמר יהוה אמר חרב
חרב הוחדה וגם מוטרה:
10 * למען טבח טבח הוחדה למען היה לה ברק
מרטה או נשים שבט בני מאסת כל עץ:
11 * ויתן אתה למרטה לתפש בכף היא הוחדה חרב
והיא מרטה לתת אותה ביד הורג:
12 * ועק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי היא
בכל נשיאי ישראל מגורי אל חרב היו ארע עמי
לכן ספק אל ירך:

48 * Et videbit vniuersa caro, quia ego Do-
minus succendi eam, nec extinguetur.
49 * Et dixi: A, a, a, Domine Deus. Ipsi dicunt
de me: Per parabolas loquitur iste.

CAP. XXI.

1 ET factus est sermo Dñi ad me, dicens:
2 * Fili hominis, pone faciem tuam ad
A Hierusalem, & stilla ad sanctuaria, & pro-
pheta contra humum Israel.
3 * Et dices terræ Israel: Hæc dicit Domi-
nus Deus, Ecce ego ad te, & eiiciam gladium
meum de vagina sua, & occidam in te ius-
tum & impium.
4 * Pro eo autem quod occidi in te iustum
& impiū, idcirco egredietur gladius meus
de vagina sua ad omnem carnē ab Austro
vsque ad Aquilonem.
5 * Vt sciat omnis caro, quia ego Domi-
B nus eduxi gladium meum de vagina sua ir-
reuocabilem.
6 * Et tu fili hominis ingemisce in contri-
tione lumborum, & in amaritudinibus in-
gemisce coram eis.
7 * Cumque dixerint ad te: Quare tu ge-
mis? dices: Pro auditu, quia venit, & tabes-
cet omne cor, & dissoluētur vniuersæ ma-
nus, & infirmabitur omnis spiritus, & per-
cuncta genua fluent aquæ. Ecce venit, &
fiet, ait Dominus Deus.
8 * Et factus est sermo Domini ad me, di-
cens:
9 * Fili hominis, propheta, & dices: Hæc
C dicit Dominus Deus: Loquere; Gladius,
gladius exacutus est & limatus.
10 * Vt cædat victimas exacutus est, vt
splendeat limatus est. Qui moues sceptrū
filij mei succidisti omne lignum.
11 * Et dedi eum ad leuigandum, vt teneat-
tur manu. Iste exacutus gladius, & iste li-
matus est in manu interficientis.
12 * Clama & vlula fili hominis; quia hic
factus est in populo meo, hic in cunctis da-
cibus Israel qui fugerāt; gladio traditi sunt
cum populo meo. Idcirco plaude super
femur.

תרגום יונתן

48 * ויהוה כל בני בשר ארי אנה וי אדלקתה לא תטפי:
49 * ואמרת קבל בעותי וי אלהים הא אנה אמרין לי הלא ממחל מחלין הוא

כה

1 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר:
2 * בן אדם קבל נבואה על ירושלם ואלף על מקדשין ואנכי על ארעא
והימור לארעא דישראל כדנן אמר וי הא אנה שלח רגזי עלך ואפיק חרבי מלדנה ואגלי מניך וזכאך בדיל לשיצאה חייבך:
3 * ואמרת לאדמתי ישראל כה אמר יהוה הנני אליך והוצאתי חרבי מתערה והכרתי ממך צדיק ורשע:
4 * יען אשר הכרתי ממך צדיק ורשע לכן תצא חרבי מתערה אל כל בשר מנגב צפון:
5 * וידעו כל בשר כי אני יהוה הוצאתי חרבי מתערה לא תשוב עוד:
6 * ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמירות תאנח לעיניהם:
7 * והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכחתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים הנה באה ונהיתה נאם אדני יהוה:
8 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר:
9 * בן אדם הנבא ואמרת כה אמר יהוה אמר חרב חרב הוחדה וגם מוטרה:
10 * למען טבח טבח הוחדה למען היה לה ברק מרטה או נשים שבט בני מאסת כל עץ:
11 * ויתן אתה למרטה לתפש בכף היא הוחדה חרב והיא מרטה לתת אותה ביד הורג:
12 * ועק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי היא בכל נשיאי ישראל מגורי אל חרב היו ארע עמי לכן ספק אל ירך:

* Et cognoscet omnis caro, quia ego Dominus 48
succendi illam, & non extinguetur.

* Et dixi: Nequaquam Domine, ipsi dicunt ad 49
me: Nonne parabola est quæ dicitur hæc?

CAP. XXI.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 1
* Idcirco vaticinare fili hominis, & firma 2
faciem tuam contra Hierusalē, & aspice ad san-
ctos eorum, & propheta de terra Israel.

* Et dices ad terram Israel: Hæc dicit Adonai 3
Dominus: Ecce ego ad te, & educam gladium
meum de vagina sua, & exterminabo ex te in-
iustum & iniquum.

* Eo quod exterminabo ex te iniquum & 4
iniustum, sic egredietur gladius meus de vagina
sua super omnem carnem Meridiei vsque ad
Aquilonem.

* Et cognoscet omnis caro, quia ego Dominus 5
eduxi gladium meum de vagina sua, & non re-
ducam ultra.

* Et tu fili hominis, ingemisce in contritione 6
lumborum tuorum, & in doloribus gemes ante
oculos eorum.

* Et erit si dixerint ad te; Propter quid tu ge- 7
mis? Et dices: Super nuncio quia venit; & fran-
getur omne cor, & dissoluentur vniuersæ manus,
& exanimabitur omnis caro, & omnis spiri-
tus, & omnia femora polluentur humore. Ecce
venit & erit, dicit Dominus Deus.

* Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 8
* Fili hominis, propheta, & dices; Hæc dicit 9
Adonai Dominus: Dic, Gladius gladius acuerē,
& irascere:

* Ut iugules iugulationes; acuerē ut sis in 10
splendorem, paratus in desolationem iugula, con-
temne, repelle omne lignum.

* Et dedit eum paratum ut teneret manum 11
eius. Exacutus est gladius, est paratus, ut daret
ipsam in manus interficientium.

* Clama, vlula fili hominis; quia hic factus 12
est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel.
Qui propè habitabant apud me in gladium fa-
cti sunt cum populo. Idcirco plaude super manum
tuam.

48 * (ὁ Ἰππινώσας) πᾶσα σὰρξ, ὅτι ἐγὼ κύριος ἐξέκαυσά
49 αὐτήν, (ὁ ἐσβεσθήσας). * ὁ εἶπον, μηδ' αὖτως κύριε αὐτὸ λέ-
γουν πρὸς με, ἐχὶ ἀδολογή ἐστιν λεγομένη αὐτῇς

καὶ

1 * Καὶ ἐγχετό λόγος κυρίου πρὸς με λέγων·

2 * διὰ τοῦτο παροφθήσῃς ὡς ἀνθρώπος, καὶ στήσῃς τὸ
πρόσωπόν σου ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὰ
ἅγια αὐτῶν καὶ παροφθήσῃς παρὰ τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ.

3 * καὶ ἐρεῖς πρὸς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ· τὰ δὲ λέγει αὐ-
τῶν· αἱ κύριε, ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς σέ, καὶ ἐκσπάσω τὸ ἐχει-
ρίδιόν μου ἐκ τοῦ κοίλου αὐτῆς, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐν τῷ
αἰνικῷ καὶ ἀνύμῳ.

4 * ἀνθ' ὧν ἐξολοθρεύσω ἐν τῷ ἀνύμῳ καὶ αἰνικῷ, ὅ-
πως ἐξελεύσεται τὸ ἐχειρίδιόν μου ἐκ τοῦ κοίλου αὐτῆς
ἐπὶ πᾶσαν σὰρκα ἀφ' ἡλιώτου ἕως βορρᾶς.

5 * καὶ Ἰππινώσεται πᾶσα σὰρξ ὅτι ἐγὼ κύριος ἐξέ-
σπασα τὸ ἐχειρίδιόν μου ἐκ τοῦ κοίλου αὐτῆς, καὶ ὁ δὲ
δύπος ῥέψω ὅσα ἐπὶ.

6 * καὶ σὺ ὡς ἀνθρώπος, κατεστιάξῃς ἐν στυγερίῳ ὁσφύος
σου, καὶ ἐν ὀδυμναῖς στυαίσεις κατ' ὀφθαλμούς αὐτῶν.

7 * καὶ ἔσαι ἐλθὼν εἰπῶν πρὸς αὐτὴν, ὅτι ἐκείνη σὺ στυα-
ίσεις; καὶ ἐρεῖς, ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ διότι ἔρχεται, καὶ θραυ-
θήσεται πᾶσα καρδία, καὶ ἀδύναθ' ἔσονται πᾶσαι χεῖ-
ρες, καὶ ἐκψύξει πᾶσα σὰρξ, καὶ πᾶν πνῦμα, καὶ πᾶν-
τες μηροὶ μολυνθήσονται ὑγρασίᾳ. ἰδοὺ ἔρχεται καὶ
ἔσαι, λέγει κύριος ὁ θεός.

8 * καὶ ἐγχετό λόγος κυρίου πρὸς με λέγων·

9 * ὡς ἀνθρώπος, παροφθήσῃς (ὁ ἐρεῖς, τὰ δὲ λέγει αὐτῶν)
ναὶ κύριος, εἶπον, ῥομφαία ῥομφαία ὀξύς, (ὁ θυμώθητι·

10 * ὅπως σφάξης σφάγια. ὀξύς ὅπως γόνις εἰς
σίλωσιν, ἐτοίμη εἰς ἀδύναθ' ὅπως σφάζει, ἐξουθενεῖ, δύπος
πᾶν ξύλον.

11 * καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐτοίμην τοῦ κρατεῖν χεῖρας
αὐτῆς. ἐξηκονθήν ῥομφαία ἐστὶν ἐτοίμη, τοῦ δοῦναι αὐτὴν
εἰς χεῖρας δύπος κτύπων.

12 * ἀνὰ κράτος ὀλόλυξον ὡς ἀνθρώπος, ὅτι αὐτὴ ἐγχετό
ἐν τῷ λαῷ μου, αὐτὴ ἐν πᾶσιν τοῖς ἀφ' ἡλιώτου τοῦ
Ἰσραὴλ, (ὁ παροικῶν) μοι εἰς ῥομφαίαν ἐγένοντο σὺν τῷ
λαῷ. διὰ τοῦτο κρήσῃς ἐπὶ τὴν χεῖρά σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et videbunt vniuersi filij carnis quia ego Dominus succendi eam, non extinguetur.
Domine Deus. Ecce ipsi dicunt mihi: Nonne assumens parabolam iste est?

ET factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me, dicens: 1
* Idcirco vaticinare contra terram Israel.

* Et dices terræ Israel: Hæc dicit Dominus: Ecce ego mitto furorem meum contra te, 2
& educam gladium meum de vagina sua, & migrare faciam ex te iustos tuos ut consumam peccatores tuos.

* Et scient omnes filij carnis, quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua, non reuertetur ultra. 3
* Et tu fili hominis ingemisce in commotione lumborum, & in amaritudine ingemisce ante oculos eorum.

* Et erit, si dixerint tibi: Quare tu gemis? & dices: Propter nuncium quod venit, & dissoluetur omne cor, & remissæ erunt vniuersæ manus, & obscurabitur om- 4
nis spiritus, & omnia genua defluent sicut aquæ. Ecce venit & firmabitur, dicit Dominus Deus.

* Et factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me dicens: 5
* Fili hominis, vaticinare, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Dic, Gladius regis Babylonis occidet, & 6
gladius filiorum Amon exacuetur, & consumet.

* Ut occidat occisionem, euaginatæ est; ut faciat vltionem, exacutus est; ut faciat vltionem, eo quod seruissent idolis: & conuersæ sunt ipsæ ut erra- 7
rent post simulachra lignea. Deditq; vltionē eorum ut traderentur in manum regis Babylonis. ipsa est percussio gladij, ista erit vltio eo-
rum, ut tradantur in manum interficientium. Clama & vlula fili hominis, quia ista fuit in populo meo: ista fuit in vniuersis principibus 8
Israel, occidentes gladio congregati sunt, & venerunt contra populum meum per circuitum. idcirco plaudes super femur.

* כי בחן ומה אם גם שבט מאסרת לא יהיה
 נאם אדני יהוה : * ואתה בן אדם הנבא
 והך בך אל כף ותכפל חרב שלישתה חרב חללים
 היא חרב חלל הגדול החדרת להם :
 * למען למנוג לב והרבה המכשלים על כל
 שעריהם נתתי אבחת חרב אח עשויה לברק
 מעטה לטבח : * התאחדו הימיני השימי
 השמילי אנה פניך מעדור :
 * וגם אני אכה כפי אל כפי והנחתי חמתי אני
 יהוה דברתי : * ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
 * ואתה בן אדם שים לך שנים דרכים לבוא
 חרב מלך בכל מארץ אחד יצאו שניהם ויד ברז
 בראש דרך עיר ברז : * דרך תשים לבוא חרב
 את רבת בני עמון ואת יהודה בירושלם בצורה :
 * כי עמד מלך בכל אל אם הדרך בראש שני
 הדרכים לקסם קסם קלקל בחצים שאל
 בתרפים ראה בכבד :
 * בימינו היה הקסם ירושלם לשום כרים לפתח
 פה ברזח להרים קול בתרועה לשום כרים על
 שערים לשפך סללה לבנות דיק :
 * והיה להם בקסום שווא בעיניהם שבעי
 שבעות להם והוא מזכיר עון להתפש :
 * לכן כה אמר אדני יהוה יען הזכרכם עונכם
 בהגלות פשעיכם להראות חטאותיכם בכל
 עלילותיכם יען הזכרכם בכף תתפשו :
 * ואתה חלל רשע נשיא ישראל אשר בא יומו
 בעת עון קץ :
 * כה אמר אדני יהוה הסיר המצנפת והרים
 העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבה
 השפיל :

13 * Quia probatus est, & hoc cum sceptri
 subuerit, & non erit, dicit Dñs Deus.
 14 * Tu ergo fili hominis propheta, & per-
 cute manum ad manum, & duplicetur gla-
 dius, ac triplicetur gladius interfectorum.
 Hic est gladius occisionis magnæ qui obli-
 15 piscere eos facit, * Et corde tabescere, &
 multiplicat ruinas. In omnibus portis co-
 rum dedi conturbationem gladij acuti &
 limati ad fulgendum, amicti ad cædem.
 16 * Exacuere, vade ad dexteram siue ad si-
 D nistrâ, quocunque faciei tuæ est appetitus.
 17 * Quin & ego plaudam manu ad manû,
 & implebo indignatione meam. Ego Do-
 18 minus locutus sum. * Et factus est sermo
 19 Domini ad me, dicens: * Et tu fili homi-
 nis pone tibi duas vias, vt veniat gladius
 regis Babylonis. De terra vna egredietur
 20 ambæ. Et manu capiet coniecturam, in ca-
 20 pite via ciuitatis coniciet. * Viam ponet
 vt veniat gladius ad Rabbath filiorum Am-
 21 mon, & ad Iudam in Hierusalem munifi-
 21 fimam. * Stetit enim rex Babylonis in
 biuio in capite duarum viarum, diuinatione-
 nem quærens, commiscens sagittas. Inter-
 22 rogauit idola, exta consuluit.
 22 * Ad dexterâ eius facta est diuinatione fe-
 E per Hierusalem, vt ponat arietes vt aperiat
 os in cæde, vt eleuet vocem in ululatu, vt
 ponat arietes contra portas, vt comportet
 23 aggerem, vt ædificet munitiones.
 23 * Eritque quasi consulens frustra oracula
 in oculis eorum, et sabbatorum otium imi-
 tans. Ipse autem recordabitur iniquitatis ad
 24 capiendum.
 24 * Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Pro
 F eo quod recordati estis iniquitatis vestræ,
 & reuelastis prauaricationes vestras, & ap-
 paruerunt peccata vestra in omnibus cogi-
 tationibus vestris. pro eo inquam quod re-
 25 cordati estis, manu capiementi. * Tu autem
 prophane impie dux Israel, cuius venit dies
 in tempore iniquitatis præfinita.
 26 * Hæc dicit Dñs Deus: Aufer cidarim,
 tolle coronam. Nonne hæc est quæ humili-
 subleuauit, & sublimem humiliabit?

תרגום יונתן

* אריתביו עליהן נביא ולא תבו ומה יהא בסופיהון אמר ואף שבטא דבית יהודה ובנימין מגלא יגלון ובעובדיהון בישוא לא
 14 ואת בר אדם אתבני וטפח יד על יד ותכפל חרבא תליחא חרב קטילין היא חרב פרענוה קטלא רבא
 15 בדיל למחבר לבחון ולסגא מהקלחון על כל קריוהון מנתי קטולי חרבא וי חרבא דאשחליפת למקטל אשתגירת
 16 אשתליפי וקטלי מן דרומא ושיצי מן צפונא לאן אפך מזמנין :
 17 ואף אנא אחי פרענו על פרענו ואנני חסתי אנא
 18 ויהוה פתגם נביאה מן קדם יוי עמי למימר :
 19 ואת בר אדם אתקן לך תרתן ארתן דויתון בהון קטולי
 20 אורחא אתקן דויתון כה
 21 ארי קם מלכא דבבל על אם פרשות אורח
 22 בימיניה הוה קסמא נפל למתך לירושלם למנאח
 23 * אריתביו עליהן נביא ולא תבו ומה יהא בסופיהון אמר ואף שבטא דבית יהודה ובנימין מגלא יגלון ובעובדיהון בישוא לא
 24 כן כדנא אמר יוי אלהים חלף דאדכרתון חוביכון באתגלאה מרדיכון לאתחזא חטאיכון
 25 ואת חייב קטלא רשיעא רבא דישראל דקטא יום חכריה עדן
 כדנא אמר יוי אלהים אערי מצנפתא משריה כהנא רבא ואבטל כהנא מצדקיה מלכא אמר דין ודין באתריה לא
 ויהוה פתגם נביאה מן קדם יוי עמי למימר :

* Quia iustificatus est: & quid si & tribus
repulsa fuerit, non erit, dicit Adonai Dominus.

* Et tu fili hominis, propheta & plaude ma-
num super manum, et duplica gladium. Tertius
gladius, interfectorum est gladius interfectorum
magnus, & obstupescere facies eos: * Ut fran-
gatur cor eorum, & multiplicentur infirmi, su-
per omnem portam eorum, et traditi sunt in in-
sulationes gladij. Bene acutus fuit in occisionem,
bene fuit in fulgorem, sicut fulgur pertransi.

* Acutere à dextris & à sinistris, quocunque
facies tua excitetur. * Et ego autem plaudam
manu mea ad manum meam, et remittam furo-
rem meum; ego Dominus locutus sum.

* Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

* Et tu fili hominis, pone tibi duas vias, ut
ingrediatur gladius regis Babylonis: de regione
vna egredientur duo imperia, ut parent manum
pungentem, in initio viae vniuscuiusque ciuitatis
pungentem. * Ordinabis, ut ingrediatur gla-
dius ad Rabbath filiorum Ammon, & ad Iudā,
& ad Hierusalem in obsidione. * Quia stabit
rex Babylonis in antiquam viam, in initio dua-
rum viarū, ad diuinandū diuinationē, ut scatere
faciat virgam, & interroget in sculptilibus, et
iurur consultet. * A dextris eius: & facta est
diuinitio super Hierusalem, ut ponat vallum, ut
aperiat os in clamore, & exaltet vocem cū cla-
more tubæ, ut ponat vallum contra portas eius,
& ponat aggerem, & ædificet munitiones.

* Et ipse eis quasi diuinans diuinationem co-
ram eis, computans hebdomadas eis, et ipse me-
morans iniquitatem eorum, ut capiantur.

* Idcirco hæc dicit Adonai Dominus: Pro eo
quod recordati estis iniquitatum vestrarum cū
reuelarentur impietates vestre, ut viderentur
peccata vestra in omnibus iniquitatibus ve-
stris, et in omnibus adinventionibus vestris, pro
eo quod recordati estis, in istis capiemi.

* Et tu prophane, inique, dux Israel, cuius
venit dies in tempore iniquitatis finis.

* Hæc dicit Adonai Dominus: Aufer cidarim,
& repelle coronam: ipsa nō talis erit: humiliasti
excelsū, & subleuasti humile.

* ὅτι δεδωκαίω). & τί εἰς φυλὴν ἀπώσῃ ὅσα ἔσται, λέ-
γῃ ἀδωναὶ κύριος. * Ἐσὺ γὰρ δυνάστης, & ἐκρέτην χεῖρα ἐπὶ χεῖρα, & διπλασίασας ῥομφαίαν.
ἡ τρίτη ῥομφαία, τραυματῶν ἐστὶν ῥομφαία τραυματῶν
ἡ μεγάλη, καὶ ἐκνήσθεις αὐτοὺς. * ὅπως θραυσθῇ ἡ καρ-
δία αὐτῶν, καὶ πληθυνθῶσιν αὐτῶν ἐν ἐσθλάτῃ ἐπὶ πᾶσαν
πύλιν αὐτῶν, καὶ ὡς ἀδελφὸν εἰς σφάγια ῥομφαίας. ὅτι
ὁ ζῆλος γέγονεν εἰς σφάγην, ὅτι γέγονεν εἰς σίλωπον, ὡς
ἀσβεστὴ διαπορεύς. * ὁ ζῆλος ἐκ δεξιῶν & ἐξ ἀνωτέρων,
ἐκ δὲ τοῦ πρὸς ὀπίσθεν (ἐξ ἐξείρη). * καὶ γὰρ ὁ κρητὴς
χεῖρά μου πρὸς χεῖρά μου, καὶ ἐπαφήσω τὸν θυμὸν μου,
ἐγὼ κύριος λελάληκα. * Ἐγὼ ἔρχετο λόφος κυρίου πρὸς
με λέγων. * καὶ σὺ γὰρ δυνάστης, διατάξον σεαυτὰ δύο
ὁδοὺς, ἵνα εἰσελθῇ ῥομφαία βασιλέως βαβυλωνίου ἐκ
χώρας μιᾶς ἐξ ἐλδύων) αἰδοῦ δρχαί, ἐτοιμάσαι χεῖ-
ρα κεντῶσθαι, ἐπὶ δρχῆς ὁδοῦ ἐκείνης πόλεως κεντῶσαν
διατάξας, τοῖς εἰσελθεῖν ῥομφαίαν ἐπὶ ῥαββὰθ υἱῶν
ἀμμων, & ἐπὶ τὴν ἰουδαίαν, & ἐπὶ ἱερουσαλήμ ἐν πολιορ-
κίᾳ. * διότι πρήσθη βασιλεὺς βαβυλωνίου ἐπὶ τὴν
δρχαίαν ὁδόν, ἐπὶ δρχῆς τῶν δύο ὁδῶν, ἵνα μνηστῆσαι
μαντείαν, ἵνα ἀβρῶσαι ῥάβδον, καὶ ἐπερωτήσαι ἐν τοῖς
γλυπτοῖς. καὶ ἡ πάλαι σκοπήσασθαι
ἐκ δεξιῶν αὐτῶν. καὶ ἐγὼ ἔρχετο τὸ μνηστῆρον ἐπὶ ἱερου-
σαλήμ, ἵνα βαλεῖν χάρακα τοῦ διανοῖξαι στόμα ἐν βοῇ,
ἵνα ψῶσαι φωνὴν μὲν κραυγῆς σάλπιγγος, ἵνα βαλεῖν
χάρακα ἐπὶ τὰς πύλας αὐτῆς, ἵνα βαλεῖν χῶμα, & οἰκο-
δομήσαι βελυσσάδας. * Ἐὰν αὐτοὶ αὐτοῖς ὡς μνηστῆρον
νοσ μνηστῆρον ἐνώπιον αὐτῶν, ἐβδομάζων τὰς ἐβδομάδας
αὐτοῖς, & αὐτοὶ δυνάμει μνηστῆρον ἀδικίαν αὐτῶν, ἵνα συλλη-
φθῇ. * διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, δυνάστης
δυνήσασθαι τὰς ἀδικίας ὑμῶν ἐν τῇ ἀποκαλυφθῇ
τὰς ἀσεβείας ὑμῶν, ἵνα ὁραθῇ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν ἐν
πάσαις ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν, & ἐν πᾶσι τοῖς ἡμιτοδύμα-
σι ὑμῶν δυνάστης δυνήσασθαι ἐν τοῖς αἰλώσεσθε.
καὶ σὺ βέβηλες, δυνάστης, ἀφῆγῃς ἵνα ἱσθῇ, ἵνα
ἡ ἡμέρα ἐν καιρῷ ἀδικίας πέρας. * τάδε λέγει ἀδωναὶ
κύριος. ἀφελού τὴν κίδαριν, καὶ ἀπόσθαι τὸν σέφδρον.
αὐτὴ ἔτοιμή ἐστι, ἵνα πείνωσας τὸ ὑψηλόν, καὶ ὑψω-
σας τὸ ταπεινόν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia prophetauerunt ad eos prophetae, & non sunt conuersi: & quid futurum sit in fine eorum, dic. Etiam tribus domus Iuda & Benia-
min migrando migrabunt, & propter opera sua mala non permanebunt, dicit Dominus Deus. * Et tu fili hominis vaticinare & percute
manū ad manum, & duplicetur gladius tertio, gladius interfectoriū. ipse est gladius ultionis & interfectionis magnæ qui contremiscere facit
eos. * Ut conteratur cor eorum, & multiplicentur offendicula eorum, in omnibus ciuitatibus eorum constitui occidentes gladio. Væ gla-
dio quia euaginatus est ad occidendū, exacutus est ad excidendū. * Euaginare & occide ab Austro, & consume ab Aquilone, quo-
cunque facies tua est parata. * Ego quoque adducam ultionem super ultionem, & requiescere faciam indignationē meam. Ego Dominus
decreui in verbo meo. * Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens: * Et tu fili hominis para tibi duas vias per quas
veniant occidentes gladio regis Babylonis. Et de provincia vna egredientur ambæ, & locum constitue, in capite biuij itineris ciuitatis locum
constitue. * Viam cōstitue, per quam veniant occidentes gladio de Rabbath filiorum Ammon & super eos qui sunt de domo Iuda, qui egressi
sunt de Ierusalem ut habitarent in ciuitatibus munitis. * Quoniam stetit rex Babylonis in biuij itineris in capite duarum viarum, ad diui-
nandam diuinationem: arcu ei acutus est sagittas, & consuluit simulachra, inspexit iecur. * In dexteram eius diuinitio cecidit, ut iret in
Ierusalem ad constituendum duces, ad aperendum portas ut ingrederentur per eas occisores, & eleuarent vocem in clangore tubæ, ad cōsti-
tuendos duces super portas, ad comportandum aggerem & ad exstruendam machinam. * Et factæ sunt eis diuinationes eorum mendacia in
oculis eorum, & auguria quibus augurabatur eis, & ipsi nesciebant quod quadraginta & nouem vicibus obseruasset & responsum sibi esset
super verbum, donec venisset ei tempus quo traderentur in manum eius. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati
estis iniquitatum vestrarum cū reuelata sunt scelera vestra, ut appareant peccata vestra in omnibus operibus vestris, pro eo quod recordati
estis, in manū regis Babylonis trademini. * Et tu reus mortis impie princeps Israel, cuius interitus dies peruenit, tēpus retributionis pecca-
torū suorū. * Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim à Saraia sacerdote magno, & tollā coronam à Sedechia rege. Dic: Iste & iste nō per-
manebūt in loco suo, sed migrando migrabūt: Godolias filius Ahicā cuius nō erat corona, tollet eam; & auferetur à Sedechia cuius erat corona.

²⁷ ^{*} Iniquitatem iniquitatem ponā eam, neque ipsa talis erit donec veniat cui conuenit, & tradam ei. ^{*} Et tu fili hominis propheta, et dices: Hæc dicit Adonai Dominus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum. et dices: Mucro mucro euaginat⁹ ad occisiones, & euaginat⁹ ad consumptionem, surge ut fulgeas,

²⁹ ^{*} In visione tua vana, & in diuinando te mendacia, ut tradant te super colla intersectorū iniquorum, quorū venit dies in tempore iniquitatis finis. ^{*} Reuertere ad vaginam tuam: in loco isto quo natus es in terra propria tua indicabo te. ^{*} Et effundam super te iram meam in igne ire meæ: insufflabo in te, & tradam te in manus virorum barbarorum fabricatū corruptionem. ^{*} In igne eris cibus, sanguis tuus erit in medioterra tue. non erit tui memoria: quia ego Dominus locutus sum.

CAP. XXII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

^{*} Et tu fili hominis, si iudicas ciuitatem sanguinum, et ostende ei omnes iniquitates eius.

^{*} Et dices: Hæc dicit Dominus: O ciuitas effundens sanguinē in medio eius, ut veniat tēpus eius, & faciens cogitationes contra semetipsam, ut polluat semetipsam. ^{*} In sanguinibus tuis quos effudisti, deliquisti, et in cogitationibus tuis quas fecisti polluta es, & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorū tuorū.

Propterea dedi te in opprobriū gentibus, & in illusionē omnibus regionibus, ^{*} appropinquantes ad te, et quæ procul distant à te, & illudēt te, & clamabunt in te impura nominata, & multi in iniquitatibus tuis. ^{*} Ecce duces domus Israel unusquisque ad cognatos eius commixti sunt in te, ut effundant sanguinē. ^{*} Patri & matri maledicebāt in te, & ad aduenam auertebant in iniquitatibus in te. pupillū & viduam opprimebāt in te. ^{*} Et sancta mea spernebāt, et sabbata mea polluebāt in te. ^{*} Viri latrones fuerūt in te, ut effunderēt sanguinē in te. Et in motibus comedebāt in te, et scelesti faciebāt in medio tui. ^{*} Verecundiā patris discooperuerūt in te, et in immunditiis menstruata humiliauerunt in te.

²⁷ ^{*} ἀδικίῳ ἀδικίῳ θήσεται αὐτῷ, & αὐτὴ τοιαύτη ἔσται ἕως ἃ ἐλθῇ ὃ καθήκει, & ὡς ἀδώσω αὐτῷ. ^{*} & σὺ ἢ ἐν ὁρώπῳ προφήτῳ ἔρεῖς· τάδε λέγει κύριος πρὸς οὗτον ὃς ἀμύμων, καὶ ὡς τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρεῖς, ῥομφαία ῥομφαία ἔσπασα σμῆνι εἰς σφαῖρα, & ἔσπασα σμῆνι εἰς σμιλλέλαιαν, ἐλείψῃ ὅπως σιλοῆς, ἐν τῇ ὁράσει σου τῇ ματαίᾳ, καὶ ἐν τῷ μολυβδαί σε ψαλῇ, & ὡς ἀδουναί σε ἐπὶ τραχήλῳ τραυματιῶν αἰόμενων ὧν ἦκα ἡ ἡμέρα ἐν καιρῷ ἀδικίας πέρας. ^{*} Ἀπόσρεφε εἰς τὸν καλεόν σου ἐν τῷ ῥῶπῳ τέτῳ ὃ γεγήρηται ἐν τῇ γῇ τῇ ἰδίᾳ σε κενώσε. ^{*} & ἐκχεῖ ἐπὶ τοῖς ὀρεῖν με ἐν πυρὶ ὀργῆς με ἐμφυσήσω εἰς σέ, & ὡς ἀδώσω σε εἰς χεῖρας ἀνδρῶν βαρβάρων τεκταινόντων διαφθοράν. ^{*} ἐν πυρὶ ἔσθι κατὰ βρωμα, τὰ αἵμά σου ἔσθι ἐν μέσῳ τῇ γῆς σου, καὶ μὴ γινήσῃς σε μνήα, διότι ἐγὼ κύριος λελάληκα.

κβ

²⁸ ^{*} Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων. ^{*} & σὺ ἢ ἐν ὁρώπῳ, εἰ κενῆς τὴν πόλιν τῶν αἱμάτων, καὶ ὡς ἀδουναί σου αὐτῇ πᾶσας τὰς δυνάμεις αὐτῆς. ^{*} καὶ ἔρεῖς· τάδε λέγει κύριος, ὃ πόλις ἐκχεῖται αἷμα ἐν μέσῳ αὐτῆς, & ἐλθεῖν καιρὸν αὐτῆς, καὶ ποιήσῃ ἐν θυμῷ καὶ ἐν σμῆνι αὐτῆς, & μιανέιν ἐαυτῇ. ^{*} ἐν τοῖς αἵμασιν σου, οἷς ἐξέχεας. ὡς ἀπέπιπκας, καὶ ἐν τοῖς ἐνθυμῶσιν σου οἷς ἐποίησας ἐμιαίνε, καὶ ὡς ἐσθῆλυσας τὰς ἡμέρας σου, καὶ ἡγάγες καιρὸν ἐπὶ σου. διὰ τοῦτο δέδωκά σε εἰς ὀνειδισμὸν τοῖς ἐθνέσιν, καὶ εἰς ἐμπαιγμὸν πάσαις ταῖς χώραις. ^{*} ταῖς ἐγγίξουσιν πρὸς σέ· καὶ ταῖς μακρὰν ἀπεχέσασιν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐμπαίζονται σοί, & βοήσονται ἐπὶ σοὶ ἀκαθάρτου ἡ ὀνομασίῃ, καὶ πολλοὶ ἐν ταῖς ἀνομίαις σου. ^{*} ἰδοὺ ἐγὼ ἀφηγέμενοι οἴκου ἰσραὴλ ἕκαστος πρὸς οὗτον συγγενεῖς αὐτοῦ συνεφύροντο ἐν σοί, ὅπως ἐκχέωσιν αἷμα. ^{*} πατέρα & μητέρα ἐκακολόγησαν ἐν σοί, & πρὸς τὸν ὡς ἐσθῆλυσον δυνάμεις φονεῖς ἐν σοί. ὀργισθὸν & χήραν καλεδυάσθων ἐν σοί. ^{*} & τὰ ἁγία σου ἐξουδέουν & τὰ σάββατά μου ἐβέβηλουν ἐν σοί. ^{*} ἀνδρες λησαι ἦσαν ἐν σοί, ὅπως ἐκχέωσιν αἷμα ἐν σοί. καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων ἠδίων ἐν σοί, καὶ δυνάμεις ἐποίησαν ἐν μέσῳ σου. ^{*} αἰχμῶν πατρὸς ἀπεκάλυψαν ἐν σοί, & ἐν ἀκαθαρσίαις ἀποκαθημένους ἐταπείνουν ἐν σοί.

²⁹ ^{*} αἰχμῶν πατρὸς ἀπεκάλυψαν ἐν σοί, & ἐν ἀκαθαρσίαις ἀποκαθημένους ἐταπείνουν ἐν σοί.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁷ Propter peccata sua quibus peccauerunt, ultionem sumam ex eis. Etiam huic non permanebit corona, donec adduxero super eum ultionem. Et tu fili hominis vaticinare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus de filiis Ammon, & de opprobriis eorum: & dices: Gladius gladius euaginat⁹ est ad occidendū, exacutus est ad consumendū, ut splendorē habeat. Cum prophetarent tibi falsa, cum docerent te mendacia, ut traderent ceruicem tuam, sicut ceruices occisorum impiorum, quorum dies ultionem sumam ex vobis. Et effundam super te indignationem meam, in igne ultionis meæ irascar contra te, & tradam te in manus virorum impiorum qui artifices sunt ad dissipandum. Populis qui fortes sunt sicut ignis, trademini ad consumendum. Peccatū interficiet te erit in medio terra: non subibit memoria tui; quia ego Dominus decreui in verbo meo.

CAP. XXII.

²⁸ Et tu fili hominis nonne argues, nonne reprehendes ciuitatē in cuius medio effunditur sanguis innocentis? & annuncabis ei omnes abominationes suas. Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ciuitas effundens sanguinem innocentem in medio sui, ut perueniat tempus interitus eius, & colentium idola in medio eius, ut polluant eam. In peccato sanguinis innocentis quem effudisti peccasti, & cultu idolorum tuorum quæ coluisti polluta es: & appropinquauit dies interitus tui, & peruenit tempus mali tui. Propterea dedi te in opprobria populis, & in irrisionem omnibus prouinciis. Qui propē sunt & qui longē sunt, iridebunt te pollutam nomine, cuius tumultus sunt multi. Ecce principes Israel singuli in fortitudine sua fuerunt in te ad effundendum sanguinem innocentem. Patrem & matrem inhonorauerunt in te, aduenam violenter oppresserunt in medio tui; pupillos & viduas contristauerunt in te. Sanctuaria mea spreuisti, & dies sabbatorum meorum violasti. Viri calumniatores fuerunt in te ad effundendum sanguinem innocentem, & in montibus seruierunt in te idolis: quia consilium peccatorum fecerunt in medio tui. Verenda patris discooperuerunt in te; mulierem immundam humiliauerunt in te.

¹¹ * Unusquisque in uxorem proximi sui iniquè agebat, & unusquisque nurum suum polluebat in impietate, & unusquisque sororem suam filiam patris sui humiliabant in te.

¹² * Munera accipiebant in te, ut effunderent sanguinem, & usuram & superabundantiam accipiebant in te: & consummabo consummationem malitiae tuae quae in opprobrio, mei autem oblita es, dicit Adonai Dominus.

¹³ * Si autem percussero manum meam ad manum meam, in quibus consummata sunt quae fecisti, & in sanguinibus tuis factis in medio tui.

¹⁴ * Si sustinebit cor tuum, si praeualebunt manus tuae in diebus quas ego facio in te, ego Dominus locutus sum & faciam.

¹⁵ * Et disperga te in gentibus, & disseminabo te in regionibus, et deficiet immunditia tua ex te.

¹⁶ * Et hereditabo in te ante oculos gentium, et scietis quia ego Dominus.

¹⁷ * Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

¹⁸ * Fili hominis, ecce facti sunt mihi domus Israel commixta, omnes aere & stanno & ferro & plumbo, in medio fornacis argenti commixti sunt. ¹⁹ Propterea dicit: Haec dicit Adonai Dominus; Pro eo quod facti estis omnes in commixtionem unam, idcirco ego recipiam vos in medio Hierusalem:

²⁰ * Sicut recipitur argentum, & aes, & ferrum, & plumbum, & stannum in medio fornacis ad insufflandum in eam ignem ad conflandum, sic recipiam vos in ira mea, & in furore meo, & congregabo & requiescam.

²¹ * Et conflabo vos, & insufflabo super vos in igne ira mea, & conflabimini in medio eius.

²² * Quemadmodum conflatur argentum in medio fornacis, sic conflabimini in medio eius, & scietis quia ego Dominus effudi furorem meum super vos.

²³ * Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

²⁴ * Fili hominis, dic ei: Tu es terra non rigata, neque pluvia facta est in te in die ira.

²⁵ * Cuius duces in medio eius, quasi leones rugientes, rapientes rapinas, animas deuorantes in potentatibus, diuitias & honores accipientes, et viduae tuae multiplicatae sunt in medio tui.

¹ * ἕκαστος τὴν γυναῖκα τῆς πλησίον αὐτοῦ ἠνόμην, καὶ ἕκαστος τὸν νόμφλόν αὐτοῦ ἐμίανεν ἐν ἀσεβείᾳ, & ἕκαστος τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ θυγατέρα τῆς πατρὸς αὐτοῦ, ἐταπείνωσεν ἐν σοὶ.

² * Δῶρα ἐλάμβανον ἐν σοὶ, ὅπως ἐκχέωσιν αἷμα. ῥέον καὶ πλεονασμὸν ἐλάμβανον ἐν σοὶ, & συντελέσω σιωτέλειαν κακίας σου τὴν ἐν καταδυναστείᾳ,

³ ἐμοῦ ὃ ἐπέλαθες, λέγει ἁδωνάϊ κύριος. * ἐδὼ ὃ πατάξω χεῖρά μου πρὸς χεῖρά μου ἐφ' οἷς σιωτετέλεσα οἷς ἐποίησας, & ἐπὶ τοῖς αἵμασίν σου τοῖς γεγραμμένοις ἐν μέσῳ σου.

⁴ * εἰ ὑποστήσῃ ἡ καρδία σου, εἰ κρατήθουσιν αἱ χεῖρές σου ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἐγὼ ποιῶ ἐν σοὶ, ἐγὼ κύριος λέγει.

⁵ ληκα καὶ ποιήσω. * καὶ διασκορπίσω σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ διασπερώ σε ἐν ταῖς χώραις, & ἐκλείψει ἡ ἀκαθαρσία σου ἐν σοὶ.

⁶ * καὶ κατακληρονομήσω ἐν σοὶ κατ' ὀφθαλμοῖς τῶν ἐθνῶν καὶ γνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος.

⁷ * καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων:

⁸ * ὣς δὲ ἄνθρωπον, ἰδοὺ γεγονόσιν μοι ὅ οἶκός σου Ἰσραὴλ δὴ ἀμεμιγμένός, πῶτες χαλκῷ καὶ κασιτέρῳ καὶ σίδηρῳ καὶ μόλυβδῳ, ἐν μέσῳ καμίνος δρυγρίου δὴ ἀμεμιγμένοι εἰσίν.

⁹ * διὰ τοῦτο εἶπέ, τάδε λέγει ἁδωνάϊ κύριος, δὴ ὧν ἐγένετο πῶτες εἰς σύκρασιν μίαν, διὰ τοῦτο ἐγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ.

¹⁰ * καθὼς εἰσδέχεσθαι ἀργύρου, καὶ χαλκός, καὶ σίδηρος, καὶ μόλυβδος, καὶ κασίτηρος ἐν μέσῳ καμίνος τοῦ ἐκφυσθῆσαι εἰς αὐτὴν πῦρ εἰς τὸ χωνοθλεῖν αὐτάς, οὕτως εἰσδέξομαι ὑμᾶς ἐν τῇ ὀργῇ μου, καὶ ἐν τῷ θυμῷ μου, καὶ σιωάξω καὶ ἐπαφήσω.

¹¹ * καὶ χωνοθίσω ὑμᾶς, καὶ ἐκφυσθήσω ἐφ' ὑμᾶς ἐν πυρὶ ὀργῆς μου, καὶ χωνοθθήσεσθε ἐν μέσῳ αὐτῆς.

¹² * ὃν πρόπον χωνοθῆναι δρυγρίον ἐν μέσῳ καμίνου, οὕτως χωνοθθήσεσθε ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἐπιγνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος ὃς ἐχέω τὸν θυμὸν μου ἐφ' ὑμᾶς.

¹³ * καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων:

¹⁴ * ὣς δὲ ἄνθρωπον, εἶπε αὐτῇ, σὺ εἰ γῆ ἢ ἐβρεχομένη, οὐ ὃ ὑετός ἐγένετο ἐπὶ σὲ ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς.

¹⁵ * ἥς ἀφ' ἡμετέρων ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, ἀρπάζοντες ἀρπάγματα, ψυχὰς κατεδιόντες ἐν δυναστείαις, πλοῦτον καὶ πμᾶς λαμβάνοντες, καὶ αἱ χήραι σου ἐπληθύνθησαν ἐν μέσῳ σου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹¹ Et unusquisque cum uxore proximi sui fecit abominationem, & unusquisque nurum suum polluit sceleratè, & unusquisque sororem suam filiam patris sui humiliavit in te.

¹² Munera susceperunt in te ad effundendum sanguinem innocentem: scenus & usuram accepisti, & profuisti amicis tuis in rapina, & cultum meum dereliquisti, dicit Dominus Deus.

¹³ Et ecce induxi ultionem meam super te propter peccata pecuniarum violentiae tuae, quas violenter abstulisti, & propter sanguinem innocentem qui effusus est in medio tui.

¹⁴ Nunquid confortabitur cor tuum, aut roborabuntur manus tuae in die quent ego faciam tecum? Ego Dominus decreui in verbo meo, & firmabo.

¹⁵ Et migrare te faciam inter populos, & dispergam te per prouincias, & consummabo immunditiam tuam a te.

¹⁶ Et sanctificabor in te in oculis populorum, & scies quia ego Dominus.

¹⁷ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me, dicens:

¹⁸ Fili hominis, facti sunt coram me domus Israel in scoriis uniuersi, sicut verbum miscetur aes & stannum & ferrum & plumbum in medio fornacis, in scoriis argenti fuerunt.

¹⁹ Propterea haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod facti estis in scoriis, ideo ecce ego congregabo vos in medio Hierusalem.

²⁰ Sicut congregatur argentum & aes & ferrum & plumbum in medio fornacis, ut praeualeat contra ea ignis, & liquefaciat ea, sic congregabo vos in furore meo, & in indignatione mea, & consumam & disperdam vos.

²¹ Et congregabo vos, & praeualebo contra vos igne ultionis meae, & liquefietis in medio eius.

²² Sicut liquefit argentum in medio fornacis, sic colliquefietis in medio eius, & scietis quod ego Dominus effuderim in vos meam indignationem.

²³ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini ad me, dicens:

²⁴ Fili hominis, dic ei: Tu terra Israel terra immunda es, in qua non sunt facta opera bona, ut protegant eam in die maledictionis.

²⁵ Propheta dicit: Turba scribarum eius in medio eius quasi leones rugientes ad occidendum occisionem, homines occidunt, diuitias & gloriam accipiunt, viquas eius multiplicant in medio eius.

¹ Et sacerdotes eius contempserunt legem meam, ²⁶ et polluerunt sancta mea: inter sanctum & prophanum non distinxerunt, & inter mundum & immundum non distinxerunt, & a sabbatis meis cooperiebant oculos suos, & coinquinabar in medio eorum. ²⁷ Et principes eius in medio eius, quasi lupi rapientes rapinas, ad effundendum sanguinem, ad perdendum animas ut auaritia lacerarentur.

²⁸ Et prophetae eius linientes eos, cadent videntes vana, diuinantes mendacia, dicentes, Hæc dicit Adonai Dominus, & Dominus non locutus est.

²⁹ Populum terræ opprimentes iniustitia, & diripientes rapinas, pauperem & egenum opprimentes, & ad aduenam non reuertentes cum iudicio. ³⁰ Et querebam ex eis virum conuer-
santem recte, & stantem plenissime ante faciem meam in tempore terræ, ne in finem delem eam: & non inueni. ³¹ Et effudi super eam furorem meum in igne ire meæ ad consumendum eos: vias eorum in capita eorum dedi, dicit Adonai Dominus.

CAP. XXIII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: ¹ Fili hominis, duæ mulieres erant filia matris vnius. ² Et fornicatae sunt in Aegypto, in adolescentia sua fornicatae sunt, illic ceciderunt vbera earum, & illic deuirginatae sunt.

³ Et nomina earum, Oolla senior, & Ooliba junior soror eius. Et facta sunt mihi, & pepererunt filios & filias: & nomina earum, Samaria Oolla, & Hierusalem Ooliba.

⁴ Et fornicata est Oolla à me, et coniuncta est ad amatores suos ad Assyrios appropinquantibus sibi. ⁵ Vestitos hyacinthinis, principes & duces iuuenes electos, omnes equites equitantes in equis.

⁶ Et dedit fornicationem suam super eos, super electos filios Assyriorum vniuersos, & super omnes ad quos apposita est, in omnibus desideriis suis polluta est. ⁷ Et fornicationem suam quæ ex Aegypto, non relinquebat; quia cum ea dormiebant in adolescentia eius, & illi deuirginauerunt eam, & effuderunt fornicationem suam super eam.

¹ καὶ ὁ ἱερεὺς αὐτῆς ἠθέτησαν τὸν νόμον μου, καὶ ἐβέβηλυν τὰ ἁγία μου, ἀναμέθον αἶγες καὶ βεβήλην ἐδίε-
σελλον, καὶ ἀναμέθον κατὰ ὁδοὺ καὶ ἀκαθάρτους ἐδίεσε-
λλον, καὶ ἀπὸ τῶν σαββάτων μου παρεκάλυπτον ὁδοὺ ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐβεβήλημι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

²⁷ καὶ ὁ ἀρχὼν αὐτῆς ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὡς λύκοι ἀρπάζοντες ἀρπάγματα & ἐκχέαν αἷμα, & ἀπλέσαν ψυχὰς ὅπως πλεονεξία πλεονεκλώσιν.

²⁸ καὶ ὁ προφήτης αὐτῆς ἀλείφοντες αὐτοὺς, περὶ ὁράντες μάταια, μαντευόμενοι ψευδῆ, λέγοντες, ταῦτα λέγει ὁ θεὸς ἀδωναὶ κύριος, καὶ κύριος & λελάληκεν.

²⁹ τὸν λαὸν τῆς γῆς ἐκπιέζοντες ἀδικίαν, καὶ διαρπάζοντες ἀρπάγματα. πτωχὸν καὶ πεινῆτα κατὰ δυνάμεις θύοντες, καὶ πρὸς τὸν παροσλήλυτον ὄχλον θύοντες ἀνδράσιν ἀνδράσιν ἀνδράσιν ὁρῶντες, & ἐσώζετε ὁλοχρεῶς.

³⁰ καὶ ἐξήλθον ἐξ αὐτῶν ἄνδρες ἀνδράσιν ἀνδράσιν ὁρῶντες, & ἐσώζετε ὁλοχρεῶς. καὶ ἐξήλθον ἐξ αὐτῶν ἄνδρες ἀνδράσιν ἀνδράσιν ὁρῶντες, & ἐσώζετε ὁλοχρεῶς. καὶ ἐξήλθον ἐξ αὐτῶν ἄνδρες ἀνδράσιν ἀνδράσιν ὁρῶντες, & ἐσώζετε ὁλοχρεῶς. καὶ ἐξήλθον ἐξ αὐτῶν ἄνδρες ἀνδράσιν ἀνδράσιν ὁρῶντες, & ἐσώζετε ὁλοχρεῶς.

xγ'

¹ Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων
² ἡ δὲ ἀνὴρ πρὸς δύο γυναῖκες ἦσαν θυγατέρες μητρὸς μιᾶς. ³ & ἐξεπόρνευσαν ἐν αἰνυπῶ, ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν ἐπόρνευσαν, ἐκεῖ ἔπεσον οἱ μαστοὶ αὐτῶν, & ἐκεῖ διεπαρθέ-
⁴ νθησαν. ⁵ & τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ὀλλὰ ἡ πρεσβυτέρα & ὀολιβά ἡ νεώτερη ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, & ἐγένοντο μοι, & ἐτε-
⁶ κον ὑγὲς & θυγατέρες, & τὰ ὀνόματα αὐτῶν σαμαρία ἡ ὀλλὰ, & ἱερουσαλήμ ὀολιβά. ⁷ καὶ ἐξεπόρνευσεν ἡ ὀλλὰ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἐπέθετο ἐπὶ ὁδοὺ ἐργασίας αὐτῆς ἐπὶ ὁδοὺ ἀστυρίων ὅτι ἐγὼ ἠγίζοντες αὐτῇ, ἐνδεδουκότας ὑακίνθινον, ἡ γυνὴς, & στρατηγὸς νεανίσκος ἐπὶ λέκτρους πρὸς τὰς ἰππεὺς ἰππαζομένους ἐφ' ἵππων. ⁸ & ἔδωκεν τὴν πορνείαν αὐτῆς ἐπ' αὐτοὺς. ἐπὶ ὁδοὺ ἐκλεκτὸς ὑγὲς ἀστυρίων πρὸς τὰς, καὶ ἐπὶ πρὸς τὰς ἐφ' ὅς ἐπέθετο. ἐν πᾶσι τοῖς ἐν θυμῷ μαρτυροῦν αὐτῆς ἐμιαίνετο. ⁹ καὶ τὴν πορνείαν αὐτῆς τὴν ἐξ αἰγύπτου ὅτι ἐγκατέλειπον, ὅτι μετ' αὐτῆς ἐκοιμώτο ἐν νεότητι αὐτῆς, καὶ αὐτοὶ διεπαρθέυσαν αὐτὴν, καὶ ἐξέχεαν τὴν πορνείαν αὐτῶν ἐπ' αὐτὴν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Sacerdotes eius rapiunt legem meam, & violant sacra mea, inter sanctum & prophanum non separant, & inter pollutum & mundum non distinguunt, & a diebus sabbatorum meorum comprimunt oculos suos, & prophanatur voluntas mea in medio eorum.

²⁷ Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes rapinam, ad effundendum sanguinem innocentem & ad perdendas animas, ut sufficiant mammona iniquitatis. ²⁸ Et pseudoprophetae, qui sunt in medio eius, similes sunt ei qui ædificat parietem, & oblituit luto sim-
plicibusque paleis; prophetant falsitatem & docent eos mendacia. dicunt, Hæc dicit Dominus Deus: et a facie Domini non dicitur eis.

²⁹ Populus terræ calumniatur calumniam, & diripiunt direptionem, & egenum & pauperem opprimunt, & aduenam vim inferunt, non sicut decet. ³⁰ Et quasi mihi ex eis virum cuius opera essent bona, & qui staret in ruptura muri coram me, & quæreret misericordiam pro populo terræ, ut non disperderem eam; & non inueni. ³¹ Et effudi super eos indignationem meam: in igne ultionis meæ consumpsi eos. ultionem viæ suæ in caput eorum dedi, ait Dominus Deus.

CAP. XXIII.

ET factum est verbum prophetiæ a facie Domini ad me, dicens: ¹ Fili hominis vaticinare super duas prouincias, quæ sunt sicut duæ mulieres quæ fuerunt filia matris vnius. ² Et errauerunt in Aegypto, post cultum idolorum suorum errauerunt, ibi seruierunt idolis, & ibi corruerunt opera sua.

³ Et nomina earum Oolla maior, & Ooliba soror eius, & ministrabant coram me, & proficiebant in filiis & filiabus: & nomina earum, Samaria Oolla, & Ierusalem Ooliba. ⁴ Et errauit Oolla à cultu meo, & elegit errare post ama-
tores suos, post filios Assyriorum sibi vicinos; ⁵ Vestitos hyacintho, principes & tyrannos, iuuenes elegantissimos, vniuersos equites, ascensores equorum.

⁶ Et elegit errare post eos iuuenes filios Assyriorum vniuersos, & apud omnes quos elegit, omni cultu idolorum polluta est. ⁷ Et cultum idolorum suorum quem habebat ex Aegypto, non reliquit. quia eam seruire fecerunt ido-
lis, & docuerunt eam opera mala: et effuderunt idola sua super illam.

* לכן נתתיה ביד מאהביה ביד בני אשור אשר
עבדו עליהם :
* חמה גלו ערותה בנייה ובנותיה לקחו ואותה
בחרב הרגו ותהי שם לנשים ושפוטם עשו בה :
* ותרא אחותה אהליכה ותשחת ענבתה ממנה
ואר-תזנותיה מזונגי אחותה :
* אל בני אשור ענבה פחור וסגני קרבים
לבשי מכלול פרשים רכבי סוסים בחורי חמד
כלם :
* ואר-בינטמאר דרך אחד לשתייהן :
* ותוסף אל תזנותיה ותרא אנשי מחקה על-
חקיר צלמי כשדדים חקקים בששר :
* חגורי אזור במתניהם סרוחי טבולים בראשיהם
מראה שלשים כלם דמות בני-בבל כשדים
ארץ מולדתם :
* ותענב עליהם למרא-עיניה ותשלח
מלאכים אליהם בשדימא :
* ויבאו אליה בני-בבל למשכב דלים ויטמאו
אותה בתזנותם ותטמא-בם ותקע נפשה מהם :
* ותגל תזנותיה ותגל אר-ערותה ותקע נפשי
מעליה כאשר נקער נפשי מעל אחותה :
* ותרבה את תזנותיה לזכר את ימי נעוריה אשר
זנתה בארץ מצרים :
* ותענבה על פלגשיהם אשר בשרחמורים בשרם
וזרמ-כוסים זרמתם :
* ותפקדי את זמת נעוריה בעשות ממצרים דרך
למען שדי נעוריה :
* לכן אהליכר-כה אמר אדני יהוה הנני מעיר
את מאהביך עליך את אשר נקעה נפשך מהם
והבאתים עליך מסביב :

* Propterea tradidi eam in manus ama-
torum suorum, in manus filiorum Assur,
super quorum infaniuit libidine.
* Ipsi discooperuerunt ignominia eius,
filios & filias eius tulerunt, & ipsam occi-
derunt gladio. Et factae sunt famosae mu-
lieres, & iudicia perpetraverunt in ea.
* Quod cum vidisset soror eius Ooliba
plus quam illa insanauit libidine, & forni-
cationem suam super fornicationem foro-
ris suae. * Ad filios Assyriorum prae-
impudenter, ducibus & magistratibus ad se
venientibus indutis veste varia, equitibus
qui vectabantur equis, & adolescentibus
forma cunctis egregia. * Et vidi quod
C polluta esset via vna ambarum.
* Et auxit fornicationes suas. Cumque
vidisset viros depictos in pariete, imagines
Chaldaeorum expressas coloribus:
* Et accinctos baltheis renes, & tiaras
tinctas in capitibus eorum, formam ducum
omnium, similitudinem filiorum Babylo-
nis terraeque Chaldaeorum in qua orti sunt:
* Infaniuit super eos concupiscentia ocu-
lorum suorum, & emisit nuncios ad eos in
Chaldaeam. * Cumque venissent ad eam
filij Babylonis ad cubile mammaram, pol-
luerunt eam stupris suis, & polluta est ab
eis, & saturata est anima eius ab illis.
* Denudauit quoque fornicationes suas,
& discooperuit ignominiam suam. Et re-
cessit anima mea ab ea, sicut recesserat ani-
ma mea a sorore eius.
* Multiplicauit enim fornicationes suas
recordans dies adolescentiae suae, quibus
fornicata est in terra Aegypti.
* Et infaniuit libidine super concubitu-
D eorum, quorum carnes sunt vt carnes asino-
rum, & sicut fluxus equorum fluxus eorum.
* Et visitasti scelus adolescentiae tuae, quan-
do subacta sunt in Aegypto vbera tua, &
confractae sunt mammae pubertatis tuae.
* Propterea Ooliba haec dicit Dns Deus
Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos
contra te, de quibus satiata est anima tua, &
congregabo eos aduersum te in circuitu.

תרגום יונתן

* לכן מסרתה ביד רחמיהא ביד בני אתור דאחרעיה למטעי בתריהון :
* ונחזה אחתה אהליכה ותבלת רחמיהא מנה ויה טעיהתא מטעות אחתה :
* בחר בני אתור אחרעיה למטעי שלטונין וטורנין קריבין לבשי גמר פרשין רכבי סוסין עלמי חמדא כלהון :
* ואוספת על טעיהתה ונחזה גברין מצירין על כחלא צלמי כשדאי מצירין בסמסנין :
* ואר-תזנותיה מזונגי אחותה :
* אל בני אשור ענבה פחור וסגני קרבים לבשי מכלול פרשים רכבי סוסים בחורי חמדא כלם :
* ואר-בינטמאר דרך אחד לשתייהן :
* ותוסף אל תזנותיה ותרא אנשי מחקה על-חקיר צלמי כשדדים חקקים בששר :
* חגורי אזור במתניהם סרוחי טבולים בראשיהם מראה שלשים כלם דמות בני-בבל כשדים ארץ מולדתם :
* ותענב עליהם למרא-עיניה ותשלח מלאכים אליהם בשדימא :
* ויבאו אליה בני-בבל למשכב דלים ויטמאו אותה בתזנותם ותטמא-בם ותקע נפשה מהם :
* ותגל תזנותיה ותגל אר-ערותה ותקע נפשי מעליה כאשר נקער נפשי מעל אחותה :
* ותרבה את תזנותיה לזכר את ימי נעוריה אשר זנתה בארץ מצרים :
* ותענבה על פלגשיהם אשר בשרחמורים בשרם וזרמ-כוסים זרמתם :
* ותפקדי את זמת נעוריה בעשות ממצרים דרך למען שדי נעוריה :
* לכן אהליכר-כה אמר אדני יהוה הנני מעיר את מאהביך עליך את אשר נקעה נפשך מהם והבאתים עליך מסביב :

* Propterea tradidi eam in manus amatorū suorum, in manus filiorum Assyriorum ad quos adiit. * Ipsi discooperuerunt verecundiam eius, filios & filias illius tulerunt, & ipsam in gladio occiderunt. Et facta est locutio in mulieres, & ultiones fecerunt in ea.

* Et vidit soror eius Ooliba, & corrupit desiderium eius super eam, & fornicationem eius super fornicationem sororis suae.

* Multiplicauit super filios Assyriorum, appositae est ad duces, & magistratus prope se, & indutos speciosis equites equitantes in equis, iuuenes electos omnes.

* Et vidi ego quia polluta est via vna duarū.

* Et addidit ad fornicationem suam, & vidit viros depictos in pariete, imagines Chaldaeorum depictas in coloribus,

* In stylo accinctas, variegata vestes super lumbos eorum, & tiara tincta super capita eorum, aspectus triplex omnium similitudo filiorū Babylonis Chaldaeorum terra patriae earum.

* Et delectata est super eos visione oculorum suorum, & misit nuncios ad eos in terram Chaldaeorum.

* Et venerunt ad eam filij Babylonis ad cubile diuertentium, & polluerunt eam in fornicatione eorum, & polluta est in eis, & recessit anima eius ab eis.

* Et reuelauit fornicationem suam, & discooperuit verecundiam suam, & recessit anima mea ab ea, sicut recessit anima mea à sorore eius.

* Et multiplicasti fornicationem tuam vt recorderis dierum adolescentiae tuae in quibus fornicata es in Aegypto.

* Et delectata es in Chaldeis, quorum carnes eorum vt carnes asinorum, & verenda equorum verenda eorum.

* Et visitasti iniquitatem adolescentiae tuae, quae fecit in Aegypto in diuersorio tuo, vbi vbera adolescentiae tuae ceciderunt.

* Propterea Ooliba haec dicit Adonai Dominus: Ecce ego suscito amatores tuos contra te à quibus recessit anima tua ab eis. et adducam eos ad te in circuitu:

* διὰ τοῦτο παρέδωκα αὐτὴν εἰς χεῖρας τῶν ἐραστῶν αὐτῆς εἰς χεῖρας υἱῶν αἰσχυρίων ἐφ' οἷς ἐπετίθετο.

* αὐτὴ ἀπεκάλυψεν τὴν αἰσχύνην αὐτῆς, ὥς καὶ θυγατέρας αὐτῆς ἔλαβον, καὶ αὐτὴν ἐν ῥομφαίᾳ ἀπέκλειναν. καὶ ἐγένετο λάλημα εἰς ἱουδαίους, καὶ ἐκδικήσας ἐποίησεν ἐν αὐτῇ.

* καὶ εἶδεν ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς ἡ ὀολιβᾶ, καὶ διέφθαρεν τὴν ἡπίεσιν αὐτῆς ὑπὲρ αὐτὴν, καὶ τὴν πορνείαν αὐτῆς ὑπὲρ τὴν πορνείαν τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

* ἐπλήθυνεν ὑπὲρ οὗτοῦ ὥς τῶν αἰσχυρίων. ἐπέθετο ἡ γουμυροῖς, καὶ στρατηγούς ἐγὼς αὐτῆς, καὶ ἐκδεδυκότας δι' ἀρῦφαιπῶας ἰπῶας ζομυροῖς ἐφ' ἰπῶων, νεανίσκοις ἡπιδέκτις πάντας.

* καὶ ἶδον ἐγὼ ὅτι μεμΐανται, ὁδὸς μία τῶν δύο.

* καὶ προσέθετο ἡπὶ τὴν πορνείαν αὐτῆς, καὶ ἶδον δούρας ἐξωγραφημένους ἡπὶ τοῦ τοίχου εἰκόνας χαλδαίων ἐξωγραφημένους ἐν χρομασίν,

* ἐν γραφίδι ἐξωσμένων, ποικίλματα ἡπὶ ταῖς ὀσφύας αὐτῶν, καὶ ὠσθαπλῖα ἡπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, ὅφιν τις ᾗ πῶτον ὁμοίωμα υἱῶν βαβυλῶν & χαλδαίων γῆς πατρίδος αὐτῶν.

* καὶ ἐπέθετο ἐπ' αὐτὴν τῇ ὁράσει τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς, καὶ ἔξαπείσθην ἀγγέλους πρὸς αὐτὴν εἰς γῆν χαλδαίων.

* καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὴν υἱοὶ βαβυλῶνος εἰς κοίτην καὶ αὐλόντων, καὶ ἐμίαναν αὐτὴν ἡπὶ τῇ πορνείᾳ αὐτῶν, καὶ ἐμιδύθη ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀπέστη ἡ ψυχὴ αὐτῆς ἀπ' αὐτῶν.

* καὶ ἀπεκάλυψεν τὴν πορνείαν αὐτῆς, καὶ ἀπεκάλυψεν τὴν αἰσχύνην αὐτῆς, καὶ ἀπέστη ἡ ψυχὴ μου ἀπ' αὐτῆς, ὃν τρόπον ἀπέστη ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

* καὶ ἐπλήθυνεν τὴν πορνείαν σου ὥς ἀμνηστῶν ἡμέρας νεότητός σου ἐν αἷς ἐπόρνυσας ἐν αἰγύπτῳ.

* καὶ ἐπέθετο ἡπὶ τοῦ χαλδαίους, ὃν αἱ σάρκες αὐτῶν ὡς σάρκες ὄνων, καὶ αἰδοῖα ἰπῶων ταῖς αἰδοῖα αὐτῶν.

* καὶ ἐπεσκέψω τὴν δούρειαν τὴν νεότητός σου ἀεπείσθην ἐν αἰγύπτῳ ἐν τῇ καὶ αὐλῷματί σου, οὗ & μασοὶ τῆς νεότητός σου ἔπενον.

* διὰ τοῦτο ὀολιβᾶ ταῦτε λέγει ἁδωνάϊ κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἔξεϊρώ σε ἔραςάς σου ἡπὶ σε ἀφ' ὧν ἀπέστη ἡ ψυχὴ σου ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἐπάξω αὐτοὺς ἡπὶ σε κυκλόθεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Propterea tradidi eam in manum amatorū suorum, in manum filiorum Assur, quos elegit vt erraret post eos. * Ipsi reuelauerunt ignominiam eius. filios eius & filias eius in captiuitatem duxerunt, & populum eius gladio occiderunt, & factum est nomen prouinciae, & ultionem iudiciorum fecerunt in ea.

* Et vidit soror eius Ooliba, & corrupit amores suos prae illa, & fornicationes suas prae fornicationibus sororis suae. * Post filios Assur elegit errare, post principes, & tyrannos propinquos, indutos perfectē, equites ascensores equorum, iuuenes specie insignes vniuersos.

* Et reuelatum fuit coram me quod polluta esset via vna amatoria. * Et addidit super errores suos, & vidit viros depictos in pariete, imagines Chaldaeorum, depictos coloribus: Et accinctos baltheis in lumbis suis, positos galeis in capitibus suis: aspectum fortium omnium, similitudinem filiorum Babylonis, prouinciae Chaldaeorum terrae natiuitatis eorum.

* Et elegit errare post eos post visionem oculorum suorum, & misit nuncios ad eos in prouinciam terrae Chaldaeorum. * Et venerunt ad eam filij Babylonis vt satisfacerent amori, & polluerunt eam in idolis suis, & inquinata est eis, donec detestata est eos anima eius.

* Et reuelata est confusio eius, & apparuit ignominia dierum antiquorum, in quibus errabat quando erat in terra Aegypti. * Et multiplicauit idola sua vt recorderetur.

* Et elegit vt esset ministrans eis, quorum carnes sunt sicut carnes asinorum, & sicut fluxus equorum est fluxus eorum. * Et recordata es delictorum nefandi consilij tui, quae ab initio, quando faciebas ex Aegypto amores tuos propter peccata adolescentiae tuae.

* Propterea Ooliba haec dicit Dominus Deus: Ecce ego inducam publicē amatores tuos contra te, quos detestata fuerat anima tua. et adducam eos contra te vnde quaque.

23 * בני בבל וכל כשדים פקוד ושווע וקוע כל בני
אשור אותם בחורי חמד פחות וסגנים כלם שלשים
וקרואים רכבי סוסים כלם :
24 * ובאו עליך הצן רכב וגלגל ובקתל עמים צנור
ומגן וקובע ושימו עליך סביב ונרתתי לפניהם
משפט ושפטוך במשפטיהם :
25 * ונתתי קנאתי בך ועשו אותך בחמה אפך ואזניך
יסירו ואחרייתך בחרב תפול המור בנך ובנותיך
יקחו ואחרייתך תאכל באש :
26 * והפשיטוך את בגדיך ולקחו כלי תפארתך :
27 * והשבתי זמתי ממך ואת זנותך מארץ מצרים
ולא תשאי עיניך אליהם ומצרים לא תזכרי עוד :
28 * כי כה אמר אדני יהוה הנני נתנך ביד אשר
שנאת ביד אשר נקעה נפשך מהם :
29 * ועשו גלותך בשנאה ולקחו כל יגיעך ועזובך
ערס ועריה ונגלה ערות זונתך וזמתך ותזנותיך :
30 * עשה אלה לך בזנותך אחרי גוים על אשר
נטמאת בגלוליהם :
31 * בדרך אחותך הלכת ונתתי כוסה בידך :
32 * כה אמר אדני יהוה כוס אחותך שתי העמקה
והרחבה תהיה לצחק וללעג מרביר להכיל :
33 * שברון ויגון תמלאי כוס שמר ושממור כוס
אחותך שמרון :
34 * ושתית אותה ומצית ואת חרשיה תגרמי ושדיך
תנתקי כי אני דברתי נאם אדני יהוה :
25 * לכן כה אמר אדני יהוה יען שכחת גלותי
ותשליכי אותי אחרי גוד וגם את שאי זמתך
36 * וארת תזנותיך : * ויאמר יהוה אלי כן אדם
התשפוט את אהלה ואת אהליבה והגד להן את
תועבותיהן :

23 * Filios Babylonis & vniuersos Chaldeos
nobiles, tyrannosque & principes, omnes
filios Assyriorum iuuenes forma egregia, du-
ces & magistratus vniuersos, principes prin-
cipum, & nominatos, ascensores equorum.
24 * Et veniet super te instructi curru & rota
multitudo populorum. Lorica & clypeo &
galea armabuntur contra te undique, & da-
bo coram eis iudicium, & iudicabunt te iux-
ta dicitis suis. 25 * Et ponam zelum meum in
te quem exercent tecum in furore. Nasum
tuum & aures tuas praeidet, & quae reman-
ferint gladio concident. Ipsi filios tuos & fi-
lias tuas capient, & nouissimum tuum de-
uorabitur igni. 26 * Et denudabunt te vesti-
mentis tuis, & tollent vasa gloriae tuae.
27 * Et requiescere faciam scelus tuum de te,
& fornicationem tuam de terra Aegypti,
nec leuabis oculos tuos ad eos, & Aegypti
non recordaberis amplius.
28 * Quia haec dicit Dominus Deus: Ecce ego tra-
dam te in manus eorum quos odisti, in ma-
nus de quibus satiata est anima tua.
29 * Et agent tecum in odio, & tollent omnes
labores tuos, & dimittent te nudam & igno-
minia plenam, & reuelabitur ignominia
fornicationum tuarum. Scelus tuum & for-
nicationes tuae 30 * Fecerunt haec tibi, quia
fornicata es post gentes inter quas polluta
es in idolis earum. 31 * In via fororis tuae am-
bulasti, & dabo calicem eius in manu tua.
32 * Haec dicit Dominus Deus: Calicem fororis tuae
bibes profundum & latum. Eris in densum
& in subsannationem quae est capacissima.
33 * Ebrietate & dolore repleberis, calice
meretricis & tristitiae, calice fororis tuae Sa-
mariae. 34 * Et bibes illum & potabis usque ad
feces, & fragmenta eius deuorabis, & vbera
tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait Dominus
Deus. 35 * Propterea haec dicit Dominus Deus:
F Quia oblita es mei & proiecasti me post
corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum
& fornicationes tuas.
36 * Et ait Dominus ad me, dicens: Fili ho-
minis nunquid iudicas Oollam & Oolibam,
& annuncias eis scelera earum?

תרגום יונתן

23 בני בבל וכל כשדאי פקודאי ושוועאי וקועאי כל בני
אשור אותם בחורי חמד פחות וסגנים כלם שלשים
וקרואים רכבי סוסים כלם :
24 * ובאו עליך הצן רכב וגלגל ובקתל עמים צנור
ומגן וקובע ושימו עליך סביב ונרתתי לפניהם
משפט ושפטוך במשפטיהם :
25 * ונתתי קנאתי בך ועשו אותך בחמה אפך ואזניך
יסירו ואחרייתך בחרב תפול המור בנך ובנותיך
יקחו ואחרייתך תאכל באש :
26 * והפשיטוך את בגדיך ולקחו כלי תפארתך :
27 * והשבתי זמתי ממך ואת זנותך מארץ מצרים
ולא תשאי עיניך אליהם ומצרים לא תזכרי עוד :
28 * כי כה אמר אדני יהוה הנני נתנך ביד אשר
שנאת ביד אשר נקעה נפשך מהם :
29 * ועשו גלותך בשנאה ולקחו כל יגיעך ועזובך
ערס ועריה ונגלה ערות זונתך וזמתך ותזנותיך :
30 * עשה אלה לך בזנותך אחרי גוים על אשר
נטמאת בגלוליהם :
31 * בדרך אחותך הלכת ונתתי כוסה בידך :
32 * כה אמר אדני יהוה כוס אחותך שתי העמקה
והרחבה תהיה לצחק וללעג מרביר להכיל :
33 * שברון ויגון תמלאי כוס שמר ושממור כוס
אחותך שמרון :
34 * ושתית אותה ומצית ואת חרשיה תגרמי ושדיך
תנתקי כי אני דברתי נאם אדני יהוה :
25 * לכן כה אמר אדני יהוה יען שכחת גלותי
ותשליכי אותי אחרי גוד וגם את שאי זמתך
36 * וארת תזנותיך : * ויאמר יהוה אלי כן אדם
התשפוט את אהלה ואת אהליבה והגד להן את
תועבותיהן :

* Filios Babylonis et omnes Chaldaeos Phylod, & Sade, & Cude, & omnes filios Assyriorum cum eis, iuvenes electos duces, & magistratos omnes tristas, & nominatos equitates in equis. * Et venient super te cuncti ab

Aquilone cum armis & curribus & rotis & multitudine populorum, & thoraces & clypeos & galeas circumponent contra te, & mittent super te custodiam in circuitu, & dabo ante faciem eorum iudiciū, & iudicabunt te in iudiciis eorū.

* Et dabo zelū meum in te, & facient tecum in ira furoris. nasum tuum & aures tuas auferent, & reliquos tuos in gladio deicient: ipsi filios tuos, & filias tollent, & residuos tuos denudabit ignis. * Et denudabunt te vestimento tuo, & assument vasa gloriationis tuæ.

* Et auertam impietates tuas à te, & fornicationem tuam de terra Egypti. Et non leuabis oculos tuos ad eos, et Egypti non recordaberis amplius. * Quia hæc dicit Adonai Dominus:

Ecce ego trado te in manus eorum quos odisti, à quibus recessit anima tua ab eis. * Et agent

in te in odio, & tollent omnes labores tuos, & eris nuda & ignominiosa, & reuelabitur confusio fornicationis tuæ, & iniquitatis tuæ: & fornicatio tua * fecit tibi hæc cum fornicata fueris post gentes, & polluebaris in cogitationibus earum.

* In via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in manus tuas. * Hæc dicit Adonai Dominus: Calicem sororis tuæ bibes profundum & latum, erit in risum, subannationem qui est superabundans: * Ut perficiat ebrietatē, & dissolutione repleberis; calicē perditionis, & calicem sororis tuæ Samariæ.

* Et bibes illum, & exprimes facies, et testas eius deuorabis, & ubera tua lacerabis, & festiuitates tuas & neomenias tuas auferā; quia ego locutus sum, dicit Adonai Dominus. * Propter hoc hæc dicit Adonai Dominus: Quia oblitas mei & proiecisti me post corpus tuū, et tu accipe impietatem tuā et fornicationem tuā. * Et ait Dominus ad me: Fili hominis, si iudicabis Oollā & Oolibam, et annūciabis eis iniquitates earū.

* ὅτε ἡς βαβυλωνίους καὶ πάντας τοὺς χαλδαίους φιλύδ, & θυδέ, καὶ κεδέ, & πάντας τοὺς ἡσασυρίων μετ' αὐτῶν νεανίσκους ἐπιλέκτους ἡγεμόνας, καὶ στρατιῶτας πάντας τοὺς ἀρχαίους, & ὀνομασμένους ἐπὶ δούλιας ἐφ' ἰσχυρίων. * καὶ ἔξουσιν ἐπὶ σὲ πάντες ἀπὸ βορρᾶ μετ' ὅπλων καὶ ἀρμάτων καὶ τροχῶν & πλήθους λαῶν, & θώρακας & ἀσπίδας & περικεφαλαίας περὶ ἑαυτοὺς ἐπὶ σὲ, & βαλῶσιν ἐπὶ σὲ φυλακὴν κώκλῳ, & δώσω πρὸς πρὸς ὅσους αὐτῶν κέσμα, & δικασθήσονται ἐν τοῖς κέσμασιν αὐτῶν. * καὶ δώσω τὴν ζήλόν μου ἐν σοί, & ποιήσουσιν μετ' ἐμοῦ ὀργὴν θυμῶν. καὶ μνησθήσονται σε καὶ τὰ ὦτά σου ἀφελῶσιν, & τοὺς καταλοιπέας σε ἐν ῥομφαίᾳ καταβαλὼσιν αὐτῷ ὅτε ἡς τοῦ, καὶ τὰς θυλάτιδας λήψονται, & τοὺς καταλοιπέας σε καταφάσκει πῦρ.

* καὶ ἐκδύσειν σε τὴν ἱματισμὸν σου, καὶ λήψουσιν τὰ σκεῆθ' ἡ καυχήσεώς σου. * καὶ ἀποσρέψω τὰς ἀσεβείας τοῦ ἐν σοί, & τὴν πορνείαν τοῦ ἐν γῆς αἰγύπτου. καὶ ἐμὴ ἀρῆς ὅτε ὀφθαλμοὺς σου ἐπ' αὐτοὺς, & αἰσῶμαι ἐμὴ μνηστῆς ἐπ'.

* διότι τάδε λέγει ὁ ἀδωναϊκύριος, ἰδοὺ ἐγὼ πᾶσι δώσω τὴν χεῖρά σου ὡς μισοῖς, ἀφ' ὧν ἀπέστη ἡ ψυχή σου ἀπ' αὐτῶν. * καὶ ποιήσουσιν ἐν σοὶ ὀργὴν, & λήψουσιν τὰς δυνάμεις τοῦ πόνους σου, & ἔσονται ἡ γυμνὴ & ἀχρημονέστα, καὶ ἀποκαλυφθήσεται ἡ αἰσχρὴ πορνεία σου, & τὰ ἀσεβείας σου, καὶ ἡ πορνεία σου * ἐποίησεν σοὶ ταῦτα ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι ὅπως τὰν ἐθνῶν, καὶ ἐμμένει ἐν τοῖς ἐνθυμήμασιν αὐτῶν. * ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἀδελφῆς σου ἐπορεύθης, & δώσω τὸ ποτήριον αὐτῆς εἰς τὰς χεῖράς σου.

* τάδε λέγει ὁ ἀδωναϊκύριος, τὸ ποτήριον τῇ ἀδελφῇ σου πίεσαι τὸ βαθὺ καὶ τὸ πλατὺ, ἔσαι εἰς γέλωτα, καὶ μυκλήσεις τὸ πλεονάζον. * ὅσω τελέσαι μέθην, & ἐκλύσεως πληθήσῃ. ποτήριον ἀφανισμῶν, & ποτήριον ἀδελφῆς σου Σαμαρείας. * καὶ πίεσαι αὐτὸ, & ἐκσραγήσεις, καὶ τοὺς ὄσρα καὶ αὐτὰ καταπρώξῃ, & ὅτε μασέας τοῦ καταπλεῖς & τὰς ἐορτάς σου καὶ τὰς νεμενιάς σου ἀποσρέψω, διότι ἐγὼ λελάληκα, λέγει ὁ ἀδωναϊκύριος.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει ὁ ἀδωναϊκύριος, ἀπὸ τῶν ἐπελάθῃς με & ἀπεργήσας με ὅπως ὁ σῶματός σου, καὶ σὺ λάβε τὴν ἀσέβειάν σου, καὶ τὴν πορνείαν σου. * καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με ἡς δὴ θρώσκῃ, εἰ κενεὶς τὴν ὁλοκλήρην & τὴν ὁλοκλήραν, καὶ ἀπαγγελεῖς αὐταῖς τὰς ἀνομίας αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Filios Babylonis & omnes Chaldaeos, Pecodaitas & Soaitas & Coaitas, omnes filios Assur cum eis, iuvenes eximios, principes & tyrannos, vniuersos fortes & prae paratos, ascensores equorum vniuersos. * Et venient contra te cum armis bellicis, cum curribus & rotis, & copias populorum qui armati sunt scutis & galeis, constituent super te in circuitu, & dabo coram eis ultionem iudiciorum, & ultionem fument ex te pro legibus suis. * Et dabo ultionem meam in te, & ultionem fument ex te in furore. Principes tui & nobiles tui transmigrabunt, & populus tuus gladio occidetur: ipsi filios tuos & filias tuas in captiuitatem ducunt, & pulchritudo terrae tuae succendetur igni.

* Et expoliabunt te vestimentis gloriae tuae, & tollent vasa laudis tuae. * Et cessare faciam delicta flagitiorum tuorum à te, & cultum idolorum tuorum quem habebas quando eras in terra Egypti, & non leuabis ad ea oculos tuos, & idolorum Aegyptiorum non recordaberis amplius. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manum eorum quos odisti, & in manum eorum quos detestata est anima tua. * Et ultionem fument ex te in odio, & capient omnes labores tuos, & derelinquent te transmigrantem & derelictam, & reuertetur confusio scortationum tuarum, & delicta tuorum nefandorum consiliorum, & superbia tua. * Et peccata tua conciliarunt tibi hæc, eò quòd errasti sequens populos, & polluta es cultu idolorum eorum. * In via sororis tuæ ambulasti: & dabo calicem ultionis in manu tua.

* Hæc dicit Dñs Deus: Calicem ultionis sororis tuæ bibes grandem & fortem, & eris in derisum & in subannationem præ sororis tuæ Samariæ. * Et bibes illum, & consummabis, & ultionem recipies, & carnes tuas lacerabis, quia ego decreui in verbo meo, dicit Dominus Deus. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd reliquisti cultum meum, & proiecisti timorem mei à conspectu oculi mei, nonne argues Oollam & Oolibam, & annūciabis eis abominationes suas?

* כי נאפו ודם בידיהן ואת גלוליהן נאפו וגם
 את בניהן אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה:
 * עוד זאת עשו לי טמאו את מקדשי ביום ההוא
 וארש שבתותי חללו:
 * ובשחטם את בניהם לגלוליהם ויבאו אל--
 מקדשי ביום ההוא לחללו והנה כה עשו בתוך
 ביתי: * ואף כי תשלחנה לאנשים באים ממרחק
 אשר מלאך שלוח אליהם והנה באו לאשר
 רחצת בחלת עיניך ועדית עדי:
 * וישבת על מטה כבודך ושלחן ערוך לפניך
 וקטרתי ושמני שמת עליה:
 * וקול המון שלובה ואל אנשים מרב אדם
 מובאים סובאים ממדבר ויתנו צמידים אל ידיהן
 ועטרת תפארת על ראשיהן:
 * ואמר לבלה נאפים עת יזנה תזנותיה והיא:
 * ויבוא אליה כבוא אל אשה זונה בן באו אל-
 אלה ואל אלהיכה אשר הזמה:
 * ואנשים צדיקים המה ישפטו אותהם משפט
 נאפור ומשפט שפכות דם כי נאפת הנה ודם
 בידיהן: * כי כה אמר אדני יהוה העלה עליהם
 קהל ונתן אתהן לעור ולבז:
 * ורגמו עליהן אבן קהל וברא אותהן בחרבותם
 בניהם ובנותיהם יהרגו ובתיהן באש ישרפו:
 * והשבתי זמה מן הארץ ונוסרו כל הנשים
 ולא תעשינה בזמתכנה:
 * ונתנו זמתכנה עליכן וחטאי גלולכן תשאנה
 וידעתם כי אני אדני יהוה:
 כד
 * ויהי דבר יהוה אלי בשנה הששית בחדש
 העשירי בעשור לחדש לאמר:

37 * Quia adulteratae sunt, & sanguis in manibus earum, & cum idolis suis fornicatae sunt. Insuper & filios suos quos genuerunt mihi obtulerunt eis ad deuorandum.
 38 * Sed & hoc fecerunt mihi. Polluerunt sanctuarium meum in die illa, & sabбата mea profanauerunt.
 39 * Cumque immolarent filios suos idolis suis, & ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut polluerent illud: etiam hec fecerunt in medio domus meae.
 40 * Miserunt ad viros venientes de longe, ad quos nuncium miserat. Itaque ecce venerunt, quibus te lauisti, & circumlinisti stibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri.
 41 * Sediti in lecto pulcherrimo, mensa ornata est ante te. thymiana meum & vnguentum meum posuisti super eam.
 42 * Et vox multitudinis exultantis erat in Gea, & in viris qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas in capitibus eorum.
 43 * Et dixi ei quae attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua cum hac.
 44 * Et ingressi sunt ad eas, quasi ad mulierem meretricem. sic ingrediebantur ad Oolam & ad Oolibā mulieres nefarias.
 45 * Viri ergo iusti sunt, hi iudicabunt eas iudicio adulterarum & iudicio effundent sanguinem, quia adulteratae sunt, & sanguis in manibus earum.
 46 * Hæc enim dicit Dñs Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum & in rapinam.
 47 * Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis eorum. Filios & filias earum interficient, & domus earum igne succendent.
 48 * Et auferam scelus de terra, & discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum.
 49 * Et dabunt scelus vestrum super vos, & peccata idolorum vestrorum portabitis: & scietis quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIII.

ET factum est verbū Dñi ad me in anno nono, in mense decimo, decima die mensis, dicens:

תרגום יונתן

37 * ויבאו בנות ודם בידיהן ואת גלוליהן נאפו וגם את בניהן אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה:
 38 * עוד זאת עשו לי טמאו את מקדשי ביום ההוא וארש שבתותי חללו:
 39 * ובשחטם את בניהם לגלוליהם ויבאו אל מקדשי ביום ההוא לחללו והנה כה עשו בתוך ביתי:
 40 * ואף כי תשלחנה לאנשים באים ממרחק אשר מלאך שלוח אליהם והנה באו לאשר רחצת בחלת עיניך ועדית עדי:
 41 * וישבת על מטה כבודך ושלחן ערוך לפניך וקטרתי ושמני שמת עליה:
 42 * וקול המון שלובה ואל אנשים מרב אדם מובאים סובאים ממדבר ויתנו צמידים אל ידיהן ועטרת תפארת על ראשיהן:
 43 * ואמר לבלה נאפים עת יזנה תזנותיה והיא:
 44 * ויבוא אליה כבוא אל אשה זונה בן באו אל אלה ואל אלהיכה אשר הזמה:
 45 * ואנשים צדיקים המה ישפטו אותהם משפט נאפור ומשפט שפכות דם כי נאפת הנה ודם בידיהן:
 46 * כי כה אמר אדני יהוה העלה עליהם קהל ונתן אתהן לעור ולבז:
 47 * ורגמו עליהן אבן קהל וברא אותהן בחרבותם בניהם ובנותיהם יהרגו ובתיהן באש ישרפו:
 48 * והשבתי זמה מן הארץ ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה בזמתכנה:
 49 * ונתנו זמתכנה עליכן וחטאי גלולכן תשאנה וידעתם כי אני אדני יהוה:
 כד
 * ויהי דבר יהוה אלי בשנה הששית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר:

* Quia adulterabant, et sanguis in manibus eorum, & desideris suis adulterabant, & filios suos quos genuerunt mihi, transduxerunt eos eis per ignem. * Donec & ista fecerunt mihi, polluebant sancta mea in die illa, & sabbata mea polluebant. * Et cum ingularent ipsi filios suos idolis eorum, & ingrederentur ipsi in sancta mea, in die illa polluebant ea, & ecce sic faciebant in medio domus meae.

* Et miserunt viris venientibus de longè, quibus nuncios mittebant ad eos; & cum venirent ipsi, statim lauabaris, & stibio linebaris oculos tuos, & ornabaris ornatu.

* Sedebas in lecto strato, & mensa ornata ante ipsam; & thymiana meum, & oleum meum ponebas ante eos, & letabantur in eis.

* Et vocem harmonia resonabant ad viros ex multitudine hominum venientes ebrios ex deserto, & dabant armillas in manus eorum, & coronam gloriationis in capita eorum.

* Et dixerunt: Non in his mœchantur, & opera meretricis hæc, & ipsa fornicata est.

* Et ingrediebantur ad eam, quemadmodum ingrediuntur ad mulierem meretricem, sic ingrediebantur ad Oollam, & ad Ooliban mulieres iniquas, ut facerent iniquitatem.

* Et viri iusti hi, & vliscuntur eas vlitione adulterarum, & iudicio effundunt sanguinem; quia adulteræ sunt, et sanguis in manibus earum.

* Hæc dicit Adonai Dominus: Adduc ad eas turbam, & trade in eis tumultum & direptionem.

* Et lapidentur lapidibus turbarum, & confodiant eas in gladiis eorum; filios earum, & filias earum interficient, & domos earum incendunt.

* Et auertam impietatem de terra, & erudiantur omnes mulieres, & non facient secundum impietates earum. * Et dabitur impietas vestra super vos, & peccata cogitationum vestrarum accipietis, & scietis quia ego Dominus.

CAP. XXIII.

ET factus est sermo Domini ad me in anno nono, in mense decimo, decima mensis, dicens:

37 * ὅπ' ἐμοιχάδ' ο, καὶ αἷμα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ τοῖς ἐνδυμήμασιν αὐτῶν ἐμοιχάδ' ο, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἀ' ἐχόν' οσάν' μοι, διήγαγον αὐτὰ αὐτοῖς διὰ πυρός. * ἕως δὲ ταῦτα ἐποίησάν' μοι, ἐμίαινον ταῖς ἁγιά μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, δὲ τὰ σάββατά μου ἐβέβηλ' ον. * καὶ τὰ σφάζειν αὐτοῦ ταῖς τέκνα αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, δὲ εἰσπορεύεσθαι αὐτοῦ εἰς ταῖς ἁγιάς μου, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐβέβηλ' ον αὐτὰ. δὲ ἰδοὺ ἔτι' ος ἐποίησ' ον ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου μου.

40 * ἢ ἐπεμπον τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἐρχομένοις μακρόθεν οἷς ἀγγέλ' ος δὲ ἀπέστειλλον πρὸς αὐτοὺς, δὲ ἅμα τὰ ἔρχεσθαι αὐτοῖς, δι' οὗς ἐλθού, δὲ ἐστ' ομίζ' ος δὲ οφθαλμ' ος σου, καὶ ἐκόςμου κόσμου. * ἐκάλ' ος δὲ κλίνης ἐστρωμένης, δὲ τράπεζα κεκοσμημένη ἐμπαροῦεν αὐτῆς, καὶ τὸ θυμίαμά μου, καὶ τὸ ἐλαιόν μου ἐτίθης ἐμπαροῦεν αὐτῶν, δὲ οὐφραίνοντο ἐν αὐτοῖς.

42 * καὶ φωνῶν ἀρμονίας αἰνεκρούοντο παρὸς ἀνδράς ἐκ πλήθ' ος ἀνθρώπων ἠκούσας οἰνωμένων ἐκ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐδ' οδ' ολου ψέλλια δὲ τὰς χεῖρας αὐτῶν, δὲ σέφανον καυχήσεως δὲ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

43 * δὲ εἶπον, ὅσ' ον ἐν τοῖς μοιχάδ' οσιν, καὶ ἔργα πόρν' ος ταῦτα, καὶ αὐτὴ δὲ ἐπόρν' ουσεν. * καὶ εἰσπορεύοντο πρὸς αὐτὴν, ἐν τῷ πορν' οσιν εἰσπορεύονται πρὸς γυναῖκα πόρν' ον, οὕτως εἰσπορεύοντο πρὸς οὐλλ' ον, καὶ πρὸς οὐλλ' ον τὰς γυναῖκας τὰς ἀνόμους, τοῦ πορν' οσαι ἀνομίαν.

44 * δὲ ἀνδρες δίκαιοι ἔτι, καὶ ἐκδικήσασιν αὐτάς ἐκδικήσ' ο μοιχαλίδ' ον δὲ κείσ' ο ἐκχέουσιν αἷμα, ὅπ' ο μοιχαλίδ' ος εἰσιν καὶ αἷμα ἐν χερσὶν αὐτῶν. * τὰ δὲ λέγει ἀδωνάϊ κύρι' ο, ἀνάγαγε ἐπ' αὐτάς ὄχλ' ον, καὶ δός ἐν αὐταῖς ταραχὴν καὶ διδραχμὴν. * δὲ λιθοβοληθήτωσαν λίθοις ὄχλ' ον, καὶ κατακεντήτωσαν αὐτάς ἐν τοῖς ξίφεσιν αὐτῶν. ἡοὺς αὐτῶν, καὶ θυγατέρας αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν, δὲ οὗ οἶκος αὐτῶν ἐμπερήθουσιν.

45 * καὶ ἀποσρέψ' ο ἀσέβειαν ἐκ τῆς γῆς, καὶ παιδ' οβ' οθήνται πᾶσαι αἱ γυναῖκες, καὶ οὐ μὴ ποιήσωσιν κατὰ τὰς ἀσέβειας αὐτῶν. * καὶ δοθήσεται ἡ ἀσέβεια ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ τὰς αἰμαρτίας τῶν ἐνδυμημάτων ὑμῶν λήψεται, καὶ γνώσεσθαι διότι ἐγὼ κύρι' ο.

46 * καὶ ἐκένετο λόγ' ο κυρίου πρὸς με ἐν τῷ ἔτ' ο τῷ ἐννάτῳ, ἐν τῷ μὲν τῷ δεκάτῳ, δεκάτῃ δὲ μὲνός, λέγων.

καδ

1 * Καὶ ἐκένετο λόγ' ο κυρίου πρὸς με ἐν τῷ ἔτ' ο τῷ ἐννάτῳ, ἐν τῷ μὲν τῷ δεκάτῳ, δεκάτῃ δὲ μὲνός, λέγων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

11 Quia scortatores sunt apud illas, & sanguinem innocentium effuderunt manibus suis; & post cultum idolorum suorum errauerunt: quin etiā filios suos, de quibus futurū erat ut egrederetur generatio sancta coram me, transulerunt eis ad cultum. 12 Adhuc in hoc irritauerunt me, polluerunt domum sanctuarii mei in die illa, & dies sabbatorum meorum violauerunt. 13 Et cum immolarent filios suos in cultum idolorum suorum, ingressi sunt eadem die in domum sanctuarii mei, ut prophanarent eam, & ecce rem huiusmodi intra domum sanctuarii mei designarunt. 14 Et insuper cum misisti ad viros venientes de longè, nuncio ad eos misso, & ecce venerunt ad locum quē statuissti. 15 præparasti vicos, & constituissti plateas. 16 Intrauissti lectulos stragulis preciosis, & mensas plenas omni bono ordinasti corā eis, & incensum aromaticum meorum & oleum meum posuisti super eas. 17 Et vox tumultus eorū quī summa fruebantur prosperitate, fuit in medio eius, & in fortitudine potentium præ multitudine hominum venientium vndique; à deserto, & posuerunt armillas in manibus eorum, & coronā laudis in capitibus eorum. 18 Et dixi de cœtu Israel, cuius populus inueteratus est in peccatis: Nunc dimittet idola sua, & conuertetur ad cultum meum: & non est conuersa. 19 Et ingressi sunt ad eam sicut qui ingrediuntur ad mulierem hospitaticē, sic ingressi sunt ad Oolam & Ooliban prouincias sceleratissimorum consiliorum. 20 Et viri iusti in conspectu earum ipsi sument vlitionem ex eis, vlitionem adulterantium & vlitionem effundentium sanguinem innocentem. quia apud eas sunt qui fornicentur, & sanguinem innocentem effuderunt manibus suis. 21 Quia hæc dicit Dominus Deus: Vaticinare ut ascendat contra eas exercitus, & tradam eas in interitum & in direptionem. 22 Et lapidabunt exercitus eas lapidibus fundæ; & præscindent eas gladiis suis; filios earum & filias earū occident; & domos earū igne succendent. 23 Et cessare faciam scelera nefarii consilij de terra, & corripientur omnes prouinciæ, & non facient iuxta scelera vestra. 24 Et dabuntur peccata scelerati vestri consilij super vos, & peccata cultus idolorum vestrorum suscipietis. et scietis quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIII.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me anno nono, mense decimo, decima die mensis, dicens:

B b

* Fili hominis, scribe tibi nomē diei à die hac, 2
ex qua cōfirmatus est rex Babylonis super Hie-
rusalem à die hodierna. et dic ad domū exaspe-
rantem parabolam.

* Et dices ad eos : Hæc dicit Adonai Domi- 3
nus, Pone lebetē, pone, & effunde in eum aquā.

* Et immitte in eum diuisiones eius omnem 4
partem bonam, crus & humerum carnibus se-
parata ab ossibus

* De electis pecoribus assumptis; & succen- 5
de ossa sub eis: ferbuit, deferbuit, & cocta sunt
ossa eius in medio eius.

* Propterea hæc dicit Adonai Dominus: O ci- 6
uitas sanguinum, lebes in quo est rubigo in eo, et
rubigo non est egressa ex ea per membra sua pro-
tulit, non cecidit super eam fors.

* Quia sanguis eius in medio eius fuit, super 7
lenissimam petram posui illum. non effudi illum
super terram vt operiret super illum terram.

* Vt ascenderet furor in ultionem, vt ul- 8
ciscatur dedi sanguinem eius super limpidissimā
petram ne operiret illum.

* Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Væ 9
ciuitas sanguinum, et ego magnificabo populum.

* Et multiplicabo ligna, & succendam ignē, 10
vt tabescant carnes, & minuaturs, & ossa
concremabuntur.

* Et stent super carbones suos; incensa est vt 11
exuratur, & calefiat & frigatur as eius, & li-
quesciat in medio eius immunditia eius, & defi-
ciat rubigo eius.

* Et humiliabitur rubigo eius, & non exhibit 12
ex ea multa rubigo eius, confundetur rubigo il-
lius:

* In immunditia tua scelus. Et pro eo quod 13
contaminata es tu, & non es emundata ab im-
munditia tua, & quid erit si nō fueris munda-
data vltra, donec impleam furorem meum in te?

* Ego Dominus locutus sum, & veniet, & 14
faciam, non differam neque miserebor, & non
deprecabilis ero. Secundum vias tuas & secun-
dam adinventiones tuas indicabo te, dicit Ado-
nai Dominus.

* Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 15

* ὡς δὲ ἄνθρωπος, γράψον σεαυτῷ τὸ ὄνομα τῆς ἡμέρας 2
ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης, ἀφ' ἧς ἀπηρεύσῃς τὸ βασιλεὺς βα-
βυλωνίος ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς σήμερον.
καὶ εἰπὲ ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν ὡδραπικραίνοντα ὡδραβολῶ.

* καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, 3
ἐπὶ τῇ θυντὶν λέβητι ἐπὶ τῇ θυντὶν, καὶ ἐκχεεῖς εἰς αὐτὴν ὕδωρ.

* καὶ ἐμβαλλεῖς αὐτὴν τὰ διχοτομήματα αὐτῆς 4
πρὸς διχοτομήματα καλόν, σκέλος καὶ ὅμιον ἐκσεσαρκί-
σιν, ἀπὸ τῶν ὀστέων * ἔξ ἐπὶ λέκλων κτηνῶν εἰλημ-
μῶν. & ὑποκαίει τὰ ὀστέα ὑποκάτω αὐτῶν, ἔξουσιν ἔξέ-
ξεν καὶ ἤψηται τὰ ὀστέα αὐτῆς ἐν μέσῳ αὐτῆς.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος. ὡ πόλις 6
αἱμάτων, λέβης ἐν ᾗ ἐστὶν ἰὸς ἐν αὐτῇ καὶ ὁ ἰὸς οὐκ ἐξήλ-
θεν ἔξ αὐτῆς κατὰ μέλ * αὐτῆς ἐξήνεγκεν, οὐκ ἐπέσεν
ἐπ' αὐτὴν κλῆρος.

* ὅτι αἷμα αὐτῆς ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐχέρετο, ἐπὶ λεοπε- 7
τείδου τέταχα αὐτῆς. οὐκ ἐκκέχυκα αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν *
κατακαλύψαι ἐπ' αὐτὴν γῆν,

* ὡς δὲ ἀβελῶνα θυμὸν εἰς ἐκδικήσιν· ἐκδικηθῆναι δέδω- 8
κα τὸ αἷμα αὐτῆς ἐπὶ λεοπετεῖαν * μὴ καλύψαι αὐτὴν.

* διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος. καὶ πόλις 9
τῶν αἱμάτων, καὶ γὰρ μεγαλυνῶ τὸν λαόν.

* καὶ πληθυνῶ τὰ ξύλα, καὶ ἀνακαύσω τὸ πῦρ, ὅ- 10
πως τακῇ τὰ κρέα, καὶ ἐλαττωθῇ ὁ ζῶμος, καὶ τὰ ὀστέα
συμφρυγῇνται, * καὶ εἴη ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους αὐ-
τῆς. ἔξεψήθη ὅπως περκαυθῇ, καὶ θερμανθῇ & ἐκφρυ-
γῇ ὁ χαλκὸς αὐτῆς, καὶ τακῇ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἡ ἀκαθαρ-
σία αὐτῆς, καὶ ἐκλείπη ὁ ἰὸς αὐτῆς.

* καὶ ταπεινωθήσεται ὁ ἰὸς αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ 12
ἔξελθῇ ἔξ αὐτῆς πολὺς ὁ ἰὸς αὐτῆς, καταιχυθήσε-
ται ὁ ἰὸς αὐτῆς.

* ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ σου ζέμα· καὶ δυνάσιν ἐμιαίνου 13
σύ καὶ οὐκ ἐκαθαρίσῃς ἀπὸ ἀκαθαρσίας σου, & τίξαι
ἐδὼ οὐ μὴ καθαρίσῃς οὐκ ἐπὶ, ἕως ἃ ἐμπλήσω τὸν θυ-
μόν μου ἐν σοί.

* ἐγὼ κύριος * λελάληκα, καὶ ἤξει 14
καὶ ποιήσω, & διασελῶ ἃ ἢ μὴ ἐλεήσω καὶ οὐ μὴ ὡδρα-
κλῆθῶ. κατὰ τοὺς ὁδούς σου καὶ κατὰ τὰ ἐνθυμήματά σου
κρινῶ σε, λέγει ἀδωναὶ κύριος.

* καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων·

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Fili hominis scribe tibi nomen diei huius, ipsummet diem quo confirmatus est rex Babylonis aduersus Ierusalem, in ipso diei arti-
culo. * Et propheta prophetiam populo contumaci, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus; Vaticinare vt ascēdat exercitus contra ciui-
tatem, & etiam dabitur ei terminus vt suscipiat obsidionem. * Congrega principes eius in medio eius, vnumquemque virum terribilē &
bellatorem; exercitu populorum imple eam. * Reges populorum applica, & etiam iunge cum eis auxilia, accelera tempus eius; etiā proii-
cientur interfecti eius in medio eius. * Propterea hæc dicit Dñs Deus: Væ ciuitati quæ effudit sanguinē innocentē in medio sui, quæ est
quasi olla cuius rubigo in ea est, & rubigo eius non exiuit ab ea; transmigration super transmigrationem exiuit cum ea, ed quod nō agatur in
ea penitentia. * Quia sanguis innocens qui effusus est in medio eius, in superbia & in brachio excelso effudit illum, non effudit illum per
ignorantiam vt ageret super eum penitentiam. * Ad faciendam vindictam vt vlcerer in furore, reuelauī peccata eorum, pro eo quod
effuderunt sanguinem innocentem manifestē, vt non dimitteretur peccatum. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ ciuitati quæ ef-
fundit sanguinem innocentem in medio sui, & ego quoque multiplicabo interitum eius. * Multiplica reges, congrega exercitum, iunge
auxilia, & præpara contra eam bellatores, & fortes eius insaniant. * Et relinquam terram desolatam, ed vt desolentur & consumantur
portæ ciuitatis eius, & tabescant in medio eius operantes immunditiam eius, & consumantur peccata eius. * Occasionibus plena est, &
non egredientur ex ea operantes malum; igni succendetur præ multitudine peccatorum eius. * In eo quod polluta es sceleribus: pro
eo quod mundaui te & non es mundata ab immunditia tua; nō mundaberis amplius, donec requiescere fecero indignationem meam in te.
* Ego Dominus decreui in verbo meo; venit & firmabitur; non prohibebo, nec parcam, nec miserebor. Iuxta vias tuas pessimas & iuxta
opera tua corrupta ultionem sument ex te, dicit Dominus Deus. * Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum, dicens:

² Et dices filiis Ammon: Audite verbum;
Adonai Domini; hæc dicit Adonai Dominus: Pro
eo quod gauisi estis super sancta mea, quia pollu-
ta sunt, et super terram Israel quia desolata est,
& super domum Juda quia abiit in captiuitate.

³ Idcirco ecce ego trado vos filiis Cedem in
hereditatem. Et firmabunt tentoria in peccato
eorum in te, & dabunt in te tabernacula sua.
Ipsi comedent fructus tuos, & ipsi bibent pin-
guedinem tuam.

⁴ Et dabo ciuitatē Ammon in pascua came-
lorum, & filios Ammon in pascua ouium; &
scietis quia ego Adonai Dominus.

⁵ Quia hæc dicit Dominus: Pro eo quod plau-
sisti manu tua, & insonuisti pede tuo, & gauisa
es anima tua super terram Israel.

⁶ Idcirco ecce ego extendam manum meā in
te, & dabo te in direptionem in gentibus, &
exterminabo te de populis, & perdam te de re-
gionibus perditione, & scies quia ego Adonai
Dominus. ⁷ Hæc dicit Adonai Dominus: Pro
eo quod dixit Moab & Seir: Ecce sicut omnes
gētes domus Juda. ⁸ Idcirco ecce ego dissoluā hu-
merū Moab de ciuitatibus promōtoriorū eius ele-
uā terrā domū Bethiesimuth super fontē urbis
maritimæ. ⁹ Filios Orientis super filios Ammō
dedi eos in hereditatē, vt non sit memoria filio-
rū Ammon in gentibus. ¹⁰ Et in Moab faciam
ultionem, & cognoscent quia ego Dominus.

¹¹ Hæc dicit Adonai Dominus: Pro eo quod fe-
cit Idumæa in vltiscendo eos vltionē in domum
Juda, & memoriā retinuerūt mali, & vlti sunt
vltionem ab eis. ¹² Propterea hæc dicit Adonai
Dominus: Et extendā manū meā super Idumæā,
& exterminabo ex ea hominē et pecus, & ponā
eam desertā, et de Theman, & de Ledan fugien-
tes in gladio cadent. ¹³ Et dabo vltionē meam
super Idumæam in manu populi mei Israel, &
facient in Idumæa iuxta iram meā, & iuxta fu-
rorem meum, & cognoscent vltionem meam,
dicit Adonai Dominus. ¹⁴ Propterea hæc dicit
Adonai Dominus: Pro eo quod fecerunt alieni-
genæ in vltione, & suscitauerunt vindictā gau-
dentes ex tota anima, vt deleat vsq; in æternū.

¹ καὶ ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς ἀμμὼν, ἀκούσατε λόγον ἀδωναὶ κυ-
ρίου. τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἀνθ' ὧν ἐπεχάρητε ἐπὶ ταῖς
ἀγίαις μου, ὅτι ἐβουλώθη, & ἐπὶ τὴν γῆν Ἰσραὴλ ὅτι ἡ-
φανίσθη, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ ὅτι ἐπορεύθη ἐν αἰχμα-
λωσίᾳ. ² διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ὑμᾶς τοῖς υἱοῖς κε-
δεμ εἰς κατακληρονομίαν. καὶ κατακυλώσουσιν ἐν τῇ
ἀμδελίᾳ αὐτῶν ἐν θεῷ, καὶ δώσουσιν ἐν θεῷ τὰ σκευώματα
αὐτῶν. αὐτοὶ φάγοντες & καρπάζουσιν, καὶ αὐτοὶ πίνουνται
τὴν πιότητά σου. ³ καὶ δώσω τὴν πόλιν Ἰερουσαλὴμ εἰς
νομαὶς καμήλων, καὶ οὗτος ὁ υἱὸς ἀμμὼν εἰς νομαὶς πορδά-
των, καὶ ἐπὶ τὴν ὁδοῦ ἐπὶ ἐγὼ ἀδωναὶ κύριος. ⁴ διότι
τὰδε λέγει κύριος ἀνθ' ὧν ἐκρήσας τὴν χεῖρά σου, & ἐψόφη-
σας τὴν ποδί σου, & ἐπεχάρης τῇ ψυχῇ σου ἐπὶ τὴν γῆν
Ἰσραὴλ. ⁵ διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου
ἐπὶ σέ, καὶ δώσω σέ εἰς διαρπαγὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἔξο-
λοῦθω σε ἐκ πάντων λαῶν, καὶ ἀπολώ σε ἐκ πάντων χωρῶν
ἀπωλεία, καὶ ἐπιγνώσῃ ὅτι ἐγὼ ἀδωναὶ κύριος.

⁶ τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος ἀνθ' ὧν ὅτι εἶπεν μωὰβ καὶ
σηῖρ, ἰδοὺ ὃν τρόπον πάντα τὰ ἔθνη ὁ οἶκος Ἰσραὴλ. ⁷ διὰ τοῦ-
το ἰδοὺ ἐγὼ ἀπολύσω τὸν ὄμιον μωὰβ ἀπὸ πόλεων ἀκρο-
τηρίων αὐτοῦ ἐκ κελύβων γῆς οἶκον βηθιεσιμὸν ἐπάνω πε-
τρίων πόλεως ἀραβίας, ⁸ οὗτος ὁ υἱὸς κέδεμ ἐπὶ οὗ-
τος ὁ υἱὸς ἀμμὼν δέδωκε αὐτοῦ εἰς κατακληρονομίαν, ὅπως μὴ
ἦν μνηστὴρ τῶν υἱῶν ἀμμὼν ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ⁹ & ἐν μωὰβ
ποιήσω ἐκδίκησιν, καὶ ἐπιγνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

¹⁰ τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος ἀνθ' ὧν ἐποίησαν ἡ ἰδου-
μαία ἐν τῇ ἐκδικήσῃ αὐτοῦ ἐκδίκησιν εἰς τὸν οἶκον Ἰσ-
ραὴλ, καὶ ἐμνησθήκησαν καὶ ἔξεδίκησαν δίκην ἀπ' αὐτῶν.
¹¹ διὰ τοῦτο τὰδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, καὶ ἐκτενῶ τὴν
χεῖρά μου ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν, καὶ ἔξολοῦθω αὐ-
τὴν ἀπὸ ἀνθρώπων & κτήνους, καὶ θήσω αὐτὴν ἐρημίαν, καὶ ἐκ-
τενῶ αὐτήν, καὶ ἐκτενῶ διὰ κόμην ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦν.
¹² & δώσω τὴν ἐκδίκησίν μου ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν ἐν χεῖ-
ρὶ λαοῦ μου Ἰσραὴλ, & ποιήσουσιν ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ κατὰ τὴν ὀρ-
γὴν μου, καὶ κατὰ τὸν θυμὸν μου, & ἐπιγνώσονται τὴν ἐκδι-
κήσιν μου, λέγει ἀδωναὶ κύριος. ¹³ διὰ τοῦτο τὰδε λέγει
ἀδωναὶ κύριος ἀνθ' ὧν ἐποίησαν ὁ ἀλλόφυλος ἐν ἐκδι-
κήσῃ, καὶ ἔξωρῆσαν ἐκδικήσιν ἐπὶ χαίροντες ἔξ' ὅλης
τῆς ψυχῆς, τοῦ ἔξαλειψαι ἕως αἰῶν.

¹⁴ & δώσω τὴν ἐκδίκησίν μου ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν ἐν χεῖ-
ρὶ λαοῦ μου Ἰσραὴλ, & ποιήσουσιν ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ κατὰ τὴν ὀρ-
γὴν μου, καὶ κατὰ τὸν θυμὸν μου, & ἐπιγνώσονται τὴν ἐκδι-
κήσιν μου, λέγει ἀδωναὶ κύριος. ¹⁵ διὰ τοῦτο τὰδε λέγει
ἀδωναὶ κύριος ἀνθ' ὧν ἐποίησαν ὁ ἀλλόφυλος ἐν ἐκδι-
κήσῃ, καὶ ἔξωρῆσαν ἐκδικήσιν ἐπὶ χαίροντες ἔξ' ὅλης
τῆς ψυχῆς, τοῦ ἔξαλειψαι ἕως αἰῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et dices filiis Ammon: Suscipite verbum Domini Dei; hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixisti: Euge super sanctuarium meū, quia prophanatum est; & super terram Israel quia deserta est; & super domum Iuda, quia abierunt in transmigrationem. ² Ideo ecce ego tradam te filiis Orientalibus in possessionem, & collocabunt palatia sua in te, & ponent in te habitacula sua; ipsi comedent bona terræ tuæ, & ipsi discipiant substantiam tuam.

³ Et dabo Rabba in habitaculum camelorum, & filios Ammon in domum mansionis gregū ouium: & scietis quia ego Dominus. ⁴ Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod plausisti manu tua, & calcasti pede tuo, & gauisa es toto affectu animi super terram Israel.

⁵ Ideo ecce ego leuo plagam potentiae meae super te, & dabo te in direptionem populis, & disperdam te de medio populorum: & perdam te de prouinciis, desertam faciam te, & scies quia ego Dominus. ⁶ Propterea ecce ego conteram fortitudinem Moabitarū ex ciuitatibus eorū, ex arcibus eorū, vsque ad villas ipsorū, gaudium terræ eorum, Beth-iesimoth, Beelmeon & Ca-riathaim.

⁷ Filiis Orientalibus contra filios Ammon; & tradam eam in hereditatem, vt non sit memoria filiorum Ammon in populis. ⁸ Et in Moabitas faciam vltionem iudiciorum, & sciet quia ego Dominus. ⁹ Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecerunt Idumæi in furore vltionem contra domum Iuda, & peccauerunt peccatum, & vindictam sumpserunt ex eis: ¹⁰ Ideo hæc dicit Dominus Deus: Et leuabo plagam fortitudinis meae super Idumæam, & disperdam ex ea hominem & iumentum, & dabo eam desertam ab Austro, & habitatores Dedan gladio occidentur.

¹¹ Et dabo vltionem meam in Idumæā per manum populi mei Israel: et sument vltionē ab Idumæis pro furore meo, & ira mea; & sciet vltionem meam, dicit Dominus Deus. ¹² Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecerunt Philistiini hostiliter, & vlti sunt sese cum insultatione animi ad disperdendum propter inimicitiam antiquam.

16 * לכן כה אמר אדני יהוה הנני נוטה ידי על--
 17 * פלשתים והכרתי את כרתים והאבדתי את--
 שארירי חוף הים:
 * ועשיתי בס נקמות גדלות בתוכחות חמה וידעו
 כי אני יהוה בתתי את נקמתי בם:

כו

1 * ויהי בעשתי עשרה שנה באחד לחודש היה
 דבר יהוה אלי לאמר:
 2 * בן אדם יען אשר אמרה צר על ירושלם האח
 נשברה דלתות העמים נסבה אליאמלאה החרבה:
 3 * לכן כה אמר אדני יהוה הנני עליך צר והעליתי
 עליך גוים רבים כהעלות הים לגליו:
 4 * ושחתו חמות צר והרסו מגדליה וסחיתי עפרה
 ממנה ונתתי אתה לצחית סלע:
 5 * משטח חרמים תהיה בתוך הים כי אני דברתי
 נאם אדני יהוה והיתה לבז לגוים:
 6 * ובנותיה אשר בשדה בחרב תהרגנה וידעו
 כי אני יהוה:
 7 * כי כה אמר אדני יהוה הנני מביא אל צר
 נבוכדראצר מלך-- בכל מצפון מלך מלכים בסוס
 וברכב ובפרשים וקהל ועם רב:
 8 * בנותיך בשדה בחרב יהרג ונתן עליך דיקושפך
 עליך סללה והקים עליך צנור:
 9 * ומחי קבלו יתן בחמריך ומגדל לך יתן
 בחרבותיו: * משפעת סוסיו יכסך אבקם מקול
 פרש וגלגל ורכב תרעשנה חומותיך כבואו
 בשעריך כמבואי עיר מבקעה: * בפרסות סוסיו
 ירמס את כל חוצותיך עמך בחרב יהרג ומצבור
 עזך לארץ תרד:

16 * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
 Ecce ego extendam manum meam super
 Palæstinos, & interficiam interfectores, &
 perdam reliquias maritimæ regionis.
 17 * Faciamque in eis ultiones magnas ar-
 guens in furore: & scient quia ego Domi-
 nus, cum dederò vindictam meâ super eos.

CAP. XXVI.

1 **E**T factum est in vndecimo anno, prima
 A mēsis, factus est sermo Domini ad me,
 dicens:
 2 * Fili hominis, pro eo quòd dixit Tyrus
 de Hierusalem, Euge, contractæ sunt portæ
 populorum, conuersa est ad me, implebor,
 3 deserta est. * Propterea hæc dicit Domi-
 nus Deus: Ecce ego super te Tyre, & ascen-
 dere faciam ad te gentes multas, sicut ascen-
 dit mare fluctuans.
 4 * Et dissipabunt muros Tyri, & destruet
 turres eius. Et radam puluerem eius de ea,
 & dabo eam in limpidissimam petram.
 5 * Siccatio fagenarum erit in medio ma-
 B ris, quia ego locutus sum, ait Dñs Deus, &
 erit in direptionem gentibus.
 6 * Filia quoque eius quæ sunt in agro,
 gladio interficientur, & scient quia ego
 Dominus.
 7 * Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce
 ego adducam ad Tyrû Nabuchodonosor
 regem Babylonis ab Aquilone regē regum,
 cum equis & curribus & equitibus & ca-
 tu populoque magno.
 8 * Filias tuas quæ sunt in agro, gladio in-
 terficiet, & circundabit te munitionibus,
 & comportabit aggerem in gyro: et eleua-
 bit contra te clypeum.
 9 * Et vineas & arietes tēperabit in mu-
 ros tuos, & turres tuas destruet in armatu-
 10 ra sua. * Inundatione equorū eius operiet
 te puluis eorum, à sonitu equitum & rota-
 rum & curruum mouebuntur muri tui:
 cum ingressus fuerit portas tuas, quasi per
 introitum vrbis dissipata.
 11 * Vngulis equorū suorum conculcabit
 omnes plateas tuas, populū tuū gladio ce-
 det, & statuæ tuæ nobiles in terrâ corruent.

תרגום יונתן

16 כן כדן אמר יי אלהים הא אנא מרים ית מחר גבורתי על פלשתאי ואשיצי יד עמא דחיבין לאשתחצארה ואובד ית שאר
 17 ואעבר בהון פרענות רברבן בתקוף רגו וידעון ארי אנא יי כד אתון ית פרענותי בהון:

כו

1 ויהי בעשתי עשרי שנין בחד לירחא הוה פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר:
 2 בר אדם חלף ואמרת צור על ירושלם
 3 כן כדן אמר יי אלהים הא אנא
 4 ויחבלון שורי צור ויפגרון מגדלהא ואעקר
 5 משטח צורין ההא בגו ימא ארי אנא גזרת במימרי אמר יי אלהים וחהא לבוא לעממיא:
 6 ארי כדן אמר יי אלהים הא אנא מייתי על צור נבוכדראצר
 7 יחבי כפרנד די בחקלא בחרבא יקטל ויבני עלך
 8 ומחת פגזותי יתן בשורך ומגדליך יתע כאבני ברזלה:
 9 וימס את כל חוצותיך עמך בחרב יהרג ומצבור
 10 עזך לארץ תרד
 11 ויהי כדן אמר יי אלהים הא אנא מרים ית מחר גבורתי על פלשתאי ואשיצי יד עמא דחיבין לאשתחצארה ואובד ית שאר
 12 ואעבר בהון פרענות רברבן בתקוף רגו וידעון ארי אנא יי כד אתון ית פרענותי בהון:

¹⁶ * Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego extendo manum meam super alienigenas, & disperdam Cretenses, & perdam reliquos habitantes maritimam. ¹⁷ * Et faciam in eis ultiones magnas in redargutionibus furoris; & cognoscent quia ego Adonai Dominus, cum dederō ultionem meam super eos.

CAP. XXVI.

ET factum est in undecimo anno vna mensis, factus est sermo Domini ad me, dicens:

² Fili hominis, pro eo quod dixit Sor super Hierusalem: Euge contrita sunt, perierunt gentes, conuersæ sunt ad me; quæ fuit plena deserta est. ³ Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego induco super te Sor, & adducam super te gentes multas, sicut ascendit mare fluctibus suis. ⁴ Et destruent muros Sor, & subuertēt turres tuas, & ventilabo puluerem eius ab ea, & dabo eam nitidissimam petram.

⁵ Siccatio lagenarū erit in medio maris, quia ego locutus sum, dicit Adonai Dominus; & erit in direptionem gentibus.

⁶ Et filie eius in agro gladio interficientur, & scient quia ego Dominus.

⁷ Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego adduco super te Sor Nabuchodonosor regem Babylonis ab Aquilone; rex regum est, cum equis & curribus & equitibus & congregatione gentium multarum valde.

⁸ Ille filias tuas quæ in campo, gladio interficiet, & dabit super te munitionem, & circumadificabit te, & circumponet tibi fossam, & circumadificabit in te vallum in circuitu, & circumstantiam armorum; ⁹ Et lanceas eius. Contra te dabit muros tuos, & turres tuas destruet in armis suis.

¹⁰ A multitudine equorū eius operiet te pulvis, & a voce equitū eius operiet te, & a rotis currum eius. Commouebuntur muri tui ingredienti illo portas tuas quasi ingrediens in urbē de campo. ¹¹ In ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas, populum tuum gladio interficiet, & substantiam fortitudinis tuæ in terram deducet.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO. ¹⁶ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego leuo plagam potentie meæ super Philisthæos, & disperdam populum, qui rei sunt, ut dispercant; & perdam reliquias portus maris. ¹⁷ Et faciam in eis ultiones magnas in ira furoris: & scient quia ego Dominus, cum dederō ultionem meam in eis.

CAP. XXVI.

ET factum est undecimo anno, prima die mensis, factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens: ² Fili hominis, pro eo quod dixit Tyrus super Ierusalem: Euge contracta est quæ præbebat mercimonia omnibus populis, conuersa est ut veniat ad me; quæ erat plena deserta est. ³ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mitto furorem meum super te Tyre, & ascendere faciam contra te exercitus populorum multorum, sicut ascendit mare in fremitu fluctuū suorū. ⁴ Et dissipabunt muros Tyri, & destruent turres eius, & euellam palacem eius ab ea: et dabo eam in politiem petrae apertæ. ⁵ Expansio piscatorum erit in medio maris, quia ego decreui in verbo meo, dicit Dominus Deus, & erit in direptionem populis. ⁶ Et habitatores villarum eius quæ sunt in agro, gladio occidentur, & scient quia ego Dominus. ⁷ Sic enim dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab Aquilone, regem regum cum equis & curribus & equitibus & exercitu & populo grandi. ⁸ Habitatores villarum tuarum quæ sunt in agro, gladio occidet, & edificabit contra te machinam, & comportabit contra te aggerem, & statuet contra te armatos clypeis. ⁹ Et percussione tormentorum suorum dabit in muros tuos, & turres tuas destruet lapidibus suis ferreis. ¹⁰ Præ conculcatione equorum eius operiet te pulvis eorum, præ voce equitum & rotarum & currum commouebuntur muri tui, cum ingressus fuerit per portas tuas sicut qui ingrediuntur ciuitatem cuius dissipatus est murus. ¹¹ Unguibus equorum suorum conculcabit omnes vicos tuos, populum tuum gladio occidet, & statuas fortitudinis tuæ in terram collidet.

¹⁶ * διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἁδωνάϊ κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐκτείνω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὸν ἄλλοφύλῃς, καὶ ἐξολοθρεύσω κρήνας, & ἀπολώσθῃ καὶ τὰ λιπῆς τὸν καὶ τὸ κενὸν τὴν παρὰ θάλασσαν. ¹⁷ * καὶ ποιήσω ἐν αὐτοῖς ἐκδικήσεις μεγάλας ἐν ἐλεμοῖς θυμῶ, καὶ ἐπιγινώσκονται ὅτι ἐγὼ ἁδωνάϊ κύριος, ἐν τῇ δουλείᾳ τὴν ἐκδικήσιν μου ἐπ' αὐτοῖς.

κς

¹ * Καὶ ἐρχέσθῃ ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ἑτάμια ἔμηνος, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων· ² ὁ δὲ δούλωτο, δούτῳ εἶπεν ὁρ ἐπὶ ἱερουσαλήμ, οὕτως συνετελεσθή, ἀπολώλεν τὰ ἔθνη, ἐπεσε χάφι πρὸς με, ἡ πλήρης ἡρήμωται.

³ * διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἁδωνάϊ κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ ὄρ, καὶ ἀνάξω ἐπὶ σὲ ἔθνη πολλά, ὡς ἀναβαίνει ἡ θάλασσα τοῖς κύμασιν αὐτῆς. ⁴ καὶ καταβαλοῦσιν τὰ τεῖχη ὄρ, καὶ καταλοῦσιν τὸν πύργον σου, καὶ λικμήσω τὴν χορὴν αὐτῆς ἀπ' αὐτῆς, καὶ δώσω αὐτὴν εἰς λεοσπετείαν. ⁵ ψυγμὸς σαγηνῶν ἔσται ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, ὅτι ἐγὼ λελάληκα λέγει ἁδωνάϊ κύριος, καὶ ἔσται εἰς πηλομυλὸν τοῖς ἔθνεσιν.

⁶ * καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς ἐν τῇ πεδίῳ μαχαίρα θύουσι, & γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος. ⁷ διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἁδωνάϊ κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ ὄρ τὴν βασιλοδοσίαν βασιλέα βαβυλῶντος ἀπὸ ἔβερρα, βασιλῆος βασιλέων ἐστίν, μετ' ἰππῶν καὶ ἀρμάτων καὶ ἰππέων καὶ συαγωγῆς ἔθνων πολλῶν σφόδρα.

⁸ * ὅτι τὰς θυγατέρας σου τὰς ἐν τῇ πεδίῳ μαχαίρα θύουσι, & δώσει ἐπὶ σὲ πρυφύλακόν, καὶ περιουλομήσῃ σε, καὶ περιβαλεῖ τὰς πόλιν σου, καὶ περιουλομήσῃ ἐπὶ σὲ χάρακα κύκλῳ καὶ πείσασιν ὅπλων, ⁹ καὶ τὰς λόγχας αὐτῶν ἀπὸ τῶν θυμάτων σου δώσει τὰ τεῖχη σου & τὸν πύργον σου καὶ ἐλεῖ ἐν τοῖς ὅπλοις ἐαυτοῦ.

¹⁰ * ἀπὸ ἔβερρα τῶν ἰππῶν αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τῶν φωνῶν τῶν ἰππέων αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῶν τροχῶν τῶν ἀρμάτων αὐτῶν. σιδηροῦ τὰ τεῖχη σου εἰσπορεύσονται αὐτῶν τὰς πύλας σου ὡς εἰσπορεύσονται εἰς πόλιν ἐν πεδίῳ. ¹¹ ἐν ταῖς ὁπλαῖς τῶν ἰππῶν αὐτῶν καὶ πατήσουσιν πάσας τὰς πλατείας σου, τὴν λαόν σου μαχαίρα θύουσι, καὶ τὴν ἑσέσασιν τῆς γῆς σου ἐπὶ τὴν γῆν κατὰ ξίφος.

12 * ושללו חילך ובזזו רכלתך ודורסו חומותיך
ובתי חמדתך יתצו ואבניך ועצריך ועפרך בתוך מים
13 ישימו : * והשבת המון שיריך וקול כנורך לא
ישמע עוד :

14 * ונתתיך לצחיה סלע משטח חרמים תהיה לא
תבנה עוד כי אני יהוה דברתי נאם אדני יהוה :
15 * כה אמר אדני יהוה לצור הלא מקול מפלתך
באנק חלל בהרג הרג בתוך ירעשו האיים :
16 * וירדו מעל בסאותם כל נשיאי הים והסירות
מעליהם ואת בגדי רקמתם יפשטו חרדות ילבשו
על הארץ ישבו וחרדו לרגעים ושממועליך :
17 * ונשאועליך קינה ואמרו לך איך אבדת נושבת
מימים העיר ההללה אשר היתה חזקה בים היא
וישביה אשר נתנו חתיתם לכל יושביה :
18 * עתה יחרדו האין יום מפלתך ונבהלו האיים
אשר בים מצאתך :

19 * כי כה אמר אדני יהוה בתתי אתך עיר נחרבת
בערים אשר לא נושבו בה עלות עליך את תהום
ובסוף המים הרבים :
20 * והורדתיך ארץ יורדי בור אל עמ עולם
והושבת יך בארץ תחתיות בחרבות מעולם ארץ
יורדי בור למען לא תשבי ונתתי צבי בארץ חיים :
21 * בלהות אתך ואינך ותבקשי ולא תמצאי עוד
לעולם נאם אדני יהוה :

כז

1 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
2 * ואתה בן אדם שא על צר קינר :
3 * ואמרת לצור הישבתי על מבואת ים רכלת
העמים אל אים רבים כה אמר אדני יהוה צור את
אמרת אני כליל ריפי :

12 * Vastabunt opes tuas, diripient negotia-
tiones tuas : et destruet muros tuos, & do-
mus tuas præclaras subuertent; & lapides
tuos & ligna tua & puluerem tuum in me-
dio aquarum ponent. * Et quiescere faciam
multitudinem canticorum tuorum, & sonitus
Cithararum tuarum non audietur amplius.
14 * Et dabo te in limpidissimam petram,
ficcatio fagenarum eris, nec ædificaberis
ultra, quia ego Dominus locutus sum, ait
Dominus Deus. * Hæc dicit Dominus
Deus de Tyro: Nunquid non à sonitu rui-
næ tuæ & gemitu interfectorum tuorum
cum occisi fuerint in medio tui, commo-
uebuntur insulæ? * Et descendent de se-
dibus suis omnes principes maris, & aufe-
rent exuias suas, & vestimenta sua varia
abiicient, & induentur stupore. In terra se-
debunt, & attoniti super repentino casu tuo
17 admirabuntur. * Assumentes super te la-
mentum, dicet tibi: Quomodo peristi qui
habitas in mari vrbs inclita, quæ fuisti for-
tis in mari cum habitatoribus tuis, quos for-
midabant vniuersi. * Nunc stupebunt
D naues in die pauoris tui, & turbabuntur in-
sulæ in mari, eo quod nullus egrediatur ex
19 te. * Quia hæc dicit Dñs Deus: Cum dede-
ro te urbem desolatam sicut ciuitates quæ nõ
habitantur, & adduxero super te abyssum,
20 & operuerint te aquæ multæ. * Et detra-
xero te cum illis qui descendunt in lacum ad
populû sempiternû, & collocauero in terra
nouissima sicut solitudines veteres cum his
qui deducuntur in lacum, vt non habite-
ris. Porro cum dederò gloriam in terra vi-
uentium; * In nihilum redigam te, & non
eris, & requisita nõ inuenieris ultra in sem-
piternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

1 ET factum est verbum Dñi ad me, dicens:
2 * Tu ergo fili hominis assume super
3 Tyrum lamentum. * Et dices Tyro, quæ
A habitat in introitu maris, negotiationi po-
pulorum ad insulas multas. Hæc dicit Do-
minus Deus: O Tyre tu dixisti: Perfecti
decoris ego sum.

תרגום יונתן

12 * ויבזזו כספך ויבזזו חומותיך ויבזזו חומותיך
ובתי חמדתך יתצו ואבניך ועצריך ועפרך בתוך מים
13 ישימו : * והשבת המון שיריך וקול כנורך לא
ישמע עוד :
14 * ונתתיך לצחיה סלע משטח חרמים תהיה לא
תבנה עוד כי אני יהוה דברתי נאם אדני יהוה :
15 * כה אמר אדני יהוה לצור הלא מקול מפלתך
באנק חלל בהרג הרג בתוך ירעשו האיים :
16 * וירדו מעל בסאותם כל נשיאי הים והסירות
מעליהם ואת בגדי רקמתם יפשטו חרדות ילבשו
על הארץ ישבו וחרדו לרגעים ושממועליך :
17 * ונשאועליך קינה ואמרו לך איך אבדת נושבת
מימים העיר ההללה אשר היתה חזקה בים היא
וישביה אשר נתנו חתיתם לכל יושביה :
18 * עתה יחרדו האין יום מפלתך ונבהלו האיים
אשר בים מצאתך :
19 * כי כה אמר אדני יהוה בתתי אתך עיר נחרבת
בערים אשר לא נושבו בה עלות עליך את תהום
ובסוף המים הרבים :
20 * והורדתיך ארץ יורדי בור אל עמ עולם
והושבת יך בארץ תחתיות בחרבות מעולם ארץ
יורדי בור למען לא תשבי ונתתי צבי בארץ חיים :
21 * בלהות אתך ואינך ותבקשי ולא תמצאי עוד
לעולם נאם אדני יהוה :

כז

1 * ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
2 * ואתה בן אדם שא על צר קינר :
3 * ואמרת לצור הישבתי על מבואת ים רכלת
העמים אל אים רבים כה אמר אדני יהוה צור את
אמרת אני כליל ריפי :

¹² Et depredabitur potentiam tuam, & spoliabit facultates tuas: et destruet muros tuos & domos tuas desiderabiles subuertet, & lapides tuos & ligna tua & puluerem tuum in medium maris iniiciet.

¹³ Et destruet multitudinem musicorum tuorum, et vox psalteriorum tuorum non audietur amplius.

¹⁴ Et dabo te in nitidissimam petram, sicut sagenarum eris; non edificaberis ultra, quia ego locutus sum, dicit Adonai Dominus.

¹⁵ Quia hæc dicit Dominus Sor: Nonne à voce ruinae tuae cum gemuerint vulnerati tui, cum euaginantur gladium in medio tui, commouebuntur insule?

¹⁶ Et descendent de sedibus suis omnes principes maris, & auferent coronas suas, & vestimentis suis variis exuentur, furore insipient, super terram sedebunt & formidabunt perditionem tuam, & gement super te.

¹⁷ Et assument super te lamentum, & dicent tibi: Quomodo periisti, & dissipata es in mari urbs laudata: quæ fuit fortis in mari ipsa, & habitantes eam, quæ dedit timorem sui omnibus habitantibus eam.

¹⁸ Et formidabunt insule à die ruinae tuae, & turbabuntur insule in mari ab exitu tuo.

¹⁹ Quia hæc dicit Dominus Dominus: Cum dederò te urbem desolatam sicut ciuitates quæ non habitabuntur, cum reduxero ego super te abyssum & cooperiet te aqua multa.

²⁰ Et deducet te ad descendentes in foueam ad populum seculi, & collocabo te in profunda terra sicut solitudinem æternam, cum descendentibus in foueam, ut non habiteris super terram uitæ.

²¹ Perditionem te dabo, & non eris ultra; & requireris et non inuenieris in æternum, dicit Adonai Dominus.

CAP. XXVII.

ET factum est verbum Domini ad me dicens:

² Et tu fili hominis, assume super Sor lamentum.

³ Et dices Sor habitanti in introitu maris emporio populorum ab insulis multis: Hæc dicit Adonai Dominus Sor: Tu dixisti, Ego circum dedi mihi decorem meum.

¹² καὶ ἀπονομήσει τὴν δυνάμειν σου, καὶ σπυλῶσει τὰ ὑπάρχοντά σε, καὶ καταβαλεῖ τὰ τείχη σου ὡς οἶκους σου ὅτι ἐπιθυμῶν καθελεῖ, καὶ ὅτι λίθους σου ὡς ξύλα σου ὡς τὸν χορὸν σου εἰς μέσον τῆς θαλάσσης ἐμβαλεῖ. καὶ καταλύσει τὸ πλῆθος τῶν μουσικῶν σου, καὶ ἡ φωνὴ τῶν ψαλτηρίων σου οὐ μὴ ἀκούσῃ ἐπὶ.

¹⁴ καὶ δώσω σε εἰς λεοπετείαν. ψυγμός σαγηνῶν ἔσῃ, οὐ μὴ οἰκοδομηθῇς ἐπὶ, ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα, λέγει ὁ δυνάστης κύριος. διότι τὰδε λέγει κύριος τῇ θύρᾳ, ὅτι ἀπὸ φωνῆς τῆς πλώσεώς σου ἐν ταῖς σιναῖαις τραυματίας σου ἐν ταῖς ἀσάσαις μάχαιραν ἐν μέσῳ σου σινοῦνται αἱ νῆες.

¹⁶ καὶ καταβήσονται ἀπὸ τῶν θρόνων αὐτῶν πρῶτες αὐτῶν ἀρχόντες τῆς θαλάσσης, καὶ ἀφελούσιν τὰς μήτρας αὐτῶν. καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν τὸν ποικίλον ἐκδυθήσονται, ἐκσάσει ἐκσθήσονται, ἐπὶ γλῶττι καθεδύονται καὶ φοβηθήσονται τὴν ἀπώλειόν σου, καὶ σιναῖσουσιν ἐπὶ σέ.

¹⁷ καὶ λήψονται ἐπὶ σέ θρήνον, καὶ ἐρροῦσιν σοι, πῶς ἀπώλου, καὶ κατελύθης ἐν θαλάσῃ ἡ πόλις ἡ ἐπαυνετής ἥτις ἐγρήθη ἰσχυρὴ ἐν τῇ θαλάσῃ αὐτῇ, καὶ κατακυριεύοντες αὐτῶν, ἡ θύρα τὸν φόβον αὐτῆς πᾶσι τοῖς κατεκυριεύουσιν αὐτῶν.

¹⁸ καὶ φοβηθήσονται αἱ νῆες ἀφ' ἡμέρας πλώσεώς σου, καὶ τραυλῶνται αἱ νῆες ἐν τῇ θαλάσῃ ἀπὸ τῆς ἐξορίας σου. ὅτι τὰδε λέγει κύριος κύριος, ὅταν δώσω πόλιν ἐρημωμένην ὡς τὰς πόλεις τὰς μὴ κατοικηθησόμενας, ἐν ταῖς θύραις αὐτῆς με ἐπὶ σέ τὴν ἀβυσσον καὶ κατακαλύψει σε ὕδωρ πολὺ.

²⁰ καὶ καταβιάσει σε πρὸς ὅδον καταβανόντας εἰς βόθρον πρὸς λαὸν αἰῶνος, καὶ κατακυριεύσει σε εἰς βάθρον τῆς γῆς ὡς ἐρημὸν αἰῶνιον μὴ καταβανόντων εἰς βόθρον, ὅπως μὴ κατοικηθῇς ἐπὶ γλῶττι ζωῆς. ἀπώλειόν σου δώσω, καὶ οὐκ ὑπαρξῇς ἐπὶ, καὶ ζητηθήσῃ καὶ οὐκ εὑρεθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, λέγει ὁ δυνάστης κύριος.

καὶ

² Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων.

² καὶ σὺ υἱὲς ἀνθρώπου, λάβε ἐπὶ σὸς θρήνον.

³ Ὡς εἶπες τῇ θύρᾳ τῇ κατικῇ ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τῆς θαλάσσης τὰ ἐμπορεύματα τῶν λαῶν ἀπὸ νήσων πολλῶν, τὰδε λέγει ὁ δυνάστης κύριος τῇ θύρᾳ, σὺ εἶπας, ἐγὼ πεπληθεύκα ἐμαυτῇ κάλλος μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹² Et diripient substantiam tuam, & capient negotiationes tuas, & dissipabunt muros tuos, & domos desiderabiles tuas demolientur: & lapides tuos & ligna tua & puluerem tuum in medio maris ponent. ¹³ Et cessare faciam sonitum canticorum tuorum: & vox concentus cithararum tuarum non audietur ultra. ¹⁴ Et dabo te in politiem petrae apertae: expansio piscatorum eris; non edificaberis ultra; quia ego locutus sum in verbo meo, dicit Dominus Deus. ¹⁵ Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Nonne à voce ruinae occisorum tuorum, in gemitu vulneratorum gladio, quando proicientur occisi in medio tui, commouebuntur suburbia? ¹⁶ Descendent de solis suis omnes principes maris, & auferent pallium suum, & vestimenta sua varij coloris spoliabunt; tremore induentur, super terram sedebunt, & contremiscent propter interitum suum, & desolabuntur super te. ¹⁷ Et tollent super te lamentum, & dicent tibi: Quomodo periisti, quæ habitabas in medio maris; ciuitas laudabilis, quæ habitabat in fortitudine maris, ipsa & habitatores eius? quomodo traditi sunt in excidium omnes habitatores eius? ¹⁸ Nunc commouebuntur suburbia in die ruinae occisorum tuorum, & turbabuntur insulae quæ sunt in mari; cum egressa fuerit transmigration tua. ¹⁹ Quia hæc dicit Dominus Deus: Cum dederò te ciuitatem desertam sicut ciuitates inhabitabiles, cum ascenderis contra te exercitus populorum multorum, sicut aquas abyssi, & operient te populi multi. ²⁰ Et descendere faciam te cum descendentibus in lacum domus perditionis ad populum qui à seculo est; & vastabo te in terra inferiori sicut desertam, quæ à seculo sunt cum descendentibus in lacum domus perditionis, ut non habiteris; & dabo gaudium in terra Israel. ²¹ Quasi non fueris dabo te, & sic eris; & quæreris, & non inuenieris ultra in æternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

ET factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum, dicens: ² Et tu fili hominis, assume super Tyrum lamentationem. ³ Et dices Tyro, quæ sita est in vicinia portuum maris, quæ suppeditat negotiationem populis & insulis multis: Hæc dicit Dominus Deus: Tyre tu dixisti: Ego sum perfecta in decore meo.

* In corde maris termini tui, filij tui circunde-
derunt tibi decorē. * Cedr⁹ ex Sanir edificabitur, s
naues tabularū cupressi ex Libano captæ sūt, vt
faciēt tibi malos * abiegnos, de Basan fecerunt
remos tuos, tēpla tua fecerūt ex ebore, domos syl-
vestres de insulis Chettium. * Byssus cū varietate
de Aegypto facta est tibi in stratu, vt circūdaret
te gloria & operiret te; hyacinth⁹ et purpura ex
insulis Elise, et facta sunt opertoria tua. * Et prin-
cipes tui habitātes Sidonē, et Aradij fuerūt re-
miges tui. Sapientes tui Sor qui erāt in te, isti gu-
bernatores tui. * Seniores Bibliorū, & sapiētes
eorū qui erāt in te, isti cōfortabant consiliū tuū,
& omnes naues maris & remiges earū. facti
sunt tibi in occidentē occidentis. * Persæ et Lydi
& Libyes erāt in exercitu tuo viri bellatores
tui, pelias & galeas suspēderūt in te, isti dede-
rūt gloriā tuā. * Filij Aradiorū, et fortitudo tua
super muros tuos in circuitu. sed et Medi in tur-
ribus tuis erant custodes. * Pharetras suas sus-
pēderūt super propugnacula tua, in circuitu isti
perfecerūt tuū decorē. * Calchedoniū mercatores
tui a multitudine potentie tue, argento & auro
& ære & ferro & stanno & plūbo dederunt
forū tuū. * Gracia vniuersa & adiacētia eius,
negotiati sunt in te in animabus hominū, & va-
sa ærea dederūt mercatura tua. * De domo Ther-
gama equos & equites, & mulos dederūt nun-
dinas tuas. * Filij Rhodiorum mercatores tui ab
insulis multiplicauerūt negotiationē tuā, dentes
elephantinos, & his qui introducebātur redde-
bas mercedes tuas. * Homines negotiationē tuā a
multitudine mercatus tui in Aphēc stactē, et pur-
purā & byssum & varias res de Tharsis, &
raamothet cochod dederunt nūdinastuas. * Ju-
das, et filij Israhel, isti negotiatores tui in frumētū
comercio, & vnguentorū, & primū mel et oleū
& resinā dederūt in nūdinis tuis. * Damascus
negotiatio tua in multitudine operū tuorum ex
multitudine fortitudinis tue omnis vinum ex
Chelmon, & lanam lucidam de Mileto. * Dan et
Jauan et Moosil in nundinis tuis. ferrū operatū
& rote in cōmixtione tua sunt. * Dedan nego-
tatores tui cum iumentis electis ad currus.

4 * ἐν καρδίᾳ θαλάσσης τὰ ὅρια (οὐ, υἱοὶ σε ἀπετέλειαν οὐ
5 κάλλος. * κέδρος ἐκ σαναὶρ οἰκοδομηθήσῃ), νῆες σανίδων
κυπαρίσσε ἐκ Ἑλβανῆς ἐλήφθησαν, ἔποιήσαι σεῖσους
6 * ἐλαίνες, ἐκ τῆ βασιανήτιδος ἐποίησαν τὰς κώπας σε, τὰ
ἱερά σε ἐποίησαν ἕξ ἐλέφαντες, οἴκας ἀλσώδεις ἀπὸ νή-
7 σων τῶν χειμῶν. * βύσσος μὲν ποικιλίας ἕξ αὐτῆς ἐφέ-
νετο οὐ ἐν σρωμνῇ, ἔπεριβλεῦαί οὐ δόξαν καὶ περιβαλεῖν
σε, ὑάκινθος & πορφύρα ἐκ τῶν νήσων ἐλίσσεται. ἔχρουντο πε-
8 ριβάλαιά σε. * οἱ ἀρχοντεῖς σε οἱ κατεκῆλτες σιδωνά &
δρακδοὶ ἐλόντο καπηλαῖ) σε. * Θφοὶ σε (ὅροι ἦσαν ἐν
9 οὐ, ἔτοι κυβερνήται σε. * πρεσβύτεροι βιβλίων, καὶ οἱ σο-
φοὶ αὐτῶν οἱ ἦσαν ἐν οὐ, ἔτοι ἐνίσχουν τὴν βαλάν σε, καὶ
πρώτα τὰ πλοῖα τῆ θαλάσσης & οἱ καπηλάται αὐτῶν. ἐφέ-
10 νοντο οὐ ἐπὶ δυσμᾶς δυσμᾶν. * πέρσαι, & λυδοὶ & λίβυες
ἦσαν ἐν τῇ δυνάμει σε ἀνδρες πολεμισαὶ σε πέλτας, &
περικεφαλαίας ἐνέμασαν ἐν οὐ, ἔτοι ἔδωκαν τὴν δόξαν
11 σε. * υἱοὶ δρακιδῶν, καὶ ἡ δυνάμις σε ἐπὶ τῶν τειχεῶν σε
κύκλω. ἀλλὰ & μῆδοι ἐν τοῖς πύργοις σε ἤσαν φύλακες.
τὰς φάρετας αὐτῶν ἐνέμασαν ἐπὶ τῶν ὀρμῶν σε, κύ-
12 κλω ἔτοι ἐτελείωσάν σε τὸ κάλλος. * καλχηδόνιοι ἐμ-
ποροὶ σε ἀπὸ πλήθους διωάμεώς σε, δρυῖον & χερσίον
& χαλκόν & σίδηρον & κασίτερον & μόλιβδον ἔδωκαν
13 τὴν ἀγορὰν σε. * ἡ ἑλλὰς πᾶσα, & τὰ περὶ αὐτὴν αὐ-
τῆς, ἐνεπορεύοντο ἐν σοὶ ἐν ψυχαῖς ἀνθρώπων, καὶ σιδή-
14 χαλκῶ ἔδωκαν τῇ ἐμπορίᾳ σε. * ἕξ οἴκας δεξάμα ἱπ-
15 πους & ἱππῆς, καὶ ἡμίονους ἔδωκαν ἀγορὰν σε. * υἱοὶ ῥοδίων
ἐμποροὶ σε ἀπὸ νήσων ἐπλήθυναν τὴν ἐμπορίαν σε ὀ-
δόντας ἐλεφαντίνες, καὶ τοῖς εἰσαγομμένοις ἀντεδίδον
16 οὐ μισθὸς σε. * ἀνθρώποις ἐμποροῖν σε ἀπὸ πλήθους
τῆς ἐμπορίας σε ἐν ἀφὲρ σακίῳ, καὶ πορφύραν & βύσσον
& ποικίλματα ἐκ θαρσεῖς, καὶ ῥααμῶθ & κοδχὸδ ἔδω-
17 καν τὴν ἀγορὰν σε. * ἰουδαίς, καὶ υἱοὶ ἰσραὴλ, ἔτοι ἐμ-
ποροὶ σε ἐν σίτου πρᾶσει, καὶ μύρων καὶ πρῶτον μέλι καὶ
18 ἔλαιον καὶ ρετίνην ἔδωκαν εἰς τὴν σύμμικτόν σε. * δια-
μασκὸς ἐμπορία σε ἐν πλήθει ἔργων σε ἐκ πλήθους δι-
ωάμεώς σε πάσης οἶνος ἐκ χελμών, & ἔριον σίλβον ἐκ μι-
19 λήτης. * δαυὶδ & ἰακὼβ καὶ μοόζηλ εἰς τὴν ἀγορὰν σε. σί-
δηρος ἐργασμῶς καὶ τροχοὶ ἐν τῇ συμμίκτῳ σε εἰσίν.
20 * δαυιδ καὶ ἐμποροὶ σε μὲν κληνῶν ἐκλεκτῶν εἰς ἄρματα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* In medio mariū est terminus tuus; architecti tui fundauerunt aedificia tua. * Abietibus de Sanir construxerunt tibi omnes pontes tuos, cedros de Libano tulerunt vt facerent tibi malos nauium. * Quercubus de Basan fecerunt remos nauium tuarum, superliminaria portarum tuarum ex tabulis buxinis celatis ebore, coopertoria in theatri morē de prouincia Apulie. * Byssus & varia tinctura de Aegypto fuit tibi velum, vt esset tibi in signum. Hyacinthus & purpura de prouincia Italiae fuit opertimentum tuum. * Habitatores Sydon & Aradij fuerunt remiges & portantes mercimonia in mediū tui. Sapientes tui Tyre fuerunt in te, & ipsi fuerunt gubernatores tui. * Senes Gebal & sapientes eius fuerunt in te, prouidentes necessaria, omnes descendentes in mare, & nautæ eorum fuerunt remiges in te & portantes mercimonia in mediū tui. * Persæ & Lydij & Libyes erāt in exercitu tuo viri bellatores tui, scuta & galeas suspēderunt in te; ipsi multiplicauerūt splendorem tuum. * Filij Aradij & exercitus tuus super muros tuos in circuitu tuo, & Cappadoces in turribus tuis fuerunt; clypeos suos suspēderunt in muris tuis per gyrum; ipsi compleuerunt pulchritudinem tuam. * De mari adducebant mercimonia in mediū tui, præ multitudine omnium diuitiarum in argento, ferro, stanno, & plumbo, quæ posuerunt in domo thesaurorum tuorum. * Gracia & Tubal & Moosil ipsi negotiatores tui in animabus hominum, & vasa ærea adducebant in mercimonia in mediū tui. * De prouincia Germanie equos & equites & mulos adducebant merces in medium tui. * Filij Dedan negotiatores tui & habitatores insularum multarum adducebant merces in mediū tui, in cornibus capreatum & dentibus elephantinis, & pauones adduxerunt in munus tibi. * De Syria adducebant mercimonia in mediū tui, præ multitudine diuitiarum tuarum; chlamydes purpureas & acupictas & ex bysso varij coloris, & lapides pre-
tiosos & margaritas posuerunt in domo thesaurorum tuorū. * Iuda etiam & terra Israel, ipsi institores tui in tritico optimo & balsamo; mel, oleum & resinam posuerunt in officinis tuis. * De Damasco adducebant negotiationem in mediū tui, in multitudine diuitiarum tuarum; præ multitudine omnium diuitiarum in vino dulci condito, & lana sericea subtili. * Et Dan & Gracia turmatim mercimonia adducebant; laminas ferreas, stacten & calamum aromaticum posuerunt in nundinis tuis. * A Dedan afferebant negotiationes in mediū tui, in vestibus preciosis ad equitaturam.

* ערב וכל נשיאי קדר חמה סחרי ירך בכרים
 ואילים ועתודים בס סחריך :
 * רכלי שבא ורעמה חמה רכליך בראש כל בשם
 ובכל אבן יקרה וזהב נתנו עזבונך :
 * חרן וכנה ועדן רכלי שבא אשור כל מדרכלהך :
 * חמה רכליך במכללים בגלומי תבלת ורקמה
 ובגנזי ברומים בחכלים חכשים וארזים
 במרכלתך :
 * אני ורר תרשיש שורר יך מערבך ותמלאי
 ותכבדי מאד בלב ימים :
 * במים רבים הביאוך השטים אתך רוח הקדש
 שברך בלב ימים :
 * הונך ועזבונך מערבך מלחך וחכליך מחויקי
 בדךך וערבי מערבך וכל אנשי מלחמתך אשר
 בך ובכל קהלך אשר בתוכך יפלו בלב ימים ביום
 מפלתך : * לקול זעקת חכליך ירעשו מגרשות :
 * וירלו מאניותיהם כל תפשי משוט מלחים כל
 חכלי חים אל הארץ יעמדו :
 * והשמינו עליך בקולם ויזעקו מרה ויעלו עפר
 על ראשיהם באפר יתפלשו :
 * והקריחו אליך קרחא וחגרו שקים ובכו אליך
 במר נפש מספר מר : * ונשאו אליך בניהם קינה
 וקוננו עליך מי כצור בדמה בתוך הים :
 * בצאת עזבונך מים השבעת עמים רבים
 ברב הונך ומערבך העשרת מלכי ארץ :
 * עת נשברת מים במעמקי מים מערבך וכל
 קהלך בתוכך נפלו :
 * כל ישיבי האים שממו עליך ומלכיהם שערו
 שער רעמו פנים : * סחרים בעמים שרקו עליך
 בלהות היות ואינך עד עולם :

21 * Arabia & vniuersi principes Cedar ipsi
 negotiatores manus tuæ cū agnis & arici-
 bus & hædis, venerunt ad te negotiatores
 22 tui. * Venditores Saba & Rema ipsi nego-
 tiatores tui, cū vniuersis primis aromatib'
 23 & lapide pretioso, & auro quod pposuerunt
 in mercatu tuo. * Aran & Chenne & Eden
 24 negotiatores tui: Saba, Assur & Chelmach
 venditores tui. * Ipsi negotiatores tui, mul-
 25 tifarum in volucris hyacinthi & poly-
 mitorū gazarūq; pretiosarū quæ obuolunt
 & astrictæ erant funibus; cedros quoq; ha-
 26 bebāt in negotiationibus tuis. * Naues ma-
 ris principes tui in negotiatione tua, & re-
 27 pletæ & glorificata nimis in corde maris.
 * In aquis multis adduxerunt te remiges
 28 tui, vêtus Auster cōtruiuit te in corde maris.
 29 * Diuitiæ tuæ, & thesauri tui, & multiplex
 30 instrumentū tuū. Nautæ tui gubernatores
 tui tenebant supellectilē tuā, & populo tuo
 31 præerāt. Viri quoq; bellatores tui qui erant
 in te, cū vniuersa multitudo tua quæ est in
 32 medio tui, cadēt in corde maris in die rui-
 33 næ tuæ. * A sonitu clamoris gubernatorū
 34 tuorū cōturbabuntur classes. * Et descen-
 dent de nauib' suis omnes qui tenebāt te-
 35 mū. Nautæ & vniuersi gubernatores maris
 36 in terra stabunt. * Et eiulabunt sup te voce
 magna, & clamabūt amarē. et superiacient
 37 puluerē capitibus suis, & cinere cōspergen-
 38 tur. * Et radent sup te caluitiū, & accingen-
 39 tur ciliciis: et plorabunt te in amaritudine
 40 animæ ploratu amarissimo. * Et assument
 41 sup te carmen lugubre, & plangent te: Quæ
 42 est vt Tyr' quæ obtumuit in medio maris:
 43 * Quæ in exitu negotiationū tuarū de mari
 implesti populos multos, & multitudine
 44 diuitiarū tuarū & populorū tuorum ditasti
 45 reges terræ. * Nūc cōtrita es à mari, in pfun-
 46 dis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo
 47 tua quæ erat in medio tui ceciderūt. * Vni-
 48 uersi habitatores insularū obstupuerūt sup
 49 te, & reges earū omnes tempestate percussū
 50 mutauerūt vultus. * Negotiatores populo-
 51 rum sibilauerunt super te. Ad nihilū dedec-
 52 ta es, & non eris vsque in perpetuum.

תרגום יונתן

* ערב וכל רכבי נבט אנת חגריך בחורין ודכרין וגרין בהון הית סחורתיך :
 * חרן וכנעין וזהב ונשיאי קדר חמה סחרי ירך בכרים
 ואילים ועתודים בס סחריך :
 * רכלי שבא ורעמה חמה רכליך בראש כל בשם
 ובכל אבן יקרה וזהב נתנו עזבונך :
 * חרן וכנה ועדן רכלי שבא אשור כל מדרכלהך :
 * חמה רכליך במכללים בגלומי תבלת ורקמה
 ובגנזי ברומים בחכלים חכשים וארזים
 במרכלתך :
 * אני ורר תרשיש שורר יך מערבך ותמלאי
 ותכבדי מאד בלב ימים :
 * במים רבים הביאוך השטים אתך רוח הקדש
 שברך בלב ימים :
 * הונך ועזבונך מערבך מלחך וחכליך מחויקי
 בדךך וערבי מערבך וכל אנשי מלחמתך אשר
 בך ובכל קהלך אשר בתוכך יפלו בלב ימים ביום
 מפלתך : * לקול זעקת חכליך ירעשו מגרשות :
 * וירלו מאניותיהם כל תפשי משוט מלחים כל
 חכלי חים אל הארץ יעמדו :
 * והשמינו עליך בקולם ויזעקו מרה ויעלו עפר
 על ראשיהם באפר יתפלשו :
 * והקריחו אליך קרחא וחגרו שקים ובכו אליך
 במר נפש מספר מר : * ונשאו אליך בניהם קינה
 וקוננו עליך מי כצור בדמה בתוך הים :
 * בצאת עזבונך מים השבעת עמים רבים
 ברב הונך ומערבך העשרת מלכי ארץ :
 * עת נשברת מים במעמקי מים מערבך וכל
 קהלך בתוכך נפלו :
 * כל ישיבי האים שממו עליך ומלכיהם שערו
 שער רעמו פנים : * סחרים בעמים שרקו עליך
 בלהות היות ואינך עד עולם :

²¹ Arabia & omnes principes Cedar, isti negotiatores per manū tuam camelos, & arietes, & agnos in quibus negotiantur te. ²² Negotiores tui Saba, et Ragma, ipsi negotiatores tui cū primis aromatibus & lapidibus pretiosis, qui et aurum dederūt mercatū tuum. ²³ Charan & Chanaan & Edan, isti negotiatores tui; Saba et Assur & Chalmad negotiatores tui. ²⁴ Ferentes negotiationem in multifariam & volucris byacintum, & polymita & thesauros electos colligatos in funibus. ²⁵ Et cypressinae naues in eis. Negotiatio tua in multitudine commixtionum tuarum, & repleta es, & aggrauata es nimis in cordibus mariū. ²⁶ In aqua multa adduxerunt te remiges tui. Spiritus Austri contriuit te in corde maris. ²⁷ Potentie tue, & merces tua, & commixti tui, & remiges tui, & gubernatores tui, & consiliarij tui, & commiscientes commixtionē tuā, & omnes viri bellatores tui in te, & vniuersa cōgregatio tua in medio tui, cadent in corde maris, in die ruinae tue. ²⁸ Ad vocem clamoris tui gubernatores tui timore timebunt. ²⁹ Et descendent à nauibus suis omnes remiges tui, & nautæ tui, & proreta maris super terram stabunt. ³⁰ Et eiulabunt super te voce sua, & clamabunt amarè, & imponent terram super caput eorū, & cinerē substernent. ³¹ Et radent super te caluicium, & praeingentur cilicio, & plorabunt super te in amaritudine anime. ³² Et planctum amarum assument super te, & assument super te filij eorū lamentum, & plangent planctu Sor: Quis sicut Tyrus, quæ conticuit in medio maris? ³³ Quantam inuenisti mercedem à mari? implestiges à multitudine tua, & à commixtione tua distasti omnes reges terræ. ³⁴ Nunc autem contrita es in mari in profunditate aquæ, commixtio tua & omnis cōgregatio tua in medio tui, ceciderunt. ³⁵ Omnes remiges tui, omnes habitantes insulas contristabuntur super te, & reges earum stupore stupefient, & flebit facies eorum. ³⁶ Negotiatores à gentibus sibilauerunt super te; perditio facta es, & non vltra eris in æternum.

²¹ Ἀραβία καὶ πάντες οἱ ἀρχόντες κηδάρ. ἔτι ἐμποροὶ διὰ χειρὸς σε καμήλους, καὶ κρινοὺς, καὶ ἀγνούς ἐν οἷς ἐμποροῦνταί σε. ²² Ἐμποροὶ τοῦ Σαβᾶ, καὶ ῥαγμαῖ· αὐτοὶ ἐμποροὶ σε μὲν πρώτων ἡδυσμάτων καὶ λίθων τιμίων οἱ. ²³ Ἐχρυσίον ἐδωκαν τὴν ἀγοράν σε. ²⁴ χαρὸν, καὶ χανανῶν καὶ αἰδλῶν, ἔτι ἐμποροὶ σε. Σαβᾶ καὶ ἀσσύρων, καὶ χαλμαδῶν ἐμποροὶ σε. ²⁵ φέροντες ἐμπορίαν ἐν μοχαλίμ ἐγαλόμενα κινθόρον, καὶ ποικιλίαν καὶ θησαυροὺς ἐκλεκτούς καὶ θησαυροὺς ἐν χοινοῖς. ²⁶ καὶ κυπαρίσσινα πλοῖα ἐν αὐτοῖς. ἡ ἐμπορία σε ἐν τῇ πλήθει τῶν συμμικτών σου, καὶ ἐνεπλήσθης, καὶ ἐβαρυνθῆς σφόδρα ἐν καρδίᾳς θαλάσσης. ²⁷ ἐν ὕδατι πολλῷ ἦλθόν σε οἱ κωπηλάται. ²⁸ πνύμα ἔνοτς συνέπειψόν σε ἐν καρδίᾳ θαλάσσης. ²⁹ αἰδωμάς σε, καὶ ὁ μισθός σε ἐοὶς συμμικτοῖς σε, καὶ κωπηλάται σε, ἐοὶς κυβερνήταις σε, ἐοὶς σύμβουλοις σε, ἐοὶς πλεμνύτες τὴν πλεμνύσαν σε, ἐπᾶντες οἱ δῶδρες πολεμισαί σε ἐπὶ σοί, ἐπᾶσα ἡ συναγωγὴ σε ἐν μέσῳ τοῦ πεσόντος ἐν καρδίᾳ θαλάσσης. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πώσεώς σου. ³⁰ πρὸς τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς σου κυβερνήται σου φόβῳ φοβηθήσονται. ³¹ καὶ καταβήσονται ἀπὸ τῶν πλοίων αὐτῶν πάντες οἱ κωπηλάται σε, καὶ οἱ πλεμνύται σου, καὶ πρὸς τῆς θαλάσσης ἐπὶ τὴν γλῶσσήν σου. ³² καὶ ἀλλαλάξουσιν ἐπὶ σὲ τὴν φωνὴν αὐτῶν, καὶ κεκράξουσιν πικρῶν, καὶ πλεμνήσουσιν γλῶσσην ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ ἀποδοῦν ὑποστράβουσιν. ³³ ἐξυρήσονται ἐπὶ σοὶ φαιλάκρωμα, καὶ περὶ ζώσων σάκκων καὶ κλαύσων περὶ τοῦ ἐν πικρῶν ψυχῆς. ³⁴ καὶ κοπετὸν πικρὸν λήφοντα ἐπὶ σὲ καὶ ἀναλήψονται ἐπὶ σὲ οἱ υἱοὶ αὐτῶν θρῆνον, καὶ θρῆνήσουσιν θρῆνῆμα ὅρ. τίς ὡς περ τύρος κατασιγηθεῖσα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης; ³⁵ πόσον πῖνα θύρες μισθόν ἀπὸ τῆς θαλάσσης; ἐνέπλησας ἔθνη ἀπὸ τῆς πλήθους σε, ἐκ δὲ τῆς συμμικτοῦ σε ἐπλάσας πάντας βασιλεῖς τῆς γῆς. ³⁶ καὶ ὅς σιωπευεῖς ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐν βάθει ὕδατος ὁ σύμμικτός σου ἐπᾶσα ἡ συναγωγὴ σου ἐν μέσῳ σε. ³⁷ ἐπεσον πάντες οἱ κωπηλάται σου, πάντες οἱ κυβερνήταις τὰς νῆας συγνάουσιν ἐπὶ σὲ, καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἐκσάσει ἐκσῆσόν σου καὶ διακρύσει τὸ πρὸς ὥπον αὐτῶν. ³⁸ ἐμποροὶ ἀπὸ ἐθνῶν ἐξύρουν ἐπὶ σὲ, ἀπώλεια ἐγγύς σου καὶ οὐκ ἐπᾶση εἰς τὸν αἰῶνα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²¹ Arabia, & omnes principes Nebat, ipsi fuerunt negotiatores tui in bobus & arietibus & hœdis, in quibus fuit negotiatio tua. ²² Instructores Saba & Raama, ipsi negotiatores tui in primariis omnium aromatum, & in omnibus lapidibus pretiosis; aurum quoque posuerunt in domo thesauri tui. ²³ Charrai, Cannæi, & Hadibai, negotiatores Saba, prouinciæ Assyria & Media, ipsi fuerunt negotiatores tui. ²⁴ Et ipsi instructores tui in absolutissimis omnis generis rebus eximiis, palliis hyacinthinis, & seriniolis cedrinis, chlamydis coccineis, quæ repositæ sunt in capsellis coopertis pellibus & ligatis funibus byssinis & signatis annulo sculptorio, opere marino, positæ in turribus myrtinis, in quibus fuit negotiatio tua. ²⁵ Nauibus maris fuerunt remiges adducetes negotiationem in medium tui; & diues & potens euasisti nimis in medio mariū. ²⁶ In aquis multis venerunt contra te qui diripuerunt te: rex qui fortis est sicut ventus orientalis contriuit te in medio mariū. ²⁷ Diuitiæ tuæ & substantia tua, & negotiatio tua, nautæ tui, & gubernatores tui prouidentes necessaria tua, & inferetes negotiationes in tabernaculis tuas, & omnes viri bellatores tui qui apud te sunt, & omnes exercitus tui qui sunt in medio tui, proficiuntur in mediū maris in die ruinae occisorum tuorum. ²⁸ Ad vocem clamoris gubernatorum tuorum commouebuntur suburbia. ²⁹ Et descendent de nauibus suis omnes tenentes remum; nautæ & omnes gubernatores maris super terram stabunt. ³⁰ Et audire facient super te vocem suam, & clamabunt amarè, & imponent puluerem super capita sua, & cinere operientur. ³¹ Et radent super te caluitium, & accingentur faccis, & plorabunt super te in amaritudine anime, & agent super te planctum amarum. ³² Et assument super te lamentationem in consilio suo, & vlu-labunt super te: Quis est sicut Tyrus? non est similis ei in medio maris. ³³ Cum exirent mercimonia tua ex nationibus, satiasti populos multos, multitudine diuitiarum tuarum & substantiæ tuæ distasti reges terræ. ³⁴ Nunc contrita es quæ habitabas in medio maris, in profundis maris negotiatio tua, & omnes exercitus tui in medio tui ceciderunt. ³⁵ Vniuersi habitatores insularum obstupuerunt super te, & reges earum contremuerunt tremore, maculataq, sunt facies eorum. ³⁶ Negotiatotes in populis obstupuerunt super te: quasi non fuisses dabo te, & sic eris vsque in æternum.

כח

וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 בֶּן-אָדָם אָמַר לַנָּגִיד צֹר כֹּה-אָמַר יְהוָה
 יַעֲזֹבָה לְבָבָהּ וְתֹאמַר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבְּתִי
 בְּלֵב יָמִים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא-אֵל וְתִתֵּן לְבָבָהּ כָּלֵב
 אֱלֹהִים:
 הִנֵּה חֲכָם אַתָּה מִדָּנָאֵל כָּל-סֶתוּם לֹא עֲמָמוֹךְ:
 בְּחִכְמָתְךָ וּבִתְבוּנָתְךָ עָשִׂיתָ לָךְ חֵיל וְתַעֲשֶׂה זֶהָב
 וְכֶסֶף בְּאֻצְרוֹתֶיךָ:
 בָּרַב חֲכָמָהּ בְּרַכְלָתְךָ הִרְבִּיתָ חֵילְךָ וַיִּגְבֶּה
 לְבָבְךָ בְּחֵילְךָ: * לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה יַעֲזֹבָתְךָ
 אֶת-לְבָבְךָ כָּלֵב אֱלֹהִים:
 לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא עֲלֶיךָ זָרִים עָרִיצִי גוֹיִם וְהִרְיָקוּ
 חֲרֻבוֹתַם עָלֶיךָ חֲכָמָתְךָ וְחֵילְךָ יִפְעֻךָ:
 לְשַׁחַת יוֹרְדוֹךָ וּמָתָה מָמוֹתֶיךָ חֵלֶל כָּלֵב יָמִים:
 הָאִמַּרְתָּ אֱמַר אֱלֹהִים אֲנִי לִפְנֵי הָרֶגֶת וְאַתָּה
 אָדָם וְלֹא-אֵל בִּיד מַחְלִלְךָ:
 מוֹתֵי עַרְלִים תָּמוּת בְּיַד זָרִים כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי
 נָא אֶדְנִי יְהוָה:
 וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 בֶּן-אָדָם שֶׁאֵין קִינָה עָלֶיךָ צוּר וְאִמַּרְתָּ לוֹ כֹּה
 אָמַר אֶדְנִי יְהוָה אַתָּה חוֹתֵם תְּכֵנִית מֵלֵא חֲכָמָה
 וּבְלִיל יָפִי:
 בְּעֶרְוַן גֵּן-אֱלֹהִים הָיִיתָ כָּל-אֶבֶן יְקָרָה מִסְכָּתְךָ
 אָדָם פִּטְרָה וַיְהִלֵם תְּרִשִׁישׁ שֶׁהֵם וַיִּשְׁפֹּחַ סָפִיר נֶפֶךְ
 וּבִרְקַת וַיִּזְהַב מֵלֶאכֶת תְּפִיד וַיִּקְבֹּץ כָּךְ בְּיוֹם הַבְּרָאָה
 בּוֹנֵנּוּ: * אֶת-כְּרוֹב מִמֶּשֶׁחַ הַסּוּכָךְ וְנִתְתִּיד בְּחֵר
 קֹדֶשׁ אֱלֹהִים הָיִיתָ בְּתוֹךְ אֲבֵנֵי-אֵשׁ הַתְּהַלְכָהּ:
 תָּמִים אַתָּה בְּדֶרֶכְיָךְ מִיּוֹם הַבְּרָאָה עַד-נִמְצָא
 עוֹלָתְךָ בָּךְ:

CAP. XXVIII.

ET factus est sermo Domini ad me, di-
 cens: * Fili hominis, dic principi Tyri:
 A Hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd eleua-
 tum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum,
 & in cathedra Dei sedi in corde maris, cu-
 sis homo & non Deus, & dedisti cor tuum
 quasi cor Dei. * Ecce sapientior es tu Da-
 niele, omne secretū non est absconditum
 à te. * In sapientia & prudentia tua feci-
 sti tibi fortitudinem, & acquisisti aurum &
 4 argentum in thesauris tuis. * In multitu-
 dine sapientiæ tuæ & in negotiatione tua
 multiplicasti tibi fortitudinem, & eleuatū
 est cor tuum in robore tuo.
 6 * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
 B Eò quòd eleuatū est cor tuū quasi cor Dei.
 7 * Idcirco ecce ego adducam super te alie-
 nos robustissimos gentium. Et nudabunt
 gladios suos super pulchritudinem sapien-
 tiæ tuæ, & polluent decorem tuum.
 8 * Interficient & detrahent te, & morie-
 ris in interitu occisorum in corde maris.
 9 * Nunquid dicens loqueris: Deus ego
 sum, coram interficientibus te, cum sis ho-
 mo & non Deus? In manu occidentium te,
 10 * Morte incircuncisorū morieris, in ma-
 nu alienorum; quia ego locutus sum, ait
 11 Dominus Deus. * Et factus est sermo
 C Domini ad me, dicens:
 12 * Fili hominis, leua planctum super regē
 Tyri, & dices ei: Hæc dicit Dominus Deus:
 Tu signaculū similitudinis, plenus sapien-
 tia, perfectus decore:
 13 * In delitiis paradisi Dei fuisti. Omnis
 lapis pretiosus operimētū tuū, Sardius, to-
 pazius, & iaspis, chrysolithus, & onyx, &
 beryllus, sapphirus & carbunculus & sma-
 ragdus: aurum opus decoris tui, & forami-
 na tua in die qua conditus es preparata
 sunt.
 14 * Tu Cherub extensus & protegens, &
 D posui te in mōte sancto Dei. In medio lapi-
 dum ignitorum ambulasti.
 15 * Perfectus in viis tuis à die conditionis
 tuæ, donec inuenta est iniquitas in te.

תרגום יונתן

וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 בֶּן-אָדָם אָמַר לַנָּגִיד צֹר כֹּה-אָמַר יְהוָה
 יַעֲזֹבָה לְבָבָהּ וְתֹאמַר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבְּתִי
 בְּלֵב יָמִים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא-אֵל וְתִתֵּן לְבָבָהּ כָּלֵב
 אֱלֹהִים:
 הִנֵּה חֲכָם אַתָּה מִדָּנָאֵל כָּל-סֶתוּם לֹא עֲמָמוֹךְ:
 בְּחִכְמָתְךָ וּבִתְבוּנָתְךָ עָשִׂיתָ לָךְ חֵיל וְתַעֲשֶׂה זֶהָב
 וְכֶסֶף בְּאֻצְרוֹתֶיךָ:
 בָּרַב חֲכָמָהּ בְּרַכְלָתְךָ הִרְבִּיתָ חֵילְךָ וַיִּגְבֶּה
 לְבָבְךָ בְּחֵילְךָ: * לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה יַעֲזֹבָתְךָ
 אֶת-לְבָבְךָ כָּלֵב אֱלֹהִים:
 לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא עֲלֶיךָ זָרִים עָרִיצִי גוֹיִם וְהִרְיָקוּ
 חֲרֻבוֹתַם עָלֶיךָ חֲכָמָתְךָ וְחֵילְךָ יִפְעֻךָ:
 לְשַׁחַת יוֹרְדוֹךָ וּמָתָה מָמוֹתֶיךָ חֵלֶל כָּלֵב יָמִים:
 הָאִמַּרְתָּ אֱמַר אֱלֹהִים אֲנִי לִפְנֵי הָרֶגֶת וְאַתָּה
 אָדָם וְלֹא-אֵל בִּיד מַחְלִלְךָ:
 מוֹתֵי עַרְלִים תָּמוּת בְּיַד זָרִים כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי
 נָא אֶדְנִי יְהוָה:
 וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 בֶּן-אָדָם שֶׁאֵין קִינָה עָלֶיךָ צוּר וְאִמַּרְתָּ לוֹ כֹּה
 אָמַר אֶדְנִי יְהוָה אַתָּה חוֹתֵם תְּכֵנִית מֵלֵא חֲכָמָה
 וּבְלִיל יָפִי:
 בְּעֶרְוַן גֵּן-אֱלֹהִים הָיִיתָ כָּל-אֶבֶן יְקָרָה מִסְכָּתְךָ
 אָדָם פִּטְרָה וַיְהִלֵם תְּרִשִׁישׁ שֶׁהֵם וַיִּשְׁפֹּחַ סָפִיר נֶפֶךְ
 וּבִרְקַת וַיִּזְהַב מֵלֶאכֶת תְּפִיד וַיִּקְבֹּץ כָּךְ בְּיוֹם הַבְּרָאָה
 בּוֹנֵנּוּ: * אֶת-כְּרוֹב מִמֶּשֶׁחַ הַסּוּכָךְ וְנִתְתִּיד בְּחֵר
 קֹדֶשׁ אֱלֹהִים הָיִיתָ בְּתוֹךְ אֲבֵנֵי-אֵשׁ הַתְּהַלְכָהּ:
 תָּמִים אַתָּה בְּדֶרֶכְיָךְ מִיּוֹם הַבְּרָאָה עַד-נִמְצָא
 עוֹלָתְךָ בָּךְ:

CAP. XXVIII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: ¹ Et tu fili hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Adonai Dominus: Pro eo quod exaltatum est cor tuum, & dixisti, Deus sum ego, habitationem Dei habitavi in corde maris; tu autem es homo & non Deus, & dedisti cor tuum quasi cor Dei. ² Nunquid sapientior es tu Daniele? Sapientes non erudierunt te disciplina sua. ³ Nunquid in scientia tua aut in prudentia tua fecisti tibi fortitudinem, & acquisisti argentum & aurum in thesauris tuis: ⁴ Aut in multa scientia tua et negotiatione tua multiplicasti fortitudinem tuam, & eleuatum est cor tuum in fortitudine tua?

⁵ Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Quia dedisti cor tuum sicut cor Dei. ⁶ Propter hoc ecce ego adduco super te alienos pestilentes de gentibus, & euaginabunt gladios suos super te, super pulchritudinem scientie tue, sternent pulchritudinem tuam.

⁷ In perditionem, & deducunt te, & morieris morte vulneratorum in corde maris.

⁸ Nunquid loquens dices: Deus sum ego in conspectu interficientium te? tu autem es homo et non Deus. In manu vulnerantium te, ⁹ Mortibus incircumcisorum morieris in manibus alienorum, quia ego locutus sum, dicit Adonai Dominus. ¹⁰ Et factus est sermo Domini ad me, dicens: ¹¹ Fili hominis, assume planctum super principem Tyri, et dic ei: Hæc dicit Adonai Dominus: Tu es signaculum similitudinis, plenus sapientia & corona decoris.

¹² In delitiis paradisi Dei fuisti, omni lapide pretioso indutus es; sardio & topazio & smaragdo & carbunculo et sapphiro & iaspide, & argento & auro, & ligurio et achate, & amethysto & chrysolitho & beryllo & onychio, et auro replesti thesauros tuos, & apothecas tuas in te. Ex qua die conditus es & preparatus es,

¹³ Cum Cherub unctus à Deo, & habitante in tabernaculo. Et posui te in monte sancto Dei; factus es in medio lapidum ignitorum; ambulasti

¹⁴ Immaculatus tu in diebus tuis, à qua die creatus es, donec inuenta sunt iniquitates in te.

κη

¹ Καὶ ἐγγύετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων· ² καὶ σὺ υἱὲς ἀνθρώπου, εἰπὲς τῷ ἀρχόντι τύρου· τὰδε λέγει ὁ δὺναι κύριος· ἀνθρώπων ὑψώθη ἡ καρδία, & εἶπας ὁ θεὸς εἰμὶ ἐγὼ, καὶ τοικίαν θεὸς καλῶκηκα ἐν καρδίᾳ θαλάσσης, & εἶ δὲ ἀνθρώπος καὶ εἰ θεός, καὶ ἔδωκας τὴν καρδίαν σου ὡς καρδίαν θεοῦ. ³ μὴ θωπότερος εἶ σου ὁ δυνάστης; ⁴ ἄλλοι οὐκ ἐπαίδευσαν σε τῇ ἐπιστήμῃ αὐτῶν. ⁵ μὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ σου ἢ ἐν τῇ φρονήσει σου ἐποίησας ἐαυτῷ δύναμιν, καὶ πεποιήσω δρυγέλιον καὶ χερσίον ἐν τοῖς θησαυροῖς σου. ⁶ ἢ ἐν τῇ πολλῇ ἐπιστήμῃ σου ἐπλήθυνες δυνάμειν σου, καὶ ὑψώθη ἡ καρδία σου ἐν τῇ δυνάμει σου; ⁷ διὰ τοῦτο τὰδε λέγει ὁ δὺναι κύριος· ἐπείδω ἔδωκας τὴν καρδίαν σου ὡς καρδίαν θεοῦ. ⁸ ἀπὸ τούτου ἰδοὺ ἐγὼ ἐπαίω ἐπὶ σὲ ἄλλοτεῖς λαοὺς ἀπὸ ἐθνῶν, καὶ ἐκκινώσουσιν τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐπὶ σὲ ἐπὶ τὸ καλῶς τῇ ἐπιστήμῃ σου, & ῥώσουσιν τὸ καλῶς σου. ⁹ εἰς ἀπώλειαν, καὶ καὶ ἀβυσθώσουσιν σὲ, καὶ ἀποθνήσκει θανάτῳ τραυματιῶν ἐν καρδίᾳ θαλάσσης. ¹⁰ μὴ λέγων ἐρεῖς, θεὸς εἰμὶ ἐγὼ ἐνώπιον πάντων δυνάστηων, σὺ δὲ εἶ ἀνθρώπος ὡς θεός· ἐν χερσὶν ἡτρωσκότων σε, ¹¹ θανάτους ἀπερμημένων ἀποθνήσκει ἐν χερσὶν ἄλλοτεῖων, ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα, λέγει ὁ δὺναι κύριος. ¹² καὶ ἐγγύετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων· ¹³ υἱὲς ἀνθρώπου, λάβε θρῆνον ἐπὶ τὸν ἀρχοντα τύρου, καὶ εἰπὲς αὐτῷ· τὰδε λέγει ὁ δὺναι κύριος, & εἶ δὲ ἀποσφραγισμα ὁμοιώσεως πλήρους θείας καὶ σέφαντος κάλλους. ¹⁴ ἐν τῇ τρυφῇ σου ὡς ἀδελφεὸς σου θεοῦ ἐγγύθης. πάντα λίθον τίμιον ἐνδεδέσθαι, σάρδιον καὶ τοπάζιον καὶ σμαράγδον καὶ ἀνθρακὰ καὶ σάπφειρον καὶ ἰάσπιν, καὶ δρυγέλιον καὶ χερσίον, καὶ λιγύριον καὶ ἀχάτιον, καὶ ἀμέθυστον καὶ χερυλόνιον καὶ βηρύλλιον καὶ ὀνύχον· καὶ χερσίον ἐπλήθυνες ἐν θησαυροῖς σου καὶ τὰς ἀποθήκας σου ἐν σοί. ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐκτίσθης καὶ κατεσκευάσθης, ¹⁵ μὴ ἔχεις κεχειρημένον ὡς θεός, καὶ κατασκευάσθαι ἐν σκηνώματι· καὶ ἐστηκάς ἐν ὄρει αἰγίῳ θεοῦ. ἐγγύθης ἐν μέσῳ λίθων πυρίνων, ἐπορεύθης ¹⁶ ἁμωμος σὺ ἐν ταῖς ἡμέραις σου, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐκτίσθης ἕως οὗ δὲ ῥέθνηται ἀδικήματά σου ἐν σοί.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XXVIII.

ET factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum, dicens: ¹ Fili hominis, dic regi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod exaltatum est cor tuum, & dixisti: Terribilis ego sum, & in sede fortium sedi in medio marium; & tu es homo inutilis, & cogitasti in corde tuo quod sis terribilis. ² Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est occultatum à te. ³ In sapientia tua & in prudentia tua posuisti tibi diuitias, & congregasti aurum & argentum in thesauris tuis. ⁴ In multitudine sapientiae tuae & in negotiatione tua multiplicasti exercitus tui, & eleuatum est cor tuum ob copias tuas. ⁵ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod cogitasti in corde tuo quod sis terribilis. ⁶ Ideo ecce ego adducam super te extraneos robustissimos populorum, & euaginabunt gladios suos in ornatum sapientiae tuae, & dissipabunt splendorem terroris tui. ⁷ In dissipationem detrahent te, & morieris morte vulneratorum gladio in medio marium. ⁸ Nunquid dicendo dices: Terribilis ego sum coram interficientibus te: cum tu homo sis inutilis, in manu dissipantium te. ⁹ Morte impiorum morieris in manu alienorum, quia ego decreui in verbo meo, dicit Dominus Deus. ¹⁰ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum, dicens: ¹¹ Fili hominis, tolle lamentum super regem Tyri, & dices illi: Hæc dicit Dominus Deus: Tu similis es vasi figurato quod scitè compositum est & absolutum in pulchritudine sua. ¹² Copia bonorum & deliciarum tu diffusus, ac si in voluptate paradisi Domini habitares. Omnes diuitiae & altitudo & gloria data sunt tibi: omnes lapides preciosi & digesti in vestimentis tuis: Sardius, topazius & adamas, chrysolithus, beryllus & iaspis, sapphirus, smaragdus & carbunculus, inclusi auro, omnes isti opus ornamenti tui: ideo eleuatum est cor tuum. Verum non considerasti cadaver tuum, quod factus sis concauitatibus & foraminibus quae sunt tibi necessaria, sine quibus impossibile est viui: à die quo conditus es, tecum composita sunt. ¹³ Tu es rex unctus in regnum, & data est tibi magnitudo. Et tu montem sanctum Domini spreuisti, & in populum sanctum cogitasti dominari. ¹⁴ Perfectus eras in via tua à die quo creatus es, donec inuenta est iniquitas in te.

16 בָּרַב רַכְלֶתְךָ מְלוֹ תוֹכְךָ חֶמֶס וְתַחֲטָא וְאַחֲלֶלְךָ
מֵהָר אֱלֹהִים וְאַבְדֶּךָ כְּרֹב הַסּוֹכֶךְ מִתּוֹךְ אֲבְנֵי אֵשׁ:
17 גְּבִה לְכָךְ בִּיפֶיךָ שַׁחַת חֲכַמְתֶּךָ עַל-יַפְעָתְךָ עַל-
אֶרֶץ הַשְׁלֵכֶתִיךָ לִפְנֵי מַלְכִים נִתְתִּיךָ לְרֹאוּהָ בָךְ:
18 מִרְבַּע עֲזִיבֶךָ בְּעוֹל רַכְלֶתְךָ חֲלָלֶת מִקְדָּשֶׁיךָ וְאוֹצֵא
אֵשׁ מִתּוֹכְךָ הֵי-אֶבְלֶתְךָ וְאַתְנֶנְךָ לְאַפְּרֵי עַל-הָאֶרֶץ
לְעֵינֵי כָל-רֹאֶיךָ:
19 כָּל-יֹדְעֶיךָ בְּעַמִּים שָׁמְמוּ עֲלֶיךָ בִּלְהוֹת הָיִיתָ
וְאֵינְךָ עַד-עוֹלָם:
20 וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
21 בֶן-אָדָם שִׁים פָּנֶיךָ אֶל-צִידוֹן וְהִנֵּבֵא עֲלֶיהָ:
22 וְאָמַרְתָּ כֹה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי עֲלֶיךָ צִידוֹן
וְנִכְבַּדְתִּי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה בַּעֲשׂוֹתִי כֹה
שְׁפָטִים וְנִקְדַּשְׁתִּי בָּהּ:
23 וְשַׁלַּחְתִּי-כֹה דְבַר רֹדֶם בְּחֻצוֹתֶיהָ וְנִפְלַל חֲלָלִי
בְּתוֹכָהּ בַּחֲרַב עֲלֶיהָ מִסָּבִיב וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה:
24 וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל סֶלֶן מִמָּאִיר וְקוֹץ
מִכָּאֵב מִכָּל סָבִיבָתָם הַשְּׂאֲטִים אוֹתָם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי
אֲדֹנִי יְהוָה:
25 כֹה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה בְּקִבְצִי אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל
מִן-הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצוּ בָם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
וַיֵּשְׁבוּ עַל-אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לַעֲבָדֵי לִיעֶקֶב:
וַיֵּשְׁבוּ עֲלֶיהָ לִבְטָח וּבְנֵי בָתִּים וְנָטְעוּ כִרְמִים
וַיֵּשְׁבוּ לִבְטָח בַּעֲשׂוֹתִי שְׁפָטִים בְּכָל הַשְּׂאֲטִים אֹתָם
מִסָּבִיבָתָם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם:
כט
1 בִּשְׁנַת הָעֶשְׂרִית בַּעֲשָׂרֵי בִשְׁנָיִם עָשָׂר לַחֹדֶשׁ
הָיָה דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
2 בֶן-אָדָם שִׁים פָּנֶיךָ עַל-פְּרֹעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהִנֵּבֵא
עָלָיו וְעַל-מִצְרַיִם כֻּלָּהּ:

16 In multitudine negotiationis tuæ re-
pleta sunt interiora tua iniquitate, & pec-
casti, & eieci te de monte Dei, & perdidisti
17 ô Cherub protegens de medio lapidû igni-
torum. Et eleuatû est cor tuum in de-
core tuo, perdidisti sapientiam tuam in de-
core tuo, in terram proieci te, ante faciem
18 regum dedi te, vt cernerent te.
19 In multitudine iniquitatum tuarû &
iniquitate negotiationis tuæ polluisti fan-
ctificationem tuâ. Producam ergo igne de
medio tui qui comedat te, & dabo te in ci-
nerem super terrâ in conspectu omniû vi-
19 dentium te. Omnes qui nouerint te in
gentibus, obstupefcet super te. nihil factus
20 es, & non eris in perpetuum. Et factus
21 est sermo Dñi ad me, dicens: Fili homi-
22 nis, pone faciē tuam cōtra Sydonē, & pro-
phetabis de ea. Et dices: Hæc dicit Dñs
Deus: Ecce ego ad te Sydon, & glorificabor
in medio tui. Et sciēt quia ego Dominus,
cū fecero in ea iudicia, & sanctificatus
23 fuero in ea. Et immittam ei pestilentia
& sanguinē in plateis eius, & corruent in-
terfecti in medio eius gladio per circuitū,
24 & sciēt quia ego Dñs. Et non erit vltra
G domui Israel offendiculum amaritudinis,
& spina dolorē inferens vndique per cir-
cuitū eorum qui aduersantur eis, & sciēt
25 quia ego Dñs Deus. Hæc dicit Dominus
Deus: Quando congregauero domū Israel
de populis in quibus dispersi sunt, sancti-
ficabor in eis coram gentibus, & habitabū
in terra sua, quam dedi seruo meo Iacob.
26 Ethabitabunt in ea securi: & ædifica-
bunt domos, & plantabunt vineas, & ha-
bitabunt confidenter cū fecero iudicia
in omnibus qui aduersantur eis per circuitū,
& sciēt quia ego Dñs Deus eorum.
CAP. XXIX.
1 IN anno decimo, decimo mense, duo-
A decima die mensis, factum est verbum
Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam cōtra
Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis
de eo, & de Ægypto vniuersa.

תרגום יונתן

16 בסגיאנות סחורתך אחמלי אוצרך חטוף וחבתא ואפסנך על דבסרתא על טור קדשא דיי ואבונך מלכא דרבתא על די סברתא
17 ראם לכך בתקפך אחתכלת בחכמתך על וי איתך על ארעא רששתך אזורא למלכא יתבתך לאסתכלא
18 סגיא חובך בשקר סחורתך אפסת מקדשך ואיתי עממא דתקיפין באשתא מחובי זונך אנת ושיאונך ואחונך בקטס על
19 כל ידעך בעממא צדוי עלך כדלא הוית אחונך וכך חתא עד עלמא: וחוה פתגם נבואה מן קדם
20 ותימר כדנן אמר ויי אלהים הא אנת שלח רגזי עלך צידון
21 ואשלח בה מותא וקטלא בשוקתא כד יחרמן קטילין
22 ולא יהא עוד לבית ישראל מלך מבאש ושלטון מעיק
23 כדנן אמר ויי אלהים כד אכנש ית בית ישראל מביני עממא דאחבדרי
24 ויתבון עלה לרחצן ויבנוז בתין ויצבון כרמין ויתבון
25 בשתא עשיריתא בעשיריתא בחרי עשר לירחא
26 בן אדם שים פניך על פרועה מלכא ומצרים ואתנבי עלוהי ועל מצרים כלהו:
כט
1 בשנת העשירית בעשרי בשני עשר לחדש
היה דבר יהוה אלי לאמר:
2 בן אדם שים פניך על פרועה מלך מצרים והנבא
עליו ועל מצרים כלה:

¹⁶ Ab enim multitudine negotiationis tue replesti cellaria tua iniquitate, & peccasti & vulneratus es à monte Dei, & adduxit te Cherub obumbrans de mediis lapidibus ignitis.

¹⁷ Elatum est cor tuum in decore tuo, corrupta est disciplina tua cum decore tuo, propter multitudinem peccatorum tuorum. In terram proieci te, in conspectu regum dedi te ut dehonorereris.

¹⁸ Propter multitudinem peccatorum tuorum & iniquitatum negotiationis tue, contaminasti sancta tua, & educa ignem de medio tui, hic deuorabit te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te. ¹⁹ Et omnes qui norunt te in gentibus, contristabuntur super te. Perditio factus es, & non eris ultra in seculum.

²⁰ Et factus est sermo Domini ad me, dicens: ²¹ Fili hominis, obfirma faciem tuam contra Sidonem, & propheta super eam.

²² Et dicit: Hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in te, & scies quia ego sum Dominus, cum fecero ego in te iudicia, & sanctificabor in te.

²³ Et emittam in te mortem, et sanguinem in plateis tuis, & corruent vulnerati in gladiis in te in circuitu tuo, & scient quia ego sum Dominus. ²⁴ Et non erunt ultra in domo Israel offensusculi amaritudinis, & spina doloris ab omnibus qui in circuitu eorum, qui contumelia affecerunt eos: & scient quia ego sum Adonai Dominus. ²⁵ Hæc dicit Adonai Dominus: Et congregabo domum Israel de gentibus ubi dispersi sunt illi, & sanctificabor in eis coram populis et gentibus; & habitabunt in terra sua quam dedi seruo meo Jacob. ²⁶ Et habitabunt in ea in spe, & edificabunt domos, & plantabunt vineas, habitabunt in spe, cum fecero iudicium in omnibus qui contumelia affecerunt eos in circuitu eorum: et scient quia ego sum Dominus Deus eorum, & Deus patrum eorum.

CAP. XXIX.

¹ In anno decimo, in decimo mense, una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens: ² Fili hominis, obfirma faciem tuam super Pharaonem regem Aegypti, & propheta super eum, & super Aegyptum totam.

¹⁶ Ἀπὸ τοῦ πλήθους τῆς ἐμπορίας σου ἐπλησας τὰ ταμεία σου ἀνομίας, καὶ ἡμαρτίαι καὶ ἐτραυματίσθης ἀπὸ ὄψεως θεῶν, καὶ ἡγαγόν σε τὸ χεῖρ ἐκ τοῦ συσκιάζοντος ἐν μέσων λίθων πυρίνων. ¹⁷ Ὑψώθη ἡ καρδία σου ἐπὶ τὰ κάλλη σου. διεφθάρη ἡ συνέτη σου καὶ ἐκάλλυψες σε διὰ τὸ πλῆθος τῶν αἰματηρῶν σου. ἐπὶ τὴν γῆν ἐρεψά σε, ἐναντίον βασιλέων ἐδωκά σε ὡς ἀνδραγαθίαν. ¹⁸ διὰ τὸ πλῆθος τῶν αἱματηρῶν σου καὶ τῶν ἀδικιῶν τῆς ἐμπορίας σου, ἐβέβηλωσας τὰ ἱερά σου, καὶ ἐξάξω πύργον ἐκ μέσων σου, τοῦτο κατεφάγεταί σε, & δώσω σε εἰς ἀποδὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἐναντίον πάντων τῶν ὀρώντων σε. ¹⁹ & πάντες ἐπιστάμενοί σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν συγνάσουσιν ἐπὶ σέ. ἀπώλεια ἐγὼ εἶμι, & οὐκ ὑπαρξέεις ἐπὶ εἰς τὸν αἰῶνα. ²⁰ καὶ ἐγγύς ἐστι λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων· ἢ ἐδωδὴν ἄνθρωπον, σήμερον τὸ πρῶτον σου ἐπὶ σιδῶνα, καὶ περὶ φήτου σου ἐπ' αὐτήν.

²¹ καὶ εἰπέ, τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ σιδῶν & ἐνδοξαθήσομαι ἐν αὐτῇ, & γνώσῃ ὅτι ἐγὼ εἶμι κύριος, ἐν τῇ ποιήσω αὐτήν ἐν αὐτῇ κρίματα, καὶ ἀγαθήσομαι ἐν αὐτῇ. ²² καὶ ἐξαποστελέω ἐπὶ σιδῶνα τὸν αἶμα ἐν ταῖς πλατείαις σου, & περὶ τῆς τετραυματισμένης ἐκ μαχαίρας ἐν σοὶ περικύκλωσες, & γνώσῃ ὅτι ἐγὼ εἶμι κύριος. ²³ καὶ ὅτι ἔσονται ἐπὶ ἐν τῇ οἰκῇ ἰσραὴλ σκόλη πικρίας & ἀκανθα ὁδύνης ἀπὸ πασῶν τῶν περικύκλων αὐτῶν τῶν ἀπὸ μνηστῶν αὐτῶν, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ εἶμι ἀδωναὶ κύριος. ²⁴ τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος & συναξέω τὸν οἶκον ἰσραὴλ ἐκ τῶν ἐθνῶν & διεσκορπίσθησαν ἐκεῖ, καὶ ἀγαθήσομαι ἐν αὐτοῖς ἐνώπιον τῶν λαῶν & τῶν ἐθνῶν. καὶ κατοικήσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἡ δόξα καὶ τὸ δούλωμα καὶ ἡ ἀκώβ. ²⁵ & κατοικήσουσιν ἐπ' αὐτὴν ἐπ' ἐλπίδι, καὶ οἰκοδομήσουσιν οἰκίας, & φυτεύσουσιν ἀμπελῶνας & κατοικήσουσιν ἐν ἐλπίδι, ὅταν ποιήσω κρίματα ἐν πᾶσιν τοῖς ἀπὸ μνηστῶν αὐτῶν ἐν τοῖς κύκλοις αὐτῶν. & γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἶμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν & ὁ θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν.

καὶ

¹ Ἐν τῇ ἑτῇ τῇ δεκάτῃ ἐν τῇ δεκάτῃ μηνὶ μιᾷ τῆς μηνός, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων· ἢ ἐδωδὴν ἄνθρωπον, σήμερον τὸ πρῶτον σου ἐπὶ φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου, καὶ περὶ φήτου σου ἐπ' αὐτόν, & ἐπ' αἰγύπτιον ὅλυν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁶ Ob multitudinem negotiationis tue impleti sunt thesauri tui rapina: hinc deliquisti, & violabo te, pro eo quod spreuisti montem sanctum Domini, & perdam te rex qui vnctus es; pro eo quod putasti dominari in populum sanctum. ¹⁷ Eleuatum est cor tuum in fortitudine tua, & corruptus es in sapientia tua, ob splendorem terroris tui: in terram proieci te, admonitionem regibus dedi te, ut considerent te. ¹⁸ Propter multitudinem peccatorum tuorum, ob perfidiam negotiationis tue profanasti sanctuarium tuum; & adducam populos qui fortes sunt sicut ignis, propter peccata superbiae tuae ipsi consumant te. Et dabo te sicut cinerem super terram in conspectu omnium videntium te. ¹⁹ Omnes qui nouerunt te in populis obstupuerunt super te: quasi non fueris dabo te, & sic eris usque in aeternum. ²⁰ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum, dicens: ²¹ Fili hominis, suscipe prophetiam super Sydon, & prophetabis in eam. ²² Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mitto furorem meum super te Sydon, & glorificabor in medio tui, & scient quia ego Dominus, cum fecero in eam ultionem iudiciorum, & sanctificatus fuero in ea. ²³ Et mittam in eam pestem & occisionem in vicos eius, cum proiciantur interfecti in medio eius, cum induxero super eam occidentes gladio per circuitum, & scient quia ego Dominus. ²⁴ Et non erit ultra domui Israel rex malefaciens, & princeps tribulans per omnem circuitum eorum, qui diripiebant eos: & scient quia ego Dominus Deus. ²⁵ Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregaui domum Israel de medio populorum per quos dispersi sunt, sanctificabor in eis in oculis populorum, & habitabunt in terra sua quam dedi seruo meo Iacob. ²⁶ Et habitabunt in ea confidenter, & edificabunt domos & plantabunt vineas, & habitabunt secure, cum fecero ultionem iudiciorum de omnibus qui depradantur eos per circuitum: & scient quia ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXIX.

¹ Anno decimo, mense decimo, duodecima die mensis, factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum, dicens: ² Fili hominis, suscipe prophetiam super Pharaonem regem Aegypti, & vaticinare super eum & super vniuersos Aegyptios.

² Loquere & dic: Hæc dicit Adonai Dominus: ³ Ecce ego ad te Pharaon rex Aegypti draconem magnum sedentem in medio fluminum tuorum, dicentem: Mea sunt flumina, & ego feci ea.

⁴ Et ego dabo frenum in maxillas tuas, & adglutinabo pisces fluminis tui ad alas tuas, & extraham te de medio fluminis tui, & uniuersos pisces fluminis squamis tuis adglutinabo.

⁵ Et deponam te velociter, & omnes pisces fluminis tui, super faciem campi cades, & non congregaberis & non colligeris. Bestius terræ et volatilibus celi dedi te in deuorationem.

⁶ Et scient omnes habitantes Aegyptum quia ego sum Dominus. Pro eo quod fuisti virga arundinea domui Israel:

⁷ Quando apprehenderunt te manu sua & confractus es, & quando plausit super eos omnis manus, & quando requieverunt super te, contritus es, & confregisti eorum omnem lumbum.

⁸ Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego adduco super te gladium, & perdam homines de te & iumenta.

⁹ Et erit terra Aegypti perditio & desertum: & scient quia ego sum Dominus, eo quod dixeris tu: Flumina mea sunt, & ego feci illa.

¹⁰ Idcirco ecce ego ad te, & ad omnia flumina tua, & dabo terram Aegypti in desertum, gladium & perditionem à Magdolo & Syene & usque ad terminos Aethiopum.

¹¹ Non transibit in ea pes hominis, & pes iumenti non gradietur in ea, et non habitabitur quadraginta annis.

¹² Et dabo terram eius in perditionem in medio deserti: & ciuitates eius in medio ciuitatum desertarum erunt desolatio quadraginta annis, & dispergam Aegyptum in gentibus, & ventila bo eos in regionibus.

¹³ Hæc dicit Adonai Dominus: Post quadraginta annos congregabo Aegyptios ex gentibus ubi dispersi sunt illic.

¹⁴ Et reducam captiuitatem Aegyptiorum, & collocabo eos in terra Bathores, in terra unde assumpti sunt, & erit principatus humilis

³ λάληθον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ σὲ φαραὼ βασιλὸς αἰγύπτου τὸν δράκοντα τὸν μέγαν τὸν ἐκαστήριον ἐν μέσῳ τῶν ποταμῶν αὐτοῦ τὸν λέγοντα, ἐμοὶ εἰσιν οἱ ποταμοί, καὶ ἐγὼ ἐποίησα αὐτούς.

⁴ καὶ ἐγὼ δώσω χαλινὸν εἰς τὰς σιαγόνας σου, & προσκολλήσω ὅττι ἰχθύας ἐκ ποταμοῦ σου πρὸς τὰς πτέρυγας σου, καὶ θάξω σε ἐν μέσῳ ἐκ ποταμοῦ σου, & πᾶν τὰς ὅττι ἰχθύας τοῦ ποταμοῦ ταῖς λεπίσιν σε προσκολλήσω.

⁵ καὶ καταβαλῶ σε ἐν τάχει, καὶ πᾶν τὰς ὅττι ἰχθύας ἐκ ποταμοῦ σου, ἐπὶ προσώπου ἐκ πεδίου πέσῃ καὶ οὐ μὴ συναχθῇς καὶ ἐμὴ πρὶς αὐτῆς. τοῖς θηρίοις τῆς γῆς & πετεινοῖς ἐξ ἐρανοῦ δέδωκά σε εἰς κατάβρωμα.

⁶ καὶ γινώσκονται πάντες & κατοικοῦντες αἰγύπτου ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος. αὐτῶν ἐν γῇ τῆς ῥαβδὸς καλαμίνης τῆς οἰκῆς ἰσραὴλ. ⁷ ὅτε ἐπελάβοντο σου τῇ χειρὶ αὐτῶν καὶ ἐθλάδης, καὶ ὅτε ἐπεκράτησεν ἐπ' αὐτοῦ πᾶσα χεὶρ. & ὅτε ἐπ' αὐτὸν ἐπὶ σὲ συναχθῇς, καὶ συνέκλασας αὐτὸν πᾶσαν ὁσφυῶν.

⁸ διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ ῥομφαίαν & ἀπολώ ἀνθρώπους ἀπὸ σοῦ καὶ κίβωτον.

⁹ καὶ ἔσται ἡ γῆ αἰγύπτου ἀπώλεια καὶ ἔρημος. καὶ γινώσκονται ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος, αὐτὶ τοῦ λέγειν σε & ποταμοὶ ἐμοὶ εἰσιν, καὶ ἐγὼ ἐποίησα αὐτοὺς.

¹⁰ διὰ τοῦτο ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ σὲ καὶ ἐπὶ πᾶν τὰς ὅττι ποταμούς σου, καὶ δώσω τὴν γῆν αἰγύπτου εἰς ἔρημον, ῥομφαίαν καὶ ἀπώλειαν ἀπὸ μαγδολοῦ & συήνης καὶ ἕως ὅρων αἰθιοπῶν.

¹¹ ἐμὴ δὲ ἐλθῇ ἐν αὐτῇ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ πούς κτήνης οὐ μὴ δὲ ἐλθῇ αὐτῷ, καὶ οὐ κατοικήσεται τεσσαράκοντα ἔτη.

¹² & δώσω τὴν γῆν αὐτῇ εἰς ἀπώλειαν ἐν μέσῳ τῆς ἐρημωμένης. καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς ἐν μέσῳ πόλεων ἐρημωμένων ἔσονται ἀφανισμὸς τεσσαράκοντα ἔτη, & διασπερᾶ αἰγύπτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ λικμήσω αὐτοῦ ἐν ταῖς χώραις.

¹³ τάδε λέγει ἀδωναὶ κύριος μὲν τεσσαράκοντα ἔτη συνάξω αἰγυπτίους ἀπὸ τῶν ἐθνῶν & διεσκορπισθῇσαν ἐκεῖ.

¹⁴ καὶ ἀποσρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν αἰγυπτίων, καὶ κατοικίω αὐτοῦ ἐν γῇ βαθρῆς ἐν τῇ γῇ ὅθι ἐκλήφθησαν, καὶ ἔσται δεχὴ ταπεινῆ

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Vaticinare, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mitto furorem meum super te Pharaon rex Aegypti, qui similis es draconi magno qui cubat in medio fluminum suorum, qui dicis: Meum est regnum, & ego subiugavi illud. ² Et dabo hamos in maxillas tuas, & interficiam principes fortitudinis tuæ cum potentibus tuis. Et cessare faciam regnum à te, & omnes principes fortitudinis tuæ cum potentibus tuis occidentur. ³ Et proiciam te in desertum, te & omnes principes fortitudinis tuæ: super faciem agri proicietur cadauer tua, non colligetur nec sepelietur. Bestiis terræ & volucibus celi tradidi te in exitum. ⁴ Et scient omnes habitatores Aegypti quia ego Dominus, pro eo quod fuerunt sustentaculum arundineum conuassatum domui Israel. ⁵ Cum edificati fuerint in te, in manu regis robusti traderis, & peribit domus confidentiæ eorum: & cum innitentur super te, confringeris, & non eris eis in domum presidij. ⁶ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam super te occidentes gladio, & consumam ex te hominem & iumentum. ⁷ Et erit terra Aegypti in solitudinem & desertum, & scient quia ego Dominus. Pro eo quod dixit: Meum est regnum, & ego subiugavi illud. ⁸ Propterea ecce ego mitto furorem meum super te & super regnum tuum, & dabo terram Aegypti in desertum solitudinis & desolationis, à turri Syenes & usque ad terminum Aethiopiæ. ⁹ Non transibit per eam pes hominis, neque pes iumenti transibit per eam, & non habitabitur quadraginta annis. ¹⁰ Et dabo terram Aegypti in vastitatem in medio provinciarum desolatam, & ciuitates eius in medio ciuitatum quæ fuerunt desertæ, erunt in desolationem quadraginta annis. Et transmigra faciam Aegyptios inter populos, & dispergam eos per provincias. ¹¹ Quia hæc dicit Dominus Deus: In fine quadraginta annorum congregabo Aegyptios de medio populorum quod dispersi fuerunt. ¹² Et reuocabo captiuitatem Aegyptiorum, & reducam eos in terram Pharaon, in terram habitationis suæ, et erunt ibi in regnum infirmum.

* מן הממלכות תהיה שפלה ולא תתנשא עוד
 על הגוים והמעטתים לבלתי רדות בגוים :
 * ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון
 בפנותם אחריהם וידעו כי אני אדני יהוה :
 * ויהי בעשרים ושבע שנה בראשון באחד לחדש
 היה דבר יהוה אלי לאמר :
 * בן אדם נבוכדראצר מלך בבל העביר את
 חילו עבדה גדולה אל צר כל ראש מקרח וכל
 כתף מרוטה ושכר לא היר לו ולחילו מצר על
 העבודה אשר עבד עליה :
 * לבן כה אמר אדני יהוה הנני נתן לנבוכדראצר
 מלך בבל את ארץ מצרים ונשא המנה ושלל
 שללה וכוז בזה והיתר שכו לחילו :
 * פעלתו אשר עבד בה נתתי לו את ארץ מצרים
 אשר עשו לי נאם אדני יהוה :
 * ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל ולך אתן
 פתחון פה בתוכם וידעו כי אני יהוה :

ל

* ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
 * בן אדם הנבא ואמר אדני יהוה
 הילילוה ליום : * כי קרוב יום וקרוב יום ליהוה
 יום ענק עת גוים יהיה : * ובאה חרב במצרים
 והיתה חלחלה בכוש בנפל חלל במצרים ולקחו
 המונה ונהרסו יסדותיה :
 * כוש ופוט ולוד וכל הערב וכוב ובני ארץ הברית
 אתם בחרב יפלו :
 * כה אמר יהוה ונפלו סמכי מצרים וירד גאון
 עזה ממגדל סונה בחרב יפלו כה נאם אדני יהוה :
 * ונשמו בתוך ארצות נשמות וערי בתוך ערים
 נחרבו תהינה :

תרגום יונתן

* ממלכות חזי תלשא ולא תהדרב עוד על עממיא ואערנו בריל ולא יפלחון בעממיא :
 * ולא יהוה עוד לבית ישראל
 * ויהוה בעשרין ושבע שני בקדמא בחר
 * בר אדם נבוכדראצר מלך בבל אפלח ית משריתיה פלחון רב על צור כל
 * בכז כדנ אמר יי אלהים הא אנא
 * אגרה דאפלח :
 * ביוםא ההוא אקים פרקן לבית ישראל ולך אתן
 * בן אדם אתנבי ותימר כדנ אמר יי אלהים איליו ואמרני מן
 * ארי קריב יומא וקריב יומא דעתי למיתי מן קדם יי יום ענק ועדו חבר עממיא יהי :
 * כושאי ופוטאי ולדאי וכל סומכותא
 * כדנ אמר יי ויתקטלון סערי מצראי ויבטל יקר חקפה ממגדל סונה בחרבא
 * ויעדו בגו מדינ דערין וקרויה בגו קרוין דהנאה חרבן יהוה :

* Et inter cætera regna erit humillima.
 Et non eleuabitur vltra super nationes, &
 imminuam eos ne imperent gentibus.
 * Neque erunt vltra domui Israel confi-
 dentia, docentes iniquitatem vt fugiant, &
 sequantur eos: & scient quia ego Dominus
 Deus. * Et factum est in vicessimo & septi-
 mo anno, in primo, in vna mensis, factum
 est verbum Domini ad me, dicens :
 * Fili hominis, Nabuchodonosor rex Ba-
 bylonis seruire fecit exercitum suum serui-
 tute magna aduersus Tyrum. Omne caput
 decaluatum, & omnis humerus depilatus
 est. et merces non est reddita ei, neque exer-
 citui eius de Tyro, pro seruitute qua serui-
 uit mihi aduersus eam. * Propterea hæc
 dicit Dominus Deus : Ecce ego dabo Na-
 buchodonosor regem Babylonis in terra
 Ægypti, & accipiet multitudinem eius, &
 deprædabitur manubias eius, & diripiet
 spolia eius, & erit merces exercitui illius.
 * Et operi quo seruiuit aduersus eam. Dedi
 ei terram Ægypti pro eo quod laborauit
 mihi, ait Dñs Deus. * In die illa pullu-
 bit cornu domui Israel, & tibi dabo aper-
 tum os in medio eorum, & scient quia ego Dñs.

CAP. XXX.

* Et factum est verbum Domini ad me,
 dicens: * Fili hominis, propheta & dic:
 A Hæc dicit Dominus Deus : Vlulate, vz vz
 diei. * Quia iuxta est dies, & appropin-
 quabit dies Domini, dies nubis, tempus gen-
 tium erit. * Et veniet gladius in Ægy-
 ptum, & erit pavor in Æthiopia cum ceci-
 derint vulnerati in Ægypto, & ablata fue-
 rit multitudo illius, & destructa fundamē-
 ta eius. * Æthiopia & Libya & Lydi &
 omne reliquum vulgus, & Cub & filij terre
 fœderis cum eis gladio cadent.
 * Hæc dicit Dominus: Et cornuent ful-
 cientes Ægyptum, & destructur superbia
 imperij eius. A turre Syenes gladio cadent
 in ea, ait Dominus exercituum.
 * Et dissipabuntur in medio terrarum de-
 solatarum, & vrbes eius in medio ciuitatum
 desertarum erunt.

* Illic ultra omnes principatus, & erit humilissima ne exaltetur ultra super gentes; paucissimos eos faciam ne sint ipsi plures in gentibus.

* Et non erunt ultra domui Israel in spē recordantem iniquitatem ut sequantur ipsi post eos: & scient quia ego sum Adonai Dominus.

* Et factū est in septimo & vicesimo anno, nona mensis primi, factū est verbum Domini ad me, dicens: * Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fecit exercitum suum seruitute magna contra Tyrum. Omne caput decalatum, & omnis humerus depilatus. Et merces non fuit illi & exercitui eius super Tyro propter seruitutem qua seruierunt contra eam.

* Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego Nabuchodonosor regi Babylonis terram Egypti, & capiet multitudinem eius, & spoliabit spolia eius, & depradabitur depradationem eius, & erit merces exercitui illius,

* Pro ministerio eius quo seruauit contra Tyrum, & dedi ei terram Egypti; pro his quæcunque laborauit mihi, dicit Adonai Dominus. Hæc dicit Dominus: * In die illa orietur cornu omni domui Israel, & dabo tibi os apertum in medio eorum, & scient quia ego sum Dominus.

CAP. XXX.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: * Fili hominis, vaticinare & dic: Hæc dicit Adonai Dominus: O o dies.

* Quia iuxta dies Domini, & appropinquat dies Domini, dies nubis, & tempus gentium erit.

* Et veniet gladius super Aegyptios, & erit conturbatio in Aethiopia, & cadent vulnerati in Aegypto, & capient multitudinem eius, et concident fundamenta eius.

* Perse & Cretenses & Lydi & Libyes et Aethiopes, & omnes commixti, & ex filiis testamenti mei, gladio cadent cum eis.

* Hæc dicit Adonai Dominus: Et concident sustentacula Egypti, & descendet contumelia fortitudinis eius a Magdolo vsque ad Syenen, gladio cadent in ea, dicit Adonai Dominus.

* Et desolabitur in medio regionum desolatam, et ciuitates eius in medio vrbiū desertarum erunt.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Aliis regnis erit infirmus, & non magnificabitur ultra super populos, & imminuam eos ne seruire faciant sibi populos. * Et non erunt ultra domui Israel ut confidant in eis in recordationem peccatorum, cum declinauerint post eos, & scient quia ego Dominus Deus.

* Et factū est vicesimo & septimo anno, primo mense, prima die mēsis, factū est verbū prophetiæ à facie Dñi mecum, dicens: * Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fecit exercitum suum seruitute multa aduersus Tyrum. Omnes capilli capitis defluebant, & omnis humerus depilatus est; & merces non fuit ei & exercitui eius de Tyro, pro seruitute qua vsus erat aduersus eam. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor regi Babylonis terram Egypti, & in captiuitatem ducet multitudinem eius, & depradabitur prædam eius, & auferet spolia, & erit merces exercitui eius. * Mercedem dedi ei terram Egypti, pro eo quod seruauit in ea, edo quod peccauerunt coram me, ut ultionem sumam ab eis, ait Dominus Deus. * In die illa suscitabo redemptionem domui Israel, & tibi dabo apertionem oris in prophetiam inter eos, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXX.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum, dicens: * Fili hominis vaticinare & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Vultate & dicite: Væ ob diem.

* Quia propè est dies, & iuxta est dies qui venturus est à facie Domini, dies nubilus tremoris, tempus interitus populorum erit. * Et residebit gladius in Aegypto, & erit tremor in Aethiopia, cum prosternerunt interfecti in Aegypto, & cadent, & filij terræ fœderis, gladio occidentur.

* Hæc dicit Dominus: Et occidentur sustentantes Aegyptum, & abolebitur decus roboris eius, à turre Syenes gladio occidentur in ea, dicit Dominus Deus. * Et desolabuntur in medio prouinciæ quæ sunt desolatæ, & vrbes eius erunt in medio ciuitatum earum quæ desolatæ sunt.

* Et non erunt ultra domui Israel ut confidant in eis in recordationem peccatorum, cum declinauerint post eos, & scient quia ego Dominus Deus.

* Et factū est vicesimo & septimo anno, primo mense, prima die mēsis, factū est verbū prophetiæ à facie Dñi mecum, dicens: * Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fecit exercitum suum seruitute magna contra Tyrum. Omne caput decalatum, & omnis humerus depilatus. Et merces non fuit illi & exercitui eius super Tyro propter seruitutem qua seruierunt contra eam.

* Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego Nabuchodonosor regi Babylonis terram Egypti, & capiet multitudinem eius, & spoliabit spolia eius, & depradabitur depradationem eius, & erit merces exercitui illius,

* Pro ministerio eius quo seruauit contra Tyrum, & dedi ei terram Egypti; pro his quæcunque laborauit mihi, dicit Adonai Dominus. Hæc dicit Dominus: * In die illa orietur cornu omni domui Israel, & dabo tibi os apertum in medio eorum, & scient quia ego sum Dominus.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: * Fili hominis, vaticinare & dic: Hæc dicit Adonai Dominus: O o dies.

* Quia iuxta dies Domini, & appropinquat dies Domini, dies nubis, & tempus gentium erit.

* Et veniet gladius super Aegyptios, & erit conturbatio in Aethiopia, & cadent vulnerati in Aegypto, & capient multitudinem eius, et concident fundamenta eius.

* Perse & Cretenses & Lydi & Libyes et Aethiopes, & omnes commixti, & ex filiis testamenti mei, gladio cadent cum eis.

* Hæc dicit Adonai Dominus: Et concident sustentacula Egypti, & descendet contumelia fortitudinis eius a Magdolo vsque ad Syenen, gladio cadent in ea, dicit Adonai Dominus.

* Et desolabitur in medio regionum desolatam, et ciuitates eius in medio vrbiū desertarum erunt.

* וידעו כי אני יהוה כתי אש במצרים ונשברו
כל עזריה:
* ביום ההוא יצאומל אכיס מלפני בצים להחריד
את כוש בטח והיתה חלחלה בהם ביום מצרים
כי הנגה באה:
* כה אמר אדני יהוה והשבת את המון מצרים
ביר נבוכדראצר מלך בבל:
* הוא ועמו אתו עריצי גוים מובאים לשחת הארץ
והריקו חרבותם על מצרים ומלאו את הארץ חלל:
* ונתתי יארים חרבר ומכרתי את הארץ ביד
רעים והשמת את הארץ ומלאה ביד זרים אני יהוה
דברתי:
* כה אמר אדני יהוה והאבדתי גלולים והשבתתי
אלילים מנה ונשיא מארץ מצרים לא יהיה עוד
ונתתי ידארה בארץ מצרים:
* והשמת את פתרים ונתתי אש בצען ועשיתי
שפטים בנא: * ושפכתי חמתי על סין מעוז
מצרים והכרתי ארץ המון נא:
* ונתתי אש במצרים חול תחיל סין ונא תהיה
להבקע ונה צרי יומם: * בחורי און ופי בסת
בחרב יפלו והנה בשבי תלכנה:
* ובתחפנחם חשך היום בשכרי שם את מטות
מצרים ונשבת בה גאון עזה הוא ענן יכפנה
ובנותיה בשבי תלכנה:
* ועשיתי שפטים במצרים וידעו כי אני יהוה:
* ויהי באחת עשרה שנה בראשון בשבעה
לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר:
* בן אדם את זרוע פרעה מלך מצרים שברתי
והנה לא חבשה לתת רפאור לשום חתול
לחבשה לחזקה לתפש בחרב:

* Et scient quia ego Dominus, cum dedero ignem in Aegypto, & attriti fuerint omnes auxiliares eius. * In die illa egredietur nunciij à facie mea in trieribus ad conterendā Æthiopiæ confidentiam, & erit pauior in eis in die Ægypti, quia absq; dubio veniet. * Hæc dicit Dominus Deus: Et cessare faciam multitudinē Ægypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis. * Ipse & populus eius cum eo fortissimi gentiū, adducentur ad disperdendā terram, & euaginabunt gladios suos super Ægyptum, & implebunt terram interfecis. * Et faciam alucos fluminum aridos, & tradam terram in manus pessimorum, & dissipabo terram & plenitudinem eius in manus alienorum. Ego Dñs locutus sum. * Hæc dicit Dominus Deus: Et disperdam simulachra, & cessare faciam idola de Memphi, & dux de terra Ægypti non erit amplius. et dabo terrorē in terra Ægypti. * Et disperdam terram Phatures, & dabo ignem in Taphnis, & faciam iudicia mea in Alexandria. * Et effundam indignationem meā super Pelusium robur Ægypti, & interficiam multitudinem Alexandria. * Et dabo ignē in Ægypto. Quasi parturiens dolebit Pelusiū, & Alexandria erit dissipata, & in Memphis angustia quotidianæ. * Iuvenes Heliopoleos & Bubasti gladiocadent, & ipsæ captiue ducentur. * Et in Taphnis nigrescet dies cum contrihero ibi scepra Ægypti, & defecerint in ea superbia potentia eius. Ipsam nubes operiet, filie autem eius in captiuitatem ducentur. * Et iudicia faciam in Ægypto, & scient quia ego Dominus. * Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis, factū est verbum Dñi ad me, dicens: * Fili hominis, brachium Pharaonis regis Ægypti confregi, & ecce non est obuolutum vt restitueretur ei sanitas, vt ligaretur pannis & fasciretur linteolis, & recepto robore possit tenere gladium.

תרגום יונתן

* וידעו כי אני יהוה כתי אש במצרים ונשברו כל עזריה: * כה אמר אדני יהוה והשבת את המון מצרים ביר נבוכדראצר מלך בבל: * הוא ועמו אתו עריצי גוים מובאים לשחת הארץ והריקו חרבותם על מצרים ומלאו את הארץ חלל: * ונתתי יארים חרבר ומכרתי את הארץ ביד רעים והשמת את הארץ ומלאה ביד זרים אני יהוה דברתי: * כה אמר אדני יהוה והאבדתי גלולים והשבתתי אלילים מנה ונשיא מארץ מצרים לא יהיה עוד ונתתי ידארה בארץ מצרים: * והשמת את פתרים ונתתי אש בצען ועשיתי שפטים בנא: * ושפכתי חמתי על סין מעוז מצרים והכרתי ארץ המון נא: * ונתתי אש במצרים חול תחיל סין ונא תהיה להבקע ונה צרי יומם: * בחורי און ופי בסת בחרב יפלו והנה בשבי תלכנה: * ובתחפנחם חשך היום בשכרי שם את מטות מצרים ונשבת בה גאון עזה הוא ענן יכפנה ובנותיה בשבי תלכנה: * ועשיתי שפטים במצרים וידעו כי אני יהוה: * ויהי באחת עשרה שנה בראשון בשבעה לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר: * בן אדם את זרוע פרעה מלך מצרים שברתי והנה לא חבשה לתת רפאור לשום חתול לחבשה לחזקה לתפש בחרב: * וידעו כי אני יהוה כתי אש במצרים ונשברו כל עזריה: * כה אמר אדני יהוה והשבת את המון מצרים ביר נבוכדראצר מלך בבל: * הוא ועמו אתו עריצי גוים מובאים לשחת הארץ והריקו חרבותם על מצרים ומלאו את הארץ חלל: * ונתתי יארים חרבר ומכרתי את הארץ ביד רעים והשמת את הארץ ומלאה ביד זרים אני יהוה דברתי: * כה אמר אדני יהוה והאבדתי גלולים והשבתתי אלילים מנה ונשיא מארץ מצרים לא יהיה עוד ונתתי ידארה בארץ מצרים: * והשמת את פתרים ונתתי אש בצען ועשיתי שפטים בנא: * ושפכתי חמתי על סין מעוז מצרים והכרתי ארץ המון נא: * ונתתי אש במצרים חול תחיל סין ונא תהיה להבקע ונה צרי יומם: * בחורי און ופי בסת בחרב יפלו והנה בשבי תלכנה: * ובתחפנחם חשך היום בשכרי שם את מטות מצרים ונשבת בה גאון עזה הוא ענן יכפנה ובנותיה בשבי תלכנה: * ועשיתי שפטים במצרים וידעו כי אני יהוה: * ויהי באחת עשרה שנה בראשון בשבעה לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר: * בן אדם את זרוע פרעה מלך מצרים שברתי והנה לא חבשה לתת רפאור לשום חתול לחבשה לחזקה לתפש בחרב:

* Et scient quia ego sum Dominus, quando dederō ignem super Aegyptum, & contriti fuerint omnes qui auxiliantur ei. * In die illa, egredientur nuncij de facie mea in Sin, festinantes disperdere Aethiopiae spem; et erit conturbatio in eis in die Aegypti, quia ecce venit.

* Hæc dicit Adonai Dominus: Et perdat multitudinem Aegyptiorum per manum Nabuchodonosor regis Babylonis.

* Ipse & populi eius cum eo, pestilentes de gentibus misi ad perdendam terram. Et euaginant omnes gladios suos super Aegyptum, & replebitur terra vulneratorum.

* Et dabo fluuios eorum desertos, & tradam terram in manu malorum, & disperdam terram & plenitudinem eius in manibus alienorum; ego Dominus locutus sum.

* Quia hæc dicit Dominus Deus: Et perdam abominationes, & cessare faciam optimates de Memphis, & principes de terra Aegypti, & non erunt ultra. Et dabo terrorem in terra Aegypti.

* Et disperdam terram Bathures, & dabo ignem super Tanen, & faciam ultionem in Diospoli.

* Et effundam furorem meum super Sain robur Aegypti, et disperdam multitudinem Memphis.

* Et dabo ignem super Aegyptum, & conturbatione turbabitur Sais, & in Diospoli erit scissura, & diffundentur aquæ.

* Iuuenes Heliopolis & Bubasti in gladio cadent, & mulieres in captiuitate ibunt.

* Et in Taphnis contenebrescet dies, cum contriuero ego ibi sceptrum Aegypti, & peribit ibi contumelia fortitudinis eius, & hanc nubes operiet, & filie eius captivæ ducentur.

* Et facia iudicia in Aegypto, & scient quia ego sum Dominus.

* Et factum est in undecimo anno, in primo mense, septima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

* Fili hominis, brachia Pharaonis regis Aegypti confregi, & ecce non est obuolutum ut daretur ei sanitas, ut imponeretur ei malagma, ut daretur fortitudo ad capiendum gladios.

* καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ θεὸς δὲ πῦρ ἐπ' αἰγύπτιον ἐκ συντελεσθῆναι πῶτες ἐκ βοηθῶντες αὐτῇ.

* ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξελεύσονται ἄγγελοι ἐκ αἰγύπτου μετ' ἐν σείμ σπύλοντες ἀφανίσαι τὴν αἰθιοπίας ἐλπίδα, καὶ ἔσαι ταραχὴ ἐν αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ αἰγύπτιου, ὅτι ἰδοὺ ἦκει.

* τὰ δὲ λέγει ἀδωναὶ κύριος καὶ δπολῶ τὴν πληθύναν αἰγύπτιον διὰ χειρὸς ναβαχοδονόσωρ βασιλέως βαβυλωνίου, * αὐτὸς καὶ τὸ λαὸν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, λοιμοὶ δὲ ἐθνῶν ἀπεσαλμῶσι δπολέσαι τὴν γῆν. καὶ ἐκκενωθῶσιν πῶτες τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐπ' αἰγύπτιον, καὶ πληθήσεται ἡ γῆ τραυματιῶν.

* καὶ δώσω οὖν ποταμούς αὐτῶν ἐρήμους, καὶ δποδώσω τὴν γῆν ἐν χειρὶ πονηρῶν, ἐκ ἀφανίσαι τὴν γῆν καὶ τὴν πληρωμα αὐτῆς ἐν χερσὶν ἀλλοτρίων, ἐγὼ κύριος λέλαληκα.

* ὅτι τὰ δὲ λέγει κύριος ὁ θεός, καὶ δπολῶ βδελύγματα καὶ καταπαύσω μεγαλύνει δπο μέρφους καὶ ἀρχοντας ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ οὐκ ἔσονται ἐπ' αὐτοὺς φόβος ἐν γῇ αἰγύπτιου. * καὶ δπολῶ γῆν βαθεῖης, καὶ δώσω πῦρ ἐπὶ ταννί, καὶ ποιήσω ἐκ δίκησιν ἐν διοσπόλει.

* καὶ ἐκκενώσω τὸν θυμὸν μετ' ἐπὶ Σαῖν τὴν ἰχμὺ αἰγύπτιου, καὶ δπολῶ τὴν πληθύναν μέρφους.

* καὶ δώσω πῦρ ἐπ' αἰγύπτιον, καὶ ταραχὴν ταραχθήσεται, καὶ ἐν διοσπόλει ἔσαι ἐκρήμα, καὶ διαχυθήσεται ὕδατα.

* νεανίσκοι ἡλικιόλεως ἐκ βαβυλωνίου ἐν μαχαίρᾳ πεθόνται, καὶ αἱ γυναῖκες ἐν αἰχμαλωσίᾳ πορεύονται.

* καὶ ἐν ταφναῖς συσκοτάσει ἡ ἡμέρα, ἐν τῇ σιωπῇ ψαίμεν ἐκεῖ τὰ σκῆπτρα αἰγύπτιου, καὶ δπολεῖται ἐκεῖ ἡ ὕβρις τῆς ἰχμὺ αὐτῆς, καὶ ταύτῃ νεφέλῃ καλύψει, ἐκ αἱ θυγατέρες αὐτῆς αἰχμαλωτὶ ἀχθήσονται.

* καὶ ποιήσω κρήματα ἐν αἰγύπτῳ, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος. * καὶ ἐγγίξω ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ ἔτει ἐν τῷ πρώτῳ μὲν ἐβδόμη τῷ μὲνός, ἐγγίξω λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων·

* ἢ ἐν δυνάμει οὗ βραχίονας φαραὼ βασιλέως αἰγύπτιου συνεψίφα, καὶ ἰδοὺ ἐκ κατεδέθη τῷ δροθιῶν αὐτῷ ἰασιν, τῷ ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῷ μάλαγμα, τῷ δοθῆναι ἰχμὺ ἐπὶ λαβέας μαχαίρας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et scient quia ego Dominus, cum adduxero populos qui fortes sunt sicut ignis super Aegyptum, & contriti fuerint omnes auxiliares eius. In tempore illo egredientur nuncij a facie mea cum legionibus ad terrendam Aethiopiam quæ habitat confidenter, & erit tremor in eis sicut in die Aegypti; quia ecce venit. * Hæc dicit Dñs Deus: Et cessare faciam tumultum Aegypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.

* Ipse & populus eius cum eo, fortes populorum venient ad disperdendam terram, & euaginant gladios suos super Aegyptum, & implebunt terram interfectis. * Et dabo flumina eorum in siccum, & tradam terram in manu malignantium, & destruant terram & plenitudinem eius in manu impiorum: ego Dominus decreui in verbo meo. * Hæc dicit Dominus Deus: Et perdam colentes idola, & consumam colentes simulachra de Memphis, & rex ex terra Aegypti non erit amplius. & dabo timorem in terra Aegypti.

* Et desolabo Phatures, & adducam populos qui fortes sunt sicut ignis, super Tanes, & faciam ultionem iudiciorum in Alexandria.

* Et effundam indignationem meam super Pelusium robur Aegypti, & disperdam multitudinem Alexandriæ.

* Et dabo populos qui fortes sunt sicut ignis, super Aegyptum, contremiscens contremiscet Pelusium, & Alexandria muris subruet, & Memphim circundabunt inimici quotidie.

* Et in Taphnim tenebras adducam interdiu, cum contriuero ibi fortitudinem Aegyptiorum, & cessauerit in ea gloria fortitudinis eius. Rex cum exercitu suo operiet eam sicut nubes quæ ascendit & operit terram; & habitatores villarum eius in captiuitatem ibunt.

* Et faciam ultionem iudiciorum in Aegypto, & scient quia ego Dominus. * Et factum est anno undecimo, primo mense, septima mensis, factus est sermo prophetiæ a facie Domini mecum, dicens: * Fili hominis, fortitudinem regni Pharaonis regis Aegypti confregi, & ecce non confirmabitur ut sanctetur, ut det consilium quod sapienter agat, ut roboretur ad regnum tenendum.

²² Propterea hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego ad Pharaonem regem Aegypti, & comminuam brachia eius fortia, & extēta & confracta, & deiciam gladium eius de manu eius.

²³ Et disseminabo Aegyptum in gentes, & ventilabo eos in regiones.

²⁴ Et confortabo brachia regis Babylonis, et dabo gladium meum in manum eius, et inducet gladium super Aegyptum, & depredabitur prædam eius, & spoliabit spolia eius.

²⁵ Et confortabo brachia regis Babylonis, at brachia Pharaonis cadent; & scient quia ego sum Dominus, cum dederò gladium meum in manus regis Babylonis, & extendet eum super terram Aegypti.

²⁶ Et disseminabo Aegyptum in gentes, et ventilabo eos in regiones, & scient quia ego sum Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum est in undecimo anno, in tertio mense, vnamensis, factum est verbum Domini ad me dicens: ¹ Fili hominis, dic ad Pharaonem regem Aegypti & multitudini eius: Cui assimilasti teipsum in celsitudine tua? ² Ecce Assur cupressus in Libano pulcher propaginibus et densus in umbra, & excelsus magnitudine, & in medium nubium factum est initium eius.

³ Aqua enutritum illum, abyssus eleuauit eum, flumina eius duxit in circuitu plantarum eius, & commixtiones eius emisit ad vniuersa ligna campi.

⁴ Propter hoc eleuata est magnitudo eius vltra omnia ligna campi, et multiplicati sunt rami eius, & exaltate sunt propagines eius ab aqua multa, cum extendisset se.

⁵ In propaginibus eius nidificauerunt omnia volatilia celi, & sub ramis eius genuerunt omnes bestie campi, in umbra illius habitauit omnis multitudo gentium.

⁶ Et erat pulcher in celsitudine sua, propter multitudinem ramorum suorum, quia factæ sunt radices eius in aqua multa.

⁷ Et cupressi multe in paradiso Dei, et pinus non similes propaginibus eius, & abietes non fuerunt similes ramis eius. Omne lignum in paradiso Dei non assimilatum est ei in pulchritudine eius propter multitudinem ramorum eius.

²² διὰ τοῦτο ταύτῃ λέγει ὁ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου, & συνετίξω αὐτὸν βραχίονας αὐτοῦ τὰς ἰσχυρὰς & αὐτὸν τεταμμένους & αὐτὸν συνετελομένους, & καταβαλὼν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ²³ καὶ διασπερώ αἰγύπτιον εἰς τὰ ἔθνη, & λικμήσω αὐτὸν εἰς τὰς χώρας. ²⁴ ἐγὼ. & καὶ ἐκχύσω αὐτὸν βραχίονας βασιλέως βαβυλωνίως, καὶ δώσω τὴν ῥομφαίαν μου εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐπάξει τὴν ῥομφαίαν ἐπ' αἰγύπτιον. & προσνομώσῃ τὴν προσνομὴν αὐτοῦ, & σκυλεύσει τὰ σκύλα αὐτοῦ. ²⁵ καὶ ἐκχύσω αὐτὸν βραχίονας βασιλέως βαβυλωνίως. & ὁ βραχίονας φαραὼ πεσόντος, & γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, ἐν τῷ δέξαι τὴν ῥομφαίαν μου εἰς χεῖρας βασιλέως βαβυλωνίως, καὶ ἐκλείνει αὐτὴν ἐπὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ. ²⁶ καὶ διασπερώ αἰγύπτιον εἰς τὰ ἔθνη, & λικμήσω αὐτὸν εἰς τὰς χώρας, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος.

λα

¹ Καὶ ἐγγύετο ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ ἔτει ἐν τῷ τρίτῳ μηνὶ μιᾷ ἑμβύριος, ἐγγύετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων.

² ὅτε δὲ ἄνθρωπος εἶπε πρὸς φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου & τῷ πλήθει αὐτοῦ, τί νύ μοι ὡς σέαυτον ἐν τῷ ὕψει σου;

³ ἰδοὺ ἄσπερος κυπαρίσσιος ἐν τῷ λιθύνῳ καλὸς ταῖς παραφύασι καὶ πυκνὸς ἐν τῇ σκέπῃ, καὶ ὑψηλὸς τῷ μέθρῳ, & εἰς μέθρῳ νεφελῶν ἐγένετο ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ.

⁴ ὅτε δὲ ὕδωρ ἐξέθρεψεν αὐτόν, ἡ ἄβυσσος ὕψωσεν αὐτόν, αὐτὸς ποταμὸς αὐτοῦ ἤγαγεν κύκλῳ τῶν φυτῶν αὐτοῦ. καὶ τὰ συσέματα αὐτοῦ ἐξάπτετο ἐν πλάτει πᾶσι τοῖς ξύλοις πεδίου.

⁵ ὅτε ἐκείνου ὕψωθη τὸ μέγεθος αὐτοῦ ὡς πᾶν τὰ ξύλα πεδίου, καὶ ἐπληθύνθησαν οἱ κλάδοι αὐτοῦ, καὶ ὑψώθησαν αἱ ὡσφύαδες αὐτοῦ ἀφ' ὕδατος πολλῆς ἐν τῷ ἐκλείναι αὐτόν.

⁶ ἐν ταῖς ὡσφύασι αὐτοῦ ἐνόσθυσαν πᾶν τὰ πελίκνα ἐξ ἐρανίου, & ὑποκάτω τῶν κλάδων αὐτοῦ ἐκρύβοντο πάντα τὰ θηρία πεδίου, ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ κατήκοντο πᾶν πλῆθος ἐθῶν.

⁷ καὶ ἐγένετο καλὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ διὰ τὸ πλῆθος τῶν κλάδων αὐτοῦ, ὅτι ἐκρύβοντο αἱ ῥίζαι αὐτοῦ εἰς ὕδωρ πολὺ.

⁸ καὶ κυπαρίσσοι πολλοὶ ἐν τῷ ὡσφύει αὐτοῦ, καὶ πίτυες ὅμοιοι ταῖς ὡσφύασι αὐτοῦ, καὶ ἐλάται ὅμοιοι τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. πᾶν ξύλον ἐν τῷ ὡσφύει αὐτοῦ ὅμοιον ἦν αὐτῷ ἐν τῷ κάλλει αὐτοῦ διὰ τὸ πλῆθος τῶν κλάδων αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mitto furorem meum super Pharaonem regem Aegypti & contra auxiliares eius, & principes eius fortissimos quibus ille regna confregit; & proiciam fortitudinem ab eo. ²³ Et transmigra faciam Aegyptios inter populos, & dispergam eos per provincias. ²⁴ Et roborabo regnum regis Babylonis, & dabo fortitudinem meam in manum eius, & contra fortitudinem Pharaonis. Et gemet gemitu eorum qui confossi sunt gladio coram eo. ²⁵ Et roborabo regnum regis Babylonis, & regnum Pharaonis cessabit; & scient quia ego Dominus, cum dederò fortitudinem meam in manum regis Babylonis, & ultus fuerit ultionem de terra Aegypti. ²⁶ Ac demigrare faciam Aegyptios inter populos, & dispergam eos per provincias, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum est undecimo anno, tertio mense, prima die mensis, factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum, dicens: ¹ Fili hominis, dic ad Pharaonem regem Aegypti, & ad multitudinem eius: Cui similis factus es in fortitudine tua? ² Ecce Assur similis erat cedro in Libano, cuius ramus pulcher est, & propagines eius umbram faciunt, & excelsus statura; & iuxta torrentes misit radices suas. ³ In populo multiplicatus est, auxiliis roboratus est, reges subiecit regno suo, & principes suos constituit super omnes provincias terræ. ⁴ Ideo elatus est in fortitudine sua supra omnes reges terræ, & multiplicati sunt exercitus eius, & præualuerunt auxiliares eius populis multis victoria eius. ⁵ Exercitu suo subiugauit omnes arces fortissimas, & sub principibus suis subiecit omnes provincias terræ, & in umbra regni eius habitauerunt omnes populi numerosi. ⁶ Et ita inualuit auxiliatoribus suis, multitudine fortium suorum, ut factus sit terror eius super populos multos. ⁷ Reges fortes non præualuerunt aduersus eum, ob fortitudinem potentie quæ erat cum eo à facie Domini. Nulli duces constiterunt ante agmina eius, nec fortes fuerunt superiores eius auxiliis, ob fortitudinem potentie quæ prædatus erat a Domino: nullus fuit ei similis fortitudine.

יפה עשיתי ברבדליותיו ויקנאהו כל עצי עדן
 אשר בגן האלהים:
 לכן כה אמר אדני יהוה יען אשר גבהת
 בקומתו ויתן צמרתו אל בין עבותים ורס לבבו
 בגבהו:
 ואתהו ביד אל גוים עשו יעשה לו ברשעו
 ברשתיהו:
 ויכרתהו זרים עריצי גוים ויטשוהו אל-
 ההרים ובכל גאיו נפל דליותיו ותשבנה
 פראתיו בכל אפיקי הארץ וירדו מצלו כל עמי
 הארץ ויטשוהו:
 על מפלתו ישכנו כל עוף השמים ואל-
 פראתיו היו כל חית השדה:
 למען אשר לא יגבהו בקומתם כל עצי מים
 ולא יתנו את צמרתם אל בין עבתיים ולא יעמדו
 אליהם בגבהם כל שתי מים כי כלם נתנו למור
 אל ארץ תחתית בתוך בני אדם אל יורדי בור:
 כה אמר אדני יהוה ביום רדתו שאלה האבלתי
 כסתי עליו את תהום ואמנע נהרותיה ויכלאו
 מים רבים ואקדר עליו לבנון וכל עצי השדה
 עליו עלפיה:
 מקול מפלתו הרעשתי גוים בהורדי אתו שאלה
 את יורדי בור וינחמו בארץ תחתית כל עצי עדן
 מבחר טוב לבנון כל שתי מים:
 גם הם אתו ירדו שאלה אל חללי חרב וזרעו
 ישבו בצלו בתוך גוים:
 אל מי דמית כה בכבוד ובגדל בעצי עדן
 והורדת את עצי עדן אל ארץ תחתית בתוך
 ערלים תשבב את חללי חרב הוא פרעה וכל
 המונה נאם אדני יהוה:

9 * Quoniam speciosum feci eum, & mul-
 tis condensisq; frondibus. Et amulata sunt
 eum omnia ligna voluptatis quæ erant in
 paradiso Dei. 10 * Propterea hæc dicit Do-
 minus Deus: Pro eo quod sublimatus est in
 altitudine & dedit summitatē suam virentē
 atque condensam, & elevatū est cor eius
 11 in altitudine sua. 12 Tradidi eum in manus
 E fortissimi gentium. faciens faciet ei. Iuxta
 12 impietate eius eieci eum. 13 Et succident eū
 alieni & crudelissimi nationum. Et proi-
 cient eum super montes, & in cunctis con-
 uallibus corruet rami eius, & confringetur
 arbuta eius in vniuersis rupibus terræ, &
 recedent de vmbraculo eius omnes populi
 13 terræ, & relinquent eum. 14 In ruina eius
 habitauerunt omnia volatilia celi, & in ra-
 mis eius fuerunt vniuersæ bestiae regionis.
 14 * Quamobrem non eleuabuntur in ali-
 tudine sua omnia ligna aquarū, nec ponent
 sublimitatem suam inter nemorosa atque
 frondosa, nec stabūt in sublimitate sua om-
 nia quæ irrigantur aquis; quia omnes tra-
 diti sunt in mortē ad terrā vltimā in me-
 dio filiorū hominū ad eos qui descendant
 15 in lacū. 16 Hæc dicit Dñs Deus: In die quan-
 do descendit ad inferos induxi luctum, ope-
 rui eum abyssō, & prohibui flumina eius,
 & coërcui aquas multas. Cōtristatus est su-
 per eum Libanus, & omnia ligna agri con-
 16 cussa sunt. 17 A sonitu ruine eius commou-
 gentes, cū deducerem eum ad infernum
 cum his qui descendebant in lacū. Et con-
 solata sunt in terra infima omnia ligna vo-
 luptatis egregia atque præclara in Libano,
 vniuersa quæ irrigantur aquis.
 17 * Nam & ipsi cum eo descendant ad in-
 fernum ad interfectos gladio, & brachium
 vniuscuiusq; sedebit super vmbracula eius
 18 in medio nationum eius. 19 Cui assimila-
 tus es o inclyte atque sublimis inter ligna
 voluptatis? Ecce deductus es cū lignis vo-
 luptatis ad terrā vltimā. In medio incircu-
 cisorum dormies cū eis qui interfecti sunt
 gladio. Ipse est Pharao & omnis multitudo
 eius, dicit Dominus Deus.

תרגום יונתן

שפיר עבדתי בקי גבורתי וזעו מן קדמותי כל מלכי קדם בתקופ גבורה דהוה עמה מן קדם יי: 10 בכך כדנן אמר יי אלהים
 ויחב סרתי על כל מלכותיה וראם לבה בתקפיה: 11 ואמסרנה ביד תקיף עממיא אחפרעה אחפרע מנה
 וישפיתיה נכראין תקיפי עממיא ורששותיה על טורא ובכל חיליא נפלא משרתייה ואחפרו סומכותיה בכל
 על ספלת מלכותה כל מלכי עממי ארעא ורששותיה:
 12 קדל ולא יראמו בתקפיהו כל מלכי קדם ולא יחננו ית מרותהו על מלכותא ולא יתרבונו להו בתקפיהו כל עבדי מלכו ארי
 קדו אמר יי אלהים ביום אחרותי יתיה לשאול אתאבלו עלותי חפת עקא ות עלמא וחרובא מדינתא וזעו עממין סגיאין וחשוכת
 13 מקל מפלתיא אזעית עממיא באחרותי יתיה לשאול עמ נחתי גוב ביר
 14 אף אגח עמה אחרותי לשאול עמ קטילי חרבא ושלטונותי אחרותי סתקפיהו בגו מלכותא: 15 למן דמית כדן ביקר ובכרבו
 16 יתחת עמ מלכי קדם לארעא ארעיתא בגו חוביא תשכב עמ קטילי חרבא הוא פרעה וכל אחרגושתיא אמר יי אלהים:

* Pulchrum feci eum in multitudine ramo-
rum eius, & emulata sunt eum ligna paradisi
deliciarum Dei. * Propterea hæc dicit Ado-
nai Dominus: Pro eo quod factus es magnus
magnitudine, & dedisti initium tuum in me-
dium nubium, & eleuatum est cor suum in cel-
situdine sua. * Et tradidi eum in manus prin-
cipis gentium, & fecit perditionem eius secun-
dum impietatem Aegypti.

* Et exterminauerunt eum alieni pestilentes
de gentibus, & deiecerunt eum à montibus, in
cunctis vallibus ceciderunt rami eius, & con-
fracti sunt stirpes eius in omni campo terræ, &
descenderunt ab umbraculo eius omnes populi
gentium, & strauerunt eum.

* Super ruinam eius requieverunt omnia vo-
lutilia celi, & super truncos eius fuerunt uni-
uersæ bestie agri.

* Ut non exaltentur in magnitudine eorum
omnia ligna quæ in aqua, & non dederunt ini-
tium suum in medium nubium, & non steterunt
in sublimitate ipsorum ad eum omnes bibentes
aquam; omnes dati sunt in mortem in terram
profunditatis in medio filiorum hominum descen-
dentes in foueam.

* Hæc dicit Adonai Dominus: In qua die de-
scendit ad inferos, luxit eum abyssus. Et probi-
bui flumina eius, & prohibui multitudinem a-
quæ, & contenebratus est super eum Libanus.
Omnia ligna campi super eum soluta sunt

* A voce ruinae eius: commotæ sunt gentes
quando deducebam eum in infernum cum descen-
dentibus in lacum, & consolabantur eum in terra
infima, omnia ligna deliciarum & electa &
pulcherrima Libani vniuersa bibentia aquam.

* Et enim & ipsi descenderunt cum eo in in-
fernum in vulneratis à gladio, & semen eius ha-
bitantes sub umbraculo eius in medio vita eorum
perierunt. * Cui assimilatus es in virtute &

in gloria, & in magnitudine inter ligna delitia-
rum: descende cum lignis deliciarum in terræ pro-
fundum. In medio incircuncisorum dormies cum
vulneratis gladio, sic Pharao & omnis multitu-
do fortitudinis eius, dicit Adonai Dominus.

9 καλὸν ἐποίησα αὐτὸν ἐν τῷ πλήθει τῶν κλάδων
αὐτοῦ, καὶ ἐξήλωσεν αὐτὸν τὰ ξύλα τῶν παλαιῶν τῶν
10 φῆς τοῦ θεοῦ. * διὰ τοῦτο τὰδε λέγει ἁδωνάϊ κύριε
δυνάστη ἐγκύου μέγας τῷ μεγέθει, καὶ ἔδωκας τὴν ἀρχὴν
τοῦ εἰς μέθην νεφελῶν, καὶ ἐπὶ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπὶ τῷ
11 ὕψει αὐτοῦ. * καὶ παρέδωκα αὐτὸν εἰς χεῖρας ἀρχον-
τος ἐθνῶν, καὶ ἐποίησεν τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀ-
12 σεβείαν αἰγύπτου. * καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτὸν ἀλλό-
τριοι λαοὶ ἀπὸ ἐθνῶν, καὶ κατέβαλον αὐτὸν ἀπὸ πάντων ὀ-
ρέων ἐν πάσαις ταῖς φάραγξιν ἐπέβη ὁ κλάδος αὐτοῦ,
καὶ συνετέβη τὰ στελέχη αὐτοῦ ἐν παύλῃ πεδίων τῆς γῆς,
καὶ κατέβησθαι ἀπὸ τῆς σκέπης αὐτοῦ πάντες οἱ λαοὶ
τῶν ἐθνῶν. καὶ ἐδάφισαν αὐτὸν.

13 * ἐπὶ τὴν πῶσιν αὐτοῦ ἀνεπαύσαντο πάντα τὰ πετει-
νὰ τῶν ἐρανοῦ. καὶ ἐπὶ τὰ στελέχη αὐτοῦ ἐγκύετο πάντα
14 τὰ θηρία τῶν ἀγρῶν. * ὅπως μὴ ὑψωθῶσιν ἐν τῷ μεγέθει
αὐτῶν πάντα τὰ ξύλα τὰ ἐν τῷ ὕδατι, καὶ οὐκ ἔδωκον
τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς μέθην νεφελῶν ὅς οὐκ ἔφησθαι ἐν τῷ
ὕψει αὐτῶν πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ πίνοντες ὕδωρ, πάντες
ἐδόξουν εἰς τὸ ὕδατος εἰς γλῶσσας βάθους ἐν μέσῳ ὕδωρ
ἀνθρώπων καὶ ζώων εἰς βόθρον.

15 * τὰδε λέγει ἁδωνάϊ κύριε ἐν ἡμέρᾳ κατέβη εἰς
ἀδου ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἡ ἀβύσσος. ὁ ἀπέσπασεν οὖν ποτα-
μοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐκάλυψεν πλῆθος ὕδατος, καὶ ἐσκότα-
σεν ἐπ' αὐτῷ ὁ λίβανος. πάντα τὰ ξύλα τῶν πεδίων ἐπ'
αὐτῷ ἐξελύθη,

16 * ἀπὸ τῆς φωνῆς τῆς πώσεως αὐτοῦ. ἐσεύθησαν τὰ ἔθνη
ὅτε κατέβησαν αὐτὸν εἰς ἀδου μετὰ τῶν κατεβαίνοντων
εἰς λάκκον, καὶ παρεκάλεν αὐτὸν ἐν γῇ κατωτάτῃ πάντα
τὰ ξύλα τῆς τρυφῆς καὶ τὰ ἐκλεκτὰ καὶ τὰ κάλλιστα τῶν
λίβανου πάντα τὰ πίνοντα ὕδωρ.

17 * καὶ ὅτε αὐτοὶ κατέβησαν μετ' αὐτοῦ εἰς ἀδου ἐν τοῖς
τραυματίαις ἀπὸ μαχαίρας, ὅς τ' σπέρμα αὐτοῦ οἱ καὶ
κῆνες ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῆς ζωῆς αὐτῶν ἀπώ-
18 λοντο. * τίνι ὁμοιωθήσεται ἐν δυνάμει καὶ ἐν δόξῃ ὁ ἐν μεγέθει
ἐν τοῖς ξύλοις τῆς τρυφῆς, κατεβήθη μετὰ τῶν ξύλων τῆς
τρυφῆς εἰς γῆς βάθος. ἐν μέσῳ ἀπειρημένων κοιμηθήσεται
μετὰ τραυματιῶν μαχαίρας, ὥτως φαραὼ καὶ πᾶς ὁ
πλῆθος τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, λέγει ἁδωνάϊ κύριε.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Speciosum enim feci eum multitudine fortium suorum, & tremuerunt à facie eius omnes reges Orientis, propter fortitudinē po-
tentiae quæ erat cum eo à facie Domini. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod te extulisti statura, & dedit subiectio-
nem suam super omnia regna, & eleuatum est cor eius in fortitudine sua. * Tradidi eum in manum fortissimi populorum, qui ultio-
nem sumpsit ex eo, in peccato suo eieci eum. * Et consumpsērunt eum alieni robustissimi populorum, & proiecerunt eum super montes, &
in cunctis conuallibus cecidit exercitus eius, dispersique sunt auxiliores eius in vniuersis finibus terræ, & descenderunt ex umbra regni eius
omnes reges populorum terræ, & proiecerunt eum. * Super ruinam occisorum eius habitauerunt omnes volucres celi, & super cadaue-
ra exercitus eius quieverunt omnes bestie agri. * Ut non eleuentur fortitudine sua omnes reges Orientis, nec dent tyrannidem suam
super regna, nec sese efferant potentia sua omnes tenentes regnum; quia vniuersi traditi sunt in mortem in terra inferiori in medio filiorum
hominum cum descendentibus in lacum domus perditionis. * Hæc dicit Dominus Deus: In die quo descendere feci eum in infernum,
luxerunt super eum, operuit orbem tribulatio, & desertæ sunt provincie, & contremuerunt populi multi, & denigratæ sunt propter eum fa-
cies regum, & omnes reges populorum propter eum percusserunt humerum. * A voce ruinae eius contremiscere feci populos, quando
descendere feci eum in infernum cum descendentibus in lacum domus perditionis, & consolati sunt in terra inferiori omnes reges Orien-
tis, principes & diuites substantiis, omnes tenentes regnum. * Ipsi quoque descenderunt cum eo in infernum cum interfectis gla-
dio, & principes eius contriti sunt à fortitudine sua in medio regnorum. * Cuiam similis es nunc in magnitudine & in gloria inter reges Orientis? itaque detraheris cum regibus Orientis in terram infe-
riorem, in medio peccatorum dormies cum interfectis gladio; hic est Pharao & omnis multitudo eius, ait Dominus Deus.

לב

* ויהי בשתי עשרה שנה בשני עשר חדש
באחד לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר:
* בן אדם שא קנה על פרעה מלך מצרים
ואמרת אליו כפיר גוים נדמית ואתה כתנים
בימים ותגח בנהרותיך ותדלח מים בגליליך ותרפש
נהרותם: * כה אמר אדני יהוה ופרשתי עליך
את רשתי בקהל עמים רבים והעלוק בחרמי:
* ונטשתיך בארץ על פני השדה גטילך
והשכנתי עליך כל עוף השמים והשבעתי ממך
חית כל הארץ: * ונתתי את בשרך על ההרים
ומלאתי הנאות רמותך: * והשקיתי ארץ צפתך
מדמדך אל ההרים ואפקים ומלאון ממך:
* וכסיתי בכבועת שמים והקדדתי את ככביהם
שמש בענן אכסנו וירח לא יאיר אורו:
* כל מאורי אור בשמים אקדירם עליך ונתתי
חשך על ארצך נאם אדני יהוה:
* והכעסתי לב עמים רבים בהביאי שברך בגוים
על ארצות אשר לא ידעתם:
* והשמותי עליך עמים רבים ומלכיהם ישערו
עליך שער בעופפי חרבי על פניהם וחרדו לרגעים
איש לנפשו ביום מפלתך:
* כיכה אמר אדני יהוה חרב מלך בבל תבואך:
* בחרבות גבורים אפיל המונך עריצי גוים כלם
ושדרו את גאון מצרים ונשמד כל המונך:
* והאכדתי את כל בהמתה מעל מים רבים ולא
תדלחם רגל אדם עוד ופרסור בהמה לא
תדלחם:
* אז אשקיע מימיהם ונהרותם בשמן אוליך
נאם אדני יהוה:

A ¹ ET factum est duodecimo anno, in men-
se duodecimo, in vna mensis, factum est
² verbum Domini ad me dicens: ³ Fili ho-
minis, assume lamentū super Pharaonem
regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni gen-
tium affumilatus es, & draconi qui est in
mari. Et ventilabas cornu in fluminibus
tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, &
³ conculcabas flumina eorum. ⁴ Propterea
hæc dicit Dñs Deus: Expandam super te
rete meum in multitudine populorū mul-
torum, & extraham te in fagena mea.
⁴ ⁵ Et proiiciam te in terrā. super faciem
agri abiiciam te, & habitare faciam super te
omnia volatilia cæli, & saturabo super te
⁵ bestias vniuersæ terræ. ⁶ Et dabo carnes
tuas super montes, & implebo colles tuos
⁶ fanie tua. ⁷ Et irrigabo terram fœtore san-
guinis tui super montes, & valles implebū-
⁷ tur ex te. ⁸ Et operiam cū extinctus fue-
B ris cælos, & nigrescere faciā stellas eius. Sol
nube tegam, & luna nō dabit lumen suum.
⁸ ⁹ Omnia luminaria cæli mœrere faciam
super te, & dabo tenebras super terrā tuam,
⁹ dicit Dñs Deus. ¹⁰ Et irritabo cor popu-
lorum multorū, cū induxero contritionē
tuam in gentibus super terras quas nescis.
¹⁰ ¹¹ Et stupefcere faciam super te populos
multos. Et reges eorum horrore nimio for-
midabunt super te, cū volare cœperit gla-
dius meus super facies eorum, & obtupe-
scent repente singuli pro anima sua in die
¹¹ ruinæ tuæ. ¹² Quia hæc dicit Dominus
C Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi.
¹² ¹³ In gladiis fortium deiiciam multitu-
dinem tuam. Inexpugnabiles omnes gen-
tes hæ, & vastabunt superbiam Ægypti, &
dissipabitur multitudo eius.
¹³ ¹⁴ Et perdam omnia iumenta eius quæ
erant super aquas plurimas: & non contur-
babit eas pes hominis ultra, neque vngula
iumentorum turbabit eas.
¹⁴ ¹⁵ Tunc purissimas reddam aquas eorū,
& flumina eorum quasi oleum adducam,
ait Dominus Deus.

תרגום יונתן

לב ויהוה בחרתא עשרי שניז בחרת עשרה ירחין בחד לירחא הנה פתגם נבואה מן קדם ייי עמי למימר: ² בר אדם
אלהי על פרעה מלך מצרים ואת כתיביא ביממא ואנחת במשריתך ואזערת עממא בסומכותך
על אפי ברא ארמי נבילתך ואשרי עלך כל עופא דשמיא ואסבע מנך חית כל ארעא: ⁴ וארשטשנך בארעא
הלא פגרי משריתך: ⁵ ואררי ארעא דהנתיא מדמך על טוריא ופציריא ותמלון מנך: ⁷ ותחפנך עקא באכחיתיי ית זיו יקר מלכותך
מנ שמיא וזערת עמ משריתך דהו סגיאין בכוכבי שמיא מלך במשריתיה יחפינך בעננא דסלק וחפי ית שמשא וכסהרא ביממא לא מזהר
כל שבילי אורחתך דמתקנין ונטירין קדמי הא כמנהרי נהוריא בשמיא אקלקלנין עלך ותחפי עקא בקבלא ית ארעך
ואזע לב עממין סגיאין באיתיותי תברי קרבך לביני עממא למדינ דלא ידעחנן: ¹⁰ ואצרי עלך עממין
ארי כדנן אסר ייי אלהים קטולי חרבא מלכא דבבל יתון עלך: ¹² בחרבי גבריא אמגר משריתך תקיפי עממא בלהון
ותחפן לא חקוף מצרים ותשחית כל אתרגושתהא: ¹³ ואובר ית כל בעירה מעל מין סגיאין ולא תזעונן רגלא דאנשא עוד ופרסור
קטיל לא תזעונן: ¹⁴ בכו אשקט לעממא ומלכיהון כניח אדבר אמר ייי אלהים:

26

² Tunc quiescent aquae eorum, & flumina
eorum ut oleum fluent, dicit Dominus.

4 * ὅτε ἡ ζυγάδι τὰ ὕδαλα αὐτῶν, καὶ οἱ ποταμοὶ αὐ-
τῶν ὡς ἔλαον πορεύονται, λέγει κύριος.

CAP. XXXII.

D d 4

* בַּתִּי אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה וְנִשְׁמָה אֶרֶץ 15
 מְמִלָּאָה בְּחַבּוּתִי אֶת-כָּל-יוֹשְׁבֵי בָהּ וַיֵּדְעוּ כִּי-אֲנִי
 יְהוָה: * קִינָה הִי-וְקוֹנָנוֹהּ בְּנוֹת הַגּוֹיִם 16
 תִּקְוָנָהּ אוֹתָהּ עַל-מִצְרַיִם וְעַל-כָּל-הַמוֹנֶה תִּקְוָנָהּ
 אוֹתָהּ נֶאֱמַר אֲדֹנִי יְהוָה:
 * וַיְהִי בִשְׁתֵּי עָשָׂרָה שָׁנָה בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ 17
 הָיָה דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 * בֶּן-אָדָם נִהְיָה עַל-הַמוֹן מִצְרַיִם וַחֲזָרְהוּ אֶתָּה 18
 וּבְנוֹת גּוֹיִם אֲדָרְסֶנּוּ אֶת-אֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת אֶת-יֹרְדֵי בֹר:
 * מִמִּי נֶעֱמַת רֶדְהָ וְהִשְׁכַּחְתָּ אֶת-עֲרֵלִים: 19
 * בְּתוֹךְ חֲלָלֵי חֶרֶב יָפְלוּ חֶרֶב נִתְּנָה מִשְׁכּוֹ אוֹתָהּ 20
 וְכָל-הַמוֹנִיּוֹת:
 * יִדְבְּרוּ לוֹ אֵלֵי גְבוּרִים מִתּוֹךְ שְׂאוֹל אֶת-עֲזָרִי 21
 יִרְדּוּ שֹׁכְבֵי הָעֲרֵלִים חֲלָלֵי חֶרֶב:
 * שֵׁם אֲשׁוּר וְכָל-קְהֵלָה סְבִיבוֹתָיו קְבָרָתוֹ בְּכֶלֶם 22
 חֲלָלִים הַנִּפְלִים בַּחֶרֶב:
 * אֲשֶׁר נָתַנוּ קְבָרָתוֹ בִּירְכֵיתִי בֹר וַיְהִי קְהֵלָה 23
 סְבִיבוֹת קְבָרָתָהּ כְּכֶלֶם חֲלָלִים הַנִּפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר-
 נָתַנוּ חֲתִיּוֹת בְּאֶרֶץ חַיִּים:
 * שֵׁם עֵילָם וְכָל-הַמוֹנֶה סְבִיבוֹת קְבָרָתָהּ כְּכֶלֶם 24
 חֲלָלִים הַנִּפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר-יִרְדּוּ עֲרֵלִים יָאֵל-
 אֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת אֲשֶׁר נָתַנוּ חֲתִיּוֹת בְּאֶרֶץ חַיִּים
 וַיִּשְׁאוּ כְּלִמָּתָם אֶת-יֹרְדֵי בֹר:
 * בְּתוֹךְ חֲלָלִים נָתַנוּ מִשְׁכָּב לָהּ בְּכָל-הַמוֹנֶה 25
 סְבִיבוֹתָיו קְבָרָתָהּ כְּכֶלֶם עֲרֵלִים חֲלָלֵי חֶרֶב כִּי-
 נָתַן חֲתִיּוֹת בְּאֶרֶץ חַיִּים וַיִּשְׁאוּ כְּלִמָּתָם אֶת-יֹרְדֵי
 בֹר בְּתוֹךְ חֲלָלִים נָתַן:
 * שֵׁם מִשְׁדֵּךְ תָּבֵל וְכָל-הַמוֹנֶה סְבִיבוֹתָיו קְבָרָתָהּ 26
 כְּכֶלֶם עֲרֵלִים מִחֲלָלֵי חֶרֶב כִּי-נָתַנוּ חֲתִיּוֹת בְּאֶרֶץ
 חַיִּים:

* Cum dederō terram Ægypti desolatā. 15
 Defertur autem terra à plenitudine sua, 16
 quando percussēro omnes habitatores eius, 17
 & scient quia ego Dominus. * Planctus 18
 est, & plangent eum filie gentium, super 19
 Ægyptum & super multitudinē eius plan- 20
 gent eū, ait Dominus Deus. * Et factum 21
 est in duodecimo anno, in quintadecim 22
 mensis, factū est verbū Dñi ad me, dicens: 23
 * Fili hominis, cane carmen lugubre su- 24
 per multitudinem Ægypti, & detrahe eam 25
 ipsam, & filias gentium robustarū, ad terrā 26
 ultimam cum his qui descendunt in lacū. 27
 * Quo pulchrior es? descende & dormi 28
 cum incircūcisis. * In medio interfecto- 29
 rum gladio cadent. Gladius datus est. Et attrax- 30
 erunt eam & omnes populos eius. 31
 * Loquentur ei potentissimi robustiori 32
 de medio inferni, qui cum auxiliatoribus 33
 eius descenderunt & dormierunt incircun- 34
 cisi interfectique gladio. * Ibi Assur & 35
 omnis multitudo eius, in circuitu illius se- 36
 pulchra eorū, omnes interfecti & qui ceci- 37
 derunt gladio. * Quorū data sunt sepul- 38
 chra in nouissimis lacū, & facta est multitu- 39
 do eius per gyrum sepulchri eius vniuersi 40
 interfecti, cadentesque gladio, qui dederant 41
 quondam formidinē suā in terra viuentiū. 42
 * Ibi Elam & omnis multitudo eius per 43
 gyrum sepulchri sui. Omnes hi interfecti 44
 ruentesque gladio qui descenderunt incir- 45
 cuncisi ad terram ultimā. qui posuerunt 46
 terrorem suū in terra viuentiū, & portau- 47
 erunt ignominia suā cū his qui descende- 48
 runt in lacū. * In medio interfecto- 49
 rum fuerūt cubile eius in vniuersis populis eius, 50
 in circuitu eius sepulchrū illius. Omnes hi 51
 incircuncisi interfectique gladio. Dederunt 52
 enim terrorem suum in terra viuentium, & 53
 portauerūt ignominia suā cū his qui descen- 54
 dunt in lacū. In medio interfecto- 55
 rum positi 56
 sunt. * Ibi Mosoch & Tubal & omnis mul- 57
 tudo eius, in circuitu eius sepulchra illius. 58
 Omnes hi incircuncisi interfectique & ca- 59
 dentes gladio, quia dederunt formidinē 60
 suā in terra viuentium.

תרגום יונתן

* כִּי אֶחָד יָרַד אֶרֶץ מִצְרַיִם צָרוּ וַחֲזָרוּ אֶרֶץ מְמִלָּאָה בְּאִתְיוּתִי מִחָא עַל כָּל דִּי חֲבִין בָּהּ וַיֵּדְעוּ אֲרִי אֲנָא יְיָ 16
 וַיֵּדְעוּ אֲרִי אֲנָא יְיָ: * וַיֵּדְעוּ אֲרִי אֲנָא יְיָ: 17
 * בְּרִי אֲדָם אֲתַנְבִּי עַל אֲתַרְגֻּמֵּשׁת מִצְרַיִם וְהִכְרָה לָהּ 18
 מִמִּי נֶעֱמַת רֶדְהָ וְהִשְׁכַּחְתָּ אֶת-עֲרֵלִים: 19
 * בְּתוֹךְ חֲלָלֵי חֶרֶב יָפְלוּ חֶרֶב נִתְּנָה מִשְׁכּוֹ אוֹתָהּ 20
 וְכָל-הַמוֹנִיּוֹת: 21
 * יִדְבְּרוּ לוֹ אֵלֵי גְבוּרִים מִתּוֹךְ שְׂאוֹל אֶת-עֲזָרִי 22
 יִרְדּוּ שֹׁכְבֵי הָעֲרֵלִים חֲלָלֵי חֶרֶב: 23
 * שֵׁם אֲשׁוּר וְכָל-קְהֵלָה סְבִיבוֹתָיו קְבָרָתוֹ בְּכֶלֶם 24
 חֲלָלִים הַנִּפְלִים בַּחֶרֶב: 25
 * אֲשֶׁר נָתַנוּ קְבָרָתוֹ בִּירְכֵיתִי בֹר וַיְהִי קְהֵלָה 26
 סְבִיבוֹת קְבָרָתָהּ כְּכֶלֶם חֲלָלִים הַנִּפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר-
 נָתַנוּ חֲתִיּוֹת בְּאֶרֶץ חַיִּים:
 * שֵׁם עֵילָם וְכָל-הַמוֹנֶה סְבִיבוֹת קְבָרָתָהּ כְּכֶלֶם 27
 חֲלָלִים הַנִּפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר-יִרְדּוּ עֲרֵלִים יָאֵל-
 אֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת אֲשֶׁר נָתַנוּ חֲתִיּוֹת בְּאֶרֶץ חַיִּים
 וַיִּשְׁאוּ כְּלִמָּתָם אֶת-יֹרְדֵי בֹר:
 * בְּתוֹךְ חֲלָלִים נָתַנוּ מִשְׁכָּב לָהּ בְּכָל-הַמוֹנֶה 28
 סְבִיבוֹתָיו קְבָרָתָהּ כְּכֶלֶם עֲרֵלִים חֲלָלֵי חֶרֶב כִּי-
 נָתַן חֲתִיּוֹת בְּאֶרֶץ חַיִּים וַיִּשְׁאוּ כְּלִמָּתָם אֶת-יֹרְדֵי
 בֹר בְּתוֹךְ חֲלָלִים נָתַן:
 * שֵׁם מִשְׁדֵּךְ תָּבֵל וְכָל-הַמוֹנֶה סְבִיבוֹתָיו קְבָרָתָהּ 29
 כְּכֶלֶם עֲרֵלִים מִחֲלָלֵי חֶרֶב כִּי-נָתַנוּ חֲתִיּוֹת בְּאֶרֶץ
 חַיִּים:

* Cum dedero Aegyptum in perditionem, & desolabitur terra cum plenitudine eius, cum dis-
seminauero omnes habitantes in ea; & scient
quia ego sum Dominus.

* Placuit est & plangent eum, & filia gen-
tium plangent eum super Aegyptum, & super
omnem fortitudinem eius, plangent eam, dicit Do-
minus Dominus.

* Et factus est in duodecimo anno in quinta et
decima mensis, factus est sermo Domini ad me,
dicens:

* Fili hominis, plange super multitudinem
Aegypti, & deducant eius filias gentes mortuas
in profunda terra ad eos qui descendunt in foueam.

* Ex aquarum pulchra descende, et dormies
cum incircuncisis.

* In medio vulneratorum gladio cadent cum
eo, & dormiet omnis fortitudo eius.

* Et dicent tibi gigantes: In profundum foueae
quo melior es descende, & dormi cum incircun-
cisis in medio vulneratorum gladio.

* Ibi Assur & omnis congregatio eius in cir-
cuitu sepulchri eius, omnes vulnerati cadentes
gladio.

* Qui dederunt sepulchra eius in latera la-
tus. Et facta est congregatio eius in circuitu se-
pulchri eius. Omnes vulnerati qui ceciderunt
gladio, qui dederunt timorem suum in terra
vite.

* Ibi Elam et omnis fortitudo eius in circui-
tu monumenti eius. Omnes vulnerati qui ceci-
derunt gladio, & qui descendunt incircuncisi
in terra profundum.

* Qui dederunt timorem eorum in terra vi-
te, & acceperunt tormentum suum cum de-
scendentibus in foueam in medio vulnerato-
rum.

* Ibi dati sunt Mosoch & Thubal, & om-
nis fortitudo eorum in circuitu monumenti eius.
Omnes vulnerati eius, omnes incircuncisi vul-
nerati a gladio, qui dederunt terrorem suum su-
per terram vite.

* ὅταν δὲ αἰγύπτιον εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἐξημερωθῇ ἡ γῆ
συνὴ τῇ πληρώσει αὐτῆς ὅταν διασπείρω πάντας οὓς κα-
τακόδυνται ἐν αὐτῇ καὶ γνώθῃ ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος.

* θρῆνός ἐστιν καὶ θρῆνήσουσιν αὐτὸν, καὶ αἱ θυγατέρες
τῶν ἐθνῶν θρῆνήσουσιν αὐτὸν ἐπ' αἰγύπτιον καὶ ἐπὶ πᾶσιν
τῶν ἰσχυρῶν αὐτῆς, θρῆνήσουσιν αὐτῷ λέγει κύριος ὁ κύριος.

* καὶ ἐγγύς ἐστιν τῷ δωδεκάτῳ ἔτει ἐν πεντεκαιδε-
κάτῃ μηνός, ἐγγύς ἐστι λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων·

* ἡ δὲ ἀνθρώπου, θρῆνῆσον ἐπὶ πληθὺν αἰγύπτιον καὶ
καταβιβάζουσιν αὐτῆς τὰς θυγατέρας ταῖς ἐθνεσὶ νεκρῶς
εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς πρὸς οὓς καταβάνοντες εἰς βόθρον

* Ἰδοὺ δαίτων διπρεπὺς κατὰ βῆθι καὶ κοιμηθήσονται
ἀπεριτμήτων.

* ἐν μέσῳ τραυματιῶν μαχαίρας πεθόντων μετ' αὐ-
τοῦ, καὶ κοιμηθήσεται πᾶσα ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.

* καὶ λέξουσίν σοι γίγαντες, εἰς βάθος λάκκου ἐ-
βελτίων ἐκ αὐτῶν κατὰ βῆθι καὶ κοιμηθήσονται μετὰ τῶν ἀπεριτμή-
των ἐν μέσῳ τῶν τραυματιῶν μαχαίρας.

* ἐκεῖ ἀσσοὺς καὶ πᾶσα ἡ συναγωγὴ αὐτοῦ ἐν κύ-
κλῳ τοῦ τάφου αὐτοῦ πᾶντες τραυματίαι & πεπληκό-
τες μαχαίρας.

* ὁ δὲ δωκότες οὓν τάφους αὐτοῦ εἰς πλοῦτος λάκ-
κου. καὶ ἐγγύς ἐστι συναγωγὴ αὐτοῦ περικύκλῳ τοῦ μνή-
ματος αὐτοῦ. πᾶντες & τραυματίαι & πεπληκότες μα-
χαίρας, ὁ δὲ ὄντες τὸν φόβον αὐτῶν ἐπὶ τῇ γῆς ζωῆς.

* ἐκεῖ αἰλάμ καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ περικύκλῳ
τοῦ μνήματος αὐτοῦ. πᾶντες οἱ τραυματίαι οἱ πεπλη-
κότες μαχαίρας, καὶ οἱ καταβάνοντες ἀπεριτμήτοις εἰς γῆς
βάθος.

* οἱ δὲ δωκότες τὸν φόβον αὐτῶν ἐπὶ γῆς ζωῆς. καὶ
ἔλαβον Ἰὺ βᾶσθρον αὐτῶν μετὰ τῶν καταβανόντων εἰς
βόθρον ἐν μέσῳ τραυματιῶν.

* ἐκεῖ ἐδόθησαν μοσὸχ καὶ θοβὲλ καὶ πᾶσα ἡ
ισχύς αὐτῶν περικύκλῳ τοῦ μνήματος αὐτοῦ. πᾶντες
οἱ τραυματίαι αὐτοῦ, πᾶντες ἀπεριτμήτοις τραυμα-
τίαι ἀπὸ μαχαίρας· οἱ δὲ δωκότες τὸν φόβον αὐτῶν ἐπὶ
γῆς ζωῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Cum dederò terram Aegypti desolatam, & desolabitur terra à plenitudine eius; cum adduxero percussione super omnes habitan-
tes in ea: & scient quia ego Dominus. " Dixit propheta, Lamentabilis prophetia est, & erit in lamentationem: villa populorum lamen-
tabuntur eam super Aegyptum, & super omnem multitudinem eius lamentabuntur eam, ait Dominus Deus. " Et factum est duode-
cimo anno, quintadecima die mensis, factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum, dicens: " Fili hominis, vaticinare super
multitudinem Aegypti, & contere eam ipsam, & villas populorum robustorum; vaticinare quòd tradentur terrae inferiori cum descendenti-
bus in lacum domus perditionis. " Quo potentior es tui descende & dormi cum peccatoribus. " In medio occisorum gladio cadent;
gladio tradentur ut consumat eos & omnem multitudinem eorum. " Loquentur cum eo potentes, & fortes de medio inferni cum auxilia-
toribus suis descendent, & dormierunt peccatores interfecti gladio. " Ibi Assur & omnis exercitus eius; in circuitu eorum sepulchra ipso-
rum; omnes interfecti qui occisi sunt gladio, qui traditi sunt in exitiū, pro eo quòd dominati sunt in terrā Israel. " Ibi Elā
& omnis multitudo eius, & per gyrum eorum sepulchra ipsorum; vniuersi interfecti qui occisi sunt gladio, qui detracti sunt peccatores in
terram inferiorem, qui traditi sunt in excidium, pro eo quòd dominati sunt in terrā Israel, & acceperunt ignominiam suā cum descendētib;
in lacum domus perditionis. " In medio occisorum constituta est domus cubationis eorum, cum tota eorum turba, in circuitu eorum sepulchra
ipsorum; omnes hi peccatores interfecti gladio, qui traditi sunt ad interitum, pro eo quòd dominati sunt in terrā Israel, & susceperunt confusione
suam cum descendētib; in lacum domus perditionis, in medio occisorum traditi sunt. " Ibi Mosoch & Tubal, & omnis multitudo eius,
in circuitu eorum sepulchra ipsorum, omnes hi peccatores interfecti gladio, qui traditi sunt ad interitū pro eo quòd dominati sunt in terrā Israel.

27 * ולא ישכבו את גבורים נפלים מערלים אשר
 ירדו שאל בכלי מלחמתם ויתנו את חרבותם
 תחת ראשיהם ותהי עונותם על עצמתם
 28 כי חתית גבורים בארץ חיים : * ואתה בתוך
 ערלים תשבר ותשכב ארץ חללי חרב :
 29 * שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה אשר נתנו
 בגבורתם את חללי חרב המה את ערלים ישכבו
 ואת ירדי בור :
 30 * שמה נסיכי צפון כלם וכל צדני אשר ירדו את
 חללים בחתיתם מגבורתם בוששים וישכבו ערלים
 את חללי חרב וישאו כלמתם את ירדי בור :
 31 * אותם יראה פרעה ונחם על כל המונה חללי
 חרב פרעה וכל חילו נאם אדני יהוה :
 32 * כי נתתי ארץ חתיתו בארץ חיים והשכב
 בתוך ערלים את חללי חרב פרעה וכל המונה
 נאם אדני יהוה :

לג

* ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
 * בן אדם דבר אל בני עמך ואמרת אליהם
 ארץ כי אביא עליה חרב ולקחו עם הארץ איש
 אחר מקציהם ונתנו אתו להם לצפר :
 * וראה את החרב באה על הארץ ותקע בשופר
 והזהיר את העם :
 * ושמע השמע את קול השופר ולא נזהר ותבוא
 חרב ותקחהו דמו בראשו יהיה :
 * ארץ קול השופר שמע ולא נזהר דמו בו יהיה
 והוא נזהר נפשו מלט :
 * והצפה כי יראה את החרב באה ולא תקע
 בשופר והעם לא נזהר ותבוא חרב ותקח מהם
 נפש הוא בעונו נלקח ודמו מיד הצפה אדרש :

תרגום יונתן

27 * ולא ישכבו עם גבריהם דאחמטלו מחיבא דאחמטלו לשאל במני קרביהון ויהבו יח סיפיהון תחות רשיהון ויהיו חוביהון על גרמיהון
 28 * ואת בגו חיבא תתבר ותשכב עם קטילי חרבא : * תמן אדום מלכהא
 29 * תמן דברבי צפונא כלהון
 30 * תמן דברבי צפונא כלהון
 31 * ויהיו יחיו פרעה ויתנחם על כל אתרגושתיה קטילי חרבא דפרעה וכל משריתיה אמר יי אלהים :
 32 * ויהיו יחיו פרעה ויתנחם על כל אתרגושתיה אמר יי אלהים :

לג

2 * בר אדם אתנבי לבני עמך ותימר להון ארעא ארי איתי עליה דקטלין בחרבא
 3 * ויחיו יח דקטלין בחרבא דאתן על ארעא ויתקע בשופרא ויזהר
 4 * וישמע דשמע יח קל שופרא ולא אזדער ואתו קטולי חרבא וידברוהי חובת קטוליה ברישה תהא :
 5 * ויחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 6 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 7 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 8 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 9 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 10 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 11 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 12 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 13 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 14 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 15 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 16 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 17 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 18 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 19 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 20 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 21 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 22 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 23 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 24 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 25 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 26 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 27 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 28 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 29 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 30 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 31 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן
 32 * ומזהרא ארי יחיו יח דקטלין בחרבא דאתן

²⁷ Et non dormierunt cum gigantibus qui ceciderunt ab aeterno, qui descenderunt in infernum in armis quibus utebantur in bello, & posuerunt gladios suos sub capitibus suis, & factæ sunt iniquitates eorum in ossibus eorum, quia terruerunt gigantes in vita sua.

²⁸ Et tu in medio incircumcisorum contereris, & dormies cum vulneratis gladio.

²⁹ Ibi Edom & reges eius, & omnes principes Assur qui dederunt fortitudinem eius in vulneris gladii. Ipsi cum vulneratis dormierunt cum descendentes in foueam.

³⁰ Ibi principes Aquilonis omnes duces Assur, qui deducti sunt cum vulneratis cum terrore suo. Et in fortitudine sua confusi dormierunt incircumcisi cum vulneratis gladio, & abstulerunt tormentum suum cum descendentes in foueam.

³¹ Illos videbit rex Pharaos, & consolationem accipiet super omnem fortitudinem eorum, vulnerati gladio Pharaos & omnis exercitus eius, dicit Dominus Dominus. ³² Quia dedi formidinem eius super terram vitæ. Et dormiet in medio incircumcisorum cum vulneratis gladio Pharaos et omnis multitudo eius, dicit Dominus Dominus.

CAP. XXXIII.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:

¹ Fili hominis, loquere filiis populi tui, & dices ad eos: Terra super quam induxero gladium & tulerit populus terræ hominem unum de suis, & dederit eum sibi in speculatorem.

² Et viderit gladium venientem super terram, & cecinerit tuba, et significauerit populo.

³ Et audierit audiens vocem tubæ, & non observauerit, & venerit gladius et comprehenderit eum; sanguis eius in capite eius erit.

⁴ Quia vocem tubæ audiens non observavit, sanguis eius super eum erit. Et iste quia custodivit se, animam suam liberauit.

⁵ Et speculator si viderit gladium venientem, & non significauerit tuba, & populus non se custodierit; & veniens gladius tulerit ex ipsis animam: ipsa propter suam iniquitatem capta est; at sanguinem eius de manu speculatoris requiram.

²⁷ Ἐσὺ ἐκοιμήθησαν μετὰ τῶν γίγαντων τῶν πεπρωκότων ἀπὸ αἰῶνος, οἱ κατέβησαν εἰς αἶψαν ἐν ὅπλοις πολεμικοῖς, καὶ ἐθήκαν τὰς μαχαίρας αὐτῶν ὑπὸ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐγνήθησαν αἱ ἀνομίαι αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὀστέων αὐτῶν, ὅτι ἐξεφοβήθησαν ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν.

²⁸ Ἐσὺ ἐν μέσῳ ἀπερίμητων συντρίβῃ, & κοιμηθήσῃ

²⁹ μετὰ τετραυμαλισμῶν μαχαίρα. Ἐκεῖ ἐδώκεν καὶ βασιλεῖς αὐτῶν, καὶ πάντες ἀρχόντες ἀσέβεις ἐδόντες τὴν ἰσχύα αὐτῶν εἰς τραῦμα μαχαίρας. Ἔτι μετὰ τραυμα-

³⁰ τῶν ἐκοιμήθησαν μετὰ καταβαινόντων εἰς βόθρον. Ἐκεῖ οἱ ἀρχόντες & βασιλεῖς πάντες & στρατιῶται ἀσέβεις, οἱ πνευ κατήχθησαν μετὰ τραυματῶν σὺν τῇ φόβῃ αὐτῶν. καὶ ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν αἰχμηθέντες ἐκοιμήθησαν ἀπερίμητοι μετὰ τραυματῶν μαχαίρας. Ἐκείνησαν τὴν βάσανον αὐ-

³¹ τῶν μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς βόθρον. Ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς Φαραὼ, & παρεκλήθηθη ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἰσχύα αὐτῶν τραυματία μαχαίρα Φαραὼ καὶ πᾶσα ἡ

³² δύναμις αὐτῶν, λέγει κύριος κύριος. ὅτι δέδωκα τὴν φόβον αὐτῶν ἐπὶ γῆς ζωῆς. καὶ κοιμηθήσονται ἐν μέσῳ ἀπερίμητων μετὰ τετραυματῶν μαχαίρας Φαραὼ καὶ πᾶς ὁ πληθὺς αὐτῶν, λέγει κύριος κύριος.

λγ'

¹ Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων.

² Ὡς ἀνθρώπου λάληθον τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ σου, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, γῆ ἐφ' ἣν ἐπάγω ῥομφαίαν καὶ λάβῃ ὁ λαὸς τῆς γῆς ἀνθρώπον εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ δώσιν αὐτὸν ἐαυτοῖς εἰς σκοπὸν.

³ καὶ ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην ἐπὶ τὴν γῆν, & σάλπιγξ τῇ σάλπιγι, καὶ σημαῖ τὸν λαόν.

⁴ καὶ ἀκούσῃ ὁ ἀκούσας τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγος καὶ μὴ φυλάξῃται, καὶ ἐπέλθῃ ἡ ῥομφαία καὶ καταλάβῃ αὐτὸν, καὶ αἷμα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἔσται.

⁵ ὅτι τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγος ἀκούσας σὺ ἐφυλάξας, καὶ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἔσται. καὶ ἴδῃ ὅτι ἐφυλάξας, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔξείλας.

⁶ καὶ ὁ σκοπὸς εἰς ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ σημαῖ τῇ σάλπιγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξῃται, καὶ ἐπελθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχήν, αὐτὴ διὰ τὴν αὐτῆς ἀνομίαν ἐλήφθη, καὶ τὸ αἷμα αὐτῆς ἐν τῇ χειρὶ τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁷ Et non dormient cum fortibus qui occisi sunt à peccatoribus qui detracti sunt in infernum cum armis bellicis suis, & posuerunt gladios suos sub capitibus suis, & fuerunt peccata eorum super ossa ipsorum, quia traditi sunt in interitum fortes, pro eo quod dominatione exercuerint in terrâ Israel. ²⁸ Tu aut in medio peccatorum contereris, & dormies cum interfectis gladio. ²⁹ Ibi Idumæa & reges eius & omnes principes eius, qui traditi sunt cum fortitudine sua cum interfectis gladio, ipsi cum peccatoribus dormient, & cum descendentes in lacum domus perditionis. ³⁰ Ibi principes Aquilonis universi, & omnes Sydonij, qui descenderunt cum interfectis, quando contriti fuerunt à fortitudine sua confusi, & dormierunt peccatores cum interfectis gladio, & susceperunt confusionem suam cum descendentes in lacum domus perditionis. ³¹ Eos videbit Pharaos & sese solabitur super omnem multitudinem suam in terram Israel; & dormierunt in medio peccatorum, ait Dominus Deus. ³² Quia traditi sunt in excidium fortes, eod quod dominati sunt in terram Israel; & dormierunt in medio peccatorum, ait Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum, dicens: ¹ Fili hominis, vaticinare ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra cum adduxero super eam eos qui occidunt gladio, & tulerit populus terræ virum unum de medio sui, & constituerit eum sibi in speculatorem.

² Et viderit illos qui occidunt gladio, venientes super terram, & cecinerit buccina, & admonuerit populum. ³ Et audierit qui-

erit. ⁴ Vocem buccinæ audiuit, & non sibi cauit: reatus occisionis eius in ipsum recider. Si autem sibi cauerit, animam suam liberauit.

⁵ Si autem speculator viderit occidentes gladio qui veniunt, & non cecinerit tuba, & populus non fuerit admonitus, & venerint occiden-

tes gladio, & tulerint ex eis animam: ipse quidem in iniquitate sua captus est, sed sanguinem eius de manu speculatoris requiram.

* ואתה בן-אדם צפה נתתיך לבית ישראל
 ושמעת מפיו דבר והזהרת אתם ממני:
 * באמרי לרשע רשע מורת תמורת ולא דברת
 להזהיר רשע מדרכו הוא רשע בעונו ימורת ודמו
 מידך אבקש:
 * ואתה בן-הזהרת רשע מדרכו לשוב ממנה ולא
 שב מדרכו הוא בעונו ימות ואתה נפשך הצלת:
 * ואתה בן-אדם אמר אל-בית ישראל בן
 אמרתם לאמר כי-פשעינו וחטאתינו עלינו ובים
 אנחנו נמקים ואיך נחיה:
 * אמר אליהם חי-אני ינאס אדני יהוה אם-אחפץ
 במות הרשע כי אם-בשוב רשע מדרכו וחייה שובו
 שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל:
 * ואתה בן-אדם אמר אל-בני-עמך צדקת
 הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ורשעת הרשע לא-
 יבשל ברה ביום שובו מרשעו וצדיק לא יוכל
 לחיות בה ביום חטאתו:
 * באמרי לצדיק חיה יחיה והוא בטח על-צדקתו
 ועשה עול כל-צדקתו לא תזכר ובעולו אשר-
 עשה בו ימורת: * ובאמרי לרשע מות תמות
 ושב מחטאתו ועשה משפט וצדקה:
 * חבל ישיב רשע גזלו יחיה יחיה בחקות החיים
 הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימורת:
 * כל-חטאתו אשר חטא לא תזכרנה לו משפט
 וצדקה עשה חיו יחיה:
 * ואמרו בני-עמך לא יתכן דרך אדני והמה דרכם
 לא-יתכן:
 * בשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ומת בהם:
 * ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה
 עליהם הוא יחיה:

* Et tu fili hominis speculatorem dedit
 domui Israel. Audiens ergo ex ore meo ser-
 monem, annuntiabis eis ex me.
 * Si me dicite ad impium, Impie mori
 morieris; non fueris locutus ut se custodiat
 impius à via sua: ipse impius in iniquitate
 sua morietur, sanguinem autè eius de ma-
 nu tua requiram. * Si autè annuncians
 te ad impium ut à viis suis conuertatur, nò
 fuerit conuersus à via sua, ipse in iniquitate
 sua morietur. porrò tu animà tuà liberaſti.
 * Tu ergo fili hominis dic ad domum
 C Israel: Sic locuti estis dicentes; Iniquitates
 nostræ & peccata nostra super nos sunt, &
 in ipsis nos tabescimus. Quomodo ergo
 viuere poterimus? * Dic ad eos: Viuo ego
 dicit Dominus Deus; Nolo mortem impii,
 sed ut cōuertatur impius à via sua, & viuat.
 Conuertimini conuertimini à viis vestris
 pessimis. Et quare moriemini dom' Israel
 * Tu itaque fili hominis dic ad filios po-
 puli tui: Iustitia iusti non liberabit eum in
 quacunque die peccauerit, & impietas im-
 pij non nocebit ei in quacunque die con-
 uersus fuerit ab impietate sua. Et iustus nò
 poterit viuere in iustitia sua in quacunque
 die peccauerit. * Etiam si dixerò iusto
 quòd vita uiuat, & confusus in iustitia sua
 fecerit iniquitatem: omnes iustitiæ eius ob-
 liuioni tradentur, & in iniquitate sua quam
 operatus est, in ipsa morietur.
 * Si autem dixerò impio, Morte mori-
 ris, & egerit pœnitentiam à peccato suo, fe-
 ceritq; iudiciũ & iustitiam: * Et pignus re-
 stituerit ille impius, rapinamq; reddiderit,
 in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit
 quicquã iniustũ, vita uiuet & nò morietur.
 * Omnia peccata eius quæ peccauit, non
 imputabuntur ei. Iudiciũ & iustitiam fecit,
 vita uiuet. * Et dixerunt filij populi tui: Nò
 est æqui ponderis via Domini, & ipsorum
 est iniusta est. * Cũ enim recesserit ius-
 tus à iustitia sua feceritq; iniquitates, mori-
 riatur in eis. * Et cũ recesserit impius
 ab impietate sua, feceritque iudiciũ & ius-
 titiam, uiuet in eis.

תרגום יונתן

* ואת בן-אדם מליך מיתך לבית ישראל והקבל ממסרי פתגם ותזהר יהוה מלמחשי קדמי:
 * ואת ארי אזהרתא רשיעא מאורחה הוא בחוביה ימות ודמיה מן ידך אהבע:
 * ואת בן-אדם אמר לבית ישראל בן אמרתם לאמר כי-פשעינו וחטאתינו עלינו ובים אנחנו נמקים ואיך נחיה:
 * אמר להון קים אנא אמר יי אלהים אם רעינא במותה
 ואת בן-אדם אמר לבני עמך צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ורשעת הרשע לא-
 יבשל ברה ביום שובו מרשעו וצדיק לא יוכל לחיות בה ביום חטאתו:
 * באמרי לצדיק חיה יחיה והוא בטח על-צדקתו ועשה עול כל-צדקתו לא תזכר ובעולו אשר-
 עשה בו ימורת: * ובאמרי לרשע מות תמות ושב מחטאתו ועשה משפט וצדקה:
 * חבל ישיב רשע גזלו יחיה יחיה בחקות החיים הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימורת:
 * כל-חטאתו אשר חטא לא תזכרנה לו משפט וצדקה עשה חיו יחיה:
 * ואמרו בני-עמך לא יתכן דרך אדני והמה דרכם לא-יתכן:
 * בשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ומת בהם:
 * ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה:
 * ואת בן-אדם מליך מיתך לבית ישראל והקבל ממסרי פתגם ותזהר יהוה מלמחשי קדמי:
 * ואת ארי אזהרתא רשיעא מאורחה הוא בחוביה ימות ודמיה מן ידך אהבע:
 * ואת בן-אדם אמר לבית ישראל בן אמרתם לאמר כי-פשעינו וחטאתינו עלינו ובים אנחנו נמקים ואיך נחיה:
 * אמר להון קים אנא אמר יי אלהים אם רעינא במותה
 ואת בן-אדם אמר לבני עמך צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ורשעת הרשע לא-
 יבשל ברה ביום שובו מרשעו וצדיק לא יוכל לחיות בה ביום חטאתו:
 * באמרי לצדיק חיה יחיה והוא בטח על-צדקתו ועשה עול כל-צדקתו לא תזכר ובעולו אשר-
 עשה בו ימורת: * ובאמרי לרשע מות תמות ושב מחטאתו ועשה משפט וצדקה:
 * חבל ישיב רשע גזלו יחיה יחיה בחקות החיים הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימורת:
 * כל-חטאתו אשר חטא לא תזכרנה לו משפט וצדקה עשה חיו יחיה:
 * ואמרו בני-עמך לא יתכן דרך אדני והמה דרכם לא-יתכן:
 * בשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ומת בהם:
 * ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה:

* Et tu fili hominis Speculatorem dedi te do-
mum Israel, & audies ex ore meo sermonem, &
annunciabis eis à me. * Cum dixero ego peccato-
ri, Morte morieris; & nō locutus fueris ut cu-
stodiat impius à via sua; ipse iniquus iniqui-
tate sua morietur: at sanguinem eius ex manu
tua requiram. * Tu autem si prænunciaueris,
impio viam suam ut conuertatur ab ea, &
non fuerit conuersus à via sua, iste impietate
sua morietur, & tu animam tuam liberabis.

* Et tu fili hominis dic domui Iſrael, Sic lo- 10
 cuti eſtis, dices: Errores noſtri & iniquita-
 tes noſtra ſuper nos ſunt, & in iſtis nos tabe-
 ſcimus, & quomodo viuemus? * Dic eis: 11
 Vivo ego, dicit Dominus Dominus, non volo
 mortem impij, quantum vt conuertatur impius
 à via ſua, & viuat ipſe. conuerſione conuer-
 timini à via veſtra mala: & quare moriemini
 domus Iſrael? * Et tu fili hominis dic ad fi- 12
 lios populi tui: Juſtitia iuſti non liberabit eum, in
 qua die errauerit, & iniquitas impij non noc-
 bit ei, in qua die conuerſus fuerit ab iniquitate
 ſua, & iuſtus non poterit ſaluari in die peccati
 eius.

² Cum dixerō ego iusto, Vita vivet, & iste ¹³
confidit in iustitia sua, & fecerit iniquitatem;
omnes iustitiæ eius non memorabuntur, in ini-
quitate sua quam fecit, in ipsa morietur.

² Et cum dixerō ego impio, Morte morieris, ¹⁴
et conuersus fuerit ab iniquitate sua, & fecerit
iudiciū & iustitiam:

¹ Et pignora restituerit, & rapinas reddiderit, in precepto vite ambulauerit, vt non faciat iniustum; vita viuet & non morietur.

Omnia peccata eius quae peccauit, non me-
morabuntur; quia iudicium & iustitiam fecit,
in ipsis uiuet.

² Et dicent filij populi tui, Non recta via Domini, & hæc via eorum non recta.

² Cum reuersus fuerit iustus à iustitia sua, ¹⁸
fecerit iniquitates, morietur in eis.

² Et cum conuersus fuerit peccator ab iniquitate sua, & fecerit iudicium & iustitiam, 19
ipsi ipse uiuet.

7 * καὶ σὺ ἦς ἀνθρώπου σκοπὸν δέδωκάς τε τῷ οἴκῳ ἰσρα-
ήλ, καὶ ἀκρότη ἐν ᾧ σῶματός με λόγον, ἔτι ἀναγελείς αὐ-
8 τοῖς ἀπ' ἐμοῦ. * ἐν τῷ εἰπεῖν με τῷ ἁμαρτωλῷ, θανά-
τῳ ἀποθάνη, ἔτι μὴ λαλήσης ἔτι φυλάξας τὴν ἀσέβη ἀπὸ
τῷ ὁδῷ αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ ἄνομος τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται,
9 τὸ δ' αἷμα αὐτοῦ ἐν τῷ χειρὸς σου ἐκζητήσω. * σὺ δ' ἐάν

παραναγκάσει τὴν ἀσθεῖα τὴν οὐδὲν αὐτῇ δ' ὑποτρέψαι
ἀπ' αὐτῆς, καὶ μὴ δ' ὑποτρέψῃ δ' ὑπὸ τ' οὐδὲν αὐτῇ, ὅτι τῇ ἀ-
σθεῖα αὐτῇ δ' ὑποτρέψεται, καὶ σὺ τὴν ψυχὴν αὐτῇ ἐξαι-
ρήσῃ. * καὶ σὺ ἡσυχάζωντες εἶπον τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ, ὅτι

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Si autem tu admonueris impium ut conuertatur à via sua, & non fuerit conuertens: Quia delicta nostra & peccata nostra sunt, & non eius, & non locutus fueris ut admonitum impium à peccato suo retrahas: ipse impius in peccato suo morietur, & sanguinem eius de manu tua requiram. ⁹ Tu autem fili hominis dic domui Israel, Sic locuti estis.

10 Tu autem fili hominis dic domui Israel, Sic locuti estis, & quare moriemini domus Israel? 11 Tu autem fili hominis dic ad filios populi tui. Infirmitas vestra non liberabit eum in die

¶ Tu autem fili hominis dic ad filios populi tui. Iustitia iusti non liberabit eum in die qua peccauerit, neque memoria eius in memoria. ¶ Cum dixerō iusto, Viuens viuet, & ipse confusus fuerit in iustitia, & fecerit iniquitatem; omnes iustitiæ eius non liberabunt eum in die qua peccauerit.

14 Et cum dixerò impio, Morte morieris, & con-

^a Et dicent filij populi tui, Non sunt nobis expositæ viæ bonitatis Domini, & ipsorum viæ non sunt rectæ,
^b Cum conuersus fuerit iustus à iniustitiâ sua, & c.

* וַאֲמַרְתֶּם לֹא יִתְּכֵן דֶּרֶךְ אֲדֹנֵי אִישׁ בְּדַרְכּוֹ
 אֲשֶׁפוֹט אֶתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל :
 * וַיְהִי בִשְׁתֵּי עָשָׂרָה שָׁנָה בְּעֶשְׂרֵי בַחֲמֹשֶׁה
 לַחֹדֶשׁ לְגָלוּתִינוּ בְּאֶלֵי הַפְּלִיט מִירוּשָׁלַם לֵאמֹר
 הִכְתֹּרֶה הָעִיר :
 * וַיְהִי יְהוָה הִתֹּרֶה אֵלַי בְּעָרֵב לִפְנֵי בֹמֶה
 הַפְּלִיט וַיִּפְתַּח אֶת־פִּי עַד־כֹּא אֵלַי בִּבְקֹר וַיִּפְתַּח
 פִּי וְלֹא נֶאֱלַמְתִּי עוֹד :
 * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
 * בֶּן־אָדָם יֹשְׁבֵי הַחֲרָבוֹת הֵאלֹהֵה עַל־
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל אֹמְרִים לֵאמֹר אַחַד הֵי אֲבֹרָהֶם
 וַיִּירֶשׁ אֶת־הָאָרֶץ וַאֲנַחֲנוּ רִבִּים לָנוּ נִתְּנָה
 הָאָרֶץ לְמוֹרְשָׁהּ :
 * לָכֵן אֹמֵר אֱלֹהִים כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה עַל־
 הָדָם תֹּאכְלוּ וְעֵינֵיכֶם תִּשְׁאוּ אֶל־גְּלוּל יִכְסֹודָם
 וְהִשְׁפִּכּוּ וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ :
 * עֲמַדְתֶּם עַל־חֲרָבְכֶם עֲשִׂיתֶן תּוֹעֲבוֹת וְאִישׁ
 אֶת־אִשְׁרֵי רַעְהוּ טִמְאַתֶּם וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ :
 * כֹּה־תֹאמַר אֱלֹהִים כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה חִי־
 אֲנִי אִם־לֹא אֲשֶׁר בַּחֲרָבוֹת בַּחֲרָב יִפְּלוּ וְאֲשֶׁר
 עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה לַחֲרִיב נִתְּנוּ לֵאכְלוֹ וְאֲשֶׁר
 בַּמַּצְדּוֹת וּבַמַּעֲרוֹת בְּדֶבֶר יָמוּתוּ :
 * וְנִתְּנָה אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמִשְׁמָחָה וְנִשְׁבְּרָה
 בְּאֶזְוֹן עוֹדָה וְשָׁמָּה חֲרֵי יִשְׂרָאֵל מֵאִין עוֹבֵר :
 * וַיִּדְּעוּ כִי־אֲנִי יְהוָה בִּתְּתִי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה
 וּמִשְׁמָחָה עַל־כָּל־תּוֹעֲבוֹתֶיךָ אֲשֶׁר עָשׂוּ :
 * וְאַתָּה בֶּן־אָדָם בְּנֵי עַמְּךָ הַנְּדָבָרִים כָּךְ אֵצֶל
 הַקִּירוֹת וּבַפְּתָחֵי הַבָּתִּים וּדְבַר־חַד אֶת־אֶחָד אִישׁ
 אֶת־אֶחָיו לֵאמֹר בָּאוּ־נָא וְשָׁמְעוּ מִדְּבַר הַדְּבַר
 הַיּוֹצֵא מֵאֵת יְהוָה :

20 * Et dicitis, Non est recta via Domini.
 Vnumquemque iuxta vias suas iudicabo
 21 de vobis domus Israel. * Et factum est in
 duodecimo anno in decimo mense, in
 quinta mēsis transmigrationis nostrae, ve-
 nit ad me qui fugerat de Hierusalē, dicens:
 22 Vastata est ciuitas. * Manus autē Domini
 facta fuerat ad me vespere antequam ve-
 niret qui fugerat, aperuitque os meum,
 donec veniret ad me manē, & aperto ore
 meo non filui amplius.
 23 * Et factum est verbum Domini ad me,
 dicens:
 24 * Fili hominis, qui habitant in ruinosis
 his, super humū Israel loquentes, aiunt:
 Vnus erat Abraam & hæreditate possedit
 terram. Nos autem multi sumus, nobis
 25 data est terra in possessionem.
 * Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Domi-
 nus Deus, Qui in sanguine comeditis, &
 oculos vestros leuatis ad immunditias ve-
 26 stras, & sanguinem funditis, nunquid ter-
 ram hæreditate possidebitis?
 27 * Stetistis in gladijs vestris, fecistis abo-
 minationes, & vnusquisque vxorem pro-
 ximi sui polluit, & terram hæreditate pos-
 sidebitis? * Hæc dices ad eos: Sic dicit
 Dominus Deus, Vivo ego, quia qui in rui-
 nosis habitant, gladio cadent, & qui in
 agro est, bestiis tradetur ad deuorandum,
 qui autem in præsidijs & speluncis sunt,
 peste morientur.
 28 * Et dabo terram in solitudinem & in
 desertum, & deficiet superba fortitudo
 eius, & desolabuntur mōtes Israel, eo quod
 nullus sit qui per eos transeat.
 29 * Et scient quia ego Dominus, cum de-
 dero terram eorum desolatam & desertam
 propter vniuersas abominationes suas,
 quas operati sunt.
 30 * Et tu fili hominis, filij populi tui qui
 loquuntur de te iuxta muros, & in ostijs
 domorum, & dicunt vnus ad alterum, ve-
 nit ad proximum suum loquentes, Venite &
 audiamus quis sit sermo egrediens a Do-
 mino.

תרגום יונתן

* וַאֲמַרְתֶּם לֹא מִפְּרִשָׁן לֵנָה אֲזִיחָה טוֹבָא דִּינִי אֲנִשׁ כְּאֲזִיחָה טוֹבָא דִּינִי אֲנִשׁ כְּאֲזִיחָה טוֹבָא דִּינִי אֲנִשׁ
 אֲשֶׁפוֹט אֶתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל :
 * וַיְהִי בִשְׁתֵּי עָשָׂרָה שָׁנָה בְּעֶשְׂרֵי בַחֲמֹשֶׁה לַחֹדֶשׁ לְגָלוּתִינוּ בְּאֶלֵי הַפְּלִיט מִירוּשָׁלַם לֵאמֹר
 הִכְתֹּרֶה הָעִיר :
 * וַיְהִי יְהוָה הִתֹּרֶה אֵלַי בְּעָרֵב לִפְנֵי בֹמֶה הַפְּלִיט וַיִּפְתַּח אֶת־פִּי עַד־כֹּא אֵלַי בִּבְקֹר וַיִּפְתַּח
 פִּי וְלֹא נֶאֱלַמְתִּי עוֹד :
 * וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
 * בֶּן־אָדָם יֹשְׁבֵי הַחֲרָבוֹת הֵאלֹהֵה עַל־
 אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל אֹמְרִים לֵאמֹר אַחַד הֵי אֲבֹרָהֶם וַיִּירֶשׁ אֶת־הָאָרֶץ וַאֲנַחֲנוּ רִבִּים לָנוּ נִתְּנָה
 הָאָרֶץ לְמוֹרְשָׁהּ :
 * לָכֵן אֹמֵר אֱלֹהִים כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה עַל־
 הָדָם תֹּאכְלוּ וְעֵינֵיכֶם תִּשְׁאוּ אֶל־גְּלוּל יִכְסֹודָם וְהִשְׁפִּכּוּ וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ :
 * עֲמַדְתֶּם עַל־חֲרָבְכֶם עֲשִׂיתֶן תּוֹעֲבוֹת וְאִישׁ אֶת־אִשְׁרֵי רַעְהוּ טִמְאַתֶּם וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ :
 * כֹּה־תֹאמַר אֱלֹהִים כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה חִי־אֲנִי אִם־לֹא אֲשֶׁר בַּחֲרָבוֹת בַּחֲרָב יִפְּלוּ וְאֲשֶׁר
 עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה לַחֲרִיב נִתְּנוּ לֵאכְלוֹ וְאֲשֶׁר בַּמַּצְדּוֹת וּבַמַּעֲרוֹת בְּדֶבֶר יָמוּתוּ :
 * וְנִתְּנָה אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמִשְׁמָחָה וְנִשְׁבְּרָה בְּאֶזְוֹן עוֹדָה וְשָׁמָּה חֲרֵי יִשְׂרָאֵל מֵאִין עוֹבֵר :
 * וַיִּדְּעוּ כִי־אֲנִי יְהוָה בִּתְּתִי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמִשְׁמָחָה עַל־כָּל־תּוֹעֲבוֹתֶיךָ אֲשֶׁר עָשׂוּ :
 * וְאַתָּה בֶּן־אָדָם בְּנֵי עַמְּךָ הַנְּדָבָרִים כָּךְ אֵצֶל הַקִּירוֹת וּבַפְּתָחֵי הַבָּתִּים וּדְבַר־חַד אֶת־אֶחָד אִישׁ
 אֶת־אֶחָיו לֵאמֹר בָּאוּ־נָא וְשָׁמְעוּ מִדְּבַר הַדְּבַר הַיּוֹצֵא מֵאֵת יְהוָה :

* Et dixistis, Non recta via Domini, unum-
quemque in viis suis iudicabo vos domus Is-
rael.

* Et factum est in duodecimo anno in decimo
mense, quinta mensis captivitatis nostræ, venit
saluatus ad me de Hierusalem, dicens: Capta est
ciuitas.

* Et facta est super me manus Domini ve-
nere, antequam veniret ipse, & aperuit meum
os ut veniret ad me manē, & apertum os meum
non filuit amplius.

* Et factum est verbum Domini ad me,
dicens:

* Fili hominis, habitantes desertas in terra
Israel, loquentes aiunt: Unus erat Abraam &
possedit terram, & nos plures sumus, nobis
data est terra in possessionem.

* Propterea dic eis, Hæc dicit Dominus Do-
minus, Super sanguinem comeditis, & oculos
vestros leuatis ad abominationes vestras, &
sanguinem effunditis: & terram heredita-
bitis?

* Et stetistis in gladiis vestris, fecistis abo-
minationem, & unusquisque uxorem proximi
sui polluitis: & terram hereditabitis?

* Hæc dices eis: Hæc dicit Dominus Do-
minus, Vivo ego, profecto qui in desolatis, gla-
dijs cadent; & qui in facie campi, bestijs agri
dabuntur in escam; & eos qui in muratis, &
qui in speluncis, morte interficiam.

* Et dabo terram desertam, & peribit su-
perbia fortitudinis eius, & desolabuntur mon-
tes Israel, eo quod non sit pertransiens.

* Et cognoscent quia ego sum Dominus, &
faciam terram eorum desertam; & desolabi-
tur propter vniuersas abominationes suas quas
fecerunt.

* Et tu fili hominis, filij populi tui loquentes
de te iuxta muros, & in ostijs domorum, &
loquuntur unusquisque fratri suo, & unus-
quisque proximo suo, dicentes: Conueniamus
& audiamus procedentia à Domino.

* καὶ εἶπατε, ὅτι οὐδεὶς ἡ ὁδὸς κυρίου, ἕκαστος ἐν ταῖς
ὁδοῖς αὐτοῦ κρινώμενος οἰκῶν Ἰσραὴλ.

* καὶ ἐγένετο ἐν τῷ δωδεκάτῳ ἔτει ἐν τῷ δεκάτῳ
μηνί πέμπτῃ τοῦ μηνὸς τῆς αἰχμαλωσίας ἡμερῆς, ἦλ-
θεν ὁ σωθεὶς πρὸς με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, λέγων· ἐά-
λω ἡ πόλις.

* καὶ ἐγένηθη ἐπ' ἐμὲ χεὶρ κυρίου ἐσπέραις πρὶν ἐλθεῖν
αὐτόν, & ἠνοιχέν μου τὸ στόμα ὡς ἦλθεν πρὸς με τοῦ πνεύματος,
καὶ ὠνοιχθέν τὸ στόμα μου οὐ συνέχευέ με ἔτι.

* καὶ ἐγένηθη λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων·

* ὅς ἐστὶν ἄνθρωπος & κατσκοδύντες τὰς ἐρημωμένας ἐπὶ
τῇ γῆς τοῦ Ἰσραὴλ, λέγοντες λέγουσιν· εἰς λεῶν ἀβραάμ,
καὶ κατέχευεν τὴν γῆν, καὶ ἡμεῖς πλείους ἐσμὲν, ἡμῖν δέ-
δοται ἡ γῆ εἰς κατάχεσιν.

* διὰ τοῦτο εἶπον αὐτοῖς, τὰδε λέγει κύριος κύριος·
ἐπὶ αἵματος τρώγετε, καὶ οὐ φθαλμὰς ὑμῶν αἴρετε εἰς
τὰ βδελύγματα ὑμῶν, καὶ αἷμα ἐκχέετε καὶ τὴν γῆν
κληρονομήσετε;

* καὶ ἐσητε ἐν ταῖς ῥομφααῖς ὑμῶν, ἐποιήσατε πορ-
νοχτισμὰ, καὶ ἕκαστος τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐ-
μολυνάτε, καὶ τὴν γῆν κληρονομήσετε;

* τὰδε ἐρεῖς αὐτοῖς, τὰδε λέγει κύριος κύριος· ζῶ
ἐγὼ ἡμῖν & ἐν ταῖς ἐρημωμέναις, μαχαίραις πεδύνται,
καὶ οἱ ἐπὶ πορνοχτισμῷ τοῦ πεδίου, τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ δο-
θήσονται εἰς κατάβρωμα, καὶ οὗτοι ἐν τεταχισμέναις, καὶ
οὗτοι ἐν τοῖς σπηλαίοις, θανάτῳ ἀποκινῶν.

* καὶ δώσω τὴν γῆν ἐρημον, καὶ ἀπολείται ἡ ὕβρις τῆς
ἰσχύος αὐτῆς, καὶ ἐρημωθήσεται τὰ ὄρη Ἰσραὴλ διὰ τὸ μὴ
εἶναι διαποροδύμενον.

* καὶ γινώσκονται ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος, καὶ ποιήσω τὴν
γῆν αὐτῶν ἐρημον, καὶ ἐρημωθήσεται διὰ πάντα τὰ βδε-
λύγματα αὐτῶν ἃ ἐποίησαν.

* καὶ σὺ ὅς ἐστὶς ἄνθρωπος & υἱοὶ τοῦ λαοῦ σου & λαλοῦ-
ντες περὶ τοῦ πνεύματος τὰ τέχνη, καὶ ἐν τοῖς πυλῶσιν τῶν οἰκιῶν,
καὶ λαλοῦσιν ἕκαστος τὰ ἀδελφὰ αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν
πλησίον αὐτοῦ, λέγοντες· σπώμεν καὶ ἀκώμεν τὰ
ἐκποροδύμενα πνεύματος κυρίου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et dixistis, Non sunt expositæ nobis viæ bonitatis Domini. Iuxta viam vniuscuiusque retribuam vobis domus Israel.
* Et factum est duodecimo anno, decimo mense, quinta die mensis transmigrationis nostræ, venit ad me qui euasit de Ierusalem, di-
cens: Dirupta est ciuitas. * Et prophetia à facie Domini facta est mecum vespere antequam veniret qui euasit; & aperuit os meum
donec veniret ad me manē, & apertum est os meum, & non filui amplius. * Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini
mecum, dicens:
* Fili hominis qui habitant in solitudinibus istis super terram Israel loquuntur, dicentes: Unus fuit
Abraham in orbe, & hereditate possedit terram, & nos sumus multi; nobis data est terra ut eam possideamus.
* Idcirco dic ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, super sanguinem innocentem vos comeditis, & oculos vestros attollitis vos ad cul-
tum idolorum vestrorum, & sanguinem innocentem effunditis, & putatis vos possessuros terram?
* Stetistis in fortitudine
vestra, fecistis abominationem, & unusquisque uxorem proximi sui polluitis, & putatis vos possessuros terram?
* Hæc dices ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Vivo ego, quia qui in solitudinibus sunt, gladio occiduntur; & qui super faciem agri
sunt, bestiis tradidi eum ut consumant eum; & qui in munitionibus, & in speluncis sunt, peste moriuntur.
* Et dabo terram in vastitatem & stuporem; & cessabit superbia fortitudinis eius, & desolabuntur montes Israel absq; transeunte.
* Et scient, quia ego Dominus, cum dederò terram in vastitatem & stuporem propter omnes abominationes eorum quas fecerunt.
* Tu autem fili hominis, filij populi tui murmurant de te iuxta parietes, & in ostiis domorum, & loquitur alter cum altero, & quis-
que cum fratre suo, dicendo: Venite nunc & audite quodnam sit verbum quod egreditur à facie Domini.

* Et veniunt ad te, quomodo conuenit populus, & sedent coram te, & audiunt verba tua, & non facient ea: quia mendacium in ore suo ipsi faciunt, & post sordes suas cor eorum graditur.

* Et es eis quasi vox psalterij dulcisoni concinni, & audient tua verba, & non facient ea.

* Et cum venerit, dicent, Ecce venit; & scient quia propheta fuit in medio eorum.

CAP. XXXIIII.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens: * Fili hominis, propheta super pastores Israel, propheta & dic, Hæc dicit Dominus Dominus: O pastores Israel, nunquid pascunt pastores semetipsos, nonne oues pascunt pastores?

* Ecce lac comeditis, & lanis operimini, & crassum occiditis, & oues meas non pascitis.

* Quod infirmum fuit non confortastis, & confractum non alligastis, & errans non reduxistis, & quod periit non quaesistis, & forte affluxistis labore.

* Et disperse sunt oues meae, eò quòd non erant pastores, & facta sunt in deuoracionem omnibus bestiis agri.

* Et disperse sunt oues in omni monte, & super omnem collem excelsum, & super faciem omnis terra disperse sunt, & non fuit requirens neque reducens. * Propterea pastores audite verbum Domini.

* Vivo ego, dicit Dominus Dominus, Profecto pro eo quòd facta sunt oues meae in prædā, & facti sunt greges mei in deuoracionem omnibus bestiis campi, eò quòd non sint pastores, & non quaesierunt pastores oues meas, & pauperunt pastores semetipsos, at oues meae non pascunt.

* Propterea pastores audite verbum Domini.

* Hæc dicit Dominus, Ecce ego super pastores, & requiram oues meas ex manibus eorum, & auertam eos ne pascant oues meas, & non pascant ultra pastores eas, & liberabo oues meas de ore eorum, & non erunt eis ultra in deuoracionem.

31 * καὶ ἔρχον) πρὸς σέ, ὡς συμπορεύε) λαός, (ὁ καὶ νῦν) ἐναντίον σου, (ὁ ἀκούσιν τὰ ῥήματα σου, (ὁ ἔμὴ ποιήσω) σιν αὐτά, ὅτι ψευδὸς ἐν τῇ σόματι αὐτῶν αὐτοὶ ποιοῦσιν, (ὁ ὀπίσω τῶν μισμάτων αὐτῶν ἡ καρδία αὐτῶν πορεύε-)

32 ται. * καὶ γίνῃ αὐτοῖς ὡς φωνὴ ψαλτηρίου ἡδυνώμενον διαρμώσῃ, καὶ ἀκούσονται σου τὰ ῥήματα, καὶ ἔμὴ ποιή-)

33 σωσιν αὐτά. * καὶ ἡνίκα ἐδὼ ἔλθῃ, ἐρῶσιν ἰδοὺ ἡκεῖ, καὶ γινώσκονται ὅτι πρὸς φήτης ἐγὼ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

λδ'

1 * Καὶ ἐρχέτο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων·

2 * ἢ ἐδὴ ἄνθρωπος πρὸς φήτης ἐπὶ τοῦ ποιμνίους Ἰσραὴλ, πρὸς φήτης ἐπὶ εἰπέ, τάδε λέγει κύριος· κύριος, ὁ ποιμνίης Ἰσραὴλ, μὴ βοσκούσιν (ὁ) ποιμνίης ἐαυτοῦς, ἔτα πρὸς βατα βοσκούσιν οἱ ποιμνίης;

3 * ἰδὲ τὸ γάλα κατεδίετες, καὶ τὰ ἔρμα ἀειβάλλετε, καὶ τὸ παχὺ σφάζετε, καὶ τὰ πρὸς βατά μου ἐβοσκέτε.

4 * τὸ ἡδυνώμενον ὄχι ἐνιχύσατε, καὶ τὸ σωτετε μὴ μὴ ἐκατεδήσατε, καὶ τὸ πλανώμενον ὄχι ἐπεσρέψατε, καὶ τὸ ἄπολωλός ὄχι ἐζητήσατε, (ὁ) τὸ ἰσχυρὸν κατεργάσαθε μόχθῳ. * καὶ διεσάρη τὰ πρὸς βατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμνίης, καὶ ἐχρησθήσιν εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ.

5 * (ὁ) διεσάρη τὰ πρὸς βατα ἐν παντὶ ὄρει, (ὁ) ἐπὶ πύ- τα βουνὸν ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ πρὸς ὄσωπον πάσης τῆς γῆς διε- σάρη, καὶ ὄχι ἐκζητῶν ἐπὶ ἄποσρέφων.

6 * διὰ τοῦτο ποιμνίης ἀκίσσατε λόγον κυρίου.

7 * ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος· ἡμῖν ἀντὶ τῆς ἡμέρας τὰ πρὸς βατά μὲ εἰς πρὸς νομῶν, καὶ ἡμέρας τὰ ποίμνιά μου εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου, ὥστε τὸ μὴ εἶναι ποιμνίης, καὶ ὄχι ἐξεζητήσαν οἱ ποιμνίης τὰ πρὸς βατά μου, (ὁ) ἐβόσκησαν οἱ ποιμνίης ἐαυτοῦς, τὰ δὲ πρὸς βατά μὲ ὄχι ἐβόσκησαν.

8 * διὰ τοῦτο ποιμνίης ἀκίσσατε λόγον κυρίου.

9 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

10 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

11 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

12 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

13 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

14 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

15 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

16 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

17 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

18 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

19 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

20 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

21 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

22 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

23 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

24 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

25 * τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιμνίους, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρὸς βατά μου ἐν τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἄποσρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρὸς βατά μου, καὶ ἐβόσκήσουσιν ἐπὶ οἱ ποιμνίης αὐτά. (ὁ) ἐξελοῦμαι τὰ πρὸς βατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐβόσκει αὐτοῖς ἐπὶ εἰς κατάβρωμα.

11 * כי כה אמר אדני יהוה הנני אני ודרשתי את-
 12 צאני ובקרתים: * כבקרת רעה עדו ביום היותו
 בתוך צאנו נפרשות כן אבקר את צאני והצלתי
 אתהם מכל המקומות אשר נפצו שם ביום ענן
 וערפל: * והוצאתים מן העמים וקבצתיים
 מן הארצות והביאותים אל אדמתם ורעיתים
 אל הרי ישראל באפיקים ובכל מושבי הארץ:
 14 * במדבר טוב ארעה אתם ובהרי מרום
 ישראל יהיה נהם שם תרבענה בנה טוב
 ומדעה שמן תרעינה אל הרי ישראל:
 15 * אני ארעה צאני ואני ארביצם נאם אדני
 16 יהוה: * את האבדת אבקש ואת הנדחת אשיב
 ולנשברת אחבש ואת החולצה אחזק ואר-
 השמנה ואת החזקה אשמיר ארענה במשפט:
 17 * ואתנה צאני כה אמר אדני יהוה הנני שפט
 בין שרה לשה לאילים ולעתודים:
 18 * המעט מכם המדעה הטוב תרעו ויתר
 מדעיכם תרמסו ברגליכם ומשקע מים תשתו
 ואר הנותרים ברגליכם תרפשו:
 19 * וצאני מרמס רגליכם תרעינה ומרפס
 20 רגליכם תשתינה: * לכן כה אמר אדני יהוה
 אליהם הנני אני ושפטתי בין שרה וביין
 21 שרה רזה: * יען בצד ובכתף תהדפו ובקרניכם
 תנגחו כל הנחלוצת עד אשר הפיצותם אותנה
 אל החוצה: * והושעתי לצאני ולא תהיינה
 עוד לבו ושפטתי בין שרה לשה: * וחקימתי
 עליהם רעה אחד ורעה אתהן את עבדי דויד הוא
 ירעה אותם והוא יהיה להן לרעה:
 24 * ואני יהיה להם לאלהים ועבדי דויד
 נשיא בתוכם אני יהוה דברתי:

11 * Quia hæc dicit Dñs Deus, Ecce ego ipse
 12 requiram oues meas & visitabo eas. * Sic
 visitat pastor gregem suum, in die quando
 fuerit in medio ouium suarum dissipatarum,
 D sic visitabo oues meas, & liberabo eas de
 omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant
 13 in die nubis & caliginis. * Et educam eas
 de populis, & congregabo eas de terris, &
 inducam eas in terram suam, & pascam eas
 in montibus Israel, in riuus & in cunctis
 14 fedibus terræ. * In pascuis vberimis pas-
 cam eas, & in montibus excelsis Israel erit
 pascua earum. Ibi requiescent in herbis
 virentibus, & in pascuis pinguibus pasce-
 15 tur super montes Israel. * Ego pascam oues
 meas, & ego eas accubare faciam, dicit Do-
 16 minus Deus. * Quod perierat requiram,
 & quod abiectum erat reducam, & quod
 E confractum fuerat alligabo, & quod infir-
 mum fuerat consolidabo, & quod pingue
 & forte custodiam, & pascam illas in iudicio.
 17 * Vos autem greges mei: Hæc dicit
 Dominus Deus, Ecce ego iudico inter
 pecus & pecus, arietum & hircorum.
 18 * Nonne satis vobis erat pascua bona
 depasci? Insuper & reliquias pascuarum ve-
 strarum conculcastis pedibus vestris, &
 cum purissimam aquam biberetis, reliquam
 pedibus vestris turbastis.
 19 * Et oues meæ his quæ conculcata pedi-
 bus vestris fuerant pascebantur, & quæ pe-
 des vestri turbauerant, hæc bibebant.
 20 * Propterea hæc dicit Dominus Deus
 F ad vos, Ecce ego ipse iudico inter pecus
 pingue & macilentum.
 21 * Pro eo quod lateribus & humeris im-
 pingebatis, & cornibus vestris ventila-
 tis omnia infirma pecora donec disperge-
 22 retur foras. * Saluabo gregem meum & non erit
 ultra in rapinam, & iudicabo inter pecus &
 23 pecus. * Et suscitabo super ea pastorem
 unum qui pascat ea, seruum meum David,
 ipse pascet ea, & ipse erit eis in pastorem.
 24 * Ego autem Dñs ero eis in Deum, &
 seruus meus David princeps in medio eo-
 rum. Ego Dominus locutus sum.

תרגום יונתן

11 * צאני בקרתי את אלהים הא אבא מחגלי ואחבע ית עמי ואבקרנן:
 12 כמא דמבקר רעיא עדריה ביומא דהוי בגו עאנה
 13 ואפקנן מביני עממיא ואבקרנן
 14 בפרנס טוב אפרנס יתהון ובטור
 15 אבא אפרנס ית עמי ואבא אפרנס
 16 ית דאבדא חבע ית דאשלוטו אהיב ולחבירא אצמוד ולמרעיא אסובר ית חטאני וית חטאני אשיצו
 17 ואחון עמי כדנן אמר יי אלהים הא אבא דאין בין גבר לגבר לחטאני ולחטאני:
 18 עמי לכו דפרנס טוב אחון מהפרנסין ומותר פרנסכון דישין ברגליכון ומשתי סחקן אחון שחקן וית מותרא ברגליכון אחון דישין:
 19 בכך כדנן אמר יי אלהים לחון הא אבא סחגלי וארון
 20 חלף דברשע ובדרע מרמס דחקתון ובחקפכון הכרתון כל כאבניא עד דכדרתון יתהון לביני מדינתא:
 21 חלף דברשע ובדרע מרמס דחקתון ובחקפכון הכרתון כל כאבניא עד דכדרתון יתהון לביני מדינתא:
 22 ואני יהוה אלהים ועבדי דויד נשיא בתוכם אני יהוה דברתי:

¹ Quia hæc dicit Dominus Dominus, Ecce ego requiram oves meas & visitabo eas.

² Sicut querit pastor gregem suū, die quando fuerit caligo, & nubes in medio ouium suarum separatarum; sic requiram oves meas, & eruum eas de omni loco, ubi dispersæ sunt illic in die nebulae & caliginis.

³ Et educam eos de gentibus, & congregabo eas de regionibus, & inducā eos in terrā suam, & pascam eos super montes Ifrael, & in valibus, & in omni habitatione terræ.

⁴ In pascu bono pascam eos in monte excelsō Ifrael, & erunt ouilia eorum illic & dormient illic, & requiescent in delicijs bonis; & in pascu pingui pascentur super montes Ifrael.

⁵ Ego pascam oves meas, & ego requiescere faciam eas: Hæc dicit Dominus Dominus.

⁶ Quod perierat requiram, & quod errauerat, reducam, & confractum alligabo, & deficiens confortabo, & forte custodiam; & pascam illas cum iudicio.

⁷ Et vos oves meæ, hæc dicit Dominus Dominus: Ecce ego dijudicabo inter ouem & ouē, arietes & hircos.

⁸ Et nonne satis vobis quia bonum pascuum pascebatis, & reliquias pascuis vestri concubatis pedibus vestris? et purissimam aquam bibebatis, & reliquū pedibus vestris turbabatis.

⁹ Et oves meæ conculationes pedum vestrorum pascebantur, & turbatam aquam a pedibus vestris bibebant.

¹⁰ Propterea hæc dicit Dominus Dominus, Ecce ego iudicabo inter ouem fortē et infirmam.

¹¹ In autem lateribus & humeris vestris impellebatis, & cornibus vestris ventilabatur, & omne deficiens affligebatis, donec expulsi eas foras.

¹² Et saluabo oves meas, & non erunt ultra in prædam, & iudicabo inter oues & arietes.

¹³ Et suscitabo super eos pastorem vnum, & pascet eos sicut seruum meum David, ipse pascet eos, & erit eorum pastor.

¹⁴ Et ego Dominus ero eis in Deum, & seruus meus David in medio eorum princeps: ego Dominus locutus sum.

¹¹ ὁπότε ταῦδε λέγει κύριος κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐκζητήσω

¹² τὰ πρὸβατά μου & ἐπισκέψομαι αὐτά. ὥστε ἑκζητῇ ὁ ποιμὴν τὸν ποιμνιον αὐτοῦ, ἡμέρα ὅταν ᾖ γνόφος, & νεφέλη ἐν μέσῳ πρὸβάτων αὐτοῦ διακεχωρισμένων· ἕως ἐκζητήσω τὰ πρὸβατά μου, & ἀπελάσω αὐτὰ ἀπὸ παντὸς τόπου ὃν διεσπάρησαν ἐκεῖ ἐν ἡμέρᾳ νεφέλης & γνόφου.

¹³ καὶ ἐξαίξω αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν, καὶ συναίξω αὐτοὺς ἀπὸ τῶν χωρῶν καὶ εἰσαίξω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν, & βοσκήσω αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ὄρη ἰσραήλ, & ἐν ταῖς φάραγμα καὶ ἐν πάσῃ κατωκίᾳ τῆς γῆς.

¹⁴ ἐν νομῇ ἀγαθῇ βοσκήσω αὐτοὺς ἐν τῷ ὄρει τῷ ὑψηλῷ ἰσραήλ, καὶ ἐκεῖ αἱ μὲν δούλῳ αὐτῶν ἐκεῖ, & κοιμηθήσονται ἐκεῖ, καὶ ἀναπαύσονται ἐν τρυφῇ ἀγαθῇ· καὶ ἐν νομῇ πῖονι βοσκηθήσονται ἐπὶ τῶν ὀρέων ἰσραήλ.

¹⁵ ἐγὼ βοσκήσω τὰ πρὸβατά μου, & ἐγὼ ἀναπαύσω αὐτά, ταῦδε λέγει κύριος κύριος. τὸ δὲ πολλὸς ἐκζητήσω, καὶ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέψω, & τὸ σωλετισμικρὸν καὶ ἀδύνατον, & τὸ ἐκλείπον ἐν ἰσχύει, & τὸ ἰσχυρὸν φυλάξω, καὶ βοσκήσω αὐτὰ μετὰ κρίματος.

¹⁷ & ὑμεῖς πρὸβατά μου· ταῦδε λέγει κύριος κύριος, ἰδὲ ἐγὼ διακερῶ δυνάμεν πρὸβάτων καὶ πρὸβάτων, κεράν & τραγῶν. & ἐγὼ ἱκανὸν ὑμῖν ὅτι τὴν καλὴν νομὴν ἐνέμεσθε, & τὰ κατάλοιπα τῆς νομῆς ὑμῶν κατεπατεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν; καὶ τὸ καθεστηκὸς ὕδωρ ἐπίνετε, καὶ τὸ κατάλοιπον τοῖς ποσὶν ὑμῶν ἐτραχιάτε.

¹⁹ & τὰ πρὸβατά μου τὰ πατήματα τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐνέμοντο, καὶ τὸ τετραγυμένον ὕδωρ ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἔπινον. διὰ τοῦτο ταῦδε λέγει κύριος κύριος, ἰδὲ ἐγὼ διακερῶ δυνάμεν πρὸβάτου ἰσχυροῦ καὶ ἀδύνατου.

²¹ ἐπὶ τῶν πτερυγαῖς καὶ τοῖς ὤμοις ὑμῶν διωθήσθε, καὶ τοῖς κέρασιν ὑμῶν ἐκερατίζετε, καὶ πᾶς τὸ ἐκλείπον ἐξεθλίβετε, ἕως ὃς ἐξώσατε αὐτὰ ἔξω.

²² καὶ σώσω τὰ πρὸβατά μου, & ἐμὴ ὥσιν ἐτι εἰς νομὴν, & κρινῶ δυνάμεν πρὸβάτων & κρινῶν.

²³ καὶ ἀναστήσω ἐπ' αὐτοὺς ποιμένα ἓνα, & ποιμανεῖ αὐτοὺς ὡς τὸν δούλον μου δαυὶδ, αὐτοὺς ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ἔσονται αὐτῶν ποιμῆν.

²⁴ καὶ ἐγὼ κύριος ἔσμαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ ὁ δούλος μου ὁ δαυὶδ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀρχὼν· ἐγὼ κύριος λελάληκα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego reuelabor & vestigabo populum meū, & requiram eos. ² Sicut requirit pastor gregem suum in die quo est in medio ouium suarum & diuidit eas: sic requirā populum meum, & liberabo eos de omnibus locis quod dispersi sunt in die nubilo, & caliginoso. ³ Et educam eos de medio populorum, & congregabo eos de terris; & inducam eos in terram suam, & nutriam eos in montibus Ifrael, in riuis & in omnibus habitationibus terræ. ⁴ Alimento bono nutriam eos, & in monte sancto Ifrael erit locus habitationis eorum; ibi habitabunt in loco specioso, & alimento bono pascentur super montes Ifrael. ⁵ Ego gubernabo populum meum, & ego habitare eos faciam confidenter, ait Dominus Deus. ⁶ Illos qui perierant requiram; & illos qui transierant reducam, & confractos alligabo, & infirmos portabo, & impios & peccatores consumam; & gubernabo populum meum in iudicio. ⁷ Et vos popule meus, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter virum, & virum, peccatores & impios. ⁸ Nunquid parum vobis est quod nutrimento bono vos nutriti estis, nisi etiam residuum nutrimenti vestri pedibus conculetis? & quod potum præparatum vos bibitis, nisi etiam reliquias pedibus vestris calcetis? ⁹ Et populus meus reliquias cibi ministrorum vestrorum comedunt, & reliquias potus ministrorum vestrorum bibunt. ¹⁰ Propterea hæc dicit Dominus Deus ad eos, Ecce ego reuelabor & iudicabo inter virum diuitem, & virum pauperem. ¹¹ Pro eo quod in impietate & in brachio eleuato impellebatis, & in fortitudine vestra confringebatis omnes dolentes, donec dispersistis eos per prouincias. ¹² Et redimam populum meum, & non tradentur direptioni ultra, & iudicabo inter virum & virum. ¹³ Et suscitabo super eos gubernatorem vnum, & gubernabit eos, David seruum meum; & ego Dominus ero eis in Deum, & seruus meus David rex inter eos. Ego Dominus decreui in verbo meo.

* וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם וְהִשְׁבַּתִּי חַיֵּיהֶם רָעָה
 מִן־הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ בַּמִּדְבָּר לִבְטָח וַיִּשְׁנוּ בִּיעוֹרִים:
 * וְנָתַתִּי אוֹתָם וּסְכִיבוֹת גִּבְעוֹתֵי בְרָכָה וְחוֹרְדֵּי
 הַגִּשְׁשִׁים בָּעֵתוֹ גִּשְׁמֵי בְרָכָה יִהְיוּ:
 * וְנָתַן עֵץ הַשֹּׁדֶה אֶת־פְּרִי וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יִבּוּלָהּ
 וְהָיוּ עַל־אֲדָמָתָם לִבְטָח וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּשִׁבְרִי
 אֶת־מִטּוֹת עַלְמָם וְהִצַּלְתִּים מִיַּד הָעֲבָדִים בָּהֶם:
 * וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד בּוֹ לְגוֹיִם וְחֵירָת הָאָרֶץ לֹא
 תֵאכְלֶם וַיֵּשְׁבוּ לִבְטָח וְאֵין מִחְרִיד:
 * וְהִקְמַתִּי לָהֶם מִטֵּעַ לֶשֶׁם וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד אֲסָפִי
 רָעַב בָּאָרֶץ וְלֹא־יִשְׁאוּ עוֹד כָּל־מַת הַגּוֹיִם:
 * וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲתֵם וְהִמָּה עָמִי
 בֵּית יִשְׂרָאֵל נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה:
 * וְאֶרְהֶן צֹאֲנִי צֹאֵן מִרְעִיתִי אֲדָם אֲתֵם אֲנִי
 אֱלֹהֵיכֶם נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה:
 לה

* וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
 * בֶּן־אָדָם שֵׁים פָּנֶיךָ עַל־הָר שְׁעִיר וְהִנֵּבֵא
 עֲלִיו:
 * וְאָמַרְתָּ לוֹ כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי
 אֵלֶיךָ הָר־שְׁעִיר וְנִטִּיתִי יָדִי עֲלֶיךָ וְנָתַתִּיךָ שְׂמֵמָה
 וּשְׂמָמָה:
 * עֲרִיךְ חֲרָבָה אֲשִׁים וְאֲתָה שְׂמֵמָה
 תִּהְיֶה וַיִּדְעַתְּ כִּי־אֲנִי יְהוָה:
 * יַעַן הָיִיתָ לְךָ אֵיבָת עוֹלָם וְתָגַר אֶת־בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי חָרֵב בָּעֵת אֵידָם בָּעֵת עוֹן קָץ:
 * לָכֵן חִי־אֲנִי נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה כִּי־לֹדֶם אֶעֱשֶׂה
 וְדָם יִרְדֹּפֵךָ אִם־לֹא דָם שִׁנְאַתִּי וְדָם יִרְדֹּפֶךָ:
 * וְנָתַתִּי אֶת־הָר־שְׁעִיר לְשְׂמָמָה וּשְׂמֵמָה וְהִכְרַתִּי
 מִמֶּנּוּ עֵבֶר וּשְׁבִי:
 * וּמִלֵּאתִי אֶת־הָרִיו חֲלָלִיו גִּבְעוֹתֶיךָ וְגִיאֹתֶיךָ
 וְכָל־אֲפִיקֶיךָ חֲלָלִי חָרֵב יִפְלוּ בָהֶם:
 לה

25 * Et faciam cū eis pactum pacis, & cef-
 G fare faciā bestias pessimas de terra, & qui
 habitant in deserto, securi dormient in
 26 faltibus. * Et ponam eos in circuitu collis
 mei benedictionem, & deducam imbrem
 in tempore suo, & pluuiæ benedictionis
 27 erunt. * Et dabit lignum agri fructū suum
 & terra dabit germen suū, & erunt in terra
 sua absque timore. Et scient quia ego Dñs
 cū contriuero catenas iugi eorum, &
 eruerō eos de manu imperantium sibi.
 28 * Et non erunt vltra in rapinam in gen-
 tibus, neque bestia terre deuorabunt eos,
 sed habitabunt confidenter absque vilo
 29 terrore. * Et suscitabo eis germen nomi-
 natum, & non erunt vltra imminuti fame
 in terra, neque portabunt vltra opprobriū
 30 gentium. * Et scient quia ego Dominus
 Deus eorū cum eis, & ipsi populus meus
 domus Israel, ait Dominus Deus.
 31 * Vos autem greges mei, greges pascue
 meæ homines estis, & ego Dominus Deus
 vester, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

1 E T factus est sermo Domini ad me, di-
 A cens: * Fili hominis, pone faciem tuam
 2 aduersum montem Seir, & propheta-
 3 de eo. * Et dices illi, Hæc dicit Dominus
 Deus, Ecce ego ad te mons Seir, & exten-
 dam manum meam super te, & dabo te
 desolatum atque desertum.
 4 * Vrbes tuas demoliar, & tu desertus
 eris, & scies quia ego Dominus.
 5 * Eò quòd fueris inimicus sempiternus,
 & concluderis filios Israel in manus gladij
 in tempore afflictionis eorum in tempore
 iniquitatis extremæ.
 6 * Propterea viuo ego, dicit Dominus
 Deus, quoniam sanguini tradam te, & san-
 guis te persequetur. Et cū sanguine odes-
 7 ris, sanguis persequetur te. * Et dabo mon-
 tem Seir desolatum & desertum, & aube-
 8 ram de eo euntem & redeuntem. * Et im-
 plebo montes eius occisorum suorum. In
 collibus tuis & in vallibus tuis, atque in
 torrentibus interfecti gladio cadent.

תרגום יונתן

26 ואשרי יתחזן סחור
 27 ויתחן אלן חקלא ית אבה וארעא תתן עללחה
 28 ולא יהון עוד לבוא בעממא
 29 ואקים להון נצבא לקמא ולא יהון עוד מטלטלי כפנא בארעא ולא יקבלון
 30 וידעון ארי אנא ויאלהון מימרי במעדהון ואנון עמי בית ישראל אמר וי אללהים
 לה
 2 בר אדם קבל נבואה על טורא דשעיר ואחננך עלוהי
 5 חלף דהות לך דכבוה עלם וחבבתא ית בני ישראל על ידי קטולי חרבה
 6 בכך קים אנא אמר וי אללהים ארי לקטול אעבדנך דקטלון בחרבא ירדפונך אם לא דמא
 7 ואחנן ית טורא דשעיר לצדו ולאשחממו ואשעי מנה דערי ודחאוב
 8 ואחנן קטילוהי וחיילוהי וכל פצילוהי קטילי חרבה וחרמון בהון

²⁵ Et disponam eis testamentum pacis, & disperdam bestias malas à terra, & habitabunt in deserto & dormient in sylvis. ²⁶ Et dabo eos in circuitu montis mei, & dabo pluuiam in tempore suo pluuiam benedictionis. ²⁷ Et ligna que in campo, dabunt fructum suum, & terra dabit fortitudinem suam, & habitabunt in terra sua in spe pacis: & scient quia ego sum Dominus, cum contriuero ego catenam iugum eorum, & liberabo eos de manu eorum qui seruire fecerunt eos. ²⁸ Et non erunt ultra in praeda gentibus, & bestie terre non ultra comedent eos, & habitabunt in spe, & non erit qui exterreat eos. ²⁹ Et suscitabo eos plantam pacis, & non ultra erunt pereuntes fame in terra, & non portabunt amplius opprobrium gentium. ³⁰ Et scient quia ego sum Dominus Deus eorum cum eis, & ipsi populus meus domus Israel, dicit Dominus Dominus. ³¹ Et vos oves mea, & oves pascue mea homines estis, & ego Dominus Deus vester, dicit Dominus Dominus.

CAP. XXXV.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: ¹ Fili hominis conuerte faciem tuam ad montem Seir, & propheta super eo. ² Et dic illi: Hæc dicit Dominus Dominus, Ecce ego super te mons Seir, & extendam manum meam super te, & dabo te in desolationem, & desolaberis. ³ Et urbibus tuis desolationem faciam, & tu desertus eris: & scies quia ego sum Dominus. ⁴ Pro eo quod fuerit inimicitia sempiterna, & affedisti domui Israel in dolo in manu inimicorum gladio in tempore iniquitatis in extremis. ⁵ Propterea viuo ego, dicit Dominus Dominus, si quidem in sanguine peccasti, & sanguis persequetur te, & sanguinem odisti, & sanguis persequetur te. ⁶ Et dabo montem Seir in desertum & desolatum, & perdam ab eo homines & iumenta. ⁷ Et implebo vulneratorum tuorum colles, & valles tuas, & in omnibus campis tuis vulnerati gladio cadent in te.

²⁵ καὶ διαθήσεται αὐτοῖς διαθήκην εἰρήνης, & ἀφανισθῇ πονηρὰ ἀπὸ τῆς γῆς, & κατοικήσουσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ὑπνώσουσιν ἐν τοῖς ὄρεσι. ²⁶ καὶ δώσω αὐτοῖς περικύκλῳ ὄρους μου, & δώσω τὴν ὑετὸν καὶ τὴν καὶ τὴν ἀντὶ τῆς διλογίας. καὶ τὰ ξύλα τὰ ἐν τῷ πεδίῳ δώσει τὴν καρπὸν αὐτῶν, καὶ ἡ γῆ δώσῃ τὴν ἰσχύον αὐτῆς, & κατοικήσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν ἐλπίδι εἰρήνης, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος ἐν τῷ συντερίψαι με τὴν σιερὴν ὅσον ζυγὸν αὐτῶν, καὶ ἐξελοῦμαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς πάντων καταδεδωσμένων αὐτοῖς. καὶ οὐκ ἔσονται οὐκ ἔτι ἐν περὶ νομῇ τοῖς ἐθνεσιν, καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς οὐκ ἔτι ἐμὴ φάγωσιν αὐτοὺς, & κατοικήσουσιν ἐν ἐλπίδι, καὶ οὐκ ἔσται ὁ φόβος αὐτοῖς. ²⁹ καὶ ἀναστήσω αὐτοὺς φυτὸν εἰρήνης, & οὐκ ἔτι ἔσονται ἀπολλύμενοι λιμῷ ἐπὶ τῇ γῇ, καὶ ἐμὴ ἐνέγκωσιν ἔτι ὄνειδος μὸν ἐθνῶν.

³⁰ καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαὸς μου οἶκος ἰσραὴλ, λέγει κύριος κύριος. ³¹ καὶ ὑμεῖς περὶ βαλὰ μου & περὶ βαλὰ νομῆς μου ἀνθρώποι ἐστέ, & ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, λέγει κύριος κύριος.

λέ.

¹ Καὶ ἐλάλησεν λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων. ² Ὑε ἀνθρώπου ἡπίστευσον τὸ πρὸς ὄρος σηεῖρ, καὶ περὶ τὸν ἐπ' αὐτῶν. ³ καὶ εἰπέ αὐτῷ, τὰδε λέγει κύριος κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ σὲ ὄρος σηεῖρ, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σὲ, καὶ δώσω σε εἰς ἐρημον καὶ ἐρημωθήσῃ. ⁴ καὶ τοῖς πόλεσιν σου ἐρημίσθω ποιήσω, καὶ σὺ ἐρημωθήσῃ, & γνώσῃ ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος. ⁵ ἀντὶ τὸ ἡμέτερά ἐχθρὰν αἰώνιον, & ἐνεκάτισας τὰ οἶκον ἰσραὴλ ἐν δόλῳ ἐν χεὶρὶ ἐχθρῶν μαχαίρα, ἐν καιρῷ ἀδικίας ἐπ' ἐχθρῶν. διὰ τοῦτο λέγω, λέγει κύριος κύριος, εἰ μὴ εἰς αἷμα ἡμαρτες, & αἷμα ἐκδιώξεταί σε, καὶ αἷμα ἐμίσησας, καὶ αἷμα ἐκδιώξεταί σε. ⁷ καὶ δώσω τὸ ὄρος σηεῖρ εἰς ἐρημον καὶ ἐρημωμένον, & ἀπολώσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἀνθρώπων & κτηνῶν. ⁸ καὶ ἐμπλήσω τὰν τραυματιῶν σου ὅσον βουνάς, καὶ τὰς φάραγγάς σου, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς πεδίοις σου τετραυματισμένοι μαχαίρα πεθόντων ἐν σοί.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et feriam cum eis pactum pacis, & cessare faciam bestias malas de terra, & habitabunt in deserto confidenter; & inueterabuntur in filiis. ² Et habitare eos faciam in circuitu sanctuarij mei; & erunt benedicti: & deducam eis imbrem tempestivum in tempore suo pluuiæ benedictionis erunt. ³ Et dabit arbor agri fructum suum, & terra dabit germen suum, & erunt in terra sua confidenter. ⁴ Et scient quia ego Dominus cum confregero iugum fortitudinis eorum, & liberauero eos de manibus eorum qui ipsis seruis utebantur. ⁵ Et non erunt ultra in direptionem populi, & regna terræ non consument eos, & habitabunt confidenter. & non erit qui commoueat eos. ⁶ Et suscitabo eis plantationem ut permaneant, & non erunt ultra transmigrantes propter famem in terra, & non suscipient ultra ignominiam populorum. ⁷ Et scient quia ego Dominus Deus eorum, in quorum auxilium erit Verbum meum; & ipsi erunt populus meus domus Israel, ait Dominus Deus. ⁸ Vos autem estis populus meus, populus super quem inuocatum est nomen meum: domus Israel estis vos, & ego Dominus vester, ait Dominus Deus. ⁹ Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum, dicens: ¹⁰ Fili hominis, suscipe prophetiam super montem Seyr, & vaticinare me super te. ¹¹ Et dices ei, Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego mitto furorem meum super te mons Seyr, & leuabo plagam potentie meæ super te, & dabo te in desolationem & stuporem. ¹² Ciuitates tuas desertas ponam, & tu in desolationem eris; & scies quia ego Dominus. ¹³ Pro eo quod fuit tibi inimicitia æterna, & tradidisti filios Israel in manus occidentium gladio in tempore interitus eorum, in tempore retributionis peccatorum eorum. ¹⁴ Propterea viuo ego, dicit Dominus Deus, quia in occisionem faciam te; & qui occidunt te in gladio persequuntur te: & non ut sanguinem odisti, sic effundentes sanguinem persequuntur te. ¹⁵ Et dabo montem Seyr in desolationem & in stuporem; & consummabo ex eo transeuntem, & redeuntem. ¹⁶ Et implebo montes eius occisis ipsius: & in collibus eius, & in vallibus, & in cunctis riuis eius interfecti gladio projicientur.

* שִׁמְמוֹת עוֹלָם אֶתְנֶה וְעָרֶיךָ לֹא תִשְׁכָּנֶה
וַיִּדְעַתְּ כִּי־אֲנִי יְהוָה :

* יַעַן אֲמַרְךָ אֶת־שְׁנֵי הַגּוֹיִם וְאֶת־שְׁתֵּי הָאָרְצוֹת
לִי תִהְיֶינָה וַיִּרְשְׁנוּהָ וַיְהוּהָ שֵׁם הַיְּהוָה :

* לִכְן חִי־אֲנִי נֹאֵם אֲדֹנִי יְהוָה וְעָשִׂיתִי כַּאֲפֹךְ
וּבְקִנְיָתְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָה מִשְׁנֵאתֶיךָ בָּם וְנִדְעָתִי
בָּם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁפֵּטךָ :

* וַיִּדְעָתָה כִּי־אֲנִי יְהוָה שִׁמְעָתִי אֶת־כָּל־
נִאֲצוּתֶיךָ אֲשֶׁר אֲמַרְתָּה עַל־חֲרֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר־
שִׁמְמָה לָנוּ נִתְּנוּ לְאֶבְלָרָה :

* וַתִּגְדִּילוּ עָלַי בְּפִיכֶם וַהֲעַתְרַתֶּם עָלַי דְּבָרֵיכֶם
אֲנִי שִׁמְעָתִי :

* כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה כִּשְׁמֹת כָּל־חֲאָרֶץ
שִׁמְמָה אֲעֲשֶׂה־לָּךְ :

* כִּשְׁמֹתְךָ לִנְחֹלֶת בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל־אֲשֶׁר־
שִׁמְמָה בֶּן־אֲעִשָׂה לָּךְ שִׁמְמָה תִּהְיֶה הָר־שְׁעִיר
וּכָל־אֲדוֹם כֹּלָה וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה :

לו

* וְאַתָּה בֶּן־אָדָם הִנֵּבֵא אֶל־חֲרֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֲמַרְתָּה חֲרֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה :

* כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה יַעַן אָמַר הָאוֹיֵב עֲלֵיכֶם
הָאֵח וּבְמֹת עוֹלָם לְמוֹרְשָׁה תִּתֶּנָּה לָנוּ :

* לִכְן הִנֵּבֵא וְאֲמַרְתָּ כֹה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה יַעַן בִּיעַן
שְׁמוֹרָה וְשִׂאֵף אֶתְכֶם מִסְכִּיב לְהִיּוֹתְכֶם מוֹרְשָׁה
לְשֵׁאֲרֵית הַגּוֹיִם וַתַּעֲלוּ עַל־שִׁפְתָּ לְשׁוֹן וּדְבַת־עַם :

* לִכְן חֲרֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־אֲדֹנִי יְהוָה כֹּה־
אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת לְאִפְיָקִים
וּלְגִבְעוֹת לְחִרְבוֹת הַשְׁמָמוֹת וּלְעָרִים הַנְּעֻזּוֹת
אֲשֶׁר הָיוּ לְבָז וּלְלַעַג לְשֵׁאֲרֵי־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
מִסְכִּיב :

* In solitudines sempiternas tradam te,
& ciuitates tuæ non habitabuntur, & scis
quia ego Dominus Deus.

* Eò quòd dixeris, Duæ gentes & duæ
terræ meæ erunt, & hæreditate possidebo
eas cùm Dominus esset ibi.

* Propterea uiuo ego, dicit Dominus
Deus, quia faciam iuxta iram tuam & se-
cundum zelum tuum quem fecisti, odium
habens eos, & notus efficiar per eos cùm
te iudicauero.

* Et scies quia ego Dominus. Audiui
vniuersa opprobria tua quæ locutus es de
montibus Israel, dicens: Deserti nobis ad
deuorandum dati sunt.

* Et insurrexistis super me ore vestro, &
derogastis aduersum me, verba vestra ego
audiui. Hæc dicit Dominus Deus, Le-
tante vniuersa terra, in solitudinem te re-
digam.

* Sicuti gauisus es super hæreditatem
domus Israel, eò quòd fuerit dissipata, sic
faciam tibi. Dissipatus eris mons Seir, &
Idumæa omnis. Et scient quia ego Do-
minus Deus.

CAP. XXXVI.

* TV autem fili hominis propheta super
montes Israel, & dices: Montes Israel
audite verbum Domini.

* Hæc dicit Dominus Deus, Eò quòd
dixerit inimicus de vobis, Euge altitudi-
nes sempiternæ in hæreditatem datæ sunt
nobis.

* Propterea vaticinare & dici: Hæc dicit
Dominus Deus: Pro eo quòd defolati estis
& conculcati per circuitum, & facti in hæ-
reditatem reliquis gentibus, & ascendistis
super labium linguæ & opprobrium po-
puli.

* Propterea montes Israel, audite ver-
bum Domini Dei. Hæc dicit Dominus
Deus montibus & collibus, torrentibus,
vallibusque & desertis, parietinis & vibri-
bus derelictis, quæ depopulatæ sunt, &
subfannatæ à reliquis gentibus per circui-
tum.

תרגום יונתן

* חֲלָף דְּאִמְרַת יְהוָה חֲרֵי עַמִּי וְיִתְּנֵם סְדִינָן דִּילִי יְהוָה וְאִירְחֵנָה
בְּכֵן קָנִים אֲנִי אָמַר יְיָ אֱלֹהִים וְאֶעֱבֹד כְּרִגְנָךְ וּבְחִסְתְּךָ דְּעִבְרָתָא מִדְּסִנְיָתָא לְהוֹן וְאֶחְגְּלִי לְאוֹטְבָא
וְחִדְעֵ אֲרִי אֲנִי יְיָ שְׁמִיעַ קְדָמִי יְיָ כָּל אֲרֻזֹּתֶיךָ דְּאִמְרַתְךָ עַל טוֹרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְסִימָר צְרוּיָתָא אֶרֶץ הוֹן לְנָא
וְאֶחְרִבְרָהוֹן עָלַי בְּמִלִּי פּוֹמְכוֹן וְאֶסְגִּיתוֹן עָלַי פְּתִימִיכוֹן קְדָמִי שְׁמִיעַ :

* כִּסָּא דְּחִדְיָתָא עַל אֲחִסְנֵת בֵּית יִשְׂרָאֵל דְּצְרוּיָתָא אֶרֶץ הוֹן בֶּן אֶעֱבֹד
וְאֶחְרִי טוֹרָא דְּשְׁעִיר וְכָל אֲדוֹם כֹּלָה וַיִּדְעוּ אֲרִי אֲנִי יְיָ :

לו

* וְאַתָּה בֶּן־אָדָם הִנֵּבֵא לְטוֹרֵי יִשְׂרָאֵל וְחִימָר טוֹרֵי יִשְׂרָאֵל קְבִלּוּ פְתִימָא דִּינִי :
בְּכֵן אֶחְגְּלִי וְחִימָר בְּכֵן אָמַר יְיָ אֱלֹהִים חֲלָף דְּאִמְרַתְכֶּם חֲלָף דְּחִשְׁבֹּנֵיכֶם לְאֶחְרָבָא וּלְאֶצְדָּא
בְּכֵן טוֹרֵי יִשְׂרָאֵל קְבִלּוּ פְתִימָא דִּינִי אֱלֹהִים לְטוֹרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְפִצְרֵיָא וּלְחִילֵיָא וּלְחִרְבָתָא צְרוּיָתָא וּלְקִרְוֵיָא

וְאֶחְרִי טוֹרָא דְּשְׁעִיר וְכָל אֲדוֹם כֹּלָה וַיִּדְעוּ אֲרִי אֲנִי יְיָ :

* Solitudinem sempiternam ponam te, & ciuitates tue non habitabuntur ultra: & scies quia ego sum Dominus.

* Eo quod dixeris tu, Duæ gentes, & duæ regiones meæ erunt, & hereditabo eas, & Dominus est tibi.

* Propterea uiuo ego, dicit Dominus, & faciam tibi secundum inimicitiam tuam, & secundum zelum tuum quem fecisti cum odio haberes tu eos, & notus efficiar tibi quando iudicabo te.

* Et scies quia ego sum Dominus; audiui uocem blasphemiarum tuarum, quia dixisti, Montes Israel deserti nobis dati sunt in deuotionem.

* Et magnifice locutus es super me ore tuo, & uociferati estis contra me, uerba uestra ego audiui.

* Hac dicit Dominus, In latitia omnis terra desertum faciam te sempiternum.

* Sicut gaudis es hereditate domus Israel, quia dissipata est, sic faciam te: in desertum eris mons Seir, & omnis Idumæa consumetur: & scies quia ego sum Dominus Deus.

CAP. XXXVI.

ET tu fili hominis, propheta super montes Israel, & dic montibus Israel, Audite uerbum Domini.

* Hac dicit Dominus Dñs, Pro eo quod dixit inimicus super vos Euge, solitudines sempiternæ in possessionem nobis factæ sunt.

* Propterea uaticinare & dic, Hac dicit Dominus Dominus: Pro eo quod inhonorati estis uos ab his qui in circuitu uestro, ut sitis uos in possessionem reliquis gentibus, & ascendisti loquela lingue & opprobrium gentibus.

* Propterea montes Israel audite uerbum Domini. Hac dicit Dominus montibus & collibus, & uallibus, & torrentibus, & desertis, & desolatis, & urbibus derelictis, & factæ sunt in prædam, & in conculcationem reliquis gentibus in circuitu.

9 * ἐρημίαν αἰώνιον θήσεται σε, καὶ αἱ πόλεις σου ἔμειναν κατεκρηθήνται ἐπ', καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος.

10 * διὰ τὸ εἰπεῖν σε τὰ δύο ἔθνη καὶ αἱ δύο χώραί σου ἐκρηθήνται, καὶ κληρονομήσω αὐτάς, καὶ κύριός ἐστιν ἐκεῖ.

11 * διὰ τοῦτο λέγω, λέγει κύριος, καὶ ποιήσω ὡς κτ' ἔλεον ἐχθραν σου, καὶ κτ' ἔλεον τὸν ζῆλόν σου ὃν ἐποίησας ἐν τῷ μισῆσαί σε αὐτούς, καὶ γνωσθήσεται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος.

12 * καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, ἥκουσα τὴν φωνὴν τῶν βλασφημιῶν σου ὅτι εἶπας, τὰ ὄρη Ἰσραὴλ ἔρημα ἡμῶν δέδοται εἰς καταβρωμα.

13 * καὶ ἐμεγαλορρημόνησας ἐπ' ἐμὲ τὸ σῶματί σου καὶ ἐφώνησας κατ' ἐμοῦ, τὰ ῥήματα ὑμῶν ἐγὼ ἥκουσα.

14 * τὰδε λέγει κύριος, ἐν τῇ διφροσύνῃ πάσης τῆς γῆς ἔρημον ποιήσω σε αἰώνιον.

15 * καθὼς ἐπευφράνθης τῇ κληρονομίᾳ οἴκου Ἰσραὴλ ὅτι ἠφανίσθη, ἕτως ποιήσω σε, εἰς ἔρημον ἔσῃ ὅρος στείρ, καὶ πάντα ἡ ἰδουμαία ὀξαναλωθήσεται, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός.

λς.

1 * Καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, παροφύτευον ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραὴλ, καὶ εἰπὲ τοῖς ὄρεσιν Ἰσραὴλ, ἀκούσατε λόγον κυρίου.

2 * τὰδε λέγει κύριος κύριος, ὡς εἶπεν ὁ ἐχθρὸς ἐφ' ὑμᾶς εὖγε, ἔρημα αἰώνια εἰς κατάχεσιν ἡμῶν ἐγενήθη.

3 * διὰ τοῦτο παροφύτευον καὶ εἰπέ, τὰδε λέγει κύριος κύριος, ἀντὶ τοῦ ἀτιμασθῆναι ὑμᾶς ὑπὸ πάντων κύκλων ὑμῶν, τοῦ εἶναι ὑμᾶς εἰς κατάχεσιν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν, & ἀνέβητε λάλημα γλώσσης καὶ ὀνειδισμός ἐγένεσιν.

4 * διὰ τοῦτο ὄρη Ἰσραὴλ ἀκούσατε λόγον κυρίου. τὰδε λέγει κύριος τοῖς ὄρεσιν καὶ τοῖς βουνοῖς, καὶ τοῖς φάραγξι, καὶ τοῖς χειμάρρεσιν, καὶ τοῖς ὄρεσιν ὄρεσιν, καὶ ἡφανισμοῖς, καὶ τοῖς πόλεσιν τοῖς ἐγκαταλειμμέναις, καὶ ἐχθρόν τοις παροφύτοις, καὶ εἰς καταπάτημα τοῖς καταλειφθεῖσιν ἐνεσθῶν περικύκλω.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Te in æternam vastitatem redigam, & ciuitates tuæ non habitabuntur; & scietis quia ego Dominus. * Pro eo quod dixisti, Duo poli, & duæ prouinciæ meæ erunt, & possidebo eos; & coram Domino manifestæ sunt cogitationes cordis.

* Propterea uiuo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam iuxta iram tuam, & iuxta indignationem tuam quam fecisti, pro eo quod odisti eos, & reuelabor, ut beatus sit Israel, dicendo: Deserta est terra eorum; nobis traditi sunt consumendi.

* Et magnificati estis super me uerbo uos, & multiplicastis super me sermones uestros qui auditi sunt coram me. * Hac dicit Dominus Deus, Cum latata fuerit uersa terra, desolationem faciam in te.

* Sicut latus es propter hereditatem domus Israel, quia deserta est terra eorum, sic faciam tibi: uallus eris mons Seir, & omnis Idumæa uersa: & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVI.

ET tu fili hominis uaticinare super montes Israel, & dices: Montes Israel suscipite uerbum Domini. * Hac dicit Dominus Deus, Pro eo quod dixit inimicus super uos, Euge, & excelsa seculi in hereditatem erunt uobis.

* Propterea uaticinare, & dices: Montes Israel, dicendo: Deserta est terra eorum, & pro eo quod cogitauerunt euertere & vastare uos per circuitum, ut essetis hæreditas reliquis populorum, & carpti estis labio lingue & detractione populi.

* Propterea montes Israel suscipite uerbum Domini: Hac dicit Dominus Deus montibus & collibus, torrentibus & conuallibus & desertis desolatis, & urbibus relictis quæ fuerunt in derisum, & in subannationem reliquis populis qui erant per circuitum,

* Propterea hæc dicit Dominus Dominus: 5
Profecto in igne furoris mei locutus sum super
reliquas gentes, & super Idumæam omnē; quia
dederunt terram meam sibi in possessionem cum
letitia, despicientes animas, ut subuerterent
in præda.

* Propterea propheta super terram Ifrael, 6
& dic montibus & collibus et vallibus & ru-
pibus, Hæc dicit Dominus, ecce ego in zelo meo
et in furore meo locutus sum pro opprobrio tuo,
quod gentes intulerunt vobis.

* Propterea hæc dicit Dominus Dominus: 7
Ego lenabo manum meam super gentes, quæ in
circuitu vestro, isti ignominiam suam capient:

* Vestri autem montes Ifrael vnam, & fru- 8
ctum comedet populus meus, quia sperant ut
veniant.

* Quoniam ecce ego ad vos, & 9
respiciam super vos, & arabimini & semina-
bimini. * Et multiplicabo super vos homines 10
omnem domum Ifrael in finem, & habitabun-
tur ciuitates, & deserta edificabitur.

* Et multiplicabo super vos homines & iu- 11
menta, & multiplicabuntur & crescent: &
habitare faciam vos sicut in principio vestro;
& bene faciam vobis sicut ab initio vestro: &
scitis quia ego sum Dominus.

* Et generabo super vos homines pro populo 12
meo Ifrael, & hereditabunt vos, & eritis eis
in possessionem, & non addetis vltra absque
liberis fieri ab eis.

* Hæc dicit Dominus Dominus, Pro eo quod 13
dixerit tibi, Terra deuorans homines, & abs-
que liberis à gente tua fuisti.

* Propterea homines non amplius comedes, 14
& gentem tuam non absque liberis facies vltra,
ait Dñs Dñs.

* Et non audietur super 15
vos vltra ignominia gentiū, & opprobriū popu-
lorum non portabitis vltra, & gens tua nō abs-
que liberis erit vltra, dicit Dominus Dominus.

* Et factum est verbū Domini ad me, dicens: 16

* Fili hominis, domus Ifrael habitauit in terra 17
sua, & polluerūt eam in via sua, & immūdi-
ciis suis. & iuxta immundiciam menstruata facta
est via eorum ante faciem meam.

5 * διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος κύριος, ἡ μὲν ἐν πυ-
ρὶ θυμοῦ με ἐλάλησα ἐπὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, καὶ ἐπὶ τὴν
ἰδουμαίαν πᾶσαν, ὅτι ἔδωκαν τὴν γῆν μου ἐαυτοῖς εἰς κα-
τάχασιν μετ' ὀφροσύνης, ἀτιμάσαντες ψυχὰς ἁφά-
6 νισαι ἐν προνομῇ. * διὰ τοῦτο προφήτευσεν ἐπὶ τὴν γῆν
Ἰσραὴλ, & εἶπε τοῖς ὄρεσιν, & τοῖς βουνοῖς, καὶ ταῖς φά-
ραξι, & ταῖς νάπαις, τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐν τῇ
ζήλῳ μου, & ἐν τῷ θυμῷ μου ἐλάλησα ὑμῖν ὅτι ὀνειδισ-
μοῦ ὄν ἔθνη ἠνεγκαν ὑμῖν.

7 * διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐγὼ ἄρῃ τὴν
χεῖρά μου ἐπὶ ἔθνη τὰ περικύκλω ὑμῶν, ἕτοι τὴν ἀτι-
μίαν αὐτῶν λήψονται.

8 * ὑμῶν ὁ ὄρεθ Ἰσραὴλ τὴν σαφυλίαν, & τὸν καρπὸν κα-
ταφάγει λαός μου, ὅτι ἐλπίζουσιν ἔλθῃν.

9 * ὅτι ἰδὲ ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπιβλέψω ἐφ' ὑμᾶς, καὶ
κατεργασθήσεσθε & σωθήσεσθε.

10 * καὶ πληθυνθήσονται ἐφ' ὑμᾶς ἄνθρωποι πολλοὶ οἰκον Ἰσραὴλ
εἰς τέλος, & κατοικήσονται αἱ πόλεις, & ἡ ἐρημωμένη οἰκο-
δομηθήσεται.

11 * καὶ πληθυνθήσονται ἐφ' ὑμᾶς ἄνθρωποι, & κτήνη & πλη-
θυνθήσονται & αὐξήσονται, & κατοικήσονται ὑμᾶς ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ
ὑμῶν, καὶ ὁ ποιήσω ὑμᾶς ὥστε τὰ ἐμὰ ποιεῖν ὑμῶν, &
γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος.

12 * καὶ γυνήσονται ἐφ' ὑμᾶς ἄνθρωποι ὅτι τοῦ λαοῦ με
Ἰσραὴλ, καὶ κληρονομήσουσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε αὐτοῖς εἰς
κατάχασιν, καὶ ἐμὴ ποιεῖτε ἔτι ἀτεκνωθῆναι ἀπ' αὐ-
13 τῶν.

13 * τάδε λέγει κύριος κύριος, ὅτι ὡς εἶπα ὑμῖν,
γῆ κατεδίουςα ἄνθρωποις, καὶ ἡ τεκνωμένη ὑπὸ ἔθνης
ἐξήρου.

14 * διὰ τοῦτο ἄνθρωποι οὐκ ἔτι φάγεται, καὶ τὸ ἔθνος
οὐκ ἀτεκνώσει ἔτι, λέγει κύριος κύριος.

15 * καὶ οὐκ ἀκουθήσεται ἐφ' ὑμᾶς ἔτι ἀτιμία ἔθνων, καὶ
ὀνειδισμὸν λαῶν ἐμὴ δυνέγκητε ἔτι, & τὸ ἔθνος οὐ οὐκ
ἀτεκνωθήσεται ἔτι, λέγει κύριος κύριος.

16 * καὶ ἐξήρῃτο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων

17 * ὅτι ἄνθρωποι, οἶκος Ἰσραὴλ κατώκησεν ἐπὶ τῇ γῆς
αὐτῶν, & ἐμίαναν αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῶν, & ταῖς ἀκαθαρ-
σίαις αὐτῶν. καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν τὴν ὑποκαθήμενῃς
ἐξήρῃ τὴν ὁδὸς αὐτῶν πρὸ προσώπου μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nisi in igne ultionis meæ decreuerim in verbo meo super reliquos populos; & super Idumæos
omnes, qui posuerunt terram domus maiestatis meæ in hereditatem sibi, cum gaudio ex toto corde, & insultatione animi, ut eicerent eam,
& ut vastarent eam. * Propterea vaticinare super terram Ifrael, & dices montibus & collibus, & riuis & conuallibus: Hæc dicit Do-
minus Deus, Ecce ego in furore meo, & in indignatione mea decreui in verbo meo, ed quod confusionem populorum sustinuitis.

* Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego iuravi in verbo meo, nisi populi qui vastauerunt vos per circuitum, ipsi confusionem
suam suscipiant. * Vos autem montes Ifrael germine vestro proficietis, & fructum vestrum portabitis populo meo Ifrael:
quia prope est ut veniat dies redemptionis meæ.

* Quia ecce ego apparebo super vos, & respiciam in verbo meo, ut bene faciam
vobis; & colemini, & seminabimini. * Et multiplicabo in vobis homines omnem domum Ifrael vniuersam, & habitabuntur
emittes & deserta, & reedificabuntur.

* Et multiplicabo super vos homines & iumenta, & multiplicabuntur & crescent: &
habitare faciam vos sicut à principio, & benefaciam vobis sicut ab initio: & scietis quia ego Dominus.

* Et multiplicabo super vos homines populum meum Ifrael, & possidebunt te, & eris eis in hereditate, & non addes vltra ut eos orbēs.
Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dicunt tibi, Interficiens homines es tu & absque liberis faciens populum tuum.

* Propterea homines non interficies amplius, & populum tuum non facies vltra absque liberis, ait Dominus Deus.
Nec audire faciam te vltra ignominiam populorum, nec opprobrium gentium sustinebis, nec tuam amplius gentem orbabis, inquit
Dominus Deus. * Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens: * Fili hominis, domus Ifrael habitauerunt in terra
sua, & polluerunt eam in viis suis, & operibus suis: iuxta pollutionem mulieris immundæ fuit via eorum coram me.

¹⁸ Et effudi furorem meum super eos, pro sanguine quem fuderunt super terram, & in abominationibus suis polluerunt eam. ¹⁹ & disseminavi eos in gentes, & ventilavi eos in regiones iuxta viam eorum, & iuxta peccatum eorum iudicavi eos.

²⁰ Et ingressi sunt in gentes quò introierunt illuc, & profanauerunt nomen meum sanctum, cum dicerentur ipsi populus Domini, ipsi & de terra eius egressi sunt.

²¹ Et peperi eis propter nomē meum sanctum, quod profanauerunt domus Israel in gentibus quò ingressi sunt illuc.

²² Propterea dic domui Israel: Hæc dicit Dominus, Non vobis ego facio domus Israel; sed propter nomen meum sanctum quod profanastis in gentibus, quò ingressi estis illuc.

²³ Et sanctificabo nomē meum magnum quod profanatum est in gentibus, quod profanastis in medio earum: & scient gentes quia ego sum Dominus, dicit Dominus Dominus. cum sanctificatus fuero ego in vobis ante oculos eorum.

²⁴ Et tollam vos de gentibus, & congregabo vos de uniuersis terris, & inducam vos in terram vestram.

²⁵ Et aspergam super vos aquam mundam, & mundabimini ab immundiciis vestris, & ab omnibus idolis vestris mundabo vos.

²⁶ Et dabo vobis cor nouum, & spiritum meum dabo in vobis, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.

²⁷ Et spiritum meum dabo in vobis, & faciam ut in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea custodiat, & faciat ea.

²⁸ Et habitetis in terra quam dedi patribus vestris, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

²⁹ Et saluabo vos ex uniuersis immundiciis vestris, & vocabo triticum, & multiplicabo illud, & non dabo super vos famem.

³⁰ Et multiplicabo fructum ligni & germina, ut non accipiat ultra opprobrium famis in gentibus.

¹⁸ καὶ ἐξέχεα τὸν θυμὸν μου ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ αἵματός τοῦ ἔχοντος ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐν τοῖς βδελύγμασιν αὐτῶν ἐμόλυναν αὐτὴν.

¹⁹ καὶ διέσπειρα αὐτοὺς εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἐλίμνησα αὐτοὺς εἰς τὰς χώρας καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν, καὶ τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν ἐκείνα αὐτοῦ.

²⁰ καὶ εἰσήλθον εἰς τὰ ἔθνη ὅτι εἰσήλθον ἐκεῖ, καὶ ἐβεβήλωσαν τὸ ὄνομα μου τὸ ἅγιον ἐν τῇ λέγειν αὐτοῦ λαὸς κυρίου, αὐτοὶ καὶ ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ ἐξελήλυθασιν.

²¹ καὶ ἐφεισάμην αὐτῶν διὰ τὸ ὄνομα μου τὸ ἅγιον ὃ ἐβεβήλωσαν οἶκος ἰσραὴλ ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ εἰσήλθον ἐκεῖ.

²² διὰ τοῦτο εἶπον τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ, τὰδε λέγει κύριος, οὐχ ὑμῖν ἐγὼ ποιῶ οἶκος ἰσραὴλ, ἀλλὰ διὰ τὸ ὄνομα μου τὸ ἅγιον ὃ ἐβεβήλωσατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ εἰσήλθετε ἐκεῖ.

²³ καὶ ἀγιάσω τὸ ὄνομα μου τὸ μέγα τὸ βεβηλωθὲν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὃ ἐβεβήλωσατε ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος, λέγει κύριος κύριος, ἐν τῇ ἀγαθῇ ἡαί με ἐν ὑμῖν καὶ ὀφθαλμοὺς αὐτῶν.

²⁴ καὶ λήψομαι ὑμᾶς ἐκ τῶν ἔθνων, καὶ ἀφαισώμεν ὑμᾶς ἐκ πασῶν τῶν γαιῶν, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν ὑμῶν.

²⁵ καὶ ῥανθῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρὸν, καὶ καθαρεύσθε ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν εἰδώλων ὑμῶν καθαρίσω ὑμᾶς.

²⁶ καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καὶ νῦν καὶ πνεῦμα καὶ νῦν δώσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἀφαισώμεν τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην.

²⁷ καὶ τὸ πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν, καὶ ποιήσω ἵνα ἐν τοῖς δικαίωμασί μου πορεύησθε, καὶ τὰ κρίματά μου φυλάξησθε, καὶ ποιήσητε αὐτά.

²⁸ καὶ κατοικήσετε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καὶ ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς Θεόν.

²⁹ καὶ σώσω ὑμᾶς ἐκ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν, καὶ καλέσω τὸν σῖτον, καὶ πληθυνῶ αὐτόν, καὶ οὐ δώσω ἐφ' ὑμᾶς λιμόν.

³⁰ καὶ πληθυνῶ τὸν καρπὸν τοῦ ξύλου καὶ τὰ ἔρμημα-τα τοῦ ἀγροῦ, ὅπως ἂν μὴ λάβητε ἐπὶ ὀνειδισμόν λιμὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁸ Et effudi indignationem meam super eos propter sanguinem innocentem, quem effuderunt super terram: & cultu idolorum suorum polluerunt eam.

¹⁹ Et migrare feci eos inter populos, & dispersi eos per prouincias: iuxta viam illorum pessimam, & iuxta opera corrupta vltionem sumpti ex eis.

²⁰ Et ingressi sunt inter populos, ad quos migrauerunt, pro eo quod violauerunt nomen sanctum meum, cum dicebant eis, Si populus Domini sunt isti, quomodo ergo migrauerunt a terra domus maiestatis eius? ²¹ Et peperi non propter vos ego facio domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod profanastis inter populos ad quos migrastis.

²² Et sanctificabo nomen meum magnum, quod violatum est inter populos, quod violastis inter eos; & scient populi quia ego Dominus, ait Dominus Deus: cum sanctificatus fuero in vobis ante oculos eorum.

²³ Et applicabo vos de medio populorum, & congregabo vos de omnibus prouinciis, & introducam vos in terram vestram.

²⁴ Et dimittam peccata vestra, sicut mundantur aqua asperfusionis, & contere vacce quæ immolatur pro peccato: & mundabimini ab omnibus immundiciis vestris, & ab omnibus idolis vestris mundabo vos.

²⁵ Et dabo vobis cor timens, & spiritum nouum dabo in visceribus vestris, & conteram cor impium, quod est durum sicut lapis, vestris, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat & faciat.

²⁶ Et spiritum sanctum meum dabo in visceribus vestris: & eritis coram me in populum, & ego ero vobis in Deum.

²⁷ Et saluabo vos ab uniuersis inquinamentis vestris, & multiplicabo illud, & non dabo in vobis famem.

²⁸ Et multiplicabo fructum arboris, & germen agri, ut non suscipiat amplius opprobrium famis inter populos.

* וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם
 אשר לא טובים ונקטתם בפניכם על עונותיכם
 ועל תועבותיכם:
 * לא למענכם אני עשה נאם אדני יהוה יודע
 לכם בושו והכלמו מדרכיכם בירת ישראל:
 * כה אמר אדני יהוה ביום טהרי אתכם מכל
 עונותיכם והושבתי את הערים ונבנו חרבות:
 * והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה
 לעיני כל עובר: * ואמרו הארץ הלזו הנשמה
 היתה כגן עדן והערים החרבות והנשמות
 והנהרסות בצורות ישובו:
 * וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי
 אני יהוה בניתל הנהרסות נטעתי הנשמות אני
 יהוה דברתי ועשיתי:
 * כה אמר אדני יהוה עוד זאת אדרש לבית
 ישראל לעשות להם ארבה אתם כצאן אדם:
 * כצאן קדשים כצאן ירושלם במועדיה בן
 תהינה הערים החרבות מלאות צאן אדם וידעו
 כי אני יהוה:

לו

* היתה עלי יד יהוה ויוציאני ברוח יהוה
 ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות:
 * והעבירני עליהם סביב סביב והנה רבות
 מאד על פני הבקעה והנה יבשו מאד:
 * ויאמר אלי בן אדם התחינה העצמות האלה
 ואמר אדני יהוה אתה ידעת:
 * ויאמר אלי הנבא על העצמות האלה ואמרת
 אליהם העצמות היבשות שמעו דבר יהוה:
 * כה אמר אדני יהוה לעצמות האלה הנה אני
 מביא בכם רוח וחיותם:

31 * Et recordabimini viarum vestrarum
 pessimarum, studiorumque nō bonorum
 & displicebunt vobis iniquitates vestre
 & scelera vestra.

32 * Non propter vos ego faciam, ait Do-
 minus Deus: notum sit vobis. Confundi-
 mini & erubescite super vijs vestris do-
 mus Israel.

33 * Hęc dicit Dominus Deus, In die qua
 mundauero vos ex omnibus iniquitatibus
 vestris, & inhabitare fecero vrbes & in-
 staurauero ruinosa.

34 * Et terra deserta fuerit exulta quę
 quondam erat desolata in oculis omnis
 viatoris:

35 * Dicent, Terra illa inculta, facta est
 hortus voluptatis, & ciuitates desertę
 destructę, atque suffossę munite federibus.

36 * Et scient gentes quęcunque derelictę
 fuerint in circuitu vestro, quia ego Domi-
 nus ædificaui dissipata, plantauique incol-
 ta; ego Dominus locutus sim & fecerim.

37 * Hęc dicit Dominus Deus, Adhuc in
 hoc inuenient me domus Israel vt faciam
 eis. Multiplicabo eos sicut gregem homi-
 num.

38 * Vt gregem sanctū vt gregem Hieru-
 salem in solennitatibus eius. Sic erunt
 ciuitates desertę plenę gregibus hominū,
 & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

1 Facta est super me manus Domini, &
 A eduxit me in spiritu Domini, & duxit
 me in medio cāpi, qui erat plenus ossi-
 bus. 2 * Et circumduxit me per ea in gym-
 bus. Erant autē multa valde super faciem cam-
 pi, siccaque vehementer.

3 * Et dixit ad me: Fili hominis, putas ne
 viuent ossa ista? Et dixi, Domine Deus tu
 nosti.

4 * Et dixit ad me, Vaticinare de ossibus
 istis. Et dices eis, Ossa arida audite verbum
 Domini.

5 * Hęc dicit Dominus Deus ossibus his
 B Ecce ego intromitto in vos spiritum, &
 viuētis.

תרגום יונתן

* ויבשרני ברוח יהוה ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות:
 * והעבירני עליהם סביב סביב והנה רבות מאד על פני הבקעה והנה יבשו מאד:
 * ויאמר אלי בן אדם התחינה העצמות האלה ואמר אדני יהוה אתה ידעת:
 * ויאמר אלי הנבא על העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות היבשות שמעו דבר יהוה:
 * כה אמר אדני יהוה לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחיותם:

לו

* ויבשרני ברוח יהוה ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות:
 * והעבירני עליהם סביב סביב והנה רבות מאד על פני הבקעה והנה יבשו מאד:
 * ויאמר אלי בן אדם התחינה העצמות האלה ואמר אדני יהוה אתה ידעת:
 * ויאמר אלי הנבא על העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות היבשות שמעו דבר יהוה:
 * כה אמר אדני יהוה לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחיותם:

² Et recordabimini viarum vestrarum malarum, & studiorum vestrorum non bonorum, & abominationi habebimini ante faciem vestram in iniquitatibus vestris, & in abominationibus vestris.

³ Non propter vos ego facio, dicit Dominus Dominus: notum est vobis, confundimini, & erubescite a viis vestris domus Israel.

⁴ Hac dicit Dominus Dominus, In die qua mundauero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, & habitari fecero ciuitates, & edificabuntur deserta.

⁵ Et terra desolata excoletur eo quod desolata ante oculos omnis transeuntis.

⁶ Et dicent, Terra illa deserta facta est ut hortus voluptatis, & ciuitates deserta & desolata & suffossæ, munitæ apparuerunt.

⁷ Et scient gentes quacunque derelinquentur in circuitu vestro, quia ego Dominus edificavi desertas, & plantavi desolatas; quia ego Dominus locutus sum & feci.

⁸ Hac dicit Dominus Dominus, Adhuc hoc quarar domui Israel ut faciam eis: multiplicabo eos sicut oues homines;

⁹ Ut oues sanctas, ut oues Hierusalem in sollemnitatibus eius: sic erunt ciuitates deserta plena ouibus hominum, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

ET facta est super me manus Domini, et eduxit me in spiritu Domini, & posuit me in medio campi, & hic erat plenus ossium humanorum.

² Et circumduxit me super ea per gyrum in circuitu, & ecce multa nimis super faciem campi arida vehementer.

³ Et dixit ad me, Fili hominis si viuent ossa hæc? & dixi, Domine Domine tu nosti ea.

⁴ Et dixit ad me, Propheta super ossa hæc, & dices eis, Ossa arida audite verbum Domini.

⁵ Hac dicit Dominus Dominus ossibus istis, Ecce ego adducam in vos spiritum vite.

⁶ Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, & operum vestrorum quæ non fuerunt recta, & ingemiscetis ipsi videntes, ob peccata vestra, & abominationes vestras.

⁷ Non propter vos ego facio, dicit Dominus Deus, notum sit vobis, confundimini & erubescite a viis vestris domus Israel.

⁸ Hac dicit Dominus Deus, In die qua mundauero vos ab omnibus iniquitatibus vestris; & habitabiles reddam vrbes, & conſtruentur ruinae.

⁹ Et terra quæ desolata fuerat excoletur, pro eo quod fuit vasta in oculis omnis transeuntis.

¹⁰ Et dicent, Terra hæc quæ fuerat deserta, conuersa est ut sit sicut hortus voluptatis, & ciuitates deserta, & desolata, & destructæ munitæ inhabitantur.

¹¹ Et scient populi qui remanserint in circuitu vestro, quia ego Dominus edificavi destructa, verbo meo a domo Israel ut faciam hoc eis: multiplicabo eos hominibus, & proficere faciam eos in pecoribus.

¹² Sic dicit Dominus Deus, Adhuc requisitus ero in facie populi qui mandatur, & venit in Ierusalem tempore solemnitatis Phase; sic vrbes terræ Israel quæ erant deserta, erunt plenæ hominibus populi domus Israel; & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

Refedit super me spiritus prophetiæ a facie Domini; & eduxit me in spiritu prophetiæ quæ refederat super me a facie Domini, & posuit me in medio campi qui erat plenus ossibus hominum.

² Et traduxit me super ea in circuitu, & ecce erant multa valde super faciem campi, & ecce erant sicca admodum.

³ Et dixit ad me: Fili hominis nunquid reuiuiscunt ossa ista? Et dixi: Domine Deus, coram te manifestum est.

⁴ Et dixit ad me, Vaticinare super ossa ista, & dices eis, Ossa arida suscipite verbum Domini.

⁵ Hac dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis.

¹ καὶ μνησθήσεσθε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν τὰς πονηροῦς, καὶ τὰ ἡμιπρόματὰ ὑμῶν τὰ μὴ ἀγαθὰ, καὶ πρὸς ὧν διείτε καὶ πρὸς ὧν ὑμῶν ἐν ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς βδελύγμασιν ὑμῶν.

² ὃ δὲ ὑμᾶς ἐγὼ ποιά λέγει κύριος κύριος· γνώσονται ὑμῖν, αἰχμώθητε, καὶ ἐντρίπητε ἐκ τῶν ὁδῶν ὑμῶν οἶκος ἰσραὴλ.

³ τὰδε λέγει κύριος κύριος, ἐν ἡμέρᾳ ἣ καθαρεύω ὑμᾶς ἐκ πασῶν ἀνομιῶν ὑμῶν, καὶ κατεκίω τὰς πόλεις, καὶ οἰκοδομηθήσονται ἔρημοι.

⁴ καὶ ἡ γῆ ἣ ἠφανισμένη ἐργαθήσεται, ἀλλ' ὧν ὅτι ἠφανισμένη κατ' ὀφθαλμούς πάντες πορεύονται.

⁵ καὶ ἐροῦσιν, ἡ γῆ ἐκείνη ἣ ἠφανισμένη ἐχρησθήσεται ὡς κήπος τευφῆς, καὶ αἱ πόλεις αἱ ἔρημοι καὶ ἠφανισμέναι, καὶ κατεσκευασμέναι, ὅχι ποταμοὶ ἐφθώσιν.

⁶ καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅσα δὴ κατελειφθῶσιν κύκλῳ ὑμῶν, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁκοδόμησα τὰς κατερημνύσας, καὶ κατεφύτθυσα τὰς ἠφανισμένας, ὅτι ἐγὼ κύριος ἐλάλησα καὶ ἐποίησα.

⁷ τὰδε λέγει κύριος κύριος, ἔτι τοῦτο ζητηθήσεται τὰ οἶκῳ ἰσραὴλ ὅτι ποιῶμαι αὐτοῖς, πληθυνῶ αὐτοὺς ὡς πρὸ βαβυλῶν ἀνθρώπων.

⁸ ὡς πρὸ βαβυλῶν ἄγρια, ὡς πρὸ βαβυλῶν ἱερὸς αὐτῆς ἐν ταῖς ἐρημίαις αὐτῆς, ὅπως ἔσονται αἱ πόλεις ἔρημοι πλήρεις πρὸ βαβυλῶν ἀνθρώπων, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

λζ.

¹ Καὶ ἐχρέσθη ἐπ' ἐμὲ χεὶρ κυρίου, καὶ ἐξήγαγόν με ἐν πνύματι κυρίου, καὶ ἔστηκόν με ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου, καὶ τοῦτο ἔω μεσὸν ὁσῶν ἀνθρώπων ἦσαν.

² καὶ ἐξήγαγόν με ἐπ' αὐτὰ κυκλόθεν κύκλῳ, καὶ ἰδὲ πολλὰ σφόδρα ἐπὶ πρὸς ὧν τοῦ πεδίου ἔκρησθαι σφόδρα.

³ καὶ εἶπεν πρὸς με, ἢ ἀνθρώπου εἰζήσεται τὰ ὁσαῦτα ταῦτα; καὶ εἶπα, κύριε κύριε σὺ ἴσθης αὐτά.

⁴ καὶ εἶπεν πρὸς με, πρὸς φήσονται ἐπὶ τὰ ὁσαῦτα ταῦτα, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, τὰ ὁσαῦτα τὰ ἔκρησθαι ἀκούσατε λόγον κυρίου.

⁵ τὰδε λέγει κύριος κύριος τοῖς ὁσέοις τούτοις, ἰδὲ ἐγὼ οἴσω εἰς ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, & operum vestrorum quæ non fuerunt recta, & ingemiscetis ipsi videntes, ob peccata vestra, & abominationes vestras.

² Non propter vos ego facio, dicit Dominus Deus, notum sit vobis, confundimini & erubescite a viis vestris domus Israel.

³ Hac dicit Dominus Deus, In die qua mundauero vos ab omnibus iniquitatibus vestris; & habitabiles reddam vrbes, & conſtruentur ruinae.

⁴ Et terra quæ desolata fuerat excoletur, pro eo quod fuit vasta in oculis omnis transeuntis.

⁵ Et dicent, Terra hæc quæ fuerat deserta, conuersa est ut sit sicut hortus voluptatis, & ciuitates deserta, & desolata, & destructæ munitæ inhabitantur.

⁶ Et scient populi qui remanserint in circuitu vestro, quia ego Dominus edificavi destructa, verbo meo a domo Israel ut faciam hoc eis: multiplicabo eos hominibus, & proficere faciam eos in pecoribus.

⁷ Sic dicit Dominus Deus, Adhuc requisitus ero in facie populi qui mandatur, & venit in Ierusalem tempore solemnitatis Phase; sic vrbes terræ Israel quæ erant deserta, erunt plenæ hominibus populi domus Israel; & scient quia ego Dominus.

⁸ Refedit super me spiritus prophetiæ a facie Domini; & eduxit me in spiritu prophetiæ quæ refederat super me a facie Domini, & posuit me in medio campi qui erat plenus ossibus hominum.

⁹ Et traduxit me super ea in circuitu, & ecce erant multa valde super faciem campi, & ecce erant sicca admodum.

¹⁰ Et dixit ad me: Fili hominis nunquid reuiuiscunt ossa ista? Et dixi: Domine Deus, coram te manifestum est.

¹¹ Et dixit ad me, Vaticinare super ossa ista, & dices eis, Ossa arida suscipite verbum Domini.

¹² Hac dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis.

וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם בָּיִדִים וְהָעֵלְתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר
וְקָרַמְתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנָתַתִּי בְכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם
וַיִּדְעֻתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

וְנִבְּאֹתִי בְּאֶשֶׁר צִוִּיתִי וַיְהִי קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה־
רָעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֵצִים אֶל־עֲצָמוֹ׃

וַרְאִיתִי וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גְּדִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרָם
עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְּמַעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם׃

וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבְא אֶל־הָרוּחַ הִנָּבְא בֶן־אָדָם
וַאֲמַרְתָּ אֶל־הָרוּחַ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מֵאַרְבַּע
רוּחוֹת בָּאִי הָרוּחַ וּפָחִי בְּהָרוּגִים הָאֵלֶּה וַיְחִיו׃

וְהִנָּבְאֹתִי בְּאֶשֶׁר צִוִּיתִי וַתָּבוֹא בָהֶם הָרוּחַ
וַיְחִיו וַיַּעֲמֵדוּ עַל־רַגְלֵיהֶם חֵיל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד׃

וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הֵעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל הֵמָּה הִנֵּה אֹמְרִים יָבֹשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאִבְדָּה
רַתְּקוֹתֵנוּ נִגְזְרָנוּ לָנוּ׃ לָכֵן הִנָּבְאָ וַאֲמַרְתָּ

אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי פֹתַח אֶת־
קִבְרוֹתֵיכֶם וְהָעֵלְתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי
וְהִבָּאתִי אֶתְכֶם אֶל־אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל׃

וַיִּדְעֻתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה בִּפְתֹּחַי אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם
וּבִהְעֵלּוֹתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי׃ וְנָתַתִּי

רוּחִי בְכֶם וְחַיִּיתֶם וְהִנָּחֹתִי אֶתְכֶם עַל־אֶדְמַתְכֶם
וַיִּדְעֻתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה דִּבַּחְתִּי וַעֲשִׂיתִי נֶאֱמַר יְהוָה׃
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃

וְאַתָּה בֶּן־אָדָם קַח־לָךְ עֵץ אֶחָד וּכְתַב עָלָיו
לִיהוּדָה וּלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתַב
עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ׃

וְקָרַב אֹתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לָךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ
לְאֶחָדִים בְּיָדְךָ׃

וּכְאֶשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא־
תִּגִּיד לָנוּ מַה־אֵלֶּה לָךְ׃

6 * Et dabo super vos nervos, & successe-
re faciam super vos carnes, & superemin-
dam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum
7 tum & viuetis, & scietis quia ego Dñs. Et
prophetaui sicut praeceperat mihi: factum
est autem sonitus prophetante me, & ex-
cōmotio. Et accesserūt ossa ad ossa, vnum
8 quodque ad iuncturam suam. * Et vidi,
ecce super ea nerui & carnes ascenderunt,
& extenta est in eis cutis desuper, & spiritum
9 non habebant. * Et dixit ad me, Vati-
cinare ad spiritum, vaticinare fili homi-
nis, & dices ad spiritum: Hæc dicit Domi-
nus Deus, A quatuor ventis veni spiritus
& insuffla super interfectos istos, & reui-
10 uifcant. * Et prophetaui sicut praeceperat
C mihi. Et ingressus est in ea spiritus, & ui-
uixerunt, steteruntque super pedes
exercitus grandis nimis valde.
11 * Et dixit ad me, Fili hominis, ossa hæc
vniuersa domus Israel est. ipsi dicunt, Am-
runt ossa nostra, & perijt spes nostra, &
abscissi sumus.

12 * Propterea vaticinare & dices ad eos,
Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego aper-
iam tumulos vestros, & educam vos de
D sepulchris vestris populus meus, & indi-
cam vos in terram Israel. * Et scietis, quia
ego Dominus cūm aperuero sepulchra ve-
stra, & eduxero vos de tumulis vestris po-
14 pule meus. * Et dederō spiritum meum
in vobis, & vixeritis, & requiescere vos fa-
ciam super humū vestram; & scietis, quia
ego Dominus locutus sum & feci, ait Do-
15 minus Deus. * Et factus est sermo Do-
mini ad me, dicens: * Et tu fili hominis
16 sume tibi lignum vnum, & scribe super
illud, Iudæ & filiorum Israel socii eius. Et
tolle lignum alterum & scribe super illud
Ioseph lignum Ephraim, & cunctæ domus
17 Israel, sociorumque eius. * Et adiunge illa
vnum ad alterum tibi in lignum vnum, &
erunt in vnionem in manu tua.
18 * Cūm autem dixerint ad te filij populi
tui loquētes, Nōne indicas nobis quod
in his velis?

תרגום יונתן

וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם בָּיִדִים וְהָעֵלְתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר
וְקָרַמְתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנָתַתִּי בְכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם
וַיִּדְעֻתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
וְנִבְּאֹתִי בְּאֶשֶׁר צִוִּיתִי וַיְהִי קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה־
רָעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֵצִים אֶל־עֲצָמוֹ׃
וַרְאִיתִי וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גְּדִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרָם
עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְּמַעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם׃
וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבְא אֶל־הָרוּחַ הִנָּבְא בֶן־אָדָם
וַאֲמַרְתָּ אֶל־הָרוּחַ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מֵאַרְבַּע
רוּחוֹת בָּאִי הָרוּחַ וּפָחִי בְּהָרוּגִים הָאֵלֶּה וַיְחִיו׃
וְהִנָּבְאֹתִי בְּאֶשֶׁר צִוִּיתִי וַתָּבוֹא בָהֶם הָרוּחַ
וַיְחִיו וַיַּעֲמֵדוּ עַל־רַגְלֵיהֶם חֵיל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד׃
וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הֵעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל הֵמָּה הִנֵּה אֹמְרִים יָבֹשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאִבְדָּה
רַתְּקוֹתֵנוּ נִגְזְרָנוּ לָנוּ׃ לָכֵן הִנָּבְאָ וַאֲמַרְתָּ
אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי פֹתַח אֶת־
קִבְרוֹתֵיכֶם וְהָעֵלְתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי
וְהִבָּאתִי אֶתְכֶם אֶל־אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל׃
וַיִּדְעֻתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה בִּפְתֹּחַי אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם
וּבִהְעֵלּוֹתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי׃ וְנָתַתִּי
רוּחִי בְכֶם וְחַיִּיתֶם וְהִנָּחֹתִי אֶתְכֶם עַל־אֶדְמַתְכֶם
וַיִּדְעֻתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה דִּבַּחְתִּי וַעֲשִׂיתִי נֶאֱמַר יְהוָה׃
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
וְאַתָּה בֶּן־אָדָם קַח־לָךְ עֵץ אֶחָד וּכְתַב עָלָיו
לִיהוּדָה וּלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתַב
עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ׃
וְקָרַב אֹתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לָךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ
לְאֶחָדִים בְּיָדְךָ׃
וּכְאֶשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא־
תִּגִּיד לָנוּ מַה־אֵלֶּה לָךְ׃

⁶ Et dabo super vos nervos, & inducam super vos carnes, & extendam super vos pellem, & dabo spiritum meum in vos, & vivetis: & cognoscetis, quia ego sum Dominus.

⁷ Et prophetaui sicut praecepit mihi: & facta est vox cum ego prophetarem, & ecce commotio, & accedebant ossa ad os ad iuncturam suam. ⁸ Et vidi, & ecce super ea nervi & carnes oriebantur, & ascendebant super ea pelles desuper, & spiritus non erat in eis.

⁹ Et dixit ad me, Propheta super spiritum, propheta fili hominis, & dic spiritui, Hæc dicit Dominus Dominus, Ex quatuor spiritibus veni spiritus, & insuffla in mortuos istos & viviant.

¹⁰ Et prophetaui sicut praecepit mihi, & ingressus est in eos spiritus & vixerunt, & steterunt in pedibus suis congregatio multa vehementer nimis. ¹¹ Et locutus est Dominus ad me, dicens: Fili hominis, ossa hæc omnis domus Israhel est, & ipsi dicunt, Arida facta sunt ossa nostra, perijt spes nostra, abscissi sumus.

¹² Propterea vaticinare & dic, Hæc dicit Dominus Dominus: Ecce ego aperiam vestra monumenta, & reducam vos ex monumentis vestris, & introducam vos in terram Israel.

¹³ Et cognoscetis, quia ego sum Dominus, cum aperuero ego sepulchra vestra, ut educam ego vos ex sepulchris vestris populum meum.

¹⁴ Et dabo spiritum meum in vos, & vivetis; & ponam vos super terram vestram, & cognoscetis, quia ego Dominus locutus sum, & faciam, dicit Dominus Deus.

¹⁵ Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

¹⁶ Et tu fili hominis assume tibi virgā vnam, & scribe super eam Judam, & filios Israhel qui appositum sunt ad eum, & virgam secundam assumes tibi, & scribes eā Ioseph virgā Ephraim, & omnes filios Israhel qui appositum sunt ad eum.

¹⁷ Et coniunges eas ad invicem tibi in virgam vnam ut copules eas, & erunt in manu tua.

¹⁸ Et erit quando dixerint ad te filij populi tui, loquentes; Non indicabis nobis quid sunt ista tibi?

⁶ καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς νεύρα καὶ ἀνάξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκας, & ἐκτενῶ ἐφ' ὑμᾶς δέρμα, & δώσω πνεύμα μὲ εἰς ὑμᾶς, & ζήσεσθε, & γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος.

⁷ καὶ παροφήτευσα καθὼς ἐνετείλατό μοι, & ἐγγύετο φωνὴ ἐν τῷ ἐμῷ παροφητεύσαι, καὶ ἰδοὺ σεισμός, καὶ παροσήγοντο τὰ ὅσα παρὸς ὅσον παρὸς τὴν ἀρμονίαν αὐτῶν.

⁸ καὶ εἶδον & ἰδοὺ ἐπ' αὐτὰ νεύρα καὶ σάρκες ἐφύοντο, καὶ ἀνέβαιναν ἐπ' αὐτὰ δέρματα ἐπ' αὐτὰ, καὶ πνεύμα ὅκω ἔειπεν αὐτοῖς. καὶ εἶπεν πρὸς με, παροφήτευθαι ἐπὶ τῷ πνεύματι, παροφήτευθαι ἢ ἀνθρώπου, καὶ εἶπε τῷ πνεύματι, τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐκ τῶν τεσσάρων πνευμάτων ἐλθε πνεύμα καὶ ἐμφύσηθαι εἰς αὐτοὺς νεκροὺς τούτους καὶ ζήσάτωσαν.

¹⁰ & παροφήτευσα καθότι ἐνετείλατό μοι, & ἦλθεν εἰς αὐτοὺς τὸ πνεύμα καὶ ἐζήσθη, καὶ ἐσησαν ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν συναγωγὴ πολλὴ σφόδρα σφόδρα.

¹¹ καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς με, λέγων· ἢ ἀνθρώπου, τὰ ὅσα ταῦτα πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ἐστίν· & αὐτοὶ λέγουσιν, ξηρὰ γέγονεν τὰ ὅσα ἡμῶν, ἀπόλωλεν ἡ ἐλπίς ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν.

¹² διὰ τοῦτο παροφήτευθαι καὶ εἶπε, τάδε λέγει κύριος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἀνοίξω ὑμῶν τὰ μνημόματα καὶ ἀνάξω ὑμᾶς ἐκ τῶν μνημάτων ὑμῶν, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ.

¹³ καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, ἐν τῷ ἀνοίξαι με αὐτοὺς τάφοις ὑμῶν τοῦ ἀναγαγεῖν με ὑμᾶς ἐκ τῶν τάφων ὑμῶν τὸν λαόν μου.

¹⁴ καὶ δώσω πνεύμα μου εἰς ὑμᾶς, καὶ ζήσεσθε, & θήσω ὑμᾶς ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγώ κύριος λέλαληκα καὶ ποιήσω, λέγει κύριος ὁ Θεός.

¹⁵ καὶ ἐγγύετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων·

¹⁶ καὶ σὺ ἢ ἀνθρώπου λάβε σεαυτὰ ῥάβδον μίαν, καὶ γράψον ἐπ' αὐτὴν τὴν ἰσθμὴν, & αὐτὴν ἢ Ἰσραὴλ αὐτὴν παροτεθέντας πρὸς αὐτήν· & ῥάβδον δευτέραν λήψῃ σεαυτὰ, καὶ γράψῃς αὐτὴν τῷ ἰσθμῷ ῥάβδον ἐφεραίμ, & πάντα αὐτὴν ἢ Ἰσραὴλ αὐτὴν παροτεθέντας πρὸς αὐτήν.

¹⁷ & συναψῇς αὐτάς πρὸς ἀλλήλας σεαυτὰ εἰς ῥάβδον μίαν τοῦ δεῖσθαι αὐτάς, & ἐσθὲν ἐν τῇ χειρὶ σου.

¹⁸ καὶ ἔσαι ὅταν εἴπωσι πρὸς σὲ υἱοὶ τοῦ λαοῦ σου, λέγοντες, ὅκω ἀπαγγελεῖς ἡμῖν τί ἐστὶν ταῦτα σοι;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁶ Et dabo super vos nervos, & crescere faciam super vos carnem, & superinducam super vos cutem, & dabo vobis spiritum, & vivetis, & scietis, quia ego Dominus. ⁷ Et prophetaui sicut praeceptum fuit mihi: & facta est vox cum prophetarem, & ecce commotio: & accedebant ossa ad suum quodque os. ⁸ Et vidi, & ecce super ea nervi, & caro succreuit, & superextensa est illis cutis desuper, & spiritus non erat in eis.

⁹ Et dixit ad me, Vaticinare ad spiritum, vaticinare fili hominis, & dices spiritui, Hæc dicit Dñs Deus, A quatuor ventis veni spiritus, & ingredere in interfectos istos, & viviant. ¹⁰ Et prophetaui sicut praecepit mihi, & ingressus est spiritus in eos, & vixerunt, & steterunt super pedes suos, exercitus magnus nimis valde.

¹¹ Et dixit ad me, Fili hominis, ossa hæc omnis domus Israel sunt: ecce ipsi dicunt, Aruerunt ossa nostra, succisa est spes nostra, & perijimus.

¹² Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego aperiam sepulchra vestra, & ascendere vos faciam de sepulchris vestris popule mi, & inducam vos in terram Israel.

¹³ Et scietis, quia ego Dñs cum aperuero sepulchra vestra, & ascendere vos fecero de medio sepulchrorum vestrorum, popule mi. ¹⁴ Et dabo spiritum meum in vobis & viuetis, & habitare vos faciam super terram vestram: & scietis, quia ego Dominus decreui in verbo meo, & firmabo illud, ait Dominus.

¹⁵ Et factum est verbum prophetiae à facie Domini mecum, dicens: ¹⁶ Et tu fili hominis tolle tibi tabulam vnam & scribe super eam tribui Iuda, & filijs Israel fratribus eorum; & tolle tabulam alteram, & scribe super illam Ioseph, qui est tribus Ephraim, & cunctas domui Israel fratribus eius.

¹⁷ Et applicabis eas vnam ad alteram tibi in tabulam vnam; & erunt in vnam in manu tua. ¹⁸ Et cum dixerint tibi filij populi tui, dicendo: Nonne indicabis nobis quid sunt ista tibi?

¹⁹ Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, ²⁰ Ecce ego assumam tribum Joseph quæ per manum Ephraim, & tribus Israel adiacentes ad eum, & dabo eos super tribum Juda, & erunt in virgam unam, & erunt una in manu Juda.

²⁰ Et erunt virgæ in quibus tu scripsisti in eis in manu tua coram eis.

²¹ Et dices eis, Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego assumo omnem domum Israel de medio gentium ad quas ingressi sunt illuc, & congregabo eos ab omnibus qui in circuitu eorum, & inducam eos in terram Israel.

²² Et dabo eos in gentem in terra mea in montibus Israel, & princeps unus erit omnium istorum in regem, & non erunt ultra in duas gentes, neque diuidentur ultra in duo regna.

²³ Ut non polluantur ultra in idolis suis, & in offendiculis suis, & in omnibus impietatibus suis, & eruam eos ab omnibus iniquitatibus eorum quibus peccauerunt in eis: & mundabo eos, & erunt mihi in populum, & ego ero illis in Deum.

²⁴ Et seruus meus David princeps in medio eorum, & erit pastor unus omnium istorum, quia in præceptis meis ambulabunt, & iudicia mea custodient, & facient ea.

²⁵ Et habitabunt in terra sua quam dedi seruo meo Jacob, ubi habitauerunt illic patres eorum, & habitabunt in ea, ipsi & filij eorum, & filij filiorum eorum usque in sempiternum, & David seruus meus princeps eorum in sempiternum.

²⁶ Et disponam eis testamentum pacis; testamentum sempiternum erit cum eis: & dabo eos & multiplicabo eos, & ponam sancta mea in medio eorum in perpetuum.

²⁷ Et erit tabernaculum meum in eis, & ero eis Deus, & ipsi meus erunt populus.

²⁸ Et scient gentes, quia ego sum Dominus qui sanctifico eos, cum fuerint sancta mea in medio eorum in perpetuum.

CAP. XXXVIII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

¹ Fili hominis firma faciem tuam contra ² Gog & terram Magog, principem capitis Mo-
sich & Thubal, & vaticinare super eum.

¹⁹ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἰδὲ ἐγὼ λήψομαι τὴν φυλὴν ἰσραὴλ διὰ χειρὸς ἐφραίμ, & τὰς φυλὰς ἰσραὴλ τὰς περικειμένας πρὸς αὐτὸν, & δώσω αὐτούς ἐπὶ τὴν φυλὴν ἰούδα, καὶ ἔσονται εἰς ῥάβδον μίαν καὶ ἔσονται μία ἐν τῇ χειρὶ ἰούδα.

²⁰ καὶ ἔσονται αἱ ῥάβδοι ἐφ' αἷς σὺ ἔγραψας ἐπ' αὐταῖς ἐν τῇ χειρὶ σου ἐνώπιον αὐτῶν.

²¹ καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἰδὲ ἐγὼ λαμβύσω πάντας οἰκὸν ἰσραὴλ ἐκ μέσου τῶν ἐθνῶν ὧν ἐσπύλθουσιν ἐκεῖ, καὶ συναξάω αὐτούς ἀπὸ πάντων τῶν περικύκλω αὐτῶν, & εἰσάξω αὐτούς εἰς τὴν γῆν Ἰσραὴλ.

²² καὶ δώσω αὐτούς εἰς ἔθνος ἐν τῇ γῇ μου ἐν τοῖς ὄρεσιν ἰσραὴλ, καὶ ἀρχὼν εἷς ἔσται πάντων τούτων εἰς βασιλέα, καὶ ὅσα ἔσονται ὅσα ἔτι εἰς δύο ἔθνη, & ὃ μὴ διαμεθώσιν ὅσα ἔτι εἰς δύο βασιλείας.

²³ ἵνα μὴ μαινώσονται ἔτι ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς περσκόμασιν αὐτῶν, καὶ ἐν πάσαις ἀσεβείαις αὐτῶν καὶ ῥύθμαι αὐτούς ἀπὸ πασῶν τῶν νόμιμῶν αὐτῶν ὧν ἡμαρτοσθῶν ἐν αὐταῖς, & καθαρῶς αὐτούς, καὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσμαι αὐτοῖς εἰς θεόν.

²⁴ καὶ ὁ δοῦλός μου δαυὶδ ἀρχὼν ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἔσται ποιμὴν εἰς πάντων τούτων, ὅτι ἐν τοῖς περσάγμασιν μου πορεύσονται, & τὰ κρίματά μου φυλάσσονται καὶ ποιήσουσιν αὐτά.

²⁵ & κατοικήσουσιν ἐπὶ τῇ γῇ αὐτῶν ἡς ἔδωκα τῷ δαυὶδ μου ἰακώβ, & κατοίκησαν ἐκεῖ πατέρες αὐτῶν, καὶ κατοικήσουσιν ἐπ' αὐτῆς αὐτοὶ, & οἱ υἱοὶ αὐτῶν, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἕως ἡ αἰῶνος, καὶ δαυὶδ ὁ δοῦλός μου ἀρχὼν αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα.

²⁶ καὶ διαθήσεται αὐτοῖς διαθήκην εἰρήνης, διαθήκην αἰώνιος ἔσται μετ' αὐτῶν, καὶ δώσω αὐτούς, καὶ πληθυνῶ αὐτούς, καὶ θήσεται τὰ ἅγια μου ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα.

²⁷ καὶ ἔσται ἡ κατοικήνωσίς μου ἐν αὐτοῖς, & ἔσμαι αὐτοῖς θεός, & αὐτοὶ μένουν λαός.

²⁸ & γνώσονται τὰ ἔθνη ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς ἐν τῷ εἶναι τὰ ἅγια μου ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα. λή.

¹ Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων ὅτι ἄνθρωπος πρὸς ἐμεῖς ὁ πρὸς τὸν θυγατέρα σου ἐπὶ τὴν γῆν Ἰμαγὰ ἀρχὸν ἰακώβ μωσοχ, & θεβαλ, καὶ περσέτευον ἐπ' αὐτόν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁹ Et prophetabis eis: Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego applicabo tribum Joseph, quæ est tribus Ephraim & tribus Israel fratres eorum, & coniungam cum eis tribum Iuda: & faciam eos in tabulam unam, & erunt unum coram me. ²⁰ Erunt autem tabulae super quas scripseris in manu tua in oculis eorum.

²¹ Et prophetabis eis: Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego applicabo filios Israel de medio populorum ad quos transmigraverunt, & congregabo eos undique, & introducam eos in terram eorum. ²² Et faciam eos in populum unum in terra in monte sancto Israel, & rex unus erit omnibus, ut sit rex: & non erunt ultra duo populi, nec diuidentur amplius in duo regna.

²³ Nec polluentur amplius idolis suis, & abominationibus suis, & omnibus prævaricationibus suis. Et redimam eos de omnibus habitationibus suis in quibus me offenderunt; & emundabo eos, & erunt coram me in populum, & ego ero eis in Deum.

²⁴ Et seruus meus David erit rex super eos; & gubernator unus erit omnium eorum: & in iudicijs meis ambulabunt, & mandata mea custodient & facient ea.

²⁵ Et habitabunt in terra quam dedi seruo meo Iacob, in qua habitauerunt patres vestri, & habitabunt in ea ipsi & filij eorum & filij filiorum eorum usque in æternum; & David seruus meus rex eorum in sempiternum. ²⁶ Et feriam cum eis fœdus pacis. pactum perpetuum erit cum eis: & benedicam eis, & multiplicabo eos: & dabo sanctuarium meum in medio eorum in æternum.

²⁷ Et habitare faciam maiestatem meam inter eos, & ero eis in Deum, & ipsi erunt coram me in populum. ²⁸ Et scient populi quia ego Dominus sanctificator Israel, cum fuerit sanctuarium meum inter eos in æternum.

CAP. XXXVIII.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum, dicens: ¹ Fili hominis accipe prophetiam super Gog terram Magog, summum principem Mesech & Thubal, & prophetabis de eo.

¹ Et dic, Hæc dicit Dominus, Ecce ego su-
per te principem capitũ Mosoch & Thubal.

² Et circumducam te, & ponam frenum in
maxillas tuas, & congregabo te, & omnem
exercitum tuum, equos & equites vestitos lo-
ricis uniuersos, congregatio multa, pelta &
galea, & gladij.

³ Perse & Ethiopes, & Libyes omnes ga-
lis & peltis.

⁴ Gomer & omnes qui circa eum, domus
Thogarma ab extremo Aquilonis, & omnes qui
circa eum & gentes multe tecum.

⁵ Preparare, prepara te, tu & omnis con-
gregatio tua qui congregati sunt tecum, & eris
mibi in custodiam.

⁶ A diebus pluribus preparabitur, & in no-
uissimo annorum ueniet in terram quæ auersa
est à gladio congregatorum, à gentibus multis
ad terram Israel quæ facta est deserta omnino,
& sic ex gentibus egressa est, & habitant in
pace uniuersi.

⁷ Et ascendes quasi pluuia, & uenies quasi
nubes ut operias terram; & eris tu & omnes
qui circa te & gentes multe tecum.

⁸ Hæc dicit Dominus Dominus, Et erit in
die illa, ascendet uerba in cor tuum, & cogita-
bis cogitationes malas.

⁹ Et dices, Ascendam ad terram abiectam,
ueniam ad quiescentes in quiete, & habitan-
tes in pace omnes habitantes terram in qua non
est murus neque uestes, & portæ non sunt eis:

¹⁰ Ad prædandum prædam, & spolianda
spolia, ut conuertam manum meam in terram
desertam, quæ habitata est à gentibus multis
quæ fecerunt possessiones, & habitantibus su-
per umbilicum terræ.

¹¹ Saba & Dedan, & omnes uilla-
tores Carthaginenses, & omnes uilla-
torum dicent tibi, In prædam ad prædandum tu
uenis, & ad spoliandum spolia congregasti con-
gregationem tuam, ut tollas argentum & au-
rum, ut auferas possessionem, ut spolies spolia ma-
gna.

¹² Propterea propheta fili hominis dic Gog,
Hæc dicit Dñs Deus, Nonne in die illa cum ha-
bitauerit populus meus Israel in pace cõsurges.

³ καὶ εἶπον, τὰδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ σὲ ἀρ-
χοντά ῥως μοσόχ, καὶ θουβάλ.

⁴ καὶ περιάξω σε, & θέσω χαλινὸν εἰς τὸν σιαγόναν
σου, & συνάξω σε, & πᾶσαν τὴν δύαμίν σου, ἵπποις καὶ
ἵπποις ἐνδεδυμένοις θώρακας πόδας, συναγωγὴ πολ-
λή, πέλται, καὶ περικεφαλαῖαι, & μάχαιραι.

⁵ πέρσαι καὶ αἰθίοπες καὶ λίβυες πάντες περικεφα-
λαῖαις, & πέλταις. ὁ γόμερ καὶ πάντες ὁ περὶ αὐτὸν,
οἶκος τοῦ θωγαρμά ἀπ' ἐξάτου τοῦ βορέα, καὶ πάντες
ὁ περὶ αὐτὸν, καὶ ἔθνη πολλὰ μετ' αὐτοῦ.

⁶ ἐτοιμάσθῃ, ἐτοιμάσθῃ σεαυτὸν, σὺ & πᾶσα ἡ συνα-
γωγὴ σου ὁ συνηγμένοι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔσθῃ μοι εἰς περὶ-
λακλί.

⁷ ἀπ' ἡμερῶν πλείονων ἐτοιμάσθῃ(ς) καὶ ἐπ'
ἐξάτου ἐτῶν ἐλθῇ(ς) εἰς τὴν γῆν τὴν ἀπεσεραμμένην
ἀπὸ μαχαίρας συνηγμένων ἀπὸ ἐθνῶν πολλῶν ἐπὶ τὴν
γῆν ἰσραὴλ ἡ ἐρημὴ ἐρημος διόλου, καὶ ἔσως ἔξ ἐθνῶν
ἐξεληλυθὼν καὶ κατοικοῦσιν ἐπ' εἰρήνης ἅπαντες.

⁸ καὶ ἀναθήσῃ ὡς νέφος καὶ ἕξει ὡς νεφέλη κατακα-
λύψαι γῆν, & ἔσθῃ σὺ & πάντες ὁ περὶ σέ, & ἔθνη πολ-
λὰ μετ' αὐτοῦ.

⁹ τὰδε λέγει κύριος κύριος, καὶ ἔσθῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ ἀναθή(ς) ῥήματα ἐπὶ τὴν καρδίαν σου, καὶ λογί-
σῃς λογισμὰς πονηρὰς.

¹⁰ καὶ ἐρεῖς, ἀναθήσω ἐπὶ γῆν ἀπεσεραμμένην, ἥξω
ἐπὶ ἡσυχάζοντα ἐν ἡσυχίᾳ, & οἰκονύτας ἐπ' εἰρήνης πό-
δας κατοικονύτας γῆν ἐν ἣ ἔχ' ὑπάρχει τείχος & ὁμοχ-
λοί, & θύραι οὐκ εἰσὶν αὐτοῖς.

¹¹ θεωρομεύσαι θεωρομεύ καὶ σκυλεῦσαι σκύλα, τοῦ
ἐπιστρέψαι χεῖρά μου εἰς γῆν ἐρημωμένην, ἡ κατεκί-
σθη ἀπὸ ἐθνῶν πολλῶν πεπονηκότων κτήσεις, & οἰκιστῶν
ἐπὶ τὴν ὀμφαλὸν τῆς γῆς.

¹² σαβα & δαιδάν, & ἔμποροι καρχηδόνιοι, καὶ πᾶσαι
αἱ κῶμαι αὐτῶν ἐρρυσίν σου, εἰς θεωρομεύ & θεωρομεύ-
σαι σὺ ἔρχῃ, & σκυλεῦσαι σκύλα σιμὴ γαγες συναγω-
γῆν σου λαβεῖν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἀπενέγκας κτή-
σιν & σκυλεῦσαι σκύλα μεγάλα.

¹³ διὰ τοῦτο θεωρήσθῃ ὁ δούλωπ, εἶπον τῶ γώγ,
τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, οὐκ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῇ κα-
τεκίσθῃ τὴν λαόν μου ἰσραὴλ ἐπ' εἰρήνης ἐγερεθήσῃ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et dices: Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego mitto iram meam super te Gog summe princeps Mesech & Thubal. ⁴ Et persua-
debo tibi, & ponam circulos in maxillas tuas, & educam te & omnem exercitum tuum, equos & equites indutos omminoda veste uniuersos, exercitus multos clypeis armatos & scutis: tenentes gladios uniuersi erunt. ⁵ Perse, Aethiopes & Libyes cum eis, uniuersi armati clypeis & galeis.

⁶ Gomer & omnis exercitus eius; prouincia Germaniæ, fines Aquilonis, & omnis exercitus eorum; multi populi qui tecum sunt. ⁷ Accingere & prepara te, & omnes copias tuas, quæ congregatæ sunt tecum; & eris eis in custodiam.

⁸ A diebus multis constitues exercitum tuum: in fine annorum ibis ad terram, cuius populus reuersus est ab occidentibus gladio, qui congregati sunt de populis multis ad montes Israel, qui fuerant expositi vastationi iugiter: & ipsi de medio populorum migrauerunt, & habitauerunt confidenter uniuersi. ⁹ Et ascendes quasi tempestas: uenies quasi nubes quæ ascendit & operit terram; sic eris tu & omnis exercitus tuus, & populi multi qui tecum sunt.

¹⁰ Hæc dicit Dominus Deus: Et erit in tempore illo, ascendent cogitationes super te tuum, & cogitabis cogitationes malas; ¹¹ Et dices: Ascendam ad terram quæ habitatur urbibus absque muris; ibo ad populum qui quiescentem & habitantem confidenter: uniuersi hi habitant absque muro, & uestes & portæ non sunt eis: ¹² Ut depræderis prædam & auferas spoliū, & congreges exercitum tuum super desertam, quæ habitata sunt; & super populum, qui congregati sunt de medio populi locum; prosperati sunt enim in diuitijs & possessionibus habitantes in fortitudine terræ.

¹³ Saba & Dedan, & negociatores maris, & omnes reges eius dicent tibi: Nunquid ad prædandum prædam tu uenis? & ad auferendum spoliū cõgregasti exercitum tuum? ut tollas argentum & aurum, ut capias supellestilia atque substantias, ut auferas spolia multa? ¹⁴ Propterea vaticinare fili hominis, & dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Nonne in tempore illo cum habitauerit populus meus Israel confidenter, scies ultionem potentie mee?

15 * וּבָאת מִמְּקוֹמְךָ מִירְכַּת צִפּוֹן אֶתְּהָ וְעַמִּים
רַבִּים אֶתְּךָ רַכְבִּי סוּסִים כָּלֶם קָהָל גָּדוֹל וְחֵיל רָב׃
16 * וְעָלִיתָ עַל-עַמֵּי יִשְׂרָאֵל כְּעֵנָן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ
בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים תִּהְיֶה וְהִבִּיאֹתִיךָ עַל-אֶרֶץ לְמַעַן
דַּעַת הַגּוֹיִם אֹתִי בְּהַקְדָּשִׁי בְּךָ לְעֵינֵיהֶם גּוֹי׃
17 * כֹּה-אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הֵאֱתָה הוּא אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי
בַּיָּמִים קְדָמוֹנִים בְּיַד עֲבָדֵי נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּבְּאִים
בַּיָּמִים הָהֵם שָׁנִים לְהִבִּיאֹתְךָ עָלֵיהֶם׃
18 * וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּיוֹם בּוֹא גּוֹי עַל-אֶדְמַת
יִשְׂרָאֵל נָאִם אֲדֹנִי יְהוָה תֵּעָלֶה חֲמָתִי בְּאִפִּי׃
19 * וּבִקְנֵאתִי בְּאֵשׁ-עֲבָרְתִּי דִּבַּרְתִּי אִם-לֹא בַּיּוֹם
הַהוּא יִהְיֶה רַעַשׁ גָּדוֹל עַל אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל׃
20 * וְרָעְשׁוּ מִפְּנֵי רָגִי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחֵי הַיָּם
הַשָּׂדֶה וְכָל-הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל-הָאֲדָמָה וְכָל-
הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה וְנִחְרְסוּ הַחֲרִים
וְנִפְּלוּ הַמְּדַרְגּוֹת וְכָל-חֹמֶר לָאָרֶץ תִּפּוֹל׃
21 * וּקְרָאתִי עָלָיו לְכָל-חֲרֵי חָרֵב נָאִם אֲדֹנִי יְהוָה
חָרֵב אִישׁ בְּאֶחָיו תִּהְיֶה׃
22 * וְנִשְׁפָּטְתִּי אֹתוֹ בְּדִבְרֵי וּבְדָם וּבְנֶשֶׁם שׁוֹטֵף וּבְנֵי
אֶלֶגְבִּישׁ אֵשׁ וּבְגִפְרִית אֲמַטִּיר עָלָיו וְעַל-אֲנָפִיו וְעַל-
עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אֹתוֹ׃
23 * וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִודַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם
רַבִּים וְיָדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה׃

לט

1 * וְאֵתָה בֶן-אָדָם הַנִּבָּא עַל-גּוֹי וְאָמַרְתָּ כֹּה
אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹי נָשִׂיא רָאשׁ מִשָּׁךְ
וְתִבֵּל׃ * וְשִׁבַּרְתִּיךָ וְשִׁשְׁאֲתִיךָ וְהִעֲלִיתִיךָ
מִירְכַּת צִפּוֹן וְהִבִּיאֹתְךָ עַל-חֲרֵי יִשְׂרָאֵל׃
3 * וְהִבִּיתִי קֶשֶׁתְךָ מִיַּד שְׂמָאלְךָ וְחִצֶּיךָ מִיַּד יְמִינְךָ
גִּמְלוֹל׃

תרגום יונתן

16 * וְחִסַּק עַל עַמֵּי יִשְׂרָאֵל * וְחִסַּק עַל עַמֵּי יִשְׂרָאֵל
17 * כְּדֵן אָמַר יְיָ אֱלֹהִים הֵאֱתָה הוּא אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי בְּיַד עֲבָדֵי נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל רַחֲמֵי בְּיוֹמָא הַהוּא מִלְּקַדְמַת דְּכֵּן
18 * וְהָיָה בְּעֵדְנָא הַהוּא בְּיוֹם מִיתֵי גּוֹי עַל אֶרֶץ דְּיִשְׂרָאֵל אָמַר יְיָ אֱלֹהִים יִדְלַק רָגְזִי וְחֲמָתִי
19 * וְהִתְגַּדַּלְתִּי בְּמִלְּךָ אֲשֶׁת רָגְזִי גִירָת בְּמִיָּרִי אִם לֹא בְּיוֹמָא הַהוּא יִהְיֶה עֲשֵׂי עַל אֶרֶץ דְּיִשְׂרָאֵל
20 * וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִודַעְתִּי עַל אֶרֶץ וְכָל אֲנָשָׁא וְעַל אֲפִי אֶרֶץ וְיִתְפַּגְרוּן טוֹרֵי
21 * וְאֶזְמַנְיָה לְמַפֵּל בְּחִרְבָּא עַל טוֹרֵי יִשְׂרָאֵל עַמִּי אָמַר יְיָ אֱלֹהִים חָרֵב גָּבַר בְּאַחֲוֵי הַהוּא
22 * וְהִבִּיתִי קֶשֶׁתְךָ מִיַּד שְׂמָאלְךָ וְחִצֶּיךָ מִיַּד יְמִינְךָ * וְהִבִּיתִי קֶשֶׁתְךָ מִיַּד שְׂמָאלְךָ וְחִצֶּיךָ מִיַּד יְמִינְךָ
23 * וְהִבִּיתִי קֶשֶׁתְךָ מִיַּד שְׂמָאלְךָ וְחִצֶּיךָ מִיַּד יְמִינְךָ * וְהִבִּיתִי קֶשֶׁתְךָ מִיַּד שְׂמָאלְךָ וְחִצֶּיךָ מִיַּד יְמִינְךָ
לט

15 * Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis, tu & populi multi tecum, ascensores equorum vniuersi, cæterus magnus & exercitus vehemens. * Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes, ut operias terram in nouissimis diebus eris, & adducā te super terram meam, ut sciant gentes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum.
17 ô Gog. * Hæc dicit Dominus Deus : Tu ergo ille es, de quo locutus sum in diebus antiquis, in manu seruatorum meorum prophetarum Israel, qui prophetauerunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te super eos. * Et erit in die illa, in die aduentus Gog, super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo, * Et in zelo meo : in igne iz meæ locutus sum, quia in dia illa erit com
18 super eos. * Et erit in die illa, in die aduentus Gog, super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo, * Et in zelo meo : in igne iz meæ locutus sum, quia in dia illa erit com
19 motio magna super terram Israel. * Et commouebuntur à facie mea pisces maris, & volucres cæli, & bestia agri, & omne reptile quod mouetur super humum, cunctiq; homines qui sunt super faciem terræ, & subuertentur montes, & cadent sepes, & omnis murus corruet in terram.
21 * Et conuocabo aduersus eum in cunctis G montibus meis gladium, ait Dñs Deus gladius vniuscuiusque in fratrem suum dirigetur. * Et iudicabo eum peste & fanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immensis : ignem & sulphur pluum super eum & super exercitum eius, & super populos multos qui sunt cum eo.
23 * Et magnificabor & sanctificabor, & notus ero in oculis multarum gentium, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

1 TV autē fili hominis, vaticinare aduersum Gog, & dices : Hæc dicit Dominus Deus, ecce ego super te Gog principē capitū Mofoch & Thubal. * Et circumagā te & educā te, & ascendere te faciā de lateribus Aquilonis, & adducā te super montes Israel. * Et percutiā arcū tuum in manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu dextera tua deijciam.

¹⁵ ¹ Et venies de loco tuo ab extremo Aquilonis, & gentes multe tecum, ascensores equorum omnes, congregatio magna & exercitus multus.

¹⁶ ² Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes ut operias terram, in extremo dierum erit, & adducam te super terram meam, ut sciant omnes gentes me cum sanctificatus fuero ego in te in conspectu eorum.

¹⁷ ³ Hac dicit Dominus Dominus, O Gog, tu es de quo locutus sum ante dies priores per manum seruatorum meorum prophetarum Israel, qui prophetauerunt in diebus illis, & annis ut adducerem te super eos.

¹⁸ ⁴ Et erit in die illa in die qua venerit Gog super terram Israel, dicit Dominus Dominus, ascendet furor meus,

¹⁹ ⁵ Et zelus meus: in igne ira mea locutus sum, profecto in die illa erit motio magna in terra Israel.

²⁰ ⁶ Et commouebuntur à facie mea pisces maris, & volucres caeli, & bestia campi, & omnia reptilia quae in terra, & omnes homines qui super faciem terrae, & scindentur montes, & cadent valles, et omnis murus in terram corruet.

²¹ ⁷ Et vocabo contra eum omnem timorem, dicit Dominus: gladius hominis in fratrem suum erit.

²² ⁸ Et indicabo eum morte & sanguine, & pluuia inundate, & lapidibus gradinis: et igne, & sulphur pluam super eum, & super omnes qui cum eo, & super gentes multas cum eo.

²³ ⁹ Et magnificabor, & sanctificabor, & glorificabor, & notus ero in conspectu multarum gentium, & scient, quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

¹ ET tu fili hominis vaticinare super Gog, & dic, Hac dicit Dominus Dominus, Ecce ego ad te Gog principem capitis Mosoch & Thubal.

² ² Et congregabo te & deducam te, & ascendere faciam te à nouissimis Aquilonis, & educam super montes Israel.

³ ³ Et perdam arcum tuum de manu tua sinistra, & sagittationes tuas de manu tua dextera, & deijciam te

¹⁵ ¹ ὃς ἦξει ἐν τῷ τόπῳ σου ἀπ' ἐχάτου ὁ βορεῶς. ὃς ἔσθ' ἡ πολλὰ μὲν θύα βάται ἰσχυρῶν πρὸς σιναίω γῆ με- γάλη, καὶ δυνάμεις πολλή.

¹⁶ ² καὶ θύα ἐσθ' ἡ ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ ὡς νεφέλη καλύψαι γῆν ἐπ' ἐχάτου τῶν ἡμερῶν ἔσαι, καὶ θύα ἔσω σε ἐπὶ τὴν γῆν μου ἵνα γνῶσιν πρὸς τὰ ἔσθ' ἡ ἐμὲ ἐν τῷ ἁγιάσθ' ἡ αἰμέ ἐν τοῖς ἐνώπιον αὐτῶν.

¹⁷ ³ τὰ δὲ λέγει κύριος κύριος ὁ γὰρ, σὺ εἶ περὶ ἐλά- λησα πρὸς ἡμερῶν τῶν ἐμῶν ὡς διὰ χειρὸς τῶν δούλων μου πρὸς φητῶν ὁ ἰσραήλ οἱ πρὸς φητῶντες ἐν ταῖς ἡ- μέραις ἐκείναις, καὶ ἔτεσιν ὁ θύα λαγῶν σε ἐπ' αὐτὸς.

¹⁸ ⁴ καὶ ἔσαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν ἡμέρᾳ ἣ δὴ ἔλθῃ τῷ γὰρ ἐπὶ τὴν γῆν ἰσραήλ, λέγει κύριος κύριος, θύα ἐσ- σεται ὁ θυμὸς μου.

¹⁹ ⁵ ὃς ὁ ζῆλος μου ἐν πυρὶ τῷ ὀργῆς μου ἐλάλησα. ἡ μὲν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσαι σφοδρὸς μέλας ἐπὶ τῇ γῆς ἰσραήλ.

²⁰ ⁶ καὶ σιναίω (ἐν) ἀπὸ πρὸς ὧν μου οἱ ἰσχυροὶ τῷ θα- λάσσης, καὶ τὰ πετρεῖα ὁ θύα νοῦ, ὃ τὰ θύα ὁ πεδῖς, ὃ πρὸς τὰ ἐρπετὰ τὰ ἐπὶ τῇ γῆς, ὃ πρὸς οἱ αὐθροποὶ οἱ ἐπὶ πρὸς ὧν τῇ γῆς, ὃ ῥαγῆ (ἐ) τὰ ὄρη, καὶ περὶ οὐνται αἱ φάραγγες, καὶ πρὸς τῷ ἔχῳ ἐπὶ τὴν γῆν περὶ οὐνται.

²¹ ⁷ καὶ καλέσω ἐπ' αὐτὸν πάντα φόβον, λέγει κύριος, μαχαίρα ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔσαι.

²² ⁸ καὶ κενώ αὐτὸν θανάτῳ, καὶ αἵματι καὶ ὑετῷ κατὰ- κλύζοντι, καὶ λίθοις χαλαζῆς. καὶ πῦρ καὶ θύα βρέξω ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἐπὶ πάντας οὓς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἔσθ' ἡ πολ- λά μετ' αὐτοῦ.

²³ ⁹ καὶ μεγαλυθήσεται, καὶ ἁγιάσθ' ἡσεται, καὶ ἐνδο- ξασθ' ἡσεται, καὶ γνωσθήσεται ἐναντίον πολλῶν ἐθνῶν, καὶ γνῶσθ' ὅτι ἐγὼ κύριος.

λθ'.

¹ ¹ Καὶ σὺ ἡ ἀνθρώπου προφήτευθ' ἐπὶ γὰρ, καὶ εἶπον, τὰ δὲ λέγει κύριος κύριος, ἰδὲ ἐγὼ ἐπὶ σὲ γὰρ ἀρχόντα ῥῶς μοσὸχ καὶ θουβάλ.

² ² καὶ συναῖξω σε ὃ κατὰ ἔσω σε, καὶ ἀναβιβάσω σε ἀπ' ἐχάτου βορεῶ, καὶ ἀνάξω ἐπὶ τὰ ὄρη ἰσραήλ.

³ ³ καὶ ἀπολῶ τὸ ῥῶν σου ἀπὸ τῶν χειρῶν σου τῶν δεξιερῶν, καὶ τὰ ὀξυμάτα σου ἀπὸ τῶν χειρῶν σου τῶν δεξιῶν, καὶ κα- ταβαλῶ σε

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ ¹ Et ibis de loco tuo de finibus Aquilonis, tu & populi multi qui tecum sunt, ascensores equorum vniuersi, exercitus multi, & populi super terram domus maiestatis meae, ut sciant populi vltionem potentiae meae cum sanctificatus fuero in te, ipsis videntibus vltionem tuam & Gog.

² ² Hac dicit Dominus Deus, Nunquid tu es de quo locutus sum in diebus antiquis per manum seruatorum meorum prophetarum Israel? qui prophetauerunt à diebus illis, ab antiquo iam multis annis transactis, fore, ut adducerem te super eos. ³ Et erit tempore illo, die quo venerit Gog super terram Israel, ait Dominus Deus, succendetur furor meus, & indignatio mea.

⁴ ⁴ Et commouebuntur à facie mea pisces maris, & volucres caeli, & bestia agri, & omne reptile quod reptat super terram, & omnes homines qui erunt super faciem terrae, & subuertentur montes & euellentur turres, & omnis murus excelsus in terram corruet.

⁵ ⁵ Et preparabo eum ut cadat in gladio super montes Israel populi mei, ait Dominus Deus: gladius vniuersiusque erit in fratrem suum, & super exercitum eius, & super populos multos qui cum eo erunt. ⁶ Et magnificabor, & sanctificabor, & reuelabo potentiam meam in oculis populorum multorum; & scient, quia ego Dominus.

⁷ ⁶ Et tu fili hominis vaticinare aduersus Gog, & dices: Hac dicit Dominus Deus, Ecce ego mitto furorem meum super te Gog, summo princeps Mesech & Thubal. ⁸ Et persuadebo tibi, & seducam te, & ascendere te faciam à finibus Aquilonis, & adducam te super montes Israel.

⁹ Et proijciam arcum tuum de manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu dextera tua deijciam.

G g

* על-הרי ישראל תפול את-הכל--אנפך
 ועמים אשר אתך לעיט צפור כל-בנה וחירת
 השדה נתתך לאכלה: * על-פני השדה תפול
 כי אני דברתי נאם אדני יהוה:
 * ושלחתי-אש במגוג ובישבי האיים לבטח
 וידעו כי אני יהוה:
 * ואת-שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל
 ולא-אחל את-שם קדשי עוד וידעו הגוים
 כי אני יהוה קדוש בישראל:
 * הנה באה ונהלתה נאם אדני יהוה היום
 אשר דברתי:
 * ויצאו ישבי ערי ישראל ובערו וזהשקו בנשק
 ומגן וצנור בקשת ובהצים ובמקל יד ובכח
 ובערו בהם אש שבע שנים:
 * ולא-ישאו עצים מן-השדה ולא יחטבו מן-
 היערים כי בנשק יבערו-אש ושללו את-שלליהם
 ובזזו את-בזויהם נאם אדני יהוה:
 * והיה ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר
 בישראל גי העברים קדמת הים וחסמת היא
 את-העברים וקברו שם את-גוג ואר-כל-
 המונרה וקראו גיא המון גוג:
 * וקברום בית ישראל למען טהר את-הארץ
 שבעה חדשים: * וקברו כל-עם הארץ
 וחיה להם לשם יום הכבדי נאם אדני יהוה:
 * ואנשי תמיד יבדילו עברים בארץ מקברים
 את-העברים את-הנותרים על-פני הארץ
 לטהרה מקצה שבעה חדשים יחקרו:
 * ועברו העברים בארץ וראה עצם אדם
 ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים אל-גיא
 המון גוג:

* Super montes Israel cades tu, & om-
 nia agmina tua, & populi tui qui sunt tu-
 cum. Feris, auibus, omnique volatili, & in
 stijs terræ dedi te ad deuorandum.
 * Super faciem agri cades, quia ego lo-
 cutus sum, ait Dominus Deus.
 * Et immittam ignem in Magog, & in
 his qui habitant in insulis confidenter,
 scient, quia ego Dominus.
 * Et nomen sanctum meum notum fa-
 ciam in medio populi mei Israel, & non
 polluam nomen sanctum meum amplius,
 & scient gentes, quia ego Dominus san-
 ctus Israel.
 * Ecce venit, & factum est, ait Dominus
 Deus: hæc est dies de qua locutus sum.
 * Et egredientur habitatores de ciui-
 tibus Israel, & succendent & comburent
 arma, clypeum, & hastas, arcum, & fage-
 tas, & baculos manuum, & contos, & suc-
 cendent ea igni septem annis.
 * Et non portabunt ligna de regionibus,
 neque succendent de saltibus, quoniam
 arma succendent igni, & deprædabunt
 eos quibus prædæ fuerant, & diripient vi-
 statores suos, ait Dominus Deus.
 * Et erit in die illa, dabo Gog locum se-
 pulchrum in Israel, Vallem vi-
 torum ad Orientem maris, quæ obstupe-
 scere faciet prætereuntes, & sepelient ibi
 Gog, & omnem multitudinem eius, & vo-
 cabitur Vallis multitudinis Gog.
 * Et sepelient eos domus Israel, ut mun-
 dent terram septem mensibus.
 * Sepeliet autem omnis populus terræ,
 & erit eis nominata dies in qua gloria-
 tus sum, ait Dominus Deus.
 * Et viros iugiter constituent iustitiam
 terram, qui sepeliant & requirant eos qui
 remanserant super faciem terræ, ut emun-
 dent eam. Post menses autem septem que-
 rere incipient.
 * Et circuibunt peragantes terram. Cum-
 que viderint os hominis, statuent iuxta il-
 lud titulum, donec sepeliant illud pollu-
 ctos in valle multitudinis Gog.

תרגום יונתן

* על-הרי ישראל תפול את-הכל--אנפך
 ועמים אשר אתך לעיט צפור כל-בנה וחירת
 השדה נתתך לאכלה: * על-פני השדה תפול
 כי אני דברתי נאם אדני יהוה:
 * ושלחתי-אש במגוג ובישבי האיים לבטח
 וידעו כי אני יהוה:
 * ואת-שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל
 ולא-אחל את-שם קדשי עוד וידעו הגוים
 כי אני יהוה קדוש בישראל:
 * הנה באה ונהלתה נאם אדני יהוה היום
 אשר דברתי:
 * ויצאו ישבי ערי ישראל ובערו וזהשקו בנשק
 ומגן וצנור בקשת ובהצים ובמקל יד ובכח
 ובערו בהם אש שבע שנים:
 * ולא-ישאו עצים מן-השדה ולא יחטבו מן-
 היערים כי בנשק יבערו-אש ושללו את-שלליהם
 ובזזו את-בזויהם נאם אדני יהוה:
 * והיה ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר
 בישראל גי העברים קדמת הים וחסמת היא
 את-העברים וקברו שם את-גוג ואר-כל-
 המונרה וקראו גיא המון גוג:
 * וקברום בית ישראל למען טהר את-הארץ
 שבעה חדשים: * וקברו כל-עם הארץ
 וחיה להם לשם יום הכבדי נאם אדני יהוה:
 * ואנשי תמיד יבדילו עברים בארץ מקברים
 את-העברים את-הנותרים על-פני הארץ
 לטהרה מקצה שבעה חדשים יחקרו:
 * ועברו העברים בארץ וראה עצם אדם
 ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים אל-גיא
 המון גוג:

⁴ Super montes Ifrael, & cades tu, & omnes qui circa te, & gentes quæ tecum, dabuntur in multitudinem avium omni volatili, & omnibus bestis campi dedi te ad deuorandum.

⁵ Super faciem campi cades, quia ego locutus sum, dicit Dominus Dominus.

⁶ Et mittam ignem in Magog, & habitabuntur insule in pace; & scient, quia ego sum Dominus.

⁷ Et nomen meum sanctum notum fiet in medio populi mei Ifrael, & non polluetur nomen meum sanctum ultra: & scient gentes quia ego sum Dominus sanctus in Ifrael.

⁸ Ecce venit & scies quando erit, dicit Dominus: hæc est dies in qua locutus sum.

⁹ Et egredientur habitantes urbes Ifrael, & succendent in armis clypeis, & peltis, & cunctis, & arcubus, & sagittis, & baculis manuum & lanceis, & succendent in eis ignem septem annis.

¹⁰ Et non assument ligna ex campo, neque incident de saltibus, sed arma comburent igne, & depradabuntur eos qui depradati sunt eos, & spoliabunt spoliantes eos, dicit Dominus omnipotens.

¹¹ Et erit in die illa dabo Gog locum nominatum monumentum in Ifrael, sepulchrum aduentum ad mare; & circumædificabunt circuitum oris vallis, & sepelient ibi Gog, & omnem multitudinem eius, & vocabitur tunc Cæmeterium Gog.

¹² Et sepelient eos domus Ifrael, ut mundaetur terrain septem mensibus.

¹³ Et sepelient eos omnis populus terra, & erit eis in nominatum qua die glorificatus sum, dicit Dominus Dominus.

¹⁴ Et viros semper secernent lustrantes terram ad sepeliendum derelictos à facie terra, ut emundent illos post septem menses, & requirant.

¹⁵ Et omnis pertransiens terram, & videns os hominis, ædificabit iuxta illud titulum, donec sepeliant illud sepelientes in cæmeterium Gog.

⁴ Ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραὴλ, καὶ πέσῃ σὺ καὶ πάντες οἱ περὶ σέ, καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετὰ σοὶ δουθήσονται εἰς πληθὺν ὀρνέων παντὶ πετεινῷ, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου δέδωκά σε βρωθῆναι.

⁵ Ἐπὶ προσώπῳ τοῦ πεδίου πέσῃ, ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα, λέγει κύριος κύριος.

⁶ καὶ ἀποσελεύσῃ Ἐπὶ μαγὼν, καὶ κατοικήσονται ἐν αὐτῇ εἰρήνης, & γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος.

⁷ καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον γνωσθήσεται ἐν μέσῳ λαοῦ μου Ἰσραὴλ, καὶ ἐβεβηλωθήσεται τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ὅτι ἐστὶν, καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη, ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος ἅγιος ἐν Ἰσραὴλ.

⁸ Ἰδὲ ἡκεῖ καὶ γνώσῃ ὅτε ἔσται, λέγει κύριος, αὕτη ἐστὶν ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ἐλάλησα.

⁹ καὶ ἐξελεύσονται οἱ κατοικοῦντες τὰς πόλεις Ἰσραὴλ, & καύθουσιν ἐν τοῖς ὅπλοις θυραίοις, & πέλταις, & κόντοις, & ῥέξοις, & τζόμασι, καὶ ῥάβδοις χειρῶν, & λέγχαις, & καύθουσιν ἐν αὐτοῖς πᾶς ἑπτά ἔτη.

¹⁰ καὶ ἐμὴ λάβωσιν ξύλα ἐκ τοῦ πεδίου, & οὐκ ἐμὴ κόψωσιν ἐκ τῶν δρυμῶν, ἀλλ' ἡ τὰ ὅπλα κατακαύθουσιν πυρὶ, καὶ προσνομύθουσιν ἑαυτοὺς προσνομύσαντας αὐτοὺς, καὶ σκυλεύθουσιν ἑαυτοὺς σκυλεύσαντας αὐτοὺς, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

¹¹ καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δώσω τῷ γῶν ῥηθὺν ὄνομασθὲν μνημεῖον ἐν Ἰσραὴλ, πολυδύθειον τῶν ἐπελθόντων πρὸς τὴν θαλάσσην, & περιουδομήθουσιν τὸ περιούμιον τῆς φάραγγος, καὶ καταρύξουσιν ἐκείτῃ γῶν, & πᾶς τὸ πλῆθος αὐτῆς, & κληθήσεται ῥηθὺς τὸ πολυδύθειον τοῦ γῶν.

¹² καὶ καταρύξουσιν αὐτοὺς οἶκος Ἰσραὴλ, ἵνα καθαριθῇ ἡ γῆ ἐν ἐπὶ αὐτῆς.

¹³ καὶ καταρύξωσιν αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, καὶ ἔσται αὐτοῖς εἰς ὄνομασθὲν ἡ ἡμέρα ἐδοξάσθη, λέγει κύριος κύριος.

¹⁴ καὶ ὁ ὄμιλος διαπαντὸς διασελεύσεται Ἐπὶ πορθοῦν τοὺς τὴν γῆν θάψαι ἑαυτοὺς καὶ ταλελεῖν τοὺς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καθαίρει αὐτοὺς μετὰ τὴν ἐπὶ αὐτῶν ἐκζητήσονται.

¹⁵ καὶ πᾶς ὁ διαπορθοῦν τὴν γῆν, καὶ ἰδὼν ὅσον δούρειον, οἰκοδομήσει πύργον αὐτῷ σημεῖον, ἕως ὅτου θάψωσιν αὐτοὶ τὰ πονήματα εἰς τὸ πολυδύθειον τοῦ γῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁴ Et super montes terræ Ifrael proijcietur cadauer tuum: te & omnes exercitus tuos, & populos multos qui sunt tecum, aibus volucribus, omniq; volatili & bestiis agri tradidi consumendos.

⁵ Super faciem agri proijcietur cadauer tuum, quia ego decreui in verbo meo, ait Dominus Deus.

⁶ Et succendam ignem in Magog, & in incolis insularum qui habitant confidenter: & scient, quia ego sum Dominus.

⁷ Et nomen sanctum meum reuelabo in medio populi mei Ifrael, & non violabo nomen sanctum meum amplius: & scient populi, quia ego Dominus sanctus qui habitare feci maiestatem meam in Ifrael.

⁸ Ecce venit & confirmabitur, ait Dominus Deus: hæc est dies quam decreui in verbo meo.

⁹ Et egredientur habitatores ciuitatum terræ Ifrael, & calefient, & illustrabuntur armis bellicis clypeis & scutis, & sagittis, & iaculorum & lancearum lignis: & succendent his ignem septem annis.

¹⁰ Et non tollent ligna de agro, nec succident de saltu, quia armis bellicis succendent ignem, & depradabuntur depradatores suos, & expoliabunt expoliatores suos, ait Dominus Deus.

¹¹ Et erit in tempore illo, & dabo ipsi Gog locum aptum in domum sepulchri in Ifrael in Valle vadorum ad Orientem maris Genesat; ea coniuncta est duobus montibus; & sepelient ibi Gog, & omnem multitudinem eius, & vocabunt Vallem multitudinis Gog.

¹² Et sepelient eos domus Ifrael, ut mudent terrain septem mensibus.

¹³ Et sepelient eos omnis populus terræ, & erit eis in nomen dies in quo me glorificauero, ait Dominus Deus.

¹⁴ Et viros iugiter constituent, ut transeant per terram, sepelientes cum his qui transeunt, eos qui remanserant super faciem terræ, ut emundent eam, post septem menses incipient querere.

¹⁵ Et si quis transiens per viam eorum, qui transeunt per terram, viderit ossa hominum, construct iuxta illa titulum, donec sepeliant illa humatores in Valle multitudinis Gog.

* וְגַם שֵׁם-עִיר הַמוֹנֶה וְטָהְרוּ הָאָרֶץ :
 * וְאַתָּה בֶן-אָדָם כֹּה-אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה אֹמֵר
 לְצִפּוֹר כָּל--כֶּנֶף וְלִכְלִי חֵית הַשָּׂדֶה הַקִּבְצוֹ וְבִאוּ
 הַאֲסָפוּ מִסְכִּיב עַל-זִבְחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבֵחַ לָכֶם זֶבַח
 גָּדוֹל עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶכְלֶתֶם בָּשָׂר וְשִׁיתֶם דָּם :
 * בָּשָׂר גְּבוּרִים תֹּאכְלוּ וְדָם-נְשִׂאֵי הָאָרֶץ תִּשְׁתּוּ
 אֵילִים כְּרִים וְעֵתוּדִים פְּרִים מְרִיאֵי בָשָׂן כָּל־ם :
 * וְאֶכְלֶתֶם חֶלֶב לְשִׁבְעָה וְשִׁיתֶם דָּם לְשִׁבְרוֹן
 מִזִּבְחִי אֲשֶׁר-זִבַּחְתִּי לָכֶם :
 * וְשִׁבַּעְתֶּם עַל-שַׁלְחָנִי סוֹס וְרֶכֶב גְּבוּר וְכָל-
 אִישׁ מִלְחָמָה נָאֵם אֲדֹנִי יְהוָה :
 * וְנָתַתִּי אֶת-כְּבוֹדִי בְּנוֹיָם וְרָאוּ כָל-הַגּוֹיִם אֶת-
 מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְאֶת-יָדִי אֲשֶׁר-שָׂמַתִּי בָהֶם :
 * וַיִּדְעוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם מִן-
 הַיּוֹם הַהוּא וְהָלָאָה : * וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי בַעֲוֹנָם
 גָּלוּ בִּירַת יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָעַל-בִּי וְאֶסְתֵּר פָּנַי
 מֵהֶם וְאַתָּנֶם בְּיַד צָרֵיהֶם וַיִּפְּלוּ בַּחֲרֹב כָּל־ם :
 * כְּטַמְאֶתֶם וּכְפָשַׁעְתֶּם עָשִׂיתִי אִתְּכֶם וְאֶסְתֵּר
 פָּנַי מֵהֶם : * לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה עֲתִידָה
 אֲשִׁיב אֶת-שְׁבִית יַעֲקֹב וְרַחֲמֵתִי כָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל
 וְקִנְיַתִּי לְשֵׁם קָדְשִׁי :
 * וְנָשׂוּ אֶת-כָּל-מִתָּת וְאֶת-כָּל-מַעַלְם אֲשֶׁר מָעַל-
 בִּי בִשְׁבִיתָם עַל-אֲדַמְתָם לְבִטָּח וְאֵין מַחֲרִיד :
 * בְּשׁוֹבְבֵי אוֹתָם מִן-הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֹתָם
 מֵאַרְצוֹת אִיִּבְיָהֶם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם רַבִּים :
 * וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם בְּהַגְלוֹתִי אֹתָם
 אֶל-הַגּוֹיִם וּכְנַסְתִּים אֶל-אֲדַמְתָם וְלֹא-אוֹתִיר
 עוֹד מֵהֶם שֵׁם : * וְלֹא-אֶסְתִּיר עוֹד פָּנַי מֵהֶם
 אֲשֶׁר שָׁפַכְתִּי אֶת-רוּחִי עַל-בֵּירַת יִשְׂרָאֵל נָאֵם
 אֲדֹנִי יְהוָה :

16 * Nomen aut ciuitatis Amona, & mun
 17 dabunt terram. * Tu aut fili hominis, Hæc
 dicit Dñs Deus : Dic omni volucris & vni-
 uersis auibus, cunctisq; bestiis agri, Conue-
 nite, properate, concurrite vndiq; ad victi-
 mam meam quam ego immolo vobis, vi-
 ctimā grandem super montes Israel, vt co-
 medatis carnē & bibatis sanguinem. * Car-
 nes fortiū comedetis, & sanguinem prin-
 cipum terræ bibetis, arietū & agnorum, &
 hircorū, taurorumque, & altilium, & pin-
 guium omnium. * Et comedetis adipē in
 faturitatem, & bibetis sanguinē in ebri-
 tatē, de victima quā ego immolauī vobis.
 18 * Et faturabimini super menfam meā de
 equo & equite forti, & de vniuersis viris
 19 bellatoribus, ait Dñs Deus. * Et ponā glo-
 riam meā in gentibus, & videbunt omnes
 20 gentes iudiciū meum quod fecerim & ma-
 21 nū meam quam posuerim super eos. * Et
 22 scient domus Israel, quia ego Dñs Deus
 23 eorum, à die illa & deinceps. * Et scient
 gentes, quoniam in iniquitate sua capta sit
 domus Israel, & q; reliquerit me, & abscon-
 derim faciem meā ab eis, & tradiderim eos
 in manus hostium, & ceciderint in gladio
 24 vniuersi. * Iuxta immunditiam eorum
 & scelera feci eis, & abscondi faciem meam
 25 ab illis. * Propterea hæc dicit Dñs Deus :
 Nūc reducam captiuitatem Iacob, & mi-
 26 ferebor omnis domus Israel. Et assumam
 zelum pro nomine sancto meo.
 27 * Et portabunt confusionem suam, &
 omnem præuaricationem quam præuari-
 cati sunt in me, cū habitauerint in terra
 sua confidenter neminem formidantes.
 28 * Et reduxero eos de populis, & congre-
 gauero de terris inimicorum suorum, &
 sanctificatus fuero in eis in oculis gētiū
 29 plurimarum. * Et scient, quia ego Dñs
 Deus eorum, eò quòd transtulerim eos in
 nationes, & congregauerim eos super ter-
 ram suā, & nō dereliquerim quemquā ex
 30 eis ibi. * Et non abscondam vltra faciē meā
 super omnē domum Israel, ait Dñs Deus.

תרגום יונתן

16 ואף לחמן וחרמון קטילי רומי קרתא דסגיאין אתרגושהתא וידכין ארעא :
 17 ואת בר אדם כה אמר אדני יי אלהים אמר לעופא
 ואלה חית וכל חית ברא אתקנשו ואתו אתקרבו מסחור מסחור על קטילי דאנא קטל לכון קטול סגיי על טורי ישראל ותיכלון בשרא
 18 בשר גברין ותיכלון ודם רבבין ארעא תשתון מלכין רבבין וטורגין גברין עתירי נכסין בלחון :
 19 ותיכלון
 20 ותשבועון על טורי עמי בשר סוסין ורתיכין גברין וכל גברי עברי
 21 ואתן ית יקרי בעממא ויחזון כל עממא ית פרענות דעברת וית גבורתי דשית בלחון :
 22 וידעון בית
 23 וידעון עממא ארי בחוביהון גלו בית ישראל על דשקרו במימרי וסלקת שכינת
 24 כסו אבותיהון וכמרדיהון אתפרעת מנהון וסלקת שכינת מנהון :
 25 וכל בית ישראל ואתפרע פרענות גבורתי מן עממא על דאחילו ית
 26 ויקבלון ית אתקנעוהון וית כל שקריהון דשקרו במימרי בסתבון על ארעהון לרחצן ולית דסגיר :
 27 ואתיב יתהון מביני עממא ואכבש יתהון ממרינת בעלי רבביהון ואתקדש בלחון לעיני עממין סגיאין :
 28 וידעון ארי אנא יי אלהים בען אתיב ית גלות יעקב וארחם על כל בית ישראל ואתפרע פרענות גבורתי מן עממא על דאחילו ית
 29 ולא אסתיר עוד שכינתי מנהון דשפכת ית רוח קדשי על בית ישראל אמר יי אלהים :

¹⁶ * Et enim nomen ciuitatis cæmeterium, & mundabitur terra. ¹⁷ * Et tu fili hominis: Hæc dicit Dominus Dominus, Dic omni aui volucri, & ad omnes bestias campi, Congregamini et venite ab omnibus quæ in circuitu ad sacrificiū meum, quod sacrificauī vobis sacrificiū magnum super montes Iffrael, & comedetis carnes & bibetis sanguinem. ¹⁸ * Carnes gigantū comedetis, & sanguinem principum terræ bibetis, arctos & vitulos, & hircos: & vituli impinguati omnes. ¹⁹ * Et comedetis adipem in saturitate, & bibetis sanguinem in ebrietate de sacrificio meo quod sacrificauī vobis.

²⁰ * Et saturabimini de mensa mea; equum & ascensorem, & gigantem, & omnem virum bellatorem, dicit Dominus.

²¹ * Et dabo gloriam meam in vobis, & debunt omnes gentes iudicium meum quod feci, & manum meam quam induxi super eos.

²² * Et scient domus Iffrael, quia ego sum Dominus Deus eorum à die ista & deinceps.

²³ * Et scient omnes gentes; quia propter peccata sua captiuati sunt domus Iffrael, eò quòd prauaricati sunt in me, & auerti faciem meam ab eis, & tradidi eos in manus inimicorum eorum, & ceciderunt vniuersi gladio.

²⁴ * Secundum immunditias eorum, & iniquitates eorum feci eis, & auerti faciem meam ab eis. ²⁵ * Propterea hæc dicit Dominus Dominus, Nunc reducam captiuitatem in Iacob, & miserabor domus Iffrael, & zelabo propter nomen sanctū meum. ²⁶ * Et portabunt ignominiam suam, & iniustitiam quam iniuste egerunt cum habitauerint ipsi in terra sua in pace, & non erit exterrens.

²⁷ * Cum reduxero ego eos de gentibus, & congregauero ego eos de regionibus gentium, et sanctificabor in eis, in conspectu gentiū. ²⁸ * Et scient, quia ego sum Dominus Deus eorū, cum apparuero, ego eis in gentibus, & cum congregauero ego eos super terram eorum, & non derelinquam ultra ex eis quempiam ibi.

²⁹ * Et non auertam ultra faciem meam ab eis, eò quòd effudi furorem meum super domum Iffrael, dicit Dominus Dominus.

¹⁶ * Ἐ γὰρ τὸ ὄνομα τῆ πόλεως πολυθρόνον, ἔ καθαρισθή-
¹⁷ (εἰ) ἡ γῆ. * Ἐ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, τὰδε λέγει κύριος ὁ κύριος, εἰπον παιτὶ ὀρνέῳ πέτειναι, καὶ πρὸς πᾶν τὰ θηρία τοῦ πεδίου, συνάχθητε, καὶ ἔρχεσθε ἀπὸ πάντων τῶν περικύκλω ἐπὶ τὴν θυσίαν μου ἵνα τέθυκα ὑμῖν θυσίαν μεγάλην ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραὴλ, ἔ φάγεσθε κρέα ἔ πίετε αἷμα.

¹⁸ * κρέα μεγάλων φάγεσθε, καὶ αἷμα δρχόντων τῆς γῆς πίετε, καὶ ἄρτοι, καὶ μόχοι, καὶ τράγοι, καὶ ὅμοιοι ἐσσατωμένοι πάντες.

¹⁹ * καὶ φάγεσθε σάρκας πλησμονήν, ἔ πίετε αἷμα εἰς μέθην ἀπὸ τῆ θυσίας μου ἥ ἐθύσα ὑμῖν. * καὶ ἐμπλησθήσεσθε ἀπὸ τῆ τροφῆς μου ἵππων καὶ ἀνὰβάτων, ἔ γίγαντες, καὶ πᾶν τὸ θῆρ πολεμιστὴν, λέγει κύριος.

²¹ * καὶ δώσω τὴν δόξαν μου ἐν ὑμῖν, καὶ ὅσον πᾶν τὰ ἔθνη τὴν κρείσιν μου ἵνα ἐποίησα, καὶ τὴν χειρὶ μου ἵνα ἐπήγαγον ἐπ' αὐτούς.

²² * Ἐ γνώθι οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν ἀπὸ τῆ ἡμέρας ταύτης καὶ ἐπέκεινα.

²³ * καὶ γνώθι πᾶν τὰ ἔθνη, ὅτι διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν ἡ χμαλωτὴ θῆσαν οἶκος Ἰσραὴλ, ἀνθ' ὧν ἠθέτησαν εἰς ἐμέ, ἔ ἀπέσρεψα τὸ πρὸς ὁπὸν μου ἀπ' αὐτῶν, ἔ παρέδωκα αὐτούς εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ἔπεσαν πάντες μαχαίρα. * καὶ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτῶν καὶ τὰ ὀνειδήματα αὐτῶν ἐποίησα αὐτοῖς, καὶ ἀπέσρεψα τὸ πρὸς ὁπὸν μου ἀπ' αὐτῶν.

²⁵ * διὰ τοῦτο τὰδε λέγει κύριος κύριος, νῦν ἀνασρέψω αἰχμαλωσίαν ἐν Ἰακώβ, ἔ ἐλεήσω τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, ἔ ζηλώσω διὰ τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν μου.

²⁶ * καὶ λήψον τὴν ἀτιμίαν ἑαυτῶν, ἔ τὴν ἀδικίαν ἡὺν ἠδίκησαν ἐν τῇ κατεκιδῆναι αὐτούς ἐπὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἐπ' εἰσλήνης, καὶ ὅσα ἔσται ὁ ἐκφοβῶν.

²⁷ * ἐν τῇ ἀποσρέψαι με αὐτούς ἐκ τῶν ἐθνῶν, ἔ συναγαγεῖν με αὐτούς ἐκ τῶν χωρῶν τῶν ἐθνῶν. καὶ ἀγαθήσωμαι ἐν αὐτοῖς, ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν.

²⁸ * καὶ γνώθι ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, ἐν τῇ ἐπιφανῆναι με αὐτοῖς ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἔ ἐν τῇ συνάξει με αὐτούς ἐπὶ τὴν γῆν αὐτῶν, ἔ ὅσα ἐγκαταλείψω ἐπὶ αὐτῶν ἐδὲνα ἐκεῖ.

²⁹ * Ἐ ὅσα ἀποσρέψω ὅσα ἐπὶ τὸ πρὸς ὁπὸν μου ἀπ' αὐτῶν, ἀνθ' ὧν ἐξέχεα τὸν θυμὸν μου ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, λέγει κύριος κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁶ Ibi quoque projicientur occisi excelsæ ciuitatis cuius turmæ multæ sunt, & emundabunt terram. ¹⁷ Tu autem fili hominis: Hæc dicit Dominus Deus, Dic auiibus, passeribus, omnique volatili, & omni bestie agri, Congregamini & venite, appropinquate vndique ad sacrificiū meum, quos ego occido vobis occisione magna super montes Iffrael, & comedetis carnem & bibetis sanguinem. ¹⁸ Carnem comedetis, & sanguinem principum terræ bibetis, regum, principum, & ducum fortium, opibus diuitum omnium. ¹⁹ Et comedetis adipem ad saturitatem, & bibetis sanguinem ad ebrietatem; de carne occisorum, quos ego occido vobis. ²⁰ Et saturabimini super montes populi mei carne equorum, & quadrigarum fortium & omnium bellatorum robustorum, ait Dominus Deus. ²¹ Et dabo gloriam meam in populis, & videbunt omnes populi vltionem meam quam feci, & potentiam meam quam posui in eis. ²² Et scient domus Iffrael, quia ego Dominus Deus eorum à die illa & deinceps. ²³ Et scient populi, quia propter peccata sua migravit domus Iffrael, pro eo quòd prauaricata est in verbum meum, & abstuli maiestatem meam ab eis; & tradidi eos in manus inimicorum suorum, & interfecti sunt gladio vniuersi. ²⁴ Iuxta immunditias suas & rebelliones suas vltionem sumpsi ex eis, & abstuli maiestatem meam ab eis. ²⁵ Idcirco hæc dicit Dominus Deus, Nunc reducam captiuitatem Iacob & miserabor vniuersæ domus Iffrael, & vltiscar vltionem populi mei de populis, pro eo quòd violauerunt nomen sanctum meum. ²⁶ Et suscipient confusionem suam, & omnes prauaricationes suas, quibus prauaricati sunt in verbum meum cum habitarent super terram suam confidenter; & non erit qui exterreos eos. ²⁷ Cum reduxero eos de medio populorum, & congregauero eos de prouincijs inimicorum suorum; & sanctificatus fuero in eis in oculis populorum, & nunc quia conuersi sunt, congregauerim eos ad terram suam: nec reliquum faciam ultra quenquam ex eis ibi. ²⁸ Neque auferam amplius maiestatem meam ab eis; quia effudi spiritum sanctum meum super domum Iffrael, ait Dominus Deus.

מ

* בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש
 השנה בעשור לחדש בארבע עשרה שנה אחר
 אשר הכתה העיר בעצם היום הזה היתה עלי
 יד-יהוה ויבא אתי שמה:
 * במראות אלהים הביאני אל-ארץ ישראל
 ויניחני אל-הר גבוה מאד ועליו במבנה
 עיר מנבב:
 * ויביא אותי שמה והנה איש מראו
 במראה נחשור ופתיל פשתים בידו וקנה המדה
 והוא עמד בשער:
 * וידבר אלי האיש בן-אדם ראה בעיניך
 ובאזניך שמע ושים לבך לכל אשר-אני מראה
 אותך כי למען הראותכה הבאתה הנה הנך את-
 כל-אשר-אתה ראה לבית ישראל:
 * והנה חומה מחוץ לבית סביב סביב וביר
 האיש קנה המדה שש-אמות באמה וטפח וימד
 אר-רחב הבנין קנה אחד וקומה קנה אחד:
 * ויבוא אל-שער אשר פניו דרך הקדימה ויעל
 במעלתו וימד את-סף השער קנה אחד רחב ואת
 סף אחד קנה אחד רחב:
 * והתא קנה אחד ארך וקנה אחד רחב ובין
 התאים חמש אמות וסף השער מאצל אולם
 השער מהבית קנה אחד:
 * וימד את-אלם השער מהבית קנה אחד:
 * וימד את-אלם השער שמנה אמות ואילו
 שתים אמות ואלם השער מהבית:
 * ותאי השער דרך הקדים שלשה מפות ושלשה
 מפה מדה אחת לשלשתם ומדה אחת לאולם
 מפור ומפו:

IN vicesimoquinto anno transmigrationis nostrae in exordio anni, decimamensis, quarto decimo anno, postquam percussa est ciuitas, in ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc

* In visionibus Dei. Adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi edificium ciuitatis vergentis ad Austrum.

* Et introduxit me illuc. Et ecce vir cuius erat species quasi species aeris, & funiculus lineus in manu eius, & calamus mensurae in manu eius. stabat autem in porta.

* Et locutus est ad me idem vir. Filii hominis, vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia quae ego ostendam tibi, quia ut ostendantur tibi, adductus es huc. Annuncia omnia quae vides domui Israel.

* Et ecce murus forinsecus in circum domus undique & in manu viri calamus mensurae sex cubitorum & palmo. Et mensus est latitudinem aedificij calamo vno, altitudinem quoque calamo vno.

* Et venit ad portam quae respiciebat viam Orientalem, & ascendit per gradus eius: & mensus est limen portae calamo vno latitudinem, id est, limen vnum cubito vno in latitudine.

* Et thalamum vno calamo in longum, & vno calamo in latum, & inter thalamos quinque cubitos, & limen portae iuxta vestibulum portae intrinsecus calamo vno.

* Et mensus est vestibulum portae octo cubitorum.

* Et frontem eius duobus cubitis. Vestibulum autem portae erat intrinsecus.

* Porro thalami portae ad viam Orientalem, tres hinc & tres inde, mensura vna trium, & mensura vna frontium ex vnaque parte.

תרגום יונתן

ם

בעשרים וחמש שנים לגלותנו בראש השנה בעשור לחדש בארבע עשרה שנה אחר אשר הכתה העיר בעצם היום הזה היתה עלי יד-יהוה ויבא אתי שמה:
 * במראות אלהים הביאני אל-ארץ ישראל ויניחני אל-הר גבוה מאד ועליו במבנה עיר מנבב:
 * ויביא אותי שמה והנה איש מראו במראה נחשור ופתיל פשתים בידו וקנה המדה והוא עמד בשער:
 * וידבר אלי האיש בן-אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך לכל אשר-אני מראה אותך כי למען הראותכה הבאתה הנה הנך את-כל-אשר-אתה ראה לבית ישראל:
 * והנה חומה מחוץ לבית סביב סביב וביר האיש קנה המדה שש-אמות באמה וטפח וימד אר-רחב הבנין קנה אחד וקומה קנה אחד:
 * ויבוא אל-שער אשר פניו דרך הקדימה ויעל במעלתו וימד את-סף השער קנה אחד רחב ואת סף אחד קנה אחד רחב:
 * והתא קנה אחד ארך וקנה אחד רחב ובין התאים חמש אמות וסף השער מאצל אולם השער מהבית קנה אחד:
 * וימד את-אלם השער מהבית קנה אחד:
 * וימד את-אלם השער שמנה אמות ואילו שתים אמות ואלם השער מהבית:
 * ותאי השער דרך הקדים שלשה מפות ושלשה מפה מדה אחת לשלשתם ומדה אחת לאולם מפור ומפו:
 * וימד את-אלם השער שמנה אמות ואילו שתים אמות ואלם השער מהבית:
 * ותאי השער דרך הקדים שלשה מפות ושלשה מפה מדה אחת לשלשתם ומדה אחת לאולם מפור ומפו:
 * וימד את-אלם השער שמנה אמות ואילו שתים אמות ואלם השער מהבית:
 * ותאי השער דרך הקדים שלשה מפות ושלשה מפה מדה אחת לשלשתם ומדה אחת לאולם מפור ומפו:

CAP. XL.

ET factam est in quinto & vicesimo anno
captivitatis nostræ, in primo mense, decima
mensis, in quartodecimo anno postquam capta
est ciuitas, in die illa facta est super me manus
Domini.

Et adduxit me in visione Dei in terram
Israel, & posuit me in monte excelso valde, &
in eo quasi edificatio ciuitatis è regione.

Et introduxit me illuc: & ecce vir & vi-
sio eius erat quasi visio aris splendentis, & in
manu eius erat funiculus edificatorum, & ca-
lamus mensura, & ipse stabat in porta.

Et dixit ad me vir, Vidisti fili hominis? in
oculis tuis vide, & in auribus tuis audi, &
pone in cor tuum omnia quæcunque ego ostendo
tibi, quia ut ostendatur tibi ingressus es huc:
& ostendas omnia quæcunque tu vides domui
Israel.

Et ecce murus extra domum per gyrum,
& in manu viri calamus mensura cubitorum
sex in cubito & palmi, & mensus est ante-
murale latitudinem æqualem calamo, & æqua-
lem calamo longitudinem, & æqualem calamo
altitudinem.

Et ingressus est in portam respicientem ad
Orientem in septem gradibus, & mensus est
the sex sex alam portæ æqualem calamo lati-
tudinem, & altitudo æqualis calamo, & æqua-
lis calamo longitudo & alam cubitorum quin-
que.

Et the tertium æquale calamo latitudine, &
& æquale calamo longitudine.

Et alam portæ iuxta alam portæ cubito-
rum octo.

Et alam cubitorum duorum, & alam por-
tæ intrinsecus.

Et the portæ è regione tres hinc & tres
inde, & mensura una tribus, mensura una
alam hinc & hinc.

μ.

Καὶ ἐχρέβετόν τῷ πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει τῆς αἰχ-
μαλωσίας ἡμῶν ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς
ἐν τῷ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ ἔτει μετὰ τὸ ἀλῶναι τὴν πό-
λιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐχρέβετόν ἐπ' ἐμὲ χεὶρ κυρίου.

καὶ ἤγαγόν με ἐν ὁρμαίνῃ θεοῦ εἰς γῆν Ἰσραὴλ, καὶ
ἐθεκόν με ἐπ' ὄρεσι ὑψηλοῦ σφοδρῶς, καὶ ἐπ' αὐτῶς οἰ-
κοδόμη πόλεως ἀπέναντι.

καὶ εἰσήγαγόν με ἐκεῖ· καὶ ἰδὲ ἀνὴρ, καὶ ἡ ὄρασις
αὐτοῦ ὡς αἰὶ ὄρασις χαλκοῦ σίλβοντος, καὶ ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ ὡς ἀρτεῖον οἰκοδόμων, καὶ κάλαμος μέτρον, καὶ
αὐτὸς εἰσῆκει ἐπὶ τὴν πύλιν.

καὶ εἶπέν μοι ὁ ἀνὴρ, ἑώρακας ὅτι ἀνθρώπου; ἐν
τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἰδέ, καὶ ἐν τοῖς ὠσίν σου ἀκουε, & τάξον
εἰς τὴν καρδίαν σου πάντα ὅσα ἐγὼ δεικνύω σοι, διότι ἐνε-
κα τοῦ δεῖξαι σοι εἰσελήλυθας ὧδε· καὶ δείξης πάντα ὅσα
σὺ ὄρας τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ.

καὶ ἰδὲ περίβολος ἔξωθεν τοῦ οἴκου κύκλῳ, καὶ ἐν τῇ
χειρὶ τοῦ ἀνδρὸς κάλαμος τὸ μέτρον πήχων ἑξ ἐν πήχῃ
καὶ παλαιστῆς, καὶ διεμέτρησεν τὸ περὶ τείχος μα πλά-
τος ἱὸν τῷ καλάμῳ· καὶ τὸ δεῖ ἱὸν τῷ καλάμῳ τὸ μῆκος
καὶ ἱὸν τῷ καλάμῳ τὸ ὕψος.

καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πύλιν τὴν βλέπονσαν ἐξ ἀνα-
τολῆς ἐν ἐπὶ ἀναβαθμοῖς, καὶ διεμέτρησεν τὸ θεὸν ἑξ ἐξ
τῷ αἰλάμ τῇ πύλιν ἱὸν τῷ καλάμῳ πλάτος, καὶ τὸ ὕψος
ἱὸν τῷ καλάμῳ, καὶ ἱὸν τῷ καλάμῳ μῆκος, καὶ τὸ αἶς
πήχων πέντε.

καὶ τὸ θεὸν τὸ τρίτον ἱὸν τῷ καλάμῳ πλάτος καὶ ἱὸν
τῷ καλάμῳ μῆκος.

καὶ τὸ ἐλ τοῦ πυλῶντος πλησίον τοῦ αἰλάμ τῇ πύλιν
πήχων ὀκτώ.

καὶ τὰ αἰλεὺς πήχων δύο, καὶ τὸ αἰλάμ τῆς πύλιν
ἔσωθεν.

καὶ τὸ θεὸν τῆς πύλιν κατέναντι τρεῖς εἴθεν καὶ τρεῖς
εἴθεν, καὶ μέτρον ἐν τοῖς τρισὶ μέτρον ἐν τοῖς αἰλάμ
εἴθεν καὶ εἴθεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XL.

Vicesimoquinto anno transmigrationis nostræ in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam dirupta est ciuitas, in hac eadem die resedit super me spiritus propheticus à facie Domini; & adduxit me illuc. In spiritu prophético qui resedit super me à facie Domini, induxit me in terram Israel, & posuit me super montem excelsum valde; & super eum erat quasi edificium ciuitatis ab Austro.

Et introduxit me illuc. Et ecce vir cuius aspectus erat quasi aspectus aris, & funiculus lineus in manu eius, & calamus mensurae. & ipse stabat in porta. Et locutus est ad me vir, dicens: Fili hominis vide omnia quæ tu vides, domui Israel.

Et ecce murus extra domum per circuitum, & in manu viri calami mensurae ex quibus vnus erat sex cubitorum in cubito qui est cubitus & palmus. & mensus est latitudinem edificiij calamo vno, & altitudinem calamo vno.

Et ingressus est per portam quæ aperta erat ad viam Orientalem, & ascendit per gradus portæ iuxta vestibulum portæ intrinsecus calamo vno.

Et mensus est limen portæ calamo vno in latitudinem, & limen vnum calamo vno in latitudinem. Et mensus est vestibulum portæ interioris calamo vno.

Et mensus est vestibulum portæ octo cubitis; & frontes eius duobus cubitis: vestibulum autem portæ erat intrinsecus.

Et thalami portæ in via Orientali tres hinc & tres inde; mensura vna erat illorū trium, & mensura vna erat frontium hinc & inde.

* Et mensus est latitudinem introitus portæ cubitorum decem, & latitudinem portæ cubitorum tredecim.

* Et cubitus unus reductus in conspectu theim, & cubiti unius terminus hinc & inde, & thee cubitorum sex hinc, & cubitorum sex inde.

* Et mensus est portam à muro thee vsque ad parietem thee latitudinem cubiti viginti quinque: hæc porta contra portam.

* Et sub dio alam portæ sexaginta cubiti, & theim portæ atrij, & sub dio portæ extrinsecus per circuitum.

* Alam portæ interioris cubitorum quinquaginta.

* Et fenestra abscondita super theim, & super alam intra portam atrij per circuitum, & similiter alamothe fenestra in circuitu intrinsecus, & super alam palmæ hinc & inde.

* Et introduxit me in atrium interius; & ecce thalami & columnæ atrij in circuitu triginta thalami in columnis.

* Et porticus ab Austro portarum secundum longitudinem ianuarum columnæ quæ inferius. & mensus est latitudinem atrij à sub dio portæ exterioris vsque interius.

* Ad sub dio portæ interioris respicientis extrinsecus; cubiti centum aspicientis ad Orientem: & duxit me ad Aquilonem. * Et ecce porta respiciens ad Aquilonem atrio exteriori, & mensus est eam longitudinem eius & latitudinem.

* Et thee tres hinc & tres inde, & aleu & alamothe, & palmas eius: & factum est secundum mensuram portæ respicientis ad Orientem cubitorum quinquaginta longitudo eius, & cubitorum viginti quinque latitudo eius.

* Et fenestra eius & alamothe, & palmæ eius sicut porta respiciens ad Orientem, & in septem gradibus ascendeant ad eam, & alamothe intrinsecus.

* Et porta atrio interiori respicienti ad portam Aquilonis, sicut portæ respicientis ad Orientem; & mensus est atrium à porta ad portam cubitis centum.

* καὶ διεμέτρησεν τὸ πλάτος τῆς θύρας ἑπτὰ πύλωνος πηχῶν δέκα· ἔκ τῶν ὀφθαλμῶν ἑπτὰ πύλωνος πηχῶν δεκατριῶν.

* καὶ πῆχυς εἰς ὁπλισμαγόμενος καὶ πρὸς ὅσον τὰ θεῖμα, καὶ πῆχεως ἐνὸς ὄφθαλμοῦ ἐνθεν, καὶ ἐνθεν καὶ τὸ θεῖμα πηχῶν ἑξὶ ἐνθεν καὶ πηχῶν ἑξὶ ἐνθεν.

* καὶ διεμέτρησε τὴν πύλιν ἀπὸ τοῦ τείχους τοῦ θεῖμα ὅτι τὸν τοῖχον τοῦ θεῖμα πλάτος πῆχεις εἰκοσιπέντε· αὕτη

πύλη ὁπλισμαγόμενος. * καὶ τὸ αἶθριον τοῦ αἵλαμ τῆς πύλης ἐξήκοντα πῆχεις, καὶ θεῖμα τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ αἶθριον τῆς πύλης ἐξωθεν κύκλῳ.

* αἵλαμ τῆς πύλης ἐσωθεν πηχῶν πεντήκοντα.

* καὶ θυρίδες κρυπταὶ ὅτι τὰ θεῖμα, ἔκ τῶν αἵλαμ ἐσωθεν τῆς πύλης τῆς αὐλῆς κύκλῳ ἐνθεν καὶ ὡσαύτως τῆς αἵλαμ ὅτι θυρίδες κύκλῳ ἐσωθεν, καὶ ὅτι τὰ αἵλαμ φοίνικες ἐνθεν καὶ ἐνθεν.

* καὶ εἰσήγαγε με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν, καὶ ἰδὲ πασοφόρια, καὶ περισύλα τῆς αὐλῆς κύκλῳ τριᾶκοντα πασοφόρια ἐν τοῖς περισύλοις.

* καὶ αἵ σοαὶ καὶ νότου τῶν πυλῶν καὶ τὸ μῆκος τῶν πυλῶν τὸ περισύλον τὸ ὑποκάτω· καὶ διεμέτρησεν τὸ πλάτος τῆς αὐλῆς ἀπὸ τοῦ αἵθριος τῆς πύλης τῆς ἐσωτέρας ἕως ἐσωθεν.

* ὅτι τὸ αἶθριον τῆς πύλης ἐσωτέρας τὸ βλέψας ἐξω πῆχεις ἑκατὸν τῆς βλέψας καὶ δὴ αὐτῆς, καὶ ἡ γὰρ με ὅτι βορεῶν.

* καὶ ἰδὲ πύλη βλέπουσα πρὸς βορεῶν τῇ αὐλῇ τῇ ἐσωτέρᾳ, καὶ διεμέτρησεν αὐτὴν τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ τὸ πλάτος.

* καὶ τὸ θεῖμα τρεῖς ἐνθεν καὶ τρεῖς ἐνθεν καὶ τὸ ἐλεῖ, καὶ τὰ αἵλαμ μύρ, καὶ ἑξὶ φοίνικας αὐτῆς· καὶ ἐγγύς καὶ τὰ μέτρα τῆς πύλης τῆς βλέψας καὶ δὴ αὐτῆς πηχῶν πεντήκοντα τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ πηχῶν εἰκοσιπέντε τὸ ὄφθαλμος αὐτῆς.

* καὶ θυρίδες αὐτῆς, καὶ τὸ αἵλαμ μύρ, ἔκ τῶν φοίνικες αὐτῆς καθὼς ἡ πύλη ἡ βλέπουσα καὶ δὴ αὐτῆς, ἔκ τῶν ἐπὶ κλιμακῆρσιν δώδαινον ἐπ' αὐτὴν καὶ τὰ αἵλαμ μύρ ἐσωθεν.

* καὶ πύλη τῇ αὐλῇ τῇ ἐσωτέρᾳ βλέψας ὅτι πύλιν τοῦ βορεῶ, τρέπον τῆς πύλης τῆς βλέψας καὶ δὴ αὐτῆς· ἔκ τῶν διεμέτρησεν τὴν αὐλὴν ἀπὸ πύλης ὅτι πύλιν πῆχεις ἑκατὸν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et mensus est latitudinem introitus portæ decem cubitis, & longitudinem portæ tredecim cubitis. "Et marginem quæ erat ante thalamos cubito vno, & cubito vno marginem hinc. Thalamus autem erat sex cubitorum hinc, & sex cubitorum inde.

"Et mensus est portam à tecto thalami vsque ad tectum eius, latitudinem viginti quinque cubitorum, ostium contra ostium.

"Et fecit frontes sexaginta; altitudo earum unius cubiti erat, & super frontem atrij portæ per circuitum.

"Et ante portam mediam quæ erat ante vestibulum portæ interioris erant quinquaginta cubiti.

"Et fenestræ obturatæ erant in thalamis & in frontibus eorum intra portam per circuitum, & similiter in vestibulis: & fenestræ per circuitum intrinsecus, & super frontes capitella.

"Et introduxit me in atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pauimentum factum in atrio per circuitum, triginta gazophylacia super pauimentum.

"Et mensus est latitudinem a facie portæ mediæ quæ erat in circuitu longitudinem portarum pauimentum inferius.

"Et mensus est latitudinem a facie portæ mediæ quæ erat in circuitu atrij interioris extrinsecus, centum cubitis ad Orientem & ad Aquilonem.

"Et thalami eius tres hinc & tres inde; & confecta atrij exterioris; mensus est longitudinem eius & latitudinem.

"Et fenestræ eius & vestibula eius, & capitella eius iuxta mensuram portæ, quæ aperta erat ad viam Orientalem. Et septem gradibus ascendeant per eam, & vestibula eius ante eos.

"Et porta atrij interioris contra portam quæ aperta erat ad Aquilonem & Orientem; & mensus est à porta vsque ad portam centum cubitos.

24 * ויוליכני דרך הדרום והנה שער דרך הדרום
25 ומדר אילו ואילמו במדות האלה : וחלונות
לו ואילמו סביב סביב כהחלונות האלה
חמשים אמה ארך ורחב חמש ועשרים אמה :
26 * ומעלות שבעה עלותו ואילמו לפנייהם ותמרים
לו אחד מפו ואחד מפו אל-אילו :
27 * ושער לחצר הפנימי דרך הדרום וימד משער
אל-השער דרך הדרום מאה אמות :
28 * ויביאני אל-חצר הפנימי בשער הדרום
וימד את-השער הדרום במדות האלה :
29 * ותאו ואלו ואילמו במדות האלה וחלונות
לו ואילמו סביב סביב חמשים אמה ארך
ורחב עשרים וחמש אמות :
30 * ואלמות סביב סביב ארך חמש ועשרים אמה
ורחב חמש אמות : ואילמו אל-חצר
החיצונה ותמרים אל-אילו ומעלות שמונה מעלו :
31 * ויביאני אל-החצר הפנימי דרך הקדים וימד
את-השער במדות האלה :
32 * ותאו ואלו ואילמו במדות האלה וחלונות לו
ולאילמו סביב סביב ארך חמשים אמה ורחב
חמש ועשרים אמות :
33 * ואילמו לחצר החיצונה ותמרים אל-אילו מפו
ומפו ושמונה מעלות מעלו : ויביאני אל-שער
הצפון ומדר במדות האלה :
34 * תאו אלו ואילמו וחלונות לו סביב סביב ארך
חמשים אמה ורחב חמש ועשרים אמות :
35 * ואילו לחצר החיצונה ותמרים אל-אילו מפו
ומפו ושמונה מעלות מעלו :
36 * ולשכה ופתחה באילים השערים שם ידיו
את-העלוי :

24 * Et eduxit me ad viam Australe, & ecce
porta quæ respiciebat ad Austrum. Et mensus
est frontem eius & vestibulum eius, iuxta
25 mensuras superiores. * Et fenestras eius &
vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras,
quingenta cubitorum longitudine, &
26 latitudine viginti quinque cubitorum. * Et
in gradibus septem ascendebatur ad eam. E
vestibulum ante fores eius, & cælatæ palmæ
erant, vna hinc & altera inde in fronte eius.
27 * Et porta atrij interioris in via Australi.
Et mensus est à porta vsque ad portam in
28 via Australi centum cubitos. * Et introduxit
me in atrium interius ad portam Australem,
& mensus est ad portam iuxta mensuras
29 superiores: * Thalamum eius & frontem
eius, & vestibulum eius iisdem mensuris,
& fenestra eius & vestibulorum in circuitu
30 quingenta cubitos longitudinis, & latitudinis
viginti quinque cubitos. * Et vestibulum per
gyrum, longitudine viginti quinque cubitorum,
& latitudine quinque cubitorum. * Et vestibulum
eius ad atrium exterius, & palmas eius in fronte,
& octo gradus erant quibus ascendebatur per eam.
31 * Et introduxit me in atrium interius per
F viam Orientalem; & mensus est portam secundum
32 mensuras superiores: * Thalamum eius,
& frontem eius, & vestibulum eius, sicut supra,
& fenestras eius, & vestibulorum in circuitu,
33 longitudine quingenta cubitorum, & latitudine
viginti quinque cubitorum. * Et vestibulum
eius, id est, atrij exterioris, & palmæ cælatæ
in fronte eius, hinc & inde, & octo gradibus
34 ascensus eius. * Et introduxit me ad portam
quæ respiciebat ad Aquilonem, & mensus est
35 secundum mensuras superiores. * Thalamum
eius & frontem eius, & vestibulum eius, &
fenestras eius per circuitum longitudine
36 quingenta cubitorum, & latitudine viginti
37 quinque cubitorum. * Et vestibulum eius
respiciebat ad atrium exterius, & cælatura
palmarum in fronte eius hinc & inde. Et in
38 octo gradibus ascensus eius. * Et per singula
gazophylacia ostium in frontibus portarum,
ibi lauabant holocaustum.

תרגום יונתן

25 * וכוין לה ולאילמותי סחור סחור חמשים אמות ופתיח אורכא ופתיח עשרין וחמש אמות :
26 * ודרגין שבעה דרגותי ואילמותי קדמיהון וכוונתן לה
27 * ותרעא דרתא גינתא באורח דרומא ומשח מתרע לתרע באורח דרומא מאה אמות :
28 * ואעלני לדרתא גינתא בתרע דרומא ומשח ית תרע דרומא במשחתא הארץ :
29 * ותאוואי ואלותי ואילמותי במשחתא הארץ וכוין לה ולאילמותי סחור סחור חמשים אמות :
30 * ואילמותי סחור סחור אורכא עשרין וחמש אמות ופתיח אורכא ופתיח עשרין וחמש אמות :
31 * ואעלני לדרתא גינתא באורח דרומא ומשח ית תרעא במשחתא הארץ :
32 * ותאוואי ואלותי ואילמותי במשחתא הארץ וכוין לה ולאילמותי סחור סחור חמשים אמות :
33 * ואעלני לדרתא גינתא באורח דרומא ומשח ית תרעא במשחתא הארץ :
34 * ותאוואי ואלותי ואילמותי במשחתא הארץ וכוין לה ולאילמותי סחור סחור חמשים אמות :
35 * ואעלני לדרתא גינתא באורח דרומא ומשח ית תרעא במשחתא הארץ :
36 * ותאוואי ואלותי ואילמותי במשחתא הארץ וכוין לה ולאילמותי סחור סחור חמשים אמות :
37 * ואעלני לדרתא גינתא באורח דרומא ומשח ית תרעא במשחתא הארץ :
38 * ותאוואי ואלותי ואילמותי במשחתא הארץ וכוין לה ולאילמותי סחור סחור חמשים אמות :

* Et duxit me ad Austrum, & ecce porta 24
respicies ad Austrum; & mensus est eam, &
thee, & aleu, & alamothe, & mensuræ istæ.

* Et fenestræ eius, & alamothe in circuitu 25
sicut fenestræ alam cubitorum quinquaginta
longitudo eius, & cubitorum viginti quinque
latitudo eius.

* Et septem gradus eius; & alamothe in- 26
trifecus, & palmæ eius una hinc, & una
inde super aleu.

* Et porta eregione portæ atrij interioris ad 27
Austrum: & mensus est atrium à porta ad por-
tam cubiti centum latitudo ad Austrum.

* Et introduxit me in atrium interius por- 28
tæ quæ ad Austrum, & mensus est portam se-
cundum mensuras istas.

* Et thee, & aleu, & alamothe secundum 29
mensuras istas, & fenestræ ipsi, & alamothe in
circuitu cubiti quinquaginta longitudo, & la-
tutudo eius cubitorum viginti quinque.

* Et alamothe per gyrum longitudo viginti 30
quinque cubitorum, & latitudo quinque cu-
bitorum. * Et alamothe eius ad atrium exte- 31
rius, palmæ aleu & in octo gradibus ascende-
bant ad eam.

* Et introduxit me in atrium interius per 32
viam Orientalem, & mensus est portam se-
cundum mensuras istas.

* Et thee, & aleu, & alamothe secundum 33
mensuras istas, & fenestræ ipsi, & alamothe
per circuitum cubiti quinquaginta longitudo,
& latitudo eius viginti quinque cubitorum.

* Et alamothe atrij interioris, & palmæ aleu 34
hinc & inde; & octo gradibus ascendebant
ad id.

* Et introduxit me in portam quæ ad Aqui- 35
lonem, & mensus est secundum mensuras istas.

* Et thee eius, & aleu, & alamothe, & fe- 36
nestræ eius per circuitum cubiti quinquagin-
ta longitudo, & latitudo viginti quinque.

* Et aleu atrij exterioris, & palmæ aleu 37
hinc & inde, & octo gradus.

* Et thalami eius, & fenestræ eius. 38

* καὶ ἤγαγόν με ἐν νότον, καὶ ἰδὲ πύλη βλέπουσα 24
πρὸς νότον· καὶ διεμέτρησεν αὐτὴν, καὶ τὰ θεέ, καὶ τὰ
αἰλεὺ, καὶ τὰ αἰλαμυρῖ, καὶ τὰ μέτρα ταῦτα.

* καὶ αἱ θυρίδες αὐτῆς, καὶ τὰ αἰλαμυρῖ κυκλόθεν 25
καθὼς αἱ θυρίδες τοῦ αἰλάμ, πηχῶν πεντήκοντα τὸ μῆκος
αὐτῆς, καὶ πηχῶν εἰκοσιπέντε τὸ ὄρος αὐτῆς.

* Ἐπὶ κλιμακτῆρες αὐτῆς· Ἐαἰλαμυρῖ ἔσθθεν, Ἐ 26
φοίνικες αὐτῆς εἰς ἑνὶ καὶ εἰς ἑνὶ ἐπὶ τὰ αἰλεὺ.

* καὶ πύλη κατέναντι τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας 27
πρὸς νότον, Ἐ διεμέτρησεν τὴν αὐλὴν ἀπὸ πύλης ἐπὶ πύ-
λιν πῆχεις ἑκατὸν τὸ ὄρος πρὸς νότον.

* καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν τῆς πύ- 28
λης τῆς πρὸς νότον, καὶ διεμέτρησεν τὴν πύλιν καὶ τὰ
μέτρα ταῦτα.

* καὶ τὰ θεέ, καὶ τὰ αἰλεὺ, καὶ τὰ αἰλαμυρῖ καὶ τὰ 29
μέτρα ταῦτα, καὶ θυρίδες αὐτῆς, καὶ τὰ αἰλαμυρῖ κύκλῳ
πήχεις πεντήκοντα τὸ μῆκος, καὶ ὄρος αὐτῆς πηχῶν εἰ-
κοσιπέντε.

* καὶ τὰ αἰλαμυρῖ κύκλῳ μῆκος εἰκοσιπέντε πηχέων 30
καὶ τὸ ὄρος πέντε πηχέων.

* καὶ αἰλαμυρῖ αὐτῆς πρὸς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, 31
φοίνικες τὰ αἰλεὺ, καὶ ἐν ὀκτὼ κλιμακτῆρσιν ἀνέβαινον
ἐπ' αὐτήν. * καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὴν αὐλὴν ἐσωτέ- 32
ραν ὁδὸν κατ' ἀνατολὰς, καὶ διεμέτρησεν τὴν θύραν καὶ τὰ
μέτρα ταῦτα.

* καὶ τὰ θεέ, καὶ τὰ αἰλεὺ, Ἐ τὰ αἰλαμῶθ καὶ τὰ μέ- 33
τρα ταῦτα, καὶ θυρίδες αὐτῆς, καὶ τὰ αἰλαμῶθ κύκλῳ
πήχεις πεντήκοντα τὸ μῆκος καὶ ὄρος αὐτῆς εἰκοσιπέντε 34
πηχέων. * καὶ αἰλαμῶθ τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας, καὶ
φοίνικες αἰλαὺ ἔσθθεν καὶ ἔνθεν· καὶ ὀκτὼ κλιμακτῆρσιν
ἀνέβαινον ἐπ' αὐτήν.

* καὶ εἰσήγαγόν με εἰς θύραν τὴν πρὸς βορρᾶν καὶ διε- 35
μέτρησεν καὶ τὰ μέτρα ταῦτα.

* καὶ τὰ θεέ αὐτῆς, καὶ τὰ αἰλαὺ, καὶ τὰ αἰλαμῶθ, 36
καὶ θυρίδας αὐτῆς κύκλῳ πῆχεις πεντήκοντα τὸ μῆκος
καὶ ὄρος εἰκοσιπέντε.

* καὶ τὰ αἰλαὺ τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας, καὶ φοίνικες αἰ- 37
λαὺ ἔσθθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ὀκτὼ κλιμακτῆρες.

* καὶ τὰ πασοφύγια αὐτῆς καὶ τὰ θυρώματα αὐτῆς. 38

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et duxit me per viam Australem, & ecce porta una aperta ad viam Australem. Et mensus est frontes eius, & vestibula eius iuxta men-
suras istas. * Et fenestræ erant ei & vestibulis eius per circuitum, sicut fenestræ istæ: quinquaginta cubitorum longitudinis, & lati-
tudinis viginti quinque cubitorum. * Et septem gradus erant gradus eius, & vestibula eius ante eos, & capitella ei erant unum hinc
& unum inde super postes eius. * Et porta atrij interioris in via australi. Et mensus est à porta usque ad portam in via Australi, centum
cubitos. * Et introduxit me ad atrium interius per portam Australem; & mensus est portam Australem iuxta mensuras istas.
* Et thalamos eius, & frontes eius, & vestibula eius iuxta mensuras istas. Et fenestræ ei erant & vestibulis eius in circuitu quinquaginta cubitorum longitudinis, & latitudinis viginti quinque cubitorum. * Et vestibula per circuitum longitudinis viginti quinque
cubitorum, & latitudinis quinque cubitorum. * Et vestibula eius spectabant ad atrium exterius, & capitella super postes eius, sed octo
gradus erant gradus eius. * Et introduxit me in atrium interius per viam Orientalem: & mensus est portam secundum mensuras istas:
* Et thalamos eius, & postes eius, & vestibula eius secundum mensuras istas. & fenestræ erant ei, & vestibulis eius per circuitum lon-
gitudinis quinquaginta cubitorum, & latitudinis quinquaginta cubitorum. * Et vestibula eius spectabant ad atrium exterius, & capi-
tella super postes eius hinc inde, & octo gradus erant gradus eius. * Et introduxit me ad portam Aquilonarem, & mensus est
portam Aquilonarem iuxta mensuras istas. * Et thalamos eius, & postes eius, & vestibula eius: & fenestræ erant ei per circuitum longitudinis quinquaginta cubitorum, & latitudinis viginti quinque cubitorum. * Postesque eius erant atrio exteriori, & capitella erant
super postes eius hinc & inde, & octo gradus erant gradus eius. * Et gazophylacium erat & ostium eius in frontibus portæ
num: ubi preparabant holocaustum.

39 * ובאלם השער שנים שלחנור מפו ושנים
שלחנות מפה לשחוט אליהם העלור והחטאת
והאשם: * 40 ואל הכתף מחוצה לעולה לפתח
השער הצפונה שנים שלחנור ואל הכתף
האחרת אשר לאלם השער שנים שלחנור:
41 * ארבעה שלחנות מפה וארבעה שלחנות מפה
לכתף השער שמונה שלחנות אליהם ישחטו:
42 * וארבעה שלחנות לעולה אבני גזיר ארך
אמה אחת וחצי ורחב אמה אחת וחצי וגבה
אמה אחת אליהם ויניחו את הכלים אשר ישחטו
את העולור בם והזבח:
43 * והשפתים טפה אחד מוכנים בבית סביב
סביב ואל השלחנות בשר הקרבן:
44 * ומחוצה לשער הפנימי לשכות שרים בחצר
הפנימי אשר אל כתף שער הצפון ופניהם
דרך הדרום אחד אל כתף שער הקדים פני
דרך הצפון:
45 * וידבר אלי וזה הלשכר אשר פניה דרך
הדרום לכהנים שמרי משמרת הבירה:
46 * והלשכר אשר פניה דרך הצפון לכהנים
שמרי משמרת המזבח המזבח בני צדוק הקרבים
מבני לוי אל יהוה לשרתו:
47 * וימד את החצר ארך מאה ורחב מאה
אמה מרבעת והמזבח לפני הבירה:
48 * ויבאני אל אלם הבירה וימד אל אלם
חמש אמות מפור וחמש אמות מפה ורחב השער
שלש אמות מפו ושלש אמות מפו:
49 * ארך האלם עשרים אמה ורחב עשתי עשרה
אמה ובמעלות אשר יעלו אליו ועמדים אל
האילים אחד מפה ואחד מפור:

39 * Et in vestibulo portæ duæ mensæ hinc
& duæ mensæ inde ut immoletur super
eas holocaustum, & pro peccato & pro delicto.
40 * Et ad latus exterius quod ascendit ad
ostium portæ quæ pergit ad Aquilonem,
duæ mensæ: & ad latus alterum ante
41 vestibulum portæ duæ mensæ. * Quatuor
mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per
latera portæ octo mensæ erant super quas
42 immolabant. * Quatuor autem mensæ ad
holocaustum de lapidibus quadris exten-
ctæ, longitudine cubiti unius & dimidij,
& latitudine cubiti unius & dimidij, & al-
titudine cubiti unius, super quas ponant
vasa, in quibus immolatur holocaustum
& victima.
43 * Et labia earum palmi unius reflexa in-
G trinfecus per circuitum. super mensas
tem carnes oblationis.
44 * Et extra portam interiorem gazophy-
lacia catorum in atrio interiori quod erat
in latere portæ respicietis ad Aquilonem,
& facies eorum contra viam Australem, una
ex latere portæ Orientalis quæ respiciet
ad viam Aquilonis.
45 * Et dixit ad me, Hoc est gazophy-
lacium, quod respicit viam Meridianam, Sa-
cerdotum qui excubant in custodijs tem-
pli. * Porro gazophylacium quod respi-
cit ad viam Aquilonis, Sacerdotum erant
qui excubant ad ministerium altaris. Illi
sunt filij Sadoch qui accedunt de filiis Le-
ui ad Dominum ut ministrent ei.
47 * Et mensus est atrium longitudine centi
cubitorum, & latitudine centi cubitorum
per quadrum & altare ante faciem templi.
48 * Et introduxit me in vestibulum tem-
pli, & mensus est vestibulum quinque cu-
bitis hinc, & quinque cubitis inde, & la-
titudinem portæ trium cubitorum hinc,
& trium cubitorum inde.
49 * Longitudinem autem vestibuli vigin-
ti cubitorum, & latitudinem vndecim cu-
bitorum. Et octo gradibus ascendebat
ad eum. Et columnæ erant in frontibus
vna hinc, & altera inde.

תרגום יונתן

ובאלם השער שנים שלחנור מפה ושנים שלחנות מפה לשחוט אליהם העלור והחטאת והאשם: *
והאשם: * ואל הכתף מחוצה לעולה לפתח השער הצפונה שנים שלחנור ואל הכתף האחרת אשר לאלם השער שנים שלחנור:
* ארבעה שלחנות מפה וארבעה שלחנות מפה לכתף השער שמונה שלחנות אליהם ישחטו:
* וארבעה שלחנות לעולה אבני גזיר ארך אמה אחת וחצי ורחב אמה אחת וחצי וגבה אמה אחת אליהם ויניחו את הכלים אשר ישחטו את העולור בם והזבח:
* והשפתים טפה אחד מוכנים בבית סביב סביב ואל השלחנות בשר הקרבן:
* ומחוצה לשער הפנימי לשכות שרים בחצר הפנימי אשר אל כתף שער הצפון ופניהם דרך הדרום אחד אל כתף שער הקדים פני דרך הצפון:
* וידבר אלי וזה הלשכר אשר פניה דרך הדרום לכהנים שמרי משמרת הבירה:
* והלשכר אשר פניה דרך הצפון לכהנים שמרי משמרת המזבח המזבח בני צדוק הקרבים מבני לוי אל יהוה לשרתו:
* וימד את החצר ארך מאה ורחב מאה אמה מרבעת והמזבח לפני הבירה:
* ויבאני אל אלם הבירה וימד אל אלם חמש אמות מפור וחמש אמות מפה ורחב השער שלש אמות מפו ושלש אמות מפו:
* ארך האלם עשרים אמה ורחב עשתי עשרה אמה ובמעלות אשר יעלו אליו ועמדים אל האילים אחד מפה ואחד מפור:

³⁹ Et clamma eius in porta secunda aquædu-
ctus, ut ingulgent in ea quæ pro peccato & quæ
pro ignorantia.

⁴⁰ Et ad latus riuuli holocaustorum re-
spicientis ad Aquilonem duæ mensæ ad latus
alterum, & aliam portæ duæ mensæ ad Orien-
tem.

⁴¹ Mensæ quatuor hinc & quatuor inde ad
latus portæ, super eas ingulabunt hostias.

⁴² Et eregione octo mensæ holocaustorum
lapideæ excise cubiti & dimidiū latitudo, &
cubitorum duorum & dimidiū longitudo, &
cubiti altitudo. super ea ponent vasa in qui-
bus ingulabunt holocaustomata illic et thymia-
mata.

⁴³ Et palmi habebunt labium dolatum in-
trinfecus per circuitum, & super mensas de-
super tecta ut operiantur à pluuiā & sicci-
tate.

⁴⁴ Et introduxit me in atrium interius. &
ecce duo exædra in atrio interiori, vna ad Au-
strum portæ quæ ad Aquilonem ferens ad Au-
strum, & vna ad Austrum portæ quæ ad Au-
strum respicientis ad Aquilonem.

⁴⁵ Et dixit ad me: Exædra hæc respiciens
ad Austrum, Sacerdotibus custodientibus custo-
dias domus.

⁴⁶ Et exædra respiciens ad Aquilonem, Sa-
cerdotibus custodientibus custodiam altaris: illi
sunt filij Sadoch appropinquantes ex Leui ad
Dominum ut ministrarent ei.

⁴⁷ Et mensus est atrium longitudine cubito-
rum centum, & latitudine cubitorum centum
super quatuor partes eius, & altare eregione
domus.

⁴⁸ Et introduxit me in aliam domus. et men-
sus est illud aliam cubitorum quinque latitudi-
nem hinc, & cubitorum quinque hinc, & la-
titudinem portæ cubitorum quatuordecim. &
latera portæ aliam cubitorum trium hinc et inde.

⁴⁹ Et longitudinem aliam cubitorum viginti,
& latitudinem cubitorum duodecim, et in de-
cem gradibus ascendebant ad eum. & columnæ
erant super aliam, vna hinc & vna inde.

³⁹ καὶ αἰλαμμά αὐτῆς ἐπὶ τῆς πύλης τῆς δευτέρας
ἐκρύψεις ὅπως σφάξουσιν ἐν αὐτῇ τὰ ὑπερᾶμαρτίας &
τὰ ὑπερᾶγνοίας.

⁴⁰ καὶ κτὴν νότον τοῦ ῥύακος τῶν ὀλοκαυτωμάτων τῆς
βλεπούσης πρὸς βορρᾶν δύο τεράπεζαι κτὴν νότον ἐτέρου
& τῶν αἰλᾶμ τῆς πύλης δύο τεράπεζαι κτὴν ἀνατολὰς,

⁴¹ τεράπεζαι τέσσαρες ἐν τῇ & τέσσαρες ἐν τῇ κτὴν νό-
τον τῆς πύλης, ἐπ' αὐτὰ σφάξουσιν τὰ θυμιάματα.

⁴² καὶ κατεάντη τῶν ὀκτὼ τεράπεζαι τῶν ὀλοκαυτω-
μάτων λίθιναι λελαξομυθραὶ πήχεως ἢ ἡμίθους τὸ πλά-
τος καὶ πήχων δύο καὶ ἡμίθους τὸ μήκος καὶ πήχεως τὸ ὕ-
ψος. ἐπ' αὐτὰ θήσονται σκῦν ἐν οἷς σφάξουσιν τὰ ὀλο-
καυτώματα ἐκεῖ καὶ τὰ θυμιάματα.

⁴³ καὶ παλαιστῆς ἔξουσιν κυμάτιον λελαξομυθρον ἐξω-
θεν κύκλῳ & ἐπὶ τὰς τεράπεζας ἐπαύθουσιν σέβας & κα-
τακαλύψουσιν τὸν νότον καὶ τὴν ξηρασίαν.

⁴⁴ καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν. καὶ
ἰδοὺ δύο ἐξαίδρα ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐσωτέρᾳ μία κατὰ νό-
τον τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν φέρουσα κατὰ νότον
καὶ μία κτὴν νότον τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον τῆς βλεπού-
σης πρὸς βορρᾶν.

⁴⁵ καὶ εἶπεν πρὸς με, ἡ ἐξαίδρα αὕτη ἡ βλέπουσα
πρὸς νότον τοῖς ἱερῶσιν τοῖς φυλάσσουσιν τὰς φυλακὰς
τοῦ οἴκου.

⁴⁶ καὶ ἐξαίδρα ἡ βλέπουσα πρὸς βορρᾶν τοῖς ἱερῶ-
σιν τοῖς φυλάσσουσιν τὴν φυλακὴν τοῦ θυπαστήριος· ἐκεῖ-
νοί εἰσιν ὑφὶ Σαδούχ ἐγγίζοντες ἐκ τοῦ λαοῦ πρὸς κύριον
τοῦ λειτουργεῖν αὐτῶν.

⁴⁷ καὶ διεμέτρησεν τὴν αὐλὴν μῆκος πηχῶν ἑκατὸν &
ὄρους πηχῶν ἑκατὸν ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῆς, καὶ τὸ
θυπαστήριον ἀπέναντι τοῦ οἴκου.

⁴⁸ καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὸ αἰλαμ τοῦ οἴκου· & διεμέτρη-
σεν αὐτὸ τὸ αἰλαμ πηχῶν πέντε πλάτος ἐνθεν, & πηχῶν
πέντε ἐκεῖθεν, καὶ τὸ ὄρος τὸ θυρώματος πηχῶν δεκατεσ-
σάρων καὶ ἐπωμίδας τὴν θύραν τὸ αἰλαμ πηχῶν τεσσάρων ἐν-
θεν καὶ ἐκεῖθεν.

⁴⁹ καὶ τὸ μήκος τοῦ αἰλαμ πηχῶν εἴ-
κοσι & ὄρους πηχῶν δυοκαίδεκα, καὶ ἐπὶ δέκα ἀναβάθ-
μῃ ἀνέβαινον ἐπ' αὐτόν. & σύλοι ἦσαν ἐπὶ τὸ αἰλαμ εἰς
ἐντὸς καὶ εἰς ἐκτὸς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

³⁹ Et in vestibulo portæ erant duæ mensæ hinc & duæ mensæ inde, ut immolaretur super eas holocaustum & sacrificium pro peccato
& pro delicto.

⁴⁰ Et ad latus exterius ascensus in introitu portæ Aquilonis erant duæ mensæ, & ad latus alterum quod erat ad
vestibulum portæ erant duæ mensæ.

⁴¹ Quatuor mensæ hinc & quatuor mensæ inde ad latus portæ: octo mensæ in quibus
immolabant.

⁴² Quatuor autem mensæ erant ad holocaustum ex lapidibus dolatis longitudine cubiti vnus & dimidiū, & latitu-
dine cubiti vnus & dimidiū, & altitudine cubiti vnus, super quas ponebant vasa in quibus immolabant holocaustum & victimas sanctifi-
catis.

⁴³ Et vicini egrediebantur longitudine vnus palmi defixi in columnis domus macelli intra vestibula per circuitum: & super
mensas erat caro oblationis.

⁴⁴ Et extra portam interiorem erat gazophylacium Leuitarum in atrio interiori quod erat ad latus
portæ Aquilonaris: & facies earum ad viam Australem, vna ad latus portæ Orientalis quæ respiciebat ad viam Aquilonis.

⁴⁵ Et locutus est mecum, dicens: Hoc gazophylacium quod apertum est ad viam Australem, erit Sacerdotibus qui custodiunt custo-
diam domus:

⁴⁶ Et gazophylacium quod apertum est ad viam Aquilonarem, erit Sacerdotibus qui custodiunt
custodiam altaris: isti sunt filij Sadok qui accedunt de filiis Leui ad cultum Domini, ut ministrarent coram eo.

⁴⁷ Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum quadratum, & altare quod erat ante do-
mum.

⁴⁸ Et introduxit me in vestibulum domus, & mensus est frontem vestibuli: quinque cubitos hinc & quinque cubitos in-
de: & latitudo portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

⁴⁹ Longitudo vestibuli viginti cubitorum, & latitudo vndecim cubitorum, & per gradus ascendebant ad illud: & columnæ erant iuxta
portas, vna hinc & vna inde.

מא

* ויביאני אל ההיכל וימד את האילים שש-
אמורת רחב מפו ושש-אמורת רחב-מפה רחב
האהל:

* ורחב הפתח עשר אמות וכתפות הפתח חמש
אמות מפו וחמש אמות מפו וימד ארכו ארבעים
אמה ורחב עשרים אמה:

* ובא לפנימה וימד איל הפתח שתים אמורת
והפתח שש אמות ורחב הפתח שבע אמות:

* וימד את ארכו עשרים אמה ורחב עשרים
אמה אל-פני ההיכל ויאמר אלי וזה קדש
הקדשים:

* וימד קיר הבית שש אמות ורחב הצלע ארבע
אמות סביב סביב לבית סביב:

* והצלעות צלע אל-צלע שלוש שלשים פעמים
ובאות בקיר אשר לבית לצלעות סביב סביב
להיות אחוזים ולא יהיו אחוזים בקיר הבית:

* ורחבה ונסבה למעלה למעלה לצלעות כי
מוסב הבית למעלה למעלה סביב סביב לבית
על-כן רחב לבית למעלה וכן התחתונה יעלה
על העליונה לתיכונה:

* וראיתי לבית גבה סביב סביב מיסדור
הצלעות מלו הקנה שש אמות אציל:

* רחב הקיר אשר לצלע אל-החוץ חמש אמות
ואשר מנח בית צלעות אשר לבית:

* ובין הלשכות רחב עשרים אמה סביב לבית
סביב סביב:

* ופתח הצלע למנח פתח אחד דרך הצפון ופתח
אחד לדרום ורחב מקום המנח חמש אמות סביב
סביב:

¹ ET introduxit me in templum, & men-
sus est frontes, sex cubitos latitudinis
hinc, & sex cubitos latitudinis inde, lati-
tudinem tabernaculi.

² * Et latitudo portæ decem cubitorum
erat, & latera portæ quinque cubitis hinc,
& quinque inde. Et mensus est longitudi-
nem eius quadraginta cubitos, & latitudi-
nem viginti cubitorum.

³ * Et introgressus intrinsecus mensus est
in fronte portæ duos cubitos, & portam
sex cubitorum, & latitudinem portæ sep-
tem cubitorum.

⁴ * Et mensus est longitudinem eius vi-
ginti cubitorum, & latitudinem eius vi-
ginti cubitorum ante faciem templi. Et
dixit ad me: Hoc est sanctum sanctorum.

⁵ * Et mensus est parietem domus sex cu-
bitorum, & latitudinem lateris quatuor cu-
bitorum vndique per circuitum domus.

⁶ * Latera autem lateris ad lateris bis tri-
ginta trium, & erant eminentia que ingre-
derentur per parietem domus in lateribus
per circuitum, vt continerent & non at-
tingerent parietem templi.

⁷ * Et platea erat in rotundum ascendens
sursum per cochleam, & in cenaculum
templi deferbat per gyrum. Idcirco latius
erat templum in superioribus, & sic de in-
ferioribus ascendebatur ad superiora, &
in medium.

⁸ * Et vidi in domo altitudinem per cir-
cuitum, fundata latera ad mensuram cali-
mi sex cubitorum spacio,

⁹ * Et latitudinem per parietem lateris
forinsecus quinque cubitorum. & erat in-
terior domus in lateribus domus.

¹⁰ * Et inter gazophylacia latitudinem
viginti cubitorum in circuitu domus vni-
dique:

¹¹ * Et ostium lateris ad orationem, ostium
vnum ad viam Aquilonis, & ostium v-
num ad viam Australem, & latitudinem
loci ad orationem quinque cubitorum in
circuitu.

תרגום יונתן

מא

* ויביאני אל ההיכל וימד את האילים שש-
אמורת רחב מפו ושש-אמורת רחב-מפה רחב
האהל:
* ורחב הפתח עשר אמות וכתפות הפתח חמש
אמות מפו וחמש אמות מפו וימד ארכו ארבעים
אמה ורחב עשרים אמה:
* ובא לפנימה וימד איל הפתח שתים אמורת
והפתח שש אמות ורחב הפתח שבע אמות:
* וימד את ארכו עשרים אמה ורחב עשרים
אמה אל-פני ההיכל ויאמר אלי וזה קדש
הקדשים:
* וימד קיר הבית שש אמות ורחב הצלע ארבע
אמות סביב סביב לבית סביב:
* והצלעות צלע אל-צלע שלוש שלשים פעמים
ובאות בקיר אשר לבית לצלעות סביב סביב
להיות אחוזים ולא יהיו אחוזים בקיר הבית:
* ורחבה ונסבה למעלה למעלה לצלעות כי
מוסב הבית למעלה למעלה סביב סביב לבית
על-כן רחב לבית למעלה וכן התחתונה יעלה
על העליונה לתיכונה:
* וראיתי לבית גבה סביב סביב מיסדור
הצלעות מלו הקנה שש אמות אציל:
* רחב הקיר אשר לצלע אל-החוץ חמש אמות
ואשר מנח בית צלעות אשר לבית:
* ובין הלשכות רחב עשרים אמה סביב לבית
סביב סביב:
* ופתח הצלע למנח פתח אחד דרך הצפון ופתח
אחד לדרום ורחב מקום המנח חמש אמות סביב
סביב:
* ופתח הצלע למנח פתח אחד דרך הצפון ופתח
אחד לדרום ורחב מקום המנח חמש אמות סביב
סביב:
* ופתח הצלע למנח פתח אחד דרך הצפון ופתח
אחד לדרום ורחב מקום המנח חמש אמות סביב
סביב:
* ופתח הצלע למנח פתח אחד דרך הצפון ופתח
אחד לדרום ורחב מקום המנח חמש אמות סביב
סביב:
* ופתח הצלע למנח פתח אחד דרך הצפון ופתח
אחד לדרום ורחב מקום המנח חמש אמות סביב
סביב:

CAP. XLI.

μα.

ET introduxit me in templum, & mensus est alam cubitorum sex latitudinem alam hinc, & latitudinem cubitorum sex inde. latitudo tabernaculi

* Et latitudo portæ cubitorum decem, & humeri portæ cubitorum quinque hinc et quinque cubitorum inde. & mensus est longitudinem eius cubitorum quadraginta, & latitudinem cubitorum viginti.

* Et ingressus est in atrium interius, & mensus est alam portæ cubitorum duorum, & portam cubitorum sex: & humeros portæ cubitorum septem hinc.

* Et mensus est longitudinem ostiorum cubitorum viginti, & latitudinem cubitorum viginti ante faciem templi. & dixit ad me, Hoc sanctum sanctorum.

* Et mensus est parietem domus cubitorum sex, & latitudinem lateris cubitorum quatuor in circuitu,

* Et latera latus ad latus triginta et trium, et spaciū in pariete domus in lateribus in circuitu ut essent inhaerentibus ad videndum, ut omnino non attingerent parietes domus.

* Et latitudinem superioris laterum secundum additamentum ex pariete ad superius in circuitu domus, ut dilatetur sursum & ex inferioribus, & ascenderent ad superiora & ex mediis

* ad trisega & thrael domus altitudo in circuitu distantiam laterum aequalē calamo cubitorum sex distantia.

* Et latitudinem parietis lateris forinsecus cubitorum quinque & reliqua in medio laterum domus,

* Et in medio exadrarum latitudo cubitorum viginti in circumferentia domui in circuitu:

* Et portæ exadrarum ad reliquum porte unius ad Aquilonem, & ostium unum ad Austrum, & latitudo loci reliqui cubitorum quinque latitudo in circuitu.

1 * Καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὸν ναόν, καὶ διεμέτρησεν τὸ αἶλαμ πηγῶν ἐξ τῷ δῶρος τοῦ αἶλαμ ἐνθῆν, & τὸ δῶρος πηγῶν ἐξ ἐνθῆν. τὸ δῶρος τὸ σικληῆς,

2 * & τὸ δῶρος τοῦ πυλῶν πηγῶν δέκα, καὶ ἐπωμίδες τῶν πυλῶν πηγῶν πέντε ἐνθῆν, & πέντε πηγῶν ἐνθῆν. καὶ διεμέτρησεν τὸ μῆκος αὐτῶν πηγῶν τεσσαράκοντα, καὶ τὸ δῶρος πηγῶν εἴκοσι.

3 * καὶ εἰσήλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, καὶ διεμέτρησεν τὸ αἶλαμ τοῦ θυρώματος πηγῶν δύο, καὶ τὸ θυρῶμα πηγῶν ἐξ. & τὰς ἐπωμίδας τοῦ θυρώματος πηγῶν ἐπὶ ἐνθῆν.

4 * καὶ διεμέτρησεν τὸ μῆκος τῶν πυλῶν πηγῶν εἴκοσι, καὶ δῶρος πηγῶν εἴκοσι καὶ περὶ ὅσον τοῦ ναοῦ. καὶ εἶπεν πρὸς με, τοῦτο τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων.

5 * καὶ διεμέτρησεν τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου πηγῶν ἐξ, & τὸ δῶρος τὸ πλῆθος πηγῶν τεσσαρῶν κυκλόθεν,

6 * καὶ τὰ πλῆθυσιν πλῆθος ἐπὶ πλῆθος τεσσάρων & τεσσάρων, καὶ διάστημα ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ οἴκου ἐν τοῖς πλῆθυσιν κύκλῳ τοῦ εἶναι τοῖς ἐπιλαμβανομένοις ὁραῖν, ὅπως ᾤοντο μὴ ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ οἴκου.

7 * καὶ τὸ δῶρος τῆς ἀνωτέρας τῶν πλῆθυσιν καὶ περὶ ὅσον ἐν τῷ τοίχῳ πρὸς τὴν ἀνωτέραν κύκλῳ τοῦ οἴκου, ὅπως διαπλατυνῇ ᾤοντο καὶ ἐν τῶν κατωτέρων, καὶ ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὰ ὑπερώια καὶ ἐν τῶν μέσων

8 * ἐπὶ τὰ τεύχεα, καὶ τὰ τεύχεα τοῦ οἴκου ὑψὺ κύκλῳ διάστημα πλῆθυσιν ἵσον τῷ καλάμῳ πηγῶν ἐξ διάστημα.

9 * καὶ δῶρος τοῦ τοίχου τῆς πλῆθυσιν ἐξῶθεν πηγῶν πέντε, καὶ τὰ λοιπὰ ἀναμέσον τῶν πλευρῶν τοῦ οἴκου,

10 * καὶ ἀναμέσον τῶν ἰσχυρῶν δῶρος πηγῶν εἴκοσι τοῦ ἀντιφρὸς τοῦ οἴκου κύκλῳ.

11 * καὶ αἱ θύραι τῶν ἰσχυρῶν ἐπὶ τὸ ἀπόλοιπον τῶν θυρῶν τῆς μιᾶς τῆς πρὸς βορρᾶν, & ἡ θύρα ἡ μία ἡ πρὸς νότον, καὶ τὸ δῶρος τοῦ ὅπου τοῦ ἀπολοίπου πηγῶν πέντε πλατὺς κυκλόθεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XLII.

ET introduxit me in templum, & mensus est postes sex cubitorum latitudinis hinc, & sex cubitorum latitudinis inde, latitudine tabernaculi.

* Et latitudo portæ decem cubitorum erat, & latera portæ quinque cubitorum hinc, & quinque cubitorum inde: & mensus est longitudinem eius quadraginta cubitis, & latitudinem viginti cubitis.

* Et ingressus est interius, & mensus est postem portæ duobus cubitis, & portam sex cubitis, & latitudinem portæ septem cubitis.

* Et mensus est longitudinem eius viginti cubitis, & latitudinem viginti cubitis ante templum. & dixit ad me, Hoc est sanctum sanctorum.

* Et mensus est parietem domus sex cubitis, & latitudinem tabulati quatuor cubitis per circuitum circueiens domum per gyrum.

* Tabulata autem, tabulatum super tabulatum, triginta tria, vndena per ordinem, defixa parieti intra tabulata per circuitum, ut capita trabium requiescerent super illud quod eminebat, neque trabes penetrarent per parietes domus.

* At platea circuibat & ascendebar sursum & sic per cochleam ascendebar de inferioribus ad superiora per viam mediam.

* Et vidi in domo altitudinem per circuitum, & locus relictus in loco tabulatorum intrinsecus.

* Et latitudo parietis tabulati forinsecus quinque cubitorum.

* Et inter gazophylacia latitudo viginti cubitorum in circuitu circum domum per gyrum.

* Et porta tabulati ad locum relictum, ostium vnum apertum ad viam Aquilonarem, & ostium vnum apertum ad Austrum: & latitudo loci relictus quinque cubitorum in circuitu.

* וְהִבְנִין אֶשֶׁר אֶל-פְּנֵי הַנְּזֻרָה פֶּתַת דֶּרֶךְ-הַיָּם
 רֹחַב שְׁבָעִים אַמָּה וְקִיר הַבִּנְיָן חֲמֵשׁ-אַמּוֹת רֹחַב
 סָבִיב סָבִיב וְאַרְכּוֹ תִּשְׁעִים אַמָּה:
 * וּמִדֶּר אֶת-הַבֵּית אֶרֶךְ מֵאָה וְהַנְּזֻרָה
 וְהַבִּנְיָה וְקִירוֹתֶיהָ אֶרֶךְ מֵאָה אַמָּה:
 * וְרֹחַב פְּנֵי הַבֵּית וְהַנְּזֻרָה לְקִדִּים מֵאָה אַמָּה:
 * וּמִדֶּר אֶרֶךְ-הַבִּנְיָן אֶל-פְּנֵי הַנְּזֻרָה אֶשֶׁר עַל-
 אַחֲרֶיהָ וְאֵת וְקִירָהּ מִפּוֹ וּמִפּוֹ מֵאָה אַמָּה וְהַחֵיכַל
 הַפְּנִימִי וְאֶלְמֵי הַחֲצָר:
 * הַסָּפִים וְהַחֲלוֹנִים הָאֵטְמוֹת וְהָאֵתִיקִים סָבִיב
 לְשֵׁלֶשֶׁתָם נִגְדַּת הַסֵּף שְׁחִיף עֵץ סָבִיב סָבִיב וְהָאֶרֶץ
 עַד-הַחֲלֹנוֹת וְהַחֲלֹנוֹת מִכְסוּרָה:
 * עַל-מַעַל הַפֶּתַח וְעַד-הַבֵּית הַפְּנִימִי וְלַחוּץ וְאֶל-
 כָּל-הַקִּיר סָבִיב סָבִיב בַּפְּנִימִי וּבַחֲצִיזֹן מְדוֹת:
 * וַעֲשׂוּי כְרוֹכִים וְתַמָּרִים וְתַמָּרָה בֵּין כְּרוֹב לְכְרוֹב
 וּשְׁנַיִם פָּנִים לְכְרוֹב:
 * וּפְנֵי אֲדָם אֶל-הַתַּמָּרָה מִפּוֹ וּפְנֵי-כַפִּיר אֶל-
 הַתַּמָּרָה מִפּוֹ עֲשׂוּי אֶל-כָּל-הַבֵּית סָבִיב סָבִיב:
 * מִהָאֶרֶץ עַד-מַעַל הַפֶּתַח הַכְּרוֹכִים וְתַמָּרִים
 עֲשׂוּיִם וְקִיר הַחֵיכַל:
 * הַחֵיכַל מְדוֹת רַבְעָה וּפְנֵי הַקֹּדֶשׁ הַמֵּרָאָה כַּמֵּרָאָה:
 * הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבֻהָ וְאַרְכּוֹ שְׁתֵּים
 אַמּוֹת וּמִקְצָעוֹתָיו לוֹ וְאַרְכּוֹ וְקִירוֹתָיו עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי
 זֶה הַשְּׁלָחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:
 * וּשְׁתֵּים דִּלְתוֹת לַחֵיכַל וּלְקֹדֶשׁ:
 * וּשְׁתֵּים דִּלְתוֹת לַדִּלְתוֹת שְׁתֵּים מוֹסְבּוֹת דִּלְתוֹת
 שְׁתֵּים לַדִּלְתוֹת אֶחָת וּשְׁתֵּי דִלְתוֹת לְאַחֶרֶת:
 * וַעֲשׂוּיָהּ אֵלֶיהֶן אֶל-דִּלְתוֹת הַחֵיכַל כְּרוֹכִים
 וְתַמָּרִים כַּאֲשֶׁר עֲשׂוּיִם לְקִירוֹתָיו וְעַב עֵץ אֶל-פְּנֵי
 הָאוֹלָם מִהָחוּץ:

* Et ædificium quod erat separatum ve-
 sumque ad viam respicientem ad man-
 titudinis septuaginta cubitorum; paries au-
 tem ædificij quinque cubitorum latitudi-
 nis per circuitum, & longitudo eius nona-
 ginta cubitorum. * Et mensus est do-
 mus longitudinem centum cubitorum, & par-
 tes eius longitudinis centum cubitorum.
 * Latitudo autem ante faciem domus,
 & eius quod erat separatum contra Orientem,
 centum cubitorum. * Et mensus est
 longitudinem ædificij contra faciem eius
 quod erat separatum ad dorsum hec-
 cas ex vtraque parte centum cubitorum,
 & templum interius, & vestibula atrij,
 * Limina & fenestras obliquas, hec-
 cas in circuitu per tres partes contra vestibulum
 cuiusque; limen stratumque, ligno per gyrum
 in circuitu. Terra autem usque ad fenestras
 & fenestræ clausæ super ostia & usque ad
 domum interiorem & forinsecus, & omnia
 parietem in circuitu intrinsecus & forin-
 secus ad mensuram: * Et fabricata Cherubim
 & palmæ, & palma inter Cherubim &
 Cherub. duasque facies habebat Cherub.
 * Faciem hominis iuxta palmam ex una
 parte, & faciem leonis iuxta palmam ex alia
 parte expressam. Per omnem domum
 in circuitu de terra usque ad superiorem
 portam, Cherubim & palmæ celate erant
 in pariete templi: * Limen quadrangulum
 & facies sanctuarij aspectus contra aspectum
 * Altaris lignei trium cubitorum altitudinis,
 & longitudo eius duorum cubitorum, &
 anguli eius & longitudo eius & parietes ei-
 us lignei. Et locutus est ad me: Hec est mensura
 coram Dño. * Et duo ostia erant in tem-
 plo, & in sanctuario. * Et in duobus ostiis
 ex vtraque parte bina erant ostiola que in
 se inuicem plicabantur. Bina enim ostia e-
 rant ex vtraque parte ostiorum. * Et celata
 erant in ipsis ostiis templi Cherubim & scul-
 ptura palmarum sicut in parietibus quoque
 expressa erant. quomobrem & grossiora
 erant ligna in vestibuli fronte forinsecus

תרגום יונתן

* וַיִּבְנִי אֶת-הַבֵּית וְהַנְּזֻרָה פֶּתַת דֶּרֶךְ-הַיָּם
 רֹחַב שְׁבָעִים אַמָּה וְקִיר הַבִּנְיָן חֲמֵשׁ-אַמּוֹת רֹחַב
 סָבִיב סָבִיב וְאַרְכּוֹ תִּשְׁעִים אַמָּה:
 * וּמִדֶּר אֶת-הַבֵּית אֶרֶךְ מֵאָה וְהַנְּזֻרָה
 וְהַבִּנְיָה וְקִירוֹתֶיהָ אֶרֶךְ מֵאָה אַמָּה:
 * וְרֹחַב פְּנֵי הַבֵּית וְהַנְּזֻרָה לְקִדִּים מֵאָה אַמָּה:
 * וּמִדֶּר אֶרֶךְ-הַבִּנְיָן אֶל-פְּנֵי הַנְּזֻרָה אֶשֶׁר עַל-
 אַחֲרֶיהָ וְאֵת וְקִירָהּ מִפּוֹ וּמִפּוֹ מֵאָה אַמָּה וְהַחֵיכַל
 הַפְּנִימִי וְאֶלְמֵי הַחֲצָר:
 * הַסָּפִים וְהַחֲלוֹנִים הָאֵטְמוֹת וְהָאֵתִיקִים סָבִיב
 לְשֵׁלֶשֶׁתָם נִגְדַּת הַסֵּף שְׁחִיף עֵץ סָבִיב סָבִיב וְהָאֶרֶץ
 עַד-הַחֲלֹנוֹת וְהַחֲלֹנוֹת מִכְסוּרָה:
 * עַל-מַעַל הַפֶּתַח וְעַד-הַבֵּית הַפְּנִימִי וְלַחוּץ וְאֶל-
 כָּל-הַקִּיר סָבִיב סָבִיב בַּפְּנִימִי וּבַחֲצִיזֹן מְדוֹת:
 * וַעֲשׂוּי כְרוֹכִים וְתַמָּרִים וְתַמָּרָה בֵּין כְּרוֹב לְכְרוֹב
 וּשְׁנַיִם פָּנִים לְכְרוֹב:
 * וּפְנֵי אֲדָם אֶל-הַתַּמָּרָה מִפּוֹ וּפְנֵי-כַפִּיר אֶל-
 הַתַּמָּרָה מִפּוֹ עֲשׂוּי אֶל-כָּל-הַבֵּית סָבִיב סָבִיב:
 * מִהָאֶרֶץ עַד-מַעַל הַפֶּתַח הַכְּרוֹכִים וְתַמָּרִים
 עֲשׂוּיִם וְקִיר הַחֵיכַל:
 * הַחֵיכַל מְדוֹת רַבְעָה וּפְנֵי הַקֹּדֶשׁ הַמֵּרָאָה כַּמֵּרָאָה:
 * הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבֻהָ וְאַרְכּוֹ שְׁתֵּים
 אַמּוֹת וּמִקְצָעוֹתָיו לוֹ וְאַרְכּוֹ וְקִירוֹתָיו עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי
 זֶה הַשְּׁלָחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:
 * וּשְׁתֵּים דִּלְתוֹת לַחֵיכַל וּלְקֹדֶשׁ:
 * וּשְׁתֵּים דִּלְתוֹת לַדִּלְתוֹת שְׁתֵּים מוֹסְבּוֹת דִּלְתוֹת
 שְׁתֵּים לַדִּלְתוֹת אֶחָת וּשְׁתֵּי דִלְתוֹת לְאַחֶרֶת:
 * וַעֲשׂוּיָהּ אֵלֶיהֶן אֶל-דִּלְתוֹת הַחֵיכַל כְּרוֹכִים
 וְתַמָּרִים כַּאֲשֶׁר עֲשׂוּיִם לְקִירוֹתָיו וְעַב עֵץ אֶל-פְּנֵי
 הָאוֹלָם מִהָחוּץ:

¹² Et separans ante faciem reliqui quod ad mare, cubitorum septuaginta latitudo parietis dividens, & cubitorum quinque latitudo in circuitu, & longitudo eius cubitorum nonaginta.

¹³ Et mensus est contra domum longitudinem cubitorum centum. & reliqua & separantia & parietes eius longitudinem cubitorum centum:

¹⁴ Et latitudinem contra faciem templi & reliqua contra cubitorum centum.

¹⁵ Et mensus est longitudinem separantis contra faciem reliquorum quæ erant post terram domus illius, & reliqua quæ hinc & quæ inde cubitorum centum longitudinem. & templum & anguli,

¹⁶ Et alam exterius strata ligno, & fenestræ reticulatæ ad lucendum qui in circuitu tribus, ut & prospiceretur. & domus et ea quæ proxima strata ligno per circuitum & a pavimento usque ad fenestras, & fenestræ apertæ tripliciter ad prospiciendum & usque ad domum interiorem & exteriorem et per omnem parietem in circuitu intrinsecus et extrinsecus

¹⁸ calata Cherubim, & palmæ inter Cherubim & Cherub duo facies Cherub facies hominis ad palmam hinc,

¹⁹ & faciem hominis ad palmam inde calata: omnis paries in circuitu

²⁰ Ex pavimento usque ad laquear Cherubim & palmæ calatæ & sanctuarium.

²¹ Et templum aperiabatur per quatuor angulos per faciem sanctorum visio sicut aspectus

²² altaris lignei; cubitorum trium altitudo eius, & cubitorum duorum longitudo, & latitudo cubitorum duorum. & cornua habebat & basis eius & parietes eius lignei. & dixit ad me, Hæc mensa quæ ante faciem Domini.

²³ Et duo ostia templo, & sancto

²⁴ duo ostia duobus ostiis quæ vertebantur, duo ostia vni, & duo ostia portæ secundæ, & calata

²⁵ tura in eâ, & ostia templo Cherubim et palmæ secundum sculpturam sanctorum, et secundum ligna ante faciem alam forinsecus.

¹² καὶ τὸ διορίζον κτ' ἀπὸ προσώπου τοῦ ἀπολῶντος τὸ πρὸς θάλασσαν, πηγῶν ἐβδόμηκοντα πλάτος τὸ τρίχες τὸ διορίζοντος, καὶ πηγῶν πέντε τὸ δι' ὅς κυκλόθεν, καὶ μῆκος αὐτῆς πηγῶν ἐννεήκοντα.

¹³ καὶ διεμέτρησεν κατ' ἐνδοπι τὸ οἴκου μῆκος πηγῶν ἑκατὸν. καὶ τὰ ἀπολῶντα καὶ τὰ διορίζοντα καὶ τὰ τοῖχοι αὐτῆς μῆκος πηγῶν ἑκατὸν,

¹⁴ καὶ τὸ δι' ὅς κτ' ἀπὸ προσώπου τῆς ναοῦ καὶ τὰ ἀπολῶντα κατ' ἐναντι πηγῶν ἑκατὸν.

¹⁵ ὁ διεμέτρησεν τὸ μῆκος τὸ διορίζοντος κτ' ἀπὸ προσώπου τῶν ἀπολῶντων τῶν κατώπιον τὸ οἴκου ἐκείνου καὶ τὰ ἀπολῶντα τὰ ἐνδοθεν καὶ τὰ ἐνδοθεν πηγῶν ἑκατὸν μῆκος. καὶ ὁ ναὸς καὶ αἱ γονίαι,

¹⁶ καὶ τὰ αἰλάμ τὸ ἐξώτερον πεφατνωμῆρα, καὶ αἱ θυρίδες δικτυῶται ὑποφῶσιν τοῖς κύκλῳ τοῖς τρισὶν ὥστε καὶ διακύπτειν. καὶ ὁ οἶκος καὶ τὰ πλησίον ἐξυλωμῆρα κύκλῳ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἕως τῶν θυρίδων, καὶ αἱ θυρίδες ἀνὰ πύσσόμηναι τριῶς

¹⁷ εἰς διακύπτειν καὶ ἕως τοῦ οἴκου τοῦ ἐσωτέρου ὁ ἐξώτερος, καὶ ἐφ' ὅλον τὸν τοῖχον κύκλῳ τὸν ἐξωθεν καὶ τὸν ἐξωθεν

¹⁸ γέλυμῆρα χερσὺς βεῖμ, καὶ φοῖνικες ἀνὰ μέτρον χερσὺς βεῖμ ὁ χερσὺς δύο ἀπὸ προσώπου τῶ χερσὺς ἀπὸ προσώπου ἀνδρώπεως πρὸς τὸν φοῖνικα ἐνδοθεν,

¹⁹ καὶ πρὸς ὅσον ἀνδρώπου πρὸς τὸν φοῖνικα ἐνθεν διαγεγλυμῆρος ὅλος ὁ τοῖχος κυκλόθεν,

²⁰ ἐκ τοῦ ἐδάφους ἕως φατνώματος χερσὺς βεῖμ καὶ τὰ φοῖνικες διαγεγεγραμμένοι καὶ ἄγιον

²¹ καὶ ὁ ναὸς ἀνὰ πύσσόμηναι τετραγώνῳ κτ' ἀπὸ προσώπου

²² πον τῶν ἁγίων ὅρασις ὡς ὅψις ὁ θυσιάζοντος ξυλίνου, πηγῶν τελῶν τὸ ὑψὺ αὐτῆς, καὶ πηγῶν δύο τὸ μῆκος, καὶ τὸ δι' ὅς πηγῶν δύο. καὶ κέρατα εἶχεν, ὅς ἡ βάσις αὐτῆς καὶ τὰ τοῖχοι αὐτῆς ξύλινοι, ὅς εἶπεν πρὸς με, αὐτὴ ἡ τεράπεζα ἡ πρὸς πρὸς ὥπερ κυρίου.

²³ καὶ δύο θυρώματα τῶ ναοῦ, ὅς τὰ ἁγία

²⁴ δύο θυρώματα τοῖς δυσὶ θυρώμασι τοῖς εἰσφωτοῖς δύο θυρώματα ἐν ὅς δύο θυρώματα τῇ θυρᾷ τῇ δευτέρᾳ,

²⁵ καὶ γλυφὴ ἐπ' αὐτῶν, ὅς θυρώματα τῶ ναοῦ χερσὺς βεῖμ καὶ φοῖνικες κτ' ἐπὶ γλυφῇ τῶν ἁγίων καὶ κτ' τὰ ξύλα κτ' ἀπὸ προσώπου τοῦ αἰλάμ ἐξωθεν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹² Et ædificium quod erat ante conspectum versus viam Occidentis, latitudinis septuaginta cubitorum. paries autem ædificij quinque cubitorum latitudinis in circuitu, & longitudinis nonaginta cubitorum.

¹³ Et latitudo quæ erat ante domum & conspectum ad Orientem, centum cubitorum erat.

¹⁴ Et mensus est longitudinem ædificij quod erat ante conspectum ad posteriora eius & angulos eius hinc, & inde, centum cubitis: & templum interius & vestibula

¹⁵ & limina, & fenestras obturatas & appendices in circuitu ternas exaduerso liminis quod opertum erat tabulis cedrinis in circuitu, idque à solo usque ad fenestras, fenestræ autem obturatæ erant.

¹⁶ Super omnes parietes per circuitum intus & foris iuxta mensuram.

¹⁷ Et sculpsit Cherubim & capitella, & capitellum in facie ex altera parte capitelli, sculpsit super totam domum per circuitum.

¹⁸ Facies hominis erat facta ex vna parte capitelli, & facies leonis

¹⁹ A terra autem usque supra portam, Cherubim

²⁰ Templi autem limina quadrata, & facies domus propitiatorij, & aspectus

²¹ Mensa autem lignea erat ante altare, cuius altitudo erat trium cubitorum, & longitudo eius duorum

²² Et duo ostia erant in templo & in domo propitiatorij:

²³ Et geminæ fores erant velut matres his ostiis: bina erant ostiola verticillata erant in parietibus: & trabs lignea super faciem vestibuli extrinsecus.

26 * וחלונות אטמות ותמרים מפו ומפו אל כתפות האולם וצלעות הבית והעבים :

מב

* ויוצאני אל החצר החיצונה ודרך דרך הצפון וביאני אל הלשכה אשר נגד הגזרה ואשר נגד הבנין אל הצפון :

* אל פני ארץ אמורת המאה פתח הצפון והרחב חמשים אמות :

* נגד העשרים אשר לחצר הפנימי ונגד רצפה אשר לחצר החיצונה אתיק אל פני אתיק בשלשים : * ולפני הלשכות מהלך עשר אמות רחב אל-

הפנימית דרך אמה אחת ופתחיהם לצפון :

* והלשכות העליונות קצרות כי יוכלו אתיקים מהנה מהתחתנות ומהתכונות בנין :

* כי משלשות הנה ואין להן עמודים בעמודי החצרות על כן נאצל מהתחתנות ומהתכונות מהארץ :

* וגדר אשר לחוץ לעמת הלשכות דרך החצר החיצונה אל פני הלשכות ארכו חמשים אמה :

* כי ארץ הלשכות אשר לחצר החיצונה חמשים אמה והנה על פני ההיכל מאה אמה :

* ומתחתה לשכות האלה המבוא מהקלים בבאו להנר מהחצר החיצונה :

* ברחב גדר החצר דרך הקדים אל פני הגזרה ואל פני הבנין לשכורת :

* ודרך לפניהם כמראה הלשכות אשר דרך הצפון כארכן בן רחבן וכל מוצאיהן וכמשפטיהן ובפתחיהן :

* ובפתחי הלשכות אשר דרך הדרום פתח בראש דרך דרך בפני הגדרת הגזרה דרך הקדים בבואן :

26 * super quæ fenestra oblique, & similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli secundum latera domus latitudinemque parietum. CAP. XLII.

1 A ET eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium quod erat contra separatam ædificium, & contra ædem vestigium ad Aquilonem, * in facie longitudinis centum cubitos ostij Aquilonis, &

2 latitudinis quinquaginta cubitos, * contra viginti cubitos atrij interioris, & contra pavimento stratum lapide atrij exterioris, vbi erat porticus iuncta portici triplici.

3 * Et ante gazophylacia de æbulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora respiciens viæ cubiti vnus. Et ostia eorum ad Aquilonem, * vbi erant gazophylacia in superioribus humiliora, quia supportabant porticus quæ ex illis eminebant de inferioribus & de mediis ædificij.

4 * Tristega enim erant, & non habebant columnas sicut erant columnæ atriorum. Propterea eminebat de inferioribus, & de mediis à terra cubitis quinquaginta.

5 * Et peribolus exterior secundum gazophylacia quæ erant in via atrij exterioris ante gazophylacia. longitudo eius quinquaginta cubitorum. * Quia longitudo erat gazophylaciorum atrij exterioris quinquaginta cubitorum, & longitudo ante faciem templi centum cubitorum.

6 * Et erat subter gazophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium in ea de atrio exteriori, * in latitudine periboli atrij quod erat contra viam Orientalem in faciem ædificij separati. Et erant ante ædificium gazophylacia, * & via ante faciem eorum iuxta similitudinem gazophylaciorum quæ erant in via Aquilonis. secundum longitudinem eorum, sic & latitudo eorum, & ostia introitus eorum & similitudines & ostia eorum, * secundum ostia gazophylaciorum quæ erant in via respiciente in Notum. Ostium in capite viæ, qua via erat ante vestibulum separatam per viam Orientalem ingredientibus.

7 * Et peribolus exterior secundum gazophylacia quæ erant in via atrij exterioris ante gazophylacia. longitudo eius quinquaginta cubitorum. * Quia longitudo erat gazophylaciorum atrij exterioris quinquaginta cubitorum, & longitudo ante faciem templi centum cubitorum.

תרגום יונתן

מב

ובין סתיון וכו' ודלתא מבא על כחפי אולמא ומחיצת ביתא וסקפיה :

ובין סתיון וכו' ודלתא מבא על כחפי אולמא ומחיצת ביתא וסקפיה :

3 קביל עשרין דילדלתא גויתא וקביל רצפתא וקדם לשכתא מתוך עשר אמה פותח לגיו אורח אמתא חדא ותרגוהו פתיון לצפונא :

ארי סתיון וכו' ארי נכבי וזיתא מנהן מארעיתא ומסציעתא בנינא :

ובין סתיון וכו' ודלתא מבא על כחפי אולמא ומחיצת ביתא וסקפיה :

ארי אורחא לקבל לשכתא אורח דלתא בריחא די קדם לשכתא אורחא חמשין אמה :

ובין סתיון וכו' ודלתא מבא על כחפי אולמא ומחיצת ביתא וסקפיה :

ארי אורחא לקבל לשכתא אורח דלתא בריחא די קדם לשכתא אורחא חמשין אמה :

ובין סתיון וכו' ודלתא מבא על כחפי אולמא ומחיצת ביתא וסקפיה :

ארי אורחא לקבל לשכתא אורח דלתא בריחא די קדם לשכתא אורחא חמשין אמה :

ובין סתיון וכו' ודלתא מבא על כחפי אולמא ומחיצת ביתא וסקפיה :

ארי אורחא לקבל לשכתא אורח דלתא בריחא די קדם לשכתא אורחא חמשין אמה :

²⁶ * Et fenestra abscondita. et mensus est hinc
 & inde in laquearia alam, & latera domus
 coniuncta.

CAP. XLII.

ET eduxit me in atrium exterius ad Orien-
 tem contra portam quæ ad Aquilonem: &
 eduxit me, & ecce exædræ quinque iuxta reli-
 quam & prope separatam ad Aquilonem:

² Cubitis centum longitudo ad Aquilonem,
 & latitudo cubitorum quinquaginta descrip-
 ta sicut portæ atrij interioris:

³ Et sicut columnæ atrij exterioris per ordi-
 nem contra faciem porticus ternæ:

⁴ Et contra exædras deambulatio cubito-
 rum decem, latitudo per cubitos centum, longi-
 tudo ad interiorem viam cubiti unius. & o-
 stia eorum ad Aquilonem;

⁵ Et deambulationes cœnaculorum simili-
 ter, quoniam eminebant columnæ extra colum-
 nas inferiores & spaciū sic.

⁶ Triplices erant & columnas non habebāt
 sicut columnæ exædrarum. propterea emine-
 bant ab his quæ inferius & his quæ in medio
 de terra,

⁷ Et limen extrinsecus sicut exædræ atrij
 exterioris respicientes contra exædras quæ ad
 Aquilonem, longitudo cubitorum quinquaginta.

⁸ Quia longitudo exædrarum respicientium
 in atrium exterius cubitorum quinquaginta, et
 hæ sunt contra facies his totū cubitorum centū.

⁹ Et ostia exædrarum istarum introitus qui
 ad Orientem, ut ingrediatur per eas ex atrio
 exteriori: secundum lumen hoc in principio de-

¹⁰ ambulatorij, & ad Meridiem et ad faciem Au-
 stri, & ad faciem reliqui, & ad faciem separan-
 tis, & exædræ & deambulatorium: ad facies

¹¹ suas iuxta mensuras exædrarum quæ ad Aqui-
 lonem. & secundum longitudinem earum, &
 secundum latitudinem earum, & secundum

¹² omnes exitus earum & introitus: Et secun-
 dum luminaria earum, & secundum ostia ipsa-
 rum exædrarum quæ ad Meridiem. secundum

ostia ab initio deambulatorij ad lumen spaciij ca-
 lami ad Orientem ut iretur per ea.

¹⁶ * Ἐδυάδες κρυπταί. Ἐ διεμέτρησεν ἐξ ὧν ἔκρινεν εἰς
 τὰ ὀρθώματα τοῦ αἰλάμου, ἔκρινεν πλεονεχὲς οἴκας ἐξ ὑψώματος.
 μβ'.

¹ * Καὶ ἐξήγαγόν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν κα-
 τὰ δὲ ἀνατολὰς κατεστάντη τῇ πύλῃ τῇ πρὸς βορρᾶν, ἔκρινεν
 ἡ γὰρ ἡμεῖς, καὶ ἰδοὺ ἐξαΐδρα πέντε ἐχόμεναι ἑξ ἀπολεί-
 πης καὶ ἐχόμεναι τοῦ διορίζοντος πρὸς βορρᾶν,

² * πηγῶν ἑκατὸν μῆκθ' πρὸς βορρᾶν, καὶ τὸ δὲ ὅρος πη-
 γῶν πεντήκοντα διαγεγραμμέναι ὅν τρέπον αἱ πύλαι τῇ
 αὐλῇ τῇ ἐσωτέρᾳ.

³ * καὶ ὅν τρέπον αἱ περίστυλοι τῇ αὐλῇ τῇ ἐξωτέρᾳ
 καὶ εἶχον ὀκτώ πρὸς ὧσποισαὶ τελοσαί.

⁴ * καὶ κατεστάντη τῶν ἐξαΐδρων περὶ πᾶτος πηγῶν δέ-
 κατὸ πλάτος ἐπὶ πηγῆς ἑκατὸν μῆκθ' εἰς τὴν ἐσωτέραν
 ὁδὸν πηγῆς ἐνός. καὶ τὰ θυρώματα αὐτῶν πρὸς βορρᾶν.

⁵ * καὶ ἡ περὶ πᾶτος ἡ ὑπερώων ὡσαύτως ὅτι ἐξεί-
 χε τὸ περίστυλον ἐξ ὧσποισαὶ τοῖς σύλοις τοῖς κατωτέρῃς καὶ
 τὸ διάστημα οὕτως.

⁶ * τετρααὶ ἦσαν καὶ σύλοις ὅκ' εἶχον κατὰ τὴν εἰ-
 λῶν τῶν ἐξαΐδρων. διὰ τοῦτο ἐξείχον ἀπὸ τῶν ὑποκάτω-
 θεν καὶ τῶν ἐν μέσῳ ἀπὸ τῆς γῆς,

⁷ * καὶ φλια ἐξ ὧσποισαὶ ὅν τρέπον αἱ ἐξαΐδρα τῇ αὐλῇ τῇ
 ἐξωτέρᾳ αἱ βλέπουσιν ἀπέναντι τῶν ἐξαΐδρων τῶν πρὸς βορ-
 ρᾶν μῆκθ' πηγῶν πεντήκοντα.

⁸ * ὅτι τὸ μῆκθ' τῶν ἐξαΐδρων τῶν βλέπουσιν εἰς τὴν
 αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν πηγῶν πεντήκοντα καὶ αὗται εἰσὶν
 αἱ ὀκτώ πρὸς ὧσποισαὶ ταύταις τὸ πᾶν πηγῶν ἑκατὸν.

⁹ * καὶ αἱ θυραὶ τῶν ἐξαΐδρων τούτων τῇ εἰσόδῳ τῇ πρὸς ἀ-
 νατολὰς ἔεισπορεύεσθαι δι' αὐτῶν ἐκ τῆς αὐλῆς τῇ ἐξωτέρᾳ

¹⁰ * καὶ τὸ φῶς τοῦτο ἐν δόχῃ τῇ πρὸς ἀνατολάν, ἔκρινεν πρὸς νό-
 τον ἔκρινεν πρὸς ὧσποισαὶ νότον, ἔκρινεν πρὸς ὧσποισαὶ ἀπολεί-
 πης, ἔκρινεν πρὸς ὧσποισαὶ διορίζοντος, ἔκρινεν αἱ ἐξαΐδρα ἔκρινεν περὶ πᾶ-

¹¹ * τος καὶ πρὸς ὧσποισαὶ αὐτῶν κατὰ τὰ μέτρα τῶν ἐξαΐδρων τῶν
 πρὸς βορρᾶν. καὶ καὶ τὸ μῆκθ' αὐτῶν, ἔκρινεν τὸ δὲ ὅρος αὐ-
 τῶν, ἔκρινεν πᾶσας τὰς ἐξόδους αὐτῶν καὶ εἰσόδους.

¹² * καὶ καὶ τὰ φῶτα αὐτῶν, καὶ καὶ θυρώματα αὐτῶν τῶν
 ἐξαΐδρων τῶν πρὸς νότον. καὶ τὰ θυρώματα ἀπὸ δόχης τῇ
 πρὸς ἀνατολάν ἐπὶ φῶς διαστήματος καλαμου κατὰ ἀνατο-
 λὰς τοῦ εἰσπορεύεσθαι αὐτά.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Et fenestrae obturate, & capitella hinc & inde in humeris vestibuli, & tabulata domus & superliminaria.

CAP. XLII.

ET eduxit me in atrium exterius per viam portæ quæ aperta est ad viam Aquilonis: & introduxit me in gazophylacium quod erat ante
 conspectum & ante ædificium vergens ad Aquilonem.

¹ Regione longitudinis centum cubitorum erat porta una quæ patebat ad Aquilonem, & latitudinis quinquaginta cubitorum.
² Regione viginti cubitorum atrij interioris, & regione pavimenti illius quod apertum erat ad atrium exterius, anguli contra angulos
 erant ad Aquilonem. Et gazophylacia superiora erant strictiora, quia interciperent ex eis prominentias ab inferioribus & a mediis ædificij.

³ Triplicia enim erant, & non habebant columnas sicut erant columnæ atriorum; ideo strictiora erant inferioribus & mediis a terra. Et
 paries exterior eregione gazophylaciorum ad viam atrij exterioris quod erat ante gazophylacia; longitudinis fuit quinquaginta cubitorum.

⁴ Quia longitudo gazophylaciorum atrij exterioris quinquaginta cubitorum erat, & erant secundum faciem templi centum cubiti. Et subter
 gazophylacia ista erat introitus ab Oriente ingredientium in ea ab atrio exteriori. In latitudine autem parietis atrij in via Orientali
 quæ erat ante septum & quæ ante ædificium, erant gazophylacia.

⁵ Et via erat ante ea iuxta aspectum gazophylaciorum quæ aperta
 erant ad viam Aquilonis: secundum longitudinem eorum, sic latitudo eorum, & omnes exitus eorum, & quod ad ea pertinet, & secundum
 portas eorum. Et secundum portas gazophylaciorum quæ apertæ erant ad viam Australem, erat ostium in capite viæ; quæ via erat
 ante suggestum Leuitarum per viam Orientalem ingredientibus.

13 * ויאמר אלי לשכות הצפון לשכורת הדרום
אשר אל פני הנזרה הנה לשכורת הקדש אשר
יאכלו שם הכהנים אשר קרובים ליהוה קדשי
הקדשים שם יניחו קדשי הקדשים והמנחה
והחטאת והאשם כי המקום קדש:

14 * בבאם הכהנים ולא יצאו מהקדש אל החצר
החיצונה ושם יניחו בגדיהם אשר ישרתו בהן כי
קדש הנה ולבשו בגדים אחרים וקרבו אל אשר
לעם:

15 * וכלה את מדות הבית הפנימי והוציאני דרך
השער אשר פניו דרך הקדים ומדדו סביב סביב:

16 * מדר רוח הקדים בקנה המדה חמש מאות
קנים בקנה המדה סביב:

17 * מדר רוח הצפון חמש מאות קנים בקנה
המדה סביב:

18 * אר רוח הדרום מדר חמש מאות קנים
בקנה המדה:

19 * סבב אל רוח הים מדר חמש מאות קנים
בקנה המדה:

20 * לארבע רוחות מדדו חומה לו סביב סביב
ארך חמש מאות ורחב חמש מאות להבדיל בין
הקדש לחל:

מג

* ויולכני אל השער שער אשר פניו דרך
הקדים:

2 * והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים
וקולו בקול מים רבים והארץ האירה מכבודו:

3 * ובמראה המראה אשר ראיתי במראה אשר
ראיתי בבואי לשחת את העיר ומראות במראה
אשר ראיתי אל נהר כבר ואפל אל פני:

13 * Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia Austri quę sunt ante edificium separatum, hęc sunt gazophylacia sancta in quibus vescuntur Sacerdotes qui appropinquant ad Dominum in Sancta sanctorum. Ibi ponent sancta sanctorum, & oblationem pro peccato & pro delicto: locus enim sanctus est.

14 * Cum autem ingressi fuerint Sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius. Et ibi reponet vestimenta sua in quibus ministrant, quia sancta sunt, vestienturque vestimentis aliis, & sic procedent ad populum.

15 * Cumque compleisset mēsuras domus interioris, eduxit me per viam portę quę respiciebat ad viam Orientalem, & mensus est eam vndique per circuitum.

16 * Mensus est autem contra ventum Orientalem calamo mensurę quingentos calamos in calamo mensurę per circuitum.

17 * Et mensus est contra ventum Aquilonis quingentos calamos, in calamo mensurę per gyrum.

18 * Et ad ventum Australem mensus est quingentos calamos, in calamo mensurę per circuitum.

19 * Et ad ventum Occidentalem mensus est quingētos calamos, in calamo mensurę.

20 * Per quatuor ventos mensus est murum eius vndique per circuitum longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum distantem inter sanctuarium & vulgi locum.

CAP. XLIII.

1 ET duxit me ad portam quę respiciebat ad viam Orientalem.

2 * Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam Orientalem, & vox erat ei quasi vox aquarum multarum, & terra splendebat à maiestate eius.

3 * Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit ut disperderet ciuitatem, & species secundum aspectum quem videram iuxta fluiuium Chobar. & cecidi super faciem meam.

תרנום יונתן

13 * ואמר לי לשכת צפונה לשכת דרומה וקרובים אל לשכת קדשה ויכלול חמון כהנא וקרובים לשמשא קדם וי קדשי קדשה
14 * במעלהו כהנא לא יפקין מקדשה לדרתא

15 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

16 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

17 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

18 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

19 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

20 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

21 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

22 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

23 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

24 * וישעיהו יתחון לבושיהו וישמשו בהו ארי קדשה אנון וילבשו לבושיהו אחרנין ויתעבדו עם עמא:

¹ Et dixit ad me: Exedra ad Aquilonem, ¹³
 & exedra quæ ad Austrum existentes ante fa-
 ciem spaciolorum sunt exedra sancti sanctorum,
 in quibus tescuntur ibi Sacerdotes appropin-
 quantes ad Dominum sancta sanctorum et sa-
 crificium & quæ pro ignorantia: quia locus san-
 ctus est.

¹⁴ Non ingreditur illuc præter Sacerdotes, ¹⁴
 & non egredientur ex sanctis in atrium exte-
 rius: ut omnino sancti sint qui offerunt: et non
 tanguant vestimenta eorum in quibus ministrant
 in eis, quia sancta sunt; & induentur vesti-
 menta alia quando tanguant populum.

¹⁵ Et completa est mensuratio domus interio- ¹⁵
 ri, & eduxit me per viam portæ respicientis
 ad Orientem. & mensus est domus exemplar in
 circuitu in ordine. & stetit post tergum portæ
 respicientis ad Orientem. ¹⁶ Et mensus est domus
 exemplar in circuitu in ordine quingentos in
 calamo mensura, & conuersus est ad mare:

¹⁷ Et mensus est secundum faciem maris cu- ¹⁷
 bitorum quingentos in calamo mensura.

¹⁸ Et conuersus est ad Aquilonem, & men- ¹⁸
 sus est secundum faciem Aquilonis cubitorum
 quingentos in calamo mensura.

¹⁹ Et conuersus est ad Austrum, & mensus ¹⁹
 est secundum faciem Austri quingentos in cala-
 mo mensura. ²⁰ quatuor partes eius:

Et disposuit murum ei per circuitum, quin-
 gentos ad Orientem. & quingentorum cubito-
 rum latitudo ad diuidendum inter sancta et in-
 ter antemurale in ordine domus.

CAP. XLIII.

¹ ET adduxit me ad portam quæ ad Orientem, ¹
 & eduxit me: ² Et ecce gloria Dei Is-
 rael veniebat per viam quæ ad Orientem, &
 vox castrorum quasi vox geminantium multo-
 rum: et terra resplendebat quasi fulgur in glo-
 ria per circuitum:

³ Et visio quam vidi secundum visionem ³
 quam videram quando ingrediebar ut unge-
 rem ciuitatem, & visio currus quem vidi se-
 cundum visionem quam vidi super fluvium
 Chobar: & cecidi in faciem meam.

¹³ * καὶ εἶπεν πρὸς με, αἱ θξαιδρα αἱ πρὸς βορρῶν &
 αἱ θξαιδρα αἱ πρὸς νότον ἔσται, καὶ πρὸς ὄψον τῶν διαση-
 μάτων εἰσὶν αἱ θξαιδρα θ' ἀγία τῶν ἀγίων ἐν αἷς ἐδίδ-
 ον) ἐκεῖ ④ ἱερεῖς ④ ἐγγίζοντες πρὸς κύριον τὰ ἅγια τῶν
 ἀγίων ἐπὶ τῷ θυσίῳ ἐπὶ τῷ αἵματι ἀγνοίας. διότι ἅπα ἅ-
¹⁴ γιός ἐστιν. * ὅκ εἰσελεύσεται) ἐκεῖ παρὲξ τῶν ἱερέων, καὶ
 ὅκ θξελδύονται ἐκ τῶν ἀγίων εἰς τὴν αὐλήν τὴν θξ-
 ωτέραν. ὅπως διαπαντὸς ἀγιοῦσιν ④ πρὸς αἰώνους καὶ
 μὴ ἀπὼνται τοῦ σολισμοῦ αὐτῶν ἐν οἷς λειτουργοῦσιν ἐν
 αὐτοῖς, διότι ἅγια ἐστὶν, καὶ ἐνδύθ) ἱμάτια ἕτερα ὅταν
 ἀπὼν) τοῦ λαοῦ.

¹⁵ * καὶ συνετελέσθη διαμέτρησις τοῦ οἴκου ἔσωθεν, καὶ
 θξήσα γῆ με καὶ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλέπουσης καὶ ἀνα-
 τολάς. καὶ διεμέτρησεν τοῦ οἴκου τὸ ὑπόδειγμα κυκλό-
 θεν ἐν διατάξει. καὶ ἔση κατὰ νότον τῆς πύλης τῆς βλέπου-
 σης καὶ ἀνατολάς.

¹⁶ * καὶ διεμέτρησεν τοῦ οἴκου τὸ ὑπόδειγμα κυκλόθεν
 ἐν διατάξει πεντακοσίοις ἐν τῷ καλαμῷ θ' μέτρον καὶ
 ἐπέστρεψεν πρὸς θάλασσαν.

¹⁷ * καὶ διεμέτρησεν καὶ πρὸς ὄψον τῆς θαλάσσης πηχῶν
 πεντακοσίοις ἐν τῷ καλαμῷ τοῦ μέτρον.

¹⁸ * καὶ ἐπέστρεψεν πρὸς βορρῶν, & διεμέτρησεν καὶ πρὸς
 ὄψον τοῦ βορρᾶ πηχῶν πεντακοσίοις ἐν τῷ καλαμῷ θ'
¹⁹ μέτρον. * καὶ ἐπέστρεψεν πρὸς νότον, καὶ διεμέτρη-
 σεν τὸ καὶ πρὸς ὄψον τοῦ νότου πεντακοσίοις ἐν τῷ καλα-
 μῷ τοῦ μέτρον. * τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῆς.

²⁰ καὶ διέταξεν περίβολον αὐτῆς κύκλῳ, πεντακοσίοις
 πρὸς ἀνατολάς. ἐπὶ πεντακοσίων πηχῶν ὄψεος τοῦ διατελ-
 λειν ἀναμέθ) τῶν ἀγίων ἐπὶ ἀναμέθ) τοῦ πρὸς τειχίσμα-
 τος ἐν διατάξει τοῦ οἴκου.

μγ.

¹ * Καὶ ἦσα γῆ με ἐπὶ τῇ πύλει τῇ πρὸς ἀνατολάς,
² καὶ θξήσα γῆ με. * καὶ ἰδὲ δόξα θεοῦ ἰσραὴλ ἤρχετο καὶ τὴν
 ὁδὸν τὴν πρὸς ἀνατολάς, & φωνὴ τῆς παρεμβολῆς ὡς φωνὴ
 διπλασιαζόντων πολλῶν, & ἡ γῆ θξέλαμπεν ὡς φέγγος
³ ἐν τῇ δόξῃ κυκλόθεν. * καὶ ἠόρασις ἡ ἰδὼν καὶ τὴν ὁρα-
 σιν ἡ ἰδὼν ὅτε εἰσεπορεύομην θ' χεῖρα τὴν πόλιν, καὶ ἡ
 ὁρασις θ' ἄρματός οὐ ἰδὼν καὶ τὴν ὁρασιν ἡ ἰδὼν ἐπὶ τοῦ
 ποταμοῦ χοβάρ, καὶ ἔπεσα ἐπὶ πρόσωπόν μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis & gazophylacia Austri quæ sunt ante septum, hæc sunt gazophylacia sancta in quibus co-
 medent Sacerdotes, qui accedunt ad ministrandum coram Domino, sacrosancta: ibi reponent sacrosancta & oblationem & sacrificium pro
 peccato & pro delicto; quia locus sanctus est.

² Cum autem ingressi fuerint Sacerdotes, non egredientur ex sancto ad
 atrium exterius: quin ibi ponent vestimenta sua quibus ministrant, quia sancta sunt; & vestientur vestimentis aliis, & commiscebuntur cum
 populo.

³ Et consummauit mensuras domus interioris, & eduxit me per viam portæ quæ aperta erat ad Orientem, & mensus
 est eam per circuitum.

⁴ Mensusque est plagam Orientalem calamo mensuræ quingentis calamis per ambitum calamo
 mensuræ.

⁵ Mensusque est plagam Aquilonarem quingentis calamis calamo mensuræ per circuitum.

⁶ Et plagam Australem mensus est quingentis calamis calamo mensuræ.

⁷ Conuersusque ad Occidentalem plagam, mensus est eam quingentis calamis, calamo mensuræ.

⁸ Per quatuor ventos mensus est eam: murus erat ei per circuitum longitudinis quingentorum & latitudinis quingentorum, ut di-

⁹ T adduxit me ad portam, portam inquam quæ aperta erat ad viam Orientalem.

¹⁰ Et ecce gloria Dei Israel reuelata est à via Orientali, & vox benedictium nomen eius sicut vox aquarum multarum: & terra

¹¹ tenebat à splendore gloriæ eius.

¹² Et secundum aspectum visionis quam vidi, secundum visionem quam vidi cum prophetarem ad disperdendam ciuitatem: & visio
 erat sicut visio quam videram super fluvium Chobar, & cecidi pronus super faciem meam.

² Et gloria Domini ingressa est in domum per viam portæ respicientis ad Orientem:

³ Et assumpsit me spiritus, & introduxit me in atrium interius, et ecce plena gloria Domini domus:

⁴ Et steti & ecce vox de domo loquentis ad me: & vir stabat iuxta me.

⁵ Et dixit ad me: Vidisti tu fili hominis locum solij mei & locum vestigiū pedum meorum, in quibus habitabit nomen meum in medio domus Israel in sempiternum, & non contaminabunt ultra domus Israel nomen meum sanctum, ipsi & duces eorum in fornicatione sua, & in homicidiis ducum suorum in medio sui:

⁶ Cum ponerent ipsi postes meos in postibus suis, & limina mea herentia liminibus eorum, & dederunt parietem prope me & ipsos. & contaminauerunt nomē meum sanctum in iniquitatibus suis quas faciebant, & contriui eos in furore meo & in occisione.

⁷ Et nunc abijciant fornicationem suam, et homicidia ducum suorum à me, & habitabo in medio eorum in æternum.

⁸ Et tu fili hominis ostende domui Israel domum, & cessabunt à peccatis suis, & visio- nem eius & dispositionem illius:

⁹ Et ipsi accipient tormentum suum pro omnibus quæ fecerunt. & describes domum & preparationem eius, & exitus eius, & introitus eius, substantiam eius, & omnia præcepta illius & omnia legitima eius, & omnes leges eius notas facies illis & describes coram eis, et custodiant omnes iustificationes meas & omnia præcepta mea, & faciant ea:

¹⁰ Et descriptionem domus in vertice montis. & omnes termini eius in circuitu sancta- riorum. Ista est lex domus,

¹¹ Et hæc mensuræ altaris in cubito cubiti, & cubitus quatuor digitorum, sinus illius & mensura altitudo per circuitum & cubitus latitudo, & gisus per labium in circuitu palmi, & altitudo altaris

⁴ καὶ ἡ δόξα κυρίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον καὶ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλέπουσης καὶ ἀνατολῆς·

⁵ καὶ ἀνέλαβόν με πνεῦμα καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὴν αὐλήν τὴν ἐσωτέραν, & ἰδὲ πλήρης δόξης κυρίου ὁ οἶκος·

⁶ καὶ ἔστην καὶ ἰδὲ φωνὴ ἐκ τοῦ οἴκου λαλοῦντος πρὸς με. καὶ ὁ ἀνὴρ εἰσήκει ἐχόμενός με.

⁷ & εἶπεν πρὸς με, ἑώρακας σὺ ἢ ἄνθρωπος τὸν τόπον τῆς θρόνου μου καὶ τὸν τόπον τῆς ἰχνοῦς τῶν ποδῶν μου, ἐν οἷς κατασκηνώσῃ τὸ ὄνομά μου ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, & ἢ μὴ βεβηλώσωσιν ἐπὶ οἶκον Ἰσραὴλ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον, αὐτοὶ & οἱ ἡγούμενοί αὐτῶν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῶν, & ἐν ταῖς φοναῖς τῶν ἡγούμενων αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν·

⁸ ἐν τῇ πηρώνᾳ αὐτῶν τὸ πρὸς θυρὸν μου ἐν τοῖς πυλῶ- ροις αὐτῶν, & τὰς φλίας μου ἐχομύνας τῶν φλιῶν αὐτῶν, & ἔδωκαν τοῖχον συνέχης μου & αὐτῶν. & ἐβεβήλωσαν τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν αἷς ἐποίουν, & ἔξετεψα αὐτοὺς ἐν θυμῷ μου καὶ ἐν φόβῳ.

⁹ καὶ νῦν ἀποσάτωσαν τὴν πορνείαν αὐτῶν καὶ τὸν φόνον τῶν ἡγούμενων αὐτῶν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα.

¹⁰ καὶ σὺ ἢ ἄνθρωπος δεῖξον τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ τὸν οἶκον, καὶ κοπάουσιν διὰ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τὴν ὁρᾶσιν αὐτὰ καὶ τὴν διάταξιν αὐτῶν·

¹¹ καὶ αὐτοὶ λήψον τὴν κόλασιν αὐτῶν ὑπὲρ πάντων ὧν ἐποίησαν. & ἀναγράψεις τὸν οἶκον καὶ τὴν ἐτοιμασίαν αὐτῶν, καὶ τὰς διεξόδους αὐτῶν, & εἰσόδους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ ὑποστατικά αὐτῶν καὶ πάντα τὰ νόμιμα αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ νόμους αὐτῶν γνωρίσεις αὐτοῖς, καὶ διαγράψεις ἐνώπιον αὐτῶν, & φυλάξων πάντα τὰ δικαιώματά μου & πάντα τὰ ὑποστατικά μου, καὶ ποιήσωσιν αὐτά.

¹² καὶ διαγραφὴν τοῦ οἴκου ἔπι τῇ κορυφῇ τῆς ὀροῦς. & πάντα τὰ ὄρια αὐτῶν κυκλόθεν ἅγια ἁγίων. ἕως ἐστὶν ὁ νόμος τοῦ οἴκου.

¹³ & ταῦτα τὰ μέτρα τοῦ θυσιαστηρίου ἐν πήχει τοῦ πήχεως καὶ πήχους παλαιστίνης, τὸ κόλ- πωμα αὐτῶν καὶ μέτρον τὸ ὕψος κύκλῳ καὶ πήχους τὸ εὖ- ρος, καὶ γίϛος ἔπι τῷ χεῖλ ὁ κύκλος ἐν σπιθαμῇ, καὶ τὸ ὕψος τοῦ θυσιαστηρίου

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

² Et gloria Domini reuelata est in domo in via portæ quæ aperta est ad viam Orientalem.

³ Et eleuauit me spiritus, & introduxit me in atrium interius, & ecce impleta est domus gloria Domini.

⁴ Et dixit ad me: Fili hominis, iste est locus domus solij gloriæ meæ, & iste est locus domus habitatio- nis maiestatis meæ in quo habitare faciam maiestatem meam in medio filiorum Israel in æternum: & non contaminabunt ultra domus Is- rael nomen sanctum meum ipsi & reges eorum in idolis suis, & in cadaueribus regum suorum, & in excelsis suis.

⁵ Dum ponerent limen suum iuxta limina domus sanctuarij mei, & ædificia sua in latere atrij mei: (& paries domus sanctuarij mei inter Verbum meum & inter eos) & polluerent nomen sanctum meum abominationibus suis quas fecerunt: & consumpsi eos in ira mea.

⁶ Nunc proiciant idola sua, & cadauera regum suorum, vt non peccent coram me. & habitare faciam maiestatem meam in medio eorum in æternum.

⁷ Tu autem fili hominis ostende domui Israel domum, & confundantur à peccatis suis & metiantur quod si erubuerint ex omnibus quæ fecerunt cum viderint figuram domus & fabricam eius, & exi- tus eius & introitus eius, & omnes figuras eius, & omnia instituta eius, & omnes formas eius, & omnia quæ ad eam pertinent ostende eis, & scribe ante oculos eorum vt custodiant omnes figuras eius, & omnia instituta eius, & faciant ea.

⁸ Hæc est lex domus in vertice montis, & omnis terminus eius per circuitum Sanctum sanctorum. ista est lex domus, & hæc sunt mensuræ altaris in cubitis, in cubito qui habet cubitum & palmum: & fundamentum eius cubiti vnus & cubiti latitu- dinis: & clausura eius in circuitu super labium eius circumquaque palmi vnus: & ista erat compositio altaris.

14 * ומחיק רחב ארץ עד העזרה התחתונה
שתיים אמות ורחב אמה אחת ומהעזרה
הקטנה עד העזרה הגדולה ארבע אמות ורחב
האמה:

15 * וההראל ארבע אמות ומהאראל ולמעלה
הקרנו ארבע:

16 * והאראל שתיים עשרה ארך בשתיים עשרה
רחב רבוע אל ארבעה רבועיו:

17 * והעזרה ארבע עשרה ארך בארבע עשרה רחב
אל ארבעת רבעיה והגבול סביב אותה חצי האמה
והחיק לה אמה סביב ומעלתה פנות קדים:

18 * ויאמר אלי בן אדם כה אמר אדני יהוה אלה
חקות המזבח ביום העשותו להעלות עליו עולה
ולזרק עליו דם:

19 * ונתתה אל הכהנים הלויים אשר הם מזרע
צדוק הקרבים אלי נאם אדני יהוה לשרתני פר
בן בקר לחטאת:

20 * ולקחת מדמו ונתתה על ארבע קרנותיו ואל
ארבע פנות העזרה ואל הגבול סביב והטאת
אותו וכפרתהו:

21 * ולקחת את הפר החטאת ושרפו במפקד הבית
מחוץ למקדש:

22 * וביום השני תקריב שעיר עזים תמים לחטאת
והטאו את המזבח באשר חטאו בפר:

23 * בכלותה מחטאת קריב פר בן בקר תמים ואיל
מן הצאן תמים:

24 * והקרבתם לפני יהוה והשליכו הכהנים עליהם
מלח והעלו אותם עלה ליהוה:

25 * שבעת ימים תעשה שעיר חטאת ליום ופר בן
בקר ואיל מן הצאן תמימים יעשו:

14 * Et de sinu terræ usque ad crepidinem
nouissimam duo cubiti, & latitudo cubiti
vnius, & à crepidine minore usque ad cre-
pidinem maiorem quatuor cubiti, & lati-
tudo cubiti vnius.

15 * Ipse autem ariel quatuor cubitorum,
& ab ariel usque ad sursum cornua qua-
tuor.

16 * Et ariel duodecim cubitorum in lon-
gitudine per duodecim cubitos latitudi-
nis quadrangulum equis lateribus.

17 * Et crepido quatuordecim cubitorum
longitudinis per quatuordecim cubitos la-
titudinis in quatuor angulis eius, & coro-
na in circuitu eius dimidij cubiti, & sinus
eius vnius cubiti per circuitum. gradus au-
tem eius versi ad Orientem.

18 * Et dixit ad me: Fili hominis, hæc di-
cit Dominus Deus: Hi sunt ritus altaris, in
quacunque die fuerit fabricatum ut offe-
ratur super illud holocaustum, & effunde-
tur sanguis.

19 * Et dabis Sacerdotibus & Levitis qui
sunt de semine Sadoch, qui accedunt ad
me, ait Dominus Deus, ut offerant vitulum
de armento pro peccato.

20 * Et assumens de sanguine eius ponet
super quatuor cornua eius, & super qua-
tuor angulos crepidinis, & super coronam
in circuitu, & mundabis illud & expiabis.

21 * Et tolles vitulum qui oblatum fuerit
pro peccato, & combures eum in separato
loco domus extra sanctuarium.

22 * Et in die secundo offeres hircum cre-
parum immaculatum pro peccato, & ex-
piabunt altare sicut expiaverunt in vitulo.

23 * Cumq; compleueris expians illud of-
feres vitulum de armento immaculatum,
& arietem de grege immaculatum,

24 * & offeres eos in conspectu Domini.
Et mittent Sacerdotes super eos sal, & of-
ferent eos in holocaustum Domino.

25 * Septem diebus facies hircum pro pec-
cato quotidie, & vitulum de armento, &
arietem de pecoribus immaculatos offe-
rent.

תרגום יונתן

14 * ומחיק רחב ארץ עד מסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
15 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
16 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
17 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
18 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
19 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא

20 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
21 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
22 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
23 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
24 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
25 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא

26 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
27 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
28 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
29 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
30 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
31 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
32 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
33 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
34 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
35 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
36 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
37 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
38 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
39 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
40 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
41 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
42 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
43 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
44 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
45 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
46 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
47 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
48 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
49 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
50 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
51 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
52 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
53 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
54 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
55 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
56 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
57 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
58 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
59 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
60 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
61 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
62 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
63 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
64 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
65 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
66 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
67 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
68 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
69 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
70 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
71 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
72 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
73 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
74 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
75 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
76 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
77 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
78 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
79 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
80 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
81 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
82 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
83 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
84 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
85 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
86 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
87 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
88 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
89 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
90 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
91 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
92 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
93 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
94 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
95 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
96 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
97 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
98 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
99 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא
100 * ומסמכתא ארבע אמות ומסמכתא רבתי ארבע אמות ופוחיתא

¹⁴ ² A profundo exordij sinus eius ad propiciatorium quod subter cubitorum duo, & latitudo cubiti, & à propiciatorio paruo ad propiciatorium magnum cubiti quatuor, & latitudo cubitus unus.

¹⁵ ² Et ariel cubitorum quatuor, & ab ariel superiora cornuum cubitus unus.

¹⁶ ² Et ariel cubitorum duorum latitudo super longitudinem cubitorum duodecim quadrangula ad quatuor partes eius,

¹⁷ ² Et super propiciatorium cubitorum quatuordecim longitudo per cubitos, quatuordecim latitudo per quatuor partes eius, & gisus eius circumdatus ei in circuitu dimidium cubiti. & circuitus eius cubiti in circuitu & gradus eius respicientes ad Orientem.

¹⁸ ² Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus, Hæc præcepta altaris in die qua factum fuerit ut offerantur super eo holocausta, effundatur ad illud sanguis.

¹⁹ ² Et dabis Sacerdotibus Leuitis ex semine Sadok appropinquantibus ad me, dicit Dominus Deus, ut ministrent mihi vitulum de bobus pro peccato.

²⁰ ² Et tollent de sanguine eius & ponent super quatuor cornua altaris, & super quatuor angulos propiciatorii, et super basim eius in circuitu, & mundabunt & expiabunt illud.

²¹ ² Et tollent vitulum qui pro peccato, & comburetur in loco separato domus extra sancta.

²² ² Et die secundo tolles hædum de capris immaculatum pro peccato, & expiabunt altare sicut expiabunt in vitulo.

²³ ² Et postquam compleueris expiationem, offeres vitulum de bobus immaculatum & arietem de ouibus immaculatum.

²⁴ ² Et offeretis coram Domino, & imponent Sacerdotes super illud sal, & offerent ea holocausta Domino.

²⁵ ² Septem diebus facies hædum pro peccato quotidie & vitulum ex bobus, & arietem de ouibus immaculatum facient

¹⁴ ² ἐν βάθους τῆς ἀρχῆς τοῦ κυκλώματος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἱλαστήριον τὸ ὑποκάτωθεν πηχῶν δύο, καὶ τὸ διῶς πηχυος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱλαστηρίου τοῦ μικροῦ ἕως τὸ ἱλαστήριον μέγα πηχεὶς τέσσαρα, καὶ διῶς πηχυοῦς εἷς.

¹⁵ ² καὶ τὸ διῶς πηχέων τέσσαρα καὶ ἀπὸ τοῦ διῶς καὶ ὑπερένω τῶν κεράτων πηχυοῦς εἷς.

¹⁶ ² καὶ τὸ διῶς πηχέων δύο διῶς ἑπὶ μήκος πηχέων δώδεκα τετραγώνον ἑπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτοῦ,

¹⁷ ² καὶ ἑπὶ τὸ ἱλαστήριον πηχέων τέσσαρα καὶ δεκά τὸ μήκος ἑπὶ πηχέος τέσσαρα καὶ δεκά τὸ διῶς ἑπὶ τέσσαρα μέρη αὐτοῦ καὶ τὸ γίσιον αὐτοῦ κυκλούμενον αὐτῷ κυκλόθεν ἡμισὺ πηχυοῦ. καὶ κύκλωμα αὐτοῦ πηχυοῦ κυκλόθεν καὶ αἱ κλιμακτῆρες αὐτοῦ βλέπουσαι κατὰ ἀνατολάς.

¹⁸ ² καὶ εἶπεν πρὸς με, ἦ ἐν ἀνθρώπῳ, τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ταῦτα τὰ περὶ αἱμάτων τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ποιήσεως τοῦ θύνα φέρειν ἐπ' αὐτὸ ὅλα καυτώματα ἐκ πονηρίας πρὸς αὐτὸ αἷμα.

¹⁹ ² καὶ δώσεις τοῖς ἱερδοῦσι τοῖς λευῖταις τοῖς ἐν τῷ σπέρματι σου (αὐτοὶ οἱ ἐγγίζουσι πρὸς με λέγει κύριος ὁ θεός, τοῦ λειτούργειν μοι μόχον ἐν βοῶν πρὸς αἱμαρτίας).

²⁰ ² καὶ λήψον ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ καὶ θήσουσιν ἑπὶ τέσσαρα κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἑπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ἱλαστηρίου, καὶ ἑπὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ κύκλῳ καὶ καθάρισον καὶ ἑξιλάν αὐτό.

²¹ ² ἐκ λήψον τὸν μόχον τὸν πρὸς αἱμαρτίας ἐκ καθαυτοῦ ἐν τῷ ἀποκεχωρισμῷ τοῦ οἴκου ἐξωθεν τῶν αἰσίων.

²² ² καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ λήψῃ ἔρπον ἑξ αἰγῶν ἁμωμον πρὸς αἱμαρτίας, καὶ ἑξιλάν τὸ θυσιαστήριον καθότι ἑξιλάν ἐν τῷ μόχῳ.

²³ ² καὶ μετὰ τὸ συντελεῖν τὸν ἐξίλασμον, καθαίσει τὸν μόχον ἐν βοῶν ἁμωμον καὶ κερὸν ἐν τῶν περὶ αἱμάτων ἁμωμον.

²⁴ ² καὶ καθαίσετε ἐν θυμῷ κυρίου, καὶ θήσουσιν ἐν ἱερῇ ἐπ' αὐτὸ ἅλα, καὶ θύουσιν αὐτὰ ὅλα καυτώματα τὰ κυρίου.

²⁵ ² ἐπὶ αἱμέρας ποιήσεις ἔρπον ὑπὲρ αἱμαρτίας καθ' ἡμέραν καὶ μόχον ἐν βοῶν, καὶ κερὸν ἐν περὶ αἱμάτων ἁμωμον ποιήσουσιν

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁴ ² Et à fundamento terræ usque ad atrium inferius duo cubiti, & latitudo cubiti unius: & ab atrio minori usque ad atrium maius quatuor cubiti, & latitudo cubiti unius.

¹⁵ ² Et altare quatuor cubitorum; & ab altari & sursum, cornua quatuor.

¹⁶ ² Et atrium quatuordecim cubitorum longitudinis & quatuordecim latitudinis ex quatuor lateribus suis, & clausura circum illud per gradum dimidij cubiti; & fundamentum ei erat unus cubiti per circuitum, & à loco per quem ascendebant ad illud respiciebant ad Orientem.

¹⁷ ² Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Hi sunt ritus altaris in die quo factum fuerit ut offeratur super illud holocaustum, & ut aspergatur super illud sanguis victimarum sanctificationum.

¹⁸ ² Et dabis Sacerdotibus Leuitis qui sunt de semine Sadok qui accedunt ad cultum meum, ait Dominus Deus, ut ministrent coram me vitulum filium bouis pro peccato.

¹⁹ ² Et tolles de sanguine eius, & dabis super quatuor cornua eius, & super quatuor angulos atrij & super terminum eius in circuitu, & lustrabis illud & expiabis illud.

²⁰ ² Et tolles vitulum pro peccato, & comburetur in loco apto domus extra sanctuarium.

²¹ ² Et in die secunda offeres hircum filium caprarum integrum pro peccato: & mundabis altare sicut mundauerunt in vitulo.

²² ² Cumque compleueris emundationem, offeres vitulum de bobus integrum, & arietem de ouibus integrum.

²³ ² Et offeres eos coram Domino: & dabunt Sacerdotes super eos salem, & offerent eos holocaustum coram Domino.

²⁴ ² Septem diebus offeres hircum pro peccato quotidie, & vitulum de bobus, & arietem de ouibus integros facient.

* שְׁבַעַת יָמִים וְכִפְרוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְטַהֲרוּ אֹתוֹ
 וּמִלְאוּ יָדָיו:
 * וַיִּכְלוּ אֶת־הַיָּמִים וַהֲיִירָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
 וַהֲלֹאֲהוּ יַעֲשׂוּ חֲכֵהָנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־עוֹלוֹת יִבְסֹ
 וְאֶת־שְׁלֵמֵיכֶם וּרְצֵאתִי אֶתְכֶם נָאִם אֲדֹנָי
 יְהוֹרָה:

מד

* וַיֵּשֶׁב אֶת־דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמִּקְדָּשׁ הַחִיצוֹן הַפְּנִימִי
קָדִים וְהוּא סְגוּר׃
* וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה הַשַּׁעַר הַזֶּה סְגוּר יִהְיֶה לֹא
יִפְתָּח וְאִישׁ לֹא יָבֹא בּוֹ כִּי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא
בּוֹ וְהָיָה סְגוּר׃
* אֶת־הַנָּשִׂיא נָשִׂיא הוּא יֵשֶׁב בּוֹ לֹאֲכֹל־לֶחֶם
לִפְנֵי יְהוָה מִדֶּרֶךְ אוֹלָם הַשַּׁעַר יִכּוֹנֵן וּמִדֶּרְכוֹ
יֵצֵא׃
* וַיְבִיאֵנִי דֶרֶךְ־שַׁעַר־רֹצְפוֹן אֶל־פְּנֵי הַבֵּימָה
וְאָרָא וְהִנֵּה מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בַּיִת יְהוָה וְאָפֵל
אֶל־פְּנֵי׃
* וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה בֶּן־אָדָם לִבְךָ וּרְאֹה
בְּעֵינֶיךָ וּבְאָזְנֶיךָ שָׁמַע אֶת כָּל־אֲשֶׁר אָנִי מְדַבֵּר אֹתְךָ
לְכָל־חֻקֹּת בַּיִת יְהוָה וּלְכָל־תּוֹרֹתָיו וְשָׁמַתְּ לִבְךָ
לְמַבּוֹא הַבַּיִת בְּכָל מוֹצְאֵי הַמִּקְדָּשׁ׃
* וְאָמַרְתָּ אֶל־מְרוֹאֵל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוָה רַב־לָכֶם מִכָּל־תּוֹעֲבֹתֵיכֶם בַּיִת יִשְׂרָאֵל׃
* בְּהִבְיָאֲכֶם בְּנֵי־נָכַר עָרְלֵי־לֵב וְעָרְלֵי בָשָׂר
לִהְיוֹת בַּמִּקְדָּשׁ לְחַלְּלוֹ אֶת־בַּיִתִּי בְּהִקְרִיבְכֶם אֶת־
לֶחְמִי חֶלֶב וָדָם וַיִּפְרוּ אֶת־בְּרִיתִי אֵל כָּל־
תּוֹעֲבֹתֵיכֶם׃
* וְלֹא שָׁמַרְתֶּם מִשְׁמַרְת קִדְשִׁי וְתִשְׁמְרוּ לְשִׁמְרִי
מִשְׁמַרְתִּי בַּמִּקְדָּשׁ לָכֶם׃

26 * Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud, & implebunt manum eius.

27 ³ Expletis autem septem diebus, in die octaua & vltra facient Sacerdotes super altare holocausta vestra, & quæ pro pace offerunt; & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAP. XLIII.

ET conuertit me ad viam portæ sanctæ
Arij exterioris quæ respiciebat ad Ori-
entem, & erat clausa.

2 * Et dixit Dominus ad me: Porta hæc
clausa erit, & non aperietur, & vir non
transiet per eam, quoniam Dominus Deus
Israël ingressus est per eam, eritque clausa
principi.

3¹ * Princeps ipse sedebit in ea, vt comedat panem coram Domino. Per viam portæ vestibuli ingredietur, & per viam egressus egredietur.

4 * Et adduxit me per viam porte Aquilonis in conspectu domus; & vidi, & ecce Bimpleteuit gloria Domini domum Domini. & cecidi in faciem meam.

5 3 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, pone cor tuum & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia quæ ego loquor ad te, de vniuersis ceremoniis domus Domini, & de cunctis legibus eius. Et pone cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarij:

*Et dices ad exasperantem me domum
Israel: Hæc dicit Dominus Deus Sufficit
vobis omnia scelera vestra domus Israel:

7 * Eo quòd inducitis filios alienos in
circumcisos corde & incircumcisos carne,
vt sint in sanctuario meo, & polluant do-
mum meam, & offertis panes meos ad-
ipem & sanguinem, & dissoluitis pactum
meum in omnibus sceleribus vestris:

¶ Et non seruastis præcepta
C mei, & posuistis custodes observationum
meorum in sanctuario meo vobis inceptis.

תרגום יונתן

וַיִּשְׁלַמְנוּ יְהוָה וַיִּמְנָה וַיְהִי בְיָמָא תְּמִינָא וְלִהְלֵא יַעֲבֹדוּ
נִכְסֵת קֳדָשִׁיכוֹן וַיִּתְּקִבְלוּן קֳרָבִיכוֹן בְּרַעְיוֹא קֳדָמִי אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים :

מד

וְאָמַר לִי יְהוָה בְּאֹרֶחַ חַרֵּעַ מִקְדָּשָׁא בְּרָאָה דְּפִתְיָיִךְ לְמַדְנָחָא וְהוּא אֶחָיד :
 לְרָבָא יְהוָה חֲרָעָא חֲרִין אֶחָיד יְהוָה וְלֹא יִתְפַּחַח וְאָנֹכִי לֹא יַעֲזֹב בֵּה אֲרִי יִקְרָא דִּינֵי אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל יִתְגַּלִּי עֲלוֹהֵי וְיִהְיֶה אֶחָיד :
 וְאֶשְׁלֵי בְּאֹרֶחַ חַרֵּעַ יְצוּנָא דְקִנְדָּם בֵּיתָא וְחֻזִּיתָּ וְהָא אֶתְמַלִּי יִקְרָא דִּינֵי יָת בֵּית מִקְדָּשָׁא דִּינֵי וְאֶשְׁתַּחֲוֶה עַל אֲפִי :
 וְאֶמַּר לִי יְהוָה אֲדָם שׁוֹ לִבְךָ וְחֻזִּי בְעֵינְךָ וּבְאֲדָנְךָ שְׁמַע יָת כָּל דְּאָנָּא מְמַלְל עִמָּךְ לְכָל גְּזִירַת בֵּית מִקְדָּשָׁא דִּינֵי וּלְכָל דְּחֻזִּי לֵה וְחֻזִּי
 וְאֶמַּר לְעַלְיָבִיתָא בְּכָל מִפְקָנֵי מִקְדָּשָׁא :
 וְאֶמַּר לְעַמְּא סַרְבְּנָא לְדְּבִית יִשְׂרָאֵל כְּדָנָךְ אֶמַּר יְיָ אֱלֹהִים סְגִי לְכוּן מְכַל חוֹעֲבָתְכוֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל :
 בְּאִתְיוֹבְכוֹן בְּנֵי עַמְמֵיָא רְשִׁיעֵי לֵבָא וְעַרְלֵי לְמַתְוִי בְּמִקְדָּשֵׁי לֹא פִסָּא יָת עֲזָרְתִּי בְּקְרוּבִיכוֹן יָת קְרִבְנֵי חֲרִב וְדָם נִבְסַת קְדָשֵׁי
 וְלֹא נִסְרַתְהוֹן מִסֵּרַת קְדָשֵׁי וּמִנִּיתוֹן לְנִסְרֵי מִסֵּרַת מִמִּרְיָב מִקְדָּשֵׁי לְכוּן :
 וְאֶמַּר יְהוָה עַל כָּל חוֹעֲבָתְכוֹן :

* Septem diebus, & expiabunt altare & mundabunt illud, et implebunt manus eorum.
 * Et consummabunt dies. & erit à die octavo & ultra. & facient Sacerdotes super altare holocausta vestra & quæ salutis vestræ; & suscipiam vos, dicit Dominus Deus.

CAP. XLIII.

ET conuertit me ad viam portæ sanctorum exterioris quæ respicit ad Orientem, et hæc erat clausa.

* Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit, non aperietur. & nullus transibit per eam, quia Dominus Deus Israel transibit per eam & erit clausa:

* Quia dux iste sedebit in ea ut comedat panem coram Domino & per viam alam portæ ingreditur, & per viam eius egredietur.

* Et introduxit me per viam portæ quæ ad Aquilonem è regione domus, & vidi & ecce plena gloria Domini domus Domini. & cado in faciem meam.

* Et dixit Dominus ad me: Fili hominis, pone super cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia quæcunque ego ad te loquar, secundum omnia præcepta domus Domini, & secundum omnia iudicia eius, & pones cor tuum in viam domus per omnes exitus eorum in omnibus sanctis:

* Et dices ad exasperantem ad domum Israel, Hæc dicit Dominus Dominus: Sufficiat vobis ab omnibus iniquitatibus vestris domus Israel:

* Ne inducat is vos filios alienigenas incircuncisos corde & incircuncisos carne, ne sint in sanctis meis, & prophanent ea cum offeritis vos panes meos & adipem & sanguinem, & preteritis testamentum meum in omnibus iniquitatibus vestris:

* Et non custodistis præcepta sanctuarij mei, & ordinabatis ut non seruaretis custodias in omnibus sanctis meis vobis.

26 * ἐπὶ ἡμέρας καὶ ἑξήκοντα τὸ θυσιάζειν ἐκα-
 θαριοῦσιν αὐτόν, & πληρώσουσιν τὰς χεῖρας αὐτῶν.
 27 * καὶ σπυτελέσουσι τὰς ἡμέρας. καὶ ἔσται ἀπὸ τῆς ἡ-
 μέρας τὸ γόδῃς & ἐπέκεινα. & ποιήσουσιν ἱερεῖς ἐπὶ τῷ
 θυσιαστηρίου τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν καὶ τὰ τοῦ ὁσπτεῖς
 ὑμῶν, καὶ προσδέξομαι ὑμᾶς, λέγει κύριος ὁ Θεός.

μδ'.

1 * Καὶ ἐπέστρεψόν με καὶ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν ἀ-
 γίων τῆς ἐξωτέρας τὸ βλέπουσιν κατὰ ἀνατολάς, & αὐ-
 τὴν ἔκλεισμένην.

2 * καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη
 ἔσται ὅτι ἀνοιχθήσεται, & οἱ εἰσέλθοντες δι' αὐτῆς, ὅτι κύριος
 ὁ Θεὸς ἰσραὴλ διελύσεται δι' αὐτῆς & ἔσται κεκλεισμένη.

3 * ὅτι ὁ ἡγεμὼν ὅστις καθήσεται ἐν αὐτῇ τοῦ φαγεῖν
 ἄρτον ἐνώπιον τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αἰλάμ τῆς πύ-
 λης εἰσελεύσεται, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐξελεύσεται.

4 * καὶ εἰσήγαγόν με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς
 βορρῇ κατεῖναι πρὸς τὸ οἶκον, καὶ ἴδον & ἰδοὺ πλήρης δόξης
 κυρίου ὁ οἶκος & κυεῖς, καὶ πίπῃ ἐπὶ πρόσωπόν μου.

5 * καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, ἡ ἀνθρώπου τάξαι ἐπὶ
 τὴν καρδίαν σου καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ τοῖς ὣσιν
 σου ἄκκε πάντα ὅσα ἐγὼ πρὸς σὲ λαλῶ, καὶ πάντα τὰ προ-
 ρήματα οἴκου κυρίου, καὶ καὶ πάντα τὰ κρίματα αὐτῆς, καὶ
 τάξεις τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ οἴκου καὶ πάσας
 τὰς ἐξόδους αὐτῶν ἐν πάσι τοῖς αἰσίοις.

6 * καὶ ἔρεῖς πρὸς τὸν ἀσπικραίνοντα πρὸς τὸν οἶκον ἰσ-
 ραὴλ, τὰδε λέγει κύριος κύριος, ἰκανέσθω ὑμῖν ἀπὸ πα-
 σῶν ὀνομιῶν ὑμῶν οἶκος ἰσραὴλ,

7 * τοῦ μὴ εἰσαγαγεῖν ὑμᾶς υἱὸς ἀλλοθρεῖς ἀπει-
 μήτους καρδία & ἀπειμήτους σαρκί, & μὴ γίνεσθαι ἐν τοῖς
 αἰσίοις μου καὶ βεβυλουῦ αὐτῶν ἐν τῷ προσφέρειν ὑμᾶς
 ἄρτους μου καὶ ξέαρ καὶ αἷμα, καὶ ὁρᾶσθαι τὴν δια-
 στήκην μου ἐν πάσαις ταῖς ὀνομίαις ὑμῶν.

8 * καὶ ὅτι ἐφυλάξατε τὰ προσηγμένα τοῦ ἀγιάσ-
 ματός μου, καὶ διετάξατε τοῦ μὴ φυλάσσειν φυλακὰς
 ἐν πάσι τοῖς αἰσίοις μου ὑμῖν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Septem diebus expiabunt super altare, & mundabunt illud, & offerent oblationem eius.
 " Et complebuntur dies, & erit à die octavo & deinceps facient Sacerdotes super altare holocausta vestra & victimas sanctificatas ve-
 stras, & suscipientur oblationes vestrae coram me voluntarie, ait Dominus Deus.

CAP. XLIII.

ET conuertit me per viam portæ sanctuarij exterioris quæ aperiatur ad Orientem, & ipsa erat clausa.
 " Et dixit ad me Dominus: Porta hæc clausa erit & non aperietur, & vir non intrabit per eam, quia gloria Domini Dei Israel reue-
 labitur super eam, & erit clausa.

" Principi erit, princeps ipse sedebit in ea ut comedat panem coram Domino: à via ve-
 stris portæ ingreditur & per viam eiusdem egredietur.
 " Et introduxit me per viam portæ Aquilonis quæ erat ante do-
 mum, & vidi & ecce impleuit gloria Domini domum sanctuarij Domini. & cecidi pronus super faciem meam.

" Et dixit ad me Dominus: Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia quæ ego loquor tecum de v-
 niostris ceremoniis domus sanctuarij Domini, & de omnibus quæ ad eam pertinent, & pones cor tuum ad ingressus domus per omnes
 exitus sanctuarij.
 " Et dices ad populum rebellem ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis omnes abomi-
 nationes vestrae domus Israel.

" Cum adduceretis filios populorum impios corde & incircuncisos carne, ut essent in sanctua-
 rio meo ad prophanandum atrium meum, cum offerretis oblationem meam adipem, & sanguinem victimarum sanctificarum: irritum fe-
 cerunt pactum meum omnibus abominationibus vestris.
 " Et non custodistis custodiam sanctuarij mei: & constituistis custodientes
 observationem verbi mei in sanctuario meo vobismetipsis.

* כה אמר אדני יהוה כל בן נכר ערל לב וערל
בשר לא יבוא אל מקדשי לכל בן נכר אשר
בתוך בני ישראל:

* כי אם הלויים אשר רחקו מעלי בתעור
ישראל אשר תעו מעלי אחרי גלוייהם ונשאו
עונם:

* והיו במקדשי משרתים פקדו את אל שערי
הבית ומשרתים את הבית הטהר שחטו את
העולה ואת הזבח לעם והמה יעמדו לפנייהם
לשרתם:

* יען אשר ישרתו אתם לפני גלוייהם והיו
לבית ישראל למכשול עון על כן נשאתי ידי
עליהם נאם אדני יהוה ונשאו עונם:

* ולא יבשו אלי לבתן לי ולגשת על כל קדשי
אל קדשי הקדשים ונשאו כלמתם ותועבותם
אשר עשו:

* ונתתי אותם שמרי משמרת הבית לכל עבודתו
ולכל אשר יעשה בו:

* והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו
את משמרת מקדשי בתעור בני ישראל מעלי
המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי
חלב ודם נאם אדני יהוה:

* המה יבאו אל מקדשי והמה יקרבו אלי
שלחני לשרתני ושמרו את משמרת:

* והיה בבואם אל שערי החצר הפנימית בגדי
פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר בשרתם
בשערי החצר הפנימית וביתה:

* פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים
יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע:

* Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircuncisus corde & incircuncisus carne non ingredietur sanctuarium meum omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israel.

* Sed & Leuitæ qui longè recesserunt à me in errore filiorum Israel, & errauerunt à me post idola sua, & portauerunt iniquitatem suam:

* Erunt in sanctuario meo æditui & ianitores portarum domus & ministri domus. Ipsi mactabunt holocausta & victimas populi, & ipsi stabunt in conspectu eorum vt ministrent eis.

* Pro eo quòd ministrauerunt illis in conspectu idolorum suorum, & facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis idcirco leuavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, & portauerunt iniquitatem suam.

* Et non appropinquabunt ad me vt sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum, sed portabunt confessionem suam & scelera sua quæ fecerunt.

* Et dabo eos ianitores domus, & in omni ministerio eius, & vniuersis quæ fient in eo.

* Sacerdotes autem Leuitæ filij Sadoch qui custodierunt ceremonias sanctuarij mei cum errarent filij Israel à me, ipsi accedent ad me vt ministrent mihi, & stabunt in conspectu meo vt offerant mihi adipem, & sanguinè, ait Dominus Deus.

* Ipsi ingredientur sanctuarium meum, & ipsi accedent ad mensam meam, vt ministrent mihi, & custodiant ceremonias meas.

* Cumque ingredientur portas atrij interioris, vestibus lineis induentur, nec ascendet super eos quicquam laneum quando ministrant in portis atrij interioris & intrinsecus.

* Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lûbis eorum, & non accingentur in sudore.

תרגום יונתן

* כה אמר יי אלהים כל בני עממיא רשיעי לבא וערלי בשרא לא יעלו למקדשי לכל בני עממיא די בגו בני ישראל:

* ויהיו במקדשי משרתים פקדו את אל שערי הבית ומשרתים את הבית הטהר שחטו את העולה ואת הזבח לעם והמה יעמדו לפנייהם לשרתם:

* יען אשר ישרתו אתם לפני גלוייהם והיו לבית ישראל למכשול עון על כן נשאתי ידי עליהם נאם אדני יהוה ונשאו עונם:

* ולא יבשו אלי לבתן לי ולגשת על כל קדשי אל קדשי הקדשים ונשאו כלמתם ותועבותם אשר עשו:

* ונתתי אותם שמרי משמרת הבית לכל עבודתו ולכל אשר יעשה בו:

* והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעור בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם נאם אדני יהוה:

* המה יבאו אל מקדשי והמה יקרבו אלי שלחני לשרתני ושמרו את משמרת:

* והיה בבואם אל שערי החצר הפנימית בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר בשרתם בשערי החצר הפנימית וביתה:

* פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע:

⁹ Propterea hæc dicit Dominus: Omnis fili-
us alienigena incircuncisus corde & incircun-
cisus carne, non ingreditur in sancta mea ab
omnibus alienigenis in medio domus Israel:

¹⁰ Sed Leuitæ qui recesserunt à me cum er-
raret Israel à me post cogitationes suas, & ac-
cipient iniquitatem suam:

¹¹ Et erunt in sanctis meis ministrantes o-
mnium in portis domus & ministrantes in do-
mo mea: isti immolabunt holocausta & victi-
mas populo, & isti stabunt ante populum ut
ministrant eis:

¹² Pro eo quod ministrabant eis ante faciem
idolorum suorum, & factum est domui Israel
in tormentum iniquitatis: propter hoc leuavi
manum meam super eos, dicit Dominus Domi-
nus, & accipient iniquitatem suam.

¹³ Et non accedent ad me ut sacerdotio fun-
gantur mihi, neque offerant ad omnia sancta
sanctorum, & accipient ignominiam suam in
errore quo errauerunt.

¹⁴ Et ponam eos ut seruent custodias domus
in omnia opera eius, & in vniuersa quacunque
fecerint

¹⁵ Sacerdotes, Leuitæ & filij Sadoc qui custo-
dierunt custodias sanctorum meorum cum er-
raret domus Israel à me. isti accedent ad me ut
ministrant mihi, et stabunt ante faciem meam
ut offerant mihi adipem & sanguinem, dicit
Dominus Dominus.

¹⁶ Ipsi ingredientur in sancta mea, et isti ac-
cedent ad mensam meam ut ministrant mihi, et
observabunt custodias meas.

¹⁷ Et erunt cum ingredientur ipsi in portas
atrij exterioris, stolis lineis induentur, & non
induentur lanis cum ministrauerint ipsi à por-
ta atrij interioris,

¹⁸ Et cingula lineas habebunt in capitibus
eorum: & femoralia linea habebunt in lumbis
eorum, & non accingentur violenter;

⁹ διὰ τοῦτο τὰδε λέγει κύριος, πᾶς υἱὸς ἀλλοθρησκείας ἀ-
περίτμητος καρδίας & ἀπερίτμητος σαρκί, οὐκ εἰσελεύ-
σεται εἰς τὰ ἁγία μου ἀπὸ πρῶτων τῶν ἀλλοθρησκῶν ἐν μέ-
σῳ οἴκου ἰσραὴλ.

¹⁰ ἀλλ' ὁ λαοῦτα οἵπνες ἀφείλθουσιν ἀπ' ἐμοῦ ἐν τῇ
πλανάσει τὴν ἰσραὴλ ἀπ' ἐμοῦ ὅπισθεν τῶν ἐνθυμημάτων
αὐτῶν, καὶ λήψονται τὴν ἀδικίαν αὐτῶν,

¹¹ καὶ ἔσονται ἐν τοῖς ἁγίοις μετὰ λειτουργοῦντες θυρω-
ροὶ ἐπὶ τῶν πυλῶν τοῦ οἴκου καὶ λειτουργοῦντες ἐν τῇ οἰ-
κῇ μου. οὗτοι σφάζουσι τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὰς θυ-
σίας τῶ λαοῦ, καὶ οὗτοι στήθονται ἐνώπιον τοῦ λαοῦ λειτουρ-
γεῖν αὐτοῖς.

¹² διὸ ὧν ἐλθόντων αὐτοῖς πρὸς τὸ προσκύβειν τὰν εἰ-
δώλων αὐτῶν, καὶ ἐγγύς τῶ οἴκου ἰσραὴλ εἰς κόλασιν ἀ-
δικίας, ἐνεκα τοῦτο ἦρα τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει
κύριος κύριος, καὶ λήψονται τὴν ἀνομίαν αὐτῶν.

¹³ καὶ οὐκ ἐγγίψουσιν πρὸς μετὰ ἱερατεύειν μοι, καὶ πρὸς
σάγειν πρὸς πᾶσι τὰ ἁγία τῶν ἁγίων, & λήψονται τὴν
ἀπμίαν αὐτῶν ἐν τῇ πλάνησιν ἣ ἐπλάνηθησαν.

¹⁴ καὶ τάξω αὐτοὺς φυλάσσειν φυλακὰς τοῦ οἴκου
εἰς πᾶσι τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ εἰς πᾶσι ὅσα αὐτοὶ ποιῶσιν

¹⁵ ὁ ἱερεὺς ὁ λαοῦτα καὶ υἱοὶ Sadock οἱ ἐφύλαξαν φυ-
λακὰς τῶν ἁγίων μου ἐν τῇ πλανάσει τὴν οἴκον ἰσραὴλ
ἀπ' ἐμοῦ. οὗτοι προστάξουσιν πρὸς μετὰ λειτουργεῖν μοι, καὶ
στήθονται πρὸς προσώπου μου & προσφέρουν μοι τὰς εἰ-
σφοράς, λέγει κύριος κύριος.

¹⁶ οὗτοι εἰσελεύσονται εἰς τὰ ἁγία μου, καὶ οὗτοι πρὸς
σελεύσονται πρὸς τὴν τράπεζάν μου καὶ λειτουργεῖν μοι,
καὶ φυλάξουσιν τὰς φυλακὰς μου.

¹⁷ καὶ ἔσονται ἐν τῇ εἰσπορεύσει αὐτῶν εἰς τὰς πύλας
τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας, σολὰς λινὰς ἐνδύσονται, & οὐκ ἐν-
δύσονται ἔλαια ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῶν ἀπὸ τῆς πύλης τῆς ἐ-
σωτέρας,

¹⁸ καὶ κινδάρεις λινὰς ἔξουσιν ἐπὶ τὰν κεφαλὰς αὐτῶν
καὶ περισκελὴ λινὰ ἔξουσιν ἐπὶ τὰς ὀσφύς αὐτῶν καὶ οὐ
περιζώσονται βίβαν,

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁹ Hæc dicit Dominus Deus: Omnes filij populorum impij corde & incircuncisi carne non ingredientur sanctuarium meum ex om-
nibus filiis populorum qui sunt in medio filiorum Israel:

¹⁰ Sed Leuitæ qui longè recesserunt à timore mei cum aberrarent
à cultu meo post idola sua, & suscipient iniquitatem suam.

¹¹ Eruntque in sanctuario meo mini-
stri constituti super portas domus, & ministrabunt in domo. ipsi macabunt holocausta & victimas sanctificatas populi, & ipsi stabunt co-
ram eis ut ministrant eis:

¹² Pro eo quod ministrabant eis coram idolis suis, & erant domui Israel in offendiculum peccato-
rum. Ideo iuravi verbo meo eis, ait Dominus Deus, & suscipient iniquitatem suam.

¹³ Et non appropinquabunt ad cultum meum
ut ministrant coram me, & ut offerant omnia sancta mea iuxta sancta sanctorum; & suscipient confusionem suam & abominationes suas

¹⁴ Et constituam eos custodientes custodiam domus ad omne ministerium eius, & ad omnia quæ fient in ea.
Sacerdotes autem Leuitæ filij Sadoc qui custodierunt custodiam sanctuarii mei cum errarent filii Israel à cultu meo; ipsi accedent
ad cultum meum ut ministrant coram me: & ministrabunt super altare meum ut offerant coram me adipem & sanguinem victimarum san-
ctuarum, ait Dominus Deus.

¹⁵ Ipsi ingredientur in sanctuarium meum, & ipsi admouebunt ad mensam meam pa-
nem propositionis ut ministrant coram me, & seruabunt obseruationem verbi mei.

¹⁶ Et erit cum ingressi fuerint portas atrij interioris, vestibibus lineis induentur, & non erit super eos indumentum laneum cum mini-
strabant in portis atrij interioris & intrinsecus.

¹⁷ Tiaræ lineæ erunt super capita eorum, & femoralia linea super lumbos eorum: & non accingentur super lumbos suos, sed ad cor
suum accingentur.

19 * וּבְצֵאתְכֶם אֶל-הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל-הַחֲצֵר
הַחִיצוֹנָה אֶל-הָעֵם יַפְשֻׁטוּ אֶת-בְּגָדֵיהֶם אֲשֶׁר-הֵמָּה
מִשְׁרָתָם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַּת הַקֹּדֶשׁ
וּלְבָשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא יִקְדְּשׁוּ אֶת-הָעֵם
בְּבְגָדֵיהֶם:

20 * וְרֹאשׁם לֹא יִגְלִחוּ וּפָרַע לֹא יִשְׁלַחוּ בְּסוֹם יִבְסְמוּ
אֶת-רֹאשֵׁיהֶם:

21 * וַיֵּין לֹא יִשְׁתּוּ כֹל-כֹּהֵן בְּבוֹאָם אֶל-הַחֲצֵר
הַפְּנִימִיָּה:

22 * וְאֶל־מִנְה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לֶהֱם לְנָשִׁים כִּי־אִם
בְּתוּלוֹת מִזְרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאֶלְמָנָה אֲשֶׁר-תְּהִיָּה
אֶל־מִנְה מִכֹּהֵן יִקְחוּ:

23 * וְאֶת־עַמִּי יוֹרוּ בֵּין קָדֶשׁ לְחָל וּבֵין טָמֵא לְטָהוֹר
יִדְעוּם:

24 * וְעַל־דִּיבֹהֶמָה יַעֲמִדוּ לְשֹׁפֵט בְּמִשְׁפָּטִי וּשְׁפָטָהוּ
וְאֶת־תּוֹרָתִי וְאֶת־חֻקֹּתַי בְּכָל־מוֹעֲדֵי יִשְׁמְרוּ וְאֶת־
שַׁבְּתוֹתַי יִקְדְּשׁוּ:

25 * וְאֶל־מֵת אָדָם לֹא יָבֹא לְטָמְאָה כִּי־אִם לֹא־כֹ
וְלֹא־אִם וּלְבָן וּלְבַת לְאָח וּלְאֲחֹת אֲשֶׁר־לֹא הִיָּתָה
לְאִישׁ יִטְמְאוּ:

26 * וְאַחֲרֵי טָהַרְתּוּ שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ לוֹ:

27 * וּכְיוֹם בָּאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִיָּה
לְשֶׁרֶת בְּקָדֶשׁ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ נָאִם אֲדֹנִי יְהוָה:

28 * וְהִיָּתָה לֶהֱם לְנַחֲלָה אֲנִי נַחֲלָתָם וְאַחֲזָה לֹא־
תִתְּנוּ לֶהֱם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזָּתָם:

29 * חֲמִנְחָה וְחֲחֻטָּאת וְהָאֵשׁ הֵמָּה יֹאכְלוּם וְכָל־
חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לֶהֱם יִהְיֶה:

30 * וְרֹאשִׁירָל כָּל־בְּכוֹרֵי כָל־וְכָל־תְּרוּמַת כָּל־מִכְּלִ
תְּרוּמוֹתֵיכֶם לְכֹהֲנִים יִהְיֶה וְרֹאשִׁית עֲרִיסַתִּיכֶם תִּתְּנוּ
לְכֹהֵן לְהַנִּיחַ בְּרִכָּה אֶל־בֵּיתְךָ:

19 * Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis in quibus ministraverant, & reponent ea in gazophylacio sanctuarii, & vestient se vestimentis aliis, & non sanctificabunt populum in vestibus suis.

20 * Caput autem suum non radent, neque comam nutriunt, sed tondentes attondent capita sua.

21 * Et vinum non bibet omnis Sacerdos quando ingressus est atrium interius.

22 * Et viduam & repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israel: sed & viduam quæ fuerit vidua à Sacerdote accipient.

23 * Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum & pollutum, & inter mundum & immundum ostendent eis.

24 * Et cum fuerit controuersia, stabunt in iudiciis meis & iudicabunt. Leges meas & præcepta mea in omnibus solennitatibus meis custodient, & Sabbata mea sanctificabunt.

25 * Et ad mortuum hominem non ingredientur ne polluantur, nisi ad patrem, & matrem, & filium, & filiam, & fratrem, & sororem quæ alterum virum non habuerit, in quibus contaminabuntur.

26 * Et postquam fuerit emundatus, septem dies numerabuntur ei:

27 * Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, & Dominus Deus.

28 * Erit autem eis hæreditas, ego hæreditas eorum, & possessionem non dabis eis in Israel, ego enim possessio eorum.

29 * Victimam & pro peccato & pro delicto ipsi comedent, & omne vorum in Israel ipsorum erit.

30 * Et primitiua omnium primogenitorum, & omnia libameta ex omnibus quæ offeruntur, Sacerdotum erunt. Et primitiua ciborum vestrorum dabis Sacerdoti, ut reponat benedictionem domui tue.

תרגום יונתן

וּבְצֵאתְכֶם מִדְּרֹמָה לְדֹרְתָא בְּרִיתָא לְאַחֲרָבָא עִם עַמָּא יִשְׁלַחוּ יָת לְבוּשֵׁיהוֹן דְּאֲנֹן מִשְׁמָשִׁין בְּהוֹן וַיִּתְּחוּ וַיִּתְּחוּ בְּלִשְׁכָּת

וְיִשְׁתְּחוּ לֹא יִגְלִחוּ וּפָרַע לֹא יִרְבִּינוּ סָפְרָא יִסְפְּרוּ יָת שְׁעַר רִישֵׁיהוֹן:

וְאֶל־מִנְה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לֶהֱם לְנָשִׁים כִּי־אִם בְּתוּלוֹת מִזְרַע דְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְהָאֶלְמָנָה דְּתַחֵי אֶרְמְלָתָא שְׂאֵר כְּהֵנָּה יִסְבִּין:

וְעַל־דִּיבֹהֶמָה יַעֲמִדוּ לְשֹׁפֵט בְּמִשְׁפָּטֵיהוֹן וּשְׁפָטוּ וְאֶת־תּוֹרָתֵיהוֹן וְאֶת־חֻקֵּיהוֹן בְּכָל־מוֹעֲדֵיהוֹן יִשְׁמְרוּ וְאֶת־שַׁבְּתוֹתֵיהוֹן יִקְדְּשׁוּ:

וְעַל־דִּיבֹהֶמָה יַעֲמִדוּ לְשֹׁפֵט בְּמִשְׁפָּטֵיהוֹן וּשְׁפָטוּ וְאֶת־תּוֹרָתֵיהוֹן וְאֶת־חֻקֵּיהוֹן בְּכָל־מוֹעֲדֵיהוֹן יִשְׁמְרוּ וְאֶת־שַׁבְּתוֹתֵיהוֹן יִקְדְּשׁוּ:

וְאֶל־מֵת אָדָם לֹא יָבֹא לְטָמְאָה כִּי־אִם לֹא־כֹ וְלֹא־אִם וּלְבָן וּלְבַת לְאָח וּלְאֲחֹת אֲשֶׁר־לֹא הִיָּתָה לְאִישׁ יִטְמְאוּ:

וְאַחֲרֵי טָהַרְתּוּ שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ לוֹ:

וּכְיוֹם בָּאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִיָּה לְשֶׁרֶת בְּקָדֶשׁ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ נָאִם אֲדֹנִי יְהוָה:

וְהִיָּתָה לֶהֱם לְנַחֲלָה אֲנִי נַחֲלָתָם וְאַחֲזָה לֹא־תִתְּנוּ לֶהֱם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזָּתָם:

חֲמִנְחָה וְחֲחֻטָּאת וְהָאֵשׁ הֵמָּה יֹאכְלוּם וְכָל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לֶהֱם יִהְיֶה:

* Cum egredientur ipsi in atrium exterius 19
ad populum, exuent se stolis suis in quibus mi-
nistrant in eis, & ponent eas in exedris san-
ctorum, & induentur stolis aliis, & non san-
ctificabunt populum in stolis suis:

* Et capita sua non radent, & comas suas 20
non tondebunt, operientes operient capita sua.

* Et vinū non bibent omnis Sacerdos cum 21
ingressi fuerint ipsi in atrium interius.

* Et viduam & prophanatam non acci- 22
pient sibi in uxorem, sed virginem ex do-
mo Israel. & si fuerit vidua ex Sacerdotibus
accipient.

* Et populum meum docebunt, inter san- 23
ctum & pollutum, & inter mundum & im-
mundum notum facient eis.

* Et super iudicium sanguinis hi stabunt, 24
& iudicium in preceptis meis iustificabunt, et
in iudiciis meis iudicabunt: & legitima mea et
precepta mea in omnibus solemnitatibus meis
custodient, & Sabbata mea sanctificabunt:

* Et ad animam hominis non ingredientur 25
ut polluantur, sed super patre & matre, et fi-
lio & filia, & super fratre & super sorore sua
que non fuit viro, contaminabitur.

* Et postquam fuerit mundatus, septem dies 26
numerabis ei.

* Et quacunque die ingressus fuerit in a- 27
trium interius ut ministret in sanctis, offeret
placationem, dicit Dominus.

* Et erit eis hereditas ego Dominus, ego Do- 28
minus hereditas eis: & possessio non dabitur
eis in filiis Israel, ego possessio eorum.

* Et sacrificia & quæ pro peccato & quæ pro 29
iniquitate & ipsi comedent, & omnem sepa-
rationem in Israel, ipsis erit:

* Et primitiæ omnium, et primogenita om- 30
nium, & separationes omnes ex primitiis ve-
stris, Sacerdotibus erunt. & primogenita ve-
stra dabitis Sacerdoti, ut ponat benedictiones
in domibus vestris.

19 * ἐν τῷ ἐμπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἑξω-
τέραν πρὸς τὸν λαόν, ἐκδύονται τὰς στολὰς αὐτῶν ἐν αἷς
λαϊτουργοῦσιν ἐν αὐταῖς, καὶ θήσουσιν αὐτάς ἐν ταῖς ἐξέ-
δραις τῶν ἁγίων, καὶ ἐκδύοντες στολὰς ἑτέρας, ἐοὺς μὴ ἁ-
γιαζοσιν τὸν λαόν ἐν ταῖς στολαῖς αὐτῶν.

20 * καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν οὐ ξυρήσωσι, καὶ τὰς κόμας
αὐτῶν οὐ ψιλώσουσι, καλύπτοντες καλύψουσι τὰς κεφα-
λὰς αὐτῶν.

21 * καὶ οἶνον οὐ μὴ πίωσι πᾶς ἱερεὺς ἐν τῷ ἐμπορεύεσθαι
αὐτοὺς εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἑσπέραν.

22 * καὶ χήρας καὶ βεβηλωμένους οὐ λήψονται αὐτοὶ εἰς
ἑσθαιᾶ, ἀλλ' ἢ παρθένον ἐκ τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ. ἐὰν δὲ γέ-
νηται χήρα ἐξ ἱερέων λήψονται,

23 * καὶ τὸν λαόν μαθητεύσουσι, δόξα μέντοι ἁγία ἐβεβή-
λα, καὶ ἀναμένον καθαροὺς ἀκαθάρτου γνωρίσωσιν αὐτοῖς.

24 * καὶ ἐπὶ κελύβιν αἵματος οὐ τοιθήσονται, καὶ κελύβιν ἐν
τοῖς ποταμίμοις μου δικαιοῦσιν, καὶ ἐν τοῖς κελύβιν
μου κενώσουσιν. καὶ τὰ νόμιμα μου καὶ τὰ ποταμίμοις
μου ἐν πάσαις ταῖς ἑορταῖς μου φυλάξουσιν, καὶ τὰς ἐβ-
δομάς μου ἁγιαζοσιν.

25 * καὶ ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου οὐκ εἰσελεύσονται ἑμὴν-
θήναι, ἀλλ' ἐπὶ πατρί & μητρί, & υἱῷ & θυγατρὶ, καὶ ἐπ' ἀδελ-
φῷ & ἐπ' ἀδελφῇ αὐτοῦ ἢ ἐγγόνων ἀνδρῶν, μιανθήσονται.

26 * καὶ μετὰ τὸ καθαρῶς ῥηθῆναι ἐπὶ ἡμέρας ἑξαετημῆσιν
αὐτοῦ.

27 καὶ ἡ δὴ ἡμέρα εἰσπορεύεται εἰς τὴν αὐλὴν
τὴν ἑσπέραν τοῦ λαϊτουργεῖν ἐν τοῖς ἁγίοις, πορεύσει-
λασμόν, λέγει κύριος.

28 * καὶ ἔσται αὐτοῖς κληρονομία ἐγὼ κύριος, ἐγὼ κύριος
κληρονομία αὐτοῖς, καὶ κατάχεσις οὐ δοθήσεται αὐτοῖς ἐν
τοῖς ἡμέραις Ἰσραὴλ, ἐγὼ κατάχεσις αὐτῶν.

29 * καὶ τὰς δυσίας καὶ τὰς ὑπερῶν ἀμαρτίας & τὰς ὑπερ-
ἀγνοίας καὶ αὐτοὶ φάσιν, καὶ πᾶν ἀφόρισμα ἐν τῷ Ἰσ-
ραὴλ, αὐτοῖς ἔσται.

30 * καὶ αἱ ἀπαρχαὶ πάντων, & τὰς πρώτους πάντων, καὶ
τὰ ἀφορίσματα πάντα ἐν τῶν ἀπαρχῶν ὑμῶν, τοῖς ἱερεῦ-
σιν ἔσται. καὶ τὰς πρώτους ἡμερησίου ὑμῶν δώσετε τῷ ἱερεῖ
ἵνα εὐλογῇ ἐπὶ οἴκοις ὑμῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et cum egredientur ab atrio sancto ad atrium exterius ut commisceantur cum populo, exuent vestimenta sua quibus ministrabant, & ponent ea in gazophylaciis sanctis, & induentur vestibus aliis, & non commiscebuntur cum populo in vestibus suis:

* Et caput suum non radent, nec comam nutriunt, sed tondendo attondebunt capillos capitis sui.

* Et vinum non bibent ulli Sacerdotes ingressuri in atrium interius.

* Et viduam & repudiatam non accipient sibi in uxores; sed virgines quæ fuerint de genere Israelitico; & viduam quæ fuerit vidua ab aliis Sacerdotibus accipient.

* Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum & prophanum, & quid sit inter mundum & immundum ostendent eis.

* Et in controuersia iudicij stabunt ipsi ut iudicent: in iudiciis voluntatis meæ iudicabunt eos, & legem meam & pacta mea in om-
nibus solemnitatibus meis custodient, & dies Sabbathorum meorum sanctificabunt.

* Et ad mortuum hominem non ingredientur ne polluantur, nisi ad patrem & ad matrem, & ad filium & ad filiam, & fratrem, & so-
rorem quæ non fuit nupta viro; in quibus sese contaminabunt.

* Et postquam emundatus fuerit, septem ei dies enumerabuntur.

* Et in die quo introibit sanctuarium in atrium interius ut ministret in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dominus Deus.

* Et erit eis in portionem, & residuum oblationum mearum erit pars eorum: & hereditatem non dabitis eis in Israel. dona quæ
deditis eis, ipsa sunt hereditas eorum.

* Munus & sacrificium pro peccato & pro delicto ipsi comedent: & omne anathema in Israel ipsorum erit.

* Et primitiæ omnium primitiuorum cuiusvis fructus & omnes exemptiones omnium rerum quas separastis Domino, Sacerdotibus
erunt: & primitias massarum vestrarum dabitis Sacerdoti, ut reponatur benedictio in domo tua.

* כל גבולה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים :

מה

* ובהפילכם את הארץ בגבולה תרימו תרומה ליהוה קדש מן הארץ ארך חמש ועשרים אלף ארך ורחב עשרה אלף קדש הוא בכל גבולה סביב :

* יהיה מזרח אל הקדש חמש מאות בחמש מאות מרבע סביב וחמשים אמה מגרש לו סביב :

* ומן המדה הזאת תמוד ארך חמש ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים וכו' יהיה המקדש קדש קדשים :

* קדש מן הארץ הוא לכהנים משרתי המקדש יהיה הקרבים לשרת את יהוה והיה להם מקום לבתים ומקדש למקדש :

* וחמשה ועשרים אלף ארך ועשרת אלפים רחב יהיה ללוים משרתי הבית להם לאחזרה עשרים לשכר :

* ואחזת העיר תתנו חמשת אלפים רחב וארך חמשה ועשרים אלף לעמדת תרומת הקדש לכל בית ישראל יהיה :

* ולנשיא מזרח ומזרח לתרומת הקדש ולאחזת העיר אל פני תרומת הקדש ואל פני אחזת העיר מפאת ים ימה ומפאת קדמה קרימה וארך לעמדת אחד החלקים מגבול ים אל גבול קרימה :

* לארץ יהיה לו לאחזרה בישראל ולא יוננו עוד נשיאי את עמי והארץ יתנו לבית ישראל לשבטיהם :

* Omne morticinum & captum à bestiis de auibus & de pecoribus, non comedent Sacerdotes.

CAP. XLV.

* CUmque cœperitis terram diuidere sortitò, separate primitias Domino sanctificatum de terra longitudine viginti quinque millia, & latitudine decem millia. Sanctificatum erit in omni termino eius per circuitum.

* Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos, quadrifarium per circuitum, & quinquaginta cubitis in suburbana eius per gyrum.

* Et à mensura ista mensurabis longitudinem viginti quinque millium, & latitudinem decem millium. Et in ipso erit templum sanctumque sanctorum.

* Sanctificatum de terra erit Sacerdotibus ministris sanctuarij qui accedunt ad ministerium Domini. & erit eis locus in domos & in sanctuarium sanctitatis.

* Viginti quinque autem millia longitudinis & decem millia latitudinis erunt Leuitis qui ministrant domui. Ipsi possidebunt viginti gazophylacia.

* Et possessione ciuitatis dabitur quinque millia latitudinis, & longitudinis viginti quinque millia secundum separationem sanctuarij omni domui Israel.

* Principi quoque hinc & inde in separationem sanctuarij & in possessionem ciuitatis, & contra faciem separationis sanctuarij, & contra faciem possessionis vtrius à latere maris vsque ad mare, & à latere Orientis vsque ad Orientem. Longitudinis autem iuxta vnamquamque partem à termino Occidentali vsq; ad terminum Orientalem:

* De terra erit ei possessio in Israel. Et non depopulabuntur vltra principes populum meum, sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum.

תרגום יונתן

מה

כל גבולה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים :
והפילכם את הארץ בגבולה תרימו תרומה ליהוה קדש מן הארץ ארך חמש ועשרים אלף ארך ורחב עשרה אלף קדש הוא בכל גבולה סביב :

יהיה מזרח אל הקדש חמש מאות בחמש מאות מרבע סביב וחמשים אמה מגרש לו סביב :
ומן המדה הזאת תמוד ארך חמש ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים וכו' יהיה המקדש קדש קדשים :

קדש מן הארץ הוא לכהנים משרתי המקדש יהיה הקרבים לשרת את יהוה והיה להם מקום לבתים ומקדש למקדש :
וחמשה ועשרים אלף ארך ועשרת אלפים רחב יהיה ללוים משרתי הבית להם לאחזרה עשרים לשכר :

ואחזת העיר תתנו חמשת אלפים רחב וארך חמשה ועשרים אלף לעמדת תרומת הקדש לכל בית ישראל יהיה :
ולנשיא מזרח ומזרח לתרומת הקדש ולאחזת העיר אל פני תרומת הקדש ואל פני אחזת העיר מפאת ים ימה ומפאת קדמה קרימה וארך לעמדת אחד החלקים מגבול ים אל גבול קרימה :

לארץ יהיה לו לאחזרה בישראל ולא יוננו עוד נשיאי את עמי והארץ יתנו לבית ישראל לשבטיהם :

² Et omne morticinum & captum à bestia
ex omnibus volatilibus & ex omnibus iumen-
tis non comedent Sacerdotes.

CAP. XLV.

ET cum mensi fueritis vos terram in heredi-
tate, separabitis primitias Domino sanctas
de terra, longitudo viginti quinque millia, &
latitudo decem millia: sanctum erit in omnibus
terminis eius in circuitu.

² Et erit ex hoc sanctificatio quingentos &
quingentos quadrangulare per circuitum, &
cubiti quinquaginta spaciū eorum in cir-
citu.

³ Et ex ipsa commensuratione mensurabis
longitudinem quinque & viginti millia, &
latitudo decem mille, in ipsa erit sanctuarium
sanctum sanctorum.

⁴ Sacratum de terra erit Sacerdotibus mini-
strantibus in sanctis, & erit accedentibus ad
ministrandum Domino, & erit eis locus una
domus separata sanctificationi eorum.

⁵ Viginti quinque millia longitudo, & la-
titudo viginti millia erit Leuitis ministrantibus
domui Dei ipsi in possessionem ciuitates vt ha-
bitent.

⁶ Et possessionem ciuitatis dabitis quinque
millia latitudinem, & longitudinem viginti
quinque millia, quemadmodum primitie san-
ctorum omni domui Israel erit.

⁷ Et principi ex hoc & ab hoc in primitias
sanctorum in possessionem ciuitatis contra fa-
ciem primitiarum sanctorum, contra faciē pos-
sessionis urbis quæ ad mare, & ab his quæ ad
mare ad Orientem longitudo quasi una par-
tium; à terminis qui ad mare, ad terminos qui
ad Orientem

⁸ terra, & erit ei in possessionem in Israel:
& non oppriment ultra principes populum
meum, & terram hereditabunt domus Israel
secundum tribus eorum.

¹ καὶ πᾶς θνησιμαῖον καὶ θηριόλωτον ἐν πάντων τῶν
πετεινῶν καὶ ἐν πόρτων τῶν κτηνῶν οὐ φάγονται οἱ ἱερεῖς.

μέ.

¹ Καὶ ἐν τῇ καταμετρείᾳ ὑμᾶς τὴν γῆν ἐν κληρο-
νομίᾳ ἀφορεῖτε ἀπαρχὴν τῇ κυρίῳ ἁγίαν ἀπὸ τῆς γῆς,
τὸ μῆκος εἰκοσιπέντε χιλιάδες, καὶ τὸ ὄρος δέκα χιλιά-
δες, ἅγιον ἔσται ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῶν κυκλόθεν.

² καὶ ἔσται ἐν τούτῳ ἁγίασμα πεντακόσια ἐπεντακό-
σια τετραγώνον κυκλόθεν, καὶ πήχεις πενήτηκοντα διά-
σημα αὐτῶν κυκλόθεν.

³ καὶ ἔξ αὐτῆς τῆς διαμετρήσεως διαμετρήσεις μῆ-
κος πέντε καὶ εἰκοσι χιλιάδας, καὶ τὸ ὄρος δέκα
χιλιάδες ἐν αὐτῇ ἔσται τὸ ἁγίασμα, τὸ ἅγιον τῶν
ἁγίων.

⁴ ἡγιασμένον ἀπὸ τῆς γῆς ἔσται τοῖς ἱεροῦσιν τοῖς λειτουρ-
γοῦσιν ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ ἔσται τοῖς ἐγγίζουσι λειτουργεῖν
τῇ κυρίῳ, καὶ ἔσται αὐτοῖς τόπος οἴκου ἀφωρισμένος
τῷ ἁγιασμῷ αὐτῶν.

⁵ εἰκοσιπέντε χιλιάδες μῆκος καὶ ὄρος εἰκοσι χιλιά-
δες ἔσται τοῖς λαῖτοῖς τοῖς λειτουργοῦσιν τῷ οἴκῳ ἔξθεο αὐ-
τοῖς εἰς κατάχεσιν πόλεως τοῦ κατεκείν,

⁶ καὶ τὴν κατάτχεσιν τῆς πόλεως δώσετε πέντε
χιλιάδας τὸ ὄρος, καὶ τὸ μῆκος εἰκοσιπέντε χιλιά-
δας ὅν τρέπον ἡ ἀπαρχὴ τῶν ἁγίων παντὶ οἴκῳ Ἰσραὴλ
ἔσται.

⁷ καὶ τῇ ἡγουμένῳ ἐν τούτῳ καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὰς ἀ-
παρχὰς τῶν ἁγίων εἰς κατάχεσιν τῆς πόλεως καὶ περὶ
ὥρον τῶν ἀπαρχῶν τῶν ἁγίων, καὶ περὶ ὥρον τῆς κα-
τάτχεσεως τῆς πόλεως καὶ περὶ θάλασσαν καὶ ἀπὸ τῶν
περὶ θάλασσαν περὶ θύρας τῶν μῆκος ὡς μία τῶν
μερίδων, ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν περὶ θάλασσαν, ἐπὶ τὰ ὁ-
ρια καὶ περὶ θύρας

⁸ τῆς γῆς, καὶ ἔσται αὐτῶν εἰς κατάχεσιν ἐν τῇ Ἰσραὴλ,
καὶ οὐ καταδυνασθύνουσιν οὐκ ἐπὶ τὸ ἀφῆλόν μου, καὶ τὴν γῆν κατακληρονομήουσιν οἱ Ἰσ-
ραὴλ καὶ φυλαὶς αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Omne morticinum & dilaceratum de auibus & de pecoribus non comedent Sacerdotes.

CAP. XLV.

ET cum diuiseritis terram in possessionem, separabitis primitias coram Domino sanctitatem de terra, longitudine viginti quinque mil-
lium, & latitudine decem millium: sanctitas erit in omni termino eius per circuitum.

² Et ex hoc erunt pro sanctitate quingenti cubiti per quingentos cubitos; quadratum in circuitu; & quinquaginta cubitorum spaciū
ei erit per circuitum. ³ Et à mensura hac metieris longitudinem viginti quinque millia, & latitudinem decem millia, in quo
erit sanctuarium sanctum sanctorum.

⁴ Sanctificatum de terra erit Sacerdotibus qui ministrant in domo sanctuarij qui
accedunt ad ministrandum coram Domino: & erit eis locus relictus pro domibus, & strata via ad sanctuarium.

⁵ Viginti autem quinque millia longitudinis, & decem millia latitudinis erunt Leuitis ministris domus: ipsi erunt in possessionem
viginti gazophylacia.

⁶ Et possessionem ciuitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis viginti quin-
que millia, secundum separationem sanctitatis, omni domui Israel erit.

⁷ Principi autem hinc & inde in separationem sanctitatis & in possessionem ciuitatis, & contra separationem sanctitatis, & contra
possessionem ciuitatis à parte Occidentali ad Occidentem, & à plaga Orientali in Orientem: longitudo autem erit secundum vnamquam-
que partem à termino Occidentali in terminum Orientalem.

⁸ Hæc terra erit principi in possessionem in Israel, & non depopulabuntur ultra principes mei populum meum, & terram dabunt do-
mui Israel secundum tribus eorum.

⁹ Hæc dicit Dominus Deus : Sufficiat vobis principes Israël, iniquitatem & miseriam auferte, & iudicium & iustitiam facite, separate oppressiones à populo meo, dicit Dominus Deus.

¹⁰ Statera iusta, & mensura iusta, & chænix iustus erit vobis mensura.

¹¹ Et chænix similiter vnus erit ad accipiendum. decima pars gomor, chænix & decima pars gomor, ephi gomor sit æquale.

¹² Et pondus viginti oboli quinque sicli. & viginti quinque sicli & quindecim sicli mna erit vestra.

¹³ Et hæc sunt primitiæ quas separabitis sextam partem mensuræ à gomor tritici : & sextam partem ephi à coro hordei :

¹⁴ Et præceptum olei cotyla olei à decem cotylis, quia decem cotylæ sunt gomor.

¹⁵ Et ouem à ducentis ouibus separationem ex omnibus familiis Israël sacrificia & holocausta salutis & placare pro vobis. hæc dicit Dominus Deus.

¹⁶ Et dabit omnis populus terræ principi Israël primitias has.

¹⁷ Et propterea principi erunt holocausta & sacrificia & libamina in solennitatibus, & in mœnibus, & in Sabbatis, & in vniuersis solennitatibus domus Israël. ipse faciet quæ pro peccato & sacrificium & holocausta & salutis ad expiandum pro domo Israël.

¹⁸ Hæc dicit Dominus Deus : In primo mense vnus mensis accipietis vitulum ex bobus immaculatum ad expiandum sancta :

¹⁹ Et tollet Sacerdos de sanguine vituli, & dabit super limina domus et super quatuor angulos templi, & super altare, & super limina portæ atrij interioris :

⁹ τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἵκανοὺς ὦν ὑμῖν ἀφηγούμην τοῖς ἰσραὴλ, ἀδικίαν καὶ λαλιπρωρίδην ἀφέλετε, καὶ κῆμα καὶ δικαιοσύνην ποιῆτε· ἐξαρᾶτε τὰς κατὰ δυνάμειας ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου, λέγει κύριος ὁ θεός.

¹⁰ ζυγὸν δίκαιον καὶ μέτρον δίκαιον, καὶ χοῖνιξ δικαία ἔσται ὑμῖν τοῦ μέτρου·

¹¹ καὶ ἡ χοῖνιξ ὁμοίως μία ἔσται τοῦ λαβεῖν. τὸ δέκατον τοῦ γόμορος, χοῖνιξ καὶ δέκατον τοῦ γόμορος οἰφί τ' ἰσόμορος ἔστω ἴσον.

¹² καὶ τὸ σάτμιον ἑκοσι ὀβολοὶ πέντε σίκλοι. καὶ ἑκοσι πέντε σίκλοι καὶ πεντεκαδέκα σίκλοι ἡ μνα ἔσται ὑμῖν·

¹³ καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπαρχὴ τῶν ἀφορεῖτε τ' ἐκ τῶν μερῶν τοῦ μέτρου ἀπὸ τοῦ γόμορος τῶν πυρῶν. καὶ τ' ἐκ τῶν μερῶν τοῦ οἰφί ἀπὸ τοῦ κόρου τῶν κριθῶν·

¹⁴ καὶ τὸ πρῶτον γὰρ ἐλαίᾳ κοτύλῃ ἐλαίου ἀπὸ δέκα κοτυλῶν, ὅτι αἱ δέκα κοτύλαι εἰσὶν γόμορος.

¹⁵ καὶ πρῶτον ἀπὸ διακοσίων προβάτων ἀφαίρεμα ἐκ πασῶν τῶν πατεῶν ἰσραὴλ θυσίας καὶ ὀλοκαυτώματα ζωπείου καὶ ἐξ ἱλαρίαι πρὸς ὑμῖν. τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός.

¹⁶ καὶ δώσῃ πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς ἀφηγουμένης ἰσραὴλ τὴν ἀπαρχὴν ταύτην.

¹⁷ καὶ διὰ τοῦτο ἀφηγουμένης ἔσται τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ αἱ θυσίαι, καὶ αἱ σπονδαὶ ἐν ταῖς ἐορταῖς, καὶ ἐν ταῖς νεομυνίαις, καὶ ἐν ταῖς ἑβδαμασίαις, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐορταῖς οἴκου ἰσραὴλ· αὐτὸς ποιήσει τὰ πρὸς ἀμαρτίας, & τὴν θυσίαν, & τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὰ ζωπείου & ἐξ ἱλαρίαι περὶ τοῦ οἴκου ἰσραὴλ.

¹⁸ τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἐν τῇ πρώτῃ μηνί μιᾷ τοῦ μηνὸς λήψετε μόχον ἐκ βοῶν ἀμωμον & ἐξ ἱλαρίαι τὰ ἅγια·

¹⁹ καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόχου, & δώσῃ ἐπὶ τὰς φλιας τοῦ οἴκου καὶ ἐπὶ τὰς τέσσαρας ἑσθίας τοῦ ἱεροῦ, & ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· & ἐπὶ τὰς φλιας τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁹ Hæc dicit Dominus Deus : Sufficiat vobis principes Israël, rapinam & prædam auferte, & iudicium verum & iustitiam operamini; auferte offendicula vestra de medio populi mei, ait Dominus Deus.

¹⁰ Mensuræ & bati eadem ratio erit vobis, numeri trium satorum, ut capiat batus decimam partem cori in mensura liquidorum, & decimam partem cori in mensura aridorum : ex coro erit æqualitas vtriusque.

¹¹ Et siclus viginti obolos habet; tertia pars mna viginti siclos habet: mna argentea viginti & quinque siclos : quarta pars mna quindecim siclos habet: omnes sexaginta sunt mna magna: mna sancta erit vobis.

¹² Sextam partem mensuræ de coro tritici, & sextam partem mensuræ de coro hordei : ista est separatio quam separabitis.

¹³ Et agnus vnus de ouibus ducentis quem oportet accipere de pinguibus Israël in munus, & in holocaustum, & in victimam sanctificatam ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

¹⁴ Et ad principem pertinebit dare holocausta, & munera & libamina in festiuitatibus, & in Calendis & in Sabbathis, & in omnibus solennitatibus domus Israël : ipse faciet sacrificium pro peccato, & munus, & holocaustum, & victimas sanctificatas ad expiandum pro domo Israël.

¹⁵ Hæc dicit Dominus Deus : Primo mense, prima die mensis, sumes vitulum de bobus integrum, & emundabis sanctuarium.

¹⁶ Et tollet Sacerdos de sanguine sacrificii quod erit pro peccato, & dabit super limen domus, & super quatuor angulos crepidinis altaris, & super limen portæ atrij interioris.

* וכן תעשה בשבעה בחודש מאיש שנה ומפתי
 וכפרתם את הבית :
 * בראשון בארבעה עשר יום לחודש יהיה לכם
 הפסח חג שבעות ימים מצורת יאכל :
 * ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל עם
 הארץ פר חטאת :
 * ושבעת ימי החג יעשה עולה ליהוה שבעת
 פרים ושבעת אילים תמימים ליום שבעת הימים
 וחטאת שער עזים ליום :
 * ומנחה איפה לפראיפה לאיל יעשה ושמן
 הין לאיפה :
 * בשביעי בחמשה עשר יום לחודש בחג יעשה
 כאלה שבעת הימים כחטאת בעללה וכמנחה
 ובשמן :

מו

* כה אמר אדני יהוה שער החצר הפנימית
 הפנה קלים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום
 השבת יפתח וביום החדש יפתח :
 * ובא הנשיא דרך אולם השער מחוץ ועמד על-
 מזוזת השער ועשו הכהנים את עולתו ואר-
 שלמו והשתחוה על מפתח השער ויצא והשער
 לא יסגר עד הערב :
 * והשתחוה עם הארץ פתח השער ההוא
 בשבתות ובחדשים לפני יהוה :
 * והעלה אשר יקרב הנשיא ליהוה ביום השבת
 ששה כבשים תמימים ואיל תמיים :
 * ומנחה איפה לאיל ולכבשים מנחה מתת ידו
 ושמן הין לאיפה :
 * וביום החדש פר בן בקר תמימם וששת כבשים
 ואיל תמימם יהיו :

תרגום יונתן

* וכן תעשה בשבעה בירחא מגבר דמשחלי ומשפס וחכפרון על ביתא :
 * ובעד רבא ביומא ההוא חרופותי וחלף כל עמא דארעא חורא לחטאתא :
 * ובעד יומי חגא יעבר עלתא קדם יי שבעא חורין ושבעא דכרין שלמין ליומא שבעת יומין וחטאתא צפיר בר עזין ליומא :
 * ובעד כרין שבעא יומין חטאתא כעלתא וכמנחתא וכמשחא :
 * ובעד רבא באורח אולמא דתרעא מלברא ויקום על סקופת חרעא ויעבדון כהנא ית עלתיה וית נכסרת קודשיותי ויסגר על
 * ויעול רבא באורח אולמא דתרעא גוייתא דפתח למדנחא יהי אחיד שתא יומי חולא וביומא דשבתא יהי פתח וביומא דירחא יהי
 * ויסגרין עמא דארעא במעלנא דתרעא החיא בשבטא ובירחא קדם יי :
 * ובעד יומי חגא יעבר עלתא קדם יי ביומא דשבתא שתא אפרין שלמין ודבר שלים :
 * ובעד כרין שבעא יומין חטאתא כעלתא וכמנחתא וכמשחא מלי הנא למכילתא :
 * ובעד רבא באורח אולמא דתרעא מלברא ויקום על סקופת חרעא ויעבדון כהנא ית עלתיה וית נכסרת קודשיותי ויסגר על

20 * Et sic facies in septima mensis pro-
 noquoq; qui ignorauit & errore deceptus
 est, & expiabis pro domo.

21 * In primo mense quartadecima die
 mensis erit vobis Pasche solénitas. septem
 diebus azyma comedentur.

22 * Et faciet princeps in die illa pro se,
 G & pro vniuerso populo terræ vitulum pro
 peccato.

23 * Et in septem dierum solennitate fa-
 ciet holocaustum Domino, septem vita-
 los & septem arietes immaculatos quoti-
 die septem diebus, & pro peccato hircum
 caprarum.

24 * Et sacrificium ephi per vitulum, & e-
 phi per arietem faciet, & olei hin per sin-
 gula ephi.

25 * Septimo mense quinta decima die
 mensis in solennitate faciet sicut suprad-
 cta sunt per septem dies, tam pro peccato
 quàm pro holocausto & in sacrificio & in
 oleo.

CAP. XLVI.

1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta
 A interioris quæ respicit ad Orientem,
 erit clausa sex diebus in quibus opus fit.
 Die autem Sabbati aperietur: sed & in die
 Calendarum aperietur.

2 * Et intrabit princeps per viam vesti-
 buli portæ deforis, & stabit in limine por-
 tæ. Et faciet Sacerdotes holocaustum eius
 & pacifica eius, & adorabit super limen
 portæ: & egredietur; porta autem non clau-
 detur vsque ad vespem.

3 * Et adorabit populus terræ ad ostium
 B portæ illius in Sabbatis & in Calendis co-
 ram Domino.

4 * Holocaustum autem hoc offeret prin-
 ceptus Domino in die Sabbati sex agnos im-
 maculatos & arietem immaculatum.

5 * Et sacrificium ephi per arietem. In ag-
 nis autem sacrificium quod dedit ma-
 nus eius & olei hin per singula ephi.

6 * In die autem Calendarum vitulum de
 armento immaculatum, & sex agni & a-
 rietes immaculati erunt:

² Et sic facies in mense septimo vna mensis ab vnoquoque ignorante & paruulo, et ad expiendam domum:

² Et in primo mense quartadecima mensis, erit vobis Pascha solennitas. septem diebus azyrna comedetis.

² Et faciet princeps in illa die pro se & pro vniuerso populo terræ vitulum pro peccato.

² Septem diebus solennitatis faciet holocausta Domino septem vitulos & septem arietes immaculatos quotidie septem diebus, et pro peccato bœdum caprarum quotidie:

² Et sacrificium & coctionem vitulo, et coctionem arieti faciet: & oleo hin coctioni.

² Et in septimo mense quintadecima mensis in solennitate faciet secundum eadem septem diebus, & sicut pro peccato, & sicut holocausta, & sicut sacrificia, & sicut oleum.

CAP. XLVI.

Hæc dicit Dominus Deus: Porta in atrio interiori respicienti ad Orientem, erit clausa sex diebus in quibus operari licet: in autem die Sabbatorum aperietur.

² Et in die neomeniæ aperietur, & intra bit princeps per viam alam portæ extrinsecus, & stabit super vestibula portæ, & facient Sacerdotes holocausta eius & quæ salutis eius, & adorabit in vestibulo portæ & egredietur, & porta non claudetur vsque ad vesperam.

² Et adorabit populus terræ ad vestibula portæ illius in Sabbatis & in neomeniis coram Domino.

² Et holocausta offeret princeps Domino in die Sabbatorum, sex agnos immaculatos, & arietem immaculatum:

² Et sacrificium coctionem arietibus & agni sacrificium donum manus eius, & oleo hin coctioni.

² Et in die neomeniæ vitulum immaculatum, & sex agnos, & arietem immaculatum, erant:

²⁰ * καὶ οὕτως ποιήσεις ἐν τῷ μῶνι τῷ ἐβδόμῳ μὲν τοῦ μῶντος παρ' ἐκάστου ἀπώετου καὶ νηπίου καὶ ἑξιλιάδας τῶν οἴκων.

²¹ * καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μῶνι τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τῆς μηνός, ἔσαι ὑμῖν τὸ πάχος ἑορτῆς. ἐπὶ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἄζυμα ἔδεσθε.

²² * καὶ ποιήσεις ὡς ἀφηγούμεθα & ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὑπὲρ αὐτῶν ὡς περὶ πάντες τοῦ λαοῦ τῆς γῆς μόχον ὑπὲρ ἀμαρτίας.

²³ * ἐπὶ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς ποιήσεις ὀλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ ἐπὶ αὐτοῖς μόχοις καὶ ἐπὶ αὐτοῖς ἀμώμοις κατ' ἡμέραν ἐπὶ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ περὶ ἀμαρτίας ἔλφον αἰγῶν κατ' ἡμέραν,

²⁴ * καὶ θυσίαν καὶ πέμμα τῷ μόχῳ, καὶ πέμμα τῷ κυρίῳ ποιήσεις. καὶ ἐλάϊον τοῦ ἐν τῷ πέμματι.

²⁵ * καὶ ἐν τῷ ἐβδόμῳ μῶνι πεντεκαίδεκάτῃ τοῦ μῶντος ἐν τῇ ἑορτῇ ποιήσεις καὶ αὐτὰ ἐπὶ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ κατὰ ὡς περὶ ἀμαρτίας, καὶ κατὰ ὡς τὰ ὀλοκαυτώματα, & κατὰ ὡς αἱ θυσίαι, & κατὰ ὡς τὸ ἐλάϊον.

μς.

¹ * Τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, πύλη ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐσωτέρᾳ τῇ βλέπουσῃ καὶ ἀνατολάς, ἔσαι κεκλιμένη ἐξ ἡμέρας τὰς ἐργασίας, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἀνοιχθήσεται.

² * καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ νεομηνίας ἀνοιχθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἀφ' ἡμερῶν καὶ τὸ ὄδον τοῦ αἵλαμ τῆς πύλης ἔξωθεν, & εἰσελεύσεται ἐπὶ τῷ πύλῃ, & ποιήσωσιν οἱ ἱερεῖς τὰ ὀλοκαυτώματα αὐτῶν & τὰ ἑσπερία αὐτῶν, καὶ προσκυνησάτωσιν ἐπὶ τῷ πύλῃ καὶ ἑξελύξεται, καὶ ἡ πύλη οὐ μὴ κλεισθῇ ἕως ἑσπέρας.

³ * καὶ προσκυνησέτω ὁ λαὸς τῇ γῇ καὶ τῷ πύλῃ ἐκείνῃ ἐν τοῖς σαββάτοις & ἐν ταῖς νεομηνίαις ἐνώπιον κυρίου,

⁴ * καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα προσθήσει ὁ ἀφ' ἡμερῶν καὶ τὸ ὄδον τῶν σαββάτων, ἐξ ἀμνῶν ἀμώμοις, καὶ κερὶν ἀμώμων,

⁵ * καὶ θυσίαν πέμμα τοῖς κερῶν & τοῖς ἀμνοῖς θυσίαν δόμα χειρὸς αὐτῶν καὶ ἐλάϊον τοῦ ἐν τῷ πέμματι.

⁶ * καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ νεομηνίας μόχον ἀμώμων, καὶ ἐξ ἀμνῶν, καὶ κερὶν ἀμώμων ἔσονται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²⁰ Et sic facies in septima die mensis à viro qui per ignorantiam errauerit aut per insipientiam: & expiabitur pro domo.

²¹ In primo mense quartadecima die mensis erit vobis Phase solennitas septem diebus. azyrum comedetur.

²² Et faciet princeps in die illa pro se & pro omni populo terræ vitulum pro peccato. Et septem diebus solennitatis faciet holocaustum coram Domino septem vitulos & septem arietes immaculatos in vnoquoque die septem dierum, & pro peccato hircum de capris quotidie.

²³ Et pro munere mensuram ephi in bouem, & mensuram ephi in arietem faciet, & mensuram hin plenam oleo per peccato, & iuxta holocaustum, & iuxta manus, & iuxta oleum.

CAP. XLVI.

Hæc dicit Dominus Deus: Porta atrij interioris quæ aperta est ad Orientem, erit clausa sex diebus operis, & in die Sabbathi erit aperta, & in die Calendarum erit aperta.

² Et ingredietur princeps per viam vestibuli portæ exterioris, & stabit in limine portæ: & facient Sacerdotes holocaustum eius & sacras eius hostias, & adorabit super limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur vsque ad vesperam.

² Et adorabit populus terræ in introitu portæ illius in Sabbatis & in Calendis coram Domino.

² Holocaustum autem offeret princeps coram Domino in die Sabbathi sex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

² Et in manus mensuram ephi in arietem & in singulos agnos iuxta munus quod apprehenderit manus eius, & oleum plenum hin per singula ephi:

² Et in die Calendarum vitulum de bobus immaculatum, & sex agni & arietes immaculati erunt.

וַאֲיִפָּה לַפָּרֹאֲיִפָּה לְאִיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וּלְכַבָּשִׁים
בְּאֶשֶׁר תִּשְׁיג יָדוֹ וּשְׁמֶן תִּיז לְאִיפָה׃
וּבָבֹא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אוֹלָם הַשַּׁעַר יָבֹא וּבְדֶרֶכּוֹ
יֵצֵא׃

* וּבָבוֹא עִם־הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה בְּמוֹעֲדִים
הַבָּא דֶּרֶךְ שַׁעַר צָפוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶּרֶךְ שַׁעַר
נֹגֵב וְהַבָּא דֶּרֶךְ שַׁעַר נֹגֵב יֵצֵא דֶּרֶךְ שַׁעַר
צָפוֹנִי לֹא יָשׁוּב דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר־בָּא בוֹ כִּי
נִכְחוּ יֵצְאוּ:

וְהַנְשִׁיָּה בְּתוֹכָם בְּבוֹאֵם יָבוֹאוּ וּבְצֵאתָם יֵצְאוּ:

וּבְחַנִּים וּבְמוֹעֲדֵי תְהִיָּה הַמִּנְחָה אֵיפֹה לִפְרֹ
וְאֵיפֹה לְאֵיל וּלְכִבְשֵׁי מִתַּת יָדוֹ וּשְׁמֹן הַיֵּין לְאֵיפֹה:
* וְכִי יַעֲשֶׂה הַנָּשִׂא נִדְבָּה עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים
נִדְבָּה לַיהוָה וּפָתַח לוֹ אֶת־הַשַּׁעַר הַפָּנִי קָדִים
וַעֲשֶׂה אֶת־עֹלֹתוֹ וְאֶת־שְׁלָמָיו כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְיָוֶם
הַשַּׁבָּת וַיֵּצֵא וּסְגַר אֶת־הַשַּׁעַר אַחֲרֵי צֵאתוֹ:

וְכַבֵּשׁ בֶּן־שָׁנָתוֹ תַּמִּים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה
לִיחֻוֶּה בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:

* ומנחה תעשהו עליו בבקר בבקר ששירת
האיפה ושמן שלישית ההין לרם את הסלת
מנחה ליהוה חקות עולם תמיד :

* וַעֲשׂוּ אֶת־הַכֶּבֶשׂ וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַשֶּׁמֶן
בִּבְקָר בִּבְקָר עוֹלֹת תָּמִיד:

* כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה בִּי-יְתֵן הַנְּשִׂא מִתְּנָהּ
לְאִישׁ מִבְּנָיו נִחַלְתּוּ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה אֲחֻזָּתָם
הִיא בְּנַחֲלָהּ:

* וְכִי־יִתֵּן מִתְּנָה מִנְּחָלָתוֹ לְאַחַד מֵעֲבָדָיו וְהִיתָה
לוֹ עַד־שְׁנַת הַדְּרוֹר וְשָׁבַת לְנָשִׂיא אֲךְ נָחֳלָתוֹ בְּנָיו
לְהַסְתִּירָהּ:

7 * Et ephi per vitulum, ephi quoque per
arietem faciet sacrificium. de agnis autem
sicut inuenerit manus eius olei hin per sin-
gula ephi. * Cumque ingre-

C princeps, per viam vestibuli portæ ingre-
diatur, & per eandem viam exeat.

Et cum intrabit populus terræ in con-
spectu Domini in solennitatibus, qui in-
greditur per portam Aquilonis ut ador-
egredietur per viam portæ Meridianæ. Por-
ro qui ingreditur per viam portæ Meridia-
næ, egredietur per viam portæ Aquilonis.
Non reuertetur per viam portæ per quam
ingressus est, sed e regione illius egredietur

10 ³ Princeps autem in medio eorum cum
ingredientibus ingreditur, & cum egre-
dientibus egreditur.

Et in nundinis & in solennitatibus erit sacrificium ephi per vitulū, & ephi per arietem. In agnis autem erit sacrificium sicut inuenerit manus eius, & in oleo lin per singula ephi.

12 * Cum autem fecerit princeps spon-
neum holocaustum aut pacifica volun-
ria Domino, aperietur ei porta quæ re-
cit ad Orientem, & faciet holocaustum
suum & pacifica sua, sicut fieri solet in die
Sabbati, & egredietur, claudeturque porta
13 postquam exierit. * Et agnum eiusdem

E anni immaculatum faciet holocaustum
quotidie Dño. Semper manè faciet illud

14 * Et faciet sacrificium super eo
nè manè, sextam partem ephi, & de oleo
tertiã partem hin, vt misceatur similz. si-
cificium Domino legitimum, iuge acque
15 perpetuum. * Faciet agnum & faciet
nè manè holocau

16 ficiū & oleum cata mane mane
stum sempiternum. * Hæc dicit Domi-
nus Deus: Si dederit princeps donum ali-
cui de filiis suis, hæreditas eius filiorū suo-
rum erit, possidebunt eam hereditariè.
17 * Si autem dederit legatum de heredi-
tate sua vni seruorum suorum, erit illius
vsque ad annum remissionis, & reuertetur
ad principem. hæreditas autem eius filius
eius erit.

תרגום יונתן

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל הִנֵּה אֲנִי מֵבִיא עָלֶיךָ כָּמָא דְחֻדְכָּךְ וְיִידֵיהּ וּמִשְׁחָא מְלִי הֵינָא לְמַכִּילָתָא :

וּבְמַעַל עָמָא דְאַרְעָא לְמַסְגֵּד קִדְשִׁי בְּמוֹעֲדָא דְעֵל בְּאוֹרַח תְּרַעָא
וּבְמַעַל עָמָא דְאַרְעָא לְמַסְגֵּד קִדְשִׁי בְּמוֹעֲדָא דְעֵל בְּאוֹרַח תְּרַעָא

[illegible]

וְיִיבָצֵר בְּצִפּוֹר חֶעֱבֹד יְהוָה !

[illegible]

7 ⁷ Et coctionem arietis & coctionem vitulo
 erit sacrificium : & agnis sicut poterit manus
 eius, & oleo hin coctioni.
 8 ⁸ Et cum ingrediatur princeps per viam a-
 lum portæ ingreditur, & per viam eius egre-
 dietur.
 9 ⁹ Et cum intraverit populus terre coram
 Domino in solennitatibus, qui ingreditur per
 viam quæ portæ quæ ad Aquilonem ut adoret,
 egreditur per viam portæ quæ ad Austrum.
 10 ¹⁰ Qui ingreditur per viam portæ quæ ad Au-
 strum, egreditur per viam quæ ad Aquilonem.
 non reuertetur per portam qua ingressus est, sed
 erigione illius egreditur.
 11 ¹¹ Et princeps eorum in medio eorum cum
 ingredientur ipsi, ingreditur.
 12 ¹² Et in solennitatibus & in nundinis, erit
 sacrificium coctio vitulo & coctio arietis, at
 agnis sicut poterit manus eius, & olei hin co-
 ctioni.
 13 ¹³ Si autem fecerit princeps confessionem ho-
 locaustum aut salutare Domino, aperiet ei por-
 tam respicientem ad Orientem. & faciet holo-
 caustum suum, & salutis, quemadmodum fa-
 ciebat in die Sabbatorum. & egreditur &
 claudet portas postquam egressus fuerit ipse.
 14 ¹⁴ Qui agnum anniculum immaculatum fa-
 ciet holocaustum Domino, quotidie manè manè
 faciet illud.
 15 ¹⁵ Et sacrificium faciet super eo manè manè,
 sextam partem mensuræ et olei tertiam partem
 hin, ad miscendum similitam sacrificium Domi-
 no, præceptum semper
 16 ¹⁶ Facietis agnum & sacrificium, & oleum
 facietis manè manè holocausta semper.
 17 ¹⁷ Hac dicit Dominus Deus: Si dederit prin-
 ceps donum uni de filiis suis ex hereditate sua,
 hoc possessio filii eius in hereditate.
 18 ¹⁸ Et si dederit donum uni servorum suo-
 rum, & erit ei usque ad annum remissionis,
 & reddetur principi, præter hereditatem fi-
 liorum eius ipsi erit:

7 ⁷ καὶ πέμματα τῶν κερῶν καὶ πέμματα τῶν μόσχων ἕσαι θυ-
 σία. καὶ τοῖς ἀμνοῖς καθὼς δύ' ἰχὺς ἢ χεῖρ αὐτῶν & ἐλαίω
 τοῦ ἰν τῶν πέμματα.
 8 ⁸ καὶ ἐν τῇ εἰσπορεύσει τὸν ἡγεμόνον καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ
 αἰλάμ τῆς πύλης εἰσελεύσεται, καὶ καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐξε-
 λύσει.
 9 ⁹ καὶ ὅταν εἰσπορεύηται ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐνώπιον κυ-
 είου ἐν ταῖς ἐορταῖς ὁ εἰσπορεύμενος καὶ τὴν ὁδὸν τῆς πύ-
 λης τῆς πρὸς βορρᾷ πρὸς κεντρίωται ἐξελεύσεται καὶ τὴν
 ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον. καὶ ὁ εἰσπορεύμενος καὶ τὴν
 ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον, ἐξελεύσεται καὶ τὴν ὁδὸν
 τὴν πρὸς βορρᾷ. ὅτι δὲ ἀσφύσει καὶ τὴν πύλιν ἡ
 εἰσῆλθεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτῆς ἐξελεύσεται.
 10 ¹⁰ καὶ ὁ ἀφ' ἡγεμόνων αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐν τῇ εἰ-
 πορεύσει αὐτῶν εἰσελεύσεται,
 11 ¹¹ καὶ ἐν ταῖς ἐορταῖς καὶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν, ἕσαι ἡ θυ-
 σία πέμματα τῶν μόσχων καὶ πέμματα τῶν κερῶν, τοῖς δὲ ἀμνοῖς
 καθὼς ἰχὺς ἢ χεῖρ αὐτῶν καὶ ἐλαίου ἰν τῶν πέμματα.
 12 ¹² εἰάν τις ποιήσῃ ὁ ἀφ' ἡγεμόνων ὁμολογίαν ὀλοκαύ-
 τωμα ἢ ζωτήριον τῶν κυρίων, ἀνοίξει αὐτῶν τὴν πύλιν τὴν
 βλέπουσαν καὶ τὴν θύαν τῶν λαῶν καὶ ποιήσει τὸ ὀλοκαύτωμα
 αὐτῶν, καὶ τὸ ζωτήριον ὃν τρέπον ἐποίει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν
 σαββάτων. καὶ ἐξελεύσεται καὶ κλείσει τὰς θύρας καὶ
 τὸ ἐξελεῖν αὐτὸν.
 13 ¹³ καὶ ἀμνὸν ἐνιαυτοῦ ἁμῶμον ποιήσει ὀλοκαύτω-
 μα τῶν κυρίων, καθ' ἡμέραν πρῶτῃ πρῶτῃ ποιήσει αὐτό.
 14 ¹⁴ καὶ θυσίαν ποιήσει ἐπ' αὐτῶν τῶν πρῶτῃ πρῶτῃ τὸ ἔκτον τοῦ
 μέτρου καὶ ἐλαίαν τὸ τρίτον τοῦ ἰν, ἵνα ἀμιζαί τὴν σεμί-
 δαλιν θυσίαν τῶν κυρίων, πρὸς ἅμα διαπαντός
 15 ¹⁵ ποιήσει ἐν ἀμνὸν καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὸ ἐλαιον ποιή-
 σι τῶν πρῶτῃ πρῶτῃ ὀλοκαυτώματα διαπαντός.
 16 ¹⁶ ταῦτα λέγει κύριος ὁ θεός· ἐὰν δὲ ὁ ἀφ' ἡγεμόνων
 δόμα ἐν τῶν υἱῶν αὐτῶν ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτῶν, τοῦτο κα-
 τάχρησις τοῖς υἱοῖς αὐτῶν ἐν κληρονομίᾳ.
 17 ¹⁷ καὶ ἐὰν δὲ δόμα ἐν τῶν παίδων αὐτῶν, καὶ ἕσαι
 αὐτῶν ἕως τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως, καὶ ἀποδοθήσεται
 τῶν ἡγεμόνων, πλὴν τῆς κληρονομίας τῶν υἱῶν αὐτῶν αὐ-
 τῶν ἕσαι.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

7 ⁷ Et ephi in vitulum & ephi in arietem faciet pro munere & in agnos sicut apprehenderit manus eius, & plenū hin olei ad mensuram.
 8 ⁸ Et cum ingressus fuerit princeps per viam vestibuli portæ ingreditur, & per eandem viam exibat.
 9 ⁹ Et cum ingressus fuerit populus terre ut adoret coram Domino in solennitatibus; qui ingressus fuerit per viam portæ Aquilonis ad
 orandum, egreditur per viam portæ Australis: & qui ingressus fuerit per viam portæ Australis, exibat per viam portæ Aquilonis. non re-
 vertetur per viam portæ per quam ingressus est, sed erigione eius egreditur.
 10 ¹⁰ Princeps autem in medio eorum cum ingressi fuerint ingreditur, & cum exierint exibat.
 11 ¹¹ Et in festiuitatibus & in solennitatibus erit munus mensura ephi in vitulum, & mensura ephi in arietem, & in agnos quot appre-
 henderit manus eius: & plenum hin olei ad mensuram.
 12 ¹² Et cum fecerit princeps spontaneum holocaustum aut victimam
 sanctificatam spontaneam coram Domino, aperiet sibi portam quæ aperitur ad Orientem, & faciet holocaustum suum & victimam sancti-
 ficatam sicut fieri solet in die Sabbathi, & egreditur & claudet portam post exitum suum.
 13 ¹³ Et agnum anniculum immaculatum facies holocaustum quotidie coram Domino; manè manè facies illud.
 14 ¹⁴ Et munus facies super eum manè manè, sextam partem ephi, & olei tertiam partem hin, ut commisceatur cum simila munus coram
 Domino fœdere sempiterno iugiter.
 15 ¹⁵ Facientque agnum & munus & oleum manè manè holocaustum iugiter.
 16 ¹⁶ Hac dicit Dominus Deus: Cum dederit princeps donum uni de filiis suis, possessio eius possessio filiorum erit: possessio eorum
 est in hereditate.
 17 ¹⁷ Et si dederit donum de possessione sua uni de servis suis, erit illius usque ad annum iubilæi: & reuer-
 tur ad principem, veruntamen hereditas eius filiis eius erit.

18 * ולא יקח הנשיא מנחלת העם להונתם
מאחותם מאחותו ינחל את בניו למען אשר לא
יפצו עמי איש מאחותו:

19 * ויביאני במבוא אשר על-כתף השער אל-
חלשות הקדש אל-הכהנים הפנות צפונה והנה-
שם מקום ברכתם ימרו:

20 * ויאמר אלי גור המקום אשר יבשל-שם
הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את-
המנחה לבלתי הוציא אל-החצר החיצונה לקדש
את-העם:

21 * ויוציאני אל-החצר החיצונה ויעברני אל-
ארבעת מקצועי החצר והנה חצר במקצע החצר
חצר במקצע החצר:

22 * בארבעת מקצעות החצר חצרות קטנות
ארבעים ארך ושלשים רחב מדה אחת לארבעתם
מהקצעות:

23 * וטור סביב בהם סביב לארבעתם ומבשלות
עשוי מתחת הטירות סביב:

24 * ויאמר אלי אלה בית המבשלים אשר יבשל-
שם משרתי הבית את-זבח העם:

מו

1 * וישבני אל-פתח הבית והנה מים יצאים
מתחת מפתן הבית קדימה כי פני הבית קדים
והמים ירדו מתחת מכתף הבית הימנית מנגב
למזבח:

2 * ויוציאני דרך שער צפונה ויסבני דרך חוץ אל-
שער החוץ דרך הפונה קדים והנה מים מפכים מן
הכתף הימנית:

3 * בצאת האיש קדים וקן בידו וימד אלה באמה
ויעברני במים מי אפסים:

18 * Et non accipiet princeps de hereditate populi perviolentiam & de possessione eorum, sed de possessione sua hereditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque à possessione sua.

19 * Et introduxit me per ingressum qui erat ex latere portæ in gazophylacium sanctuarij ad Sacerdotes, qui respiciebant ad Aquilonem, & erat ibi locus vergens ad Occidentem.

20 * Et dixit ad me: Ille est locus ubi coquent Sacerdotes pro peccato, & pro delicto ubi coquent sacrificium, ut non efferant in atrium exterius, & sanctificetur populus.

21 * Et eduxit me in atrium exterius, & circumduxit me per quatuor angulos atriij, & ecce atriolum erat in angulo atriij, angula singula per angulos atriij.

22 * In quatuor angulis atriij atriola disposita, quadraginta cubitorum per longum, & triginta per latum. Mensurae vnius quatuor erant.

23 * Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola, & culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum.

24 * Et dixit ad me: Hæc est domus cularum in qua coquent ministri domus Domini victimas populi.

CAP. XLVII.

1 **E**T conuertit me ad portam domus, & ecce aqua egrediebatur subter limen domus ad Orientem. Facies enim domus respiciebat ad Orientem. Aquæ autem descendebant in latus templi dextrum ad Meridiem altaris:

2 * Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, & conuertit me ad viam foras portam exteriorem viam quæ respiciebat ad Orientem. Et ecce aquæ redundantes à latere dextro,

3 * Cum egrederetur vir ad Orientem qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos, & traduxit me per eam usque ad talos.

תרגום יונתן

1 * ולא יקח הנשיא מנחלת העם להונתם מאחותם מאחותו ינחל את בניו למען אשר לא יפצו עמי איש מאחותו:
2 * ויביאני במבוא אשר על-כתף השער אל-חלשות הקדש אל-הכהנים הפנות צפונה והנה-שם מקום ברכתם ימרו:
3 * ויאמר אלי גור המקום אשר יבשל-שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את-המנחה לבלתי הוציא אל-החצר החיצונה לקדש את-העם:
4 * ויוציאני אל-החצר החיצונה ויעברני אל-ארבעת מקצועי החצר והנה חצר במקצע החצר חצר במקצע החצר:
5 * בארבעת מקצעות החצר חצרות קטנות ארבעים ארך ושלשים רחב מדה אחת לארבעתם מהקצעות:
6 * וטור סביב בהם סביב לארבעתם ומבשלות עשוי מתחת הטירות סביב:
7 * ויאמר אלי אלה בית המבשלים אשר יבשל-שם משרתי הבית את-זבח העם:

מו

1 * וישבני אל-פתח הבית והנה מים יצאים מתחת מפתן הבית קדימה כי פני הבית קדים והמים ירדו מתחת מכתף הבית הימנית מנגב למזבח:
2 * ויוציאני דרך שער צפונה ויסבני דרך חוץ אל-שער החוץ דרך הפונה קדים והנה מים מפכים מן הכתף הימנית:
3 * בצאת האיש קדים וקן בידו וימד אלה באמה ויעברני במים מי אפסים:

¹⁸ ^{*} Et non accipiet princeps ex hereditate populi ut opprimat eos: de possessione sua hereditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque à possessione sua.

¹⁹ ^{*} Et adduxit me in viam quæ contra tergum portæ in exedram sanctorum Sacerdotum respicientem ad Aquilonem. & ecce locus illic separatus.

²⁰ ^{*} Et dixit ad me: Iste locus est ubi coquent illic Sacerdotes quæ pro ignorantia & quæ pro peccato: & coquent manna omnino ut non efférant in atrium exterius ad sanctificandum populum.

²¹ ^{*} Et eduxit me in atrium exterius, & circumduxit me per quatuor partes atrij, & ecce atrium secundum latera atrij,

²² ^{*} Per quatuor latera atrij atria parua longitudo cubitorum quadraginta, & latitudo cubitorum triginta, mensura una ipsis quatuor:

²³ ^{*} Et exedra in circuitu ipsis quatuor, & coquina facta subter exedris in circuitu.

²⁴ ^{*} Et dixit ad me: Iste domus coquinarum, ubi coquent illic ministrantes domui sacrificia populi.

CAP. XLVII.

¹ **E**T introduxit me ad vestibula domus, et ecce aqua egrediebatur de sub dio domus ad Orientem, quia facies domus respiciebat ad Orientem, & aqua descendebat à dorso domus dextro ad Meridiem altaris.

² ^{*} Et eduxit me per viam portæ quæ ad Aquilonem, & circumduxit me per viam extrinsecus ad portam atrij respicientis ad Orientem, & ecce aqua deducitur à latere dextro,

³ ^{*} Sicut exitus viri ex aduerso. & mensura in manu eius. & mensus est mille, & transiit in aqua aqua separationis.

¹⁸ ^{*} καὶ οὐ μὴ λάβῃ ἡ γούμῃ ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ λαοῦ τοῦ κατὰ νῆρας οὐδὲ ἐκ τῆς κατὰ χεῖρας αὐτῶν κατὰ κληρονομίαν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, ὅπως μὴ διασκορπίζηται ὁ λαός μου ἕκαστος ἀπὸ τῆς κατὰ χεῖρας αὐτῶν.

¹⁹ ^{*} καὶ ἀπήγαγόν με εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πύλης εἰς τὴν ἐξέδραν τῶν ἀγίων τῶν ἱερέων τῇ βλεπούσῃ πρὸς βορρῆν. καὶ ἰδοὺ τὸ ἐκεῖ κεχωρισμὸν.

²⁰ ^{*} Ἐπεὶ οὖν πρὸς με, ἔειπεν ὁ κύριος ἐστὶν ἡ ἐξουσία ἐκεῖ ἡ ἱερεὺς τὰ ὑπὲρ ἀγνοίας καὶ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας, ἡ ἐξουσία τὸ μαννα τοῦ ὁσίου τοῦ μὴ ἐκφέρειν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν ἡ ἀγιάζειν τὸν λαόν.

²¹ ^{*} καὶ ἐδήγαγόν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, καὶ περιήγαγόν με ἐπὶ τὰ ἱεσάρα μέρη τῆς αὐλῆς, καὶ ἰδοὺ αὐλὴ καὶ κλίτη αὐλῆς,

²² ^{*} ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη τῆς αὐλῆς αὐλαὶ μικραὶ μὴ καὶ πηχῶν ἱεσαράκοντα καὶ ὀρθοὶ πηχῶν τριακόντα μέτρον ἐν τοῖς ἱεσαρσιν.

²³ ^{*} καὶ ἐξέδραν κύκλῳ αὐταῖς ταῖς ἱερασίαις μαγειρεία γενομένη ὑποκάτω τῶν ἐξεδρῶν κύκλῳ.

²⁴ ^{*} καὶ εἶπεν πρὸς με, οὗτοι οἱ οἶκοι τῶν μαγειρέων, ἡ ἐξουσία ἐκεῖ ἡ λειτουργία τῶν οἴκων τῶν θυμάτων τοῦ λαοῦ.

μζ.

¹ ^{*} Καὶ εἰσήγαγόν με ἐπὶ τὰς πόρτας τῶν οἴκων, καὶ ἰδοὺ ὕδωρ ἐξεπορεύετο ὑποκάτω τῶν οἴκων καὶ ἀναβλύσκει, ὅτι τὸ πρὸς ὥπλον τοῦ οἴκου ἐβλέπον καὶ ἀναβλύσκει, καὶ τὸ ὕδωρ κατέβαινεν ἀπὸ τοῦ νότου τοῦ οἴκου τοῦ δεξιοῦ ἐπὶ τὸν νότον τοῦ θυσασηρίου.

² ^{*} καὶ ἐδήγαγόν με καὶ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρῆν, καὶ περιήγαγόν με τὴν ὁδὸν ἐξωτὴν πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς βλεπέσης καὶ ἀναβλύσκει, καὶ ἰδοὺ τὸ ὕδωρ κατὰφέρειται ἀπὸ τοῦ κλήτους τοῦ δεξιοῦ,

³ ^{*} καθὼς ἐξοδὸς ἀνδρὸς ἐξ ἀντιπαραστάτος. καὶ μέτρον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ διεμέτρησεν χιλίους, καὶ διήλθεν ἐν τῷ ὕδατι ὕδωρ ἀφαιρέσεως.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁸ Et non accipiet princeps de hereditate populi, ut per violentiam accipiat de hereditate eorum: sed de hereditate sua hereditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque de hereditate sua.

¹⁹ Et introduxit me per introitum qui erat in latere portæ in gazophylacia sacra Sacerdotum quæ aperta erant ad Aquilonem: & ecce ibi erat locus in fine eorum ad Occidentem.

²⁰ Et dixit mihi: Iste est locus ubi coquent Sacerdotes carnes sacrificij pro delicto & pro peccato, & ubi coquent panem munus, ut non essent in atrium exterius ne commisceantur cum populo.

²¹ Et eduxit me in atrium exterius, & traduxit me per quatuor angulos atrij: & ecce atriolum erat in angulo atrij, atriolum in angulo atrij.

²² Per quatuor angulos atrij: & ecce atriolum erat in angulo atrij, atriolum in angulo atrij. Per quatuor angulos atrij: & ecce atriolum erat in angulo atrij, atriolum in angulo atrij.

²³ Et dixit ad me: Iste est locus ubi coquent Sacerdotes carnes sacrificij pro delicto & pro peccato, & ubi coquent panem munus, ut non essent in atrium exterius ne commisceantur cum populo.

²⁴ Et dixit ad me: Iste est locus ubi coquent Sacerdotes carnes sacrificij pro delicto & pro peccato, & ubi coquent panem munus, ut non essent in atrium exterius ne commisceantur cum populo.

CAP. XLVII.

¹ Et conuertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur de sub limine domus ab Oriente: erat enim facies domus ad Orientem: aquæ autem descendebant inferius à latere liminis domus ad dexteram ab Australi parte altaris.

² Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, & circumduxit me per viam exteriorē portæ exterioris, viam portæ quæ aperiebatur ad Orientem, & ecce aquæ egrediebantur à latere dextro.

³ Cum egrederetur vir ab Oriente & funiculus mensuræ erat in manu eius, & mensus est mille cubitos in cubito, & traduxit me per aquas usque ad talos.

* וימד אלה ויעברני במים מים ברבים וימד
 אלה ויעברני מי מתנים:
 * וימד אלה נחל אשר לא אוכל לעבר כי גאו
 המים מי שחו נחל אשר לא יעבר:
 * ויאמר אלי הראית בן אדם ויולכני וישבני
 על שפת הנחל:
 * בשובני והנה אל שפת הנחל עץ רב מאד מזה
 ומזה:
 * ויאמר אלי המים האלה יוצאים אל הגלילה
 הקדמונה וירדו על הערבה ובאו חלמה אל הימה
 המוצאים ונרפאו המים:
 * והיה כל נפש חיה אשר ישרץ אל כל אשר
 יבוא שם נחלים יחיה והיה הדנה רב מאד כי
 באו שמה המים האלה וירפאו וחי כל אשר יבוא
 שמה הנחל:
 * והיה יעמדו עליו דגים מעין גדי ועד עין
 עגלים משטוח לחרמים יהיו למינה תהיה דגתם
 בדגת הים הגדול רב מאד:
 * בצאתו וגבאיו ולא ירפאו למלח נתנו:
 * ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ
 מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו לחדשיו
 יבכר כי מימיו מן המקדש חמה יצאים והיו פריו
 למאכל ועלהו לתרופה:
 * כה אמר אדני יהוה גבול אשר תתנחלו את
 הארץ לשני עשר שבטי ישראל יוסף חבלים:
 * ונחלתם אותה איש באחיו אשר נשאתי את
 ידו לתתה לאבותיכם ונפלה הארץ חזאת לכם
 בנחל:
 * וזה גבול הארץ לפאת צפונה מן הים הגדול
 הדרך חתלן לבוא צדדו:

4 * Rursumque mensus est mille, & tra-
 duxit me per aquam usque ad genua. &
 mensus est mille, & traduxit me per aquam
 usque ad renes.
 5 * Et mensus est mille torrentem quem
 non potui pertransire, quoniam intumue-
 rant aquæ profundi torrentis qui non po-
 6 test transuadari. * Et dixit ad me: Cui
 B tē vidisti fili hominis? & eduxit me, & con-
 uertit ad ripam torrentis.
 7 * Cumq; me conuertissem, ecce in ripa
 torrentis ligna multa nimis ex utraque
 8 parte: * Erat ad me: Aquæ istæ quæ
 egrediuntur ad tumulos sabuli Orientalis,
 & descendunt ad plana deserti, intrabunt
 mare, & exhibunt & sanabuntur aquæ.
 9 * Et omnis anima viuens quæ serpit
 quocunque venerit torrens, uiuet, & erunt
 pisces multi satis postquam uenerint illæ
 aquæ istæ. Et sanabuntur & uiuent omnia
 ad quæ uenerit torrens:
 10 * Et stabunt super illa pisces. Ab
 Engadi usque ad Engalim siccatio fage-
 rum erit. Plurimæ species erunt piscium e-
 ius sicut pisces maris magni, multitudinis
 11 nimie. * In littoribus autem eius & in pa-
 C lustribus non sanabuntur, quia in salinis
 dabuntur.
 12 * Et super torrentem orietur in ripa e-
 ius ex utraque parte omne lignum pomif-
 erum. non defluet foliū ex eo, & non de-
 ficiet fructus eius. Per singulos menses ef-
 feret primitiua, quia aquæ eius de sanctua-
 rio egredientur. Et erunt fructus eius in co-
 bum, & folia eius ad medicinam.
 13 * Hæc dicit Dominus Deus: Hic est ter-
 minus in quo possidebitis terram in duo-
 decim tribubus Israel, quia Ioseph dupli-
 cem funiculum habet.
 14 * Possidebitis autem eam singuli æque
 ut frater suus, super quam leuavi manum
 meam ut darem patribus uestris. Et cadet
 terra hæc uobis in possessionem.
 15 * Hic est autem terminus terræ ad pla-
 gam Septentrionalem à mari magno via
 Ethalon uenientibus Sedada:

תרגום יונתן

* ומשח אלפא ויעברני מי מתנים: * ומשח אלפא ויעברני מי מתנים:
 * ויאמר לי החזית בן אדם ויולכני וישבני על כף נחל: * ויאמר לי החזית בן אדם ויולכני וישבני על כף נחל:
 * ויאמר לי מי הארץ ונפיקין בגליל: * ויאמר לי מי הארץ ונפיקין בגליל:
 * ויחא כל נפשא חיה אשר ישרץ אל כל אשר יבוא שם נחלים יחיה והיה הדנה רב מאד כי באו שמה המים האלה וירפאו וחי כל אשר יבוא שמה הנחל:
 * והיה יעמדו עליו דגים מעין גדי ועד עין עגלים משטוח לחרמים יהיו למינה תהיה דגתם בדגת הים הגדול רב מאד:
 * בצאתו וגבאיו ולא ירפאו למלח נתנו:
 * ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו לחדשיו יבכר כי מימיו מן המקדש חמה יצאים והיו פריו למאכל ועלהו לתרופה:
 * כה אמר אדני יהוה גבול אשר תתנחלו את הארץ לשני עשר שבטי ישראל יוסף חבלים:
 * ונחלתם אותה איש באחיו אשר נשאתי את ידו לתתה לאבותיכם ונפלה הארץ חזאת לכם בנחל:
 * וזה גבול הארץ לפאת צפונה מן הים הגדול הדרך חתלן לבוא צדדו:

² Et mensus est mille, & pertransiuit aqua usque ad genua: et mensus est mille, & transiit aqua usque ad lumbum.

³ Et mensus est mille, & non potuit pertransire ultra, quia intumuerat aqua quasi impetus torrentis quem non pertransibunt.

⁴ Et dixit ad me: Vidiisti fili hominis? & duxit me & conuertit ad ripam fluminis.

⁵ In conuersione mea & ecce in ripa fluminis arbores multæ valde hinc & inde.

⁶ Et dixit ad me: Et aqua hæc quæ egreditur in Galileam quæ ad Orientem, & quæ descendit in Arabiam, & venit usque ad mare ad aquam exitus, & sanabunt aquæ:

⁷ Et erit omnis anima animalium bullentium super omnia super quacunque abierit illuc flumens, viuet. & erit illic piscis multus valde, quia venit illuc aqua hæc, & sanabit & viuet omne super quod utique aduenerit flumens illic, viuet.

⁸ Et stabunt illic piscatores & Engaddi usque ad Engalim siccatio sagenarum erit, iuxta erit, & pisces eius maris magni multitudo multa valde.

⁹ Et in exitu eius & in conuersione eius, & in supereluatione eius, non sanabunt, in sal deducta sunt.

¹⁰ Et in flumine ascendet in ripa eius hinc & inde: omne lignum comestibile non veterascet super eas, neque deficiet fructus eius, renouatio sua primitiua dabit. quia aquæ eorū ex sanis ista egrediuntur. & erit fructus eorum in cibum, & ascensio eorum ad sanitatem.

¹¹ Hæc dicit Dominus Deus: Hos terminos possidebitis terræ duodecim tribubus filiorum Israel, additamentum funiculi.

¹² Et hereditabit eam unusquisque sicut frater eius, in quam leuavi manum meam ut darem patribus eorum. & cadet terra hæc vobis in possessionem.

¹³ Et isti termini terræ quæ ad Aquilonem, à mari magno via Ethalon ingressus Sedada:

⁴ καὶ διεμέτρησεν χιλίους, καὶ διήλθεν τὸ ὕδωρ ἕως τῶν γονάτων καὶ διεμέτρησεν χιλίους καὶ διήλθεν τὸ ὕδωρ ἕως ὀσφύος. καὶ διεμέτρησεν χιλίους καὶ οὐκ ἠδυνάτο διελθεῖν ἐπὶ ὅτι ἐξύβριζεν τὸ ὕδωρ ὡς ῥοῖζ & χειμαρρὸς οὐ οὐ διαβή(ον).

⁵ καὶ εἶπεν πρὸς με, ἐώρακας ὅτι ἀνθρώπου; & ἡγαγύ με καὶ ἐπέστρεψε ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ.

⁶ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ μου καὶ ἰδὼν ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ποταμοῦ δένδρα πολλὰ (φόδρα) ἐν τῇ καὶ ἐν τῇ.

⁷ καὶ εἶπεν πρὸς με, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦτο τὸ ἐκ πορδύμενον εἰς τὴν γαλιλαίαν τὴν πρὸς θάλασσαν καὶ κατεβαῖνον ἐπὶ τὴν ἁραβίαν, καὶ ἤρχετο ἕως ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τὸ ὕδωρ τὸ δικβολῆς, & ὑγιάσει τὰ ὕδατα.

⁸ καὶ ἔσται πᾶσα ψυχὴ τῶν ζώων τῶν ἐκζόντων ἐπὶ πᾶσι τὰ ἀνὰ πέλθῃ ἐκεῖ ὁ ποταμὸς ζήσεται. καὶ ἔσται ἐκεῖ ἰχθύες πολὺς (φόδρα). ὅτι ἡκεῖ ἐκεῖ τὸ ὕδωρ τοῦτο, & ὑγιάσει καὶ ζήσεται. πᾶν ἐφ' ὃ ἀνὰ πέλθῃ ὁ ποταμὸς ἐκεῖ ζήσεται.

⁹ καὶ στήθονται ἐκεῖ αἰεῖς καὶ ἐγαδδί ἕως ἐν ἀγαλῆμ ψυμὸς (αἰγῶν) ἔσται, καὶ αὐτῶν ἔσται & ἰχθύες αὐτῶν τὸ θαλάσσης τὸ μεγάλης πλῆθος πολὺ (φόδρα).

¹⁰ καὶ ἐν τῇ δικβολῇ αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ὑπεράρσει αὐτῆς, οὐ μὴ ὑγιάσωσιν, εἰς ἄλλας δέδον).

¹¹ καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ἀναβή(ε) ἐπὶ τὸ χεῖλος αὐτῆς ἐν τῇ καὶ ἐν τῇ πᾶν ξύλον βρώσιμον οὐ μὴ παλαιωθῇ ἐπ' αὐτῶν ἐφ' ὃ μὴ ἐκλείπῃ ὁ καρπὸς αὐτῆς, τὸ καινότη(ε) αὐτῆς πρωτοβολήσει. διότι τὰ ὕδατα αὐτῶν ἐν τῶν αἰώνων (αὐτῶν) ἐκ πορδύον). καὶ ἔσται ὁ καρπὸς αὐτῶν εἰς βρώσιν, & ἀνάστασις αὐτῶν εἰς ὑγίαν.

¹² τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, ταῦτα τὰ ὅρα κατεκληρονομήσετε τὴν γῆν ταῖς δώδεκα φυλαῖς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, πρὸς τοὺς χοινίσμα(ε), & κατεκληρονομή(ε) αὐτῶν ἕκαστος καθὼς ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, εἰς ἡν ἦρα τὴν χεῖρά μου τὸ δοῦναι τοῖς πατέράν αὐτῶν. & πεσέται ἡ γῆ αὕτη ὑμῖν ἐν κληρονομία.

¹³ καὶ ταῦτα τὰ ὅρα τῆς γῆς τῆς πρὸς βορρᾶν, ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης ὁδὸν αἰθαλῶν τῆς εἰσόδου σιδάδα.

¹⁴ καὶ ταῦτα τὰ ὅρα τῆς γῆς τῆς πρὸς βορρᾶν, ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης ὁδὸν αἰθαλῶν τῆς εἰσόδου σιδάδα.

¹⁵ καὶ ταῦτα τὰ ὅρα τῆς γῆς τῆς πρὸς βορρᾶν, ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης ὁδὸν αἰθαλῶν τῆς εἰσόδου σιδάδα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

² Et mensus est mille, & traduxit me per aquas usque ad genua. & mensus est mille, & traduxit me per aquas usque ad lumbos.

³ Et mensus est mille, & ecce torrens quem non potui pertransire, quia preualuerant aquæ aquæ natationis, torrens qui non potest transgredi.

⁴ Et dixit ad me: Nonne vidiisti fili hominis? & duxit me & conuertit me ad ripam torrentis.

⁵ Et cum reuersus essem, ecce super ripam torrentis arbores multæ admodum hinc & inde.

⁶ Et dixit ad me: Aquæ istæ egrediuntur in tractum Orientalem, & descendunt ad planitiem, & intrant per mare in mare magnum, & egrediuntur & sanantur aquæ.

⁷ Et erit, omnis anima viuens quæ serpit, in quemcunque locum intrauerint aquæ torrentis, viuet, & erunt pisces multi valde, quia venient illuc aquæ istæ, & sanabuntur & permanebunt in omni loco quod intrauerint aquæ torrentis.

⁸ Et erit locus ubi stent piscatores ab Engadi & usque ad Engalim: expansio piscatorum erit: secundum species suas erunt pisces eorum sicut pisces maris magni multi nimis.

⁹ Et iuxta torrentem ascendet omne lignum in ripis eius hinc & inde: omnis arboris cuius fructus comeditur, non defluent folia, nec cessabunt fructus eius; per singulos menses faciet fructum, quia aquæ eius de sanatorio egredientur, & erunt fructus eius in cibum, & folia eius in medicinam.

¹⁰ Hæc dicit Dominus Deus: Hic est terminus in quo possidebitis terram per duodecim tribus Israel: Ioseph accipiet duas portiones.

¹¹ Et possidebitis eam singuli sicut frater suus: quia iuravi in verbo meo quod darem eam patribus vestris: & diuidetur terra ista vobis in hereditatem.

¹² Et iste est terminus terræ ad plagam Septentrionalem, à mari magno via Hethlon ad introitum Sedada.

16 * חֲמַת בְּרוֹתָה סְבָרִים אֲשֶׁר בֵּין גְּבוּל דְּמֶשֶׁק
וּבֵין גְּבוּל חֲמַת חֲצֵר רַחֲתִיכֹן אֲשֶׁר אֶל-גְּבוּל
חֲוֶרָן:

17 * וְהַיָּרֵךְ גְּבוּל מִן-הַיָּם חֲצֵר עֵינֹן גְּבוּל דְּמֶשֶׁק
וְצִפּוֹן צְפוֹנָה וּגְבוּל חֲמַת וְאֵת פֶּאֶת צִפּוֹן:

18 * וּפֶאֶת קָדִים מִבֵּין חֲוֶרָן וּמִבֵּין דְּמֶשֶׁק וּמִבֵּין הַגִּלְעָד
וּמִבֵּין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַיָּרֵךְ מִגְּבוּל עַל-הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי
תִּמְדּוּ וְאֵת פֶּאֶת קָדִים:

19 * וּפֶאֶת נֶגֶב תִּימְנָה מִתְּמָר עַד-מִלְמִיכָבוֹר
קֹדֶשׁ נַחֲלָה אֶל-הַיָּם הַגָּדוֹל וְאֵת פֶּאֶת תִּימְנָה
נֶגֶב:

20 * וּפֶאֶת-יָם הַיָּם הַגָּדוֹל מִגְּבוּל עַד-נֶכַח לְבוֹא
חֲמַת וְאֵת פֶּאֶת-יָם:

21 * וְחִלַּקְתֶּם אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְכֶם לְשִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל:

22 * וְהָיָה תִפְלוּ אֹתָהּ בְּנַחֲלָה לְכֶם וּלְהַגְרִים הַגֵּרִים
בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר-הוֹלְדוּ בְּנִים בְּתוֹכְכֶם וְהָיוּ לְכֶם
בְּאֹזֶרָה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתְכֶם יִפְלוּ בְּנַחֲלָה בְּתוֹךְ
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל:

23 * וְהַיָּרֵךְ בְּשִׁבְטֵי אֲשֶׁר-גֵּר הֵגֵר אֹתוֹ שָׁם תִּתְּנוּ
נַחֲלָתוֹ נֶאֱמַר אֶרֶץ יִהְיֶה:

מח

1 * וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַשִּׁבְטִים מִקְצֵר צְפוֹנָה אֶל-יָד
דֶּרֶךְ-חֲתָלָן לְבוֹא חֲמַת חֲצֵר עֵינֹן גְּבוּל דְּמֶשֶׁק
צְפוֹנָה אֶל-יָד חֲמַת וְהָיוּ לוֹ פֶּאֶת-קָדִים הַיָּם הַזֶּה
אֶחָד:

2 * וְעַל גְּבוּל דָּן מִפֶּאֶת קָדִים עַד-פֶּאֶת יָמָה
אֶשֶׁר אֶחָד:

3 * וְעַל גְּבוּל אֲשֶׁר מִפֶּאֶת קָדִים עַד-פֶּאֶת יָמָה
נִפְתָּלִי אֶחָד:

תרגום יונתן

16 * חֲמַת בְּרוֹתָה סְבָרִים וּבֵין חֲחִים חֲמַת בְּרִיכָה עֲגָבִי דְעַל חֲחִים חֲוֶרָן:
17 * וְיֵתָה חֲחִים מִן יֵמָה חֲצֵר עֵינֹן חֲחִים דְּמֶשֶׁק וְצִפּוֹנָה וְחֲחִים חֲמַת וְיֵתָה צִפּוֹנָה:
18 * וְיֵתָה קָדִים חֲוֶרָן וּמִבֵּין גִּלְעָד וּמִבֵּין אֶרֶץ בִּישְׂרָאֵל יִרְדְּנָה מִחֲחִים עַד יֵמָה מִדְּנָחָה מִמֶּשְׁחֹן וְיֵתָה קָדִים:
19 * וְיֵתָה מִקְצֵר עַד מִי מִצְוֹת רָקָם אֲחִסָּנָה לִימָה רָבָה וְיֵתָה דְּרוֹמָה וְדְּרוֹמָה:
20 * וְיֵתָה מִקְצֵר עַד לְקָבִיל מִעֲלָנָה דְּחֲמַת דָּא רִיחַ מִעֲרָבָה:
21 * וְיֵתָה אֶרֶץ הַדָּן לְכוֹן לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל:
22 * וְיֵתָה בְּאֲחִסָּנָה לְכוֹן וּלְגִירָה דִּיתְגִּירָה בְּנִיכֹן דְּאֹלִיָּה בְּנִיכֹן וְיֵתָה לְכוֹן בִּישְׂרָאֵל עֲמִכֹּן וּפְלָגָה
23 * וְיֵתָה שִׁבְטֵי דִיתְגִּירָה בְּגִירָה חֲחִים אֲחִסָּנָה אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים:

מח

1 * וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַשִּׁבְטִים מִקְצֵר צְפוֹנָה עַל חֲחִים אֲזֶרָה חֲתָלָן מִעֲלָנָה דְּחֲמַת חֲצֵר עֵינֹן חֲחִים דְּמֶשֶׁק צִפּוֹנָה עַל חֲחִים חֲמַת
2 * וְעַל חֲחִים דָּן מִפֶּאֶת קָדִים עַד יֵמָה מִדְּנָחָה עַד רִיחַ מִעֲרָבָה אֲשֶׁר חָד:
3 * וְעַל חֲחִים אֲשֶׁר מִפֶּאֶת קָדִים עַד יֵמָה מִדְּנָחָה עַד רִיחַ מִעֲרָבָה נִפְתָּלִי חָד:

* Emath, Berotha, Sabarim, quæ inter terminos Damasci & inter terminos Emath atrii Thicon, quæ sunt super terminos Aurantidis.

* Hi termini à mari ab atrio Enam termini Damasci. & quæ ad Aquilonem & termini Emath qui ad Aquilonem,

* Qui ad Orientem inter Aurantidem et inter Damascum, & inter Galaaditidem, & inter terram Ifrael. Jordanis determinat ad mare quod ad Orientem palmarum. hæc quæ ad Orientem:

* Et hæc quæ ad Austrum & Aphricum, à Theman & palmis, usque ad aquam Mari-bath Cades extendens ad mare magnum. hæc pars Auster & Aphricus,

* Hæc pars maris magni determinat. usque ad contra introitum Emath usque ad introitum eius. ista sunt quæ ad mare.

* Et diuidetis terram hanc ipsis tribubus Ifrael.

* Mittetis eam in sorte vobis & profelytis habitantibus in medio vestrum, qui genuerunt filios in medio vestri. & erunt vestri quasi indigene in filiis Ifrael, vobiscum comedent in hereditate in medio tribuum Israel:

* Et erunt in tribu aduenarum, in aduenis qui cum eis, ibi dabitur hereditatem eis, dicit Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

ET hæc nomina tribuum. ab initio quod ad Aquilonem secundum partem descensus diuidentis ad introitum Emath atrii Enon terminus Damasci ad Aquilonem. iuxta partem Emath atrii, & erunt eis quæ ad Orientem usque ad mare, Dan vna.

* Et à terminis Dan quæ ad Orientem usque ad mare, Afer vna.

* Et à terminis Afer ab his quæ ad Orientem usque ad ea quæ ad mare, Nephtalim vna.

16 * αἰμάθ, Βεροθὰ, Σαβαρίμ, τὰ δὲ ἀμείβον ὀρίων δαμασκοῦ καὶ δὲ ἀμείβον ὀρίων ἡμαθὶ αὐλαὶ ὁρίων, αἱ εἰσὶν ἐπὶ τῶν ὀρίων αὐραὶ πᾶσι.

17 * ταῦτα τὰ ὅρια ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπὸ τῆς αὐλῆς τοῦ αἰνὸν ὅρια δαμασκοῦ, καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν καὶ τὰ ὅρια αἰμάθ τὰ πρὸς βορρᾶν

18 * τὰ πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἀμείβον τῆς αὐραὶ πᾶσι, καὶ δὲ ἀμείβον δαμασκοῦ καὶ δὲ ἀμείβον τῆς γαλααδί πᾶσι, & δὲ ἀμείβον τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ. ἰορδάνης διορίζει Ἰπὶ τῶν θαλάσσαν τῶν πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς φοινίκων. ταῦτα τὰ πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς

19 δὲ ἀπὸ τῆς, καὶ ταῦτα τὰ πρὸς νότον καὶ λίβα, ἀπὸ θαιμὸν καὶ φοινίκων, ἕως ὕδατος μαριβὰθ καὶ δὲ παρκετῆνον Ἰπὶ τῶν θαλάσσαν τῶν μεγάλων. τοῦτο τὸ μέρος ἰὸς καὶ λίψ,

20 * τοῦτο τὸ μέρος τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης διορίζει ἕως κατρίαν τῆς εἰσόδου ἡμαθὶ ἕως εἰσόδου αἰψ. ταῦτα εἰσὶν τὰ πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς θαλάσσαν,

21 * καὶ διαμεριεῖτε τῶν γῶν ταύτων αὐτοῖς ταῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ.

22 * βαλεῖτε αὐτῶν κλήρω ὑμῖν καὶ τοῖς περιηλύτοις τοῖς παρικοδοῖν ἐν μέσῳ ὑμῶν, οἵτινες ἐγγήνησθαι ὑμῖν ἐν μέσῳ ὑμῶν. καὶ ἐβνὶ ὑμῶν ὡς αὐτοὶ χροῖες ἐν τοῖς υἱοῖς τοῦ Ἰσραὴλ μετ' ὑμῶν φάγον) ἐν κληρονομίᾳ ἐν μέσῳ τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ,

23 * καὶ ἐβνται ἐν φυλῇ περιηλύτων, ἐν τοῖς περιηλύτοις τοῖς μετ' αὐτῶν ἐκεῖ δώσετε κληρονομίαν αὐτοῖς, λέγει κύριος ὁ θεός.

μή.

1 * Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν φυλῶν. ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς πρὸς βορρᾶν καὶ μέρος τῆς κατὰ βάσεως ὁ ὁριζήσας Ἰπὶ τῶν εἰσόδων τῆς ἡμαθὶ αὐλῆς ὁ αἰνὸν ὅριον δαμασκὸς πρὸς βορρᾶν. καὶ μέρος ἡμαθὶ αὐλῆς, καὶ ἕσαυ αὐτοῖς τὰ πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἕως πρὸς θαλάσσαν, δὲ ἀπὸ μίας.

2 * & ἀπὸ τῶν ὀρίων τοῦ δὲ ἀπὸ τῆς πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἕως πρὸς θαλάσσαν, ἀπὸ μίας.

3 * καὶ ἀπὸ τῶν ὀρίων ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῶν πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἕως τῶν πρὸς θαλάσσαν, νεφθαλὶμ μίας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Hamath, Beroth, Sebarim, quæ est inter terminum Damasci, & inter terminum Hamath, piscina Agbitica, quæ est iuxta terminum Hauran.

" Et erit terminus à mari in Hafarenan & terminus Damasci: & ab Aquilone in Aquilonem & terminus Hagai, & de medio terræ Israel ad Iordanem, à termino qui est ad mare Orientale metiemini, & plagam Orientalem.

" Plagam autem lateris Australis ab Iericho usque ad aquas contradictionis Cades, possessionem usque ad mare magnum, & plagam Meridionalem Austri.

" Et à plaga Occidentali mare magnum, à termino usque e regione introitus Hamath: hæc est plaga Occidentalis.

" Et diuidetis terram istam vobis per tribus Israel.

" Et erit cum diuidetis eam vobis in hereditatem & profelytis qui peregrinantur inter vos, qui genuerunt filios inter vos, & erunt vobis sicut indigene in filiis Israel, vobiscum diuident possessionem in medio tribuum Israel.

" Et in quacunque tribu fuerit profelytus, ibi dabitur ei possessionem, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

ET hæc sunt nomina tribuum: à finibus Aquilonis iuxta terminum via Hethlon ad introitum Hamath, Hafarenan terminus Damasci ab Aquilone, iuxta terminum Hamath erit ei à plaga Orientali in Occidentem, Dan vna.

" Et iuxta terminum Dan à plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem, Afer vna.

" Et iuxta terminum Afer à plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem, Neptali vna.

¹ Et à terminis Nephthalim ab Oriente vs-
que ad ea quæ ad mare, Manasse una.

² Et à terminis Manasse ab Oriente vsque
ad ea quæ ad mare, Ephraim una.

³ Et à terminis Ephraim ab his quæ ad O-
rientem vsque ad ea quæ ad mare, Ruben una.

⁴ Et à terminis Ruben ab his quæ ad Orien-
tem vsque ad ea quæ ad mare, Iuda una.

⁵ Et à terminis Iuda ab his quæ ad Orien-
tem quidem sit initium separationis quinque
& viginti millia latitudo, & longitudo sicut
una partium ab his quæ ad Orientem & vs-
que ad ea quæ ad mare. & erit sanctum in me-
dio eorum:

⁶ Primitie quas separabunt Domino longi-
tudo quinque & viginti millia, & latitudo
decem millia.

⁷ Et hæ primitie sanctificationis Sacerdoti-
bus ad Aquilonem viginti quinque millia, &
ad mare latitudo decem millia, & ad Orien-
tem latitudo decem millia, & ad Meridiem
viginti quinque millia. & mons sanctus erit
in medio eius

⁸ Sacerdotibus sanctificatis filiis Sadoch cu-
stodientibus domus custodias qui non errave-
runt in errore filiorum Israel, quemadmodum
errauerunt Leuitæ.

⁹ Et erunt eis primitie datæ ex primitiis ter-
ræ sanctum sanctorum à terminis Leuitarum.

¹⁰ At Leuitis quæ sunt iuxta terminos Sa-
cerdotum longitudo viginti quinque millia, &
latitudo decem millia, omnis longitudo viginti
quinque millia, & latitudo viginti millia.

¹¹ Non venundabuntur ex eo, neque me-
tentur, neque auferentur primitie terræ, quia
sanctum est Domino.

⁴ καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων νεφθαλείμ ἀπὸ θύατλων ἕως
τῶν πρὸς θάλασσαν, μανασὲ μία.

⁵ καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων μανασὲ ἀπὸ θύατλων ἕως τῶν
πρὸς θάλασσαν, ἐφραΐμ μία.

⁶ καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐφραΐμ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς
ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, ρουβὶν μία.

⁷ καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ρουβὶν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς
ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, ἰούδα μία.

⁸ καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἰούδα ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς μὲν
εἴη ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀφορευμοῦ πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες δι-
εργς, καὶ μῆκος κατὰ μίαν τὴν μερίδα ἀπὸ τῶν πρὸς
ἀνατολὰς καὶ ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν καὶ ἕσται τὸ ἅγιον
ἐν μέσῳ αὐτῶν,

⁹ ἀπαρχὴν δὲ ἀφορευοῦσιν τῷ κυρίῳ μῆκος πέντε καὶ
εἴκοσι χιλιάδες καὶ τὸ εὖρος δέκα χιλιάδες.

¹⁰ καὶ αὗται αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἁγιάσματος τοῖς ἱεροδο-
κτοῖς βορρᾷ, εἴκοσι πέντε χιλιάδες, καὶ πρὸς θάλασσαν
τὸ εὖρος δέκα χιλιάδες, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὸ εὖρος δέ-
κα χιλιάδες, καὶ πρὸς νότον εἴκοσι πέντε χιλιάδες. καὶ τὸ
ὅρος τὸ ἅγιον ἕσται ἐν μέσῳ αὐτῶν

¹¹ τοῖς ἱεροδοκτοῖς ἡγιασμένοις υἱοῖς Σαδούχ τοῖς φυ-
λάσουσι τὸ οἶκον τὰς φυλακὰς οἵπνες ὅσκι ἐπλανήθησαν
ἐν τῇ πλανήσει υἱὸν Ἰσραὴλ ὃν τρέπον ἐπλανήθησαν
λαοῖται.

¹² ἔσται αὐτοῖς ἡ ἀπαρχὴ δεδομένη ἐκ τῶν ἀπαρχῶν
τῆς γῆς ἅγιον αἰῶν ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν λαοῖται.

¹³ τοῖς δὲ λαοῖταις τὰ ἐχόμενα τῶν ὁρίων τῶν ἱερέων μῆ-
κος εἴκοσι πέντε χιλιάδες, καὶ εὖρος δέκα χιλιάδες, πᾶν
τὸ μῆκος εἴκοσι πέντε χιλιάδες, καὶ εὖρος εἴκοσι χι-
λιάδες.

¹⁴ οὐ πρεσβύτῃται ἡ αὐτὴ, οὐδὲ κατεμετρήσε-
ται οὐδὲ ἀφαιρεθήσεται τὰς πρῶτον ἡμέρας τῆς γῆς,
ὅτι ἅγιον ἐστὶ τῷ κυρίῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

- ¹ Et iuxta terminum Neptali à plaga Orientali vsque ad plagam Occidentalem, Manasse una.
² Et iuxta terminum Manasse à plaga Orientali vsque ad plagam Occidentalem, Ephraim una.
³ Et iuxta terminum Ephraim à plaga Orientali vsque ad plagam Occidentalem, Ruben una.
⁴ Et iuxta terminum Ruben à plaga Orientali vsque ad plagam Occidentalem, Iuda una.
⁵ Et iuxta terminum Iuda à plaga Orientali vsq; ad plagam Occidentalem erit separatio quam separabitis, viginti quinque milliū lati-
tudinis, longitudinis verò sicut vnus ex aliis partibus à plaga Orientali vsque ad plagam Occidentalem: & erit via strata sanctuarij in me-
dio eius.
⁶ Separatio quam separabitis coram Domino, habebit longitudinem viginti quinque millium, & latitudinem decem
millium.
⁷ Et his erit separatio sancta nempe Sacerdotibus: ad Aquilonem, longitudinis viginti quinque millium, & ad Occidentem la-
titudinis decem millium, & ad Austrum longitudinis viginti quinque millium: & erit strata
via sanctuarii in medio eius.
⁸ Sacerdotibus qui sanctificati sunt de filiis Sadok qui custodierunt custodiam verbi mei, &
non errauerunt cum errarent filii Israel sicut errauerunt Leuitæ.
⁹ Et erit eis separatio de separatione terræ sanctitas sanctitatum iuxta terminum Leuitarum.
¹⁰ Et Leuitis iuxta terminum Sacerdotum viginti quinque millia longitudinis & latitudinis decem millia. omnis longitudo, viginti
quinque millia, & latitudo decem millia.
¹¹ Et non venundabunt ex eo, nec commutabunt, nec transferentur
primitiæ terræ, quia sanctificatæ sunt coram Domino.

¹⁵ * At quinque millia superflua in latitudine in quinque & viginti millibus, antemurale erit urbi in domum & in spatium eius, & erit ciuitas in medio eius.

¹⁶ * Et ista mensura eius, ab his quæ ad Aquilonem quingenta & quatuor millia, & ab his quæ ad Meridiem quingenta quatuor millia, & ab his quæ ad Orientem quingenta & quatuor millia, & ab his quæ ad mare quatuor millia quingenta.

¹⁷ * Et erit spatium ciuitati ad Aquilonem ducenta quinquaginta, et ad Meridiem ducenta quinquaginta, et ad Orientem ducenta quinquaginta, & ad mare ducenta quinquaginta.

¹⁸ * Et residuum longitudinis quod iuxta primitias sanctorum decem millia ad mare, & erunt primitie sancti, & erunt fruges eius in panes his qui operantur ciuitatem.

¹⁹ * At operantes ciuitatem operabuntur eam ex omnibus tribubus Israel.

²⁰ * Omnes primitie quinque & viginti millia per quinque & viginti millia quadrangulare separabuntur primitie sancti à possessione ciuitatis.

²¹ * At residuum principi ex hoc & ex hoc ex primitiis sancti, & in possessionem ciuitatis per quinque & viginti millia longitudo usque ad terminos qui ad Orientem, & ad mare per quinque & viginti millia usque ad terminos qui ad mare iuxta partes principis. Et erunt primitie sanctorum & sanctificatio domus in medio eius.

²² * Et à Leuitis à possessione ciuitatis in medio principis erit. Inter terminos Iuda et inter terminos Benjamin, principi erit.

²³ * Et residuum tribuum ab his quæ ad Orientem usque ad ea quæ ad mare, Benjamin vna.

²⁴ * Et à terminis Benjamin ab his quæ ad Orientem usque ad ea quæ ad mare, Symeon vna.

¹⁵ * τὰς δὲ ἐ. χιλιάδας τὰς περισσὰς ἐπὶ τὰ πλά-
τει ἐπὶ ταῖς ἐ. καὶ κ. χιλιάσιν, ἀντιτείχισμα ἔσται τῇ
πόλει εἰς τὴν κατεκίαν καὶ εἰς διάστημα αὐτῆς, καὶ ἔσται ἡ
πόλις ἐν μέσῳ αὐτῆς.

¹⁶ * καὶ ταῦτα τὰ μέτρα αὐτῆς, ἀπὸ τῶν πρὸς βορρᾶν,
φ. καὶ τετρακισχίλιοι. καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς νότον, φ. τετρα-
κισχίλιοι, καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς, φ. καὶ δ. χιλιά-
δες, καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς θαλάσσαν τετρακισχίλιος πεν-
τακοσίους.

¹⁷ * καὶ ἔσται διάστημα τῇ πόλει πρὸς βορρᾶν .σν. καὶ
πρὸς νότον .σν. καὶ πρὸς ἀνατολὰς .σν. καὶ πρὸς θαλάσ-
σαν .σν.

¹⁸ * καὶ τὸ περισσὸν τοῦ μήκους τὸ ἐχόμενον τῶν ἀπαρ-
χῶν τῶν ἀγίων .ί. χιλιάδες πρὸς θαλάσσαν. καὶ ἐθὺ
αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἀγίου, καὶ ἔσται τὰ θνήματά αὐτῆς εἰς
ἀρτοὺς τοῖς ἐργάζομένοις τὴν πόλιν.

¹⁹ * ὁ δὲ ἐργαζόμενος τὴν πόλιν ἐργάζονται αὐτῶν ἐκ
πασῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ.

²⁰ * πᾶσα ἡ ἀπαρχὴ ἐ. καὶ κ. χιλιάδες ἐπὶ ἐ. καὶ
κ. χιλιάδας τετραγώνον ἀφοριούσας αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἀ-
γίου ἀπὸ τῆς κατεχέσεως τῆς πόλεως.

²¹ * τὸ δὲ περισσὸν τῶν ἡγουμένων ἐκ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦτο
ἐκ τῶν ἀπαρχῶν τοῦ ἀγίου, καὶ εἰς τὴν κατάχεσιν τῆς
πόλεως ἐπὶ ἐ. καὶ κ. χιλιάδας μήκῃ ἕως τῶν ὁρίων
τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς θαλάσσαν ἐπὶ ἐ. καὶ κ. χι-
λιάδας ἕως τῶν ὁρίων τῶν πρὸς θαλάσσαν ἐχόμενα
τῶν μερίδων τοῦ ἀφηγουμένου. καὶ ἔσται ἡ ἀπαρχὴ τῶν
ἀγίων καὶ τὸ ἅγιον τοῦ οἴκου ἐν μέσῳ αὐτῆς.

²² * καὶ ἀπὸ τῶν λαϊτῶν ἀπὸ τῆς κατεχέσεως τῆς πό-
λεως ἐν μέσῳ τοῦ ἀφηγουμένου ἔσται. ἀναμέθεν τῶν ὁρίων
ἰσάα καὶ ἀναμέθεν τῶν ὁρίων βενιαμὴν, τῶν ἀφηγουμένων
ἔσται.

²³ * καὶ τὸ περισσὸν τῶν φυλῶν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς
ἕως τῶν πρὸς θαλάσσαν, βενιαμὴν μία.

²⁴ * καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν βενιαμὴν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀ-
νατολὰς ἕως τῶν πρὸς θαλάσσαν, σιμεὼν μία.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁵ Et quinque millia quæ supersunt in latitudine à regione viginti quinque millium, erunt prophana ad urbem, ad habitaculum & ad suburbanum. et erit strata via ciuitatis in medio eius.

¹⁶ Et hæc sunt mensuræ eius: ad plagam Septentrionalem quatuor millia & quingenta; & à plaga Orientali quatuor millia & quingenta; & ad plagam Occidentalem eundem quatuor millia & quingenta.

¹⁷ Et suburbanum urbis ad Aquilonem erit ducentorum & quinquaginta; & ad Aquilonem ducentorum & quinquaginta; & ad Occidentem ducentorum & quinquaginta.

¹⁸ Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum separationem sanctitatis, viginti millia ad Orientem, & viginti millia ad Occidentem; & erit iuxta separationem sanctitatis, eritque fructus eius in cibum his qui seruiunt in ciuitate.

¹⁹ Et qui seruiunt in ciuitate, operabuntur eam ex omnibus tribubus Israel.

²⁰ Omnis separatio erit viginti quinque millium cum viginti quinque millibus: in quadrum separabis separationem sanctitatis in possessionem ciuitatis.

²¹ Et quod reliquum fuerit, principis erit hinc & inde in separationem sanctitatis & in possessionem ciuitatis à regione viginti quinque millium separationis usque ad terminum Orientalem. Et ad Occidentem à regione viginti quinque millium usque ad terminum Occidentem à regione vniuscuiusque partium, principis erit. Et erit separatio sancta, & via strata sanctuarij domus in medio eius.

²² Et de possessione Leuitarum & de possessione ciuitatis in intermediis quæ principis erunt; quod fuerit inter terminum Iuda & terminum Benjamin, principis erit.

²³ Et reliquum tribuum, à plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem, Benjamin vna.

²⁴ Et iuxta terminum Benjamin à plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem, Simeon vna.

* Et à terminis Symeon ab his quæ ad Orientem usque ad ea quæ ad mare, Issachar una.

* Et à terminis Issachar ab his quæ ad Orientem usque ad ea quæ ad mare, Zabulon una.

* Et à terminis Zabulon ab his quæ ad Orientem usque ad ea quæ ad mare, Gad una.

* Et à terminis Gad usque ea quæ ad Aphricum. Et erunt termini eius à Theman, & aqua Meriboth Cades hereditatis, usque ad mare magnum.

* Hæc terra quam iacietis in sorte tribubus Israel: & istæ diuisiones eorum, dicit Dominus Deus.

* Et iste exitus ciuitatis quæ ad Aquilonem quatuor millia & quingenti mensura.

* Et portæ ciuitatis in nominibus tribuum Israel, portæ tres ad Aquilonem, portæ Ruben una, & portæ Iuda una, & portæ Leui una.

* Et quæ ad Orientem quatuor millia et quingenti & portæ tres; portæ Ioseph una, & portæ Benjamin una, & portæ Dan una.

* Et quæ ad Austrum, quatuor millia & quingenti mensura, portæ tres; portæ Symeon una, portæ Issachar una, & portæ Zabulon una.

* Et quæ ad mare quatuor millia quingenti mensura, portæ tres; portæ Gad una, & portæ Aser una, & portæ Nephtalim una.

* Circuitus decem & octo millia, & nomen ciuitatis ex qua die fuerit erit nomen eius.

* καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν συμπεῶν ἀπὸ τῶν πρὸς θύατ-
λας ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, ἰσαάχαρ μία.

* καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἰσαάχαρ ἀπὸ τῶν πρὸς θύατ-
λας ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, ζαβουλὼν μία.

* καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν ζαβουλὼν ἀπὸ τῶν πρὸς θύα-
τλας ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, γὰδ μία.

* καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων γὰδ ἕως τῶν πρὸς λίβαν. καὶ
ἔσται τὰ ὅρια αὐτῶν ἀπὸ θαμνῶν & ὕδατος μαριβὼθ κα-
θὺς κληρονομίας, ἕως τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης.

* αὕτη ἡ γῆ λέω βαλεῖτε ἐν κλήρῳ ταῖς φυλαῖς
ἰσραὴλ. & ἔσονται οἱ διαμερισμοὶ αὐτῶν, λέγει κύριος ὁ θεός.

* καὶ αὗται αἱ διεκβολαὶ τῆς πόλεως αἱ πρὸς βορρῶν
τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι τῶ μέτρῳ.

* καὶ αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἐπ' ὀνόμασιν φυλῶν τοῦ ἰσ-
ραὴλ, πύλαι τρεῖς πρὸς βορρῶν. πύλη ῥαβιὼν μία, καὶ
πύλη ἰσδὰ μία, καὶ πύλη λαβὴν μία.

* καὶ τὰ πρὸς θύατλας τετρακισχίλιοι καὶ φ. καὶ
πύλαι τρεῖς. πύλη ἰωσήφ μία, & πύλη βενιαμὴν μία,
καὶ πύλη δαν μία.

* καὶ τὰ πρὸς νότον τετρακισχίλιοι καὶ φ. μέτρῳ, πύ-
λαι τρεῖς. πύλη συμπεῶν μία, πύλη ἰσαάχαρ μία, καὶ πύ-
λη ζαβουλὼν μία.

* καὶ τὰ πρὸς θάλασσαν τετρακισχίλιοι πεντακό-
σιοι μέτρῳ, πύλαι τρεῖς, πύλη γὰδ μία, καὶ πύλη ἀσέρ
μία, καὶ πύλη νεφθαλὴμ μία.

* κύκλωμα. ἰ. χιλιάδες καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως
ἀφ' ἧς θὴν ἡμέρας ᾗσιν ἔσται τὸ ὄνομα αὐτῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et iuxta terminum Simeon à plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem, Issachar una.
* Et iuxta terminum Issachar à plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem, Zabulon una.
* Et iuxta terminum Zabulon à plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem, Gad una.
* Et iuxta terminum Gad ad plagam partis Australis; & erit terminus à Ierico usque ad aquas contradictionis Cades, hæreditas usque ad mare magnum.

* Hæc est terra quam diuidetis in possessionem tribubus Israel, & hæc sunt diuisiones eorum, ait Dominus Deus.

* Hi autem sunt egressus ciuitatis à plaga Septentrionali, quatuor millia & quingenta in mensura.

* Et portæ ciuitatis erunt secundum nomina tribuum Israel, tres portæ apertæ ad Septentrionem; portæ Ruben una, portæ Iuda una, portæ Leui una.

* Et ad plagam Orientalem quatuor millia & quingenta, & portæ tres; portæ Ioseph una, portæ Benjamin una, portæ Dan una.

* Et ad plagam Australem quatuor millia & quingenta in mensura, & portæ tres; portæ Simeon una, portæ Issachar una, portæ Zabulon una.

* Et ad plagam Occidentalem quatuor millia & quingenta, & portæ tres; portæ Gad una, portæ Aser una, portæ Neptali una.

* Per circuitum decem & octo millia; & nomen ciuitatis declarabitur à die qua habitare fecerit Dominus maiestatem suam ibi.

L 1 2

FINIS LIBRI EZECHIELIS.

EX REGIS CATHOLICI MANDATO

Benedictus Arias Montanus D. Th. recensuit & probauit.

B. Arias Montanus

PROLOGVS S. HIERONYMI

IN DANIELEM PROPHETAM.

DANIELEM prophetam iuxta septuaginta Interpretes Domini Saluatoris ecclesiae non legunt, videntes Theodotionis editione. Et hoc cur acciderit, nescio. Siue enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus à nostro eloquio discrepat, noluerunt septuaginta Interpretes easdem linguae lineas in translatione seruare; siue sub nomine eorum ab alio nescio quo, non satis Chaldaeam linguam sciente, editus est liber; siue aliud quid causae extiterit ignorans, hoc vnum affirmare possum, quod multum a veritate discordet, & recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe Danielem maximè & Esdram Hebraicis quidem literis, sed Chaldaeo sermone conscriptos, & vnam Hieremiae pericopen; Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus post Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cum me in linguae huius perstrinum reclusissem, & multo sudore multoque tempore vix coepissem anhiantia stridentiaque verba resonare, & quasi per cryptam ambulans rari desuper lumen aspicerem; impegi nouissimè in Danielelem. Et tanto tacto affectus sum, vt desperatione subita omnem laborè veterem voluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebraeo, & illud mihi crebrius sua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit; qui mihi videbar sciolus inter Hebraeos, coepi rursus discipulus esse Chaldaicus. Et, vt verum fatear, vsque ad praesentem diem magis possum sermonem Chaldaicum legere & intelligere quàm sonare. Hac idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis ostenderem, quae apud Hebraeos nec Susannae habet historiam, nec Hymnium puerorum, nec Belis draconisque fabulas; quas nos (quia in toto orbe dispersae sunt) veru anteposito easque iugulante subiecimus, ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audiui ego quendam de praceptoribus Iudaeorum, cum Susannae derideret historiam, & à Græco nescio quo eam diceret esse confictam; illud opponere quod Origeni quoque Africanus opposuit: Etymologias has ἀπὸ τῆς ῥίπης ῥίσιου, & ἀπὸ τῆς ῥίπης ῥίσιου, de Græco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: vt verbi gratia, dicamus continuò de arbore ilice dixisse eum, ilico pereas; & à lentisco, in lentem te comminuat angelus, vel non lente pereas; aut lentus, id est flexibilis, ducaris ad mortem; siue aliud quid ad laboris nomen conueniens. Deinde tantum fuisse otij tribus pueris caullabatur, vt in camino aestuantis incendij metro luderent, & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent. Aut quod miraculum diuinæque aspirationis indicium, vel draconem interfectum ossa picis, vel sacerdotum Belis machinas deprehensas, quæ magis prudentia solertis viri quàm propheta tali essent spiritu perpetrata. Cum verò ad Habacuc veniret & de Iudaea in Chaldaeam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum vbi legissemus in toto veteri testamento quenquam sanctorum graui volasse corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse. Cui cum quidam nostris

stris satis ad loquendum promptulus Ezechielem adduxisset in medium, & diceret eum de Chaldaea in Iudaeam fuisse translatum; derisit hominē, & ex ipso volumine demonstraui Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique & apostolum nostrum, videlicet vt eruditum virum & qui legem ab Hebraeis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse: Siue in corpore siue extra corpus, nescio; Deus scit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Ecclesiae fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Daniele apud Hebraeos inter prophetas, sed inter eos qui Hagiographa cōscripserūt. In tres siquidē partes omnis ab eis Scriptura diuiditur, in Legē, in Prophetas, & in Hagiographa, id est, in quinque & octo & in vndecim libros; de quo non est huius temporis differere. Quae autem ex hoc propheta imò contra hunc librum Porphyrius obiiciat, testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinaris; q̄ti multis versuum millibus eius vefaniae respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Vnde obsecro vos, ô Paula & Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces, vt quandiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, vtile Ecclesiae, dignum posteris. Praesentium quippe iudiciis oblatrantium non satis moueor, qui in vtranque partem aut amore labuntur aut odio.

שנת שלוש למלכות יהויקים
מלך יהודה בא נבוכדנאצר מלך
בבל ירושלם ויצר עליה :

* ויתן אדני בידו את יהויקים מלך יהודה
ומקצת כלי בית האלהים וביאם ארץ שניער
בית אלהיו ואת הכלים הביא בית אוצר אלהיו :
* ויאמר המלך לאשפנזרב סריסיו להביא מבני
ישראל ומזרע המלוכה ומן הפרתמים :

* ילדים אשר אין בהם כל מאוס וטובי מראה
ומשכלים בכל חכמה וידעי דעת ומביני מדע
ואשר כח בהם לעמד בהיכל המלך וללמד ספר
ולשון כשדים : * ומן להם המלך דבר יום ביומו
מפת בג המלך ומיין משתיו ולגדלם שנים שלוש
ומקצתם יעמדו לפני המלך :

* ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל
ועזריה : * וישם להם שר הסריסים שמות וישם
לדניאל בלטשאצר ולחנניה שדרך ולמישאל
מישך ולעזריה עבד נגו : * וישם דניאל על-
לבו אשר לא יתנאל בפתג המלך וכיין משתיו
ויבקש משר הסריסים אשר לא יתנאל :
* ויתן האלהים את דניאל לחסד ולרחמים לפני
שר הסריסים :

* ויאמר שר הסריסים לדניאל ירא אני את אדני
המלך אשר מנה את מאכלכם ואת משתיכם
אשר למה יראה את פניכם זעפים מן הילדים
אשר כגילכם וחיבתם את ראשי המלך : * ויאמר
דניאל אל המלצר אשר מנה שר הסריסים על-
דניאל חנניה מישאל ועזריה : * גם נא את-
עבדיך ימים עשרה ויתנו לנו מן הזרעים
ונאכלה ומים ונשתה : * ויראו לפניך מראינו
ומראה הילדים האכלים את פת בג המלך וכאשר
תראה עשה עם עבדיך :

* וישמע להם לדבר הזה וינסם ימים עשרה :
* ומקצת ימים עשרה נראה מראיהם טוב ובריאי
בשר מן כל הילדים האכלים את פתג המלך :
* ויהי המלצר נשא את פתגם ויין משתייהם
ונתן להם זרענים :

A NNO tertio regni Ioachim
regis Iuda, venit Nabu-
chodonosor rex Babylonis
Hierusalé, & obsedit eam.
* Et tradidit Dominus in
manu eius Ioachim regem

Iudæ & partē vasorū domus Dei, & aspor-
tauit ea in terram Sennaar in domum dei
fui, & vasa intulit in domum thesauri dei
fui. * Et ait rex Asphenes præposito eunu-
chorum, vt introduceret de filiis Israel &
de semine regio, & tyrannorum,
* Pueros in quibus nulla esset macula,
decoros forma, & eruditos omni sapientia,
cautos scientia & doctos disciplina, & qui
possent stare in palatio regis, vt doceret eos
litteras & linguam Chaldaeorum.

* Et constituit eis rex annonam per sin-
gulos dies de cibis suis, & vino vnde bi-
bebat ipse, vt enutriti tribus annis, postea
starent in conspectu regis.

* Fuerunt ergo inter eos de filiis Iudæ,
B Daniel, Ananias, Misael, & Azarias.

* Et imposuit eis præpositus eunucho-
rum nomina; Danieli, Balthasar, Ananiz,
Sidrac, Misaëli, Misac, & Azariæ, Abdena-
go. * Proposuit autem Daniel in corde
suo ne pollueretur de mensa regis, neque
de vino potus eius, & rogauit eunucho-
rum præpositum ne contaminaretur.

* Dedit autem Deus Danieli gratiam &
misericordiam in conspectu principis eu-
nuchorum.

* Et ait princeps eunuchorum ad Da-
C nielem : Timeo ego dominum meum re-
gem, qui constituit vobis cibum & po-
tum; qui si viderit vultus vestros macilen-
tiores præ cæteris adolescentibus coruis
vestris, condemnabit caput meum regi.
* Et dixit Daniel ad Malassar, quem con-
stituerat princeps eunuchorum super Da-
nielem, Ananiam, Misaëlem, & Aza-
riam:

* Tenta nos obsecro seruos tuos diebus
decē, & dentur nobis legumina ad vescen-
dum, & aqua ad bibendum.

* Et contemplare vultus nostros & vul-
tus puerorum qui vescuntur cibo regio,
& sicut videris, facies cum seruis tuis.

* Qui audito sermone huiusmodi,
tentauit eos diebus decem.

* Post dies autem decem apparuerunt
D vultus eorum meliores & corpulentiores
præ omnibus pueris qui vefcebantur cibo
regio.

* Porro Malassar tollebat cibaria & vinū
potus eorum, dabatque eis legumina.

DANIEL.

CAP. I.

N anno tertio regni Joachim
regis Iuda venit Nabuchodo-
nosor rex Babylonis in Hieru-
salem, & obsidebat eam.

Et dedit Dominus in ma-
nu eius Joachim regem Iuda,
& de parte vasorum domus Domini, et aspor-
tauit ea in terram Senaar domus Dei sui, &
vasa intulit in domum thesauri Dei sui.

Et ait rex Asphanes principi eunuchorum
suorum, ut introduceret de filiis captiuitatis
Israel, & de semine regni, & de tyrannis,

Iuvenes quibus non est in eis omnis macu-
la, & pulchros aspectu et intelligentes in omni
sapientia, & scientes scientiam & intelligentes
prudentiam, & quibus est robur eis, ut starent
in domo in conspectu regis, & ut docerent eos
litteras & linguam Chaldeorum.

Et constituit eis rex quod diei quotidie à
mensa regis & à vino potus eius, & nutrire
eos annos tres, & post hac stare in conspectu re-
gis. Et fuit in eis de filiis Iuda Daniel &
Ananias & Misael & Azarias.

Et imposuit eis princeps eunuchorum no-
mina; Daniel Baltasar, & Anania Sidrach, &
Misael Misac, & Azaria Abdenago.

Et posuit Daniel in cor suum, ut non con-
taminaretur in mensa regis, & in vino potus
eius, rogauit principem eunuchorum ut non con-
taminaretur.

Et dedit Deus Daniel in misericordiam &
misericordiam in conspectu principis eunuchorum.

Et dixit princeps eunuchorum Danieli: Ti-
meto ego dominum meum regē, qui constituit ci-
bum vestrum et potum vestrum, ne quando vi-
deat facies vestras tristes præter pueros coeta-
neos vestros, & condemnetis caput meum regi.

Et dixit Daniel ad Malassar, quem consti-
tuit princeps eunuchorum super Daniel et Ana-
niam & Azariam & Misael.

Tenta obsecro seruos tuos dies decem, &
dent nobis de seminibus terræ, & comedemus,
& aquam bibemus.

Et appareant coram te vultus nostri, &
vultus puerorum comedentium mensam regis,
& sicut videris fac cum seruis tuis.

Et audiuit eum, & tentauit eos dies de-
cem.

Et post finem decem dierum visi sunt vul-
tus eorum boni & fortes carnibus super omnes
pueros comedentes mensam regis.

Et fuit Malassar auferens prandium eo-
rum, & vinum poculi eorum, & dabat eis
semina.

ΔΑΝΙΗΛ.

κεφ. α΄.

N ἔτι τρίτῃ τῆς βασιλείας ἰωακείμ
βασιλέως ἰσραὴλ, ἦλθεν ναβουχοδονόσωρ
βασιλεὺς βαβυλωνος εἰς ἱερουσαλήμ,
& ἐπολιορκῆ αὐτήν. & ἔδωκεν κύριος ἐν
χαρὶ αὐτῷ τὸν ἰωακείμ βασιλέα ἰσραὴλ.

Ὑπὸ μέρους τῶν σκδων οἴκου κυρίε, καὶ ἀνῆλθεν αὐτῷ εἰς
γῆν σεναάρ οἴκου & θεῶ αὐτοῦ, καὶ τὰ σκδὴ εἰσέλωκεν εἰς
τὸν οἶκον θησαυρῶν & θεῶ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς
τῷ ἀσφάνεζ τῷ ἀρχιδυνέχω αὐτοῦ, εἰσαγαγεῖν ὑπὸ τῶν
ἡδὼν αἰχμαλωσίας ἰσραὴλ & ὑπὸ & σπέρματ' & βα-
σιλείας, καὶ ὑπὸ τῶν φαρμακῶν, νεανίσκους οἵς οὐκ
ἔστιν ἐν αὐτοῖς πᾶς μῶμ' & καλοὺς τῇ ὄψει & συνιέν-
τας ἐν πάσῃ θφίᾳ καὶ γνώσκοντας γνῶσιν καὶ διανοουμέ-
νους φρόνησιν, καὶ οἵς ἔστιν ἰσχύς αὐτοῖς, ἐσθλαὶ ἐν τῷ οἴκῳ
ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ διδάξαι αὐτοὺς γράμματα &
γλῶσσαν χαλδαίων. & διέταξεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς τὸ
τῆς ἡμέρας καθ' ἡμέραν ὑπὸ τῆς τραπεζῆς τοῦ βασι-
λέως, καὶ ὑπὸ τοῦ οἴνου τοῦ πότου αὐτοῦ, καὶ ἀρέσκειν αὐτοῦ
ἐπὶ τρία, καὶ μὴ ταῦτα σῆναι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

καὶ ἐγρέετο ἐν αὐτοῖς ἐκ τῶν ἡδὼν ἰσραὴλ. δανιὴλ καὶ
ἀνανίας καὶ μισαὴλ καὶ ἄζαρίας.

καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὁ ἀρχιδυνεὺς ὀνόματα, τῷ
δανιὴλ βαλτάσαρ, & τῷ ἀνανίᾳ σεδράχ, & τῷ μισαὴλ
μισάκ, καὶ τῷ ἄζαρίᾳ ἀβδοναγῶ.

καὶ ἔθετο δανιὴλ ὑπὸ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὥς ἂν μὴ
ἀλισγηθῇ ἐν τραπεζῇ τοῦ βασιλέως καὶ ἐν τῷ οἴνῳ τοῦ
πότου αὐτοῦ, ἥξεισεν τὸν ἀρχιδυνεὺν ὥς ἂν μὴ ἀλισγηθῇ.

καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς τὸν δανιὴλ εἰς ἔλεον καὶ οἰκπρμὸν
ἐνώπιον τοῦ ἀρχιδυνέχου.

καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιδυνεὺς τῷ δανιὴλ· φοβέμαι ἐγὼ τὸν
κύριόν μου τὸν βασιλέα τὸν ἐκράξαντα τὴν ἐρώσιν ὑμῶν &
τὴν πόσιν ὑμῶν μήποτε εἶδῃ τὰ πρόσωπα ὑμῶν σκυθρω-
πά & τὰ παιδάρια τὰ συνήλια ὑμῶν, καὶ καταδικάσῃ

τὴν κεφαλὴν μου τῷ βασιλεῖ. καὶ εἶπεν δανιὴλ πρὸς
μολσαρόν κατέστησεν ὁ ἀρχιδυνεὺς ὑπὸ δανιὴλ & ἀνα-
νίαν & ἄζαρίδην & μισαήλ· πείραθον δὲ ὁ δυνεὺς παῖδας σε

ἡμέρας δέκα, καὶ δότωσθω ἡμῖν ὑπὸ σπέρματων τ' γῆς
καὶ φαγόμεθα, καὶ ὕδωρ πόμεθα. καὶ ὀφθήτωσαν

ἐνώπιόν σου αἰδέειν ἡμῶν καὶ αἰδέειν τῶν παιδάρων τῶν
ἐδιδόντων τὴν τραπεζάν τοῦ βασιλέως. καὶ καθὼς ἐὰν εἶ-

δῃς ποιήθωμεν τῶν παιδῶν σου. καὶ εἰσῆκεσεν αὐ-
τὸν καὶ ἐπείρασεν αὐτοὺς ἡμέρας δέκα.

καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν δέκα ἡμερῶν ὡρτάθησαν
αἱ εἰδέαι αὐτῶν ἀγαθαὶ καὶ ἰσχυραὶ ταῖς σαρκὶν ὑπὲρ
πᾶν τὰ παιδάρια τὰ ἐδιδόντα τὴν τραπεζάν τοῦ βασι-
λέως.

καὶ ἐγρέετο μελζαυαίαν καὶ μέλι & οἶνον
αὐτῶν, καὶ τὸν οἶνον τοῦ πόματος αὐτῶν καὶ ἐδίδε αὐτοῖς
σπέρματα.

17 * והילדים האלה ארבעתם נתן להם האלהים
 מדע ודשכל בכל ספר וחכמה ודניאל הבין
 18 בכל חזון וחלמות * ולמקצרת ימים
 אשר אמר המלך להביאם וביאם שר הפרסים
 19 לפני נבכדנצר * וידבר אתם המלך ולא נמצא
 מכלם כדניאל חנניה מישאל ועזריה ויעמדו
 20 לפני המלך * וכל דבר חכמת בינה אשר בקש
 מהם המלך וימצאם עשר ידות על כל החרטמים
 האשפים אשר בכל מלכותו
 21 * ויהי דניאל עד שנת אחת לכורש המלך :

ב

* ובשנת שתים למלכות נבכדנצר חלם נבכדנצר
 חלמות ותתפעס רוחו ושנתו נהיתה עליו
 * ויאמר המלך לקרא לחרטמים ולאשפים
 ולמכשפים ולכשדים להגיד למלך חלמותיו ויבאו
 3 ויעמדו לפני המלך * ויאמר להם המלך חלום
 חלמתי ותפעס רוחי לדעת את החלום
 * וידברו הכשדים למלך ארמית מלכא לעלמין
 חי אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחויא
 * ענה מלכא ואמר לכשדיא מלתה מני אודא הן
 לא תהודעונני חלמא ופשרה הדמין תתעבדון
 6 ובתיכון גולי יתשמון * והן חלמא ופשרה תהחון
 מתנן ונבזבה ויקר שניא תקבלון מן קדמי להן
 חלמא ופשרה החוני
 7 * ענו תנינות ואמרין מלכא חלמא יאמר לעבדוהי
 ופשרה נהחויא * ענה מלכא ואמר מן יציב
 ידע אנא די עדנא אנתון ובנין כל קבל די חויתון
 8 די אודא מני מלתא * די הן חלמא לא תהודעונני
 חררה היא דר רכון ומלך כדבר ופשחיתה
 9 הודמנתון למאמר קדמי עד די עדנא ישתנא
 להן חלמא אמרו לי ואנדע די פשרה תהחונני
 10 * ענו כשדיא קדם מלכא ואמרין לא איתי אנש
 על יבשתא די מלת מלכא יוכל להחויא כל קבל
 די כל מלך רב ושלט מלה כדנה לא שאל לכל
 חרטום ואשף וכשדי
 11 * ומלתא די מלכא שאל יקירה ואחרן לא איתי
 די יחונה קדם מלכא להן אלהין די מדרהון עם
 בשרא לא איתוהי :

17 * Pueris autem his dedit Deus scientiam
 & disciplinam in omni libro & sapientia
 Danieli autem intelligentiam omnium vi-
 18 sionum & somniorum. * Completis itaq;
 diebus, post quos dixerat rex vt introduce-
 rentur, introduxit eos prepositus eunuchorum
 in conspectu Nabuchodonosor.
 19 * Cumque eis locutus fuisset rex, non sum-
 inuenti tales de vniuersis vt Daniel, Ana-
 nias, Misahel, & Azarias. Et steterunt in con-
 20 spectu regis. * Et omne verbum sapientie
 & intellectus quod sciscitatus est ab eis rex,
 inuenit in eis decuplū super cunctos an-
 21 eius. * Fuit autem Daniel vsque ad an-
 num primum Cyri regis.

CAP. II.

1 IN anno secundo regni Nabuchodon-
 A for, vidit Nabuchodonosor somnium, &
 conterritus est spiritus eius, & somnium eius
 2 fugit ab eo. * Præcepit autē rex vt conuo-
 carētur arioli, & magi, & malefici, & Chal-
 dæi, vt indicarēt regi somnia sua. Qui cum
 3 venissent, steterunt coram rege. * Et dixit
 ad eos rex: Vidi somnium, & mente confu-
 4 sus ignoro quid viderim. * Responderunt
 Chaldæi regi Syriacē: Rex in sempiternum
 viue. Dic somnium seruis tuis, & interpre-
 5 tationem eius indicabimus. * Et respon-
 dens rex ait Chaldæis: Sermo recessit à me.
 Nisi indicaueritis mihi somnium & con-
 6 iecturam eius, peribitis vos, & domus ve-
 stræ publicabuntur. * Si autem somnium
 B & coniecturam eius narraueritis, præmia
 & dona & honorem multum accipietis à
 me. Somnium igitur & interpretationem
 7 eius indicate mihi. * Responderunt se-
 cundò atque dixerunt: Rex somnium dicat
 seruis suis, & interpretationem eius indi-
 8 cabimus. * Responditque rex & ait: Cer-
 tē noui quòd tempus redimitis, scientes
 9 quòd recesserit à me sermo. * Si ergo som-
 nium non indicaueritis mihi, vna est de vo-
 bis sententia, quòd interpretationē quoq;
 fallacem & deceptione plenam composue-
 ritis, vt loquamini mihi donec tēpus per-
 transeat. Somnium itaque dicite mihi, vt
 10 sciam quòd interpretationem quoque eius
 veram loquamini. * Respondentes ergo
 Chaldæi corā rege dixerunt: Non est homo
 super terram qui sermonē tuum rex possit
 implere, sed neque regū quisquā magnus &
 potens verbum huiuscemodi sciscitatur ab
 omni ariolo & mago, & Chaldæo.
 11 * Sermo enim quem tu quæris rex,
 grauis est, nec reperietur quisquam qui in-
 dicet illum in conspectu regis, exceptis
 Diis quorum non est cum hominibus con-
 uersatio.

* Quatuor pueris, & dedit eis Deus intel- 17
 lectum & prudentiam in omni literatura & sa-
 pientia. Et Daniel intellexit in omni visione et
 somniis. * Et factum est post finem dierum, 18
 quos dixit rex ut introduceretur ipsi, introdu-
 xit eos princeps eunuchorum in conspectum Na-
 buchodonosor. * Et locutus est cum eis rex, et 19
 non inuenti sunt ex omnibus eis similes Daniel
 & Anania & Misael & Azaria; & stete-
 runt in conspectu regis. * Et in omni verbo 20
 sapientie & scientie quaecunque quaesivit ab eis
 rex, inuenit eos decuplicatos præter omnes in-
 cantatores & magos existentes in regno eius.
 * Et fuit Daniel usque ad annum primum 21
 Cyri regis.

CAP. II.

IN anno secundo regni Nabuchodonosor som- 1
 niavit Nabuchodonosor somnium, & stupe-
 factus est spiritus eius, & somnium eius fuit
 ab eo.

* Et dixit rex ut vocarent incantatores & 2
 magos & maleficos & Chaldaeos, ut annun-
 ciarent regi somnia eius. Et venerunt & stete-
 runt in conspectu regis.

* Et dixit eis rex: Somniaui & stupefactus 3
 est spiritus meus ut scirem somnium.

* Et locuti sunt Chaldei regi Syriacè, & di- 4
 xerunt: Rex, in secula viue. Tu dic somniū seruis
 tuis, & coniecturam eius annuntiabimus.

* Et respondit rex & dixit Chaldeis: Sermo 5
 à me recessit. Si igitur non notum feceritis mihi
 somnium & coniecturam eius, in interitum eri-
 tis, & domus vestra diripientur.

* Si autem somnium & coniecturam eius 6
 notam feceritis mihi, dona & munera & hono-
 rem multum accipietis à me. Veruntamen som-
 nium & coniecturam eius annunciate mihi.

* Et responderunt secundo & dixerunt: Rex 7
 dicat somnium seruis suis, & coniecturam eius
 renunciabimus.

* Et respondit rex, & dixit Chaldeis: In 8
 veritate scio ego quod tempus vos redimitis, quia
 videtis quod discessit à me verbum.

* Si igitur somnium non renuntiaueritis 9
 mihi, scio quod verbum mendax & corruptum
 composuistis ut dicatis coram me, donec tempus
 prætereat: somnium meum dicite mihi, & sciam
 quia & coniecturam eius renunciabitis mihi.

* Responderunt iterum Chaldei in conspe- 10
 ctu regis, & dicunt: Non est homo in arida, qui
 possit verbū regis notum facere; quia omnis rex
 magnus & princeps, verbū tale non interrogat
 incantatorem, magum, Chaldaeum. * Quia ser- 11
 mo quem rex interrogat, grauis; & alius non est
 qui renunciet eum coram rege; quia nisi dii, quo-
 rum non est habitatio cum omni carne.

* Τοῖς τέσσαρσιν παιδαρίοις καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς 17
 σωέσιν & φρόνησιν ἐν πάσῃ γραμματικῇ & σοφίᾳ. & δα-
 νιὴλ συνῆκεν ἐν πάσῃ ὁρασίᾳ καὶ ἐνυπνίοις. * & ἐχρέτο μὲν 18
 τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν ὃν εἶπεν ὁ βασιλεὺς εἰσαγαγεῖν αὐτούς,
 καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιδυνεὺχος ἐν δολίῳ ναβουχοδονό-
 σωρ. * & ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, & οὐκ ἠνέστη- 19
 σθαι ἐκ πάλιν αὐτῶν ὅμοιοι δανιὴλ & ἀνανία & μισαὴλ
 & ἄζαρία. & ἐσησθαι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. * καὶ ἐν παντί 20
 ῥήματα σοφίας & συνέσεως ὅσα ἐζήτησεν παρ' αὐτῶν ὁ βα-
 σιλεὺς, ὤρεν αὐτοὺς δεκαπλασίονας ὡς ἀπὸ πέντε οὗτοι ἐ-
 παιδοὶ καὶ τὰς μάγας τὰς ὄντας ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.
 * καὶ ἐγένετο δανιὴλ ἕως ἔτις α'. κύριος & βασιλεὺς.

6

* Εἰς τὰς ἑπτὰ δολιέρας τῆς βασιλείας ναβουχοδονό- 1
 σωρ ἐνυπνιάθη ναβουχοδονόσωρ ἐνύπνιον, καὶ ἔβλεπεν τὸ
 πνῦμα αὐτοῦ, καὶ ὁ ὕπνος αὐτοῦ ἐχρέτο ἀπ' αὐτοῦ.

* καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς καλέσαι τοὺς ἐπαιδοὺς καὶ τοὺς 2
 μάγους καὶ τοὺς φαρμακούς & τοὺς χαλδαίους, & ἀναγγέ-
 λαι τὰ βασιλεῖ τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ, & ἦλθον & ἐσησαν ἐνώ- 3
 πιον τοῦ βασιλέως. * & εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς, ἐνυπνιά-
 σθαι καὶ ἔβλεπεν τὸ πνῦμά μου τοῦ γινῶμαι τὸ ἐνύπνιον.

* καὶ ἐλάλησαν οἱ χαλδαῖοι τὰ βασιλεῖ συριεὶ καὶ εἶ- 4
 πον, βασιλεῦς εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι. (ὅτι εἶπον τὸ ἐνύπνιον
 τοῖς παισὶν σου. καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελοῦμεν.)

* καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν τοῖς χαλδαίοις, ὁ 5
 λόγος ἀπ' ἐμοῦ ἀπέστη. ἐὰν μὴ γνωρίσῃτέ μοι τὸ ἐνύ-
 πνιον & τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ, εἰς ἀπώλειαν ἔσεσθε. & οἱ οἶ- 6
 κοι ὑμῶν διαρπαγῆθαι.

* ἐὰν δὲ τὸ ἐνύπνιον & τὴν σύ- 6
 κρισιν αὐτοῦ γνωρίσῃτέ μοι, δόματα & δωρεάς καὶ ἡμῶν
 πολλὴν λήψετε παρ' ἐμοῦ. πλὴν τὸ ἐνύπνιον & τὴν σύγ- 7
 κρισιν αὐτοῦ ἀναγγελάτε μοι. * & ἀπεκρίθησαν δούτε-
 ρον καὶ εἶπαν, ὁ βασιλεὺς εἰπάτω τὸ ἐνύπνιον τοῖς παισὶν
 αὐτοῦ καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελοῦμεν.

* καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν τοῖς χαλδαίοις, 8
 ἐπ' ἀληθείας οἶδα ἐγὼ ὅτι καιρὸν ὑμῖς ἐξαγορεύετε
 καθότι εἰδέτε ὅτι ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ τὸ ῥῆμα.

* ἐὰν οὖν τὸ ἐνύπνιον μὴ ἀναγγείλητέ μοι, οἶδα 9
 ὅτι ῥῆμα ψευδὲς καὶ διεφθαρμένον συνέθεσθε εἰπεῖν
 ἐνώπιόν μου, ἕως οὗ ὁ καιρὸς παρέλθῃ. τὸ ἐνύπνιον μου
 εἰπάτε μοι, καὶ γνώσωμαι ὅτι καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀ-
 ναγγελεῖτέ μοι.

* ἀπεκρίθησαν πάλιν οἱ χαλδαῖοι ἐνώπιον τοῦ βα- 10
 σιλέως & λέγουσιν, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὅστις τῆς ξηραίας,
 ὅστις δυνήσῃ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως γνωρίσαι, καὶ ὅτι
 πᾶς βασιλεὺς μέγας καὶ ἀρχὼν, ῥῆμα τοιοῦτον οὐκ ἐπε-
 ρωτᾷ ἐπαιδοὺν μάγον χαλδαῖον.

* ὅτι ὁ λόγος ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπερωτᾷ βασιλεῦς, καὶ ἕτερος 11
 οὐκ ἔστιν ὃς ἀναγγελεῖ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὅτι ἀλ-
 λ' ἢ θεοὶ ὧν οὐκ ἔστιν ἡ κατοικία μετ' πάσης σαρκός.

* כל קבל דנר מלכא בנס וקצף שגייא ואמר
 להובדה לכל חכימי בבל: * ודתא נפקת וחכימיא
 מתקטלין ובעו דניאל וחברוהי להתקטלה:
 * בארין דניאל חתיב עטא וטעם לאריוך רב
 טבחיא די מלכא די נפק לקטלה לחכימי בבל:
 * ענה ואמר לאריוך שליטא די מלכא על מה
 דתא מהחצפה מן קדם מלכא ארין מלתא הודע
 אריוך לדניאל: * ודניאל על ובעה מן מלכא
 די זמן נתן לה ופשרא לחחוייה למלכא:
 * ארין דניאל לביתא אול לחנניא מישאל
 ועזריה חברוהי מלתא הודע: * ורחמין למבעא
 מן קדם אלה שמיא על רוא דנה די לא יהובדון
 דניאל וחברוהי עם שאר חכימי בבל:
 * ארין לדניאל בחוץ די ליליא רוא גלי ארין
 דניאל ברך לאלה שמיא: * ענה דניאל ואמר
 להוא שמה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא
 די חכמתא וגבורתא די לה היא:
 * והוא מה שנא עדניא וזמניא מהעדא מלכין
 ומהקים מלכין יהב חכמתא לחכימין ומנדעא
 לידעי בינר: * הוא גלא עמיקתא ומסתרתא
 ידע מה בחשוכא ונהורא עמה שרא:
 * לך אלה אבהתי מהודא ומשבח אנר די
 חכמתא וגבורתא יהברת לי ובען הודעתני די
 בעינא מנך די מלת מלכא הודעתנא: * כל קבל
 דנה דניאל על על אריוך די מני מלכא להובדה
 לחכימי בבל אול וכן אמר לה לחכימי בבל אל
 תהובד העלני קדם מלכא ופשרא למלכא אחוא:
 * ארין אריוך בהתבהלה הנעל לדניאל קדם
 מלכא וכן אמר לר די השכח גבר מן בני
 גלותא די יהוד די פשרא למלכא יהודע:
 * ענה מלכא ואמר לדניאל די שמה בלש אצר
 האיתך כהל להודעתני חלמא די חוית ופשרה:
 * ענה דניאל קדם מלכא ואמר רוא די מלכא
 שגאל לא חכימין אשפין חרטמין גזרין יכלין
 להחוייה למלכא:
 * ברם איתי אלה בשמיא גלה רזין והודע למלכא
 נבוכדנצר מה די להוא באחרית יומיא חלמך וחזוי
 ראשך על משכבך דנה הוה:

12 * Quo audito rex in furore & in ira ma-
 gna præcepit vt perirent omnes sapientes
 Babylonis.

13 * Et egressa sentetia sapientes interficie-
 bantur, quærebaturque Daniel & socij eius
 vt perirent.

14 * Tunc Daniel requisivit de
 lege atque sentetia ab Arioch principe mi-
 litie regis, qui egressus fuerat ad interficere

15 dos sapientes Babylonis. * Et interro-
 gavit cum qui à rege potestatem acceperat:
 quam ob causam tam crudelis sententia à
 facie regis esset egressa. Cum ergo rem in-
 dicasset Arioch Danieli,

16 * Daniel ingressus rogavit regem, vt tem-
 pus daret sibi ad solutionem indicandam regi.

17 * Et ingressus est domum suam, Ana-
 niæque & Misæli & Azariæ socijs suis in-
 dicauit negotium.

18 * Vt quærerent misericordiam à facie
 Dei cæli super sacramento isto, & nō peri-
 rent Daniel & socij eius cum cæteris sa-
 pientibus Babylonis.

19 * Tunc Danieli mysteriū per visionem
 nocte reuelatum est. Et benedixit Daniel
 Deum cæli.

20 * Et locutus ait: Sit nomen
 Dei benedictum à seculo & vsque in seculum,
 quia sapientia & fortitudo eius sunt.

21 * Et ipse mutat tēpora & ætates: trans-
 fert regna atque constituit, dat sapientiam
 sapientibus, & scientiam intelligentibus

22 disciplinam. * Ipse reuelat profunda &
 abscondita, & nouit in tenebris cōstituta,
 & lux cum eo est.

23 * Tibi Deus patrum nostrorū confiteor,
 teque laudo, quia sapientiam & fortitudi-
 nem dedisti mihi, & nunc ostendisti mihi

24 quæ rogauimus te, quia sermonem regis
 aperuisti nobis. * Post hæc Daniel in-
 gressus ad Arioch, quem constituerat rex vt

25 perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus
 est: Sapientes Babylonis ne perdas. Intro-
 duc me in conspectu regis, & solutionem
 regi narrabo.

26 * Tunc Arioch festinus introduxit De-
 nilem ad regem, & dixit ei: Inueni homi-
 nem de filiis transmigrationis Iudæ, qui so-
 lutionem regi annunciet.

27 * Respondit rex
 & dixit Danieli, cuius nomen erat Baltas-
 far: Putas ne verè potes mihi indicare soni-
 nium quod vidi, & interpretationem eius?

28 * Et respondens Daniel coram rege
 Mysterium quod rex interrogat, sapientes
 magi, & arioli, & aruspices nequeunt indi-
 care regi.

* Sed est Deus in cælo reuelans myste-
 ria, qui indicauit tibi rex Nabuchodonosor
 quæ ventura sunt in nouissimis tēporibus.
 Somnium tuum & visiones capitis tui in
 cubili tuo huiusmodi sunt:

* Tunc rex in furore & ira multa dixit, per- 12
dere omnes sapientes Babylonis.

* Et sententia egressa est, & sapientes inter- 13
ficiantur. Et querebat Daniel & amicos eius
ut interficeret. * Tunc Daniel respondit con- 14
siliū & sententiam Arioch principi coquorū re-
gis, qui egressus est ut interficeret sapientes Ba-
bylonis.

* Et interrogabat eum dicens: Princeps re- 15
gis, pro quo egressa est sententia impudens hæc
à facie regis? Notum fecit autem verbum
Arioch Daniel.

* Et Daniel ingressus est, & rogauit regem 16
ut tempus daret sibi, & coniecturam eius an-
nunciaret regi.

* Et ingressus est Daniel in domum suam, & 17
Anania & Misael & Azaria amicis suis ver-
bum notum fecit.

* Et miserationes querebāt à Deo cali super 18
mysterio hoc, ut non perirent Daniel & amici
eius cum reliquis sapientibus Babylonis.

* Tunc Danieli in visione noctis mysterium 19
reuelatum est. Et benedixit Deum cali Daniel.

* Et dixit: Sit nomen Dei benedictum à se- 20
culo & usque in seculum; quia sapientia & in-
tellectus & fortitudo eius est.

* Et ipse mutat tempora & annos, constituit 21
reges & transfert, dans sapientiam sapienti-
bus & prudentiam, scientibus intellectum.

* Ipse reuelat profunda & abscondita, sciens 22
que in tenebris, & lumen cum eo est.

* Tibi Deus patrum meorum confiteor, & 23
laudo, quia sapientiam & virtutē dedisti mihi,
& nota fecisti mihi que rogaui à te, & verbum
regis notum fecisti mihi.

* Et venit Daniel ad Arioch, quem con- 24
stituit rex ut perderet sapientes Babylonis, &
dixit ei: Sapientes Babylonis ne perdas, intro-
duc autem me in conspectum regis, & coniectu-
ram regi annuntiabo.

* Tunc Arioch in festinatione introduxit Da- 25
niel in conspectu regis, & dixit ei: Inueni vi-
rum ex filiis captiuitatis Iudæ, qui coniectu-
ram regi annuntiabit.

* Et respondit rex, & dixit Danieli, cuius 26
nomen Baltasar: Si potes mihi renunciare som-
nium quod vidi & coniecturam eius?

* Et respondit Daniel coram rege, & ait: 27
Mysterium quod rex interrogat, non est sapien-
tium, magorum, incantatorum, aruspicum an-
nunciare regi.

* Sed est Deus in celo, reuelans mysteria, & 28
nota fecit regi Nabuchodonosor que oportet fieri
in nouissimis diebus. Somnium tuum & visio-
nes capitis tui in cubili tuo hoc est:

12 * τότε ὁ βασιλεὺς ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ πολλῇ εἶπεν,
ἀπολέσαι πάντας τοὺς σοφῆς βαβυλωνίων.

13 * καὶ τὸ δόγμα ἐξήλθεν ἐκ τοῦ βασιλέως ἀπεκτείνοντο. καὶ
ἐζήτην δαδανιήλ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ ἀνελθόντες.

14 δαδανιήλ ἀπεκρίθη βασιλεῖ καὶ γνῶμην τῷ δαδανίῳ τῷ δα-
δαμαίρῳ βασιλέως, ὃς ἐξήλθεν ἀνελθόντες ἐκ τοῦ βασιλέως
βαβυλωνίων.

15 * καὶ ἐπύθοντο αὐτὸς λέγων, ἀρχῶν
βασιλέως, περὶ τίνος ἐξήλθεν ἡ γνῶμη ἡ ἀναίδης
αὐτῇ ἐκ παλαιῶν βασιλέως; ἐγνώρισεν δὲ τὸ ῥῆμα
δαδανίῳ τῷ δαδανίῳ.

16 * καὶ δαδανιήλ εἰσηλθὼν καὶ ἠξίωσεν τὴν βασιλέα ὅπως
χρόνον δώσῃ αὐτῷ, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῷ ἀπαγγείλῃ τῷ
βασιλεῖ.

17 * καὶ εἰσηλθὼν δαδανιήλ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
καὶ τὰ δυνάμει καὶ τὰ μισανήλ, καὶ τὰ ἀζαρία τοῖς φίλοις
αὐτοῦ τὸ ῥῆμα ἐγνώρισεν.

18 * καὶ οἱ κληρικοὶ ἐζήτησαν παρὰ τοῦ θεοῦ ἕρμενεος τῶν
τοῦ μυστηρίου τούτου, ὅπως οὐ μὴ ἀπολῶνται δαδανιήλ καὶ
οἱ φίλοι αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐπιλοπίων σοφῶν βαβυλωνίων.

19 * τότε δαδανιήλ ἐν ὁράματι πνευματικῷ τὸ μυστήριον ἀπε-
καλύφθη. καὶ διλόγησεν τὸν θεὸν ἕρμενεος δαδανιήλ.

20 * καὶ εἶπεν, εἴη τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ διλογημένον ἀπὸ τοῦ
αἰῶνος καὶ εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ συνέσις καὶ ἡ
ἰσχὺς αὐτοῦ ἐστίν.

21 * καὶ αὐτοὶ ἀλλοιοὶ κληρικοὶ καὶ χρόνιοι. καὶ διὰ βασι-
λεῖς καὶ μεδισαὶ, διδοὺς σοφίαν τοῖς σοφοῖς καὶ φρόνησιν, τοῖς
εἰδόσιν συνέσις.

22 * αὐτοὶ ἀποκαλύπτει βαθεῖα καὶ ἀπόκρυφα γνώσκων
τὰ ἐν τῷ σκότει, καὶ τὸ φῶς μετ' αὐτοῦ ἐστίν.

23 * οἷός τοι εἰμι πάντων πατέρων μου ἐξομολογούμενός ἐστι αἰ-
νῶν, ὅτι σοφίαν καὶ δυνάμειν ἔδωκάς μοι. καὶ ἐγνώρισάς
μοι ἀνέγνωσά μιν παρὰ σοῦ. καὶ τὸ ῥῆμα βασιλέως ἐγνώ-
ρισάς μοι.

24 * καὶ ἦλθεν δαδανιήλ πρὸς δαδανίῳ καὶ ἐξηγήσεν
ὁ βασιλεὺς ἀπολέσαι τοὺς σοφῆς βαβυλωνίων, καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ, οὐ σοφῆς βαβυλωνίων μὴ ἀπολέσης, εἰσάγαγε δὲ
με ἐνώπιον βασιλέως, καὶ τὴν σύγκρισιν τῷ βασιλεῖ

25 ἀπαγγεῖλαι. * τότε δαδανίῳ ἐν παρῳ εἰσηλθὼν τὸν δαδανιήλ
ἐνώπιον βασιλέως, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅσην καὶ ὅσην ἐστὶ τὴν
ἡμῶν τῆς ἀχμαλωσίας τῆς ἰουδαίας, ὅσην τὸ σύγκριμα

26 τῷ βασιλεῖ ἀπαγγεῖλαι. * καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ
εἶπεν τῷ δαδανίῳ τὸ ὄνομα βαλτασαρ εἰ δυνάσαι μοι
ἀπαγγεῖλαι τὸ ἐνύπνιον ὃ εἶδον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐ-
τοῦ.

27 * καὶ ἀπεκρίθη δαδανιήλ ἐνώπιον βασιλέως καὶ εἶπεν, τὸ
μυστήριον ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπερωτᾷ, οὐκ ἐστὶ σοφῶν μάγων
ἐπαοιδῶν γαζαριῶν ἀπαγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ.

28 * ἀλλ' ἐστὶν θεὸς ἐν ἕρμενοι ἀποκαλύπτων μυστήρια. καὶ
ἐγνώρισεν τῷ βασιλεῖ ναβουχοδονόσωρ ὃ δὲ ἔχουσιν
ἐπ' ἐχάτων πάντων ἡμερῶν. τὸ ἐνύπνιον τοῦ καὶ αἱ ὁράσεις τῆς
κεφαλῆς τοῦ ἐπὶ τῆς κοίτης τοῦ τοῦ ἐστίν.

* אַנְתָּה מֶלֶכָא רַעִיוֹנָךְ עַל־מִשְׁכַּבְךָ סָלְקוּ מַה־דִּי 29
 לְהוּא אַחֲרֵי דְנָה וְגַלְא רִזְיָא הוֹדַעְךָ מַה־דִּי לְהוּא :
 * וְאַנְהָ לֹא בַחֲכָמָה דִּי־אִיתִי בִּלְמִן כָּל־חֵילָא רִזְיָא 30
 דְנָה גַלְי לִילְהֹן עַל־דְּבִרְתֵּי דִי פִשְׁרָא לְמֶלֶכָא
 יְהוֹדַעֹן וְרַעִיוֹנִי לְבַבְךָ תִּנְדַּע :
 * אַנְתָּה מֶלֶכָא חֲזָרָה הוֹיְתָא לֹא צִלְס חֲדָ שְׁגִיָּא 31
 צִלְמָא דְכֵן רַב וְזוּיָה יִתִּיר קָאֵס לְקַבְלָךְ וְרוּחַ דְּחִיל :
 * הוּא צִלְמָא רֵאשֵׁה דִי־דִהֲב טַב חֲדוּהִי וְדִרְעוּהִי 32
 דִּי כֶסֶף מַעוּהִי וְיִרְכַּתָּה דִי נַחֲשׁ : * שְׁקוּהִי דִי פְרוּל 33
 רְגִלוּהִי מִנְהוֹן דִּי פְרוּל וּמִנְהוֹן דִּי חֶסֶף : * חֲזָרָה 34
 הוֹיְתָא עַד דִּי תִתְּנוּרָת אֶבֶן דִּי־לֵא בִידִין וּמַחֲרָת
 לְצִלְמָא עַל־רְגִלוּהִי דִי פְרוּלָא וְחֶסֶף וְהִדְקָתָה 35
 הַמּוֹן : * בְּאִדִּין דְּקוּ בַּחֲדָה פְרוּלָא חֶסֶף נַחֲשָׁא
 בְּסַפָּא וְדִהֲבָא וְהוּוּ כְּעוּר מִן־אֲדָרִי קִיט וְנִשְׂא הַמּוֹן
 רוּחָא וְכָל־אַתֵּר לֹא־הִשְׁתַּבַּח לְהוֹן וְאַבְנָא דִי־מַחֲתָה
 לְצִלְמָא הוּת לְטוֹר רַב וּמִלֵּאֵת כָּל־אַרְעָא :
 * דְנָה חֲלָמָא וּפְשָׁרָה נֶאֱמַר קִדְם־מֶלֶכָא : 36
 * אַנְתָּה מֶלֶכָא מֶלֶךְ מַלְכֵיָּא דִי אֱלֹהֵי שְׁמַיָּא 37
 מַלְכוּתָא חֶסֶף וְתַקְפָּא וִיקְרָא יְהִב לָךְ : * וּבְכָל־ 38
 דִּי דֹאֲרִין בְּנֵי־אֲנִשָּׁא חֵיוֹת בְּרָא וְעוֹף־שְׁמַיָּא יְהִב
 בִּידֶךְ וְהַשְׁלַטְךָ בְּכָל־הוֹן אַנְתָּה הוּא רֵאשֵׁה דִי 39
 דִּהֲבָא : * וּבְתֹרֶךְ תְּקוּם מַלְכוּתָא אַחֲרֵי אֲרַעָא מִנְךָ
 וּמַלְכוּתָא תִּלִּיתָא אַחֲרֵי דִי נַחֲשָׁא דִי תִשְׁלַט בְּכָל־ 40
 אֲרַעָא : * וּמַלְכוּתָא רְבִיעִיָּא תִּהְיוּ תְּקִיפָה בְּפְרוּלָא
 כָּל־קַבֵּל דִּי פְרוּלָא מַחֲדָק וְחֶשֶׁל כָּל־אֵל וּבְפְרוּלָא דִי 41
 מִרְעַע כָּל־אֱלִין תִּדְקוּ וְתִרְעַ : * וְדִי חֲזִיתָה רְגִלָּא
 וְאַצְבָּעָתָא מִנְהוֹן חֶסֶף דִּי־פַחַר וּמִנְהוֹן פְרוּל מַלְכוּתָא 42
 פְּלִיגָה תִּהְיוּ וּמִן נַצְבָּתָא דִי פְרוּלָא לְהוּא בְּהָ כָּל־
 קַבֵּל דִּי חֲזִיתָה פְרוּלָא מְעַרְב בַּחֲסֶף טִינָא :
 * וְאַצְבָּעָתָא רְגִלָּא מִנְהוֹן פְרוּל וּמִנְהוֹן חֶסֶף מִן־ 43
 קִצֵּת מַלְכוּתָא תִּהְיוּ תְּקִיפָא וּמִנְהוֹן תִּבְיָרָה :
 * וְדִי חֲזִיתָה פְרוּלָא מְעַרְב בַּחֲסֶף טִינָא מִתְּעַרְבִין 44
 לְהוֹן בּוֹרַע אֲנִשָּׁא וְלֹא־לְהוֹן דְּבִקִין דְנָה עִם־דְנָה
 הָאֵל כְּדִי פְרוּלָא לֹא־מִתְּעַרְב עִם־חֶסֶף :
 * וּבִיּוֹמֵי הוֹן דִּי מַלְכֵיָּא אֲנֹן יְקִים אֱלֹהֵי שְׁמַיָּא
 מַלְכוּתָא דִי לְעֵלְמִין לֹא תִתְּחַבֵּל וּמַלְכוּתָהּ לְעִם אַחֲרָן
 לֹא תִשְׁתַּבַּח תִּדְק וְתִסָּף כָּל־אֱלִין מַלְכוּתָא וְהִיָּא
 תְּקוּם לְעֵלְמֵיָּא :

* Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo
 E quid esset futurum post hæc, & qui revelat
 mysteria ostendit tibi quæ ventura sunt.
 * Mihi quoque in sapientia quæ est in
 me plus quàm in cunctis viventibus, sacra-
 mentum hoc reuelatum est, sed ut interper-
 tatio regi manifesta fieret, & cogitationes
 mentis tuæ scires.
 * Tu rex videbas, & ecce quasi statua una
 grandis. Statua illa magna & statua sub-
 limis stabat contra te, & intuitus eius erat
 terribilis.
 * Huius statuæ caput ex auro optimo
 erat, pectus autem & brachia de argento,
 porro venter & femora ex ære.
 * Tibiæ autem ferreæ, pedum quædam
 pars erat ferrea, quædam autem fictilia.
 * Videbas ita donec abscissus est lapis si-
 ne manibus, & percussit statuam in pedi-
 bus eius ferreis & fictilibus, & comminuit
 eos.
 * Tunc contrita sunt pariter ferrum, æs,
 æs, argenteum, & aurum, & redacta quasi
 in fauillam æstiuæ areæ, quæ rapta sunt ven-
 to, nullusque locus inuentus est eis. Lapis
 autem qui percusserat statuam, factus est
 mōs magnus, & impleuit vniuersam terrā.
 * Hoc est somnium; interpretationem
 F quoque eius dicemus coram te rex.
 * Tu rex regum es, & Deus celi regnum
 & fortitudinem & imperium & gloriam
 dedit tibi.
 * Et omnia in quibus habitant filij ho-
 minum, & bestię agri, volucres quoque celi
 dedit in manu tua, & sub ditione tua vni-
 uersa constituit. Tu es ergo caput aureum.
 * Et post te consurget regnum aliud mi-
 nus te, & regnum tertium aliud arcū quod
 imperabit vniuersæ terræ.
 * Et regnum quartum erit velut ferrū.
 Quomodo ferrum comminuit & domat
 omnia, sic comminuet & conteret omnia
 hæc.
 * Porro quia vidisti pedum & digitorum
 partem testeam figuli, & partem ferream,
 regnum diuisum erit, quod tamen deplan-
 tatione ferri orietur. * Secundū quod vi-
 disti ferrum mixtū testæ ex luto, & digitos
 pedū ex parte ferreos & ex parte fictiles, ex
 parte regnū erit solidū, & ex parte contritū.
 * Quod autē vidisti ferrum mixtum testæ
 ex luto, commiscebuntur quidem humano
 semine, sed nō adhærebunt sibi, sicuti ferrū
 misceri nō potest testæ. * In diebus autem
 regnorum illorū suscitabit Deus celi regnū
 quod in æternū non dissipabitur, & regnū
 eius alteri populo non tradetur. Commi-
 nuet autem & consumet vniuersa regna
 hæc, & ipsum stabit in æternum.

²⁹ * Tu rex cogitationes tue in cubili tuo ascen-
derunt, quid oportet fieri post hæc, et reuelans
mysteria nota fecit tibi quæ oportet fieri.

³⁰ * Et mihi non in sapientia existente, in me
præter omnes viuentes mysterium hoc reuelatū
est; sed ideo ut coniecturam regi manifestaret,
ut cogitationes cordis tui scias.

³¹ * Tu rex videbas, ecce imago vna multa,
imago illa magna, & facies eius eleuata, stans à
facie tua, & visio eius terribilis.

³² * Imago cuius caput auri puri, manus & pe-
dus & brachia eius argentea, venter et femora
area.

³³ * Tibiæ ferreae, pedes pars quidem quedam
ferrea, pars autem quedam fictilis.

³⁴ * Videbas donec abscissus est lapis ex monte
super manibus, & percussit imaginem super pe-
des ferreos & fictiles, & comminuit eos om-
nino.

³⁵ * Tunc comminuta sunt omnino testa, ferrū,
et argentum, aurum, & facta sunt quasi puluis
ab area astina, & extulit ea multitudo venti,
& locus non est inuentus illis. Et lapis qui per-
cussit imaginem, factus est in montem magnum,
& impleuit omnem terram.

³⁶ * Hoc est somnium; & coniecturam eius di-
cemus coram rege.

³⁷ * Tu rex rex regum, cui Deus celi regnum
forte & validum & gloriosum dedit,

³⁸ * In omni loco in quo habitant filij hominū,
bestiæque agri, & volatilia celi dedit in manu
tua, & constituit te dominum omnium; tu es
caput aureum.

³⁹ * Et post te surget regnum aliud minus te;
quod est argentum: et regnum tertium, quod est
aer, quod dominabitur omni terræ.

⁴⁰ * Et regnum quartum erit fortius quasi fer-
rum. Quomodo ferrum comminuit et do-
mat omnia, sic comminuet & domabit.

⁴¹ * Et quia vidisti pedes & digitos, partem
quidem quandam testeam, partem autem quan-
dam ferream; regnum diuisum erit, & à radice
ferrea erit in eo.

⁴² * Quomodo vidisti ferrum mixtum
testæ, et digiti pedum pars quidem quedam fer-
rea, pars autem quedam testea; pars quedam
regnerit fortis, & ex ea erit contritum.

⁴³ * Quia vidisti ferrum mixtum testæ; com-
mixti erunt in semine hominum, & non erunt
adherentes hic cum hoc, sicut ferrum non misce-
tur cum testæ.

⁴⁴ * Et in diebus regum illorum suscitabit
Deus celi regnum quod in æternum non corrumpetur,
& regnum eius populo alteri non relin-
quetur. Comminuet & ventilabit omnia regna,
& hoc suscitabitur in æternum.

²⁹ * Ὁ βασιλεὺς ὁ διαλογισμοὶ σε ἐπὶ τῆς κοίτης σου
ἐνέβησαν, τί δεῖ γινέσθαι μετὰ ταῦτα, καὶ ὁ ἀποκαλύπτων
³⁰ μυστήρια ἐγνώρισέν σοι ὁ δεῖ γινέσθαι. * καὶ ἐμοὶ οὐκ
ἐν θείᾳ τῇ ἐσθὶ ἐν ἐμοὶ ὡς ἀπὸ πύλης οὐ ζῶντας τὸ μυσ-
τήριον τοῦτο ἀπεκαλύφθη, ἀλλ' ἐνεκεν τοῦ τὸν σὺ κερ-
σιν τῷ βασιλεῖ γνωρίσαι, ἵνα οὐ διαλογισμὸς τῆς καρ-
³¹ δίας σου γινῶς. * σὺ βασιλεὺς ἐθεώρεις, καὶ ἰδοὺ εἰκὼν
μία πολλή, ἡ εἰκὼν ἐκείνη μεγάλη. καὶ ἡ περὶ ὅψις αὐ-
τῆς ὡς ἐκφερέτης ἐστὶ ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἡ ὄρασις
³² αὐτῆς φοβερά. * εἰκὼν ἥς ἡ κεφαλὴ χρυσοῦ καὶ ἀ-
ργυροῦ, αἱ χεῖρες καὶ τὸ στήθος καὶ ὁ βραχίονες αὐτῆς ἀρ-
γυροῖ, ἡ κοιλία καὶ ὁ μηρὸς χαλκοῖ.
³³ * αἱ κνήμαι σιδηροῖ, ὁ πόδες μέρος μὲν πιδιηρῶν
³⁴ μέρος δὲ περὶ οὐράκιον. * ἐθεώρεις ἕως ἀπειλήθη λί-
θῳ ὅς ὅρις οὐδὲ χειρῶν. καὶ ἐπάταξεν τὸν εἰκόνα
ἐπὶ οὗ πόδας οὗ σιδηροῦ καὶ οὐράκινους καὶ ἐλέπυ-
³⁵ νεν αὐτοὺς εἰσάπαξ. * τότε ἐλεπλύθησαν εἰσάπαξ
τὸ οὐρακὸν ὁ σίδηρος ὁ χαλκὸς ὁ ἀργυρὸς ὁ χρυσοῦς, καὶ
ἐγέρθη ὡς κόνιοι ἀπὸ ἄλων θέρων, καὶ ἐξήρην
αὐτὰ τὸ πλῆθος τοῦ πνύμαλι, καὶ ἐπ' ἐχ' οὐρέθη
αὐτοῖς. καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγέρθη εἰς ὄ-
ρον μέγα, καὶ ἐπλήρωσεν πᾶσαν τὴν γῆν.

³⁶ * Τοῦτο ἐστὶν τὸ ἐνύπνιον ἐκ τῆς σύγκρισιν αὐτῶν ἐρμηνευ-
³⁷ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. * σὺ βασιλεὺς βασιλεὺς βασι-
λέων, ὃ ὁ θεὸς ἐξ ἔρανος βασιλείᾳ σου ἰσχυρὸν ἐκρεταίνῃ καὶ
³⁸ ἐν πόντῳ ἐδωκεν ἐν πόντῳ τὸ πᾶν ἐν ᾧ κατεκρίθη οἱ τῶν
ἀνθρώπων, θηρία τε ἀγροῦ καὶ πελάγας ἐρανοῦ ἐδωκεν ἐν
τῇ χειρὶ σου καὶ κατέστησέν σε κύριον πάντων. (Ὁ εἶ ἡ κε-
³⁹ φαλή ἡ χρυσή. * καὶ ὅπῃ σε δυνάστης) βασιλεία ἐ-
τέρεα ἡ τῶν σου ἡ ἐστὶν ὁ ἀργυρὸς καὶ βασιλεία τρίτη ἡ ἐστὶν ὁ
⁴⁰ χαλκὸς ἡ κυριεύσει πάσης τῆς γῆς. * καὶ βασιλεία τε-
τάρτη ἐστὶ ἰσχυρὴ ἐρεα ὡς ὁ σίδηρος. ὃν τρόπον ὁ σίδηρος
λεπτερεὶ καὶ δαμάζει πάντας, ὡς λεπτερεὶς δαμάσκει.

⁴¹ * καὶ ὅπῃ εἶδες οὗ πόδας καὶ τὰς δακτύλους, μέρος
μὲν πιδιηρῶν, μέρος δὲ περὶ σιδηροῦ βασιλεία δι-
ηρημένη ἐστὶ καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς σιδηρῆς ἐστὶ ἐν αὐτῇ.
⁴² * ὃν τρόπον εἶδες τὸν σίδηρον δυνάμεμι μὲν τὰ ὀ-
σράκω, καὶ ὁ δακτύλος τῶν ποδῶν μέρος μὲν πιδιηρῶν,
μέρος δὲ περὶ οὐράκιον μέρος δὲ τί τῆς βασιλείας ἐστὶ
ἰσχυρὸν καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐστὶ σιωπευδόμενον.

⁴³ * ὅπῃ εἶδες τὸν σίδηρον δυνάμεμι γυμνὸν τὰ ὀσράκω,
συμμιγείς ἐσονται ἐν σπέρματι ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἐσ-
ταὶ προσκολλώμενοι οὐδὲ μετὰ τοῦτο, καθὼς ὁ σίδηρος οὐκ
δυνάμεμι γυμνῇ μετὰ τοῦ οὐράκου.
⁴⁴ * καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν βασιλέων ἐκείνων δυνάστης
ὁ θεὸς τοῦ ἐρανοῦ βασιλείαν ἢ τις εἰς οὗ αἰῶνας ἐδια-
φθαρήσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτῶν λαὸς ἐτέρω ἐχ' ἐπολι-
φθήσεται. λεπτερεὶ καὶ λιχμήσει πάσας τὰς βασιλείας,
καὶ αὐτὴ δυνάστης εἰς οὗ αἰῶνας.

* כל קבל די חיות די מטורא אתגורת אבן די--
 לא בידין וחדקת פרזל נחש חספא חספא
 ודהבא אלה רב הודע למלכא מה די להוא אחרי
 דנה ויצב חלמא ומהימן פשרה :
 * באדין מלכא נבוכדנצר נפל על--נפורה
 ולדניאל סגד ומנחה וניחחין אמר לנסכה לה :
 * ענה מלכא לדניאל ואמר מן קשט די אלהכון
 הוא אלה אלהין ומרא מלכין וגל--רוזין די יבלת
 למגלא רוא דנה : * אדין מלכא לדניאל רבי
 ומתנן רברבן שניאן יחב--לה ויה שלטה על כל--
 מדינת בבל ורב סגנין על כל חכימי בבל :
 * ודניאל בעט מן--מלכא ומני על עבדתא די
 מדינת בבל לשדרך מישך ועבד נגו ודניאל בתרע
 מלכא :

ג

* נבוכדנצר מלכא עבד צלס די דהברומה אמין
 שתין פתיה אמין שר אקימה בבקער דורא
 במדינת בבל : * ונבוכדנצר מלכא שלח למכנשי
 לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגוריא גרבריא
 דתבריא תפתיא וכל שלטני מדינתא למתא
 לחנכת צלמא די הקים נבוכדנצר מלכא :
 * באדין מתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא
 אדרגוריא גרבריא דתבריא תפתיא וכל שלטני
 מדינתא לחנכת צלמא די הקים נבוכדנצר מלכא
 וקאמין לקבל צלמא די הקים נבוכדנצר :
 * וכרוזא קרא בחיל לכון אמרין עממיא אמיא
 ולשניא : * בעדנא די--תשמעון קל קרנא
 משרוקיתא קיתרס סבכא פסנתרין סומפניה וכל
 זני זמרא תפלוז ותסגדון לצלס דהבא די הקים
 נבוכדנצר מלכא : * ומן די--לא יפלו ויסגד בה
 שעתיא יתרמא לגוא אתון נורא יקידתא :
 * כל קבל דנה בה זמנא כדי שמעין כל עממיא
 קל קרנא משרוקיתא קיתרס סבכא פסנתרין וכל
 זני זמרא תפלוז כל עממיא אמיא ולשניא סגדון
 לצלס דהבא די הקים נבוכדנצר מלכא :
 * כל קבל דנה בה זמנא קרבו גברין בשדאין
 ואכלו קרציהון די יהודיא : * ענו ואמרין
 לנבוכדנצר מלכא לעלמין חיי :

45 * Secundum quod vidisti quod de monte
 abscissus est lapis sine manibus, & comi-
 nuit testam & ferrum & æs & argentum & a-
 urum, Deus magnus ostēdit regi quæ ven-
 tura sunt postea, & verū est somnium, & fi-
 delis interpretatio eius. * Tunc rex Na-
 buchodonosor cecidit in faciem suam, &
 Daniele adoravit, & hostias & incensum
 46 præcepit ut sacrificarent ei. * Loquens ergo
 rex ait Danieli : Verè Deus vester Deus
 deorum est, & Dominus regum, revelans
 47 mysteria, quoniam tu potuisti aperire hoc
 48 sacramentum. * Tunc rex Daniele in
 sublime extulit, & munera multa & magna
 dedit ei. Et constituit eum principem super
 omnes prouincias Babylonis, & præfecti
 & magistrum super cunctos sapientes Ba-
 49 bylonis. * Daniel autem postulauit a
 rege, & cōstituit super opera prouinciarum Ba-
 bylonis, Sidrac, Misac, & Abdenago. Ipse
 autem Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

1 **N**Abuchodonosor rex fecit statuam æ-
 ream, altitudine cubitorum sexaginta,
 latitudine cubitorum sex, & statuit eam in
 campo Duran prouinciæ Babylonis.
 2 * Itaque Nabuchodonosor rex misit ad
 congregandos satrapas, magistratus & iu-
 dices, duces, & tyrannos, & præfectos, om-
 nesque principes regionum ut conuenirent
 ad dedicationē statuæ quam erexerat Na-
 buchodonosor rex.
 3 * Tunc congregati sunt satrapæ, magi-
 stratus & iudices, duces, & tyranni, & opti-
 mates, qui erant in potestatibus cōstituti,
 & vniuersi principes regionum, ut conue-
 nirent ad dedicationem statuæ quam ere-
 xerat Nabuchodonosor rex. Stabat autem
 in conspectu statuæ quam posuerat Nabu-
 4 chodonosor rex. * Et præco clamabat va-
 lenter : Vobis dicitur populis, tribubus, &
 5 linguis : * In hora qua audieritis sonitum
 tubæ, & fistulæ, & citharæ, & sambucæ, &
 psalterij & symphoniarum, & vniuersi generis
 musicorum, cadentes adorete statuam æ-
 ream quam constituit Nabuchodonosor
 6 rex. * Si quis autem non prostratus ado-
 rauerit, eadem hora mittetur in fornacem
 7 ignis ardentis. * Post hæc igitur statim ut
 audierunt omnes populi sonitū tube, fistu-
 læ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, sym-
 phoniarum, & omnis generis musicorum, ca-
 dentes omnes populi, tribus & lingue, ado-
 8 rauerunt statuam auream, quam cōstitu-
 rat Nabuchodonosor rex.
 9 * Statimque in ipso tempore acceden-
 tes viri Chaldæi, accusauerunt Iudeos.
 * Dixeruntque Nabuchodonosor regi :
 Rex in æternum viuere.

¹ Quemadmodum vidisti quia de monte ab-
scissus est lapis sine manibus, & comminuit te-
stam, ferrum, æs, argentum, aurum. Deus magnus
nota fecit regi quæ oportet fieri post hæc, & ve-
rum somnium & fidelis coniectura eius.

² Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in facie,
& Daniele adoravit, & munera & odores
dixit libare ei.

³ Et respondens rex dixit Daniel: In veri-
tate Deus vester ipse est Deus deorum & Do-
minus dominorum & rex regum, & reuelans
mysteria, quia potuisti reuelare mysterium hoc.

⁴ Et magnificavit rex Daniel, & dona ma-
gna & multa dedit ei, & constituit eum super
omni regione Babylonis, & principem satrapa-
rum super omnes sapientes Babylonis.

⁵ Et Daniel postulavit à rege, & constituit
super opera regionis Babylonis Sidrach, Misac,
Abdenago. Et Daniel erat in atrio regis.

CAP. III.

Nabuchodonosor rex fecit imaginem auream.
Altitudo eius cubitorum sexaginta, latitudo
eius cubitorum sex; & statuit eam in campo
Duran in regione Babylonis.

¹ Et misit ut congregarent consules & ma-
gistratus & toparchas, duces & tyrannos, &
qui sub potestatibus, & omnes principes regio-
num; ut convenirent ad dedicationem imaginis
quam statuit Nabuchodonosor rex.

² Et congregati sunt consules, toparchæ, ma-
gistratus, duces, tyranni, magni in potestatibus,
& omnes principes regionum ad dedicationem
imaginis quam statuit Nabuchodonosor rex. Et
stabant in conspectu imaginis quam statuit Na-
buchodonosor.

³ Et præco clamabat in fortitudine: Vobis di-
citur gentes, populi, tribus, lingue:

⁴ Quacunque hora audieritis vocem tubæ,
fistulæque & citharæ, sambucæque & psalterij,
& symphonie et omnis generis musicorum; ca-
dentes adorete imaginem auream quam statuit
Nabuchodonosor rex.

⁵ Et quoniam cadens adoraverit, eadem hora
immittetur in fornacem ignis ardentem.

⁶ Et factum est quando audierunt populi vo-
cem tubæ, fistulæque & citharæ, sambucæque et
psalterij, & omnis generis musicorum; cadentes
populi, tribus, lingue adoraverunt imaginem au-
ream quam statuit Nabuchodonosor rex.

⁷ Tunc accesserunt viri Chaldaei, & accu-
saverunt Iudeos.

⁸ Et suscipientes, dixerunt Nabuchodonosor
regi: Rex in æternum vive.

¹ ὃν τρόπον εἶδες ὅτι ἀπὸ ὄρεως ἐτμήθη λίθος δυνά-
μει χειρῶν, & ἐλέπηυσεν τὸ ὄρεον τὸν σίδηρον τὸν χαλκόν,
τὸν ἀργυρὸν, τὸν χρυσόν, ὁ θεὸς ὁ μέγας ἐγνώρισεν τῷ
βασιλεῖ ὅτι οὐκ ἔστι γυνή τις ταύτης. καὶ ἀληθινὸν τὸ ἐνυ-
πνιον καὶ πιστὴ ἡ σύγκρισις αὐτῆς.

² τότε ὁ βασιλεὺς ναβουχοδονόσωρ ἐπέσεν ἐπὶ πρό-
σωπον καὶ τῷ δαδανιὴλ προσεκύνησεν. καὶ μόνον καὶ
δωδελίας εἶπεν πείσασαι αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βα-
σιλεὺς εἶπεν τῷ δαδανιὴλ, ἐπ' ἀληθείας, ὁ θεὸς ὃς ἐν ἑσέ-
σιν ἐστὶν θεὸς θεῶν καὶ κύριος τῶν κυρίων καὶ βασιλεὺς βα-
σιλέων, καὶ ἀποκαλύπτων μυστήρια, ὅτι ἡ δυνάμις ἀποκα-
λύψαι τὸ μυστήριον τοῦτο.

³ καὶ ἐμεγάλυνεν ὁ βασιλεὺς τὸν δαδανιὴλ, καὶ δό-
ματα μεγάλα καὶ πολλὰ ἔδωκεν αὐτῷ, & κατέστησεν αὐ-
τὸν ἐπὶ πάσης χώρας βαβυλωνίων καὶ ἀρχόντα σαλβα-
των ἐπὶ πάντας τοὺς θεοφύλους τῆς βαβυλωνίων.

⁴ καὶ δανιὴλ ἠτήσατο παρὰ τῷ βασιλεῶς, καὶ κατέστη-
σεν ἐπὶ ταῖς ἐργαίαις τῆς χώρας βαβυλωνίων τὸν σεδραχ, μι-
σακ, ἀβδοναδ. καὶ δανιὴλ ἦν ἐν τῇ αὐτῇ βασιλείᾳ.

γ'

¹ Ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν εἰκόνα χρυ-
σῶν. ὅψιν αὐτῆς πήχεων ἐξήκοντα, ὅψιν αὐτῆς πη-
χέων ἑξ. καὶ ἔστησεν αὐτὴν ἐν πεδίῳ λεηρᾷ ἐν χώρᾳ
βαβυλωνίων.

² καὶ ἀπέστειλεν συναγαγεῖν τοὺς ὑπάτους καὶ στρα-
τηγούς καὶ τοπάρχας ἡγουμένους καὶ τυράννους καὶ τοὺς
ὑπὸ Ἰξουσιάν, καὶ πάντας τοὺς ἀρχόντας τῶν χωρῶν, εἰ-
σελθεῖν εἰς ταῖς ἐκκλησίας τῆς εἰκόνος ἧς ἔστησεν ναβουχοδο-
νόσωρ ὁ βασιλεὺς.

³ καὶ συνήχθησαν ἐν ὑπατοὶ τοπάρχει στρατιῶται ἡ-
γέμενοι τυράννοι μεγάλοι ἐπ' Ἰξουσιάν, & πάντες οἱ ἀρ-
χόντες τῶν χωρῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς εἰκόνος ἧς ἔστησεν
ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεὺς. καὶ εἰσήκεισαν ἐνώπιον τῆς
εἰκόνος ἧς ἔστησεν ναβουχοδονόσωρ.

⁴ καὶ ὁ κήρυξ ἐβόα ἐν ἰσχυρί, ὑμῖν λέγει ἔθνη, λαοί, φυ-
λαι, γλώσσαι. ἡ δυνάμις ἀκούετε φωνῆς σαλπικῆς,
σύριγγος τε καὶ κιθάρης, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ
συμφωνίας & πάντες ἡκούοντες μουσικῶν, πίπτοντες προσκυ-
νεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἧς ἔστησεν ναβουχοδονόσωρ ὁ βασι-
λεὺς. καὶ ὅς δὲ οὐκ ἔμελλεν πεσὼν προσκυμένη, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον & πυρὸς τὴν καιομένην.

⁵ καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν οἱ λαοὶ τῆς φωνῆς τῆς
σαλπικῆς σύριγγος τε καὶ κιθάρης, σαμβύκης τε καὶ
ψαλτηρίου καὶ πάντες ἡκούοντες μουσικῶν, πίπτοντες οἱ
λαοί, φυλαί, γλώσσαι προσκυνοῦν τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἧς
ἔστησεν ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεὺς.

⁶ τότε προσήλθον ἄνδρες χαλδαῖοι καὶ διέβαλον τοὺς
ἰουδαίους. καὶ ὑπολαβόντες εἶπον ναβουχοδονόσωρ
τῷ βασιλεῖ βασιλεῦς τοῦ αἰῶνος ζῆναι.

M m 2

* אַנְתָּה מֶלֶכָּא שְׁמַת טַעַם דִּי כָּל-אַנְשֵׁי דִי יִשְׁמַע
 קַל קִרְנָא מְשַׁרְקִיתָא קִיתָרְס שְׁבָכָא פְּסַנְתָּרִין
 וְסוּפְנִיָּא וְכָל זִנְי וְזִמְרָא יִפְּל וְיִסְגֵּד לְצִלְם דְּהַבָּא :
 * וּמֶן-דִּי לֹא יִפְּל וְיִסְגֵּד יִתְרַמָּא לְגוּא-אַתּוֹן נִירָא
 יִקִּידְתָּא : * אִיתִי גְבָרִין יְהוּדָאִין דִּי-מִנִּית יִתְהוֹן
 עַל-עֲבִידַת מְדִינָא בְּכָל שְׁדֵרְךָ מִישַׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ
 גְבַרְיָא אֵלֶךְ לֹא-שְׁמוּ עֲלֶיךָ מֶלֶכָּא טַעַם לֹא-לְהֵיךְ
 לֹא-פְלִחִין וְלֹא-צִלְם דְּהַבָּא דִּי חֲקִימַת לֹא סִגְדִין :
 * בְּאֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר בְּרִגְזוֹ וְחֲמָא-אִמְרָא לְהִיתָרָא
 לְשְׁדֵרְךָ מִישַׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ בְּאֲדִין גְבַרְיָא אֵלֶךְ הִיתָו
 קִדְם מֶלֶכָּא : * עָנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאִמְרָא לְהוֹן הַצֵּדָא
 שְׁדֵרְךָ מִישַׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ לֹא-לְהֵי לֹא אִיתִיכּוֹן פְּלִחִין
 וְלֹא-צִלְם דְּהַבָּא דִּי חֲקִימַת לֹא סִגְדִין :
 * כַּעַן הֵן אִיתִיכּוֹן עֲתִידִין דִּי בְּעֵדְנָא דִּי תִשְׁמַעוֹן
 קַל קִרְנָא מְשַׁרְקִיתָא קִיתָרְס שְׁבָכָא פְּסַנְתָּרִין
 וְסוּפְנִיָּא וְכָל זִנְי וְזִמְרָא תִפְּלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצִלְמָא
 דִּי-עֲבִידְתָּ וְהֵן לֹא-תִסְגְּדוּן בְּה-שַׁעֲתָא תִתְרַמּוּן
 לְגוּא-אַתּוֹן נִירָא יִקִּידְתָּא וּמֶן-הוּא אֵלֶה דִּי-
 יִשׁוּבְנִכּוֹן מֶן-יָדִי :
 * עָנּוּ שְׁדֵרְךָ מִישַׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ וְאִמְרִין לְמֶלֶכָּא
 נְבוּכַדְנֶצַּר לֹא-חֲשִׁחִין אֲנַחְנָא עַל-דְּנִירָא פִתְגָם
 לְהַתְּבוּתָךְ : * הֵן אִיתִי אֵלֶהָנָא דִּי-אֲנַחְנָא פְּלִחִין
 יָכֹל לְשִׁיבוֹתָנָא מֶן-אַתּוֹן נִירָא יִקִּידְתָּא וּמֶן-יָדֶךָ
 מֶלֶכָּא יִשׁוּב : * וְהֵן לֹא יָדִיעַ לְהוּא לְךָ מֶלֶכָּא דִּי
 לֹא-לְהֵיךְ לֹא-אִיתְנָא פְּלִחִין וְלֹא-צִלְם דְּהַבָּא דִּי
 חֲקִימַת לֹא-נִסְגֵּד : * בְּאֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמַלִּי
 חֲמָא וְצִלְם אֲנַפּוּהִי אֲשַׁתְּנֹו עַל-שְׁדֵרְךָ מִישַׁךְ וְעֵבֶד
 נְגוּ עָנָה וְאִמְרָא לְמוֹזָא לְאַתּוֹנָא חַד-שְׁבָעָא עַל-דִּי
 חֲזָה לְמוֹזִיָּה : * וּלְגְבָרִין גְּבַרִי-חֵיל דִּי בְּחִילָה אִמְרָא
 לְכַפְתָּה לְשְׁדֵרְךָ מִישַׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ לְמַרְמָא לְאַתּוֹן
 נִירָא יִקִּידְתָּא : * בְּאֲדִין גְבַרְיָא אֵלֶךְ כִּפְתּוּ
 בְּסַרְבִּלִי-וֶזֶן פִּטְשִׁיָּהוֹן וּכְרַבְלִתְהוֹן וּלְבִשֵׁי-וֶזֶן
 וְרַמְיָא לְגוּא-אַתּוֹן נִירָא יִקִּידְתָּא :
 * כָּל-קָבֵל דְּנָהֶמֶן דִּי מִלַּת מֶלֶכָּא מְחַצְפָּה וְאַתּוֹנָא
 אֲזָה יִתִּירָא גְבַרְיָא אֵלֶךְ דִּי חֲסָקוּ לְשְׁדֵרְךָ מִישַׁךְ
 וְעֵבֶד נְגוּ קָטַל הֶמוֹן שְׁבִיבָא דִּי נִירָא :
 * וְגְבַרְיָא אֵלֶךְ תִּלְתְּהוֹן שְׁדֵרְךָ מִישַׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ
 נָפְלוּ לְגוּא-אַתּוֹן נִירָא יִקִּידְתָּא מְכַפְּתִין :

10 * Tu rex posuisti decretū, vt omnis ho-
 B mo qui audierit sonitum tubæ, fistulæ &
 citharæ, sambucæ, & psalterij & sympho-
 niæ, & vniuersi generis musicorum, pro-
 sternat se, & adoret statuam auream.
 11 * Si quis autem non procidens adorau-
 rit, mittatur in fornacem ignis ardentis.
 12 * Sunt ergo viri Iudæi, quos constituit
 super opera regionis Babylonis, Sidrac, Misac
 & Abdenago; viri isti cōtemplantur
 rex decretum tuum; deos tuos non colunt,
 & statuam auream quam erexisti non ado-
 rant.
 13 * Tunc Nabuchodonosor in furore &
 ira præcepit vt adduceretur Sidrac, Misac,
 & Abdenago, qui confestim adducti sunt
 in conspectu regis.
 14 * Pronuntiansque Nabuchodonosor ait eis : Veré ne Sidrac, Misac, & Abdenago
 deos meos non colitis & statuam auream
 quam constitui non adoratis ?
 15 * Nunc ergo si estis parati, quacunque
 hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, ci-
 tharæ, sambucæ, & psalterij & symphoniarum,
 omnisque generis musicorum, prosternite
 vos, & adorete statuam quam feci. Quod si
 non adoraueritis, eadem hora mittentur
 in fornacem ignis ardentis. Et quis est deus
 qui eripiet vos de manu mea ?
 16 * Respondentes Sidrac, Misac & Abde-
 nago, dixerunt regi Nabuchodonosor : Nō
 oportet nos de hac re respondere tibi.
 17 * Ecce enim Deus noster quem colimus,
 potest eripere nos de camino ignis arden-
 tis, & de manibus tuis o rex liberare.
 18 * Quod si noluerit, notū sit tibi rex, quia
 deos tuos non colimus, & statuam auream
 quam erexisti, non adoramus.
 19 * Tunc Nabuchodonosor repletus est
 C furore, & aspectus faciei illius immutatus
 est super Sidrac, Misac, & Abdenago. Et
 præcepit vt succenderetur fornax septupli
 quàm succendi consueuerat.
 20 * Et viris fortissimis de exercitu suo iussit,
 vt ligatis pedibus Sidrac, Misac, & Ab-
 denago mitterent eos in fornacem ignis
 ardentis.
 21 * Et confestim viri illi vincti cum bac-
 cis suis, & tiaris, & calciamentis, & vestibus
 missi sunt in medium fornacis ignis ar-
 dentis.
 22 * Nam iussio regis urgebat. Fornax
 tem succensa erat nimis. Porro viros illos
 qui miserant Sidrac, Misac, & Abdenago,
 interfecit flamma ignis.
 23 * Viri autem hi tres, id est, Sidrac, Mi-
 fac, & Abdenago, ceciderunt in medio
 mini ignis ardentis colligati.

⁹ Tu rex posuisti decretum: Omnis homo qui
audierit vocem tubæ, fistulæque & citharæ, sam-
bucæque & psalterij, & symphonie, & omnis
generis musicorum;

¹⁰ Et non cadens adorauerit imaginē auream,
immittetur in fornacem ignis ardentem.

¹¹ Sunt viri Iudei quos constituisti super ope-
rare regionis Babylonis, Sidrach, Misac, Abdena-
go; viri illi non obedierunt decreto tuo, & deos
tuos non colunt, & imaginem auream quam sta-
tuisisti, non adorant.

¹² Tunc Nabuchodonosor in furore & ira di-
xit ut adducerent Sidrach, Misac & Abdena-
go. Et adducti sunt in conspectum regis.

¹³ Et respondit Nabuchodonosor & dixit eis:
Si verē Sidrach, Misac & Abdenago deos
meos non colitis, imaginem auream non ado-
ratis?

¹⁴ Nunc ergo estote parati, ut cum audieritis
vocem tubæ, fistulæque, et citharæ, sambucæque,
& psalterij, & symphonie, & omnis generis
musicorum, cadentes adoretis imaginem quam
feci. Si autem non adoraueritis, eadem hora im-
mittimini in fornacem ignis ardentem. Et quis
est Deus qui eripiet vos ex manibus meis?

¹⁵ Et respondit Sidrach, Misac & Abdena-
go, dicentes regi Nabuchodonosor: Non necesse
habemus nos de verbo isto respondere tibi.

¹⁶ Est enim Deus noster in calis, cui nos ser-
uimus, potens eripere nos ex fornace ignis ar-
dentis, & ex manibus tuis rex liberabit nos.

¹⁷ Et si non; notum tibi sit rex, quia deos
tuos non colimus, & imaginem auream quam
statuisti, non adoramus.

¹⁸ Tunc Nabuchodonosor repletus est furore,
& aspectus faciei illius immutatus est super Si-
drach, Misac, & Abdenago. Et dixit incen-
dere fornacem in septuplum, donec in finem suc-
cendatur.

¹⁹ Et viros fortes robore dixit ligantes Si-
drach, Misac & Abdenago immittere in for-
nacem ignis ardentem.

²⁰ Tunc viri illi ligati sunt cum sarabalis suis,
& tiaris, & ocreis, & indumentis suis, &
missi sunt in medium fornacis ignis ardentis.

²¹ Quoniam verbum regis præualuit, & for-
nax incensa est supra modum septupliciter.

²² Et tres isti, Sidrach, Misac, & Abdena-
go ceciderunt in medio fornacis ignis ardentis
colligati.

¹⁰ ὁ βασιλεὺς ἐθέλει δόγμα, πᾶς ἀνθρώπος ὃς ἀν-
ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος καὶ τῆς οὐρυγῆς καὶ τῆς κηθάρης,
σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν.

¹¹ καὶ μὴ πεσὼν προσκυλήσῃ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἐμ-
βληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιρομύην.

¹² εἰσὶν ἄνδρες Ἰσραῆλ οἱ εἰς καλίσσας ἐπὶ ταῖς ἔργα τῆς
χώρης βαβυλῶντος, σεδράχ, μισάκ, ἀβδεναγῶ, οἱ δὲ
ἄνδρες οὗτοι ἐχὺπήκουσαν τὸ δόγματί σου, καὶ τοῖς θεοῖς
τοῖς λατρεύουσιν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἢ ἐστησας ἐπρο-
σκυνοῦσιν.

¹³ τότε ναβουχοδονόζωρ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ εἶπεν ἀγα-
γεῖν τὸν σεδράχ, μισάκ, καὶ ἀβδεναγῶ. καὶ ἤχθησαν
ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

¹⁴ καὶ ἀπεκρίθη ναβουχοδονόζωρ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· εἰ
ἀληθῶς σεδράχ, μισάκ, καὶ ἀβδεναγῶ τοῖς θεοῖς μετὰ λα-
τρεύετε καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἐπροσκυνοῦτε;

¹⁵ νῦν εἰ ἐχετε ἐτόίμως ἵνα ὡς ἀκούσητε τῆς φω-
νῆς τῆς σάλπιγγος καὶ οὐρυγῆς καὶ κηθάρης, σαμβύ-
κης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους
μουσικῶν, πεσόντες προσκυλήτε τῇ εἰκόνι ἢ ἐποιήσα. ἐὰν
ὅ μὴ προσκυλήσητε, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεσθε εἰς τὴν
κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιρομύην. τίς ἐστὶν θεὸς ὃς ἐξε-
λείτῃ ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου;

¹⁶ καὶ ἀπεκρίθη σεδράχ, μισάκ, καὶ ἀβδεναγῶ λέ-
γοντες τῷ βασιλεῖ ναβουχοδονόζωρ, ἐχρεῖαν ἔχομεν ἡ-
μεῖς πρὸς τὸ ρῆμα τὸ τοῦτο ἀποκριθῆναι σοί.

¹⁷ ἐστὶν γὰρ θεὸς ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὃς ἡμεῖς λατρεύομεν,
δυνατὴς ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς
καιρομύνης, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου βασιλεῦ ῥύσῃ ἡμᾶς.

¹⁸ καὶ ἐὰν μὴ, γινώσκον σοὶ ἐγὼ βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου
οὐ λατρεύομεν. καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἢ ἐστησας, οὐ προ-
σκυνοῦμεν.

¹⁹ τότε ναβουχοδονόζωρ ἐπλήσθη θυμοῦ, καὶ ἡ ὄψις τοῦ
προσώπου αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπὶ σεδράχ, μισάκ, καὶ ἀβδε-
ναγῶ. καὶ εἶπεν ἐκκαῖσαι τὴν κάμινον ἐπὶ ἀπλασίως ἕως
οὐ εἰς τέλος ἐκκαῖ.

²⁰ καὶ οἱ ἄνδρες ἰσχυροὶ ἰσχυρῶς εἶπεν πεδήσαντας τὸν σεδ-
ράχ, μισάκ, καὶ ἀβδεναγῶ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τοῦ
πυρὸς τὴν καιρομύην.

²¹ τότε οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐπεδήθησαν σὺν τοῖς βασι-
λέως αὐτῶν καὶ παύροις καὶ περικνήμισι καὶ ἐνδύμασιν
αὐτῶν. καὶ ἐβλήθησαν εἰς μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς
καιρομύνης.

²² ἐπεὶ τὸ ρῆμα τοῦ βασιλέως ὑπεῖχεν. καὶ ἡ κάμινος
ἐξεκαύθη ὑπερεκπερισσοῦ ἐπὶ ἀπλασίως.

²³ καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι σεδράχ, μισάκ, καὶ ἀβδεναγῶ
ἐπεθῆσαν ἐν μέσῳ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιρομύνης πε-
δεδημένοι.

* Et deambulabāt in medio 24
flammæ, laudantes Deū & be-
nedicentes Dominum.

* Et stans Azarias orauit 25
sic, & aperiens os suum in me-
dio ignis dixit:

* Benedictus es Domine 26
Deus patrum nostrorum, lau-
dabile & glorificatum nomen
tuum in secula.

* Quia iustus es in omnibus 27
quæ fecisti nobis, & vniuersa
operata tua vera, & recta via
tua, et omnia iudicia tua ve-
ra.

* Et iudicia veritatis feci- 28
sti, iuxta omnia quæ induxisti
nobis, & super ciuitatē sanctā
patrum nostrorum Hierusalē.
Quia in veritate et iudicio in-
duxisti hæc omnia super nos
propter peccata nostra.

* Quia peccauius & ini- 29
quē egimus recedentes à te, &
deliquimus in omnibus.

* Et mandata tua non audi- 30
uimus, neque obseruauimus,
neque fecimus sicut preceperas
nobis, vt bene nobis sit.

* Et omnia quæcunque in- 31
duxisti nobis, et vniuersa quæ-
cunq; fecisti nobis, in vero iu-
dicio fecisti.

* Et tradidisti nos in manus 32
inimicorum iniquorum, inimi-
cissimorum apostatarum, et regi
iniquo & pessimo vltra omnē
terram.

* Et nunc non est nobis ape- 33
rire os. Confusio & opprobriū
facti sumus seruis tuis, & co-
lentibus te.

* Ne tradas nos in finem 34
propter nomen tuum, et ne dis-
sipes testamentum tuum.

* Et ne auferas misericor- 35
diam tuam à nobis, propter
Abraham dilectum à te, &
propter Isaac seruum tuum, et
Israel sanctum tuum.

* Quibus locutus es ad eos 36
dicens: Vt multiplicares semen
eorum sicut stellas cali, & si-
cut arenam quæ iuxta labium
maris.

* καὶ περιπατοῦν ἐν μέσῳ τῆς φλο- 24
γῆς ὑμνοῦντες τὸν θεὸν καὶ βιολογούν-
τες τὸν κύριον.

* καὶ στας Ἀζαρίαν προσεύξατο 25
ὕτως. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν
μέσῳ τοῦ πυρὸς εἶπεν·

* βιολογῆτός εἰ κύριε ὁ θεὸς πάν- 26
τῶν πατέρων ἡμῶν αἰνετὸν καὶ δεδοξα-
σμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τὰς αἰῶνας.

* ὅτι δίκαιος εἶ ὁ πᾶσιν οἷς ἐποίη- 27
σας ἡμῖν, καὶ πᾶν τὰ ἔργα σου ἀ-
ληθινὰ καὶ διδόναι αἱ ὁδοί σου, καὶ
πᾶσαι αἱ κρίσεις σου ἀληθεῖς.

* ὅτι κρίματα ἀληθείας ἐποίησας, 28
καὶ πᾶν τὰ ἐπήγαγες ἡμῖν, ὅτι πᾶσι
τὸ πόλιν τὴν ἁγίαν τὴν τῶν πατέ-
ρων ἡμῶν ἱερουσαλήμ. ὅτι ἐν ἀλη-
θείᾳ ὅτι κρίσεις ἐπήγαγες ταῦτα πᾶν τὰ
ἐφ' ἡμᾶς διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν.

* ὅτι ἡμαρτήμεν καὶ βυβρόμεθα 29
δοποῦντες ἀπὸ σοῦ. καὶ ἐξημαρ-
τήμεν ἐν πάσῃ.

* καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσα- 30
μεν, ὅθεν συνετηρήσαμεν, ὅθεν ἐποίη-
σαμεν καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν ἵνα δῷ
ἡμῖν γῆνται.

* καὶ πᾶν τὰ ὅσα ἐπήγαγες ἡμῖν 31
καὶ πᾶν τὰ ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν
ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας.

* καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας 32
ἐχθρῶν ἀνόμων ἐχθίστων δοποσα-
τῶν καὶ βασιλεῶν ἀδίκων καὶ πονηρο-
τάτων ὡς πάντας τὴν γῆν.

* καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοίξαι τὸ 33
στόμα· αἰχμὴ καὶ ὄνειδος ἐλήθη-
μεν τοῖς δούλοις σου καὶ τοῖς σεβο-
μένοις σε.

* μὴ δὴ παραδῷς ἡμᾶς εἰς τέ- 34
λος διὰ τὸ ὄνομά σου, καὶ μὴ δια-
σκεδάσῃς τὴν διαθήκην σου.

* καὶ μὴ ἀποσύνης τὸ ἐλεός σου ἀφ' 35
ἡμῶν, διὰ ἀβεβαίαν τὸν ἡγαπη-
μένον σου. καὶ διὰ Ἰσαὰκ τὸν
δούλον σου, καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἅγιόν
σου.

* οἷς ἐλάλησας πρὸς αὐτοὺς λέγων· 36
πληθύνει τὸ σπέρμα αὐτῶν ὡς τὰ
ἄσπερα τοῦ ἔρεινου καὶ ὡς τὴν ἄμμον
τὴν ὡς τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.

Quæ sequuntur in Hebræis
voluminibus non reperi.

* Et ambulabāt in medio 24
flammæ laudantes Deum,
& benedicentes Domino.

* Stans autem Azarias o- 25
rauit sic: aperiensque os suū
in medio ignis, ait.

* Benedictus es Domine 26
Deus patrum nostrorum, &
laudabile & gloriosum no-
men tuum in secula.

* Quia iustus es in omni- 27
bus quæ fecisti nobis, & v-
niuersa opera tua vera, &
viæ tuæ rectæ, & omnia iu-
dicia tua vera.

* Iudicia enim vera fecisti 28
iuxta omnia quæ induxisti
super nos, & super ciuitatē
sanctam patrum nostrorum
Hierusalem, quia in veritate
& in iudicio induxisti om-
nia hæc propter peccata no-
stra.

* Peccauius enim & 29
iniquē egimus recedentes à
te, & deliquimus in omni-
bus.

* Et præcepta tua non 30
audiuimus, nec obseruaui-
mus, nec fecimus sicut præ-
ceperas nobis vt bene no-
bis esset. * Omnia ergo quæ
induxisti super nos, & vni-
uersa quæ fecisti nobis in
vero iudicio fecisti.

* Et tradidisti nos in ma- 32
nibus inimicorum nostrorum
iniquorum & pessimorum præ-
uicatorumq; & regi inimi-
co, & pessimo vltra omnē
terrá. * Et nunc nō possumus
aperire os. Confusio &
opprobrium facti sumus
seruis tuis, & his qui cole-
bant te.

* Ne quæsumus tradas nos 34
in perpetuū propter nomen
tuū, & ne dissipes testamen-
tū tuū. * Neq; auferas mi-
sericordiā tuā à nobis, pro-
pter Abrahā dilectū tuum,
& Isaac seruū tuū, & Israël
sanctum tuum.

* Quibus locutus es polli- 36
cens quod multiplicares se-
men eorum sicut stellas ce-
li, & sicut arenā quæ est in
littore maris.

* Quia Domine imminu-
ti sumus plusquam omnes
gentes, sumusq; humiles in
vniuersa terra hodie pro-
pter peccata nostra.

* Et non est in tēpore hoc
princeps & dux, & prophe-
ta, neque holocaustum, neq;
sacrificium, neque oblatio,
neque incensum, neque lo-
cus primitiarum coram te.

* Ut possimus inuenire mi-
sericordiam tuā, sed in ani-
mo contrito, & spiritu hu-
militatis suscipiamur.

* Sicut in holocausto arie-
tum & taurorum, & sicut
in millibus agnorum pin-
guum, sic fiat sacrificium
nostrum in conspectu tuo
hodie, ut placeat tibi: quo-
niam non est confusio con-
fidentibus in te.

* Et nunc sequimur te in
toto corde, & timemus te,
& querimus faciem tuam.

* Ne confundas nos: sed
fac nobiscum iuxta man-
suetudinem tuam, & secundū
multitudinem misericordie
tue.

* Erue nos in mirabili-
bus tuis, & da gloriam no-
mini tuo Domine.

* Et confundantur omnes
qui ostendunt seruis tuis
mala. Confundantur in om-
nipotentia tua, & robur eo-
rum conteratur.

* Et sciant quia tu es Do-
minus Deus solus & glorio-
sus super orbem terrarum.

* Et non cessabant qui mi-
serant eos ministri regis suc-
cendere fornacem naphtha
& stupa, & pice, & mal-
leolis.

* Et effundebatur flamma
super fornacē cubitis qua-
draginta nouem, & erupit.

* Et incendit quos repper-
it iuxta fornacem de Chal-
deis.

* Angelus autem Domi-
ni descendit cum Azaria, &
sociis eius in fornacem.

* ὅτι δὲ ἀπὸ τοῦ ἐσμι κενώθημεν πα-
ρὰ πάντα τὰ ἔθνη, & ἐσμὲν ταπει-
νοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ σήμερον διὰ τὰς
ἀμαρτίας ἡμῶν.

* καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἀρ-
χὼν καὶ προφήτης & ἡγούμενος, οὐδὲ
ὁλοκαύτωπις, οὐδὲ θυσία, οὐδὲ προ-
σφορὰ οὐδὲ θυμίαμα, οὐδὲ τόπος ὅπου
καρπύσονται ἐνώπιόν σου.

* καὶ δῦρεῖν ἐλεός σου, ἀλλ' ἐν ψυ-
χῇ σωτῆρι μετρηθῇ & ἐν δόμῳ τα-
πείνώσεως προσδεχθῆμεν.

* ὡς ἐν ὁλοκαυτώμασιν κριῶν &
ταύρων & ὡς ἐν μυριάσιν ἀρνῶν πό-
νων ἔτως ἡγεσθῶ ἡ θυσία ἡμῶν ἐνώ-
πιόν σου σήμερον καὶ ἐκτελέσθαι ὁ-
πίσθιόν σου, ὅτι οὐκ ἔστιν αἰχμὴν τοῖς
πεποιθόσιν ἐπὶ σοί.

* καὶ νῦν ἔξακολουθοῦμέν σοι ἐν
ὅλῃ καρδίᾳ, & φοβούμεθά σε & ζη-
τούμεν τὸ πρόσωπόν σου.

* μὴ καταιχυνῇς ἡμᾶς, ἀλλὰ
ποίησον μετ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπιείκειάν
σου, & κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐλέους σου.

* καὶ ἔξελὸς ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυ-
μάσιά σου, & δὸς δόξαν τῷ ὀνόμα-
τί σου κύριε.

* καὶ ἐντραπένησθω πάντες
ἐνδεικνύμενοι τοῖς δούλοις σου κακὰ,
καὶ καταιχυθῆσθω ἀπὸ πάσης
δυναστείας, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν συν-
τριβείη.

* καὶ γνώτωσθω ὅτι σὺ εἶ κύριος
ὁ θεὸς μόνος καὶ ἐνδοξὸς ἐφ' ὅλην
τὴν οἰκουμένην.

* καὶ οὐδέποτε ἐμὲ βάλλον-
τες ἀνέβη ὑπερέκει τὸ βασιλέως
καίοντες τὴν κάμινον νάφθαν καὶ
πίσσαν καὶ σπύρον καὶ κληματί-
δα.

* καὶ διηχέτο ἡ φλόξ ἐπ' αὐτῷ
τῆς καμίνου ἐπὶ πήχεις μβ. καὶ
διώδυσεν.

* καὶ ἐνεπύρεσεν οἷς δῦρεν περὶ
τῶν κάμινων τῶν χαλδαίων.

* ὁ δὲ ἄγγελος κυρίου συγ-
κατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς
τὴν κάμινον.

* Quia Domine imminui
sumus ultra omnes gentes, &
sumus humiles in vniuersa ter-
ra hodie propter peccata no-
stra.

* Et non est in tēpore isto
princeps & propheta & dux,
neque holocaustū neque sacrifi-
cium, neque oblatio, neque in-
censum, non locus ut primitias
offeramus coram te.

* Et inueniamus misERICOR-
diam tuā, sed in anima contri-
ta & spiritu humilitatis susci-
piamur.

* Sicut in holocaustis arietis
& taurorum, & sicut in mil-
libus agnorum pinguium; sic fiat
sacrificium nostrum in conspe-
ctu tuo hodie, & impleat post
te; quia non est confusio confi-
dentibus in te.

* Et nunc sequimur te in
toto corde, & timemus te, &
querimus faciem tuam.

* Ne confundas nos, sed
fac nobiscum secundum man-
suetudinem tuam, & secun-
dum multitudinem misERICOR-
diæ tuæ.

* Et erue nos secundum mi-
rabilia tua, & da gloriam no-
mini tuo Domine.

* Et confundantur omnes
qui ostendunt seruis tuis mala,
& confundantur ab omni po-
tentia, & robur eorum conte-
ratur.

* Et sciant quia tu es Do-
minus Deus solus, & glorio-
sus super omnem orbem terra-
rum.

* Et non cessabant qui mi-
serant eos ministri regis succen-
dentes fornacem naphtha, &
pice, & stupa, & malleolis.

* Et effundebatur flamma
super fornacem in cubitos qua-
draginta nouem, & erupit.

* Et incendit quos repperit
circa fornacem Chaldeorum.

* At angelus Domini con-
descendit cū his qui circa AZA-
riam in fornacem.

* Et excussit flammam ignis
de fornace, et fecit mediū fornacis
quasi spiritus roris sibilans,
& non tetigit eos omnino ignis
& non contristavit neque conturbavit eos.

* Tunc tres
quasi ex vno ore laudabant &
benedicebant & glorificabant
Deum in fornace, dicentes;

* Benedictus es Domine Deus
patrum nostrorum, & laudabilis
& superexaltatus in secula.
Et benedictum nomen gloriæ
tue sanctum & superlaudabile
& superexaltatum in secula.

* Benedictus es in templo
sanctæ gloriæ tuæ, et superlaudabilis
& supergloriosus in secula.

* Benedictus es qui
intueris abyssos sedēs super Cherubin,
et superlaudabilis & superexaltatus
in secula. * Benedictus es in throno
gloriæ regni tui, & laudabilis & supergloriosus
in secula. * Benedictus es in firmamento
celi, et superlaudabilis & glorificatus
in secula.

* Benedicite omnia opera Domini
Dominum, laudate & superexaltate eum
in secula.

* Benedicite angeli Domini
Domino, laudate & superexaltate eum
in secula. * Benedicite celi Domino,
laudate & superexaltate eum in secula.

* Benedicite aquæ omnes quæ super
calū, Domini, laudate & superexaltate
eum in secula. * Benedicite omnes
virtutes Domini Domino, laudate et
superexaltate eum in secula.

* Benedicite Sol & Luna
Domino, laudate & superexaltate eum
in secula. * Benedicite stellæ celi
Domino, laudate & superexaltate eum
in secula.

* Benedicite imber & ros
Domini, laudate & superexaltate eum
in secula. * Benedicite spiritus Domini,
laudate & superexaltate eum in secula.

* Benedicite ignis & æstus
Domini, laudate & superexaltate eum
in secula. * Benedicite frigus et æstus
Domini, laudate et superexaltate eum
in secula.

* Benedicite rores et pruina
Domini, laudate et superexaltate eum
in secula.

* Benedicite omnia opera
Domini Domino, laudate & superexaltate
eum in secula.

* Benedicite angeli Domini
Domino, laudate & superexaltate eum
in secula.

* Benedicite celi Domino,
laudate & superexaltate eum in secula.

* Benedicite aquæ omnes
quæ super calū sunt Domini,
laudate & superexaltate eum in secula.

* Benedicite omnes virtutes
Domini Domino, laudate et superexaltate
eum in secula.

* καὶ ἔξετίναξεν τὴν φλόγα τὴν
ἐκ τῆς καμίνης, & ἐποίησεν τὸ μέ-
σον τῆς καμίνης, ὡς πνύματα ὁρόου
διασπρίζον & ἐχῆψατο αὐτὸν τὸ κα-
θόλου τὸ πῦρ καὶ οὐκ ἐλύπησεν αὐτὸν
τὸ παρρηγόλησεν αὐτὸν.

* τότε ὁ τρεῖς ὡς ἕξ ἐνὸς σώματος
ὕμνον καὶ ἡνολόβον & ἐδόξαζον τὸν θεόν
ἐν τῇ καμίνῳ λέγοντες.

* ὁλοκληρῶς εἰ
κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, & αἰ-
νετὸς & ὑπερυψούμενος εἰς τὰς αἰῶνας.
καὶ ὁλοκληρῶς τὸ ὄνομα τὸ δόξης
σου τὸ ἅγιον & ὑπερανετὸν & ὑπερυ-
ψούμενον εἰς αἰῶνας.

* ὁλοκλη-
ρῶς εἰ ἐν τῇ ναῷ τῇ ἁγίας δόξης σου
& ὑπερῶν ἡμῶν & ὑπερενδόξος εἰς τὰς
αἰῶνας.

* ὁλοκληρῶς εἰ ὁ βλέπων
αἰῶνας καθήμενος ἐπὶ χειρῶν,
& ὑπερῶν ἡμῶν καὶ ὑπερυψούμενος εἰς
αἰῶνας.

* ὁλοκληρῶς εἰ ἐπὶ θρό-
νῳ δόξης τῆς βασιλείας σου & ὑπερῶν
ἡμῶν & ὑπερενδόξος εἰς τὰς αἰῶνας.

* ὁλοκληρῶς εἰ ἐν τῇ
ἐκείνῃ καὶ ὑπερῶν ἡμῶν & δεδοξα-
σμένος εἰς αἰῶνας.

* ὁλογεῖτε
πάντα τὰ ἔργα κυρίου τὸν κύριον ὑμνεῖ-
τε & ὑπερυψώτε αὐτὸν εἰς τὰς αἰῶνας.

* ὁλογεῖτε ἄγγελοι κυρίου τὸν κύ-
ριον, ὑμνεῖτε & ὑπ. * ὁλογεῖτε ἔρανοι
τὸν κύριον. ὑμνεῖτε & ὑπερυψώτε αὐ-
τὸν εἰς τὰς αἰῶνας.

* ὁλογεῖτε ὕδατα
πάντα τὰ ὑπεράνω τῆς ἔρανος τὸν κύριον.
ὑμνεῖτε & ὑπ. * ὁλογεῖτε πᾶσαι αἰ-
διώματα κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε &
ὑπερυψώτε.

* ἑυλογεῖτε ἥλιος καὶ
σελήνη τὸν κύριον, ὑμνεῖτε & ὑπερυψώ-
τε αὐτὸν. * ἑυλογεῖτε ἄστρα & ἔρανοὺς
τὸν κύριον. ὑμνεῖτε & ὑπερυψώτε αὐ-
τὸν εἰς αἰῶνας.

* ἑυλογεῖτε πᾶς
ὁμβρος καὶ δρόσος τὸν κύριον. ὑμνεῖτε
& ὑπ. αὐτὸν εἰς αἰῶνας. * ἑυλογεῖ-
τε πάντα τὰ πνεύματα τὸν κύριον.

ὑμνεῖτε & ὑπερυψώτε αὐτὸν εἰς τὰς
αἰῶνας. * ἑυλογεῖτε πῦρ & κάπνα τὸν
κύριον. ὑμνεῖτε & ὑπερυψώτε αὐτὸν
εἰς τὰς αἰῶνας.

* ἑυλογεῖτε ψυχὴ καὶ
καύσων τὸν κύριον. ὑμνεῖτε & ὑπερυ-
ψώτε αὐτὸν εἰς τὰς αἰῶνας. * ἑυλογεῖ-
τε δρόσι & νιφετὶ τὸν κύριον. ὑμνεῖτε
& ὑπερυψώτε αὐτὸν εἰς τὰς αἰῶνας.

* ἑυλογεῖτε
καὶ ὑπερυψώτε αὐτὸν εἰς τὰς αἰῶνας.

* ἑυλογεῖτε
καὶ ὑπερυψώτε αὐτὸν εἰς τὰς αἰῶνας.

* ἑυλογεῖτε
καὶ ὑπερυψώτε αὐτὸν εἰς τὰς αἰῶνας.

* Et excussit flammā ignis
de fornace: & fecit mediū
fornacis quasi ventum roris
flantem, & non tetigit eos
omnino ignis neque contri-
stavit nec quicquam mole-
stie intulit.

* Tunc hi tres quasi ex v-
no ore laudabant & glorifi-
cabant & benedicebant deū
in fornace dicentes.

* Benedictus es Domine
Deus patrū nostrorū, & lau-
dabilis, & gloriosus & su-
perexaltatus in secula. Et be-
neditum nomen gloriæ tuæ
sanctum & laudabile & su-
perexaltatum in omnibus se-
culis.

* Benedictus es in templo
sancto gloriæ tuæ, & super-
laudabilis & supergloriosus
in secula.

* Benedictus es in throno
regni tui, & superlaudabilis
& superexaltatus in secula.

* Benedictus es qui intue-
ris abyssos & sedes super che-
rubim, & laudabilis & su-
perexaltatus in secula.

* Benedictus es in firma-
mento celi, & laudabilis &
gloriosus in secula.

* Benedicite omnia opera
Domini Domino, laudate
& superexaltate eum in secula.

* Benedicite angeli Domi-
ni Domino, laudate & su-
perexaltate eum in secula.

* Benedicite celi Domino,
laudate & superexaltate eum.

* Benedicite aquæ omnes
quæ super calos sunt Domi-
ni, laudate & superexaltate.

* Benedicite omnes virtutes
Domini Domino, laudate.

* Benedicite Sol & Luna
Domino, laudate & superexal-
tate eum in secula.

* Benedicite stellæ celi Do-
mino, laudate & superexal-
tate eum in secula.

* Benedicite imber & ros
Domino, laudate & superexal-
tate eum in secula.

* Benedicite spiritus Domini,
laudate & superexaltate eum
in secula.

* Benedicite ignis & æstus
Domino, laudate & superexal-
tate eum in secula.

* Benedicite frigus & æ-
stus Domini, laudate & su-
perexaltate eum in secula.

* Benedicite rores & pru-
ina Domini, laudate & su-
perexaltate eum in secula.

* Benedicite gelu & frigus
 Domino, laudate & super.
 * Benedicite glacies & ni-
 ues Domino, laudate & su.
 * Benedicite noctes &
 dies Domino, laudate & su.
 * Benedicite lux & tene-
 bræ Domino, laudate & su.
 * Benedicite fulgura & nu-
 bes Domino, laudate & su.
 * Benedicat terra Domi-
 num, laudet & superexaltet.
 * Benedicite mōtes & col-
 les Domino, laudate & su.
 * Benedicite vniuersa ger-
 minantia in terra Domino,
 laudate & superexaltate eū.
 * Benedicite fontes Domi-
 no, laudate & superexalta-
 * Benedicite maria & flu-
 mina Domino, laudate & su.
 * Benedicite cete & om-
 nia quæ mouentur in aquis
 Domino, laudate & supere.
 * Benedicite omnes volu-
 cres cæli Domino, laudate.
 * Benedicite omnes bestia
 & pecora Domino, laudate.
 * Benedicite filij hominū
 Domino, laudate & super.
 * Benedicat Israël Domi-
 num, laudet & superexaltet.
 * Benedicite sacerdotes Do-
 mini Domino, laudate & su.
 * Benedicite serui Domi-
 ni Domino, laudate & sup.
 * Benedicite spiritus & a-
 nimæ iustorū Dñi, laudate.
 * Benedicite sancti & hu-
 miles corde Domino, laud.
 * Benedicite Anania, Aza-
 ria, Misael Domino, laudate
 & superexaltate eū in secu-
 la: qui eruit nos de infer-
 no, & saluos fecit de manu
 mortis, & liberauit nos de
 medio ardentis flammæ, &
 de medio ignis eruit nos.
 * Confitemini Domino
 quoniā bonus, quoniam in
 in seculū misericordia eius.
 * Benedicite omnes reli-
 giosi Domino Deo deorū:
 laudate & confitemini ei,
 quia in omnia secula mise-
 ricordia eius.

Hucusque in Hebræo non
 habetur, & quæ posuimus de
 Theodotionis editione translata
 sunt.

* ἐυλογεῖτε κύριος ἐν ἡμέραις τὸν κύ-
 ριον. ὑμνεῖτε ἐν ὑπερυψούτε αὐτὸν
 εἰς ὅν αἰώνας. * ἐυλογεῖτε φῶς ἐν
 σκοτὶς τὸν κύριον. ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυ-
 ψετε αὐτὸν εἰς τὰς. * ἐυλογεῖτε
 πᾶσι καὶ ψυχὰς τὸν κύριον. ὑμνεῖ-
 τε καὶ ὑπερυψούτε. * ἐυλογεῖτε πᾶ-
 χυαί & χιόνες τὸν κύριον. ὑμνεῖτε καὶ ὑ-
 περυψούτε. * ἐυλογεῖτε ἀστραπαὶ καὶ
 νεφέλαι τὸν κύριον. ὑμνεῖτε ἐν ὑπ.
 * ἐυλογεῖτω ἡ γῆ τὸν κύριον. ὑμνει. καὶ
 ὑπερυψ. * ἀλογεῖτε ὄρη καὶ
 βουνοὶ τὸν κύριον. ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψ.
 * ἀλογεῖτε πᾶσι τὰ φύσιν
 ἐν τῇ γῇ τὸν κύριον. * ἐυλογεῖτε αἱ
 πηλαὶ τὸν κύριον. ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυ-
 ψούτε αὐτὸν εἰς ὅν αἰώνας. * ἀ-
 λογεῖτε θάλασσα καὶ ποταμοὶ τὸν
 κύριον. ὑμ. ἐν ὑπ. αὐτὸν εἰς τὰς αἰών.
 * ἐυλογεῖτε κήτη καὶ πᾶσι τὰ κί-
 νητα ἐν τοῖς ὕδασι τὸν κύριον.
 ὑμνεῖτε ἐν ὑπερυψούτε αὐτὸν εἰς τὰς
 αἰώνας. * ἐυλογεῖτε πᾶσι τὰ περὶ
 ὕδατος τὸν κύριον. ὑμνεῖτε καὶ ὑπ.
 * ἐυλογεῖτε τὰ θηρία καὶ πᾶσι
 τὰ κινῶν τὸν κύριον. ὑμνεῖτε καὶ ὑπ.
 * ἀλογεῖτε υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων τὸν
 κύριον. ὑμνεῖτε ἐν ὑπερυψούτε αὐτὸν
 εἰς ὅν αἰώνας. * ἐυλογεῖτε ἰσραὴλ
 τὸν κύριον. ὑμνεῖτε ἐν ὑπερυψούτε αὐ-
 τὸν εἰς ὅν αἰώνας. * ἀλογεῖτε ἱε-
 ρεῖς κυρίου τὸν κύριον. ὑμνεῖτε καὶ ὑπ.
 αὐτὸν εἰς ὅν αἰώνας. * ἀλογεῖτε
 δοῦλοι κυρίου τὸν κύριον. ὑμ. καὶ ὑπ.
 αὐτὸν εἰς τοὺς. * ἐυλογεῖτε πνύ-
 ματα ἐν ψυχὰς δικαίων τὸν κύριον.
 ὑμ. καὶ ὑπερυψούτε. * ἐυλογεῖτε ὅ-
 σοι ἐν ταπεινοῖς τῇ καρδίᾳ τὸν κύριον.
 ὑμνεῖτε ἐν ὑπερυψ. * ἐυλογεῖτε ἀ-
 νδρία, ἀζαρία, μισαὴλ τὸν κύριον.
 ὑμνεῖτε ἐν ὑπερυψούτε αὐτὸν εἰς τὰς
 αἰώνας, ὅτι ἐξείλετο ἡμᾶς ἐξ ἁδ' ἐν
 ἔσωσεν ἡμᾶς ἐκ χειρὸς θανάτου. ἐν
 ῥύσατο ἡμᾶς ἐκ καμίνης μέσης καὶ
 μύνης φλογός. ἐν μέσῃ πυρὸς ἐρ-
 ρύσατο ἡμᾶς. * ἔξομολογεῖτε τῷ
 κυρίῳ ὅτι χρηστὸς ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ
 ἔλεος αὐτοῦ. * ἀλογεῖτε πάντες ἐν
 σεβόμενοι τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν
 θεῶν. ὑμνεῖτε ἐν ἔξομολογεῖτε, ὅτι
 εἰς πᾶσι τὰς αἰώνας τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

* Benedicite noctes et dies
 Domino, laudate et superexal-
 tate eum in secula. * Benedi-
 cite lux & tenebra Domino,
 laudate & superexaltate eū in
 secula. * Benedicite gelu, & fri-
 gus Domino, laudate & super-
 exaltate. * Benedicite glacies
 & niues Domino, laudate &
 superexaltate. * Benedicite
 fulgura & nubes Domino, lau-
 date & superexaltate. * Bene-
 dicat terra Domino: laudet &
 superexalt. * Benedicite mō-
 tes & colles Domino, laudate
 & superexaltate. * Benedici-
 te vniuersa germinantia in ter-
 ra Domino. * Benedicite fon-
 tes Domino, laudate & super-
 exaltate eum in secula. * Bene-
 dicite maria et flumina Domi-
 no, laudate et superexaltate eū
 in secula. * Benedicite cete
 et omnia quæ mouentur in aquis
 Domino, laudate & superex-
 altate eum in secula. * Benedi-
 cite omnes volucres cæli Domi-
 no, laudate & superexaltate.
 * Benedicite bestie & omnia
 pecora Domino, laudate & su-
 perexaltate. * Benedicite filij
 hominum Domino, laudate & su.
 * Benedicite Israël Domino,
 laudate & superexaltate eum
 in secula. * Benedicite sacer-
 dotes Domini Domino, lauda-
 * Benedicite serui Domini
 Domino, laudate & superexal-
 tate eum in secula. * Benedici-
 te spiritus & animæ iustorum
 Domino, laudate et superexalt.
 * Benedicite sancti & humi-
 les corde Domino, laudate &
 superexaltate. * Benedicite
 Anania, Azaria, Misael, Domi-
 no, laudate & superexaltate
 eū in secula. quia liberauit nos
 de inferno, & saluauit nos de
 manu mortis: & liberauit nos
 de fornace media ardentis flam-
 mæ, et de medio ignis eruit nos.
 * Confitemini Domino quoniā
 bonus, quoniā in seculū miseri-
 cordia eius. * Benedicite omnes
 colentes Dominū Deo deorum,
 laudate & confitemini, quia in
 omnia secula misericordia eius.

* אֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶכָא תוּה וְקַם בְּהַתְּבַהֲלָה
 עֲנָה וְאָמַר לְהַדְכֹּוּהִי הֲלֹא גְבָרִין תִּלְתָּה רְמִינָא
 לְגוּא-נֹרָא מְכַפְתִּין עֲנִין וְאָמְרִין לְמֶלֶכָא יִצְיָבָא
 מֶלֶכָא : * עֲנָה וְאָמַר הֵא-אֵנָה חֹזֶה גְבָרִין אַרְבַּעַה
 שְׂרִין מֵהֶלְכִין בְּגו-נֹרָא וְחָבֵל לֹא-אִתִּי בְּהוֹן וְרוּחַ
 דִּי רַבִּיעִיָּא דְמָה לְבַר-אֱלֹהִין :
 * בְּאֲדִין קָרַב נְבוּכַדְנֶצַּר לְתַרְעָא תוּה נֹרָא יִקְדַּתָּא
 עֲנָה וְאָמַר שְׂדֵרְךָ מִישָׁךְ וְעֵבֶד-נְגוּ עֲבֹדוּהִי דִי--
 אֱלֹהָא עֲלִיאֲפָקוּ וְאִתּוּ בְּאֲדִין נִפְקִין שְׂדֵרְךָ מִישָׁךְ
 וְעֵבֶד נְגוּ מִן-גּוּא-נֹרָא :
 * וּמִתְּכַנְשִׁין אַחַשְׁדַּרְפַּנֵּיא סַנְיָא וּפְחֹתָא וְהַדְכֹּוּ
 מֶלֶכָא חֹזֶן לְגְבָרִיָּא אֶלְךָ דִּילָא-שֵׁלֹט נֹרָא
 בְּגִשְׁמָהוֹן וְשַׁעַר רֵאשִׁהוֹן לֹא הִתְחַדָּךְ וְסַרְבְּלִיהוֹן
 לֹא שְׁנוּ וְרוּחַ נֹרָא לֹא עָדְרָת בְּהוֹן :
 * עֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִיד אֱלֹהֵהוֹן דִּי-שְׂדֵרְךָ
 מִישָׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ דִי-שֵׁלַח מִלְּאֲכָה וְשׁוּיָב לְעֲבֹדוּהִי
 דִי רַחֲמֵיךָ עָלוּהִי וּמִלְּתָא מֶלֶכָא שְׁנִיו וְיַחְבּוּ
 גְּשְׁמֵיהוֹן דִּי לֹא יִפְלָחוּן וְלֹא יִסְגְּדוּן לְכָל-אֱלֹהֵי לְהוֹן
 לֹא לְהֵהוֹן :
 * וּמִנִּי שִׁים טַעַם דִּיכָל-עִם אִמָּה וּלְשׁוֹן דִּי-יֹאמַר
 שֵׁלַח עַל-אֱלֹהֵהוֹן דִּי-שְׂדֵרְךָ מִישָׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ
 הַדְמִין יִתְעַבֵּד וּבֵיתָה נְזִילִי יִשְׁתַּוּה כָּל-קָבֵל דִּי לֹא
 אִתִּי אֱלֹהֵי אַחֲרָן דִּי יִכָּל לְהַצִּילָה כְּדִנְרָה :
 * בְּאֲדִין מֶלֶכָא הִצִּילָה לְשְׂדֵרְךָ מִישָׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ
 בְּמִדִּינַת בָּבֶל :
 * נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶכָא לְכָל-עַמֻּמֵּיא אֲמִיא וּלְשַׁנְיָא
 דִּי-דָאֲרִין בָּבֶל-אַרְעָא שְׁלַמְכוֹן יִשְׁנָא :
 * אִתִּיא וְתַמְהֵא דִי עֵבֶד עַמִּי אֱלֹהָא עֲלִיא שְׁפָר
 קְדָמִי לְהַחְזִירָה :
 * אִתּוּהִי כְמָה רַבְרָבִין וְתַמְהֵוּהִי כְמָה תְּקִיפִין
 מַלְכוּתָה מַלְכוּת עַלְסוּשְׁלִטְנָה עִם-דְּרוּדָר :

ד

* אֲנָא נְבוּכַדְנֶצַּר שֵׁלַח הוּיָת בְּבֵיתִי וְרַעְנָן בְּהִיכְלִי :
 * חֲלָם חֲזִית וִידַחְלִנְנִי וְהִדְחִרִין עַל-מִשְׁכְּבִי
 וְחֲזִיוִי רֵאשִׁי יִבְהַלְנְנִי :
 * וּמִנִּי שִׁים טַעַם לְהַנְעִילָה קְדָמִי לְכָל חֲכִימֵי בָבֶל
 דִּי-פֶשֶׁר חֲלָמָא יְהוּדַעְנִנִי :

91 * Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit
 & surrexit properè, & ait optimatibus suis:
 Nonne tres viros misimus in medio ignis
 compeditos? Qui respondentes regi dixe-
 runt: Verè rex.

92 * Respondit rex & ait: Ecce ego video
 quatuor viros solutos & ambulantes in me-
 dio ignis, & nihil corruptionis in eis est, &
 species quarti similis filio Dei.

93 * Tunc accessit rex Nabuchodonosor
 ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait:
 Sidrac, Misac, & Abdenago, serui Dei ex-
 celsi, egredimini & venite. Statimq; egredi
 sunt Sidrac, Misac, & Abdenago de medio
 ignis.

94 * Et congregati satrapæ, magistratus, &
 iudices & potentes regis cõtemplabantur
 viros illos, quoniam nihil potestatis
 buisset ignis in corporibus eorum, & capi-
 lus capitis eorum non esset adustus, & lar-
 balla eorum nõ fuissent immutata, & odor
 ignis non transisset per eos.

95 * Et erumpens Nabuchodonosor ait:
 Benedictus Deus eorum, Sidrac videlicet,
 Misac, & Abdenago; qui misit angelum
 suum, & eruit seruos suos qui crediderunt
 in eum, & verbum regis immutauerunt, &
 tradiderunt corpora sua ne seruirent, & ne
 adoraret omnem deum, excepto Deo suo.

96 * A me ergo positum est hoc decretum,
 vt omnis populus, tribus, & lingua quæ-
 cunque locuta fuerit blasphemiam contra
 Deũ Sidrac, Misac & Abdenago, dispereat,
 & domus eius vastetur. Neque enim est
 alius deus qui possit ita saluare.

97 * Tunc rex promouit Sidrac, Misac &
 Abdenago in prouincia Babylonis.

98 * Nabuchodonosor rex omnibus popu-
 lis, gentibus & linguis, qui habitant in vni-
 uersa terra, pax vobis multiplicetur.

99 * Signa & mirabilia quæ fecit apud me
 Deus excelsus. Placuit ergo mihi predicare

100 * Eius signa, quia magna sunt, & mirabi-
 lia eius, quia fortia, & regnum eius, quia re-
 gnum sempiternum, & potestas eius in ge-
 neratione & generationem.

CAP. IIII.

* EGO Nabuchodonosor quietus eram in
 A domo mea, & florens in palatio meo.

2 * Somnium vidi quod perterritum me,
 & cogitationes meæ in stratu meo, & vi-
 siones capitis mei conturbauerunt me.

3 * Et per me propositum est decretum, vt
 introducerentur in conspectu meo cuncti
 sapientes Babylonis, & vt solutionem son-
 nij indicarent mihi.

* בארין על לין חרטמיא אשפלא כשריא וגוריא
 וחלמא אמר אנה קדמיהון ופשרה לא מהודעין
 לי : ועד אחרין על קדמי דניאל די שמה
 בלטשאצר כשם אלהי ודי רוח אלהין קדישין
 בה וחלמא קדמוהי אמר :
 * בלטשאצר רב חרטמיא די אנה ידעת די רוח
 אלהין קדישין כך וכל רז לא אנסלך חזוי חלמי
 די חזיר ופשרה אמר :
 * וחזירא שיעל משכבי חזה הוית ואלו אילן
 בנו ארעא ורומה שגיא :
 * רברא אילנא ותקף ורומה יכטא לשמיא
 וחזותה לסוף כל ארעא :
 * עפיה שפיר ואנבה שגיא ומזון לכלא בה
 תחתיה תטלל חיות ברא ובענפיה ידרון צפרי
 שמיא ומנה יתזון כל בשרא :
 * חזה חזיר בחזירא שיעל משכבי ואלו עיר
 וקדישמן שמיא נחת :
 * קרא בחיל וכן אמר גדרו אילנא וקצצו ענפיה
 אתרו עפיה ובדרו אנבה תגד חיותא מן תחתיה
 וצפריא מן ענפיה :
 * ברם עקר שרשוהי בארעא שכו ובאסור די
 פרול ונחש בדתא די ברא ובטל שמיא יצטבע
 ועם חיותא חלקה בעשב ארעא :
 * לבבה מן אנשא ישנון ולבב חיוא יתיהב לה
 ושבעה עדנין יחלפון עלוהי :
 * בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא
 עד דברת די יגדעון חייא די שליט עליא
 במלכות אנשא ולמן די יצבא יתגנה ושפל
 אנשים יקים עליה :
 * דנה חלמא חזית אנה מלכא נבוכדנצר ואנתה
 בלטשאצר פשרא אמר כל קבל די כל חכימי
 מלכותי לא יכלין פשרא להודעותני ואנתה כהל
 די רוח אלהין קדישין כך :
 * אדין דניאל די שמה בלטשאצר אשתומם
 כשעה חדא ורעניה יבהלנה ענה מלכא ואמר
 בלטשאצר חלמא ופשרא אל יבהלך עגרא
 בלטשאצר ואמר מראי חלמא לשנאיך ופשרה
 לעריך :

* Tunc ingrediebatur arioli, magi, Chal-
 dæi, & aruspices, & somnium narraui in
 conspectu eorum, & solutionem eius non
 5 indicauerunt mihi. * Donec collega in-
 gressus est in conspectu meo Daniel, cui no-
 men Balthasar, secundum nomen dei me-
 qui habet spiritum deorum sanctorum in
 semetipso, & somnium coram ipso locu-
 6 tus sum. * Balthasar princeps ariolorum,
 quoniam ego scio quod spiritum sanctorum
 deorum habeas in te, & omne sacramen-
 tum nō est impossibile tibi, visiones som-
 7 niorum meorum quas vidi, & solutionem
 earum narra. * Visio capitis mei in cu-
 biculo meo, videbam, & ecce arbor in me-
 8 dio terræ, & altitudo eius nimia.
 * Magna arbor & fortis, & proceritas
 B eius contingens cælum. Aspectus illius erat
 usque ad terminos vniuersæ terræ.
 9 * Folia eius pulcherrima, & fructus eius
 nimius, & esca vniuersorum in ea. Subter
 eam habitabant animalia & bestię, & in
 ramis eius conuersabantur volucres cæli, &
 ex ea vescebatur omnis caro.
 10 * Videbam in visione capitis mei super
 stratum meum, & ecce vigil & sanctus de
 11 cælo descendit. * Clamauit fortiter & sic
 ait: Succidite arborem, & præcidite ramos
 eius; excutite folia eius, & dispergite fru-
 ctus eius; fugiant bestię quæ subter eam
 sunt, & volucres de ramis eius.
 12 * Veruntamen germen radicum eius in
 C terra finite, & alligetur vinculo ferreo, &
 æreo in herbis quæ foris sunt, & rore cæli
 tingatur, & cū feris pars eius in herba ter-
 13 ræ. * Cor eius ab humano commute-
 tur, & cor feræ detur ei, & septem tempo-
 ra mutentur super eum.
 14 * In sententia vigilum decretum est, &
 sermo sanctorum & petitio, donec cogno-
 scant viuentes, quoniam dominabitur ex-
 celsus in regno hominum, & cuiusque vo-
 luerit dabit illud, & humillimum homini
 constituerit super eum.
 15 * Hoc somnium vidi ego Nabuchode-
 nosor rex. Tu ergo Balthasar interpreta-
 tionem narra festinus; quia omnes sapien-
 tes regni mei non queunt solutionem edi-
 cere mihi. Tu autē potes; quia spiritus deo-
 rum sanctorum in te est.
 16 * Tunc Daniel, cuius nomen Balthasar,
 cœpit intra semetipsum tacitus cogitare
 quasi vna hora, & cogitationes eius con-
 turbabant eum. Respondens autem rex ait
 Balthasar, somnium & interpretatio eius
 non conturbent te. Respondit Baltha-
 far, & dixit: Domine mi, somnium his
 qui te oderunt, & interpretatio eius hosti-
 bus tuis sit.

* Et ingressi sunt incantatores, magi, Gaz-
reni, Chaldei, & somnium dixi ego in conspectu
eorum, & coniecturam eius non notam fece-
runt mihi.

* Donec venit Daniel, cuius nomen Bal-
tasar secundum nomen dei mei, qui spiritum Dei
sanctum in seipso habet, & somnium coram eo
dixi.

* Baltasar princeps incantatorum, quem
cognovi quod spiritus sanctus in te, & omne
mysterium non est impossibile tibi; audi visionem
somnii mei quod vidi, & coniecturam eius dic
mihi.

* Et visiones capitis mei in cubili meo; Vi-
debam, & ecce arbor in medio terra, & altitu-
do eius multa.

* Magnificata est arbor, & inualuit, &
altitudo eius pervenit usque ad celum, & lati-
tudo eius ad terminos terra.

* Et folia eius pulchra, et fructus eius mul-
tus, & cibus omnium in ea; & subter eam ha-
bitabant bestiae agrestes, & in ramis eius habi-
tabant aves cali; ex ea nutriebatur omnis
caro.

* Videbam in visione noctis in cubili meo,
& ecce vigil & sanctus de celo descendit.

* Et clamavit in fortitudine, & sic dixit:
Succidite arborem, & euellite ramos eius, &
excutite folia eius, & dispergite fructum eius;
commoveantur bestiae de subter eam, & aves de
ramis eius.

* Veruntamen germen radicum eius in terra
finite, & in vinculo ferreo & aereo, & in her-
ba que foris, & in rore cali pernoctabit, &
eam bestiis pars eius in herba terra.

* Cor eius ab hominibus commutabitur, &
bestia dabitur ei, & septem tempora muta-
buntur super eum.

* Per decretum vigilis sermo & verbum
sanctorum interrogatio, ut cognoscant viuen-
tes, quia Dominus est altissimus regni, & cui
videbitur dabit illud, & contemptum hominem
elevabit super ipsum.

* Hoc somnium vidi ego rex Nabuchodo-
nosor; & tu Baltasar coniecturam dic; quia
omnes sapientes regni mei non possunt coniectu-
ram eius manifestare mihi, tu autem Daniel po-
tes, quia spiritus Dei sanctus in te.

* Tunc Daniel, cuius nomen Baltasar, stu-
pefactus est quasi hora una, & cogitationes
eius conturbabant eum. Et respondit rex, &
ait: Baltasar somnium & coniectura ne con-
turbet te. Respondit Baltasar, & dixit: Do-
mine sit somnium odientibus te, & coniectura
eius inimicis tuis.

* καὶ εἰσεπορεύοντο ἐπασιδοὶ, μάγοι, γαζαρηνοὶ,
χαλδαῖοι, καὶ τὸ ἐνύπνιον εἶπα ἐγὼ ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ
τὴν σύγκρισιν αὐτῶν οὐκ ἐγνώρισά μοι.

* ἕως ἡλθεν δανιὴλ ὃ τὸ ὄνομα βαλτάσαρ κατὰ τὸ
ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, ὃς πνεῦμα θεοῦ ἅγιον ἐν ἐαυτῷ ἔχει,
καὶ τὸ ἐνύπνιον ἐνώπιον αὐτῶν εἶπα.

* βαλτάσαρ ὁ ἀρχὼν τῶν ἐπασιδῶν ὃν ἐγνων ὅτι
πνεῦμα ἅγιον ἐν σοί, & πᾶς μυστήριον οὐκ ἀδυνατεῖ σοί.
ἄκθον τὴν ὁρᾶσιν τοῦ ἐνυπνίου μου εἰδὼν, καὶ τὴν σύγ-
κρισιν αὐτῶν εἰπέ μοι.

* καὶ αἱ ὁρᾶσεις τῆς κεφαλῆς μου ἐπὶ τῆς κοίτης μου.
ἐθεώρουν, & ἰδὼν δένδρον ἐν μέσῳ τῆς γῆς, καὶ τὸ ὕψος αὐτῶν
πολὺ.

* ἐμεγαλυνήθη τὸ δένδρον καὶ ἰσχυρεν, καὶ τὸ
ὑψὸς αὐτοῦ ἐφθάρκεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸ κύτος αὐτῶν
εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς.

* καὶ τὰ φύλλα αὐτῶν ὡραῖα καὶ ὁ καρπὸς αὐτῶν πο-
λὺς, καὶ τροφὴ πτότων ἐν αὐτῷ, καὶ ὑπὸ κατώ αὐτῶν κα-
τεσκύων τὰ θηρία τὰ ἀγρία, καὶ ἐν τοῖς κλάδοις αὐτῶν
κατώκουν τὰ ὄρνεα τοῦ ἔρανος, ὥστε αὐτῶν ἐπέφετο πᾶσα
σὰρξ.

* ἐθεώρουν ἐν ὁρᾷ ματι τῆς νυκτὸς ἐπὶ τῆς κοί-
της μου, & ἰδὼν εἶρα καὶ ἄγινος ἀπ' ἔρανος κατέβη.

* καὶ ἐφώνησεν ἐν ἰσχύϊ καὶ οὕτως εἶπεν, ἐκκόψατε τὸ
δένδρον καὶ ἐκτίλατε τὸν κλάδους αὐτῶν, καὶ κτενίσατε
τὰ φύλλα αὐτῶν καὶ διασκορπίσατε τὴν καρπὸν αὐτῶν, σα-
λευθήτωσαν τὰ θηρία ὑποκάτωθεν αὐτῶν καὶ τὰ ὄρνεα
ἀπὸ τῶν κλάδων αὐτῶν.

* πλὴν τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν αὐτῶν ἐν τῇ γῇ ἐάσατε καὶ
ἐν δεσμῷ σιδηρῷ καὶ χαλκῷ, καὶ ἐν τῇ χλόῃ τῇ ἔξω καὶ
ἐν τῇ ῥόσῳ τοῦ ἔρανος ἀνλωθήσεται, καὶ μὴ τῶν θηρίων ἢ
μερὶς αὐτῶν ἐν τῷ χορτῷ τῆς γῆς.

* ἡ καρδία αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀλλοιωθήσεται.
καὶ καρδία θηρίου δοθήσεται αὐτῶν καὶ ἐπὶ αἰετοὶ ἀλ-
λαγήσονται ἐπ' αὐτόν.

* διὰ συγκρίματος εἰρὸς ὁ λόγος καὶ ῥῆμα ἁγίων τὸ
ἐπερώτημα, ἵνα γινώσκῃ τὸ ζῶντες, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ ὑψίστος
τῆς βασιλείας. καὶ ὃ ἐδὴ δόξα δώσει αὐτῷ, καὶ ὥστε δέ-
νωμα ἀνθρώπων ἀναστήσει ἐπ' αὐτήν.

* τοῦτο τὸ ἐνύπνιον εἶδον ἐγὼ ὁ βασιλεὺς ναβουχοδο-
νόσωρ, καὶ σὺ βαλτάσαρ τὸ σύγκριμα εἶπον, ὅτι πᾶντες
οἱ τοῦ βασιλείας μου ἐδιώκοντο τὸ σύγκριμα
αὐτῶν δηλωταί μοι, σὺ δὲ δανιὴλ διώσασαι, ὅτι πνεῦμα
θεοῦ ἅγιον ἐν σοί.

* τότε δανιὴλ ὃ τὸ ὄνομα βαλτάσαρ, ἀπηνέωθη ὥστε
ὥραν μίαν, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν συνετάρασον αὐ-
τόν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν, βαλτάσαρ τὸ
ἐνύπνιον & ἡ σύγκρισις μὴ καταποδίσάτω σε. ἀπεκρίθη
βαλτάσαρ καὶ εἶπεν, κύριε, ἔσω τὸ ἐνύπνιον τοῖς μετῴ-
σιν σε, καὶ ἡ σύγκρισις αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς σου.

17 * אֵילָנָא דִּי חַיִּית דִּי רַבְרָא וְתַקְפָּה וְרוּמָה יִמְטָא
לְשִׁמְיָא וְחַזְוֹתָהּ לְכָל אֲרַעָא :

18 * וְעַפְיָהּ שְׁפִיר וְאַנְבָּה שְׁנִיָּא וּמִזֶּזֶן לְכָל־בְּהֵמָה
תַּחְתּוּהִי תְדוּר חַיִּית בְּרָא וּבְעִנְפֹהִי יִשְׁכְּנֵן צִפְרִי
שְׁמִיָּא :

19 * אֲנָתָה הוּא מַלְכָּא דִּי רַבִּית וְתַקְפָּה וְרַבּוּתָּךְ רַבָּה
וּמְטָרָא לְשִׁמְיָא וּשְׁלֹטְנָךְ לְסוּף אֲרַעָא :

20 * וְדִי חוּזָא מַלְכָּא עִיר וְקִדְשָׁהּ נְחִירָא מִן־שְׁמִיָּא
וְאָמַר גְּדוּ אֵילָנָא וְחַבְלוּהִי בְרוֹם עֵקֶר שְׂרִשׁוּהִי
בְּאֲרַעָא שְׁיָקוּ וּבְאֶסּוּר דִּי־פְרוֹל וְחָשׁ בְּדַתְאָא דִּי
בְּרָא וּבִטֵּל שְׁמִיָּא יִצְטָבַע וְעַם חַיִּית בְּרָא חֲלָקָהּ עַד
דִּי־שִׁבְעָה עֲדָנִין יִחְלְפוּן עָלֶיהָ :

21 * דְּנִרָּא פִּשְׁרָא מַלְכָּא וּגְזֵרָתָא עָלָא הִיא דִּי מִטָּת
עַל־מַרְאֵי מַלְכָּא :

22 * וְלֹךְ טְרִדִין מִן־אֲנָשָׁא וְעַם חַיִּית בְּרָא לְהוֹרָה
מִדְּרָךְ וְעִשְׂבָּא כְּתוּרִין לֹךְ יִטְעֲמוּן וּמִטֵּל שְׁמִיָּא לֹךְ
מִצְבָּעִין וּשְׁבָעָה עֲדָנִין יִחְלְפוּן עָלֶיהָ עוֹ דִּי תִנְדַּע
דִּי־שְׁלִיט עָלֶיהָ בְּמַלְכוּתָא אֲנָשָׁא וּלְמֵן דִּי יִצְבָּא
יִתְנַבֵּה :

23 * וְדִי־אָמַר לְמִשְׁבַּק עֵקֶר שְׂרִשׁוּהִי דִּי אֵילָנָא
מַלְכוּתָךְ לֹךְ קִימָה מִן־דִּי תִנְדַּע דִּי שְׁלֹטֵן שְׁמִיָּא :
24 * לְהֵן מַלְכָּא מַלְכִּי יִשְׁפֹּר עָלֶיךָ וְחֲטִיךְ בְּצַדְקָה פֹּרֵק
וְעוֹיְתָךְ בְּמַחֲן עֲנִין הֵן תִּהְיֶה אֲרַכָּא לְשִׁלּוּתָךְ :

25 * כֹּלָא מְטָא עַל־נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא :

26 * לְקִצְרָא יִרְחִין תְּרֵי עֶשְׂרֵי עָל־הֵיכַל מַלְכוּתָא דִּי
בְּבֵל מַחְלָךְ הָוָה :

27 * עֲנָה מַלְכָּא וְאָמַר הֲלֹא־דָא הִיא בְּבֵל רַבְתָּא דִּי־
אֲנָה בְּנִיתָהּ לְבֵית מַלְכוּתָא בְּתַקְפָּה חֲסָנִי וּלְיָקָר הֲדָרִי :

28 * עוֹד מַלְתָּא בְּפִס מַלְכָּא קַל מִן־שְׁמִיָּא נָפַל לֹךְ
אֲמַרִין נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא מַלְכוּתָהּ עַד־מָנָךְ :

29 * וּמִן־אֲנָשָׁא לֹךְ טְרִדִין וְעַם חַיִּית בְּרָא מִדְּרָךְ
עִשְׂבָּא כְּתוּרִין לֹךְ יִטְעֲמוּן וּשְׁבָעָה עֲדָנִין יִחְלְפוּן
עָלֶיהָ עַד־דִּי תִנְדַּע דִּי־שְׁלִיט עָלֶיהָ בְּמַלְכוּתָא אֲנָשָׁא
וּלְמֵן דִּי־יִצְבָּא יִתְנַבֵּה :

30 * בְּהַ שְׁעָתָא מַלְתָּא סְפָרָא עַל־נְבוּכַדְנֶצַּר וּמִן־
אֲנָשָׁא טְרִיד וְעִשְׂבָּא כְּתוּרִין יִאכֹל וּמִטֵּל שְׁמִיָּא
נִשְׁמָה יִצְטָבַע עַד־דִּי שְׁעָרָה בְּנִשְׁרִין רַבָּה וּטְפְרוּהִי
בְּצִפְרִין :

17 * Arborem quam vidisti sublimē atque
D robustam, cuius altitudo pertingit ad cæ-
lum, & aspectus illius in omnem terram.

18 * Et rami eius pulcherrimi, & fructus
eius nimius, & esca omnium in ea; subor-
cam habitantes bestię agri, & in ramis eius
commorantes aves cæli.

19 * Tu es rex, qui magnificatus es & in-
ualuisti, & magnitudo tua crevit & perue-
nit usque ad cælum, & potestas tua in ter-
minos vniuersę terrę.

20 * Quòd autem vidit rex vigilem & san-
E ctum descendere de cælo, & dicere: Succi-
dite arborem & dissipate illam; attamen ger-
men radicum eius in terra dimittite, & vin-
ciatur ferro & ære in herbis foris, & rore
cæli conspergatur, & cum feris sit pascu-
eius, donec septem tempora mutantur su-
per eum.

21 * Hęc est interpretatio sententię Altissi-
mi, quę peruenit super dominum meum
regem.

22 * Eiicient te ab hominibus, & cū bestiis
ferisque erit habitatio tua, & fœnū vt bos
comedes, & rore cæli infunderis. Septem
quoque tempora mutabuntur super te, do-
nec scias quòd dominetur Excelsus super
regnum hominum, & cuicunque voluerit
det illud. * Quòd autem pręcepit vt re-
linqueretur germen radicum eius, id est ar-
boris, regnum tuum tibi manebit, postquā
cognoueris potestatem esse cælestem.

24 * Quamobrę rex consilium meum pla-
ceat tibi, & peccata tua elemosynis redi-
me, & iniquitates tuas misericordiis pau-
perum; forsitan ignoscet Deus delictis tuis.

25 * Omnia hęc venerunt super Nabucho-
26 donosor regem. * Post finem mensium
duodecim in aula Babylonis deambulabat.

27 * Responditque rex, & ait: Nonne hęc
F est Babylon ciuitas magna, quam ego ædi-
ficaui in domum regni in robore fortitu-
dinis meę, & in gloria decoris mei?

28 * Cumque sermo adhuc esset in ore re-
gis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabe-
chodonosor rex: Regnum tuum transibit
à te. * Et ab hominibus eiicient te.

29 * & cum bestiis & feris erit habitatio tua.
Fœnum quasi bos comedes, & septem
tempora mutabuntur super te, donec scias
quòd dominetur Excelsus in regno homi-
num, & cuicunque voluerit det illud.

30 * Eadem hora sermo completus est su-
per Nabuchodonosor, & ex hominibus
abiectus est, & fœnum vt bos comedit, &
rore cæli corpus eius infectum est, donec
capilli eius in similitudinem aquilarum
crescerent, & ungues eius quasi ungues
auium.

¹⁷ Arbor quam vidisti magnificatam & fortificatam, cuius altitudo peruenit in cælum, et latitudo eius in omnem terram.

¹⁸ Folia eius florida, & fructus eius multus, & cibus omnibus in ea; subter eam habitabant bestie agrestes, et in ramis eius habitabant aues celi.

¹⁹ Tu es rex; quia magnificatus es & inuallisti, & magnitudo tua magnificata est, et peruenit ad cælum, & dominatio tua in terminos terre. ²⁰ Et quia vidit rex vigilem & sanctum descendentem de cælo, & dixit: Euellite arborem, & corrumpite illam; veruntamen germen radicis eius in terra sinite, & in vinculo ferreo, & are, & in herba qua foris, & in rore calis pernoctabit, & cum bestiis agrestibus pars eius, donec septem tempora mutantur super illam.

²¹ Hoc coniectura eius rex; & decretum Altissimi est, quod peruenit super dominum meum regem. ²² Et te expellent ab hominibus, & cum bestiis agrestibus erit habitatio tua. Et herba quasi bouem cibabunt te, et de rore calis habitatio tua erit; & septem tempora mutabuntur in te, donec scias quia dominetur Altissimus regni hominum, & cui visum fuerit dabit ipsum.

²³ Et quia dixit: Sinite plantam radicem arboris in terra, regnum tuum tibi manet, ex quo cognoueris potestatem caelestem.

²⁴ Propterea rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua in elemosynis redime, et iniquitates tuas in misericordiis pauperum. forsitan erit longanimis delictis tuis.

²⁵ Hac omnia peruenerunt super Nabuchodonosor regem.

²⁶ Post duodecim menses in aula regni eius in Babylone deambulans,

²⁷ Respondit rex, & ait: Nonne hæc est Babylonia magna quam ego edificauit in domum regni in robore fortitudinis meæ, in honorem gloriæ meæ?

²⁸ Adhuc sermone in ore regis existente, vox de cælo facta est: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex; Regnum tuum transiit à te, & ab hominibus te expellent.

²⁹ Et cum bestiis agrestibus habitatio tua, & sicut quasi bouem cibabunt te, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus regni hominum, & cui videtur dabit illud.

³⁰ Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ab hominibus expulsus est, et sicut ut bos comedit, & à rore calis corpus eius intinctum est, donec capilli eius quasi leonum magnificati sunt, & ungues eius quasi auium.

¹⁷ τὸ δένδρον ὃ εἶδες ὅτι μεγαλιώθει καὶ ὁ ἰσχυρὸς ἐπὶ τοῦ ὕψους ἐφθασεν εἰς τὸ ἔρεινον, ὅτι τὸ κύτος αὐτοῦ εἰς πάντας τὴν γῆν. ¹⁸ καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ ὡς θάλασσά, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολὺς, ὅτι τρεφὴν πάντων ἐν αὐτῷ, ὑποκάτω αὐτοῦ κατόικουν τὰ θηρία τὰ ἀγρία, καὶ ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατεσκήνου τὰ ὄρνεα τοῦ ἔρεινου.

¹⁹ σὺ εἶ βασιλεὺς ὅτι ἐμεγαλιώθης καὶ ἰσχυρὰς, καὶ ἡ μεγαλωσύνη σε ἐμεγαλιώθη καὶ ἐφθασεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ κυρία σε εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς.

²⁰ καὶ ὅτι εἶδεν ὁ βασιλεὺς εἶρ καὶ ἄγιον καὶ ταβάνοντα ἐν τῷ ἔρεινῳ, καὶ εἶπεν· ἐκλίνατε τὸ δένδρον καὶ διαφθείρατε αὐτό, πλην τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ ἐάσατε, καὶ ἐν δεσμῷ σιδηρῷ καὶ χαλκῷ καὶ ἐν τῇ χλόῃ τῇ ἔξω, καὶ ἐν τῇ δρόσῳ τοῦ ἔρεινου ἀλιωθήσεται, ὅτι μετὰ θηρίων ἀγρίων ἡ μερὶς αὐτοῦ ἕως ἐπὶ αἰῶνος ἀλλοιωθήσεται ἐπ' αὐτό. ²¹ τοῦτο ἡ σύγκρισις αὐτοῦ βασιλεὺς καὶ σύγκριμα ὕψους ἐστὶν ὃ ἐφθασεν ἐπὶ τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα.

²² καὶ σὲ ἐκδιώξουσιν ἀπὸ πάντων ἀνθρώπων, καὶ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἔσται ἡ κατοικησὶς σου. ὅτι χορτὸν ὡς βοὴν ψωμιούσιν σε, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ ἔρεινου ἀλιωθήσεται, ὅτι ἐπὶ αἰῶνος ἀλλοιωθήσεται ἐπὶ σὲ ἕως ὅτι γνώσῃ ὅτι ὁ ὕψις τῆς βασιλείας πάντων ἀνθρώπων, καὶ ὃ ἐδὴν δόξῃ δώσει αὐτήν.

²³ καὶ ὅτι εἶπεν, ἐάσατε τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν τοῦ δένδρου ἐν τῇ γῇ, ἡ βασιλεία σου οὕτως ἀφ' ἧς δὴ γνώσῃ τὴν ἐξουσίαν τὴν ἐπερείον.

²⁴ διὰ τοῦτο βασιλεὺς ἡ βελήμη ἀρεσάτω σοι, καὶ τὰς ἀμαρτίας σε ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀδικίας σε ἐν οἰκτιρμοῖς πνήτων. ἴσως ἔσται μακρόθυμος τοῖς ὡς ἀπώμασί σε. ²⁵ ταῦτα πρῶτα ἐφθασεν ἐπὶ ναβουχοδονόσω τὸν βασιλέα.

²⁶ μετὰ δωδεκάμηνον ἐπὶ τὰ ναυὰ βασιλείας αὐτοῦ ἐν βαβυλῶνι περπατῶν.

²⁷ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν· ἔχ' αὐτὴ ἐστὶν βαβυλῶν ἡ μεγάλη ἡ ἐγὼ ὡκοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῇ κρατεῖ ἰσχύϊ μου εἰς πμὴν τῆς δόξης μου.

²⁸ ἐπὶ τοῦ λόγου ἐν τῷ σώματι τοῦ βασιλέως ὄνθη, φωνὴ ἀπ' ἔρεινου ἐγένετο· σοι λέγεται ναβουχοδονόσῳ βασιλεὺς ἡ βασιλεία σου παρήλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ πάντων ἀνθρώπων σε ἐκδιώξουσιν.

²⁹ ὅτι μετὰ θηρίων ἀγρίων ἡ κατοικία σου, καὶ χορτὸν ὡς βοὴν ψωμιούσιν σε, καὶ ἐπὶ αἰῶνος ἀλλοιωθήσεται ἐπὶ σὲ, ἕως ὅτι γνώσῃ ὅτι κυριεύει ὁ ὕψις τῆς βασιλείας πάντων ἀνθρώπων, καὶ ὃ ἐδὴν δόξῃ δώσει αὐτήν.

³⁰ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος συνετελέσθη ἐπὶ ναβουχοδονόσω. καὶ ἀπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ χορτὸν ὡς βοὴν ἥσκειεν, ὅτι ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ ἔρεινου τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβόσκη, ἕως αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡς λεόντων ἐμεγαλιώθησαν, ὅτι ὄνυχες αὐτοῦ ὡς ὀρνέων.

* ולקצרת יומיא אנא נבוכדנצר עיני לשמיא
נטלת ומנדעי עלי יתוב ולעליא ברכת ולחי עלמא
שבחת והדרת די שלטנה שלטן עלם ומלכותה
עם דרודר:

* וכל דארי אדעא כלה חשיבין וקמציא עבד
בחיל שמיא ודארי אדעא ולא איתי די ימחא
בירה ויאמר לה מה עבדת:

* בה זמנא מנדעי יתוב עלי וליקר מלכותי הדר
וזיוי יתוב עלי ולי דבר די ורברבני יבעון ועל
מלכותי התקנת ורבוית ירה חוספת לי:

* כען אנא נבוכדנצר משבח ומרומם ומהדר
למלך שמיא די כל מעבדוהי קשוט וארחתה דין
ודי מהלכין בגוה יכל להשפלה:

ה

* בלשאצר מלכא עבד לחם רב לרברבנוהי
אלה ולקבל אלפא חמרא שתה:

* בלשאצר אמר בטעם חמרא להיתיה למאני
דהבא וכספא די הנפק נבוכדנצר זכוהי מן

וזיכלא די בירושלם וישתון בהון מלכא ורברבנוהי
שגלתה ולחנתה:

* באדין היתיו מאני דהבא
די הנפיקו מן היכלא די בית אלהא די בירושלם
ואשתיו בהון מלכא ורברבנוהי שגלתה ולחנתה:

* אשתיו חמרא ושבחו לאלהי דהבא וכספא
נחשא פרזלא אעא ואבנא:

* בה שעתה נפקו אצבען די יד אנש וכתבן
לקבל נברשתא על גירא די כתל היכלא די מלכא
ומלכא חזה פס ידא די כתב:

* אדין מלכא זיוהי שנוהי ורעיונהי יבהלגה
וקטרי חרצה משתרין וארכבתה דא לדא נקשן:

* קרא מלכא בחיל להעלה לאשפא כשריא
וגזריא ענה מלכא ואמר לחכימי בבל די כל אנש
די יקרה כתבה דנה ופשרה יחונני ארגונא ילבש
והמונכא די דהבא על צוארה ותלתי במלכותא
ישלט:

* אדין עללין כל חכימי מלכא ולא כהלין כתבא
למקרא ופשרא להודעה למלכא:

* אדין מלכא בלשאצר שניא מתבהל וזיוהי שנין
עלוהי ורברבנוהי משתבשין:

31 31 * Igitur post finem dierum ego Nabucho-
G donosor oculos meos ad caelum leuavi, &
sensus meus redditus est mihi, & Altissimo
benedixi, & viuentem in sempiternum lau-
daui & glorificaui; quia potestas eius pote-
tas sempiterna, & regnum eius in genera-
32 32 tione & generatione. * Et omnes habita-
tores terrae apud eum in nihilum reputati
sunt. Iuxta voluntatē enim suam facit tam
in virtutibus caeli quā in habitatoribus
terræ, & non est qui resistat manui eius, &
33 33 dicat ei: Quare fecisti? * In ipso tempore
sensus meus reuersus est ad me, & ad hono-
rem regni mei decoremq; perueni, & figura
mea reuersa est ad me, & optimates mei &
magistratus mei requisierunt me, & in regno
meo restitutus sum, & magnificentia am-
34 34 plior addita est mihi. * Nunc igitur ego
Nabuchodonosor laudo, & magnifico, &
glorifico regem caeli; quia omnia operatus
vera, & omnes viæ eius iudicia; & gradien-
tes in superbia potest humiliare.

CAP. V.

1 B Althasar rex fecit grande conuiuium
A optimatibus suis mille, & vnusquisque
secundum suam bibebat ætatem.

2 * Precepit ergo iam temulentus, vt affer-
rentur vasa aurea & argentea, quæ asporta-
uerat Nabuchodonosor pater eius de tem-
plo quod fuit in Hierusalem, vt biberet in
eis rex & optimates eius, vxoresque eius, &

3 concubinae. * Tunc allata sunt vasa aurea,
quæ asportauerat de templo quod fuerat in
Hierusalem, & biberunt in eis rex, & opti-
mates eius, vxores & concubinae illius.

4 * Bibebant vinū, & laudabant deos suos
aureos, & argenteos, & æreos, ferreos, li-
gneosque, & lapideos.

5 * In eadem hora apparuerunt digiti quasi
manus hominis scribentis contra candela-
brū in superficie parietis aulae regiae. Et rex
aspiciebat articulos manus scribentis.

6 * Tunc facies regis cōmutata est, & cogi-
B tationes eius conturbabant eum, & com-
pages renū eius soluebantur, & genua
eius ad se inuicem collidebantur.

7 * Exclamauit itaque rex fortiter, vt in-
troducerent magos, Chaldeos & aruspices.
Et loquens rex, ait sapientibus Babylonis:
Quicumque legerit scripturam hanc, & in-
terpretationem eius manifestam mihi fe-
cerit, purpura vestietur, & torquē aureā ha-
bebit in collo, & tertius in regno meo erit.

8 * Tunc ingressi omnes sapientes regis
non potuerunt nec scripturam legere, nec
interpretationem eius indicare regi.

9 * Vnde rex Balthasar satis conturbatus
C est, & vultus illius immutatus est. Sed &
optimates eius turbabantur.

* Et post finem dierum ego Nabuchodonosor
oculos meos in calum levavi, et mens mea ad me
reversa est, et Altissimo benedixi, et viventem
in secula laudavi et glorificaui, quia potestas eius
potestas aeterna, et regnum eius in generatione
et generationem. * Et omnes habitantes ter-
ram quasi nihil reputati sunt. Et secundum vo-
luntatem suam facit in virtute cali et in habi-
tatione terra; et non est qui resistat manui eius,
et dicit ei: Quid fecisti?

* Eo tempore mens mea reversa est ad me, et
ad honorem regni mei veni, et forma mea re-
versa est ad me. Et tyranni mei et optimates mei
quaesierunt me, et in regnum meum confortatus
sum, et magnitudo amplior addita est mihi.

* Nunc ergo ego Nabuchodonosor laudo et
superexalto et glorifico regem cali; quia omnia
opera eius vera, et semita eius iudicia, et om-
nes ambulantes in superbia potest humiliare.

CAP. V.

Baltasar rex fecit cenam magnam optimati-
bus viris millenariis, et coram mille vinum.
bibens

* Baltasar dixit in gustu vini, ut afferretur
vasa aurea et argentea, quae asportavit Nabu-
chodonosor pater eius de templo quod in Hieru-
salem; et bibant in eis rex et optimates eius,
et concubina eius, et concubini eius.

* Et allata sunt aurea vasa et argentea, quae
asportavit de templo Dei quod in Hierusalem;
et bibebant in eis rex, et optimates eius, et
concubina eius, et concubini eius.

* Bibebant vinum, et laudauerunt deos
aureos, et argenteos, et aereos, et ferreos, et
lignos, et lapideos.

* In eadem hora exierunt digiti manus ho-
minum, et scribebant contra lampadem in su-
perficie parietis domus regis. Et rex videbat ar-
ticulos manus scribebantis.

* Tunc rex immutatus est, et cogitationes
eius conturbauerunt eum, et compages lum-
borum eius soluebantur, et genua eius collide-
bantur.

* Et clamavit rex in fortitudine, ut intro-
ducerentur magi, et Chaldaei, et aruspices.
Et dixit sapientibus Babylonis: Quicumque le-
gerit scripturam hanc, et coniecturam eius no-
tam fecerit mihi, purpura vestietur, et torques
aurea super collum eius, et tertius in regno meo
imperabit.

* Et ingressi sunt omnes sapientes regis, et
non potuerunt scripturam legere, neque conie-
cturam manifestare regi.

* Et rex Baltasar conturbatus est, et for-
ma eius immutata est in eo, et optimates eius
conturbati sunt.

* καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν, ἐγὼ ναβουχοδονόσωρ ὁ
ὀφθαλμὸς μου εἰς τὸν οὐρανὸν ἔβαλον, καὶ αἱ φρονεῖς μου ἐπὶ
ἐμὲ ἐπέσραψαν, καὶ τὰ ὕψιστ' ἠνυλόγησα, καὶ τὰ ζῶντι
εἰς τὸν αἰῶνα ὡςσα καὶ ἐδόξασα, ὅτι ἡ θεοσία αὐτῆς
θεοσία αἰώνιος, καὶ ἡ βασιλεία αὐτῆς εἰς γένεον καὶ γένεον.

* καὶ πάντες καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν, ὡς ἐδὲν ἐλογίσθη-
σαν, καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς ποιεῖ ἐν τῇ δυνάμει καὶ ἐρα-
νοῦ, καὶ ἐν τῇ κατεκίαι τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιπεί-
σεται τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐρεῖ αὐτῇ, τί ἐποίησας;

* αὐτῇ τὰ καιρὰ αἱ φρονεῖς μου ἐπέσραψαν ἐπ' ἐμὲ,
καὶ εἰς τὴν πμὴν τῆς βασιλείας μου ἦλθον, καὶ ἡ μορφή μου ἐ-
πέσραψεν ἐπ' ἐμὲ, καὶ οἱ τυραννοὶ μου καὶ οἱ μεγιστάνες μου
ἐζήτησαν με, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἐκραταρώθη, καὶ

μεγαλωσυνή πρὸς ὅλην τὴν γῆν. καὶ ἐν ἐγὼ
ναβουχοδονόσωρ αἰνῶ καὶ ὑπερυψώ καὶ δοξάζω τὴν βα-
σιλείαν τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πᾶσι ταῖς ἐργα αὐτοῦ ἀληθινὰ, καὶ
αἱ τέξεις αὐτῆς κρείσσεις, καὶ πᾶσι τοῖς πορφυρομένοις ἐν
ὑπερηφάνειᾳ δυνάμει ταπεινώσεται.

Ε

* Βασιλῆαρος ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν δαῖπνον μέγα τοῖς
μεγιστοῖς ἀνδράσι χιλιάρχοις, καὶ ἄλλοις τῶν χιλίων ὁ
οἶνος. πίνων * βασιλῆαρος εἶπεν ἐν τῇ γούρῃ οἶνον, καὶ ἐ-
συνέκλειν τὰ σκῆπη τὰ χρυσὰ καὶ τὰ ἀργυρᾶ ἀπὸ τῆς ἐκείνης
ναβουχοδονόσωρ ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐν τῇ ναῦ ἐν ἱερουσαλὴμ.

καὶ πῆλθον ἐν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ,
καὶ αἱ παλλακαὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὁδοῦχοι αὐτοῦ. καὶ ἐκείνη
συνέκλειν τὰ χρυσὰ σκῆπη καὶ τὰ ἀργυρᾶ ἀπὸ τῆς ἐκείνης
ἐν τῇ ναῦ ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐπῆλθον ἐν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ
οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ, καὶ αἱ παλλακαὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ὁδοῦχοι αὐτοῦ.

* ἐπῆλθον οἶνον, καὶ ἤνεσαν οὗτοι θεοὶ οὗτοι χρυσοὶ καὶ
οὗτοι ἀργυροὶ καὶ χαλκοὶ καὶ σιδηροὶ καὶ ξυλῖνες καὶ λιθῖνες.
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐξῆλθον δακτύλοι χερῶν ἀνθρώπων,
καὶ ἔγραφον κατὰ τὴν λαμπάδα ἐπὶ τὸ κονίαμα
τοῦ τοίχου τῆς οἰκῆς τοῦ βασιλέως. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐθεώρει
οὗτοι ἀσφαλαῖς τῆς χειρὸς τῆς γραφῆς.

* ὅτε ὁ βασιλεὺς ἠλλοιώθη, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ
συνετάρασαν αὐτόν. καὶ οἱ σκεῖποι τοῦ σώματος αὐτοῦ
διελύοντο, καὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ συνεκρούοντο.

* καὶ ἐβόησεν ὁ βασιλεὺς ἐν ἰσχύϊ καὶ εἰσερχομένων τῶν
μάγων, καὶ οὗτοι χαλδαῖοι, καὶ οὗτοι γαζαρίωνες. καὶ
εἶπεν τοῖς θεοῖς βαβυλωνίων· ὅς δὴ ἀναγνώ τὴν γρα-
φὴν ταύτην καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνώσιν μοι, πορ-
φύραν ἐνδύσε. καὶ ὁ μαυρὸς ὁ χρυσοὺς ἐπὶ τὸν πρῶτον
λαὸν αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ μου ἀρχῆς.

* καὶ εἰσεπορεύοντο πάντες οἱ θεοὶ τοῦ βασιλέως, καὶ
οὐκ ἠδυνάοντο τὴν γραφὴν ἀναγνῶναι ἐν τῇ σύγκρισιν
γνώσιν τῶν βασιλέων. καὶ ὁ βασιλεὺς βασιλῆαρος
ἐταράχθη, καὶ ἡ μορφή αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπ' αὐτῶν, καὶ οἱ
μεγιστάνες αὐτοῦ συνετάρασαν.

10 * מלכתא לקבל מלי מלכא ורב רבנוהי לביר
משתא עללת ענת מלכתא ואמרת מלכא לעלמין
חיי אל יבהלוך רעיונך ויוך אל ישתנו:

11 * איתי גבר במלכותך די רוח אלהין קדישין בה
וביומי אבוד נהירו ושכלתנו וחכמה כחכמה
אלהין השתכח בה ומלכא נבכדנצר אבוד רב
חרטמין אשפין כשדאין גורין הקימה אבוד
מלכא:

12 * כל קבל די רוח יתירא ומנדע ושכלתנו מפשר
חלמין ואחיות אחידן ומשרא קטרין השתכח
בה בדניאל די מלכא שם שמה בלשאצר
בען דניאל יתקרי ופשרה יתחור:

13 * באדין דניאל העל קדם מלכא ענה מלכא
ואמר לדניאל אנתה הוה דניאל די מן בני
גלותא די יהוד די היתי מלכא אבי מן יהוד:

14 * ושמעת עליך די רוח אלהין בך ונהירו ושכלתנו
וחכמה יתירא השתכח בך:

15 * וכען העלו קדמי חבימא אשפא די כתב
דנה יקרוז ופשרה להודעתני ולא כהלין פשר
מלתה להחור:

16 * ואנה שמערת עליך די תוכל פשרין למפשר
וקטרין למשרא בען הן תוכל כתב למקרא
ופשרה להודעתני ארגנא רל בשוה מונכא
די דהבא על צוארך ורלתה במלכותה
תשלט:

17 * באדין ענה דניאל ואמר קדם מלכא מתנתך
לך להוין ונבזביתך לאחרן הב ברס כתבא אקרא
למלכא ופשרה אהודענה:

18 * אנתה מלכא אלהא עליא מלכותא ורבותא
ויקרא וחדרא יהב לנבכדנצר אבוד:

19 * ומן רבוצא די יהב לה כל עממא אמיא
ולשניא הוה ואעין ודחלין מן קדמוהי די הוה
צבא הוה קטל ודי הוה צבא הוה מחא ודי הוה
צבא הוה מרים ודי הוה צבא הוה
משפל:

20 * וכדי רם לבברה ורוחה תקפח לרועה
הנחר מן ברסא מלכותה ויקרה ורועה
מנה:

10 * Regina autem pro re quæ acciderat regi & optimatibus eius, domum conuulsi ingressa est, & proloquens ait: Rex in æternum uiue. Non te conturbet cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur.

11 * Est vir in regno tuo, qui spiritum sanctorum sanctorum habet in se, & in diebus patris tui sciētia & sapientia inuentæ sunt in eo. Nam & rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum, incantatorum, Chaldæorum, & aruspicum constituit eum. Pater inquam tuus o rex.

12 * Quia spiritus amplior, & prudentia, intelligentiaque, & interpretatio somniorum, & ostensio secretorum, ac solutionum inuentæ sunt in eo, hoc est, in Daniele, cui rex posuit nomē Balthasar. Nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit.

13 * Igitur introductus est Daniel coram Rege. Ad quem præfatus rex, ait: Tu es Daniel de filiis captiuitatis Iudæ, quem adduxerat pater meus rex de Iudæa?

14 * Audiui de te, quoniam spiritum sanctorum habes; scientia, intelligentiaque ac sapientia ampliores inuentæ sunt in te.

15 * Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes, magi, ut scripturam hanc legerent, & interpretationem eius indicarent mihi, & nequiverunt sensum huius sermonis edicere.

16 * Porro ego audiui de te, quod possis obscura interpretari, & ligata dissolvere. Si ergo vales scripturam legere, & interpretationem eius indicare mihi, purpura vestieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris.

17 * Ad quem respondens Daniel, ait: Eram rege. Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da. Scripturam autem legam tibi rex, & interpretationem eius ostendam tibi.

18 * O rex, Deus altissimus regnum & magnificentiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo.

19 * Et propter magnificentiam, quam dederat ei, vniuersi populi, tribus & linguis tremebant & metuebant eum. Quos volebat interficere, quos volebat percutere, quos volebat exaltare, & quos volebat humiliare.

20 * Quando autem eleuatum est cor eius, & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de folio regni sui, & gloria eius ablata est.

⁹ Et regina ingressa est in domum coñutū, ¹⁰ & respondit regina & dixit: Rex in æternum vivet. Non conturbent te cogitationes tue, & forma tua non mutetur.

¹¹ Est vir in regno tuo, in quo spiritus Dei fuit, & in diebus patris tui vigilantia & intellectus, & sapientia, ut sapientia Dei inveniatur in eo. Et rex Nabuchodonosor pater tuus principem incantatorum, magorum, Chaldeorum, aruspicum constituit eum.

¹² Quia spiritus amplior in eo: & prudentia, & intellectus, coniectura, cognoscens somnia, et annuncians occulta, & solvens ligaturas Daniel: & rex imposuit ei nomen Baltasar. Nunc ergo vocetur, & coniecturam eius annuntiabit tibi.

¹³ Tunc Daniel introductus est coram rege, & dixit rex Daniel: Tu es Daniel de filiis captivitatis Iudæ quam adduxit rex pater meus?

¹⁴ Audiui de te, quoniam spiritus Dei sancti in te: & vigilantia, & intellectus, & sapientia abundanter inuenta est in te.

¹⁵ Et nunc ingressi sunt in conspectu meo sapientes, magi, Gazarenii, ut scripturam hanc legant, & coniecturam eius notam faciant mihi, & non potuerunt annunciare mihi.

¹⁶ Et ego audiui de te, quia potes coniecturas coniectare. Nunc ergo si potueris scripturam hanc legere, & coniecturam eius notam facere mihi, purpuram indues, & torques aurea erit super collum tuum, & tertius in regno meo imperabis.

¹⁷ Tunc respondit Daniel, & dixit in conspectu regis: Dona tua tibi sint, & munus domus tue alteri da; ego autem scripturam legam regi, & coniecturam eius notam faciam tibi.

¹⁸ Rex, Deus altissimus regnum & magnificentiam, & honorem, & gloriam dedit Nabuchodonosor patri tuo.

¹⁹ Et de magnificentia, quam dedit ei, omnes populi, tribus, lingue, erant tremantes & timebant eum. Quos volebat ipse interficere, & quos volebat ipse percutiebat, & quos volebat ipse exaltabat, & quos volebat ipse humiliabat.

²⁰ Et quando exaltatum est cor eius, & spiritus eius confortatus est ut superbiret, depositus est a throno regni sui, & honor ablatum est ab eo.

¹⁰ καὶ ἡ βασίλισσα εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πότου, καὶ ἀπεκρίθη ἡ βασίλισσα ἔειπεν βασιλεῦ εἰς ὅτ' αἰῶνας ζῇσι, μὴ ταράσσῃς σε αὐτὸν σε ὅτι διαλογισμοὶ σοῦ, καὶ ἡ μορφή σου μὴ ἀλλοιῇται.

¹¹ ἔστιν δυνὴς ἐν τῇ βασιλείᾳ σε ἐν ᾧ πνεῦμα θεοῦ τοῦ ἁγίου ἐστὶ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πατρὸς σε γρηγόρησις ἔσται ὡς θφία ὡς θφία θεοῦ εὐρέθη ἐν αὐτῷ. καὶ ὁ βασιλεὺς ναβουχοδονόσωρ ὁ πατήρ σε ἀρχοῦντα ἐπαοιδῶν μάγων χαλδαίων γαζαρίων κατέστησεν αὐτόν.

¹² ὅτι πνεῦμα περισσὸν ἐν αὐτῷ, καὶ φρόνησις ἔστι συνέσις συγκρίνων ἐνύπνια καὶ ἀναγέλλων κρυπτόμηναι καὶ λύων σιωδέσμοις δηλῆναι, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπέθηκεν αὐτῷ ὄνομα βαλθασαρ. νῦν ἔτι κληθήτω καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγέλλει σοι.

¹³ ὅτε δαυιὴλ εἰσῆχθη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ δαυιὴλ· σὺ εἶ δαυιὴλ ὁ λατὸς τῶν ἱδν τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἐκ δαλαίας ἧς ἡγαγεν ὁ βασιλεὺς ὁ πατήρ μου;

¹⁴ ἤκουσα περὶ τοῦ ὅτι πνεῦμα θεοῦ αἰτίου ἐν σοὶ καὶ γρηγόρησις καὶ σωῆσις καὶ θφία περισσὴ διέρεθη ἐν σοὶ.

¹⁵ καὶ νῦν εἰσῆλθόν ἐνώπιόν μου θφοὶ μάγοι γαζαρίων, ἵνα τὴν γραφὴν ταύτην ἀναγνώσιν καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσωσίν μοι, καὶ ὅκ' ἡδυνήθησαν ἀπαγγεῖλαι μοι.

¹⁶ καὶ ἐγὼ ἤκουσα περὶ τοῦ ὅτι δυνάσαι συγκρίματα συγκρίναι. νῦν ἔτι δυνήθης τὴν γραφὴν ταύτην ἀναγνῶναι καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσαι μοι, προσφύξαι ἐν δυνάμει, καὶ ὁ μαυιάκης ὁ χειρὸς ἐξαι τῇ τῶν τετραχίλων σου, ἔτις ἐν τῇ βασιλείᾳ μου ἀρξῇ.

¹⁷ ὅτε ἀπεκρίθη δαυιὴλ, καὶ εἶπεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· ταῖς δόματά σου θίξω, ἔτι δυνάμει τῆς οἰκίας σου ἐτέρω δός, ἐγὼ δ' ἐπὶ τὴν γραφὴν ἀναγνώσμαι τῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσω σοι.

¹⁸ βασιλεῦ, ὁ θεὸς ὁ ὑψίστος τὴν βασιλείαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἔδωκεν ναβουχοδονόσωρ τῷ πατρί σου.

¹⁹ καὶ λαοὶ, φυλαὶ, γλώσσαι ἦσαν τρέμοντες καὶ φοβούμενοι αὐτόν. ὡς ἐβόλετο αὐτὸς δυνῆσαι, ὡς ἐβόλετο αὐτὸς ἐτυπῆναι, καὶ ὡς ἐβόλετο αὐτὸς ὑψοῦν, καὶ οἷς ἐβόλετο αὐτὸς ἐταπεινῆσαι.

²⁰ καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκρεαταιώθη τοῦ ὑπερηφανεύεσθαι, κατελύθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡ τιμὴ ἀφῆρέθη ἀπ' αὐτοῦ.

21 * ומן בני אנשא טריד ולבבה עם חיותא שוי
ועם ערדיא מדורה עשבא כתורין יטעמונה
ומטל שמיא גשמה יצטבע עד די ידע די שליט
אלהא עליא במלכות אנשא ולמן די יצבא
יהקים עליה :

22 * ואנתה ברה בלשאצר לא השפלת לבבך כל-
קבל די כל דגרו ידעת :

23 * ועל מרא שמיא התרוממת ולמאניא די ביתה
היתיו קדמך ואנתה ורברבניך שגלרך ולחנתך
חמרא שתין בהון ולא להי כספא ורהבא נחשא
פרזלא אעאובנא די לא חזון ולא שמעין ולא
ידעין שבחת ולא להא די נשמתך בידה וכל-
ארתך לה לא חדרת :

24 * באדין מן קדמוהי שליח פסא די ידא וכתבא
דגרו רשום :

25 * ודנה כתבא די רשום מנא מנא תקל ופרסין :
26 * דגרו פשר מלתא מנא מנא אלהא מלכותך
והשלמה :

27 * תקל תקילתא במאזניא והשתכחת חסיר :

28 * פרס פריסת מלכותך ויהיבר למדי ופרס :

29 * באדין אמר בלשאצר ורזלבשו לדניאל
ארגונא והמונבא די דהבא על צוארה והכרו
עלוהי די להוא שליטתלתא במלכותא :

30 * בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא בשדיא :

31 * ודריוש מדיא קבל מלכותא כבר שנין שתין
ותרתין :

ו

1 * שפר קדם דריוש והקים על מלכותא
לאחשדרפניא מאה ועשרין די להון בכל מלכותא
2 * ועלא מנהון סרכין תלתא די דניאל חד מנהון
די להון אחשדרפניא אלין יהבין להון טעמא
3 * ומלכא לא להוא נזק : * אדין דניאל דנה הונא
מתנצח על סרכיא ואחשדרפניא כל קבל די רוח
יתירא בה ומלכא עשיר להקמותה על כל-
4 * מלכותא : * אדין סרכיא ואחשדרפניא הוובעין
עלה להשכחה לדניאל מצד מלכותא וכל עלה
ושחיתה לא יכלין להשכחה כל קבל די מהימן
הוא וכל שלו ושחיתה לא השתכחת עלוהי :

21 * Et à filiis hominum eiectus est. Sed & E
cor eius cum bestiis positum est, & cum omni-
gris erat habitatio eius. Fœnum quoque ut
bos comedebat, & rore celi corpus eius in-
fectum est, donec cognosceret quod pote-
statem haberet Altissimus in regno homi-
num, & quemcunque voluerit suscitabit
super illud.

22 * Tu quoque filius eius Balthasar non
humiliaſti cor tuum, cum scires hæc omnia.

23 * Sed aduersum Dominatorem cali ele-
F uatus es. Et vasa domus eius allata sunt co-
ram te, & tu, & optimates tui, & vxores
tuæ, & concubinæ tuæ vinum bibistis in
eis. Deos quoque argenteos, & aureos, &
æreos, ferreos, ligneosque, & lapideos, qui
non vident, neque audiunt, neque sentiunt
laudasti. Porro Deum, qui habet statum
tuum in manu sua, & omnes vias tuas, non
glorificasti.

24 * Idcirco ab eo missus est articulus ma-
G nus, quæ scripsit hoc quod exaratum est.

25 * Hæc est autem scriptura quæ digesta
est : Mane, thecel, phares.

26 * Et hæc interpretatio sermonis : Mane
Numerauit Deus regnum tuum, & com-
pleuit illud.

27 * Thecel; Appensus es in statera, & in-
uentus es minus habens.

28 * Phares; Diuisum est regnum tuum, &
datum est Medis & Persis.

29 * Tunc iubente rege, indutus est Daniel
purpura, & circumdata est torques aurea
collo eius, & prædicatum est de eo, quod
haberet potestatem tertius in regno.

30 * Eadem nocte interfectus est Balthasar
rex Chaldæus.

31 * Et Darius Medus successit in regnum,
annos natus sexaginta duos.

CAP. VI.

1 * PLacuit Dario, & constituit super regnum
A satrapas centum viginti, ut essent in to-
to regno suo.

2 * Et super eos principes tres, ex quibus
Daniel vnus erat, ut satrapæ illis redderent
rationem, & rex non sustineret molestiam.

3 * Igitur Daniel superabat omnes prin-
cipes & satrapas, quia spiritus Dei amplet
erat in illo. Porro rex cogitabat constituere
eum super omne regnum.

4 * Vnde principes & satrapæ quærebant
occasionem, ut inuenirent Danieli ex in-
re regni; nullamque causam & suspicio-
nem reperire potuerunt, eo quod fidelis ef-
set, & omnis culpa & suspitio non inueni-
retur in eo.

²¹ Et ab hominibus expulsus est, & cor eius
cum bestiis datum est, & cum onagris habitatio
eius, & feno quasi bouem cibabant eum; & de
rore cali corpus eius intinctum est, donec cogno-
uit quia dominatur Altissimus regni hominum,
& cui visum fuerit dabit illud.

²² Et tu filius eius Baltasar non humiliasti
cor tuum in conspectu Dei. Nonne omnia hæc
noscit?

²³ Et contra Dominum Deum cali exaltatus
es, & vasa domus eius attulisti coram te, &
tu, & optimates tui, & concubina tua, & con-
cubini tui vinum bibebatis in eis, & deos au-
reos, & argenteos, & æreos, & ferreos, & li-
gneos, & lapideos, qui non vident, & non au-
diunt, & non cognoscunt, laudasti. At Deum,
cuius spiritus tuus in manu sua, & omnes uia
tue, ipsum non glorificasti.

²⁴ Idcirco à facie eius missus est articulus ma-
nus, & scripturam hanc ordinauit.

²⁵ Et hac scriptura ordinata: Mane, thecel,
phares.

²⁶ Hæc coniectura uerbi; Mane, Mensura-
uit Deus regnum tuum, & impleuit illud.

²⁷ Thecel, Appensus es in statera, & inuen-
tus es posterior.

²⁸ Phares, Diuisum est regnum tuum, & da-
tum est Medis & Persis.

²⁹ Et dixit Baltasar; & induerunt Danie-
lem purpura, & torquem auream circumposue-
runt circum collum eius. Et predicauit de eo
esse eum principem tertium in regno suo.

³⁰ In eadem nocte interfectus est Baltasar
rex Chaldeus.

³¹ Et Darius Medus accepit regnum, exi-
stens annorum sexaginta duorum.

CAP. VI.

ET placuit in conspectu Darij; & constituit
super regnum satrapas centum viginti, ut
essent ipsi in toto regno suo.

² Et super eos ordinarios tres, quorum erat
Daniel unus ex eis; ut redderent illis satrapæ
rationem, ut rex non fatigaretur.

³ Et erat Daniel super eos; quia spiritus
abundans erat in eo, & rex constituit eum su-
per omni regno suo.

⁴ Et ordinarij, & satrapæ querebant occa-
sionem inuenire contra Danielelem, & omnem
occasionem, & delictum, & peccatum non in-
ueniunt contra eum; quia fidelis erat.

²¹ καὶ ἀπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ ἡ καρδία
αὐτοῦ μετὰ τῶν θηρίων ἐδόθη, καὶ μετὰ τῶν ὀνάντων ἡ κατοικία
αὐτοῦ, καὶ χορὸν ὡς βοὴν ἐψάμιζον αὐτόν. καὶ ἀπὸ τῆς
δροσῆς τῆς ἑρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφθη, ἕως ἃς ἐγνώσθη ὅτι
κυριεύει ὁ ὕψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὃς
ἐκὼς δόξῃ δώσῃ αὐτήν.

²² καὶ σὺ υἱὸς αὐτοῦ βαλτάσαρ σὺ ἐταπεινώσας τὴν
καρδίαν σου κατ' ἐνὶ ὄψιν τοῦ θεοῦ, οὐ πώποτε ταῦτα ἔγνωσας;

²³ καὶ ἐπὶ τὸν κύριον τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ὑψώθης. καὶ
τὰ σκεύη τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐνώπιόν σου, καὶ σὺ καὶ οἱ
μεγιστῶνες σου καὶ αἱ παλλακαὶ σου καὶ ὁ πᾶς οἶκος
οἶνον ἐπίνετε ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ θεὸς σὺ χειρὸς ἐσὺ
δρῦντος καὶ χαλκοῦς καὶ σιδηροῦς καὶ ξυλίνους ἐλι-
θίνοις, οἱ ἐβλέπουσιν καὶ σὺ ἀκούουσιν καὶ ἐγνώσκουσιν,
ἰσχύσας. τὴν δὲ θεὸν οὐκ ἠπνοήσας ἐν χειρὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσαι
αἱ οδοὶ σε, αὐτὸν σὺ ἐδόξασας.

²⁴ διὰ τοῦτο ἐκ παρώπης αὐτοῦ ἀπεσάλη ἀσπράγγος
χειρὸς καὶ τὴν γραφὴν ταύτην ἔταξεν.

²⁵ καὶ αὕτη ἡ γραφὴ ἡ ἐντεταγμένη· μανή, θεκέλ, φα-
ρές.

²⁶ τοῦτο τὸ σύκλημα ἔρημα τῶ· μανή, ἐμέτρησεν ὁ
θεὸς τὴν βασιλείαν σε, καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν.

²⁷ θεκέλ, ἐσάθη ἐν ζυγῷ καὶ διρέθη ὑπερῆσα.

²⁸ φάρες, διήρηται ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη μέδοις καὶ
πίρσαις.

²⁹ καὶ εἶπεν βαλτάσαρ, καὶ ἐνέδυσαν τὸν δανιήλ πορ-
φύραν, καὶ τὸν μαυιάκην τὸν χειρὸν περιέθηκαν περὶ τὸν
τραχήλον αὐτοῦ. καὶ ἐκήρυξεν περὶ αὐτοῦ εἶναι αὐτὸν ἀρ-
χόντα τοῦτον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

³⁰ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνέβη βαλτάσαρ ὁ βασιλεὺς
ὁ χaldaῖος.

³¹ καὶ δαρεῖος ὁ μῆδης παρέλαβεν τὴν βασιλείαν ὡς
ἑτῶν ἑξηκοντα δύο.

¹ Καὶ ἤρεσεν ἐνώπιον δαρείου, καὶ κατέστησεν ἐπὶ τῆς
βασιλείας σατράπας ἑκατὸν εἴκοσι, ἃς εἶναι αὐτοῦ ἐν ὅλῃ
τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

² καὶ ἐπὶ αὐτῶν ταχίως τρεῖς· ὡς ἡ δανιήλ εἰς ἃς
αὐτῶν τὰς ἀποδιδόναι αὐτοῖς σὺ σατράπας λόγον, ὅπως
ὁ βασιλεὺς μὴ ἐνοχλήται.

³ καὶ ἡ δανιήλ ὑπερῆσεν αὐτοῦ, ὅτι πνεῦμα πρὸς
αὐτὸν ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ βασιλεὺς κατέστησεν αὐτὸν ἐφ' ὅλης τῆς
βασιλείας αὐτοῦ.

⁴ καὶ οἱ τακτικοὶ καὶ οἱ σατράπαι ἐζήτουσαν πεί-
ρασιν εὖρεν κατὰ δανιήλ, καὶ πᾶσαν πείρασιν καὶ
πείρασμον καὶ ἀμπακήματα οὐκ εὗρον κατ' αὐτὸν, ὅτι
πιστὸς ἦν.

* אָדִין גִּבְרִיאֵל אֵלֶךְ אֲמַרְיִן דִּי לֹא נִהְשַׁכַּח לְדִנְיָאֵל
 דִּנְהָ כָּל־עַלְא לְהֵן הַשְׁכַּחְנָא עֲלוּהִי בְּדַת אֱלֹהֵהּ :
 * אָדִין סִרְכִּיא וְאַחַשְׁדֵּרְפִּנְיָא אֵלֶךְ הִרְגִּשׁוּ עַל־
 מֶלֶכָא וְכֵן אֲמַרְיִן לֵה דְרִיּוֹשׁ מֶלֶכָא לְעֵלְמִין חַיִּי :
 * אֲתִיעֲטוּ כָּל־סִרְכֵי מַלְכוּתָא סִגְנִיא וְאַחַשְׁדֵּרְפִּנְיָא
 הִדְבְּרִיא וּפְהֻתָּא לְקִימָה קִיסְמֶלֶכָא וּלְתַקְפָּה אֶסְרָא
 דִּי כָּל־דִּי יִבְעָה בְּעוֹמֵן כָּל־אֱלֹהֵי וְאַנְשׁ עַד־יוֹמִין
 תִּלְתִּין לְהֵן מִנְּךְ מֶלֶכָא יִתְרַמָּא לְגַב אֲרִיּוֹתָא :
 * כְּעֵן מֶלֶכָא תְּקִים אֶסְרָא וְתִרְשַׁם כְּתָבָא דִּי לֹא
 לְהַשְׁנִיָּה בְּדַת־מְדִי וּפְרַס־דִּי לֹא תַעֲדָא :
 * כָּל־קָבֵל דִּנְהָ מֶלֶכָא דְרִיּוֹשׁ רִשְׁמֵם כְּתָבָא וְאַסְרָא :
 * וְדִנְיָאֵל כְּדִי יֵדַע דִּי־רִשְׁמֵם כְּתָבָא עַל לְבִיתָהּ
 וְכִוִּין פְּתִיחָן לְהַבְעִילָתָהּ נִגְדִי יְרוּשָׁלַם וּזְמַנִּין תִּלְתָּהּ
 בְּיוֹמָא הוּא בִּרְךְ עַל־בְּרֻכּוֹתֵי וּמַצְלָא וּמוֹדָא קֳדָם
 אֱלֹהֵהּ כָּל־קָבֵל דִּי הוּא עֲבָד מִן־קִדְמַת דִּנְהָ :
 * אָדִין גִּבְרִיאֵל אֵלֶךְ הִרְגִּשׁוּ וְהַשְׁכַּחוּ לְדִנְיָאֵל בַּעַח
 וּמִתְחַנֵּן קֳדָם אֱלֹהֵהּ : * בְּאִדִּין קָרְבוּ וְאַמְרִין קֳדָם־
 מֶלֶכָא עַל־אֶסְרָא מֶלֶכָא הַלֵּל אֶסְרָא רִשְׁמַת דִּי כָּל־
 אֲנָשׁ דִּי יִבְעָא מִן־כָּל־אֱלֹהֵי וְאַנְשׁ עַד־יוֹמִין תִּלְתִּין
 לְהֵן מִנְּךְ מֶלֶכָא יִתְרַמָּא לְגַב אֲרִיּוֹתָא עֲנֵה מֶלֶכָא
 וְאִמְרֵי יִצְיָבָא מִלְּתָא בְּדַת־מְדִי וּפְרַס־דִּי לֹא תַעֲדָא :
 * בְּאִדִּין עֲנֵי וְאַמְרִין קֳדָם מֶלֶכָא דִּי דִנְיָאֵל דִּי־מִן־
 בְּנֵי גִלּוּתָא דִּי יְהוּדָא לֹא שָׁם עֲלִיךְ מֶלֶכָא טַעֲסֻ וְעַל־
 אֶסְרָא דִּי רִשְׁמַת וּזְמַנִּין תִּלְתָּהּ בְּיוֹמָא בַּעַח
 בְּעוֹרָהּ :
 * אָדִין מֶלֶכָא כְּדִי מִלְּתָא שָׁמַע שְׂגִיא בְּאִשׁ עֲלוּהִי
 וְעַל דִּנְיָאֵל שָׁם כָּל־לִשְׁוֹבוֹתָהּ וְעַד מַעְלֵי שְׁמַשָּׁא
 הוֹרָה מִשְׁתַּדֵּר לְהַצְלוֹתָהּ :
 * בְּאִדִּין גִּבְרִיאֵל אֵלֶךְ הִרְגִּשׁוּ עַל־מֶלֶכָא
 וְאַמְרִין לְמֶלֶכָא דַּע מֶלֶכָא דִּי־דַרְתָּ לְמְדִי
 וּפְרַס־דִּי כָּל־אֶסְרָא וְקִיסְמֶלֶכָא דִּי־מֶלֶכָא יִתְרַמָּא לְגַב
 לְהַשְׁנִיָּה :
 * בְּאִדִּין מֶלֶכָא אֲמַר וְהִתִּיּוֹ לְדִנְיָאֵל וּרְמֹו לְגַבָּא
 דִּי אֲרִיּוֹתָא עֲנֵה מֶלֶכָא וְאִמְרֵי לְדִנְיָאֵל אֱלֹהֵךְ דִּי
 אֲנִתָּה פִּלַּח לֵה בְּתִירָא הוּא יִשְׁוֹבְכֶךְ :
 * וְהִתִּיּוֹת אֲבָן חֲדָה וְשִׁמְתָּ עַל־פָּס גִּבְא וְחֲתַמְתָּ
 מֶלֶכָא בְּעֻקְתָּהּ וּבְעֻקְתָּ רַבְרַבְנוּהִי דִּי לֹא תִשְׁנָא
 עֲבֹו בְּדִנְיָאֵל :

* Dixerunt ergo viri illi: Non inuenimus
 Danieli huic aliquam occasionem, nisi for-
 tē in lege Dei sui.
 * Tunc principes & satrapæ surripuerunt
 regi, & sic locuti sunt ei: Dari rex in æter-
 num uiue.
 * Consilium inierunt omnes principes
 regni tui, magistratus & satrapæ, senatores
 & iudices, ut decretum imperatorii exeat,
 & edictum, ut omnis qui petierit aliquam
 petitionem à quocunque deo & homine
 usque ad triginta dies, nisi à te rex, mittatur
 in lacum leonum.
 * Nunc itaque rex confirma sententiam,
 & scribe decretum ut nō immutetur quod
 statutum est à Medis & Persis, nec prauaricari
 cuiquam liceat.
 * Porro rex Darius proposuit edictum
 & statuit.
 * Quod cum Daniel comperisset, id est,
 constitutam legem; ingressus est domum
 suam, & fenestris apertis in cœnaculo suo
 contra Hierusalem tribus temporibus in
 die flectebat genua sua & orabat, confite-
 baturque coram Deo suo, sicut & ante fi-
 cere consueuerat.
 * Viri ergo illi curiosius inquirentes in-
 uenerunt Danielem orantem & obsecran-
 tem Deum suum.
 * Et accedentes locuti sunt regi super edi-
 cto: Rex nunquid non cōstituiisti ut omnis
 homo qui rogaret quenquam de diis & ho-
 minibus usque ad dies triginta nisi te rex,
 mitteretur in lacum leonum? Ad quos re-
 spondens rex, ait: Verus est sermo iuxta de-
 cretum Medorum atque Persarum, quod
 prauaricari non licet.
 * Tunc respōdentes dixerunt coram re-
 ge: Daniel de filiis captiuitatis Iudæ nō cu-
 rauit de lege tua & de edicto quod con-
 stituiisti, sed tribus temporibus per diē orat
 obsecratione sua.
 * Quod uerbum cum audisset rex, satis
 contristatus est, & pro Daniele posuit cor
 ut liberaret eum, & usque ad occasum So-
 lis laborabat ut erueret illum.
 * Viri autem illi intelligentes regem, di-
 xerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum atque
 Persarum est, ut omne decretum quod con-
 stituerit rex, non liceat immutari.
 * Tunc rex præcepit, & adduxerunt Da-
 nielem, & miserunt eum in lacum leonū.
 Dixitque rex Danieli: Deus tuus quem co-
 lis semper, ipse liberabit te.
 * Allatusque est lapis vnus, & positus
 est super os laci, quem obsignauit rex an-
 nulo suo, & annulo optimatum suorum,
 ne quid fieret contra Danielem.

* Et dixerunt ordinarij : Non inueniemus
contra Daniel occasionem nisi in legitimis Dei
sui.

* Tunc ordinarij & satrapæ astiterunt regi,
& dixerunt ei: Dari rex in aeternum viue.

* Consilium inierunt omnes qui in regno tuo
magistratus, & toparchæ, & satrapæ, & sena-
tores, ut statuerent statuto regio, & conforta-
rent definitionem, ut quicumque petierit peti-
tionem ab omni Deo & homine, usque ad dies
triginta, nisi à te rex, mittetur in lacum leo-
num.

* Nunc ergo rex statue definitionem & ex-
pense scripturam, ut non immutetur decretum
Persarum & Medorum.

* Tunc rex Darius præcepit scribi decre-
tum.

* Et Daniel quando cognouit quod statutum
est decretum, ingressus est in domum suam, & fe-
nestra aperte ipsi in cœnaculis suis contra Hie-
rusalem, & temporibus tribus diei erat flectens
super genua sua, & orans & confitens coram
Deo suo, sicut erat faciens prius.

* Tunc viri illi astiterunt, & inuenerunt
Daniel orantem & obsecrantem coram Deo
suo.

* Et accedentes dicunt regi: Rex nonne defi-
nitionem posuisti, ut omnis homo qui petierit ab
omni deo & homine petitionem usque ad dies
triginta, nisi à te rex, mittetur in lacum leonum?
Et dixit rex: Verus sermo, & decretum Me-
dorum & Persarum non transibit.

* Tunc responderunt & dicunt coram re-
ge: Daniel qui de filiis captiuitatis Judææ, non
est subiectus decreto tuo, & temporibus tribus
diebus petit à Deo suo petitiones suas.

* Tunc rex ut audiuit verbum, multum
contristatus est super eo, & pro Daniel conten-
dit ut liberaret eum, & usque ad vespertinam erat
contendens ut liberaret eum.

* Tunc viri illi dicunt regi: Scito rex, quia
decretum Medis & Persis non transibit, quod
omnem definitionem & statutum quod rex sta-
tuit, non oportet immutare.

* Tunc rex dixit; & adduxerunt Daniel,
& immiserunt eum in lacum leonum. Et dixit rex
Daniel: Deus tuus cui tu seruis continuè, ipse
liberabit te.

* Et attulerunt lapidem unum, & im-
posuerunt super os lacus, et obsignauit rex annulo
suo, & in annulo optimatum suorum, ut non
mutaretur res in Daniel.

* καὶ εἶπον οἱ Τακτικοὶ· ἔχ' ὁρίσασθαι καὶ τὰ δα-
νιὴλ πρὸ φασιν, εἰ μὴ ἐν νομίμοις θεοῦ αὐτοῦ.

* τότε οἱ Τακτικοὶ οἱ Κατράπαι παρέστησαν πρὸ βασι-
λεῖ, καὶ εἶπον αὐτῷ· δαρεῖε βασιλεῦ εἰς οὗτον αἰῶνα (ζήτι·

* συνεβελύσθησαν πάντες οἱ ἐπὶ τῆς βασιλείας σου
ἐργατοὶ καὶ ὑπάρχαι καὶ σατράπαι καὶ ὑπάτοι· ἐστῆσαν
ἐναντίον βασιλικῇ καὶ ἐνισχύσαντες ὁρισμὸν ὅπως ὅς ἐστι αἰ-
τήσηται αἴτημα πρὸς θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἕως ἡ-
μερῶν τριάκοντα, ἀλλ' ἢ πρὸς θεοῦ βασιλεῦ, ἐμβληθήσεται
εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

* νῦν ἐν βασιλεῦ ἐστὶν τὸν ὁρισμὸν καὶ ἐκθεῖν γραφὴν,
ὅπως μὴ ἀλλοιωθῇ τὸ δόγμα περὶ τῶν καὶ μήδων.

* τότε ὁ βασιλεὺς δαρεῖ· ἐπέταξεν γραφῆναι τὸ
δόγμα.

* καὶ δανιὴλ ῥῆμα ἐγνώσκει ἐνετάγη τὸ δόγμα, εἰ-
σῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ αἱ θυγατέρες ἀνέβησαν αὐ-
τῷ ἐν τοῖς ὑπερώοις αὐτοῦ καὶ ἐκύναντες ἱερουσαλήμ, καὶ
καίρως τρεῖς τῆς ἡμέρας ἡ καμπύλην ἐπὶ τὰ γόνατα αὐ-
τοῦ, καὶ προσευχόμενος καὶ ἱσομολογούμενος ἐναν-
τίον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἡ ποιεῖν ἐμπροσθεν.

* τότε οἱ ἄνδρες ἐκείνοι παρετήρησαν καὶ ὄραν τὸν δα-
νιὴλ ἀξιοῦν καὶ δεόμενον ἐμπροσθεν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ.

* καὶ προσελθόντες λέγουσιν πρὸ βασιλεῖ, βασιλεῦ
οὐχ ὁρισμὸν ἐτάξας ὅπως πᾶς ἄνθρωπος ὅς ἐστι αἰτήσηται
πρὸς πάντες θεοῦ καὶ ἀνθρώπου αἴτημα ἕως ἡμερῶν τριά-
κοντα ἀλλ' ἢ πρὸς θεοῦ βασιλεῦ, ἐμβληθήσεται εἰς τὸν λάκ-
κον τῶν λεόντων; καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς· ἀληθινὸς ὁ λόγος,
καὶ τὸ δόγμα μήδων καὶ περὶ τῶν ἐπαρελύσεται.

* τότε ἀπεκρίθησαν καὶ λέγουσιν ἐνώπιον τοῦ βα-
σιλέως· δανιὴλ ὁ δὲ τῶν υἱῶν τῆς αἰχμαλωσίας τῆς
ἰουδαίας, οὐχ ἐνετάγη τῷ δόγματί σου, καὶ καίρως
τρεῖς τῆς ἡμέρας αἰτεῖται πρὸς τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τὰ αἰτή-
ματά αὐτοῦ.

* τότε ὁ βασιλεὺς ὡς ἤκουσεν τὸ ῥῆμα, πολὺ ἐλυπή-
θη ἐπ' αὐτῷ, καὶ περὶ τοῦ δανιὴλ ἠγωνίσασθαι τοῦ ἐξε-
λέσθαι αὐτόν, καὶ ἕως ἑσπέρας ἡ ἀγωνιζόμενος τοῦ
ἐξελεῖσθαι αὐτόν.

* τότε οἱ ἄνδρες ἐκείνοι λέγουσιν πρὸ βασιλεῖ· γινώσκει
βασιλεῦ, ὅτι δόγμα μήδοις καὶ πέποιται οὐ παρελύσε-
ται, τοῦ παντὸς ὁρισμὸν καὶ εἰσὶν ἡνὶ ὁ βασιλεὺς ἐστῆσε, ἐδεῖ
πρὸς ἀλλάξαι.

* τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν, καὶ ἤγαγον τὸν δανιὴλ, καὶ
ἐνέβαλον αὐτόν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. καὶ εἶπεν ὁ
βασιλεὺς πρὸς δανιὴλ· ὁ θεὸς σου σὺ λατρεύεις ἐνδελε-
χῶς αὐτὸς ἐξελεῖταί σε.

* καὶ ῥῆμα λίθον ἓνα, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ στόμα
τοῦ λάκκου, καὶ ἐσφραγίσας ὁ βασιλεὺς τὰ δακτυλίῳ
αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ δακτυλίῳ τῶν μεγιστόνων αὐτοῦ, ὅπως μὴ
ἀλλοιωθῇ πρᾶγμα ἐν τῷ δανιὴλ.

* אָדִין אֶל מֶלֶכָא לְהִיכְלָהּ וּבֵת טוֹת וְדַחֲוֹן לֹא-
 הִנְעֵל קִדְמוֹתֶיהָ וְשִׁנְתָּהּ נִדְרָה עֲלוֹהֵי:
 * בְּאִדִּין מֶלֶכָא בְּשִׁפְרָפְרָא יָקוּם בְּנִגְהָא
 וּבְהִתְבַּהֲלָהּ לִגְבָּא דִּי-אַרְיוֹתָא אֶל:
 * וּבְמִקְרָבָהּ לִגְבָּא לְדִנְיָאֵל בְּקַל עֲצִיב זַעַק עֲנִי-
 מֶלֶכָא וְאָמַר לְדִנְיָאֵל עֲבַד אֱלֹהָא חַיָּא
 אֱלֹהֵךְ דִּי אֲנִתָּה פִּלְחָלָהּ בְּתִדְרִיאֵהִיכְל לְשִׁיזְבוּתְךָ
 מִן-אַרְיוֹתָא: * אָדִין דִּנְיָאֵל עִם-מֶלֶכָא מִלֵּל מֶלֶכָא
 לְעִלְמִין חַיִּי: * אֱלֹהֵי שְׁלַח מַלְאַכְךָ וְסַנְדְּרָפָס
 אֲרִיוֹתָא וְלֹא חָבְלוּנִי כָל-קָבֵל דִּי קִדְמוֹתֵי זָכוֹ
 הִשְׁתַּכַּחֲתִי וְאִתְקַדְמִי מֶלֶכָא חֲבוּלָהּ לֹא עֲבַדְתִּי:
 * בְּאִדִּין מֶלֶכָא שָׂנִיא טַאבְעֵל וְהִי וְלִדְנִיָּאֵל אָמַר
 לְהִנְסַקְךָ מִן-גְּבָא וְהַפֵּק דִּנְיָאֵל מִן-גְּבָא וְכָל-חָבֵל
 לֹא-הִשְׁתַּכַּחֲתָהּ דִּי חִימִן בְּאַלְהָהּ:
 * וְאָמַר מֶלֶכָא וְהִתִּיּוּ גְבָרֵי אֵלַי דִּי-אֶבְלוּ
 קִרְצוֹתֵי דִּנְיָאֵל וְלִגְבָּא אֲרִיוֹתָא רְמוֹ אֲנוֹן בְּנִיחֹן
 וְנִשְׁיחֹן וְלֹא-מָטוּ לְאַרְעִיתָ גְּבָא עַד דִּי-שְׁלֹטוֹ בַּחוּן
 אֲרִיוֹתָא וְכָל-גְּרַמִּיחֹן הִדְקוּ:
 * בְּאִדִּין דְּרִיוֹשׁ מֶלֶכָא כָּתַב לְכָל-עַמְמֵיָא אֲמִיָּא
 וְלִשְׁנֵי דִי-דָאֲרִין בְּכָל-אַרְעָא שְׁלַמְכוֹן יִשְׁנָא:
 * מִן-קִדְמֵי שָׁמַיִם טַעֲבֵי דִי בְּכָל-שְׁלֹטֵן מַלְכוּתֵי
 לְהֹן זַאֲעִין וְדַחֲלִין מִן-קִדְמֵי אֱלֹהֵהּ דִּי-דִנְיָאֵל דִּי-
 הוּא אֱלֹהָא חַיָּא וְקִיס לְעִלְמִין וּמַלְכוּתָהּ דִּי-לֹא
 תִּתְחַבֵּל וְשְׁלֹטְנָהּ עַד-סוּפָא:
 * מִשִּׁיזְבּ וּמִצֵּל וְעַבְדֵּי אֲתִין וְרַמְחִין בְּשִׁמְיָהּ
 וּבְאַרְעָא דִי שִׁיזְבּ לְדִנְיָאֵל מִן-יַד אֲרִיוֹתָא:
 * וְדִנְיָאֵל דָּנָה הִצִּילָהּ בְּמַלְכוּת דְּרִיוֹשׁ וּבְמַלְכוּת
 בּוֹרְשַׁסְאֲרוֹ:
 ז

* בְּשִׁנְתָּ חֲדָה לְבִלְשַׁאצַּר מֶלֶךְ בְּכָל דִּנְיָאֵל חֲלָם
 חֲזָה וְחֲזוֹי רֵאשָׁה עַל-מִשְׁכְּבָהּ בְּאִדִּין חֲלָמָא כָּתַב
 רֵאשׁ מַלְכִּין אָמַר:
 * עֲנֵה דִנְיָאֵל וְאָמַר חֲזָה הוּיָת בְּחֲזוֹי עִם-לִילְיָא
 וְאַרְבַּע רֹחוֹי שְׁמִיָּא מְגִיחִין לִימָא רַבָּא: * וְאַרְבַּע
 חִיּוֹן רַבְרָבִין סִלְקוּן מִן-יָמָא שְׁנִין דָּא מִן-דָּא:
 * קִדְמִיתָא כְּאַרְיֵה וְגַפִּין דִּי-נִשְׂרָה לְהַחֲזִית עַד
 דִּי-מָרִיטוֹ גִּפְהָ וְנִטְלִילָהּ מִן-אַרְעָא וְעַל-רַגְלִין
 כְּאַנְשׁ הִקִּימָתָהּ וְלִבָּב אָנְשׁ יִתִּיב לָהּ:
 ז

* Et abiit rex in domum suam, & dormiuit incænatus, cibi que non sunt allati coram eo; insuper & somnus recessit ab eo.
 * Tunc rex primo diluculo confurgens, festinus ad lacum leonum perrexit.
 * Appropinquansque lacui, Daniele voce lachrymabili clamauit, & affatus est eum: Daniel serue Dei uiuentis, Deus tuus cui tu seruis semper, putas ne ualuit te liberare à leonibus?
 * Et Daniel regi respondens, ait: Rex in æternum uiue.
 * Deus meus misit angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi, quia coram eo iustitia inuenta est in me. Sed & coram te rex delictum non feci.
 * Tunc vehementer rex gauisus est super eo, & Daniele præcepit educi de lacu. Eductusque est Daniel de lacu, & nulla læsio inuenta est in eo; quia credidit Deo suo.
 * Iubente autem rege, adducti sunt illi qui accusauerunt Daniele, & in lacum leonum missi sunt, ipsi, filij & uxores eorum; & non peruenerunt usque ad pavimentum lacu, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt.
 * Tunc Darius rex scripsit vniuersis populis, tribubus, & linguis habitantibus in vniuersa terra: Pax vobis multiplicetur.
 * A me constitutum est decretum, ut in vniuerso imperio & regno meo tremant & paueant Deum Danielis. Ipse enim Deus viuens & æternus in secula, & regnum eius nõ dissipabitur, & potestas eius usque in æternum.
 * Ipse liberator atque saluator, faciens signa & mirabilia in cælo & in terra, qui liberauit Daniele de lacu leonum.
 * Porro Daniel perseuerauit usque ad regnum Darij, regnumque Cyri Perse.
 ז

CAP. VII.

* Anno primo Balthasar regis Babylonis, Daniel somnium vidit. Visio autem capitis eius in cubili suo. Et somnium scribens breui sermone comprehendit.
 * Summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte;
 * Et ecce quatuor venti celi pugnabant in mari magno, & quatuor bestie grandes ascendeant de mari diuersæ inter se.
 * Prima quasi leona, & alas habebat aquilæ. Aspiciebam donec euulsa sunt alæ eius, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei.
 ז

* Et abiit rex in domum suam, & dormiuit 18
incenatus, & cibos non attulerunt ei, & som-
nus recessit ab eo.

* Tunc rex surrexit manè in luce, & cum 19
festinatione venit ad lacum leonum.

* Et cum appropinquaret ipse lacui, Danielē 20
voce magna et forti clamauit: Daniel serue Dei
viventis, Deus tuus, quem tu colis continue, si
potuit liberare te ex ore leonum?

* Et dixit Daniel regi: Rex in secula 21
vive.

* Deus meus misit angelum suum, & obtu- 22
ramit ora leonum, & non nocuerunt mihi; quia
coram eo rectitudo inuenta est in me, & coram
autem te rex delictum non feci.

* Tunc rex multum gausus est super eo, & 23
Danielē dixit educere ex lacu. Et eductus est
Daniel ex lacu, & omnis corruptio non est in-
uenta in eo, quia credidit in deo suo.

* Et dixit rex, & adduxerunt viros accu- 24
santes Daniel, & in lacum leonum immissi sunt
ipsi & filij eorum, & uxores eorum, & non
perueniunt ad pavimentum lacu, donec domi-
nati sunt eorum leones, & omnia ossa eorum
comminuerunt.

* Tunc Darius rex scripsit omnibus populis, 25
tribubus, linguis, habitantibus in omni terra:
Pax vobis multiplicetur.

* A facie mea positum est decretum, vt in 26
omni imperio regni mei sint tremantes & ti-
mentes a facie Dei Danielis; quoniam ipse est
Deus vivens & permanens in secula, & re-
gnum eius non corrumpetur, & potestas eius
usque in finem.

* Defendit & liberat, et facit signa & por- 27
tenta in calo & in terra. Qui liberauit Daniel
ex ore leonum.

* Et Daniel prosperatus est in regno Darij, 28
& in regno Cyri Persæ.

CAP. VII.

In primo anno Baltasar regis Chaldaeorum, 1
Daniel somnium vidit, & visiones capitis
eius in cubili suo, & somnium scripsit, & sum-
mam verborum dixit.

* Ego Daniel videbam in visione mea nocte. 2

* Et ecce quatuor venti cali pugnabant in 3
mare magnum, & quatuor bestie magna ascen-
dentes de mari, differentes ad inuicem.

* Prima quasi leona, & ala eius aquile. 4
Aspiciebam donec emulsa sunt ala eius, & sub-
lata est a terra, & in pedibus hominis stetit, &
cor hominis datum est ei.

18 * καὶ ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· καὶ ἐκοι-
μήθη ἀδελπνῶν, καὶ ἐδέσματα οὐκ εἰσῆνεγκαν αὐτῷ,
καὶ ὁ ὕπνῳ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ.

19 * τότε ὁ βασιλεὺς ἤγερται πρῶτον ἐν τῇ φωτὶ καὶ ἐν
σπῆλῃ ἦλθεν ἐπὶ τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

20 * καὶ ἐν τῇ ἐγγίζῃ αὐτὸν τῷ λάκκῳ τῷ δαδνιήλ φωνή
μεγάλῃ καὶ ἰσχυρᾷ ἐβόησεν· δαδνιήλ ὁ δοῦλός σου
ἐξ Ἰσραὴλ, ὁ θεός σου λατρεύς ἐνδελεχῶς, εἰ ἐδύ-
νάστη ἐξελᾶσθαι σε ἐκ στόματός τῶν λεόντων;

21 * καὶ εἶπεν δαδνιήλ τῷ βασιλεῖ· βασιλεῦς εἰς σὺν
αἰῶνας ζῆτι.

22 * ὁ θεός μου ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελόν αὐτοῦ καὶ ἐνέφρα-
ξεν τὰ στόματα τῶν λεόντων, καὶ οὐκ ἐλυμήνηδυνέ με, ὅτι
καὶ ἐάνηλ αὐτοῦ δυνάτης δυνάστη ἐν ἐμοί, & ἐνώπιον δέ σου
βασιλεῦς ἀγαπῶμαι οὐκ ἐποίησα.

23 * τότε ὁ βασιλεὺς πολὺ ἠγαυιώθη ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὸν
δαδνιήλ εἶπεν ἀνενέγκαι ἐκ τοῦ λάκκου. καὶ δυνέχθη δα-
νιήλ ἐκ τοῦ λάκκου, καὶ πάντα διαφθορὰ ἐχθρὸς δυνάστη ἐν
αὐτῷ, ὅτι ἡπίσθυσεν ἐν τῷ θεῷ αὐτοῦ.

24 * καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἠγάγον σὺν ἀνδράσιν σὺν
διαβάλλουσιν τὸν δαδνιήλ, καὶ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων
ἐνεβλήθησαν αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες αὐ-
τῶν, καὶ οὐκ ἐφθασαν εἰς τὸ ἐλαφρῶσαι τὸν λάκκον, ἕως
ὅτι ἐκυρίευσαν αὐτῶν οἱ λέοντες καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς αὐτῶν
ἐλέπνυναν.

25 * τότε δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐγραψεν πᾶσι τοῖς λαοῖς,
φυλαῖς, γλώσσαις, τοῖς οἰκοῦσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ· εἰρμὴν
ὑμῖν πληθυνθεῖν.

26 * ἐκ παρῳπας μου ἐτέθη δόγμα, ὅτι ἐν πάσῃ ἀρχῇ
τῆς βασιλείας μου εἶναι τέμνοντες καὶ φοβεμύρους ἀπὸ
παρῳπας τοῦ θεοῦ δαδνιήλ, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν θεός ζῶν καὶ
μύρων εἰς σὺν αἰῶνας, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐδιαφθαρή-
σε, καὶ ἡ κυρία αὐτοῦ ἕως τέλους.

27 * ἀντιλαμβάνει, καὶ ῥύει· καὶ ποιεῖ σημεῖα & τέρατα
ἐν ἔρανος καὶ ἐπὶ γῆς. ὅστις ἐξείλατο τὸν δαδνιήλ ἐκ στό-
ματός τῶν λεόντων. * & δαδνιήλ κατὰβηκεν ἐν τῇ βα-
σιλείᾳ δαρεῖος, & ἐν τῇ βασιλείᾳ κύριος ἐγένετο.

ζ

1 * Ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει βαλτασάρ βασιλέως χαλ-
δαίων, δαδνιήλ ἐνύπνιον εἶδεν, καὶ αἰδρώσεις τῆς κεφα-
λῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐνύπνιον ἐγραψεν &
τὸ κεφάλαιον τῶν λόγων εἶπεν· * ἐγὼ δαδνιήλ ἐθεώ-
ρεον ἐν ὁράσει μου τῆς νυκτός. * καὶ ἰδοὺ οἱ τέσσαρες ἄνε-
μοι τοῦ ἔρανος παρῳπέβαλλον εἰς τὴν θάλασσαν τὴν με-
γάλην, καὶ τέσσαρα θηρία μεγάλα ἀναβαίνοντα ἐκ τῆς
θάλασσης διαφέροντα ἀλλήλων. * τὸ πρῶτον ὡσεὶ
λέαινα καὶ περὶ αὐτῆς ἀετοῦ, ἐθεώρεον ἕως ὅτι ἐτίλοντο τὰ
περὶ αὐτοῦ καὶ ἐξήρθη ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀν-
θρώπου ἐστάθη, & καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῇ.

Ο ο

* וארו חיה אחרי תנינה דמיה לדב ולשטר חד
הקמת ותלת עלעין בפמה בין שניה וכן אמרין לה
קומי אכלי בשר שגיא :

* באתר דנה חנה חיות וארו אחרי כנמר ולה גפין
ארבע די עוף על גביה וארבעה ראשין לחיותא
ושלטן יחיד לה :

* באתר דנה חנה חיות בחזו ליליא וארו חיות
רביעא דחילה ואמתני ותקיפא יתירא ושנין די
פרזל לה רברבן אכלה ומדקרא ושאר אברגליה
רפסא ותיהא משנין מן כל חיותא די קדמיה
וקרנין עשר לה :

* משתכל חיות בקרניא ואלו קרן אחרי ועירה
סלקת ביניהן ותלת מן קרניא קדמיתא איתעקרו
מן קדמיה ואלו עינין בעיני אנשא בקרניא דא
ופם ממלל רברבן :

* חנה חיות עד די ברסון רמיו ועתיק יומין יתיב
לבושה כתלג חור ושער ראשה בעמר נקא ברסיה
שבבין די נור גלגלוי נור דלק :

* נחר די נור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפים
ישמשונה ורבו רבון קדמוהי יקומון דינגא יתב
וספרין פתיחו :

* חנה חיות בארין מן קל מליא רברבתא די
קרנא ממללה חנה חיות עד די קטילא חיותא
והובד גשמה ויהיבת ליקדת אשגא : * ושאר

חיותא העדיו שלטנהון וארכה בחיין יהיבת להון
עד זמן ועדן : * חנה חיות בחזו ליליא וארו עס
ענני שמיא בבראנש אתה חנה ועד עתיק יומיא

* מטה וקדמוהי הקרבוהי : * ולה יחב שלטן ויקר
ומלכו וכל עממיא אמיא ולשניא לה יפלחון
שלטנה שלטן עלם די לא יעדה ומלכותה די לא
תתחבל : * אתכרית רוחי אנא דניאל בנו נדנה
וחזוי ראשי יבהלנני :

* קרבת על חד מן קאמיא ויציבא אבעא מנה
על כל דנה ואמר לי ופשר מליא יהודענני :

* אלין חיותא רברבתא די אנן ארבע ארבע
מלכין יקומון מן ארעא :
* ויקבלון מלכותא קדישי עלינון ויחסנון מלכותא
עד עלמא ועד עלם עלמיא :

* Et ecce bestia alia similis vrfo, in part
stetit, & tres ordines erant in ore eius, & in
dentibus eius, & sic dicebant ei: Surge,
comede carnes plurimas. * Post hæc aspi
ciebam, & ecce alia quasi pardus, & alia ha
bebat quasi auis quatuor super se. Et qua
B tuor capita erant in bestia, & potestas d
7 est ei. * Post hæc aspiciebam in visione
noctis, & ecce bestia quarta terribilis atque
mirabilis, & fortis nimis. Dentes ferreos
habebat magnos, comedens atque commi
nuens, & reliqua pedibus suis conculcans.
Diffimilis autem erat cæteris bestiis, quæ
videram ante eam, & habebat cornu
decem.

* Considerabam cornua, & ecce cornu
C aliud paruulum ortum est de medio eorum,
& tria de cornibus primis euulsa sunt a fa
cie eius. Et ecce oculi quasi oculi hominis
erant in cornu isto, & os loquens inge
tia.

* Aspiciebam donec throni positi sunt,
& antiquus dierum sedit. Vestimentum eius
candidum quasi nix, & capilli capitis eius
quasi lana munda. Thronus eius flammæ
ignis, rotæ eius ignis accensus.

* Fluvius igneus rapidusque egradeba
tur a facie eius. Millia millium ministrabant
ei, & decies centena millia assistebant ei. Li
dicium sedit, & libri aperti sunt.

* Aspiciebam propter vocem sermonum
grandium, quos cornu illud loquebatur. Et
vidi quoniam interfecta esset bestia, & pe
risset corpus eius, & traditum esset ad com
burendum igni.

* Aliarum quoque bestiarum ablata es
set potestas, & tempora vitæ constituta es
sent eis usque ad tempus & tempus.

* Aspiciebam ergo in visione noctis, &
ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis
veniebat, & usque ad antiquum dierum per
uenit, & in conspectu eius obtulerunt eum.

* Et dedit ei potestatem, & honorem, &
regnum, & omnes populi, tribus, & lingue
ipsi seruiant. Potestas eius potestas æterna,
quæ non auferetur, & regnum eius quod
non corrumpetur.

* Horruit spiritus meus. Ego Daniel ter
ritus sum in his, & visiones capitis mei
conturbauerunt me.

* Accessi ad vnum de assistantibus, &
veritatē quærebam ab eo de omnibus his.
Qui dixit mihi interpretationem sermo
num, & docuit me.

* Hæ quatuor bestię magnæ, quatuor
sunt regna quæ consurgent de terra.

* Suscipient autem regnum sancti Dei
altissimi, & obtinebunt regnum usque in
seculum & in seculum seculorum.

⁵ Et ecce bestia secunda similis urso, & in parte una stetit, & tria latera in ore eius inter dentes eius. Et sic dicebant ei: Surge comede carnes multas.

⁶ Post ipsam aspiciebam; & ecce alia bestia quasi pardalis, & ipsi alæ quatuor volucris super eam, & quatuor capita bestie, & potestas data est illi.

⁷ Post hoc aspiciebam; & ecce bestia quarta terribilis & stupenda & fortis vehementer, et dentes eius ferrei, magni, comedens & comminuens. Et reliqua pedibus suis conculcabat, & ipsa differens valde ultra omnes bestias quæ ante eam, & cornua decem illi.

⁸ Considerabam cornua eius; & ecce cornu aliud paruum ascēdit in medio eorū, & tria cornua eorum quæ ante eam, eradicata sunt à facie eius. Et ecce oculi quasi oculi hominis in cornu isto, & os loquens magna.

⁹ Aspiciebā donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit, & vestimentum eius quasi nix album, & capillus capitis eius quasi lana munda. Thronus eius flamma ignis, rotæ eius ignis ardens.

¹⁰ Fluvius ignis trahebat egrediens ante eam. Mille millia ministrabant ei, & decies centena millia astabant ante eam. Iudicium sedit, et libri aperti sunt.

¹¹ Aspiciebam tunc à voce sermonū magnorum quos cornu illud loquebatur, donec interfecit illa bestia illa, & perijt, & corpus eius datum est in combustionem ignis.

¹² Et reliquarum bestiarum transmutatus est principatus, et longitudo vitæ data est eis usque ad tempus & tempus.

¹³ Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniens erat, & usque ad antiquum dierum pervenit, & in conspectu eius allatus est.

¹⁴ Et ipsi datus est principatus, & honos, & regnum, & omnes populi, tribus, linguæ, ipsi serviebant. Potestas eius potestas æterna, quæ non transibit, & regnum eius non corrūpetur.

¹⁵ Horruit spiritus meus. Ego Daniel in habitum meo, & visiones capitis mei conturbabant me.

¹⁶ Et accessi uni astantium, & expositionem querebam ab eo discere de omnibus his. Et dixit mihi expositionem, & coniecturam sermonum notam fecit mihi.

¹⁷ He bestie magnæ quatuor; quatuor regna surgent in terra, quæ auferentur.

¹⁸ Et accipient regnum sancti altissimi, & obtimebunt illud usque in seculum & usque in seculum seculorum.

⁵ καὶ ἰδὼς θηρίον δυνάτερον ὁμοίον ἄρκῳ, & εἰς μέρος ἐν ἑσάθῃ, & τρεῖς πλῆθυσεν ἐν τῷ σώματι αὐτῆς δυνάμει τῶν ὀδόντων αὐτῆς. & ἕτως ἔλεγον αὐτῇ· δυνάστη· φάγε σάρκα πολλὰς. ⁶ ὀπίσω αὐτῆς ἐθεώρου, καὶ ἰδὼς ἕτερον θηρίον ὡσεὶ παρδάλις, καὶ αὐτῇ πλεονέτεσσε πετῆνου· ὑπερέβη αὐτῆς, καὶ τέσσαρες κεφαλὰς τῷ θηρίῳ, καὶ ἕξασίαι ἐδόθη αὐτῇ. ⁷ ὀπίσω τούτου ἐθεώρου, καὶ ἰδὼς θηρίον τέταρτον φοβερόν καὶ ἐνθάμβιον καὶ ἰσχυρόν πρὸς πάντας, & ὀδόντες αὐτῆς σιδηροὶ μεγάλοι, ἐδίων καὶ λεπιδιών. & τὰ ἐπιλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτῆς συνεπάται. & αὐτὸ διάφορον περισσῶς πᾶσι πᾶσι τοῖς θηρίοις ἐμπεσόντων αὐτῆς, καὶ κέρατα δέκα αὐτῆς.

⁸ θεωροῦντος τοῖς κέρασιν αὐτῆς, & ἰδὼς κέρα· ἕτερον μικρόν ἀνέβη ἐν μέσῳ αὐτῶν & τρεῖς κέρατα τῶν ἐμπροσθεν αὐτῆς ἔξελεζώθη ἀπὸ θεωρώπου αὐτῆς. καὶ ἰδὼς ὀφθαλμοὶ ὡσεὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπου ἐν τῷ κέρατι τούτῳ, καὶ σῶμα λαλοῦν μέγαλα.

⁹ ἐθεώρουν ἕως οὗ τοῦ θρόνου· ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθισεν, καὶ τὸ ἐνδύμα αὐτῆς ὡσεὶ χιών λευκόν· καὶ ἡ θριξ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ὡσεὶ ἔριον καθάρων. ὁ θρόνος αὐτῆς φλόξ πυρός, & τροχοὶ αὐτοῦ πύρ φλέγον.

¹⁰ ποταμὸς πυρὸς εἰλκεν ἐκ πορθορίου· ἐμπεσόντων αὐτοῦ χίλια χιλιάδες ἐλαιοῦρου αὐτοῦ. καὶ μυρία μυριάδες παρεῖσθκεισαν ἐμπεσόντων αὐτοῦ. κελήριον ἐκάθισεν, & βίβλοι· λωὲν ἔχουσιν.

¹¹ ἐθεώρουν τότε ἀπὸ φωνῆς τῶν λόγων τῶν μεγάλων ὧν τὸ κέρα· ἐκείνο ἐλάλει, ἕως ἀνέβη τὸ θηρίον ἐκείνο & ἀπώλετο, & τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐδόθη εἰς καυσὶν πυρός.

¹² καὶ τῶν λοιπῶν θηρίων μετεσάθη ἡ δόξα, & μακρότης, ζωῆς ἐδόθη αὐτοῖς ἕως χρόνου καὶ καιροῦ.

¹³ ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτός, καὶ ἰδὼς τῶν νεφελῶν ἔρχεσθαι ὡσεὶ υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἐν νεφέλῃ, καὶ ἕως τοῦ παλαιῶν τῶν ἡμερῶν ἔφθασεν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ παρενώχθη.

¹⁴ καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία, καὶ πᾶντες λαοὶ, φυλαὶ, καὶ γλώσσαι αὐτῷ ἐδόσαντο. ἡ ἕξασίαι αὐτοῦ ἕξασίαι αἰώνων, ἥτις ἔπαρελδύσεται, & ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἔδιαφθάρσεται.

¹⁵ ἐφρεξεν τὸ πνεῦμά μου· ἐγὼ δανιὴλ ἐν τῇ ἑξῆς μετὰ αἰσθήσεως τῆς κεφαλῆς με συνετάραξόν με.

¹⁶ καὶ θεωρήθησαν ἐν τῶν ἐσηκότων καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ μαθεῖν περὶ πόντων τούτων. καὶ εἶπέν μοι τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τὴν σύγκρισιν τῶν λόγων ἐγνώρισέν μοι.

¹⁷ ταῦτα τὰ θηρία τὰ μεγάλα τὰ τέσσαρα· τέσσαρες βασιλεῖαι δυνάστησονται ἐπὶ τῆς γῆς, αἱ δ' ὀρθήσονται.

¹⁸ καὶ παραλήψονται τὴν βασιλείαν ἄγιοι υἱοὶ ὑψίστου. καὶ κατέξουσιν αὐτὴν ἕως αἰῶνος & ἕως αἰῶνος τῶν αἰώνων.

19 * אֲדִין צְבִית לִיצְבָּא עַל חֵיוֹתָ רַבֵּי עֵיתָ דִּי--
 הֵנָּה שְׁנִיָּה מִן כְּלָחוֹן דְּחִילָהּ יִתְרָה שְׁנִיָּה דִּי--
 פְּרוֹל וְטַפְרֵיהָ דִּי נָחַשׁ אָכַלָּה מִדְּקָה וּשְׂאֵרָא בְּרַגְלֵיהָ
 20 רַפְסָה: * וְעַל קַרְנֵיָּא עֶשְׂרֵי בְּרָאשָׁה וְאַחֲרֵי דִי
 סִלְקַת וּנְפְלוּ מִן קַדְמֵיהָ תְּלַת וּקְרָנָא דְכֹן וְעֵינֵין לָהּ
 וּפִם מִמְלַל רַבְרָבִין וְחֻזָּה רַב מִן חֲבֵרְתָּהּ:
 21 * חֻזָּה הָיִית וּקְרָנָא דְכֹן עֲבָדָא קָרִב עִם קַדִּישֵׁין
 22 וַיְכַלָּה לְהֵן: * עַד דִּי אֶתְהַ עֲתִיק יוֹמֵי אֲוִינָא
 יִהְיֶה לְקַדִּישֵׁי עֲלִיּוֹנִין וְזִמְנָא מְטָה וּמַלְכוּתָא הַחֲסִנּוּ
 23 קַדִּישֵׁין: * בְּן אֲמֵר חֵיוֹתָ רַבֵּי עֵיתָ מַלְכוּרֵי עֵינָא
 תְּהוּא בְּאַרְעָא דִּי תִשְׁנָא מִן כָּל מַלְכוּתָא וְתֵאכֹל
 כָּל אֲרָעָא וְתִדְוֶשְׁנָהּ וְתִדְקֶנָּה:
 24 * וּקְרָנֵיָּא עֶשְׂרֵי מִנָּה מַלְכוּתָהּ עֶשְׂרֵי מַלְכִין יִקְמוּן
 וְאַחֲרֵין יִקְוּם אַחֲרֵיהֶן וְהוּא יִשְׁנָא מִן קַדְמֵיָּא
 25 וְתִלְתָּה מַלְכִין יִהְיֶה שְׁפֵל: * וּמִלִּין לְצַד עֲלִיָּא יִמְלֹל
 וְלְקַדִּישֵׁי עֲלִיּוֹנִין יִבְלָא וְיִסְבֵּר לְהַשְׁנִיָּה זִמְנִין וְדָת
 וְיִתְיַהֲבֹן בִּידָהּ עַד עֶדֶן וְעֶדֶן וּפְלַג עֶדֶן:
 26 * וְדִינָא יִתֵּב וּשְׁלֹטְנָה יִרְדּוּן לְהַשְׁמִדָּהּ
 27 וְלִהְיוּבָה עַד סוּפָא: * וּמַלְכוּתָא וּשְׁלֹטְנָא וּרְבוּתָא
 דִּי מַלְכוּתָּהּ תִּחֻת כָּל שְׁמֵיָּא יִהְיֶה לְעִם קַדִּישֵׁי
 עֲלִיּוֹנִין מַלְכוּתָהּ מַלְכוּת עֲלֵם וְכָל שְׁלֹטְנָיָא לָהּ
 28 יִפְלַחוּן וְיִשְׁתַּמְעוּן: * עַד כֵּה סוּפָא דִּי מַלְתָּ
 אֲנִי דְנִיָּאל שְׁגִיָּא רַעִיּוֹנִי יִכְחַלְנִי וְיִוִּי יִשְׁתַּנּוּן
 עָלַי וּמַלְתָּ בְּלִבִּי נִטְרָה:

ח

* בְּשַׁנְתָּ שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת בְּלִשְׁמֵר הַמֶּלֶךְ חֻזָּן
 נִרְאָה אֵלַי אֲנִי דְנִיָּאל אַחֲרֵי הִנָּרְאָה אֵלַי בְּתַחֲלָה:
 * וְאַרְאָה בְּחֻזָּן וְיִהְיֶה בְּרָאשִׁי וְאֲנִי בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה
 אֲשֶׁר בְּעִילֵם הַמֶּדִּינָה וְאַרְאָה בְּחֻזָּן וְאֲנִי הֵייתִי עַל-
 3 אֹבֵל אֹלִי: * וְאַשָּׁא עֵינֵי וְאַרְאָה וְהִנָּה אֵיל
 אַחֲד עֹמֵד לִפְנֵי הָאֵבֶל וְלוֹ קַרְנִים וְהַקַּרְנִים
 גְּבוּהוֹר וְהָאֶחָת גְּבוּהָהּ מִן הַשְּׁנִית וְהַגְּבוּהָהּ עֲלֵהּ
 4 בְּאַחֲרֵיהָ: * רָאִיתִי אֶת-הָאֵיל מְנַבֵּחַ יָמֹר
 וְצִפּוֹנָהּ וְנִגְבָּהּ וְכָל חֵיוֹת לֹא יַעֲמְדוּ לִפְנֵיהּ וְאֵין
 מִצִּיל מִיָּדָהּ וְעָשָׂה כְּרַצְנוֹ וְהִגְדִּיל:
 * וְאֲנִי הֵייתִי מִבִּין וְהִנָּה צִפּוֹר הָעוֹיִם בְּמִן-
 5 הַמַּעֲרָב עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וְאֵין נוֹגַע בָּאָרֶץ וְהַצִּפּוֹר
 קָרַן חֻזָּר בֵּין עֵינָיו:

19 * Post hoc volui libenter discere de be-
 F stia quarta, quæ erat dissimilis valde ab om-
 nibus, & terribilis nimis. Dentes & ungues
 eius ferrei, comedebat & comminuebat, &
 20 reliqua pedibus suis conculcabat. * Et de
 cornibus decem quæ habebat in capite, &
 de illo quod ortum fuerat, ante quod cer-
 derant tria cornua, & de cornu illo quod
 habebat oculos, & os loquens grandia, &
 21 maius erat cæteris. * Aspiciebam & ecce
 cornu illud faciebat bellum aduersus san-
 22 ctos, & præualebat eis. * Donec venit
 antiquus dierum, & iudicium dedit sanctis
 excelsi, & tempus aduenit, & regnū ob-
 23 nuerunt sancti. * Et sic ait: Bestia quarta,
 regnum quartum erit in terra, quod maius
 erit omnibus regnis, & deuorabit vni-
 24 fam terram, & conculcabit & comminet
 eam. * Porro cornua decem, ipsius regni
 decem reges erunt, & alius consurget post
 eos, & ipse potentior erit prioribus, & uis
 25 reges humiliabit. * Et sermones contra
 G Excelsum loquetur, & sanctos Altissimi co-
 teret. Et putabit quod possit mutare tem-
 pora & leges. Et tradetur in manu eius usque
 ad tempus, & tempora, & dimidium tem-
 26 poris. * Et iudicium sedebit, ut auferatur
 potentia, & conteratur, & disperat usque
 27 in finem. * Regnum autem, & potestas,
 & magnitudo regni, quæ est subter omne
 cælum, detur populo sanctorum Altissimi,
 cuius regnum regnum sempiternum est, &
 omnes reges seruiant ei, & obediant.
 28 * Huc usque finis verbi. Ego Daniel mul-
 tum cogitationibus meis conturbabar, &
 facies mea mutata est in me; verba autem
 in corde meo conseruaui.

CAP. VIII.

* A Nno tertio regni Balthasar regis, visio
 apparuit mihi. Ego Daniel post id quod
 videram in principio;
 2 * Vidi in visione mea, cum essem in So-
 sis castro, quod est in Helam regione. Vidi
 autem in visione esse me super portā Vlti-
 3 * Et leuaui oculos meos, & vidi. Ecce
 aries vnus stabat ante paludem, habes cor-
 nua excelsa, & vnum excelsius altero atque
 succrescens.
 4 * Postea vidi arietem cornibus ventilan-
 B tem contra Occidentem, & contra Aquil-
 lonem, & contra Meridiem, & omnes bestie
 non poterant resistere ei, neque liberari de
 manu eius, fecitque secundum voluntatem
 suam, & magnificatus est.
 5 * Et ego intelligebam. Ecce autem hir-
 cus caprarum veniebat ab Occidente su-
 per faciem totius terræ, & non tangebatur
 terram. Porro hircus habebat cornu inf-
 gne inter oculos suos.

¹⁹ Et querebā diligenter scire de bestia quarta, quia erat differēs ultra omnem bestiam, terribilis valde, dentes eius ferrei, & ungues eius acuti, comedens & comminuens, & reliquias pedibus suis conculcabat.

²⁰ Et de cornibus eius decē, quæ in capite eius, & alterius ascēdentis & excutientis priorum tria. Cornu illud, cuius oculi et os loquēs magna, & visio eius maior reliquis.

²¹ Afficiebam, & cornu illud faciebat bellum cum sanctis, & praeualebat erga eos.

²² Donec venit antiquus dierum, & iudiciū dedit sanctis Altissimi. Et tempus peruenit, & regnum obtinuerunt sancti.

²³ Et dixit: Bestia quarta regnum quartum erit in terra, quod superabit omnia regna, et devorabit omnem terram, & conculcabit eam, comminuet.

²⁴ Et decem cornua eius, Decem reges surgēt. & post eos surget alius, qui superabit omnes qui ante, & tres reges humiliabit.

²⁵ Et sermones contra Altissimum loquetur, et sanctos Altissimi seducet, & cogitabit mutare tempora et legem. Et dabitur in manu eius usque ad tempus & tempus & dimidium temporis.

²⁶ Et iudiciū sedebit. et principatū transmutabunt, ut perdat et ut destruat usque in finem.

²⁷ Et regnum, & potestas, & magnitudo regum qui subter omne calū, data sunt sanctis Altissimi. Et regnum eius regnum eternū, & omnes principatus ipsi seruiunt & obedient.

²⁸ Huc usque finis verbi. Ego Daniel multū cogitationes meae conturbauerunt me, & facies mea mutata est in me, & verbum in corde meo conseruaui.

CAP. VIIII.

¹ IN anno tertio regni Baltasar regis, visio apparuit ad me. Ego Daniel post visum mihi principium.

² Et eram in Susis castro, quod est in regione Elam, & vidi in visione, & eram super portam atrij.

³ Et leuavi oculos meos, et vidi, & ecce aries unus stans ante Vbal, & ipsi cornua & cornua excelsa, & unum excelsius altero, & excelsum ascendebat in extremis.

⁴ Et vidi arietē cornupotentem contra mare, & Aquilonem, & Austrum, & omnes bestiae non stabunt in conspectu eius, & non erat liberans de manu eius, & fecit secundū voluntatē suam, & magnificatus est. Et ego eram intelligens, & ecce hircus caprarum veniebat ab Aphrico super faciem totius terrae, & non erat tangens terram. Et hirco cornu insigne inter oculos eius.

¹⁹ καὶ ἐζήτουν ἀκριβῶς μαθεῖν περὶ τῆς τετάρτης, ὅτι ὡς διαφέρειν πρὸς πᾶν θηρίον, φοβερόν περὶ ὁδῶν, οἱ δὲ δόντες αὐτῆς σιδηροί, καὶ ὄνυχες αὐτῆς χαλκοί, ἐδίον καὶ λεπιδιών, καὶ τὰ ὑπλοίπια τοῖς ποσὶν αὐτῆς κατεπάτει.

²⁰ καὶ περὶ τῶν κερῶν αὐτῆς τῶν δέκα τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτῆς. καὶ ἑτέρας δὲ ἀναβάντας καὶ ἐκπινάξαντας τῶν προτέρων τρεῖς. κέρας ἐκείνη καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ στόμα λαλῶν μεγάλα, καὶ ἡ ὄρασις αὐτῆς μέζων τῶν λοιπῶν.

²¹ ἐθεώρειν, καὶ τὸ κέρας ἐκείνο ἐποίει πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ ἴσχυεν πρὸς αὐτοὺς. ἕως δὲ ἤλθεν ὁ παλαιός τῶν ἡμερῶν καὶ τὸ κέρας ἐδωκεν ἁγίοις ὑψίστης. καὶ ὁ καιρὸς ἐφθασεν, καὶ τὴν βασιλείαν κατέσχον ἁγιοί.

²² καὶ εἶπεν τὸ θηρίον τὸ τέταρτον, βασιλεία τετάρτη ἔσται ἐν τῇ γῇ ἥ τις ὑπερέξει πάσης τῆς βασιλείας, καὶ καταφάσει πᾶσαν τὴν γῆν καὶ συμπάσης αὐτὴν, καὶ τὰ κό-

²³ ψα. καὶ τὰ δέκα κέρατα αὐτῆς, δέκα βασιλεῖς ἀναστήσονται. καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἀναστήσει ἕτερος, ὃς ὑπερβίσει πάντας αὐτοὺς ἐμπαροῦσιν, καὶ τρεῖς βασιλεῖς ταπεινώσει.

²⁴ καὶ λόγοις πρὸς τὸν ὑψίστον λαλήσει, καὶ αὐτὸς ἁγίοις ὑψίστης πληρώσει, καὶ ὑπονοήσει τοῦ ἀλλοιωσαὶ καιροὺς καὶ νόμον. καὶ δοθήσεται ἐν χειρὶ αὐτῆς ἕως καιροῦ καὶ καιρὸν καὶ ἡμισυ καιροῦ.

²⁵ καὶ λόγους πρὸς τὸν ὑψίστον λαλήσει, καὶ αὐτὸς ἁγίοις ὑψίστης πληρώσει, καὶ ὑπονοήσει τοῦ ἀλλοιωσαὶ καιροὺς καὶ νόμον. καὶ δοθήσεται ἐν χειρὶ αὐτῆς ἕως καιροῦ καὶ καιρὸν καὶ ἡμισυ καιροῦ.

²⁶ καὶ τὸ κελίηρον καθίσει καὶ τὴν δόχην μετεσθήσει, καὶ ἀφαιρήσει καὶ τοῦ ἀπολέσει ἕως τέλους.

²⁷ καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ μεγαλωσύνη τῶν βασιλέων τῶν ὑποκάτω πάντες ἐξέραντο, ἐδόθη αἰίοις ὑψίστης. καὶ ἡ βασιλεία αὐτῆς βασιλεία αἰώνιος, καὶ πᾶσαι αἱ δόχαι αὐτῆς διελθούσιν, καὶ ὑπακύνται.

²⁸ ἕως ὧδε τὸ πέρας τοῦ λόγου. ἐγὼ δανιὴλ ἔπιπολὺ οἱ διαλογισμοί μου συνετάρασσόν με, καὶ ἡ μορφή μου ἠλλοιώθη ἐπ' ἐμοί, καὶ τὸ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ μου συνελήθησα.

ἢ

¹ Ἐν ἐτὶ τρίτῳ τῆς βασιλείας βασιλίσταρ τῆς βασιλείας ὄρασις ὤφθη πρὸς με. ἐγὼ δανιὴλ μετὰ τὴν ὀφθείσθαι μοι τὴν δόχην.

² καὶ ἤμην ἐν σέβει τῇ βασιλείᾳ, ἢ ἐστὶν ἐν χώρᾳ αἰλάμ. καὶ εἶδον ἐν ὁράματι, καὶ ἤμην ἐπὶ τῆς πύλης ἐλαί.

³ καὶ ἤρα αὐτὸν ὀφθαλμοί μου, καὶ εἶδον, καὶ ἰδὲ κέρας εἰς ἐσηκὼς πρὸς τοῦ ἔβαλ, καὶ αὐτὸς κέρατα καὶ τὰ κέρατα ὑψηλά, καὶ τὸ ἐν ὑψηλότερον τοῦ ἑτέρου. καὶ τὸ ὑψηλὸν ἀνέβαινον ἐπ' ἐχάτων.

⁴ καὶ εἶδον τὸν κελὶον κερῶν ἰζόντα καὶ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ πᾶσι τὰ θηρία ἐσθύνον ἐνώπιον αὐτῆς, καὶ οὐκ ἦν ὃ ἐξαιρέσειν ἐκ χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἐποίησεν καὶ τὸ θέλημα αὐτῆς καὶ ἐμεγαλύνθη.

⁵ καὶ ἐγὼ ἤμην συνίων καὶ ἰδοὺ τρεῖς αἰγῶν ἡρώς διὰ τοῦ λιθὸς ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἦν ἀπὸ μὲν τῆς γῆς, καὶ τὰς τρεῖς κέρας ἐπίσημον ἀναμένον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς.

* ויבא עד האיל בעל הקרנים אשר ראיתי עמד
 לפני האיל וירץ אליו בחמת כחו :
 * וראיתיו מגיע אצל האיל ויתמרמר אליו ויקח
 את האיל וישבר את שתי קרניו ולא הירחב
 באיל לעמד לפניו וישל ידיו ארצה וירמסוהו ולא
 הירחב מעל לאיל מידיו :
 * ויצפיר העינים הגדול עד מאד וכעצמו נשברה
 הקרן הגדולה ותעלנה חזות ארבע תחתיה לארבע
 רוחות השמים :
 * ומן האחת מהם יצא קרן אחת מצפירה ותגדל
 יתר אל הנגב ואל המזרח ואל הצבי :
 * ותגדל עד צבא השמים ותפל ארצה מן הצבא
 ומן הכוכבים ותרמסם :
 * ועד שר הצבא הגדיל וממנו הרים התמיד
 והשלך מכון מקדשו :
 * וצבא תנתן על התמיד בפשע ותשלך אמת
 ארצה ועשתה והצליחה :
 * ואשמעה אחד קדוש מדבר ויאמר אחד קדוש
 לפלמוני המדבר עד מתי החזון התמיד והפשע
 שמים תת וקדש וצבא מרמס :
 * ויאמר אלי עד ערב בקר אלפים ושלש מאות
 ונצדק קדש :
 * ויהי בראתי אני דניאל את החזון ואבקשור
 בינה והנה עמד לנגדי במראי גבר :
 * ואשמע קול אדם בין אולי ויקרא ויאמר
 גבריאל הבן להלז את המראה :
 * ויבא אצל עמדי ובבאו נבעתי ואפלה על פני
 ויאמר אלי הבן בן אדם כי לעת קץ החזון :
 * ובדבר עמי נרדמתי על פני ארצה וליגע בי
 ויעמידני על עמדי :
 * ויאמר הנני מודיעך את אשר יהיה באחרית
 הזעם כי למועד קץ :
 * האיל אשר ראית בעל הקרנים מלכי מדי
 ופרס :
 * והצפיר השעיר מלך יון והקרן הגדולה אשר
 בין עיניו הוה המלך הראשון :
 * והנשברה ותעמדנה ארבע תחתיה ארבע
 מלכיות מנוי יעמדנה ולא בכחו :

6 * Et venit usque ad arietem illum cornu-
 tum, quem videram stantem ante portam,
 & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis
 7 suae. * Cumque appropinquasset prope
 arietem, efferatus est in eum, & percussit
 arietem, & comminuit duo cornua eius, &
 non poterat aries resistere ei. Cumque mis-
 sisset eum in terram, conculcavit, & nemo
 quibat liberare arietem de manu eius.
 8 * Hircus autem caprarum magnus factus
 C est nimis. Cumque creuisset, fractum est cor-
 nu magnum, & orta sunt quatuor cornua
 subter illud per quatuor ventos caeli.
 9 * De vno autem ex eis egressum est cor-
 nu vnum modicum, & factum est grande
 contra Meridiem, & contra Orientem, &
 contra fortitudinem.
 10 * Et magnificatum est usque ad forti-
 tudinem caeli, & eiecit de fortitudine & de
 stellis, & conculcavit eas.
 11 * Et usque ad principem fortitudinis ma-
 gnificatum est, & ab eo tulit iuge sacrificium,
 & deiecit locum sanctificationis eius.
 12 * Robur autem datum est contra iuge
 sacrificium propter peccata, & prosternebat
 veritas in terra, & prosperabitur, & faciet.
 13 * Et audiui vnum de sanctis loquentem,
 D & dixit vnus sanctus alteri, nescio cui lo-
 quenti: Usquequo visio & iuge sacrificium
 & peccatum desolationis quae facta est, &
 sanctuarium, & fortitudo conculcabitur?
 14 * Et dixit ei: Usque ad vespem & ma-
 ne dies duo millia trecenti, & mundabitur
 sanctuarium.
 15 * Factum est autem cum viderem ego
 Daniel visionem, & quarerem intelligen-
 tiam, ecce stetit in conspectu meo quasi spe-
 16 cies viri. * Et audiui vocem viri inter
 Vlai, & clamauit & ait: Gabriel fac intelli-
 17 gere istam visionem. * Et venit, & stetit
 E iuxta vbi ego stabam. Cumque venisset, pa-
 uens corruui in faciem meam. Et ait ad me:
 Intellige fili hominis, quoniam in tempore
 finis complebitur visio.
 18 * Cumque loqueretur ad me, collapsus
 sum pronus in terram. Et tetigit me, & sta-
 tuit me in gradu meo.
 19 * Dixitque mihi: Ego ostendam tibi quae
 futura sunt in nouissimo maledictionis,
 quoniam habet tempus finem suum.
 20 * Arius quem vidisti habere cornua, rex
 Medorum est atque Persarum.
 21 * Porro hircus caprarum, rex Graecorum
 est, & cornu grande quod erat inter oculos
 eius, ipse est rex primus.
 22 * Quod autem fracto illo surrexerunt
 quatuor pro eo; quatuor reges de gente
 eius consurgent, sed non in fortitudine
 eius.

⁶ Et venit usque ad arietem cornua habentem, quem vidi stantem ante Vbal. Et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis eius.

⁷ Et vidi eum peruenientem usque ad arietem, & efferatus est contra eum, & percussit arietem, & contriuit utraque cornua eius, & non erat fortitudo arieti ut staret coram eo, & proiecit eum in terram, & conculcavit eum, & non fuit liberans arietem de manu eius.

⁸ Et hircus caprarum magnificatus est usque nimis: & cum praevaleret ipse, contritum est cornu eius magnum. Et ascenderunt alia cornua quatuor subter illud in quatuor ventos cali.

⁹ Et ex uno eorum egressum est cornu unum, forte, & magnificatum est valde ad Austrum et ad Orientem, & ad Occidentem.

¹⁰ Magnificatum est usque ad militiam cali, & cecidit in terram de militia cali, & de stellis, & conculcavit eas.

¹¹ Et usque ad principem exercitus magnificatum est, & propter ipsum sacrificium turbatum est, & sanctum desolabitur.

¹² Et factum est super sacrificium peccatum, & proiecta est in terram iustitia, & fecit, & prosperata est.

¹³ Et audiui unum sanctum loquentem, et dixit unus sanctus Phelmoni loquenti: Usque quo visio stabit sacrificium ablatum & peccatum quod desolationis quod datum est: & sanctum & fortitudo conculcabitur?

¹⁴ Et dixit ei: Usque ad vesperam & mane dies duo mille & trecenti, & mundabitur sanctum. Et factum est cum viderem ego visionem, & querebam intelligentiam; & ecce stetit in conspectu meo quasi visio viri.

¹⁵ Et audiui vocem viri inter Vlai: & vocavit & dixit: Gabriel fac intelligere illum visionem. Et venit, & stetit iuxta stationem meam. Et cum veniret ipse, turbatus sum, & cado in faciem meam, & dixit ad me: Intellige fili hominis, adhuc enim in temporis finem visio.

¹⁶ Et cum loqueretur ipse mecum, cado in faciem meam super terram; & tetigit me, & statuit me super pedes.

¹⁷ Et dixit: Ecce ego nota facio tibi futura in extremis iræ; adhuc enim in temporis finem.

¹⁸ Arias quæ vidisti, habens cornua, rex Persarum & Medorum.

¹⁹ Et hircus caprarum, rex Græcorum. Et cornu magnum quod erat inter oculos eius, ipse est rex primus.

²⁰ Et contriti, cuius steterunt quatuor cornua de subtus; quatuor reges de gente eius consurgēt, & non in fortitudine eius.

⁶ καὶ ἦλθεν ἕως τοῦ κεράτος τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, καὶ ἐδυνάστευσεν ἐν ὄψει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

⁷ καὶ εἶδον αὐτὸν φθάνοντα ἕως τοῦ κεράτος, καὶ ἐξηγριώθη πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπαύσατο τὸν κερὸν, καὶ συνεπέσειεν ἀμφοτέρω τὰ κέρατα αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἦν ἰσχύς τῶν κεράτων τοῦ ἐλῶσαι ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐρρίψεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ συνεπάτησεν αὐτόν, καὶ ὅτε ἦν ὁ Ἰσχυρὸς τὸν κερὸν ἐν χειρὶ αὐτοῦ.

⁸ καὶ ὁ πρῶτος τῶν αἰγῶν ἐμεγαλυνώθη ἕως σφόδρα, καὶ ἐν τῇ ἰσχύει αὐτοῦ, συνεπέσειεν τὸ κέρατος αὐτοῦ τὸ μέγα. καὶ ἠέβη ἕτεροι κέρατα τέσσαρα ὑποκάτω αὐτοῦ εἰς τὸν τέσσαρτος ἀνέμους τοῦ ἔρεινου.

⁹ καὶ ἐκ τοῦ ενός αὐτῶν ἐξηλθεν κέρατος ἐν ἰσχυρῶν, καὶ ἐμεγαλυνώθη πρὸς τὸν νότον καὶ πρὸς ἀνατολὴν καὶ πρὸς τὴν δύσιν. ἐμεγαλυνώθη ἕως τῆς διωάμεως τοῦ ἔρεινου, καὶ ἐπέσεν ἐπὶ τὴν γῆν ἀπὸ τῆς διωάμεως τοῦ ἔρεινου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ συνεπάτησεν αὐτά.

¹⁰ καὶ ἕως τοῦ δὲ ἡγετοῦ ἐμεγαλυνώθη, καὶ δι' αὐτὸν δυσία ἐταράχθη, καὶ τὸ ἄγιον ἐρημωθήσεται.

¹¹ καὶ ἐξηγρήθη ἐπὶ τὴν δυσίαν ἀμαρτία, καὶ ἐρεΐφη χαμαὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐποίησεν καὶ δώδωκε.

¹² καὶ ἤκουσα ενός ἀγίου λαλοῦντος, καὶ εἶπεν εἰς ἄλλους τὰ φελμενὶ τὰ λαλοῦντι, ἕως πότε ἡ ὄρασις σήσεται ἡ δυσία ἡ δὲ θεΐσα, καὶ ἡ ἀμαρτία ἡ ἐρημώσεως ἡ δουλεία. καὶ τὸ ἄγιον καὶ ἡ δυνάμις συμπαιθῆσεται.

¹³ καὶ εἶπεν αὐτῷ ἕως ἑσπέρας καὶ πρωῒ ἡμέραι διχίλια καὶ τριακόσια, καὶ καθαρῶσεται τὸ ἄγιον.

¹⁴ καὶ ἐξήγετο ἐν τῇ εἰδῇ μετὴν ὄρασιν, καὶ ἐξήτευσεν, καὶ ἰδὲ ἔστη ἐνώπιόν μου ὡς ὄρασις ἀνδρός.

¹⁵ καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀνδρός ἀνὰ μέσον τοῦ ἐλαίου. καὶ ἐκάλεσεν καὶ εἶπεν, γαβριὴλ συνεπέθον ἐκείνον τὴν ὄρασιν.

¹⁶ καὶ ἦλθεν καὶ ἔστη ἐχόμενα τῆς σάσεώς μου, καὶ ἐν τῇ ἐλθέειν αὐτόν, ἐθορυβήθη καὶ πίπω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ εἶπεν πρὸς με· σιώες ἡ ἀνθρώπου, ἐπὶ γὰρ εἰς καιρὸν πέρας ἡ ὄρασις.

¹⁷ καὶ ἐν τῇ λαλεῖν αὐτόν μετ' ἐμοῦ, πίπω ἐπὶ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἤψατό μου, καὶ ἔστησέν με ἐπὶ πόδας.

¹⁸ καὶ εἶπεν· ἰδὲ ἐγὼ γνωρίζω σοὶ τὰ ἐσόμενα ἐπ' ἐσχάτων τῆς ὀργῆς, ἐπὶ γὰρ εἰς καιρὸν πέρας.

¹⁹ ὁ κερὸς ὃν εἶδες ὁ ἔχων τὰ κέρατα, βασιλεὺς περσῶν καὶ μέδων. ὁ πρῶτος τῶν αἰγῶν, βασιλεὺς ἐλλήνων, καὶ τὸ κέρατος τὸ μέγα ὃ ἦν ἀνὰ μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, αὐτὸς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς ὁ πρῶτος.

²⁰ καὶ τὸ συνεπέσειεν ἔστησαν τέσσαρες κέρατα ὑποκάτωθεν, τέσσαρες βασιλεῖς ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἀναστήσονται, καὶ ὅτε ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ.

* ובאחרית מלכותם כהתם הפשעים יעמד מלך
 עז פנים ומבין חידור:
 * ועצם כחו ולא בכחו ונפלאות ישחית והצליח
 ועשרה והשחית עצומים ועם קרשים:
 * ועל שכלו והצליח מרמה בידו ובלבבו יגדיל
 ובשלוה ישחית רבים ועל שר שרים יעמד ובאפס
 יד ישר:
 * ומראה הערב והבקר אשר נאמר אמת הוה
 ואתה סתם החזון כי לימים רבים:
 * ואני דניאל נהייתי ונחליתי ימים ואקום
 ואעשרה את מלאכת המלך ואשתומם על
 המראה ואין מבין:

ט

* בשנת אחת לדריוש בן אחשורוש מורע מדי
 אשר המלך על מלכות בשדדים:
 * בשנת אחת למלכו אני דניאל בינתי בספרים
 מספר השנים אשר היה דבר יהוה אל ירמיה
 הנביא למלאות לחרבות ירושלם שבעים שנה:
 * ואתננה את פני אל אדני האלהים לבקש
 תפלה ותחנונים בצום ושק ואפר:
 * ואתפללה ליהוה אלהי ואתודה ואמרה אנא
 אדני האל הגדול והנורא שמר הברית והחסד
 לאהביו ולשמרי מצותיו:
 * חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו וסור ממצותך
 וממשפטך: * ולא שמענו אל עבדיך הנביאים
 אשר דברו בשםך אל מלכינו שרינו ואבותינו ואל
 כל עם הארץ: * לך אדני הצדקה ולנו בשר
 הפנים כיוס הזה לאיש יהודה ולישבי ירושלם
 ולכל ישראל הקרבים והרחקים בכל הארצות
 אשר הדחתם שם במעלם אשר מעלו בך:
 * אדני לנו בשר הפנים למלכינו לשרינו
 ולאבותינו אשר חטאנו לך:
 * לאדני אלהינו הרחמים והסלחות כי מרדנו בו:
 * ולא שמענו בקול יהוה אלהינו ללכת בתורתו
 אשר נתן לפנינו ביד עבדי הנביאים:
 * וכל ישראל עברו את תורתך וסור לבלתי
 שמוע בקלך ותתך עלינו האלה והשבעה אשר
 כתובה בתורת משה עבד האלהים כי חטאנו לו:

* Et post regnū eorum cum creuerint ini-
 quitates, confurget rex impudens facie, &
 intelligens propositiones. * Et roborabi-
 tur fortitudo eius, sed nō in viribus suis, &
 suprà quàm credi potest vniuersa vastabit,
 & prosperabitur & faciet. Et interficiet ro-
 bustos, & populū sanctorū. * Secundum
 voluntatē suam, & dirigitur dolus in ma-
 nu eius, & cor suū magnificabitur, & in co-
 pia rerū omnium occidet plurimos. Et con-
 tra principē principum confurget, & sine
 manu conteretur. * Et visio vespere &
 manē quæ dicta est, vera est. Tu ergo visio-
 nem signa, quia post multos dies erit.
 * Et ego Daniel languui & ægrotui per
 dies. Cumque surrexissem faciebam opera
 regis, & stupebam ad visionem, & nō er
 qui interpretaretur.

CAP. IX.

IN anno primo Darij filij Aflucri, de se-
 A limine Medorum, qui imperauit super re-
 gnū Chaldæorū. * Anno vno regni eius,
 ego Daniel intellexi in libris numerū an-
 norum, de quo est sermo Domini ad Hie-
 remiam prophetam, vt completetur deso-
 lationes Hierusalem septuaginta annis.
 * Et posui faciem meam ad Dominum
 Deum meum, rogare & deprecari in iei-
 uniis, sacco & cinere.
 * Et oraui ad Dominū Deum meum, &
 confessus sum, & dixi: Obsecro Domine
 Deus magne & terribilis, custodiens pactū
 & misericordiam diligentibus te, & custo-
 dientibus mandata tua. * Peccauimus,
 iniquitatem fecimus, impiē egimus, & re-
 cessimus & declinauimus à mandatis tuis
 ac iudiciis. * Non obediuimus seruis
 B tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine
 tuo regibus nostris, principibus nostris, pa-
 tribus nostris, omniūque populo terræ.
 * Tibi Domine iustitia, nobis autē con-
 fusio faciei, sicut est hodie viro Iuda & ha-
 bitatoribus Hierusalem, & omni Israel, his
 qui propè sunt, & his qui procul in vniuer-
 sis terris, ad quas eiecisti eos propter ini-
 quitates eorū, in quibus peccauerunt in te.
 * Domine, nobis confusio faciei, regi-
 bus nostris, principibus nostris, & patribus
 nostris, qui peccauerunt.
 * Tibi autē Domino Deo nostro miseri-
 cordia & propitiatio, quia recessimus à te.
 * Et non audiuius vocē Domini Dei
 nostri, vt ambularem in lege eius, quam
 posuit nobis per seruos suos prophetas.
 * Et omnis Israel prauaricati sunt legem
 tuā, & declinauerūt ne audirent vocē tuam,
 & stillauit super nos maledictio, & detesta-
 tio, quæ scripta est in libro Moyli serui
 Dei, quia peccauimus ei.

²³ Et in extremis regni eorum completis peccatis, consurget rex impudens facie, & intelligens problemata. ²⁴ Et forte robur eius, & non in robore eius. Et mirabilia corrumpet, & proferabitur, & faciet, & interficiet fortes & populum sanctum. ²⁵ Et iugum supplicij dirigetur: dolus in manus eius, & in corde eius magnificabitur, & dolo interficiet multos, & in perditione multorum stabit, & quasi ova manu conteret. ²⁶ Et visio vesperæ & manæ quæ dicta est, vera est: & tu signa visionem, quia in dies multos. ²⁷ Et ego Daniel dormivi & elangui dies, & surrexi & faciebā opera regis, & admirabar visionem, & non erat intelligens.

CAP. IX.

In primo anno sub Dario filio Assueri de semine Medorum, qui regnavit super regnum Chaldeorum.

² In anno vno regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Hieremiam prophetam, ut impleatur desolatio Hierusalem septuaginta annis.

³ Et dedi faciem meam ad Dominum Deum, ut quærerem orationem, & deprecationem in iuniis, & sacco, & cinere.

⁴ Et oravi ad Dominum Deum meum, & confessus sum, & dixi: Domine Deus magne et terribilis, custodiens testamentum tuum & misericordiam diligentibus te, & custodientibus mandata tua.

⁵ Peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, et recessimus, & declinauimus à mandatis tuis, & à iudiciis tuis.

⁶ Et non audiuiimus seruos tuos prophetas, qui loquebantur in nomine tuo ad reges nostros & principes nostros, & patres nostros, & ad omnem populum terræ.

⁷ Tibi Domine iustitia, & nobis confusio faciei sicut dies hæc. Viro Juda & habitantibus Hierusalem, & omni Israel his qui propè & his qui longè in omni terra, ubi disseminasti eos, illic in prauaricatione eorū qua prauaricati sunt in te. ⁸ Domine, nobis confusio faciei, & regibus nostris, & principibus nostris, et patribus nostris, qui peccauimus tibi.

⁹ Domino Deo nostro miserationes & propitiationes, quia recessimus à Domino. ¹⁰ Et non audiuiimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularem legitimis eius quæ dedit ante faciem nostram in manibus seruorum suorum prophetarum.

¹¹ Et omnis Israel prauaricati sunt legem tuam, & declinauerunt ne audirent vocem tuam, & venit super nos maledictio & iuramentum quod scriptum est in lege Moyse serui Dei, quia peccauimus ei.

²³ καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῆς βασιλείας αὐτῶν πληρεμύων τῶν αἰμαρῶν, αἰαθήσεται βασιλεὺς ἀναιδὴς πρὸς ὅσους, & σιωπῶν πρὸς βλήματα. ²⁴ καὶ κρατεῖα ἡ ἰσχύς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ. & θαυμαστὰ διαφθερεῖ καὶ καὶ δουνεῖ καὶ ποιήσει, καὶ διαφθερεῖ ἰσχυροὺς καὶ λαὸν ἅγιον. ²⁵ καὶ ὁ ζυγὸς ἐκλοιεῖ καὶ δουνεῖ, δόλος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ μεγαλυνθήσεται, καὶ δόλω διαφθερεῖ πολλὰς, καὶ ἐπὶ ἀπωλείᾳ πολλῶν σήσεται, καὶ ὡς ὡς χειρὶ σιωπῆς. ²⁶ καὶ ἡ ὄρασις τῆς ἐσπέρας & τῆς πρωίας τῆς ῥηθείας, ἀληθείας ἐστίν. καὶ σύ σφραγίσον τὴν ὄρασιν, ὅτι εἰς ἡμέρας πολλὰς. ²⁷ καὶ ἐγὼ δὲ ἀνὴρ ἐκοιμήθην & ἐμαλακίᾳ τὴν ἡμέραν, & θύεσθην καὶ ἐποίουν τὰ ἔργα ἐκ βασιλείας, & ἐθαύμαζον τὴν ὄρασιν, & ἐκ λυγρῶν σιωπῶν.

§

¹ Ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει ἐπὶ δαρείῳ τοῦ υἱοῦ ἀσσηρά δὲ τοῦ πέρσεως & μήδων, ὃς ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν χαλδαίων. ² ἐν ἔτει οὗ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ δουρὶς σιωπῆς ἐν ταῖς βίβλοις τὸν δριμύτην τῶν ἐτῶν πρὸς ἐξήκοντα λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμῆαν τὸν προφήτην εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐρημώσεως τῆς ἱερουσαλὴμ, ἐβδωμήκοντα ἔτη. ³ καὶ ἐδωκα τὸ πρὸς ὅσους πρὸς κύριον τὸν θεόν τοῦ ἐκζητῆσαι πρὸς δουλοῦ καὶ δέησιν ἐν νηθείᾳ καὶ ζάκκῳ καὶ σποδῷ.

⁴ καὶ προσευξάμενος πρὸς κύριον τὸν θεόν μου, & ὁμολογησάμενος καὶ εἶπα· κύριε ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ θαυμαστός ὁ φυλάσσων τὴν διαθήκην σου & ὁ ἐλεῶν τοὺς αἰσπιδίους σου καὶ τοὺς φυλάσσουσιν τὰς ἐντολάς σου.

⁵ ἡμαρτήσαμεν, ἠδικήσαμεν, ἠσεβήσαμεν, & ἀπέστημεν, καὶ ἐξεκλίναμεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου καὶ ἀπὸ τῶν κρίματων σου. ⁶ καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν τῶν δέλων σου τῶν πρὸς φωνῶν, οἱ ἐλάλοισιν ἐν τῷ ὀνόματί σου πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν καὶ ἀρχοντας ἡμῶν καὶ πατέρας ἡμῶν καὶ πρὸς πᾶν τὸν λαὸν τῆς γῆς.

⁷ Οἱ κύριε ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡμῖν ἡ αἰχμὴ τοῦ πρὸς ὅσους ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. ἀνδρὶ ἰσὺ καὶ τοῖς ἐνοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ καὶ παντὶ Ἰσραὴλ τοῖς ἐγγυὺς καὶ τοῖς μακρὰν ἐν πάσῃ τῇ γῇ & διέσπειρας αὐτοὺς ἐκεῖ ἐν ἀβυσσῷ αὐτῶν ἡ ἡθέτησαν ἐν σοί. ⁸ κύριε, ἡμῖν ἡ αἰχμὴ τοῦ πρὸς ὅσους καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἀρχαῖς ἡμῶν καὶ τοῖς πατέρας ἡμῶν, οἱ πνεὺς ἡμαρτήμενοι σοί.

⁹ τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν & οἰκτιρμοὶ καὶ ἰλασμοί, ὅτι ἀπέστημεν ἀπὸ κυρίου.

¹⁰ καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν τὴν φωνὴν κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν πορεύεσθαι τοῖς νομίμοις αὐτοῦ οἷς ἔδωκεν κατὰ πρόσωπον ἡμῶν ἐν χερσὶ τῶν δέλων αὐτοῦ τῶν πρὸς φωνῶν.

¹¹ καὶ πᾶς Ἰσραὴλ πρὸς ἐβήσαν τὸν νόμον σου, καὶ ἐξέκλιναν τοῦ μὴ ἀκούσαι τῆς φωνῆς σου, & ἐπῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ κατάρα καὶ ὁ ὄρκος ὁ γεγραμμένος ἐν νόμῳ μουσῆ δέλε τοῦ θεοῦ, ὅτι ἡμαρτήσαμεν αὐτῷ.

* ויקם את דבריו אשר דבר עלינו ועל שפטינו
 אשר שפטנו להביא עלינו רעה גדלה אשר לא
 נעשתה תחת כל השמים כאשר נעשתה
 בירושלם: * כאשר כתוב בתורת משה את כל
 הרעה הזאת באה עלינו ולא חלינו את פני יהוה
 אלהינו לשוב מעוננו ולהשכיל באמתך:
 * וישקר יהוה על חרעה ויביאה עלינו כי צדיק
 יהוה אלהינו על כל מעשיו אשר עשו ולא
 שמענו בקלו: * ועתה אדני אלהינו אשר
 הוצאת את עמך מארץ מצרים ביד חזקה ותעש
 לך שם כיום הזה חטאנו רשענו:
 * אדני בכל צדקתך ישב נגד אפך וחמתך
 מעירך ירושלם הר קדשך כי בחטאינו ובעונות
 אבתנו ירושלם ועמך לחרפה לכל סביבתינו:
 * ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל
 תחנוניו ורחמיך פניך על מקדשך השמים למען
 אדני: * הטו אלהי אונך ושמע פקחך עיניך
 וראה שממתינו והעיר אשר נקרא שמך עליה כי
 לא על צדקתנו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך
 כי על רחמיך הרבים: * אדני שמעה
 אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל תאחר
 למענך אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך:
 * ועוד אני מדבר ומתפלל ומתודד חטאתי
 וחטאת עמי ישראל ומפיל תחנוני לפני יהוה
 אלהי על הר קדש אלהי: * ועוד אני מדבר
 בתפלתי והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון
 בתחלה מעף ביעף נגע אלי כערת מנחת ערב:
 * ויבן וידבר עמי ויאמר דניאל עתה יצאתי
 להשפילך בינה: * בתחלת תחנוניך יצא דבר
 ואני באתי להגיד כי חמדות אתה ובין בדרוהבן
 במראה: * שבעים שבעים נחתך על עמך ועל
 עיר קדשך לכלא הפשע ולחתם חטאות ולכפר עון
 ולהביא צדק עלמים ולחתם חזון ונביא ולמשח
 קדש קדשים:
 * ותדעו ותשכל מן מצא דבר להשיב ולבנות
 ירושלם עד משיח נגיד שבעים שבעה ושבעים
 ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ ובצוק
 העתים:

12 * Et statuit sermones suos, quos locutus
 est super nos, & super principes nostros,
 qui iudicauerunt nos, vt superinduceret in
 nos magnū malum, quale nunquā fuit sub
 omni caelo, secundū quod factū est in Hie-
 13 rusalem. * Sicut scriptū est in lege Moy-
 si. Omne malū hoc venit super nos. Et nō i-
 gauimus faciem tuam Dñe Deus noster, vt
 reuerteremur ab iniquitatibus nostris, &
 14 cogitaremus veritatē tuam. * Et vigilauit
 Dñs super malitiam, & adduxit eam super
 nos. Iustus Dñs Deus noster in omnibus
 operibus suis quæ fecit. Non enim audiu-
 15 imus vocē eius. * Et nunc Dñe Deus noster,
 D qui eduxisti populū tuum de terra Egypti
 in manu forti, & fecisti tibi nomē secundū
 diē hanc: peccauimus, iniquitatē fecimus
 16 * Dñe, in omnem iustitiā tuam. Auertatur
 obsecro ira tua, & furor tuus à ciuitate tua
 Hierusalē, & à monte sancto tuo. Propter
 peccata enim nostra, & iniquitates patrum
 nostrorū Hierusalē & populus tuus in op-
 probriū sunt omnibus per circuitū nostrū.
 17 * Nunc ergo exaudi Deus noster orationē
 serui tui, & preces eius, & ostende faciē tuā
 super sanctuariū tuū quod desertū est pro-
 18 pter temetipsum. * Inclina Deus meus au-
 rē tuā & audi, aperi oculos tuos & vide de-
 solationē nostrā, & ciuitatē super quam in-
 uocatū est nomen tuū. Neque enim in i-
 19 stificationibus nostris prosterminimus preces
 ante faciē tuam, sed in miserationibus tuis
 20 multis. * Exaudi Dñe, placare Dñe, attende
 & fac. Ne moreris propter temetipsum
 Deus meus, quia nomen tuū inuocatū est
 super ciuitatem & super populum tuum.
 20 * Cumq; adhuc loquerer, & orarē, & con-
 fiterer peccata mea & peccata populi mei
 Israel, vt prosternerē preces meas in cōspe-
 ctu Dei mei, pro monte sancto Dei mei:
 21 * Adhuc me loquēte in oratione mea ecce
 vir Gabriel, quē viderā in visione à princi-
 22 pio citò volans, retigit me in tēpore sacrifi-
 cij vespertini. * Et docuit me, & locutus est
 mihi, dixitque: Daniel nūc egressus sum vt
 23 docerē te, & intelligeres. * Ab exordio precū
 F tuarum egressus est sermo. Ego autē veni vt
 indicarē tibi, quia vir desideriorū es. Tu autē
 animaduerte sermonē, & intellige visionē.
 24 * Septuaginta hebdomades abbreviatæ
 sunt sup pplm tuū, & sup vrbē sanctā tuā,
 vt cōsummetur puaricatio, & finē accipiat
 peccatū, & deleatur iniquitas, & adducatur
 iustitia sempiterna, & impleatur visio & p-
 25 phetia, & vngatur Sanctus sanctorū. * Scito
 ergo & animaduerte ab exitu sermonis, vt
 iterū ædificetur Hierusalē vsq; ad hebdomades
 ducē, hebdomades septem, & hebdomades
 sexaginta duæ erūt. Et rursum ædificabitur
 platea & muri in angustia temporum.

¹² Et statuit sermones suos, quos locutus est super nos, et super iudices nostros qui iudicauerunt nos, ut superinduceret super nos mala magna, qualia non fuerunt sub omni caelo, secundum quæ facta sunt in Hierusalē. ¹³ Sicut scriptum est in lege Moysi. Omnia mala ista venerunt super nos, et non rogauimus faciem Domini Dei nostri, ut recederemus ab iniquitatibus nostris, et intellexeremus in omni veritate. ¹⁴ Et vigilauit Dominus Deus noster super malitiā, et adduxit ea super nos, quia iustus Dominus Deus noster super omnē facturā suam quā fecit, et non audiui-mus vocē eius. ¹⁵ Et nunc Domine Deus noster, qui eduxisti populū tuū de terra Aegypti in manus forti, et fecisti tibi ipsi nomen sicut dies hæc: peccauimus, iniquē fecimus, iniuste egimus.

¹⁶ Domine in omni misericordia tua auertatur obsecro furor tuus et ira tua a ciuitate tua Hierusalē monte sancto tuo; quia peccauimus in iniquitatibus nostris, et patrū nostrorū Hierusalē, et populus tuus in opprobriū factus est in omnibus qui in circuitu nostro. ¹⁷ Et nūc exaudi Domine Deus noster orationē serui tui, et deprecationes eius, et ostende faciē tuā super sanctuariū tuū desertū propter te Domine. ¹⁸ Inclina Deus meus aurē tuā et audi, aperi oculos tuos et vide desolationē nostrā et ciuitatis tuæ, super quā inuocātū est nomē tuū super eā; quia non in iustitiis nostris nos proiciamus miserationē nostrā in conspectu tuo, sed in miserationes tuas multas.

¹⁹ Domine, exaudi Domine, placare Domine, attēde Domine, fac et ne tardaueris propter te, Domine Deus meus; quia nomē tuū inuocātū est super ciuitatē tuā, et super populū tuū. ²⁰ Et adhuc me loquēte, et orante, et cōfistente peccata mea et peccata populi mei Israel, et proiciente misericordiā meā corā Domino Deo meo super montē sanctū Dei mei. ²¹ Et adhuc me loquēte in oratione, et ecce vir Gabriel, quē vidi in principio, volās, et tetigit me quasi hora sacrificij vesper-tini. ²² Et erudit me, et locutus est mecū, et dixit: Daniel, nūc egressus sum ut praberē intelligentiā. ²³ In principio deprecationis tuæ egressus est sermo, et ego veni ut annunciarē tibi, quia vir desideriorū es tu, et animaduerte in verbo, et intellige in visione. ²⁴ Septuaginta hebdomades cōci-se sunt super populū tuū et super ciuitatē sanctā, ut cōsummetur peccatū, et ad signandū peccata, et ad delendū iniquitates, et ad propiciandū propter iniustitias, et ad ducendū iustitiā æternam, et ad signandum visionem et prophetiam, et ad vngendū sanctū sanctorū. ²⁵ Et cognosces et intelliges ab exitu sermonis ut respō-deatur, et ut edificetur Hierusalem usque ad Christū ducem, hebdomades septem. Et hebdomades sexaginta duæ rursus edificabitur pla-tea et murus in angustia temporum.

¹² καὶ ἐποίησεν τὰς λόγους αὐτῶν ἐξ ἐλάλησεν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τοῦ κρείττους ἡμῶν οἱ ἐκείνων ἡμᾶς ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς κακὰ μέγαρα, οἷα ἐγένοντο ὑποκάτω παντὸς ἐξ-
¹³ ερανοῦ καὶ τοῦ χρόνου ἐν ἱερουσαλήμ. καθὼς ἐγράφηται ἐν τῷ νόμῳ μουσῆ. πάλαι κακὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐδέειθ' ἡμεῖς τὸ πρὸς ὅπως κύριε θεὸς ἡμῶν, δὲ πρὸς τὸν αἰδικῶν ἡμῶν, καὶ τὸ συμεῖναι ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ.
¹⁴ καὶ ἐξηγήθησεν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τὴν κακίαν, καὶ ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἐφ' ἡμᾶς, ὅτι δίκαιος κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν ποίησιν αὐτῶν ὑποποίησεν, καὶ ἐκείνην ἐσάμεν τὸ φωνῆς αὐτῶν. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν χερσὶ κραταιᾷ, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἡμάρτομεν, ὑπομήσαμεν, ὑποκλήσαμεν. κύριε ἐν πάσῃ ἐλεημοσύνῃ σου δὲ πρὸς ἐραφῆται ὅτι ὁ θυμὸς σου καὶ ἡ ὀργή σου δὲ πρὸς τὸ πόλεως σου ἱερουσαλήμ ὅπως αἰγίς σου, ὅτι ἡμάρτομεν ἐν ταῖς ἀδικίαις ἡμῶν, καὶ παλέσων ἡμεῖς ἱερουσαλήμ, καὶ ὁ λαός σου εἰς ὀνειδισμὸν ἐγένετο ἐν πᾶσι τοῖς περικύκλω ἡμῶν. καὶ νῦν εἰσά-
¹⁷ κθεν κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν τὸ προσδουχῆς ἐδέλυσες, καὶ τῶν δεισέων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ φανόν τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὴν αἰτία-
¹⁸ σμά σου τὸ ἔρημον ἐνέκεν σου κύριε. κλίνον ὁ θεὸς με καὶ εἰς σου καὶ ἀκένον, ἀνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε τὸν ἀφθυσμὸν ἡμῶν καὶ τὴν πόλεως σου, ἐφ' ἧς ἐπὶ τὴν κλήν τὸ ὄνομά σου ἐπ' αὐτῆς, ὅτι ἐκ ἐπὶ ταῖς δικαιοσυναῖς ἡμῶν ἡ-
¹⁹ μῆς ῥιπίζμεν τὸν οἰκισμὸν ἡμῶν ἐνώπιόν σου, ἀλλ' ἐπὶ τὴν οἰκισμὸς σου τοῦ πολλῶν. κύριε, εἰσάκθεν κύριε, ἰλά-
²⁰ σθη κύριε, πρόσχες κύριε, ποιήθων καὶ μὴ χροίσῃς ἐνέκεν σου κύριε ὁ θεὸς με, ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπὶ τὴν κλήν ἐπὶ τὴν πόλιν σου καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου. καὶ ἐπὶ με λαλῶντος καὶ προσδουχομένης καὶ ἐξαποδύοντος τὰς ἀμαρτίας με καὶ τὰς ἀμαρτίας ἐλάσ με ἱσραήλ, καὶ ῥιπίζοντος τὸν ἑλθόν με ἐναντίον κυρίου θεοῦ με ἐπὶ τὸ ἄγιον τοῦ θεοῦ με.
²¹ καὶ ἐπὶ με λαλῶντος ἐν τῇ προσδουχῇ, καὶ ἰδὲ ἀνὴρ γα-
²² βριήλ ὃν εἶδον ἐν τῇ δόχῃ πελώμενος, καὶ ἦφατό με ὡς αἰ-
²³ ὤραν θυσίας ἐσπερινῆς. καὶ συμέπεν με, καὶ ἐλάλη-
²⁴ σεν μετ' ἐμοῦ, καὶ εἶπεν. Δανιήλ νῦν ἐξῆλθον συμβι-
²⁵ βάσαι συνέσιν. ἐν δόχῃ τῆς δεήσεώς σου ἐξῆλθεν ὁ λό-
γος, καὶ ἐγὼ ἦλθον ἐξ ἀναγκαῖα καὶ ὅτι ἀνὴρ ἐπὶ θυμῶν εἰ-
σύ, καὶ ἐννοήθη ἐν τῷ ῥήματι, καὶ συνέσιν ἐν τῇ ὀπασίᾳ.
καὶ ἐβδόμηκοντα ἐβδομάδες συνεμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν. ἐσυντελεσθῶσι ἀμαρτίαι, καὶ ἐσφραγίσαι ἀμαρτίας καὶ ἀπαλειψαί τὰς ἀνομίας, καὶ ἐξῆλθαι ἀδικίας, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δι-
καιοσύνην αἰώνιον, καὶ τοῦ σφραγίσαι ὅρασιν καὶ προσφη-
τεῖαν, καὶ τοῦ χρίσαι ἄγιον ἁγίων. καὶ γνώσῃ καὶ συνήσῃς δὲ πρὸς τὸ ἐξόδον λόγος τοῦ ἀπεκρῖναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι ἱερουσαλήμ ἕως χειρὸς ἡγεμῶν, ἐβδομάδες ἐπὶ τὰς ἐβ-
δομάδες ἐξηκοντα δύο πάλιν οἰκοδομηθήσεται πλα-
τεία καὶ τεῖχος ἐν στενοχωρίᾳ τῶν χρόνων.

26 * ואחרי השבעים שנים ושנים יברר משיח
ואין לו וזה עיר והקדש ישחית עם נגיד הבא וקצו
בשטף ועד קץ מלחמה נחרצת שממור:

27 * והגביר ברית לרבים שבוע אחד וחצי השבוע
ישבית זבח ומנחה ועל כנף שקוצים משמים ועד--
כלה ונחרצת תתך על שומם:

יור

1 * בשנת שלוש לכורש מלך פרס דבר נגלה
לדניאל אשר נקרא שמו בלטאשצרואמת הדבר
וצבא גדול ובין את הדבר ובינה לו במראו:

2 * בימים ההם אני דניאל רייתי מרתאכל
שלש שבעים ימים:

3 * לחם חמדות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל-
פי וסוד לא סכתי עד מלאות שלשת שבעים ימים:
4 * וביום עשרים וארבעה לחדש הראשון ואני
הייתי על יד הנהר הגדול הוא חדקל:

5 * ואשא ארז עיני וארא והנה איש אחד לבוש
בדים ומתניו חגרים בכתם אופו:

6 * וגירמו כתריש ופניו במראו ברק ועיניו
כלפידים אש וזרעתי ומרגלתי בעין נחשרת קלל
וקול דבריו כקול המון:

7 * וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים
אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חדרו
גדלה נפלה עליהם ויברחו בהחבא:

8 * ואני נשארתי לבדי ואראו את המראה
הגדלה הזאת ולא נשאר בי כח והודי נתפך עלי
למשחית ולא עצרתי כח:

9 * ואשמע את קול דבריו וכשמעתי את קול דבריו
ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצו:

10 * והנה יד נגעה בי ותניעני על ברכי וכפות ידי:
11 * ויאמר אלי דניאל איש חמדות הכן בדברים

אשר אנכי דבר אליך ועמד על עמדך כי עתה
שלחתי אליך ובדברו עמי את הדבר הזה עמדותי
מרעיד:

12 * ויאמר אלי תירא דניאל כי מן היום
הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות
לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדברך:

26 * Et post hebdomades sexaginta duas oc-
cidetur Christus, & nō erit ei⁹ populus qui
eum negaturus est. Et ciuitatē & sanctuariū
dissipabit populus cū duce venturo, & fi-
nis eius vastitas, & post finem belli statuta
desolatio. 27 * Confirmabit autem pactum
multis hebdomada vna, & in dimidio heb-
domadis deficiet hostia & sacrificium, &
erit in templo abominatio desolationis, &
vsque ad consummationē & finem perfe-
uerabit desolatio.

CAP. X.

1 **A**Nno tertio regni Cyri regis Persarum,
verbum reuelatum est Danieli cogno-
mento Baltasar, & verbum verum, & for-
titudo magna; intellexitque sermonem in-
telligentia enim est opus in visione.

2 * In diebus illis ego Daniel iugebam triū
hebdomadarum diebus.

3 * Panem desiderabilem non comedi, &
caro & vinum non introierunt in os meū.
Sed neque vnguento vnctus sum, donec
complerentur trium hebdomadarum dies.

4 * Die autem vicesima & quarta mensis
primi eram iuxta fluuium magnum, qui est
Tigris.

5 * Et leuaui oculos meos, & vidi. Et ecce
vir vnus vestitus lineis, & renes eius accin-
cti auro obrizo.

6 * Et corpus eius quasi chrysolithus, &
facies eius velut species fulguris, & oculi
eius vt lampas ardēs, & brachia eius, & quę
deorsum sunt vsque ad pedes, quasi species
æris candentis, & vox sermonum eius vt
vox multitudinis.

7 * Vidi autem ego Daniel solus visionē.
B Porro viri qui erant mecum non viderunt,
sed terror nimius irruit super eos, & fuge-
runt in absconditum.

8 * Ego autē relictus solus vidi visionem
grandem hanc, & non remansit in me for-
titudo, sed & species mea immutata est in
me, & emarcui, nec habui quicquā virium.

9 * Et audiui vocem sermonum super faciem
meam, & vultus meus hærebat terrę.

10 * Et ecce manus tetigit me, & erexit me
super genua mea, & super articulos manū
mearum.

11 * Et dixit ad me: Daniel vir desiderio-
rum, intellige verba quę ego loquor ad te,
& sta in gradu tuo. Nunc enim sum mis-
sus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem
istum, steti tremens.

12 * Et ait ad me: Noli metuere Da-
niel; quia ex die primo quo posuisti cor-
tuum ad intelligendū vt te affligeres in cō-
spectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, &
ego veni propter sermones tuos.

²⁶ ¹ Et post hebdomadas sexaginta quatuor, & destruetur, & vinctio & iudicium non est in eo. At civitatem & sanctum dissipabit cum duce veniente, & succidentur sicut in diluvio, et usque ad finem belli concisi ordinabit desolationibus.

²⁷ ² Et confortabit testamentum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomada auferetur sacrificium & libamen. Et in templo abominatio desolationum erit, & usque ad consummationem temporis consummatio dabitur super desolationem.

CAP. V.

¹ IN anno tertio Cyri regis Persarum, verbum reuelatum est Danieli, cuius nomen vocatū est Baltasar, & verum verbum, & fortitudo magna, & intellectus datus est ei in visione.

² In diebus illis ego Daniel eram lugens tres hebdomadas dierum.

³ Panem desideriorum non comedi, & caro, & vinum non intrauit in os meum, & unguento non unctus sum usque ad plenitudinem trium hebdomadarum dierum.

⁴ Et in die vigesima et quarta mensis primi, & ego eram iuxta fluvium magnum, ipse est Tigris. ⁵ Et leuavi oculos meos, & vidi, & ecce vir vnus indutus lineis, & lumbi eius praecincti in auro Ophaz.

⁶ Et corpus eius quasi Tharsis, & facies eius quasi visio fulguris, et oculi eius quasi lampades ignis, & brachia eius & crura quasi visio aeris fulgentis, & vox sermonum eius quasi vox turbae.

⁷ Et vidi ego Daniel solus visionem, & viri qui mecum, non viderunt visionem, sed extasis magna incidit super eos, & fugerunt in timore.

⁸ Et ego relictus sum solus, & vidi visionem magnam hanc, & non est relictā in me fortitudo, & gloria mea conuersa est in corruptionem, & non tenui robur, & audiui vocem sermonum eius.

⁹ Et cum audirem ego vocem verborum eius, & eram compunctus, & facies mea super terram.

¹⁰ Et ecce manus tangens me, & erexit me super genua mea & articulos manuum mearum.

¹¹ Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige in verbis quae ego loquor ad te, & sta in statione tua; quia nunc missus sum ad te. & cum loqueretur ipse ad me verbum hoc, surrexi tremens.

¹² Et dixit ad me: Ne timeas Daniel; quia a die primo quo dedisti cor tuum ut intelligeret & ut affligeretur in conspectu Domini Dei tui, exaudita sunt verba tua, & ego veni in sermonibus tuis.

¹²⁶ ¹ καὶ μετ' ἑβδομάδας ἑξηκονατέσσερας καὶ ἑξοχολο-
θρηθήσεται. χρίσμα & κρέμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. τὴν δὲ πό-
λιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγεμῶνι τῷ ἐρχομῶνι
(ἐκκοπήσιν) ὡς ἐν κατακλυσμῷ. & ἕως τέλους πολέμου
σωτετμημῶν τάξει ἀφθονισμοῖς.

¹²⁷ ² καὶ διωαμῶσι διαθήκῃ πολλοῖς ἑβδομάς μία, &
ἐν τῇ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος. & θρησέται θυσία καὶ
σπονδή. καὶ ἔτι τὸ ἔργον ἐδέλυμα τῶν ἐρημώσεων ἔσται.
καὶ ἕως σωτελείας καὶ σωτέλεια δοθήσεται ἔτι
τῷ ἐρήμωσιν.

¹ ³ Ἐν ἔτει τρίτῳ κύρι βασιλέως περσῶν, λόγος ἀπέ-
καλύφθη τῷ δανιήλ. & τὸ ὄνομα ἐπεκλήθη βασιλίσσα,
καὶ ἀληθινὸς ὁ λόγος, & διώαμις μεγάλη & σωσεις
ἐδόθη αὐτῷ ἐν τῇ ὀπασίᾳ.

² ⁴ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγὼ δανιήλ ἡμῶν πέν-
θων τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν.

³ ⁵ ἀπὸν ἔπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον, & κρέας & οἶνον οὐκ
ἐσηλθεν εἰς τὸ σῶμα μου, & ἀλφίμα οὐκ ἠλεψάμην ἕως
πληρώσεως τριῶν ἑβδομάδων ἡμερῶν. καὶ ἐν
ἡμέρᾳ εἰκοστῇ & τετάρτῃ ἔμηνος ἔπρωτα, καὶ ἐγὼ ἡμῶν
ἐχόμεν. τὸ ποταμὸν τοῦ μεγάλου αὐτὸς ἐστὶν τίγρις.

⁴ ⁶ καὶ ἦρα οὐδ' ὀφθαλμοῦ μου, & ἶδον, & ἰδὼς δὴν εἰς
ἐνδεδυμῶν βαδδῆν, καὶ ἡ ὀσφύς αὐτοῦ περιζωσμένη ἐν
χρυσῷ ὀφάξ.

⁵ ⁷ & τὸ σῶμα αὐτοῦ ὡς θαρσεῖς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
ὡς οὐρασις ἀσραπῆς, & οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς λαμ-
πάδες πυρός, & βραχίονες αὐτοῦ καὶ τὰ σκέλη ὡς εἰ
οὐρασις χαλκοῦ εἰσβόντων, καὶ ἡ φωνὴ τῶν λόγων αὐτοῦ
ὡς φωνὴ ὄχλου. & εἶδον ἐγὼ δανιήλ μόνος τὴν ὀπασίαν,
& οἱ ἄνδρες οἱ μετέμω, οὐκ εἶδον τὴν ὀπασίαν. ἀλλ' ἡ
ἐκστασις μεγάλη ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτούς. & ἔφυγον ἐν φόβῳ.

⁶ ⁸ καὶ ἐγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ εἶδον τὴν ὀπασίαν
τὴν μεγάλην ταύτην, & ἐχ' ὑπελείφθη ἐν ἐμοὶ ἰχὺς,
καὶ ἡ δόξα μου ἐσράφη εἰς διαφθοράν, & οὐκ ἐκράτησα
ἰχὺς, & ἤκουσα τὴν φωνὴν τῶν λόγων αὐτοῦ.

⁷ ⁹ καὶ ἐν τῷ ἀκοῦσαί με τὴν φωνὴν ῥημάτων αὐτοῦ,
ἡμῶν κατανενυγμῶν, καὶ τὸ πρόσωπόν μου ἔπι τὴν
γῆν.

⁸ ¹⁰ & ἰδὼς χεῖρ ἀπὸ μὲν μου, & ἡγερθεῖ με ἔπι τὰ γόνα-
τά μου καὶ ταχὺς χερῶν μου.

⁹ ¹¹ καὶ εἶπεν πρὸς με, δανιήλ δὴν ἔπιθυμιῶν σωῖς ἐν
τοῖς λόγοις, οἷς ἐγὼ λαλῶ πρὸς σε, & σῆτι ἔπι τῇ σάσει
σε, ὅτι νῦν ἀπεσάλω πρὸς σε, καὶ ἐν τῷ λαλήσαι αὐτὸν
πρὸς με τὸν λόγον τοῦτον, δώσω σοι ἰσχυρίαν.

¹⁰ ¹² & εἶπεν πρὸς με, μὴ φοβοῦ δανιήλ, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέ-
ρας τῆς πρώτης ἧς ἐδωκας τὴν καρδίαν σου & συνειδήσιν
κακῶν ἐναντίον κυρίου & θεοῦ σου, ἡκιστα σοι οἱ λό-
γοι σου, & ἐγὼ ἦλθον ἐν τοῖς λόγοις σου.

13 * וְשָׂרֵי מַלְכוּת פָּרְס עָמְדוּ לִנְגְדִי עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם
 וְהִנֵּה מִיכָאֵל אֶחָד הַשָּׂרִים הָרִאשִׁימִים בָּא לְעֹרְנִי
 וְאֵנִי נֹתֶרֶתִי שָׁם אֶצֶל מַלְכֵי פָּרְס :
 14 * וּבָאתִי לְהַבִּינְךָ אֶת אֲשֶׁר יִקְרָה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרִית
 הַיָּמִים כִּי עוֹד חֹזֶק לַיָּמִים :
 15 * וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי בְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים נָתַתִּי פָנַי אֶרְצָה
 וְנִאֲלַמְתִּי :
 16 * וְהִנֵּה כְּדִמוּת בְּנֵי אָדָם נָגַע עַל-שִׁפְתַי וַאֲפָתַח--
 פִּי וַאֲדַבְּרָה וְאִמְרָה אֶל-הָעַמִּד לִנְגְדִי אֲדֹנִי בְּמִרְאָה
 נִהְפָּכוֹ צִירִי עָלַי וְלֹא עֲצָרְתִּי כֹחַ :
 17 * וְהִידָּךְ יוֹכֵל עִבְדֵּךְ אֲדֹנִי זֶה לְדַבֵּר עִם-אֲדֹנִי זֶה
 וְאֵנִי מִעֲתָה לֹא-יַעֲמֵד בִּי כֹחַ וְנִשְׁמָה לֹא נִשְׁאַרָה--
 18 * כִּי : * וַיִּסַּף וַיִּגַּע בִּי כְּמִרְאָה אֲדָם וַיַּחֲזִקֵנִי :
 19 * וַיֹּאמֶר אֵל-תִּירָא אִישׁ-חֲמֻדוֹת שְׁלוֹם לְךָ חֹזֶק
 וְחֹזֶק וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי הִתְחַזְקֵתִי וְאִמְרָה יְדַבֵּר אֲדֹנִי בִּי
 חֲזִקְתִּנִּי :
 20 * וַיֹּאמֶר הִידָּעָתָה לְמֶרֶץ בָּאתִי אֵלֶיךָ וְעַתָּה אֲשׁוּב
 לְהִלָּחֵם עִם-שָׂרֵי פָּרְס וְאֵנִי יוֹצֵא וְהִנֵּה שָׂרֵי יוֹן בָּא :
 21 * אֲבָל אֲנִיד לְךָ אֶת-הָרְשׁוֹם בְּכַתֵּב אֱמֶת וְאֵין
 אַחֵר מִתְחַזֵּק עִמִּי עַל-אֱלֹהֵי כִי אִם-מִיכָאֵל שְׂרָכָם :

יא

1 * וְאֵנִי בְּשֵׁנָת אַחַת לְדַרְיוֹשׁ הַמֶּדִּי עָמְדִי לְמַחְזִיק
 וּלְמַעֲוֹז לּוֹ :
 2 * וְעַתָּה אֱמֶת אֲנִיד לְךָ הִנֵּה-עוֹד שְׁלֹשָׁה מַלְכִים
 עֹמְדִים לְפָרְס וְרִבִּיעִי יַעֲשִׂיר עֶשֶׂר גְּדוֹל מְכֹל
 וּבְחֻזְקָתוֹ בַּעֲשָׂרוֹ יַעֲרֵךְ הַכֹּל אֶת מַלְכוּת יוֹן :
 3 * וְעִבְדֵּךְ מֶלֶךְ גָּבוֹר וּמִשָּׁל מְשָׁל רַב וְעֹשֶׂה
 כְּרָצוֹנוֹ :
 4 * וּבְעַמְדוֹ תִּשְׁבֵּר מַלְכוּתוֹ וְתִחַץ לְאַרְבַּע רוֹחוֹת
 הַשָּׁמַיִם וְלֹא לְאַחֲרִיתוֹ וְלֹא כְּמִשָּׁלוֹ אֲשֶׁר מִשָּׁל כִּי
 תִּנְתֵּשׁ מַלְכוּתוֹ וְלֹא אַחֲרֵיכֶם מַלְבָּד אֵלָּה :
 5 * וַיַּחֲזִק מֶלֶךְ-הַגָּבִיּוֹן שָׂרֵיו וַיַּחֲזִק עָלֵיו מִשָּׁל
 מְשָׁל רַב מִמִּשְׁלָתוֹ :
 6 * וּלְקֶץ שָׁנִים יִתְחַבְּרוּ וּבֵת מֶלֶךְ-הַגָּבִיּוֹן תָּבוֹא אֶל-
 מֶלֶךְ הַצָּפוֹן לַעֲשׂוֹת מִישָׁרִים וְלֹא תַעֲזֹר כּוֹחַ הַזְּרוּעַ
 וְלֹא יַעֲמֵד זִרְעוֹ וְתִנְתֵּן הַיָּאֵה וּמִכִּי אֵת וְתִלְדָּה
 וּמִחֻזְקָהּ בְּעַתִּים :

13 * Princeps autem regni Persarum restitit
 mihi viginti & vno diebus; & ecce Michael
 vnus de principibus primis venit in adiu-
 torium meum, & ego remansi ibi iuxta re-
 gem Persarum.
 14 * Veni autem vt docerē
 te quæ ventura sunt populo tuo in nouissi-
 mis diebus; quoniam adhuc visio in dies.
 15 * Cumque loqueretur mihi huiuscemo-
 di verbis, deieci vultum meum ad terrā, &
 tacui.
 16 * Et ecce quasi similitudo filij homi-
 nis tetigit labia mea; & aperiens os meum
 locutus sum, & dixi ad eum qui stabat cō-
 tra me: Domine mi in visione tua dissolu-
 tæ sunt compages meæ, & nihil in me re-
 mansit virium.
 17 * Et quomodo poterit
 feruus Domini mei loqui cum Domino
 meo? Nihil enim in me remansit virium,
 sed & halitus meus intercluditur.
 18 * Rursum ergo tetigit me quasi visio ho-
 minis, & confortauit me.
 19 * Et dixit: Noli
 timere vir desideriorum; pax tibi. Confor-
 tare & esto robustus. Cumque loqueretur
 mecum, cōualui, & dixi: Loquere Domine
 mi; quia confortasti me.
 20 * Et ait: Nunquid
 scis quare venerim ad te? Et nunc reuertar
 vt præliar aduersum principem Persarum.
 Cum enim egrederer, apparuit princeps
 Græcorum veniens.
 21 * Veruntamen an-
 nūciabo tibi quid expressum est in scriptu-
 ra veritatis, & nemo est adiutor meus in
 omnibus his, nisi Michaël princeps vester.

CAP. XI.

1 **E**Go autem à primo anno Darij Medi
 A stabam, vt cōfortaretur & roboraretur.
 2 * Et nunc veritatem annūciabo tibi.
 Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, &
 quartus ditabitur opibus nimis super om-
 nes. Et cum inualuerit diuitiis suis, con-
 citabit omnes aduersum regnum Græciæ.
 3 * Surget verò rex fortis, & dominabitur
 potestate multa, & faciet quod placuerit ei.
 4 * Et cum steterit, conteretur regnum
 eius, & diuidetur in quatuor ventos calis;
 sed non in posteros eius, neque secundum
 potentiam illius qua dominatus est. Lace-
 rabitur enim regnum eius etiam in exter-
 nos, exceptis his.
 5 * Et confortabitur rex Austri, & de prin-
 cipibus eius præualebit super eum, & do-
 minabitur ditione: multa enim dominatio
 eius.
 6 * Et post finem annorum fœderabun-
 tur. Filiaque regis Austri veniet ad re-
 gem Aquilonis facere amicitiam, & non
 obtinebit fortitudinem brachij, nec stabit
 semen eius. Et tradetur ipsa, & qui addu-
 xerunt eam adolescentes eius, & qui con-
 fortabant eam in temporibus.

¹ Et princeps regni Persarū stetit ex aduerso
mei viginti & vna die. Et ecce Michael unus
principum primorum venit ad adiuvandum me,
et ipsum reliqui ibi cum principe regis Persarū.

¹⁴ Et veni docere te quaecunque occurrent po-
tulo tuo in nouissimis diebus; quia adhuc visio in
dies. ¹⁵ Et cum loqueretur ipse mecum secun-
dum verba hæc, dedi faciem meam super terrā,
& compunctus sum.

¹⁶ Et ecce quasi similitudo filij hominis tetigit
labia mea, & aperui os meum, & locutus sum
& dixi ad stantem coram me: Domine in visio-
ne tua conuersa sunt interiora mea in me, & nō
habuerunt fortitudinem.

¹⁷ Et quomodo potero seruus tuus Domine lo-
qui cum Domino meo hoc? Ee ego ex nūc non sta-
bit in me fortitudo, & halitus non est relictus
in me. ¹⁸ Et addidit, & tetigit me quasi visio
hominis, & confortauit me.

¹⁹ Et dixit mihi: Ne timeas vir desideriorū;
pax tibi, viriliter age & confortare. Et cum lo-
queretur ipse mecum, confortatus sum, & dixi:
Loquatur Dominus meus, quia confortasti me.

²⁰ Et dixit mihi: Si scis quare veni ad te, &
nunc reuertar ut præliar cum principe Persa-
rarū, & ego egressus sum, & princeps Græcorū
veniebat. ²¹ Veruntamen annuntiabo tibi quod
constitutum est in scriptura veritatis, & non
est vnus qui adiutor sit mecum de hoc, nisi Mi-
chael princeps vester.

CAP. XI.

ET ego in anno primo Cyri steti in fortitudine
& robur.

² Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce
adhuc tres reges surgent in Perside, et quartus
dimitur diuitiis magnis super omnes. Et post-
quam inualuerit ipse diuitiis suis, insurget in om-
nia regna Græcorum.

³ Et consurget rex potens, & dominabitur
potestatis multa, & faciet secundū voluntatem
suam. ⁴ Et cum steterit regnum eius, contere-
tur & diuidetur in quatuor ventos celi, & nō
in extrema eius neque secundum potestatem eius,
qua dominatus est; quia lacerabitur regnum eius
& alius præter istos dabitur.

⁵ Et confortabitur rex Austri, & vnus prin-
cipum eius praeualebit super eū, & dominabitur
dominationis multa in potestate sua.

⁶ Et post annos eius commiscebuntur. Et fi-
lia regis Austri intrabit ad regem Aquilonis,
ut faciat fœdera cum eo, & non obtinebit for-
titudinem brachij, & non stabit semen eius.
Et tradetur ipsa, & feret eam, & adolescens
& confortans eam in temporibus.

¹³ καὶ ὁ ἀρχὼν τῆς βασιλείας περσῶν εἰσήκεν ἕξοντα-
τίας με εἰκοσι καὶ μίαν ἡμέραν. καὶ ἰδὼς μιχαὴλ εἰς τὰν
δρχόντων τῶν πρώτων ἦλθεν βοηθήσαι μοι, καὶ αὐτὸν
κατέλιπον ἐκεῖ μετ' τοῦ ἀρχοντοῦ βασιλέως περσῶν.

¹⁴ καὶ ἦλθον συνείσαί σε ὅσα ἀποκλήσει τὰ λαὸς σε ἐ-
π' ἐχθράτων τῶν ἡμερῶν, ὅτι ἐπὶ ἡ ὄρασις εἰς ἡμέρας.

¹⁵ καὶ ἐν τῇ λαλήσει αὐτὸν μετέμοι καὶ οὗτοι λόγοις
τοῦτο, ἐδωκα τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κατε-
νύγην. ¹⁶ καὶ ἰδὼς ὁμοίωσις υἱοῦ ἀνθρώπου ἤφατο
τὰν χειλέων μου, καὶ ὠοῖξα τὸ σῶμα μου, καὶ ἐλάλησα
εἰπά πρὸς τὸν ἐσῶτα ἐναντίον ἐμοῦ, κύριε ἐν τῇ ὁπιασίᾳ
σε ἐσέφθη τὸ ἐνός μου ἐν ἐμοί, καὶ οὐκ ἔχον ἰσχύ.

¹⁷ καὶ παρ' ἐμὴν ὁμοίωσις υἱοῦ ἀνθρώπου εἰς
κύριος μου τέτα. καὶ ἐγὼ δὲ τὸ νῦν ἐσθήσεται ἐν ἐμοί
ἰσχύς, καὶ πνοὴ ἐχ' ἐπελείφθη ἐν ἐμοί.

¹⁸ καὶ προσέθετο καὶ ἤψατό με ὡς ὄρασις ἀνθρώπου
ἐν ἰσχύς μου. ¹⁹ καὶ εἶπέν μοι, μὴ φοβοῦ δυνήρ ἐπιδυ-
μιῶν, εἰρήνη. οἱ δυνεῖς ἐξ ἰσχύος. καὶ ἐν τῇ λαλήσει αὐ-
τὸν μετέμοι ἵστα καὶ εἶπα, λαλείτω ὁ κύριός μου, ὅτι

²⁰ ἐν ἰσχύς μου. ²¹ καὶ εἶπέν μοι, εἰ οἶδας ἵναλί ἦλθον
πρὸς σε, καὶ νῦν ἐπιδυμῶ τοῦ πολεμῆσαι μετ' ἀρχόντος
περσῶν. καὶ ἐγὼ ἐξεπορδύμην ὅτι ἀρχὼν τῶν ἐλλήνων
ἦρχετο.

²² ἀλλ' ἡ ἀναγγελὰ οἱ τὸ ἐντεταλμένον ἐν γρα-
φῇ ἀληθείας, καὶ ὅτι ἐστὶν εἰς ἀντεχόμενον μετ' ἐμοῦ πε-
εἰ τούτοις, ἀλλ' ὁ μιχαὴλ ὁ ἀρχὼν υἱοῦ.

κα'

¹ Καὶ ἐγὼ ἐν ἔτει πρώτῳ κύριος ἔστην εἰς ἰσχύς καὶ κρά-
τος. ² καὶ νῦν εἰλήθειαν ἀναγγέλω οἱ. ἰδὼς ἐπὶ τρεῖς
βασιλεῖς ἀναστήσονται ἐν περσίᾳ, καὶ ὁ τέταρτος πλε-
τήσει πλοῦτον μέγαν πλούτου. καὶ μετὰ τὸ κρατῆ-
σαι αὐτὸν τοῦ πλέτε αὐτοῦ, ἐπαναστήσεται πάσαις βασι-
λείαις ἐλλήνων.

³ καὶ ἀναστήσεται βασιλεὺς δυνατός, & κυριεύσει κυ-
ρίας πολλῆς, καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ.

⁴ καὶ ὡς δυνήσῃ ἡ βασιλεία αὐτοῦ συντελεσθήσεται καὶ
διασπασθήσεται εἰς οὗτοι τέσσαρας δυνεῖς τοῦ οὐρανοῦ. & οὐκ
εἰς τὰ ἔχματα αὐτοῦ ἐδὲ κατὰ τὴν κυρίαν αὐτοῦ, ὡς ἐκυ-
ρίωσεν. ὅτι ἐκλήθησεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ καὶ ἐτέρους ἐκ-
τός τούτων διδοθήσεται.

⁵ καὶ ἐν ἰσχύς ὁ βασιλεὺς τοῦ νότου, καὶ εἰς τὰν δρχ-
χόντων αὐτοῦ ἐν ἰσχύς ἐπ' αὐτόν, & κυριεύσει κυρίαν πολ-
λὴν ἐπ' ἕξοσις αὐτοῦ.

⁶ καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοῦ συμμιγήσονται. καὶ ἡ θυγά-
τηρ βασιλέως τοῦ νότου εἰσελεύσεται πρὸς βασιλέα τοῦ
βορρᾶ τοῦ ποιῆσαι συνθήκας μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκρα-
τήσεται ἰσχύος βραχίοντος, καὶ ἐστήσεται τὸ σπέρμα αὐτοῦ.
καὶ ᾤδοθήσεται αὐτῇ & φέρησιν αὐτῷ, & ἡ νεότης
αὐτοῦ καὶ παῖδες αὐτὴν ἐν τοῖς καιροῖς.

* ועמד מנצח שרשיה כנו ויבא אל החיל ויבא
 במעוז מלך הצפון ועשרה בהם והחזיק:
 * וגם אל היהם עם נסביהם עם כלי חמדתם
 כסף וזהב בשבי יבא מצרים והוא שנים יעמד
 ממלך הצפון:
 * ויבא במלכות מלך הנגב וישב אל אדמתו:
 * ובניו יתגדו ואספו המון חילים רבים ויבא בוא
 ושטף ועברו וישב ויתגדו עד מעוזו:
 * ויתמרמר מלך הנגב ויצא ונלחם עמו עם
 מלך הצפון והעמיד המון רב ונתן ההמון בידו:
 * ונשא ההמון ירם לבבו והפיל רבאות ולא יעזו:
 * ושב מלך הצפון והעמיד המון רב מן הראשון
 ולקץ העתים שנים יבוא בוא בחיל גדול
 וברכוש רב:
 * ובעתים ההם רבים יעמדו על מלך הנגב ובניו
 פריצי עמד ינשאו להעמיד חזון ונבשלו:
 * ויבא מלך הצפון וישפך סוללה ולכד עיר מבצרות
 וזרעור הנגב לא יעמדו ועם מבחריו ואין כח
 לעמד:
 * ויעש הבניאלי כרצונו ואין עומד לפניו ויעמד
 בארץ הצבי וכלה בידו:
 * וישם פניו לבוא בתקף כל מלכותו וישרים
 עמו ועשרה וברת הנשים יתן לו להשחיתה ולא
 תעמד ולא לותהירה:
 * וישב פניו לאיים ולכד רבים והשבית קצין
 חרפתו לו בלתי חרפתו ישיב לו:
 * וישב פניו למעוזי ארצו ונבשל ונפל ולא ימצא:
 * ועמד על כנו מעביר נוגש הדר מלכות ובימים
 אחדים ישבר ולא באפים ולא במלחמה:
 * ועמד על כנו נבזה ולא נתנו עליו חוד מלכות
 ויבא בשלור והחזיק מלכות בחלק לקור:
 * וזרעור השטף ישטפו מלפניו וישברו וגם
 נגיד ברית:
 * ומן התחברות אליו יעשה מרמה ועלה ועצם
 במעט גוי:
 * בשלוח ובמשמני מדינה יבוא ועשה אשר לא
 עשו אבותיו ואבות אבותיו בזה ושלל ורכוש להם
 יבזור ועל מבצרים יחשב מחשבתיו ועד עת:

7 * Et stabit de germine radicū eius plan-
 B ratio, & veniet cum exercitu, & ingredietur
 8 prouinciā regis Aquilonis, & abutetur ei
 & obtinebit. * Insuper & deos eorum, &
 9 sculptilia, vasa quoque pretiosa auri & ar-
 genti captiua ducet in Ægyptum. Ipse prae-
 10 ualebit aduersus regē Aquilonis. * Et in-
 trabit in regnum rex Austri, & reuertetur
 ad terrā suam. * Filij autem eius prouoca-
 11 buntur, & congregabunt multitudinē ex-
 ercituū plurimorū. Et veniet properans
 & inundans, & reuertetur, & concitabitur,
 12 & congregietur cum robore eius. * Et prae-
 uocatus rex Austri egredietur, & pugnabit
 13 aduersus regem Aquilonis, & prae-
 14 parabit multitudinem nimiam, & dabitur multi-
 tudo in manus eius. * Et capiet multitu-
 15 nem, & exaltabitur cor eius, & deiiciet mul-
 ta millia, sed nō praeualebit. * Conuertetur
 16 enim rex Aquilonis, & prae-
 17 parabit multitudinē multo maiorem quā prius. Et in
 fine temporū annorumque veniet prope-
 18 rans cū exercitu magno & opibus nimis.
 19 * In temporibus illis multi cōsurgent ad-
 uersus regē Austri. Filij quoque praeuoca-
 20 torū populi tui extollentur ut impleant vi-
 sionē, & corruent. * Et veniet rex Aquilonis
 & cōportabit aggerē, & capiet vrbes muni-
 21 tissimas, & brachia Austri nō sustinebunt.
 Et cōsurgent electi eius ad resistendū, & nō
 22 erit fortitudo. * Et faciet veniens super eum
 iuxta placitū suum, & non erit qui stet con-
 23 tra faciem eius, & stabit in terra inclita, &
 24 consumet in manu eius. * Et ponet faciem
 suam, & veniet ad tenendū vniuersum re-
 25 gnum eius, & recta faciet cū eo, & filia fi-
 minarum dabit ei, ut euertat illum, & non
 26 stabit nec illius erit. * Et conuertet faciem
 suam ad insulas, & capiet multas, & cessare
 27 faciet principē opprobrii sui, & opprobriū
 28 eius conuertetur in eum. * Et conuertet fa-
 29 ciē suam ad imperium terrae suae, & impin-
 30 get & corruet, & non inuenietur.
 31 * Et stabit in loco eius vilissimus & indi-
 gnus decore regio, & in paucis diebus con-
 32 teretur non in furore nec in praelio.
 33 * Et stabit in loco eius despectus, & non
 34 tribuetur ei honor regius. Et veniet clam-
 & obtinebit regnum in fraudulentia.
 35 * Et brachia pugnantis expugnabuntur
 facie eius, & conteretur. Insuper & dux fe-
 36 deris. * Et post amicitias cum eo faciet dolū,
 & ascēdet & superabit in modico populo.
 37 * Et abundantes & vberes vrbes ingre-
 dietur. Et faciet quae non fecerunt patres
 38 eius, & patres patrum eius. Rapinas & pra-
 39 dam & diuitias eorum dissipabit, & con-
 tra firmissimas cogitationes inibit, & hoc
 usque ad tempus.

* Et surget ex flore radicis eius in preparatio-
ne sua, & veniet ad exercitū, et intrabit in mu-
nitiones regis Aquilonis, et faciet in eis et praeua-
lebit. * Et deos eorū cum conflabilibus eorū, omne
vas desiderabile eorū argenti & auri cū capti-
uitate ducet in Aegyptū. Et ipse stabit super re-
gem Aquilonis. * Et intrabit in regnum regis
Austri, & reuertetur ad terram suam.

* Et filij eius congregabunt turbam exercitū
multorum, & veniet veniens & inundans, &
pertransibit & sedebit & aggredietur usque
ad robur eius. * Et irritabitur rex Austri,

& egredietur & pugnabit cum rege Aquilo-
nis, & statuet turbā multam, & tradetur tur-
ba in manu eius. * Et capiet turbam et exal-

tabitur cor eius, et deiciet miliaria, et non prae-
ualebit. * Et reuertetur rex Aquilonis, &

adducet turbam multam supra priorem, & in
finem temporum veniet introitus in virtute ma-
gna & in substantia multa: * Et in tempori-

bus illis multi insurgent contra regem Austri. Et
filij pestilentii populi tui extollentur, vt statuāt
visionem, et infirmabuntur. * Et veniet rex

Aquilonis & effundet aggerem, et capiet vrbes
munitas. Et brachia regis Austri non stabunt. Et
conspurgent electi eius, & non erit robur ad stan-

dum. * Et faciet veniens aduersus eum secun-
dam voluntatem suam, & non est stans contra

faciem eius. Et stabit in terra incluta, & consum-
mabitur in manu eius. * Et ponet faciem suā

vt veniat in fortitudine omnis regni eius, &
testa omnia cum eo faciet. Et filiam mulierum

dabit ei, vt corrumpat eam, et non permanebit,
& non illi erit. * Et conuertet faciem suam

in insulas, et capiet multas. Et cessare faciet prin-
cipes opprobrii sui, & opprobrium eius conuer-

tetur ei. * Et conuertet faciem suam ad forti-
tudinem terrae suae, & infirmabitur & cadet,

& non inuenietur. * Et surget de radice eius
planta regni in preparationem eius transferens,

faciens gloriam regni. Et in diebus illis contere-
tur, & non in facie neque in praelio stabit.

* In preparatione eius spernetur, & nō dedit
super eum gloriam regni, & veniet in abundan-

tia, & obtinebit regnum in blanditiis.
* Et brachia inundantis deuoluentur à facie

eius, & conterentur, & dux fœderis.
* Et à commixtionibus erga eum faciet do-

lum, & ascendet & praeualebit super eum in
paucā gente.

* Et in abundantia & in pluribus regioni-
bus veniet. Et faciet quae non fecerunt pa-

tres eius, & patres patrum eius praedam, &
spolia & substantiam eis disperget, & super Ae-

gyptum cogitabit cogitationes suas vsque ad
tempus.

7 * καὶ ἀναστήσει ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἐ-
τοιμασίας αὐτῆς, καὶ ἔξει πρὸς τὴν διώμην, καὶ εἰσελεύ-
σεται εἰς τὰ ὑποσημαίματα τῆς βασιλείας τῆς βορρᾶς, & ποιή-

8 σαι ἐν αὐτοῖς καὶ καλίσσει. * καὶ γε σὺ θεὸς αὐτῶν μὲν
πάντων χωρὶς αὐτῶν, πᾶσι σκῶτος ἐπιθυμητὸν αὐτῶν ὁρῶν-
ρίς καὶ χερσὶς μὲν αἰχμαλωσίας οἷσαι εἰς αὐτοῖς, & αὐ-

9 τὸς σήσει ὑπὲρ βασιλείας τῆς βορρᾶς. * καὶ εἰσελεύσεται εἰς
τὴν βασιλείαν τῆς βασιλείας τῆς νότος, καὶ ἀναστρέψει εἰς τὴν

10 γῆν αὐτῆς. * & υἱοὶ αὐτῆς συναΐξουσιν ὄχλον διωγμένων πολ-
λῶν, καὶ εἰσελεύσεται ἐρχόμενος καὶ κατακλύζων, καὶ πα-

11 ρελεύσεται καὶ καθεῖται καὶ περὶ σὺμπλακήσει ἕως τῆς
ἰσχύος αὐτῆς. * καὶ ἀγριανθήσει ὁ βασιλεὺς τῆς νότος. καὶ ἔξε-

12 λύσεται καὶ πολεμήσει μὲν τῆς βασιλείας τῆς βορρᾶς, & σήσει
ὄχλον πολὺν, καὶ ἀφαισθήσεται ὁ ὄχλος ἐν χειρὶ αὐτῆς.

13 * καὶ λήψει τὸν ὄχλον καὶ ὑψώσεται ἡ καρδία αὐτῆς, &
καταβαλεῖ μυνεάδας ἐκ ἀντιχρύσας. * καὶ ἀπιστρέψει ὁ

14 βασιλεὺς τῆς βορρᾶς, καὶ ἄξει ὄχλον πολὺν ὑπὲρ τὸν πρὶν
τερον, καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν καιρῶν ἐπελεύσεται εἰσοδία ἐν δυ-

15 ναμὲ μεγάλη καὶ ἐν ὑπαρξεί πολλῇ. * καὶ ἐν τοῖς καιροῖς
ἐκείνοις πολλοὶ ἐπαναστήσονται ἐπὶ βασιλείας τῆς νότος. & υἱοὶ

16 τῶν λοιμῶν τῆς λαῶς ἐπαρθήσονται τῆς σῆσαι ὁρασιν & ἀ-
σπνήσονται. * καὶ εἰσελεύσεται βασιλεὺς τῆς βορρᾶς ἐν χει-

17 πρόσωμα, καὶ συλλήψει πόλιν ὀχυράς, καὶ οἱ βραχίονες
τῆς βασιλείας τῆς νότος ἐσθήσονται. καὶ ἀναστήσονται οἱ ἐκλεκτοὶ

18 αὐτῆς, καὶ ἐκ ἑσθίας ἰσχύος τῆς ἐλπίδος. * καὶ ποιήσει ὁ εἰσπορευόμε-
νος πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ θέλημα αὐτῆς. καὶ ἐκ ἑσθίας ἕως

19 κατὰ πρὸς ὄψον αὐτῆς. καὶ σήσει ἐν τῇ γῇ τῆς σαβίτης συν-
τελεσθήσεται ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς. * καὶ τάξει τὸ πρὸς ὄψον αὐ-

20 τοῦ εἰσελθεῖν ἐν ἰσχύϊ πάσης τῆς βασιλείας αὐτῆς καὶ δι-
θεία πᾶσι μετ' αὐτῆς ποιήσει. καὶ θυγάτερα τῶν γυναικῶν

21 δώσει αὐτῇ διαφθεῖραι αὐτὴν, καὶ ἐμὴ ἀδελφεὴ καὶ
ἐκ αὐτῆς ἔσται. * καὶ ἀπιστρέψει τὸ πρὸς ὄψον αὐτῆς εἰς τὰς

22 νήσους, & συλλήψει πολλὰς, καὶ κατακαύσει ἀρχοντας ὀ-
νειδισμῶν αὐτῆς καὶ ὁ ονειδισμὸς αὐτῆς ἀπιστρέψει αὐτῇ.

23 * καὶ ἀπιστρέψει τὸ πρὸς ὄψον αὐτῆς εἰς τὴν ἰσχυὴν τῆς γῆς
αὐτῆς, καὶ ἀσπνήσει καὶ πεσεῖται καὶ ἐκ δύρεθῆσεται. * καὶ ἀ-

24 ναστήσει ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς φυτὸν βασιλείας ἐπὶ τὴν ἐτοι-
μασίαν αὐτῆς ἀφαισθήσεται πρὸς ὄψον διόξων βασιλείας.

καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνετελεσθήσεται, καὶ ἐκ ἐν πρὸς-
25 σῶπι ὅτι ἐν πολέμῳ σήσει. * ἐπὶ τὴν ἐτοιμασίαν αὐτῆς

26 ἔξωθεν ἔσται, καὶ ἐκ ἑδωκεν ἐπ' αὐτὴν διόξων βασιλείας, καὶ
ἔξει ἐν δυνάμει καὶ κατὰ κράτος βασιλείας ἐν ὀλιωθήμασιν.

27 * καὶ βραχίονες τοῦ κατακλύζοντος κατακυλιώθονται
ὑπὸ πρὸς ὄψον αὐτῆς καὶ συνετελεσθήσονται. καὶ ἡ γέμενος διαθή-

28 κης. * καὶ ὑπὸ τῶν συναναμίξεων πρὸς αὐτὴν ποιήσει δόλον,
καὶ ἀναθήσει καὶ ὑπερχύσει αὐτὴν ἐν ὀλιωθήματι. * καὶ ἐν δυν-

29 αμείνῃ ἐν πλείοσι χώραις ἔξει. & ποιήσει αὐτὴν ἐπὶ οἰκισάν
οἱ πατέρες αὐτῆς, & οἱ πατέρες τῶν πατέρων αὐτῆς πρὸς ὄψον

30 μὲν καὶ σὺλα καὶ ὑπαρξιν αὐτοῖς διασκορπεῖ, καὶ ἐπ' αὐ-

31 τὴν γῆν λογίζεται λογισμὸς αὐτῆς ἕως καιροῦ.

* ויערבו וילכו על מלך הנגב בחיל גדול ומלך
 הנגב יתגרה למלחמה בחיל גדול ועצום עד מאד
 ולא יעמד כי יחשבו עליו מחשבות :
 * ואכלי פירותיו וחרו וחרו וחרו וחרו
 חללים רבים :
 * ושניהם המלכים לבבם למרעו על שלחן אחד
 כזב ידברו ולא תצלח כי עוד קץ למועד :
 * וישב ארצו ברכוש גדול ולכו על ברית קודש
 ועשו ושב לארצו :
 * למועד ישוב ובא בנגב ולא תהיה כראשנה
 ובאחרונה :
 * ובאו בו ציים בתיס ונכאה ושב וועם על ברית
 קודש ועשה ושב ויכן על עזבי ברית קודש :
 * וזרעים ממנו יעמדו וחללו המקדש המעון
 והסירות המיד ונתנו השקוף משמים :
 * ומרשיעי ברית יחניף בחלקות ועם ידעי אלהיו
 יחזקו ועשו : * ומשכילי עם יבינו לרבים ונגשלו
 בחרב ובלהקה בשבי ובבזר ימים :
 * ובהפסלים יעזרו עזר מעט ונלוו עליהם רבים
 בחלק לקור :
 * ומן המשכילים יבשלו לצרופ בהם ולברר
 וללבן עד ער קץ כי עוד למועד :
 * ועשה כרצנו המלך ויתרומם ויתגדל על כל
 אל ועל אל אלים ידבר נפלאות והצליח עד בלה
 ועם כי נחרצה נעשתה :
 * ועל אלהי אבתיו לא יבין ועל חמדת נשים
 ועל כל אלוה לא יבין כי על כל יתגדל :
 * ולא לה מעזים על כנו יכבד ולא לוה אשר
 לא ידעו אבתיו יכבד בזהב ובכסף ובאבן יקרה
 ובחמדות :
 * ועשה למבצרי מעזים עם אלוה נכד אשר
 הכיר ירבה כבוד והמשילם ברבים ואדמה יחלק
 במחיר :
 * ובעת קץ יתנגח עמו מלך הנגב וישתער עליו
 מלך הצפון ברכב ובפרשים ובאניות רבות ובא
 בארצו וישטף ועבר :
 * ובא בארץ הצבי ורבו יבשלו ואלה ימלטו
 מידו אדום ומואב וראשית בני עמון :

25 * Et concitabitur fortitudo eius, & cor
 E eius aduersum regē Austri in exercitu ma-
 gno. Et rex Austri prouocabitur ad bellum
 multis auxiliis & fortibus nimis, & nō sta-
 bunt, quia inibunt aduersus eum confli-
 26 * Et comedentes panē cum eo conterent
 illum, exercitusque eius opprimetur, & ca-
 27 dent interfecti plurimi. * Duorum quoque
 regum cor erit vt malefaciāt, & ad mentem
 vnam mendacium loquentur, & non pro-
 ficient, quia adhuc finis in aliud tempus.
 28 * Et reuertetur in terrā suam cum opibus
 multis, & cor eius aduersum testamentum
 sanctū, & faciet, & reuertetur in terrā suam.
 29 * Statuto tempore reuertetur, & veniet
 ad Austrū, & non erit priori simile noui-
 30 mum. * Et venient super eum tristes
 Romani, & percutietur & reuertetur. Et in-
 dignabitur contra testamētum sanctuarij,
 & faciet reuerteturque, & cogitabit aduer-
 sum eos qui dereliquerūt testamētum san-
 31 ctuarij. * Et brachia ex eo stabunt, & pol-
 luent sanctuarium fortitudinis, & auferent
 iuge sacrificiū, & dabunt abominationē in
 32 desolationē. * Et impij in testamētum suum
 labunt fraudulenter. Populus autem sciens
 33 Deū suum obtinebit & faciet. * Et docti in
 F populo docebunt plurimos, & ruent in gla-
 dio & in flāma, & in captiuitate & in rapi-
 34 na dierum. * Cumque corruerint, subleua-
 buntur auxilio paruulo, & applicabuntur eis
 35 plurimi fraudulenter. * Et de eruditis ruent,
 vt conflentur & eligantur, & dealbentur vsque
 ad tempus præfinitū, quia adhuc aliud tem-
 36 pus erit. * Et faciet iuxta voluntatē suā rex,
 & leuabitur & magnificabitur aduersus
 omnem Deum, & aduersus Deum deorum
 loquetur magnifica, & dirigetur, donec co-
 37 pleatur iracundia. perpetrata quippe est de-
 finitio. * Et Deum patrum suorum non re-
 putabit, & erit in concupiscentiis femina-
 rum, nec quenquam deorum curabit, quia
 38 aduersum vniuersa confurget. * Deum au-
 tem Maozim in loco suo venerabitur, &
 deum quem ignorauerunt patres eius, colet
 auro & argento, & lapide pretioso, rebusque
 39 pretiosis. * Et faciet vt muniat Maozim cu-
 G deo alieno quē cognouit, & multiplicabit
 gloriā, & dabit eis potestatem in multis, &
 40 terrā diuidet gratuito. * Et in tempore per-
 finito præliabitur aduersus eū rex Austri, &
 quasi tempestas veniet contra illum rex
 Aquilonis in curribus & in equitibus & in
 classe magna, & ingredietur terras, & con-
 teret & pertransiet.
 41 * Et introibit in terram gloriosam, &
 multi corruent. Hæ autem solæ saluabun-
 tur de manu eius, Edom & Moab, & prin-
 cipium filiorum Ammon:

* Et suscitabitur fortitudo eius, & cor eius
in regem Austri in virtute magna. Et rex Au-
stri imbit bellum, & in virtute magna & for-
ti valde, & non stabunt; quia cogitabunt contra
eum cogitationes. * Et comedent necessaria
eius, & conterent eum. et exercitus dissoluet, et
cadent vulnerati multi.

* Et utrique reges corda eorum in malis, &
in mensa vna mendacia loquentur, & non diri-
getur; quia finis in tempus.

* Et reuertetur in terram suam in substantia
multa, et cor eius aduersus testamentum sanctum.
Et faciet, & reuertetur in terram suam.

* Et in tempus reuertetur, & veniet in Au-
stro, & non erit sicut prima & ultima.

* Et venient qui in eo, & egredientes Citi
& humiliabuntur. Et reuertetur & indigna-
bitur super testamentum sanctum. Et faciet, &
reuertetur, & intelliget contra derelinqentes
testamentum sanctum. * Et brachia ex eo

surgent, & polluent sanctuarium imperij, &
transferent continuum sacrificium, & dabunt
abominationem desolatam. * Et inique agentes
in testamentum inducent in lubricitatibus: &
populus cognoscentes Deum suum, praualebunt,
& faciet. * Et intelligentes populi intelliget in
multis, & infirmabuntur in gladio, & in flam-
ma, & in captiuitate, & in direptione dierum.

* Et cum infirmati fuerint ipsi, adiuuabuntur
auxilio paruo, & adiciuntur ad eos multi in lu-
bricitatibus. * Et ab intelligentibus infirma-
buntur, ut igne conflentur ipsi, & eligantur, &
reuertentur vsque ad temporis finem; quia adhuc
in tempus. * Et faciet secundum voluntatem

sua, & rex exaltabitur et magnificabitur super
omne deum, & super deum deorum, & loque-
tur superba, & dirigetur donec compleatur ira;
in enim consummationem fit. * Et super omnes

deos patrum suorum non intelliget. Et in concu-
piscenciam feminarij, et super omnem deum non
intelliget; quia super omnes magnificabitur. * Et
deum Maosim in loco suo glorificabit. Et Deum

quem non glorificauerunt patres eius, glorifica-
bit in argento & auro & lapide pretioso, & in
concupiscencijs. * Et faciet munitionibus ciui-
tatum cum deo alieno quem cognouerit, & mul-
tiplicabit gloria, & subiiciet eis multos, & ter-
ra diuidet in donis. * Et in temporis fine confliget

cu rege Austri, & congregabitur contra eum rex
Aquilonis in curribus & in equitibus & in
nauibz multis, & ingredietur in terram, &
conteret, & pertransibit. * Et ingredietur in

terram optimam, & multi infirmabuntur; & isti
saluabuntur de manu eius, Edom & Moab, &
principatus filiorum Ammon.

* καὶ ἐξερθήσει ἡ ἰσχύς αὐτοῦ ὡς ἡ καρδία αὐτοῦ ἐπὶ
βασιλείᾳ τοῦ νότου ἐν δυνάμει μεγάλη. ὁ βασιλεὺς τοῦ
νότου συνάξει πόλεμον καὶ ἐν δυνάμει μεγάλη καὶ ἰσχυρᾷ
σφόδρα, ὡς σὴν. ὅτι λογιστὴν ἐπ' αὐτὸν λογισμὸς.

* καὶ φάγονται τὰ δέοντα αὐτοῦ ὡς ζωτρεῖσιν αὐ-
τὸν. καὶ δυνάμεις καταλύσει, καὶ πεθύνται τραυματίαι.

πολλοί. * καὶ ἀμφοτέρω βασιλεῖς αἱ καρδίαι αὐτῶν
εἰς πονηρίαν. ὡς ἐπὶ τραπεζῇ μιᾷ ψυδρῇ λαλήθουσιν ὡς

ἐκατδυθινεῖ, ὅτι πέρας εἰς καιρὸν. * καὶ ἐπιστρέψει
τὴν γῆν αὐτοῦ ἐν ὑπαρξίᾳ πολλῇ, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἐπὶ
διαθήκῃ ἀγίᾳ. ὡς ποιήσῃ ὡς ἐπιστρέψει τὴν γῆν αὐτοῦ.

* καὶ εἰς τὸν καιρὸν ἐπιστρέψει καὶ ἥξει ἐν τῷ νότῳ, ὡς

ὅς ἐστι ὡς ἡ πρώτη καὶ ἡ ἑσχάτη. * καὶ εἰσελεύσεται
ἐν αὐτῷ, καὶ οἱ ἐκ πορδούμφοι κήποι καὶ ταπεινώθησονται.

καὶ ἐπιστρέψει ὡς θυμώσεται ἐπὶ διαθήκῃ ἀγίᾳ. καὶ
ποιήσῃ καὶ ἐπιστρέψει ὡς θυμώσεται ἐπὶ τῷ καταλιπόν-
τις διαθήκῃ ἀγίᾳ. * καὶ βεβαχίονες ὡς αὐτοῦ ἀνα-
στήσονται. ὡς βεβηλώσονται τὸ ἀγίασμα τῆς δυναστείας. καὶ

μεταστήθουσιν τὸν ἐν δαλεχισμόν, καὶ δώσωσι βδέλυγμα
ἡ φθουρισμόν. * καὶ οἱ θυμώσονται διαθήκῃ ἐπάξουσιν
ἐν ὀλιωθήμασιν, καὶ λαὸς γνώσκοντες θεὸν αὐτοῦ, καταχύ-
σουσιν καὶ ποιήσουσιν. * καὶ ὡς συνετὶ τοῦ λαοῦ θυμώ-
σονται εἰς πολλὰ, καὶ ἀδυνήσονται ἐν ῥομφαίᾳ ὡς ἐν φλο-
γῇ καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ ἐν διαρπαγῇ ἡμερῶν.

* καὶ ἐν τῷ ἀδυνήσῃ αὐτοῦ βοηθήσεται βοήθειαν
μικρὰν, καὶ προσεθήσεται ἐπ' αὐτὸς πολλοὶ ἐν ὀλιωθήμασιν.

* ὡς ἀπὸ τῶν συνικνύων ἀδυνήσονται, τοῦ πυρῶσαι αὐ-
τοῦ καὶ τοῦ ἐκλέξασθαι καὶ τοῦ ἀποκαλυφθῆναι ἕως και-
ροῦ πέρας, ὅτι ἐπὶ εἰς καιρὸν. * καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλη-
μα αὐτοῦ, καὶ ὁ βασιλεὺς ὑψωθήσεται καὶ μεγαλυνθήσεται

ἐπὶ πρὸς θεὸν ὡς ἐπὶ θεὸν τῶν θεῶν, ὡς λαλήσει ὑπερόκει
καὶ καταδυθινεῖ μέχρις ὅς συνετελεσθῇ ὁργή, εἰς ᾧ συνε-
τέλειαν γίνεται. * καὶ ἐπὶ πρὸς θεὸς τῶν πατέρων
αὐτοῦ ὡς συνετὴ. καὶ ἐπὶ ἐπὶ θυμίαν γυναικῶν καὶ ἐπὶ
πρὸς θεὸν ὡς συνετὴ ὅτι ἐπὶ πρὸς μεγαλυνθήσεται.

* καὶ θεὸν μαωζεῖν ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ δοξάσει. καὶ
θεὸν ὃν ὅς ἐδόξασαν οἱ πατέρες αὐτοῦ δοξάσει ἐν δρυ-
εῖ καὶ χερσίῳ καὶ λίθῳ λιμῷ καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ.

* καὶ ποιήσει τοῖς ὀχυρώμασιν τῶν πόλεων κατὰ θεοῦ
ἀλλοτρεῖς ὡς ἐπὶ ἐπὶ γῆν, καὶ πληθυνεῖ δόξαν καὶ ὑπο-
τάξει αὐτοῖς πολλὰς, καὶ γῆν διελεῖ ἐν δώροις.

* καὶ ἐν καιρῷ πέρας συνεκρατιθήσεται μετὰ
τοῦ βασιλέως τοῦ νότου, καὶ συναχθήσεται ἐπ' αὐτὸν
βασιλεὺς τοῦ βορρᾶ ἐν ἄρμασιν καὶ ἐν ἵπδοσιν καὶ ἐν
ναυσὶ πολλαῖς, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν καὶ συνετρί-
ψει, καὶ πδρελεύσεται.

* καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν τοῦ Σεβῆ, καὶ πολλοὶ
ἀδυνήσονται, ὡς ὅτι διασωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἑδῶν
καὶ μωὰβ καὶ δρυχὴν ἡμῶν ἀμμῶν.

καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν τοῦ Σεβῆ, καὶ πολλοὶ
ἀδυνήσονται, ὡς ὅτι διασωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἑδῶν
καὶ μωὰβ καὶ δρυχὴν ἡμῶν ἀμμῶν.

καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν τοῦ Σεβῆ, καὶ πολλοὶ
ἀδυνήσονται, ὡς ὅτι διασωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἑδῶν
καὶ μωὰβ καὶ δρυχὴν ἡμῶν ἀμμῶν.

καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν τοῦ Σεβῆ, καὶ πολλοὶ
ἀδυνήσονται, ὡς ὅτι διασωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἑδῶν
καὶ μωὰβ καὶ δρυχὴν ἡμῶν ἀμμῶν.

καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν τοῦ Σεβῆ, καὶ πολλοὶ
ἀδυνήσονται, ὡς ὅτι διασωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἑδῶν
καὶ μωὰβ καὶ δρυχὴν ἡμῶν ἀμμῶν.

καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν τοῦ Σεβῆ, καὶ πολλοὶ
ἀδυνήσονται, ὡς ὅτι διασωθήσονται ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἑδῶν
καὶ μωὰβ καὶ δρυχὴν ἡμῶν ἀμμῶν.

42 * וישלח ידו בארצות וארץ מצרים לא תהיה
לפליטתה :

43 * ומשל במבמני וזהב והכסף ובכל חמדור
מצרים ולבנים וכשים במצעריו :

44 * ושמעות יבחרו ממזרח ומצפון ויצא בחמה
גדלה להשמיד ולהחרים רבים :

45 * ויטע אחלי אפרנו בין ימים לתר צבי קדש ובא
ער-קצו ואין עזר לו :

יב

1 * ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד
על-בני עמך והיתה ער צרה אשר לא-נהיתה
מהיות גוי עד העת ההיא ובשרתה היא ימלט עמך
כל-הנמצא כתוב בספר :

2 * ורבים מישני אדמת-עפר יקיצו אלה לחיי עולם
ואלה לחרפות לדראון עולם :

3 * והמשכילים יזהרו בזהר וירקיעו ומצדיקי
הרבים בכוכבים לעולם ועד :

4 * ואתה דניאל סתם הדברים וחתם הספר עד-
עת קץ ישטור רבים ותברור הדעת :

5 * וראיתי אני דניאל והנה שנים אחרים עומדים
אחד הנה לשפת היאר ואחד הנה לשפת היאר :

6 * ויאמר לאיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי
היאר עד-מתי קץ הפלאות :

7 * ואשמע את-האיש לבוש הבדים אשר ממעל
למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל-השמים

וישבע בתי העולם כי למועד מועדים וחציו וכלות
נפץ יד-עם קדש תכלינה כל-אלה :

8 * ואני שמעתי ולא אבין ואמר גודלי מר
אחרית אלה :

9 * ויאמר לי דניאל כי-סתמים וחתמים הדברים
עד-ער קץ :

10 * ותבררו ויתלבנו ויצרפז רבים והרשיעו רשעים
ולא יבינו כל-רשעים והמשכילים יבינו :

11 * ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שמים ימים
אלף מאתים ותשעים :

12 * אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות
שלשים וחמש :

13 * ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגדלה לקץ הימים :

42 * Et mittet manū suam in terras, & terra
43 Aegypti non effugiet. * Et dominabitur
thesaurorum auri & argēti, & in omnibus
pretiosis Aegypti. Per Libyam quoque &
44 Aethiopiam transibit. * Et fama turba-
bit eum ab Oriente & ab Aquilone, & ve-
niet in multitudo magna, ut conterat &
45 interficiat plurimos. * Et figet taberna-
culum suum Apadno inter duo maria su-
per montem inclytum & sanctum, & ve-
niet vsque ad summitatem eius, & nemo
auxiliabitur ei.

CAP. XII.

1 IN tempore autē illo consurget Michael
A princeps magnus, qui stat pro filiis po-
puli tui, & veniet tempus quale nō fuit ab
eo, ex quo gentes esse cōeperunt vsque ad
tempus illud. Et in tempore illo saluabitur
populus tuus, omnis qui inuentus fuerit
scriptus in libro.

2 * Et multi de his qui dormiunt in terra
pulvere, euigilabūt, alij in vitam aeternam,
alij in op probrium ut videant semper.

3 * Qui autē docti fuerint, fulgebunt quasi
B splendor firmamenti, & qui ad iustitiam
erudiunt multos, quasi stellae in perpetuum
aeternitates.

4 * Tu autem Daniel claudes sermones, &
signa librum vsque ad tempus statutū. Pla-
rimi pertransibunt, & multiplex erit scien-
tia. * Et vidi ego Daniel, & ecce quasi duo
alij stabant, vnus hinc super ripā fluminis,
& alius inde ex altera ripa fluminis.

6 * Et dixit viro qui erat indutus lineis, qui
stabat super aquas fluminis : Vsquequo li-
nis horum mirabilium?

7 * Et audiui virū qui indutus erat lineis,
C qui stabat super aquas fluminis, cum ele-
uasset dextram & sinistram suam in caeli,
& iurasset per viuētem in aeternum, quia
in tempus & tempora & dimidium tem-
poris. Et cū completa fuerit dispersio ma-
nus populi sancti, complebuntur vniuersa
hæc. * Et ego audiui & non intellexi. Et
dixi: Domine mi quid erit post hæc?

9 * Et ait: Vade Daniel, quia clausi sunt si-
gnatiq̃ue sermones, vsque ad præfinitū tem-
pus. * Eligentur & dealbabitur, & quasi
Dignis probabuntur multi. Et impij agent
impij, neque intelligent omnes impij. Per-
11 rò docti intelligent. * Et à tempore cū
ablatus fuerit iuge sacrificium, & posita
fuerit abominatio in desolationem, dies
mille ducenti nonaginta.

12 * Beatus qui expectat & peruenit vsque
ad dies mille trecentos triginta quinque.

13 * Tu autē Daniel vade ad præfinitum,
& requiesces & stabis in sorte tua in fine
dierum.

CAP. XIII.

ET erat vir habitans in Baby-
lone, & nomen ei Ioachim.

* Et accepit uxorem cui nomē
Susanna filia Helchie, pulchrā val-
de, & timentem Dominū. * Et
parentes eius iusti, & docuerunt
filiā suā secundū legē Moysi. * Et
erat Ioachim diues valde, & erat
ipsi hortus vicinus domui eius, et
ad eū cōgregabātur Iudæi, eo quod
esset ipse honorabilior omnibus.

* Et designati sunt duo seniores
ex populo iudices in anno illo, de
quibus locutus est Dominus. Qui
egressa est iniquitas ex Babylo-
ne a senioribus iudicibus qui videbātur
gubernare populū. * Ipsi expecta-
bant in domo Ioachim, & venie-
bant ad eos omnes litigātes. * Et
factum est quando recedebat popu-
lus medio die, ingrediebatur Su-
sanna, & deambulabat in horto
viri sui. * Et videbant eam duo
seniores quotidie ingrediente &
deambulante, & sciti sunt in con-
cupiscentia eius. * Et peruertere-
runt sensum, & declinauerunt
oculos suos, ut nō respicerēt in cæ-
lum, neque recordarentur iudicio-
rum iustorū. * Et erant ambo cō-
pūcti circa eā, & nō annunciaue-
runt adinvicem dolorē suū. * Quia
erubescēbāt annunciare cōcupiscē-
tiā suā, quod volebāt cōmisceri ei.

* Et observabant diligēter quo-
tidie videre illā, & dixerunt alter
alteri.

* Eamus in domum, quia pran-
dij hora est. * Et egressi di-
scesserūt ad inuicē, & reuersi ve-
nerunt in idipsum, & sciscitantes
ad inuicē causam, confessi sunt ad
inuicē concupiscentiā suā, & tunc
cōmuniter constituerunt tempus
quādo ipsam possint inuenire solā.

* Et factum est cū observaret
ipsi diem aptū, ingressa est Sus-
anna sicut heri & tertia die, cum
duabus solis puellis, & deside-
ravit lauari in horto.

* Quia æstus erat, & non erat
cullus ibi; præterquam duo senio-
res absconditi & observantes
eam.

13

Καὶ ὢν δὴ οἰκῶν ἐν Βαβυλῶνι, ὃνο-
μα αὐτοῦ Ἰωακείμ. * ἔλαβεν ἑωαῖκα
ἡ ὄνομα σαρδύνα. θυγατὴρ χελκίς, κα-
λὴ σφόδρα καὶ φοβερὴν τὸν κύριον.
* ἔοι γονεῖς αὐτῆς δίκαιοι, καὶ ἐδίδασκαν
τὴν θυγατέρα αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωυσῆ.
* καὶ ὢν Ἰωακείμ πλούσιος σφόδρα καὶ ὢν
αὐτῷ περικύριος γέντιον τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ
πρὸς αὐτὴν συναθροῦντο οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τὸ εἶ-
ναι αὐτὴν ἐνδοξότερον πάντων. * ἔαπε-
δείχθησαν δὲ δύο πρεσβύτεροι ἐκ τοῦ λαοῦ
κρίναι τὴν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ὅτι ἐξῆλθεν ἀνομία
ἐκ Βαβυλῶνος ἐκ πρεσβυτέρων κριτῶν
οἱ ἐδόκουν κυβερνᾶν τὸν λαόν. * ἔτοιμα
σκαφίσαν ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωακείμ καὶ ἤε-
χοντο πρὸς αὐτὴν πάντες οἱ κρινόμενοι.
* καὶ ἐγένετο ὡς αὐτὴν ἀπέτρεχεν ὁ λαὸς
ἐν ἡμέραις, εἰσπορεύετο σαρδύνα καὶ
περιπατοῦσα ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς ἀνδρὸς
αὐτῆς. * καὶ θεωροῦσαν αὐτὴν οἱ δύο πρε-
σβύτεροι ἐν ἡμέραις εἰσπορεύομενοι
ἐκ περιπατοῦσαν. καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ θυ-
γατρὶ αὐτῆς. * καὶ διέτρεφαν τὸν ἐαυτῶν
νότον καὶ ἐξέκλινον τὸν ὀφθαλμὸν αὐ-
τῶν ἐπὶ τὴν βλέψαι τὸν ἔργον, μηδὲ
μνημονεύειν κριμάτων δικαίων. * ἔῃσαν
ἀμφοτέρω κατανυγμένοι περὶ αὐτῆς.
καὶ ὅτε ἀπήγγελλον ἀλλήλοις τὴν ὁδυ-
νὴν αὐτῶν. * ὅτι ἡχύνοντο ἀπαγγέλλαι
τὴν τῇ θυγατρὶ αὐτῶν, ὅτι ἤθελον συγγρά-
σαι αὐτῇ. * καὶ παρετήρουν φιλοτί-
μως καὶ ἡμέραν ὁρῶν αὐτήν. καὶ εἶπαν
ἑτέρος τῷ ἑτέρῳ. * προσδοῶμεν δὴ εἰς οἶ-
κον, ὅτι δόξαι ὡρα ἐστίν. * καὶ ἐξελθόντες
διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὡρα-
κάμψαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν αὐτήν. καὶ ὡρε-
τάζοντες ἀλλήλους τὴν αἰτίαν ὡμολό-
γησαν ἀλλήλοις τὴν τῇ θυγατρὶ αὐτῶν.
ἔτε κοινῇ συνέλαβαν καὶ ὅτε αὐ-
τὴν διωήσων) δύναι μόνον. * καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ παρατηρεῖν αὐτὴν ἡμέραν δύναι,
εἰσῆλθεν ἡ σαρδύνα κατὰ τὸν χρόνον καὶ
τρίτης ἡμέρας μετὰ δύο μόνων κορε-
σίαν, ἔπειθ' ἔμνησεν λίσσασθαι ἐν τῷ πα-
ραδείσῳ. * ὅτι καὶ μαλὶ. ἔδωκε ὡς εἰς
ἐκεῖ, πλὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι ἐγκε-
κρυμμένοι ἐκ τῶν παρατηρῶν αὐτήν.

Hucusque Danielē in Hebraeo
volumine legim⁹, et cetera quæ
quiritur usq; ad finē libri, de The-
dotionis editione translata sunt.

CAP. XIII.

ET erat vir habitans in Baby-
lone, & nomen eius Io-
achim. * Et accepit uxore nomi-
ne Susannā filiā Helchiz pul-
chrā nimis & timentē Deum.

* Parentes enim illius cum
essent iusti erudierūt filiā suā
secūdū legē Moysi. * Erat au-
tē Ioachim diues valde, & erat
ei pomeriū vicinū domui suæ,
& ad ipsum cōfluebāt Iudæi, eo
quod esset honorabilior om-
niū. * Et constituti sunt duo
senes iudices in illo anno: de
quibus locutus est Dñs, Quia
egressa est iniquitas de Babylo-
ne a senioribus iudicibus, qui
videbātur regere populū. * Ipsi
frequentabāt domū Ioachim,
& veniebant ad eū omnes qui
habebāt iudicia. * Cū autē
populus reuertisset per meri-
diē ingrediebatur Susanna, &
deambulabat in pomerio viri
sui. * Et videbant eam senes
quotidie ingrediente & deam-
bulante, & exarserunt in cōcu-
piscētiā eius: * Et euerterunt
sensem suū, & declinauerunt
oculos suos ut nō viderēt celū,
neq; recordaretur iudiciorū ius-
torū. * Erāt ergo ambo vul-
nerati amore eius, nec indica-
uerūt sibi vicissim dolorē suū.
* Erubescēbāt enim indicare
sibi cōcupiscentiā suā volētes
cōcūbere cū ea. * Et observa-
bāt quotidie sollicitius videre
eā. Dixitq; alter ad alterū. * E-
amus domū, quia hora prandij
est. * Et egressi recesserūt a fe-
cunq; reuertissent venerūt in
vnu: & sciscitātes ad inuicē cau-
sam, cōfessi sunt cōcupiscentiā
suā. Et tūc in cōmune statuerūt
tēpus, quādo eā possint inue-
nire solā. * Factū est autē cū
observaret diē aptum, ingressa
est aliquando sicut heri & na-
diustertius cū duab⁹ solis puel-
lis, voluitq; lauari in pomerio.
* Æstus quippe erat & nō erat
ibi quisquā præter duos senes
absconditos, & cōtēplantes eā.

* Dixit ergo puellis : Afferte
mihi oleum & smigmata, &
ostia pomærij claudite ut la-
uer. * Et fecerunt sicut præ-
ceperat, clauseruntq; ostia po-
mærij, & egressæ sunt per po-
sticū ut afferrent quæ iusserat.
nesciebātque senes intus esse
absconditos. * Cum autem
essent egressæ puellæ, surrexe-
runt duo senes, & accurrerunt
ad eam, & dixerunt:

* Ecce ostia pomærij clausa
sunt, & nemo nos videt, & in
cōcupiscētia tui sumus. Quā-
obrem assentire nobis, & com-
miscere nobiscum. * Quod
si nolueris, dicemus contra te
testimonium, quod fuerit tecū
iuuenis, & ob hanc causam e-
miseris puellas à te. * Inge-
muit Susanna, & ait: Angustia
sunt mihi vndique. Si enim
hoc egero, mors mihi est; si au-
tem non egero, non effugiam
manus vestras. * Sed melius
est mihi absque opere incidere
in manus hominū, quàm pec-
care in conspectu Domini.

* Et exclamauit voce magna
Susanna. Exclamauerunt autē
& senes aduersus eam. * Et cu-
currunt vnus ad ostia pomærij,
& aperuit. * Cum ergo au-
dissent clamorē famuli domus
in pomærio, irruerunt per po-
sticū, ut viderent quidnā esset.

* Postquam autem senes lo-
cuti sunt, erubuerunt serui ve-
hementer; quia nunquam di-
ctus fuerat sermo huiuscemo-
di de Susanna. * Et facta est
dies crastina. Cumque venisset
populus ad Ioachim virū eius,
venerūt & duo presbyteri ple-
ni iniqua cogitatione aduersus
Susannam, ut interficerent eā.

* Et dixerunt coram popu-
lo: Mittite ad Susannam filiam
D Helchiz, vxorem Ioachim. Et
statim miserunt.

* Et venit cum parentibus
& filiis & vniuersis cognatis
suis. * Porro Susanna erat
delicata nimis, & pulchra fa-
cie. * At iniqui illi iusserunt
ut discooperiretur; erat enim
cooperta, ut vel sic satiarentur
decore eius.

* καὶ εἶπεν τοῖς κοραίοις αὐτῆς, ὁνεί-
καλε δὴ μοι ἔλαιον καὶ σμίγμα, καὶ τὰς
θύρας τοῦ πῶδου κλείσατε ὅπως
λῶσώμαι. * καὶ ἐποίησαν καθὼς εἶπεν,
καὶ ἀπέκλεισαν τὰς θύρας τοῦ πῶδου
καὶ ἔξῃλθον κατὰ τὰς πλατείας θύ-
ρας ἐνέκλει τὰ πρὸς τὸ πῶδον αὐταῖς.
καὶ ὅτε εἶδον οὗτοι πρεσβύτεροι, ὅτι ἦσαν
κεκρυμμένοι. * καὶ ἐγένετο ὡς ἔξῃλθον
τὰ κοράσια, ἀνέστησαν οἱ δύο πρεσβύτε-
ροι καὶ ἐπέδραμον αὐτῇ, καὶ εἶπαν. * ἰδοὺ
αἱ θύραι τοῦ πῶδου κλείσθαι καὶ ὁ
θεὸς θεωρεῖ ἡμᾶς, καὶ ἐν Ἰπθυμῖα σὺ
ἐσμέν, διὸ συγκατάθε ἡμῖν. * καὶ ἡχοῦ
μεθ' ἡμῶν. εἰδὲ μὴ καταμαρτυρήσῃς
σε, ὅτι ἡμεῖς σὺ νεανίσκος, καὶ δια τοῦτο
ἔξαπέστλεις τὰ κοράσια ἀπὸ σέ. * καὶ
ὁνείκα εἰσὶν ὁσὶν σὺ σπῶν καὶ εἶπεν. σὺν
μοι πρῶτον. ἐάντε γὰρ τοῦτο πράξω, θά-
νατός μοι ἐστίν. ἐάντε μὴ πράξω, ἐκ ἐκ-
φύξομαι τὰς χεῖρας ὑμῶν. * αἰετὸν
μοι ἐστίν μὴ πράξασαν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς
χεῖρας ὑμῶν, ἢ ἀμαρτύνειν ἐνώπιον κυρίου.
* καὶ ὁνείκα εἰσὶν φωνὴ μεγάλη σπῶν
να. ἐβόησαν γὰρ καὶ οἱ δύο πρεσβύτεροι
κατενόοντες αὐτῆς. * καὶ δραμόντες εἰσῆνοι-
ξεν τὰς θύρας καὶ παρεβίβησαν. * ὡς γὰρ ἦ-
κον τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ πῶδου
καὶ ἐκ τῆς οἰκίας, εἰσεπὶ ἵδοντες διὰ τῆς
πλατείας θύρας εἰδὲν τί τὸ συμβεβηκός
αὐτῇ. * ὁνείκα γὰρ εἶπον οἱ πρεσβύτεροι
ὅτι λόγος αὐτῶν, κατηχηθήσονται οἱ δὲ
λοιποὶ φόδοι, ὅτι πῶποτε ὅτε ἐβόηθη λό-
γος τοῦτο πρὸς σπῶν. * καὶ ἐγένετο
τῇ ἐπαύριον ὡς συνήλθεν ὁ λαὸς πρὸς
τὸν δώδρα αὐτῆς ἰωακείμ, ἦλθον οἱ δύο
πρεσβύτεροι πλήρεις τῆς δόξης ἐννοίας
κατὰ σπῶν τοῦ θανάτου αὐτῆς.

* καὶ εἶπον ἐμπαροῦν τοῦ λαοῦ.
ἀποστείλατε τὴν ἑσθλὴν θυγατέρα
χελκίαν ἣ ἐστὶν γυναῖκα ἰωακείμ. * καὶ ἀπέ-
στειλαν. * καὶ ἦλθον αὐτὴ καὶ οἱ ἰονεῖς
αὐτῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ πάντες
οἱ συγγενεῖς αὐτῆς. * ἡ γὰρ ἑσθλὴ ἡ
πρὸς τὸν φόδον καὶ καλὴ τῇ εἰδί. *
καὶ ὁ πῶδός τοις ἐκείνοις ἀ-
νακαλυφθήσεται αὐτῇ, ὡς γὰρ κατε-
κεκαλυμμένη, ὅπως ἐμπληρώσῃ τοῦ
καλλοῦ αὐτῆς.

* Et dixit puellis suis : Afferte
iam mihi oleum & smigma, &
ostia horti claudite ut lauer.

* Et fecerunt sicut dixit, &
clauserunt ostia horti, & egressæ
sunt per obliquas portas, ut af-
ferrent præcepta eis. Et non vi-
derunt seniores; quia erant ab-
sconditi.

* Et factum est ut egressæ sunt
puellæ, surrexerunt duo seniores,
& accurrerunt ei, & dixerunt:

* Ecce ostia horti clausa sunt,
& nemo videt nos; & in concu-
piscētia tui sumus; ideo concūbe
nobiscum.

* Et esto nobiscum. Alioquin te-
stificabimur contra te, quia eras
tecum iuuenis, & propterea emi-
sisti puellas à te.

* Et ingemuit Susanna, et ait:
Angustie mihi vndique, siue enim
hoc fecero, mors mihi est; siue nō fe-
cero, non effugiam manus vestras.

* Eligibilis mihi est, nō facien-
tem incidere in manus vestras,
quā peccare in conspectu Domini.

* Et exclamauit voce magna Su-
sanna. Clamauerunt autē & duo
seniores aduersus eam.

* Et currens vnus aperuit por-
tas horti.

* Ut autem audierunt clamorē
in horto qui ex domo, insilierūt per
obliquam portam, ut viderēt quid
quod acciderat ei.

* Quando autem dixerunt se-
niores verba sua, erubuerūt serui
valde; quia nunquam non dictus
est sermo talis de Susanna.

* Et factum est die crastina, ut
conuenit populus ad virum eius
Joachim, venerūt duo seniores ple-
ni iniqua cogitatione contra Su-
sannam, ut interficerent eam.

* Et dixerunt coram populo:
Mittite ad Susannā filiā Helchiz,
quæ est vxor Joachim. Illi autem
miserunt. * Et venit ipsa &
parentes eius, & filij eius, & om-
nes cognati eius. * At Susanna
erat delicata valde et pulchra spe-
cie. * At iniqui iusserūt discoope-
riri eam, erat enim cooperta, ut sa-
tiarentur pulchritudine eius.

* Flebāt autē qui ab ea, & omnes vidētes eā. * Surgentes autē duo presbyteri in medio populi posuerunt manus super caput eius.

* Illa autē flens respexit in calū, quia erat cor eius confidens in Domino. * Dixerūt autem seniores, Deambulātibz nobis in horto solis, ingressa est hęc cum duabus ancillis, & clausit ostia horti, & dimisit ancillas. * Et venit ad eā iuuenis qui erat absconditus, & concubuit cum ea. * Nos autem existentes in angulo horti, videntes iniquitatē, cucurrimus ad eos. Et videntes commixtos eos,

* Illius quidem non potuimus compotes fieri, eo quod prauauit ipse super nos, & aperiens ostia exiliuit.

* Hanc autem apprehendentes interrogamus quis erat iuuenis: & non voluit annunciare nobis. hęc testificamur.

* Et credidit eis multitudo, quasi senioribus populi & iudicibus, & condemnauerunt eam vt moreretur. * Exclamauit autē voce magna Susanna, & dixit: Deus eterne absconditorum cognitor, qui scis omnia antequam fiant ea. * Tu scis quia mendaciter contra me testificati sunt, & ecce morior non faciens quicquam quorum isti malignati sunt contra me. * Et exaudiuit Deus vocem eius. * Et adducta ea vt periret, suscitauit Deus Spiritū sanctum pueri iunioris cui nomen Daniel, & clamauit voce magna.

* Mūdus ego à sanguine huius. * Conuersus est autē omnis populus ad eū, et dixerunt, Quis sermo iste quē tu locutus es?

* Ille autē stans in medio eorum dixit: Sic fatui filij Israhel non iudicantes, neq; certū cognoscentes, cōdēnastis filiam Israhel?

* Reuertimini ad iudiciū, falsa enim isti testificati sunt cōtra eam.

* Et reuersus est omnis populus cum festinatione, & dixerunt ei seniores, Veni sede in medio nostrum, & annuncia nobis, quia tibi dedit Deus honorem seniorum.

* ἔκλαιον ὃ οἱ παρ' αὐτῆς ἐπιδύτες οἱ εἰδόντες αὐτήν. * ὁρῶντες δὲ οἱ δύο πρεσβύτεροι ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ ἔθηκαν τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. * ἡ δὲ κλαίονσα ὁρῶν ἐπὶ τὸν οὐρανόν. ὅτι ἡ καρδία αὐτῆς πεποιθὶα ἐπὶ τὰ κύνες. * εἶπαν δὲ οἱ πρεσβύτεροι. πρεσβυτέρων ἡμῶν ἐν τῷ πρὸς ἀδελφείῳ μόνων, εἰσῆλθεν αὐτῇ μετ' ἑαυτῶν δύο παιδίσκας, & ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ πρὸς ἀδελφείῳ, & ἀπέλυσεν τὰς παιδίσκας. * καὶ ἦλθεν πρὸς αὐτὴν νεανίσκος ὃς ἦν ἐκ ἐκκεχυμένων καὶ ὁρῶντες αὐτῆς.

* ἡμεῖς δὲ ὄντες ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς παραδείσου εἰδόντες τὴν ὁρμήν ἐδράμομεν ἐπ' αὐτὴν. καὶ εἰδόντες συνηνομήνους αὐτῆς. * ἐκείνη μὲν οὐκ ἠδυνήθη μὲν ἐκράτεις χυρῆος διὰ τὸ ἰσχυρὸν αὐτῶν ὑπὲρ ἡμᾶς. & ὁρῶντες τὰς θύρας ἐκπεπηδηκότας. * ταύτης δὲ ἐπιλαβόμενοι ἐπερωτῶμεν τίς ἦν ὁ νεανίσκος, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀπαγγέλλαι ἡμῖν. ταῦτα μαρτυροῦμεν.

* καὶ ἐπισύδυσεν αὐτοῖς ἡ συναγωγὴ ὡς πρεσβυτέροις τοῦ λαοῦ καὶ κριταῖς, & κατέκρινον αὐτὴν ἀποθανεῖν.

* ὁρῶντες δὲ φωνὴν μεγάλην σωσθῆναι. & εἶπεν ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος ὁ πάντων κρυπτῶν γνῶσις ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν. * σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψυδὴ μου κατέμαρτύρησαν, καὶ ἰδὲ ἀποθνήσκω μὴ ποιήσασα μηδὲν ὧν ἔτοι ἐπονηρῶσαντο.

* καὶ ἐμὲ. & εἰσήκουσεν ὁ θεὸς τῆς φωνῆς αὐτῆς. * καὶ ἀπαγομένης αὐτῆς ἀπολῆσθαι, ἐξήλθεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παιδάρης νεωτέρης ὃν ὄνομα δανιήλ, & ἐβόησεν φωνὴ μεγάλη. * καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος ταύτης. * ἐπέσρεψεν δὲ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτὴν καὶ εἶπαν. τίς ὁ λόγος ὃς ὃν σὺ λελάληκας;

* ὃ δὲ σὰς ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν. ἔγωγε μωροὶ υἱοὶ Ἰσραὴλ οὐκ ὁρῶντες ἀνθρώπους, & τὸς ἀφ' ὧν ἐπὶ γινώσκοντες κατεκρίνατε θυγατέρα Ἰσραὴλ; * ὁρῶντες εἰς τὸ κριτήριον, ψυδὴ γὰρ ἔτοι κατεμαρτύρησαν αὐτῆς. * καὶ ὁρῶντες πᾶς ὁ λαὸς μετ' αὐτῆς. καὶ εἶπαν αὐτῇ. οἱ πρεσβύτεροι. δαῖμον δὲ καὶ θεὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν. & ἀπάγγελλον ἡμῖν ὅτι ὁ θεὸς τὸ πρεσβύτεριον.

* Flebant igitur sui & omnes qui nouerant eā. * Cōuersi autē duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput eius. * Quae flens suspexit ad caelum. Enim cor eius fiduciam habebat in Domino. * Et dixerunt presbyteri: Cū deambulāmus in pomerio solis, ingressa est hęc cū duabus puellis, & clausit ostia pomerij, & dimisit se puellas. * Venitque ad eam adolescens qui erat absconditus, & concubuit cum ea.

* Porro nos cū essemus in angulo pomerij vidētes iniquitatē, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commixtos. * Et illum quidē non quimus comprehendere, quia fortior nobis erat: & aperto ostio exiliuit. * Hanc autem cū apprehendissemus, interrogauimus quis nā esset adolescens, & noluit indicare nobis. Huius rei testes sumus. * Credidit eis multitudo quasi senibus & iudicibus populi. Et condemnauerunt eam ad mortē. * Exclamauit autem voce magna Susanna, & dixit: Deus eterne qui absconditorū es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant.

* Tu scis quoniam falsum testimoniū tulerunt contra me, & ecce morior: cū nihil boni fecerim quā isti malignose cōfecerim quā isti maliciose cōposuerūt aduersum me. * Exaudiuit autē Dominus vocem eius. * Cumq; duceretur ad mortē, suscitauit Dñs Spiritū pueri iunioris cuius nomen Daniel, & exclamauit voce magna. Mūdus ego sum à sanguine huius.

* Et cōuersus omnis populus ad eū dixit: Quis est iste sermo quē tu locutus es? * Qui cū staret in medio eorū ait. Sic fatui filij Israhel nō iudicātes neq; quod verum est cognoscentes, cōdēnastis filiā Israhel? * Reuertimini ad iudiciū: quia falsum testimoniū locuti sunt aduersus eā. * Reuersus est ergo populus cū festinatione & dixerunt ei senes: Veni & sede in medio nostrum, & indica nobis, quia tibi Deus dedit honorem senectutis.

*Et dixit ad eos Daniel, 51
Separate illos ab inuicem
procul & dijudicabo eos.
*Cum ergo diuisi essent 52
alter ab altero, vocauit
vnū de eis & dixit ad eū,
Inueterate dierum malo-
rum, nunc venerunt pec-
cata tua quæ operabaris
prius, *Iudicans iudicia 53
iniusta, innocentes oppri-
mens, & dimittēs noxios,
dicente Dño, Innocentem
& iustum non interficies.
*Nunc ergo si vidisti eā, 54
dic sub qua arbore videris
eos colloquētes sibi. Qui
ait, Sub schino. *Dixit autē 55
Daniel, Rectē mentitus es
in caput tuum. Ecce enim
angelus Dei accepta sen-
tētia ab eo scindet te me-
diū. *Et amoto eo iussit 56
venire aliū, & dixit ei: Se-
men Chanaan & non Iu-
da, species decepit te, &
concupiscentia subuertit
cor tuū. *Sic faciebatis fi- 57
liabus Israel, & illę timen-
tes loquebātur vobis, sed
nō filia Iuda sustinuit ini-
quitatem vestram. *Nunc 58
ergo dic mihi sub qua ar-
bore comprehenderis eos
loquentes sibi. Qui ait,
Sub primo. *Dixit autē ei 59
Daniel, Rectē mētītus es
& tu in caput tuum. Ma-
net enim angelus Dei gla-
diū habēs vt secet te me-
dium & interficiat vos.
*Exclamauit itaque om- 60
nis cœtus voce magna, &
benedixerūt Deum qui sal-
uat sperantes in se. *Et 61
con surrexerunt aduersus
duos presbyteros. Conui-
cerat enim eos Daniel ex
ore suo falsum dixisse te-
stimoniū. *Feceruntq; eis 62
sicut malē egerant aduer-
sus proximā, vt facerēt se-
cūdū legē Moyfi, & in-
terfecerūt eos. Et saluatus
est sanguis innoxius in die
illa. *Helchias autē & vxor 63
eius laudauerunt Deū pro
filia sua Susanna cum Ioa-
chim marito eius, & co-
gnatis omnibus, quia non
est inuenta in ea res turpis.

*καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς δανιήλ· 51
διαχωρίσατέ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων
μακρὸν καὶ διακριθὲς αὐτοὺς.
*ὥς δὲ διεχωρίσθησαν εἰς δὴ τὸ 57
εἶνός, ἐκάλεισεν τὸν ἕνα αὐτῶν, καὶ εἶ-
πεν αὐτῷ· πεπάλαιμυρθε ἡμερῶν κα-
κῶν, νῦν ἤκασι αἱ ἁμαρτίαι σου αἷς ἐ-
ποίεις τὸ πρῶτον. *κρίνων κρίσεις 53
ἀδίκους, & εὖ μὲν αἰσῶς κατεκρί-
νων δὴ πολὺν ὃ εὖ αἰτίους, λέγοντος
ἡ κυρία αἰσῶν & δίκαιον ὅτι δὴ ποκί-
νεις. *νῦν ἐν ταύτῃ εἶπερ εἶδες, εἶπον 54
ὑπὸ τί δένδρῳ εἶδες αὐτοὺς ὁμιλοῦν-
τας ἀλλήλους. *ὃ δ' εἶπεν, ὑπὸ σχίνου. 55
εἶπεν δ' δανιήλ, ὁρθῶς ἐψύσω εἰς τὴν
σεαυτοῦ κεφαλὴν, ἥδη γὰρ ἄγγελος
θεοῦ λαβὼν φάσιν ὅτι θεὸς χρίσῃ σε
μέσον. *ὃ μετὰ τὴν αὐτῶν ἐκέλευ- 56
σεν πρὸς αὐτὰς τὸν ἕτερον, & εἶπεν
αὐτῷ, σπέρμα χαναναίου καὶ οὐκ ἰσρα-
ελῆτιος ἐξηπάτησέν σε καὶ ἡ ἑπι-
θυμία διέστρεψε τὴν καρδίαν σου.
*ὥτως ἐποίειτε θυγατράσιν ἰσ- 57
ραήλ, καὶ ἐκείναι φοβέμεναι ὁμίλουν
ὑμῖν· ἀλλ' οὐ θυγάτηρ ἰσραὴλ ὑπέμει-
νεν τὴν ὁμομίαν ὑμῶν.
*νῦν οὖν λέγε μοι ὑπὸ τί δέν- 58
δρῳ κατέλαβες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας
ἀλλήλους. ὃ δ' εἶπεν, ὑπὸ πρίνου.
*εἶπεν δ' αὐτῷ δανιήλ, ὁρθῶς ἐψύ- 59
σω καὶ σὺ εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλὴν,
μὴ γὰρ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ τὴν ῥομ-
φαίδην ἔχων περίσῃ σε μέσον, ὅπως
ἐξολοθρεύσῃ ὑμᾶς.
*καὶ ἀνέβόησεν πᾶσα ἡ συνα- 60
γωγὴ φωνῇ μεγάλῃ & ὑψόγησαν
τὰς χεῖρας τὰς σωζομένης ἐλπίζοντες
ἐπ' αὐτόν. *ὃ ἀνέστησεν Ἰππὶ δὲ δύο 61
πρεσβυτέρους, ὅτι συνέστησεν αὐτοὺς
δανιήλ ἐκ τῆς σόματος αὐτῶν ψευδο-
μαρτυρήσαντας. *ὃ ἐποίησαν αὐτοῖς 62
ὅν τρόπον ἐπονηρώσαντο τὰ πλησίον
ποιῆσαι κατὰ τὸν νόμον μουσῆ, & ἀπέκ-
τηναν αὐτοὺς, & ἐσώθη αἷμα δαίμων
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. *χελκίας δ' ὃ ἡ 63
γυνὴ αὐτοῦ ἦν ἔσαν τὸν θεὸν περὶ τῆς
θυγατρὸς αὐτῶν σωσθύνης μετὰ ἰω-
ακίμ τὸν ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν συγ-
γρῶν πύτων, ὅτι οὐκ εὗρεθ' ἐν αὐ-
τῇ ἀχρημον πρᾶγμα.

*Et dixit ad eos Daniel, 51
Separate illos ab inuicē pro-
cul, & dijudicabo eos. *Vt 52
autem separati sunt vnus ab
vno, vocauit vnū eorum,
& dixit ei, Inueterate die-
rum malorū, nunc venerunt
peccata tua quæ faciebas
prius, *Iudicans iudicia in- 53
iusta, & quidem innocentes
condemnans; dimittens autē
noxios, dicēte Domino: Inno-
centē et iustū non interficies.
*Nunc ergo hanc si vidisti, 54
dic sub qua arbore vidisti eos
conuersantes adinuicem. *At
ille dixit, Sub schino. dixit
autē Daniel, Rectē mentitus
es in tuū caput, iam enim an-
gelus Dei accipiens sententiā 56
a Deo scindet te mediū. *Et
amouens eum iussit adducere
alterum, & dixit ei, Semen
Chanaan & non Iuda, pul-
chritudo decepit te, & con-
cupiscentia peruertit cor tuū.
*Sic faciebatis filiabus Is- 57
rael, & illæ timentes conuer-
sabantur vobis. sed non filia
Iuda sustinuit iniquitatē ve-
strā. *Nunc ergo dic mihi 58
sub qua arbore deprehendisti
eos conuersantes adinuicem.
*ille autē dixit, sub primo. *Di- 59
xit autē ei Daniel, Rectē men-
titus es & tu in tuum caput;
manet enim angelus Dei gla-
dium habens vt secet te me-
dium, vt interficiat vos.
*Et exclamauit omnis sy- 60
nagoga voce magna, & be-
nedixerunt Deo qui saluat
sperantes in eum. *Et sur- 61
rexerunt in duos seniores,
quia constituerat eos Daniel
ex ore suo falsum testimoniū
dixisse. *Et fecerunt eis 62
sicut malignati sunt proximo
vt facerent secundū legem
Moyfi, & interfecerunt eos,
& saluatus est sanguis inno-
xiū in die illa. *Helchias 63
autē & vxor eius laudauerūt
Deū super filia sua Susanna
cum Ioaachim viro suo & co-
gnatis omnibus, quia non est
inuenta in ea turpis res.

* Et Daniel factus est magnus in conspectu populi à die illa & ultra. * Et rex Astyages appositus est ad patres suos, & accepit Cyrus Perses regnum eius.

CAP. XIII.

ET erat Daniel conuiua regis & gloriosus super omnes amicos eius.

* Et erat idolum Babylonis cui nomen Bel, & impendebatur in illud singulis diebus simile artabæ duodecim, & oues quadraginta, & vini metreta sex. * Et rex colebat illud, & ibat per singulos dies adorare illud, Daniel autem adorabat Deum suum. Et dixit illi rex, Quare non adoras Bel?

* Ille autem dixit, Quia non colo idola manufacta, sed viuentem Deum qui creauit calum & terram, & habentem omnis carnis potestatem. * Et dixit illi rex, Non uidetur tibi Bel esse uiuens Deus? an non uides quanta comedit per singulos dies? * Et ait Daniel ridens, Ne erres rex, iste enim intrinsecus quidem est lutum, extrinsecus autem as, & non comedit neque bibit aliquando.

* Et iratus rex, vocauit sacerdotes eius, & ait illis, Nisi dixeritis mihi, quis comedens impensam hanc, moriemini.

* Si autem ostenderitis quia Bel comedit ea, morietur Daniel, quia blasphemauit in Bel. & dixit Daniel regi, Fiat secundum uerbum tuum.

* Et erant sacerdotes Bel septuaginta sine mulieribus, & filijs, & uenit rex cum Daniel in domum Bel.

* Et dixerunt sacerdotes, Ecce nos recedimus foras, tu autem rex appone escas, & uinum miscens pone, et claudes ostium, & signa in anulo tuo.

* Et ueniens manè, si non inueneris omnia comesta à Bel, moriemur, vel Daniel qui mentitus est aduersum nos.

* καὶ δανιὴλ ἐγένετο μέγας ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης & ἐπέκεινα. * καὶ ὁ βασιλεὺς ἀστυάγης προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ παρέλαβεν κύριος ὁ πέρσης τὴν βασιλείαν αὐτῶν.

ιδλ.

* Καὶ ὡς δανιὴλ συμβιότης ἔβασιλέως & ἡδόξος ὑπὲρ πάντας τοὺς φίλους αὐτοῦ. * ὡς εἶδωλον τοῖς βασιλεῦσι καὶ οἰσὶν ὄνομα ἐγένετο, & ἐδάπανον εἰς αὐτὸ ἐκάστης ἡμέρας σιμιθάλως δέξασθαι δώδεκα, & πρὸς βατὰ τεσσαράκοντα καὶ οἶνου μετρηταὶ ἑξ.

* καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσέβετο αὐτό, καὶ ἐπορεύετο καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσκυνοῦν αὐτό. δανιὴλ δὲ προσκυνοῦν τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, διατί οὐ προσκυνοῦς τῷ βῆλ;

* ὃ δὲ εἶπεν, ὅτι οὐ σέβομαι εἰδωλα χερροποίητα, ἀλλὰ τὸν ζῶντα θεόν τὸν κτίσαντα τὸν ἔρανον, & τὴν γῆν καὶ ἔχοντα πάσης σαρκὸς κυρίαν.

* καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, ἐδοκεῖ σοι ὁ βῆλ εἶναι ζῶν θεός; ἢ ἔχῃ ὅσα ἐδίδει καθ' ἑκάστην ἡμέραν;

* καὶ εἶπεν δανιὴλ γελάσας, μὴ πλανῶ βασιλεῦ. ὅτι ἂν ἔσθην μὲν ἐσιπλήν, ἔξωθεν δὲ χαλκός, καὶ ἐβέβρωκεν ἔδῃ πέπωκεν πώποτε.

* καὶ θυμωθεὶς ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν τοῖς ἱερεῖς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ εἰπῇ μοι τίς ὁ καλεσίων τὴν δαπάνην ταύτην ἀποθανείδε.

* ἐὰν δὲ ἀποδείξητε ὅτι ὁ βῆλ κατεδίδει αὐτὰ ἀποθανεῖται δανιὴλ, ὅτι ἐβλασφήμησεν εἰς τὸν βῆλ. καὶ εἶπεν δανιὴλ τῷ βασιλεῖ, ἤθελῶ κτῆ τὸ ῥῆμά σου. * καὶ ἦσαν οἱ ἱερεῖς τοῦ βῆλ ἐβδομήκοντα χωρὶς γυναικῶν & τέκνων. καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς μετὰ δανιὴλ εἰς τὸν οἶκον τοῦ βῆλ. * καὶ εἶπον οἱ ἱερεῖς, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀποτρέχομεν ἔξω, σὺ δὲ βασιλεῦ πρόσθετα βρώματα, & τὸν οἶνον κεράσας θές, & ἀπόκλειον τὴν θύραν, & σφραγίσον ἐν τῷ δακτυλίῳ σου. * ἔλθων πρωὶ, ἐὰν μὴ ὄρης πάντα βεβρωμένα ὑπὸ τοῦ βῆλ, ἀποθανέμεθα, ἢ δανιὴλ ὁ ψευδόμενος κατ' ἡμῶν.

* Daniel autem factus est magnus in conspectu populi à die illa & deinceps.

* Et rex Astyages appositus est ad patres suos, & accepit Cyrus Perses regnum eius.

CAP. XIII.

ERAT autem Daniel conuiua regis & honoratus super omnes amicos eius.

* Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel, & impendebatur in eo per singulos similes artabæ duodecim, & oues quadraginta, & vini amphoræ sex.

* Et colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum, porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex, Quare non adoras Bel? Respondens, ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viuentem Deum qui creauit calum & terram & habet potestatem omnis carnis.

* Et dixit rex ad eum, Non uidetur tibi esse Bel uiuens Deus? An non uides quanta comedat & bibat quotidie?

* Et ait Daniel ridens: Ne erres rex, iste est enim intrinsecus luteus, forinsecus autem as, neque comedit aliquando.

* Et iratus rex vocauit sacerdotes eius: & ait eis, Nisi dixeritis mihi quis est iste qui comedat impensas has, moriemini. Si autem ostenderitis quoniam Bel comedit hæc, morietur Daniel, quia blasphemauit in Bel. Et dixit Daniel regi, Fiat iuxta uerbum tuum.

* Erant autem sacerdotes Bel septuaginta exceptis uxoribus & paruulis & filiis. Et uenit rex cum Daniele in templum Belis: Ecce nos egrediemur foras, & tu rex pone escas & uinum misce, & claudes ostium, & signa anulo tuo.

* Et cum ingressus fueris manè nisi inueneris omnia comesta à Bel, moriemur, vel Daniel qui mentitus est aduersum nos.

* Confidebant autē quia fecerant sub mensa absconditum introitum, & per illum ingrediebantur semper & deuorabant ea. * Factum est igitur postquam egressi sunt illi, & rex posuit cibos ante Bel, præcepit Daniel pueris suis & attulerunt cinerem, & cribrauit per totū templum coram rege, & egressi clauferunt ostium, & signantes anulo regis abierunt. * Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinem suam & uxores & filij eorum, & comederunt omnia & biberunt. * Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo.

* Et ait rex: Salua ne sunt signacula Daniel? Qui respondit, Salua rex. * Statimque cum aperuisset ostiū, intuitus rex mensam exclamauit voce magna: Magnus es Bel & nō est apud te dolus quiscquam. * Et risit Daniel. Et tenuit regē ne ingrederetur intro, & dixit: Ecce pauimentum, animaduerte cuius vestigia sunt hæc. * Et dixit rex: Video vestigia virorum & mulierum & infantium.

* Et iratus est rex. Tunc apprehendit rex sacerdotes & uxores & filios eorum, & ostenderunt ei abscondita ostiola per quæ ingrediebantur, & consumeabant quæ erant super mensam. * Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in potestatem Danielis, qui subuertit eū & templū eius.

* ET ERAT draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonij. * Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere, quia iste nō sit Deus viuens. Adora ergo eum.

* Dixitq; Daniel regi: Dominum Deum meum adoro, quia ipse est Deus viuens. Iste autem non est Deus viuens.

* Tu autē rex da mihi potestatem & interficiam draconem absque gladio & fuste. Et ait rex: Do tibi.

* αὐτοὶ δὲ κατεφρόνου ὅτι πεποίησαν ὑπὸ τῇ τραπέζῃ κρυμμένῳ εἶθρον ὃ δὲ αὐτῆς εἰσεπορεύοντο διόλου καὶ ἀνέλεον αὐτά.

* καὶ ἐγένετο ὡς ἐξήλθοσαν ἐκεῖνοι, ὃ βασιλεὺς παρέθηκεν τὰ βρώματα τῷ βῆλ, καὶ ἐπέταξεν δανιὴλ τοῖς παιδαρίοις αὐτοῦ, ὅτι ἐνεγκαν τέφραν καὶ κάλεσσαν ὅλον τὸν ναὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· καὶ ἐξελθόντες ἐκλείσαν τὰς θύρας, καὶ ἐσφράγισαν ἐν τῷ δακτυλίῳ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπῆλθον. * οἱ ἱερεῖς εἰσῆλθον τῇ νύκτι καὶ τὸ ἔθος αὐτῶν, καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ κατέφαγον πάντα, καὶ ἐξήλθον.

* ὃ ὥρθρισεν ὁ βασιλεὺς τοῦ πρωτοῦ καὶ δρωιὴν μετ' αὐτοῦ. * καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, σῶοι αἱ σφραγίδες δανιὴλ. ὃ δὲ εἶπεν, σῶοι βασιλεῦ. * καὶ ἐγένετο ἅμα τῇ ἀνοίξει τὰς θύρας ἐπιβλέψας ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ τραπέζῃ ἐβόησεν φωνῇ μεγάλῃ· μέγας εἰ βῆλ, καὶ ὅτι ἐστὶν ὡς θεὸς ὁ δόλος ὃς ἐστὶν εἰς.

* καὶ ἐγέλασεν δανιὴλ καὶ ἐκρέτησεν τὸν βασιλέα τοῦ μὴ εἰσελθεῖν αὐτῶν· καὶ εἶπεν, ἴδε τὸ ἔδαφος καὶ γνώθι τίνος τὰ ἵχνη ταῦτα. * καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς· ὁρῶ τὰ ἵχνη ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. * καὶ ὁργισθεὶς ὁ βασιλεὺς τότε, σιμῶλεβεν οὗτοι ἱερεῖς, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ ἐδείξαν αὐτῷ τὰς κρυπτὰς θυρίδας δι' ὧν εἰσεπορεύοντο, καὶ κατέδαπανον τὰ ἐπὶ τῇ τραπέζῃ. * καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, καὶ ἔδωκεν τὸν βῆλ ἐκδοτὸν δανιὴλ, καὶ κατέσρεψεν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ.

* Καὶ ὡς δρόκων μέγας ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν οἱ βαβυλωνιοί.

* καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ δανιὴλ, μὴ καὶ τοῦτον ἔρεῖς ὅτι χαλκοὺς ἐστίν· ἰδὲ ζῆ καὶ ἐδίει, καὶ πίνει· ὁ δυνάσαι εἰπεῖν ὅτι ὅτι ἐστὶν ὁ θεὸς ζῶν, καὶ προσκύνῃ αὐτῷ. * καὶ εἶπεν δανιὴλ· κυριῶ τῷ θεῷ μου προσκυνήσω, ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶν θεὸς ζῶν. * σὺ δὲ βασιλεῦ δός μοι ἐξουσίαν, καὶ ἀποκτενώ τὸν δρόκοντα ὡς μαχαίρας, καὶ ῥάβδου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, δίδωμί σοι.

* Ipsi autem despiciebant, quia fecerant sub mensa absconditum introitum & per ipsam ingrediebantur semper & deuorabant ea. * Et factum est ut egressi sunt illi, & rex apposit escas Bel, & præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem, & strauerunt totum templum in conspectu regis, & exeuntes clauferunt portas & signauerunt in anulo regis & abierunt. * At sacerdotes ingressi sunt nocte secundum consuetudinem suam, & uxores, & filij eorum, & comederunt omnia, & egressi sunt.

* Et manicauit rex manē, et Daniel cū eo. * Et ait rex, Salua signacula Daniel? ille autem dixit, Salua rex. * Et factū est statim cū aperuisset portas, inspiciens rex in mensam clamauit voce magna: Magnus es Bel, & non est apud te dolus quisquam. * Et risit Daniel, & tenuit regem ne ingrederetur ipse intro: & dixit, Vide pauimentum, & cognosce cuius vestigia hæc.

* Et dixit rex, Video vestigia virorum & mulierum, et infantium.

* Et iratus rex tunc, apprehendit sacerdotes & uxores, & filios eorum: & ostenderunt ei abscondita ostiola per quæ ingrediebantur & consumeabant quæ in mensa.

* Et occidit illos rex, & dedit Bel abiectum Danieli, & subuertit eum & templum eius.

* ET ERAT draco magnus in loco, & colebant eū Babylonij.

* Et dixit rex Danieli, Nunquid & hunc dices, quia areus est? Ecce viuit & comedit, & bibit, non potes dicere quia non est iste Deus viuens: & adora eum. * Et dixit Daniel, Dominum Deum meū adorabo, quia iste est Deus viuens.

* Tu autem rex da mihi potestatem, & interficiam draconem absque gladio & virga. & dixit rex, Do tibi.

* Et accepit Daniel picē & a-
dipē & pilos, & coxit in idipsum
& fecit massas, et dedit in os dra-
conis, & disruptus est draco, et di-
xit: Ecce cultura vestra. * Et fa-
ctum est ut audierunt Babylonij,
indignati sunt valde, & conuersi
sunt in regē, & dixerunt: Iudeus
factus est rex: Bel destruxit, et dra-
conem interfecit & sacerdotes oc-
cidit. * Et dixerunt venientes
ad regē: Trade nobis Daniele, alioquin
interficiemus te & domū
tuam. * Et vidit rex quia vr-
gent eum vehementer: & coactus
tradidit eis Danielē. * Illi autem
miserunt eum in lacum leonū: &
fuit ibi diebus sex. * Erant autem
in lacu septem leones, et dabatur
eis in die duo corpora et duæ oves.
tunc autem non data sunt eis, ut
deuorarent Daniele. * Et Aba-
cuc propheta erat in Iudæa, et ipse
coxit pulmentum & contriuit pa-
nes in peluim, & ibat in campum
ferre messoribus. * Et dixit ange-
lus Domini Abacuc: Affer pran-
dium, quod habes, in Babylonem,
Danieli in lacū leonū. * Et dixit
Abacuc: Domine, Babylonē non
vidi, & lacum non scio ubi est.
* Et apprehendit angelus Dñi
verticē eius, & portans coma ca-
pitis eius, posuit illum in Babylonē
super lacu in impetu spiritus sui.
* Et clamauit Abacuc, dicens:
Daniel Daniel, accipe prandium
quod misit tibi Deus. * Et dixit
Daniel, Recordatus es enim mei
Deus, et nō dereliquisti exquiren-
tes te. * Et surgēs Daniel comedit:
at angelus Dei restituit Abacuc cō-
fessum in locū suū. * At rex venit
die septima ut lugeret Daniel, et
venit ad lacū & introspexit, &
ecce Daniel sedens. * Et exclamans
rex voce magna, dixit: Magnus es
Dñe Deus Danielis, et nō est alius
præter te: & extraxit eū. * At au-
ctores perditionis eius immisit in
lacū, et deuorati sūt statim corā eo.

λάκκων καὶ ἐνέβλεψεν, ἔιδε δὲ δανιήλ καθήμενος. * καὶ ἀναβοήσας ὁ βασι-
λεὺς φωνῇ μεγάλῃ, εἶπεν· μέγας εἶ κύριε ὁ θεὸς τοῦ δανιήλ. ἔκ ἐστιν ἄλ-
λος πλὴν σου, καὶ ἀνέσπασεν αὐτόν. * ὅτε δὲ αἰτίαι τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ
ἐνέβαλεν εἰς τὸν λάκκον, ἐκατεβρώθησαν ὡς φαγεῖμα ἐνώπιον αὐτοῦ.

FINIS DANIELIS PROPHETAE.

* ἔλαβεν δανιήλ πίονα, & σῆαρ,
& τρέχας, & ἐψήσεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ
ἐποίησεν μάζας, & ἔδωκεν εἰς τὸ σῶμα
τοῦ δράκοντος, & διερέσθη ὁ δράκων, &
εἶπεν· ἴδε τὰ σεβάσματά υμῶν. * ἔ-
κλυετο ὡς ἡκισαν οἱ βαβυλώνιοι ἡλ-
κίσαν λίαν, & σπύες ἐσφίθησαν ἐπὶ
τὸν βασιλέα, καὶ εἶπον· ἰσδαῖος γέγονεν ὁ
βασιλεὺς τὸν ἐὴλ κατέσπασεν, & τὸν
δράκοντα ἀπέκλεινεν, & ὅτε ἱερεῖς κα-
τέσφαζεν. * ἔειπαν ἐλθόντες πρὸς
τὸν βασιλέα· παρεάδος ἡμῖν τὸν δα-
νιήλ· εἶδε μὴ ἀποκτενοῦμεν σε, καὶ τὸν
οἶκόν σου. * ἔειδεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐπέ-
γασιν αὐτὸν σφόδρα. ἔδωκεν αὐτῷ
παρέδωκεν αὐτοῖς τὸν δανιήλ. * οἱ δὲ ἐ-
βαλον αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόν-
των, & ὡς ἐκείνη ἡμέρα ἐξῆλθεν. * ἦσαν δὲ ἐν
τῷ λάκκῳ ἐπὶ αὐτοῖς λέοντες, καὶ ἐδίδοτο αὐ-
τοῖς τὴν ἡμέραν δύο σῶματα, καὶ δύο
πρόβατα. ὅτε δὲ ἐκ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα
καταφάγῃ τὸν δανιήλ. * ἔαμβα-
κὲμ ὁ πρεσβύτερος ὡς ἐν τῇ ἰσδαίᾳ, καὶ
αὐτὸς ἐψήσεν ἑφέμα, καὶ ἐνέσπρυσεν
ἀρτους εἰς σκάφην, καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ
πεδίον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς. * καὶ
εἶπεν ἄγγελος κυρίου τῷ ἀμβακὲμ,
ἀπενέγκαι τὸ ἄριστον ὃ ἔχεις εἰς βαβυ-
λώνα τῷ δανιήλ εἰς τὸν λάκκον τῶν
λεόντων. * ἔειπεν ἀμβακὲμ, κύριε
βαβυλώνα ἐχέω ἔρακα, & τὸν λάκ-
κον ἐγνώσκω ποδῶν. * καὶ ἐπελάβε-
το ὁ ἄγγελος κυρίου τὸ κορυφῆς αὐτοῦ, καὶ
βαστάσας τὸ κῶμης τὸ κεφαλῆς αὐτοῦ,
ἔθηκεν αὐτὸν εἰς βαβυλώνα ἐπὶ δώδεκα
λάκκους ἐν τῷ ῥοίῳ τοῦ πινύματος αὐ-
τοῦ. * ἔβόησεν ἀμβακὲμ, λέγων
δανιήλ δανιήλ λάβε τὸ ἄριστον ὃ ἀπέ-
σειλὲν σοι ὁ θεός. * ἔειπεν δανιήλ, ἐμ-
νήτης γάρ με ὁ θεός, & οὐκ ἐγκατέ-
λειπες ὅτε ἐκζητοῦντάς σε. * ἔδωκε-
ν δὲ δανιήλ ἑφέμα. * ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ
θεοῦ ἀποκαίεσθαι τὸν ἀμβακὲμ πα-
ραχρημα ἐπὶ τὸν ῥῶπον αὐτοῦ. * ὁ δὲ
βασιλεὺς ἦλθεν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ
πενθήσας τὸν δανιήλ, & ἦλθεν ἐπὶ τὸν
λάκκον καὶ ἐνέβλεψεν, ἔιδε δὲ δανιήλ καθήμενος. * καὶ ἀναβοήσας ὁ βασι-
λεὺς φωνῇ μεγάλῃ, εἶπεν· μέγας εἶ κύριε ὁ θεός τοῦ δανιήλ. ἔκ ἐστιν ἄλ-
λος πλὴν σου, καὶ ἀνέσπασεν αὐτόν. * ὅτε δὲ αἰτίαι τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ
ἐνέβαλεν εἰς τὸν λάκκον, ἐκατεβρώθησαν ὡς φαγεῖμα ἐνώπιον αὐτοῦ.

* Tulit ergo Daniel picē & adipē, & pilos, & coxit pater, fecitque massas, & dedit in os draconis, & disruptus est draco. Et dixit Daniel, Ecce quæ colebatis. * Quod cum audivissent Babylonij indignati sunt vehementer, & congregati ad eum regē, dixerunt, Iudeus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit, & sacerdotes occidit. * Et dixerunt cum venissent ad regem, Trade nobis Danielē, alioquin interficiemus te & domū tuam. * Vidit ergo rex quod irruerent in eum vehementer, & necessitate compulsus tradidit eis Danielē. * Qui miserunt eum in lacū leonum, & erat ibi diebus sex. * Porro in lacu erant leones septem, & dabantur eis duo corpora quotidie & duæ oves; & tunc non data sunt eis, ut deuoraret Danielē. * Erat autē Abacuc propheta in Iudæa, & ipse coxit pulmentū, & intriuit panes in alueolo, & ibat in campum ut ferret messoribus. * Dixit autem angelus Dñi ad Abacuc, Fer prandium quod habes in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. * Et dixit Abacuc, Dñe Babylonem non vidi, & lacum nescio. * Et apprehendit eum angelus Dñi in vertice capitis sui, & portauit eum in Babylonem super lacum in impetu spiritus sui. * Et clamauit Abacuc, dicens: Daniel serue Dei, tolle prandium quod misit tibi Deus. * Et ait Daniel, Recordatus es mei Deus, & nō dereliquisti diligētes te. * Surgens Daniel comedit. Porro angelus Dñi restituit Abacuc confestim in loco suo. * Venit ergo rex die septimo ut lugeret Danielē, & venit ad lacū, & ecce Daniel sedens in medio leonum. * Et exclamauit voce magna rex, dicens: Magnus es Dñe Deus Danielis. Et extraxit eū de lacu leonū. Porro illos qui perditionis eius causa fuerat, immisit in lacū, & deuorati sunt in momento coram eo.

PROLOGVS IN LIBRVM DVODECIM PROPHETARVM.

NON idem ordo est duodecim prophetarum apud Hebræos qui est apud nos. Vnde secundum id quod ibi legitur; hîc quoq; dispositi sunt. Osee commaticus est, & quasi per sententias loquês. Iohel planus in principijs, in fine obscurior, & vsque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas, quem Esdram scribam legisq; doctorem Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere, hoc tantum vos ô Paula & Eustochium admonitas scire volo, vnum librum esse duodecim prophetarum; & Osee synchronon Esaïæ, Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo, sub illis eos regibus prophetaffe, sub quibus & hi qui ante eos habent titulos, prophetauerunt.

ALIVS PROLOGVS.

Regulæ sunt hæ sub quibus significationibus nominum, ad quas tribus per prophetas sermo Domini dirigatur. Quotiescunque ad decem tribus tenditur prophetia, sub his nominibus designatur, id est Ephraim, Samaria, Israel, Ioseph, Iezrahel, Bethel, Bethauen, & interdum Iacob. Quando autem ad duas loquitur tribus, sub his nominibus sermo profertur, id est Iuda, Hierusalem, Benjamin, domus Dauid, & interdum Iacob. Aliquoties Israel ad totas duodecim tribus refertur. Duplex est apud Hebræos sententia de his quatuor versibus, qui in capite sunt prænotati. Plerique enim dicunt quòd ab Esdra scriba in omnibus prophetis sic fuerit titulatum, ut præscripto vniuscuiusque nomine prophetia cuius sit sequens, noscatur. Ipse est autem Esdras qui vltimus prophetarum Malachiæ nomine scribitur. Alij verò dicunt quòd ab ipsis prophetis per spiritum sanctum, ut cætera, sunt conscripta.

PROLOGVS IN LIBRVM OSEÆ PROPHETÆ.

TEMPORIBVS Ozia & Joathæ, Achaz & Ezechia regum Iuda, & Hieroboam filij Iohæ regis, Osee filius Beerî ad prophetiam dicendam, spiritu sancto repletus est. De memorato itaque numero regum, Achaz rex Iuda, & Hieroboam rex Iffrael, Dominum dereliquentes, ut historia Regû & Paralipomenon indicant: etiam Iffrael idololatriæ crimen imperio ac potestate sua admittere coegerunt. Propter quod Deus ad Osee hæc locutus est, dicens: Accipe tibi uxorem fornicariam siue fornicationum, & fac filios fornicationis. Fornicariam itaque, non elocati corporis meretricem, sed gentilem Deum ignorantem, appellat; quæ Dei creatoris sui amore cõtempo, simulachrorû se subiecit desiderijs. Sed cum Dei præcepto propheta in hac re paruisset, conceptû ex ea filiû, Jezrahel præcepit nominare; Deo pollicente post breue tempus sanguinem Iezrahel in domo Jehu vindicare. Cuius promissionis hæc causa est, Jehu per Helisæum in regem inuncto ad defendendum sanguinem Naboth ciuis Jezrahel, quæ tunc temporis metropolis erat, quem Jezabel Achab regis Iffrael vxor interemerat, sicut Regum historia exponit: is cum grauitè iuxta diuinum præceptum vindicandi sanguinis causa, in omnem memorati domum desauisset, hoc peractò Dominum dereliquisse inuenitur; cuius pronepote Hieroboam, qui lætione comprehensus est, originis suæ facta imitante, ac contra Dei præcepta, & religionem cum populo Iffrael agente, sanguis Naboth, qui in loco certè Jezrahel fuerat profusus, in domo Jehu patris memorati Hieroboæ pro peccato redundaturus significatur. Hinc factum est ut ira Dei in populo Iffrael per denunciationem propheta processura diceretur. domui autem Iudæ misericordia lætione comprehensa, ob hoc promissa est, quia Ezechias rex Iuda filius Achaz sublatiis idolis, quæ tam pater eius quàm cæteri reges consecrauerant, templum Dei purgasse & purificasse monstratur.

ARGVMENTVM IN EVNDEM.

OSEE crebrò nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti multo tempore sedere viduam; & sub veste lugubri viri ad se reditum præstolari.

N

בְּרִי-יְהוָה אֲשֶׁר הָיָה אֶל-הוֹשֵׁעַ
בֶּן-בְּאֵרִי בַיּוֹמֵי עֲזִיָּה יוֹתָם אֶחָז
יְחִזְקִיָּה מֶלֶכִי יְהוּדָה וּבַיּוֹמֵי
יִרְבֵּעָם בֶּן-יֹאשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:
* תְּחִלַּת דְּבַר-יְהוָה בְּהוֹשֵׁעַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
הוֹשֵׁעַ לֵךְ קַח-לָךְ אִשָּׁת וְנָנִים וְיָלְדִי וְנָנִים בִּי-
זֶנֶה תִּזְנֶה הָאָרֶץ מֵאַחֲרֵי יְהוָה:
* וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח אִרְתָּ-גֹמֶר בַּת-דְּבָלִים וַתְּהָר
וַתֵּלֶד-לוֹ בֶּן:
* וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו קְרָא שְׁמוֹ יִזְרְעָאֵל כִּי-עוֹד
מַעֲט וּפְקַדְתִּי אֶת-דָּמִי יִזְרְעָאֵל עַל-בֵּירַת יְהוָה
וְהִשְׁבַּתִּי מִמְּלִכּוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל:
* וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְשִׁבַּרְתִּי אֶת-קֶשֶׁת יִשְׂרָאֵל
בְּעַמֶּק יִזְרְעָאֵל:
* וַתְּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּת וַיֹּאמֶר לוֹ קְרָא שְׁמָהּ לֹא
רַחֲמָה כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד אֲרַחֵם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל
כִּי-נָשָׂא אִשָּׁא לְהָם:
* וְאֶת-בֵּית יְהוּדָה אֲרַחֵם וְהוֹשַׁעְתִּים בִּיהוָה
אֱלֹהֵיהֶם וְלֹא אוֹשִׁיעִם בְּקֶשֶׁת וּבַחֶרֶב וּבְמִלְחָמָה
בְּסוּסִים וּבַפָּרָשִׁים:
* וַתִּגְמַל אִרְתָּ-לֹא רַחֲמָה וַתְּהָר וַתֵּלֶד בֶּן:
* וַיֹּאמֶר קְרָא שְׁמוֹ לֹא עַמִּי כִּי אַתֶּם לֹא עַמִּי
וְאֲנִכִּי לֹא-אֶהְיֶה לָכֶם:
* וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם
אֲשֶׁר לֹא-יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר-
יֹאמַר לְהָם לֹא-עַמִּי אַתֶּם יֹאמַר לְהָם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל-חַי:

LIBER OSEAE
PROPHETAE.

CAP. I.

V Erbum Domini quod factum est ad Osee filium Beer in diebus Ozir, Iotham, Achaz, Ezechiz regum Iuda, & in diebus Hieroboam filij Iosabab filij Israel.

* Principiū loquendi Domino in Osee. Et dixit Dominus ad Osee, Vade fume tibi vxorem fornicationum, & filios fornicationis, quia fornicans fornicabitur terra à Domino.

* Et abiit & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit & peperit ei filium.

* Et dixit Dominus ad eum, Voca nomen eius Iezrahel. Quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Iezrahel super domum Iehu, & quiescere faciam regnum domus Israel.

* Et in illa die conteram arcum Israel in valle Iezrahel.

* Et concepit adhuc & peperit filium. Et dixit ei, Voca nomen eius Absque misericordia, quia non addam ultra misericordiam domui Israel, sed obliuione obliuiscar eorum.

* Et domui Iuda miserebor, & saluabo eos in Domino Deo suo, & non saluabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus.

* Et ablaetauit eam quæ erat absque misericordia. Et concepit & peperit filium.

* Et dixit, Voca nomen eius Non populus meus, quia vos non populus meus, & ego non ero vester.

* Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris, quæ sine mensura est, & non numerabitur. Et erit in loco vbi dicitur eis, Non populus meus vos, dicitur eis filij Dei viuentis.

תרגום יונתן

N

בְּרִי-יְהוָה אֲשֶׁר הָיָה אֶל-הוֹשֵׁעַ בֶּן-בְּאֵרִי בַיּוֹמֵי עֲזִיָּה יוֹתָם אֶחָז יְחִזְקִיָּה מֶלֶכִי יְהוּדָה וּבַיּוֹמֵי יִרְבֵּעָם בֶּן-יֹאשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:
* תְּחִלַּת דְּבַר-יְהוָה בְּהוֹשֵׁעַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הוֹשֵׁעַ לֵךְ קַח-לָךְ אִשָּׁת וְנָנִים וְיָלְדִי וְנָנִים בִּי-זֶנֶה תִּזְנֶה הָאָרֶץ מֵאַחֲרֵי יְהוָה:
* וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח אִרְתָּ-גֹמֶר בַּת-דְּבָלִים וַתְּהָר וַתֵּלֶד-לוֹ בֶּן:
* וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו קְרָא שְׁמוֹ יִזְרְעָאֵל כִּי-עוֹד מַעֲט וּפְקַדְתִּי אֶת-דָּמִי יִזְרְעָאֵל עַל-בֵּירַת יְהוָה וְהִשְׁבַּתִּי מִמְּלִכּוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל:
* וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְשִׁבַרְתִּי אֶת-קֶשֶׁת יִשְׂרָאֵל בְּעַמֶּק יִזְרְעָאֵל:
* וַתְּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּת וַיֹּאמֶר לוֹ קְרָא שְׁמָהּ לֹא רַחֲמָה כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד אֲרַחֵם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי-נָשָׂא אִשָּׁא לְהָם:
* וְאֶת-בֵּית יְהוּדָה אֲרַחֵם וְהוֹשַׁעְתִּים בִּיהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְלֹא אוֹשִׁיעִם בְּקֶשֶׁת וּבַחֶרֶב וּבְמִלְחָמָה בְּסוּסִים וּבַפָּרָשִׁים:
* וַתִּגְמַל אִרְתָּ-לֹא רַחֲמָה וַתְּהָר וַתֵּלֶד בֶּן:
* וַיֹּאמֶר קְרָא שְׁמוֹ לֹא עַמִּי כִּי אַתֶּם לֹא עַמִּי וְאֲנִכִּי לֹא-אֶהְיֶה לָכֶם:
* וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר-יֹאמַר לְהָם לֹא-עַמִּי אַתֶּם יֹאמַר לְהָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל-חַי:
* וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר-יֹאמַר לְהָם לֹא-עַמִּי אַתֶּם יֹאמַר לְהָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל-חַי:
* וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר-יֹאמַר לְהָם לֹא-עַמִּי אַתֶּם יֹאמַר לְהָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל-חַי:

O S E E.

CAP. I.

Verbum Domini quod factum est ad Osee filium Beerī in diebus Ozia, Joathan, Achaz, Ezechia regum Juda, & in diebus Hieroboam filij Joas regis Israel.

¹ Principium verbi Domini ad Osee: & dixit Dominus ad Osee, Vade tolle tibi uxorem fornicationis, & filios fornicationis, quia fornicans fornicabitur terra à Deo.

² Et abiit & accepit Gomer filiam Debelim: & concepit & peperit filium.

³ Et dixit Dominus ad eum, Voca nomen eius Hiesdrael; quia adhuc modicum, & ulciscar sanguinem Israel super domum Juda, & quiescere faciam regnum domus Israel.

⁴ Et erit in illa die, & conteram arcum Israel in valle Jezrael.

⁵ Et concepit adhuc & peperit filiam, & dixit ei, Voca nomen eius Absque misericordia; quia nequaquam addam vltra diligere domum Israel, sed aduersans aduersabor eis.

⁶ At filiorum Juda miserebor, & saluabo eos in Domino Deo suo, & non saluabo eos in arcu neque in gladio, neq; in bello, neq; in equis neque in equitibus.

⁷ Et ablatit eam que absq; misericordia. & concepit & peperit filium.

⁸ Et dixit Dominus: Voca nomen eius Non populus meus; quia vos non populus meus, & ego non sum vester.

⁹ Et erit numerus filiorum Israel sicut arena maris que non mensurabitur, neque numerabitur: & erit in loco ubi dictum est eis Non populus meus vos, vocabuntur Filij Dei viuentis.

Ω Σ Η Ε.

κεφ. α'.

Αγορὸς κυρίου ὃς ἐγγήθη πρὸς ὡσὴν τὸν τοῦ Βερεὶ ἐν ἡμέραις ὀζίου, καὶ ἰωάθαν, ἀχάζ, ἐζεχίου βασιλέων ἰσραὴλ, καὶ ἐν ἡμέραις ἱεροβοάμ υἱοῦ ἰώας βασιλέως τοῦ ἰσραὴλ.

¹ Ἀρχὴ λόγου κυρίου πρὸς ὡσὴν· καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς ὡσὴν, Βάδιζε λάβε σεαυτῇ γυναῖκα πορνείας, καὶ τέκνα πορνείας, διότι πορνιδύουσα ἐκπορνύσει ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

² καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔλαβεν τὴν γομὲρ θυγατέρα Δεβηλεῖν καὶ σκέλετο καὶ ἔτεκεν υἱόν.

³ καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτῆς ἱεσδραὴλ, διότι ἐτι μικρὸν, καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα τοῦ ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ καταπαύσω βασιλείαν οἴκου ἰσραὴλ.

⁴ καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ σπείρω τὸ τόξον τοῦ ἰσραὴλ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἱεζεραὴλ.

⁵ καὶ σκέλετο καὶ ἔτεκεν θυγατέρα, καὶ εἶπεν αὐτῇ, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀνελεημοσύνη, διότι ἐμὴ πρὸς ὡσὴν ἀγαπήσασθαι τὸν οἶκον ἰσραὴλ, ἀλλ' ἢ ἀντιτασόμενος ἀντιτάξομαι αὐτοῖς.

⁶ ὅτι δὲ υἱὸς ἰσραὴλ ἐλεήσω, καὶ σώσω αὐτὸς ἐν κυρίῳ θεῷ αὐτῶν, καὶ ἐσώσω αὐτὸς ἐν τόξῳ, οὐδὲ ἐν ῥομφαίᾳ, ἐδὲ ἐν πολέμῳ, ἐδὲ ἐν ἵπποις, ἐδὲ ἐν ἵππεδον.

⁷ καὶ ἀπεγαλάλιον τὴν ἀνελεημοσύνην· ἐσκέλετο καὶ ἔτεκεν υἱόν.

⁸ καὶ εἶπεν κύριος, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτῆς λαός μου, διότι ὑμεῖς ἐστέ λαός μου, καὶ ἐγὼ ὅτι εἰμι ὑμῶν.

⁹ καὶ ἔσται ὁ ἀριθμὸς πάντων ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης ἢ ὅτι ἐκμετρηθῇ (ἐ) ἐδὲ ἐξαριθμηθήσεται, καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ ἐρρέθη αὐτοῖς ἐλαός μου ὑμεῖς, κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN OSEAM PROPHETAM,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX

Chaldaeis exemplaribus correctā, opera B. Aria Montani. CAP. I.

Verbum prophetiae à facie Domini quod factum est cum Osea filio Beerī, in diebus Ozia, Iotham, Achaz, Ezechia regum domus Iuda, & in diebus Ieroboam filij Joas regis Israel. Principium verbi Domini in Osea; & dixit Dominus ad Oseam, Vade, prophetiza contra habitatores ciuitatis idololatrarum, qui addunt peccare; quia errando errabunt habitatores terrae à cultu Domini.

Et abiit & prophetavit super eos; Quod si conuersi fuerint, remittetur eis: sed si non fuerint conuersi, sicut defluunt folia ficulneae defluent; at addiderunt & fecerunt opera mala. Et dixit Dominus ad eum, Voca nomen populi Disper-

si: quia ferè adhuc modicum est, & visitabo sanguinem colentium idola, quem effudit Iehu in Iezreel, quos occidit quod seruirent Baal, & postea conuersi sunt etiam ipsi ut errarent post vitulos qui erant in Bethel & in Dan. Ideo reputabo illum sanguinem innocentem super domum Iehu, & cessare faciam regnum domus Israel. Et erit in tempore illo, & conteram fortitudinem bellatorum Israel in valle Iezreel.

Et addiderunt vltra, & fecerunt opera mala, & dixit ei: Voca nomen eorum, Non misericordiam consecuti in operibus suis: quia non addam vltra miseri domus Israel: veruntamen si conuersi fuerint, dimittendo dimittam eis. Et domus Iehudah miserebor, & saluabo eos, in verbo Domini Dei ipsorum, & non saluabuntur in arcu, gladio, & in bellatoribus, in equis & equitibus. Habitatores autem eorum qui extorres transportati sunt inter populos, inuenti sunt misericordia indigni in operibus suis: sed addiderunt & fecerunt opera mala. Et ait, Voca nomen eorum Non populus meus, quia vos non estis populus meus, eò quod vos non confirmetis verba legis meae: Verbum meum non erit in adiutoriū vestrum. Et erit numerus filiorum Israel copiosus sicut arena maris, quae nec mensurari nec numerari potest: & erit in loco quod exules astituerint inter populos, quando transgressi fuerint verba legis, & dictum fuerit eis, Non estis populus meus; conuertentur & magnificabuntur, diceturque eis, Popule Dei viui.

* Et congregabuntur filij Juda & filij Israel simul: & ponent sibi principatum vnum: & ascenda de terra quonia magnus dies Hiezrael.

CAP. II.

Dfcite fratribus vestris, Populus meus; & sorori vestra, Dilecta.

* Litigate cum matre vestra litigate, quia ipsa non vxor mea & ego non vir eius: & auferam fornicationem eius a facie mea, & adulterium eius de medio vberum illius.

* Ut spoliem eam nudam & restituam eam; iuxta diem natiuitatis sue, & ponam eam in deserto, & statuam eam sicut terram sine aqua, & occidam illam in siti.

* Et filiorum eius non miserebor, quia filij fornicationis sunt.

* Quia fornicata est mater eorum, confusa est, quæ peperit eos: quia dixit, Vadam post amatores meos qui dant mihi panes meos & aquam meam et vestimenta mea et lintheamina mea & oleum meum & omnia quæcunq; mihi conueniunt.

* Propterea ecce ego sepio viâ eius in sudibus & obstruâ vias illius: et semitâ suâ nō inueniet.

* Et persequetur amatores suos; & non apprehendet illos: & quæret illos & non inueniet: & dicet, Vadā et reuertar ad virum meum priore, quia bonus mihi erat tunc quā nunc est.

* Et ipsa non cognouit quia ego dedi ei frumentum & vinum & oleum, & argentum multiplicavi ei: hæc autem argentea & aurea fecit Baal. * Propterea reuertar, & tollam triticum meum in tēpore suo, & vinum meum in tempore suo; & auferam vestimenta mea et lintheamina mea ne operiant ignominiam eius.

* Et nunc reuelabo immunditiam eius in conspectu amatorum illius, & nullus eruet eam de manu mea. * Et auertam omnes letitias eius, solennitates eius, & neomenias eius & sabbata eius, & cunctas festiuitates eius. * Et disperdam vineam eius & ficus eius, quæcunque dixit, Mercedes meæ sūt istæ, quas dederūt mihi amatores mei: & ponam ea in testimonium, et comedent ea volucres celi & bestie agri & reptilia terræ.

* καὶ συναχθήσονται υἱοὶ ἰούδα καὶ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ αὐτό: καὶ θήσονται ἐαυτοῖς ἀρχὴν μίαν· καὶ ἀναβήσονται ἐκ τῆς γῆς ὅτι μεγάλη ἡμέρα ἐστὶ ἐξ ἰσραὴλ.

β.

* Εἰπατέ τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν λαός μου, καὶ τῇ ἀδελφῇ ὑμῶν ἡ γαμητῇ. * κλείψετε πρὸς τὴν μητέρα ὑμῶν καὶ πρὸς τὴν ἀδελφὴν, ὅτι αὐτὴ ἡ γυνὴ μου, & ἐγὼ οὐκ ὄνῃ αὐτῆς· καὶ ἔξαρά τὴν πορνείαν αὐτῆς ἐκ πρὸς ὧπα μου, & τὴν μοιχείαν αὐτῆς ἐκ μέθου πάντων μαζῶν αὐτῆς. * ὅπως ἐκδύσω αὐτὴν γυμνὴν, καὶ ἀποκαταθήσω αὐτὴν ὡς ἡμέρα γενέσεως αὐτῆς, καὶ θήσω αὐτὴν ἐν ἐρήμῳ καὶ τάξω αὐτήν ὡς γλῶσσαν ὄφιδος, καὶ ἀποκτενῶ αὐτὴν ἐν δίψῃ.

* καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐμὴ ἐλεήσω, ὅτι τέκνα πορνείας ἐσὶν. * ὅτι ἔξεπόμενευσεν ἡ μήτηρ αὐτῶν, κατήχησεν ἡ τεκοῦσα αὐτῶν, ὅτι εἶπεν, πορνοῦμαι ὁπίσω τῶν ἐρασῶν μου τῶν διδόντων μοι ἄρτους μου, & τὸ ὕδωρ μου, & τὰ ἱμάτιά μου, & τὰ ὀνότια μου & τὸ ἐλαιόν μου, & πάντα ὅσα μοι καθήκει. * διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ φράσω τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐν σκόλῳ, & φραγήσεται τὰς ὁδούς αὐτῆς, & τὴν τρίβον αὐτῆς ἐμὴ ἔυρη.

* καὶ καταδιώξεται ὁ δὲ ἐρασῶν αὐτῆς, καὶ ἐμὴ καταλάβῃ αὐτὴν· καὶ ζητήσῃ αὐτὴν καὶ ἐμὴ ἔυρη, καὶ ἐρεῖ πορνοῦμαι καὶ ἔπλεψα πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν προτέρον, ὅτι καλός μοι ἦν τότε ἢ νῦν ἐστίν.

* καὶ αὐτὴ οὐκ ἐγνωῖ ὅτι ἐγὼ δέδωκα αὐτῇ τὸν σῖτον, & τὸν οἶνον, & τὸ ἐλαιόν, & τὸ ἀργύριον ἐπλήθυνα αὐτῇ. αὕτη δὲ ἀργύρεα, καὶ χρυσὰ ἐποίησεν τῇ βαάλ. * διὰ τοῦτο ἔπλεψα, καὶ κομιοῦμαι τὸν σῖτόν μου καθ' ὥραν αὐτῆς, καὶ τὸν οἶνον μου ἐν καιρῷ αὐτῆς, καὶ λήψομαι τὰ ἱμάτιά μου, καὶ τὰ ὀνότια μου ἐμὴ καλύψει τὴν αἰσχύνην αὐτῆς.

* καὶ νῦν ἀποκαλύψω τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῆς ἐνώπιον τῶν ἐρασῶν αὐτῆς, καὶ μηδεὶς ἐξέλῃ αὐτὴν ἐκ χειρὸς μου. * καὶ ἀποσρέψω πάσας τὰς διφροσύνας αὐτῆς ἐορτὰς αὐτῆς, & τὰς νεομηνίας αὐτῆς, & τὰ σάββατα αὐτῆς, καὶ πάσας τὰς πανηγύρεις αὐτῆς. * καὶ ἀφανίσω ἅμπελον αὐτῆς, & τὰς συκὰς αὐτῆς, ὅσα εἶπεν μισθώσασθαι ἐμὴ ταῦτα, ἃ ἐδωκὼ μοι οἱ ἐρασαί μου· καὶ θήσω αὐτὰ εἰς μαρτύριον, & καταφάγεται αὐτὰ τὰ πετεινὰ & ἔρποντες, καὶ τὰ θηρία & ἄγρον, καὶ τὰ ἔρπετα τῆς γῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et congregabuntur filij Iehuda & filij Israel simul, & constituent sibi principem vnum de domo David, atque ascendent de terra transmigrationis suæ; quia magnus erit dies congregationis eorum.

CAP. II.

Rophetæ dicite fratribus vestris, Popule mi, conuertimini ad legem meam, & congregationis vestrae miserebor. * Arguite cæcū Israel, & dicite ei, quia ipsa non addidit se cultui meo: Verbum meum non suscipiet orationem eius, donec auferat opera sua mala a conspectu vultus sui, & cultū idolorum suorum de medio ciuitatis suæ. * Ne fortè subducam maiestatem meam ab ea, & auferam gloriam eius, & ponam illam derelictam sicut diebus priscorum, antequam accessisset ad cultū meum: & residebit furor meus super eam, sicut resedit iracundia mea super populum generationis, qui transgressi sunt legem meam in deserto; & ponam terram desertam, & interficiam eam siti. * Et filiorum eius non miserebor, quia filij, qui idololatriam perpetrant, sunt. * Quia fornicata est congregatio eorum post pseudoprophetas, confusi sunt doctores eorum, quæ dicebat, Sequar populos amatores meos suppeditantes cibum meum & potū meum, vestimenta qui parietibus cingunt: & semitas suas nō inueniet. * Et persequetur pacem cum populis amatoribus suis, sed ab illis minimè obtinebit, & quæret adiutorium, & non inueniet, tunc dicet, Vadam & reuertar ad dominum meum priorem, quia bene erat mihi quando seruiebam coram eo: deinceps non seruiam idolis. * Ipsi autem nesciebant, quia ego benedixi eis frumento & vino & oleo: & argentū multiplicavi eis, ex quo confecerunt idola. * Propterea reuocabitur verbum meum ut auferat frumentum in tempore quo recondetur in area; & vinū, in tempore quo in torculari premetur: & detrahā indumentum sericeum & byssinum, quod dederam ei ad operiendam ignominiam suam.

"Nunc verò reuelabo eius ignominiam in oculis populorum amatorū eius: & nemo liberabit eam de manu mea. * Et cessare faciam omnia eius gaudia, festiuitates eius, calendas eius, & sabbatha eius, & omnes solennitates eius. * Et desolabo fructū vineæ eius, & ficulneæ eius: quandoquidem dixit, Præmiū ista sunt mihi, quod dederunt mihi populi amatores mei, sed ponam ea in saltū, & comedet ea bestia agri.

* ופקדתי עליה את ימי הבעלים אשר
 תקטיר להם ותעד נזמה וחליתיה ותלך אחרי
 מאהביה ואתי שכחתי נאם יהוה:
 * לכן הגדתי אנכי מפתיה והלכתייה המדבר
 ודברתי על-לבה:
 * ונתתי לה את כרמיה ומשם ואת עמק
 עכור לפתח תקורה וענתה שמה כימי נעוריה
 וביום עלותה מארץ מצרים:
 * והיה ביום ההוא נאם יהוה תקראי אישי
 ולא תקראי לי עוד בעלי:
 * והסירתי את שמות הבעלים מפיה ולא
 יזכרו עוד בשמים:
 * וברתי להם ברית ביום ההוא עם חית
 השדה ועם עוף השמים ורמש האדמה
 וקשר וחרב ומלחמה אשבור מן-הארץ
 והשבתים לבטח:
 * וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק
 ובמשפט ובחסד וברחמים:
 * וארשתיך לי באמונה וידעת את יהוה:
 * והיה ביום ההוא אענה נאם יהוה אענה
 את השמים והם יענו את הארץ:
 * והארץ תענה את הדגן ואת חתירוש ואת
 היצהר והם יענו את יזרעאל:
 * וזרעתיה לי בארץ ורחמתי את-לא רחמה
 ואמרתי ללא-עמי עמי אתה והוא יאמר אלי:
 * ויאמר יהוה אלי עוד לך אהב-
 אשה אהבת רע ומנאפת באהבת יהוה את-בני
 ישראל והם פנים אל-אלהים אחרים ואהבי
 אשישי ענבים:

13 * Et visitabo super eam dies Baalim
 quibus accendebat incensum, & ornaba-
 tur in aure sua & monili suo, & ibat post a-
 matores suos, & mei obliuiscetur, dicit
 Dominus.
 14 * Propter hoc ecce ego lactabo eam, &
 ducam eam in solitudinem: & loquar ad
 cor eius.
 15 * Et dabo ei vinitores eius ex eodem lo-
 co, & vallem Achor ad aperiendam speciem.
 Et canet ibi iuxta dies iuventutis suae & iux-
 ta dies ascensionis suae de terra Aegypti.
 16 * Et erit in die illo, ait Dominus, voca-
 bit me Vir meus: & non vocabit me vltra
 Baali.
 17 * Et auferam nomina Baalim de ore eius:
 & non recordabitur vltra nominis eorum.
 18 * Et percutiam cum eis foedus in die illa
 cum bestia agri & cum volucre caeli, & cu
 reptili terrae. Et arcum & gladium & bel-
 lum conteram de terra, & dormire eos fa-
 ciam fiducialiter.
 19 * Et sponsabo te mihi in sempiternum,
 & sponsabo te mihi in iustitia & iudicio,
 & in misericordia & miserationibus.
 20 * Et sponsabo te mihi in fide, & scies
 quia ego Dominus.
 21 * Et erit in die illa exaudiam, dicit Do-
 minus, & exaudiam celos, & illi exaudient
 terram.
 22 * Et terra exaudiet triticum & vinum &
 oleum, & haec exaudient Iezrahel.
 23 * Et feminabo eam mihi in terra, & mi-
 ferebor eius quae fuit absque misericordia.
 Et dicam non populo meo, Populus meus
 es tu: & ipse dicet, Deus meus es tu.

CAP. III.

1 **E**T dixit Dominus ad me: Adhuc va-
 de & dilige mulierem dilectam amico
 & adulteram, sicut diligit Dominus filios
 Israel, & ipsi respiciunt ad Deos alienos,
 & diligunt vinacia vuarum.

תרגום יונתן

* ואסער עליה ית יומיה דהות פלחא לטעותא ומסקא להון בסמין הות דמא לאחתא דשבת ית בעלה ואתקנית בקדשהא ובחליטת
 * וקטיר להם ותעד נזמה וחליתיה ותלך אחרי מאהביה ואתי שכחתי נאם יהוה: * לכן הגדתי אנכי מפתיה והלכתייה המדבר
 * ודברתי על-לבה: * ונתתי לה את כרמיה ומשם ואת עמק עכור לפתח תקורה וענתה שמה כימי נעוריה וביום עלותה מארץ מצרים:
 * והיה ביום ההוא נאם יהוה תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי: * והסירתי את שמות הבעלים מפיה ולא יזכרו עוד בשמים:
 * וברתי להם ברית ביום ההוא עם חית השדה ועם עוף השמים ורמש האדמה וקשר וחרב ומלחמה אשבור מן-הארץ והשבתים לבטח:
 * וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים: * וארשתיך לי באמונה וידעת את יהוה:
 * והיה ביום ההוא אענה נאם יהוה אענה את השמים והם יענו את הארץ: * והארץ תענה את הדגן ואת חתירוש ואת היצהר והם יענו את יזרעאל:
 * וזרעתיה לי בארץ ורחמתי את-לא רחמה ואמרתי ללא-עמי עמי אתה והוא יאמר אלי: * ויאמר יהוה אלי עוד לך אהב-
 אשה אהבת רע ומנאפת באהבת יהוה את-בני ישראל והם פנים אל-אלהים אחרים ואהבי אשישי ענבים:

¹ Et ulciscar super eam dies Baalim in quibus immolabat eis, & circumdabat in aureas suas & monilia sua, & ibat post amatores suos, mei autem oblita est, dicit Dominus.

² Ideo ecce ego seduco eam, & ponam illam quasi desertam, & loquar ad cor eius.

³ Et dabo ei possessiones suas inde & vallem Achor ad aperiendum intelligentiam eius: & humiliabitur ibi iuxta dies iuventutis sue, & iuxta dies ascensionis sue de terra Egypti.

⁴ Et erit in illa die, dicit Dominus, vocabit me Vir meus, & non vocabit me ultra Baalim.

⁵ Et auferam nomina Baalim ex ore eius, & non recordabuntur ultra nominum eorum.

⁶ Et disponam eis in die illa testamentum cum bestiis terræ, & cum volatilibus celi & reptilibus terræ: et arcum & gladium & bellum conteram de terra: & habitare faciam eos in fide.

⁷ Et sponsabo te mihi in sempiternum: & sponsabo te mihi in iustitia & iudicio & misericordia & miserationibus.

⁸ Et sponsabo te mihi in fide, & scies quia ego Dominus.

⁹ Et erit in die illa, dicit Dominus, exaudiam calum, & calum exaudiet terram.

¹⁰ Et terra exaudiet frumentum & vinum & oleum: & ipsa exaudient Israel.

¹¹ Et seminabo eam mihi super terram & diligam non dilectam, & dicam non populo meo, Populus meus es tu: & ipse dicet, Dominus Deus meus es tu.

CAP. III.

ET dixit Dominus ad me, Adhuc vade et dilige mulierem diligentem mala & adulteras sicut diligit Dominus filios Israel, ipsi autem respiciunt ad Deos alienos, & amant coctiones cum vinaceis.

¹ καὶ ἐκδικήσω ἐπ' αὐτὴν τὰς ἡμέρας τοῦ βααλεὶμ ἐν αἷς ἐπέθεν αὐτοῖς, καὶ περιετίθετο τὰ ἐνώπια αὐτῆς καὶ τὰ καθορμεία αὐτῆς, & ἐπορεύετο ὀπίσω τῶν ἐραστῶν αὐτῆς, ἐμοὶ δὲ ἐπελάθετο, λέγει κύριος.

² διὰ τοῦτο ἰδὲ ἐγὼ πλανῶ αὐτὴν, καὶ τάζω αὐτὴν ὡς ἔρημον, καὶ λαλήσω ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς.

³ καὶ δώσω αὐτῇ τὰ κτήματα αὐτῆς ἐκείθεν, καὶ τὴν κοιλάδα ἀχὼρ διανοῖξαι σὺν ἐσιν αὐτῆς· καὶ ταπεινωθή- (ἐ) ἐκεῖ καὶ τὰς ἡμέρας τῆς νεότητος αὐτῆς, καὶ καὶ τὰς ἡμέρας θύα βάσεως αὐτῆς ἐν γῆς αἰγυπτίας.

⁴ καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος, καλέσει με ὁ ἄνθρωπος μου, καὶ ἐκαλέσει με ἔτι βααλεὶμ.

⁵ καὶ ἔξαρά τὰ ὀνόματα τῶν βααλεὶμ ἐκ στόματος αὐτῆς, καὶ ἐμὴ μνησθήσιν ἔτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν.

⁶ καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς ἐν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διαθήκην μετὰ τῶν θηρίων τῆς γῆς, καὶ μετὰ τῶν πετεινῶν τοῦ ἔρανου, καὶ τῶν ἐρπετῶν τῆς γῆς, καὶ ῥέον καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον σωτήριον ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ κατοικίᾳ αὐτῶν ἐπ' ἐλπίδι.

⁷ ἐμνησθήσομαι σε ἐμαυτῷ εἰς τὸν αἰῶνα, ἐμνησθήσομαι σε ἐμαυτῷ ἐν δικαιοσυνῇ, καὶ κλέματι, καὶ ἐν ἐλέει, καὶ οὐκλήμοις.

⁸ καὶ μνησθήσομαι σε ἐμαυτῷ ἐν πίστει, καὶ ἐπιγνώσει ὅτι ἐγὼ κύριος.

⁹ καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος, ἐπακθήσομαι τῷ ἔρανω, καὶ ὁ ἔρανος ἐπακθή (ἐ) τῇ γῇ.

¹⁰ καὶ ἡ γῆ ἐπακθή (ἐ) τὸν σῖτον, καὶ τὸν οἶνον, καὶ τὸ ἔλαιον· καὶ αὐτὰ ἐπακθή (ἐ) τῷ Ἰσραὴλ.

¹¹ καὶ σπερῶ αὐτὴν ἐμαυτῷ ἐπὶ τῇ γῆς, καὶ ἀγαπήσω τὴν ὄχην ἡγαπημένην, καὶ ἐρῶ τῷ ἔλαδι μου, λαός μου εἰ σύ· καὶ αὐτὸς ἐρεῖ, κύριος ὁ θεός μου εἰ σύ.

γ.

¹ Καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, ἔτι πορεύθητι, καὶ ἀγάπησον γυναῖκα ἀγαπᾶσαν πονηρὰ, καὶ μοιχαλίδας, καθὼς ἀγαπᾷ κύριος τὴν ἕξ Ἰσραὴλ, αὐτοὶ δὲ ἀποβλέπουσιν ἐπὶ τοῖς θεοῖς ἄλλοτείοις, καὶ φιλοῦσιν πέμματα καὶ σαφίδων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et visitabo super eam dies, quibus serviebat idolis, & adolebat eis aromata, quando similis erat mulieri quæ maritum suum & cultum meum dereliquit, dicit Dominus. "Propterea ecce ego subiciam eam Legi, & operabor illi miracula & grandia facinora, qualia edidi illi in deserto, & in manu servorum meorum prophetarum loquar consolationes ad cor eius. "Et constituam ei inde gubernatores facinoræ, sicuti die quo ascenderunt de terra Egypti. "Et erit in tempore illo, ait Dominus, vacabitis cultui meo, & non servietis ultra idolis. "Et auferam nomen idolorum populorum de ore eorum, & non fiet memoria nominis eorum in posterum. "Et feriam eis pacem in tempore illo, ut degant pacifice cum fera agresti, & cum volucre celi atque reptili terræ: & arcum & gladium ac bellatores exterminabo de terra, & habitare eos faciam confidenter. "Et consolidabo vos coram me in æternum, stabiliamque vos in veritate & iudicio, & in misericordia & miserationibus. "Denique confirmabo vos coram me in fide, & scietis timere a facie Domini. "Erit verò tunc mentum & vinum oleumque, quæ sint factura satis transmigrationi populi mei. "Et stabiliam eos coram me in terra domus maiestatis meæ, & miserebor illorum qui erant misericordia indigni propter opera sua: & dicam iis quibus dicebam, Non populus meus, utique populus meus estis vos, & ipsi respondebunt, Deus meus. "Et dixit Dominus ad me iterum: Vade, vaticinare prophetiā adversum domum Israel: qui similes sunt mulieri charissimæ suo marito: quæ licet fornicaretur sub eo, ad eum tamen diligit eam, ut non velit dimittere eam: talis est dilectio Domini erga filios Israel: at ipsi se vertunt ad idola populorum: verumtamen si convertantur, dimittetur eis, & assimilabuntur viro qui ignoranter peccavit, & dixit sermonem in vino suo:

¹ Et conduxī eam mihi quindecim argenti, & gomor hordei, & nebel vini.

² Et dixi ad eam, Dies multos sedebis apud me, non fornicaberis, neque eris viro, & ego apud te.

³ Quia diebus sedebunt multis filij Israel, non existente rege, neque principe, neque existente sacrificio, neque existente altari, neque sacerdotio neque manifestatione.

⁴ Et post hæc reuertentur filij Israel, & querent Dominum Deum suum, & David regem suum, & stupebunt in Domino, & in bonis eius in nouissimo dierum.

CAP. IIII.

Audite verbum Domini filij Israel, quia iudicium Domino ad habitantes terram, quia non est veritas neque misericordia, neque scientia Dei super terram.

¹ Maledictio & mendacium, homicidium, & furtum, & adulterium effusum est super terram, & sanguinem in sanguine miscuit.

² Ideo lugebit terra cum omnibus qui habitant eam, cum bestiis agri, & cum volatilibus caeli, & pisces maris deficient.

³ Ut nullus neque iudicet neque arguat quisquam; at populus meus quasi sacerdos cui contradicitur.

⁴ Et infirmabitur per diem, infirmabitur & propheta tecum: nocti assimilaui matrem tuam.

⁵ Assimilatus est populus meus quasi non habens scientiam, quia scientiam repulisti: & repellam te, & ego ne sacerdotio fungaris mihi, oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego. ⁶ Secundum multitudinem eorum sic peccauerunt mihi, gloriam eorum in ignominiam ponam.

⁷ Peccata populi mei comedent, & in iniquitatibus eorum accipient animas eorum.

⁸ Et erit sicut populus, sic & sacerdos, & obliuiscar super eum vias eius, & cogitationes illius reddam ei.

⁹ Et comedent, & non implebuntur; fornicati sunt, & non dirigentur, quia Dominum dereliquerunt ut non custodirent.

¹ καὶ ἐμὶδωσάμην αὐτῇ ἑμαυτὰ πεντεκαίδεκα δρυμίοις, καὶ γόμοις κριθῆς, καὶ νέβελ οἴνου.

² καὶ εἶπον πρὸς αὐτὴν, ἡμέρας πολλὰς καθήσῃ ἐπ' ἐμοί, οὐ μὴ πορνύσῃς, οὐδὲ μὴ γῆν ἀνδρεί, καὶ ἐγὼ ἐπὶ σοί.

³ διότι ἡμέρας καθήσῃ πολλὰς υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ὄντες βασιλεῖς, οὐδὲ ἀρχόντες, οὐδὲ οὔσης θυσίας, οὐδὲ ὄντες θυσιαστηρίου, οὐδὲ ἱερατείας οὐδὲ δηλώσεως.

⁴ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ζητήσουσιν κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν, & δαυὶδ τὸν βασιλέα αὐτῶν, καὶ ἐκστήνται ἐπὶ τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν.

δι.

¹ Ἀκούσατε λόγον κυρίου υἱοὶ Ἰσραὴλ, διότι κρίσις τῷ κυρίῳ πρὸς ὅντας κατεκύντας τὴν γῆν, ὅτι οὐκ ἔστι ἀλήθεια οὐδὲ ἔλεος, οὐδὲ ἐπίγνωσις θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

² ἀρεὴ καὶ ψεύδος, φόνος καὶ κλοπὴ, καὶ μοιχεία ἐκκέχυται ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἷμα ἐφ' αἷμασι μίσγουσιν.

³ διὰ τοῦτο πενήσει ἡ γῆ σὺν πᾶσιν τοῖς κατεκύνουσιν αὐτὴν, σὺν τοῖς θηρίοις & ἀγροῦ, καὶ σὺν τοῖς πετεινοῖς & οὐροῦ, καὶ ἰχθύες τῆς θαλάσσης ἐκλείψουσιν.

⁴ ὅπως μὴ εἴς μήτε δικάζῃ μήτε ἐλέγχῃ μὴ εἴς· ὁ δὲ λαός μου ὡς ἱερὸς ἀντιλεγόμενος.

⁵ καὶ ἀδυνήσει ἡμέρας, ἀδυνήσει καὶ πρεσβύτης μετὰ σοῦ, νυκτὶ ὁμοίωσα τὴν μητέρα σου.

⁶ ὁμοιωθὲν ὁ λαός μου ὡς οὐκ ἔχων γνῶσιν, ὅτι ἐπίγνωσιν ἀπώσω· & ἀπώθμαισε καὶ γὰρ τὸ μὴ ἱερατεῦν μοι· ἐπελάθῃ νόμον θεοῦ σου, ἐπιλάθομαι τέκνων σου καὶ γὰρ.

⁷ καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν ἕτως ἡμαρτόν μοι, τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς ἀτιμίαν θήσεται.

⁸ ἀμαρτίας λαοῦ μου φάγοντες, καὶ ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν λήψοντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

⁹ καὶ ἔσται καθὼς ὁ λαός, ἕτως καὶ ὁ ἱερὸς· καὶ ἐνδίκησώ ἐπ' αὐτὸν τὰς ὁδούς αὐτοῦ, καὶ τὰ διαβόλια αὐτοῦ ἀνταποδώσω αὐτῷ.

¹⁰ καὶ φάγοντες καὶ μὴ ἐμπληθῶσιν· ἐπόρνυσαν καὶ οὐ μὴ καταδυθῶσιν, διότι τὸν κύριον κατέλιπον & μὴ φυλάξαντες.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et redemi eos per verbū meum die quintadecima mensis Nisan, & dedi argentum in pondere pro pretio redemptionis animarum eorum: & dixi, ut offerrent coram me manipulum eleuationis de frugibus hordeaceis. ² Propheta dic ei, Congregatio Israel, peccata vestra in causa fuerunt vobis, ut exularetis quam plurimis diebus. applicabitis vos cultui meo, nō fornicabimini neque famulabimini idolis, ego quoque miserturus sum vestri. ³ Quia diebus multis manebunt filij Israel absque rege de domo David prognato, & absque dominium capessente in Israel; nec erit qui sacrificet in beneplacitum in Ierusalem, neque erit in Samaria excelsum, nec non Ephod, nec qui respondeat cultui Domini, & multiplicabitur bonitas eius quæ aduentura est eis in fine dierum.

CAP. IIII.

¹ Audite verbum Domini domus Israel, siquidem disceptatio coram Domino est cum habitatoribus terræ, quia nō sunt operatores veritatis, nec retribuētes misericordiam, neque qui ambulent in timore Domini in terra. ² Iurant falso & mētuntur, occiduntque animas & furantur, & adulteria committentes generant filios ex vxoribus proximorum suorum, & aggregant peccata peccatis. ³ Hanc ob causam vastabitur terra & exterminio delebitur omnis qui habitat in ea à bestia agri & volucre caeli: quin & pisces maris diminutionem patientur ob illorum peccata. ⁴ Verūm eō quod dicant, Scriba non doceat, nec reprehendat propheta; populus verò tuus litigat cum doctoribus suis. ⁵ Et corrueis hodie, corruent quoque pariter pseudoprophetae qui vobiscum versantur, tanquam in nocte, & confusione induamini congregationem vestram. ⁶ Inspiciens factus est populus meus absque scientia, quia tu scire timorem mei detestatus es, & abijcisti te ne timere peccare addiderunt coram me, gloriam suam cum ignominia commutauerunt. ⁷ Sacerdotes se polluerunt comedendo oblationē pro peccato populi mei, ut adderent peccata peccatis animarum eorum. ⁸ Erit itaque cum collocauero laicum in sacerdotem ad contaminandas solennitates vestras, prophano gloriam eorum, atque ponam gloriosum in contemptibilem, ut vltionē sumam ab eis iuxta vias eorum quia cultum Domini reliquerunt & non custodierunt.

* וְנָוֶה וַיִּזְנוּ וְתִירוֹשׁ יָקַח לֵב :
 * עָמְלִי בַעֲצוֹ יִשְׁאָל וּמִקְלוֹ יַגִּיד לוֹ כִּי רוּחַ זְנוּנִים
 הִתְעָרָה וַיִּזְנוּ מִתַּחַת אֱלֹהֵיהֶם :
 * עַל-רָאשֵׁי הַהָרִים יִזְבְּחוּ וְעַל-הַגְּבָעוֹת
 יִקְטְרוּ תַחַת אֱלֹהִים וּלְבָנָהּ וְאֵלֶּה כִּי-טוֹב צִלָּהּ עַל-
 כִּן תִּזְנֶינָה בְּנוֹתֵיכֶם וּכְלוֹתֵיכֶם תִּנְאָפְנָה :
 * לֹא-אֶפְקֹד עַל-בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל-
 כְּלוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאָפְנָה כִּי-הֵם עִם-הַזֹּנוֹת יִפְרְדּוּ
 וְעִם-הַקְּדוֹשׁוֹת יִזְבְּחוּ וְעִם-לֹא-יָבִין יִלְבֹּט :
 * אִם-זֶנֶה אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֶל-יֹאשֶׁם יְהוּדָה
 וְאֶל-רַחֲבָאוּ הַגִּלְגָּל וְאֶל-תַּעֲלוּ בֵּית אֹזָן וְאֶל-
 תִּשְׁבְּעוֹ חֵי-יְהוּדָה :

* כִּי בִפְרֹדָה סִרְדָּה סִרְדָּה יִשְׂרָאֵל עֲתָה יִרְעֶם
 יְהוָה כִּכְבֹּשׁ בְּמִרְחָב :

* חֲבוֹר עֲצָבִים אֶפְרַיִם הִנֵּחַ לוֹ :
 * סָר סָבָאִם הִזְנָה הִזְנוּ אֶהְבּוּ הָבּוּ קָלוֹן מִגִּבְיָהּ :
 * צָרָר רוּחַ אוֹתָהּ בִּכְנֻפֶיהָ וַיִּבְשּׁוּ מִזִּבְחֹתָם :

ה

* שָׁמְעוּ-זֹאת הַכֹּהֲנִים וְהַקְּשִׁיבוּ בֵּית
 יִשְׂרָאֵל וּבֵית הַמֶּלֶךְ הֵאֱוִינוּ כִּי לָכֶם הַמִּשְׁפָּט
 כִּי-פָחַ חַיִּיתֶם לַמִּצְפָּה וּרְשָׁתָהּ פְּרוּשָׁה עַל-
 רֶחֱבוֹר : * וּשְׁחַטְתֶּם שְׁטִיִּם הָעַמִּיקוּ וְאֲנִי
 מוֹסֵר לְכָלֶם :
 * אֲנִי יָדַעְתִּי אֶפְרַיִם וַיִּשְׂרָאֵל לֹא-נִכְחַד מִמֶּנִּי
 כִּי עֲתָה הִזְנִית אֶפְרַיִם נִטְמָא יִשְׂרָאֵל :
 * לֹא יִתְּנוּ מַעַל לַיהוָה לָשׁוּב אֶל-אֱלֹהֵיהֶם כִּי
 רוּחַ זְנוּנִים בְּקִרְבָּם וְאֵת-יְהוָה לֹא יָדְעוּ :
 * וְעַתָּה גֵּאוּן יִשְׂרָאֵל בִּפְנֵי וַיִּשְׂרָאֵל וְאֶפְרַיִם
 יִכְשְׁלוּ בַּעֲוֹנָם כִּשְׁלֹגַם יְהוּדָה עִמָּם :

11 * Fornicatio & vinum & ebrietas au-
 12 runt cor. * Populus meus in ligno suo in-
 12 terrogavit, & baculus eius annuncians.
 C Spiritus enim fornicationū decepit eos, &
 13 fornicati sunt à Deo suo. * Super capita
 montiū sacrificabant, & super colles ac-
 13 debant thymiana subtus quercum, & ju-
 pulum, & terebinthū, quia bona erat um-
 bra eius. Ideo fornicabūtur filii vestre, &
 14 sponsæ vestre adulteræ erunt. * Non vi-
 tabo super filias vestras, cum fuerint for-
 14 nicatæ, & super sponfas vestras cum adul-
 terauerint, quoniam ipsi cū meretricibus
 eōuersabantur, & cum effceminatis sacri-
 15 cabant. Et populus non intelligens vapo-
 15 labit. * Si fornicaris tu Israel, no delinquit
 saltem Iuda. Et nolite ingredi in Gulgala,
 & non ascenderis in Bethauen, neque in-
 traueritis, viuit Dominus.
 16 * Quoniam sicut vacca lasciuens decli-
 nauit Israel: Nunc pascet eos Dñs quali
 agnum in latitudine.
 17 * Particeps idolorum Ephraim, dimittit
 18 eum. * Separatum est conuiuium eorum,
 fornicatione fornicati sunt, dilexerunt af-
 19 ferre ignominiam protectores eius.
 19 * Ligauit eum spiritus in alis suis, & con-
 fundentur à sacrificijs suis.

CAP. V.

A Vdite hoc sacerdotes, & attendite do-
 mus Israel, & domus regis auscultate,
 quia vobis iudicium. Quoniam laqueus fa-
 cti estis speculationi, & sicut rete expan-
 sum super Thabor.
 2 * Et victimas declinastis in profundum,
 & ego eruditor omnium eorum.
 3 * Ego scio Ephraim, & Israel non est ab-
 sconditus à me. Quia nunc fornicatus est
 Ephraim, contaminatus est Israel.
 4 * Non dabunt cogitationes suas vt re-
 uertantur ad Deum suum, quia spiritus
 fornicationum in medio eorum, & Do-
 minus non cognouerunt.
 5 * Et respondebit arrogantia Israel in fi-
 cie eius, & Israel, & Ephraim ruent in in-
 quitate sua. Ruet etiam Iudas cum eis.

תרגום יונתן

12 עָמְלִי דִּי בַעֲלָם אַעֲבָה שְׂאֵל וּמִדְמֵי בַחֲטָה מִחַיִּי לֵה אַרְי רוּחַ דְּטַעֲנוּ אֶשְׁעִיתִנֶּן
 13 עַל רִישֵׁי טוֹרִיָּה מְדַבְּחִין וְעַל רִמְתָּא מִסְקִין בְּסִמְיָה חֲחוּת בְּלוֹט וּלְבָן וּבְטִמָּא אַרְי מַעֲפִי טוֹלָה עַל כֹּן מִזְנִין
 14 לֹא אֶסְעֵר עַל בְּנִתְכוֹן אַרְי מִזְנִין וְעַל כְּלִתְכוֹן אַרְי
 15 אִם טַעֲן אֲחוּן דְּבֵית
 16 אַרְי כְּחוּרָא דְּאֶחְפְּסִים
 17 אֲתַחֲבָרוּ לְטַעֲנוּתָא בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁבָקוּ לְהוֹן יִתְּלִחֲנָא :
 18 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 19 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 20 אֲתַחֲבָרוּ לְטַעֲנוּתָא בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁבָקוּ לְהוֹן יִתְּלִחֲנָא :
 21 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 22 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 23 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 24 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 25 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 26 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 27 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 28 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 29 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין
 30 עוֹבְדֵי רַבְרְבִיחוֹן לֹא תִקְנִין

* Fornicationem & vinum, & ebrietatem
suscepit cor * Populi mei: in symbolis eorum
interrogabant, & in virgis suis annuntiabant
ei: spiritu fornicationis seducti sunt, & for-
nicati sunt à Deo suo.

* Super vertices montium sacrificabant, et
super colles immolabant subter quercum, & po-
pulum, & arborem vmbrosam, quia boni vmb-
raculum: propterea fornicabuntur filie ve-
stre, & sponse vestre mœchabuntur.

* Et non visitabo super filias vestras cum
fornicatae fuerint, & super sponsas vestras cum
adulterauerint, quoniam ipsi cum meretricibus
commiscebantur; & cum initiatis immolabāt;
& populus non intelligens adhaerebat

* Cum meretrice: tu autem Israel ne ignores,
& Juda ne ingrediamini in Galgala, & ne
ascendatis in domum iniquitatis, & ne iuretis,
Vinit Dominus. * Quoniam sicut vacca asilo
perculsa insaniuit Israel: nunc pascet eos Domi-
nus sicut agnum in spaciofo. * Particeps idolo-
rum Ephraim, posuit sibi scandala.

* Et amauit Chananeos, fornicantes forni-
cati sunt, & dilexerunt ignominiam ex fremitu
eorum. * Turbo spiritus tu es in alis eius, &
confundentur ex altaribus suis.

CAP. V.

Audite hæc sacerdotes, & attendite domus
Israel, & domus regis auribus percipite,
quia ad vos est iudicium: speculationi namque
laqueus facti estis, & sicut rete expansum su-
per Thabor. * Qui rapiunt venationem timue-
runt: ego autem eruditor vester. * Ego cognoui
Ephraim, & Israel non recessit à me, quia nunc
fornicatus est Ephraim, & maculatus est Israel.

* Et non dederunt cogitationes suas, ut re-
uertantur ad Deum suum, quia spiritus forni-
cationis est in medio eorum: at Dominum non
cognouerunt.

* Et humiliabitur iniuria Israel in faciem
eius, & Israel & Ephraim infirmabuntur in
iniquitatibus suis, & infirmabitur & Judas
cum eis.

* πορνείαν & οἶνον, καὶ μέθυσμα ἐδέξατο καρδιά
λαοῦ μου· ἐν συμβόλοις αὐτῶν ἐπηρώτων, & ἐν ῥάβ-
δοις αὐτῶν ἀπήγγελλον αὐτῶν· πνύμαλι πορνείας ἐπλανή-
θησαν, καὶ ἐπόρνευσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ αὐτῶν.

* Ὡς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ἐδυσίαζον, καὶ ὥς τὸ
βενὸς ἐθυον ὑποκάτω δρυὸς, καὶ λούκης, καὶ δένδρου
συσκιάζοντο, ὅτι καλὸν σκέπη· διὰ τοῦτο πορνεύουσιν
αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ αἱ νύμφαι ὑμῶν μοιχεύουσιν.

* καὶ οὐ μὴ ὁπισκέψωμαι ὅταν τὰς θυγατέρας ὑμῶν
ὅταν πορνεύσωσιν, καὶ ὅταν τὰς νύμφας ὑμῶν ὅταν μοι-
χεύσωσιν, ὅτι αὐτοὶ μετὰ τῶν πορνῶν συνανεφύρουντο,
καὶ μετὰ τῶν τετελεσμένων ἐθυον· ὁ λαὸς ὁ σιωπῶν
συνεπλέκετο

* μὴ πόρνης· σὺ γὰρ ἰσραὴλ μὴ ἀγνοεῖς, καὶ ἰσὶδὰ μὴ εἰ-
σπορεύῃς εἰς γαλγαλα, καὶ μὴ ἀναβῇς εἰς τὸν οἶκον
ὧν, καὶ μὴ ὀμνύετε, ζῆ κύριε.

* ὅτι ὡς δάμαλις παροισρώσα παρτίσεν ἰσραὴλ·
νῦν νῦν αὐτὰς κύριε ὡς ἀμνὸν ἐν δρυχώρῳ.

* μέτοχος εἰδῶλων ἐφραΐμ, ἐθήκον αὐτῶν σκαῖδα λα-
τρίων.

* καὶ ἠρέτισεν χαναναίοις, πορνεύοντες ἐξέπορνευσαν
καὶ ἠγάπησαν ἀτιμίαν ἐκ φρυάγματ' αὐτῶν.

* συστροφὴ πνύματ' σὺ εἰ ἐν πτέρυξιν αὐτῆς, καὶ
καταχυθήσονται ἐκ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

Ε.

* Αἰσέσατε ταῦτα οἱ ἱερεῖς, καὶ προσέχετε οἶκος ἰσρα-
ὴλ, καὶ οἶκος βασιλέως ἐνωτίζεσθε, διότι πρὸς ὑμᾶς ἐστὶν
τὸ κῆμα· τῇ σκοπῇ ὅτι παγὶς ἐγγήθητε· καὶ ὡς δίκτυον
ἐκτέταμνον ὅτι τὰ βῶρε.

* Ὡς ἀρδύοντες τὴν θήραν κατέπληξαν· ἐγὼ γὰρ πᾶσι
δουτῆς ὑμῶν.

* ἐγὼ ἐγνων τὸν ἐφραΐμ, καὶ ἰσραὴλ ὅτι ἀπέστη ἀπ' ἐ-
μοῦ, διότι νῦν ἐξέπορνευσεν ἐφραΐμ, καὶ ἐμισθώθη
ἰσραὴλ.

* καὶ ὅτι ἔδωκαν τὰ διαβόλια αὐτῶν, τοῦ ὁπιστρέψαι
πρὸς θεὸν αὐτῶν, ὅτι πνύμα πορνείας ἐστὶν ἐν μέσῳ αὐ-
τῶν, τὸν γὰρ κύριον ὅτι ἐπέγνωσαν.

* καὶ ταπεινώθη ἡ ὕβρις τοῦ ἰσραὴλ εἰς πρὸς ὁ-
πον αὐτῶν· ὁ ἰσραὴλ, ὁ ἐφραΐμ ἀδενήθουσιν ἐν ταῖς ἀδι-
κίαις αὐτῶν, καὶ ἀδενήσει καὶ ἰσὶδὰς μετ' αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Fornicatio, vinum & ebrietas educit, & in errorem compellit corda eorum. "Populus meus simulachrum ligni sui consulit, & pu-
tatur baculum suum posse sibi responsum dare, quia spiritus erroris ad errorem adegit eos, & aberrarunt post cultum Dei sui. "Super cul-
mina montium sacrificant, & super colles adolent thymiamata sub vlmō, platano & quercu, eo quod densa sit vmbra eius. Ideo fornicantur
filie vestre quas suscepistis de filiabus populorum: & nurus vestre quas accepistis filiis vestris ex populis, adulteria cōmittunt. "Non an-
tevertunt in filias vestras cum fornicatæ fuerint, & in nurus vestras cum adulterium perpetraverint: ipsi enim cum meretricibus societate
se iungunt, atque cum scorto comessantur, & potant; populus autem generationis qui nō intellexit legē, nōne collidetur. "Si erratis vos
& viri domus Israel, saltem non scelere conuincantur viri domus Iehuda, neque veniatis in Galgalam, neque ascendatis in Bethel, nec iuretis
in vanum; vivit namque Dominus. "Quoniam sicut bos qui faginat & recalcitrat, sic rebellat propter multitudinem bonorum Israel.
Nunc deducet eos Dominus, quasi agnū electum in planicie. "Participes idolorum facti sunt viri domus Israel, dereliquerunt suam re-
ligionem. "Principes eorum multiplicauerunt conuiuia ex rapina. Ideo errauerunt & se conuerterunt post fornicationē, quam dilexe-
runt, ut eueniret sibi in ignominiam, proceres eorum. "Opera magnatum illorum haud recta sunt, quemadmodum constrictus non po-
test teneri ventus in ala: nunc adducam contra eos inimicum; & confusione obstupefcent ob aras idolorum suorum.

CAP. V.

Audite hoc sacerdotes & attendite domus Israel, & domus regis auscultate: Nunquid vestra refert dignoscere iudiciū? offendiculum
adduco correptiones super omnes illos. "Palam nota mihi sunt opera Ephraim, & domus Israel nō abscondita sunt à conspectu meo; siqui-
dem nunc errauerunt viri domus Ephraim, contaminata est domus Israelitica. "Non missa faciunt opera sua quod conuertantur ad cul-
tum Dei sui, quia spiritus erroris versatur inter eos, & doctrinam à facie Dñi non quaesuerunt. "Et deprimetur gloria Israel ipsis videnti-
bus, & domus Israel atque familia Ephraim corruent in peccatis suis, corruent perinde viri domus Iehuda cum eis.

* בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את יהוה ולא
 ימצאו חלץ מהם :
 * ביהוה בנדרו כי בניס ילדו עתה יאכלם
 חרש ארץ חלקיהם :
 * תקעו שופר בגבעה חצצרה ברמה הריעו
 ביר און אחריך בנימין :
 * אפרים לשמה תהיה ביום תוכחה בשבט
 ישראל הודעתי נאמנה :
 * הו שרי יהודה כמסיגי גבול עליהם אשפוך
 במים עברתי : * עשוק אפרים רצון משפט
 כי הואיל הלך אחרי צו :
 * ואני כעש לאפרים וכרקב לבית יהודה :
 * וירא אפרים את חליו ויהודה את מזרו וילך
 אפרים אל-אשור וישלח אל-מלך ירב והוא לא
 יוכל לרפא להם ולא יגהר מהם מזור :
 * כי אנכי כשחל לאפרים ובכפיר לבית
 יהודה אני אני אטרף ואלך אשא ואין מציל :
 * אלך אשוברה אל-מקומי עד אשר יאשמו
 ובקשו פני

* In gregibus suis & in armentis suis ve-
 dent ad quærendum Dominum, & non
 inuenient : ablati sunt ab eis.
 * In Domino præuaricati sunt, quia fi-
 lios alienos genuerunt. Nunc deuorabit
 eos mensis cum partibus suis.
 * Clangite buccina in Gabaa, tuba in
 Rama. Ululate in Bethauen: post tergum
 tuum Benjamin.
 * Ephraim in desolatione erit. In die cor-
 reptionis in tribubus Israel ostendi fidem.
 * Facti sunt principes Iuda quasi affumen-
 tes terminum: super eos effundam quasi
 aquam iram meam.
 * Calumniâ patiens est Ephraim fractus
 iudicio, quoniam cepit abire post fordes.
 * Et ego quasi tinea Ephraim: & quasi
 D putredo domui Iuda.
 * Et vidit Ephraim languorem suum, &
 Iuda, vinculum suum. Et abiit Ephraim ad
 Assur, & misit ad regem ultorem: & ipse
 non poterit sanare vos, nec soluere poterit
 à vobis vinculum.
 * Quoniam ego quasi leona Ephraim,
 & quasi catulus leonis domui Iuda. Ego e-
 go capiam & vadam: tollam, & non est
 qui eruat.
 * Vadens reuertar ad locum meum, do-
 nec deficiatis & queratis faciem meam.

CAP. VI.

* בצר להם ישחרנני : לכו ונשובה אל-יהוה
 כי הוא טרף וירפאנו יד ויחבשנו :
 * יחינו מימים ביום רחשלישי יקמנו
 ונחיה לפניו :
 * ונדרעה נרדפה לדעת את יהוה בשחר נכון
 מצאו ויבוא כנשם לנו כמלקוש יורה ארץ :
 * מה אעשה לך אפרים מה אעשה לך יהודה
 וחסדכם בענן בקר ובטל משכים הלך :
 * על-כן חצבתו בנביאים הרגתים באמרי פני
 ומשפטיך אור יצא :

IN tribulatione sua manè consurgent ad
 me. * Venite & reuertamur ad Domi-
 num, quia ipse cepit, & sanabit nos: pecu-
 tiet, & curabit nos. * Viuificabit nos post
 duos dies: in die tertia suscitabit nos, &
 viuemus in conspectu eius.
 * Sciemus sequemurq; vt cognoscamus
 Dominum. Quasi diluculum preparatus
 B est egressus eius, & veniet quasi imber no-
 bis temporaneus & serotinus tetræ.
 * Quid faciam tibi Ephraim, quid fa-
 ciâ tibi Iuda? Misericordia vestra qualina
 bes matutina, et quasi ros manè petrales.
 * Propter hoc dolui in prophetis, & oc-
 cidicos in verbis oris mei, & iudicia tua
 quasi lux egredientur.

תרגום יונתן

* בצר להם ישחרנני : לכו ונשובה אל-יהוה
 כי הוא טרף וירפאנו יד ויחבשנו :
 * יחינו מימים ביום רחשלישי יקמנו
 ונחיה לפניו :
 * ונדרעה נרדפה לדעת את יהוה בשחר נכון
 מצאו ויבוא כנשם לנו כמלקוש יורה ארץ :
 * מה אעשה לך אפרים מה אעשה לך יהודה
 וחסדכם בענן בקר ובטל משכים הלך :
 * על-כן חצבתו בנביאים הרגתים באמרי פני
 ומשפטיך אור יצא :

* בצר להם ישחרנני : לכו ונשובה אל-יהוה
 כי הוא טרף וירפאנו יד ויחבשנו :
 * יחינו מימים ביום רחשלישי יקמנו
 ונחיה לפניו :
 * ונדרעה נרדפה לדעת את יהוה בשחר נכון
 מצאו ויבוא כנשם לנו כמלקוש יורה ארץ :
 * מה אעשה לך אפרים מה אעשה לך יהודה
 וחסדכם בענן בקר ובטל משכים הלך :
 * על-כן חצבתו בנביאים הרגתים באמרי פני
 ומשפטיך אור יצא :

* Cum ouibus & vitulis ibunt ut querant
Dominum, & non inuenient eum, declinauit
enim ab illis. * Quia Dominum dereliquerunt, 7
& filij alieni nati sunt: nunc deuorabit eos ru-
bigo & cleros eorum. * Clangite tuba super
colles, sonate super excelsis, prædicate in domo
iniquitatis, mente cecidit Benjamin.

* Ephraim in desolationem factus est in die-
bus correptionis, in tribubus Israel ostendi fide-
lis. * Facti sunt principes Juda, quasi transfe-
rētes terminos: super eos effundam sicut aquam
impetum meum. * Oppressit Ephraim aduer-
sarium suum, & conculcauit iudiciū, quia cœ-
pit abire post vana. * Et ego quasi conturbatio
Ephraim, & quasi stimulus domui Juda.

* Et vidit Ephraim infirmitatem suam, & 13
Judas dolorem suum: & abiit Ephraim ad Af-
syrios, & misit legatos ad regem Farib, & ipse
non potuit liberare nos, & non cessare faciet a
vobis dolorem. * Quia ego quasi panthera 14
Ephraim, & quasi leo domui Juda; & ego ra-
piam, & vadam, & tollam, & non erit qui
eruat. * Ibo & reuertar in locum meum, do-
mū differeant & querant faciem meam.

CAP. VI.

IN tribulatione sua manicabunt ad me, di-
centes: * Eamus & reuertamur ad Do-
minum Deum nostrum, quia ipse rapuit & sa-
nabit nos, percutiet & turbabit nos, & sanos
faciet nos post duos dies, in die tertia resurge-
mus & viuemus coram eo.

* Et sciemus & persequemur ut cognosca-
mus Dominum, quasi manē paratum inuenie-
mus eum, & veniet quasi pluuia nobis tem-
poranea & serotina terræ.

* Quid tibi faciam Ephraim? quid tibi fa-
ciam Juda? at misericordia vestra quasi nubes
matutina, et quasi ros matutinus pertransiens.

* Propterea succidi vestros prophetas, oc-
cidi eos in verbo oris mei, & iudicium tuum
quasi lux egredietur.

6 * μὴ παροξύνετε τὰς μοχλῶν πορεύσιν ἡντινό-
ειον, & μὴ ἔρωσιν αὐτόν, ἐκκέλικον γὰρ εἰς αὐτῶν.

7 * ὅτι τὸν κύριον ἐγκατέλιπον, & τέκνα ἀλλότρια ἐγεν-
νήθησαν· καὶ φάγε' αὐτὰς ἡ ἐρυσίβη & σὺ κλήρης αὐ-
τῶν. * σαλπίζατε σάλπιγι· ἐπὶ σὺν βασιλεὺς, ἡχήσας

8 ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν, κηρύξας ἐν τῷ οἴκῳ ᾧ, ἐξέστη βενιαμίν.

9 * ἐφραΐμ εἰς ἀφανισμόν ἐχέτω ἐν ἡμέραις ἐλέγχου,

10 ἐν ταῖς φυλαῖς ἡ ἰσραὴλ ἐδείξα πῖσά. * ἐχέτω οἱ ἀρ-
χόντες ἰσδα, ὡς μεταλιθύντες ὄρεα, ἐπ' αὐτοῖς ἐκχεῶς

11 ὕδωρ τὸ ὀρμημαίμα. * κατεδυάσθυσεν ἐφραΐμ τὸν
δυνάστην αὐτῶν, καὶ κατεπάτησεν κῆμα, ὅτι ἤρξατο πο-

12 ρεύεσθαι ὀπίσω τῶν ματαίων. * καὶ ἐγὼ ὡς ταραχὴ τῶν

ἐφραΐμ, καὶ ὡς κόνις τῶν οἴκων ἰσδα.

13 * & ἰδὲν ἐφραΐμ τὴν νότον αὐτῶν, & ἰσδα τὴν ὁδοῦ αὐτῶν,
αὐτῶν, & ἐπορεύθη ἐφραΐμ πρὸς ἀσσυρίους· καὶ ἀπέστειλεν
πρὸς βασιλέα ἰσραὴλ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἐδυνάσθη
διασῶσαι ὑμᾶς, & μὴ διαπάσῃ εἰς ὑμῶν ὁδοῦ αὐτῶν.

14 * ὅτι ἐγὼ ὡς πρὸς τὸν ἐφραΐμ, καὶ ὡς λέων τῶν οἴκων
ἰσδα· καὶ ἐγὼ ἀρπάξω, καὶ πορεύσωμαι, καὶ λήψομαι,
καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἔξαιρέμενός.

15 * πορεύσωμαι καὶ ἐπιστρέψω ἐπὶ τὸν τόπον μου, ἕως εἰς
ἀφανισθῆναι καὶ ἡντινόειον τὸ πρὸς ὠπὸν μου.

5.

1 * Ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν ὁρῶντες πρὸς με, λέγοντες.

2 * πορευθῶμεν & ἐπιστρέψωμεν πρὸς κύριον τὸν θεόν
ἡμῶν, ὅτι αὐτὸς ἠρπάκεν & ἰάσεται ἡμᾶς, πατάξει καὶ μο-
τώσεται ἡμᾶς, & ὑψώσει ἡμᾶς καὶ δύο ἡμέρας, ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τῇ τρίτῃ ἀναστήσόμεθα & ζήσόμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ.

3 * καὶ γνωσόμεθα καὶ διώξωμεν τὸν κύριον, ὡς
ὁρῶντες ἐτιμον ἐρήσωμεν αὐτόν· καὶ ἥξει ὡς ὑπὸς ἡμῶν
πρώτος καὶ ὀψιμὸς τῇ γῇ.

4 * τί ἔτι ποιήσω ἐφραΐμ; τί ἔτι ποιήσω ἰσδα; τὸ δὲ
ἔλεος ὑμῶν ὡς νεφέλη πρωῒ καὶ ὡς δρόσος ὁρῶντες πο-
ρεύσομαι.

5 * διὰ τοῦτο ἀπεστείλα ὑμῶν σὺ παροφῆτας, ἀπέκ-
τεινα αὐτοὺς ἐν ῥήματι στόματος μου, & τὸ κῆμά σου ὡς
φῶς ἐξελεύσεται.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Cum ouibus suis ac bobus ibunt quæsitum responsum à facie Domini, sed non inuenient; quippe subduxit se maiestas eius ab eis.
* In verbum Domini perperam egerunt, quia filios de filiabus gentium sibi statuerunt. nunc adducā aduersum eos populos per singulos
mensis qui populabuntur fructus terræ eorum. * Prophetæ leuate vocem vestram velut in buccina, prophetate venturos contra eos po-
pulos interfectores, eò quòd creauerunt regem super se Saulem, qui erat de Gabaa Benjamin: proclamate veluti tuba, prædicate aduenturos
aduersum eos reges cum suis exercitibus, eò quòd minimè susceperint verba Samuelis prophetæ, qui erat de Ramatha: annunciate eis vo-
ciferationem bellatorum, eò quòd præuaricati sunt in verbum meum, & conuersi sunt retrorsum à cultu meo, nec seruierunt coram me
in domo sanctuarij, quæ stat in terra tribus Benjamin. * Viri domus Ephraim in desolationem erunt in die retributionis peccatorum: ve-
runtamen in tribubus Israel notam feci legem. * Fuerunt principes Iehuda quasi mutantes terminum: super eos effundam sicut aquas
iram meam. * Vim patientes sunt viri domus Ephraim oppressi in iudicijs suis: quia se verterunt iudices eorum, ut errarent post mam-
mona iniquitatis. * Verbum autem meum erit quasi tineam domui Ephraim, & quasi putredo domui Iehuda. * Et vidit Ephraim infir-
mitatem suam, & Iehuda dolorem suum. & abierunt viri domus Ephraim ad Assur, & miserunt ad regem ut aduenteret ultum eos. Pro-
pheta dic eis, Non poterit sanitatem conferre vobis, neque sedabit vestrum dolorem. * Verbum enim meum quasi leuena erit domui
Ephraim, & quasi catulus leonum domui Iehuda. Ego in verbo meo occidam, transibo, & extollam plagam potentiae meæ, nec erit qui
eruat. * Auferam maiestatem meam, & reuertar in habitaculum sanctitatis meæ quod est in caelis, donec norint se peccasse & deprecantur
ante me; cum ingruerit eis angustia, requirant timorem mei.

CAP. VI.

Dicent, Venite & reuertamur ad cultū Domini: nam ipse qui percussit nos & sanabit nos; & qui induxit super nos interitū, refocillabit
nos. * Vita donabit nos in diebus consolationis qui venturi sunt, in die resurrectionis mortuorum suscitabit nos & viuemus corā eo.
* Et discemus & conseruabimur ut cognoscamus timorem Domini, quasi lux matutina quæ in ortu suo omnia collustrat: & venient bene-
dictiones nobis quasi imber inundans, & veluti serotinus qui terram humectat. * A facie iudicij veri quid faciam vobis domus Ephraim?
quid faciam vobis domus Iehuda? certe benignitas vestra quasi nubes matutina, & velut ros qui citò deficit. * Pro eo quòd monui eos
per legationem prophetarum meorum, nec sunt pœnitentia ducti, adducam supereos trucidatores, propterea quòd transgressi sunt verba
voluntatis meæ: profectò iudicium meum quasi lux orietur.

* כי חסד חפצתי ולא זבח ודעת אלהים מעלות: 6
 * והמה באדם עברו ברית שם בגדו בי: 7
 * גלעד קרית פעלי און עקבה מדם: 8
 * וכחכי איש גדודים חבר כהנים דרך ירצתו 9
 שכמרו כי זמה עשו:
 * בבירת ישראל ראיתי שער יריר שם ונור 10
 לאפרים נטמא ישראל:
 * גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי: 11
 ז
 * צרפאי לישראל ונגללה עון אפרים 12
 ורעור שמרון כי פעלו שקר וגנב יכזב פשט
 גדור בחוץ:
 * וכל יאמרו ללבכם כל דעתם זכרתי עתה 13
 סבבם מעל ליהם נגד פני היו:
 * ברעתם ישמחו מלך ובכחשיהם שרים: 14
 * כלם מנאפים כמו תנור בערה מאפה ישבות 15
 מעיר מלוש בצק עד חמצתו:
 * יום מלכנו החלו שרים חמת מיין משך ידו 16
 ארת לצאים:
 * כי קרבו בתנור לבם בארבעם כל הלילה ישן 17
 אפהם בקר הוא בער באש להברה:
 * כלם יחמו בתנור ואכלו את שפטיהם 18
 כל מלכיהם נפלו אין קרא בהם אלי:
 * אפרים בעמים הוא יתבולל אפרים היה ענה 19
 בלי הפוכה: * אכלו זרים כחו והוא לא ידע גם-
 שיבה זרקה בו והוא לא ידע:
 * וענה גאון ישראל בפניו ולא שבו אל- 20
 יהוה אלהיהם ולא בקשוהו בכל זאת:
 * ויהי אפרים כיונה פותה אין לב מצרים 21
 קראו אשור הלכו:

* Quia misericordiam volui & non sacrificium; & scientiā Dei plus quam holocaustum. * Ipsi autē sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prauaricati sunt in me. * Galaad ciuitas operantiū idolum, supplantata sanguine. * Et quasi fauces viminū latronū particeps sacerdotū in via intercientiū pergentes de Sychem, quia scelerati sunt. * In domo Israel vidi horridum, ibi fornicationes Ephraim, contaminatus est Israel. * Sed & Iuda pone mellem tibi, cū conuertero captiuitatem populi mei. CAP. VII.
 C Vm sanare vellem Israel, reuelata est A iniquitas Ephraim, & malitia Samaria; quia operati sunt mendacium. Ex ingressus est spolians latrunculus foris. * Et ne fortē dicant in cordibus suis omne malitiam eorū me recordatū. Nunc circumdederunt eos adinventiones sue, coram facie mea factæ sunt. * In malitia sua latruncauerunt regem, & in mendacijs suis principes. * Omnes adulterantes quasi cubanus succensus à coquente. Quieuit paululum ciuitas à commixtione fermenti, donec fermentaretur totum.
 * Dies regis nostri, cœperunt principes furere à vino. Extendit manum suam cum illusoribus. * Quia applicauerunt quasi clibanum cor suum cū infidiaretur eis. C Tota nocte dormiuit coquens eos, manē ipse succensus quasi ignis flammæ.
 * Omnes calefacti sunt quasi clibanus, & deuorauerunt iudices suos. Omnes reges eorum ceciderunt, nō est qui clameret eis ad me. * Ephraim in populis ipse commiscebatur. Ephraim factus est subcincticius panis, qui non reuersatur.
 * Comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit. Sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignorauit. * Et humiliabitur superbia Israel in facie eius. Nec reuersi sunt ad Dominum Deum suum, & non quæsierunt eū in omnibus his. * Et factus est Ephraim quasi colūba seducta nō habens cor. * Agyprium inuocabant, ad Assyrios abierunt.

תרגום יונתן

* כי רציתי חסד ודעת אלהים מעלות: 6
 * והמה באדם עברו ברית שם בגדו בי: 7
 * גלעד קרית פעלי און עקבה מדם: 8
 * וכחכי איש גדודים חבר כהנים דרך ירצתו 9
 שכמרו כי זמה עשו:
 * בבירת ישראל ראיתי שער יריר שם ונור 10
 לאפרים נטמא ישראל:
 * גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי: 11
 ז
 * צרפאי לישראל ונגללה עון אפרים 12
 ורעור שמרון כי פעלו שקר וגנב יכזב פשט
 גדור בחוץ:
 * וכל יאמרו ללבכם כל דעתם זכרתי עתה 13
 סבבם מעל ליהם נגד פני היו:
 * ברעתם ישמחו מלך ובכחשיהם שרים: 14
 * כלם מנאפים כמו תנור בערה מאפה ישבות 15
 מעיר מלוש בצק עד חמצתו:
 * יום מלכנו החלו שרים חמת מיין משך ידו 16
 ארת לצאים:
 * כי קרבו בתנור לבם בארבעם כל הלילה ישן 17
 אפהם בקר הוא בער באש להברה:
 * כלם יחמו בתנור ואכלו את שפטיהם 18
 כל מלכיהם נפלו אין קרא בהם אלי:
 * אפרים בעמים הוא יתבולל אפרים היה ענה 19
 בלי הפוכה: * אכלו זרים כחו והוא לא ידע גם-
 שיבה זרקה בו והוא לא ידע:
 * וענה גאון ישראל בפניו ולא שבו אל- 20
 יהוה אלהיהם ולא בקשוהו בכל זאת:
 * ויהי אפרים כיונה פותה אין לב מצרים 21
 קראו אשור הלכו:

* Quia misericordiā volo & non sacrificiū, & scientiam Dei magis quam holocausta.

* Ipsi autem sunt sicut homo prauaricans testamentum: ibi contempserunt me. * Galaad ciuitas quæ operatur vana, conturbans aquam.

* Et fortitudo tua viri pirata; absconderunt sacerdotes viam, interfecerunt Sicima, quia iniquitatem fecerunt. * In domo Israel: vidi horribilia ibi fornicationem Ephraim, contaminatus est Israel, * Et Judas: incipe vin-
demiare tibi cum conuertero ego captiuitatem populi mei.

CAP. VII.

Cum sanarem ego Israel, & reuelata est iniquitas Ephraim, & malitia Samariæ, quia operata est mēdacia: et fur ad eum ingressus est, expoliens latro in via sua. * Ut concinant quasi cantantes corde suo: omnes malitias eorum recordatus sum: nunc circundederunt eos cogitationes eorum contra faciem meam: facti sunt,

* In malitiis suis letificauerunt regem, & in mendaciis suis principes. * Omnes adultantes quasi clibanus ardens in coctionem in densius flamma, a commixtione fermenti donec fermentetur totum. * Dies regum nostrorum, ceperunt principes furere a vino: extendit manum suam cum pestilentibus. * Quia

succensa sunt quasi clibanus corda eorum; cum precipitarentur ipsi tota nocte somno Ephraim repletus est: manē incensus est quasi ignis flammæ. * Omnes calefacti sunt quasi clibanus, & comederunt iudices suos: omnes reges eorum occiderunt, & non est inuocans in eis ad me.

* Ephraim in populis suis commiscebatur; Ephraim: factus est subcinericius qui nō reuersatur. * Et comederunt alieni fortitudinē eorū, hic autem non sciuit, & cani floruerunt ei, & ipse non cognouit. * Et humiliabitur iniuria Israel in facie eius, & nō reuersi sunt ad Dñm Deū eorū, & non quaesierunt eū in omnibus his.

* Et erat Ephraim quasi colūba insipiens nō habens cor: Aegyptū inuocabat, & in Assyrios ibat.

* διότι ἔλεος θέλω, & ὁ θυσιάν. & τὴν γινώσκω θεοῦ μάλλον ἢ ὁλοκαυτώματα. * αὐτοὶ δὲ εἰσιν ὡς ἄνθρωπος πα-
ραπικραίνων διαθήκην, ἐκεῖ κατεφρόνησά με. * γα-
λαὰδ πόλις ἐργαζομένη μάταια, ταρασσούσα ὕδωρ.
* καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ ἀνδρὸς πειράτου· ἐκρυψάν ἱερεῖς ὁδόν,
ἐφόνευσαν σίκημα, ὅτι ἀνομίαν ἐποίησαν. * ἐν τῷ οἴκῳ
Ἰσραὴλ, ἴδον φρικώδη ἐκεῖ πορνείαν & ἐφραΐμ, ἐμίσθην
Ἰσραὴλ, * καὶ ἰδὼς, ἀρχοῦ πρυθῶ σεαυτὰ ἐν τῷ Ἰπ-
σέφειν με τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου.

Ζ.

* Ἐν τῷ ἰδοῦ αἰ μετὰ τὴν Ἰσραὴλ, & ἀπεκαλύφθη ἡ ἀδι-
κία ἐφραΐμ, & ἡ κακία σαμαρείας, ὅτι ἐργάσατο ψευ-
δῆ· καὶ κλέπτης πρὸς αὐτὸν εἰσῆλθεν ἐκιδύσκων ληστὴς ἐν
τῇ ὁδῷ αὐτῆς. * ὅπως στυγνὰ ὡς ἀδόντες τῇ καρδίᾳ
αὐτῶν, πάσας τὰς κακίας αὐτῶν ἐμνήσθην. νῦν ἐκ-
κλωσεν αὐτὰς τὰ διαβόλια αὐτῶν ἀπὸ ἐνδοῦ & πρὸς ὁ-
που μόν· ἐχρόντο, * ἐν ταῖς κακίαις αὐτῶν ἐφραῖμ ἐκα-
σίλεα, & ἐν ταῖς ψεύδεσιν αὐτῶν ἀρχόντες. * πάντες μοι-
χῶντες ὡς κλίβανος καὶ ὁ μὲν εἰς πέψιν Ἰπὶ τῇ καυσ-
τῆς φλογός· ἀπὸ φρυγίσεως ζύμης ἕως τοῦ ζυμωθῆναι
ὅλον. * ἡμέραι τῶν βασιλέων ἡμῶν· ἤρξαντο ἀρχόντες θυ-
μοῦ ἐξ οἴκου, ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα αὐτῶν μὲν τοῖς ἰσρα-
ῖταις.

* διότι ἀνεκαύθησαν ὡς κλίβανος αἱ καρδίαι αὐτῶν
ἐν τῷ καταποντίζεσθαι αὐτὰς ὅλῳ τῷ νύκτα· ὕπνου ἐ-
φραΐμ ἐνεπλήσθη· πρῶτον ἀνεκαύθη ὡς πρὸς φλογὸς.

* πάντες ἐθερμάνθησαν ὡς κλίβανος· καὶ κατέφαγον
ὅσον κρετὰς αὐτῶν, πάντες οἱ βασιλεῖς αὐτῶν ἐπέβη,
καὶ ὅσκιον ὁ Ἰπὶ καλέμμος ἐν αὐτοῖς πρὸς με.

* ἐφραΐμ ἐν ταῖς λαοῖς αὐτῆς στυγνὰ ἐμίγνυτο· ἐφραΐμ
ἐχρόντο ἐκρυφίας ἐμετὰ σφερόμους.

* & ἐφαγον ἀλλότριοι τὴν ἰσχύα αὐτῶν· ὅσκιον ὁ ὅσκιον
ἐγνώ, καὶ πολλὰ ἐξέλυθησαν αὐτῶν, καὶ αὐτὰς ὅσκιον ἐγνώ.

* & ταπεινώθη (ἐ) ἡ ὕβρις ἐφραΐμ ἰσραὴλ εἰς πρὸς ὁπ-
αὐτῶν· καὶ ὅσκιον ἐπὶ σφραῖναν πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν, &
ὅσκιον ἐξεζήτησαν αὐτὸν ἐν πᾶσι τούτοις.

* καὶ ὡς ἐφραΐμ ὡς πρὸς σφραῖναν ἀνὸς ὅσκιον ἐχούσα καρ-
δίαν· αἰγυπτιὸν ἐπεκαλεῖτο, & εἰς ἀσσυρίους ἐπορεύετο.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Namque in his qui exercent misericordiam voluntas coram me est, magis quam in sacrificio: & in operantibus legem Domini magis quam in offerentibus holocausta. * At ipsi sicuti generationes priscae transgressi sunt pactum meum, & in terra bona quam dedi eis ut ibi exequerentur voluntatem meam, prauaricati sunt in verbum meum. * Galaad ciuitas est vim inferentium, dolose effundentium sanguinem innocentem. * Et quemadmodum obseruat vir exercitum, consociati sunt ipsi ac sacerdotes eorum: in eadem via occidunt animas confesso vno, quia consilium impiorum executi sunt. * In domo Israel vidi commutationem, irritum fecerunt pactum quod pepigi cum Ephraim, contaminati sunt viri domus Israel. * Quinetiam viri domus Iehuda ceperunt multiplicare peccata: ad eos pariter pertingeret finis cum conuertero captiuitatem populi mei.

CAP. VII.

Cum exquirerem peccata Israel, detectæ sunt iniquitates Ephraim, & malitia Samariæ, quandoquidem operati sunt falsitatem & nocturne domibus furantur, & interdum in deserto grassantur. * Nec interim reputant in cordibus suis omnia ipsorum maleficia manifesta esse coram me: mox circumuenient eos opera eorum mala, quæ coram me aperta sunt. * Vanitatibus suis exhilarant regem & mendacijs suis principes. * Vniuersi cupiunt comprimere vxores proximorum suorum: æstuant instar clibanum quem accendit sibi pistior. quamobrem migrabunt citò ex ciuitatibus suis, non secus ac festinant ad opere complendam cogitationem impiam: & quia minimè fuerunt memores antiquorum, & rerum magnarum gestarum, quæ operata sunt eis die qua ascenderunt ex Aegypto, ab eo tempore quo subacta fuit massa, nam suam turbam falsidicorum. * Accesserunt enim ut opere complerent consilium peccatorum, & non sunt cunctati, perinde ac clibanus ardet cor eorum in insidijs suis: tota nocte protrahitur furor eorum usque manè, æstuat in morem ignis flammiferi. * Omnes calefacti sunt quasi clibanus, & in lingua mendaciorum condemnant iudices suos; omnes reges eorum necati sunt: nec ullus est eorum qui decetur coram me. * Domus Ephraim inter populos commisti sunt: similis est domus Ephraim subcineritio pani qui antequam versetur sunt deprecati præsentiam eius in his omnibus. * Atqui humiliabitur gloria Israel ipsis cernentibus, propterea quod non redierunt ad cultum Domini Dei sui, nec & non habet cor: ad Aegyptum accesserunt, in Assur migraverunt.

כֹּאֲשֶׁר יִלְכוּ אֲפֹרֹשׁ עֲלֵיהֶם רֶשֶׁתִּי בַּעֲוֹן
 הַשָּׁמַיִם אֲוִירֵיהֶם אִיסִּירִם כְּשֹׁמֵעַ לַעֲדֹתָם :
 אֹיִי לָהֶם כִּי נִדְּדוּ מִמֶּנִּי שֶׁד לָהֶם כִּי פָשְׁעוּ
 בִּי וְאֲנִכִּי אֲפֹדֶם וְהִמָּה דִּבְרוּ עָלַי כֹּזְבִים :
 וְלֹא זָעַקוּ אֵלַי בְּלִבָּם כִּי יִלְלוּ עַל-מִשְׁכַּבֹּתָם
 עַל-דִּגְן וְתִירוֹשׁ יִתְגֹּדְדוּ יִסּוּרוּ בִּי :
 וְאֲנִי יִסְרֵתִי חֻקֹּתַי וְרוּעֹתַם וְאֵלַי יִחְשְׁבוּ-רָע :
 יָשׁוּבוּ לֹא עַל הָיוּ בְּקִשְׁת רִמְיָה יִפְּלוּ בַּחֲרֵב
 שְׂרֵיהֶם מִזֶּעַם לְשׁוֹנָם זֶה לַעֲנֹם בְּאַרְץ מִצְרַיִם :

ח

אֶל-חֶכֶךְ שֹׁפָר כִּנְשָׁר עַל-בֵּית יְהוּדָה
 יַעֲזֹב עֲבָרֵי בְרִיתִי וְעַל-תּוֹרֹתִי פָשְׁעוּ :
 לִי יִזְעַקוּ אֱלֹהֵי יִדְעֹנָה וְיִשְׂרָאֵל :
 זִנָּה יִשְׂרָאֵל טוֹב אוֹיֵב יִרְדָּפוּ :
 הֵם הִמְלִיכוּ וְלֹא מִמֶּנִּי הִשִּׁירוּ וְלֹא יִדְעֹתִי
 כִּסְפָם וְזָהָבָם עָשׂוּ לָהֶם עֲצָבִים לְמַעַן יִכְרֹתוּ :
 זִנָּה עֲגֹלָךְ שִׁמְרוֹן חֲרָה אִפִּי בָּם עַד-מָתִי
 לֹא יוֹכְלוּ נָקִין :
 כִּי מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא חָרַשׁ עָשָׂהוּ וְלֹא אֱלֹהִים
 הוּא כִּי-שֹׁבְבִים יִהְיֶה עֲגֹל שִׁמְרוֹן :
 כִּי רוּחַ יִזְרְעוּ וְסוּפָתָה יִקְצְרוּ קִמָּה אֵין-לוֹ צֶמַח
 בְּלִי יַעֲשֶׂה קֶמַח אוֹלֵי יַעֲשֶׂה זֵרִים יִבְלַעְהוּ :
 נִבְלַע יִשְׂרָאֵל עֲתִירָה הָיוּ בְּגוֹלָם כְּכֹלֵי אֵין-
 חֶפֶץ בּוֹ : כִּי-הִמָּה עָלוֹ אֲשׁוּר פָּרָא בּוֹדֵד לוֹ
 אֲפָרִים הִתְנוּ אֶהְבִּים :
 גַּם כִּי-יִתְנוּ בְּגוֹיִם עֲתִירָה אֶקְבָּצֵם וַיַּחֲלוּ
 מִעֵט מִמֶּשֶׁא מֶלֶךְ שָׂרִים :
 כִּי-הִרְבֵּה אֲפָרִים מִזְבַּחֹתָי לַחֲטָא הָיוּ-לוֹ
 מִזְבַּחֹתָי לַחֲטָא : אֲכַתּוּב-לוֹ רַבּוֹ תּוֹרֹתַי
 כְּמוֹ-זֶרֶחַ שָׁבוּ :

תרגום יונתן

כֹּאֲשֶׁר יִלְכוּ אֲפֹרֹשׁ עֲלֵיהֶם רֶשֶׁתִּי בַּעֲוֹן
 הַשָּׁמַיִם אֲוִירֵיהֶם אִיסִּירִם כְּשֹׁמֵעַ לַעֲדֹתָם :
 אֹיִי לָהֶם כִּי נִדְּדוּ מִמֶּנִּי שֶׁד לָהֶם כִּי פָשְׁעוּ
 בִּי וְאֲנִכִּי אֲפֹדֶם וְהִמָּה דִּבְרוּ עָלַי כֹּזְבִים :
 וְלֹא זָעַקוּ אֵלַי בְּלִבָּם כִּי יִלְלוּ עַל-מִשְׁכַּבֹּתָם
 עַל-דִּגְן וְתִירוֹשׁ יִתְגֹּדְדוּ יִסּוּרוּ בִּי :
 וְאֲנִי יִסְרֵתִי חֻקֹּתַי וְרוּעֹתַם וְאֵלַי יִחְשְׁבוּ-רָע :
 יָשׁוּבוּ לֹא עַל הָיוּ בְּקִשְׁת רִמְיָה יִפְּלוּ בַּחֲרֵב
 שְׂרֵיהֶם מִזֶּעַם לְשׁוֹנָם זֶה לַעֲנֹם בְּאַרְץ מִצְרַיִם :
 אֶל-חֶכֶךְ שֹׁפָר כִּנְשָׁר עַל-בֵּית יְהוּדָה
 יַעֲזֹב עֲבָרֵי בְרִיתִי וְעַל-תּוֹרֹתִי פָשְׁעוּ :
 לִי יִזְעַקוּ אֱלֹהֵי יִדְעֹנָה וְיִשְׂרָאֵל :
 זִנָּה יִשְׂרָאֵל טוֹב אוֹיֵב יִרְדָּפוּ :
 הֵם הִמְלִיכוּ וְלֹא מִמֶּנִּי הִשִּׁירוּ וְלֹא יִדְעֹתִי
 כִּסְפָם וְזָהָבָם עָשׂוּ לָהֶם עֲצָבִים לְמַעַן יִכְרֹתוּ :
 זִנָּה עֲגֹלָךְ שִׁמְרוֹן חֲרָה אִפִּי בָּם עַד-מָתִי
 לֹא יוֹכְלוּ נָקִין :
 כִּי מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא חָרַשׁ עָשָׂהוּ וְלֹא אֱלֹהִים
 הוּא כִּי-שֹׁבְבִים יִהְיֶה עֲגֹל שִׁמְרוֹן :
 כִּי רוּחַ יִזְרְעוּ וְסוּפָתָה יִקְצְרוּ קִמָּה אֵין-לוֹ צֶמַח
 בְּלִי יַעֲשֶׂה קֶמַח אוֹלֵי יַעֲשֶׂה זֵרִים יִבְלַעְהוּ :
 נִבְלַע יִשְׂרָאֵל עֲתִירָה הָיוּ בְּגוֹלָם כְּכֹלֵי אֵין-
 חֶפֶץ בּוֹ : כִּי-הִמָּה עָלוֹ אֲשׁוּר פָּרָא בּוֹדֵד לוֹ
 אֲפָרִים הִתְנוּ אֶהְבִּים :
 גַּם כִּי-יִתְנוּ בְּגוֹיִם עֲתִירָה אֶקְבָּצֵם וַיַּחֲלוּ
 מִעֵט מִמֶּשֶׁא מֶלֶךְ שָׂרִים :
 כִּי-הִרְבֵּה אֲפָרִים מִזְבַּחֹתָי לַחֲטָא הָיוּ-לוֹ
 מִזְבַּחֹתָי לַחֲטָא : אֲכַתּוּב-לוֹ רַבּוֹ תּוֹרֹתַי
 כְּמוֹ-זֶרֶחַ שָׁבוּ :

¹² Sicut ibunt, mittam super eos rete meum; sicut volatilia celi detraham eos; corripiam eos in auditu tribulationis eorum.

¹³ Væ eis quoniam recesserunt à me. miseri sunt quoniam impiè egerunt in me: ego redemi eos, ipsi autem locuti sunt contra me mendacia.

¹⁴ Et non clamauerunt ad me corda eorum, sed volabant in cubilibus suis; super tritico & vino concidebantur, eruditi sunt in me.

¹⁵ Confortavi brachia eorum, & contra me cogitauerunt mala. ¹⁶ Conuersi sunt in vanum, facti sunt quasi arcus extentus: cadent in gladio principes eorum propter imperitiam linguæ eorum: ista subannatio eorum in terra Ægypti.

CAP. VIII.

¹ In sinu eorum quasi terra, quasi aquila super domum Domini, pro eo quod transgressi sunt testamentum meum, & contra legem meam impiè egerunt. ² Me clamabunt, Deus cognoui me te. ³ Quia Israel proiecit bona, inimicum persecuti sunt. ⁴ Semetipsis regnauerunt, non per me, principes extiterunt, & non indicauerunt mihi: argentum suum, & aurum suum fecerunt sibi idola, ut dispareant. ⁵ Proijce vitulum tuum Samaria, concitatus est furor meus in eis, usque quo non poterunt emundari. ⁶ In Israel: & hoc artifex fecit, & non Deus est, quia seducens erat vitulus tuus Samaria.

⁷ Quia corrupto vëto seminauerunt, & subuersio eorum suscipiet ea, manipulus non habens vires ut faciat farinam: si & fecerit, alieni comedent eam. ⁸ Absorptus est Israel, nunc facti sunt in gentibus quasi vas inutile. ⁹ Quia ipsi ascenderunt ad Assyrios, germinauit per semetipsum Ephraim, munera dilexit. ¹⁰ Propterea tradentur gentibus: nunc suscipiam eos; & quiescent parum ut vngant regē & principem.

¹¹ Quia multiplicauit Ephraim altaria in peccata, & facta sunt ei altaria delicta.

¹² Scribam eius multitudinem, legitima eius in aliena reputata sunt.

¹² καθὼς ἂν πορεύῃ, περιβαλὼν αὐτὰς τὸ δίκτυόν μου· καθὼς τὰ πετεινὰ τοῦ ὕδατος κατὰξω αὐτὰς· παίδωσω αὐτὰς ἐν τῇ ἀκοῇ τῇ ὁλίφῃ αὐτῶν.

¹³ καὶ αὐτοῖς ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δαίμονες εἰσιν ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ· ἐγὼ ἐλυτρώσαμην αὐτὰς, αὐτοὶ ὅμως κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ.

¹⁴ καὶ οὐκ ἐβόησαν πρὸς με αἱ καρδίαι αὐτῶν, ἀλλ' ἢ ὠλόλυζον ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν, ἐπὶ σίτῃ καὶ οἴνῳ κατέμνοντο· ἐπαυδύθησαν ἐν ἐμοί. ¹⁵ κατήχυσαν οὖν βεραχίονας αὐτῶν, καὶ εἰς ἐμέ ἐλογίσαντο πονηρά.

¹⁶ ἐπεσερῆθησαν εἰς τὸ κενόν, ἐχρύνοντο ὡς ῥέον ἐν τεταμμένῳ, περδύνται ἐν ῥομφαίᾳ οἱ ἀρχόντες αὐτῶν διὰ ἀπαιδυσίῳ γλώσσης αὐτῶν· ὅτι ὁ φαυλισμὸς αὐτῶν ἐν γῇ αἰγύπτου.

ἡ.

¹ Εἰς κόλπον αὐτῶν ὡς γῆ, ὡς αἰὲς ἐπὶ οἴκου κυρίου, οὐκ ὦν παρέβησαν τὴν διαθήκην μου, καὶ κτ' τοῦ νόμου μου ἠσέβησαν. ² ἐμὲ κεκαυχέοντο, ὁ θεὸς ἐγνώκα μὲν σε.

³ ὅτι ἰσραὴλ ἀπερέψατο ἀγαθὰ· ἐχθρὸν κατεδίωξαν. ⁴ ἐαυτοῖς ἐβασίλευσαν καὶ ἐδὶ ἐμοῦ ἤρξαν καὶ οὐκ ἐγνώριστό μοι· τὸ δὲ γένειον αὐτῶν καὶ τὸ χεῦσίον αὐτῶν ἐποίησαν ἐαυτοῖς εἰδῶλα, ὅπως ἐξολοθρευθῶσιν.

⁵ ἀπόρριψαι τὸν μόχον τοῦ σαμαρείᾳ, παρωξύνῃ ὁ θυμὸς μου εἰς αὐτὰς· ἕως τίνος & μὴ διώκων καθαριθῆναι· ⁶ ἐν ταῖς ἰσραήλ, & αὐτὸ τέκτων ἐποίησεν καὶ ὁ θεὸς ἐστὶν διότι πλανῶν ἡ δὲ μόχος τοῦ σαμαρείᾳ.

⁷ ὅτι οὐκ ἐμὸς φθορὰ ἐσπείραν, καὶ ἡ καταστροφή αὐτῶν ἐκδέξεται αὐτὰ· δράγμα οὐκ ἔχον ἰσχυρὸν ποιῆσαι ἀλευρα· ἐδὴ καὶ ποιήσῃ, ἀλλότριοι καταφάγονται αὐτά.

⁸ κατεπόθη ἰσραὴλ, νὺν ἐχρύνοντο ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὡς σκευὸς ἄχρηστον. ⁹ ὅτι αὐτοὶ ἠσέβησαν εἰς ἀστυρίδας, ἀνέθαλεν καθ' ἐαυτὸν ἐφραίμ, δάδα ἡγάπησεν.

¹⁰ διὰ τοῦτο ὡσαυδοθήσονται τοῖς ἔθνεσιν· νυνὶ εἰσδέξομαι αὐτὰς, & κοπάσουσιν μικρὸν ἔχρειν βασιλεῖα & ἀρχόνται. ¹¹ ὅτι ἐπλήθυνεν ἐφραίμ θυσιάσματα εἰς αἱμαρτίας, & ἐχρύνθη αὐτῶν θυσιάσματα ἐπλημμελεμμένα· ¹² γράψω αὐτῶν πλῆθος, τὰ νόμιμα αὐτῶν εἰς ἀλλότρια ἐλογίσθησαν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Quocumque ierint, expandam super eos rete meum: quasi voluctem celi vagari faciam eos & correptiones adducam super eos, propterea quod sint obsecuti suis consiliis. "Væ eis quoniam longè recesserunt à timore mei: prædones inducam super eos, quod rebelles fuerint in verbū meum: cum ego essem eorum redemptor, ipsi proferebant coram me mendacia. "Non autem orant coram me in cordibus suis, quin potius volant in lectulis suis præ vbertate tritici & vini quæ collegerunt: rebellauerunt in verbum meum. "Quoties venio adduco aduersus eos correptiones & roboro brachia eorum, toties ipsi addunt moliri coram me mala. "Auerfi sunt ut deficerent à legerant opera eorum dum essent in terra Ægypti.

CAP. VIII.

Propheta gutture tuo clama quasi in tuba. Dic: Ecce sicut aquila quæ sese motitat, sic ascendet rex cum exercitu suo & castrametabitur contra domum sanctuarij Domini, pro eo quod transgressi sunt pactum meum, & legem meam præuaricati sunt. "Omni tempore quo adduco super eos angustiam, orant coram me dicentes: Nunc pro comperto tenemus, quod non sit nobis Deus præter te: redime nos, quandoquidem sumus populus tuus Israel. "Errauerunt domus Israel à cultu meo, cuius de causa adducebam eis bona: in posterum hostis persequetur eos. "Regem sibi crearūt, & non ex sententia mea; constituerunt principes, sed non ex voluntate mea: ex argento & auro suo quod sustulerunt sibi ex Ægypto, confecerunt in suum usum idola propter quæ exceduntur. "Errauerunt ad vitulum Samarie: exarsit furor meus in eos quamdiu non potuerunt se purgare. "Quia ex Israel est, & ipsam compaginibus iunxit artifex, ipse fecit eum, Deus est in quo non est utilitas: etenim in minuta tabularum redigetur vitulus Samarie. "Nam domus Israel similis est ei quod ventus disseminat & turbo demetit, in quo non est stans seges, prouentum non faciet: quod si forte opes comparauerint, gentes deprædabuntur eas. "Præde patuit Israel, nunc fuerunt inter populos quasi vas inutile. "Quippe qui exularunt in Assur, pro eo quod ambulant in voluntate animæ suæ, tanquam onager efferus: domus Israel traditi sunt in manum populorum quos adamarunt. "Attamen si recondant domus Israel timorem mei in corde suo, cogam transmigrationem eorum de medio populorum: & si paulisper sapiant, auferam ab eis dominium regum & principum. "Quia multiplicauerunt domus Ephraim altaria peccandi gratia: versa sunt eis altaria in dolorum suorum in ruinam. "Conscripsi eis multipliciter legem meam: ipsi autem velut gentes reputati sunt.

זבחי הבהבי יזבחו בשר ויאכלו יהודה לא
רצם עתה יזכר עונם ויפקד חטאתם המה
מצרים ישובו:

וישכח ישראל את עשהו ויבן היכלות
ויהודו הרבה ערים בצורות ושלחתי אש בערי
ואכלו ארמניה:

אל תשמח ישראל אל גיל בעמים כי זנית
מעל אליהך אהבת אתנן על כל גרנות דגן:

גרן ויקב לא ירעם ותירוש יכחש ברה:

לא ישבו בארץ יהודה ושב אפרים מצרים
ובאשור טמא יאכלו:

לא יסכו ליהוה יין ולא יערבבו לו זבחייהם
כלחם אונים להם כל אכליו יטמאו כי לחמם
לנפשם לא יבוא בית יהודה:

מה תעשו ליום מועד וליום חג יהודה:

כי הנרה חלכו משר מצרים תקבצם מה
תקברם מחמד לכספם קימוש יירשם חוח
באחיהם:

באו ימי הפקדה באו ימי השלם ידעו
ישראל ואול הנביא משנע איש הרוח על רב
עונך ורבה משטמו:

צופה אפרים עם אלהי נביא פח יקוש
על כל דרכיו משטמה בבית אלהיו:

העמיקו שחתו כימי הנבעה יזכור עונם יפקוד
חטאותם:

בענבים במדבר מצאתי ישראל בבוחר

בתאנה בראשיתיה ראיתי אבותיכם המה באו

בעל פעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים באהבה:

אפרים בעוף יתעופף כבודם מלדה ומבטן
ומהריון:

* Hostias offerent, immolabunt carnes
& comedet, & Dñs non suscipiet eas. Nec
recordabitur iniquitatis eorum, & visita-
bit peccata eorū. Ipsi in Egyptum coe-
tentur. * Et oblitus est Israel factoris sui,
& ædificauit delubra, & Iudas multiplica-
uit vrbes munitas. Et mittam ignem in ci-
uitates eius, & deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

* Noli lætari Israel, noli exultare sicut po-
puli, quia fornicatus es à Deo tuo, di-
lexisti mercedem super omnes areas terræ.

* Area & torcular non pascet eos, & vi-
num mentietur eis. * Non habitabunt in
terra Dñi. Reuersus est Ephraim in Egy-
ptum, & in Assyrijs pollutum comedit.

* Non libabunt Dño vinum, & non pla-
cebunt ei. Sacrificia eorum quasi panis in-
gentium. Omnes qui comedent eum con-
taminabuntur, quia panis eorum animæ
ipforum, non intrabunt in domum Dñi.

* Quid facietis in die solenni, in die fe-
stiuittatis Domini? * Ecce enim profecti
sunt à vastitate. Egyptus congregabit eos,
Memphis sepeliet eos. Desiderabile argen-
tum eorū vrtica hæreditabit, lappa in ta-
bernaculis eorum.

* Venerunt dies visitationis, venerunt
dies retributionis. Scitote Israel stultum
prophetam, insanum virum spirituum.
Propter multitudinem iniquitatis eorum, &
multitudinem amentia.

* Speculator Ephraim cum Deo meo,
propheta laqueus ruinæ factus est super o-
mnes vias eius. infania in domo Dei eius.

* Profundè peccauerunt sicut in diebus
Gaba. Recordabitur iniquitatis eorum,
& visitabit peccata eorum.

* Quasi vvas in deserto inueni Israel,
quasi prima poma ficulneæ in cacumine
eius vidi patres eorum. Ipsi autem intra-
uerunt ad Beelphegor, & abalienati sunt
in confusione, & facti sunt abominabiles,
sicut ea quæ dilexerunt.

* Ephraim quasi auis auolauit: gloria
eorum à partu, & ab utero, & à conceptu.

תרגום יונתן

דכיון דמנען מן אדם זבחיין בשר ואכלין וקדשין לא רענא בהון בעין יסער חוביהון ויהפרע עונתהון אגון למצרים יחובון
והנבא ישראל יתפלחן עבדה ונבא היכלין לטענותא ודבית יהודה אסגין קרוין כריכן ואשלח אשתא בקרוותי ותשיצו ברניהא
לא תחרון דבית ישראל ולא חבוטין כנפוסין עממין ארי טעיהון מבחר פלחנא דאלהבון רחמיהון למפלח לטענותא על כל
סאדרא ומסעצרתא לא יתנזון וחמרא לא יסופק להון: לא יתבון בצרע שכנתא דיי ויתובון דבית אפרים למצרים
לא ינשכין קדם יין נסכין דחמר ולא יתקבלין ברענא קרבניהון דביתיהון כלחם מרחק להון כל דייכלנה
מהתעברון ליום מועדא וליום חגא דיי: אריהא יגלון
אתו יומי סערנא אתו
יתקברון בית חמדת בספיהון קרסולין ישרון תחלין בברניהון:
נבין קשטא ומשחעמסין להון נבין שקרא על דאסגין חובך תקיפו חטאך:
על כל ארחתהון מסגן תקלן בבית מקדשא דאלההון: אסגין
בגופא דשתיל על מבוע דמיון כן במדברא ערע מיסרי לישראל כבכרא בחינתא ד
בית ישראל בעופא דאפרותיה
ומהריון ועל דמנעו רגליהון מלאהמנא בבית מקדשי:

* Altaria dilecta, quia si immolauerint ho-
stias, & comederint carnes, Dominus nō susci-
piet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum,
& ulciscetur peccata eorum: ipsi in Ægyptum
conuersi sunt; in Assyriis immunda comedent.

* Oblitus est Israel eius qui fecit illum, &
edificauerunt delubra: & Iudas multiplicauit
urbes muratas; & mittam ignem in ciuitates
eius, & deuorabit fundamenta illius.

CAP. IX.

NE gaudeas Israel, neque leteris sicut popu-
li, quia fornicatus es à Deo tuo, dilexisti
munera super omnem aream tritici. * Area &
torcular non cognouit eos, & vinum mentitum
est illis. * Non habitauerunt in terra Domi-
ni, habitauit Ephraim in Ægyptum, & in As-
syriis immunda comedent. * Non libauerunt
Domino vinum, & non placuerunt ei, quasi pa-
ni luctus eis: omnes qui manducant ea conta-
minabuntur, quia panes animabus eorum non
intrabūt in domum Domini. * Quid facietis in
die conuentus, & in die solennitatis Domini?

* Ideo ecce ibunt de miseria Ægypti, & su-
scipiet eos Memphis, & sepeliet eos Machmas:
argentum eorum interitus hereditabit, & spi-
ne in tabernaculis eorum.

* Venerunt dies ultionis, venerunt dies re-
tributionis tue, & affligetur Israel, sicut pro-
pheta insaniens, qui habet spiritum præ multi-
tudine iniquitatum tuarum, multiplicata est
amentia.

* Tenebra Ephraim post Deum: propheta la-
queus tortuosus super omnes vias eius, insania
in domo Dei.

* Confixerunt. corrupti sunt secundum dies
collis: recordabitur iniquitatis eorum, ul-
ciscetur peccata eorum.

* Sicut tuam in deserto inueni Israel, sicut
fium in sicu temporaneam vidi patres eorum:
ipsi ingressi sunt ad Beelphegor, & ab alienati
sunt in confusionem, & facti sunt abominabi-
les sicut dilecti.

* Ephraim quasi auis extensa est, gloria eius
ex partu & doloribus, & ex conceptionibus.

* Ψυσιασθήσεται τὰ ἡγαπημένα, διότι ἐδὸν θύσωσιν θυ-
σίαν, καὶ φάγωσιν κρέα, κύριε & προσδέξεται αὐτά·
καὶ μνησθήσεται ἀδικίας αὐτῶν, καὶ ἐκδικήσεται τὰς ἀμαρ-
τίας αὐτῶν· αὐτοὶ εἰς αἴγυπτον ἐπέσρεψαν· ἐν αἰσυρίοις
ἀκάθαρτα φάγονται.

* ἀπελάθετο ἰσραὴλ τὴν ποιήσαντα αὐτῶν, & ὠκοδόμη-
σαν τεμένη· καὶ ἰδοὺς ἐπλήθυνεν πόλεις τετειχοσμημένας·
καὶ ἔξαποσελῶ πῶρ εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς, καὶ καταφά-
γεται τὰ θεμέλια αὐτὰς.

θ'.

* Μὴ χαῖρε ἰσραὴλ, μηδὲ διφραίνε καθὼς λαοί·
ὅτι ἐπόρνευσας ἀπὸ τοῦ θεοῦ σου, ἡγάπησας δόματα ἑθ-
νῶν· πᾶσαν ἄλω σίτε· ἄλως καὶ λευὸς σὺκ ἐγνώ αὐ-
τὰς, καὶ ὁ οἶνος ἐψύδατο αὐτοῖς.

* ἐκατώκησαν ἐν γῇ ἔκκυρις, κατώκησεν ἐφραΐμ εἰς
αἴγυπτον, καὶ εἰς αἰσυρίοις ἀκάθαρτα φάγονται.

* σὺκ ἔσπεισαν πρὸ κυρίου οἶνον καὶ ἐχὶ ἡδύων αὐτῶν ὡς
ἄρτος· πνίχες αὐτοῖς· πνίχτες ἐδιδόντες αὐτὰ μίαν-
θήσαν· διότι ἄρτοι τῆς ψυχῆς αὐτῶν σὺκ εἰσελδύσεται
εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρίου. * τί ποιήσεις ἐν ἡμέρᾳ πανηγύ-
ρεως, & ἐν ἡμέρᾳ ἐορτῆς κυρίου.

* διὰ τοῦτο ἰδοὺ πορεύσονται ἐκ ταλαιπωρίας αἰγύπτου, &
ἐκδέξεται αὐτὰς μεμφίς, καὶ θαψεί αὐτὰς μαχμαίς· τὸ
δὲ γύριον αὐτῶν ὁλεθρὸς κληρονομήσει, καὶ ἀκανθαὶ
ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν.

* ἤκασιν αἱ ἡμέραι τῆς ἐκδικήσεως, ἤκασιν αἱ ἡμέραι τῆς
δωταποδόσεώς σου, & κακωθήσεται ἰσραὴλ, ὥσπερ ὁ πρὸς
φῆτης ὁ παρεκζηκὴς ὁ πνευματοφόρος ἀπὸ τοῦ πλήθους
τῶν ἀδικιῶν σου, ἐπλήθυνεν μανία.

* σκότος ἐφραΐμ πρὸς θεόν· πρὸς φῆτην παγίς σκολία·
ἐπὶ πᾶσας τὰς ὁδούς αὐτῶν· μανία ἐν οἴκῳ θεοῦ· κατέπη-
ξαν. ἐφθάρησαν καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ βουνοῦ, μνησθήσεται
ἀδικίας αὐτῶν, ἐκδικήσεται ἀμαρτίας αὐτῶν.

* ὡς σφυλὴ ἐν ἐρήμῳ διῶγον τὴν ἰσραὴλ, ὡς σὺκὸν
ἐν συκῇ πρῶτον ἰδὼν κατέρας αὐτῶν, αὐτοὶ εἰσῆλθον πρὸς
τὸν βεελφεγῶρ, καὶ ἀπηνότισθον εἰς αἰχμῶν· καὶ
ἐχρύντο ἐβδελυγμένοι ὡς ἡγαπημένοι.

* ἐφραΐμ ὡς ὄρνειον ἔξεπετάθη· δόξα αὐτῶν ἐκ τό-
κων καὶ ὠδίνων, καὶ ἐκ συλλήψεων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Sacrificantes quæ ex rapina colligunt, maculant carnes & vescuntur, sed non est beneplacitum coram Domino in eis. Nunc visitabit pec-
cata eorum & ulciscetur iniquitates eorum; ipsi in Ægyptum reuertentur. * Et dimisit Israel cultum factoris sui, & extruxit templa ido-
la, viri verò domus Iehuda multiplicauerunt ciuitates munitas: sed immittā ignem in ciuitates eius & cōsumet palatia eius. CAP. IX.

NE letemini viri domus Israel, neque exultetis iuxta consuetudines populorum, aberrastis namque à cultu Dei vestri, dilexistis seruire
idolis pro omnibus areis frumenti. * Ab area, & à torculari non nutriuntur, vinū non sufficit eis. * Non habitabunt in terra maie-
statis Domini, sed reuertentur viti domus Ephraim in Ægyptum & ad Assur migrabunt, immundum comedent. * Non libabunt coram
Domino libamina vini, nec suscipientur cū beneplacito oblationes eorū; sacrificia eorum erunt eis instar panis abominabilis: omnis qui co-
vescitur contaminabitur, nequaquam enim eorū oblatio expiabit pro ipsis animas eorum in æde sanctuarij Domini. * Quid facturi estis
in die solennitatis atque in die festiuitatis dominicæ? * Ecce namque extorres erunt à facie vastatorum; in Ægyptum congregabuntur, in
Memphi sepelientur: in domo desiderabili argenti eorum vrtica degent, & cati erunt in eorum pratorijs. * Aduenerunt dies animadu-
erentis, ingraverūt dies retributionis peccatorum: scient qui ex domo Israel, prophetas illis prædixisse veritatem: tenebras verò illis offudisse
eis cultus idolorum suorum; prophetis suis laqueos tendunt super omnes eorum vias, multiplicant laqueos in domo sanctuarij Dei sui.

* Aduertere corruptionem sicut in diebus Gabaa; pœnas sumet peccatorum eorum, puniet illorum iniquitates. * Sicut vitis quæ
plurima est iuxta fontem aquarum, sic in deserto occutrit Verbum meum Israeli, quasi primos fructus in sicu, quos in principio producit, di-
lexi patres vestros: Ipsi verò adiunxerunt se Beel-Peor, & errauerūt in confusione, & facti sunt abominabiles secundum quod dilexerūt.
* Domus Israel, sicut auis, quam abegerunt à nido suo, transfert se; sic recessit gloria eorū: liberos non multiplicabunt, & ob fructum
ventris sui non letabuntur, quod prohibuerint pedes suos ne comparerent in domo sanctuarij mei.

* כי אם יגדלו את בניהם ושכלתים מאדם
 כי גם אוי להם בשורי מהם:
 * אפרים כאשר ראיתי לצור שתולה בנוה
 ואפרים להוציא אל חורג בניו:
 * תן להם יהוה מה תתן תן להם רחם
 משכיל ושדים צמקים:
 * כל רעתם בגלגל כי שם שנאתים על רע
 מעלליהם מביתי אגרשם לא אוסף אהבתם
 כל שריהם סוררים:
 * הבה אפרים שרשם יבש פרי בלוי יעשון
 גם כי ילדון והמתי מחמדי בטנם:
 * ומאסם אלהי כי לא שמעו לו ויהיו נדריים
 בגוים:

יור

* נפץ בוקק ישראל פרי ישורו לו כרב לפריו
 הרבה למזבחור בטובל ארצו הטיבו מצבור:
 * חלק לבם עתה יאשמו הוא יערף מזבחותם
 ישדד מצבותם:
 * כי עתה יאמרו אין מלך לנו כי לא יראנו
 את יהוה והמלך מה יעשה לנו:
 * דברו דברים אלוה שוא כרת ברית ופרח
 כראש משפט על תלמי שדי:
 * לעגלות בירת און יגורו שכן שמרון כי אבל
 עליו עמו וכמרו עליו יגילו על כבודו כי גלגל
 ממנו: גם אותו לאשור יוכל מנחה למלך
 ירב בשנה אפרים יקח ויכוש ישראל מעצתו:
 * נדמה שמרון מלכה בקצף על פני מים:
 * וגשמו במות און חטאת ישראל קוץ ודרדר
 יעלה על מזבחותם ואמרו להרים בסונו
 ולגבעות נפלו עלינו:

12 * Quod & si enutrierint filios suos, ab-
 C que liberis eos faciam in hominibus. Sed
 13 & vā eis cū recessero ab eis. * Ephraim
 vt vidi Tyrus erat fundata in pulchritudi-
 ne. Et Ephraim educet ad interfectorem
 14 filios suos. * Da eis Domine. Quid da-
 bis eis? Da eis vuluam sine liberis, & vbe-
 15 ra arentia. * Omnes nequitia eorum in
 Galgal, quia exosos habui eos. Propter ma-
 16 litiam adinventionum eorum, de domo
 mea eijciam eos. Non addam vt diligam
 eos. Omnes principes eorum recedentes.
 17 * Percussus est Ephraim, radix eorum
 exiccata est. fructum nequaquam facient.
 Quod & si genuerint, interficiam aman-
 tissima vteri eorum. * Abijciat eos Deus
 meus, quia non audierunt eum, & erant
 vagi in nationibus.

CAP. X.

1 Vitis frondosa Israel, fructus adequatus
 A est ei. Secundum multitudinem fru-
 ctus sui multiplicauit altaria, iuxta vbeta-
 tem terrae suae, exuberavit simulachris.
 2 * Diuisum est cor eorum, nunc inten-
 bunt. Ipse confringet simulachra eorum,
 depopulabitur aras eorum.
 3 * Quia nunc dicent, Non est rex nobis.
 Non enim timemus Dominum. Et rex
 quid faciet nobis?
 4 * Loquimini verba visionis inutilis, &
 ferietis foedus cum mendacio, & germi-
 nabit quasi amaritudo iudicium super sul-
 5 cos agri. * Vaccae Bethauen coluerunt
 B habitatores Samariae. Quia luxit super ei
 populus eius, & auditui eius super eum ex-
 ultauerunt in gloria eius, quia migravit
 6 ab eo. * Siquidem & ipse in Assur
 delatus est munus regi vltori. Confusio
 7 Ephraim capiet, & confundetur Israel in
 voluntate sua. * Transire fecit Samaria
 regem suum quasi spumam super faciem
 8 aquae. * Et dispergentur excelsa idoli pec-
 catum Israel. Lappa & tribulus ascendet su-
 per aras eorum. Et dicent montibus, Ope-
 rite nos: & collibus, Cadite super nos.

תרגום יונתן

* כי אם יגדלו את בניהם ושכלתים מאדם
 כי גם אוי להם בשורי מהם:
 * אפרים כאשר ראיתי לצור שתולה בנוה
 ואפרים להוציא אל חורג בניו:
 * תן להם יהוה מה תתן תן להם רחם
 משכיל ושדים צמקים:
 * כל רעתם בגלגל כי שם שנאתים על רע
 מעלליהם מביתי אגרשם לא אוסף אהבתם
 כל שריהם סוררים:
 * הבה אפרים שרשם יבש פרי בלוי יעשון
 גם כי ילדון והמתי מחמדי בטנם:
 * ומאסם אלהי כי לא שמעו לו ויהיו נדריים
 בגוים:

* נפץ בוקק ישראל פרי ישורו לו כרב לפריו
 הרבה למזבחור בטובל ארצו הטיבו מצבור:
 * חלק לבם עתה יאשמו הוא יערף מזבחותם
 ישדד מצבותם:
 * כי עתה יאמרו אין מלך לנו כי לא יראנו
 את יהוה והמלך מה יעשה לנו:
 * דברו דברים אלוה שוא כרת ברית ופרח
 כראש משפט על תלמי שדי:
 * לעגלות בירת און יגורו שכן שמרון כי אבל
 עליו עמו וכמרו עליו יגילו על כבודו כי גלגל
 ממנו: גם אותו לאשור יוכל מנחה למלך
 ירב בשנה אפרים יקח ויכוש ישראל מעצתו:
 * נדמה שמרון מלכה בקצף על פני מים:
 * וגשמו במות און חטאת ישראל קוץ ודרדר
 יעלה על מזבחותם ואמרו להרים בסונו
 ולגבעות נפלו עלינו:

* כי אם יגדלו את בניהם ושכלתים מאדם
 כי גם אוי להם בשורי מהם:
 * אפרים כאשר ראיתי לצור שתולה בנוה
 ואפרים להוציא אל חורג בניו:
 * תן להם יהוה מה תתן תן להם רחם
 משכיל ושדים צמקים:
 * כל רעתם בגלגל כי שם שנאתים על רע
 מעלליהם מביתי אגרשם לא אוסף אהבתם
 כל שריהם סוררים:
 * הבה אפרים שרשם יבש פרי בלוי יעשון
 גם כי ילדון והמתי מחמדי בטנם:
 * ומאסם אלהי כי לא שמעו לו ויהיו נדריים
 בגוים:

* Quia si & nutrierint filios suos, sine filiis
erunt in hominibus; quia & vā eis est, caro mea
ex eis. * Ephraim, sicut vidi in captionem præ-
buit filios suos, ut educeret ad interfectionem
filios suos. * Da eis Domine. quid dabis eis?
da eis vuluam sine filiis, & vbera arentia.

* Omnes nequitie eorum in Galgalis, quia
ibi odi eos, propter malitias adinventionum eo-
rum, de domo mea eijciam eos, & nō addam ut
diligam eos, omnes principes eorū inobedientes.

* Doluit Ephraim, radices suas arefecit, fru-
ctum nequaquam ultra feret; quia si genuerint,
interficiam desiderabilia uteri eorum.

* Repellet eos Deus, quia non audierunt eū,
& erunt vagi in gentibus.

CAP. X.

Vitis frondosa Israel, fructus eius abun-
dans secundum multitudinem fructuum
suorum, multiplicauit altaria iuxta bona terre
eorum, edificauit titulos. * Diuisit corda sua,
nunc peribunt, ipse suffodiet altaria eorum, af-
figentur tituli eorum. * Quia nunc dicent,
Non est rex nobis, quia non timuimus Domi-
num, quia rex quid faciet nobis;

* Loquens verba, occasiones mendaces, di-
spinet testamentum: orietur sicut gramen iudi-
cium super desertum agri.

* Apud vitulum domus iniquitatis mora-
buntur qui habitant Samariam, quia luxit po-
pulus eius super eum sicut irritauerunt illum:
gaudebunt super gloriam eius, quia translata
est ab eo.

* Et ipsum in Assyrios ligantes attulerunt
munera regi Farib, in domo Ephraim suscipiet:
confundetur Israel in consilio suo.

* Proiecit Samaria regem suum sicut cre-
miam super faciem aque.

* Et auferentur altaria iniquitatis, peccata
Israel: spine & tribuli ascendent super altaria
eorum, & dicent montibus, Operite nos: &
collibus, Cadite super nos.

12 * διότι ἐὰν καὶ ἐκτρέψωσιν τὰ τέκνα αὐτῶν ἀτεκνω-
θήσονται ἐν ἀνθρώποις, διότι καὶ αὐτοῖς ἐστὶν ἡ σὰρξ καὶ
13 ἔξ αὐτῶν * ἐφραίμ, ὃν τρέπον ἰδὼν εἰς θῆρην παρέση-
σεν τὰ τέκνα αὐτῶν, ὥστε ἀγαγεῖν εἰς ἀποκνῆσιν τὰ τέ-
14 κνα αὐτῶν. * δὸς αὐτοῖς κύριε, τί δώσεις αὐτοῖς; δὸς
αὐτοῖς μήτραν ἀτεκνοῦσαν καὶ μαστοὺς ξηρὰς.

15 * πᾶσαι αἱ κακίαι αὐτῶν, ἐν γαλγάλοις, ὅτι ἐκεῖ ἐ-
μίσησα αὐτούς· διὰ τὰς κακίας τῶν ἐπιληδευμάτων αὐ-
τῶν, ἐκ τοῦ οἴκου ἐκβαλῶ αὐτούς, καὶ ἐμὴ παροῦσα τοῦ
ἀγαπήσαι αὐτούς· πάντες οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἀπει-
16 θουῶντες. * ἐπόνεσον ἐφραίμ· τὰς ρίζας αὐτῶν ἐξήρανεν,
καρπὸν οὐκ ἔτι μὴ ἐνέγκη· διότι ἐδὴ χυθήσονται ἀποκτε-
νῶν τὰ ἐπιθυμήματα τῆς κοιλίας αὐτῶν.

17 * ἀπὸ (ἐ) αὐτῶν ὁ θεός, ὅτι οὐκ εἰσήκουσαν αὐτῶν, καὶ
ἐν) πλανηταὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

Ι.

1 * Ἀμπελος δικληματώσα ἰσραὴλ· ὁ καρπὸς αὐτῆς
δύσινος καὶ τὸ πλῆθος τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπλήθυνε τὰ
θύσιας καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς αὐτῶν· ὠκοδόμησεν
2 σήλας. * ἐμέρισεν καρδίας αὐτῶν, νύμφα ἀφανισθήσεται,
αὐτὸς κατασκάψει τὰ θύσιας αὐτῶν, καταπαρή-
3 θυσιν αἱ σήλαι αὐτῶν. * διότι νῦν ἐρῶσιν, ἐκ ἔστιν βασιλὺς
ἡμῖν· ὅτι οὐκ ἐφοβήθημεν τὸν κύριον, ὅτι βασιλὺς τί
4 ποιήσει ἡμῖν; * λαλῶν ῥήματα, παροφάσεις ψευδεῖς·
διαθή(ε) διαθήκην, διατελεῖ ὡς ἄγροσις κείμα ἐπὶ
5 ἐρήμου ἀγροῦ. * ὡς τὰ μόχθῳ τοῦ οἴκου ὧν παροική-
θουσιν οἱ κατακοιῶντες σαμαρίας· ὅτι ἐπείθουσιν ὁ λαὸς
αὐτῶν ἐπ' αὐτὸν καθότι παρεπικράναν αὐτὸν, ἐπιχαιροῦν-
ται ἐπὶ τῷ δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἀπωκίωθη ἀπ' αὐτῶν.

6 * καὶ αὐτὸν εἰς ἀστυεῖς δέσαντες ἀπήνεγκαν ἐξείνα
τὸ βασιλεῖα ἐξίβ, ἐν δόματι ἐφραίμ δέξ(ε)· αἰχμωθή-
(ε) ἰσραὴλ ἐν τῇ βουλῇ αὐτῶν.

7 * ἀπέβαλε σαμαρεία βασιλεῖα αὐτῆς ὡς φρύγανον
8 ἐπὶ πρὸς ὥπον ὕδατος. * (ε) ἐξαρθήσεται βωμοὶ ὧν ἀμαρ-
τήματα ἔσονται ἰσραὴλ· ἀκαθαί καὶ τείβοιοι ἀναθήσονται ἐπὶ
τὰ θύσιας αὐτῶν· καὶ ἐρῶσιν τοῖς ὄρεσι καλύψατε
ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς πέσετε ἐφ' ἡμᾶς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Nam etiam si enutrierint filios suos, orbabo eos ne in viros euadant; quia etiam vā eis cum sustulero maiestatem meam ab eis. " Donec
certus Israel opere compleuit legē, par erat Tyro in prosperitate sua atque abundantia: peccauerunt qui de domo Ephraim, maculando cultui
idolorum filios suos. " Da eis Domine retributionem operum suorum, tribue eis vuluam orbantem & vbera arentia. " Omnes illo-
rum nequitie manifestae fuerunt coram me in Galgal, nam ibi execratus sum eos; propter malitiam operum suorum de domo sanctuarij mei
eijciam eos, nec addam illos amore prosequi cum omnes principes eorum sint rebelles. " Domus Israel similis est arbori cuius radix
vredine petcussa est deorsum, & siccatur folium eius sursum; fructū nō faciet: etiam si educauerint filios, interficiam viscera ipsorum pulchri-
tudinem. " Reprobat eos Deus meus, quia non attentionem praeberunt verbo eius, atque erronei erunt inter populos.

CAP. X.

Vitis vastata est Israel quae erat plantata cum exequeretur legem: fructus operum ipsorum eis in causa fuere ut exularent: quando auxi eis
prouentum, multiplicauerunt cultum altaribus suis: quando adduxi bonum terrae eorum, benefecerunt statuis suis. " Diuisum est cor
eorum a lege, nunc delinquent, mox adducam aduersus eos inimicum qui subuertat cacumen altarium eorum, & deuastet eorum statuas.
" Nunc enim dicent, Non est rex nobis, quippe non timuimus a facie Domini: & rex quid facturus est nobis? " Loquuntur verba vio-
lenta, iurant in vanum, frustra feriunt foedus: nunc adducam contra ipsos quasi capita serpentum maleficorum, iudicium mendaciorum
suorum, super terminos agrorum. " Propterea quod venerati sunt vitulos in Bethel, ascendet contra eos rex cum exercitu suo, & in trans-
migrationem ducet eos, tollent ab eis vitulum Samariae, iam enim luxit propter eum populus eius, & cultores ipsius, qui propter ipsum
exultabant, ob gloriam eius, recessit enim ab eis. " Ipsum quoque in Assur deferent munus regi qui veniet punitum eos. Propheta dic eis,
Confusionem qui de domo Ephraim, accipiet, & confunderetur domus Israel a consultationibus consilij sui. " Confusa est Samaria cum
rege suo, quasi spuma in superficie aquarum. " Atque desolabitur excelsa Bethel. Peccata domus Israel fuerunt eis in causa ut exularent: spine
& tribuli conscendent super aras eorum. Nunc adducam super eos tribulationem, ut perinde sint ac si montes operiant eos, & colles cadant
super eos.

* מימי הנבִיעָה חטאת ישראל שם עמדו לא
 תשיגם בנבִיעָה מלחמה על בני עלוה:
 * באותי ואסרם ואספּו עליהם עמים באסרם
 לשתי עינתם:
 * ואפרים עגלה מלמדה אהבתי לדוש ואני
 עברתי על טוב צוארה ארכיב אפרים יחרוש
 יהודה ישדר לו יעקב:
 * וזעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד גירו
 לכם גיר וערו לדרוש את יהודה עד יבוא
 ויורה צדק לכם:
 * חרשתם רשע עולתה קצרתם אבלתם פרי
 כחש כי בטחת בדרכך ברב גבוריך:
 * וקאם שאון בעמיק וכל מבצריך יושד בשד
 שלמן בית ארבאל ביום מלחמה אם על
 בנים רטשו:
 * ככה עשה לכם בית אל מפני רעת רעתכם
 יא
 * בשחר נדמה נדמה מלך ישראל: * כי נער
 ישראל ואהבהו ומצרים קראתי לבני:
 * קראו להם בן הלכו מפניהם לבעלים
 יזבחו ולפסלים יקטרו:
 * ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועתי
 ולא ידעו כי רפאתים:
 * בחבלי ארם אמשכם בעבתור אהבה
 ואהיר להם כמרימי על על לחיהם ואט
 אליו אוכיל:
 * לא ישוב אל ארץ מצרים ואשור הוא מלכו
 כי מאנו לשוב:
 * וחללו חרב בעריו וכלתו בדיו ואכלו
 ממועצותיהם:

* Ex diebus Gabaa peccavit Israel. Ii-
 steterunt. Non comprehendet eos in Ga-
 baa praelium super filios iniquitatis.
 * Iuxta desiderium meum corripiam eos.
 Congregabuntur super eos populi cum cor-
 ripientur propter duas iniquitates suas.
 * Ephraim vitula docta diligere tri-
 ram & ego transiui super pulchritudinem
 colli eius. Ascendam super Ephraim. Ar-
 dabit Iudas, confringet sibi fulcos Iacob.
 * Seminate vobis in iustitia, & metite
 in ore misericordiae, innouate vobis no-
 uale. Tempus autem requirendi Domi-
 num, cum venerit qui docebit vos ius-
 tiam.
 * Araftis impietatem, iniquitatem me-
 fuistis, comedistis frugem mendacii. Quia
 confisus es in vijs tuis, & in multitudi-
 ne fortium tuorum.
 * Consurget tumultus in populo tuo, &
 omnes munitiones tuae vastabuntur, sicut
 vastatus est Salmana à domo eius qui vi-
 dicauit Baal, in die praelij matre superfi-
 lios allifa.
 * Sic fecit vobis Bethel à facie malitia
 nequitiarum vestrarum.

CAP. XI.

A Sicut manè transit, pertransit rex Israel.
 * Quia puer Israel & dilexi eum, & ex
 1 Aegypto vocavi filium meum.
 2 Vocauerunt eos sicut abierunt à facie
 eorum, Baalim immolabant, & simulacris
 sacrificabant.
 3 Et ego quasi nutricius Ephraim porta-
 B ban eos in brachijs meis, & nescierunt
 quod curarem eos.
 4 In funiculis Adam traham eos in vin-
 culis charitatis. Et ero eis quasi exaltans
 iugum super maxillas eorum, & declinavi
 ad eum vt vesceretur.
 5 Non reuertetur in terram Aegypti, &
 Affur ipse rex eius, quoniam noluerunt
 conuerti.
 6 Coepit gladius in ciuitatibus eius, &
 C consumet electos eius, & comedet capita
 eorum.

תרגום יונתן

* מימי הנבִיעָה חטאת ישראל שם עמדו לא
 תשיגם בנבִיעָה מלחמה על בני עלוה:
 * באותי ואסרם ואספּו עליהם עמים באסרם
 לשתי עינתם:
 * ואפרים עגלה מלמדה אהבתי לדוש ואני
 עברתי על טוב צוארה ארכיב אפרים יחרוש
 יהודה ישדר לו יעקב:
 * וזעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד גירו
 לכם גיר וערו לדרוש את יהודה עד יבוא
 ויורה צדק לכם:
 * חרשתם רשע עולתה קצרתם אבלתם פרי
 כחש כי בטחת בדרכך ברב גבוריך:
 * וקאם שאון בעמיק וכל מבצריך יושד בשד
 שלמן בית ארבאל ביום מלחמה אם על
 בנים רטשו:
 * ככה עשה לכם בית אל מפני רעת רעתכם
 יא
 * בשחר נדמה נדמה מלך ישראל: * כי נער
 ישראל ואהבהו ומצרים קראתי לבני:
 * קראו להם בן הלכו מפניהם לבעלים
 יזבחו ולפסלים יקטרו:
 * ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועתי
 ולא ידעו כי רפאתים:
 * בחבלי ארם אמשכם בעבתור אהבה
 ואהיר להם כמרימי על על לחיהם ואט
 אליו אוכיל:
 * לא ישוב אל ארץ מצרים ואשור הוא מלכו
 כי מאנו לשוב:
 * וחללו חרב בעריו וכלתו בדיו ואכלו
 ממועצותיהם:

* Ex quo colles, peccauit Israel: ibi stetit. non 9
comprehendat eos in colle bellum: super filios
iniquitatis

* Venit ut corriperet eos, & congregabun- 10
tur populi super illos cum correpti fuerint i-
psi in diabibus iniquitatibus suis.

* Ephraim vitula docta diligere contentio- 11
nem, ego autem veniam super pulchritudinem
colli eius, superponam Ephraim, & reticebo Ju-
dam: irroboretur sibi Jacob.

* Seminate vobis in iustitia, vindemiate 12
fructum vite: illuminate vobis lumen scientiæ,
querite Dominum, donec veniant vobis fru-
ges iustitiæ.

* Quid tacuistis impietates & iniquitates 13
eius? vindemiastis, comedistis fructum menda-
cem, quia sperasti in curribus tuis, in multitu-
dine fortitudinis tue.

* Et consurget perditio in populo tuo, & o- 14
mnia murata tua peribunt. sicut princeps Sal-
mana de domo Hieroboam in diebus belli, ma-
trem super filios alliserunt.

* Sic faciam vobis domus Israel à facie ma- 15
lurum vestrorum.

CAP. XI.

Mane proiectus es rex Israel.

* Quia paruulus Israel, & ego dilexi 1
tum, & ex Aegypto vocavi filios eius.

* Sicut vocavi eos, ita abierunt à facie mea. 2
ipsi Baal immolabant, & idolis adolebant.

* Et ego colligaui Ephraim, suscepi eum super 3
brachium: non cognouerunt quia sanaui eos.

* In corruptione hominis extendi eos in vin- 4
culis charitatis meæ. & ero illis quasi dans ala-
pam homini super maxillas eius: & respiciam
ad eum praeualens ei.

* Habitauit Ephraim in Aegypto, & Af- 5
sur ipse rex eius: quia non voluit conuerti.

* Et infirmatus est gladius in ciuitatibus 6
eius, & requieuit in manibus illius: & come-
dent de cogitationibus suis.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.
* A diebus Gabaa peccastis, o qui de domo Israel: ibi steterunt, prauaricati sunt in verbum meum præficiendo super se regem, nec
eum digni habitati sunt quibus permaneret regnum in Gabaa: illuc inuaserunt eos bellatores qui ut patres cum filiis occiderent, ascende-
runt. In verbo meo adduxi super eos correptiones, & congregaui aduersum eos populos: & dominium exercuerunt in eos in modum
quo ligantur iuga bouum ad duos sulcos. * Cæsus Israel similis est
vinulæ quam arare docent, & non discit; dilexit in voluntate animæ suæ ambulare: at ego liberaui vos à seruitute Aegyptiorum: abstuli iu-
gam durum à ceruicibus vestris, collocaui domum Israeliticam in fortitudine terræ Amorrhæorum qui subiugati sunt coram eis, hæredita-
tem feci domum Iuda possessionem pro qua iuraueram patri eorum Jacob. * Domus Israel agite vobis opera bona, ambulate per
viam iustitiæ, stabiliite vobis doctrinam legis: ecce omni tempore prophetæ dicunt vobis, Recipite vos ad timorem Domini: nunc enim
reuelabitur & adferet vobis iustitiam. * Machinati estis rapinam, impietatem commistis, recepistis retributionem operum vestro-
rum, etenim cõfusus es in viis tuis propter multitudinem fortium tuorum. * Nihilominus consurget tumultus in populo tuo, & omnes
arces tuæ vastabuntur, sicut vastatur pacificus per insidias in die belli: mater super filios occisa est. * Talium causa fuerunt vobis peccata,
quæ parastis in Bethel propter improbitatem operum vestrorum: confusus est porro & probro affectus est rex Israel.

CAP. XI.

Quando puer erat Israel, diligebam eum, & ex Aegypto vocavi eos filios. * Misi prophetas meos ut erudirent eos, sed ipsi illorum
conspectum refugerunt idolis sacrificantes, & simulachris adolentes aromata. * Atque ego per angelum missum à facie mea deduxi
Israel per congruam viam, & portaui eos ferme in brachiis, licet nescirent à facie mea misericordiam super ipsos extare. * Sicuti moris est
trahi filios dilectos, traxi eos fortitudine charitatis: fuitque Verbum meum sicut agricola bonus qui allenat humerum bouum & frena rela-
xat in maxillis eorum: adhucque etiamnum in deserto degentibus multa suppeditaui eis bona, quibus vescerentur. * Non reuertentur
in terram Aegypti, sed Assur dominabitur eis, quoniam renuerunt conuerti. * Et versabitur gladius in ciuitatibus eius, & concidet for-
tes eius, & consumet proceres eius à consultationibus consilij eorum.

7 * ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראו יחד
לא ירומם :

8 * איך אתנך אפרים אמנך ישראל איך אתנך
בארמון אשימך בצבאים נהפך עלי לבי יחד
נכמרו נחומי :

9 * לא אעשה חרון אפי לא אשוב לשחת אפרים
כי גאל אנכי ולא איש בקרבך קדוש ולא אבוא
בעיר : * אחרי יהוה ילכו בארצה ישאג כי הוא
ישאג ויחרדו בנים מים :

11 * יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור
והושבתים על בתיחם נאם יהוה :
12 * סבבני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל
ויחודה עד רד עם אל ועם קדושים נאמן :

יב

1 * אפרים רעה רוח ודרך קדים כל היום
כזב ושר ירכה ובריר עם אשור יכרתו ושמן
למצרים יוכל :

2 * וריב ליהוה עם יהודה ולפקד על יעקב
בדרךיו כמעלליו ישיב לו :

3 * בבטן עקב ארץ אחיו ובאזנו שררה ארץ
אלהים :

4 * וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו בית
אל ימצאנו וישם ידבר עמנו :

5 * ויהוה אלהי הצבאות יהודה זכרו :

6 * ואתה באלהיך תשוב חסד ומשפט שמרוקנה
אל אלהיך תמיד : * כנען בידו מאזני מרמה

8 * לעשק אהב : * ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי
און לי כל יגיעי לא ימצאו לי עון אשר חטא :

9 * ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים עד אושיבך
באהלים כימי מועד :

7 * Et populus meus pendebit ad reditum
meum. Iugum autē imponetur eis simul,
quod non auferetur. * Quomodo dabo
Ephraim, protegam te Israel? Quomodo
dabo te sicut Adama, ponā te ut Seboim?
Conuersum est in me cor meum, patitur
conturbata est plenitudo mea. * Non fi-
ciam furorem irae meae. non conuertar ut
D disperdam Ephraim, quia Deus ego & nō
homo. In medio tui sanctus & non ingre-
diar ciuitatem. * Post Dñm ambulabunt.
10 Quasi leo rugiet, quia ipse rugiet & formi-
dabunt filij maris. * Et auolabunt quasi
11 auis ex Aegypto, & quasi columba de terra
Assyriorum, & collocabo eos in domibus
12 suis, dicit Dominus. * Circumdedit me
Ephraim in negatione, & in dolo domus
Israel. Iudas autē testis descendit cum Deo
& cum sanctis fidelibus.

CAP. XII.

1 Ephraim pascit vctum & sequitur zifi.
A Tota die mendaciū & vastitatem mul-
tiplicat, & foedus cū Assyriis iniit, & oclum
in Aegyptum ferebat.
2 * Iudicium ergo Domini cum Iuda, &
visitatio super Iacob. Iuxta vias eius & iux-
ta adinventiones eius reddet ei.
3 * In vtero supplantauit fratrem suum, &
B in fortitudine sua directus est cum angelo.
4 * Et inualuit ad angelum & confortatus
est. Fleuit & rogauit eum, in Bethel inu-
nit eum, & ibi locutus est nobiscum.
5 * Et Dominus Deus exercituum Domi-
nus memoriale eius.
6 * Et tu ad Deum tuum conuerteris. Mi-
sericordiam & iudicium custodi, & spera
in Deo tuo semper.
7 * Chanaan in manu eius statera dolosa
calumniam dilexit.
8 * Et dixit Ephraim, Veruntamen diues
effectus sum, inueni idolum mihi. Omnes
C labores mei non inuenient mihi iniquita-
tem quam peccaui.
9 * Et ego Dominus Deus tuus ex terra
Aegypti. Adhuc federe te faciam in taber-
naculis, sicut in diebus festiuitatis.

תרגום יונתן

7 * ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראו יחד
לא ירומם : * איכרן אמסרנך אפרים אשיענך ישראל
לא אעבד תקוף רגזי ולא יהוב
8 * איך אתנך אפרים אמנך ישראל איך אתנך
בארמון אשימך בצבאים נהפך עלי לבי יחד
נכמרו נחומי : * בחר פלחנא דיי ויהוה יתכן מימרה בארץ ומכלי ארי הוא יכלי ויחפנשון גלותא ממערבא
9 * לא אעשה חרון אפי לא אשוב לשחת אפרים
כי גאל אנכי ולא איש בקרבך קדוש ולא אבוא
בעיר : * אחרי יהוה ילכו בארצה ישאג כי הוא
ישאג ויחרדו בנים מים : * אסגין קדמי בכדבין דבית אפרים ובגבלין דבית ישראל ודבית יהודה הון מתקפין בפלחנא
11 * יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור
והושבתים על בתיחם נאם יהוה : * יב
12 * סבבני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל
ויחודה עד רד עם אל ועם קדושים נאמן : * יב
1 * אפרים רעה רוח ודרך קדים כל היום
כזב ושר ירכה ובריר עם אשור יכרתו ושמן
למצרים יוכל : * נביא אסר להון הלא יעקב אבוכון
2 * וריב ליהוה עם יהודה ולפקד על יעקב
בדרךיו כמעלליו ישיב לו : * ואתרכרב עם מלאכא
3 * בבטן עקב ארץ אחיו ובאזנו שררה ארץ
אלהים : * נביא אסר להון חוא יי אלהי צבאות דאחגלי על אברהם יצחק ויעקב וכמא דאסיר על ידי משה ויי
4 * וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו בית
אל ימצאנו וישם ידבר עמנו : * נביא אסר להון חוא יי אלהי צבאות דאחגלי על אברהם יצחק ויעקב וכמא דאסיר על ידי משה ויי
5 * ויהוה אלהי הצבאות יהודה זכרו : * ואמר דבית אפרים ברם עתנא אשכחנא אנם לנא נביא אסר להון כל עתרכון לא יתקנים לכון ביום
6 * ואתה באלהיך תשוב חסד ומשפט שמרוקנה
אל אלהיך תמיד : * כנען בידו מאזני מרמה
7 * לעשק אהב : * ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי
און לי כל יגיעי לא ימצאו לי עון אשר חטא : * ואמר דבית אפרים ברם עתנא אשכחנא אנם לנא נביא אסר להון כל עתרכון לא יתקנים לכון ביום
8 * ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים עד אושיבך
באהלים כימי מועד : * ואמר דבית אפרים ברם עתנא אשכחנא אנם לנא נביא אסר להון כל עתרכון לא יתקנים לכון ביום
9 * ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים עד אושיבך
באהלים כימי מועד : * ואמר דבית אפרים ברם עתנא אשכחנא אנם לנא נביא אסר להון כל עתרכון לא יתקנים לכון ביום

⁷ Et populus eius suspensus ex incolatu suo: ⁷ Deus super honorata eius irascetur, & non exaltabit eos.

⁸ Quid tibi faciam Ephraim? protegam te Israel, quid tibi faciam? sicut Adamam ponam te, & sicut Seboim conuersum est cor meum in idē, conturbata est penitentia mea.

⁹ Non faciam iuxta iram furoris mei, nō derelinquam ut deleatur Ephraim; quoniam Deus ego sum, & non homo in te sanctus: & non ingrediar in ciuitatem.

¹⁰ Post Dominum ambulabo, sicut leo rugiet: quia ipse rugiet & stupebunt filij maris.

¹¹ Et venient quasi aues ex Aegypto, & quasi columba ex terra Assyriorum; & restituant eas in domos suas, dicit Dominus.

¹² Circumdedit me in mendacio Ephraim: & in impietate domus Israel & Judas. Nunc conuenit eos Deus, & Populus sanctus vocabitur Dei.

CAP. XII.

AT Ephraim, malus spiritus persecutus est a sum tota die, inania & vana multiplicauit: & testamentū cum Assyrijs pepigit, & oleum in Aegypto mercabatur. ² Et iudicium Domino cum Iuda, ut ulciscatur Jacob iuxta vias eius: & iuxta adinventiones eius reddet ei. ³ In vtero supplantauit fratrem suum, & in labore suo prauauit ad Deum.

⁴ Et confortatus est cū angelo, & potuit: fleuerunt & deprecati sunt mihi: in domo iniquitatis inuenerunt me, ibi dictum est ad eos. ⁵ At Dominus Deus omnipotēs erit memoriale eius.

⁶ Et tu in Deo tuo conuerteris: misericordiā & iudicium custodi, & appropinqua ad Deum tuum semper. ⁷ Chanaan in manu eius statuta iniquitatis opprimere per potentiam dilexit.

⁸ Et dixit Ephraim: Veruntamen diues factus sum, inueni requiem mihi. Omnes labores eius non inuenientur ei, propter iniquitates in quibus peccauit. ⁹ Ego autem Dominus Deus tuus eduxi te de terra Aegypti: adhuc habitare faciāte in tabernaculis sicut in die solennitatis.

⁷ καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ὑπερημάνευσεν ἐν τῇ κατωκίᾳ αὐτῶν, καὶ ὁ θεὸς ὑπὲρ τὰ τίμια αὐτῶν θυμωθήσεται καὶ μὴ ὑψώσῃ αὐτούς. ⁸ τί σοι ποιήσω ἐφραΐμ, ὑπερασπίσω σε ἰσραὴλ τί σοι ποιήσω, ὡς ἀδάμαδὸν θέλω αἰσθεῖσθαι καὶ ὡς σεβοὶμ μετεσφράγη ἡ καρδία μου ὑπὲρ τοῦ ἀντὶ διέταραχθῆναι ἡ μετὰ μέλειά μου.

⁹ καὶ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ἐργίαν τοῦ θυμοῦ μου· καὶ μὴ ἐγκαταλείπω τὸν ἱσραὴλ φθιῶν τὸν ἐφραΐμ, διότι ὁ θεὸς ἐγὼ εἰμι καὶ ὁκ δυνάτωπος ἐν θεῷ ἁγίῳ, καὶ ὁκ εἰσελθῆναι εἰς πόλιν.

¹⁰ ὅπισθεν κυρίως πορεύομαι, ὡς λέων ἐρδύζεται, ὅτε αὐτὸς ἐρδύξεται καὶ ἐκστήσονται οἱ θάλασσης.

¹¹ καὶ ἔξουσιν ὡς ὄρνεα ἐξ αἰγύπτου, καὶ ὡς περὶ σφραγίδος ἐν γῆς ἀσσυρίων· καὶ ἀποκαταστήσω αὐτούς εἰς οἴκους αὐτῶν, λέγει κύριος. ¹² ἐκκύλωσέν με ἐν ψεύδει ἐφραΐμ, ἐν ἀσεβείᾳ οἶκός ἰσραὴλ ἐξέδρας· νῦν ἐγὼ αὐτούς ὁ θεός, ἐλὰός ἁγίος κληθήσεται τοῦ θεοῦ.

ιβ.

¹ Ὁ δὲ ἐφραΐμ, πονηρὸν πνῆμα ἐδίωξεν καὶ σὺν ὅλῳ τῇ ἡμέρᾳ, κενὰ ἐμάταια ἐπλήθυνεν, ἐδιαθήκην μὲν ἀσσυρίων διέθετο, ἐλαιὸν εἰς αἰγύπτου ἐνεπορεύετο.

² καὶ κρείσσει τὸν κύριον πρὸς ἰσραὴλ, τοῦ ἐκδικῆσαι τὸν ἰσραὴλ κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν· καὶ κατὰ τὰ ὑπερημάνευσεν αὐτῶν. ³ ἐν τῇ κοιλάδι ἐπὶ ἐξέτισεν τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν, καὶ ἐν κόπῳ αὐτῶν ἵχυσεν πρὸς θεόν.

⁴ ἐκτύπησεν μὲν ἀγγέλου, καὶ ἐδυνάστη· ἐκλαυσαν, ἐξεδέθησάν μοι, ἐν τῷ οἴκῳ ὡν δίδόν με, ἐκείνη ἀλάλησεν πρὸς αὐτούς. ⁵ ὁ δὲ κύριος ὁ θεός παντοκράτωρ ἔσται μνημόσυνον αὐτῶν. ⁶ καὶ σὺ ἐν θεῷ σου ἐπιστρέψῃς· ἔλεος ἐκείνου φυλάσσει, ἐγγίξει πρὸς θεόν σου διαπαντός.

⁷ χανανὸν ἐν χειρὶ αὐτῶν ζυγὸς ἀδικίας καταδυναστεύειν ἠγάπησεν.

⁸ καὶ εἶπεν ἐφραΐμ, πλὴν πεπλάτηκα, ὄρεκα ἀναψυχῆς ἐμαυτῷ πούτε; ⁹ πόνοι αὐτῶν ἐκ δυνάστευσεν αὐτῶν διὰ ἀδικίας ἐν αἰσὶ ἡμαρτων.

¹⁰ ἐγὼ δὲ κύριος ὁ θεός σου ἀνῆλθόν σε ἐν γῆς αἰγύπτου, ἔτι κατωκίᾳ σε ἐν σκηναῖς καὶ τὸς ἐν ἡμέρᾳ ἐορτῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Populus autem meus hæsit se conuertere ad legem meam, sed in infirmitatem grauem incurrent simul, non ambulabunt erecta statura. ² Quomodo tradam te Ephraim? exterminabo te Israel: quomodo dispergā te sicut Adamā? ponam te velut Seboim, obuiam sit mihi verbum pacti mei: simul conuoluta est cōmiseratio patrum vestrorum. ³ Non exequar iram furoris mei, nec conuertetur verbum meum cauēsi disperdendæ domus Israel, siquidem Deus egocūm sim, verbum meum in æternū permanet, nec sunt opera mea qualia filiorum carnis, qui morantur in terra: sic decreui in verbo meo, nempe ut inter vos sit maiestas mea sancta: certē non permutabo amplius Ierusalem pro alia ciuitate. ⁴ Post cultum Domini ambulabunt, & Verbum eius sicut leo erit qui rugit, statim enim ac rugiet, congregabuntur exules ab Occidente. ⁵ Sicut auis quæ apertē venit, sic venient qui in exilium acti fuerunt in terram Aegypti: & sicut columba quæ reuertitur ad columbare suum, sic redibunt qui deportati sunt in terrā Assur: sanē reducam eos in pace ad domos suas, & Verbum meum aderit in patrociniū eorū, ait Dominus. ⁶ Multiplicauerunt coram me mendacia, prognati domus Ephraim; & dolos, orti de familia Israel: proles vero domus Iuda validi fuerunt in cultu Domini, donec exulauit populus Dei de terra sua, & illi qui venerationem exhibuerunt coram me in domo sanctuarij, vocantur Populus sanctus, in eo quodd fuerunt stabiles.

CAP. XII.

¹ Domus Israel comparantur ei qui seminat ventum, & metit turbinem tota die: mendacia & prædam multiplicat, & fœdus cū Assur stabuerunt, & munera in Aegyptum deferunt. ² Et iudicium est coram Domino cum domo Iuda, ut animaduertat in Iahacob iuxta vias suas, & secundum opera sua recta reddat ei. ³ Propheta dic eis: Nonne de Iahacob patre vestro, antequam natus esset, prædictum est, quod maior euaderet fratre suo, & fortitudine sua præualuit Angelo? ⁴ Præualuit quidem Angelo & superauit, fleuit & deprecatus est eum: in Bethel reuelatus est ei, ibique nobiscum loquetur. ⁵ Propheta dic eis: Ipse est Dominus Deus exercituum, qui apparuit Abrahamo, Isaac & Iacob; & sicut traditum est per manus Moysis, Dñs memoriale eius erit in generatione & generationē. ⁶ Tu autem in cultu Domini Dei tui confortaberis: misericordiam & iudicium custodi, & præstolare redemptionem Dei tui iugiter. ⁷ Ne sitis sicut mercatores, in quorum manibus sunt bilances dolois, rapinæ studentes. ⁸ Et dixerunt qui de domo Ephraim, Vtique locupletati sumus, hæsti sumus nobis rapinam. ⁹ Propheta dic eis: Omnes diuitiæ vestræ non permansuræ sunt vobis in die retributionis peccatorum. ¹⁰ Et ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti adhuc habitare te faciā in tabernaculis sicut in diebus antiquis.

² Et loquar ad prophetas, & ego visiones multiplicavi, & in manu prophetarum assimilatus sum. ³ Si non Galgala est, nunquid falsi erant in Galgala, principes immolantes, & altaria eorum quasi testudines super desertum agri. ⁴ Et recessit Jacob in campum Syriae, & servavit Israel in vxore, & in vxore custodivit.

⁵ Et in propheta eduxit Dominus Israel de Aegypto, & in propheta seruatus est.

⁶ Et ad iracundiam prouocauit me Ephraim in amaritudinibus suis, & sanguis eius super eum effundetur: opprobrium illi retribuet Dñs.

CAP. XIII.

Iuxta verbum Ephraim, iustificationes accipit ipse in Israel; & posuit Baal, & mortuus est. ² Et nunc apposuit ut peccaret, & fecerunt sibi conflabilia ex argento suo, secundum imaginem idolorum opera artificum conflata eis: ipsi dicunt, Immolate homines, vituli defecerunt.

³ Idcirco erunt quasi nubes matutinae, & sicut ros matutinus pertransiens, & sicut pulvis exsufflatus ab area; & sicut vapor à locustis.

⁴ Ego autem Dominus Deus tuus ego eduxi te de terra Aegypti, & Deum præter me non cognosces, & Saluator non est absque me.

⁵ Ego pascens te in solitudine in terra inhabitabili. ⁶ Secundum pascua sua; & repleti sunt in saturitate, & exaltata sunt corda eorum propter hæc obliui sunt mei.

⁷ Et ero eis quasi panthera & sicut pardus, per viam Assyriorum.

⁸ Occurram eis sicut vrsa indigens cibo, & dirumpam conclusionem cordis eorum, & derubabunt eos ibi catuli sylvarum, bestiae agri dirumpent eos.

⁹ Corruptioni tue Israel quis auxiliabitur?

¹⁰ Vbi rex tuus? stet & saluum faciat te in castris urbibus tuis, & iudicet te quem dixisti, Da mihi regem & principem.

¹¹ Et dedi tibi regem in ira mea, & habui in furore meo.

¹² Congregatio iniquitatis Ephraim, absconditum peccatum eius.

¹ Ἐλαλήσω πρὸς τοὺς προφῆτας· Ἐγὼ δὲ ὁρίσεις ἐπλήθυνα ἐν χειρὶ προφητῶν ὁμοιωθῶν.

² εἰ μὴ γαλγάλα ἐστίν, ἀλλὰ ἔψευδεις ἦσαν ἐν γαλγάλ ἄρχοντες θυσιάζοντες καὶ τὰ θυσιάσματα αὐτῶν ὡς χελῶναι ἐπὶ χέρσιν ἀγροῦ. ³ καὶ διέχωρησέν ἰακώβ εἰς πεδίον συρίας, καὶ ἐδούλωσεν ἰσραὴλ ἐν γυναικί· καὶ ἐν γυναικὶ ἐφυλάξατο. ⁴ Ἐν προφήτῃ δούγα γινύμιος τὸν ἰσραὴλ ἔξαιγύπτου, καὶ ἐν προφήτῃ διεφυλάχθη.

⁵ καὶ παρώρισέν με ἐφραίμ ἐν τοῖς πταπικραμοῖς αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἐκχυθήσεται· ὁνειδισμὸν αὐτῷ δώταποδώσει κύριος.

13.

¹ Κατὰ τὸν λόγον ἐφραίμ, δικαιοματὰ ἔλαβεν αὐτὸς ἐν ἰσραὴλ· ἔθετο τῇ βααλ, καὶ ἀπέθανεν.

² καὶ νῦν προσέθετο τοῦ αἵματος θύειν· καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς χωνδύματα ἐκ ἔργου αὐτῶν, κατ' εἰκόνα εἰδώλων ἔργα τεκτόνων συγκεχωιδυμένα, αὐτοῖς· αὐτοὶ λέγουσιν, θύσατε δι' ἑαυτῶν, μόχοι ἐκλελοίπασιν.

³ διὰ τοῦτο ἔσονται ὡς νεφέλη πρωΐνῃ, ὡς δρόθος ὀθρινῇ διερχομένη, ὡς αἶχνη ἀποφυσωμένη ἀφ' ἄλωνος, καὶ ὡς αἵμις ἀπὸ ἀκρίδων.

⁴ ἐγὼ δὲ κύριος ὁ θεός σου ἐγὼ δούγα γόν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ θεὸν πλὴν ἐμοῦ ἐγνώστη, καὶ σώζων σὸς ἐστὶν πάρεξ ἐμοῦ. ⁵ ἐγὼ δὲ ποιμαίνων σε ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν γῇ αἰοικήτῳ· καὶ τὰς νομάς αὐτῶν, ἔνεπλήθησαν εἰς πλησμονὴν, καὶ ὑψώθησαν αἱ καρδίαι αὐτῶν, ἐνεκα τούτων ἐπελάθοντό μου.

⁶ καὶ ἔβην αὐτοῖς ὡς πρῶτη καὶ ὡς πέρδαλις, καὶ τὴν ὁδὸν ἀσσυρίων.

⁷ σταντήσω αὐτοῖς ὡς ἄρκος ἀπορρυμένη, ὡς διαρρήξω συγκλησμένον καρδίας αὐτῶν· ὡς καταφάσονται αὐτοῖς ἐκεῖ σκύμνοι δρυμνῇ, θηρία ἀγροῦ διασπάσει αὐτούς.

⁸ τῇ διαθορᾷ σου ἰσραὴλ τίς βοηθήσει; ποῦ βασιλεὺς σου; στήτω, ὡς διασωσάτω σε ἐν πάσαις ταῖς πόλεσίν σου, ὡς κενάτω σε ὁ ἐπίπας, δός μοι βασιλέα ὡς ἄρχοντα.

⁹ καὶ ἔδωκά σοι βασιλέα ἐν ὀργῇ μου, καὶ ἔχον ἐν ταῖς θυμῶ μου.

¹⁰ συναγωγὴ ἀδικίας ἐφραίμ, ἐγκεκρυμμένη αἵμαρτία αὐτοῦ.

¹¹ σταντήσω αὐτοῖς ὡς πρῶτη καὶ ὡς πέρδαλις, καὶ τὴν ὁδὸν ἀσσυρίων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Atque ego locutus sum cum prophetis, & ipse prophetias multiplicavi, atque per manum prophetarum misi.

Propheta dic eis: Nonne Iahacob pater vester abiit ad agros Syriae, & servavit Israel pro vxore, & pro vxore custodivit.

Quin etiam quando descenderunt patres vestri in Aegyptum, prophetam legauit Dominus qui ascendere fecit Israel de Aegypto, ac per manus prophetae seruatus est.

Ad iracundiam prouocant progeniti domus Ephraim, peccare adiacentes, & delictum sanguinis iusti quem effudit, in eum recidet, & opprobrium ipsius reddet ei dominus suus.

Ac nunc addunt peccare, & fabricati sunt sibi conflabile de argento suo ad similitudinem suam: simulachra opus artificum vniuersa sunt: quibus ipsi dicunt: Pseudoprophetae sacra celebrant operi manuum hominis, boues immolant vitulis.

Ideo erunt sicut nubes matutina, & sicut ros qui cito deficit, sicut stipula quam exufflat ventus de area, denique sicut fumus de fumario.

Ego vero sum Dominus Deus tuus qui ascendere te feci de terra Aegypti: Deum itaque præter me non agnosces, nec est saluator nisi ego.

Ego tribui vobis necessaria in deserto, in terra in qua desiderabatis omnia.

Quando enutriui eos, saturitate sunt oppleti, & eleuatum est cor eorum, ob idque missum cultum meum fecerunt.

Quapropter fuit Verbum meum eis quasi leana, & velut pardus qui insidiatur prope viam.

Occurrit Verbum meum eis quasi vrsa orbata: & confregi impietatem cordis eorum, & occidi eos ibi in modum catulorum leonum: sicut bestia dentata quæ dilacerat consumpsi eos.

Cum vos deprenatis opera vestra o domus Israel, dominantur in vos populi: sed quoties conuersi estis ad legem meam, Verbum meum fuit vobis præsidium.

Vbi est nunc rex tuus ut saluet te in omnibus urbibus tuis? & iudices tui, de quibus dixisti, Constitue super me regem & principem.

Constitui super te regem in furore meo, iamque abstuli in ira mea.

Reposita sunt peccata Ephraim, seruata sunt ut pœnis multæm vniuersa eorum scelera.

¹³ Dolores quasi parturientis venient ei, iste filius tuus sapiens, quia nunc non sustinebit in contritione filiorum.

¹⁴ De manu inferni liberabo eos, de morte redimam illos: ubi causa tua mors? ubi aculeus tuus inferne? consolatio abscondita est ab oculis meis. ¹⁵ Quia ipse inter fratres diuidet, adducet ventum vrentem Dominus ex deserto super eos; siccabit venas eius, desolabit fontes illius, iste arefaciet terram eius; & omnia vasa desiderabilia.

CAP. XIII.

Disperdetur Samaria, quoniam restitit contra Deum suum: in gladio cadent, & latrantes eorum elidentur, & in utero habentes ex eis disrumpentur.

² Convertere Israel ad Dominum Deum tuum, quia infirmatus es in iniquitatibus tuis.

³ Tollite vobiscum sermones, reuertimini ad Dominum, dicite ei: ut nō tollatis iniquitatem, & assumatis bona, & reddamus fructum laborum nostrorum.

⁴ Et Assur non saluabit nos, super equum nō ascendemus, nequaquam ultra dicemus Dij nostri operibus manuum nostrarum, qui in te miserum pupilli. ⁵ Sanabo habitationes eorum, deligam eos manifeste, quia auerti iram meā ab eis. ⁶ Ero quasi ros Israel: florebit ut lilium, & mittet radices suas, quasi Libanus.

⁷ Fiant rami eius, & erit quasi oliua frutifera, & odor illius quasi Libani.

⁸ Converteretur & sedebunt sub umbra eius; & vident, & confortabuntur frumento, & furebunt quasi vinea: memoriale eius quasi vinum Libani. ⁹ Ephraim quid ultra & idoli? ego humiliabo eum, & ego confortabo illum, ego sicut iuniperus cooperiens ex me fructus tuus inuentus est.

¹⁰ Quis sapiens & intelliget hæc? & intelligens & cognoscet ea? quia recte via Domini, & iusti ambulabunt in eis; at impij infirmabuntur in eis.

¹³ ὡδίνες ὡσεὶ τικτῶσης ἤξουσιν αὐτῷ. ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ φρένιμος, διότι νῦν ἐμὴ ὑπόστασις ἐν σωτηρίᾳ τέκνων.

¹⁴ ἐν χειρὶ αἵματος ῥύθμαι αὐτὸς ἐν θανάτῳ λυτῶμαι αὐτὸς. ποῦ ἡ δίκη τοῦ θανάτου; ποῦ τὸ κέντρον τοῦ αἵματος; ὡς ἀκλήσις κέντυπται ἐξ ὀφθαλμοῦ μου.

¹⁵ διότι αὐτὸς ἀναμέλῃ ἀδελφῶν διασελεῖ, ἐπάξει δὲ ἄλλον καὶ σῶνα κύριος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπ' αὐτὸς, θάλασσαν νεῖ τὰς φλέβας αὐτῶν, ἐξερημώσει τὰς πηγὰς αὐτῶν. ἔσται κατὰ ξηρανεῖ τὴν γῆν αὐτῶν, & πάντα τὰ σκύνη τὰ ἐπιθυμητά. ἰδὲ.

¹ Ἀφανισθή(ε) σαμάρεια, ὅτι ἀντέστη πρὸς θεὸν αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ πεθόν), & τὰ ὑποτίθια αὐτῶν ἐδαφισθή(ε), & αἱ ἐν γαστρὶ ἔχουσαι αὐτῶν διαρραγή(ον).

² ἐπιστρέφῃ ἰσραὴλ πρὸς κύριον τὸν ὁν τοῦ, διότι ἠσθένησας ἐν ταῖς ἀδικίαις τοῦ.

³ λάβετε μεθ' ἐαυτῶν λόγους, ἐπιστρέφῃτε πρὸς κύριον, εἴπατε αὐτῷ, ὅπως μὴ λάβῃτε ἀδικίαν, καὶ λάβῃτε ἀγαθὰ, & αὐτὰ ποδώσωμεν καρπὸν χειλέων ἡμῶν.

⁴ καὶ ἀσπὲρ μὴ σῶσῃ ἡμᾶς, ἐφ' ἵππον οὐκ ἀνάβησόμεθα, οὐκ ἔτι ἐμὴ εἴπωμεν θεοὶ ἡμῶν τοῖς ἐργοῖς τῶν χειρῶν ἡμῶν, ὅς ἐν τοῖς ἐλεῖς ὀρφανόν.

⁵ ἰσθμαι τὰς κατωκίας αὐτῶν, ἀγαπήσω αὐτὸς ὁμολογημένως, ὅτι ἀπέστρεψα ὀργὴν μου ἀπ' αὐτῶν.

⁶ ἔσμαι ὡς δρόσος τῷ ἰσραὴλ. ἀνθήσει ὡς κρίνον καὶ βαλεῖ τὰς ρίζας αὐτῶν ὡς ὁ λίβανος,

⁷ πορεύ(ον)ται κλάδοι αὐτῶν, καὶ ἔσται ὡς ἐλαῖα κατὰ καρπὸν καὶ ἡ ὁσφρασία αὐτῶν ὡς λίβανος.

⁸ ἐπιστρέψουσιν, & καποῦν) ὑπὸ τῷ σκέπῳ αὐτῶν ζήν(ον)ται καὶ σπυροῦν(ον)ται σίτω καὶ ἔξαιθή(ον)σιν ὡς ἄμπελος τὸ μνημόσυον αὐτῶν ὡς οἶνος λίβανος.

⁹ ἐφραὴμ τί ἔτι καὶ εἰδώλοισι; ἐγὼ ταπεινώσω αὐτὸν καὶ ἐγὼ καλιχύσω αὐτὸν, ἐγὼ ὡς ἀρκυθὸς πυκάζουσα ἐξ ἐμοῦ ὁ καρπὸς τοῦ δῖρέθῃ.

¹⁰ τίς τοῦτος καὶ σωθή(ον)ται ταῦτα; καὶ συνετὸς, καὶ ἐπιγνώσε(ον)ται αὐτὰ; ἐπεὶ διθείαι ὁδοὶ τοῦ κυρίου, καὶ δίκαιοι πορεύ(ον)ται ἐν αὐταῖς. ὁ δὲ ἀσεβεῖς ἀδενή(ον)σιν ἐν αὐταῖς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Tribulatio atque perturbatio inuadent eos sicut dolores parientis: ipse autem filius est qui grandior factus haud sapuit quod timorem mei cognosceret; nunc adducam contra eum coarctationem tanquam mulieris quæ affidet fellæ parturientium, nec virtus suppetit ei parienti. Domum Israel à cæde redemi & ab exterminio delente erui eos: mox erit Verbum meum contra eos in necem, & Verbum meum ad disperdendum: & eò quod transgressi sunt legem meam, tollam maiestatem meam ab eis. Quia ipsi vocati sunt filij & multiplicauerunt opera corrupta, nunc adducam in eos regem fortem, sicut ventum vrentem in verbo Domini qui de via deserti ascendet, & destruet domus thesaurorum illorum, & desolabit ciuitatem regni eorum; ipse diripiet cellaria, omnia vasa desiderabilia. CAP. XIII.

Reuertere Israel ad timorem Domini Dei tui, quia corruisti in flagitio tuo. Afferte vobiscum verba confessionis, & conuertimini ad religionem Domini: dicite coram eo, Propè est coram te ut dimittas delicta, & suscipias nos utique quasi bonos, & sint eloquia laborum nostrorum penes te accepta, tanquam boues in beneplacitum super altari tuo. Reges Assyrij haud saluabunt nos, nec in equorum ascensoribus confidentiam reponemus: nec ultra dicemus Deum nostrum operibus manuum nostrarum, eò quod à te miserum sit patrum nostrorum, quando erant in Ægypto pupillorum instar. Acceptabo eos in conuersione sua: ignoscam peccatis eorum, & eorum miserebor cum conuersi fuerint liberali animo, auersus est enim furor meus ab eis. Erit Verbum meum sicut ros Israeli, splendebunt sicut lilium, & habitabunt in robore terræ suæ sicut arbor Libani quæ diffundit suam propaginem. Accrescent filijs ac filiabus, & erit splendor eorum sicut splendor candelabri sanctitatis, & odor eorum velut odor incensi aromatum. Congregabuntur de medio captiuitatis sue, habitabunt in vmbra Christi sui, & viuent mortui, accrescetque bonum in terra, nec non erit memoriale bonitatis eorum fructificans & indeficiens iuxta ac memoria clangoris tubarum super vino veteri, quod libari solet in domo sanctuarij. Dicent prognati domus Israel, Quid ad nos attinet ultra seruire idolis? ego in verbo meo suscipiam orationem Israel atque miserebor ipsius in verbo meo, efficiam illum sicut abietem pulchram, quia à me remissio ob pœnitentiam illorum inuenietur. Quis sapiens, ut consideret ista? prudens, & ipsa percipiet equidem rectæ sunt viæ Domini, & iusti qui incedunt per eas, ob ipsasmet vita viuent sempiterna. Impij verò tradentur gehennæ, eò quod non ambulauerunt per illas.

PROLOGVS IN IOEL

PROPHETAM.

SANCtus Ioel apud Hebræos post Osee ponitur. Et sicut ibi sub nomine Ephraim ad decem tribus cōfertur vaticinium; quæ vel Samaria vel Israel sæpe memorantur, sic in hunc prophetam omne quod dicitur, ad tribum Iuda & ad Hierusalem pertinere credendum est, & nullam omnino Israelis, id est decem tribuum in hoc fieri mentionem. Tempora quoque quibus prophetauit, eadem debemus accipere quæ in Osee legimus, in diebus Csiè, Jonathan, & Achaz, & Ezechia, regum Iuda, & in diebus Hieroboam filij Ioas regis Israel. Porro factum esse sermonē Domini ad meritum eius refertur cui fit, non ad conditionem eius qui fieri dicitur, vñ alibi legimus. Dominus factus est mihi in salutem. Auditus enim in scripturis sanctis nō est iste qui ad aures sonat, sed qui in corde percipitur, iuxta illud quod Dominus loquitur: Qui habet aures audiendi audiat. Quod autem dicitur Hebraicè Haazinu; Græce Enotifaste, Latinè sonat auribus percipite, proprie non aure sed corde percipitur. Qui senes sunt & cælestes audiunt spiritualiter. qui autem habitant in terra appellanturque terreni, auribus percipiunt. Vbicunque autem hæc duo verba iuncta ponuntur, non ad simplicem tantum verborum sonum, sed ad reconditam quoque dictorum intelligentiam pertinere intelligendum est. In Genesi Lamech loquitur ad vxores suas Ada & Sella: Audite verba mea vxores Lamech, auribus percipite sermones meos. Quia virum occidi in vulnus meum, & iuuenem in liuorem meum. Et Esaias: Audite cæli & auribus percipe terra.

ALIVS PROLOGVS

IN EVNDEM.

N hoc Propheta idcirco nec reges, nec tempora sunt pernotata, quia eisdem temporibus ac regibus quibus Osee prophetauerat, & ipse prophetauit. Ex tribus igitur generibus Rhetorum hæc sumuntur principia, & tres sunt argumentorum partes, ex quibus incipere solet omnis Orator. Aut enim dociles, aut beneuolos, aut attentos auditores debet efficere. Hic ergo Propheta à magnitudine cladis sumens principium, eosque qui audituri erant volens ad poenitentiam prouocare, reddit attentos, admirans futurum malum, vt considerantes venturæ cladis asperitatem, ocius arriperet poenitentiam. Ioel interpretatur incipiens, aut Domini descensus. Phatuel verò aut latitudo, aut ostium Dei. Tropologicè hoc est, quòd qui ostium Dei & scientiam habuerit apertam, rectè incipit prophetare.

ARGVMENTVM IN EVNDEM.

IOEL filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam, & post reuersionem prioris populi effusum iri spiritum sanctum super seruos Dei & ancillas, id est, super centum viginti credentes homines, & effusum iri in cœnaculo Syon. Qui centum viginti ab vno vsque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Psalterio mysticè continentur.

IOEL.

CAP. I.

Verbum Domini quod factum est
ad Joel filium Bathuel.

¹ Audite hæc senes, & auribus
percipite omnes habitâtes terram,
si facta sunt talia in diebus vestris, aut in die-
bus patrum vestrorum.

² Super hæc filiis vestris narrate, & filij
vestri filijs suis, & filij eorum in generationem
alteram.

³ Residua eruce comedit locusta, & residua
locusta comedit bruchus, & residua bruchi co-
medit rubigo.

⁴ Et respiscite qui ebrij estis ex vino vestro,
plorate et plangite omnes qui bibitis vinum in
ebrietatem, quia ablatum est de ore vestro.

⁵ Quia gens ascendit super terram meam for-
tis & innumerabilis: dentes eius dentes leonis,
& molares eius ut catuli leonis.

⁶ Posuit vineam meam in dissipationem, et
ficus meas in confractiorem: scrutans scrutatus
est eam & eradicavit, dealbavit ramos eius.

⁷ Plange ad me super virginem præcinctam
cincto super virum suum virgineum.

⁸ Ablatum est sacrificium & libatio de do-
mo Domini: lugete sacerdotes ministri Domini.

⁹ Quoniam desolati sunt campi: lugeat terra,
quoniam afflictum est triticum: aruit vinum,
imminutum est oleum.

¹⁰ Aruerunt agricolæ: lugete possessiones pro fru-
mento & hordeo, quia periit vindemia ex agro.

¹¹ Vineæ aruit, & ficus imminuta sunt: ma-
lum granatum & palma & malum & omnia
ligna agri arefacta sunt, quoniam confuderunt
gaudium filij hominum.

¹² Accingimini, & plangite, sacerdotes la-
mentamini qui ministratis altari, ingredimini
dormite in saccis ministrantes Deo: quia defecit
de domo Dei vestri sacrificium & libatio.

¹³ Sanctificate ieiunium, predicate curatione:
congregate seniores omnes habitantes terram, in
domum Domini Dei vestri, & clamate ad Do-
minum vehementer.

ΙΩΗΛ.

κεφ. α'.

Λόγος κυρίου ὃς ἐγγήθη πρὸς ἰωὴλ τὸν τοῦ
βαθὴλ. ¹ ἀκούσατε ταῦτα & πρὸς ὑ-
περ αὐτῶν, τῶν τέκνων ὑμῶν διηγήσαδε, καὶ τὰ
τέκνα ὑμῶν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς γε-
νεὰ ἑτέραν. ² τὰ κατάλοιπα τῆς ἀμπέλης κατέφαγον ἡ
ἀκρίαι, καὶ τὰ κατάλοιπα τῆς ἀκρίδος κατέφαγον ὁ βρο-
χὸς, & τὰ κατάλοιπα τῆς βροχῆς κατέφαγον ἡ ἐρυσίβη.

³ καὶ ἐκνήψατε & μεθύοντες ἐξ οἴκου αὐτῶν, κλαύσα-
τε & θρηνήσατε πάντες & πίνοντες τὸν οἶνον εἰς μέθην,
⁴ ὅτι ἐξῆλθεν ἐκ στόματος ὑμῶν. ⁵ ὅτι ἐθνὸς ἀνέβη ἐπὶ
τὴν γῆν μου ἰσχυρὸν καὶ ἀναείρητόν. & ὀδόντες αὐτῶν
ὀδόντες λέοντος, καὶ αἱ μύλαι αὐτῶν ὡς σκύμνου.

⁶ ἔθετο τὴν ἀμπελὸν μου εἰς ἀφανισμόν, καὶ τὰς συ-
κὰς μου εἰς κλασμόν· ἐρδυνῶν ἐξηρδύνησεν αὐτὴν & ἐξε-
είλωσεν, ἐλδύκανεν τὰ κλήματα αὐτῆς.

⁷ θρηνήθη πρὸς με ὑπὲρ παρθένον περικλυμένην
σάκκον ἐπὶ τὴν ἄνδρα αὐτῆς τὴν παρθενικόν.

⁸ ἐξῆρ' θυσία καὶ σπονδὴ ἐξ οἴκου κυρίου· πενθεῖτε ἱε-
ρεῖς & λειτουργοὶ τοῦ κυρίου.

⁹ ὅτι ἐταλαιπωρήθησαν πεδία· πενθεῖτω ἡ γῆ, ὅτι ἐτα-
λαιπωρήθη σῖτος· ἐξηράνθη ὁ οἶνος, ὠλιγόθη ἔλαιον.

¹⁰ ἐξηράνθησαν γεωργοί· θρηνεῖτε κτήματα ὑπὲρ πυ-
ρεθῶν καὶ κελλῆς, ὅτι ἀπόλωλεν τρυγητὶς ἐξ ἀγροῦ.

¹¹ ἡ ἀμπελος ἐξηράνθη, καὶ αἱ συκαὶ ὠλιγόθησαν· ῥοαὶ
καὶ φοῖνιξ, & μῆλον, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐξη-
ράνθη, ὅτι ἡ χύμα χαρὸν ὑπὸ ἀνθρώπων.

¹² περικλυμένησαδε καὶ κόπτεσθε, οἱ ἱερεῖς θρηνεῖτε οἱ λει-
τουργοῦντες θυσιαστηρίῳ, εἰσελθετε, ὑπνώσατε ἐν σάκ-
κοις λειτουργοῦντες θεῷ· ὅτι ἀπέχρηκεν ἐξ οἴκου θεοῦ ὑμῶν
θυσία καὶ σπονδή.

¹³ ἀγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θρησκείαν· συναγά-
γετε πρεσβυτέρους πάντας οἱ κατεχοῦντες τὴν γῆν, εἰς
οἶκον κυρίου θεοῦ ὑμῶν, καὶ κεκραῖσατε πρὸς κύριον
ἐν τενέῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN IOEL PROPHETAM,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX

Chaldaeis exemplaribus correctâ, opera B. Aria Montani.

CAP. I.

Verbum prophetiae à facie Domini quod factum est ad Joel filium Pathuel. ¹ Audite hoc senes, & auribus percipite omnes in-
colæ terræ, num tale fuerit in diebus vestris, aut diebus maiorum vestrorum. ² De ipso filijs vestris narrate & filij vestri filijs suis,
filij demum eorum generationi alij. ³ Residuū eruce comedit locusta; & residuū locustæ corrasit bruchus; atq; reliquias bruchi cōsum-
psit rubigo. ⁴ Expergiscimini ebrij, flete & vlulate omnes potatores vini causa vini meri, quoniā vetitū est ori vestro. ⁵ Etenim
populus ascendit super terram meam fortis & innumerus: dentes eius, dentes sunt leonis, & molares eius quales catuli leonum.
⁶ Posuit fructus vinearum populi mei in vastitatem, & ficus eorum in exhalationem animæ decorticando decorticavit, atque proiecit:
ubi facti sunt tami eius. ⁷ Cæcus Israel agite lamentum, veluti virgo quæ accingitur sacco plangendi gratia super viro adolescentiæ suæ.
⁸ Cessauerunt oblationes atque libamina de domo sanctuarij Domini: eiularunt sacerdotes ministrantes in domo sanctuarij Domini.
⁹ Vastati sunt agri, desolata est terra, quoniam consumptum est frumentum, aruerunt vites, defluerunt oliuæ. ¹⁰ Pudore suffundimini
agricolæ, vlulate cultores vinearum propter triticum & hordeum, perijt enim messis agri. ¹¹ Vites aruerunt, & ficus decidere, malaque
granata, similiter palmæ, mali, atque vniuersæ arbores agri exaruerunt: profectio desijt gaudium à filiis hominum. ¹² Accingite vos &
plangite, sacerdotes vlulate qui ministerio fungimini super altari: ingredimini, excubate in saccis qui ministratis corā Deo meo, siquidem
prohibita sunt à domo sanctuarij Dei vestri oblationes ac libamina. ¹³ Decernite ieiunium, conuocate cætum, congregate senes omnes
habitantes terræ, & introite in domum sanctuarij Domini Dei vestri, atque precemini coram Domino.

15 * אֵחָה לַיּוֹם כִּי קָרֹב יוֹם יְהוָה וְכֶשֶׁד מִשְׁדֵּי יָבוֹא׃
 16 * הֲלֹא נִגְדַּר עֵינֵינוּ אֶכֶל נִכְרַת מִבֵּית אֱלֹהֵינוּ
 שִׁמְחָה וְגִיל׃
 17 * עָבְשׁוּ פִרְדּוֹת תַּחַת מִגְרַפְתֵּיהֶם נִשְׁמוּ אֲצִרוֹת
 נִהְרְסוּ מִמִּגְדָּרוֹת כִּי הִבִּישׁ דָּגָן׃
 18 * מֵה־נֶּאֱנַחְרוּ בְּהִמָּוֶה נִבְכּוּ עֲדָרֵי בָקָר כִּי אֵין
 מִרְעָה לָהֶם גַּם־עֲדָרֵי הָצֹאן נִאֲשָׁמוּ׃
 19 * אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא כִּי־אֵשׁ אֶכְלֶה נְאוֹת מִדְבָּר
 וְלִהְבֵּה לַהֲטֶה כָּל־עֵצֵי הַשָּׂדֶה׃
 20 * גַּם־בְּהֵמוֹת שָׂדֶה תַעֲרוֹג אֵלֶיךָ כִּי יִבְשׁוּ אַפִּיקֵי
 מַיִם וְאֵשׁ אֶכְלֶה נְאוֹת הַמִּדְבָּר׃

ב

1 * תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן וְהִרְעִיזוּ בְּהַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַּיִם׃
 כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי־בָא יוֹם־יְהוָה כִּי קָרֹב׃
 2 * יוֹם חֹשֶׁךְ וָאֶפְלָה יוֹם עָנָן וְעָרְפָל כִּשְׁחַר פֶּרֶשׁ
 עַל־הַהָרִים עֶסְרֵב וְעֵצוֹם כִּמְהוּ לֹא נִהְיָה־מִן־
 הָעוֹלָם וְאַחֲרָיו לֹא יוֹסֵף עַד־שְׁנֵי דוֹר וָדוֹר׃
 3 * לִפְנֵי אֶכְלֹה־אֵשׁ וְאַחֲרָיו תִּלְהַט לַהֲבֵה כִּנָּן
 עָרֵן הָאָרֶץ לִפְנֵי וְאַחֲרָיו מִדְּבַר שִׁמְמָה וְגַם־
 פְּלִיטָה לֹא־תִיטֶה לוֹ׃
 4 * כִּמְרָאֵר־סוּסִים מְרָאֵרוּ וּכְפָרְשִׁים בָּן
 יְרוּצוֹן׃
 5 * כְּקוֹל מְרַכְבּוֹרַת עַל־רֹאשֵׁי הַהָרִים יִרְקְדוּן
 כְּקוֹל לַהֲבֵה אֵשׁ אֶכְלֹה־קֶשׁ כְּעֵם עֵצוֹם עָרוֹן
 מִלְחָמָה׃
 6 * מִפְּנֵי יַחֲלוּ עַמִּים כָּל־פָּנִים קִבְּצוּ פֶּאֶרֶוֹ׃
 7 * כְּגִבּוֹרִים יְרוּצוֹן כְּאֲנָשֵׁי מִלְחָמָה יַעֲלוּ חוֹמָה
 וְאִישׁ בְּדַרְכּוֹ יִלְכֹן וְלֹא יַעֲבֹטוֹן אַרְחוֹתָם׃
 8 * וְאִישׁ גִּבּוֹר לֹא יִדְחֶקֶן גִּבּוֹר בְּמַסְלָתוֹ יִלְכֹן
 וּבְעֵד הַשִּׁלַּח יִפְּלוּ לֹא יִבָּצְעוּ׃

15 * A, a, a, diei, quia propè est dies Domini
 & quasi vastitas à potente veniet. * Non
 D quid non coram oculis vestris alimenta
 rierunt de domo Dei nostri, lætitia & exul-
 tatio? * Computruerunt iumenta in ster-
 core suo, demolita sunt horrea, dissipata
 sunt apothecæ, quoniam cõfusus est mu-
 ticum. * Quid ingemuit animal, mori-
 runt greges armenti? Quia non est pascua
 eis. Sed & greges pecorum disperierunt.
 19 * Ad te Domine clamabo, quia ignis co-
 medit speciosa deserti, & flamma succen-
 dit omnia ligna regionis.
 20 * Sed & bestix agri quasi area sitiens in-
 brem suspexerunt ad te, quoniam exar-
 runt fontes aquarum, & ignis deuorauit
 speciosa deserti.

CAP. II.

1 * CAnite tuba in Sion, vlulate in monte
 sancto meo. Conturbentur omnes ha-
 bitatores terræ, quia venit dies Domini,
 2 quia propè est * Dies tenebrarum & ca-
 liginis, dies nubis & turbinis. Quasi man-
 expansum super montes populus multus
 & fortis. Similis ei non fuit à principio, &
 post eum non erit vsque in annos gener-
 tionis & generationis.
 3 * Ante faciem eius ignis vorans, & post
 eum exurens flamma. Quasi hortus volu-
 ptatis terra coram eo, & post eum solitudo
 deserti, neque est qui effugiat eum.
 4 * Quasi aspectus equorum aspectus co-
 rum, quasi equites sic current.
 5 * Sicut sonitus quadrigarum super ca-
 pita montium exilient, sicut sonitus flam-
 mæ ignis deuorantis stipulam, velut po-
 pulus fortis præparatus ad prælium.
 6 * A facie eius cruciabantur populi, car-
 nes vultus redigentur in ollam.
 7 * Sicut fortes current, quasi viri bella-
 tores ascendent murum. Viri in vijs suis
 gradientur, & non declinabunt à seminis
 suis. * Vnusquisque fratrem suum deo
 coartabit, singuli in calle suo ambulabunt.
 C Sed & per fenestras cadent, & non demo-
 lientur.

תרגום יונתן

16 * תא עד דאנחנא חזן עבדא
 17 * אהמסיו גרבי חמר חחות מגופתהון צדיו אוצריא אתפגרו אוסגנא ארי סף עבדא
 19 * קדמך יי אנא מצלי ארי קדום
 20 * אף חיות ברא מסבא קדמך ארי יבשו פעירי מנא וקדום
 ב
 1 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 2 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 3 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 4 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 5 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 6 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 7 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 8 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 9 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 10 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 11 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 12 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 13 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 14 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 15 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 16 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 17 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 18 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 19 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב
 20 * יוסן גרם יוסא ארי קריב יוסא דעחיד למיתו מן קדם יי ארי קריב

¹ Hei mihi, hei mihi, hei mihi in diem, quoniam iuxta dies Domini, & quasi miseria de miseria veniet. ² Nonne ante oculos vestros ¹⁶ alimenta? sublata sunt de domo Dei vestri lætitia & gaudium. ³ Saltauerunt vitule in præsepibus suis: dissipati sunt thesauri, suffossa sunt torcularia, quia arefactum est triticum. ⁴ Quid reponemus nobis? fleuerunt armenta bouum, quia non erant pascua eis, & greges eorum disperierunt. ⁵ Ad te Domine clamabo, quoniam ignis consumpsit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna agri. ⁶ Et iumenta campi suspexerunt ad te, quoniam arefacte sunt emissiones aquarum, & ignis deuorauit speciosa deserti.

CAP. II.

Canite tuba in Sion, prædicate in monte sancto meo, & conturbentur omnes habitantes terram, quoniam adest dies Domini, quoniam iuxta ² Dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & nebule: sicut manè fundetur super montes populus multus & fortis; similis ei non fuit à seculo, & post eum non erit usque ad annos generationis generationum. ³ Ante eum ignis consumens, & post eum succensa flamma, sicut paradisus voluptatis terra ante faciem eius, & posteriora illius sicut campi desolationis, & saluatus non erit ei. ⁴ Sicut visio equorum aspectus eorum, & sicut equites sic persequentur. ⁵ Sicut vox quadrigarum super vertices montium exilient, & sicut vox flamma ignis deuorantis stipulam, & sicut populus multus, & fortis preparatus ad prælium. ⁶ A facie eius conterentur populi, omnis vultus sicut adustio olle. ⁷ Sicut pugnatōres discurrent, & sicut viri bellatores ascendent super muros, & unusquisque in via sua ambulabit, & non declinabunt à semitis suis. ⁸ Et unusquisque à fratre suo non recedet, appaui in armis suis ibunt, in iaculis cadent, & non consumentur.

¹⁵ οἱμοι οἱμοι οἱμοι εἰς ἡμέραν, ὅτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα κυρίου· καὶ ὡς τάλαιπωρία ἐν τάλαιπωρίας ἦξει. ¹⁶ ἔχθι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν βρώματα· ἔξήρθη ἔξ οἴκου θεοῦ ἡμῶν δύφρεσιν ἡ χαρά. ¹⁷ ἐσκίρτησαν δαμάλεις ἐπὶ ταῖς φάτναις αὐτῶν· ἠφάνισαν θησαυροί, κατέσκαψαν ληνοί, ὅτι ἐξηρῶνθη σῖτος. ¹⁸ τί ληποθήσονται αὐτοῖς; ἐκλαυσαν βοὸς κόλια βοῶν, ὅτι ἔχ' ὑπὲρ χεν νομὴ αὐτοῖς· ἐτα ποίμνια τῶν παρθένων ἠφανίσθησαν. ¹⁹ πρὸς σε κύριε βοήθουμαι, ὅτι πῦρ ἀνήλωσεν τὰ ὠρεῖα τῆς ἐρήμου· καὶ φλόξ κατέκαυσεν πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ. ²⁰ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου ἀνέβλεψαν πρὸς σέ, ὅτι ἐξηρῶνθησαν ἀφ' ἐσῆς ὑδάτων, καὶ πῦρ κατέφαγεν τὰ ὠρεῖα τῆς ἐρήμου.

Β.

¹ Σαλπίζατε ἐν σάλπιγι ἐν σιών, κηρύξατε ἐν ὄρει ἀγίῳ μὲν, & σωτῆρα χηθήτωσαν πάντες· καὶ τοικοδόντες τὴν γῆν, ὅτι παρέστι ἡ ἡμέρα κυρίου· ὅτι ἐγγὺς. ² ἡ ἡμέρα σκότους & γνόφου, ἡμέρα νεφέλης, καὶ ὀμίχλης, ὡς ὁ ὄρος θυμῶν (ἐ)πὶ τὰ ὄρη λαὸς πολὺς καὶ ἰσχυρὸς· ὁμοῖος αὐτῷ ἔγενοντο ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ μετ' αὐτῶν ὅσα ἔσται ἕως ἐτῶν χυεῖς χυεῶν. ³ ἔμπεσθαι αὐτὸς πῦρ ἀναλίσκον, & ὀπίσω αὐτὸς ἀπὸ μὲν φλόξ, ὡς ὡσάδειος τευφῆς ἡ γῆ ἔμπεσθαι τοῦ πρὸς ὧπα αὐτὸς, καὶ τὰ ὀπίσω αὐτὸς ὡσεὶ πεδία ἀφανισμοῦ, καὶ ἀνασώζονται οὐδ' ἔσται αὐτῶν. ⁴ ὡς ὅρασις ἰπῶν ἡ ὄψις αὐτῶν· καὶ ὡς ἰπῶες ἔτως κατὰ δῶξον. ⁵ ὡς φωνὴ ἀρμάτων ἐπὶ κορυφαῖς τῶν ὀρέων ἐξαλόν), καὶ ὡς φωνὴ φλογὸς πυρὸς κατεδιούσης καλὰ μὲν, καὶ ὡς λαὸς πολὺς ἐκχυρὸς ὡσαύτως ὁμῶς εἰς πόλεμον. ⁶ ἀπὸ πρὸς ὧπα αὐτὸς σωτὴρ ὁμῶς λαοί, πᾶν πρὸς σῶπον ὡς πρὸς καυμά χύτρας. ⁷ ὡς μαχηταὶ διαδραμόν), καὶ ὡς αἰδρεῖς πολεμισαὶ ἀναβήσονται ἐπὶ τὰ τέχη· ἕκαστος ἐν τῇ ὁδῷ αὐτὸς πορεύσει· ἐμὴ ἐκκλίνωσιν τὰς τρίβους αὐτῶν. ⁸ καὶ ἕκαστος ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτὸς οὐκ ἀφ' ἐξέ, κατὰ βαρυνόμενοι ἐν τοῖς ὅπλοις αὐτῶν πορεύσονται, ἐν τοῖς βέλεσιν πεδύνονται· καὶ ἐμὴ σωτὴρ ὁμῶς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Væ à conspectu diei; prope fit enim dies, qui venturus est à facie Domini, qui sicut vastitas à facie Omnipotentis veniet. ² Ecce adhuc spectantibus nobis frumentum desit, defecit à domo sanctuarij Dei nostrum gaudium & exultatio. ³ Computruerunt dolia vini, sub operculis suis destructa sunt cellaria, diruta sunt horrea, defecit namque frumentum. ⁴ Magnopere ingemiscit animal; coarctantur bouum armenta, quod non sit pascuum eis. greges quoque ouium confecti sunt. ⁵ Coram te Domine ego oro, quia incendium vehemens sicut ignis, disperdidit habitacula deserti, & flamma consumpsit omnes arbores agri. ⁶ Quin etiam bestiae agrestes spectant coram te, quod exsiccati sint riuus aquarum, & aestus fortis sicut ignis consumpsit habitacula deserti.

CAP. II.

Propheta dic; Clangite tuba in Syon, & vociferamini in monte sanctitatis meae: contremiscant omnes habitatores terrae, quia contigit dies qui venturus est à facie Domini, iam inquam instat. ² Dies tenebrarum & caliginis, dies nubilosa atque tenebricosa. Quemadmodum lux matutina quae expanditur super montes, populus multiplex & potens qualis haud fuit vnquam, nec postea redintegabitur in annos generationis atque generationis. ³ Ante eum vorauit ignis, & post eum consumpsit flamma: quasi paradisus voluptatis erat terra coram eo, & post eum, desertum vastitas, sed nec liberatio est impiis in eo. ⁴ Qualis visio equorum, talis eorum aspectus; & sicut equites ita currunt. ⁵ Sicut strepitus quadrigarum super fastigia montium subsiliunt, sicut crepitus flammæ ignis absumentis stipulam sicam: sic populus validus qui nouit acies bellicas. ⁶ Ad aspectum eius contremiscant populi, omnes vultus operientur fuligine, nigri quasi ollæ. ⁷ Sicut fortiores excurrunt, velut viri bellatores conscendunt murum, & vnusquisque via sua graditur, nec morantur in viis suis. ⁸ Atque nullus fratrem suum coarctat, singuli per callem suam procedunt, & ad locum quod missi sunt vadunt & trucidantur; nec recipiunt pecuniam.

9 * בעיר ישקו בחומה ירצון בבתים יעלו בעד
 החלונות יבאו כננב:
 10 * לפניו רגזו ארץ רעשו שמים שמש וירח
 קדרו וכוכבים אספנו נגהם: * ויהיה נתן קולו
 לפני חילו כי רב מאד מהנהו כי עצום עשה דברו
 כי גדול יום יהיה ונורא מאד ומי יכילנו:
 12 * וגם עתה נאם יהוה שבו עדי בכל לבבכם
 ובצום ובכבי ובמספד:
 13 * וקרעו לבבכם ואל כגדיכם ושובו אל-
 יהוה אלהיכם כי חנון ורחום הוא ארך אפים
 ורב חסד ונהם על הרעה:
 14 * מי יודע ישוב ונהם והשאיר אחריו ברכה
 מנחה ונסך ליהוה אלהיכם:
 15 * תקעו שופר בציון קדשו צום קראו עצרה:
 16 * אספו עם קדשו קהל קבצו זקנים אספו
 עוללים ויונקי שדים יצא חתן מחדרו וכלה
 מחפתה: * בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים
 משרתי יהוה ויאמרו חוסה יהוה על-עמך ואל-
 תתן נחלתך לחרפה למשל-בם גוים למח יאמרו
 בעמים איה אלהיהם:
 18 * ויקנא יהוה לארצו ויחמל על-עמו:
 19 * ויען יהוה ויאמר לעמו הנני שלח לכם את-
 הדגן והתירוש והיצהר ושבעתם אתו ולא-אתן
 אתכם עוד חרפה בגוים:
 20 * ואת הצפוני ארחיק מעליכם והדחתיו אל-
 ארץ ציה ושמה ארץ פניו אל-הים הקדמני
 וספו אל-הים האחרון ועלר באשו ותעל
 צהנתו כי הגדיל לעשות:
 21 * אל-תיראי אדמרה גילי ושמחי כי-הגדיל
 יהוה לעשות:

9 * Urbem ingredientur, in muro current
 C domos conscendent, per fenestras intra-
 10 bunt quasi fur. * A facie eius contremuit
 terra, moti sunt caeli. Sol & Luna obtene-
 brati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem
 11 suum. * Et Dominus dedit vocem suam
 ante faciem exercitus sui, quia multa sunt
 nimis castra eius, quia fortia & facientia
 verbum eius. Magnus enim dies Domini
 & terribilis valde. Et quis sustinebit eum?
 12 * Nunc ergo dicit Dominus, Conuer-
 timini ad me in toto corde vestro, in ieiunio,
 13 & in fletu, & in planctu. * Et scindite
 corda vestra & non vestimenta vestra. Et
 conuertimini ad Dñm Deum vestrū, quia
 benignus & misericors est, patiens, & mul-
 ta misericordiae & præstabilis super malitia.
 14 * Quis scit si conuertatur & ignoscat
 D & relinquat post se benedictionem? Satisfi-
 15 cium & libamen Domino Deo vestro.
 16 * Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium,
 17 vocatē coetum. * Cōgregate populos, sanctificate ecclesiam, coadunate senes,
 cōgregate paruulos & fugētes vbera. Egre-
 diatur sponsus de cubili suo, & sponsa de
 18 thalamo suo. * Inter vestibulum & al-
 tare plorabunt sacerdotes ministri Domini,
 & dicent: Parce Domine parce populo tuo,
 & ne des hæreditatem tuam in opprobrium
 19 vt dominantur eis nationes. Quare dicunt in populis, Vbi est Deus co-
 20 rum? * Zelatus est Dominus super terram suam,
 & pepercit populo suo.
 21 * Et respondit Dominus, & dixit populo suo:
 Ecce ego mittam vobis frumentum & vinum,
 & oleum, & replebimini in eis, & non dabo
 22 vos vltra opprobrium in gentibus. * Et cum qui ab Aquilone est,
 procul faciam a vobis, & expellam eum in
 terram inuiam & desertam. faciem eius
 contra mare Orientale, & extremum eius
 vsque ad mare nouissimum. Et ascendet
 foetor eius, & ascendet putredo eius, quia
 23 superbè egit. * Noli timere terra, exulta
 & letare, quoniam magnificauit Dominus
 vt faceret.

תרגום יונתן

9 * בקריתא מדינתא על שירא רחשין בבתיא סלקין מן חרובא עלין כננבא:
 10 * ויני ארים מימרה קדם משריתה ארי סגי לחדא משריתה ארי תקיפין עברי מימרה ארי רב יומא ועמיד
 11 * ואף קען אמר יי חובו לפלחני בכל לבבון ובצומא ובכביחא ובמספדא:
 12 * ויהיה נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מהנהו כי עצום עשה דברו כי גדול יום יהיה ונורא מאד ומי יכילנו:
 13 * וגם עתה נאם יהוה שבו עדי בכל לבבכם ובצום ובכבי ובמספד:
 14 * וקרעו לבבכם ואל כגדיכם ושובו אל-יהוה אלהיכם כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונהם על הרעה:
 15 * מי יודע ישוב ונהם והשאיר אחריו ברכה מנחה ונסך ליהוה אלהיכם:
 16 * תקעו שופר בציון קדשו צום קראו עצרה:
 17 * אספו עם קדשו קהל קבצו זקנים אספו עוללים ויונקי שדים יצא חתן מחדרו וכלה מחפתה:
 18 * בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתי יהוה ויאמרו חוסה יהוה על-עמך ואל-תתן נחלתך לחרפה למשל-בם גוים למח יאמרו בעמים איה אלהיהם:
 19 * ויקנא יהוה לארצו ויחמל על-עמו:
 20 * ויען יהוה ויאמר לעמו הנני שלח לכם את-הדגן והתירוש והיצהר ושבעתם אתו ולא-אתן אתכם עוד חרפה בגוים:
 21 * ואת הצפוני ארחיק מעליכם והדחתיו אל-ארץ ציה ושמה ארץ פניו אל-הים הקדמני וספו אל-הים האחרון ועלר באשו ותעל צהנתו כי הגדיל לעשות:
 22 * אל-תיראי אדמרה גילי ושמחי כי-הגדיל יהוה לעשות:

* Urbem apprehendēt, & super muros dis-
currēt, super domos ascendent, & per fenestras
intrabunt sicut fures. * Ante faciem eius con-
fundetur terra, & commouebitur cælum; Sol
& Luna contenebrabuntur, & stellæ mittent
in occasum lumen suum. * Et Dominus da-
bit vocem suam ante faciem fortitudinis sue:
quia multa sunt nimis castra eius, quoniam for-
tis opera sermonum illius; quia magna dies Do-
mini, magna & illustris nimis, & quis erit suf-
ficiens ei? * Et nunc dicit Dominus, Conuer-
timini ad me de toto corde vestro in ieiunio, &
fletu, & planctu. * Et scindite corda vestra,
& non vestimenta vestra, & conuertimini ad
Dominum Deum vestrum, quia misericors &
misericors est; patiens & multæ misericordie
& penitens super malitiis. * Quis nouit si
reuertetur, & penitebit eum, & dimittet post
se benedictionem & sacrificium, & libamen
Domino Deo vestro? * Clangite tuba in Sion,
sanctificate ieiunium, prædicate curationem.

* Congregate populum, sanctificate ecclesiam,
eligite seniores, congregate paruulos sugentes
ubera, egrediatur sponsus de cubili suo, &
sponsa de thalamo suo.

* Inter crepidinem & altare plorabunt sa-
cerdotes ministrantes Domino, & dicent: Par-
ce Domine populo tuo, & ne des hereditatem
tuam in opprobrium ut dominantur eorum gen-
tes, ut non dicant in nationibus, Vbi est Deus
eorum? * Et zelauit Dominus terram suam,
& percipit populo suo.

* Et respondit Dominus, & dixit populo
suo, Ecce ego mitto vobis frumentum, & vi-
num, & oleum, & implebimini eis: & non da-
bo vos ultra in opprobrium in gentibus.

* Et eum qui ab Aquilone repellam à vobis,
& expellam eum in terram sine aqua, & di-
ferdam faciem eius in mare primum, & poste-
riora eius in mare nouissimum, & ascendet pu-
tredo eius, & ascendet sonitus illius, quoniam
magnificauit opera eius.

* Confide terra, gaude & letare, quia ma-
gnificauit Dominus ut faceret.

9 * τὸ πόλεως ἐπιλήψοντο, & ἐπὶ τῶν τειχέων διαδρα-
μούντο. ἐπὶ ταῖς οἰκίαις ἀναβήσονται, & διὰ τῶν θυρῶν εἰ-
σελεύσονται ὡς κλέπται. * πρὸς προσώπῳ αὐτοῦ συγ-
χυθήσεται ἡ γῆ, & σεισθήσεται ὁ οὐρανός· ἡλιὸς καὶ σελήνη
συσκοταθῶσιν καὶ τὰ ἄστρα δύθουσιν φέγγος αὐτῶν.

11 * καὶ κύριος δώσει φωνὴν αὐτοῦ πρὸς τὸ προσώπῳ δυ-
νάμεως αὐτοῦ· ὅτι πολλὰ ἐστὶν σφόδρα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ,
ὅτι ἰσχυρὰ ἔργα λόγων αὐτοῦ· διότι μεγάλη ἡ ἡμέρα κυ-
ρίου, μέγαν & ἐπιφανῆς σφόδρα, & τίς ἐσθ' ἱκανὸς αὐτῇ;

12 * καὶ νῦν λέγει κύριος, Ἐπιστρέψατε πρὸς με ὅ-
λης τῆς καρδίας ὑμῶν ἐν νηθείᾳ & κλαυθμῷ & κοπετῷ.

13 * καὶ διαρρηξάτε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμά-
τια ὑμῶν, καὶ ἐπιστρέψατε πρὸς κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, ὅτι
ἐλεήμων καὶ οἰκτείρων ἐστίν· μακρόθυμος καὶ πολυέ-
λεως καὶ μετανόων ἐπὶ ταῖς κακίαις.

14 * τίς οἶδεν εἰ ἐπιστρέψει καὶ μετανόησει αὐτόν, & ὑπο-
λείψει ὀπίσω αὐτοῦ βύλογίαν καὶ θυσίαν, & σπονδὴν κυ-
ρίου τῷ θεῷ ὑμῶν; * σαλπίζατε σάλπιγι ἐν σὺν ἀγιά-
σατε νηθείαν· κηρύξατε θρασυτείαν.

16 * συναγάγετε λαόν, ἀγιάσατε ἐκκλησίαν, ἐκλέξατε
πρεσβυτέρους· συναγάγετε νήπια θηλάζοντα μασθῆς;
ὅς ἐστιν ἡ νύμφη ἐν τῷ κοιτῶν αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐν
τῷ πατρὶ αὐτοῦ. * ἀνάμενον τὴν κρηίδος καὶ τὴν θυσα-
στην κλαύοντα ἱερεῖς & λειτουργοὶ κυρίῳ, καὶ
ἐροῦσιν· φείσασθαι κύριε τὸ λαὸν σου· & μὴ δῶς τὴν κληρο-
νομίαν σου εἰς ὄνειδος & κατάρξαι αὐτῶν ἐν τῇ, ὅπως μὴ

18 εἰπωσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ποῦ ἐστὶν ὁ θεὸς αὐτῶν; * & ἐζηλώ-
σεν κύριος τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, καὶ ἐφείσατο τὸ λαὸν αὐτοῦ.

19 * καὶ ἀπεκρίθη κύριος & εἶπεν τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἰδοὺ ἐγὼ
ἐξαποστέλλω ὑμῖν τὸν σίτον & τὸν οἶνον & τὸ ἔλαιον, & ἐμ-
πληθώσετε αὐτῶν, & ἐδώσω ὑμᾶς ὅκ' ἐτι εἰς ὄνειδισμὸν
ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

20 * καὶ τὸν ἀπὸ βορρᾶ ἐκδιώξω ἀφ' ὑμῶν· & ἐξώσω αὐτὸν
εἰς γλῶσσαν θύουδρον, & ἀφανίσω τὸ πρὸς ὄψον αὐτοῦ εἰς τὴν θα-
λάσσαν τὴν πρώτην, & τὰ ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασ-
σαν τὴν ἐσχάτην· & ἀναβήσεται ἡ σὰπρία αὐτοῦ, & ἀνα-
βήσεται ὁ βρόμος αὐτοῦ· ὅτι ἐμεγάλυνεν τὰ ἔργα αὐτοῦ.

21 * θάρσει γῆ, χαῖρε καὶ δὴ φραίνε· ὅτι ἐμεγάλυνεν
κύριος τὸ ποιεῖν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

In ciuitate armati super murum excurrunt, domos scandunt, per fenestras intrant more latronum. Coram eo direpta
est terra, moti sunt cæli, Sol & Luna obtenebrati sunt, stellæ restrinxerunt splendorem suum. Dominus autem leuauit verbum suum
coram exercitu suo, quia copiosus est valde exercitus eius: certè fortes exequutores verbi eius; magnus namque dies qui venturus est à fa-
cie Domini, & terribilis admodum: & quis poterit illum sustinere? Nunc quoque dicit Dominus, Conuertimini ad cultum meum in
toto corde vestro, & in ieiunio ac fletu, planctuque. Et auferte impietatem cordis vestri, & non cum dilaceratione vestimentorum ve-
strorum, atque reuertimini ad cultum Dñi Dei vestri, quippe clemens & misericors est, ipse iram differt & multum benefacit, reuocatque
verbum suum ab inducendo malo. Qui scit penes se esse peccata, abscedat ab eis, & misericordia applicabitur ei: & quicunque præni-
tenciam egerit, dimittentur ei peccata sua, & recipiet benedictiones atque consolationes, eritque eius oratio sicut viri qui offerunt oblationes,
& libamina in æde sanctuarij Domini Dei vestri. Clangite tuba in Sion, indicite ieiunium, conuocate cætum. Congregate popu-
lum, assignate concionem, congregate senes, adducite paruulos & sugentes ubera, egrediatur sponsus de conclauis cubiculi sui, & sponsa de
domo thalami sui. Inter vestibulum & altare ei labunt sacerdotes, qui ministrant coram Domino, & dicent, Misere Domine po-
puli tui, & ne des hereditatem tuam in opprobria quò dominantur eis gentes. quare dicent inter populos, Vbi sunt qui redempti sunt ve-
ro Dei sui? Pepercit itaque Dominus terræ suæ, & misertus est populi sui. Et respondit Dominus, & dixit populo suo, Ecce bene-
dico vobis frumentum, vinum & oleum; & eo saturabimini: neque dabo vos amplius opprobria famis inter populos. Populum
vero qui venit ab Aquilone procul abigam à vobis, & ablegabo eum in terram desolatam & desertam: prima frons eius ad mare Orienta-
le perueniet, & extremum eius ad mare Occidentale, & ascendet fœtor eius atque abibit odor eius, quamplurima enim patrauit male-
ficia. Ne timeas terra Israel, exulta & lætare, quia magnificatus est Dominus ut agat in te munificè populo suo.

²² ¹ Confidite iumenta campi, quoniam germen-
nerunt campi solitudinis, quia lignum attulit
fructum suum, vinea & ficus dederunt forti-
tudinem suam.

²³ ² Et filij Sion gaudete & letamini in Do-
mino Deo vestro, quoniam dedit vobis escas
in iustitiam, & pluet vobis imbrem tempora-
neam, & serotinum sicut antea.

²⁴ ³ Et replebuntur area tritico, & redunda-
bunt torcularia vino & oleo.

²⁵ ⁴ Et reddam vobis pro annis in quibus co-
medistis locustas & bruchus, & eruca, & rubi-
go, fortitudo mea magna quam misi in vos.

²⁶ ⁵ Et comedetis comestione & saturabimini,
& laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui
fecit vobiscum mirabilia, & non confundetur
populus meus in aeternum.

²⁷ ⁶ Et scietis, quia in medio Israel sum ego:
& dixit Dominus Deus vester, & non est
præter me: & non confundetur ultra omnis
populus meus in aeternum.

²⁸ ⁷ Et erit post hæc, effundam de spiritu meo
super omnem carnem, & prophetabunt filij ve-
stri, & filiae vestrae, & seniores vestri so-
mnia somniabunt, & iuvenes vestri visiones
videbunt.

²⁹ ⁸ Et super seruos & super ancillas in diebus
illis effundam de spiritu meo.

³⁰ ⁹ Et dabo prodigia in celo, & super terram
sanguinem & ignem, & vaporem fumi.

³¹ ¹⁰ Sol conuertetur in tenebras, & Luna in
sanguinem, antequam veniat dies Domini ma-
gnus & illustris.

³² ¹¹ Erit omnis quicumque inuocauerit no-
men Domini, saluus erit, quia in monte Sion,
& in Hierusalem erit saluatus, sicut dixit Do-
minus: & annuncians quos Dominus vo-
cauit.

CAP. III.

¹ ¹ Via ecce ego in diebus illis, & in tempore
illo, quando conuertero captiuitatem Ju-
da & Hierusalem:

²² ¹ Ἀρσείτε κτλὴν τοῦ πεδίου· ὅτι βεβλάσθηκον πεδία
τῆ ἐρήμου, ὅτι ξύλον ἤνεγκον καρπὸν αὐτῶν, ἄμπελ' & καὶ
συκὴ ἔδωκαν ἰσχυρὸν αὐτῶν.

²³ ² καὶ τὰ τέκνα σιών χαίρετε καὶ διφραίνεσθε ἐπὶ κυ-
ρίῳ θεῷ ὑμῶν, διότι ἔδωκεν ὑμῖν τὰ βρώματα εἰς δικαιο-
σύνην, καὶ βρέξει ὑμῖν ὕετον πρώϊμον καὶ ὄψιμον καθὼς
ἐμμεροῦσιν.

²⁴ ³ καὶ πλησθήσονται αἱ ἀλώνες σίτου, καὶ ὑπερεκχυθή-
σονται αἱ λωοὶ οἴνου καὶ ἐλαίου.

²⁵ ⁴ καὶ δώσω ὑμῖν ὅσα ἐστὶν τῶν ἐτῶν ὧν κατέφαγον
ἡ ἀκρίς καὶ ὁ βροῦχος καὶ ἡ κάμπη, καὶ ἡ ἐρυσίβη, ἡ δύ-
ναμις μου ἡ μεγάλη ἡ ἐξαπέστειλα εἰς ὑμᾶς.

²⁶ ⁵ καὶ φάγεσθε βρώσει, & ἐμπλησθήσεσθε, καὶ αἰνέσετε
τὸ ὄνομα κυρίου ὁ θεὸς ὑμῶν ὃς ἐποίησεν μετ' ὑμῶν θαυ-
μάσια, καὶ ἐμὴ καταιγισθῇ ὁ λαὸς μου εἰς τὸν αἰῶνα.

²⁷ ⁶ καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐν μέσῳ Ἰσραὴλ εἰμὶ ἐγώ· καὶ
εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν πλὴν ἐμοῦ, & ἐμὴ
καταιγισθῇ ὁ λαὸς μου εἰς τὸν αἰῶνα.

²⁸ ⁷ καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνύματος μου
ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύουσιν υἱοὶ ὑμῶν & αἱ θυ-
γατέρες ὑμῶν, & ὁ πρεσβύτερος ὑμῶν, ἐνύπνια ἐνύπνια-
θήσονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται.

²⁹ ⁸ καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ δέλου καὶ ἐπὶ ταῖς δέλαις ἐν ταῖς
ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνύματος μου.

³⁰ ⁹ καὶ δώσω τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐπὶ τῇ γῆς αἷμα
& πύρ, & ἀτμίδα καπνοῦ.

³¹ ¹⁰ ὁ ἥλιος μετασφραγίσεται εἰς σκοτ', καὶ ἡ σελή-
νη εἰς αἷμα πρὶν ἔλθαι τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην
καὶ ἐπιφανῆ.

³² ¹¹ καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἀν' ἐπικαλέσῃ τὸ ὄνομα κυρίου,
σωθήσεται, ὅτι ἐν ταῖς ὁρεῖ σιών, καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἔσται
δύσαστος ὁμοῦ καὶ ὅτι εἶπεν ὁ κύριος, & διαγελιζό-
μαι ἐς ὁ κύριος προσκέκληται.

γ.

¹ ¹ Διότι ἰδὲ ἐγὼ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἐν τῇ
καιρῷ ἐκείνῳ, ὅταν ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ἰδοὺ
& τὴν ἱερουσαλὴμ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

²² Ne timeatis bestiae agri, quia coronata sunt bonis habitacula deserti, quoniam arbor feliciter protulit fructum suum, ficus & vites
attulerunt fructus suos.

²³ O filij Sion exultate & letamini in verbo Domini Dei vestri, quoniam reddidit vobis docto-
rem vestrum in iustitiam, demisitque vobis primitiuam pluuiam tempestiuæ, & serotinam in mense Nisan.

²⁴ Et replebun-
tur area frumento, & redundabunt torcularia musto atque oleo.

²⁵ Et comedetis comestione & saturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui gessit vobiscum mirabilia: nec erubescet
populus meus domus Israel in aeternum.

²⁶ Sed scietis quod intra filios Israel collocauerim maiestatem meam: profecto
ego sum Dominus Deus vester, & non est amplius ullus, ideo non confundetur populus meus in aeternum.

²⁷ Sed erit post hæc, effundam spiritum sanctum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiae vestrae, senes ve-
stri somnia somniabunt, & iuvenes vestri visiones videbunt.

²⁸ Quin etiam super seruos & ancillas in diebus illis effun-
dam spiritum sanctum meum.

²⁹ Atque dabo signa in celis & in terra, sanguinem, & ignem atque columnas fumi.

³⁰ Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequam adueniat dies qui venturus est à conspectu Domini, magnus &
formidabilis.

³¹ Eritque omnis qui orauerit in nomine Domini, liberabitur; quia in monte Sion & in Ierusalem erit
liberatio, quemadmodum dixit Dominus: & liberabuntur illi quos Dominus destinat.

CAP. III.

¹ Ecce enim in diebus illis eodemque tempore quo conuertero captiuitatem virorum Ichuda & incolarum Ierusalem:

* וקבצתי את כל הגוים והורדתי אל עמק
 יהושפט ושפטתי עמם שם על עמי ונחלתי
 ישראל אשר פוזרו בגוים ואת ארצי חלקו:
 * ואל עמי ידו גורל ויתנו חילד בוזנה והילדה
 מכרו ביין וישתו:
 * וגם מרה אתם לי צר וצידון וכל גליל ור
 פלשתי הנמול אתם משלמים עלי ואם
 גמלים אתם עלי קל מהרה אשיב גמלכם
 בראשכם:
 * אשר בספי וזהבי לקחתם ומחמדי חטבים
 הבאתם להיכליכם:
 * ובני יהודה ובני ירושלם מכרתם לבני
 היונים למען הרחיקם מעל גבולם:
 * הנני מעירם מן המקום אשר מכרתם אתם
 שמה והשבתי גמלכם בראשכם:
 * ומכרתי את בניכם ואת בנותיכם ביד בני
 יהודה ומכרום לשבאים אל גוי רחוק פי
 יהודה דבר:
 * קראו ואלו בגוים קדשו מלחמה העירו
 הגבורים וגשו יעלו כל אנשי המלחמה:
 * כתו אתיכם לחרבות ומזמרותיכם לרמחים
 החלש יאמר גבור אני:
 * עושו ובאו כל הגוים מסביב ונקבצו שמה
 הנחת יהודה גבוריך:
 * יעורו ויעלו הגוים אל עמק יהושפט כי שם
 אשב לשפט את כל הגוים מסביב:
 * שלחו מנל בי בשל קציר באורדו כי מלאה
 גת השיקו היקבים כי רבה רעתם:
 * המנים המנים בעמק החרוץ כי קרוב יום
 יהודה בעמק החרוץ:

2 * Congregabo omnes gentes, & delu-
 cam eos in vallem Iosaphat, & disceptabo
 cum eis ibi super populo meo, & heredi-
 tate mea Israel quos disperferunt in natio-
 nibus, & terram meam diuiferunt.
 3 * Et super populum meum miserunt
 fortem. Et posuerunt puerum in prostibu-
 lo, & puellam vendiderunt pro vino ut
 biberent.
 4 * Verum quid mihi & vobis Tyrus &
 Sydon, & omnis terminus Palaestinarum?
 Nunquid ultione vos reddetis mihi? Etsi
 B vlscimini vos contra me, cito velociter
 reddam vicissitudinem vobis super caput
 vestrum. * Argentum enim meum & au-
 rum tulistis, & desiderabilia mea & pul-
 cherrima intulistis in delubra vestra.
 6 * Et filios Iuda & filios Hierusalem ven-
 didistis filijs Græcorum, ut longè faceretis
 eos de finibus suis.
 7 * Ecce ego suscitabo eos de loco in quo
 vendidistis eos, & conuertam retributio-
 nem vestram in caput vestrum.
 8 * Et vendam filios vestros, & filias ve-
 stras in manibus filiorum Iuda, & venun-
 dabunt eos Sabæis genti longinquæ, quia
 Dominus locutus est.
 9 * Clamate hæc in gentibus, sanctificate
 C bellum, suscite robustos. ascendant, ac-
 cedant omnes viri bellatores.
 10 * Concidite aratra vestra in gladios, &
 ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat,
 Quia ego fortis sum.
 11 * Erumpite & venite omnes gentes de
 circuitu, & congregamini. Ibi occumbere
 faciet Dominus robustos tuos.
 12 * Confurgant & ascendant gentes in
 vallem Iosaphat, quia ibi sedebo ut iudi-
 cem omnes gentes in circuitu.
 13 * Mittite falces, quia maturauit messis.
 Venite & descendite, quia plenum est tor-
 cular. Exuberant torcularia quia multipli-
 cata est malitia eorum.
 14 * Populi populi in valle concisionis,
 D quia iuxta est dies Domini in valle conci-
 sionis.

תרגום יונתן

* ואבש ית כל עממא ואתחנן למישר פלוג דינא ואתפרע מנהון תמן על עמי ואחסנתי ישראל דבררו ביני עממא ויה ארעי פלגו:
 * ובעמורמו ערבין ויהבו ערמא באגר וניהא ועלמתיא זבנו בחמרא ואשתיו:
 * ויהבו פלשתיא חמלא אחון משלמין קדמי ואם גמלין אחון קדמי קריל בפריע אחיב גמלכון ברישכון:
 * דייספיי ויהבו נסבחות ומני חמדי טביא אעלתון להיכליכון:
 * תא אכא מיתי להון בגלי מן אתרא דזבנחות ויהון לתמן ואחיב גמלכון ברישכון:
 * אכלודא בעממא זמנו עבדי קרבא ויהון בגלי שבא לעמא רחיקא ארי במימרא דיני גזיר כן:
 * אחקינו סביכון לסיפין ומגליכון למרנין דחלש יימר גברא אכא:
 * חקו ויהו יי חקוף גבריהון:
 * אושיוו כהון חרבא ארי מטא זמן קצהון חתו דישו קמילי גבריהון כבעוט דמתבעט במעצרתא אושירו דמחון ארי סגיאת בישתהון:
 * משרין משרין במישר פלוג דינא ארי קריב יוסא דעתיד למיתי מן קדם יי במישר פלוג דינא:

¹ Congregabo omnes gentes & deducam eas in vallem Josaphat, & disceptabo cum eis ibi pro populo meo, & hereditate mea Israel, quas dispersi in gentibus, & terram meam diuiserunt.

² Et super populum meum miserunt sortes, & pueros dederunt meretricibus, & puellas vendebant pro vino & bibebant.

³ Et quidem quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, & omnis Galilea alienigenarum? nunquid retributionem vos retribuitis mihi, aut iram in corde retinetis vos mihi? velociter & citò reddam retributionem vestram in capitibus vestris.

⁴ Pro eo quod argentum meum & aurum meum tulistis, & electa mea, & bona intulistis in templa vestra.

⁵ Filios Juda & filios Hierusalem vendidisti filiis Græcorum, ut eijceretis ex finibus suis.

⁶ Ecce ego suscito eos de loco vbi vendidistis eis illic, & reddam retributionem vestram in capita vestra.

⁷ Et vendam filios vestros, & filias vestras in manus filiorum Juda, & venundabunt eos in captiuitatem in gentem quæ procul, quoniam Dominus locutus est.

⁸ Predicate hæc in gentibus, sanctificate bellum, suscite pugnatores, accedite & ascendite omnes viri bellatores.

⁹ Concidite aratra vestra in gladios, & falces vestras in lanceas: nõ fortis dicat, Præualo ego.

¹⁰ Congregamini & intrate omnes gentes per circuitum & congregamini illuc, mansuetus sit pugnator.

¹¹ Consurgant & ascendant gentes in vallem Josaphat, quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu.

¹² Emittere falces quoniam adest vindemia, introite calcate, quia plenum torcular, redundant torcularia, quia multiplicata sunt mala eorum.

¹³ Sonitus auditi sunt in valle iudicij, quia iuxta dies Domini in valle iudicij.

¹ Συμμάξω πάντα τὰ ἔθνη καὶ κατὰξω αὐτὰ εἰς τὴν κοιλάδα Ἰωσαφάτ· καὶ διακρινθήσονται αὐτοὶ ἐκείνῳ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ μου καὶ τῆς κληρονομίας μου Ἰσραὴλ, ἧς διέσπειρα ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τὴν γῆν μου κατεδιέλαντο.

² καὶ ἔπι τὸν λαόν μου ἐβάλον κλήρους, καὶ τὰ παῖδά μου ἔδωκαν πόρναις, καὶ τὰ κοράσια ἐπώλουν διὰ τοῦ οἴνου καὶ ἐπινον.

³ καὶ γὰρ τί ἐμοὶ καὶ ὑμῖν τύρης καὶ σιδῶν, ὅτι πᾶσα γαλιλαία ἀλλοφύλων; μὴ δὴν ἀποδομα ὑμεῖς δὴν ἀποδοιδότε μοι, ἢ μνησικακεῖτε ὑμεῖς ἐμοί, ὅξέως καὶ ταχέως αὐτὰ ποδώσω τὸ δὴν ἀποδομα ὑμῶν εἰς κεφαλὰς ὑμῶν.

⁴ ἀντὶ ὧν τὸ ἀργύριόν μου, καὶ τὸ χρυσίον μου ἐλάβετε, καὶ τὰ ἔπιλεκτά μου, καὶ τὰ καλά εἰσενέγκατε εἰς τὸν ναὸς ὑμῶν.

⁵ ὅτε ὑμεῖς ἰδὲ καὶ ὅτε ὑμεῖς ἱερουσαλὴμ ἀπέδοτε τοῖς ὑἱοῖς τῶν ἐλλήνων, ὅπως ἐξώσητε ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

⁶ ἰδὲ ἐγὼ ἐξεγείρω αὐτοὺς ἐκ τοῦ τόπου ὃς ἀπέδοτε αὐτοὺς ἐκεί· καὶ ἀντιποδώσω ἀντιποδομα ὑμῶν εἰς κεφαλὰς ὑμῶν.

⁷ καὶ ἀποδώσω ὅτε ὑμεῖς ὑμῶν, καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν εἰς χεῖρας ὑμῶν ἰδὲ καὶ ἀποδώσονται αὐτοὺς εἰς αἰχμαλωσίαν εἰς ἔθνη μακρόν, ὅτι ὁ κύριος ἐλάλησεν.

⁸ κηρύξατε ταῦτα ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ἀγιάσατε πόλεμον, ἐξεγείρατε τὸν μαχητὰς, προσαγάγετε καὶ ἀναβάνετε πάντες ἄνδρες πολεμισαί.

⁹ συγκόψατε τὰ ἀρότρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας, καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς ῥομάκια· ὁ ἀδυνάτω λέγέτω, ἰχύω ἐγώ.

¹⁰ συναθροίζεσθε καὶ εἰσπορεύεσθε πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν καὶ συναχθῆτε ἐκεῖ, πρὸς ἐσὼ πολεμιστῆς.

¹¹ ἐξεγείρεσθαι καὶ ἀναβανέτωσαν τὰ ἔθνη εἰς τὴν κοιλάδα Ἰωσαφάτ, ὅτι ἐκεῖ καθὶς τὸ διακρίναί πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν.

¹² ἐξαποσείλατε δρέπανα ὅτι παρέστηκειν τρυγητῆς, εἰσπορεύεσθε πατεῖτε, διότι πλήρης ἡ λίθος· ὑπερεκχεῖται τὰ ὑπολήνια, ὅτι ἐπληθύνθη τὰ κακά αὐτῶν.

¹³ ἤχοι ἠκούσθησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δίκης ὅτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα κυρίου ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δίκης.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Congregabo vniuersos populos, & descendere faciam eos in vallem diuisionis iudicij, & vindictam sumam ab eis ibi pro populo meo, & hereditate mea Israel, quos disperserunt inter populos, atque terram meam diuiserunt.

² Et in populum meum proiecerunt sortes, & dederunt puerum pro mercede meretricis, & puellam vendiderunt pro vino, & biberunt.

³ Vos quoque Tyrus & Sidon, omnesque termini Philistinorum quanti aestimati estis apud me? nunquid retributionem redditis coram me? quod si in præsentia mea rependitis, protinus in momento conuertam retributionem in caput vestrum.

⁴ Qui argentum meum & aurum accepistis, & vasa desiderij mei bona intulistis in palatia vestra.

⁵ Et filios Iehuda filiosque Ierusalem vendidistis filiis Græcorum, ut reddam mercedem vestram in caput vestrum.

⁶ Ecce ego adducam eos publicè de loco in quo vendidistis eos, ut reddam mercedem filijs Sabba populo longinquo; quia verbo Domini decretum est ita.

⁷ Tradam ergo filios vestros & filias vestras in potestatem filiorum Iehuda, qui venundabunt eos in captiuitatem in gentem quæ procul, quoniam Dominus locutus est.

⁸ Proclamate hoc in gentibus, præparate bellatores, vendite omnes viri bellatores.

⁹ Dirigite vomeres vestros in gladios, & falces vestras in lanceas, qui infirmus est, dicat, Fortis ego sum.

¹⁰ Congregentur & veniant omnes populi de circuitu & accedant, ibi confringant publicè robusti, accedant & conscendant omnes viri bellatores.

¹¹ Venient apertè, & ascendent populi in vallem diuisionis iudicij: ibi namque reuelabor ut iudicem omnes gentes circumuicinas.

¹² Protendite in eos gladium: etenim peruenit tempus finis eorum, descendite in eos, fundite sanguinem eorum, quia multiplicata est illorum malignitas.

¹³ Exercitus creberrimi sunt in valle diuisionis iudicij, instat enim dies qui venturus est à facie Domini in valle diuisionis iudicij.

* שמש וירח קדרו ונכבדים אספו נגהם :
 * ויהוה מציון ישאג ומירושלם יתן קולו
 ורעשו שמים וארץ ויהוה מחסרה לעמו ומעונו
 לבני ישראל :
 * וידעתם כי אני יהוה אלהיכם שכן בציון
 הר קדשי והיתה ירושלם קדש וזרים לא יעברו
 בה עוד :
 * והירי ביום ההוא יטפו ההרים עמים
 והגבעות תלכנה חלב וכל אפיקי יהודה ילכו
 מים ומעין מביר יהוה יצא והשקרה את נחל
 השטים :
 * מצרים לשממה תהיה וארם למדבר שממה
 תהיה מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקיא
 בארצם :
 * ויהודה לעולם תשב וירושלם לדור ודור :
 * ונקיתי דמם לא נקיתי ויהוה שכן בציון :

15 * Sol & Luna obtenebrati sunt, & stellae
 retraxerunt splendorem suum.
 16 * Et Dominus de Sion rugiet, & de Hieru-
 rusalem dabit vocem suam. Et mouebun-
 tur caeli & terra, & Dominus spes populi
 fui, & fortitudo filiorum Israel.
 17 * Et scietis, quia ego Dominus Deus ve-
 ster habitans in Sion in monte sancto meo.
 Et erit Hierusalem sancta, & alieni non
 transibunt per eam amplius.
 18 * Et erit in die illa stillabunt montes
 dulcedinem, & colles fluent lacte. Et per
 omnes riuos Iuda ibunt aquae, & fons de
 domo Domini egredietur, & irrigabit tor-
 rentem spinarum.
 19 * Aegyptus in desolatione erit, & Idu-
 maea in desertum perditionis, pro eo quod
 inique egerint in filios Iuda, & effuderint
 sanguinem innocentem in terra sua.
 20 * Et Iudaea in aeternum habitabitur, &
 Hierusalem in generationem & genera-
 tionem.
 21 * Et mundabo sanguinem eorum quos
 non mundaueram, & Dominus commo-
 rabitur in Sion.

תרגום יונתן

16 ויני מציון וכלי ומירושלם ירים מימרה ויוועזן שמיא וארעא ויני סמך לעפה
 17 וידעון ארי אגא וי אלחכזן אשריחי שכנתי בציון טורא דקדשי ורחי ירושלם קדשא ונכראין לא יעדון
 ויהי בעדנא ההיא ירכזן טורא חמר מרח ורמחא ונדן טובא וכל פצירי בית יהודה יחכזן מיא ומבוע מביר מקדשא
 19 מצרים לצרו חחי וארם למדבר צרו חחי מחטוף בני יהודה דאשרו דם ופי בארעהון
 21 ודאחפרעת דמהון סן עסמא חוב אגא עתיד לאחפרעא אמר וי דאשרי שכנתי בציון

תם יואל

¹⁵ ² Sol & Luna obtenebrabuntur, & stella
occidere facient splendorem suum.

¹⁶ ² At Dominus de Sion clamabit & ex Hie-
rusalem dabit vocem suam, & mouebitur cæ-
lum & terra: at Dominus parcat populo suo,
& confortabit filios Iffrael.

¹⁷ ² Et scietis, quia ego Dominus Deus vester
habitans in Sion monte sancto meo, & erit Hie-
rusalem sancta, & alienigena non transibunt
per eam amplius.

¹⁸ ² Et erit in die illa, stillabunt montes dulce-
dinem, & colles fluent lacte, & omnes emissio-
nes Iuda fluent aquis, & fons de domo Domini
egredietur, & irrigabit torrem funicularum.

¹⁹ ² Egyptus in perditionem erit, & Idumæa
in campum desolationis ex iniquitatibus filio-
rum Iuda: pro eo quod effuderunt sanguinem
iustum in terra sua.

²⁰ ² At Iudæa in æternum habitabitur, &
Hierusalem in generationes & generationem.

²¹ ² Et ulciscar sanguinem eorum, & non
mundabo, & Dominus habitabit in Sion.

¹⁵ ² ὁ ἥλιος & ἡ σελήνη συσκοτάθουσιν, & τὰ ἀστὲρ δύ-
θουσιν τὸ φέγγος αὐτῶν.

¹⁶ ² ὁ ὃ κύριος ἐκ σιών ἀνακράξεται, & ἐξ ἱερουσαλὴμ
δώσει φωνὴν αὐτῶν, & σεισθήσεται ὁ ἔρεικος & ἡ γῆ· ὁ δὲ
κύριος φείσεται τοῦ λαοῦ αὐτῶν, καὶ ἐνισχύσει τοῖς υἱοῖς
Ἰσραὴλ.

¹⁷ ² καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν κατὰ σκη-
νῶν ἐν σιών ὄρει ἁγίῳ μου· καὶ ἔσται ἱερουσαλὴμ ἁγία, &
ἀλλοχρεῖς ἐδιελθόνται δι' αὐτῆς ἐτι.

¹⁸ ² καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· ἀποσαλεύσει τὰ ὄρη
γλυκασμόν, καὶ ὁ βουνὸς ῥυήσεται γάλα, & πᾶσαι αἱ
ἀφῆσεις ἰσδά ῥυήσονται ὕδατα· καὶ πηγὴ ἐξ οἴκου κυρίου
ἐξελεύσεται, καὶ ποιεῖ τὴν χειμάρρου τῶν χειμῶν.

¹⁹ ² αἰγυπτὸς εἰς ἀφανισμόν ἔσται· καὶ ἡ ἰδουμαῖα εἰς πε-
δίον ἀφανισμοῦ ἐξ ἀδικιῶν ὑμῶν ἰσδά· ἀνθ' ὧν ἐξέχεαν
αἷμα δίκαιον ἐν τῇ γῇ αὐτῶν.

²⁰ ² ἡ ὃ ἰσδαῖα εἰς τὴν αἰῶνα κατεκρηθήσεται, & ἱερουσα-
λὴμ εἰς χρεῖας καὶ χρεῶν.

²¹ ² καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα αὐτῶν, καὶ ἐμὴ ἀθώωσω, καὶ
κύριος κατὰ σκηνώσεται ἐν σιών.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁵ Sol & Luna obtenebrati sunt, nec non stellæ restrinxerunt splendorem suum. ¹⁶ Et Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem subli-
mabit verbum suum: tunc commovebuntur cæli & terra. Dominus autem sustentaculum est populo suo, & auxilium filijs Iffrael. ¹⁷ Scie-
tisque quod ego Dominus Deus vester cum manentem posuero maiestatem meam in Sion monte sanctitatis meæ, erit Ierusalem sancta,
neque extranei transibunt per eam amplius.

¹⁸ Et erit in tempore illo, stillabunt montes vinum inebrians, & colles bonis decurrent,
ut per omnes latices domus Iehuda obambulabunt aquæ, quin & fons de domo sanctuarij Domini prodibit, qui irrigabit vallem Sittim.

¹⁹ Egyptus in desolationem fiet, & Idumæa in desertum vastitatis erit, ob id quod violenter oppresserunt filios Iehuda, qui effude-
runt sanguinem innocentem in terra sua.

²⁰ Iuda autem in æternum permanebit, & Ierusalem in cunctas generationes.

²¹ Quod verò ultus sum sanguinem eorum ex populis, iterum vindicaturus sum, ait Dominus, qui manentem locavit maiestatem
suam in Sion.

FINIS IOELIS PROPHETÆ.

PROLOGVS IN AMOS

PROPHETAM.

ZIAS rex cū religionem sollicitē æmularetur, nimio religionis amore prouocatus, circa præceptum legis Moyſi arrepto thuribulo; vt in historia libri ſecundi Paralipomenon ostenditur; ſacerdotale officium præſumere conatus eſt. Ob eam rem terræmotum in templo Dei exortum conſtat: cuius etiam Zacharias Propheta meminit. Ante hunc itaque terræmotum Amos propheta temporibus prædicti regis, & temporibus Hieroboam filij Ioas regis Iſrael, in eas gentes quæ lectione compræhenſæ ſunt, iram Dei ob eas cauſas quas memorauit, affuturam denunciat. Et quia idem propheta in ſequentibus ait: Super tribus impietatibus, & ſuper quatuor non conuertam eum: tertio peccatorum indulgētiam Deum dare poſſe ſignificat; quem quarto eadem peccata admittentibus, nec poenitentiam nec indulgentiam daturum annunciat. Nam per ignis ſimilitudinem, quem in prædictas gentes immittendum prædixit; grauē atque irreuocabilem Dei iram ad euerſionem earundem ciuitatum proceſſuram, voluit demonſtrare.

ALIVS PROLOGVS

IN EVNDEM.

AMOS Propheta paſtor & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria & quatuor ſcelera Damſci, Gazæ, Tyri, Idumææ, filiorum Ammon, Moab, & ſeptimo octauoque gradu Iudæ & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in monte Samariæ, & ruituram domum maiorem minoremque teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtātem Dominum ſuper murum litum, vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terra; non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini: non dixit verba; ſed verbum. Amos verò interpretatur onuſtus. Hic Amos ſpiritali gratia plenus, prophetauit inter cæteros prophetas. Non enim ſolus ipſe erat propheta, ſed etiam alij. Et quippe non poterat propheta eſſe, niſi paſtor antè fuiſſet. Qui etiam tuba ſua clangit, per ſingulos dies erudiens & docens in Eccleſia. In veritate enim vox omnium prophetarum tanquam tuba ſpiritalis eſt, prædicans in Eccleſia, ſecundum quod ſcriptum eſt: Aſcende in montem excelſum tu qui euangelizas Sion; exalta vocem tuam qui prædicas Hieruſalem.

ITEM ALIVS PROLOGVS.

IC Amos propheta & pastor non fuit pater Esaiæ Propheta, quamquam & ille Propheta extiterit. Nam aliis literis ille, aliis iste apud Hebraeos scribitur; quæ differentia literarum apud Latinos non habetur: & ille fortis vel robustus, hic verò auulsus interpretatur: quia loquitur contra decem tribus, quæ per idololatriam à cultu Dei & à regno David erant auulsæ. Fuit autem cognatio eius ex oppido Thecue, quod sex miliaribus distat à Bethleem, curam gerens pecorum in latitudine camporum, qui sunt proximi oppido Thecue in quibus humo arida atque arenosa nihil omnino frugum gignitur, sed uberrimis pascuis abundant, & ideo cuncta sunt plena pastoribus: & sterilitas terra compensatur pecorum multitudine. ex hoc numero pastorum fuit Amos imperitus sermone, sed plenus scientia. Prophetavit autem eisdem temporibus quibus Iohel, Naum, Ionas, Osee, Esaias. sed aliquantulum exorsus est prophetare antequàm Esaias. Maximè autem contra decem tribus locutus est, pauca de duabus interserens. Hunc ablatum de numero pastorum misit Dominus, ut in Samaria prophetaret; quem Amasias Sacerdos frequenter plagis afflixit: tandem filius eius Ozias vecte per tempora transfixit. Post hac seminiuus in terram suam euectus post aliquot dies dolore vulneris expiravit: sepultusq; est cum patribus suis.

ברי עמוס אשר היה בנקדים
מתקוע אשר חזה על ישראל בימי
עזיה מלך יהודה ובימי ירבעם
בן יואש מלך ישראל שנתים

לפני הרעש:

* ויאמר יהוה מציון ישאג ומירושלם יתן קולו
ואכלו נאות הרעים ויבשר ראש הכרמל:

* כה אמר יהוה על שלשה פשעי דמשק ועל-
ארבעה לא אשיבנו על דושם בחרצות הברזל
ארת הגלעד:

* ושלחתי אש בבית חזאל ואכלה ארמנות
בן הדר:

* ושבתי בריח דמשק והכרתי יושב מבקעת-
און ותומך שבט מבית עדן וגלו עם ארם קירר
אמר יהוה:

* כה אמר יהוה על שלשה פשעי עזר ועל-
ארבעה לא אשיבנו על הגלותם גלות שלמה
להסגיר לאדום:

* ושלחתי אש בחומת עזה ואכלה ארמנותיה:
* והכרתי יושב מאשדוד ותומך שבט מאשקלון
והשיבתי ידי על עקרון ואברו שארית פלשתים
אמר אדני יהוה:

* כה אמר יהוה על שלשה פשעי צר ועל-
ארבעה לא אשיבנו על הסגירות גלור שלמה
לאדום ולא זכרו ברית אחים:

* ושלחתי אש בחומת צר ואכלה ארמנותיה:
* כה אמר יהוה על שלשה פשעי אדום ועל-
ארבעה לא אשיבנו על רדפו בחרב אחיו ושחרת
רחמיו ויטרה לעד אפו ועברתו שמרה נצח:

תרגום יונתן

N

עמוס דהיה מרי גחין מתקוע דאחזבי על ישראל ביומי עזיה מלכא דבית יהודה ובימי ירבעם בר יואש מלכא
ישראל חרצין שנין קדם מיתא זעא:
בן אמר יי על תלתא חובי דמשק ועל ארבעה לא אשבק להון על דשו פמורני ברזל ית יחבי ארע גלעד:

ושלחתי אש בבית חזאל וחשיצי ברנות בן הדר:
קדן אמר יי על תלתא חובי דמשק ואשיצי ית מבקעת און ועבר שלטון מבית עדן וגלון עמא דארם לקרני אמר יי:
ושלחתי אש בבית חזאל וחשיצי ברנות בן הדר:
קדן אמר יי על תלתא חובי עזה ועל ארבעה לא אשבק להון על דאגליאונן גלו שלמא למסמר לאדום:
ושלחתי אש בבית חזאל וחשיצי ברנות בן הדר:
קדן אמר יי על תלתא חובי צור ועל ארבעה לא אשבק להון על דמסרנון גלו שלמא לאדום ולא אדכרו קים אחין:
ושלחתי אש בבית חזאל וחשיצי ברנות בן הדר:
קדן אמר יי על תלתא חובי צור ועל ארבעה לא אשבק להון על דמסרנון גלו שלמא לאדום ולא אדכרו קים אחין:
קדן אמר יי על תלתא חובי צור ועל ארבעה לא אשבק להון על דמסרנון גלו שלמא לאדום ולא אדכרו קים אחין:
קדן אמר יי על תלתא חובי צור ועל ארבעה לא אשבק להון על דמסרנון גלו שלמא לאדום ולא אדכרו קים אחין:

ERBA Amos qui fuit in
pastoribus Thecue, qui
vidit super Israel in diebus
Oziæ regis Iuda, & in die-
bus Hieroboam filij Ios
regis Israel, ante duos an-

nos terræmotus. * Et dixit Dominus
de Sion rugiet, & de Hierusalem dabit vo-
cem suam. Et luxerunt speciosa pastorum,
& exiccatus est vertex Carmeli.

* Hæc dicit Dominus: Super tribus sce-
leribus Damasci & super quatuor nõ con-
uertā eum, eo quod triturerunt in plu-
stris ferreis Galaad.

* Et mittam ignem in domum Azabel,
& deuorabit domos Benadab.

* Et conteram vectem Damasci, & dis-
perdam habitatorem de campo Idoli, &
tenentem sceptrum de domo voluptatis,
& transferetur populus Syriæ Cyrenæ,
dicit Dominus.

* Hæc dicit Dominus: Super tribus sce-
leribus Gazæ & super quatuor non con-
uertam eum, eo quod transtulerint capti-
uitatem perfectam vt concluderēt eam in

Idumæa. * Et mittam ignem in murum
Gazæ, & deuorabit edes eius: * Et disper-

dam habitatorem de Azoto, & tenentem
sceptrum de Ascalone: & conuertam ma-
num meam super Acharon, & peribūt re-
liqui Philistinorum, dicit Dominus Deus.

* Hæc dicit Dominus: Super tribus sce-
leribus Tyri & super quatuor non conuer-
tam eum, eo quod concluderint captiuita-
tem perfectam in Idumæa, & non sint re-

cordati fœderis fratrum. * Et mittam ig-
nem in murū Tyri, & deuorabit edes eius.

* Hæc dicit Dominus: Super tribus sce-
leribus Edom & super quatuor non con-
uertam eum, eo quod persecutus sit in
gladio fratrem suum, & violauerit mis-
ericordia eius, & tenuerit vltra furorem
suum & indignationem suam seruauerit
vsque in finem.

פתגמי

ΑΜΜΩΣ.

CAPVT I.

S Ermones Ammos qui facti sunt in Accarpi ex Thecuc, quos vidit super Hierusalem in diebus Ozia regis Iuda, et in diebus Hieroboam filij Joas regis Israel ante duos annos terramotus.

² Et dixit, Dominus de Sion locutus est, & de Hierusalem dedit vocem suam, & luxerunt pascua ouium, & exiccatus est vertex Carmeli.

³ Et dixit Dominus, Super tribus impietatibus Damasci, & super quatuor, non conuertam eum, eo quod secauerunt ferris ferreis in vitro habentes in Galaad:

⁴ Et oriri faciam ignem in domum Azael, et deuorabit fundamenta filij Ader:

⁵ Et conteram veftes Damasci, & disperdam habitantes ex campo Idoli: & concidam tribum ex viris voluptatis, & captiuabitur populus Syriæ inclutus, dicit Dominus.

⁶ Hæc dicit Dominus, Super tribus impietatibus Gaze, & super quatuor non conuertam eas, eo quod captiuauerunt ipsi captiuitatem Salomon ut concluderet in Idumæam.

⁷ Et mittam ignem in muros Gaze, & deuorabit fundamenta eius.

⁸ Et disperdam habitantes de Azoto: et auferetur tribus ex Ascalone, & inducam manum meam super Accaronem, & peribunt reliqui alienigenarum, dicit Dominus.

⁹ Hæc dicit Dominus: Super tribus impietatibus Tyri & super quatuor, non conuertam eam, pro eo quod conculserunt captiuitatem Salomon in Idumæam. & non recordati sunt testamenti fratrum:

¹⁰ Et mittam ignem in muros Tyri, & deuorabit fundamenta eius.

¹¹ Hæc dicit Dominus: Super tribus impietatibus Idumææ & super quatuor, non conuertam eos, eo quod persecutus est in gladio fratrem suum, & violauit vuluam in terra, & rapuit in testimonium horrorem suum, & impetum suum seruauit in contentionem.

ΑΜΜΩΣ.

κεφαλ. α.

Α Ογοι αμμως οἱ ἐχρόνον ἐν ἀκκαρπὶ ἐν θεκουέ, οἱς ἴδεν ὑπὲρ ἱερουσαλήμ, ἐν ἡμέραις οἰζίου βασιλέως ἰούδα, καὶ ἐν ἡμέραις ἱεροβοάμ υἱοῦ ἰωάσ βασιλέως Ἰσραὴλ πρὸ δύο ἐτῶν ἔς ἔσμοῦ.

² καὶ εἶπεν, κύριε ἐν σιών ἐφθέγγεσθ, καὶ ἐξ ἱερουσαλήμ ἐδώκεν φωνὴν αὐτῇ καὶ ἐπενέθησαν αἱ νομαὶ τῶν περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξηράνθη ἡ κορυφὴ τοῦ καρμήλου.

³ καὶ εἶπεν κύριε, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις δαμασκοῦ, καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, ὅκ δ' ὀπισθεφθήσεται αὐτὴν, ὥστε ὧν ἐπείζον πρὶ ὧν σιδηρεῖς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας ἐν γαλαάδ.

⁴ καὶ ἐξ ἀνατελῶν πῦρ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ καταφάγεται θεμέλια υἱοῦ ἀδερ.

⁵ καὶ συντερίψω μοχλοὺς δαμασκοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐν πεδίου εἰδώλου, καὶ κατακόψω φυλλὴν ἐξ ἀνδρῶν ἀδαν, καὶ αἰχμαλωπήσεται λαὸς Συρίας ἐπὶ κλητῇ, λέγει κύριε.

⁶ τὰδε λέγει κύριε, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις γάζης, καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν ὅκ δ' ὀπισθεφθήσεται αὐτὴν εἰς ἐκὼν τοῦ αἰχμαλωτῆσαι αὐτὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ θλομῆρ τοῦ συγκλείσαι εἰς τὴν ἰδουμαίαν.

⁷ καὶ ἐξαποσελῶ πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη γάζης, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς.

⁸ καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐξ αὐτῆς. ἔξαρθήσεται φυλλὴ ἐξ ἀσκαλῶν, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ ἀκκαρῶν, καὶ δ' ὀλοῦνται κατὰ λοιποὶ τῶν ἀλλοφύλων, λέγει κύριε.

⁹ τὰδε λέγει κύριε, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις τύρου ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, ὅκ δ' ὀπισθεφθήσεται αὐτὴν. ὥστε ὧν συνέκλιναν τὴν αἰχμαλωσίαν θλομῆρ εἰς τὴν ἰδουμαίαν. καὶ ὅκ ἐμνήσθησιν διὰ τῆς ἀδελφῶν. καὶ ἐξαποσελῶ πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη τύρου, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς.

¹¹ τὰδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις ἰδουμαίας ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, ὅκ δ' ὀπισθεφθήσεται αὐτὴν ἐνεκεν ἑκαδιῶσαι ἐν ῥομφαίᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, καὶ ἐλυμνῶσθαι μέτραν ἐπὶ γῆς, καὶ ἤσπασεν εἰς μαρτύριον φρίκην αὐτῆς, καὶ τὸ ὄρημα αὐτῆς ἐφύλαξεν εἰς νεῖκος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM

veritatem ex Chaldaicis exemplaribus correctâ, opera

B. Arie Montani.

CAP. I.

V Erba Amos qui erat pastor pecorum de Thecua, quæ prophetauit super Israel diebus Ozia regis domus Iuda, atque diebus Hieroboam filij Joas regis Israel, duobus annis antequam eueniret terramotus.

² Dixit igitur Dominus de Syon rugiet, & de Ierusalem leuabit verbum suum, & desolabuntur habitacula regum, atque desertum fiet praesidium arcium illorum.

³ In hunc modum dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci & super quatuor non parciam eis, eo quod triturauerint tribulis ferreis habitatores terræ Galaad.

⁴ Et immittam ignem in domum Azael, qui consumet palatia Ben-hadad.

⁵ Et conteram robur Damasci, & disperdam habitatorem de Bikath-Auen, & rerum potentem de domo Eden: & migrabit populus Syriæ in Cirenem, ait Dominus.

⁶ Ita inquit Dominus: Super tribus sceleribus Gaze & super quatuor non ignosciam eis, eo quod relegauerint eos exilio perfecto quod traderent ipsos Idumæis.

⁷ Mittam ergo ignem in muros Gaze, qui palatia eius deuorabit.

⁸ Et absumam habitatorem de Azoto & dominio potentem ab Ascalone; conuertamque plagam potentie meæ in Ackaron, ita ut pereant reliquie Philistinorum, ait Dominus Deus.

⁹ Hoc modo dicit Dominus: Super tribus sceleribus Tyri, & super quatuor non veniam dabo eis, eo quod tradiderint eos exilio perfecto Idumæis, nec sint recordati fœderis fraterni.

¹⁰ Propterea immittam ignem in muros Tyri, & eius palatia comburent.

¹¹ Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Edom & super quatuor non condonabo ei culpam, pro eo quod persecutus sit gladio fratrem suum, & violauerit misericordiam suam, occideritque strage perpetua futur eius, & indignatio eius referuata sit in æternum.

* ושלחתי אש בתימן ואכלה ארמנות בצרה :
 * כה אמר יהוה על שלשה פשעי בני עמון ועל-
 ארבעה לא אשיבנו על בקעם הרוח הגלעד למען
 הרחיב את גבולם :
 * והצתי אש בחומת רבה ואכלה ארמנותיה
 בתרועה ביום מלחמה בסער ביום סופר :
 * והלך מלכם בגולה הוצא ושריו יחדו אמר
 יהוה :

ב

* כה אמר יהוה על שלשה פשעי מואב ועל-
 ארבעה לא אשיבנו על שרפו עצמות מלך-
 אדום לשיר :
 * ושלחתי אש במואב ואכלה ארמנות הקריות
 ומת בשאון מואב בתרועה בקול שופר :
 * והכרתי שופט מקרבה וכל שריה אהרוג עמו
 אמר יהוה :
 * כה אמר יהוה על שלשה פשעי יהודה ועל-
 ארבעה לא אשיבנו על מאסם את תורת יהוה
 וחקיו לא שמרו ויתעו כזביהם אשר הלכו
 אבותם אחריהם :
 * ושלחתי אש ביהודה ואכלה ארמנות ירושלים :
 * כה אמר יהוה על שלשה פשעי ישראל ועל-
 ארבעה לא אשיבנו על מכרם בכסף צדיק ואביון
 בעבור נעלים :
 * השאפים על עפר ארץ בראש דלים ודרך עניים
 יטו ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את-
 שם קדשי :
 * ועל בגדים חבליים יטו אצל כל מזבח ויין
 ענושים ישתו בירת אלהיהם :

12 * Mittam ignem in Theman, & deuorabit ædes Bosre.
 13 * Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon & super quatuor non conuertam eum, eo quod dissecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum.
 14 * Et succendam ignem in muro Rab-bath, & deuorabit ædes eius in vlulatu in die belli, & in turbine in die comotionis.
 15 * Et ibit Melchom in captiuitatem, ipse & principes eius simul, dicit Dominus.

CAP. II.

1 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Moab & super quatuor non conuertam eum, eo quod incendit ossa regis Idumææ vsque ad cinerem.
 2 * Et mittam ignem in Moab, & deuorabit ædes Carioth, & morietur in sonitu Moab in clangore tubæ.
 3 * Et disperdam iudicem de medio eius & omnes principes eius interficiam cum eo, dicit Dominus.
 4 * Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Iuda & super quatuor non conuertam eum, eo quod abiecerit Legem Domini, & mandata eius non custodierit. Deceperunt enim eos idola sua post quæ abierant patres eorum.
 5 * Et mittam ignem in Iudam, & deuorabit ædes Hierusalem.
 6 * Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Israel & super quatuor non conuertam eum, pro eo quod vendiderit pro argento iustum, & pauperem pro calciamentis.
 7 * Qui conterunt super puluerem terre capita pauperum, & viam humilium declinant. Et filius ac pater eius ierunt ad puellam, vt violarent nomen sanctum: Et super vestimentis pignoratibus accubuerunt iuxta omne altare, & vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui.

תרגום יונתן

* ושלחתי אש בתימן ותשעי ברנית בצרה :
 * כה אמר יהוה על שלשה פשעי בני עמון ועל ארבעה לא אשבק להון על-
 וארלק אשתא בשוריר רבה ותשעי ברניתתא ביבכא ביוםא דקרבא בעלעול
 ויהך מלכוון בגלותא הוא ורברבנותי כתרסא אמר יי :

ב

* כה אמר יי על חלחא חובי מואב ועל ארבעה לא אשבק להון על דאוקיד גרמי מלכא דאדום וסרנן בגירא בביתא :
 * ותשעי ברניתתא ביוםא דקרבא וימורא באחרגושא מואב ביבכא בקל שופרא :
 * כה אמר יי על חלחא חובי יהודה ועל ארבעה לא אשבק להון על-
 * ותשעי ברניתתא ביוםא דקרבא וימורא באחרגושא מואב ביבכא בקל שופרא :
 * כה אמר יי על חלחא חובי ישראל ועל ארבעה לא אשבק להון על-
 * ותשעי ברניתתא ביוםא דקרבא וימורא באחרגושא מואב ביבכא בקל שופרא :
 * ותשעי ברניתתא ביוםא דקרבא וימורא באחרגושא מואב ביבכא בקל שופרא :
 * ותשעי ברניתתא ביוםא דקרבא וימורא באחרגושא מואב ביבכא בקל שופרא :

* Et mittam ignem in Theman, & deuorabit fundamenta eius.

* Hæc dicit Dominus, Super tribus impietatibus filiorum Amon & super quatuor, non conuertam eos, eo quod diffecabant ventre habentes ex Galaaditis, ut dilatarent terminos suos.

* Et succendam ignem in muros Rabba, & deuorabit fundamenta eius cum clamore in die belli, & comouebitur in diebus consummationis eius.

* Et ibit rex eorum in captiuitate, sacerdotes & principes eorum in idipsum, dicit Dñs.

CAP. II.

Hæc dicit Dominus, Super tribus impietatibus Moab & super quatuor, non conuertam eum, eo quod combusserunt ossa regis Iudæ in cinerem.

* Et mittam ignem in Moab, & deuorabit fundamenta urbium, & morietur in impotentia Moab, cum voce & cum clamore tubæ.

* Et disperdam iudicem ex ea, & omnes principes eius interficiam cum eo, dicit Dominus.

* Hæc dicit Dominus: Super tribus impietatibus filiorum Iudæ & super quatuor, non conuertam eum, eo quod abiecerunt ipsi Legem Domini, & præcepta eius non custodierunt, et deceperunt eos uana eorum que fecerunt, que secuti sunt patres eorum postea.

* Et mittam ignem in Iudam, & deuorabit fundamenta Hierusalem.

* Hæc dicit Dominus, Super tribus impietatibus Israel & super quatuor, non conuertam eum, eo quod vendiderunt argento mendicem & pauperem pro calciamentis

* conculcantem super puluerem terræ. & pugnis percutiebant in capite mendicum, & uiam humilium declinauerunt; & filius et pater ingressi sunt ad eandem ancillam, ut violarent nomen Dei sui:

* Et uerimenta eorum ligantes funibus uelamina faciebant adhaerentia altari: & uinum ex calumniis bibebant in domo Dei sui.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.
Itaque mittam ignem in Austrum qui absument palatia Bosra.
Amon & super quatuor non dimittam eis, eo quod diffecerint prægnantes Galaad, ut dilatarent terminos suos.
Ideo succendam ignem in muros Rabba, & consumet palatia eius cum concrepatione in die belli, cum turbine in die venti.
Et abibit rex eorum in captiuitatem, ipse & principes eius simul, ait Dominus.

CAP. II.

Ita dicit Dominus: Super tribus sceleribus Moab & super quatuor non parcam eis, eo quod incenderit ossa regis Idumæ, & obliniuerit eis pro calce domum suam.
Moab in vociferatione & voce tubæ.

* Propterea mittam ignem in Moab, & consumet palatia arcis, & morietur in tumultu cum eo, ait Dominus.
Et disperdam iudicem eius de medio eius, & omnes principes eius occidam.

* Hoc pacto dicit Dominus, Super tribus sceleribus Iehuda & super quatuor non ignoscam eis, eo quod sint detestati Legem Domini, nec decreta eius obseruarint, sed seduxerint eos mendacia sua, post quæ patres eorum abierant.

* Sic dicit Dominus, Super tribus sceleribus & super quatuor non condonabo eis culpam, eo quod vendiderint pro argento iustos & pauperes, quod opes possideant.

* Qui contemnunt quasi puluerem terræ, caput mendicorum, & causam obscurorum peruertunt, & uir ac pater eius diuertunt ad uiam ut contaminent nomen sanctum meum.

* Atque in lectulis pignoris accumbunt, iuxta omnes aras suas, uinumque rapinæ bibunt in æde idolorum suorum.

* καὶ ἔξαποσελῶ πῦρ ἐπὶ θαιμῶν, καὶ καταφάγε-
ταί θεμέλια αὐτῶν.
* τὰδε λέγει κύριος ἐπὶ ταῖς τρεῖσιν ἀσεβείαις τῶν
ἱσραήλ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν. ὅτι ἀποσφαθήμαί
αὐτοὺς, ὡς ὅταν ἀνέχῃ τὰς βασιλεῖς τὰς τῶν γαλα-
διτῶν, ὅπως ἐμπλατυώσιν τὰ ὅρια αὐτῶν.
* καὶ ὁ ἀνὴρ πῦρ ἐπὶ τῇ τείχει ῥαββά. καὶ καταφά-
γεταί θεμέλια αὐτῶν καὶ κραυγὴς ἐν ἡμέρᾳ πολέμου,
καὶ (εισήσεται) ἐν ἡμέραις σωτελέσεως αὐτῶν.
* καὶ πορεύσεται ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ οἱ
ἱερεῖς & ὁ ἀρχὼν αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, λέγει κύριος.
β'.
* Τὰδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρεῖσιν ἀσεβείαις μωάβ
καὶ ἐπὶ τέσσαρσιν, ὅτι ἀποσφαθήμαί αὐτοὺς. αὐτῶν καὶ
τέκνυσαν τὰ ὅσα βασιλεῖς ἰδουμαίας εἰς κονίαν.
* καὶ ἔξαποσελῶ πῦρ ἐπὶ μωάβ. καὶ καταφάγε-
ταί θεμέλια τῶν πόλεων, καὶ ἀποθανεῖται ἐν αἰδυνάμει
μωάβ, καὶ φωνὴς καὶ κραυγῆς (ἀλπίστου).
* καὶ ἔξολοθρεύσω κριτὴν ἐξ αὐτῶν, καὶ πάντας τοὺς
ἀρχόντας αὐτῶν ἀποκτενῶ μετ' αὐτοῦ, λέγει κύριος.
* τὰδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρεῖσιν ἀσεβείαις τῶν ἱσραήλ
καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, ὅτι ἀποσφαθήμαί αὐτοὺς
ὅτι κενεῖ ἀπώσατο αὐτοῦ τὸν νόμον κυρίου, & τὰ περ-
σάματα αὐτοῦ ὅτι ἐφυλάξαντο, καὶ ἐπληρώσαν αὐτοῦ
τὰ μάταια αὐτῶν ἀποποίησαν, οἷς ἔξηκολούθησαν οἱ πα-
τέρες αὐτῶν ὅπως αὐτῶν.
* καὶ ἔξαποσελῶ πῦρ ἐπὶ ἰούδα, καὶ καταφάγεται
τὰ θεμέλια ἱερουσαλήμ.
* τὰδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρεῖσιν ἀσεβείαις
ἰσραήλ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, ὅτι ἀποσφαθήμαί
αὐτοὺς, ὡς ὅταν ἀπέδοντο δούλους πτωχὸν καὶ πνίψαν
αὐτοὺς ὑποδημάτων.
* καταπαύονται ἐπὶ τὸν χεῖρ τῆς γῆς. & ἐκονδύλιζον
εἰς κεφαλὴν πτωχόν, & ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιναν, & υἱὸς &
πατὴρ εἰσεπορεύοντο πρὸς τὴν αὐτῶν παιδίσκην, ὅπως
βεβηλώσωσιν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια
αὐτῶν δεσμεύοντες χοινοῖς ᾤοντο περὶ τὰ πόδια
ἐχόμενα τοῦ θυσιάζειν. καὶ οἶνον ἐκ συκοφαντῶν ἔπινον
ἐν τῇ οἰκῇ τοῦ θεοῦ αὐτῶν.

* ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם אשר
בגבה ארזים גבהו וחסן הוא כאלונים ואשמיד
פריו ממעל ושרשיו מתחת:

* ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואולך אתכם
במדבר ארבעים שנה לרשת את ארץ האמרי:

* ואקים מבניכם לנבאים ומבחוריהם לנזירים
האף אין זאת בני ישראל נאם יהוה:

* ותשקו את הנזירים יין ועל הנבאים צויתם
לאמר לא תנבאו:

* הנה אנכי מעיק תחת יכם כאשר תעיק העגלה
המלאה לה עמיר:

* ואבד מנום מקל וחזק לא יאמץ כחו וגבור
לא ימלט נפשו:

* ותפש הקשת לא יעמד וקל ברגליו לא ימלט
ורכב הסוס לא ימלט נפשו:

* ואמץ לבו בגבורים ערום ינוס ביום ההוא
נאם יהוה:

ג

* שמעו את הדבר הזה אשר דבר יהוה עליכם
בני ישראל על כל המשפחה אשר העליתי מארץ
מצרים לאמר:

* רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על-
כן אפקד עליכם את כל עונתיכם:

* הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו:

* הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן בפיר
קולו ממענתו בלתי אם לכד:

* התפול צפור על פח הארץ ומוקש אין לה
היעלה פח מן האדמה ולכוד לא ילכוד:

* אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אם תהיה
רעה בעיר ויהוה לא עשה:

* Ego autem exterminavi Ammorra
à facie eorum, cuius altitudo cedrorum al-
titudo eius, & fortis ipse quasi quercus, &
contriui fructum eius desuper, & radices
eius subter.

* Ego sum qui ascēdere vos feci de ter-
ra Aegypti, & duxi vos in desertum qua-
draginta annis, vt possideretis terram Am-
morra:

* Et suscitaui de filiis vestris in Prophe-
tas, & de iuuenibus vestris Nazareos, num
quid non ita est filij Israel, dicit Dominus?

* Et propinabatis Nazareis vinum, &
Prophetis mandabatis dicentes, Ne pro-
phetetis.

* Ecce ego stridebo subter vos, sicut stri-
det plaustrum onustum fœno.

* Et peribit fuga à veloce, & fortis non
obtinebit virtutem suam, & robustus non
saluabit animam suam.

* Et tenens arcum non stabit, & veloc
pedibus suis non saluabitur: & ascensor e-
qui non saluabit animam suam:

* Et robustus corde inter fortes natus
effugiet in illa die, dicit Dominus.

CAP. III.

* **A**Vdite verbum quod locutus est Do-
minus super vos filij Israel, super om-
nem cognationem quā eduxi de terra A-
egypti, dicens.

* Tantummodo vos cognoui ex omni-
bus cognationibus terræ. idcirco visitabo
super vos omnes iniquitates vestras.

* Nunquid ambulant duo pariter,
nisi conuenerit eis?

* Nunquid rugiet leo in saltu, nisi ha-
buerit prædam? Nunquid dabit catulus
leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid ap-
prehenderit?

* Nunquid cadet auis in laqueum ter-
ræ absque aucupe? Nunquid auferetur la-
queus de terra antequam quid cepit?

* Si clanget tuba in ciuitate, & popu-
lus non expauescet? Si erit malum in ci-
uitate quod Dominus non fecerit?

תרגום יונתן

ואנא שמייתא את אמורא מן קרמיהון דכרום ארזין רומה וחסין הוא כאלונים ושרשיו מלעל ושרשיו מלרע:
ואנא שמייתא את אמרי מפניהם אשר דבר יהוה עליכם בגבה ארזים גבהו וחסן הוא כאלונים ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת:
ואקים מבניכם לנבאים ומבחוריהם לנזירים האף אין זאת בני ישראל נאם יהוה:
ואתשקו את הנזירים יין ועל הנבאים צויתם לאמר לא תנבאו:
הנה אנכי מעיק תחת יכם כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר:
ואבד מנום מקל וחזק לא יאמץ כחו וגבור לא ימלט נפשו:
ותפש הקשת לא יעמד וקל ברגליו לא ימלט ורכב הסוס לא ימלט נפשו:
ואמץ לבו בגבורים ערום ינוס ביום ההוא נאם יהוה:

קבלו את פתגם הדין דגור יי עליכון בני ישראל על כל זרעיתא דאסקרת מארעא דמצרים למימר:
לחוד בקון ארעתי מכל זרעיתא דאסקרת מארעא דמצרים למימר:
הנה אנכי מעיק תחת יכם כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר:
הנה אנכי מעיק תחת יכם כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר:
ואבד מנום מקל וחזק לא יאמץ כחו וגבור לא ימלט נפשו:
ותפש הקשת לא יעמד וקל ברגליו לא ימלט ורכב הסוס לא ימלט נפשו:
ואמץ לבו בגבורים ערום ינוס ביום ההוא נאם יהוה:

* Ego autem abstuli Amorraum à facie eorum, sicut altitudo cedri altitudo eius, & fortis erat ut quercus: & abstuli fructum eius desuper, & radices eius subter.

* Et ego eduxi vos de terra Egypti, & circunduxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis Amorraum:

* Et accepi de filiis vestris in Prophetas, & de iuuenibus vestris in sanctificatos: nunquid non sunt hæc filij Israel, dicit Dominus?

* Vos autem potabatis sanctificatos meos vino, & Prophetis mandabatis dicentes, Non prophetetis.

* Propterea ecce ego deuoluo subter vos, sicut deuoluitur currus plenus stipula:

* Et peribit fuga à cursore: et fortis non obtinebit virtutem suam: & pugnator non saluabit animam suam.

* Et sagittator non subsistet; & velox pedibus suis non saluabitur, neque eques saluabit animam suam:

* Et inueniet animam suam in potentatibus. nudus fugiet in diebus illis, dicit Dominus.

CAP. III.

Audite verbum hoc quod locutus est Dominus super vos domus Israel, & contra omnem tribum quam eduxit de terra Egypti, dicens:

* Tantummodo vos cognoui ex omnibus tribubus terre, idcirco visitabo super vos omnia peccata vestra.

* Si ambulabunt duo in idipsum omnino, si non notum fecerint sibi ipsis?

* Rugiet leo de saltu suo quem venari non scient? si dabit catulus vocem suam ex cubili suo omnino nisi rapuerit aliquid?

* Si cadet auis in terram absque aucupe? si statuetur laqueus in terra sine eo quod apprehendat aliquid?

* Si clamabit tuba in ciuitate, & populus non expauescet? si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecit?

* ἐγὼ δὲ ἤρα τὸν ἀμορραῖον ἐκ πρὸς ὧν αὐτῶν. καὶ ὡς ὕψος κέδρου τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὸς ὡς δρυς, καὶ ἐξήρα τὸν καρπὸν αὐτοῦ ἐπὶ δένδρῳ, καὶ τὰς ῥίζας αὐτοῦ ὑποκάτωθεν.

* καὶ ἐγὼ δὴ ἡγάγον ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, & περιήγαγον ὑμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη, ὥστε κατακληρονομήσαι τὸν ἀμορραῖον.

* καὶ ἔλαβον ἐκ τῶν υἱῶν ὑμῶν εἰς προφῆτας, & ἐκ τῶν νεωτέρων ὑμῶν εἰς ἡγιασμένους, μή τι ὅτι ἐστὶν ταῦτα υἱοὶ ἰσραὴλ, λέγει κύριος.

* ὑμεῖς δὲ ἐποτίζετε οὗτοι ἡγιασμένους μου οἶνον, καὶ τοῖς προφῆταις ἐνετέλλεσθε λέγοντες, ὃ μὴ προφητεύετε.

* διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ κυλίω ὑποκάτω ὑμῶν, ὃν τρόπον κυλίει ἁμάξα ἡ γέμουσα καλάμης.

* καὶ ἀπολείται φυγὴ ἐκ δρυμῶς. καὶ ὁ κραταῖος οὐ μὴ κρατήσῃ τὸ ἰσχύος αὐτοῦ. καὶ ὁ μαχητὴς οὐ μὴ ῥώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

* καὶ ὁ ῥόπος οὐ μὴ ὑποστῇ, & ὁ ὄξυς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ὃ μὴ διασώσῃ, ὃ δὲ ἵππεις οὐ μὴ ῥώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

* καὶ δρήσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν δυνασείαις. ὁ γυμνὸς φάξεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, λέγει κύριος.

γ.

* Ακούσατε τὸν λόγον τοῦτον ὃν ἐλάλησεν κύριος ἐφ' ὑμᾶς οἶκος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ κτ' πάσης φυλῆς ἧς δὴ ἡγάγον ἐκ γῆς αἰγύπτου λέγων,

* πλὴν ὑμᾶς ἔγνω ἐκ πασῶν φυλῶν τῆς γῆς, διὰ τοῦτο ἐκδικήσω ἐφ' ὑμᾶς πάσας τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν.

* εἰ πορεύσονται δύο ἐπὶ τοιαυτὸ καθόλου εἰ μὴ γνωρίσωσιν ἑαυτοῖς;

* εἰ ἐρῶσιν λέων ἐκ δρυμοῦ αὐτοῦ ὃν θηρῶν ὅτι εἰδῶσιν; εἰ δώσει σκύμνον φωνῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς μισθῆρας αὐτοῦ καθόλου ἐδὼ μὴ ἀρπάσῃ τί;

* εἰ πεσεῖται ὄρνειον ἐπὶ τὴν γῆν δὴ οὐκ ἐξέλθῃ; εἰ σαρδίεται παγὶς ἐπὶ τῇ γῇ δὴ οὐκ ἐσυλλαβῇ τί;

* εἰ φωνήσῃ κάλπυξ ἐν πόλει, καὶ λαὸς οὐ πτοηθήσεται; εἰ ἔσται κακία ἐν πόλει, ὡς κύριος ὅτι ἐποίησεν;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Licet disperdiderim Amorrhæum à facie eorum, cuius celsitudo erat qualis altitudo cedrorum, ac ipse robustus erat quasi quercus; disperdidi tamen fructum eius sursum, & radices eius deorsum.

* Ego verò ascendere vos feci de terra Egypti, & deduxi vos per desertum quadraginta annis, ut hæreditario iure terram Amorrhæi caperetis.

* Et suscitavi de filiis vestris Prophetas, & de iuuenibus vestris Doctores: nunquid non ita est filij Israel, dicit Dominus? Et in errorem impulistis doctores vestros vino, & Prophetis mandastis dicentes, Ne vaticinemini prophetiam.

* Ecce ego adducam super vos tribulationem quæ coarctabit vos in locis vestris sicut coarctatur plaustrum manipulis onustum.

* Itaque interibit domus refugij à veloce, & fortis non erit arcitenens non consistet in prælio, & præpes pedibus suis non enadet, nec ascensor equorum saluabit animam suam.

* Et arcitenens non consistet in prælio, & præpes pedibus suis non enadet, nec ascensor equorum saluabit animam suam.

* Et rugiet leo de saltu suo quem venari non scient? si dabit catulus vocem suam de accubitu suo, nisi apprehenderit?

* Nunquid cadet auis in laqueum super terram, si non erit afflicto in ciuitate, quæ à Domino non fit facta?

* Quia non faciet Dominus rem, nisi reuelaverit eruditionem ad seruos suos ad Prophetas.

* Leo rugiet, & quis non timebit? Dominus locutus est, & quis non prophetabit?

* Annunciate regionibus in Assyriis & in regionibus in terra Egypti, & dicite: Congregamini in montem Samaria, & videte mirabilia multa in medio eius, & oppressio in ea.

* Et non cognouit quæ sunt in ea, dicit Dominus: thesaurizantes iniquitates & miseriam in regionibus suis.

* Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Tyrus & in circuitu terra tua deserta erit. & detrahet de te fortitudinem tuam, & diripientur regiones tue.

* Hæc dicit Dominus: Sicut auellet pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: sic euellentur filij Israel qui habitant in Samaria contra tribum & in Damasco. Sacerdotes

* audite & contestamini domui Iacob, dicit Dominus Deus omnipotens.

* Quia in die cum ulciscar impietates Israel, super eum ulciscar super altaria Bethel. & suffodientur cornua altaris, & cadent super terram.

* Confundam & percutiam domum pinnetam super domum æstiuam, et peribunt domus ebriæ, & adijcientur domus aliæ & multe, dicit Dominus.

CAP. IIII.

Vdite verbum istud, vacca Basan quæ estis in monte Samaria, quæ opprimitis medicos & conculcatis pauperes: dicentes dominis vestris, Date nobis vt bibamus.

* Furat Dominus per sanctos suos, quoniam ecce dies veniunt super vos: & tollent vos in armis, & eos qui vobiscum, in lebetes negotiatores pestilentes. * Et efferemini nudi contra inuicem, & proijciemini super montem Ramman, dicit Dominus Deus.

* Venistis ad Bethel & impiè egistis; & in Galgala, & multiplicastis vt impiè ageretis. et attulistis in manè sacrificium vestrum, in tri-duum decimas vestras.

* διότι ἐμὴ ποιήσῃ κύριος πρᾶγμα, ἐὰν μὴ ἀποκαλύψῃ τὴν παιδείαν πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς προφήτας.

* λέων ἐρῶν, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται; κύριος ἐλάλησεν, καὶ τίς ἐμὴ φοβηθήσεται;

* ἀπαγγείλατε χάριτας ἐν ἀστυείοις καὶ ἐν ταῖς χώραις ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ εἶπατε, συναχθήτε εἰς τὸ ὄρος Σαμαρείας, καὶ ἴδετε θαύματα πολλὰ ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ καταδυναστεία ἐν αὐτῇ.

* καὶ οὐκ ἔγνω ἄς ἐστιν ἐν αὐτῇ λέγει κύριος, οἱ θυσαν-εῖζοντες ἀδικίας & τὰ λαιπῶρα ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν.

* διὰ τοῦτο τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, τύρος & κυκλόθεν ἡ γῆ σου ἐρημωθήσεται. καὶ κατὰ ξίφος ἔσθ' ἡ γῆ σου, καὶ ἀρπαγῆνται αἱ χώραι σου.

* τὰδε λέγει κύριος, ὃν τρόπον ἐκπαύσει ποιμὴν ἐκ στόματος τοῦ λέοντος δύο σκέλη ἢ λαβὸν ὠτίος, ἕτως ἐκπαύσονται υἱοὶ ἰσραὴλ & κατὰ κοῦντες ἐν σαμαρείᾳ κατὰ δὲ πύλιν καὶ ἐν δαμασκῶ. ἱερεῖς

* ἀκούσατε καὶ ἐπιμαρτύρατε τῷ οἴκῳ ἰακώβ, λέγει κύριος ὁ θεός ὁ πᾶν τοκράτωρ.

* διότι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὅταν ἐκδικῶ ἀσεβείας Ἰσραὴλ, ἐπ' αὐτὸν ἐκδικήσω ἐπὶ ταῖς θυσιασθῆαι βαυθῇ. καὶ κατασκαφῆται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου καὶ πεθύνεται ἐπὶ τὴν γῆν.

* συλχεῶ & πατάξω τὸν οἶκον τὸν βερίπερον ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν, & ἀπολοιῶται οἶκοι ἐλεφάντινοι, & πρῶ-σθήσονται οἶκοι ἑτέρου, & πολλοί, λέγει κύριος.

δ.

* Ἀκύνει τὸν λόγον τοῦτον, λαμαῖαι τῆ βασιλῆως αἰ-εῖσαι ἐν τῷ ὄρει Σαμαρείας αἱ καταδυναστεύσαι πτωχοῖς καὶ καταπαῖσαι κτήνη. αἱ λείουσαι τοῖς κυρείοις αὐτῶν, ἐπίδοτε ἡμῖν ὅπως πῶμεν.

* ὁμνύει κύριος πρὸς τῶν ἀγίων αὐτοῦ, διότι ἰδὲ ἡμέραι ἔρχονται ἐφ' ὑμᾶς. & λήψονται ὑμᾶς ἐν ὅπλοις. καὶ οὐ μεθ' ὑμῶν εἰς λέβητας ἐμποροῦντες.

* καὶ ἔξενεχθήσεται γυμνοὶ κατὰ νῆα ἀλλήλων. & ῥι-φθήσεται ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ῥονμῶν, λέγει κύριος ὁ θεός.

* εἰσῆλθετε εἰς βαυθῇ & ἡσεβήσατε, καὶ εἰς Γαλγαλά, & ἐπληθύνατε τὰς ἀσεβείας. καὶ λυέκατε εἰς πρῶτὴν θυσίαν ὑμῶν εἰς τὴν τετρημερίαν τὰ ἐπιδέκατα ὑμῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quoniam haud rectè res fieri Domino Deo viderentur, nisi reuelaret secretum suum seruis suis prophetis. * Leone rugiente quis non timebit? Domino Deo loquente quis non suscipiet prophetiam? * Annunciate in palatiis Azoti & in prætoriiis terræ Aegypti, & dicite: Congregamini super montes Samaria, & videte conturbationes ingentes in medio eius, & oppressores intra eam.

* Certe nesciunt exequi legem, ait Dominus, cum impleant cellaria sua rapina, atque prædam in ædibus suis recondant.

* Quamobrem sic dicit Dominus Deus: Tribulatio grauis erit in terra, quæ abolebit à te fortitudinem tuam, & ædes tuæ diripientur. Hæc dicit Dominus: Quemadmodum erueret pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: sic liberabuntur filij Israel qui habitant in Samaria, in fortitudine potestatis, & in Damasco innitentes.

* Audite & protestamini in domo Iahacob, ait Dominus Deus exercituum. * Quia in die qua visitauero peccata Israel contra eum, visitabo quoque super colentes in altaribus Bethel, & succidentur cornua altarium, & cadent in terram. * Et percutiam domum hyemalem cum domo æstiuā, & peribunt domus quæ strætæ sunt ebore, & dissipabuntur domus multæ, ait Dominus.

CAP. IIII.

Vdite sententiam istam diuites substantiarum qui estis in monte Samaria, qui vim infertis egenis, opprimitisque pauperes: qui dicunt principibus suis: Vbi est potestas, vt diripiamus? * Iurauit Dñs Deus per sanctitatem suam, quod ecce dies venient super vos, & tollent vos populi super scuta sua, & filias vestras in scapha piscatorum. * Et confringent super vos murum, & educent vos quasi mulieres singuli ante se, & transferent vos vltra montes Armeniæ, dicit Dominus. * Venerunt ad Bethel, & præuaricati sunt; in Galgal multipli-carunt peccare, sed offertis manè victimas vestras, in tribus diebus decimas vestras.

* וקטר מחמץ תודה וקראו נדבות השמיעו בי
בן אהבתם בני ישראל נאם אלהי יהוה:
* וגם אני נתתי לכם נקיון שנים בכל עריכם
והסר לכם בכל מקומותיכם ולא שבתם עדי נאם
יהוה:

* וגם אנכי מנעתי מכם את הגשם בעוד שלשה
חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר
אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטרו חלקה אשר
לא תמטיר עליה תיבש:

* ונעו שתיים שלוש ערים אל עיר אחת לשחות
מיסולא ישבעו ולא שבתם עדי נאם יהוה:

* הביתי אתכם בשדפון ובירקון הרבות גנותיכם
וכרמיכם ותאניכם וזיתיכם יאכל הגזם ולא
שבתם עדי נאם יהוה:

* שלחתי בכם דבר בדרך מצרים הרגתי בחרב
בחוריכם עם שבי סוסיכם ואעלה באש מחניכם
ובאפכם ולא שבתם עדי נאם יהוה:

* הפכתי בכם כמהפכת אלהים את סדם ואת
עמרה ותהיו כאור מצל משרפה ולא שבתם עדי
נאם יהוה:

* לכן ברו אעשה לך ישראל עקב כי נאמר
אעשה לך הבון לקראת אלהיך ישראל:
* כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה
שחזר עשה שחר עיפה ודרך על במתי ארץ יהוה
אלהי צבאות שמו:

ה

* שמעו את הדבר הזה אשר אנכי נשא עליכם
קינה בירי ישראל:
* נפלה לא תוסף קום בתולת ישראל נטשה
על אדמתה אין מקימה:

⁵ * Et sacrificate de fermento laudem, &
B vocate voluntarias oblationes & annun-
ciate. Sic enim voluistis filij Israel, dicit
⁶ Dominus Deus. * Vnde & ego dedi
vobis stuporem dentium in cunctis urbi-
bus vestris, & indigentiam panum in om-
nibus locis vestris, & non estis reuerfi ad
⁷ me, dicit Dominus. * Ego quoque
prohibui à vobis imbrem cum adhuc tres
menses superessent vsque ad mensem, &
plui super vnam ciuitatem, & super alter-
ram ciuitatem non plui. Pars vna complu-
ta est, & pars super quam non plui, aruit.
⁸ * Et venerunt duæ & tres ciuitates ad vi-
C nam ciuitatem vt biberent aquam, & non
sunt satiatae, & non redistis ad me, dicit
⁹ Dominus. * Percussi vos in vento
vrente, & in aurugine multitudinem hor-
torum vestrorum & vinearum vestrarum:
oliueta vestra & ficeta vestra comedit tra-
ca, & non redistis ad me, dicit Dominus.
¹⁰ * Misi in vos mortem in via Aegypti,
perculsi in gladio iuuenes vestros vsq; ad
captiuitatem equorum vestrorum, & alcen-
dere feci putredinem castrorum vestro-
rum in nares vestras, & non redistis ad me,
¹¹ dicit Dominus. * Subueri vos sicut
subuertit Deus Sodomam & Gomorram,
& facti estis quasi torris raptus ab incen-
dio, & non redistis ad me, dicit Dominus.
¹² * Quapropter hæc faciam tibi Israel.
Postquam autem hæc fecero tibi, præpa-
rare in occursum Dei tui Israel.
¹³ * Quia ecce formans montes & creans
ventum, & annuncians homini eloquium
suum, faciens matutinam nebulam, & gra-
diens super excelsa terræ, Dominus Deus
exercituum nomen eius.

CAP. V.

¹ A Vdite verbum istud quod ego leuo su-
per vos planctum. Domus Israel
² cecidit, & non adiciet vt resurgat. Vir-
go Israel proiecta est in terram suam, non
est qui suscitet eam:

תרגום יונתן

⁵ וקטר מן חמץ תודה וקראו נדבות השמיעו בי
בן אהבתם בני ישראל נאם אלהי יהוה:
⁶ וגם אני נתתי לכם נקיון שנים בכל עריכם
והסר לכם בכל מקומותיכם ולא שבתם עדי נאם
יהוה:
⁷ וגם אנכי מנעתי מכם את הגשם בעוד שלשה
חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר
אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטרו חלקה אשר
לא תמטיר עליה תיבש:
⁸ ונעו שתיים שלוש ערים אל עיר אחת לשחות
מיסולא ישבעו ולא שבתם עדי נאם יהוה:
⁹ הביתי אתכם בשדפון ובירקון הרבות גנותיכם
וכרמיכם ותאניכם וזיתיכם יאכל הגזם ולא
שבתם עדי נאם יהוה:
¹⁰ שלחתי בכם דבר בדרך מצרים הרגתי בחרב
בחוריכם עם שבי סוסיכם ואעלה באש מחניכם
ובאפכם ולא שבתם עדי נאם יהוה:
¹¹ הפכתי בכם כמהפכת אלהים את סדם ואת
עמרה ותהיו כאור מצל משרפה ולא שבתם עדי
נאם יהוה:
¹² לכן ברו אעשה לך ישראל עקב כי נאמר
אעשה לך הבון לקראת אלהיך ישראל:
¹³ כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה
שחזר עשה שחר עיפה ודרך על במתי ארץ יהוה
אלהי צבאות שמו:
ה
¹ שמעו את הדבר הזה אשר אנכי נשא עליכם
קינה בירי ישראל:
² נפלה לא תוסף קום בתולת ישראל נטשה
על אדמתה אין מקימה:
תרגום יונתן
⁵ וקטר מן חמץ תודה וקראו נדבות השמיעו בי
בן אהבתם בני ישראל נאם אלהי יהוה:
⁶ וגם אני נתתי לכם נקיון שנים בכל עריכם
והסר לכם בכל מקומותיכם ולא שבתם עדי נאם
יהוה:
⁷ וגם אנכי מנעתי מכם את הגשם בעוד שלשה
חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר
אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטרו חלקה אשר
לא תמטיר עליה תיבש:
⁸ ונעו שתיים שלוש ערים אל עיר אחת לשחות
מיסולא ישבעו ולא שבתם עדי נאם יהוה:
⁹ הביתי אתכם בשדפון ובירקון הרבות גנותיכם
וכרמיכם ותאניכם וזיתיכם יאכל הגזם ולא
שבתם עדי נאם יהוה:
¹⁰ שלחתי בכם דבר בדרך מצרים הרגתי בחרב
בחוריכם עם שבי סוסיכם ואעלה באש מחניכם
ובאפכם ולא שבתם עדי נאם יהוה:
¹¹ הפכתי בכם כמהפכת אלהים את סדם ואת
עמרה ותהיו כאור מצל משרפה ולא שבתם עדי
נאם יהוה:
¹² לכן ברו אעשה לך ישראל עקב כי נאמר
אעשה לך הבון לקראת אלהיך ישראל:
¹³ כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה
שחזר עשה שחר עיפה ודרך על במתי ארץ יהוה
אלהי צבאות שמו:
ה
¹ שמעו את הדבר הזה אשר אנכי נשא עליכם
קינה בירי ישראל:
² נפלה לא תוסף קום בתולת ישראל נטשה
על אדמתה אין מקימה:

⁵ Et legerunt foris Legem, & inuocauerunt confessionem. annunciate quoniam ista dilexerunt filij Israel, dicit Dominus.

⁶ Et ego dabo vobis stridorem dentium in omnibus ciuitatibus vestris, & indigentiam panum in locis vestris, & non reuerſi estis ad me, dicit Dominus.

⁷ Et abstuli ex vobis pluuiam ante tres menses vindemiæ. & pluuiam super ciuitatem unam; super autem ciuitatem unam non pluuiam. pars vna pluetur, & pars super quam non pluuiam areſcet.

⁸ Et congregabuntur duæ & tres ciuitates in ciuitatem unam bibere aquam, & non ſatiabuntur: & neque ſic reuerſi estis ad me, dicit Dominus.

⁹ Exuſſi vos in combustione & in iſteritia. multiplicatiſtis hortos & vineas, & ſiceta, & elimeſta. hos deuorauit cruce. & neque ſic reuerſi estis ad me, dicit Dominus.

¹⁰ Miſi in vos mortem in via Aegypti, occidi in gladio iuuenes veſtros cum captiuitate eorum veſtrorum, & adduxi in igne caſtra veſtra in ira veſtra: & neque ſic reuerſi estis ad me, dicit Dominus.

¹¹ Subuerſi vos ſicut ſubuerſit Dominus Sodomam & Gomorram, & facti estis ſicut torris raptus ab incendio: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

¹² Propterea ſic faciam tibi Iſrael. verumtamen quia ſic faciam tibi, præparare ad inuocandum Deum tuum Iſrael:

¹³ Quia Dominus eſt firmans tonitruum, & creans ſpiritum, & annuncians in homines Chriſtum ſuum, faciens manè & nebulam, & aſcendens ſuper excelsa terra Dominus Deus, Omnipotens nomen illi.

CAP. V.

¹ Audite verbum Domini quod ego aſſumo ſuper vos planctum: domus Iſrael

² cecidit, non amplius adiſciat reſurgere. Virgo Iſrael proiecta eſt in terram ſuam, non eſt qui ſuſcitet eam.

⁵ καὶ δὲ ἐγνωσαν ἔξω νόμον καὶ ἐπεκαλέσαντο μολογίαν. ἀπαγγέλλει ὅτι ταῦτα ἠγάπησαν οἱ ἱσραήλ, λέγει κύριος.

⁶ καὶ γὰρ δώσω ὑμῖν γομφιασμόν ὁδόντων ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ὑμῶν, καὶ οὐδεὶαν ἀρτῶν ἐν τοῖς τόποις ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐπεσρέψατε πρὸς με, λέγει κύριος.

⁷ καὶ δὲ ἐχόν ἔξ ὑμῶν τὸν ἡγερὲν πρὸς τριῶν μιλίων τοῦ τρυγητοῦ. καὶ βρέξω ἐπὶ πόλιν μίαν, ἐπὶ ἡ πόλιν μίαν οὐ βρέξω. μερὶς μία βροχήσεται καὶ μερὶς ἐφ' ἡ ἑβρέξω ἑξοχὴν θήσεται.

⁸ καὶ συναθροισθήσονται δύο καὶ τρεῖς πόλεις εἰς πόλιν μίαν τοῦ πίνειν ὕδωρ καὶ οὐ μὴ ἐμπληθῶσιν, καὶ οὐδ' ἔτι οὕτως ἐπεσρέψατε πρὸς με, λέγει κύριος.

⁹ ἐπύρωσα ὑμᾶς ἐν πυρώσει καὶ ἐν ἰκτέρῳ. ἐπληθύνατε κήποις καὶ ἀμπελώνας, καὶ συκῶνας, καὶ ἐλαιώνας. τοῖς κατέφαγον ἢ κάμπη καὶ οὐδ' οὕτως ἐπεσρέψατε πρὸς με, λέγει κύριος.

¹⁰ ἔξαπείλα εἰς ὑμᾶς θανάτον ἐν ὁδῷ αἰγυπίας, ἀπέκτεινα ἐν ῥομφαίᾳ τοὺς νεοτρίσκους ὑμῶν μετ' αἰχμαλωσίας ἰππῶν ὑμῶν, καὶ δὲ ἡγάγον ἐν πυρὶ τὰς παρεμβολὰς ὑμῶν ἐν τῇ ὁρῇ ὑμῶν, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπεσρέψατε πρὸς με, λέγει κύριος.

¹¹ κατέσρεψα ὑμᾶς καθὼς κατέσρεψε κύριος Σόδομα καὶ γόμορρα, καὶ ἐξηθήθητε ὡς δαλὴς ἔξεσπασμῶν ἀπὸ καύσεως, καὶ οὐκ ἐπεσρέψατε πρὸς με, λέγει κύριος.

¹² διὰ τοῦτο οὕτως ποιήσω ἐν ἱσραήλ. πλὴν ὅτι οὕτως ποιήσω ἐν ἱσραήλ, ἐξ ὁμοῦ τοῦ ἐπεκαλεῖσθαι τὸν θεόν ἐν ἱσραήλ.

¹³ διότι κύριος εἰς σερραῶν βρογντῶν καὶ κτίζων πηδύμα καὶ ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν χειρὸν αὐτοῦ ποιεῖν ὅρθρον καὶ ὁμίχλιν, καὶ ἐπιβαίνων ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς κύριος ὁ θεός, πᾶν τοῦ κράτους ὄνομα αὐτοῦ.

ἐ.

¹ Ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου ὃν ἐγὼ λαμβάνω ἐφ' ὑμᾶς θρῆνον, οἶκός ἐστι ἱσραήλ. ἐπεσον, οὐκ ἐπὶ ἐμὴ πρὸς ἐμὴ ἀναστῶναι. παρθεὶς ἱσραήλ ἐξφάλη ἐπὶ τῇ γῆς αὐτοῦ, οὐκ ἔστι ὁ θρῆνός αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Colligunt autem ex rapina sacrificium gratiarum actionis, & adducunt illud cum cantico, dicentes: Hoc est in beneplacitum, sic enim dilexistis filij Israel, ait Dominus Deus. Ego quoque dedi vobis stuporem dentium in omnibus vrbibus vestris, & indigentiam cibi in omnibus locis vestris: attamen non conuertimini ad cultum meum, dicit Dñs. Deinde ego prohibui à vobis pluuiam in fine triū mensiū tempore messis: ac imbrem demisi super ciuitatē vnā, sed super aliam non demisi: super hereditatem vnā descendet pluuiā, at hereditas super quam minimè descenderit pluuiā, areſcet. Et cum lassitudine duar vel tres ciuitates aspirabunt ad vrbem vnā vt bibant aquam, sed non saturabuntur: nec tamen conuertimini ad cultum meum, dicit Dñs. Percussi vos vredine & erugine, multitudinem horrorum veſtrorum, vinearum veſtrarum, ficuum veſtrarum, olearumque veſtrarum corroſit bruchus: nec estis conuerſi ad cultum meum, dicit Dñs. Miſi contra vos pestilentiam quando in via Aegypti eratis: occidi gladio iuuenes veſtros cum captiuitate equorum veſtrorum, atque ascendere feci ſactorem caſtrorum veſtrorum idque in nares veſtras: nec minus conuerſi estis ad cultum meum, dicit Dñs. Abominatum eſt Verbum meum vos, non aliter ac auerſatus eſt Dñs Sodomam & Gomorram; & facti estis quasi torris erutus ab incendio: nihilo minus non estis conuerſi ad cultum meum, dicit Dñs. Propterea hoc faciam tibi Iſrael, propterea quod nequaquam conuerſus es ad Legem, hoc inquam tibi faciam: adorna te vt ſuſcipias doctrinam Legis Dei tui Iſrael. Ecce namque ſit conſpicuus qui plaſmauit montes, & creauit ventum, vt annunciet hominibus quanta ſint eius opera, & vt præparet lumen iuſtis quasi lumen matutinum: qui incedit & præparat adducere tenebras impiis, vt conterat impios terræ. Dominus Deus exercituum nomen eius.

CAP. V.

² Virgo Iſrael proiecta eſt in terram ſuam, nec eſt qui ſuſcitet eam.

Cecidit, nec addet vt reſurgat a quo vno coetus

³ Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs ex qua egrediebantur mille, relinquentur centum. et ex qua egrediebantur centum, relinquentur decem domui Israel.

⁴ Quia hæc dicit Dominus super domum Israel: Querite me, & uiuetis:

⁵ Et non queratis Bethel. et in Galgala non ingrediamini, et in putei iuramenti non transietis, quia Galgala captiuata captiuabitur, & Bethel non existens.

⁶ Querite Dominum & uiuite, ut non succendatur ut ignis domus Joseph & deuoret eam: & non erit extinguens domui Israel.

⁷ Faciens in excelsum iudicium, & iustitiam in terram:

⁸ Faciens omnia & fabricans, et conuertam in manè umbram, & diem in noctem obscurans: uocans aquam maris, & effundens illam super faciem terre, Dominus Deus omnipotens nomen illi.

⁹ Suscitans contritionem super robur, & miseriam super munitionem inducens.

¹⁰ Odio habuerunt in portis corripientem, et sermonem sanctum abominati sunt.

¹¹ Idcirco desuper existens pugnis percutiebat mendicum: & dona electa suscepistis ab eo. domos politas edificastis, & non habitabitis in eis: vineas desiderabiles plantastis, & non bibetis vinum earum:

¹² Quia cognoui multas impietates uestras, & fortia peccata uestra, conculcantes iustum, accipientes commutationes, & pauperem in portis declinantes.

¹³ Idcirco intelligens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.

¹⁴ Querite bonum, & non malum, ut uiuatis, & erit uobiscum Dominus. Sic dixit Dominus Deus omnipotens, sicut dixerunt:

¹⁵ Odio habuimus mala, & dileximus bona, & restituetur in portis iudicium, ut misereatur Dominus Deus omnipotens reliquiarum Joseph.

¹⁶ Propterea hæc dicit Dominus Deus omnipotens: In omnibus plateis planctus, & in omnibus uis dicetur ue. vocabitur agricola in luctum, & in planctum, & in scientes lamentum.

¹⁷ Et in omnibus uis planctus, quia veniam per medium tui, dixit Dominus.

³ διότι τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός, πόλις ἧς ἔξεπορεύοντο χίλιοι ὑπολειφθήσονται ἑκατὶν, & ἧς ἔξεπορεύοντο ἑκατὶν, ὑπολειφθήσονται δέκα τῶ οἴκῳ ἰσραὴλ.

⁴ διότι τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός τὸν οἶκον ἰσραὴλ, ἐκζητήσατε ἐμὲ, καὶ ζήσετε. καὶ μὴ ἐκζητεῖτε βαβυλῶνα, καὶ εἰς γαλγὰλὰ μὴ εἰσπορεύεσθε, καὶ ἐπὶ τὸ φρέαρ ἔορκα μὴ διαβαίνειτε, διότι γαλγὰλὰ αἰχμαλωτῶν μοι αἰχμαλωπῶν ἐστίν, καὶ βαβυλῶν οὐχ ὑπαρχούσα.

⁶ ἐκζητήσατε τὸν κύριον καὶ ζήσατε, ὅπως μὴ ἀνάλμψῃ ὡς πῦρ οἶκόν μου ἰωσήφ καὶ καταφάγῃ αὐτόν. καὶ οὐκ ἔσται ὁ βέσων τῶ οἴκῳ ἰσραὴλ.

⁷ ὁ ποιεῖν εἰς ὕψος κεῖμα καὶ δικαιοσύνην εἰς γῆν.

⁸ ὁ ποιεῖν πόντον καὶ κατασκιάζων, & ἐρέψῃ εἰς πρῶτον σκιά, καὶ ἡμέραν εἰς νύκτα σκοτάζων, ὁ περὶ θαλάσσης, καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ τὸν ὠκεανόν, ὁ γῆς, κύριος ὁ θεός παντοκράτωρ ὄνομα αὐτοῦ.

⁹ ὁ διεγείρων κυτταρμυδὸν ἐπὶ ἰαχὺ, & τάλαιπώριον ἐπὶ ὀχύρωμα ἐπαίων. ἐμίσησαν ἐν πύλαις ἐλεγχόντες, καὶ λόγον ὅσον ἐβδελύξαντο.

¹¹ διὰ τοῦτο ὁ ὁκνῶν κατακονδύλιζεν πτωχόν. καὶ δώρεα ἐκλεκτὰ ἐδέξατο παρ' αὐτοῦ. οἴκους ἐξέδοις ἀποδομήσατε, καὶ ἐμὴ κατεκρήσατε ἐν αὐτοῖς, ἀμπελώνας ἐπιδυμήεις ἐφυτρώσατε. καὶ οὐ μὴ πίητε τὸν οἶνον αὐτῶν.

¹² ὅτι ἐγνων πολλὰς ἀσεβείας ὑμῶν, καὶ ἰχυροὶ αἰάμαρτίαι ὑμῶν, καταπαύετε δίκαιον λαμβάνοντες ἀλλήματα, καὶ πονήετε ἐν πύλαις ἐκκλίνοντες.

¹³ διὰ τοῦτο ὁ κυριῶν ἐν καιρῷ ἐκείνῳ σωπῆσεται, ὅτι καιρὸς πονηρὸς ἐστίν. ἐκζητήσατε τὸ καλὸν & μὴ τὸ πονηρὸν, ὅπως ζήσετε & ἔσται μεθ' ὑμῶν κύριος. ἔτι εἶπεν κύριος ὁ θεός ὁ παντοκράτωρ, ὃν τρέπον εἶπεν.

¹⁵ μεμισήκαμεν τὰ πονηρὰ, & ἡγαπήσαμεν τὰ καλὰ, & ἀποκαταστήσει ἐν πύλαις κεῖμα, ὅπως ἐλεήσει κύριος ὁ θεός ὁ παντοκράτωρ ὅσον ἀφελίποις ἰωσήφ.

¹⁶ διὰ τοῦτο τὰδε λέγει κύριος ὁ θεός ὁ παντοκράτωρ, ἐν πάσαις πλατείαις κοπετές, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς ῥηθήσεται οὐαὶ οὐαὶ. κληθήσεται γεωργὸς εἰς πόντον καὶ εἰς κοπετὸν καὶ εἰς εἰδοτάς θρῆων.

¹⁷ καὶ ἐν πάσαις ὁδοῖς κοπετές, διότι ἐλδομαι διὰ μέσου σου εἶπεν κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

³ Nam sic inquit Dominus, In ciuitate de qua egrediebantur mille, remanebunt centum; & de qua centum exibant, usque ad decem superstitēs erunt in domo Israel. ⁴ Quandoquidem ita dicit Dominus domui Israel, Requirit timorem mei, & uiuetis. Non queratis uero pergere ad Bethel, & ad Galgalā ne ueniat, & per Beerśabee ne trāseat, quia qui in Galgala, certissime multabuntur exilio; & qui colūt idola Bethel, redigentur in nihilum. ⁵ Querite timorem Domini, ut uita potiamini, ne forte succendatur sicut ignis furor eius in domo Ioseph, qui uoret, nec sit qui extinguat propter peccata uestra, qui seruiebatis idolis in Bethel. ⁶ Qui conuertunt in absinthium iudicium, & iustitiam in terram proiciunt. ⁷ Desierunt timere a facie Domini qui fecit Arcturum & Orionem, & conuertit in lucem tenebras, & diē in noctem obtenebrat: qui iubet congregari exercitus multos instar aquarum maris, & dispergit eos super faciem terrae: Dominus nomen eius. ⁸ Qui uires auget infirmis contra fortes, & directioribus super propugnacula fortissimorum imperium donat. ⁹ Odio prosequuntur eum qui corripit eos in domo iudicij uerbis Legis, & loquentem recta prauitatis insimulant. ¹⁰ Idcirco pro eo quod diripiebatis egenum, & uim pauperibus inferebatis: domos dolato lapide construxistis, in quibus non habitabit: vineas desiderabiles plantastis, quarum uinum non haudquaquam bibetis. ¹¹ Siquidem notum est mihi quod permulte sint uestrae prauaricationes, & fortia peccata uestra: contribulant uultum ut suscipiant mammona iniquitatis, & iudicium obscurorum peruertunt in domo congregationis ipsorum. ¹² Propterea doctores tunc temporis propter impios conticuerunt, tempus enim malum erat. ¹³ Querite benefacere & non male, quod uiuatis: tunc aderit Verbum Domini Dei exercituum in auxilium uestrum sicut dixistis. ¹⁴ Odite malefacere, & bene operari diligite: & dirigite iudicium in domo congregationis uestrae: forte misericordia tribuetur a conspectu Domini Dei exercituum super reliquias Iosephi. ¹⁵ Quamobrem sic dicit Dominus Deus exercituum, Dominus ipse: In omnibus plateis erit planctus, & in omnibus compitis dicent, Vae, vae: & conuocabunt agricolas ad luctum, & planctum emittentem ad eum qui ciulandi est peritus. ¹⁶ Atque in omnibus uinetis erit planctus, quia apparebo ut faciam ultionem iudicij in medio tui, dicit Dominus.

18 * הוֹי הַמִּתְאֲוִים אֶת-יוֹם יְהוָה לְמַה-זֶּה לָכֶם יוֹם
יְהוָה הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא-אֹרֶךְ
19 * בְּאֶשׁ יָנוּס אִישׁ מִפְּנֵי הָאֵרִי וּפָגְעוּ הָרֶב וּבְנֵי
הַבַּיִת וְסָמְךְ יָדוֹ עַל-הַקִּיר וְנִשְׁכּוּ הַנֶּחֱשׁ
20 * הֲלֹא חֹשֶׁךְ יוֹם יְהוָה וְלֹא-אֹרֶךְ וְאִפְּלֹל וְלֹא-
נִגְהָ לוֹ
21 * שָׁנְאֵתִי מֵאֲסֹתֵי חֲגִיכֶם וְלֹא אֶרְיַח בְּעֲצֹרֹתֵיכֶם
22 * כִּי אִם תַּעֲלֶה לִּי עוֹלוֹת וּמִנְחֹתֵיכֶם לֹא אֶרְצֶה
וְשִׁלֵּם מְרִיאֲכֶם לֹא אֶבִּיט
23 * הִסְרַמְעֵלִי הַמֶּזֶן שְׂרִיד וְזִמְרַת נְבִלִיד לֹא אֶשְׁמַע
24 * וַיִּגַּל בְּמִים מִשְׁפָּט וַיְצַדֵּקָה בְּנִחַל אֵיתָן
25 * הַזִּבְחִים וּמִנְחָה הַגִּשְׁתֶּם לִּי בַמִּדְבָּר אֲרֻבָּעִים
שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל
26 * וְנִשְׁאָתֶם אֶת סִבּוֹת מַלְכְּכֶם וְאֵת כִּיּוֹן צִלְמֵיכֶם
בּוֹכְבֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לָכֶם
27 * וְהִגַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵהָלָאָה לְדֹמֶשֶׁק אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי-צַבָּאוֹת שָׁמוּ

ו

1 * הוֹי הַשֹּׂאֲנָנִים בְּצִיּוֹן וְהַבֹּטְחִים בְּחָר שְׁמִרֹן
נִקְבְּלוּ רֵאשִׁית הַבּוֹטִים וּבָאוּ לָהֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל
2 * עָבְרוּ כָלִנָּה וְרָאוּ וּלְכוּ מִשֶּׁם חֲמַת רֶבֶךָ וּרְדוּ
גֵּת-פְּלִשְׁתִּים הַטּוֹבִים מִן-הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה אִם-
רֶב גְּבוּלָם מִגְּבוּלָכֶם
3 * הַמִּנְדִּים לַיּוֹם רָע וְהַגִּישׁוֹן שִׁכְרָת חֲמָס
4 * הַשֹּׁכְבִים עַל-מִטּוֹת שֵׁן וְסִרְחִים עַל-עֲרֹשֹׁתָם
וְאֹכְלִים כֶּרִים מִצֶּאֱן וְעֹגְלִים מִתּוֹךְ מִרְבֵּק
5 * הַפְּרֻטִים עַל-פִּי הַנֶּבֶל כְּדוֹר חֲשֹׁכוֹ לָהֶם
כָּלִי-שִׁיר
6 * הַשֹּׁתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן וְרֵאשִׁית שְׂמָנִים יִמְשְׁחוּ וְלֹא
נָחְלוּ עַל-שִׁכְרָת יוֹסֵף

18 * Vae desiderantibus diem Domini. Ad
quid eam vobis? dies Domini ista tenebrarum
19 & non lux. * Quomodo si fugiat vir a
facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingre-
diatur domum, & innitatur manu sua su-
per parietem, & mordeat eum coluber.
20 * Nunquid non tenebrae dies Domini,
& non lux, & caligo & non splendor in eis?
21 * Odi & proieci festiuitates vestras, &
non capiam odorem coetuum vestrorum.
22 * Quod si obtuleritis mihi holocausto-
mata & munera vestra non suscipiam, &
G vota pinguium vestrorum non respiciam.
23 * Aufer a me tumultum carminum tuo-
rum, & cantica lyrae tuae non audiam.
24 * Et reuelabitur quasi aqua iudicium, &
iustitia quasi torrens fortis. * Nunquid
25 hostias & sacrificium obtulistis mihi in
deserto quadraginta annis domus Israel?
26 * Et portastis tabernaculum Moloch deo
vestro, & imaginem idolorum vestrorum, &
fusus Dei vestri Remphan, figuras quas
fecistis vobis adorare eas.
27 * Et migrare vos faciam trans Damas-
cum, dicit Dominus, Deus exercituum do-
men eius.

CAP. VI.

1 * VAE vobis qui opulenti estis in Sion, &
A confiditis in monte Samariae, optima-
tes capita populorum, ingredientibus pom-
paticè domum Israel. * Transite in Ca-
2 lanne & videte, & ite inde in Emath ma-
gnam, & descendite in Geth Palestino-
rum, & ad optima quoque regna horum,
si latior terminus eorum termino vestro est.
3 * Qui separati estis in diem malum: &
B appropinquatis folio iniquitatis.
4 * Qui dormitis in lectis eburneis, &
lasciuitis in stratis vestris. Qui comeditis
agnum de grege, & vitulos de medio ar-
5 menti: * Qui canitis ad vocem psal-
terij. sicut Dauid putauerunt se habere
vafa cantici.
6 * Bibentes vinum in phialis, & optimo
unguento delibuti, & nihil patiebantur
super contritione Ioseph.

תרגום יונתן

18 * וְהוֹי הַמִּתְאֲוִים לַיּוֹם וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
19 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
20 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
21 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
22 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
23 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
24 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
25 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
26 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר
27 * וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר וְהוֹי הוּא חֹשֶׁךְ וְלֹא נֶהוֹר

* *Ue qui desideratis diem Domini, ut quid ipsa dies? & hæc est tenebra & non lux:*

* *Quemadmodum si quis fugiat à facie leonis & occurrat ei vrsus, & insiliat in domum, & confirmet manus suas super murum, et mordeat eum serpens.*

* *Nonne tenebræ dies Domini & non lux, & caligo non habens splendorem?*

* *Odi, proieci festiuitates vestras, & non adorabo in conuentibus vestris.*

* *Quia si attuleritis mihi holocausta & sacrificium vestrum, non suscipiam, & salutare apparitionis vestre non respiciam.*

* *Aufer à me sonitum carminum tuorum, et psalmum organorum tuorum non audiam.*

* *Et voluetur quasi aqua iudicium. & iussit quasi torrens inuius.*

* *Nunquid hostias & sacrificia quadraginta annis obtulistis mihi domus Israel?*

* *Et portastis tabernaculum Moloch & sydu Dei vestri Rompha: figuras eorum quas fecistis in eis.*

* *Et migrare faciam vos ultra Damascum, dicit Dominus, Deus omnipotens nomen illi.*

CAP. VI.

Ve spernentibus Sion, & confidentibus in montem Samarie. vindemiaui principatus gentium. & ingressa est ad eos domus Israel.

* *Transite omnes & videte, & pertransite inde in Emath Raba, & descendite in Geth Philistinum optimas de regnis istis, quoniam plures sunt termini eorum terminis vestris*

* *orantes in diem. & illi appropinquant & attingentes Sabbata falsa:*

* *Dormientes in lectis eburneis, & lascentes in stratis suis: & comedentes hædos ex gregibus, & vitulos ex armentis lactantes:*

* *Plaudentes ad vocem organorum, sicut flantem putauerunt, & non sicut fugientem.*

* *Bibentes defæcatum vinum, & primis unguentis uncti, & non patiebantur quicquam super contritione Ioseph.*

18 * οὐαὶ ὁ Θεὸς τοῦ θυμοῦ τῶν ἡμερῶν κυρίου, ἵνα τί αὐτὴ ἡ ἡμέρα, καὶ αὐτὴ ἐστὶν σκοτὶς καὶ ὁ φῶς· ὃν τρέπον ἐάν τις φύγῃ ἐκ παροπίας λέοντος, καὶ ἐμπέσῃ ἀπὸ ἀρκτοῦ, καὶ εἰσπυλῇ εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἀπερείσῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τοῖχον, καὶ δάκῃ αὐτὸν ὄφις.

19 * οὐχὶ σκοτὶς ἡ ἡμέρα κυρίου καὶ οὐ φῶς, καὶ γνόφος ὅς ἐστι φέγγος;

20 * μεμίσσηκα, ἀπώσμαι ἐορτὰς ὑμῶν, ὅς οὐ μὴ ὁσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν.

21 * διότι ἐδὴ δυνέκεντέ μοι ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίαν ὑμῶν, ὃ παροξύνω, καὶ ζωπύου ἐπιφανείας ὑμῶν ὅς ἐστι ἐπὶ ἐλπίσιν.

22 * μετὰ στήθεσιν ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ὠδῶν σου καὶ ψαλμὸν ὁργάνων σου ὅς ἐστι ἀκούσθαι.

23 * καὶ κυλισθῆσεται ὡς ὕδωρ κέσμα. ὁ δικαιοσύνη ὡς χειμάρριος ἀβάτος.

24 * μὴ φάγια καὶ θυσίας τεσπάραιοντα ἐπὶ παροξύνω· ἐνέγκατέ μοι οἶκόν σου Ἰσραὴλ.

25 * ὁ δὲ ἐλάβετε τὴν σκηνὴν τὴν μολὸν ὅς ἐστι ἀσθενεῖν τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥομφαία· ὅς ἐστι τύποις ἀπάνοις ἐποίησατε ἐν αὐτοῖς.

26 * καὶ μετοικίω ὑμᾶς ἐπὶ ἐκείνῃ δαμασκῷ, λέγει κύριος, ὁ θεὸς παντοκράτωρ ὄνομα αὐτοῦ.

5.

1 * Οὐαὶ τοῖς Ἰζουδανοῦσιν σιών, καὶ τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ τῷ ὄρει Σαμαρείας. ἀπετρέψατε δόχλους ἐθνῶν. καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτὸν οἶκόν σου Ἰσραὴλ.

2 * διὰ βῆτε πάντες καὶ ἴδτε, καὶ διέλθετε ἐκείθεν εἰς ἀμμάθ ραβὰ, καὶ κατὰ βῆτε εἰς γέθ' ἀλλοφύλων τὰς κρατίας ἐκ τῶν βασιλείων τούτων, ἐπεὶ πλείονα ἐστὶν ταῖς ὁρίαις αὐτῶν τῶν ὁρίων ὑμῶν. ὁ δὲ ὁχλὸς τοῖς ἡμέραν. καὶ κείνοι ἐγγίζοντες καὶ ἐφαπτόμενοι λαβδῶν ψυδῶν.

3 * ὁ καὶ δίδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, ὁ καὶ ταππαλαίωντες ἐπὶ ταῖς στρωμαῖς αὐτῶν. ὁ δὲ ἐδόντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ βοουκολίων γαλαθιῶν.

4 * ὁ ἐπὶ κρητῶντες παρὰ τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων, ὡς ἐσηκότα ἐλθόντες, καὶ ἐχὼς φύγοντα.

5 * ὁ πίνοντες τὸν διυλισμὸν οἶνον καὶ τὰ πρῶτα μέγεα χειρὸς, καὶ ὅς ἐπαχον οὐδὲν ἐπὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἰωσήφ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* *Ve desiderantibus diem qui venturus est à conspectu Domini: ad quid conducet vobis dies qui aduenturus est à facie Domini: ipse obsecutus est & non lux.* * *Quomodo vir qui fugit à facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingreditur domum, & innitetur manu sua super parietem, & mordebit eum coluber.* * *Nonne tenebrosus est dies qui venturus est à facie Domini & non lucidus? & caligo erit in eo, & non splendor?* * *Odio habui, reprobavique festiuitates vestras, nec beneuolè excipiam oblationem congregationis vestre.* * *Quoniam si offeratis coram me holocaustomata & oblationes vestras, non erunt acceptabiles, & victimæ sanctificatæ vestre non recipientur à me.*

* *Aufer à conspectu meo sonitum carminum tuorum, & modulationem citharæ tuæ non audiam.* * *Et reuelabitur tanquam aqua iudicium, & iustitia sicut torrens inundans.* * *Nunquid hostias sanctificatas & oblationes obtulistis coram me in deserto quadraginta annis domus Israel?* * *Et portastis bini tabernaculum Sacerdotum vestrorum, & Chiun imaginem vestram, Sydus idolum vestrum quod feci vobis.* * *Et ablegabo vos ultra Damascum, ait Dominus, Deus exercituum nomen eius.*

CAP. VI.

Ve quietè degentibus in Syon, & qui confidunt in arce Samariæ, imponentibus nomen filiorum suorum secundum nomen filiorum gentium, & omnium quibus innititur domus Israel. * *Transite in Calne & videte, & contendite inde in Emath magnam, & que descendite in Gath Philistinorum: num meliores sunt regnis his, an latior est terminus eorum termino vestro?* * *Ipsi prorogabant diem malum, vos autem propè facitis in domo congregationis vestre rapinas.* * *Qui dormiunt in lectis stratis ebore, & submergunt se in lectis suis, & comedunt pingua ex ouibus & vitulos de medio saginarij.* * *Qui modulos concinunt super os nabli, sicut David præparauerunt sibi instrumenta musica.* * *Qui bibunt in phialis argenteis vinum, & præstantissimis optimisque vnguentis sese inungunt: nec tangit eos dolor ex contritione Iosephi.*

* לכן עתה יגלו בראש גלים וסר מרחסרוקים: 7
 * נשבע אדני יהוה בנפשו נאם יהוה אלהי 8
 עבאור מתאב אנכי אר-נאון יעקב וארמנתיו
 שנאתי והסגרת עיר ומלאה: 9
 * והיה אם יותרו עשרה אנשים בבית אחד 9
 ומתו: 10
 * ונשא דודו ומסרפו להוציא עצמים מן הבית 10
 ואמר לאשר בירכתי הבית העוד עמד ואמר אפס 11
 ואמר הם כי לא להזכיר בשם יהוה: 12
 * כי הנה יהוה מצוה והנה הבית הגדול רסיסים 11
 והבית הקטן בקעים: 12
 * הירצון בסלע סוסים אם יחרוש בבקרים כי- 12
 הפכתם לראש משפט ופרי צדקה ללעג: 13
 * השמחים ללא דבר האמרים הלוא בחזקנו 13
 לקחנו לנו קרניים: 14
 * כי הנני מקים עליכם בית ישראל נאם יהוה 14
 אלהי העבאות גוי ולחצו אתכם מלבוא חמר 15
 עד נחל הערב: 15

* כה הראני אדני יהוה והנה יוצר גבי בתחלת 1
 עלות הלך והנה לקש אחר גוי המלך: 2
 * והיה אם כלה לאכול את עשב הארץ ואמר 2
 אדני יהוה סלח נא מי יקום יעקב כי קטן 3
 הוא: 3
 * נחם יהוה על זאת לא תהיה אמר יהוה: 4
 * כה הראני אדני יהוה והנה קרא לרב באש 4
 אדני יהוה ותאכל את תהום רבה ואכלה את- 5
 החלק: 5
 * ואמר אדני יהוה חדל נא מי יקום יעקב כי 6
 קטן הוא: 6

תרגום יונתן

* כן יגלו בראש גלים וסר מרחסרוקים: 7
 * נשבע אדני יהוה בנפשו נאם יהוה אלהי 8
 עבאור מתאב אנכי אר-נאון יעקב וארמנתיו
 שנאתי והסגרת עיר ומלאה: 9
 * והיה אם יותרו עשרה אנשים בבית אחד 9
 ומתו: 10
 * ונשא דודו ומסרפו להוציא עצמים מן הבית 10
 ואמר לאשר בירכתי הבית העוד עמד ואמר אפס 11
 ואמר הם כי לא להזכיר בשם יהוה: 12
 * כי הנה יהוה מצוה והנה הבית הגדול רסיסים 11
 והבית הקטן בקעים: 12
 * הירצון בסלע סוסים אם יחרוש בבקרים כי- 12
 הפכתם לראש משפט ופרי צדקה ללעג: 13
 * השמחים ללא דבר האמרים הלוא בחזקנו 13
 לקחנו לנו קרניים: 14
 * כי הנני מקים עליכם בית ישראל נאם יהוה 14
 אלהי העבאות גוי ולחצו אתכם מלבוא חמר 15
 עד נחל הערב: 15

* Propterea nunc captiui erunt ab initio potentum. & auferetur himnitus equi ex Ephraim.

* Quia iurauit Dominus per semetipsum, quoniam abominor ego omnem superbiam facis, & regiones eius odio habui: auferam ciuitatem cum omnibus quæ in ea.

* Et erit si relictæ fuerint viri in domo una, & morientur & relinquentur reliqui.

* Et capientur domestici eorum, & cogentur ut efferant ossa de domo. et dicet presidentibus domus, Si adhuc est apud te? et dicet, Non adhuc. & dicet: Taceat, non nominauit Dominum.

* Quia ecce Dominus mādabit, & percutiet domum magnam confractiōibus, & domum paruum fracturis.

* Si persequentur in petris equi, si tacebunt in fœminis equi: quoniam conuerterunt in futurum iudicium, & fructum iustitiæ in amaritudinem,

* Qui latantur in nullo verbo. qui dicunt, Quia non in fortitudine nostra habuimus cornua:

* Quia ecce ego suscitabo super vos domus Israel gentem, & conterent vos, ne ingrediamini in Emath et vsque ad torrentem Occidentis.

CAP. VII.

Sic ostendit mihi Dominus. & ecce genitura locustarum veniente matutino tempore. & ecce bruchus in Gog regem.

* Et erit si consummauerit comedere herbam terræ, & dixi: Domine propitius esto: quis suscitabit Iacob? quia paruulus est.

* Pœnitentiam age Domine super hoc, et hoc non erit, dicit Dominus.

* Sic ostendit mihi Dominus, & vocauit iudicium in igne Dominus, & comedit abyssum multam, & comedit partem.

* Et dixi: Domine Deus quiesce, quis suscitabit Iacob? quia paruulus est.

7 * διὰ τοῦτο καὶ αἰχμαλώτοι ἐσὺν ἀπ' ἀρχῆς δυναστῶν καὶ Ἰζαρθήσε) χρεμετισμὸς ἵππων Ἰζεφραΐμ.

8 * ὅτι ὤμοσεν κύριος κατ' ἐαυτοῦ, διότι βδελύσσομαι ἐγὼ πᾶσαν τὴν ὕβριν ἰακώβ, καὶ τὰς χώρας αὐτῶν μεμίσηκα. Ἰζαρώ πόλιν συν πᾶσιν τοῖς ἐν αὐτῇ.

9 * καὶ ἔσαι ἐδὴ ὑπολειφθῶσιν ἄνδρες ἐν οἰκίᾳ μιᾷ, & ἀποθανοῦνται, καὶ ὑπολειφθήσονται καταλοιποὶ.

10 * καὶ λήψονται οἰκεῖοι αὐτῶν καὶ ὠδυνῶνται τοῦ Ἰζενέκα καὶ τὰ ὅσα ἐν τοῦ οἴκου. καὶ ἐρεῖ τοῖς παρεστηκόσιν τῇ οἰκίᾳ, εἰ ἐπὶ ὑπάρχει ὡς ἄρα τοῖς καὶ ἐρεῖ ὅτι ἐπὶ. καὶ ἐρεῖ, σιγάτω, οὐ μὴ ὠνόμασε κύριον.

11 * ὅτι ἰδοὺ κύριος ἐντελεῖται, καὶ πατάξει τὸν οἶκον τὸν μέγαν Ἰλαράμα, καὶ τὸν οἶκον τὸν μικρὸν ῥήγμασιν.

12 * εἰ διώξονται ἐν πέτραις ἵπποι, εἰ ὠδυνῶνται ἐν θηλείαις ἵπποι· ὅτι Ἰζεφραὶμ εἰς θυμὸν κέμα, καὶ καρπὸν δικαιοσύνης εἰς πικρίαν,

13 * ὁ δὲ φραγμόνθρωποι ἐπ' οὐδενὶ ῥήματι. λέγοντες, διότι ὅτι ἐν τῇ ἰσχυρί ἡμῶν ἔχομεν κέρα.

14 * διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐπεγερῶ ἐφ' ὑμᾶς οἶκον τοῦ Ἰζαράμ καὶ ἐκθλίψουσιν ὑμᾶς, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς αἵμαθ καὶ ἕως χαιμαρέου τῶν δυσμῶν.

ζ.

1 * Οὕτως ἐδείξεν μοι κύριος. καὶ ἰδοὺ ἐπιγονὴ ἀκρίδων ἐρχομένης ἐωθινήs. καὶ ἰδοὺ βροχὴ εἰς γῶγ τὴν βασιλέα.

2 * καὶ ἔσαι ἐδὴ συνετέλεσεν τοῦ καταφαγεῖν τὴν γῆς, καὶ εἶπα, κύριε ἰλεως ἡμῶν, τίς ἀνστήσει τὴν ἰακώβ, διότι ὁλίγος ὁs ἐστιν.

3 * μετανόησεν κύριος ἐπὶ τοῦτο, καὶ τοῦτο ὅτι ἔσαι, λέγει κύριος.

4 * οὕτως ἐδείξεν μοι κύριος, καὶ ἐκάλεσεν τὴν δίκην ἐν πυρὶ κύριος, καὶ κατέφαγεν τὴν ἀβυσσον τὴν πολλήν, καὶ κατέφαγεν τὴν μερίδα.

5 * καὶ εἶπα, κύριος ὁ θεὸς κόπασθαι, τίς ἀνστήσει τὴν ἰακώβ, ὅτι ὁλίγος ὁs ἐστιν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quapropter nunc exulabunt ipsi inter primos captiuos, & recedent ab eis gaudia ac stragula subtilia. * Iurauit Dñs Deus per verbū suū, dñs Dñs Sabaoth: Abominor ego domum sanctuarij amplitudinis Iacob, & palatia eius execror, quin & tradam ciuitatem & plenitudinem eius. * Accidetque si remanserint superstitēs decem viri in domo vna, ut mortem oppetant. * Et tollet eum propinquus eius ab incendio ad educendum ossa de domo, & dicet ei qui in angulo domus versabitur, Nunquid adhuc est penes te aliquis? qui dicet, Perierunt, dicit verò, Remoue, quandoquidem dum vita fruebantur, in nomine Domini non preces fundebant. * Ecce enim Dominus mandat, & percutiet regnum magnum percussione forti, regnum verò minus plaga remissione. * Nunquid per petram currunt equi, an acat quispiam bobus? quandoquidem conuertistis in caput serpentum maleficorum iudicium, & fructus iustitiæ in absinthium. * Qui letantur in re nihili, & dicunt: Nonne fortitudine nostra comparauimus nobis diuitias? * Etenim ecce ego suscito aduersum vos, domus Israel, inquit Dominus Deus exercituum, populum qui affliget vos ab introitu Emath vsque ad torrentem planitie.

CAP. VII.

Hec ostendit mihi Dñs Deus: Ecce creatio locustarum in principio germinationis serotinae, & ecce germinatio minima postquam tonitruum est farrago regis. * Et factum est antequam consummasset comedere herbā terræ, ut dicerem: Suscipe deprecationem meam Domine Deus, ignosce obsecro peccatis reliquiarum domus Iacob: quis confurget & veniam exorabit pro peccatis eorum? quia dispalati sunt. * Auertit Dominus iram suam ob id, non stabit, dicit Dominus. * Sic ostendit mihi Dñs Deus: Ecce iudicaturus erat igne Dñs Deus, & vorauerat abyssum magnam, & consumpserat hereditatem. * Et dixi, Exaudi deprecationem meam Domine Deus, parce quæso peccatis reliquiarum domus Iacob: quis confurget & veniam exorabit pro peccatis eorum? vagi sunt enim ipsi.

* נחם יהוה על זאת גם-היא לא תהיה
 אמר אדני יהוה:
 * כה הראני והנני אדני נצב על חומת אנך
 ובניו אנך:
 * ויאמר יהוה אלי מה אתה ראו עמוס ואמר
 אנך ויאמר אדני הנני שם אנך בקרב עמי ישראל
 לא אוסיף עוד עבור לו:
 * ונשמו במורש ישיח ומקדשי ישראל יחרבו
 וקמתי על בית ירבעם בחרב:
 * וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם
 מלך ישראל לאמר קשר עליך עמוס בקרב
 בית ישראל לא תוכל הארץ להכיל את כל-
 דבריו:
 * כי כה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וישראל
 גלה יגלה מעל אדמתו:
 * ויאמר אמציה אל עמוס הוזה לך ברח-לך אל-
 ארץ יהודה ואכל שם לחם ושם תנבא:
 * ובית אל לא תוסיף עוד להנבא כי מקדש-
 מלך הוא ובית ממלכה הוא:
 * ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי
 ולא בן-נביא לאנבי כי בוקר נאנבי ובוֹלֵס
 שקמים:
 * ויקחני יהוה מאחרי הצאן ויאמר אלי יהוה
 לך הנבא אל-עמי ישראל:
 * ועתה שמע דבר יהוה אתה אמר לא תנבא
 על ישראל ולא תטיף על בית ישיח:
 * לכן כה אמר יהוה אשתך בעיר תזנאי ובניך
 ובנותיך בחרב יפלו ואדמתך בחבל תחלק ואתה
 על-אדמה טמאה תמות וישראל גלה יגלה מעל
 אדמתו:

* Misertus est Dominus super hoc. Sed
 & istud non erit, dicit Dominus Deus.
 * Hæc ostendit mihi. & ecce Dominus
 stans super murum litum, & in manu eius
 trulla cementarij.
 * Et dixit Dominus ad me: Quid tu vi-
 des Amos? & dixi: Trullam cementarij. &
 dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam
 in medio populi mei Israel. Non adiciam
 vltra superinducere eum.
 * Et demolientur excelsa idoli, & san-
 ctificationes Israel desolabuntur: & con-
 surgam super domum Hieroboam in
 gladio.
 * Et misit Amasias Sacerdos Bethel ad
 Hieroboam regem Israel, dicens: Rebel-
 lauit contra te Amos in medio domus Is-
 rael. Non poterit terra sustinere vniuersos
 sermones eius.
 * Hæc enim dicit Amos: In gladio mo-
 rietur Hieroboam, & Israel captius mi-
 grabit de terra sua.
 * Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides
 gradere, fuge in terram Iuda, & comede
 ibi panem, & prophetabis ibi:
 * Et in Bethel non adicies vltra vt pro-
 phetes; quia sanctificatio regis est, & do-
 mus regni est.
 * Responditque Amos & dixit ad A-
 Dmasiam: Non sum Propheta, & non sum
 filius Prophetæ, sed armentarius ego sum,
 vellicans sycomoros.
 * Et tulit me Dominus cum sequeretur
 gregem. & dixit Dominus ad me: Vade,
 propheta ad populum meum Israel.
 * Et nunc audi verbum Domini. Tu di-
 cis: Non prophetabis super Israel, & non
 stillabis super domum Idoli.
 * Propter hoc hæc dicit Dominus. Vxor
 tua in ciuitate fornicabitur, & filij tui
 & filia tuæ in gladio cadent, & humus tua
 funiculo metietur. Et tu in polluta terra
 morieris, & Israel captius migrabit de
 terra sua.

תרגום יונתן

* ויאמר יהוה אל עמוס ויאמר אלי יהוה
 לך הנבא אל-עמי ישראל:
 * ועתה שמע דבר יהוה אתה אמר לא תנבא
 על ישראל ולא תטיף על בית ישיח:
 * לכן כה אמר יהוה אשתך בעיר תזנאי ובניך
 ובנותיך בחרב יפלו ואדמתך בחבל תחלק ואתה
 על-אדמה טמאה תמות וישראל גלה יגלה מעל
 אדמתו:
 * ויאמר אמציה אל עמוס הוזה לך ברח-לך אל-
 ארץ יהודה ואכל שם לחם ושם תנבא:
 * ובית אל לא תוסיף עוד להנבא כי מקדש-
 מלך הוא ובית ממלכה הוא:
 * ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי
 ולא בן-נביא לאנבי כי בוקר נאנבי ובוֹלֵס
 שקמים:
 * ויקחני יהוה מאחרי הצאן ויאמר אלי יהוה
 לך הנבא אל-עמי ישראל:
 * ועתה שמע דבר יהוה אתה אמר לא תנבא
 על ישראל ולא תטיף על בית ישיח:
 * לכן כה אמר יהוה אשתך בעיר תזנאי ובניך
 ובנותיך בחרב יפלו ואדמתך בחבל תחלק ואתה
 על-אדמה טמאה תמות וישראל גלה יגלה מעל
 אדמתו:

* Penitentiam age Domine super hoc. & hoc non erit, dicit Dominus.

* Sic ostendit mihi Dominus, et ecce Dominus stans super murum adamantinum, & in manu eius adamas.

* Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Ammos? & dixi: Adamantem. Et dixit ad me: Ecce ego impono adamantem in medio populi mei Israel. non ultra adjiciam præterire cum:

* Et debentur are risus. & festiuitates Israel desolabuntur, & consurgam super domum Hieroboam in gladio.

* Et misit Amasias Sacerdos in Bethel ad Hieroboam regem Israel, dicens: Coniurationes facit contra te Ammos in medio domus Israel: non poterit terra sufferre omnes sermones tuos.

* Quia hæc dicit Ammos: In gladio morietur Hieroboam, at Israel captiuus ducetur.

* Et dixit Amasias ad Ammos, dicens: Vides vade, discede in terram Iuda, & illuc descende, & ibi prophetabis:

* In autem Bethel non ultra adjicies prophetare, quia præceptum est regis.

* Et respondit Ammos & dixit ad Amasiam: Non eram Propheta neque filius Prophetæ: sed caprarius eram vellicans sycomoros:

* Et assumpsit me Dominus ex ouibus: & dixit Dominus ad me: Vade & prophetiza bis super domum Israel:

* Et nunc audi verbum Domini. Tu dicis, Non prophetabis super Israel, & non turbabis super domum Iacob.

* Propterea hæc dicit Dominus: Uxor tua in ciuitate fornicabitur, & filij tui & filie tue captivæ ducentur. & terra tua funiculo mensurabitur. & tu in terra immunda morieris. at Israel captiuus ducetur de terra sua.

* μετάνοιόν κύριε ἐπὶ τούτῳ. καὶ τοῦτο οὐ μὴ γῆνη), λέγει κύριος.

* οὕτως ἐδείξεν μοι κύριος, καὶ ἰδού κύριος ἐστηκώς ἐπὶ τείχεσι ἀδάμαντινον, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀδάμας.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, τί σὺ ὁρᾷς ἀμμῶς; καὶ εἶπα, ἀδάμαντα. καὶ εἶπεν πρὸς με, ἰδὲ ἐγὼ ἐντάσσω ἀδάμαντα ἐν μέσῳ λαοῦ μου Ἰσραήλ. ὅτε ἐπὶ μὴ πλεονέξῃς παρελθεῖν αὐτόν.

* καὶ ἀφανισθήσονται βωμοὶ τοῦ γέλωτος. καὶ αἱ τελευταὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἐρημωθήσονται), καὶ ἀναστήσεται ἐπὶ τὸν οἶκον ἱερβοάμ ἐν ῥομφαίᾳ.

* ὃς ἔξαπέστειλεν ἀμασίαν ὁ ἱερὺς εἰς βαιθήλ πρὸς ἱερβοάμ βασιλέα Ἰσραὴλ λέγων, συστροφὰς ποιῆται καὶ τοῖς ἀμμῶς ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ, οὐ μὴ διωκταὶ ἡ γῆ ὑποκνέσκει πάσης ἐν λόγοις αὐτοῦ.

* διότι τὰδε λέγει ἀμμῶς, ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσῃ ἱερβοάμ. ὁ δὲ Ἰσραὴλ αἰχμαλώτους ἀχθήσεται).

* καὶ εἶπεν ἀμασίᾳ πρὸς ἀμμῶς λέγων, ὁ ὁρῶν βλάδιζε ἐκχώρηθαι εἰς γῆν ἰούδα, καὶ ἐκεῖ κατέβηθι. & ἐκεῖ πρὸς φητὸς.

* εἰς δὲ βαιθήλ ὅτε ἐπὶ μὴ πλεονέξῃς & πρὸς φητὸς, ὅτι ἔλασμά ἐστι βασιλέως.

* καὶ ἀπεκρίθη ἀμμῶς, καὶ εἶπεν πρὸς ἀμασίᾳ, ὅτε ἡμῶν πρὸς φητὸς οὐ δὲ υἱὸς πρὸς φητὸς, ἀλλὰ αἰπόλος ἡμῶν κνίζων συκάμῳ.

* καὶ ἀνέλαβέν με κύριος ἐκ τῶν πρὸς φητῶν. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, βάδιζε καὶ πρὸς φητὸς ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ.

* καὶ νῦν ἀκούε λόγον κυρίου. σὺ λέγεις, οὐ πρὸς φητὸς ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μὴ ὀχλασθήσῃς ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ.

* διὰ τοῦτο τὰδε λέγει κύριος, ἡ γυνὴ σου ἐν τῇ πόλει πόρνῃσιν, καὶ υἱοὶ σου καὶ αἱ θυγατέρες σου αἰχμαλώτοι ἀχθήσονται). καὶ ἡ γῆ σου χρονίῳ κατεμετρηθήσεται). καὶ σὺ ἐν γῇ ἀκαθάρτῳ τελευτήσῃς. ὁ δὲ Ἰσραὴλ αἰχμαλώτους ἀχθήσεται) ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

- * Avertit iterum Dominus furorem suum hac de causa: nec etiam istud stabit, dicit Dominus Deus.
 * Sic ostendit mihi: Et ecce Verbum Domini stabat super murum iudicij, & coram illo erat iudicium.
 * Dixit autem mihi Dominus: Quid vides Amos? & respondi: Iudicium. Dixit proinde Dominus ad me: Ecce ego iudicium exercebo in medio populi mei Israel; non ultra additurus eis dimittere.
 * Et misit Amasias princeps Bethel ad Ieroboam regem Israel cum his verbis: Coniuravit contra te Amos in medio domus Israel; haud valebit terra sustinere omnes sermones eius.
 * Sic enim dixit Amos: Gladio perimetur Ieroboam, & Israel certissimè in exilium agetur de terra sua.
 * Dixit verò Amasias ad Amos prophetam: Veni & perge in terram domus Iuda, comedeq̃ue ibi panem ac vaticinare.
 * At in Bethel ne adicias vltra prophetare, quoniam sanctuarium regis est, ac domus regia.
 * Et respondit Amos, & dixit ad Amasiam: Nec propheta nec prophetæ filius, sed pecuarius sum ego, suntq̃ue mihi sycomori in campis.
 * Assumpsit me autem Dominus de ouili sequentem oues, & ad me dixit Dominus: Vade prophetiza de populo meo Israel.
 * Idcirco nunc audi verbum Domini, tu qui dicis: Non prophetabis contra Israel, neque in domo Isaac docebis.
 * Proinde sic dicit Dominus: Uxor tua in ciuitate fornicabitur, & filij tui filiaeq̃ue tuæ gladio occidentur. & terra tua sorte diuidetur. tu verò in terra immunda morieris, etiamq̃ue Israel de terra sua captiuus migrabit.

CAP. VIII.

1 Ic ostendit mihi Dominus. & ecce vas au-
Scupis.

2 Et dixit Dominus: Quid tu vides Am-
mos? & dixi: Vas aucupis. Et dixit Domi-
nus ad me: Venit finis super populum meum
Israel non adijciam vltra vt pertranseam eum.

3 Et vlulabunt laquearia templi in illa die,
dicit Dominus. multus planctus, in omni loco
projiciam silentium.

4 Audite hæc qui conteritis pauperem: &
deficere facitis à terra mendicum.

5 Dicentes, Quando transibit mensis & con-
gregabimur? & Sabbata, & aperiemus the-
saurum: ad faciendam paruam mensuram, &
ad magnificandam stateram, & faciendam sta-
teram iniquam.

6 Ad possidendum argento mendicos, et hu-
mitem pro calciamentis, & ab omni appositio-
ne negociabimur.

7 Iurat Dominus per superbiam Iacob, Si
oblivioni tradentur in victoriam omnia opera
eorum:

8 Et super his non turbabitur terra? & lu-
gabit omnis habitans in ea. & ascendet quasi
flumē consummatio, & descendet quasi fluvius
Egypti.

9 Et erit in illa die, dicit Dominus, occidet
Sol meridie, & contenebrescet in die luminis.

10 Et conuertam festiuitates vestras in lu-
tum, & omnia carmina vestra in lamentatio-
nes, & inducam super omnem lumbum saccum:
& super omne caput caluicium. & ponam eum
quasi luctum dilecti, & eos qui cum eo quasi
diem doloris.

11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & e-
mittam famem in terram, non famem panum,
neque famem aquæ, sed famem audiendi ver-
bum Domini:

12 Et commouebuntur aquæ vsque ad mare,
& ab Aquilone vsque ad Orientem circuibunt
querentes verbum Domini, & non inuenient.

13 In die illa deficient virgines pulchræ, &
adolescentes in siti.

ή.

1 Οὕτως ἔδειξέν μοι κύριος. καὶ ἰδοὺ ἄγγος
ἔξωτό.

2 καὶ εἶπεν κύριος, τί σὺ βλέπεις ἀμώ; καὶ εἶπα,
ἄγγος ἔξωτό. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, ἡκαὶ τὸ πέρας
ἐπὶ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ, οὐ πρὸς ὅσω ὅτι ἐπὶ πα-
ρελθεῖν αὐτόν.

3 καὶ ὁλολύξῃ τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ, λέγει κύριος. πόλις ὁ κοπετός, ἐν πᾶσι τῶν ῥί-
ψω σωπῶ.

4 ἀκούσατε δὴ ταῦτα ἐκτείνοντες πρὸς τὰ κα-
ταλύοντες ἀπὸ γῆς πτωχόν.

5 ἐλθόντες, πότε διελεύσει ὁ μὲν καὶ στυάξω μῆρ;
καὶ τὰ λάβρα καὶ ἀνοίξω μῆρ θησαυρόν; τοῦ ποιῆσαι
μικρὸν τὸ μέτρον. καὶ τὰ μεγαλύναι σταθμὸν καὶ ποιῆ-
σαι ζυγὸν ἀδίκον.

6 τοῦ κτᾶσθαι δρυγίου πτωχοῖς, καὶ ταπεινὸν δού-
λοῦσματων, καὶ ἀπὸ πάσης ἀφραδέσεως ἐμπορο-
σύμεθα.

7 ὁμνύει κύριος κατ' ὑπερηφανίαν ἰακώβ, εἰ ἐπι-
λησθήσει εἰς νύκτα πᾶσι τὰ ἔργα αὐτῶν.

8 καὶ ἐπὶ τοῖς οὐ τοραχθήσεται ἡ γῆ, καὶ πενθή-
σει πᾶς ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. καὶ ἀναθήσεται ὡς ποταμὸς
ἡ Ἰντέλθα, καὶ καταθήσει ὡς ποταμὸς αἰὺπτις.

9 καὶ ἔσαι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος, δύσεται
ὁ ἥλιος μεσημβρίας, & συσκοτάσει ἐν ἡμέρᾳ φῶς.

10 καὶ μετασρέψω τὰς ἐορτάς ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πᾶ-
σας ὡδὰς ὑμῶν εἰς θρήνους, καὶ ἀναβιβᾶσω ἐπὶ πᾶσαν
ὀσφυῖν ζάκκον, καὶ ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν φαλάκρωμα.
& θήσεται αὐτὸν ὡς πένθος ἀταπῆτος, καὶ ὅτι μετ' αὐτοῦ
ὡς ἡμέραν ὀδυῖας.

11 ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ ἐξαποσελῶ
λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἀρτῶν, & οὐ λιμὸν ὕδατος,
ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον κυρίου.

12 καὶ σαλευθήσεται ὕδατα ἕως θαλάσσης, & ἀπὸ βορ-
ρᾶ ἕως ἀνατολῶν πεδισμοὶ ζῆτιοῦτες λόγον κυ-
ρίου, καὶ οὐ μὴ ὄρωσιν.

13 ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκλείψουσιν αἱ παρθέναι αἱ κα-
λαί, καὶ οἱ νεδύσκοι ἐν δίψῃ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. VIII.

T Ale quid ostendit mihi Dominus Deus, & ecce vas plenum extremis aestatis frugibus. Et ait: Quid tu vides Amos? & dixi: Vas ple-
num nouissimis aestatis frugibus. Tunc dixit Dominus ad me: Ultio finalis aduenit vt adoriatur populum meum Israel. non adiciā vl-
tra illis dimittere.

Et vlulabunt loco cantici in domibus suis tunc temporis, ait Dominus Deus: multa erunt occiforum cada-
uera vbiuis loci, adeo vt dicatur, Proiice & tolle. Audite istud qui perinde flocci penditis capita pauperum ac puluerem terræ, & putatis
posse nulla reddere pauperum eloquia in terra. Qui dicitis, Quando contiget mensis frumenti, vt frumentum vendamus? & annus re-
missionis, vt aperiamus horrea diminuendæ mensuræ, atque augendi sili, staterisque dolosis decipiendi causa? Vt coemant argento e-
genos & pauperes quò bona possideant, & quisquillas frumenti venundemus. Iurauit Dominus qui magnitudinem dedit Iacobo,
Si oblivioni tradentur in sæcula omnia opera eorum.

Nunquid propter istud non desolabitur terra, & consumetur omnis qui
habitat in ea? & ascendet aduersus eam rex cum exercitu suo ad instar aquarum fluminis copioso, qui operiet eam totam, & expellet habi-
tatores eius, & demerget velut fluvius Egypti. Erit autem in tempore illo, dicit Dominus Deus, operiam Solem quasi in meridie, &
tenebras offundam terræ in die luminis.

Et conuertam solennitates vestras in luctum, & omnia vestra cantica in lamentum, & efficiam
diem amaram. Et super quodlibet caput caluitium: & ponam eam tanquam luctum vnici, & finem eius velut
diem amaram. Ecce dies veniunt, dicit Dominus Deus, cum mittam famem in terram: non erit qui esuriat ad comedendum panem,
nec qui sitiat ad bibendas aquas, sed ad recipienda verba Domini. Et lassabunt se à mari ad Occidentem vsque, & ab Aquilone vsque
ad Orientem pergent quæsitum doctrinam à facie Domini, non inuenient tamen. Tempore illo patietur deliquium cætus Israel, qui si-
miles sunt virginibus pulcherrimis, quæ pulchritudine sua cum iuuenibus peccatoribus fornicatæ sunt, erunt proinde prosternati & siti-
diecti.

הַנִּשְׁבָּעִים בְּאִשְׁמַת שִׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ
לִן וְחֵי דֶרֶךְ בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה וְנִפְּלוּ וְלֹא יִקְוּמוּ עוֹד :

ט

רְאִיתִי אֶת-אֲדֹנָי נֹצֵב עַל-הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הָיָה
הַכִּפְתָּוֹר וַיִּרְעֲשׁוּ הַסָּפִים וּבָצְעוּ בְּרֹאשׁ כָּל־
וְאַחֲרֵיתָם בַּחֲרֹב אַחֲרָיִם לֹא יִנֹּס לְהֵסֵךְ וְלֹא יִמְלֹט
לְהֵס פָּלִיט : אִם יִחַתְרוּ בְּשֹׁאֵל מִשָּׁם יָדִי
תִּקְחֵם וְאִם יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אֲוִידֵם :

וְאִם יִחַתְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל מִשָּׁם אֶחָד
וְלִקְחָתִים וְאִם יִסְתְּרוּ מִגֵּד עֵינַי בְּקִרְקַע הַיָּם
מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַנָּחַשׁ וְנִשְׁכָּם :

וְאִם יֵלְכוּ בְּשָׁבִי לִפְנֵי אִיְבֵיהֶם מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-
הַחֲרֹב וְהִרְבֵּתִים וְשִׁמְתִי עֵינַי עֲלֵיהֶם לְרַעַה וְלֹא
לְטוֹבָה :

וְאֲדֹנָי יְהוָה הַצְבָּאוֹת הַנוֹגֵעַ בָּאָרֶץ וְהַמִּוֵּג
וְאֵבְלוּ כָל-יֹשְׁבֵי בְּהוֹעֶלְתָּהּ כִּי־אֵר כָּל־הַשְּׁקֵעִי
כִּי־אֵר מִצְרַיִם :

הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מַעְלוֹתָיו וְאֹנֶדְתּוֹ עַל-אֶרֶץ יִסְדָּהּ
הַקּוֹרֵא לַמֵּי הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ :
הֲלוֹא כִבְנֵי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאֵם-
יְהוָה הֲלוֹא אֶת-יִשְׂרָאֵל הֵעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכְּפַתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר :

הִנֵּה עֵינַי אֲדֹנָי יְהוָה בְּמַמְלַכְהָ הַחֲטָאָה
וְהַשְׁמִדְתִּי אֶת־הָמַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא
הַשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת-בֵּית יַעֲקֹב נֹאֵם-יְהוָה :

כִּי-הִנֵּה אֲנִכִּי מִצְוֶה וְהַנְּעוּתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-
בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר יִנֹּעַ בְּכִבְרָה וְלֹא-יִפֹּל צְרוּר
אָרֶץ :

בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָל-חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא-תִגִּישׁ
וְתִקְדִּים בְּעֵרְיָנוּ הָרָעָה :

¹⁴ * Qui iurant in delicto Samaria, & dicunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Berfabee. & cadent, & non resurgent ultra.

CAP. IX.

¹ Vidi Dominum stantem super altare. & dixit, Percute cardinem, & commoveantur superliminaria. Avaritia enim in capite omnium, & novissimum eorum in gladio interficiam. Non erit fuga eis, & qui fugerit ex eis, non saluabitur.

² * Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos: & si ascenderint usque ad caelum, inde detraham eos.

³ * Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos: & si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti & mordebit eos.

⁴ * Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, & occidet eos. Et ponam oculos meos super eos in malum, & non in bonum.

⁵ * Et Dominus Deus exercituum qui tangit terram & tabescit, & lugebunt omnes habitantes in ea. Et ascendet sicut rivus omnis, & defluet sicut fluvius Egypti.

⁶ * Qui aedificat in caelo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundavit. Qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terrae. Dominus nomen eius.

⁷ * Nunquid non ut filij Aethiopum vos estis mihi filij Israel, ait Dominus? Nunquid non Israel ascendere feci de terra Egypti, & Palaestinos de Cappadocia, & Syrios de Cyrene?

⁸ * Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans, & conteram illud a facie terrae. Veruntamen conterens non conteram domum Iacob, dicit Dominus.

⁹ * Ecce enim mundabo ego & concutiam in omnibus gentibus domum Israel sicut concutitur in cribro, & non cadet lapillus super terram.

¹⁰ * In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicunt: Non appropinquabit & non veniet super nos malum.

תרגום יונתן

וְהַנִּשְׁבָּעִים בְּאִשְׁמַת שִׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ לִן וְחֵי דֶרֶךְ בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה וְנִפְּלוּ וְלֹא יִקְוּמוּ עוֹד :
ט
רְאִיתִי אֶת-אֲדֹנָי נֹצֵב עַל-הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הָיָה הַכִּפְתָּוֹר וַיִּרְעֲשׁוּ הַסָּפִים וּבָצְעוּ בְּרֹאשׁ כָּל־
וְאַחֲרֵיתָם בַּחֲרֹב אַחֲרָיִם לֹא יִנֹּס לְהֵסֵךְ וְלֹא יִמְלֹט לְהֵס פָּלִיט : אִם יִחַתְרוּ בְּשֹׁאֵל מִשָּׁם יָדִי
תִּקְחֵם וְאִם יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אֲוִידֵם :
וְאִם יִחַתְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל מִשָּׁם אֶחָד וְלִקְחָתִים וְאִם יִסְתְּרוּ מִגֵּד עֵינַי בְּקִרְקַע הַיָּם
מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַנָּחַשׁ וְנִשְׁכָּם :
וְאִם יֵלְכוּ בְּשָׁבִי לִפְנֵי אִיְבֵיהֶם מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַחֲרֹב וְהִרְבֵּתִים וְשִׁמְתִי עֵינַי עֲלֵיהֶם לְרַעַה וְלֹא
לְטוֹבָה :
וְאֲדֹנָי יְהוָה הַצְבָּאוֹת הַנוֹגֵעַ בָּאֶרֶץ וְהַמִּוֵּג וְאֵבְלוּ כָל-יֹשְׁבֵי בְּהוֹעֶלְתָּהּ כִּי־אֵר כָּל־הַשְּׁקֵעִי
כִּי־אֵר מִצְרַיִם :
הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מַעְלוֹתָיו וְאֹנֶדְתּוֹ עַל-אֶרֶץ יִסְדָּהּ הַקּוֹרֵא לַמֵּי הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ :
הֲלוֹא כִבְנֵי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאֵם-יְהוָה הֲלוֹא אֶת-יִשְׂרָאֵל הֵעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכְּפַתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר :
הִנֵּה עֵינַי אֲדֹנָי יְהוָה בְּמַמְלַכְהָ הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֶת־הָמַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא
הַשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת-בֵּית יַעֲקֹב נֹאֵם-יְהוָה :
כִּי-הִנֵּה אֲנִכִּי מִצְוֶה וְהַנְּעוּתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר יִנֹּעַ בְּכִבְרָה וְלֹא-יִפֹּל צְרוּר
אָרֶץ :
בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָל-חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא-תִגִּישׁ וְתִקְדִּים בְּעֵרְיָנוּ הָרָעָה :
ט
וְהַנִּשְׁבָּעִים בְּאִשְׁמַת שִׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ לִן וְחֵי דֶרֶךְ בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה וְנִפְּלוּ וְלֹא יִקְוּמוּ עוֹד :
ט
רְאִיתִי אֶת-אֲדֹנָי נֹצֵב עַל-הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הָיָה הַכִּפְתָּוֹר וַיִּרְעֲשׁוּ הַסָּפִים וּבָצְעוּ בְּרֹאשׁ כָּל־
וְאַחֲרֵיתָם בַּחֲרֹב אַחֲרָיִם לֹא יִנֹּס לְהֵסֵךְ וְלֹא יִמְלֹט לְהֵס פָּלִיט : אִם יִחַתְרוּ בְּשֹׁאֵל מִשָּׁם יָדִי
תִּקְחֵם וְאִם יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אֲוִידֵם :
וְאִם יִחַתְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל מִשָּׁם אֶחָד וְלִקְחָתִים וְאִם יִסְתְּרוּ מִגֵּד עֵינַי בְּקִרְקַע הַיָּם
מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַנָּחַשׁ וְנִשְׁכָּם :
וְאִם יֵלְכוּ בְּשָׁבִי לִפְנֵי אִיְבֵיהֶם מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַחֲרֹב וְהִרְבֵּתִים וְשִׁמְתִי עֵינַי עֲלֵיהֶם לְרַעַה וְלֹא
לְטוֹבָה :
וְאֲדֹנָי יְהוָה הַצְבָּאוֹת הַנוֹגֵעַ בָּאֶרֶץ וְהַמִּוֵּג וְאֵבְלוּ כָל-יֹשְׁבֵי בְּהוֹעֶלְתָּהּ כִּי־אֵר כָּל־הַשְּׁקֵעִי
כִּי־אֵר מִצְרַיִם :
הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מַעְלוֹתָיו וְאֹנֶדְתּוֹ עַל-אֶרֶץ יִסְדָּהּ הַקּוֹרֵא לַמֵּי הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ :
הֲלוֹא כִבְנֵי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאֵם-יְהוָה הֲלוֹא אֶת-יִשְׂרָאֵל הֵעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכְּפַתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר :
הִנֵּה עֵינַי אֲדֹנָי יְהוָה בְּמַמְלַכְהָ הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֶת־הָמַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא
הַשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת-בֵּית יַעֲקֹב נֹאֵם-יְהוָה :
כִּי-הִנֵּה אֲנִכִּי מִצְוֶה וְהַנְּעוּתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר יִנֹּעַ בְּכִבְרָה וְלֹא-יִפֹּל צְרוּר
אָרֶץ :
בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָל-חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא-תִגִּישׁ וְתִקְדִּים בְּעֵרְיָנוּ הָרָעָה :
ט
וְהַנִּשְׁבָּעִים בְּאִשְׁמַת שִׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ לִן וְחֵי דֶרֶךְ בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה וְנִפְּלוּ וְלֹא יִקְוּמוּ עוֹד :
ט
רְאִיתִי אֶת-אֲדֹנָי נֹצֵב עַל-הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הָיָה הַכִּפְתָּוֹר וַיִּרְעֲשׁוּ הַסָּפִים וּבָצְעוּ בְּרֹאשׁ כָּל־
וְאַחֲרֵיתָם בַּחֲרֹב אַחֲרָיִם לֹא יִנֹּס לְהֵסֵךְ וְלֹא יִמְלֹט לְהֵס פָּלִיט : אִם יִחַתְרוּ בְּשֹׁאֵל מִשָּׁם יָדִי
תִּקְחֵם וְאִם יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אֲוִידֵם :
וְאִם יִחַתְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל מִשָּׁם אֶחָד וְלִקְחָתִים וְאִם יִסְתְּרוּ מִגֵּד עֵינַי בְּקִרְקַע הַיָּם
מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַנָּחַשׁ וְנִשְׁכָּם :
וְאִם יֵלְכוּ בְּשָׁבִי לִפְנֵי אִיְבֵיהֶם מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַחֲרֹב וְהִרְבֵּתִים וְשִׁמְתִי עֵינַי עֲלֵיהֶם לְרַעַה וְלֹא
לְטוֹבָה :
וְאֲדֹנָי יְהוָה הַצְבָּאוֹת הַנוֹגֵעַ בָּאֶרֶץ וְהַמִּוֵּג וְאֵבְלוּ כָל-יֹשְׁבֵי בְּהוֹעֶלְתָּהּ כִּי־אֵר כָּל־הַשְּׁקֵעִי
כִּי־אֵר מִצְרַיִם :
הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מַעְלוֹתָיו וְאֹנֶדְתּוֹ עַל-אֶרֶץ יִסְדָּהּ הַקּוֹרֵא לַמֵּי הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ :
הֲלוֹא כִבְנֵי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאֵם-יְהוָה הֲלוֹא אֶת-יִשְׂרָאֵל הֵעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכְּפַתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר :
הִנֵּה עֵינַי אֲדֹנָי יְהוָה בְּמַמְלַכְהָ הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֶת־הָמַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא
הַשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת-בֵּית יַעֲקֹב נֹאֵם-יְהוָה :
כִּי-הִנֵּה אֲנִכִּי מִצְוֶה וְהַנְּעוּתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר יִנֹּעַ בְּכִבְרָה וְלֹא-יִפֹּל צְרוּר
אָרֶץ :
בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָל-חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא-תִגִּישׁ וְתִקְדִּים בְּעֵרְיָנוּ הָרָעָה :
ט
וְהַנִּשְׁבָּעִים בְּאִשְׁמַת שִׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ לִן וְחֵי דֶרֶךְ בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה וְנִפְּלוּ וְלֹא יִקְוּמוּ עוֹד :
ט
רְאִיתִי אֶת-אֲדֹנָי נֹצֵב עַל-הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הָיָה הַכִּפְתָּוֹר וַיִּרְעֲשׁוּ הַסָּפִים וּבָצְעוּ בְּרֹאשׁ כָּל־
וְאַחֲרֵיתָם בַּחֲרֹב אַחֲרָיִם לֹא יִנֹּס לְהֵסֵךְ וְלֹא יִמְלֹט לְהֵס פָּלִיט : אִם יִחַתְרוּ בְּשֹׁאֵל מִשָּׁם יָדִי
תִּקְחֵם וְאִם יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אֲוִידֵם :
וְאִם יִחַתְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל מִשָּׁם אֶחָד וְלִקְחָתִים וְאִם יִסְתְּרוּ מִגֵּד עֵינַי בְּקִרְקַע הַיָּם
מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַנָּחַשׁ וְנִשְׁכָּם :
וְאִם יֵלְכוּ בְּשָׁבִי לִפְנֵי אִיְבֵיהֶם מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַחֲרֹב וְהִרְבֵּתִים וְשִׁמְתִי עֵינַי עֲלֵיהֶם לְרַעַה וְלֹא
לְטוֹבָה :
וְאֲדֹנָי יְהוָה הַצְבָּאוֹת הַנוֹגֵעַ בָּאֶרֶץ וְהַמִּוֵּג וְאֵבְלוּ כָל-יֹשְׁבֵי בְּהוֹעֶלְתָּהּ כִּי־אֵר כָּל־הַשְּׁקֵעִי
כִּי־אֵר מִצְרַיִם :
הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מַעְלוֹתָיו וְאֹנֶדְתּוֹ עַל-אֶרֶץ יִסְדָּהּ הַקּוֹרֵא לַמֵּי הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ :
הֲלוֹא כִבְנֵי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאֵם-יְהוָה הֲלוֹא אֶת-יִשְׂרָאֵל הֵעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכְּפַתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר :
הִנֵּה עֵינַי אֲדֹנָי יְהוָה בְּמַמְלַכְהָ הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֶת־הָמַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא
הַשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת-בֵּית יַעֲקֹב נֹאֵם-יְהוָה :
כִּי-הִנֵּה אֲנִכִּי מִצְוֶה וְהַנְּעוּתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר יִנֹּעַ בְּכִבְרָה וְלֹא-יִפֹּל צְרוּר
אָרֶץ :
בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָל-חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא-תִגִּישׁ וְתִקְדִּים בְּעֵרְיָנוּ הָרָעָה :
ט
וְהַנִּשְׁבָּעִים בְּאִשְׁמַת שִׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ לִן וְחֵי דֶרֶךְ בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה וְנִפְּלוּ וְלֹא יִקְוּמוּ עוֹד :
ט
רְאִיתִי אֶת-אֲדֹנָי נֹצֵב עַל-הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הָיָה הַכִּפְתָּוֹר וַיִּרְעֲשׁוּ הַסָּפִים וּבָצְעוּ בְּרֹאשׁ כָּל־
וְאַחֲרֵיתָם בַּחֲרֹב אַחֲרָיִם לֹא יִנֹּס לְהֵסֵךְ וְלֹא יִמְלֹט לְהֵס פָּלִיט : אִם יִחַתְרוּ בְּשֹׁאֵל מִשָּׁם יָדִי
תִּקְחֵם וְאִם יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אֲוִידֵם :
וְאִם יִחַתְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל מִשָּׁם אֶחָד וְלִקְחָתִים וְאִם יִסְתְּרוּ מִגֵּד עֵינַי בְּקִרְקַע הַיָּם
מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַנָּחַשׁ וְנִשְׁכָּם :
וְאִם יֵלְכוּ בְּשָׁבִי לִפְנֵי אִיְבֵיהֶם מִשָּׁם אֶצְוֶה אֶת-הַחֲרֹב וְהִרְבֵּתִים וְשִׁמְתִי עֵינַי עֲלֵיהֶם לְרַעַה וְלֹא
לְטוֹבָה :
וְאֲדֹנָי יְהוָה הַצְבָּאוֹת הַנוֹגֵעַ בָּאֶרֶץ וְהַמִּוֵּג וְאֵבְלוּ כָל-יֹשְׁבֵי בְּהוֹעֶלְתָּהּ כִּי־אֵר כָּל־הַשְּׁקֵעִי
כִּי־אֵר מִצְרַיִם :
הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מַעְלוֹתָיו וְאֹנֶדְתּוֹ עַל-אֶרֶץ יִסְדָּהּ הַקּוֹרֵא לַמֵּי הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ :
הֲלוֹא כִבְנֵי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאֵם-יְהוָה הֲלוֹא אֶת-יִשְׂרָאֵל הֵעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכְּפַתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר :
הִנֵּה עֵינַי אֲדֹנָי יְהוָה בְּמַמְלַכְהָ הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֶת־הָמַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא
הַשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת-בֵּית יַעֲקֹב נֹאֵם-יְהוָה :
כִּי-הִנֵּה אֲנִכִּי מִצְוֶה וְהַנְּעוּתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר יִנֹּעַ בְּכִבְרָה וְלֹא-יִפֹּל צְרוּר
אָרֶץ :
בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָל-חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא-תִגִּישׁ וְתִקְדִּים בְּעֵרְיָנוּ הָרָעָה :
ט
וְהַנִּשְׁבָּעִים בְּאִשְׁמַת שִׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ לִן וְחֵי דֶרֶךְ בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה וְנִפְּלוּ וְלֹא יִקְוּמוּ עוֹד :
ט
רְאִיתִי אֶת-אֲדֹנָי נֹצֵב עַל-הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הָיָה הַכִּפְתָּוֹר וַיִּרְעֲשׁוּ הַסָּפִים וּבָצְעוּ בְּרֹאשׁ כָּל־
וְאַחֲרֵיתָם בַּחֲרֹב אַחֲרָיִם לֹא יִנֹּס לְהֵסֵךְ וְלֹא יִמְלֹט לְהֵס פָּלִיט : אִם יִחַתְרוּ בְּשֹׁאֵל מִשָּׁם יָדִי
תִּקְחֵם וְאִם יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אֲוִידֵם :
וְאִם יִחַתְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל מִשָּׁם אֶחָד וְלִקְחָתִים וְאִם יִסְתְּרוּ מִגֵּד ע

* Qui iurant per propiciationem Samariæ, & dicentes: Vivit Deus tuus Dan, & Deus tuus Bersabee. & cadent, & non resurgent ultra.

CAP. IX.

Vidi Dominum stantem super altare, & dixit: Percute propiciatorium, & commovebuntur vestibula: & dissecas in capita omnium: & reliquos eorum in gladio interficiam. et non fugiet ex eis fugiens, neque saluabitur ex eis saluatus.

* Si defodiantur in infernum, inde manus mea extrahet eos. si ascenderint in calum, inde deducam eos.

* Si abscondit fuerint in verticem Carmeli, inde scrutabor & accipiam eos. si merfi fuerint ex oculis meis in fundamenta maris, ibi mandabo draconi, & mordebit eos.

* Et si abierint in captivitate ante faciem inimicorum suorum, ibi mandabo gladio & occidet eos. & firmabo oculos meos super eos in mala, & non in bona.

* Et Dominus Deus omnipotens qui tangit terram & commouet eam: & lugebunt omnes habitantes eam. & ascendet sicut fluvius Aegypti.

* Qui edificat in calum ascensionem, & re-promissionem in terra fundans: qui vocat aquam maris, & effundens eam super faciem terræ, Dominus nomen illi.

* Nonne ut filij Aethiopum mihi erit domus Israel, dicit Dominus? nonne Israel eduxi ex Aegypto, & alienigenas ex Cappadocia, & Syrus ex fouea?

* Ecce oculi Domini super regnum peccans, & auferam illud a facie terræ: veruntamen quia non in finem auferam domum Jacob, dicit Dominus.

* Quia ecce ego mando & ostendo in omnibus gentibus domum Israel. sicut cum cribretur in cribro, & non cadet granum super terram. In gladio morientur omnes peccatores populi mei, dicentes, Non appropinquabunt super nos mala:

* ὁ μνύοντες καὶ τοῖς ἰλασμοῖς Σαμαρείας, καὶ λέγοντες, ζῇ ὁ θεὸς σου δὴ καὶ ὁ θεὸς σου Βηρσαβέε. καὶ πεσώμεναι καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσιν ὅτι ἐπὶ.

* Ἰδὼν τὸν κύριον ἐφυσῶτα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ εἶπεν, πάταξον τὸ ἱλαστήριον, καὶ λεισθήσεται τὰ περιύλαια, καὶ διάκοψον εἰς κεφαλὰς πάντων. καὶ ὅτι καταλείποις αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ δποκτενῶ. καὶ οὐ μὴ διαφύγῃ ἐξ αὐτῶν φεύγων, οὐδὲ μὴ διασωθῇ ἐξ αὐτῶν ἀνασωζόμενος.

* ἐὰν καταβυθώσιν εἰς ἄδου, ἐκείθεν ἡ χεὶρ μου ἀνασπάσει αὐτοὺς. ἐὰν ἀναβῶσιν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκείθεν καταξῶ αὐτοὺς.

* ἐὰν κατακρυβῶσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ καρμήλου, ἐκείθεν ἐξερδυνήσω καὶ λήψομαι αὐτοὺς. ἐὰν καταδύσων ἐξ ὀφθαλμοῦ μου εἰς τὰ θεμέλια τῆς θαλάσσης, ἐκείθεν ἐντελόμεθα τὰ δράκοντι, καὶ δήξω αὐτοὺς.

* καὶ ἐὰν πορευθῶσιν ἐν αἰχμαλωσίᾳ πρὸς πρὸς πρὸς τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ἐκείθεν ἐντελόμεθα τῇ ῥομφαίᾳ καὶ δποκτενῶ αὐτοὺς. καὶ σημεῖον ὅτι ὀφθαλμοί μου ἐπ' αὐτοὺς εἰς κακὰ καὶ ὅτι εἰς ἀλάτῃ.

* καὶ κύριος ὁ θεὸς ὁ πᾶσι τοῖς ἐσθλῶς ὁ ἐφαπτόμενος τῆς γῆς καὶ λαλοῦν αὐτῶν. καὶ πνεύματα πᾶσι τοῖς κατοικοῦντες αὐτῶν. καὶ ἀναβήσεται ὡς ποταμὸς αἰγύπτου.

* ὁ οἰκοδομῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ τῆς θεμελίων, ὁ πρὸς θαλάσσης καὶ ἐκχέων αὐτὴν ἐπὶ πρὸς πρὸς τῆς γῆς κύριος ὄνομα αὐτοῦ.

* ὡς ἡοὶ αἰδιόπων ἐμοὶ ἔσται οἶκος ἰσραὴλ, λέγει κύριος: ὡς ἡοὶ ἰσραὴλ ἀνέστη ἐξ αἰγύπτου ὅτι αἰγύπτου ἐκκαππαδοκίας καὶ ὅτι Σύροι ἐκ βοῶν;

* ἰδὲ ὁ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἀμαρτωλῶν, ὅτι ἐξαρῶ αὐτῶν ἀπὸ πρὸς πρὸς τῆς γῆς, πᾶσι τοῖς ὁδοῖς ὅτι εἰς ἴερος ἐμὴ ἐξαρῶ τὸν οἶκον ἰακώβ, λέγει κύριος.

* ὁδοῖς ἰδοὺ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὅτι δεικνύω ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τὸν οἶκον ἰσραὴλ. ὃν τρέπον ὅταν λικμάται ἐν τῇ λιχμητῇ ὅτι ἐπέσει Σύριμα ἐπὶ τὴν γῆν.

* ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσουσιν πάντες ὁ ἀμαρτωλοὶ ἰσραὴλ. λέγοντες, ἐμὴ ἐγίση ἐφ' ἡμᾶς τὰ κακὰ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Qui iurant per delictum Samariæ, & dicunt, Vivit Deus tuus qui est in Dan, & stabiles sunt leges Bersabee. corrueant tamen, nec ultra subsistent.

CAP. IX.

Dixit Amos propheta: Vidi gloriam Dñi conscendentis à Cherub qui mansit super altare, & ait: Nisi populus domus Israel conuertatur ad Legē, extinguetur candelabrum: occidetur rex Iosias, & destruetur domus, & dissipabuntur atria, & vasa domus sanctuarij in captivitate ibunt, & reliquias eorū occidam gladio: nō aufugiet ex eis qui fugam arripuerit, nec liberabitur ex eis qui euaserit. Si putauerint abscondi velut in inferno, inde verbo meo tollēt eos inimici sui; & si ascēderint montes excelsos ad celi summitatem vsque, inde detrahent eos verbo meo. Et si existimauerint abscondi in cacumine turriū castellorū, inde mādabo scrutatoribus vt scrutētur eos: preterea si putauerint posse delitescere à facie mea in insulis maris, inde iniungā populis fortibus instar serpentum; vt eos enecent. Deinde si in captivitate iuerint ante hostes suos, inde mandatū dabo gladio cedēibus vt occidāt eos, atq; ponā Verbū meū contra eos in malū, & non in bonum. Et Dñs Deus exercituum est qui terrā increpat ita vt cōmoueatur: dissipabūtur sanē omnes qui habitāt in ea: ascendetq; cōtra eam rex cū exercitu suo numerofo instar aquarū fluminis, qui illā totam contegat, & demergatur velut Aegypti fluuiū. Qui collocavit in pñdio excelso maiestātē glorię suę, & Ecclesiā suā in terra decoravit: qui dixit se cōgregaturum exercitus quamplurimos quasi aquas maris, atque disperfurum eos super faciem terræ, Dominus nomen eius. Nunquid non vt filij dilecti reputati estis vos coram me domus Israel, dicit Dominus? nonne Israel ascendere feci de terra Aegypti, & Palæstinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene? Ecce coram Domino Deo pāsum sunt opera regni nefarij, proinde disperdam illud à facie terræ: veruntamen non totali consumptione consumam domum Israel, dicit Dominus. Ecce namque mandabo & dispergam per vniuersas gentes domum Israel, quemadmodum solent conuoluere triticum in cribro, de cuius medio ne lapillus quidem intercudit in terram. Gladio occidentur omnes peccatores populi mei, qui dicunt: Non ad-

* ביום ההוא אקים את סכנת דוד
 הנפלת ונדרתי את פריציה וחרסתיו אקים
 ובניתיה כימי עולם:
 * למען יירשו את שארית אדום וכל הגוים
 אשר נקרא שמי עליהם נאם יהוה עשה
 זאת:
 * הנה ימים באים נאם יהוה ונגש חורש
 בקוצר ודרך ענבים במשך הזרע והטיפו ההרים
 עפים וכל הגבעות תתמוגגנה:
 * ושבתתי את שבור עמי ישראל ובנו ערים
 נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את ינם ועשו
 גנות ואכלו את פריהם:
 * ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד
 מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר יהוה
 אלהיך:

* In die illa fuscitabo tabernaculū Da-
 uid quod cecidit, & reedificabo aperturas
 murorum eius, & ea quæ corruerant in-
 staurabo, & reedificabo eum sicut in die-
 bus antiquis:
 * Vt possideant reliquias Idumæ, &
 omnes nationes, eò quod inuocatum sit
 nomen meum super eos, dicit Dominus
 faciens hæc.
 * Ecce dies venient, dicit Dominus, &
 comprehendet arator messorem, & calca-
 tor vitiæ mittentem semen. Et stillabunt
 montes dulcedinem, & omnes colles cul-
 ti erunt.
 * Et conuertam captiuitatem populi
 mei Israel, & ædificabunt ciuitates deser-
 tas, & inhabitabunt & plantabunt vineas
 & bibent vinum earum, & facient hortos
 & comedent fructus eorum.
 * Et plantabo eos super humum suam,
 & non euellam eos ultra de terra sua quam
 dedi eis, dicit Dominus Deus.

תרגום יונתן

* בעת ההוא אקים את סכנת דוד הנפלת ונדרתי את פריציה וחרסתיו אקים
 ובניתיה כימי עולם:
 * למען יירשו את שארית אדום וכל הגוים אשר נקרא שמי עליהם נאם יהוה עשה
 זאת:
 * הנה ימים באים נאם יהוה ונגש חורש בקוצר ודרך ענבים במשך הזרע והטיפו
 ההרים עפים וכל הגבעות תתמוגגנה:
 * ושבתתי את שבור עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו
 את ינם ועשו גנות ואכלו את פריהם:
 * ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר
 יהוה אלהיך:

תם עמוס

PROLOGVS IN ABDIAM
PROPHETAM.

IACOB patriarcha habuit fratrem Esau, qui ob ruborem corporis sui
 Edom Hebræa lingua appellatus est, quod Latine sanguineus dicitur. Is
 memoratum fratrem suum, qui Israel nomen acceperat, graui odio com-
 motus interimere conatus est. Qua de causa omnes qui populum Israel,
 id est, filios patriarchæ Iacob prædicti Esau odium imitati persecuti sunt,
 Esau & Edom appellati sunt. Et quia populus Israel de captiuitate Chal-
 dæorum per Cyrum regem Persarum nutu Dei reuocatus in Hierusalem ab alio regno gra-
 uiter afflictus atque oppressus est: ideò hoc regnum quod more Esau prædictum populum
 persecutum est, per denunciationem Abdiam prophetæ increpatur, quod non Dei indigna-
 tione, sed sua virtute populum superatum gloriabatur. De quo regno olim per Dauid in
 Psalmo centesimo trigesimo sexto dictum est. Memorare Domine filiorum Edom in die
 Hierusalem. Nam reliqua lectione comprehensa, futurum in gentes iudicium ob causas le-
 ctione comprehensas, regnumque Dei in populo Israel significatur. Hebræi hunc dicunt
 esse, qui sub rege Samariæ Achab & impiissima Iezabel, pauit centum prophetas in specubus
 qui

¹¹ * In die illa suscitabo tabernaculum David quod cecidit, et suscitabo quæ ceciderunt ex eis, & eversa eorum suscitabo: & reedificabo eum sicut dies seculi.

¹² * Ut requirant reliquia hominum. & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum super eas, dicit Dominus faciens hæc.

¹³ * Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & comprehendet tritura vindemiam: & maturescet vna in semine, & stillabunt montes dulcedinem; & omnes colles confiti erunt.

¹⁴ * Et conuertam captiuitatem populi mei Israel, & ædificabunt ciuitates desertas, & habitabunt; & plantabunt vineas, & bibent vinum earum: & facient hortos, & comedent fructum eorum.

¹⁵ * Et plantabo eos in terra eorum, & non euellentur ultra ex terra sua quam dedi eis, dicit Dominus Deus.

¹¹ * ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνάστήσω τὸ σκηνώριον δαυὶδ τὸ πεπικυῖαν, καὶ ἀνάστήσω τὰ πεπικυῖα αὐτῶν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῶν ἀνάστήσω. καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτὸ κατὰ τὸ αἰὶν τῆς αἰῶνος.

¹² * ὅπως ἐκζητήσωσιν κατὰ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων. καὶ πάντες τὰ ἔθνη ἐφ' οἷς ἐπικέκληται τὸ ὄνομα μου ἐπ' αὐτοῦ, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα.

¹³ * ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος. καὶ καταλήψεται ὁ ἀλωητὴς τρυγητὴν. καὶ περκαίσει ἡ σαφυλὴ ἐν τῷ σπόρῳ, καὶ ἀποσάλαξει τὰ ὄρη γλυκασμόν. καὶ πάντες βοῦνοὶ σύμφυτοι ἔσονται.

¹⁴ * καὶ ἀποσρέψω τὸ αἶμα μαλωσίαν τῷ λαῷ μου ἰσραὴλ, καὶ οἰκοδομήσουσιν πόλεις τὰς ἡφανισμένας, καὶ κατεκρήνυσιν, καὶ φυτεύσουσιν ἀμπελῶνας, καὶ πίνονται τὸν οἶνον αὐτῶν. καὶ ποιήσουσιν κήπους, καὶ φάγονται τὸν καρπὸν αὐτῶν.

¹⁵ * καὶ καταφυτεύσω αὐτοὺς ἐπὶ τῇ γῆς αὐτῶν, οὐ μὴ ἐκπαδῶσιν ὅτε ἐπὶ τῇ γῆς αὐτῶν ἥς ἔδωκα αὐτοῖς, λέγει κύριος ὁ Θεός.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Tempore illo suscitabo regnum domus David quod collapsum fuerat, & condam propugnacula eorum, & rupturas eorum reparabo. dominabiturque in omnia regna, confringet & disperdet copiosas eius legiones: ipsum verò ædificabitur fundabiturque; sicut diebus seculi.

" Ut possideant reliquias Idumæorum, & omnes populos domus Israel super quos inuocatum est nomen meum, ait Dominus, ideo hoc facio.

" Ecce dies venient, dicit Dominus, & occurret arator messorum, & calcator vuarum sementem educienti: & plurimum vini meri producent montes, collesque omnes erunt culti.

" Quamobrem conuertam captiuitatem populi mei Israel, qui vastatas reedificabunt vrbes quas inhabitabunt; & plantabunt vineas, & bibent vinum earum, facientque hortos quorum vrescentur fructibus.

" Et firmabo eos super terram suam adeò vt non transferantur ultra à terra sua quam dedi eis, dixit Dominus Deus tuus.

FINIS LIBRI AMOS.

qui non curuauerunt genu ante Baal, & de septem millibus erat. quos Helias arguitur ignorasse. Sepulchrum quoque eius vsque hodie cum mausæolo Helisæi prophetae & Baptistæ Iohannis, in Sebaste venerationi habetur, quæ olim Samaria dicebatur. Hanc Herodes rex Antipatri filius in honore Augusti Cæsaris Græco nomine vocauit Augustam. Hic igitur qui centum Prophetas pauperat, accepit gratiam Prophetalem, & de duce exercitus fuit dux Ecclesiæ. Tunc in Samaria paruum gregem pauperat, nunc in toto orbe Christi pascit Ecclesias. Et sicut Stephanus coronam meruit passionis, sic hic de seruitutis Dei cum Paulo Apostolo nomine gloriatur: quia Abdias, Seruus Domini, in nostro sonat eloquio.

ARGUMENTVM.

Abdias, qui interpretatur Seruus Domini, personat contra Edom: sanguineum terrenumque fratrem, fratris quoque Jacob semper amulum, hasta percutit spiritali.

2

זון עבדיה כה אמר אדני יהוה
לאדום שמועה שמענו מאת יהוה
וציר בנוים שלח קומו ונקומה
עליה למלחמה :

* הגור קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד :
* ודון לבך השיאך שכני בחגוי סלע מרום
שבתו אמר בלבם מי יורידני ארץ :

* אם תגביה בנשר ואם בין כוכבים שים קנך
משם אורידך נאם יהוה :

* אם גנבים באו לך אם שדדי לילך איך
נדמיתה הלא יגנבו דים אם בצרים באו לך הלא
ישאירו על לור :

* איך נחפשו עשו נבעו מצפניו :
* עד הגבול שלחוך כל אנשי בריתך השיאוך
יכלו לך אנשי שלמד לחמד ישימו מזור תחתיד
אין תבונך בו :

* הלא ביום ההוא נאם יהוה והאבדתי חכמים
מאדום ותבונך מחר עשו :

* וחתו גבוריך תימן למען יכרת איש מחר עשו
מקטל :

* מחמס אחיד יעקב רחבסך בושרה ונכרת
לעולם :

* ביום עמדך מנגד ביום שבור זרים חילו
ונכרים באו שערו ועל ירושלם ידו גורל גם אתה
כאחד מהם :

* ואל תרם ביום אחיד ביום נכרו ואל
תשמח לבני יהודה ביום אבדם ואל תגדל פך
ביום צרה :

ABDIAS PROPHETA

CAPVT I.

V I S I O Abdias. Hæc dicit Dominus Deus ad Edom: Auditū audiuius a Domino, & legatum ad gentes misit. Surgite, & con-
surgamus aduersus eum
in prælium. * Ecce paruulum dedi te in gentibus: contemptibilis tu es valde.
* Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum. Qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?
* Si exaltatus fueris vt aquila, & si inter fydera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.
* Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te, nunquid saltem racemum reliquissent tibi?
* Quomodo scrutati sunt Esau? Inuestigauerunt abscondita eius.
* Vsque ad terminum emiserunt te, omnes viri fœderis tui illuserunt tibi. Inuaserunt aduersum te viri pacis tue. Qui comedunt tecum, ponent insidias subter te. Non est prudentia in eo.
* Nunquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Esau? * Et timebunt fortes tui à Meridie, vt intereat vir de monte Esau. Propter interfectionem, & propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob operiet te confusio, & peribis in æternum.
* In die cum stares aduersus eum, quando capiebant alieni exercitum eius, & extranei ingrediebantur portas eius, & super Hierusalem mittebant sortem, tu quoque eras quasi vnus ex eis.
* Et non despicias in die fratris tui, in die peregrinationis eius. Et non lætaberis super filios Iuda in die perditionis eorum, & non magnificabis os tuum in die angustia.

תרגום יונתן

א

עבדיה כה אמר יי אלהים לאדום בשורא שמענא מן קדם יי ואזגר בעממא שליח קומו ונתעמד עליה לקרבא :
הא חרש יתבחד בעממא בסיר אתה לתרא :
* רשע לבך אטענד דאת דמי לנשרא דשרי בשגי כפא ברומא
* אם חרים כנשרא ואם ביני כוכביא תשוי מדורך מחמן אחתך אמר יי :
* אם חרים חיות דמוך עד די גנבו מסתהון ואם חסופין כקטופין אתו עלך הלא משארין עוללך :
* איך נחפשו עשו ארגליו מסמורתי :
* עד הגבול שלחוך כל אנשי בריתך השיאוך יכלו לך אנשי קימד אטעינד יכלו לך אנשי שלמד לחמד ישימו מזור תחתיד אין תבונך בו :
* הלא ביום ההוא נאם יהוה והאבדתי חכמים מאדום ותבונך מחר עשו :
* וחתו גבוריך תימן למען יכרת איש מחר עשו מקטל :
* מחמס אחיד יעקב רחבסך בושרה ונכרת לעולם :
* ביום עמדך מנגד ביום שבור זרים חילו ונכרים באו שערו ועל ירושלם ידו גורל גם אתה כאחד מהם :
* ואל תרם ביום אחיד ביום נכרו ואל תשמח לבני יהודה ביום אבדם ואל תגדל פך ביום צרה :
* ואל תרם ביום אחיד ביום נכרו ואל תשמח לבני יהודה ביום אבדם ואל תגדל פך ביום צרה :
* ואל תרם ביום אחיד ביום נכרו ואל תשמח לבני יהודה ביום אבדם ואל תגדל פך ביום צרה :

נבואת

ΑΒΔΕΙΑΣ.

CAPVT I.

Visio Abdiæ. Hæc dicit Dominus Deus Idumææ: Audistum audiui à Domino, & munitionem emisit in gentes: surgite & consurgamus contra eam in prælium:

² Ecce paruulum dedi te in gentibus. inhoratus tu valdè.

³ Superbia cordis tui eleuauit te, habitantem in foraminibus petrarum, exaltantem habitaculum tuum, dicentem in corde tuo: Quis me deducet in terram?

⁴ Si exaltatus fueris ut aquila, & inter sidera posueris nidum tuum, indè detrahā te, dicit Dominus.

⁵ Si fures introissent ad te vel latrones non sit, ubi proiectus esses, nonne furati essent sufficientia sibi? et si vindemiares introissent ad te, nonne reliquissent racemum?

⁶ Quomodo inuestigatus est Esau, & deprehensa sunt eius abscondita?

⁷ Usque ad terminos emiserunt te. omnes viri testamenti tui restiterunt tibi. prauauerunt aduersum te viri pacifici tui; posuerunt insidias subter te: non est sapientia in eis.

⁸ In illa die, dicit Dominus, perdam sapientes ex Idumæa, & intelligentiā de monte Esau.

⁹ Et pauebunt bellatores tui de Theman, ut auferatur homo de monte Esau propter infirmitatem.

¹⁰ Et impietatem aduersus fratrem tuum Iacob, operiet te confusio, & aufereris in æternū.

¹¹ Ex qua die restitisti econtra in die captiuitatum alienigenarum fortitudinem eius, & alieni ingressi sunt in portas eius: & super Hierusalem miserunt sortes. & vos eratis quasi vnus ex eis.

¹² Et non desicias diem fratris tui in die alienorum, & non leteris super filios Iuda in die perditionis eorum, & non magna loquaris in die angustie eorum.

ΑΒΔΕΙΑΣ.

κεφαλ. α.

Ορασις αβδειου. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῇ ιδουμαίᾳ, ἀκούω ἡκούσα πρὸς κύριον καὶ παροχλῶν ἐξαπέστειλον εἰς τὰ ἔθνη, ἀνάστητε καὶ ἐξομασώμεν ἐπ' αὐτὴν εἰς πόλεμον.

² ἰδοὺ ὀλιγοσὸν δέδωκά σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ἡ τιμωρία σου ἐφόδρα.

³ ἡ ὑπερηφανία τῆς καρδίας σου ἐπ' ἡρώ σε, καὶ κατασκευάσας ἐν ταῖς ὁπαῖς τῶν πετρῶν ὑψώσας καὶ τοκίδου σου, λέγοντα ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς με καλᾷξεί ἐπὶ τῷ γυνώ.

⁴ ἐὰν μετεωροθῇς ὡς αἰεὶς, καὶ ἀναμέλῃς τῶν ἄστρον θῆς νοστιά σου, ἐκείθεν κατὰξω σε, λέγει κύριος.

⁵ εἰ κλέπται εἰσῆλθον πρὸς σέ, ἢ λησάιν νυκτός, ποῦ αὐτὸν ἀπερείφης, ὅτε δὲ ἐκλεψάν ταῖς ἱκαναῖς ἐαυτοῖς; καὶ εἰ τρυγῆται εἰσῆλθον πρὸς σέ, ὅτε αὐτὸν ὑπελείποντο ἐπὶ φυλλίδα;

⁶ πῶς ἐξεβλήθη ἡ ζαῦ, καὶ κατελείφθη αὐτὴ ταῖς κερυμυδίαις;

⁷ ἕως τῶν ὀρίων ἐξαπέστειλόν σε. πάντες ἄνδρες τῆς διαθήκης σου αὐτῆς ἐκείνη. ἡ δὲ ἐμνήθησαν πρὸς σέ ἄνδρες εἰρηνικοὶ σου ἔθηκαν ἐνέδρα ὑποκάτω σου, ὅτε ἐπὶ σωῆσις ἐν αὐτοῖς.

⁸ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος, ὁποῦ ὁ φόβος ἐκ τῆς ιδουμαίας καὶ σωῆσιν ἐξ ὁρίων ἡ ζαῦ.

⁹ καὶ φοβηθήσονται ὁ πολέμισαί σου ἐκ θεμελίου, ἵνα ἀποστήσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν ὁρίων ἡ ζαῦ διὰ τὴν σφαγὴν.

¹⁰ καὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ ἀδελφοῦ σου ἰακώβ. καλύψει σε αἰχμὴ, καὶ ἐξαρθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

¹¹ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀντήσης ἐξεναντίας ἐν ἡμέρᾳ αἰχμαλωτῶντων ἀλλοθῶν διώμαιν αὐτὴν, καὶ ἀλλότριοι εἰσῆλθον εἰς πόλιν αὐτῆς. καὶ ἐπὶ ἱερὸν ζαλήμ ἐβαλον κλήρις. καὶ ὑμεῖς ἦτε ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν.

¹² καὶ μὴ ἐπιδῇς ἡμέραν ἀδελφοῦ σου ἐν ἡμέρᾳ ἀλλοτείων, καὶ μὴ ἐπὶ χαρῆς ἐπὶ τῷ υἱοῖς ἰουδα ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν, & μὴ μεγαλοερημονήσης ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN ABDIAM PROPHETAM,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX

Chaldaei exemplaribus correctæ, opera B. Arie Montani. CAP. I.

Prophetia Abdiæ: Sic dixit Dominus Deus de Edom: Nuncium audiui à facie Domini, & legatus ad gentes missus est: surgite & consistamus aduersum eam in prælio.

² Impietas cordis tui seduxit te, quippe qui sis similis aquilæ in scopulis petrarum commoranti, cuius habitaculum cum sit in excelsu, dicit in corde suo: Quis detrahatur me in terram?

³ Si fures venerunt ad te, si prædones de nocte, quomodo eras? Etiam si exaltaueris te sicut aquila, & licet inter stellas habitaculum tuum posueris, indè tamen detrahatur te, ait Dominus.

⁴ Quomodo peruestigatus est Esau, detecta sunt abscondita eius? Etiam si exaltaueris te sicut aquila, & licet inter stellas habitaculum tuum posueris, indè tamen detrahatur te, ait Dominus.

⁵ Nonne per id tempus, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumæa, & quemlibet virum prudentia præditum ex te: seduxerunt te, inualuerunt aduersum te pacifici tui: vescentes pane mensæ tuæ, posuerunt offendiculum sub te, eo quod non sit in te prudentia.

⁶ Et conterentur fortes tui habitantes ad Meridiem, ut excindatur vir robore pollens ex arce magna Esau præcedere.

⁷ Propter rapinam in fratrem tuum Iacob à te illatam, operiet te confusio, atque in perpetuum excidèris.

⁸ Quo die econtra stabas, die quo diripiebant populi substantiam eius, & extranei ingrediebantur ciuitatem eius, ac super Ierusalem proieciabant sortes, tu quoque velut vnus ex eis eras.

⁹ Et quia vidisti diem fratris tui, diem confractiois eius, & quia latatus es super filios Iuda die interitus eorum, & quia multa magnificè locutus es in die tribulationis.

* אֶל-תְּבוּנָה בְּשַׁעַר-עַמִּי בְּיוֹם אִידֹם אֶל-
 תִּרְאֵם גַּם-אֶתְּהָ בְּרַעְתּוֹ בְּיוֹם אִידֹם וְאֶל-תִּשְׁלַחְנָהּ
 בְּחִילוֹ בְּיוֹם אִידֹם:
 * וְאֶל-תַּעֲמֹד עַל-חֶפְרָק לַהֲכָרִית אֶת-פְּלִיטָיו
 וְאֶל-תִּסְגֵּר שְׂרִידָיו בְּיוֹם צָרָה:
 * כִּי-קָרֹב יוֹם יְהוָה עַל-כָּל-הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ
 יַעֲשֶׂה לָּךְ גַּמְלָךְ יִשׁוּב בְּרָאשָׁךְ:
 * כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִּיתָ עַל-הַר קָדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָל-
 הַגּוֹיִם תָּמִיד וְשִׁתּוּ וְלַעֲוֹתָיו כָּלֹא הָיוּ:
 * וּבַחֵר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ יִרְשׁוּ בֵּית
 יַעֲקֹב אֶת-מִוְשֵׁיהֶם:
 * וְהָיָה בֵּית-יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לַחֲבֵה וּבֵית
 עֵשָׂו לִקְשׁ וְדָלְקוּ בְּהֶסֶם אֲבָלֹם וְלֹא יִהְיֶה שְׂרִיד
 לְבֵית עֵשָׂו כִּי יִהְיֶה דָבָר:
 * וִירְשׁוּ הַגִּבּוֹר אֶת-הָר עֲשׂו וְהִשְׁפִּילָהּ אֶת-
 פְּלִשְׁתִּים וִירְשׁוּ אֶת-שָׂדֵה אֲפִרַּיִם וְאֶת-שְׂדֵה
 שִׁמְרוֹן וּבְנֵימָן אֶת-הַגִּלְעָד:
 * וְגִלְתָּ הַחֵל-הַזֶּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-כָּנְעֵנִים
 עַד-צָרְפַת וְגִלְתָּ יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר בְּסַפְרָד יִרְשׁוּ
 אֶת-עֲרֵי הַגִּבּוֹר:
 * וְעָלוּ מִוְשֵׁיעִים בְּחֵר צִיּוֹן לִשְׁפֹט אֶת-הָר עֲשׂו
 וְהִיתָה לִיהוָה הַמְּלוֹכָה:

13 * Neque ingredieris portam populi mei
 E in die ruinæ eorum, neque despicias & tu
 in malis eius in die vastitatis illius. Et non
 emitteris aduersus exercitum eius in die
 vastitatis illius:
 14 * Neque stabis in exitibus vt interficias
 eos qui fugerint. & non cōcludes reliquias
 eius in die tribulationis:
 15 * Quoniam iuxta est dies Domini super
 omnes gentes. Sicut fecisti, fiet tibi: re-
 F tributionem tuam conuertam in capti-
 tuum.
 16 * Quomodo enim bibisti super montem
 sanctum meum, bibent omnes gentes in-
 giter: & bibent, & absorbeant, & erunt
 quasi non sint.
 17 * Et in monte Sion erit saluatio, & erit
 sanctus. & possidebit domus Iacob eos
 qui se possederant.
 18 * Et erit domus Iacob ignis, & domus
 Ioseph flamma, & domus Esau stipula. &
 succendentur in eis, & deuorabunt eos, &
 non erunt reliquie domus Esau, quia Do-
 minus locutus est.
 19 * Et hæreditabunt hi qui ad Austrum
 sunt, montem Esau; & qui in campibus
 Philistiim, & possidebunt regionem
 G Ephraim & regionem Samariæ. Et Benia-
 min possidebit Galaad:
 20 * Et transmigratio exercitus huius fi-
 liorum Israel omnia loca Chanaanorum
 vsque ad Sareptam, & transmigratio Hie-
 rusalem quæ in Bosphoro est, possidebit
 ciuitates Austri.
 21 * Et ascendent saluatores in montem
 Sion iudicare montem Esau, & erit Do-
 mino regnum.

תרגום יונתן

* וְלֹא תִכְרַע עַמִּי בְּיוֹם תִּכְרַחוֹן וְחִזְיוֹתָ אֶף אֶת בְּכִישְׁתָּהּ בְּיוֹם תִּכְרַח וְרָאִיתָ שְׁמָתָהּ יָדָךְ בְּנִכְסוֹתָי בְּיוֹם תִּכְרַח:
 * וְלֹא תִכְרַע עַל פְּרָקָא לְשִׁיזְמָא וְלִמְסַרְתָּ וְלִמְסַרְתָּ יָת מְשִׁיבֹתָי בְּעֵדָךְ עָקָא:
 * אֲרִי קָרִיב יוֹמָא וְעֵתִיד לְמִיתִי מִן קָדָם יְיָ עַל כָּל-עַמְמֵיָא כַּמָּא דְעֵבְרָתָהּ יִתְעַבֵּד לָךְ גַּמְלָךְ יִתְחַב בְּרִישָׁךְ:
 * אֲרִי כַּמָּא דְחִדְתּוֹן עַל מַחֲרָת טוֹרָא דְקָדְשִׁי בְּן יִשְׁחָזֵן כָּל-עַמְמֵיָא כַּס פְּרַעְנוֹתָהוֹן חֲרִירָא וְיִשְׁחָזֵן וְיִסְתַּלְעֲמֹן וְיִהְיוּ כְּדָלָא הָוּ:
 * וְקִטְרָא דְצִיּוֹן תִּהְיֶה שׁוֹכְמָא וְיִהְיוּ קָדְשִׁין וְיִחְסְנוּ דְבֵית יַעֲקֹב בְּכַסֵּי עַמְמֵיָא דְחָזוּ מְחֻסְנִין לַחוּץ:
 * וְיִהְיוּ דְבֵית יַעֲקֹב תְּקִיפִין כַּאֲשֶׁמָּא דְבֵית יוֹסֵף תְּסִיגִין כְּשִׁלְהוֹבִיתָא וְדְבֵית עֲשׂו חֲרִישִׁין כְּקִשָּׂא וְיִשְׁלֹטוּן בְּחוּץ וְיִקְטְלוּנוּן וְלֹא יִהְיֶה
 שְׂרִידָא לְמַת עֲשׂו אֲרִי כְּמִימְרָא דְיִיָּי גִזְרָן:
 * וְיִהְיוּ יִתְבִּי דְרוֹמָא יִתְבִּי שְׁפִלְתָּא יִתְבִּי אֲרֵע פְּלִשְׁתָּא וְיִחְסְנוּ יִתְבִּי אֲפִרַּיִם וְיִתְבִּי שִׁמְרוֹן וְדְבֵית בְּנֵימָן יִתְבִּי
 וְגִלְתָּ עַמָּא הַזֶּה דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְבְּאֲרַע כְּנַעֲנָא עַד צָרְפַת וְגִלְתָּ יְרוּשָׁלַם דְבְּאֲסַפְמֵיָא וְיִחְסְנוּ יִתְבִּי אֲרַע דְּרוֹמָא:
 * וְיִהְיוּ מִוְשֵׁיעִים לְמַדָּן יִתְבִּי אֲרַע דְּעֵשָׂו וְיִתְגַּלִּי מְלֻכּוֹתָא דְיִיָּי בְּקָרִיב עַל כָּל-יִתְבִּי אֲרַע וְיִתְבִּי מְלֻכּוֹתָא דְיִיָּי קִיָּם
 לְמַת עֲשׂו עַל מִיָּא:

תם עובדיה

* Neque ingrediaris in portas populorum in die laborum eorum. & ne desicias et tu congregationem eorum in die perditionis eius, neque apponeris ad fortitudinem eorum in die perditionis eorum.

* Neque stabis in egressibus eorum, ut perdas qui saluantur ex eis. neque concludes fugientes ex eis in die tribulationis:

* Quia iuxta dies Domini super omnes gentes. sicut fecisti, sic erit tibi. retributio tua redetur in caput tuum.

* Quia quemadmodum bibisti super montem sanctum meum, bibent omnes gentes vinum. bibent & absorbebuntur, & erunt sicut non existentes.

* In autem monte Sion erit saluatio & erit sanctum. & possidebit domus Jacob eos qui possederunt se:

* Et erit domus Iacob ignis, & domus Joseph flamma, at domus Esau stipula. & succendantur in eum, & deuorabunt eos, & non erit frumentarius domui Esau: quia Dominus locutus est.

* Et possidebunt qui in Austro, montem Esau. & qui in campestri, alienigenas. & possidebunt montem Ephraim, & campum Samariae, & Benjamin & Galaad:

* Et transmigrationis principium istud filiis Israel terra Chananæorum usque ad Sarepta, & transmigratio Hierusalem usque ad Euphrata: & possidebunt Austrum.

* Et ascendent salui ex monte Sion, ut puniant montem Esau, & erit Domino regnum.

* μὴ ᾗ εἰσέλθῃς εἰς πύλας λαῶν ἐν ἡμέρᾳ πόνων αὐτῶν. καὶ μὴ ἐπιδῇς καὶ σὺ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ὀλέθρου αὐτῶν, μὴ ᾗ συνεπιθῇ ἐπὶ τὴν διώκωσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἀπολείας αὐτῶν.

* μὴ ᾗ ἐπιστῇς ἐπὶ τὰς διεκβολὰς αὐτῶν, ἵνα οὐ φρεσάσῃς διὰ ζωομύθους ἐξ αὐτῶν. μὴ ᾗ συγκλείσῃς οὖν φεύγοντας ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως.

* διότι ἐγὼ ἢ ἡμέρᾳ κυρίᾳ ἐπὶ πάντας τὰ ἔθνη. ὃν τρέπον ἐποίησας ἕτως ἔσαι ἑ. τὸ ἀνταποδομά σου ἀνταποδοθή(εῖ) εἰς κεφαλὴν σου.

* διότι ὃν τρέπον ἔπεις ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, πίνοντα πάντα τὰ ἔθνη οἶνον. πίνοντα ἐκ ἀνταποδοθήσονται, ἐξ ἑθνίου καὶ θάως οὐχ ὑπαρχόντες.

* ἐν ᾗ τὰ ὄρη σιών ἔσαι ἡ ζωηρία καὶ ἔσαι ἅγιον. ἐκ κατακληρονομήσει ὁ οἶκος τοῦ ἰακώβ οὖν κατακληρονομήσαντας αὐτοῖς.

* καὶ ἔσαι ὁ οἶκος τοῦ ἰακώβ πῦρ, ἐκ οἴκος ἰωσήφ φλόξ. ὃ ᾗ οἶκος ἡσυχία καλὰ μὴ. καὶ ἐκκαυθήσονται εἰς αὐτὸν, ἐκ καταφάγονται αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἔσαι πυρροφόρος τῷ οἴκῳ ἡσυχία. ὅτι κύριος ἐλάλησεν.

* καὶ κατακληρονομήσουσιν ἐν ναγέβ τὸ ὄρος τὸ ἡσαδ. καὶ ἐν τῇ Σεφθαλά, οὖν ἀλλοφύλοις. καὶ κατακληρονομήσουσιν τὸ ὄρος ἔφεραῖμ. καὶ τὸ πεδῖον σαμαρείας καὶ βενιαμίν. καὶ τὴν γαλααδ,

* καὶ τὴν μετοικεσίαν ἢ δὲ γῆ αὐτῇ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ γῆ τῶν χαναανέων ἕως Σερέπτιν, ἐκ μετοικεσία ἰερουσαλήμ ἕως διφραθὰ. καὶ κληρονομήσουσιν τὸ ἅγιον.

* καὶ ἀναθήσονται ἀνασωζόμενοι ἐξ ὄρους σιών, ἐκδικῆσαι τὸ ὄρος τὸ ἡσαδ, ἐκ ἔσαι τῷ κυρίῳ ἡ βασιλεία.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Atque ingressus es in portas populi mei die interitus eius, & vidisti etiamnum malum eius die exitii eius, & extendisti manū tuam in eius facultates die excidij eius.

" Quique stetisti in biuio ad excidendos eorum profugos, atque tradidisti eorum superstites tempore aduerso.

" Instat enim dies qui venturus est à facie Domini contra gentes omnes: ut fecisti, fiet tibi: retributio tua in caput tuum retorquetur.

" Quoniam quemadmodum lætitiā cepistis de subuersione montis sanctitatis meæ, sic bibent omnes populi calicem ultionis suæ: bibent certe & absorbebuntur, eruntque ac si non fuissent.

" At in monte Sion erit euasio, eruntque sancti, & possidebunt prognati domus Iacob substantiam populorum qui eos possidebant.

" Erunt præterea qui de domo Iacob, fortes sicut ignis; qui verò de domo Ioseph, robusti instar flammæ, sed orti domus Esau debiles velut stipula: & dominabuntur eis, atque trucidabunt eos, ita ut non sint reliquæ domui Esau: siquidem verbo Domini ita statutum est.

" Et possidebunt Austrum incolentes arcem Esau, & campestria habitantes terram Philistinorum, & occupabunt ciuitates Ephraim, & ciuitates Samariæ, & progeniti familiæ Benjamin habitatores terræ Galaad.

" Tandem transmigratio populi huius, filiorum scilicet Israel qui sunt in terra Chananæorum usque ad Sareptam, & transmigratio Hierusalem quæ est in Hispania, possidebunt ciuitates terræ Australis.

" Tunc ascendent saluatores in montem Sion, ad iudicandam arcem magnam Esau, ac reuelabitur regnum Domini in instanti omnibus terræ incolis. eritque regnum Domini permanens in seculum & per seculorum secula.

FINIS ABDIÆ PROPHETÆ.

PROLOGVS IN IONAM

PROPHETAM.

SANCTVM Ionam Hebræi affirmant filium fuisse mulieris viduæ Sareptanæ, quem Helias propheta mortuum suscitauit: matre postea dicente ad eum: Nunc cognoui quia vir Dei es tu, & verbum Dei in orẽ tuo veritas est. Ob hanc etiam causam ipsum puerum sic vocauit Amathi. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat. Et ex eo quòd verum Helias locutus est, ille qui suscitatus est, filius esse dicitur veritatis. Ideò de veritate columba nascitur; quia Ionas, Columbam sonat. In condemnationem autem Israel Ionas ad gentes mittitur, quòd Niniue agente poenitentiam illi in malitia perseuerant. Temporibus quippe Hieroboam regis Israel, qui Deo derelicto cum populo suo in Samaria idolis sacrificabat, Ionam prophetam fuisse, quartus liber Regum indicat. Is cum prophetia illuminante peccatores ciuitatis Niniuæ Dei misericordiam

יונה

2

יהי דבר יהוה אל יונה בן אֲמָתִי
לֵאמֹר:

* קום לך אל-נינוּה העיר
הגדולה וקרא עליה כי-על־תֵּרָא

רעתם לפני:

* ויקם יונה לברה תרשישו מלפני

יהוה וירד יפֹו וימצא אניֵה באה תרשישו ויתן

שכרה וירד בה לבוא עמהם תרשישו מלפני

יהוה:

* ויהוה הטיל רוח גדולה אל-הים ויהי סער

גדול בים והאניה חשברה להשבר:

* ויראו המלחים ויזעקו איש אל-אלהיו

ויטלו את-הכלים אשר באניה אל-הים

להקל מעליהם ויונה ירד אל-ירכתי הספינה

וישכב וירדם:

IONAS PROPHETA

CAPVT I.

ET factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens:

* Surge, & vade in Niniuen ciuitatem grandẽ, & prædica in ea: quia ascẽ

dit malitia eius coram me.

* Et surrexit Ionas vt fugeret in Tharsis à facie Domini. Et descendit Ioppen, & inuenit nauem euntem in Tharsis. & dedit naulum eius, & descendit in eam, vt iret cum eis in Tharsis à facie Domini.

* Dominus autem misit ventum magnum in mare, & facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri.

* Et timuerunt nautæ, & clamauerunt viri ad Deum suum, & miserunt vasa quæ erant in naui in mare, vt alleuiaretur ab eis. Et Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui.

תרגום יונתן

2

פתגם נבואה מן קדם יי עם יונה בר אֲמָתִי לְמִימְרֵי:

קום אֵל לְנִינוּה קָרְחָא רַבְחָא וְאַחֲכֵי עֲלֵה אֲרִי סִלְקֵת בִּישְׁתִּחוּן לְקִדְמִי:

קִדְמִי דִּאֲחֲכֵי בִשְׁמָא דִּינִי וְנַחַת לִיפֹו וְאַשְׁכַּח אֶלְפָּא דְּאֵלָּא לִימָא וְיִהֵב אֲגֵרָה וְנַחַת בָּהּ לְמִיטָל עֲמִחוּן בִּימָא

וְיִי אֲרִיִּם בִּשְׁמָא דִּינִי:

וְיִי אֲרִיִּם רִחַרְבַּ עַל יִמָּא וְיִחִיז נַחֲשׁוּל רַב בִּימָא וְאַלְפָּא בְּעִינָא לְאַחֲכֵרָא:

וְיִי אֲרִיִּם סַפְּנִיָּא וְדַעֲוֹ גִבְרָא מִן דְּחִלְחָה וְחִזּוּ אֲרִי לִירַח בְּחוּן צִרְוֹךְ וְרִסּוּ יַת מִנְיָא דְּבִאֶלְפָּא לִימָא לְאַקְלָא מִעֲלִיחוּן וְיִחִיז נַחַת לְאַרְעִית שְׂדֵא

וְיִי אֲרִיִּם וְיִי אֲרִיִּם:

consecuturos videret, ne falsa prædicare videretur, ad denunciandum interitum eiusdem ciuitatis ire nolebat. Nam sicut Deus ad Abraam de impietate Sodomorum locutus est: Clamor Sodomorum & Gomorraeorum peruenit ad me; ita & de Niniue dicitur: Eò quòd ascenderit clamor malitiæ eius ad Deum. Et quia sententia Dei de Sodomis facta, minimè reuocata est; ita & Ionas aduersum Niniuen prolatam sententiam reuocari nolebat, diuinæ dispensationis ignarus, qui salutem hominum ad se conuertentium magis vult quàm interitum. Hoc illi acciderat quod & sancto Helisæo, qui filium Sunamitidis mulieris mortuum ignorauit. Ideò à conspectu Dei fugere se Ionas putabat humanum aliquid passus, dicente Dauid: Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam?

ARGVMENTVM.

IONAS columba pulcherrima naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad penitentiam reuocat, & sub nomine Ninia salutem gentibus denunciat.

IONAS.

CAPVT I.

T factum est verbum Domini ad Jonam filium Amathi, dicens:

² Surge, & vade in Ninuem ciuitatem magnam, et prædica in ea: quia ascen-

dit clamor malitiæ eius ad me.

³ Et surrexit Jonas vt fugeret in Tharsis à facie Domini: & descendit in Ioppen, & inuenit nauem euntem in Tharsis, & dedit nauulum suum & ascendit in eam, vt nauigaret cum eis in Tharsis à facie Domini.

⁴ Et Dominus suscitauit spiritum in mare, & facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur dissolui.

⁵ Et timuerunt nauta, & clamabant unusquisque ad Deum suum: & iactum fecerunt vasorum quæ in naui in mare, vt alleuiaretur ab eis. Ionas autem descendit ad concanum nauis, & dormiebat & stertebat.

ΙΩΝΑΣ.

κεφαλ. α.

ΚΑΙ ἔρχετο λόγος κυρίου πρὸς ἰωνᾶν ὅτι λέγων,

² ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς νινυῖτιν πόλιν τὴν μεγάλην, καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ, ὅτι ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῆς πρὸς μέ.

³ καὶ ἀνέστη ἰωνᾶς ὅτι φυγεῖν εἰς θαρσείς ἐκ πλοῦ κυρίου, καὶ κατέβη εἰς ἰόππην καὶ εὗρεν πλοῖον βαδίζον εἰς θαρσείς, καὶ ἔδωκεν τὴν ναῦν αὐτῷ, καὶ ἐνέβη εἰς αὐτό, ὅτι πλοῦσαι μετ' αὐτῶν εἰς θαρσείς ἐκ πλοῦ κυρίου.

⁴ καὶ κύριος ἐξέγειρεν πνεῦμα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἔρχετο κλύδων μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ τὸ πλοῖον ἐκινδύνουεν ὅτι διαλυθῆναι.

⁵ καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ναυτικοὶ καὶ ἀνέβόων ἕκαστος πρὸς τὸν θεὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκβολὴν ἐποιήσαντο τῶν σκευῶν τῶν ἐν τῇ πλοῖῳ εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτι κουφισθῆναι αὐτῶν. ἰωνᾶς ὅτι κατέβη εἰς τὴν κοίλιν τῶν πλοῖου, καὶ ἐκινδύνουεν καὶ ἔρεγχετο.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN IONAM PROPHETAM,
EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX

Chaldaei exemplaribus correctæ, opera B. Aræ Montani. CAP. I.

ET factum est verbum prophetiæ à facie Domini cum Iona filio Amithai dicendo.
² Surge, vade in Ninuen ciuitatem grandem, & prophetiza in eam: ascendit enim malitia eorum ante conspectum meum.
³ Et surrexit Ionas fugiendi causa ad mare, ne in nomine Domini prophetaret: & descendit in Ioppen, vbi nauem offendit quæ pergebat in mare: & cum dedisset mercedem eius descendit in eam, vt iret cum eis per mare, ne in nomine Domini vaticinaretur.
⁴ Dominus autem excitauit ventum magnum super mare, & facta est tempestas magna in mari, adeò vt nauis quæreret conterì.
⁵ Qua de causa timuerunt nauta, & deprecati sunt vnusquisque deum suum: sed cum vidissent quòd nulla esset in eis vtilitas, proiecerunt quæ erant in naui vasa in mare, quòd hisce leuaretur. Ionas autem descenderat ad infimum nauis latus qui decumbens dormiebat.

* ויקרב אליו רב החבל ויאמר לו מה לך נדרים
 קום קרא אל-אלהיך אולי יתעשת האלהים
 לנו ולא נאבד :
 * ויאמרו איש אל-רעהו לכו ונפילה גורלנו
 ונדעה בשלמי הרעה הזאת לנו ונפלו גורלות ונפל
 הגורל על-יונה :
 * ויאמרו אליו הנידה נא לנו באשר למי הרעה
 הזאת לנו מה מלאכתך ומאין תבוא מה ארצך
 ואי-מזה עם אתה :
 * ויאמר אליהם עברי אנכי ואר-יהוה אלהי
 השמים אני ירא אשר עשה אר-הים ואר-
 היבשה :
 * ויראו האנשים יראה גדולה ויאמרו אליו
 מה זאת עשית כי ידעו האנשים כי-מלפני יהוה
 הוא ברח כי הניד להם :
 * ויאמרו אליו מה נעשה לך וישתק הים
 מעלינו כי הים הולך וסער :
 * ויאמר אליהם שאוני והטילני אל-הים וישתק
 הים מעליכם כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול
 הזה עליכם :
 * ויחתרו האנשים להשיב אל-היבשה ולא
 יכלו כי הים הולך וסער עליהם :
 * ויקראו אל-יהוה ויאמרו אנה יהוה אל-נא
 נאבדה בנפש האיש הזה ואל-תתן עלינו דם נקיא
 כי-אתה יהוה כאשר חפצת עשית :
 * וישאו אר-יונה ויטלוהו אל-הים ויעמד
 הים מועפו :
 * ויראו האנשים יראה גדולה את-יהוה ויזכרו
 זבח ליהוה וידרו נדרים :

6 * Et accessit ad eum gubernator, & di-
 xit ei : Quid tu sopore deprimeris ? Surge
 inuoca Deum tuum, si forte recogitet Deus
 de nobis, & non pereamus.
 7 * Et dixit vir ad collegam suum: Veni-
 te & mittamus sortes, & sciamus quare
 hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes, &
 cecidit fors super Ionam.
 8 * Et dixerunt ad eum: Indica nobis cu-
 ius causa malum istud sit nobis: quod est
 opus tuum, quæ terra tua, & quo vadis,
 vel ex quo populo es tu?
 9 * Et dixit ad eos: Hebræus ego sum, &
 Dominum Deum cæli ego timeo, qui fe-
 cit mare & aridam.
 10 * Et timuerunt viri timore magno, &
 dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? Co-
 gnouerunt enim viri quod à facie Do-
 mini fugeret; quia indicauerat eis Io-
 nas.
 11 * Et dixerunt ad eum: Quid faciemus
 tibi, & cessabit mare à nobis? quia mare
 ibat & intumescbat super eos.
 12 * Et dixit ad eos: Tollite me & mittite
 in mare, & cessabit mare à vobis. Scio e-
 nim ego, quoniam propter me tempestas
 hæc grandis venit super vos.
 13 * Et remigabant viri vt reuertentur
 ad aridam, & non valebāt, quia mare ibat
 & intumescbat super eos.
 14 * Et clamauerunt ad Dominum & di-
 xerunt: Quæsumus Domine ne pereamus
 in anima viri istius, & ne des super nos san-
 guinem innocentem, quia tu Domine fi-
 cut voluisti fecisti.
 15 * Et tulerunt Ionam & miserunt in ma-
 re, & stetit mare à feruore suo.
 16 * Et timuerunt viri timore magno Do-
 minum, & immolauerunt hostias Domi-
 no, & vouerunt vota.

תרגום יונתן

* ויקרב רב ספינה ואמר לה מה את דמוך קום צלי קדם אלהך מאם יתרחם מן קדם יי עלנא ולא נזכר :
 * ויאמרו גור לחברה אחו ונרמי ערבין ונדע בריל מן בישתא תרא לנא ורמו ערבין ונפל ערבא על יונה :
 * ויאמרו חוי כען לנא בריל מן בישתא תרא לנא מה עזבך ומנן את אחי ומה היא מדינתך ואי מרן עמא את :
 * ויחלו גבריא ויחזיקו את ימי אלהא דשמיא אנה דחל דעכר יר ימא וית יבשתא :
 * ויאמרו לה מה נעבר לך ויאמרו לה מה דא עברתא ארי ידעו גבריא ארי מן קדם יי הוא ערק ארי חוי להון :
 * ויאמרו להון שלוני ורמוני לימא וינוח ימא מננא ארי ימא אול ונחשולה חקף :
 * וישקין גבריא לאתבא ליבשתא ולא יכלו ארי ימא אול ונחשולה חקף עליהון :
 * ויזיו קדם יי ויאמרו קבל בעותקא יי לא כען ניכר בחזרת נפשה דגברא חרן ולא תתן עלנא חובת דם וכי ארי את יי כמא דרענא :
 * ויחלו גבריא ויזכרו דמוהי לימא ונח ימא מנחשולה :
 * ויאמרו לדבחה רבא מן קדם יי ויאמרו לדבחה רבחה דבחה מן קדם יי ויזכרו נדרין :

⁶ Et accessit ad eum prorsus dux, & dixit ei: Quid tu stertis? surge, inuoca Deum tuum, ut saluet Deus nos & non pereamus.

⁷ Et dixit unusquisque ad proximum suum: Venite mittamus sortes, & sciamus cuius causa malum hoc est nobis. & miserunt sortes, & cecidit fors super Jonam:

⁸ Et dixerunt ad eum: Iudica nobis cuius causa malum hoc nobis? quod tuum opus est, & unde venis, & ex qua regione, et ex quo populo tu es.

⁹ Et dixit ad eos: Seruus Domini ego sum, & Deum celi & terra ego colo, qui fecit mare & aridam.

¹⁰ Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? quia cognouerunt viri quia à facie Domini erat fugiens, quia nuntiavit eis.

¹¹ Et dixerunt ad eum: Quid tibi faciemus, & quiescet mare à nobis? quia mare ibat, & suscitabat magis fluctum.

¹² Et dixit Ionas ad eos: Tollite me & mittite in mare, & quiescet mare à vobis: quia noui ego, quod propter me fluctus iste magnus contra vos est.

¹³ Et conabantur viri ut reuerterentur ad terram: & non potuerunt, quia mare ibat & insurgibat magis contra eos.

¹⁴ Et clamauerunt ad Dominum, & dixerunt: Nequaquam Domine, ne pereamus propter animam hominis huius. & ne des super nos sanguinem iustum. quia tu Domine sicut voluisti fecisti.

¹⁵ Et tulerunt Jonam & miserunt eum in mare. & stetit à commotione sua.

¹⁶ Et timuerunt viri timore magno Dominum, & immolauerunt hostias Domino, & vouerunt vota.

⁶ καὶ προσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ πρὸς ὅλους. & εἶπεν αὐτῷ, τί σὺ ῥέγχεις; ἀνάστα, ἐπικαλῶν τὸν θεόν σου, ὅπως διασώσῃ ὁ θεὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀπολλώμεθα.

⁷ καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἀλλ' οὕτως βάλωμεν κλήρους, καὶ γινώμεν τίνος ἐστὶ κακία αὐτῇ ἐστὶν ἡμῖν. καὶ ἔβαλον κλήρους, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρς ἐπὶ Ἰωνᾷ.

⁸ καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν· ἀπάγειλον ἡμῖν τίνος ἐστὶ κακὸν τοῦτο ἡμῖν; τί σου ἡ ἐργασία ἐστίν; καὶ πόθεν ἔρχῃ; καὶ ἐκ ποίας χώρας; καὶ ἐκ ποίου λαοῦ σὺ εἶ.

⁹ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, δοῦλος κυρίου ἐγώ εἰμι, καὶ τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐγὼ ζέβομαι, ὃς ἐποίησεν τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν.

¹⁰ καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνθρωποι φόβον μέγαν, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, τί τοῦτο ἐποίησας; διότι ἐγνωσαν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἐκ πλοῦ κυρίου ἦν φύγων, ὃτι ἀπήγαγεν αὐτοῖς.

¹¹ καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, τί σοι ποιήσωμεν καὶ κοπάσῃ ἡ θάλασσα ἀφ' ἡμῶν; ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο, καὶ ἐξέγειρεν μάλλον κλύδωνα.

¹² καὶ εἶπεν Ἰωνᾶς πρὸς αὐτοὺς, ἀρᾶτέ με καὶ ἐμβάλετέ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ὑμῶν, διότι ἐγνωκα ἐγώ, ὅτι δι' ἐμὲ ὁ κύκλων ὥσπερ μέγας ἐφ' ὑμᾶς ἐστίν.

¹³ καὶ παρεβιάζοντο οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἐπιστρέψαι εἰς τὴν γῆν. καὶ οὐκ ἠδύναντο ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο, & ἐξέγειρετο μάλλον ἐπ' αὐτοὺς.

¹⁴ καὶ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον καὶ εἶπαν, μηδαμῶς κύριε μὴ ἀπολλώμεθα ὥσπερ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου τούτου. καὶ μὴ δῶς ἐφ' ἡμᾶς αἷμα δίκαιον. διότι σὺ κύριε ὃν τρέπον ἐβούλου πεποίηκας.

¹⁵ καὶ ἔλαβον τὸν Ἰωνᾶν & ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἔστη ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτοῦ.

¹⁶ καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνθρωποι φόβῳ μεγάλῳ τὸν κύριον, καὶ ἔδυσαν θυσίας τῷ κυρίῳ καὶ ἠνέξαντο δὶχάς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁶ Et accessit ad eum princeps nautarum, & dixit ei: Quid tu somno indulges? surge, ora coram Deo tuo, si fortè misericordia concedatur à Domino nobis, quòd minimè pereamus.

⁷ Et dixerunt unusquisque ad proximum suum: Venite & proiciamus sortes, ut sciamus propter quem hoc malum sit nobis. miserunt ergo sortes, & cecidit fors super Jonam.

⁸ Itaque dixerunt ei: Indica nunc nobis quamobrem malum hoc impendeat nobis; quod sit opus tuum, unde venias, & quæ sit provincia tua, & ex qua gente sis.

⁹ Et respondit eis: Iehudæus sum: & à conspectu Domini Dei cæli ego timeo, qui mare fecit & aridam.

¹⁰ Timuerunt ergo viri ingenti timore, & dixerunt ei: Cur hoc fecisti? cognouerunt enim viri quòd à facie Domini fugeret, quippe qui indicasset eis.

¹¹ Et dixerunt ei: Quid faciemus tibi ut quiescat mare à nobis? siquidem ibat mare, & tempestas eius increbrescebat, super vos sit exorta.

¹² Qui dixit eis: Tollite me atque in mare proiците, & tranquillum erit vobis mare: scio enim quòd tempestas hæc magna propter me ibat & tempestas eius inualescebat super eos.

¹³ Interea remigabant viri ut reducerent nauem ad aridam, sed nequiere: quandoquidem mare tuum nostram Domine, ne nunc pereamus propter peccatum animæ viri istius, neque imputes nobis peccatum sanguinis innocentis; quia tu Domine quemadmodum placuit coram te, fecisti.

¹⁴ Tulerunt ergo Jonam, & eum in mare proiecerunt, & quiescit mare à tempestate sua.

¹⁵ Præterea viri illi timuerunt permagno timore à facie Domini, & dixerunt se sacrificia sacrificaturos coram Domino, & vota vouerunt.

CAP. II.

ET precepit Dominus ceto magno, & deuorauit Ionam. & fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus.

* Et orauit Ionas ad Dominum Deum suū de ventre ceti,

* & dixit: Clamaui in tribulatione mea ad Dominum Deum meum, & exaudiuit me: de ventre inferni audisti vocem meam.

* Proiecisti me in profundum cordis maris, & flumina circumdederunt me: omnes eleuationes tue & fluctus tui super me transierunt.

* Et ego dixi: Abiectus sum ex oculis tuis, profecto addam ut videam templum sanctum tuum.

* Circumfusa est mihi aqua vsque ad animā: abyssus vallauit me, intrauit caput meum

* in scissuras montium, descendi in terram cuius vetes eius retinacula sempiterna, & ascendat ex corruptione vita mea Domine Deus meus.

* Cum deficeret à me anima mea, Domini memoratus sum: & veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum.

* Qui custodiunt vana & mendacia, misericordiam suam reliquerunt.

* Ego autem cum voce laudis & confessionis immolabo tibi: quæcunque voui reddam tibi in salutare meum Domino.

* Et preceptum est ceto, & eiecit Ionam super aridam.

CAP. III.

ET factus est sermo Domini ad Ionam secundum, dicens: * Surge & vade in Niniven

ciuitatem magnam, & prædica in ea secundum prædicationem priorem, quam ego locutus sum ad te.

* Et surrexit Ionas, & abiit in Niniven sicut locutus est Dominus. At Ninive ciuitas magna Deo, quasi itineris viæ dierum trium.

* Et cepit Ionas ingredi in ciuitatem quasi itinere diei unius. & prædicaui & dixit, Et adhuc tres dies, & Ninive subuertetur.

* Et crediderunt viri Ninive Deo, et prædicauerunt ieiunium, et vestiti sunt saccis à magno eorum & usque ad paruum eorum.

β.

* Καὶ προσέταξεν κύριος ὁ κῆται μεγάλῳ, καὶ κατέπιον τὸν ἰωνᾶν. καὶ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

* καὶ προσεπύξατο ἰωνᾶς πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους.

* καὶ εἶπεν, ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς κύριον τὸν θεόν μου, καὶ εἰσήκουσέν με. ἐν κοιλίᾳ ἄδου ἤκουσας φωνῆς μου.

* ἀπέρριψάς με εἰς βάθος καρδίας θαλάσσης, καὶ ποταμοὶ ἐκύκλωσάν με, πάντες ὁ μετεωρισμοὶ τοῦ ἐδάφους ἐπ' ἐμὲ διήλθον.

* καὶ γὰρ εἶπον, ἀπώσμαι ὅτι ὀφθαλμοὶ τοῦ ἄρα προσέβλεπον τὸ ἐπιβλέψαι τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου.

* περιεχύθη μοι ὕδωρ ἕως ψυχῆς, ἄβυσσος ἐκύκλωσέν με, ἔδυν ἡ κεφαλὴ μου

* εἰς χάσμα ὀρέων, κατέβην εἰς γλήκῃς. ὁ μοχλοὶ αὐτοῦ καὶ τοχοὶ αἰώνιοι. καὶ ἀναθήτω ἐν φθορᾷ ἡ ζωὴ μου κύριε θεέ μου.

* ἐν τῷ ἐκλείπειν ἀπ' ἐμοῦ τὴν ψυχὴν μου, τὸ κύριον ἐμνήσθην, καὶ ἔλθοι πρὸς σὲ ἡ προσευχή μου πρὸς τὸν ἅγιόν σου.

* φυλασσομένοι μάτια σου ψυδῇ, ἔλεον αὐτῶν ἐγκατέλιπον.

* ἐγὼ δὲ μὴ φωνῆς ἀνέσεως καὶ ὁμοιολογήσεως θύσω σοι. ὅσα ἠνέκα μὴ ἀποδώσω σοι εἰς σωτηρίαν μου τὰς κρυάς.

* καὶ προσετάξην τὰς κῆται, καὶ ἔξεβαλεν τὸν ἰωνᾶν ἐπὶ τὴν ξηρὰν.

γ.

* Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἰωνᾶν ἐνδευτέρῃ λέγων,

* ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς νινυβὶ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ. καὶ τὸ κήρυγμα τὸ ἐμὸν προσδοκῶν, ὃ ἐγὼ λελάληκα πρὸς σέ.

* καὶ ἀνέστη ἰωνᾶς καὶ ἐπορεύθη εἰς νινυβὶ κατὰ ὁδὸν ἡμερῶν τριῶν.

* ὅτε ἤρξατο ἰωνᾶς εἰς νινυβὶ εἰς τὴν πόλιν ὥστε πορεύειν ἡμέρας μιᾶς. καὶ ἐκήρυξεν καὶ εἶπεν. καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ νινυβὶ κατὰς ἐραφῆσται.

* καὶ ἤπισθυσαν αὐτοὶ οἱ νινυβῖ τὰς λέξεις, καὶ ἐκήρυξεν ὁ νηεὶς, καὶ ἐνεδύσαντο οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ μεγάλου αὐτῶν ἕως μικροῦ αὐτῶν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. II.

PARAPHRASIS autem Dominus piscem grandem qui Ionam deglutiret, & fuit Ionas in ventre piscis tribus diebus ac tribus noctibus.

* Oravit verò Ionas coram Domino Deo suo de visceribus piscis. * Et ait: Oraui præ angustia mea ad Dominum qui suscepit orationem meam. de infima abyſſo deprecatus sum, deprecationem meam executus es.

* Tu quidem proiecisti me in profunditates, in cor maris, & flumen cum circumquaque me circumdet, omnes maris tempestates & fluctus eius super me transierunt.

* Ego verò dixi: Eiectus sum à conspectu Verbi tui: veruntamen addam aspicere sacrosanctum templum tuum.

* Circumdederunt me aquæ usque ad mortem, abyſſo circumquaque me ambiente: mare carectosum suspensum erat capiti meo.

* Ad radices montium descenderam, & terra ferratit robora sua super me in perpetuum: sed proclue fuit tibi educere à corruptione vitam meam, Dñe Deus meus.

* Cum deliquio laboraret in me anima mea, cultus Dñi sum recordatus: & penetravit coram te oratio mea in templum sanctitatis tuæ.

* Non more gentium idola colentiū quæ quo ex loco beneficium conferatur ipsis, nesciunt.

* At ego in laude confessionis offeram oblationem meā coram te: quod voui reddam pro salute animæ meæ in oratione coram Dño.

* Tum dixit Dñs pisci, & euomuit Ionam in arida.

CAP. III.

Surge, vade in Niniven ciuitatem magnam, & prædica in ea secundum prædicationem priorem, quam ego locutus sum ad te.

* Et surrexit Ionas, & ad Niniven contendit iuxta sermonem quem locutus est Dominus.

* At Ninive ciuitas magna Deo, quasi itineris viæ dierum trium.

* Et cepit Ionas ingredi in ciuitatem quasi itinere diei unius. & prædicaui & dixi, Et adhuc tres dies, & Ninive subuertetur.

* Et crediderunt viri Ninive Deo, & induerunt se saccis à maximo eorum usque ad eorumdem minimum.

* Et appropinquauit sermo ad regem Niniue. & surrexit de throno suo, & abstulit stolam suam à seipso, & indutus est sacco, & sedit in cinere.

* Et predicatum est in Niniue à rege & ab omnibus magnatibus eius dicens: Homines, & iumenta, & boues, & oues non gustent, neque pascantur, & aquam non bibant.

* Et cooperti sunt saccis homines & iumenta. & clamauerunt ad Deum vehementer. & reuersus est unusquisque de uia sua mala, & iniquitate qua in manibus eorum,

* Dicentes: Quis scit si pœnitentiam aget Deus, & reuertetur ab ira furoris sui, & non pereamus?

* Et uidit Deus opera eorum, quoniam reuersi sunt à uis suis malis, et egit pœnitentiam Deus super malitia quam locutus est ut faceret eis, & non fecit.

CAP. IIII.

ET contristatus est Jonas tristitia grandi, & confusus est.

* Et orauit ad Dominum & ait: O Domine: nonne isti sermones mei sunt adhuc existente me in terra mea? propterea praeueni fugere in Tharsis, quia cognoui quod misericors & miserator, patiens & multae misericordiae, & agens pœnitentiam super malitiis.

* Et nunc dominator Domine tolle animam meam à me. quia bonum mori me magis quam uiuere.

* Et dixit Dominus ad Jonam, Si uehementer contristatus es tu?

* Et egressus est Jonas ex ciuitate, & sedit contra Orientem, & fecit sibi tabernaculum. & sedit sub eo in umbra, donec uideret quid erit ciuitati.

* Et praecepit Dominus Deus cucurbitae, & ascendit super caput Jonae, ut obumbraret eum, & protegeret eum à malis suis. Et letatus est Jonas super cucurbita gaudio magno.

* Et praecepit Deus vermi matutino in crastinum. & percussit cucurbitam, & arefacta est.

* καὶ ἤγγισεν ὁ λόγος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς νινυῖ. καὶ ἐξήνευσεν ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ διεκάλυψε τὴν στολὴν αὐτοῦ ἀφ' ἐαυτοῦ, καὶ ἐνεδύσατο σάκκον, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῇ ἀσπιδί.

* καὶ ἐκηρύχθη ἐν τῇ νινυῖ ὅτι ὁ βασιλεὺς & πάντες οἱ μεγάλοι αὐτοῦ λέγων· ὁ ἄνθρωπος & τὰ κτήνη, & οἱ βόες, καὶ τὰ πρόβατα μὴ γευσάτωσαν, μὴ ὕδωρ μὴ πίτωσιν.

* καὶ διεκάλυψεν οἱ σάκκοι οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη· καὶ ἀνέβησαν πρὸς τὸν θεὸν ἐκ τῶν ὁδῶν. καὶ ἐπέστρεψεν ἕκαστος ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρίας, καὶ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν,

* λέγοντες, τίς οἶδεν εἰ μετανόησεν ὁ θεός, καὶ ἀποστρέψῃ τὸ ὄργην αὐτοῦ ἀπὸ μὴ ἀπολλώμεθα.

* καὶ ἶδεν ὁ θεός τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ παρεκλήθη ὁ θεός ἐπὶ τῇ κακίᾳ ἣ ἐλάλησεν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, & ὅτι ἐποίησεν.

δλ.

* Καὶ ἐλυπήθη ἰωνᾶς λύπην μεγάλην, & συνεχύθη.

* καὶ προσεύξατο πρὸς κύριον καὶ εἶπεν, ὦ κύριε· ἔχω οὗτοι λόγοι μοι εἰσὶν ἐπὶ ὅντας μου ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. διὰ τοῦτο παρεθήκα φυγεῖν εἰς θαρσῖς, διότι ἔγνων ὅτι ἐλεήμων καὶ οἰκτείρων μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, καὶ ὁδοῦ καλὴν ἐποίησας κακίαις.

* καὶ νῦν δέσποτα κύριε, λάβε τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ· ὅτι καλὸν ἔστιν ἀποθανεῖν με μᾶλλον ἢ ζῆναι.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰωνᾶν, εἰ σφόδρα λυγρὸς εἶ. καὶ ἐξῆλθεν ἰωνᾶς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐκάθισεν ἐν ἀνατολῇ, καὶ ἐποίησεν ἐαυτῷ σκηνώμα. & ἐκάθητο ὑποκάτω αὐτῆς ἐν σκιά. ἕως δὲ ἀπέβη ἡ τρίψα τῇ πόλει.

* καὶ προσέειπεν κύριος ὁ θεός κολοκυθῇ, & ὤβη ὑπὲρ κεφαλῆς ἰωνᾶ, & συσκιάζειν αὐτὸν, καὶ περιεσκέπειν αὐτὸν ἀπὸ πάντων κακῶν αὐτοῦ. καὶ ἐχαρὴ ἰωνᾶς ἐπὶ τῇ κολοκυθῇ χαρὰν μεγάλην.

* καὶ προσέειπεν ὁ θεός σκώληκι ἐωθινῇ ἐπ' αὐτὸν. & ἐπάταξεν τὴν κολοκύνθην, & ἐξηρανώθη.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Peruenit quoque verbum ad regem Niniue, qui surrexit de folio regni sui, & deposito gloriae suae indumento, sacco opertus est, ac in cinere sedit. Atque per praconem proclamare iussit ac dicere per Niniuen ex regis ac principum eius decreto, in haec verba: Vir, iumentum, boues & oues, ne quicquam degustent, neque pascantur, sed neque aquas bibant. Sed operiantur saccis homines & iumenta, & orent coram Domino cum instantia, atque conuertatur unusquisque à via sua mala, & à rapina qua est in manibus suis. Quisquis penes se existere peccata agnorit, auertatur ab eis, & misericordia fiet nobis à Domino, atque auertetur à uehementia irae suae, nec peribimus.

* Et manifesta facta sunt coram Domino opera eorum, quod conuersi essent à via sua mala: quapropter conuersus est Dominus à malo quod locutus fuerat se facturum eis, nec fecit.

ET molestum fuit Ionae dolore maximo, iratusque est. Et orauit coram Domino, dicens: Suscipe deprecationem meam Domine: nunquid non erat hoc verbum meum dum adhuc stabam in terra mea? ideo festinaram confugere ad mare, quod compertum haberem te Deum esse clementem, misericordem, qui iram cohibeas, & multa beneficia conferas, & sententiam reuoces, quod minus malum infligas.

* Nunc ergo Domine, tolle obsecro animam meam à me: melius enim est ut moriar, quam ut uiuam.

* Dixit itaque Dominus: Nunquid uehementer irasceris? Et egressus est Jonas de ciuitate, & habitauit ad Orientem ciuitatis, ac sibi eo loci fecit umbraculum, subter quod confedit in umbra, donec uideret quid tandem futurum esset ciuitati.

* Preparauit autem Dominus Deus cucurbitam, qua & ascendit super Ionam, ut esset umbra capiti eius, & eum à malo suo protegeret. Proinde letatus est Jonas super cucurbita letitia magna.

* Sed parauit Dominus vermem sub aurorae ascensum sequentis diei, qui percussit cucurbitam, atque exaruit.

* וַיְהִי בֹרַחַּת הַשֶּׁמֶשׁ וַיֵּמָן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים
 חָרִישִׁית וַתִּתֵּן הַשֶּׁמֶשׁ עַל-רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְּעַלֶּף
 וַיִּשְׁאַל אֶת-נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי
 מִחַיִּי:
 * וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יוֹנָה הֲחֵיטָב חָרָה-לְךָ עַל-
 הַקִּיקְיוֹן וַיֹּאמֶר הֵיטָב חָרָה-לִּי עַד-מוֹת:
 * וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶתְרוּ חֶסֶת עַל-הַקִּיקְיוֹן אֲשֶׁר
 לֹא-עָמַלְתָּ בְּוֹלֵא גְדִלְתּוֹ שָׁבֵן-לַיֶּלֶה הִירָוּבֵן-
 לַיֶּלֶה אֲכָד:
 * וַאֲנִי לֹא-אֲחוּס עַל-נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר
 יִשְׁבָּהּ הָרַבָּה מֵשֹׁתִים עֲשָׂרָה רְבֹו אָדָם אֲשֶׁר לֹא-
 יָדַע בֵּין-יְמִינוֹ לְשִׁמְאֻלוֹ וּבִהְמָרוֹ רָבָה:

8 * Et cum ortus fuisset Sol, precepit Deus
 vento calido & vrenti, & percussit Sol su-
 per caput Ione, & estuabat. & petiuit ani-
 mæ suæ vt moreretur. & dixit: Melius est
 mihi mori, quàm viuere.
 9 * Et dixit Deus ad Ionam: Putasne bene
 irasceris tu super hederam? & dixit: Bene
 irascor vsque ad mortem.
 10 * Et dixit Dominus: Tu doles super he-
 D deram in qua non laborasti, neque fecisti
 vt cresceret: quæ sub vna nocte nata est,
 & sub vna nocte periit.
 11 * Et ego non parcam Niniue ciuitati
 magnæ, in qua sunt plusquàm centum vi-
 ginti millia hominû, qui non sciunt quid
 sit inter dexteram & sinistram suam, & iu-
 menta multa.

תרגום יונתן

* וַיְהִי כִמְרַחַת שֶׁמֶשׁ וַיֵּמָן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים
 חָרִישִׁית וַתִּתֵּן הַשֶּׁמֶשׁ עַל-רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְּעַלֶּף
 וַיִּשְׁאַל אֶת-נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי
 מִחַיִּי:
 * וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶתְרוּ חֶסֶת עַל-הַקִּיקְיוֹן אֲשֶׁר
 לֹא-עָמַלְתָּ בְּוֹלֵא גְדִלְתּוֹ שָׁבֵן-לַיֶּלֶה הִירָוּבֵן-
 לַיֶּלֶה אֲכָד:
 * וַאֲנִי לֹא-אֲחוּס עַל-נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר
 יִשְׁבָּהּ הָרַבָּה מֵשֹׁתִים עֲשָׂרָה רְבֹו אָדָם אֲשֶׁר לֹא-
 יָדַע בֵּין-יְמִינוֹ לְשִׁמְאֻלוֹ וּבִהְמָרוֹ רָבָה:

תם יונה

PROLOGVS IN MICHÆAM
 PROPHETAM.

EMPORIBVS Ioathę & Achaz & Ezechię regum
 Iuda, Michæam prophetam ob hanc prophetiam spi-
 ritus sancto repletum fuisse lectio ipsa demonst-
 rat. Sed de supradicto numero regum Ioatham & Ezechiam
 Deo ob religionem placuisse, historia libri quarti Re-
 gum, & secundi Paralipomenon indicat. Achaz ve-
 ro relicto Deo, idola Samarię, quibus etiam filios suos
 in sacrificium igni concremandos obtulerat, coluisse constat. Quamob-
 rem Deus Samariam, quę reges Israël & Iuda simulachrorum superstitione

* Et factū est cū oriretur Sol, & præcepit Deus spiritui ardoris vrenti, & percussit Sol super caput Jonæ, & angustabatur & relinquebatur anima sua. & dixit: Bonum mihi mori, quā vivere.

* Et dixit Dominus ad Jonam: Si valdè contristatus es tu super cucurbitam? & ait: Valdè contristatus sum ego vsque ad mortem.

* Et dixit Dominus: Tu pepercisti super cucurbita, pro qua non laborasti super ea, neque enutristi eam. quæ sub nocte nata est, & sub nocte periit.

* Ego autem non parcam super Ninive ciuitate magna, in qua habitant plures quā duodecim decem millia virorum, qui non cognouerunt dexteram suam neque sinistram, & iumenta multa.

* καὶ ἐγένετο ἅμα τὰ δυνάτεϊλαι τὸν ἥλιον, καὶ προσέταξε ὁ θεὸς πνύματα καὶ ζῶντα συγκαίοντι, καὶ ἐπάταξεν ὁ ἥλιος τὴν τρυφὴν κεφαλῆς ἰωνᾶ, καὶ ὀλιγοψύχει καὶ ἀπελείπετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, καλὸν μοι τὸ ἀποθανεῖν ἢ ζῆναι.

* καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰωνᾶ, εἰ ἐξόδοις λελύπηται σὺ τὴν τρυφὴν κολοκυθῆ; & εἶπεν, ἐξόδοις λελύπημαι ἐγὼ ἕως θανάτου.

* καὶ εἶπεν ὁ κύριος, σὺ ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκυθῆς ὑπὲρ ἧς ὅτι ἐκακοπαθήσας ἐπ' αὐτῇ, οὐ δὲ ἐξέδρεψας αὐτὴν. ἢ ὑπὸ νύκτα ἐξηγήθη καὶ ὑπὸ νύκτα ἀπώλετο.

* ἐγὼ δὲ οὐ φείδομαι ὑπὲρ νινυβιτῶν πόλεως τῆς μεγάλης ἐν ἣ καὶ τοκοῦσιν πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων, οἵτινες ὅτι ἐγνώσαν δεξιὰν αὐτῶν, οὐ δὲ ἀριστεράν καὶ κτήνη πολλά.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Postea factum est oriente Sole ut præpararet Dominus ventum Orientalem quietum, atque percussit Sol caput Ionæ, qui animi deliquitum patiens, optabat animæ suæ mori: & dicebat; Melius est ut moriar, quā ut viuam.

* Dixitque Dominus Ionæ: Nunquid vehementer irasceris pro cucurbita? & ait: Admodum irascor ad mortem vsque.

* Et dixit Dominus, Tu cucurbitæ misertus es; in qua non laborasti, nec eam nutriuisti: quæ in hac nocte fuit, sed nocte altera periit.

* Ego verò non parcam Ninivæ ciuitati magnæ, in qua sunt plusquā centum & viginti hominum millia, qui nesciunt inter dextram & sinistram suam discernere, nec non & iumenta multa.

FINIS IONÆ PROPHETÆ.

fefellerat, increpans; indignationem suam in eam processuram comminatus est. Populo etiam Israel præuaricatori, & principibus eius, qui eundem populum fallaci suafione ad colenda idola impulerant verbis in sequentibus captiuitatem & interitum affuturum denunciauit.

ARGVMENTVM.

MICHAËS de Morasthi coheres Christi vastationem annunciat filia latronis, & obsidionem ponit contra eam; quia maxillam percusserit iudicis Israel.

MICHAËAS.

CAPVT I.

Factum est verbum Domini ad Michæam Morasthitem in diebus Joathan, & Achaz, & Ezechiae regum Iuda, de quibus vidit de Samaria & de Hierusalem.

Audite populi omnes sermones, attendat terra & omnes qui in ea, & erit Dominus Deus in vobis in testimonium Dominus ex domo sancta sua.

Quia ecce Dominus egreditur de loco suo, & descendet & ascendet super excelsa terræ.

Et commouebuntur montes subter eum, & valles tabescent sicut tabescit cera à facie ignis, & sicut aqua profluens in descensu:

Propter impietatem Iacob omnia hæc, & propter peccatū domus Israel. Quæ impietas facis, nonne tu Samaria? & quod peccatum domus Iuda, nonne Hierusalem?

Et ponam Samariam in pomorum custodiam agri, & in plantationem vineæ, & detrahā in voraginem lapides eius, & fundamenta eius reuelabo.

Et cuncta sculptilia eius euertent, & omnes mercedes eius comburent igni: & cuncta idola eius ponam in perditionem, quia ex mercedibus fornicationis congregauit, & ex mercedibus fornicarie destruxit.

Propter hoc planget & lugebit, ibit discalciata & nuda, faciet planctum quasi draconum, & luctum quasi filiarum sirenum.

Quia obtinuit plaga eius, quia venit usque ad Iudam. tetigit usque ad portam populi mei in Hierusalem.

Qui in Geth non magnificemini, & qui in Bachim non reedificetis. de domo derisu terram aspergite

Derisum vestrum habitantes bene ciuitates eius, non est egressa habitatrix Senan. plangite domum quæ est iuxta eam. accipiet ex vobis plagam doloris.

Quis cepit in bona quæ habitat in doloribus, quia descenderunt mala à Domino in portis Hierusalem.

ΜΗΧΑΙΑΣ.

κεφαλ. α'.

Αἱ ἐγγύς λόγος κυρίου πρὸς μηχαΐαν ἐν μωραδίτῃ ἐν ἡμέραις ἰωάθαμ, & ἁχαζ, καὶ ἐζακίου βασιλέων ἰούδα, ὑπὲρ ὧν ἶδεν πρὸς ἱερουσαλήμ.

ἀκούσατε λαοὶ πάντες λόγους, προσεχέτω ἡ γῆ & πάντες ἐν αὐτῇ, καὶ ἔσται κύριος ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν εἰς μαρτύριον, κύριος ὁ οἶκος ἁγίου αὐτοῦ.

διότι ἰδοὺ κύριος ἐκπορεύεῖται ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ καταβήσεται καὶ ἀναβήσεται ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς.

καὶ καταλύσεται τὰ ὄρη ὑπὸ κατὰ πόδας αὐτοῦ, καὶ αἱ κοιλίδες τῶν ὄρων ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ πυρὸς πυρρός, & ὡς ὕδωρ καταφερέμενον ἐν καταβάσει.

διὰ ἀσέβειαν ἰακώβ πάντα ταῦτα, καὶ διὰ ἀμαρτίαν οἴκου ἰσραὴλ. τίς ἀσέβεια ἰακώβ, οὐχὶ σὺ ἱερουσαλήμ; καὶ τίς ἡ ἀμαρτία οἴκου ἰούδα, οὐχὶ ἱερουσαλήμ;

καὶ θήσω ἱερουσαλήμ εἰς ὄπωρον φυλάκιον ἀγροῦ. καὶ εἰς φυτεῖαν ἀμπελῶν, καὶ κατασάσω εἰς χάσμον λίθους αὐτῆς, & τὰ θεμέλια αὐτῆς ἀποκαλύψω.

καὶ πάντα τὰ γλυπτὰ αὐτῆς κατασκάψουσιν, καὶ πάντα τὰ μιδώματα αὐτῆς ἐμπεύουσιν πυρὶ, καὶ πάντα τὰ εἶδωλα αὐτῆς θήσω εἰς ἀφανισμόν, διότι ἐκ μιδωμάτων πορνείας σωήγαγον, & ἐκ μιδωμάτων πόρνῃς κατέσρεψεν.

ἐνέκον τοῦτο κόψεται καὶ θρηνήσει, πορεύσεται ἀνυπόδετος καὶ γυμνὴ ποίησιν κοπετὸν ὡς δρακόντων, & πένθῃ ὡς θυγατέρων ἱερώνων.

ὅτι κατεκράτησεν ἡ πληγὴ αὐτῆς, διότι ἦλθεν ἕως ἰούδα. & ἦν ἡ ψαῖς ἕως πύλης λαοῦ μου ἐν ἱερουσαλήμ.

ἐν γὰρ μὴ μεγαλιώσετε, καὶ οἱ ἐν βακὲν μὴ ἀνοικοδομεῖτε. ὁ οἶκος καταγέλωτα γινώσκων καταπάσαι.

δε. καταγέλωτα ὑμῶν καὶ τοῦ κόσμου καλῶς τὰς πόλεις αὐτῆς, ὅτι ἦλθεν κατὰ πόδας αὐτῆς καὶ ἔσται ὡς οἶκον ἐχόμενον αὐτῆς. λήψεται ὁ κύριος τὴν πληγὴν ὁδοῦς.

τίς ἤρξατο εἰς ἀγαθὰ καὶ τοῦ κόσμου ἐν ὁδοῦς, ὅτι κατέβη κακὰ πρὸς κύριον ἐπὶ πύλαις ἱερουσαλήμ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN MICHAËAM PROPHETAM,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX

Chaldais exemplaribus correctâ, opera B. Aria Montani. CAP. I.

Verbum prophetiæ à facie Domini quod factum est cum Michæa de Maresa, in diebus Joathan, Achaz, & Ezechiae regum domus Iuda, qui prophetauit contra Samariam & Ierusalem. Audite populi vniuersi, & estote attentī terra & plenitudo eius, sitque verbum Dñi Dei contra vos in testem, Dñs de templo sancto suo. Ecce enim Dñs conspicuum se ostendit de loco domus maiestatis suæ, & apparebit, conculcabitque terræ robora. Propterea liquefient montes subter eum, atque valles scinduntur velut cera ab aspersu ignis, ut aquæ quæ per decliue funduntur. Propter scelera familiæ Iacob eueniet istud, atque ob domus Israeliticæ peccata: vbinam ponam Samariam in aceruos agrorum, domum desolatam in plantationes vinearum, & proiciam in vallem lapides eius, insuper & fundamenta ipsius detegam. Aded ut omnia eius simulachra concidantur, & omnia eius idola igni succendantur: domumque quamlibet deorum eorum ponam in vastitatem, quandoquidem mercede meretricis cum sint congregata, in domum colentium idola traduntur. Ob id plangent & ululabunt, ibunt nudi in captiuitatem, planctum edent more draconum, & luctum velut filie struthionum. Grauis enim est plaga eius, quoniam peruenit usque ad domum Iuda, accessit ingressura portas populi mei usque Ierusalem. In Geth ne annuncietis, planctu non plorare qui habitatis in domibus puluerulentis, cinere operite capita vestra. Transite vobis qui habitatis in pulchritudine discopertis verendis nudi & pudefacti: non exierunt salui de habitatoribus Saanan: planctum vobis edite cum amaritudine ob interfectos fortium vestrorum in domo profunda, propter domos desiderabiles vestras quas violenter abstulistis hanc ad istam adiungentes: ided elegantiæ terre vestræ tollitur à vobis. Nam illa quæ habitabat in amœnitate terræ, & expectabat bona, ad Legem conuerti renuit: quid facies descendit enim à facie Domini malum, ut ingrediatur portas Ierusalem.

13 * רתם המרפבה לרכש יושבת לכיש ראשית
חטאת היא לבת ציון כי כך נמצאו פשעי ישראל:
14 * לכן תחני שלוחים על מורשת גת בתי אכזיב
לאכזב למלכי ישראל:
15 * עד הירש אבי לך יושבת מרשה עד-ערלם
יבוא כבוד ישראל:
16 * קרחי וגוי על-בני תענוגך ורחבי קרחתך
בזשר כי-גלוממך:

ב

1 * הוי חשבי-און ופעלי רע על-משכבותם באור
הבקר יעשוה כי יש-לא לידם:
2 * וחמדו שדות וגזלו ובתים ונשאו ועשקו גבר
וביתו ואיש ונחלתו:
3 * לכן כה אמר יהוה הנני חשב על-המשפחה
הזאת רעה אשר לא-תמישו משם צואת יכס ולא
תלכו רומה כי עת רעה היא:
4 * ביום ההוא ישא עליכם משל ונהה נהי נהיה
אמר שדוד נשדנו חלק עמי ימיר ימיר ימיר לי
לשובב שדינו יחלק:
5 * לכן לא יהיה לך משליך חבל בגורל בקהל
יהוה: * אל-תטיפו יטיפון לא-יטיפו לאלה
לא יסגבלמור:
7 * האמור בית-יעקב הקצר רוח יהוה אם-אלה
מעלליהם הלא דברי יטיפו עם הישר הולך:
8 * ואתמול עמי לאויב יקוים ממול שלמה אדר
תפשטון מעברים בטה שובי מלחמה:
9 * נשי עמי תגרשון מבית תענגיה מעל עליה
תקחו הדרי לעולם:
10 * קומו ולכו כי לא-זאת המנוחה בעבור טמאה
תחבל וחבל נמרץ:

13 * Tumultus quadrigæ stuporis habitum
Lachis. Principium peccati est filia Sion,
quia in te inuenta sunt scelera Israel.
14 * Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth, domos mendacij in deceptionem regibus Israel. * Adhuc heredem adducam tibi quæ habitas in Marefa, usque ad Odollam veniet gloria Israel. * Decaluare & todere super filios deliciarum tuarum: dilata caluicium tuum sicut aquila, quoniam captiui ducti sunt ex te.

CAP. II.

1 * VAE qui cogitatis inutile, & operamini
A malum in cubilibus vestris. In luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum. * Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos, & calumniabantur virum & domum eius, virum & hereditatem eius. * Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum, unde non auferatis colla vestra, & non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est.
4 * In die illa sumetur super vos parabola, & cantabitur canticum cum suauitate dicentium: Depopulatione vastati sumus.
B Pars populi mei commutata est. Quomodo recedis à me, cum reuertatur qui regiones nostras diuidat? * Propter hoc non erit tibi mittens funiculum fortis in certum Domini. * Ne loquamini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio, * dicit domus Iacob. Nunquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo qui recte graditur?
8 * Et e contrario populus meus in aduersum confurrexit. Desuper tunicam pallium sustulistis, & eos qui transibant simpliciter conuertistis in bellum.
9 * Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum, à paruulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. * Surgite & ite, quia non habetis hinc requiem. Propter immunditiam eius corrumpetur patredine pessima.

תרגום יונתן

13 * סמך חטאת רמז על רכש דיתבין כלכיש ריש חובין היא לכנשתא רציון ארי כך אשתכחו מרדכי וישראל: 14 * ככן תשדדון
נשי עמי תגרשון מבית תענגיה מעל עליהם יטיפו עם הישר הולך: 15 * עור מחסנין איתי עליון דיתבין
תלשו ורמא על בני תענוגך הא כנשתא דנחרו גרפותי כן אסגי מרש
16 * חסנין ארי גל מנך:
ב
1 * חסנין ארי גל מנך: 2 * וחסדון חקלתא וגזלין ובתים
מעלליהם הלא דברי יטיפו עם הישר הולך: 3 * ככן כדנן אמר יי הא אנא מחשב על עם דרא חרן פישא דלא חערון מתמן צוריקון ולא תתכון
בעדנא תהיא ישל עליכון סמל ואליא ובעניתה ימיר אתכונא אתכונא מחלקחון דעמי מעדן להון
4 * ככן לא יהי לך מחח חוט משח בעדכא בקהל דייני 5 * לא תתנבון נבואה לא תלפון
הכרז כשר דאמרין דבית יעקב תתקפור מימר מן קדם יי אם אלן עובדותיה לא כל-פתגמי תקניא
6 * מקבל חוביהון עמי לבעל דבכא מסירין מקבלהון עממיא קימין מחסנין ותחון מסון
7 * כנישת עמי תתכון מבית חרותהון סנהון כנישת דכרין גלא יקרהון
8 * קומו וגלו ארי לא דא ארשא בית נחא לרשיעא בדיל טמיותה אחון מחבלין בדיל לסכנותה אחון מסתעין
9 * קומו ולכו כי לא-זאת המנוחה בעבור טמאה תחבל וחבל נמרץ:

* Sonitus currum & equitantium habi-
tans. Lachis princeps peccati est filie Sion: quia
in te inuenta sunt impietates Ifrael.

* Ideò dabit emissarios usque ad heredita-
tem Geth. Domos tuas frustra fuerunt regi-
bus Ifrael, * donec heredes adducant

tibi habitans Lachis hereditas tua. usque ad
Odolam veniet gloria filie Ifrael.

* Decalvare & tondere super filios delica-
tos tuos. Dilata caluitium tuum sicut aquila,
quoniam captivi ducti sunt ex te.

CAP. II.

Facti sunt cogitantes labores, & operantes
mala in cubilibus suis. & simul cum die
consummabāt ea. quia non leuauerunt ad Do-
minum manus suas.

* Et desiderabant agros, & diripiebant pu-
pillos, & domos opprimebant, & diripiebant
virum & domum eius, virum & heredita-
tem eius.

* Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego co-
gito super tribum istam mala, de quibus non au-
feratis colla vestra, & non ambuletis erecti,
quia tempus malum est.

* In die illa, sumetur super vos parabola,
et plangetur planctus in cantico dicentium, Mi-
seria vastati sumus. pars populi demensa est fu-
niculo, & non erat qui prohiberet eam vt auer-
teret illum. agri nostri diuisi sunt.

* Propter hoc non erit mittens funiculum in
hereditate in Ecclesia Domini.

* Ne flete lachrymis, neq; plorent super his.
non abijciat opprobria * qui dicit domus Iacob
prouocauit spiritum Domini, si hæc adinventiones
eius sunt, nonne sermones eius boni cum eo, &
recti ambulauerunt? * Et prius populus meus
restitit in inimicitiam contra pacem eius. pellem
eius excoriauerunt, vt auferret spem contritio-
nem belli. * Duces populi mei proieciuntur
de domibus deliciarum suarum. propter malas
adinventiones suas eieciti sunt. propinquate
montibus æternis. * Surge & ambula, 10
quia non est tibi ipsi requies propter immundi-
tiam. corrupti estis corruptione:

13 * ψόφ' ἀρμάτων καὶ ἱπποδόντων καὶ κοδοσα. λα-
χὴς δεχνηγὸς ἀμαρτίας ἐστὶν τῇ θυγατρὶ σιών· ὅτι ἐν σοὶ
14 ὁρέθησαν αἰσέβειαι ἰσραὴλ. * διὰ τοῦτο δώσει ἔξα-

ποσελλομένοις ἕως κληρονομίας γέθ. οἴκοις ματαίοις εἰς
κυνὸν ἐλθόντες τοῖς βασιλεύσιν ἰσραὴλ,

15 * ἕως οὗ κληρονομοῖς αἰάτωσιν σοὶ καὶ κοδοσα λαχὴς
κληρονομία σου. ἕως ὁδολάμ ἢ ἔξω δόξα τῆς θυγατρὸς ἰσ-

16 ραὴλ. * ἔρυσαι καὶ κείραι ἐπὶ τὰ τέκνα τὰ τευφε-
ρά σου. ἐμπλάτυσον τὴν ἔρησίν σου ὡς ἀετὶς, ὅτι ἡ χμα
λατρώθησαν ἀπὸ σοῦ.

6.

1 * Ελθόντες λογίζομενοι κόποις καὶ ἐργαζόμενοι κα-
κὰ ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν. καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ συνετέλουν
αὐτὰ, διότι οὐκ ἦσαν παρὰ τὸν κύριον τὰς χεῖρας αὐτῶν.

2 * καὶ ἐπεθύμουσαν ἀγροὺς, καὶ διήρπαζον ὀρφανοὺς, καὶ
οἴκοις κατεδυάσθουν. καὶ διήρπαζον δούλους καὶ τὸν οἶκον
αὐτῶν δούλους καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτῶν.

3 * διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδὲ ἐγὼ λογίζομαι ἐπὶ τὴν
φυλὴν ταύτην κακὰ ἔξω ὃν οὐ μὴ ἀρῇτε οὗτε τραχήλοις
ὑμῶν, ὅτι ἐμὴ πορρωθῆτε ὀρθοί, ὅτι καὶ ἐγὼ ποιητὴς ἐστίν.

4 * ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ληφθήσεται ἐφ' ὑμᾶς παρὰ
βουλὴ καὶ ἰσχυρὴ κρίσις. ἰσχυρὸς ἐν μέλει λεόντων, ταλαι-
πωρία ἐταλαιπωρήσας αὐτοὺς. μερὶς λαοῦ κατεμετρήθη χοι-
νίῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ καλύων αὐτὸν τοῦ ἀποσφύλαι αὐτόν. οἱ ἀ-
γροὶ ἡμῶν διεμερίσθησαν.

5 * διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται ὁ βάλλων χοινίον ἐν κλήρῳ ἐν
ἐκκλησίᾳ κυρίου.

6 * μὴ δακρύετε δάκρυσιν, μὴ δ' ἀκρυέτωσαν ἐπὶ τοῦ-
7 τος. οὐκ ἀπώσεται οἰκιστὴς * ὁ λέγων οἶκος ἰακώβ παρῶρ-
γισεν τὸ πνεῦμα κυρίου, καὶ ταῦτα ἐπὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἐστίν,
ἐχθροὶ οἱ λόγοι αὐτῶν καλοὶ μετ' αὐτῶν ὅσοι πεπόμενοι,

8 * καὶ ἐμπαροῦσεν ὁ λαός μου κατέστη εἰς ἐχθρὸν κα-
τέστηντι τὴν εὐρίαν αὐτῶν. τὴν δόξαν αὐτῶν ἔξεδειξαν ὡς ἀ-
φελῆδες ἐλπίδα ζωτικῆς πόλεως.

9 * ἡ ἐλπίς λαοῦ μετὰ πορρωθήσονται ἐν τῶν οἴκων τευ-
φῆς αὐτῶν. διὰ τὰ πονηρὰ ἐπὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔξω-
δήσαν. ἐγγίξατε ὅρεσιν αἰωνίοις.

10 * ἀνάστητε καὶ πορεύεσθε, ὅτι οὐκ ἔστιν σοὶ αὐτῇ ἀνάπαυσις
ἐν σκηνῇ ἀκαθαρσίας. διεφθάρητε φθορᾷ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Aptate quadrigas, proiците vos super veredos, qui habitatis in Lachis. Initium scelerum fuit ipsa cætui Sion, in te namq; deprehēsi sunt
peccatores Ifrael. " Propterea mitte munera heredibus Geth: domus Achiz tradentur populis propter peccata quibus venerati sunt
idola reges Ifrael. " Adhæc adducam heredes in vos qui habitatis in Maressa, usq; ad Odolam ascendunt, atque terminum terræ Ifraeliticæ
ingredientur. " Euerte tibi capillos, & proiice super filios delitiosos tuos, sicut aquila cuius alæ delapsæ sunt: sic adauge tuum caluitium in
capite tuo causa filiorum tuorum, siquidem à te transintrauerunt.

CAP. II.

V. E cogitatibus ad rapinā vt perpetrēt quod facinorosum est in cubilibus suis: manē cōsurgētes patrāt illud; in manu enim eorum adest
potestas. " Qui concupiscunt agros quos rapiūt, & domos quas per vim auferūt, diripiuntq; virū & domū eius, virum insuper & hæ-
reditatem eius. " Idcirco hæc dicit Dñs: Ecce ego molior contra populum istius generationis perniciem; vnde minimè auferetis colla ve-
stra, nec erecti ambulabitis, quandoquidem tempus aduersum est. " Per id tempus assumet de vobis parabolam atque lamentationem

quædam, & dicet in afflictione sua, Penitus direpti sumus, & partes populi mei auferuntur ab eis, ab hereditatibus suis detruduntur; reuerfi
partes eorum diuidunt. " Propterea non erit tibi tendens funiculum mensuræ in sortem in Ecclesia Domini. " Ne prophetetis prophetiam
neque doceatis populum istum, nam non admittunt confusionem. " Nunquid rectum istud est, dicit domus Iacob? nunquid abbreviatum
est verbum à facie Dñi? an illa sunt eius opera? nonne omnia verba mea recta erant? quæ me adducturum dixeram, adduxi equidem omni-

bis in veritate ambulantis. " Propter peccata populi mei inimico traditi sunt, eregione eorum populi stantes possident eos, pecuniam
eorum preciosam ab eis tollunt: transeuntes per terram eorum confidenter, conuertuntur in eos velut bello confraçtos. " Cætum populi
mei eiecistis de domo eorum deliciosa, ab ipsis filios eorum tollentes: translata est gloria eorum quam dixerant in æternum permanfuram.

" Surgite & migrate; siquidem non hæc est terra domus requiei impiis: vt eam polluatis, perditè agitis; vt eam efficiatis immundam,
contra eam confociamini.

לֹא-אִישׁ הוֹלֵךְ רוּחַ וְשֹׁקֵר כֹּזֵב אֵטֵף לְךָ לֵינִי *
וְלִשְׁכָּר וְהִיָּה כְּטִיף הָעֵס הַזֶּה *
אֵטֵף אֵטֵף יַעֲקֹב כָּלֹךְ קִבֵּץ אֶקְבֵּץ שְׁאֵרֵיהֶם *
יִשְׂרָאֵל יֶחֶד אֲשִׁימֵנו בְּצֹאן בְּצֹרֶה כְּעֹדֵר בְּתוֹךְ *
הַדְּבָרוֹת הַיִּמְנָה מֵאֲדָם *
עֲלֵה הַפָּרִץ לַפְּנִיָּהם פָּרְצוּ וַיַּעֲבְרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ *
בֹּוֹיַעֲבָר מִלִּבָּם לַפְּנִיָּהם וַיְהִיָּה בְּרֹאשָׁם *
ג

וְאָמַר שְׁמַעוּ-נָא רָאשֵׁי יַעֲקֹב וְקִצְיָנֵי בֵּית *
יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לָכֶם לִדְעַת אֶת-הַמִּשְׁפָּט *
שְׁנָאֵי טוֹב וְאֶהְיֶה רָעָה גִזְלֵי עוֹרֶם מֵעֲלֵיהֶם *
וּשְׂאֵרִים מֵעַל עֲצֻמוֹתָם *
וְאֲשֶׁר אָכְלוּ שְׂאֵר עַמִּי וְעוֹרֶם מֵעֲלֵיהֶם הִפְשִׁיטוּ *
וְאֶת-עֲצָמֹתֵיהֶם פָּצְחוּ וּפָרְשׁוּ כַּאֲשֶׁר בִּסִּיר וּכְבִּישׁ *
בְּתוֹךְ קִלְחָתָם *
אִזְיַעֲקוּ אֶל-יְהוָה וְלֹא יַעֲנֶה אוֹתָם וַיִּסְתֵּר פָּנָיו *
מֵהֶם בַּעַת הַיּוֹם כַּאֲשֶׁר הִרְעוּ מֵעַלְלֵיהֶם *
כֹּה אָמַר יְהוָה עַל-הַנְּבִיאִים הַמִּתְעִים אֶת-עַמִּי *
הַנִּשְׁכָּחִים בְּשִׁנְיָהֶם וְקִרְאוּ שְׁלוֹם וְאֲשֶׁר לֹא-יִתֵּן עַל- *
פִּיהֶם וְקִדְּשׁוּ עָלֵיו מִלְחָמָה *
לִכֵּן לֵילַח לָכֶם מִחוּזֹן וְחִשְׁבָּה לָכֶם מִקְּסָם וּבִאָה *
הַשֶּׁמֶשׁ עַל-הַנְּבִיאִים וְקִדְּרָה עֲלֵיהֶם הַיּוֹם *
וּבִשׁוּ הַחַיִּים וְחִפְּרוּ הַקִּסְמִים וַעֲטוּ עַל-שִׁפְפָם *
כָּלֶם כִּי אֵין מַעֲנֶה אֱלֹהִים *
וְאוֹלָם אֲנֹכִי מֵלֵאתִי כֹחַ אֶת-רוּחַ יְהוָה *
וּמִשְׁפָּט וּגְבוּרָה לְהַגִּיד לַיַּעֲקֹב פִּשְׁעוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל *
חַטָּאתוֹ *
שְׁמַעוּ-נָא זָאֵר רָאשֵׁי בֵּית יַעֲקֹב וְקִצְיָנֵי *
בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַבִּים מִשְׁפָּט וְאֶת כָּל-הַיִּשְׁרָה *
יַעֲקֹשׁוּ *
ד

11 * Utinam non essem vir habens spiritum,
& mendacium potius loquerer. Stillabo
tibi in vinum & in ebrietatem, & erit su-
per quem stillatur populus iste:
12 * Congregatione congregabo Iacob to-
tum te, in vnum cōducam reliquias Israel.
Pariter ponam illum quasi gregem in ou-
li, quasi pecus in medio caularum. tumul-
tuabuntur à multitudine hominum.
13 * Ascendet enim pandens iter ante eos.
Diuidet & transibunt portam, & egredi-
tur per eam. Et transibit rex eorum coram
eis, & Dominus in capite eorum.

CAP. III.

1 * ET dixi: Audite principes Iacob, & du-
ces domus Israel: Nunquid non ve-
strum est scire iudicium? 4 Qui odio
habetis bonum, & diligitis malum, qui
violenter tollitis pelles eorum desuper eis,
& carnem eorum desuper ossibus eorum.
3 * Qui comederunt carnem populi mei,
& pellem eorum desuper excoriauerunt, &
B ossa eorum confregerunt, & conciderunt
sicut in lebete, & quasi carnem in medio
4 ollæ. 5 Tunc clamabunt ad Dominum,
& non exaudiet eos; & abscondet faciem
suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter
egerunt ad inuentionibus suis. 6 Hec dicit
Dominus super prophetas qui seducunt
populum meum, qui mordent dentibus
suis & predicant pacem. & si quis non de-
derit in ore eorum quippiam, sanctificant
6 super eum praelium. 7 Propterea nox
C vobis pro visione erit, & tenebræ vobis
pro diuinatione. Et occumbet Sol super
Prophetas, & obtenebrabitur super eos
7 dies. 8 Et confundentur qui vident vi-
sionem, & confundentur diuini. & op-
erient omnes vultus suos, quia non est re-
sponsus Dei. 9 Veruntamen ego re-
pletus sum fortitudine spiritus Domini,
iudicio & virtute, vt annūciem Iacob sec-
lus suum, & Israel peccatum suum.
9 * Audite hoc principes domus Iacob, &
D iudices domus Israel, qui abominamini
iudicium, & omnia recta peruertitis.

תרגום יונתן

על דעו כתר נביי שקרא ומתנבין להוין רוח ודשקר ומלפין יתהוין לחמר ולרוי ויהי כמא דאלפו למטעין בחר נביי שקרא כן יגלון
אזע שקרא עם דרא תרין *
בסופא כנשא אכנשכין דבית יעקב כל כון קרבא אקרב גלות כון שארא דישראל כחדא אשונון כענא
12 * יסקון משונבין כדבקרמחא ויסק מלך מדבר כרישהוין ויתבר בעל דכבא דמעיק
13 * ויתבר שמעו כען רישי יעקב ושלטוני בית ישראל תלא לכון למדע ית דינא *
סנן לאושכא ורחמין לאבאשא אנסין נכסי עמא
1 * ודי בון נכסי עמי וממון יקרהוין מנהוין נסבין וית שארהוין מגמריין תיבין ומפלגין יתהוין כמא דספלגין
2 * כון אמר יי על נבייא דשקרא דמטען ית עמי דמן מוביל להוין שרון דבשר מתנבן עלוהי שלמא ודלא מוביל להוין מזמנין עלוהי קרבא
3 * ויתברחון מלאכתבארה ויתברכעון מלאלפא ויתחפי עקא כקבלא ית נביי שקרא ויקבל עליוהוין עדנא *
4 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
5 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
6 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
7 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
8 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
9 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
10 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
11 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
12 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *
13 * ויתברחון נביי שקרא ויתברכעון מלאלפא ויתעטפון על שפם כאכלין כלהוין ארי לית בהוין רוח נבואה סן קדם יי *

¹ Fugistis nemine persequente. spiritus stetit mendacium. stillavit tibi in vinum & in ebrietatem. & erit tibi de stilla populi huius.

² Congregatus congregabitur Iacob. cum omnibus suscipiens suscipiam ipsos reliquos domus Israel, in idipsum ponam auersionem eorum, sicut oves in tribulatione quasi gregem in medio cubilis sui. exilient ex hominibus.

³ Ascende per diuisionem ante faciem eorum. diuiserunt & pertransierunt portam & egressi sunt per eam, & exiuit rex eorum ante faciem eorum, & Dominus dux erit eorum.

CAP. III.

ET dicet: Audite iam principatus Iacob, & reliqui domus Israel. nonne vobis est scire iudicium? ¹ Exosi bona, & querentes mala: diripientes pelles eorum ab eis, et carnes eorum ab ossibus eorum.

² Sicut deuorauerunt carnes populi mei, & pelles eorum excoriarunt ab eis, & ossa eorum confregerunt: & diuiserunt sicut carnes in lebetem, & sicut carnem in ollam:

³ Sic clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos. & auertet faciem suam ab eis

⁴ in tempore illo, eo quod impiè egerunt in adinventionibus suis. Hac dicit Dominus super prophetas qui seducunt populum meum, qui mordent in dentibus suis, & qui pradicant super eos pacem, et non est data in ore eorum, sanctificauerunt super eum praelium.

⁵ Propterea nox vobis erit de uisione, & tenebra vobis sunt ex diuinatione. & occumbet Sol super Prophetas, & contenebrescet super eos dies:

⁶ Et confundentur qui vident somnia, & confundentur arioli, & maledicent eis omnes, quia non est qui exaudiat eos.

⁷ Nisi ego implevero fortitudinem in spiritu Domini & iudicium & potentiam, ut annunciem Iacob impietates suas, et Israel peccata sua.

⁸ Audite iam hæc duces domus Iacob, & reliqui domus Israel. qui abominamini iudicium, & omnia recta peruertitis:

¹ κατεδιώχθητε ἐξ ἐθνὸς διώκοντος. πνύμα ἐξήσεν ψυδὲς. ἐξάλαξεν ἑὶ εἰς οἶνον καὶ εἰς μέθυμα. καὶ ἔσται ἑὶ ἐκ τῆς σαγόνης τοῦ λαοῦ τοῦτου.

² συναθροίμην & συναχθήσεται ἱακώβ. (ὡς πᾶσιν ἐνδεχόμενον) δέξομαι αὐτοὺς ὅτε καταλείποις τὸ οἶκος ἰσραήλ, ἵπτι δὲ αὐτὸ θήσωμαι τὴν ἀποστροφὴν αὐτῶν, ὡς πρὸς βῆλα ἐν θλίψει ὡς ποιμένιον ἐν μέσῳ κοίτης αὐτοῦ. ἔξ-

³ αλφούται ἔξ ἀνθρώπων. ἀνάβητι διὰ τὴν διακοπῆς πρὸς πρὸς ὅπου αὐτῶν. διέκοψεν καὶ διήλθον πύλιν & ἔξῃλθον δι' αὐτῶν. & ἔξῃλθεν βασιλεὺς αὐτῶν πρὸς πρὸς ὅπου αὐτῶν, καὶ κύριος ἡγήσεται αὐτῶν.

γ.

¹ Καὶ ἐρεῖ, ἀκούσατε δὴ αἱ δούλαι τοῦ ἱακώβ & ἡ καταλείποι οἶκος ἰσραήλ. ἔχ' ὑμῖν ἔστιν ἔγνωται τὸ κῆμα,

² μιδυνῶτες τὰ καλὰ καὶ ζητοῦντες τὰ πονηρά, ἀρπάζοντες τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὀστέων αὐτῶν. ὃν τρόπον κατέφαγον τὰς σάρκας τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν ἔξεδειραν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὰ ὀστέα αὐτῶν (ὡς περὶ ψαλμῶν) καὶ ἐμέλεισαν ὡς σάρκας εἰς λέβητα, καὶ ὡς κρέας εἰς χύτραν.

³ ὅπως κεκραγέσθω πρὸς τὸν κύριον, & ὅτε εἰσακούσῃ αὐτῶν. καὶ ἀποστρέψῃ τὸ πρὸς ὅπου αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν

⁴ ἐν ταῖς καιρῶν ἐκείνῳ ὅτε ὡς ἐπονηρδύσθωτο ἐν τοῖς ἐπιτηδύμασιν αὐτῶν. τάδε λέγει κύριος ἵπτι ὅτε πρὸς φήτας ὅτε πλανῶντας τὸν λαόν μου ὅτε δάκνοντας ἐν τοῖς ὁδοῖσιν αὐτῶν, καὶ κηρύσσοντας ἐπ' αὐτῶν εἰρήνην, καὶ ὅτε ἐδόθη εἰς τὸ σῶμα αὐτῶν, ἡγήσαντο ἐπ' αὐτὸν πόλεμον.

⁵ διὰ τοῦτο νῦν ὑμῖν ἔσται ἔξ ὁράσεως, καὶ σκοτὸς ὑμῖν ἔστιν ἐκ μαντείας. καὶ δύσεται ὁ ἥλιος ἵπτι ὅτε πρὸς φήτας, καὶ συσκοτάσῃ ἐπ' αὐτοὺς ἡμέρα.

⁶ καὶ καταχυνθήσονται ὁρῶντες τὰ ἐνύπνια, καὶ καταχυνθήσονται μολύβδι, καὶ καταράσονται αὐτῶν πάντες. διότι ὅτε ἔστιν ὁ ἐπακούων αὐτῶν,

⁷ ἐὰν μὴ ἐγὼ ἐμπλήσω ἰσχυρὸν ἐν πνύματι κυρίου καὶ κῆμα & δυναστείαν, τὸ ἀπαγγέλλαι τὰ ἱακώβ ἀσεβείας αὐτοῦ, καὶ τὰ ἰσραήλ ἀμαρτίας αὐτοῦ.

⁸ ἀκούσατε δὴ ταῦτα ἡ γούμφοι οἴκου ἱακώβ, καὶ οἱ κατάλοιποι οἴκου ἰσραήλ. οἱ βδελυσόμενοι κῆμα, καὶ πᾶν τὸ ὁβθαδίας φέροντες.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

Pro eo quod aberrarunt post pseudopphetas, qui eis spiritu mendaci prophetabant, quique illos vino & ebrietati assuefaciebant, erit profectò sicuti didicere post pseudopphetas aberrare, sic exulabit in terram mendaciorum populus istius generationis. In fine plane congregabo vos qui de domo Israel vniuersos; captiuitatem vestram reliquias Israelis vnà applicando copulabo: ponam eos ouium instar in medio ouilis, qui gregis more media in caula tumultum edent præ hominum frequentia. Ascendent saluati sicut in principio, & ascendet rex ductor à fronte eorum, qui conteret inimicum opprimentem eos, atque expugnabit arces munitas, vrbes gentium possidebunt. rexque eorum ducet à fronte eorum, verbo Domini auxilium eis tribuente.

CAP. III.

Exi autem: Audite nunc principes Iahacob & præfecti domus Israel: Nonne vestra referebat iudicium cognoscere? Odientes benefacere, malefacere verò diligentes, violenter populi facultates ab eo rapientes, pecuniamque eorum pretiosam ab ipsis tollentes. Et qui diripuerunt substantiam populi mei, & pecuniam eorū pretiosam tollunt, reliquiasque eorum consumunt, conuersi diuidunt eos quemadmodum qui concidunt membra in frustra in medio lebetis & particulas in ollæ medio. Tunc orabunt ad Dñm, & non exaudiet orationem eorum: quin potius maiestatem suam subducet ab eis tempore illo, prout ipsi mala fecerunt opera sua. Sic dicit Dñs contra pseudopphetas qui seducunt populum meum, quod qui offert eis conuiuium carnis, pacem ei vaticinantur: aduersus autem eum qui non offert eis, bellum instruunt. Idèò confundemini quo minus prophetetis, & erubescetis ne doceatis, operietque tribulatio velut caligo falsos prophetas, insuper obtenebrabitur super eos tempus. Confundentur porro pseudopphetæ & pudefient, ita ut non doceant; inuoluentique superum labrum suum velut lugentes, eorum singuli, quandoquidem non sit in eis spiritus propheticus à facie Domini. Verum enim uerò repletus sum ego virtute spiritus prophetiæ à facie Domini, atque iudicio veritatis ac fortitudinis, ut annunciem Iahacob scelera eius, & Israel sua peccata. Audite nunc istud principes familiæ Iahacob & præfecti domus Israelitice, qui consuetudinem iudicij corrumpitis, omniaque recta peruertitis.

* בנה ציון בדמים וירושלם בעולות:
 * ראשיה בשחר ישפטו וכהנייה במחיר יורו
 ונביאיה בכסף יקסמו ועל יהוה ישענו לאמר הלא
 יהוה בקרבנו לא תבוא עלינו רעה:
 * לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין
 תהיה וחר הבית לבמות יער:

ד

* והיה באחרית הימים יהיה הר בית יהוה
 נכון בראש ההרים ונשא הוא מגבעות ונהרו
 עליו עמים:
 * והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר
 יהוה ואל בית אלהי יעקב ויורנו מדרגיו
 ונלכה בארחותיו כי מציון תצא תורה ודבר יהוה
 מירושלם:
 * ושפט בין עמים רבים והוכיח לגוים עצמים עד
 רחוק וכתתו חרבתייהם לאתים וחניתתייהם
 למזמרות לא ישאו גוי אל גוי חרב ולא ילמדון
 עוד מלחמה:
 * וישבו איש תחת נפנו ותחת תאנתו ואין מחריד
 כי פי יהוה צבאות דבר:
 * כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו
 נלך בשם יהוה אלהינו לעולם ועד:
 * ביום ההוא נאם יהוה אספה הצלעה והנדרה
 אקבצו ואשר הרעתי:
 * ושמתי את הצלעה לשארית והנחלאה לגוי
 עצום ומלך יהוה עליהם בהר ציון מעתה ועד
 עולם:
 * ואתה מגדל עדר עפל בת ציון עדיך תאתה
 ובארה הממשלה הראשנה ממלכה לברת
 ירושלם:

10 * Qui edificatis Sion in sanguinibus,
 Hierusalem in iniquitate.
 11 * Principes eius in muneribus iudica-
 bant, & Sacerdotes eius in mercede doce-
 bant. Et prophetæ eius in pecunia diuina-
 bant, & super Dominum quiescebant,
 dicentes: Nunquid non Dominus in me-
 dio nostrum? Nunquid venient super nos
 mala? * Propter hoc causa vestri Sion
 quasi ager arabitur, & Hierusalem quasi
 acervus lapidum erit, & mons templi in
 excelsa sylvarum.

CAP. IIII.

1 * ET erit in nouissimo dierum, erit mons
 A domus Domini paratus in vertice mo-
 tium, & sublimis super colles. Et fluent ad
 2 eum populi: * Et properabunt gen-
 tes multæ, & dicent: Venite ascendamus
 ad montem Domini, & ad domum Dei
 Iacob. & docebit nos de viis suis, & ibi-
 B mus in semitis eius. Quia de Sion egredie-
 tur lex, & verbum Dñi de Hierusalem.
 3 * Et iudicabit inter populos multos, &
 corripiet gentes fortes vsque in longin-
 quum. Et concident gladios suos in vo-
 meres, & hastas suas in ligones. Non fa-
 met gens aduersus gentem gladium, &
 non discent vltra belligerare.
 4 * Et sedebit vir subtus vineam suam &
 subtus ficum suam, & non erit qui deter-
 reat.
 5 * Quia os Domini exercituum locutum
 est, quia omnes populi ambulabunt vnus-
 quisque in nomine Dei sui. Nos autem
 ambulabimus in nomine Dei nostri in æ-
 ternum & vltra.
 6 * In die illa, dicit Dominus, congregabo
 claudicantem, & eam quam eieceram col-
 ligam, quam afflixeram.
 7 * Et ponam claudicantem in reliquiis,
 C & eam quæ laborauerat, in gentem robo-
 stam. Et regnabit Dominus super eos in
 monte Sion, ex hoc nunc & vsque in æter-
 num. * Et tu turris gregis nebulosa filia
 Sion vsque ad te veniet, & veniet potius
 prima regnum filia Hierusalem.

תרנום יונתן

11 רישתה בשחר דנין וכתנחא במסן מורן ונביי שקרא בכספא מלפין ועל
 12 בכז בריל חוביכו ציון חקל תחרר וירושלם
 ד
 * ויהי בסוף ימיא ויהי טור בית מקדשא דיי מתקן בריש טוריא ומנשל הוא מרמחא ויהפנן לספלח עלוהי מלכותא:
 * ויתבן עמין סגיאין וימרון אחו ונסק לטור בית מקדשא דיי ולבית שכינת אלהה דיעקב וילפננא מארחת דתקנן קדמוהי ונהד
 * וידין בין עמין סגיאין ויזכח לסלכין תקיפין עד עלמא
 * ארי כל עממא יחובן על די
 * בעדנא ההיא אמר יי אכנש מטליליא ומכרניא
 * ואשו ית מטליליא לשארא ומכרניא לעם תקיף ותתגלי מלכותא דיי עליהון בטורא
 * ואת משיחא דישראל דטמיר מן קדם חובי כנשתא דציון לך עתידה מלכותא למיחי ויחי שלטנא קדמא
 * ויבית כנשתא דירושלם

* Qui edificatis Sion in sanguinibus, et Hierusalem in iniquitatibus.

* Duces eius cum muneribus iudicauerunt, et Sacerdotes eius cum mercede responderunt, et Propheta eius cum argento diuinabant, et super Dominum quiescebant dicentes: Nonne Dominus in nobis est, non venient super nos mala.

* Idcirco propter vos Sion quasi ager arabizatur, et Hierusalem ut pomorum custodia erit, et mons domus in locum saltus.

CAP. IIII.

ET erit in nouissimo dierum manifestus mons domus Domini, preparatus super verticem montium, et eleuabitur super colles, et festinabunt ad eum populi.

* Et ibunt gentes multe, et dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Iacob, et ostendent nobis viam suam. et ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exiit Lex, et verbum Domini de Hierusalem.

* Et iudicabit inter populos multos, et arguet gentes fortes usque in longinquum: et concident gladios suos in aratra, et hastas suas in falces: et non ultra tollet gens contra gentem gladium, et nequaquam discent ultra bel ligerare.

* Et requiescet unusquisque sub vite sua, et unusquisque sub ficu sua, et non erit qui exterreat:

* Quia os Domini omnipotentis locutum est hac, quia omnes populi ibunt unusquisque viam suam, nos autem ibimus in nomine Domini Dei nostri in aeternum et ultra.

* In die illa, dicit Dominus, congregabo eam quae contrita est, et quae eieceta est suscipiam, et quos repuleram.

* Et ponam contritam in reliquias, et repulsam in gentem fortem. et regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex nunc et usque in seculum.

* Et tu turris gregis squallidis filia Sion. ad te veniet, et ingredietur principatus primus regnum de Babylone filia Hierusalem.

* οἰκοδομοῦντες σιών ἐν αἷμασιν, καὶ ἱερουσαλήμ ἐν ἀδικίαις.

* ἡγούμνηροι αὐτῆς μὲν δῶρων ἔκλεον, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μὲν μισθοῦ ἀπεκέρωντο, καὶ οἱ ποροφῆται αὐτῆς μὲν δόρυ γούρου ἐμαντίζοντο, καὶ ἐπὶ τὸν κύριον ἐπανεπαύοντο λέγοντες, οὐχὶ κύριος ἐν ἡμῖν ἐστίν, οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς κακὰ.

* διὰ τοῦτο δι' ὑμᾶς σιών ὡς ἀγρὸς ἀροτριωθήσεται καὶ ἱερουσαλήμ ὡς ὁπωροφυλάκιον ἔσται, καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου εἰς τόπον δρυμοῦ.

δ.

* Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτῳ τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος οἴκου κυρίου, ἔτιμον ἐπὶ τῷ κορυφῇ τῶν ὀρέων, καὶ μετεωριωθήσεται ὑπερανῶ τῶν βουῶν, καὶ σπύσσουσιν πρὸς αὐτὸ λαοί.

* καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλὰ καὶ ἐροῦσιν, δότε ἀνάμνησιν εἰς τὸ ὄρος κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἱακώβ, καὶ δείξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ πορεύσονται ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ, ὅτι ἐκ σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ ἱερουσαλήμ.

* καὶ κενεῖ ἀνάμνησιν λαῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως μακροῦ, καὶ κατακόψουσιν τὰς ῥομφαίας αὐτῶν εἰς ἀροτρεα, καὶ τὰ δόρυ αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἀνταρῇ ἕν ἑν ῥομφαίαν, καὶ οὐ μὴ μάχωνται ἐπὶ πολεμῇν.

* καὶ ὁ ἀπακώσεται ἕκαστος ὑπὸ τῷ ἄμπελον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν.

* ὅτι τὸ σῶμα κυρίου παντοκράτωρ ἐλάλησεν ταῦτα. ὅτι πάντες οἱ λαοὶ πορεύσονται ἐκαστὸς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ πορεύσονται ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἐπ' ἐκείνῳ.

* ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει κύριος, σωθήτω τὸ σωτὴρ ἡμῶν καὶ τὴν ἀποσπάρην εἰσδέξομαι, καὶ ἔσται ἀπώσαμην.

* καὶ θήσομαι τὴν συνέτην ἡμῶν εἰς ὑπόλειμμα. καὶ τὸν ἀπερεμνύσω εἰς ἔθνος ἰσχυρὸν καὶ βασιλεύσει κύριος ἐπ' αὐτοῦ ἐν ὄρει σιών, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

* καὶ σὺ πύργος ποιμνίου ἀρχμῶδους θυγάτης σιών. ἡπίστεύει, καὶ εἰσελεύσεται δόρυ καὶ ἡ πρώτη βασιλεία ἐκ βαβυλῶν τῇ θυγατρὶ ἱερουσαλήμ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Condentes domos suas in Syon cum sanguine effuso, & Ierusalem dolis. * Principes eius pro munere ius dicunt, & Sacerdotes eius pro pecunia erudiunt, atque pseudoprophetae pro argento docent, ac in verbum Domini innituntur, dicentes: An non maiestas Domini inter nos est? non adoriatur nos malum, inquit. * Propterea ob peccata vestra Syon ut ager arabizatur, & Ierusalem in aeternum redigetur, atque mons domus sanctuarij in arundinetum saltus.

CAP. IIII.

Forturum est autem postremis diebus, ut sit mons sanctuarij Domini preparatus in vertice montium atque collibus excelsior, & vultus vertent ut seruiant super eo regna. * Ibunt itaque populi complures, & dicent: Venite & ascendamus in montem domus sanctuarij Domini, & ad domum maiestatis Dei Iacob: docebit nos sanè vias quae coram se rectae sint, & ambulabimus in doctrina Legis eius: quia de Syon prodibit Lex, & doctrina sermonis Domini de Ierusalem. * Et iudicabit inter populos multos, atque arguet reges fortes in perpetuum usque: conflabunt verò gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. nec assumet gens contra gentem gladios nec arma, neque discet deinceps praefari. * Sed sedebunt unusquisque sub fructu vitis suae subque fructu ficulneae suae: nec erit qui exterreat: quia verbo Domini exercituum decretum est ita. * Etenim uniuersi populi peccabunt ad ea quae venerati sunt idola, nos verò fiduciam collocabimus in nomine Domini Dei nostri in seculum & in secula seculorum. * Eo tempore, dicit Dominus, congregabo translatos & dispersos, colligam & illos quibus malefeci, propter peccata populi mei. * Ponamque deportatos in reliquias, & dispersos in populum potentem, atque reuelabitur regnum Domini super eos in monte Syon à modo & usque in seculum. * Tu autem Christe Israelis, qui absconditus es propter peccata cætus Syon, tibi venturum est regnum: sed & dominatio prisca adueniet regno cætus Ierusalem.

* עֲתָה לִמָּה תִרְעִי רַע הַמֶּלֶךְ אֵין בְּךָ אִם יוֹעֵצְךָ
 אֲבָר בִּי הַחֲזִיקְךָ חֵיל בְּיֹלְדֶרְךָ :
 * חֹלִי וְגַחִי בְרַע צִיּוֹן בְּיֹלְדֶרְךָ כִּי עֲתָה תִצְאִי
 מִקְרִיחַ וְשִׁכְנָתְךָ בְּשָׂדֶה וּבָאת עַד בָּבֶל שָׁם תִּנְצֹלִי
 שָׁם יִגְאָלְךָ יְהוָה מִכַּף אֵיבֶיךָ :
 * וְעַתָּה נֶאֱסָפוּ עֲלֶיךָ גּוֹיִם רַבִּים הַאֲמִרִים תִּחַנֶּךָ
 וְתַחֲזִי בְּצִיּוֹן עֵינֵינוּ :
 * וְהָמָּה לֹא יָדְעוּ מַחֲשַׁבֹּת יְהוָה וְלֹא הִבִּינוּ
 עֲצָתוֹ בִּי קִבְּצָם כְּעֶמֶר גֶּרֶן :
 * קוֹמִי וְדוּשִׁי בְרַע צִיּוֹן כִּי קִרְנְךָ אֲשִׁים בְּרוֹל
 וּפְרִסְתִּיךָ אֲשִׁים נְחוּשָׁה וְהִדְקוֹת עַמִּים רַבִּים
 וְהִחַרְמֹתִי לַיהוָה בְּצֶעַם וְחֵילָם לֶאֱדוֹן כָּל הָאָרֶץ :
 ה
 * עֲתָה תִתְגַּדְּדִי בַת גִּדּוֹד מִצּוֹר שָׁם עָלִינוּ בְּשִׁבְטִי
 יָבוּ עַל הַלְחִי אֶרֶץ שֹׁפֵט יִשְׂרָאֵל :
 * וְאַתָּה בֵּית לֶחֶם אֶפְרַתָּה צְעִיר לַהֲיוֹרֶת בְּאֶלְפֵי
 יְהוָה מִמֶּךָ לִי יֵצֵא לַהֲיוֹרֶת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל
 וּמוֹצֵאתִיו מִקֶּדֶם מִימֵי עוֹלָם : * לִבְנֵי יִתְנָס עַד
 עַתָּה יוֹלְדָה יִלְדָה וַיִּתֵּר אֶחָיו יִשׁוּבֹן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
 * וְעַמֶּד וְרַעָה בָּעָז יְהוָה בְּנֶאֱוָן שָׁם יְהוָה אֱלֹהֵיו
 וַיִּשְׁבּוּ כִּי עֲתָה יִגְדֹּל עַד אֶפְסֵי אֶרֶץ :
 * וְהָיָה זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּרִיכִי יָבֹא בְּאֶרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ
 בְּאֶרְמֹנוֹתֵינוּ וְהִקְמֵנוּ עָלָיו שְׂבָעָה רָעִים וְשִׁמְנָה
 נְסִיכֵי אָדָם :
 * וְרָעוּ אֶרֶץ אֲשׁוּר בַּחֲרֹב וְאֶת אֶרֶץ נִמְרוֹד
 בַּפְתָּחִיהָ וְהִצִּיל מֵאֲשׁוּר כִּי יָבֹא בְּאֶרְצֵנוּ וְכִי
 יִדְרֹךְ בְּגִבּוֹלָנוּ :
 * וְהָיָה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטָל
 מֵאֵת יְהוָה כְּרִבִּיבִים עָלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יִקְוָה
 לֹאִישׁ וְלֹא יִחַל לְבְנֵי אָדָם :

9 * Nunc quare moerore contraheris? nū-
 quid rex non est tibi, aut consiliarius tuus
 periit, quia cōprehendit te dolor sicut par-
 turientem? 10 * Dole & satage filia Sion
 D quasi parturiens, quia nunc egredieris de
 ciuitate, & habitabis in regione, & venies
 vsque ad Babylonem. ibi liberaberis, ibi
 redimet te Dñs de manu inimicorum tuo-
 rum. 11 * Et nunc congregatae sunt super
 te gentes multae, quae dicunt, Lapidetur, &
 aspiciat in Sion oculus noster.
 12 * Ipsi autem non cognouerunt cogita-
 tiones Domini, & non intellexerunt con-
 silium eius, quia congregauit eos quasi far-
 num areae. 13 * Surge & tritura filia Sion,
 quia cornu tuum ponam ferreum, & vn-
 gulas tuas ponam aereas. Et comminues
 populos multos, & interficies Domino ra-
 pinas eorum, & fortitudinem eorum Do-
 mino vniuersae terrae.

CAP. V.

1 Nunc vastaberis filia latronis. Obsidio-
 nem posuerunt super nos. In virga per-
 cutient maxillam iudicis Israel. 2 Et tu
 Bethleem Ephrata paruulus es in millibus
 Iuda. ex te mihi egredietur qui sit domi-
 nator in Israel: & egressus eius ab initio
 diebus aeternitatis. 3 Propter hoc dabit eos
 vsque ad tempus in quo parturiens pariet.
 Et reliquiae fratrum eius conuertentur ad
 filios Israel. 4 Et stabit & pascet in fortitu-
 dine Dñi in sublimitate nominis Dñi Dei
 B fui. Et conuertentur quia nunc magnifica-
 bitur vsque ad terminos terrae. 5 Et erit
 iste pax Assyriis cum venerit in terram no-
 strā, & quando calcauerit in domibus no-
 stris. Et suscitabimus super eum septem pa-
 6 stores, & octo primates homines. Et pa-
 fcent terram Assur in gladio, & terrā Nem-
 rod in lanceis eius. Et liberabit ab Assur
 cum venerit in terram nostram, & cum cal-
 7 cauerit in finibus nostris. 8 Et erunt re-
 liquiae Iacob in medio populorum multo-
 rum quasi ros à Domino, & quasi stille sa-
 per herbam quae non expectat virum, &
 non praestolatur filios hominum.

תרגום יונתן

* וְעַתָּה לִמָּה תִרְעִי רַע הַמֶּלֶךְ אֵין בְּךָ אִם יוֹעֵצְךָ
 אֲבָר בִּי הַחֲזִיקְךָ חֵיל בְּיֹלְדֶרְךָ :
 * חֹלִי וְגַחִי בְרַע צִיּוֹן בְּיֹלְדֶרְךָ כִּי עֲתָה תִצְאִי
 מִקְרִיחַ וְשִׁכְנָתְךָ בְּשָׂדֶה וּבָאת עַד בָּבֶל שָׁם תִּנְצֹלִי
 שָׁם יִגְאָלְךָ יְהוָה מִכַּף אֵיבֶיךָ :
 * וְעַתָּה נֶאֱסָפוּ עֲלֶיךָ גּוֹיִם רַבִּים הַאֲמִרִים תִּחַנֶּךָ
 וְתַחֲזִי בְּצִיּוֹן עֵינֵינוּ :
 * וְהָמָּה לֹא יָדְעוּ מַחֲשַׁבֹּת יְהוָה וְלֹא הִבִּינוּ
 עֲצָתוֹ בִּי קִבְּצָם כְּעֶמֶר גֶּרֶן :
 * קוֹמִי וְדוּשִׁי בְרַע צִיּוֹן כִּי קִרְנְךָ אֲשִׁים בְּרוֹל
 וּפְרִסְתִּיךָ אֲשִׁים נְחוּשָׁה וְהִדְקוֹת עַמִּים רַבִּים
 וְהִחַרְמֹתִי לַיהוָה בְּצֶעַם וְחֵילָם לֶאֱדוֹן כָּל הָאָרֶץ :
 ה
 * עֲתָה תִתְגַּדְּדִי בַת גִּדּוֹד מִצּוֹר שָׁם עָלִינוּ בְּשִׁבְטִי
 יָבוּ עַל הַלְחִי אֶרֶץ שֹׁפֵט יִשְׂרָאֵל :
 * וְאַתָּה בֵּית לֶחֶם אֶפְרַתָּה צְעִיר לַהֲיוֹרֶת בְּאֶלְפֵי
 יְהוָה מִמֶּךָ לִי יֵצֵא לַהֲיוֹרֶת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל
 וּמוֹצֵאתִיו מִקֶּדֶם מִימֵי עוֹלָם : * לִבְנֵי יִתְנָס עַד
 עַתָּה יוֹלְדָה יִלְדָה וַיִּתֵּר אֶחָיו יִשׁוּבֹן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
 * וְעַמֶּד וְרַעָה בָּעָז יְהוָה בְּנֶאֱוָן שָׁם יְהוָה אֱלֹהֵיו
 וַיִּשְׁבּוּ כִּי עֲתָה יִגְדֹּל עַד אֶפְסֵי אֶרֶץ :
 * וְהָיָה זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּרִיכִי יָבֹא בְּאֶרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ
 בְּאֶרְמֹנוֹתֵינוּ וְהִקְמֵנוּ עָלָיו שְׂבָעָה רָעִים וְשִׁמְנָה
 נְסִיכֵי אָדָם :
 * וְרָעוּ אֶרֶץ אֲשׁוּר בַּחֲרֹב וְאֶת אֶרֶץ נִמְרוֹד
 בַּפְתָּחִיהָ וְהִצִּיל מֵאֲשׁוּר כִּי יָבֹא בְּאֶרְצֵנוּ וְכִי
 יִדְרֹךְ בְּגִבּוֹלָנוּ :
 * וְהָיָה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטָל
 מֵאֵת יְהוָה כְּרִבִּיבִים עָלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יִקְוָה
 לֹאִישׁ וְלֹא יִחַל לְבְנֵי אָדָם :

* Et nunc quare cognouisti mala? nunquid rex non erat in te? aut consilium tuum perit, quia obtinuerunt te dolores parturientis?

* Dole & viriliter age filia Sion quasi pariens. quia nunc egredieris de ciuitate, & habitabis in campo, & venies vsque ad Babylonem. inde liberabit te, & inde redimet te Dominus Deus tuus de manu inimicorum tuorum.

* Et nunc congregatae sunt super te gentes multae, dicentes: Exultabimus, & videant in Sion oculi nostri.

* Ipsi autem non cognouerunt cogitationes Domini, & non intellexerunt consilium eius: quia congregauit eos vt manipulos areae.

* Surge & mole eos, filia Sion, quia cornua tua ponam ferrea, & ungulas tuas ponam areas: & minues populos multos, & consecrabis Domino multitudinem eorum, & robur eorum Domino vniuerse terrae.

CAP. V.

Nunc obstruetur filia obstructione. angustia posuit super nos. in virga percutient super maxillam tribus Israel.

* Et tu domus Bethleem Ephrata minima es vt sis in millibus Iuda. ex te mihi egredietur vt sit in principem in Israel: & egressus eius ab initio ex diebus seculi.

* Propterea dabit eos vsque ad tempus quo pariens pariet, et reliqui fratrum eorum reuertentur ad filios Israel:

* Et stabit & pascet in fortitudine Domini; & in gloria nominis Domini Dei sui erunt, quia nunc magnificabitur vsque ad terminos terrae.

* Et haec erit pax, quando Assyrius venerit super terram nostram, & cum ascenderit super regionem nostram, & consurgent super eum septem pastores & octo morsus hominum.

* Et pascet Assur in gladio, & terram Nemrod in fouea eius, & liberabit de Assur, cum venerit super terram vestram, & cum ascenderit super terminos vestros?

* Erit reliquum Iacob in medio populorum multorum quasi ros a Domino cadens, & quasi agni super gramen, vt non congregetur quisquam neque subsistat in filiis hominum.

9 καὶ νῦν ἵνα τί ἐγὼς κακά; μὴ βασιλεὺς ὄντων ἐν
10 πλῆθους; * ὁδυνεῖ δὲ ἀνδρίζει θυγάτηρ σιών ὡς ἡ τίς τοῦσα·
διότι νῦν ἐξελεύσεται ἐκ πόλεως, & κατασκηνώσει ἐν πεδίῳ
καὶ ἔξαις ἕως Βαβυλῶνος. ἐκεῖθεν ῥύσεται σε, & ἐκεῖθεν λυ-
τρώσεται σε κύριος ὁ θεός σου ἀπὸ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν σου.
11 καὶ νῦν σωθήσῃ ἡ πόλις σὲ ἔθνη πολλὰ λέγοντες, ἡ πόλις
χαράμεθα, & εἰδέτωσαν ἡ πόλις σιών & ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.
12 αὐτοὶ δὲ ὅτι ἐγὼς ὄντων λογισμοῖς κυρίου, & οὐ συ-
νῆκαν τίς βαλεῖ αὐτὰς, ὅτι ἐν ἡμέρᾳ αὐτῇ ὡς δὲ ῥά-
13 ματα ἄλων. * ἀνάσσει καὶ ἄλλοι αὐτῇ θυγάτηρ
σιών, ὅτι τὰ κέρατα σου θήσονται σιδηρεῖ, καὶ τὰς ὀπλὰς
σου θήσονται χαλκᾶς, καὶ πατάξεις λαοὺς πολλοὺς, καὶ
ἀναθήσεις τὴν κυρίῳ τὸ πλῆθος αὐτῶν, καὶ τὴν ἰσχυρὰν αὐ-
τῶν τὴν κυρίῳ πάσης τῆς γῆς.

Ε.

1 καὶ νῦν ἐμφραχθήσεται θυγάτηρ ἐμφραγμα. συ-
νοχὴν ἔταξεν ἐφ' ἡμᾶς. ἐν ῥάβδῳ πατάξουσιν ἡ πόλις σι-
αγόνα τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

2 καὶ σὺ οἶκός σου βηθλεὲμ τοῦ δὲ φραγθῆς ὀλιγοσὸς
εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν ἰούδα. ἐκ σου μοι ἐξελεύσεται τοῦ
εἶναι εἰς ἀρχὸν ἐν τῇ Ἰσραὴλ, καὶ αἱ ἐξοδοὶ αὐτῆς ἀπ' ἀρ-
χῆς ἕως ἡμερῶν αἰῶν.

3 διὰ τοῦτο δώσει αὐτῇ ἕως καιροῦ πικτύσης τέξεται,
καὶ ἡ πόλις ἡ πόλις τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἡ πόλις ῥέψουσιν ἐπὶ
τοῦ ὑποῖς Ἰσραὴλ.

4 καὶ στήσεται καὶ ποιμανεῖ ἐν ἰσχυρί κυρίου, καὶ ἐν τῇ
δόξῃ τοῦ ὀνόματος κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν ὑπαρξουσιν, διότι
νῦν μεγαλυνθήσεται ἕως ἀκρῶν γῆς.

5 καὶ αὐτὴ ἔσται ἡ εἰρήνη, ὅταν ὁ ἀσσύριος ἔλθῃ ἡ πόλις
τὴν γῆν ἡμῶν, καὶ ὅταν ἡ πόλις ἡ πόλις τὴν χώραν ἡμῶν, &
ἐπεγεργήσονται ἐπ' αὐτὴν ἐπὶ ποιμῆνες καὶ ὀκτὼ δὴ ἡμα-

6 τα δὲ ἀνθρώπων. καὶ ποιμανοῦσιν τὴν αἰὶς ἐν ῥομφαίᾳ,
καὶ τὴν γῆν τοῦ νεβρώδ ἐν τῇ τάφρῳ αὐτῆς, καὶ ῥύσεται
ἐκ τοῦ αἵματος, ὅταν ἔλθῃ ἡ πόλις τὴν γῆν ἡμῶν, καὶ ὅταν ἡ πό-

7 λις ἡ πόλις τὰ ὄρια ἡμῶν; ἔσται τὸ ὑπολεμμα τοῦ ἰα-
κώβ ἐν μέσῳ λαῶν πολλῶν ὡς δρόβος τοῦ κυρίου πίπτε-
σα, καὶ ὡς ἄρνες ἐπ' ἄγρῳ, ὅπως μὴ συναχθῇ μηδεὶς
μὴ ὅτι ὑποσῇ ἐν ὑποῖς ἀνθρώπων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Nunc autem quare tu populis adiungeris? an non in te rex est? aut consilium tui perierunt? quoniam circumdederunt te tribulatio ac tremor, sicut agones parturientem. * Dole & contremisce cœtus Syon more parturientis, nunc etenim de ciuitate egredieris & habitabis in agro, ibique vsque ad Babylonem, ubi liberaberis, ac ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. * Mox verò congregabuntur aduersum te gentes permultae quæ dicant: Impiè aget; videbit sanè ruinam Syon oculus noster. * Ipsi autem minime secreta Domini cognoscunt, nec intelligunt consilia eius, quippe accumulât eos quasi manipulos in aream. * Surge & occide congregatio Syon, populum enim qui in te est, ponam fortem sicut ferrum, & reliquias eorum robustas sicut æs, & occides populos permultos: consumam autem coram Domino facultates eorum, & pretiosam eorum pecuniam coram dominatore vniuersæ terræ.

CAP. V.

Nunc per turmas sociaberis, ciuitas, quam obsidione obsidebant illi qui percutiebant virga maxillas iudicum Israel. * Et tu Bethleem exercens in Israel, cuius nomen dictum est ab eternitate à diebus seculi. * Proinde stabit & dominabitur fortitudine à presentia Dñi promanante, & magnitudine nominis Dñi Dei sui, atque conuertentur de medio captiuitatis suæ: nam magnificabitur nomen eius vsque ad fines terræ. * Et erit deinceps pax principibus. * Qui depascent terram Assur ingressus fuerit, atque edes nostras calcauerit, super nos constituemus septem reges, & octo hominum dux in terram nostram, nec calcet terminos nostros. * Erunt autem reliquiae domus Iahacob in medio populorum multorum, sicut ros à facie Domini defluens, & sicut gutta imbris serotini super herbam, quæ non expectat virum nec filium hominis præstolatur.

A A

⁸ Et erunt reliquie Jacob in gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in iumentis in saltu, & quasi catulus leonis in gregibus pecorum. quemadmodum cum pertransierit & diuidens rapiat, & non sit qui eruat:

⁹ Eleuabitur manus tua super eos qui tribulant te, & omnes inimici tui perdentur.

¹⁰ Et erit in illa die, dicit Dominus, interficiam equos tuos de medio tui, & disperdam currus tuos:

¹¹ Et subuertam ciuitates terre tue, & auferam omnes munitiones tuas;

¹² Et auferam veneficia tua de manibus tuis, & qui loquantur non erunt tibi:

¹³ Et disperdam sculptilia tua & statuas tuas de medio tui, & non ultra adorabis opera manuum tuarum.

¹⁴ Et succidam lucos tuos de medio tui, & demoliar ciuitates tuas:

¹⁵ Et faciam in ira & in furore ultionem in gentibus, pro eo quod non audierunt.

CAP. VI.

¹ Audite iam quæ Dominus dixit: Surge iudicare apud montes, & audiant colles vocem tuam:

² Audite populi iudicium Domini, & valles fundamenta terræ: quia iudicium Domino aduersus populum suum, et cum Israel iudicabitur.

³ Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi. ⁴ Quia eduxi te de terra Egypti, & de domo seruitutis redemi te: misi ante faciem tuam Moysen, & Aaron & Mariam.

⁵ Popule meus recorde rogo, quid cogitauit aduersum te Balac rex Moab? & quid ei respondit Balaam filius Beor de Schenis vsque ad Galgal? ut cognosceretur iustitia Domini.

⁶ In quo apprehendam Dominum, suscipiam Deum meum excelsum. si apprehendam eum in holocaustis in vitulis anniculis:

⁷ Si suscipiet Dominus in millibus arietum, aut in decem millibus caprarum pinguium: si dederit primogenita mea pro peccato meo fructum ventris mei pro impietate anime mee.

⁸ καὶ ἔσονται τὰ ὑπολοίματα τοῦ Ἰακώβ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν μέσῳ λαῶν πολλῶν, ὡς λέων ἐν κτηνώσιν ἐν τῷ ὄρει καὶ ὡς σκύμνος ἐν ποιμνίοις περὶβάτων. ὃν τρόπον ὅταν διέλθῃ καὶ διατείλας ἀρπάσῃ καὶ μὴ ᾖ ὁ ῥυόμηνος.

⁹ ὑψωθήσεται ἡ χεὶρ σου ἐπὶ τοὺς θλίβοντάς σε, καὶ πόδες σου ἐκτρέψουσιν τοὺς ἐξολοθρευθέντας.

¹⁰ καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέξ κύριος, ἐξολοθρεύσω τὸν ἵππον σου ἐκ μέσου σου, & ἀπολώ τὰ ἄρματα σου,

¹¹ καὶ ἐξολοθρεύσω τὰς πόλεις τῆς γῆς σου, & ἐξαρώ πάντα τὰ ὀχυρώματά σου.

¹² καὶ ἐξολοθρεύσω τὰ φάρμακά σου ἐκ πάντων χειρῶν σου, καὶ ἀποφθεγθῶμινοι ὅσκι ἐσθλαί σου.

¹³ καὶ ἐξολοθρεύσω τὰ γλυπτά σου καὶ τὰς εἰκόνας σου ἐκ μέσου σου. καὶ ὅσκι ἐπὶ μὴ περὶ σκηνήσεως τοῖς ἔργοις πάντων χειρῶν σου.

¹⁴ καὶ ἐκκόψω τὰ ἄλση σου ἐκ μέσου σου, καὶ ἀφανίσω

¹⁵ τὰς πόλεις σου. καὶ ποιήσω ἐν ὀργῇ καὶ ἐν θυμῷ ἐκ δίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὡς ὅταν εἰσέκουσθῃ.

5.

¹ Ακούσατε δὴ ἂν ὁ κύριος εἶπεν, ἀνάστηθι κρείττη πρὸς τὰ ὄρη, καὶ ἀκούσάτωσαν οἱ βενοὶ φωνήσας.

² ἀκούσατε λαοὶ τὴν κρίσιν κυρίου καὶ φάραγες θεμέλια τῆς γῆς, ὅτι κρίσις τῷ κυρίῳ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, & μὴ τοῖς ἰσραὴλ διαλεχθήσεται.

³ λαός μου τί ἐποίησά σοι ἢ τί παρενόχλησά σοι; ἀποκρίθητί μοι,

⁴ διότι ἀνέβη γόνυ σου ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ οἶκος δολείας ἐλυτρώσαμίνα σε, ἐξαπέστειλα πρὸς πρῶτον σου μωυσὴν καὶ ἀαρὼν καὶ μαριάμ.

⁵ λαός μου μνήσθητι δέομαι. ἡ ἐβουλόσατο κατὰ τοῦ βαλὰκ βασιλὸς μωάβ, & ἡ ἀπαρτίστη βαλαάμ υἱὸς βεῶρ ἀπὸ πάντων χοίνων ἕως τοῦ γαλαλά; ὅπως γνώσῃ ἡ δικαιοσύνη τοῦ κυρίου.

⁶ ἐν τίνι καταλάβω τὸν κύριον, ἀντιλήψομαι θεοῦ με ὑψίστου. εἰ καταλήψομαι αὐτὸν ἐν ὀλοκαυτώμασιν ἐν μόχοις ἐνιαυσιαίοις.

⁷ εἰ προσδέξεται κύριος ἐν χιλιάσι κριῶν ἢ ἐν μυριάσιν χιμαρῶν πόνων εἰ δὲ πρῶτον καὶ μου ὑπὲρ ἁμαρτίας μου καρπὸν κοιλίας μου ὑπὲρ ἀσεβείας ψυχῆς μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Erunt demum reliquie domus Iahacob inter gentes in medio populorum multorum sicut leo in bestiis sylue, & velut leena in gregibus ouium: quæ si transierit & conculcauerit occideritque, non erit qui eruat. ² Multum deinceps praualebit manus tua, o Israel, super hostes tuos, atque omnes inimici tui abscinduntur. ³ Et fiet illo tempore, dicit Dominus, disperdam equos populorum de terra tua, atque currus eorum perdam. ⁴ Subuertam etiam gentium ciuitates de terra tua, nec non omnes eorum arces munitas destruiam. ⁵ Succidam & maleficos de medio tui, & prestigiatores non erunt tibi. ⁶ Concidam insuper simulachra populorum & statuas eorum de medio tui, & non subicietis ultra operibus manuum tuarum. ⁷ Denique eradicabo plantationes gentium de tui medio, ac exterminabo inimicos tuos. ⁸ Atque exequar cum ira & furore ultionem iudicij in populos, eo quod haud doctrinam Legis susceperint.

CAP. VI.

¹ Audite nunc quæ Dominus ait: Surge, iudicio contende cum patribus, & audiant matres vocem tuam. ² Audite montes disputationem instituit. ³ Popule mi, quid boni dixi me facturum tibi quod non fecerim? aut quam infirmitatem grauem multiplicavi super te, testimoniū perhibe in me. ⁴ Quoniam ascendere te feci de terra Egypti, & de domo seruitutis redemi te: misi que ante te tres prophetas, Moysen videlicet, & Aaron ut expiaret populum, & Mariam ut instrueret mulieres. ⁵ Popule mi, memeto quæso quid consultat Balach rex Moab, quidque responderat ei Balaam filius Beor. nonne egregia facinora edita sunt in vestri gratiam à conualle Sitim vsque ad domum Galgal, quod agnoscerentur iustitie Domini? ⁶ In quo seruiam coram Dño, me submittam Deo cuius in cælis altissimis refidet maiestas? nunquid coram illo venerabor cum holocaustis, aut vitulis anniculis? ⁷ Num sibi Dñs complacet in millibus arietum, in myriadibus torrentium olei? Nunquid dabo primogenitū meū pro flagitio meo, dilectū viscerū meorū pro peccatorū expiatione anime mee?

* הַגִּיד לְךָ אֲדָם מַה טוֹב וּמַה יְהוָה דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ
כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצָּנֶע לִכְתּוֹב עִם
אֱלֹהֶיךָ :

* קוֹל יְהוָה לְעִיר יִקְרָא וְתוֹשִׁיָּה יִרְאֶה שְׂמֶךָ
שָׁמְעוּ מִטּוֹר וּמִי יַעֲרֶה :

* עוֹד הָאֵשׁ בֵּית רָשָׁע אֶצְרוֹת רָשָׁע וְאִפֹּת רוֹזֵן
וְעוֹמֶה :

* הָאֹכֶל בְּמֵאֲזֵנֵי רָשָׁע וּבְכִיסֵי אֲבִנֵי מִרְמָה :

* אֲשֶׁר עֲשִׂיהָ מִלֹּא חֶמֶס וְיִשְׁבִּיָּה דְּבַר שֶׁקֶר
וְלִשְׁוֹנֵם רִמְיָה בְּפִיהֶם :

* וְגַם אֲנִי הִחֲלִיתִי הַכּוֹתֶךָ הַשָּׁמַיִם עַל חַטֹּאתֶיךָ :

* אַתָּה תֹאכַל וְלֹא תִשָּׁבַע וְיִשְׁחָךְ בְּקֶרְבְּךָ וְתִסָּג
וְלֹא תִפְלִיט וְאֲשֶׁר תִּפְלֹט לַחֲרֹב אַתָּה :

* אַתָּה תִזְרַע וְלֹא תִקְצֹר אַתָּה תִדְרֹךְ זֵית וְלֹא
תִסּוֹךְ שֶׁמֶן וְתִירֹשׁ וְלֹא תִשְׁתֶּה יַיִן :

* וְיִשְׁתַּמְרַח חֲקוֹת עַמִּי וְכָל מַעֲשֵׂה בִירָא אֲחָב
וְתִלְכוּ בְּמַעֲצוֹתָם לְמַעַן תִּתִּי אֶתְךָ לְשִׁמְהָ וְיִשְׁבִּיָּה
לְשֶׁרְקָרָה וְחִרְפָּרָה עַמִּי תִשָּׂאוּ :

ז

* אֲלֵלִי לִי כִי הִיִּיתִי כְּאֶסְפִּי קִיץ בְּעַלְלֹל בְּצִיר
אֵין אֲשָׁכּוּל לֶאֱכֹל בְּכוֹרָה אוֹתָהּ נִפְשִׁי :

* אֲבָד חֲסִיד מִן הָאָרֶץ וְיִשָּׂר בְּאָדָם אֵין כָּלֵם
לְדָמִים יֵאָרְבוּ אִישׁ אֶת אֶחָיו יִצְדוּ חֲרֹם :

* עַל הָרַע כְּפִיִּם לְחִיטִּיב הָשָׁר שׂוֹאֵל וְהַשֹּׁפֵט
בְּשָׁלוֹם וְהַגָּדוֹל דְּכָר הוֹת נִפְשׁוֹ הוּא וְיַעֲבֹתוּהָ :

* טוֹבִים בְּחֶרֶק יִשָּׂר מִמְּסוּכָה יוֹם מִצְפִּיד פִּקְדֹתֶיךָ
בָּאָה עֲתָה תִהְיֶה מְבוֹכָתָם :

* אֶל תִּאֱמִינוּ בְּרַע אֶל תִּבְטְחוּ בְּאֵלֹהֵי מִשְׁכַּבְתְּ
חִיקֶיךָ שֶׁמֶר פֶּתַח־פִּיךָ :

* Indicabo tibi o homo quid sit bonum
& quid Dominus requirat a te: Vtique fa-
cere iudicium, & diligere misericordiam,
& sollicitum ambulare cum Deo tuo.

* Vox Domini ad civitatem clamat, &
C salus erit timentibus nomen eius. Audite
tribus, & quis approbabit illud?

* Adhuc ignis in domo impij, thesauri
iniquitatis & mensura minor, in plena.

* Nunquid iustificabo stateram impij,
& faccelli pondera dolosa? In quibus di-
uites eius repleti sunt iniquitate, & habi-
tantes in ea loquebantur mendacium, &
D lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

* Et ego ergo coepi percutere te, perdi-
tione super peccatis tuis. Tu come-
des & non saturaberis, & humiliatio tua
in medio tui. Et apprehendes & non sa-
uabis, & quos saluaueris, in gladium dabo.

* Tu feminabis & non metes, tu calca-
bis oliuam & non vngeris oleo, & multu-
& non bibes vinum. Et custodisti
praecepta Amri, & omne opus domus A-
chab, & ambulasti in voluptatibus eorum,
vt darem te in perditionem, & habitantes
in ea in sibilum: & opprobrium populi
mei portabis.

CAP. VII.

VÆ mihi, quia factus sum sicut qui col-
A ligit in Autumno racemos vindemir.

Non est botrus ad comedendum: preco-
2 quas ficus desiderauit anima mea. Perit
sanctus de terra, & rectus in hominibus
non est. Omnes in sanguine infidantur,
vir fratrem suum ad mortem venatur.

* Malum manuum suarum dicunt bo-
num. Princeps postulat, & iudex in reddē-
do est. & magnus locutus est desiderium
animæ suæ, & conturbauerunt eam.

* Qui optimus in eis est quasi palurus,
& qui rectus quasi spina de sepe. dies spe-
culationis tuæ, visitatio tua venit. nunc
erit vastitas eorum.

* Nolite credere amico, & nolite confi-
dere in duce: ab ea quæ dormit in sinu tuo,
custodi claustra oris tui:

תרגום יונתן

הַגִּיד לְךָ אֲדָם מַה טוֹב וּמַה יְהוָה דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ
כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצָּנֶע לִכְתּוֹב עִם
אֱלֹהֶיךָ :

קוֹל יְהוָה לְעִיר יִקְרָא וְתוֹשִׁיָּה יִרְאֶה שְׂמֶךָ
שָׁמְעוּ מִטּוֹר וּמִי יַעֲרֶה :

הָאֹכֶל בְּמֵאֲזֵנֵי רָשָׁע וּבְכִיסֵי אֲבִנֵי מִרְמָה
אֲשֶׁר עֲשִׂיהָ מִלֹּא חֶמֶס וְיִשְׁבִּיָּה דְּבַר שֶׁקֶר
וְלִשְׁוֹנֵם רִמְיָה בְּפִיהֶם :

וְגַם אֲנִי הִחֲלִיתִי הַכּוֹתֶךָ הַשָּׁמַיִם עַל חַטֹּאתֶיךָ
אַתָּה תֹאכַל וְלֹא תִשָּׁבַע וְיִשְׁחָךְ בְּקֶרְבְּךָ וְתִסָּג
וְלֹא תִפְלִיט וְאֲשֶׁר תִּפְלֹט לַחֲרֹב אַתָּה :

אַתָּה תִזְרַע וְלֹא תִקְצֹר אַתָּה תִדְרֹךְ זֵית וְלֹא
תִסּוֹךְ שֶׁמֶן וְתִירֹשׁ וְלֹא תִשְׁתֶּה יַיִן
וְיִשְׁתַּמְרַח חֲקוֹת עַמִּי וְכָל מַעֲשֵׂה בִירָא אֲחָב
וְתִלְכוּ בְּמַעֲצוֹתָם לְמַעַן תִּתִּי אֶתְךָ לְשִׁמְהָ וְיִשְׁבִּיָּה
לְשֶׁרְקָרָה וְחִרְפָּרָה עַמִּי תִשָּׂאוּ :

אֲלֵלִי לִי כִי הִיִּיתִי כְּאֶסְפִּי קִיץ בְּעַלְלֹל בְּצִיר
אֵין אֲשָׁכּוּל לֶאֱכֹל בְּכוֹרָה אוֹתָהּ נִפְשִׁי
אֲבָד חֲסִיד מִן הָאָרֶץ וְיִשָּׂר בְּאָדָם אֵין כָּלֵם
לְדָמִים יֵאָרְבוּ אִישׁ אֶת אֶחָיו יִצְדוּ חֲרֹם
עַל הָרַע כְּפִיִּם לְחִיטִּיב הָשָׁר שׂוֹאֵל וְהַשֹּׁפֵט
בְּשָׁלוֹם וְהַגָּדוֹל דְּכָר הוֹת נִפְשׁוֹ הוּא וְיַעֲבֹתוּהָ
טוֹבִים בְּחֶרֶק יִשָּׂר מִמְּסוּכָה יוֹם מִצְפִּיד פִּקְדֹתֶיךָ
בָּאָה עֲתָה תִהְיֶה מְבוֹכָתָם
אֶל תִּאֱמִינוּ בְּרַע אֶל תִּבְטְחוּ בְּאֵלֹהֵי מִשְׁכַּבְתְּ
חִיקֶיךָ שֶׁמֶר פֶּתַח־פִּיךָ :

⁸ ^{*} Annunciatum est tibi homo, quid bonum aut quid Dominus querit à te? nisi ut facias iudicium, & diligas misericordiam? & paratus sis ut ambules cum Deo tuo?

⁹ ^{*} Vox Domini ciuitati clamabitur, & saluabit timentes nomen eius. Audi tribus, et quis ornabit ciuitatem?

¹⁰ ^{*} Nunquid ignis est domus iniqui thesaurizans thesauros iniquos, et cum iniuria iniqua?

¹¹ ^{*} Si iustificabitur in statera iniquus. & in sacculo pondera doli,

¹² ^{*} de quibus diuitias impietatis impleuerunt. habitantes eam locuti sunt mendacia, & lingua eorum exaltata est in ore eorum.

¹² ^{*} Et ego cruciaui te perditione propter peccata tua.

¹⁴ ^{*} Tu comedes & non saturaberis, & eijcia te in temetipsam. & apprehendes & non saluabis, & quoscunque saluaueris, in gladium tradentur.

¹⁵ ^{*} Tu seminabis, & non metes: tu preme oleum, et non vngeris oleo: & vinum, & non bibes.

¹⁶ ^{*} Et dissipabuntur legitima populi mei, & omnia opera domus Achab, & ambulastis in consiliis eorum, ut traderem te in perditionem, & habitantes eam in sibilum: & opprobria populorum accipietis.

CAP. VII.

¹ ^V A mihi, quia factus sum sicut qui congregat stipulam in messe, & sicut racemos in vindemia. cum non sit botrus ad comedendum primitiua. Vae mihi anima,

² ^{*} Quia perit reuerens de terra, & corrigens in hominibus non est, omnes in sanguines iudicantes, unusquisque proximum suum tribulant tribulatione, & in malum manus suas parantes. Princeps postulat, & index pacifica verba locutus est, desiderium anima sue est, et ego auferam.

⁴ ^{*} Bona eorum quasi tineam comedens, & ambulans super regulam. Vae violationes tue venerunt. nunc erunt fletus eorum.

⁵ ^{*} Non credatis in amicis, neque speretis in ducibus: & ab ea que cubat tecum caue, ut non credas aliquid ei.

⁸ ^{*} ἀπηγγέλη τοῖς ἀνθρώποις, τί καλὸν ἢ τί κύριον ἐκζητεῖ ὁ θεός; ἀλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κέσμα καὶ ἀγαπᾶν ἐλεος; καὶ ἐτιμονεῖναι τὸ πορδύεσθαι μετ' ἐξουσίας;

⁹ ^{*} Φωνὴ κυρίου πόλει Ἰπικληθήσει, καὶ ῥῶσει φοβουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ἀκούε φυλή, καὶ τίς κοσμήσει πόλιν;

¹⁰ ^{*} μὴ πῦρ καὶ οἶκος ἀνόμου θησαυρίζων θησαυροὺς ἀνόμοις καὶ μετ' ὑβρεως ἀδικα;

¹¹ ^{*} εἰ δικαιοθήσεται ἐν ζυγῷ ἀνόμου. καὶ ἐν μαρσούπῳ σάθμια δόλου,

¹² ^{*} ὅς ὢν τὸν πλοῦτον ἀσεβείας ἐνέπλησαν. καὶ κατακοιῶντες αὐτὸν ἐλάλησαν ψευδῆ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὑψώθη ἐν ταῖς σόματι αὐτῶν.

¹³ ^{*} καὶ ἐγὼ ἐβασθῆσαί σε ἀφανισμῷ διὰ τὰς ἀμαρτίας σου. ¹⁴ ^{*} σὺ φάγεται & μὴ ἐμπληθῆς, & ἀποβαλῶ σε εἰς ῥεαντὴν. καὶ κατὰ λήψην καὶ οὐ μὴ διασώσῃς, καὶ ὅμοις ἐσθ' ἀδελφότητος εἰς ῥομφαίαν ὁδοδοθήσονται.

¹⁵ ^{*} σὺ σπερείς, καὶ σὺ ἀμύσης. σὺ πῖσεις ἔλαιον, καὶ οὐ μὴ ἀλείψῃς ἐλαίω. καὶ οἶνον, καὶ μὴ πίσεις.

¹⁶ ^{*} καὶ ἀφανισθήσεται νόμιμα λαῶν, & πᾶσι τοῖς ἔργοις οἴκος ἀχάθ, καὶ ἐπορδύθητε ἐν ταῖς βελαῖς αὐτῶν, ὅπως ὁδοδῶσε εἰς ἀφανισμόν, & εὖ κατακοιῶντες αὐτὸν ἐν σουργμῷ, καὶ ὀνειδὴ λαῶν λήψετε.

ζ.

¹ ^{*} Οἱ μοι ὅτι ἐγρήθην ὡς σπαγγὼν καλὰ μέλι ἐν ἀμνητῷ, & ὡς ἐπιφυλίδας ἐν περνητῷ. ἐχ' ὑπαρχόντες βότρυς τοῦ φαγεῖν πρῶτον. οἱ μοι ψυχῇ.

² ^{*} ὅτι ἀπώλετον διλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ κατ' ὅρων ἐν ἀνθρώποις ἐχ' ὑπαρχῇ, πᾶντες εἰς αἵματα δικάζοντες, ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐκθλίβουσιν ἐκθλίψει.

³ ^{*} Ἰπὶ τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐτιμάζοντες. ὁ ἀρχὼν αἰτεῖ καὶ ὁ κερτής, εἰρηνικὰς λόγους ἐλάλησεν, κατὰ θυμιὸν ψυχῆς αὐτοῦ ἐστίν, καὶ ἐγὼ ἐξελέμην.

⁴ ^{*} τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν ὡς σῆς ἐκτρέγων, καὶ βαδίζων Ἰπὶ κανόν. καὶ ἐκδικήσεις σε ἡ κασιν. νῦν ἐσὺ κλαυθμοὶ αὐτῶν.

⁵ ^{*} μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις, μὴ ἐλπίζετε Ἰπὶ ἡγεμῶν, & ἀπὸ τῆς συγκοίτου σε φύλαξαι τὸ μὴ θῆεαι τί αὐτῇ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Num annuntiabit tibi homo quid bonum sit? quid verò Dñs requirit à te, nisi ut iudicium veritatis exerceas, atque diligas misericordiam? Eris ergo humilis ambulando in timore Dei tui. ² Voce Prophetæ Dñi ad ciuitatem clamant, & doctores timent nomē Domini: audite rex & præfecti, residuusque terræ populus: Nunquid adhuc extat domus impij? thesauri impietatis & mensuræ iniquitatis adducunt maledictionem. ³ Nunquid iusti habebuntur in stateris impietatis, & in sacculo in quo sunt pondera maiora & minima? ⁴ Curus diuites replent thesauros suos rapina, & habitatores eius loquuntur mendacium, & lingue eorum fraudulentæ sunt in ore eorum. ⁵ Ego quoque adduxi contra te infirmitatem & plagam, destruam te eò quod peccasti. ⁶ Tu comedes, & non saturaberis; sed erit tibi in infirmitatem in vtero tuo: & assequeris, & non eripies, & quos tu saluaueris, gladio tradam. ⁷ Tu seminabis & non metes, tu excuties oliuas, nec oleo vngeris: calcabis & vuas, quarū vinū non bibes. ⁸ Sed eò q̄ decreta domus Amri custodistis, & fecistis opera domus Achab atq; ambulastis in legitimis eorū, ut traderē te in desolationē, & habitatores eius in stuporē: opprobria populi mei recipietis. ⁹ CAP. VII. ¹⁰ Dixit Propheta: Vē mihi, quia fui quando deficiebant boni, tempore quo perierunt misericordes de terra: ecce sicut fructus æstiuales, sicut racemi post vindemiam: non est vir qui habeat opera bona, bonos tamen appetit anima mea. ¹¹ Perierunt misericordes de terra, & verax inter homines non est: omnes parant insidias sanguinis iusti effundendi causā, unusquisque fratrem suū ad exterminium venantur. ¹² Mala operantur manibus suis, & non benefaciunt: princeps postulat, & index dicit, Fac pro me, & retribuam tibi. & magnus loquitur desideria animæ suæ: vae eis qui deprauarunt eam. ¹³ Bonus qui inter eos est, durus est, ita ut exeat de manu eius sicut de spina, & qui verax est in eis de sepe spinosa: dies mala, in qua bonum expectabas, tempus visitationis malitiæ tuæ peruenit, nunc erit perplexitas eorum. ¹⁴ Ne credatis vos amico, nec confidatis in propinquo, ab vxore fœderis tui obserua verba oris tui.

* Quia filius contumeliam facit patri. filia
surget aduersus matrem suam, nurus contra so-
crum suā: inimici omnes viri qui in domo eius.

* Ego autem ad Dominum meum aspiciam: 7
expectabo in Deo salutari meo. exaudiet me
Deus meus. * Ne insultes mihi inimica mea, quia 8
cecidisti, et resurgā: quia si sedero in tenebris, Do-
minus illuminabit me. * Jam Domini susti- 9
nebo, quia peccaui ei, donec iustificet ipse causam
meam. Faciet iudicium meum, educet me in lu-
cem, videbo iustitiam eius. * Et videbit ini- 10
mica mea, et operietur confusione, dicens ad me:
Ubi Dominus Deus tuus? oculi mei videbunt
eam: nunc erit in conculcationem sicut lutum in
uijs tuis. * Dies lituræ lateris deletio tua: 11
et depellet legitima dies illa. * Et urbes tue 12
venient in conclusionem et in diuisionem Af-
syriorum, et ciuitates tue munitæ in diuisionē.
A Tyro usque ad flumen, et à mari usque ad
mare, et à monte usque ad montem.

* Et erit terra in dissipationem cum eis ha- 13
bitantibus eam propter fructus adinventionum
eorum. * Pascet populum tuum in virga thia 14
eues hereditatis tue, habitantes per semetipsas
in saltu: in medio Carmeli pascentur Basanitin
et Galaaditin sicut dies seculi. * Et secundū 15
dies egressionis tue de terra Egypti ostendam
eum mirabilia. * Videbunt gentes et confun- 16
dentur in omni fortitudine sua: imponent ma-
nus super os suum, aures eorum obsurdescent.

* Lingent puluerem sicut serpentes qui tra- 17
hant terram: turbabuntur in clausura sua, su-
per Domino Deo nostro formidabunt, et time-
bunt à te.

* Quis Deus sicut tu? auferens iniquitates 18
et transcendens impietates his qui reliqui sunt
hereditatis eius. Non constituit in testimonium
iram suam, quia volens misericordiam est.

* Ipse reuertetur et miserebitur nostri: de- 19
merget iniquitates nostras, et proiciuntur in
profunda maris omnia peccata nostra.

* Dabit veritatem Jacob, misericordiam A- 20
braham, sicut iurauit patribus nostris iuxta
dies priores.

* διότι υἱὸς ἀπὸ μᾶζαι πατέρα. θυγάτηρ ἐκ πατρὸς ἑλθούσα
ἐπὶ τῷ μητέρι αὐτῇ, νύμφη ἐπὶ τῷ πενήθερῳ αὐτῆς.
ἐχθροὶ πόδες αὐτῆς ἀνδρες ἐκ τῶ οἴκῳ αὐτῆς.

* ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸν κύριόν μου ἐπιβλέψομαι. ὑπομνήσας
ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ σωτήρι μου. εἰσακέσεται ἡ ἐξομολογία μου ὁ θεός μου.

* μὴ ἐπιχαίρει μοι ἡ ἐχθρά μου, ὅτι πέπλωκα ἐκ ἀνασθήσε-
μαι, διότι ἐὰν καθίσω ἐν τῷ σκότει, κύριε ὦ φωτίζει μοι.

* ὁρῶ τὸν κύριόν μου ὑπόσω, ὅτι ἡμαρτὸν ἀπὸ ἐξομολογίας
ἐκείνης αὐτὸν τὴν δίκην μου. ποιήσει τὸ κῆρμά μου, ἐξ-
αίξει με εἰς τὸ φῶς, ὅψομαι τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ.

* καὶ ὅψεται ἡ ἐχθρά μου, ἐκ δειδαλείται ἀιχμὴν
λέγουσα πρὸς με, ποῦ κύριε ὁ θεός σου; ὁφθαλμοί
μου ὅψονται αὐτὴν, καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα ὡς πηλὸς ἐν
ταῖς ὁδοῖς σου. ἡμέρα ἀλοφῆς πλίνθου ἐξ ἀλφύρας
σου, καὶ ἀποσρέψει νόμιμα ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

* καὶ αἱ πόλεις σου ἔξωσι εἰς συμπέραςμα καὶ εἰς δια-
μερισμὸν ἀσυνείων, καὶ αἱ πόλεις σου αἱ ὀχυραὶ εἰς δια-
μερισμὸν. ἀπὸ τύρου ἕως τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἀπὸ θαλάσ-
σης ἕως θαλάσσης, καὶ ἀπὸ ὄρους ἕως ὄρους.

* καὶ ἔσται ἡ γῆ εἰς ἀφανισμόν μετ' αὐτῶν κατὰ κέντρων
αὐτῶν διὰ τοῦ καρπὸς ἐπιποδῶν αὐτῶν.

* ποιμανεῖ λαὸν σου ἐν ῥάβδῳ σου πρὸς ἅλα κληρονο-
μίας σου κατὰ κέντρων καθ' ἑαυτοῦ ἐν ὄρυμνι ἐν μέσῳ
ἐκκαρμῆλου νεμήσονταί τινες βασιλεῖς καὶ τινες βασι-
λεῖς καθὼς αἱ ἡμέραι ἐκείνης. καὶ κτ' τὰς ἡμέρας
τῆς ἐξορίας σου ἐκ γῆς αἰγύπτου δείξω αὐτοῖς θαυμαστά.

* ὅψονται ἔθνη, ἐκκαρμῆσονταί ἐν πάσῃ ἰσχύϊ αὐτῶν. ἐ-
πιποδῶσιν χεῖρας ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτῶν. τὰ ὦτα αὐτῶν ἀ-
ποκωφώθησονται. λείξουσιν χροῦ ὡς ὄφεις σὺρροντες
γῆν. συγχυθήσονται ἐν συγχύσει αὐτῶν, ἐπὶ τῷ κυρίῳ
θεῷ ἡμῶν ἐκστήσονται ἐκ φοβηθήσονται ἀπὸ σοῦ.

* τίς θεός ὡς ἐγώ; ἐξαίρων ἀδικίας καὶ ὑπερβαίνων
ἀσεβείας τοῖς καταλοιποῖς τῆς κληρονομίας αὐτοῦ. ἐσω-
ζον εἰς μαρτύριον ὀργῆς αὐτοῦ. ὅτι θελητὸς ἐλέος ἐστίν.

* αὐτὸς ἐπιστρέψει καὶ οἰκτερήσει ἡμᾶς. κατακλύσει
τὰς ἀδικίας ἡμῶν, ἐκκαρμῆσονταί εἰς τὰ βάθη τῆς θα-
λάσσης πᾶσαι αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν.

* δώσει ἀλήθειαν
τῷ ἰακώβ, ἔλεος τῷ ἀβραάμ, καὶ ὅτι ὡμοσεν τοῖς πα-
τεράσιν ἡμῶν κτ' τὰς ἡμέρας τὰς ἐμπροσθεν.

CHALDAICAE. PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quia tempore illo filius vilipendit patrē, filia litigat cum matre sua, nurus opprobriis afficit socrum suam, & inimici cuiusvis dome-
stici eius sunt. * Dixit Propheta: Ego autē in verbo Domini exultabo, laborabo in Deo qui adimplet salutē meā: suscipiet orationē meā Deus
meus. * Ne legeris inimica mea super me, quod ceciderim, cōsurgā. cum sedero quasi in tenebris, Dominus illuminabit me. * Dixit Ierusalē:
Calicē maledictionis suscepi à facie Domini, siquidē peccaui corā eo, donec iudicet iudicium meū, & iniuriam meā vlciscatur: tunc educet
me in lucē & conspiciā iustitiam eius. * Videbit autē inimica mea & operiet eam confusio, quæ mihi dicebat: Ubi es quæ redēptas verbo
Domini Dei tui? oculi mei ruinam eius conspicient, nunc erit in conculcationem sicut lutum platearum. * Tunc temporis ædificabitur
certus Israel, in tempore illo irrita fient decreta gentium. * Illo tempore congregabuntur transmigrations ex Assur & ciuitatibus for-
titudinis eius, ab Armenia etiam grandi, & ciuitatibus munitis, & usque ad Euphratem & mare Occidentale & montana montis. * Eritq;
terra in desolationē propter habitatores eius ob fructus operū ipsorū. * Dixit Propheta: Pisce populū tuū verbo tuo, populū hereditatis tue,
ita dies pristinos. * Iuxta diem quo egressi sunt de terra Egypti, ostendā eis res mirandas. * Videbunt populi & pudebunt ab omni forti-
tudine sua: ponēt manus suas super os suū, aures eorū obsurdescent. * Distendēt in facie suā in terra sicut serpens, velut qui repunt in
terra, cōmoueantur de edibus suis, à cōspectu Domini Dei nostri cōterentur, ac timebunt à facie tua. * Nullus est præter te, tu es Deus
ignoscens iniquitatibus, & missa faciens scelera reliquiarū hereditatis eius. non retinet in æternum furorē suū, placet enim ei beneficia cō-
ferre. * Reuertetur verbū eius ut misereatur nostri: subiiciet iniquitates nostras sue misericordiæ, proicietque in profundū maris vniuersa
Israelis peccata. * Dabis veritatem Iacobi filiis eius quemadmodum iuramento pollicitus es ei in Bethel, & misericordiam Abrahæ, semini
eius post eum, sicut iurasti ei inter diuisiones: memor eris in nostri gratiam alligationis Isaac qui alligatus est super altare coram te. facies
tandem nobiscum bonā atque veritatem, sicut à diebus priscis patribus nostris iureiurando promissisti.

FINIS MICHÆÆ PROPHETÆ.

sequentibus libri huius demonstrabitur. Sciendum quod Niniue in nostra lingua de Hebræo speciosam sonat. Speciosus autem hic mundus dicitur: Vnde & apud Græcos Cosmos ab ornatu nomen accepit. Et quidquid nunc aduersum Niniuen dicitur; de mundo figuraliter prædicari sentiamus. Quam ob causam & assumptio quam Septuaginta interpretes dicunt, apud Hebræos Massa ponitur, id est, graue onus: eo quod eam aduersus quam prophetatur premat, nec sinat eleuare ceruicem. Simulq; hoc attendendum, quod hæc ipsa vel assumptio, vel onus, vel pondus prophetæ, visio sit. Non enim loquitur propheta in extasi; vt Montanus & Priscilla, Maximillaq; delirant: sed quod prophetat, liber est visionis intelligentis vniuersa quæ loquitur, & pondus hostium facientis suo populo visionem. De consummatione itaque mundi secundum anagogen consolationem Sanctorum prophetia textitur: vt quæcunque in mundo vident, quasi prætereuntia & caduca contemnant & preparent se ad iudicii diem. vbi vltor aduersum vires Assyriorum affuturus est Dominus.

ARGVMENTVM.

Naum consolator orbis interpretatur. Increpat ciuitatem sanguinum & post euerfionem illius loquitur: Ecce super montes pedes Euangelizantis & annunciantis pacem.

NAV M.

CAPVT I.

Assumptio Niniue, liber visionis Naum Elcesai.

² Deus amulator et vlciscens Dñs cū furore, vlciscēs Dominus aduersarios suos, et tollens ipse inimicos suos.

³ Dominus longanimis, et magna fortitudo eius, & innocentem non innocentem faciet: Dominus in consummatione & cōmotione via eius, & nebula pulvis pedum eius.

⁴ Comminans mari et exsiccans illud, et omnia flumina deserta faciens. Diminuta est Basanitis et Carmelus, & quæ florebant Libani defecerunt.

⁵ Montes commoti sunt ab eo, & colles concussi sunt, & contracta est terra à facie eius, vniuersitas & qui habitant in ea:

⁶ Ante faciem ire sue quis sustinebit? et quis resistet in ira furoris eius? furor eius liquefacit principatus, & petra contrita sunt ab eo.

⁷ Utilis Dominus expectantibus eum in die tribulationis, et cognoscens timentes se.

NAOYM.

κεφαλ. α.

Ἡμεμα νινδι βιβλίον ὁράσεως ναούμ τοῦ ἐλκελαίου.

² Θεὸς ζηλωτῆς καὶ ἐκδικῶν κύριος μὲν θυμοῦ, ἐκδικῶν κύριος ἐστὶν ὑπεναντίοις αὐτοῦ, καὶ ἐξαίρων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτοῦ.

³ Κύριος μακρόθυμος, & μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, & ἀθῶον οὐκ ἀθῶσται, κύριος ἐν σωτελείᾳ & συσσωμαῶν ὁδὸς αὐτοῦ. καὶ νεφέλη κοινορὸς ποδῶν αὐτοῦ.

⁴ ἀπειλῶν θαλάσσης καὶ ξηραίνων αὐτὴν. καὶ πᾶν τὸ ἐν ποταμοῖς ἐξηρημῖν. ὡλιγάτη ἡ βαζανίτις & ὁ καρμῆλος, καὶ τὰ ἐξανθοῦντα τοῦ λιβάνου ἐξέλιπον.

⁵ Ταῖς ὄρεσιν ἐσείδῃσθαι ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς βουνοὺς ἐσαλεύσθαι, καὶ θύεσά τινος γῆς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, ἢ οἰκισμένη καὶ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ.

⁶ πρὸς προσώπῳ ὀργῆς αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; & τίς δύνησεται ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτοῦ; ὁ θυμὸς αὐτοῦ τήκει ὄρητας, καὶ πέτρας διεθρύβησαν ἀπ' αὐτοῦ.

⁷ Χρηστὸς κύριος τοῖς ὑπομύρουσιν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ γνώσκων ἐστὶν δούλου θυμῶν αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN NAVM PROPHETAM, EX BIBLIOTHECA COMPLVTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX Chaldais exemplaribus correctæ, opera B. Aria Montani. CAP. I.

ONus calicis maledictionis ad propinandum ipsi Niniue, contra quam vaticinatus est à principio Ionas filius Amithai, qui erat ex Gath-Chaphar, & ipsa pœnitentiam egit de suis peccatis: sed quando addidit flagitia committere, reuersus est ac prophetauit aduersus eam Nachum de Beth-Kossi, prout scriptum est in hoc libro.

¹ Dominus Iudex & vltor Dominus, vindictam sumpturus est Dominus, cumque multa sit potentia coram eo, futurum est vt vindictamumat de iis qui oderunt populum suum, & in ira vehementi de hostibus suis.

² Dominus longè propellit iram, & est multa potentia coram eo: parci iis qui conuersi fuerint ad Legem, qui verò conuersi non fuerint, haudquaquam dimissurus est infantes. Dominus in turbine & spiritu ducem se præbet, ac nubem caliginis subiecit coram se.

³ Qui increpat mare, ipsumque exsiccet, & omnia flumina arefacit, vastatus est Mathnan & Carmelus, & arbores Libani defluunt.

⁴ Montes commoti sunt à conspectu eius, & disrupti sunt colles, ac vastata est terra ab eius præsentia, nec non orbis, & omnes qui habitant in eo.

⁵ Quando se patefecit cum misericordia vt daret Legem populo suo, sic commotus est mundus à conspectu eius: ita quando sese demonstrabit in furore ad sumendam vindictam de osoribus populi sui, coramipsum vltione quis subsistat, & quis sustineat malum ire eius? Ira eius ignis instat dissipat, & rupes confringuntur à conspectu eius.

⁶ Bonus est Dominus Israeli vt innitatur ei tempore angustiar, & manifesti sunt coram eo qui fiduciam suam collocant in verbo ipsius.

* Et in diluuiio transeunte consummationem faciet, confurgentes & inimicos eius persequen-
tur tenebra. * Quid cogitatis contra Domi-
num? consummationē ipse faciet: non vindicabit
bis in idipsum in tribulatione: * Quia vsque
ad fundamenta sua in pavimentum redigentur.
& quasi smilax planta implicata comedentur.
& quasi stipula exsiccabitur. * Ex te exhibit
cogitatio contra Dominum mala cogitans con-
traria. * Hec dicit Dominus regnans aquis
multis, & sic diuidentur. & auditus tuus non
audietur amplius. * Et nunc conteram vir-
gam eius à te, & vincula tua dirumpam.
* Et precipiet de te Dominus, non seminabi-
tur amplius ex nomine tuo, ex domo Domini
Dei tui disperdam sculptilia & conflatilia, po-
nam sepulchrum tuum quia veloces. * Ecce
super montes pedes tui euangelizantis, & an-
nunciantis pacē. Celebra Iuda festiuitates tuas,
redde vota tua, quia non ultra apponent ut
pertransēat in vetustatem. Completum est, con-
summatum est, ascendit insufflās in faciem tuam,
eruens de tribulatione.

CAP. II.

Contemplare viam, tene lumbum, viriliter
age, roborare vehementer, * quoniam auertit
Dominus contumeliam Jacob: sicut contumeliā
Israel, quia excutientes excusserunt eos, et pro-
pagines eorum demoliti sunt. * Arma potentie
eius ex hominibus viros fortes illudētes in igne.
habent currum eorum in die preparationis eo-
rum, & equites eorum tumultuabuntur. * In
exitibus confundentur currus, & collidentur
in plateis. aspectus eorum quasi lampades ignis,
& quasi fulgura discurrentia. * Et memora-
buntur optimates eorum & fugient in diebus,
& infirmabuntur in itinere suo. & festinabunt
ad muros, & preparabunt propugnacula sua.
* Portæ ciuitatum apertæ sunt, & regalia
cecidērunt. * Et substantia reuelata est, &
ista ascendebat. & ancille eius ducebantur: si-
cut columbæ loquentes in cordibus suis. * Et
Ninive sicut piscina aquarum aqua eius, & ip-
si fugientes non steterunt. non erat qui respiceret.

* καὶ ἐν κατακλυσμῷ πορεύονται σωτέλειαν ποιή(ε),
ὅθεν ἐξέλθοντες & ὅθεν ἐχθρὸς αὐτῶν διώκεται σκότος.
* τί λογίζεσθε ἐπὶ τὸν κύριον; σωτέλειαν αὐτῶν ποι-
ήσει, ὅς ἐκδικήσῃ τοὺς ἐπὶ τοσαύτῃ ἐν ἡλίῳ, * ὅτι ἕως
θεμελίων αὐτῶν χερσὼθή(ον). καὶ ὡς ἡμίλαξ περιπλε-
κόμην βρωθή(ε). καὶ ὡς καλάμη ξηρανθή(ε).
* ἐν ᾧ ἐξελύσ(ε) λογισμὸς καὶ τοῦ κυρίου πονηρὰ
βουλὴ ἐν δυνάμει. * τὰ δὲ λέγει κύριος καταρ-
χὼν ὕδατων πολλῶν, καὶ οὕτω διασαλή(ον). & ἡ ἀκοή σου
ὅς ἐνακουθή(ε)ται ἐπὶ. * καὶ νῦν ἡμεῖς ἰσχυρῶς τὴν
ῥάβδον αὐτῶν ἀπὸ τοῦ, καὶ ὅθεν δεσμὸς τοῦ διαρρήξω.
* καὶ ἐντελείται περὶ σὲ κύριος, & σπαρή(ε)ται ἐπὶ
ὀνόματός σου, ἐξ οἴκου κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐξολοθρεύ(ε)
γλυπτὰ καὶ χωνυτὰ, θήσομαι ταφὴν σε ὅτι ὠκείος.
* ἰδοὺ ἐπὶ ταῖς ὁρῇ πόδες σε διὰ γελιζομένων, & ἀπαλ-
γέλλοντες εἰρῶν. ἐόρταζε ἰσχυρὰ τὰς ἐορτάς σε, ἀπόδος
τὰς δυχάς σε, διότι ὅς ἐπὶ μὴ περσεύωσιν τοῦ διελθεῖν
εἰς παλαίωσιν. συνεπλήσθη, συνετέλεσται, ἀνέβη ἐμφυσῶν
εἰς περὶ ὅπ(ον) σου, ἐξαίρουμέν(ον) ἐν ἡλίῳ.
β.

* Σκόπῳ σου ὁδόν, κερπίσον ὅς φύ(ε), ἀνδραγαθίαν
ἐξόρτα. * διότι ἀπέσπ(ε)σαν κύριος τὴν ὕβριν ἰα-
κώβ. καὶ ὡς τὴν ὕβριν τοῦ ἰσραήλ, διότι ἐκπνέοντες
ἐξετίναξαν αὐτοὺς καὶ τὰ κλήματα αὐτῶν διέφθειραν.
* ὅπλα δυναστείας αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ῥάων ἀνδρῶν δυνά-
μεις ἐμπαίζοντες ἐν πυρί. αἱ γυναῖκες τῶν ἀρμάτων αὐτῶν ἐν
ἡμέρᾳ ἐτοιμασίας αὐτῶν. καὶ ἐπὶ πῆλξιν αὐτῶν θορυβή-
θ(ον). * ἐν ταῖς ἐξόδοις συχθή(ε) τὰ ἄρματα & συμ-
πληκῶσιν ἐν ταῖς πλατείαις. ἡ ὁρὰς αὐτῶν ὡς λαμ-
πάδες πυρὸς καὶ ὡς ἀστραπαὶ διατερέψουσαι.
* καὶ μνησθή(ον) ὁ μέγας αὐτῶν & φθίζονται
ἐν ἡμέραις, & ἀπονήσουσιν ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν. & περ-
σεύουσιν ἐπὶ τὰ τέχη, καὶ ἐτοιμάσουσιν τὰς περφυλακὰς
αὐτῶν. * πύλαι τῶν πόλεων διλοισχύθησαν, καὶ τὰ βα-
σίλεια διέπεσαν. * καὶ ἡ ὑπόστασις ἀπ(ε)καλύφθη, &
αὐτὴ ἀνέβη. καὶ αἱ δοῦλαι αὐτῆς ἤγοντο, καὶ ὡς περ-
σεύουσιν φθιγέμεναι ἐν καρδίαις αὐτῶν. * καὶ νῦν δι' ὡς
κολυμβή(ε)ται ὕδατων τὰ ὕδατα αὐτῆς. καὶ αὐτὴ φθι-
νέουσα ὅς ἐξῆσαν ὅς ἡμεῖς ἐπὶ ἡλίῳ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Sed in ira forti & furore vehementi exterminationem faciet cum omnibus gentibus, quæ insurrexerunt & vastauerunt ædem sanctua-
rii Domini, ac inimicos suos tradet gehennæ. * Gentes quæ expilauerunt Israel, quid vos cogitatis coram Domino? futurum est ut fiat
exterminatio vobiscum de vobis: non confurget domui Israel bis angustia. * Quoniam principes gentium qui deprædati sunt do-
mum Israel, quæ admodum errauerunt in vino, ita seduxerunt atque consumpserunt eos, sicut consumit ignis stipulam aridam multam. * Ex te pro-
dibit Ninive rex qui moliturus est aduersum populum Domini malum, qui initurus est consiliū impietatis. * Sic ait Dñs: Et si fuerint perfe-
ctæ cōsilio, multæq; numero gentes, quæ cōgregantur ut te ad angustias adigant, Ierusalē, vadoq; traiecerint Tigrim, & traierint Euphratē, atq;
venerint ad affligendū te, cum te subiecerim, non amplius te subiciā. * Nunc autē frangam iugū gentiū à collo vestro, & vincula vestra presci-
di. * Porro cōstituet super te Dñs regē Assyriæ, nec erit amplius memoria noīis tui: de domo idolorū tuorū delebo simulacrū & cōflatile:
ibi reponam sepulchrum tuum, quoniam hoc perfacile est coram me. * Ecce super montes Israel pedes euangelizantis facientis audire
pacem: celebra Iuda festiuitatem tuam, persolue votum tuū, quoniam non addent ultra ut transēat per te impij, omnes deleti sunt. CAP. II.
* Vi ascēdebant ac dispergebantur super terrā tuam; obsidebant te obsidione, erigentes speculas iuxta vias tuas: obsidina ceruicē, corro-
borā vires vehementer. * Etenim restituit Dominus robur ipsi Iacob, celsitudinē Israel: quoniam expilauerunt eos expilatores, & ci-
uitates decoris eorum destruxerunt. * Scuta fortium eorū rubea, viri bellū gerentes induti sunt coccineo: igni faces currum eorum appa-
tæ sunt ad diem ornatus ipsorum, & magnates exercitus eorum coruscant vestibus coloratis. * In plateis perstrepunt currus, sonitus con-
cussionis armorum ipsorum auditur in compitis vrbium: aspectus eorum sicut lampades, tanquam fulgura discurrunt. * Prescipient duces
sui exercitus, corruēt in itinere suo, festinantes subiicient murū, turres edificabunt. * Pontes fluminum ipsorū excisi sunt, & rex in palatio suo
commotus est. * Et regina quæ sedebat afficiens in transmigrationibus, exiit, & ecce ancille eius abductæ post eam incedunt gementes sicut
vov columbarum perstrepentium super corde suo. * Ceterum Ninive instar loci collectionis aquarum à diebus antiquis est: & ipsi fu-
gerunt: obsistite, obsistite, sed nemo est qui vultum vertat ad obsistendum,

בזו כסף כזו זהב ואין קצה לתכונה כבד מכל כלי חמדה:

בוקה ומבוקה ומבלקה ולב גמס ופיק ברכים וחלחלה בכל מתנים ופני כלם קבצו פארור:

איה מעון אריות ומרעה הוא לכפריים אשר הלך אריה לביא שם גור אריה ואין מחיר:

אריה טרף בדי גרותיו ומחנק ללבאתיו וימלא טרף חריו ומענתיו טרפה:

הנני אליך נאם יהוה עבאות והבערתי בעשן רכבה וכפיריך תאכל חרב והכרתי מארץ טרפך ולא ישמע עוד קול מלאכיה:

ג

הוי עיר דמים בלה כחש פרק מלאה לא ימיש טרף:

קול שוט וקול רעש אופן וסוס דהר ומרכבה מרקדה:

פרש מעלה ולהב חרב וברק חנית ורב חלל וכבד פגר ואין קצה לגויה יכשלו בגויתם:

מרב זנוני וזנה טוברת חז בעלר כשפים המכרת גוים בזנוניה ומשפחות בכשפיה:

הנני אליך נאם יהוה עבאות וגליתי שולך על פניך והראיתי גוים מערך וממלכות קלונך:

והשלכתי עליך שקצים ונבלתך ושמתך בראי:

והיה כל ראיה ידוד ממך ואמר שדדה גינה מי ינוד לה מאין אבקש מנחמים לך:

התיטבי מנא אמון הישבה ביארים מים סביב לה אשר חיל ים מים חומתה:

בוש עצמה ומצרים ואין קצה פוט ולובים היו בעזרתך:

⁹ * Diripite argentum, diripite aurum, & non est finis diuitiarum ex omnibus vas desiderabilibus. * Dissipata est & scissa, & dilacerata est, cor tabescens & dissolutio geniculorum, & defectio in cunctis renibus, & facies omnium sicut nigredo olla.
¹¹ * Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? Ad quam iuit leo ut ingrederetur illuc catulus leonis, & non est qui exterreat. * Leo cepit sufficienter catulis suis, & necauit leonis suis, & impleuit preda speluncas suas, & cubile suum rapina. * Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & succendam usque ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius. Et exterminabo de terra preda tuam, & non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

CAP. III.

¹ **V**AE ciuitas sanguinum vniuersa munda A cij dilaceratione plena. Non recedet a te rapina. * Vox flagelli & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ furentis, & equitis ascendentis, & micantis gladii, & fulgurantis hastæ, & multitudinis interfectæ & grauis ruina, nec est finis caduerum. Et corruent in corporibus suis propter multitudinem fornicationum meretricis speciosæ & gratæ & habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias in maleficiis suis. * Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. * Et proiciam super te abominationes, & contumeliis te afficiam, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis qui viderit te, resiliat a te, & dicet: Vastata est Ninive. Quis commouebit super te caput? Unde queram consolatorem tibi? * Nunquid melior es Alexandria populorum quæ habitat in fluminibus? Aquæ in circuitu eius, cuius diuitiæ mare, aquæ muri eius. * Æthiopia fortitudo eius, & Egyptus, & non est finis. Aphrica & Libyes fuerunt in auxilio tuo:

תרגום יונתן

⁹ בזו כסף כזו זהב ואין קצה לתכונה כבד מכל כלי חמדה:
¹⁰ בזו כסף כזו זהב ואין קצה לתכונה כבד מכל כלי חמדה:
¹¹ אן מדורי מלכיה ובית מישרי שלטונא אחר דהו אולין מלכיה
¹² מלכיה מיתן חטוף לגויה וכו' לבניהו וכלן אוצריהו
הא אנה שלח רגזי עלך אמר יי עבאות ואדליק באשתי רתיכך וכפרנך תקטל חרבא ואשצי מארעא
ויהיה כל ראיה ידוד ממך ואמר שדדה גינה מי ינוד לה מאין אבקש מנחמים לך:
התיטבי מנא אמון הישבה ביארים מים סביב לה אשר חיל ים מים חומתה:
בוש עצמה ומצרים ואין קצה פוט ולובים היו בעזרתך:
קל נקוש מחא וקל זיוע גלגלין וסוסון מפנכין ורתיכין מקפצין:
ויהי כל די יחונך יתרחק מנך וימר אחבוצת ניגורה מן ידיו
הא אנה שלח רגזי עלך אמר יי עבאות ואדליק באשתי רתיכך וכפרנך תקטל חרבא ואשצי מארעא
ויהיה כל ראיה ידוד ממך ואמר שדדה גינה מי ינוד לה מאין אבקש מנחמים לך:
התיטבי מנא אמון הישבה ביארים מים סביב לה אשר חיל ים מים חומתה:
בוש עצמה ומצרים ואין קצה פוט ולובים היו בעזרתך:

* Diripiebant argentum, diripiebant aurū, & non erat finis ornamenti eius. aggravata sunt super omnia vasa concupiscentie sue.

* Concussio, & excussio, & ebullitio, & cordis confractio, & dissolutio genuum: & dolores super omnem lumbum. & facies omnium sicut adussio ollæ.

* Ubi est habitaculum leonum, & pascua existens catulis leonum? quod abiit leo, ut ingrederetur illuc catulus leonis, & non est qui exterreat. * Leo rapuit sufficientia catulis suis, & suffocavit leonibus suis, & implevit venationem nidum suum, & habitaculum suū rapina.

* Ecce ego ad te, dicit Dominus omnipotens, & succendam in fumo multitudinem tuam; & leones tuos comedet gladius: & auferam de terra prædam tuam, & non audientur ultra opera tua.

CAP. III.

O Ciuitas sanguinum tota mendax iniquitate plena, non contrectabitur venatio.

* Vox flagellorum & vox commotionis rotarum, equi persequentis & currus feruentis:

* Equitis ascendentis, splendentis gladij, & fulgurantium armorum, & multitudinis vulneratorum, & grauis ruinae, & non erit finis gentibus eius. & infirmabuntur in corporibus eorum * a multitudine fornicationis. & meretrix speciosa & grata dux maleficorum, quæ vendit gentes in fornicatione sua, & tribus in veneficiis suis. * Ecce ego ad te, dicit Dominus omnipotens, & discooperiam posteriora tua super faciem tuam, & ostendam gentibus turpitudinem tuam, & regnis ignominiam tuam.

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* Et proiciam super te abominationem secundum immunditias tuas, & ponam te in exemplum. * Et erit omnis videns te descendet a te, & dicet: Misera Niniue quis gemit eam? unde queram consolationem illi? * Apta chordam pars Ammon quæ habitat in fluminibus. aqua in circuitu eius, cuius principium mare & aqua muri eius: * Ethiopia fortitudo eius & Egyptus. & non est finis fugæ tuæ. Et Libes facti sunt auxiliares eius:

* διήρπαζον τὸ ἀργύριον, διήρπαζον τὸ χρυσίον, & οὐκ ἦν πέρας τοῦ κόσμου αὐτῆς. βεβαρύνται ὑπὲρ πάντας σκελετοὺς τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. * ἐκπιναγμός, καὶ ἀναπιναγμός, καὶ ἐκβρασμός, καὶ καρδίας θραυσμός, καὶ ὑπόλυσις γονάτων. καὶ ὠδίνες ἐπὶ πᾶσαν ὀσφυῖν. καὶ τὰ πρὸς ὤπα πόντων ὡς πρὸς καυμά χύτρας.

* ποῦ ἔστιν τὸ κατεκτητήριον τῶν λεόντων καὶ ἡ νομὴ ἡ αὖσα τοῖς σκύμνοις; ποῦ ἐπορεύθη λέων τοῦ εἰσελθεῖν ἐκεῖ σκύμνον λέοντος, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκφοβῶν.

* λέων ἤρπασεν τὰ ἱκανὰ τοῖς σκύμνοις αὐτοῦ, & ἀπέπνιξεν τοῖς λέουσιν αὐτοῦ, καὶ ἐπλησεν θήρας νοσὶν αὐτοῦ καὶ τὸ κατεκτητήριον αὐτοῦ ἀρπαγῆς.

* ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, λέει κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἐκκαύσω ἐν καπνῷ πλῆθος σου. καὶ οὐδὲν λέοντάς σου καταφάγε) μάχαιρα, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐν τῇ γῇ τὴν θήραν σου, καὶ οὐ μὴ ἀκούσῃ ἐπὶ τὰ ἔργα σου.

* ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, λέει κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἐκκαύσω ἐν καπνῷ πλῆθος σου. καὶ οὐδὲν λέοντάς σου καταφάγε) μάχαιρα, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐν τῇ γῇ τὴν θήραν σου, καὶ οὐ μὴ ἀκούσῃ ἐπὶ τὰ ἔργα σου.

* ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, λέει κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἐκκαύσω ἐν καπνῷ πλῆθος σου. καὶ οὐδὲν λέοντάς σου καταφάγε) μάχαιρα, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐν τῇ γῇ τὴν θήραν σου, καὶ οὐ μὴ ἀκούσῃ ἐπὶ τὰ ἔργα σου.

* Ὡ πόλις αἱμάτων ὅλη ψευδὴς ἀλκίας πλήρης, & ψηλαφηθήσεται θήρα.

* φωνὴ μασίγων καὶ φωνὴ σεισμοῦ τραχῶν, ἵππου διώκοντος καὶ ἄρματος ἀναβράζοντος,

* ἵππέως ἐπιβαίνοντος, σιλοῦσης ῥομφαίας, & ἐξαεραπτόντων ὀπλων, καὶ πλήθους τραυματιῶν, & βαρείας πώσεως, καὶ οὐκ ἔσται πέρας τοῖς ἐθνεσιν αὐτῆς. & ἀδυνήσουσιν ἐν τῇς κρίμασιν αὐτῶν,

* ἀπὸ πλήθους πορνείας. καὶ πόρνη καλὴ καὶ ἐπιχαρὴς ἡγουμένη φαρμάκων, ἡ πωλοῦσα ἔστιν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ φυλαὶ ἐν τοῖς φαρμάκοις αὐτῆς.

* ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ λέει κύριος παντοκράτωρ, & ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σε ἐπὶ τὸ πρὸς ὤπον σε, & δεῖξω ἐθνεσιν τὴν ἀχρημοσύνην σου, καὶ βασιλείαν σου ἀπώλειαν σου.

* & ἐπιτρέψω ἐπὶ σέ βδελυγμὸν καὶ τὰς ἀκαθαρσίας σου, & θήσομαι σε εἰς ᾧδόμενον. * καὶ ἔσται πᾶς ὁ ὄρων σε καταβήσεται ἀπὸ σε. καὶ ἐρεῖ, ὁ δαίαια νινυῖ, τίς σκενάζει αὐτὴν; πόθεν ζητήσω ᾧδόμενον αὐτῇ;

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

* ἀρμωσον χορδὴν μερὶς ἀμμήρ κατεκτετατὴ ἐν ποταμοῖς. ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἥς ἡ δρεχὴ θάλασσα, καὶ ὕδωρ τὰς τεύχεα αὐτῆς, * αἰθιοπία ἰχρὺς αὐτῆς & αἰγύπτιος. καὶ οὐκ ἔσται πέρας τῆς φυγῆς σου. & λίβυες ἐγγύοντο βοηθοὶ αὐτῆς,

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Diripite argentum, diripite aurum, & non est finis thesauris: consumite omnia vasa desiderabilia. * Direpta, expilata, & aperta est porta inimico, & cor liquefactum, & genuum collisio, & commotio per totos lumbos, omnium deniq; facies aperte fuerunt nigredine instar ollæ denigratæ. * Vbi sunt habitacula regum, & ædes habitabiles principum, quod loci proficiscebantur reges, ibi filios suos relinquant, ecce sicut leo qui habitat super venationem suam præfidet, nec est qui terreat. * Reges adferunt rapinam vxoribus suis, & prædas filijs suis, complentq; thesauros suos rapina, & palatia sua expilatione. * Ecce ego immittam furorem meum in te, dixit Dominus exercituum, & accendam igne currus tuos, & oppida tua concidet gladius, & delebo de terra negociationem tuam, nec audietur ultra vox legatorum tuorum.

CAP. III.

* Et ciuitati effundenti sanguinem: vniuersa mendacis prædæ; referta est, non definit occisio. * Sonitus concussionis plage, & sonitus commotionis rotarum, & equorum frementium, curruumq; subsilientium. * Eques ascendit, & flamma aciesque gladiorum, & polites ciuitatis quæ est sicut meretrix & scortum, eleganti venustate præditum, sciens magicas artes, ut prodat gentes idolis suis, & regna veneficiis suis. * Ecce ego immittam furorem meum super te, inquit Dominus exercituum, ac patefaciam confusionem sceleris tui in vultum tuum, & ostendam gentibus pudendum dedecus tuum, & regnis ignominias tuas. * Et proiciam in te abominationes, teque reddam execrandam, & ponam te fœdissimam oculis omnium videntium te. * Et futurum est ut quisquis te conspexerit, procul recedat a te, dicatque; Expilata est Niniue, quis condolebit tibi, vbi inueniam tibi consolatores? * An es melior quàm Alexandria magna, quæ sedet inter fluuios aquarum vndique circumdata, cuius murus est mare, aquarum maris murus eius? * Ethiopia præsidium eius & Egyptus, nec est finis: Libij Lidiique tibi fuerunt auxilio.

¹⁰ ¹⁰ Et ipsa in captiuitate ibit captiua, et par-
uulos illius allident in principiis viarum eius,
& super omnia inclyta eius mittent sortes. &
omnes optimates eius alligabuntur compedibus.

¹¹ ¹¹ Et tu inebriaberis & eris despecta, & tu
quæres tibi ut stes ex inimicis.

¹² ¹² Omnes munitiones tue ut ficus habentes
grossos: si commota fuerint cadent in os come-
dentis.

¹³ ¹³ Ecce populus tuus quasi mulieres in te ini-
micis tuis. aperta aperientur portæ terræ tuæ.
& comedet ignis vinctes tuos.

¹⁴ ¹⁴ Aqua obsidionis hauri tibi. obtine muni-
tiones tuas, ingredi in lutum, & conculcare
in paleis: obtine super laterem:

¹⁵ ¹⁵ Ibi comedet te ignis, disperdet te gladius:
comedet te quasi locusta, et aggrauaberis quasi
bruchus, multiplicare ut bruchus.

¹⁶ ¹⁶ Multiplicasti negotiationes tuas sicut stel-
las celi. & bruchus impetum fecit & expan-
sus est.

¹⁷ ¹⁷ Commixtus tuus sicut locusta ascendens in
sepe in die frigoris. Sol ortus est, & abstulit, et
non cognouit locum eius. vae illis.

¹⁸ ¹⁸ Dormitauerunt pastores tui, rex Assyrius
conspiciuit sortes tuos: abiit populus tuus super
montes, & non erat qui susciperet:

¹⁹ ¹⁹ Et non est sanitas contritionis tuæ. intu-
muit plaga tua. omnes qui audiunt nuncium
tui plaudunt manus super te: quia super quem
non intrauit malitia tua semper?

¹⁰ ¹⁰ Ἐαυτὴ ἐν αἰχμαλωσίᾳ παρδύεται αἰχμαλώτης,
καὶ τὰ νήπια αὐτῆς ἐδαφιοῦσιν ἐπ' ἀρχὰς τῶν ὁδῶν αὐτῆς,
ἔτι πρὸς τὰ ἐνδοξὰ αὐτῆς βαλοῦσιν κλήρεις. καὶ πρῶ-
τες ὁ μεγιστάνης αὐτῆς δεδιόνται χειρὸς πέδαις.

¹¹ ¹¹ καὶ σὺ μεθυθήσῃ καὶ ἔσῃ παρεωραμένη, ἔτι σὺ ἐπι-
ζητήσεις σεαυτῇ ἵνα σώσῃς ἐξ ἐχθρῶν.

¹² ¹² πρὸς τὰ ὀχυρώματα σου ὡς συκαὶ ἔχουσιν ὀλίγους,
ἐν ὧν λαλοῦσιν περὶ τῶν εἰς σόμα ἐδόντων.

¹³ ¹³ ἰδοὺ ὁ λαός σου ὡς γυναῖκες ἐν τοῖς ἐχθροῖς σου.
ἀνοιγόμεναι ἀνοιχθήσονται πύλαι τῆς γῆς σου, καὶ κατα-
φάγεται πῦρ τὸν μοχλόν σου.

¹⁴ ¹⁴ ὅπως ἀφεισθήσῃς ἐπὶ πᾶσαι σεαυτῇ. κατακράτησον
τῶν ὀχυρωμάτων σου, ἐμβῇ εἰς πηλόν, καὶ συμπατήθη-
ν ἐν ἀχύροις. κατακράτησον ὑπὲρ πλίνθιν,

¹⁵ ¹⁵ ἐκεῖ καταφάγεται σε πῦρ, ἐξολοθρεύσῃ σε ῥο-
μφαῖα, καταφάγεται σε ὡς ἀκρίς, καὶ βαρυθήσῃ ὡς
βροῦχος, πληθύνῃ πῶς ὁ βροῦχος.

¹⁶ ¹⁶ ἐπλήθυνας τὰς ἐμπορίας σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐ-
ρανοῦ. καὶ βροῦχος ὥρμησεν καὶ ἐξεπετάθη.

¹⁷ ¹⁷ ὁ σύμμικτός σου ὡς ἀκρίς ἐπιβέβηκεν ἐπὶ φεαγ-
μοῦ ἐν ἡμέρᾳ πάγου. ὁ ἥλιος δυνέτειλεν καὶ ἀφείλετο, καὶ
ὅς ἐγνω τὸν τρόπον αὐτοῦ. καὶ αὐτοῖς.

¹⁸ ¹⁸ ἐνύσταξαν οἱ ποιμένες σου, βασιλεὺς ἀσσύριοι ἐκοί-
μησεν τὸν διωκτάς σε, ἀπῆρκεν ὁ λαός σου ἐπὶ τὰ ὄρη,

¹⁹ ¹⁹ ἔτι ὅς ἐστιν ὁ ἐνδεχόμενος. καὶ ὅς ἐστιν ἰσχυρὸς τῶν σωτηριῶν
σου. ἐφλέμεθκεν ἡ πληγὴ σου. πρῶτες ὁ ἀκούοντες τῶν
ἀγγελίων σε κροτήσασιν χεῖρας ἐπὶ σέ, διότι ἐπὶ τίνα
ὅς ἐπῆλθεν ἡ κακία σε διαπαντός;

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹⁰ Sed & ipsa in exilio ambulabit in captiuitate, etiam adolescentes eius allidentur in capite omnium platearum, & super inclytos eius
coniciuntur sortes, & omnes eius principes comminuentur catenis.

¹¹ Tu quoque temulento similis eris, pessundata; tu etiam auxilium flagitabis ab inimico.

¹² Omnes arces tuæ erunt similes ficibus temporaneis, quæ si excutiantur defluent, & remanebunt in eis vix passæ, quæ aptæ sunt
ad comedendum.

¹³ Ecce populus tuus imbecillis est instar mulierum in medio tui; hostibus tuis apertæ fuerunt portæ terræ tuæ, deuorauit ignis ro-
bur tuum.

¹⁴ Aquas munitionis congrega intra te, obfirma tuas arces, multiplica cæmenta & subige lutum, fortifica ædificia tua.

¹⁵ Ibi venient super te gentes quæ sunt validæ sicut ignis, delebunt te interfectores gladio, congregabuntur aduersum te exercitus
gentium quæ multæ sunt ut reptilia, operient te sicut bruchus, vastabunt te tanquam locusta.

¹⁶ Multiplicasti mercatores tuos præ stellis cælorum, en sicut locusta quæ sese diffundit & volat.

¹⁷ Ecce laminæ tuæ flammicant ut bruchus, & duces tui sicut vermes locustarum quæ habitant in parietibus in die frigoris, quæ simul
aque Sol exortus est super ipsas, disperguntur, neque innotescit locus earum quod fugiunt.

¹⁸ Fracti sunt fortes tui rex Assyriæ, exulavit populus tuorum exercituum: dispersi sunt populi tui super montes, nec est qui congreget.

¹⁹ Non est qui doleat sibi de fractione tua, infirmatum est vulnus tuum: quotquot audierunt rumorem tui complorerunt manibus
suis super te lætantes. ad quem enim non penetrauit plaga nequitie tuæ iugiter?

FINIS NAHVUM PROPHETÆ.

P R O L O G V S

I N H A B A C V C

P R O P H E T A M.

VATVOR Prophetæ in duodecim prophetarum volumine continentur: è quibus tres in principio Mafa, id est, pondus titulum habent: Naum, Habacuc & Malachias. Porro Zacharias in medio & circa finem duos huiusmodi ponit titulos: è quibus vnus est, Onus verbi Domini in terra Adrach & Damasci requiei eius. Alter in fine, scilicet Onus verbi Domini super Israel. De Naum orationibus tuis iam liber vnus editus est. De Zacharia & Malachia, si vita comes fuerit, differetur. Nunc Habacuc habemus in manibus, qui vel ex eo quòd amabilis Deo est, vocatur amplexatio: vel quòd in certamen & luctam (& vt ita dicam) amplexum cum Deo congregatur, amplexantis, id est, luctantis fortitus est nomen. Nullus enim tam audaci voce ausus est Deum ad disceptationem iustitiæ prouocare: & dicere ei: Cur in rebus humanis & mundi istius pompa tanta rerum versetur iniquitas. Vociferabor ad te vim patiens, & non saluabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem & laborem videre? Lacerata est lex, & non peruenit vsque ad finem iudicium, quia impius præualeat aduersum iustum: ideo egreditur iudicium peruersum. Vides quàm temeraria vox sit & quodammodo blasphemantis; creatorem suum ad iudicium prouocare, & vas fragile aduersus figulum cur tale vel tale factum sit disputare? Necnon & hoc animaduertendum quòd assumptio vel pondus, quæ graua iam esse diximus, prophetæ visio est, & aduersum Montani dogma peruersum intelligit quod videt, nec vt amens loquitur, nec more insanientium foeminarum dat sine mente sonum. Vnde & Apostolus iubet, vt si prophetantibus aliis alij fuerit reuelatum, taceant qui prius loquebantur. Et statim, Non est, inquit, dissensionis Deus; sed pacis. Ex quo intelligitur cum quis ex voluntate reticet, & aliis locum dat ad loquendum, posse & loqui & tacere cum velit. Qui iam in extasi, id est, inuitus loquitur, nec tacere nec loqui in sua potestate habet. Illud quoque disce, quia semel à me violenter exigis, vt quasi quosdam gradus & scalas ad altiora nitenti, historiam tibi interpreter, prophetiam esse circa Babylonem & Nabuchodonosor regem Chaldaeorum, vt quomodo prior propheta Naum, quem Habacuc sequitur, vaticinium habuit contra Niniuen & Assyrios, qui vastauerunt decem tribus quæ vocantur Israel; ita Habacuc prophetiam habeat aduersus Babylonem & Nabuchodonosor, à quibus Iudas & Hierusalem templumque subuersa sunt. Et vt scias eo tempore fuisse Habacuc quo iam duæ tribus, quæ vocabantur Iuda, ductæ erant in captiuitatem, Daniel docere te poterit: ad quem in lacum leonum Habacuc cum prandio mittitur, quamquam apud Hebræos hæc ipsa non legatur historia. Igitur siue quis recipiat scripturam illam, siue non recipiat; vtrumque pro nobis est. Aut

Aut enim recipit, & iam post factam rē liber Habacuc textitur: aut nō recipit, & quasi Propheta scribit quæ ventura cognoscit. Interim secundum litteram causatur aduersum Deum Propheta, cur Nabuchodonosor templum Dei vastet & Iudam, cur Ierusalem quondam vrbs Domini destruat: quare clamet populus & non audiat; vociferetur ad Dominum oppressus à Chaldæis, & non saluetur: quare etiam ipse Propheta, vel populus ex cuius persona loquitur, ad hoc vixerit, & huc vsque perductus sit, vt iniquitatem hostium & suum laborem viderit, cur iniustitia præualeat aduersum se. Et hæc dicit præ mentis angustia, nesciens aurū in igne conflagrari. & tres pueros de camino ignis puriores exisse quàm intrauerant. Sed & hoc generaliter accipere possumus quod ex persona humanæ impatientiæ loquatur, vt in querulam vocem & plenam doloris erumpat, dicens: Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiores se? Hæc autem loquitur, nesciens iudicia Dei inuestigabilia, & profundum diuitiarum sapientiæ & scientiæ eius, quod non ita videat Deus vt videt homo. Homo tantum præsentia respicit, Deus futura & æterna cognoscit. Et quomodo si ægrotans & æstuans febribus aquam frigidam postulet, & dicat ad medicum: Vim patior, crucior, vrro, exanimor: vsquequo medice clamabo, & non exaudies? & respondeat ei sapientissimus & clementissimus medicus: Scio quo tempore dare debeam quod postulas: non misereor modò, quia misericordia ista crudelitas est; & voluntas tua contra te petit: ita & Deus noster sciens clementiæ suæ pondera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet eum ad rogandū; & quasi igne excoctum iustiores & puriores faciat. Quod intelligens Apostolus secundum id quod misericordiam consecutus est à Domino, ait: Sed non deficimus. Et scit quod qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit: & gloriatur in labore & dolore. & cum Ieremia dicit: Tribulationem & miseriam inuocabo: & quomodo alius inuocat Deum, sic sanctus vir & bellator inuictus ad exercendum se & probandum, tribulationem & miseriam inuenire desiderat.

ARGUMENTVM.

Habacuc luctator fortis & rigidus stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, vt Christum in cruce contempletur & dicat: Operuit calos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius.

A M B A C V C.

CAPVT I.

Sumptio quā vidit Ambacuc propheta.

Uſquequo Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, & non ſaluabis?

Quare mihi oſtendiſti labores & dolores? videre miſeriam & impietatem? ex aduerſo mei factum eſt iudicium, & iudex accipit.

Propterea diſſipata eſt Lex, & non deducitur in finem iudicium: quia impius præualeat aduerſus iuſtum, propter hoc egredietur iudicium peruerſum.

Videte contemptores & reſpiciſte, & videte mirabilia & diſperdimini, quia opus ego operor in diebus veſtris quod non credetis, ſi quis enarrauerit.

Quia ecce ego ſuſcito Chaldeos gentem amaram & velocem, quæ ambulat ſuper latitudines terræ ut poſſideat tabernacula non ſua.

Terribilis & illuſtris eſt, de ipſa iudicium tuum erit, & aſſumptio eius de ſe egredietur.

Et exilient ſuper pardos equi eius, & velociores ſuper lupos Arabiæ. Equitabunt equites eius, & impetu venient de longinquo, & volabunt quaſi aquila prompta ad comedendū.

Conſummatio in impios veniet reſiſtentes faciebꝯ eorum ex aduerſo. & congregabit quaſi arenam captiuitatem.

Et ipſe in regibus deliciabitur, & tyranni ludibria eius: & ipſe in omnem munitiōem illudet, & mittet aggerem & obtinebit eam.

Tunc mutabit ſpiritum & pertranſibit, & propiciabitur. hæc fortitudo Deo meo.

Nonne tu à principio Domine Deus meus ſancte meus, non moriemur. Domine in iudiciū poſuiſti eum, & plamaui me vt arguam diſciplinam eius. Mundus oculus ne videat mala et aſpiciat ſuper dolorem. quare aſpicias ſuper contemptores: tacebis cū deuorauerit impius iuſtum?

Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi reptilia non habentia ducem?

A M B A K O Y K.

κεφαλ. α.

Ο λῆμμα ὃ ἰδεν ἀμβακὺν ὁ παρφητης. ἕως πότε κύριε κενεράζομαι καὶ οὐ μὴ εἰσακούσης, βοήθουμαι πρὸς σὲ ἀδικούμην καὶ οὐ σωθῆς;

ἵνα τί μοι ἐδείξας κόποις & πόνους; ἐπιβλέπειν ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειον; ἔξεναντίας μου γέγονε κρείς, καὶ ὁ κρείττης λαμβάνει.

διὰ τοῦτο διεσκέδασαι νόμῳ, καὶ οὐ διεξαγάγεται εἰς τέλος κῆμα, ὃ πασέβης κατὰ δυνασθεῖ τὸν δίκαιον, ὅσον τοῦτο ἔξελδύσει τὸ κῆμα διεσραμμένον.

εἶδετε οἱ κατὰ φρονήται & ἐπιβλέψατε & εἰδέτε θαυμάσια & ἀφωρίστητε, διότι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν ὃ οὐ μὴ πισδύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται.

διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἔξεγείρω ἐν χαλδαίοις τὸ ἐν τῷ πικρὸν & τὸ ταχύνον τὸ πορδύμνον ἐπὶ τὰ πλάτη τῆς γῆς τοῦ κατὰ κληρονομῆσαι σκηνώματα ὅκ αὐτῶν.

φοβερός καὶ ἐπιφθονός ἐστιν, ἔξ αὐτῶν τὸ κῆμα αὐτῶν ἔσται, καὶ τὸ λῆμμα αὐτῶν ἔξ αὐτῶν ἔξελδύσεται.

καὶ ἔξαλουῦνται ὑπὲρ παρδάλεις ἵπποι αὐτῶν, & ὀξύτεροι ὑπὲρ ἐν λύκοις τῆς δραβίας. ἔξ ἵππων οἱ ἵπποι αὐτῶν καὶ ἔξ ὀρμήθουσιν μακρόθεν, καὶ πέτασθήσονται ὡς αἰετὸς πρὸς θυμὸν εἰς τὸ φαγεῖν.

σωτέλεια εἰς ἀσεβεῖς ἤξει ἀνθεσκηότας παρσώποις αὐτῶν ἔξεναντίας. & ἑνωάξει ὡς ἄμμιον αἰχμαλωσίαν.

καὶ αὐτὸς ἐν βασιλεύσιν ἐν τευφήσει, & τυραννοὶ παῖγνια αὐτῶν, καὶ αὐτὸς εἰς πᾶν ὀχύρωμα ἐμπαίξεται, καὶ βαλεῖ χάσμα καὶ κρατήσῃ αὐτῶν.

τότε μεταβαλεῖ τὸ πνῦμα καὶ διελδύσεται καὶ ἰλασθήσεται. αὐτὴ ἡ ἰχθὺς τῶ θείῳ μου.

οὐχὶ σὺ ἀπ' ἀρχῆς κύριε ὁ θεός μου ὁ ἅγιός μου, οὐ μὴ δποθδύμην. κύριε εἰς κῆμα τέταχας αὐτὸν καὶ ἐπλασσί με τοῦ ἐλέγχειν παιδεῖν αὐτῶν.

καθαρός ὁ ὀφθαλμός σου μὴ ὀρθῶ πονηρὰ καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνον. ἵνα τί ἐπιβλέπεις ἐπὶ κατὰ φρονήτας, παρρασιωπήσῃ ἐν τῷ κατὰ πίνειν ἀσεβῆ τὸν δίκαιον.

καὶ ποιήσεις ἐν ἀνθρώποις ὡς ἐν ἰχθύας τῆς θαλάσσης καὶ ὡς τὰ ἔρπετα ὅκ ἔχοντα ἡγέρμνον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN HABACVC PROPHE TAM,

EX BIBLIOTHECA COMPLVTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX

Chaldais exemplaribus correctâ, opera B. Arie Montani. CAP. I.

Quousque Dñe ego precaturus sum? annon manifestum est coram te me clamitare in conspectu tuo propter rapinas? nunquid est apud te seruandi potestas? Quare ego video oppressores, & conspicio operantes laborem falsitatis: directores & raptores coram me sunt, atque contentione & superbia ipsi prævalent. Propterea languescit Lex, nec prodit in æternum iudicium, quoniam impii deuorant iustos, idèd non prodit iudicium rectum. Intuemini gentes & conspiciſte, admiramini, obſtupeſcite: opus enim factum eſt in diebus veſtris, quod nequaquã credituri eſtis cū vobis narrabitur. Quoniam ecce ego ſuſcito Caldeos populum celerem & velocem, qui peruadat latitudines terræ, vt poſſideat ciuitates quæ ipſius non ſunt. Horrendi & terribiles ſunt, ab ipſomet populo Chaldeorum ipſius iudiciū & decretū promanant. Et velociores ſunt pardis equi eius, & acutiores lupis veſpertinis: & multiplicabuntur equites eius, equites eius inquam de longinquo venient, ſeſe diffundentes aquilæ in morē quæ volat ad comedendū. Omnes ad rapiendum veniunt, aſpectus eorum perſimilis eſt vento vehementi, qui collegit quaſi arenam captiuitatē. Et ipſe reges ſubſannat, ac principes irridet: ipſe omnem arcem validam in anguſtias adigit, & coaceruat aggeres ac ſubicit eam. Idèd propter elationem ſpiritus eius, ab eo tranſlatum eſt eius regnum, & flagitium admittit, ed quodd multiplicauerit gloriā idolo ſuo. Nonne tu Dñe creasti mundum ab initio? tu Deus iudex veritatis in omnes creaturas tuas, ſanctus in operibus fidei: verbū tuū in ſecula permanet Domine, vt exequatur iudicium creasti illud, potens ad vindictam ſumendam ipſum præparaſti. Purius eſt verbum tuum quàm vt videat opera mala, & contempletur operantes laborem falſitatis: nonne manifestum eſt coram te? quare ergo reſpicias in oppreſſores, & das longitudinem viæ ſcleratis, & deuorant ſeipſis meliores? Tu autem feciſti homines quaſi piſces maris, ſicut reptilia quibus nullus eſt princeps.

* Consummationē in hamo subleuauit, et at-
traxit eum in reti suo. congregauit eum in sa-
genis suis. propter hoc letabitur & gaudebit.

* Propter hoc immolabit sagena sua, & sa-
crificabit reti suo. quia in ipsis incrassauit par-
tem suam, & esca eius electa.

* Propterea iaciet rete suum, & semper in-
terficere gentes non parcat.

CAP. II.

Super custodia mea stabo, & ascendam super
petram, & contemplantur ut videam quid
loquatur in me, & quid respondeam ad corre-
ptionem meam. * Et respondens dixit Do-
minus ad me: Scribe visionem manifeste in bu-
xum, ut currat qui legit ea.

* Quia adhuc visio in tempus, & orietur in
finem & non in vacuum. si defecerit, sustine
eum, quia veniens veniet & non tardabit.

* Si retraxerit se, non complacebit anima
mea in eo. at iustus ex fide mea uiuet.

* At arrogans & contemptor vir superbus
nihil producet ad finem. qui dilatauit sicut in-
fernus animam suam, & iste quasi mors non
adimpletus & aggregabit ad se omnes gentes,
& accipiet ad se omnes populos.

* Nonne hac vniversa parabolam aduersum
eum sument, & propositionem ad narrationem
eius? & dicent: Vae qui multiplicat sibi quae
non sunt sua: usque quo & aggrauans densum
lutum contra se?

* Quia subito consurgent mordentes eum, et
vigilabunt insidiatores tui, & eris in rapinam
ipsis.

* Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt
te omnes reliqui populi propter sanguines homi-
num & impietates terrae & ciuitatis & om-
nium habitantium eam.

* Vae qui multiplicat auaritiam malam do-
mui suae, ut ponat in excelsum nidum suum: ut
eruatur de manu malorum.

* Cogitasti confusionē domui tuae. consumpsisti
populos multos, & peccauit anima tua.

* Propter quod lapis ex pariete clamabit, et
scarabeus de ligno loquetur ea.

15 σωτέλειαν ἐν ἀγκίστρῳ θύεσσασεν καὶ εἰλκυσεν
αὐτὸν ἐν ἀμφιβλήτρῳ αὐτοῦ. (ὡνήτα γὰρ αὐτὸν ἐν ταῖς σα-
γῆναις αὐτοῦ. εἵκεν τοῦτο διφραγνῆσαι) & χαρήσει,
16 εἵκεν τοῦτο θυμιάσει τῇ (αγλήνῃ αὐτοῦ, καὶ θυσεῖ
τὰ ἀμφιβλήτρῳ αὐτοῦ. ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐλίπιδεν μερίδα
αὐτοῦ, καὶ τὰ βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτά.

17 διὰ τοῦτο βάλει ἀμφιβλήτρῳ αὐτοῦ, καὶ διαπαντός
ἀποκτείνειν ἔσθῃ οὐ φείσεται.

β.

1 * Ἐπὶ τῇ φυλακῇς με σήθεται καὶ ἐπιβήθεται ἐπὶ
πέτρῃ, καὶ ἀποσκοπὺσῶ τοῦ εἰδῆναι τί λαλήσῃ ἐν ἐμοί, &
τί ἀποκριθῶ ἐπὶ τὸν ἐλεγχόν μου.

2 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν κύριος πρὸς με, γράψον ὅρασιν
λαφῶς εἰς πυξίον, ὅπως διώκῃ ὁ ἀναγινώσκων αὐτά.

3 διότι ἐπὶ ὅρασις εἰς καιρὸν, καὶ ἀνατελεῖ εἰς πέρας &
ὅρα εἰς κόνιν. εἰάν ὑσερήσῃ, ὑπομείνων αὐτὸν, ὅτι ἐρχόμενος
ἦξει καὶ οὐ μὴ χερνίσῃ.

4 εἰάν ὑποσελήται, ὅρα διδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ.
ὁ δὲ δίκαιος ἐν πίστεώς μου ζήσεται.

5 ὁ δὲ καπνόμυθος καὶ καταφρονητὴς αἰῆς ἀλαζών
οὐθὲν οὐ μὴ περανῇ. ὅς ἐπλάτυνεν καθὼς ὁ ἄδης τὴν ψυ-
χὴν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὡς θανάτος ὅρα ἐμπιπλάμυθος καὶ
ἐπισυναΐξει πρὸς αὐτὸν πᾶσι ταῖς ἔσθῃς εἰς δέξεται πρὸς
6 αὐτὸν πᾶσι ταῖς λαοῖς. οὐχὶ ταῦτα πᾶσι ταῖς ὁρα-
βολαῖς κατ' αὐτοῦ λήφονται & πρὸς βλήμα εἰς διήγημα
αὐτοῦ, καὶ ἐρῶσιν, οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ ὅρα ὄντα
αὐτοῦ, ἕως τίνος, & βαρυών τὸν παχυντὴν πηλὸν καθ' ἑαυ-
7 τοῦ. ὅτι ἐξαίφνης ἐξαναστήσονται δάκνοντες αὐτὸν,
καὶ ἐκνήψουσιν ἐπὶ τοῦ βουλοῦ, καὶ ἔσθῃ εἰς διαρπαγὴν
8 αὐτοῖς. διότι σὺ ἐσκύλευσας ἔθνη πολλά, σκυλεύ-
ουσίν σε πάντες ἐκ καταλελειμμένοι λαοὶ δι' αἵματα
δούλων καὶ ἀσεβείας γῆς καὶ πόλεως καὶ πάντων τῶν
9 κατεκουμάτων αὐτοῦ. ὥς πλεονεκτῶν πλεονεξίῳ
κακῶς τὰ οἶκῳ αὐτοῦ, τοῦ τάξαι εἰς ὕψος νοσίων αὐτοῦ. &
ἐκπαδύναμι ἐκ χερσὶ κακῶν.

10 ἐβουλόσω αἰχμάλω τὰ οἶκῳ σου. συνεπέρανας λα-
οὺς πολλοὺς, καὶ ἐξήμαρτεν ἡ ψυχὴ σου.

11 διότι λίθος ἐκ τοῦ χου βοήσεται, καὶ κρήναι ἐκ
ξύλου φθέγγεται αὐτά.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

" Omnes similes sunt piscatori, qui cum ceperit piscem hamo, colligit eum in sagena sua, & proicit eum in rete suum: idcirco gau-
det & exultat. " Propterea sacrificat armis suis, & adolet aromata retiaculo suo, ipsis enim bonus est cibus eius, eiusque conuiuium suaue.

" Nunquid propterea mittet exercitus suos, ut perpetuo consumat gentes, idque sine vlla misericordia? CAP. II.
Dixit Propheta: Super custodiam meam sto paratus, ministro munitioni meae, & speculabor eam visurus quid dicetur mihi, & quid re-
spondebitur ad deprecationem meam. " Et responsum tuli à conspectu Dñi, & dixit: Scribe prophetiam & explana eam in libro Le-
gis, ut festinet ad sapientiam assequendam quicunque legerit in eo. " Quoniam futura est prophetia illa suo tempore, & paratus est finis qui
non obsolescet: si fuerit longitudo verbo, ipsum expectate, quandoquidem tempore suo eueniet, nec tardabit. " En impij dicunt in cordi-
bus suis: Illa omnia futura non sunt. iusti verò in veritate sua permanent. " Quinetiam ecce quemadmodum homo errat in vino su-
perbus in impietate & non permanebit, qui dilatat tanquam infernus animam suam; & ipse est sicut mors, neque satiatur, sed colligit ad se
omnes gentes, sibi; propinqua ducit omnia regna. " Nonne illi omnes de ipso prouerbia ferent, & narrationes enigmatum dicent de eo? di-
ceturi: Vae qui multiplicat diuitias non suas, usquequo aggrauaturus es in te grauitatem peccatorum? " Nonne statim surgent qui te op-
primant, & reuelabuntur qui te perterefaciant, & eris eis in praedam? " Quia tu expilasti gentes multas, expilabunt te omnes reliquiae tri-
butum, ob sanguines hominum, & rapinam terrae Israel, urbis Ierusalem & omnium habitantium in ea. " Vae qui per vim accumulasti diui-
tias impietatis domi suae, ut ponat in celsitudine habitationem suam, ut liberetur à manu mali. " Consilium cepisti ignominiosum domui
tuae, depraedatus es gentes multas, sed in animam tuam peccasti. " Quoniam lapis de pariete clamat, quod vim ei inferas: & putamen de
medio trabis respondet ei.

12 * הוֹי בְּנֵה עִיר בְּדַמִּים וּכְזָבִים קְרִיָה בְעוֹלָה :
 13 * הֲלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת וַיִּגְעוּ עַמִּים
 בְּדִי-אֲשׁוּלָאִים בְּדִי-רִיק יַעֲפוּ :
 14 * כִּי תִמְלֵא הָאָרֶץ לִדְעַת אֶת-כְּבוֹד יְהוָה כְּמִים
 יִכְסּוּ עַל-יָם :
 15 * הוֹי מִשְׁקָה רָעָהוּ מִסִּפָּה חֲמַתְךָ וְאַף שֶׁכָּר לִמְעַן
 תִּבְיט עַל-מַעֲוִיָּהֶם :
 16 * שִׁבְעַת קִלּוֹן מִכְבוֹד שְׁתֵּה גַם-אַתָּה וְהָעָרַל
 תִּסּוּב עָלֶיךָ בּוֹס יָמִין יְהוָה וְקִיקְלּוֹן עַל-כְּבוֹדְךָ :
 17 * כִּי-חֲמַס לִבְנוֹן יִכְסֶּךָ וְשֹׁר בְּהִמּוֹת יַחֲיִיתָ מְדַמִּי
 אֲדָם וְחֲמַס-אָרֶץ קְרִיָה וְכָל-יֹשְׁבֵי בָהּ :
 18 * מִה-הוֹעִיל פֶּסֶל כִּי פִסְלוּ יִצְרוּ מִסִּכָּה וּמִזִּדְרָה
 שֶׁקֶר כִּי-בִטָּח יִצֵּר יִצְרוּ עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֱלִילִים
 אֱלֹמִים :
 19 * הוֹי אֹמֵר לֵעַץ הִקִּיצָה עוֹרִי לֵאבֹן דּוֹמָם הוּא
 יוֹרֵה הַנֶּרֶס הוּא תִפּוֹשׁ זָהָב וְכֶסֶף וְכָל-רוּחַ אֵין
 בְּקִרְבּוֹ :
 20 * וַיְהִי־הָיָה בְּהִיבֵל קִדְשׁוֹ הֵם מִפְּנֵי כָל-הָאָרֶץ :

ג

1 * תִּפְלֵה לַחֲבִקוֹק הַנְּבִיא עַל שְׂגִינֹתָ :
 2 * יְהוָה שָׁמַעְתִּי שְׁמִיעָךְ יִרְאֵתִי יְהוָה פָּעַלְךָ בְּקִרְבִּי
 שְׁנִים חֲלִיָּהוּ בְּקִרְבִּי שְׁנִים תוֹדִיעַ בְּרָגֹז רַחֲסֵי תִזְכּוֹר :
 3 * אֱלֹהֵי מִתִּימָן יָבֹא וְקָדוֹשׁ מִהַר-פָּאָרָן סָלַח
 בִּסְפָּה שָׁמַיִם הוֹדוּ וְתִהְלֹתוֹ מְלֵאָה הָאָרֶץ :
 4 * וְנִגְהָ כְּאוֹר תִּהְיֶה קִרְנִים מִיָּדוֹ לֹא וְשֶׁם חֲבִיּוֹן עֲזָה :
 5 * לִפְנֵינוּ יֵלֶךְ דְּבַר וַיֵּצֵא רֶשֶׁף לִרְגְלָיו :
 6 * עָמַד וַיִּמְדַּר אֶרֶץ רָאִי וַיִּתֵּר גּוֹיִם וַיִּתְפָּצֹצוּ
 הָרִירִי עַד שָׁחוּ גִבְעוֹת עוֹלָם הִלִּיכּוֹת עוֹלָם לֹא :
 7 * תַּחַת אֹזֶן רֵאִיתִי אֱהִלִּי כּוֹשֵׁן יִרְגָּזוֹן יִרְעוֹת אֶרֶץ
 מִדִּין :

12 * Væ qui ædificat civitatem in sangui-
 nibus, & præparat urbem in iniquitate.
 13 * Nunquid non sunt hæc à Dño exerci-
 tuum? Laborabunt enim populi in malo
 igni, & gentes in vacuum, & deficient.
 14 * Quia replebitur terra vt cognoscat
 gloriam Dñi, quasi aquæ operientes mare.
 15 * Væ qui potum dat amico suo mittens
 fel suum & inebrians, vt aspiciat nuditatem
 eius. * Repletus es ignominia pro gloria.
 D Bibe tu quoque & confopire. Circundabit
 te calix dexteræ Domini, & vomitus igno-
 minia super gloriam tuam. * Quia iniqui-
 tas Libani operiet te, & vastitas animalium
 deterrebit eos, de sanguinibus hominis, &
 iniquitate terræ & ciuitatis, & omnium ha-
 bitantium in ea. * Quid prodest sculptile,
 quia sculpsit illud fictor suus, confutabile &
 imaginem falsam, quia speravit in figmen-
 to fictor eius, vt faceret simulachra mutua.
 19 * Væ qui dicit ligno, Expergiscere. Surge,
 lapidi tacenti. Nunquid ipse docere pote-
 rit? Ecce iste coopertus est auro & argento,
 & omnis spiritus nō est in visceribus eius.
 Dominus autem in templo sancto suo, si-
 leat à facie eius omnis terra.
 20 * Oratio Habacuc propheta pro igno-
 rantiis. CAP. III.
 2 D Omine audiui auditionem tuam, & ti-
 mui. Domine opus tuum in medio an-
 norum viuifica illud. In medio annorum
 notum facies: cum iratus fueris, misericor-
 dia recordaberis.
 3 * Deus ab Austro veniet, & sanctus de
 monte Pharan. Operuit celos gloria eius,
 & laudis eius plena est terra.
 4 * Splendor eius vt lux erit, cornua in ma-
 nibus eius. Ibi abscondita est fortitudo e-
 ius: * Ante faciem eius ibit mors. Egre-
 dietur diabolus ante pedes eius.
 6 * Sterit & mensus est terram. Aspexit &
 dissoluit gentes, & contriti sunt montes se-
 culi. Incuruati sunt colles mundi, ab in-
 neribus æternitatis eius.
 7 * Pro iniquitate vidi tentoria Ethio-
 piæ, turbabuntur pelles terræ Madian.

תרגום יונתן

12 * וְהוּא יִבְנֶה עִיר בְּדַמִּים וּכְזָבִים קְרִיָה בְעוֹלָה :
 13 * הֲלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת וַיִּגְעוּ עַמִּים
 בְּדִי-אֲשׁוּלָאִים בְּדִי-רִיק יַעֲפוּ :
 14 * כִּי תִמְלֵא הָאָרֶץ לִדְעַת אֶת-כְּבוֹד יְהוָה כְּמִים
 יִכְסּוּ עַל-יָם :
 15 * הוֹי מִשְׁקָה רָעָהוּ מִסִּפָּה חֲמַתְךָ וְאַף שֶׁכָּר לִמְעַן
 תִּבְיט עַל-מַעֲוִיָּהֶם :
 16 * שִׁבְעַת קִלּוֹן מִכְבוֹד שְׁתֵּה גַם-אַתָּה וְהָעָרַל
 תִּסּוּב עָלֶיךָ בּוֹס יָמִין יְהוָה וְקִיקְלּוֹן עַל-כְּבוֹדְךָ :
 17 * כִּי-חֲמַס לִבְנוֹן יִכְסֶּךָ וְשֹׁר בְּהִמּוֹת יַחֲיִיתָ מְדַמִּי
 אֲדָם וְחֲמַס-אֶרֶץ קְרִיָה וְכָל-יֹשְׁבֵי בָהּ :
 18 * מִה-הוֹעִיל פֶּסֶל כִּי פִסְלוּ יִצְרוּ מִסִּכָּה וּמִזִּדְרָה
 שֶׁקֶר כִּי-בִטָּח יִצֵּר יִצְרוּ עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֱלִילִים
 אֱלֹמִים :
 19 * הוֹי אֹמֵר לֵעַץ הִקִּיצָה עוֹרִי לֵאבֹן דּוֹמָם הוּא
 יוֹרֵה הַנֶּרֶס הוּא תִפּוֹשׁ זָהָב וְכֶסֶף וְכָל-רוּחַ אֵין
 בְּקִרְבּוֹ :
 20 * וַיְהִי־הָיָה בְּהִיבֵל קִדְשׁוֹ הֵם מִפְּנֵי כָל-הָאָרֶץ :
 ג
 1 * תִּפְלֵה לַחֲבִקוֹק הַנְּבִיא עַל שְׂגִינֹתָ :
 2 * יְהוָה שָׁמַעְתִּי שְׁמִיעָךְ יִרְאֵתִי יְהוָה פָּעַלְךָ בְּקִרְבִּי
 שְׁנִים חֲלִיָּהוּ בְּקִרְבִּי שְׁנִים תוֹדִיעַ בְּרָגֹז רַחֲסֵי תִזְכּוֹר :
 3 * אֱלֹהֵי מִתִּימָן יָבֹא וְקָדוֹשׁ מִהַר-פָּאָרָן סָלַח
 בִּסְפָּה שָׁמַיִם הוֹדוּ וְתִהְלֹתוֹ מְלֵאָה הָאָרֶץ :
 4 * וְנִגְהָ כְּאוֹר תִּהְיֶה קִרְנִים מִיָּדוֹ לֹא וְשֶׁם חֲבִיּוֹן עֲזָה :
 5 * לִפְנֵינוּ יֵלֶךְ דְּבַר וַיֵּצֵא רֶשֶׁף לִרְגְלָיו :
 6 * עָמַד וַיִּמְדַּר אֶרֶץ רָאִי וַיִּתֵּר גּוֹיִם וַיִּתְפָּצֹצוּ
 הָרִירִי עַד שָׁחוּ גִבְעוֹת עוֹלָם הִלִּיכּוֹת עוֹלָם לֹא :
 7 * תַּחַת אֹזֶן רֵאִיתִי אֱהִלִּי כּוֹשֵׁן יִרְגָּזוֹן יִרְעוֹת אֶרֶץ
 מִדִּין :
 12 * וְהוּא יִבְנֶה עִיר בְּדַמִּים וּכְזָבִים קְרִיָה בְעוֹלָה :
 13 * הֲלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת וַיִּגְעוּ עַמִּים
 בְּדִי-אֲשׁוּלָאִים בְּדִי-רִיק יַעֲפוּ :
 14 * כִּי תִמְלֵא הָאָרֶץ לִדְעַת אֶת-כְּבוֹד יְהוָה כְּמִים
 יִכְסּוּ עַל-יָם :
 15 * הוֹי מִשְׁקָה רָעָהוּ מִסִּפָּה חֲמַתְךָ וְאַף שֶׁכָּר לִמְעַן
 תִּבְיט עַל-מַעֲוִיָּהֶם :
 16 * שִׁבְעַת קִלּוֹן מִכְבוֹד שְׁתֵּה גַם-אַתָּה וְהָעָרַל
 תִּסּוּב עָלֶיךָ בּוֹס יָמִין יְהוָה וְקִיקְלּוֹן עַל-כְּבוֹדְךָ :
 17 * כִּי-חֲמַס לִבְנוֹן יִכְסֶּךָ וְשֹׁר בְּהִמּוֹת יַחֲיִיתָ מְדַמִּי
 אֲדָם וְחֲמַס-אֶרֶץ קְרִיָה וְכָל-יֹשְׁבֵי בָהּ :
 18 * מִה-הוֹעִיל פֶּסֶל כִּי פִסְלוּ יִצְרוּ מִסִּכָּה וּמִזִּדְרָה
 שֶׁקֶר כִּי-בִטָּח יִצֵּר יִצְרוּ עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֱלִילִים
 אֱלֹמִים :
 19 * הוֹי אֹמֵר לֵעַץ הִקִּיצָה עוֹרִי לֵאבֹן דּוֹמָם הוּא
 יוֹרֵה הַנֶּרֶס הוּא תִפּוֹשׁ זָהָב וְכֶסֶף וְכָל-רוּחַ אֵין
 בְּקִרְבּוֹ :
 20 * וַיְהִי־הָיָה בְּהִיבֵל קִדְשׁוֹ הֵם מִפְּנֵי כָל-הָאָרֶץ :
 ג
 1 * תִּפְלֵה לַחֲבִקוֹק הַנְּבִיא עַל שְׂגִינֹתָ :
 2 * יְהוָה שָׁמַעְתִּי שְׁמִיעָךְ יִרְאֵתִי יְהוָה פָּעַלְךָ בְּקִרְבִּי
 שְׁנִים חֲלִיָּהוּ בְּקִרְבִּי שְׁנִים תוֹדִיעַ בְּרָגֹז רַחֲסֵי תִזְכּוֹר :
 3 * אֱלֹהֵי מִתִּימָן יָבֹא וְקָדוֹשׁ מִהַר-פָּאָרָן סָלַח
 בִּסְפָּה שָׁמַיִם הוֹדוּ וְתִהְלֹתוֹ מְלֵאָה הָאָרֶץ :
 4 * וְנִגְהָ כְּאוֹר תִּהְיֶה קִרְנִים מִיָּדוֹ לֹא וְשֶׁם חֲבִיּוֹן עֲזָה :
 5 * לִפְנֵינוּ יֵלֶךְ דְּבַר וַיֵּצֵא רֶשֶׁף לִרְגְלָיו :
 6 * עָמַד וַיִּמְדַּר אֶרֶץ רָאִי וַיִּתֵּר גּוֹיִם וַיִּתְפָּצֹצוּ
 הָרִירִי עַד שָׁחוּ גִבְעוֹת עוֹלָם הִלִּיכּוֹת עוֹלָם לֹא :
 7 * תַּחַת אֹזֶן רֵאִיתִי אֱהִלִּי כּוֹשֵׁן יִרְגָּזוֹן יִרְעוֹת אֶרֶץ
 מִדִּין :
 12 * וְהוּא יִבְנֶה עִיר בְּדַמִּים וּכְזָבִים קְרִיָה בְעוֹלָה :
 13 * הֲלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת וַיִּגְעוּ עַמִּים
 בְּדִי-אֲשׁוּלָאִים בְּדִי-רִיק יַעֲפוּ :
 14 * כִּי תִמְלֵא הָאָרֶץ לִדְעַת אֶת-כְּבוֹד יְהוָה כְּמִים
 יִכְסּוּ עַל-יָם :
 15 * הוֹי מִשְׁקָה רָעָהוּ מִסִּפָּה חֲמַתְךָ וְאַף שֶׁכָּר לִמְעַן
 תִּבְיט עַל-מַעֲוִיָּהֶם :
 16 * שִׁבְעַת קִלּוֹן מִכְבוֹד שְׁתֵּה גַם-אַתָּה וְהָעָרַל
 תִּסּוּב עָלֶיךָ בּוֹס יָמִין יְהוָה וְקִיקְלּוֹן עַל-כְּבוֹדְךָ :
 17 * כִּי-חֲמַס לִבְנוֹן יִכְסֶּךָ וְשֹׁר בְּהִמּוֹת יַחֲיִיתָ מְדַמִּי
 אֲדָם וְחֲמַס-אֶרֶץ קְרִיָה וְכָל-יֹשְׁבֵי בָהּ :
 18 * מִה-הוֹעִיל פֶּסֶל כִּי פִסְלוּ יִצְרוּ מִסִּכָּה וּמִזִּדְרָה
 שֶׁקֶר כִּי-בִטָּח יִצֵּר יִצְרוּ עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֱלִילִים
 אֱלֹמִים :
 19 * הוֹי אֹמֵר לֵעַץ הִקִּיצָה עוֹרִי לֵאבֹן דּוֹמָם הוּא
 יוֹרֵה הַנֶּרֶס הוּא תִפּוֹשׁ זָהָב וְכֶסֶף וְכָל-רוּחַ אֵין
 בְּקִרְבּוֹ :
 20 * וַיְהִי־הָיָה בְּהִיבֵל קִדְשׁוֹ הֵם מִפְּנֵי כָל-הָאָרֶץ :
 ג
 1 * תִּפְלֵה לַחֲבִקוֹק הַנְּבִיא עַל שְׂגִינֹתָ :
 2 * יְהוָה שָׁמַעְתִּי שְׁמִיעָךְ יִרְאֵתִי יְהוָה פָּעַלְךָ בְּקִרְבִּי
 שְׁנִים חֲלִיָּהוּ בְּקִרְבִּי שְׁנִים תוֹדִיעַ בְּרָגֹז רַחֲסֵי תִזְכּוֹר :
 3 * אֱלֹהֵי מִתִּימָן יָבֹא וְקָדוֹשׁ מִהַר-פָּאָרָן סָלַח
 בִּסְפָּה שָׁמַיִם הוֹדוּ וְתִהְלֹתוֹ מְלֵאָה הָאָרֶץ :
 4 * וְנִגְהָ כְּאוֹר תִּהְיֶה קִרְנִים מִיָּדוֹ לֹא וְשֶׁם חֲבִיּוֹן עֲזָה :
 5 * לִפְנֵינוּ יֵלֶךְ דְּבַר וַיֵּצֵא רֶשֶׁף לִרְגְלָיו :
 6 * עָמַד וַיִּמְדַּר אֶרֶץ רָאִי וַיִּתֵּר גּוֹיִם וַיִּתְפָּצֹצוּ
 הָרִירִי עַד שָׁחוּ גִבְעוֹת עוֹלָם הִלִּיכּוֹת עוֹלָם לֹא :
 7 * תַּחַת אֹזֶן רֵאִיתִי אֱהִלִּי כּוֹשֵׁן יִרְגָּזוֹן יִרְעוֹת אֶרֶץ
 מִדִּין :

¹² * *Ue qui edificat ciuitatem in sanguinibus, & preparat urbem in iniquitatibus. * Nonne hæc sunt à Dño omnipotente? & defecerunt populi multi in igne & gentes multe, & conuulsæ sunt. * Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Dñi: quasi aquam ad operiendū maria. * Ue qui potat proximū suū subuersione turbida & inebrians, ut aspiciat in speluncis suis. * Saturitatem ignominie de gloria bibe, & commouere, circumdedit te calix dextera Domini, & congregata est ignominia super gloriam tuam: * Quia impietas Libani operiet te, & miseria bestiarum terrebit te propter sanguinem hominum, & impietates terræ, & ciuitatis & omnium habitantium eam.*

¹⁸ * *Quid prodest sculptili quod sculpservnt illud? formauerunt illud cōstatile imaginationem falsam. quia confidit fictor in figmento suo, ut faciat idola muta. * Ue qui dicit ligno Vigila, surge; & lapidi Eleuare: & ipsum est imaginatio & est productio auri & argenti, & omnis spiritus non est in eo: at Dominus in tēplo sancto suo: reueretur à facie eius omnis terra.*

CAP. III.

¹ *Ratio Ambacuc propheta cum cantico. O Domine audiui auditum tuum & timui, Domine consideravi opera tua, & obstupui. in medio duorum animalium cognosceris, cum appropinquauerint anni, cognosceris; cum adierit tempus, demonstraberis. cum conturbata fuerit anima mea, misericordie recordaberis. * Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte umbrato Phara. diapalma. Operuit celos virtus eius, & laude eius plena est terra: * Et splendor eius quasi lux erit, et cornua in manib' eius: et posuit dilectionē robustā fortitudinis sue. * Ante faciem eius ibit verbum, & egredietur in campos. Juxta pedes eius stetit, & mota est terra, aspexit & distare fecit gentes, & montes contriti sunt violentia, tabuerunt colles seculi, itinera sempiterna eius. * Pro laborib' vidi tabernacula Æthiopum, turbabuntur et tabernacula terræ Madian.*

¹² * *οὐαὶ ὁ οἰκοδομῶν πόλιν ἐν αἷμασιν ὡς ἐτοιμάζων πόλιν ἐν ἀδικίαις. * οὐ ταῦτά ἐστιν ὡς κρεῖς παντοκράτορος; καὶ ἐξέλιπον λαοὶ πολλοὶ ἐν πυρὶ ὡς ἐθνη πολλὰ καὶ ὀλιγοψύχων. * ὅτι πλησθή(ε) ἡ γῆ, τοῦ γνω-
¹⁴ *ναί τινος δόξαν κρεῖς. ὡς ὕδωρ καὶ καταλύψαι θαλάσας. * ὡς ποτίζων τὴν πλησίον αὐτῆς ἀνατρεψὺν θολερὸν καὶ μεθύσκων, ὅπως ἐπιβλέπῃ ἐπὶ τὰ σπήλαια αὐτῶν.*
¹⁶ * *πλησμονὴ ἀπμίας ἐκ δόξης πῖς, καὶ διακαλύψθη, ἐκ κύκλωσεν σε ποτήριον δεξιᾶς κυρίου, καὶ συνεχθή-
¹⁷ *ἀπμία ἐπὶ τινος δόξαν σου. * διότι ἀσέβεια τοῦ λι-
βαίου καλύψει σε, καὶ ταλαιπωρία θνητῶν πλοῆσει σε δι'
αἵματός ἀνθρώπων καὶ ἀσεβείας γῆς καὶ πόλεως ὡς πλῆ-
¹⁸ *των τῶν κατοικοιῶν αὐτῆς. * τί ὠφελεῖ γλυπτὸν ὅπ' ἐλυσαν αὐτό, ἐπλασαν αὐτὸ χάνδριμα φαντασίαν ψυδῆ. ὅπ' ἐπέποθεν ὁ πλάσας ἐπὶ τὸ πλάσμα αὐτῆς, & ποιῆσαι εἶδωλα κωφά. * οὐαὶ ὁ λέγων τῷ ξύλῳ ἐκνη-
ψον, ἐγέρθη. καὶ τῷ λίθῳ ὑψώθη, καὶ αὐτὸ ἐστὶν φαν-
τασία καὶ ἐστὶν ἔλασμα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, ὡς πνὺ πνεῦ-
μα οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ, ὃ ὅτι κύριος ἐν ναὶ ἁγίῳ αὐτῆς, δι-
λαβεῖται ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῆς πᾶσα ἡ γῆ. γ.****

¹ * *Προσδοχὴ ἀμβაკού τοῦ προφήτου μετ' ὧδης. * κύριε εἰτακήκοα τινος ἀκολούθῳ καὶ ἐφοβήθην, κύ-
ριε κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστη. ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ, ἐν τῷ ἐγγίσει τὰ ἐπὶ γνωσθήσῃ, ἐν τῷ παρῆναι τὴν καιρὸν ἀναδειχθήσῃ. ἐν τῷ ταράσσει τινος ψυχῆ μου, ἐλέους μνησθήσῃ.*
³ * *ὁ θεὸς διὸ θεμὰν ἤξει καὶ ὁ ἄγιος ἐξ ὄρεος κατὰ σκίε φαρῶ. * διάψαλμα. ἐπεκαλύψεν ὁ κύριος θεοὺς ἐναντίους ἡ δύ-
ναμις αὐτῆς, καὶ τὸ αἰνέσεως αὐτῆς ἐπλήθη ἡ γῆ. * καὶ διαύλασμα αὐτῆς ὡς φῶς ἔσαι, ὡς κέρεται ἐν χερ-
σὶν αὐτῆς, ὡς ἐπὶ αἶμα ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ τῷ δυνάμει αὐτῆς. * ὡς ὡς ὡς αὐτῆς πορδύσει λόγος, καὶ ἐξελεύσει εἰς πεδία. καὶ πόδας αὐτῆς ἔση καὶ ἐσαλεύθῃ ἡ γῆ, κα-
⁶ *τενόησεν καὶ ἐξήκαθεν τὰ ἔθνη. καὶ τὰ ὄρη ἐθρύνθησαν βία, ἐτάκησαν βουνοὶ τοῦ αἰῶνος, αἱ ὁδοὶ αἰῶναι αὐτῆς. * ἀντὶ πόνων εἶδον τὰς σκηνὰς αἰθιόπων, ταράχθησαν καὶ τὰ σκηνώματα τῆς γῆς μαδιώ.**

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ *Ue qui edificat ciuitatē sanguine effuso, & iacit fundamēta vrbis fraudibus. * Nonne plage valide & vehementes veniūt à conspectu Dñi exercituum? & labor gētū robustarū tanquā ignis, & regna in vanū sese fatigabūt. * Quoniā replebitur terra ad cognoscēdū timorē Dñi, sicut aquae quae mare operiūt. * Ue qui propinat focio suo, & fundit cū calore ut bibat & inebrietur, patefiatq; eius ignominia. * Satiatus es ignominia plusquā honore: tu quoq; bibe & denudare: reuertetur in te calix maledictionis à conspectu Dñi, & veniet ignominia super decus tuū. * Siquidē rapina domus sanctuarij operiet te, & pda populi eius cōteret te, ob sanguines hoīm, & rapinā terrē Israel, vrbis Ierusalē & oīm habitatiū in ea. * Quid profuit simulachrū qd cōstauerit illud factor ipsius? cōstatile & numē falsum qd cōfictum sit in eo cor factoris ipsius, ut faceret idola in quibus nulla est vtilitas? * Ue qui dicit simulachro, Lignum surge; & idolo lapideo Expergiscere: ipsum autem tacet, licet similitudine illud referat clamātē. ecce ipsum obductū est auro & argēto, nullusq; spiritus inest visceribus eius. * Dominus autem voluit collocare maiestatem suam in templo sanctitatis suae, à cuius conspectu consumuntur omnia idola terræ.*

¹ *Ratio quā orauit Chabacuc, ppheta quādo reuelatū est ei de lōgitudine temporis quā dedit Deus impiis: qd si cōuertātur ad Legē cor-
tūm Dñe grātia opera tua, quippe qui dederis lōgitudinē impiis si cōuertātur ad Legē tuā: qd si nō cōuertātur, sed ipsi prouocauerint te ad irā in medio annorū quibus dedisti eis vitā, tādē ita futurū est ut notā facias potētā tuā in medio annorū, quibus dixisti te renouaturū mū-
dū, ut vindictā sumas de impiis qui trāgressi sunt verbū tuū: iustorū autē qui pītāt volūtātē tuā, cū miserationibus memineris. * Quā daret Legē populo suo Deus, ab Austro reuelatus est, & Sāctus à mōte Phara: per potētā eternā operi sunt celi splēdore gloriæ ipsius, & eloquiis laudis eius repleta est terra. * Porro splēdor gloriæ eius sicut splēdor primigenius apparuit, & scintille à quadriga gloriæ eius prodierunt, ibi patefecit maiestātē suā, quae abscondita est à filiis hominū cū potētia sublimi. * Ab eius conspectu emissus est angelus mortis, & prodit in flā-
ma ignis verbū eius. * Reuelatus est & cōmouit terrā, & adduxit diluuiū super populū generationis eorū qui trāgressi fuerāt verbū suum: & etiā secūdō quādo peccauerūt corā ipso peccatis suis, sic cōfudit ipsas gētes & fracti sunt mōtes qui erāt ab antiquo, depssi colles qui ex-
stiterāt à seculo, eius est mūdi potētia. * Quādo coluit domus Israel idola, tradidi eos in manu Cūssan scelerati; sed quādo conuersi sunt ut
præstaret Legē, edidi ipsi signa & virtutes, & liberaui eos à manu Madianitarū per manū Gedeonis filij Ioas.*

* הַבְּנֵה־רִים חֲרָה יְהוָה אִם בְּנֵה־רִים אֶפְרַיִם
 אִם בְּיָם עֲבַרְתָּ בִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתִּיךָ
 יִשְׁעֶיךָ:
 * עָרִיחַ תַּעֲזוֹר קִשְׁתְּךָ שְׂבָעוֹת מִטּוֹת אָמַר סֵלָה
 נִהְרֹוּ תִבְקַע־אָרֶץ:
 * רְאוּךָ יִחִילוּ הָרִים זֶרֶם מִיָּם עֲבַר נָתַן תְּהוֹם קוֹלוֹ
 רוֹם יִרְהוֹנֶשֶׁה:
 * שֶׁמֶשׁ יִרַח עֲמֵד זִכְלָה לְאוֹר חֲצִיךָ יִהְלֹכוּ לְנֶגְהָ
 בָּרֶק חֲנִיתְךָ:
 * בּוֹעֵס תִּצְעַר־אָרֶץ בְּאֵף תִּדְּוֹשׁ גּוֹיִם:
 * יֵצֵאתָ לְיֵשַׁע עַמְּךָ לְיֵשַׁע אֶרֶץ־מִשְׁיָחְךָ מִחֶצֶת
 רֹאשׁ מִבֵּית רִשָּׁע עָרוֹר יִסּוֹד עַד־צוּאֵר סֵלָה:
 * נִקְבַּת בְּמִטּוֹי רֹאשׁ פְּרוֹז יִסְעֶרּוּ לְהַפִּיצֵנִי עַל־יִצְחָם
 כְּמוֹ־לֶאכֹל עֲנִי בַמִּסְתָּר:
 * דִּרְכַּת בָּיִם סוּסֶיךָ חֲמַר מִיָּם רִבִּים:
 * שִׁמְעֵתִי וְתַרְגֵּז בִּטְנִי לְקוֹל צִלְלוֹ שִׁפְתֵי יְבוּא
 רִקֵּב בְּעֵצִי וְתַחֲתִי אֲרִגֵּז אֲשֶׁר אֲנוּחַ לַיּוֹם צָרוֹ
 לַעֲלוֹרָה לַעֲמֵם יִגְדֵּנוּ:
 * כִּי־תֵאֱנֶה לֹא־תִפְרָח וְאֵין יָבוֹל בַּגִּפְנִים כַּחַשׁ
 מַעֲשֵׂה־זֵית וּשְׂדֵמּוֹת לֹא־עֲשֵׂה אֲכָל גֹּזֵר מִמִּכְלָלָה
 צֹאן וְאֵין בָּקָר בְּרִפְתִּים:
 * וְאֲנִי בִיהוָה אֶעֱלֹזָה אֲגִילָה בְּאֱלֹהֵי יִשְׁעֵי:
 * יְהוָה אֲדֹנֵי חֵילִי וַיִּשָּׂם רַגְלִי בְּאֵילָוֹר וְעַל־
 בְּמוֹתַי יִדְרֹכֵנִי לְמַנְצָח בְּנִגִּינוֹתַי:

8 * Nunquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus, vel in mare indignatio tua? Qui ascendis super equos tuos, & quadrigæ tuæ saluatio.
 9 * Suscitans suscitabis arcum tuum, instrumenta tribus quæ locutus es. flumines scindes terræ.
 10 * Viderunt te & doluerunt montes, gurgeres aquarum transiit. Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas leuavit.
 11 * Sol & Luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ.
 12 * In fremitu conculcabis terram, & in furore obstupefacies gentes.
 13 * Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum christo tuo. Percussisti caput de domo impij, denudasti fundamentum eius usque ad collum semper.
 14 * Maledixisti sceptris eius capiti bellatorum eius venientibus ut turbo ad dispergendum me. exultatio eorum sicut eius qui deuorat pauperem in abscondito.
 15 * Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.
 16 * Audiui & conturbatus est venter meus, à voce contremuerunt labia mea. Ingreditur putredo in ossibus meis, & subter me scateat. Ut requiescā in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum.
 17 * Ficus enim non florebit, & non erit germen in vineis. Mentiatur opus oliuæ, & arua non afferent cibum. Abscindetur de ouili pecus, & non erit armentum in præsepibus.
 18 * Ego autem in Domino gaudebo, exultabo in Deo Iesu meo.
 19 * Deus Dñs fortitudo mea, & ponet pedes meos quasi ceruorum. & super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentē.

תרגום יונתן

* וְאֵין מִלְכָּה וּמִשְׁרִיחֵהוּן דְּסִגְיָאִין כְּמִי נִהְרָא הִנֵּה רְגֵז מִן קִדְמָךְ יֵי עַל מִלְכָּא הִנֵּה רְגֵז וּבִימָא הוֹדַעְתָּא לְהוֹן פִּרְעָנוֹר גְּבוּרְתְּךָ אֲרִי
 * אֲחֻלָּאִתָּא אֲחֻלָּאִתָּא בְּגִבּוּרְתְּךָ בְּדִיל קִימָךְ דְּעַם שְׂבָטָא מִימְרָךְ קִימָךְ לְעַלְמִין
 * בְּאֲחֻלָּיִתְךָ עַל טוֹרָא דְּסִינִי חֲזוּ יִקְרָךְ זְעוּ טוֹרָא עֲנִי מִטְרָא עֲדוּ אֲרִים
 * אֵף בְּמַעֲכָךְ נִסִּין לִיהוֹשֻׁעַ בְּמִישֹׁר גְּבֻעֹן שְׁמָשׁ וּסְחָרָא קָמוּ בְּמִדְּוִרֵיהוֹן וְעַמְּךָ בְּמִימְרָךְ אֲחֻלָּבְרוּ
 * בְּאִתִּיּוֹתְךָ לוֹט עַל סִנְאֵי עַמְּךָ בְּאֲחֻלָּיִתְךָ לְמַחְבֵּר רִשְׁעֵי אֲרַעָא בְּרִגְזְךָ תִּקְשֹׁל עַמְּמִיא:
 * אֲחֻלָּיִתָּא
 * קִדְמִיּוֹן מִלְכָּא וּשְׁלֹטוֹנִיא מִכְּתִיּוֹן תִּרְכַּת תִּיבִיא וְתַבְרָחָא חִילָהוֹן רַגְלֵי עַמְּךָ עַל צוּרֵי מִלְכֵי
 * בּוֹעֵתָא יִמָּא בְּחִטְרָה דְּמִשְׁחָה וּגְבִרֵי רִישֵׁי מִשְׁרִית פִּרְעָה דְּחִשְׁבוּ מִחְשָׁבָא בִּישָׁן עַל עַמְּךָ תַּבְרָחָנוֹן
 * אֲחֻלָּיִתָּא עַל יִמָּא בְּמִרְכַּבְתָּא יִקְרָךְ
 * אֲמַרְתָּ כִּבְלֵי שְׁמַעְתָּ וְזַעוּ מִלְכָּא מִן קִדְמָךְ דִּינָא דִּי אֲחֻדְנוּ מִצְרָאֵי לְקַל מְלִיא אֵלֶּךְ צִלָּא סְפּוֹתֵי אַחֵר זִיעָא לְחִכְמֵי
 * אֲרִי מִלְכּוֹת כִּבְלֵי לֹא חֲתָקִים וְלֹא תַעֲבֹד שְׁלֹטָן עַל יִשְׂרָאֵל
 * בְּכֵן עַל נְסִיא וּפְרָקְנָא דְּחֻעֲבֹד לְמִשְׁיָחְךָ וּלְשֹׁאֲרָא
 * אֱלֹהִים יֵי דְסַעֲדֵי לִי בְּחִילָא וּמִשְׁחֵי רַגְלֵי
 * יְקִימֵנִי לְדִילָה נְצַחְנִין וּגְבוּרָן וּקְדָמוֹתֵי אֲנָא מִנְּגַן בְּחֻשְׁבָּתֵי:

* Nunquid in fluminibus iratus es Domine, aut in fluminibus furor tuus, aut in mari impetus tuus? ascensus super equos tuos, & equitatus tuus salus.

* Extendens extendes arcum tuum super scēptra, dicit Dominus. Diapsalma. Fluvius scinditur terra.

* Viderunt te, & condolent populi. disperdes aquas itineris, dedit abyssus vocem suam, altitudinem visionis eius. Exaltatus est

* Sol & Luna stetit in ordine suo. In luce iacula tua ibunt, & in splendore coruscationis armorum tuorum.

* In comminatione imminues terram, & in furore detrahes gentes.

* Egressus es in salute populi tui ut saluares christos tuos. misisti in caput impiorum mortem, suscitasti vincula usque ad collum in finem.

* Divisisti in stupore capita potentium, commovebuntur in ea, aperient frenos suos sicut comedens pauperem in abscondito.

* Et superduxisti in mari equos tuos, conturbantes aquas multas.

* Custodiui, & extimuit venter meus a vorationis labiorum meorum, & ingressus est tremor in ossa mea. & subter me conturbata est fortitudo mea; requiescam in die tribulationis mee, ut ascendam ad populum peregrinationis mee: Quoniam ficus non afferet

fructum, & in vineis non erunt germina, mentitur opus olivæ, & capi non facient escas. defuerunt, eo quod comederunt oves, & non sunt boves in præsepibus.

* Ego autem in Domino exultabo, gaudebo super Deo salutari meo.

* Dominus Deus fortitudo mea, et ponet pedes meos in consummationem, & super excelsa imponet me ut vincam in cantico eius.

* μὴ ἐν ποταμοῖς ὠργίσθης κύριε, ἢ ἐν ποταμοῖς ὁ θυμός σου, ἢ ἐν θαλάσῃ ἡ ὀρμή σου; ὁ δὲ ἀναβησόμενος ἐπὶ οὐδὲ ἵπποις σου, καὶ ἡ ἵππασία σου σωτηρία.

* ἐκτείνας ἐκτενεῖς τὸ ῥέζον σου ἐπὶ τὰ σκῆπτρα λέγει κύριος. διάψαλμα. ὁ ποταμός χρίζεται τῇ γῇ.

* εἰδόντες, καὶ συναλγοῦσιν λαοί. διασπέρεις ὕδατα τῆς πορείας, ἔδωκεν ἡ ἄβυσσος τὴν φωνὴν αὐτῆς, τὸ ὕψος τῆς φωνῆς αὐτῆς. ὕψωθη

* ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῶν. ἐν φωτὶ αἱ βολίδες σου πορεύονται, καὶ ἐν φέγγει ἀσφαλτῆς τῶν ὀπλων σου. ἐν ἀπειλῇ ἐλατρώσῃς τὴν γῆν, καὶ ἐν ὀργῇ κατάρξεις ἐθνη.

* ἔξηλθες ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ λαοῦ σου τοῦ ὡσαύτως οὐδὲ χερσὶς σου. ἐπεμψας ἐπὶ κεφαλῇ ἀσεβῶν θανάτον, ἡττειρας δεσμοῖς ἕως τοῦ τραχήλου εἰς τὸ τέλος.

* διεμέρισας ἐν θάμβει τὰς κεφαλὰς τῶν δυνατῶν, καταλύονται ἐν αὐτῇ, δυνάμεις τὰς λυίας αὐτῶν ὡς τρώγων πτωχὸν ἐν ἀποκρύφῳ.

* καὶ ὑπερήλατες ἐπὶ θαλάσσης οὐδὲ ἵπποις σου σωτῆρας οὐκ ἔσονται ὕδατα πολλὰ.

* ἐφύλαξα, & ἐφοβήθη ἡ κοιλία μου ἀπὸ φωνῆς πρῆσθης τῶν χειλέων μου, καὶ εἰσῆλθε τρέμουσιν ἐπὶ τῶν ὀστέων μου. καὶ ὑποκάτω μου ἐνεταράχθη ἡ ἰσχὺς μου, καταπαύσεται ἐν ἡμέρᾳ τῇ θλίψεώς μου, τὸ δυνάμειον αὐτῶν τὸν λαὸν τὸ παροικίας μου.

* ὅτι συκὴ καὶ μὴ ὡραδῶ τὸν καρπὸν, καὶ ἐν ταῖς ἀμπέλαις οὐκ ἔσται φυτόν, ψύσσεται τὸ ἔρπον τῆς ἐλαίας, καὶ τὰ πεδία ἐποίησιν βρώματα. ἔξελιπον, διότι ἔφαγον αὐτὰ, καὶ οὐκ εἰσὶν βόες ἐν ταῖς φάτναις.

* ἐγὼ δὲ ἐν τῷ κυρίῳ ἀγαλλιάσμαι, ὀφραυθήσμαι ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρί μου. κύριος ὁ θεὸς ἰσχὺς μου, καὶ θῆσθ οὐδὲ πόδας μου εἰς σωτέλειαν, καὶ ἐπὶ τὰ ὕψηλά ἐπιθήσει με τὸ νικῆσαι ἐν ὁδῇ αὐτῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* En super regna & exercitus ipsorum qui multi sunt ut aquæ fluminis exstitit ira à conspectu tuo Dñe, & super reges fuit furor tuus, ac per mare notam fecisti in eos ultionem potentiae tuæ, quoniam patefactus es super quadrigam gloriæ tuæ: maiestas tua populo tuo robur fuit & redemptio. * Reuelando reuelatus es cum potentia tua propter fœdus tuum quod cum tribubus Verbum tuum pepigit in secula ipsis; scidisti eis rupes fortes, & manarunt flumina inundantia terrâ. * In patefactione tui super montem Sinai viderunt gloriam tuam, commouisti montes, nubes nimbofæ transierunt, eleuauit abyssus vocem suam, virtutes excellæ mirabundæ substiterunt. * Quando etiam edidisti signa ipsi lehofua in planicie Gabaon, Sol & Luna substiterunt in habitationibus suis, populus tuus verbo tuo præualuit in robore victoriæ potentiae tuæ. * Cum induces maledictionem super ocores populi tui, cum tete patefacies ad frangendum impios terre, in ira tua interficies gentes. * Reuelatus es ad liberandum populum tuum, ad liberandum Christum tuum, deleuisti à conspectu eorum reges & principes à domibus suis, expulisti scelestos ac fregisti exercitus eorum: pedibus populi tui colla regum inimicorum ipsorum calcasti. verbum tuum stat in æternum. * Scidisti mare virga ipsius Moïsis, & strenuos duces exercitus Pharaon qui machinabantur machinationes malas aduersus populum tuum, confregisti eos vento turbinum, eosque demersisti in mare Suph, eod quod oppressissent ac seruituti subiecissent populum tuum, dedissentque consilium in abscondito ut eum perderent. * Manifestatus es super mare in quadriga gloriæ tuæ, in æterno aquarum multarum. * Dixit Babel: Audiui & commoti sunt reges propter iudicium quo iudicati sunt Egyptij: à voce sermonum illorum tremuerunt labia mea, inuasit tremor sapientes meos, & in loco quo manebam commota sum quod reliquisset me in diem angustiarum, quo tempore ascendet transmigratio populi mei ex me, conteret me. * Etenim regnum Babel non permanebit, nec exercebit dominium in Israel, trucidabuntur reges Mediæ, & fortes Græciæ non prosperabuntur: debentur Romani, nec colligent tributum de Ierusalem. * Itaque propter signa & redemptionem quæ facies Christo tuo & reliquiis populi tui, qui remanebunt, confitebuntur dicendo. Ait Propheta: Ego verò in verbo Domini gaudebo, exultabo in Deo factore redemptionis meæ. * Deus Dominus qui auxiliatur mihi virtute, redditque pedes meos æquæ veloces ac ceruarum, ac super domum potentiae meæ constituet me, cuius sunt victoriæ & virtutes: proinde coram eo ego fides pulso cum hymno meo.

FINIS CHABACVC PROPHETE.

PROLOGVS IN SOPHONIAM

PROPHETAM.

RADVNT Hebræi cuiuscunq; prophete pater aut auum ponatur in titulo, ipsos quoq; prophetas fuisse. Vnde & Amos vnū de duodecim prophetis, qui dixit; Non sum propheta nec filius prophete; sed pastor caprarū vellicis sycomoros; patris nomē in titulo non habere. Hoc si verū est; Sophonias propheta, qui nomine, vt ita dicā, prophetico & gloriosa maiorū suorum stirpe generatus est habuit enim patrē Chusi, auum Godoliam, proauū Amariam, atauum Ezechiam: & talē quadrigā ipse velut extremus aurigā cōpleuit. Nomen Sophoniæ, alij speculā, alij arcanū Domini trāstulerūt. Siue igitur specula, siue absconditū Domini interpretetur: vtrumq; prophetæ conuenit. Dicitur enim ad Ezechielem: Fili hominis, speculatorē te posui domui Israel. Iste ergo propheta qui erat in specula & in sublimibus cōstitutus, & nouerat mysteria Domini: filius erat Chusi, qui interpretatur Humilitas Habebat quoque auū Godoliam

צפניה

נ

בר יהוה אשר היה אל צפניה
בן כושי בן גדליה בן אמריה בן
חזקיה בימי יאשיהו בן אמון
מלך יהודה:

אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם יהוה:
אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים
והמכשלות את הרשעים והכרתי את האדם מעל
פני האדמה נאם יהוה:
ונטיתי ידי על יהודה ועל כל יושבי ירושלם
והכרתי מן המקום הזה את שאר הבעל את שם
הכמרים עם הכהנים:
ואת המשתחיים על הגגות לצבא השמים
ואת המשתחיים הנשבעים ליהוה והנשבעים
במלכם:
ואת הנסוגים מאחרי יהוה ואשר לא בקשו
את יהוה ולא דרשו:

SOPHONIAS PROPHETA
CAPVT I.

VERBVM Domini quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filij Godoliam, filij Amariæ, filij Ezechie in diebus Iosie filij Ammon regis Iuda.

* Congregans congregabo omnia à facie terræ, dicit Dominus:
* Congregans hominem & pecus, congregans volatilia cæli & pisces maris. Et ruinæ impiorum erunt, & disperdam homines à facie terræ, dicit Dominus.
* Et extendam manum meam super Ierusalem, & super omnes habitantes Ierusalem: & disperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomen ædituorum cum sacerdotibus:
* Et eos qui adorant super tecta militiam cæli, & adorant & iurant in Domino, & iurant in Melchom:
* Et qui auertuntur de post tergum Domini, & qui non quæsierunt Dominum, nec inuestigauerunt eum.

תרגום יונתן

נבואה דיהוה קדם יי עם צפניה בר כושי בר גדליה בר אמריה בר חזקיה בימי יאשיהו בן אמון מלך שבטא דבית יהודה:
שיצאה אשיצי כל מעל אפי ארעא אמר יי:
אסף אנשא ובעירא אסף עופא דשמיא ונכני ימא על דסגיאח תקלח רשיעיא ואשיצי יר אנשא מעל אפי ארעא אמר יי:
ואת ית סחר גבורתי על אנש יהודה ועל כל יחבי ירושלם ואשיצי מן אתרא חרן ית שאר בעלא וית שום פלחיהון עם כמריהון:
והכרתי מן המקום הזה את שאר הבעל וית שם פלחיהון:
והנשבעים ליהוה והנשבעים במלכם וית דסגין די מקיסין בשמא דיי תיבין וית שם פלחיהון:
והנסוגים מאחרי יהוה וית דלחנא דיי וית דחלחא דיי ולא בעזין קרסותי:

qui dicitur Magnitudo Domini: & proauum Amariam; qui & ipse vertitur in Sermonem Domini: atauum Ezechiam, qui sonat Fortitudo Domini. De fortitudine itaque Domini natus est sermo Domini: & de sermone Domini nata est magnitudo Domini: de magnitudine Domini nata est humilitas: vt cum peruenerit aliquis ad perfectum, dicat: Quia non sum dignus vocari Apostolus. Et illud in Psalmis: Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Iosiam regem Iudæ, cuius temporibus Sophonias prophetasse inuenitur, Deo præ omnibus regibus Iudæ placuisse, historia quarti libri Regum & secundi Paralipomenon demonstrat. Iosias simulachra, quæ pater suus Amō vel auus Manasses in tēplo Dei collocauerat, deiecta comminuisse mōstratur. In quibus etiam serpentem æreum à Moyse factū, quē errori inductus populus superstitione idolorū detentus admiserat. Idem custodisse Pascha & intermissum temporibus multis solus celebrasse monstratur. Ideo Deus per prophetam temporibus memorati regis quæ prouentura erant ostendens, gentibus quidem lectione comprehensis affuturum iudicium; populo verò Israel salutem, & ciuitati Hierusalem restorationem, tunc temporis tribuendam, textu lectionis denunciavit.

ARGVMENTVM.

Sophonias speculator & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piscium, & eiulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pile; quia conticuit omnis populus Chanaan: disperierunt vniuersi qui inuoluti erant argento.

SOPHONIAS.

CAPVT I.

Verbum Domini quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filij Godolia, filij Gomoria, filij Ezechie, in diebus Iosie filij Ammon regis Iuda.

² Defectione deficiat à facie terræ, dicit Dominus.

³ Deficiat homo & iumenta, deficiant volatilia celi & pisces maris, & infirmabuntur impij, & auferam iniquos à facie terræ, dicit Dominus.

⁴ Et extendam manum meam super Iudam et super omnes qui habitant Hierusalem, & auferam de loco hoc nomina Baal, & nomina Sacerdotum cum Sacerdotibus:

⁵ Et eos qui adorant super tecta militiam celi, & eos qui iurant per Dominum, & qui iurant per regem suum:

⁶ Et eos qui declinant à Domino, et eos qui non querunt Dominum, & non adherent ei.

ΣΟΦΟΝΙΑΣ.

κεφαλ. α.

Ὁς κυρίου ὃς ἐλήθη πρὸς Σοφονίαν τὸν υἱὸν τοῦ χουσι υἱοῦ γοδολίου, υἱοῦ γαμαρίου, υἱοῦ ἐζεχίου, ἐν ἡμέραις ἰωσία υἱοῦ ἀμμὸν βασιλέως ἰουδα.

² ἐκλείψῃ ἐκλειπέτω ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, λέγει κύριος. ³ ἐκλειπέτω ἀπὸ προσώπου καὶ κτηνῶν, ἐκλειπέτω τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ χθὺς τῆ θαλάσσης, καὶ ἀσθενήσουσιν αἱ ἀσβεῖς, καὶ ἔξαρῶ ἐκ τῶν οὐρανοῦ ἀνθρώπους ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, λέγει κύριος. ⁴ Ἐκλείψω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ ἰουδαν, καὶ ἐπὶ πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν ἐν ἰερουσαλὴμ, καὶ ἔξαρῶ ἐκ τῆς πόλεως τὸ ὄνομα τῶν βαλ, ἔξω τὰ ὀνόματα πάντων τῶν ἱερέων μετὰ πάντων τῶν ἱερέων.

⁵ καὶ ἐκλείψω τὸν προσκυνοῦντα ἐπὶ τὰ δώματα τῆς οὐρανοῦ, καὶ ἐκλείψω τὸν ὀμνύοντα κατὰ τὸν κύριον, καὶ ὁμνύοντα κατὰ τὸν βασιλέα αὐτῶν, καὶ ἐκλείψω τὸν ἐκκλίνοντα ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ ἐκλείψω τὸν μὴ ζητοῦντα τὸν κύριον, καὶ ἐκλείψω τὸν μὴ ἀντιτάσσοντα αὐτῷ.

⁶ καὶ ἐκλείψω τὸν ἐκκλίνοντα ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ ἐκλείψω τὸν μὴ ἀντιτάσσοντα αὐτῷ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN SOPHONIAM PROPHETAM,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX

Chaldaeis exemplaribus correctā, opera B. Arian Montani. CAP. I.

VERBUM Prophetiae quod factum est coram Domino cum Sophonia filio Cussi, filij Ghedalia, filij Amariae, filij Chizkia in diebus Iosie filij Ammon regis tribus domus Iuda.

² Delendo delebo omnia à superficie terræ, dicit Dominus. ³ Conficiam homines & iumenta, conficiam auem caelorum & pisces maris, eò quòd multiplicatum sit offendiculum impiorum, & delebo homines à superficie terræ, dicit Dominus.

⁴ Et eleuabo vulnus potentiae meae in hominem Iuda, & in omnes habitatores Ierusalem: delebo quoque ex hoc loco reliquias idolorum Baal, & nomen colentium ipsa cum sacrificiis suis. ⁵ Et qui adorant in tectis exercitus caelorum, & adoratores qui iurant in nomine Domini reuertentes vt iurent in nomine idolorum suorum.

⁶ Quique auertuntur retrorsum à cultu Domini, nec perquisierunt timorem Domini, neque precibus postularunt à conspectu ipsius.

7 * הִם מִפְּנֵי אֲדֹנֵי יְהוָה בִּי קְרוֹב יוֹם יְהוָה בִּי הֵכִין
 יְהוָה זֶבַח הַקָּדִישׁ קִרְאוֹ:
 8 * וְהָיָה בַּיּוֹם זֶבַח יְהוָה וּפְקַדְתִּי עַל-הַשָּׂרִים וְעַל-
 בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְעַל כָּל-הַלְבָּשִׁים מִלְּבוּשׁ נֹכְרִי:
 9 * וּפְקַדְתִּי עַל כָּל-הַדּוֹלֵג עַל-חֲמֻצֵּי בַּיּוֹם הַהוּא
 הַמִּמְלָאִים בֵּית אֲדֹנֵיהֶם חֲמֵס וּמְרֹמֶר:
 10 * וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה קוֹל צַעֲקָה מִשְׁעַר
 הַדָּגִים וּלְלֵלָה מִן-הַמִּשְׁנָה וּשְׁבַר גְּדוֹל
 מִהַגְבְּעוֹת:
 11 * הִילֵּלוּ יוֹשְׁבֵי הַמִּכְתָּשׁ בִּי נְדָמָה כָּל-עַם כְּנָעַן
 נִכְרְתוּ כָל-נְטִילֵי כֶסֶף:
 12 * וְהָיָה בַּעֲתָהּ הָיָא אַחַשׁ אֶת-יְרוּשָׁלַם בְּנִירוֹת
 וּפְקַדְתִּי עַל-הָאֲנָשִׁים הַקָּפְאִים עַל-שְׁמֵרֵיהֶם
 הָאֲמָרִים בְּלִבָּם לֹא-יֵיטִיב יְהוָה וְלֹא יִרְעַ:
 13 * וְהָיָה חֵילָם לַמִּשְׁפָּה וּבֵתֵיהֶם לַשְׁמֹמָה
 וּבְנֵי בָתִּים וְלֹא יֵשְׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְלֹא יִשְׁתּוּ
 אֶת-יַיִנָם:
 14 * קְרוֹב יוֹם יְהוָה הַגְּדוֹל קְרוֹב וּמִהֵר מְאֹד קוֹל
 יוֹם יְהוָה מִרְצֵחַ שֵׁם גְּבוּר:
 15 * יוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמִצּוֹקָה
 יוֹם שֹׂאֵר וּמִשׁוֹאֵר יוֹם חֶשֶׁךְ וְאֶפְלָרָה יוֹם עָנָן
 וְעֶרְפֶּל:
 16 * יוֹם שׁוֹפָר וְתִרְעוּרָה עַל הָעָרִים הַבְּצֻרוֹת וְעַל
 הַפְּנוֹת הַגְּבוּהוֹת:
 17 * וְהִצַּרְתִּי לָאָדָם וְהִלְכּוּ כַּעֲוִדִים בִּי לִיהוָה חֲטָאוֹ
 וְשִׁפְךָ דָּמָם כַּעֲפָר וְלַחֲמֵס בְּגִלְלִים:
 18 * גַּם-בְּסֻפָּם גַּם-זֶהָבָם לֹא-יִוָּכַל לְהַצִּילָם
 בַּיּוֹם עֲבָרָה יְהוָה וּבֹאֵשׁ קִנְיָתוֹ תֹאכַל כָּל-
 הָאָרֶץ בִּי כֹלָה אֶךְ-נִבְחָלָה יַעֲשֶׂה אֶת-כָּל-יֹשְׁבֵי
 הָאָרֶץ:

7 * Silete à facie Domini Dei, quia iuxta est dies Domini. Quia preparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos.
 8 * Et erit in die hostiæ Domini, visitabo super principes & super filios regis, & super omnes qui induti sunt veste peregrina:
 9 * Et visitabo super omnem qui arrogantur ingreditur super limen in die illa qui complent domum domini sui iniquitate & dolo.
 10 * Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris à Porta pisciù, & ululatus à Secunda, & contritio magna à collibus.
 11 * Ululate habitatores pilæ. Contremiscent omnes populus Chanaan, disperierunt omnes inuoluti argento.
 12 * Et erit in tempore illo, scrutabor Ierusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos in facibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene Dominus, & non faciet malè.
 13 * Et erit fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in desertum. & edificabunt domos, & non habitabunt, & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum.
 14 * Iuxta est dies Domini magnus, iuxta est & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.
 15 * Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustiae, dies calamitatis & miserie, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis:
 16 * Dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos.
 17 * Et tribulabo homines, & ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt. Et effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorum sicut stercora.
 18 * Sed & argentum eorum & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini. In igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia consummationem cum felitione faciet cunctis habitantibus terram.

תרגום יונתן

7 * שִׁמְעוּ מִפְּנֵי אֲדֹנֵי יְהוָה בִּי קְרוֹב יוֹם יְהוָה בִּי הֵכִין
 יְהוָה זֶבַח הַקָּדִישׁ קִרְאוֹ:
 8 * וְהָיָה בַּיּוֹם זֶבַח יְהוָה וּפְקַדְתִּי עַל-הַשָּׂרִים וְעַל-
 בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְעַל כָּל-הַלְבָּשִׁים מִלְּבוּשׁ נֹכְרִי:
 9 * וּפְקַדְתִּי עַל כָּל-הַדּוֹלֵג עַל-חֲמֻצֵּי בַּיּוֹם הַהוּא
 הַמִּמְלָאִים בֵּית אֲדֹנֵיהֶם חֲמֵס וּמְרֹמֶר:
 10 * וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה קוֹל צַעֲקָה מִשְׁעַר
 הַדָּגִים וּלְלֵלָה מִן-הַמִּשְׁנָה וּשְׁבַר גְּדוֹל
 מִהַגְבְּעוֹת:
 11 * הִילֵּלוּ יוֹשְׁבֵי הַמִּכְתָּשׁ בִּי נְדָמָה כָּל-עַם כְּנָעַן
 נִכְרְתוּ כָל-נְטִילֵי כֶסֶף:
 12 * וְהָיָה בַּעֲתָהּ הָיָא אַחַשׁ אֶת-יְרוּשָׁלַם בְּנִירוֹת
 וּפְקַדְתִּי עַל-הָאֲנָשִׁים הַקָּפְאִים עַל-שְׁמֵרֵיהֶם
 הָאֲמָרִים בְּלִבָּם לֹא-יֵיטִיב יְהוָה וְלֹא יִרְעַ:
 13 * וְהָיָה חֵילָם לַמִּשְׁפָּה וּבֵתֵיהֶם לַשְׁמֹמָה
 וּבְנֵי בָתִּים וְלֹא יֵשְׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְלֹא יִשְׁתּוּ
 אֶת-יַיִנָם:
 14 * קְרוֹב יוֹם יְהוָה הַגְּדוֹל קְרוֹב וּמִהֵר מְאֹד קוֹל
 יוֹם יְהוָה מִרְצֵחַ שֵׁם גְּבוּר:
 15 * יוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמִצּוֹקָה
 יוֹם שֹׂאֵר וּמִשׁוֹאֵר יוֹם חֶשֶׁךְ וְאֶפְלָרָה יוֹם עָנָן
 וְעֶרְפֶּל:
 16 * יוֹם שׁוֹפָר וְתִרְעוּרָה עַל הָעָרִים הַבְּצֻרוֹת וְעַל
 הַפְּנוֹת הַגְּבוּהוֹת:
 17 * וְהִצַּרְתִּי לָאָדָם וְהִלְכּוּ כַּעֲוִדִים בִּי לִיהוָה חֲטָאוֹ
 וְשִׁפְךָ דָּמָם כַּעֲפָר וְלַחֲמֵס בְּגִלְלִים:
 18 * גַּם-בְּסֻפָּם גַּם-זֶהָבָם לֹא-יִוָּכַל לְהַצִּילָם
 בַּיּוֹם עֲבָרָה יְהוָה וּבֹאֵשׁ קִנְיָתוֹ תֹאכַל כָּל-
 הָאָרֶץ בִּי כֹלָה אֶךְ-נִבְחָלָה יַעֲשֶׂה אֶת-כָּל-יֹשְׁבֵי
 הָאָרֶץ:

**Timete à facie domini Dei, quia iuxta dies
Domini, quia præparavit Dominus victimam
suam, sanctificavit vocatos suos:*

² Et erit in die hostiæ Domini: & ulciscar
super principes, & super domum regis, & su-
per omnes qui induti sunt indumentis alienis.

* Et ulciscar super omnes manifestè qui in vestibulis in illa die, qui complent domum Domini Dei sui impietate & dolo.

² Et erit illa die, dicit Dominus, vox cla-
moris de porta compungentium, & ululatus à
secunda, & contritio magna à collibus.

² Plangite qui habitatis concisam, quia affi- 11
milatus est omnis populus Chanaan, disperuerunt
omnes qui erecti sunt argento.

² Et erit in illa die, scrutabor Hierusalem, et cum lucerna, & vlciscar super homines qui con-
tinnunt super custodias suas, qui dicunt in cor-
dibus suis: Non benefaciet Dominus neq; ma-
lefaciet.

² Et erit fortitudo eorum in rapinam, & ¹³ domus eorum in dissipationem. & edificabunt domos, & non habitabunt. & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum.

² Quia iuxta dies Domini magnus, & iux-¹⁴
ta & velox nimis. vox diei Domini amara,
& dura posita est fortis

¹ Dies ira dies illa, dies tribulationis et ne-
cessitatis, dies miserie & perditionis, dies te-
nebrarum & caliginis, dies nubis & ne-
bule:

¹ *Dies tubæ & clamoris, super ciuitates mu¹⁶
nitas, & super angulos excelsos.*

Et tribulabo homines & ambulabunt
ut cæci, qui Domino peccauerunt, & effun-
det sanguinem eorum sicut puluerem, & carnes
eorum sicut stercora boum.

¹ Argentum eorum & aurum eorum non poterit eruere eos in die ira Domini. & in igne teli eius consumetur omnis terra, quia consummationem et festinationem faciet super omnes habitantes terram.

7 ^{*} Δύλαβῆσθε ἀπὸ πωροσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ, διότι ἐλ-
γισ' ἡ ἡμέρα κυρίου, ὅπῃ ἠτήμασε κύριος τὴν θυσίαν αὐ-
8 τοῦ. ἠνίασε τοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους. ^{*} καὶ ἔσται ὅν ἡμέρα

2. δυνάμεις αλλότρια. * καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ πάντας ἐμ-

φανῶς τὰς ἐπὶ τὰ πύργους ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, τὰς πλη-
ρυντάς τὸν οἶκον κυρίας θεᾶς ἀπαρτισταθείας, καὶ δόλου.

10 καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος, φωνὴ
κρυγῆς ἀπὸ πόλης ἀποκοντούτων, καὶ ὀλοθυμὸς ἐκ
τῆς δαυτέρας, καὶ ζυγυμὸς μέγας ἀπὸ πάντων βοιωτῶν.

11 * Ἀρρώσασθε ④ κατακοιῶντες τὴν κατακεκομμένην,
ὅπως ὁμοιωθῇ πᾶς ὁ λαὸς χαναάν, ὅπως ἰδῶμεν ἰσχυροὺς πύ-
λεις ④ ἐπιρμήδους ἀργυρίω.

12 καὶ ἔσαι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Ἰξερδυνήσω τὴν ἰερου-
σαλήμ μτ' λύχνου, ἔκδικήσω ἔπι τοὺς ἀνθρώπους τὰς
καταφρονημάτων ἔπι τὰ φυλάγματα αὐτῶν, τοὺς λέ-
γοντας ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, οὐ μὴ ἀγαθοποιήσῃ κύ-
ριος οὐδ' ἢ μὴ κακώσῃ.

13 καὶ ἔσται ἡ δυνάμις αὐτῶν εἰς διαρπαγὴν, καὶ ④ οἱ-
κοὶ αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν. καὶ οἰκοδομήθουσιν οἰκίας, καὶ
οὐ μὴ κατοικήσωσι. καὶ κατεφυτεύθουσιν ἀμπελώνας, καὶ
οὐ μὴ πίωσι τὸν οἶνον αὐτῶν.

14 * ὁπ' ἐγὼς ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη καὶ ἐγὼς καὶ τα-
 χεῖα (φόδοι). φωνὴ ἡμέρας κυρίου πικρὰ καὶ σκληρὰ.
 15 τέταρτον δυνάτη * ἡμέρα ὀργῆς ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα
 θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ταλαιπωρίας καὶ ἀφανισμοῦ,
 ἡμέρα σκότους καὶ γνώφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὁμίχλης,

16 ἡμέρα ἀλπιγῶς ἐκκραυγῆς, ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς
ὀχυροὺς καὶ ἐπὶ τὰς γωνίας τὰς ὑψηλάς.

17 καὶ ἐκθλίψω τοὺς ἀνθρώπους καὶ πορεύσιν) ὡς τυ-
φλησί, οἱ τὰ κυρία ἡμάρτων, καὶ ἐκχεῖ τὸ αἷμα αὐτῶν ὡς
χοῦν, καὶ τὰς σαρκας αὐτῶν ὡς βόλβιτα.

18 τὸ ἀργυριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν οὐ μὴ διδῇ)
ἐξελεύσθαι αὐτὰς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου. καὶ ἐν πυρὶ ζήλου
αὐτὰς καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, διότι συντέλειω καὶ
σπασθὴν ποιήσῃ ἐπὶ πρῶτας τὰς καὶ ἑκτένας τῶν γυν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Pereatis funditus omnes impij à conspectu Domini Dei, quoniam propinquus est dies qui venturus est à conspectu Dñi, quoniam preparavit Dñs occisionem, convocavit inuitatos suos. ² Porro futurum est in die occisionis qui vēturus est à conspectu Dñi, vt animadvertam in magnates & in filios regis, in omnes denique qui perstreperunt ad cultum idolorum. ³ Et animaduertam in omnes qui ambulāt in legibus Palēstinorum in illo tempore qui complent ædes dominorum suorum rapina, & dolis. ⁴ Et erit in illo tēpore, inquit Dñs, vox clamoris à porta pisciū, & vlulatus à loco sublimi, magnaq; contritio à collibus. ⁵ Vlulate omnes qui habitatis in torrente Cedron, quoniam fractus est totus populus, cuius opera similia sunt operibus populi terræ Chanaan, excisi sunt omnes diuites opibus. ⁶ Et futurū est in illo tempore vt constituam peruestigatores, & peruestigabunt Ierusalem, vt ij qui scrutantur cum lucerna: & animaduertam in homines qui summa tranquillitate fruuntur in diuitiis suis: qui dicunt in cordibus suis: Non est voluntas coram Dño benefaciendi, siue etiā maledficiendi. ⁷ Erunt itaque diuitiæ eorum in spoliū, & domus eorum in prędam. & edificabunt domos, sed non habitabunt: & plantabunt vineas, sed non bibent vinum earum. ⁸ Propinquus est dies qui venturus est à conspectu Domini magnus, propinquus est, & festiuitas afflictionis & angustie, dies tumultus & commotionis, dies tenebrarum & caliginis, dies nubilosus & obscurus. ⁹ Dies buccinę & iubilationis super ciuitatibus munitis, & super collibus exaltatis. ¹⁰ Et in angustias adigam filios hominum, & ambulabunt tanquam cæci: quoniam coram Domino peccauerunt, & effundetur sanguis eorum vt puluis, & cadauera eorum sicut stercus. ¹¹ Nec argentum suū nec aurum suū poterit liberare eos in die irę Domini, sed igne vltionis ipsius consumentur omnes impij terrę, quoniam exterminatio-

CAP. II.

Congregamini & colligamini gens ineru-
dita:

² Antequàm sitis vos sicut flos pertransiens
die, antequàm veniat super vos ira Domini,
antequàm irruat super vos dies iræ furoris Do-
mini.

³ Querite Dominum omnes humiles terra,
iudicium operamini & iustitiam querite, &
respondeate ea, ut protegami in die ira Domini:

⁴ Quia Gaza direpta erit, & Ascalon in
desolationem: & Azotus Meridie proijcietur,
& Accaron eradicabitur.

⁵ Væ qui habitatis funiculum maris aduenæ
Cretensium, verbum Domini super vos Canaan
terra Allophylorum. & perdam vos de habi-
tatione.

⁶ Et erit Creta pascua pastorum, & ouile
ouiium.

⁷ Et erit funiculus maris iis qui reliqui sunt
de domo Juda: super ipsos pascuntur in domi-
bus Ascalonis, vesperè diuertent à facie filio-
rum Juda. quia visitat eos Dominus Deus eo-
rum, & auertet captiuitatem eorum.

⁸ Audiui opprobrium Moab & contumeliã
filiorum Ammon, in quibus exprobrauerunt
populo meo, & magnificati sunt super terminos
meos.

⁹ Propterea viuo ego, dicit Dominus
exercituum Deus Israel, quia Moab sicut So-
doma erit, & filij Ammon quasi Gomorra, &
Damascus derelicta, & quasi aceruus salis, &
dissipata in sempiternum: & qui relictæ fuerint
populi mei diripient eos, & reliqui gentis meæ
hereditabunt eos.

¹⁰ Hoc eis pro contumelia sua, quia exprobra-
uerunt & magnificati sunt super Dominum vir-
tutum.

¹¹ Manifestus erit Dominus super eos,
et disperdet omnes deos gentium terræ: et ado-
rabunt eum singuli de loco suo. omnes insula gen-
tium,

¹² & vos Ethiopes vulnerati gladio
meo eritis. ¹³ & extendet manum suam su-
per Aquilonem: & perdet Assyrium, & ponet
Niniuen in desolationem sine aqua quasi de-
sertam.

β.

¹ Συναχθῆτε & συνδέσθῃτε τὸ ἔθνος τὸ ἀπαιδευμένον,

² πρὸ τοῦ ἰσχυρῆσαι ὑμᾶς ὡς δυνάμει πρὸς ἀποροδομήμον
ἡμέρα, πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν ἐφ' ὑμᾶς ὀργὴ κυρίου, πρὸ τοῦ
ἐπιπέσει ἐπὶ ὑμῶν ἡμέρα ὀργῆς θυμοῦ κυρίου.

³ Ζητήσατε τὸν κύριον πάντες ταπεινοὶ γῆς. κῆμα ἐρ-
γάζεσθε καὶ δικαιοσύνην ζητήσατε, & ἀποκρίνεσθε αὐ-
τῷ, ὅπως σκεπασθῆτε ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου.

⁴ Διότι γὰρ ἀσκαλὸν ἐσται, καὶ ἀσκαλὼν εἰς ἀ-
φανισμόν, καὶ ἄζωτος μεσημβρίας ἐκλειψή(ε), καὶ ἀκ-
καρῶν ἐκλειψθή(ε)ται.

⁵ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦντες τὸ χεῖμα τῆς θαλάσσης πλά-
θικοι κρητῶν, λόγῳ κυρίου ἐφ' ὑμᾶς χαναὰν γῆ ἀλ-
λοφύλων. καὶ ἀπολεῖ ὑμᾶς ἐκ κατοικίας.

⁶ καὶ ἔσται κρήνη νομὴ ποιμνίων καὶ μὴδὲν πρὸς
βάτων.

⁷ καὶ ἔσται τὸ χεῖμα τῆς θαλάσσης τοῖς κατὰ τοὺς οἴ-
κου ἰουδα, ἐπ' αὐτῶν νεμή(ον) ἐν τοῖς οἴκοις ἀσκαλῶνος,
δείλης κατὰ λυγρὸν ἀπὸ πρὸς τοῦ ἰσχυροῦ ἡν ἰουδα ὅτι ἐπι-
σκέπ(ε)ται αὐτῶν κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, καὶ ἀποσρέψ(ε)ται τὴν
αἰχμαλωσίαν αὐτῶν.

⁸ ἤκουσα ὀνειδισμόν μωὰβ καὶ ὀνειδισμόν ἡν ἀμὼν,
ἐν οἷς ὀνειδίζον τὸν λαόν μου καὶ ἐμεγαλύνοντο ἐπὶ τὰ
ὄρεά μου.

⁹ διὰ τοῦτο ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος πάντων δυνάμεων ὁ θεός
τῆς ἰσραήλ, διότι μωὰβ ὡς σόδομα ἔσται, καὶ ἡν ἀμὼν
ὡς γόμορα, καὶ δαμασκός ἐκλειψθή(ε), καὶ ὡς θημω-
νία ἀλός καὶ ἡ φανισμὸν εἰς τὸν αἰῶνα. & κατὰ λοι-
ποὶ τοῦ λαοῦ μου διαρπῶνται αὐτοίς, καὶ κατὰ λοιποὶ
ἔθνοισ μου κληρονομήσουσιν αὐτοίς.

¹⁰ τοῦτο αὐτοῖς ἀντὶ τῆς ὑβρεως αὐτῶν, διότι ὀνειδίζον
καὶ ἐμεγαλύνοντο ἐπὶ τὸν κύριον πάντων δυνάμεων.

¹¹ ἐπιφανὴς ἔσται κύριος ἐπ' αὐτοίς, καὶ ἐξολοθρεύ-
σει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. καὶ πρὸς κινή-
σουσιν αὐτὰς ἐκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. παῖδες αἰνῶτος

¹² τῶν ἐθνῶν, καὶ ὑμεῖς αἰδίους τεραυματῖαι ῥομ-

¹³ φαία μου ἔσεσθε καὶ ἐκτενεῖ τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐπὶ
βόρραν. καὶ ἀπολεῖ τὸν ἀστυρόν, καὶ θήσει τὴν νινυβὶ εἰς
ἀφανισμόν δυνάμει ὡς ἔρημον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. II.

Congregamini & venite & accedite populus generationis nolentis conuerti ad Legem: Antequàm prodeat in vos edictum domus
iudicij, & sitis similes glumæ quæ perflat ventus; & umbræ quæ trāsīt à conspectu diei, antequàm venerit super vos vehemens ira Dñi,
antequàm veniat super vos dies furoris Dñi. Querite timorem Dñi omnes mansueti terræ, qui iudicia voluntatis eius prestiterunt: qua-
rite veritatem, querite mansuetudinem, si forsan fiat protectio super vos in die iræ Dñi. Gaza enim derelicta erit, & Ascalon in vasta-
tionem: Asdod in Meridie expelletur, & Accaron eradicabitur. Væ qui habitant in portu maris, populus qui peccat ut deleatur: decre-
tum verbi Domini super vos qui habitatis in Canaan terra Palestinorū, perdam te vt sis absque habitatore. Eritque portus maris habi-
tationem: locus mansionis pastorū, & caule ouium. Et erit fors reliquiis domus Iuda: super ipsas pascetur in domibus Ascalon, quādo vesperè
pernoctabunt, siquidem introibit eorum memoria in bonū coram Domino Deo ipsorum, ac reducet eorū transmigratiōem. Audita sunt
coram me opprobria Moab, & elatio filiorum Ammon, qui probro affecerunt populum meum, & magnificauerunt sese super fines eorum.
Quapropter iuro ego, inquit Dominus exercituum Deus Israel, quod Moab sicut Sodoma erit, & filij Ammon sicut Gomorra, locus dere-
lictus carduis, & fodinæ salis, & desolatio in æternum vsque: reliquiae populi mei expilabunt eos, & reliquiae tribuum possidebunt eas.
Hoc illis eueniet propter fastum ipsorum, quoniam probis affecerunt & magnificauerunt sese aduersus populum Domini exerci-
tuum. Terribilis Dominus ad redimendum eos, quoniam depressit omnes deos terræ: & adorabunt eum, & requirent à conspectu ciui-
vniuersique de loco suo, omnes insula gentium. Vos quoque Ethiopes interfecti gladio meo eritis. Et alitè inferet vulnus pos-
tentis suæ in Aquilonem, & perdet Assyrium, ac rediget Niniuen in desolationem, vastationem inquam quasi desertum.

14 * וּרְכְּצוּ בְּתוֹכָהּ עֲדָרִים כָּל-חֵיתוֹ גֹּיִם קֶאֱרֹ
גַם-קֶפֶד בְּכַפְתָּרֶיהָ יִלְיֶנּוּ קוֹל יִשׁוּרָר בַּחֲלוֹן חֶרֶב
בִּסְף כִּי אֲרֹזָה עָרָה :

15 * זֹאת הָעִיר הָעֲלִיזָה הַיּוֹשֶׁבֶת לְכֹטֶח הָאִמְרָה
בְּלִבָּהּ אֲנִי וְאֶפְסִי עוֹד אֵיךְ הִיְתָה לְשִׁמּוֹ מְרִבָּץ
לְחַיָּה בַל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשְׂרָק יָנִיעַ יָדוֹ :

ג

1 * הוּא מוֹרָאָה וְנִגְאָלָה הָעִיר הַיּוֹנָה :
2 * לֹא שָׁמְעָה בְּקוֹל לֹא לָקַחָה מוֹסֵר בִּיהוּרָהּ לֹא
בְּטַחָה אֶל-אֱלֹהֶיהָ לֹא קִרְבָּהּ :

3 * שָׂרֶיהָ בִּקְרָבָהּ אֲרִיּוֹת שְׂאֲגִים שִׁפְטִיהָ זֹאבֵי
עָרֵב לֹא גִרְמוּ לִבְקָר :

4 * נְבִיאֶיהָ פוֹחֲזִים אֲנָשִׁי בְּגִדוֹת כְּהֻנָּה חֲלָלוּ-
קֹדֶשׁ חֲמֹסוֹת וְזָרוּ :

5 * יְהוָה צָדִיק בִּקְרָבָהּ לֹא יַעֲשֶׂה עוֹלָה בִּבְקָר בִּבְקָר
מִשְׁפָּטוֹ יִתֵּן לְאוֹר לֹא נִעְדָּר וְלֹא יוֹדַע עוֹל בִּשְׁת :

6 * הִכְרַתִּי גוֹיִם נִשְׁמוֹת פְּנוֹתָם הִחְרַבְתִּי חוֹצוֹתָם
מִבְּלִי עוֹבְרֵי נִצְדוֹ עֲרִיִּים מִבְּלִי-אִישׁ מֵאִין יוֹשֵׁב :

7 * אִמְרַתִּי אֵיךְ תִּירָאִי אוֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר וְלֹא יִכְרַת
מַעֲוֹנָהּ כָּל אֲשֶׁר-פָּקַדְתִּי עָלֶיהָ אֲכֵן הַשְׁבִּימוּ
הַשְׁחִיתוּ כָּל עֲלִילוֹתָם :

8 * לִכֵּן חֲבוּ לִי נֶאֱם יְהוָה לְיוֹם קוֹמִי לְעַד כִּי מִשְׁפָּטִי
לֹאֶסֶף גוֹיִם לִקְבָּצִי מִמַּלְכוֹת לִשְׁפֹךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמִי
כָּל חֲרוֹן אַפִּי כִּי בָאֵשׁ קִנְאָתִי תֹאכַל כָּל-הָאָרֶץ :

9 * כִּי-אֲזֹאֲהֶפֶךְ אֶל-עַמִּים שָׂפָה בְּרוּרָה לְקִרְאָתָם
בְּשֵׁם יְהוָה לְעַבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד :

10 * מִעֵבֶר לְנַהֲרֵי-כוֹשׁ עֲתִירֵי-בֵת פּוֹצֵי יוֹבֵלוֹן מִנְחָתִי :
11 * בְּיוֹם הַהוּא לֹא תִבּוֹשִׁי מִכָּל עֲלִילוֹתֶיךָ אֲשֶׁר
פָּשַׁעְתָּ כִּי-אֲזִי אֶסִּיר מִקְרָבְךָ עַל-יְדֵי גִּבּוֹרֶיךָ וְלֹא-

תוֹסִפִּי לִגְבָּהָהּ עוֹד בְּהֵר קֹדֶשִׁי :

14 * Et accubabunt in medio eius greges omnes bestię gentium, & onocrotalus & ericius in liminibus eius morabuntur. Vox cantantis in fenestra, coruus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius. * Hęc est ciuitas gloriosa habitans in cōfidentia, quę dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius: quomodo facta est in desertum cubile bestię? Omnis qui transit per eam, sibilabit, & mouebit manum suam. CAP. III.

1 * VÆ prouocatrix & redempta ciuitas columba. * Non audiuit vocē, & nō suscepit disciplinam. In Dño non est cōfisa, ad Dñm suum nō appropinquauit. * Principes eius in medio eius quāsi leones rugientes. Iudices eius lupi vespere, non relinquebāt in manē. * Prophetę eius vesani, viri infideles. Sacerdotes eius polluerūt sanctū, iniuste egerunt contra Legem. * Dñs iustus in medio eius non faciet iniquitatem. Mane B manē iudiciū suū dabit in luce, & non abscondetur. nesciuit autem iniquus cōfusione. * Disperdidi gētes & dissipati sunt anguli earū. desertas feci vias eorū dū nō est qui transeat. desolatę sunt ciuitates eorū, non remanente viro neq; vlllo habitatore. 7 * Dixi: Attamē timebis me, suscipies disciplinam. Et non peribit habitaculum eius, propter omnia in quibus visitauī eā. Verūtāmē diluculō surgētes corruerūt oēs cogitationes suas. * Quapropter expecta me, dicit Dñs, in die resurrectionis meę in futurū, quia iudiciū meū vt cōgregē gētes, & colligā regna. Et effūdā super eos indignationē meam, omnē irā furoris mei. In igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra. 9 * Quia tunc reddā populis labiū electū, vt inuocēt oēs nomen Dñi, & seruiant ei humero vno. * Ultra flumina Æthiopię, inde C supplices mei filij disperforū meorū deferēt munus mihi. * In die illa nō cōfunderis sup cūctis adinuētionib⁹ tuis, quibus preuaricata es in me. Quia tūc auferā de medio tui magniloquos supbię tuę, & nō adiciēs exaltari ampli⁹ in mōte sancto meo.

תרגום יונתן

14 * וישון בגנה עדרין דכל חיות בר אף קתין ואף קפרין בפתחת תרעה וביחזון קל עופא דמנצף בכנה חרבו תרעה ושללה סתרו :
15 * דא קתא תקיפתא דיהבא לרחצן דאסרה בלבה אנא ולית בר מני עוד איכרן חות לצרו בית משרי לחיותא כל דיעבר עלה וכלי ויניד
1 * וי דמוחיא ומתפרקא קתא דמסגיא לארגנא :
2 * לא שמעה בקל עבדוהי נבניא
3 * רב רבנה בגנה פארין נחמין וינחא דיבי רמשא לא מורכין
4 * נבי שקרא די בגנה באשין גברין שקרין כהנתא מפסין קרשא חטפין באוריתא :
5 * וייזכא אמר לאשרא שכתתה
6 * שציתי עממיא
7 * אמרת ברם תרחלין מן קרמי תקבלין אלפן
8 * בכך ספרו למימרי אמר
9 * ארי דיני לכנשא עממיא לקרבא מלכותא למשפך עליהון חסתי כל תקופ רגזי ארי באשר פרענותי וסופון כל-
10 * ארי בכך אשני על עממיא ממלל חד בחיר לצלאר כלהון בשמא דיני למפלח קדמותי כתף חד :
11 * בעדנא חתיא לא תכתחין מכל
12 * מנצף מנצף די סדרת במימרי ארי בכך אגלי סגור תקיפי תשבחתך ולא תוספין לאתרכבא עוד בשורא דקרשי :

² Et pascentur in medio eius greges & om-
nes bestie terre, & leones & ericij in præsep-
tibus eius cubabunt, & bestie clamabunt in fo-
neis suis, & corui in portis eius, quia cedrus
coronatio eius.

³ Hæc ciuitas malis dedita,
quæ habitat in spe, dicens in corde suo, Ego sum,
& non est post me ultra alia. Quomodo facta
est in desolationem pascua bestiarum? omnis qui
pertransit eam sibilabit & mouebit manus suas.

CAP. III.

Væ illustris & redempta ciuitas, columba:

¹ Non audiuit vocem neque suscepit dis-
ciplinam: in Domino non est confisa, et ad Deum
suum non appropinquauit. ² Principes eius
in ea velut leones rugientes. iudices eius sicut
lupi Arabie, non dimittebantur in manẽ.

³ Prophetæ eius portantes spiritum, viri con-
temptores. Sacerdotes eius polluant sancta, &
impie agunt in Legem. ⁴ At Dominus iustus in
medio eius, & non faciet iniquitatẽ: manẽ ma-
nẽ iudicium suum dabit in luce, & non abscon-
ditus est, & non scit iniquitatẽ in corruptione.

⁵ Demisi superbos, dissipati sunt anguli eorum,
destruxi vias eorum penitus ne transeant. de-
fecerunt ciuitates eorum, eo quod nihil subsiste-
ret, neque habitaret. ⁶ Dixi, Veruntamen time-
bitis me, & suscipietis disciplinam. & non pe-
ribitis de oculis eius omnibus quibus vltus sum
super eam. præparare consurge diluculo, corru-
ptus est omnis racemus eorum. ⁷ Propterea ex-
pecta me, dicit Dñs, in die resurrectionis meæ
in testimoniũ. quia iudiciũ meũ in cõgregationes
gentium vt suscipiam reges, vt effundam super
eos iram meam, omnem iram furoris mei, quia
in igne zeli mei consumetur omnis terra. ⁸ Quia
tunc conuertam super populos linguam in gene-
rationem eius, vt inuocent omnes nomen Dñi,
vt seruiant ei sub iugo vno. ⁹ De finibus flumi-
num Æthiopie suscipiam dispersos meos, affe-
rent victimas mihi in die illa. non confunderis
ex omnibus adinventionibus tuis quibus impie
existi in me. quia tunc auferam à te detractio-
nes contumelie tue, & ultra non adijcies vt
glorieris super montem sanctum meum:

¹⁴ καὶ νεμήθονται ἐν μέσῳ αὐτῆς ποίμνια, καὶ πᾶσι τὰ
θηρία τῆς γῆς, καὶ λέοντες καὶ ἐχῖνοι ἐν τοῖς φατνώμασιν
αὐτῆς κοιτάσονται, καὶ θηρία φωνήσονται ἐν τοῖς διωρύμασιν
αὐτῆς, ὡς κόρυμβες ἐν τοῖς πυλώσιν αὐτῆς, διότι κέδρος τὸ ἀ-
νάστημα αὐτῆς. ¹⁵ αὕτη ἡ πόλις ἡ φαυλίστρια, ἡ κατε-
κοῦσα ἐπ' ἐλπίδι, λέγουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, ἐγὼ εἰμι
καὶ οὐκ ἔστιν μετ' ἐμὲ ἐπὶ ἄλλῃ. πῶς ἐγγήθη εἰς ἀφανί-
σμον νομῆ θηρίων; πᾶς ὁ διαποροῦν ὁ αὐτῇ συνεῖ,
καὶ κινήσει τὰς χεῖρας αὐτῆς.

¹ Ὡς ἡ Ἰερουσαλὴμ καὶ ἀπολελυτὴ ἡ πόλις, ἡ πε-
ριεργή, ² οὐκ ἤκουσε φωνῆς οὐ ᾗ ἐδέξατο παιδείαν, Ἰη-
σοῦ κυρίου οὐκ ἐπεποιθεῖ, καὶ πρὸς τὸν θεὸν αὐτῆς οὐκ ἤγ-
γισεν. ³ Ἀρχόντες αὐτῆς ἐν αὐτῇ ὡς λέοντες ὠρυόμενοι.
Ἐκείνοι αὐτῆς ὡς λύκοι τῆς δρυϊδίας, οὐχ ὑπελείποντο εἰς
τὸ πρῶτον. ⁴ Προφήται αὐτῆς πνευματοφόροι, ὁδοὺς
καταφρονῆσαι. ⁵ Ἱερεῖς αὐτῆς βεβηλόσι τὰ ἅγια, καὶ ἀ-
σεβοῦσιν εἰς τὸν νόμον. ⁶ ὁ δὲ κύριος δίκαιος ἐν μέσῳ αὐτῆς,
καὶ οὐ μὴ προσηύχῃ αὐτὸν, πρῶτον πρῶτον κέλημα αὐτῆς δώσει ἐν
φωτί, καὶ οὐκ ἐκρύψῃ, καὶ οὐκ οἶδεν ἀδικίαν ἐν διαφ-
θορᾷ κατέσπασα ὑπερηφάνους, ἡφανίσθησαν ἡ γωνία αὐ-
τῶν, ἐξηρήμωσα τὰς ὁδοὺς αὐτῶν τὸ πᾶν ὡς μὴ διοδύ-
ειν. ἐξέλιπον αἱ πόλεις αὐτῶν, διὰ τὸ μὴ εἶναι ὑπαρχεῖν, μὴ ᾗ
κατοικεῖν. ⁷ εἶπα, πλὴν φοβηθήσεσθε με, ἐδέξατο παιδείαν.
καὶ οὐ μὴ ἐξολοθρευθῇτε ἐξ ὀφθαλμοῦ αὐτῆς πᾶσι τοῖς
ἐξεδίκησα ἐπ' αὐτῇ ἐτοιμάζου ὄργανον, διέφθαρται
πᾶσα ἡ Ἰερουσαλὴμ αὐτῶν. ⁸ διὰ τοῦτο ὑπομείνον με, λέγει
κύριος, ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς μου εἰς μαρτύριον. διότι τὸ
κέλημα μου εἰς συναγωγὰς ἐθνῶν τοῦ εἰσδέξατο βασιλεῖς,
τοῦ ἐκχεῖν ἐπ' αὐτοὺς τὸ ὄργανόν μου πᾶσαν ὄργανον θυμοῦ
μου, διότι ἐν πυλῶνι μου καταναλωθήσεται πᾶσα
ἡ γῆ. ⁹ διότι ῥέτε μετὰ σφέων Ἰσραὴλ γλώσσαν εἰς γε-
νεὰν αὐτῆς, ἵνα Ἰσραὴλ πᾶσι τὸ ὄνομα κυρίου, ἵνα δο-
ύλω αὐτοὺς ὑποζυγὸν εἶναι. ¹⁰ ἐκ περὶ τῶν ποταμῶν αἰ-
διοπίας ὑποδέξομαι τὸν διεσπαρμένον μου, οἱ οὖτοι θυ-
σιάσματα ἐμοὶ ¹¹ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. οὐ μὴ καταιχν-
θῇς ἐκ πᾶτων τῶν Ἰσραὴλ θυμάτων σου ὧς ἐβόησας εἰς
ἐμέ. ὅτι ῥέτε μετὰ τῶν ἀποφθάλματα τῶν ὑβρεῶς
σου, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῇς μεγαλαυχῆσαι Ἰσραὴλ τὸ ὄ-
ργανον μου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et habitabunt in medio eius greges omnium ferarum, etiam onocrotali & ericij quoque, in ostio portæ pernoctabunt: vox auis garrien-
tis in fenestra audietur. desolauerunt portam eius, & eius tabulatum destruxerunt. " Hæc est ciuitas potens quæ sedet confidenter, quæ dicit
in corde suo: Ego sum, & nulla est præter me: quomodo facta est in desolationem, locus habitationis ferarum? quisquis transibit iuxta
eam clamabit & mouebit manum suam.

CAP. III.

Væ festinanti & redemptæ ciuitati quæ multiplicat iræ prouocationem. ¹ Non audiit vocem seruorum eius prophetarum, neque recepit
doctrinam in verbo Dñi, non confisa est, & ad cultum Dei sui non accessit. ² Principes eius in medio ipsius sunt sicut leones rugientes, iu-
dices eius lupi vespertini non prorogantes in tempus matutinum. ³ Pseudoprophete quæ sunt in medio eius male agunt, homines medaces, Sa-
cerdotes eius cõtaminant sanctitatem, iniquè agentes in Legẽ. ⁴ Dñs purus dixit se collocaturum maiestatem suam in medio ipsius, coram eo non fit
mendacium: ecce sicut lux autorem quæ progreditur ac dirigitur, sic iudiciũ eius prodit vt discernat: non tardat, neque norunt improbi nulli cõfusione.

⁵ Excidi gentes, vastata sunt palatia earum, desolavi plateas earum vt non sit qui transseat: vastatæ sunt vrbes earum vt nemo sit, vt nullus sit incola.
⁶ Dixi, Enimvero timeas à conspectu meo, recipias doctrinam, neque excidet habitationes eorum à terra domus maiestatis meæ. omnia bona
quæ dixi eis adducam eis: idcirco manẽ puenierunt, destruxerunt omnia opera sua. ⁷ Quapropter sperate in verbo meo, ait Dñs, quo die reuelabor
ad iudicandum; quoniã iudiciũ meũ erit ad cõgregandum gentes, ad propè sistendum regna, ad effundendum in eas furorẽ meum, omnẽ vehemẽtiã
iræ meæ, etenim igne vltionis meæ consumetur oēs impii terræ. ⁸ Siquidẽ ita conuertam in omnes gentes locutionẽ vnã electam, vt precentur
omnes in nomine Domini, vt seruiant coram eo humero vno. ⁹ Ab vltiore ripa fluuiorum Indiæ cum miserationibus reuertetur trans-
migratio populi mei quæ in exilium abducta est, & afferent sibi ecce quasi oblationes. ¹⁰ In illo tempore non pudebis ex omnibus o-
peribus tuis malis quibus rebellasti in Verbum meum, quoniam sic patefaciam e medio tui fortes gloriæ tuæ, vt non addas ultra ad tete
magnificandum in monte sanctitatis meæ.

והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם
יהוה
שארית ישראל לא יעשו עוללה ולא ידברו
כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית כי המור
ירעו וירבצו ואין מחריד
רנל בת ציון הריעו ישראל שמחי ועלזי בכל
לב ברת ירושלם
הסיר יהוה משפטיו פנה איבך מלך ישראל
יהוה בקרבך לא תראי רע עוד
ביום ההוא יאמר לירושלם אל תיראי ציון
אל ירפו ידיך
יהוה אליהך בקרבך גבור יושיע ישיש עליך
בשמחה יחריש באהבתו יגיל עליך ברננה
נוגי ממועד אספתי ממך היו משאת עליה
חרפה
הנני עשה את כל מעניך בעת ההיא והושעתי
את הצלעה והנדרחה אקבץ ושמתי ללהללה
ולשם בכל הארץ בשתם
בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי
אתן אתכם לשם וללהלה בכל עמי הארץ בשובי
אר שבותיכם לעיניכם אמר יהוה

12 * Et relinquam in medio tui populum pauperem & egenum, & sperabunt in nomine Domini.
13 * Reliquiae Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non inuenietur in ore eorum lingua dolosa. Quoniam ipsi pascentur & accubabunt, & non erit qui exterreat.
14 * Lauda filia Sion, iubila Israel. Ietare & exulta in omni corde filia Ierusalem.
15 * Abstulit Dominus iudicium tuum, & duertit inimicos tuos. Rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra.
16 * In die illa dicetur Ierusalem: Noli timere Sion, non dissoluantur manus tuae.
17 * Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse saluabit. Gaudebit super te in letitia, filebit in dilectione tua, & exultabit super te in laude.
18 * Nugas qui à Lege recefferant congregabo, quia ex te erant vt non ultra habeas super eis opprobrium.
19 * Ecce ego interficiam omnes qui affligerunt te in tempore illo, & saluabo claudicantem, & eam quae eiecta fuerat congregabo. & ponam eos in laudem & in nomen in omni terra confusionis eorum.
20 * In tempore illo quo adducam vos, & in tempore quo congregabo vos. Dabo enim vos in nomen & in laudem omnibus populis terrae, cum conuertero captiuitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

תרגום יונתן

13 שארא דישראל לא יעבדון שקר ולא ימללון כדביין ולא
14 שבחי כנישתא דציון וכוועו ישראל חרי וכוועי בכל לבא
15 אגלי ויי דיני שקרא מגור פלי בעלי דבבך מלכה דישראל יי אמר לאשראה שכינתה בגור לא תדחלין מן
16 בערנא תהיא יתאמר לירושלם לא תדחלין ציון לא יתשלן ירך
17 יי אלהך אמר לאשראה שכינתה
18 די הוון מעבבין כך זמני מועדך ארחיקת מגך וי עליהון
19 הא אכא אעבד גמירא עם כל משעבדיך בערנא תהיא ואפרק ית מטלסליא
20 בערנא תהיא אכנש יתכון ובערנא תהיא אקרב גלותכון
11 ואשר בגור עם ענותן ומקבל עלבן ויתרחצון בשמא דיני
12 יתחב כפסחון לשן דנכלין ארי אגון יתפרגסון וישרון ולית דמניד
13 משמא דירושלם
14 קם כישא עור
15 מד גר פק יחרי עלך כחרוא יכבש על חובך כרחממה ירוץ עלך כדני
16 על דתו נסלית וציהון לקבלך ומחסדין לך
17 תבדחא אקרב ואשונון לחשבנא ולשם בכל ארעא כחתתהון
18 איתאן יתכון לשם ולחשבנא בכל עסמי ארעא כד אחיב ית גלותכון לעיניכון אמר יי

¹² Et relinquam in te populum mansuetum
& humilem. & timebunt nomen Domini
¹³ Reliqui Israel, & non facient iniquitatem,
& non loquentur vana, & non inuenietur in
ore eorum lingua dolosa: quoniam ipsi pascen-
tur & accubabunt, & non erit qui exterreat
eos.
¹⁴ Gaude filia Sion, prædica Hierusalem, ex-
ulta & delectare ex toto corde tuo filia Hieru-
salem.
¹⁵ Abstulit Dominus iniquitates tuas, rede-
mit te de manu inimicorum tuorum rex Israel.
in medio tui non videbis mala ultra.
¹⁶ In tempore illo dicet Dominus Hierusalem:
Confide Sion, non dissoluantur manus tue:
¹⁷ Dominus Deus tuus fortis in te saluabit te, ad-
ducet super te letitiam, & innouabit te in cha-
ritate sua, & letabitur in te in delectatione,
¹⁸ Quasi in die solennitatis, & congregabo
dispersos. Væ qui accepit super eam opprobrium.
¹⁹ Ecce ego facio in te propter te in tempore
illo, & saluabo afflictam, & repulsam susci-
piam, & ponam eos in gloriam & nominatos
in omni terra, & confundentur
²⁰ in tempore illo quando bene vobis fecero,
& in tempore cum suscepero vos: quia dabo
vos nominatos & in gloriam cunctis populis
terra, cum conuertero ego captiuitatem vestram
coram vobis, dicit Dominus.

¹² καὶ ἀπολείψομαι ἐν θεῷ λαὸν πρᾶον καὶ ταπεινόν.
καὶ ἀλαβηθήσονται τὸ ὄνομα κυρίου
¹³ καὶ καταλείποι τὸ Ἰσραὴλ, καὶ οὐ ποιήσουσι ἀδι-
κίαν, καὶ οὐ λαλήσουσιν μάταια, καὶ οὐ μὴ δῦρεθῇ ἐν τῷ
στόματι αὐτῶν γλῶσσα δολία, διότι αὐτὰ νερμίζονται καὶ
κοιτάζονται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς.
¹⁴ χαῖρε θυγατερσιών, κήρυσε ἱερουσαλήμ, θύφραι-
νου καὶ κατὰ τέρπου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου θυγατερ ἱε-
ρουσαλήμ.
¹⁵ ᾤειλε κύριος τὰ ἀδικήματά σου, λελύτρωταί σε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν σου βασιλεὺς Ἰσραὴλ.
ἐν μέσῳ σου, οὐκ ὄψεται κακὰ οὐκ ἔτι.
¹⁶ ἐν τῇ καιρῷ ἐκείνῳ ἐρεῖ κύριος τῇ ἱερουσαλήμ, θάρ-
σει σιών, μὴ παρέδωσθαι αἱ χεῖρές σου.
¹⁷ κύριος ὁ θεός σου δυνατὸς ἐν θεῷ ζῶσει σε, ἐπάξει ἐ-
πὶ σὲ διφρεσὺν, καὶ καινίσει ἐν τῇ ἀγαπήσει αὐτὸς,
καὶ διφραγήσεται ἐπὶ θεῷ ἐν τέρψει,
¹⁸ ὥς ἐν ἡμέρᾳ ἐορτῆς, καὶ ζυνάξω ἐξ ἐκείνων διεσκορπισμέ-
νοισι. οὐαὶ ἔλαβεν ἐπ' αὐτὴν ὀνειδισμόν.
¹⁹ ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ ἐν θεῷ ἐν σὺν καὶ ἐν τῇ καιρῷ ἐκείνῳ,
καὶ ζῶσω τὴν ἐκπεπισμυλὴν καὶ τὴν ἀπωσμυλὴν εἰς-
δέξομαι, καὶ θήσω αὐτὴν εἰς καύχημα καὶ ὄνομαστός
²⁰ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, καὶ καταισχυνθήσονται ἐν τῇ καιρῷ
ἐκείνῳ ὅταν καλῶς ὑμῖν ποιήσω, καὶ ἐν τῇ καιρῷ ὅτῳ
εἰσδέχωμαι ὑμᾶς, διότι δώσω ὑμᾶς ὄνομαστὸς εἰς καύ-
χημα πᾶσι τοῖς λαοῖς τῆς γῆς, ἐν τῇ ἐπιστρέφει μετὰ αἰ-
χμαλώσιν ὑμῶν ὁ ὀνειδισμὸς ὑμῶν, λέγει κύριος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et relinquam in medio tui populum mansuetum & excipientem afflictionem, fiduciamque suam collocabunt in nomine Domini.
"Reliquiae Israel non facient falsitatem, neque loquentur mendacia, neque inuenietur in ore ipsorum lingua dolosa: quoniam ipsi
pascuntur & habitabunt, nec erit qui terreat eos.
"Hymnos cane congregatio Sion, & exultate Israel: gaude & lætare in toto corde congregatio Ierusalem.
"Manifestauit Dominus iudices falsos è medio tui, extirpauit inimicos tuos rex Israel: Dominus dixit se collocaturum maiestatem
suam in medio tui, non expauesces à conspectu mali amplius.
"In illo tempore dicetur ipsi Ierusalem: Ne timeas Sion, ne remittantur manus tuæ.
"Dominus Deus tuus dixit se collocaturum maiestatem suam intra te: fortis redemptor lætabitur super te, cum gaudio subiiciet scelus
tuum cum misericordia sua, super te exultabit exultatione.
"Qui remorati sunt in te tempora solennitatis tuæ, procul expuli à te: vix illis quoniam portauerunt arma sua contra te, & opprobriis
te affecerunt.
"Ecce ego faciam exterminationem cum omnibus qui te subiecerunt in illo tempore; & redimam extorres, & dispersos accersam;
& collocabo eos in laudem & nomen in vniuersa terra confusionis ipsorum.
"In illo tempore congregabo vos, & in illo tempore postliminio restituam exules vestros, quoniam ponam vos in nomen & in glo-
riam inter omnes gentes terræ, quum reduxero exules vestros in oculis vestris, dixit Dominus.

FINIS SOPHONIAE PROPHETÆ.

PROLOGVS IN AGGÆVM PROPHETAM.

IEREMIAS Propheta ob causam periurij Sedechia regis, vt historia libri secundi Paralipomenon indicat, qui fidem promissam Nabuchodonosor regi Chaldaeorum non seruauerat, populum Israel refert cum memorato rege Ierusalem, expugnata Ierusalem captiuum in Babylonē fuisse perductum. Sed cum memoratus populus multis temporibus idolis seruendo, & effusione sanguinis innocentum se grauiter impiasset, volens Deus generationem vniuersam eiusdem populi ob causas memoratas penitus deperire, septuaginta annorum captiuitatem eundem populum in regno Chaldaeorum statuit sustinere: hac ratione, vt completo numero annorum, nouus populus, à memoratis peccatis immunis, ad renouationem Ierusalem perueniret. Sexagesimo itaque secundo anno, regno Chaldaeorum subuerso, cui adhuc octo anni restabant ad regnandum, quod etiam sexta visio Danielis ostendit, quum propter causam sacrilegij, quod in eadem visione continetur, fuisset extinctum, Darius qui Medis imperabat, vt septima visio Danielis ostendit, memoratus in regno successit. cuius primo anno regni, vt decima visio Danielis manifestat, Daniel supputatis annis, videns appropinquare tempus reuersionis quæ per Ieremiam fuerat promissa, orans tam pro se quàm pro populo, eandem promissionem à Deo postulabat impleri, cui per Gabrielem Archangelum in eadem visione, iuxta preces eiusdem vniuersa completa esse, Deus dixit. Nam moriente supradicto Dario rege Medorum, & succedente in regno Cyro rege Persarum, promissione Dei completa per eundem regem populumque Israel in Ierusalem reductum, historia secundi libri Paralipomenon & initium Esdræ prophetæ confirmant. Cumque à populo Israel & à se-

חגי

2

שְׁנַת שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ
הַשְּׁשִׁי בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְּבַר
יְהוָה בְּיַד חֲגִי הַנָּבִיא אֶל זִרְבָבֶל
בֶּן-שָׁאֲלִימָאֵל פֶּתַח יְהוּדָה וְאֶל-

יְהוֹשֻעַ בֶּן-יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֵאמֹר:
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר הָעַם הַזֶּה אָמְרוּ
לֹא עֵת בָּא עֵת-בֵּית יְהוָה לְהִבְנוֹת:
וַיְהִי דְבַר יְהוָה בְּיַד חֲגִי הַנָּבִיא לֵאמֹר:
הָעַת לָכֶם אַתֶּם לִשְׁבֹּת בְּבֵתֵיכֶם סְפוּגִים וְהַבֵּית
הַזֶּה חָרֵב:
וְעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׁימוּ לְבַבְכֶּם
עַל-דְּרִיכֵיכֶם:
זִרְעוּתֶם הָרַבָּה וְהִבֵּא מַעֵט אֲכֹל וְאִין-לִשְׂבֹּעָה
שִׁתּוּ וְאִין-לִשְׂכָרָה לְבוֹשׁ וְאִין-לֶחֶם לֹא וְהִמְשַׁתְּכֶר
מִשִּׁתְּכֶר אֶל-צָרוֹר נָקוּב:

AGGÆVS PROPHETA CAPVT I.

IN anno secundo Darij regis, in mense sexto, in die vna mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel filium Salathiel

ducem Iuda, & ad Iesum filium Iosedech Sacerdotem magnum, dicens:

* Hec ait Dominus exercituum, dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

* Et factum est verbum Domini in manu Aggæi Prophetæ, dicens:

* Nunquid tempus vobis est vt habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta?

* Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras.

* Seminastis multum, & intulistis parum. comedistis, & non estis faciat: bibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti. & qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum.

תרגום יונתן

א

חֲרַחֵץ לְדַרְיוֹשׁ מֶלֶךְ בִּירְחָא שְׁחִיתָאָה בְּיוֹמָא חַד לְיִרְחָא חִזְרָה פְּתָגָם נְבוּזַאֲה מִן קֳדָם יְיָ בְּיַד חֲגִי הַנָּבִיא לְיִרְחָא זִרְבָבֶל
בֶּן שָׁאֲלִימָאֵל רַבָּא דְּבִירָא וְהוּדָה וְלֹחַת יְהוֹשֻעַ בֶּן יְהוֹצָדָק כְּהֵנָּה רַבָּא לְמִימָר:
וְהָיָה פְּתָגָם נְבוּזַאֲה מִן קֳדָם יְיָ בְּיַד חֲגִי הַנָּבִיא לְמִימָר:
וַיְהִי כִּשְׁרָ לְכוֹן דְּאִתְּוִין וְחִבִּין בְּבִתְּוִיא דִּי מִטְּלִין בְּכִיּוּרֵי אֲרֻזָּא וּבִירָא מִקְדָּשָׁא דְּהוּן חֲרוּב:
וַיִּשְׁמַע דְּכִנְזָר אָמַר יְיָ צְבָאוֹת שׁוּן לְכַכּוֹן עַל אֲרֻחֲכֹן:
וַיִּשְׁמַע אֶחָד מִנִּיּוֹתָאֵי וַיַּעֲלֵן זַעַר אֲכָלִין וְלֹא סִבְעִין שְׁמֵן וְלֹא רוֹחַ לְבָשִׁין וְלֹא שְׁחִין לֶחֶן וְדִמְחָגֵר מִחָגֵר לְמִאֲרָמָא:

בשנת

nioribus templum Dei ædificari cœpisset, mortuo Cyro rege, ac regnante Dario rege Persarum, qui memorato Cyro successerat, vicinæ gentes ciuitatis Ierusalem, vt idem Esdras refert, restorationem templi & ciuitatis resistendo impedire cœperunt. Qua ratione deterritus populus Israel, reparationem supradicti templi Domini, necdum iuxta promissionem concessam esse credebat. Propter quod in secundo anno regni memorati Darij regis Persarum Aggæus propheta à Deo missus ad Zorobabel, qui de tribu erat Iuda, qui potestatem regni suscepturus erat, & Iesum filium Iosedech summum Sacerdotem admonet, vt credant completo numero annorum tempus restorationis Ierusalem aduenisse. Hoc etiam addito, ne incredulitatem populi vellent imitari: de quo Deus per eum dixit: Populus hic dicit: Nondum venit tempus vt ædificetur domus Dei. Omnia autem quæ textu huius prophetiæ continentur, reuersionem populi, ædificationem templi, renouationem ciuitatis, obseruantiam Sacerdotalem, & interitum regnorum gentium exterarum significant.

ARGVMENTVM.

Aggæus festiuus & letus, qui seminauit in lachrymis, vt in gaudio meteret; destructum templum reedificat, Deumque Patrem inducit loquentem: Adhuc vnum modicum est, & ego commouebo cælum & terram, mare & aridam; & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus.

A G G Æ V S.

CAPVT I.

IN secundo anno sub Dario rege in mense sexto vna mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophete, dicens: Dic ad Zorobabel filium Salathiel de tribu Iuda, & ad Iesum filium Iosedec Sacerdotem magnum, dicens:

¹ Hac dicit Dominus Deus exercituum, dicens: Populus iste dicunt: Non venit tempus ædificandi domum Domini.

² Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophete, dicens:

³ Si tempus vobis est vt habitetis in domibus concavis, at domus ista deserta est?

⁴ Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra in vias vestras.

⁵ Seminastis multa, & intulistis pauca: comedistis, & non in saturitatem: bibistis, & non in ebrietatem: operti estis, & non estis calvescenti in ipsis: & mercedes congregans, congregauit in ligamentum pertusum.

Α Γ Γ Α Ι Α Σ.

κεφαλ. α.

ΕΝ τῷ δευτέρῳ ἔτει τοῦ βασιλείου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ μιᾷ τοῦ μηνός, ἔρχετο λόγος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ προφήτου λέγων, εἶπον πρὸς Ζοροβάβελ τὸν τοῦ Σαλαθιὴλ ἐκ φυλῆς ἰούδα, καὶ πρὸς Ἰεσοῦ τὸν τοῦ Ἰωσεδεκ τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, λέγων,

¹ τὰδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων, λέγων, ὁ λαὸς οὗτος λέγουσιν, οὐχ ἔχει ὁ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον κυρίου.

² καὶ ἔρχετο λόγος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ προφήτου, λέγων,

³ εἰ καιρὸς ὑμῖν ἐστὶ τοῦ οἰκεῖν ἐν οἴκοις κοίλοισι καὶ ἀδμοῖς, ὃ ὅτι οἶκος οὗτος ἔρημος ἐστίν.

⁴ καὶ νῦν τὰδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, τάξτε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν.

⁵ ἐσπείρατε πολλὰ, & εἰσνεύκατε ὀλίγα. ἐφάγετε καὶ οὐκ εἰς πλησμονὴν, ἐπίετε καὶ οὐκ εἰς μέθην, & διεβάλετε καὶ οὐκ ἐφερμύθητε ἐν αὐτοῖς, & ὁ θεὸς μισθὸν συνάγων, συνέγαγον εἰς δεσμὸν τετυπημένον.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN CHAGGAEV M PROPHE TAM,
EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX
Chaldais exemplaribus correctâ, opera B. Aria Montani. CAP. I.

ANNO secundo Darij regis mense sexto die prima mensis, factum est verbum prophetiæ à conspectu Domini per manum Chaggæi prophete ad Zerubabelem filium Sealthielis principem domus Iuda, & ad Iehosua filium Iehozadac summum Sacerdotem, dicendo:

¹ Sic ait Dominus exercituum, dicendo: Populus iste inquit, Vsq̃uequò non veniet tempus domus sanctuarij Domini, vt ædificetur?

² Et exstitit verbum à conspectu Domini per manum Chaggæi prophete, dicendo:

³ Siccine decet vos vt habitetis in domibus quæ testæ sunt, in tabulatis cedrinis, cum hæc ædes sanctuarij destructa sit?

⁴ Nunc itaque sic ait Dominus exercituum: Apponite cor vestrum ad vias vestras.

⁵ Seminatis multa, & educitis modicum: comeditis, & non satiamini: bibitis, & non inebriamini: induiti estis, nec vobis inest calor: & qui operas suas locat, mercedem reportat maledictionem.

* כה אמר יהוה צבאות שימו לבבכם על-
דרכיכם:

* עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית וארצו בו
ואכבר אמר יהוה:

* פנה אל-הרבה והנה למעט והבאתם הבית
ונפחתי בו יעז מה נאם יהוה צבאות יעז ביתי אשר-
הוא חרב ואתם רצים איש לביתו:

* על-כן עליכם כלאו שמים מטל והארץ בלאה
יבולה:

* ואקרא חרב על-הארץ ועל-ההרים ועל-ההר
ועל-התירוש ועל-היצהר ועל-אשר תוציא האדמה
ועל-האדם ועל-הבהמה ועל-כל-יגיע כפיים:

* וישמע זרבבל בן-שלתיאל ויהושע בן-יהוצדק
הכהן הגדול וכל שארית העם בקול יהוה
אלהיהם ועל-דברי חגי הנביא כאשר שלחו יהוה
אלהיהם ויראו העם מפני יהוה:

* ויאמר חגי מלאך יהוה במלאכות יהוה לעם
לאמר אני אתכם נאם יהוה:

* ויער יהוה את-רוח זרבבל בן-שלתיאל פחת
יהודה ואת-רוח יהושע בן-יהוצדק הכהן הגדול
ואת-רוח כל שארית העם ויבאו ויעשו מלאכה
בבית יהוה צבאות אלהיהם:

ב

* ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנה
שנים לדריוש המלך:

* בשביעי בעשרים ואחד לחדש היה דבר יהוה
ביר חגי הנביא לאמר:

* אמר-נא אל-זרבבל בן-שלתיאל פחת יהודה
ואל-יהושע בן-יהוצדק הכהן הגדול ואל-שארית
העם לאמר:

* Hæc dicit Dominus exercituum: Po-
nite corda vestra super vias vestras.

* Ascendite in montem, parate ligna, &
ædificate domum, & acceptabilis mihi e-
rit, & glorificabor, dicit Dominus.

* Respexistis ad amplius, & ecce factum
est minus. & intulistis in domum, & ex-
flavi illud. Quam ob causam, dicit Domi-
nus exercituum? quia domus mea deserta
est, & vos festinastis unusquisque in do-
mum suam.

* Propter hoc super vos prohibiti sunt
cæli ne darent rorem, & terra prohibita est
ne daret germen suum.

* Et vocavi siccitatem super terram, &
super montes, & super triticum, & super
vinum, & super oleum, & quæcunq; pro-
fert humus, & super homines, super iu-
mēta, & super omnem laborem manuum.

* Et audiuit Zorobabel filius Salathiel,
& Iesus filius Iosedech Sacerdos magnus,
& omnes reliqui populi vocem Domini
Dei sui, & verba Aggei prophete sicut mi-
sit eum Dominus Deus eorum ad eos, &
timuit omnis populus à facie Domini.

* Et dixit Aggæus nuncius Domini de
nunciis Domini populo, dicens: Ego vo-
biscum sum, dicit Dominus.

* Et suscitavit Dominus spiritum Zo-
robabel filij Salathiel ducis Iuda, & spiri-
tum Iesu filij Iosedech Sacerdotis magni,
& spiritum reliquorum de omni populo,
& ingressi sunt & faciebant opus in domo
Domini exercituum Dei sui.

CAP. II.

¹ IN die vicesima & quarta mensis in ser-
A to mense in anno secundo Darij regis,

² * In septimo mense, vicesima & prima
mēsis, factum est verbum Domini in ma-
nu Aggæi prophete, dicens:

³ * Loquere ad Zorobabel filium Sal-
thiel ducem Iuda, & ad Iesum filium Iose-
dech Sacerdotem magnum, & ad reliquos
populi, dicens:

תרגום יונתן

* סקו לטורא ואיתו אעין ובנו ביתא ואחרעי לאשראח שכינתי בה ביקר אמר יי:
סמחתי איתו לסגי והיו לוער ומעלין איתו לה לביתא ואנא שלח בה מארחתא חלף מה אמר יי צבאות חלף בית מקדשי והוא חרוב
על כן גדיל חוביכון פסקו שמיא מלאחתא מטרא וארעא פסקת סלמעבר פריץ:

* ושמע זרבבל בר שלתיאל ויהושע בר יהוצדק כהנא רבא וכל שארא דעמא למימרא דיי אלהון ולפתגמי חגי נביא כמא
ויער זרבבל בר שלתיאל ויהושע בר יהוצדק כהנא רבא וכל שארא דעמא למימרא דיי אלהון ולפתגמי חגי נביא כמא

* ואמר חגי מלאך יהוה במלאכות יהוה לעם לאמר אני אתכם נאם יהוה:
ויראו העם מפני יהוה:

ב

* ביום עשרין וארבעא לירחא בשחיתא בשנת תרנ"ח לדריוש מלכא:

* בשביעית בעשרין וחד לירחא הנה פתגם נבואה מן קדם יי ביר חגי נביא למימרא:

* אמר-נא אל-זרבבל בר שלתיאל רבא רבית יהודה וליהושע בר יהוצדק כהנא רבא ולשאר דעמא למימרא:

* Hæc dicit Dominus omnipotens : Ponite
iam corda vestra in vias vestras :

* Ascendite in montem & incidite ligna, et
edificate domum ; & complacebo in ea & glo-
rificabor, dixit Dominus.

* Respexistis in multa, & facta sunt pau-
ca. & intulistis in domum, & exsufflaui illud.
quamobrem dicit Dominus exercituum : Pro eo
quod domus mea deserta est, vos autem festi-
natis unusquisque in domum suam :

* Propter hoc abstinebit calum à rore, &
terra subtrahet germina sua.

* Et inducam gladium super terram, & su-
per montes, & super triticum, & super vi-
num, & super oleum, & super homines, &
super iumenta, & super omnes labores manuum
eorum.

* Et audiuit Zorobabel filius Salathiel, &
Jesús filius Iosedec Sacerdos magnus, & omnes
reliqui populi vocem Domini Dei sui, & ver-
ba Aggae prophetae sicut misit eum Dominus
Deus eorum ad eos : & timuerunt à facie Do-
mini.

* Et dixit Aggeus nuncius Domini in nun-
tius Domini : Dic populo, Ego sum vobiscum,
dicit Dominus.

* Et suscitauit Dominus spiritum Zoroba-
bel filij Salathiel de tribu Juda, & spiritum
Jesu filij Iosedec Sacerdotis magni, & spiritum
reliquorum populi, & ingressi sunt & facie-
bant opera in domo Domini exercituum Dei
sui.

CAP. II.

Quarta & vicesima mensis sexti in secun-
do anno sub Dario rege :

* Septimo mense, una & vigesima mensis,
factum est verbum Domini in manu Aggae pro-
phetae, dicens :

* Dic iam ad Zorobabel filium Salathiel de
tribu Iuda, & ad Jesum filium Iosedec Sacer-
dotem magnum, & ad omnes reliquos populi,
dicens :

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Sic ait Dominus exercituum : Apponite corda vestra ad vias vestras.

* Ascendite montes, & afferte ligna, & edificate
domum, & placebit mihi collocare maiestatem meam in ea in gloria, dicit Dominus.

* Respicitis ad multum, & fit modicum : & in-
troducitis illud in domum : ego verò immittam in ipsum maledictionem : propter quid ? ait Dominus exercituum, propter ædem sanctua-
rij mei quæ destructa est, cum vnusquisque vestrum excurrat in domum suam.

* Idcirco propter scelera vestra cessauerunt cæli ab
imittenda pluuiâ, & terra cessauit ab edendo fructus.

* Et vocaui siccitatem super terram, & super montes, & super frumen-
tum, & super vinum, & super oleum, & super quodcunque producit terra, & super homines, & super bestias, denique super omnem la-
torem manuum.

* Audiuit autem Zerubabel filius Scalthielis, & Iehosua filius Iehozadak summus Sacerdos, & omnes
reliqui populi verbum Domini Dei sui, & sermones Chaggæi prophetae, prout miserat eum Deus ipsorum : timuitque populus à con-
spectu Domini.

* Et dixit Chaggæus propheta Domini, in legatione quam suscepit à conspectu Domini ad populum, dicendo :
Verbum meum vobis est auxilio, dicit Dominus.

* Et excitauit Dominus spiritum Zerubabelis filij Scalthielis principis domus Iuda, & spiritum Iehosua filij Iehozadak summi Sa-
cerdotis, & spiritum omnium reliquiarum populi. venerunt itaque & fecerunt opus in æde sanctuarij Domini exercituum Dei sui.

7 * τὰδε λέγει κύριος πᾶσι τοῖς κρείττοσι, θέτω δὲ ἡ καρδίας
ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν.

8 * ἀνάβητε εἰς τὸ ὄρος καὶ κόψατε ξύλα, καὶ οἰκοδο-
μήσατε τὸν οἶκον, καὶ ὑδοκήσω ἐν αὐτῷ, καὶ ἐνδοξαθήσεται,
εἶπεν κύριος.

9 * ἐπεβλέψατε εἰς πολλὰ, καὶ ἐγένετο ὀλίγα. καὶ εἰση-
νέκατε εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἐξέφύσησα αὐτό. διὰ τοῦτο λέγει
κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ὁ οἶκός μου ἔρημός ἐστιν,
ὑμεῖς δὲ διώκετε ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

10 * διὰ τοῦτο ἀνέξει ὁ ἔρανος ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ γῆ ὑπο-
σελείται τὰ ἐκφόρια αὐτῆς.

11 * καὶ ἐπάξω ῥομφαίαν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη,
καὶ ἐπὶ τὸν σίτον, καὶ ἐπὶ τὸν οἶνον, καὶ ἐπὶ τὸ ἐλαιον, καὶ ἐπὶ
τὸν ἀνθρώπον, καὶ ἐπὶ τὰ κτήνη, καὶ ἐπὶ πάντα τοὺς πό-
νοισι τῶν χειρῶν αὐτῶν.

12 * καὶ ἦκουσε Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Χαλδαίου. καὶ ἰησοῦς
ὁ τοῦ Ἰωζεφ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ πάντες ὁ καταλεί-
πουν τοῦ λαοῦ τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ τῶν λό-
γων ἀγγαίου τοῦ παροφθέτου καθότι ἐξαπέστειλεν αὐτὸν
κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ τοῦ
ὄψεως κυρίου.

13 * καὶ εἶπεν ἀγγαίας ὁ ἀγγελοῦ κυρίου ἐν ἀγγέ-
λοις τοῦ κυρίου, εἶπον τῷ λαῷ, ἐγώ εἰμι μετ' ὑμῶν, λέγει
κύριος.

14 * καὶ ἐξείρε κύριος τὸ πνεῦμα τοῦ Ζοροβάβελ τοῦ σα-
λαθιήλ ἐκ φυλῆς ἰούδα, καὶ τὸ πνεῦμα ἰησοῦ τοῦ Ἰωζεφ ἐκ
ἱερέως τοῦ μεγάλου, καὶ τὸ πνεῦμα τῶν καταλείπων τῶν λαῶν,
καὶ εἰσήλθουσιν καὶ ἐποιήσουσιν τὰ ἔργα ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου τῶν
δυνάμεων τοῦ θεοῦ αὐτῶν.

β.

1 * Τῇ τετραδί καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἕκτου ἐν τῷ δου-
τέρῳ ἔτει ἐπὶ δαρείου τοῦ βασιλέως,

2 * τῷ ἐβδόμῳ μηνὶ μιᾷ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς, ἐγένετο
λόγος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ παροφθέτου, λέγων,

3 * εἶπον δὲ πρὸς Ζοροβάβελ τὸν σαλαθιήλ ἐκ φυ-
λῆς ἰούδα, καὶ πρὸς ἰησοῦ τὸν τοῦ Ἰωζεφ ἐκ τῶν ἱερέων τὸν
μέγαν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλείπους τοῦ λαοῦ,
λέγων,

Δε vicesima & quarta mensis, in sexto mense, anno secundo Darii regis :
In septimo mense, vicesima & prima mensis factum est ver-
bum prophetiae à conspectu Domini per manum Chaggæi prophetae, dicendo :

* Dic nunc Zerubabeli filio Scalthielis principi do-
mus Iuda, & Iehosua filio Iehozadak summo Sacerdoti, & residuo populi, dicendo :

4 * מי בכם הנשאר אשר ראה את הבית הזה
בכבדו הראשון ומה אתם ראים אתו עתה הלא
כמחו באין בעיניכם:
5 * ועתה חזק זרובבל נאם יהוה וחזק יהושע בן
יהוצדק הכהן הגדול וחזק כל עם הארץ נאם
יהוה ועשו כי אני אתכם נאם יהוה צבאות:
6 * את הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם ממצרים
ורוחי עמדת בתוככם אל תיראו:
7 * כי כה אמר יהוה צבאות עוד אחת מעט הינא
ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת הים
ואת החרבה:
8 * והרעשתי את כל הגוים ובאו חמדות כל
הגוים ומלאתי את הבירה הזה כבוד אמר
יהוה צבאות:
9 * לי הכסף ולי הזהב נאם יהוה צבאות:
10 * גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון
אמר יהוה צבאות ובמקום הזה אתן שלום נאם
יהוה צבאות:
11 * בעשרים וארבעה לתשיעי בשנת שתים
לדריוש היה דבר יהוה ביד חגי הנביא לאמר:
12 * כה אמר יהוה צבאות שאל נא את הכהנים
תורו לאמר:
13 * הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע
בכנפו אל הלחם ואל הנזיר ואל היין ואל שמן
ואל כל מאכל הקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא:
14 * ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה
היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא:
15 * ויען חגי ויאמר בן העם הזה וכן חגי לפני
נאם יהוה וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם
טמא הוא:

4 * Quis in vobis est derelictus qui vide domum istam in gloria sua prima? & quid vos videtis hanc nunc? nunquid non ita est quasi non sit in oculis vestris?
5 * Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus, & confortare Iesu fili Iosedei Sacerdos magne, & confortare omnis populus terrae, dicit Dominus exercituum, & facite, quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum.
6 * Verbum quod pepigi vobiscum cum egredieremini de terra Aegypti, & spiritus meus erit in medio vestro. Nolite timere, quia haec dicit Dominus exercituum: Adhuc vnum modicum est, & ego commouebo caelum, & terram, & mare, & aridam:
7 * Et mouebo omnes gentes. Et veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.
8 * Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum.
9 * Magna erit gloria domus istius novissimae plusquam prime, dicit Dominus exercituum. & in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.
10 * In vicefima & quarta noni mensis in anno secundo Darij regis factum est verbum Dñi ad Aggeum prophetam, dicens:
11 * Haec dicit Dominus exercituum: Interroga Sacerdotes Legem, dicens:
12 * Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate eius panem aut pulmetum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, nunquid sanctificabitur? Respondentes autem Sacerdotes, dixerunt: Non. Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, nunquid contaminabitur? & responderunt Sacerdotes & dixerunt: Contaminabitur. Et respondit Aggeus & dixit: Sic populus iste, & sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, & sic omne opus manuum eorum, & omnia quae obtulerunt ibi, contaminata erunt.

תרגום יונתן

4 * מי בכם הנשאר אשר ראה את הבית הזה בכבדו הראשון ומה אתם ראים אתו עתה הלא כמחו באין בעיניכם:
5 * ועתה חזק זרובבל נאם יהוה וחזק יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול וחזק כל עם הארץ נאם יהוה ועשו כי אני אתכם נאם יהוה צבאות:
6 * את הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם ממצרים ורוח עמדת בתוככם אל תיראו:
7 * כי כה אמר יהוה צבאות עוד אחת מעט הינא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת הים ואת החרבה:
8 * והרעשתי את כל הגוים ובאו חמדות כל הגוים ומלאתי את הבירה הזה כבוד אמר יהוה צבאות:
9 * לי הכסף ולי הזהב נאם יהוה צבאות:
10 * גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר יהוה צבאות ובמקום הזה אתן שלום נאם יהוה צבאות:
11 * בעשרים וארבעה לתשיעי בשנת שתים לדריוש היה דבר יהוה ביד חגי הנביא לאמר:
12 * כה אמר יהוה צבאות שאל נא את הכהנים תורו לאמר:
13 * הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיר ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל הקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא:
14 * ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא:
15 * ויען חגי ויאמר בן העם הזה וכן חגי לפני נאם יהוה וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא:

* Quis ex vobis vidit domum istam in gloria sua quæ antè, & quomodo vos videtis ipsam nunc, sicut non existentem in conspectu vestro?

* Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus, & confortare Iesu fili Josedec Sacerdos magnus, & confortetur omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum. & facite, quoniam vobiscum sum, dicit Dominus exercituum.

* Verbum quod pepigi vobiscum cum egredieremini vos de terra Ægypti, & spiritus meus stetit in medio vestrum. Confidite.

* Quia hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc semel ego commoueo celum & terram, & mare & aridam.

* Et commouebo omnes gentes, & venient electa omnium gentium, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.

* Meum argentum & meum aurum, dicit Dominus exercituum.

* Quia magna erit gloria domus istius novissima super primam, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

* Quarta & vicesima nono mense, anno secundo sub Dario, factus est sermo Domini ad Aggeum prophetam, dicens:

* Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga Sacerdotes Legem, dicens:

* Si sumpserit homo carnem sanctam in summitate vestimenti sui, & tetigerit summitas vestimenti eius panem, aut coctionem, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, si sanctificabitur. Et responderunt Sacerdotes & dixerunt, Non.

* Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima de omnibus his, si contaminabitur? Et responderunt Sacerdotes & dixerunt, Contaminabitur. * Et respondit Aggeus & dixit: Sic populus iste, et sic gens hæc coram me, dicit Dominus, & sic omnia opera manuum suarum. & quicumque appropinquauerit ibi, contaminabitur. Propter munera eorum matutina dolebunt à facie malitiarum suarum, & odio habebatis qui in portis arguebant.

* τίς ἐξ ὑμῶν ἰδεῖ τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτῆς τῇ ἐμῇ παρῶν, καὶ πῶς ὑμεῖς βλέπετε αὐτὸν νῦν καὶ ὡς οὐχ ὑπαρχόντα ἐνώπιον ὑμῶν;

* καὶ νῦν κατίσχυε Ζοροβάβελ, λέγει κύριος, καὶ κατίσχυε ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσεδέκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, & κατισχύτω πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων. & ποιεῖτε, διότι μεθ' ὑμῶν εἰμι, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων.

* τὸ ῥῆμα ὃ διέθηκα πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἐξελθεῖν ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγυπτίου, καὶ τὸ πνεῦμά μου ἐφέστηκεν ἐν μέσῳ ὑμῶν. θαρσεῖτε, διότι τὰδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἐπ' ἅπαξ ἐγὼ κρίνω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν.

* καὶ συσείσω πᾶν τὰ ἐξ ἔθνη, καὶ ἔξει τὰ ἐκλεκτὰ πᾶντων τῶν ἐθνῶν, καὶ πλησώ τὸν οἶκον τοῦτον δόξης, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων.

* ἐμὸν τὸ ἀργύριον καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων. διότι μεγάλη ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τοῦτου ἡ ἐκ αὐτῆς ὑπερέτιν πρῶτον, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ δώσω εἰρήνην, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων.

* τῇ τετάρτῃ καὶ εἰκάδι τῶν ἐννάτῳ μηνὶ ἔτει δευτέρῳ Ἰπὶ δαρείου, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἀγγαῖαν τὸν πρῶτον, λέγων·

* τὰδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἐπερώτησεν ὁ θεὸς ἱερεῖς νόμον λέγων,

* ἐὰν λάβῃ ἄνθρωπος κρέας ἅγιον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ἄψῃται τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄρτου ἢ ἐψέματῃ, ἢ οἴνου, ἢ ἐλαίου, ἢ παντός βρώματός ἐις ἀγιασθήσεται. καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἱερεῖς, καὶ εἶπαν, οὐ.

* καὶ εἶπεν ὁ ἀγγαῖας, ἐὰν ἄψῃ μεμιαμμένος Ἰπὶ ψυχῇ ἀπὸ πάντων τούτων εἰς μίαν θῆ(ε); καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ εἶπαν, μίαν θῆ(ε).

* καὶ ἀπεκρίθη ἀγγαῖας & εἶπεν, ἕως ὅτε λαὸς ὅσος καὶ ἕως ὅτε ἔθνος τοῦτο ἐναντίον ἐμοῦ, λέγει κύριος, καὶ ἕως πάντες τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ ὅς ἐστι ἐγγίστη ἐκείνου μίαν θῆ(ε). οὐκ ἐστὶν τῶν λημμάτων αὐτῶν τῶν ὀρθρινῶν ὁδυνήσονται ἀπὸ πρῶτου πονηρῶν αὐτῶν, καὶ ἐμισοῦντε ὁ θεὸς ἐν θυγαῖς ἐλέγχοντας.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Quis est inter vos qui remanserit, qui viderit domum istam in primo decore suo, ecquid vos videtis eam nunc, nonne quasi res nihili, sic & ipsa est in oculis vestris?

Nunc ergo roborare Zerubabel, dicit Dominus, & roborare Iehosua fili Iehozadac summe Sacerdos, ac roborare omnis popule terræ, ait Dominus: & agite, quoniam Verbum meum erit vobis auxilio, dicit Dominus exercituum.

Verbum quod deceui vobiscum cum eduxi vos ex Ægypto, & Prophetæ mei docent vos, ne timeatis.

Quoniam sic ait Dominus exercituum: Adhuc hoc modicum est, & ego commoturus sum celos & terram, & mare & aridam.

Et commouebo vniuersas gentes, & veniet desiderium omnium gentium, & implebo hanc domum gloria, ait Dominus exercituum.

Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum.

Maiores futura est gloria huius domus postremæ, quàm primæ, ait Dominus exercituum: & in hoc loco ponam pacem, ait Dominus exercituum.

Vicesima & quarta noni mensis anno secundo Darij, factum est verbum prophetiæ à conspectu Domini per manum Chaggæi prophete, dicendo:

Sic ait Dominus exercituum: Roga nunc Sacerdotes Legem, dicendo:

Ecce feret vir aliquis carnem sanctitatis ora vestimenti sui, & tangerit operimento suo panem, & pulmentum, & vinum, & oleum, quicquid denique comeditur, nonne prohibebitur? Et responderunt Sacerdotes ac dixerunt: Minime.

Et dixit Chaggæus: Si tetigerit pollutum animæ in illis omnibus, nonne contaminabitur? & responderunt Sacerdotes ac dixerunt, Contaminabitur.

Et respondit Chaggæus & ait: Sic populus iste, & sic ista congregatio coram me, inquit Dominus: & sic omnia opera manuum ipsorum, quodque offerent ibi, pollutum est.

* ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה
 מטרים שום אבן אל אבן בהיכל יהוה:
 * מהיותם בא אל ערמת עשרים והיתה עשרה
 באל אל היקב לחשף חמשים פורה והיתה
 עשרים:
 * הכיתי אתכם בשדפון ובירקון ובבד את כל
 מעשה ידיכם ואין אתכם אלי נאם יהוה:
 * שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מיום
 עשרים וארבעה לתשיעי למן היום אשר יסד
 היכל יהוה שימו לבבכם:
 * העוד הזרע במגורו ועד הגפן והתאנר
 והרמון ועץ הזית לא נשא מן היום הזה אברך:
 * ויהי דבר יהוה שניר אל חגי בעשרים
 וארבעה לחדש לאמר:
 * אמר אל זרבל פחר יהוה לאמר אני
 מרעיש את השמים וארץ הארץ:
 * והפכתי כסא מלכות והשמדתי חוק מלכות
 חנוים והפכתי מרכבה ורכבי וירדו סוסים
 ורכביהם איש בחרב אחיו:
 * ביום ההוא נאם יהוה צבאות אקחך זרבל בן
 שאלתיאל עבדי נאם יהוה ושמתיך כחותם בן
 בן בחרתי נאם יהוה צבאות:

16 * Et nunc ponite corda vestra à die hac
 & supra, antequàm poneretur lapis super
 lapidem in templo Domini,
 17 * Cum accederetis ad aceruum viginti
 modiorum, & fierent decem: & intraretis
 ad torcular vt exprimeretis quinquaginta
 lagenas, & fiebant viginti.
 18 * Percussi vos vento vrente, & aurugine
 D & grädine omnia opera manuum vestra-
 rum, & non fuit in vobis qui reuerteretur
 ad me, dicit Dominus.
 19 * Ponite corda vestra ex die ista & in fu-
 turum à die vicesima & quarta noni men-
 sis, à die qua fundamenta iacta sunt tem-
 pli Domini, ponite super cor vestrum.
 20 * Nunquid iam semen in germine est
 & adhuc vinea, & ficus, & malogranatum
 & lignum oliue non floruit. ex die ista be-
 nedicam.
 21 * Et factum est verbum Domini secun-
 dò ad Aggaeum in vicesima & quarta men-
 sis, dicens:
 22 * Loquere ad Zorobabel ducem Iuda,
 dicens: Ego mouebo celum panter & ter-
 ram: * & subuertam solium regnorum,
 & conteram fortitudinem regni getium.
 & subuertam quadrigam & ascensorem
 eius; & descendant equi & ascensores co-
 rum, vir in gladio fratris sui.
 24 * In die illa, dicit Dominus exercituum,
 assumam te Zorobabel fili Salathiel serue
 meus, dicit Dominus; & ponam te quasi
 signaculum; quia te elegi, dicit Dominus
 exercituum.

תרגום יונתן

* ועתה שימו לבבכם מן היום הזה ומעלה
 מטרים שום אבן אל אבן בהיכל יהוה:
 * מהיותם בא אל ערמת עשרים והיתה עשרה
 באל אל היקב לחשף חמשים פורה והיתה
 עשרים:
 * הכיתי אתכם בשדפון ובירקון ובבד את כל
 מעשה ידיכם ואין אתכם אלי נאם יהוה:
 * שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מיום
 עשרים וארבעה לתשיעי למן היום אשר יסד
 היכל יהוה שימו לבבכם:
 * העוד הזרע במגורו ועד הגפן והתאנר
 והרמון ועץ הזית לא נשא מן היום הזה אברך:
 * ויהי דבר יהוה שניר אל חגי בעשרים
 וארבעה לחדש לאמר:
 * אמר אל זרבל פחר יהוה לאמר אני
 מרעיש את השמים וארץ הארץ:
 * והפכתי כסא מלכות והשמדתי חוק מלכות
 חנוים והפכתי מרכבה ורכבי וירדו סוסים
 ורכביהם איש בחרב אחיו:
 * ביום ההוא נאם יהוה צבאות אקחך זרבל בן
 שאלתיאל עבדי נאם יהוה ושמתיך כחותם בן
 בן בחרתי נאם יהוה צבאות:

תס חגי

* Et nunc ponite iam corda vestra à die hac 16
& suprâ, antequàm poneretur lapis super la-
pidem in templo Domini.

* Qui eratis quando mittebatis in modium 17
hordei viginti sata, & facta sunt hordei decem
sata: & ingrediebamini in torcular ut hauri-
retis quinquaginta amphoras, & facta sunt
viginti.

* Percussi vos in sterilitate, & in corrup- 18
tione aëris, & in grandine, omnia opera ma-
nuum vestrarum, & non reuerſi estis ad me,
dicit Dominus.

* Ponite iam corda vestra à die ista et vltra, 19
à quarta & vicesima noni mensis, à die qua
fundatum est templum Domini, ponite in cor-
dibus vestris:

* Si vltra cognoscetur super terram area, et 20
si adhuc vinea, & ficus, & malogranata, &
ligna oliuæ quæ non ferunt fructum: à die hac
benedicam.

* Et factum est verbum Domini secundo ad 21
Aggeum prophetam quarta & vicesima men-
sis, dicens:

* Dic ad Zorobabel filium Salathiel, de tri- 22
bu Iuda: Ecce ego mouebo caelum & terram,
& mare & aridam:

* Et subuertam thronos regum, & subuer- 23
tam currus & ascensores: & descendant equi
& ascensores eorum unusquisque in gladio ad
fratrem suum.

* In die illa, dicit Dominus exercituum, as- 24
sumam te Zorobabel filium Salathiel seruum
meum, dicit Dominus: & ponam te quasi sig-
naculum, quia te elegi, dicit Dominus exer-
cituum.

* καὶ νῦν θέτε δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας 16
ταύτης, καὶ ὑπεργίνω πρὸς τὸ θεῖναι λίθον ἐπὶ λίθον ἐν
τῷ ναῷ κυρίου.

* τίνες ἦτε ὅτε ἐνεβάλλετε εἰς κυψέλλῃ κριθῆς εἴκοσι 17
σάτα, καὶ ἐγένετο κριθῆς δέκα σάτα. καὶ εἰσεπορεύεσθε
εἰς ὑπολῳιον ἐξαυτλήσαι πεντήκοντα μετρητάς, καὶ ἐ-
γένοντο εἴκοσι.

* ἐπάταξα ὑμᾶς ἐν ἀφορέῃ, καὶ ἐν θυμοφθορέῃ, & 18
ἐν χαλᾷ, πλῆτα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ὑμῶν, & οὐκ ἐπέ-
σρέψατε πρὸς με, λέγει κύριος.

* τάξατε δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης 19
καὶ ἐπέκεινα, ἀπὸ τῆς τετραδέκα καὶ εἰκάδε τοῦ ἐνιαυτοῦ
μῶος. ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐθεμελιώθη ὁ ναὸς κυρίου, θέ-
τε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν,

* εἴ ἐπὶ ἐπιγνωθῇ ἡ ἐπὶ γῆς ἄλως· καὶ εἴ ἐπὶ ἁμ- 20
πελῷ, καὶ αἱ κυκαῖ, καὶ αἱ ῥοαί, καὶ τὰ ξύλα τῆς ἐ-
λαίας τὰ οὐ φέροντα καρπὸν, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης δι-
λογήσω.

* καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν δουτέρῳ πρὸς ἀγγαίου 21
τὸν προφήτην τετραδὶ καὶ εἰκάδι ἔμῳος λέγων·

* εἶπον πρὸς Ζοροβάβελ τὸν τοῦ Σαλαθιήλ, ἐκ φυλῆς 22
ἰούδα, ἰδοὺ ἐγὼ κρίνω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, & τὴν θά-
λασσαν καὶ τὴν ξηρὰν.

* καὶ κατασρέψω θρόνους βασιλέων, καὶ κατασρέψω 23
ἀρμάτα καὶ δύσαστας, καὶ καταβήσονται ἵπποι καὶ ἀ-
ναβάται αὐτῶν ἕκαστος ἐν ῥομφαίᾳ πρὸς τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ.

* ἐν τῇ ἡμέρᾳ κείνῃ, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, λή- 24
ψομαί σε Ζοροβάβελ τὸν τοῦ Σαλαθιήλ τὸν δούλόν μου,
λέγει κύριος, καὶ θέσωμαί σε ὡς σφραγίδα, διότι σὺ ἠρέ-
νικα, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

- " Nunc itaque apponite nunc cor vestrum ab hoc die & suprâ, priusquàm ordo ordini apponeretur in templo Domini.
" Ex quo ingrediebamini ad aceruum viginti modiorum, & fiebant decem: ingrediebamini in torcular in quo erant quinquaginta dolia vini, & fiebant viginti.
" Percussi vos vredine & rubigine & grandine omnia opera manuum vestrarum, nec vos conuerſi estis ad cultum meum, dicit Dñs.
" Apponite nunc cor vestrum ab hoc die & suprâ, à die vicesimo & quarto noni mensis, à die quo cœperunt iaci fundamenta templi Domini, apponite cor vestrum.
" An adhuc frumentum in area, & an adhuc vites, & ficus, & mala punica, & arbores oliuæ non ferunt? ex die ista benedicam.
" Et factum est verbum prophetiæ à conspectu Domini secundo cum Chaggæo vicesima & quarta mensis, dicendo:
" Dic Zerubabeli principi domus Iuda dicendo: Ego commoueo cælos & terram.
" Et subuertam solia regnorum, & frangam robur regnorum gentium, ac subuertam currus & assessores eorum, & interficietur equi & equites ipsorum unusquisque gladio fratris sui.
" In illo tempore, ait Dominus exercituum, accersam te Zerubabel fili Sealthielis serue mi, dicit Dominus: & ponam te sicut sculp-
turam annuli super manum: quoniam in te mihi complacui, dicit Dominus exercituum.

FINIS AGGÆI PROPHETÆ.

PROLOGVS IN ZACHARIAM PROPHETAM.

SECUNDO anno Darij regis Medorum Aggæum & Zachariam prophetasse, lectiones eorundem declarant. Sed hac de causa Aggæus Zachariæ in ordine prophetarum prælatus esse videtur, quod eum duobus mensibus, ut prædictorum lectiones ostendunt, in prophetia præcessisse inuenitur, & ad reparationem templi præcepto Dei populum animasse, ut Esdras refert, dicens. In secundo anno Darij regis Persarum prophetauerunt Aggæus & Zacharias filius Addo propheta super Iudæos, qui erant in Iuda & Hierusalem, super Israel in nomine Dei Israel super eos. tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Iosedech & principes eius, inchoaueruntque ædificare domum Dei quæ est in Hierusalem. Quibus cum adessent propheta, exhortatione sua adiuuerunt eos. Nam & populum Israel ab imitatione paternorum delictorum, per suam admonitionem idem propheta cupiens reuocare, verbis lectione comprehensus usus est. Vidi nocte, & ecce vir ascenderat super equum rubeum, &c. Vidi propheta virum equo rubeo sedentem & stantem in medio myrteti vmbrosi, cuius visionis hæc solutio est. Vir ascendens equum rubeum, licet angelus intelligatur, tamen, quia prædicti coloris equum conscendere visus est, vindictam sanguinis in eam gentem significat afferendam, quæ populum Israel in captiuitatem redegerat. Nam & Esaias propheta per ruborem vestimentorum inter gentes vindictam cum

זכריה

2

חֲדָשׁ רִשְׁמִינִי בִשְׁנַת שְׁתֵּי
לְדַרְיוֹשׁ הָיָה דְּבַר יְהוָה אֶל זְכַרְיָה
בֶּן-בִּרְכִיָּה בֶן-עֲדֹ הַנְּבִיא לֵאמֹר:
קֶצֶף יְהוָה עַל-אֲבוֹתֵיכֶם קֶצֶף:
וְאָמַרְתָּ אֵלֶיךָ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שׁוּבוּ
אֵלַי נָא יְהוָה צְבָאוֹת וְאָשׁוּב אֵלֵיכֶם אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת:

אֶל-תְּהִיוּ כְּאֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר קָרָאוּ אֵלֵיהֶם
הַנְּבִיאִים הָרִאשִׁימִים לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
שׁוּבוּ נָא מִדְּרֻכֵּיכֶם הָרָעִים וּמִעֲלִילֵיכֶם הָרָעִים וְלֹא
שָׁמְעוּ וְלֹא-הִקְשִׁיבוּ אֵלַי נָא יְהוָה:
אֲבֹתֵיכֶם אֵיךְ הָיוּ הֵלְעוּלִים יָחִיו:
אֲךָ דְּבַרִּי וְחֻקִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת-עֲבָדֵי הַנְּבִיאִים
הָלֹא הִשְׁגִּינוּ אֲבֹתֵיכֶם וַיִּשׁוּבוּ וַיֹּאמְרוּ כֹּאֲשֶׁר זָמַם
יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲשׂוֹת לָנוּ בְּדַרְכֵינוּ וּבְמַעַלְלֵינוּ בֶּן
עֲשֵׂה אִתָּנוּ:

ZACHARIAS PROPHETA.

CAPVT I.

AN menſe octauo in anno ſecundo Darij, factum eſt verbum Domini ad Zachariam filium Barachiz filij Addo propheta dicēs: * Iratus eſt Dominus ſuper patres veſtros iracundia. * Et dicēs ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Conuertimini ad me, ait Dominus exercituum, & conuertar ad vos, dicit Dominus exercituum. * Ne ſitis ſicut patres veſtri, ad quos clamabant Propheta priores, dicentes: Hæc dicit Dominus exercituum: Conuertimini de viis veſtris malis, & de cogitationibus veſtris peſſimis: & non audierunt neque attenderunt ad me, dicit Dominus. * Patres veſtri ubi ſunt & Propheta? nunquid in ſempiternum viuunt? * Veruntamen verba mea & legitima mea quæ mandauī ſeruis meis Prophetis, nunquid non comprehenderunt patres veſtros? Et conuerſi ſunt & dixerunt: Sicut cogitauit Dominus exercituum facere nobis ſecundum vias noſtras, & ſecundum adinventiones noſtras, fecit nobis.

תרגום יונתן

א

זכריה חֲמִינָא בִשְׁנַת תְּרִינִי שְׁנָה נְבוּזַאן מִן קֳדָם יְיָ עַם זְכַרְיָה בֶּן בִּרְכִיָּה בֶן עֲדֹ נְבִיא לְמִימַר:
וְחִימַר לְהוֹן כְּדָנָן אָמַר יְיָ צְבָאוֹת חֹבֵב לְפִלְחָנִי אָמַר
לֹא תְהוֹן כְּאֲבוֹתֵיכֶם לְהוֹן נְבִיא קֳדָמִי לְמִימַר כְּדָנָן אָמַר יְיָ צְבָאוֹת:
קֳדָמִי לְמִימַר אָמַר יְיָ צְבָאוֹת לְהוֹן נְבִיא קֳדָמִי לְמִימַר כְּדָנָן אָמַר יְיָ צְבָאוֹת:
אֲבֹתֵיכֶם אֵיךְ הָיוּ הֵלְעוּלִים יָחִיו: בְּרַם פְּתָנִים וְקִימִי דִּי פִקְדֻת יִתְּעֲבְדִי
וְאִתָּנוּ וְחֻקִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת-עֲבָדֵי הַנְּבִיאִים הָלֹא הִשְׁגִּינוּ וַיִּשׁוּבוּ וַיֹּאמְרוּ כֹּאֲשֶׁר זָמַם
יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲשׂוֹת לָנוּ בְּדַרְכֵינוּ וּבְמַעַלְלֵינוּ בֶּן עֲשֵׂה אִתָּנוּ:

sanguine à Deo proferendam demonstrans, his verbis usus est, dicens: Quis est iste qui venit de Edom? tinctis vestibus de Bosra? &c. Stantem verò in medio myrteti umbrantis, quòd dixit, lætitiā populo affuturam per myrteti significationem voluit designari. Eius ligni Moyses in Leuitico cūm faceret mentionem, ait: Accipietis die prima fructus ligni speciosi: vt lætitiā populi per bene olentis ligni speciosi umbraculum demonstraret. Sed hanc visionem quæ liberationem populi & vindictam de aduersariis affuturam demonstrat, ob hoc noctu propheta se vidisse memorauit, quia populum Israel in prima liberatione de terra Ægypti, noctu discessisse constabat. Cuius exempli quia præsens populus aliquam partem in se retinere videbatur, liberatio eiusdem ac reditus captiuitatis de terra Chaldaeorum per noctem prophetæ est reuelata.

ARGVMENTVM.

Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum cum vestibus sordidis, & lampadem oculorum septem candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque oliuas à sinistris lampadis cernit, & à dextris, & post equos rufos, varios, albos, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Hierusalem; pauperem regem vaticinatur, & prædicit regem sedentem super pullum asinae filium subiugali.

ZACHARIAS.

CAPVT I.

N octauo mense anni secundi sub Dario, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachie filij Addo Prophetam, dicens:

¹ Iratus est Dominus contra patres vestros iramagna.

² Et dices ad eos: Hec dicit Dominus exercituum: Et conuertimini ad me, dicit Dominus virtutum, & conuertar ad vos, dicit Dominus virtutum.

³ Et nolite fieri sicut patres vestri, quos arguerunt eos Prophetae qui prius fuerant, dicentes: Hec dicit Dominus virtutum, Conuertimini à viis vestris malis, & ab adinventionibus vestris malis: & non attenderunt vt audirent me, dicit Dominus.

⁴ Patres vestri vbi sunt & Prophetae? nunquid in æternum viuunt?

⁵ Veruntamen sermones meos & legitima mea suscipite, quæcunque ego precipio in spiritu meo seruis meis Prophetis, qui comprehenderunt patres vestros. & responderunt & dixerunt: Sicut præparatus est Dominus virtutum facere secundum vias nostras & secundum adinventiones nostras, sic fecit nobis.

ZACHARIAΣ.

κεφαλ. α.

Eν τῷ ὀγδόῳ μὲν ἔτις δούτερον ἐπὶ δαρείου ἐγγέτο λόγος κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τὸν υἱὸν βαρὰχίου υἱοῦ ἀδδῶ τὸν πρεσβύτερον λέγων,

¹ Ὁργίσθη κύριος πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν ὁργὴν μεγάλην.

² καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ ἐπιστρέψατε πρὸς με, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ ἐπιστρέψατε πρὸς ὑμᾶς, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων.

³ καὶ μὴ γίνεσθε καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν, οἵς ἐνεκάλεσαν αὐτοὺς οἱ πρεσβύτεροι ἐμπεσόντες· τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἀποστρέψατε ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν τῶν πονηρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδεύματων ὑμῶν τῶν πονηρῶν, καὶ οὐ πωρᾶτε τὸ εἶσακος αἰ μου, λέγει κύριος.

⁴ οἱ πατέρες ὑμῶν ποῦ εἰσὶ καὶ οἱ πρεσβύτεροι, μὴ εἰς τὸν αἰῶνα (ἡν);

⁵ πλὴν ἐγὼ λόγους μου καὶ τὰ νόμιμά μου δέχεσθε, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ἐν πνεύματί μου τοῖς δούλοις μου τοῖς πρεσβυτέραις, οἱ κατέλαβον ἐγὼ πατέρας ὑμῶν. καὶ ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον, καθὼς ᾤξατέ(α) κύριος τῶν δυνάμεων ποιῆσαι καὶ τὰς ὁδοὺς ἡμῶν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἡμῶν, οὕτως ἐποίησεν ἡμῖν.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN ZACHARIAM PROPHETAM,

EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM VERITATEM EX

Chaldaei exemplaribus correctæ, opera B. Aria Montani. CAP. I.

IN mense octauo, anno secundo Darii, factum est verbum prophetiæ à facie Domini cum Zacharia filio Barachiae filij Addo propheta, dicendo:

¹ Ira fuit à facie Domini contra patres vestros, pro eo quòd iracundiam concitassent coram eo.

² Et dices ad eos: Hec dicit Dominus exercituum: Conuertimini ad cultum meum, dicit Dominus exercituum, & respiciam in verbo meo vt benefaciam vobis, dicit Dominus exercituum.

³ Ne sitis sicut patres vestri, quibus prophetauerunt Prophetae priores, dicendo: Sic dicit Dominus exercituum: Conuertimini nunc à viis vestris pessimis, & ab operibus vestris corruptis: sed non obedierunt, nec auscultauerunt verbum meum, dicit Dominus.

⁴ Patres vestri vbi sunt? & si dixeritis, Prophetae nonne in æternum subsistent? Veruntamen verba mea & pacta mea quæ mandavi seruis meis Prophetis nonne comprehenderunt patres vestros? & conuersi sunt & dixerunt: Sicut cogitauerat Dominus exercituum facere nobis, iuxta vias nostras & secundum opera nostra, sic fecit nobiscum.

* ביום עשרים וארבעה לעשתי עשר חדש הוא
 חדש שבט בשנת שתים לדיוש היה דבר יהוה
 אל זכריה בן ברכיהו בן עדוא הנביא לאמר:
 * ראיתי הלילה והנה איש רכב על סוס אדם
 והוא עמד בין ההדסים אשר במצלה ואחריו
 סוסים אדמים שרקים ולבנים:
 * ואמר מה אלה אדני ויאמר אלי המלאך הדבר
 בי אני אראך מה המורא אלה:
 * ויען האיש העמד בין ההדסים ויאמר אלה
 אשר שלח יהוה להתהלך בארץ:
 * ויענו ארז מלאך יהוה העמד בין ההדסים
 ויאמרו התהלכנו בארץ והנה כל הארץ ישבר
 ושקטרה:
 * ויען מלאך יהוה ויאמר יהוה צבאות עד מתי
 אתה לא תרחם את ירושלם ואת ערי יהודה אשר
 זעמתה זה שבעים שנה:
 * ויען יהוה את המלאך הדבר כי דברים טובים
 דברים נחמים:
 * ויאמר אלי המלאך הדבר כי קרא לאמר כה
 אמר יהוה צבאות קנאתי לירושלם ולציון קנאה
 גדולה:
 * וקצף גדול אני קצף על הגוים השאננים אשר
 אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה:
 * לכן כה אמר יהוה שבת י לירושלם ברחמים
 ביתי יבנה בה נאם יהוה צבאות וקוה ינטר על
 ירושלם:
 * עוד קרא לאמר כה אמר יהוה צבאות עוד
 תפוצנה ערי מטוב ונחם יהוה עוד את ציון ובחר
 עוד בירושלם: * ואשא את עיני וארא והנה
 ארבע קרנור:

7 * In die vicesima & quarta vndecimi
 mensis Sabat, in anno secundo Darij,
 factum est verbum Domini ad Zacha-
 riam filium Barachia filij Addo prophe-
 tam, dicens:
 8 * Vidi per noctem, & ecce vir ascen-
 dens super equum rufum, & ipse stabat
 inter myrteta quæ erant in profundo, &
 post eum equi rufi, varij, & albi.
 9 * Et dixi: Qui sunt isti Domine mi? Et
 dixit ad me angelus qui loquebatur in me:
 Ego ostendam tibi quid sint hæc.
 10 * Et respondit vir qui stabat inter myr-
 teta, & dixit: Isti sunt quos misit Domi-
 nus vt perambulent terram.
 11 * Et responderunt angelo Domini qui
 stabat inter myrteta, & dixerunt: Peram-
 bulauimus terram, & ecce omnis terra ha-
 bitatur & quiescit.
 12 * Et respondit angelus Domini & dixit:
 Domine exercituum, vsquequo tu nõ mi-
 fereberis Hierusalem & vrbiũ Iuda, qui-
 bus iratus es? iste iam septuagesimus an-
 nus est.
 13 * Et respondit Dominus angelo qui lo-
 quebatur in me verba bona, verba conso-
 latoria.
 14 * Et dixit ad me angelus qui loque-
 batur in me; Clama, dicens: Hæc dicit
 Dominus exercituum: Zelatus sum Hiera-
 salem & Sion zelo magno.
 15 * Et ira magna ego irascor super gentes
 opulẽtas: quia ego iratus sum parum, ipsi
 verò adiuuerunt in malum.
 16 * Propterea hæc dicit Dominus: Reuer-
 tar ad Hierusalem in misericordiis, & do-
 mus mea ædificabitur in ea, ait Dominus
 exercituum, & perpendicularum extende-
 tur super Hierusalem.
 17 * Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Do-
 minus exercituum: Adhuc affluent ciui-
 tates meæ bonis. & consolabitur adhuc
 Dominus Sion, & eliget adhuc Hiera-
 salem.
 18 * Et leuaui oculos meos & vidi, & ecce
 quatuor cornua.

תרגום יונתן

* ביום עשרין וארבעה לחד עשר ירחא הוא ירח שבט בשנת תרתין לדיוש הנה פתגם נבואה מן קדם יי עם זכריה בן ברכיהו
 חזיתי בליליא והא גברא רכב על סוס סמוק והוא קאם בין אילני הדסיא די בבבל ובתרוהי ססון סמוקין
 ואמר מה אלן רבוני ואמר לי מלאכא דממליל עמי אנא אחונך מה אנון אלן:
 * ואניבו גברא דקאם בין אילני הדסיא ואמר אלן די שלח יי לתלכא בארעא:
 * ואניבו ית מלאכא די דקאם בין אילני הדסיא ואמר תלכנא בארעא והא כל ארעא יתבא שלוא ושקטת:
 * ואניבו מלאכא די דקאם יי ואמר יי צבאות עד איסתי את לא תרחם על ירושלם ועל קרונא דבירא יהודה דאיתיתא עליהון לוס דין שבטין
 * ואניבו יי ית מלאכא די מלל עמי פתגמין תקנין פתגמין דנחומין:
 * ואמר לי מלאכא דממליל עמי אתנבי למימר כדנן אמר יי צבאות מתפרע אנא פרענות ירושלם ולציון קנאה רבא:
 * ודנן אנא רגו על עממא די שרן שלוא די אנא רגות על עמי וער ואנן מסועין לאבאשא:
 * עוד קדנן אמר יי אתנבי לירושלם ברחמים בית מקדשי יתבני בה אמר יי צבאות וחוס דמשחתא יתנגד על בנין כחלי ירושלם:
 * ואתנבי למימר כדנן אמר יי צבאות עוד יתמלן קרני עמי טובא וינחם יי עוד ית ציון ויתרעי עוד בירושלם:
 * וקפח ית עיני ויהויר והא ארבע מלכין:

⁷ ⁴ Quarta & vicesima in vndecimo mense, iste mensis Sabat, in secundo anno sub Dario, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachie filij Addo Prophetam, dicens:

⁸ ⁴ Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & iste stabat inter montes umbrosos, & post eum equi rufi, & albi & varij.

⁹ ⁴ Et dixi: Quid isti Domine? & dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Ego tibi ostendam quid sunt hæc.

¹⁰ ⁴ Et respondit vir qui stabat inter montes, & dixit ad me: Isti sunt quos misit Dominus ut circumirent terram.

¹¹ ⁴ Et responderunt angelo Domini qui stabat inter montes, & dixerunt: Circuivimus terram, & ecce omnis terra habitatur, & quiescit.

¹² ⁴ Et respondit angelus Domini, & dixit: Domine virtutum, usquequo non misereberis Hierusalem & urbium Juda quibus iratus es iste septuagesimus annus?

¹³ ⁴ Et respondit Dominus angelo qui loquebatur in me: Verba bona, sermones consolatorios.

¹⁴ ⁴ Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Clama, dicens: Hæc dicit Dominus omnipotens: Zelavi Hierusalem et Sion zelo magno:

¹⁵ ⁴ Et ira magna ego irascor super gentes quæ superpositæ sunt, pro eo quod ego quidem iratus sum modicum, ipsi verò superpositi sunt in mala.

¹⁶ ⁴ Propterea hæc dicit Dominus: Convertere ad Hierusalem in misericordia, & domus mea instaurabitur in ea, dicit Dominus virtutum: & mensura extendetur super Hierusalem.

¹⁷ ⁴ Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Dominus virtutum, Adhuc diffundentur civitates in bonis, & miserebitur Dominus adhuc Sion, & eliget adhuc Hierusalem.

¹⁸ ⁴ Et leuavi oculos meos & vidi, & ecce quatuor cornua:

⁷ ⁴ τῇ τετραδὶ καὶ εἰκάδι ἐν τῇ ἐνδεκάτῳ μηνί, οὗτο ὁ μὲν λαβὰτ, ἐν τῇ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ δαρείῳ, ἐγγύετ λό-
γῳ κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τὸν τοῦ βασιλεῖος υἱὸν ἀδδῶ
τὸν πρὸς φήτην, λέγων,

⁸ ⁴ ἑώρακα, τὴν νύκτα, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐπιβεβηκὼς
ἵππον πυρρὸν, καὶ οὗτο εἰσήκει ἀναμέθεν τῶν ὀρέων τῶν
κατασκήων, καὶ ὁπίσω αὐτῷ ἵπποι πυρροὶ, καὶ λευκοὶ καὶ
ποικίλοι.

⁹ ⁴ καὶ εἶπα, τί οὗτοι κύριε; καὶ εἶπε πρὸς με ὁ ἄγγελος
ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, ἐγὼ οὖν δείξω τί ἐστὶ ταῦτα.

¹⁰ ⁴ καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ ὁ ἐφρηκὼς ἀναμέθεν τῶν ὀρέων.
καὶ εἶπε πρὸς με, οὗτοι εἰσιν οἱς ἐξαπέστειλεν κύριος τὸ
πειθεῖν τὴν γῆν.

¹¹ ⁴ καὶ ἀπεκρίθη δὲ τῷ ἀγγέλῳ κυρίου τῷ ἐφρηπὶ ἀ-
ναμέθεν τῶν ὀρέων, καὶ εἶπαν, πειθεῖν καὶ τὴν γῆν, ὅτι
ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ κατοικεῖται καὶ ἡσυχάζει.

¹² ⁴ καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος κυρίου καὶ εἶπε, κύριε
τῶν δυνάμεων, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσης τὴν ἱερουσα-
λήμ, καὶ τὰς πόλεις ἰουδαίας ἐθυμώσης, τοῦτο ἐβδόμη-
κοστὸν ἔστω.

¹³ ⁴ καὶ ἀπεκρίθη κύριος τῷ ἀγγέλῳ τῷ λαλοῦντι ἐν
ἐμοί. ῥήματα καλὰ, λόγοις παρηγοητικοῖς.

¹⁴ ⁴ καὶ εἶπε πρὸς με ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, ἀνά-
κραξέ λέγων, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐξήλωκα
τὴν ἱερουσαλήμ καὶ τὴν σιών ζῆλον μέγαν,

¹⁵ ⁴ καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐγὼ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συ-
νεπιπνέμενα ἀντ' ὧν ἐγὼ μὴ ὀργίσω ὁλίγα, αὐτοὶ δὲ συ-
νεπέθανον εἰς κακὰ.

¹⁶ ⁴ διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἐπιστρέψω ἐπὶ ἱερου-
σαλήμ ἐν οἰκισμῷ, καὶ ὁ οἶκός μου ἀνοικοδομηθήσεται
ἐν αὐτῇ, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ μέτρον ἐκτα-
θήσεται ἐπὶ ἱερουσαλήμ.

¹⁷ ⁴ ἐπὶ ἀνάκραξέ λέγων, τάδε λέγει κύριος τῶν δυν-
νάμεων, ἐπὶ διαχυθήσονται πόλεις ἐν ἀγαθοῖς, καὶ ἐ-
λεήσει κύριος ἐπὶ τὴν σιών, καὶ αἰρετεῖ ἐπὶ τὴν ἱερου-
σαλήμ.

¹⁸ ⁴ καὶ ἤρασαν οἱ ὀφθαλμοί μου καὶ ἶδον, καὶ ἰδοὺ τέσ-
σερα κέρατα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁷ In die vicesima quarta vndecimi mensis, ipse est mensis Sabat, anno secundo Darij, factum est verbum prophetiae à facie Domini cum Zacharia filio Barachiae filii Addo propheta, dicendo:

⁸ Vidi nocte, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter arbores myrthinas quæ sunt in Babylone, & post eum equi rufi, varij, & albi.

⁹ Et dixi: Quid sunt isti, domine mi? Et dixit ad me angelus qui loquebatur mecum: Ego ostendam tibi quinam sint isti.

¹⁰ Et respondit vir qui stabat inter arbores myrthinas, & dixit: Isti sunt quos misit Dominus ut perambulent terram.

¹¹ Et responderunt ad angelum Domini qui stabat inter arbores myrthinas, atque dixerunt: Perambulavimus terram: & ecce omnis terra habitatur pacifica & quieta.

¹² Et respondit angelus Domini & dixit: Domine exercituum, usquequo non misereberis Ierusalem & urbium domus Iuda, super quas adduxisti maledictionem istis septuaginta annis?

¹³ Et respondit Dominus angelo qui loquebatur mecum verba recta, verba consolatoria.

¹⁴ Et dixit ad me angelus qui loquebatur mecum: Vaticinare dicendo: Sic dicit Dominus exercituum: Ego vlciscar vltionem Ierusalem & Sion zelo magno.

¹⁵ Et ira magna ego irascor in gentes quæ degunt securè: quia ego iratus sum parum contra populum meum, & ipsi auxiliati sunt ad malefaciendum.

¹⁶ Propterea sic dicit Dominus: Convertere ad Ierusalem cum miserationibus: domus sanctuarii mei ædificabitur in ea, dicit Dominus exercituum. & funiculus perpendiculi extendetur super ædificium parietum Ierusalem.

¹⁷ Adhuc vaticinare, dicendo: Sic dicit Dominus exercituum: Adhuc implebuntur bono vrbes populi mei, & consolabitur adhuc Dominus Sion, & complacabit adhuc sibi in Ierusalem.

¹⁸ Et leuavi oculos meos & vidi, & ecce quatuor regna.

19 * וַאֲמַר אֶל-הַמַּלְאָךְ הַדָּבָר בִּי מַה-אֵלֶּה וַיֹּאמֶר
אֵלַי אֱלֹהֵי הַקִּרְנוֹת אֲשֶׁר זָרוּ אֶת-יְהוּדָה אֶת-יִשְׂרָאֵל
וִירוּשָׁלַם: * וַיֵּרְאֵנִי יְהוָה אַרְבַּעַת חֲרָשִׁים: *
20 * וַאֲמַר מַה אֵלֶּה בָּאִים לַעֲשׂוֹת וַיֹּאמְרָא אֵלֶּה
הַקִּרְנוֹת אֲשֶׁר זָרוּ אֶת-יְהוּדָה בְּפִי-אִישׁ לֹא-נָשָׂא
רֹאשׁוֹ וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה לְהַחֲרִיד אֹתָם לִידוֹת אֶת-קִרְנוֹת
הַגּוֹיִם הַנִּשְׂאִים קֶרֶן אֶל-אֶרֶץ יְהוּדָה לְזִרוֹתָהּ:

ב

* וַאֲשָׁא עֵינַי וַאֲרָא וְהִנֵּה-אִישׁ שׁוֹבִידוֹ חֶבֶל מִדָּה:
* וַאֲמַר אָנָּה אַתָּה הַלֵּךְ וַיֹּאמֶר אֵלַי לְמַד אֶת-
יְרוּשָׁלַם לִרְאוֹת בְּמַה רַחֲבָהּ וּבְמַה אֲרָכָהּ:
* וְהִנֵּה הַמַּלְאָךְ הַדָּבָר בִּי יָצָא וּמַלְאָךְ אַחֵר יָצָא
לְקִרְאוֹתוֹ:
* וַיֹּאמֶר אֵלַי רֵץ דְּבַר אֶל-הַנַּעַר הַלֵּז לֵאמֹר פְּרוּזוֹת
תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַם מֶרֶכְבַּ אָדָם וּבְהֵמָה בְּתוֹכָהּ:
* וַאֲנִי אֶהְיֶה-לָּהּ נֶאֱמָר יְהוָה חֹמַת אֵשׁ סָבִיב
וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ:
* הוּא הוּא וְנָסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נֶאֱמָר יְהוָה בִּי כְּאֲרָבַע
רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פָּרִשְׁתִּי אֹתְכֶם נֶאֱמָר יְהוָה:
* הוּא צִיּוֹן הַמְּלִטִי יִשְׁבֶּת בְּרֵת-בָּבֶל:
* כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַחֵר כְּבוֹד שְׁלַחְנִי
אֶל-הַגּוֹיִם הַשְׁלָלִים אֹתְכֶם בִּי הִנֵּנִי בְּכֶם
נִגַּע בְּבִבְרָא עֵינֵי:
* כִּי הִנֵּנִי מִנִּיף אֶת-יְדֵי עֲלֵיהֶם וְהָיוּ שְׁלָל
לְעַבְדֵיהֶם וַיִּדְעוּתָם כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי:
* רִנִּי וְשִׂמְחִי בְרֵת-צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי בְּאִשְׁכְּנִתִּי
בְּתוֹכְךָ נֶאֱמָר יְהוָה:
* וְנָלוּ גוֹיִם רַבִּים אֶל-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי
לְעַם וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעוּתָם כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי
אֵלַיְךְ:

19 * Et dixi ad angelum qui loquebatur in
me: Quid sunt hæc? & dixit ad me: Hæc
sunt cornua quæ ventilauerunt Iudam &
20 Israel & Ierusalem. * Et ostendit mihi
21 Dominus quatuor fabros. * Et dixi
Quid isti veniunt facere? Qui ait, dicens:
Hæc sunt cornua quæ ventilauerunt Iu-
dam per singulos viros, & nemo eorum le-
uauit caput suum. Et venerunt isti deter-
rere ea, vt deiciant cornua gentium quæ
leuauerunt cornu super terram Iuda vt dis-
pergerent eam.

CAP. II.

1 **E**T leuavi oculos meos & vidi: & ecce
A vir, & in manu eius funiculus menso-
2 rum. * Et dixi: Quo tu vadis? & dixit ad
me: Vt metiar Ierusalem, & videam quan-
ta sit longitudo eius, & quanta sit latitudo
3 eius. * Et ecce angelus qui loquebatur
B in me egrediebatur, & angelus egredieba-
4 tur in occursum eius. * Et dixit ad eum:
Curre, loquere ad puerum istum, dicens:
Absque muro habitabitur Ierusalem per
multitudinem hominum & iumentorum in
5 medio eius. * Et ego ero ei, ait Dominus,
murus ignis in circuitu, & in gloria ero in
6 medio eius. * O, ô, fugite de terra Aquil-
onis, dicit Dominus: quoniam in quatuor
C ventos cæli dispersi vos, dicit Dominus.
7 * O Sion fuge quæ habitas apud filiam
Babylonis: * Quia hæc dicit Dominus
exercituum: Post gloriam misit me ad gen-
tes quæ spoliauerunt vos. Qui enim teti-
gerit vos, tangit pupillam oculi sui.
8 * Quia ecce ego leuo manu meam su-
per eos, & erunt prædæ his qui seruebant
D tibi: & cognoscetis quia Dominus exerci-
tuum misit me.
9 * Lauda & letare filia Sion, quia ecce e-
go venio, & habitabo in medio tui, ait
Dominus.
10 * Et applicabuntur gentes multe ad
Dominum in die illa, & erunt mihi in po-
pulum. Et habitabo in medio tui: &
11 scies quia Dominus exercituum misit me
ad te.

תרגום יונתן

19 * וַאֲמַר לְמַלְאָכָא דְּמַמְלָל עִמִּי מִן אֵלֶּיךָ וַאֲמַר לִי אֵלֶּיךָ מַלְכֻתָא דְּבִדְרָא יֵת אֲנִשׁ יְהוּדָה וְיִתְּ אִשְׂרָאֵל וְיִתְּ בִּי יְרוּשָׁלַם: *
וַאֲמַר מַה אֵלֶּיךָ אֵלֶּיךָ לְמַעַבְרָא וַאֲמַר לְמִימְרָא אֵלֶּיךָ מַלְכֻתָא דְּבִדְרָא יֵת אֲנִשׁ יְהוּדָה וְיִתְּ אִשְׂרָאֵל לְתַלְכָּא בְּקוּסְמָא וְקוּפָּא
וְהִנֵּה אַרְבַּעַת חֲרָשִׁים: *
20 * וַאֲמַר מַה אֵלֶּיךָ בָּאִים לַעֲשׂוֹת וַיֹּאמְרָא אֵלֶּיךָ הַקִּרְנוֹת אֲשֶׁר זָרוּ אֶת-יְהוּדָה אֶת-יִשְׂרָאֵל
וְהִנֵּה הַמַּלְאָכָא הַדָּבָר בִּי יָצָא וּמַלְאָכָא אַחֵר יָצָא לְקִרְאוֹתוֹ:
21 * וַיֹּאמֶר אֵלַי רֵץ דְּבַר אֶל-הַנַּעַר הַלֵּז לֵאמֹר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַם מֶרֶכְבַּ אָדָם וּבְהֵמָה בְּתוֹכָהּ:
* וַאֲנִי אֶהְיֶה-לָּהּ נֶאֱמָר יְהוָה חֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ:
* הוּא הוּא וְנָסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נֶאֱמָר יְהוָה בִּי כְּאֲרָבַע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פָּרִשְׁתִּי אֹתְכֶם נֶאֱמָר יְהוָה:
* הוּא צִיּוֹן הַמְּלִטִי יִשְׁבֶּת בְּרֵת-בָּבֶל:
* כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַחֵר כְּבוֹד שְׁלַחְנִי אֶל-הַגּוֹיִם הַשְׁלָלִים אֹתְכֶם בִּי הִנֵּנִי בְּכֶם
נִגַּע בְּבִבְרָא עֵינֵי:
* כִּי הִנֵּנִי מִנִּיף אֶת-יְדֵי עֲלֵיהֶם וְהָיוּ שְׁלָל לְעַבְדֵיהֶם וַיִּדְעוּתָם כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי:
* רִנִּי וְשִׂמְחִי בְּרֵת-צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי בְּאִשְׁכְּנִתִּי בְּתוֹכְךָ נֶאֱמָר יְהוָה:
* וְנָלוּ גוֹיִם רַבִּים אֶל-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעַם וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעוּתָם כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי
אֵלַיְךָ:
* וְנָסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נֶאֱמָר יְהוָה בִּי כְּאֲרָבַע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פָּרִשְׁתִּי אֹתְכֶם נֶאֱמָר יְהוָה:
* הוּא צִיּוֹן הַמְּלִטִי יִשְׁבֶּת בְּרֵת-בָּבֶל:
* כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַחֵר כְּבוֹד שְׁלַחְנִי אֶל-הַגּוֹיִם הַשְׁלָלִים אֹתְכֶם בִּי הִנֵּנִי בְּכֶם
נִגַּע בְּבִבְרָא עֵינֵי:
* כִּי הִנֵּנִי מִנִּיף אֶת-יְדֵי עֲלֵיהֶם וְהָיוּ שְׁלָל לְעַבְדֵיהֶם וַיִּדְעוּתָם כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי:
* רִנִּי וְשִׂמְחִי בְּרֵת-צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי בְּאִשְׁכְּנִתִּי בְּתוֹכְךָ נֶאֱמָר יְהוָה:
* וְנָלוּ גוֹיִם רַבִּים אֶל-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעַם וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעוּתָם כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי
אֵלַיְךָ:

¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

CAP. II.

ET leuavi oculos meos & vidi, & ecce vir, & in manu eius funiculus geometricus.

² Et dixi ad eum, Quò vadis? & dixit ad me, Vt dimetiar Hierusalem, & videam quanta latitudo eius est, & quanta longitudo.

³ Et ecce angelus qui loquebatur in me stabat, & alius angelus egrediebatur in occursum ei. ⁴ Et ait ad eum, Curre & loquere ad adulescentem illum, dicens: Frugifera habitabitur Hierusalem à multitudine hominū, & iumentorum que in medio eius.

⁵ Et ego ero illi, dicit Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloriam ero in medio eius.

⁶ O o fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus, quia de quatuor ventis cali cōgregabo vos, dicit Dominus. ⁷ In Sion saluamini qui habitatis filiam Babylonis.

⁸ Quia hec dicit Dominus omnipotens, Post gloriam misit me ad gentes, que spoliauerunt vos, quia qui tangit vos quasi tangens pupillam oculi eius.

⁹ Quia ecce ego infero manum meam super eos, & erunt praeda his qui seruiuerant eis, & cognoscetis quia Dominus omnipotens misit me.

¹⁰ Latere & gaude filia Sion, quia ecce ego venio & habitabo in medio tui, dicit Dominus.

¹¹ Et confugient gentes multae ad Dominum in die illa, & erunt ei in populum, & habitabo in medio tui: & scies quoniam Dominus omnipotens misit me ad te.

¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶

וְנָחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל־אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ
וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם׃ * הֵס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי
יְהוָה כִּי נִעֹר מִמַּעוֹן קֹדְשׁוֹ׃

ג

* וַיֵּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי
מַלְאָךְ יְהוָה וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשָׁטְנוֹ׃
* וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׁטָן
וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַכֹּהֵן בִּירוּשָׁלַם הֲלוֹא זֶה אֹד מִצֵּל
מָאֵשׁ׃ * וַיְהוֹשֻׁעַ הִירָא לְבוֹשׁ בְּגָדִים צֹאִים
וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ׃

* וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לִפְנָיו לֵאמֹר הֲסִירוּ
הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו רָאֵה הָעֵבֶרֶתִי
מֵעָלֶיךָ עֹנֵךְ וְהַלְבֵּשׁ אֹתָךְ מַחֲלָצוֹת׃
* וַאֲמַר יֹשִׁימוּ צִנִּיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁימוּ
הַצִּנִּיף הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבְּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאָךְ
יְהוָה עֹמֵד׃

* וַיַּעַד מַלְאָךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃
* כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בְּדַרְכֵי תִלְךָ וְאִם
אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶת־הַתֵּדִין אֶת־בֵּיתִי
וְגַם־תִּשְׁמֹר אֶת־חֻצְרִי וְנָתַתִּי לְךָ מַחֲלָכִים בֵּין
הָעֹמְדִים הָאֵלֶּיךָ׃

* שָׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶת־דְּוָרַי וְרַעֲיָךְ
הַיֹּשְׁבִים לִפְנֶיךָ כִּי־אֲנֹשִׁי מוֹפְרָת הִמָּה בִּי־הַנְּנִי
מִכֵּי־אֶת־עַבְדֵי צִמְח׃

* כִּי הִנֵּה הָאֵכָן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־
אֵכָן אַחֲרַי שְׁבַע־עֵינַיִם הַנְּנִי מִפֶּתַח פֶּתַח־הָרָה
נֹאֵם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת־עֹן הָאָרֶץ הַהִיא
בַּיּוֹם אֶחָד׃ * בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם יְהוָה
צְבָאוֹת תִּקְרָאוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־
תַּחַת תְּאֵנָה׃

תרגום יונתן

וְהָיָה יְהוָה יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל־אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּבְחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם׃ * כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נִעֹר מִמַּעוֹן קֹדְשׁוֹ׃

ג

* וַיֵּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאָךְ יְהוָה וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשָׁטְנוֹ׃
* וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׁטָן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַכֹּהֵן בִּירוּשָׁלַם הֲלוֹא זֶה אֹד מִצֵּל מָאֵשׁ׃
* וַיִּשְׁימוּ צִנִּיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבְּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאָךְ יְהוָה עֹמֵד׃
* וַיֹּאמֶר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בְּדַרְכֵי תִלְךָ וְאִם־אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶת־הַתֵּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם־תִּשְׁמֹר אֶת־חֻצְרִי וְנָתַתִּי לְךָ מַחֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּיךָ׃
* שָׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶת־דְּוָרַי וְרַעֲיָךְ הַיֹּשְׁבִים לִפְנֶיךָ כִּי־אֲנֹשִׁי מוֹפְרָת הִמָּה בִּי־הַנְּנִי מִכֵּי־אֶת־עַבְדֵי צִמְח׃
* כִּי הִנֵּה הָאֵכָן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֵכָן אַחֲרַי שְׁבַע־עֵינַיִם הַנְּנִי מִפֶּתַח פֶּתַח־הָרָה נֹאֵם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת־עֹן הָאָרֶץ הַהִיא בַּיּוֹם אֶחָד׃
* בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרָאוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה׃

² Et possidebit Dominus Judam partem suam, super terram sanctam, & eliget adhuc Hierusalem.

³ Timeat omnis caro à facie Domini, quia sur-
rexit de nubibus sanctis suis.

CAP. III.

ET ostendit mihi Dominus Jesum sacerdotem magnum stantem ante faciem angeli Domini: & diabolus stabat à dextris eius, ut aduersaretur ei.

² Et dixit Dominus ad diabolum, Increpet Dominus in te diabolus, & increpet Dominus in te qui elegit Hierusalem: nonne iste torris erutus de igne?

³ Et Jesus erat indutus vestibus sordidis, & stabat ante faciem angeli.

⁴ Et respondit, & ait ad eos, qui stabant ante faciem suam, dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo: & dixit ad eum, Ecce abstuli iniquitates tuas, & induite eum veste talarum.

⁵ Et dixit, Imponite & cidarim mundam super caput eius: & circumposuerunt cidarim mundam super caput eius, & circumdederunt eum vestimentis, & angelus Domini stabat.

⁶ Et contestabatur angelus Domini ad Jesum, dicens.

⁷ Hac dicit Dominus omnipotens, Si in viis meis ambulaueris, & precepta mea custodieris, tu dijudicabis domum meam, & tu custodies atrium meum, & dabo tibi qui conuersentur in medio stantium istorum.

⁸ Audi iam Jesu sacerdos magne, tu & proximi tui qui sedent ante faciem tuam, quia viri portentorum spectatores sunt, quia ecce ego adduco seruum meum Orientem.

⁹ Quia lapis quem dedi ante faciem Jesu super lapidem unum septem oculi sunt: ecce ego fodio foueam, dicit Dominus omnipotens, & contrectabo omnem iniquitatem terræ illius in die una.

¹⁰ In die illa, dicit Dominus omnipotens, conuocabit unusquisque proximum suum subter vitem & subter ficum.

¹² καὶ κατακληρονομήσει κύριος τὴν ἰερὴν τὴν μερίδα αὐτῆς, ἐπὶ τὴν γῆν τὴν αἰγίαν, καὶ ἐρεῖται ἐν τῇ ἱερουσαλήμ. ¹³ διλαθείτω πᾶσα σαρκὶς ἀπὸ προσώπου κυρίου, ὅτι ἐξεγήγετα ἡ νεφέλων αἰγίων αὐτῆς.

γ.

¹ Καὶ ἔδειξέν μοι κύριος ἰησοῦν τὸν ἱερέα τὸ μέγα ἐστῶτα πρὸ προσώπου ἀγγέλου κυρίου· καὶ ὁ διάβολος εἰσῆκει ἐκ δεξιῶν αὐτῆς ὡςτικεῖσθαι αὐτῶν.

² καὶ εἶπεν κύριος πρὸς τὸν διάβολον, ἐπιμύησαι κύριον ἐν θεοδίαβολῳ, καὶ ἐπιμύησαι κύριον ἐν θεοῖς ἐκλεξάμενον τὴν ἱερουσαλήμ· ἐχὶ ὁδοὺ δαλὸς ἐξεσπασμός ἐκ πυρός·

³ καὶ ἰησοῦς ὡς ἐνδεδυμένος ἱμάτια ῥυτίδια· καὶ εἰσῆκει πρὸ προσώπου τοῦ ἀγγέλου.

⁴ ὁ ἀπεκρίθη δὲ εἶπε πρὸς τοὺς ἐστηκότας πρὸ προσώπου αὐτῶν, λέγων· ἀφέλετε τὰ ἱμάτια τὰ ῥυτίδια ἀπὸ αὐτῶν· καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν, ἰδοὺ ἐξειλόμην τὰς ἀδικίας σου, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν ποδήρη.

⁵ καὶ εἶπεν, ἑπίθετε καὶ κίδαριν καθαράν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· καὶ παρέθηκεν κίδαριν καθαράν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ παρέβαλον αὐτὸν ἱμάτια, καὶ ὁ ἀγγελος κυρίου εἰσῆκει.

⁶ καὶ διεμαρτύρετο ὁ ἀγγελος κυρίου πρὸς ἰησοῦν, λέγων·

⁷ τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐγὼ ἐν ταῖς ὁδοῖς μου πορεύσῃ καὶ τὰ πρὸς ἄμαρταν μου φυλάξῃς, σὺ διακρινεῖς τὸν οἶκόν μου, & σὺ φυλάξεις τὴν αὐλήν μου, καὶ δώσω σοι ἀσπρέφορμους ἀνὰ μέτρον πάντων ἐστηκότων τῶν.

⁸ ἀκούε δὲ ἰησοῦς ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας σὺ καὶ ὁ πλησίον σου ὁ καθήμενος πρὸ προσώπου σου, διότι ὡς δρες τερατοκόποι εἰσὶν, διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω τὸν δοῦλόν μου ἀνατολῶν.

⁹ διότι ὁ λίθος ὃν ἔδωκα πρὸ προσώπου ἰησοῦ ἐπὶ τὸν λίθον τὸν ἓνα ἐπὶ τὰ ὀφθαλμοὶ εἰσιν· ἰδοὺ ἐγὼ ὀρύσσω βόθρον, λέγει κύριος παντοκράτωρ, & ψηλαφήσω πᾶσαν τὴν ἀδικίαν τῆς γῆς ἐκείνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.

¹⁰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει κύριος παντοκράτωρ, συγκαλέσει ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτῆς ὑποκάτω ἀμπέλου καὶ ὑποκάτω συκῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Atque in hereditatem donabit Dominus domui Iuda partem suam in terra sanctitatis suae; adhucque gratam habebit Ierusalem.
"Dispereant omnes impij à conspectu Domini, quoniam de habitaculo sanctitatis suae apparebit.

CAP. III.

Ostendit autem mihi Iosue sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini, ad cuius dexteram stabat aduersarius, ut ei aduersarietatem suam in Ierusalem: an non torris est iste erutus ab incendio? Erant autem ipsi Iosue, filij qui duxerant uxores quae non erant dignae sacerdotio, & stabat coram angelo. Et respondit & dixit his qui coram se ministrabant, dicendo: Dicite ei ut eiciat de domo sua uxores quae non sunt decentes sacerdotio. eiq; dixit, Vide, quod abstulerim à te iniquitatem tuam, & te induerim iustitijs. Tunc dixi, Imponite cidarim mundam capiti eius: imposueruntq; cidarim mundam capiti eius, & acceperunt ei uxorem decentem sacerdotio: & angelus Domini stabat. Et contestatus est angelus Domini Iosue, dicendo: Sic inquit Dominus exercituum, Si per vias quae mihi rectae videntur perrexeris, & si observationem verbi mei custodieris, tu quidem iudicabis eos qui in domo sanctuarij mei ministrant; & praeterea seruabis atria mea, & in mortuorum resurrectione resuscitabo te, pedesque veloces inter Seraphim istos ambulantes tibi donabo. Agedum audi Iosue summe sacerdos tu cum tuis, qui tibi adstant, socijs; digni sunt enim viri quibus fiant miracula: Equidem ecce ego seruum meum Christum adduco, qui reuelabitur. En enim lapis quem disposui ante Iosue, super lapidem unum quem septem cernunt oculi, ecce ego visionem eius reuelo, dicit Dominus exercituum, & die una scelera terrae illius auferam. Eo tempore, ait Dominus exercituum, inuitabitis unusquisque proximum suum subter fructus vineae suae & subter fructus ficus suae.

ד

* וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר
 * יעור משנתו: * ויאמר אלי מה אתה ראה ויאמר
 * ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה
 * ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות
 * לנרות אשר על ראשה:
 * * ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלגל ואחד
 * על שמאלה: * ואען ואמר אל המלאך הדבר
 * בי לאמר מה אלה אדני:
 * * ויען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלוא ידעת
 * מה המה אלה ואמר לא אדני:
 * * ויען ויאמר אלי לאמר זה דבר יהוה אל
 * זרובבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי
 * אמר יהוה צבאות:
 * * מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור
 * והוציא את האבן הראשה תשאות חן חן ליה:
 * * ויהי דבר יהוה אלי לאמר:
 * * ידי זרובבל יסדו הבית הזה וידי תבצענה
 * וידעתי כי יהוה צבאות שלחני אליכם:
 * * כי מי בז ליום קטנות ושמו וראו את האבן
 * הבריל ביד זרובבל שבעה אלה עיני יהוה המרה
 * משוטטים בכל הארץ:
 * * ואען ואמר אליו מה שני הזיתים האלה
 * על ימין המנורה ועל שמאלה:
 * * ואען שנית ואמר אליו מה שתי שבלי הזיתים
 * אשר ביד שני צנורות הזהב המריקים מעליהם
 * הזהב: * ויאמר אלי לאמר הלוא ידעת מה
 * אלה ואמר לא אדני:
 * * ויאמר אלה שני בני היצהר העמדים על
 * ארון כל הארץ:

A ET reuersus est angelus qui loquebatur
 in me, & fuscitauit me quasi virum qui
 fuscitatur de somno suo.

2 * Et dixit ad me, Quid tu vides? Et dixi,
 Vidi & ecce candelabrum aureum totum,
 & lampas eius super caput ipsius, & septem
 lucernæ eius super illud, & septem infuso-
 ria lucernis quæ erant super caput eius.

3 * Et duæ oliuæ super illud, vna à dextris
 B lampadis, & vna à sinistris eius.

4 * Et respondi, & aio ad angelum qui lo-
 quebatur in me, dicens: Quid sunt hæc
 Domine mi?

5 * Et respondit angelus qui loquebatur
 in me, & dixit ad me, Nunquid nescis quid
 sunt hæc? Et dixi, Non Domine mi.

6 * Et respondit, & ait ad me, dicens: Hæc
 C est verbum Domini ad Zorobabel, di-
 cens: Non in exercitu nec in robore, sed &
 in spiritu meo, dicit Dominus exercituum.

7 * Quis tu mons magne coram Zoroba-
 bel in planum? Et educet lapidem prima-
 rium, & exequabit gratiam gratis eius.

8 * Et factum est verbum Domini ad me,
 dicens:

9 * Manus Zorobabel fundauerunt do-
 mum istam, & manus eius perficient eam,
 & scietis, quia Dominus exercituum mi-
 sit me ad vos.

10 * Quis enim despexit dies paucos, & le-
 D tabuntur & videbunt lapidem stannum
 in manu Zorobabel? Septem sunt isti ocu-
 li Domini qui discurrent in vniuersam
 terram.

11 * Et respondi & dixi ad eum, Quid sunt
 duæ oliuæ istæ ad dexteram candelabri &
 ad sinistram eius?

12 * Et respondi secundo, & dixi ad eum:
 Quid sunt duæ spicæ oliuarum quæ sunt
 iuxta duo rostra aurea in quibus sunt suf-
 fusoria ex auro?

13 * Et ait ad me, dicens: Nunquid nescis
 quid sunt hæc? Et dixi, Non Domine mi.

14 * Et dixit, Isti sunt duo filij olei qui as-
 sistunt dominatori vniuersæ terræ.

תרגום יונתן

ד

* וישב המלאך דמער משנתו: * ויאמר לי מה את חזי ואמרת חזיתי והא מנרתא דזהבא כלה וגולה
 * יעור משנתו: * ויאמר אלי מה אתה ראה ויאמר * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגולה על ראשה * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * לנרות אשר על ראשה: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלגל ואחד * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * על שמאלה: * ואען ואמר אל המלאך הדבר * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * בי לאמר מה אלה אדני: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * ויען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלוא ידעת * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * מה המה אלה ואמר לא אדני: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * ויען ויאמר אלי לאמר זה דבר יהוה אל * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * זרובבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * אמר יהוה צבאות: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * והוציא את האבן הראשה תשאות חן חן ליה: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * ויהי דבר יהוה אלי לאמר: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * ידי זרובבל יסדו הבית הזה וידי תבצענה * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * וידעתי כי יהוה צבאות שלחני אליכם: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * כי מי בז ליום קטנות ושמו וראו את האבן * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * הבריל ביד זרובבל שבעה אלה עיני יהוה המרה * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * משוטטים בכל הארץ: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * ואען ואמר אליו מה שני הזיתים האלה * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * על ימין המנורה ועל שמאלה: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * ואען שנית ואמר אליו מה שתי שבלי הזיתים * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * אשר ביד שני צנורות הזהב המריקים מעליהם * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * הזהב: * ויאמר אלי לאמר הלוא ידעת מה * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * אלה ואמר לא אדני: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * * ויאמר אלה שני בני היצהר העמדים על * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות
 * ארון כל הארץ: * ואתחזי ואתחזי דעלה שבעה ושבעה מוצקות

CAP. IIII.

ET reuersus est angelus qui loquebatur in me, 1
& suscitauit me sicut cum suscitatur homo de somno suo.

2 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 2
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

3 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 3
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

4 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 4
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

5 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 5
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

6 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 6
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

7 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 7
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

8 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 8
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

9 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 9
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

10 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 10
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

11 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 11
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

12 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 12
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

13 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 13
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

14 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 14
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

15 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 15
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

16 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 16
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

17 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 17
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

18 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 18
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

19 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 19
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

20 Et dixit ad me, Quid tu uides? & dixi, 20
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas super illud, & septem lucerna super illud, & septem fusoria lucernarum, septem lucernis quæ super illud.

1 * Καὶ ἐπέστρεψεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ ὅτι ἐξήγειρέ με ὁ τρόπος ὅταν ἐξεγείρεται ὁ ἄνθρωπος ἐξ ὑπνῶστος αὐτοῦ.

2 * καὶ εἶπε πρὸς με, τί σὺ βλέπεις; ὅτι εἶπα, ἑώρακα, καὶ ἰδοὺ λυχνία χρυσή ὅλη, καὶ τὸ λαμπάδιον ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἐπ' αὐτῆς λυχνιοὶ ἐπ' αὐτῆς. ὅτι ἐπ' αὐτῆς ἐπαρυσρίδες τοῖς ἐπ' αὐτῆς λυχνιοῖς τοῖς ἐπ' αὐτῆς.

3 * καὶ δύο ἐλαῖαι ἐπ' αὐτῆς, μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπάδους αὐτῆς, καὶ μία ἐξ ὁμωνύμων.

4 * καὶ ἐπηρώτησα καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλῶντα ἐν ἐμοί, λέγων· τί ἐστὶ ταῦτα κύριε;

5 * ὁ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, ὅτι εἶπε πρὸς με, ἔγινώσκεις τί ἐστὶ ταῦτα; ὅτι εἶπα, ἔχι κύριε.

6 * καὶ ἀπεκρίθη, καὶ εἶπε πρὸς με, λέγων· ὅτι ὁ λόγος κυρίου πρὸς Ζοροβάβελ, λέγων· ὅτι ἐν δυνάμει μεγάλη ἐδὲ ἐν ἰσχύϊ, ἀλλ' ἐν πνύματί μου, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

7 * τίς εἶσὺ τὸ ὄρος τὸ μέγα πρὸς πρὸς ὅπως Ζοροβάβελ τοῦ κατερθάσαι; καὶ ἐξοίσω τὸν λίθον τὸν κληρονομίας ἰσότητος χάριτος χάριτος αὐτῆς.

8 * καὶ ἐγὼ εἶπα πρὸς τὸν κύριον πρὸς με, λέγων·

9 * αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἐθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον, ὅτι αἱ χεῖρες αὐτῶν ἔπιτελέουσιν αὐτόν, καὶ ἔπιγνώσῃ διότι κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέν με πρὸς σέ.

10 * διότι τίς ἐξ ἐδὲ ἐνωσεν ἡμέρας μικράς, καὶ χαρήσῃ καὶ ὁ ψόνος τὸν λίθον τὸν κασιτέρινον ἐν χειρὶ Ζοροβάβελ· ἐπ' αὐτῶν ὅτι ὁ ὀφθαλμοὶ κυρίου εἰσὶν ὅτι ἔπιπλέοντες ἔπιπασαν τὴν γῆν.

11 * καὶ ἀπεκρίθην, καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν· τί αἱ δύο ἐλαῖαι αἱ ἐκ δεξιῶν τῆς λυχνίας ὅτι ἐξ ὁμωνύμων;

12 * καὶ ἐπηρώτησα ἐκ δευτέρου, καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν, τί οἱ δύο κλάδοι τῶν ἐλαίων οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν δύο μύζωτων τῶν χρυσῶν τῶν ἐπιχεόντων καὶ ἐπαναγόντων τὰς ἐπαρυσρίδας τὰς χρυσᾶς.

13 * καὶ εἶπεν πρὸς με· ὅτι οἶδας τί ἐστὶ ταῦτα; ὅτι εἶπον, ἔχι κύριε.

14 * καὶ εἶπεν, ὅτι οἱ εἰσὶν οἱ δύο ὑφ' ὧν τῆς πότιος οἱ παρρησιασιν κυρίῳ πάσης τῆς γῆς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. IIII.

ET reuersus angelus qui mecum colloquebatur, suscitauit me quasi virum, qui de somno suo excitatur. 1 Dixitque mihi, Quid tu uides? & dixi, Video, & ecce candelabrum totum aureum quod habet in sua summitate lenticulam, & septem lucernæ quæ super illud erant, septemque erant ex quibus infundebatur oleum lucernis quæ in fastigio eius eminebant. 2 Duarum quoque oliuarum quæ iuxta illud erant, una erat à dextera lenticulæ, & altera ab ipsius læua.

3 Tum respondi & dixi ad angelum qui me alloquebatur dicendo, Quæ sunt ista Domine mi? 4 Et respondit angelus qui mecum colloquebatur, ac dixit, Nostine quid hæc sunt? cui dixi, Minime Domine mi.

5 Et respondens ait mihi, dicendo: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicendo: Non exercitu nec fortitudine, sed spiritu uerbi suscitatus es, dicit Dominus exercituum.

6 Quale tu cum Zorobabele reputaris regnum stolidum? nonne sicut vallis? 7 Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini mecum, dicens. 8 Manus Zorobabel inceperunt ædificare domum istam, & manus eius perficient eam: & scietis, quia Dominus exercituum misit me ad vos.

9 Quoniam quis est iste qui contempsit diem hanc? ed quod ædificium sit exiguum. Nonne conuertetur & latibit quando uiderit lapidem perpendiculi in manu Zorobabel? septem lapidum ordines sunt in his. Coram Domino reuelata sunt opera filiorum hominis in uniuersa terra.

10 Et respondi, & dixi ad eum, Quid sunt duæ oliuæ istæ ad dexteram candelabri, & ad sinistram eius? 11 Et respondi secundo, & dixi, Quid sunt duæ spicæ oliuarum quæ sunt iuxta duos lecythos aureos, ex quibus effunditur oleum in lucernas aureas?

12 Et ait ad me, dicens: Nonne scis quid sunt hæc? & dixi, Non Domine mi.

13 Et dixit, Isti sunt duo filij principum qui stant coram gubernatore uniuersæ terræ.

CAP. V.

ET conuersus sum & leuauī oculos meos, 1
& vidi, & ecce falx volans.

2 Et dixit ad me, Quid tu vides? & dixi, 2
Ego video falcem volantem, longitudinis cu-
bitorum viginti, & latitudinis cubitorum de-
cem.

3 Et dixit ad me, Hec maledictio quæ egre- 3
ditur super faciem omnis terræ, quia omnis fur
ex hoc usque ad mortem punietur, & omnis
periuurus ex hoc usque ad mortem cruciabitur.

4 Et educam illud, dicit Dominus omnipo- 4
tens, & ingreditur in domum furis, & in do-
mum iurantis in nomine meo in mendacio, &
requiescet in medio domus eius, & consumet
eam, & ligna eius, & lapides eius.

5 Et egressus est angelus qui loquebatur in 5
me, & dixit ad me, Suscipe oculis tuis & vi-
de: quid est quod egreditur hoc?

6 Et dixi, Quid est? & dixit, Hec mensu- 6
ra quæ egreditur: & dixit, Hec est iniqui-
tas eorum in omni terra.

7 Et ecce talentum plumbi eleuatum, & ecce 7
mulier vna sedebat in medio mensuræ.

8 Et dixit, Hec est iniquitas eorum, & proie- 8
cit eam in medium mensuræ, & proiecit lapi-
dem plumbi in os eius.

9 Et leuauī oculos meos & vidi, & ecce 9
duæ mulieres egredientes & spiritus in alis ea-
rum, & ipse habebant alas sicut alas vulture,
& eleuauerunt mensuram inter terram, &
celum.

10 Et dixi ad angelum qui loquebatur in me, 10
Quò iste deferunt mensuram?

11 Et dixit ad me, Ut adificent ei domum in 11
terra Babylonis, & præparent, & ponent eam
ibi super præparationem suam.

CAP. VI.

ET conuersus sum & leuauī oculos meos, 1
& vidi, & ecce quatuor currus egreden-
tes de medio duorum montium, & montes erant
montes arei.

Ε.
1 Καὶ ἐπέστρεψα καὶ ἤρα ὅτν ὀφθαλμοὺς με καὶ
ἶδον, καὶ ἰδὲ δρέπανον πετώμενον.

2 καὶ εἶπεν πρὸς με, τί σὺ ὁρᾷς; καὶ εἶπον· ἐγὼ ὁρᾷ
δρέπανον πετώμενον· μήκους πηχέων εἴκοσι, καὶ πλάτους
3 πηχέων δέκα. καὶ εἶπεν πρὸς με, αὕτη ἡ ἀρχὴ ἡ ἐκ-
πορευομένη ἐπὶ πρὸς ὅσων πάσης τῆ γῆς, διότι πᾶς ὁ κλέ-
πτης ἐκ τούτων ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται. ὁ δὲ πᾶς ὁ ὑπὸ
4 κῆ ἐκ τούτων ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται.

4 καὶ ἔξοίσω αὐτὸ, λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ
εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον τὸν κλέπτης καὶ εἰς τὸν οἶκον τὸν
νύοντο τὸ ὄνοματί μου ἐπὶ ψευδεῖ, καὶ καταλύσει ἐν
μέσῳ τῶν οἴκων αὐτῶν, καὶ συντελέσει αὐτὸν, καὶ τὰ ξύλα
αὐτῶν, καὶ ὅτν λίθοις αὐτῶν.

5 ὁ δὲ ἔξηλθεν ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, ὁ εἶπεν πρὸς
με, ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ὁ ἴδε τί τὸ ἐκπο-
ρευόμενον τοῦτο.

6 καὶ εἶπα, τί ἐστίν; ὁ εἶπεν, τοῦτο τὸ μέτρον τὸ ἐκπο-
ρευόμενον καὶ εἶπεν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀδικία αὐτῶν ἐν πάσῃ
τῇ γῇ.

7 καὶ ἰδὲ τάλαντον μόλις δὲ ἐξαίρομενον, ὁ ἴδὲ γυναῖκα
μία ἐκάθητο ἐν μέσῳ τοῦ μέτρου.

8 καὶ εἶπεν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνομία αὐτῶν ὁ εἶρεψεν αὐ-
τὴν εἰς μέτρον τοῦ μέτρου ὁ εἶρεψεν τὸν λίθον τὸν μόλις
9 εἰς τὸ σῶμα αὐτῆς.

9 καὶ ἤρα ὅτν ὀφθαλμοὺς με ὁ ἴδον, καὶ ἰδὲ δύο γυ-
ναῖκες ἐκπορευόμεναι, καὶ πνεῦμα ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν
καὶ αὐταὶ εἶχον πτέρυγας ὡς πτέρυγας ἐπωπός, καὶ ἀνέ-
λαβον τὸ μέτρον ἀναμέτρων τῆ γῆς ὁ δὲ ἔβρανον.

10 καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἐμοί, ποῦ
αὐταὶ ἀποφέρουσιν τὸ μέτρον;

11 καὶ εἶπεν πρὸς με, οἰκοδομησάτω αὕτῃ οἰκίαν ἐν γῇ
βαβυλωνίᾳ, καὶ ἐτοιμάστω, καὶ θήουσιν αὐτὸ ἐκεῖ ἐπὶ
τῇ ἐτοιμασίᾳ αὐτῶν.

Σ.

1 Καὶ ἐπέστρεψα καὶ ἤρα ὅτν ὀφθαλμοὺς με καὶ
ἶδον, καὶ ἰδὲ τέσσαρα ἄρματα ἐκπορευόμενα ἐκ μέσου
2 δύο ὁρέων, ὁ δὲ τὰ ὄρη λιῶρη χαλκῷ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. V.

ET conuersus sum, & sustuli oculos meos, & vidi, & ecce volumen volans. 1 Et dixit ad me: Quid tu vides? & dixi, Ego video
volumen volans: longitudo eius viginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum. 2 Et dixit ad me: Hec est maledictio quæ
egressura est super faciem vniuersæ terræ: Omnis enim qui furatur & mentitur, percutietur ab ista; & omnis qui iurauerit falsò in nomine
meo, percutietur ab ista. 3 Eduxi eam, dicit Dominus exercituum, & ingreditur in domum eius qui furatur, & in domum eius qui iurat
in nomine meo falsò; & habitabit in medio domus eius, & consumet eum, & ligna eius, & lapides eius. 4 Et egressus est angelus Dñi qui
loquebatur mecum, & dixit ad me: Attolle nunc oculos tuos, & vide quoniam sunt hi qui apparent? 5 Et dixi, Qui sunt? dixit autem, Isti
sunt populi qui accipiebant & dabant mensuram falsam, & dixit, Ecce illi reuelantur coram omnibus habitatoribus terræ. 6 Et ecce populi celeres
transferunt illos velociter: & venerunt populi alij, qui habitauerunt in loco eorum, pro eo quòd accipiebant & dabant mensuram falsam. 7 Et
dixit, Propter hoc condemnati sunt & in exiliu translati sunt, pro eo quòd accipiebant & dabant mensuram falsam, & venerunt populi alieni, qui
habituauerunt in loco eorum. 8 Et leuauī oculos meos, & vidi, & ecce duæ provincie reuelabantur, & populi celeres transferebant illos
velociter, sicut volat aquila: & migrare fecerunt populum, qui accipiebant & dabant mensuram falsam inter regna populorum terræ, quæ sunt
sub omnibus cælis. 9 Et dixi ad angelum qui mecum loquebatur: Quò isti migrare faciunt populum istum, qui accipiebat & dabat men-
suram falsam? 10 Et dixit ad me, Ut præparetur eis locus in provincia Babylonis, & retineantur & demorentur ibi, donec perueniat tem-
pus eorum.

CAP. VI.

ET conuersus sum & sustuli oculos meos & vidi, & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium; & montes erant
montes arei.

במרכבה הראשונה סוסים אדמים ובמרכבה
 השנית סוסים שחורים :
 ובמרכבה השלישית סוסים לבנים ובמרכבה
 הרביעית סוסים כהים אמצים :
 ואען ואמר אל המלאך הדבר בי מר
 אלה אדני :
 ויען המלאך ויאמר אלי אלה ארבע רוחות
 השמים יוצאות מהתיצב על אדון כל הארץ :
 אשר בה הסוסים השחורים יצאים אל
 ארץ צפון והלבנים יצאו אל אחריהם והכהים
 יצאו אל ארץ התימן :
 והאמצים יצאו ויבקשו ללכת להתהלך
 בארץ ויאמר לכו התהלכו בארץ ותתהלכו
 בארץ :
 ויזעק אתי וידבר אלי לאמר ראה היוצאים
 אל ארץ צפון הניחו את רוחי בארץ צפון :
 ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
 לקוח מאת הגולה מחלדי מאת טוביהו ומאת
 ידעיה ובאת אתה ביום ההוא ובאת בית יאשיה
 בן צפניה אשר באו מבבל :
 ולקחת כסף וזהב ועשית עטרות ושמת
 בראש יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול :
 ואמרת אליו לאמר כה אמר יהוה צבאות
 לאמר הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה
 את היכל יהוה :
 והוא יבנה את היכל יהוה והוא ישא חוד
 וישב ומשל על כסאו והיה כהן על כסאו ועצת
 שלום תהיה בין שניהם :
 והעטרת תהיה לחלם ולטוביה ולידעיה ולחנן
 בן צפניה לזכרון בהיכל יהוה :

2 * In quadriga prima equi rufi, in qua-
 3 driga secunda equi nigri.
 4 * In quadriga tertia equi albi, & in qua-
 5 driga quarta equi varij & fortes.
 6 * Et respondi, & dixi ad angelum qui lo-
 7 quebatur in me, Quid sunt hęc Domini
 8 mi?
 9 * Et respondit angelus & ait ad me, Ibi
 10 sunt quatuor venti cęli qui egredian-
 11 tur, vt stent coram dominatore omnium
 12 terrę.
 13 * In qua erant equi nigri, egrediebantur
 14 in terram Aquilonis, & albi egressi sunt
 15 post eos, & varij egressi sunt ad terram
 16 Austri.
 17 * Qui autem erant robustissimi, exi-
 18 runt & quęrebant ire & discurrere per o-
 19 mnem terram: & dixit, Ite & perambula-
 20 te terram: & perambulauerunt terram.
 21 * Et vocauit me, & locutus est ad me,
 22 dicens: Ecce qui egrediuntur in terram
 23 Aquilonis, requiescere fecerunt spiritum
 24 meum in terra Aquilonis.
 25 * Et factum est verbum Domini ad me,
 26 dicens:
 27 * Sume à transmigratione ab Oldai, & à
 28 Tobia, & ab Idaia, & venies tu in die illa,
 29 & intrabis in domum Iosie filij Sopho-
 30 nię, qui venerunt de Babylone.
 31 * Et fumes aurum & argentum, & facies
 32 coronas, & pones in capite Iesu filij Iose-
 33 dech sacerdotis magni.
 34 * Et loqueris ad eum, dicens: Hęc ait
 35 Dominus exercituum, dicens: Ecce vir
 36 Oriens nomen eius. Et subter eum orientur
 37 & ædificabit templum Domino.
 38 * Et ipse extruet templum Domino, &
 39 ipse portabit gloriam, & fedebit & domi-
 40 nabitur super folio suo, & erit sacerdos su-
 41 per folio suo, & consilium pacis erit inter
 42 illos duos.
 43 * Et coronę erunt Helem & Tobiz, &
 44 Idaia, & Hen filio Sophonię memoriale
 45 in templo Domini.

תרגום יונתן

במרכבה הראשונה סוסים אדמים ובמרכבה השנית סוסים שחורים :
 ובמרכבה השלישית סוסים לבנים ובמרכבה הרביעית סוסים כהים אמצים :
 ואען ואמר אל המלאך הדבר בי מר אלה אדני :
 ויען המלאך ויאמר אלי אלה ארבע רוחות השמים יוצאות מהתיצב על אדון כל הארץ :
 אשר בה הסוסים השחורים יצאים אל ארץ צפון והלבנים יצאו אל אחריהם והכהים יצאו אל ארץ התימן :
 והאמצים יצאו ויבקשו ללכת להתהלך בארץ ויאמר לכו התהלכו בארץ ותתהלכו בארץ :
 ויזעק אתי וידבר אלי לאמר ראה היוצאים אל ארץ צפון הניחו את רוחי בארץ צפון :
 ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
 לקוח מאת הגולה מחלדי מאת טוביהו ומאת ידעיה ובאת אתה ביום ההוא ובאת בית יאשיה בן צפניה אשר באו מבבל :
 ולקחת כסף וזהב ועשית עטרות ושמת בראש יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול :
 ואמרת אליו לאמר כה אמר יהוה צבאות לאמר הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל יהוה :
 והוא יבנה את היכל יהוה והוא ישא חוד וישב ומשל על כסאו והיה כהן על כסאו ועצת שלום תהיה בין שניהם :
 והעטרת תהיה לחלם ולטוביה ולידעיה ולחנן בן צפניה לזכרון בהיכל יהוה :

² Et in curru primo equi rufi, & in curru secundo equi nigri.

³ Et in curru tertio equi albi, & in curru quarto equi varij & multicolores.

⁴ Et respondi, & dixi ad angelum qui loquebatur in me, Quid sunt hæc Domine?

⁵ Et respondit angelus qui loquebatur in me, & dixit, Hæc sunt quatuor venticali, qui egrediuntur ut assistant Domino omnis terra.

⁶ In quo erant equi nigri, egrediebantur super terram Aquilonis: & albi egrediebantur post eos: & varij exibant super terram Austri.

⁷ Et multicolores egrediebantur & inspiciebant ut circumirent terram: & dixit, Ite & circuite terram: & circuierunt terram.

⁸ Et clamavit, & locutus est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur super terram Aquilonis, requiescere fecerunt furorem meum super terram Aquilonis.

⁹ Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

¹⁰ Accipe de captiuitate à principibus, & ab utilibus eius, & ab his qui cognouerunt eam, & ingredieris in die illa in domum Iosie Sophonia qui venit de Babylone.

¹¹ Et accipies argentum & aurum, & facies coronat, & impones super caput Iesu filij Josede sacerdotis magni.

¹² Et dices ad eum, Hæc dicit Dominus omnipotens, Ecce vir, Oriens nomen eius, & subter eum orietur, & edificabit domum Domini.

¹³ Et ipse accipiet virtutem, & sedebit & imperabit super throno suo, & erit sacerdos à dextris eius, & consilium pacificum erit inter utrumque.

¹⁴ At corona erit expectantibus & utilibus eius, & his qui cognouerunt eam, & in gratiam filiis Sophonia, & in psalmum in domo Domini.

² καὶ ἐν τῷ ἀρμαί τῷ πρῶτῳ ἵπποι πυρροί, καὶ ἐν τῷ ἀρμαί τῷ δευτέρῳ ἵπποι μέλανες.

³ καὶ ἐν τῷ ἀρμαί τῷ τρίτῳ ἵπποι λευκοί, καὶ ἐν τῷ ἀρμαί τῷ τεταρτῷ ἵπποι ποικίλοι καὶ ψαροί.

⁴ καὶ ἀπεκρίθην καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελόν τὸν λαλῶντά ἐν ἐμοί, τί ἐστὶν ταῦτα κύριε;

⁵ καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, καὶ εἶπεν, ταῦτα ἐστὶν οἱ τέσσαρες δῦνοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ἐκπορεύοντες ὡς ἀπὸ τοῦ κυρίου πάσης τῆς γῆς.

⁶ ἐν ᾧ ἦσαν ἵπποι μέλανες, ἔξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν βορρᾶ· καὶ οἱ λευκοί, ἔξεπορεύοντο ὅπου ἐν αὐτῶν· καὶ οἱ ποικίλοι ἔξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν νότου.

⁷ καὶ ψαροὶ ἔξεπορεύοντο, καὶ ἐπέβλεπον τὸ πλεῖον τοῦ γῆν· καὶ εἶπεν, πορεύεσθε καὶ περιόδοιτε τὴν γῆν καὶ περιώδοιτε τὴν γῆν.

⁸ καὶ συνέβησεν καὶ ἐλάλησεν πρὸς με, λέγων· ἰδὲ οἱ ἐκπορεύοντες ἐπὶ γῆν βορρᾶ, συνέπαυσαν τὸν θυμὸν μου ἐπὶ γῆν βορρᾶ.

⁹ καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με, λέγων·

¹⁰ λάβε δὲ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὧς τῶν ἀρχόντων, καὶ ὧς τῶν χρησίμων αὐτῆς, καὶ ὧς τῶν ἐπεγνωκότων αὐτήν, καὶ εἰσελεύσῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τὸν οἶκον ἰωσὶε τοῦ θφονίε τοῦ ἡκοντος ἐν βαβυλῶνι.

¹¹ καὶ λήψῃ ἀργύριον καὶ χρυσίον, καὶ ποιήσεις σεφάροις, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἰησοῦ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου.

¹² καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος πάντοτε καὶ πάντοτε· ἰδὲ σὺ, ὁ ἀνὴρ, ὁ ἀνὰ τὴν ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὁ ἀνατελεῖ, καὶ οἰκοδομήσει τὸν οἶκον κυρίου.

¹³ καὶ αὐτὸς λήψῃ ἀρετὴν καὶ καθίεται, καὶ κατάρξει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἔσται ὁ ἱερεὺς ἐν δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ βουλὴ εἰρηνικὴ ἔσται ἀνάμετα ἀμφοτέρων.

¹⁴ ὁ δὲ σέφαιος ἔσται τοῖς ὑπομνήσιν καὶ τοῖς χρησίμοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐπεγνωκόσιν αὐτήν, καὶ εἰς χάριτα τοῖς υἱοῖς θφονίε, καὶ εἰς ψαλμὸν ἐν οἴκῳ κυρίου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

² In quadriga prima erant equi rufi, & in quadriga secunda equi nigri.

& in quadriga quarta equi varij, & coloris cinerei.

Quid sunt hæc Domine mi?

³ Et respondit angelus & dixit ad me: Hæc sunt quatuor regna quæ sunt in quatuor ventis cæli, apparentia, quod minus stent coram dominatore omnis terræ.

⁴ In qua equi nigri erant, egrediebantur in terram Aquilonis; & albi egrediebantur post eos, & varij egrediebantur in terram Australem.

⁵ Cinerei egrediebantur & quærebant ire & deambulare per terram: & dixit, Ite & perambulate terram, itaque terram perambulauere.

⁶ Et clamavit ad me, & locutus est mecum, dicens: Vide illos qui egrediuntur in terram Aquilonis: dic eis, Facite voluntatem meam in terra Aquilonis.

⁷ Et factus est sermo prophetiæ à facie Domini ad me, dicendo:

⁸ Assume à filiis transmigrationis ab Holdai & à Tobia, & ab Idaia, & venies tu in die illa, & intrabis in domum Iosie filij Sophonia, qui venerunt de Babylone.

⁹ Pones in capite Iosue filij Josede sacerdotis magni.

¹⁰ dicens: Ecce vir, Christus nomen eius, qui reuelandus est & magnificandus, & edificaturus templum Domini.

¹¹ Ipse enim edificabit templum Domini & ipse portabit gloriam; & sedebit, & dominabitur in folio suo: erit & summus sacerdos in folio suo, & consilium pacis erit inter utrumque.

¹² Et laus erit Helem & Tobie, & Idaie, & Hen filio Sophonia in memoriam in templo Domini.

* ורחוקים יבאו ובנו בהיכל יהוה וירעתם ביהוה
צבאות שלחני אליכם ותייראם שמוע
תשמעון בקול יהוה אלהיכם :

ז

* ויהי בשנת ארבע לדרוש המלך היה דבר-
יהוה אל זכריה בארבעה לחדש התשעי בבסלו:
* וישלח בית אל שראצר ורגם מלך ואנשיו
לחלוצ את פני יהוה :

* לאמר אל הכהנים אשר לבית יהוה צבאות
ואל הנביאים לאמר האבכה בחדש החמשי
הנזר כאשר עשיתי וזה כמה שנים :

* ויהי דבר יהוה צבאות אלי לאמר :

* אמר אל כל עם הארץ ואל הכהנים לאמר

כי צמתם וספוד בחמישי ובשביעי וזה שבעים

שנה הצום צמתני אני : * וכי תאכלו וכי תשתו

הלוא אתם האכלים ואתם השתים :

* הלוא את הדברים אשר קרא יהוה ביד

הנביאים תראשנים בהיות ירושלם ישבת ושלוח

ועריה סביבותיה והנגב והשפלה ישב :

* ויהי דבר יהוה אל זכריה לאמר :

* ברה אמר יהוה צבאות לאמר משפט אמר

שפטו וחסד ורחמים עשו איש את אחיו :

* ואלמנה ויתום גר ועני אל תעשקו ורעו

איש אחיו אל תחשבו בלבבכם :

* וימאנו להקשיב ויתנו כתר סררת ואזניהם

הכבירו משמוע :

* ולבם שמו שמיר משמוע את התורה ואת

הדברים אשר שלח יהוה צבאות ברוחו ביד

הנביאים הראשנים ויהי קצף גדול מאת יהוה

צבאות :

*Et qui procul sunt, venient & edificabunt in templo Dñi, & scietis quia Dñs exercituum misit me ad vos. Erit autē hoc, si auditu audieritis vocem Dñi Dei vestri.

CAP. VII.

ET factum est in anno quarto Darij regis, factum est verbum Dñi ad Zachariam in quarta mēsis noni qui est Calico.

*Et miserunt ad domum Dei Sarasar, & Rogomelech, & viri qui erant cum eis ad precandum faciem Domini. * Ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum, & prophetis loquentes: Nunquid flendum est mihi in quinto mēse, vel sanctificare me debeo sicut feci iam multis

annis? * Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:

* Loquere ad omnem populum terrę, & ad sacerdotes, dicens: Cū ieiunaretis & plāgeretis in quinto & septimo per hos septuaginta annos, nunquid ieiunium ieiunastis mihi?

* Et cū comedistis & bibistis, nunquid non vobis comedistis & vobismetipsis bibistis?

* Nunquid nō hęc sunt verba mea, quę locutus est Dominus in manu prophetarum priorum, cū adhuc Hierusalem habitaretur & esset opulenta, & ipsa & vrbes

in circuitu eius, & ad Austrum, & in campis habitaretur? * Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens:

* Hęc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verum iudicate, & misericordię, & miserationes facite unusquisque cum

fratre suo. * Et viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari, & malum vir fratri suo nō cogitet in corde suo. * Et noluerunt attendere, & auerterunt scapulam recedentes, & aures suas aggrauauerunt ne audirent.

* Et cor suum posuerunt vt adamantem ne audirent legem & verba quę misit Dñs exercituum in spiritu suo sancto per manum prophetarum priorum. Et facta est indignatio magna à Domino exercituum.

תרגום יונתן

* וסאער רחיקא יתחזו ויבנו בהיכלא דיהוה ארי ויי צבאות שלחני לאתנבא לאכזר ויהי אם קבלא תקבלין למימרא דיי אלחכון

ז

* ויהי בשנת ארבע לדרוש מלכא הוה פתגם נבואה מן קדם יי עם זכריה בארבעא לחדש תשיעא בבסלו:
* וישלח בית אל שראצר ורגם מלך וגברותי לצלחא קדם יי:
* למימר לכהניא די משמשין בבית מקדשא דיי צבאות

והנביאים הנביאים חמשה חמשה נפשי מתפנקין כמה דעבדת דנן כמה שנין:
* אמר לכל עמא דארעא ולכהניא למימר ארי צימין אחזן וספרין בחמשה
ודאחזן אכלין ודאחזן שחן חלא לאוטבא לכזאחזן אכלין ולאוטבא

והנביאים הנביאים חמשה חמשה נפשי מתפנקין כמה דעבדת דנן כמה שנין:
* אמר לכל עמא דארעא ולכהניא למימר ארי צימין אחזן וספרין בחמשה
ודאחזן אכלין ודאחזן שחן חלא לאוטבא לכזאחזן אכלין ולאוטבא

והנביאים הנביאים חמשה חמשה נפשי מתפנקין כמה דעבדת דנן כמה שנין:
* אמר לכל עמא דארעא ולכהניא למימר ארי צימין אחזן וספרין בחמשה
ודאחזן אכלין ודאחזן שחן חלא לאוטבא לכזאחזן אכלין ולאוטבא

והנביאים הנביאים חמשה חמשה נפשי מתפנקין כמה דעבדת דנן כמה שנין:
* אמר לכל עמא דארעא ולכהניא למימר ארי צימין אחזן וספרין בחמשה
ודאחזן אכלין ודאחזן שחן חלא לאוטבא לכזאחזן אכלין ולאוטבא

* Et qui longè ab eis venient, & ædificabunt in domo Domini: & scietis quia Dominus omnipotens misit me ad vos, & erit si audientes audieritis vocem Domini Dei vestri.

CAP. VII.

ET factum est in quarto anno sub Dario rege, factus est sermo Domini ad Zachariam quarta mensis noni qui est Chasleu.

* Et misit in Bethel, Sarasar & Rogom rex & viri eius ut precarentur Dominum.

* Dicens, Ad sacerdotes qui in domo Domini omnipotentis, & ad prophetas, dicens: Ingressa est hac in quinto mense sanctificatio iuxta quod fecerunt iam pluribus annis.

* Et factus est sermo Domini virtutum ad me, dicens:

* Dic omni populo terræ & ad sacerdotes, dicens: Si ieiunaueritis aut planxeritis in quintis, aut in septimis, & ecce septuaginta anni, nunquid ieiunium ieiunastis mihi?

* Et si comederitis aut biberitis, nonne vos comeditis & vos bibitis?

* Nonne ista verba mea sunt quæ locutus est Dominus in manibus prophetarum, qui antè fuerunt quando erat Hierusalem habitata, & abundans, & ciuitates eius in circuitu, & môtana & campestris habitata est? * Et factus est sermo Domini ad Zachariam, dicens:

* Hac dicit Dominus omnipotens, dicens: Iudiciū iustum iudicate, et misericordiam & miserationem facite unusquisque ad fratrem suum.

* Et viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem non opprimatis; & malitiæ unusquisque fratris sui ne memineritis in cordibus vestris.

* Et noluerunt attendere, & dederunt dorsum contemnens, & aures suas aggrauauerunt ne audirent.

* Et cor suum posuerunt inobediens, ne audirent legem meam, & verba quæ misit Dominus omnipotens in spiritu suo in manibus prophetarum qui antè fuerunt: & facta est ira magna à Domino omnipotente.

* καὶ ὁ μακρὸν ἀπ' αὐτῶν ἦξον καὶ οἰκοδομήσουσιν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, & γνώσεσθε διότι κύριος παντοκράτωρ ἔξαπέσταλκέν με πρὸς ὑμᾶς· & ἐστὶ ἐδὼ εἰσακκόντες εἰσακκῶτε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν.

ζ.

* Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τεταρτῷ ἔτει ἐπὶ δαρείου τοῦ βασιλέως, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τεταρτῇ & μὲν ὁ ἐνάτης ὅς ἐστιν χασλὺ.

* καὶ ἔξαπέστειλεν εἰς Βαιθὴλ, Σαρασαρ καὶ ῥογὼμ ὁ βασιλεὺς, & ὁ δυνάστης αὐτῶν ἐξήλασαν τὸν κύριον.

* λέγων πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου παντοκράτωρ & πρὸς τοὺς προφῆτας, λέγων· εἰσελήλυθεν ὡδε ἐν τῷ πέμπτῳ μὲν ἡ ἀγίασμα καθότι ἐποίησαν ἡδὴ ἱκανὰ ἔτη. * καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου τῶν δυνάμεων πρὸς με, λέγων·

* εἶπον παντὶ τῷ λαῷ τῆς γῆς καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς, λέγων, ἐδὼ νηστεύσητε ἢ κόψησθε ἐν ταῖς πέμπταις ἢ ἐν ταῖς ἐβδομάσιν, καὶ ἰδὲ ἐβδομήκοντα ἔτη, μὴ νηστειάν νενηστεύκατέ μοι;

* καὶ ἐδὼ φάγητε ἢ πίητε, ἔχ ὑμεῖς ἐδίεσθε καὶ ὑμεῖς πίνετε;

* ἔχ ἔτοι· ὁ λόγος μου εἰσὶν ἐς ἐλάλησεν κύριος ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν τῶν ἐμῶν πρὸς ὅτε ἰερὸς αὐτῶν κατεκρήνη καὶ διβλωύσα, καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς κυκλόθεν, καὶ ἡ ὄρεινὴ καὶ ἡ πεδινὴ κατώκητο;

* καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν, λέγων·

* τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, λέγων· κείμε δίκαιον κείμετε, καὶ ἔλεον καὶ οἰκτιρμὸν ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

* καὶ χήραν, & ὀρφανόν, & προσήλυτον, & πονήτω μὴ καταδυνασθήσῃτε & κακίαν ἕκαστος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μὴ μνησικακίετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. * καὶ ἠπείθισαν & προσέχεν & ἔδωκαν νότον πρὸς φρονούντα, καὶ τὰ ὅσα αὐτῶν ἐβάρυναν & μὴ εἰσακκῶν.

* καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἔταξαν ἀπειθῆ & μὴ ὑπακούειν τῷ νόμῳ μου, καὶ τοὺς λόγους ἐς ἔξαπέστειλεν κύριος παντοκράτωρ ἐν πνύματι αὐτοῦ ἐν χερσὶν τῶν προφητῶν τῶν ἐμῶν πρὸς ὅσον καὶ ἐγένετο ὀργὴ μεγάλη πρὸς κυρίου παντοκράτορος.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et de terra longinqua venient & ædificabunt templum Domini. Et scietis quia Dominus exercituum misit me ut prophetarem vobis: erit autem hoc, si suscipiendo suscepitis verbum Domini Dei vestri.

CAP. VII.

ET factum est in anno quarto Darij regis, factum est verbū prophetiæ à facie Domini ad Zachariam in quarta die mensis noni in Casleu. * Et misit ad Bethel Sarasar & Rogomelech & viros eius ut orarent coram Domino: * Et ut dicerent sacerdotibus qui ministrabāt in domo sanctuarii Domini exercituum & scribis, dicendo: Nunquid plorabo in mense quinto? Nunquid prohibebo animam meam à delictis, sicut feci iam multis annis? * Et factum est verbum prophetiæ à facie Domini ad me, dicens: * Die omni populo terræ & sacerdotibus, dicens: Quando vos ieiunabatis & lamentabamini in quinto & in septimo mense istis septuaginta annis: nunquid ieiunio afflictionis vos afflixistis coram me? * Et quod vos comeditis & bibitis, nonne ut benefaciatis vobismetipsis vos comeditis, & ut bene faciatis vobis, vos bibitis? * Nonne hæc sunt verba quæ misit Dominus per manum prophetarum priorum, quando Ierusalem habitabatur, & erat opulenta, & vrbes eius in circuitu eius, & Australis plaga, & planities incolebatur? * Et factum est verbū prophetiæ à facie Domini ad Zachariam, dicens: * Sic dicit Dominus exercituum, dicendo: Iudiciū verum iudicate, & misericordiam & miserationes facite unusquisque cum fratre suo. * Et viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem ne opprimatis: nec cogitetis malum vit cum fratre suo in cordibus vestris. * Et noluerunt obedire, & dederunt humerum suum recedentem, & aures suas aggrauauerunt ne audirent. * Et cor suum posuerunt durum, sicut adamantem ne susciperent legem, & verba quæ misit Dominus exercituum in verbo suo per manum prophetarum priorum: & fuit ira magna à facie Domini exercituum.

* ויהי כאשר קרא ולא שמעו בן יקראו ולא
אשמע אמר יהוה צבאות:
* ואסעדם על כל הגוים אשר לא ידעום
והארץ נשמה אחריהם מעבר ומשב ושימו
ארץ חמדה לשמה:

ח

* ויהי דבר יהוה צבאות לאמר:
* כה אמר יהוה צבאות קנאתי לציון קנאתי
גדולה וחמה גדולה קנאתי לה:
* כה אמר יהוה שבתי אל ציון ושכנתי בתוך
ירושלם ונקראה ירושלם עיר האמת והר יהוה
צבאות הר הקדש:
* כה אמר יהוה צבאות עד ישובו זקנים וזקנות
ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרב ימים:
* ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים
ברחבותיה:
* כה אמר יהוה צבאות כי יפלא בעיני שארית
העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא נאם
יהוה צבאות:
* כה אמר יהוה צבאות הנני מושיע את עמי
מארץ מזרח ומארץ מבוא השמש:
* והבאתי אתם ושכנו בתוך ירושלם והיו לי
לעם ואני אהיה להם לאלהים באמת ובצדקה:
* כה אמר יהוה צבאות תחזקנה ידיכם
השמעים בימים האלה את הדברים האלה
מפי הנביאים אשר ביום יסד בית יהוה צבאות
ההיכל להבנות:
* כי לפני הימים ההם שבר האדם לא נהיה
ושבר הבמה איננה וליצא ולבא אין שלום מן
הצר ואשלח את כל האדם איש ברעהו:

13 * Et factum est sicut locutus est & non
audierunt, sic clamabunt & non exaudiam,
dicit Dominus exercituum.

14 * Et dispersi eos per omnia regna quae
nesciunt, & terra desolata est ab eis, eo quod
non esset transiens & reuertens, & posue-
runt terram desiderabilem in desertum.

CAP. VIII.

1 * ET factum est verbum Domini exerci-
tuum ad me, dicens:

2 * Hæc dicit Dominus exercituum, Ze-
latus sum Sion zelo magno, & indignatio-
ne magna zelatus sum eam.

3 * Hæc dicit Dominus exercituum, Re-
uersus sum ad Sion, & habitabo in medio
Hierusalem. Et vocabitur Hierusalem ci-
uitas veritatis, & mons Domini exerci-
tuum, mons sanctificatus.

4 * Hæc dicit Dominus exercituum, Ad-
huc habitabunt senes, & anus in plateis
Hierusalem, & viri baculus in manu eius
præ multitudine dierum.

5 * Et plateæ ciuitatis complebuntur in-
fantibus, & puellis ludentibus in plateis
eius.

6 * Hæc dicit Dominus exercituum, Si
videbitur difficile in oculis reliquiarum po-
puli huius in diebus illis, nunquid in ocu-
lis meis difficile erit, dicit Dñs exercituum?

7 * Hæc dicit Dominus exercituum, Ecce
B ego saluabo populum meum de terra Orien-
tis, & de terra occasus Solis.

8 * Et adducam eos, & habitabunt in me-
dio Hierusalem: & erunt mihi in populum,
& ego ero eis in Deum in veritate, & in
iustitia.

9 * Hæc dicit Dominus exercituum, Con-
fortentur manus vestræ qui auditis in his
diebus sermones istos per os prophetarum,
in die quo fundata est domus Domini ex-
ercituum, ut templum ædificaretur.

10 * Siquidem ante dies illos merces ho-
minum non erat, nec merces iumentorum
erat, neque introeunti neque exeunti erat
pax præ tribulatione: & dimissi omnes ho-
mines unumquemque contra proximum suum.

תרגום יונתן

11 ויהי כאשר קראו ולא שמעו בני יקראו ולא
אשמע אמר יהוה צבאות:
12 * ואסעדם על כל הגוים אשר לא ידעום
והארץ נשמה אחריהם מעבר ומשב ושימו
ארץ חמדה לשמה:
13 * ויהי דבר יהוה צבאות לאמר:
14 * כה אמר יהוה צבאות קנאתי לציון קנאתי
גדולה וחמה גדולה קנאתי לה:
15 * כה אמר יהוה שבתי אל ציון ושכנתי בתוך
ירושלם ונקראה ירושלם עיר האמת והר יהוה
צבאות הר הקדש:
16 * כה אמר יהוה צבאות עד ישובו זקנים וזקנות
ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרב ימים:
17 * ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים
ברחבותיה:
18 * כה אמר יהוה צבאות כי יפלא בעיני שארית
העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא נאם
יהוה צבאות:
19 * כה אמר יהוה צבאות הנני מושיע את עמי
מארץ מזרח ומארץ מבוא השמש:
20 * והבאתי אתם ושכנו בתוך ירושלם והיו לי
לעם ואני אהיה להם לאלהים באמת ובצדקה:
21 * כה אמר יהוה צבאות תחזקנה ידיכם
השמעים בימים האלה את הדברים האלה
מפי הנביאים אשר ביום יסד בית יהוה צבאות
ההיכל להבנות:
22 * כי לפני הימים ההם שבר האדם לא נהיה
ושבר הבמה איננה וליצא ולבא אין שלום מן
הצר ואשלח את כל האדם איש ברעהו:
23 * ויהי דבר יהוה צבאות לאמר:
24 * כה אמר יהוה צבאות קנאתי לציון קנאתי
גדולה וחמה גדולה קנאתי לה:
25 * כה אמר יהוה שבתי אל ציון ושכנתי בתוך
ירושלם ונקראה ירושלם עיר האמת והר יהוה
צבאות הר הקדש:
26 * כה אמר יהוה צבאות עד ישובו זקנים וזקנות
ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרב ימים:
27 * ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים
ברחבותיה:
28 * כה אמר יהוה צבאות כי יפלא בעיני שארית
העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא נאם
יהוה צבאות:
29 * כה אמר יהוה צבאות הנני מושיע את עמי
מארץ מזרח ומארץ מבוא השמש:
30 * והבאתי אתם ושכנו בתוך ירושלם והיו לי
לעם ואני אהיה להם לאלהים באמת ובצדקה:
31 * כה אמר יהוה צבאות תחזקנה ידיכם
השמעים בימים האלה את הדברים האלה
מפי הנביאים אשר ביום יסד בית יהוה צבאות
ההיכל להבנות:
32 * כי לפני הימים ההם שבר האדם לא נהיה
ושבר הבמה איננה וליצא ולבא אין שלום מן
הצר ואשלח את כל האדם איש ברעהו:

* Et erit sicut dixi & non audierunt eum, sic clamabunt & non exaudiam eos, dicit Dominus omnipotens.

* Et eiciam eos in omnes gentes quas non cognouerūt, et terra desolata erit post eos à perambulante & à reuertente, & posuerunt terram electam in desolationem.

CAP. VIII.

ET factus est sermo Domini omnipotentis dicens. * Hæc dicit Dominus omnipotens, Zelatus sum Hierusalem & Sion zelo magno & furore magno zelatus sum eam.

* Hæc dicit Dominus omnipotens, Reuersus sum ad Sion & habitabo in medio Hierusalem, & vocabitur Hierusalē ciuitas vera, & mons Domini omnipotentis mons sanctus.

* Hæc dicit Dominus omnipotens, Adhuc sedebunt seniores & anus in plateis Hierusalem, unusquisque virgam suam habens in manu sua præ multitudinem dierum.

* Et plateæ ciuitatis replebuntur pueris & puellis ludentibus in plateis eius.

* Hæc dicit Dominus omnipotens, Si impossibile erit coram reliquiis populi huius in diebus illis, nunquid & coram me impossibile erit, dicit Dominus omnipotens?

* Hæc dicit Dominus omnipotens, Ecce ego saluabo populum meum de terra Orientis, & de terra Occidentis.

* Et adducam eos, & habitabunt in medio Hierusalem, & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum in veritate & in iustitia.

* Hæc dicit Dominus omnipotens, Confortentur manus vestra qui auditis in diebus his sermones istos ex ore prophetarum, ex qua die fundata est domus Domini omnipotentis, & templum ex quo edificatum est.

* Quia ante dies illos merces hominum non erit in lucrum, et merces iumentorum non subsistet: & egredienti & ingredienti non erit pax præ tribulatione: & emittam omnes homines unumquemque ad proximum suum.

13 * καὶ ἔσα ὃν τρόπον εἶπον καὶ οὐκ εἰσήκουσθον αὐτῶν, ἔτι οὐκ ἐκράζον, καὶ ἐμὴ εἰσακούσω αὐτῶν, λέγει κύριος παντοκράτωρ. * καὶ ἐκβαλὼ αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἃ οὐκ ἐγνώσαν, καὶ ἡ γῆ ἀφανισθήσεται ἀπὸ ὀπίσθεν αὐτῶν ἐκ διόδου οὗτος καὶ ἐξ ἀναστροφῆς οὗτος, καὶ ἔταξαν τὴν γῆν τὴν ἐκλεκτὴν εἰς ἀφανισμόν.

ἡ.

1 * Καὶ ἐρχέσθαι λόγος κυρίου παντοκράτορος, λέγων. 2 * τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐξήλωκα τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν σιών ζῆλον μέγαν καὶ θυμὸν μεγάλῳ ἐξήλωκα αὐτήν. * τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐπέστρεψα ἐπὶ σιών, καὶ κατέσκηνώσσω ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ, καὶ κληθήσεται ἱερουσαλήμ πόλις ἀληθινή, καὶ ὁ ὄρος κυρίου παντοκράτορος ὅς ἐστι Ἅγιον.

4 * τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἔτι καθήκοντα πρεσβύτεροι καὶ πρεσβυτέραι ἐν ταῖς πλατείαις ἱερουσαλήμ ἕκαστος τὴν ῥάβδον αὐτῶν ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀπὸ πληθῆος ἡμερῶν.

5 * καὶ αἱ πλατεῖαι τῆς πόλεως πληθήσονται παιδαρίων, καὶ κορασιῶν παιζόντων ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς.

6 * τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, εἰ ἀδυνατήσῃ ἐνώπιον τῶν καταλοίπων τοῦ λαοῦ τέττα ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, μὴ καὶ ἐνώπιον ἐμοῦ ἀδυνατήσῃ, λέγει κύριος παντοκράτωρ. * τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ,

7 ἰδοὺ ἐγὼ ἀνασώσω τὸν λαόν μου ἀπὸ γῆς δυσμενῶν, καὶ ἀπὸ γῆς δυσμενῶν.

8 * καὶ εἰσαίξω αὐτοὺς, καὶ κατέσκηνώσουσιν ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ, καὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν ἐν ἀληθείᾳ, & ἐν δικαιοσύνῃ.

9 * τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, κατεχρέτωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν τῶν ἀκούοντων ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις οὖτος τοῖς λόγοις τούτοις ἐκ στόματος τῶν προφητῶν, ἀφ' ἧς ἡμέρας τετεμελίω ὁ οἶκος κυρίου παντοκράτορος, καὶ ὁ ναὸς ἀφ' οὗ ὠκοδόμηται.

10 * διότι πρὸ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ μισθὸς τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔσται εἰς ὄνησιν, καὶ ὁ μισθὸς τῶν κτηνῶν ἐχὺπαρξείη· καὶ τὰ ἐμπορευομένη καὶ τὰ εἰσπορευομένη οὐκ ἔσται εἰρήνῃ ἀπὸ τῆς θλίψεως. & ἐξαποσελῶ πάντας οὖτος ἀνθρώπους ἕκαστον ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et factum est sicut prophetauerunt eis prophetae, & non obedierunt: sic orabunt coram me, & non suscipiam orationem eorum, dicit Dominus exercituum. * Et dispergam eos inter populos quos nescierunt, & terra desolabitur post eos, ita ut non sit transiens & reuertens, eo quod posuerunt terram meam desiderabilem in desolationem.

CAP. VIII.

ET factum est verbum prophetiae à facie Domini exercituum ad me, dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum, Vltione ego vltiscar Sion zelo magno, & ira magna à facie mea super populos qui ad emulationem prouocarunt eam. * Hæc dicit Dñs, Reuertar ad Sion, & habitare faciam maiestatem meam in medio Ierusalem, & vocabitur Ierusalē ciuitas veritatis, & mons domus sanctuarij Domini exercituum mons sanctitatis. * Hæc dicit Dominus exercituum, Adhuc habitabunt senes & anus in plateis Ierusalem, & opera recta vnus cuiusque protegent eum præ multitudinem dierum. * Et plateæ ciuitatis Ierusalem implebuntur pueris & puellis cantantibus in locis eius spaciosis.

* Hæc dicit Dominus exercituum, Sicut honorabilis erit timor meus in oculis residui populi huius in diebus illis: sic etiam coram me erunt pretiosi, dicit Dominus exercituum. * Hæc dicit Dominus exercituum, Ecce ego redimam populum meum de terra Orientali, & de terra occasus Solis.

* Et adducam eos ut habitent in medio Ierusalem: & erunt coram me in populum; & ego ero eis in Deum in veritate & in iustitia. * Hæc dicit Dominus exercituum, Confortentur manus vestra qui auditis in his diebus sermones istos ex ore prophetarum, quia in die quo cœpit fundari domus sanctuarij Domini exercituum, ut templum edificaretur.

* Quia antequam venirent dies illi, merces hominis non erat, & merces iumentorum non erat, & ingredientibus & egredientibus non erat pax propter tribulationem; & pugnare feci omnes homines unumquemque contra proximum suum.

* ועתה לא כימים הראשנים אני לשאריה
 העם הזה נאם יהוה צבאות :
 * כי זרע השלום תנפץ תתן פריה והארץ תתן
 את יכולה והשמים יתנו טלם והנחלתי את-
 שארית העם הזה את כל-אלה :
 * והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה
 ובית ישראל בן אושיע אתכם והייתם ברכה אל-
 תיראו תחזקנו יריכם :
 * כי כה אמר יהוה צבאות כאשר זממתי להרע
 לכם בהקציף אבותיכם אתי אמר יהוה צבאות
 ולא נחמתי :
 * כן שבתי וזממתי בימים האלה להטיב את-
 ירושלם ואת בית יהודה אל-תיראו :
 * אלה הדברים אשר תעשו דברו אמת איש
 את רעהו אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם :
 * ואיש את רעת רעהו אל-תחשבו בלבבכם
 ושבעת שקר אל-תאהבו כי את כל-אלה אשר
 שנאתי נאם יהוה :
 * ויהי דבר יהוה צבאות אלי לאמר :
 * כה אמר יהוה צבאות צום הרביעי וצום
 החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה
 לבית יהודה לששון ולשמחה ולמערדים טובים
 והאמת והשלום אהבו :
 * כה אמר יהוה צבאות עוד אשר יבאו עמים
 וישבי ערים רבות : * והלכו יושבי אחת אל-
 אחת לאמר נלכד הלוד לחלות את פני יהוה
 ולבקש את יהוה צבאות אלה גם-אני :
 * ובאו עמים רבים וגוים עצומים לבקש
 את יהוה צבאות בירושלם ולחלול את פני
 יהוה :

11 * Nunc autem non iuxta dies priores
 ego faciā reliquijs populi huius, dicit Do-
 minus exercituum.
 12 * Sed semen pacis erit. Vineā dabit fru-
 ctum suum, & terra dabit germen suum.
 C Et celi dabunt rorem suum, & posside-
 faciā reliquias populi huius vniuersa
 13 hæc. * Et erit sicut eratis maledictio in
 gentibus domus Iuda & domus Israel, sic
 saluabo vos & eritis benedictio. Nolite
 timere. confortentur manus vestræ.
 14 * Quia hæc dicit Dominus exercituum,
 Sicut cogitavi vt affligerem vos, cum ad
 iracundiam prouocassent patres vestri me,
 dicit Dominus, & non sum misertus.
 15 * Sic conuersus cogitavi in diebus istis,
 vt benefaciā domui Iuda & Hierusa-
 lem. nolite timere.
 16 * Hæc sunt ergo verba, quæ facietis. Lo-
 quimini veritatem vnusquisque cum pro-
 ximo suo. veritatem & iudicium pacis iu-
 dicare in portis vestris.
 17 * Et vnusquisque malum contra ami-
 cum suum ne cogitetis in cordibus vestris,
 & iuramentum mendax ne diligatis. Om-
 nia enim hæc sunt quæ odi, dicit Domi-
 nus.
 18 * Et factum est verbum Domini exerci-
 tum ad me, dicens:
 19 * Hæc dicit Dominus exercituum, Ie-
 iunium quarti, & ieiunium quinti, & iei-
 unium septimi, & ieiunium decimi erit do-
 D mui Iudæ in gaudium & in lætitiā, & in
 solennitates præclaras. Veritatem tantum
 & pacem diligite.
 20 * Hæc dicit Dominus exercituum, Vt-
 quequo veniant populi & habitent in ci-
 uitatibus multis.
 21 * Et vadant habitatores vnus ad alte-
 rum, dicentes: Eamus & deprecemur fa-
 ciem Domini, & queramus Dominum
 exercituum. Vadam etiam ego.
 22 * Et venient populi multi, & gentes ro-
 bustæ ad quærendum Dominum exerci-
 tum in Hierusalem, & deprecandam fa-
 ciem Domini.

תרגום יונתן

11 * וקצת לא כיומינו קדמאי אנא לשארא דעמא דרין אמר יי צבאות
 12 * Sed semen pacis erit. Vineā dabit fru-
 ctum suum, & terra dabit germen suum.
 C Et celi dabunt rorem suum, & posside-
 faciā reliquias populi huius vniuersa
 13 hæc. * Et erit sicut eratis maledictio in
 gentibus domus Iuda & domus Israel, sic
 saluabo vos & eritis benedictio. Nolite
 timere. confortentur manus vestræ.
 14 * Quia hæc dicit Dominus exercituum,
 Sicut cogitavi vt affligerem vos, cum ad
 iracundiam prouocassent patres vestri me,
 dicit Dominus, & non sum misertus.
 15 * Sic conuersus cogitavi in diebus istis,
 vt benefaciā domui Iuda & Hierusa-
 lem. nolite timere.
 16 * Hæc sunt ergo verba, quæ facietis. Lo-
 quimini veritatem vnusquisque cum pro-
 ximo suo. veritatem & iudicium pacis iu-
 dicare in portis vestris.
 17 * Et vnusquisque malum contra ami-
 cum suum ne cogitetis in cordibus vestris,
 & iuramentum mendax ne diligatis. Om-
 nia enim hæc sunt quæ odi, dicit Domi-
 nus.
 18 * Et factum est verbum Domini exerci-
 tum ad me, dicens:
 19 * Hæc dicit Dominus exercituum, Ie-
 iunium quarti, & ieiunium quinti, & iei-
 unium septimi, & ieiunium decimi erit do-
 D mui Iudæ in gaudium & in lætitiā, & in
 solennitates præclaras. Veritatem tantum
 & pacem diligite.
 20 * Hæc dicit Dominus exercituum, Vt-
 quequo veniant populi & habitent in ci-
 uitatibus multis.
 21 * Et vadant habitatores vnus ad alte-
 rum, dicentes: Eamus & deprecemur fa-
 ciem Domini, & queramus Dominum
 exercituum. Vadam etiam ego.
 22 * Et venient populi multi, & gentes ro-
 bustæ ad quærendum Dominum exerci-
 tum in Hierusalem, & deprecandam fa-
 ciem Domini.

² Et nunc non iuxta dies qui antè fuerunt, ego facio reliquis populi huius, dicit Dominus omnipotens. ³ Sed monstrabo pacem, vinea dabit fructum suum, & terra dabit germina sua, & calum dabit rorem suum, & possidere faciam reliquis populi mei omnia hæc.

⁴ Et erit sicut eratis in maledictione gentibus domus Iuda, & domus Israel, sic saluabo vos, & eritis in benedictione: confidite & confortamini in manibus vestris.

⁵ Quia hæc dicit Dominus omnipotens, Si- cut cogitavi ut affligerem vos cum prouocassent ad iram me patres vestri, dicit Dominus omnipotens, & non me pœnituit.

⁶ Sic paratus sum & cogitavi in diebus istis, ut bene facerem Hierusalem & domui Iuda: confidite.

⁷ Isti sunt sermones quos fecistis: loquimini veritatem unusquisque ad proximum suum, & iudicium pacificum & iustum iudicate in partibus vestris.

⁸ Et unusquisque malum proximi sui non cogitetis in cordibus vestris, & iuramentum mendax non diligatis, quia hæc omnia odi, dicit Dominus omnipotens.

⁹ Et factus est sermo Domini omnipotentis ad me, dicens:

¹⁰ Hæc dicit Dominus omnipotens, Ieiunium quartum & ieiunium quintum, & ieiunium septimum & ieiunium decimum erunt domui Iuda in gaudium, & in letitiam, & in festiuitates bonas, & letabimini, & veritatem & pacem diligite.

¹¹ Hæc dicit Dominus omnipotens, Adhuc venient populi multi, & habitantes ciuitates multas.

¹² Et congregabuntur qui habitant ciuitates in unam ciuitatem, dicentes: Eamus ut deprecemur faciem Domini, & queramus faciem Domini omnipotentis: vadam & ego.

¹³ Et venient populi multi, & gentes multe ut querant faciem Domini omnipotentis in Hierusalem & ut deprecemur faciem Domini.

¹ καὶ νῦν ἐγὼ τὰς ἡμέρας τὰς ἐμὰς ἐγὼ ποιῶ τοῖς κατὰλοιποῖς τοῦ λαοῦ τούτου, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

² ἀλλ' ἢ δείξω εἰρήνην· ἡ ἀμπελος δώσει τὴν καρπὸν αὐτῆς, ἡ γῆ δώσει τὰ χυρήματα αὐτῆς, καὶ ὁ ἔρηνος δώσει τὸν ὄρθρον αὐτῆς, καὶ κατὰκληρονομήσω τοῖς κατὰλοιποῖς τοῦ λαοῦ μου πάντα ταῦτα.

³ καὶ ἐσαθὺν τρόπον ἢ τε ἐν κατάρᾳ τοῖς ἔθνεσιν ὁ οἶκος ἰσραὴλ· ἔτις διασώσω ὑμᾶς, ἔσσεσθε ἐν δὺλογίᾳ. θαρσεῖτε ἔτι καλῶς ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν.

⁴ διότι τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ· ὃν τρόπον διανοήθην ἔτι κακῶσαι ὑμᾶς ἐν τῷ παροργίσαι με ἐν πάτεραις ὑμῶν, λέγει κύριος παντοκράτωρ· ἔτι μετενόησα.

⁵ ἔτις θάψατέ αὐτάς, καὶ διανενοήμαι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἔτι καλῶς ποιῶσαι τὴν ἱερουσαλήμ καὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, θαρσεῖτε.

⁶ ἔτι οἱ εἰσὶν οἱ λόγοι ἐς ἐποίήσατέ· λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ κέσμα εἰρηνικὸν ἔτι δίκαιον κέματε ἐν ταῖς πόλεις ὑμῶν.

⁷ καὶ ἕκαστος τὴν κακίαν ἔτι πλησίον αὐτοῦ μὴ λογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, καὶ ὄρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπάτε, διότι ταῦτα πρῶτα ἐμίσησα, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

⁸ καὶ ἐγγέτω λόγος κυρίου παντοκράτορος πρὸς με λέγων.

⁹ τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, νησεῖα ἢ τετάρτη, ἔτι νησεῖα ἢ πέμπτη, ἔτι νησεῖα ἢ ἑβδόμη, ἔτι νησεῖα ἢ δεκάτη (ἐν) τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ εἰς χαρὰν ἔτι εἰς δὺφροσύνην καὶ εἰς ἑορτὰς ἀγαθὰς· καὶ δὺφρονησέσθε, ἔτι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπήσατε.

¹⁰ τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἔτι ἥξεισιν λαοὶ πολλοὶ, ἔτι κατοικοῦντες πόλεις πολλὰς.

¹¹ καὶ συναθροῦν κατὰκοῦντες πόλεις εἰς μίαν πόλιν, λέγοντες· πορευθῶμεν δεηθῶμεν ἔτι πρὸς αὐτὸν κύριον, καὶ ἐκζητῆσαι τὸ πρὸς αὐτὸν κυρίου παντοκράτορος, πορεύεσθαι καὶ ἐγὼ.

¹² καὶ ἥξεισιν λαοὶ πολλοὶ καὶ ἔτι πολλὰ ἐκζητῆσαι τὸ πρὸς αὐτὸν κύριον παντοκράτορος ἐν ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἐξιλασθαι τὸ πρὸς αὐτὸν κυρίου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Nunc autem non iuxta dies antiquos reliquis populi istius faciam, ait Dominus exercituum. "Quoniam in tempore illo semen erit perfectum; vitis producet fructum suum, & terra dabit suum prouentum, quibus calidi rore suo subministrabunt, atque pro hereditate donabo reliquias populi istius vniuersis hisce benedictionibus.

"Erit ergo non secus ac maledicti fuistis, inter populos domus Iehuda, domus item Israel, sic asseram vos, eritisque benedicti: ne timeatis, roborentur manus vestrae. "Sic namque, inquit Dominus exercituum, Quemadmodum commentus sum damna vobis inferre, cum me ad iracundiam prouocassent patres vestri, ait Dominus exercituum, nec pœnituit verbum meum.

"Ita conuersus proposui istis diebus bona elargiri habitatoribus Ierusalem, & domui Iehuda, ne timeatis. "Hæc sunt verba quæ opere complebitis: veritatem loquimini quisque cum proximo suo, & iuramentum falsum ne diligatis, quia hæc sunt omnia quæ auersor, dicit Dominus.

"Nec ullus perniciem proximi sui in cordibus vestris cogitetis, & iuramentum a Domino exercituum mecum, dicendo. "Et factum est propheticum. "Sic dicit Dominus exercituum, Ieiunium quartum & ieiunium quintum, ieiuniumque septimum ac ieiunium decimum vertetur domui Iehuda in gaudium & letitiam, & in iocundas festiuitates: veritatis & pacis propterea estote studiosi.

"Et ibunt vnius incolæ cum alterius urbis habitatoribus, dicentes: Euntes eamus oratum faciem Domini, & quaesitum doctrinam a Domino exercituum. Iste huic dicet, Ibo etiam ego.

"Quamobrem populi complures & regna magna confluent in Ierusalem postulandæ doctrinæ causa a Domino exercituum, & ut conspectum eius exorent.

* כה-אמר יהוה צבאות בימים ההמה אשר
יחזיקו עשרה אנשים מכל לשנור הנזרים
והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר גלבה עמכם
כי שמענו אלהים עמכם:

ט

* משא דבר יהוה בארץ חדרך ודמשק
מנחתו כי ליהוה עין אדם וכל שבטי ישראל:

* וגם חמת תגבל בה צר וצידון כי חבמה מאד:

* ותבן צור מצור לה ותצבר כסף בעפר וחרוץ

* כטיט חוצות: הנרה אדני יורשנה

והכה בים חילה והיא באש תאכל:

* תרם אשקלון ותירא ועזר ותחיל מאד

ועקרון כי הוביש מבטור ואבד מלך מעזר

ואשקלון לא תשב:

* וישב ממזר באשדוד והכרתי גאון פלשתים:

* והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר

גם הוא לאלהינו והיה כאלף ביהודר ועקרון

כיבוסי:

* וחליתי לביתי מצבה מעבר ומשב ולא יעבר

עליהם עוד נגש כי עתה ראיתי בעיני:

* גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה

מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על-

חמור ועל עיר בן אתנורת:

* והכרתי רכב מאפרים וסוס מירושלם ונכרתה

קשת מלחמה ודבר שלום לגוים ומשלו מים

עדיים ומנהר עד אפסי ארץ:

* גם את ברם בריתך שלחתי אסירך מבזר

אין מים בו:

* שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום מגיד

משנה אשיב לך:

* Hæc dicit Dominus exercituum, in diebus illis in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, & apprehendent fimbriam viri iudæi, dicentes, Ibimus vobiscum. Audiuimus enim quoniam Deus vobiscum est.

CAP. IX.

ONus verbi Domini in terra Adrach & Damasci requiei eius, quia Dñi est oculus hominis & omnium tribuum Israel.

* Emath quoque in terminis eius, & Tyrus & Sidon. Assumpserunt quippe sibi sapientiam valde.

* Et ædificauit Tyrum munitionem suam, & coaceruauit argentum quasi humum, & aurum vt lutum pl-

tearum. * Ecce Dominus possidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem eius, &

hæc igni deuorabitur. * Videbit Ascalon & timebit, & Gaza & dolebit nimis, &

Accharon, quoniam confusa est spes eius. Et peribit rex de Gaza, & Ascalon non habitabitur.

* Et fedebit separator in Azoto, & disperdam superbiam Philistinorum.

* Et auferam sanguinem eius de ore eius, & abominationes eius de medio dentium eius, & relinquetur etiam ipse Deo nostro,

& erit quasi dux in Iuda, & Accharon quasi Iebusæus. * Et circundabo domum meam

ex his qui militant mihi, euntes & reuertentes, & non transibit super eos vltra exactor, quia nunc vidi in oculis meis.

* Exulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus,

saluator ipse, pauper, & ascēdens super asinum & super pullum filium asinæ.

* Et disperdam quadrigam ex Ephraim & equum de Hierusalem, & dissipabitur arcus belli. Et loquetur pacem gentibus, &

potestas eius à mari vsque ad mare, & à fluminibus vsque ad fines terre.

* Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. * Conuertimini ad munitionem vincti spei. Hodie quoque annunciam duplicia reddam tibi.

תרגום יונתן

כך אמר יי צבאות האנני די ותקפון עשרה גברין מכל לשני עממא ויתקפון בכנף גבר יהודי למימר ניזיל עמכון אלי שמענא

מכל פתגמא דיי בארע דרומא ודמשק תחוב למחוני

ואף חמת תחוב למחוני מארע בית שכינתה

הא יי מתרד לה וירמי בימא עתרה

וחחוי אשקלון ותחיל ועזה וחזע לחרא ועקרון ארי בחמת מבית רחצנה ויבד מלפא מעזה ואשקלון לא תחיתב:

ואשיצי אכלי דמה ושקצא מביניהון

ואשרי בבית מקדשי שכינת יקרי ותקוף דרע גבורתי בשור דאשא מקף לה סחור סחור מדערי ומדחאב ולא יעבר עליהון עוד שלטן

בועי לחרא כנישתא דציון יבבי כנישתא דירושלם הא מלכך אחי לגנך ופי ופרק הוא ענותן

ואשיצי רחיקין מאפרים וסוסין מירושלם ואחבר תקוף עברי קרב משרית עממא וידין שלמא

אף אחון די על דמא אתנור לכוון קים פרקת ותכוון משעבוד מצראי

תובו למחוני כרפין תקיפון אסיריא דמסברין לפרקנא אף יומא דן אשלח

אשרי בבית מקדשי שכינת יקרי ותקוף דרע גבורתי בשור דאשא מקף לה סחור סחור מדערי ומדחאב ולא יעבר עליהון עוד שלטן

בועי לחרא כנישתא דציון יבבי כנישתא דירושלם הא מלכך אחי לגנך ופי ופרק הוא ענותן

² Hæc dicit Dominus omnipotens, In diebus illis si apprehenderint decem viri de omnibus linguis gentium. & tenuerint simbriam vnius hominis Iudei: dicentes, Ibimus tecum, quia audiuius quod Deus vobiscum est.

CAP. IX.

Assumptio verbi Domini in terra Sedrac, & Damasci sacrificium eius, quia Dominus respicit homines & omnes tribus Israel.

² Et Emath in finibus eius, Tyrus et Sidon, quoniam sapientes fuerunt nimis.

³ Et edificauit Tyrus munitionem sibi & thesaurizauit argentum quasi puluerem, & congregauit aurum ut lutum ciuium.

⁴ Propterea Dominus possidebit eam, et percutiet in mari fortitudinem eius, & ipsa in igne concremabitur.

⁵ Videbit Ascalon & timebit, & Gaza et dolebit nimis, & Accaron, quoniam confusa est de spe sua: & peribit rex de Gaza, & Ascalon non habitabitur.

⁶ Et alienigenæ habitabunt in Azoto: et destruant iniuriam alienigenarum.

⁷ Et auferam sanguinem eorum de ore illorum & abominaciones eorum de medio dentium eorum: & manebunt & isti Deo nostro, & erunt ut tribunus in Iuda, & Accaron sicut Iebuseus.

⁸ Et substituam domui meæ eleuationem, ne pertransseat neque reuertatur ullus, & non superueniat super eos ultra ullus abigens eos, quia nunc vidi in oculis meis. ⁹ Gaude vehementer filia Sion, prædica filia Hierusalem, ecce rex tuus venit tibi iustus & saluans, ipse mansuetus & ascendens super subiugalem & pullum equinum nouum. ¹⁰ Et disperdet quadrigas ex Ephraim, et equum de Hierusalem: et disperdet arcum pugnantium, & multitudinem & pacem ex gentibus, & dominabitur ab aquis usque ad mare & flumina exitus terræ. ¹¹ Et tu in sanguine testamenti emisisti vinetos tuos de lacu qui non habet aquam.

¹² Sedebitis in munitione vineæ congregacionis, & pro vna die peregrinationis tuæ duplicia reddam tibi.

¹ τὰδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐδὸν ἐπιλάβονται δέκα ἄνδρες ἐκ πασῶν τῶν γλωσσῶν ἐθνῶν· καὶ ἐπιλάβονται τὴν σκιάν τοῦ ἄνδρος τοῦ Ἰουδαίου, λέγοντες, πορεύσόμεθα μετὰ σοῦ, διότι ἀκηκόσαμεν ὅτι ὁ θεὸς μετ' ὑμῶν ἐστίν.

Σ.

¹ Ἀἴμα λόγου κυρίου ἐν γῇ σεδράχ καὶ δαμασκὸς θυσία αὐτῶν, διότι κύριος ἐφορεῖ ἄνθρωποις, καὶ πάσας τὰς φυλάς ἐξ ἰσραὴλ. ² καὶ ἡμαθ ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, τύρως καὶ σιδῶν, διότι κατεφρόνησαν σφόδρα.

³ καὶ ὠκοδόμησεν τύρως ὀχύρωμα ἐαυτῇ ὡς ἐδοκίμασεν ἀργύριον ὡς χοδὴν, καὶ σιμὴ γὰρ χρυσίου ὡς πηλὸν ὁδῶν. ⁴ διὰ τοῦτο κύριος κληρονομήσει αὐτήν, καὶ πατάξει εἰς θάλασσαν διώμα μιν αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται.

⁵ ὄψεται ἀσκαλὼν καὶ φοβηθήσεται, καὶ γάζα ὡς οὐκ ἐπιθήσεται σφόδρα, καὶ ἀκκαρὼν, ὅτι κατηγνώθη ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς· καὶ ἀπολείται βασιλεὺς ἐκ γάζης, καὶ ἀσκαλὼν ἐμὴ κατεκινήσεται. ⁶ καὶ ἀλλοθρηῖς κατεκινήσονται ἐν ἀζώτῳ· καὶ καθελῶ ὕβριν ἀλλοφύλων.

⁷ καὶ ἔξαρά τ' αἶμα αὐτῶν ἐκ σώματός αὐτῶν, καὶ τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐκ μέθης ὀδόντων αὐτῶν, ἐν ποταμῶν καὶ ἐν ἔτοι τῶν ποταμῶν, καὶ ἐν ὡς χιλίαν ἐν ἰσραὴλ, καὶ ἀκκαρὼν ὡς ὁ ἰεβουσαῖος.

⁸ καὶ ὑποστήσεται τὸ οἶκόν μου ἀνάστημα, ὃ μὴ διαπορεύεται μὴ ὃ ἀνακάμπτειν μηδὲν· ὃ ἐμὴ ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτὸς ὅτι ἐστὶν ἐξ ἐλάνων αὐτῆς, διότι νῦν ἐώρακα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

⁹ χαῖρε σφόδρα θυγατερ σιών, κήρυσε θυγατερ ἱερουσαλήμ, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται· οἱ δίκαιοι ἐσώζονται, αὐτὸς πρῶτος, ὃ ἐπεβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον. ¹⁰ καὶ ἔξολοθρεύσει ἄρματα, ὃ ἐφραῖμ, καὶ ἵππων ἐξ ἱερουσαλήμ· ὃ ἐξολοθρεύσει τὴν πολεμικὴν, ὃ πλῆθος καὶ εἰρήνην ἐξ ἐθνῶν, καὶ κατάρξει ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἕως θαλάσσης καὶ ποταμῶν διέκδοις γῆς.

¹¹ καὶ σὺ ἐν αἵματι διαθήκης ἐξαπέσειλας δεσμοῖς σου ἐκ λάκκου ὅτι ἔχοντες ὕδωρ. ¹² καθήσεσθε ἐν ὀχυρώματι δεσμοῖς τῆς συναγωγῆς, καὶ ἀντὶ μιᾶς ἡμέρας παροικεσίας σου διπλᾶ ἀνταποδώσω σοι.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Sic dicit Dominus exercituum: In diebus illis in quibus apprehendent decem viri ex omnibus linguis populorum, apprehendent inquam simbriam viri Iudæi, dicentes: Ibimus vobiscum. audiuius enim quod verbum Domini sit in adiutorium vestrum.

CAP. IX.

ONus verbi Domini in terra Australi, & Damascus conuertetur ut sit de terra domus maiestatis eius, quia coram Domino manifesta sunt opera filiorum hominum, & sibi complacet in omnibus tribus Israel. ² Emath quoque conuertetur ut sit de terra domus maiestatis eius; & Tyrus & Sidon, quia confortatae sunt valde. ³ Et edificauit Tyrus munitionem sibi, & congregauit argentum quasi puluerem, & aurum quasi lutum platearum. ⁴ Ecce Dominus eiiciet eam & proiciet diuitias eius in mare: & ipsa igne succendetur. ⁵ Videbit Ascalon & timebit; & Gaza, & contremiscet nimis; & Acharon, quoniam confusa est a domo confidentiae suae: & peribit rex de Gaza, & Ascalon non habitabitur. ⁶ Et habitabunt domus Israel in Azoto qui erant in ea quasi alieni, qui non habent partem, & cessare faciam magnitudinem Philistinorum. ⁷ Et disperdam comedentes sanguinem & abominationem de medio eorum, & deficient virtus eorum: & proselyti qui remanserint in eis, adiciuntur etiam ipsi ad populum Dei nostri; & erunt quasi principes domus Iudæ: & Achaton implebitur de domo Israel sicut Ierusalem. ⁸ Et habitare faciam maiestatem gloriæ meæ in domo sanctuarii mei: & fortitudo brachij potentiae meæ erit sicut murus ignis in circuitu eius propter transeuntes & redeuntes: & non transibit per eos amplius tyrannus, quia nunc conspicuam feci potentiam meam ut beneficiam eis. ⁹ Exulta vehementer cætus Sion: iubila cætus Ierusalem; ecce rex tuus venit intra te iustus ipse & saluator mansuetus, equitans in asino & pullo filio asinae. ¹⁰ Et disperdam quadrigas ex Ephraim & equos de Ierusalem: & conteram fortitudinem bellatorum & exercitus populorum: & iudicabit in pace regna & dominabitur a mari & usque ad Occidentem; & ab Euphrate usque ad fines terræ. ¹¹ Vos quoque quibus cum in sanguine sancitum est pactum, redemi vos de subiectione Aegyptiorum: & ab Euphrate usque ad fines terræ. ¹² Vos quoque quibus cum in sanguine sancitum est pactum, redemi vos de subiectione Aegyptiorum: & ab Euphrate usque ad fines terræ. ¹³ Cōuertimini ut sitis sicut ciuitates munitæ, & vincti qui sperastis redemptionem. hodie quoque mittam ad nuntiandum vobis, quod duplicia bona quæ dixi vobis, adducam vobis.

¹³ Quoniam tetendi te Juda mihi, arcum impleui Ephraim: & suscitabo filios tuos Sion super filios Græcorum: & attrectabo te quasi gladium pugnatoris.

¹⁴ Et Dominus Deus super eos apparebit, & egredietur sicut fulgur sagitta eius, et Dominus Deus in tuba clanger, & ibit in commotione minarum suarum.

¹⁵ Dominus omnipotens proteget eos, & consumet eos, & obruent eos in lapidibus funda: & bibent sanguinem eorum sicut vinum, & implebunt phiales eorum sicut altaris.

¹⁶ Et saluabit eos Dominus Deus in die illa, sicut oves, populum suum, quia lapides sancti voluntur super terram eius.

¹⁷ Quia si quid pulchrum illius, & si quid bonum eius, frumentum iuuenibus, & vinum boni odoris ad virgines.

CAP. X.

¹ Petite pluuiam à Domino opportunam, matutinam & serotinam: Dominus fecit phantasias, & pluuiam hyemalem dabit eis, vnicuique herbam in agro.

² Quoniam hi qui loquebantur locuti sunt labores, & diuini visiones falsas, & insomnia falsa loquebantur, vanè consolabantur: ideo sublati sunt sicut oves, & afflicti sunt, quia non erat sanitas.

³ Super pastores concitatus est furor meus, & super agnos visitabo; & visitabit Dominus Deus omnipotens gregem suum domum Judda, & ponet eam sicut equum decorum suum in prælio.

⁴ Et ex ipso respexit eis, & ex ipso posuit arcum in furore, & ex ipso egredietur omnis abator in idipsum. Et erunt quasi bellatores conculcantes lutum in viis in prælio; & bellabunt, quia Dominus cum eis; & confundentur ascensores equorum.

⁵ Et confortabo domum Judda, & domum Ioseph saluabo, & habitare faciam eos quia dilexi eos: & erunt quemadmodum quando non eos abieceram; quia ego Dominus Deus eorum exaudiam eos.

¹³ διότι ἐνέτεινά σε ἰδὲ ἐμαυτῶν· ῥῆξον ἐπλητὰ τὴν ἐφραΐμ, καὶ κατεξεγερὰ τὰ τέκνα σου σὺν ἐπὶ τὰ τέκνα τῶν ἐλλήνων καὶ ψηλαφήσω σε ὡς ῥομφαίαν μαχητῶς.

¹⁴ καὶ κύριος ὁ θεὸς ἐπ' αὐτοὺς ὀφθήσεται, & ἐξελεύσεται ὡς ἀστραπὴ βολὴς αὐτῶν· καὶ κύριος ὁ θεὸς ἐν σάλπιγι σαλπεί· ἐπὶ ὁρῶσιν ἐν σάλῳ ἀπειλῆς αὐτῶν.

¹⁵ κύριος πάντοτε ὑπερσπασίει αὐτῶν· & καταναλώουσιν αὐτοὺς & καταχάουσιν αὐτοὺς ἐν λίθοις σφενδόνης, & ἐκπύονται τὸ αἷμα αὐτῶν ὡς οἶνον, καὶ πλήθουσιν τὰς φιάλας αὐτῶν ὡς θυσιαστηρίου.

¹⁶ καὶ σώσει αὐτοὺς κύριος ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡς παρέβατα τὴν λαὸν αὐτῶν, διότι λίθοι ἀγχοὶ κυλίνονται ἐπὶ τῇ γῆς αὐτῶν.

¹⁷ διότι εἴ τι καλὸν αὐτῶν, & εἴ τι ἀγαθὸν αὐτῶν, σίτῳ νεανίσκοις, & οἶνος δὴ ἀδίαζων εἰς παρθένους.

I.

¹ Αἰτεῖσθε ὑμῖν ὡς ἀπὸ κυρίου κατ' ὥραν, πρωῒ μὲν καὶ ὀψιμῶν· κύριος ἐποίησεν φαντασίας καὶ ὑμῖν εἰς χειμέριον δώσει αὐτοῖς, ἐκάστω βοτάνην ἐν ἀγρῷ.

² διότι ὅσοι ἀποφθεγόμενοι ἐλάλησαν κόποις, καὶ ὅσοι μάντις ὁράσεις ψευδεῖς, & ἐνύπνια ψευδῆ ἐλάλουν, μάταια παρεκάλουν· διὰ τοῦτο ἐξήρτησαν ὡς παρέβατα & ἐκακώθησαν, ὅτι ὅσα ἔλασιν.

³ ἐπὶ τοῦ ποιμνίου παρωξύνθη ὁ θυμὸς μου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀμνοῦ ἐπισκέψομαι· καὶ ἐπισκέψεται κύριος ὁ θεὸς ὁ πάντοτε τὸ ποίμνιον αὐτῶν τὸν οἶκον τοῦ ἰσραὴλ· καὶ τάξει αὐτόν ὡς ἵππον ὑπρεπῆ αὐτῶν ἐν πολέμῳ.

⁴ καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέβλεψεν αὐτοῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἔταξεν ῥῆξον ἐν θυμῷ, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξελεύσεται πᾶς ὁ ἐξελαύνων ἐν τῷ αὐτῷ.

⁵ καὶ ὅσους ὡς μαχηταὶ παύοντες πηλὸν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐν πολέμῳ, καὶ ὡς ἀτάξονται, διότι κύριος μετ' αὐτῶν· καὶ καταγινώσκονται ἀναβάται ἵππων.

⁶ καὶ καλιχύσω τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ τὸν οἶκον ἰωσήφ σώσω, & κατακιῶ αὐτοὺς ὅτι ἠγάπησα αὐτούς· καὶ ὅσους ὅν τρέπον ὅτε ὅσα αὐτοὺς ἀπέβλεψα, διότι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν ἐπακέσθαι αὐτούς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Quoniam roboravi coram me domum Iuda, sicut arcum extensum, tanquam domum armorum, repleui fortitudine domum Israel, & pugnare faciam filios tuos Sion super filios populorum, & ponam te quasi gladium in manu fortis. ² Et Dominus super eos reuelabitur, & verba eius egredientur quasi fulgura: & à facie Domini Dei clanger tuba, & ducet in turbine venti Australis. ³ Dominus exercituum miseretur eorum, & dominabuntur populis & occident eos, & reliquias eorum consumunt, sicut qui mittunt lapidem fundam, & diripient substantias eorum, & saturebuntur ex eis, in morem bibentium vinum: & erit anima eorum plena delictis, sicut phiala quæ plena est simula & oleo; & splendebunt sicut sanguis qui splendet in pariete altaris. ⁴ Et redimet eos Dominus Deus suus in tempore illo, eo quod dispersus est sicut oves populus eius, quoniam eliger eos sicut lapides superhumeralis, & congregabit eos in tegram suam.

⁵ Quoniam quàm bona & quàm pulchra est doctrina legis ducibus, & iudicium veritatis directum in congregatione! ⁶ CAP. X. ¹ Petite à facie Domini pluuiam in tempore serotino: Dominus faciet ventos, & deducet pluuiam filijs hominum, ut det eis frumentum ad comedendum, & herbam iumentis in agro. ² Quoniam cultores simulachrorum loquuntur rapinam, & diuini prophetant falsitatem, & pleu: loquuntur in prophetia sua falsa mendacia loquuntur, & vanè consolantur. Ideo dispersi sunt sicut disperguntur oves, & translati sunt quia non est eis rex. ³ In reges factus est furor meus & in principes, ego visitabo eorum peccata, quia recordatus est Dominus exercituum populi sui domus Iuda, & ponet eos quasi equum fortem, splendens in bello. ⁴ Ex ipso rex eius, ex ipso christus factus, & ex ipso fortitudo belli sui, ex ipso magnificabuntur omnes gubernatores eius simul. ⁵ Et fortes domus Israel triturabunt inter equorum. ⁶ Et roborabo domum Iuda, & domum Ioseph redimam, & congregabo captiuitatem eorum, & miserabor eorum; & erunt quasi non transmigrare fecissem eos, quia ego Dominus Deus eorum suscipiam orationem eorum.

והיו כגבור אפרים ושמח לבם כמו יין
ובניהם יראו ושמחו יגל לבם ביהוה:
אשרקה להם ואקבצם כי פדיתם ורבו
כמו רבו:
ואזרעם בעמים ובמרחקים יזכרוני ותיו
את בניהם ושבו:
והשבותים מארץ מצרים ומאשור אקבצם
ואל-ארץ גלעד ולבנון אביאם ולא ימצא להם:
ועבר בים צרה וחכרה בים גלים והבישו
כל מצולות יאור וירורד גאון מאשור ושבת
מצרים יסור:
וגברתים ביהוה ובשמו יתהלכו נאם יהוה:

יא

פתח לבנון דלתיו ותאכל אש בארזיה:
הילל ברזש כי נפל ארז אשר אדירים שדרו
הילילו אלוני בשן כי ירד יער הבצור:
קול יללת הרעים כי שדרה אדרתם קול
שאגת בפירים כי שדר גאון הירדן:
כה אמר יהוה אלהי רעה את צאן ההרגה:
אשר קניתו יחרגו ולא יאשמו ומכיריהו
יאמר ברוך יהוה ואעשר ורעייהם לא יחמול
עליהן:
כי לא אחמול עוד על-ישבי הארץ נאם יהוה
והנה אנכי ממציא את-האדם איש ביד רעהו
וביד מלכו וכתתו את-הארץ ולא אציל מידם:
וארעה את-צאן ההרגה לבן ענני הצאן
ואקח-לי שני מקלות לאחד קראתי נעם ולאחד
קראתי חבלים וארעה את-הצאן:

7 Et erunt quasi fortes Ephraim, & latabitur cor eorum quasi à vino. Et filij eorum videbunt & lætabuntur, & exultabit cor eorum in Domino. 8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos. Et multiplicabo eos sicut antè fuerant multiplicati. 9 Et seminabo eos in populis: & de longe recordabuntur mei, & viuent cum filiis suis, & reuertentur. 10 Et reducam eos de terra Ægypti, & de Assyrijs congregabo eos. Et ad terram Galaad & Libani adducam eos, & non inuenietur eis locus. 11 Et transiet in maris freto, & percutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, & humiliabitur superbia Assur, & sceptrum Ægypti recedet. 12 Confortabo eos in Domino, & in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

CAP. XI.

1 **A** Peri Libane portas tuas, & comedet ignis cedros tuas. 2 Vlula abies quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt. Vlulate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. 3 Vox vlulatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum. Vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. 4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis. 5 Quæ qui possederant occidebant & non dolebant, & vendebant ea dicentes: Benedictus Dominus, diuites facti sumus, & pastores eorum non parcebant eis. 6 Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus. Ecce ego tradam homines, vnumquenque in manu proximi sui & in manu regis sui, & concident terram, & non eruiam de manu eorum. 7 Et pascam pecus occisionis propter hoc o pauperes gregis: & assumpli mihi duas virgas, vnam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum, & paui gregem.

תרגום יונתן

ויהיו כגבור אפרים ושמח לבם כמו יין
ובניהם יראו ושמחו יגל לבם ביהוה:
אשרקה להם ואקבצם כי פדיתם ורבו
כמו רבו:
ואזרעם בעמים ובמרחקים יזכרוני ותיו
את בניהם ושבו:
והשבותים מארץ מצרים ומאשור אקבצם
ואל-ארץ גלעד ולבנון אביאם ולא ימצא להם:
ועבר בים צרה וחכרה בים גלים והבישו
כל מצולות יאור וירורד גאון מאשור ושבת
מצרים יסור:
וגברתים ביהוה ובשמו יתהלכו נאם יהוה:
פתח לבנון דלתיו ותאכל אש בארזיה:
הילל ברזש כי נפל ארז אשר אדירים שדרו
הילילו אלוני בשן כי ירד יער הבצור:
קול יללת הרעים כי שדרה אדרתם קול
שאגת בפירים כי שדר גאון הירדן:
כה אמר יהוה אלהי רעה את צאן ההרגה:
אשר קניתו יחרגו ולא יאשמו ומכיריהו
יאמר ברוך יהוה ואעשר ורעייהם לא יחמול
עליהן:
כי לא אחמול עוד על-ישבי הארץ נאם יהוה
והנה אנכי ממציא את-האדם איש ביד רעהו
וביד מלכו וכתתו את-הארץ ולא אציל מידם:
וארעה את-צאן ההרגה לבן ענני הצאן
ואקח-לי שני מקלות לאחד קראתי נעם ולאחד
קראתי חבלים וארעה את-הצאן:

* Et erunt quasi pugnatores Ephraim, & letabitur cor eorum quasi in vino: & filij eorum videbunt & letabuntur, & gaudebit cor eorum in Domino.

* Signabo eos, & suscipiam eos, quia redimam eos, & multiplicabuntur sicut erant multi.

* Et seminabo eos in populis, & qui de longè recordabuntur mei, & enutrient filios suos, & conuertentur.

* Et conuertam eos de terra Egypti, & de Assyriis suscipiam illos, & in Galaaditen, & in Libanum introducam eos, & non relinquetur ex eis ullus.

* Et pertransibunt in mari angusto, & percutient in mari fluctus, & siccabuntur omnia profunda fluiorum, & confundetur omnis superbia Assyriorum, & sceptrum Egypti tolletur.

* Et confortabo eos in Domino Deo suo, & in nomine eius gloriabuntur, dicit Dominus.

CAP. XI.

A Peri Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas.

* Vlulet pinus, quia cecidit cedrus; quia miser facti sunt optimates: vlulate quercus Basanitidis, quia succisus est saltus consitus.

* Vox lugentium pastorum, quoniam misera facta est magnificentia eorum: vox rugientium leonum, quia miser factus est fremitus Jordanis.

* Hac dicit Dominus omnipotens, Pasce oves occisionis.

* Quas qui possederunt interficiebant, & non agebant pœnitentiam: & qui vendebant eas, dicebāt, Benedictus Dominus, diuites facti sumus: & pastores earum non patiebantur quicquam super eis.

* Ideo non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus: & ecce ego trado homines, unumquemque in manus proximi sui, & in manus regis eius, & concident terram, & non erunt de manu eorum.

* Et pascam oves occisionis in Chananitide, & assumam mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum, & pascam oves.

* καὶ ἔσονται ὡς μαχηταὶ τῷ ἐφραΐμ, καὶ χαρὴ(εἰ) ἡ καρδία αὐτῶν ὡς ἐν οἴνῳ, & τὰ τέκνα αὐτῶν ὄψον(εἰ) & χαρὴ(εἰ), & διφρανή(εἰ) ἡ καρδία αὐτῶν ἐπὶ τῷ κυρίῳ.

* σημαῖν αὐτούς, & εἰσδέξομαι αὐτούς, διότι λυτρώσονται αὐτούς & πληθυνθήσονται καθότι ἦσαν πολλοί.

* & σπερῶ αὐτούς, ἐν λαοῖς, & οἱ μακρὰν μνησθήσονται με & ἐκθρῆψουσιν τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ ἐπιστρέψουσιν.

* καὶ ἐπιστρέψω αὐτούς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἐξ ἀσσυρίων εἰσδέξομαι αὐτούς, καὶ εἰς τὴν γαλααδίτην, καὶ εἰς τὸν λίβανον εἰσάξω αὐτούς, καὶ ἔμὴ ὑπολειφθῇ ἐξ αὐτῶν ἑδὲ εἷς.

* καὶ διελεύσονται ἐν θαλάσῃ στενῇ, καὶ πατάξουσιν ἐν θαλάσῃ κύματα, καὶ ξηρανθήσεται πάντα τὰ βάθη ποταμῶν, & καταιγισθήσεται πᾶσα ἡ ὕβρις ἀσσυρίων & σκῆπτρον αἰγύπτου διεσπασθήσεται.

* καὶ καλῶν αὐτούς ἐν κυρίῳ θεῷ αὐτῶν καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ καυχῶνται, λέγει κύριος.

ια.

* Διδρῶξον ὁ λίβανος τὰς θύρας σου, καὶ καταφαγέτω πῦρ τὰς κέδρους σου.

* ὁλολύξάτω πίτυς, διότι ἐπέπλεκεν κέδρος, διότι ἐταλαιπώρηθησαν μεγιστῆρες. ὁλολύξατε δρυὲς τὸ βασανίδιον, ὅτι κατεσπάσθη ὁ δρυμὸς ὁ σύμφυτος.

* Φωνὴ θρηνημάτων ποιμῶν, ὅτι τεταλαιπώρηκεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῶν. Φωνὴ ὠρυομένων λεόντων, ὅτι τεταλαιπώρηκεν τὸ φρύαγμα τῶν ἰερῶν.

* τὰδε λέγει κύριος πάντοτε ῥά τω, ποιμανε τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς.

* αἱ οἱ κτησάμενοι ἔσφαζον, & ἔμετεμελόντο, καὶ οἱ πωλόντες αὐτὰ ἔλεγον, διλογητὴς κύριος, πεπλησθήκαμεν. & οἱ ποιμῆρες αὐτῶν ὅκ' ἔπαχον ἑδὲν ἐπ' αὐτοῖς.

* διὰ τοῦτο ἐφείβομαι ὅκ' ἐστὶ ἐπὶ τοῦ κατεκοινοῦντας τὴν γῆν, λέγει κύριος. & ἰδὲ ἐγὼ παρὰ δίδωμι τοῦ ἀνθρώπου, ἕκαστον εἰς χεῖρας τῶν πλησίων αὐτοῦ & εἰς χεῖρας βασιλέως αὐτοῦ, & καταικόψουσιν τὴν γῆν, & ἔμὴ ἐξέλωμαι ἐκ χειρὸς αὐτῶν.

* & ποιμανῶ τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς εἰς τὴν χανανίτην καὶ λήψομαι ἐμαυτῷ δύο ῥάβδους, τὴν μίαν ἐκάλεσα κάλλος, καὶ τὴν ἑτέραν ἐκάλεσα κρίνισμα. & ποιμανῶ τὰ πρόβατα.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et erunt quasi fortes viri domus Ephraim, & letabitur cor eorum in morem bibentium vinum: & filij eorum videbunt & letabuntur, & exultabunt sicut dictum est eos multiplicatum iri.

* Clamabo ut congregem captiuitatem eorum, & coadunabo eos quia redemi eos. & multiplicabo annos vitae cum filiis suis, & reuertentur.

* Et sicut dispersi eos de terra Egypti, sic congregabo captiuitatem eorum de Assur, & ad terram Galaad, & sanctuarij adducam eos, & non sufficere eis.

* Et sicut eduxi eos de terra Egypti, ut inuoluti sunt viri in fluctibus maris, & confundentur omnes reges populorum, & cessabit fortitudo ab Assyrijs, & dominium Aegyptiorum auferetur.

* Et confortabo eos in nomine eius ambulabunt redempti, dicit Dominus.

* Et pascam oves occisionis in Chananitide, & assumam mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum, & pascam oves.

* Et erunt quasi fortes viri domus Ephraim, & letabitur cor eorum in morem bibentium vinum: & filij eorum videbunt & letabuntur, & exultabunt sicut dictum est eos multiplicatum iri.

* Clamabo ut congregem captiuitatem eorum, & coadunabo eos quia redemi eos. & multiplicabo annos vitae cum filiis suis, & reuertentur.

* Et sicut dispersi eos de terra Egypti, sic congregabo captiuitatem eorum de Assur, & ad terram Galaad, & sanctuarij adducam eos, & non sufficere eis.

* Et sicut eduxi eos de terra Egypti, ut inuoluti sunt viri in fluctibus maris, & confundentur omnes reges populorum, & cessabit fortitudo ab Assyrijs, & dominium Aegyptiorum auferetur.

⁸ Et auferam tres pastores in mense uno, & ingrauescet anima mea super eos, & enim anima eorum rugiebant super me.

⁹ Et dixi, Non pascam eos: quod moritur moriatur, & quod deficit deficiat; & reliqui deuorent unusquisque carnes proximi sui.

¹⁰ Et assumam virgam meam pulchram, & proijciam eam ut dissipem testamentum meum quod disposui ad omnes populos.

¹¹ Et dissipabitur in die illa, & cognoscent Chananei oues quæ custodiuntur mihi, quia verbum Domini est.

¹² Et dicam ad eos, Si bonum in conspectu vestro est, date mercedem meam aut quiescite: & statuerunt mercedem meam triginta argenteos.

¹³ Et dixit Dominus ad me, Depone eos in consilatorium, & recogita si probatum est, sicut probatus sum pro eis: & tuli triginta argenteos, & misi eos in domum Domini in consilatorium.

¹⁴ Et abieci virgam meam secundam quæ appellatur Funiculus, ut dissiparem testamentum quod inter Judam & inter Israel.

¹⁵ Et dixit Dominus ad me, Et adhuc sume tibi vasa pastoralia pastoris imperiti.

¹⁶ Quia ecce suscitabo pastorem super terram, qui derelictum non visitet, & dispersum non requirat, & fractum non sanet, & integrum non dirigat, & carnes electorum deuorabit, & talos eorum peruertet.

¹⁷ Væ qui pascitis vana & qui dereliquistis oues: gladius super brachium eius, & super oculum eius dextrum: brachium eius siccatum siccabitur, & oculus eius dexter excacatus excacabitur.

CAP. XII.

Assumptio verbi Domini super Israel, dicit Dominus, extendens caelum & fundans terram, & fingens spiritum hominis in eo.

² Ecce ego pono Hierusalem, sicut superminaria quæ mouentur omnibus populis in circuitu, & in Iudæa erit obsidio super Hierusalem.

⁸ καὶ ἐξαράσω τρεῖς ποιμνίας ἐν μηνὶ ἑνὶ, & βαρυνθήσεται ἡ ψυχὴ μου ἐπ' αὐτάς, & ἡ αἰψὺ καὶ αὐτὰν ἐπωρύοντο ἐπ' ἐμέ.

⁹ καὶ εἶπα, ἔποιμανά αὐτάς· ὃ δὲ ἀποθνήσκον ἀποθνήσκέτω, & ὃ ἐκλείπον ἐκλείπέτω· & τὰ κατάλοιπα κατεδίετσαν ἕκαστος τὰς σάρκας τῶν πλησίων αὐτῶν.

¹⁰ καὶ λήψομαι τὴν ῥάβδον μου τὴν καλὴν, & ἀπορεύσω αὐτὴν διασκεδάσαι τὴν διαθήκην μου τὴν διεθέμην πρὸς πάντας τοὺς λαούς. καὶ διασκεδάσεται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· & γνώσονται οἱ χαναναῖοι τὰ πρὸς ὅσα φυλασσόμεθα μοι, διότι λόγος κυρίου ἐστίν.

¹² καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτάς, εἰ καλὸν ἐνώπιον ὑμῶν ἐστίν, δότε τὸν μισθὸν μου ἢ ἀπέπαυσε· καὶ ἔρησαν τὸν μισθὸν μου τεράκοντα ἀργυρίους.

¹³ καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με, κάθες αὐτάς εἰς τὸ χωνευτήριον, καὶ σκέψαι εἰ δοκιμὸν ἐστίν, ὃν τρόπον ἐδοκιμάσθην ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ ἔλαβον τὸν τεράκοντα ἀργυρίους, & ἐνέβαλον αὐτάς εἰς τὸν οἶκον κυρίου εἰς τὸ χωνευτήριον.

¹⁴ καὶ ἀπέρριψα τὴν ῥάβδον μου τὴν δευτέραν τὴν καλουμένην τὸ χοίνισμα· & διασκεδάσαι τὴν κατάχρῃσιν τὴν ἀναμέθεν ἰσραὴλ & ἀναμέθεν ἰσραήλ.

¹⁵ & εἶπεν κύριος πρὸς με, & ἐτι λάβε σεαυτὰ σκῶλη ποιμνικὰ ποιμνίος ἀπείρου.

¹⁶ διότι ἰδὲ ἐξεγερὰ ποιμνία ἐπὶ τὴν γῆν, ὅστις τὸ ἐκλείπον ἐμὴ ἐπισκέψη, καὶ τὸ ἐσκορπισμένον ἐμὴ ζητήσῃ, & τὸ σωτετεριμνίον ἐμὴ ἰάσῃ, & τὸ ὀλόκληρον ἐμὴ κατευθύνῃ, & τὰ κρέα τῶν ἐκλεκτῶν καταφάγεται, καὶ οὗ ἀσφαλάτοις αὐτῶν ἐκσρέψει.

¹⁷ ὡς οἱ ποιμαίνοντες τὰ μάταια & ἐγκαταλελειπότες τὰ πρὸς ὅσα μάχαιρα ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῶν τὸν δεξιόν, ὁ βραχίων αὐτῶν ξηραίνόμενος ξηραθήσεται, & ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῶν ὁ δεξιὸς ἐκτυφλούμενος ἐκτυφλωθήσεται.

β.

¹ Ἀἴμα λόγος κυρίου ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, λέγει κύριος, ἐκτείνων τὸν ἔρῳν & θεμελιῶν γῆν, καὶ πλάσων πνεύμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. ἰδὲ ἐγὼ τίθημι τὴν ἱερουσαλήμ, ὡς πρὸς θύρας σαλευόμενα πᾶσι τοῖς λαοῖς κύκλῳ, & ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἔσται ὡς οἰκὴ ἐπὶ ἱερουσαλήμ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

⁸ Et consumpsi tres gubernatores in mense vno. Et proieci eos Verbum meum, eò quòd detestata est anima eorum cultum meum.

⁹ Et dixi quòd non constituerem super vos gubernatorem. qui moriuntur moriantur, & qui consumuntur consumantur, & qui reliqui fuerint, diripiat unusquisque substantiam proximi sui.

¹⁰ Et adduxi Senacherib regem Assur contra regem Israel, & migrare feci eum, eò quòd irritum fecerunt pactum quod pepigi cum eis, ut non seruirent idolis: idèd migrauerunt inter populos.

¹¹ Et quia irritum fecerunt pactum, migrauerunt in tempore illo: ut scirent postea mansueti & pauperes populi, qui fecerunt voluntatem meam, quia verbum Domini est.

¹² Et dixi eis, Si rectum est in oculis vestris, facite voluntatem meam; si non, finite. & fecerunt voluntatem meam.

¹³ Et dixit Dominus ad me, Scribe memoriam operum eorum in archiuo scripturarum, & proijce illud in domo sanctuarij Domini sub manu praepositi magni.

¹⁴ Et adduxi Nabuchodonosor regem Babylonie contra Sedechiam regem tribus domus Iuda: & captiuum duxerunt eum, eò quòd irritum fecerant pactum etiam illi viri domus Iuda, sicut fratres eorum viri domus Israel.

¹⁵ Et dixit Dominus ad me, Adhuc vade, vaticinare super gubernatorem insipientem.

¹⁶ Quia ecce ego instituo gubernatorem in terra: illos qui errauerunt, non quaeret; & illos qui migrauerunt, non requirer; & illos qui contriti sunt non sanabit, & illos qui stant non sustentabit, & substantias diuitum diripiet, & reliquias eorum consumer.

¹⁷ Væ super gubernatorem insipientem, qui commendatus est populo ut gubernet illum: qui similis est Ianioni, qui habet gladium in manu sua, & oculus ipsius respicit ad pingua ut iugulet ea. Brachium eius ariditate arefcet, & oculus eius dexter obscuratione obscurabitur.

CAP. XII.

Onus verbi Domini super Israel, dixit Dominus qui appendit celos, & fundauit terram, & creauit spiritum hominis in visceribus eius. Ecce ego ponam Ierusalem vas plenum ebrietate omnibus populis in circuitu, & etiam viros domus Iuda adduceat populi quasi per vim in obsidione Ierusalem.

* וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִרְשָׁלַם אֶבֶן
מִעֲמֻסָּה לְכָל הָעַמִּים כָּל-עֲמֻסִּיהָ שְׂרוּט יִשְׁרָטוּ
וְנִאֲסְפוּ עָלֶיהָ כָּל גִּוְיֵי הָאָרֶץ :

* בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם יְהוָה אֱלֹהֵי כָל-סוֹס בְּתִמְחֹן
וְרָכְבוֹ בִּשְׁנֵעוֹן וְעַל-בֵּית יְהוּדָה אֶפְקַח אֶת-עֵינַי
וְכָל סוֹס הָעַמִּים אֶבֶה בַּעֲוֹנוֹן :

* וְאָמְרוּ אֲלֵפֵי יְהוּדָה בְּלִבָּם אֲמָצְיָה לִי יֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלַם בִּיהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם :

* בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִרְשָׁלַם אֶת-אֲלֵפֵי יְהוּדָה כְּכִיּוֹר אֵשׁ
בְּעֵצִים וְכִלְפִיד אֵשׁ בְּעֵמִיר וְאָכְלוּ עַל-יְמִין וְעַל-
שְׂמֹאל אֶת-כָּל הָעַמִּים סָבִיבוֹ יֹשְׁבֵהָ יְרוּשָׁלַם
עוֹד תַּחְתֶּיהָ בִּירוּשָׁלַם :

* וְהוֹשַׁע יְהוּדָה אֶת-אֲהֲלֵי יְהוּדָה בְּרֹאשֶׁנָּה
לְמַעַן לֹא-תִגְדַּל תְּפָאֶרֶת בֵּית-דָּוִד וְתִפְאֶרֶת יֹשֵׁב
יְרוּשָׁלַם עַל-יְהוּדָה :

* בַּיּוֹם הַהוּא יִגַּן יְהוָה בְּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְהָיָה
הַנִּכְשֵׁל בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדֹוִד וּבֵית-דָּוִד
כְּאֱלֹהִים כְּמֶלֶךְ יְהוָה לִפְנֵיהֶם :

* וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶבְקֵשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-
הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל-יְרוּשָׁלַם :

* וְשִׁפְכֹתִי עַל-בֵּית דָּוִד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם רוּחַ
חַן וְתַחֲנוּנִים וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֲשֶׁר-דָּקְרוּ
וְסָפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפָּד עַל-הַיְחִיד וְהִמָּר עָלָיו כְּהִמָּר
עַל-הַבְּכוֹר :

* בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפָּד בִּירוּשָׁלַם כְּמִסְפָּד
הַדְּרֹמֹן בְּבִקְעַת מִגְדּוֹן :

* וְסָפְדוּ הָאָרֶץ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָר
מִשְׁפַּחַת בֵּית-דָּוִד לְבָד וְנִשְׁיָהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת
בֵּית-נָתָן לְבָד וְנִשְׁיָהֶם לְבָד :

* Et erit in die illa, ponam Hierusalem lapidem oneris cunctis populis. Omnes qui leuabunt eum, concisione lacerabuntur, & colligentur aduersus eam omnia regna terræ.

* In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, & ascensorem eius in amentiam: Et super domum Iuda aperiam oculos meos, & omnem equum populorum percutiam cecitate.

* Et dicent duces Iudæ in corde suo, Confortentur mihi habitatores Hierusalem in Domino exercituum Deo eorum.

* In die illa ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, & sicut faciem ignis in fœno, & deuorabunt ad dexteram & ad sinistram omnes populos in circuitu. Et habitabitur Hierusalem rursus in loco suo in Hierusalem.

* Et saluabit Dominus tabernacula Iuda sicut in principio, ut non magnificetur domus David & gloria habitantium Hierusalem contra Iudam.

* In die illa proteget Dominus habitatores Hierusalem. Et erit qui offenderit eis in die illa quasi David & domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eorum.

* Et erit in die illa, quæram contetere omnes gentes quæ veniunt contra Hierusalem.

* Et effundam super domum David & super habitatores Hierusalem spiritum gratiæ & precum: Et aspicient ad me quæ confixerunt, & plangent eum planctu quasi super vnigenitum, & dolebunt super eum ut doli solet in morte primogeniti.

* In die illa magnus erit plactus in Hierusalem sicut plactus Adremon in campo Magedon.

* Et plangent terræ familiæ & familiæ seorsum: Familiæ domus David seorsum, & mulieres eorum seorsum: Familiæ domus Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum.

תרגום יונתן

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִרְשָׁלַם אֶבֶן מִעֲמֻסָּה לְכָל הָעַמִּים כָּל-עֲמֻסִּיהָ שְׂרוּט יִשְׁרָטוּ וְנִאֲסְפוּ עָלֶיהָ כָּל גִּוְיֵי הָאָרֶץ :

בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם יְהוָה אֱלֹהֵי כָל-סוֹס בְּתִמְחֹן וְרָכְבוֹ בִּשְׁנֵעוֹן וְעַל-בֵּית יְהוּדָה אֶפְקַח אֶת-עֵינַי וְכָל סוֹס הָעַמִּים אֶבֶה בַּעֲוֹנוֹן :

וְאָמְרוּ אֲלֵפֵי יְהוּדָה בְּלִבָּם אֲמָצְיָה לִי יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם בִּיהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם :

בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִרְשָׁלַם אֶת-אֲלֵפֵי יְהוּדָה כְּכִיּוֹר אֵשׁ בְּעֵצִים וְכִלְפִיד אֵשׁ בְּעֵמִיר וְאָכְלוּ עַל-יְמִין וְעַל-שְׂמֹאל אֶת-כָּל הָעַמִּים סָבִיבוֹ יֹשְׁבֵהָ יְרוּשָׁלַם עוֹד תַּחְתֶּיהָ בִּירוּשָׁלַם :

וְהוֹשַׁע יְהוּדָה אֶת-אֲהֲלֵי יְהוּדָה בְּרֹאשֶׁנָּה לְמַעַן לֹא-תִגְדַּל תְּפָאֶרֶת בֵּית-דָּוִד וְתִפְאֶרֶת יֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם עַל-יְהוּדָה :

בַּיּוֹם הַהוּא יִגַּן יְהוָה בְּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְהָיָה הַנִּכְשֵׁל בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדֹוִד וּבֵית-דָּוִד כְּאֱלֹהִים כְּמֶלֶךְ יְהוָה לִפְנֵיהֶם :

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶבְקֵשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל-יְרוּשָׁלַם :

וְשִׁפְכֹתִי עַל-בֵּית דָּוִד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם רוּחַ חַן וְתַחֲנוּנִים וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֲשֶׁר-דָּקְרוּ וְסָפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפָּד עַל-הַיְחִיד וְהִמָּר עָלָיו כְּהִמָּר עַל-הַבְּכוֹר :

בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפָּד בִּירוּשָׁלַם כְּמִסְפָּד הַדְּרֹמֹן בְּבִקְעַת מִגְדּוֹן :

וְסָפְדוּ הָאָרֶץ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָר מִשְׁפַּחַת בֵּית-דָּוִד לְבָד וְנִשְׁיָהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת בֵּית-נָתָן לְבָד וְנִשְׁיָהֶם לְבָד :

³ Et erit in die illo, ponam Hierusalem lapidem qui conculcatur cunctis gentibus; omnis qui calcet eam, illudens illudet, & congregabuntur super eam omnes gentes terræ.

⁴ In die illa dicit Dominus omnipotens, percutiam omnem equum in stupore, & ascensorem eius in amentia: super autem domum Juda aperiam oculos meos, & omnes equos populorum percutiam in cecitate.

⁵ Et dicent tribuni Juda in cordibus suis, Inveniamus nobis qui habitant Hierusalem in Domino omnipotente Deo eorum.

⁶ In die illa ponā tribunos Juda, sicut torrem ignis in lignis, & sicut facem ignis in stipula, & deuorabunt à dextris, & à sinistris omnes populos per circuitum, & habitabit Hierusalem adhuc in semetipsam.

⁷ Et saluabit Dominus tabernacula Juda si-
cut à principio; ut non magnificetur gloria domus David, & elationes habitantium in Hierusalem super Judam.

⁸ Et erit in die illa, proteget Dominus super habitantes Hierusalem: & erit qui infirmus fuerit in eis in illa die, quasi domus David, & domus David quasi domus Dei, & angelus Domini in conspectu eorum.

⁹ Et erit in die illa, quæram auferre omnes gentes quæ veniunt contra Hierusalem.

¹⁰ Et effundam super domum David, & super habitantes Hierusalem spiritum gratiæ & misericordiæ: & aspicient ad me, pro eo quod insultauerunt: & plangent super se planctum quasi super dilectum, & dolebunt dolore quasi super primogenito.

¹¹ In die illa magnus erit planctus in Hierusalem, sicut planctus malorum granatorum in campo succiforum.

¹² Et planget terra per tribus tribus: tribus domus David seorsum, & mulieres eorum seorsum. Tribus domus Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum.

³ καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, θήσωμαι τὴν ἱερουσαλὴμ λίθον κατὰ πατέρηδον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· πᾶς ὁ κατὰ πατέρηδον αὐτήν, ἐμπαίζων ἐμπαίξει, καὶ ἑπισυναχθή-
(ἐ) ἐπ' αὐτὴν πᾶν τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

⁴ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει κύριος παντοκράτωρ, πατάξω πᾶν ἵππον ἐν ἐκστάσει καὶ τὴν θύαβάν τιν αὐτοῦ ἐν ᾧ ἀφρονήσει, ἐπὶ τὸν οἶκον ἰδὼς διανοίξω τὸ ὄφθαλμός μου, & πᾶν τὸ ἐν ἵπποις τῶν λαῶν πατάξω ἐν δόπτουφλώσει.

⁵ καὶ ἐρῶσιν οἱ χιλιάρχοι ἰδὼς ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, διξήσωμεν ἡμῖν ἐν κατεκονύσας ἱερουσαλὴμ ἐν κυρίῳ παντοκράτορι θεῷ αὐτῶν.

⁶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ θήσωμαι ἐν χιλιάρχοις ἰδὼς, ὡς δαλὸν πυρὸς ἐν ξύλοις, καὶ ὡς λαμπάδα πυρὸς ἐν καλάμῃ, καὶ κατὰ φάγον ἐκδεξιῶν, καὶ ἐξ δυνάμεων πάντα ἐν λαῷ κυκλόθεν· καὶ κατοικήσει ἱερουσαλὴμ ἔτι καθ' ἐαυτὴν.

⁷ καὶ σώσει κύριος τὰ σκηνώματα ἰδὼς καθὼς ἀπ' ἀρχῆς, ὅπως μὴ μεγαλιώηται καύχημα οἴκου δαυὶδ· καὶ ἐπαρσεί τῶν κατοικούντων ἐν ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τὸν ἰδὼν.

⁸ καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὑπερασπιεῖ κύριος ὑπὲρ τῶν κατοικούντων ἱερουσαλὴμ· καὶ ἔσται ὁ ἀδενὼν ἐν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς ὁ οἶκος δαυὶδ, καὶ ὁ οἶκος δαυὶδ ὡς ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ ἀγγελος τοῦ κυρίου ἐνώπιον αὐτῶν.

⁹ καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ζηήσω τοὺς ἐξ ἄραι πάν-
τα τὰ ἔθνη τὰ ἐρχόμενα ἐπὶ ἱερουσαλὴμ.

¹⁰ καὶ ἐκχεῶ ἐπὶ τὸν οἶκον δαυὶδ & ἐπὶ τὸν κατεκονύ-
σας ἱερουσαλὴμ πνεῦμα χάριτος καὶ οἰκτιρμοῦ· καὶ ἐπιβλέψοντες πρὸς με ἀνθ' ὧν κατωρχήσαντο· & κόψοντες ἐφ' ἐαυτοὺς κοπετὸν ὡς ἐπ' ἀγαπητῶν, καὶ ὀδυνηθήσονται ὀδυῶν ὡς ἐπὶ πρωτότκῳ.

¹¹ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μεγαλιωθή(ἐ) ὁ κοπετὸς ἐν ἱερουσαλὴμ, ὡς κοπετὸς ῥῶν ἐν πεδίῳ ἐκκοπιόμενων.

¹² καὶ κόψεται ἡ γῆ καὶ φυλὰς φυλὰς· φυλὴ οἴκου δαυὶδ καθ' ἐαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἐαυτάς· φυλὴ οἴκου ναθαν καθ' ἐαυτήν, & αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἐαυτάς.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

³ Et erit in tempore illo, ponam Ierusalem lapidem offensionis omnibus populis. Omnes qui vim intulerint ei, vastatione vastabuntur: congregabuntur autem contra eam omnes populi terræ.

⁴ In tempore illo, dicit Dominus, percutiam omnes equos populorum amentia, & ascensores eorum stupore; & super viros domus Iuda reuelabo potentiam meam, ut beneficiam eis; & omnes equos populorum percutiam cecitate.

⁵ Et dicent principes Iuda in cordibus suis, Inuenta est salus habitatoribus Ierusalem per verbum Domini exercituum Dei ipsorum.

⁶ In tempore illo ponam principes Iuda sicut vestimentum ignitum inter ligna, & quasi lampadem ignis inter manipulos: & vastabunt ab Austro, & ab Aquilone omnes substantias populorum per circuitum, habitabiturque rursus Ierusalem in loco suo, & prosperabitur Ierusalem.

⁷ Et saluabit Dominus ciuitates domus Iuda sicut in principio, ut non multiplicetur magnitudo domus David, & magnitudo habitatorum Ierusalem super viros domus Iuda.

⁸ In tempore illo miserebitur Dominus habitatorum Ierusalem: & qui infirmus fuerit in eis, in tempore illo erit sicut David, & domus David instar heroum feliciter agent, ac si angelus Domini in conspectu eorum esset.

⁹ Et erit in tempore illo, quæram consumere omnes populos qui congregantur ut veniant contra Ierusalem.

¹⁰ Et effundam super domum David, & super habitatores Ierusalem, spiritum misericordiæ & miserationum: & rogabunt à facie mea, eo quod translati fuerint: & plangent super eum, sicut qui plangunt super vnigenitum: & marebunt super eum sicut ij qui contristantur super primogenitum.

¹¹ In tempore illo multiplicabitur planctus in Ierusalem sicut planctus Achab filij Amri quem occidit Hadar Remon filius Tabremon in Ramoth Galaad: & sicut planctus Iosif filij Amon quem occidit Pharaon claudus in campo Magdo.

¹² Et plangent habitatores terræ per familias singulas, viri seorsum, & vxores eorum seorsum. Viri familiæ domus Nathan seorsum, & vxores eorum seorsum. Viri familiæ domus David, & vxores eorum seorsum.

* משפחת בית-לוי לְכֹד וְנִשְׁיָהֶם לְכֹד מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁמַעִי לְכֹד וְנִשְׁיָהֶם לְכֹד :
* כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת מִשְׁפַּחַת מִשְׁפַּחַת
לְכֹד וְנִשְׁיָהֶם לְכֹד :

יב

* בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִד
וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לְחַטָּאת וּלְנִדָּה :
* וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמָר יְהוָה צְבָאוֹת אֲכַלִּיתָ
אֶת-שְׁמוֹת הָעֵצִים מִן-הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם
אֶת-הַנְּבִיאִים וְאֶת-רוּחַ הַטְּמְאָר אֲעִבִיר מִן-
הָאָרֶץ :
* וְהִזְכִּיר כִּי-יִנְבֵּא אִישׁ עוֹד וְאָמְרוּ אֵלָיו אָבִיו
וְאָמֹר יִלְדָּיו לֹא תַחֲיֶה כִּי שֶׁקֶר דִּבַּרְתָּ בְּשֵׁם יְהוָה
וְדִקְרָהוּ אֲבִיחוּ וְאָמֹר יִלְדָּיו בְּהִנְבְּאוֹ :
* וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִבְשׁוּ הַנְּבִיאִים אִישׁ מִחֻזְנוֹ
בְּהִנְבְּאוֹתָיו וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אֲדָרֶת שַׁעַר לְמַעַן כְּחָשׁ :
* וְאָמַר לֹא נָבִיא אֲנִי אִישׁ עֹבֵד אֲדָמָה אֲנִי
כִּי-אֲדָם הִקְנִי מִנְעוּרַי :
* וְאָמַר אֵלָיו מֶה הַמְּכֹוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר
אֲשֶׁר הִכִּיתִי בֵּית מֵאֲהָבִי :
* חָרַב עוֹרִי עַל-רַעִי וְעַל-גִּבּוֹר עַמִּיתִי נֶאֱמָר יְהוָה
צְבָאוֹת הֵךְ אֶת-הָרָעָה וְתַפּוּצִין הַצֵּאֵן וְהַשְׁבֵּתִי
יָדִי עַל-הַצֹּעְרִים :
* וְהָיָה בְּכָל-הָאָרֶץ נֶאֱמָר יְהוָה פִּי-שְׁנַיִם בָּת
יִכְרְתוּ יִגְוְעוּ וְהַשְׁלִישִׁית יוֹתֵר בָּרָה :
* וְהִבֵּאתִי אֶת-הַשְּׁלִישִׁית בְּאֵשׁ וְצִרְפָּתִים כְּצִרְף
אֶרֶץ-הַכֶּסֶף וּבַחֲנָתִים כְּבָחֵן אֶת-הַזָּהָב הוּא יִקְרָא
בְּשֵׁמִי וְאֲנִי אֲעֲנֶה אֹתוֹ אֲמַרְתִּי עַמִּי הוּא וְהוּא
יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי :

13 * Familiae domus Leui seorsum, & mu-
lieres eorum seorsum. Familie Semei seor-
sum, & mulieres eorum seorsum.
14 * Omnes familiae reliquae, familiae & fa-
miliae seorsum, & mulieres eorum seorsum.

CAP. XIII.

1 IN die illa erit fons patens domui David
A & habitantibus Hierusalem, in ablutio-
nem peccatoris & menstruatae.
2 * Et erit in die illa, dicit Dominus exer-
cituum : disperdam nomina idolorum de
terra, & non memorabuntur ultra. Et pseu-
doprophetas & spiritum immundum au-
feram de terra.
3 * Et erit cum prophetaverit quispiam
ultra, dicent ei pater eius & mater eius,
qui genuerunt eum: Non viues, quia men-
dadium locutus es in nomine Domini. Et
configent eum pater eius & mater eius ge-
B nitores eius cum prophetaverit.
4 * Et erit in die illa, confundentur pro-
phetæ unusquisq; ex visione sua cum pro-
phetaverint, nec operientur pallio sacco
ut mentiantur.
5 * Sed dicet, Non sum propheta. homo
agricola ego sum; quoniam Adam exem-
plum meum ab adolescentia mea.
6 * Et dicetur ei, Quid sunt plagae istae in
medio manuum tuarum? Et dicet: His pla-
gatus sum in domo eorum qui diligebant
me.
7 * Framea suscitare super pastorem meum
& super virum coherentem mihi, dicit Do-
minus exercituum. Percute pastorem &
dispergentur oves. Et conuertam manum
meam ad paruulos.
8 * Et erunt in omni terra, dicit Domi-
nus, partes duae in ea dispergentur & defi-
cient, & tertia pars relinquetur in ea.
9 * Et ducam tertiam partem per ignem,
& vram eos sicut vritur argentum, & pro-
babo eos sicut probatur aurum. Ipse vo-
cabit nomen meum, & ego exaudiam eum.
Et dicam, Populus meus es: & ipse dicet,
Dominus Deus meus.

תרגום יונתן

13 * וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לְכֹד וְנִשְׁיָהֶם לְכֹד מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁמַעִי לְכֹד וְנִשְׁיָהֶם לְכֹד :
14 * כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת מִשְׁפַּחַת מִשְׁפַּחַת
לְכֹד וְנִשְׁיָהֶם לְכֹד :
יב
* בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִד
וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לְחַטָּאת וּלְנִדָּה :
* וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמָר יְהוָה צְבָאוֹת אֲכַלִּיתָ
אֶת-שְׁמוֹת הָעֵצִים מִן-הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם
אֶת-הַנְּבִיאִים וְאֶת-רוּחַ הַטְּמְאָר אֲעִבִיר מִן-
הָאָרֶץ :
* וְהִזְכִּיר כִּי-יִנְבֵּא אִישׁ עוֹד וְאָמְרוּ אֵלָיו אָבִיו
וְאָמֹר יִלְדָּיו לֹא תַחֲיֶה כִּי שֶׁקֶר דִּבַּרְתָּ בְּשֵׁם יְהוָה
וְדִקְרָהוּ אֲבִיחוּ וְאָמֹר יִלְדָּיו בְּהִנְבְּאוֹ :
* וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִבְשׁוּ הַנְּבִיאִים אִישׁ מִחֻזְנוֹ
בְּהִנְבְּאוֹתָיו וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אֲדָרֶת שַׁעַר לְמַעַן כְּחָשׁ :
* וְאָמַר לֹא נָבִיא אֲנִי אִישׁ עֹבֵד אֲדָמָה אֲנִי
כִּי-אֲדָם הִקְנִי מִנְעוּרַי :
* וְאָמַר אֵלָיו מֶה הַמְּכֹוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר
אֲשֶׁר הִכִּיתִי בֵּית מֵאֲהָבִי :
* חָרַב עוֹרִי עַל-רַעִי וְעַל-גִּבּוֹר עַמִּיתִי נֶאֱמָר יְהוָה
צְבָאוֹת הֵךְ אֶת-הָרָעָה וְתַפּוּצִין הַצֵּאֵן וְהַשְׁבֵּתִי
יָדִי עַל-הַצֹּעְרִים :
* וְהָיָה בְּכָל-הָאָרֶץ נֶאֱמָר יְהוָה פִּי-שְׁנַיִם בָּת
יִכְרְתוּ יִגְוְעוּ וְהַשְׁלִישִׁית יוֹתֵר בָּרָה :
* וְהִבֵּאתִי אֶת-הַשְּׁלִישִׁית בְּאֵשׁ וְצִרְפָּתִים כְּצִרְף
אֶרֶץ-הַכֶּסֶף וּבַחֲנָתִים כְּבָחֵן אֶת-הַזָּהָב הוּא יִקְרָא
בְּשֵׁמִי וְאֲנִי אֲעֲנֶה אֹתוֹ אֲמַרְתִּי עַמִּי הוּא וְהוּא
יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי :

² Tribus domus Leui seorsum, & mulieres
eorum seorsum: tribus Symeon seorsum, &
mulieres eorum seorsum.

² Omnes tribus reliquæ, tribus tribus seor-
sum, & mulieres eorum seorsum.

CAP. XIII.

IN die illa erit omnis locus patens in domo
David & habitantibus Hierusalem, & in
transmutatione, & in aspersione.

² Et erit in die illa, dicit Dominus Sabaoth,
disperdam nomina idolorum de terra, & non
erit ultra eorum memoria: & pseudoprophe-
tas, & spiritum immundum auferam de terra.

² Et erit si prophetauerit homo ultra, &
dicet ad eum pater eius, & mater eius qui ge-
nuerunt eum, Non viues: quoniam mendacia
locutus es in nomine Domini, & compedient
eum pater eius & mater eius qui genuerunt
eum, cum prophetauerit ipse.

² Et erit in die illa, Confundentur propheta
cuiusque ex visione sua cum prophetaue-
rit ipse, & induetur pelle cilicina pro eo quod
mentitus est.

² Et dicet, Non sum propheta ego, quia ho-
mo genuit me à iuuentute mea.

² Et dicam ad eum, Quid plage ista in me-
dio manuum tuarum? & dicet, Quibus per-
cussus sum in domo dilecti mei.

² Gladius consurge super pastorem meum, &
super virum ciuem meum, dicit Dominus om-
nipotens: Percute pastorem & dispergantur
oues, & inducam manum meam super pa-
stres.

² Et erit in die illa, dicit Dominus, Due par-
tes peribunt & deficient, at tertia relinquetur
in ea.

² Et traducam tertiam partem per ignem,
& uram eos sicut uritur argentum, & pro-
babo eos sicut probatur aurum: ipse inuocabit no-
men meum, & ego exaudiam eum: & dicam,
Populus meus iste est: & ipse dicet, Dominus
Deus meus tu.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO. ² Omnes familiae
quæ reliquæ fuerint per familias, viri seorsum, & uxores seorsum.

IN tempore illo erit doctrina legis patens sicut scaturigo aquarum domui David, & habitatoribus Ierusalem, & dimittam peccata eorum
sicut mundantur aqua aspersione, & cinere vaccae quæ oblata est pro peccato.

² Et erit in tempore illo, dicit Dominus exercituum,
disperdam nomen idolorum populorum de terra, & non erit ultra memoria nominis eorum: & etiam pseudopphetas, & spiritum im-
mundum abolebo de terra.

² Et erit si prophetauerit aliquis ultra, dicent ei pater & mater eius genitores eius; Non viues, quia menda-
cium prophetasti in nomine Domini: & configent eum pater eius & mater eius genitores eius, cum prophetauerit.

² Et dicet, Non sum ego propheta, vir agricola ego sum, quia homo docuit me ut essem pastor ab adolescentia mea.

² Et dicam ad eum, Quid sunt plage istæ, quæ venerunt super nos? nonne propter opera manuum tuarum? & dicet, Merito percussi
sumus propter peccata quæ dileximus.

² Gladio denudare super regem & dispergantur principes: & conuertam plagam potentie meæ super secundos.

² Et erit in omni terra, dicit Dominus, Due partes quæ in ea sunt confumentur & deficient, & tertia pars relinquetur in ea.

² Et inducam tertiam partem in tribulationem in caminum ignis, & conflabo eos more eorum qui conflant argentum, & probabo
eos more eorum qui probant aurum: ipse preces fundet in nomine meo, & ego suscipiam orationem eius. dicam, Populus meus est: &
ipse dicet, Dominus Deus meus.

¹³ Φυλὴ οἴκῳ δαυὶ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν
καθ' ἑαυτάς· φυλὴ συμεὼν καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες
αὐτῶν καθ' ἑαυτάς.

¹⁴ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αἱ ὑπολειμμέναι φυλὴ φυλὴ
καθ' ἑαυτήν, & αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς.

17.

¹ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται πᾶς ὁ ἄνθρωπος διανοιγόμενος
ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶ καὶ τοῖς κατ' οἴκουσιν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν
τῇ μεταλλαγῇ & ἐν τῇ ῥαντίσει.

² καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει κύριος σαβαώθ,
ἔξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, & οὐκ
ἔσται ἐπ' αὐτῶν μνηστῆρα, καὶ οὐδὲν ψευδοπροφήτας, & πνεύ-
μα ῥακάθαρτον ἐξαρᾷ ἀπὸ τῆς γῆς.

³ & ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ ἄνθρωπος ἔτι, & ἐρεῖ πρὸς
αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ & ἡ μήτηρ αὐτοῦ οἱ χυρνήσαντες αὐτόν·
ἐξήση, ὅτι ψευδὴ λελάληκας ἐπ' ὀνόματι κυρίου, & συμ-
ποθήουσιν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ οἱ χυρνή-
σαντες αὐτόν, ἐν τῷ προφητεύειν αὐτόν.

⁴ & ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κατὰ ἰσχυρὴν οἱ προ-
φῆται ἕκαστος ἐκ τῆς ὁράσεως αὐτοῦ ἐν τῷ προφητεύειν
αὐτόν, & ἐνδύσει δέρεα τριχίνω αὐτῷ ὡς ἐνδύσασθαι.

⁵ καὶ ἐρεῖ, οὐκ εἰμὶ προφήτης ἐγώ, διότι ἄνθρωπος
ἐχρῆν σὺ με ἐκ νεότητός μου.

⁶ καὶ ἐρᾷ πρὸς αὐτόν, τί αἱ πληγαὶ αὗται δυνάμεθαι
τῶν χειρῶν σου; καὶ ἐρεῖ, αἱ ἐπλήγω ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀγα-
πήτου μου.

⁷ ῥομφαία ἐξεγέρθη ἐπὶ τὸν ποιμῆνα μου & ἐπ' ἄν-
δρα πολίτην μου, λέγει κύριος πάντοτε ῥάτωρ· πάντα
τὸν ποιμῆνα & διασκορπισθήτωσαν τὰ πρόβατα, καὶ
ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὸν ποιμῆνα.

⁸ καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει κύριος, τὰ δύο
μέρη ἐξολοθρεύθησεται καὶ ἐκλείψει, τὸ δὲ τρίτον
ὑπολειφθήσεται ἐν αὐτῇ.

⁹ καὶ διάξω τὸ τρίτον διὰ πυρός, καὶ πυρώσω αὐτὸς
ὡς πυρῶνται τὰ ἀργύρια, καὶ δοκιμῶ αὐτὸς ὡς δοκιμά-
ζεται τὸ χρυσίον· αὐτὸς ἑπικαλέσεται τὸ ὄνομά μου, καὶ
ἐγὼ ἐπακέσθωμαι αὐτῷ, καὶ ἐρᾷ, λαός μου ἔστίς ἐστιν· καὶ
αὐτὸς ἐρεῖ, κύριος ὁ θεός μου σύ.

CAP. XIII.

Ecce dies veniunt Domini, & diuidentur spolia tua in te.

² Et congregabo omnes gentes super Hierusalem in praelium, & capietur ciuitas, & diripientur domus, & mulieres polluentur; & egredietur media pars ciuitatis in captiuitate: at reliqui populi mei non peribunt de ciuitate.

³ Et egredietur Dominus & praeliabitur in gentibus illis sicut dies commissionis eius in die belli.

⁴ Et stabunt pedes eius in die illa super montem oliuarum, qui contra Hierusalem ad Orientem; & scindetur mons oliuarum, media pars eius ad Orientem, & media pars illius ad mare varaginem magnam nimis, & inclinabit media pars montis ad Aquilonem, & media pars eius ad Austrum.

⁵ Et obturabitur vallis montium meorum, & adiungetur vallis montium vsque ad Asael; & obturabitur sicut obturata est a facie terremotus in diebus Ozie regis Iuda, & veniet Dominus Deus meus, & omnes sancti cum eo.

⁶ Et erit in illa die non erit lux, sed frigus & gelu.

⁷ Erit in una die: & dies illa nota Dominus, neque dies neque nox, & ad vesperam erit lux.

⁸ Et erit in die illa, egredietur aqua viua de Hierusalem: media pars eius in mare primum, & media pars eius in mare nouissimum, in aestate & in vere sic erit.

⁹ Et erit Dominus in regem super omnem terram. in die illa erit Dominus unus, & nomen eius unum.

¹⁰ Circuiens omnem terram, & desertum a Gabaon vsque Remmon ad Austrum Hierusalem. Rama autem in loco permanebit a porta Benjamin vsque ad locum portæ primæ, & vsque ad portam angulorum, & vsque ad turrim Anameel, vsque ad torcularia regis.

¹¹ Et habitabunt in ea, & anathema non erit ultra: & habitabit Hierusalem confidens.

ιδι.

¹ Ἰδὲ ἡμέραι ἔρχονται τοῦ κυρίου, & διαμεριζήσεται τὰ σπλάγῃα ἐν ἐμοί.

² καὶ ὁπισσώξω πάντα τὰ ἔθνη ὑπὲρ ἱερουσαλὴμ εἰς πόλεμον. & αἰλώ(εῖ) ἡ πόλις, & διαρπαγή(ον) αἰοικίαι, καὶ αἱ γυναῖκες μολυνθήσονται, & ἐξελεύ(εῖ) τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως ἐν αἰχμαλωσίᾳ· οἱ δὲ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ μου ἐμὴ ἐξολοθρευθῶσιν ἀπὸ τῆς πόλεως.

³ καὶ ἐξελεύ(εῖ) κύριος & ὁρμαίνεται ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις καθὼς ἡμέρα ὁρμαίνεως αὐτοῦ ἐν ἡμέρα πολέμου.

⁴ καὶ στήνεται οἱ πόδες αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὑπὲρ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τὸ κατέναντι ἱερουσαλὴμ κατὰ ἡμισυ. καὶ χωρήσεται τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς ὁριαντὸν, & τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς θαλάσσαν χάρις μέγα σφόδρα, καὶ κλινεῖ τὸ ἥμισυ εἰς ὄρεα πρὸς βορρᾶν, & τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς νότον.

⁵ καὶ ἐμφραγῇσεται ἡ κοιλάς τῶν ὀρέων μου καὶ συνίσταται ἡ φάραγξ τῶν ὀρέων ἕως ἀσσήλ. καὶ ἐμφραγῇσεται ὁν τρέπον ἐνεφράγη ἀπὸ πρὸς πρὸς εἰς σφοδρὸν ἐν ἡμέραις ὀζίου βασιλείας ἰσδὰ. καὶ ἦξει κύριος ὁ θεός μου ἐπὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ.

⁶ & ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ σὺν ἔσται φῶς, ἀλλ' ἡ ψυχὴ παγετός.

⁷ ἔσται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη γνωστὴ τῷ κυρίῳ, ὅτε ἡμέρα ὅτε νύξ, καὶ πρὸς ἑσπέραν ἔσται φῶς.

⁸ καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελεύσεται ὕδωρ ζῶν ἐξ ἱερουσαλὴμ. τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θαλάσσαν τὴν πρῶτην, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θαλάσσαν τὴν ἐσχάτην, ἐν θερεί καὶ ἐν ἔαρι ὅπως ἔσται.

⁹ καὶ ἔσται κύριος εἰς βασιλέα ὑπὲρ πάντων τῶν γῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται κύριος εἰς, & τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν

¹⁰ κυκλῶν πάντων τῶν γῶν & τὴν ἔρημον ἀπὸ γαβαὼν ἕως ῥεμμὼν καὶ νότον ἱερουσαλὴμ. ῥαμα δὲ ὑπὲρ τὸ τοῦ μωρεθὶ ἀπὸ τῆς πύλης βενιαμὴν ἕως τοῦ τόπου τῆς πύλης τῆς πρώτης, καὶ ἕως τῆς πύλης τῶν γωνιῶν, καὶ ἕως πύργου ὁριαντοῦ, ἕως τῶν ὑπολινῶν εἰς βασιλείας.

¹¹ καὶ κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀνάθεμα σὺν ἔσται ἐπὶ καὶ κατεκρήσει ἱερουσαλὴμ πεποισμένης.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

CAP. XIII.

Ecce dies venturus est a facie Domini, & diuidentur domus Israel substantias populorum in medio tui Ierusalem.

² Et congregabo omnes gentes ad Ierusalem oppugnandam, & capietur ciuitas, & vastabuntur domus, & cum mulieribus dormient, & ibit media pars urbis in captiuitatem, & reliquus populus non succidetur ab urbe.

³ Et reuelabitur Dominus, & praeliabitur contra populos in fortitudine sua tempore illo super montem Oliuarum, qui est a regione Ierusalem ab Oriente, & scindetur mons Oliuarum ex media parte sui ad Orientem & ad Occidentem valle magna admodum: et euclinetur media pars montis ad Aquilonem, & media pars eius ad Austrum.

⁴ Et obturabitur vallis montium, quia pertingeret vallis montium ad Asael: fugietisq; sicut fugistis a facie terremotus qui fuit in diebus Ozie regis Iuda, & reuelabitur Dominus Deus meus, & omnes sancti eius cum eo.

⁵ Et fiet in tempore illo, non erit lux, sed praeda & gelu. Eritque dies una qua nota est conditio aquae scaturiginis de Ierusalem; medium earum ad mare Orientale, & medium earum ad mare Occidentale: in aestate, & in hyeme erunt promanantes.

⁶ Et reuelabitur regnum Domini super omnes habitatores terrae: in tempore illo seruiant coram Domino humero uno, quia nomen eius verum est in aeternum, nec est praeter illud.

⁷ Et circundabitur omnis terra quasi valle a Gabaa usque ad Remon ad Austrum Ierusalem, & magnificabitur & inhabitabitur in loco suo, a porta tribus Benjamin, usque ad locum portae prioris & usque ad portam angulorum, & a turte Pechos usque ad torcularia regis.

⁸ Et habitabunt in ea, nec occisio erit amplius.

* וזאת תהיה המגפה אשר יגף יהוה את כל-
העמים אשר צבאו על-ירושלם המק' בשור
והוא עמד על-רגליו ועיניו תמקנהו בחריהו
ולשונו תמק בפיהם :

* והיה ביום ההוא תהיה מהומת יהוה רבה
בהם והחזיקו איש יד רעהו ועלתה ידו על-יד
רעהו :

* וגם יהודה תלחם בירושלם ואסף חיל כל-
הגוים סביב וזהב וכסף ובגדים לרב מאד :

* וכן תהיה מנפת הסוס הפרד הגמל והחמור
וכל-הבהמה אשר יהיה במחנות ההמה
כמנפת הזאת :

* והיה כל-הנותר מכל-הגוים הבאים על-
ירושלם ועלו מדי שנה בשנה להשתחוות למלך
יהוה צבאות ולחג את-חג הסכור :

* והיה אשר לא-יעלה מאת משפחות הארץ
אל-ירושלם להשתחוות למלך יהוה צבאות ולא
עליהם יהיה הגשם :

* ואם משפחת מצרים לא-תעלה ולא באה ולא
עליהם תהיה המגפה אשר יגף יהוה את-
הגוים אשר לא יעלו לחג את-חג הסכור :

* וזאת תהיה חטאת מצרים וחטאת כל-הגוים
אשר לא יעלו לחג את-חג הסכור :

* ביום ההוא יהיה על-מצלות הסוס קדש
ליהוה והיה הסירות בבית יהוה כמזרקים לפני
המזבח :

* והיה כל-סיר בירושלם וביהודה קדש ליהוה
צבאות ובאו כל-הזבחים ולקחו מהם ובשלו
בהם ולא יהיה כנעני עוד בבית יהוה צבאות
ביום ההוא :

* Et hæc erit plaga qua percutiet Domi-
nus omnes gentes quæ pugnaverunt ad-
uersus Hierusalem. Tabescet caro vni-
cuiusque stantis super pedes suos, & oculi
eius contabescant in foraminibus suis &
lingua eorum contabescet in ore suo.

* In die illa erit tumultus Domini ma-
gnus in eis, & apprehendet vir manum
proximi sui.

* Sed & Iudas pugnabit aduersus Hieru-
salem, & congregabuntur diuitiæ omni-
um gentium in circuitu, aurum & argen-
tum, & vestes multæ satis.

* Et sic erit ruina equi & muli, & came-
li, & asini, & omnium iumentorum quæ
fuerint in castris illis sicut ruina hæc.

* Et omnes qui reliqui fuerint de vni-
uersis gentibus quæ venerunt contra Hieru-
salem, ascendent ab anno in annum, ut
adorent regem Dominum exercituum, &
celebrent festiuitatem tabernaculorum.

* Et erit qui non ascenderit de familia
D terræ ad Hierusalem, ut adorât regem Do-
minum exercituum, non erit super eos
imber.

* Quod & si familia Egypti non ascen-
derit & non venerit, nec super eos erit.
Sed erit ruina qua percutiet Dominus om-
nes gentes quæ non ascenderint ad cele-
brandam festiuitatem tabernaculorum.

* Hoc erit peccatum Egypti, & hoc pec-
catum omnium gentium quæ non ascen-
derint ad celebrandam festiuitatem ta-
bernaculorum.

* In die illa erit quod super frenum equi
est, sanctum Domino, & erunt lebetes in
domo Domini quasi phialæ coram altari.

* Et erit omnis lebes in Hierusalem, &
in Iuda sanctificatus Domino exercituum.
Et venient omnes immolantes, & fument
ex eis, & coquent in eis. Et non erit mer-
cator ultra in domo Domini exercituum
in die illo.

תרגום יונתן

וזהו המגפה אשר יגף יהוה את כל העמים אשר צבאו על ירושלם המק' בשור והוא עמד על רגליו ועיניו תמקנהו בחריהו ולשונו תמק בפיהם :
והיה ביום ההוא תהיה מהומת יהוה רבה בהם והחזיקו איש יד רעהו ועלתה ידו על יד רעהו :
וגם יהודה תלחם בירושלם ואסף חיל כל הגוים סביב וזהב וכסף ובגדים לרב מאד :
וכן תהיה מנפת הסוס הפרד הגמל והחמור וכל הבהמה אשר יהיה במחנות ההמה כמנפת הזאת :
והיה כל הנותר מכל הגוים הבאים על ירושלם ועלו מדי שנה בשנה להשתחוות למלך יהוה צבאות ולחג את חג הסכור :
והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלם להשתחוות למלך יהוה צבאות ולא עליהם יהיה הגשם :
ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה אשר יגף יהוה את הגוים אשר לא יעלו לחג את חג הסכור :
וזאת תהיה חטאת מצרים וחטאת כל הגוים אשר לא יעלו לחג את חג הסכור :
ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש ליהוה והיה הסירות בבית יהוה כמזרקים לפני המזבח :
והיה כל סיר בירושלם וביהודה קדש ליהוה צבאות ובאו כל הזבחים ולקחו מהם ובשלו בהם ולא יהיה כנעני עוד בבית יהוה צבאות ביום ההוא :

² Et hæc erit ruina qua percutiet Dominus ¹²
omnes populos, quicunque militauerunt in Hierusalem: tabescent carnes eorum stantium super pedes suos, & oculi eorum defluent de foraminibus eorum, & lingua eorum tabescet in ore eorum.

² Et erit in die illa stupor Domini magnus ¹³
super eos: & apprehendent unusquisque manum proximi sui; & adiacebit manus eius ad manum proximi sui.

² Et Judas pugnabit in Hierusalem, & congregabit robur omnium populorum per circuitum, aurum & argentum, & vestem in multitudinem valde.

² Et hæc erit ruina equorum & mulorum, ¹⁵
& camelorum, & asinorum, & omnium iumentorum quæ sunt in castris illis iuxta ruinam hanc.

² Et erit quicunque derelicti fuerint de cunctis ¹⁶
gentibus quæ venerint contra Hierusalem, & ascendent per annos singulos, ut adorent regem Dominum Deum omnipotentem, & ut celebrent festiuitatem tabernaculorum.

² Et erit quicunque non ascenderint de omnibus ¹⁷
terra in Hierusalem, ut adorent regem Dominum Deum omnipotentem, & isti illis apponentur.

² Si autem tribus Egypti non ascenderit, ¹⁸
neque venerit illuc, & super hos erit ruina qua percutiet Dominus omnes gentes quæcunque non ascenderint ut celebrent solennitatem scenopægiæ.

² Hoc erit peccatum Egypti, & peccatum omnium ¹⁹
gentium quæcunque non ascenderint celebrare festiuitatem scenopægiæ.

² In die illa erit quod super frenum equi, san- ²⁰
ctam Domino omnipotenti, & erunt lebetes in domo Domini sicut phialæ ante faciem altaris.

² Et erit omnis lebes in Hierusalem, & in ²²
Iuda sanctus Domino omnipotenti, & venient omnes qui immolant & sument ex eis, & coquent in illis, & non erit ultra Chanaan in domo Domini omnipotentis in die illa.

¹² καὶ αὕτη ἔσται ἡ πῶσις ἡ κόψις κύριος πᾶσι τοῖς λαοῖς, ὅτι ἐπεσεταῖσαν ἐπὶ ἱερουσαλήμ. τακῆνται αἱ σάρκες αὐτῶν ἐσηκώτων ἐπὶ τὰν ποδῶν αὐτῶν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρυήνται ἐκ τῶν ὀπῶν αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν τακῆνται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν.

¹³ καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἕκαστος κυρίου μεγάλη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐπὶ τῇ λήψον) ἕκαστος τῆς χειρὸς τοῦ πλησίον αὐτοῦ. & συμπλακῆνται) ἡ χεὶρ αὐτοῦ πρὸς τὴν χεῖρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ.

¹⁴ καὶ ἰσθῶς πατάξουσιν) ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ συναΐξει τὴν ἰσχυρὴν πᾶσιν τῶν λαῶν κυκλόθεν χρυσίον & ἀργύριον καὶ ἱματισμὸν εἰς πλῆθος σφόδρα.

¹⁵ καὶ αὕτη ἔσται ἡ πῶσις τῶν ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων, & τῶν καμήλων, καὶ τῶν ὄνων, & πᾶσιν τῶν κτενῶν τῶν ὄντων ἐν ταῖς παρεμβολαῖς ἐκείναις καὶ τὴν πῶσιν ταύ-

¹⁶ τῶν. καὶ ἔσται ὅτι καὶ καταλειφθήσιν ἐκ πᾶσιν τῶν ἐθνῶν τῶν ἐπελθόντων ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἀναβήνται κατ' ἐνιαυτὸν τοῦ περσικῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ θεῷ παντοκράτορι, & τοῦ εὐρτάζειν τὴν εὐρτήν τ' σκηνοπηγίας.

¹⁷ καὶ ἔσται ὅτι ἐδὼ μὴ ἀναβῶσιν ἐκ πᾶσιν τῶν τῆς γῆς εἰς ἱερουσαλήμ τοῦ περσικῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ θεῷ παντοκράτορι, καὶ ἔτοι ἐκείνοις περσέσθην).

¹⁸ ἐδὼ ὅ φυχὴ αἰγύπτου μὴ ἀναβῇ μὴ ὅ ἐλθῇ ἐκεῖ, & ἐπὶ ταῖς ἔσται ἡ πῶσις ἡ πατάξει κύριος πᾶσι τὰ ἐθνη ὅσα δὴ μὴ ἀναβῇ τοῦ εὐρτάσαι τὴν εὐρτήν τ' σκηνοπηγίας.

¹⁹ αὕτη ἔσται ἡ ἀμαρτία αἰγύπτου, καὶ ἡ ἀμαρτία πάντων τῶν ἐθνῶν ὅτι ἐδὼ μὴ ἀναβῶσιν εὐρτάσαι τὴν εὐρτήν τῆς σκηνοπηγίας.

²⁰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται τὸ ἐπὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου ἄγον τῷ κυρίῳ παντοκράτορι καὶ ἔσθαι οἱ λέβητες ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου ὡς φιάλαι πρὸς περσώπου τοῦ θυσιαστηρίου.

²² καὶ ἔσται πᾶς λέβης ἐν ἱερουσαλήμ καὶ ἐν τῷ ἱσθῶ ἀγιος τῷ κυρίῳ παντοκράτορι καὶ ἔξουσιν πάντες οἱ θυσιάζοντες, καὶ λήψον) ἐξ αὐτῶν, & ἐψήθουσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἔσται ἐτι χαναναῖς ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου παντοκράτορος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

"Et hæc erit percussio qua percutiet Dominus omnes populos qui congregantur & veniunt contra Ierusalem. tabescet caro eius ipso stante super pedes suos, & oculi eius tabescent in orbibus suis; & lingua eorum tabescet in ore ipsorum. "Eritque in tempore illo, erit conturbatio stragis coram Domino magna in eis, & apprehendet unusquisque manum proximi sui, & euellatur manus eius cum manu proximi sui. "Et etiam viros domus Iuda adducent populi quasi violenter, ut oppugnent Ierusalem. & congregabuntur substantiæ omnium populorum in circuitu, aurum & argentum, & vestes multæ nimis. "Et sic fiet percussio equorum, mulorum, camelorum, & asinorum, omnium denique iumentorum quæ fuerint in castris illis, sicut percussio hæc. "Et erit, omnes qui remanserint ex omnibus populis qui congregati sunt & veniunt contra Ierusalem, ascendent in tempore ab anno in annum, ut adorent coram rege seculorum Domino exercituum, & celebrent festiuitatem tabernaculorum. "Eritque qui de cognationibus gentium terræ non ascenderint Ierusalem, ad adorandum coram rege seculorum Domino exercituum: non erit super eos pluuia. "Et si regnum Egypti non ascenderit nec venerit, non crescet eis Nilus. Verumtamen erit super eos percussio qua percutiet Dominus populos qui non ascenderint ut celebrent festiuitatem tabernaculorum. "Eiusmodi erit ultio Aegyptiorum, & punitio omnium populorum qui non ascenderint ut celebrent diem festum tabernaculorum. "In tempore illo erunt omnes phalæ equi sanctificatæ coram Domino, & erunt lebetes domus sanctuarij Domini multæ quasi phialæ coram altari. "Et erit omnis lebes in Ierusalem & in Iuda sanctificatus coram Domino exercituum, & venient omnes immolantes, & tollent ex eis & coquent in eis: & non erit mercator ultra in domo Domini exercituum in tempore illo,

FINIS ZACHARIE PROPHETÆ.

PROLOGVS IN MALACHIAM

PROPHETAM.

Ev s per Moysen populo Israel præceperat, sacerdotes tabernaculi sui omni corporali vitio liberos, hostias omni vitio vacuas sibi offerre. Quibus legem suam ad regendum populum ob hoc dederat ut per sacrificiorum oblationem inter-nuncij Dei & hominum facti, populum præceptis cælestibus facerent obedire. Vnde sacerdotes angelos Dei esse, hoc in loco scriptura testatur. Sed quia tanti muneris gratiam contemnentes, supra-dictus populus ac sacerdotes sacrificia vitio deturpata ipsi criminibus ac impietatibus maculati Deo offerre ceperunt. Ideo per Malachiam prophetam Deus populum suum Israel increpans, ait: Dilexi vos, dicit Dominus. & dixistis: In quo dilexisti nos? Nōne frater erat Esau Iacob? dicit Dominus. Et dilexi Iacob, Esau autem odio habui. Esau autem fratrem Iacob, non iniqua aut spontanea voluntate odio habitumà Deo, vel sine meriti gratia Iacob

מלאכי

2

שֵׁא דְבַר-יְהוָה אֶל-יִשְׂרָאֵל בְּיַד
מְלָאכֵי :

* אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אִמְרַי יְהוָה
וְאִמְרָתְכֶם בְּמַה אֶהְבֵּתְנוּ הַלּוֹא-

אֵחָ עָשׂוּ לִיעֲקֹב נָאִם יְהוָה וְאֶהֱבֵא אֶת-יַעֲקֹב :
* וְאֵת-עָשׂוּ שְׂנֵאתִי וְאֲשִׁים אֶת-הָרִיו שְׂמִמָּה
וְאֵת-נַחֲלָתוֹ לְתִנּוֹת מִדְבָּר :

* כִּי-תֹאמְרוּ אֱדוֹם רָשָׁנוּ וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֲרֻבוֹת
כֹּה אִמְרַי יְהוָה צְבָאוֹת הַמָּוֶה יִבְנוּ וְאֲנִי אֶהְרֹס
וְקִרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה וְהָעַם אֲשֶׁר-זַעַם יְהוָה
עַד-עוֹלָם :

* וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדַּל יְהוָה
מֵעַל לְגְבוּל יִשְׂרָאֵל :

* בֶּן יִכְבֵּד אָב וְעַבְדֹּךָ אֶדְנִי וְאִם-אָב אֲנִי אֵינִי
כְבוֹדִי וְאִם-אֲדוֹנִים אֲנִי אֵינִי מוֹרְאֵי אִמְרַי יְהוָה
צְבָאוֹת לָכֵן הִכְהַנִּים בּוֹזֵי שְׁמִי וְאִמְרָתְכֶם בְּמַה
בּוֹזִינוּ אֶת-שְׁמִי :

MALACHIAS PRO-
PHETA.

CAP. I.

Nvs verbi Domini ad
Israel in manu Malachiz.

* Dilexi vos, dicit Do-
minus. Et dixistis, In quo
dilexisti nos? Nōne fra-
ter erat Esau Iacob, dicit

Dominus? Et dilexi Iacob.
* Esau autem odio habui. Et posui mon-
tes eius in solitudinem, & hereditatē eius
in dracones deserti.

* Quod si dixerit Idumæa, Destructi su-
mus, sed reuertentes ædificabimus quæ de-
structa sunt: hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Isti ædificabunt, & ego destruiam. Et
vocabuntur termini impietatis, & popu-
lus cui iratus est Dñs vsque in æternum.

* Et oculi vestri videbunt, & vos dicetis:
Magnificetur Dominus super terminum
Israel. * Filius honorat patrem, & seruus
dominū suum. Si ergo pater ego sum, vbi
est honor meus? & si Dominus ego sum,
vbi est timor meus? dicit dominus exer-
cituum ad vos, O sacerdotes qui despici-
tis nomen meum. Et dixistis, In quo de-
speximus nomen tuum?

תרגום יונתן

2

2 רחמתי ותכונ אמר יי וואס תימרון במה רחמתינא תלא אחא עשו
3 וית עשו רחמתי ושויתי ית טורוחי לצדו וית אחסנתי לצדו מדרבא
4 ויבני חרבתא כדנ אמר יי צבאות אנן יבנו ואנא אפגר ויקרון להון חרובא
5 ועיניכון יחזון ואחזון תימרון יסני יקרא דיי דאפתי ית תחומא דישראל
6 קדם רבונה אם כאב אנא אן יקרי ואם כרבון אנא אן דאתון דחלין מן קדמי
7 ואם תימרון במה בסרנא על שמך :

פחמא דיי על ישראל ביד מלאכי
ליעקב אמר יי ורחמתי ית יעקב
ארי ימרון אדומאי אחסנתינא כען עתנא נחוב ונבני חרבתא כדנ אמר יי צבאות אנן יבנו ואנא אפגר ויקרון להון חרובא
תא על כרא אמר לי קרא ית אבא ועבדא לסדחל מן קדם רבונה אם כאב אנא אן יקרי ואם כרבון אנא אן דאתון דחלין מן קדמי
אמר יי צבאות לכון כחמא דמכסרין על שמי ואם תימרון במה בסרנא על שמך :

מטל

dilectum manifestum est, cum secundum præscientiam suam Esau quidem effusionem fraterni sanguinis concupiscere, Iacob autem in sui cognitione obseruandam legem desiderare cognosceret. Cuius rei gratia, supradicto usus est exemplo, dicens: Dilexi Iacob, Esau autem odio habui. Quauis ex operibus memoratorum, quorum liber Geneseos meminit, in quo unusquisque eorum futurum erat proposito, manifestè cōstaret, ut scriptum est. Creuerunt pueri: & erat Esau homo agrestis sciens venari; Iacob autem homo simplex manens in tabernaculo. Nam reliqua quæ lectione comprehensa sunt, præuaricationem populi Israel in obseruandis sacrificijs Dei, increpationemque in eundem quod deos alienos coluerunt, significant.

ARGVMENTVM IN EVNDEM.

MALACHIAS apertè & in fine omnium prophetarum, dicit de abiectiōe Iſrael & vocatione gentium. Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim Solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.

MALACHIAS QVI ET ANGELVS.

CAP. I.

Assumptio verbi Domini super Iſrael in manu Angeli eius.

* Dilexi vos, dicit Dominus. & dixistis, In quo dilexisti nos? nonne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus? & dilexi Iacob.

* At Esau odio habui, & posui terminos eius in desolationem, & hereditatem eius in domos deserti. * Quia dicit Idumæa subuersa est, & reuertamur, & readificemus deserta: hæc dicit Dñs omnipotens, Ipsi ædificabunt, & ego destruam: & vocabuntur eis termini iniquitatis, & populus super quem preparatus est Dominus vsque in æternum.

* Et oculi vestri videbunt, & vos dicetis, Magnificatus est Dñs super terminos Iſrael.

* Filius glorificat patrem, & seruus dominum suum: & si pater sum ego, vbi est gloria mea? & si Dominus sum ego, vbi est timor meus, dicit Dominus omnipotens? vos sacerdotes qui despicitis nomen meum: & dixistis, In quo despeximus nomen tuum?

ΜΑΛΑΧΙΑΣ ΚΑΙ

ΑΓΓΕΛΟΣ.

κέφ. α΄.

Αἴμα λόγος κυρίου ἐπὶ τὴν Ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ἀγγέλου αὐτοῦ.

* ἠγάπησα ὑμᾶς, λέγει κύριος, & εἶπατε, ἐν τίνι ἠγάπησας ἡμᾶς; ὅτι ἀδελφὸς ἡμεῶν ἦσαν οἱ Ἰακώβ, λέγει κύριος; καὶ ἠγάπησα τὸν Ἰακώβ.

* τὸν δὲ ἦσαν ἐμίσησα, & ἔταξα τὰ ὄρη αὐτοῦ εἰς ἀφθυσμόν, & τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ εἰς δώματα ἐρήμου.

* διότι ἐρεῖ ἡ ἰδουμαία καλῶς ἐραπία, & Ἰπὶς ῥέψω μὲν, καὶ ὁ οἰκοδομήσω μὲν ἡ ῥημωμὴ, τὰ δὲ λέγει κύριος παντοκράτωρ· αὐτοὶ οἰκοδομήσουσι, καὶ γὰρ καὶ ῥέψω καὶ Ἰπὶ κληθήσονται αὐτοῖς ὄρη δυνάμεις, καὶ λαὸς ἐφ' ὃν ᾠδατέα καὶ κύριος ἕως αἰῶνος.

* καὶ ὁ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὄψον καὶ ὑμεῖς ἐρεῖτε, ἐμεγαλυνώθη κύριος ὑπεράνω πάντων ὀρέων Ἰσραὴλ.

* ὁ δὲ δοξάζει πατέρα, & δοῦλος τὸν κύριον αὐτοῦ, καὶ εἰ πατήρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστὶν ἡ δόξα μου; καὶ εἰ κύριός εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστὶν ὁ φόβος μου, λέγει κύριος παντοκράτωρ; ὑμεῖς ἱερεῖς φαυλίζοντες τὸ ὄνομά μου, & εἶπατε, ἐν τίνι ἐφαυλίσαντες τὸ ὄνομά σου,

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO IN MALACHIAM

PROPHETAM, EX BIBLIOTHECA COMPLUTEN. AD HEBRAICAM

veritatem ex Chaldaicis exemplaribus correctâ, opera B. Aria Montani.

CAP. I.

O N v s verbi Domini super Iſrael per manum Malachiae. * Amaui vos, dixit Dominus. quod si dixeritis, In quo amaui vos? nonne erat frater Esau ipsi Iacob, ait Dominus? At dilexi Iacob.

* Esau vero reprobavi, & redegei montes eius in desolationem, & possessionem eius in vastationem deserti. * Quod si dixerint Edumæi, Ad paupertatem redacti fuimus, nunc diuites facti reuertamur, & ædificemus quæ destructa sunt: Sic ait Dominus exercituum, Ipsi ædificabunt, ego vero demoliar; & vocabunt eos Terminum populi impij, & populum super quem adiacet Dñs maledictionem in perpetuum vsque. * Et oculi vestri videbunt, & vos dicetis, Multiplicetur gloria Domini, etenim dilatavit fines Iſrael.

* Ecce de filio edictum est ut honoret patrem, & de seruo ut reueretur conspectum heri sui: si tanquam pater ego sum, vbi nam est honor meus? & si tanquam Dominus ego sum, vbi nam vos reueremini præsentiam meam, dixit Dominus exercituum? vobis sacerdotes qui contemnitis nomen meum: quod si dixeritis, In quo contemnimus nomen tuum?

* Offerentes ad altare meum panes pollutos, 7 et dixistis, In quo polluimus te? in eo quod dicitis vos, Mensa Domini polluta est, & imposita despectus.

* Quia si offeratis cecum in sacrificium, non malum? & si offeratis claudum aut languidum, nonne malum? offer iam illud duci tuo, si suscipiet te, si accipiet faciem tuam, dicit Dñs omnipotens. * Et nunc deprecamini 9 faciem Dei vestri, & rogate eum, in manibus vestris facta sunt hæc, si suscipiam ex vobis facies vestras, dicit Dominus omnipotens.

* Quia & in vobis claudentur ostia, & nō 10 succendetur altare meum gratis: non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & sacrificiū non suscipiam de manibus vestris.

* Quia ab ortu Solis vsque ad occasum, nō 11 men meum glorificatum est in gentibus, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium mundum, quia magnū nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotens.

* Vos autem contaminatis illud in eo quod 12 dicitis vos, Mensa Domini polluta est, & qui superponuntur despecti sunt cibi eius.

* Et dixistis, Ecce ex afflictione sunt, & ex- 13 sufflatis ea, dicit Dominus omnipotens, & inferebatu rapinas & clauda & debilia, & offerebatu in sacrificium: si suscipiam ea de manibus vestris, dicit Dominus omnipotens.

* Et maledictus homo qui erat potēs, & fuit 14 in grege suo masculum & votum eius super eo, & immolat debile Domino, quia rex magnus ego sum, dicit Dominus omnipotens, & nomen meum illustre est in gentibus.

CAP. II.

ET nunc mandatum hoc ad vos o sacerdotes: 1

* Si nō audieritis, & si non posueritis in cor 2 vestrum, ut detis gloriam nomini meo, dicit Dominus omnipotens, mittam super vos maledictionem, & maledicam benedictioni vestrae, & maledicam ei, non erit in vobis, quia vos non ponitis in cor vestrum. * Ecce ego separo a vobis 3 humerum, & disperdam vetriculum super facies vestras, vetriculū solennitatum vestrarum, & suscipiam vos in idipsum.

7 * προσάγοντες πρὸς τὸ θυσιαστήριον μὲν ἄρτους ἡλισγημένους, & εἶπατε, ἐν τίνι ἡλισγησάμεν ὑμᾶς, τράπεζα κυρίου ἡλισγημένη ἐστίν, & τὰ ἐπιβήμενα 8 να ἱζουδενώσατε. * διότι ἐὰν προσάγαγητε τυφλὸν εἰς θυσίαν, & κακόν, & ἐὰν προσάγαγητε χολὸν ἢ ἀρρωστον, & κακόν, προσάγαγε δὴ αὐτὸ τὸ ἡγχαμῶν σου, εἰ 9 προσδέξεται σε, εἰ λήψεται προσώπον σου, λέγει κύριος παντοκράτωρ. * καὶ νῦν ἱζιλάσκεσθε τὸ προσώπον τοῦ 10 θεοῦ ὑμῶν, καὶ δεήθητε αὐτῶν, ἐν χερσὶν ὑμῶν γέγονε ταῦτα, εἰ λήψομαι ἱζ ὑμῶν προσώπα ὑμῶν, λέγει κύριος 11 παντοκράτωρ. * διότι καὶ ἐν ὑμῖν συγκλεισθήσονται θυεῖαι & οὐκ ἀνάψεται τὸ θυσιαστήριον μὲν δωρεῶν οὐκ ἔστι μοι θελημα ἐν ὑμῖν, λέγει κύριος παντοκράτωρ. & θυσίαν & προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν.

12 * διότι ἀπὸ ἀνάτολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, τὸ ὄνομα μὲν δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, & ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγει τὸ ὄνομα λίμναι. & θυσία καθαρά, διότι μέγα τὸ ὄνομα μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει κύριος παντοκράτωρ. 13 * ὑμεῖς ὅ βεβηλοῦτε αὐτὸ ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς, τράπεζα κυρίου ἡλισγημένη ἐστίν, καὶ τὰ ἐπιβήμενα ἱζουδενώσασθε βρώματα αὐτῶν. * καὶ εἶπατε, ἰδοὺ ἐκ κακοπαθείας ἐστίν, καὶ ἐξεφυσήσατε αὐτὰ, λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσεφέρετε τὰ ἀρπάγματα, καὶ τὰ χολὰ & ἐνοχλῆματα, & εἰσεφέρετε εἰς θυσίαν, εἰ προσδέξομαι αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, λέγει κύριος παντοκράτωρ. 14 * καὶ ἐπικατάρσεται ὁ ἀνθρώπος ὃς ἰὼ δυνάτης καὶ ὑπῆρχεν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτῶν ἄρσεν, καὶ ἡ δύχῃ αὐτῶν ἐπ' αὐτῶν, καὶ θυεῖ διεφθαρμένον κυρίῳ, διότι βασιλεὺς μέγας ἐγὼ εἰμι, λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ τὸ ὄνομα μου ἐπιφανὲς ἐστίν ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

β.

1 * Καὶ νῦν ἡ ἐντολὴ αὐτῇ πρὸς ὑμᾶς ὧς ἱερεῖς: * ἐὰν μὴ ἀκρόγητε, & ἐὰν μὴ θῆσθε εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν, τοῦ δοῦναι δόξαν τῷ ὀνόματί μου, λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἕξαποσελῶ ἐφ' ὑμᾶς τὴν κατάραν, & ἐπικατάρσεται τὴν εὐλογίαν ὑμῶν, & κατατράσεται αὐτήν, & ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς ἐτίθεσθε ἐπὶ τὴν καρδίαν ὑμῶν. * ἰδοὺ ἐγὼ ἀφορίζω ὑμῖν τὸν ὦμον, & σκορπίω ἐν ὑμῖν τὰ προσώπα ὑμῶν, ἐν ὑμῖν ἐορτὰν ὑμῶν, καὶ λήψομαι ὑμᾶς εἰς τὸ αὐτό.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Vos offertis super altare meum oblationem execrandam. quod si dixeritis, In quo execrandam? quando vos dicitis, Mensa Domini despectui habetur. * Et quod vos offeratis quod cecum est ad immolandum, nonne malum est? & quod vos offeratis quod claudum est, & quod infirmum, nonne malum est? offerre illud nunc principi tuo qui tibi praeest, num sibi complacebit in te; aut num accipiet faciem tuam, dicit Dominus exercituum? * Nunc itaque orate nunc coram Deo, ut recipiat orationem nostram: a manibus vestris hoc factum est: num recipientur vobis facies, dicit Dominus exercituum? * Quis est etiam hic inter vos qui claudat ostium aedis sanctuarij mei, & non offeratis super altare meum oblationem execrandam: non est voluntas coram me in vobis, ait Dominus exercituum; & oblationem gratam non accipiam a manibus vestris. * Quoniam ab ortu Solis & vsque ad occasum eius magnum est nomen meum inter gentes, sed quocumque tempore vos executuri estis voluntatem meam; ego recipiam preces vestras, & nomen meum magnum sanctificabitur per manus vestras, & oratio vestra erit sicut oblatio munda coram me, quoniam magnum est nomen meum inter gentes, dicit Dominus exercituum. * Vos autem prophanatis illud, quando vos dicitis, Mensa Domini despectui habita est, ac despiciuntur dona ex ea. * Quod si dixeritis, Ecce quod attulimus, ex labore nostro est, & suffocatis illud, ait Dñs exercituum. at offertis quod raptum & quod claudum, & quod infirmum est, & offertis illud in oblationem: num illud gratum accipiam de manu vestra, ait Dominus? * Et maledictus qui agit cum fraude cum habeat in grege suo masculum, & obnoxius sit voto, tamen immolat quod corruptum est coram Domino. Enimvero rex magnus ego sum, ait Dominus exercituum, & nomen meum potens est inter gentes.

CAP. II.

Nunc autem ad vos præceptum hoc sacerdotes: * Nisi recipiatis, & nisi ponatis timorem mei super cor ad dandum gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum; tunc immittam in vos maledictionem, & maledicam benedictioni vestrae, & etiam execrabor eam, quoniam vos non ponitis timorem mei super cor. * Ecce ego increpo vos ob prouentū natum ē semine, & patefaciam confusionem scelerum vestrorum in facies vestras, & abolebo magnificentiam solennitatum vestrarum; ac prohibebitur pars vestra ab eo.

* וידעתם כי שלחתי אליכם את המצוה הזאת
 להיות בריתי את-לוי אמר יהוה צבאות:
 * בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתננס
 לו מורא ויראני ומפני שמי נחת הוא:
 * תורת אמת היתה בפיהו ועוללו לא נמצא
 בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים
 השיב מעון:
 * כי שפתי כהן ישמרו דעת התורה יבקשו
 מפיהו כי מלאך יהוה צבאות הוא:
 * ואתם סרתם מן-הדרך הכשלתם רבים
 בתורה שחתם ברית חלוי אמר יהוה צבאות:
 * וגם-אני נתתי אתכם נבזים ושפלים לכל-
 העם כפי אשר אינכם שמרים את-דרכי ונשאים
 פנים בתורה:
 * הלוא אב אחד לכלנו הלוא אל אחד בראנו
 מדוע נבזל איש באחיו לחלל ברית אבותינו:
 * בגדר יהודה ותועבדו נעשתה בישראל
 ובירושלם כי חלל יהודה קדש יהוה אשר אהב
 ובעל בר-אל נכר:
 * יכרת יהוה לאיש אשר יעשנה ער ועזרה
 מאחלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה צבאות:
 * וזאת שנית תעשו בסות דמעה את-מזבח
 יהוה בכי ואנקרה מאין עוד פנות אל-המנחה
 ולקחת רצון מידכם:
 * ואמרתם על-מה על-יהוה העיר בינך וביני
 אשת נעוריד אשר אתה בנדתה בזה והיא חברתך
 ואשר בריתך:
 * ולא-אחד עשה ושייר רוח לו ומר האחד
 מבקש זרע אלהים וגשמתם ברוחכם ובאשר
 נעוריד אל-יבד:

4 * Et scietis quia misi ad vos mandatum
 istud, ut esset pactum meum cum Levi, di-
 cit Dominus exercituum.

5 * Pactum meum fuit cum eo vitæ & pa-
 cis, & dedi ei timorem & timuit me, & a
 facie nominis mei pauebat.

6 * Lex veritatis fuit in ore eius, & iniqui-
 tas non est inuenta in labijs eius. In pace
 & in æquitate ambulauit mecum, & mul-
 tos auertit ab iniquitate.

7 * Labia enim sacerdotis custodiunt scien-
 tiam, & legem requirent ex ore eius, quia
 angelus Domini exercituum est.

8 * Vos autem recessistis de via, & scan-
 dalizastis plurimos in lege, irritum fecistis
 pactum Leui, dicit Dominus exercituum.

9 * Propter quod & ego dedi vos contem-
 ptibiles & humiles omnibus populis, sicut
 non seruastis vias meas, & accepistis faciem
 in lege.

10 * Nunquid non pater vnus omnium no-
 strum? Nunquid non Deus vnus creauit
 nos? Quare ergo despicit vnusquisque ve-
 strum fratrem suum, violans pactum pa-
 trum nostrorum?

11 * Transgressus est Iu-
 da, & abominatio facta est in Israel & in
 Hierusalem, quia contaminauit Iudas san-
 ctificationem Domini quam dilexit, & ha-
 buit filiam Dei alieni.

12 * Disperdet Dominus virum qui fece-
 rit hoc, magistrum & discipulum de taber-
 naculo Iacob, & offerentem munus Do-
 mino exercituum.

13 * Et hoc rursum fecistis: Operiebatis la-
 chrymis altare Domini fletu & mugitu, ita
 ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec
 accipiam placabile quid de manu vestra.

14 * Et dixistis, Quam ob causam? Quia
 Dominus testificatus est inter te & vxor-
 em pubertatis tuæ, quam tu despectisti. &
 hæc particeps tua, & vxor fœderis tui.

15 * Nonne vnus fecit, & residuum spi-
 ritus eius est? Et quid vnus querit nisi se-
 men Dei? Custodite ergo spiritum ve-
 strum, & vxorem adolescentiæ tuæ nolite
 despiciere.

תרגום יונתן

* וידעתם כי שלחתי לית תפקדא דדא למחוי קימי דעם לוי אמר יי צבאות:
 * אוריחא דקשטא הוה בפמה ושקרא לא אשתכח בשפוחה בשלמא
 * אורי שפתי כהן ישרון מדע ואורא יבעז מפמה ארי משמש קדם יי צבאות הוא:
 * ואני שפתי כהן חבלתון סגיאין באוריחא חבלתון קימא דעם לוי אמר יי צבאות:
 * ואתם סרתם מן-הדרך הכשלתם רבים בתורה שחתם ברית חלוי אמר יהוה צבאות:
 * וגם-אני נתתי אתכם נבזים ושפלים לכל-העם כפי אשר אינכם שמרים את-דרכי ונשאים
 פנים בתורה:
 * הלוא אב אחד לכלנו הלוא אל אחד בראנו מדוע נבזל איש באחיו לחלל ברית אבותינו:
 * בגדר יהודה ותועבדו נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש יהוה אשר אהב ובעל בר-אל נכר:
 * יכרת יהוה לאיש אשר יעשנה ער ועזרה מאחלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה צבאות:
 * וזאת שנית תעשו בסות דמעה את-מזבח יהוה בכי ואנקרה מאין עוד פנות אל-המנחה ולקחת רצון מידכם:
 * ואמרתם על-מה על-יהוה העיר בינך וביני אשת נעוריד אשר אתה בנדתה בזה והיא חברתך ואשר בריתך:
 * ולא-אחד עשה ושייר רוח לו ומר האחד מבקש זרע אלהים וגשמתם ברוחכם ובאשר נעוריד אל-יבד:
 * וידעתם כי שלחתי לית תפקדא דדא למחוי קימי דעם לוי אמר יי צבאות:
 * אוריחא דקשטא הוה בפמה ושקרא לא אשתכח בשפוחה בשלמא
 * אורי שפתי כהן ישרון מדע ואורא יבעז מפמה ארי משמש קדם יי צבאות הוא:
 * ואני שפתי כהן חבלתון סגיאין באוריחא חבלתון קימא דעם לוי אמר יי צבאות:
 * ואתם סרתם מן-הדרך הכשלתם רבים בתורה שחתם ברית חלוי אמר יהוה צבאות:
 * וגם-אני נתתי אתכם נבזים ושפלים לכל-העם כפי אשר אינכם שמרים את-דרכי ונשאים
 פנים בתורה:
 * הלוא אב אחד לכלנו הלוא אל אחד בראנו מדוע נבזל איש באחיו לחלל ברית אבותינו:
 * בגדר יהודה ותועבדו נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש יהוה אשר אהב ובעל בר-אל נכר:
 * יכרת יהוה לאיש אשר יעשנה ער ועזרה מאחלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה צבאות:
 * וזאת שנית תעשו בסות דמעה את-מזבח יהוה בכי ואנקרה מאין עוד פנות אל-המנחה ולקחת רצון מידכם:
 * ואמרתם על-מה על-יהוה העיר בינך וביני אשת נעוריד אשר אתה בנדתה בזה והיא חברתך ואשר בריתך:
 * ולא-אחד עשה ושייר רוח לו ומר האחד מבקש זרע אלהים וגשמתם ברוחכם ובאשר נעוריד אל-יבד:

¹ Et cognoscetis quia ego misi ad vos man-
datum hoc, ut esset testamentum meum ad Le-
uitas, dicit Dominus omnipotens.

² Testamentum meum fuit cum eo vitæ, & pacis: & dedi ei ut timore timeret me, & a facie nominis mei formidaret ipse.

³ Lex veritatis fuit in ore eius, & iniqui-
tas non est inuenta in labijs eius: in pace diri-
gens ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate.

⁴ Quoniam labia sacerdotis custodient scien-
tiam, & legem requirunt ex ore eius, quia an-
gelus Domini omnipotentis est.

⁵ Vos autem declinastis de via, & infirmos
fecistis multos in lege, corrupistis testamentum
Leui, dicit Dominus omnipotens.

⁶ Et ego dedi vos contemptibiles & dispo-
natos in omnes gentes, pro eo quod vos non cu-
stodistis vias meas, sed accipiebatis personam
in lege.

⁷ Nonne pater vnus omnium vestrum?
nonne Deus vnus creauit vos? quare reliqui-
stis vnusquisque fratrem suum ut pollueretis
testamentum patrum vestrorum?

⁸ Derelictus est Iudas, & abominatio facta
est in Israel & in Hierusalem: quia contami-
nauit Iudas sancta Domini in quibus dilexit,
& studuit in deos alienos.

⁹ Disperdet Dominus hominē qui facit hæc,
donec humilietur de tabernaculis Jacob, & ex
ibi qui offerunt sacrificium Domino omnipo-
tenti.

¹⁰ Et hæc quæ oderam faciebatis; operiebatis
lachrymis altare Domini in planctu, & gemitu
de laboribus: adhuc dignum respicere in sacri-
ficium, aut suscipere acceptabile de manibus
vestris. ¹¹ Et dixistis: Propter quid? quia Domi-
nus testificatus est inter te, & inter uxorem
adolescentiæ tuæ quam reliquisti, & hæc parti-
ceps tua & vxor testamenti tui.

¹² Et non alius fecit, & reliquie spiritus sui:
& dixistis, Quid aliud nisi semē querit Deus?
& custodite in spiritu vestro, & uxorem ado-
lescentiæ tuæ ne derelinquas.

¹ Ἐπὶ γινώσκετε διότι ἐγὼ ἐξαπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς
τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἵνα ἔσται τὸ διαθήκῃ μου πρὸς ὑμᾶς
λαοῖτας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

² ἡ διαθήκη μου μετ' αὐτῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρήνης, καὶ
ἐδωκα αὐτῶν φόβον φοβεῖσθαι με, καὶ ἀπὸ προσώπου ὀνό-
ματός μου ἐλλέσθαι αὐτόν.

³ νόμος ἀληθείας μετ' ἐν τῇ σόματι αὐτῶν. Ἐ ἀδικία
ἔχοντες ἐν τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν. ἐν εἰρήνῃ κατὰ θυμῶν
ἐπορεύθη μετ' ἐμοῦ καὶ πολλὰς ἀπέστρεψεν ἀπὸ ἀδικίας.

⁴ ὅτι χεῖλη ἱερέως φυλάξει τὴν γνώσιν, καὶ νόμον ἐκζη-
τήσουσιν ἐν σόματι αὐτῶν, διότι ἄγγελος κυρίου παν-
τοκράτορος ἐστίν.

⁵ ὑμεῖς δὲ ἐκκλίνατε ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ ἠδενήσατε πολ-
λὰς ἐν νόμῳ, διεφθείρατε τὴν διαθήκην τοῦ λαοῦ, λέγει
κύριος παντοκράτωρ.

⁶ καὶ ἐγὼ δέδωκα ὑμᾶς ἐξ ἐναντιωμένων καὶ παρειμέ-
νοισι εἰς πάντα τὰ ἔθνη, διότι ὡς ὑμεῖς οὐκ ἐφυλάξατε
τὰς ὁδούς μου, ἀλλὰ ἐλαμβάνετε πρὸς ὅσον ἐν νόμῳ.

⁷ ἔχοντες πατὴρ εἰς πάντων ὑμῶν; ἔχοντες θεὸς εἰς ἐκλίσεν
ὑμᾶς; τί ὅτι ἐγκατελίπετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὅς
βεβήλωσεν τὴν διαθήκην τῶν πατέρων ὑμῶν;

⁸ ἐγκατελείφθη ἰσθμὸς, καὶ βδέλυγμα ἐγένετο ἐν τῇ
ἰσραήλ καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ. διότι ἐβεβήλωσεν ἰσθμὸς
τὰ ἅγια κυρίου ἐν οἷς ἠγάπησεν, καὶ ἐπετήδυσεν ἡ
θεὸς ἀλλοτρίοις.

⁹ ἐξολοθρεύσει κύριος τὸν ἄνθρωπον τὸν ποιοῦν ταῦτα
ἕως ὅτε ταπεινωθῇ ἐν σκηνωμάτων ἰακώβ, ὅτι ἐκ
σαγόντων θυσίαν τῷ κυρίῳ παντοκράτορι.

¹⁰ καὶ ταῦτα ἀ ἐμίθω ἐποιεῖτε. ἐκαλύπτετε δάκρυ-
σιν τὸ θυσιάζειν κυρίῳ ἐν κλαυθμῷ καὶ στεναγμῷ ἐν
κόπῳ, ἔτι ἄξιον ἡμετέρας εἰς θυσίαν ἢ λαβεῖν δεκτὸν
ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν.

¹¹ καὶ εἶπατε, ἕνεκεν τίνος; ὅτι κύριος διεμαρτύρηται
ὅτι ἀμέθην ὅτι ἀμέθην γυναικὸς νεότητός σου μετ' ἐγκα-
τελίπες καὶ αὐτὴ κοινωνός σου ἐστὶν γυνὴ διαθήκης σου.

¹² καὶ οὐκ ἄλλος ἐποίησεν καὶ ὑπόλειμμα πνύματος
αὐτοῦ καὶ εἶπατε, τί ἄλλο ἄλλ' ἢ σπέρμα ζητεῖ ὁ θεός,
καὶ φυλάξατε ἐν τῇ πνύματι ὑμῶν, καὶ γυναῖκα νεότη-
τός σου μὴ ἐγκαταλείψης.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Et scietis quod ego miserim ad vos præceptum hoc, ut sit pactum meum cum Leui, dicit Dominus exercituum. ² Pactum meum

fuit cum eo vitæ & pacis. & dedi ei doctrinam legis perfectam ut timeret a facie mea: & a facie nominis mei timuit ipse. ³ Lex veri-

tatis fuit in ore eius, & falsitas non est inuenta in labijs eius: in pace & in aequitate ambulauit coram me, & multos auertit ab iniquitate.

⁴ Labia enim sacerdotis custodient scientiam, & disciplinam requirunt ab ore eius; quia minister est coram Domino exercituum.

⁵ Vos autem declinastis a via, & scandalizastis plurimos in lege: corrupistis pactum quod erat cum Leui, dicit Dominus exercituum.

⁶ Ego quoque dedi vos contemptibiles & infirmos omnibus populis, sicut vos non seruastis vias quæ rectæ sunt coram me; & accepistis

faciem in lege. ⁷ Nonne pater vnus est omnium nostrum? nonne vnus Deus creauit nos? quare igitur iniquè agimus quisque

contra fratrem suum, violando pactum quod est cum patribus nostris?

⁸ Iniquè egerunt viri domus Iuda, & abominatio facta est in Israel, & in Ierusalem; quia violauerunt viri domus Iuda animam suam,

quæ erat sanctificata coram Domino, & dilecta: & voluerunt accipere sibi vxores filias populorum.

⁹ Disperdet Dominus viro qui fecerit hoc, filium & nepotem de vrbibus Iacob: & si fuerit sacerdos, disperdet eum Dominus ne of-

ferat oblationem in domo sanctuarij Domini exercituum. ¹⁰ Et hoc secundo facitis: Operitis lachrymis altare Domini plorantium

& gementium, ita ut vltra non respiciam oblationem, nec suscipiam illam cum beneplacito de manibus vestris.

¹¹ Et si dixeritis, Quamobrem? Eo quod Dominus testificatus est inter te & uxorem adolescentiæ tuæ, contra quam tu iniquè egisti, &

ipsa est particeps tui, & vxor fœderis tui. ¹² Nonne vnus fuit Abraham solus, ex quo propagatum est seculum? & quid vnus quæ-

כי-שנא שלח אמר יהוה אלהי ישראל וכסה
חמם על-לבושו אמר יהוה צבאות וגשמתם
ברוחכם ולא תבגדו:

הונעתם יהוה בדבריכם ואמרתם במר-
הונענו באמרכם כל-עשה רע טוב בעיני יהוה
ובהם הוא חפץ או איה אלהי המשפט:

חנני שלח מלאכי ופנה דרך לפני ופתאם
יבוא אל-היכלו האדון אשר אתם מבקשים
ומלאך חברית אשר אתם הפציתם הנה-בא אמר
יהוה צבאות:

ומי מכלכל את-יום בואו ומי העמד בחראותו
כי-הוא כאש מצרף וכברית מכבדים:

וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את-בני-לוי
וזקק אתם כזהב וככסף והיו ליהוה מגישי
מנחה בצדקה:

וערכה ליהוה מנחת יהודה וירושלם בימי
עולם וכשנים קדמניות:

וקרבת אליכם למשפט והייתי עד ממחר
במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעשקי
שכר-שכיר אלמנה ויתום ומטי-גר ולא יראוני
אמר יהוה צבאות: כי אני יהוה לא שניתני
ואתם בני-יעקב לא בליתם:

למימי אבותיכם סרתם מחקי ולא שמרתם
שובואלי ואשובה אליכם אמר יהוה צבאות
ואמרתם במה נשוב:

היקבע אדם אלהים כי אתם קבעים אתי
ואמרתם במה קבענו המעשר והתרומה:

במארה אתם נארים ואתי אתם קבעים
הגוי כלו:

16 * Cum odio habueris eam, dimitte, di-
cit Dominus Deus Israel: Operiet autem
iniquitas vestimentum eius, dicit Domi-
nus exercituum. Custodite spiritum ve-
strum, & nolite despicere.

17 * Laborare fecistis Dominum in sermo-
nibus vestris. Et dixistis, In quo eum feci-
mus laborare? In eo quod dicitis: Omnis
qui facit malum, bonus est in conspectu
Domini, & tales ei placet. Aut certe ubi est
Deus iudicij?

CAP. III.

A * Ecce ego mitto angelum meum, & pre-
parabit viam ante faciem meam. Et ita-
tim veniet ad templum suum dominator
quem vos quæritis, & angelus testamenti
quem vos vultis. Ecce venit, dicit Domi-
nus exercituum. * Et quis poterit cogitare
diem aduentus eius? Et quis stabit ad vi-
dendum eum? Ipse enim quasi ignis con-
flans, & quasi herba fullonum.

* Et sedebit conflans & emundans ar-
gentum, & purgabit filios Levi. & colabit
eos quasi aurum & quasi argentum: & erunt
Domino offerentes sacrificia in iustitia.

* Et placebit Domino sacrificium iuda
& Hierusalé, sicut dies seculi, & sicut anni
antiqui. * Et accedam ad vos in iudicio,
& ero testis velox maleficis & adulteris, &
periuris, & qui calumniantur mercedem
B mercenarij, & humiliant viduas & pupil-
los, & opprimunt peregrinum, nec timue-
runt me, dicit Dominus exercituum.

* Ego enim Dominus & non mutor, &
vos filij Iacob non estis consumpti.

* A diebus enim patrum vestrorum re-
cessistis à legitimis meis, & non custodistis.
Reuertimini ad me & reuertar ad vos, di-
cit Dominus exercituum. Et dixistis, In quo
reuertermur?

* Si affigit homo Deum, quia vos con-
figitis me? Et dixistis, In quo configimus
te? In decimis & in primitijs.

* Et in penuria vos maledicti estis, &
me vos configitis gens tota.

תרגום יונתן

אני אתם סניחא לה פטרה אמר יי אלהא דישראל ולא חכם חטאה בלבושך אמר יי צבאות ותסתמרון בנפשחכון ולא תשקרין
אלהותין קדם יי בפתגמיכון ואם תימרון במה אלהינא קדמותי בדאחון אסרין כל דעבר ביש תקין קדם יי ובהון רעוא קדמותי
אני אתם סניחא דעבר דינא:

הא אנא שלח מלאכא ויפני ארתא קדמי ובחכף יעול להיכלה רבנא די אחון בעז בה ומלאך קיסא די אחון צבן בה חא אתי אמר
ימן דמסובר ית יום מיהותי ומן יקום באחגליה ארי רגזה כאשתא מדכי וכבוריתא דמחורין בה: ויחגלי לצרפא
דמאחגליה ומדכי בספא וידכי ית בני לוי ויזקק יתהון כדתבא וככספא ויהון קדם יי מקרבין קרבן בזכו: ויחגבל ברעוא קדם
ויחגלי עליוכין למעבר דינא ויהי מיקרי בכין לסחיד סוחי בחרשוא
ארי אנא יי לא אשנית קימי דמאחגליה ארינא ארמלא ויתם ומסטן דין גיורא ולא דחלו מן קדמי אמר יי צבאות
לסוסי אבהתכון סטיתון מן קימי ולא נטרחון חובו לפלחני ואחפני במימרי לאוטבא לכון אמר יי צבאות ואם תימרון במה נחוב:
הקינו גבר קדם דינא ארי אחון מרגזין קדמי ואם תימרון במה ארגזנא קדמך במעשרינא ובתרומתא:
בלוטא אחון מחלטיים וקדמי אחון מרגזין עמא בית ישראל בלהון:

² Sed si odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet impietas super cogitationes tuas, dicit Dominus omnipotens: & custodite in spiritu vestro & non derelinquatis.

³ Qui prouocastis Deum in sermonibus vestris, & dixistis, In quo prouocauimus eum? in eo quod dicitis vos, Omnis qui facit malum, bonus in conspectu Domini, & in his ipse complacuit: & ubi est Deus iustitia?

CAP. III.

Ecce ego mitto angelum meum qui praepraeparabit viam ante faciem meam, & subito veniet in templum suum Dominus quem vos quaeritis, & angelus testamenti quem vos vultis. ecce venit, dicit Dominus omnipotens.

² Et quis sustinebit diem introitus eius, aut quis sustinebit in visione eius, quia ipse ingreditur quasi ignis conflatorij et quasi herba lauatiui.

³ Et sedebit conflans & emundans, sicut argentum: & emundabit filios Levi & effundet eos, sicut aurum & sicut argentum: erunt Domino offerentes sacrificium in iustitia.

⁴ Et placebit Deo sacrificium Iuda & sacrificium Hierusalem, sicut dies seculi, & sicut anni priores.

⁵ Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velociter super veneficos, & super adulteros: & super eos qui iurant in nomine meo in mendacio, & super eos qui priuant mercedem mercenarij, et qui opprimunt per potentiam viduas, & qui percutiunt pupillos, & qui peruertunt iudiciū aduersa, & qui non timent me, dicit Dominus omnipotens.

⁶ Quoniam ego Dominus Deus vestester & non sum mutatus, & vos filij Iacob non recessistis

⁷ a peccatis patrum vestrorum: declinastis a legitimis meis, & non custodistis: reuertimini ad me, et reuertar ad vos, dicit Dominus omnipotens: et dixistis, In quo reuertemur? ⁸ Si supplantabit homo Deum? quia vos supplantatis me. et dixistis, In quo supplantauimus te? quia decimae & primitiae vobiscū sunt. ⁹ Et respicientes vos respicitis, & me vos supplantatis: annus impletus est.

¹⁶ ἀλλ' ἐὰν μισήσης, ἐξαπέσειλον, λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ· καλύψει ἀτέλεια τῇ τὰ ἐν θυμῷ ματὰ σου, λέγει κύριος παντοκράτωρ· καὶ φυλάξασθε ἐν τῇ πινύματι υἱῶν, καὶ ἐμὴ ἐγκαταλίπητε

¹⁷ ὁ παροξυνῶντες τὸν θεὸν ἐν τοῖς λόγοις υἱῶν, καὶ εἵπατε, ἐν τίνι παροξυνώμεθα αὐτόν; ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς, πᾶς ποιών πονηρόν, καλὸς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς δὲ δόκησεν, καὶ ποῦ ἐστὶν ὁ θεὸς τῆ δικαιοσύνης;

γ.

¹ Ἰδὲ ἐγὼ ἐξαπέσπελλω τὸν ἀγγελόν μου ὅστις ἐτοιμάσει ὁδὸν ἔμπροσθέν μου, καὶ ἐξαίφνης ἥξει εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν κύριος ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, ὁ ἀγγελὸς τῆς διαθήκης ὃν ὑμεῖς θέλετε, ἰδὲ ἔρχεται, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

² καὶ τίς ὑπομείνῃ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, ἢ τίς ὑποστήσῃ ἐν τῇ ὀπίσσει αὐτοῦ, διότι αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς πύρρον χωνευτήριον, ὡς πύρα πλωτόν. ³ ὁ καθαίρειται χωνούων ὁ καθαρίζων, ὥσπερ τὸ ἀργύριον· καὶ καθαρεύει τὸ ὕψος λευτὸ ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, ὥσπερ τὸ χρυσίον ὁ ὥσπερ τὸ ἀργύριον· ἐν τῷ κυρίῳ προσάγοντες θυσίαν ἐν δικαιοσύνῃ.

⁴ ὁ δὲ δέσφῃ τῇ θυσίᾳ ἰσάδα, ὁ θυσία ἱερουσαλήμ, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος, ὁ καθὼς τὰ ἔτη τὰ ἐμπαροῦσεν. ⁵ καὶ προσθήσω πρὸς ὑμᾶς ἐν κρίσει καὶ ἐθίμαι μάρτυρας ταχύς τῇ πρὸς φαρμακίαν, ὁ τῇ πρὸς μοιχείαν· καὶ τῇ πρὸς ὀμνύοντας τὰ ὀνόματί μου ἐπὶ ψευδεῖ· ὁ ἐπὶ τῷ δόποσε ὀνύσας μισθὸν μισθωτοῦ, καὶ καταδυναστεύοντάς χήρας, καὶ κονδυλίζοντας ὀρφανούς, καὶ τῷ ἐκκλίνοντάς κρίσιν πρὸς ἡλύτου, καὶ τῷ μὴ φοβομένους με, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

⁶ διότι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς υἱῶν ὁ ὅς ἐκ ἡλλοίωμαι, ὁ ὅς ὑμεῖς ὑποὶ ἰακώβ ἐκ ἀπέχεσθε

⁷ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν τῶν πατέρων υἱῶν· ἐξεκλίνατε ἀπὸ τῶν νομίμων μου, καὶ ἐκ φυλάξατε· τῇ πρὸς ἐράφηντε πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήθαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει κύριος παντοκράτωρ· καὶ εἵπατε, ἐν τίνι ἐπιστρέψωμεν;

⁸ εἰ πλεονεξήσῃ ἄνθρωπος θεόν· διότι ὑμεῖς πλεονεξεῖτέ με, καὶ εἵπατε, ἐν τίνι ἐπλεονεξήσαμεν; ὅτι τὰ ἐπιδέκατα καὶ αἱ ἀπαρχαὶ μετ' υἱῶν εἰσιν.

⁹ καὶ ἀποβλέποντες ὑμεῖς ἀποβλέπετε, καὶ ἐμὲ ὑμεῖς πλεονεξεῖτε· τὸ ἔσθ' ὁ σωετέλεσθ' η.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Quod si oderis eam, dimitte eam, dicit Dominus exercituum Deus Israel, & ne operias peccatum vestimento tuo, dicit Dominus exercituum. Cauete igitur animabus vestris, & ne iniquè agatis. ² Facistis negotium coram Domino sermonibus vestris. Et si dixeritis, In quo faciemus negotium coram eo? in eo quod dicitis, Omnis qui operatur malum, rectus est coram Domino, & in ipsis est voluntas coram eo. ubi est ergo Deus qui facit iudicium?

Ecce ego mitto angelum & complanabit viam coram me, & subito veniet ad templum suum Dominus quem vos quaeritis: & angelus cum reuelatus fuerit? quia furor eius sicut ignis mundans, & sicut sapo quo pannus dealbantur. ³ Et reuelabitur ut confluet & mundet, sicut vir qui conflatur & mundatur argentum, & expurgabit eos, quasi aurum & quasi argentum. Et coram Domino offerent oblationem in iustitia. ⁴ Et suscipietur voluntariè coram Domino oblatio virorum Iuda, & habitatorum Ierusalem, sicut in diebus seculi, & sicut in annis antiquis.

⁵ Et reuelabor super vos ut faciam iudicium: & erit Verbum meum contra vos in testem venientem, contra maleficos, & contra adulteros, & contra eos qui iurant falso, & contra eos qui auferunt violenter mercedem mercenarij: & opprimunt viduam & pupillum, & peruertunt iudicium peregrini, & non timent à facie mea, dicit Dominus exercituum. ⁶ Ego enim Dominus non mutavi pactum meum quod à seculo est: vos verò domus Israel putatis quod quicunque moritur in hoc seculo, iudicium eius cesset.

⁷ A diebus patrum vestrorum declinastis à mandatis meis, & non custodistis ea. conuertimini ad cultum meum, & respiciam in verbo meo ut bene faciam vobis, dicit Dominus exercituum: quod si dixeritis, In quo reuertemur? ⁸ Nunquid ad iracundiam prouocat vir iudicem? quia vos me prouocastis ad iracundiam. Et si dixeritis, In quo prouocauimus te? In decimis & in primitijs. ⁹ Male-dictione vos maledicti estis, & vos ad iram me prouocatis, popule vniuersæ domus Israel.

10 * הִבִּיאוּ אֶת-כָּל-חֲמֵשׁ אֶל-בֵּית הָאוֹצֵר וַיְהִי
טָרֶף בְּבֵיתִי וּבְחֲנוּנֵי נָא בֹאֵת אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אִם-לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרְקַתִּי
לָכֶם בְּרֵכָה עַד-בְּלִיָּדִי:
11 * וְגִעַרְתִּי לָכֶם בְּאֵל וּלֹא-יִשְׁחָר לָכֶם אֶת-
פְּרִי הָאֲדָמָה וּלֹא תִשְׁכַּל לָכֶם הַגֶּפֶן בִּשְׂדֵה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת:
12 * וְאֲשֶׁר אֲתַכֶּם כָּל-חַגּוּיִם כִּי-תִהְיוּ אַתֶּם אֶרֶץ
חֶפֶץ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
13 * חֲזָקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם אָמַר יְהוָה וְאִמְרְתֶם מַה-
נִּדְבַרְנוּ עָלֶיךָ:
14 * אִמְרְתֶם שׂוֹא עֲבַד אֱלֹהִים וּמַה-בָּצַע כִּי שִׁמְרָנוּ
מִשְׁמֶרֶתוֹ וְכִי הִלְכְנוּ קִדְרָנִית מִפְּנֵי יְהוָה צְבָאוֹת:
15 * וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מֵאֲשֵׁרִים וְזִדִּים גַּם-נִבְנוּ עֲשִׂי
רִשְׁעָה גַם בַּחֲנוּ אֱלֹהִים וַיִּמְלְטוּ:
16 * אֲזַנְדְּבֵרוּ יִרְאֵי יְהוָה אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב
יְהוָה וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לִפְנֵי לִירְאֵי יְהוָה
וְלַחֲשָׁבֵי שְׁמוֹ:
17 * וְהָיוּ לִי אֲמֵר יְהוָה צְבָאוֹת לְיוֹם אֲשֶׁר אֲנִי
עֹשֶׂה סִגְלָה וְחִמְלָתִי עֲלֵיהֶם כְּאֲשֶׁר יַחְמֹל אִישׁ
עַל-בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ:
18 * וְשִׁבְתֶּם וְרִאיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד
אֱלֹהִים לְאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ:

ד

1 * כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בְּעֶר כְּתוּר וְהָיוּ כָל-זִדִּים
וְכָל-עֹשֶׂה רִשְׁעָה קָשׁ וְלֹהֵט אַתֶּם הַיּוֹם הַבֹּא אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא-יַעֲזֹב לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעֵנָף:
2 * וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא
בְּכַנְפֶיהָ וַיֵּצֵאתֶם וּפְשַׁתֶּם כְּעִגְלֵי מִרְבָּק:

10 * Inferte omnem decimam in horreum, C & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus. Si non aperuerro vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam.
11 * Et increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.
12 * Et beatos vos dicent omnes gentes. Eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum.
13 * Inualuerunt super me verba vestra, dicit Dominus. Et dixistis; Quid locuti sumus contra te?
14 * Dixistis, Vanus est qui seruit Deo. Et quod emolumentum, quia custodiuimus præcepta eius, & quia ambulauimus tristes coram Domino exercituum?
15 * Ergo nunc beatos dicimus arrogantes. Siquidem ædificati sunt facientes impietates, & tentauerunt Deum, & salui facti sunt.
16 * Tunc locuti sunt timentes Dominum unusquisque cum proximo suo. Et attendit Dominus, & audiuit, & scriptus est liber monumēti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen eius.
17 * Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio in peculium, & parcam eis sicut parcat vir filio suo seruienti sibi.
18 * Et conuertemini & videbitis quid sit inter iustum & impium, & inter seruientem Deo & non seruientem ei.

CAP. IIII.

1 * Ecce enim dies veniet succēsa quasi cæminus, & erunt omnes superbi & omnes facientes impietatem, stipula. Et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum: quæ non derelinquet eis radicem & germen.
2 * Et orietur vobis timentibus nomen meum, Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius. Et egrediemini & salietis sicut vitulus de armento.

תרגום יונתן

10 * אֲשֶׁר יָבִיאוּ אֶת כָּל חֲמֵשׁ לְבֵית הָאוֹצֵר וַיְהִי טָרֶף לְכֹחַ שְׁמִי וְאֶחָד לְכֹחַ טוֹבָא עַד דְּחִמְרוֹן מִסְתּוֹ
11 * וְאֶחָד לְכֹחַ בְּמַחְבֵּלָא וְלֹא יִחְבֵּל לְכֹחַ יֵת אֲבָא דְאַרְעָא וְלֹא תִחְבֵּל לְכֹחַ
12 * וְיִשְׁכַּחֲוִי יִתְכֹּחַ כָּל עֲמֻמָּא אֲרִי תְהוֹן אֲתוֹן יִתְכִין בְּאַרְעָא בֵּית שְׂכִינְתִּי וְעֶבֶד בְּהָ רַעוּתִי אָמַר יְיָ צְבָאוֹת
13 * אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרְקַתִּי לָכֶם בְּרֵכָה עַד-בְּלִיָּדִי:
14 * אִמְרְתוּן לֹא לְהַנָּאָה מִן דְּפִלַח קֳדָם יְיָ וּמַה מִּסְתּוֹ
15 * וְכַעַן אֲנַחְנָא מִשְׁכַּחֲוִי רִשְׁיָעִין אֲף אֲתַקִּימוּ
16 * כְּכֹן מִמְלִיךְ דְּחֵלִיא דִּינִי גִבֵּר עִם חֲבֵרָה וְשְׁמִיעַ קֳדָם יְיָ וְגִלִּי קֳדָמוֹתִי וְאֲחַתְכֹּב סֵפֶר
17 * וַיְהוֹן קֳדָםִי אָמַר יְיָ צְבָאוֹת לְיוֹמָא דִּי אֲנָא עֲתִיד לְמַעֲבֹד סִגְלָתָא וּמִרְפָּא
18 * וְתַחֲבוּן וְתַחֲזוּן בֵּין צַדִּיקָא לְרִשְׁיָעָא בֵּין דְּפִלְחוּ קֳדָם יְיָ לְדִלָּא פִלְחוּ קֳדָמוֹתִי:
ד' * וְהָיוּ לִי אֲמֵר יְהוָה צְבָאוֹת לְיוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה סִגְלָה וְחִמְלָתִי עֲלֵיהֶם כְּאֲשֶׁר יַחְמֹל אִישׁ עַל-בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ:
1 * כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בְּעֶר כְּתוּר וְהָיוּ כָל-זִדִּים וְכָל-עֹשֶׂה רִשְׁעָה קָשׁ וְלֹהֵט אַתֶּם הַיּוֹם הַבֹּא אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא-יַעֲזֹב לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעֵנָף:
2 * וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ וַיֵּצֵאתֶם וּפְשַׁתֶּם כְּעִגְלֵי מִרְבָּק:
1 * וְתִרְחַח לְכֹחַ דְּחֵלִי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ דְּזָכוּ וְאַסְתָּא בְּכַנְפֶיהָ וְתַפְקוּן וְתַשְׁלוּן כְּעִגְלֵי מִרְבָּקָא:

¹⁰ ¹ Et intulistis omnes fructus in thesauros, & rapina in domibus vestris, reuertimini iam in hoc, dicit Dominus omnipotens: Si non aperiam vobis cataractas celi & effundam vobis benedictionem meam donec sufficiat.

¹¹ ² Et diuidam vobis cibum, & non disperdam fructum terre vestre, & non infirmabitur vestra vinea in agro, dicit Dominus omnipotens.

¹² ³ Et beatos dicent vos omnes gentes, quia eritis mihi vos quasi terra voluntaria, dicit Dominus omnipotens.

¹³ ⁴ Ingrauastis super me in verbis vestris, dicit Dominus. & dixistis, In quo oblocuti sumus contra te?

¹⁴ ⁵ Dixistis, Vanus qui seruit Deo: & quid amplius quia custodiuimus mandata eius, & quia ambulauimus supplices ante faciem Domini omnipotentis?

¹⁵ ⁶ Et nunc nos beatos dicimus alienos, & readificantur omnes qui faciunt iniqua, & resisterunt Deo, & salui facti sunt.

¹⁶ ⁷ Hac oblocuti sunt qui timent Dominum unusquisque ad proximum suum: & attendit Dominus & audiuit, & scripsit librum monumenti in conspectu suo, his qui timent Dominum & qui reuerentur nomen eius.

¹⁷ ⁸ Et erunt mihi, dicit Dominus omnipotens, In die qua ego facio in acquisitionem, & eligam eos sicut eligit homo filium suum qui seruit ei.

¹⁸ ⁹ Et conuertimini & videbitis, quid sit inter iustum & iniustum, & inter seruientem Deo & non seruientem ei.

CAP. IIII.

Quia ecce dies venit ardens sicut clibanus & comburet eos, & erunt omnes alienigenæ, & vniuersi qui faciunt iniqua stipula, & succendet eos dies veniens, dicit Dominus virtutum: & non relinquetur de eis radix neque ramus.

² ¹ Vobis autem qui timetis nomen meum, oriatur Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius: & egrediemini & salietis sicut vituli de vinculis relaxati.

¹⁰ ¹ καὶ εἰστέλεγκατε πάντα τὰ ἐκφόρια εἰς τὸν θησαυρὸν, καὶ ἡ διαρπαγὴ ἐν τοῖς οἰκοῖς ὑμῶν. Ἐπιστρέψατε δὲ ἐν τούτῳ, λέγει κύριος παντοκράτωρ· ἐὰν μὴ ἀνοίξω ὑμῖν τὸ κατὰ ῥακτὰς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐκχεῶ ὑμῖν τὴν δόλογίαν μου ἕως τοῦ ἰκανωθῆναι.

¹¹ ² καὶ διατελῶ ὑμῖν βρώσιν, & ἐμὴ διαφθείρω τὴν καρπὸν τῆς γῆς ὑμῶν· καὶ ἐμὴ ἀδενήσῃ ὑμῶν ἡ ἀμπελὶς ἐν τῷ ἀγρῷ, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

¹² ³ καὶ μακαριοῦσιν ὑμᾶς πάντα τὰ ἔθνη, διότι ἐσεσθέ μοι ὡς γῆ θελητὴ, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

¹³ ⁴ ἐβαριώατε ἐπ' ἐμὲ ἐν τοῖς λόγοις ὑμῶν, λέγει κύριος· καὶ εἶπατε, ἐν τίνι κατελαλήσαμεν κατὰ τὸ ὄνομα;

¹⁴ ⁵ εἶπατε, μάταιος ὁ δουλῶν θεῷ, καὶ τί πλεονόησις ἐφυλάξαμεν τὰ φυλάγματα αὐτοῦ, & ὅτι ἐπορεύθημεν οἰκέται κατὰ τὸ πρῶτον κυρίου παντοκράτορος.

¹⁵ ⁶ καὶ νῦν ἡμεῖς μακαρίζομεν ἄλλοτεροῖς, καὶ ὁμοιοδομοῦν πάντες ποιῶντες ὄνομα, καὶ ἀντέστησαν θεῷ καὶ ἐσώθησαν.

¹⁶ ⁷ ταῦτα κατελάλησαν οἱ φοβέμενοι τὸν κύριον ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ· καὶ προσέειπεν κύριος & εἰσήκουσεν, & ἔγραψεν βιβλίον μνημοσύνης ἐνώπιον αὐτοῦ τοῖς φοβουμένοις τὸν κύριον καὶ ἐνλαβομένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

¹⁷ ⁸ καὶ ἐνταῖ μοι, λέγει κύριος παντοκράτωρ, εἰς ἡμέραν ἡ ἐγὼ ποιῶ εἰς ἀποποίησην· & αἰρέω αὐτοὺς ὃν τρόπον αἰρετίζει ὁ ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν δουλῶντα αὐτοῦ.

¹⁸ ⁹ & ἐπισεφάσεσθε καὶ ὀψέσθε, τί ἀνείη ἀναμέθεν δικαίου καὶ ἀδίκου, καὶ ἀναμέθεν τοῦ δουλῶντος & θεοῦ καὶ τοῦ μὴ δουλῶντος αὐτοῦ.

δι.

¹ ¹ Διότι ὁ ἐν ἡμέρᾳ ἔρχεται καιομένη ὡς κλίβανος, καὶ φλέξει αὐτούς, καὶ ἐνταῖ πάντες ἀλλόφυλοι, καὶ πάντες ποιῶντες ὄνομα καλῶς καὶ ἀνάψαντες ἡ ἡμέρα ἡ ἐρχομένη, λέγει κύριος πάντων δυνάμεων καὶ ἐμὴ ὑπολειφθῇ αὐτῶν ῥίζα & δὲ κλῆμα.

² ² ὑμῖν δὲ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομα μου ἀνατελεῖ ἡλιος δικαιοσύνης, καὶ ἰασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ· καὶ ἐξελεύσεσθε καὶ σκιρτήσετε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀναιμῶν.

CHALDAICA PARAPHRASIS TRANSLATIO.

¹ Dixit propheta, Inferte omnes decimas in domum thesauri, ut sit alimentum ijs qui ministrant in æde sanctuarij mei, & ex-
petimini nunc coram me in hoc, ait Dominus exercituum, nisi aperiam vobis fenestras celorum, & demittam vobis bonum, adeo ut di-
catis, Satis est.

² Et increpabo pro vobis corruptorem, neque corrumpet vobis fructum terræ, nec sterilest vobis vitis in agro, dicit
Dominus exercituum.

³ Et laudabunt vos omnes gentes, quoniam vos habitabitis in terra domus maiestatis meæ, & fiet in ea vo-
cavius sermonem coram te?

⁴ Dixistis, Nihil lucratur qui colit coram Domino: & quid diuitiarum nobis lucro cessit quod serua-
uerimus custodiam verbi eius, & quod ambulauerimus in depressione spiritus coram Domino exercituum?

⁵ Nunc autem nos lau-
dantes Dominum vnusquisque cum socio suo, & auditum est coram Domino, ac manifestatum coram eo, & scriptus est liber memo-
riarum coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus gloriam nominis eius.

⁶ Et erunt coram me, ait Dominus exercituum
iustos & impios, inter eos qui colunt coram Domino, & eos qui non colunt coram eo.

CAP. IIII.

¹ Siquidem ecce dies venit succensa sicut furnus, & erunt omnes impij omnesque patratores sceleris debiles sicut stipula, atque absumer
eos dies quæ ventura est, ait Dominus exercituum: qui non derelinquet eis filium nec nepotem.

² Caterum oriatur vobis qui re-
ueremini nomen meum, Sol puritatis; & sanitas in alis eius: & exhibitis, ac augetis quasi vituli saginati.

* ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות
רגליכם ביום אשר אני עשה אמר יהוה
צבאות :
* זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו
בחרב על כל ישראל חקים ומשפטים :
* הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני
בוא יום יהוה הגדול והנורא :
* והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על
אבותם פן אבוא והביתי את הארץ חרם :

* Et calcabitis impios cum fuerint cinis
sub planta pedum vestrorum, in die qua
ego facio, dicit Dominus exercituum.
* Mementote legis Moyfi serui mei,
quam mandavi ei in Oreb ad omnem Is-
rael, praecepta & iudicia.
* Ecce ego mittam vobis Heliam pro-
phetam, antequam veniat dies Domini
magnus & horribilis.
* Et conuertet cor patrum ad filios, &
cor filiorum ad patres eorum, ne forte ve-
niam & percutiam terram anathemate.

תרגום יונתן

והעסוק רשעים ארי יהוה קטמא תחוח פרסת רגליכון ביוםא די אנא עבד אמר יי צבאות :
* זכרו אורייתא ומשה עבדי די פקרת יתה בחורב על כל ישראל לאלפא יהוה קימין ודינן :
* הנה אנא שלח לכון ית אליה נביא קדם מיתי יומא דעתיד למיתי מן קדם יי רבא ודחילא :
* ויהי לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם פן אבוא והביתי את הארץ חרם :

תם ספר מלאכי

נקריא ומונה עם רב עיון על ידי בנדיכטוס אריאש מונטנוס ממונה על המלאכה
הזאת במצורת פיליפוס מלך ספרד מלך טוב וירא האלהים על
כל אשר הם קוראים בשם ישוע המשיח :

ב א מ

* Et conculcabit iniquos, & erūt cinis sub
pedibus vestris in die qua ego facio, dicit Do-
minus omnipotens.

* Mementote legis Moysis serui mei; sicut
præcepi ei in Oreb ad omnem Israhel præcepta
& iudicia.

* Ecce ego mitto vobis Eliam prophetam,
antequam veniat dies Domini magna & illu-
stris.

* Qui conuertet cor patris ad filium, & cor
hominis ad proximum suum: ne fortè veniens
percutiam terram penitus.

* καὶ καταπατήσετε ὁδοὺς καὶ ἐν πο-
σὶ τοῦ ποδὸς ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐγὼ ποιῶ, λέγει
κύριος παντοκράτωρ.

* μνήσθητε τοῦ νόμου τοῦ μωυσέως ὁ δούλος μου, κα-
θότι ἐνετείλαμην αὐτῷ ἐν ὄρεϊ ὡς πρὸς πάντα ἰσραὴλ
τοὺς ἀγγέλους καὶ κήρυκας.

* ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω ὑμῖν ἡλίαν τὸν προφήτην πρὶν
ἔλθειν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ὀφθαλμῶν.

* ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν, & καρ-
δίαν ὁμοιωμένου πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, μὴ ἐλθὼν πα-
τάξω τὴν γῆν ἀπὸ ῥόδου.

CHALDAICAE PARAPHRASIS TRANSLATIO.

* Et conculcabit iniquos, erunt enim cinis subter plantam pedum vestrorum in die quo ego acturus sum, ait Dominus exercituum.
* Reuocate in memoriam legem Moysis serui mei, quam præcepi ei in Oreb ad vniuersum Israhel vt doceret eos pacta & iudicia.
* Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, ante aduentum diei qui venturus est à conspectu Domini, magnus & terribilis.
* Et restituet cor patrum in filios, & cor filiorum in patres suos, ne reueler, & inueniam vniuersam terram in scelere suo, ac feriam eam
exterminatione.

FINIS MALACHIAE PROPHETAE.

INTEGRVM OMNIVM PROPHETARVM OPVS,

Hebraicè, Græcè & Chaldaicè impressum, cum Latina triplici versione, cum optimis
exemplaribus collatum, B. Arias Montanus diligenter perlegit, & ex
Catholici Regis mandato recensitum probauit.

B. Arias Montanus

HANC Chaldaicæ paraphrasos veteris Testamenti Latinā versionem, nos infrascripti
Theologi, quibus ex Philippi Catholici Regis mandato à Louaniensi Academia
& facultate Theologica id muneris commissum fuerat, diligenter examinaui-
mus, examinatamque comprobauimus, & ad ipsum textum Hebraicum Lati-
numque plurimis locis illustrandum, vtilem iudicauimus. Actum Louanij
pridie Calendas Apriles, anno Domini cIo. Io. lxx.

Augustinus Hunneus Sacrae Theologiae
ordinarius & regius professor.

Cornelius Reyneri Goudanus S. Theo-
log. professor ordinarius.

Io. VVilhelmius Harlem. Sacrae Theologiae
Licentiatus.

PROLOGVS B. HIERONYMI^I

PRESBYTERI IN LIBROS

MACHABAEORVM.

MACHABAEORVM libri duo prænотant prœlia inter Hebræorum duces, gentemque Persarum; pugnam quoque sabbatorū, & nobiles Machabæi ducistriumphos, ex cuius nomine & libri iidem sunt nuncupati. Hæc quoque historia continet etiam inclyta illa gesta Machabæorum fratrum, qui sub Antiocho rege pro sacris legibus dira tormenta perpeffi sunt. Quos mater pia, dum diuersis suppliciis vrgerentur, non solum non fleuit, sed & gaudens hortabatur ad gloriam passionis.

ALIVS PROLOGVS.

MACHABAEORVM libri licet non habeantur in canone Hebræorum, tamē ab Ecclesia inter diuinorum voluminum annotantur historias. Notant autem prœlia inter Hebræorum duces gentesque Persarum; pugnam quoque sabbatorum, & nobiles Machabæi triumphos; fœdus quoque amicitiarum cum Romanorum ducibus atque legationum. Machabæi septē fratres ab vna matre Machabæa nomine geniti, custodientes legem, patris traditionem; non manducantes carnem porcinam, ob hoc ab Antiocho rege seuiſſimo in Antiochia martyrij gloria coronati sunt cum matre sua, atque sepul- ti cum magna veneratione ibi quiescunt.

Translat. B. Hieronymi. CAP. I.

LIBER PRIMVS

MACHABAEORVM.

CAP. I.

ET factū est post-
quam percussit
Alexāder Philip-
pi Macedo qui
primus regnauit in Græcia,
egressus de terra Cethim, Da-
rium regem Persarum & Me-
dorum:

¹ Constituit prœlia mul-
ta, & obtinuit omnium mu-
nitiones, & interfecit reges
terræ. ² Et pertransiit vsq;
ad fines terræ, & accepit spo-
lia multitudinis gentium, &
siluit terra in cōspectu eius.

³ Et congregauit virtutē,
& exercitum fortem nimis.

⁴ Et exaltatum est & ele-
uatum cor eius, & obtinuit
regiones gentiū & tyrannos,
& facti sunt illi in tributum.

⁵ Et post hæc decidit in
lectū, & cognouit quia mo-
reretur.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ

πρῶτον.

κεφ. α'.

ΚΑΙ ἐγένετο μετ' αὐ-
τὸν πατάξαι ἀλέξαν-
δρον τὸν φιλίππου
τὸν μακεδόνα, ὃς
ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς
χελύμ, & ἐπάταξε τὸν δαρείον βασι-
λέα περσῶν & μέδων, & ἐβασίλευ-
σεν δι' αὐτῶν πρὸς τὴν ἐλ-
λάδα. ¹ & συνεστήσατο πολέμους
πολλούς, & ἐκράτισεν ὀχυρώματων.
& ἐσφαξέ βασιλεῖς τῆς γῆς. ² & διήλ-
θεν ἕως ἀκρῶν τῆς γῆς, & ἐλάβε σκῆ-
λα πλήθους ἐθνῶν, καὶ ἠσυχάσεν ἡ γῆ
ἐνώπιον αὐτοῦ. ³ καὶ ὑψώθη καὶ ἐπήρθη
ἡ καρδία αὐτοῦ. ⁴ καὶ συνῆξε δυνάμιν
ἐν ἰσχυροῖς σφόδρα, & ἤρξε χωρῶν ἐθνῶν
& τυραννίδων. & ἐγένετο αὐτῷ εἰς φό-
ρον. ⁵ & μετὰ ταῦτα ἐπέσεν ἐπὶ τὴν
κοίτην, & ἐγνώσθη ὅτι ἀποθνήσκει.

Interp. Græc.

MACHABAEORVM

PRIMVS. CAP. I.

ET factum est
postquā per-
cussit Alexā-
der filius Phi-
lippi Macedo
qui exiuit de

terra Chetiim, & percussit Da-
rium regem Persarum & Me-
dorū, & regnauit pro eo prius
in Græcia. ¹ Et cōstituit prœlia
multa, & obtinuit munitiones,
& interfecit reges terræ.

² Et pertransiit vsque ad
terminos terræ, & accepit spo-
lia multitudinis gentium, & si-
luit terra in conspectu eius.

³ Et exaltatum & eleuatum est
cor eius. ⁴ Et congregauit exer-
citū fortem valde, & obtinuit
regiones gentiū et tyrannides, et
fuerūt ei in tributū. ⁵ Et post hæc
cecidit in lectum, & cognouit
quod moritur.

* Et vocauit pueros suos nobi-
les educatos simul cum eo à iu-
uentute. Et diuisit eis regnum
suum adhuc uiuente eo.

* Et regnauit Alexander an-
nos duodecim, & mortuus est.

* Et regnauerunt pueri eius,
quilibet in loco suo.

* Et imposuerunt sibi omnes
diademata, postquam mortuus
est ille, & filij eorū post eos an-
nos multos. Et multiplicauerunt
mala in terra.

* Et exiuit ex eis radix pec-
catix Antiochus illustris, filius
Antiochi regis, qui fuit obses in
Roma. Et regnauit in anno cen-
tesimo & tricesimo & septimo
regni Græcorum.

* In diebus illis exierunt de
Israël filij iniqui, & suaserunt
multis dicentes: Eamus et dis-
ponamus pactum cum gentibus
quæ in circuitu nostrum, quia ex
quo recessimus ab eis, inuenerūt
nos mala multa.

* Et placuit sermo in oculis
eorum.

* Et parati sunt quidam de
populo, & iuerunt ad regem. Et
dedit eis potestatem faciendi ius-
titiam gentium.

* Et ædificauerunt gymna-
sium in Hierosolymis secundum
leges gentium. * Et fecerunt sibi
præputia, & recesserunt à te-
stamento sancto, & iuncti sunt
gentibus, & venditi sunt ut
facerent malum.

* Et paratum est regnum co-
ram Antiocho, & cæpit regnare
Aegypto, ut regnaret super
duo regna.

* Et intrauit in Aegyptum
in turba graui, in curribus &
elephantis & in equitibus &
in classe magna.

* Et constituit bellum con-
tra Ptolemæum regem Aegy-
pti. Et ueritus est Ptolemæus
à facie eius, & fugit, & cecide-
runt vulnerati multi.

* καὶ ἐκάλεσε αὐτὸν παῖδας αὐτοῦ
οὓς ἐν δόξοις αὐτοῦ συνεκτρέφους
αὐτὸς ἀπὸ νεότητος. καὶ διέδωκεν αὐτοῖς
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐπὶ ζώντῳ
αὐτοῦ.

* καὶ ἐβασίλευσεν ἀλέξανδρος
ἐτη δώδεκα, καὶ ἀπέθανεν.

* καὶ ἐπεκράτησαν οἱ παῖδες αὐ-
τοῦ ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ.

* καὶ ἐπέθεντο πάντες διαδήματα
μὲν τὸ λυποῦν αὐτὸν, ὅτι οἱ υἱοὶ αὐτοῦ
ὀπίσω αὐτοῦ ἐπὶ πολλά. καὶ ἐπλή-
θυνον κακὰ ἐν τῇ γῇ.

* καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν ῥίζα αἰ-
μαρλώδης δυνάστης Ἰπποφάνης, υἱὸς
δυνάστης βασιλέως, ὃς ἐν ὁμηροῦ
ἐν τῇ ῥώμῃ. καὶ ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει
ἑκατοστῷ καὶ τριακοστῷ καὶ ἐβδόμῳ
βασιλείας ἐλληνῶν.

* ἐν ταῖς ἡ-
μέραις ἐκείναις ἐξῆλθον ἐξ Ἰσραὴλ
υἱοὶ ᾤστάνοι, ὅτι ἀνέπεισαν πολλὰς
λέγοντες· πορεύσασθε καὶ διαθήμε-
θα διαθήκην μὲν πᾶν ἔθνῳ πᾶν κύ-
κλῳ ἡμῶν. ὅτι ἀφ' ἧς ἐχωρίσθημεν
ἀπ' αὐτῶν, οὕτως ἡμεῖς κακὰ πολλά.

* καὶ ἡγαθύνθη ὁ λόγος ἐν
ὀφθαλμοῖς αὐτῶν.

* καὶ ᾤρε-
θυσήθησαν πῖνες ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ
ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ
ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν ποιῆσαι τὰ δι-
καιώματα πᾶν ἔθνῳ.

* καὶ ᾠκοδόμησαν γυμνάσιον ἐν
ἱερουσόλοις καὶ τὰ νόμιμα πᾶν
ἔθνῳ.

* ἐποίησαν ἑαυτοῖς ἀκρο-
βυσίας καὶ ἀπέσκησαν ἀπὸ διαθήκης
αἰγίας. καὶ ἐζύγχησαν τοῖς ἔθνεσι
καὶ ἐπράθησαν ποιῆσαι τὸ πονηρὸν.

* ὅτι τοιμάθη ἡ βασιλεία ἐναν-
τίον δυνάστη. καὶ ὑπέλαβε βασιλεύ-
σαι τῆς αἰγύπτου, ὅπως βασιλεύσῃ
ἐπὶ τὰς δύο βασιλείας.

* καὶ εἰσῆλ-
θεν εἰς αἰγύπτου ἐν ὄχλῳ βαρεῖ ἐν
ἀρμασὶ καὶ ἐλέφασιν καὶ ἐν ἵπποισιν
καὶ ἐν στόλῳ μεγάλῳ.

* καὶ συνεστήσατο πόλεμον πρὸς
Πτολεμαῖον βασιλέα αἰγύπτου. καὶ
ἐνέτροπήν Πτολεμαῖον ἀπὸ προσώ-
που αὐτοῦ καὶ ἐφυγε. καὶ ἐπεὶ τραυ-
ματίαν πολλοί.

* Et vocauit pueros suos
nobiles qui secum erant nu-
triti à iuuentute sua, & di-
misit illis regnum suū cum
adhuc uiueret.

* Et regnauit Alexander
annis duodecim, & mortuus
est.

* Et obtinuerūt pueri eius
B regnū unusquisque in loco
suo.

* Et imposuerunt omnes
sibi diademata post mortem
eius, & filij eorum post eos
annis multis, & multiplicata
sunt mala in terra.

* Et exiit ex eis radix pec-
cati, Antiochus illustris filius
Antiochi regis qui fuerat
Romæ obses: & regnauit in
anno centesimo tricesimo
septimo regni Græcorum.

* In diebus illis exierunt
ex Israël filij iniqui, & suase-
runt multis dicentes, Eamus
& disponamus testamentū
cum gentibus quæ circa nos
sunt, quia ex quo recessimus
ab eis, inuenerunt nos mul-
ta mala.

* Et bonus visus est ser-
mo in oculis eorum.

* Et destinauerunt aliqui
de populo, & abierūt ad re-
gem, & dedit illis potesta-
tem, ut facerent iustitiam
gentium.

* Et ædificauerunt gym-
nasium in Hierosolymis se-
cundum leges nationum.

* Et fecerunt sibi præpu-
tia, & recesserunt à testamē-
to sancto, & iuncti sunt na-
tionibus, & venundati sunt
ut facerent malum.

* Et paratum est regnum
in conspectu Antiochi, & ce-
pit regnare in terra Aegypti,
ut regnaret super duo regna.

* Et intrauit in Aegyptū,
C in multitudine graui, in cur-
ribus, & elephantis, & equi-
tibus, & copiosa nauū mul-
titudine.

* Et cōstituit bellū aduer-
sus Ptolemæum regē Aegy-
pti, & ueritus est Ptolemæus
à facie eius & fugit, & ceci-
derunt vulnerati multi.

* Et comprehendit ciuita-
tes munitas in terra Aegypti,
& accepit spolia terræ Aegy-
pti. * Et conuertit Antio-
chus postquam percussit Aeg-
yptum in centesimo & qua-
dragesimo & tertio anno.

* Et ascendit ad Israël, &
ascendit Hierosolymam in
multitudine graui.

* Et intrauit in sanctifica-
tionē cum superbia, & accepit
altare aureum, & candelabrum
luminis, & vniuersa
vasa eius, & mensam propo-
sitionis & libatoria, & phia-
las, & mortariola aurea, &
velum, & coronas, & orna-
mentum aureum quod in fa-
cie templi erat: & commi-
nuit omnia.

* Et accepit argentum, &
aurum, & vasa concupisci-
bilia, & accepit thesauros
occultos quos inuenit, &
sublati omnibus abiit in
terram suam.

* Et fecit cædem homi-
num, & locutus est in super-
bia magna.

* Et factus est plactus ma-
gnus in Israël, & in omni lo-
co eorum.

* Et ingemuerunt princi-
pes & seniores, & iuuenes &
virgines infirmati sunt, &
speciositas mulierum immu-
tata est.

* Omnis maritus sumpsit
lamentum, & quæ sedebant
in thoro maritali lugebant.

* Et commota est terra su-
per habitantes in ea, & vni-
uersa domus Iacob induit
confusionem.

* Et post duos annos die-
rū misit rex principē tributo-
rū in ciuitates Iuda, & venit
Hierusalē cū turba magna.

* Et locutus est ad eos ver-
ba pacifica in dolo, & credi-
derunt ei. * Et irruit super
ciuitatē repentē, & percussit
eā plaga magna, & perdidit
populum multum ex Israël.

* Et accepit spolia ciuita-
tis, & succedit eā igni, & de-
struxit domos eius, & muros
eius in circuitu.

* ἔκαλελάβοντο τὰς πόλεις τὰς
ὀχυροὺς ἐν γῇ αἰγύπτῳ. καὶ ἔλαβε τὰ
σκύλα τῆς αἰγύπτου.

* καὶ ἐπέσρεψεν δωτίοχος μὲν τὸ
πατάσαι αἰγύπτιον ἐν τῷ ἑκατῷ ἔτετι
τεσσαράκοντα καὶ τρίτῳ ἔτει.

* καὶ ἀνέβη ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἰε-
ροσόλυμα ἐν ὄχλῳ βαρεῖ.

* καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἁγίασμα ἐν
ὑπερηφάνειᾳ, καὶ ἔλαβε τὸ θυσιαστή-
ριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὴν λυχνίαν τοῦ
φωτός, καὶ πρὸς τὰ σκδὴ αὐτῆς, καὶ
τὴν τράπεζαν τῆς προθέσεως. καὶ τὰ
σπονδία καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὰς
θύσκας τὰς χρυσᾶς, καὶ τὸ κατεπέ-
τασμα, ἃ οὗν σφρόνις, καὶ τὸν κόσ-
μον τὸν χρυσοῦν τὸν κατὰ πρόσωπον
ἐναοῦ. καὶ ἐλέπτε πάντα.

* καὶ ἔλαβε τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ χρυ-
σίον καὶ τὰ σκδὴ τὰ ἐπὶ θυμῇ. καὶ
ἔλαβε οὗν θησαυροὺς οὗν ἀποκρύ-
φους ὧς οὐρεῖ. ἔλαβὼν πρὸς αὐτὴν
θεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς. * καὶ ἐποίησε

φονοκτονίαν, ἃ ἐλάλησεν ὑπερηφάνειαν
μεγάλαν. * καὶ ἐγένετο πένθος μέ-
γα ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν παντὶ ῥῥῳ αὐ-
τῶν. * καὶ ἐσείαξαν ἀρχόντες καὶ

πρεσβύτεροι, παρθένοι καὶ νεώτισκοι
ἡδένεισαν, καὶ τὸ κάλλος τῶν γυναι-
κῶν ἠλλοιώθη.

* πᾶς νυμφίος ἀνέλαβε θρήνον.
καθημένη ἐν πασῶν ἐγένετο ἐν πένθει.

* ἔσεισθη ἡ γῆ ἐπὶ οὗ κατε-
κόντας αὐτήν. καὶ πᾶς ὁ οἶκος ἰα-
κώβ ἐνεδύσαντο αἰχμύλῳ.

* μὲν δύο ἔτη ἡμερῶν ἀπέσειλεν ὁ
βασιλεὺς ἀρχόντα φορολογίας εἰς
τὰς πόλεις ἰσραὴλ. καὶ ἦλθεν εἰς ἰε-
ρουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ.

* καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς λόγους εἰ-
ρήνικους ἐν δόλῳ, καὶ ἐνεπίσθυσαν
αὐτῶν. * καὶ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὴν
πόλιν ἔξ ἀπὸ νῆας. ἔπαταξεν αὐτήν
πληγῇ μεγάλῃ. καὶ ἀπώλεσε
λαὸν πολὺν ἐξ ἰσραὴλ.

* καὶ ἔλαβε τὰ σκύλα τῆς πόλεως,
καὶ ἐνεπύρεσεν αὐτὴν πυρὶ, καὶ κα-
θεῖλε οὗν οἶκους αὐτῆς καὶ τὰ τείχη
αὐτῆς κύκλῳ.

* Et ceperunt vrbes muni-
tas in terra Aegypti. Et accepit
spolia Aegypti.

* Et reuersus est Antiochus,
postquam percussit Aegyptum in
centesimo & quadragesimo &
tertio anno.

* Et ascendit in Israel &
Hierosolymam in turba graui.

* Et intrauit in sanctuarium
in superbia, & accepit altare au-
reum, & candelabrum luminis,
& omnia vasa eius, & men-
sam propositionis, & libatoria
& phialas, & mortariola au-
rea, & velum, & coronas, &
ornamentum aureum quod in fa-
cie templi. Et comminuit om-
nia.

* Et accepit argētum & au-
rum et vasa desiderabilia, et ac-
cepit thesauros absconditos quos
inuenit. Et accipiens omnia abiit
in terram suam.

* Et fecit hominum cædem,
& locutus est superbiam ma-
gnam.

* Et fuit luctus magnus in
Israel in omni loco eorum.

* Et gemuerunt principes
& seniores, virgines & pueri
infirmati sunt, & pulchritudo
mulierum mutata est.

* Omnis sponsus accepit lu-
ctum; sedens in thalamo fuit in
luctu.

* Et concussa est terra super
habitantes eam, & omnis do-
mus Iacob induerunt confusio-
nem.

* Post duos annos dierū mi-
sit rex principem tributum in vr-
bes Iuda, & venit in Hierusa-
lem in turba graui.

* Et locutus est eis verba
pacifica in dolo, & crediderunt
ei.

* Et irruit super ciuitatem
subito, & percussit eam plaga
magna, & perdidit populum
multum de Israel.

* Et accepit spolia vrbis,
& combussit illam igni, & de-
struxit domos illius & muros
illius in circuitu.

* Et captiuauerunt mulieres et filios, & iumenta possederunt.

* Et edificauerunt urbem David muro magno & forti turribus munitis, & fuit illis in arcem.

* Et posuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, & conualuerunt in illa.

* Et posuerunt arma & escas, et congregantes spolia Hierusalem reposuerunt illic, & facti sunt in magnum laqueum.

* Et fuit in insidias sanctuario, & in calumniatorem malum Israel semper.

* Et effuderunt sanguinem innocentem in circuitu sanctuarii, & polluerunt sanctuarium.

* Et fugerunt habitatores Hierusalem propter eos, & facta est habitatio exterorum, & facta est extera generationibus suis, & filij sui reliquerunt eam.

* Sanctuarium illius desolatum est ut eremus. Festa eius versa sunt in luctum, sabbata eius in ignominiam, honor eius in vilipendium.

* Juxta gloriam eius fuit ignominia eius, & altitudo eius versa est in luctum.

* Et scripsit rex omni regno suo, ut essent omnes in populum unum, & relinqueret quisque leges suas.

* Et consenserunt omnes gentes secundum sermonem regis. * Et multi ab Israel consenserunt seruituti eius, & sacrificauerunt idolis, & polluerunt sabbatum.

* Et misit rex libros in manu nunciorum in Hierusalem et urbes Juda, ut irent post leges alienorum terre.

* Et prohiberent holocausta & sacrificium et libationem ex sanctuario.

* Et coinquinarent sabbata & festa. * Et polluerent sanctuarium & sanctos.

* Aedificarent aras & lucos, & idola, & sacrificarent porcina & pecora communia.

* καὶ ἤχμαλῶτθυσαν τὰς γυναῖκας & τὰ τέκνα, & τὰ κτήνη ἐκλήρονον. * καὶ ὠκοδόμησαν

τὴν πόλιν δαυὶδ τεῖχει μέγαλῳ & ὀχυρῷ πύργοις ὀχυροῖς, καὶ ἐχρῆτο αὐτοῖς εἰς ἀκραν. * καὶ ἐθήκαν

ἐκεῖ ἔθνος ἀμαρτωλόν, ἀνδρας παρενόμους, καὶ ἐνίσχυσαν ἐν αὐτῇ.

* καὶ παρέθεντο ὅπλα καὶ τροφήν, καὶ συναγαγόντες τὰ σκύλα ἱερουσαλήμ ἐπέθεντο ἐκεῖ. καὶ ἐχρῆτο εἰς μέγαλυν παγίδα.

* καὶ ἐχρῆτο εἰς ἐνεδρον τὰ ἀγίασμα, καὶ εἰς διάβολον πονηρὸν τῷ Ἰσραὴλ διαπαντός. * καὶ ἐξέχεαν αἱματῶδον κύκλῳ τοῦ ἀγιάσματος, καὶ ἐμόλυον τὸ ἀγίασμα.

* καὶ ἔφυγον & καίτοι καὶ ἱερουσαλήμ διὰ τοῦτο. καὶ ἐγένετο κατεκία ἀλλοτρίων. & ἐγένετο ἀλλοτρία τοῖς γυνήμασιν αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐκατέλιπον αὐτήν.

* τὸ ἀγίασμα αὐτῆς ἠσημώθη ὡς ἔρημος. αἱ ἐορταὶ αὐτῆς ἐσράφησαν εἰς πένθος, τὰ σάββατα αὐτῆς εἰς ὀνειδισμόν. ἡ ἡμὴ αὐτῆς εἰς ἐξεδένωσιν. * κατὰ τὴν δόξαν αὐτῆς ἐβλήθη ἀλμιασμός αὐτῆς. & τὸ ὕψος αὐτῆς ἐσράφη εἰς πένθος. * καὶ ἐγραψεν ὁ βασιλεὺς πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ εἶναι πᾶσι τοῖς λαοῖς ἓνα, καὶ ἐκατέλιπον ἕκαστον τὰ νόμιμα αὐτοῦ.

* καὶ ἐπέδεδεξαντο πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως.

* & πολλοὶ ἀπ' Ἰσραὴλ διδρόκησαν τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐδυσαν τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἐβεβήλωσαν τὰ σάββατα. * καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς βιβλία ἐν χειρὶ ἀγγέλων εἰς ἱερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα προεβλήσαν ὅπως νομίμων ἀλλοτρίων τῆς γῆς.

* καὶ κωλύσαι ὀλοκαυτώματα & θυσίαν καὶ σπονδὴν ἐν τοῦ ἀγιάσματος. * καὶ βεβήλωσαι σάββατα καὶ ἐορτάς. * καὶ μιᾶσαι ἀγίασμα καὶ ἀγίους. * οἰκοδομῆσαι βωμούς καὶ τεμένη, καὶ εἰδωλεῖα, καὶ θύειν ὑεῖα καὶ κτήνη κοινά.

* καὶ κωλύσαι ὀλοκαυτώματα & θυσίαν καὶ σπονδὴν ἐν τοῦ ἀγιάσματος. * καὶ βεβήλωσαι σάββατα καὶ ἐορτάς. * καὶ μιᾶσαι ἀγίασμα καὶ ἀγίους. * οἰκοδομῆσαι βωμούς καὶ τεμένη, καὶ εἰδωλεῖα, καὶ θύειν ὑεῖα καὶ κτήνη κοινά.

* καὶ κωλύσαι ὀλοκαυτώματα & θυσίαν καὶ σπονδὴν ἐν τοῦ ἀγιάσματος. * καὶ βεβήλωσαι σάββατα καὶ ἐορτάς. * καὶ μιᾶσαι ἀγίασμα καὶ ἀγίους. * οἰκοδομῆσαι βωμούς καὶ τεμένη, καὶ εἰδωλεῖα, καὶ θύειν ὑεῖα καὶ κτήνη κοινά.

* καὶ κωλύσαι ὀλοκαυτώματα & θυσίαν καὶ σπονδὴν ἐν τοῦ ἀγιάσματος. * καὶ βεβήλωσαι σάββατα καὶ ἐορτάς. * καὶ μιᾶσαι ἀγίασμα καὶ ἀγίους. * οἰκοδομῆσαι βωμούς καὶ τεμένη, καὶ εἰδωλεῖα, καὶ θύειν ὑεῖα καὶ κτήνη κοινά.

* Et captiuas duxerunt mulieres & natos, & pecora possederunt. * Et edificauerunt ciuitatem David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta est illis in arcem. * Et posuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos, & conualuerunt in ea.

* Et posuerunt arma & escas, & congregauerunt spolia Hierusalem, & reposuerunt illic, & facti sunt in laqueum magnum.

* Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, & in diabolum malum Israel.

* Et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, & contaminauerunt sanctificationem.

* Et fugerunt habitatores Hierusalem propter eos, & facta est habitatio exterorum. Et facta est extera semini suo, & nati eius reliquerunt eam.

* Sanctificatio eius desolata est sicut solitudo, dies festi eius conuersi sunt in luctum, sabbata eius in opprobrium, honores eius in nihilum.

* Secundum gloriam eius multiplicata est ignominia eius, & sublimitas eius conuersa est in luctum.

* Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus vnus, & reliquerunt vnusquisque legem suam.

* Et consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi. * Et multi ex Israel consenserunt ei, et sacrificauerunt idolis, & coinquinauerunt sabbatum.

* Et misit rex Antiochus libros per manus nunciorum in Hierusalem, & in omnes ciuitates Iudae, ut sequeretur leges gentium terre.

* Et prohiberent holocausta & sacrificia, & placationes fieri in templo Dei.

* Et prohiberet celebrari sabbatum & dies solennes.

* Et iussit coinquinari sancta & sanctum templum Israel.

* Et iussit aedificari aras & templa & idola, & immolari carnes fuillas & pecora communia.

* Et iussit aedificari aras & templa & idola, & immolari carnes fuillas & pecora communia.

* Et iussit aedificari aras & templa & idola, & immolari carnes fuillas & pecora communia.

CAP. II.

IN diebus illis surrexit Mat-
tathias filius Joannis filij Sy-
meon, sacerdos filiorum Joarib
de Hierusalem, & sedit in Mo-
din.

* Et ei filij quinque; Joannes
cognominatus Gaddis.

* Simon vocatus Thafi.

* Judas vocatus Macca-
bæus.

* Eleazarus vocatus Aua-
ram; Jonathas vocatus Sapphus.

* Et vidit blasphemias quæ
fiebant in Juda & Hierusalem.

* Et dixit: Hei mihi, ut quid
hoc natus sum videre contritio-
nem populi mei, & contritionem
urbis sanctæ, & sedere ibi cum
datur ea in manu inimicorum?

* Sanctuarium in manu alie-
norum, factum est templum eius
ut vir ignobilis.

* Vasa gloriae captiva abdu-
cta sunt; trucidati sunt infan-
tes eius in plateis eius, pueri eius
in gladio inimici.

* Quæ gens non hereditavit
regnum, & non obtinuit spolia
eius?

* Omnis ornatus eius abla-
tus est; pro libera facta est in
servam.

* Et ecce sancta nostra &
pulchritudo nostra et gloria no-
stra desolata est, & contamina-
uerunt ea gentes.

* Ut quid nobis ultra vi-
uere? * Et scidit Mattathias
& filij eius vestes suas, & in-
duerunt saccos, & plorauerunt
valde.

* Et venerunt qui à rege co-
gentes rebellionem in Modin
urbem ut sacrificarent.

* Et multi de Israhel ad eos
accesserunt, & Mattathias &
filij eius congregati sunt.

* Et responderunt qui à re-
ge, & dixerunt Mattathia,
dicentes: Princeps & gloriosus
& magnus es in vrbe hac, &
corroboratus in filiis & fratri-
bus.

6

* **Ε**ν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀνέστη
ματθαίας ἰωάννου υἱοῦ
συμεὼν ἱερεὺς τῶν υἱῶν ἰωαρὶβ ἀπὸ ἱερουσαλὴμ. καὶ
ἐκάθισεν ἐν μωδὴν.

* καὶ αὐτῷ υἱοὶ
πέντε, ἰωάννης ὁ ἐπικαλούμενος γάδ-
δης.

* σίμων ὁ καλούμενος θασί.

* ἰεζάρας ὁ καλούμενος μακκαβαῖος.

* ἐλεάζαρ ὁ καλούμενος αὐαρὸς,
ἰωνάθας ὁ καλούμενος σαπφούς.

* καὶ εἶδε τὰς βλασφημίας τὰς
γινόμενας ἐν ἰεζά καὶ ἱερουσαλὴμ.

* καὶ εἶπεν οἱ μοι, ἵνα τί τοῦτο ἐγὼ
νήπιον ἰδεῖν τὸ σωτήριον τοῦ λαοῦ
μου, καὶ τὸ σωτήριον τῆς πόλεως
τῆς ἁγίας, & καθίσαι ἐκεῖ ἐν τῇ δο-
δωνῇ αὐτῶν ἐν χερσὶ ἐχθρῶν;

* τὸ ἁγίασμα ἐν χερσὶ ἀλλοτρίων.
ἐγένετο ὁ ναὸς αὐτῆς ὡς θνήσκοντος οἴκου.

* τὰ σκήνη τῆς δόξης ἀχμαλῶ-
τα ἀπήχθη, ἀπεκτάνθη τὰ ἱμάτια
αὐτῆς ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς. &
νεανίσκοι αὐτῆς ἐν ῥομφαίᾳ ἐχθρῶν.

* ποῖον ἔστιν οὗτο ἐκκληρονομήσει
βασιλείαν, καὶ οὗτοι ἐκράτησε τῶν
σκύλων αὐτῆς.

* πᾶς ὁ κόσμος αὐτῆς ἀφῆρέθη ἀπὸ
ἐλδοθέρας ἐχέμετο εἰς δόλυν.

* καὶ ἰδὲ τὰ ἅγια ἡμῶν καὶ ἡ καλ-
λοῦν ἡμῶν, & ἡ δόξα ἡμῶν ἠρημώθη,
& ἐβέβηλωσαν αὐτὰ τὰ ἔθνη.

* ἵνα τί ἡμῶν ἐπὶ ζῶν;

* καὶ διέρρηξε ματθαίας καὶ υἱοὶ
αὐτοῦ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περι-
βάλοντο σάκκοις. καὶ ἐπενέθησαν σφό-
δρα.

* καὶ ἦλθον & παρὰ τοῦ βασιλέως
& καταναγκάζοντες τὴν ἀποστα-
σίαν εἰς μωδὴν τὴν πόλιν ἵνα θυσιά-
σωσι.

* καὶ πολλοὶ ἀπὸ Ἰσραὴλ παρὰ
αὐτοῦ παροῦντες. καὶ ματθαίας
καὶ υἱοὶ αὐτοῦ συνήχθησαν.

* καὶ ἀπεκρίθησαν & παρὰ τοῦ
βασιλέως καὶ εἶπαν τῷ ματθαίᾳ,
λέγοντες: ἀρχὼν καὶ ἐνδοξὸς καὶ
μέγας εἶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ
ἐστην γὰρ ἐν υἱοῖς καὶ ἀδελ-
φοῖς.

CAP. II.

IN diebus illis surrexit Ma-
tathias filius Iohannis fi-
lij Simeonis sacerdos ex filiis
Ioarim ab Hierusalem, & co-
sedit in monte Modin.

* Et habebat filios quin-
que, Iohannem, qui cogno-
minabatur Gaddis.

* Et Simonem, qui cogno-
minabatur Thafi. * Et lu-
dam, qui vocabatur Macha-
bæus.

* Et Eleazarum, qui
cognominabatur Abarô, &
Ionatham, qui cognomi-
nabatur Apphus. * Hi vide-
runt mala quæ fiebant in po-
pulo Iuda & in Hierusalem.

* Et dixit Matathias: Vt
mihi: ut quid natus sum vi-
dere contritionem populi mei
& contritionem ciuitatis san-
ctæ, & sedere illic cum datur
in manibus inimicorum?

* Sancta in manu extra-
neorum facta sunt: templum
eius sicut homo ignobilis.

* Vasa gloriae eius captiva
abducta sunt, trucidati sunt
senes eius in plateis, & iuue-
nes eius ceciderunt in gladio
inimicorum. * Quæ gens non
hereditavit regnum eius, & nō
obtinuit spolia eius: * Omnis
compositio eius ablata est. Quæ
erat libera facta est ancilla.

* Et ecce sancta nostra, &
pulchritudo nostra & clari-
tas nostra desolata est, et coin-
quinauerunt eam gentes. * Quod
ergo nobis adhuc viuere?

* Et scidit vestimenta sua Ma-
tathias, & filij eius, & operuenit
se ciliciis, & planxerunt valde.

* Et venerunt illuc qui
missi erant à rege Antiocho,
ut cogerent eos qui confu-
gerant in ciuitatem Modin
immolare & accendere thu-
ra, & à lege Dei discedere.

* Et multi de populo Israhel
consentientes accesserunt ad
eos, sed Matathias & filij eius
constanter steterunt. * Et respo-
dentes qui missi erant ab Antio-
cho, dixerunt Matathia: Prin-
ceps & clarissimus & magnus
es in hac ciuitate, & ornatus
filiis & fratribus.

* Ergo accede prior & fac iussu regis sicut fecerunt omnes gentes & viri Iuda, & qui remanserunt in Hierusalem. Et eris tu & filij tui inter amicos regis, & amplificatus auro & argento, & muneribus multis. * Et respondit Matathias & dixit magna voce: Et si omnes gentes regi Antiocho obediunt, ut discedant unusquisque à seruitute legis patrum suorum, & consentiant mandatis eius:

* Ego & filij mei & fratres mei obediemus legi patrum nostrorum.

* Propitius sit nobis Deus: non est nobis utile relinquere legem & iustitias Dei.

* Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostræ mandata, ut eamus altera via. * Et ut cessauit loqui verba hæc, accessit quidam Iudæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in ciuitate Modin secundum iussu regis. * Et vidit Matathias & doluit, & contremuerunt renes eius, & accensus est furor eius secundum iudicium legis, & infiliens trucidauit eum super aram.

* Sed & virum quem rex Antiochus miserat qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, & arā destruxit.

* Et zelatus est legē sicut fecit Phinees Zambri filio Salomi.

* Et exclamauit Matathias voce magna in ciuitate dicēs. Omnis qui zelum habet legis statuens testamētū exeat post me.

* Et fugit ipse & filij eius in monte, & reliquerūt quæcunque habebant in ciuitate.

* Tunc descenderūt multi quærentes iudicium & iustitiam in desertum.

* Et federunt ibi ipsi & filij eius, & mulieres eorum & pecora eorum, quoniam inundaauerunt super eos mala.

* ἵνα πρῶτος ἐλθὲ πρῶτος καὶ ποίη-
σῃ τὸ πρῶτον τοῦ βασιλέως, ὡς
ἐποίησαν πάντες τὰ ἔθνη. * καὶ
δοῦντες ἰδοὺ καὶ * καταλειφθέντες
ἐν ἱερουσαλὴμ. καὶ ἔσθ' οὗτος ὁ οἶκος
σε πάντων φίλων τοῦ βασιλέως. ἔσθ' οὗτος
* υἱὸς σου δοξαζήσεται ἐν γυμνασίῳ καὶ
χρυσίῳ, ὡς δόξουλαὶς πολλαῖς.

* καὶ ἀπεκρίθη ματαθίας καὶ
εἶπεν φωνῇ μεγάλῃ· εἰ πάντες τὰ ἔθνη
τὰ ἐν οἴκῳ τῆς βασιλείας τοῦ βασι-
λέως ἀκροῦσιν αὐτῷ, δόξουλαί ἐκα-
στῷ δὲ λατρείας πατέρων αὐτῶν, ὡς
ἡρετίσαντο ἐν τοιαῖς αὐτῷ. * καὶ γὰρ
καὶ * υἱὸς μου καὶ * ἀδελφοί μου
πορεύσονται ἐν διαθήκῃ πατέρων
ἡμῶν. * ἵλεως ἡμῖν καταλιπεῖν
νόμον καὶ δικαιοσύνας. * τὸν λό-
γον δὲ βασιλέως οὐκ ἀκροῦμεθα πα-
ρελθεῖν τὴν λατείαν ἡμῶν δεξιῶν ἢ
ἀριστερῶν. * καὶ ὡς ἐπαύσατο λα-
λῶν οὗτοι λόγοις τοῖς, προσήλθεν
ἀνὴρ ἰουδαῖος ἐν ὀφθαλμοῖς πρῶ-
των θυσιάσαι Ἰππὶ τοῦ βωμοῦ ἐν με-
δὲν κτ' τὸ πρῶτον τοῦ βασιλέως.

* καὶ εἶδε ματαθίας καὶ ἐζήλω-
σε, καὶ ἐτρόμησεν * νεφερί αὐτῷ,
καὶ ἀνέβηκε θυμὸν κατὰ τὸ κῆμα·
καὶ δρυμὼν ἐσφάζει αὐτὸν Ἰππὶ τὸν
βωμόν.

* καὶ τὸν ἀνδρα τοῦ βασιλέως τὸν
ἀναγκάζοντα θυεῖν ἀπέκλεινεν ἐν τῷ
καιρῷ ἐκείνῳ, ὡς τὸν βωμόν καθεῖλε.

* καὶ ἐζήλωσε τὸν νόμον, καὶ ὡς
ἐποίησε φινεὲς τῷ ζαμβρί υἱὸς σα-
λώμ. * καὶ ἀνέκραξε ματαθίας
ἐν τῇ πόλει φωνῇ μεγάλῃ λέγων·
πᾶς ὁ ζηλῶν τὸν νόμον καὶ ἰδὼν δια-
θήκην, ἵξελεθ' ἐπὶ ὀπίσω μου.

* καὶ ἐφυγον αὐτὸς καὶ * υἱοὶ αὐ-
τοῦ εἰς τὰ ὄρη, ὡς ἐκατέλειπον ὅσα εἶ-
χον ἐν τῇ πόλει.

* τότε κατέβησαν πολλοὶ ζη-
λῶντες δικαιοσύνην καὶ κῆμα εἰς
τὴν ἔρημον

* καθίσταται ἐκεῖ, αὐτοὶ καὶ * υἱοὶ
αὐτῶν καὶ γυναῖκες αὐτῶν ὡς καὶ κτή-
νη αὐτῶν, ὅτι ἐπληθύνθη ἐπ' αὐτοὺς
τὰ κακά.

* καὶ ἔσθ' οὗτος ὁ οἶκος
σε πάντων φίλων τοῦ βασιλέως. ἔσθ' οὗτος
* υἱὸς σου δοξαζήσεται ἐν γυμνασίῳ καὶ
χρυσίῳ, ὡς δόξουλαὶς πολλαῖς.

* καὶ ἀπεκρίθη ματαθίας καὶ
εἶπεν φωνῇ μεγάλῃ· εἰ πάντες τὰ ἔθνη
τὰ ἐν οἴκῳ τῆς βασιλείας τοῦ βασι-
λέως ἀκροῦσιν αὐτῷ, δόξουλαί ἐκα-
στῷ δὲ λατρείας πατέρων αὐτῶν, ὡς
ἡρετίσαντο ἐν τοιαῖς αὐτῷ. * καὶ γὰρ
καὶ * υἱὸς μου καὶ * ἀδελφοί μου
πορεύσονται ἐν διαθήκῃ πατέρων
ἡμῶν. * ἵλεως ἡμῖν καταλιπεῖν
νόμον καὶ δικαιοσύνας. * τὸν λό-
γον δὲ βασιλέως οὐκ ἀκροῦμεθα πα-
ρελθεῖν τὴν λατείαν ἡμῶν δεξιῶν ἢ
ἀριστερῶν. * καὶ ὡς ἐπαύσατο λα-
λῶν οὗτοι λόγοις τοῖς, προσήλθεν
ἀνὴρ ἰουδαῖος ἐν ὀφθαλμοῖς πρῶ-
των θυσιάσαι Ἰππὶ τοῦ βωμοῦ ἐν με-
δὲν κτ' τὸ πρῶτον τοῦ βασιλέως.

* καὶ εἶδε ματαθίας καὶ ἐζήλω-
σε, καὶ ἐτρόμησεν * νεφερί αὐτῷ,
καὶ ἀνέβηκε θυμὸν κατὰ τὸ κῆμα·
καὶ δρυμὼν ἐσφάζει αὐτὸν Ἰππὶ τὸν
βωμόν.

* καὶ τὸν ἀνδρα τοῦ βασιλέως τὸν
ἀναγκάζοντα θυεῖν ἀπέκλεινεν ἐν τῷ
καιρῷ ἐκείνῳ, ὡς τὸν βωμόν καθεῖλε.

* Nunc accede primus et fac præceptum regis, ut fecerūt omnes gentes & viri Iuda, & reliquum Hierusalem: & eris tu & domus tua amicorum regis, & tu & filij tui glorificabimini argento & auro & muneribus multis.

* Et respondit Mattathias, & dixit voce magna: Si omnes gentes quæ in familia regni regis obediunt ei, ut recedant quilibet à seruitute patrum suorum, & consenserunt præceptis eius.

* Et ego & filij mei & fratres mei ambulabimus in testamento patrum nostrorum.

* Propitius nobis relinquere legem & iustitias.

* Sermonem regis non audimus ut prætereamus seruitutē nostram dextera vel sinistra.

* Et ut cessauit loqui verba hæc, accessit vir Iudæus in oculis omnium sacrificare in ara in Modin secundum iussu regis.

* Et vidit Mattathias, & zelauit, & contremuerunt renes eius, & pertulit furorem secundum iudicium, & currens iugulauit eum super aram.

* Et virum regis cogentem sacrificare occidit in tempore illo, & aram destruxit.

* Et zelauit legem, sicut fecit Phinees Zambri filio Salom.

* Et clamauit Mattathias in vrbe voce magna dicens, Omnis qui zelat legem et statuit testamentum, exeat post me.

* Et fugerunt ipsæ & filij eius in montes, & reliquerunt quæ habebant in vrbe.

* Tunc descenderunt multi quærentes iustitiam, & iudiciū in desertum

* Sedere illuc, ipsi & filij eorum, & vxores eorum & iumenta eorum, quoniam multiplicata sunt super eos mala.

* Et nunciatum est viris re-
gis & exercitibus qui erant in
Hierusalem vrbe David; quoniā
descenderunt viri, qui dissipave-
runt mandatum regis in occulta
in deserto, & cucurrerunt post
eos multi.

* Et deprehendentes eos ca-
stra metati sunt contra illos, &
constituerunt aduersus eos præ-
lium in die sabbatorum, & di-
xerunt ad eos:

* Vsque nunc egressi facite
iuxta sermonem regis, & vine-
tis.

* Et dixerunt: Non exhibi-
mus, neque faciemus verbū re-
gis vt polluamus diē sabbatorū.

* Et accelerauerunt contra
eos prælium.

* Et non responderunt eis,
neque lapidē excusserunt in eos,
neque oppilauerunt occulta, di-
centes:

* Moriamur omnes in simpli-
citate nostra. Testis est super nos
caelum & terra quod indicta
causa perditis nos.

* Et insurrexerunt contra
illos in bello sabbatis, et mortui
sunt ipsi & mulieres eorum, et
filij eorum, & iumenta eorum
vsque ad mille animas homi-
num.

* Et cognouit Mattathias et
amici eius, & luxerunt super
eos vsque ad valde.

* Et dixit vir propinquo
suo: Si omnes fecerimus vt fra-
tres nostri fecerunt, & non pu-
gnauerimus contra gentes pro
anima nostra et iustificationibus
nostris, nunc citius nos disper-
dent à terra.

* Et cogitauerunt die illa di-
centes: Omnis homo quicumque
venerit ad nos in bellum die
sabbatorum, pugnemus contra
eum, & non moriamur omnes
sicut mortui sunt fratres nostri
in occultis.

* Tunc congregati sunt ad
illos synagoga, Asideorum for-
tes potentia de Israhel omnis vo-
luntarius in lege.

* καὶ ἀγγέλην τοῖς ἀνδράσι τοῦ
βασιλέως καὶ ταῖς δυνάμεσιν αὐ-
τῶν ἐν ἱερουσαλὴμ πόλει δαυίδ,
ὅτι κατέβησαν ἄνδρες, οἱ πινες διεσκέ-
δασαν τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως
εἰς ἔδρυ κρυφούς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἔ-
δραμον ὀπίσω αὐτῶν πολλοί.

* καὶ καταλαβόντες αὐτοὺς παρε-
νέβαλον ἐπ' αὐτοὺς, καὶ συνεστήθη τὸ
πρὸς αὐτοὺς πόλεμον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν
σαββάτων. ἔειπαν πρὸς αὐτοὺς:

* ἕως ἄν γε ἐξελθόντες ποιήσατε
κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως ἔξ-
σεσθε.

* καὶ εἶπον· ὅτι ἐξελεύσο-
μεθα, & δὲ ποιήσμεν τὸν λόγον τοῦ
βασιλέως βεβηλώσαι τὴν ἡμέραν
τῶν σαββάτων.

* καὶ ἐτάχυναν ἐπ'
αὐτοὺς τὸν πόλεμον. καὶ ὅτι ἀπε-
κρίθησαν αὐτοῖς, & δὲ λίθον ἐνετί-
ναξαν αὐτοῖς, & δὲ ἐνέφραξαν τοὺς
κρυφούς λέγοντες:

* ἀποθάνωμεν
πρότερον ἐν τῇ ἀπλότῃ ἡμῶν μαρτυ-
ρεῖ ἐφ' ἡμᾶς ὁ ἔρανος καὶ ἡ γῆ, ὅτι
ἀκρίτως ἀπολλύτε ἡμᾶς.

* καὶ ἀνέστησαν ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῷ
πολέμῳ τοῖς σάββασι, καὶ ἀπέθανον
αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ
τέκνα αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν ἕως
χιλίων ψυχῶν ἀνθρώπων.

* καὶ ἔγνω ματθίας καὶ οἱ φίλοι
αὐτοῦ, καὶ ἐπένθησαν ἐπ' αὐτοὺς ἕως
σφόδρα.

* καὶ εἶπον ἀλλήλοις τὰ
πλησίον αὐτῶν, ἐὰν πρότερον ποιήσωμεν
ὡς ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐποίησαν, καὶ μὴ
πολεμήσωμεν πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὲρ
τῆς ψυχῆς ἡμῶν καὶ τῶν δικαιωμά-
των ἡμῶν, νυνὶ τάχιστα ἡμᾶς ὁλοθρό-
νουσιν ἀπὸ τῆς γῆς.

* καὶ ἐβελύσαντο τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί-
νῃ λέγοντες· πᾶς ἀνὴρ ὅς ἐστι
ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς εἰς πόλεμον τῇ ἡ-
μέρᾳ τῶν σαββάτων, πολεμήσωμεν
κατ' αὐτόν, ὅτι μὴ ἀποθάνωμεν
πρότερον καθὼς ἀπέθανον οἱ ἀδελ-
φοὶ ἡμῶν ἐν τοῖς κρυφοῖς.

* τότε συνήχθησαν πρὸς αὐτοὺς
συναγωγή, ἀσιδαίων ἰσχυροὶ δυνά-
μει ἀπὸ ἰσραὴλ πᾶς ὁ ἐκστιαζό-
μενος τῷ νόμῳ.

* Et renunciatum est viris
regis & exercitui qui erāt in
Hierusalem ciuitate David,
quoniā discessissent viri qui-
dam qui dissipauerunt man-
datum regis in loca occulta
in deserto; & abiissent post
illos multi.

* Et statim perrexerunt ad
eos, & constituerunt aduer-
sus eos praelium in die sab-
batorum, & dixerunt ad
eos.

* Resistitis & nūc adhuc
Exite, & facite secundū ver-
bum regis Antiochi & vine-
tis.

* Et dixerunt, Non exhibi-
mus, neque faciemus verbū
regis, vt polluamus diē sab-
batorum.

* Et concitauerunt aduer-
sus eos praelium.

* Et non responderūt eis,
nec lapidē miserunt in eos,
nec oppilauerunt loca oc-
culta, dicentes.

* Moriamur omnes in sim-
plicitate nostra, & testes erūt
super nos calū & terra quod
iniuste perditis nos.

* Et intulerunt illis bellū
E sabbatis, & mortui sunt ipsi
& vxores eorum, & filij eo-
rum, & pecora eorum, vsque
ad mille animas hominum.

* Et cognouit Matathias
& amici eius, & luctum ha-
buerunt super eos valde.

* Et dixit vir proximo suo:
Si omnes fecerimus sicut fra-
tres nostri fecerunt, & non
pugnauerimus aduersus gen-
tes pro animabus nostris, &
iustificationibus nostris, ci-
tius disperdent nos à terra.

* Et cogitauerunt in die
illa dicentes: Omnis homo
quicumque venerit ad nos
in bello die sabbatorum, pu-
gnemus aduersus eum, &
non moriemur omnes sicut
mortui sunt fratres nostri in
occultis.

* Tunc congregata est ad
eos synagoga Iudæorum for-
tis viribus ex Israhel, omnis
voluntarius in lege.

* Et omnes qui fugiebant
a malis additi sunt ad eos, &
facti sunt illis ad firmamentū.

* Et collegerunt exercitū,
& percusserunt peccatores in
ira sua, & viros iniquos in
indignatione sua, & ceteri fu-
gerunt ad nationes ut eua-
derent. * Et circuiuit Ma-
tathias & amici eius, & de-
struxerunt aras. * Et cir-
cundederunt pueros incircun-
cisos quotquot inuenerunt in
finibus Israël in fortitudine.

* Et persecuti sunt filios
superbie, & prosperatum est
opus in manibus eorum.

* Et obtinuerunt legē de
manibus gentium, & de ma-
nibus regum, & non dede-
runt cornu peccatori.

* Et appropinquauerunt
dies Matathie moriendi, &
dixit filiis suis: Nunc confor-
tata est superbia & castiga-
tio, & tempus euerfionis, &
ira indignationis.

* Nūc ergo filij æmulatores
estote legis, & date animas
vestras pro testamēto patrū.

* Et memētote operū pa-
trū quæ fecerunt in genera-
tionib' suis, & accipietis glo-
riā magnā & nomē aternū.

* Abraam nonne in ten-
tatione inuentus est fidelis,
& reputatū est ei ad iustitiā?

* Ioseph in tēpore angustie
sue custodiuit mādatū, & fa-
ctus est Dominus Ægypti.

* Phinees pater noster ze-
lando zelum Dei accepit te-
stamētum sacerdotij æterni.

* Iesus dum impleuit ver-
bum factus est dux in Israël.

* Caleb dum testificatur
in Ecclesia accepit hæredita-
tem. * David in sua mise-
ricordia consecutus est sedē
regni in secula. * Helias dū
zelat zelū legis, receptus est
in cælū. * Ananias & Aza-
rias, & Misael credētes libe-
rati sunt de flāma. * Daniel
in sua simplicitate liberatus
est de ore leonū. * Et ita cogi-
tate per generationē & gene-
rationē quia omnes qui spe-
rant in eū, non infirmantur.

* καὶ πάντες οἱ φυλαδδόντες ἀπὸ
τῶν κακῶν προσετέθησαν αὐτοῖς, καὶ
ἐγένοντο αὐτοῖς εἰς στήριγμα. * ὁ δὲ συνε-
στήσαντο δυνάμει καὶ ἐπατάξαν ἀ-
μαρτωλοὺς ἐν ὀργῇ αὐτῶν ἀνδράσιν ἀ-
νόμοις ἐν θυμῷ αὐτῶν. ὁ δὲ οἱ λοιποὶ ἐ-
φυγον εἰς τὰ ἔθνη σωθῆναι. καὶ ἐκύ-
κλωτε μαθητὰς ὁ δὲ φίλοι αὐτοῦ,
καὶ καθείλοντο βωμοὺς αὐτῶν. καὶ
περιέτεμον τὰ παιδάκια τὰ ἀπερί-
τμητα ὅσα ὄρεον ἐν ὁρίοις Ἰσραὴλ
ἐν ἰσχύϊ. καὶ ἐδίωξαν τοὺς υἱοὺς τῆς ὑ-
περηφανίας, καὶ καθύλακον τὸ ἔρ-
γον ἐν χειρὶ αὐτῶν. καὶ ἀντελάβοντο
τὸ νόμον ἐκ χειρὸς τῶν ἐθνῶν καὶ ἐκ
χειρὸς τῶν βασιλέων. καὶ οὐκ ἔδω-
καν κέρασιν ἀμαρτωλοῖς. καὶ ἤγι-
σαν αἱ ἡμέραι Μαθητῶν διποτα-
νείν, ὁ δὲ εἶπε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. νῦν ἐσπρίχθη
ὑπερηφανία καὶ ἐλεμὸς καὶ καυρὸς
καταστροφῆς καὶ ὀργῆς θυμῶ. ὁ δὲ νῦν
τέκνα ζηλώσατε τὸ νόμον, καὶ δότε
τὰς ψυχὰς ὑμῶν ὑπὲρ διαθήκης πα-
τέρων ὑμῶν. μνησθε τῶν πατέρων
ἡμῶν τὰ ἔργα ἃ ἐποίησαν ἐν ταῖς
χρεαῖς αὐτῶν. καὶ δέξατε δόξαν
μεγάλαν καὶ ὄνομα αἰώνιον.

* ἀβραάμ οὐκ ἐν πειρασμῷ δι-
ρέθη πίσος, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δι-
καιωσίαν; ἰωσήφ ἐν καιρῷ στυ-
χίας αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἐν τολμῇ, ὁ δὲ
ἐγένετο κύριος αἰγυπτίου. φινέες ὁ πα-
τήρ ἡμῶν ἐν τῷ ζηλώσει ζῆλον, ἐ-
λαβε διαθήκην ἐξωστύνης αἰωνίας.

* ἰησοῦς ἐν τῷ πληρώσει λόγον ἐ-
γένετο κατὰ τὴν ἐσθλή. χαλεβ
ἐν τῷ ἐπιμαρτύρει ἐν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ ἐλαβε γῆς κληρονομίαν.

* δαυὶδ ἐν τῷ ἐλθεῖ αὐτῷ ἐκ κληρο-
νόμῃσιν θρόνον βασιλείας αἰωνίας.

* ἡλίας ἐν τῷ ζηλώσει ζῆλον νό-
μον ἀνελήφθη ἕως εἰς τὸν ἕρανόν.

* ἀνδρίας, ἀζαρίας, μιχαὴλ πε-
σδύσαντες ἐσώθησαν ἐκ φλογός.

* δανιὴλ ἐν τῇ ἀπλότη αὐτοῦ ἐρ-
ρύθη ἐκ σώματος λεόντων. ὁ δὲ ἔτι
ἐννοήθητε καὶ γινώσκοντες γινώσκοντες, καὶ
ὅτι πάντες ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν,
οὐκ ἀποστήσουσι.

* Et omnes fugitivi ob mala
additi sunt illis, & facti sunt
eis in firmamentum.

* Et collegerunt exercitum, et
percusserunt peccatores in ira
sua, viros sine lege in furore suo.
Et reliqui fugerunt in gentes ut
liberarentur. * Et circumdedit
Mattathias & amici illius, &
destruxerunt aras illorum.

* Et circunciderunt pueros in-
circuncisos, quos inuenerunt in
terminis Israel in fortitudine.

* Et persecuti sunt filios super-
bia, & prosperatum est opus in
manu eorum. * Et obtinuerunt
legem de manu gentium & de
manu regum, & non dederunt
cornu peccatori. * Et appropin-
quauerunt dies Mattathie ut
moreretur. Et dixit filiis suis:
Nunc firmata est superbia &
castigatio, & tempus confusio-
nis, & ira indignationis.

* Et nunc filij zelate legem,
& date animas vestras pro te-
stamento patrum vestrorum.

* Mementote patrum nostrorum
opera quæ fecerunt in generatio-
nibus eorum, & accipite gloriā
magnam & nomen æternum.

* Abraam nonne in tentatione
inuentus est fidelis, & reputa-
tum est ei ad iustitiam? * Ioseph
in tempore angustie sue custodi-
uit præceptū, & factus est Do-
minus Ægypti. * Phinees
pater noster in zelando zelum,
accepit testamentum sacerdotij
sempiterni.

* Iesus in adimplendo sermonē
factus est iudex in Israel.

* Caleb in testificando in Ec-
clesia accepit terræ hæreditatem.

* David in misericordia sua pos-
sedit sedē regni perpetui. * Elias
dum zelaret zelū legis, receptus
est usque ad cælum. * Ana-
nias, Azarias, Misael credētes
liberati sunt de flamma. * Daniel
in simplicitate sua liberatus est
de ore leonum. * Et sic cogitate
per generationē & generationē,
quoniā omnes sperantes in ipsum
non infirmabuntur.

* Et à verbis viri peccatoris ⁶²
ne timeatis; quia gloria eius in
stercus & in vermes.

* Hodie extolletur & cras ⁶³
non inuenietur; quia conuersus
est in puluerem suum, et cogita-
tio eius periit.

* Et vos filij confortamini, ⁶⁴
& viri estote in lege; quia in
ipsa glorificabimini.

* Et ecce Symeon frater ve- ⁶⁵
ster, scio quod vir consilij est: eum
audite omnes dies. Ipse vobis e-
rit in patrem.

* Et Judas Maccabeus ipse ⁶⁶
fortis potentia à iuuentute sua,
hic vobis erit princeps exerci-
tus, & bellabitur bellum popu-
lorum.

* Et vos adducetis ad vos ⁶⁷
omnes factores legis, & ultio-
nem populi vestri.

* Retribuite retributionem ⁶⁸
gentibus, & attendite in praece-
pta legis.

* Et benedixit eos. Et apposi- ⁶⁹
tus est ad patres suos.

* Et mortuus est in sexto & ⁷⁰
quadragesimo & centesimo an-
no. Et sepelierunt eum filij eius
in sepulchris patrum suorum in
Modin, & plauerunt eum omnis
Israël luctu magno.

CAP. III.

ET surrexit Iudas vocatus ¹
Maccabeus filius eius pro eo.

* Et adiuuabant eum omnes ²
fratres eius, & omnes qui ad-
haeserant patri eius, & praelia-
bantur praelium Israel cum la-
etitia.

* Et dilatauit gloriam popu- ³
lo suo. Et induit thoracem ut
gigas, & succinxit se armis bel-
licis suis. Praelia constituit pro-
tegens castra in gladio.

* Et similis factus est leoni ⁴
in operibus suis, & ut catulus
leonis ruens in venationem.

* Et persecutus est iniquos ⁵
scrutans, & turbantes populi
suum succendit.

⁶² * καὶ ἀπὸ λόγων ἀνδρὸς ἀμαρτω-
λοῦ μὴ φοβηθῆτε, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ
εἰς κόπρια καὶ εἰς σκώληκας.

⁶³ * (ἡμερον ἐπαρτήσε) καὶ αὐριον
ἐμὴ δὲρεθῇ, ὅτι ἐπέσρεψεν εἰς τὸν
χόνιν αὐτοῦ, καὶ ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ
ἀπώλετο.

⁶⁴ * καὶ ὑμεῖς τέκνα ἰχύσατε καὶ
ἀνδρίζεσθε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι ἐν αὐτῷ
⁶⁵ δόξαθήσεσθε. * καὶ ἰδὲ συμεὼν
ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, οἶδα ὅτι δυνὴρ βε-
λῆς ἐστίν, αὐτὸς ἀκρίβει πᾶσας τὰς ἡ-
μέρας. αὐτὸς ὑμῶν ἔσται εἰς πατέρα.

⁶⁶ * καὶ ἰδὼς μακκαβαῖος αὐτὸς
ἰσχυρὸς δυνάμει ἐκ νεότητος αὐτοῦ,
οὗτος ὑμῶν ἔσται ἀρχὼν στρατίας, καὶ
πολεμήσετε πόλεμον λαῶν.

⁶⁷ * ὁ ὑμεῖς προσάξετε πρὸς ὑμᾶς
πάντας τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου, καὶ
ἐκδικήσιν τοῦ λαοῦ ὑμῶν.

⁶⁸ * ἀνταπόδοτε ἀνταπόδομα τοῖς
ἐθνέσι· καὶ προσέχετε εἰς τὰ προ-
σάγματα τοῦ νόμου.

⁶⁹ * καὶ διλόγησεν αὐτὸς καὶ προ-
σετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ.

⁷⁰ * καὶ ἀπέθνηκεν ἐν τῷ ἔκτῳ καὶ
τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. καὶ
ἐθαψάν αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τάφοις
πατέρων αὐτοῦ ἐν μωδεῖν, καὶ ἐκό-
ψαντο αὐτὸν πᾶς ἰσραὴλ κοπετὸν
μέγαν.

γ

¹ * Καὶ δῆρ' ἐξηλθὼς ὁ καλέμνιος
μακκαβαῖος υἱὸς αὐτοῦ δυνάτω αὐτόν.

² * καὶ ἐβοήθουν αὐτῷ πάντες οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ, & πάντες οἱ ἐκολληθή-
σαν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τὸν
πόλεμον ἰσραὴλ μετ' ἀφροσύνης.

³ * καὶ ἐπλάτυνε δόξαν τῷ λαῷ αὐτοῦ.
καὶ ἐνεδύσατο θώρακα ὡς γίγας, καὶ
συνεζώσατο τὰ σκεῦη τὰ πολεμικὰ
αὐτοῦ. πολέμους συνεστήσατο σκεπα-
ζὼν παρεμβολὴν ἐν ῥομφαίᾳ.

⁴ * καὶ ὁμοιωθὴ λέοντι ἐν τοῖς ἔργοις
αὐτοῦ, καὶ ὡς σκύμνος ἐρδύγόμενος
εἰς θήραν.

⁵ * καὶ ἐδίωξεν δυνάμεις ἰξερο-
νάν. καὶ τοὺς ταρασσόντας τὸν λαὸν
αὐτοῦ ἐφ' λόγους

⁶² * Et à verbis viri peccato-
ris ne timueritis, quia gloria
eius stercus & vermis est.

⁶³ * Hodie extollitur, & cras
non inuenietur, quia conuer-
sus est in terram suam, & co-
gitatio eius periit.

⁶⁴ * Vos ergo filij conforta-
mini & viriliter agite in le-
ge: quia cum feceritis quae vo-
bis praecepta sunt in lege à
Domino deo vestro, in ipsa
gloriosi eritis.

⁶⁵ * Et ecce Simon frater ve-
ster scio quod vir consilij est.
Ipsum audite semper, & ipse
erit vobis pater.

⁶⁶ * Et Iudas Machabeus for-
tis viribus à iuuentute sua,
sit vobis princeps militum, &
ipse aget bellum populi.

⁶⁷ * Et adducetis ad vos om-
nes factores legis, & vindi-
cate vindictam populi vestri.

⁶⁸ * Retribuite retributionem
in gentibus, & intendite in
praeceptum legis.

⁶⁹ * Et benedixit eos, & ap-
positus est ad patres suos.

⁷⁰ * Et defunctus est anno
centesimo quadragesimo se-
xto, & sepultus est à filiis suis
in sepulchris patrum suorum
in Modin, & planxerunt eum
omnis Israel plactu magno.

CAP. III.

¹ ET surrexit Iudas qui vo-
cabatur Machabeus fi-
lius eius pro eo.

² * Et adiuuabant eum om-
nes fratres eius, & vniuersi
qui se coniunxerant patri eius,
& praeliabantur praelium Israel
cum laetitia.

³ * Et dilatauit gloriam po-
pulo suo, & induit se lorica
sicut gigas, & succinxit se ar-
ma bellica sua in praeliis, &
protegebat castra gladio suo.

⁴ * Similis factus est leoni
in operibus suis, & sicut ca-
tulus leonis rugiens in vena-
tione.

⁵ * Et persecutus est iniquos
persecutans eos: & qui con-
turbant populum suum, eos
succendit flammis.

* Et repulsi sunt inimici eius præ timore eius, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt, & directa est salus in manu eius.

* Et exacerbabat reges multos, & letificabat Iacob in operibus suis, & in seculum memoria eius in benedictione. * Et perambulabat ciuitates Iuda, & perdidit impios ex eis, & auertit iram ab Israël. * Et nominatus est usque ad nouissimum terræ, & congregauit pereuntes.

* Et congregauit Apollonius gentes, & à Samaria virtutem multam, & magnam ad bellandum contra Israël.

* Et cognouit Iudas & exiit obuiam illi, & percussit, & occidit illum, & ceciderunt vulnerati multi: & reliqui fugerunt.

* Et accepit spolia eorum, & gladium Apollonij abstulit Iudas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.

* Et audiuit Seron princeps exercitus Syriæ quod congregauit Iudas congregationem fidelium & Ecclesiā secum: & ait. * Faciam mihi nomen & glorificabor in regno, & debellabo Iudam, & eos qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis.

* Et præparauit se, & ascenderunt cum eo castra impiorum fortes auxiliarij, vt facerent vindictā in filios Israël.

* Et appropinquauerunt usque ad Bethoron, & exiuit Iudas obuiam illis cum paucis.

* Vt autem viderunt exercitum venientem sibi obuiā, dixerunt Iudæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem hanc tantam & tam fortem, & nos fatigati sumus ieiunio hodie?

* Et ait Iudas, Facile est concludi multos in manu paucorum, & non est differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis & in paucis.

* ὁ σωθεὶς ἀληθῶς οἱ αἰνέμοι διὰ τὸ φόβου αὐτοῦ. καὶ πάντες οἱ ἐργάται τῶν ὁσίων συνετάραχθησαν. ὁ δὲ ὠδωθὴ σωτηρία ἐν χειρὶ αὐτοῦ.

* καὶ ἐπὶ κράναι βασιλεῖς πολλὰς, καὶ ὠφρανε τὸν Ἰακώβ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ εἰς διλογίαν.

* καὶ διήλθεν ἐν πόλεσιν Ἰούδα, ὁ δὲ Ἰσὼφρόδου ἀσεβεῖς ὅς αὐτῆς, ὁ ἀπέστρεψεν ὀργὴν διὰ τὸν Ἰσραήλ.

* καὶ ὠνομάσθη ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ συνήγαγεν διὰ πολλοὺς.

* ὁ συνήγαγεν διὰ πολλῶν ἐστὶν, ὁ δὲ διὰ Λαμαρείας διώκειν μέγα λυτὸν πόλεμῳ πρὸς Ἰσραήλ.

* καὶ ἔγνω Ἰούδας ὅτι ἐπὶ ἦλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. καὶ ἐπ' αὐτὸν αὐτὸν καὶ ἀπέκλιε. καὶ ἐπεὶ τσανατία πολλοί, καὶ ὁ πῖλοντοι ἐφυγον.

* ὁ ἔλαβε τὰ σκευὰ αὐτοῦ, ὁ δὲ τὴν μάχαιραν διὰ πολλῶν ἔλαβεν Ἰούδας, καὶ ὡς πόλεμῳ ἐν αὐτῇ πάσας τὰς ἡμέρας.

* καὶ ἤκουσε Σέρων ὁ ἀρχὴ τῆς διώμεως συρίας, ὅτι ἤθροισεν Ἰούδας ἄθροισμα, καὶ ἐκκλησίαν πιστῶν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύομένων εἰς πόλεμον. καὶ εἶπε.

* ποιήσω ἐμαυτῷ ὄνομα ὁ δὲ ὄξα. ὁ δὲ ἔθηκεν ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πόλεμῳ τὸν Ἰούδα καὶ οὐκ αὐτῷ, καὶ οὐκ ὁ Ἰσραήλ ἐξ ἑλπίδος τὸν λόγον ὁ βασιλέως.

* καὶ προσέθετο, καὶ δύνει μετ' αὐτοῦ παρεμβολὴ ἀσεβῶν ἰσχυρὰ βοηθήσαι αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ.

* καὶ ἤλυσεν ἕως ἀναβάσεως βαθωρῶν. καὶ ὁ Ἰσραήλ ἐξ ἑλπίδος εἰς συνάντησιν αὐτοῦ ὁλοσός.

* ὡς ὁ εἶδον τὴν παρεμβολὴν ἐρχομένων εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, εἶπον τῷ Ἰούδα. τί δυνήσομεθα ὁλοσοὶ ὄντες πολεμῆσαι πρὸς πλῆθος τοσούτου ἰσχυροῦ. καὶ ἡμεῖς ἐκλεόμεθα ἀσπίδες σήμερον.

* ὁ εἶπεν Ἰούδας. ὁκοπὸν ἐστὶ συκλειώσαι πολλὰς ἐν χειρὶ ὀλίγων, καὶ οὐκ ἐστὶ διαφορὰ ἐναντίον τοῦ οὐρανοῦ. ὁ ζῶει ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις.

* Et compulsi sunt iniqui timore eius, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt, & prosperata est saluatio in manu eius. * Et exacerbauit reges multos, & letificauit Iacob in operibus suis, & usque in seculum memoria eius in benedictionem.

* Et perambulauit in ciuitatibus Iuda, & deleuit impios de ea: et auertit iram ab Israël.

* Et nominatus est usque ad nouissimum terræ, & congregauit pereuntes.

* Et congregauit Apollonius gentes, à Samaria exercitū magnū, vt pugnaret contra Israël.

* Et cognouit Iudas, & exiit in occursum ei, & percussit eum & occidit, & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.

* Et accepit spolia eorum, & gladium Apollonij accepit Iudas, & fuit pugnans cum eo omnes dies.

* Et audiuit Serō princeps exercitus Syriæ, quod congregauit Iudas congregationem, et ecclesiam fidelium secum, & exeuntium in bellum, & dixit.

* Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Iudam & eos qui cum eo, & spernentes verbum regis.

* Et addidit, & ascenderunt cum eo castra impiorum fortia, ad adiuuandum eum vt faceret ultionem in filiis Israël.

* Et appropinquauerunt usque ad ascensum Bethoron, et exiuit Iudas in occursum ei cum paucis.

* Vt autem viderunt exercitum venientem in occursum eis, dixerunt Iudæ, Quid poterimus pauci existentes, pugnare contra multitudinē tantam fortem, & nos fatigati sumus ieiunio existentes hodie?

* Et dixit Iudas, Facile est concludi multos in manibus paucorum, & non est differentia in conspectu cæli saluare in multis vel in paucis.

¹⁹ * Quoniam non in multitudine potentia victoria belli est, sed à calo fortitudo.

²⁰ * Ipsi veniunt cōtra nos multitudinem contumaciae & iniquitatis vt disperdant nos, & mulieres nostras, & filios nostros, vt spolient nos.

²¹ * Nos autē pugnamus pro animabus nostris, & legibus nostris.

²² * Et ipse confringet eos ante faciem nostram, vos autē non timeatis ab eis.

²³ * Postquam autē cessauit loqui, irruit in eos subito, et contritus est Serō, & exercitus eius coram eo.

²⁴ * Et persecuti sunt eos in descensu Bethoron vsque ad campum, & ceciderūt ab eis quasi viri octingenti, at reliqui fugerunt in terram Philistim.

²⁵ * Et incepit timor Iuda à fratrum eius, & formido incidere in gentes quæ in circuitu eorum.

²⁶ * Et appropinquauit vsque ad regem nomen eius, & de praeliis Iudæ narrabat omnis gens.

²⁷ * Cū autem audiuit Antiochus rex sermones hos, iratus est furore, & misit, & congregauit exercitus omnes regni sui, castra fortia valde.

²⁸ * Et aperuit gazophylacium suum, & dedit stipendia exercitibus suis in annum, & iussit eis in annum esse paratos ad omnem necessitatem.

²⁹ * Et vidit quod defecit pecunia de thesauris, & tributorum collectores regionis pauci, propter dissensionē & plagā quam fecit in terra, vt tolleretur legem quæ erat à diebus primis.

³⁰ * Et timuit ne non haberet vt semel & bis ad expensas, & dona quæ dederat antē larga manu, & abundauerat super reges priores liberali manu.

³¹ * Et consternatus erat anima sua valde, & cogitauit ire in Persidem, & accipere tributa regionum, & congregare pecuniam multam.

¹⁹ * ὅτι οὐκ ἐν πλήθει δυνάμεως νίκη πολέμου ἐστίν, ἀλλ' ἢ ἐν τοῦ ἔργου ἰσχύϊ.

²⁰ * αὐτοὶ ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς πλήθει ὕβρεως καὶ ἀνομίας τοῦ ἔθους ἡμᾶς καὶ τὰς γυναῖκας ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν τοῦ σκυλευθῆναι ἡμᾶς.

²¹ * ἡμεῖς δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν.

²² * καὶ αὐτὸς συντρίψει αὐτοὺς πρὸ προσώπου ἡμῶν. ὑμεῖς δὲ μὴ φοβη-

²³ * θήτε ἀπ' αὐτῶν. ὥς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν ἐνήλατο εἰς αὐτοὺς ἄφνω, καὶ

συνετρίβη σιμῶν καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτῶ ἐνώπιον αὐτῶ.

²⁴ * καὶ ἐδίωκον αὐτοὺς ἐν τῇ κατεβασθῇ βαθυστῶν ἕως τοῦ πεδίου. καὶ ἐπε-

σον ἀπ' αὐτῶν ὡς ἀνδρες ὀκτακόσιοι. καὶ λοιποὶ ἐφυγον εἰς γῆν φυλιστίμ.

²⁵ * καὶ ἤρξατο ὁ φόβος ἰσθλα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶ καὶ ἡ πλοὴ Ἰππὶπλεων Ἰππὶ τῶ ἔθνη τῶ κύκλῳ αὐτῶν.

²⁶ * καὶ ἤγγισεν ἕως τοῦ βασιλέως τὸ ὄνομα αὐτῶ, καὶ ὑπὲρ τῶν ᾠδῶν τάξεων ἰσθλα ἐξηγεῖτο πρὸς ἐνθου-

²⁷ * ὥς δὲ ἤκουσεν ἀντίοχος ὁ βασιλὺς τοῦ λόγου τούτου, ὠργίσθη θυμῷ. καὶ ἀπέστειλε καὶ σπεύσας τὰς

δυνάμεις πάσας τῆς βασιλείας αὐτῶ παρεμβολῇ ἰσχυρῶν (φόδρα).

²⁸ * καὶ ἤνοιξε τὸ ταροφυλάκιον αὐτῶ καὶ ἔδωκεν ὀψώνια τοῖς δυνάμεσιν αὐ-

τοῖς εἰς ἐνιαυτὸν καὶ ἐνείλατο αὐτοῖς εἰς ἐνιαυτὸν εἶναι ἐτόιμους εἰς πᾶσαν

²⁹ * χρεῖαν. καὶ εἶδεν ὅτι ἐξέλιπε τὸ ἀργύριον ἀπὸ τῶν θησαυρῶν. καὶ οἱ φορολόγοι τῆς χώρας ὀλίγοι. χάριν δὲ

διχοστασίας καὶ πληγῆς ἧς κατέσκηδασεν ἐν τῇ γῇ, τοῦ ἄραι τὰ νόμιμα

³⁰ * ἀΐσαν ἀφ' ἡμερῶν τῶν πρώτων. καὶ ὕλαθῇ μὴ ἔκ ἔχει ὡς ἅπαξ καὶ δις εἰς τὰς λαπαῖας καὶ τὰ δόματα

ἀ ἐδίδου ἐμμεροῦσιν δαψιλῇ χφρί. καὶ ἐπέσδυσεν ὑπὲρ τοῦ βασιλῆος ἰσθλα

³¹ * πρώτους δαψιλῇ χφρί. καὶ ἠπορεῖτο τῇ ψυχῇ αὐτῶ σφόδρα. καὶ ἐβελύσσατο ἐπορευθῆναι εἰς τὴν περσίδα καὶ λαβεῖν ἐκ τοῦ φόβου τῶν χωρῶν, καὶ συναγαγεῖν ἀργύριον πολὺ.

¹⁹ * Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de calo fortitudo est.

²⁰ * Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci & superbia, vt disperdant nos, & vxores nostras, & filios nostros, & vt spolient nos.

²¹ * Nos verò pugnabimus pro animabus nostris & legibus nostris.

²² * Et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostrā.

²³ * Vos autē ne timueritis eos.

²⁴ * Vt cessauit autem loqui, insiluit in eos subito: & contritus est Seron & exercitus eius in conspectu ipsius.

²⁵ * Et persecutus est eum in descensu Bethoron vsque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philistim.

²⁶ * Et cecidit timor Iudæ ac fratrum eius, & formido super omnes gentes in circuitu eorum.

²⁷ * Et peruenit ad regē nomen eius, & de praeliis Iudæ narrabant omnes gentes.

²⁸ * Vt audiuit autem rex Antiochus sermones istos iratus est animo: & misit & congregauit exercitum vniuersi regni sui castra fortia valde.

²⁹ * Et aperuit ararium suū, & dedit stipendia exercitui in annum, & mandauit illis vt essent parati ad omnia.

³⁰ * Et vidit quod defecit pecunia de thesauris suis & tributa regionis modica propter dissensionē, & plagā quam fecit in terra, vt tolleretur legitima quæ erat à primis diebus.

³¹ * Et timuit ne non haberet & semel & bis in sumptus, & donaria quæ dederat antē larga manu, & abundauerat super reges qui antē eum fuerant.

³² * Et cōsternatus erat animo valde, & cogitauit ire in Persidem & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

³² * Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali super negotia regia, à flumine Euphrate vsque ad flumen Aegypti.

³³ * Et ut nutriret Antiochum filium suum donec rediret.

³⁴ * Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos, & mādauit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitatibus Iudæam & Hierusalem.

³⁵ * Et ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam & extirpandam virtutem Israel & reliquias Hierusalē, & auferendam memoriam eorū de loco.

³⁶ * Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & sorte distribueret terram eorum.

³⁷ * Et rex assumpsit partem exercitus residui, & exiuit ab Antiochia ciuitate regni sui anno centesimo & quadragesimo septimo, & transfretauit Euphratem flumen, & perambulabat superiores regiones.

³⁸ * Et elegit Lysias Ptolemaum filium Dorimini, & Nicanorem, & Gorgiam viros potentes ex amicis regis.

³⁹ * Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut venirent in terrā Iuda, & disperderent eā secundum verbum regis.

⁴⁰ * Et processerunt ut irent cum vniuersa virtute sua: & venerūt & applicuerūt Emmaum in terra campestri.

⁴¹ * Et audierunt mercatores regionum nomen eorum, & acceperunt argentum & aurum multum valde, & pueros: & venerunt in castra ut acciperent filios Israel in seruos, & additi sunt ad eos exercitus Syriæ & terre alienigenarum.

³² * καὶ κατέλιπε λυσίαν ἀνδρῶπον οὐδοξον καὶ ἀπὸ γένους τῆς βασιλείας, ὅτι τῶν πραγμάτων ἔβασιλέως ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὠφρεάτης, ἕως τῶν ὀρίων αἰγυπίας.

³³ * καὶ τρέφειν ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἕως ἵνα πιστέψῃ αὐτόν.

³⁴ * καὶ παρέδωκεν αὐτῷ τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων ἃς ἔδωκεν ἐλέφαντας. καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ περὶ πόλεων ὧν ἐβόλετο. ἃ περὶ τῶν κατοικούντων τὴν ἰουδαίαν ἃ ἐβόλασάν.

³⁵ * ἀποστείλας ἐπ' αὐτοὺς δυνάμειν τοῦ ἐκτερίψαι καὶ ἐξῆραι τὴν ἰσραήλ καὶ τὸ κατάλειμμα ἱερουσαλήμ, ἃ ἄρα τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἀπὸ τοῦ τόπου. καὶ κατοικῆσαι ἕως ἀλλοχρεῖς ἐν πάσι τοῖς ὀρίοις αὐτῶν, καὶ κατακληροδοτῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν.

³⁶ * καὶ ὁ βασιλεὺς παρέλαβε τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων τὰς καταλείψας. καὶ ἀπῆρκεν ἀπὸ πόλεως βασιλείας αὐτοῦ, ἔτους ἐβδόμου καὶ τεσσαρακοσίου καὶ ἑκατοσίου. καὶ διεπέρασε τὴν ὠφρεάτην ποταμὸν καὶ διεπορεύετο τὰς ἐπὶ δύνω χώρας.

³⁷ * καὶ ἐπέλεξε λυσίας πτολεμαῖον τὸν δορυμῆν καὶ νικάνορα καὶ γοργίαν, δυνάτας δυνάτας τῶν φίλων τοῦ βασιλέως.

³⁸ * καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτῶν τεσσαράκοντα χιλιάδας δυνάτων ἃ ἐπὶ ἡμιχίλιαν ἵππων, τοῦ ἐλθεῖν εἰς γῆν ἰουδα καὶ καταφθεῖραι αὐτὴν κατὰ τὸν λόγον ἔβασιλέως.

³⁹ * καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτῶν τεσσαράκοντα χιλιάδας δυνάτων ἃ ἐπὶ ἡμιχίλιαν ἵππων, τοῦ ἐλθεῖν εἰς γῆν ἰουδα καὶ καταφθεῖραι αὐτὴν κατὰ τὸν λόγον ἔβασιλέως.

⁴⁰ * καὶ ἀπῆραν σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει αὐτῶν καὶ ἦλθον. καὶ παρεβόλουν πλησίον ἐμμαναὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ.

⁴¹ * ἃ ἤκουσαν οἱ ἐμποροὶ τῆς χώρας τὸ ὄνομα αὐτῶν, καὶ ἔλαβον δρυμνιον καὶ χρυσίον πολὺ σφόδρα καὶ παῖδας. καὶ ἦλθον εἰς τὴν πεδινὰν τοῦ λαβεῖν τὰς υἱοὺς ἰσραήλ εἰς παῖδας. καὶ προσεχρήθησαν πρὸς αὐτοὺς δυνάμεις Συρίας καὶ γῆς ἀλλοφύλων.

³² * Et reliquit Lysiam hominem nobilem & de genere regali, super negotia regis à flumine Euphrate vsque ad terminos Aegypti.

³³ * Et ut nutriret Antiochum filium suum quousque rediret ipse.

³⁴ * Et tradidit ei dimidiū exercitum & elephantos, et iussit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Iudæam & Hierusalem.

³⁵ * Ut mitteret contra eos exercitum, ut contereret & deleteret fortitudinem Israel, & reliquias Hierusalem, & tolleret memoriam eorum de loco.

³⁶ * Et constitueret filios alienigenas in omnibus terminis eorum, & sorte distribueret terram illorum.

³⁷ * Et rex accepit dimidium exercitum reliquum, & profectus est ab Antiochia ab urbe regni sui, anno septimo & quadragesimo et centesimo, & transiit Euphratem fluvium, & perambulabat superiores regiones.

³⁸ * Et elegit Lysias Ptolemaum filium Dorymenis, & Nicanorem & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis.

³⁹ * Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut irent in terram Iuda, & disperderent eam iuxta verbum regis.

⁴⁰ * Et profecti sunt cum omni exercitu suo, & venerunt, & castra metati sunt prope Emmaum in terra campestri.

⁴¹ * Et audierunt mercatores regionis nomen illorum, & acceperunt argentum & aurum multum valde, & pueros: & venerunt in castra ut acciperent filios Israel in seruos. Et additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terre alienigenarum.

⁴² * Et vidit Iudas & fratres eius, quoniam multiplicata sunt mala, & exercitus castra metatur in terminis eorū. Et cognouerunt verba regis quæ præcepit facere populo in perditionem & consummationē. Et dixit vnusquisque ad proximū suum:

⁴³ * Erigamus deiectionē populi nostri, & pugnemus pro populo nostro & sanctis.

⁴⁴ * Et congregata est synagoga vt essent parati in bellum, & vt orarent & peterent misericordiam & miserationes.

⁴⁵ * Et Hierusalem erat inhabitata vt desertum. Non erat intrans & exiens de natis eius. Et sanctum conculcatum, & filij alienigenarum in arce habitatio in gentibus. Et ablata est delectatio de Jacob, & defecit tibia & cithara.

⁴⁶ * Et congregati sunt, & venerunt in Maspha contra Hierusalem, quoniam locus orationis in Maspha antē in Israel.

⁴⁷ * Et ieiunauerunt in die illo, & induerunt saccos & cinerē super capita ipsorum, & sciderunt vestimenta sua.

⁴⁸ * Et expanderunt librum legis, de quibus scrutabantur gentes inscribere in ipsis similitudines idolorum suorum.

⁴⁹ * Et attulerunt vestes sacerdotij, & primitias & decimas. Et suscitauerūt Nazareos, qui impleuerunt dies.

⁵⁰ * Et clamauerunt voce in cælum, dicentes: Quid faciemus his, & quod eos ducemus?

⁵¹ * Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes tui in luctu & humilitate.

⁵² * Et ecce gentes conueniunt contra nos vt disperdant nos. Tu scis quæ cogitant contra nos.

⁴² * καὶ εἶδεν ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐπληθύνθη τὰ κακά, καὶ αἱ δυνάμεις παρεβάλλουσιν ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῶν. καὶ ἐπέγνωσαν τὰς λόγους τοῦ βασιλέως ὅς ἐνετείλατο ποιῆσαι τὰ λαῶς εἰς ἀπώλειαν καὶ σωτέλειαν. καὶ εἶπεν ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ.

⁴³ * ἀναστήσωμεν τὴν καθαίρεσιν τοῦ λαοῦ ἡμῶν. καὶ πολεμήσωμεν περὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ τῶν ἁγίων.

⁴⁴ * καὶ ἡθροίσθη ἡ συναγωγή ὥστε εἶναι ἐτόιμους εἰς πόλεμον, καὶ τὸ πρῶτον σόξασθαι καὶ αἰτῆσαι ἔλεον καὶ οἰκτιρμούς.

⁴⁵ * καὶ ἱερουσαλὴμ ὡς ἀοίκητος ὡς ἔρημος. οὐκ ἦν οἰσποροδότης καὶ ἐκποροδότης ἐν τῶν χρημάτων αὐτῆς. καὶ τὸ ἁγίασμα καταπαύμενον, καὶ οἱ ἀλλοτρίων ἐν τῇ ἀκρᾷ καὶ ἀλύμα ἐν τοῖς ἐθνεσι. καὶ ἐξήρθη τέρψις ἐξ ἰακώβ, καὶ ἐξέλιπον αὐλὸς καὶ κινύρα.

⁴⁶ * καὶ συνήχθησαν ἐν ἑλθοσάν εἰς μαοσηφά. καὶ ἐν δὴν ἱερουσαλὴμ, ὅτι τόπος προσευχῆς εἰς μαοσηφά τὸ πρῶτον τῷ Ἰσραὴλ.

⁴⁷ * καὶ ἐνήσθυσαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ περιέβαλον τὸ σάκκους καὶ ἀποδόντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν.

⁴⁸ * καὶ ἐξέπτευσαν τὸ βιβλίον τοῦ νόμου περὶ τῶν ἐξηγούντων τὰ ἔθνη τοῦ Ἰσραὴλ φερέντων αὐτῶν τὰ ὁμοιώματα τῶν εἰδωλῶν αὐτῶν.

⁴⁹ * καὶ ἔνεγκον τὰ ἱμάτια τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ πρωτοχρηνήματα καὶ τὰς δεκάτας. καὶ ἤγειραν ἐδὺν ναζαράϊους οἱ ἐπλήρωσαν τὰς ἡμέρας.

⁵⁰ * καὶ ἐβόησαν φωνῇ εἰς τὸν οὐρανὸν λέγοντες· τί ποιήσωμεν τοῖς καὶ ποῦ αὐτοῦ ἀπαγάγωμεν;

⁵¹ * καὶ τὰ ἁγία σου καταπεπαισμένα, καὶ βεβήλωται. καὶ οἱ ἱερεῖς σου ἐν πένθει καὶ ταπείνωσει.

⁵² * καὶ ἰδοὺ τὰ ἔθνη συνήκται ἐφ' ἡμᾶς τοῦ ἐξῆραι ἡμᾶς. καὶ οἶδας ἀλογίζοντες ἐφ' ἡμᾶς.

⁴² * Et vidit Iudas & fratres eius, quia multiplicata sunt mala, & exercitus applicabat ad fines eorū, & cognouerunt verba regis quæ mandauit populo facere in interitū & consummationem: & dixerunt vnusquisque ad proximum suum.

⁴³ * Erigamus deiectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro & sanctis nostris.

⁴⁴ * Et congregatus est conuentus, vt essent parati in praelium, & vt orarent & peterent misericordiam & miserationes.

⁴⁵ * Et Hierusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum. Non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis eius, sanctum conculcabatur: & filij alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio gentium. Et ablata est voluptas à Iacob, & defecit ibi tibia & cithara.

⁴⁶ * Et congregati sunt, & venerunt in Masphat contra Hierusalem, quia locus orationis erat in Masphat antē in Israel.

⁴⁷ * Et ieiunauerunt illa die, & induerunt se ciliciis, & cinerem imposuerunt capiti suo, & dissuerunt vestimenta sua.

⁴⁸ * Et expandērūt libros legis de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulachrorum suorum.

⁴⁹ * Et attulerunt ornamenta sacerdotalia, & primitias, & decimas, & suscitauerunt Nazareos qui impleuerant dies.

⁵⁰ * Et clamauerūt voce magna in cælum dicentes: Quid faciemus istis, & quod eos ducemus?

⁵¹ * Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes tui facti sunt in luctum & in humilitatē.

⁵² * Et ecce nationes conueniunt aduersum nos, vt nos disperdant. Tu scis quæ cogitant in nos.

* Quomodo poterimus
subsistere ante faciem eorū,
nisi tu Deus adiuues nos?

* Et tubis exclamauerunt
voce magna.

* Et post hæc cōstituit Iu-
das duces populi, tribunos
& centuriones, & pentacon-
tarchos & decuriones.

* Et dixit his qui ædifica-
bant domos, & sponsabant
uxores, & plantabant vineas
& formidolosis, vt redirent
vnusquisque in domum suā
secundum legem.

* Et mouerūt castra & col-
locauerunt ad austrum Am-
maum.

* Et ait Iudas,
Accingimini & estote fi-
lij potentes, & estote parati
in mane, vt pugnetis aduer-
sus nationes has quæ conue-
nerūt disperdere nos & san-
cta nostra.

* Quoniā melius est nos
mori in bello, quā videre
mala gentis nostræ & san-
ctorum.

* Sicut autem fuerit volū-
tas in cælo, sic fiat.

CAP. IIII.

ET assumpsit Gorgias quin-
que millia virorum, & A
mille equites electos, & mo-
uerunt castra nocte.

* Vt applicarent ad castra
Iudæorum, & percuterēt eos
subito. Et filij qui erant ex
arce, erant illis duces.

* Et audiuit Iudas & sur-
rexerat ipse & potentes percu-
tere virtutem exercituum regis
qui erant in Ammaum.

* Adhuc enim dispersus
erat exercitus à castris.

* Et venit Gorgias in ca-
stra Iudæ noctu, & neminem
inuenit, & quærebat eos in
montibus, quoniam dixit,
Fugiant hi à nobis.

* Et cum dies factus esset,
apparuit Iudas in campo cū
tribus millibus virorum tā-
tum, qui tegumenta & gla-
dios non habebant.

* Et viderunt castra gen-
tium valida, & loricatos &
equitatus in circuitu eorum,
& hi docti ad prælium.

* πῶς δυνήσομεθα ὑποστέλαι
κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, ἐὰν μὴ σὺ
βοηθήσῃς ἡμῖν; * καὶ ἐσάλπισαν ταῖς
σάλπιγξι· ὁ δὲ βόησαν φωνῇ μεγάλῃ.

* ὁ δὲ τὸ τοιοῦτον καλεῖσθαι ἰσθῶς ἡ-
γούμενους τοῦ λαοῦ χιλιάρχους καὶ ἑκα-
τοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ
δυνατάρχους. * καὶ εἶπαν τοῖς οἰκοδο-
μοῦσιν οἰκίας καὶ μνηστρυοναῖς ὑ-
παῖκας καὶ φυλάσσιν ἀμπελώνας, ὁ
δὲ φησὶ, ἀποστέφειν ἑκάστον εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον.

* ὁ δὲ ἀπῆρκεν ἡ παρεμβολή, καὶ πα-
ρεμβάλοσαν κατὰ νότον ἑμμαῦ.

* καὶ εἶπεν ἰσθῶς, παρῆλθε, 58
καὶ γίνεσθε εἰς υἱὸς δυνατῶν, καὶ γί-
νεσθε ἑτοίμοι εἰς τὸ πρῶτον τοῦ πολεμῆ-
σαι ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις ἡπισυνήμε-
νοῖς ἐφ' ἡμᾶς· ἵσταται ἡμᾶς καὶ τὰ
ἄγρια ἡμῶν. * ὅτι κρείσσον ἡμᾶς ἀπο-
θανεῖν ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ ἡπιδεῖν τὰ
κακά τῶν ἔθνων ἡμῶν ὅτι τῶν ἁγίων.

* ὡς δ' αὖτ' ἡ φέλημα ἐν ἔρανα, 60
ὅτω ποιήσει.

Δ'

* Καὶ παρενέλαθε γοργίας 1
πεντακισχιλίους ἀνδρας καὶ χιλίαν
ἵππων ἐκλεκτῶν, καὶ ἀπῆρκεν ἡ πα-
ρεμβολὴ νυκτός. * ὥστε ἡπιδεῖν 2
ἡπὶ τῷ παρεμβολῶ τῶν ἰσθῶν
καὶ πατάξαι αὐτοὺς ἄφνω, καὶ 3
υἱοὶ τῶν ἀρχῶν ἦσαν αὐτῶν ὁδηγοί.

* καὶ ἠκούσεν ἰσθῶς, καὶ ἀπῆρκεν 3
αὐτοὺς καὶ 4 δυνατοὶ πατάξαι τῷ
δυνάμει τῆς βασιλείας τῷ ἐν ἑμ-
μαῦ. * ἕως ἐπὶ αἱ δυνάμεις ἐσκορ- 4
πισμύοντο ἡσαν δὲ τῶν παρεμβολῆς.

* καὶ ἦλθε γοργίας εἰς τὴν πα- 5
ρεμβολὴν ἰσθῶς νυκτός, καὶ ἐδύνατο
εἶπε, καὶ ἐζήτησε αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρεσιν, ὅτι
εἶπε, φεύγετε ὅτι ἀφ' ἡμῶν.

* καὶ ἅμα ἡμέρᾳ ὤφθη ἰσθῶς ἐν 6
τῷ πεδίῳ ἐν τριχλίαις ἀνδράσι.
πλὴν καλύμματα καὶ μάχαιραν
οὐκ εἶχον καθὼς ἠβόλοντο.

* καὶ εἶδον παρεμβολῶ ἔθνη ἐν 7
χυρῶν τε θωρακισμῶν, καὶ ἵππων
κυκλοῦσαν αὐτῷ, καὶ ἔτοιμοι διδάκτοι
πολέμου.

* Quomodo poterimus subsi-
stere ante faciem eorum, si nō tu
adiuues nos? * Et exclamaue-
runt tubis et clamauerunt voce
magna. * Et post hoc constituit
Iudas duces populi, tribunos et
centuriones, & pētacontarchos
& decuriones.

* Et dixerunt ædificantibus
domos & sponsantibus uxores
& plantantibus vineas & ti-
midis, reuerti unumquemq; in
domum suam secundum legem.

* Et recesserunt castra, &
castrametati sunt secundum me-
ridiem Emmaum.

* Et dixit Iudas, Accingimini
& estote in filios potentes, &
estote parati in mane, vt pugne-
mus contra gentes has congre-
gatas aduersus nos, vt disperdat
nos, & sancta nostra.

* Quoniam melius nos mori
in bello, quā videre mala ge-
tis nostra & sanctorum.

* Sicut autē fuerit voluntas
in cælo, sic faciat.

CAP. IIII.

ET assumpsit Gorgias quinq;
millia virorum, & mille e-
quites electos, & mouerunt ca-
stra nocte.

* Vt applicarēt ad castra Ju-
dæorum & percuterēt eos subi-
to: & filij arcis erant illi duces.

* Et audiuit Iudas, & pro-
fectus est ipse & potentes ad
percutiendum exercitum regis
qui in Emmaum.

* Adhuc exercitus dispersi
erant à castris.

* Et venit Gorgias in castra
Iudæ nocte, & nullum inuenit,
& quærebat illos in montibus,
quoniam dixit, Fugiant hi à no-
bis.

* Et simul cum die visus est Ju-
das in campo, cum tribus milli-
bus virorum: verum tegumen-
ta & gladium non habebant si-
cut volebant.

* Et viderunt castra gentium
fortia loricate, & equitatu cir-
cueuntem ipsa, & hi docti bel-
lo.

* Et dixit Judas viris qui secum, Non timeatis multitudinem eorum, & impetum eorum ne timueritis.

* Mementote quomodo liberati sunt patres nostri in mari rubro, quando persecutus est eos Pharaon in exercitu.

* Et nunc clamemus in celum si miserebitur nostrum, & recordabitur testamenti patrum, & confringet castra hæc ante faciem nostram hodie.

* Et cognoscent omnes gentes quod est redimens & saluans Israel.

* Et eleuauerunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes ex aduerso.

* Et exierunt de castris ad prælium, & tuba cecinerunt, qui iuxta Judam.

* Et congressi sunt, & contrita sunt gentes, & fugerunt in planiciem.

* At ultimi omnes ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos usque ad Assaremoth, & usque ad campos Idumæ, & Azoti, & Jamnias, & ceciderunt ex eis ad virorum tria milia.

* Et reuersus est Judas & exercitus à persequendo post eos.

* Et dixit ad populum, Non concupiscatis spolia, quoniâ bellum ex aduerso nostri.

* Et Gorgias & exercitus in monte prope nos, sed state nunc contra inimicos nostros, et expugnate eos, & post hæc accipite spolia cum securitate.

* Adhuc complente Juda hæc, apparuit pars quædam prospiciens de monte.

* Et vidit quod conuersi sunt in fugam, & comburunt castra: nam fumus qui videbatur demonstrabat quod factum erat.

* At hæc cōspicientes timuerunt valde, aspicientes autem & Juda castra in planicie parata in prælium, & fugerunt omnes in terrâ alienigenarum.

* καὶ εἶπεν ἰσδὼς τοῖς ἀνδράσι τοῖς μετ' αὐτοῦ μὴ φοβεῖσθε τὸ πλῆθος αὐτῶν, καὶ τὸ ὄρμημα αὐτῶν μὴ δειλωθῆτε.

* μνησθῆτε ὡς ἐσώθησαν πατέρες ἡμῶν ἐν θαλάσῃ ἐρυθρᾷ, ὅτε ἐδίωξεν αὐτοὺς φαραὼ ἐν δυνάμει. καὶ νῦν βοήσωμεν εἰς ἐξουὶν εἰ ἐλεήσει ἡμᾶς, καὶ μνησθήσεται διαθήκης πατέρων, καὶ σωθήσεται τὸ πᾶν παρεμβολῇ ταύτῃ κατὰ πρὸς ὁπποῖον ἡμῶν σήμερον.

* καὶ γινώσκονται πάντα τὰ ἔθνη ὅτι ἐστὶν ὁ λυτὴρ ἡμῶν καὶ σωτὴς τὸν Ἰσραὴλ.

* καὶ ἦρδον ἀλλόφυλοι ἐπὶ ὀφθαλμοῖς αὐτῶν, καὶ εἶδον αὐτοὺς ἐρχομένους εἰς ἐναντίαν.

* καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς πόλεμον, & ἐσάλπισαν οἱ παρὰ ἰσδὼν. καὶ συνεψῆσαν, & συνετέλεθον τὰ ἔθνη, & ἐφυγον εἰς τὸ πεδίον.

* ὃ ἔρχατο πρὸς τοὺς ἐπεσθὲν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως ἀσσημῶν & ἕως τῶν πεδίων τῆς ἰδουμαίας καὶ ἀζότι καὶ ἰαμνίας, καὶ ἐπεσθὲν αὐτῶν εἰς ἀνδράς τρεῖς χίλους. & ἐπέσρεψεν ἰσδὼς & ἡ δύναμις διὰ τὸ διώκειν ὅπου ἐν αὐτῶν.

* καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαόν· μὴ ἐπιθυμήσητε τῶν σκύλων, ὅτι πόλεμος εἰς ἐναντίαν ἡμῶν.

* καὶ γοργίας καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ ὄρει ἐγγὺς ἡμῶν, ἀλλὰ στήτε νῦν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ πολεμήσατε αὐτοὺς. καὶ μετὰ ταῦτα λάβετε τὰ σκύλα μετὰ παρρησίας.

* ἐπὶ πληροῦντος ἰουδα ταῦτα ὡφθη μέρθ· τί ἐκκύπτον ἐκ τοῦ ὄρους.

* καὶ εἶδεν ὅτι τετράγονται, καὶ ἐμπυρίζουσι τὴν παρεμβολήν. ὁ γὰρ καπνὸς θεωροῦμεν ἐνεφάνιζε τὸ γεγονός.

* ὃ δὲ ταῦτα θεωροῦντες ἐδείλωσαν σφόδρα. θεωροῦντες δὲ καὶ τὴν ἰσδὰ παρεμβολῇ ἐν τῷ πεδίῳ ἐτίμωον εἰς ὁρᾶταξιν.

* ἐφυγον πάντες εἰς γῆν ἀλλοφύλων.

* Et ait Iudas viris qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum & impetum eorum ne formidetis.

* Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharaon cum exercitu multo.

* Et nunc clamemus in celum & miserebitur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie.

* Et scient omnes gentes quia est Deus qui redimat & liberet Israel.

* Et eleuauerunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes ex aduerso.

* Et exierunt de castris in prælium, & tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda.

* Et congressi sunt, & contrita sunt gentes, & fugerunt in campum.

* Nouissimi autem ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos usque Gezeron, & usque in campos Idumæ & Azoti, & Iamnia, & ceciderunt ex illis usque tria milia virorum.

* Et reuersus est Iudas & exercitus eius sequens eum.

* Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia, quia bellum contra nos est.

* Et Gorgias & exercitus eius prope nos in montibus. Sed state nunc contra inimicos nostros, et expugnate eos, & sumetis postea spolia securi.

* Et adhuc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de monte.

* Et vidit Gorgias quod in fugam conuersi sunt sui, & succensa sunt castra. Fumus enim qui videbatur declarabat quod factum est.

* Quibus illi conspectis, timuerunt valde, aspicientes simul, & Iudam & exercitum in campo paratum ad prælium.

* Et fugerunt omnes in campo alienigenarum.

* Et Iudas reuersus est ad spolia castrorum. Et acceperunt aurum multum, & argentum, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas. * Et cōuersi hymnum canebant & benedicebant Deum in cælum, quoniam bonus est, quoniam in seculum misericordia eius.

* Et facta est salus magna in Israel in die illa. * Quicumque autem alienigenarū euaserunt, venerunt, & nunciauerūt Lysie vniuersa quæ acciderant. * Quibus ille auditis, consternatus animo deficiebat, quod non qualia voluit, talia contigerunt in Israel, & qualia mādauit rex.

* Et sequenti anno congregauit Lysias virorum electorū sexaginta millia, & equitum quinque millia, vt debellaret eos. * Et venerunt in Iudæam, & castra posuerunt in Bethorō, & occurrit illis Iudas cum decem millibus viris. * Et viderunt exercitum fortem, & orauit & dixit: Benedictus es saluator Israel, qui contriuisi impetū potentis in manu serui tui David, & tradidisti castra alienigenarū in manu Ionathæ filij Saul & armigeri eius.

* Conclude exercitū istū in manu populi tui Israel, & confundatur in exercitu suo & equitibus.

* Da illis formidinem & tabefac audaciā virtutis eorum, & cōmoueantur contritione sua.

* Deice illos gladio diligentium te, & collaudent te omnes qui nouerunt nomen tuum in hymnis.

* Et commiserunt præliū & ceciderūt de exercitu Lysie quinque millia virorum.

* Videns autē Lysias suorum fugam, & Iudæorum audaciā, & quod parati sunt aut viuere aut mori fortiter, abiit Antiochiam & elegit milites, vt multiplicati rursus venirent in Iudæam.

* καὶ ἰδὼς δὲ ὅτι ἐπέφεν Ἰππὶ τὴν σκυλίαν τῆς παρεμβολῆς· καὶ ἔλαβον χρυσίον πολὺν καὶ ἀργύριον καὶ ὑάκινθον καὶ πορφύρεαν θαλασσίαν καὶ πλῆθος μέλαν. * καὶ Ἰππὶς ἐραφόντες ὕμνον καὶ διλόγησαν εἰς ἔρανον, ὅτι καλόν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

* καὶ ἐψηφίσθη σωτηρία μεγάλη τῷ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. * ὅτι ὅτι τῶν ἀλλοφύλων διεσώθησαν ὡς ἀγνηθόντες ἀπὸ τῆς λυσίας πρὸς τὰ ταῦτα συμβεβηκότα. * ὁ δὲ ἀκράσας συνεχύθη καὶ ἠθύμει, ὅτι οἷα ἦεν ἐλεεινὰ ἐτεγόνει τῷ Ἰσραὴλ, καὶ οἷα ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ. * καὶ ἐν τῷ ἐρχομένῳ ἐνιαντὰ συνελόχησεν ἀνδρῶν Ἰππὶ ἐκείνων ἐξήκοῦσα χιλιάδας καὶ πεντακισχίλιαν ἵππων ὥς ἐκπολεμῆσαι αὐτοῖς. * καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἰδουμαίαν, καὶ παρεβέβαλον ἐν Βαυθσεργίς, καὶ συνώπησεν αὐτοῖς ἰδὼς ἐν δέκα χιλιάσιν ἀνδρῶν. * καὶ εἶδε τὴν παρεμβολὴν ἰχυρῶν, καὶ προσέειπε· διλόγητος εἶ ὁ σωτὴρ Ἰσραὴλ ὁ συνήρψας τὸ ἔρμημα τοῦ δυνάστη ἐν χειρὶ δαυὶδ σου, καὶ παρέδωκας τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων εἰς χεῖρας ἰωνάθ· ὃς σαβὰ καὶ αἶροντος τὰ σκῆνη αὐτοῦ. * σύ κληθὼν τὴν παρεμβολὴν ταύτην ἐν χειρὶ λαοῦ Ἰσραὴλ, καὶ αἰχμυθήτωσαν Ἰππὶ ἡ δύναμις καὶ τῇ ἵππῳ αὐτῶν. * ὁ δὲ αὐτοῖς δόλιν, καὶ τῇζον θράος ἰχύος αὐτῶν ἐσαλοβήτωσαν τῇ συντριβῇ αὐτῶν. * καὶ ἀβαλε αὐτοὺς ῥομφαίᾳ ἀγαπῶντων σε, καὶ αἰνεσάτωσόν σε πάντες οἱ εἰδότες τὸ ὄνομά σου ἐν ὕμνοις. * καὶ συνέβαλον ἀλλήλοις, καὶ ἐπεβόησαν τὴν παρεμβολὴν λυσίας εἰς πεντακισχίλις ἀνδρας, καὶ ἐπεβόησαν ἕνα τῆς αὐτῶν. * ἰδὼν δὲ λυσίας τὴν γρομῆν τῶν ἵππων αὐτοῦ συνιᾶζεως, τὸ δὲ ἰδὼν τὸν γεγνημένον θάρος, καὶ ὡς ἐτοιμοὶ εἰσὶν ἢ ζῆν ἢ τεθνηκότας γυναιώς, ἀπῆγεν εἰς ἀντιόχην, καὶ ἐξενόλογει, καὶ πλεονάσας τὸν γνηθόντα στρατὸν ἐλογίζετο πάλιν γνηθόντα ὡς ἀγρεύει εἰς τὴν ἰουδαίαν.

* Et Iudas reuersus est ad spoliū castrorum. Et acceperunt aurum multum & argentū & hyacinthum, & purpurā marinam, & diuitias magnas.

* Et reuersi laudabant & benedicebant in cælū, quoniam bonū, quoniam in seculum misericordia eius.

* Et facta est saluatio magna in Israel in die illa.

* Quicumque autē alienigenarū saluati sunt, venientes nunciauerūt Lysie omnia quæ acciderant. * Ille autē audiens cōfusus est, & deficiebat, quoniam non qualia voluit talia facta sunt in Israel, & non qualia precepit ei rex, euenerunt. * Et in sequenti anno congregauit virorū delectorū sexaginta millia & quinque millia equitū, vt debellaret eos. * Et venerūt in Iudæam, & castra metati sunt in Bethsoris. Et occurrit eis Iudas cum decē millibus virorū. * Et vidit castra fortia, & orauit, et dixit: Benedictus es saluator Israel, qui contriuisi impetum potentis in manu serui tui David, & tradidisti castra alienigenarum in manus Jonathæ filij Saul, et ferentis arma eius. * Conclude exercitū hunc in manu populi tui Israel, & confundantur in exercitu & equitatu suo. * Da eis timorem, & liquefac audaciam fortitudinis eorū, et commoneantur contritione sua. * Deice illos gladio diligentium te, & laudēt te omnes scientes nomen tuum in hymnis. * Et congressi sunt ad inuicem. Et ceciderunt de castris Lysie ad quinque millia virorum, & ceciderunt ex aduerso eorum.

* Videns autem Lysias factā fugam sui exercitus, exercitus autem Iudæ factam audaciam, & quomodo parati sunt vel viuere vel mori generosē, profectus est in Antiochiam, & elegit milites, & multiplicans factum exercitum, cogitabat iterum factum venire in Iudæam.

* Dixit autem Judas et fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri, ascendamus ad purgandum sancta & renouandū.

* Et congregata sunt castra 37 omnia, et ascenderunt in montē Sion. * Et viderunt sanctū desolatū, & altare cōtaminatum, & portas combustas, & in aulis plantas natas, ut in sylua vel ut in aliquo montium, & pastophoria diruta. * Et sciderūt 39 vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum.

* Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamauerunt tubis signorum, & clamauerūt in calum. * Tunc praecepit Judas 41 viris oppugnare eos qui in arce quoad purgaret sancta.

* Et elegit sacerdotes sine macula libentes in lege.

* Et mundauerunt sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locū immundum. * Et cogitauerunt de altari holocausti contaminato, quid illi facerent.

* Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud, ne esset illis in opprobrium; quia contaminauerunt gentes illud, & destruxerunt altare.

* Et reposuerūt lapides in monte domus in loco apto, quoad usque veniret propheta ad respondendum de eis.

* Et acceperunt lapides integros secundum legem, & edificauerunt altare nouum secundū prius. * Et edificauerunt sancta, & quae intra domum, & atria sanctificauerunt.

* Et fecerunt vasa sancta noua, & intulerunt candelabrū & altare holocaustorum & incensorum & mensam in templū.

* Et incenderunt super altare, & accenderūt lucernas quae in candelabro, & illuxerunt in templo.

* Et imposuerunt super mensam panes, & extenderunt velamina, & perfecerunt omnia opera quae fecerunt.

36 * εἶπε ὁ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· ἰδοὺ συνεβίβησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, ἀναβήμεν καθάρσαι τὰ ἅγια

37 καὶ ἐκαίνισαι. * καὶ συνήχθη ἡ παρεμβολὴ πᾶσα, καὶ ἀνέβησαν εἰς ὄρος σιών. * καὶ εἶδον τὸ ἁγίασμα ἠρημωμένον, καὶ τὸ θυσιαστήριον βεβηλωμένον, καὶ τὰς πύλας καὶ ἀνεκαυμμένας, καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς φυλὰ πεφυκότα ὡς ἐν δρυμὶν ἢ ὡς ἐν ἐνὶ τῶν ὀρέων, καὶ τὰ πασοφῶρια καὶ ἀθηρημένα.

38 * καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκόψαντο κοπετὴν μέλαν, καὶ ἐπέθεντο 39 σποδὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. * καὶ ἔπεσον ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιξι τῶν σημασιῶν, καὶ ἐβίβησαν εἰς τὸν ἔρειον.

40 * τότε ἐπέταξεν ἰούδας ἀνδράσι πολεμῆν τῶς ἐν τῇ ἀκρᾷ εἰς καθάρσιν 41 τὰ ἅγια. * καὶ ἐπέλεξε ἱερεῖς ἀμώμους θελητάς νόμου. * καὶ ἐκαθάρισαν τὰ ἅγια, καὶ ἦσαν ἑὸν λίθος τοῦ

42 μiasμοῦ εἰς τόπον ἀκάθαρτον. * καὶ ἐβελύσαντο περὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὀλοκαυώσεως καὶ βεβηλωμένας τὰς 43 τοὺς ποίῳσι. * καὶ ἐπέσειν αὐτοῖς βελὴν αἰσθή, καθελεῖν αὐτὸ μή τε γῆται αὐτοῖς εἰς ὄνειδος, ὅτι ἐμίαναν τὰ ἔθνη αὐτῶν, καὶ καθεῖλον τὸ θυσιαστήριον.

44 * καὶ ἀπέθεντο ἑὸν λίθος ἐν τῷ ὄρει καὶ οἶκον ἐν τόπῳ ἱερῷ, μέχρι τοῦ ὡραίου γῆται καὶ ἀποκρίναι περὶ αὐτῶν. * καὶ ἔλαβον 45 λίθους ὀλοκλήρους κατὰ τὸν νόμον, καὶ ὠκοδόμησαν τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸν κατὰ τὸ πρότερον. * καὶ ὠκοδόμησαν 46 τὰ ἅγια καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ οἴκου, καὶ τὰς αὐλας ἡγίασαν.

47 * καὶ ἐποίησαν τὰ σκεύη τὰ ἅγια καινὰ, καὶ εἰσένεγκαν τὴν λυχνίαν καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυώματων καὶ θυμιαμάτων καὶ τὴν τραπέζαν εἰς τὸν ναόν. * καὶ ἐθυμιάσαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐξήσαντο τὰς λυχνίας τὰς ἐπὶ τῇ λυχνίᾳ καὶ ἐφάνοσαν ἐν τῷ ναῷ. * καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν τραπέζαν ἄρτους, καὶ ἐξέπεσαν τὰ καλά πείσματα. καὶ ἐτέλεσαν πρὸς τὰ ἔργα ἃ ἐποίησαν.

48 * καὶ ἐποίησαν τὰ σκεύη τὰ ἅγια καινὰ, καὶ εἰσένεγκαν τὴν λυχνίαν καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυώματων καὶ θυμιαμάτων καὶ τὴν τραπέζαν εἰς τὸν ναόν. * καὶ ἐθυμιάσαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐξήσαντο τὰς λυχνίας τὰς ἐπὶ τῇ λυχνίᾳ καὶ ἐφάνοσαν ἐν τῷ ναῷ. * καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν τραπέζαν ἄρτους, καὶ ἐξέπεσαν τὰ καλά πείσματα. καὶ ἐτέλεσαν πρὸς τὰ ἔργα ἃ ἐποίησαν.

36 * Dixit autem Iudas & fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri, ascendamus nunc mundare sancta & renouare. * Et congregatus est omnis exercitus, & ascenderunt in montem Syon.

37 * Et viderūt sanctificationem desertam, & altare prophanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montibus & pastophoria diruta. * Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum. * Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamauerunt tubis signorum, & clamauerunt in caelum. * Tunc ordinavit Iudas viros ut pugnarent aduersus eos qui erant in arce, donec emundarent sancta.

40 * Et elegit sacerdotes sine macula voluntatem habentes in lege Dei. * Et mundauerunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. * Et cogitauit de altari holocaustorum quod prophanatum erat, quid de eo faceret.

42 * Et incidit illi consilium bonum ut destrueret illud, ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminauerunt illud gentes & demoliti sunt illud. * Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoad usque veniret propheta & responderet de eis. * Et acceperunt lapides integros secundum legem, & edificauerunt altare nouum secundum illud quod fuit prius. * Et edificauerunt sancta, & quae intra domum erant intrinsecus, & eadem & atria sanctificauerunt. * Et fecerunt vasa sancta noua, & intulerunt candelabrū & altare incensorum & mensam in templū.

48 * Et incensum posuerunt super altare, & accederunt lucernas quae super candelabrum erant, & lucerunt super mensam panes & appenderunt velamina, & consummauerunt omnia opera quae fecerant.

* Et ante matutinum surrexerunt quinta & vicesima die mensis noni, hoc est mensis Casleu centesimi quadragessimi octavi anni.

* Et obtulerunt sacrificiū secundum legem super altare holocaustorum nouum quod fecerunt.

* Secundū tempus & secundum diem in qua contaminauerunt illud gentes, in ipsa renouatum est in canticis, & citharis, & cynaris, & cymbalis. * Et cecidit omnis populus in faciem, & adorauerunt & benedixerunt in celum eū qui prosperauit eis.

* Et fecerunt dedicationē altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum letitia, & salutaria laudis.

* Et ornauerunt faciem templi coronis aureis & scutulis, & dedicauerunt portas & pastophoria, & imposuerunt eis ianuas. * Et facta est letitia in populo magna valde, & auersum est opprobriū gentium.

* Et statuit Iudas & fratres eius, & vniuersa ecclesia Israel, vt agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, à quinta & vicesima die mensis Casleu cum letitia & gaudio.

* Et edificauerunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos & turres firmas: nequando venirent gentes & conculcarent eum sicut antea fecerunt.

* Et collocauit illic exercitum vt seruaret eum, & munivit eum ad custodiendum Bethsuram, vt haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

ET factum est vt audierūt gentes in circuitu, quia edificatum est altare & sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde.

* καὶ ὥρθισαν τὸ πρῶτὸν τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐννάτου. ὅθεν ὁ μὲν χασελεύς ὁ δόξας τεσσαράκοντα καὶ ἑκατόν ἔτος.

* καὶ ἀνήνεκαν θυσίαν κατὰ τὸ νόμον Ἰσραὴλ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων τὸ καινὸν ὃ ἐποίησαν.

* κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ἣ ἐβελήσθη αὐτὸ τὰ ἔθνη, ἐν ἧ ἐκαίνισθη ἐν ὁδαῖς καὶ κιθάραις καὶ κινύραις καὶ ἐν κυμβάλοις.

* καὶ ἐπεθὺν πᾶς ὁ λαὸς Ἰσραὴλ πρόσωπον, & προσεκύνησαν καὶ δόξαζον εἰς ὕψος τὸν θεὸν ὡς αὐτοῖς. * ὃ ἐποίησαν τὸν ἑκαταήμερον τοῦ θυσιαστηρίου ἡμέρας ὀκτώ, & προσέειπον ὁλοκαυτώματα μετὰ δὲ φροσύνης, καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίας καὶ ἀνέσεως.

* ὃ κατεκόσμησαν τὸ κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ σφραγίδας χρυδαῖς καὶ ἀσηδίσκαις, καὶ ἐκαίνισαν τὰς πύλας καὶ τὰ πασόφωρα καὶ ἐθύρωσαν αὐτά. * καὶ ἐγλήθη δὲ φροσύνη μεγάλη ἐν τῷ λαῷ σφόδρα, καὶ ἀπεστέφη ὁ θεὸς ἐθελῶν.

* καὶ ἐσησεν ἰσδὰς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἐκκλησία Ἰσραὴλ, ἵνα ἄγων αἱ ἡμέραι ἑκαταμερὲς τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν ἐνιαυτὸν καὶ ἐνιαυτὸν ἡμέρας ὀκτώ ἀπὸ τῆς πέμπτης καὶ εἰκάδος τοῦ μηνὸς χασελεύ μετὰ δὲ φροσύνης καὶ χαρᾶς.

* ὃ ἀποδόμησαν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ ὄρθρον κυκλόθεν τῆς ὑψηλᾶς καὶ πύργους ἰχυρᾶς, μήποτε παρεληφθῇ τὰ ἔθνη καὶ ἀπατήσωσιν αὐτά, ὡς ἐποίησαν τὸ πρότερον.

* ὃ ἐπέταξαν ἐκεῖ δυνάμειν τηρεῖν αὐτό, καὶ ὡχύρωσαν αὐτὸ τηρεῖν τὴν βασιλίσκην τοῦ ἔχειν τὸν λαὸν ὀχύρωμα κατὰ πρὸς ὅσον τῆς ἰδουμαίας.

* καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυκλόθεν ὅτι ἀποδόμηθη τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκαίνισθη τὸ ἅγιον ὡς τὸ πρότερον, καὶ ὠργίσθησαν σφόδρα.

* καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυκλόθεν ὅτι ἀποδόμηθη τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκαίνισθη τὸ ἅγιον ὡς τὸ πρότερον, καὶ ὠργίσθησαν σφόδρα.

* καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυκλόθεν ὅτι ἀποδόμηθη τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκαίνισθη τὸ ἅγιον ὡς τὸ πρότερον, καὶ ὠργίσθησαν σφόδρα.

* καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυκλόθεν ὅτι ἀποδόμηθη τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκαίνισθη τὸ ἅγιον ὡς τὸ πρότερον, καὶ ὠργίσθησαν σφόδρα.

* καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυκλόθεν ὅτι ἀποδόμηθη τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκαίνισθη τὸ ἅγιον ὡς τὸ πρότερον, καὶ ὠργίσθησαν σφόδρα.

* Et mane surrexerunt prima luce quinta & vicesima mensis noni, hic mensis Chasleu octavi & quadragessimi & centesimi anni.

* Et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum nouum quod fecerunt.

* Secundum tempus secundū diem in qua contaminauerunt illud gentes, in illa renouatū est in canticis, & citharis, & cynaris, & in cymbalis.

* Et ceciderunt omnis populus super faciem, & adorauerunt, & benedixerunt in celum ei qui prosperauit eis.

* Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum letitia, et sacrificauerunt sacrificium saluationis & laudis.

* Et ornauerunt quod secundum faciem templi coronis aureis & scutulis, & dedicauerunt portas, & pastophoria, & ianuas posuerunt eis.

* Et fuit letitia magna in populo valde, & auersum est opprobrium gentium.

* Et statuit Iudas & fratres eius, & omnis ecclesia Israel, vt agantur dies dedicationis altaris in temporibus eorum annū secundum annum per dies octo à quinta & vicesima mensis Chasleu cum letitia & gaudio.

* Et edificauerunt in tempore illo, montem Sion in circuitu muros altos & turres fortes, ne forte aduenientes gentes conculcarēt eos, vt fecerunt prius.

* Et collocauerunt illic exercitum vt seruarent illum, & munierunt illum ad custodiendam Bethsuram, vt haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

ET factū est quando audierūt gētes in circuitu quod edificatum est altare, & dedicatū est sanctuarium sicut prius, & iratæ sunt valde.

² * Et cogitauerunt tollere genus Jacob qui erant in medio eorum, & cœperunt occidere in populo & auferre.

³ * Et bellabat Iudas contra filios Esau in Idumæa Arabathinam, quia circūsedebat Israel: & percussit eos plaga magna, et compressit eos, & accepit spolia eorum.

⁴ * Et recordatus est malitia filiorum Bean, qui fuerunt populo in laqueum & in scandalum, in insidiando eos in viis.

⁵ * Et conclusi sunt ab eo in turribus. Et castra metatus est contra eos, & anathematizauit illos & combussit turres eius in igne cum omnibus qui ibi erant.

⁶ * Et transiuit ad filios Ammon, & inuenit manum fortem & populum multum & Timotheum ducem illorum.

⁷ * Et commisit contra eos prœlia multa. Et contriti sunt ante faciem illius, & percussit eos.

⁸ * Et cepit Gazer & filias eius, & reuersus est in Iudæam.

⁹ * Et congregatae sunt gentes in Galaad contra Israel qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos. Et fugerunt in Dathema arcem.

¹⁰ * Et miserunt literas ad Iudam & fratres eius, dicentes:

¹¹ * Congregatae sunt contra nos gentes quæ in circuitu nostro ut tollant nos: & parant venire & capere munitionem in quam confugimus, & Timotheus dux est castrorum eorum.

¹² * Nunc igitur veniens libera nos de manu eorum; quoniam cecidit de nobis multitudo.

¹³ * Et omnes fratres nostri existentes in locis Tubin interfecti sunt. Et captiuauerunt mulieres eorum & filios eorum & suppellectilem, & peremerunt illic ferè unum milliarem virorum. ¹⁴ * Adhuc epistola legebatur, et ecce nuncij alij venerunt de Galilæa concissis vestibus, nuntiantes iuxta verba hæc:

² * καὶ ἐβελύσαντο τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰακώβ τὰς ὄντας ἐν μέσῳ αὐτῶν· καὶ ἤρξαντο θανατῆν ἐν τῇ λαῷ καὶ Ἰζαίρην. * καὶ ἐπολέμησάν τε πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσάου ἐν τῇ ἰδυμαίᾳ τὴν ἀκραβὰθινην, ὅτι περικύβλυον τὴν ἰσραήλ, & ἐπ' αὐτῶν αὐτοὺς πληθύνοντες ἐμεγάλυνον. * καὶ συνέσφλεον αὐτούς, & ἔλαβον τὰ σκύλα αὐτῶν. * καὶ ἐμνήσθη τῆς κακίας ἧς ἐποίησεν αὐτοῖς τὰ λαῷ εἰς παγίδα & εἰς σκάνδαλον ἐν τῇ ἐνεδρῶν αὐτῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς. * καὶ διεκλείσθησαν ὑπὸ αὐτῶν εἰς τὰς πύργους, καὶ παρενέβαλεν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀνάθεμα πῶς αὐτοὺς & ἐνεπύρισε τοὺς πύργους αὐτῶν ἐν πυρὶ σὺν πάσι τοῖς ἐνοῦσι. * καὶ διεπέρασεν Ἰπὶ τὰς υἱοὺς ἀμμὼν, & εὗρε χεῖρα κραταιὰ καὶ λαὸν πολὺν καὶ πρῶτον ἡγεμόνον αὐτῶν. * καὶ συνεψέχθη πρὸς αὐτοὺς πολέμους πολλούς, καὶ συνετίσθη πρὸς τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἐπ' αὐτῶν αὐτοὺς. * καὶ περιελαβὼν τὴν γαζήρ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, & ἀνέστρεψεν εἰς τὴν ἰδαίαν. * καὶ ἐπεσυνήχθησαν τὰ ἔθνη τὰ ἐν τῇ γαλαὰδ Ἰπὶ τὸν ἰσραήλ τοὺς ὄντας Ἰπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν & Ἰζαίρην αὐτούς. καὶ ἐφυγον εἰς δαθεμά τοῦ οὐρύμα. * καὶ ἀπέστειλαν γράμματα πρὸς ἰσάου & τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν λέγοντες. * Ἰπὶ σὺν ἡμῶν τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν & Ἰζαίρην ἡμῶν, & ἐτοιμάζοντες ἐλθεῖν & περιελαβέσθαι τὸ οὐρύμα εἰς τὸ κατεφύγομεν, & πρῶτος ἡμεῖς τὸ παρεμβολῆς αὐτῶν. * ἵνα ἐν ἐλθόντων ἐξελεῖ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν, ὅτι πέποιθεν ἐξ ἡμῶν πλῆθος. * καὶ πάντες οἱ ἀδελφοί ἡμῶν & ὅντες ἐν τοῖς βίαις τεθανάτων, καὶ ἡχμαλωτῆκας τὰς γυναῖκας αὐτῶν & τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὴν δόποσδυν, καὶ ἀπώλεσαν ἐκείως μίαν χιλίαν ἄνδρων. * ἐπ' αὐτῶν Ἰπὶ σὺν ἀνθρώποις, καὶ ἰδοὺ ἀγγελοὶ ἑτεροὶ παρεγένοντο ἐκ τῆς γαλιλαίας διερχόμενοι τὰ ἱμάτια ἀπαγγέλλοντες κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα.

² * Et cogitabant tollere genus Iacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de populo & persequi.

³ * Et debellabat Iudas filios Esau in Idumæa, & eos qui erant in Arabathane, quia circūsedebant Israelitas, & percussit eos plaga magna.

⁴ * Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum & in scandalum, insidiantes ei in via.

⁵ * Et conclusi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizauit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus qui in eis erant.

⁶ * Et transiuit ad filios Ammon, & inuenit manum fortem & populum copiosum, & Timotheum ducem ipsorum.

⁷ * Et commisit cum eis prœlia multa, & contriti sunt in conspectu eorum, & percussit eos. * Et cepit Gazer ciuitatem & filias eius, & reuersus est in Iudæam.

⁹ * Et congregatae sunt gentes quæ sunt in Galaad aduersus Israelitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos, & fugerunt in Dathema munitionem. * Et miserunt literas ad Iudam & fratres eius, dicentes. * Congregatae sunt aduersum nos gentes per circuitum, ut nos auferant: & parant venire & occupare munitionem in quam confugimus, & Timotheus est dux exercitus eorum.

¹² * Nunc ergo veni & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.

¹³ * Et omnes fratres nostri qui erant in locis Tubin, interfecti sunt, & captiuas duxerunt uxores eorum, & natos & spolia, & peremerunt illic ferè mille viros.

¹⁴ * Et adhuc epistola legebatur. Et ecce alij nuncij venerunt de Galilæa concissis tunicis nuntiantes secundum verba hæc.

* Dicētes conuenisse aduersum se, à Ptolemaide, & Tyro, & Sidone, & repleta est omnis Galilæa alienigenis, ut nos consumant.

* Ut audiuit autem Iudas & populus sermones istos, conuenit ecclesia magna cogitare quid facerēt fratribus suis qui in tribulatione erāt: & expugnabantur ab eis.

* Dixitq; Iudas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, & vade & libera fratres tuos in Galilæa: ego autem & frater meus Ionathas ibimus in Galaaditim.

* Et reliquit Iosephum filium Zachariæ, & Azariam duces populi cū residuo exercitu in Iudæa ad custodiam.

* Et præcepit illis dicens: Præstote populo huic, & nolite bellum committere aduersum gentes donec reuertamur.

* Et data sunt Simoni virorum tria millia, ut iret in Galilæam, Iudæ autem octo millia in Galaaditim.

* Et abiit Simon in Galilæam, & commisit prælia multa cum gentibus, & contrite sunt gentes à facie eius, & persecutus est eos vsq; ad portam Ptolemaidis.

* Et ceciderunt de gentibus ferè tria millia virorum: & accepit spolia eorum.

* Et assumpsit eos qui erant in Galilæa, & in Arbatis cum vxoribus & natis, & omnibus quæ erant illis, & adduxit in Iudæam cum lætitia magna.

* Et Iudas Machabæus & Ionathas frater eius transierunt Iordanem, & abierunt viam trium dierum in desertum.

* Et occurrerunt eis Nabathæi, & susceperunt eos pacificè, & narrauerunt eis omnia quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide.

* λέγοντες, ὅτι συναχθεὶς ἐπ' αὐτοὺς ἐκ Πτολεμαίδος καὶ τυρὸς καὶ σιδωνὸς ἐπ' ὅλην γαλιλαίαν ἀλλοφύλων ὅτι καταλάβοι ἡμᾶς.

* ὡς δὲ ἤκουσεν ἰούδας καὶ ὁ λαός, οὗτοι λόγοις ταῖς, συνέκληθη ἐκκλησία μεγάλη βεβλυσάσα τι ποιήσωσι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν τοῖς ὄντιν ἐν θλίψει καὶ πολεμικαῖς ὑπ' αὐτῶν.

* καὶ εἶπεν ἰούδας σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· ἐπιλέξον σεαυτῷ ἀνδρας, καὶ πορεύεαι ῥύσασθαι τοὺς ἀδελφούς σου οὗτον ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. ἐγὼ δὲ καὶ ἰωνάθαν ὁ ἀδελφός μου πορεύομεθα εἰς τὴν γαλααδίτιν.

* καὶ κατέλιπεν ἰωσήφον τὸν υἱὸν ζαχαρίας καὶ ἀζαρίαν ἡγεμῶνας τοῦ λαοῦ μετὰ τῶν ἐπιλοιπῶν τῆς δυνάμεως ἐν τῇ ἰουδαίᾳ εἰς τήρησιν.

* καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων· ἀσπασθε τὸν λαὸν τούτον, καὶ μὴ συνάψητε πόλεμον πρὸς τὰ ἔθνη ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι ἡμᾶς.

* καὶ ἐμερίσθησαν σίμωνι ἀνδρες τρεῖς χίλιοι τοῦ πορεύεσθαι εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἰούδα δὲ ἄνδρες ὀκτακίχλιοι εἰς τὴν γαλααδίτιν.

* καὶ ἐπορεύθη σίμων εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ συνήψε πόλεμους πολλὰς πρὸς τὰ ἔθνη, καὶ συνετέλεσεν τὰ ἔθνη διὰ τὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως τῶν πυλῶν Πτολεμαίδος.

* καὶ ἔπειθεν ἐκ τῶν ἐθνῶν εἰς τρεῖς χίλιους ἀνδρας, καὶ ἔλαβον τὰ σκευὰ αὐτῶν.

* καὶ παρέλαβον αὐτοὺς ἐκ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐν δρεάπτοις συνέταξεν γυναῖκας καὶ τοὺς τέκνους, καὶ πᾶσι ὅσα ἦν αὐτοῖς, καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἰουδαίαν μετὰ ὀφροσυνῆς μεγάλης.

* καὶ ἰούδας ὁ μακκαβαῖος καὶ ἰωνάθαν ὁ ἀδελφός αὐτοῦ, διέβησαν τὸν ἰορδάνην, καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

* καὶ συνήκτισαν τοῖς ναβαταίοις, καὶ ἀπώπτισαν αὐτοὺς εἰρηνικῶς, καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς ἅπαντα τὰ συμβεβηκέναι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν ἐν τῇ γαλααδίτιδι.

* Dicentes, conuenisse contra eos de Ptolemaide, & Tyro, & Sidone, & omnem Galilæam alienigenarum, ut consumant nos.

* Ut autem audiuit Iudas & populus sermones hos, congregata est ecclesia magna ad cogitandum quid faciant fratribus suis existentibus in tribulatione, & qui oppugnabantur ab illis.

* Et dixit Iudas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, & vade & libera fratres tuos qui in Galilæa. Ego autem & Jonathan frater meus ibimus in Galaaditim.

* Et reliquit Iosephum filium Zachariæ, & Azariā duces populi cum reliquis exercitus in Iudæa in custodiam.

* Et præcepit eis, dicens: Præstote populo huic, & non committatis bellum contra gentes quoad reuertamur nos.

* Et distributi sunt Simoni viri tres mille, ut iret ad Galilæam, Iudæ autem viri octo mille in Galaaditim.

* Et profectus est Simon in Galilæam, & commisit prælia multa contra gentes. Et contrite sunt gentes à facie eius, & persecutus est eos vsque ad portas Ptolemaidis.

* Et ceciderunt de gentibus ad tria millia virorum, & acceperunt spolia eorum.

* Et assumpserunt eos de Galilæa & in Arbattis cū mulieribus & filiis, & omnia quæ erant eis, & duxerunt in Iudæam cum lætitia magna.

* Et Iudas Maccabæus & Jonathan frater eius transierunt Iordanem, & abierunt viam trium dierum in solitudine.

* Et occurrerunt Nabathæi, & obuiam fuere illis pacificè, & enarrauerunt illis omnia quæ contigerant fratribus eorum in Galaaditide.

²⁶ * Et quod multi de eis comprehensi sunt in Bosorra. et Bosfor in Alimis, Chascor, Maced et Carnaim; omnes urbes hæ fortēs & magnæ.

²⁷ * Et in reliquis urbibus Galaaditidis sunt comprehensi. In crastinum constituunt castra ponere contra munitiones, & comprehendere & tollere omnes hos in die vna.

²⁸ * Et conuertit Judas & castra eius viam in desertum in Bosorra repente: & cepit urbem, & occidit omne masculinū in ore gladij, & cepit omnia spolia eorum, & combussit eam igne.

²⁹ * Et discessit illinc nocte, & ibat tanquam ad munitionem.

³⁰ * Et factum est diluculum, et eleuauerunt oculos suos, & ecce populus multus cuius non erat numerus, portantes scalas & machinas ad capiendum munitionem, & oppugnabant eos.

³¹ * Et vidit Judas quod inceptum est praelium. Et clamor urbis ascendit vsque ad calum tubis & voce magna, & dixit viris exercitus:

³² * Pugnite hodie pro fratribus vestris.

³³ * Et exiit in tribus ordinibus post eos, & clamauerunt tubis, & clamauerunt in oratione.

³⁴ * Et cognouit exercitus Timothei, quod Maccabæus est, et fugerunt a facie illius, & percussit illos plaga magna, & ceciderunt ex eis in illo die ad octo millia virorum.

³⁵ * Et declinauit ad Maspha, & oppugnauit eam, et cepit eam, & occidit omnē masculinū eius, & accepit spolia eius, & combussit eam igne. * Illinc abiit, & accepit Chasphon, Maced, Bosfor, & reliquas urbes Galaaditidis. * Post autem verba hæc congregauit Timotheus castra alia, & castra metatus est contra faciem Raphon ultra torrentem.

²⁶ * καὶ ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συνελήμμενοι εἰσὶν εἰς βοόρρα. καὶ βοσόρ ἐν ἀλέμοις, χασκώρ, μακὲδ & καρναῖν· πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῶν ὀχυραὶ καὶ μεγάλαι.

²⁷ * καὶ ἐν ταῖς λιπαῖς πόλεσιν τὸ γαλααδίπιδος εἰσὶ συνελήμμενοι εἰς αὐτοὺς τὰς οὐκ ἐκ τῆς πόλεως παρεμβάλειν ἐπὶ τὰ ὀχυρώματα καὶ καταλαβέσθαι καὶ ἐξῆραι πάντας

²⁸ τούτους ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. * καὶ ἀπέσπρεψεν ἰσθὰς & ἡ παρεμβολὴ αὐτῶν ὁδὸν εἰς τὴν ἔρημον εἰς βοόρρα ἀφ' ὧν. καὶ κατέλαβεν τὴν πόλιν, & ἀπέκλιθεν πρὸς δρενικὸν ἐν σόματι ῥομφαίας, καὶ ἔλαβεν πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν, & ἐνέπρησεν αὐτὴν πυρὶ.

²⁹ * & ἀπῆρεν ἐκεῖθεν νυκτός, & ἐπορεύετο ὡς ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα. * καὶ ἐγένετο ἐωθινή, καὶ ἦσαν οὐδ' ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, & ἰδοὺ λαὸς πολὺς & ὄκνη δρενικός, αἰγυρίες κλίμακας & μηχανὰς καταλαβέσθαι τὸ ὀχύρωμα.

³¹ καὶ ἐπολέμουν αὐτούς. * & εἶδεν ἰσθὰς ὅτι ἦρχ' ὁ πόλεμος. καὶ ἡ κραυγὴ τῆς πόλεως ἤρξε ἕως ἐξ ἑρανοῦ σάλπιγγος καὶ φωνῆ μεγάλης, & εἶπε τοῖς δυνάσταις τῆς δυναμείας.

³² * πολεμήσατε σήμερον ὑπὲρ πάντων ἀδελφῶν ὑμῶν. * καὶ ἐξῆλθεν ἐν τρισὶν ὁρχαῖς ἐξ ὀπίθεν αὐτῶν, & ἐσάλπισεν ταῖς σάλπινξι, καὶ ἐβόησαν ἐν προσοχῇ.

³⁴ * καὶ ἐπέγνω ἡ παρεμβολὴ πμοθέος ὅτι μακκαβαῖος ἐστίν, & ἐφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, & ἐπάταξεν αὐτοὺς πληγὴ μεγάλη, καὶ ἐπεσον ἐξ αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ εἰς ὀκτακισχίλους ἀνδρας.

³⁵ * & ἀπέκλινεν εἰς μασφά, καὶ ἐπολέμησεν αὐτήν, καὶ περιέλαβεν αὐτήν, & ἀπέκλεινε πάντ' ὁ δρενικὸν αὐτῆς, καὶ ἔλαβεν τὰ σκεύη αὐτῆς, & ἐνέπρησεν αὐτήν πυρὶ.

³⁶ * ἐκεῖθεν ἀπῆρε, καὶ περιέλαβεν τὴν χασκῶν, μακὲδ, βοσόρ, καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς γαλααδίπιδος. * μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα συνέγαγε πμοθέος παρεμβολὴν ἄλλην, & παρενέβαλε κατὰ πρὸς ὤπον ῥαφῶν ἐν πύρρῳ τοῦ χημάρου.

²⁶ * Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa & Abosor, & in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Carnaim. hæ omnes ciuitates munitæ & magnæ.

²⁷ * Sed & in ceteris ciuitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, & in crastinū constituerunt admouere exercitum ciuitatibus his, & comprehendere & tollere eos in vna die.

²⁸ * Et conuertit Iudas & exercitus eius viam in desertū Bozor repente, & occupauit ciuitatem, & occidit omnem masculum in ore gladij, & accepit omnia spolia eorum, & succendit eam igni.

²⁹ * Et surrexerūt inde nocte & ibant vsq; ad munitionē.

³⁰ * Et factum est diluculo cum eleuassent oculos suos, & ecce populus multus cui non erat numerus, portantes scalas & machinas, vt comprehenderent munitionem & expugnarent eos.

³¹ * Et vidit Iudas quia cepit bellum, & clamor belli ascēdit ad cælum sicut tuba, & clamor magnus de ciuitate, & dixit exercitui suo.

³² * Pugnite hodie pro fratribus vestris.

³³ * Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamauerunt tubis, & clamauerunt in oratione.

³⁴ * Et cognouerunt castra Timothei quia Machabæus est, & refugerunt a facie eius, & percusserūt eos plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum.

³⁵ * Et diuertit Iudas in Maspha, & expugnauit & cepit eam, & occidit omnem masculum eius, & sumpsit spolia eius, & succendit eam igni.

³⁶ * Inde perrexit & cepit Casbō, & Mageth, & Bosor, & reliquas ciuitates Galaaditidis. * Post hæc autē verba congregauit Timotheus exercitū aliū, & castra posuit contra Raphan trans torrentem.

* Et misit Iudas speculari³⁸
exercitum, & nunciauerunt
ei dicētes, Quia conuenerūt
ad eū omnes gentes quæ in
circuitu nostro sunt, & exer-
citus multus nimis.

* Et Arabas conduxerunt³⁹
in auxilium sibi, & castra po-
suerunt trans torrentem, pa-
rati ad te venire in prælium,
& abiit Iudas obuiam illis.

* Et ait Timotheus prin-⁴⁰
cipibus exercitus sui: Cum
appropinquauerit Iudas & E
exercitus eius ad torrentem
aque, si transierit ad nos
prior, non poterimus susti-
nere eum, quia potens pote-
rit aduersum nos.

* Si verò timuerit transire⁴¹
& posuerit castra extra flu-
men, transfretemus ad eos,
& poterimus aduersus illū.

* Vt autem appropinqua-⁴²
uit Iudas ad torrentem aque,
statuit scribas populi secus
torrentem, & mandauit eis,
dicēs: Neminem hominum
reliqueritis, sed veniant om-
nes in prælium.

* Et transfretauit ad illos⁴³
prior, & omnis populus post
eum, & contrita sunt omnes
gentes à facie eorū, & proie-
cerunt arma sua, & fuge-
runt ad phanum quod erat
in Carnaim.

* Et occupauit ipsam ciui⁴⁴
tatem, & phanum succendit
igni, cum omnibus quæ erāt
in ipso. Et oppressa est Car-
naim, & non potuit sustine-
re contra faciem Iudæ.

* Et congregauit Iudas v-⁴⁵
niuersos Israelitas qui erant
in Galaaditide à minimo
vsque ad maximum, & vxo-
res eorum, & natos, & exer-
citus magnum valde, vt ve-
nirent in terram Iudæ.

* Et venerunt vsque ad⁴⁶
Ephron, & hæc ciuitas ma-
gna in ingressu posita muni-
ta valde. Et non erat decli-
nare ab ea dextera vel si-
nistra, sed per medium iter
erat.

* Et incluserūt se qui erāt⁴⁷
in ciuitate.

* καὶ ἀπέστειλεν ἰσδὰς καὶ σκο-³⁸
πεύσαι τὴν παρεμβολήν. καὶ ἀπήγγι-
λαν αὐτῷ λέγοντες· Ἰπποσύνη μὲν εἰ-
σὶ πρὸς αὐτὸν πρῶτα τὰ ἔθνη τὰ κύ-
κλῳ ἡμῶν, διώαμις πολλὴν (Φό-
δρα. * Ἐὰρ ἄβας μεμίστω) εἰς βοή-³⁹
θειαν αὐτοῖς, καὶ παρεμβάλλουσι πύ-
ρην ὅτι χημάρει· ἐγὼ μοι ἐλθεῖν ἵπ-
πὸς εἰς πόλεμον. Ἐπεπορεύθη ἰσδὰς εἰς
συνδύστην αὐτῶν. * Ἐεῖπε τιμόθεος⁴⁰

τοῖς ἀρχαῖς τῶν διωκόντων αὐτὸν. ἐν τῷ
ἐγγίζειν ἰσδῶν καὶ τὴν παρεμβολήν
αὐτῶν ἵππὸν τὴν χημάρειν ὅτι ὕδατος,
ἐδὴ διαβῆναι πρὸς ἡμᾶς περὶ τῆς
διωκόμενης ὑποσυνάμει αὐτῶν. ὅτι
διωκόμενος διωκόμενος περὶ ἡμᾶς.

* ἐδὴ δὲ διελθὼν ἔπαρεμβάλη⁴¹
πύρην τοῦ ποταμοῦ, διαπεράσμεν
πρὸς αὐτὸν καὶ διωκόμεθα πρὸς αὐ-
τόν. * ὡς δὲ ἤγγισεν ἰσδὰς ἵππὸν τὴν χει-⁴²
μάρειν ὅτι ὕδατος, ἐξήσσε αὐτὸν γραμ-
ματῆς τοῦ λαοῦ ἵππὸν τὴν χημάρειν,
ἔνετείλατο αὐτοῖς λέγων· μὴ ἀφῆ-
τε πρῶτα τὸν ἄνθρωπον παρεμβάλλειν,
ἀλλ' ἐρχέσθωσαν πάντες εἰς τὸν πό-
λεμον. * καὶ διεπέρασαν ἐπ' αὐτὸν⁴³

πρῶτος, ἔπειτα ὁ λαὸς αὐτῶν ὅπισθεν
αὐτῶν. καὶ συνετίθεισαν πρὸ προσώ-
που αὐτῶν πρῶτα τὰ ἔθνη, ἔπειτα
τὰ ὅπλα αὐτῶν, ἔπειτα εἰς τὸ τέ-
μενος ἐν καρναῖν. * καὶ περικατε-⁴⁴
λάβοντο τὴν πόλιν ἔπειτα τὸ τέμενος ἐνε-
πύρην ἐν πυρὶ σὺν πάσι τοῖς ἐν
αὐτῷ. καὶ ἐπεσώθη ἡ καρναῖν, καὶ
οὐκ ἐδύναντο ἐπὶ ὑποσυνάμει καὶ πρὸ-
σωπον ἰσδᾶ.

* Ἐκλήθησαν ἰσδὰς πρῶτα ἰσραὴλ⁴⁵
αὐτῶν ἐν τῇ γαλααδίτιδι ἀπὸ μικρῆς
ἕως μεγάλης ἔτας γυναῖκας αὐ-
τῶν, ἔπειτα τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὴν ἀπο-
συνάμει παρεμβολὴν μεγάλην σφό-
δρα, ἐλθεῖν εἰς γῆν ἰσδᾶ.

* καὶ ἦλθον ἕως ἐφρών, καὶ αὐτὴ ἡ⁴⁶
πόλις μεγάλη ἵππὸν τὴν εἰσόδον ὀχυρὰ
(Φόδρα. οὐκ ἔστιν ἐκκλίνειν ἀπ' αὐτῆς
δεξιὰν ἢ ἀριστεράν, ἀλλ' ἡ διαμέσου
αὐτῆς πορεύεται).

* καὶ ἀπέκλεισαν αὐτοὺς ἐν⁴⁷
τῇ πόλει.

* Et misit Iudas ad confide-³⁸
randum castra, & renunciaue-
runt ei dicētes: Congregatae sunt
ad eos omnes gentes quæ in cir-
cuitu nostro; exercitus multus
valde.

* Et Arabes conduxit in au-³⁹
xilium illis, & castra metantur
trans torrentem, parati venire
ad te in bellum. Et abiit Iudas
in occursum illorum.

* Et dixit Timotheus princi-⁴⁰
pibus exercitus eius: Cum appro-
pinquauerit Iudas et castra eius
ad torrentem aque, si transierit
ad nos prior, non poterimus su-
stinere eum, quoniam potens po-
terit aduersum nos.

* Si autē timuerit, & posue-⁴¹
rit castra ultra flumini, transi-
bimus ad eū, & poterimus con-
tra illum.

* Vt autem appropinquauit⁴²
Iudas ad torrentem aque, statuit
scribas populi in torrente, &
præcepit eis dicens: Nō dimit-
tatis omnem hominē castra me-
tari; sed veniant omnes ad bellū.

* Et transiit contra eos prior,⁴³
& omnis populus eius post eum.
Et contrita sunt ante faciē eius
omnes gentes, & proiecerūt ar-
ma sua, & fugerunt in lucum in
Carnaim.

* Et ceperunt urbem & lu-⁴⁴
cum succenderunt in igne cum
omnibus quæ in illo. Et oppressa
est Carnaim, & non potuerunt
ultra sustinere contra faciem
Iudæ.

* Et congregauit Iudas om-⁴⁵
nem Iſrael qui in Galaaditide à
paruo vsque ad magnum, &
mulieres eorum, et filios eorum,
& sarcinas, castra magna val-
de, vt venirent in terram Iu-
dæ.

* Et venerūt vsq; ad Ephron,⁴⁶
& hæc vrbs magna in introitu
munita valde. Non erat de-
clinare ab ea ad dextram vel si-
nistram, sed per medium eius
ire.

* Et incluserunt eos qui de⁴⁷
ciuitate.

* Et obstruxerunt portas la- 48
pidibus. * Et misit ad eos Ju- 49
das sermonibus pacificis, dicēs :

** Transibo per terram tuam, so
ut abeamus in terram nostram,
& nullus malefaciet vobis, sed
pedibus transibimus: & nō vo-
luerunt aperire ei.*

* Et iussit Judas predicare 51
in castris, ut castra poneret v-
nusquisque in quo est loco. Et ca-
strametati sunt viri exercitus,
& oppugnauerunt urbem totā
die illa & tota nocte; et tradita
est urbs in manibus eius.

⁂ Et occidit omnē masculum s²
in ore gladij, & eradicauit eam,
& accepit spolia eius, & tran-
siuit per ciuitatem super occisos,
& transferunt Iordanem in
campum magnum contra faciē
Bethsan.

² Et erat Judas congregans s; extremos, & adhortans populu per totam viam, donec venit in terram Juda.

² Et ascenderunt in montem s4
Sion in letitia et gaudio. Et ad-
duxerunt holocausta; quia nō ce-
cidit de eis ullus donec reuerſi
sunt in pace.

* Et in diebus quibus erat ss
Judus & Ionathas in Galaad,
& Simon frater eius in Gali-
lea contra faciem Ptolemaidis.

* *Audiuit Joseph filius Zachariae, & Azarias principes exercitus facinora & praelium qualia fecerant, & dixerunt:*

* Faciamus & ipsi nobis no- 57
men, & eamus ad pugnandum
contra gentes quæ in circuitu
nostro. * Et præceperunt his 58
qui de exercitu qui cum illis, &
abierunt in Samniam.

* Et exiit Gorgias de ciui-⁵⁹
tate, et viri eius in occursum eis
in bellum.

* Et fugatus est Josephus & 60
Azarias, & persecutionem sunt
passi usq; ad terminos Judææ.
Et ceciderunt in die illo de po-
pulo Iffrael ad duo mille viros:
& facta est fuga magna in po-
pulo Iffrael.

48 καὶ ἐνέφραξαν τὰς πύλας λί-
49 θοις. καὶ ἀπέσειλε πρὸς αὐτοὺς
ἰσθῆας λόγοις εἰρηνικοῖς λέγων·

50 * διελεύσεται διὰ τῆς γῆς σε ὅτι ἀ-
πελθεῖν εἰς τὴν γῆν ἡμῶν. καὶ εἰς κα-
κοποιήσουμένους, πλὴν τοῖς ποσὶ πα-
ρελυσόμεθα. καὶ οὐκ ἔβηλον τοὺς
51 ξαυτοὺς. * καὶ ἐπέταξαν ἰσδάας κηρύ-
ξαι ἐν τῇ παρεμβολῇ ὅτι παρεμβα-
λεῖν ἕκαστον ἐν ᾧ ἐστὶ ῥῆμα. Ἐπαρενέ-
βαλον ④ δούλους τῶν δυνάμεως, καὶ
ἐπολέμησαν τὴν πόλιν ὅλην τὴν ἡ-
μέραν ἐκείνην ἔως ὅλην τὴν νύκτα. καὶ
παρεδόθη ἡ πόλις ἐν χειρὶν αὐτῶν.

52 καὶ ἀπώλεσε πρὸς ἄρσενικόν ἐν
 σόμα πρὸμφαίας, καὶ ἐξερρίζωσεν
 αὐτὴν. καὶ ἔλαβε τὰ σκόλα αὐτῆς. καὶ
 διήλθε διὰ τῆς πόλεως ἐποθύω τὰν ἀ-
 πεκταμύων. ὃς διέβησαν τὸν ἰορδάνην
 εἰς τὸ πεδίον τὸ μέγα καὶ πρὸς ὅπου
 53 βαίουσιν. ὃς ἐκὼς ἰέδας ἐπὶ σιναί-
 γων οὗτον ἐχαλίζοντας ὃς πρὸς ἀκαλῶν
 τὸν λαόν καὶ πᾶσαν τὴν ὁδόν. ἕως οὗ

54 ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραὴλ. * καὶ ἀνέβησαν
εἰς τὸ ὄρος σιών ἐν δὲ φρουρᾷ καὶ χα-
ραῖ. καὶ περιήγαγον ὀλοκαυτώματα.
ὅπ' οὐκ ἔπ' εἰσεν εἰς αὐτῶν ἕως ἔως

55 ἐπιστρέψαι ἐν εἰρήῃ. * καὶ ἐν ταῖς
 ἡμέραις αἷς ὑψίστας καὶ ἰωνάθαν ἐν
 τῇ γαλααδ, καὶ ζιμων ὁ ἀδελφός
 αὐτοῦ ἐν τῇ γαλιλαία καὶ πρῶτος
 56 ποντολεμαῖος. * ἤκουσεν ἰωσήφ
 ὁ τοῦ ζαχαρίου καὶ αἰσαρίας ἀρχον-
 τες τῆς διωάμεως τῶν ἀνδραγαθίων
 καὶ τοῦ πολέμου οἱ ἀποίησαν, καὶ ἐ-
 57 παν. * ποιήσωμεν καὶ αὐτοὶ ἐαυτοῖς
 ὄνομα. καὶ πορευθώμεν πολεμήσας
 πρὸς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν.

58 καὶ παρήγειλαν τοῖς ὑπὸ τῆς
δυνάμεως τῆς μετ' αὐτῶν. καὶ ἐπο-
59 ρύθησαν ἐπὶ ἰάμνιον. * καὶ ἐξῆλ-

60 Σε γοργίας ἐκ τῆς πόλεως, ἔτι οἱ ἀν-
 δρες αὐτῶν εἰς συνδύτησιν αὐτοῖς εἰς
 πόλεμον. Ἐπεπώθη ἰώσηφος ἔτι
 αἰζαρίας καὶ ἐδιώχθησαν ἕως τῶν ὁ-
 ρίων τῆς Ἰσθαίας. Ἐπέθεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ εἰς δι-
 χιλίους ἀνδρας, ἔρχηθη πρὸς αὐ-
 τήν ἐν τῷ λαῷ Ἰσραὴλ.

48 * Et obstruxerunt portas
49 lapidibus. * Et misit ad eos
Iudas verbis pacificis, dicens:

50 Tranſeamus per terram
veſtram, vt eamus in terram
noſtram, & nemo vobis no-
cebit, tantum pedibus traſi-
bimus, & nolebāt eis aperire.

51 Et præcepit Iudas prædi-
cari in castris, vt applicarent
vnusquisque in quo erat lo-
co, & applicuerunt se viri vir-
tutis, & oppugnauit ciuitatē
illam tota die & tota nocte:
Et tradita est ciuitas in ma-
nu eius.

52 ² Et peremerunt omnem
masculum in ore gladij, & e-
radicauit eam, & accepit spo-
lia eius, & transiuit per tota
ciuitatem super interfectos.
Et transgressi sunt Iordanem
in campo magno contra fa-
ciem Bethsan.

53 * Et erat Iudas congregatus
extremos, & exhortabatur
populum per totam viam do-
nec venirent in terram Iuda.

54 * Et ascenderunt in mon-
tem Sion cum letitia & gau-
dio, & obtulerunt holocausta,
quod nemo ex eis cecidisset
donec reuerterentur in pace.

55 * Et in diebus quibus erat
Iudas & Ionathas in terra
Galaad, & Simon frater eius
in Galilæa contra faciem Pro
lemaidis.

56 * Audiuit Iosephus Za-
chariæ filius, & Azarias prin-
ceps virtutis res bene gestas,
& prælia quæ facta sunt, &
dixit.

57 * Faciamus & ipsi nobis
Gnomen, & eamus pugnare
aduersus gentes quæ in cir-
cuitu nostro sunt.

58 * Et præcepit his qui erant
in exercitu suo, & abierunt
Iamnam.

59 * Et exiuit Gorgias de ciuitate, & viri eius obuiam illis in pugnam.

60 * Et fugati sunt Iosephus
& Azarias vsque in fines lu-
deæ, & ceciderunt illa die de
populo Israël ad duo millia
viri. Et facta est plaga magna
in populo.

* Quia non audierunt Iuda & fratres eius, existimantes fortiter se facturos.

* Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israel.

* Et viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel & gentium omnium, ubi audiebatur nomen eorum.

* Et conuenerunt ad eos fausta acclamantes.

* Et exiit Iudas & fratres eius, & expugnabant filios Esau in terra quæ ad Austrum est, & percussit Chebron & filias eius, & muros eius & turrez eius succendit igni in circuitu.

* Et mouit castra ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

* In die illa ceciderunt sacerdotes in bello dum voluit fortiter facere, dum sine consilio exeunt in praelium.

* Et declinauit Iudas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & spolia deorum suorum succendit igni, & cepit spolia ciuitatum, & reuersus est in terram Iuda.

CAP. VI.

ET rex Antiochus perambulauit superiores regiones. Et audiuit esse ciuitatem Elymaidem in Perside nobilissimam & copiosam in argento & auro.

* Templumque in ea locuples valde, & illic velamina aurea, & lorica & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo qui regnauit primus in Græcia.

* Et venit & querebat capere ciuitatem & deprædare eam & non potuit, quoniam innotuit sermo his qui erant in ciuitate.

* Et insurrexerunt in prelium & fugit inde, & abiit cum tristitia magna, & reuersus est Babyloniam.

* ὅτι οὐκ ἤκουσαν ἰσθὰς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν οἰόμενοι δύσθρασταῖν.

* αὐτοὶ δὲ οὐκ ἦσαν ἐκ τῆς σπέρματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἷς ἐδόθη σωτηρία ἰσραὴλ διὰ χειρὸς αὐτῶν.

* καὶ ὁ δυνὴρ ἰσθὰς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐδοξάσθησαν σφόδρα ἐναντίον πάντος ἰσραὴλ καὶ τῶν ἐθνῶν πάντων καὶ ἠκράτε τὸ ὄνομα αὐτῶν. καὶ ἡπισυνήλοντο πρὸς αὐτοὺς διφρημῆντες. καὶ ἐξῆλθεν ἰσθὰς καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν ἐν ἡμέρᾳ ἓξ ἡσάδ ἐν τῇ γῇ τῇ πρὸς νότον, καὶ ἐπάταξε τὴν χεῖρα καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν. καὶ καθεῖλε τὸ οὐρῶμα αὐτῆς, καὶ ἐκείνην αὐτῆς ἐπέσχεσε κυκλόθεν. καὶ ἀπῆρε τὴν προεδρίαν εἰς γῆν ἀλλοφύλων, καὶ διεπορεύετο τὴν σαμαρείαν.

* ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπεθύνοντο οἱ ἱερεῖς πύργῳ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνδραγαθῶσαι ἐν τῷ αὐτῷ ἐξελθεῖν εἰς πόλεμον ἀβελότως.

* καὶ ἐκκλινόντων ἰσθὰς εἰς ἀζωτὸν γῆν ἀλλοφύλων, καὶ καθεῖλε τὰς βωμὰς αὐτῶν, καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατέκαυσεν πυρὶ, καὶ ἐσκύλασε τὰ σκύλα τῶν πόλεων, καὶ ἐπέσχεψεν εἰς τὴν γῆν ἰσθὰς.

* Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀντιόχῳ διεπορεύετο τὰς ἐπὶ δύνω χώρας, καὶ ἤκουσεν ὅτι ἐστὶν ἐν ἐλύμαις ἐν τῇ περσίδι πόλις ἐνδοξὴ πλεῖστα δρυγυρίων καὶ χρυσίου.

* καὶ τὸ ἱερόν τὸ ἐν αὐτῇ πλούσιον σφόδρα, καὶ ἐκεῖ καλύμματα χρυσῶ καὶ θύρακες καὶ ὅπλα ἀκατέλιπον ἐκεῖ ἀλέξανδρος ὁ φιλίππου βασιλεὺς ὁ μακεδών, ὃς ἐβασίλευσε πρῶτος ἐν τοῖς Ἕλλησι.

* καὶ ἦλθε καὶ ἐζήτην καταλαβέσθαι τὴν πόλιν καὶ ἀπονομεύσαι αὐτήν, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη, ὅτι ἐνῶντο ὁ λόγος τοῖς ἐν τῇ πόλει.

* καὶ ἀνέστησαν αὐτῷ εἰς πόλεμον, καὶ ἐφυγε καὶ ἀπῆρκεν ἐκείθεν μετὰ λύπης μεγάλης ἀποσρέψαι εἰς βαβυλῶνα.

* Quoniam non audierunt Iudam & fratres suos putantes fortiter se facere.

* Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, quibus data est salus Israel per manum eorum.

* Et vir Iudas & fratres eius glorificati sunt valde coram omni Israel, & gentibus omnibus ubi audiebatur nomen eorum.

* Et conuenerunt ad eos fausta dicentes.

* Et exiit Iudas & fratres eius, & oppugnabant filios Esau in terra quæ ad meridiem, & percussit Chebron & filias eius.

* Et destruxit munitionem eius, & turrez eius combussit in circuitu. Et profectus est ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

* In die illa ceciderunt sacerdotes urbium volente illo fortiter facere, dum ipse egreditur in bellum sine consilio.

* Et declinauit Iudas in Azotum terram alienigenarum, & destruxit aras eorum, & sculptilia deorum illorum succendit igne, & spoliauit spolia urbium, & reuersus est in terram Iuda.

CAP. VI.

ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones, et audiuit quod est in Elymis in Perside ciuitas gloriosa diuitiis argento & auro.

* Et templum quod in ea opulentum valde, & illic velamina aurea, & lorica, & arma quæ reliquit illic Alexander filius Philippi rex Macedo, qui regnauit primus in Græcia.

* Et venit & querebat capere ciuitatem & deprædare eam, & non potuit, quoniam cognitus est sermo his qui de ciuitate.

* Et insurrexerunt contra eum in bellum. Et fugit, et profectus est illinc cum tristitia magna ut reuerteretur in Babylonem.

* Et venit nuntians quidam ei in Perside, quod fugata erant castra quæ ierant in terram Juda.

* Et iuit Lysias cum exercitu forti in primis, & fugatus est à facie eorum. Et inualuerunt armis, & exercitu, & spoliis multis, quæ ceperunt à castris quæ exciderunt.

* Et diruerunt abominationem quam edificauit in altari quod in Hierusalem, & sanctuarium sicut prius circumdederunt muris altis, & Bethsuram ciuitatem suam.

* Et factum est ut audiuit rex sermones istos, expauit & commotus est valde, & cecidit in lectum, & incidit in infirmitatem præ tristitia, quoniam non est factum ei sicut cogitauerat.

* Et fuit illic dies plures, quoniam renouata est in eo tristitia magna, & arbitratus est quod moritur.

* Et vocauit omnes amicos suos, & dixit ad eos: Recedit somnus ab oculis meis, & corruui corde præ sollicitudine.

* Et dixi corde, Usque ad quam tribulationem veni, & fluctum magnum in quo nunc sum, quoniam probus & dilectus fui in dominio meo!

* Nunc autem recordor malorum quæ feci in Hierusalem, & accepi omnia vasa aurea & argentea quæ in ea, & misi auferre habitantes Juda sine causa.

* Cognoui quod causa horum inuenerunt me mala hæc. Et ecce pereō tristitia magna in terra aliena.

* Et vocauit Philippum vnum amicorum suorum, & constituit eum super omne regnum suum.

* Et dedit ei diadema, & vestem suam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, & nutriret eum ut regnaret.

* καὶ ἦλθεν ἀπαγγέλων τις αὐτῷ εἰς τὴν περσίδα, ὅτι τετρώπωνται αἱ παρεμβολαὶ αἱ πορδύσαι εἰς γῆν ἰούδα. * καὶ ἐπορεύθη λυσίας δυνάμει ἰσχυρᾷ ἐν πρώτοις, καὶ ἀνέτρεψε τὸ πρῶτον αὐτῶν, καὶ ἐπύρυσαν ὅπλοις καὶ δυνάμει καὶ σκύλοις πολλοῖς οἷς ἔλαβον ἀπὸ τῶν παρεμβολῶν αὐτῶν ἐξέκοψαν.

* καὶ κατέειλον τὸ βδέλυγμα ὃ ὠκοδόμησεν Ἰππὶ τὸ θυσιάστηριον ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸ ἁγίασμα καθὼς τὸ πρῶτον ἐκύκλωσαν τείχεσιν ὑψηλοῖς, καὶ τὴν βαιθσέραν πόλιν αὐτῶν.

* καὶ ἐγμέτε ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς οὗτοι λόγους τέττας, ἐθαμβήθη καὶ ἐσαλεύθη σφόδρα. καὶ ἐπεσεν Ἰππὶ τῷ κοίτην, καὶ ἐνέπεσεν εἰς ἀρρωσίαν, ἀπὸ τῆς λύπης, ὅτι οὐκ ἐγένετο αὐτῷ καθὼς ἐνεθυμείτο.

* καὶ ὡς ἐκείνημέρας πλείους, ὅτι ἀνέκαινίθη ἐπ' αὐτὸν λύπη μεγάλη, καὶ ἐλογίσασα ὅτι ἀποθνήσκει.

* καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς φίλους αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς: ἀφίστατε ὅ ὑπὸ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ ἐμπέτωκα τῇ καρδίᾳ ἀπὸ τῆς μερίμνης.

* καὶ εἶπα τῇ καρδίᾳ, ἕως τίνος θλίψεως ἦλθον καὶ κλύδωνος μεγάλης ἐν ᾧ νῦν εἰμὶ, ὅτι χρεστὸς καὶ ἀγαπώμενος ἦμην ἐν τῇ ἐξουσίᾳ μου.

* νῦν δὲ μνησκόμαί τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔλαβον πάντα τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐξάπεμψα Ἰσραὴλ οὗτοι κατοικοῦντες ἰούδα διακονῆς.

* εἶνων ὅτι χάριν τέττων δέρον μὲ κακὰ ταῦτα καὶ ἰδὲ ἀπὸ λυγρῆς λύπης μεγάλης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ.

* καὶ ἐκάλεσε φίλιππον ὃν αὐτῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν Ἰππὶ πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

* καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ διάδημα, & τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ τὸ δακτύλιον ὃ ἀγαγεῖν ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, & ἐκτρέψαι αὐτὸν τοῦ βασιλεύειν.

* Et venit qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt castra quæ erant in terra Iuda.

* Et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, & fugatus est à facie Iudeorum, & inualuerunt armis & viribus & spoliis multis quæ ceperunt de castris quæ exciderunt.

* Et quia diruerunt abominationem quam edificauerant super altare quod erat in Hierusalem & sanctificationem sicut prius circumdederunt muris excelsis, sed & Bethsuram ciuitatem suam.

* Et factum est ut audiuit rex sermones istos, expauit & commotus est valde, & cecidit in lectum & incidit in languorem præ tristitia, quia non est factum sicut cogitabat.

* Et erat illic per dies multos, quia renouata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se mori.

* Et vocauit omnes amicos suos, & dixit illis: Recedit somnus ab oculis meis, & concidi & corruui corde præ sollicitudine.

* Et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deueni, & in quos fluctus tristitiæ in qua nunc sum qui iucundus eram, & dilectus in potestate mea!

* Nunc verò reminiscor malorum quæ feci in Hierusalem, unde & abstuli omnia spolia aurea & argentea quæ erant in ea, & misi auferre habitantes Iudeam sine causa.

* Cognoui ergo quia propterea inuenerunt me mala ista, & ecce pereō tristitia magna in terra aliena.

* Et vocauit Philippum vnum de amicis suis, & proposuit eum super vniuersum regnum suum.

* Et dedit ei diadema, & stolam suam & annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, & nutriret eum & regnaret.

* Et mortuus est illic Antiochus rex, anno centesimo quadragesimo nono.

* Et cognouit Lysias quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum filium eius quem nutriuit adolescentem, & vocauit nomen eius Eupatorem.

* Et hi qui erant in arce concluserunt Israel in circuitu sanctorum, & querebant eis mala semper ad firmamentum gentium.

* Et cogitauit Iudas disperdere eos, & conuocauit uniuersum populum ut obsiderent eos.

* Et conuenerunt simul, & obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas & machinas.

* Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, & adiunxerunt se illis aliqui impij ex Israel, & abierunt ad regem & dixerunt.

* Quousque non facis iudicium & vindicas fratres nostros?

* Nos decreuimus seruire patri tuo, & ambulare in preceptis eius, & obsequi edictis eius & filij populi nostri.

* Propter hæc alienabantur a nobis. Et quicumque inueniebantur ex nobis, interficiebantur, & hereditates nostræ diripiebantur.

* Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed in omnes fines nostros.

* Et ecce applicuerunt hodie ad arcem in Hierusalem occupare eam, & munitionem in Bethsuram munierunt.

* Et nisi praueneris eos velocius, maiora quam hæc facient, & non poteris obtinere eos.

* Et iratus est rex ut hæc audiuit, & conuocauit omnes amicos suos, & principes exercitus sui & eos qui super equites erant.

* Sed & de regnis alijs & de insulis maritimis uenerunt ad eum exercitus conductitij.

* καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ τεσσαροκοστοῦ καὶ ἐκατοστοῦ.

* καὶ ἐπέγνω λυσίας ὅτι τέθνηκεν ὁ βασιλεὺς, & κατέστησε βασιλεὺς ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπὸ αὐτοῦ, ὃν ἐξέθρεψε νεώτερον, & ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐπάτωρ.

* καὶ ἐκ τῶν ἀκρῶς ἦσαν συγκλείοντες τὸν Ἰσραὴλ κύκλῳ τῶν αἰσίων καὶ ζητούντες τὰ κακὰ διόλου καὶ σήμερις τοῖς ἔθνεσι.

* καὶ ἐλογίσατο ἰudas ἐξαῖμα αὐτοῦ καὶ ἐξεκκλησίασε πάντα τὸν λαὸν ὅτι παρκαθίσαι ἐπ' αὐτοῦ.

* & συνήχθησαν ἅμα, & περιέκασαν ἐπ' αὐτοῦ ἔτας πεντηκοστοῦ καὶ ἐκατοστοῦ, καὶ ἐποίησεν ἐπ' αὐτοῦ βελοσάσεις καὶ μηχανάς.

* καὶ ἐξῆλθον ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ συκλεσμοῦ, & ἐκολλήθησαν αὐτοῖς πῆνες τῶν ἀρεῶν ἐξ Ἰσραὴλ, & ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἶπαν.

* ἕως ποῦτε ἐποιήσῃς κρίσιν, & ἐκδικήσεις τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν.

* ἡμεῖς διόλοκαμεν διελθόντες τὰ πατρί σου καὶ πορεύεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις καὶ κατακολληθῆναι τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, ὅτι οἱ ἑλὰς τέτρε, καὶ χάριν τέτρε ἡλοποιεῖν τοῖς ἡμῶν.

* πλὴν οὗτοι διερίκοντο ἀφ' ἡμῶν ἐθνοῦς τοῦτο, & αἰκληρονομίαν ἡμῶν διηρπάζοντο. καὶ οὐκ ἐφ' ἡμᾶς μόνον ἐξέτειναν χεῖρας, ἀλλὰ & ἐπὶ πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν.

* καὶ ἰδοὺ παρεμβεβλήκασι σήμερον ἐπὶ τὴν ἀκρὰν ἱερουσαλήμ, τοῦ καταλαβεῖσθαι αὐτὴν καὶ τὸ ἀγίασμα, & τὴν βαυσέραν ὠχύρωσαν. καὶ ἐὰν μὴ παρεκταλαβῇ αὐτοῦ διάταξις, μείζονα τέτων ποιήσουσι, καὶ ἐδιωθήσεται καὶ λαχῇ αὐτῶν.

* καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς, ὅτε ἤκουσε, & συνέλαβε πάντας τοὺς φίλους αὐτοῦ ἀρχοντας διωάμεως αὐτοῦ & τοὺς ἐπὶ τῶν λυγίων.

* καὶ ἀπὸ βασιλέων ἑτέρων & ἀπὸ νήσων θαλασσῶν ἦλθον πρὸς αὐτὸν διωάμεως μισῶται.

* Et mortuus est illic Antiochus rex anno nono & quadragesimo & centesimo.

* Et cognouit Lysias quod mortuus est rex, & constituit ut regnaret Antiochus filius eius pro eo, quem nutriuit iuniorum, & vocauit nomen eius Eupator.

* Et qui de arce erant concludentes Israel in circuitu sanctorum, & quarentes mala semper, & firmamentum gentibus.

* Et cogitauit Iudas disperdere eos, & congregauit uniuersum populum ut obsideret in eos.

* Et congregati sunt simul, et obsederunt in eos anno quinquagesimo & centesimo, & fecit contra eos balistas & machinas.

* Et exierunt de eis de loco obfesso, & adhaeserunt eis quidam ex impijs de Israel, et abierunt ad regem, & dixerunt:

* Usquequod non facies iudicium, & uisceris fratres nostros?

* Nos decreuimus seruire patri tuo, & ambulare in his quæ ab eo dicebatur, et obedire preceptis eius, quoniam qui sunt populi huius, causa huius alienabantur a nobis.

* Verum qui inueniebantur ex nobis, occidebantur, & possessiones nostræ diripiebantur.

* Et non contra nos solum extenderunt manum, sed & contra omnes terminos nostros.

* Et ecce castra metati sunt hodie contra arcem Hierusalem ut capiant illam & sanctum, & Bethsuram munierunt.

* Et si non praueneris eos velociter, maiora his facient, & non poteris obtinere eos.

* Et iratus est rex, quando audiuit, & congregauit omnes amicos suos, principes exercitus sui, & eos qui super equites.

* Et a regibus alijs & ab insulis maris uenerunt ad eum exercitus conductitij.

* Et erat numerus exerci-
tuum eius centum millia peditū,
& viginti millia equitum, &
elephantes duo & triginta do-
cti ad bellum.

* Et venerunt per Idumæā,
& applicuerunt ad Bethsuram,
& pugnauerunt ad dies multos,
& fecerunt machinas; & exie-
runt et cōbuserunt eas in igne,
& pugnauerunt fortiter.

* Et recessit Judas ab arce, et
mouit castra in Bethzacharia
contra castra regis.

Et surrexit rex mane, & cō-
citauit exercitū in impetu eius
contra viam Bethzacharia, &
diuisi sunt exercitus in præliū,
& cecinerunt tubis.

* Et elephantis ostenderunt
sanguinem vne & mororū vt
acnerent eos in prælium.

* Et diuiserunt bestias in pha-
langes, & statuerunt cuilibet e-
lephanti mille viros loricatedos in
loricis concatenatis, & galeæ
æreæ in capitibus eorū, & quin-
genti equites ordinati, cuilibet
bestie electi.

* Hi ante tēpus vbi erat be-
stia, erant; & quocunque ibat,
ibat simul, nō discedebant ab eo.

* Et turres ligneæ super ipsos
munitæ protegentes in qualibet
bestia accinctæ super ea machi-
nis: & super qualibet viri duo
& triginta pugnantes in eis, &
Indus eius.

* Et residuum hinc & inde
constituerunt in duas partes ca-
strorum concutientes & obtu-
rati in vallibus.

* Vt autem fulsit sol in au-
reos clypeos, resplenduerunt mō-
tes ab eis, & resplenduerunt vt
lampades ignis.

* Et extensa fuit pars quadā
castrorum regis ad altos montes,
& aliqui ad humilia, & ibant
cautē & ordinatē.

* Ἐν τῷ ὁχλοῦ τῶν δυνάμεων
αὐτῶν ἑκατὸν χιλιάδες πᾶν πεζῶν, καὶ
εἴκοσι χιλιάδες ἵππων, & ἐλέφαντες
δύο καὶ τετράκοντα εἰδότες πόλεμον.

* καὶ ἦλθον διὰ τῆς Ἰδουμαίας,
καὶ παρεμβάλασαν ἐπὶ Βαιθού-
ραν, καὶ ἐπολέμησαν ἐπὶ ἡμέρας
πολλὰς, καὶ ἐποίησαν μηχανάς, καὶ
ἐξῆλθον καὶ ἐνεπύρεσαν αὐτάς ἐν
πυρὶ, καὶ ἐπολέμησαν ἀνδραγαθῶς.

* καὶ ἀπῆρεν Ἰσδάς ἀπὸ τῆς ἀκρῆς,
καὶ παρεμβάλεν εἰς Βαιθζαχαρία
ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς τῆς βασι-
λέως.

* καὶ ὥρπισεν ὁ βασιλεὺς
τοῦ πρωτοῦ, καὶ ἀπῆρε τὴν παρεμβολὴν
ἐν ὁρμήματι αὐτῆς κατὰ τὴν ὁδὸν
Βαιθζαχαρία, καὶ διεσκέδαθησαν
αἱ δυνάμεις τὸν πόλεμον, καὶ ἐσάλ-
πισαν ταῖς ῥάμπιξι.

* καὶ τοῖς
ἐλέφανσιν ἐδείξαν αἶμα σαφυλῆς καὶ
μόρων τοῦ παρασηῆσαι αὐτοὺς εἰς πό-
λεμον.

* καὶ διεῖλον τὰ θηρία εἰς
τὰς φάλαγγας, καὶ παρέστησαν ἐ-
κάστῳ ἐλέφαντι χιλίαι ἀνδρες τε-
θωρακισμένους ἐν ἀλυσίδωσι, καὶ
ὤρεκεφαλαῖαι χαλκαῖαι ἐπὶ τῶν
κεφαλῶν αὐτῶν, καὶ πεντακοσία ἵπ-
ποι διατεταγμένοι, ἐκάστῳ θηρίῳ ἐκ-
λελεμένοι.

* ἔτι πρὶν καιροῦ ἔ-
δω ἢ τὸ θηρίον ἦσθαι, καὶ ἔδω ἐπο-
ρδύετο, ἐπορδύοντο αὐμα, οἷα ἀφίσαν-
το ἀπ' αὐτῶν.

* Ἐπύργοι ξύλινοι
ἐπ' αὐτοὺς ὁχυροὶ σκεπαζόμενοι ἐφ'
ἐκάστῳ θηρίῳ ἐξωσμένοι ἐπ' αὐτῶν μη-
χαναῖς, καὶ ἐφ' ἐκάστῳ ἀνδρὲς δύο
καὶ τετράκοντα οἱ πολεμοῦντες ἐπ' αὐ-
τοῖς, & οἰνδοὺς αὐτῶν.

* Ἐτὴν ἐπὶ λοιπὸν οὐδὲν ἔ-
βησαν ἐπὶ ταῖς δύο μέρεσι τῆς παρεμ-
βολῆς κατασείοντες καὶ καταφρασ-
σόμενοι ἐν ταῖς φάραξι.

* ὡς δ' ἐστὶ λένει ἡλιος ἐπὶ τὰς
χευσὰς ἀσπίδας ἐστὶ λένει τὰ ὄρη ἀπ'
αὐτῶν, & κατὰ γὰρ ὡς λαμπάδες
πυρός.

* καὶ ἐξέλαθον μέρος τίς τῆς παρεμ-
βολῆς τῆς βασιλέως ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη,
καὶ πνεις ἐπὶ ταῖς ταπεινάς. Ἐν ἤρχοντο
ἀσφαλῶς & τεταγμένως.

* Et erat numerus exerci-
tus eius centum millia peditū,
& viginti millia equitū,
& elephanti triginta duo do-
cti ad præliū.

* Et venerunt
per Idumæam & applicue-
runt ad Bethsuram, & pu-
gnauerunt dies multos, &
fecerunt machinas: & exierunt
& succenderunt eas igni, &
pugnauerunt viriliter.

* Et recessit Iudas ab arce,
& mouit castra ad Bethza-
charan contra castra regis.

* Et surrexit rex ante lucē,
& concitauit exercitus in im-
petum contra viam Bethza-
charam. Et comparauerunt
se exercitus in prælium, &
tubis cecinerunt.

* Et elephantis ostende-
runt sanguinem vne & mori
ad acuedos eos in prælium.

* Et diuiserunt bestias per
legiones, & astiterunt singu-
lis elephantis mille viri in lo-
ricis concatenatis, & galeæ
æreæ in capitibus eorum, &
quingenti equites ordinati
vnicuique bestie electi erant.

* Hi ante tempus vbi quæ-
rat bestia, ibi erant, & quo-
cunque ibat, ibant, & non
discedebant ab ea.

* Sed & turres ligneæ su-
per eos firmæ protegentes
super singulas bestias & su-
per eas machinæ. Et super sin-
gulas viri virtutis triginta
duo qui pugnabāt desuper,
& intus magister bestie.

E
* Et residuum equitatum
hinc, & inde statuit in duas
partes, tubis exercitum com-
mouere & perurgere consti-
patos in legionibus eius.

* Et vt refulsit sol in cli-
peos aureos & ereos, resplen-
duerunt montes ab eis, &
resplenduerunt sicut lampades
ignis.

* Et distincta est pars exer-
citus regis per montes excel-
sos, & alia per loca humilia,
& ibant cautē & ordinatē.

* Et commouebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis eorum, & incessu turbæ & collisione armorum, erat enim exercitus magnus valde & fortis.

* Et appropinquauit Iudas & exercitus eius in prælium, & ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri. * Et vidit Eleazar filius Saura vnam de bestiis loricatam loricis regis, & erat eminens super cæteras bestias. Et visum est ei quod in ea esset rex. * Et

dedit se, vt liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum. * Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens à dextris & sinistris. Et cadebant ab eo huc atq; illuc. * Et iuit sub pedes elephantis, & supposuit se ei, & occidit eum, & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic. * Et videntes virtutem regis & impetum exercitus eius, diuerterunt se ab eis.

* Castra autem regis ascenderunt contra eos in Hierusalem, & applicuerunt castra regis ad Iudæam & montem Sion.

* Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsura, & exierunt de ciuitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terræ.

* Et comprehedit rex Bethsuram, & constituit ibi custodiam seruare eam. * Et couertit castra ad locum sanctificationis dies multos. Et statuit illic balistas & machinas, & ignis iacula & tormēta ad lapides iactandos & spicula, & scorpios ad mittēdas sagittas & fundibula.

* Fecerunt autem & ipsi machinas aduersus machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.

* Escæ autē non erant in ciuitate, eo quod septimus annus esset, & qui remanserant in Iudæa de gentibus consumpserant reliquias eorum quæ repositæ fuerant.

* καὶ ἐσαλεύοντο πάντες οἱ ἀκόντες φωνῆς πλήθους αὐτῶν καὶ ὁδοπορείας & πλήθους καὶ συκροσμοῦ τῶν ὀπλῶν. ὡς γὰρ παρεμβολὴ μεγάλη σφόδρα ἐἴχετο. * καὶ ἤγισον ἰδὼς ἡ παρεμβολὴ αὐτῶν εἰς ὠδύνην, καὶ ἐπέθεν διὰ τὴν παρεμβολὴν βασιλέως ἐξακόσιοι ὄνδρες.

* καὶ εἶδεν ἐλεάζαρος αὐαρθὸν ἐν τῶν θηρίων τεθωρακισμῶν θώραξι βασιλικῇ, καὶ ὡς ὑπερέχον πᾶσι τοῖς θηρίοις, ὡς φησὶ ἐν αὐτῷ ὅτι βασιλεὺς. * καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ὁ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτῶν, καὶ ποιῆσαι αὐτῷ ὄνομα αἰώνιον. * καὶ ἐπέδραμεν αὐτῷ θρόνος εἰς μέσον τῆς φάλαγγος, καὶ ἐθρόνατο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, καὶ ἐκίχοντο ἀπ' αὐτοῦ ἐνθα καὶ ἐνθα. * καὶ εἰσέδυ ὑπὸ τὸν ἐλέφαντα, καὶ ὑπέθηκεν αὐτῷ, καὶ συνέλεον αὐτόν, καὶ ἐπέσεν ἐπὶ τὴν γῆν ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ.

* καὶ εἶδον τὴν ἰσχυρὴν τῆς βασιλείας καὶ τὸ ὄρμημα τῶν δυνάμεων, καὶ ἐξέκλιναν ἀπ' αὐτῶν. * ὅτι ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως ὁρέβαινον εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ παρενέβαλεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἰερουσαλὴμ καὶ εἰς τὸ ὄρος Σιών.

* καὶ ἐποίησεν εἰρήνην μετὰ τῶν ἐκ βαθυσῶν. καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὅτι οὐκ ὦν αὐτοῖς ἐκεῖ διατροφὴ τοῦ συγκελευσθαι ἐν αὐτῇ, ὅτι σάββατον ὡς τῇ γῇ. * καὶ κατελάβετο ὁ βασιλεὺς τὴν βαθυσῶν, καὶ ἐπέταξεν ἐκεῖ φρεγὰν τρεῖς αὐτῷ.

* καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ τὸ ἅγιασμα ἡμέρας πολλὰς, καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ βελόνας καὶ μηχανὰς καὶ πυροβολὰ καὶ λιθόβολα, καὶ σκορπίδια εἰς τὸ βάλλεσθαι βέλη καὶ σφενδόνας.

* καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ μηχανὰς πρὸς τὰς μηχανὰς αὐτῶν, καὶ ἐπολέμησαν ἡμέρας πολλὰς.

* βρώματα γὰρ οὐκ ὦν τοῖς ἀγίοις, διὰ τὸ ἑβδομῆτος εἶναι, καὶ οἱ ἀνασωζόμενοι εἰς τὴν ἰερουσαλὴμ διὰ τῶν ἐθνῶν κατέφαγον τὸ ὑπόλειμμα τῆς περιτέσεως.

* Et commouebantur omnes audientes vocem multitudinis eorum, & incessum multitudinis, & collisionem armorum, erat enim exercitus magnus valde et fortis.

* Et appropinquauit Iudas & castra illius in prælium, & ceciderunt ab exercitu regis sexcenti viri. * Et vidit Eleazarus filius Sauran vnam de bestiis loricatam loricis regalibus, & erat supereminens omnes bestias. Et visum est quod in illa esset rex.

* Et dedit se vt liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum. * Et irruit in eam audacter in mediū phalangis, & interficiebat à dextra et sinistra, & scissi sunt ab eo hinc & hinc.

* Et subiit sub elephantem, & supposuit se ei, & occidit eum, & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic.

* Et viderunt fortitudinē regni & impetum exercitus, & declinauerunt ab eis. * Qui autē de castris regis, ascenderunt in occursum eorum in Hierusalem. Et castra metatus est rex contra Iudæam & in montem Sion.

* Et fecit pacem cum his qui de Bethsura. Et exierunt de ciuitate, quoniam non erant eis illic alimēta, quia conclusi erant in ea, quia sabbatū erat in terra.

* Et cepit rex Bethsuram, & constituit ibi custodiam ad seruandum eam.

* Et posuit castra contra sanctuarium diebus multis. Et statuit illic balistas, & machinas, & iacula ignis, & tormēta ad iaciendos lapides, & scorpioes ad iacienda iacula, & fundas.

* Et fecerunt & ipsi machinas contra machinas illorum, et pugnaverunt dies multos.

* Cibi autem non erant in vasis; quia septimus annus erat. Et qui liberati fuerant in Iudæa de gentibus, comederant reliquias repositionis.

* Et relictis fuerunt in sanctis 54
viri pauci, quoniam obtinuerat
eos fames, & dispersi sunt v-
nusquisque in locum suum.

* Et audiuit Lysias quod Phi 55
lippus, quem constituit rex An-
tiochus adhuc viuentē illo, nu-
trire Antiochum filium suum,
ut regnaret ille.

* Reuersus est à Perside & 56
Media, & exercitus qui iuerat
regis cum illo, & quod querit
assumere cum negotiis.

* Et festinauerunt & stimu- 57
labantur ex arce, ut irent &
dicerent ad regem & duces ex-
ercitus & viros: Deficimus
in dies, & cibus nobis paucus,
& locus super quem castra po-
nimus est munitus, & incum-
bunt nobis negotia regni.

* Nunc igitur demus dextras 58
hominibus his, et faciamus cum
illis pacem & cum omni gente
eorum. * Et constituamus illis 59
ut ambulēt in legitimis suis, ut
prius. Propter enim legitima sua
quæ expulimus, irati sunt &
fecerunt hæc omnia.

* Et placuit sermo in conspe- 60
ctu regis & principum: & mi-
sit ad eos pacem facere, & sus-
ceperunt.

* Et iurauit eis rex & prin- 61
cipes. Post hæc exierunt de mu-
nitione.

* Et rex intrauit in montem 62
Sion, & vidit munitionem lo-
ci, & rupit iuramentum quod
iurauit, & præcepit & destru-
xit murum in circuitu.

* Et abiit cum festinatione, 63
& reuersus est in Antiochiam,
& inuenit Philippum dominan-
tem urbi, & pugnavit contra
illum, & occupauit ciuitatē vi-

CAP. VII.

A Nno vno et quinquagesimo
centesimo exiuit Demetrius
filius Seleuci ex Roma, & as-
cendit cum viris paucis in ciui-
tatem maritimam, & regnavit
illic.

54 * & ἐπελείφθησαν ἐν τοῖς αἵλοις
ἄνδρες ὀλίγοι, ὅτι κατεκράτησεν αὐ-
τῶν ὁ λιμός, & ἐσκορπίωθησαν ἕκα-
ς & εἰς τὸν τόπον αὐτῶν.

55 * καὶ ἤκουσε λυσίας ὅτι φίλιππος
ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς ἀντίοχος
ἐπιζώντος αὐτοῦ ἐκτρέφειν ἀντίοχον
τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸ βασιλεύσαι αὐτόν.

56 * ἀπέστρεψεν δὲ τὴν περσίδος
καὶ μηδείας, καὶ αἱ διωμέναι αὐπορευ-
θεῖσαι τὸ βασιλέως μετ' αὐτοῦ, & ὅτι
ζητεῖ πάλαι λαβεῖν μετὰ τὴν πραγμά-
57 των.

* καὶ κατέσπυον καὶ ἐπε-
νύοντο ἐκ τῆς ἀκρας, τοῦ ἀπελθεῖν
& εἰπεῖν πρὸς τὸν βασιλέα & εἶπε
ἡγεμόνας τῆς διωμέως καὶ εἶπε ἄν-
δρας. ἐκλείπομεν καθ' ἡμέραν, καὶ ἡ
τρεφὴ ἡμῶν ὀλίγη, καὶ ὁ τόπος οὗ
παρεμβάλλομεν ἐστὶν ὀχύρος, & ἐπι-
καίται ἡμῶν τὰ τῆς βασιλείας.

58 * νῦν οὖν δώμεν δεξιάς τοῖς ἀν-
θρώποις τέτοις, καὶ ποιήσωμεν μετ'
αὐτῶν εἰρήνην & μετὰ πάντας ἔθνεις αὐ-
59 τῶν.

* & στήσωμεν αὐτοῖς τὸ πο-
ρεύεσθαι τοῖς νομίμοις αὐτῶν, ὡς τὸ
πρότερον. χάριν γὰρ τῶν νομίμων αὐ-
τῶν ὧν διεσκεδάσαμεν, ὡργίσθησαν
καὶ ἐποίησαν ταῦτα πάντα.

60 * καὶ ἤρρεσεν ὁ λόγος ἐναντίον τοῦ
βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπέ-
στειλε πρὸς αὐτοὺς εἰρηνοῦσαι, καὶ ἐ-
61 πεδέξαντο.

* & ὤμοσεν αὐτοῖς ὁ
βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες. Ἰπὶ τέ-
τις ἐξήλθον ἐκ τοῦ ὀχυρώματος.

62 * καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸ
ὄρος σιών, καὶ εἶδε τὸ ὀχύρωμα τοῦ
τόπου, καὶ ἠθέτησε τὸν ὀρκισμόν ὃν ὤ-
μοσε, καὶ ἐνετείλατο καὶ καθεῖλε τὸ
63 τεῖχος κυκλόθεν.

* & ἀπ' ἧρε καὶ σπεί-
δων, & ἀπέστρεψεν εἰς ἀντιόχειαν, καὶ
ὤρε φίλιππον κυριεύοντα τῆς πό-
λεως, καὶ ἐπολέμησε πρὸς αὐτόν, καὶ
κατελάβετο τὴν πόλιν βίᾳ.

ζ'

1 * Ἐτοῖς ἐνός καὶ πεντηκosoῦ ἑκα-
τοῦτο ἐξῆλθε Δημήτριος ὁ Σελεύκου
ἐκ Ῥώμης, καὶ ἀνέβη σὺν ἀνδράσιν
ὀλίγοις εἰς πόλιν πάλαι θαλασσίαν, &
ἐβασίλευσεν ἐκεῖ.

54 * Et remaserunt in sanctis
viris pauci, quoniam obti-
nuerat eos fames, & dispersi
sunt unusquisque in locum
55 suum.

* Et audiuit Lysias
quod Philippus quem consti-
tuerat rex Antiochus cū ad-
6 huc viueret, ut nutreret An-
tiochum filium suum, & re-
gnaret.

56 * Reuersus est à Perside &
Media & exercitus qui abie-
rat cum ipso, & quia qua-
rebat suscipere regni nego-
tia.

57 * Et festinauit ire & dice-
re ad regem & ducem exer-
citus: Deficimus quotidie &
esca nobis modica est, & lo-
cus quem obsidemus est mu-
nitus, & incumbit nobis or-
58 dinare de regno.

* Nunc
itaque demus dextras homi-
nibus istis, & faciamus cum
illis pacem & cum omni ge-
te eorum. * Et constitua-
mus illis ut ambulent in le-
gitimis suis sicut prius. Pro-
pter legitima enim ipsorum
quæ despeximus irati sunt,
& fecerunt omnia hæc.

60 * Et placuit sermo in con-
spectu regis & principum, &
misit ad eos pacem facere, &
61 ceperunt illa.

* Et iurauit
illis rex & principes, & exie-
runt de munitione.

62 * Et intrauit rex montem
Sion & vidit munitionē loci,
& rupit citius iuramentum
quod iurauit, & mandauit
destruere murum in gyro.

63 * Et discessit festinanter &
reuersus est Antiochiam, &
inuenit Philippum domi-
nantem ciuitati, & pugnavit
aduersus eum, & occupauit
ciuitatem.

CAP. VII.

1 A Nno cētesimo quinquagesimo & primo exiit
Demetrius Seleuci filius ab
vrbe Roma, & ascendit cum
paucis viris in ciuitatem ma-
ritimam, & regnavit illic.

* Et factum est ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehedit exercitus Antiochum & Lyfiam, ut adducerent eos ad eum.

* Et res ei innotuit & ait: Nolite mihi ostendere faciem corum.

* Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui.

* Et venerunt ad eum viri iniqui & impij ex Israel, & Alcimus dux eorum qui volebat fieri sacerdos.

* Et accusauerunt populū apud regem dicentes: Perdidit Iudas & fratres eius amicos tuos, & nos disperdidit de terra nostra.

* Nunc ergo mitte virum cui credis, ut eat & videat exterminium omne quod fecit nobis in regionibus regis, & puniat omnes amicos eius & adiutores eorum.

* Et elegit rex ex amicis suis Bacchidē qui dominabatur trans flumē magnum in regno & fidelem regi, & misit eum ut videret exterminium quod fecit Iudas.

* Sed & Alcimum impiū constituit in sacerdotium, & mandauit ei facere ultionem in filios Israel.

* Et surrexerunt & venerunt cum exercitu magno in terrā Iuda, & miserunt nuncios, & locuti sunt ad Iudam & ad fratres eius verbis pacificis in dolo.

* Non intenderūt sermonibus eorum. Viderūt enim quia venerunt cum exercitu magno.

* Et conuenerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio scribebarū requirere quæ iusta sunt. * Et primi Asidaei qui erant in filiis Israel, & exquirebant ab eis pacem.

* Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aarō venit, nō decipiet nos. * Et locutus est cū eis verba pacifica, & iurauit illis dicēs: Non inferemus vobis malū neque amicis vestris.

* καὶ ἐγένετο ὡς εἰσεπορεύετο εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ, συνέλαβον αἰδωάμενος τὸν δούτιον καὶ τὴν λυσίαν ἀγειν αὐτοῦ αὐτῶν.

* καὶ ἐγνώθη αὐτῶ τὸ πρῶγμα, καὶ εἶπεν, μή μοι δείξητε τὰ πρόσωπα αὐτῶν. * καὶ ἀπέκλειναν αὐτοῦ αἱ δυνάμεις, ὥστε ἐκάθισε δημήτριος ἐπὶ θρόνον βασιλείας αὐτοῦ. * ἔηλθον πρὸς αὐτὸν πάντες ἄνδρες ἄνομοι ὡς ἀσεβεῖς ὡς Ἰσραήλ, ὡς Ἀλκιμ. ὁ ἡγεῖτο αὐτῶν βεβλόμενος ἰεραλεῖν.

* ὁ καταγόρησαν δὲ λαὸν πρὸς τὸν βασιλέα λέγοντες· ἀπώλεσεν Ἰούδας ὁ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πάντας τοὺς φίλους σου, καὶ ἡμᾶς ἐσκορπίσθη ὅλη ἡ γῆς ἡμεῶν. * νῦν ἔνδοξον ἄνδρα ὡς πισθίης, ὃς πορεύθεις ἰδέτω τὴν ἐξολοθροῦσιν πάντων ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῶν καὶ χώρα τοῦ βασιλέως, καὶ κολασάτω αὐτοῦ καὶ πάντας τοὺς βοηθῶντας αὐτοῖς. * καὶ ἐπέλεξεν

ὁ βασιλεὺς τὸν βακχίδην τὸν φίλον τοῦ βασιλέως κυριεύοντα ἐν τῇ περὶ τοῦ ποταμοῦ ὡς μέσῃ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ πῶν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν, * καὶ Ἀλκιμον τὸν ἀσεβῆ, καὶ ἐστῆσεν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, ὥστε ἐπέτατο αὐτῷ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

* καὶ ἀπῆλθον, καὶ ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς Ἰούδαν ὡς ἀδελφοὺς αὐτοῦ λόγοις εἰρηνικοῖς μετὰ δόλου. * καὶ ἐπεσέχον τοὺς λόγοις αὐτῶν, εἶδον γὰρ ὅτι ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς.

* ὁ Ἰησοῦν ἤκουσαν πρὸς Ἀλκιμον καὶ βακχίδην συναγωγὴ γραμματέων ἐζητήσαι δίκαια.

* καὶ πρῶτον αἰσιδαιοὶ ἦσαν ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἐπέζητουν παρ' αὐτῶν εἰρήνην.

* εἶπαν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἱερεὺς ἐκ τοῦ σπέρματος ἀαρὼν ἦλθεν ἐν ταῖς δυνάμεσιν, καὶ οὐκ ἀδικήσει ἡμᾶς.

* καὶ ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν λόγους εἰρηνικούς, καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς λέγων· οὐκ ἐζητήσωμεν ὑμῶν κακὰ καὶ τοῖς φίλοις ἡμεῶν.

* Et factum est postquam intravit in domum regni patrum suorum, comprehederunt exercitus Antiochum & Lyfiam ut adducerent eos ei.

* Et cognita est ei res, & dixit: Ne mihi ostēdatis facies eorum.

* Et occiderunt eos exercitus, & sedit Demetrius in sede regni sui.

* Et venerunt ad eum omnes viri iniqui & impij de Israel: Alcimus dux erat eorum volens esse sacerdos.

* Et accusauerunt populum apud regem dicentes: Perdidit Iudas & fratres eius omnes amicos tuos: & nos disperdiderunt de terra nostra.

* Nunc igitur mitte virum cui credis: & vadens videat destructionem omnem quam fecit nobis & regioni regis: & puniat eos & omnes adiutores eorum. * Et elegit rex Bacchidem amicum regis dominantem trans flumen & magnum in regno & fidelem regi, & misit eum,

* Et Alcimum impium, & statuit illi sacerdotium, & praecepit ei ut faceret ultionem in filiis Israel.

* Et abierunt, & venerunt cum potentia multa in terram Iuda, & misit nuncios ad Iudā & fratres eius verbis pacificis cum dolo.

* Et non intenderunt sermonibus eorū; viderunt enim quod venerunt cum exercitu multo.

* Et congregati sunt ad Alcimum, & Bacchidem synagoga scribebarum ad querendum iusta.

* Et primi Asidaei erant in filiis Israel, & querebant ab illis pacem.

* Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit cum exercitibus, & non iniuria afficiet nos.

* Et locutus est cum eis verba pacifica. Et iurauit eis, dicens: Non quaremus vobis mala & amicis nostris.

¹⁶ * Et crediderunt ei, & acceperunt ex eis sexaginta viros, & occidit eos in die una secundum sermones quos scripsit.

¹⁷ * Carnes sanctorum tuorum & sanguines eorum effuderunt in circuitu Hierusalem, & non erat eis sepeliens.

¹⁸ * Et incubuit eis timor & tremor in omnem populum; quoniam dixerunt: Non est in eis veritas & iudiciū, transgressi sunt enim constitutum & iusiurandum quod iurauerunt.

¹⁹ * Et recessit Bacchides à Hierusalem, & castrametatus est in Betheth, & misit & comprehendit multos de his qui cum eo qui ad se fugerant viris & quosdā ex populo, & mactavit eos in puteum magnum.

²⁰ * Et commisit regionem Alcimo, & reliquit cum eo exercitū ut auxiliaretur ei: & abiit Bacchides ad regem.

²¹ * Et satagebat Alcimus circa principatum sacerdotij.

²² * Et congregati sunt ad eum omnes turbantes populum illorum, & obtinuerunt terrā Judæ, & fecerunt plagam magnam in Hierusalem.

²³ * Et vidit Judas omne malum quod fecit Alcimus & qui cum eo in filiis Israel plusquam gentes.

²⁴ * Et exiit in omnes terminos Judæ in circuitu, & fecit ultionem in viris desertoribus, & cessauerunt ab eundo in regionem.

²⁵ * Ut autē vidit Alcimus quod praevaluit Judas & qui cum eo, & cognovit quod non potest sustinere eos, et reuersus est ad regem, & accusauit eos malorum.

²⁶ * Et misit rex Nicanorem unum principum eius nobiliorum, & odio habentem, & inimicum Israel, & praecepit ei delere populum.

²⁷ * Et venit Nicanor in Hierusalem cum exercitu multo, et misit ad Judam & fratres eius cum dolo verbis pacificis dicens.

¹⁶ * ὁ ἐπετίσθη αὐτῷ καὶ συνέλαβον ἐξ αὐτῶν ἑξήκοντα ἀνδράς, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.

¹⁷ καὶ τὰς λόγους ἐξέγραψε. * Καρκαὶς ὁσίων σὰ καὶ αἵματα αὐτῶν ἐξέχεαν κύκλῳ ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς ὁ θάψων.

¹⁸ * ὁ ἐπέπεσεν αὐτῶν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ἐπὶ πᾶσι τὸν λαόν, ὅτι εἶπαν, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια & κρίσις. παρέβησαν γὰρ τὴν σάβην καὶ τὸν ὄρκον ὃν ὤμοσαν.

¹⁹ * ὁ ἀπῆρε βακχίδης ἀπὸ ἱερουσαλὴμ, καὶ παρενέβαλεν ἐν βηθθαῖ, καὶ ἀπέσχε καὶ συνέλαβε πολλὰς ἀπὸ τῶν μετ' αὐτοῦ ἀπομολησάντων ἀνδρῶν καὶ πᾶς τὸ λαόν, καὶ ἐθύσεν αὐτοὺς εἰς τὸ φρέδος τὸ μέγα.

²⁰ * καὶ κατέστησε τὴν χώραν τῇ ἀλκίμῳ, καὶ ἀφῆκε μετ' αὐτοῦ δυνάμιν τοῦ βοηθεῖν αὐτῷ, καὶ ἀπῆλθε βακχίδης πρὸς τὸν βασιλέα.

²¹ * καὶ ἠγωνίσασθαι ἄλκιμον πρὸς τὸν ἀρχιερωσύνης.

²² καὶ συνέχθησαν πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ ταρασσόντες τὸν λαόν αὐτῶν, καὶ κατεκράτησαν γῆν ἐξ ἧς, καὶ ἐποίησαν πληγὴν μεγάλην ἐν ἱερουσαλὴμ.

²³ * καὶ εἶδεν ἰσδὰς πᾶσαν τὴν κακίαν ἣν ἐποίησεν ἄλκιμος καὶ ὅτι μετ' αὐτοῦ ἐν υἱοῖς ἰσραὴλ ὑπὲρ τὰ ἔθνη.

²⁴ * ὁ ἐξῆλθεν εἰς πᾶσι τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας κυκλόθεν, καὶ ἐποίησεν ἐκδικήσιν ἐν τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀπομολήσασιν, καὶ ἀνέσχεσαν τὰς πόρδας αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν.

²⁵ * ὡς δ' εἶδεν ἄλκιμος ὅτι ἐνίσχυσεν ἰσδὰς καὶ ὅτι μετ' αὐτοῦ, ὁ ἐγὼ ὅτι ἐδυνάται ὑποσῆναι αὐτοῖς, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα καὶ κατήγγελλεν αὐτῶν πονηρά.

²⁶ * ὁ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς νικάνωρα ἑνὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ τῶν ἐνδόξων, ὁ μισοῦντα καὶ ἐχθραίνοντα τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ ἐξαῖμα τὸν λαόν.

²⁷ * ὁ ἦλθε νικάνωρ εἰς ἱερουσαλὴμ δυνάμει πολλῇ, καὶ ἀπέστειλε πρὸς ἰσδὼν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ μετ' ὁλοῦς λόγοις εἰρηνικοῖς λέγων.

¹⁶ * Et crediderunt ei, & comprehendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in vna die secundum verbū quod scriptum est.

¹⁷ * Carnes sanctorum tuorum & sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Hierusalē, & non erat qui sepeliret.

¹⁸ * Et incubuit timor & tremor in omnē populum; quia dixerunt: Nō est veritas & iudiciū in eis. Transgressi sunt enim constitutū, & iusiuradū quod iurauerūt.

¹⁹ * Et mouit Bacchides castra ab Hierusalem, & applicuit in Bethzecha, & misit & comprehendit multos ex eis qui à se refugerant, & quosdam de populo mactavit, & in puteum magnū proiecit.

²⁰ * Et commisit regionem Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regē.

²¹ * Et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotij sui.

²² * Et conuenerunt ad eum omnes qui perturbabant populum suū, & obtinuerunt terram Iudæ, & fecerunt plagam magnam in Israel.

²³ * Et vidit Iudas omnia mala quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant filiis Israel multo plusquam gentes.

²⁴ * Et exiit in omnes fines Iudæ in circuitu, & fecit vindictam in viros desertores, & cessauerunt ultra exire in regionem.

²⁵ * Vidit autem Alcimus quod praevaluit Iudas & qui cum eo erant, & cognovit quia nō potest sustinere eos, & egressus est ad regē, & accusauit eos multis criminibus.

²⁶ * Et misit rex Nicanorem unum ex principibus suis nobilioribus qui erat inimicitias exercens contra Israel, & mandauit ei euertere populum.

²⁷ * Et venit Nicanor in Hierusalem cum exercitu magno, & misit ad Iudam & ad fratres eius verbis pacificis cum dolo dicens.

* Non sit pugna inter me & vos. Veni cum viris paucis ut videam facies vestras cum pace.

* Et venit ad Iudam, & salutaauerunt se inuicem pacifice, & hostes parati erant rapere Iudam.

* Et innotuit sermo Iudæ quoniam cum dolo venerat ad eum, & contritus est ab eo, & amplius noluit videre faciem eius.

* Et cognouit Nicanor quoniam denudatum est consilium eius, & exiuit obuiam Iudæ in pugnam iuxta Capharsalama.

* Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque millia viri, & fugerunt in ciuitatem Dauid.

* Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem Sion, & exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace, & demonstrare ei holocaustomata quæ offerebatur pro rege.

* Et irridens spreuit eos & polluit, & locutus est superbe.

* Et iurauit cum ira dicens: Nisi traditus fuerit Iudas & exercitus eius in manus meas, continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit cum ira magna.

* Et intrauerunt sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris templi, & flentes dixerunt.

* Tu Domine elegisti domum istam ad inuocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis & obsecrationis populo tuo.

* Fac vindictam in homine isto, & exercitu eius, & cadant in gladio. Memeto blasphemias eorum, & ne dederis eis ut permaneant.

* Et exiit Nicanor ab Hierusalē & castra applicuit ad Bethoron, & occurrit illi exercitus Syriæ.

* Et Iudas applicuit in Adarsa cum tribus millibus viris. Et orauit Iudas & dixit.

* μὴ ἔσῳ μάχη δυνάμεθ' ἐμὴ· ὁ δὲ ὤψιν· ἤξω ἐν δυνάσει οὐλίῳ, ἵνα ὑμῖν ἴδω τὰ πρόσωπα μετ' εἰρήνης.

* Ἐλθε πρὸς ἐλδ' αὐ, ἔπαυσαν τ' ἀλλήλους εἰρηνικῶς. καὶ ὁ πολέμοιοι ἦσαν ἔτοιμοι ἵστασθαι τὸν ἐλδ' αὐ.

* καὶ ἐγνώθη ὁ λόγος τῶν ἐλδ' αὐ, ὅτι μὴ δόλου ἦλθεν ἐπ' αὐτόν· καὶ ἐπρόηθη αὐτῷ, καὶ οὐκ ἠέθη λήθη ἐπ' ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

* καὶ ἐγνώθη νικητὴρ, ὅτι ἀπεκαλύφθη ἡ βελὴ αὐτοῦ, καὶ ἵστασθαι εἰς συνδύστην τῶν ἐλδ' αὐ καφάρσαμα. καὶ ἐπεὶ τῶν ὡσὶ νικητὴρος ὡσεὶ πεντακόσιοι ἄνδρες, καὶ ἐφυγον εἰς τὴν πόλιν δαυὶδ.

* καὶ μὴ οὗτος λόγος τοῦτος δυνάσθη νικητὴρ εἰς τὸ ὄρος σιών· καὶ ἵστασθαι ἀπὸ τῶν ἱερέων ἐκ τῶν ἀγίων καὶ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ ἀπατάσθαι αὐτὸν εἰρηνικῶς, ἔδειξαι αὐτῷ τὴν ὁλοκαύτωσιν τὴν προσφερομένην ὑπὲρ βασιλέως.

* καὶ ἐμυκλήρισεν αὐτοὺς, καὶ κατέειλεν αὐτοὺς, καὶ ἐμίανεν αὐτοὺς καὶ ἐλάλησεν ὑψηφύως.

* καὶ ὥμοσε μὴ θυμὸν λέγων· ἐὰν μὴ παρδοθῇ ἐλδ' αὐ καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ εἰς χεῖρας μὲν τοῦ νῦν, καὶ ἔσται ἐὰν ὑπιστρέψω ἐν εἰρήνῃ, ἐμπυρῶ τὸν οἶκον τοῦτον· καὶ ἵστασθαι μὴ θυμὸν μεγάλῃ.

* καὶ εἰσῆλθον ὁ ἱερεὺς, ἔειπεν καὶ πρὸς τὸν τοῦ θυσιαστοῦ καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκλαυσαν καὶ εἶπον·

* σὺ ἐξελέξω τὸν οἶκον τούτον ὡς κληθῆναι τὸ ὄνομα σου ἐπ' αὐτοῦ, εἶναι οἶκον προσευχῆς καὶ δεήσεως τῷ λαῷ σου.

* ποίηθ' ἐκδίκησιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτοῦ, καὶ πεσέτωσαν ἐν ῥομφαίᾳ. μνήσθητι τῶν δυσφημιῶν αὐτοῦ, καὶ μὴ δῶς αὐτοῖς μόνον. καὶ ἐξῆλθεν νικητὴρ ἐξ ἱερουσαλὴμ, καὶ παρενέβαλεν ἐν βαυθῶν, καὶ συνώπλισεν αὐτὸν δυνάμει συρίας.

* Ἐλδ' αὐ παρενέβαλεν ἐν ἀδασᾷ ἐν περχιλίοις ἀνδράσι· καὶ προσήξατο ἐλδ' αὐ καὶ εἶπεν·

* Non sit bellum inter me et vos. Veniam cum viris paucis, ut vestras videam facies cum pace.

* Et venit ad Iudam, & salutaauerunt se adinuicem pacifice, & hostes erant parati rapere Iudam.

* Et innotuit sermo Iudæ, quod cum dolo venit ad eum, et timuit ab eo, & non voluit ultra videre faciem eius.

* Et cognouit Nicanor, quod reuelatum est consilium suum, & exiuit in occursum Iudæ iuxta Capharsalama.

* Et ceciderunt de parte Nicanoris ferè quingenti viri, & fugerunt in urbem Dauid.

* Et post verba hæc ascendit Nicanor in montem Sion. Et exierunt de sacerdotibus ex sanctis & a senioribus populi ut salutarerent eum pacifice, & demonstrarent ei holocaustum quod offerebatur pro rege.

* Et subsannauit eos, & derisit eos, & polluit eos, & locutus est superbe.

* Et iurauit cum furore, dicens: Si non traditus fuerit Iudas & castra eius in manus meas nunc, & erit si rediero in pace, comburam domum hanc. & exiuit cum furore magno.

* Et intrauerunt sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris & templi, & plorauerunt & dixerunt:

* Tu elegisti domum hanc ut inuocaretur nomen tuum in ea, ut esset domus orationis & obsecrationis populo tuo.

* Fac vindictam in homine hoc & in castris eius, & cadant in gladio. Recordare blasphemiarum eorum, & non des eis mansionem.

* Et exiit Nicanor de Hierusalem, et castra metatus est in Bethoron. Et occurrit ei exercitus Syriæ.

* Et Iudas castra posuit in Adasa cum tribus millibus virorum. Et orauit Iudas & dixit:

* Qui à rege quādo blasphemauerunt, exiuit angelus tuus, & percussit in eis centum octogintaquinque millia.

* Sic contere exercitum hunc coram nobis hodie, & cognoscāt reliqui, quod malè locuti sunt contra sancta tua; & iudica eū secundum nequitiam eius.

* Et conuenerunt exercitus in praelium tertia decima mensis Adar. Et cōtrita sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus in praelio.

* Ut autem vidit exercitus eius quod mortuus est Nicanor, proicientes arma sua fugerunt.

* Et persecuti sunt eos vi diei vnus de Adasa, vsquequod veniatur ad Gazera, & cecinerunt post eos tubis signorum.

* Et exierūt de omnibus vicis Iudææ in circuitu, & persequiebantur eos, & conuertebantur hi ad eos, et ceciderunt omnes gladio, & non relictus est ex illis ullus.

* Et acceperūt spolia & prædam, & caput Nicanoris amputauerunt, & dexteram eius, quam extendit superbè; & tulerunt, & suspenderunt contra Hierusalem.

* Et lætatus est populus valde, & egerunt diem illum diem lætitie magnæ.

* Et statuerunt vt agerent singulis annis diem hanc tertia decima Adar.

* Et siluit terra Iuda dies paucos.

CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomen Romanorum quod sunt potentes fortitudine, & ipsi acquiescunt in omnibus propositis sibi. Et quicumque accesserint ad eos, statuunt cum eis amicitiam; & quod sunt potentes viribus.

* Et narrauerunt ei praelia illorum, & virtutes bonas, quas faciunt in Galatia; & quod obtinuerunt eos, & duxerunt eos sub tributum.

* ὅτε βασιλέως ὅτε ἐδυσφήμησαν, ἔξηλθεν ἄγγελός σου, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ὀδὸν ὀκτακίχλιας.

* ὅτε βασιλέως ὅτε ἐδυσφήμησαν, ἔξηλθεν ἄγγελός σου, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ὀδὸν ὀκτακίχλιας. ὅτε βασιλέως ὅτε ἐδυσφήμησαν, ἔξηλθεν ἄγγελός σου, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ὀδὸν ὀκτακίχλιας.

* καὶ συνηψαν αἱ παρεμβολαὶ εἰς πόλεμον τῇ τρισκαίδεκάτῃ τοῦ μηνὸς Ἀδάρ, & συνετείβη ἡ παρεμβολὴ νικηφόρος, καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ἐν τῷ πολέμῳ.

* ὡς ὅτε εἶδεν ἡ παρεμβολὴ αὐτὸς, ὅτι τέθνηκε νικηφόρος, ῥίψαντες τὰ ὅπλα αὐτῶν ἐφυγον. καὶ κατεδίωκον αὐτὸς ὁ δὸν ἡμέρας μίας ἀπὸ Ἀδασᾶ ἕως τοῦ ἐλθεῖν εἰς γάζερν, καὶ ἐσάλπισαν ὀπίσω αὐτῶν ταῖς σάλπιγξιν τῶν σημασιῶν.

* καὶ ἔξηλθον ἐκ πασδὶν τῶν κωμῶν τῆς ἰουδαίας κυκλόθεν, & ὑπεκέρων αὐτοῖς, & ἀνέσρεφον ἔτι πρὸς τέττις, καὶ ἔπεσον πάντες ῥομφαία καὶ ἐκατελείφθη ἔξ αὐτῶν ὅδε εἰς.

* καὶ ἔλαβον τὰ σκῦλα καὶ τὴν κεφαλὴν νικηφόρου ἀφείλον καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἣν ἔτενεν ὑπερηφάνως, καὶ ᾠφέκαν, & ἔτενεν ὡς τὴν ἱερῶν λήμ.

* καὶ ἀφείλθη ὁ λαὸς σφόδρα, & ἦγον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμέραν ἀφροσύνης μεγάλης. καὶ ἔστησαν τοῦ ἄβν καὶ ἐν αὐτῇ τὴν ἡμέραν ταύτην τῇ τρισκαίδεκάτῃ ἔαδάρ. & ἡσύχασεν ἡ γῆ ἰσραὴλ ἡμέρας ὀλίγας.

* Καὶ ἤκουσεν ἰσραὴλ τὸ ὄνομα τῶν ῥωμαίων ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ ἰσχυροὶ, & αὐτοὶ ἀδοκῶσιν ἐν πᾶσι τοῖς προσημύνοις αὐτοῖς, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἀνέστησαν αὐτοῖς ἰσῶσιν αὐτοῖς φιλίαν, καὶ ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ ἰσχυροὶ. καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς τὰ πολέμους αὐτῶν καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν αἱ ποιοῦσιν ἐν τοῖς γαλάταις, καὶ ὅτι κατεκράτησαν αὐτῶν, καὶ ἤγαγον αὐτοὺς ὑπὸ φόρον.

* Qui missi erant à rege Sennacherib, Domine quia blasphemauerunt te, exiit angelus & percussit ex eis centum octoginta quinque millia.

* Sic contere exercitum istum in cōspectu nostro hodie, & sciant ceteri quia malè locutus est super sancta tua, & iudica illum secundum malitiam illius.

* Et commiserunt exercitus praeliū tertiadecima die mensis Adar, & contrita sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus in praelio.

* Ut autem vidit exercitus eius quia cecidisset Nicanor, proiecerunt arma sua & fugerunt.

* Et persecuti sunt eos vii diei vnus ad Adazer, vsque quo veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt post eos cū significationibus.

* Et exierunt de omnibus castellis Iudææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus & cōuertebantur iterum ad eos. Et ceciderunt omnes gladio, & non est relictus ex eis nec vnus.

* Et acceperunt spolia eorum in prædam. Et caput Nicanoris amputauerunt, & dexteram eius quam extendat superbè, & attulerunt & suspenderunt contra Hierusalem.

* Et lætatus est populus valde, & egerunt diem illum in lætitia magna.

* Et constituit agi omnibus annis diem istam tertia decima die mensis Adar. Et siluit terra Iuda dies paucos.

CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomen Romanorum quia sunt potentes viribus, & acquiescunt ad omnia quæ postulantur ab eis; & quicumque accesserunt ad eos, statuerunt cū eis amicitias, & quia sunt potentes viribus.

* Et audierunt praelia eorum & virtutes bonas quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos & duxerunt sub tributū.

* Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, & quod in potestatem redegerunt metalla argenti & auri quæ illic sunt.

* Et possederunt omnem locum consilio suo & patientia, locaque quæ longe erant valde ab eis, & reges qui superuenerant eis ab extremis terræ contriuerunt, & percusserunt eos plaga magna. Cæteri autem dant eis tributum omnibus annis.

* Et Philippum Persen Ceteorum regem & ceteros qui aduersus eos arma tulerant, contriuerunt in bello, & obtinuerunt eos.

* Et Antiochum magnū regem Asiæ qui eis pugnam intulerat, habēs centum viginti elephantes & equitatu, & currus & exercitum magnum valde contritum ab eis.

* Et quia ceperunt eū uiuum, & statuerunt ei ut daret ipse & qui regnarent post ipsum tributum magnū & daret obsides & constitutum.

* Et regionē Indorum & Medos & Lydos de optimis regionibus eorum, & acceptas eas ab eis dederunt Eumeni regi.

* Et quia quierant apud Helladā, voluerunt ire & tollere eos, & innotuit sermo his.

* Et miserunt ad eos ducē vnum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captiuas duxerunt uxores eorum & filios, & diripuerunt eos, & terram eorū possederunt, & destruxerunt muros eorum, & in seruitutem illos redegerunt vsque in hunc diem: & residua regna,

* Et insulas quæ aliquando restiterant illis, exterminauerunt & in potestatem redegerunt.

* ἃ ὅσα ἐποίησαν ἐν χώραις αὐτῶν, τοῦ κατεκράτησαι τὰν μέγαλων, & ἀργύρου & χρυσίου ὅσα ἐκεῖ.

* καὶ κατεκράτησαν ὅς ποτε πάντες τῇ βασιλείᾳ αὐτῶν καὶ τῇ μακροθυμίᾳ, καὶ ὅς ποτε ὡς μακρὰν ἀπέχων ἀπ' αὐτῶν σφόδρα, & τῶν βασιλέων τῶν ἐπελθόντων ἐπ' αὐτοὺς ἀπ' ἀκρῆς τῆς γῆς ἕως συνέτριψαν αὐτοὺς. & ἐπάταξαν ἐν αὐτοῖς πληγὴν μεγάλην, καὶ ὁ Πτολεμαῖος δίδωσιν αὐτοῖς φόρον κατ' ἐνιαυτόν.

* καὶ τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Περσέα, κλιέων βασιλεῖα & τὰς ἐπὶ ἡμετέροις ἐπ' αὐτῶν συνέτριψαν αὐτοὺς πολέμῳ, καὶ κατεκράτησαν αὐτῶν.

* καὶ ἀντίοχον τὸν μέγαν βασιλεῖα τῆς ἀσίας τὸν πορθεύοντα ἐπ' αὐτῶν εἰς πόλεμον ἔχοντα ἑκατὸν εἰκοσι ἐλέφαντας καὶ ἵππων καὶ ἄρματα καὶ δυνάμιν πολλὴν (φόδρα, καὶ συνετέριον ἀπ' αὐτῶν).

* & ἔλαβον αὐτὸν ζῶντα, καὶ ἔστησαν αὐτοῖς δίδοναι αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλεύοντα μετ' αὐτὸν φόρον μέγαν, δίδοναι ὄμιραν καὶ διασολήν.

* καὶ χώρον τὴν Ἰνδικὴν καὶ μέλαιναν καὶ λυδίαν, καὶ δὲ τῶν καλλιῶν χωρῶν αὐτῶν, καὶ λαβόντες αὐτὰς τὰς αὐτῶν ἔδωκαν αὐτάς δὲ Πτολεμαίῳ βασιλεῖ.

* καὶ ὅτι ἐκ τῆς ἐλλάδος ἐβελύσαντο ἐλθεῖν & ἐξαῖραι αὐτούς, καὶ ἐγνώθη ὁ λόγος αὐτοῖς.

* καὶ ἀπέστειλαν ἐπ' αὐτοὺς στρατηγὸν ἑνὰ, & ἐπολέμησαν πρὸς αὐτοὺς. καὶ ἐπεὶ ἐξ αὐτῶν τραυματίαι πολλοί, καὶ ἡ χυμάλωσις πολλοὺς, τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ πωρομένους αὐτοὺς, καὶ κατεκράτησαν τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ κατέλκον τὰ ὀχυρώματα αὐτῶν, καὶ πωρομένους αὐτοὺς, καὶ κατεδουλώσαντο αὐτοὺς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ τὰς Πτολεμαίους βασιλεῖας.

* καὶ τὰς νήκας ὅθι ποτὲ ἀνέστησαν αὐτοῖς, κατέφθειραν & ἐδουλώσαν αὐτούς.

* Et quæ fecerunt in provincia Hispaniæ, ut obtineret metalla argenti & auri quod illic.

* Et obtinuerunt locum omnem consilio suo & patientia: Et locus erat longè distans ab illis valde, & à regibus qui uenerant contra eos ab extremo terræ quoad contriuerunt eos. Et percusserunt in eis plagam magnam, & reliqui dant eis tributum quolibet anno.

* Et Philippum & Persea Ceteorum regem, & eos qui insurrexerunt contra eos, contriuerunt eos bello, & obtinuerunt eos.

* Et Antiochum magnum regem Asiæ, qui iuit contra eos in pugnam, habens centum viginti elephantes, & equitatum, & currus, & exercitum multum valde, & contritus est ab eis.

* Et acceperunt eum uiuū, & statuerunt eis dare eum, & qui regnarent post eum tributum magnum, dare obsides & distinctionem.

* Et regionem Iudicam, & Mediam, & Lydiam, & de optimis regionibus eorū. Et accipientes illas ab eo, dederunt eas Eumeni regi.

* Et quod qui ex Hellade decreuerunt ire & tollere eos, & innotuit sermo eis.

* Et miserunt contra illos ducem vnum, & pugnaverunt contra eos. Et ceciderunt de eis vulnerati multi, & captiuauerunt multos, mulieres eorum, & filios eorum, & diripuerunt eos, & obtinuerunt terram eorum, & destruxerunt arces eorum, & diripuerunt eos, & seruos fecerunt eos usque in diem hanc: & reliqua regna,

* Et insulas quæ vnquam restiterant eis, destruxerunt, & in seruitutem redegerunt eos.

¹² * Cum autem amicis suis & qui acquiescebant eis conseruauerunt eis amicitiam, & obtinuerunt regna quæ propè & quæ longè. Et quicumque audierunt nomen eorum, timebant ab eis. Quos autem velint adiuuare, et ut regnent, regnant.

¹³ * Quos autem velint deturbant, & exaltati sunt valde.

¹⁴ * Et in omnibus his non imposuit sibi ullus eorum diadema, & non vestierunt purpuram, ut magnificarentur in ea.

¹⁵ * Et curiam fecerunt sibi, & quotidie consulebant trecenti et viginti consultantes semper de multitudine, ut gubernent eos.

¹⁶ * Et credunt vni homini, ut imperet eis per singulos annos, & dominetur totius terræ eorum, & omnes audiunt vnum, & non est inuidia neque zelus in illis.

¹⁷ * Et elegit Judas Eupolemi filium Joannis filij Accos, & Iasonem filium Eleazari, et misit eos ad Romam ad constituendum cum illis amicitiam & societatem.

¹⁸ * Et ut auferrent iugum ab eis, quoniam viderunt regnum Græcorum in seruitutem redigentes Israel seruitio.

¹⁹ * Et abierunt ad Romam, et via multa valde, & intrauerunt in senatum, & responderunt et dixerunt:

²⁰ * Judas Maccabeus et fratres eius, & multitudo Judæorum miserunt nos ad vos, ad statuendum vobiscum societatem & pacem, et ad conscribendum nos socios & amicos vestros.

²¹ * Et placuit sermo coram eis.

²² * Et hoc rescriptum epistole quam rescripsit in tabulis æreis. Et misit in Hierusalem ut esset apud eos illic memoriale pacis & societatis.

²³ * Bene sit Romanis & genti Judæorum in mari & in terra in seculum, & gladius & hostis procul sit ab eis.

¹² * καὶ τῶν φίλων αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐπαναπαυομένων αὐτοῖς συνετήρησαν αὐτοῖς φιλίαν, καὶ κατεκράτησαν τῶν βασιλείων τῶν ἐγγύς ἐπὶ τῶν μακρῶν. ὅσοι ἤκουσαν τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐφοβούντο αὐτῶν ὅσους δ' αὖθις βέλων βοηθεῖν καὶ βασιλεύειν βασιλεύουσιν.

¹³ * ὅσοι δ' αὖθις βέλων, μεθίστασι, καὶ ὑψώθησαν σφόδρα.

¹⁴ * καὶ ἐν πάσι τοῖς ἐκ ἐπέθετο ἑδραῖς αὐτῶν διάδημα, καὶ ἐπεβεβλόντο πορφύραν, ὥστε ἀνδρῶν θύωαι ἐν αὐτῇ.

¹⁵ * καὶ βασιλευσίν ἐποίησαν ἐαυτοῖς, καὶ καθ' ἡμέραν ἐβουλόοντο τριακόσιοι καὶ εἴκοσι βασιλεύοντες διαπαντός. καὶ τὸ πλῆθος, ὅσοι δὲ κοσμεῖν αὐτούς.

¹⁶ * καὶ πιστεύουσιν ἑνὶ ἀνθρώπῳ, ἀρχεῖν αὐτῶν κατ' ἐνιαυτόν, καὶ κυριεύειν πάσης τῆς γῆς αὐτῶν, ἐπὶ πάντες ἀκούσας τοῦ ἐνός, καὶ οὐκ ἔστι φθόνος ἐπὶ τῇ γῇ ἐν αὐτοῖς.

¹⁷ * καὶ ἐπέλεξε ἐν ἑσθας τὸν διπλόλεμον υἱὸν ἰωάννου τοῦ ἀκκῶς καὶ ἰάσωνα υἱὸν ἐλεαζάρ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτούς εἰς Ῥώμην σῆσαι αὐτοῖς φιλίαν καὶ

¹⁸ συμμαχίαν. καὶ τὸ ἀρχαῖον τὸν ζυγὸν ἀπ' αὐτῶν, ὅπερ ἴδον τὴν βασιλείαν τῶν ἐλλήνων καταδεδωμένους τὸν ἰσραὴλ δουλείῃ.

¹⁹ * καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ ἡ ὁδὸς πολλὴ σφόδρα, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ βασιλεῖον. καὶ ἀπεκρίθησαν

²⁰ καὶ εἶπον. ἑσθας ὁ μακκαβαῖος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἀπέστειλαν ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς σῆσαι μετ' ὑμῶν συμμαχίαν καὶ εἰρήνην καὶ γραφύωαι ἡμᾶς συμμαχοῖς καὶ φίλοις ὑμῶν.

²¹ * καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον αὐτῶν.

²² * καὶ τὸ τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἧς ἀντέγραψεν ὁ πῶλος τοῖς χαλκαῖς, καὶ ἀπέστειλεν εἰς ἱερουσαλήμ εἶναι παρ' αὐτοῖς ἐκεῖ μνημόσυον εἰς μνήμην καὶ συμμαχίας.

²³ * καλὰς χάριτας Ῥωμαίοις καὶ τῷ ἔθνει ἰουδαίων ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εἰς τὴν αἰῶνα. καὶ Ῥωμαῖα καὶ ἐχθρὸς μακρῶν ἀπ' αὐτῶν.

¹² * Cum amicis autem suis & qui in ipsis requiem habebant conseruauerunt amicitiam, & obtinuerunt regna quæ erant proxima & quæ erant longè, quia quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos.

¹³ * Quibus verò vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant. Quos autem vellent, regno deturbabant, & exaltati sunt valde.

¹⁴ * Et in omnibus istis nec mo portabat diadema, nec induebatur purpura ut magnificaretur in ea.

¹⁵ * Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidie consulebant trecentos viginti consilium agentes semper de multitudine ut quæ digna sunt gerant.

¹⁶ * Et committunt vni homini magistratum suum per singulos annos dominari vniuersæ terræ suæ, & omnes obediunt vni, & non est inuidia neque zelus inter eos.

¹⁷ * Et elegit Iudas Eupolemi filium Iohannis filij Iacob, & Iasonem filium Eleazari, & misit eos Romam constituere cum illis amicitiam & societatem.

¹⁸ * Et ut auferrent ab eis iugum Græcorum, quia viderunt quod in seruitutem premerent regnum Israel.

¹⁹ * Et abierunt Romam viam multam valde, & introierunt curiam & dixerunt.

²⁰ * Iudas Machabeus & fratres eius, & populus Iudæorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem & pacem, & conscribere nos socios & amicos vestros.

²¹ * Et placuit sermo in conspectu eorum.

²² * Et hoc rescriptum est quod rescripserunt in tabulis æreis, & miserunt in Hierusalem ut esset apud eos ibi memoriale pacis & societatis.

²³ * Bene sit Romanis & genti Iudæorum in mari & in terra in æternum, gladiusque & hostis procul sit ab eis.

* Quod si institerit bellū²⁴
Romanis prius aut omnib⁹
sociis eorum in omni domi-
natione eorum:

* Auxilium feret gens Iu-
dxorum prout tempus di-
ctauerit corde pleno.

* Et praeliātibus non da-
bunt neq; subministrabunt
triticum, arma, pecuniam,
naues, sicut placuit Roma-
nis, & custodient mandata
eorum nihil ab eis accipien-
tes.

* Similiter autē & si genti
Iudxorū prius acciderit bel-
lum, adiuuabunt Romani ex
animo prout eis tēpus permi-
serit.

* Et adiuuantibus nō da-
bitur triticum, arma, pecu-
nia, naues, sicut placuit Ro-
manis, & custodient manda-
ta eorum absque dolo.

* Secundū hęc verba con-
stituerunt Romani populo
Iudxorū.

* Quod si post hęc verba
hi aut illi addere aut demere
ad hęc aliquid voluerint, fa-
ciēt ex proposito suo, & que-
cunque addiderint vel dem-
pserint rata erunt.

* Sed & de malis quæ De-
metrius rex fecit in eos, scri-
psimus ei dicentes: Quare
grauasti iugum tuum super
amicos nostros & socios Iu-
dxos?

* Si ergo iterum adierint
nos aduersum te, faciemus
illis iudiciū, & pugnabimus
tecum mari terraque.

CAP. IX.

I Nterea vt audiuit Deme-
tri⁹ quia cecidit Nicanor
& exercitus eius in praelio,
apposuit Bacchidē & Alci-
mu rursus mittere in Iudēā
& dextrum cornu cum illis.

* Et abierūt viā quæ ducit
in Galgala, & castra posuerūt
in Masaloth quæ est in Arbel-
lis, & occupauerūt eā, & per-
cinerunt animas hominum
multas. * In mense primo
anni centesimi & quinquā-
gesimi & secūdi applicuerūt
exercitum ad Hierusalem.

* ἐδρῶ ἐν τῇ πόλει ὡς ἐν ῥώμῃ²⁴
πρὸς τὴν ἑκάστην τῶν συμμάχων αὐ-
τῶν ἐν πάσῃ κυρία αὐτῶν. * συμ-²⁵
μαχήσει τὸ ἔθνος τῶν Ἰσραηλίων, ὡς δὴ
ὁ καιρὸς ὑπογραφή αὐτοῖς καρδία
πλήρη. * καὶ τοῖς πολεμῶσιν ἐδώ-²⁶
σθαι, ἐδὲ ἐπαρκέσθαι σίτον, ὄπλα, δό-
ρυρον, πλοῖα ὡς ἐδοξε ῥωμαίοις· ὅ-
τι φυλάσσονται τὰ φυλάγματα αὐτῶν
ἐν λαβόντες.

* καὶ τὰ αὐτὰ δὲ ἐδρῶ ἐθνεῖς Ἰσ-²⁷
ραηλίων συμῆ πρὸς τοῖς πόλεμῳ,
συμμαχήσονται ὁ ῥωμαῖοι ἐν ψυ-
χῇ ὡς αὐτοῖς ὁ καιρὸς ὑπογραφή.
* καὶ τοῖς συμμαχῶσιν ἐδοθήσε-²⁸
ται σίτος, ὄπλα, δόρυρον, πλοῖα
ὡς ἐδοξε ῥώμῃ, καὶ φυλάσσονται τὰ
φυλάγματα αὐτῶν ἐν λαβόντες.

* κατὰ οὗτον λόγον τῶν ἑσθίων²⁹
ῥωμαῖοι τὰ δὴ μὲν τῶν Ἰσραηλίων.

* ἐδρῶ ὁ μετὰ οὗτον λόγος τῶν³⁰
Βαβυλωνίων οὗτοι ἐπὶ οὗτοι πρὸς τῇ-
ναι ἢ ἀφελῆν, ποιῶνται ὅτι δρῶσιν
αὐτῶν. καὶ ὁ ἐδρῶ πρὸς τῶν ἢ ἀφε-
λῶσιν ἔσθαι κύρια. * καὶ περὶ τῶν³¹
κακῶν ὧν ὁ βασιλεὺς Δημήτριος συν-
τελεῖται εἰς αὐτούς, ἐγράψαμεν αὐ-
τῶν λέγοντες· διατί ἐβαρύνεις τὸν ζυ-
γὸν σε ὅτι οὗτος φίλος ἡμῶν οὗτος
συμμάχος Ἰσραηλίων;

* ἐδρῶ οὖν ἐπὶ ἐντυχῶσι κατὰ τοῦ³²
ποιήσωμεν αὐτοῖς τὴν κρίσιν, καὶ πο-
λεμήσωμεν σε διὰ τῆς θαλάσσης ἐ-
κὶ διὰ τῆς ξηρᾶς.

9

* Καὶ ἤκουσε Δημήτριος ὅτι¹
ἐποίησε νικῶν καὶ δυνάμει αὐτοῦ
πόλεμον, καὶ πρὸς τὸν βασι-
λῆα καὶ τὸν ἀλκιμον ἐκ δευτέρου
ἀποστείλας εἰς γυνὴν Ἰσραὴλ, ἐπὶ δεξιὸν
κέρως μετὰ αὐτῶν.

* ἐπὶ πορεύθησαν οὖν τὴν εἰς Γαλ-²
γαλα, καὶ παρενέβαλον ὅτι με-
σαλώθ τὴν ἐν δρεβήλοις. καὶ πρὸς
κατελάβοντο αὐτῶν, καὶ ἀπώλεσαν
ψυχὰς ἀνθρώπων πολλὰς.

* καὶ ὁ μῆνους ὁ πρῶτος ἔτος τοῦ³
δευτέρου ἐπὶ πεντηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν
παρενέβαλον ὅτι ἱερουσαλήμ.

* Si autem institerit bellum²⁴
in Roma priori vel omnibus so-
ciis eorum in omni ditione eorū:

* Auxilium feret gens Iudæo-²⁵
rum, ut tempus dictauerit eis
corde pleno.

* Et praeliantibus non dabit²⁶
neque subministrabunt triticū,
arma, argentum, naues, ut vi-
sum est Romanis, & custodient
mandata eorum nihil accipientes.

* Secundum eadem autem si²⁷
genti Iudæorum contigerit prius
bellum, auxilium ferent Romani
ex animo, ut eis oportunitas di-
ctauerit.

* Et adiuuantibus non dabi-²⁸
tur triticum, arma, argentum,
naues, ut placuit Roma, & cu-
stodient mandata hæc, & non
cum dolo.

* Secundum sermones hos sta-²⁹
tuerunt Romani cum populo Ju-
dæorum.

* Si autem post verba hæc con-³⁰
siliū habuerint hi et hi addere
vel detrahē, facient ad libitū
eorum, & quod addiderint vel
dempserint, erit ratum.

* Et de malis quæ rex Deme-³¹
trius facit contra eos, scripsimus
ei, dicentes: Ob quid aggrauasti
iugum tuū super amicos nostros
socios Iudæos?

* Si igitur ultra adierint con-³²
trate, faciemus eis iudiciū, &
oppugnabimus te per mare &
per terram.

CAP. IX.

ET audiuit Demetrius quod¹
fecit Nicanor & exercitus
eius bellum, & addidit Bac-
chidem & Alcimum iterum mit-
tere in terram Iudæ, & dextrū
cornu cum eis.

* Et abierunt viam quæ in²
Galgala, & castrametati sunt
in Mesaloth quæ in Arbelis. Et
acceperunt eam, & peremerunt
animas hominum multas.

* Et mense primo anni se-³
cundi & quinquagesimi & cen-
tesimi castra metati sunt ad Hie-
rusalem.

* Et surrexerunt et abierunt 4
in Berean cum viginti millibus
virorum, & duobus millibus
equitum.

* Et Judas posuerat castra in 5
Eleasa, & tres mille viri electi
cum eo.

* Et viderunt multitudinē 6
exercituum quoniam multi sunt,
& timuerunt valde, & sub-
traxerunt se multi de castris, nō
relictī sunt ex eis nisi octingenti
viri.

* Et vidit Judas quod de- 7
fluere castra sua, & bellum af-
fligebat eum, & confractus est
corde, quoniam non habuit tem-
pus ut congregaret eos, & dis-
solutus est.

* Et dixit relictis: Surgamus 8
& ascendamus ad contrarios
nostros, si forte poterimus debel-
lare eos.

* Et auerterunt eum, dicen- 9
tes: Non poterimus, sed libere-
mus nostras animas. nunc reuer-
tere, & fratres nostri defluxer-
unt, & pugnabimus contra
eos, nos autem pauci.

* Et dixit Judas: Non mihi 10
sit res hac, facere ut fugiamus
ab eis. Et appropinquauit tem-
pus nostrum, & moriamur for-
titer propter fratres nostros, &
non relinquamus crimen gloriæ
nostræ.

* Et mouit exercitus de ca- 11
stris, & steterunt in occursum
eis, & diuisus est equitatus in
duas partes, & fundibularij et
sagittarij præibāt exercitū, &
primi certatores omnes potētes.

* Bacchides autem erat in 12
dextro cornu. Et appropinqua-
uit phalanx à duabus partibus,
& cecinerunt tubis. * Et ceci- 13
nerunt qui à parte Judæ & ipsi
tubis; & commota est terra à
voce exercituum. Et fuit præliū
commissum à manē vsque ad
vesperam. * Et vidit Judas 14
quod Bacchides & firmamen-
tum exercitus in dextris, &
conuenerunt cum eo omnes ani-
mosi corde.

* Ἐπῆραν καὶ ἐπορεύθησαν εἰς 4
Βερεάν ἐν ἑκοσὶ χιλιάσιν ἀνδρῶν ἔ-
δωκεν ἰπποῖ. * καὶ ἰδὼς τὸ πᾶ-
ρεμβολῆκα ἐν ἑλεάσα, καὶ τρι-
χίλιοι ἀνδρες ἐκλεκτοὶ μετ' αὐτοῦ.

* καὶ εἶδον τὸ πλῆθος τῶν δυνά- 6
μεων ὅτι πολλοὶ εἰσι, ἔφοβήθησαν
ὁδοῖ, ἔξερρύνθησαν πολλοὶ ἀπὸ
τῆς παρεμβολῆς, & κατελείφθησαν
ἕξ αὐτῶν ἀλλ' ἢ ὀκτακόσιοι ἀνδρες.

* καὶ εἶδον ἰδὼς ὅτι ἀπερρύν- 7
ῃ παρεμβολὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ πόλεμος
ἐβλήθεν αὐτόν, καὶ συνετέλεσεν τῇ καρ-
δίᾳ ὅτι οὐκ εἶχε καιρὸν συναγα-
γεῖν αὐτούς· καὶ ἐξελύθη.

* καὶ εἶπε τοῖς κατελείφθεσιν· 8
ἀναστάντες καὶ ἀναβάντες ἵππους
ὑπεναντίους ἡμῶν, ἐδώκαμεν δυνάμε-
θα πολεμῆσαι αὐτοῖς.

* καὶ ἀπεσρέψαν αὐτὸν λέγοντες· 9
ἐμὴ δυνάμεθα ἀλλ' ἢ σώζομεν τὰς
ἑαυτῶν ψυχὰς· τὸν δὲ ἵππυσρεψον, ἔ-
πειτα ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπερρύνθησαν, καὶ
πολεμήθημεν πρὸς αὐτούς, ἡμεῖς δὲ
ὀλίγοι.

* καὶ εἶπεν ἰδὼς· μή μοι 10
γένοιτο πᾶσιμα τοῦτο, ποιῆσαι φυ-
γεῖν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἤγικεν ὁ καιρὸς
ἡμῶν καὶ ἀποθνήσκωμεν ἀνδρεία χά-
ριν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ μὴ κατα-
λίπωμεν αἰτίαν τῇ δόξῃ ἡμῶν.

* καὶ ἀπῆρεν ἡ δύναμις ἀπὸ τῆς 11
παραμβολῆς, καὶ ἔστησαν εἰς συνάν-
τησιν αὐτοῖς, καὶ ἐμερίσθη ἡ ἵππος
δύο μέρη, καὶ ὁ φειδονηταὶ καὶ ὁ
τοξόται πρὸς ἐπιδύοντο τῆς δυνά-
μεως, καὶ ὁ πρῶτος πάντες
ὁ δυνάται.

* Βακχίδης δὲ ἦν ἐν τῷ δεξιῷ κέ- 12
ρατι, καὶ ἤγισεν ἡ φάλαγξ ἐν τῶν
δύο μερῶν ἐφ' ὧν ἐν ταῖς σάλπιγγι.

* καὶ ἐσάλπισαν ὁ πρῶτος καὶ ὁ 13
αὐτοῖς ταῖς σάλπιγγι, ἔσχαλδον ἡ
γῆ ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν παρεμβολῶν.
καὶ ἐγχετο ὁ πόλεμος σινημυδρός
ἀπὸ πρῶτον ἕως ἑσπέρας.

* Ἐίδεν ἰδὼς ὅτι βακχίδης καὶ 14
τὸ σθένος τῆς παρεμβολῆς ἐν τοῖς
δεξιοῖς, καὶ συνεβλήθη αὐτῷ πᾶσι οἱ
ἀνδρες τῇ καρδίᾳ.

* Et surrexerunt & abie- 4
runt in Berea viginti millia
virorū, & duo millia equitū.

* Et Judas posuerat castra 5
in Laifa, & tria millia viri e-
lecti cum eo.

* Et viderūt multitudinē 6
exercitus, quia multi sunt,
& timuerunt valde: & multi
subtraxerunt se de castris: &
non remanserunt ex eis nisi
octingenti viri.

* Et vidit Judas quod de- 7
fluxit exercitus suus, & bellū
perurgebat eum, & contra-
ctus est corde, quia non ha-
bebat tempus congregandi
eos, & dissolutus est.

* Et dixit his qui reliqui 8
erant: Surgamus & eamus
ad aduersarios nostros, si po-
terimus pugnare aduersus
eos.

* Et auerterbant eum di- 9
centes: Non poterimus, sed
liberemus animas nostras
modò, & reuertamur ad fra-
tres nostros, & tunc pugna-
bimus aduersus eos, nos au-
tem pauci sumus.

* Et ait Judas: Absit illi 10
rem facere, ut fugiamus ab
eis. Et si appropinquauit tempus
nostrum, moriamur in vir-
tute propter fratres nostros,
& nō inferamus crimen glo-
riæ nostræ.

* Et mouit exercitus de 11
castris, & steterunt illis ob-
uiam. Et diuisi sunt equites
in duas partes, & fundibu-
larij & sagittarij præibant ex-
ercitum & primi certantissimi
omnes potentes.

* Bacchides autem erat in 12
dextro cornu, & proxima
legio ex duabus partibus, &
clamabant tubis.

* Exclamauerunt autem 13
& hi qui erant ex parte Iude
etiam ipsi, & commota est ter-
ra à voce exercituum, & co-
missum est prælium à mane
vsque ad vesperam.

* Et vidit Judas quod fir- 14
mior est pars exercitus Bac-
chidis in dextris, & conue-
nerunt cum ipso omnes co-
stantes corde.

¹⁵ * Et contrita est dextera
pars ab eis, & persecutus est
eos usque ad montem Azoti.
¹⁶ * Et qui in sinistro cornu
erant, viderunt quod contri-
tum est dextrum cornu, &
secuti sunt post Iudæ & eos
qui cum ipso erant à tergo.
¹⁷ * Et ingrauatum est præ-
lium & ceciderunt vulnerati
multi ex his & ex illis.
¹⁸ * Et Iudas cecidit, & cæte-
ri fugerunt.
¹⁹ * Et Ionathas & Simo tu-
lerunt Iudam fratrem suum,
& sepelierunt eum in sepul-
chro patrum suorum in ciui-
tate Modin.
²⁰ * Et fleuerunt eum omnis
populus Israel planctu ma-
gno, & lugebāt dies multos, C
& dixerunt:
²¹ * Quomodo cecidit potēs q
saluū faciebat populū Israel?
²² * Et cætera verba bellorū
Iudæ & virtutum quas fecit,
& magnitudinis ei nō sunt
descripta. multa enim erant
valde. * Et factum est post
obitum Iudæ emerferunt ini-
qui in omnib' finibus Israel,
& exorti sunt omnes qui o-
perabantur iniquitatem.
²⁴ * In diebus illis facta est
fames magna valde, & tradi-
dit se Bacchidi omnis regio
eorum cum ipsis.
²⁵ * Et elegit Bacchides viros
impios & constituit eos do-
minos regionis. * Et exqui-
rebant & perscrutabatur a-
micos Iudæ, & adducebant
eos ad Bacchidem, & vindi-
cabat in illos & illudebat.
²⁷ * Et facta est tribulatio
magna in Israel, qualis non
fuit ex die qua non est visus
propheta in Israel. * Et cōgre-
gati sunt omnes amici Iudæ,
& dixerūt Ionathæ. * Ex quo
frater tuus Iudas defunctus
est, vir similis ei non est qui
exeat cōtra inimicos nostros
Bacchidem & eos qui inimi-
ci sunt gentis nostræ. * Nunc
itaque te hodie elegimus esse
pro eo nobis in principē &
ducem ad bellandū bellum
nostrum.

¹⁵ * καὶ συνετρίβη τὸ δεξιὸν κέρας
ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐδίωκον ὀπίσω αὐτῶν
ἕως ἀζωτὸ ὄρους. * ὅτε οἱ εἰς τὸ δ' αὖτε
¹⁶ ῥὸν κέρας εἶδον ὅτι συνετρίβη τὸ δε-
ξιὸν κέρας, καὶ ἐπέσβεσαν κατὰ πό-
δας ἰσὶδ' αὐτῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν ἐν τῶν
ὀπίσθεν. * καὶ ἐβαρύνθη ὁ πόλε-
¹⁷ μος, καὶ ἐπεθύν τραπεζαίαι πολ-
λοὶ ἐκ τῶν καὶ ἐκ τῶν.
¹⁸ * ὅτε ἰσὶδ' αὐτῶν ἐπέσβε, καὶ ὅλοι οἱ
ἔφυγον. * καὶ ἤραν ἰωνάθαν καὶ
¹⁹ σίμων ἰσὶδ' αὐτῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν,
καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν ταῖς τάφῳ τῶν
πατέρων αὐτῶν ἐν μωδῶν.
²⁰ * ὅτε ἐκλαυσαν αὐτὸν καὶ ἐκόψαν-
το αὐτὸν πᾶς ἰσραὴλ κοπετὸν μέγαν
καὶ ἐπένθη ἡμέρας πολλὰς, καὶ εἶ-
πον. * πῶς ἐπέσβε δυνάστης σὺ ζῶν
²¹ τὸν ἰσραὴλ; * καὶ τὰ πρὶν τῶν
λόγων ἰσὶδ' αὐτῶν τῶν πολέμων καὶ
τῶν θυμολογιῶν ὧν ἐποίησε καὶ
τὴν μετὰ τῶν αὐτῶν ἐκατεγρά-
φη, πολλὰ γὰρ ἔστιν ἡρόδοτος. * καὶ
²³ ἐγχετο μὲν τὴν τελευτὴν ἰσὶδ' αὐτῶν, ὅτε
ἐκνήθη οἱ θυμοὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὀρίοις
ἰσραὴλ, καὶ ἀνέστησαν πάντες ὅτε
ἐργάζομενοι τὴν ἀδικίαν. * ἐν ταῖς
²⁴ ἡμέραις ἐκείναις ἐγενήθη λιμὸς μέ-
γας ἡρόδοτος, ὅτε ἡ θυμολογία ἡ χά-
ρα μετ' αὐτῶν. * ὅτε ἐλέξε βακ-
²⁵ χίδης ὅτε ἀσεβεῖς θυμολογίαι, καὶ κα-
τέστησεν αὐτοὺς κυρίως τῆς χώρας.
²⁶ * ὅτε ἐξέζητον καὶ ἐξηρδύνων ὅτε
φίλοι ἰσὶδ' αὐτῶν καὶ ἤγον αὐτοὺς πρὸς
βακχίδην, καὶ ἐξεδίκα αὐτοὺς, καὶ
ἐνέπαιζεν αὐτοῖς. * καὶ ἐγχετο τὸ
²⁷ ψις μεγάλη ἐν τῇ ἰσραὴλ, ἥτις ἐκ
ἐγχετο ἀφ' ἧς ἡμέρας ὅτε ὠφθη
πρὸς αὐτοῖς. * καὶ ἡ πρόδοσις
²⁸ πάντες ὅτε φίλοι ἰσὶδ' αὐτῶν, καὶ εἶπον τῷ
ἰωνάθῳ. * ἀφ' οὗ ἀδελφός σου
²⁹ ἰσὶδ' αὐτῶν τελευτήσκει. καὶ ἀν' ἡρώμοις
αὐτῶν ἐκ ἐστὶν ἐξελεῖν πρὸς ὅτε ἐχ-
θροὺς καὶ βακχίδην, καὶ ἐν τοῖς ἐχ-
θραῖνοις τοῦ ἐστὶν ἡμῶν.
³⁰ * καὶ ἐν σὲ ἡρεπόμεθα σήμε-
ρον τοῦ εἶναι δὴ τὸ αὐτὸ ἡμῶν εἰς ἀρ-
χόντα καὶ ἡγέμενον τοῦ πολεμῆσαι
τὸν πόλεμον ἡμῶν.

¹⁵ * Et cōfractum est dextrum
cornu ab ipsis, & persecuti sunt
post eos usque ad Azoti montē.
¹⁶ * Et qui in sinistro cornu, vi-
derunt quod contritum est dex-
trum cornu, & reuerſi sunt se-
cundum pedes Iudæ & eorum
qui cum eo à tergo.
¹⁷ * Et ingrauatum est præliū,
& ceciderunt vulnerati multi
ex his & ex his.
¹⁸ * Et Iudas cecidit, & reliqui
fugerunt. * Et tulerunt Jo-
nathan & Simon Iudam fratrem
suum, & sepelierunt eum in se-
pultura patrum eius in Modin.
²⁰ * Et luxerunt eum & plan-
xerūt eum omnis Iſrael planctu
magno, & plorauerūt dies mul-
tos, & dixerunt:
²¹ * Quomodo cecidit potens
saluans Iſrael? * Et reliqua
sermonum Iudæ & bellorum et
facinorum quæ fecit, & magni-
tudinis eorum, non sunt scripta;
multa enim erant valde.
²³ * Et factum est post mortem
Iudæ, emerſerunt iniqui in om-
nibus terminis Iſrael, & exorti
sunt omnes operātes iniquitatē.
²⁴ * In diebus illis facta est fa-
mes magna valde, & rebella-
uit regio cum ipsis.
²⁵ * Et elegit Bacchides impios
viros, & constituit eos dominos
regionis.
²⁶ * Et exquirebant & scru-
tabantur amicos Iudæ, & du-
xerunt eos ad Bacchidem, &
vindicabat in illos, & illudebat
²⁷ eos. * Et facta est tribulatio
magna in Iſrael, quæ nō est facta
à qua die non est visus propheta
²⁸ eis. * Et congregati sunt om-
nes amici Iudæ, & dixerunt
Jonathæ:
²⁹ * Ex quo frater tuus Iudas
mortuus est, & vir similis ei
non est ad exeundum contra ini-
micos & Bacchidem, & in ini-
micos gentis nostræ.
³⁰ * Nunc igitur te elegimus ho-
die ut sis pro eo nobis in princi-
pem & ducem, ut pugnes pu-
gnam nostram.

* Et suscepit Jonathan in te-
pore illo ducatum, & surrexit
pro Iuda fratre suo.

* Et cognouit Bacchides &
quærebat eum occidere: * Et co-
gnouit Jonathan & Simon fra-
ter eius & omnes qui cum eo,
& fugerunt in desertum Thecoe:
& castrametati sunt ad aquam
lacus Asphar.

* Et cognouit Bacchides die
sabbatorum, & venit ipse &
totus exercitus eius ultra Jor-
danem.

* Et misit fratrem suum du-
cem turbae, & rogauit Naba-
thæos amicos eius ut commenda-
rēt illis apparatus eorum multum.

* Et exierunt filij Ambri de
Medaba, & comprehenderunt
Joannem & omnia quæ habuit,
& abierunt habentes.

* Post autē sermones hos re-
nunciauerunt Jonathan, & Si-
moni fratri eius, quod filij Am-
bri faciunt nuptias magnas, &
ducunt sponsam ex Nabadath
filiam unius magnorum princi-
pum Chanaan cum ambitione
magna.

* Et recordati sunt Joannis
fratris sui, & ascenderunt &
absconditi sunt sub tegumento
montis.

* Et leuauerunt oculos suos &
viderunt, & ecce tumultus &
apparatus multus, & sponsus
exiuit & amici eius & fratres
eius in occursum eorum cum tym-
panis & musicis & armis mul-
tis.

* Et surrexerunt in eos de
insidiis, & occiderunt eos, &
ceciderunt vulnerati multi, &
reliqui fugerunt in montem, &
acceperunt omnia spolia eorum.

* Et conuersæ sunt nuptiæ in
luctum, & vox musicorum ipsorum
in luctum.

* Et vindicauerunt vindi-
ctam sanguinis fratris sui, &
reuerfi sunt in oram Iordanis.

* Et audiuit Bacchides, &
venit die sabbatorum usque ad
ripas Jordanis cum exercitu multo.

* & ἐπεδύξαστο ἰωνάθαν ἐν τῷ και-
ρῷ ἐκείνῳ τὴν ἡγεσίαν, καὶ ἀνέστη δι-
τὶ ἰσδά τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

* καὶ
ἔγνω βακχίδης & ἐζήτησε αὐτὸν διπο-
λεῖν.

* & ἔγνω ἰωνάθαν καὶ σίμων
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ πάντες ὁ μετ'
αὐτοῦ, καὶ ἐφυγον εἰς τὴν ἔρημον θε-
κωε, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὸ ὕδωρ

λάκκῃ ἀσφάρ. * & ἔγνω βακχί-
δης τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, & ἦλ-
θεν αὐτὸς & πᾶς τὸ στρατόμαχος αὐτοῦ

πέραν τοῦ ἰορδάνου. * καὶ ἀπέσειλε
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἡγέμενον ὄχλου,
& παρεκάλεισε αὐτὸν ναβαθαίους φί-
λους αὐτοῦ παραθέσθαι αὐτοῖς τὴν διπο-
λεῖν αὐτῶν τὴν πολλὴν.

* καὶ
ἐξῆλθον υἱοὶ ἀμβρί ἐκ μηδαβᾶ,
& συνέλαβον ἰωάννην & πάντα ὅσα
εἶχε, καὶ ἀπήλθον ἔχοντες.

* καὶ ὁ αὐτὸς λόγος τῶν ἀπὸ
γελαν ἰωνάθαν καὶ σίμωνι τῶ ἀ-
δελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι οἱ υἱοὶ ἀμβρί ποιεῖσι
γάμον μέγαν, καὶ αἴθουσαν τὴν ὑμνη-
τὴν ναβαθαίῳ θυγατέρᾳ αὐτοῦ τῶν
μεγάλων μεγιστάνων χανααν καὶ
παραπομπῇ μεγάλης.

* & ἐμνήσθησαν ἰωάννης & ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνέβησαν καὶ ἐκρύβη-
σαν ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὄρους.

* καὶ ἦρδαν αὐτοὶ ὁφθαλμοὺς αὐτῶν
& εἶδον, καὶ ἰδοὺ θρόνος καὶ διποσκη-
τὴν πολλὴν καὶ ὁ ὑμνιστὴς ἐξῆλθε καὶ ὁ
φίλοι αὐτοῦ καὶ ὁ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰς
συνδρομήν αὐτῶν καὶ τυμπάνων &
μουσικῶν καὶ ὀπλῶν πολλῶν.

* καὶ ἐξεδύνησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ
τοῦ ἐνεδρύου, & ἀπέκλειναν αὐτοὺς, καὶ ἐ-
πεσον τραυματίαι πολλοί, & οἱ ὑπο-
λοιποὶ ἐφυγον εἰς τὸ ὄρος, & ἔλαβον

πάντα τὰ σκευὰ αὐτῶν. * & με-
τεγράφη ὁ γάμος εἰς πένθος, & φω-
νὴ μουσικῶν αὐτῶν εἰς θρήνον.

* καὶ ἐξεδίκησαν τὴν ἐκδίκησιν
αἱματὶ ἀδελφοῦ αὐτῶν, καὶ ἀ-
πέσρεψαν εἰς τὸ ὄρος τοῦ ἰορδάνου.

* καὶ ἤκουσε βακχίδης, & ἦλθε τῇ
ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἕως τῶν κρη-
πιδῶν τοῦ ἰορδάνου ἐν δυνάμει πολλῇ.

* Et suscepit Ionathas te-
pore illo principatum, & sur-
rexit loco Iudæ fratris sui.

* Et cognouit Bacchides,
& quærebat eum occidere.

* Et cognouit Ionathas &
Simon frater eius & omnes
qui cum eo erant, & fugerunt
in desertum Thecæ, & con-
federunt ad aquam lacus Asphar.

* Et cognouit Bacchides,
& die sabbatorum venit ipse
& omnis exercitus eius trans
Iordanem.

* Et Ionathas misit fratrem
suum ducem populi, & ro-
gavit Nabuthæos amicos
suos ut commodarent illis ap-
paratum suum qui erat co-
piosus.

* Et exierunt filij Iambri
ex Madaba, & comprehende-
runt Iohannem & omnia quæ
habebat, & abierunt habentes
ea.

* Post hæc verba renun-
ciatum est Ionathæ & Simoni
fratri eius, quia filij Iambri
faciunt nuptias magnas &
ducunt sponsam ex Mada-
ba filiam unius de magnis
principibus Chanaan cum
ambitione magna.

* Et recordati sunt sangui-
nis Iohannis fratris sui, &
ascenderunt & absconderunt
se sub tegumento montis.

* Et eleuauerunt oculos
suos, & viderunt & ecce tu-
multus & apparatus multus,
& sponsus processit & amici
eius & fratres eius obuiam
illis cum tympanis & musi-
cis & armis multis.

* Et sur-
rexerunt ad eos ex insidiis, &
occiderunt eos, & ceciderunt
vulnerati multi, & residui fu-
gerunt in montes, & acceperunt
omnia spolia eorum.

* Et conuersæ sunt nuptiæ
in luctum, & vox musicorum
ipsorum in lamentum.

* Et vindicauerunt vindi-
ctam sanguinis fratris sui, &
reuerfi sunt ad ripam Iorda-
nis.

* Et audiuit Bacchides,
& venit die sabbatorum usque
ad oram Iordanis in virtute
magna.

* Et dixit ad suos Ionathas: 44
Surgamus & pugnemus cō-
tra inimicos nostros. nō est enim
hodie sicut heri & nudi-
us tertius.

* Ecce enim bellū ex ad- 45
uerso, aqua verò Iordanis
hinc & inde, & ripæ, & palu-
des, & saltus, & non est lo-
cus diuertendi.

* Nunc ergo clamate in 46
cælum, ut liberemini de ma-
nu inimicorum vestrorum:
& commissum est bellum.

* Et extendit Ionathas ma- 47
num suam percutere Bacchi-
dem, & diuertit ab eo retro.

* Et dissiliit Ionathas, & 48
qui cum eo erant in Iorda-
nem, & transfatauerunt ad
eos Iordanem.

* Et ceciderunt de parte 49
Bacchidis die illa mille viri.

* Et reuersi sunt in Hieru- 50
salem, & ædificauerunt ciui-
tates munitas in Iudæa mu-
nitionem quæ erat in Hieri-
cho, & in Ammaum, & in
Bethoron, & Bethel, & Thā-
natha, & Phara, & Thopo
muris excelsis, & portis &
feris.

* Et posuit custodiam in 51
eis, ut inimicitias exercerent
in Israel.

* Et muniuit ciuitatē Beth- 52
suram, & Gazaram, & arcē,
& posuit in eis auxilia & ap-
paratum escarum.

* Et accepit filios princi- 53
pum regionis obsides, & po-
suit eos in arce in Hierusalē
in custodiam.

* Et anno centesimo quin- 54
quagesimo tertio mense se-
cundo præcepit Alcimus de-
strui muros domus sanctæ
interiores, & destrui opera
prophetarum. Et cœpit de-
struere. 55
* In tēpore illo per-
cussus est Alcimus, & impe-
dita sunt opera illius, & oc-
clusum est os eius, & dissolu-
tus est paralyti, nec ultra po-
tuit loqui verbū & mandare
de domo sua.

* Et mortuus est Alcimus 56
in tempore illo cum tormen-
to magno.

* Ἐεῖπεν ἰωνάθαν τοῖς παῖσιν αὐτοῦ, 44
ἀναστάντες καὶ πολεμήσωμεν ὑπὲρ
τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅτι γὰρ ἐστὶ σήμερον
ὡς ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. * ἰδὲ 45

ὅτι πόλεμος ἐξ ἐναντίας ἡμῶν ἐξ ὅ-
πουθεν ἡμῶν. τὸ ὕδωρ τῆς ἰορδάνου ἐν-
θεν καὶ ἐκεῖθεν καὶ ἐλπίς καὶ δρυμός, οὐκ
ἐστὶ τόπος ἐκκλίναι. * νῦν ἔν κε 46

κράζετε εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπως δια-
σωθῆτε χεῖρας ἐχθρῶν καὶ σωθῆτε τὸν
ὁ πόλεμος. * καὶ ἐξέτεινεν ἰωνά- 47

θαν τὴν χεῖρα αὐτοῦ παλάζων τὸν
βακχίδην, καὶ ἐξέκλινεν ἐπ' αὐτὸν
εἰς τὰ ὀπίσω. * καὶ ἐνεπήδησεν ἰω- 48

νάθαν καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἰορδάν-
ην, καὶ διεκολύμβησαν εἰς τὸ πέραν,
& ἐδέξθησαν ἐπ' αὐτοὺς τὸν ἰορδάνην.

* καὶ διέπεσον παρὰ βακχίδου 49
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς χιλίους ἀνδρας.

* καὶ ἐπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλὴμ, 50
καὶ ἀποδόμησε πόλεις ὀχυράς ἐν τῇ
ἰουδαίᾳ καὶ τὸ ὄχυρόν αὐτῶν ἐν ἱερι-
χὼ καὶ τῷ βαβυλῶνι, καὶ τῷ θάμ-
νασὰ φαραθωνί καὶ τῷ τεφὼν
τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύλαις καὶ μο-
χλοῖς. * καὶ ἔθεντο φρουράν ἐν 51
αὐτοῖς τοῦ ἐκθραίνειν τὰ ἰσραήλ.

* καὶ ἀχύρωσε τῷ πόλιν τὴν ἐν 52
βαβυλῶνι καὶ γαζαρὰ καὶ τῷ ἀρκῶν.

καὶ ἔθετο ἐν αὐταῖς δυνάμεις καὶ
ὡπλοὺς βρωμάτων. * καὶ ἔλα- 53
βε τὰς ὑἱὰς τῶν ἡγουμένων τῆς χώ-
ρας ὁμηρεῖ, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τῇ
ἀρκῇ ἐν ἱερουσαλὴμ ἐν φυλακῇ.

* καὶ ἐν ἑταίρῳ καὶ πονηκοῖς 54
ἐκκατέσθη μὲν τὸ δούτερον, ἐ-
πέταξεν ἄλκιμος καθαίνειν τὸ τεῖ-
χος τῆς αὐλῆς τῶν ἁγίων τῆς ἐσω-
τέρας, καὶ καθεῖλε τὰ ἔργα τῶν
προφητῶν, καὶ ἐνῆρξατο τοῦ κα-
θαίνειν.

* ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπλήγη ἄλ- 55
κιμος καὶ ἐνεποδίσθη τὰ ἔργα αὐτοῦ,
καὶ ἀπεφράγη τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ πα-
ρελύθη, καὶ οὐκ ἠδυνάτο ἐπ' ἀλῆ-
σαι λόγον καὶ ἐντείλασθαι πρὸς τοῦ
οἴκου αὐτοῦ.

* καὶ ἀπέθανεν ἄλκιμος ἐν τῷ και- 56
ρῷ ἐκείνῳ μετὰ βασάνος μεγάλης.

* Et dixit Jonathas suis: Sur- 44
gamus nunc & pugnemus pro
animabus nostris; non enim est
hodie ut heri & nudiustertius.

* Ecce enim bellū ex aduerso 45
nostrum et post nos: at aqua Ior-
danis hinc & hinc, & palus &
sylua, non est locus ad declinan-
dum.

* Nunc igitur clamate in cæ- 46
lum ut liberemini de manu ini-
micorum, et commissum est præ-
lium. * Et extendit Jonathas

manum suā ut percuteret Bac-
chidem, & declinauit ab eo in
retro.

* Et insiluit Jonathas & qui 48
cum eo in Iordanem, & transf-
atauerunt ad ulteriorem partē,
& non transferunt ad eos Ior-
danem.

* Et ceciderunt à Bacchidis 49
parte die illa ad mille viros.

* Et reuersus est in Hierusa- 50
lem, & ædificauit urbes muni-
tas in Iudæa, & munitionem
quæ in Hiericho & Bethel, &
Thamnasa Pharathonī & Te-
pho in muris excelsis & portis
& vestibulis.

* Et posuerunt custodiam in 51
eis ut inimicitias exercerent in
Israel. * Et muniuit urbem

quæ in Bethsura, & Gazaram,
& arcem, & posuit in eis exer-
citus & apparatus escarum.

* Et accepit filios ducum re- 53
gionis obsides, & posuit eos in
arce in Hierusalem in custodia.

* Et in anno tertio & quin- 54
quagesimo & centesimo, mense
secundo, præcepit Alcimus de-
struere murum aule sanctorum
interioris, & destruxit opera
prophetarum, & incepit de-
struere.

* In tempore illo percussus est 55
Alcimus, & impedita sunt ope-
ra illius, et occlusum est os eius,
& dissolutus est, & non potuit
ultra loqui sermonem & man-
dare de domo sua.

* Et mortuus est Alcimus 56
in tempore illo cum tormento
magno.

* Et vidit Bacchides quod 57
mortuus est Alcimus, & reuer-
sus est ad regem, & siluit terra
Juda annos duos.

* Et cogitauerunt omnes ini- 58
qui dicentes: Ecce Jonathas &
qui apud illum, in silentio habi-
tant confidentes. Nunc igitur
ducamus Bacchidem, & com-
prehendet eos omnes in nocte
una.

* Et euntes consuluerunt 59
ei.

* Et abiit ut veniret cum 60
exercitu multo, & misit episto-
las occultè omnibus sociis eius
qui in Judea, ut comprehendat
Jonatham & eos qui cum eo, et
non potuerunt; quia innotuit il-
lis consilium eorum.

* Et apprehenderunt de viris 61
regionis principum malitiæ quin-
quaginta viros, & occiderunt
eos.

* Et secessit Ionathas & Si- 62
mon, & qui cum eo, in Bethbe-
sem quæ in deserto, & ædifica-
uit quæ destructa erant eius, &
firmavit eam.

* Et cognouit Bacchides, & 63
congregauit omnem multitudinē
suam, & his qui erant de Judea
denunciauit.

* Et veniens posuit castra 64
super Bethbasem, & oppugna-
uit eam dies multos, & fecit
machinas.

* Et reliquit Jonathas Simo- 65
nem fratrem suum in ciuitate,
& exiuit in regionem, & venit
numerans.

* Et percussit Odomira & 66
fratres eius, & filios Phasiron
in tabernaculo ipsorum. Et in-
cepit percutere, & ascendit cum
exercitibus.

* Et Simon & qui cum eo 67
exierunt de urbe, & combus-
serunt machinas.

* Et pugnaverunt contra 68
Bacchidem, & contritus est ab
eis. Et afflixa sunt eum valde,
quoniam fuit consilium eius &
exitus eius vanus.

* καὶ εἶδε βακχίδης ὅτι ἀπέθανεν 57
ἀλκιμῶς, καὶ ἀπέστρεψε πρὸς τὸν
βασιλέα, καὶ ἠσυχάσεν ἡ γῆ ἰσραὴλ
ἐπὶ δύο.

* ἔβουλεύσαντο πάντες οἱ ἄνθρω- 58
μοι λέγοντες· ἰδοὺ ἰωνάθαν καὶ ὁ
παρ' αὐτοῦ ἐν ἡσυχίᾳ κατοικοῦσι πε-
ποιθότες· νῦν ἐν ἡμέρᾳ τὸν βακ-
χίδην, καὶ συλλήψεται αὐτοὺς πάλ-
τις ἐν νυκτὶ μιᾷ.

* ἐπορεύοντες συνεβούλευσαν 59
αὐτῷ. καὶ ἀπήγγελλεν ἐλθεῖν μετ'
δυναμείως πολλῆς, καὶ ἀπέστειλον
ἐπιστολάς λατράς πᾶσι τοῖς συμ-
μάχοις αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ ἰσραὴλ, ὅπως
συνλάβωσι τὸν ἰωνάθαν ἔσθ' μετ'
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδυνάμην, ὅτι ἐγνώθη
αὐτοῖς ἡ βουλὴ αὐτῶν.

* καὶ συνελάβοντο ἀπὸ τῶν ἁν- 61
δρῶν τῆς χώρας τῶν δρεχηγῶν τῆς
κακίας πενήτηκοντα ἄνδρας, καὶ ἀ-
πέκτειναν αὐτούς.

* καὶ ἐξεχώρησεν ἰωνάθαν καὶ 62
σίμων καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ εἰς βαιθβα-
σὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἔσκαδόμενος τὰ
καθημερινὰ αὐτῆς, καὶ ἐστέρωσεν
αὐτήν.

* ἔγνω βακχίδης ἔσυνήγαγε 63
πάντ' ἡ πλῆθος αὐτοῦ, ἔτις ἐκ τῆς
ἰσραὴλ παρήγειλε.

* καὶ ἐλθὼν παρενέβαλεν ἐπὶ 64
βαιθβασὶ ἔπολέμησεν αὐτῷ ἡ-
μέρας πολλὰς, ἔποίησε μηχανάς.

* καὶ ἀπέλιπεν ἰωνάθαν σίμωνα 65
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, καὶ
ἐξῆλθεν εἰς τὴν χώραν, καὶ ἦλθεν
δρεχιδῶν.

* ἔπαταξεν ὁδομηρεὶ καὶ τοῖς 66
ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἔσθ' υἱὸς φασιρῶν
ἐν τῷ σκηνώματι αὐτῶν, ἔσῆρξατο
τύπην, ἔἀνέβαινον ἐν ταῖς δυναμείσι.

* ἔσῆλθον καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐξῆλ- 67
θον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐνεπύρσαν
ταῖς μηχαναῖς.

* καὶ ἐπολέμησαν πρὸς τὸν 68
βακχίδην, καὶ συνέτριβεν αὐ-
τῶν, καὶ ἐθλίβον αὐτὸν σφόδρα, ὅτι
ὡς ἡ βουλὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐφοδία αὐ-
τοῦ κενή.

* Et vidit Bacchides quo- 57
niam mortuus est Alcimus,
& reuersus est ad regem, &
siluit terra annis duobus.

* Et cogitauerunt omnes 58
iniqui dicentes: Ecce Iona-
thas & qui cum eo sunt in
silentio habitant confiden-
ter. Nunc ergo adducamus
Bacchidem, & comprehen-
det eos omnes vna nocte.

* Et abierunt, & consilia 59
ei dederunt.

* Et surrexit ut veniret cum 60
exercitu multo. Et misit oc-
cultè epistolas sociis suis qui
erant in Iudæa, ut compre-
henderent Ionatham, & eos
qui cum eo erant, sed non
potuerunt, quia innotuit eis
consilium eorum.

* Et apprehendit de viris 61
regionis qui principes erant
militiæ quinquaginta viros,
& occidit eos.

* Et secessit Ionathas & Si- 62
mon, & qui cum eo erant in
Bethbeslem quæ est in deser-
to, & extruxit diruta eius, &
firmauerunt eam.

* Et cognouit Bacchides 63
& congregauit vniuersam
multitudinem suam, & his
qui de Iudæa erant denun-
ciauit.

* Et venit & castra posuit 64
desuper Bethbeslem, & op-
pugnauit eā dies multos, &
fecit machinas.

* Et reliquit Ionathas Simo- 65
nemonem fratrem suum in ci-
uitate, & exiuit in regionem,
& venit cum numero.

* Et percussit Odarem & 66
fratres eius, & filios Phasero
in tabernaculis ipsorum, &
cepit cedere & crescere in
virtutibus.

* Simon verò, & qui cum 67
ipso erant, exierunt de ciui-
tate, & succenderunt machi-
nas.

* Et pugnaverunt contra 68
Bacchidem, & contritus est
ab eis. Et afflixa sunt eum
valde, quoniam consilium
eius & congressus eius erat
inanis.

* Et iratus contra viros⁶⁹ iniquos qui ei consilium dederat ut veniret in regionem ipsorum, multos ex eis occidit. Ipse autem cogitavit cum reliquis abire in regionem suam.

* Et cognovit Ionathas, & misit ad eum legatos componere pacem cum ipso, & reddere ei captiuitatem.

* Et libenter accepit, & fecit secundum verba eius, iuravit se nihil facturum ei mali omnibus diebus vite eius.

* Et reddidit ei captiuitatem quam prius erat prædatus de terra Iuda. Et conuersus abiit in terram suam, & non apposuit amplius venire in fines eius.

* Et cessauit gladius ex Israel. Et habitauit Ionathas in Machmas: & cepit Ionathas ibi iudicare populum, & exterminauit impios ex Israel.

CAP. X.

ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius qui cognominatus est nobilis, & occupauit Ptolemaidam, & receperunt eum, & regnauit illic.

* Et audiuit Demetrius rex & congregauit exercitum copiosum valde, & exiuit obuiam illi in prælium.

* Et misit Demetrius epistolam ad Ionatham verbis pacificis ut magnificaret eum. Dixit enim:

* Anticipemus facere pacem cum eo priusquam faciat cum Alexandro aduersum nos.

* Recordabitur enim omnium malorum quæ fecimus in eum, & in fratrem eius & in gentem eius.

* Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse ipsum socium eius: & obsides qui erant in arce, iussit tradi ei.

* καὶ ὀργισθεὶς τοὺς ἀνὴρας τοὺς ἀνόμοιους τοὺς συμβουλεύσαντας αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν χώραν, & ἀπέκλειναι ἅς αὐτὸν πολλὰς, καὶ ἐβλάδυσά τὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν αὐτῶν. * καὶ ἐπέγνω ἰωνάθαν, καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τοῦ συναγέρου πρὸς αὐτὸν εἰρηνώως καὶ δόξασθαι αὐτοῖς τὴν αἰχμαλωσίαν.

* καὶ ἀπεδέξατο καὶ ἐποίησε κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ὤμοσεν αὐτῷ μὴ ἐκζητῆσαι αὐτὰ κακὸν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

* καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν αἰχμαλωσίαν ἣν ἡχμαλωτῶσε τὸ πλεονέκτερον ἐκ γῆς Ἰούδα, καὶ δόξα ἔσται αὐτῷ ἐν γῇ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ὅσας αἰῶνας αὐτῶν. * καὶ κατέπαυσεν ῥομφαία Ἰσραὴλ. καὶ ὤκησεν ἰωνάθαν ἐν μαχμάς, καὶ ἤρξατο ἰωνάθαν κείναι τὸν λαόν, καὶ ἠφρόνισε ὅτι ἀσεβείας Ἰσραὴλ.

* Καὶ ἐν ἔτει ἑξηκостоῦ καὶ ἑκατοστά, ἀνέβη ἀλέξανδρος ὁ τοῦ ἀντιόχου ὁ ἐπιφανής. καὶ κατελάβετο πτολεμαίδα, καὶ ἐπεδέξατο αὐτόν, καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ.

* καὶ ἤκουσε δημήτριος ὁ βασιλεὺς, καὶ συνήγαγε δυνάμεις πολλὰς (φόδρα, καὶ ἔξῃλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ εἰς πόλεμον.

* καὶ ἀπέστειλε δημήτριος πρὸς ἰωνάθαν ἐπιστολὰς λόγοις εἰρηνικοῖς, ὥστε μεγαλύνειν αὐτὸν εἰπεῖν.

* προσφάσωμεν τὸ εἰρηνώως εἶναι μετ' αὐτῶν, πρὶν εἶναι αὐτὸν μετ' ἀλεξάνδρου καθ' ἡμῶν.

* μνησθήσε' ὅτι πρῶτον τῶν κακῶν ὧν συνετελέσαμεν πρὸς αὐτόν καὶ εἰς ὅτι ἀδελφεὺς αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ εἶναι αὐτόν.

* καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἰξασίαν συναγαγεῖν δυνάμεις καὶ κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ εἶναι αὐτὸν σύμμαχον αὐτοῦ. καὶ τὰ ὅμηρα τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ εἶπε παραδοῦναι αὐτῷ.

* Et irati sunt furore viris iniquis qui consuluerunt ei venire in regionem, & occiderunt ex eis multos, & cogitavit ut veniret in terram eorum.

* Et cognovit Jonathas, & misit ad eum legatos ut componerent cum illo pacem, & redderet illis captiuos.

* Et accepit libenter, & fecit iuxta verba eius, & iurauit ei non quaesitum ei malum omnibus diebus vite sue.

* Et reddidit ei captiuitatem quam prædatus erat prius de terra Iuda, & reuersus abiit in terram suam, & non addidit ultra venire ad terminos eorum.

* Et cessauit gladius ex Israel, et habitauit Jonathas in Machmas. Et cepit Jonathas iudicare populum, & exterminauit impios de Israel.

CAP. X.

ET in anno sexagesimo et centesimo, ascendit Alexander filius Antiochi nobilis, & occupauit Ptolemaidam, & suscepunt eum, & regnauit illic.

* Et audiuit Demetrius rex, & congregauit exercitus multos valde, & exiit in occursum ei in bellum.

* Et misit Demetrius ad Jonatham epistolas verbis pacificis, ut magnificarent eum. dixit enim:

* Praueniamus pacem ponere cum eis, antequam ponat ipse cum Alexandro contra nos.

* Recordabitur enim omnium malorum quæ fecimus contra ipsum, & in fratres eius & contra gentem eius.

* Et dedit ei potestatem congregandi exercitus & præparandi arma, & ut esset ipse socius eius. et obsides qui in arce dixit ut redderentur ei.

⁷ * Et venit Jonathas in Hierusalem, & legit epistolas in aures omnis populi & eorum qui de arce.

⁸ Et timuerunt timore magno quando audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitus.

⁹ * Et tradiderunt qui de arce Jonathæ obsides, et reddidit eos parentibus eorum.

¹⁰ Et habitauit Jonathas in Hierusalem: & cepit edificare & innouare ciuitatem.

¹¹ * Et dixit ad facientes opera ut edificarent muros & montem Sion in circuitu ex lapidibus quadratis in munitionem: & fecerunt sic.

¹² * Et fugerunt alienigenæ qui erant in munitionibus quas edificauit Bacchides.

¹³ * Et reliquit quilibet locum suum, & abiit in terram suam.

¹⁴ * Caterum in Bethsuris reliati sunt quidam ex his qui dereliquerant legem, & præcepta, erat enim eis refugium.

¹⁵ * Et audiuit Alexander rex promissa quæ misit Demetrius Jonathæ, & narrauerunt ei prælia & facinora quæ fecit ipse & fratres eius, et labores quos habuerunt: & dixit.

¹⁶ * Nunquid inuenimus virum talem unum? & nunc faciemus eum amicum & socium nostrum.

¹⁷ * Et scripsit epistolas, & misit ei iuxta verba hæc dicens.

¹⁸ * REX Alexander fratri Jonathæ gaudere.

¹⁹ * Audiuius de te quod vir potens fortitudine & aptus es ut sis nobis amicus.

²⁰ * Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, & amicum regis vocari. & misit ei purpuram & coronam auream, & ut sapias quæ nostra sunt & ut serues amicitiam erga nos.

⁷ * καὶ ἦλθεν ἰωνάθαν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἀνέγνω τὰς ἐπιστολάς εἰς τὰ ὦτα πάντες τῷ λαῷ καὶ πάντες τῶν ἀρχῶν.

⁸ καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν ὅτε ἤκουσαν ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐξουσίαν συναγαγεῖν δυνάμεις.

⁹ καὶ παρέδωκεν αὐτῷ ἐν τῇ ἀρχῇ ἰωνάθαν τὰ ὅπλα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτοῖς τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν.

¹⁰ καὶ ᾤκησεν ἰωνάθαν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ καινίζειν τὴν πόλιν.

¹¹ καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα οἰκοδομεῖν τὰ τεῖχη καὶ τὸ ὄρθρον κυκλῶσαι ἐν λίθων τετραγόνων εἰς ὀχύρωσιν, καὶ ἐποίησαν ἕτως.

¹² καὶ ἐφυγον ἅλλογενεῖς ὅντες ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν οἷς οἰκοδόμησε βακχίδης.

¹³ καὶ ἡ καθ' ἑλίκον ἕκαστος τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ.

¹⁴ * πλὴν ἐν βαιθσέρις ὑπελείφθησαν οἱ πένες τῶν κατὰ λιπόντων τὸν νόμον, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν, ὡς γὰρ αὐτοῖς φυγαδότηριον.

¹⁵ * καὶ ἤκουσεν ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τὰς ἐπαγγελίας ὅσας ἀπέστειλεν ὁ δὴμῳ τῷ ἰωνάθαν, & διηγέσθαι αὐτῷ τοὺς πολέμους & τὰς δυνεργασίας αἷς ἐποίησεν αὐτὸς & ἡ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰς κόποις οὓς ἔχουσιν καὶ εἶπε.

¹⁶ * μὴ δὴρήθῃς δυνεργασιῶν σου; καὶ νῦν ποιήθῃς αὐτὸν φίλον καὶ σύμμαχον ἡμῶν.

¹⁷ * καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὰς καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ κατὰ τὰς λόγους τῶν λέγων.

¹⁸ * ΒΑΣΙΛΕΥΣ ἀλέξανδρος τῷ ἀδελφῷ ἰωνάθαν χαίρειν.

¹⁹ * ἀκηκόαμεν πρὸς σὲ ὅτι δυνεργατὴς ἰσχύος καὶ ἐπιτήδειος εἶ εἰς εὖναι ἡμῖν φίλος.

²⁰ * ἔτι νῦν καθεσάκαμέν σε σήμερον δεξιερὰ τῶν ἔθνους σου, καὶ φίλον βασιλέως καλεῖσθαι, & ἀπέστειλεν αὐτῷ πορφύρεαν καὶ σέφανον χρυσοῦν, καὶ φερεῖν τὰ ἡμῶν καὶ συντηρεῖν φίλῳ πρὸς ἡμᾶς.

⁷ * Et venit Ionathas in Hierusalem, & legit epistolas in auditu omnis populi, & eorum qui in arce erant.

⁸ * Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum.

⁹ * Et traditi sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos parentibus suis.

¹⁰ * Et habitauit Ionathas in Hierusalem, & cepit edificare & innouare ciuitatem.

¹¹ * Et dixit facientibus opera ut extrueret muros & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt.

¹² * Et fugerunt alienigenæ qui erant in munitionibus quas Bacchides edificauerat.

¹³ * Et reliquit unusquisque locum, & abiit in terram suam.

¹⁴ * Tantum in Bethsura remanserunt aliqui ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei. erat enim hoc eis ad refugium.

¹⁵ * Et audiuit Alexander rex promissa quæ promisit Demetrius Ionathæ, & narrauerunt ei prælia & virtutes quas ipse fecit & fratres eius, & labores quos laborauerunt. Et ait.

¹⁶ * Nunquid inuenimus aliquem virum talem? Et nunc faciemus eum amicū & socium nostrum.

¹⁷ * Et scripsit epistolam, & misit ei secundum hæc verba dicens.

¹⁸ * REX Alexander fratri Ionathæ salutem.

¹⁹ * Audiuius de te quod vir potens sis viribus, & aptus es ut sis amicus noster.

²⁰ * Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, ut amicus voceris regis. Et misit ei purpuram & coronam auream: ut quæ nostra sunt sentias nobiscum, & conferues amicitias ad nos.

* Et induit se Ionathas stolam sanctā septimo mense anno centesimo sexagesimo in die solenni Scenopēgia. Et congregavit exercitum & fecit arma copiosa.

* Et audiuit Demetrius verba ista, & contristatus est nimis, & ait.

* Quid hoc fecimus quod preoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Iudæorum ad munimen sui?

* Scribam & ego illis verba deprecatoria & dignitates & dona, ut sint mecum in adiutorium.

* Et scripsit eis in hæc verba. REX Demetrius gēti Iudæorum salutem.

* Quoniā servastis ad nos pactum, & mansistis in amicitia nostra, & nō accessistis ad inimicos nostros, audiimus & gauisi sumus.

* Et nunc perseuerate adhuc cōseruare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his quæ fecistis nobiscum.

* Et remittē vobis prestationes multas, & dabimus vobis donationes.

* Et nunc absoluo vos & omnes Iudæos à tributis, & precia salis indulgeo, & coronas remitto, & tertias seminis.

* Et dimidiam partē fructus ligni quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die & deinceps, ne accipiat a terra Iuda & à tribus ciuitatibus quæ additæ sunt illi ex Samaria & à Galilæa ex hodierna die, & in totum tempus.

* Et Hierusalem sit sancta & libera cum finibus suis, & decimæ & tributa ipsius sint.

* Remitto etiam potestatem arcis quæ est in Hierusalem, & do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros quoscunque ipse elegerit qui custodiant eam.

* καὶ ἐνεδύσατο ἰωνάθας τὴν αἰ-
γίαν· σολὴν τὴν ἐβδομῶν μὲν ἔτος
ἑξήκοντον καὶ ἑκατόν ἐν ἑορτῇ σκη-
νοπηγίας· καὶ συνήγαγε δυνάμεις,
καὶ κατεσκεύασεν ὅπλα πολλά.

* καὶ ἤκουσε δημήτριος τῶν λό-
γων τούτων, καὶ ἐλυπήθη· καὶ εἶπε·

* τί τοῦτο ἐποίησα μὲν ὅτι παρ-
εθάρκην ἡμᾶς ὁ ἀλέξανδρος· τοῦ
φιλίαν κατεθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις εἰς
σῆμα.

* γράψω αὐτοῖς καὶ γὰρ λόγοις
παρηγορητικῶν καὶ ὑποσχετικῶν καὶ δόμα-
των, ὅπως ὅτι σὺ ἐμοὶ εἰς βοήθειαν.

* καὶ ἐπέστειλεν αὐτοῖς κατὰ τὰς
λόγους τούτους· βασιλεὺς δημητρίος
τῶν ἐθελούσων χαίρειν.

* ἐπεὶ συνετηρήσατε τὰς παρὰ
ἡμᾶς συνθήκας, καὶ ἐνέμεινατε τῇ
φιλίᾳ ἡμῶν καὶ οὐ παροξυνήσατε
τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν· ἡκούσαμεν καὶ ἐ-
χαρήμεν.

* καὶ νῦν ἐνέμεινατε ἐπὶ τοῦ συ-
τηρήσαι παρὰ ἡμᾶς πίσιν, καὶ δώτα-
ποδώμεν ὑμῖν ἀτάθαρτα, καθ' ὅσον ποι-
εῖτε μεθ' ἡμῶν.

* καὶ ἀφήσομεν ὑμῖν ἀφέματα
πολλά, καὶ δώσωμεν ὑμῖν δόματα.

* καὶ νῦν ἀπολύω ὑμᾶς, καὶ ἀ-
φήμι ὑμῖν πάντα τὰ ἰουδαίους
ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῆς τιμῆς τοῦ αἰ-
λός, καὶ ἀπὸ τῶν σελήων, καὶ ἀπὸ τοῦ
τρίτου τῆς ἀροῦρας.

* καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίτου τοῦ καρποῦ
τοῦ ξυλίνου τοῦ ἡμετέρου μοι
λαβεῖν, ἀφήμι ἀπὸ τῆς σήμερον
καὶ ἐπέκεινα τοῦ λαβεῖν ἀπὸ τῆς γῆς
ἰούδα, καὶ ἀπὸ τῶν τελευτῶν νόμων
τῶν παλαιῶν αὐτῇ ἀπὸ τῆς
σαμαρείης καὶ γαλιλαίας, καὶ
ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ εἰς τὸν
αἰῶνα χρόνον. * καὶ ἱερουσαλήμ ἡ πό-
λις καὶ ἀφ' ἡμερῶν καὶ τὰ ὄρια αὐτῆς,
καὶ δεκάται καὶ τὰ τέλη.

* ἀφήμι καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς
ἁρχῆς τῆς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ δίδωμι
τὴν δὲ χερεῖ, ὅπως δὴ κατεστήσῃ ἐν
αὐτῇ ἄνδρας ἐς δὴ ἐκλέξῃται αὐτὸς
τοῦ φυλάσσειν αὐτήν.

* Et induit se Ionathas san-
ctam vestem septimo mense, an-
no sexagesimo & centesimo in
festo scenopēgia: & congrega-
uit exercitus, & præparauit
arma multa.

* Et audiuit Demetrius ser-
mones hos, & tristatus est, &
dixit:

* Quid hoc fecimus, quia
præuenit nos Alexander ut ami-
citiam constitueret cum Iudæis
in munimen?

* Scribam eis & ego verba
exhortationis & altitudinis et
donorum, ut sint mecum in au-
xilium.

* Et misit epistolam eis iuxta
verba hæc: REX Demetrius
genti Iudæorum gaudere.

* Quoniam conseruastis ad
nos pacta, & permansistis in a-
micitia nostra, & non accessistis
ad inimicos nostros, audiui-
mus & gauisi sumus.

* Et nunc perseuerate adhuc
conseruare erga nos fidem, &
retribuemus vobis bona pro his
quæ facitis nobiscum.

* Et remitemus vobis re-
missiones multas, & dabimus
vobis dona.

* Et nunc absoluo vos, &
remitto vobis omnes Iudæos à
tributis & pretio salis, & de
coronis, & pro tertia parte se-
minis.

* Et pro dimidia parte fru-
ctus lignei quod incumbit mihi
accipere, dimitto à die hodierna
& deinceps accipere de terra
Iuda, & de tribus ciuitatibus
additis illi ex Samaria & Ga-
lilæa, & ex hodierna die, & in
sempiternum tempus.

* Et Hierusalem sit sancta
& libera, & fines eius, & de-
cimæ & tributa.

* Remitto & potestatem
arcis quæ est in Hierusalem, &
do principi sacerdotum ut con-
stituatur in ea viros quoscunque
elegerit ipse ad custodiendam
ipsam.

³³ * Et omnem animam Iudeo-
rum captiuatam à terra Iuda in
omni regno meo remitto liberā
gratis.

³⁴ * Et omnes remittant tri-
buta & iumentorum suorum:
& omnia festa & sabbata &
neomenia, & dies decreti, &
tres dies ante festum, & tres
dies post festum, sint omnes dies
immunitatis & remissionis om-
nibus Iudeis qui sunt in regno
meo.

³⁵ * Et non habebit potestatem
ullus agere & fatigare aliquem
eorum de omni re.

³⁶ * Et ascribantur ex Iudeis
in exercitus regis ad triginta
millia virorum, & dabuntur
eis munera ut oportet omnibus
exercitibus regis.

³⁷ * Et ordinabuntur ex eis in
munitionibus regis magnis. Et
ex his constituentur super nego-
cia regni existētia ad fidem, &
qui super ea & principes sint de
ipsis, & ambulent in legibus
suis, sicut & praecepit rex in
terra Iuda.

³⁸ * Et tres ciuitates additas
Iudae ex regione Samariae, ad-
dat Iudae ad computationem
ut sint sub vno, ut non obe-
diant alij potestati, nisi summi
Sacerdotis.

³⁹ * Ptolemaida & terminos
eius dedi dono sanctis qui in
Hierusalem, in necessariū sum-
ptum sanctis.

⁴⁰ * Et ego do singulis annis
quindecim millia siclorum argen-
ti de rationibus regis à locis at-
tinentibus.

⁴¹ * Et omne quod reliquum est
quod non reddiderant de nego-
ciis, ut in primis annis, ex nunc
dabunt in opera domus.

³³ * καὶ πᾶσαν ψυχὴν Ἰουδαίων τὴν
αἰχμαλωπεθεῖσαν ἀπὸ γῆς Ἰούδα
εἰς πᾶσαν βασιλείαν με ἀφίημι ἐ-
λευθέρων δωρεόν.

³⁴ * καὶ πᾶντες ἀφίετ' ὅσων ὅσων
φόροις καὶ κλήων αὐτῶν, καὶ πᾶσαι
ἐορταὶ καὶ τὰ Σάββατα καὶ νεμη-
νίαι, καὶ ἡμέραι ἀποδεειγμῶν, &
τρεῖς ἡμέραι πρὸ ἐορτῆς καὶ τρεῖς
ἡμέραι μετ' ἐορτῆς, ἔσωσαν πᾶ-
σαι αἱ ἡμέραι ἀτελείας καὶ ἀφέ-
σεως πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς ὄντιν ἐν
τῇ βασιλείᾳ μου.

³⁵ * καὶ οὐχ ἔξει ἐξουσίαν οὐδεὶς
πράσσειν καὶ παρενοχλεῖν τινα αὐ-
τῶν πρὸς παντὶς πράγματός.

³⁶ * καὶ καταγραφῆτωσαν τῶν Ἰου-
δαίων εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ βασι-
λέως εἰς τριάκοντα χιλιάδας ἁν-
δρῶν, καὶ δλοθήσεται αὐτοῖς ἕκαστος
ὡς καθήκει πάσαις ταῖς δυνάμεσι
τοῦ βασιλέως.

³⁷ * καὶ κατασταθήσεται ἐξ αὐτῶν
ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τῆς βασιλείας τοῖς
μεγάλοις, καὶ ἐν τέττων κατασταθή-
σεται ἐπὶ χρεῶν τῆς βασιλείας τῶν
ἑσῶν εἰς πίσιν, καὶ ἐπ' αὐτῶν καὶ
ἀρχόντες ἔσωσαν ἐξ αὐτῶν, καὶ
πορευέσθωσαν τοῖς νόμοις αὐτῶν, κα-
τὰ καὶ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐν
γῇ Ἰούδα.

³⁸ * καὶ ὅσων τρεῖς νόμοις ὅσων προ-
σεθεντοῖς τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς χώ-
ρας Σαμαρείας, προσεθήτω τῇ Ἰου-
δαίᾳ πρὸς τὸ λογισθῆναι τοῦ ἡρέως
ἐφ' ὧν, τοῦ μὴ ὑπακούσαι ἄλλης
ἐξουσίας, ἀλλ' ἢ τοῦ ἀρχιερέως.

³⁹ * Πτολεμαίδα καὶ τὴν προκυ-
ρῶσαν αὐτῇ δέδωκα δόμα τοῖς ἁγίοις
τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν προκα-
θήκασαν δαπάνην τοῖς ἁγίοις.

⁴⁰ * καὶ ἐγὼ δίδωμι κατ' ἐνιαυτὸν δε-
καπέντε χιλιάδας σίκλων ἀργυρίου
ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βασιλέως ἀπὸ
τῶν ῥῶπων τῶν ἀνηκόντων.

⁴¹ * καὶ πᾶν τὸ πλεονάζον ὃ ὅσων ἀ-
πεδίδοσαν ἀπὸ τῶν χρεῶν, ὡς ἐν τοῖς
πρώτοις ἔτεσιν, ἀπὸ τοῦ νῦν δώσωσιν
εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου.

³³ * Et omnem animam Iu-
deorum, quæ captiua est à
terra Iuda in omni regno
meo, relinquo liberā gratis,
ut omnes à tributis soluan-
tur etiam pecorum suorum.

³⁴ * Et omnes dies solennes
& sabbata & neomenia, &
dies decreti, & tres dies ante
diem solennem, & tres dies
post diem solennē sint om-
nes immunitatis & remis-
sionis omnibus Iudeis qui
sunt in regno meo.

³⁵ * Et nemo habebit pote-
statem agere aliquid & mo-
uere negocia aduersus al-
quem illorum in omni cau-
sa.

³⁶ * Et ut ascribantur ex Iu-
dæis in exercitu regis ad tri-
ginta millia virorum: et da-
buntur illis copię ut oportet
omnibus exercitibus regis.

³⁷ * Et ex eis ordinabuntur
qui sint in munitionibus re-
gis magni. Et ex his consti-
tuentur super negocia regni
quæ aguntur ex fide, & prin-
cipes sint ex eis, & ambu-
lent in legibus suis, sicut præ-
cepit rex in terra Iuda.

³⁸ * Et tres ciuitates quæ ad-
ditæ sunt Iudæ ex regione
Samariæ, cum Iudæa repu-
tentur ut sint sub vno, & nō
obediāt alienæ potestati, nisi
summo Sacerdoti.

³⁹ * Ptolemaida & confines
D eius quas dedi donum san-
ctis qui sunt in Hierusalem
ad necessarios sumptus san-
ctorum.

⁴⁰ * Et ego dabo singulis an-
nis quindecim millia siclo-
rum argenti de rationibus
regis quæ me contingunt.

⁴¹ * Et omne quod reliquum
fuerit quod non reddiderant
qui super negocia erant an-
nis prioribus, ex hoc dabunt
in opera domus.

⁴² * Et super hæc quinque millia siclorum argenti quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos, & hæc ad sacerdotes pertineant qui ministerio funguntur.

⁴³ * Et quicumque confugerit in templum quod est Hierosolymis, & in omnibus finibus eius, obnoxij regi in omni negotio dimittantur, & uniuersa quæ sunt in regno meo, libera habeant.

⁴⁴ * Et ad ædificanda vel restauranda opera sanctorum sumptus dabuntur de ratione regis.

⁴⁵ * Et ad extruendos muros in Hierusalem, & communiendos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construendos muros in Iudæa.

⁴⁶ * Ut audiuit autem Ionathas & populus sermones istos, non crediderunt eis, nec receperunt eos, quia recordati sunt malitiæ magnæ quam fecerat in Israel, & tribulauerat eos valde.

⁴⁷ * Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, & ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.

⁴⁸ * Et congregauit rex Alexander exercitum magnum, & admoit castra contra Demetrium.

⁴⁹ * Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & insecutus est eum Alexander & incubuit super eos.

⁵⁰ * Et inualuit prælium nimis donec occidit sol, & cecidit Demetrius in die illa.

⁵¹ * Et misit Alexander ad Ptolemaum regem Aegypti legatos secundum hæc verba dicens.

⁵² * Quoniam regressus sum in regnum meum, & sedi in sede patrum meorum, & obtinui principatum, & contriui Demetrium, & possedi regionem nostram.

⁴² * καὶ ὑπὲρ τούτων πεντακισχιλίας ἀργύρας δόρυς ὡς ἐν ταῖς πρώταις ἔτεσι τοῦ ἀγίου δὸς τοῦ λόγου κατ' ἐνιαυτὸν καὶ ταῦτα ἀφίεται διὰ τὸ δύναιεν αὐτὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῖσι.

⁴³ * καὶ ὅτι ἐὰν φύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐν ἱεροῦ θύραις καὶ ἐν πάσι τοῖς ὀρεῖσιν αὐτῶν, ὁφείλοντες βασιλικά ἐκ πᾶσιν πράγμασι, ἀπολελυθῶσαν, ἐκ πάντων ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ μου.

⁴⁴ * καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι καὶ τοῦ ἰπικαμινθῆναι τὰ ἔργα τῶν ἁγίων, καὶ ἡ διαπρόκη δοθῆσεται ἐκ τοῦ λόγου τοῦ βασιλέως.

⁴⁵ * καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι τὰ τείχη ἱερουσαλήμ καὶ ὀχυρώσαι κυκλόθεν, καὶ ἡ διαπρόκη δοθῆσεται ἐκ τοῦ λόγου τοῦ βασιλέως, ἐκ τοῦ οἰκοδομηθῆναι τὰ τείχη καὶ ἐν τῇ ἰσδαία.

⁴⁶ * ὡς ὁ ἤκουσεν ἰωνάθαν ἐὶς ὁ λαὸς τοῦ λόγου τούτου, οὐκ ἤπισθυσαν αὐτοῖς οὐδὲ ἐπέδεξαντο, ὅτι ἐπεμνήσθησαν τῆς κακίας τῆς μεγάλης ἧς ἐποίησεν ἐν ἰσραὴλ, καὶ ἐθλίψεν αὐτοὺς σφόδρα.

⁴⁷ * καὶ διδόκησεν ἐν ἀλεξάνδρῳ, ὅτι αὐτὸς ἐγχετο αὐτοῖς δρχήδης λόγων εἰρηνικῶν, ἐκ συνεμάχου αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας. * ἐκ συνήγαγρον ἀλεξάνδρος ὁ βασιλεὺς δυνάμεις μεγάλας, καὶ παρενέβαλεν ἐξεναντίας δημητρίῳ.

⁴⁸ * καὶ συνήσαν πόλεμον οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ ἐφυγον ἡ παρεμβολὴ ἀλεξάνδρου, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ὁ δημήτριος, ἐκ ἰσχυρῶν ἐπ' αὐτούς.

⁴⁹ * καὶ ἐσεργάσατο τὸν πόλεμον σφόδρα ἕως ἔδου ὁ ἥλιος, καὶ ἐπέσεν ὁ δημήτριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. * καὶ ἀπέστειλεν ἀλεξάνδρος πρὸς πτολεμαῖον βασιλέα αἰγύπτου πρέσβεις καὶ τοῦ λόγου τούτου λέγων.

⁵⁰ * Ἐπεὶ δυνέσρεψα εἰς γῆν βασιλείας μου, καὶ ἐκάθισα ἐπὶ θρόνων πατέρων μου, ἐκ ἐκράτησα τὸ δρχήν, ἐκ συνήγαγον τὸν δημήτριον, καὶ ἐπεκράτησα τῆς χώρας ἡμετέρας.

⁴² * Et super hæc quinque mille siclos argenti, quos accipiebant de negociis, ut in primis annis sancti de ratione singulis annis. Et hæc remittuntur, quia pertinent ea ad sacerdotes qui ministrant.

⁴³ * Et quicumque fugerint in templum quod in Hierosolymis, & in omnibus finibus eius, debentes regalia & omne negocium, dimittantur, & uniuersa quæ sunt eis in regno meo.

⁴⁴ * Et ut ædificentur & renouentur opera sanctorum, & sumptus dabitur de ratione regis.

⁴⁵ * Et ut extruantur muri Hierusalem, & muniant in circuitu, & sumptus dabitur de ratione regis, & ut construantur muri qui in Iudæa.

⁴⁶ * Ut autem audiuit Jonathas & populus sermones istos, non crediderunt illis neque receperunt, quia recordati sunt malitiæ magnæ quam fecit in Israel, & tribulauit eos valde.

⁴⁷ * Et complacuit in Alexandro; quoniam ipse fuit eis princeps sermonum pacificorum, & auxilium ferebant ipsi omnibus diebus.

⁴⁸ * Et congregauit Alexander rex exercitus magnos, & castra metatus est contra Demetrium.

⁴⁹ * Et commiserunt prælium duo reges; & fugit exercitus Alexandri, & persecutus est eum Demetrius, & præualuit contra eos.

⁵⁰ * Et fortificauit prælium valde, donec occidit sol. Et cecidit Demetrius in die illo.

⁵¹ * Et misit Alexander ad Ptolemaum regem Aegypti legatos secundum verba hæc dicens:

⁵² * Quoniam regressus sum in terram regni mei, & sedi in thronis patrum meorum, & obtinui principatum, & contriui Demetrium, & obtinui regionem nostram.

* Et commisi contra eum pugnam, & contritus est ipse & castra eius à nobis, & sedimus in sede regni eius.

* Et nunc statuamus inter nos amicitiam, & nunc da mihi filiam tuam in uxore, & genero ero tibi, & dabo tibi dona & ipsi digna te.

* Et respondit Ptolemaeus rex dicens: Bona dies in qua reuersus es ad terram patrū tuorum, & sedisti in sedibus regni eorum.

* Et nunc faciā tibi quæ scripsisti, sed occurre in Ptolemaidē, ut videamus nos inuicem, & ero socer tibi sicut dixisti.

* Et exiuit Ptolemaeus de Aegypto ipse & Cleopatra filia ei: & uenerunt in Ptolemaidem anno secundo & sexagesimo & centesimo.

* Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam suam, & fecit nuptias eius in Ptolemaide, sicut reges in gloria magna.

* Et scripsit rex Alexander Jonathā, ut veniret in occursum ei.

* Et abiit cum gloria in Ptolemaidem, & occurrit duobus regibus, & dedit eis argentum & aurum, & amicis eorum & dona multa, & inuenit gratiam coram eis.

* Et conuenerunt aduersus eum viri pestilentes de Israel, viri iniqui ad interpellandum aduersus eum, & non intendit eis rex.

* Et iussit rex, & expoliauerunt Jonatham vestibus suis, et induerunt eum purpura. & fecerunt ita.

* Et fecit sedere eum rex secum, & dixit principibus suis, Exite cum eo in medium ciuitatis, & predicate ut nullus interpellat aduersus eum de ullo negotio, & nullus ei molestus sit de omni ratione.

* Ἐσυνῆψα πρὸς αὐτὸν μάχην, καὶ συνετείβη αὐτὸς καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὑφ' ἡμῶν, καὶ ἐκαθίσταμεν ἐπὶ θρόνον βασιλείας αὐτοῦ. καὶ νῦν στήσωμεν πρὸς ἐαυτοῦ φίλιαν, & νῦν δὲός μοι τὴν θυγατέρα σε εἰς γυναῖκα, & ἐπιγαμβρόσω σε, & δώσω σε δόματα, καὶ αὐτῇ ἄξια σου.

* καὶ ἀπεκρίθη πτολεμαῖος ὁ βασιλὺς λέγων· ἀγαθὴ ἡμέρα ἐν ἣ ᾤεσθεις εἰς γλῶσσιν πατέρων σε ἐκἀδισας ἐπὶ θρόνων βασιλείας αὐτῶν.

* καὶ νῦν ποιήσω σε ἄγραψας, ἀλλ' ἀποστήθω εἰς πτολεμαῖδα, ὅπως ἴδωμεν ἀλλήλους, καὶ ἐπιγαμβρόσω σε καθὼς εἰρηκας.

* Ἐξῆλθε πτολεμαῖος ἐξ αἰγυπτῆς αὐτὸς & κλεοπάτρα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ καὶ ἦλθον εἰς πτολεμαῖδα ἔτους δευτέρου καὶ ἐξηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ.

* καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ ἀλέξανδρος ὁ βασιλὺς, καὶ ἐξέδοτο αὐτῷ κλεοπάτραν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν γάμον αὐτῆς ἐν πτολεμαῖδῃ, καθὼς & βασιλεῖς ἐν δόξῃ μεγάλῃ.

* Ἐγράψεν ὁ βασιλὺς ἀλέξανδρος ἰωνάθῃ, ἐλθεῖν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ.

* καὶ ἐπορεύθη μετ' αὐτοῦ εἰς πτολεμαῖδα, καὶ ἀπλώτισε τοῖς δυοσὶ βασιλευσὶ. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ δόματα πολλά, καὶ ὄρεχαρὶν ἐναντίον αὐτῶν.

* καὶ ἐπισυνήχθησαν ἐπ' αὐτὸν ἄνδρες λοιμοὶ ἐξ ἰσραὴλ ἄνδρες ὀδύνομοι ἐντυχεῖν κατ' αὐτοῦ, καὶ ὁ πρῶτος ἐκινῶν αὐτοῖς ὁ βασιλὺς.

* καὶ πρῶτος ἐταξεν ὁ βασιλὺς, & ἐξέδυσαν ἰωνάθῃ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν πορφύρεαν, καὶ ἐποίησαν ἕτως.

* καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ὁ βασιλὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπε τοῖς ἀρχουσιν αὐτοῦ· ἐξέλθετε μετ' αὐτοῦ εἰς μέσον πόλεως, καὶ κηρύξατε τοῦ μηδένα ἐντυχῆσαι κατ' αὐτοῦ ὡς μηδενὸς πραγμάτων· καὶ μηδεὶς αὐτοῦ παρενοχλείτω ὡς πᾶσι λόγῳ.

* Et commisi pugnam cum eo, & contritus est ipse & castra eius à nobis, & sedemus in sede regni eius.

* Et nunc statuamus ad inuicem amicitia, & da mihi filiam tuam uxorem, & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona & ipsi dignitatem.

* Et respondit rex Ptolemaeus dicens: Felix dies in qua reuersus es ad terram patrū tuorum, & sedisti in sede regni eorum.

* Et nunc faciā tibi quod scripsisti: sed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus inuicem nos, & spondeā tibi sicut dixisti.

* Et exiuit Ptolemaeus de Aegypto ipse & Cleopatra filia eius, & venit Ptolemaidam anno centesimo sexagesimo secundo.

* Et occurrit ei Alexander rex. Et dedit ei Cleopatram filiam suam, & fecit nuptias eius Ptolemaidæ, sicut reges in magna gloria.

* Et scripsit Alexander rex Ionathæ, ut veniret obviam sibi.

* Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum & aurum & dona, & inuenit gratiam in conspectu eorum.

* Et conuenerunt aduersus eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui interpellantes aduersus eum, & non intendit ad eos rex.

* Et iussit spoliari Ionathā vestibus suis, & indui eum purpura. Et ita fecerunt.

* Et collocauit eum rex sedere secum: dixitque principibus suis: Exite cum eo in medium ciuitatis, & predicate ut nemo aduersus eum interpellat de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de vlla ratione.

* Et factum est ut viderūt
qui interpellabant gloriam
eius quæ prædicabatur, &
opertum eum purpura, fu-
gerunt omnes.

* Et magnificauit eum rex
& scripsit eum inter primos
amicos, & posuit eum ducē
& participem principatus.

* Et reuersus est Ionathas
in Hierusalem cum pace &
letitia.

* In anno centesimo sexa-
gesimo quinto venit Deme-
trius filius Demetrij à Creta
in terram patrum suorum.

* Et audiuit Alexander rex
& contristatus est valde, &
reuersus est Antiochiam.

* Et constituit Demetrius
rex Apollonium ducem qui
præerat Cælesyrie, & congre-
gauit exercitum magnum &
accessit ad Iamniam, & misit
ad Ionatham summum sa-
cerdotem dicens.

* Tu solus resistis nobis.
Ego autem factus sum in de-
nsum & in opprobriū, pro-
pterea quia tu potestatem ad-
uersum nos exeres in mon-
tibus.

* Nunc ergo si confidis in
virtutibus tuis, descende ad
nos in campum & compare-
mus illic inuicem, quia me-
cum est virtus bellorum.

* Interroga & disce quis
sum ego & ceteri qui auxilio
sunt mihi, qui & dicunt quia
non potest stare pes vester
ante faciem nostrā, quia bis
in fugam cōuersi sunt patres
tui in terram suam.

* Et nunc quomodo po-
teris sustinere equitatum &
exercitum tantum in campo
vbi non est lapis neque saxū
neque locus fugiendi?

* Vt audiuit autem Iona-
thas sermones Apollonij, mo-
tus est animo: & elegit decē
millia virorū & exiit ab Hie-
rusalē, & occurrit ei Simō fra-
ter ei in adiutoriū. * Et appli-
cuerūt castra in Ioppē. Et ex-
clusit eum à ciuitate, quia cu-
stodia Apollonij Ioppe erat,
& oppugnauit eam.

* Ἐξήμετε ὡς εἶδον ἐντυλχά-
νοιτες τὴν δόξαν αὐτῶν καθὼς ἐκή-
ρυξεν ὁ πατριάρχης αὐτὸν πορ-
φύραν, καὶ ἐφυγον πάντες.

* καὶ ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς,
καὶ ἐγραψεν αὐτὸν τῶν πρώτων φί-
λων, ὥστε αὐτὸν στρατηγὸν ἐμε-
λειδάρχην.

* Ὁ ἐπέστρεψεν ἰωνά-
θαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετ' εἰρήνης καὶ
διφροσύνης.

* καὶ ἐν ἐπ' ἐκείνῳ
καὶ ἐξηκοστῷ ἐκατῷ ἤλθε Δημή-
τριος ὁ υἱὸς Δημητρίου ἐκ κρήτης εἰς τὴν
γῆν τῶν πατέρων αὐτῶν.

* καὶ ἤκου-
σεν ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ὅτι ἐλυ-
πήθη φόδρα, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς
δρόμους.

* καὶ κατέστησε Δη-
μήτριος Ἀπολλώνιον τὸν ὄντα ἐπὶ
κοίτης Συρίας, καὶ συνηγάγε δύ-
ναμιν μεγάλην, καὶ παρενέβαλεν
ἐν Ἰαμνείᾳ. καὶ ἀπέστειλε πρὸς ἰω-
νάθαν τὸν ἀρχιερεὶα λέγων.

* Κύριον ὡς ἐπαίρη ἐφ' ἡμᾶς,
ἐγὼ δὲ ἐξήντηκα εἰς καταγέλωτα καὶ
εἰς ὀνειδισμὸν διὰ σέ. καὶ διὰ τί ὁ ἴσ-
ταί ἐφ' ἡμᾶς ἐν τοῖς ὄρεσι.

* νῦν δ' εἰπέ μοι τίς ἐστὶ τῶν δύ-
νάμεσίν σου, κατὰ βῆθι πρὸς ἡμᾶς
εἰς τὸ πεδίον, καὶ συγκελεύμεθα ἐν-
τοῖς ἐκεί, ὅππῃ μετ' ἐμοῦ ἐστὶ δύναμις
τῶν πόλεων.

* ἐρώτησεν καὶ μαρ-
τίς εἰμι, ὅτι οἱ λοιποὶ ἐβοηθοῦντες ἡ-
μῖν καὶ λέγουσιν, ὅτι ἐστὶν ὑμῖν σῴσις
ποδὶς κατὰ πρόσωπον ἡμῶν, ὅπ-
πῃ ἐτρεπώθησαν οἱ πατέρες σε ἐν
τῇ γῇ αὐτῶν.

* καὶ νῦν ἐδυνήθη
ἰωνάθαν τὴν ἰσχυρίαν καὶ δυνάμιν
τοιαύτην ἐν τῷ πεδίῳ, ὅππῃ ὅτι ἐστὶ
λίθος ἐν ᾧ κόχλας ἐστὶν ὅππῃ
φυεῖν.

* ὡς ἡκούσεν ἰωνάθαν τῶν λόγων
ἀπολλωνίου, ἐκινήθη τῇ διανοίᾳ, καὶ
ἐπέλεξε δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ
ἔστηλθεν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ συνη-
γάγε αὐτῷ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
ἐπὶ βοήθειαν αὐτοῦ.

* καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ ἰόππῃ,
ὅτι ἀπέκλεισεν αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως,
ὅππῃ φρουρεῖ ἀπολλωνίος ἐν ἰόππῃ, ὅ-
ππῃ ἐπολέμησαν αὐτῷ.

* Et factum est ut viderunt
qui interpellabant gloriam eius,
ut prædicauerunt, & opertum
eum purpura, & fugerunt om-
nes.

* Et glorificauit eum rex, et
scripsit eum inter primos ami-
cos, & posuit eum ducem &
participem principatus.

* Et reuersus est Jonathas in
Hierusalem cum pace et letitia.

* Et in anno quinto & sexa-
gesimo & centesimo venit De-
metrius filius Demetrij de Cre-
ta in terram patrum suorum.

* Et audiuit Alexander rex,
& tristatus est valde, & reuer-
sus est in Antiochiam.

* Et constituit Demetrius
Apollonium, qui erat super Cæ-
len Syriae. Et congregauit exer-
citum magnum, et posuit castra
in Iamnia, & misit ad Jonathan
summum sacerdotem, dicens:

* Tu solissimus extolleris con-
tra nos; ego autem factus sum in
derisum & in opprobrium pro-
pter te, & eo quod potestatem
exeres aduersus nos in monti-
bus.

* Nunc igitur si confidis in
exercitibus tuis, descende ad nos
in campum, & comparemur ad
inuicem illic; quia mecum est exer-
citus turbiū.

* Interroga & disce quis
sum & ceteri auxiliantes no-
bis. Et dicunt: Non est vobis sta-
tio pedis contra faciem nostram;
quia bis conuersi sunt in fugam
patres tui in terra sua.

* Et
nunc non poteris sustinere equi-
tatu & exercitu tale in campo,
vbi non est lapis neque saxum
neque locus fugiendi.

* Vt au-
tem audiuit Jonathas sermones
Apollonij, motus est animo, &
elegit decem millia virorum, &
exiuit de Hierusalem, & occur-
rit ei Simon frater eius in adiu-
torium eius.

* Et castra posuit in Joppen:
& excluderunt eum à ciuitate;
quia custodia Apollonij in Jop-
pe, & oppugnauerunt eam.

* Et exterriti aperuerunt qui de ciuitate. Et obtinuit Ionathas Joppen.

* Et audiuit Apollonius, & admouit tria millia equitum & exercitum multum: & abiit in Azotum tanquam iter faciens. Et simul processit in campum, eo quod haberet ipse multitudinem equitatus, & consideret in ipso.

* Et insecutus est post eum in Azotum, & commiserunt exercitus post eum in prælium.

* Et reliquit Apollonius mille equites occultè post eos.

* Et cognouit Ionathas quod sunt insidia post se, & circue-
runt eius castra; & eiecerunt iacula in populum à mane vsque ad vesperam.

* At populus stetit sicut præcepit Ionathas, & laborauerunt equi eorum.

* Et traxit Simon exercitum suum, & commisit contra legionem; nam equites fatigati erant. Et contriti sunt ab eo, & fugerunt.

* Et equites dispersi sunt per campum, & fugerunt in Azotum, & intrauerunt in Bethdagon idolum suum ut liberarentur.

* Et succedit Ionathas Azotum & ciuitates quæ in circuitu eius, & accepit spolia eorum, & templum Dagon & eos qui confugerunt in illud, succendit igni.

* Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum succensis ad viros octo mille. * Et recessit inde Ionathas, & castra metatus est in Ascalonem. Et exierunt qui de ciuitate in occursum ei in gloria magna. * Et reuersus est Ionathas in Hierusalē cum suis habentes spolia multa. * Et factū est ut audiuit Alexander rex sermones istos, & addidit glorificare Ionathan. * Et misit ei fibulam auream, ut cōsuetudo est dari cognatis regum: & dedit ei Accaron & omnes fines eius in possessionem.

76 * καὶ φοβηθέντες ἠνοιξαν ἐν τῇ πόλει, & ἐκνέυσεν ἰωνάθαν ἰσθμὸν. * ἔκτισεν δὲ πολλὸν ἄνθρωπον, & παρέβαλε τερχιλίαν ἵππων & δυνάμει πολλῇ. καὶ ἐπορεύθη εἰς ἄζωτον ὡς διόδου, καὶ ἅμα προῆλθεν εἰς τὸ πεδῖον, διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν πλῆθος ἵππων καὶ πεποιθέναι ἐπ' αὐτῷ.

78 * καὶ καλεῖσθαι ὀπίσω αὐτὸς εἰς ἄζωτον, καὶ συνῆλθον αὐτὸς παρεμβολῇ. ὀπίσω αὐτὸς εἰς πόλεμον. * καὶ ἀπέλιπεν δὲ πολλὸν ἄνθρωπον χιλίαν ἵππων

80 κρυπτῶς κατόπισθεν αὐτῶν. * καὶ ἔγνω ἰωνάθαν ὅτι ἐστὶν ἐνεδρον κατόπισθεν αὐτῷ, καὶ ἐκύκλωσεν αὐτὸς τὴν παρεμβολήν, & ἐξετείναν τὰς χιζὰς εἰς τὸν λαὸν ἐκ πρῶθεν ἕως δέλης. * ὁ δὲ λαὸς εἰσήκει καθὼς ἐπέταξεν ἰωνάθαν, καὶ ἐκοπίασαν ἱπποὶ αὐτῶν. * καὶ εἰλκυσε Σίμων τὴν δυνάμειν αὐτῶν, καὶ συνῆλθε πρὸς τὴν φάλαγγα. ἡ δὲ ἵππος ἐξελύθη, καὶ συνετέλεισεν ἀπ' αὐτῶν, & ἔφυγον. * καὶ ἡ ἵππος ἐσκορπίσθη ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἔφυγον εἰς ἄζωτον, καὶ εἰσῆλθον εἰς βηθδαγὸν τὸ εἶδω-

82 λεῖον αὐτῶν & βωβλιῶν. * καὶ ἐνεπύρεν ἰωνάθαν τὴν ἄζωτον καὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῆλα αὐτῶν, καὶ τὸ ἱερὸν δαγὼν & τὸν συμφοῦντα εἰς αὐτὸν ἐνεπύ-

84 ρισε πυρὶ. * καὶ ἐχρύνθη πεπιωκότες μαχαίρᾳ συν τοῖς ἐμπυριθεῖσιν εἰς δύο θύρας ὀκτακιχλίοις.

86 * καὶ ἀπῆρξεν ἐκεῖθεν ἰωνάθαν, καὶ παρέβαλεν ἐπὶ ἀσκάλωνα, & ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως εἰς συνδύτησιν αὐτῶν ἐν δόξῃ μεγάλῃ.

87 * καὶ ἐπέρειψεν ἰωνάθαν εἰς ἱερὸν σαλήμ συν τοῖς παρ' αὐτῶν ἔχοντες σκῆλα πολλὰ.

88 * ἔρχεται ὡς ἠκούσεν ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων τούτων, καὶ παρεγένετο δοξάζειν τὸν ἰωνάθαν.

89 * καὶ ἀπέσειλεν αὐτῷ πόρπην χρυσῇ, ὡς ἐστὶν ἐν δόξῃ τοῖς βασιλεῦσι τῶν βασιλέων, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀκκαρὸν καὶ πᾶσι τοῖς ὅροις αὐτῆς εἰς κληροδοσίαν.

76 * Et exterriti qui erant in ciuitate aperuerunt ei, & obtinuit Ionathas Ioppen.

77 * Et audiuit Apollonius, & admouit tria millia equitum & exercitum multum. Et abiit Azotum tanquam iter faciens, & statim exiit in campum, eo quod haberet multitudinem equitum, & consideret in eis.

78 * Et insecutus est cum Ionathas in Azotum, & commiserunt prælium.

79 * Et reliquit Apollonius in castris mille equites post eos occultè.

80 * Et cognouit Ionathas quoniam insidia sunt post se & circue-
runt castra eius, & eiecerunt iacula in populum à manè vsque ad vesperam.

81 * Populus autem stabat sicut præceperat Ionathas, & laborauerunt equi eorum.

82 * Et eiecit Simon exercitum suum & commisit contra legionem. Equites enim fatigati erant. Et contriti sunt ab eo & fugerunt.

83 * Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt in Azotum, & intrauerunt in Bethdagon idolum suum ut ibi se liberarent.

84 * Et succendit Ionathas Azotum, & ciuitates quæ erant in circuitu eius, & accepit spolia eorum, & templum Dagon & omnes qui fugerunt in illud, succendit igni.

85 * Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his qui successerunt, fere octo millia virorum.

86 * Et mouit inde Ionathas castra, & applicuit ea Ascalonē, & exierunt de ciuitate obuiam illi in magna gloria.

87 * Et reuersus est Ionathas in Hierusalem, cum suis habentibus spolia multa. * Et factū est ut audiuit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Ionathan.

89 * Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron & omnes fines eius in possessionem.

CAP. XI.

ET rex Aegypti congregauit exercitum sicut arenam quæ est circa oram maris, & naues multas, & quaerebat obtinere regnum Alexandri dolo & addere illud regno suo.

² Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebantur ei ciuitates, & occurrebant ei quia mandauerat Alexander rex exire ei obuiam, eo quod focer suus esset.

³ Cum autem introiret ciuitatem Ptolemæus ponebat custodias militum in singulis ciuitatibus.

⁴ Et cum appropiauit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum & cetera eius demolita & corpora proiecta, & eorum qui caeli erant in bello tumulos quos fecerant fecus viam.

⁵ Et narrauerunt regi quia hæc fecit Ionathas, ut inuidiam facerent ei. Et tacuit rex.

⁶ Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria, & inuicem se salutauerunt, & dormierunt illic.

⁷ Et abiit Ionathas cum rege usque ad fluuium qui vocabatur Eleutherus, & reuersus est in Hierusalem.

⁸ Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium ciuitatum usque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala.

⁹ Et misit legatos ad Demetrium dicens: Veni componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui.

¹⁰ Pœnitet enim me quod dederim illi filiam meam. Quasiuit enim me occidere.

¹¹ Et vituperauit eum propterea quod concupierat regnum eius.

ια'

¹ Καὶ ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου ἤθροισεν δυνάμεις πολλὰς ὡς ἡ ἄμμος ἢ ὡς τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ πλοῖα πολλὰ καὶ ἐζήτησε κατακρατῆσαι τῆς βασιλείας ἀλεξάνδρου δόλῳ, ἵνα προσέτιναι αὐτὸν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

² καὶ ἐξῆλθεν εἰς συρίαν λόγοις εἰρηναίοις, καὶ ἠνοίγον αὐτῷ τὰς πόλεις, καὶ συνιόντων αὐτῷ, ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀλεξάνδρου βασιλείᾳ συναντῶν αὐτῷ διὰ τὸ πενήτην αὐτῷ εἶναι. ὡς δὲ εἰσεπορεύετο εἰς τὰς πόλεις πολεμαῖον, ἀπέτασσε τὰς δυνάμεις φρεσὶν ἐν ἐκάστῃ πόλει.

³ ὡς δὲ ἤγγισεν εἰς ἀζώτον, εἶδεν αὐτῷ τὸ ἱερὸν διαγών ἐμπεφυρσμένον, καὶ ἀζώτον καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς καὶ θρησκείαν, καὶ τὰ σώματα ἐριμύρια, καὶ οὗτοι ἐμπεφυρσμένους ἐκ νεπέρισεως ἐν τῷ πολέμῳ, ἐποίησαν γὰρ θυμωρίας αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ. καὶ διηγῆσαν τῷ βασιλεῖ ὅτι ἐποίησεν ἰωνάθαν εἰς τὸ ψογήσαι αὐτὸν ἐς ἰσχυρὸν ὁ βασιλεὺς.

⁴ καὶ συνιόντων ἰωνάθαν τῷ βασιλεῖ εἰς ἰόππην μετ' ὁδοῦ, καὶ ἡσπάζαντο ἀλλήλους, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐκεῖ. καὶ ἐπορεύθη ἰωνάθαν μετ' τοῦ βασιλέως ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ καλεσμένου ἐλευθέρου, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ.

⁵ ὁ δὲ βασιλεὺς πολεμαῖος ἐκურείδισε τὰς πόλεις τῆς αἰγύπτου ἕως ἱερουσαλὸς τῆς αἰγυπιαστικῆς καὶ διελογίζετο πρὸς ἀλεξάνδρου λογισμὸς πολεμικός.

⁶ καὶ ἀπέστειλε πρεσβυτέρους πρὸς δεμήτριον τὸν βασιλέα λέγων· δεῦρο συνιόμεθα πρὸς ἐαυτοὺς διαθήκη, καὶ δώσω σοι τὴν θυγατέρα μου ἣν ἔχει ἀλέξανδρος, καὶ βασιλεύσεις τῇ βασιλείᾳ τῆς πατρίδος σου.

⁷ μετὰ μεμνημένη γὰρ δόξαι αὐτῷ τὴν θυγατέρα μου, ἐζήτησε γὰρ ἀποκτείναι με.

⁸ ὅτε ἐψόχησεν αὐτὸν, χάριν δὲ ἔπειθε θυμῶσαι αὐτὸν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

CAP. XI.

¹ **E**T rex Aegypti congregauit exercitus multos sicut arena quæ circa oram maris, & naues multas; et quasiuit obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno suo.

² Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei qui de ciuitatibus, & occurrebant ei; quoniam mandatū erat Alexandri regis obuiare ei, eo quod focer suus esset.

³ Ut autem introiuit in ciuitates Ptolemaidis, ponebat exercitus in custodiam in singulis ciuitatibus.

⁴ Ut autem appropinquauit in Azotum, ostenderunt ei templum Dagon succensum, & Azotum & suburbia eius destructa, & corpora proiecta, & combustos quos combussit in bello; fecerant enim tumulos eorum in via eius.

⁵ Et narrauerunt regi quæ fecit Ionathas ad vituperandū eum: & tacuit rex.

⁶ Et occurrit Ionathas regi in Ioppe cum gloria, & salutauerunt se inuicem & dormierunt illic.

⁷ Et abiit Ionathas cum rege usque ad fluuium vocatum Eleutheros, & reuersus est in Hierusalem.

⁸ At rex Ptolemæus obtinuit dominium ciuitatum maritimæ usque ad Seleuciam maritimam, & cogitabat de Alexandro consilia mala.

⁹ Et misit legatos ad Demetrium regem, dicens: Veni componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui.

¹⁰ Pœnitet enim quod dedi ei filiam meam; quasiuit enim occidere me.

¹¹ Et vituperauit eum; quia desiderabat ipse regnum illius.

* Et auferēs ab eo filiam, dedit ipsi Demetrio, & alienatus est ab Alexandro, & apparuit inimicitia illorum. * Et intrauit Ptolemæus in Antiochiam, & imposuit duo diademata circum caput eius, diadema Asiae & Aegypti.

* Alexander autem rex erat in Cilicia in temporibus illis, quia rebellabant qui de locis illis.

* Et audiuit Alexander, & venit contra eum in bellum. Et eduxit Ptolemæus, & occurrit ei in manu forti, & fugauit eum.

* Et fugit Alexander in Arabiam, ut protegeretur ipse ibi: at rex Ptolemæus exaltatus est.

* Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo.

* Et rex Ptolemæus mortuus est die tertio, & existentes in munitionibus suis occisi sunt ab his qui in munitionibus.

* Et regnauit Demetrius anno septimo & sexagesimo & centesimo.

* In diebus illis congregauit Ionathas eos qui de Iudæa, ut expugnaret arcem quæ in Hierusalem, & fecit contra eam machinas multas.

* Et abierunt quidam odio habentes gentem illorum viri iniqui ad regem, & nunciauerunt ei quod Ionathas obsidet arcem.

* Et audiens iratus est. Ut autem audiuit, statim cum iter fecisset, venit in Ptolemaidem, & scripsit Ionathæ, ut non obsideret, & ut occurreret ipse ei ut conuenirent in Ptolemaidē citō.

* Ut autem audiuit Ionathas, iussit obsidere. Et elegit ex presbyteris Israel & sacerdotibus, & dedit se periculo.

* Et accipiens argentum & aurum & vestem & alia munuscula plura, iuit ad regem in Ptolemaidem, & inuenit gratiam coram eo.

* καὶ ἀφελόμενος αὐτὴν τὴν θυγατέρα, ἔδωκεν αὐτὰ τῷ Δημητρίῳ, καὶ ἠλλιώθη τὸ ἀλεξάνδρου, καὶ ἐφάνη ἡ ἐχθρὰ αὐτῶν.

* καὶ εἰσῆλθε Πτολεμαῖος εἰς δυνάμειον, ὅτε περιέθετο δύο διαδήματα περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τὸ τῆς Ἀσίας

καὶ αἰγύπτου. * ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς ὢν ἐν Κιλικίᾳ, ὅτε καὶ κείνους, ὅτι ἀπεστάλουν αὐτὸν τῶν τόπων ἐκείνων. * ὅτε ἤκουσε ἀλέξανδρος, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν πολεμῶν, καὶ ἐξήγαγε Πτολεμαῖος, καὶ ἀπῆντησεν αὐτὰ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ, καὶ ἐντροπώσατο αὐτὸν. * καὶ ἐφυγὼν ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀραβίαν, ὅτε σκεπασμένον αὐτὸν ἐκεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὑψώθη.

* καὶ ἀφείλε Ζαβδιὴλ ὁ Ἀραβὶς τὴν κεφαλὴν ἀλεξάνδρου, ὅτε ἀπέστειλε τὴν Πτολεμαῖῳ.

* καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἀπέθανε τῇ ἡμέρᾳ τρίτῃ, καὶ οἱ ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν αὐτοῦ ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι.

* καὶ ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτις ἐβδόμῃς καὶ ἐξηκостоῦ καὶ ἑκατοστοῦ. * ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνήγαγον ἰωνάθαν τὰς ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ὅτε ἐκπολεμῆσαι τὴν ἀκρὰν τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὅτε ἐποίησεν ἐπ' αὐτὴν μηχανὰς πολλὰς.

* καὶ ἐπορεύθησαν ἄνδρες μισοῦντες τὸ ἔθνος αὐτῶν ἄνδρες πονηροὶ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ ὅτι ἰωνάθαν περικαθίσταται ἐν τῇ ἀκρᾷ.

* καὶ ἀκούσας ὀργίσθη. ὡς δὲ ἤκουσεν, διέβη δυνάμεις ἡλθεν εἰς Πτολεμαῖδα, ὅτε ἐγράψεν ἰωνάθαν, τὸ μὴ περικαθίστασθαι καὶ τὸ ἀπαντῆσαι αὐτὸν αὐτῷ συμμίσγειν εἰς Πτολεμαῖδα τὴν ταχίστην.

* ὡς δὲ ἤκουσεν ἰωνάθαν, ἐκέλευσε περικαθίστασθαι, καὶ ἐπέλεξε τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραὴλ καὶ τῶν ἱερέων, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸν τῶν κινδύνων.

* ὅτε λαβὼν χρυσίον καὶ ἱματισμὸν καὶ ἕτερα ἑνία πλείονα, ἐπορεύθη πρὸς τὸν βασιλέα εἰς Πτολεμαῖδα, καὶ ὤρε χάριν ἐνώπιον αὐτοῦ.

* Et abstulit filiam suam B & dedit eam Demetrio, & alienauit se ab Alexandro, & manifestatae sunt inimicitiae eius.

* Et intrauit Ptolemæus Antiochiā, & imposuit duo diademata capiti suo Aegypti & Asiae.

* Alexander autē rex erat in Cilicia illis temporibus, quia rebellabant qui erant in locis illis.

* Et audiuit Alexander, & venit ad eum in bellum. Et produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugauit eum.

* Et fugit Alexander in Arabiā, ut ibi protegeretur. Rex autem Ptolemæus exaltatus est.

* Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo.

* Et rex Ptolemæus mortuus est in die tertia, & qui erant in munitionibus perierunt ab his qui erant intra castra.

* Et regnauit Demetrius anno centesimo septuagesimo septimo.

* In diebus illis congregauit Ionathas eos qui erant in Iudæa, ut expugnarent arcem quæ est in Hierusalem, & fecerunt contra eam machinas multas.

* Et abierunt quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad regē Demetrium, & renunciauerunt ei quod Ionathas obsideret arcem.

* Et ut audiuit iratus est, & statim venit Ptolemaidē, & scripsit Ionathæ ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium festinatō.

* Ut audiuit autem Ionathas iussit obsidere. Et elegit de senioribus Israel & de sacerdotibus, & dedit se periculo. * Et accepit aurum & argentum, & vestem, & alia munuscula multa, & abiit ad regē in Ptolemaidā, & inuenit gratiā in conspectu eius.

²⁵ * Et interpellabant aduersus eum quidam iniqui ex gente sua.

²⁶ * Et fecit ei rex, sicut fecerant ei qui ante eum fuerat. Et exaltauit eum in conspectu omnium amicorum suorum.

²⁷ * Et statuit ei principatum sacerdotij, & quæcunque alia habuit prius preciosa, & fecit eum principem amicorum.

²⁸ * Et postulauit Ionathas à rege vt immunè faceret Iudæam, & tres toparchias, id est, Samariam & cōfines eius, & promisit ei talenta trecenta.

²⁹ * Et consensit rex, & scripsit Ionathæ epistolas de his omnibus hunc modum continentes.

³⁰ * REX Demetrius fratri Ionathæ salutē & genti Iudæorum.

³¹ * Exemplum epistolæ, quā scripsimus Lastheni parenti nostro de vobis, misimus ad vos vt sciretis.

³² * Rex Demetrius Lastheni parenti salutem.

³³ * Genti Iudæorum amicis nostris, & cōseruantibus quæ iusta sunt apud nos, decreuimus benefacere, propter benignitatem ipsorum quam erga nos habent.

³⁴ * Statuimus ergo illis omnes fines Iudææ & tres ciuitates, Lydā & Ramathā, quæ additæ sunt Iudææ ex Samaria, & omnes cōfines earum sequestrari omnibus sacrificiis in Hierosolymis pro his quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos annos, & pro fructibus terræ & pomorum.

³⁵ * Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum & tributorum ex hoc tempore remittimus eis, & areas salinarum & coronas quæ nobis deferebatur, omnia ipsis cōcedimus.

³⁶ * Et nihil horum irritum erit ex hoc & in omne tēpus.

³⁷ * Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Ionathæ, & ponatur in monte sancto & in loco celebri.

²⁵ * καὶ ἐνεβλίχανον κατ' αὐτὸς τινὲς 25
δύο μοι τῶν ἐκ τῆς ἐθνῆς. 26
σεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καθὼς ἐποίησαν
αὐτῷ 26
καὶ πρὸς αὐτὸς, ὅς ὤψων αὐ-
τὸν ἐν αὐτῷ παντῶν τῶν φίλων αὐτοῦ.

²⁷ * καὶ ἐστῆσεν αὐτῷ τὸ δὲ χεῖρ 27
συνὸν ὅσα ἄλλα εἶχε τιμὰ τὸ
πρῶτον, ὅς ἐποίησεν αὐτὸν τῶν πρῶ-
των φίλων ἡγεῖσθαι. 28
καὶ ἡξίωσεν 28

²⁹ ἰωνάθαν τὸν βασιλέα ποιῆσαι τὴν ἐν
δαίτῳ ἀφορολόγητον καὶ τὰς τρεῖς
τοπarchίας καὶ τὴν σαμαρείην, καὶ
ἐπηγγέλατο αὐτῷ τάλαντα τριακό-
σια. 29
καὶ δώδεκῃσιν ὁ βασιλεὺς, 29

³⁰ καὶ ἔγραψε τῷ ἰωνάθαν ἐπιστολὰς
περὶ πάντων τούτων ἐχούσας τὸν τσό-
τον τοῦτον. 30
Βασιλεὺς δημήτριος 30

³¹ ἰωνάθαν τῷ ἀδελφῷ χαίρειν ὅς ἐστιν
ἐκ δαίων. 31
τὸ δὲ τίτληρον τὸ ἐπι- 31

³² σολῆς ἡς ἐγράψαμεν ἀδελφεῖ τῷ
συγγενεῖ ἡμῶν περὶ ὑμῶν, γεγράφα-
μεν καὶ πρὸς ὑμᾶς ὅπως ἴδητε.

³³ * βασιλεὺς δημήτριος ἀδελφεῖ 32
τῷ πατρὶ χαίρειν. 32
τῷ ἐθνὶ τῶν ἐν 33

³⁴ δαίων φίλοις ἡμῶν καὶ συντηροῦσι
τὰ πρὸς ἡμᾶς δίκαια ἐκείνων
ἀγαθοποιῆσαι, χάριν τῆς ἐξ αὐτῶν
δυνάμεως πρὸς ἡμᾶς.

³⁵ * ἐξάκαμεν αὐτοῖς τὰ τε ὅρα 34
ἰουδαίας ὅν τρεῖς νόμους, ἀφαιρέ-
μα καὶ λυδδαν καὶ ραθαμὶν πρὸς-
εἰσέθησαν τῇ ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς σα-
μαρείης 35
καὶ πᾶσι τοῖς συγγενεῖς αὐτοῖς
πᾶσι τοῖς θυσιάζουσιν εἰς ἱερο-
σόλυμα, ἀπὸ τῶν βασιλικῶν ὧν ἐ-
λάμβανεν ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτῶν
τὸ πρῶτον καὶ ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῶν
κρημάτων τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἀκρο-
δρύων. 36
καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀνήκοντα 35

³⁶ ἡμῶν ἀπὸ τῶν νῦν τῶν δεκατῶν καὶ τῶν
τελῶν τῶν ἀνήκόντων ἡμῶν, καὶ τὰς
ἐσθλὰς λίμνας, καὶ τὰς ἀνήκοντας ἡ-
μῶν σεφθῆς, πάντα ἐπαρκέσμεν
αὐτοῖς. 36
καὶ οὐκ ἀθετήσεται 36
τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπὶ τὸν ἅπαντα 37
χρόνον. 37
νῦν ἐν ἐπιμέλει 37
ποιῆσαι τούτων δὲ τίτληρον, ὅς δοθήτω ἰω-
νάθαν καὶ τεθείτω ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ
ἐν τῷ ἐπισημένῳ ἐπισημένῳ.

³⁷ ἰωνάθαν καὶ τεθείτω ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ
ἐν τῷ ἐπισημένῳ ἐπισημένῳ.

²⁵ * Et interpellabāt contra eū
quidā iniqui eorū qui ex gente.

²⁶ * Et fecit illi rex sicut fecerunt ei qui ante eum: & exaltauit eum coram omnibus amicis eius.

²⁷ * Et statuit ei principatum sacerdotij & quacunque alia habuit preciosa prius, & fecit eum ex primis amicis esse principem.

²⁸ * Et rogauit Jonathas regem vt faceret Iudæam immunem tributorum, & tres toparchias & Samaritam, & promisit ei talenta trecenta.

²⁹ * Et consensit rex, & scripsit Jonathæ epistolas de omnibus his, habentes modum hunc:

³⁰ * REX Demetrius Jonathæ fratri gaudere, & genti Iudæorum.

³¹ * Exemplum epistolæ quam scripsimus Aastheni cognato nostro de vobis, scripsimus & ad vos vt videatis.

³² * Rex Demetrius Aastheni parenti gaudere.

³³ * Genti Iudæorum amicis nostris, & cōseruantibus erga nos iusta, decreuimus benefacere, propter illorum beneuolentiā erga nos.

³⁴ * Statuimus ipsis fines Iudææ tres nomos, Apherema & Lyddan & Rathamin, additæ sunt Iudææ à Samaritide, et omnia attinentia ad ipsos omnes sacrificantes in Hierusalem, pro regalibus quæ accipiebat rex ab ipsis prius per singulos annos de fructibus terræ & de fructibus arborum.

³⁵ * Et alia pertinentia ad nos ex nunc decimarum & tributorum pertinentium ad nos, & salis stagna, & pertinentes ad nos coronas, omnia concedemus eis.

³⁶ * Et non erit irritum quicquam horum à nunc vsque in omne tempus.

³⁷ * Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Jonathæ, & ponatur in monte sancto in loco vtili celebri.

* Et vidit Demetrius rex 38
quod siluit terra coram eo, &
nihil ei resistit: et dimisit omnes
exercitus suos, vnumquemque
in proprium locum præter pe-
regrinos exercitus quos collegit
ab insulis gentium, & inimici
fuerunt ei omnes exercitus qui
à patribus.

* Tryphon autem erat eorum 39
qui ab Alexandro prius. Et vi-
dit quod omnes exercitus mur-
murent contra Demetrium, &
iuit ad Simalcue Arabē, qui nu-
triebat Antiochum filium Ale-
xandri.

* Et affidebat ei vt traderet 40
eum ipsi, vt regnaret pro patre
eius: & nunciauit ei quanta fe-
cit Demetrius, & inimicitiam
qua prosequitur eum exercitus
eius, et mansit illic diebus mul-
tis.

* Et misit Jonathas epistolas 41
ad Demetrium regem, vt euice-
ret eos qui de arce ex Hierusalē,
& qui in munitionibus; erant
enim oppugnantes Israel.

* Et misit Demetrius ad Jo- 42
nathan, dicens: Nō tantum hæc
faciam tibi & genti tuæ; sed glo-
ria illustrabo te & gentem tuā,
si opportunitatem habuero.

* Nunc ergo recte facies mit- 43
tens ad me viros qui auxili-
entur; quoniam discesserunt omnes
exercitus mei.

* Et misit Jonathas viros 44
tres mille potentes fortitudine ei
in Antiochiam. Et venerunt ad
regem, & letatus est rex in ad-
uentu illorum.

* Et conuenerunt qui de ciui- 45
tate in medium vrbs ad virorū
centum viginti millia, & vo-
lebant interficere regem.

* Et fugit rex in aulam, & 46
occupauerunt qui de ciuitate iti-
nera vrbs, & cæperunt pu-
gnare.

* Et vocauit Rex Iudeos in 47
auxilium, & conuenerunt ad
eum omnes simul, & dispersi
sunt in ciuitate.

* καὶ εἶδε δημήτριος ὁ βασιλεὺς
ὅτι ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ
οὐδὲν αὐτῷ ἀντισταῖν, & ἀπέλυσε
πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἐκασὸν
εἰς τὸν ἰδίον τόπον πλὴν τῶν ξένων δυ-
νάμεων ὧν ἐξενολόγησεν διπλὸν πέν-
τήσων τῶν ἐθνῶν. καὶ ἤχθησαν αὐ-
τῷ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αἱ διπλὸν τῶν
πατέρων.

* τρυφὼν δὲ τῶν παρ' ἀλεξάν-
δρου τὸ πρότερον, & εἶδεν ὅτι πᾶσαι
αἱ δυνάμεις κατὰ λόγους τοῦ δη-
μητρίου, καὶ ἐπορεύθη πρὸς σιμαλκὺν
τὸν ἄραβα ὃς ἐτρέφε τὸν ἀντίοχον τὸ
παιδάριον τὸ τοῦ ἀλεξάνδρου.

* καὶ προσήγγισεν αὐτῷ ὅπως
παραδοί αὐτὸν αὐτῷ, ὅπως βασιλεύ-
σῃ αὐτῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἀπή-
γγειλεν αὐτῷ ὅσα συνετέλεσε δημή-
τριος καὶ τὴν ἐχθρὰν ἡ ἐχθρὰν
νῆσιν αὐτῷ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ
ἔμενον ἐκεῖ ἡμέρας πολλὰς.

* καὶ ἀπέστειλεν ἰωνάθαν ἐπιστο-
λὰς πρὸς δημήτριον τὸν βασιλέα
ἵνα ἐκβάλῃ τὸς ἐκ τῆς ἀκρᾶς ἐξ ἱε-
ρουσαλὴμ & τὸς ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν,
ἦσαν γὰρ πολεμοῦντες τὸν ἰσραήλ.

* καὶ ἀπέστειλε δημήτριος πρὸς
ἰωνάθαν λέγων· ἐμόνον ταῦτα ποιήσω
τοῖς & τὰ ἐθνεῖς σε, ἀλλὰ δόξῃ δοξά-
σῃ σε καὶ τὸ ἔθνος σε, ἐὰν δὴ καί τις
τύχῃ.

* νῦν δὲ ὁρθῶς ποιήσεις δόπο-
σί τις μοι δώδῃς οἱ συμμαχήσου-
σιν, ὅτι ἀπέστησαν πᾶσαι αἱ δυνάμεις

μου. * & ἀπέστειλεν ἰωνάθαν ἀνδρας
τριηκόντας δυνατοὺς ἰσχυροὺς αὐτῷ εἰς ἀν-
τιόχειαν, & ἦλθον πρὸς τὸν βασι-
λέα, καὶ διέφρασαν τὸν βασιλεὺς ἐπὶ
τῇ ἐφοδῷ αὐτῶν. * & ἐπισυνήχθη-
σαν οἱ ἐκ τῆ πόλεως εἰς μέσον τῆς πό-
λεως εἰς ἀνδρῶν δώδεκα μυριάδας,
καὶ ἠβόλουν τὸν βασιλέα.

* καὶ ἔφυγον ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλήν·
καὶ κατέλαβον οἱ ἐκ τῆ πόλεως τὰς
διόδους τῆς πόλεως, καὶ ἤρξαντο πολε-
μεῖν.

* & ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τὸς
ἰουδαίους ἐπὶ βοήθειαν, & ἐπισυνή-
χθησαν πρὸς αὐτὸν πάντες ἅμα. &
διεσπάρησαν ἐν τῇ πόλει.

* Et videns Demetrius rex
quod siluit terra in conspe-
ctu suo, & nihil ei resistit, di-
misit totum exercitum suū
vnumquemq; in locū suū,
excepto peregrino exercitu,
quem traxit ab insulis gen-
tium, & inimici erāt ei om-
nes exercitus patrum eius.

* Tryphon autē erat qui-
dam partiū Alexandri prius,
& vidit quoniam omnis ex-
ercitus murmurauit contra
Demetriū, & iuit ad Emal-
chuel Arabem qui nutriebat
Antiochum filium Alexan-
dri.

* Et affidebat ei vt trade-
ret eum ipsi vt regnaret in
loco patris sui. Et enunciauit
ei quanta fecit Demetrius &
inimicitias exercituum eius
aduersus illum. Et mansit ibi
diebus multis.

* Et misit Ionathas ad De-
metrium regem, vt euiceret
eos qui in arce erant in Hieru-
salem, & qui in præidiis
erant quia impugnabant Is-
rael.

* Et misit Demetrius ad
Jonathan dicens: Non hoc
tantum faciam tibi & genti
tuæ, sed gloria illustrabo te,
& gentem tuam cum fuerit
opportunitas.

* Nunc ergo recte feceris
si miseris in auxilium mihi
viros, quia discessit omnis
exercitus meus.

* Et misit ei Ionathas tria
millia virorum fortium An-
tiochiam. Et venerunt ad re-
gem, & delectatus est rex in
aduentu eorum.

* Et conuenerunt qui erāt
de ciuitate, centum viginti
millia virorum, & volebant
interficere regem.

* Et fugit rex in aulam, &
occupauerunt qui erant de
ciuitate itinera ciuitatis, &
cæperunt pugnare.

* Et vocauit rex Iudeos in
auxilium, & conuenerunt
omnes simul ad eum. Et dis-
persi sunt omnes per ciuita-
tem.

⁴⁸ * Et occiderunt in illa die centum millia hominum. Et succenderunt ciuitatem, & ceperunt spolia multa in illa die, & liberauerunt regem.

⁴⁹ * Et viderunt qui erant de ciuitate, quod obtinuerunt Iudæi ciuitatem sicut volebant, & infirmati sunt mente sua, & clamauerunt ad regem cum precibus dicentes.

⁵⁰ * Da nobis dexteram, & cessent Iudæi oppugnare nos & ciuitatem.

⁵¹ * Et proiecerunt arma sua, & fecerunt pacem. Et glorificati sunt Iudæi in conspectu regis, & in conspectu omnium qui erant in regno eius, & nominati sunt in regno. Et regressi sunt in Hierusalem, habentes spolia multa.

⁵² * Et sedit Demetrius rex in sede regni sui, & siluit terra in conspectu eius.

⁵³ * Et mentitus est omnia quæcunque dixit, & abalienauit se a Ionatha, & non retribuit ei secundum beneficia quæ sibi tribuerat, & vexabat eum valde.

⁵⁴ * Post hæc autem reuersus est Tryphon & Antiochus cum eo puer adolescens, & regnauit & imposuit sibi diadema.

⁵⁵ * Et congregati sunt ad eum omnes exercitus quos disperferat Demetrius, & pugnaverunt contra eum, & fugit, & terga vertit.

⁵⁶ * Et accepit Tryphon bestias, & obtinuit Antiochiā.

⁵⁷ * Et scripsit Antiochus adolescens Ionathæ, dicens: Constituo tibi sacerdotium, & constituo te super quatuor ciuitates vt sis de amicis regis.

⁵⁸ * Et misit illi vasa aurea in ministerium, & dedit ei potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & habere fibulam auream.

⁵⁹ * Et Simonem fratrem eius constituit ducem à terminis Tyri vsque ad fines Ægypti.

⁴⁸ * καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πόλει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς μυριάδας δέκα, καὶ ἐνεπύρσεν τὴν πόλιν, καὶ ἐλάβοσαν σκῦλα πολλὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἔσωσαν τὸν βασιλέα.

⁴⁹ * καὶ εἶδον ὁ δὲ τῆς πόλεως ὅτι κατεκράτησαν οἱ ἰσδαῖοι τῆς πόλεως ὡς ἠθέλοντο, & ἠδοκίμησαν ταῖς διανοίαις αὐτῶν, καὶ ἐκέκραζαν πρὸς τὸν βασιλέα μὴ δεήσειν, λέγοντες.

⁵⁰ * ὁ δὲ ἡμῖν δεξιάς καὶ παυσάτωσαν ὁ ἰσδαῖοι πολεμουῦντες ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν.

⁵¹ * ὁ ἔρριψαν τὰ ὅπλα, καὶ ἐποίησαν εἰρήνην, καὶ ἐδοξάζουσιν ὁ ἰσδαῖοι ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπέσρεψαν εἰς ἱερεῖα ἀλλήλους ἔχοντες σκῦλα πολλὰ.

⁵² * καὶ ἐκάθισεν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἡσυχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. * καὶ ἐψέυσατο πάντες ὅσα εἶπεν, καὶ ἠλλοτρίωσεν τὰ ἰωνάθην, καὶ οὐκ ἀνταπέδωκεν κατὰ τὰς διανοίας αὐτοῦ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἐβλάπεν αὐτὸν σφόδρα.

⁵⁴ * μὲν οὖν ταῦτα ἀπέσρεψε τρυφῶν καὶ δυνίωχ μετ' αὐτοῦ παιδαρίον νεώτερον, καὶ ἐβασίλευσε καὶ ἐπέθετο διάδημα. * ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν πάντας αἱ διωάμεις αἱ ἀπεσκορρίσεν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπολέμησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐφυγε καὶ ἐτρεπώθη. * καὶ ἔλαβεν τρυφῶν τὰ θηρία καὶ κατεκράτησεν αὐτοὺς ποταμῶν.

⁵⁷ * καὶ ἔγραψεν δυνίωχ ὁ νεώτερος ἰωνάθῃ λέγων ἰσημί σοι τὴν δρχερῶν τῶν τεσσαρῶν νόμων, καὶ εἶναι σε τῶν φίλων τοῦ βασιλέως.

⁵⁸ * καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ χρυσῶμα, καὶ διακονίαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὅξωσιν πίνειν ἐν χρυσώμασι, καὶ εἶναι ἐν πορφύρᾳ καὶ ἔχειν πόρπυρ χρυσῶν.

⁵⁹ * ὁ δὲ Σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατέστησε στρατηγὸν ἀπὸ τῆς κλίμακας τύξας ἕως τῶν ὀρίων αἰγυπτοῦ.

⁴⁸ * Et occiderunt in vrbe in die illa ad centum millia, & succenderunt ciuitatem, & ceperunt spolia multa in illa die, & liberauerunt regem.

⁴⁹ * Et viderunt qui de ciuitate quod obtinuerunt Iudæi ciuitatem sicut volebant, & infirmati sunt mentibus suis, & clamauerunt ad regem cum precibus, dicentes:

⁵⁰ * Da nobis dexteram & cessent Iudæi oppugnare nos & ciuitatem.

⁵¹ * Et proiecerunt arma, & fecerunt pacem, & glorificati sunt Iudæi coram rege, & coram omnibus qui in regno eius, & regressi sunt in Hierusalem habentes spolia multa.

⁵² * Et sedit Demetrius rex in sede regni sui, & siluit terra in conspectu eius.

⁵³ * Et mentitus est omnia quæcunque dixit, & abalienatus est ab Ionatha, & non retribuit secundum beneficia quæ retribuit sibi, & vexabat eum valde.

⁵⁴ * Post autem hæc reuersus est Tryphon, & Antiochus cum eo puer iunior, & regnauit & imposuit sibi diadema.

⁵⁵ * Et congregati sunt ad eum omnes exercitus quos disperferat Demetrius, & pugnaverunt contra eum, & fugit, & fugatus est.

⁵⁶ * Et accepit Tryphon bestias, & obtinuit Antiochiam.

⁵⁷ * Et scripsit Antiochus iunior Ionathæ, dicens: Constituo tibi sacerdotij principatum, & constituo te super quatuor ciuitates, & vt sis tu ex amicis regis.

⁵⁸ * Et misit ei vasa aurea & ministerium, & dedit ei potestatem bibendi in aureis vasis, & vt esset in purpura, & vt haberet fibulam auream.

⁵⁹ * Et Simonem fratrem eius constituit ducem ab ascensu Tyri vsque ad fines Ægypti.

* Et exiit Jonathas & perambulabat trans flumen & in urbibus, & congregati sunt ad eum omnes exercitus Syria in auxilium, & venit in Ascalonem, & occurrerunt ei qui de ciuitate honorificè.

* Et abiit inde in Gazā & concluderunt se qui de Gaza, et obsedit circum eam, & succendit suburbana eius igne, & prædatus est eas.

* Et rogauerunt qui de Gaza Jonathan, & dedit eis dexteras, & accepit filios principum eorum in obsides, & misit eos in Hierusalem, & perambulauit regionem usque ad Damascum.

* Et audiuit Jonathas quod aderant principes Demetrii in Cades quæ est in Galilea, cum exercitu multo, volentes remouere eum à regione.

* Et occurrit eis: at fratrem eius Simonem reliquit in regione.

* Et posuit castra Simon in Bethsura, & expugnabat eam diebus multis, & conclusit eam.

* Et postulauerunt eum dexteras accipere, & dedit eis, & eiecit eos inde, & cepit ciuitatem & posuit in ea præsidium.

* Et Jonathas & castra eius applicuerunt ad aquam Genesar, & surrexerunt manè in campo Nasor.

* Et ecce castra alienigenarum occurrebant ei in campo, & eiecerunt insidias contra eum in montibus, ipsi autè occurrerunt ex aduerso.

* At insidiæ exurrexerunt de locis suis, & commiserunt prælium.

* Et fugerunt qui à Jonathas omnes, nemo relictus est ab eis præterquā Matathias filius Absolomi, & Judas filius Chalphi principes militiæ exercituum.

* Et scidit Jonathas vestimenta sua, & imposuit terram super caput suum, & orauit.

* καὶ ἦλθεν ἰωνάθαν καὶ διεπορεύετο πέραν ἑποταμοῦ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ἠθροίσθησαν πρὸς αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις Συρίας εἰς συμμαχίαν, καὶ ἦλθεν εἰς ἀσκάλωνα, καὶ ἀπλώτησαν αὐτῷ ἐκ τῆς πόλεως ἐνδόξως.

* καὶ ἀπῆλθεν ἐκείθεν εἰς γάζαν καὶ ἀπέκλεισαν αὐτὸν γάζης, & περιέκαθισεν περὶ αὐτὸν, καὶ ἐνεπύρισε τὰ περιπόλια αὐτῆς πυρὶ, καὶ ἐσκόλυδυσεν αὐτάς.

* καὶ ἠξίωσαν αὐτὸν γάζης ἰωνάθαν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς δεξιάς· καὶ ἔλαβε οὗτοι τοὺς τῶν δρχόντων αὐτῶν εἰς ὄμηρα, καὶ ἔξαπέσειλεν αὐτοὺς εἰς ἱερουσαλήμ, & διήλθε τὴν χώραν ἕως δαμασκού.

* καὶ ἤκουσεν ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν ἀρχόντες δημητρίου εἰς κάδης τὴν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ μετὰ δυνάμεως πολλῆς, βουλόμενοι μελασῆσαι αὐτὸν τῆς χώρας.

* καὶ συνώπησεν αὐτοῖς, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ σίμωνα κατέλιπε τῇ χώρᾳ. καὶ παρενέβαλε σίμων Ἰππὶ βασιλεύει, & ἐπολέμει αὐτὴν ἡμέρας πολλὰς, & συνέκλεισεν αὐτήν.

* καὶ ἠξίωσαν αὐτὸν τοῦ δεξιάς λαβεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκείθεν, & κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ ἔθετο ἐπ' αὐτὴν φρουράν.

* καὶ ἰωνάθαν καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ παρενέβαλον Ἰππὶ τὸ ὕδωρ γηνισαὶ· καὶ ὥρθισαν τὸ πρῶτον εἰς τὸ πεδίον νασώρ.

* καὶ ἰδὲ παρεμβολὴ ἀλλοφύλων ἀπλώτα αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἐξέβαλον ἐνεδρόν ἐπ' αὐτὸν ἐν τοῖς ὄρεσιν, αὐτοῖς ὅμως ἀπῆνθησαν ἐξεναντίας.

* ταὶ δὲ ἐνεδρᾶ ἐξανέστησαν ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν, καὶ συνῆψαν πόλεμον.

* καὶ ἐφυγον οὗτοι ἰωνάθαν πρῶτες, καὶ εἰς κατέλειφθη ἀπ' αὐτῶν πλὴν ματαθίας ὁ τοῦ ἀψαλώμης καὶ ἰσδάς ὁ τοῦ χαλφὶ ἀρχόντες τῆς στρατίας τῶν δυνάμεων.

* καὶ διέσρηξεν ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, & ἐπέθηκε γλῶσσην τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ περιεσφύξατο.

* Et exiit Ionathas, & perambulabat trans flumen ciuitates, & congregatus est ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium. Et venit Ascalonem, & occurrerunt ei honorificè de ciuitate.

* Et abiit inde Gazan & concluderunt se qui erant Gaza, & obsedit eam, & succedit quæ erant in circuitu ciuitatis, & prædatus est eam.

* Et rogauerunt Gazenses Jonathan, & dedit illis dexteras, & accepit filios eorum obsides, & misit illos in Hierusalem, & perambulauit in regionem usque ad Damascum.

* Et audiuit Ionathas quod præuaricati sunt principes Demetrii in Cades quæ est in Galilæa, cū exercitu multo, volentes eum remouere à negotio regni.

* Et occurrit illis: fratrem autem suum Simonem reliquit intra prouinciam.

* Et applicuit Simonem ad Bethsuram, & expugnabat eam diebus multis, & conclusit eos.

* Et postulauerunt ab eo dexteras accipere, & dedit illis. Et eiecit eos inde, & cepit ciuitatē, & posuit in ea præsidium.

* Et Ionathas & castra eius applicuerunt ad aquam Genesar, & ante lucem vigilarunt in campo Azor.

* Et ecce castra alienigenarum occurrebant in campo, & tendebant ei insidias in montibus, ipse autem occurrit ex aduerso.

* Insidiæ verò exurrexerunt de locis suis & commiserunt prælium.

* Et fugerunt qui erant ex parte Ionathas omnes, & nemo relictus est eis nisi Matathias filius Absolomi, & Iudas filius Calphi princeps militiæ exercitus.

* Et scidit Ionathas vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, & orauit.

* Et reuersus est Ionathas ad eos in prælium, & cōuertit eos in fugam & pugnauerunt.

* Et viderunt qui fugiebāt partis illius, & reuersi sunt ad eum & insequabantur cum eo omnes vsq; Cades ad castra sua, & peruenerunt vsq; illuc.

* Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum, & reuersus est Ionathas in Hierusalem.

CAP. XII.

ET vidit Ionathas quia tēpus eum iuuat, & elegit viros, & misit eos Romam statuere & renouare cum eis amicitiam.

* Et ad Spartiatis & ad alia loca misit epistolas secundū eandem formam.

* Et abierunt Romam & intrauerunt curiam, & dixerunt: Ionathas summus sacerdos & gens Iudeorum miserunt nos, vt renouaremus amicitiam & societatem secundum pristinum.

* Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca vt deducerent eos in terram Iuda cū pace.

* Et hoc est exemplum epistolarum quas scripsit Ionathas Spartiatis.

* IONATHAS summus sacerdos, & seniores gētis & sacerdotes, & reliquus populus Iudeorum Spartiatis fratribus salutem.

* Iampridem missæ erant epistolæ ad Oniam summum sacerdotem à Dario qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut scriptum continet quod subiectum est.

* Et suscepit Onias virum qui missus fuerat cū honore, & accepit epistolas in quibus significabatur de societate & de amicitia.

* Nos enim cū nullo horum indigeremus habentes sanctos libros qui sunt in manibus nostris:

* καὶ ὑπέστρεψε πρὸς αὐτοὺς πολέμῳ, & ἐτροπώσατο αὐτοὺς καὶ ἔφυγον. * καὶ εἶδον οἱ φυγόντες παρ' αὐτῶν, & ἀπέστρεψαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐδίωκον μετ' αὐτῶν ἕως καδης ἕως τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, καὶ παρενέβαλον ἐκεῖ.

* καὶ ἐπεθύνεν τὰν ἀλλοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς δώδεκα χιλίους. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνάθην εἰς ἱερουσαλήμ.

16

* Καὶ εἶδεν ἰωνάθην ὅτι ὁ καιρὸς αὐτῶν συνεργεῖ, καὶ ἐπέλεξεν δώδεκα, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην τρεῖς καὶ δυνάμεισα δὲ τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν.

* καὶ πρὸς σπαρτιάτας & ἑτέρους ἀπέστειλεν ἐπιστολάς κατὰ τὰς αὐτὰς.

* καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ εἶπαν ἰωνάθῃ ὁ δὲ χειρὸς καὶ τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων ἀπέστειλεν ἡμᾶς δυνάμεισα δὲ τὴν φιλίαν αὐτοῖς & τὴν συμμαχίαν καὶ τὸ πρῶτον.

* καὶ ἔδωκαν ἐπιστολάς αὐτοῖς πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὸν ὅπως περιέμψωσιν αὐτοὺς εἰς γῆν Ἰούδα μετ' εἰρήνης.

* καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὡς ἔγραψεν ἰωνάθῃ τοῖς σπαρτιάταις.

* Ἰωνάθῃ δὲ χειρὸς καὶ ἡ γενεὰ τοῦ ἔθνους, καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων σπαρτιάταις τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν.

* ἐπὶ πρῶτον ἀπεσάλησαν ἐπιστολαὶ πρὸς ὀνίαν τὸν δὲ χειρὸς τοῦ βασιλεύοντος ἐν ὑμῖν, ὅτι ἐσὲ ἀδελφοὶ ἡμῶν ὡς τὸ ἀντίγραφον ὑποκείται.

* καὶ ἐπεδέξατο ὀνίας τὸν δῶρα τὸν ἀπεσταλμένον ἐν δόξῃ, καὶ ἔλαβε τὰς ἐπιστολάς ἐν αἷς διεσαφείτω αὐτῷ συμμαχίας καὶ φιλίας.

* καὶ ἡμεῖς ἐν ἀποσδεῖς τέτων ὄντες, ἀδελφικῶς ἐχούμεν τὰ βιβλία τὰ ἅγια τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν.

* Et reuersus est ad eos in prælio, & fugauit illos & fugerunt.

* Et viderunt fugientes ab eo, & reuersi sunt ad eum, & persecuti sunt cum eo usque ad Cades, usque ad castra eorum, & castra posuerunt ibi.

* Et ceciderunt de alienigenis in die illa ad viros tres mille, & reuersus est Ionathas in Hierusalem.

CAP. XII.

ET vidit Ionathas quod tēpus eum iuuat, & elegit viros, & misit ad Romam ad statuendum & renouandum erga eos amicitiam.

* Et ad Spartiatis & loca alia misit epistolas secundū hæc.

* Et abierunt in Romam, & ingressi sunt in senatum & dixerunt, Ionathas sacerdotum princeps, & gens Iudeorum misit nos vt renouaremus amicitiam eis, & societatem secundum prius.

* Et dederunt epistolas eis ad eos per locum, vt deducerent eos in terram Iuda cū pace.

* Et hoc exemplum epistolarū quas scripsit Ionathas Spartiatis.

* Ionathas summus sacerdos & senatus gentis, & sacerdotes, & reliquus populus Iudeorum Spartiatis fratribus gaudere.

* Jampridem missæ fuerunt epistolæ ad Oniam summum sacerdotem à Dario regnante apud vos, quoniam estis fratres nostri, vt exemplum subiicit.

* Et suscepit Onias virum missum gloriosè, & accepit epistolas in quibus significabatur de societate & amicitia.

* Et nos igitur non indigentes horum existentes, admonitionem habentes libros sanctos qui in manibus nostris:

⁹ Tentauimus mittere erga ¹⁰
vos fraternitatem & amicitiam
renouare, ne alieni efficiamur à
vobis, multa enim tempora tran-
sierunt ex quo misistis ad nos.

¹¹ Nos igitur in omni tempo-
re assidue, inque festis & in reli-
quis opportunis diebus recorda-
mur vestri, in his quæ offerimus
sacrificiis & in orationibus ut
decens est & conueniens recor-
dari fratrum.

¹² Lætatur autem de gloria
vestra.

¹³ Nos verò circumdederunt
multæ tribulationes & bella
multa, & oppugnauerunt nos
reges qui in circuitu nostro.

¹⁴ Non volumus ergo molesti
esse vobis & reliquis sociis &
amicis nostris in bellis his.

¹⁵ Habemus enim ex celo au-
xilium adiuvans nos, & libera-
ti sumus de inimicis nostris, &
humiliati sunt inimici nostri.

¹⁶ Elegimus igitur Numeniū
Antiochi, et Antipatrū Jafonis,
& misimus ad Romanos ad re-
nouandam erga eos amicitiam
& societatem priorem.

¹⁷ Mandauimus itaque eis
etiam ad vos venire & sa-
lutare vos, & reddere vobis
nostras epistolas de innouatione
& fraternitate nostra.

¹⁸ Et nunc bene facietis re-
spondentes nobis ad hæc.

¹⁹ Et hoc exemplum epistola-
rum quas miserunt:

²⁰ Oniæ rex Spartiatarum
Oniæ sacerdoti magno gaudere.

²¹ Inuentum est in scriptura
de Spartiatis & Iudeis, quòd
sunt fratres, & quòd sunt de
genere Abraam.

²² Et nunc ex quo cognoui-
mus hæc, bene facietis scribes
nobis de pace vestra.

²³ Et nos autem rescribimus
vobis: iumenta vestra & sub-
stantia vestra nobis est, & no-
stra vobis sunt. Præcipimus
igitur ut nuncient vobis iuxta
hæc.

¹⁰ ἐπειροῦθημεν ἀποσεῖλαι τὴν πρὸς
ὑμᾶς ἀδελφότητα καὶ φιλίαν ἀνα-
νεώσασθαι πρὸς τὸ μὴ ἐξαλλοτρεω-
θῆναι ὑμῖν. πολλοὶ γὰρ καιροὶ διήλ-
θον ἀφ' ὧν ἀπεσείλατε πρὸς ἡμᾶς.

¹¹ ἡμεῖς δὲ ἐν παντὶ καιρῷ ἀδια-
λείπτως οἷτε ταῖς ἐορταῖς & ταῖς λοι-
παῖς καθήκουσας ἡμέρας μνη-
σκόμεθα ὑμῖν, ἐφ' ὧν περὶ σφύμεν
θυσιῶν & ἐν ταῖς προσευχαῖς ὡς δεόν
ἐστὶ & πρέπον μνημονοῦμεν ἀδελφῶν.

¹² δὴ φραζομένηθα ὅτι ἐπὶ τῇ δόξῃ
ὑμῶν. ἡμᾶς δὲ ἐκύκλωσαν πολλαὶ
θλίψεις & πόλεμοι πολλοί, καὶ ἐπο-
λέμησαν ἡμᾶς βασιλεῖς & κύ-
κλω ἡμῶν.

¹³ οὐκ ἠθέλομεθα δὲ πα-
ροχλεῖν ὑμῖν & τοῖς λοιποῖς συμ-
μάχοις καὶ φίλοις ἡμῶν ἐν ταῖς πο-
λέμοις ταύταις.

¹⁴ ἔχομεν γὰρ τὸν οὐρανὸν
ἐξουσίᾳ βοήθειαν βοηθοῦσαν ἡμῖν, &
ἐρεῦσθαιμεν ἀπὸ πάντων ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ
ἐταπεινώθησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν.

¹⁵ ἐπελέξαμεν δὲ νομιλίον δού-
πόχου καὶ δούτιπατρον ἰάσων & καὶ
ἀπεσάλακαμεν πρὸς Ῥωμαίοις ἀνα-
νεώσασθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν
καὶ συμμαχίαν τὴν παλαιάν.

¹⁶ ἐνέψαλαμεθα δὲ αὐτοῖς καὶ πρὸς
ὑμᾶς πορευθῆναι καὶ ἀπαύσασθαι
ὑμᾶς, & ἀποδοῦναι ὑμῖν τὰς παρ'
ἡμῶν ἐπιστολάς περὶ τῆς ἀνανέωσης
καὶ τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν.

¹⁷ καὶ νῦν καλῶς ποιήσετε δούτιφωνήσαντες
ἡμῖν πρὸς ταῦτα. καὶ τοῦτο τὸ
δούτιγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἀπέστει-
λαν.

¹⁸ ὀνιάρχης βασιλίδος σαρ-
πατῶν ὀνιὰ ἱερεὶ μεγάλῳ χαίρειν.

¹⁹ δὴ ῥέθη ἐν γραφῇ περὶ τῶν
σαρπατῶν καὶ ἰουδαίων, ὅτι εἰσὶν
ἀδελφοί, καὶ ὅτι εἰσὶν ἐκ γένους ἀ-
βραάμ.

²⁰ καὶ νῦν ἀφ' οὗ ἐγνωμῶν ταῦτα,
καλῶς ποιήσετε γράφοντες ἡμῖν πε-
ρὶ τῆς εἰρήνης ὑμῶν.

²¹ καὶ ἡμεῖς δὲ δούτιγράφομεν
ὑμῖν τὰ κληῶν ὑμῶν, καὶ ἡ ὑπερξείς
ὑμῶν ἡμῖν ἐστὶ, καὶ τὰ ἡμῶν ὑμῖν ἐστίν.
ἐντελλόμεθα οὖν ὅπως ἀπαγγείλω-
σιν ὑμῖν καὶ ταῦτα.

¹⁰ Maluim' mittere ad vos
renouare fraternitatē & ami-
citiam, ne fortè alieni effici-
mur à vobis. multa enim tē-
pora transierunt ex quo mi-
sistis ad nos.

¹¹ Nos ergo in
omni tempore sine intermis-
sione in diebus solēnibus &
cæteris quibus oportet, me-
mores sumus vestri in sacri-
ficiis quæ offerimus & in ob-
seruationibus sicut fas est &
debet meminisse fratrum.

¹² Lætatur itaque de glo-
ria vestra. Nos autem cir-
cundederunt multæ tribula-
tiones & multa prælia, & im-
pugnauerunt nos reges qui
sunt in circuitu nostro.

¹³ Noluim' ergo vobis mo-
lesti esse neque cæteris sociis
& amicis nostris in his præ-
liis.

¹⁴ Habuimus enim de
cælo auxilium, & liberati su-
mus nos, & humiliati sunt
inimici nostri.

¹⁵ Elegimus
itaque Neumenium Antio-
chi filium & Antipatrem Ia-
sonis filium, & misimus ad
Romanos renouare cum eis
amicitiam & societatem pri-
stinam.

¹⁶ Mandauimus itaque eis
ut veniant etiam ad vos &
salutent vos, & reddant vo-
bis epistolas nostras de in-
nouatione fraternitatis no-
stræ.

¹⁷ Et nūc bene facietis re-
spondentes nobis ad hæc.

¹⁸ Et hoc rescriptum epi-
stolarum quod misit Onias.

¹⁹ Rex Spartiatarū Onias
Ionathæ sacerdoti magno sa-
lutem.

²⁰ Inuentū est in scriptura
de Spartiatis & Iudeis, quo-
niā sunt fratres & quia sunt
de genere Abraam.

²¹ Et nunc ex quo hæc co-
gnouimus, benefacitis scri-
bentes nobis de pace ve-
stra.

²² Sed & nos rescripsimus
vobis. Pecora nostra & pos-
sessiones nostræ vestræ sunt,
& vestræ nostræ. Mandau-
imus itaque hæc nunciari vo-
bis.

²⁴ * Et audiuit Ionathas quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo, supra quam prius, pugnare aduersus eum.

²⁵ * Et exiit ab Hierusalem, & occurrit eis in Amathite regione. Non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem eius.

²⁶ * Et misit speculatores in castra eorum, & reuersi renunciarunt quod constituunt superuenire illic nocte.

²⁷ * Cum occidisset autem sol, præcepit Ionathas suis vigilare & esse in armis paratos ad pugnam tota nocte. Et posuit custodes per circuitum castrorum. * Et audierunt aduersarii quod paratus est Ionathas cum suis in bello: & timuerunt, & formidauerunt in corde suo, & accenderunt focos in castris suis.

²⁸ * Ionathas autem & qui cum eo erant, non cognouerunt usque mane. Videbant autem luminaria ardentia.

²⁹ * Et secutus est eos Ionathas, & non comprehendit eos. transierunt enim flumen Eleutherum.

³⁰ * Et diuertit Ionathas ad Arabes qui vocabantur Zabadei, & percussit eos & accepit spolia eorum.

³¹ * Et iunxit, & venit Damascus, & perambulabat omnem regionem illam.

³² * Simon autem exiit & venit usque Ascalonem & ad proxima præsidia, & declinauit in Ioppem, & occupauit eam.

³³ * Audiuit enim quod uellent præsidium tradere partibus Demetrii, & posuit ibi custodes ut custodirent eam. * Et reuersus est Ionathas, & conuocauit seniores populi, & cogitauit cum eis edificare præsidia in Iudæa: * Et edificare muros in Hierusalem & exaltare altitudine magna inter medium arcis & ciuitatis, ut separaret eam a ciuitate, ut esset ipsa singulariter & neque emanaret neque uendat.

³⁴ * Et exaltare muros Hierusalem, & exaltare altitudinem magnam inter arcem & ciuitatem, ad separandum eam a ciuitate, ut esset ipsa singulariter, ut neque emanaret neque uendat.

²⁴ * καὶ ἤκουσεν ἰωνάθην ὅτι ἐπέστρεψεν αὐτὸν ὁ δυνάμεως πολλῆς ὑπὲρ τὸ πρῶτον τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτόν. * καὶ ἀπῆρεν Ἰζαββαβὰν, καὶ ἀπώστησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀμαθίτην χώραν, ὅπως ἔδωκεν αὐτοῖς δυνάμειν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. * ὁ ἀπέστειλε καὶ σκοπεῖν εἰς τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν, ὅτι ἐπέστρεψεν ὁ ἀπῆλθον αὐτῶν, ὅτι ἔτι τὰς νύκτας ἐπὶ αὐτῶν τὴν νύκτα.

²⁷ * ὡς ὅτε ὁ ἥλιος ἐπέταξεν ἰωνάθην τοῖς παρ' αὐτοῦ γρηγορεῖν καὶ εἶναι ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, ἵνα μάχῃ εἰς πόλεμον δι' ὅλην τὴν νύκτα. καὶ Ἰζαββαβὰν προφύλακας κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς. * ὁ ἤκουσαν οἱ ὑπεναντίοι ὅτι ἠτοίμασαν ἰωνάθην καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ εἰς πόλεμον, ὅτι ἐφοβήθησαν καὶ ἐπῆλθον τῇ καρδίᾳ αὐτῶν. ὁ δὲ ἠέκουσαν πυρὸς ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτῶν.

²⁸ * ἰωνάθην δὲ καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν ἕως πρωῆς, ὅτι ἐλεπον ὅτι τὰ φῶτα καίοντο. * καὶ κατεδίωξεν ἰωνάθην ὅπισθεν αὐτῶν, καὶ κατέλαβεν αὐτοὺς, διέβησαν γὰρ τὸν ἐλεούθερον ποταμόν. * καὶ Ἰζαββαβὰν ἰωνάθην.

²⁹ * καὶ ἐπῆλθεν αὐτοὺς καὶ ἐκράδατο αὐτοὺς, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, καὶ ἔλαβε τὰ σκεύη αὐτῶν. * ὁ δὲ ἠέκουσαν πᾶσι τῇ χώρᾳ. * ὁ δὲ Σίμων Ἰζαββαβὰν καὶ διώδυσεν ἕως ἀσκαλῶνος καὶ τὰ πλησίον ὀχυρώματα, καὶ Ἰζαββαβὰν εἰς ἰόππην καὶ προκατέλαβε αὐτὴν.

³⁰ * ἤκουσε γὰρ ὅτι βέλοντο τὸ ὄχυρον ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῖς ἀπὸ δαμῆριος, καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουράν ὅπως φυλάσσουσιν αὐτήν. * καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνάθην καὶ Ἰζαββαβὰν τὰς πρεσβυτέρους τῆς λαοῦ, καὶ ἐβλάστησε μετ' αὐτῶν τὸ οἰκοδομεῖν ὀχυρώματα ἐν τῇ ἰερουσαλήμ.

³¹ * καὶ ἐπεφύλαξε τὰς τοῦ ἰερουσαλήμ, καὶ ὑψώσας τὸν ὕψος μετὰ δυνάμεων τῆς ἀκρῆς καὶ τῆς πόλεως εἰς τὸ διαχωρίζειν αὐτὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἵνα ἡ αὐτὴ καὶ ἀμόνα, ὅπως μήτε ἀγορεύωσι μήτε πωλῶσι.

³² * καὶ ἐπεφύλαξε τὰς τοῦ ἰερουσαλήμ, καὶ ὑψώσας τὸν ὕψος μετὰ δυνάμεων τῆς ἀκρῆς καὶ τῆς πόλεως εἰς τὸ διαχωρίζειν αὐτὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἵνα ἡ αὐτὴ καὶ ἀμόνα, ὅπως μήτε ἀγορεύωσι μήτε πωλῶσι.

²⁴ * Et audiuit Jonathas quod reuersi sunt principes Demetrii cum exercitu multo supra tractatum ad pugnandum contra eum.

²⁵ * Et abiit ex Hierusalem, & occurrit eis in Amathite regione, non enim dedit eis spatium ad intrandum in regionem eius.

²⁶ * Et misit speculatores in castra eius, & redierunt & nunciauerunt ei, quod sic ordinant irruere in eos nocte.

²⁷ * Ut autem occidit sol, iussit Ionathas suis vigilare & esse in armis, ut parati essent ad pugnam per totam noctem. Et posuit custodes in circuitu castrorum.

²⁸ * Et audierunt aduersarii quod paratus esset Jonathas et qui cum eo ad bellum: & timuerunt & formidauerunt in corde suo, & accenderunt pyras in castris suis.

²⁹ * Jonathas autem & qui cum eo, non cognouerunt usque ad manem, videbant enim luminaria ardentia.

³⁰ * Et persecutus est Jonathas post eos, et non comprehendit eos. transierunt enim Eleutherum fluuium.

³¹ * Et declinauit Jonathas ad Arabes uocatos Zabadeos, & percussit eos, & accepit spolia eorum. * Et mouens castra venit in Damascus, & perambulauit omnem regionem. * Et Simon exiit & venit usque ad Ascalonem & proximas munitiones, & declinauit in Ioppen, & occupauit eam.

³² * Audiuit enim quod uolunt munitionem tradere his qui sunt a parte Demetrii. Et posuit illic custodiam ut custodirent eam.

³³ * Et reuersus est Jonathas, & congregauit seniores populi, & cogitauit cum eis edificare munitiones in Iudæa:

³⁴ * Et exaltare muros Hierusalem, & exaltare altitudinem magnam inter arcem & ciuitatem, ad separandum eam a ciuitate, ut esset ipsa singulariter, ut neque emanaret neque uendat.

³⁵ * Et exaltare muros Hierusalem, & exaltare altitudinem magnam inter arcem & ciuitatem, ad separandum eam a ciuitate, ut esset ipsa singulariter, ut neque emanaret neque uendat.

³⁶ * Et exaltare muros Hierusalem, & exaltare altitudinem magnam inter arcem & ciuitatem, ad separandum eam a ciuitate, ut esset ipsa singulariter, ut neque emanaret neque uendat.

³⁷ * Et conuenerunt ut edificaret ciuitatem: et appropinquauit muro torrentis qui à sub solano, & edificauerunt eum qui vocatur Chaphenatha.

³⁸ * Et Simon edificauit Adida in Sephela, & muniuit portas & seras.

³⁹ * Et quasiuit Trypho regnare Asia, & apponere sibi diadema, & extendere manū in Antiochum regem.

⁴⁰ * Et timuit ne forte non sineret eum Jonathas, & ne forte pugnaret aduersus eum, & querebat uiam ad comprehendendum eum ut perderet. & exurgens uenit in Bethsan.

⁴¹ * Et exiuit Jonathas in occursum eius cum quadraginta millibus uirorum electis in praelium, & uenit in Bethsan.

⁴² * Et uidit Trypho quod adest cum exercitu multo, & extendere manum contra eum timuit.

⁴³ * Et suscepit eum gloriosè, et commendauit eum omnibus amicis eius, & dedit ei munera, & præcepit amicis suis obedire ei sicut ipsi.

⁴⁴ * Et dixit Jonathas, Ut quid vexasti uniuersum populum hunc cum bellum non sit nobis?

⁴⁵ * Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi uiros paucos qui erunt tecum, & ueni mecum in Ptolemaidem, & tradam tibi eam & reliquas munitiones & exercitus reliquos & uniuersos præpositos negotiorum, & conuersus abibo, huius enim gratia adsum.

⁴⁶ * Et credens ei fecit sicut dixit. & misit exercitus, & abierunt in terram Iuda.

⁴⁷ * Reliquit autem secum uiros tres mille, quorum duo mille dimisit in Galilæa, mille autem uenerunt cum eo.

⁴⁸ * Ut autem intrauit Jonathas in Ptolemaidem, clausuerunt Ptolemenses portas, & comprehenderunt eum, & omnes ingressos cum eo interfecerunt in gladio.

³⁷ * καὶ συνήχθησαν οἱ οἰκοδομῆσαι τὴν πόλιν, ἃ ἦλθον ἐκ τῆς ἑσπέρης, & ἐκ τῆς ἀπηνιότητος, & ἐπεσκήσασθον τὸ καλὸν μῦρον χαφενάθῃ.

³⁸ * καὶ Σίμων ὠκοδόμησε τὴν ἀδιδά ἐν τῇ Σεφέλῃ, & ὠχύρωσε θύρας καὶ μοχλούς.

³⁹ * καὶ ἐζήτησε Τρύφων βασιλεύσαι τῆς ἀσίας καὶ περιεβάλλει τὸ διαδῆμα καὶ ἐκτείνει χεῖρα ἐπὶ ἀντιόχον τὸν βασιλέα.

⁴⁰ * καὶ δὺλαβήθη μήποτε οὐκ ἐάσει αὐτὸν ἰωνάθαν καὶ μήποτε πολεμήσει πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐζήτησε πόρον ὅπως συλλαβῇ αὐτὸν ὅπως ἀπολέσται καὶ ἀπάρας ἦλθεν εἰς βαιθσάν.

⁴¹ * καὶ ἐξῆλθεν ἰωνάθαν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἐν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἀνδράσιν ἐπιλελείμμεναι εἰς ὡπλιτάς, ἃ ἦλθεν εἰς βαιθσάν.

⁴² * καὶ εἶδε Τρύφων ὅτι παρέστι μὲν δυνάμει πολλῇ, καὶ ἐκτείνει χεῖρας ἐπ' αὐτὸν δὺλαβήθη.

⁴³ * καὶ ἐπεδέξατο αὐτὸν ἐν δόξῃ καὶ συνέστησεν αὐτὸν πᾶσι τοῖς φίλοις αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα, ἃ ἐπέταξε τοῖς φίλοις αὐτοῦ ὑπακούειν αὐτῷ ὡς αὐτῷ.

⁴⁴ * καὶ εἶπεν τῷ ἰωνάθαν, ἵνα τί ἐκόψας πᾶν τὸν λαὸν τοῦτον πολεμεῖς μὴ ἐνεσηκότος ἡμῖν.

⁴⁵ * ἃ νῦν ἀπέστειλον αὐτοῦ εἰς τὰ οἴκους αὐτῶν, ἐπιλέξαι δ' ἑαυτῷ ἀνδράς ὀλίγους οἵτινες ἔσονται μετ' ἐμοῦ, καὶ δώσω μετ' ἐμοῦ εἰς πολεμὰ ἰδὲ καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ὡπλιτάσιν καὶ ταῖς λοιπαῖς ὡπλιτικαῖς καὶ πᾶσι τοῖς ὅπλοις τῶν χειρῶν καὶ ἐπὶ τῇ σφύρῃ, καὶ ἀπελεύσονται μετ' ἐμοῦ ὡς ἐπὶ τὸν πόλεμον.

⁴⁶ * καὶ ἐμπισθύσας αὐτῷ ἐποίησε καθὼς εἶπε, καὶ ἐξάπεσε αὐτῷ τὰς δυνάμεις, καὶ ἀπῆλθον εἰς γῆν ἰούδα.

⁴⁷ * κατέλιπε δ' ἐμεθ' ἑαυτοῦ ἀνδράς τρεῖς χιλίους, ὧν δύο χιλίοις ἀφῆκεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, χίλιοι δ' ἑσυνῆλθον αὐτῷ.

⁴⁸ * ὡς δ' εἰσῆλθεν ἰωνάθαν εἰς πτολεμαῖδα, ἀπέκλεισαν οἱ πτολεμαῖες τὰς πύλας, καὶ συνέλαβον αὐτὸν, καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς πόλεως εἰσελθόντας μετ' αὐτοῦ ἀπέκλεισαν ἐν ῥομφαίᾳ.

³⁷ * Et conuenerunt ut edificarent ciuitatem, & cecidit murus qui erat super torrentem ab ortu Solis: & reparauit eum qui vocatur Caphe-theta.

³⁸ * Et Simo edificauit Adida in Sephela, & muniuit eam, & imposuit portas & seras.

³⁹ * Et cogitauit Tryphon regnare Asia, & assumere diadema & extendere manū in Antiochum regem.

⁴⁰ * Timens ne forte non permitteret eum Ionathas, sed pugnaret aduersus eum, querebat comprehendere eum & occidere. Et exurgens abiit in Bethsan.

⁴¹ * Et exiit Ionathas obvium cum quadraginta millibus virorum electorum in praelium, & uenit Bethsan.

⁴² * Et uidit Tryphon quia uenit Ionathas cum exercitu multo, ut extenderet in eum manus, & timuit.

⁴³ * Et excepit eum cum honore, & commendauit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera. Et præcepit exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi.

⁴⁴ * Et dixit Ionathas: Vt quid vexasti uniuersum populum cum bellum nobis non sit?

⁴⁵ * Et nunc remitte eos in domos suas. Elige autem tibi uiros paucos qui tecum sint, & ueni mecum Ptolemaida, & tradam eam tibi, & reliqua præsidia & exercitum, & uniuersos præpositos negotij, & conuersus abibo. Propterea enim ueni.

⁴⁶ * Et credidit ei, & fecit sicut dixit, & dimisit exercitum & abierunt in terram Iuda.

⁴⁷ * Retinuit autem secum tria millia virorum ex quibus remisit in Galileam duo millia, mille autem uenerunt cum eo.

⁴⁸ * Ut autem intrauit Ptolemaidam Ionathas, clausuerunt portas ciuitatis Ptolemenses, & comprehenderunt eum, & omnes qui cum eo intrauerunt, gladio interfecerunt.

* Et misit Trypho exercitum & equites in Galileam & in campum magnū, ut perderet omnes socios Ionathæ.

* At illi cum cognouissent quia comprehensus est Ionathas, & periit, & omnes qui cum eo erāt, hortati sunt semetipsos & exierunt parati in prælium.

* Et videntes hi qui infecti fuerant quia pro anima res est illis, reuerſi sunt.

* Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Iuda. Et planxerunt Ionatham & eos qui cū ipso erant valde. Et luxit Israel luctu magno.

* Et quaesierunt omnes gentes quæ erāt in circuitu eorū, cōterere eos. Dixerunt enim:

* Non habent principem & adiuuantem, nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

ET audiuit Simon quod congregauit Trypho exercitum copiosum ut veniret in terram Iuda, & attereret eā. * Videns quia in tremore populus est & in timore, ascendit Hierusalem & congregauit populum.

* Et adhortans dixit: Vos scitis quanta ego & fratres mei, & domus patris mei fecimus pro legibus & pro sanctis prælia, & angustias quales vidimus. * Horū gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, & relictus sum ego solus. * Et nunc nō mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis.

* Vindicabo itaque gentē meam & sancta, natos quoque nostros, & uxores quia congregatæ sunt vniuersæ gentes conterere nos inimicitia gratia. * Et accensus est spiritus populi simul ut audiuit sermones istos, & responderunt voce magna dicentes.

* Tu es dux noster loco Iudæ, & Ionathæ fratris tui.

* καὶ ἀπέστειλε τρυφῶν δυνάμεις καὶ ἵππων εἰς γῆν Galilaian & τὸ πεδῖον τὸ μέγα, ὅπως ἀπολέσαι πάντας αὐτοὺς ὡς ἰωνάθ. * καὶ ἐπε-

γνωσαν ὅτι συνηλθὼν ὁ ἀπολώσεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ παρεκάλεσαν ἑαυτούς ὅπως ἐπορεύοντο συστραμμένοι ἑτοιμοὶ εἰς πόλεμον. * καὶ εἶδον οἱ δῶκοντες ὅτι περὶ ψυχῆς αὐτοῦ ἐστὶ. * ὁ ἐπὶ ἐρεψαν καὶ ἦλθον πάντες εἰς γῆν ἰούδα, & ἐπέκρινον τὸν ἰωνάθαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὅτι ἐφοβήθησαν σφόδρα, & ἐπέκρινον πᾶς ἰσραὴλ πένθος μέγα. * ὁ ἐζήτησαν πάντες τὰ ἐθνη τὰ κύκλῳ αὐτῶν ἐκτείναι αὐτούς. εἶπαν γάρ· ὅτι ἔχουσιν ἀρχόντα καὶ βοηθόντα. νῦν οὖν πολεμήσωμεν αὐτούς, καὶ ἵξασμεν ἵνα ἀνδράπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

17

* Καὶ ἤκουσε Σίμων ὅτι συνηγάγετο τρυφῶν δυνάμειν πολλὰς εἰς ἰούδα καὶ ἐκτείναι αὐτούς. * καὶ εἶδεν τὸν λαόν ὅτι ἐστὶν ὀντρομος καὶ ἐκφοβος, καὶ δυνέει εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἠθροισεν τὸν λαόν.

* καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, αὐτοὶ οἶδατε ὅσα ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφοί μου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς μου ἐποίησαμεν περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν ἀγίων, καὶ οὖν πολέμους ὁ τὰς σκολωρίας αἰς εἶδομεν.

* τούτου χάριν ἀπώλοντο οἱ ἀδελφοί μου πάντες χάριν τοῦ ἰσραὴλ, & κατελείφθην ἐγὼ μόνος.

* καὶ νῦν μή μοι γένοιτο φείσασθαι με τῆς ψυχῆς ἐν παντί καὶ ἐν θλίψεως, ὅτι γὰρ εἰμι κρείσσων πάντων ἀδελφῶν μου. * πλὴν ἐκδικήσω περὶ τῶν ἐθνῶν μου καὶ περὶ τῶν ἀγίων ὅτι περὶ τῶν ἱουδαίων καὶ τῶν τέκνων ὑμῶν, ὅτι συνηχθῆσαν πάντα τὰ ἔθνη ἐκτείναι ἡμᾶς ἐχθρας χάριν.

* καὶ δυνέω πύρρησε τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ἅμα τοῖς ἀκούσαι τῶν λόγων τούτων, καὶ ἀπεκρίθησαν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· σὺ εἶ ἡμεῖς ὁ γὰρ ἡμεῖς δυνάμις ἰούδα καὶ ἰωνάθ τῶν ἀδελφῶν σου.

* Et misit Tryphon exercitus & equitatu in terrā Galileam & campum magnum, ut perderet omnes qui a parte Jonathæ.

* Et cognouerunt quod comprehensus est, & periit, & qui cū eo, et hortati sunt seipsos, & iuerūt cōuersi parati in præliū.

* Et viderunt qui inſequebantur quod de anima eis est.

* Et reuerſi sunt, & venerunt omnes in terram Iuda, & luxerunt Jonathan & eos qui cū eo, & timuerūt valde, & luxerūt omnis Iſrael luctu magnū.

* Et quaesierunt omnes gentes qui in circuitu eorum conterere eos: dixerunt enim.

* Non habet principem, & adiuuantem: nunc igitur oppugnabimus eos, & delebimus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

ET audiuit Simon quod congregauit Tryphon exercitū multum, ut veniret in terram Iuda, & attereret eam.

* Et vidit populum quod est tremens & formidans, & ascendit in Hierusalem, & congregauit populum.

* Et adhortatus est eos, & dixit eis, Ipſi scitis quanta ego & fratres mei, & domus patris mei fecimus pro legibus & sanctis, & prælia & angustias quas vidimus.

* Huius gratia perierunt fratres mei omnes propter Iſrael, & relictus sum ego solus.

* Et nunc non mihi fiat parcere meæ animæ in omni tempore tribulationis, non enim sum melior fratribus meis.

* Verūm vindicabo pro gente mea, & pro sanctis, & pro uxoribus, & filiis vestris, quia congregatæ sunt omnes gentes conterere nos inimicitia gratia.

* Et accensus est spiritus populi simul ut audiuit sermones hos, & responderunt voce magna dicētes: * Tu es noster dux pro Iuda & Jonatha fratribus tuis.

* Pugna prælium nostrum, & omnia quaecunque dixeris nobis faciemus.

* Et congregavit omnes viros bellatores, & acceleravit consummare muros Hierusalem, & muniuit eam circumcirca.

* Et misit Jonathas filiū Absolomi & cum eo exercitum sufficientem in Ioppen. Et eiecit eos qui erant in ea, & mansit illic in ea.

* Et profectus est Tryphon de Ptolemaide cū exercitu multo ut intraret in terram Iuda, & Ionathas cum eo in custodia.

* Simon autem castra metatus est in Adidis contra faciem campi.

* Et cognouit Tryphon quod surrexit Simon pro Jonatha fratre suo, & quod committere cū eo futurus esset prælium, & misit ad eum legatos, dicens:

* Pro argento quod debebat Jonathas frater tuus in ratione regis propter quæ habuit negotia, detinuimus eum.

* Et nunc mitte argenti talenta centum & duos ex filiis eius obsides, ut non dimissus recedat à nobis, & dimitemus eum.

* Et cognouit Simon quod dolo loquuntur ad eum, & mittit argentum, duos pueros, & ne inimicitiam sumeret magnā ad populum dicentes:

* Quod nō misit ei argentum & pueros, & perijt.

* Et misit pueros & centum talenta. Et mentitus est, & non dimisit Jonathan.

* Et post hæc venit Tryphon ut ascenderet in regionem & contereret eam. Et circumdedit viam qua in Adora. Et Simon & castra eius contra veniebant ei in omnem locum quocunque ibat.

* At qui in arce, mittebant ad Tryphonem legatos, & qui vrgerent eum ut veniret ad se per desertum, & mitteret eis alimonias.

* πολέμῳ τὸν πόλεμον ἡμῶν, & πάντα ὅσα αὐτῷ εἶπες ἡμῖν ποιήσμεν.

* καὶ συνήγαγε πᾶσι τοῖς ἀνδράσι τοῖς πολεμισαῖς, & ἐτάχυνε τοὺς τελέσαι τὰ τεῖχη ἱερουσαλὴμ, & ὠχύρωσεν αὐτὴν κυκλόθεν.

* καὶ ἀπέστειλεν ἰωνάθαν τὸν τοῦ ἀψαλώμω καὶ μετ' αὐτοῦ διώαμιν ἰκανὴν εἰς ἰόππην. & ἐξέβαλε τοὺς ὄντας ἐν αὐτῇ, & ἐμνεν ἐκεῖ ἐν αὐτῇ.

* καὶ ἀπῆρε τρύφων διὰ πόλεμαῖδ' αὐτῷ διωάμεως πολλῆς ἐσελθεῖν εἰς γλιωσάδα, & ἰωνάθαν μετ' αὐτοῦ ἐν φυλακῇ.

* Σίμων δὲ παρενέβαλεν ἐν ἀδίδοις κατὰ προσώπῳ τοῦ πεδίου.

* καὶ ἐπέγνω τρύφων ὅτι συνέστησιν αὐτῷ ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ὅτι συνάψει αὐτὰ μέλλει πόλεμον, καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγων·

* περὶ τοῦ δρυγείου ὧφειλεν ἰωνάθαν ὁ ἀδελφός σου εἰς τὸ βασιλικὸν διὰς εἶχε χρεῖας συνέχουμιν αὐτόν.

* καὶ νῦν διόψειλον δρυγείου τάλαντα ἑκατὸν & δύο τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁμηρεῖ, ὅπως μὴ ἀφείδεις διόσεισθαι αὐτὸν ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἀφῆσμεν αὐτόν.

* καὶ ἐγνω Σίμων ὅτι δόλῳ λαλοῦσι πρὸς αὐτόν, καὶ πέμπει τὸ ἀργύριον, καὶ τὰ δύο παιδάκια, & μήποτε ἐχθρὸν ἀρῇ μεγάλῳ πρὸς τὸν λαὸν λέγοντες·

* ὅτι οὐκ ἀπέστειλε αὐτῷ τὸ ἀργύριον, καὶ τὰ παιδάκια, καὶ ἀπέλωλετο.

* καὶ ἀπέστειλε τὰ παιδάκια καὶ τὰ ἑκατὸν τάλαντα, & διεψύσσατο & ἐκ ἀφῆκε τὸν ἰωνάθαν.

* καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθε τρύφων τοῦ ἐμβατῶσαι εἰς τὴν χώραν, & ἐκτερίψαι αὐτήν, καὶ ἐκυκλώσει ὁδὸν τὴν εἰς ἀδωρα. καὶ Σίμων καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ διώπαρῃ αὐτῷ εἰς πᾶσι τοῖς τόποις δι' ὧς ἐπορεύετο.

* ὁ δὲ ἐκ τῆς ἀκρῆς ἀπέστειλον πρὸς τρύφωνα πρεσβυτάς, & κατασπύδοντας αὐτόν τοῦ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἐρήμου, & διόσειλαι αὐτοῖς τροφάς.

* Pugna prælium nostrum, & omnia quaecunque dixeris nobis faciemus.

* Et congregans omnes viros bellatores acceleravit consummare vniuersos muros Hierusalem, & muniuit eam in gyro.

* Et misit Jonathan filiū Absolomi, & cum eo exercitum nouum in Ioppen, & eiecit his qui erant in arce, remansit illic ipse.

* Et mouit Tryphō à Ptolemaida cum exercitu multo ut veniret in terram Iuda, & Ionathas cū eo in custodia.

* Simon autem applicuit in Addus cōtra faciem cāpi.

* Et ut cognouit Tryphon quia surrexit Simon loco fratris sui Ionathæ, & quia commissurus esset cum eo prælium, misit ad eum legatos dicens.

* Pro argento quod debebat frater tuus Ionathas in ratione regis, propter negotia quæ habuit, detinuimus eum.

* Et nunc mitte argenti talenta cētum & duos filios eius obsides, ut non dimissus fugiat à nobis, & remitemus eum.

* Et cognouit Simon quia cum dolo loqueretur secum. Iussit tamen dari argentum & pueros, ne inimiciā magnā sumeret ad populum Israel, dicentem:

* Quia non misit ei argentum & pueros, propterea perijt.

* Et misit pueros & centū talenta. Et mentitus est, & non dimisit Jonathan.

* Et post hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam, & gyrauerūt per viam quæ ducit Ador. Et Simon & castra eius ambula-bant in omnem locum quocunque ibant.

* Qui autem in arce erant miserunt ad Tryphonem legatos ut festinaret venire per desertū, & mitteret illis alimonias.

* Et parauit Tryphō omnem equitatum, ut veniret illa nocte. Erat enim nix multa valde, & non venit in Galaaditim.

* Et cum appropinquasset Baschaman, occidit Ionathā & filios eius illic.

* Et conuertit Tryphō, & abiit in terram suam.

* Et misit Simon & accepit ossa Ionathæ fratris sui, & sepeliuit ea in Modin ciuitate patrum eius.

* Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

* Et ædificauit Simon super sepulchrum patris sui, & fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito retro & ante.

* Et statuit septem pyramidas, vnam contra vnam, patri & matri, & quatuor fratribus. Et his circūposuit columnas magnas, & super columnas arma, ad memoriam æternam, & iuxta arma naues sculptas, quæ viderentur ab hominibus nauigantibus mare.

* Hoc est sepulchrū quod fecit in Modin vsque in hūc diem.

* Tryphon autem cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente dolo occidit eum.

* Et regnauit loco eius. Et imposuit sibi diadema Asiæ, & fecit plagam magnam in terra.

* Et ædificauit Simō præsidia iudææ muniens ea turribus excelsis, & muris magnis, & portis & seris, & posuit alimenta in munitionibus.

* Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium regem ut faceret remissionem regioni, quia actus omnes Tryphonis per direptionē fuerant gesti.

* Ἐν τῷ μαρτυρεῖν τῶν πάντων τῶν ἰπποδρόμων αὐτῶν ἐλθεῖν, καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ τῶν χιόνων πολλῇ (φόδρα, καὶ οὐκ ἦλθε διὰ τὴν χιόνα· καὶ ἀπῆγε καὶ ἦλθεν εἰς τὴν γαλααδίην.

* ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ βασκαμά, ἀπέκλεινε τὸν ἰωνάθαν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.

* καὶ ἐπέσρεψε τρυφὼν καὶ ἀπῆγεν εἰς τὴν γῆν αὐτῶν.

* καὶ ἀπέσειλε σίμων, καὶ ἔλαβε τὰ ὀστέα ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐθαψαν αὐτὸν ἐν μωδεὶν πόλει τῶν πατέρων αὐτοῦ.

* Ἐκόντοσαντο αὐτὸν πᾶς ἰσραὴλ κοπετὸν μέγαν, καὶ ἐπένθησαν αὐτὸν ἡμέρας πολλὰς. καὶ ὠκοδόμησε σίμων ἐπὶ τὸν τάφον πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὡς ὤφισεν αὐτὸν τῇ ὁρασίᾳ λίθῳ ξέστῳ ἐκ τῶν ὀπίσθεν καὶ ἐμπροσθεν.

* καὶ ἐστησεν ἐπ' αὐτὰ ἐπὶ πύραμίδας, μίαν κατὰ ἑκάστην τῆς μίας τῶν πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ τοῖς τέσσαρσιν ἀδελφοῖς. καὶ ταῦτα ἐποίησε μηχανήματα ποιεῖν σύλοις μεγάλους καὶ ἐποίησεν ἐπὶ τοῖς σύλοις πλοῦσι πλοῖα ἐπὶ γεφυροῦντα εἰς τὸ θεῶσθαι ὑπὸ πλοῦτων τῶν πλεόντων τῇ θάλασσᾳ.

* οὗτο δὲ τὰ φερόμενα ἐποίησεν ἐν μωδεὶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. οὗ δὲ τρυφὼν ἐπορεύετο δόλῳ ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τοῦ νεωτέρου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν.

* καὶ ἐβασίλευσε αὐτῶν, καὶ πρὸς τὸ διάδημα τῆς εὐσίας, καὶ ἐποίησε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς.

* ὠκοδόμησε σίμων τὰ ὀχυρώματα τῆς ἰουδαίας, καὶ πρὸς τὰς πύργους ὑψηλοῖς καὶ τείχεσι μεγάλους καὶ πύργοις καὶ πύλαις καὶ μοχλοῖς, καὶ ἔθετο βρώματα ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. καὶ ἐπέλεξε σίμων ἀνδράς, καὶ ἀπέσειλε πρὸς δημίτην τὸν βασιλέα τοῦ ποιῆσαι ἀφεσιν τῇ χώρᾳ, ὅτι πᾶσαι αἱ πράξεις τρυφὼν ἦσαν ἀρπαγαί.

* οὗ δὲ τρυφὼν ἐπορεύετο δόλῳ ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τοῦ νεωτέρου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν.

* καὶ ἐβασίλευσε αὐτῶν, καὶ πρὸς τὸ διάδημα τῆς εὐσίας, καὶ ἐποίησε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς.

* ὠκοδόμησε σίμων τὰ ὀχυρώματα τῆς ἰουδαίας, καὶ πρὸς τὰς πύργους ὑψηλοῖς καὶ τείχεσι μεγάλους καὶ πύργοις καὶ πύλαις καὶ μοχλοῖς, καὶ ἔθετο βρώματα ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. καὶ ἐπέλεξε σίμων ἀνδράς, καὶ ἀπέσειλε πρὸς δημίτην τὸν βασιλέα τοῦ ποιῆσαι ἀφεσιν τῇ χώρᾳ, ὅτι πᾶσαι αἱ πράξεις τρυφὼν ἦσαν ἀρπαγαί.

* οὗ δὲ τρυφὼν ἐπορεύετο δόλῳ ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τοῦ νεωτέρου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν.

* καὶ ἐβασίλευσε αὐτῶν, καὶ πρὸς τὸ διάδημα τῆς εὐσίας, καὶ ἐποίησε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς.

* Et parauit Tryphon omnē equitatum suum ut veniret. Et in nocte illa fuit nix multa valde, & non venit propter niuē, & abiit & venit in Galaaditim.

* Ut autem appropinquauit Baschama, occidit Jonathan, & sepultus est illic.

* Et rediit Tryphon, & abiit in terram suam.

* Et misit Simon, & accepit ossa Jonathan fratris sui. Et sepelierunt eum in Modin ciuitate patrum eius.

* Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

* Et ædificauit Simon super sepulchrum patris sui & fratrum suorum, & exaltauit illud visu lapide polito à posterioribus & anterioribus.

* Et statuit super ea septem pyramidas, vnam contra vnam patri & matri & quatuor fratribus.

* His fecit machinamenta circumponens columnas magnas, & fecit super columnas arma in nomen æternum, & apud arma nauigia sculpta, ut viderentur ab omnibus nauigantibus per mare.

* Hoc sepulchrum quod fecit in Modin vsque ad diem hunc.

* At Tryphon ibat fraude cum Antiocho rege adolescente, & occidit eum.

* Et regnauit pro eo, & circumposuit sibi diadema Asiæ, & fecit plagam magnam in terra.

* Et ædificauit Simon munitiones Judææ, & muniuit turribus excelsis & muris magnis & turribus & portis & seris, & posuit alimenta in munitionibus.

* Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regioni, quoniam omnes actus Tryphonis erant rapina.

³⁵ * Et misit ei Demetrius rex
iuxta sermones hos, & respon-
dit ei, & scripsit ei epistolā talē.

³⁶ * REX Demetrius Simoni,
principi sacerdotum, & amico
regum, & senioribus, & genti
Iudeorum gaudere.

³⁷ * Coronam auream, & bai-
nem quæ misistis accepimus, &
parati sumus facere vobiscum
pacem magnam, & scribere iis
qui super negotia ut remittant
vobis remissiones.

³⁸ * Et quæ statuimus erga vos
constant, & munitiones quas
aedificauistis sint vobis.

³⁹ * Remittimus autem ignorā-
tias & peccata usque in hodie-
num diem, & coronam quam
debebatis, & si quid aliud tri-
butarium erat in Hierusalem,
non amplius sit tributarium.

⁴⁰ * Et si qui apti ex vobis cō-
scribi inter eos qui circa nos, cō-
scribātur, & sit inter nos pax.

⁴¹ * Anno septuagesimo, & cē-
tesimo ablatū est iugū gentiū ab
Israel. * Et cœpit populus Israel
scribere in conscriptionibus &
cōmutationibus anno primo sub
Simone principe sacerdotū ma-
gno, & duce, & principe Iu-
deorū. * In diebus illis castrame-
tatus est ad Gazā, & circunde-
dit eam castris, & fecit machi-
nam, & applicuit ad ciuitatem,
& percussit turrem vnam, &
comprehendit.

⁴⁴ * Et eruperunt qui in machi-
na in urbem, & factus est mo-
tus magnus in ciuitate.

⁴⁵ * Et ascenderunt qui in ciui-
tate cum vxoribus & filiis su-
pra murum scissis tunicis suis,
& clamauerunt voce magna
postulantes Simone dexteras eis
dare, & dixerunt.

⁴⁶ * Non nobis vtaris secun-
dū malitias nostras, sed secundū
misericordiā tuā. * Et flexus est
eis Simō, & nō debellauit eos, et
eiecit eos de ciuitate, & emun-
dauit ades in quibus fuerant si-
mulachra: & sic intrauit in eā,
laudans & benedicens.

³⁵ * καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ δημήτριος
ὁ βασιλεὺς κατὰ τὰς λέγους ταύτας· ὅτι
ἀπεκρίθη αὐτῷ, καὶ ἔγραψεν αὐτῷ
³⁶ ἐπιστολὴν ταύτην· * Βασιλεὺς
δημήτριος Σίμωνι ἀρχιερεὶ καὶ φίλῳ
βασιλέων καὶ πρεσβυτέρῳ καὶ ἔθνῳ
Ἰσραὴλ χαίρειν.

³⁷ * τὸν σέφανον τὸν
χευθὸν καὶ τὸν βαίνῳ ἀπέστειλα-
τε κεκομίσμεθα· καὶ ἔτοιμοί ἐσμεν
ἵποιεν ὑμῖν εἰρήνην μεγάλην, καὶ
γράψω τοῖς ἐπὶ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφίε-
σαι ὑμῖν ἀφέματα.

³⁸ * καὶ ὅσα ἐσή-
καμεν πρὸς ὑμᾶς ἔσηκον, καὶ τὰ ὀ-
χυρώματα ἀὐτοῦ κατασκευάσατε ὑπαρ-
χέτω ὑμῖν. * ἀφίεμεν ὅτι ἀγνοή-
ματα καὶ τὰ ἀμνηστῆματα ἕως τῆς
σήμερον ἡμέρας, καὶ τὸν σέφανον ὃν
ὠφείλετε, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐτελωνεῖτο
ἐν ἱερουσαλὴμ, μηκέτι τελωνεῖτω.

⁴⁰ * καὶ εἰ πινες ἐπιθήδοι ὑμῖν γρά-
φωμαι εἰς τὰς περὶ ἡμᾶς ἐγγραφεί-
σων, καὶ γινέσθω δυνάμεθον ἡμῖν
εἰρήνη.

⁴¹ * ἔτι ἐβδόμενος καὶ
ἐκατὸς ἡρῶν ὁ ζυγὸς τῶν ἐθνῶν ἀπὸ
Ἰσραὴλ. * καὶ ἡρῶν ὁ λαὸς Ἰσραὴλ
γράψαν ἐν ταῖς συγγραφαῖς καὶ σω-
αλαῖμασιν ἔτις πρῶτος ἐπὶ σίμων-
ος ἀρχιερέως μεγάλου καὶ σεραπτοῦ
καὶ ἡγεμόνος Ἰσραὴλ. * ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις ἐκείναις παρενέβαλεν ἐπὶ γά-
ζαν καὶ ἐκύκλωσεν αὐτὴν παρεμ-
βολαῖς, καὶ ἐποίησεν ἐλέπολιν καὶ προ-
σήγαγε τῇ πόλει, καὶ ἐπάταξε πύρ-
ρον αὐτῇ καὶ κατελάβετο.

⁴⁴ * καὶ ἐξήλ-
θον οἱ ἐν τῇ ἐλεπόλει εἰς τὴν πό-
λιν, καὶ ἐγένετο κίνημα μέγα ἐν τῇ πό-
λει. * καὶ ἀνέβησαν οἱ ἐν τῇ πόλει
συνὴ ταῖς γυναῖξιν καὶ τοῖς τέκνοις ἐπὶ
τῷ τείχεος διερχόμενοι τὰ ἱμάτια αὐ-
τῶν, καὶ ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ ἀξέν-
τες σίμωνα δεξιαὺς αὐτοῖς δέσσειν, καὶ
εἶπαν· * μὴ ἡμῖν χεῖρη κατὰ τὰς πο-
νηρίας ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐλεός σου.

⁴⁷ * καὶ συνελύθη αὐτοῖς σίμων, καὶ
ὅτι ἐπολέμησεν αὐτὰς· καὶ ἐξέβα-
λεν αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐκα-
θάρισε τὰς οἰκίας ἐν αἷσι ἢ τὰ εἰδω-
λα, καὶ ἔτιως εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ὕμνων
καὶ ὕμνων.

³⁵ * Et Demetrius rex ad ver-
ba ista respondit ei, & scri-
psit epistolam talem.

³⁶ * REX Demetrius Simoni
summo sacerdoti, & amico
regum, & senioribus, & gen-
ti Iudeorum salutem.

³⁷ * Coronam auream, & ba-
hen quam misistis suscepi-
mus, & parati sumus facere
vobiscum pacem magnam,
& scribere praepositis regis
remittere vobis quæ indul-
simus. * Quæcūque enim cō-
stituimus vobis cōstāt. Mu-
nitiones quas ædificastis vo-
bis sint.

³⁹ * Remittimus quoque igno-
rantias & peccata usque in
hodiernum diem, & coronā
quam debebatis. Et si quid
aliud erat tributariū in Hie-
rusalē, iam nō sit tributariū.

⁴⁰ * Et si qui ex vobis apti
sunt conscribi inter nostros,
conscribātur, & sit inter nos
pax. * Anno centesimo sep-
tuagesimo ablatum est iugū
gentium ab Israel.

⁴¹ * Et cœpit populus Israel
scribere in tabulis & gestis
publicis, anno primo sub Si-
mone summo sacerdote ma-
gno duce & principe Iudeo-
rū. * In diebus illis applicuit
Simon ad Gazan, & circun-
dedit eam castris, & fecit ma-
chinas, & applicuit ad ciui-
tatem, & percussit turrem v-
nam, & comprehendit eam.

⁴⁴ * Et qui eruperant erant
intra machinam & ciuita-
tem, & factus est motus ma-
gnus in ciuitate. * Et ascen-
derunt qui erāt in ciuitate cū
vxoribus, & filiis supra mu-
rum, scissis tunicis suis, & cla-
mauerūt voce magna postu-
lantes à Simone dextas sibi
dari, & dixerūt. * Non nobis
reddas secundū malitias no-
stras, sed secundū misericor-
dias tuas, & feruiemus tibi.

⁴⁷ * Et flexus Simō nō debel-
lauit eos, eiecit tamē eos de
ciuitate, & emūdauit edes in
quibus fuerāt simulachra: &
tūc intrauit in eā cū hymnis
benedicens Dominum.

* Et eiecit ab ea omni im-
mūditia collocavit in ea vi-
ros qui legem facerēt, & mu-
niuit eam, & fecit sibi habi-
tationem.

* Qui autem erant in arce
Hierusalem, prohibebantur
egredi & ingredi regionem,
& emere ac vendere: & esu-
rierunt valde, & multi ex eis
fame perierunt.

* Et clamauerunt ad Si-
monē, vt dextras acciperēt:
& dedit illis, & eiecit eos in-
de, & mundauit arcem a cō-
taminationibus.

* Et intrauerunt in eā ter-
tia & vicesima die secundi
mensis anno centesimo sep-
tuagesimo primo cum lau-
de, & ramis palmarum, & ci-
tharis, & cynaris, & cymba-
lis, & nablīs, & hymnis, &
canticis, quia contritus est
inimicus magnus ex Israel.

* Et constituit vt omni-
bus annis agerentur dies hi
cum lætitia.

* Et muniuit montē tem-
pli, qui erat secus arcem, &
habitauit ibi ipse, & qui cū
eo erant.

* Et vidit Simon Iohannē
filium suū, quod fortis pre-
lij vir esset, & posuit eū du-
cem virtutum vniuersarum:
& habitauit in Gazaris.

CAP. XIII.

ANNO centesimo septua-
gesimo secundo congre-
gavit rex Demetrius exerci-
tum suum: & abiit in Mediā
ad contrahenda sibi auxilia,
vt expugnaret Tryphonem.

* Et audiuit Arsaces rex
Persidis & Medię, quia intra-
uit Demetrius cōfines suos:
& misit vnum de principi-
bus suis vt comprehenderet
eum viuū, & adduceret eum
ad se.

* Et abiit, & percussit ca-
stra Demetrii, & comprehen-
dit eum, & duxit eum ad Ar-
sacem, & posuit eum in cu-
stodiam.

* καὶ ἐξέβαλεν ἐξ αὐτῆς πᾶ-
σαν ἀκαθαρσίαν, καὶ κατέκτισεν ἐκεῖ
ἀνδράς οἱ πνεύσαντες τὸν νόμον ποιοῦντες καὶ
περὶ σωχύρωσεν αὐτὴν καὶ ὠκοδό-
μησεν ἐαυτὰ ἐν αὐτῇ οἴκησιν.

* ὅ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐν ἱερουσα-
λὴμ ἐκωλύοντο ἐκπορεύεσθαι καὶ ἐ-
σπορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν, καὶ ἀ-
γοράζειν καὶ πωλεῖν, καὶ ἐπείνασθον
σφόδρα, καὶ ἀπώλοντο ἐξ αὐτῶν ἱ-
κανοὶ τῇ λιμῇ.

* καὶ ἐβόησαν πρὸς σίμωνα δε-
ξιὰς λαβεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ
ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκ ἐκθα-
λάσεως τῆς ἀρχῆς διὰ τὴν μiasmā-
των. * καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν τῇ
τρίτῃ καὶ ἐκάδῃ τοῦ δευτέρου μηνὸς
ἐτοῦς οὗτος καὶ ἐβόησαν οἱ ἐκα-
τοῦ μὲν αἰνέσεως καὶ βαίων καὶ ἐν
κινύραις καὶ ἐν κυμβάλοις καὶ ἐν
ὠδαῖς καὶ ἐν ὕμνοις καὶ ἐν ὠδαῖς, ὅτι
σωτηρίῃ ἐξ ἡρῶν μέγας ἐξ ἰσραὴλ.

* καὶ ἔστησε κατ' ἐνιαυτὸν τοῦ αἵτιν
τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ μετ' εὐφροσύνης.

* καὶ περὶ σωχύρωσε τὸ ὄρος τοῦ
ἱεροῦ τὸ πρὸς τὴν ἀκρᾶν, καὶ ὡκεῖ
ἐκεῖ αὐτοὺς καὶ παρ' αὐτῶν.

* καὶ εἶδεν Σίμων ἰωάννην τὸν
υἱὸν αὐτοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἦεν, καὶ ἔθετο αὐτὸν
ἡγούμενον τῶν διωγμένων πάντων, καὶ
ὡκεῖ ἐν γαζαρίοις.

id

* Καὶ ἐνέτει δευτέρῳ καὶ ἐβδομη-
κοστῷ καὶ ἐκατοστῷ συνέγαγε δυνά-
μει. ὁ βασιλεὺς τὰς δυνάμεις αὐ-
τοῦ, καὶ ἐπορεύθη εἰς μέδιαν τοῦ Ἰπ-
πασαδάται βοήθειαν αὐτοῦ, ὅπως πο-
λεμήσῃ τὸν τρύφωνα.

* καὶ ἤκουσεν ἀρσάκης ὁ βασιλεὺς
τῆς περσίδος καὶ μεδείας ὅτι ἦλθε
δημήτριος εἰς τὰ ὅρια αὐτοῦ, καὶ ἀπέ-
στειλεν εἰς τὸν ἀρχόντιον αὐτοῦ συλ-
λαβεῖν αὐτὸν ζῶντα.

* καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπάταξε τὴν
παρεμβολὴν δημητρίου, καὶ συνέλα-
βεν αὐτὸν καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς
ἀρσάκην, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν φυλακῇ.

* Et eiecit ex ea omnem im-
munditiam, & collocavit illic
viros qui legem faciunt, & mu-
niuit eam, & edificauit sibi in
ipsa habitationem.

* Qui autem erant in arce
in Hierusalem, prohibebantur
egredi & ingredi in regionem,
& emere & vendere: & esu-
rierunt valde, & perierunt ex
illis multi fame.

* Et clamauerunt ad Simonē
dextras accipere. Et dedit eis,
& eiecit eos illinc, et mundauit
arcem a contaminationibus.

* Et intrauit in eam tertia
& vicesima secundi mensis an-
no vno & septuagesimo & cen-
tesimo cum laude & ramis, &
in cinyris, & in cymbalis, et in
nablīs, & in hymnis, & in can-
ticiis, quia contritus est inimicus
magnus ex Israel.

* Et constituit singulis annis
vt agerent diem hanc cum læ-
titia.

* Et muniuit montem tem-
pli quod prope arcem, & habi-
tabat illic ipse & qui cum eo.

* Et vidit Simon Joannem
filium suum quod vir est, & po-
suit eum ducem virtutum vni-
uersarum: & habitabat in Ga-
zaris.

CAP. XIII.

ET in anno secundo & se-
ptuagesimo & cetero con-
gregauit Demetrius rex exerci-
tus suos, & abiit in Mediam ad
contrahendam auxilium sibi, vt
expugnaret Tryphonem.

* Et audiuit Arsaces rex
Persiæ & Medię quod venit
Demetrius in fines suos, & mi-
sit vnum principum suorum vt
comprehenderet eum viuum.

* Et abiit & percussit castra
Demetrii, & comprehendit
eum, & duxit eum ad Arsa-
cem, & posuit eum in custodia.

* Et siluit terra omnibus die-
bus Simonis, & quæsiuit bona
genti suæ, & placuit illis pote-
stas eius & gloria eius omnibus
diebus.

* Et cum omni gloria sua ac-
cepit Ioppen in portum, & fecit
introitum in insulis maris.

* Et dilatauit fines genti suæ,
& obtinuit regionem.

* Et congregauit captiuitatē
multam, & dominatus est Ga-
zara & Bethsuræ & arcis, &
abstulit immunditias ex ea, &
non erat resistens ei.

* Et erant colentes terram
suam cum pace, & terra autem
dabat fructus suos & ligna cam-
porum fructum suum.

* Seniores in plateis sedebāt,
omnes de bonis consultabant in
communi, & iuuenes induerunt
glorias & stolas belli.

* Ciuitatibus tribuebat ali-
monias, & constituit eas in va-
sis munitiois, usquequo nomi-
natum est nomen gloriæ eius us-
que ad extremum terræ.

* Fecit pacem super terram,
& letatus est Israël letitia ma-
gna.

* Et sedit unusquisque sub
vite sua & ficu sua, & non
erat exterrens eos.

* Et defecit impugnans eos
super terram, & reges contriti
sunt in diebus illis.

* Et confirmauit omnes hu-
miles populi sui: legem exquisi-
uit, & abstulit omnem iniquum
& malum.

* Sancta glorificauit, & mul-
tiplicauit vasa sanctorum.

* Et audierūt in Roma, quod
defunctus esset Ionathas, et us-
que in Spartam, & tristati sunt
valde.

* Vt autem audierunt
quod Simō frater eius factus est
pro illo summus sacerdos, & ob-
tinet regionem & ciuitates quæ
in ea; * Scripserunt ad eū tabu-
lis æreis vt renouarent erga eum
amicitiam & societatem quam
constituerunt cum Iuda & Jo-
natha fratribus eius.

* καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ πάσας τὰς
ἡμέρας Σίμωνος, καὶ ἐζήτησεν ἀγα-
θὰ τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἤρεσεν αὐτοῖς ἡ
ἐξουσία αὐτοῦ, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ πάσας
τὰς ἡμέρας.

* καὶ μετὰ πάσης τῆς
δόξης αὐτοῦ ἔλαβε τὴν ἰόππην εἰς
λιμήνα, καὶ ἐποίησεν εἰσόδον ταῖς νή-
σοις τῆς θαλάσσης.

* καὶ ἐπλά-
τυσε τὰ ὄρια τῶν ἐθνῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκρά-
τισε τῆς χώρας.

* καὶ συνήγαγρυ
αἰχμαλωσίῳ πολλῷ, καὶ ἐκυ-
ρίωσε γαζάρων καὶ βηθσούρων καὶ
τῶν ἀκράων, καὶ ἐξῆρε τὰς ἀκαθαρσίας
ἐξ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἦν οὐκ ἀντικείμενος αὐ-
τῷ.

* καὶ ἡσυχία γεωργοῦντες τὴν
γῆν αὐτῶν μετ' εἰρήνης, καὶ ἡ γῆ ὅτι ἐδί-
δου τὰ κηνήματα αὐτῆς καὶ τὰ ἐρύ-
λα τῶν πεδίων τὸν καρπὸν αὐτῶν.

* πρεσβύτεροι ἐν ταῖς πλατείαις
ἐκάθηντο, πάντες περὶ ἀγαθῶν ἐκοι-
νολοῦντο, καὶ οἱ νεώτεροι ἐνεδύ-
σαντο δόξας καὶ στολὰς πολέμου.

* ταῖς πόλεσιν ἐχορήγησε βρώ-
ματα, καὶ ἐτάξαν αὐτάς ἐν σκεύεσιν
ὁχυρώσεως ἕως ὅτου ὠνομάθη τὸ ὄνο-
μα τῆς δόξης αὐτοῦ ἕως ἀκρῶν τῆς
γῆς.

* ἐποίησε τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῇ
γῆ, καὶ οὐφροσύνην ἰσραὴλ οὐφροσύνην
μεγάλαν.

* καὶ ἐκάτισεν ἕκαστος
ὑπὸ τῷ ἀμπελῶν αὐτοῦ καὶ τῷ συ-
κλῷ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν οὐκ ἐκφοβῶν αὐτούς.

* καὶ ἐξέλιπε πολεμῶν αὐτοῦ ἐπὶ
τῇ γῆ, καὶ οἱ βασιλεῖς συνετρέψθησαν
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις.

* καὶ ἐση-
είσε πᾶν τὸ σὺν ταπεινῶς τὸ λαὸν
αὐτοῦ. τὸν νόμον ἐξεζήτησε, καὶ ἐξῆρε
πᾶν τὸ δόμον ἐπὶ πονηρόν.

* τὰ ἁγία
ἐδόξασε, καὶ ἐπλήθυνε τὰ σκεύη τῶν
ἁγίων.

* καὶ ἤκουσαν ἐν Ῥώμῃ, ὅτι
ἀπέθανεν ἰωνάθαν, καὶ ἕως σπάρτης, καὶ
ἐλυπήθησαν σφόδρα.

* ὡς δὲ ἤκουσαν
ὅτι σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ γέγονεν
αὐτῷ αὐτοῦ ἀρχιερεὺς, καὶ ἐπικρατεῖ τῆς
χώρας, καὶ τῶν πόλεων τῶν ἐν αὐτῇ,

* ἐγραψάν πρὸς αὐτὸν δέλτοις
χαλκαῖς, ὅτι ἀνεώσαντο πρὸς αὐ-
τὸν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν ἧν
ἐποίησαν πρὸς ἰσραὴλ καὶ ἰωνάθαν σὺν
ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

* Et siluit omnis terra Iu-
da omnibus diebus Simo-
nis, & quæsiuit bona genti
suæ, & placuit illis potestas
eius, & gloria eius omnibus
diebus.

* Et cum omni gloria sua
accepit Ioppē in portum, &
fecit introitū in insulis ma-
ris.

* Et dilatauit fines gentis
suæ, & obtinuit regionem.

* Et congregauit captiui-
tatem multam, & domina-
tus est Gazaræ, & Bethsuræ,
& arcis, & abstulit immun-
ditias ex ea, & non erat qui
resisteret ei.

* Et vnusquisque colebat
terram suam cū pace, & ter-
ra Iuda dabat fructus suos, &
ligna camporū fructum suū.

* Seniores in plateis sede-
bant omnes, & de bonis ter-
ræ tractabant, & iuuenes in-
duebant se gloriam, & stolas
belli.

* Et ciuitatibus tribuebat
alimonias, & constituebat
eas vt essent vasa munitio-
nis, quoadusque nominatū
est nomen gloriæ eius usque
ad extremum terræ.

* Fecit pacem super terrā,
& letatus est Israel letitia
magna.

* Et sedit vnusquisque
sub vite sua, & sub ficulnea
sua, & non erat qui eos ter-
reret.

* Defecit impugnans eos
super terram, reges contriti
sunt in diebus illis.

* Et confirmauit omnes
humiles populi sui, & legem
exquisiuit, & abstulit omne
iniquum & malum.

* Sancta glorificauit, & mul-
tiplicauit vasa sanctorum.

* Et auditum est Romæ,
quia defunctus esset Iona-
thas, & usque in Spartiatis,
& contristati sunt valde.

* Vt audierunt autē quod
Simon frater eius factus esset
summus sacerdos loco eius,
& ipse obtineret omnem re-
gionem, & ciuitates in ea:
* Scripserūt ad eū tabulis
æreis, vt renouarēt amicitias
& societate quā fecerat cū Iu-
da & cū Ionatha fratribus ei.

¹⁹ * Et lectæ sunt in conspe-
ctu ecclesiæ in Hierusalē. ²⁰ Et
hoc exemplum epistolarum
quas Spartiatæ miserunt.
SPARTIANORVM prin-
cipes & ciuitates, Simoni sacer-
doti magno, & seniori-
bus, & sacerdotibus, & reli-
quo populo Iudæorū fratri-
bus salutē. ²¹ Legati qui missi
sunt ad populum nostrū, nū-
tiauērūt nobis de vestra glo-
ria, & honore, & lætitia, &
gausi sum⁹ in introitu eorū.

²² * Et scripsimus quæ ab eis
erant dicta in cōciliis populi
sic. Numenius Antiochi, &
Antipater Iasonis filius lega-
ti Iudæorū venerunt ad nos
renouantes nobiscum ami-
citiā pristinā.

²³ * Et placuit populo exci-
pere viros gloriosē, & pone-
re exemplum sermonum eo-
rum in segregatis populi li-
bris, vt sit ad memoriā po-
pulo Spartiatarum. Exemplū
autem horum scripsimus Si-
moni magno sacerdoti.

²⁴ * Post hæc autem misit Si-
mon Numeniū Romam, ha-
bentem clypeum aureū ma-
gnū pondo minarū mille,
ad statuendam cum eis so-
cietatem.

²⁵ * Cū autem audisset po-
pulus Romanus sermones
istos, dixerūt: Quam gratia-
rum actionem reddemus Si-
moni & filiis eius?

²⁶ * Restituit enim ipse fra-
tres suos, & expugnauit ini-
micos Israel ab eis, & statue-
runt ei libertatem, & descri-
pserunt in tabulis æreis, &
posuerunt in titulis in mon-
te Sion.

²⁷ * Et hoc est exemplū scri-
pturæ. OCTAUA DECI-
MA die mensis Elul, anno cē-
tesimo septuagesimo secun-
do, anno tertio sub Simone
sacerdote magno in Assara-
mel, ²⁸ * In conuentu magno
sacerdotū, & populi, & prin-
cipū, & gentis, & seniorū re-
gionis, nota facta sunt hæc,
quoniā frequēter facta sunt
prælia in regione nostra.

¹⁹ * καὶ ἀνέγνωσαν ἐνώπιον τῆς ἐκ-
κλησίας ἐν ἱερουσαλὴμ. * καὶ τοῦτο
τὸ δῶτίγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἀ-
πέστειλαν ὁ σπαρτιάται. σπαρτια-
τῶν ἀρχοὶ καὶ ἡ πόλις, σίμωνι ἱε-
ρεὶ μεγάλῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέρους
τοῖς ἱεροῦ καὶ τῷ λοιπῷ δήμῳ τῶν
ἰουδαίων ἀδελφοῖς χαίρειν.

²¹ * οἱ πρεσβυταὶ οἱ ἀποσταλόντες
πρὸς τὸν δῆμον ἡμῶν ἀπήγγειλαν
ἡμῖν περὶ τῆς δόξης ὑμῶν ὅτι πμῆς,
καὶ διφραγνῆμεν ἐπὶ τῇ ἐφόδῳ αὐ-
τῶν. * καὶ ἀνεγράψαμεν ταῦτα ὑπὲρ
αὐτῶν εἰρημνία ἐν ταῖς βιβλαῖς τοῦ
δήμου ἡμῶν. νεμλίω δὲ δῶτόχῳ καὶ
δωτίπαλτος ἰάσανος πρεσβυταὶ ἰου-
δαίων ἡλθουσιν πρὸς ἡμᾶς διὰ
νεμλίου τινος πρὸς ἡμᾶς φιλίαν.

²³ * καὶ ἤρεσε τὰ δῆμῳ ἐπιδέξασ-
θαι οὗτο δῶτορας ἐν δόξῳ καὶ τοῦ
δέσσειν τὸ δῶτίγραφον τῶν λόγων
αὐτῶν ἐν τοῖς ἀποδοθεῖσιν τῷ δή-
μῳ βιβλίοις, τοῦ μνημόσυνον ἔχειν
τὸν δῆμον τῶν σπαρτιατῶν. τὸ δὲ δῶ-
τίγραφον τέτων ἔγραψαν Σίμωνι
τῷ ἀρχιερεῖ. * καὶ ταῦτα ἀπέστειλε
Σίμων τὸν νεμλίον εἰς Ῥώμην ἔχον-
τα ἀσπίδα χρυσῇ μεγάλῃ ὀλκῆς
μυῶν χιλίων εἰς τὴν στήσιν πρὸς αὐ-
τοῦ τὸν συμμαχίαν. * ὥς ὅτι ἡ-

²⁵ κοῦσεν ὁ δῆμος τῶν λόγων τέτων
εἶπαν· τίνα χάριν ἀποδώμεν Σί-
μωνι καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ;

²⁶ * ἐσήρισε γὰρ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ ὁ οἶκος ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅτι ἐπο-
λέμησαν οὗτο ἐχθρὸς ἰσραὴλ ἀπὸ
αὐτῶν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ἐλευθερίαν,
ὅτι κατέγραψαν ἐν δέλτοις χαλκαῖς,
καὶ ἔθεντο ἐν στήλαις ἐν ὄρει σιών.

²⁷ * καὶ τοῦτο τὸ δῶτίγραφον τὸ γρά-
φῃς ὁ κλῶκα καὶ δεκάτῃ ἐλῆλ, ἑτάς δευ-
τέρου καὶ ἐβδόμηκος τοῦ καὶ ἑκατοστέ,
καὶ τοῦτο τρίτον ἔτος, ἐπὶ Σίμωνι
ἀρχιερεὶ ἐν Σαραμέλ,

²⁸ * ἐπὶ συναγωγῇς μεγάλῃς ἱε-
ρέων ὅτι λαοῦ καὶ ἀρχόντων ἔθνοις ὅτι
τῶν πρεσβυτέρων τῆς χώρας ἐγνώρι-
σεν ἡμῖν, ἐπεὶ πολλάκις ἐγυρήθησαν
πόλεμοι ἐν τῇ χώρᾳ.

¹⁹ * Et lectæ sunt coram eccle-
sia in Hierusalem.

²⁰ * Et hoc exemplum epistola-
rum quas miserunt Spartiatæ:
SPARTIATARVM prin-
cipes & ciuitas, Simoni sacer-
doti magno, & senioribus, &
sacerdotibus, & reliquo populo
Iudæorum fratribus gaudere.

²¹ * Legati missi ad populum no-
strum nuntiauērunt nobis de
gloria vestra & honore, & ga-
usi sumus in introitu eorum.

²² * Et rescripsimus quæ ab ipsis
dicta sunt in conciliis populi sic:
Numenius Antiochi, & Anti-
pater Iasonis legati Iudæorum
venerunt ad nos ad renouandū
erga nos amicitiam.

²³ * Et placuit populo excipere
viros gloriosē, & vt poneretur
exemplum sermonum illorum in
patentibus populo libris, vt me-
moriā haberet populus Spar-
tiatarum. At exemplum horum
scripserunt Simoni principi sa-
cerdotum.

²⁴ * Post hæc misit Simon Nu-
menium in Romam, habentem
clypeum aureum magnū pondo
minarum millium, ad statuendā
cum eis societatem.

²⁵ * Vt autem audiuit populus
sermones istos, dixerunt: Quam
gratiam reddemus Simoni &
filiis eius?

²⁶ * Firmavit enim ipse & fra-
tres eius & domus patris eius,
& expugnauerunt inimicos
Israel ab eis, & statuerunt ei li-
bertatem, & descripserunt in
tabulis æreis, & posuerunt in
columnis in monte Sion.

²⁷ * Et hoc exemplū scripturæ:
DECIMA OCTAUA Elul, anno
secundo & septuagesimo & cen-
tesimo, & hic tertius annus,
sub Simone principe sacerdotum
in Saramel,

²⁸ * In conuentu magno sacer-
dotum, & populi, & princi-
pum gentis, & seniorum re-
gionis innotuit nobis, quoniam
frequēter facta sunt prælia in
regione.

²⁹ * Simō autem Mattathie filius filiorum Iarib & fratres eius dederunt seipso periculo: et restiterunt aduersarijs gentis suæ, ut starent sancta ipsorum & lex: & gloria magna glorificauerunt gentem suam.

³⁰ * Et congregauit Jonathas gentem suam. Et factus est eis princeps sacerdotum, & appositus est ad populum suum.

³¹ * Et voluerunt inimici eorum ascendere in regionem eorum ut contererent regionem illorum, & extenderent manus in sancta eorum.

³² * Tunc surrexit Simon, & pugnavit pro gente sua, & expendit pecunias multas ex suis; & armauit viros exercitus gentis suæ, & dedit eis stipendia.

³³ * Et muniuit ciuitates Iudææ & Bethsuram quæ in finibus Iudææ, vbi erant arma hostium prius. Et posuit illic præsidium viros Iudeos.

³⁴ * Et Ioppen muniuit quæ in mari, & Gazara, quæ in finibus Azoti, in qua habitabant hostes prius illic, & collocauit illic Iudeos, & quacūque apta erant ad horum correptionem posuit in eis.

³⁵ * Et vidit populus fidem Simonis, & gloriā quam cogitauit facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum & principem sacerdotum, quia ipse fecit omnia hæc, & iustitiam & fidem quam conseruauit genti suæ, & quasiuit omni modo exaltare populum suum.

³⁶ * Et in diebus eius prosperatum est in manibus eius, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui sunt in ciuitate Dauid qui in Hierusalem, qui fecerunt sibi arcem de qua egrediebantur, & contaminabant in circuitu sanctorum, & faciebant plagam magnam in castitate.

²⁹ * Σίμων ὁ μαθηαθίου ὁ υἱὸς πάντων ἱερῶν καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐδωκον ἑαυτοὺς τῷ κινδυνῷ, καὶ δυνήθησαν τοῖς ἐπεναντίοις τοῦ ἔθνους αὐτῶν, ὅπως σταθῇ τὰ ἅγια αὐτῶν καὶ νόμος, καὶ δόξη μεγάλη ἐδόξασαν τὸ ἔθνος αὐτῶν.

³⁰ * καὶ ἤθροισε ἰωνάθαν τὸ ἔθνος αὐτῶν, καὶ ἐγένηθη αὐτοῖς ἀρχιερεὺς, καὶ προστέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

³¹ * καὶ ἐβλήθησαν ἐχθροὶ αὐτῶν ἐμβατῶσαι εἰς τὴν χώραν αὐτῶν τοῦ ἐκτεῖναι τὴν χώραν αὐτῶν καὶ ἐκτεῖναι χεῖρας ἐπὶ τὰ ἅγια αὐτῶν.

³² * τότε δυνήθη Σίμων, καὶ ἐπολέμησε πρὸς τοὺς ἐθνους αὐτοῦ, καὶ ἐδαπάνησε χρήματα πολλὰ τῶν ἑαυτοῦ, καὶ ὠπλοδότησε τοὺς ἀνδρας τῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὀψώνια.

³³ * καὶ ὠχύρωσε τὰς πόλεις τῆς ἰουδαίας καὶ τὴν βαθσέραν τὴν ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς ἰουδαίας, καὶ τὰ ὅπλα τῶν πολεμίων τοσούτους, καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρεσὶν ἀνδρας ἰουδαίους.

³⁴ * καὶ ἰόππῃ ὠχύρωσε τὴν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν γάζαραν τὴν ἐπὶ τῶν ὀρίων ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ὠκοῦσαν πολλοὶ ἐχθροὶ ἐκεῖ, καὶ καλῶσεν ἐκεῖ ἰουδαίους, καὶ ὅσα ἐπιτήδεα ἔμελλεν εἶναι τούτων ἐπανόρθωσιν ἔθετο ἐν αὐτοῖς.

³⁵ * καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὴν πίσιν τοῦ Σίμωνος καὶ τὴν δόξαν ἣν ἐβλάστησεν ποιῆσαι τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἔθεντο αὐτὸν ἡγέμενον αὐτῶν καὶ ἀρχιερέα, διὰ τὸ αὐτὸν πεποιθέναι πρὸς τὰς ἐκείνου, καὶ τὴν δυνάμειν αὐτοῦ καὶ τὴν πίσιν ἣν συνετήρησε τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἐζήτησε παντὶ τρόπῳ ὑψῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ.

³⁶ * καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ διωδύθη ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, τοῦ διαρρηῖναι τὰ ἔθνη ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει δαυὶδ τοὺς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς ἀκρὰν ἕξ ἧς ἐξεπορεύοντο, καὶ ἐμίαινον κύκλῳ τῶν ἁγίων, καὶ ἐποίουν πληγὴν μεγάλην ἐν τῇ ἀγνείᾳ.

²⁹ * Simō autem Mattathie filius, ex filiis Iarib, & fratres eius dederunt se periculo, & restiterunt aduersariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum & lex, & gloria magna glorificauerunt gentem suam.

³⁰ * Et congregauit Jonathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus, & appositus est ad populum suum.

³¹ * Et voluerunt inimici eorum calcare sancta, & atterere regionem ipsorum, & extendere manus in sancta sanctorum.

³² * Tunc restitit Simon, & pugnavit pro gente sua, & erogauit pecunias multas, & armauit viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia.

³³ * Et muniuit ciuitates Iudææ & Bethsuram quæ erat in finibus Iudææ vbi erant arma hostium antea, & posuit illic præsidium viros Iudeos.

³⁴ * Et Ioppen muniuit quæ erat ad mare, & Gazaram quæ est in finibus Azoti, in qua hostes antea habitabant: & collocauit illic Iudeos, & quacūque apta erant ad correptionem eorum posuit in eis.

³⁵ * Et vidit populus actum Simonis, & gloriam quam cogitabat facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eo quod ipse fecerit hæc omnia, & iustitiam & fidem quam conseruauit genti suæ, & exquisiuit omni modo exaltare populum suum.

³⁶ * Et in diebus eius prosperatum est in manibus eius, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui in ciuitate Dauid erant in Hierusalem in arce de qua procedebat, & contaminabant omnia quæ in circuitu sanctorum sunt, & inferebant plagam magnam castitati.

³⁷ * Et collocavit in ea viros
Iudæos ad tutamentum re-
gionis & civitatis, & exalta-
vit muros in Hierusalem.

³⁸ * Et rex Demetrius statuit
illi summum sacerdotium.

³⁹ * Secundum hæc fecit eū
amicū suum, & glorificavit
eum gloria magna.

⁴⁰ * Audiuit enim quod ap-
pellati sunt Iudæi à Romanis
amici, & socij, & fratres, &
quia susceperunt legatos Si-
monis gloriosè.

⁴¹ * Et quia Iudæi & sacerdo-
tes eorum cōsenserunt cum
esse ducem suum, & summū
sacerdotem in æternum do-
nec surgat propheta fidelis.

⁴² * Et ut sit super eos dux, &
ut cura esset illi pro sanctis,
& ut cōstitueret præpositos
super opera eorū, & super re-
gionem, & super arma, & su-
per præsidia.

⁴³ * Et cura sit illi de sanctis,
& ut audiat ab omnibus,
& scribatur in nomine eius
omnes conscriptiones in re-
gione, & ut operiatur purpu-
ra & auro.

⁴⁴ * Et ne liceat ulli ex popu-
lo & ex sacerdotibus irritum
facere aliquid horum, & cō-
tradicare his quæ ab eodici-
tur, aut conuocare conuen-
tum in regione sine ipso, &
vestiri purpura, & uti fibula
aurea.

⁴⁵ * Qui autem fecerit extra
hæc, aut irritum fecerit ali-
quid horum, reus erit.

⁴⁶ * Et complacuit omni po-
pulo statuere Simonē, & fa-
cere secundum verba ista.

⁴⁷ * Et suscepit Simon, & pla-
cuit ei ut summo sacerdotio
fungeretur, & esset dux &
princeps gentis Iudæorum
& sacerdotum, & præesset
omnibus.

⁴⁸ * Et scripturam istam di-
xerunt ponere in tabulis æ-
reis:

⁴⁹ * Et ponere eas in peribo-
lo sanctorū, in loco celebri.
Exemplum autem eorū po-
nere in arario, ut habeat Si-
mon & filij eius.

³⁷ * καὶ κατέκτισεν ἐν αὐτῇ ἀνδράς
ἰσχυροὺς, καὶ ἀχύρωσεν αὐτὴν πρὸς
ἀσφάλειαν τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως,
καὶ ὑψώσε τὰ τεῖχη ἱερουσαλὴμ.

³⁸ * καὶ ὁ βασιλεὺς Δημήτριος ἐστ-
σεν αὐτῷ τὴν δρχιερωσύνην

³⁹ * καὶ πᾶσι καὶ ἐποίησεν αὐτῶν
τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ ἐδόξασεν αὐτῶν
δόξῃ μεγάλῃ. ἡ γὰρ οὕτως ὅτι

⁴⁰ * ἀποσταθοῦντος ἱσδαίου ἀπὸ ῥω-
μαίων φίλοι καὶ σύμμαχοι, καὶ ὅτι
ἀπλώπησαν τοῖς πρεσβυταῖς Σίμωνος
ἐν δόξῃ.

⁴¹ * καὶ ὅτι διδρόκησθαι ἱ-
σδαίου ἐπὶ ἱερεῖς εἶναι αὐτῶν σί-
μωνα ἡγεμόνον καὶ δρχιερέα εἰς τὸν
αἰῶνα ἕως εἰς ἀνάσσειν αὐτοῦ

⁴² * καὶ τοῦ εἶναι ἐπ' αὐτῶν στρα-
τηγόν, καὶ ὅπως μέλη αὐτῶν αὐτῶν τῶν
ἀγίων καθίσταται δι' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν
ἔργων αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῆς χώρας καὶ
ἐπὶ τῶν ὀπλῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὀχυρωμά-
των.

⁴³ * καὶ ὅπως μέλη αὐτῶν αὐτῶν
τῶν ἀγίων, καὶ ὅπως ἀκρίβηται ὑπὸ
πᾶσι καὶ ὅπως γράφονται ἐπὶ τῶν
ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσι συγγραφαῖς ἐν
τῇ χώρᾃ, & ὅπως ἀκριβῶς πορ-
φύραν καὶ χρυσοφόρη.

⁴⁴ * καὶ οὐκ ἐξεῖται ἕδωκεν τοῦ λαοῦ
καὶ τῶν ἱερέων ἀτετῆσαι πᾶσι καὶ
ἀντεπεῖν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ῥηθημέ-
νοις, καὶ ἡπιστρέψαι συστροφῶν
ἐν τῇ χώρᾃ ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ἀκριβῶς
λαβεῖν πορφύραν καὶ ἐμποροῦντες
πόρπην χρυσίῳ.

⁴⁵ * ὅς δ' αὖτε αὐτῶν ποιήσῃ ἡ ἀ-
θετήσῃ ἐν τῶν ὀνόματι αὐτοῦ.

⁴⁶ * καὶ διδρόκησε πᾶς ὁ λαὸς ἐ-
σθαι Σίμωνι ποιῆσαι κατὰ τὸν λό-
γον τῶν λόγων.

⁴⁷ * καὶ ἐπέδεξε τὸ σίμων ἐπὶ δόκη-
σεν δρχιερατῶν καὶ εἶναι στρατηγὸς
ἐπὶ ἀρχῆς τῶν ἰσχυρίων, & ἱερέων
& ἀποσταθῆσαι πᾶσι.

⁴⁸ * καὶ τὴν γραφὴν ταύτην εἶπαν
ἐσθαι ἐν δελτοῖς χαλκαῖς. καὶ
ἐστῆσαν αὐτὰς ἐν ἀκριβῶς τῶν ἀγίων
ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ ὅτι ἀντίγραφα
αὐτῶν ἐσθαι ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ,
ὅπως ἔχῃ σίμων ἐπὶ ὑπὸ αὐτοῦ.

³⁷ * Et collocavit in ea viros
Iudæos, & munivit eam ad tu-
tamentum regionis & ciuita-
tis, & exaltauit muros Hieru-
salem.

³⁸ * Et rex Demetrius statuit ei
summum sacerdotium

³⁹ * Secundum omnia: & fecit
eum ex amicis suis, & glorifi-
cavit eum gloria magna.

⁴⁰ * Auditum est enim quod ap-
pellatur Iudæi à Romanis amici
& socij, & quod occurrerunt
legatis Simonis gloriosè.

⁴¹ * Et quia consenserunt Ju-
dæi & sacerdotes esse eorum Si-
monem ducem & summum sa-
cerdotem in seculum, donec re-
surgat propheta fidelis.

⁴² * Et ut sit super eos dux, &
ut cura sit ei de sanctis consti-
tuere per eum super opera eorū
& super regionem, & super ar-
ma, & super munitiones.

⁴³ * Et ut cura sit ei de sanctis,
& ut audiat ab omnibus, et
ut scribantur in nomine eius
omnes conscriptiones in regione,
& ut operiatur purpura, &
aurum ferat.

⁴⁴ * Et non licebit ulli ex popu-
lo & sacerdotibus irritum face-
re aliquid horum, & contradi-
cere ab eo dicendis, & conuoca-
re conuētum in regione sine ipso,
& vestiri purpura, & infibu-
lari fibula aurea.

⁴⁵ * Qui autem præter hæc fe-
cerit, aut irritum fecerit quic-
quam horum, reus erit.

⁴⁶ * Et placuit omni populo sta-
tuere Simonem facere secundum
verba ista.

⁴⁷ * Et suscepit Simon, & pla-
cuit esse summum sacerdotem, et
esse ducem & principem gentis
Iudæorum & sacerdotum, &
præesse omnibus.

⁴⁸ * Et scripturam istam dixe-
runt poni in tabulis æreis,

⁴⁹ * Et statuere illas in peribo-
lo sanctorum in loco celebri. At
exempla earum poni in arario,
ut habeat Simon & filij
eius.

CAP. XV.

ET misit Antiochus filius Demetrii regis epistolas ab insulis maris Simoni sacerdoti & principi gentis Judæorum, & vniuersæ genti.

* Et erant continentes modum hunc: REX Antiochus Simoni sacerdoti magno et principi gentis, & genti Judæorum gaudere.

* Quoniam viri pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum.

* Volo autem vendicare regnum, ut restituam illud ut erat prius. Collegi autem multitudinem exercituum, & paravi naues bellicas. Volo autem procedere per regionem, ut ulciscar eos qui corruperunt regionem nostram, & qui desolauerunt ciuitates multas in regno.

* Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas remiserunt tibi qui ante me reges, & quæcunque alia dona remiserunt tibi.

* Et permiserunt tibi facere percussuram proprium numisma regioni tue.

* Hierusalem autem & sancta esse libera, & omnia arma quæ fabricasti, & munitiones quas construxisti, quas obtines, maneat tibi.

* Et omne debitum regium, et quæ futura sunt regia, ex nunc & in omne tempus remittantur tibi.

* Cum autem constituerimus regnum nostrum, glorificabimus te & gentem tuam, & templi gloria magna, ut manifesta fiat gloria vestra in vniuersa terra.

* Anno quarto & septuagesimo & centesimo exiit Antiochus in terram patrum suorum, & conuenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci essent cum Tryphone. * Et persecutus est eum Antiochus rex, & venit in Doram fugiens per mare. * Sciebat enim quod congregata erant in eum mala, et reliquerunt eum exercitus.

16

* Καὶ ἀπέστειλεν δυνάστης υἱὸς Δημητρίου τοῦ βασιλέως ἐπιστολάς ἀπὸ τῶν νήσων τῆς θαλάσσης Σίμωνι ἱερεὶ καὶ ἐθναρχῇ τῶν ἰσρααλίων καὶ παντὶ τῷ ἔθνει. * καὶ ἦσαν περιέχουσαι τὸν τρόπον τοῦτον. Βασιλίδης δυνάστης Σίμωνι ἱερεὶ μεγάλῳ καὶ ἐθναρχῇ καὶ ἔθνεϊ ἰσρααλίων χαίρειν. * ἐπεὶ δὲ ἄνδρες λοιμοὶ κατέκρεττόν τινος βασιλείας τῶν πατέρων ἡμῶν. * βέλομαι ὃ δυνήσασθαι τῆς βασιλείας, ὅπως ἀποκαταστήσω αὐτὴν ὡς ἦν πρότερον. ἔξενολόγησα δὲ πλῆθος δυνάμεων, καὶ κατεσκεύασα πλοῖα πολλὰ. βέλομαι ὃ ἐκβῆσαι κατὰ τὴν χώραν, ὅπως μετέλθω ἐκ τῆς φθορίας τῆς χώρας ἡμῶν, καὶ ἐκ τῆς ἡρημώσεως πόλεις πολλὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ.

* νῦν οὖν ἵσχυμί σοι πάντα τὰ ἀφαιρέματα ἀ ἀφῆκός σοι. * καὶ ἐμοὶ βασιλεῖς, καὶ ὅσα ἄλλα ἀφαιρέματα ἀφῆκός σοι.

* ἔπετρεψά σοι ποιῆσαι νόμισμα ἴδιον νόμισμα τῇ χώρᾳ σου.

* ἱερουσαλήμ ὃ καὶ τὰ ἅγια εἶναι ἐλεύθερα. καὶ πάντα τὰ ὅπλα ὅσα κατέσκευάσας καὶ τὰ ὀχυρώματα ἀ ὠκοδόμησας ὧν κρατεῖς, μείντω σοι.

* καὶ πάντα ὁφείλημα βασιλικὸν καὶ τὰ ἐσόμενα βασιλικά, ἀπὸ τοῦ νῦν ἔτις τὸν ἅπαντα χρόνον ἀφείδω σοι. * ὡς δὲ δυνήσασθαι τὴν βασιλείαν ἡμῶν, διόξαθ' ἑαυτὸν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὸ ἱερόν, ὅσην μέγαλη ὥστε φανερόν γινέσθαι τὴν δόξαν ὑμῶν ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

* ἔτις τετάρτῳ καὶ ἐβδομηκοντοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἔξῃσθαι δυνάστης εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες αἱ δυνάμεις, ὥστε ὀλίγους εἶναι σὺν τρυφῶνι.

* καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν δυνάστης ὁ βασιλίδης, ἔκβησεν εἰς δώρεα φεύγων ἐπὶ τῆς θαλάσσης. * εἶδε γὰρ ὅτι ἐπισυνῆκται ἐπ' αὐτὸν τὰ κακά, καὶ ἀφῆκ' αὐτὸν αἱ δυνάμεις.

* Et insecutus est eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritima. * Sciebat enim quod congregata sunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

CAP. XV.

ET misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab insulis maris Simoni Sacerdoti, & principi gentis Judæorum & vniuersæ genti.

* Et erant continentes huiusmodi. REX Antiochus Simoni Sacerdoti magno & genti Judæorum salutem.

* Quoniam quidam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum:

* Volo autem vendicare regnum, & restituere illud sicut erat antea, & electam feci multitudinem exercitus, & feci naues bellicas. Volo autem procedere per regionem, ut ulciscar in eos qui corruperunt regionem nostram, & qui desolauerunt ciuitates multas in regno meo.

* Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas remiserunt tibi ante me omnes reges, & quæcunque alia dona remiserunt tibi.

* Et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua.

* Hierusalem autem sancta esse & liberam, & omnia arma quæ fabricata sunt, & præsidia quæ construxisti, quæ tenes, maneat tibi.

* Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi ex hoc & in totum tempus remittuntur tibi.

* Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus te & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifestetur gloria vestra in vniuersa terra.

* Anno ceteresimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, & conuenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relictii essent cum Tryphone.

* Et insecutus est eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritima. * Sciebat enim quod congregata sunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

* Et applicuit Antiochus
super Doram, cum centum
vigintimilibus virorū belli-
geratorum, & octo millibus
equitum.

* Et circuiuit ciuitatem,
& naues à mari accesserunt,
& vexabant ciuitatem à ter-
ra & mari, & neminem sine-
bant ingredi vel egredi.

* Venit autem Numenius
& qui cum eo fuerant ab vr-
be Roma, habentes epistolas
regibus & regionibus scri-
ptas, in quibus contineban-
tur hæc.

* LVCIVS cōsul Roma-
norum, Ptolemæo regi salu-
tem.

* Legati Iudæorum vene-
runt ad nos amici nostri, re-
nouantes pristinam amicitia-
m & societatem, missi à
Simone principe sacerdotū
& populo Iudæorum.

* Attulerunt autem & cly-
peum aureum minarū mille.

* Placuit itaque nobis scri-
bere regibus & regionibus
vt non inferant illis mala,
neque impugnent eos, & ci-
uitates eorum, & regiones
eorum, & vt non ferant au-
xilium pugnantibus aduer-
sus eos.

* Visum autem est nobis
accipere ab eis clypeum.

* Si qui ergo pestilentes
fugerint de regione ipsorum
ad vos, tradite eos Simoni
principi sacerdotum, vt vin-
dicet in eos secundum legem
suam.

* Hæc eadem scripta sunt
Demetrio regi, & Attalo, &
Arabæ:

* Et Arsaci, & in omnes
regiones, & Sampsamæ, &
Spartanis, Delo, & Mido, &
Sicione, & Cariæ, & Samum,
& Pamphiliam, & Lyciam,
& Alicarnassum, & Rhodū,
& Phaselida, & Coo, & Si-
den, & Arado, & Gortynam,
& Gnidū, & Cypriū, & Cyre-
nen.

* Exemplum autē eo-
rū scripserūt Simoni princi-
pi sacerdotum & populo Iu-
dæorum.

* καὶ παρεβέβαλεν ἀντίοχος ἐπὶ
Δώρον, καὶ σὺν αὐτῷ δώδεκα μυ-
ριάδες ἀνδρῶν πολεμιστῶν & ὀκτα-
κιχίλια ἵππων.

* & ἐκύκλωσε
τὴν πόλιν & τὰ πλοῖα ἀπὸ θαλάσ-
σης συνῆψε, καὶ ἐβλίβε τὴν πόλιν
ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, καὶ
οὐκ εἶασεν εἰσελθεῖν ἐκπορεύεσθαι καὶ
εἰσπορεύεσθαι.

* καὶ ἦλθε νεμίνιος καὶ
παρ' αὐτῷ ἐκ Ῥώμης ἔχοντες ἐπιστο-
λὰς τοῖς βασιλεῦσι καὶ ταῖς χώραις,
ἐν αἷς ἐγγράφιοι τὰδε.

* Λούκιος ὑπάτος Ῥωμαίων πο-
λεμικῶ βασιλεῖ χαίρειν.

* &
πρὸς ἐδούται τῶν Ἰουδαίων ἦλθον
πρὸς ἡμᾶς φίλοι ἡμεῖς καὶ σύμ-
μαχοι δυνάμενοι τὴν δὲ δρχίης
φιλίαν καὶ συμμαχίαν, ἀπεσταλ-
μένοι ἀπὸ Σίμωνος τοῦ δρχιερέως
καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἰουδαίων.

* ἔδωκαν δὲ ἀσπίδα χρυσεῖαν ἀπὸ
μυῶν πεντακιχλίων. ἤρρεσεν ἔν
ἡμῖν γράψαι τοῖς βασιλεῦσι καὶ ταῖς
χώραις, ὅπως μὴ ἐκζητήσωσιν αὐ-
τοῖς κακά, καὶ μὴ πολεμήσωσιν αὐ-
τοῖς καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν καὶ τὴν
χώραν αὐτῶν, & ἵνα μὴ συμμαχή-
σωσι τοῖς πολεμοῦσιν αὐτοῖς.

* ἔδοξε δὲ ἡμῖν διέξασθαι τὴν
ἀσπίδα παρ' αὐτῶν. εἴπινες ἔν
λοιμοὶ διαπεφύλασιν ἐκ τῆς χώ-
ρας αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς, πρὸς ἀδελφεοὺς
αὐτοῦ Σίμωνι τῷ δρχιερεῖ, ὅπως ἐκ-
δικήσῃ αὐτοὺς κατὰ τὸν νόμον αὐτῶν.

* καὶ ταῦτα ἐγράψεν δημήτριος
τῷ βασιλεῖ & ἀττάλῳ καὶ δρχαῖν,

* καὶ δρχακῇ καὶ εἰς πάσας τὰς
χώρας, καὶ Ἀρσάκῃ, καὶ σαρ-
πάταις, καὶ εἰς δῆλον, καὶ εἰς μυῶδον,
καὶ εἰς σικιῶνα, & εἰς τὴν καρίδα, καὶ
εἰς Ἀμόν, καὶ τὴν παμφιλίαν, καὶ
εἰς τὴν λυκίαν, & εἰς ἀλικαρνασσὸν,
καὶ εἰς κῶ, & εἰς σίδον, καὶ εἰς ἀρα-
δὸν, καὶ εἰς φασηλίδαν, καὶ εἰς
γόρτυνον, καὶ γνίδον, καὶ κύπρον, &
κυρηνῶν.

* καὶ ὁ δὲ ἀντίγραφον αὐτῶν ἐγρά-
ψαν σίμωνι τῷ δρχιερεῖ.

* Et applicuit exercitum An-
tiochus super Doran, & cum eo
duodecim decem millia virorum
belligeratorum, & octo millia
equitum.

* Et circuiuit ciuitatem, &
naues à mari congregauit, &
vexabat ciuitatem à terra &
mari, & nō sinebat vllum egre-
di & ingredi.

* Et venit Numenius &
qui cum eo ex Roma habentes
epistolas regibus & regionibus,
in quibus scripta erant hæc :

* LVCIVS Consul Roma-
norum Ptolemæo regi gaudere.

* Legati Iudæorum venerunt
ad nos amici nostri & socij, re-
nouantes quæ ab initio amicitia
& societate, missi à Simone prin-
cipe sacerdotum, & populo Iu-
dæorum.

* Attulerunt autem clypeum
aureum minarum quinque mil-
lium.

* Placuit igitur nobis scri-
bere regibus & regionibus, vt
non querant eis mala, & ne im-
pugnent eos & ciuitates eorum
& regionem eorum, & vt non
auxilientur impugnantibus eos.

* Visum est autem nobis ac-
cipere clypeum ab eis.

* Si qui ergo pestilentes fu-
gerunt de regione illorum ad
vos, tradite eos Simoni principi
sacerdotum, vt vindicet in eos
secundum legem suam.

* Et hæc scripsit Demetrius
regi, & Attalo, & Arathæ;

* Et Arsacæ, & in omnes re-
giones, & Sampsamæ & Spar-
tiatis, & in Delum, et in Myn-
dum, & in Sicionem, & in Ca-
ridem, & in Samum, & Pam-
philiam, & in Lyciam, &
in Alicarnassum, & in Co, & in
Siden, & in Aradon, & in
Phaselidem, & in Gortynam,
& Gnidum, & Cyprium, &
Cyrenen.

* At exemplum eorum scri-
pserunt Simoni principi sacer-
dotum.

²⁵ * Antiochus autem rex castra applicuit in Doram secundò, admonens semper ei manus & machinas faciens, & conclusit Tryphonem propter ingredi & egredi.

²⁶ * Et misit ei Simon duo millia virorum electorum, ut auxiliarentur ei, & argètum, & aurum, & vasa copiosa.

²⁷ * Et non voluit ea accipere; sed rupit omnia quæ pepigit cum eo prius, & alienatus est ab eo.

²⁸ * Et misit ad eum Athenobiiũ unum de amicis suis collocuturũ cum ipso, dicens: Vos obtinetis Ioppen & Gazaran, & arcem quæ in Hierusalem, ciuitates regni mei.

²⁹ * Fines earum desolastis, & fecistis plagam magnam super terram, & dominati estis locorum multorum in regno meo.

³⁰ * Nunc ergo tradite ciuitates quas occupastis, & tributa locorum in quibus dominati estis finium qui sunt extra Iudæam.

³¹ * Si autem non, date pro eis quingenta talenta argenti, & exterminij quod exterminastis, & tributorum locorum alia talenta quingenta. Si autem non, adueniētes expugnabimus vos.

³² * Et venit Athenobius amicus regis in Hierusalem, & vidit gloriam Simonis, & abacum cum vasis aureis & argenteis, & apparatus copiosum, et obstupuit; & nunciauit ei verba regis.

³³ * Et respondens Simon dixit ei: Neque terram alienam sumpsimus, neq; aliena detinuimus, sed hereditatem patrum nostrorum; ab autem inimicis nostris iniuste in quodam tempore possessa est.

³⁴ * Nos verò opportunitatē habentes vindicamus hereditatem patrum nostrorum.

²⁵ * ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς παρῆλθεν ἐπὶ δώδεκα ἐν τῇ δολιέ-
ρᾳ, παροτρύνων διαπορῆσαι αὐτὴν τὰς
χεῖρας καὶ μηχανὰς ποιεῖν, & ἐ-
συνέκλεισε τὸν τρυφῶνα ὅτι εἰσο-
ρθεὶς καὶ ἐκπορεύεσθαι.

²⁶ * καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ Σίμων δι-
χιλίους ἀνδράς ἐκλεκτοὺς συμμα-
χήσαι αὐτῷ καὶ ἀργύριον καὶ χρυ-
σίον καὶ σκεύη ἱκανά.

²⁷ * καὶ οὐκ ἠθέλησε αὐτῷ δεξασθαι
ἀλλ' ἠθέτησε πάλιν ὅσα συνέθετο
αὐτῷ τὸ πρότερον, καὶ ἠλλοτρίωτο
αὐτῷ.

²⁸ * καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἀθη-
νόβιον εἷνα τῶν φίλων αὐτοῦ κοινολο-
γούμενον αὐτῷ λέγων· ὑμεῖς κατε-
κρατεῖτε τῆς ἰοπάης καὶ γαζάρων
καὶ τῆς ἀκράς τῆς ἐν ἱερουσαλὴμ
πόλεις τῆς βασιλείας μῶ.

²⁹ * τὰ ὅρια αὐτῶν ἠρημώσατε, καὶ
ἐποίησατε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῇ
γῆς, καὶ ἐκυριεύσατε τόπων πολλῶν
ἐν τῇ βασιλείᾳ μῶ.

³⁰ * νῦν οὖν
παράδοτε τὰς πόλεις αἷς κατελὰ-
βεθε καὶ οὗτοι φόρους τῶν τόπων ὧν
κατεκυριεύσατε τῶν ὁρίων τῶν ἐκ-
τὸς τῆς ἰουδαίας.

³¹ * εἰ μὴ, τότε
δοῦναι αὐτῶν πεντακόσια τάλαντα ἀρ-
γυρίου καὶ τῆς καταφθορᾶς ἧς κα-
τεφθάρκατε, καὶ τῶν φόρων τῶν τό-
πων ἄλλα τάλαντα πεντακόσια. εἰ
δὲ μὴ, παραγρομένοι ἐκπολεμήσο-
μεν ὑμᾶς.

³² * καὶ ἦλθεν ἀθηνόβιος
φίλος τοῦ βασιλέως εἰς ἱερουσαλὴμ,
καὶ εἶδεν τὴν δόξαν Σίμωνος καὶ κυ-
λικεῖον μὲν χρυσομάτων καὶ ἀργυ-
ρωμάτων καὶ πᾶσαι ἱκαναί, καὶ
ἐξίστατο· ὅτι ἀπήγγειλεν αὐτῷ οὗτος λό-
γος τοῦ βασιλέως.

³³ * καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν
αὐτῷ· οὔτε γὰρ ἀλλοτρίαν εἰλήφα-
μεν, οὔτε ἀλλοτρίων κεκρατήκα-
μεν, ἀλλὰ τῆς κληρονομίας τῶν πα-
τέρων ἡμῶν, ὑπὸ δὲ ἐχθρῶν ἡμῶν
ἀκρίτως ἐν τῇ καιρῷ κατεκρα-
τήθη.

³⁴ * ἡμεῖς δὲ καιρὸν ἔχον-
τες ἀντεχόμεθα τῆς κληρονομίας
τῶν πατέρων ἡμῶν.

²⁵ * Antiochus autē rex ap-
plicuit castra in Doram se-
cundò, admonens ei semper
manus, & machinas faciens,
& conclusit Tryphonem ne
procederet.

²⁶ * Et misit ad duo millia
virorum electorum in auxi-
lium, & argentum, & aurum
& vasa copiosa.

²⁷ * Et noluit ea accipere, sed
rupit omnia quæ pactus est
cum eo antea, & alienauit se
ab eo.

²⁸ * Et misit ad eum Athe-
nobiũ unũ de amicis suis,
ut tractaret cum ipso dicens:
Vos tenetis Ioppen & Gaza-
ram, & arcem quæ est in Hie-
rusalem ciuitates regni mei.

²⁹ * Fines earum desolastis,
& fecistis plagam magnam
in terra, & dominati estis per
loca multa in regno meo.

³⁰ * Nunc ergo tradite ciui-
tates quas occupastis, & tri-
buta locorum in quibus do-
minati estis extra fines Iu-
dææ.

³¹ * Sin autem, date pro illis
F quingenta talenta argenti, &
exterminij quod extermina-
stis, & tributorum ciuitatũ,
alia talenta quingenta. Sin
autē, veniemus & expugna-
bimus vos.

³² * Et venit Athenobius a-
micus regis in Hierusalem,
& vidit gloriam Simonis, &
claritatem in auro & argen-
to, & apparatus copiosum:
& obstupuit, & retulit ei ver-
ba regis.

³³ * Et respondit ei Simon,
& dixit ei: Neque alienam
terram sumpsimus, neque a-
lienam detinemus, sed hære-
ditatem patrum nostrorum,
quæ iniuste ab inimicis no-
stris aliquo tempore possessa
est.

³⁴ * Nos verò tempus habē-
tes vendicamus hereditatē
patrum nostrorum.

* Nam de Ioppe & Gaza-
ra, quæ expositulas, ipsi facie-
bant in populo plagam ma-
gnam, & in regione nostra,
horum damus talenta cen-
tum. Et non respondit ei A-
thenobius verbum.

* Reuersus autē cum ira
ad regem renuntiavit ei ver-
ba ista, & gloriam Simonis
& vniuersa quæ vidit: & ira-
tus est rex ira magna.

* Tryphō autē fugit naui
in Orthosaida.

* Et constituit rex Cende-
bæum ducem maritimum,
& exercitum peditum & e-
quitum dedit illi.

* Et mandauit illi mouere
castra contra faciem Iudææ,
& mandauit ei edificare Ce-
dronem, & obstruere portas
ciuitatis, & debellare popu-
lum. Rex autem persequēba-
tur Tryphonem.

* Et peruenit Cendebeus
Iamniā, & cœpit irritare ple-
bem, & conculcare Iudæā,
& captiuare populum & in-
terficere, & edificare Cedro-
nem.

* Et collocauit illic equi-
tes & exercitum, vt egressi
perambularent viam Iudææ
sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

ET ascendit Ioannes de Ga-
zaris, & nuntiauit Simo-
ni patri suo quæ fecit Cen-
debæus in populo ipsorum.

* Et vocauit Simon duos
filios suos seniores, Iudam &
Ioannem, & ait illis: Ego &
fratres mei, & domus patris
mei expugnauimus hostes
Israel ab adolescentia vsque
in hunc diem, & prospe-
ratum est in manibus no-
stris liberare Israel aliquo-
ties.

* Nunc autem senui, sed
estote loco meo & fratris
mei, & egressi pugnate pro
gente nostra. Auxilium verò
de cælo vobiscum sit.

* πρὶ δὲ ἰοπάνης καὶ γαζάρων
ὧν αἰτεῖς, αὐτοὶ ἐποίησαν ἐν τῷ λαῷ
πληγὴν μεγάλην ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν,
τῶν δὲ ὄντων τάλαντα ἑκατὸν καὶ
ἑξήκοντα ἀπέκρινεν αὐτῷ λόγον.

* ἀπέστρεψε δὲ μετὰ θυμοῦ πρὸς
τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ
ὅτι τοῖς τέτοις καὶ τὴν δόξαν σί-
μωνος καὶ πᾶσι ὅσα εἶδεν, καὶ ὠρ-
γίσθη ὁ βασιλεὺς ὀργὴν μεγάλην.

* τρυφῶν δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἐ-
φυγεν εἰς ὀρθοσιάδα.

* καὶ κατέστησεν ὁ βασιλεὺς τὸν
κενδεβαῖον ἐπὶ στρατὸν τῆς ὠρε-
λίας, καὶ δυνάμεις πεζικὰς καὶ ἵπ-
πικὰς ἔδωκεν αὐτῷ.

* καὶ ἐνετεί-
λατο αὐτῷ παρεμβαλεῖν κατὰ πρό-
σωπον τῆς ἰουδαίας, καὶ ἐνετείλατο
αὐτῷ οἰκοδομῆσαι τὴν κεδρών ἐν
χυρᾷ τὰς πύλας, καὶ ὅπως πολε-
μῇ τὸν λαόν, ὃν ὁ βασιλεὺς ἐδίωκε τὸν
τρυφῶνα. * Ἐπαρεχρήσθη κενδε-
βαῖος εἰς ἰάμνιν, καὶ ἤρξατο ἔρε-
θίζειν τὸν λαόν καὶ ἐμβατύνειν εἰς τὴν
ἰουδαίαν καὶ αἰχμαλωτίζειν τὸν λαόν
ἐν φονδαῖς, & οἰκοδομῆσαι τὴν κεδρών.

* καὶ ἔταξεν ἐκεῖ ἵππεις καὶ δυ-
νάμεις ὅπως ἐκπορεύομενοι ἔξο-
δύωσι τὰς ὁδούς τῆς ἰουδαίας καὶ ἀ-
συνέταξεν αὐτῷ βασιλεὺς.

15

* Καὶ ἀνέβη ἰωάννης ἐκ γαζά-
ρων, καὶ ἀπήγγειλε Σίμωνι τὰ πατρί
αὐτοῦ ὅσα συνέλεγε κενδεβαῖος.

* καὶ ἐκάλεσε Σίμων ὅτι δύο υἱοὶ
αὐτοῦ ὅτι πρεσβυτέρους ἔχον καὶ
ἰωδάνην, καὶ εἶπεν αὐτοῖς: ἐγὼ καὶ
οἱ ἀδελφοί μου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πα-
τρός μου ἐπολεμήσαμεν τοὺς πο-
λεμίους ἰσραὴλ ἀπὸ νεότητος ἕως
τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ διωδῶμεν
ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν ῥύσασθαι τὸν
ἰσραὴλ πλεονάκις.

* ὃν δὲ εἰσέθεκα, & ὑμεῖς δὲ ἐν τῷ
ἐλπίει ἱκανοί ἐστε ἐν τοῖς ἔτεσι. γίνεσθε
ἀντὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ
ἐξελεθόντες ὑπερμαχεῖτε ὑπὲρ τοῦ
ἔθνους ἡμῶν· ἢ δὲ ἐκ τοῦ ἐξερῶν βοή-
θεια ἦτω μετ' ὑμῶν.

* De autem Ioppe & Gaza-
ra quæ expositulas, hæ faciebant
in populo plagam magnam, &
in regione nostra; horum dabimus
talenta centum. Et non respon-
dit ei verbum.

* Reuersus est autem cum ira
ad regem, et renuntiavit ei ver-
ba ista, & gloriam Simonis, &
vniuersa quæ vidit. Et iratus
est rex ira magna.

* Tryphon autem ascendens
in nauem fugit in Orthosaida.

* Et constituit rex Cendebeus
in ducem maritimæ, & exerci-
tus pedestres & equestres dedit
ei.

* Et mādauit ei castra me-
tari contra faciem Iudææ, &
mandauit ei edificare Cedron,
& munire portas, & vt debel-
let populum. At rex persequēba-
tur Tryphonem.

* Et peruenit Cendebeus in
Iamniā, & cœpit irritare plebē
& intrare in Iudæam, & ca-
ptiuare populum & interficere:
& edificauit Cedron.

* Et collocauit illic equites et
exercitus, vt egressi perambula-
rent vias Iudææ, sicut consti-
tuit ei rex.

CAP. XVI.

ET ascendit Ioannes de Ga-
zaris, & nuntiauit Simoni
patri suo quæ faciebat Cende-
beus.

* Et vocauit Simon duos fi-
lios suos seniores, Iudam &
Ioannem, & ait eis: Ego & fra-
tres mei, & domus patris mei,
expugnauimus hostes Iſrael ab
adolescentia vsque in hodiernū
diem, & prosperatum est in ma-
nibus nostris liberare Iſrael plu-
ries.

* Nunc autem senui, &
vos autem in misericordia suf-
ficientes estis in annis: estote pro
me & fratre meo, & egressi pu-
gnate pro gente nostra. At de cæ-
lo auxilium sit vobiscum.

* Et elegit de regione viginti millia virorum bellicorum, & equites: & profecti sunt ad Cendebaum, & dormierunt in Modin.

* Et surgentes manè abierunt in campum, & ecce exercitus multus in obuiam eis pedestris & equites, & torres erat inter ipsos.

* Et admouit castra contra faciem eorum ipse & populus eius, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretauit primus. Et viderunt eum viri, & transierunt post eum.

* Et diuisit populum & equites in medio peditum: at equitatus aduersariorum multus valde.

* Et cecinit tubis, & conuersus est in fugam Cendebaus & castra eius. Et ceciderunt ex eis vulnerati multi, at residui fugerunt in munitionem.

* Tunc vulneratus est Judas, frater Joannis. Joannes autem insecutus est eos donec venit in Cedron quam edificauit.

* Et fugerunt vsque ad turres quæ in agro Azoti, & succendit eam in igne. Et ceciderunt ex eis ad viros duo mille, & reuersus est in terram Juda cū pace.

* Et Ptolemæus filius Abubi erat constitutus dux in campo Hiericho, & habebat argētum & aurum multum.

* Erat enim gener summi sacerdotis.

* Et exaltatum est cor eius, & voluit obtinere regionem, et volebat dolo aduersus Simonem & filios eius tollere eos.

* Simon autem erat perambulans ciuitates quæ in regione, & sollicitudinem gerens de cura earum. Et descendit in Hiericho ipse & Mattathias & Judas filij eius anno septimo & septuagesimo & centesimo, in mense undecimo, hic mensis Sabat.

* καὶ ἐπέλεξεν ἐκ τῆς χώρας ἑκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν πολεμιστῶν καὶ ἵππεις, καὶ ἐπορεύθησαν ἰππὶ τὸν κονδευαῖον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν μωδεῖν. * ὁ δὲ ἀσχυρὲς τὸ πρῶτον ἐπορεύοντο εἰς τὸ πεδίον. καὶ ἰδὲ δύναμις πολλὴ εἰς συνόπισιν αὐτοῖς πεζικὴ καὶ ἵππεις, καὶ χειμάρρους ὡς ἀνάμεικτον αὐτῶν.

* καὶ παρενέβαλεν κατὰ πρῶτον αὐτῶν αὐτὸς ὁ λαὸς αὐτοῦ. καὶ εἶδε τὸν λαὸν δειλόμενον διαπερῆσαι τὴν χειμάρρου, ὅτι διεπέρασε πρῶτος καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ ἄνδρες, καὶ διεπέρασαν κατόπιόν αὐτοῦ.

* καὶ διέειλε τὸν λαὸν καὶ οὗτοι ἵππεις ἐν μέσῳ τῶν πεζῶν. ἢ ὅτι ἵππων τῶν ὑπεναντίων πολλὴ σφόδρα.

* καὶ ἐσάλπισε ταῖς κάλπαις, καὶ ἐτροπώθη κονδευαῖον καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, καὶ ἐπεθὺν ἐξ αὐτῶν τραυματίαι πολλοί. * ὁ δὲ καταλαβόντες ἐφυγον εἰς τὸ ὄχυρμα.

* τότε ἐτραυματίσθη ἰσθίας ὁ ἀδελφὸς ἰωάννου. ἰωάννης δὲ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως ἢ λήθην εἰς κεδρὸν ὡς ὁ κοδομήσε.

* καὶ ἐφυγον ἕως εἰς οὗτοι πύργους οὗτοι ἐν τῇ ἀγρῷ Ἀζότι, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν ἐν πυρὶ, καὶ ἐπεθὺν ἐξ αὐτῶν εἰς ἀνδρας δι' ἑκατὸν, ὅτι ἀπέσπρυν εἰς γὰρ ἰσθία μετ' ἐπιβίης.

* καὶ πολεμαῖον ὁ τοῦ ἀβούβου ὡς κατ' ἐσθλαμῖον στρατηγὸς εἰς τὸ πεδίον ἰερὸν. καὶ εἶχεν δρυγύριον καὶ χερσίων πολὺ.

* ὡς γὰρ γαμβρὸς τοῦ ἀρχιερέως.

* καὶ ὑψώθη ἡ καρδιά αὐτοῦ, καὶ ἠβουλήθη κατακρατῆσαι τῆς χώρας, καὶ ἐβέλετο δόλῳ κατὰ Σίμωνος ὅτι τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀρᾷ αὐτοῦ.

* Σίμων δὲ ὡς ἐφορεύοντάς πόλεις τὰς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ φροντίζων τὴν μελέειαν αὐτῶν, καὶ κατέβη εἰς ἰερὴν αὐτοῦ καὶ ματθαίας καὶ ἰσθίας * οἱ αὐτοῦ ἔτος ἐβδόμῃ καὶ ἐβδομηκοσὺ καὶ ἑκατὸς ἐν μηνὶ ἐνδεκάτῳ, ὅστις ὁ μὴν Σεβάτ.

* Et elegit de regione viginti millia virorum bellicorum, & equites: & profecti sunt ad Cendebaum, & dormierunt in Modin.

* Et surrexerunt manè, & abierunt in campum. Et ecce exercitus copiosus in obuiis illis, peditum & equitum, & fluuius torres erat inter medium ipsorum.

* Et admouit castra contra faciem eorum, ipse & populus eius, & vidit populum trepidantem ad trans fretandum torrentem, & transfretauit primus. Et viderunt eum viri, & transierunt post eum.

* Et diuisit populum, & equites in medio peditum. Erat autem equitatus aduersariorum copiosus nimis.

* Et exclamauerunt sacris tubis, & in fugam conuersus est Cendebaus & castra eius, & ceciderunt ex eis multi vulnerati, residui autem in munitionem fugerunt.

* Tunc vulneratus est Judas frater Ioannis. Ioannes autem insecutus est eos donec venit Cedronem quam edificauit.

* Et fugerunt vsque ad turres quæ erant in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reuersus est in Iudæam in pace.

* Et Ptolemæus filius Abubi constitutus erat dux in campo Hiericho, & habebat argentum & aurum multum.

* Erat enim gener summi sacerdotis.

* Et exaltatum est cor eius, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolo aduersum Simonem & filios eius, ut tolleretur eos.

* Simon autem perambulans ciuitates quæ erant in regione Iudææ, & sollicitudinem gerens earum, descendit in Hiericho ipse & Mattathias filius eius, & Iudas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense undecimo. hic est mensis Sabat.

* Et suscepit eos filius Abubi, in munitiunculam quæ vocatur Doch, cū dolo, quā ædificauit, & fecit eis conuiuium magnum, & abscondit illic viros.

* Et cū inebriatus esset Simon & filij eius, surrexit Ptolemæus cum suis, & sumptuerunt arma sua, & intrauerunt in conuiuium & occiderunt eum, & duos filios eius, & quosdā pueros eius.

* Et fecit deceptionē magnam in Israel, & reddidit mala pro bonis.

* Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit regi vt mitteret ei exercitum in auxiliū, & traderet ei regionem, & ciuitates eorum & tributa.

* Et misit alios in Gazara tollere Ioannem, & tribunis misit epistolas vt veniret ad se, & daret eis argentum, & aurum, & dona.

* Et alios misit occupare Hierusalem & montem templi.

* Et præcurrens quidam, nuntiauit Ioanni in Gazara quia periit pater eius, & fratres ei, & quia misit te quoque interfici.

* Vt audiuit autem, vehementer expauit, & comprehendit viros qui venerat perdere eum, & occidit eos. Cognouit enim quia quærebāt perdere eum.

* Et cætera sermonum Ioannis, & bellorum eius, & bonarum virtutum quibus fortiter gessit, & ædificij murorum quos extruxit, & rerum gestarum eius;

* Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotij eius, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suū.

* καὶ ὑπέδεξατο αὐτοὺς ὁ υἱὸς ἀβὺβ-
βος εἰς τὸ ὀχυρωμάπον τὸ καλεῖσθαι
δὲ μὲν δόλος ὁ ἀποδόμῃσε, καὶ
ἐποίησεν αὐτοῖς πότον μέγαν, & ἐνέ-
κρυψεν ἐκεῖ ἀνδράς.

* καὶ ὅτε ἐμεθύθη Σίμων καὶ οἱ
υἱοὶ αὐτοῦ, ὤξυνε πτολεμαῖος & οἱ
παῖδες αὐτοῦ, καὶ ἐλάβοσαν τὰ ὅπλα
αὐτῶν, καὶ ἐπέσκηλυσαν τὸν Σίμωνα
εἰς τὸ συμπόσιον, καὶ ἀπέκλειναν αὐτὸν
καὶ οὗτοι δύο υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ πῖνας τῶν
παιδαρίων αὐτοῦ. * & ἐποίησεν αθε-
σίαν μεγάλην καὶ ἀπέδωκε κακὰ
δύτι ἀγαθῶν. * & ἔγραψε τὰ
πτολεμαῖος, καὶ ἀπέστειλε τὰ βε-
σιλῆ ὅπως δόποιεν αὐτὸν διωκόμενους
εἰς βοήθειαν καὶ πᾶσιν τὴν χώραν
αὐτοῦ καὶ τὰς πόλεις.

* καὶ ἀπέστειλεν ἑτέρας εἰς γάζα-
ρα ἀρᾶν τὸν ἰωάννην, & τοῖς χιλιάρ-
χοις ἀπέστειλεν ἐπιστολάς πρὸς ἀρχι-
ερεῖς αὐτοῦ, ὅπως δώδῃ αὐτοῖς
ἀργύριον καὶ χρυσίον & δόματα.

* καὶ ἑτέρας ἀπέστειλε καὶ λαλαβέ-
σαι τὸν ἱεροσολίτην καὶ τὸν ὄρεθ' ὅς
ἱεροῦ. * καὶ πρὸς ἀρμῶν πρὸς ἀ-
πὸν ἰωάννην εἰς γάζαρον ὅτι
ἀπώλετο ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀπέσταλκε καὶ σέ
ἀποκτεῖναι. * καὶ ἀκούσας ὤξεσεν
σφόδρα, & συνέλαβε οὗτοι ἀνδράς
οὗτοι ἐλθόντας ἀπολέσαι αὐτὸν καὶ
ἀπέκλεινεν αὐτούς, ἐπέγνω γὰρ ὅτι ἐζη-
τοῦν αὐτὸν ἀπολέσαι.

* καὶ ταῖς λοιπαῖς τῶν λόγων ἰωάννου
& τῶν πολέμων αὐτοῦ & τῶν ἀνδρα-
γαθῶν αὐτοῦ ὧν ἠνέκα ἔγραψε, καὶ
τῆς οἰκοδομῆς τῶν τεχνῶν ὧν ἠνέ-
κα ὁμοῦσε, & τῶν πράξεων αὐτοῦ.

* ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐν βί-
βλιον ἡμερῶν ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ,
ἀφ' οὗ ἐγενήθη ἀρχιερεὺς μὲν τὸν πα-
τέρα αὐτοῦ.

* Et suscepit eos filius Abubi
in munitiunculam vocatā Doc,
cum dolo, quam ædificauit. Et fe-
cit eis conuiuium magnum, &
abscondit illic viros.

* Et cū inebriatus esset Si-
mon & filij eius, surrexit Pto-
lemæus & sui, & sumptuerunt
arma sua, & irruerunt in Si-
monem in conuiuium, & occide-
runt eum & duos filios eius, et
quosdam ex pueris eius.

* Et fecit deceptionem ma-
gnam, & reddidit mala pro
bonis.

* Et scripsit hæc Ptolemæus,
& misit regi vt mitteret ei exer-
citus in auxiliū, & traderet
regionem ei & ciuitates.

* Et misit alios in Gazaram
tollere Ioannē. Et tribunis mi-
sit epistolas vt venirent ad se,
vt daret eis argentum & aurū
& dona.

* Et alios misit occupare Hie-
rusalem, & montem templi.

* Et præcurrens quidā nun-
tiauit Ioanni in Gazara quod
periit pater eius, & fratres
eius, & quia misit & te inter-
ficere.

* Et audiens expauit vehe-
menter, & comprehendit viros
qui venerant perdere eum, &
occidit eos; cognouit enim quod
quærebant eum perdere.

* Et cætera sermonum Ioan-
nis, & bellorum eius, & faci-
norum eius quæ fortiter gessit,
& ædificij murorum quos ex-
truxit, & gestorum eius;

* Ecce hæc scripta sunt in li-
bris dierum principatus sacer-
dotij eius, ex quo factus est prin-
ceps sacerdotum post patrem
suū.

MACCABÆORVM

SECVNDVS.

CAP. I.

Ratribus qui sunt per Ægyptum, Iudeis gaudere, fratres qui sunt in Hierosolymis Iudæi, et qui in regione Iudææ pacem bonam.

* Et bona faciat vobis Deus, & meminerit testamenti sui, quod ad Abraam & Isaac & Jacob seruos suos fideles.

* Et det vobis cor omnibus, ad colendum eum, & faciendum eius voluntates corde magno & anima volente.

* Et adaperiat cor vestrum in lege sua, & in preceptis, & pacem faciat.

* Et exaudiat vestras orationes, & reconcilietur vobis, & non vos deserat in tempore malo.

* Et nunc hic sumus orantes pro vobis.

* Regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono, nos Iudæi scripsimus vobis in tribulatione & in impetu qui superuenit nobis in annis istis, ex quo recessit Iason & qui cum eo à sancta terra & regno.

* Et succenderunt portam, & effuderunt sanguinem innocentem. Et orauimus Dominum, & exauditi sumus, & obtulimus sacrificia & similaginem, & accedimus lucernas, & proposuimus panes.

* Et nunc vt agatis dies scenopægiæ Chasæleu mensis.

* Anno centesimo octogesimo octauo, qui sunt in Hierosalem, & qui in Iudæa, & senatus, & Iudas Aristobulo magistro Ptolemæi regis. Qui est autem de christorum sacerdotum genere, & qui sunt in Ægypto Iudæi, gaudere & saluare.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ

διδύτερον.

κεφ. α.

Τοις ἀδελφοῖς τοῖς κατ' αἴγυπτον ἰουδαίοις χαίρειν, & ἀδελφοὶ ἐν ἱεροσολύμοις ἰουδαῖοι καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἰουδαίας εἰρηνὴ ἀγαθὴ.

* καὶ ἀγαθὰ ποιῆσαι ὑμῖν ὁ θεός, καὶ μνησθῆναι τῆς διαθήκης αὐτοῦ, τῇ παρὰ ἀβραάμ καὶ ἰσαάκ & ἰακώβ τῶν δούλων αὐτοῦ τῶν πιστῶν.

* καὶ δώῃ ὑμῖν καρδίᾳ πᾶσι εἰς τὸ σέβειν αὐτὸν καὶ ποιεῖν αὐτοῦ τὰ θελήματα καρδίᾳ μεγάλῃ & ψυχῇ βελομένη.

* καὶ διανοίσαι τὴν καρδίαν ὑμῶν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς περὶ νόμοις, καὶ εἰρηνὴ ποιῆσαι.

* καὶ ἐπακούσαι ὑμῶν τῶν δεήσεων, καὶ καταλαλεῖν ὑμῖν, καὶ μὴ ὑμᾶς ἐγκαταλίποι ἐν καιρῷ πονηρῷ.

* καὶ νῦν ὧδε ἐσμεν προσευχόμενοι περὶ ὑμῶν.

* βασιλεύοντι δὲ δημητρίῳ ἔτις ἑκατὸς οὗ ἑξήκοντος ἐνιαυτοῦ, ἡμεῖς ἰουδαῖοι γεγραφήκαμεν ὑμῖν ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῇ ἐπελθούσῃ ἡμῖν ἐν τοῖς ἔτεσι τέττοις, ἀφ' οὗ ἀπέστη ἰάσων καὶ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἁγίας γῆς & τῆς βασιλείας.

* καὶ ἐνεπύρεσαν τὸν πυλῶνα καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθώων. καὶ ἐδέθηθημεν ἑκρούς, καὶ εἰσηκώθημεν, καὶ προσέψαλμεν θυσιάς καὶ σεμίδαλιν, & ἐξήψαμεν θυτὸν λύχνους, καὶ προσέθηκαμεν τὰς ἀρτους.

* & νῦν ἵνα ἀγῇτε τὰς ἡμέρας τὴν σκηνοπηγίαν & χασελεύ μηνός.

* ἔτις ἑκατὸς οὗ ὀγδοηκοντοῦ & ὀγδοῦ, ἐν ἱεροσολύμοις καὶ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἡ γερουσία καὶ ἰουδας δρισοβούλῳ διδασκάλῳ πολέματι & βασιλέως, ὅντι δὲ ἀπὸ τοῦ τῶν χριστῶν ἱερέων γένους καὶ τοῖς ἐν αἰγύπτῳ ἰουδαίοις, χαίρειν καὶ ὑγιαίνειν.

LIBER SECUNDVS

MACHABÆORVM.

CAP. I.

Ratrib' qui sunt per Ægyptū Iudæis salutem dicunt fratres qui sunt in Hierosolymis Iudæi, & qui in regione Iudææ, & pacem bonam.

* Benefaciat vobis Deus, & meminerit testamenti sui quod locutus est ad Abrā, & Isaac, & Iacob seruorum suorum fidelium.

* Et det vobis cor omnibus, vt colatis eum, & faciat eius voluntatē corde magno, & animo volenti.

* Adaperiat cor vestrū in lege sua, & in præceptis suis, & faciat pacem.

* Exaudiat orationes vestras, & reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo.

* Et nunc hīc sumus orantes pro vobis.

* Regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono nos Iudæi scripsimus vobis in tribulatione & impetu qui superuenit nobis in istis annis ex quo recessit Iason à sancta terra, & à regno.

* Portam succenderunt, & effuderunt sanguinem innocentem. Et orauimus ad Dominū, & exauditi sumus, & obtulimus sacrificium, & similaginem, & accendimus lucernas, & proposuimus panes.

* Et nunc frequēte dies scenopægiæ mensis Calæu.

* Anno centesimo octogesimo octauo, populus qui est Hierosolymis, & in Iudæa senatusque, & Iudas Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, & his qui in Ægypto sunt Iudæis, salutem & sanitatem.

* De magnis periculis à Deo liberati magnificè gratias agimus ipsi, utpote qui aduersus talē regem dimicauimus.

* Ipse enim ebullire fecit de Perside eos qui pugnauerunt contra nos & sanctam ciuitatem.

* Nā cū in Perside esset dux ipse, & cum ipso immēsus exercitus, cecidit in templo Nanæ, cōsilio deceptus sacerdotum Nanæ.

* Etenim cum ea habiturus venit ad locum Antiochus, & amici eius, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

* Cumque proposuissent eas sacerdotes Nanæ, & ipse cū paucis ingressus esset intra ambitum phani, clauserunt templum.

* Cū autē intrasset Antiochus, apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides, percusserunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diuiserunt membratim, & capitibus amputatis foras proiecerunt.

* Per omnia benedictus Deus qui tradidit impios. * Facturi igitur quinta, & vicesima die mensis Casleu, purificationem templi, necessarium duximus significare vobis, ut & vos quoque agatis diem scenopegie, & diem ignis qui datus est quando Nehemias ædificato tēplo, & altari obtulit sacrificia.

* Nam cū in Persidem ducerentur patres nostri sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle vbi erat puteus altus & siccus, & in eo conutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus.

* Cū autem præterissent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Persidis, nepotes sacerdotū illorū qui absconderant misit ad requirendū ignē, & sicut narrauerūt nobis, nō inuenērūt ignē, sed aquā crassam.

* ἐν μεγάλων κινδύνων ὑπὸ θεοῦ σωσθέντες, μεγάλως ὕψαισόμεν αὐτοῖς, ὡς καὶ πρὸς βασιλέα πρὸς τὰς πόλεις.

* αὐτὸς γὰρ ἐξέβρασε ἐκ τῆς Περσίδος ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει.

* εἰς τὴν περσίδα ἦν ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ πλεονέχεια αὐτῶν ἀνυπόστατος δοκοῦσα εἶναι δύναμις, κατεκόπησαν ἐν τῷ τῆς ναναίας ἱερῷ πρὸς τὸν ἱερεῖα χερσὶν αὐτῶν τῶν περσικῶν ἱερέων.

* ὡς γὰρ συνοικήσων αὐτῇ πᾶσι τοῖς ἡγεμόσι καὶ τοῖς ἀντιόχοις, καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῦ, χάριν ἔλαβεν τὰ χεῖματα εἰς φερῆς λόγον.

* καὶ περσικῶν αὐτὰ τῶν ἱερέων τοῦ ναοῦ, καὶ κείνους περσεύοντες μετ' ὀλίγων εἰς τὸν πρὸς τὸν ναὸν τερμῆρας, συγκλείσαντες τὸ ἱερόν.

* ὡς εἰσῆλθεν ἀντιόχος, ἀνοίξαντες τὴν τοῦ φατνώματος κρυπτήν θύραν, βάλλοντες πέτραις συνεκράνωσαν τὸν ἡγεμόνα, καὶ μέλη ποιήσαντες καὶ τὰς κεφαλὰς ἀφελόντες τοῖς ἑξω παρέερσαν.

* καὶ πᾶσι τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ ὅς ἐδοξε ἐκ τῆς ἀσέβειας αὐτῶν.

* μέλλοντες ἀγεῖν ἐν τῇ χασμῇ λαβόμενοι καὶ εἰκάδι τὸν καθαρισμὸν τοῦ ἱεροῦ διέον ἡγήσασθαι διασαφῆσαι ὑμῖν ἵνα καὶ αὐτοὶ ἀγῆτε ὡς σκηνωπηγίας καὶ τοῦ πυρὸς, ὅτε νεμίας οἰκοδομήσας τὸ, τε ἱερόν καὶ τὸ θυσιαστήριον, ἀνήνεγκε θυσίαν.

* καὶ γὰρ ὅτε εἰς τὴν περσικὴν ἦγοντο οἱ πατέρες, οἱ τότε δισεβεῖς ἱερεῖς λαβόντες ἀπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου λαθραίως, κατέκρυψαν ἐν κοιλώματι φρέατος τάξιν ἐχόντος ἀνύδρου. ἐν ᾧ κατασφαλίσαντο ὡς πᾶσιν ἀγνωστον εἶναι τὸ τόπον.

* διελθόντων γὰρ ἐτῶν ἱκανῶν ὅτε ἐδοξε τῷ θεῷ, ἀποσταλὴς νεμίας ὑπὸ βασιλέως τῆς περσίδος ἐκ τῶν ἐκγόνοις τῶν ἱερέων τῶν ἀποκρυφθέντων ἐπεμψεν πρὸς τὸ πῶρ. ὡς διεσάφησαν ἡμῖν μὴ δῖρηκνῶσαι πῶρ, ἀλλὰ ὕδωρ παχύ.

* De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ei, utpote contra regem dimicantes.

* Ipse enim ebullire fecit eos qui pugnauerunt in sancta ciuitate.

* In Persida existens enim dux, & circa ipsum irresistibilis apparens esse exercitus, percussit sunt in Nanæ templo deceptio- ne uttentibus iis qui circa Nanæam sacerdotibus.

* Tanquam enim simul habiturus cum ea aduenit in locū, ipseque Antiochus & qui cum eo amici, ut acciperent pecunias in dotis ratione.

* Et cū proposuissent eas sacerdotes Nanæ, & ille ingressus esset cum paucis intra ambitum phani, claudentes templum.

* Postquam intrauit Antiochus, aperientes laquearis occultam portam, mittentes lapides lapidauerūt ducem, & membra facientes, & capita auferentes his qui extrā erant, proiecerunt.

* Per omnia benedictus noster Deus, qui tradidit impios.

* Futuri agere in Chafeleis quinta & vicesima purificationem templi, necessariū duximus significare vobis, ut & ipsi agatis tanquam scenopegia & ignis: quando Neemias postquam ædificauit templum & altare, obtulit sacrificium.

* Etenim quando in Persidē ducti sunt nostri patres, qui tūc erant pij sacerdotes, accipientes ab igne altaris occultè, absconderunt in concauitate putei ordinem habentis siccum, in quo tutati sunt, ita ut omnibus ignotus esset locus.

* Præteritis autem annis multis quando visum est Deo, missus Neemias à rege Persidis, nepotes sacerdotum qui absconderunt misit ad ignem. Ut narrauerunt nobis non inuenisse ignem, sed aquam crassam:

* Iussit eos haurientes ferre. 21
Ut autem oblata sunt sacrificia,
iussit sacerdotes Neemias asper-
gere aqua, ipsaque ligna & quæ
erant superposita.

* Ut autem factum est & tem- 22
pus transiit, quando sol refulsit
prius nubilus existens, accensa
est pyra magna, adeo ut mira-
rentur omnes.

* Orationem autem fecerunt 23
sacerdotes cōsummato sacrificio,
& sacerdotes, & omnes in-
choante Jonatha, ac reliquis re-
spondentibus ut Neemia.

* Erat autem oratio modum 24
habens hunc: Domine, Domine
Deus, omnium creator, terribi-
lis & fortis, & iustus, & mi-
sericors:

* Solus rex, & bonus solus 25
prestans, solus iustus & omni-
potens et æternus, liberās Iſrael
ab omni malo; qui fecisti patres
electos, & sanctificasti eos;

* Accipe sacrificium pro omni 26
populo tuo Iſrael, et custodi par-
tem tuam, & sanctifica.

* Congrega dispersionem no- 27
stram, libera eos qui seruiunt in
gentibus contemptos, & abomi-
natione habitos respice, & sciās
gentes quod tu es Deus noster.

* Afflige opprimentes & con- 28
tumeliis afficientes in superbia.

* Planta populum tuum in 29
loco sancto tuo, sicut dixit Moy-
ses.

* At sacerdotes psallebant 40
hymnos. Postquam autem con-
sumptum est sacrificium,

* Et residua aqua, Neemias 31
iussit lapides maiores perfundi.

* Ut autem hoc factum est, 32
flamma accensa est. At ab altari
relucente lumine consumpta est.

* Ut autem manifesta facta 33
est res, & renunciatum est regi
Persarum, quod in loco ubi
ignem absconderunt qui trans-
lati fuerant sacerdotes, aqua ap-
paruit, ex qua & Neemias pu-
rificauit sacrificium.

21 * ἐκέλευσεν αὐτοὺς λαμβάνειν
ταῖς φέρεν. ὡς δὲ αἰνέχθη τὰ τῶν
δυσίων, ἐκέλευσε οὗτοι ἱερεῖς νεεμίας
ἐπιβρύσαι τὸ ὕδωρ τὰτε ξύλα καὶ
τὰ ἱπικέμυρα. * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

22 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

23 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

24 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

25 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

26 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

27 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

28 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

29 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

30 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

31 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

32 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

33 * ὡς ὅτι ἐγγύς ἐστι
χρόνος διήλθεν ὅτε ἡλῖος δυνάμει
ψε πλεονέχον ἱπνεφῆς ὦν, ἀνέφθη
πυρὸς μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πᾶσι
ταῖς. * πλεονέχον ὅτι ἐποίησαν τὸ
ἱερεῖς δαπνομετρῆσαι τῆς δυσίας
οἷτε ἱερεῖς καὶ πᾶντες κατὰρχομεῖς
ἰωνάδης, τῶν ὅτι λοιπῶν ἱπφωμένων
ὡς νεεμίας.

21 * Et iussit eos haurire &
afferre sibi, & sacrificia quæ
imposita erāt iussit sacerdos
Nehemias aspergi ipsa a-
qua, & ligna, & quæ erant
superposita.

22 * Vtique hoc factum est,
& tempus affuit quo sol re-
fulsit, qui prius erat in nubi-
lo, accēsus est ignis magnus,
ita ut omnes mirarentur.

23 * Orationem autē facie-
bant omnes sacerdotes dum
cōsummaretur sacrificiū lo-
natha inchoante, ceteris au-
tem respondentibus.

24 * Et Nehemias erat oratio
hunc habens modum. Do-
mine Deus omnium creator,
terribilis, & fortis, iustus, &
misericors:

25 * Qui solus es bonus rex,
solus prestans, solus iustus, &
omnipotens, & æternus, qui
liberas Israel de omni malo,
qui fecisti patres electos, &
sanctificasti eos;

26 * Accipe sacrificium pro
vniuerso populo tuo Israel,
& custodi partem tuam, &
sanctifica.

27 * Congrega dispersionem
nostrā, libera eos qui seruiunt
gentibus, & contemptos, &
abominatos respice, ut sciāt
gētes quia tu es Deus noster.

28 * Afflige opprimentes nos,
& contumeliam facientes in
superbia.

29 * Constitue populum tuū
in loco sancto tuo, sicut dixit
Moyſes.

30 * Sacerdotes autē
psallebant hymnos usque-
quo consumptum esset sacri-
ficium.

31 * Cū autem cō-
sumptū esset sacrificiū, ex re-
sidua aqua Nehemias iussit
lapides maiores perfundi.

32 * Quod ut factum est, ex
eis flamma accēsa est, sed ex
lumine quod refulsit ab al-
tari cōsumpta est.

33 * Ut verō
manifestata est res, nunciātū
est regi Persarū, quod in loco
in quo ignē absconderant, hi
qui trāslati fuerāt sacerdotes,
aqua apparuit, de qua Nehe-
mias, & qui cū eo erant puri-
ficauerunt sacrificia.

* Considerans autem rex,
& rem diligenter examinās,
fecit ei templū, vt probaret
quod factū erat. Et cum pro-
basset, * Sacerdotib⁹ donauit
multa bona, & alia atq; alia
munera, & accipiens manu
sua tribuebat eis.

* Appellauit autē Nehe-
mias hunc locū Nephthar,
quod interpretatur purifica-
tio. Vocatur autē apud plu-
res Nephi.

CAP. II.

I Nuenitur autē in descri-
ptionibus Hieremiæ pro-
phete, quod iussit eos ignem
accipere, qui transmigrabā-
tur, vt significatum est, & vt
mandauit transmigratis.

* Et dedit illis legem, ne
obliuisceretur præcepta Do-
mini, & vt nō exerrarent mē-
tibus, videntes simulachra
aurea, & argentea, & orna-
mēta corū. * Et alia huiusmo-
di dicēs, hortabatur ne legē
amouerent à corde suo.

* Erat autem in ipsa scri-
ptura, quomodo tabernacu-
lum, & arcam iussit prophe-
ta diuino responso ad se fa-
cto comitari secum, vsque-
quo exiit in montem, in quo
Moyſes ascēdit, & vidit Dei
hereditatē. * Et veniens ibi
Hieremias inuenit locū spe-
luncæ, & tabernaculū, & ar-
cam, & altare incensi intulit
illuc, & ostium obstruxit.

* Et accesserunt quidam
simul, qui sequebātur vt no-
tarent sibi locū, & nō potue-
rūt inuenire. * Vt autē co-
gnouit Hieremias, culpās il-
los dixit, quod ignotus erit
locus donec congreget Deus
cōgregationē populi, & pro-
pitius fiat. * Et tūc Dñs ostē-
det hæc, & apparebit maie-
stas Dñi, & nubes erit sicut
& Moyſi manifestabatur, &
sicut cum Salomō petiit vt
locus sanctificaretur magno
Deo, manifestabat hæc.

* Magnificē etenim sapiē-
tiā tractabat, & vt sapientiā
habēs, obtulit sacrificiū dedi-
cationis & consummationis
templi.

* Περιφρίξας ὁ βασιλεὺς ἱερὸν
ἐποίησε δοκιμάσας τὸ πᾶν γὰρ.

* ὃ οἷς ἐχαρίζετο ὁ βασιλεὺς πολ-
λὰ διάφορα ἐλάμβανε ἔμετεδίδε.

* προσήκουσθον ὁ οἱ περὶ τὸν νε-
μίου ἔστο νέφθαρ, ὃ διεμύλυό ται
καθαρισμός. καλεῖται ὁ ὡς τὰ τοῖς
πολλοῖς νέφθαρ.

β'

* Εὐρίσκεται ὁ ἐν ταῖς ἀπογρα-
φαῖς ἱερεμίας ὁ παροφῆτης ὅτι ἐκέ-
λευσε ἔμπροσθεν λαβεῖν τὸ μεταγε-
νομένους ὡς (εὐρήμαν), καὶ ὡς ἐνε-
τείλατο τοῖς μεταχρηνομένοις ὁ προ-
φήτης, * δὲς αὐτοῖς τὸν νόμον,

ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν πᾶν προστάμα-
των ἔκρυψεν, καὶ ἵνα μὴ ἀποπληθυ-
θῶσι ταῖς διανοαῖς βλέποντες αἰάλ-
ματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ τὸν περὶ
αὐτὰ κόσμον. * καὶ ἕτερα τοιαῦτα
λέγων, παρεκάλει μὴ ἀποστῆναι τὸν
νόμον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν.

* ὡς ὁ ἐν τῇ γραφῇ ὡς τὴν σκη-
νὴν ἐτὶ τὴν κιβωτὸν ἐκέλευσεν ὁ προ-
φήτης χρησμάτισμόν χρηθέντ
αὐτῷ συνακολεθεῖν, ὡς δὲ ἔζηλ-
θεν εἰς τὸ ὄρος ὃ ὁ μωυσῆς ἀναβὰς
ἐθεάσατο τὴν ἔξω κληρονομίαν.

* καὶ ἐλθὼν ὁ ἱερεμίας διῆεν οἱ-
κὸν δὲ τῶν ὁδῶν καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν
κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυ-
μιάματος εἰσένεγκεν ἐκεῖ, καὶ τὴν
θύραν ἐνέφραξε. * ὃ παροφῆται
πῖντες τῶν συνακολεθέντων ὡς ἡπι-
σημύαται τὴν ὁδόν, καὶ οὐκ ἠδύ-
νηθησαν διῆεν.

* ὡς ὁ ἱερεμίας ἐγνώμεν ψάμε-
νος αὐτοῖς εἶπεν, ὅτι ἔστω ὁ τό-
πος ἔστω ἕως δὲ συναγαγῇ ὁ θεὸς ἡπι-
συναγωγὴν ἔλαξεν ἔλεος ἡγή.

* καὶ ὅτε ὁ κύριος ἀναδείξει ταῦ-
τα, καὶ ὁφθῇ σῆμα ἡ δόξα ἔκρυψεν
ἡ νεφέλη, ὡς καὶ ἡ μωυσῆς ἐδηλο-
το, ὡς καὶ ὁ θωμῶν ἡξίωσεν ἵνα ὁ
τόπος καθάγιαθῇ μεγάλως. διε-
σαφείτο δέ.

* καὶ ὡς ὁφίαν ἔχων δὲ λώεγκε,
θυσίαν ἐγκαινισμοῦ καὶ τῆς τελειώ-
σεως τοῦ ἱεροῦ.

* Circumſepiens autem rex
templum, fecit vt probaret rem.

* Et quibus gratificabatur
rex, multa diuersa accipiebat et
dabat.

* Appellauit autem Neemias
hoc Nephthar, quod interpre-
tatur purificatio. Vocatur autē
apud multos Nephthar.

CAP. II.

I Nuenitur autē in descriptio-
nibus Hieremias propheta,
quod iussit de igne accipere eos
qui transmigrabantur, vt signi-
ficatum est, & vt mandauit
transmigratis propheta:

* Dans eis legem, vt non ob-
liuiscantur præceptorum Domi-
ni, & vt non aberrarent men-
tibus, videntes simulachra au-
rea & argentea, & quod circa
ea ornamentum.

* Et alia huiusmodi dicens,
hortabatur ne amouerent legem
à corde suo.

* Erat autem in scriptura,
quomodo tabernaculum & ar-
cam iussit propheta diuino re-
sponso facto se comitari, vsque-
quo exiit in montē ubi Moy-
ses ascendens vidit Dei here-
ditatem.

* Et veniens Hieremias in-
uenit domum speluncæ, & ta-
bernaculum, & arcam, & al-
tare incensi intulit illuc, et ostiū
obstruxit.

* Et accedentes quidam qui
simul sequebantur vt notarent
viam, & non potuerunt inue-
nire.

* Vt autem Hieremias co-
gnouit, culpans eos dixit, quod
& ignotus locus erit donec con-
greget Deus congregationem po-
puli, & misericordia fiat.

* Et tunc Dominus ostendet
hæc, & apparebit gloria Domi-
ni, & nubes, sicut & in Moyſe
manifestabatur, sicut & Salo-
mon petiit vt locus sanctificare-
tur maximè. manifestabat au-
tem. * Et vt sapientiam ha-
bens obtulit sacrificiū dedicatio-
nis & consummationis templi.

* Sicut & Moyses oravit ad 10
Dominum, & descendit ignis de
calo, & holocaustum cōsumpsit;
sic & Salomon oravit, & descē
dens ignis cōsumpsit holocau-
sta.

* Et dixit Moyses, eo quod 11
non est comestum quod erat pro
peccato consumptum est.

* Similiter & Salomon octo 12
dies celebravit.

* Narrabantur autem & in 13
descriptionibus, & in commen-
tariis quæ secundum Neemiam
eadem, & ut construens bi-
bliothecam congregavit ea quæ
de regibus, & prophetarum, et
ea quæ David, & epistolas re-
gum de donariis.

* Similiter autem & Judas 14
quæ acciderunt per factum bel-
lum nobis cōgregavit omnia, &
sunt apud nos.

* Quorum itaque necessita- 15
tem habueritis, eos qui perferant
vobis mittite.

* Futuri igitur agere purifi- 16
cationem scripsimus vobis: bene
igitur facietis agentes dies.

* At Deus qui liberavit om- 17
nem populum suum, & reddi-
dit hæreditatem omnibus & re-
gnum, & sacerdotium, & san-
ctificationem:

* Sicut promisit in lege, spe- 18
ramus enim in Deo quod citò
nostri miserebitur, & congre-
gabit de sub calo in sanctum lo-
cum.

* Liberavit enim nos de ma- 19
gnis malis, & locum purgavit.

* Ea autem quæ ad Judam 20
Maccabæum, & huius fratres,
& templi magni purificationē,
& aræ dedicationem:

* Item quæ contra Antiochū 21
Nobilē, & huius filium Eupa-
torem prælia:

* Et de calo factas illumina- 22
tiones, his qui pro Iudaismo stre-
nuè fecerunt, ita ut totam re-
gionem pauci existētes popula-
rentur, & barbaram multitu-
dinem persequerentur.

* καὶ ὥς ἔμωυσῆς προσήυξατο 10
πρὸς κύριον, καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ
ἐρανοῦ καὶ τὰ τῆς θυσίας ἔδαπα-
νησεν, ὥτω καὶ θεομὼν προσήυξατο.
καὶ κατέβη τὸ πῦρ ἀνήλωσε τὰ ὅλα

καυτώματα. * καὶ εἶπε μωυσῆς 11
διὰ τὸ μὴ βεβρώσθαι τὸ πρὸς τῆς ἀ-
μαρτίας δυνήλωθι.

* ὡσαύτως καὶ ὁ θεομὼν τὰς 12
ὀκτὼ ἡμέρας ἡγάγη.

* Ἰζηγῆντο δὲ καὶ ἐν ταῖς δυνάμει- 13
σιν καὶ ἐν τοῖς ὑπομνηματισμοῖς
τοῖς καὶ τὸν νεμίου τὰ αὐτά: καὶ ὡς
καταβαλλόμενος βιβλιοθήκην ἐπι-
συνήγαγε τὰ περὶ πᾶν βασιλείων,
καὶ περὶ τῶν τοῦ δαυὶδ, καὶ
ἐπιστολὰς βασιλείων περὶ δυνάτε-

μάτων. * ὡσαύτως δὲ καὶ ἰδὼς 14
τὰ διαπεπληκότα διὰ τὸν γεγονότα
πόλεμον ἡμῖν ἐπισυνήγαγε πάντα,

καὶ ἐστὶ παρ' ἡμῖν. * ὣν οὐκ ἐδύ 15
χεῖραν ἐχθεῖ, ὅθεν ἀποκομιδὴν τὰς
ὑμῖν ἀποστέλλετε. * μέλλοντες 16
ἐν ἀγῶνι τὴν καθαρισμὸν ἐγράψα-

μεν ὑμῖν. καλῶς οὖν ποιήσετε ἅλ- 17
τες τὰς ἡμέρας. * ὁ δὲ θεὸς ὁ
ζῶσας τὴν πόλιν λαὸν αὐτῶν, ὅθεν ἀπο-
δοῦναι κληρονομίαν πᾶσι καὶ τὸ βα-
σίλειον, καὶ τὸ ἱερατικόν, καὶ τὸν

ἀγασμόν. * καὶ ὥς ἐπησείλατο 18
διὰ τοῦ νόμου, ἐλπίζομεν ὅτι ἐπὶ τῷ
θεῷ ὅτι ταχέως ἡμᾶς ἐλέησει, καὶ
ἐπισυνάξει ἐκ τῆς ἐκτὸς τὸν ἐρατὸν
εἰς τὸν ἅγιον τόπον.

* Ἰξείλετο δὲ ἡμᾶς ἐκ μεγάλων 19
κακῶν, καὶ τὸν τόπον ἐκαθάρισε.

* Τὰ δὲ κατὰ τὸν ἰδὼσαν τὸν μακ- 20
καβαῖον καὶ ὅθεν τῶν ἀδελφῶν, καὶ
τὸν τοῦ ἱεροῦ τοῦ μεγάλου καθαρι-
σμόν, καὶ τὸν τοῦ βωμοῦ ἐγκαθι-
σμόν, * ἐπιτεθεὶς πρὸς ἀντίοχον

τὸν ἐπιφανῆ καὶ τὸν τῶν υἱὸν ἀπά- 21
τορα πολέμοις.

* καὶ τὰς ἐξ οὐρανοῦ χρομίδας 22
ἐπιφανείας τοῖς ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ
φιλοτίμως ἀνδραγαθήσασιν ὡς
τε τὸ ὅλον χώραν ὀλίγοις ὄντας
λεηλάτει, καὶ τὰ βαρβάρους πληθύνει
διώκειν.

* Sicut & Moyses orabat 10
ad Dominum, & descendit
ignis de cælo, & cōsumpsit
holocaustum sicut & Salo-
mō oravit, & descendit ignis
de cælo, & cōsumpsit holo-
caustum.

* Et dixit Moyses, eo quod 11
non sit comestum quod erat
pro peccato consumptū est.

* Similiter & Salomon o- 12
cto diebus celebravit dedi-
cationem.

* Inferebantur autem in 13
descriptionibus, & cōmen-
tariis Nehemiæ hæc eadem,
& qualiter cōstruens biblio-
thecam, congregavit de re-
gionibus libros, & prophe-
tarum, & David, & epistolas
regum de donariis.

* Similiter autem & Iudas 14
Dea quæ didicerat per bellum
quod nobis acciderat, cōgre-
gavit omnia, & sunt apud
nos.

* Si ergo desideratis hæc, 15
mittite qui perferant vobis.

* Acturi itaque purifica- 16
tionē scripsimus vobis. Bene
ergo facietis, si egeritis hos
dies.

* Deus autē qui liberavit 17
populum suum, & reddidit
hæreditatem omnibus & re-
gnum, & sacerdotiū, & san-
ctificationem:

* Sicut promisit in lege, 18
speramus quod citò nostri
miserebitur, & congregabit
de sub cælo in locum san-
ctum.

* Eripuit enim nos de ma- 19
gnis periculis, & locum pur-
gavit.

* De Iuda verò Machabeo 20
& fratribus eius, & de templi
magni purificatione, & de
aræ dedicatione:

* Sed & de præliis quæ per- 21
tinēt ad Antiochum Nobi-
lem, & filiū eius Eupatorē,

* Et de illuminationibus 22
quæ de cælo factæ sunt ad eos
qui pro Iudæis fortiter fece-
runt, ita ut vniuersam regio-
nem cū pauci essent vindi-
carent, & barbaram multi-
tudinē fugarent.

²³ * Et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & ciuitatem liberarent, ut leges quæ abolitæ erant restituerentur Domino, cum omni tranquillitate propitio facto illis.

²⁴ * Item quæ ab Iasone Cyrenæo quinque libris cōprehensa tentauimus nos vno volumine breuiare.

²⁵ * Cōsiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum,

²⁶ * Curauimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio, studiosis verò, ut facilius possint memoriæ cōmendare, omnibus autē legentibus vtilitas conferatur.

²⁷ * Et nobis quidē ipsis qui hoc opus breuiandi causa suscepimus, non facilem laborem, imò verò negotium plenum vigiliarum & sudoris assumpsimus.

²⁸ * Sicut hi qui præparant conuiuium, & quærunt aliorum volūtati parēre, propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus:

²⁹ * Veritatem quidē de singulis auctoribus cōcedētes, ipsi autem secundum datam formam breuitati studentes.

³⁰ * Sicut enim nouæ domus architecto de vniuersa structura curandum est; ei verò qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt; ita æstimandum est & in nobis.

³¹ * Etenim intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosius partes singulas quasque disquirere, historię congruit auctori.

³² * Breuitatē verò dictionis sectari, & executiones rerum vitare breuianti concedendum est.

³³ * Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat. Stultū etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

²³ * καὶ τὸ φειδωλὴν καθ' ὅλην τὴν οἰκονομίαν ἱερὸν ἀνικοδομεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐλευθερώσθαι, ὅθεν μέλλοντας καταλύειν νόμους ἐπανορθώσθαι, & κυρίως πάσης ἡπικειας ἰλεω γρηγορήσας αὐτοῖς.

²⁴ * ὑποτάτωνος & κυριωταῖς δὲ δηλωμένα διὰ πάντες βιβλίων, περὶ ἑαυτοῦ διὰ τὸς συντάγματ' ἡπικεῖν.

²⁵ * Συνορῶντες γὰρ τὸ χύμα πᾶν δριμύτην καὶ τὴν ἔσαν δυσχερεῖαν τοῖς θέλουσιν εἰσκυκλεῖσθαι τοῖς τῆς ἱστορίας διηγήμασι διὰ τὸ πλῆθος τῆς ὕλης,

²⁶ * ἐφρογνίσσαμεν τοῖς μὲν βελγῶν μύθοις ἀναγνώσκων ψυχολογίᾳ, τοῖς δὲ φιλοφρονοῦσιν εἰς τὸ διὰ μνήμης ἀναλαβεῖν διχοπῆαν, πᾶσι δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὠφέλειδον.

²⁷ * καὶ ἡμῖν μὲν τοῖς τὴν κακοπάθειαν ἡπιδεδεμένους τῆς ἡπικεῖας οὐ ράδιον, ἰδρῶτ' δὲ καὶ ἀγρυπνίας τὸ πρᾶγμα.

²⁸ * κατὰ περὶ τὰς ἀσκαδάζοντι συμπόσιον καὶ ζήτουσιν τὴν πρῶτων λυσιτέλειδον ὅσα ἀνχερές, ὅμως διὰ τὴν τᾶν πολλῶν ἀνχαρίσαν, ἡδέως τὴν κακοπάθειαν ὑπομένωμεν.

²⁹ * τὸ μὲν διακριβὼν περὶ ἐκάστων τὰ συγγραφεῖς ἀσχαρήσαντες, τὸ δὲ ἡπικεῖσθαι τοῖς ὑπογραμμοῖς τῆς ἡπικεῖας ἀπονοῦντες.

³⁰ * κατὰ περὶ γὰρ τοῖς καινῆς οἰκίας ἀρχιτέκτονι τῆς ὅλης καταβολῆς φρονησέον, τὰ δὲ ἐγκατεῖν καὶ ζωγραφεῖν ἡπικεῖσθαι τὰ ἡπικεῖα πρὸς διακόσμησιν ἐξετάσειον, ὅτω δοκῶσι τῇ ἡμῖν. τὸ μὲν ἐμβατῶν καὶ περὶ πᾶν ποιῶν λόγων καὶ πολυπραγμονεῖν ἐν τοῖς καλὰ μέρος, τὰ δὲ ἱστορίας ἀρχιτέτη καθήκον. τὸ δὲ συντόμον τῆς λέξεως μεταδιώκειν, καὶ τὸ ἐξεργαστικὸν τῆς πραγματείας παραλείπειν, τὰ τὴν μετὰ φρασιν ποιῶν συγγραφήσειον.

³¹ * ἐν δὲ οὐδὲν οὐδὲν ἀρξώμεθα τὸ διηγήσεως τοῖς προρημύτοις τοῦτον ἡπικεῖσθαι. ἀνθεὶς γὰρ τὸ μὲν πρὸ τῆς ἱστορίας πλεονάζειν, τὴν δὲ ἱστορίαν ἡπικεῖν.

³² * At breuitatem dictionis sectari, & curiositatem negotij omittere, abbreviationem facienti concedendum.

³³ * Hinc ergo incipiamus narrationē prædictis tantum adiungentes: stultum enim ante historiam effluere, ipsam autem historiam abbreviare.

²³ * Et celebre per totum uniuersum templū restaurarēt, & ciuitatem liberarēt, & quæ futura erant dissolui, leges erigerent, Domino cum omni tranquillitate propitio facto eis.

²⁴ * A Iasone Cyrenæo declarata in quinque libris, tentauimus in uno volumine abbreviare.

²⁵ * Considerantes enim effusionem numerorum, & existentem difficultatem, volentibus circumuoluere historiae narrationes propter multitudinem materiae;

²⁶ * Curauimus his quidem qui volūt legere oblectationem, ipsis autem studiosis ad in memoriam accipiendum facilitatem, omnibus autem legentibus vtilitatem.

²⁷ * Et nobis quidem qui laborem assumpsimus abbreviationis non facile; sudoris autem & vigilia negotium.

²⁸ * Sicut illi qui parat conuiuium, & quærūt omnium vtilitatem non facile; tamē propter multorum gratiam, libenter laborem sustinebimus.

²⁹ * Ipsam quidem diligentiam de singulis historiographo concedentes, ipsum autem perscrutari figuras epitomes omittentes.

³⁰ * Sicut enim noua domus architecto de vniuersa structura curandum; at inurere & pingere aggredienti, apta ad ornatū exquirenda sunt; sic æstimo & in nobis.

³¹ * Ipsum quidem perambulare, & viam facere sermonum, & curiosum esse in his quæ sunt secundum partes, historiae auctori congruere.

³² * At breuitatem dictionis sectari, & curiositatem negotij omittere, abbreviationem facienti concedendum.

³³ * Hinc ergo incipiamus narrationē prædictis tantum adiungentes: stultum enim ante historiam effluere, ipsam autem historiam abbreviare.

CAP. III.

Cum sancta ciuitas habitaretur cum omni pace, & leges quàm optimè custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatē, & malorum odium:

* Accidebat & ipsos reges honorare locū, & templum muneribus optimis illustrare.

* Ita ut & Seleucus Asia rex suppeditaret ex propriis redditibus omnes ad ministeria sacrificiorum pertinentes sumptus.

* Simō autē quidā de Benjamin tribu prepositus templi constitutus, contendit cum principe sacerdotum de ea quæ in urbe ædilitate.

* Et vincere Oniam non potens, venit ad Apollonium filiū Thrasei, qui in illo tēpore Cælesyriæ & Phœnicie dux.

* Et nuntiauit de pecuniis ineffabilibus, plenum esse in Hierosolymis ærarium, adeò quòd multitudo diuersorum innumerabilis esset, & non pertinerent ea ad sacrificiorum rationem, esse autem possibile sub regis potestate cadere hæc.

* Collocutus autem Apollonius cum rege, de nuntiatis ei pecuniis manifestauit. Ille autem eligens Heliodorū qui super negotia, misit, dans mandata, prædictarum pecuniarum asportationem facere.

* Statim autem Heliodorus fecit iter, ipsa quidē specie quasi quæ per Cælen Syriæ, & Phœnicen, ciuitates peragraturus, re autem regis propositum perfecturus.

* Cum venisset autem in Hierusalem, & benignè à summo sacerdote urbis susceptus esset, proposuit de factō indicio, & cuius gratia aderat ostendit. Interrogabat autem si re vera hæc sic se haberent.

* At summo sacerdote ostendente deposita esse viduarum & orphanorum:

Τῆς αἰτίας πόλεως καὶ τοῦ κληρονομίου πάσης εἰρήνης, καὶ τῶν νόμων ὅτι κάλλιστα συντηρουμένων, διὰ τὴν ὀνίαν τοῦ δευτέρου δὲ σέβειν τε καὶ μισθονερίαν, * σωέβαινε καὶ αὐτῶν οὗτοι βασιλεῖς πρὸς τὸν ῥήπον, καὶ τὸ ἱερὸν διποσολαῖς ταῖς κερταῖς διόξαζεν. * ὥστε καὶ σέλδουκον τὸν τῆς ἀσίας βασιλέα χορηγεῖν ἐκ τῶν ἰδίων ποσόδων πάντα τὰ πρὸς τὰς λειτουργίας τῶν θυσιῶν ὑπεβάλλοντα δαπανήματα.

* Σίμων δὲ πρὸς ἐκ τῆς βενιαμὴν φυλῆς ποσότητος τοῦ ἱεροῦ καθεσάμενος, διηνέχθη τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς πόλεως ἀγορευομένης.

* καὶ νικήσας τὸν ὀνίαν μὴ δυναμένῳ, ἦλθε πρὸς διπολλώνιον θρασαῖς, τὸν καὶ ἐκείνον τὸν καιρὸν κοίλης συρίας καὶ φοινίκης στρατηγόν.

* καὶ ποσότησει περὶ τῶν χρημάτων ἀμυθῆτων, γέμεν τὸ ἐν ἱεροῦ θύμοις γαζοφυλάκιον, ὥστε τὸ πλεονέκτημα τῶν διαφορῶν ἀναριθμητὸν εἶναι, καὶ μὴ ποσότησει αὐτὰ πρὸς τὸν τῶν θυσιῶν λόγον, εἶναι τὸ δυνατὸν τὸν ὑπὸ τῷ τοῦ βασιλέως ἔξουσιαν πεσεῖν ταῦτα. * συμμίσας δὲ ὁ διπολλώνιος τῷ βασιλεῖ, περὶ τῶν μισθοδότην αὐτῷ χρημάτων ἐνεφθίσειν. ὁ δὲ ποσχειρτάμενος ἠλιόδωρον τὸν ὑπὸ τῶν χρημάτων, ἀπέστειλε δούλους ἐντολάς, τῷ τῶν ποσχειρημένων χρημάτων ἐκκομιδὴν ποιήσασθαι. * οὕτως ὁ ἠλιόδωρος ἐποίησε τῷ πορείαν, τῇ μὲν ἐμφάσει ὡς ταῖς κατὰ κοίλῃ συρίας καὶ φοινίκην πόλεως ἐφοδύειν, τῷ πρᾶγματι δὲ τῷ βασιλεῖ πρὸς θεοῖν ὑπελείπειν. * ὡς ἀφῆκεν δὲ εἰς ἱεροσόλυμα, & φιλοφρόνως ὑπὸ τοῦ δευτέρου τὸ πόλεως ἀποδεχθεῖς, δούετο περὶ τοῦ γεγονότος ἐμφανισμοῦ, καὶ τίνος οὕτως παρέσι διεσάφισεν. ἐπυνθάνετο δὲ ταῖς ἀληθείαις ταῦτα ἕως ἐχούσα τυχερά.

* ὡς δὲ δευτέρως ὑποδείξωτος παραθήκας εἶναι χερῶν & ὀρφανῶν.

* ὡς δὲ δευτέρως ὑποδείξωτος παραθήκας εἶναι χερῶν & ὀρφανῶν.

* ὡς δὲ δευτέρως ὑποδείξωτος παραθήκας εἶναι χερῶν & ὀρφανῶν.

CAP. III.

Igitur cum sancta ciuitas habitaretur in omni pace, leges autem adhuc optimè custodirentur propter Oniæ pontificis dispositionem & pietatem, & animos odio habentes mala:

* Fiebat ut & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent.

* Ita ut Seleucus Asia rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.

* Simon autem de tribu Benjamin prepositus templi constitutus, contendebat, obistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in ciuitate moliri.

* Sed cum vincere omnia non posset, venit ad Apollonium Tharsæ filium, qui illo tēpore erat dux Cælesyriæ & Phœnicis.

* Et nuntiauit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Hierosolymis, & communes copias immensas esse quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum, esse autem possibile sub potestate regis cadere vniuersa.

* Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum qui erat super negotia eius, misit cum mandatis ut prædictam pecuniam transportaret.

* Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem, quasi per Cælesyriam, & Phœnicem ciuitates esset peragraturus, reuera autem regis propositum perfecturus.

* Sed cum venisset Hierosolymam, & benignè à summo sacerdote in ciuitate esset exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarum, & cuius rei gratia adesset aperuit. Interrogabat autem si verè hæc ita essent. * Tunc summus sacerdos ostēdit deposita esse hæc & victualia viduarum & pupillorum.

* Quædam verò esse Hir-
cani Tobia viri valde emi-
nentis, in his quæ detulerat
impius Simon, vniuersa au-
tem argenti talenta esse qua-
dringenta, & auri ducenta.

* Decipi verò eos qui cre-
didissent loco & tēplo, quod
per vniuersum mundum ho-
noratur, pro sui veneratione
& sanctitate omnino impos-
sibile esse.

* At ille pro his quæ ha-
bebat in mandatis à rege, di-
cebat omni genere regi ea
esse deferenda.

* Constituta autē die in-
trabat de his Heliodorus or-
dinaturus. Non modica ve-
rò per vniuersam ciuitatem
erat trepidatio.

* Sacerdotes autem ante
altare cum stolis sacerdota-
libus iactauerunt se, & inuo-
cabant de cælo cum qui de
depositis legem posuit, vthi
qui deposuerant ea, salua cu-
stodiret.

* Iā verò qui videret sum-
mi sacerdotis vultum, mente
vulnerabatur. Facies enim &
color immutatus, declarabat
internum animi dolorem.

* Circumfusa enim erat
mæstitia quædam viro, &
horror corporis, per quē ma-
nifestus aspicientibus dolor
cordis eius efficiebatur.

* Alij etiam congregati de
domibus cōfluebant publi-
ca supplicatione obsecrantes,
pro eo quod in cōtemptum
locus esset venturus.

* Accinctæq; mulieres ciliciis
pectus per plateas cōfluebāt,
sed & virgines quæ cōclusæ
erant, procurrebāt ad Oniā,
aliæ autem ad muros, quædā
verò per fenestras aspiciebāt.

* Vniuersæ autē protēden-
tes manus in calū deprecā-
bātur. * Erat enim misera
commixtæ multitudinis, &
magni sacerdotis in agone
cōstituti expectatio. * Et hi
quidē inuocabant omnipo-
tentē Deū, vt credita sibi his
qui crediderāt cū omni inte-
gritate conseruarentur.

* πινὰ ὃ καὶ ἱρκιδου τοῦ τωβίᾳ
ἱρκιδου ἀνδρὸς ἐν ὑπερβολῇ κα-
μύνης, ὅς ὡς διαβάλλων ἡ δόξα
ἐκείνου, καὶ ὃ πρὸς τὰς δρεχεῖς τε-
τρακόσια τάλαντα, χρυσὸς δὲ δια-
κόσια. * ἀδελφεὶ δὲ οὗτοι πε-
πισθοκότας τῇ τοῦ τόπου ἀγωνίᾳ
καὶ τῇ τεπερημένη καὶ τὸν σύμπαντα
κόσμον ἱερὸς σεμνότητι ἐκ ἀσυχίας,
παντελὲς ἀμύχανον εἶναι.

* ὁ δὲ ἡλιόδωρος διὰς εἶχε βα-
σιλικὰς ἐν τολαῖς, πρῶτως ἐλεγεν εἰς
τὸ βασιλικὸν ἀναληπτέα ταῦτα εἶ-
ναι. * ταξάμενος δὲ ἡμέραν εἰσεῖ-
σεν τὴν αὐτῇ τῶν ἱπποκρίτων οἰκono-
μῆσιν ἡ δὲ μικρὴ κατ' ὅλην τὴν
πόλιν ἀγωνία. * ὁ δὲ ἱερεὺς πρὸς
τοῦ θυσιαστηρίου ἐν ταῖς ἱεραικάς
στολαῖς ῥίψαντες ἐαυτοὺς, ἐπεκαλῶν-
το εἰς τὸν ἔθρονον τὸν αὐτῇ παραθή-
κης νομοθετήσαντα, τοῖς παρακα-
ταθεμένοις ταῦτα σῶα διαφυλάττειν.

* ἡ δὲ ὁρᾶντα τὴν δρεχεῖν
ἰδέαν τιτρώσκεσθαι τὴν διδύοιαν. ἡ γὰρ
ὄψις καὶ τὸ τῆς χροῆς παρηλα-
μνόν, ἐνέφαινε τὴν καὶ ψυχὴν ἀνω-
νίαν. * περικέχυτο γὰρ περὶ τὸν δῶ-
δρα δὲ καὶ φρικασμὸς σώμα-
τος. δι' ὧν πρόσθλον ἐγένετο τοῖς θεω-
ροῦσι τὸ καλὰ καρδίαν ἐνεσὼς ἄλγος.

* ὁ δὲ ἐκ τῶν οἰκῶν ἀγελήδων
ἔξεπλῶν ἱππὶ πάνδημον ἰκτεῖαν,
διὰ τὸ μέλλειν εἰς καταφρόνησιν ἐρ-
χεσθαι τὸν τόπον. * ὑπεζωμύνη
δὲ ὑπὸ τῆς μαζοῦς αἰτωαῖκες σάκ-
κοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπλήθυον. αἱ
δὲ καλὰ κλεισοὶ τῶν παρθένων, αἱ
μὲν σιωπῶντες ἐπὶ τῆς πυλῶνας, αἱ
δὲ ἐπὶ τὰ τέχη, ἡνέες δὲ διὰ τῶν θυρί-
δων διέκλυον. * παῖσαι δὲ αὐταῖς
ἔβασαν τὰς χεῖρας εἰς τὸν ἔθρονον,
ἐποιῶντο τὴν λείψανον.

* ἐλθεῖν δὲ ἡ τὴν ἐπὶ τῆς παμ-
μυγῇ πρόσθωσιν, τὴν τε τῆς μεγάλου
ἀγωνιάς δρεχεῖν ἀποδοκίαν.
* ὁ μὲν οὖν ἐπεκαλῶντο τὸν
παγκρατὴν κύριον ἰὰ πεπισθυμῶν
τοῖς πεπισθοκόσι ὥσα διαφυλάττειν
μὴ πάσης ἀσφαλείας.

* Quædam autem & Hir-
cani filij Tobia valde viri in ex-
cellentia positi, non ut calum-
niatus fuerat impius Simon. At
vniuersa argenti quadringenta
talenta, auri autem ducenta.

* Iniuria affici verò eos qui
credidissent loci sanctitati & ho-
norati per vniuersum mundum:
templi venerationi & integri-
tati, omnino difficile esse.

* At Heliodorus propter quæ
habuit regia madata, omnino di-
cebat in regis referenda hæc esse.

* Constituens autem diem in-
trabat de his consilium ordina-
turus. Fuit autem non modica
in omni ciuitate trepidatio.

* At sacerdotes ante altare
in sacerdotalibus stolis iactantes
seipsos, inuocabant in cælum eū
qui de deposito legem tulit, his
qui deposuerunt hæc salua cu-
stodire.

* Erat autē videntem sum-
mi sacerdotis vultum vulnerari
mente. Nam aspectus & colo-
ris immutatio, declarabat eam
quæ in anima turbationem.

* Circumfusa erat enim circa
virum formido quædā & hor-
ror corporis, per quæ manifestus
efficiebatur aspicientibus in cor-
de existens dolor.

* Alij autē de domibus gre-
gatim exiliebant ad popularem
supplicationem, quia futurus
erat in contemptū venire locus.

* Succinctæ autem sub mam-
mis mulieres ciliciis per vias
confluebant. At incluse virgi-
nes, aliæ quidem concurrebant
ad ianuas, aliæ verò ad muros,
quædam autem per fenestras
aspiciebant.

* Vniuersæ autem protenden-
tes manus in calū, faciebant de-
precationem. * Miserari autē
erat multitudinis cōmixtæ rui-
næ, & magni agonizantis prin-
cipis sacerdotum expectationē.

* Hi quidē itaque inuocabāt
omnipotentem Dominū credita
his qui crediderunt salua serua-
re cum omni securitate.

²³ * At Heliodorus quod decreuerat perficiebat, ibi autem eo cum satellitibus ad ararium iam presente.

²⁴ * Spirituum, & omnis potestatis princeps ostentum magnū fecit, adeo ut omnes qui ausi fuerant conuenire, admirantes Dei virtutem, in dissolutionem & timorem conuerterentur.

²⁵ * Apparuit enim quidam equus eis, terribilem habens sessorem, & optimo operimento adornatus; inuectus autem cum impetu concussit in Heliodorum priores ungulas: ipse autē sessor videbatur aurea arma habere.

²⁶ * Alij autem duo apparuerunt ei iuuenes robore quidem decori, optimi autem gloria, speciosi autē amictu: qui & astantes ex utraque parte, flagellabant eum incessanter, multas incutientes ei plagas:

²⁷ * Subito autem cadentem in terra, & multa caligine circumfusum, corripientes, & in gestatoria sella imponentes eum.

²⁸ * Qui nuper cum multa incursione, & omnibus satellitibus in pradietum ingressus erat ararium, ferebant a nullo adiutum ipsum armis stantem;

²⁹ * Manifeste Dei potentiam cognoscentem: & ille quidem per diuinam virtutem mutus, & omni priuatus spe & salute iacebat.

³⁰ * Hi autem Dominum benedicebant, qui magnificauerat suū locum, & paulo antē timore, & tumultu plenum templum, omnipotente apparente Domino, gaudio & letitia impletum est.

³¹ * Statim autem quidam ex Heliodori amicis rogabant Oniā ut inuocaret Altissimū, & vitam donaret ei, qui omnino in ultimo spiritu constitutus erat.

³² * In suspitione autem factus princeps sacerdotum, ne forte opinionem rex haberet, maleficiū aliquod circa Heliodorū a Iudæis consummatū esse, obtulit hostiam pro viri salute.

²³ * ὁ δὲ ἡλιοδωρὸς τὸ διεγνωσμένον ἐπετέλει. αὐτῷ δὲ αὐτὸς σὺν τοῖς δορυφόροις κατὰ τὸ γαζοφυλάκιον ἤδη παρόντων. ὁ τῶν πνθυμάτων καὶ πάσης ἐξουσίας δυνάμεως ἐπιφανείαν μέγαλιν ἐποίησεν, ὥστε πάντας αὐτὸν κατατολμήσαντας συνελθεῖν καταπλαγῆντας τινὲς θεοῦ δυνάμειν, εἰς ἐκλυσιν ἐδιδίαν τραπῆναι.

²⁵ * ὥφθη γάρ τις ἵππος αὐτοῖς φοβερὸν ἔχων τὴν ἐπιβάτην, & καλλίστη σαγῇ διακεκοσμημένος, φερόμενος δὲ ῥύδιον ἐνέσεισε πρὸς ἡλιοδωρὸν τὰς ἐμπροσθίας ὀπλάς. ὁ δὲ ἐπικαθήμενος ἐφαίνετο χρυσεῖον πανοπλίαν ἔχων.

²⁶ * ἕτεροι δὲ δύο παρεφθόνησαν αὐτῷ νεανίαί τῇ ῥώμῃ μὲν διπρεπεῖς, κάλλισοι δὲ τῇ δόξῃ, διαπρεπεῖς δὲ τὴν τοῦ βολῆ. & καὶ ὡς αὐτὸς ἐξ ἐκατέρου μέρους, ἐμασίγῳ αὐτὸν ἀδιαλείπτως, πολλὰς ἐπιρριπύοντες αὐτῷ πληγὰς.

²⁷ * ἄφνω δὲ πεσόντα πρὸς τὴν γῆν & πολλὰ σκότειν περικυβέντα, συναρπάσαντες καὶ εἰς φορεῖον ἐνθέντες.

²⁸ * τὸν ἄρτι μὲν πολλῆς ὡς ἀδρῆμης καὶ πάσης δορυφορίας εἰς τὸ παρερημένον εἰσελθόντα γαζοφυλάκιον, ἐφεργνέον ἄβυσσον αὐτὸν τοῖς ὀπλοῖς κατεσώζοντα.

²⁹ * Φανερώς τὴν τοῦ θεοῦ δυνάμειν ἐπεγνωκότα καὶ ὁ μὲν διὰ τινὲς θεῖαν ἐνέριθαι ἄφρονος καὶ πάσης ἐσερήμενος ἐλπιδὸς καὶ σωτηρίας ἔρειπτο.

³⁰ * ὁ δὲ τὸν κύριον ἀλόγιστον τὸν ὡς ἀδοξάζοντα τὸν ἑαυτοῦ ἥπον. καὶ τὸ μικρὸν ὡς ἄλλο δέξας & ταραχῆς γέμον ἰερόν, τὸ πᾶν τοῦ κράτους ἐπιφανέως κυρίως, χαρῆς & ἀφροσύνης ἐπεπλήρωτο.

³¹ * Ταχὺ δὲ πινες τῶν ἡλιοδώρων συνήθων ἠξίουν τὸν ὄντιον ἐπικαλέσασθαι τὸν ὑψίστον, καὶ τὸ ζῆν χαρίσασθαι τὸν παντελῶς ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ κειμένον.

³² * ὑποπίος δὲ ἡρόμενος ὁ ἀρχιερεὺς μήποτε διὰ ληψιν ὁ βασιλεὺς γῆν, κακοεργίαν τινα περὶ τὸν ἡλιοδωρὸν ὑπὸ τῶν ἰουδαίων συνετελέσθαι, ὡς ἡγήσατο θυσίαν ὑπὲρ τῆς τοῦ αὐτοῦ σωτηρίας.

²³ * Heliodorus autem quod decreuerat perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa ararium praesens.

²⁴ * Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suae ostensionis euidentiam, ita ut omnes qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute in dissolutionem & formidine conuerterentur.

²⁵ * Apparuit enim illis quidam equus, terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. Qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea.

²⁶ * Alij etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circumsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes.

²⁷ * Subito autem Heliodorus concidit in terrā, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiecerunt.

²⁸ * Et is qui cum multis cursoribus & satellitibus praedictum ingressus est ararium, portabatur nullo sibi auxilium ferente:

²⁹ * Manifesta Dei cognita virtute. Et ille quidem per diuinam virtutē iacebat mutus atque omni spe & salute priuatus.

³⁰ * Hi autem Dominū benedicebant, quia magnificabat locum suum, & templū quod paulo antē timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotēte Domino, gaudio & letitia impletū est.

³¹ * Tunc verò ex amicis Heliodori quidā rogabant cōfestim Oniā, ut inuocaret Altissimū ut vitam donaret ei, qui in supremo spiritu erat constitutus. * Cōsiderans autē summus sacerdos, ne forte rex suspicaretur malitiā aliquam ex Iudæis circa Heliodorum consummatā, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.

* Cúmque summus sacerdos exoraret, iidem iuuenes eisdem vestibus amicti, astátes Heliodoro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age, ná propter eum tibi Dominus vitá donauit.

* Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei & potestatem. & his dictis non comparuerūt.

* Heliodorus autem hostia Deo oblata, & votis magnis promissis ei qui viuere illi concessit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

* Testabatur auté omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magna Dei.

* Cúm autem rex interrogasset Heliodorū, quis esset aptus adhuc semel Hierosolymam mitti, ait:

* Si quem habes hostem aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatū eum recipies, si tamen euaserit, eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus.

* Nam ipse qui habet in celis habitationem, uisitor & adiutor est loci illius: & venientes ad malefaciendū, percutit ac perdit.

* Igitur de Heliodoro & ararii custodia ita res se habet.

CAP. IIII.

Simon autem prædictus pecuniarū & patriæ delator, A malè loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, & ipse fuisset inuentor malorum.

* Prouisoremque ciuitatis ac defensorem gentis suæ, & æmulatorem legis Dei, audebat insidiatorem regni dicere.

* Sed cùm inimicitia tantum procederét, vt etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent:

31 * πρῶτον μὲν ὁ τοῦ δὲ χερῶν τὸν ἱλασμόν, οἱ αὐτοὶ νεανίαι πάλιν ἐφθόνησαν τῷ ἡλιόδωρῳ ἐν ταῖς αὐταῖς ἐδθήσεσιν ἐς οὐλισμῶν, καὶ σὺν τῷ εἶπαν, πολλὰς τὰς ὀνίαν τὰς δὲ χερεὶ χάριτας ἔχε· διὰ γὰρ αὐτὸν οἱ κεχάριται τὸ ζῆν ὁ κύριος. * σὺ δὲ

34 ἔξ ἐρανοῦ μεμαστιγμένος διάγεις πᾶσι τὸ μεγαλεῖον τοῦ θεοῦ καὶ τὸς ταῦτα ὅτι εἰπόντες ἀφανεῖς ἐγένοντο.

35 * ὁ δὲ ἡλιόδωρος θυσίαν δυνέγκας τῷ κυρίῳ καὶ διχὰς μεγίστας δίδάμενος τὰς τὸ ζῆν ἀειποιήσαντι, καὶ τὸν ὀνίαν δοποδεξάμενος δυνέγκας τὸ πέδουσε πρὸς τὸν βασιλέα.

36 * ἐξεμαρτύρει δὲ πᾶσιν ἅπερ αὐτὸν ὅψιν τε θεαμῶν ἔργα ἔμεγίστου θεοῦ.

37 * τὸ δὲ βασιλεὺς ἐπερωτήσαντος τὸν ἡλιόδωρον ποῖός τις εἴη Ἰππιδεῖος ἐπ' ἅπαζ διαπεμφθῆναι εἰς ἐρεσόλυμα, ἔφησεν.

38 * εἰ ἴνα ἔχῃς πολέμιον ἢ πρᾶγματῶν Ἰπιδουλον, πέμψον αὐτὸν ἐκεῖ· καὶ μεμαστιγμένον αὐτὸν πρὸς δέξιν· ἐδὴ περὶ τὸν αἰσῶθῃ, διὰ τὸ αἰετὶ τὸν ῥπον ἀληθῶς εἶναι ἴνα θεοῦ διώκῃ.

39 * αὐτὸς γὰρ τὸν κατεκίαν ἐπουρεῖν ἔχων, ἐπόπτης ἐστὶ καὶ βοηθὸς ἐκείνου ἔρπου· καὶ οὕτω αἰετὰ ἡρομῶν ἐπὶ κακῶς τύπῃν δπολύ.

40 * καὶ τὰ μὲν καὶ ἡλιόδωρον καὶ τὸν γὰρ φυλακίᾳ τήρῃσιν ἔτῳς ἐχώρησεν.

1 * ὁ δὲ πρῶτος μὲν σίμων ὁ τῶν χρημάτων καὶ τῶν πατείδος ἐνδείκνυται γεγονῶς, ἐκαχολέγει τὸν ὀνίαν· ὡς αὐτὸς τε εἴη τὸν ἡλιόδωρον Ἰπισσεικῶς, ὅτι τῶν κακῶν δημιουργὸς καθέστηκας.

2 * καὶ τὸν διεργέτω τὴν πόλεως ὅτι τὸν κηδεμόνα τῶν ὁμοθετῶν ὅτι ζῆλων τῶν νόμων, Ἰπιδουλον τῶν πρᾶγματῶν ἐτόλμα λέγειν.

3 * τὸ δὲ ἔχθρας ἐπὶ τοῦτον πρῶτον βαίνοντος, ὡς τε ὁ διὰ ἴνους τῶν τῶν τῶν σίμωνος δεδοκιμασμένων φόνους συντελεῖσθαι.

33 * Faciente autem summo sacerdote propiciationem, iidem iuuenes iterum apparuerūt Heliodoro in eisdem vestibus amicti, & stantes dixerunt: Multas Onie principi sacerdotum gratias habet: propter enim eum tibi donauit vitam Dominus.

34 * Tu autem de calo flagellatus, nuntia omnibus magnam Dei potestatem. hæc autem cùm dixissent, disparentes facti sunt.

35 * At Heliodorus sacrificium offerens Domino, & vota maxima vouens ei qui vitam concessit: & Oniæ gratias agens, redijt cum exercitu ad regem.

36 * Testabatur autem omnibus quæ erat sub visu conspicatus opera maximi Dei.

37 * At rege interrogante Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel, vt mitteretur in Hierosolyma, dixit:

38 * Si quem habes hostem vel rerum insidiatorem, mitte eum illuc: & flagellatum eum recipies. si tamen & euaserit, eò quòd in loco verè sit quædam Dei potentia.

39 * Ipse enim qui habitationem caelestem habet, uisitor est & adiutor illius loci. & venientes ad maleficium, percutiens perdit.

40 * Et res quidem de Heliodoro & ararij custodia sic transactæ sunt.

CAP. IIII.

1 **A**T prædictus Simon pecuniarum & patriæ delator factus, malè loquebatur de Onia: tanquam ipse esset qui Heliodorum instigasset, & malorum artifex extitisset.

2 * Et benefactorem ciuitatis & defensorem suæ gentis, & æmulatorem legum, insidiatorem rerum audebat dicere.

3 * Sed cùm inimicitia ad tantum procederet, vt & per quendam ex his qui à Simone probati erant, homicidia fierent.

* Videns Onias difficultatem contentionis, & Apollonium insanire utpote Cœlessyria & Phœnicia ducem augentem malitiam Simonis, ad regem se contulit.

* Non factus ciuium accusator, sed utilitatem publicè & priuatim vniuersæ multitudini considerans.

* Videbat enim sine regali prouidentia impossibile esse consequi pacem vltra res, & Simonem cessationem non accepturum stultitiæ.

* Cum commutasset autem vitam Seleucus, & suscepisset regnum Antiochus qui cognominatus est Nobilis, ambiuit Iason frater Onie summum sacerdotium.

* Promittens regi propter consecutionem, argenti talenta sexaginta supra trecenta, & redditus cuiusdam alij talenta octoginta.

* Ad autem hæc promittebat, & alia constituturum quinquaginta ad centum, si concedatur per potestatem eius gymnasium, & Ephebiæ sibi constituere, & in Hierosolymis Antiochenes scribere.

* Cum annuisset autem rex principatum obtinuisset, statim ad Græcum ritum contribules transtulit.

* Et quæ posita erant Iudæis mansueta regia per Joannem patrem Eupolemi, qui fecit legationem pro amicitia & societate apud Romanos amouit; & quidem legitimas soluens politias, praua instituta in nouabat.

* Sponte enim sub ipsam arcem gymnasium edificauit, & optimos Epheborum substituens, sub velum duxit.

* Erat autem sic occasio quædam gentilitatis, & profectus alienigenæ conuersationis propter impij, & non summi sacerdotis Iasonis eminens scelus.

* σωζων ὁ ὀνίας τὸ χαλεπὸν τὴν φιλονικίαν & ἀπολλώνιον μαινέαντα ὡς τὸν κοίτης συρίας & φοινίκης στρατὸν συναύξοντα τὴν κακίαν τοῦ σίμωνος, ὡς τὸν βασιλέα διεκομίσθη.

* ἐγνώμενος τῶν πολιτῶν καὶ ἡγορῶν· τὸ δὲ σύμφορον κοινῇ & κατ' ἰδίαν παντὶ τῷ πλῑθει σκοπῶν.

* ἐώρα γὰρ ἄνδρα βασιλικῆς πορείας ἀδυνάτον εἶναι τυχεῖν εἰρήνης ἐπὶ τὰ πράγματα, καὶ τὸν σίμωνα παύσαντα ἐληφόμενον τὴν αἰοίαν.

* μεταλλάξαντος δὲ τὸν βίον σελεύκῃ, καὶ ἀνταλαβόντος τὴν βασιλείαν ἀντιόχου δὲ περὶ σαγορευθέντος Ἰππικανοῦ, ὑπενόθευσεν ἰάσων ὁ ἀδελφὸς οὖν τὴν δρχερωσύνην.

* ἐπαγγελάμενος τῷ βασιλεὶ δι' ἐντοξέως δρχεῖν τάλαντα ἐξήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, & περὶ σόδου ἑνὸς ἄλλης τάλαντα ὀγδοήκοντα.

* πρὸς δὲ τέτοις ὑπαχνεῖτο καὶ ἕτερα διαγράψῃ πεντήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν, εἰὰν ἐπιχωρηθῇ διὰ τῆς Ἰξουσίας αὐτῷ γυμνάσιον καὶ ἐφηβίδω αὐτῷ συστήσασθαι & εἶναι ἐργολύμοις ἀντιόχῃς ἀναγράψαι.

* ἐπιδύσαντος δὲ τοῦ βασιλέως & τῆς δρχῆς κρατήσας, διθέως Ἰππικανὸν χαράκτῃρα εἶναι ὁμοφύλους μετήγε.

* & τὰ κείμενα τοῖς ἰεδαίοις φιλοῦν θρωπα βασιλικὰ διὰ ἰωσήφ & πατρὸς εὐπολέμου, & ποιησαμένη τὴν πρεβείαν ὑπὲρ φιλίας & συμμαχίας πρὸς εὐρωμαίοις, παρώσατο· καὶ τὰς μὲν νομίμους καταλύων πολιτείας, πρῶτόν μιν θεσμὸς ἐκαίνιζεν.

* ἀσμενῶς γὰρ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν γυμνάσιον κατέδρυσεν, καὶ εἶναι κρατίστες τῶν ἐφήβων ἰσότηάσων, ὑπὸ πέταλον ἦλθον.

* ὡς δὲ ἔτις ἀκηκτίς ἐλλῆνισμός, καὶ πρὸς βασις ἀλλοφυλισμός διὰ τὴν τοῦ ἀπεβόδου & οὐκ ἀρχερῶς ἰάσων & ὑπερβάλλουσαν ἀναγνῖαν.

* Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, utpote ducem Cœlessyriæ & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit: * Non ut ciuium accusator, sed communē utilitatē apud semetipsum vniuersæ multitudinis considerans.

* Videbat enim sine regali prouidentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare à stultitia sua. * Sed post Seleuci vitæ excessum, cum suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Iason frater Oniæ summum sacerdotium. * Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta.

* Super hoc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati eius cōcederetur gymnasium & ephebiæ sibi constituere; & eos qui in Hierosolymis erant Antiochenos scribere.

* Quod cum rex annuisset & obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit.

* Et amotis his, quæ humanitatis causa Iudæis à regibus fuerant constituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & societate functus est legatione legitima, ciuium iura destituens, praua instituta sanciebat.

* Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium cōstituere, & optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere. * Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam, & profectus gentilis, & alienigenæ conuersationis, propter impij & non sacerdotis Iasonis nefarium & inauditum scelus.

* Ita ut sacerdotes iam nō circa altaris officia dediti essent; sed contempto tēplo & sacrificiis neglectis, festinarēt participes fieri palæstræ & præbitionis eius iniuste, & in exercitiis disci: * Et patrios quidē honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur. * Quorum gratia periculosa eos cōtētio habebat, & corū instituta æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebāt, quos hostes & peremptores habuerant. * In leges enim diuinas impiē agere impunē nō cedit, sed hoc tempus sequens declarabit. * Cū autem quinquennalis agon Tyro celebraretur, & rex præsens esset, * Misit Iason facinorosus ab Hierosolymis viros peccatores, portātes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis, quas postulauerūt hi qui asportauerāt, ne in sacrificiis erogarentur; quia non oportet; sed in alios sumptus eas deputari. * Sed hæc oblata sunt quidem ab eo, qui miserat in sacrificium Herculis: propter præsentem autē datæ sunt in fabricā nauium triremiū. * Misso autē in Ægyptū Apollonio Mnesthei filio propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cū cognouisset Antiochus alienum se à negociis regni effectum, propriis vilitatibus consulēs, profectus inde venit Ioppen, & inde Hierosolymam.

* Et magnificē ab Iasone & ciuitate susceptus, cum facularū luminibus & laudibus ingressus est; & inde in Phœnicen exercitum conuertit. * Et post triennii tempus misit Iason Menelaum, supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negociis necessariis respōsa perlaturum.

* ὥστε μηκέτι περὶ τὰς ἑθυσίας σπείρει λειτουργίας παροφύμους εἶναι οὐδὲ ἱερεῖς· ἀλλὰ ἔτι μὲν νεώ καὶ φρονοῦντες ἐπὶ τῶν θυσιῶν ἀμελοῦντες, ἐπαινεθὲν μετέχουσιν ἐν παλαιῇ τῇ θυσίᾳ χορηγίας, μὲν τὴν τοῦ δίσκου παρόκλησιν.

* καὶ τὰς μὲν παλαιὰς ἡμᾶς ἐν ἑδρῇ πτέρυγος, τὰς δὲ ἐλλειψαίας δόξας καλίστας ἡγούμενοι.

* ὧν καὶ χάριν ἔχουσιν αὐτὰς χαλεπὴν περιστάσιν· ἐπὶ τῶν ἐξήλου τὰς ἀγωγὰς ἐκαστάπαν ἡθέλοντες μοιροῦσθαι, τῆς πολεμίας καὶ ἡμωρητὰς ἔχον.

* ἀπεβῆν γὰρ εἰς οὐδὲ θεοῖς νόμους ἐράδιον, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ὁ ἀκόλuthos καιρὸς δηλώσει.

* ἀγομῆρου δὲ πέντακτηκοῦ ἀγῶνος ἐν τύρῳ καὶ τοῦ βασιλέως παρόντος.

* ἀπέστειλον ἰάσων ὁ μίαν δὲ δραχμὴν ὡς ἀπὸ ἱερὸς θύμων δῶτιος χάρις ἀνακομίζοντας ἀργυρίου δραχμὰς τετρακοσίας εἰς τὴν τοῦ ἱεροκλέους θυσίαν, αἱ καὶ ἡξίωσαν ἀνακομίσαντες μὴ χεῖσθαι πρὸς θυσίαν.

* ὥνεκα δὲ τῶν ἀνακομίζόντων εἰς τὰς τῶν τελέων κατασκευάς.

* ἀποσταλέντος δὲ εἰς αἴγυπτον ἀπολλωνίου τοῦ μνηστήρος διὰ τὰ πρωτοκλήσια δὲ φιλομήτορος βασιλέως, μεταλαβὼν δῶτιος ἀλλότριον αὐτὸν τῶν αὐτῶν γεγονέναι πραγμάτων, τῆς καθ' αὐτὸν ἀσφαλείας ἐφρόνιζεν· ὅθεν εἰς ἰσχυρὴν ἀναγόμενος κατὰ τὴν εἰσοδολογίαν εἰς ἱερὸν δόρυμα. * μεγαλομερῶς δὲ ὑπὸ δὲ ἰάσωνος καὶ τῆ πόλεως ἀποδεχθεὶς, μετὰ δαδουχίας ἐβῶν εἰσεδέχθη· εἰθ' ἕτως εἰς τὴν φοινίκην κατεστράτευσεν.

* μετὰ δὲ τριετὴν χρόνον ἀπέστειλε ἰάσων μὲν ἐλαὸν τὸν τοῦ παροφύμου σίμωνος ἀδελφόν, ἀνακομίζοντα τὰ χεῖματα τῷ βασιλεῖ, καὶ πάλιν πραγμάτων ἀναγκαίων ὑπομνηματισμὸς τελέωντα.

* Ita ut non ultra circa altaris ministeria prompti essent sacerdotes, sed ipsum quidem templum contemnentes & sacrificia negligentes, festinabant participes esse quæ in palæstra iniuste exhibitionis; post disci prouocationem,

* Et quidem patrios honores in nihilo ponentes, sed Græcas glorias optimas arbitantes.

* Quorū & gratia habuit eos graue infortunium: & quorum æmulabantur mores, & omnino volebant similes esse, hos hostes & punitores habuerunt.

* Impiē agere enim contra diuinas leges non facile, sed hæc sequens tempus declarabit.

* Cū celebraretur autem quinquennalis agon in Tyro, & rex adesset:

* Misit Iason scelestus sacrorum procuratores ut ab Hierosolymis Antiochenses portantes argenti drachmas trecentas in Herculis sacrificium, quas & postulauerunt ij qui asportauerant ne expenderentur in sacrificio.

* Propter autem portantes in triremium fabricationes.

* Misso autem in Ægyptum Apollonio filio Mnesthei propter primates Philometoris regis, suspicans Antiochus alienum eum suarum factum esse rerum, propriæ securitatis curam habuit, unde in Ioppen veniens profectus est in Hierosolyma.

* Magnificē autem à Iasone & ciuitate acceptus, cum facibus & exclamationibus susceptus est: postea sic in Phœniciam cum exercitu abiit.

* Post autem triennij tempus misit Iason Menelaum prædicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negociis necessariis commonitiones facturum.

* Ille autem commendatus regi, & magnificans eum à facie potestatis, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, superans Jasonē talentis argenti trecentis. * Cum cepisset autē regia mandata venit, equidem summo sacerdotio nihil dignum ferens, furores autem crudelis tyranni & fera barbaræ impetus habens.

* Et quidem Jason qui proprium fratrem circumuenerat, circumuentus ab alio profugus in Ammanitē regionē expulsus est.

* At Menelaus ipsum quidem principatum obtinuit, sed de promissis regi pecunijs nihil bene disponebat: faciente autem exactionem Sostrato arcis præposito. * Ad hūc enim erat vectigalium exactio, ob quam causam ipsi duo à rege vocati sunt.

* Et quidem Menelaus reliquit summi sacerdotij successorem Lysimachū suum fratrem: Sostratus autem Crateten eum qui super Cyprios.

* Cum talia autem constituerentur, contigit Tarsenses & Mallotas discordes esse, propterea quod Antiochidi concubinae regis in dono darentur.

* Festinanter itaque rex venit sedare res, relinquens suffectum Andronicum ex ijs qui in dignitate positi erant.

* Ratus autem Menelaus accepisse oportunitatem bonam, aurea vasa quædam templi furatus donauit Andronico, & alia vendiderat inque Tyro & ijs quæ in circuitu ciuitatibus.

* Et cum manifestè cognouisset Onias, arguebat recedens intuitum locum, in Daphne quæ ad Antiochiam posita est.

* Vnde Menelaus accipiens seorsum Andronicum hortabatur interficere Oniam: ille autē veniēs ad Oniam & persuasus cum dolo & acceptus cum iuramenti, dans dextram, quanquā in suspitione positus, persuasit de asylo procedere, quē et statim conclusit non veritus iustitiam.

* ὁ δὲ συσταθεὶς τῇ βασιλεῖ καὶ δοξάσας αὐτὴν τὰ προσώπων τῷ Ἰεσσίας, εἰς ἑαυτὴν κατέλυσε τὴν χειρωσινὴν ὑπερβαλὼν τὴν ἰάσωνα τάλαντα δρυγίου τετρακόσια.

* λαβὼν δὲ τὰς βασιλικὰς ἐντολὰς παρεγγύετο, τὸ μὲν ἀρχιερωσύνης ἐδὲν ἄξιον φέρον, θυμὸς δὲ ὡμοῦ τυράννης ἐθερὸς βαρβάρου ὁρμᾶς ἔχων.

* καὶ ὁ μὲν ἰάσων ὁ τὴν ἰδίον ἀδελφὸν ὑπονοθεύσας, ὑπονοθευθεὶς ὑφ' ἐτέρου φυγὰς εἰς τὴν ἀμμανίτην

χώραν σωήλατο. * ὁ δὲ μενέλαος τὸ μὲν ἀρχῆς ἐκράτει, τὰν δὲ ἐπηγυελμύων τῇ βασιλεῖ χρημάτων ἐδὲν οὐτάκει· ποικιλὴς δὲ τὴν ἀπαίτησιν σωσθέντος ἔτις ἀκροπόλεως ἐπαρχου. * πρὸς τοῦτον γὰρ ἡ

πάν διαφόρων πρᾶξις, δι' ἣν αἰτίαν οἱ δύο ὑπὸ τῆ βασιλέως προσεκλήθησαν. * καὶ ὁ μὲν μενέλαος ἀπέλιπε τὸ ἀρχιερωσύνης διάδοχον λυσίμαχον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν, σώσερατ' ὃ κεραιτὴ τὴν ἐπὶ τὰν κυρείων.

* τοῖς τὼν δὲ συνεσηκότων, σιωβηταρσῆς δὲ μαλλώτας σασιάζην, διὰ τὸ ἀντιποχίδι τῇ παλλακῇ τοῦ βασιλέως ἐν δωρεᾷ δίδοσθαι. * τὰ τὸν

ἔν ὁ βασιλεὺς ἦκε κατὰσεῖλαι τὰ πρᾶγματα, καταλιπὼν τὸν διαδεχόμενον ἀνδρόνικον τὰν ἐν αἰξινώματι κειμένων. * νομίσας δὲ ὁ μενέλαος εἰληφέναι καιρὸν οὐφυῇ, χρυσώματα ἵνα τὰν τοῦ ἱεροῦ νοσφησάμενος

ἐχάριστο τῷ ἀνδρόνικῳ, ἔτετρα ἐτύγχανε πεπρακὼς εἰς τε τύρον ἔτις κύκλω πόλεις. * ἔσφαλός ἐπεγνωκὼς ὁ οὐσίας, ἀπῆλεγχευ ληστρικῶς εἰς ἀσύλον τόπον, ἐπὶ δάφνης τὸ πρὸς ἀντιόχειαν κειμένης.

* ὅθεν ὁ μενέλαος λαβὼν ἰδίαν τὸν ἀνδρόνικον παρεκάλει χειρώσασθαι τὸν οὐσίαν. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔπειθε τὸν οὐσίαν, καὶ πειθεὶς ἐπὶ δόλῳ ἔδεξιαθεὶς μετ' ὀρκων, δεξιὰ καὶ περ ἐν ὑποψίᾳ κειμένου, ἐπεισεν ἐν τοῦ ἀσύλου πρὸς ἐλθεῖν οὐ καὶ πρὸς χεῖμα κατέκλεισεν οὐκ αἰδέσθεις τὸ δίκαιον.

* At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis eius, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, supponens Jasoni talenta argenti trecenta.

* Acceptisque à rege mandatis venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio, animos verò crudelissimi tyranni, & feræ beluæ iram gerens.

* Et Iason quidem, qui proprium fratrem captiuauerat, ipse deceptus profugus in Amanitem expulsus est regionem. * Menelaus autem principatum quidem obtinuit; de pecunijs verò regi promissis nihil agebat, cum exactionem faceret Sostratus, qui arcis erat præpositus.

* Nam ad hunc exactio vectigaliū pertinebat, quam ob causam utrique ad regem sunt euocati.

* Et Menelaus amotus est à sacerdotio, succedente Lysimacho fratre suo, Sostratus autem prælatus est Cypriis.

* Et cum hæc agerentur, contigit Tharsenses & Mallotas seditionem mouere, eo quod Antiochi regis concubinae dono essent dati.

* Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto vno ex comitibus suis Andronico.

* Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa è templo furatus, donauit Andronico, & alia vendiderat Tyro, & per vicinas ciuitates.

* Quod cum certissimè cognouisset Onias, arguebat eum ipse in loco tuto, se continēs Antiochiæ secus Daph-

nem. * Vnde Menelaus accedens ad Andronicū, rogabat vt Oniam interficeret. qui cū venisset ad Oniā, & datis dextris cū iureiurando, quāvis esset ei suspectus, suauis de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus iustitiā.

* Ob quam causam non solum Iudæi, sed etiam aliæ quoque nationes indignabantur, & molestè ferebant de nece tanti viri iniusta.

* Sed regressum regem de Ciliciæ locis, adierunt Iudæi F apud Antiochiam simul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

* Contristatus itaque est animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam, lachrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem & modestiam.

* Accensisque animis, Andronicum purpura exutum, per totam civitatem iubet circumduci; & in eodem loco in quo in Oniam impietate commiserat, sacrilegum vita priuari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

* Multis autem sacrilegiis in templo à Lyfimacho commissis Menelai consilio, & divulgata fama, congregata est multitudo aduersum Lyfimachum, multo iam auro exportato.

* Turbis autem insurgentibus, & animis ira repletis, Lyfimachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus uti cœpit; duce quodam tyranno, ætate pariter & dementia prouecto.

* Sed ut intellexerunt conatum Lyfimachi, alij lapides, alij fustes validos arripuerunt, quidam verò cinerem in Lyfimachum iecere.

* Et multi quidam vulnerati, quidam autem & prostrati; omnes verò in fugam conuersi sunt. ipsum etiam sacrilegum secus ærarium interfecerunt.

* De his ergo cœpit iudicium aduersus Menelaum agitari.

* Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negocium detulerunt missi tres viri à senioribus.

* διὸ καὶ αἰτίῳ ἐμόνον ἰουδαῖοι, πολλοὶ δὲ καὶ τὰν ἄλλων ἐθνῶν ἐδείναζον καὶ ἐδυσφόρουσιν ἰπὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἀδίκῳ φόνῳ.

* τοῦ δὲ βασιλέως ἐπανελθόντος, ὁπότε τὰν κτ' κελικίαν ῥέπων, ἐνετύχανον κτ' πόλιν ἰσδαῖοι συμμιθρονηγῶντες τὰν ἐλλήνων, ὑπὲρ τῶν λόγων τὸν ὀνίαν ἀπεκλονεῖας.

* ψυχικῶς οὖν ὁ ἀντίοχος ἰπὶ λυπηθεὶς ὡς τεραπεὶς εἰς ἔλεον, καὶ δακρύσας διὰ τὴν ἐμετηλιαχότ σωφροσύνην ὡς πολλὴν διταξίαν.

* καὶ πυρῶν τοῖς θυμοῖς, ὡς ἀρχήμα τὴν δ' ἀνδρονίκου πορφύραν περιελέλυτο, ὡς ἑὸν χιτῶνα περριήξας, περιελαγῶν καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐπ' αὐτὸν τὸν ῥέπον ἔπερ τὸν ὀνίαν ἡσέβησεν, ἐκείνῳ μισαιφόνον ἀπεκόσμησε, & κυρίως τὴν ἀξίαν αὐτῷ κόλασιν ἀποδόντ.

* χρυσοῦν δὲ πολλὰν ἱεροσυλημάτων κτ' τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ λυσιμάχου, καὶ τῶν ἰσδαίου γνώμης καὶ διαδοθείσης ἐξωτ' φήμης, ἰπὶ συνήχθη τὸ πλῆθος ἰπὶ τὸν λυσίμαχον, χρυσομάτων ἡδὴ πολλὰν διενεργημάτων. ἐπεγερομένων δὲ τῶν ὄχλων ὡς ταῖς ὁρμαῖς διεμπλαμένων, καθοπίστας ὁ λυσίμαχος πρὸς τριχιλίους κατήρξατο χειρὸν ἀδίκων ἀπορηγισαμένου πινὸς αὐρῶν ἀποβέβηκός τε τὴν ἡλικίαν, ὡς ὅτι ἦτον ὡς τῇ διανοίᾳ. στυγνόντες δὲ τὸν τὴν ἰπὶ τῶν λυσιμάχου, συναρπάσαντες αὐτὸν πέτραις, οἱ δὲ ξύλων πάχη, τινὲς δὲ καὶ ὡς ἀκαίμενης ἀποδοῦ δραστόμενοι φυρδὴν, ἐνετίνασσαν εἰς αὐτὸν περὶ τὸν λυσίμαχον.

* διὸ καὶ αἰτίαν πολλὰς μὲν αὐτῶν τραυματίας ἐποίησαν, τινὰς δὲ καὶ κατέβαλον, πῶτάς δὲ εἰς φυγὴν συνήλασαν. αὐτὸν δὲ τὸν ἱερόσυλον ὡς τὸ γαζοφυλάκιον ἐχειρώσαντο. περὶ δὲ τῶν ἐνέση κρείσας πρὸς τὸν μενέλαον. καταντήσαντες δὲ βασιλέως εἰς τύρον, ἐπ' αὐτῷ τὴν δικαιοσύνην ἐποίησαν, οἱ πεμφθέντες τρεῖς ἀνδρες ὑπὸ τῷ γερουσίας.

* Ob quam causam non solum Iudæi, multi autem & aliarum gentium indignabantur, & molestè ferebant ob viri iniustam necem.

* At rege regresso ex Cilicia locis, occurrerunt civitatis Iudæi; simul scelus abominantibus & Græcis; propterea quod sine causa Onias interfectus fuerat.

* Ex animo igitur Antiochus tristatus, & versus in misericordiam, & lachrymans ob mortui sobrietatem & multam modestiam.

* Et incensus furore, statim Andronici purpuram auferens, & vestes scindens, circumducens per totā civitatē in ipso loco, ubi in Oniam impietate cōmiserat, illic homicidam vita priuavit, Domino condignam ei pœnam retribuente.

* Factis autem multis sacrilegiis per civitatē à Lyfimacho, cum Menelai consilio, & divulgata extra fama, congregata est multitudo aduersus Lyfimachū, vasīs aureis iam multis exportatis.

* Excitatis autem turbis & ira repletis, armans Lyfimachus ad tres mille incepit uti manibus iniquis, duce quodā Aurano prouecto ætate, nihil autem minus & mente.

* Intelligentes autem & conatum Lyfimachi, arripientes alij quidē saxa, alij verò fustes validos, quidā autem ex adiacente cinere apprehendentes mixtim, proiecerunt in Lyfimachum.

* Ob quam causam multos quidem eorum vulneratos fecerunt; aliquos verò & prostrauerunt: omnes verò in fugam compulerunt. ipsum autem sacrilegum prope ærarium interfecerunt.

* De his autem instabat iudicium aduersus Menelaum.

* Cum venisset autem rex ad Tyrum, ad ipsum iudicium retulerunt missi tres viri à senatu.

* Jam verò superatus Me-
nelaus promisit pecunias multas
Ptolemæo Dorymenis ad sua-
dendum regi.

* Unde accipiens Ptolemæus
in quodam atrio tanquam refri-
gerantem se regem à sententia
mutauit.

* Et ipsum quidem vniuer-
sa malitiæ reum Menelaum ab-
soluit criminibus; at miseros,
qui & si apud Scythas causam
dixissent, absoluti essent innocen-
tes, hos morte damnavit.

* Citò ergo iniustam pœnam
passi sunt, pro ciuitate & popu-
lis, & sacris vasis causam pro-
secuti.

* Ob quam causam & Ty-
rij rem abominati quæ ad sepul-
turam eorum magnificè suppe-
ditauerunt.

* At Menelaus propter po-
tentium auaritiam, mansit in
principatu crescens malitia, ma-
gnus ciuium insidiator consti-
tutus.

CAP. V.

Circa autem tempus hoc se-
cundam profectiorem Antio-
chus in Ægyptum profectus
est. * Contigit autè per vniuer-
sam ciuitatè ferè in diebus qua-
draginta, videri in aëre curren-
tes equites auratas stolas habentes,
& hastis ad modum cohortis
armatos, & gladiatorum edu-
cationes.

* Et cursus equorum per or-
dinem digestos, & congressiones
factas, et incursiones utrorum-
que, & scutorum motus, & spi-
culorum multitudinem, & te-
lorum iactus, & aureorum or-
namentorum splendores, & om-
nis generis loricas.

* Quamobrè omnes rogabant
in bonum ostentum fieri.

* Cum factus esset autem ru-
mor falsus, tanquam commutaf-
set Antiochus vitam, assumens
Iason non pauciores mille, re-
pente in ciuitatem fecit impe-
tum: ipsis autè ad murum com-
pulsis & ad ultimum iam ap-
prehensa ciuitate:

* ἤδη δὲ λελειμμένος ὁ μνέλαος
ἐπηείλατο χρήματα ἰκανὰ τὰ πο-
λεμικὰ τὰ δορυμνικοῦς πρὸς τὸ πεί-
σαι τὸν βασιλέα.

* ὅτε δὲ ἀπολαβὼν ὁ πτολεμαῖος
εἰς ὑπερύψωλον ὡς ἀναψύξαι τὴν
βασιλέα, μετέθηκε.

* καὶ τὴν μὲν τῆς ὅλης κακίας αἰ-
τιον μνέλαον ἀπέλυσε τῶν κατηγο-
ρημάτων, τοῖς δὲ ταλαπύργοις, εἰτι-
νες εἰ καὶ ἐπὶ σκύθων ἐλεγον, ἀπελύ-
θησαν δὲ ἀκατάγνωστοι, τοῖς τοῖς θά-
νατον ἐπέκεινε.

* Ταχέως οὖν τὴν ἀδίκον ζημίαν
ὑπέχον, ὑπὲρ πόλεως καὶ δήμων,
ὅτι τῶν ἱερῶν σκευῶν πωροδοῦσαν-
τες.

* διὸ καὶ αἰτίαν ὅτι τυροὶ μισοπο-
νήσαντες τὰ πρὸς τὴν κηδείαν αὐ-
τῶν μεγαλοπρεπῶς ἐχορήγησαν.

* ὁ δὲ μνέλαος διὰ τὰς τῶν κρα-
τουμένων πλεονεξίας, ἔμεινε ἐπὶ τῇ
ἀρχῇ ἐπιφύμενος τῇ κακίᾳ, μέγας
τῶν πολιτῶν ἐπιβλος καθεστώς.

Ε.

* Περὶ δὲ τὴν καιρὸν τοῦτον τὴν
δευτέραν ἐφοδὸν ὁ ἀντίοχος εἰς αἰ-
γύπτον ἐξείλατο.

* συνέβη δὲ καθ' ὅλην τὴν πόλιν
χεδὸν ἐφ' ἡμέρας τεσσαράκοντα,
φαίνεσθαι διὰ τῶν αἰρῶν τρέχοντας
ἰππεῖς διαχρύβεις στολὰς ἔχοντας, ὅτι
λόγχας σπειρηδὸν ἔξω πλομίδας,
καὶ μαχαίρας σπασμύς.

* καὶ εἰλας ἰππων διατεταγμέ-
νας, καὶ πωροδοκίας γυμνασίας, καὶ
καταδρομὰς ἐκατέρων, καὶ ἀσπίδων
κινήσεις, ὅτι καμάκων πλήθη, ὅτι βελῶν
βολὰς, ὅτι χερσὶν κόσμων ἐκλάμ-
ψεις, καὶ παντοῖοις θωρακισμός.

* διὸ πάντες ἡξίουν ἐπ' ἀγαθῷ
τὴν ἐπιφώειαν χρεῖσθαι.

* ἡγομένης δὲ λαλιᾶς ψευδοῦς,
ὡς μετηλλαχότῃ ἀντιόχου τὴν
βίον, πωρολαβὼν ὁ ἰάσων οὐκ ἐλάτ-
τους τῶν χιλίων, αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν
πόλιν συνετελέσατο ἐπιθεῖσιν τῶν
δὲ ἐπὶ τὰ τεῖχει συνελαθέντων ὅτι
τέλῃ ἤδη καταλαμβανομένης τῇ
πόλεως,

* Et cum superaretur Me-
nelaus, promisit Ptolemæo
multas pecunias dare ad sua-
dendum regi.

* Itaque Pro-
lemæus in quodam atrio po-
situm, quasi refrigerandi gra-
tia regem adiit, & deduxit à
sententia:

* Et Menelaum
quidem vniuersæ malitiæ
reum, criminibus absoluit:
miseros autem, qui etiam
apud Scythas causam dixis-
sent, innocentes iudicaren-
tur, hos morte damnavit.

* Citò ergo iniustam pœ-
nam dederunt, qui pro ciui-
tate & populo & sacris vasis
causam persecuti sunt.

* Quamobrè Tyrij quoque
indignati erga sepulturam
eorum liberalissimi extite-
runt.

* Menelaus autem
propter eorum, qui in poten-
tia erant, auaritiam, perman-
ebat in potestate, crescens
in malitia ad insidias ciuium.

CAP. V.

* Eodem tempore Antio-
chus secundam profectio-
nem parauit in Ægyptum.

* Contigit autem per vni-
uersam Hierosolymorum ci-
uitatem videri diebus qua-
draginta per aëra equites dis-
currentes, auratas stolas ha-
bentes & hastas, quasi cohortes
armatas.

* Et cursus e-
quorum per ordines digestos,
& congressiones fieri comi-
nus, & scutorum motus, &
galeatorum multitudinem
gladiis districtis, & telorum
iactus, & aureorum armorum
splendorem, omnisque ge-
neris loricarum.

* Quapropter omnes rogabant in bo-
num monstra conuerti.

* Sed cum falsus rumor
exisset, tanquam vita excelsisset
Antiochus, assumptis
Iason non minus mille viis,
aggressus est ciuitatem re-
pentè. & ciuibus ad murum
conuolantibus, ad vltimum
apprehensa ciuitate:

* Menelaus fugit in arcem. 6
Iason verò non parcebat in
cede ciuibus suis, nec cogi-
tabat prosperitatē aduersum
cognatos malum esse maxi-
mum, arbitrans hostium &
non ciuium se trophæa ca-
pturum.

* Et principatum quidem 7
non obtinuit, finem verò in-
sidiarum suarum confusione
accepit, & profugus iterum
abiit in Ammaniten.

* Ad vltimum in exitium 8
sui conclusus ab Areta Ara-
bum tyranno, fugiens de ci-
uitate in ciuitatem, omnibus
odiosus, vt refuga legum; &
execrabilis, vt patriæ & ci-
uium hostis, in Ægyptū ex-
trusus est.

* Et qui multos de patria 9
sua expulerat, peregre pe-
riit Lacedæmonas profectus,
quasi pro cognatione ibi re-
fugium habiturus.

* Et qui insepultos multos 10
abiecerat, ipse & illamenta-
tus & insepultus abiicitur,
sepultura neque peregrina
vltus, neque patrio sepulchro
participans.

* His itaque gestis, suspi- 11
catus est rex societate defer-
turos Iudæos, & ob hoc pro-
fectus ex Ægypto, efferatis
animis ciuitate quidē armis
cepit.

* Iussit autem militibus 12
interficere, nec parcere occur-
santibus, & per domos ascen-
dentes trucidare.

* Fiebant ergo cedes iuue- 13
num ac seniorum, mulierum
& natorum exterminia, vir-
ginumque & paruulorum
neces.

* Erant autem toto triduo 14
octoginta millia interfecti,
quadraginta millia vincti,
nō minus autem venundati.

* Sed nec ista sufficiunt. 15
Ausus est etiam intrare tem-
plū, vniuersa terra sanctius,
Menelao ductore, qui legum
& patriæ fuit proditor.

* ὁ μελέλαος εἰς τὴν ἀκρόπολιν 6
ἐφυγάδευσεν· ὁ δὲ ἰάσων ἐποιεῖτο
σφαγὰς τῶν πολιτῶν τῶν ἰδίων ἀ-
φειδῶς, ὁ σιωνοὺν τὴν εἰς τὸν συγ-
χρεῖς ἐνημερίαν δυσήμερίῳ εἶναι
τὴν μεγίστην· δοκῶν δὲ πολεμίων
ἐχόμεθεν τρέπαια κατὰ ἐάλλε-
σαι. * τὸ μὲν ἀρχῆς οὐκ ἐκράτη- 7
σε· τὸ δὲ τέλος τῆς ἐπιβουλῆς αἰχ-
νῶ λαβὼν, φυγὰς πάλιν εἰς τὴν
ἀμμαϊνίτιν παρῆλθε.

* πέρας οὐκ κακῆς δυνάστεως 8
ἐτυχεν ἐγκλειθεὶς πρὸς ἀρέταν τὴν
τῶν ἀράων τύραννον, πόλιν ἐκ πό-
λεως φύγων διακόμενος ὑπὸ πτό-
των, συγχεόμενος ὡς τῶν νόμων δπο-
σάτης, & ἐδεδουλωμένος ὡς πατρί-
δος καὶ πολιτῶν δῆμιος, εἰς αἰγυπτον
ἐξεβράσθη. * ὡσεὶ χνὸς τὸ πατρί- 9
δος δποξενώτας, ἐπιξένης ἀπώλε-
το πρὸς λακεδαιμονίους δυνάστεις,
ὡς διὰ τὴν συσχέειαν τευξόμενος
σκέπης. * καὶ ὁ πλῆθος ἀτάφων 10
ἐκρίψας, ἀπὸ νηὸς ἐχρήσθη, & κη-
δείας δὲ ἡλινοῦν ἔτε πατρώου τά-
φου μετέχεν.

* πρὸς πεσόντων δὲ τῶν βασιλέων, 11
περὶ τῶν γεγονότων διέλαβεν δπο-
σαλεῖν τὴν ἰσδαὶαν· ὅθεν δυνάξας
ἐξ αἰγυπτοῦ τετρηλωμένος τῇ ψυχῇ,
ἔλαβε τὴν μὲν πόλιν δορυάλωτον.

* καὶ ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις 12
κόπειν ἀφειδῶς οὐδὲ ἐμπιπλόντας, &
οὐδὲ εἰς τὰς οἰκίας δυνάβαινοντας κα-
τασφάζειν.

* ἐγίνοντο δὲ νέων καὶ πρεσβυτέρων 13
δυναρέσεις, δυνάων τε καὶ γυναι-
κῶν καὶ τέκνων ἀφανισμός, παρθέ-
νων τε καὶ νηπίων σφαγαί.

* ὁκλῶν δὲ μυριάδες ἐν ταῖς πάσαις 14
ἡμέραις τελοῖ κατεφθάρησαν· τέσ-
σαρες μὲν ἐν χειρὶν νομαῖς· ἔχρη-
τον δὲ τὰν ἐσφαγμένων ἐπράθησαν.

* οὐκ ἀρκετοὶς δὲ τυτοῖς κατε- 15
τόλμησεν εἰς τὸ πάσης τῆς γῆς ἀ-
νώτατον ἱερὸν εἰσελθεῖν, ὁδηγὸν
ἔχων τὸν μελέλαον, τὸν καὶ τῶν νό-
μων καὶ τὸ πατρίδος πρεσβότῳ γε-
γονότα.

* Menelaus in arcem fugit. 6
at Iason faciebat cedes ciuium
propriis immisericorditer, non
cogitans aduersus cognatos pro-
speritatem infortunium esse ma-
ximum: arbitrans autem ho-
stium & non ciuium trophæa
diruere.

* Verumtamen principatum 7
non obtinuit: at finem insidiarū
pudorem accipiens, profugus ite-
rum in Ammanitem abiit.

* Denique igitur malam re- 8
uersionem consecutus est inclu-
sus apud Aretam Arabum ty-
rannum, in ciuitatem ex ciuita-
te fugiens, persecutionem pas-
sus ab omnibus, odio habitus vt
legum transgressor, & execra-
bilis vt patriæ & ciuium ho-
stis, in Ægyptum extrusus est.

* Et vt pulvis patriæ pere- 9
grinus, peregre periit ad Lace-
dæmonios delatus, quasi ob co-
gnationem affecuturus prote-
ctionem.

* Et qui multitudinem in se- 10
pultorum abiecerat, illamenta-
tus factus est, & sepultura nul-
la neque patrio sepulchro parti-
cipauit. * Cum innotuissent
autem regi, pro his quæ facta
erant, putauit rebellaturam Iu-
deam. Vnde profectus ex Ægy-
pto efferatus animo, cepit qui-
dem ciuitatem armis.

* Et iussit militibus interfi- 12
cere crudeliter occurrentes, &
in domos ascendentes trucidare.

* Fiebant autem iuuenum et 13
seniorum cedes, virorumque
& mulierum, & natorum ex-
terminiū, virginumque & par-
uulorum trucidationes.

* Octo autem decem millia in 14
omnibus diebus tribus interfe-
cta sunt; quatuor quidem in
manuum captiuitate: non minus
verò iugulatis venditi sunt.

* Non contentus autem his 15
ausus est in vniuersa terræ san-
ctissimum templum intrare, du-
ctorem habens Menelaum, &
legum & patriæ proditorem
factum.

¹⁶ * Et scelestis manibus sancta
vasa sumens, & quæ ab aliis
regibus posita erant ad augmen-
tum & gloriam loci, & hono-
rem, profanis manibus contre-
ctans.

¹⁷ * Et eleuatus est mente An-
tiochus, non videns quod pro-
pter peccata ciuitatem habitan-
tium iratus fuit breui Domi-
nus: quomobrem fuit circa lo-
cum despectio.

¹⁸ * Si autem non contigisset in-
uolutos esse multis peccatis, sicut
Heliodorus missus à Seleuco re-
ge ad visitationem ararij, hic
adueniens statim flagellatus re-
pulsus fuisset ab audacia.

¹⁹ * Verum non propter locum
gentem, sed propter gentem lo-
cum Dominus elegit.

²⁰ * Ideoque & ipse locus par-
ticeps factus gentis malorum quæ
euenerunt, postea beneficiorum
socius fuit; & qui relictus fuit
in omnipotentis ira, iterum in
magni Domini reconciliatione
cum omni gloria exaltatus est.

²¹ * Igitur Antiochus octingen-
ta supra mille auferens ex tem-
plo talenta, velociter in Antio-
chiam petijt, existimans præ su-
perbia ipsam quidem terram na-
uigabilem, & mare ambulabi-
le facturum propter elationem
cordis.

²² * Reliquit autem & præpo-
sitos ad affligendam gentem, in
quidem Hierosolymis Philip-
pum, ipso quidem genere Phry-
gem, at morem barbariorem ha-
bentem quam is qui illum con-
stituit.

²³ * In autem Garizin Andro-
nicum: ad autē hac Menelaum
qui pessimè aliorum superbiebat
in ciues.

²⁴ * Inimicam autem contra ci-
ues Iudeos habens intentionem;
misit autem odiosum principem
Apollonium cum exercitu: vi-
ginti mille autem supra duo mil-
le, precipiens qui erant in etate
omnes interficere, at mulieres
& iuuenes vendere.

¹⁶ * καὶ ταῖς μισραῖς χερσὶ τὰ ἱερὰ
σκεδὴ λαμβάνων, & τὰ ὑπ' ἄλλων
βασιλέων δώσαντα πρὸς αὐξή-
σιν & δόξαν & ῥῆμα & τιμὴν, ταῖς βε-
βήλοις χερσὶ συσφύρων.

¹⁷ * καὶ ἐμετεωρίζετο τὴν διδύοιαν
ὁ δυνάστης, & σιωπῶν ὅτι διὰ τὰς
ἀμαρτίας τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων
ἀπώρηται βραχέως ὁ δεσπότης·
διὸ γέγονε περὶ τὸν ῥῆπον παρό-
ρασις.

¹⁸ * εἰ δὲ μὴ συνέβαινε πρὸς σκε-
δῶσαι πολλοῖς ἀμαρτήμασι, κα-
τὰ περὶ ὁ ἡλιόδωρος, ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ
σελδύκου τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἐ-
πίσκεψιν τοῦ γαζοφυλακίου, ἐδὶ
παραχθείς παραχρῆμα μασηγ-
γῆς δυνάστης τοῦ θράους.

¹⁹ * ἀλλ' ὃ
διὰ τὸν ῥῆπον τὸ ἔθνος, ἀλλὰ διὰ τὸ
ἔθνος τὸν τόπον ὁ κύριος ἐξελέξατο.

²⁰ * διὸ περὶ αὐτὸς ὁ τόπος συμμε-
ταχὼν τῶν τοῦ ἔθνους δυσπνημάτων
γρομένων, ὕστερον ἐνεργημάτων
ἐκοινωνήσῃ, & ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ
ἐπαντελευτήσῃ ὀργῇ, πάλιν ἐν τῇ
τοῦ μεγάλου δεσπότης καταλλαγῇ
μὲν πάσης δόξης ἐπανωρθώθη.

²¹ * ὁ γοῦν δυνάστης ὁκτακόσια
πρὸς τοῖς χιλίοις ἀπενεγκάμενος
ἐκ τοῦ ἱεροῦ τάλαντα, θάττον εἰς δὴ-
λύχειαν ἐχωρίσθη, οἰόμενος διὰ τῆς
ὑπερηφανίας τὴν μὲν γλῶσσαν πλοτὴν
καὶ τὸ πέλαγος πορῶτον θάλασσαν
διὰ τὸν μετεωρισμὸν τῆς καρδίας.

²² * κατέλιπε δὲ καὶ Ἰππικῆς &
κακῶν τὸ γένος· ἐν μὲν ἱεροβλύμοις
φίλιππον, τὸ μὲν γένος φρύγα, τὸν
δὲ τρέπον βαρβαρώτερον ἔχοντα &
καταστήσαντα.

²³ * ἐν ᾧ γαρίζιν δυνδρόνικον πρὸς ᾧ
τέτοις μενέλαον, ὃς χεῖρις τῶν
ἄλλων ὑπερήρετο τοῖς πολίταις.

²⁴ * ἀπεχθὴ δὲ πρὸς τοὺς πολίτας
ἰουδαίους ἔχων διαθέσιν· ἐπεμψε δὲ
τὸν μυσαρχὴν ἀπολλώνιον μὲν στρα-
τάρχου· δισμυρίους δὲ πρὸς τοῖς
διχιλίοις, πρὸς τὰς αἰῶνας ἐν ἡλι-
κία πάντας κατασφάζειν, τὰς δὲ
γυναῖκας & νεωτέροις πωλεῖν.

¹⁶ * Et scelestis manibus su-
mēs sancta vasa, quæ ab aliis
regibus & ciuitatibus erant
posita ad ornatū loci & glo-
riam, contrectabat indignè
& contaminabat. * Ita alie-
natus mente Antiochus, nō
considerabat quod propter
peccata habitantium ciuita-
tem modicum Deus fuerat
iratus, propter quod & acci-
dit circa locum despectio.

¹⁸ * Alioquin nisi contigisset
eos multis peccatis esse inuo-
lutos, sicut Heliodorus, qui
missus est à Seleuco rege ad
expoliandum erarium, etiam
hic statim adueniens, flagel-
latus & repulsus utique fui-
set ab audacia. * Verum

non propter locum gentem,
sed propter gentem locum
Deus elegit. * Ideoque & ipse
locus particeps factus est po-
puli malorum; postea autem
fiet socius bonorum: & qui
derelictus in ira Dei omni-
potentis est; iterū in magni
Domini reconciliatione cum
summa gloria exaltabitur.

²¹ * Igitur Antiochus mille &
D octingentis ablatis de tem-
plo talentis, velociter Antio-
chiam regressus est, existimās
se præ superbia terram ad na-
uigandum, pelagus verò ad
iter agendum, deducturum
propter mentis elationem.

²² * Reliquit autem præpo-
sitos ad affligendam gentem:
Hierosolymis quidem Phi-
lippum, genere Phrygem,
moribus crudeliore eo ipso,
à quo constitutus est.

²³ * In Garizim autem An-
dronicum & Menelaum, qui
gravius quam ceteri immi-
nebant ciuibus. * Cumque

appositus esset cōtra Iudeos,
misit odiosum principē Apol-
lonium cū exercitu, viginti
& duobus millibus, præci-
piēs ei omnes perfectę etatis
interficere; mulieres ac iuue-
nēs vendere.

* Qui cum venisset Hierosolymam, pacem simulans quieuit usque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Iudæis, arma capere suis præcepit.

* Omnesque simul qui ad spectaculum processerant, trucidavit, & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.

* Iudas autem Machabæus qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat, & fœni cibo vescentes demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

Sed non post multum temporis misit rex senem quendam Antiochenum, qui compelleret Iudæos, ut se transferrent à patriis & Dei legibus:

* Contaminare etiā quod in Hierosolymis erat templum, & cognominare Iouis Olympii, & in Garizim, prout erant hi qui locum inhabitabant Iouis hospitalis.

* Pessima autem & vniuersis grauis erat malorum incurfio.

* Nam templum luxuria & comessationibus erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacratisque ædibus mulieres se vltro ingerebant, intro ferentes ea quæ non licebant.

* Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

* Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies solennes patrii seruabantur, nec simpliciter se quisquam Iudæum confitebatur.

* Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia, & cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

* ὅτε δὲ ἀφ' Ἀργυρίου εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν εἰρηνικὸν ὑποκλιθεὶς, ἐπέχον ἕως τῆς ἁγίας ἡμέρας τοῦ σαββάτου· καὶ λαβὼν ἀργαῖας δὲ ἰουδαίους, τοῖς ὑφ' αὐτὸν ἔξοπλασίαν παρήγγειλε.

* ὃ δὲ ἔξελθὼντας πλῆτας ἐπὶ τὴν θεωρίαν συνεξέκέντησε· καὶ εἰς τὴν πόλιν σὺ τοῖς ὅπλοις εἰσδραμὼν, ἱκανὰ κατέτρωσε πλῆθη.

* Ἰudas δὲ μακκαβαῖος δέκατος πρὸς ἡμεῖς ἐκ δυνάχωρσας ἐν τοῖς ὄρεσι θηρίων τρόπον διέζη σὺ τοῖς μετ' αὐτοῦ, καὶ τὴν χορτώδη τροφήν σιτῆριον, διετέλον· πρὸς τὸ μὴ μεταχειρῆν τοῦ μολυσμοῦ.

5.

* Μετ' ἐπολιὺ δὲ χρόνον ἔξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γέροντα ἀθηναῖον, δυνάμει δὲ ἰουδαίους μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν πατρῶων νόμων, καὶ τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις μὴ πολιτεύεσθαι.

* μολυνάμεν δὲ καὶ τὸν ἐν ἱεροβλύμοις νεῶν, καὶ προσνομάσαι διὸς Ὀλυμπίου, καὶ τὸν ἐν γαριζίν, καθὼς ἐτύγχανον οἱ τὸν τόπον οἰκοῦντες, διὸς ἑσίου.

* χαλεπὴ δὲ ἐκ δυσχερῆς ἡ τοῖς ὄχλοις ἡ ἐπίστασις τῆς κακίας.

* τὸ μὲν γὰρ ἱερὸν ἀσωτίας καὶ κώμων ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπεπλήρωτο ῥαθυμουμένων μετ' ἐταίρων, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς περιβόλοις γυναῖκες πλησιάζοντων, ἐτι δὲ τὰ μὴ κατ' ἥκοντα ἔειδον φερόντων.

* τὸ δὲ δυσιαστέον τοῖς ἀποδιδεσάμενοις ἀπὸ τῶν νόμων ἀθεμίτοις ἐπεπλήρωτο.

* ἡ δ' ἔτε σαββατίζειν, ἔτε πατρώους ἑορτὰς διαφυλάττειν, ἔτε ἀπλῶς ἰουδαῖον ὁμολογεῖν εἶναι.

* ἡ γὰρ δὲ μετ' ἐκείνης δυνάμεις εἰς τὴν κατὰ μὲν τοῦ βασιλέως ἡμέραν ἐπὶ σπαραγμῶν γινόμενης δὲ διουσίῳ ἑορτῆς, ἡναγκάζοντο κιστὰς ἔχοντες πομπάειν τῇ διουσίῳ.

* Hic autem veniens in Hierosolymam, & pacificum se simulans, quieuit usque ad sanctum diem sabbati. & accipiens otiosos Iudæos, his qui erant sub se, ut armarentur, præcepit.

* Et egressos omnes ad spectandum, transfodit; & in civitate cum armis discurrens, ingentem percussit multitudinem.

* Judas autem Machabæus decimus factus, & recedens in montibus, ferarum more vivebat cum his qui erant secum. & fœni cibo vescentes, perseverabant ut non participarent ex iniquatione.

CAP. VI.

Post non multum autem tempus, misit rex senem Atheniensem, compellere Iudæos ut transgredierentur à paternis legibus, & Dei legibus non gubernarentur:

* Contaminare autem & quod erat in Hierosolymis templum, & cognominare Jouis Olympii; & quod in Garizin, prout erant locum habitantes, Jouis hospitalis.

* Difficile autem & grave erat turbis præceptum nequitie.

* Nam templum luxuria & comessationibus à gentibus impletum erat, scortantibus cum meretricibus, & in sacris porticibus cum mulieribus sese miscerentibus: præterea etiam quæ non decebat intro ferentibus.

* At altare prohibitis à legibus illicitis plenum erat.

* Erat autem neque sabbatum custodire, neque patrias solennitates servare, neque simpliciter Iudæum confiteri esse.

* Ducebantur autem cum amara necessitate, ad quæ singulis mensibus regis natalem diem ad sacrificium. cum esset autem Bacchanaliorum festum, cogebantur hederas habentes pompam agere Libero.

* Decretum autem exiit in 8
vicinas ciuitates Græcas, Pto-
lemæo suggerente eandem con-
suetudinem aduersus Iudæos,
agere & sacrificare.

* Eos autem qui non uellent 9
transire ad Græcos ritus, iugu-
lare, erat ergo uidere presen-
tem miseriam.

* Duæ enim mulieres delatæ 10
sunt quæ circumciderant filios:
harum autem ex uberibus su-
spendentes natos, & publicè
circunducentes eas per ciuita-
tem, à muro præcipitauerunt.

* Alij uerò proximè cōcur- 11
rentes ad speluncas, ut laten-
ter celebrarent sabbatum, indi-
cati Philippo succensi sunt, eò
quod uererentur auxiliari si-
bimet secundum gloriam colen-
dissimæ diei.

* Hortor itaque legentes hūc 12
librum, ne abhorrescant propter
calamitates, reputent autem
supplicia non ad interitum, sed
ad correptionem generis nostri
esse.

* Et enim non multum tem- 13
pus sinere peccatores, sed statim
uindicare suppliciis, magni be-
neficii indicium est.

* Non enim sicut & in alijs 14
gentibus, expectat patiens Do-
minus usque quo adueniat eos
ad plenitudinem peccatorum pu-
nire, sic & in nobis iudicauit
esse; ut non ad finem peruenien-
tibus nostris peccatis, postea nos
uisciscatur.

* Quamobrem nunquam qui- 15
dem misericordiam à nobis a-
mouet: corripuens autem cū ca-
lamitate, non derelinquit suum
populum.

* Verum ad commonitionem 16
hæc nobis dicta sint.

* Per pauca autem venien- 17
dum est ad narrationem.

* Eleazarus quidam ex pri- 18
moribus scribis uir iam pro-
uectus ætate & aspectu faciei
pulcherrimus, hians compelle-
batur manducare porcina car-
nem.

* Ψήφισμα δ' ἐξέπεσεν εἰς τὰς 8
ἀστυγέτονας πόλεις ἐλλήνιδας Πτο-
λεμαίου ὑποδεδειμένου τὴν αὐτὴν
ἀγωγὴν καὶ τῶν ἰουδαίων, ἀγεῖν καὶ
σπαραχνίζειν.

* οὗ δὲ μὴ παραινεῖσθαι με- 9
ταβαίνειν ἐπὶ τὰ ἐλληνικά, κατὰ σ-
φάδην παρὼν οὐδ' ὁρῶ τὴν ἐνεσώ-
σαν ἑλαιοπώριον.

* δύο γὰρ γυναῖκες ἀνήχθησαν πε- 10
ριτέτμηκαί τε τὰ τέκνα· τούτων δ' ἐν
τῶν μαζῶν κρεμάσαντες τὰ βρέφη,
ἐν δημοσίᾳ διεσπαγόντες αὐτὰς
τὴν πόλιν, καὶ τὰ τείχεα ἐκήρυκσαν.

* ἕτεροι δ' ἐπλησίον συνδραμόν- 11
τες εἰς τὰ σπήλαια, λεληθότως ἄγειν
τὴν ἐβδομάδα, μεμυημένοι τῷ φι-
λίπῳ συνεφλογίσθησαν, διὰ τὸ
ὀφθαλμῶς ἔχειν βοηθεῖσθαι ἑαυτοῖς καὶ
τὴν δόξαν τῆς σεμνοτάτης ἡμέρας.

* ὡς ἀκαλῶς οὗ οὗ ἐντυγά- 12
νοντας τῇ τῇ βίβλῳ, μὴ συσέλλε-
σθαι διὰ τὰς συμφορὰς, λογίζεσθαι
δὲ τὰς ἡμετέρας μὴ πρὸς ὀλεθρον,
ἀλλὰ πρὸς παιδείαν τῶν ἡμετέρων
εἶναι. * καὶ γὰρ τὸ μὴ πολὺν χρόνον 13
ἔσθαι οὐδ' ἐξουθενῆσθαι, ἀλλ' ὀφείτως
περιπίπτειν ἐπιτιμίοις, μεγάλης
διεργασίας σημεῖον ἐστίν.

* ὃ γὰρ κατὰ πᾶσαν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλ- 14
λων ἐθνῶν, ἀναμύσει μακροθυμῶς ὁ
θεσπότης μέχρι τῆς καταντήσεως
αὐτὰς πρὸς ἐκπλήρωσιν ἁμαρτιῶν
κολάσαι, ἔτι καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐκείνων
εἶναι· ἵνα μὴ πρὸς τέλος ἀφικομέ-
νων ἡμῶν τῶν ἁμαρτιῶν, ὑπερονή-
μας ἐκδικῶν. * διόπερ ἐδέποτε μὴ 15
τὸν ἔλεον ἀφ' ἡμῶν ἀφίστησι· παι-
δοῦν δὲ μὴ συμφορὰς, οὐκ ἐγκα-
ταλείπει τὸν ἑαυτοῦ λαόν.

* πλὴν ἕως ὑπομνήσεως ταύτης 16
ἡμῶν εἰρήσῃ.

* δι' ὀλίγων δὲ ἐλθούσης ἐπὶ τὴν 17
διήγησιν.

* Ἐλεάζαρος τις τῶν πρωτοῦν- 18
των γραμματέων ἀνὴρ ἡδὴ παρβε-
βηκὸς τὴν ἡλικίαν ἐτὶ τὴν παρῶν
τοῦ παρῶντος καλλίσιος, ἀναχαιτῶν
ἵνα γὰρ ἐξέτε φάγειν ὕειον κρέας.

* Decretum autem exiit in 8
proximas ciuitates gentiliū,
suggerentibus Ptolemæis, ut
C pari modo & ipsi aduersus Iu-
dæos agerent, ut sacrificaret.

* Eos autem qui nollent 9
transire ad instituta gentiliū,
interficerent. erat ergo uide-
re miseriam.

* Duæ enim mu- 10
lieres delatæ sunt natos suos
circuncidisse, quas ad vbera
infantibus suspensis, cum
publicè per ciuitatem circu-
duxissent, per muros præci-
pitauerunt.

* Alij uerò ad 11
proximas coeuntes spelun-
cas, & latenter sabbati diem
celebrantes, cum indicati es-
sent Philippo, flammis suc-
censi sunt, eò quod uereban-
tur propter religionē & ob-
seruantiam, manu sibi met
auxiliū ferre.

* Obscuro autē 12
eos qui hunc librum lecturi
sunt, ne abhorrescāt propter
aduersos casus, sed reputent
ea quæ acciderunt, non ad
interitū, sed ad correptionē
esse generis nostri.

* Etenim 13
multo tempore non sinere
peccatoribus ex sententia a-
gere, sed statim ultiones ad-
hibere, magni beneficii est
indicium.

* Non enim sicut 14
in alijs nationibus Dominus
D patiēter expectat, ut eas cum
iudicii dies aduenierit, in ple-
nitudine peccatorū puniat:
ita & in nobis statuit, ut pec-
catis nostris in finem deuo-
lutis, ita demum in nos vin-
dicet.

* Propter quod nū- 15
quam quidem à nobis mis-
ericordiā suam amouet, corri-
piens uerò in aduersis popu-
lum suum non derelinquit.

* Sed hæc nobis ad com- 16
monitionem legētiū dicta
sunt paucis.

* Iam autem 17
ueniendū est ad narrationē.
18 * Igitur Eleazarus vnus de
primoribus scribarum, uir
etate prouectus, & vultu de-
corus, aperto ore hians, com-
pellebatur carnem porcina
manducare.

* At ille gloriosissimam mortē magis quā odibilē vitam complectens, voluntariē præibat ad supplicium.

* Intuens autem quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinavit nō admittere illicita propter vitæ amorem. * Hi autē qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquā viri amicitiam, tollētes eum, secretō rogabāt afferri carnes quib⁹ velci ei licebat, ut simuletur manducasse, sicut rex imperauerat, de sacrificij carnibus. * Ut hoc facto à morte liberaretur, & propter veterem viri amicitiam hanc in eo faciebant humanitatē. * At ille cogitare cœpit etatis ac senectutis suę eminentiam dignam, & ingentis nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conversationis actus, & secundū sanctæ & à Deo cōditæ legis constituta, respondit citō, dicens præmitti se velle in infernum. * Nō enim ætati nostræ dignū est, inquit, fingere, vt multi adolescētes arbitrātes Eleazarū nonaginta annorū, trāsisse ad vitā alienigenarū. * Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atq; execrationē meæ senectuti conquiram.

* Nam etsi in præsentī tēpore supplicij hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec viuus nec defunctus effugiam.

* Quamobrem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo.

* Adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo ac fortiter pro grauissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis, confestim ad suppliciū trahebatur.

* ὁ δὲ τὸν μετ' ἀκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν μετ' ἐμὲς βίον δυνάδεξάμηνος, αὐθαιρέτως ἐπὶ τὸ τύμπανον προσήγγη.

* προσπίψας δ' καθ' ὃν ἔδει τρέπον προσέρχεται, ὅν τινα μὲν ἔστιν ἀμυνέσθαι, ὃν δὲ θέμις γούσασθαι διὰ τὴν πρὸς τὸ ζῆλον φιλοσοργίαν.

* ὁ δὲ πρὸς τὰς ἀδανόμους ἀπλάχνησιν ὡς τεταγμένοι, διὰ τὴν ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων πρὸς τὸν ἀνδρα γνῶσιν, ἀπολαβόντες αὐτὸν καὶ ἰδίαν παρεκάλουν, ἐνέγκαντα κρέα οἷς καθήκον ὑπὸν χρεῶν δι' αὐτὰς παρασκευασθέντα, ὑποκρίθηναι δὲ αἷς ἐσθίουσιν τὰ ὑπὸ βασιλέως πρὸς τεταγμένους, τὴν δὲ τοῦ θυσίας κρεῶν.

* ἵνα τοῦτο πρᾶξας ἀπολυθῇ θανάτου. ὁ δὲ διὰ τὴν ἀρχαίαν πρὸς αὐτὸς φιλίαν τύχη φιλευθροπίας.

* ὁ δὲ λογισμὸν ἀσείων ἀναλαβὼν καὶ ἀξίον τῆς ἡλικίας ὅτι τοῦ γήρους ὑπερρχῆς, ὅτι ἐπικτήτης ἐπὶ φανούς πολιᾶς, ὅτι ἐκ παιδὸς καλλιῆς δυνάτεως, μᾶλλον δὲ τῆς ἀγίας καὶ θεοκτίστης νομοθεσίας, ἀκολούθως ἀπεφύλατο, ταχέως λέγων προσέμπειν εἰς τὸν ἄδην.

* ὁ δὲ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας ἀξίον ἔστιν ὑποκρίθηναι, ἵνα πολλοὶ τῶν νέων ὑπολαβόντες ἐλεάζαρον τὸν ἐννενηκονταετῆ μεταβεβηκέναι εἰς ἀλλοφυλισμὸν.

* ὁ δὲ αὐτοὶ διὰ τὴν ἐμὴν ὑπόκρισιν ὅτι διὰ τὸ μικρὸν καὶ ἀκαριαῖον ζῆν, πλανηθῶσι δι' ἐμὲ, ὅτι μὲν καὶ κηλίδα τοῦ γήρους κατακτήσωμαι.

* εἰ γὰρ ἐπὶ τῷ παρόντι ἐξελοῦμαι τὴν εἰς ἀνθρώπων τιμωρίαν, ἀλλὰ τὰς τοῦ παντοκράτορος χεῖρας, ὅτε ζῶν ἔτε ἀποθανὼν ἐκφύξομαι.

* διόπερ ἀνδρείως μὲν νῦν διαλάξας τὸν βίον, ὁ μὲν γήρους ἀξίος φανήσεται. * τοῖς δὲ νέοις ὑποδείγμα ἡγναῖον καταλελοιπώς, εἰς τὸ πρὸς θυμῶς ἐπὶ ἡγναίως ὑπὲρ πάντων σεμνῶν καὶ ἀγίων νόμων ἀπευθανατίζων. * ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐπὶ τὸ τύμπανον ἀιθέως ἦλθε.

* Ille autem cum gloria mortem magis quā cum odio vitam complectens, sponte ad supplicium præibat.

* Expuens autem secundū quem oporteret modum accedere sustinentes puniri, quæ non licebat gustare propter vitæ amorem.

* Qui autem ad scelestum sacrificium parati erant, ob eam quæ à priscis temporibus cum homine notitiam, tollentes eum seorsum hortabantur, afferentem carnes quibus licitum erat ei uti ab eo paratas, simulare autem tanquam comedentē quæ à rege iussæ erant, de iis quæ ex sacrificio carnibus.

* Ut hoc faciens liberaretur à morte: & ob veterem erga eos amicitiam assequeretur benignitatem.

* Ille autem cogitationem vrbānam recipiens, & dignam etate & senectutis eminentia, & acquisita & illustri canitie, & à pueritia optima educatione, maxime autem sanctæ & à Deo condita legis latione, consequenter respondit, cito dicens: vt se præmitteret ad infernum.

* Non enim nostra etate dignum est fingere, vt multi adolescentum arbitrantes Eleazarum nonagenarium transisse in alienigenarum legem.

* Et ipsi propter meam simulationem & ob modicum, & momentaneum vivere, decipiantur propter me, & execrationem & maculam senectutis conquiram.

* Si enim & ad præsens eripiar hominū supplicio, sed Omnipotentis manus, neque viuus, neque defunctus effugiam.

* Quamobrem viriliter quidem nunc commutans vitam, certē senectute dignus apparebo.

* At adolescentibus exemplum generosum reliquero, ad promptē & generosē pro grauibus & sanctis legibus moriendum: tanta autem dicens, ad supplicium confestim venit.

²⁹ * At ductoribus erga eum paulo antè beneuolentiam in inimicitiam conuertentibus, ob prædicta verba, ut ipsi existimabant arrogantiam esse.

³⁰ * Futurus autem plagis mori, gemens dixit: Domino sanctam scientiam habenti manifestum est, quòd cum possim liberari à morte, duos sustineo in corpore dolores flagellatus, secundum animam uero dulciter propter eius timorem hæc patior.

³¹ * Et hic igitur hoc modo miratur, non solum iuuenibus, sed & plurimis gentis suam mortem exemplum generositatis & memoriam virtutis relinquens.

CAP. VII.

Contigit autem & septem fratres cum matre comprehensos cogi à rege, ex illicitis porcinis carnibus tangere, flagris & taureis cruciatis.

² * Unus autem ipsorum factus primus concionator, sic ait: Quid futurus es interrogare & discere à nobis? parati enim mori sumus, potius quàm transgredi patrias leges.

³ * Frater autem factus rex, iussit sartagines & ollas aneas succendere.

⁴ * Illis autem confestim succensis, illi qui fuerat eorum primus locutor iussit linguam amputare, & excoriantes extremas partes abscindere, reliquis fratribus & matre insipientibus.

⁵ * Inutilem autem eum in omnibus factum, iussit pyre admoerere, spirantem & sartagine torrere. at uapore admultum se dilatante ex sartagine, ad inuicem se hortabantur cum matre genere mori, dicentes sic:

⁶ * Dominus Deus afficit, & ueritatibus in nobis consolatur, quemadmodum per in facie protestans canticum declarauit Moyses, dicens: Et in seruis suis consolabitur.

²⁹ * τῶν δ' ἀγόντων πρὸς αὐτὸν τὴν μικρὰν πρῶτον δὴμῶν εἰς δυσμένειαν ἀπαγόντων, διὰ τὴν τῶν πρῶτον λόγων, ὡς αὐτοὶ ὑπελάμβανον ἀπονοῖαν εἶναι.

³⁰ * μέλλων δ' ταῖς πληγαῖς τελευτᾶν, δὴσεν ἄλλας εἶπε. πᾶς κυρίως τῶν ἀγόντων γνώσιν ἔχοντι φανερόν ἐστιν, ὅτι διωκόμενοι ἀπολυθῆναι θανάτου, σκληρὰς ὑποφέρω καὶ σώμα ἀληθινὰς μαστιγὰς, καὶ ψυχῇ δ' ἡδέως διὰ τὸν αὐτῶν φόβον ταῦτα πάσχω.

³¹ * καὶ οὕτως οὗτος τὸν τρόπον μετήλλαξεν, ἐμόνον τοῖς νέοις, ἀλλὰ & τοῖς πλείοσι θείοις τὸν εαυτοῦ θάνατον ὑποδείγματι γυναιότητος & μνημόσυνον ἀρετῆς καὶ ἀληθείας.

Ζ.

¹ * Συνέβη δ' καὶ ἐπὶ ἀδελφοὺς καὶ τὴν μητέρα συλληφέντας θανατῶσαι ὑπὸ βασιλέως, ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν υἱὸν κρεῶν ἐφαπείσθαι, μάστιγι καὶ νεύραϊς αἰκίζομενοι.

² * εἰς δ' αὐτῶν ἡρόδοτος πρὸς γοῦν, ἔτις ἐφη· τί μέλλεις ἐρωτᾶν καὶ μαρτυρεῖν ἡμῖν; ἔτοιμοι γὰρ ἀποθνήσκωμεν ἐσμέν, ἢ ἀδυνατοῦμεν πατερικὰς νόμους.

³ * ἐκθυμῶ δὲ ἡρόδοτος ὁ βασιλεύς, προσέταξε τήγανον καὶ λέβητας ἐκ πυρὸς.

⁴ * τῶν δ' ἀδελφῶν ἐκ πυρὸς τῶν ἡρώδου, τὸν ἡρόδοτον αὐτῶν πρὸς γοῦν, προσέταξε γλωσσοτομεῖν, καὶ ἀποκυθῆναι ἀκρογυῖαν, τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν & τὴν μητέρα συνορώντων.

⁵ * ἄρξεν δ' αὐτὸν τοῖς ὅλοις ἡρόδοτον, ἐκείδουσε τῇ πυρὶ προσάγειν, ἐμπνοῇ δὲ τηγανίζειν. τὸ δ' αὐτὸς ἐφ' ἱκανὸν διαδιδόσθαι τήγανον, ἀλλήλους παρεκάλουν σὺν τῇ μητρὶ γυναιὶς τελευτᾶν, λέγοντες ἔτις.

⁶ * ὁ κύριος ὁ θεὸς ἐφ' οὗ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐφ' ἡμῖν παρακαλεῖ· καθάπερ διὰ τῆς πρὸς σὺν ἀντιμαρτυρίας ὧς διεσάφησε μωυσῆς, λέγων· καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἀπακληθήσεται.

²⁹ * Hi autem qui cum ducebant, & paulò antè fuerant mitiores, in irā conuersi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabatur.

³⁰ * Sed cum plagis periretur, ingemuit & dixit, Domine qui habes sanctā scientiam, manifeste tu scis, quia cum à morte possem liberari, duos corporis sustineo dolores, secundum animam uero propter timorem tuum libenter hæc patior.

³¹ * Et ille quidem hoc modo uita decessit, non solum iuuenibus, sed & uniuersæ genti memoriam mortis suæ ad exemplū virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

Contigit autē septem fratres unā cum matre apprehensos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris & taureis cruciatis.

² * Unus autem ex illis qui erat primus, sic ait: Quid quæris, & quid vis discere à nobis? parati sumus mori magis, quàm patrias Dei leges præuaricari. ³ Iratus itaque rex, iussit sartagines & ollas aneas succendi. ⁴ Quibus statim succensis, iussit ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam; & cute capitis abstracta, summas quoque manus & pedes ei præcidi, cæteris eius fratribus & matre insipientibus.

⁵ * Et cum iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoueri, & adhuc spirantem torreri in sartagine; in qua cum diu cruciaretur, cæteri unā cum matre inuicem se hortabatur mori fortiter, dicentes:

⁶ * Dominus Deus aspiciet ueritatem, & consolabitur in nobis, quemadmodum in protestatione cantici declarauit Moyses: Et in seruis suis consolabitur.

cebant sextum: & futurum mori, dixit, Non erres frustra: nos enim propter nos ipsos hæc patimur, peccantes in nostrum Deum: digna enim admiratione facta sunt.

* Tu autem ne existimes impunitum fore, contra Deum pugnare conatus.

* Supra modum autem mater mirabilis & memoria bona digna, quæ pereuntes filios septem conspiciens vnius sub tempore diei, bono animo ferebat propter in Domino spes.

* Quemlibet autem eorum hortabatur patria voce generosa repleta prudentia, & fæmineam cogitatione masculino animo excitans, dicens ad eos:

* Non scio quomodo in meo apparuistis vtero, neque ego spiritum & vitam vobis donavi, & cuiusque conglutinationem non ego compegi.

* Igitur mundi conditor qui formauit hominis natiuitatem, & omnium inuenit generationem, & spiritum, & vitam vobis iterum dat cum misericordia, ut nunc despiciatis vos propter eius leges.

* At Antiochus arbitrans contemni & contumeliosam despiciens vocem, adhuc iuniore superstite, non solum per verba faciebat adhortationem, sed & per iuramenta affirmabat, simul ditaturum & beatum effecturum translaturum à patriis, & amicum habiturum & necessaria præbaturum.

* At adolescente nequaquam attendente, aduocans rex matrē hortabatur ut esset adolescentis consiliatrix in salutem.

* Multis autem illo adhortante, promissit suam filio.

* Inclinata autem ad eum, deridens crudelem tyrannum, sic dixit patria voce.

* Fili miserere mei quæ in vtero portavi te menses nouem, & lac dedi tibi annos tres, & alui te, & duxi in aetate istam, & molestias educationis sustinui: peto te nate, respicientem ad cælum & terram, & quæ sunt in eis omnia videntem, cognoscere quod non ex existentibus fecit ipsa Deus, & hominum genus.

* σὺ δὲ μὴ νομίσῃς ἀθὰς ἔσεσθαι, θεομαχῶν ἐπιχειρήσας.

* ὑπεργόντως δὲ ἡ μήτηρ θαυμαστὴ ἐκ μνήμης ἀγαθῆς ἀξία, ἥτις πολλοὺς υἱοὺς ἐπὶ σινωρώσῃ μιᾷ ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας, διψύχως ἔφερε διὰ τὰς ἐπὶ κυρίῳ ἐλπίδας.

* ἕκαστον δὲ αὐτῶν παρεκάλει τῇ πατρίᾳ φωνῇ γενναίᾳ πεπληρωμένη φρονήματι, & τὴν ἐν ἡλικίᾳ λογισμὸν ἀρετῆς θυμῷ διεγείρουσα, λέγουσα πρὸς αὐτούς.

* ὅσα οἶδ' ὅπως εἰς τὴν ἐμὴν ἐφύητε κοιλίαν, & δὲ ἐγὼ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισάμην, καὶ τὴν ἑκάστου συνείωσιν ὅσα ἐγὼ διεργύμισα.

* Τοιγαρὸν ὁ τοῦ κόσμου κτίστης ὁ πλάσας ἀνθρώπου χρέειν ἐπὶ τῶν ἔξωθεν χρέειν, καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν πάλιν δωσίδωσι μετ' ἐλέους, ὡς νῦν ὑπερβῆτε ἑαυτούς διὰ τῶν αὐτῶν νόμων.

* ὁ δὲ δυνάστης οἰόμενος κατὰ φρονεῖν & τὴν ὀνειδίζουσαν ὑποβλέπων φωνήν, ἔτι ἰσχυρότερον παρόντος, & μόνον διὰ λόγων ἐποίετο τὴν ἀντικλήσιν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅρκων ἐπίσιν, ἅμα πλουτεῖν καὶ μακαρίσθαι ποιήσειν μετὰ βέλπον διὰ τῶν πατρίων, καὶ φίλον ἔξιν ἐκ χρείας ἐμπέσειν.

* Τοῦ δὲ νεαίου μηδαμῶς πεισθέντος, προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς τὴν μητέρα παρῴκει χρέας ἰσχυρὰ καὶ σύμβουλον ἐπὶ σωτηρίᾳ.

* πολλὰ δὲ αὐτὴν παραίνεσάντων, ἐπεδέξατο πείσειν τὴν υἱόν.

* προσκύνουσα δὲ αὐτῷ, χλευάσασα τὴν ὁμοτύραννον ἔτως ἔφησε τῇ πατρίᾳ φωνῇ.

* ὃς ἐλέησόν με τὴν ἐν γαστρὶ περιεχασθῆναι σε μῆνας ἐννέα & θηλάσασαί σε ἔτη τρεῖς, & ἐκ ἐμέθεν σὺν ἀγαθοῖς εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ τροφοφορήσασαν· ἀξίω σε τέκνον, ἀναβλέψαντα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γινώσκαι ὅτι ὅσα ἔσονται ἐποίησεν αὐτὰ ὁ θεός, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος.

* Tu autē ne existimes tibi impunē futurū, quod contra Deum pugnare tentaueris.

* Supra modū autē mater mirabilis, & bonorū memoria digna, quæ pereuntes septem filios sub vnius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem quam in Deo habebat.

* Singulos illorū hortabatur voce patria fortiter repleta sapientia, & fæmineæ cogitationi masculinū animū inrens, dixit ad eos:

* Nescio qualiter in vtero meo apparuistis: neq; enim ego spiritum & animā donavi vobis & vitam, & singulorū membra non ego ipsa compegi.

* Sed enim mundi creator, E qui formauit hominis natiuitatem, quique omnium inuenit originem, & spiritū vobis iterū cū misericordia reddet & vitam, sicut nunc vosmetipsos despiciatis propter leges eius.

* Antiochus autē contemni se arbitratur, simul & exprobrantis voce despecta, cū adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed & cū iuramento affirmabat, diuitē se & beatum facturū,

& translaturū à patriis legibus amicū habiturū, & res necessarias ei præbaturū. Sed ad hæc cū adolescens nequaquam inclinaretur, vocauit rex matrē, & suadebat ei, ut adolescenti fieret in salutē.

* Cū autē multis eam verbis esset hortatus, promissit suam se filio suo.

* Itaq; inclinata ad illum, irridens crudele tyrannum, ait patria voce:

* Fili mi, miserere mei, quæ te in vtero nouē mensibus portavi, & lac triennio dedi, & alui, & in aetate istam produxi: peto nate, ut aspicias ad cælum & terram, & ad omnia quæ in eis sunt, & intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus & hominū genus.

* Ita fiet ut nō timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam.

* Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens, Quem sustinetis? Non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen. * Tu verò, qui inuentor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

* Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur.

* Et si nobis propter increpationem & correptionem Dominus Deus noster modicum iratus est, sed iterum reconciliabitur seruis suis.

* Tu autem o scelestè, & omnium hominū flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in seruos eius inflammatus.

* Nondum enim omnipotentis Dei & omnia inspicientis iudicium effugisti.

* Nam fratres mei modico nunc dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt, tu verò iudicio Dei iustas superbie tuæ pœnas exolues.

* Ego autem sicut & fratres mei animam & corpus meum trado pro patriis legibus, inuocans Deum maturius genti nostræ propitium fieri, teque cum tormentis & verberibus confiteri, quod ipse est Deus solus.

* In me verò & in fratribus meis desinet Omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum iustè superducta est.

* Tunc rex accensus ira, in hunc super omnes crudelius defecit, indignè ferēs se derisum.

* Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

* ἔγω γίνεταί· μὴ φοβηθῆς τὸν δῆμιον τούτον, ἀλλὰ τῶν ἀδελφῶν ἀξίος γράμενος, ἵπιδεξαι τὸν θάνατον, ἵνα ἐν τῷ ἐλέει σου τοῖς ἀδελφοῖς σου κομίσωμαι σε.

* ἐπὶ ᾧ ταύτης κατεληγένης ὁ νεανίας εἶπε, τίνα μίρεται; οὐκ ὑπακούω βασιλέως, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τῶν λόγων αὐτοῦ, οἷον τοῦ πατρῴου ἡμῶν διαμυστέως.

* σὺ δὲ πάσης κακίας διρετής γε νόμιμος εἰς οὗτον ἐβράνις, ἔμὴ διαφυγῆς τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ.

* ἡμεῖς γὰρ διὰ τὰς ἑαυτῶν αἰμαρτίας πάροχοι.

* εἰ δὲ χάριν ἡμιπλήξεως καὶ παιδείας ὁ ζῶν κύριος ὑμῶν βραχέως ἐπώργισται, καὶ πάλιν κατελλαγήσεται τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις.

* σὺ δὲ ὡς ἀνὴρ οἷον πάντων δυνάμεων μιανώτατα μὴ μάττω μετρωῖς, φρυαττόμενος ἀδύλοις ἐλπίσιν ἡμῶν ἐβράνις παῖδας ἐπαρρόμιλος χεῖρα. * ἔγω γὰρ τὸν θεὸν ὑπερέβην ἐπὶ τῇ κρίσει ἐκπέφυγας. * οἱ μὲν γὰρ νῦν ἡμετέροις ἀδελφοῖς βραχύνοντες ὑπενέγκαντες πόνον, αἰωνίαν ζωὴν ὑποδιδοῦντες τῷ θεῷ πεπώκασι· σὺ δὲ τῇ τοῦ θεοῦ κρίσει δίκαια τὰ πάρεσθιμα τῆς ὑπερηφανίας ἀποίσῃ.

* ἐγὼ δὲ καθάπερ οἱ ἀδελφοί καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν προσδίδωμι περὶ τῶν πατρῶων νόμων, ἐπικαλούμενος τὸν θεὸν ἰλεων τὰς ἐμὰς ἡμέρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐτασμήσεν ἐμασίγων ἐξομολογήσασθαι, διότι μόνος αὐτοῦ θεὸς ἐστίν.

* ἐν ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου σῆσαι τὸν θεὸν πάντοτε ὁρῶν τὸν θεὸν ὅτι σὺ μὲν ἡμῶν γένος δικαίως ἐπηνόησας.

* ἐκ θυμοῦ γὰρ θυρόμενος ὁ βασιλεὺς, τὸν θεὸν ὅτι ἄλλως χειρίως ἀπώτησε, πικρὰς φέρων τὰς μυστηρίους. * καὶ ὁ δὲ αὐτὸς καὶ θαρρῶς μετήλλαξε παλιελῶς ἡμῶν τὸν κύριον πεποιθώς.

* Ita fit: ne timeas carnificem istum, sed fratribus dignus factus, suscipe mortem, ut in misericordia cum fratribus tuis recipiam te.

* Adhuc autem hac cessante adolescens ait, Quem expectatis? nō obedio præcepto regis, at præcepto obedio legis data patribus nostris per Moysen.

* Tu verò omnis malitiæ inuentor factus in Hebræos, non effugies manus Dei.

* Nos enim propter nostra peccata patimur.

* Si autem causa increpationis & correptionis viuens Dominus contra nos parum iratus est, & iterum reconciliabitur suis seruis.

* Tu autem o scelestè & omnium hominum flagitiosissime non frustra extollaris, fremens incertis expectationibus contra celestes seruos eleuans manum.

* Nondum enim omnipotentis inspectoris Dei iudicium effugisti.

* Nam nunc nostri fratres qui breuem sustinuerunt laborem, æternæ vitæ sub testamento Dei ceciderunt: tu verò Dei iudicio iustas pœnas superbie ferēs.

* Ego autem sicut fratres & corpus & animam trado pro patriis legibus, inuocans Deum propitium citò genti fieri: et te cum questionibus & verberibus confiteri, quod solus ipse Deus est.

* In me verò & fratribus meis cessare Omnipotentis iram super omne nostrum genus iustè superductam.

* Fratus autem factus rex, in hunc super alios pessimè inuectus est, amarè ferens ob satisfactionem.

* Et hic igitur mundè obiit, omnino in Domino confidens.

* Nouissima autem filiorum 41
mater mortua est.

* Quæ igitur circa sacrificia 42
& eminentes crudelitates, huc
usque declarata sunt.

CAP. VIII.

Iudas autem Maccabeus & 1
qui cum eo, intrantes latenter
in castella hortabatur cognatos,
& qui permanserant in Iudaïs-
mo assumentes, congregauerunt
sex mille.

* Et inuocabant Dominum 2
ut afficeret ab omnibus affli-
ctum populum, miseretur au-
tem & templi ab impiis homi-
nibus contaminati.

* Miseretur autem & ex- 3
terminata ciuitatis, & quæ fu-
tura erat solo equata fieri, &
clamantem ad se sanguinem au-
diret. * Memoraretur autem & 4
innocentium infantium iniquam
perditionem, & de factis contra
nomen eius blasphemijs, & sce-
lestos abominaretur.

* Factus autem Maccabeus in 5
congregatione, intolerabilis iam
gentibus efficiebatur, ira Domi-
ni in misericordiam versa.

* Ciuitates autem & castella 6
inssperatè veniens succendebat:
& opportuna loca occupans, non
paucos hostium in fugam ver-
tens.

* Maximè noctes ad huiusce- 7
modi insidias adiutrices acci-
piebat: & fama quedam forti-
tudinis eius diffundebatur ubi-
que.

* Videns autem Philippus 8
paulatim ad profectum venien-
tem virum, frequentius autem
in prosperitatibus procedentem,
ad Ptolemaum Cæles Syriae, &
Phœnicie ducem scripsit ut au-
xilium ferret regis negotijs.

* Ille autem citò assumens 9
Nicanorē Patrocli ex primori-
bus amicis misit, subdens omni-
genorum gentes non pauciores
viginti millibus, ut omne Iu-
deorum deleteret genus: adiunxit
autem ei & Gorgiam virum du-
cem & in bellicis usibus expe-
rientiam habentem.

41 * ἐσχάτη δὲ τῶν υἱῶν ἡ μήτηρ ἔτε-
42 λώτησε. * τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ
σπλαγχνισμῶς & τὰς ὑπερβαλλέ-
σας αἰκίας ἐπὶ τοῦτον δεδηλώθη.
ἦ.

1 * Ἰδὼς ὁ μακκαβαῖος καὶ ὁ
σὺν αὐτῷ, παρὰ πορθούμενοι λελη-
θότως εἰς τὰς κώμας προσεκαλῶν-
το τοῦ συγγενῆς, & τοῦ μεμνηκό-
τας ἐν τῇ ἰουδαϊσμῷ προσλαβόμε-
2 νοι, συνήγαγον ἑξακισχίλιους. * καὶ
ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον Ἰσραὴλ τὸν
ὑπὸ πονηρῶν καταπονέμενον λαόν,
οἰκτιῆραι ὁ καὶ τὸν ναὸν τὸν ὑπὸ τῶν
ἀσεβῶν ἀνθρώπων βεβηλωθέντα.

3 * ἐλεῆσαι ὁ & τὴν καταφθιγγ-
μὲν πόλιν & μέλλουσαν ἰσοπέδον
γίνεσθαι, καὶ τῶν καταβόωντων πρὸς
4 αὐτὸν αἰμάτων εἰσακοῦσαι. * μνη-
σθῆναι ὁ καὶ τῆς τῶν δυνάμαρτίων
νηπιῶν ἀνανόμου ἀπωλείας, & περὶ
τῶν ὑπομνήτων εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ
βλασφημιῶν, & μισθιοινησῶν.

5 * ὁρῶμενος ὁ μακκαβαῖος ἐν
συσήματι, δυνόσας ὁ ἤδη τοῖς ἔθ-
νεσιν ἐγένετο τῆς ὀργῆς τοῦ κυρίου εἰς
ἐλεον θεραπείας.

6 * πόλεις ὁ & κώμας ἀποροδο-
κῆτως ἐρχόμενος ἐνέπιμπε. & τοῦ
ἐπιχειρῆσαι τῶν ἀπολαμβάνων,
ὅτε ὀλίγους τῶν πολεμίων τροπόμε-
7 νος, * μάλιστα τὰς νύκτας πρὸς
τὰς τοιαύτας ἐπιβουλάς συνεργῶς
ἐλάμβανε καὶ λαλιάς τῆς θύαν-
8 τος αὐτοῦ διεχέιτο πανταχῇ. * συνο-
ρῶν δὲ ὁ φίλιππος καταμικρὸν εἰς
προσκοπὴν ἐρχόμενον τὸν δούρα, πυκ-
νότερον δὲ ἐν ταῖς διημερίαις προ-
βαίνοντα, πρὸς πολεμῶνα τὸν κοί-
της συρίας & φοινίκης στρατηγὸν ἐ-
9 γραψεν ἐπιβοηθεῖν τοῖς τοῦ βασιλέως
πράγμασιν. * ὁ ὁ ταχέως προχει-
σάμενος νικάνορα τὸν & πατρίκλου
τῶν πρώτων φίλων ἀπέστειλεν ὑπο-
τάξας παμφύλων ἔθνη & ἐλάτεις
τῶν δισχυρίων, & σύμπαν τῶν ἰου-
δαίων ἑξάραυ ὅλος συνεστρεψε διὰ
αὐτῷ & γοργίαν δούρα στρατηγὸν & ἐν
πολεμικαῖς χρείαις πεῖραν ἔχοντα.

41 * Nouissimè autem post
filios & mater consumpta est.
42 * Igitur de sacrificijs & de
nimis crudelitatibus satis
dictum est. CAP. VIII.

Iudas verò Machabeus, &
A qui cum illo erant, introi-
bant latenter in castella, &
conuocantes cognatos & ami-
cos, & eos qui permanserant
in Iudaïsimo assumētes, edu-
xerunt ad se sex millia viros.

2 * Et inuocabant Dominū,
ut respiceret in populum qui
ab omnibus calcabatur, &
miseretur templo, quod con-
taminabatur ab impijs.

3 * Miseretur etiam exter-
minio ciuitatis, quæ esset il-
licò complananda, & vocem
sanguinis ad se clamantis au-
diret. * Memoraretur quoq;
iniquissimas mortes paru-
lorum innocentium, & blas-
phemias nomini suo illatas,
& indignaretur super his.

5 * At Machabeus congre-
gata multitudine, intolera-
bilis gentibus efficiebatur.
ira enim Domini in miseri-
cordiam conuersa est. * Et

B superueniens castellis & ci-
uitatibus, improvisus succen-
debat eas, & opportuna loca
occupās, nō paucas hostium
strages dabat. * Maximè aut
noctib' ad huiusmodi ex-
cursus ferebatur, & fama vir-
tutis eius ubique diffunde-
batur. * Videns autem Phi-
lippus, paulatim virum ad
profectum venire, ac frequē-
tius res ei cedere prospere,
ad Ptolemæum ducem Cæ-
lesyriæ & Phœnicis scripsit,
ut auxilium ferret regis ne-
gotijs. * At ille velociter
misit Nicanorem Patrocli
de primoribus amicis, da-
tis ei de permixtis gentibus
armatis non minus viginti
millibus, ut vniuersum Iu-
deorum genus deleteret, ad-
iuncto ei & Gorgia viro mi-
litari, & in bellicis rebus ex-
perientissimo.

* Constituit autem Nicanor regi, ut tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Iudeorum suppleret.

* Statimque ad maritimas ciuitates misit, conuocans ad coemptionem Iudaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ cum ab Omnipotente esset consecutura.

* Iudas autem ubi comperit, indicauit his qui secum erant Iudeis, Nicanoris aduentum.

* Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei iustitiæ, in fugam vertebantur.

* Alii verò, si qui de his supererant, veniebant, simulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos de impio Nicanore, qui eos priusquam in D

cominus veniret, vendiderat. * Et si non propter eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, & propter inuocationem sancti & magnifici nominis eius super ipsos.

* Conuocatis autem Machabeus septem millibus qui cum ipso erant, rogabat, ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium aduersum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderet, ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his iniuste esset illata.

* Itemque ludibrio habite ciuitatis iniuriam, adhuc etiam veterum instituta conuulsa.

* Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audacia; nos autem in omnipotente Domino, qui potest & venientes aduersum nos, & vniuersum mundum vno nutu delere, confidimus.

* διεσήσατο ὃ ὁ νικάνωρ τὸν φόρον τῇ βασιλεῖ τῶν ῥωμαίων ὄντα τὰ λήντων διχιλίῳ ἐν τῇ τῶν ἰουδαίων αἰχμαλωσίᾳ ἐκπληρώσῃ.

* οὐθὲν δὲ εἰς τὰς θαλάσσιους πόλεις ἀπέστειλε παρακαλέμενος ἐπ' ἀγορασμὸν ἰουδαίων σωμάτων, ὑπαγνῶν ὅτι ἐννεήκοντα σώματα τὰ λήντου παρὰ χαρῆσιν· οὐ παροδεχόμενος τὴν παρὰ τὸ παντοκράτορι μέλλουσαν παροχολογήσιν ἐπ' αὐτὰ δίκην.

* τῷ δὲ ἰούδα παροσέπεσε περὶ τοῦ νικάνωρος ἐφόδου· καὶ μεταδόντες οἱ σὺν αὐτῷ τὴν παρουσίαν ἐστρατοπέδου.

* οἱ δὲ λανθρόντες καὶ ἀπιστοῦντες τὴν τοῦ θεοῦ δίκην, διεδίδρασκον ἑαυτοὺς, καὶ ἐξετόπιζον.

* οἱ δὲ τὰ περιλελειμμένα πάντα ἐπώλουν· ὁμοῦ δὲ τὸν κύριον ἠξίουσαν ῥύσασθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ δυσεβοῦς νικάνωρος πρὶν στυχεῖν πεπραμμένους.

* καὶ εἰ μὴ δι' αὐτοὺς ἀλλὰ διὰ τὰς παρὰ αὐτῶν πατέρας αὐτῶν διαθήκας, καὶ ἐνεκα τῆς ἐπ' αὐτοὺς ἐπιλήσεως τοῦ σεμινοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς ὀνόματος αὐτοῦ.

* συναγαγὼν δὲ ὁ μακκαβαῖος αὐτὸν περὶ αὐτὸν ὄντας τὸν δριττὸν ἑξαχιλίους παρεκάλει μὴ καταπλαγῆναι τοῖς πολεμίοις, μὴ δὲ διλαβεῖσθαι τὴν τῶν ἀδίκων παρονομήντων ἐπ' αὐτοὺς ἐθνῶν πολυπληθίαν· ἀγωνίσασθαι δὲ ἡρναίως παρὰ ὀφθαλμοῖς λαβόντας τὴν ἀνόμεναις εἰς τὸν ἄγον τόπον σιωπετελεσμένην ὑπ' αὐτῶν ὕβριν.

* καὶ τὸν τ' ἐμπεπαυμένης πόλεως αἰκισμὸν· ἐτι δὲ τὴν τ' αἰγυονικῆς πολιτείας κατάλυσιν.

* μὲν γὰρ ὅπλοις πεποιῖσθαι αἶμα καὶ τόλμαις ἐφύσεν· ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τῷ παντοκράτῳ θεῷ δυναμένῳ καὶ αὐτὸν ἐρχομένοις ἐφ' ἡμᾶς καὶ τὸν ὅλον κόσμον ἐν ᾧ νύματι καταβαλεῖν πεποιῖσθαι.

* Constituit autem Nicanor tributum regi Romanis existens talentorum duorum millium ex Iudeorum captivitate ut suppleret.

* Statim autem in maritimas ciuitates misit prouocans ad emptionem Iudeorum corporum, promittens nonaginta corpora talento traditurum: non expectans quæ ab Omnipotentē futura erat sequi contra se ultionem.

* At Iuda compertum fuit de Nicanoris aduentu, & cum declarasset his qui cum eo aduentum exercitus:

* Qui formidabant & non credebant Dei iustitiæ, in fugam conuertebant seipsos, & a loco recedebant.

* Alij verò relictæ omnia vendebant: simul autem Dominum deprecabantur ut eriperet eos qui ab impio Nicanore antequam congregarentur venditi erant.

* Et si non propter ipsos, saltem propter quæ erant ad patres eorum pacta, & propter super ipsos inuocationem venerandī & magnifici nominis eius.

* Congregans autem Machabeus eos qui circa ipsum erant numero sex mille, hortabatur ne absterrentur hostibus, neque metuerent iniuste venientium aduersum se gentium multitudinem: pugnarent autem generose ante oculos recipientes iniuste in sanctum locum factam ab illis contumeliam.

* Et illa ciuitatis iniuriam, adhuc autem præteriti instituti dissolutionem.

* Illi namque armis confidunt simul & audacia, ait: nos autem in omnipotente Deo qui potest & venientes aduersum nos & vniuersum mundum in vno nutu delere, confidimus.

* Enarrans autem eis & er- 19
ga progenitores facta auxilia, et
quod fuit sub Sennacherim centū
octoginta quinque millia quomo-
do perierunt.

* Et quod in Babylonia ad- 20
uersus Galatas praelium fuit: ut
omnes ad rem venerūt octo mil-
lia, cum Macedonibus quatuor
mille: Macedonibus hesitanti-
bus, octo mille duodecim decem
millia peremerūt ob factum ipsis
à celo auxilium, & utilitatem
multam acceperunt.

* Propter quæ audaces eos 21
constituens & paratos pro legi-
bus & patria mori, quadripar-
titum exercitum fecit:

* Constituens & fratres suos 22
duces utriusque ordinis, Simo-
nem & Iosephum & Ionathan,
subiciens unicuique mille su-
pra quingentos.

* Adhuc autē & Eleazarū cum 23
legisset sacrum librum, & dedis-
set signum Dei adiutorij, primi
ordinis ipse dux commisit cum
Nicanore.

* Facto autem illis Omnipotē- 24
te adiutore, interfecerunt ex ho-
stibus supra nouem mille, vulne-
ratos autē & membris mutilos
maiorē partem Nicanoris ex-
ercitus fecerunt: omnes autē fu-
gere coegerunt.

* At pecunias illorum qui ve- 25
nerāt ad emptionem ipsorum ac-
ceperunt: persequentes autem
eos diu cessauerunt ab hora con-
clusi.

* Erat enim dies ante sabba- 26
thū, ob quam causam non diu per-
sisterunt insequentes illos.

* Arma colligentes verò eo- 27
rum & spolia exuentes inimico-
rum in sabbatho erant; vehemē-
ter benedicentes & confitentes
Domino qui seruauit in diē hanc
initium misericordiae instillantis
eis.

* Post autem sabbathum de- 28
bilibus & viduis & orphanis
diuidentes de spolijs, residua ipsi
& pueri partiti sunt.

* προσαναλεξάμενοι δ' αὐτοῖς 19
καὶ τὰς ἐν τῷ προγονῶν χρημέ-
νας διπλήρεις, καὶ τὴν ἐπὶ σεννα-
χιμὸν ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε
χιλιάδων ὡς ἀπώλοντο. * καὶ τὴν

ἐν τῇ βαβυλωνίᾳ τὴν πρὸς τοὺς γα-
λάτας πρὸς ταξίν χρημύδην· ὡς οἱ
πλῆντες ἐπὶ τὴν χεῖραν ἦλθον ὀκτα-
κιχίλιοι σὺν μακεδόσι τετρακιχι-
λίοις· τὴν μακεδόνων διορμηθῶν,
& ὀκτακιχίλιοι τὰς δώδεκα μυριά-
δας ἀπώλεσαν διὰ τὴν χρημύδην
αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ βοήθειαν· καὶ

ὠφέλειαν πολλὴν ἔλαβον. * ἐφ' οἷς
διθαρσέας αὐτὰς πρὸς ταξίνας ἐβί-
μους ὑπὲρ τῶν νόμων ἐπὶ πατέρων
διορμήσκειν τετραμερές ἦν τὸ στρα-
τωμα ἐποίησε. * τάξας δ' οὖν ἀ-

δελφούς αὐτῶν προσηγεμύδης ἐκα-
τέρως τάξεως, σίμωνα ἐνώσηφον, καὶ
ἰωνάθαν, ὑποτάξας ἐκάστω χιλίους
καὶ πεντακοσίους. * ἐπὶ δ' καὶ

ἐλεάζαρον πρὸς ἀναγνῶντας τὴν ἱερὰν
βίβλον, ἐδὲς συνθήματα θεοῦ βοη-
θείας, τὴν πρώτης σπείρας αὐτῶν προση-
γεμῶν συνέβαλε πρὸς νικητοῦρα.

* ἡγεμύδης δ' αὐτοῖς ἐπαντοκρά- 24
τορος συμμαχῶν, κατέσφαξαν τὴν
πολεμίων ὑπὲρ τοῦ ἑννακιχίλιος,
τραυματίας δ' καὶ τοῖς μέλεσιν ἀνα-
πήρως τὸ πλεῖον μέρος τὸ τοῦ νικάνο-
ρος στρατεύας ἐποίησαν· πλῆντας δ' ἐ-

φυγεῖν ἠνάγκασαν. * τὰ δ' ἡγεμα-
τα τῶν πρὸς ἀπὸγονῶν ἐπὶ τὴν ἀγο-
ρασμὸν αὐτῶν ἔλαβον· συνδιώξαντες
δ' αὐτοὺς ἐφ' ἱκανόν, ἀνέλυσαν ὑπὸ τῷ

ὄρει συκλειόμενοι. * ὡς γὰρ ἡ πρὸς
ἐσάββατον, δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐμα-
κρότησεν κατὰ τὰς χεῖρας αὐτῶν.

* ὁπλολογήσαντες δ' αὐτὰς ἐπὶ τὰ 27
σύνδρα ἐκδύσαντες τὴν πολεμίων
περὶ τὸ σάββατον ἐγένοντο· πρὸς ταῖς
διλογούντες, ἐξομολογούμενοι τὰ
κυνεῖα τὰ διασώσαντα εἰς τὴν ἡμέραν
ταύτην δι' ἧν ἐλέησεν αὐ-

τοὺς. * μετὰ δ' τὸ σάββατον τοῖς ἡκισ-
τέροις ἐταῖς χήραις ἐὼς ὀρφανοῖς με-
ρισθῶντες διὰ τῶν σκύλων, τὰ λοιπὰ
αὐτοὶ καὶ τὰ παῖδια ἐμερίσαντο.

* Admonuit autem eos &
de auxiliis Dei, quæ facta
sunt erga parentes, & quod
sub Sennacherib centū octo-
ginta quinque millia perie-
runt.

* Et de praelio quod eis ad- 20
uersus Galatas fuit in Baby-
lonia, ut omnes, ubi ad rem
ventū est, Macedonibus so-
ciis hesitantibus, ipsi sex mil-
lia soli peremerunt centū vi-
ginti millia, propter auxiliū
illis datum de celo; & bene-
ficia pro his plurima conse-
cuti sunt.

* His verbis constantes 21
effecti sunt, & pro legibus &
patria mori parati.

* Constituit itaque fratres 22
suos duces utriusque ordini,
Simonem et Iosephum & Io-
nathan, subiectis unicuique
millenis & quingentenis.

* Adhuc etiam ab Esdra le- 23
cto illis sancto libro & dato
signo adiutorij Dei, in prima
acie ipse dux commisit cum
Nicanore.

* Et facto sibi adiutore Om- 24
nipotente, interfecerunt su-
per nouem millia hominū,
maiorē autem partem ex-
ercitus Nicanoris vulnerib'
debilem factum fugere com-
pulerunt.

* Pecuniis verò eorū, qui 25
ad emptionem ipsorum ve-
nerant, sublatis, ipsos usque-
quaque persecuti sunt, sed
reuerſi sunt hora conclusi.

* Nam erat ante sabba- 26
thum: quam ob causam non
perseuerauerunt insequen-
tes.

* Arma autem ipsorum & 27
spolia congregantes, sabbat-
um agebant benedicentes
Dominum, qui liberauit eos
in isto die, misericordiae ini-
tium stillans in eos.

* Post sabbatum verò de- 28
bilibus & orphanis & viduis
diuiserunt spolia, & residua
ipsi cum suis habuere.

* His itaque gestis & communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabāt, ut in finem seruis suis reconciliaretur.

* Et ex his qui cum Timotheo & Bacchide erant contra se contendētes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt, & plures prædas diuiserunt, æquam portionem debilibus pupillis & viduis, sed & senioribus facientes.

* Et cum arma eorum diligenter collegissent, omnia cōposuerunt in locis opportunis. Residua verò spolia Hierosolymam detulerunt:

* Et Philarchen qui cum Timotheo erat, interfecerūt virum scelestum qui in multis Iudæos afflixerat.

* Et cum epinicia agerent in Hierosolymis, eos qui factas ianuas incēderūt, id est, Callisthenē, cum in quodam domiciliū refugissent, incenderunt, digna eis mercede pro impietatibus suis reddita.

* Facinorosissimus autem Nicanor qui mille negociantes ad Iudæorum venditionem adduxerat;

* Humiliatus auxilio Domini ab his quos nullos existimauerat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens solus venit Antiochiā, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus.

* Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captiuitate Hierosolymiorum, prædicabat nunc protectore Deum habere Iudæos, & ob ipsum inuulnerabiles esse, eò quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

Eodem tēpore Antiochus inhonestè reuertebatur a Perside.

* Ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι καὶ κοινῶν ἐκείλων ποιησάμενοι, τὸν ἐλεήμονα κύριον ἠξίου εἰς τέλος καταλαγῆσαι τοῖς αὐτῶν δούλοις.

* καὶ οὗτοι πρὸς τὸν βασιλῆα συνεισάγοντες ὑπὲρ τοῦ διαμυρίσας αὐτῶν δούλων, ἐὼς χυρῶμάτων ὑψηλῶν οὐ μάλιν ἐγκρατεῖς ἐχρύντο· καὶ λάφυρα πλείονα ἐμερίσαντο, ἰσμοίρεσι αὐτῶν καὶ τοῖς ἠκιστοῖς, καὶ ὀρφανοῖς, καὶ χήραις ἐτιδόντες ἐπὶ πρεσβυτέρους ποιεῖσάντες.

* ὁπλολογίσαντες δὲ αὐτῶν, ἡμιμέλως πάντα συνέσκηκαν εἰς τοὺς ἡμετέριους τόπους· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν σκύλων ἔνεγκαν εἰς ἱεροσόλυμα.

* τὸν δὲ φιλαρχὸν τὸν παρὰ τὸν βασιλέα δούλον ἀνίστατον ἀνδρῶν καὶ πολλὰ οὗτοι ἐκ δούλων ἐπιλελυπηκότα. ἐπινίκια δὲ ἄγοντες ἐν τῇ πατρίδι, τὸν ἐμπροσθέντα οὗτον ἱερῶν πυλῶνας καλλιθέην ὑψήσαντες εἰς οὐκ οἰκίον πεφθυγότα, ἐπὶ τὸν ἄξιον τὴν δουλοειδέα ἐκομίσαντο μισθόν.

* ὁ δὲ τεσσαλιτήριος νικητὴρ οὗτος οὗτον χλῆρος ἐμπόρος ἡμίτλην πρᾶσιν τῶν ἰουδαίων ἀγαγὼν,

* ταπεινωθεὶς ὑπὸ τῶν καθ' αὐτὸν νομιζομένων ἐλαχίστων εἶναι, τῇ τοῦ κυρίου βοηθείᾳ τὴν δοξικὴν ἀποθέμενος ἐδῆτα διὰ τὴν μεθ' οὗτου δραπέτην τρέπον ἐρημον ἐαυτὸν ποιήσας, ἤκεν ἀντιόχειαν ὑπὲρ ἅπαν ἀνιμερικῶς ἡμῶν τῇ τοῦ στρατοῦ διαφθορᾷ.

* καὶ οὗτοι τοῖς ῥωμαίοις ἀναδεξάμενος φόρον ἀπὸ τῆς τῶν ἐν ἱεροσολύμοις αἰχμαλωσίας καταβῶσας, κατήγγελλον ὑπὲρ μάχον ἔχειν τὸν θεὸν οὗτον ἰσχυρῶς, καὶ διὰ τὸν τρέπον τοῦτον ἀπώτοις εἶναι οὗτον ἰουδαίοις, διὰ τὸ ἀκολουθεῖν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πρεσβυτέρους νόμοις.

F.

* Περὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐτύγχανεν ἀντίοχος ἀναλελυκὸς ἀκόσμως ἐν τῶν παρὰ τὴν περσίδα τόπων.

* Hæc autem cū gessissent, & communem obsecrationem faciētes, misericordem Dominum postulabant in finem reconciliari suis seruis.

* Et eos qui circa Timotheum & Bacchidem confirmati supra viginti millia ipsorum interfecerunt, & munitionum excelsarum valde cōpotes facti sunt, & spolia plura diuiserūt, æquales portione se & debilibus, & orphanis, & viduis adhuc autem & senioribus facientes.

* Arma colligentes autem illorum, diligenter omnia composuerunt in opportunis locis: at residua spolia tulerunt in Hierosolyma.

* At Philarchen qui circa Timotheum, interfecerunt scelestissimum virum, & qui in multis Iudæos afflixerat.

* Epinicia verò agentes in patria, qui succenderat sacras ianuas, Callisthenem incendērunt in unam domunculam confugientem, & dignam impietate tulit mercedem.

* At impientissimus Nicanor qui mille mercatores ad venditionem Iudæorum duxerat;

* Humiliatus ab his qui apud se reputati fuerant infimi esse, Domini auxilio gloriosam deponens vestem, per mediterraneam fugitivi modo solitarium se faciens, venit Antiochiam super omnia prosperatus in exercitus interitu.

* Et qui Romanis promiserat tributum de eorum, qui in Hierosolymis, captiuitate restitutorum, nunciauit protectorem habere Deum Iudæos, & propter modum hunc inuulnerabiles esse Iudæos, quia secuti sunt ab eo constitutas leges.

CAP. IX.

* Circa autem tempus illud erat Antiochus reuersus inhonestè ex ijs qui circa Persiam locis:

* Intrauerat enim in eam 2
quæ dicitur Persopolis, & ten-
tauit sacra spoliare & ciuitatem
obtinere: quam ob rem multitu-
dine concurrente ad armorum
auxilium fugati sunt: & conti-
git verſum in fugam Antiochum
ab indigenis, turpem reditum
facere.

* Exiſtenti autem illi in Ecba- 3
tanis cōperta ſunt quæ erga Ni-
canorem & Timotheum geſta
ſunt.

* Elatus autem ira arbitra- 4
batur & eorum qui fugauerant
ſe malignitatem in Iudeos retor-
ſurum: ideoque iuſſit aurigam
inceſſanter agitantem expedire
iter, ex celo tam iudicio urgen-
te eum: ſic enim ſuperbè dixit:
Cœmiterium Iudeorum Hieroſo-
lymam faciam veniens illuc.

* At omnipotens Dominus 5
Deus Iſrael percuffit eum inſa-
nabili & inuiſibili plaga. ſtatim
autem vt ipſe finiuit ſermonem,
apprehendit eum immedicabilis
viſcerū dolor & amara inter-
norum tormenta.

* Valde iuſtè eum qui mul- 6
tis & nouis calamitatibus alio-
rum viſcera torſerat.

* Ille autem nequaquam à ia- 7
ctantia ceſſabat: adhuc autem et
ſuperbia repletus erat, ignem ſpi-
rans furore in Iudeos, & præ-
cipiens feſtinare iter: cōtiguit au-
tem & cadere eum de curru qui
ferebatur impetu, & graui caſu
cadenti omnia membra corporis
vexari.

* Ille autē qui nuper ſibi vi- 8
debatur maris fluctibus impe-
rare propter eā quæ ſupra homi-
nem arrogantiam, et ſtatera mō-
tium arbitratuſ altitudines ap-
pendere, in terra exiſtens in ge-
ſtatorio portabatur, manifeſtam
Dei omnibus potentiam demon-
ſtrans. * Ita vt & de cor- 9
pore impij vermes ſcaturirent,
& viuētis in doloribus et tor-
mentis, carnes eius caderent:
præ autem odore eius, omnis
exercitus grauaretur ob putre-
dinem.

2 * εἰσεληλύθει γὰρ εἰς τὴν λεγομέ-
νην περσέπολιν, καὶ ἐπεχείρησεν ἱε-
ροσυλεῖν ἐκ τῆς πόλεως σωέχειν· διὸ
δὴ τῶν πλεθῶν ὁρμησάντων ἐπὶ τὴν
τῶν ὀπλῶν βούθειαν, ἐτράπησαν· καὶ
σωέβη προπαύσιντα τὴν ἀντίοχον
ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, ἀχήμενα τὴν
3 ἀναζυγὴν ποιήσας. * ὅντιν ἡ αὐτὰ
κατ' ἐκβάτανα προσέπεσε τὰ κτ'
νικάνορα ἐκ τῶν περὶ τιμόθεον γε-
4 γονότα. * ἐπαρθείς ὁ τὸ θυμὸν ὤετο
ἐκ τῶν τῶν πεφυγαδδύκων αὐτὸν
κακίαν εἰς τὸν ἰουδαίου ἐναπερείσα-
σαι· διὸ συνέταξε τὴν ἀρματηλά-
τῃ ἀδιαλείπτως ἐλαύνοντα κατε-
νύειν τὴν πορείαν· τῆς δὲ ἔρανονδ' ἦδη
κρίσεως συώσεως αὐτῶν· ἔτω γὰρ ὑπε-
ρηφθῶς εἶπε· πολυδύστην ἰουδαίων
ἱεροσόλυμα ποιήσω ὡς γυρόμενος
5 ἐκεῖ. * ὁ δὲ πάντοτε κράτωρ κύριος ὁ
θεὸς τοῦ ἰσραὴλ, ἐπάταξεν αὐτὸν
ἀνιάτω ἐκ ἀοράτω πληγῇ· ἀρτί δὲ
αὐτὸς καταλήξαντος τὸν λόγον, ἐλα-
βεν αὐτὸν ἀνέκτος τῶν σπλάγχνων
ἀλγυδῶν ἐκ πικρῶν τῶν ἐνδον βάσα-
6 νοι. * πάντοτε δικαίως τὸν πολλὰς ἐξε-
νίζοντας συμφοραῖς ἐξέρων σπλάγχ-
7 να βασανίσαντα. * ὁ δ' ἐδάμασεν τὸ
ἀγερῶχίας ἔληγρον· ἔτι δὲ ἐκ τῆς ὑ-
περηφθῶς ἐπεπλήρωτο, πῦρ πνέων
τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τῶν ἰουδαίων, ἐκε-
λδῶν ἐποξυῶν τὴν πορείαν· συνέ-
βη δὲ ἐπεσθῆναι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀρμα-
τος φερεθῆναι ῥοίζῳ, ἐκ θυχερῶν πλώ-
ματι πεσόντι πρὸς τὰ μέλη τοῦ
σώματος· ἀποσβεβλούσας.

8 * ὁ δ' ἀρτίδοκῶν τοῖς τῶν θαλάσσης
κύμασιν ἐπιτάσσεν διὰ τὴν ὑπὲρ
ἀνθρώπων ἀλαζονίαν, καὶ πλάσσει
τὰ τῶν ὀρέων οἰόμενον ὅτι ὕψος
καὶ γῆν γυρόμενος ἐν φορείῳ παρε-
κομίζετο, φανερὰν τοῦ θεοῦ πᾶσιν
τὴν δυνάμειν ἐνδείκνυμενος.

9 * ὥς τε καὶ ἐκ τοῦ σώματος τοῦ
δυσσεβοῦς σκώληκας ἀναζεῖν· καὶ
ζώντος ἐν ὀδυμῇς ἐκ ἀλγυδῶν, τὰς
σάρκας αὐτῶν διαπίπτειν· ὑπὸ δὲ τῆς
ὀσμῆς αὐτῶν, πᾶν τὸ στρατόπεδον βα-
ρυώσας τὴν σαπρίαν.

2 * Intrauerat enim in eam
quæ dicitur Persopolis, & té-
tauit expoliare templum, &
ciuitatē opprimere, sed mul-
titudine ad arma cōcurrēte,
in fugam verſi ſunt, & ita cō-
tiguit, vt Antiochus poſt fu-
3 gam turpiter rediret. * Et cū
veniſſet circa Ecbatanam,
recognouit quæ erga Nica-
norem & Timotheum geſta
4 ſunt. * Elatus autem in ira,
arbitrabatur ſe iniuriam il-
lorū, qui ſe fugauerāt, poſſe
in Iudeos retorquere, ideoq;
iuſſit agitari currum ſuum,
ſine internifſione agēs iter,
cæleſti eū iudicio perurgēt,
eò quòd ita ſuperbè locutus
eſt, ſe venturum Hieroſoly-
mam, & cōgeriem ſepulchri
Iudeorum eam facturum.

5 * Sed qui vniuerſa conſpi-
cit Dñs Deus Iſrael, percuffit
eum inſanabili & inuiſibili
plaga. Vt enim finiuit hūc ip-
ſum ſermonē, apprehēdit eū
dolor dirus viſcerū, & amara
6 internorum tormenta. * Et
quidē ſatis iuſtè, quippe qui
multis & nouis cruciatibus
aliorum torſerat viſcera, licet
ille nullo modo à ſua malitia
7 ceſſaret. * Super hoc autem
ſuperbia repletus, ignē ſpirās
animo in Iudeos, & præcipiens
accelerari negocium, conti-
git illum impetu euntem de
curru cadere, & graui corpo-
ris collifione membra vexari.

8 * Iſque qui ſibi videbatur
etiam fluctibus maris impe-
rare, ſupra humanum mo-
dum ſuperbia repletus, &
montium altitudines in ſta-
tera appendere, nunc humi-
liatus ad terram, in geſtato-
rio portabatur, manifeſtam
Dei virtutem in ſemetipſo
contefans.

9 * Ita vt de corpore impij
vermes ſcaturirent, ac viuē-
tes in doloribus carnes eius
effluerent, odore etiam il-
lius & foetore exercitus gra-
uaretur.

¹⁰ Et qui paulò antè sydera
cæli contingere se arbitra-
tur, eum nemo poterat pro-
pter intolerantiam fætoris
portare. ¹¹ Hinc igitur cœ-
pit, ex graui superbia dedu-
ctus, ad agnitionē sui venire,
diuina admonitus plaga, per
momenta singula doloribus
suis augmenta capientibus.

¹² Et cū nec ipse iam
fæctorem suum ferre posset,
ita ait: Iustum est subditum
esse Deo, & mortalem non
paria Deo sentire. ¹³ Orabat
autem hic scelestus Dominū,
à quo non esset misericordiā
consecuturus, ¹⁴ Et ciuita-
tem ad quam festinans ve-
niebat, vt eam ad solum de-
duceret, ac sepulchrum con-
gestorum faceret, ¹⁵ Nunc
optat liberam reddere, & Iu-
dæos quos nec sepultura qui-
dem se dignos habiturum,
sed auibus ac feris diripien-
dos traditurum, & cum par-
uulis exterminaturū dixerat;
æquales nunc Atheniensibus
facturum, pollicetur.

¹⁶ Templum etiam sanctū,
quod prius expoliauerat, op-
timis donis ornaturum, &
sancta vasa multiplicaturū;
& pertinentes ad sacrificia
sumptus, de redditibus suis
præstaturum.

¹⁷ Super hæc & Iudæum se
futurum, & omnem locum
terræ perambulaturum, &
prædicaturum Dei potesta-
tem. ¹⁸ Sed non cessanti-
bus doloribus; superuenerat
enim in eum iustum Dei
iudicium, desperans scripsit
ad Iudæos in hunc modum
deprecationis epistolam, hæc
continentem:

¹⁹ OPTIMIS ciuib⁹ Iudæis,
plurimam salutem, & bene
valere, & esse felices, rex &
princeps Antiochus.

²⁰ Si bene valetis, & filij
vestri, & ex sententia vobis
cuncta sunt, maximas agi-
mus gratias.

¹⁰ καὶ τὸν μικρὸν πρὸς τὸν πᾶν
ἐξ ἑαυτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀποδοῦναι
δοξαζόμενον ὡς εἰς ἐδύνατον διὰ τὸ
ὁσμῆς ἀφ' ἑαυτοῦ βαρύνει.

¹¹ ἐν ταύτῃ αὐτὸς ἤρξατο τὸ πολὺ
ὑπερηφανίας λήγειν τεθραυσμένος,
& εἰς ἴππινωσιν ἐρχόμενος θείᾳ μά-
στιγι, κατὰ στιγμήν ἴππειόν μιν
ταῖς ἀλγυῖαι.

¹² & μηδὲ τὸσμῆς ἀπὸ δυνάμε-
νος δυνέχεται ταύτ' ἐφη· δίκαιον ὕ-
ποτάσσεσθαι τῷ θεῷ, καὶ μὴ θνητὸν
ὄντα ἰσοθεῶ φρενέειν.

¹³ ἤνυχτο δὲ ὁ μισαρὸς πρὸς τὸν
ὅτι ἐπ' αὐτὸν ἐλεήθητα δεσποτέρῳ
ἔγω λέγων·

¹⁴ τὴν μὲν ἀγίαν πόλιν ἡ πόλις
δὲν παρεγίνετο ἰσόπεδον ποιῆσαι καὶ
πολυδύστηριον οἰκοδομήσαι,

¹⁵ ἐλθὼν ἐρῶν δυνάμει, οὗ δὲ
ἰουδαίους, ὡς διεγνώκει μηδὲ ταφῆς
ἀξιώσειν, οἰωνοβράτης δ' οὖν τοῖς νη-
πίοις ἐκέρχεν θυρίδας, πάντας αὐ-
τῶν τοῖς ἀθλιωταῖς ποιήσειν.

¹⁶ ὃν δ' πρὸς τὸν πᾶν ἐσκύλευσεν ἅ-
ντων νεῶν, καλλίστοις ἀναθήμασιν
κοσμήσειν· καὶ τὰ ἱερὰ σκεῦη πολυ-
πλάσια πάντα ἀποδώσειν, τὰς δὲ
ἐπιβαλλύσας πρὸς τὰς θυρίδας
πρὸς αἰετὶς ἐκ τῶν ἰδίων πρὸς ὁδὸν
χορηγήσειν.

¹⁷ πρὸς δὲ τοῖς καὶ ἰουδαίων
ἔσεσθαι, & πάντα τὰ ὅσα οἰκητὸν ἐπε-
λθούσῃ κατὰ γέγοντα τὸ θεοῦ
κράτος.

¹⁸ ὡς αὐτὸς δὲ ληγόντων τῶν πό-
λεων, ἐπεληλύθει γὰρ ἐπ' αὐτὸν δικαία
ἡ τοῦ θεοῦ κρίσις· τὰ καθ' αὐτὸν ἀπ-
ελπίσας, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἰουδαίους
τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολὴν
ἰκετείας τὰς ἐχούσας, περιέχου-
σαν δὲ ὅτως.

¹⁹ τοῖς χριστοῖς ἰουδαίοις τοῖς πολί-
ταις πολλὰ χαίρειν καὶ ὑγαίνειν καὶ
ὅτι πρὸς τὴν βασιλίδος καὶ στρατη-
γὸς ἀντίοχος.

²⁰ εἰ ἔρρωσθε καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ
ἰδία, καὶ γνώμῃ ἐσὶν ὑμῖν.

¹⁰ Et eum qui paulò antè cæ-
lestia sydera contingere vide-
batur, portare nemo poterat ob
fætoris intolerabilem gruita-
tem.

¹¹ Hic igitur cæpit à multa su-
perbia desinere vulneratus, &
in agnitionem venire diuino fla-
gello, per momentum augmenta-
tus in doloribus.

¹² Et neque odorem suum po-
tens ferre hæc ait: Iustum est
subdi Deo, & non mortalem
existentem paria Deo sapere.

¹³ Orabat autem scelestus ad
eum qui non iam eius misertu-
rus erat Dominum, sic dicens:

¹⁴ Ipsam quidem sanctam ci-
uitatem, ad quam festinans ve-
niebat, solo æquatā vt faceret,
& cæmeterium edificaret,

¹⁵ Liberam facturum: at Iu-
dæos, quos decreuerat neque
sepultura dignaturum, auibus
deuorandos autem cum parui-
lis proiecturum feris, omnes eos
æquales Atheniensibus factu-
rum.

¹⁶ Quod autem prius spolia-
uerat sanctum templum, opti-
mis donis ornaturum: & san-
cta vasa multo plura omnia re-
stituturum, at pertinentes ad sa-
crificia sumptus ex propriis re-
ditibus præstaturum.

¹⁷ Super autem hæc & Iu-
dæum futurum, & omnem lo-
cum habitabilem perambulatu-
rum nuntiantem Dei potesta-
tem.

¹⁸ Nequaquam autem cessan-
tibus doloribus, superuenerat
enim in eum iustum Dei iudi-
cium, de se desperans, scripsit ad
Iudæos subscriptam epistolam
deprecationis ordinem haben-
tem, continentem autem sic.

¹⁹ BONIS Iudæis ciuib⁹ mul-
tum gaudere, & valere, & esse
felices rex & dux Antiochus.

²⁰ Si valetis, & filij & pro-
pria, ex sententia est vobis.

²¹ * In celo spem habens & ve-
strum honoris & benevolentie
recordatus sum benignè. reuer-
sus de Persie locis, & incidens
in infirmitatem grauitatem ha-
bentem, necessariū duxi curam
habere communis omnium secu-
ritatis:

²² * Non desperans de me ipso,
sed habens multam spem effu-
giendi infirmitatem.

²³ * Considerans autem quod et
pater, quibus temporibus ad su-
periora loca duxit exercitum,
ostendit eū qui successurus erat.

²⁴ * Ut si quid præter opinionē
accideret, vel & nunciaretur
quid difficile, scientes indigenæ
cui relictae erant res, non turba-
rentur.

²⁵ * Ad autem hac considerans
adiacentes potentes & vicinos
regno temporibus, attendentes
& expectantes quid euenturū
est, designaui filium Antiochum
regem: quem saepe recurrens in
superiora regna, apud plurimos
vestrum deponebam, & com-
mendabam: scripsi autem ad
eum subscripta.

²⁶ * Hortor igitur vos & peto,
memores beneficiorum commu-
niter & priuatim, ut unus-
quisque conseruet existētem ami-
ciciam erga me & filium.

²⁷ * Certus sum enim eum beni-
gnè & humane sequentem meū
propositum obsecuturum vobis.

²⁸ * Ille igitur homicida & bla-
phemus pessimè passus, ut alios
tractauit, in peregrina terra in
montibus misero obitu commu-
tauit vitam.

²⁹ * Portabat autē corpus Phi-
lippus collectaneus eius, qui &
metuens filium Antiochi, ad Pto-
lemaeum Philometorem in Aegy-
ptum abiit.

CAP. X.

Maccabæus autē & quicum
eo, Dño ducente eos, ipsum
quidem templum recuperauerūt
& urbem.

¹ * At in foro aras ab alieni-
genis structas, adhuc autem &
delubra demoliti sunt.

²¹ * εἰς ἔρανὸν τὴν ἐλπίδα ἔχων
ὁ μὲρ τὴν ἡμῶν καὶ τὴν εὐνοίαν δὴ
ἐμνημόνεον φιλοσόργως· ἐπανά-
γων ἐκ τῶν περὶ τὴν περσίδα τόπων,
καὶ ἀπεισὼν ἀδελφείᾳ δυσχερεῖαν
ἐχέσῃ, δυνάμει καὶ ἡγεσίᾳ μὲν φρον-
τίσαι τὴν κοινὴν πάντων ἀσφαλείαν.

²² * ὅτε ἀπογνώσκων τὰ κατ' ἐμαυ-
τόν, ἀλλ' ἔχων πολλὴν ἐλπίδα ἐν-
φύλατταί τὴν ἀδελφείαν.

²³ * θεωρῶν δὲ ὅτι καὶ ὁ πατὴρ καθ' ἑ-
αυτὸν εἰς τὸν δυνάμει ἐστὶν ἐστρα-
τὴν ἐδίδουσαν, ἀνεδείξε τὸν διαδεχόμενον.

²⁴ * ὅπως ἐδύ τὴν ἀνδοξίαν ἀποβαί-
νει, ἢ ὅτε ἀπογὰρ τὴν δύσχερυν, εἰ-
δότες οἱ καὶ τὴν χώραν ὅτι κατὰ λέ-
λειπταί τὰ πρὸς γὰρ, μὴ ἵπτα-
σθαι τὴν.

²⁵ * ἀπὸ τῶν τούτοις καὶ τῶν ἄλλων
ἐστὶν ἀπὸ καμνῶν διωκτῶν & τει-
νῶντας βασιλείᾳ τοῖς καὶ τοῖς ἐπ' ἐ-
χόντας καὶ ἀποδοκῶντας τὸ ἀπο-
βησόμενον, ἀνὰ δὲ τὸν υἱὸν ἀν-
τιόχου βασιλέα ὃν πολλὰς ἀνα-
τρεχὼν εἰς τὰς ἐπ' αὐτὸν στρατείας,
τοῖς πλείστοις ὑμῶν ἀπὸ κατελέμενην
& σωίσων· γέγραφα δὲ πρὸς αὐ-
τὸν τὰ ὑπογεγραμμένα.

²⁶ * παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς & ἀξίω,
μεμνημένους τῶν δωρεῶν κοινῇ
καὶ κατ' ἰδίαν, ἕκαστον συντηρεῖν τὴν
οὔσαν δύναμιν εἰς ἐμὴν καὶ τὸν υἱόν.

²⁷ * πέπεισμαι γὰρ αὐτὸν ἑπικρῶς
καὶ φιλανθρώπως παρακολουθεῖν
τὰ τῇ ἐμῇ ἀρετῇ συμπερι-
νεχθῆσεσθαι ὑμῶν.

²⁸ * ὁ μὲρ ἐν ἀνδροφόνῳ καὶ βλάσ-
φημῳ τὰ χεῖρῃ παθὼν, ὡς ἑτέ-
ρους διέθηκεν, ἐπιξείης ἐν τοῖς ὄρεσιν
οἰκίσῃ μόρῳ κατέστρεψε τὸν βίον.

²⁹ * παρεκομίζετο δὲ τὸ σῶμα Φί-
λιππος ὁ σύντροφος αὐτοῦ· ὅς & διδ-
λαβηθεὶς τὸν υἱὸν ἀντιόχου, πρὸς
πτολεμαῖον τὸν φιλομήτορα εἰς αἰ-
γύπτον διεκομίσθη.

¹ * Μακκαβαῖος δὲ & οἱ σὺν αὐ-
τῷ κυρίου ἀγαθόντες αὐτοῦ, τὸ
μὲρ ἐστὶν ἐκομίσαντο & τὴν πόλιν.

² * ἐστὶν δὲ καὶ τὴν ἀγορὰν βασιλέως
ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων δεδημευρήσ-
αντες, ἐλθόντες & τὰ τεμεῖρα καθεύοντες.

²¹ * Et ego in infirmitate co-
stitutus, vestri autem memor
benignè reuersus de Persidis
locis, & in infirmitate graui
apprehensus, necessariū duxi
pro communi vtilitate curā
habere:

²² * Non desperans
memetipsum, sed spem mul-
tam habens effugiendi in-
firmitatem.

²³ * Respicens au-
tē quod & pater meus, qui
D bus temporibus in locis su-
perioribus ducebat exercitū,
ostendit, qui post se suscep-
ret principatū:

²⁴ * Ut si quid
cōtrarium accideret, aut dif-
ficile nuntiaretur, scientes
hi qui in regionibus erant,
cui esset rerum summa dete-
licta, non turbarentur.

²⁵ * Ad
hac considerans de proximo
potentes quosque & vicinos
temporibus insidiantes, &
euentum expectantes, desi-
gnaui filium meum Antio-
chum regem; quem saepe re-
currens in superiora regna,
multis vestrum commenda-
bam, & scripsi ad eum quæ
subiecta sunt.

²⁶ * Oro itaque
vos & peto, memores bene-
ficiorū publicè & priuatim,
ut vnusquisque conseruet fi-
dem ad me, & ad filiū meū.

²⁷ * Confido enim eum mo-
destè & humane acturum, &
sequentem propositū meum
& communem vobis fore.

²⁸ * Igitur homicida & blas-
phemus pessimè percussus,
& ut ipse alios tractauerat,
peregrè in montibus misera-
bili obitu vita functus est.

²⁹ * Transferebat autem cor-
pus Philippus collectaneus
eius, qui metuens filium An-
tiochi, ad Ptolemaū Philo-
metorem in Ægyptum abiit.

CAP. X.

Machabæus autē, & qui
cum eo erant, Domino
se protegente, templū quiddē
& ciuitatem recepit. * Aras
autem quas alienigenæ per
plateas extruxerant, itemque
delubra, demolitus est.

* Et purgato templo, aliud
altare fecerunt, & de ignitis
lapidibus igne concepto, sa-
crificia obtulerunt post bien-
nium, & incensum, & lucer-
nas, & panes propositionis
posuerunt.

* Quibus gestis, rogabat
Dominum, prostrati in ter-
ram, ne amplius talibus ma-
lis incideret: sed & si quando
peccassent, ut ab ipso mitius
corriperentur, & non bar-
baris ac blasphemis homini-
bus traderentur.

* Qua die autem templū
ab alienigenis pollutū fue-
rat, contigit eadem die puri-
ficationem fieri vicesima &
quinta mēsis, qui fuit Casleu.

* Et cum letitia diebus
octo egerunt in modum ta-
bernaculorum, recordantes
quodd ante modicū temporis
diem solennem tabernacu-
lorum in montibus & in spe-
luncis more bestiarum ege-
rant.

* Propter quod thyrsos
& ramos virides, & palmas
præferebat ei, qui prospera-
uit mundare locum suum.

* Et decreuerunt cōmuni
præcepto & decreto vniuersę
genti Iudæorum, omnibus
annis agere dies istos.

* Et Antiochi quidem, qui
appellatus est Nobilis, vitæ
excessus ita se habuit.

* Nunc autē de Eupatore
Antiochi impii filio quæ ge-
sta sunt, narrabimus, breuiā-
tes mala quæ in bellis gesta
sunt.

* Hic enim suscepto re-
gno, constituit super nego-
cia regni Lysiam quendam
Phœnicis & Syriæ militiæ
principem.

* Nam Ptolemæus, qui
dicebatur Macer, iusti tenax
erga Iudæos esse cōstituit, &
præcipue propter iniquita-
tem quæ facta erat in eos, &
pacificè agere cum eis.

* καὶ τὸν νεὼν καθαρίσαντες, ἔτε-
ρον θυσιαστήριον ἐποίησαν· καὶ πυ-
ρῶσαντες λίθους, καὶ πῦρ ἐκ τούτων
λαβόντες ἀνήνεγκαν θυσιὰν μετὰ
διετὴ χρόνον, καὶ θυμίαμα ἐλύχ-
νοις, καὶ τὰν ἀρτῶν τὴν πρῶτην ἐ-
ποίησαντο.

* ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἠξίωσαν
τὸν κύριον πεσόντες ἐπὶ κοιλίαν, μὴ
κέτι περὶ εἶναι τοῖς κακοῖς,
ἀλλ' ἐδόποτε καὶ ἀμάρτωσιν, ὑπ'
αὐτῷ μετ' ὀφειλίας παιδίδεσθαι,
καὶ μὴ βλασφημοῖς ἐβαρβάρους
ἐθνεσὶ παραδίδεσθαι.

* ἐν ᾗ ἡ ἡμέρα ὁ νεὼς ὑπὸ ἄλλο-
φύλων ἐβέβηλωθη, σωθήκη τὴν
αὐτὴν ἡμέραν τὴν καθαρισμὸν γινέ-
σθαι τοῦ ναοῦ, τῇ πέμπτῃ ἐκαδὶ ὁ-
μῶς, ὅς ἐστι χασελεῖ.

* καὶ μετ' εὐφροσύνης ἤγον ἡμέ-
ρας ὀκτὼ σκηνωμάτων τρεῖς, μνη-
μονεύοντες ὡς παρὰ μικροῦ χρόνου
τὴν τῶν σκηνῶν ἐορτήν, ἐν τοῖς ὄρεσι
καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις θηρίων τρεῖς
ἦσαν μεμονωμένοι.

* διὸ θυρσοὺς καὶ κλάδους ὡρεαίους
ἔτι δὲ φοίνικας ἔχοντες, ὕμνοι ἀνέ-
φερον τὰ δεικνύσαντα καθαρωτῆραν
τὸν ναὸν τοῦ τόπου.

* ἐδογματίσαν ἡ μὲν κοινὸς παρὰ
σάγματι & ψηφίσματι παν-
τὶ τῶν ἰουδαίων εἶναι κατ' ἐνιαυ-
τὸν ἀγεῖν τὰς δεκάς ἡμέρας.

* καὶ τὰ μὲν τῆς ἀντιόχου τοῦ
παρθενικοῦ θάνατος Ἰππικῆς τε-
λευτῆς ἔτος εἶχε.

* νυνὶ δὲ τὰ κατὰ τὸν ἀπάτορα ἀν-
τιόχου, ὃν δὲ τοῦ ἀσεβοῦς γινόμενα
δηλώσει αὐτά, συγέμνοντες τὰ
συνέχοντα τὰν πολέμων κακά.

* οὗτος γὰρ παλαῶν τὴν βα-
σιλείαν, ἀνέδδεν ἐπὶ τὰν περὶ ἡμᾶς
τῶν λυσίων τινὰ κοίλην ἡ συνείας ἐ
φοινίκης στρατηγὸν πρῶταρχον.

* πολεμαῖος γὰρ ὁ καλεῖσθαι μά-
κρων τὸ δίκαιον συνιπεῖν παρηγάμε-
νος εἰς τοὺς ἰουδαίους διὰ τὴν γενομένην
εἰς αὐτοὺς ἀδικίαν, ἐπείθετο τὰ παρὰ
αὐτοὺς εἰρηνικῶς διεξάγειν.

* Et templū purgantes, aliud
altare fecerunt. & incendentes
lapides, et ignē ex his accipientes,
obtulerūt sacrificium post bien-
nij tempus, & incensum &
lucernas, & panum propositio-
nem fecerunt.

* Hæc autem cū fecissent,
rogauerunt Dominum, proci-
dentes super ventrem, ne am-
plius inciderent in hæc mala, sed
si quando peccauerint, ab eo
cum benignitate corriperentur,
& non blasphemis & barba-
ris gentibus traderentur.

* In qua autem die templum
ab alienigenis pollutum est, con-
tigit in eadem die purificationē
fieri templi, quinta & vicesi-
ma mensis, qui est Chasleu.

* Et cum letitia egerunt dies
octo tabernaculorum modo, me-
mores quodd ante modicum tem-
poris in tabernaculorum festo, in
montibus & in speluncis ferarū
more fuerant solitarij.

* Quamobrem thyrsos &
ramos pulchros, item & pal-
mas habentes, hymnos refere-
bant ei qui prosperauit mundari
suum locum.

* Decreuerunt autem cum
communi præcepto & decreto,
vniuersę Iudæorum genti sin-
gulis annis agere hos dies.

* Et quidē Antiochi qui ap-
pellatus est Nobilis, obitus ita
se habuit.

* Nunc autem ea quæ de Eu-
patore Antiocho, filio autem im-
pij gesta sunt, declarabimus, ea
abbreviantes continua bellorum
mala.

* Hic enim cū suscepisset
regnum, designauit super nego-
cia Lysiam quendam: Cæles au-
tem Syriæ & Phœnicie ducem
primarium.

* Ptolemæus enim vocatus
Macer, iustitiam conseruare eli-
gens erga Iudæos, propter factā
in eos iniuriam, tentabat res
erga illos pacificè agere.

* Unde accusatus ab amicis 13
apud Eupatorem, & proditor
frequenter audiens, eò quòd Cy-
prum sibi creditam à Philome-
tore, deseruisset, & ad Antio-
chum Nobilem transisset, neque
nobilem potestatem generosè ad-
ministrans; venenans seipsum
reliquit vitam.

* Gorgias autem cum esset 14
dux locorum, aduenas accipie-
bat, & assidue contra Iudæos
bellum gerebat.

* Simul verò cum hoc 15
Iudæi cōpotes opportunarum
munitionum existentes, exerce-
bant Iudæos, & fugatos à Hie-
rosolymis suscipientes, debellare
tentabant.

* Qui autem circa Macca- 16
beum, facientes orationem, &
orantes Deum adiutorem eis esse,
contra Iudæorum munitiones
impetum fecerunt.

* Quibus & insistentes for- 17
titer, compotes facti sunt loco-
rum, omnesque qui in muro pu-
gnabant, vlti sunt. intereme-
runt autem occurrentes, inter-
fecerunt verò non minus viginti
millibus.

* Cum fugissent autem non 18
minus nouem millibus in duas
turres fortes valde, & omnia
quæ ad obsidionem habentes,

* Maccabeus ad urgentes 19
locos relinquens Simonem &
Iosephum, adhuc autem & Zac-
chæum & qui cum eo multos
ad horum obsidionem, ipse se-
cessit.

* Qui autem circa Simonem 20
pecunie auidi, à quibusdam qui
in turribus persuasi sunt argen-
to. septies autem decem millia
drachmarum accipientes, per-
miserunt quosdam diffluere.

* Cum nunciatum autem esset 21
Maccabeo de eo quod factum
est, congregans principes populi,
accusauit quòd pecunia vendi-
dissent fratres, aduersarios con-
tra eos dimittentes.

* ὅθεν κατηγορούμενος 13
φίλων πρὸς τὸν εὐπάτορα, ὡς προ-
δοῦτος παρέκασα ἀκέρων, διὰ τὸ τὴν
κύπρον ἐμπισθύνειν τῷ φιλο-
μήτῳ· ἐκλίπειν, καὶ πρὸς ἀντιό-
χον τὸν ἐπιφανῆ διὰ χωρῆσαι, μήτ'
δι' αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν ἐξουθενή-
σας, φαρμακύσας ἑαυτὸν ἐξέλ-
πε τὸν βίον. * γοργίας δὲ γυμνα-
σὶς στρατηγὸς τῶν τόπων, ἐξενωτρε-
φεί, ὡς παρέκασα πρὸς τοὺς ἰουδαίους
ἐπολεμοτρεφεί.

* ὁμοῦ δὲ τέτρω καὶ 15
ἰδουμαῖοι ἐγκρατεῖς ἐπιταίρων ὀχυρωμάτων
ὄντες, ἐγύμναζον τοὺς ἰουδαίους, καὶ
τοὺς φυγαδευθέντας ἀπὸ ἱεροσολύ-
μων περισυλλέγοντες πολεμοτρε-
φῆν ἐπεχείρουν.

* οἱ δὲ περὶ τὸν μακκαβαῖον ποιη- 16
σάμενοι λιτανείαν, καὶ ἀξιώσαντες
τὸν θεὸν σύμμαχον αὐτοῖς γινέσθαι,
ἐπὶ τὰ τῶν ἰδουμαίων ὀχυρώματα
ᾤρμησαν.

* οἷς καὶ περισυλλέγοντες διρ- 17
ρώσας, ἐγκρατεῖς ἐγύμναζον τῶν τό-
πων, πάντας τε τοὺς ἐπὶ τὰ τεῖχει
μαχομένους ἡμιλίαντο· κατέσφα-
ζον δὲ τοὺς ἐμπέποντας, δυνάμει δὲ
ἐχρήσθησαν τῶν δισμυρίων.

* συσφυγόντων δὲ ὅσα ἐλάττω 18
τῶν ἐννακισχιλίων εἰς δύο πύργους
ἰχυρὲς διμάλα, ὡς πάντα τὰ πρὸς
πολιορκίαν ἔχοντες,

* ὁ μακκαβαῖος εἰς ἐπείγοντας 19
τόποις ἀπολιπὼν σίμωνα καὶ ἰώση-
φον, ἔτι δὲ καὶ ζακχαῖον ὡς τοὺς σὺν
αὐτῷ ἰκανοὺς πρὸς τὴν τέτρω πολι-
ορκίαν, αὐτὸς ἐχωρίσθη.

* 20
ὁ δὲ περὶ τὸν σίμωνα φιλαρ-
γετήσαντες ὑπὸ πινυλίων ἐν τοῖς πύρ-
γοις ἐπέσθηνσαν ἀργυρίῳ· ἐπὶ αἰκίς δὲ
μυριάδας δραχμαὶς λαβόντες, εἰς-
σθέν ἵνας διαρρυῖναι.

* 21
περὶ τὸν μακκαβαῖον πρὸς τὸ γεγονός,
συναγαγὼν τοὺς ἡγουμένους τοῦ
λαοῦ, κατηγοροῦσιν ὡς ἀργυρίου
πεπραγμένους τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς πο-
λεμίοις κατ' αὐτῶν ἀπολύσαντες.

* Sed ob hoc accusatus ab 13
amicis apud Eupatorem, cum
frequenter proditor audiret,
eò quòd Cyprum creditam
sibi à Philometore deseruisset,
& ad Antiochum Nobi-
lem translatus, etiam ab eo
recessisset, veneno vitam fi-
niuit.

* Gorgias autem cum esset 14
dux locorum, assumptis ad-
uenis, frequenter Iudæos de-
bellabat.

* Iudæi verò qui tenebant, 15
opportunas munitiones, fu-
gatos ab Hierosolymis susci-
piebant, & bellare tenta-
bant.

* Hi verò qui erant, cum 16
Machabeo, per orationes
Dominum rogantes, ut esset
sibi adiutor, impetum fece-
runt in munitiones Idumæo-
rum.

* Multaque vi insistentes, 17
in loca obtinuerunt, occurren-
tes interemerunt, & omnes
simul non minus viginti-
quinque millibus trucidau-
erunt.

* Quidam autem cum con- 18
fugissent in duas turres val-
de munitas, omnem appa-
ratum ad repugnandum ha-
bentes;

* Machabeus ad eorum 19
expugnationem, relicto Si-
mone & Iosepho, itemque
Zacheo, eisque qui cum ipsis
erant satis multis, ipse ad eas,
quæ amplius perurgebant,
pugnas conuersus est.

* Hi verò qui cum Simo- 20
ne erant cupiditate ducti, à
quibusdam qui in turribus
erant, suasi sunt pecunia, &
septuaginta millibus didrach-
mis acceptis, dimiserunt quos-
dam effugere.

* Cum autem Machabeo 21
nunciatum esset quòd factum
est, principibus populi con-
gregatis, accusauit quòd pec-
unia fratres vèdidissent, ad-
uersariis eorum dimissis.

²¹ * Hos igitur proditores factos interfecit, & cōfestim duas turres occupavit.

²² * Armis autem ac manibus omnia prosperè agendo, in duabus munitionibus plusquam viginti millia peremit.

²³ * Et Timotheus qui prius à Iudeis fuerat superatus, cōuocato exercitu peregrinæ multitudinis & congregato equitatu Asiano, aduenit quasi armis Iudæā capturus.

²⁴ * Machabeus autē & qui cum ipso erant, appropinquante illo deprecabantur Dominum,

²⁵ * Caput terra aspergētes, lumbosque ciliciis præcincti, ad altaris crepidinem prouoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & aduersariis aduersaretur, sicut lex dicit.

²⁶ * Et ita post orationem, sumptis armis, longius de ciuitate procedentes, & proximi hostibus effecti resederūt.

²⁷ * Primo autem Solis ortu utriq; commiserunt, isti quidem victoriæ & prosperitatis sponsores cum virtute Dominum habentes, illi autem ducem belli animum habebant.

²⁸ * Sed cū vehemens pugna esset, apparuerunt aduersariis de cælo viri quinque, in equis frenis aureis decori, ducatum Iudæis præstantes.

²⁹ * Ex quibus duo Machabeum medium habentes armis suis circumseptum incolumem conseruabant, in aduersarios autem tela & fulmina iaciebāt, ex quo & cæcitate confusi & repleti perturbatione cadebant.

³⁰ * Interfecti sunt autem viginti millia quingenti & equites sexcenti.

³¹ * Timotheus verò confugit in Gazaram præsidium munitū cui præerat Chereas.

²¹ * Τούτους μὲν οὖν προδότας ἄλλοις μὲν ἀπέκλεινε, ἐν δὲ ταχέϊ μακκαβέω δύο πύργους κατελάβετο. * Τίς δ' ὁ

²² πλοῖς τὰ πρῶτα ἐν ταῖς χερσὶν δούδμενος, ἀπώλεσεν ἐν τοῖς δυσὶν ὀχυρώμασι πλείους τῶν δισμυρίων.

²³ * Τιμόθεος δὲ ὁ πρῶτος ἐν ἡττῇ θείς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, συναγαγὼν ξένους διωγμῆς παμπληθεῖς, ἐκ τῆς ἀσίας ἡρομένους ἰπποῖς συναθροίσας ἐκ ὀλίγοις, παρῆν ὡς δορυλάτῳ ληψόμενος τὴν ἰουδαίαν.

²⁴ * Ὁ δὲ πρὸς τὸν μακκαβαῖον συνεγγίζοντος αὐτὸς πρὸς ἱκετείαν τοῦ θεοῦ, * γῆ τὰς κεφαλὰς κατὰ πᾶ-

²⁵ σάντες καὶ τὰς ὁσφύας σάκκοις ζώσαντες, ἐπὶ τὴν ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου κρηπίδα προσπετόντες, ἠξίου ἰλεῶν αὐτοῖς ἡρόμενον, ἐχθροῖς αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, ἐδωτικῶς τοῖς ἀντικειμένοις, καθὼς ὁ νόμος διασαφεί.

²⁶ * ἡρόμενοι δ' ἀπὸ τῆς δεήσεως, δυνάλαβόντες τὰ ὅπλα, προῆλθον ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ πλείον· συνεγγίσαντες δ' τοῖς πολεμίοις, ἐφ' αὐτῶν ἦσαν. * ἄρτι δὲ τὸ δυνάτολῃς δια-

²⁷ χρομένης, προσέβαλον ἐκάτεροι. * μὲν ἔγνωσαν ἔχοντες διημερίας ἐνίκης μετ' ἀρετῆς, τὴν ἐπὶ τὸν κύριον καταφυγόντες, οἱ δὲ κατηγεμόνα τῶν ἀγώνων ταττόμενοι τὸν θυμόν.

²⁸ * ἡρομένης δὲ καρτερός μάχης, ἐφάνησαν τοῖς ὑπεναντίοις ἑξ ὀκτανοῦς ἐφ' ἰπποῶν χερσὶ χαλίνων δυνάμεις πέντε διαπρεπεῖς, καὶ ἀφηγέμενοι τῶν ἰουδαίων οἱ δύο.

²⁹ * καὶ τὸν μακκαβαῖον λαβόντες μέσον, ἐσκεπάζοντες ταῖς ἐπ' αὐτῶν πανοπλίαις, ἄτρωτον διεφύλαττον· εἰς δὲ τὸν ὑπεναντίον τῶν δυνάμεων ἐκρούοντες ἐξερρίπτον· διὸ συγχυθέντες ἀσθενεῖα διεκόπτοντο ταραχῇς πεπληρωμένοι.

³⁰ * κατεσφάγησαν δὲ δισμύριοι πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἰπποῖς δὲ ἑξακότοις. * αὐτὸς δὲ ὁ Τιμόθεος συνέφυγεν εἰς γάζαρα λεγόμενον ὀχύρωμα δὲ μάλα φρούριον, στρατηγὸν δὲ ἐκεῖ χαίρειον.

²² * Hos quidem igitur proditores factos interfecit, & cōfestim duas turres occupavit.

²³ At armis omnino in manibus prosperatus, peremit in duabus munitionibus plusquam viginti mille.

²⁴ * Timotheus autem qui prius superatus fuit à Iudeis, congregans peregrinos exercitus multos, & qui Asia erant equites congregans non paucos, affuit quasi armis capturus Iudæam.

²⁵ * Qui autem circa Maccabæum appropinquante eo ad supplicationem Dei,

²⁶ * Terra capita aspergentes, & lumbos ciliciis cingentes, ad eam quæ est è regione altaris crepidinem procidentes, rogabant propitium eis factum, inimicum esse inimicis suis, & aduersari aduersantibus, sicut lex declarat.

²⁷ * Cū fuissent autem post orationem, assumentes arma, processerunt ab urbe nimium. appropinquantes autem inimicis,

²⁸ in se ipsis fuerunt: * nuper autē Solis ortu diffuso, commiserunt utrique. isti quidem sponsores habentes prosperitatis & victorie cum virtute in Dominum refugium, illi autem ducem certaminum constituentibus animum.

²⁹ * Cū esset autem vehemens pugna, apparuerunt aduersariis de cælo in equis aureos frenos habentibus viri quinque, decori, & duces Iudæorum duo.

³⁰ * Et Maccabæum accipientes medium, et cooperientes ijs quæ supra eos armis, inuulneratum seruabant; contra autem aduersarios tela & fulmina iaciebāt: quomobrem confusi cæcitate intercidebantur turbatione repleti.

³¹ * Interfecti sunt autem viginti mille supra quingentos, equites autem sexcenti.

³² * Ipse autem Timotheus confugit in Gazaram dictum præsidium valde munitum, præsedente illic Charea.

* Qui autem circa Macca-
baum, libentes obsederunt præ-
sidium dies quatuor & vi-
ginti.

* Qui autem intus firmitate
loci confisi, valde blasphemab-
ant, & sermones nefandos ia-
ctabant.

* Illucescente autem quinta
& vigesima die, iuvenes ex his
qui circa Maccabæum, accensi
animis propter blasphemias, ac-
cedentes muro, viriliter & ef-
ferato animo eum qui occurre-
bat feriebant.

* Alij autem similiter ascen-
dentes in circumflexione aduer-
sus eos qui intus incendebant
turre; & pyras incendentes
vivos blasphemos combusserunt.

* Alij autē portas fregerunt:
intromittentes autem reliquum
exercitum occupauerunt ciui-
tatem, & Timotheum occulta-
tum in quodam lacu ingulau-
runt, & huius fratrem Cha-
ream & Apollophanem.

* Hac autem cū gessissent,
cum hymnis & confessionibus
benedicebant Domino qui ma-
gnificè benefaciebat Israel, &
victoriam ipsis dederat.

CAP. XI.

Post paruum autem omnino
tempus Lysias procurator re-
gis, & cognatus, & super nego-
tia, valde grauiter ferens ob ea
quæ facta sunt,

* Congregans circa octo de-
cem millia, & equitatum om-
nem, venit aduersum Iudeos,
existimans quidē ciuitatem Græ-
cis habitaculum facturum:

* At templū in pecunie quæ-
stum sicut cetera gentium delu-
bra: venale autem singulis an-
nis summum sacerdotium fa-
cturum.

* Nequaquam considerans
Dei potestatem: extra mentem
factus autem decem milliaris
peditum, & millibus equitum,
& elephantis octoginta.

* ὁ δὲ περὶ τὸν μακκαβαῖον ἄσ-
μενοι περιέκαθον τὸ φρούριον ἡ-
μέρας τέσσαρας καὶ εἴκοσι.

* ὁ δὲ ἐνδὸν τῇ ἐρυμνότητι τοῦ τό-
που πεποιθότες, ὑπεράγαν ἐβλασ-
φήμου, καὶ λόγοις ἀθεμίτοις
περιέειπον.

* ὡς φαίνεται δὲ τὴν πέμπτην καὶ
εἰκοστὴν ἡμέραν, νεανίαι τῶν περὶ τὸν
μακκαβαῖον πυρῶντες τοῖς θυμοῖς
διὰ τὰς βλασφημίας, προσβα-
λόντες τὰ τείχη, ἀρενωδῶς καὶ θυ-
ερώδῃ θυμῶ τὸν ἐμπύκνοντα ἔκοπτον.

* ἑτέροι δὲ ὁμοίως προσαναβύ-
τες ἐν τῷ περὶ τὸν ἀσμενὸν
ἐνδὸν ἰππικῶν καὶ πύργων καὶ
πυρῶν ἀνὰ πύργους ζωνταῖς ἐβλασ-
φήμοις κατέκαιον.

* ὁ δὲ τὰς πύλας διέκοπτον· εἰς-
δεξάμενοι δὲ τὴν λοιπὴν τάξιν ὡς
κατελάβοντο τὴν πόλιν· καὶ τὸν ἡ-
μόθεον ἀποκεκρυμμένον ἐν ἡνι λάκ-
κῳ κατέσφαξαν, & τὸν τέττατον ἀδελ-
φὸν χαίρεαν καὶ τὸν ἀπολλοφάνην.

* Ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι,
μετ' ὕμνων & ἱσομολογήσεων δι-
λόγου τῷ κυρίῳ τῷ μεγάλῳ δι-
εργετοῦντι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὸ νίκης
αὐτοῖς δίδόντι.

ια'.

* Μετ' ὀλίγον δὲ πανελῶς χερό-
ιον λυσίας ἱππικὸς τοῦ βασιλέως
καὶ συγγενὴς καὶ ἱππὶ τῶν πραγ-
μάτων, λίαν βαρέως φέρων ἱππὶ τοῖς
γεγονόσι,

* συναθροίσας περὶ τὰς ὀκτώ
μυριάδας & τὴν ἵππων πᾶσαν πα-
ρεχρέτο ἱππὶ ἐκ δαΐας, λογιζό-
μενος τὴν πόλιν ἑλθεῖν οἰκη-
τήριον ποιήσειν.

* τὸ δὲ ἱερὸν ἀργυρολόγητον κα-
θὼς τὰ λοιπὰ τῶν ἐθνῶν τεμερή·
πρατὴν δὲ κατ' ἐτὶ τὴν ἀρχι-
ρωσίην ποιήσειν.

* ἔδαμας ἱππολογόμενος τὸ
θεοῦ κράτος· πεφρενωμένους δὲ
ταῖς μυριάσι τῶν πεζῶν καὶ ταῖς χι-
λιάσι τῶν ἵππων καὶ τοῖς ἐλέφασιν
τοῖς ὀγδόηκοντα.

* Machabæus autem &
qui cum eo erant, lætantes
obsederunt præsidium die-
bus quatuor.

* At hi qui intus erant lo-
ci firmitate confisi, supra mo-
dum maledicebant, & ser-
mones nefandos iactabant.

* Sed cū dies quinta illu-
cesceret, viginti iuvenes ex
his qui cū Machabæo erant,
accensi animis propter blas-
phemiam viriliter accesserunt
ad murum, & feroci animo
incedentes, ascendebant.

* Sed & alij similiter ascen-
dentes turre, portasque sur-
cendere aggressi sunt, atque
ipso maledicos vivos com-
cremare.

* Per continuum autem
biduū, præsidio vastato, Ti-
motheum occultantem se in
quodam repertum loco per-
emerunt, & fratre illius Cha-
ream & Apollophanem oc-
ciderunt.

* Quibus gestis, in hymnis
& confessionibus benedic-
bant Dominum, qui magna
fecit in Israel, & victoriam
dedit illis.

CAP. XI.

1 Sed paruo post tēpore Ly-
A sias procurator regis &
propinquus ac negotiorum
præpositus, grauiter ferens
de his quæ acciderant:

2 * Congregatis octoginta
millibus & equitatu vniuer-
so, veniebat aduersum Iu-
deos, existimans se ciuitatem
quidem captam gētibus ha-
bitaculum facturum:

3 * Templum verò in pecu-
nie questum sicut cetera de-
lubra gentium habiturum,
& per singulos annos vena-
le sacerdotium.

4 * Nusquā recogitans Dei
potestatem, sed mente effre-
natus in multitudine pedi-
tum, & in millibus equitum
& in octoginta elephantis
confidebat.

* Ingressus autē Iudæam, & appropians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco ab Hierosolyma, intervallo quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat.

* Vt autem Machabæus & qui cum eo erāt, cognouerūt expugnari præsidia, cū fletu & lachrymis rogabant Dominum, & omnis turba simul, vt bonū Angelū mitteret ad salutem Israel. * Et ipse primus Machabæus sumptis armis, cæteros exhortatus est, simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis.

* Cumque pariter prompto animo procederēt Hierosolymis, apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans. * Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, & conualuerunt animis, non solum homines, sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos parati penetrare. * Ibant igitur prompti de cælo, habentes adiutorem & miserantem super eos Dominum. * Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostrauerunt ex eis vndecim millia pedum, & equitum mille sexcentos. * Vniuersos autem in fugam verterunt; plures autem ex eis vulnerati, nudi euaserunt: sed & ipse Lysias turpiter fugiens, euasit.

* Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans factam erga se diminutionem, & intelligens inuictos esse Hebræos, omnipotentis Dei auxilio nitētes, misit ad eos;

* Promisitque se consensurum omnibus quæ iusta sunt, & regem compulsurū amicum fieri. * Annuit autem Machabæus precibus Lysie, in omnibus utilitati consulens. Et quæcunque Machabæus scripsit Lysie de Iudæis, ea rex concessit.

* εἰσελθὼν εἰς τὴν ἰουδαίαν, καὶ συνεγγίσας τῷ βαιθσὺρῳ, ὅτι μὴ ἐρυμνὸν χωρίον, ἀπέχον διὰ ἱερὸβόλμων ὡσεὶ σαδίοις πέντε, τοῦτο ἐστὶν ἔλεον. * ὥς δὲ μετέλαβον

περὶ τὸν μακκαβαῖον πολιορκοῦντα αὐτὰν τὰ ὀχυράματα, μετ' ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἐκέλευον σὺν τοῖς ὀχλοῖς τὸν κύριον, ἀγαθὸν ἀγγελὸν ἀποστείλαι πρὸς σωτηρίαν τῆς ἰσραήλ. * αὐτὸς δὲ πρῶτος ὁ μακκαβαῖος αἰαλαβὼν τὰ ὄπλα πρὸς τὴν ψαλτὴν ἄλλοις, ἅμα αὐτῷ διακινδυνεύοντες ἐπὶ κοινῇ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν. * ὁμοῦ δὲ πρὸς τοὺς Ἰσραηλῆτας αὐτῷ διὰ τοῦ τοῦ ἱερὸβόλμων ὄντων ἐφάνη πρὸς τοὺς μενοειμένους αὐτῶν ἐφίππος ἐν λευκῇ ἐδῆ ππατοπλίαν χρυσεὴν κραδίων.

* ὁμοῦ δὲ πάντες διλόγησαν τὸν ἐλεήμονα θεόν, ὅτι ἐπερρώδησαν ταῖς ψυχαῖς, & μόνον ἀνθρώποις θῆρας ὅτι ἀγριοτάτες καὶ σιδηρὰ τέχνη τιτρώσκον ὅτι ἐτοιμοὶ. * πρὸς τοὺς ἐν διασπορῇ τὸν αἶψ' ἔρανον συμμαχὸν ἐχούσας ἐλεήσαντες αὐτὰς ἔκυρῖς. * λεοντιδὸν δὲ ἐντινάξαντες εἰς τοὺς πολεμίους, κατέσρωσαν αὐτῶν χιλίους πρὸς τοῖς μυρίοις, ἰππεῖς δὲ ἑξακοσίους πρὸς τοῖς χιλίοις. * οὗτοι δὲ πάντας ἠνάγκασαν φυγεῖν. * πλείονες δὲ αὐτῶν τραυματίαι, γυμνοὶ διεσώθησαν. * ὁ αὐτὸς δὲ οὐ λυσίας αἰχρᾶς φεύγων διεσώθη. * ὁ δὲ αὐτὸς δὲ ὑπάρχων πρὸς ἐαυτὸν ἀντιβállων τὸ γεγονός περὶ αὐτὸν ἐλάσσωμα, ὅτι συννοήσας ἀνικητοῖς εἶναι τοὺς ἑβραῖους, ὅτι παντοδυναμὸς θεὸς συμμαχοῦντος αὐτοῖς, πρὸς ἀποστείλας, ἐπέσειε συλλύεσθαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, καὶ διότι καὶ τὸν βασιλέα πείσειν φίλον αὐτοῖς ἀναγκάζειν γινέσθαι.

* ἐπένδυσε δὲ ὁ μακκαβαῖος ἐπὶ πᾶσιν οἷς ὁ λυσίας παρεκάλει τοὺς συμμέροιντο φροντίζων ὅσα ᾗ ὁ μακκαβαῖος ἐπέδωκε τῷ λυσία διαγραπῶν περὶ τῶν ἰουδαίων, σὺν νεχώρησεν ὁ βασιλεὺς.

* Ingressus in Iudæam, & appropinquans Bethsuræ, quæ erat quidem forte castellum, distabat autē à Hierosolymis quasi stadia quinque, hoc afflixit.

* Vt autem cognouerunt qui circa Maccabæum obsidere sua præsidia, cum suffiriis & lachrymis supplicabant cum turbis Dominum, bonum Angelum mittere ad liberationem Israel.

* Ipse autem primus Maccabæus assumēs arma, cohortatus est alios, vt simul cum ipso periclitantes auxiliarentur fratribus suis.

* Pariter autem & promptē irruerūt: ibidem autem circa Hierosolyma existentibus apparuit præcedens eos eques in alba veste armaturam auream vibrans.

* Simul autem omnes benedixerunt misericordem Deum: & conualuerunt animis, non solum homines, bestias quinetiam ferocissimas, & ferreos muros ferire existentes parati.

* Ibant in dispositione à calo adiutorem habentes misente illorum Domino.

* More leonum autem irruentes in hostes, prostrauerunt ex eis mille supra decē millia, equites autem sexcentos supra mille.

* At vniuersos coegerunt fugere; plures autem eorum vulnerati, nudi euaserunt, & ipse autem Lysias turpiter fugiens liberatus est.

* Non insensatus autem existens intra se reputans factam circa se diminutionem, & intelligens inuictos esse Hebræos, omnipotente Deo auxiliante eis, mittens,

* Persuasit consentire in omnibus iustis, & ob eam rem & regem persuasurum amicum eis cogere esse.

* Annuit autem Maccabæus in omnibus quibus Lysias hortabatur, utilitatis curam habens: quæcunque enim Maccabæus tradidit Lysie per scripta de Iudæis, concessit rex.

* Fuerunt enim scriptæ Iu-
dæis epistolæ, à quidam Lysia
continentes modum hunc. LY-
sias multitudini Iudæorum gau-
dere.

* Joannes & Abesalon missi
à vobis tradentes subscriptum
responsum, rogabant pro ijs qua
per illud significabantur.

* Quæcunque igitur oportet
bat regi perferri significavi, quæ
autem fuerunt possibilia con-
cessit.

* Si igitur seruaueritis ad
negotia beneuolentiam, & in
reliquum tentabo causa bono-
rum esse.

* Pro autem his quæ secun-
dum partem iussi his quæ &
qui sunt à me, colloqui vobis-
cum.

* Valet. anno cētesimo qua-
dragesimo octauo, Jouis Corin-
thij vicefima quarta.

* At regis epistola contine-
bat sic: REX Antiochus fratri
Lysie gaudere.

* Patre nostro in deos trans-
lato, volentes eos qui ex regno
sine tumultu sunt, esse ad pro-
prium curam:

* Audientes Iudæos non con-
sentiētes patri in Græca trans-
lationi, sed suum morem tene-
re, postulantes concedi sibi legi-
tima.

* Volentes igitur & hanc
gentem extra turbationem esse,
iudicamus & templum ipsis
restitui, & ut uiuant secun-
dum eos qui sub maioribus suis
mores.

* Bene igitur facies mittens
ad eos & dans dexteras: ut co-
gnoscentes nostram voluntatem,
bono animo sint, & libenter
uersentur ad propriorum pro-
curationem.

* Ad verò gentem regis epi-
stola talis erat. REX Antiochus
senatui Iudæorum & alijs Iu-
dæis gaudere.

* ἦσαν γὰρ αἱ γεγραμμέναι τοῖς
ἰουδαίοις ἐπιστολαί, ὥστε μὲν λυ-
σίου δεξιέχουσαι τὴν τρόπον τοῦ-
τον· Λυσίας τῷ πλήθει τῶν ἰουδαίων
χαίρειν.

* ἰωάννης & ἀβεσαλὸν ἐπεμψ-
θέντες παρ' ὑμῶν ἐπιδόντες τὴν ὑπο-
γεγραμμένον χρηματισμόν, ἠξίου
περὶ τῶν δι' αὐτὰ σημαυνομένων.

* ὅσα μὲν οὐκ ἔδει τῷ βασι-
λεῖ παρενεχθῆναι διεσάφησα· ἀ-
λλὰ ὅσα ἐνδεχόμενα συνέχωρῃσιν.

* ἐὰν οὐκ μὲν σωτηρήσητε τὴν
εἰς τὰ πράγματα εὐνοίαν, καὶ εἰς τὸ
λοιπὸν περιστάσθαι ὡς αἰτίας ἀγα-
θῶν γινέσθαι.

* ὑπὲρ δὲ τῶν καὶ μέρος ἐντέταλ-
μαι τοῖς τε ἐμοῖς πατρὶ ἐμὸς, δια-
λεχθῆναι ὑμῖν.

* ἔρρωθε· ἔτοίς ἐκατόσδε τεσσα-
ρακκοσὸν ὀγδόου, διὸς κορινθίου εἰ-
κάδι τετάρτη.

* ἡ δὲ τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴ πε-
ριέχον ἕτως· Βασιλεὺς δυνάστη·
τῷ ἀδελφῷ Λυσίᾳ χαίρειν.

* Ὁ πατὴρ ἡμῶν εἰς θεὸς μετα-
στώτης, εὐχόμενος ὅτι ἐκ τῆ βασι-
λείας ἀταράχῃς ὄντας γινέσθαι
ὡς τῶν τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν,

* ἀκηκοότες ὅτι ἰουδαίους μὴ συ-
νεδοκούντας τῇ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὰ
ἐλληνικὰ μετέθεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἑαυ-
τῶν ἀγωγὴν αἰρεῖσθαι ἀξιούντας
συγχωρηθῆναι αὐτοῖς τὰ νόμιμα.

* αἰρέμενοι οὐκ ἐπὶ τοῦτο τὸ ἔθνος
ἐκ τῆς ἀρετῆς εἶναι, κρίνομεν τό, τε
ἱερὸν αὐτοῖς ἀποκαταστήναι, καὶ
πολιτεύεσθαι καὶ τὰ ἐπὶ τῶν παρ-
γόνων αὐτῶν ἔσθαι.

* ὅτι οὐκ ποιήσεις διαπεμψάμε-
νος πρὸς αὐτοὺς ἐξ ἐξείας· ὅπως
εἰδότες τὴν ἡμετέραν παραίρεσιν, εὖ-
θυμοί τε ᾤσι, καὶ ἠδέως διαγίνωνται
ὡς τῶν τῶν ἰδίων δυνάστη.

* ὡς δὲ τὸ ἔστιν ἡ τοῦ βασι-
λέως ἐπιστολὴ τοιαύτη ἦν· Βασιλεὺς
δυνάστη τῇ γεγενυσίᾳ τῶν ἰου-
δαίων καὶ τοῖς ἄλλοις ἰουδαίοις
χαίρειν.

* Nam erant scriptæ Iu-
dæis epistolæ, à Lysia liqui-
dem hunc modum continē-
tes. LYSIAS populo Iudæo-
rum salutem.

* Ioannes & Abessalō qui
missi fuerant à vobis traden-
tes scripta postulabant, ut ea
quæ per illos significaban-
tur, implem.

* Quæcunque igitur regi
potuerunt perferri, exposui,
& quæ res permittebat, con-
fessi.

* Si igitur in negotiis fidē
conseruaueritis, & deinceps
bonorum vobis causam esse
tentabo.

* De cæteris autem per sin-
gula verba mandavi, & istis,
& his qui à me missi sunt col-
loqui vobiscum.

* Bene valet: anno cete-
simo quadagesimo octauo,
mēsis Dioscori die vicefima
quarta.

* Regis autē epi-
stola ista continebat. REX
Antiochus Lysie fratri salutē.

* Patre nostro inter Deos
translato, nos volentes eos
qui sunt in regno nostro sine
tumultu agere, & rebus suis
adhibere diligentiam:

* Audiuius Iudæos non
consensisse patri meo ut trans-
ferrentur ad ritum Græco-
rum, sed tenere velle suum
institutum, ac propterea po-
stulare à nobis concedi sibi
legitima sua.

* Volētes igitur hanc quo-
que gentem quietam esse,
statuentes iudicauimus tem-
plum restitui illis, ut agerent
secundum suorum maiorum
consuetudinem.

* Bene igitur feceris, si mi-
seris ad eos & dexteram de-
deris, ut cognita nostra vo-
luntate bono animo sint, &
utilitatibus propriis deser-
uiant.

* Ad Iudæos verò regis e-
pistola talis erat. REX An-
tiochus senatui Iudæorum
& cæteris Iudæis salutem.

* Si valetis, sic est ut volumus, sed & ipsi bene valeamus. * Adit nos Menelaus, dicēs, velle vos descendere ad vestros qui sunt apud nos.

* His igitur qui cōmeant vsque ad diem tricesimum mensis Xādici, damus dexterarum securitatis.

* Ut Iudaicis utatur cibus, & legibus suis sicut & prius; & nemo eorum ullo modo molestiā patiatur de his quæ per ignorantiam gesta sunt.

* Misimus autem & Menelaum, qui vos alloquatur.

* Valete. Anno centesimo quadragesimo octauo, Xandici mēis quinta decima die.

* Miserunt autem etiam Romani epistolam ita se habentem. QVINTVS Memmius & Titus Manili' legati Romanorum, populo Iudzorū, salutē. * De his quæ Lysias cognatus regis cōcessit vobis, & nos cōcessimus.

* De quibus autem ad regem iudicauit referendum, cōfestim aliquē mittite diligentius inter vos conferētes, ut decernamus sicut cōgruit vobis. Nos enim Antiochiā accedimus. * Ideoq, festinate referre, ut nos quoq, sciamus cuius estis voluntatis.

* Bene valete. Anno cētesimo quadragesimo octauo, quintadecima die mensis Xandici. CAP. XII.

His factis pactiōibus Lysias pergebat ad regē, Iudæi autē agriculturę operam dabāt. * Sed hi qui refederāt Timotheus & Apollonius Gēnei filius, sed & Hieronymus & Demophon superbus & Nicanor Cypriarches non sinebant eos in silētio agere, & quiete. * Ioppitæ verō tale quoddā flagitiū perpetrarūt: rogauerūt Iudæos cū quibus habitabant, ascendere scaphas quas parauerant cū vxoribus & filiis, quasi nullis inimiciis inter eos subiacentibus.

* εἰ ἔρρωθε, εἴη αὖτως βουλόμεθα. * αὐτοὶ δὲ ὑγαίνοντο. * ἐνεφάνησεν ἡμῖν ὁ μενέλαος βέλεας κατελθόντας ὑμᾶς γίνεσθαι πρὸς τοῖς ἰδίοις. * τοῖς καταπορευομένοις οὐ μὲχρι τετρακάδος ξανθικοῦ ὑπαρξείδεξιά μιν τ' αἰείας. * χεῖρτά μιν ἰουδαίους τοῖς ἑαυτῶν δαπανήμασι & νόμοις καθὰ & τοσούτερον καὶ εἰς αὐτῶν καὶ εἰδέναι τρέπον παρενοχληθῆ(ε)ν περὶ τῶν ἡγνοημένων.

* πέπομφα δὲ καὶ τὸν μενέλαον πρὸς ἀκαλέσθαι ὑμᾶς. * ἔρρωθε. * ἔτις ἑκατόσδε τεσσαρακοσὸν ὀγδόου, ξανθικοῦ πεντεκαίδεκάτη. * ἐπεμψαν δὲ οἱ ῥωμαῖοι πρὸς αὐτὸς ἐπιστολὴν ἔχουσαν ἕτως. Κόιντος μέμμιος, τίτῳ μανίλιος, πρεσβύται ῥωμαίων, τὰ δῆμῳ τῶν ἰουδαίων χαίρειν. * ὑπὲρ ὧν λυσίας ὁ συγγρηῖς βασιλέως συνεχώρησεν ὑμῖν, & ἡμεῖς σιωδοκοῦμεν.

* αὐτὸς ἐκείνῃ περὶ σιωδουμένην βασιλῆ, πέμψατέ πνα πρὸς ἀκαλέσθαι ὑμᾶς ἐπιστολὴν πρὸς τῶν ἐν ἐκτῶν ὡς καθήκει ὑμῖν. ἡμεῖς δὲ πρὸς ἀγαγοῦμεν πρὸς ἀντιόχειαν.

* διὸ σπουδάσατε, & πέμψατέ πνα ὅπως & ἡμεῖς ἐπιστολὴν ὁποίας ἐστὶ γνώμης. * ὑγαίνετε. * ἔτοις ἑκατόσδε τεσσαρακοσὸν ὀγδόου ξανθικοῦ πεντεκαίδεκάτη.

ιβ'. * Γενομένων δὲ τῶν σιωδουμένων τῶν, ὁ μὲν λυσίας ἀπῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα. οἱ δὲ ἰουδαῖοι πρὸς τὴν γεωργίαν ἐγίνοντο.

τῶν δὲ κτ' ἑπὶ τῶν στρατηγῶν. * μώτε & ἀπολλώνιος ὁ γ' ἡγναίς, ἐπὶ δὲ ὁ ἱερώνυμος & δημοφών, πρὸς τῶν νικαίων ὁ κυπελάρχης, ὅς ἐστιν αὐτὸς διστάειν καὶ τὰ τῆς ἡσυχίας αἶψιν. * ἰοπαῖται δὲ τηλικῶν, σιωτελέσαντο δυσέβημα, πρὸς ἀκαλέσθαι τοὺς οὖν αὐτοῖς οἰκούντας ἰουδαίους ἐμβῆναι εἰς τὰ πρὸς ἀθῆνας ὑπ' αὐτῶν σκάφη σὺν γυναῖξιν & τέκνοις ὡς μὴ δὲ μίας ἐνεσώσης πρὸς αὐτὸς δυσμενείας.

* Si valetis, erit ut volumus, & ipsi autem valemus.

* Significauit nobis Menelaus velle descendentes vos venire ad proprios.

* Descendentibus itaque vsq, ad tricesimam diem Xanthici erit dextra cum securitate:

* Ut utantur Iudæi suis sumptibus et legibus, sicut et prius. & nemo eorum secundum ullum modum molestiam patietur de his quæ ignorata fuerint.

* Misi autem & Menelaum hortaturum vos.

* Valete: anno cētesimo quadragesimo octauo, Xāthici quinta & decima.

* Miserunt autem & Romani ad eos epistolā habentē sic. QVINTVS Memmius, Titus Manlius, legati Romanorum, populo Iudæorum gaudere.

* De ijs quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, & nos cōsentimus. * Quæ autē iudicauit referēda esse regi, mittite aliquē cōfestim cōsideraturum de his, ut exponamus sicut congruit vobis: nos enim accedimus ad Antiochiam.

* Ideoq, festinate, & mittite aliquos, ut & nos cognoscamus cuius estis sententiæ.

* Valete: anno cētesimo quadragesimo octauo, Xāthici quinta & decima.

CAP. XII.

* Factis autem pactiōibus his, ipse quidem Lysias pergebat ad regem: at Iudæi circa agriculturam versabantur.

* Eorum autem qui in locis ducum Timotheus & Apollonius filius Gennæi, item autem Hieronymus & Demophon, ultra autem hos Nicanor Cypriarches, non sinebant eos quiescere & silentium agere.

* Ioppitæ autem tale perpetrarent flagitium, rogantes eos qui cum ipsis habitabant Iudæos, ut ascenderent in paratas ab ipsis scaphas cum vxoribus & filiis quasi nulla stante cum eis inimicitia.

*Secundum autem commune civitatis decretum, & his acquiescentibus tanquam pacem agere volentibus & nihil suspectum habentibus, in altum ducentos eos submerserunt, cum essent non minus ducentis.

*Cognoscens autem Iudas factam in suam gentem crudelitatem, præcipiens his qui circa se hominibus.

*Et inuocans iustum iudicem Deum, veniens aduersus homicidas fratrum, ipsum quidem portum noctu succendit, & scaphas combussit, eos autem qui illuc confugerunt, transfodit.

*Ipsa autem villa conclusa, recessit quasi iterum venturus, & uniuersam Ioppitarum eradicatorum gentem.

*Cum cognouisset autem eos, qui in Iamnia, eodem facere volentes modo habitatibus apud se Iudæis.

*Et Iamnitis nocte superueniens, succendit portum cum nauibus; ita ut apparerent splendores ignis in Hierosolymis, stadia cum essent ducenta quadraginta.

*Inde autem abeuntes stadiis nouem, facientibus iter contra Timotheum, superuenerunt Arabes in eum non pauciores quinque millibus, equites autem quingenti.

*Facta autem valida pugna, & his qui circa Iudam ob id quod à Deo, auxilium prosperatis, victi pastores Arabes petebant dare Iudam dextram eis, promittentes & pascua daturus, & in ceteris profuturos eis.

*Iudas autem arbitratus quàm verè in multis eos vtilis, concessit pacem abiturum erga eos: & accipientes dextras, in tabernacula discesserunt.

*Aggressus est autem in quandam ciuitatem ponte munitam, & muris circumseptam, & mixtis gentibus habitatam, nomen autem Casphin.

*Κτ' δὲ τὸ κοινὸν τὴν πόλεως ψήφισμα, καὶ τῶν Ἰπιδεξαμύων ὡς δὲ εἰρηνεύειν θελήτων καὶ μηδὲν ὑποπλὸν ἐχόντων, ἐπαναχθέντας αὐτὰς ἐβύθησαν, ὄντας οὐκ ἐλάττω τῶν διακοσίων.

*μεταλαβὼν δὲ ἰδὼν τὴν γενομένην εἰς οὗτοιοις ὁμοθυμῶν, ὡς ἀγέλας τοῖς περιούριον ἀνδράσι.

*Ἐπικαλεσάμενος τὸν δίκαιον κριτὴν θεόν, ὡς ἀγερόμενος ἐπὶ οὗτοιοις μισοφόνους τῶν ἀδελφῶν, τὸν μὲν λιμὴν νύκτωρ ἐνέπησσε, ἔτα σκάφη κατέφλεξε, οὗτοιοις ἐκείσιν συμφυγόντας ἐξεκέντησε.

*Τὸ δὲ χωρίου συγκλειθέντος, ἀνέλυσεν ὡς πάλιν ἦζων καὶ τὸ σύμπαν τῶν ἰοπιπῶν ἐκρίζωσαι πολίτευμα.

*μεταλαβὼν δὲ ἐκ τῶν ἐν ἱαμνείᾳ τὸν αὐτὸν ἐπιελθὼν ἐκτομῶν τρέπον τοῖς παροικοῦσιν ἰδαίοις.

*καὶ τοῖς ἱαμνείταις νύκτ' ἐπιβαλὼν, ὑφῆψε τὸν λιμὴν σὺν τῷ σόλῳ ὡς τε φαίνεσθαι τὰς αὐγὰς τοῦ φέγγους εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, σαδίων ὄντων διακοσίων τεσσαράκοντα.

*ἐκείθεν δὲ ἀποσπασάντες σαδίας ἐννέα, ποιουμένων τὴν πορείαν ἐπὶ τὸν τιμόθεον, περσέβαλον ἀραβες αὐτῶν οὐκ ἐλάττω τῶν πεντακισχίλων, ἰπποῖς δὲ πεντακόσιοι.

*ἡρμογμένης δὲ καρτερῆς μάχης καὶ τῶν περὶ τὴν ἰδαν διὰ τὴν ὡρὰν τοῦ θεοῦ βοηθεῖαν διημερησμένων, ἐλάττωθέντες οἱ νομάδες ἀραβες ἡξίουσαν δοῦναι τὴν ἰδαν δεξιὰν αὐτοῖς, ὑπαχθέντες ἔκ βοσκῆματα δώσειν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὥφελθαι αὐτὰς.

*ἰδὼν δὲ ὑπολαβὼν ὡς ἀληθῶς ἐν πολλοῖς αὐτὰς χρησίμους, ἐπεχώρησεν εἰρηνεύειν αὐτοῖς, ὡς αὐτὰς ἐλαβόντες δεξιὰς, εἰς τὰς σκηνὰς ἐχωρήθησαν.

*ἐπέβαλε δὲ καὶ ἐπὶ ἱνα πόλιν γεφυρωμένην ὀχυρῶ καὶ τείχεσι πεπερασμένην καὶ παμμιγῆσιν ἐθνεσι κατοικουμένην, ὄνομα δὲ κάσπιν.

*Secundum communemque decretum ciuitatis, & ipsis acquiescentibus, pacis causa nihil suspectum habentibus, cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos.

*Quam crudelitatem Iudas in suæ gentis homines factam ut cognouit, præcepit viris qui erant cum ipso.

*Et inuocato iusto iudice Deo, venit aduersus interfectores fratrum, & portum quidem nocte succendit, scaphas exussit; eos autem qui ab igne refugerant, gladio peremit.

*Et cum hæc ita egisset, discessit quasi iterum reuersurus, & uniuersos Ioppitas eradicatorum.

*Sed cum cognouisset, & eos qui erant Iamnia, velle pari modo facere habitantibus secum Iudæis;

*Iamnitis quoque nocte superuenit, & portum cum nauibus succendit, ita ut lumen ignis appareret Hierosolymis ab stadiis ducentis quadraginta.

*Inde cum iam abiissent nouem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes quinque millia viri, & equites quingenti.

*Cumque pugna valida fieret, & auxilio Dei prospere cessisset, residui Arabes victi petebant à Iuda dextras sibi dari, promittentes se pascua daturus, & in ceteris profuturos.

*Iudas autem arbitratus verè in multis eos vtilis, promisit pacem: dextrisque acceptis, discessere ad tabernacula sua.

*Aggressus est autem & ciuitatem quandam firmam pontibus, murisque circumseptam, quæ à turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin.

* Hi verò qui intus erāt, 14
confidētes in stabilitate mu-
rorū, & apparatu alimonia-
rum, remissiùs agebant, ma-
ledictis laceſſentes Iudam, &
blasphemantes & loquentes
quæ fas non eſt.

* Machabæus autem, in- 15
uocato magno mundi prin-
cipe, qui sine arietibus &
machinis, temporibus Iesu
præcipitavit Hiericho, irrui-
t ferociter muris. * Et capta ci- 16
uitate, per Domini volun-
tatem innumerabiles cædes
fecit: ita vt adiacens stagnū
stadiorum duorum latitudi-
nis sanguine interfectorum
fluere videretur. * Inde dis- 17
cesserunt stadia septingenta
quingenta, & venerunt
in Characa ad eos, qui dicū-
tur Tibianei Iudæos. * Et 18
Timotheum quidem in illis
locis non comprehenderūt,
nulloque negotio perfecto
regressus est, relicto in quo-
dam loco firmissimo præsi-
dio. * Dositheus autem & 19
Sofipater, qui erant duces cū
Machabæo, peremerunt à
Timotheo relictos in præsi-
dio decem millia viros. * At 20
Machabæus, ordinatis circū
se sex millibus, & constitutis
per cohortes, aduersus Timo-
theum processit, habentem
secum centum viginti millia
peditum, equitūq; duo mil-
lia quingentos. * Cognito 21
autē Iudæ aduentu, Timo-
theus præmisit mulieres &
filios & reliquum apparatū
in præsidium, quod Carnion
dicitur: erat enim inexpu-
gnabile & accessu difficile
propter locorum angustias.

* Cumque cohors Iudæ 22
prima apparuiſſet, timor ho-
stibus incuſſus est ex præsen-
tia Dei, qui vniuerſa conspi-
cit, & in fugam verſi sunt
alius ab alio, ita vt magis à
suis deiicerentur, & gladio-
rum suorum ictibus debili-
tarentur.

* ὁ δ' ἐνδὺν ἐποιθέτες τῇ τῶν τε- 14
χέων ἐρυμνότητι, τῇ τε τῶν βρωμά-
των ὀδυνῇ, ἀσάτω γότερον ἐχέον-
το, τοῖς περὶ τὸν ἰσθμὸν λοιδοροῦντες &
ὡροσέτι βλασφημῶντες & λαλῶν-
τες ἀμὴν θέμεις. * οἱ δ' ἐπεὶ τὸν ἰσθμὸν 15
ἐπικαλεσάμενοι τὸν μέγαν & κόσ-
μον δυνάστω, τὸν ἄτερ χειρῶν & μη-
χανῶν ὀργανικῶν κατακρημνίσαντα
τὴν ἱερὴν καὶ τὸν ἱεὺς χερόν, ἐνέ-
σεισαν θηριωδῶς τὰ τεῖχη. * καὶ 16
λαβόμενοι τε τὴν πόλιν τῇ θείᾳ θε-
λήσει, ἀμυνήτοισι ἐποίησαν τὸ σφαγῆ-
σθαι τε τὴν ὄχλην ἐν τῇ λίμνῃ τὸ
πλάτος ἔχουσαν σαδίκας δύο, κατάρ-
ρυντον αἱματὶ πεπληρωμένῃ φαίνε-
σθαι. * ἐκείθεν δ' ἀποσπασάντες σα 17
δίκας ἐπὶ αὐτοῖς πενήκοντα δίνυσαν
εἰς τὸν χάρακα ὡς εἶπεν λεγομέ-
νος Τυβιανὴς ἰσθαίης. * & τιμόθεον 18
μὲν ἐπὶ τῶν τόπων & κατέλαβον ἄ-
πρακτον τότε ἀπὸ τῶν τόπων ἐκ λε-
υκότα, κατὰ λοιπὸν δ' ἐφρου-
ρῶν ἐν πινὶ τόπῳ καὶ μάλα ὀχυρῶν.

* δωσίθεος δ' ἐσωσάμενος τὰν περὶ 19
τὸν μακκαβαῖον ἡγεμόνων, ἐξοδύ-
σαντες, ἀπώλεσαν τὰς ὑπὸ τιμόθεον
καταλειφθέντας ἐν τῷ ὀχυρώματι
πλείους τῶν μυρίων ἀνδρῶν. * ὁ δ' ἐ 20
μακκαβαῖος διατάξας τὴν ἑαυτοῦ
στρατὶν ἀπὸ τῶν κατέλαβεν αὐτὰς
ἐπὶ τῶν ἀπὸ τῶν. * & ἐπὶ τὸν τιμόθεον
ὥρμησεν ἔχοντα περὶ αὐτὸν μυριά-
δας δώδεκα πεζῶν, ἵππεϊς δ' δύο χί-
λις ὡς τοῖς πενήκοντοισι. * τὴν δ' 21
ἐφοδὸν μέγα λαβὼν ἰσθμῷ, ὡροσέξα-
πέσθαι οὐ τιμόθεος τὰς γυναῖκας &
τὰ τέκνα & τὴν ἄλλαν ἀποσπασίαν
εἰς τὸ λεγόμενον καρνίον. ὡς δ' ἐ-
πολιόρητον & ἐν ἀπὸ τῶν τὸ χω-
ρίον διὰ τὴν πάντων τῶν τόπων στε-
νότητά. * ἐπιφανείσης δ' ἐκ τῆς ἰσ- 22
θμοῦ ἀπὸ πρῶτης, καὶ ἡγομένου
δεοῖς ἐπὶ τὸν πολέμους. φόβου τε
ἐκ τῆς τοῦ πᾶντος ἐφορῶντος ἐπι-
φανείας ἡγομένου ἐπ' αὐτὰς, εἰς
φυγὴν ὥρμησεν, ἄλλος ἄλλῃ
φερόμενος. ὡς τε πολλάκις ὑπὸ
τῶν ἰδίων βλαπτεσθαι καὶ τοῖς τῶν
ἐξ ἑαυτῶν ἀκμαῖς ἀναπείθεσθαι.

* Qui verò intus confisi in 14
murorum stabilitate, & alimo-
niarum apparatu, remissiùs ute-
bantur, Iudam conuictis laceſ-
sentes & adhuc blasphemantes,
& loquentes quæ non fas.

* Qui autem circa Iudam in- 15
uocantes magnum mundi prin-
cipem, qui sine arietibus & ma-
chinis instrumentalibus præci-
pitavit Hiericho in Iesu tempo-
ribus, irruerunt ferociter in mu-
rum. * Capientesque ciuitatem 16
Dei voluntate, ineffabiles fece-
runt cædes: ita vt adiacens sta-
gnum in latitudine habes stadia
duo, fluens sanguine impletum
videretur.

* Inde autem discedentes per 17
stadia septingenta quingenta
transierunt in Characa ad eos
qui dicuntur Tubiaeni Iudæi.

* Et Timotheum quidem in 18
locis non comprehenderunt in-
fecto negotio tunc à locis regres-
sum, relinquentem autem præsi-
dium in quodam loco & valde
firmum.

* Dositheus autem & Sofi- 19
pater ex his qui circa Macca-
bæum ducibus, exeuntes, pere-
merunt à Timotheo relictos in
præsidio plures decem mille viris.

* At Maccabæus ordinans 20
suum exercitū per cohortes con-
stituit eos in turmas, & in Ti-
motheum impetum fecit habentem
circa se decem miliaria duo-
decim peditum, equites autem
duo mille supra quingentos.

* At aduentū cognoscens Ju- 21
dæ, præmisit Timotheus uxores,
& filios, & reliquū apparatū
ad id quod dicitur Carnion. Et
enim difficile obſeſſu, & accessu
difficile castellum ob omnium lo-
corum angustiam.

* Cum apparuiſſet autem Ju- 22
dæ cohors prima, et factō timore
in hostes, trepidationeque ex il-
lius qui vniuerſa videt appa-
rentia facta super ipsos, in fu-
gam verſi sunt, alius aliò latus,
ita vt sæpè à proprijs laderen-
tur, & gladio-
rum mucronibus
transfigerentur.

²³ * Faciebat autem persecutio-
nem intensiore Judas stimulans
prophanos, occiditque ad decem
milliaria tria virorum.

²⁴ * Ipse autem Timotheus in-
cidēs in eos qui circa Dositheim
& Sosipatrem, postulabat cum
multis adulationibus ut dimit-
terent viuum se: eò quòd plu-
rium quidem parentes aliorum
aut fratres haberet; & hos de-
cipi contingeret.

²⁵ * Cum firmasset autem ipse
per plura definitionem restitu-
turum hos illasos: dimiserunt
eum propter fratrum salutem.

²⁶ * Egrediens autem in Car-
nion & Atergateum, iugulauit
decem milliaria corporum duo,
& quinque millia.

²⁷ * Post autem horum fugam,
& perditionem exercitum mo-
uit, & contra Ephron ciuita-
tem munitam; in qua omnigenæ
in ipsa multitudines habitabāt:
iuuenes autem robusti ante mu-
ros consistentes fortiter repu-
gnabant: hic instrumentorum,
& telorum multi apparatus
erant.

²⁸ * Inuocantes autem princi-
pem cum fortitudine confrin-
gentem hostium vires, ceperunt
ciuitatem subditam; prostrau-
runt autem ex his qui intus in
decem milliaria duo quinque
millia.

²⁹ * Abeuntes autem inde, pro-
fecti sunt in Scytharum ciuita-
tem distantem à Hierosolymis
stadiis sexcentis.

³⁰ * Testantibus autem qui illic
erant Judeis, quam Scythopoli-
ta habuerunt erga eos beneuo-
lentiam, & in aduersitatis tem-
poribus benignum occursum, gra-
tias agentes;

³¹ * Et hortantes etiam in reli-
qua erga genus benignos esse, ve-
nerūt in Hierosolymam, hebdo-
madarum festo existente pro-
pinquo.

³² * Post autem dictam Pente-
costen, irruerunt contra Gor-
giam Idumææ ducem.

²³ * ἐποίητο ὁ τὸν διωγμὸν οὐτονώ-
τερον ἰδὼς συγκεντῶν τὸν ἀλιτη-
ρίως διεφθιρέ τε εἰς μυριάδας τρεῖς
ἀνδρῶν.

²⁴ * αὐτὸς δὲ ὁ ἱμώθεος ἐμπεσὼν
τοῖς παρὰ τὸν δωσίθεον καὶ σωσίπα-
τρον, ἡξίου μὲν πολλῆς γοντείας
ἐξαφῆναι ζῶντα αὐτὸν διὰ τὸ πλεί-
ων μὲν γονεῖς ὦν ὁ ἀδελφοὺς ἔχειν
καὶ τέτοις ἀλογηθῆναι συμβήσε).

²⁵ * πείσαντ' οὖν αὐτὰ διὰ πλεί-
ων τὸν ὀλεσμόν ἀποκαταστήσειν τέ-
τοις ἀπημώτοις, ἀπέλυσαν αὐτὸν
ἐνεκα τῆς τῶν ἀδελφῶν σωτηρίας.

²⁶ * Ἰζελθὼν δὲ ἐπὶ τὸ καρνίον καὶ
τὸ ἀτεργατεῖον, κατέσφαξε μυ-
ριάδας σωμάτων δύο καὶ πεντα-
κιχίλιους.

²⁷ * μὲν δὲ τὴν τέτων τετραπλὴν καὶ
ἀπώλειαν ἐπεσφάτυσεν καὶ ἐπὶ
ἐφρών πόλιν ὀχυράν· ἐν ἣ πάν-
φυλα ἐν αὐτῇ πλῆθη καίωκει νεα-
νία δὲ ῥωμαλέοι παρὰ τῶν τειχέων
καθεσάτες οὐρώσας ἀπεμάχοντο·
ἐνθάδε ὀργάνων καὶ βελῶν πολλαὶ
ὡπλατεῖσαι ὑπῆρχον.

²⁸ * Ἰπικαλεσάμενοι δὲ τὸν δυ-
νάσει τὸν μὲν κρατοῖς συντεβόντα
τὰς τῶν πολεμίων ἀλκὰς, ἔλαβον
τὴν πόλιν ὑποχείριον· κατέσφω-
σαν δὲ τῶν ἐνδόν εἰς μυριάδας δύο
καὶ πεντακιχίλιους.

²⁹ * ἀναζύξαντες δὲ ἐκέλευον, ὥρ-
μησαν ἐπὶ σκυθῶν πόλιν ἀπέχου-
σαν ἀπὸ ἱεροβλύμων σαδίοις ἑξα-
κοσίοις.

³⁰ * ἀπομαρτυρησάντων δὲ τῶν
ἐκεῖ κατεσῶτων ἰουδαίων, ὡς οὐ
δοπολίται ἔχον παρὰ αὐτοὺς εὖ-
νοϊαν, καὶ ἐν τοῖς τῆς ἀτυχίας και-
ροῖς ἡμέρον ἀπαύτησιν, διχαρισή-
σαντες·

³¹ * καὶ παρὰ τὰ καλέσαντες καὶ
εἰς τὰ λοιπὰ παρὰ τὸ γένος ὁμινεῖς
εἶναι, παρεκλήθησαν εἰς ἱεροσόλυ-
μα τὸ τῶν ἐβδομαδῶν ἑορτῆς ἕσης
ὑπογύου.

³² * μὲν δὲ τὴν λεγομένην
πεντηκοστὴν, ὥρμησαν ἐπὶ γοργίαν
τὸν τῆς ἰδουμαίας στρατηγόν.

²³ * Iudas autem vehemen-
ter instabat puniēs prophā-
nos & prostravit ex eis tri-
ginta millia virorum.

²⁴ * Ipse verò Timotheus in-
cidit in partes Dosithei &
Sosipatris, & multis preci-
bus postulabat ut viuis di-
mitteretur, eò quòd multo-
rum ex Iudæis parentes ha-
beret ac fratres quos morte
eius decipi eueniret.

²⁵ * Et cum fidem dedisset
restituturū se eos secundum
constitutum, illasum cum
dimiserunt propter fratrum
salutem.

²⁶ * Iudas autem regressus est
E à Carnion interfectis vigin-
ti quinque millibus.

²⁷ * Post horum fugam & ne-
cem, mouit exercitum ad E-
phron ciuitatem munitam,
in qua multitudo diuersarū
gentium habitabat, & robu-
sti iuuenes pro muris consi-
stētes fortiter repugnabant.
In hac autem machine mul-
tæ, & telorum erat appa-
ratus.

²⁸ * Sed cum Omnipotētem
inuocasset, qui potestate sua
vires hostium confringit, ce-
perūt ciuitatem, & ex eis qui
intus erant, viginti quinque
millia prostrauerunt.

²⁹ * Inde ad ciuitatem Scy-
tharum abierunt, quæ ab
Hierosolymis sexcentis sta-
diis aberat.

³⁰ * Contestantibus autē his
qui apud Schytopolitas erāt
Iudæis, quòd benignè ab eis
haberentur, & temporibus
infelicitatis quòd modeste
secum egerint, gratias agētes
eis:

³¹ * Et exhortati etiam de
cætero erga genus suum be-
nignos esse, venerunt Hiero-
solymam die solēni septima-
narum instante.

³² * Et post Pētecosten abie-
runt contra Gorgiam præ-
positum Idumææ.

* Exiuit autem cum pedibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

* Quibus congressis contigit paucos ruerē Iudæorum.

* Dositheus verò quidam de Bacenoris eques, vir fortis Gorgiam tenebat, & cum vellet illum capere viuum, eques quidam de Thracibus ieruit in eum, humerumque eius amputauit, atque ita Gorgias effugit in Maresa.

* At illis qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus & fatigatis, inuocauit Iudas Dominum adiutorem & ducem belli fieri.

* Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

* Iudas autem collecto exercitu, venit in ciuitatem Odollam. Et cum septima dies superueniret, secundum consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum egerunt.

* Et sequenti die venit cum suis Iudas, ut corpora prostratorum tolleretur, & cum parentibus poneret in sepulchris paternis.

* Inuenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Iamnam fuerunt, à quibus lex prohibet Iudæos. Omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse.

* Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini, qui occulta fecerat manifesta.

* Atque ita ad preces conuersi, rogauerunt ut id quod factum erat delictum obliuioni traderetur. At verò fortissimus Iudas hortabatur populum conseruare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt.

* ἔξῃλθον δὲ μὴ πεζῶν τετρακισίων· 33
λίαν, ἰππέων δὲ τετρακοσίων.

* ὡς δὲ τὸν ὅσον τὰς αὐτὰς ἀμύρας 34
συμβῆναι πεσεῖν ὀλίγους ἐκ τῶν ἰουδαίων.

* δόσιθεος δὲ τις τῶν τοῦ βακχίου 35
νόρου ἐφίππος δούρ καὶ καρτερός· εἶχε δὲ τοῦ γοργίου, καὶ λαβόμενος τῆς χλαμύδος, ἤρην αὐτὸν δρώσας· καὶ βουλομένου τὸν κατάρατον λαβεῖν ζωγρίαν, τῶν ἰππέων ἰνός θρακῶν ἐπενεχθέντος αὐτῷ καὶ τὸν ὄμω καθελόντος, διέφυγε γοργίας εἰς μαρισαί.

* τῶν δὲ περὶ τὸν ἔσδριν ἑπὶ πλείον 36
μαχομένων, καὶ κατακόπων ὄντων, ἑπικαλεσάμενος ὁ ἰσάδας τὸν κύριον σύμμαχον φανῆναι· ἐπεσοδὴν τοῦ πολέμου.

* κατὰρξάμενος τῇ πατρίῳ φωνῇ 37
ἠντῶν μετ' ὕμνων κραυγῇ, ἐνδείσας ἀπεσοδὴκῆτως τοῖς περὶ τὸν γοργίαν, τρεπὴν αὐτῶν ἐποίησατο.

* ἰσάδας δὲ δὴ λαβὼν τὸ σάββατον 38
μα, ἤκεν εἰς ὁδολλάμ πόλιν· τῆς δὲ ἐβδομάδος ἐπιβαλῆσθαι, κατὰ τὸν ἐθισμόν ἀγνιδέντας αὐτόν· τὸ σάββατον δὴ γὰγον.

* τῇ δὲ ἐχομένη ἤλθον οἱ περὶ τὸν 39
ἰσάδαν καθ' ὃν χρόνον τὸ τρεῖς ἐβγόνει, τὰ σώματα τῶν περὶ πτωχόντων ἀνακομίσασθαι, καὶ μὴ τῶν συγγενῶν διακαταστῆσαι εἰς τὸ παρῶν τάφους.

* ὅθρυν δὲ ἐκάστου τῶν τεθνηκότων 40
ὑπὸ τοῦ χιλιῶς ἱερώματος τῶν δὲ ἱαμνείας εἰδῶν, ἀφ' ὧν ὁ νόμος ἀπείργει τοὺς ἰουδαίους· τοῖς δὲ πᾶσι σαφές ἐγένετο διὰ τὴν δὲ τὴν αἰτίαν τὰς δὲ πεπλωμέναι· πύστες οὖν ἀλογήσασθαι τὰ τοῦ δικαιοκρίτου κυρίου τοῦ τα κεκευμμένα φανεροῦ ποιοῦντος, εἰς ἱκεσίαν ἐτραπίσθαι, ἀξιώσαντες τὸ γεγονός ἀμαρτήματα τελείως ἔξαλειφθῆναι· ὃ δὲ ἡγεῖται ἰσάδας παρεκάλεσε τὸ πλῆθος συνηρεῖν αὐτὸς ἀμαρτήτας εἶναι, ὑπὸ ὧν ἐβραχότας τὰ γεγονότα διὰ τὴν τῶν περὶ πτωχόντων ἀμαρτίαν.

* Exierunt autem cum pedibus tribus millibus, equitibus autem quadringentis.

* Contra huc autem pugnantes contigit cadere paucos de Iudeis.

* Dositheus autem quidam de his qui Bacenoris eques vir fortis apprehendit Gorgiam, & tenens chlamyde, duxit eum fortiter, & cum vellet scelestum capere viuum, equitum quodam Thracensium inueeto in eum & humerum amputante, fugit Gorgias in Maresa.

* His autem qui circa Esdrin diutius pugnantibus, & fatigatis existentibus, inuocans Iudas Dominum adiutorem apparere & ducem belli,

* Incipiens patria voce cum hymnis clamorem, aggressus insperatè eos qui circa Gorgiam, fugam eorum fecit.

* Iudas autem colligens exercitum, venit in Odollam ciuitatem: at septima die superueniente, secundum consuetudinem purificati ibidem sabbatum egerunt.

* At sequenti venerunt qui circa Iudam, quo tempore necessitas fuit, corpora prostratorum tollere, & cum cognatis reponere in paternis sepulchris.

* Inuenerunt autem unius cuiusque mortuorum sub tunicis sacra eorum quæ de Iamnia idolorum, à quibus lex prohibet Iudæos: at omnibus manifestum fuit ob hanc causam hos corruisse.

* Omnes itaque benedictes opera iusti Domini qui occulta manifesta facit:

* Ad supplicationem conuersi sunt, rogantes factum delictum omnino deleri: at generosus Iudas hortatus est multitudinem conseruare se sine peccato esse, sub oculis videntes quæ facta erant ob prostratorum peccatum.

* Faciensque preparationes 43
secundum virorum collectionem
ad argenti drachmas duo mille,
misit in Hierosolymam ad offe-
rendum pro peccato sacrificium,
valde bene & urbanè faciens,
de resurrectione cogitans.

* Nisi enim eos qui ceciderāt 44
resurrecturos sperasset, super-
fluum & vanum pro mortuis
orare.

* Deinde considerans his qui 45
cum pietate obdormierant opti-
mam repositam gratiam:

* Sancta & pia consideratio: 46
unde pro mortuis propitiationē
fecit, ut à peccato soluerentur.

CAP. XIII.

AT nono & quadragesimo
& centesimo anno, comper-
tum est Iudæ, Antiochum Eupa-
torem venire cum multitudini-
bus aduersus Iudæam:

* Et cum eo Lysiam procura-
torem, & super negotia, vnum-
quemque habentem exercitum
Græcum, peditum decem millia-
ria vndecim, & equites quinq;
mille trecentos, & elephantes
viginti duos, currus autem fal-
catos trecentos.

* Commiscuit se autem illis
& Menelaus, & hortabatur
cum multa ironia Antiochum, nō
pro salute patriæ, existimans au-
tem in principatu constitutum
iri.

* At rex regum suscitauit
animū Antiochi in peccatorem, 4
& Lysia ostendēte hunc causam
malorum esse omnium, iussit, ut
consuetudo est, in loco necare
ducentes in Beream.

* Est autē in loco turris quin-
quaginta cubitorum, plena cine-
re: hæc autem instrumentum
habebat rotundum, vndique
præceps

* In cinerem. hic sacrilegi-
um, vel & quorundam alio-
rum malorum summitatem fa-
ctum, omnes propellunt in mor-
tem.

* Tali fato præuaricatorem 7
cōtigat mori, neque terram asse-
cutum Menelaum.

* ποιησάμενός τε καὶ τὰ σκευὰ
ματὰ κατ' ἀνδραλογίαν εἰς δρυ-
εῖου δραχμὰς διχίλιας, ἀπέστειλεν
εἰς ἱερὸσόλυμα πρὸς ἀγαγεῖν πε-
ρὶ ἀμαρτίας θυσίαν, πρὸς καλῶς
καὶ ἀσείως πρὸς τῶν, ὑπὲρ ἀνάστα-
σεως διαλογιζόμενος.

* εἰ μὴ γὰρ οὗτοί γε περὶ τῶν
ἀναστῆναι πρὸς δόξα, πρὸς ὅν καὶ
ληρώδες ὑπὲρ νεκρῶν οὐχ ἔδει.

* εἴτ' ἐμβλέπων τοῖς μετ' αὐτοῦ
βίαιας κοιμωμένοις κάλλιστον δό-
κασον χαλεπὸν, ὅτι καὶ
δυσεβῆς ἡ θύσις. ὅθεν περὶ τῶν
θεοσεβῶν τὸν ἱεροσολίμους ἐποίησα-
το, τὴν ἀμαρτίαν ἀπολυθῆναι.

γ.

* Τῷ δὲ ἐννάτῳ & τεσσαρακοστῷ
& ἑκατοστῷ ἔτει πρὸς ἔπεσε τοῖς πε-
ρὶ τὸν ἴσταν, ἀντίστοιχον τὸν ἀπάτορα
ἀδελφὸν γενέσθαι σὺν πλήθει τῶν
ἰουδαίων. * Ἐσὺν αὐτῷ λυσίαν τὸν
ἐπίτροπον καὶ τῶν πραγμά-
των, ἑκάστον ἔχοντα διώκων ἐλλήνι-
κὴν πεζὴν μυριάδα ὀκτώκα, καὶ
ἵππεῖς πεντακισχίλιους τετρακοσίους,
καὶ ἐλέφαντας εἰκοσιδύο, ἄρματα δὲ
δρεπανηφόρα τετρακόσια.

* συνέμιξε δὲ αὐτοῖς καὶ μενέ-
λαος, καὶ παρεκάλει μὲν πολλῆς εἰ-
ρωνείας τὸν ἀντίστοιχον, ὅτι τῇ σωτη-
ρίᾳ τῆς πατρίδος, οἰόμενος δὲ τῇ τῆς
ἀρχῆς κατασθήσεσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς
τῶν βασιλέων ἐξήγειρε τὸν θυμὸν
τοῦ ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τὸν ἀλιτήριον, καὶ
λυσίαν ἀποδείξαντος τούτου αἰτίον
τῶν κακῶν εἶναι πρῶτον, πρὸς ἑτά-
ξεν, ὡς ἔθος ἐστὶν ἐν τῷ τόπῳ, πρὸς
πολέσαι ἀγαγόντας εἰς βέργαν.

* ἐστὶ δὲ ἐν τῷ τόπῳ πύργος πεντή-
κοντα πηχῶν πλήρης σποδοῦ. οὗτος
δὲ ὄργανον εἶχε περιφερὲς πρῶτο-
θεν ἀπὸ κρημνον

* εἰς τὴν σποδὸν. ἐνταῦθα τὸν ἱε-
ροσολίας ἐνοχον, ἡ καὶ Ἰωνῶν ἄλλων
κακῶν ὑπερβολὴν πεποινημένων, ἀ-
παντες πρὸς τοῦτο εἰς ὁλεθρον. τοῖς
τῷ μὲν τὸν ἀδελφόν σὺν ἐβήθα-
νεν, μὴ δὲ τῇ γῆς τυχόντα μενέλαον.

* Et facta collatione, duo-
decim millia drachmas ar-
genti misit Hierosolymam,
offerri pro peccatis mortuo-
rum sacrificium, bene & reli-
giosè de resurrectione cogi-
tans.

* Nisi enim eos qui
cecidērāt resurrecturos spe-
raret, superfluum videretur
& vanum orare pro mortuis.

* Et quia considerabat
quòd hi qui cū pietate dor-
mitionem acceperant, opti-
mam haberent repositā gra-
tiā:

* Sancta ergo & salu-
bris est cogitatio pro defun-
ctis exorare, ut à peccatis sol-
uantur.

CAP. XIII.

ANNO centesimo quadra-
gesimo nono, cognouit
Iudas Antiochū Eupatorem
venire cum multitudine ad-
uersus Iudæam.

* Et cum eo Lysiam pro-
curatorem, & præpositum
negotiorum, secum haben-
tem peditum centū decem
millia, & equitum quinq;
millia, & elephantes viginti-
duos, currus cum falcibus
trecentos.

* Commiscuit autem se
illis & Menelaus, & cum mul-
ta fallacia deprecabatur An-
tiochum, non pro patriæ sa-
lute, sed sperans se constitui
in principatum.

* Sed rex regum suscitauit
B animos Antiochi in peccato-
rem, & suggerente Lysia hūc
esse causam omnium malo-
rum, iussit, ut eis esset consue-
tudo, apprehensum in eodē
loco necari. * Erat autē in
eodem loco turris quinquā-
ginta cubitorum, aggregatum
vndique habens cineris. hæc
prospectum habebat in præ-
ceps.

* Inde in cinerem deiici
iussit sacrilegū, omnibus cū
propellentibus ad interitū.

* Et tali lege præuaricato-
rem legis contigit mori, nec
terræ dari Menelaum.

* Et quidem satis iuste. Nā : quia multa erga aram Dei C delicta commisit, cuius ignis & cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.

* Sed rex mente effrenatus, veniebat nequiores se patre suo Iudæis ostensurus.

* Quibus Iudas cognitis 10 præcepit populo ut die ac nocte Dominum inuocarēt, quod sicut semper & nunc adiuuaret eos.

* Quippe qui lege & patria sanctorum tēplo priuari vererentur, ac populum qui nuper paululum respirasset, ne lineret blasphemis rursus nationibus subdi.

* Omnibus itaque simul 11 id facientibus & petentibus à Domino misericordiam cū fletu & ieiuniis per triduum continuū prostratis, hortatus est eos Iudas ut se prepararēt. * Ipse verò cū seniorib' 12 cogitauit, priusquā rex ad- moueret exercitum ad Iudæam, & obtineret ciuitatem exire, & Domini iudicio cō- mittere exitum rei.

* Dans itaque potestatem 14 omnium Deo mundi creatori, & hortatus suos, ut fortiter dimicarent & vsque ad mortem pro legibus, tēplo, ciuitate, patria, & ciuib' starent, circa Modin exercitum constituit.

* Et dato signo suis Dei 15 victoriæ, iuuenibus fortissimis, electis, nocte aggressus aulam regiam in castris interfecit viros quatuordecim millia, & maximum elephatorum, cum his qui superpositi fuerant. * Summoque 16 metu ac perturbatione hostium castra replentes, rebusque prosperè gestis, abierūt.

* Hoc autem factū est die 17 illucescente, adiuuante cum Dñi protectione. * Sed rex 18 accepto gustu audaciæ Iudæorum, arte difficultatem locorum tentabat.

* πάντ' δικαίως· ἐπεὶ ᾧ σωυετέ- 8 λείπατο πολλὰ αἰεὶ τὸν βασιλῆα μαρτήματα, & τὸ πρὸ ἀγνόντων καὶ ἡσυχίας, ἐν ἀποδιδόναι τὴν δαίμονος ἐκ- μίστατο. * τοῖς δὲ φρονήμασιν ὁ βασιλῆας βεβαρβαρωμένος ἤρχετο, τὰ χεῖρ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν πατρίδα αὐτῶν γε- 9 γονότων ἐνδείξομαι τοῖς Ἰουδαίοις.

* μεταλαβὼν δὲ ἰδὼς ταῦτα, πα- 10 ρήγγειλε τὰ πλῆθει δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπὶ καλεῖσθαι τὸν κύριον, εἰ πο- τε ἑτέροις καὶ ἄλλοις καὶ ἄλλοις τοῖς Ἰουδαίοις.

* τὸ νόμος ἐπατρίδος καὶ ἱεροῦ 11 ἀγίου σφραγίσας μέλλουσι· καὶ τὸν ἀρπύ- βραχέως δὲ ψυχότα λαὸν μὴ ἐά- σαι τοῖς δυσφήμοις ἐθέσιν ὑποχει- ρίτας ἡγεῖσθαι. * πάντων δὲ τὸ αὐτὸ 12 ποιῶσθαι τὸν νόμον καὶ κατὰ τὴν ἐπι- 13 τὴν τὸν ἐλεήμονα κύριον μὲν κλαυθ- 14 μος καὶ νηστειῶν ἐπὶ τὴν πατρίδα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἀδιαλείπτως, ὡς κα- 15 λῆσας αὐτὸς ὁ ἰδὼς ἐκέλευσε πα- 16 ραγίνεσθαι. * καθ' ἑαυτὸν δὲ σὺν 17 τοῖς πρεσβυτέροις ἡρώμενος, ἐβου- 18 λώσατο πρὶν εἰσελαθεῖν ἐν βασι- 19 λέως τὸ σφάτεμα εἰς τὴν ἰουδαίαν καὶ ἡγεῖσθαι τὴν πόλιν ἐγκρατεῖς, 20 ὡς ἐλθόντας κῆραι τὰ πρᾶγματα τῇ ἐκείνῃ βοηθεῖα. * δὲ δὲ τὴν ἐπὶ 21 τρεπὴν τὴν κτίσιν ἐκ κόσμου, ὡς κα- 22 λῆσας οὗτος σὺν αὐτῷ, ἡγναιώς ἀπο- 23 νίταται μέχρι θανάτου περὶ νόμων ἱεροῦ πόλεως πατρίδος πολιτείας· 24 περὶ δὲ μὲν ἐποίησατο τὴν σφά- 25 ταν πεδεῖσθαι. * ἀναδὲς δὲ τοῖς περὶ αὐτὸν 26 σὺν θεῷ θεοῦ νίκης, μὲν νεανίσκων 27 δέξινων κεκεμημένων ἐπὶ βαλὼν νύκ- 28 τωρ ἐπὶ τὴν βασιλικὴν αὐλὴν τὴν παρεμβολήν, ἀνέεικον εἰς ἀνδρας 29 διχίλους· ἐν τῷ πρωτῷ δὲ τὸν ἐλε- 30 φάντων σὺν τῷ κατ' οἰκίαν ὄχλῳ 31 σὺνέθικε. * καὶ τὸ τέλος τὴν πα- 32 ρεμβολὴν δέοις ἐκ ταραχῆς ἐπλη- 33 σαν, ἐκ δὲ ἐλύσαν διήμερον.

* ὑποφανένης δὲ ἡδὲ τῇ ἡμέρᾳ 17 τῷ ἐγγόνει, διὰ τὴν ἐπαρήγαν αὐτῶν ἐκ κυρίου σκέπην. * ὁ δὲ βα- 18 σιλῆας εἰληφώς γεῦμα τῆς τῶν Ἰου- 19 δαίων διτολμίας, κατεπείρασε διὰ 20 μετόδων οὗτος τοῖς.

* Valde iuste: quoniam enim perpetravit multa circa arā de- 2 licta, cuius ignis sanctus erat & cinis, in cinere mortem tulit.

* At superbia rex efferatus 3 esse incipiebat, pessima eorū quæ sub patre suo facta fuerunt ostē- 4 surus Iudæis.

* Cognoscens autem Iudas 5 hæc, præcepit multitudini per diem & noctem inuocare Do- 6 minum, si quando & alias & nunc, adiuuare eos,

* Qui lege & patria & tē- 7 plo sancto priuandi erant. et qui nuper paululum respirauerat po- 8 pulum non sinere blasphemis ge- 9 tibus subditos fieri.

* Omnibus autem idem fa- 10 cientibus simul & petentibus misericordem Dominum cum fle- 11 tu & ieiunijs & prostratione per diestres assidue hortatus eos Iudas iussit venire.

* Per se autem cum seniori- 12 bus existens, cogitauit priusquā irrueret regis exercitus in Iu- 13 dæam, & fierent ciuitatis com- 14 potes, egressos iudicare negotia Domini auxilio.

* Dans autem procurationē 15 creatori mundi, hortatus eos qui cum eo, generose dimicare vsque ad mortem, pro legibus, tēplo, ciuitate, patria, republica: circa autem Modin fecit exercitum.

* Reddens autem his qui cir- 16 ca se signum Dei victoriæ, cum iuuenibus optimis electis admo- 17 uens noctu ad regiam aulam ca- 18 stra, interfecit ad viros duo mil- 19 le: & maximum elephantorum cum ea quæ in domo turba com- 20 posuit.

* Et in fine, castra metu & 21 turbatione compleuerūt, & re- 22 gressi sunt prosperati.

* Illucescente autem iam die 23 hoc factum fuerat, ob adiuuan- 24 tem eum Domini protectionem.

* At rex cū accepisset gu- 25 stum Iudæorum audaciæ, ten- 26 tabat per compendia loca.

* Et ad Bethsura præsidium 19
munitum Judæorum accessit. fu-
gabatur, offendeat, minora-
batur.

* His autem qui intus, Judas 20
necessaria misit.

* Nuntiauit autem mysteria 21
hostibus Rhodocus ex Judaico
exercitu. requisitus est autem
& comprehensus est & conclu-
sus est.

* Secundò locutus est rex his 22
qui in Bethsuris: dextram de-
dit; accepit; abiit; commisit cum
Juda; minor fuit.

* Cognovit rebellasse Philip- 23
pum in Antiochia, qui relictus
erat super negotia. confusus est.
Judæos rogavit, subditus est, &
iuravit in omnibus iustis. recon-
ciliatus est & sacrificium obtu-
lit. honoravit templum, & locū
humanè tractavit.

* Et Maccabæum amplexa- 24
tus est: reliquit ducem à Ptole-
maide usque ad Gerrenos prin-
cipem.

* Venit in Ptolemaidem: gra- 25
viter ferebant pro patris Ptole-
mensis; indignabantur enim pro
eo quod voluerant irrita facere
fœdera.

* Accessit ad tribunal Lysias, 26
defendit possibiliter, persuasit,
sedavit, benignos fecit, regressus
est in Antiochiam. sic regis pro-
fectio & reuersio contigerunt.

CAP. XIII.

Post autē triennij tempus in-
notuit Judæ, Demetrium fi-
lium Seleuci per eum qui in Tri-
poli portum nauigantem cū mul-
titudine forti & classe,

* Obtinuisse regionem, post-
quam occidit Antiochū, et huius
procuratorem Lysiam.

* Alcimus autem quidam qui
fuerat summus sacerdos, volū-
tariè autem coinquinatus in se-
gregationis temporibus, cogno-
scens quod secundum quemlibet
modum non est ei salus, neque
ad sanctum altare ultra ac-
cessus:

19 * καὶ ἐπὶ Βαιθούρα φρέρον
ὄχυρόν τῶν ἰσδαίων προσήλθον· ἐπο-
πότο, προσέκρινεν, ἡλατίονότο.

20 * τοῖς δ' ἐνδον ἰσδαῖς τὰ δέοντα προσ-
έπειψε. * προσήγγειλε δ' τὰ
μυστήρια τοῖς πολεμίοις ῥόδοκος ἐκ
τῆς ἰσδαϊκῆς τάξεως· δυνεζήτησεν δὲ
καὶ κατελήφθη ὁ κατακλείσθην.

21 * ἐδευτερολόγησεν ὁ βασιλεὺς
τοῖς ἐν Βαιθούρῃ· δεξιὰν ἔδωκεν,
ἔλαβεν, ἀπήει, προσέβαλε τοῖς πε-
ρὶ τὴν ἰσδαίαν, ἡτῶν ἐγγύετο.

22 * μετέλαβεν ἀπονενοῆσθαι τὴν
φίλιππον ἐν ἀντιοχείᾳ τὴν ἀπολε-
λμυμένον ἐπὶ τῶν πραγμάτων.
συωχύθη· οὗτοῦ ἰουδαίους παρεκά-
λεσεν, ὑπέταξεν, καὶ ὤμοσεν ἐπὶ
πᾶσι τοῖς δικαίοις· συωελύθη ὁ θυ-
σίαν προσήγαγον, ἐτίμησεν τὴν νεώ,
καὶ τὸν τόπον ἐφίλῃσιν ἠρώπησε.

23 * καὶ τὸν μακκαβαῖον ἀπεδέξατο,
κατέλιπε στρατηγὸν ἀπὸ πολε-
μαῖδος ἕως τῶν γερρηνῶν ἡγεμο-
νίδην.

24 * ἦλθεν εἰς πολεμαῖδα· ἐδυ-
φόρουν ὑπὲρ τῶν συνθηκῶν· ὁ πο-
λεμαῖς· ἐδείναζον ᾧ ὑπὲρ ὧν ἠθέ-
λησαν ἀθετεῖν τὰς διατάξεις.

25 * προσήλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα λυ-
σίας· ἀπελογίσατο ἐν διχομακίᾳ.
συώπεισε, κατεπράυνεν, δυνεῖς
ἐποίησεν, δυνεῖς εἰς ἀντιόχειαν·
ἔτω τὰ τοῦ βασιλέως τῆς ἐφόδου ὅτι
τὸ δυνάζον ἐχώρησε.

ιδλ.

1 * Μετὰ δὲ τριετὴ χρόνον προσέ-
πεσε τοῖς περὶ τὴν ἰσδαίαν, δημήτερον
τὸν Σελεύκου διὰ τῆς τριπόλιν
λιμένος εἰσπλάσαντα μὲν πλῆθος
ἰχυρὸν καὶ σόλον,

2 * κεκατηκέναι τῆς χώρας ἐπα-
νελάμενον ἀντιόχον καὶ τὴν τέτον
ἐπὶ τὸν λυσίαν.

3 * ἄλκιμος δέ τις προσήγγειλος
ἀρχιερεὺς, ἐκουσίως δ' ἐμεμολυ-
μένος ἐν τοῖς ἀμιξίαις χρόνοις, συν-
νοήσας ὅτι καθ' ὅντινα οὐκ ἔστιν
ὁδὸς εἰς αὐτὰ σωτηρία, εἰδὲν πρὸς τὸ
ἅγιον θυσιάζειν ἐτι πρὸς ὁδόν.

19 * Et Bethsuræ quæ erat Iu-
dæorum præsidium munitū
F castra admouebat, sed fuga-
batur, impingebatur, mino-
rabatur. * His autem qui
intus erant Judas necessaria
mittebat. * Enuntiauit au-
tem mysteria hostibus Rho-
docus quidā de Iudaico ex-
ercitu, qui requisitus, cōpre-
hensus est & conclusus.

22 * Iterum rex sermonem ha-
buit ad eos qui erāt in Beth-
suris: dextram dedit, accepit,
abiit, commisit cum Iuda, su-
peratus est.

23 * Vt autem cognovit re-
bellasse Philippum Antio-
chiæ, qui relictus erat super
negotia, mente cōsternatus,
Iudæos deprecans, subditus-
q; eis iurat de omnibus qui-
bus iustum visum est, & re-
cōciliatus obtulit sacrificiū,
honoravit templum, & mu-
nera posuit.

24 * Machabæum amplexatus
est, & fecit eum à Ptolemai-
de usque ad Gerrenos ducē
& principem. * Vt autē ve-
nit Ptolemaidam, grauiter
ferebant Ptolemenenses amici-
tiæ conuentionem, indignā-
tes ne fortè fœlus irrumpet.

25 * Tunc ascendit Lysias tri-
bunal, & exposuit rationem
& populum sedavit: regres-
susq; est Antiochiam, & hoc
modo regis profectio & re-
ditus processit.

CAP. XIII.

1 Sed post triennij tēpus co-
gnovit Iudas & qui cum
eo erant, Demetrium Seleuci
cum multitudine valida &
nauibus per portū Tripolis
ascēdisse ad loca opportuna:
2 * Et tenuisse regiones adue-
sus Antiochū & eius ducem
Lysia. * Alcimus autē quidā
qui summus sacerdos fuerat,
sed voluntariè coinquinatus
est temporibus commixtio-
nis, considerans nullo modo
sibi esse salutem, neque ac-
cessum ad altare:

* Venit ad regem Demetrii centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream & palmam super hæc & thalos qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit.

* Tempus autem opportuni dementiæ suæ nactus, conuocatus à Demetrio ad consiliū, & interrogatus quibus rebus & consilijs Iudæi niterentur, respondit.

* Ipsi qui dicuntur Asidæi Iudæorum, quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt & seditiones mouent, nec patiuntur regnum esse quietum.

* Nam & ego defraudatus parentum gloria, dico autem summo sacerdotio, huc veni.

* Primò quidem vtilitibus regis fidem seruans, secundo autem etiam ciuibus consulens. Nam illorum prauitate vniuersum genus nostrum non minimè vexatur.

* Sed oro his singulis o rex cognitis, & regioni, & generi, secundum humanitatem tuam promulgatam omnibus prospice.

* Nam quandiu superest Iudas, impossibile est pacem esse negociis.

* Talibus autem ab hoc dictis, & cæteri amici hostiliter se habentes aduersus Iudam, inflammauerunt Demetrium.

* Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem misit in Iudæam:

* Datis mandatis, ut ipsum quidem Iudam caperet viuū, eos verò qui cum illo erant, dispergeret: & constitueret Alcimū maximi templi summum sacerdotem.

* Tunc gentes quæ de Iudæa fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant, miseras & clades Iudæorum prosperitates rerum suarum existimantes.

* ἦκε πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον ὡς πρῶτον καὶ πεντηκῆστον καὶ ἑκατὸς τοῖς ἐτοῖς, προσάγων αὐτῷ σέφανον χρυσοῦ καὶ φοίνικα, πρὸς δὲ ταῖς τοῖς νομιζομένων θαλάσσης τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἡσυχίαν ἔχε. * καὶ ἐν δὲ λαβὼν τῆς ἰδίας αἰοίας συνεργόν, προσκληθεὶς εἰς συνέδριον τὸ τοῦ Δημητρίου, καὶ ἐπερωτηθεὶς ἐν τίνι διαθέσει καὶ βουλῇ καθέστηκασι τοῖς Ἰουδαῖοις, πρὸς ταῦτα ἔφη. * ὁ λεγόμενος τῶν ἰουδαίων ἀσιδαῖοι, ὃν ἀφηγείται ἰσδὰς ὁ μακκαβῆαι, πολεμοτροφοῦσι & σασιάζουσιν, οὐκ ἐάντες τῶν βασιλείῳ δὲ σταθείας τυχεῖν.

* ὅθεν ἀφελόμενος τῶν πρὸς γονικῶν δόξαν, λέγω ὅτι τῶν δεξιερῶν τῶν, διέδρο νῦν ἐλήλυθα. * πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῶν δυνάμεων τῶν τῆ βασιλείᾳ γνησίως φερόντων, δεύτερον δὲ τῶν ἰδίων πολιτῶν χαλαζόμενος. τῇ μὲν γὰρ τῶν πρὸς ῥημῶν αἰσχυσία τὸ σύμπαν ἡμῶν ἦμος & μικρὰς ἀκλῆσει.

* ἕκαστα δὲ τῶν ἐπεγνωκῶς σὺ βασιλεῦ, & τῆς χώρας & τοῦ περὶ σαμῆνου ἦμος ἡμῶν πρὸς νοσήντι, καθ' ἡν ἔχεις πρὸς πάντας διαπρόκτητον φιλανθρωπίαν. * ἄρχει γὰρ ἰσδὰς περὶ ἐστίν, ἀδιύατον εἰς τῆς τυχεῖν τὰ πράγματα.

* Τούτων δὲ ῥηθέντων τὸν τέτον, ταῖς τοῖς λοιποὶ φίλοι δυσμῶν ἐχόντες τὰ πρὸς τὸν ἰσδαν πρὸς πύρωσαν τὸν Δημήτριον.

* προσκαλεσάμενος δὲ διθέως νικητοῦ τὸν ἡρόμῶν ἐλεφαντάρχην, καὶ στρατηγὸν ἀναδείξας τῆς ἰουδαίας, ἔξαπέστειλε. * δὲς Πισολάας, αὐτὸν μὲν τὸν ἰσδαν ἐπανελέσθαι, ἑὺ δὲ σὺν αὐτῷ σκορπίσαι, κατὰ τῆς δὲ ἀλκιμον δεξιερῆς τοῦ μεγίστου ἱεροῦ.

* τὰ δὲ ἐκ τῆς ἰσδαίας πεφυλαδευκότα τὸν ἰσδαν ἔστην συνέμισγον ἀγελῶν τῶν νικάνοι, τὰς τῶν ἰσδαίων ἀτυχίας καὶ συμφορὰς ἰδίας διημερίας δοκοῦντες ἐσεῖσθαι.

* ὅθεν ἀφελόμενος τῶν πρὸς γονικῶν δόξαν, λέγω ὅτι τῶν δεξιερῶν τῶν, διέδρο νῦν ἐλήλυθα. * πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῶν δυνάμεων τῶν τῆ βασιλείᾳ γνησίως φερόντων, δεύτερον δὲ τῶν ἰδίων πολιτῶν χαλαζόμενος. τῇ μὲν γὰρ τῶν πρὸς ῥημῶν αἰσχυσία τὸ σύμπαν ἡμῶν ἦμος & μικρὰς ἀκλῆσει.

* ἕκαστα δὲ τῶν ἐπεγνωκῶς σὺ βασιλεῦ, & τῆς χώρας & τοῦ περὶ σαμῆνου ἦμος ἡμῶν πρὸς νοσήντι, καθ' ἡν ἔχεις πρὸς πάντας διαπρόκτητον φιλανθρωπίαν. * ἄρχει γὰρ ἰσδὰς περὶ ἐστίν, ἀδιύατον εἰς τῆς τυχεῖν τὰ πράγματα.

* Τούτων δὲ ῥηθέντων τὸν τέτον, ταῖς τοῖς λοιποὶ φίλοι δυσμῶν ἐχόντες τὰ πρὸς τὸν ἰσδαν πρὸς πύρωσαν τὸν Δημήτριον.

* Venit ad regem Demetrii quasi primo & quinquagesimo, & centesimo anno, offerens ei coronam auream & palmam, ultra autem hæc ex legitimis ramis templi: & die illo silentium habuit.

* Opportunitatem autem sumens propriæ dementiæ auxiliatricem, vocatus ad consilium à Demetrio, & interrogatus in qua dispositione & consilio perstarent Iudæi, ad hæc dixit.

* Qui dicuntur ex Iudæis Asidæi, quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt & seditiones mouent, non sinentes regnum quietem assequi.

* Unde defraudatus maiorum gloria, dico autem summo sacerdotio, huc nunc veni.

* Primum quidem pro his quæ pertinent ad regem legitime sapiens, secundo autem & pro proprijs ciuibus negotians, nam prædictorum stultitia vniuersum nostrum genus non parum vexat.

* Singula autem horum cognoscens tu rex, & regioni & obfesso generi nostro prospice, secundum quam habes erga omnes obuiam clementiam.

* Quamdiu enim Iudas superest, impossibile est pacem consequi negotia.

* Talibus autem dictis ab hoc, citò cæteri amici hostiliter se habentes aduersus Iudam inflammauerunt Demetrium.

* Aduocans autem statim Nicanorem qui erat elephantorum præfectus, & ducem designans Iudææ, misit,

* Dans epistolas, ipsum quidem Iudam occidere, qui autem cum ipso, dispergere: constituere autem Alcimum summum sacerdotem maximi templi.

* Quæ autem ex Iudæa fugerant Iudam gentes commiscabant se gregatim Nicanori, Iudæorum aduersitates & clades proprias prosperitates existimantes fore.

* Audientes verò Nicanoris
aduentum & conuentum natio-
num, consperfit terra, rogabant
eum qui usque in seculum con-
stituerat suum populum, semper
autem cum ostento protegentem
suam portionem.

* Imperante autem duce, il-
linc statim mouens, commiscet se
ipsis ad castellum Dessau.

* Simon autem frater Juda
commiserat prælum cum Nica-
nore: paululum autem ob repen-
tinā hostiū apparitionē errauit.

* Veruntamen audiens Ni-
canor quam habebant qui cir-
ca Iudam fortitudinem, & in
pro patria certaminibus prospe-
ritatem, metuebat iudicium per
sanguinem facere.

* Quamobrem misit Posido-
nium, & Theodotum, & Mat-
thiam ut darent & acciperent
dextras.

* Longiore autem facta de
his consultatione, & duce cum
multitudine communicante, &
cum videretur concors senten-
tia, annuerunt pactis.

* Constituerunt autem diem
in qua secretò venirent in unū.
& accessit ab unoquoque sella:
posuerunt sellas.

* Disposuit Iudas armatos,
paratos in opportunis locis, ne
fortè ab hostibus repentè malefi-
cium fieret: congruum fecerunt
colloquium.

* Morabatur Nicanor in
Hierosolymis, & fecit nihil ab-
surdum: at congregatas grega-
rias turbas dimisit.

* Et habebat Iudam semper
in conspectu: ex animo viro in-
clinatus fuit.

* Hortatus est autē eum du-
cere uxorem, & filios gignere:
uxorem duxit: quieuit: commu-
nem duxit vitam.

* At Alcimus cognoscens eam
quæ inter illos inuicem beneuo-
lentiæ et factas cōuentiones, ve-
nit accipiens ad Demetrium, &
dicebat Nicanorē aliena sapere
de negotiis, nā insidiatorē regni
eius Iudā successorē designauit.

* ἀκούσαντες ὃ τὴν ἑνὶ νικάνωρος
ἐφοδὸν ἐπὶ τὴν Ἰερουσαλὴμ, κα-
ταπαράμυροι γὰρ ἐλιτρώσαντο τὴν
ἄχρην αἰῶνος συστήσαντα τὴν ἑαυτοῦ
λαόν, αἰὲν ὃ μετ' Ἰπποφάνειας δῶτι-
λαμβανόμενον τὴν ἑαυτοῦ μερίδα.

* περὶ αὐτῶν ὃ ἡγεμόνους,
ἐκείθεν δὴ θέως ἀναζεύξας συμμίσ-
γει αὐτοῖς Ἰππὶ κώμῳ δεσπάζει.

* σίμων ὃ ὁ ἀδελφὸς ἰσάδα συμ-
βέβληκώς τῷ πατρὶ νικάνωρι, βραχέως
ὃ τὴν αἰφνίδιον τῶν δυνάμεων ἀ-
φασίαν ἐπαίκαώς. ὁ μὲν ὃ ἀκράν ὁ
νικάνωρ ὡς εἶχον ὃ περὶ τὴν ἰσάδα
διόδραγαθίαν, ἐν τοῖς περὶ τὴν πα-
τρίδος ἀγῶσιν δὴ τυχεῖαν, ὑπευλα-
βεῖτο τὴν κρίσιν δι' αἰμάτων ποιήσα-
ντα.

* διόπερ' ἐπεμψεν ποσιδώνιον
ἐν θεόδωτον ἐν μαθίαν, δούναν ἐν λα-
βεῖν δεξιάς.

* πλείονος ὃ ἡγεμόνης
περὶ τέτων Ἰπποφάνειας, καὶ ἡγε-
μόνος τοῖς πλήθεσιν δὴ ἀκοινωσα-
μένων, καὶ φανείσης ὁμοψήφου γνώ-
μης ἐπ' ἐνευσαν τοῖς σιωθήκαις.

* ἐτάξαντο ὃ ἡμέραν ἐν ἧ καὶ ἰδίαν
ἡξουσιν εἰς τὸ αὐτὸ ἐπεσθῆλθε παρ'
ἐκάστης δίφρου. ἔθεσαν δίφρους. διέ-
ταξαν ἰσάδας ἐν ὁπλῶν ἐτοίμους ἐν τοῖς
ἐπικαίροις τοῖς ποῖσι, μήποτε ἐν τῶν πο-
λεμίων αἰφνιδίως κακουργία γῆν'
τὴν ἀρμόζουσιν ἐποιήσαντο κοινω-
λογίαν.

* διέτριβεν ὁ νικάνωρ ἐν ἱεροῦ-
λύμοις, ἐπερὶ τὴν ἐξὸν ἄτοπον τὰς
ὃ σιωαχθέντας ἀγελαίους ὅχλους
ἀπέλυσε.

* καὶ εἶχε τὴν ἰσάδα διαπαντός
ἐν περὶ σῶπῳ ψυχρῶς τῷ δὴ δὲ
περὶ ἐκείνῳ.

* παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν γῆμαι
καὶ παιδοποιήσασθαι. ἐγάμησεν,
δὴ ἀνέσθην, ἐκοινώνησε βίου.

* ὁ δὲ
ἀλκιμος συνιδὼν τὴν περὶ ἀλλή-
λοις εὐνοίαν καὶ τὰς ἡγεμονίας συν-
θήκας, ἧκε λαβὼν περὶ τὴν δὴ μὴ-
τειον, καὶ ἔλεγε τὸν νικάνωρα ἀλλό-
τρια φρονεῖν περὶ τῶν πραγμάτων
τὸν ὃ Ἰπποφάνειαν τὴν βασιλείας αὐτῶν
ἰσάδα διὰ δόχον δὴ ἐδείξεν.

* Audito itaq; Iudæ Ni-
canoris aduentu, & conuen-
tu nationum, consperfi ter-
ra rogabāt eum, qui populū
suum constituit, in æternū
custodiret, quique suam por-
tionem signis euidentibus
protegit.

* Imperante autem duce,
statim inde mouerunt, con-
ueneruntque ad castellum
Dessau.

* Simon verò frater Iudæ
commiserat cum Nicanore,
sed conterritus est repentino
aduentu aduersariorum.

* Nicanor tamen audiens
virtutem comitum Iudæ, &
animi magnitudinē, quam
pro patriæ certaminibus ha-
bebant, sanguine iudicium
facere metuebat.

* Quamobrem præmisit
Posidonium & Theodotum
& Matthiam, & ut darent
dextras atque acciperent.

* Et cum diu de his con-
siliū ageretur, & ipse dux
ad multitudinem retulisset,
Omnium vna fuit sententia
amiciis annuere.

* Itaque diem constitue-
rūt, qua secretò inter se age-
rent; & singulis sellæ prola-
tæ sunt & positæ.

* Præcepit autem Iudas
armatos esse locis opportu-
nis, ne fortè ab hostibus re-
pentè mali aliquid oriretur.
& congruum colloquiū fece-
rūt. * Morabatur aut Nica-
nor Hierosolymis, nihilque
iniquè agebat, gregesque tur-
barum quæ congregatæ fue-
rant, dimisit.

* Habebat autem Iudam
semper charum ex animo, &
erat viro inclinatus.

* Rogauitque eum ducere
uxorem, filiosque procreare.
Nuptias fecit, quicquidque
communitèque vivebant.

* Alcimus autem videns
charitatem illorum ad inui-
cem & conuentiones, venit
ad Demetriū, & dicebat Ni-
canorem rebus alienis assen-
tire, Iudamque regni insidiato-
rē successorē sibi destinasse.

²⁷ * Itaque rex exasperatus & pessimis huius criminationibus irritatus, scripsit Nicanori dicens, grauius quidem se ferre de amicitie conuentione, iubere tamen Machabæum citius vinctum mittere Antiochiam.

²⁸ * Quibus cognitis Nicanor consternabatur & grauius ferebat, si ea quæ conueniant, irrita faceret, nihil læsus à viro. ²⁹ * Sed quia regi resistere non poterat, opportunitatem obseruabat, quæ præceptum perficeret.

³⁰ * At Machabæus videns se cum austerius agere Nicanorem, & cōsuetum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorū congregatis, occultauit se à Nicanore. ³¹ * Quod cum ille cognouit, fortiter se à viro pugnatum venit ad maximū & sanctissimum templum, & sacerdotibus solitas hostias offerentibus, iussit sibi tradi virum.

³² * Quibus cum iuramento dicentibus, nescire se ubi esset, qui quærebatur, extendens manum ad templum, iurauit dicens. ³³ * Nisi Iudam mihi vinctū tradideritis, istud Dei phanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri cōsecrabo. ³⁴ * Et his dictis, abiit: Sacerdotes autem protendentes manus in celum, inuocabant eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorū, hæc dicentes.

³⁵ * Tu Domine vniuersorū, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

³⁶ * Et nunc sancte sanctorū omnium Domine, conserua in æternum impollutam domum istam, quæ nuper munda est. ³⁷ * Razias autē quidam de senioribus ab Hierosolymis delatus est Nicanori, vir amator ciuitatis, & bene audiens, qui pro affectu pater Iudæorum appellabatur.

²⁷ * ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ θυμοῦ θυρόμενος ἐταῖς ἑπαμπαρόντων διαβολαῖς ἐρεθισθεὶς, ἔγραψε νικάνορι φάσκων, ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν ἐαρέως φέρειν, κελύων δὲ τὸν μακκαβαῖον δέσμιον ἵστασθαι εἰς ἀντιόχειαν ταχέως. ²⁸ * προσπεσόντων δὲ τούτων τῶν νικάνορι συνεκέρχτο ἐν δυσφύρως ἐφ' ἑρῶν, εἰ τὰ διεσταλμένα ἀθετήσει μηδὲν τ' ἀνδρὸς ἠδὲ κηκότῳ. ²⁹ * ἐπεὶ δὲ τῆ βασιλεῖ ἀντιπρόστικτον ὄκλῳ, δικαίῳ ἐτήρει στρατηγίᾳ πῶς ἐπιτελέσαι. ³⁰ * ὁ δὲ μακκαβαῖος αὐ-

³⁰ σπρότερον διεξάγοντα συνιδὼν τὸν νικάνορα πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν εἰρησμένῳ ἀπάντησιν ἀγροικίαν ἐχρηκότα, νοήσας ὅκλ' ὅτι βελτίστου τὴν ἀντιπρόστικτον, συσπράξας ὄκλ' ὀλίγοις τῶν περὶ αὐτὸν, συνεκέρχτο τὸν νικάνορα. ³¹ * συγγινώσκων δὲ ὅτι ἡγεμῶν ὑπὸ τ' ἀνδρὸς ἐστρατήγῳ, πρὸς θυρόμενος ἐπὶ τὸ μέγιστον καὶ ἁγιον ἱερόν, τὰν ἱερῶν τὰς καθήκοντας θυσίας προσάγοντων, ἐκέλευσε πρὸς δίδοναι τὸν ἄνδρα. ³² * τῶν δὲ μετ' ὅρκων φασκόντων μὴ γινώσκον ποῦ ποτ' ἐστὶν ὁ ζητούμενος, πρὸς τῆς τὴν δεξιᾶν εἰς τὸν νεώ, ὥμοσε ταῦτα. ³³ * εἰ μὴ δέσμιόν μοι τὸν ἵδαν πρὸς δώδε, τὸν δὲ τὸν θεοῦ σηκὸν εἰς πεδίον κοίψω, ἐν θυσιάζον κατὰ σάψω, καὶ ἱερόν ἐν ταῦτα τὰ διονύσω ἐπιφανὲς ἀναστήσω. ³⁴ * ταῦτα δὲ εἰπὼν ἀπῆλθεν. οἱ δὲ ἱερεῖς πρὸς τείναντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν ἕρανόν, ἐπεκαλοῦντο τὸν διαπαντὸς ὑπὲρ μαχὸν ἑθνοῦς ἡμῶν, ταῦτα λέγοντες.

³⁵ * σὺ κύριε τῶν ὅλων ἀποσπῶν ὑπάρχων, διδόνησας ναὸν τῆς σκηνώσεως ἐν ἡμῖν ἡρέσθαι. ³⁶ * καὶ νῦν ἅγε παντὸς ἀγασμοῦ κύριε, διατήρησον εἰς αἰῶνας αἰμάντον τόνδε τὸν προσφάτως κεκαθαρισμένον οἶκον. ³⁷ * ῥαζίας δὲ ἵς τῶν ἀπὸ ἱεροβλύμων πρεσβυτέρων, ἐμηνύθη τῷ νικάνορι, ἀνὴρ φιλοπολίτης καὶ σφόδρα καλῶς ἀκῶν, καὶ τὴν δυνάμιν πατὴρ τῶν ἰουδαίων προσαγορεύοντι.

³⁷ * At rex iratus factus & selesti calumniis irritatus, scripsit Nicanori, dicens, pro quidem pactis grauius ferre: iubens autem Maccabæum vinctum mittere in Antiochiam citò.

³⁸ * Notificatis autem his Nicanori confusus erat, & grauius ferebat, si pacta irrita faceret; cum nihil vir malefecisset.

³⁹ * Quoniam autē regi resistere non erat, opportunitatem obseruabat stratagemate hoc perficere.

⁴⁰ * At Maccabæus austerius agentem cognoscens Nicanorem erga se, & consuetum occursum duriores habentem, intelligens non ex optimo austeritatem esse, congregans non paucos eorum qui circa se, absconditus est à Nicanore.

⁴¹ * Cognoscens autē alius quod generose à viro astutia praeuentus esset, veniens ad maximum & sanctum templum, sacerdotibus decentes victimas offerentibus, iussit tradere virum.

⁴² * His autem cum iuramentis dicentibus non scire ubi est qui queritur, extendens dexteram in templum, iurauit hæc.

⁴³ * Si non vinctum mihi Iudam tradideritis, hoc Dei phanum in planitiem faciam, & altare effodiam, et templum huc Libero illustre erigam.

⁴⁴ * Tot autem dicens abiit. At sacerdotes protendentes manus in celum, inuocabant eum qui semper propugnator fuit gentis nostræ, hæc dicentes:

⁴⁵ * Tu Domine vniuersorum non indigens existens, probasti templum tuæ habitationis in nobis fieri.

⁴⁶ * Et nunc sancte omnis sanctitatis Domine, serua in secula impollutam hanc nuper mundatam domum. ⁴⁷ * Razias autem quidam de Hierosolymitanis presbyteris, delatus est Nicanori, vir amator ciuitatis & valde bene audiens, & secundum beneuolentiam pater Iudæorum appellatus.

²⁷ * At rex iratus factus & selesti calumniis irritatus, scripsit Nicanori, dicens, pro quidem pactis grauius ferre: iubens autem Maccabæum vinctum mittere in Antiochiam citò.

²⁸ * Notificatis autem his Nicanori confusus erat, & grauius ferebat, si pacta irrita faceret; cum nihil vir malefecisset.

²⁹ * Quoniam autē regi resistere non erat, opportunitatem obseruabat stratagemate hoc perficere.

³⁰ * At Maccabæus austerius agentem cognoscens Nicanorem erga se, & consuetum occursum duriores habentem, intelligens non ex optimo austeritatem esse, congregans non paucos eorum qui circa se, absconditus est à Nicanore.

³¹ * Cognoscens autē alius quod generose à viro astutia praeuentus esset, veniens ad maximum & sanctum templum, sacerdotibus decentes victimas offerentibus, iussit tradere virum.

³² * His autem cum iuramentis dicentibus non scire ubi est qui queritur, extendens dexteram in templum, iurauit hæc.

³³ * Si non vinctum mihi Iudam tradideritis, hoc Dei phanum in planitiem faciam, & altare effodiam, et templum huc Libero illustre erigam.

³⁴ * Tot autem dicens abiit. At sacerdotes protendentes manus in celum, inuocabant eum qui semper propugnator fuit gentis nostræ, hæc dicentes:

³⁵ * Tu Domine vniuersorum non indigens existens, probasti templum tuæ habitationis in nobis fieri.

³⁶ * Et nunc sancte omnis sanctitatis Domine, serua in secula impollutam hanc nuper mundatam domum. ³⁷ * Razias autem quidam de Hierosolymitanis presbyteris, delatus est Nicanori, vir amator ciuitatis & valde bene audiens, & secundum beneuolentiam pater Iudæorum appellatus.

³⁷ * Et nunc sancte omnis sanctitatis Domine, serua in secula impollutam hanc nuper mundatam domum. ³⁸ * Razias autem quidam de Hierosolymitanis presbyteris, delatus est Nicanori, vir amator ciuitatis & valde bene audiens, & secundum beneuolentiam pater Iudæorum appellatus.

* Fuit enim in superioribus tē-
poribus continentia iudicium fe-
rens in Iudaismo, & corpus &
animā pro Iudaismo tradiderat
cum omni perseverantia.

* Volens autē Nicanor ma-
nifestam facere quam habebat
erga Iudeos malevolentiam, misit
milites supra quingentos, ut
comprehenderent eum.

* Putabat enim illū compre-
hendens, his facturum cladem.

* At multitudinibus futuris
turrē occupare, et aulicā ianuam
aggredientibus, & iubentibus
ignem admovere & portas in-
cendere, comprehensus factus,
supposuit sibi gladium:

* Generosē volens mori po-
tius, quā peccatoribus subdi-
tus fieri, & propria nobilitate
indignē contumeliam pati.

* At plagam non rectē diri-
gens ob agonis festinationem, &
turbis intra ostia irrumpētibus,
recurrens strenuē ad murum,
præcipitavit se viriliter in tur-
bas.

* His autem velociter retro-
cedentibus facta diuisione, ve-
nit per medium in latus.

* Adhuc autem vivus exi-
stens et inflammatus animo, sur-
gens decurrente fontis more san-
guine, & grauibz plagis exi-
stentibus, cursu turbas pertran-
siens:

* Et stans in quadam petra
præruptus, penitus exanguis
iam factus, proferens intestina
& accipiens utrisque mani-
bus, proiecit super turbas. &
inuocans dominatorem vitæ &
spiritus, hac ei iterum reddere.
hoc modo mortuus est.

CAP. XV.

AT Nicanor cūm comperisset
Iudam existentem in Sama-
ria locis, cogitavit quietis die
cum omni munitione in ipsos ir-
ruere.

* ὡς ὅτε τοῖς ἐμπεδοῦν χρό-
νοῖς τ' ἀμειξίας κέρην εἰς ἐννευγμέ-
νος ἰσθαῖσμός, & σῶμα καὶ ψυχὴν
ὑπὲρ ἑξ ἰσθαῖσμός παρὰ βεβλημένος
μὲν πάσης ἐκτενίας. * ἐκλόμε &
δὲ νικάνωρ παρὰ δὴλόν ποιῆσαι ὡς
εἶχε παρὰ δὲ ἰσθαῖσμός δυσμύριαν,
ἀπέσειλε στραπώτας ὑπὲρ πεν-
τακοσίους συλλαβεῖν αὐτόν.

* ἔδοξε ὅς κενον συλλαβὼν, τὸ
τοῖς ἐργάσεσθαι συμφορῶν. * τῶν δ'
πληθὺν μελλόντων τὸν πύργον κατὰ
λαβέσθαι, καὶ τὴν αὐλαίαν θύραν
βιαζομένων, καὶ κελδοόντων πῦρ
παρὰ σάγειν καὶ τὰς θύρας ὑφάπτειν,
παρὰ κατὰ ληπίος χρομῶν ὅς ὑπὲρ ἡ-
κον ἑαυτῶν τὸ ξίφος.

* δι' ἡρώς δ' ἐλὼν ἀποθνήσκει, ἥπερ
τοῖς ἀλιτηρίοις ὑποχείρι & ἡρώς,
καὶ τῆς ἰδίας δι' ἡρώας δυνάξιος ὑ-
βριδύσθαι.

* τὴν δ' ἐπὶ πηγῶν μὴ κατευθί-
κας διὰ τὴν τοῦ ἀγῶνος ἀπουσίαν,
καὶ τῶν ὄχλων εἰσὼ τῶν θυρωμάτων
εἰσβαλλόντων, δυνάστρων χροαίως
ἐπὶ τὸ τεῖχος, κατεκρήμινον ἑαυτὸν
ἀνδρωδῶς εἰς τοὺς ὄχλους. * τῶν δ' ἐπὶ
χέως δυνάποδισάντων χρομένων δια-
σῆματος, ἤλθε καὶ μέθρ' εἰς τὸν κε-
νέονα.

* ἐπὶ δὲ ἐμπνοῖς ὑπάρχων καὶ
πεπυρωμένος τοῖς θυμοῖς, ἔξανα-
σας φερομένων κρηνηδὸν τῶν αἱμά-
των, καὶ θυχερῶν τῶν τραυμάτων
όντων, δρόμῳ τοὺς ὄχλους διελθὼν.

* καὶ σὰς ἐπὶ ἵνος πέτερας ἀπερ-
ρωγῶς, παντελῶς ἔξαιμος ἦδη χρο-
μῶς, παρὰ βάλων τὰ ἐντέρα. & λα-
βὼν ἑκατέρωθεν ταῖς χερσίν, ἐνέσεισε
τοῖς ὄχλοις· καὶ ἐπὶ καλεσάμενος
τὸν δεσπότην τῆς ζωῆς καὶ ἐπὶ δό-
ματος, ταῦτα αὐτῶ πάλιν ἀποδο-
ναί, τὸν δὲ τὸν τρέπον μετήλλαξεν.

15.

* Ο δὲ νικάνωρ μετὰ λαβὼν τοῦ
περὶ τὸν ἰσθμὸν ὄντας ἐν τοῖς καὶ σα-
μαρείαν ἔποις, ἐβουλόσατο τῇ τῆς
κατὰ παύσεως ἡμέρᾳ μὲν πάσης
ἀσφαλείας αὐτοῖς ἐπιβαλεῖν.

* Hic multis temporibus
continentia propositum te-
nuit in Iudaismo, corpusque
& animam tradere conten-
tus pro perseverantia.

* Volens autem Nicanor
manifestare odium quod ha-
bebat in Iudeos, misit mili-
tes quingentos ut eum com-
prehenderent.

* Putabat enim si illum
deceperet, sese cladem Iudeis
maximam illaturum.

* Turbis autem irruere in
domum eius, & ianuam dif-
rumpere, atque ignem ad-
movere cupientibus, cum
iam comprehenderetur, gla-
dio se petiit:

* Eligens nobiliter mori
potius, quā subditus fieri
peccatoribus, & contra nata-
les suos indignis iniuriis
agi.

* Sed cūm per festinatio-
nem, non certo ictu pla-
gam dedisset, & turbæ inter
ostia irrumpētes, recurrens
audacter ad murum, præci-
pitavit semetipsum viriliter
in turbas.

* Quibus velociter locum
dantibus casui eius, venit per
mediam ceruicem.

* Et cūm adhuc spiraret
accensus animo surrexit, &
cūm sanguis eius magno flu-
xu deflueret, & gravissimis
vulneribus esset faucius, cur-
su turbam pertransiit.

* Et stans supra quandam
petram præruptam, & iam
exanguis effectus, comple-
xus intestina sua utrisque ma-
nibus proiecit super turbas,
inuocans dominatorem vi-
tæ ac spiritus, ut hæc illi ite-
rum redderet: atque ita vita
defunctus est.

CAP. XV.

Nicanor autem ut com-
perit Iudam esse in locis
Samarie, cogitavit cum o-
mni impetu die sabbati co-
mittere bellum.

*Iudæis verò qui illum per necessitatem sequebantur dicentibus, Ne ita ferociter & barbarè feceris, sed honorem tribue dici sanctificationis, & honora eum qui vniuersa conspiciat.

* At ille infelix interrogauit, si est potens in cælo, qui imperauit agi diē sabbatorū.

* Et respondentibus illis, Est Dominus viuēs, ipse in cælo potens, qui iussit agi septimam diem.

* At ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma & negotia regis impleri: Tamen non obtinuit vt consiliū perficeret.

* Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitauerat commune trophæum statuere de Iuda.

* Machabæus autem semper cōfidebat cum omni spe auxiliū sibi à Domino affuturum.

* Et hortabatur suos ne formidarent ad aduentum nationum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de cælo, & nunc sperarent ab Omnipotēte sibi affuturam victoriam.

* Et allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiā certamina quæ fecerāt prius, promptiores constituit eos.

* Et ita animis eorum erectis, simul ostendebat gentiū fallaciam, & iuramentorum prauaricationem.

* Singulos autem illorum armauit, non clypei & hastæ munitione, sed sermonibus optimis, & exhortationibus exposito digno fide somnio: per quod vniuersos latificauit.

* Erat autem huiusmodi visus: Oniam qui fuerat summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorū, & qui à puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Iudæorum.

* τῶν δὲ κατ' ἀνάγκην συνεπομένων αὐτῷ ἰουδαίων λεγόντων, μηδ' αὖτως ἀγρίως καὶ βαρβάρως ἀπολέσης, δόξαν δὲ ἀπομέλειν τῇ περὶ ἐμνημόρην ὑπὸ ἑπὶ πύττα ἐφορώντος μὲν ἀγιοτήτος ἡμέρας. * ὁ δὲ τρισαλιτῆρος ἐπηρώτησεν, εἴ ἐστιν ἐν ἑρῶν δυνάστης ὁ περὶ ἐταχὺς ἀγειν τὴν τῶν σαββάτων ἡμέραν.

* τῶν δὲ ἀποφωαμένων, ἐστὶν ὁ κύριος ζῶν αὐτὸς ἐν ἑρῶν δυνάστης ὁ κελύσσας ἀσκήν τὴν ἐβδομάδα. * ὁ δὲ ἕτερος καὶ ὡφισι, δυνάστης ἐπὶ τῇ γῆς ὁ περὶ ἀσῶν αἶρειν ὅπλα ἐταῖς βασιλικαῖς χρεῖας Ἰππιδεῖν, ὁ μὲν ἐκατέχεν Ἰππετέσσαι τὸ χέτλιον αὐτῶν ἐβλήμα.

* Ἐπὶ μὲν νικηδῶν μὲν πάσης ἀλαζονείας ὑψαυχεῶν διεγνώκει κοινὸν τῶν περὶ τὸ ἴδιον συστήσας τρώπαιον. * ὁ δὲ μακκαβαῖος μὲν αἰδῶν λείπῳ πεποιθὺς, μὲν πάσης ἐλπίδος ἀνὴρ πλῆφως τῷ ἴδιον τῷ κυρίου. * Ἐπαρεκάλει τὸς σὺν αὐτῷ μὴ δειλιάειν τὴν τῶν ἐθνῶν ἐφοδον, ἐχόντας δὲ κτ' νῦν τὰ περὶ γεγρονότα αὐτοῖς ἀπ' ἑρῶν βοήθημα, καὶ τὰ νῦν περὶ δοκῶν τὴν τῶν ἑρῶν παντοκράτορος ἐβμήνῳ αὐτοῖς νίκῳ.

* καὶ τῶν ἀμυθῶν αὐτῶν ἐκ νόμου ἐτῶν περὶ φητῶν, περὶ συπομνήσας δὲ αὐτῶν ἐτῶν ἀγῶνας ἦσαν ἐκτετελεκότες, περὶ θυμολέρας αὐτῶν κατέστησε. * καὶ τοῖς θυμοῖς διεγείρας αὐτῶν, παρήγειν αἶμα παρεπιδεικνύς τὴν τῶν ἐθνῶν ἀθεσίαν ἐτῶν τῶν ὀρκῶν τῶν ἑρῶν. * ἕκαστον δὲ αὐτῶν καθοπλίσας ἐτῶν ἀσπίδων ἐτῶν ἀσφάλειαν, ὡς τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς λόγοις τῶν ἀκλήσιν. * περὶ σεξήνησά μιν ὄνειρον ἀξίόπισον, ὑπὲρ πάντας εὐφρανεν. * ἡ δὲ ἡ

τῶν θεωρία τοιαύτη ὄντιαν τὴν γρόμενον δὲ χερεῖα ἀνδρα καλὸν ἐτῶν ἀγαθὸν, αἰδῶν ἡμῶν μὲν τὴν ἀπάντησιν, περὶ δὲ τὴν τρώπον, καὶ λαλιᾶν περὶ ἐμῶν προπόντως καὶ ἐκ παιδὸς ἐκμεμελετηκότα πάντα τὰ τῆς δρετῆς οἰκεία, τῶν τῶν χερῶν περὶ εἰνῶν κατὰ χερσὶν τῶν παντὶ τῶν ἰουδαίων συστήματι.

* At ob necessitatem sequentibus eum Iudæis dicentibus, Nequaquam sic ferociter & barbarè pereas, gloriam autem tribue honoratæ ab omnia conspiciente cum sanctitate diei.

* At scelestissimus interrogauit, si est in cælo princeps qui imperauit agere sabbatorū diem.

* Illis autem respondentibus, Est Dominus viuēs, ipse in cælo potens, qui iussit agere septimam diem.

* At alius, Et ego, inquit, princeps super terram: qui impero sumere arma, & regia negotia conficere. tamen nō obtinuit perficere miserum suum consilium.

* Et quidem Nicanor cum omni iactantia superbiens decreuerat commune de Iuda statuere trophæum.

* At Maccabæus erat semper confidens, cum omni spe auxiliū consecuturum à Domino.

* Et hortabatur eos qui cum eo, non formidare gentium aduentum: habentes autem in mente prius facta ipsis de cælo adiutoria, & nūc sperare ab Omnipotente futuram eis victoriam.

* Et consultans cum eis ex lege & prophetis, commonens autem eos & certamina quæ confecerant, promptiores eos constituit.

* Et animis excitans eos, admonebat, simul ostendens gentiū fallaciam, & iuramentorum transgressionem.

* Quemlibet autem eorum armans, non clypeorum & hastarum munitione, sed in bonis sermonibus adhortatione: et cum exposuisset somnium dignū fide, maximè vniuersos latificauit.

* Erat autem huius visio talis: Oniam qui erat summus sacerdos, virum honestum & bonum, verendū quidem aspectu, modestum autem moribus, & eloquium emittentem decenter, et qui à puero exercuerat omnia virtutis propria, hūc manus protendentem, orare pro omni Iudæorum cætu.

* Deinde sic apparuisse vi-
rum canitie & gloria præstan-
tem, mirabilem autem quandam
& magnificentissimam esse circa
illum eminentiam.

* Respondentem verò Oniam
dixisse, Fratrum amator hic est,
qui multum orat pro populo &
sancta ciuitate, Hieremias Dei
propheta.

* Extendentem autem Hie-
remiam dextram tradere Judæ
gladium aureum, cum daret au-
tem locutum esse hæc.

* Accipe sanctum gladium
munus à Deo, per quem fran-
gas aduersarios.

* Exhortati autem Judæ ser-
monibus valde bonis & poten-
tibus ad virtutem incitare &
animas iuuenum viriles facere,
statuerunt non castrametari, ge-
nerosè autem inuehi, & cum o-
mni virilitate congregantes,
iudicare negotia, eò quòd & ci-
uitas & sancta & templum pe-
riclitarentur.

* Erat enim pro vxoribus et
filijs, item & fratribus & pro-
pinquis in minori parte positum
eis periculum: maximus verò
& primus pro sanctificatione tem-
pli timor.

* Erat autem & in ciuitate
detentis non mediocris sollici-
tudo, turbante in subdiali con-
gressu.

* Et omnibus iam speranti-
bus futurum iudicium, & iam
se miscntibus hostibus & ex-
ercitu ordinato, & bestijs in
parte opportuna constitutis, at-
que equitatu per cornua dispo-
sitis:

* Cognoscens Maccabeus mul-
titudinum presentiam & ar-
morum varium apparatus,
ipsamque bestiarum ferocita-
tem, extendens manus in calum,
inuocauit prodigia facientem Do-
minum, sciens quòd non est per
arma, sicut autem in ipso iudica-
tum fuerit dignis tribuit victo-
riam.

* εἶδ' ἕως Ἐπιφανίηναι ἀνδρᾶ
πολιᾶν & δόξην διαφέροντα, θαυμα-
στὸν δὲ ἴνα καὶ μεγαλοπρεπείᾳ τὴν
εἶναι τὴν περιαντὸν ὑπερβολῇ.

* ἀποκριθεὶς δὲ τὴν ὀνίαν εἰπεῖν
ὁ φιλάδελφος ἕως ἔστιν ὁ πολλὰ
προσδοχόμενος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ &
τῆς ἁγίας πόλεως ἱερεμίας ὁ τοῦ
θεοῦ προφήτης.

* προστείναντα δὲ τὴν ἱερεμίαν
τὴν δεξιὰν προσάδουσαι τῷ ἰσδάρομ
φαίαν χρυσίῳ, δίδόντα δὲ προσω-
νῆσαι τὰ δε.

* λάβε τὴν ἁγίαν ῥομφαίαν δα-
ρον τοῦ θεοῦ, δι' ἧς θρασύτης ἐστὶ
ὑπεναντίους.

* ὡς ἀκληθέντες ὁ τοῖς ἰσδου λό-
γοις πολλοὺ καλοῖς καὶ δυναμύοις
ἐπ' ἀρετῇ παρορμηθεὶς & ψυχὰς
νέων ἐπανδράσαι, διέγνωσαν μὴ στρα-
τεύεσθαι, γυναικῶς δὲ ἐμφέρεσθαι, &
μὴ πάσης ἀνδρείας ἐμπλακέντες,
κεῖναι τὰ πράγματα, διὰ τὸ καὶ
τὴν πόλιν καὶ τὰ ἅγια καὶ τὸ ἱερὸν
κινδυνεύειν.

* ὡς γὰρ ὁ περὶ γυναικῶν & τέκνων
ἔτι δὲ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν ἐν ἡτ-
τοῖς μέρεσι κείμενος αὐτοῖς κίνδυνος
μέγιστος δὲ καὶ πρῶτος ὁ περὶ τοῦ κα-
θηγιασμένου ναοῦ φόβος.

* ὡς δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει κα-
τειλημμένοις & παρέργος ἀγωνία,
θρασύτης τῆς ἐν ὑπαίθρῳ προσ-
βολῆς.

* καὶ πάντων ἤδη προσδοκάντων
τὴν ἐθιμὴν κρίσιν & ἤδη συμμι-
ξόντων τῶν πολεμίων καὶ στρα-
τίας ἐν ταγείᾳ, καὶ τῶν θηρίων
ἐπὶ μέρῳ ὀυκαιοῖν ἀποκαταστα-
θέντων, τῆς τε ἵππου καὶ κέρως τε-
ταγμένης, * σιωπῶν ὁ μακκα-
βαῖος τὴν τῶν πληθύν παρουσίαν &
τῶν ὀπλῶν τὴν ποικίλιν ὡς ἀσ-
κιδίῳ, τὴν τε τῶν θηρίων ἀγριότη-
τα, θάταίνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν ἐ-
ρανό, ἐπεκάλεσατο τὸν τερατοποιόν
κύριον, γινώσκων ὅτι οὐκ ἔστι δὲ ὀ-
πλῶν, καθὼς δὲ ἐν αὐτῷ κεῖται τοῖς
ἀξίοις ἀποδοῖται τὴν νίκην.

* Post hoc apparuisse &
alium virum, ætate & gloria
mirabilem, & magni decoris
habitudinem circa illum.

* Respondentem verò O-
niam dixisse: Hic est fratrum
amator & populi Israel, hic
est qui multum orat pro po-
pulo & vniuersa sancta ci-
uitate, Hieremias propheta
Dei.

* Extendisse autem Hie-
remiam dextram, & dedisse
Judæ gladium aureum, dicē-
tem:

* Accipe sanctum gladiū
munus à Deo, in quo deij-
cies aduersarios populi mei
Israel.

* Exhortati itaque Iudæ
sermonibus bonis valde, de
quibus extolli posset impe-
tus & animi iuuenum con-
fortari, statuerunt dimicare,
& configere fortiter, vt vir-
tu sde negotiis iudicaret, eò
quòd ciuitas sancta & tem-
plum periclitarentur.

* Erat enim pro vxoribus
& filiis, itemque pro fratri-
bus & cognatis minor solli-
citus, maximus verò & pri-
mus pro sanctitate timor
erat templi.

* Sed & eos qui in ciuita-
te erant, non minima solli-
citus habebat pro his qui
congressuri erant.

* Et iam cum omnes spe-
rarent iudicium futurum,
hostesque adeflent, atque
exercitus esset ordinatus, be-
stia equitesque opportuno
loco compositi:

* Considerans Machabeus
aduentum multitudinis, &
apparatum varium armo-
rum, ac ferocitatem bestia-
rum, extendens manus in
calum, prodigia facientem
Dominum inuocauit, qui
non secundum armorū po-
tentiam, sed prout ipsi pla-
cet, dat dignis victoriam.

²² * Dixit autem inuocans hoc modo: Tu Domine, qui E
misisti angelum tuum sub
Ezechia rege Iuda, & interfe-
cisti de castris Sennacherib
centum octogintaquinque
millia.

²³ * Et nunc Dominator cæ-
lorum, mitte angelum tuum
bonum ante nos, in timore &
tremore magnitudinis bra-
chij tui.

²⁴ * Ut metuant qui cū blas-
phemia veniunt aduersus san-
ctum populum tuum. & hic
quidem ita perorauit.

²⁵ * Nicanor autem & qui
cum ipso erant, cum tubis &
canticis admovebant.

²⁶ * Iudas verò & qui cum
eo erant, inuocato Deo per
orationes, cōgressi sunt, ma-
nu quidem pugnautes.

²⁷ * Sed & Dominum cor-
dibus orantes, prostrauerunt
non minus trigintaquinque
millia, præsentia Dei magni-
ficè delectati.

²⁸ * Cumque cessassent, &
cum gaudio redirent, cogno-
uerunt Nicanorem ruisse cū
armis suis.

²⁹ * Facto itaque clamore, &
perturbatione suscitata, pa-
tria voce omnipotentē Do-
minum benedicebant.

³⁰ * Præcepit autem Iudas,
qui per omnia corpore, & a-
nimo mori pro ciuibus pa-
ratus erat, caput Nicanoris
& manum cum humero ab-
scissam Hierosolymam per-
ferri.

³¹ * Quò cū peruenisset,
conuocatis contribulibus &
sacerdotibus ad altare, accer-
siit & eos qui in arce erant.

³² * Et ostenso capite Nica-
noris, & manu nefaria
quam extenderat contra do-
mum sanctam omnipoten-
tis Dei, magnificè gloria-
tus est.

³³ * Linguam etiam impij
Nicanoris præcisam iussit
particulatim auibis dari, ma-
num autem dementis con-
tra templum suspendi.

²¹ * ἔλεγεν δὲ Ἰπικαλέμωρ ὁ τὸν
δὲ τὸν τρέπον σὺ δὲ σπόδα ἀπέστλας
τὸν ἄγγελόν σου Ἰπικαλέμωρ τοῦ βα-
σιλέως τῆς ἰσραήλ, καὶ δυνάμει ἐκ τῆς
παρεμβολῆς σενναχέρημ εἰς ἐκατὸν
ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας.

²² * καὶ νῦν δυνάστα τῶν ἔθνων,
ἀποστείλον ἄγγελον ἀγαθὸν ἐμπρο-
σθεν ἡμῶν εἰς θεόν καὶ τρέμον· με-
γέθει βραχίονός σου

²³ * καταπλαγίσαν οἱ μὲν βλα-
σφημίας πρὸς ἀγνοήτους Ἰπικαλέμωρ
τὸν λαόν· ὁ δὲ εὗρε μὲν ἐν τέτοις
ἐλπίσιν. οἱ δὲ περὶ τὸν νικάνωρα μὲν
σαλπίζοντες καὶ παιδῶν ἀποστήγοντες.

²⁴ * ὁ δὲ περὶ τὸν ἰσάδαν μετ' Ἰπικα-
λέμωρ καὶ δι' ἡμῶν συνέμιζαν τοῖς
πολεμίοις, καὶ ταῖς μὲν χερσὶν ἀ-
γωνιζόμενοι * ταῖς δὲ καρδίαις
πρὸς τὸν θεὸν διχόμενοι, κατέσρω-
σαν ἐδὼν ἡτλὸν μυριάδων τριῶν καὶ
πεντακισχιλίων, τῇ τοῦ θεοῦ μεγά-
λως διφραγθέντες Ἰπικαλέμωρ.

²⁵ * ἡρώμενοι δὲ ἀπὸ τῆς χρείας, ὁ δὲ
μὲν χαρᾷ ἀναλύοντες, ἐπέγνωσαν
ἀποπειρώκοντα νικάνωρα σὺν τῇ πα-
τριᾷ.

²⁶ * ἡρώμενοι δὲ κραυγῆς καὶ ταρα-
χῆς, διλόγοντες τὸν δυνάστη τῇ πα-
τριᾷ φωνῇ. * καὶ ἀποστέλλουσιν ὁ κα-
θ' ἅπαν σῶμα καὶ ψυχῇ πρωταγω-
νιστὴς ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ὁ τῷ τῆς ἡλι-
κίας δυνάστη εἰς οὗτον ὁμοειδὲς δια-
φυλάσσας, τῷ τοῦ νικάνωρος κεφα-
λῷ ἀποτεμόντας καὶ τὴν χεῖρα σὺν
τῇ αἰμῇ φέρειν εἰς ἱερὸν ὄλυμα.

²⁷ * πρὸς ἡρώμενος ὁ δὲ καὶ, ὁ δὲ συγ-
καλέσας οὗτον ὁμοειδὲς καὶ οὗτον ἱε-
ρεῖς, πρὸ τοῦ θυσιᾶς θύσας, με-
τεπέμψατο οὗτον ἐκ τῆς ἀρκῆς. * καὶ

²⁸ ἐπιδειξάμενος τῷ τῷ μαρτυρῶν νικάνω-
ρος κεφαλῇ καὶ τῷ χεῖρ τοῦ
δυσφήμου, ὡς ἐκτείνας Ἰπικαλέμωρ τὸν ἄ-
γιον πάντοτε ὁ οἶκός ἐμεγα-
λαύησεν. * καὶ τῷ γλαῶσαν τοῦ
δυνάστη νικάνωρος ἐκτεμῶν, ἔφη
καὶ μέρους δώσειν τοῖς ὀρνέοις, τὰ δὲ
Ἰπικαλέμωρ τῆς ἀνοίας κατέναντι τοῦ
ναοῦ κρεμάσαι.

¹² * Dixit autem inuocans hoc
modo: Tu Domine misisti ange-
lum tuum sub Ezechia rege Ju-
dæ, et interfecit de castris Sen-
nacherib ad centum octoginta
quinque millia.

¹³ * Et nunc princeps calorum,
mitte angelum bonum ante nos,
ad timorem & tremorem: ma-
gnitudine brachij tui

¹⁴ * Perterreantur qui cum
blasphemia veniunt aduersus
sanctum tuum populum: & hic
quidem in his finiuit.

¹⁵ * Qui verò circa Nicanorem,
cum tubis & canticis procede-
bant.

¹⁶ * Qui autem circa Judam,
cum inuocatione & votis con-
gressi sunt cum hostibus, & qui-
dem manibus pugnautes:

¹⁷ * Sed cordibus ad Deū oran-
tes, prostrauerunt non minus
decem milliariis tribus & quin-
que millibus, Dei maximè leta-
ti præsentia.

¹⁸ * Cessantes autem à necessita-
te, & cum gaudio recedentes,
cognouerunt ruisse Nicanorem
cum armatura.

¹⁹ * Facto autem clamore &
perturbatione, benedicebāt prin-
cipem patria voce.

²⁰ * Et præcepit per omnia cor-
pore & animo primus pugnator
pro ciuibus ætatis beneuolen-
tiam erga contribules conser-
uans, Nicanoris caput abscin-
dentes & manum cum humero
ferre in Hierosolyma.

²¹ * Adueniens autem illuc, &
conuocans contribules, & sacer-
dotes, ante altare stans accersit
eos qui de arce.

²² * Et ostendens scelesti Nica-
noris caput & manum blasphe-
mi, quam extendens contra san-
ctam omnipotentis domum glo-
riatus fuerat:

²³ * Et linguam impij Nicano-
ris abscindens, dixit particula-
tim se daturum auibis, at præ-
mia dementiæ contra templum
suspendere.

* At omnes in celum benedi- 34
xerunt illustri Domino, dicētes:
Benedictus qui servauit suum lo-
cum incontaminatum.

* Suspendit autem Nicanoris 35
imaginem ex arce, manifestum
omnibus et euidentis Domini au-
xilij signum.

* Decreuerunt autem omnes 36
cum cōmuni decreto nequaquam
finere incelebrem hunc diem.

* Habere autem insignem ter- 37
tiamdecimam duodecimi mēsis,
Adar dicitur Syriaca voce, ante
vnam diem Mardochei diei.

* Ijs igitur quæ erga Nicano- 38
rem coningentibus sic, & ab il-
lis temporibus possessa ciuitate
ab Hebræis, & ipse hic sermonē
finiam.

* Et si quidem bene & ut 39
competit historie, hoc & ipse
volui: si autem exiliter & mo-
dicè, hoc attingibile fuit mihi,
sicut enim vinum solum bibere,
similiter autem & aquam rur-
sus contrarium.

* Quo autem modo vinum 40
aquæ mixtum dulcem & de-
lectabilem gratiam perficit, ita
& præparatio sermonis delectat
auditus legentium historiam: hæc
autem erit finis.

34 * ὁ δὲ πῶτες εἰς τὸν ἕρπον ὀ-
λόγησαν τὸν Ἰππὸφάνη κύριον, λέγον-
τες· διλογητὸς ὁ διαληρήσας τὸν ἑαυ-
τοῦ τόπον ἀμίαντον. * Ἰξέδθησε δὲ τὴν
35 ἑνικλῶρος πρὸς τὸ μὲν ἐν τῇ ἀκρᾷ,
Ἰππὸφῶλον πᾶσι καὶ φανερόν τῷ κυ-
36 ρίου βοηθείας σημεῖον. * ἔδογμα-
τίσαν δὲ πῶτες μὴ κοινοῦ ψηφί-
ματ' οὐ μὴδ' αὐτῶς ἑαταὶ ἀποδασή-
ματον τὴν δὲ τὴν ἡμέραν·

37 * ἔχειν δὲ Ἰππὸφῶμον τὴν τρισκα-
δεκάτην τοῦ δωδεκάτου μηνός, ἀδ' αὖ
λέγει τῇ συριακῇ φωνῇ, πρὸ μιᾶς
ἡμέρας τῇ μαρδοχαϊκῇ ἡμέρας.

38 * τῶν οὖν καὶ νικλῶρος χωρη-
σάτων ἔτω, καὶ ἀπ' ἐκείνων τῶν και-
ρῶν κρατηθείσης τῆς πόλεως ὑπὸ
τῶν ἑβραίων, & αὐτὸς αὐτῷ τὸν λό-
39 γον καταπαύσω. * καὶ εἰ μὴ κα-
λῶς & διδύκτως τῇ σωτάξει, τοῦτο
& αὐτὸς ἠθέλον· εἰ δὲ διτελῶς & με-
τεώς, τοῦτο ἐφικτὸν ἡμῖν· καθά-
περ γὰρ οἶνον κατὰ μόναν πίναν, ὡσαύ-
τως δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν πολέμιον.

39 * καὶ εἰ μὴ κα-
λῶς & διδύκτως τῇ σωτάξει, τοῦτο
& αὐτὸς ἠθέλον· εἰ δὲ διτελῶς & με-
τεώς, τοῦτο ἐφικτὸν ἡμῖν· καθά-
περ γὰρ οἶνον κατὰ μόναν πίναν, ὡσαύ-
τως δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν πολέμιον.

40 * ὃν δὲ τρέπον οἶνος ὕδατι συγ-
κραθεῖς ἠδ' ἔαν καὶ Ἰππὸφῶν τὴν
χάριν ἀποτελεῖ, ἔτω καὶ τὸ κα-
τασκυλῆς ἑλὼς τέρπει τὰς ἀκοὰς
τῶν ἐντυγχανόντων τῇ σωτάξει·
ἐν τῷ θάτῳ δὲ ἔσται ἡ τελευτή.

34 * Omnes igitur cæli bene-
dixerunt Dominum, dicen-
tes, Benedictus qui locum
suum incontaminatum ser-
uauit.

35 * Suspendit autem Nica-
noris caput in summa arce,
ut euidentis esset & manifestū
signum auxiliij Dei.

36 * Itaque omnes communi
consilio decreuerunt, nullo
modo diem istum absque ce-
lebritate præterire.

37 * Habere autem celebra-
tem tertiadecima die mensis
Adar, quæ dicitur voce Sy-
riaca pridie Mardochei die.

38 * Igitur his erga Nicano-
rem gestis, & ex illis tempo-
ribus ab Hebræis ciuitate
possessa, ego quoque in his
faciam finem sermonis.

39 * Et siquidem bene, & ut
historiæ competit, hoc & ipse
velim; si autem minus dignè,
concedendum est mihi.

40 * Sicut enim vinum sem-
per bibere aut semper aquam
contrarium est, alternis autē
viti delectabile; ita legentibus
si semper exactus sit sermo,
non erit gratus: hic ergo erit
consummatus.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΤΩΝ ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ.

FINIS MACCABÆORVM SECVNDI.

LIBER TERTIVS MACCABÆORVM,

QVI IN LATINO NON HABETVR.

AT Philopator à referentibus discens factam ab ipso possessorum locorum abstractionem ab Antiocho, denuntians omnibus exercitibus pedestribusque, & equestribus suis, & sororem Arsinoen secum accipiens, exiit usque ad ea quae secundum Raphiam loca, ubi castrametati fuerant qui circa Antiochum. Theodotus autem quidam complere insidias cogitans, assumens ex suppositis sibi armis Ptolemaicis optima, contulit se noctu in Ptolemai tabernaculum, & aquam solus interfectorius eum, & in hoc dissoluturus bellum. Hunc autem ducens Dosithenus, filius Drimyli dictus, genere Iudaeus, postea autem commutans legitima, & à patriis sanctionibus alienus factus, ignobilem quendam reclinauit in tabernaculo, quem contigit ferre illius supplicium. Facto autem forti praelio, & rebus magis bene succedentibus Antiocho, valde Arsinoe obambulans, exercitus hortabatur, cum miseria & lachrymis capillos soluta, ut auxiliarentur sibiipsis & filius & uxoribus audacter, promittens se daturam vincentibus cuilibet duas minas auri. Et sic contigit aduersarios in manuum pugna perimi, multos autem & captiuos comprehensos esse. Compos factus autem insidiarum, iudicauit propinquas ciuitates adueniens hortari; faciens autem hoc, & delubris dona tribuens, bono esse animo subditos fecit. At Iudaeis mittentibus ad eum ex senatu & senioribus salutaturos eum, & munera portaturos, & pro his quae contigerant congratulatu- ros, contigit magis ei in animo sedere, ut citissime ad eos veniret. Perueniens autem ad Hierosolyma, & sacrificans maximo Deo, & gratias reddens, & eorum quae deinde aliquid loco faciens, & iam veniens in locum, & diligentia & decore stupefactus, miratus autem & templi optimam instructionem, cogitauit decernere in templum intrare. His autem dicentibus, non licere fieri hoc, quia neque his qui ex gente licet intrare, neque omnibus sacerdotibus, sed soli praeposito omnium summo sacerdoti, & hoc in anno semel, ille autem nequaquam persuadebatur. ipsaque lege sprete, nullatenus cessabat praeferre seipsum, oportere intrare, dicens: Et si illi fraudati sunt hoc honore, me non oportet. & interrogabat, ob quam causam intrantem ipsum in omne sanum, nullus prohibuit praesentium. & quidam imprudenter dixit male ipsum hoc monstrosum esse.

Δὲ φιλοπάτωρ πρὸς τῶν ἀποκομι-
θέντων μαθὼν τὴν γυρομένην τῶν
ὑπ' αὐτοῦ κρατεμενίων ῥήτων ἀφαι-
ρεσιν ὑπὸ δυνάμει, πρὸς γείλας ταῖς
πάσαις δυνάμεσι πεζικαῖς τε καὶ ἵπ-
πικαῖς αὐτῷ, καὶ τῶν ἀδελφῶν δρσι-
νῶν συμπαλαβῶν, ἐξώρμησε μέχρ' ἵππων
ῥήτων, ὅπου παρεμβεβλήκεισαν οἱ περὶ δυνάμειον. Θεόδοτος
δὲ ὡς ἐκπληρώσει τὴν ἐπιβουλὴν διανοηθεὶς, πρὸς πα-
λαβῶν τῶν περὶ ποτελαγμενίων αὐτῶν ὅλων πολεμαϊκῶν
τὰ κράτιστα, διεκομίσθη ὑκτωρ ἐπὶ τῶν πολεμαϊκῶν
σκιῶν, ὡς μόνος κτείνειν αὐτὸν, καὶ ἐν τέτῳ διαλύσει τὸν
πόλεμον. Τότε δὲ διαγαγὼν δασίθεος ὁ δρυμύλου λε-
γόμενον, ὁ γένος ἰουδαῖος, ὕστερον δὲ μετὰ βαλὼν τὰ νόμι-
μα καὶ τῶν πατέρων δομάτων ἀπὸ πλοτρωμένος, ἀσπὴν
πῖνα κατέκλινεν ἐν τῇ σκιᾷ, ὃν σπένδον κομίσασθαι τὴν
ἐκείνου κόλασιν. γυρομένης δὲ καρτερᾶς μάχης καὶ τῶν
πραγμάτων μάλλον ἐρρωμένων τὰ δυνάμειον, ἰκανῶς ἢ δρ-
σινὴν ἐπιπορευσαμένη τὰς δυνάμεις παρεκάλει, μὴ οἴκτου
καὶ δακρύων εἶναι πλοκάμους λελυμένη, βοηθεῖν ἑαυτοῖς τε
καὶ τοῖς τέκνοις ἐκ γυναιξὶ θαρραλέως, ἐπαγγελλομένη δώ-
σειν νικῶσιν ἑκάστῳ δύο μνᾶς χρυσίου. καὶ ἔτι σπένδον
εἶναι δυνάμειον ἐν χειρονομίαις διαφθαρήναι, πολλὰς δὲ
καὶ δορυαλώτοις συλληφθῆναι. κατὰ κρατήσας ὅτι ἐπι-
βουλῆς ἔκρινε τὰς πλησίον πόλεις ἐπελθὼν πρὸς ἀκαλέσας
ποιήσας ὅτι τὸτο, καὶ τοῖς τεμένεσι δωρεὰς ἀπονείμας, δι-
θαρσεῖς εἶναι ὑποταγμένοις κατέστησε. τῶν δὲ ἰουδαίων
διαπεμψαμένων πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς γερουσίας καὶ τῶν
πρεσβυτέρων εἶναι ἀπαθμένους αὐτὸν ἐξ ἑνὸς κομιδῶντας
ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι χαρηθῶντες, σπένδον μάλλον αὐ-
τῶν πρὸς ἐμνηστῆναι ὡς ἰάχιστα πρὸς αὐτοὺς πρὸς ἀνένεσθαι δια-
κομιδῆς δὲ εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ θύσας τὰ μέγιστα θεῷ, ἐκ
χαρίτας ἀποδιδόναι, καὶ τῶν ἐξῆς ἡ τὰ ῥήτων ποιήσας, καὶ δὴ
πρὸς ἀγνοήτους εἰς τὸν ῥήτων, καὶ τῇ σπουδαίῳ καὶ ὑπρε-
πείᾳ κατὰ πλάγεις, θαυμάσας ὅτι καὶ τῶν πολεμικῶν ὅτα-
ξίαν, ἐνεθυμήθη βουλεύσασθαι εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν. τῶν ὅτι
εἰπόντων μὴ καθήκειν γίνεσθαι τὸτο, διὰ τὸ μὴ δὲ τοῖς ἐκ
τοῦ ἔθνους ἐξείναι εἰσέναι μὴ δὲ πᾶσι τοῖς ἱερεῶσιν, ἀλλ' ἢ μό-
νῳ τῷ πρὸς γυρομένῳ πρῶτῳ δρχει, ἐπὶ τὸτο κατ' ἐνιαυ-
τὸν ἅπασι, ὁ δὲ ἑδάμῳς ἐπέειπε. Τότε νόμου πρὸς ἀναγνω-
θέντος, ἑδάμῳς ἀπέλειπε πρὸς φερόμενος ἑαυτὸν, δεινὴν
σελτῆν, λέγων. καὶ εἰ ἐκείνοι ἐξέρχονται ταύτης τῆς τι-
μῆς, ἐμὲ δὲ καὶ ἐπὶ πτωχῶν, διὰ τίναν αἰτίαν εἰσερχό-
μενον αὐτὸν εἰς πρῶτον τέμενος ἑθείς ἐκώλυσε τῶν παρόντων.
καὶ τις ἀπερονήτως ἔφη κακῶς αὐτὸ τὸτο τερατὸς εἶναι.

supplicijs, notam fecisti potentiam: in quibus notificasti magnam tuam fortitudinem: & persequentem eum cum curribus & turbarum multitudine, inundasti profundo maris: eos autem qui crediderunt in te, omni creaturae imperanti, saluos reduxisti: qui & cognoscentes opera tua manus, laudauerunt te omnipotentem: tu rex qui creasti infinitam & immensam terram, elegisti ciuitatem hanc, & sanctificasti locum hunc in nomen tibi omnium minimè indigenti: & glorificasti apparitione magnifica, commendationem faciens eius ad gloriam magni & venerabilis nominis tui: & amans domum Israel, pollicitus es, quod si esset nostrum aduersitas, & comprehenderet nos afflictio, & venientes in locum hunc, oraremus, exaudires orationem nostram: & nunc fidelis es & verax. quoniam autem saepe oppressis patribus nostris auxiliatus es ipsis in humilitate, & liberasti eos ex magnis malis, ecce autem nunc sanctus Rex, ob multa & magna nostra peccata oppugnamur, & subiecti sumus inimicis nostris, & contemnimur in imbecillitatibus: in autem nostra ruina audax & profanus hic studet iniuria afficere in terra designatum nomini gloriae tuae sancti locum: nam habitaculum tuum calum calum incomprehensibile hominibus est, sed quoniam probasti gloriam tuam in populo tuo Israel, sanctificasti locum hunc: non ulescaris nos in horum immunditia, neque punias nos in pollutione: ut non glorientur iniqui in furore suo, neque exultent in superbia linguae suae, dicentes: Nos calcauimus domum sanctificationis, sicut calcantur domus abominationum: dele peccata nostra, & disperge errores nostros, & ostende misericordiam tuam in tempore hoc. cito praecupent miserationes tuae, & da laudes in ore procidentium, & confractorum animabus, faciens nobis pacem. Hic omnium uisitor Deus, & ante omnes sanctus, in sanctis exaudiens iustam orationem, contumelia & audacia valde elatum flagellauit eum, hinc & inde vibrans eum, ut arundinem à vento, adeoque in solo inutilem adhuc & membris solutum, neque loqui posse iusto implicatum iudicio: unde & amici, & corporis custodes celerem intuentes comprehendentem eum castigationem, timentes ne & vitam defereret, cito eum eduxerunt, maximo perculsi timore. In tempore autem postea colligens seipsum, nequaquam in paenitentiam uenit impropertus: cum minis autem acerbis recessit. Perueniens uero in Aegyptum, & malitiam augens, perque praedemonstratos coadiutores & socios ab omni iusto remotos, non solum in infinitis libidimbus perseuerauit, sed & ad tantum audaciae processit, ut blasphemias in locis

πρωτοῖς, ἐγνώρισας τὴν δυναστείαν· ἐφ' αἷς ἐγνώρισας τὸ μέγα τοῦ κράτους· ἐπεδιώξαντα αὐτὸν σὺν ὅπλοις καὶ ὄχλων πλήθει, ἐπέκλυσας βάθει θαλάσσης, οὗ δ' ἐμπύσαντας ἐπὶ τοῖς τ' ἀπάσης κλίσεως δυνασθέντι, σώους διεκόμισας· οἱ καὶ σιωεῖδότες ἔργα σῆς χειρὸς, ἤνεσθ' ὅσε τὸν παντοκράτορα· σὺ βασιλεὺς κτίσας τὴν ἀπ' ἐραντὸν καὶ ἀμέτρητον γλῶττι, ἐξελέξω τὴν πόλιν ταύτην, ἐν ἡγίασας τὸν τόπον τοῦτον εἰς ὄνομα τοῦ τῶν ἀποστόλων ἀποστολεῖ· ἐκ παροξιάσας ἐπιφανεία μεγαλοπρεπεί, σύστασιν ποιησάμενος αὐτῶν πρὸς δόξαν τὴν μεγάλην ἐντίμῳ ὀνόματός τοῦ καὶ ἀγαπῶν τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, ἐπηλείλω δὴ ὅτι ἐδὴ γῆν ἡμῶν ἀποστροφή, καὶ καταλάβῃ ἡμᾶς ξενοχωρία, ἐκ ἐλθόντες εἰς τὸν τόπον τοῦτον δευτέρω, εἰσακίστη τ' ἀνέσχεως ἡμῶν· ἐκ δὴ πρὸς εἰς ἀληθινός· ἐπεὶ τὸ πλεονάκις θλιβέντων τῶν πατέρων ἡμῶν ἐβόηθησας αὐτοῖς ἐν τῇ ταπεινώσει, καὶ ἐρρύσω αὐτὰς ἐκ μεγάλων κακῶν, ἰδὲ τὸ νῦν ἄγε βασιλεὺς διὰ τὰς πολλὰς ἐκ μεγάλας ἡμῶν ἀμαρτίας καταπονέμεθα, καὶ ὑπελάβημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν ἐκ παρείμεθα ἐν ἀδυναμίαις· ἐν τῇ ἡμετέρα καταπίωσει ὁ θρασὺς ἐκ βέλῃος ὅδ' ἐπιποδοῖ καταβείσαι τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἀναδεδειγμένον τῶν ὀνόματι τ' δόξης τοῦ ἁγίου τόπον· τὸ μὲν γὰρ οἰκητήριόν τοῦ ἔραντος τοῦ ἔραντος ἀνέφικτος ἀνθρώποις ἐστίν· ἀλλ' ἐπεὶ διδόκησας τὴν δόξαν τοῦ ἐν τῷ λαῷ τοῦ Ἰσραὴλ, ἡγίασας τὸν τόπον τοῦτον· μὴ ἐκδικήσης ἡμᾶς ἐν τῇ τέτῳ ἀκαθαρσία, μὴ τὸ ἀδυνάτης ἡμᾶς ἐν βέλῃώσει· ἵνα μὴ καυχῆσονται ὁ πᾶσι νομοὶ ἐν θυμῷ αὐτῶν, μὴ τὸ ἀγαλλιάσων ἐν ὑπερηφανίᾳ γλώσσης αὐτῶν, λέγοντες· ἡμεῖς κατεπατήσαμεν τὸν οἶκον τοῦ ἁγιασμοῦ, ὡς καταπατόν· οἱ οἰκοὶ τῶν ποταμῶν ἀπαλεῖψον τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ διασκέδαθον τὰς ἀμπλακίας ἡμῶν, καὶ ἐπὶ φανὸν τὸ ἔλεός τοῦ καὶ τὴν ὥραν ταύτην· ταχὺ προκαταλαβέτωσαν οἱ κληρμοὶ τοῦ, ἐκ δὸς αἰνέσεις ἐν σόματι τῶν καταπεπλωκῶν ἐκ σωτετεμμένων τὰς ψυχὰς, ποιήσας ἡμῖν εἰρήνην ἐν ταῦτα ὁ πάντων ἐπόπτης θεὸς καὶ πρὸ πάντων ἅγιος ἐν αἰετοῖς εἰσακίσας τὸν ἐνθέρμου λιτανείας, τὸν ὕψος ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιρμήν ἡμᾶς ἐξεν αὐτόν, ἐνθεν καὶ ἐνθεν κραδάνας αὐτόν ὡς κάλαμον ὑπὸ ἀνέμῳ, ὡς τε κατ' ἐδάφοις ἀπ' ἐκ τῶν ἐτι καὶ τοῖς μέλεσι πᾶσι λευκῶν, μὴ δὲ φωνῆσαι διώκας δικαίαν πεπλεγμένην κρίσει· ὅθεν οἷτε φίλοι καὶ ὁ σωματοφύλακες ὁ δὲ ἰδόντες τὴν καταλαβόντα αὐτὸν διδύμω, φοβέμενοι μὴ ἐκ τὸ ζῆν ἐκλείπη, ταχέως αὐτὸν ἐξείλυσαν ὑπερέβαλλον κατεπεπλημένοι φόβῳ ἐν χρόνῳ τὸ ὕστερον ἀναλεξάμενος αὐτόν, ἐδάμας εἰς μετὰ μελὸν ἦλθεν ἐπιμνηθεὶς μετ' ἀπείλης τὸ πικρὸς ἀνέλυσεν· διακομιθεὶς δὲ εἰς τὴν αἴγυπτον, ἐκ τὰς κακίας ἐπαύξων, διάτε τῶν ποταποδεδῆμένων συμπόνων ἐκταίρων τὸ παντὸς δικαίως κεχωρισμένων, ἐκ μόνον ταῖς ἀναρτήμασι ἀτελγείας διηκείνη, ἀλλὰ ἐκ τῶν τοῦτον θράους πορῆλθον, ὥστε δυσφημίας ἐν τοῖς ἔργοις

σωρίζεσθαι, καὶ πολλὰ τῶν φίλων ἀτενίζοντες εἰς τὴν ὁ
 βασιλεὺς παρέστη, καὶ αὐτὸς ἐπέσται τῇ ἐκείνου θελή-
 σει· παρέτετο δημοσίᾳ καὶ τοῖς ἐθνέσι διαδοῦναι ψόγον·
 ὅτι τοῦ καὶ τὴν αὐλὴν πυργῶ στήλην ἀναθήσας, ἐκόλα-
 ψε γραφῇ, μηδὲν τῶν μὴ θυνόντων εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν
 εἰσέρχαι, πάντας δὲ οὗτοι ἰουδαίους εἰς λαογραφίαν καὶ
 οἰκίαν διὰ τὴν ἀχθῆναι, οὗτοι δὲ διπλέγοντες βία
 φερόμενοι τοῦ ζῆλου μεταστῆσαι, οὕτως ἀπογραφόμενοι
 χαράττεσθαι καὶ διὰ πυρὸς εἰς τὸ σῶμα παρὰ τὴν διονύ-
 κου κισσοφύλλω, ὅς ἐστι κατὰ χωρίον εἰς τὴν παροικίαν αλ-
 μύλων ἀνθεντίας· ἵνα ὃ μὴ τοῖς πᾶσι ἀπεχθόμενος φαί-
 νῃ, ὑπέγραψεν· ἐδὼ δὲ ἴνες ἐξ αὐτῶν παροικούντων ἐν τοῖς
 καὶ τὰς τελετὰς μεμνημένοις ἀνὰς ῥέφεσθαι, οὗτοι ἰδο-
 πολίτας ἀλεξάνδροισιν εἶναι. ἔνιοι μὲν οὖν ὅτι πόλεως
 τὰς τῆς πόλεως δυσεβείας ἐπιβάθρας συγούντες, δι-
 κῶς ἑαυτοὺς ἐδίδουσαν, ὡς μεγάλης ἰνὸς κοινωνήσαντες δι-
 κλείας ἐπὶ τῆς ἐθνομένης τῇ βασιλεῖ σιναναστροφῆς· ὅ
 ὃ πλείοι γυναικὰ ψυχὴν ἐνίσχυσαν, καὶ ἐδίευσαν τὴν δυσε-
 βείαν· τότε γὰρ καὶ περὶ τοῦ ζῆλου ἀντικαταλασόμενοι
 αἰδέως, ἐπειρώοντες ἑαυτοὺς ῥύσασθαι ἐκ τῶν ἀπογραφῶν,
 ἀέλπιδες τε καθεστήκεισαν ἀντιλήψεως τούτων· καὶ
 οὗτοι ἀποχωρῶντες ἐξ αὐτῶν ἐβδελύσσοντο, ὥς πολέμους
 τοῖς ἐθνοῖς ἐκείνοις, καὶ τῆς κοινῆς σιναναστροφῆς ἐδυσχε-
 ρίας ἐς ἔργον· ἃ καὶ μεταλαμβάνων ὁ δυσεβής, ὅτι το-
 ῦτον ἐχόλησεν, ὥστε καὶ μόνον κατ' ἀλεξάνδρειαν διοργί-
 ζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ βαρυτέρως ἐνοητιῶναι,
 καὶ παρὰ τὴν ἀποστασίαν σιναναστροφὴν πάντας ὅτι τὸ αὐ-
 τὸ, καὶ χειρὶς μόρῳ ἐξ ἑλπίος μεταστῆσαι· τῶν δὲ οἰκονομῶ-
 νων φήμη δυσμενὴς ἐξηχέτο καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις
 συμφερόντων εἰς κακοποίησιν, ἀφορμῆς δεδομένης εἰς διά-
 θεσιν, ὡς δὴ τὸ τῶν νομίμων αὐτοὺς κωλύοντων· ὅ ὅτι ἰσ-
 दाοί, ἰὴν μὲν παρὰ τοὺς βασιλεῖς ἔννοιαν καὶ πίσιν ἀδίαστρο-
 φον ἦσαν διαφυλάσσοντες· σεβόμενοι δὲ τὸν θεόν, καὶ τὰ τῶν
 νόμων πολιτεύμενοι, χωρὶς μὲν ἐποίησαν ὅτι τινων καὶ
 κατὰστροφῶν· διὸ αἰτίαν ἐνίοις ἀπεχθὲς ἐφαίνοντο· τῇ
 δὲ τῶν δικαίων ἀπρεξία κοσμοῦντες τὴν σιναναστροφὴν,
 ἅπαντες ἀνθρώποις ἀδόκιμοι καθέστησαν. τὴν μὲν οὖν
 περὶ τῶν ἄλλων ἐν πᾶσι θρυλλομένην ἀπρεξίαν οἱ ἄλλοι
 φυλοὶ ἑαυτοὺς διηγεσάμενοι· τὴν δὲ περὶ τῶν παροικούν-
 τῶν ἐπὶ τῶν διατάσεων ἐθρύλλουν, φάσκοντες μήτε τῷ
 βασιλεῖ μήτε τοῖς δυνάμεσιν ὁμοσπόνδοις οὗτοι ἀνθρώπους
 γίνεσθαι, δυσμενεῖς δὲ εἶναι καὶ μέγα τι τοῖς πράγμασιν ἐναν-
 τιούμεεντες· καὶ τὰ τυχόντι παρήσαν ψόγῳ· οἱ δὲ καὶ τὴν
 πόλιν ἔλθοντες ἐπὶ τὴν ἡδίκημένοι, ταραχὴν ἀποσδόκηλον πε-
 ρὶ τοὺς ἀνθρώπους θεωροῦντες, καὶ σινοδρομαῖς ἀποσκόπας
 γινόμενας, ἐσηθῆναι μὲν οὐκ ἔδεικτον· τυραννικὴ γὰρ ἡ διά-
 θεσις· παρὰ τὴν δὲ δυσφόρως εἶχον, μετὰ περὶ αὐτῶν τε
 ταῦτα ὑπελάμβανον· μὴ γὰρ ἔτι παροικηθῇ (εἰ) πλικοῦτο
 σύστημα μηδὲν ἡγεμονικῶς ἦδη· καὶ ἴνες γείτονες ἴε καὶ φίλοι καὶ

commendaret, et multi amicorum intendentes
 in regis propositum, etiam ipsi sequerentur illius
 voluntatem; proposuit publice contra gentem
 tradere vituperium: in ea qua secundum aulam
 turre columnam erigens, insculpsit scripturam,
 nullum eorum qui non sacrificarent, in sancta eo-
 rum ingredi; omnes autem Iudeos, in populi scri-
 ptionem, et servilem dispositionem duci; at con-
 tradicentes vi tractos vita privare, ipsique
 descriptos signari, et per ignem in corpore in-
 signi Dionysij hedera folio, quos et segregare in
 pracontractam libertatem. Ut autem non omni-
 bus infensus apparet, subscripsit: Si autem
 quippiam ex illis voluerint inter eos, qui facti
 initiati sunt, versari, hos aequales ciues Alexan-
 drinis esse. Aliqui quidem igitur in civitatem
 civitatis pietates scalas abominati, facilliter sep-
 sos dederunt, tanquam magna cuiusdam partici-
 paturi gloriae, ob futuram cum rege communica-
 tionem. at plurimi generosa anima praevaluerunt,
 et non recesserunt a pietate; et pecunias pro
 vita commutantes intrepide, tentabant seipsos
 liberare ab ascriptionibus, sperantesque perse-
 ueraverunt auxilium se consecuturos. et eos qui
 recesserant, ab ipsis abominabantur, et tan-
 quam hostes gentis indicabant, et communi co-
 nversatione et utilitate privabant. Quae et cum
 comperisset impius, adeo iratus est, ut non solum
 in Alexandriam indignaretur, sed et in qui in
 regione gravius aduersaretur, et iuberet accel-
 rantes congregare omnes in idem, et pessima necesse
 vita privare. His autem dispositis, fama inimica
 divulgabatur contra gentem hominibus concordibus
 ad malefaciendum, occasione data ad constitu-
 tionem, tanquam a legibus eos prohibentibus. At
 Iudaei quidem erga reges benevolentiam et fidem
 immutabilem fuerant servantes; colentes autem
 Deum, et in huius lege rempublica gerentes, se-
 parationem faciebant in aliquos et subversiones.
 Ob quam causam aliquibus odiosi videbantur:
 at iustitia operatione ornantes conversationem,
 omnibus hominibus probati extiterunt. ipsam qui-
 dem igitur de genere in omnibus vulgatam mo-
 destiam alienigena nequaquam connumeraverant,
 at de adorationibus et moribus dissensionem divul-
 gabant, dicentes neque regi neque exercitibus amicos
 homines esse, odiosos autem esse, et maxime nego-
 tiis aduersantes. et non quovis diffamaverunt vi-
 tuperio; qui autem in civitate Graeci, nihil lesi, tur-
 bationem insperatam circa homines videntes,
 et concursus subitos factos, auxiliari quidem
 non poterant; tyrannica enim erat oppressio.
 Consolabantur autem et graviter ferebant, ca-
 susaque haec existimabant. non enim sic con-
 temnet tale constitutum, qui non ignoraverit.
 Iam autem et quidam, vicini quoque et amici et

qui cōuersabantur, secretè quosdā attrahētes, fidē dabāt protegere, et omne diligēs admittere ad auxiliū. Ille quidem igitur in præsenti prosperitate exultans, & non videns maximi Dei fortitudinem, existimans autem continuè in eodem perseverare consilio, scripsit contra eos epistolā hanc. REX Ptolemaus Philopator in Aegypto & in loco ducibus & militibus gaudere & valere. Valeo autem & ego ipse & res nostra, in Asiam facta nobis expeditione, quam scitis & ipsi, Deorum invisibili auxilio secundum rationem ad finem ducta, putavimus non vilancē, benignitate autem & multa humanitate indulgenter tractare habitantes Cœlen Syriam & Phœniciam gentes, benefacereque libenter. & his quæ in ciuitatibus templis tribuentes redditus multos, venimus & in Hierosolyma, ascendentes honorare templum sceleratorum, & nunquam cessantium ab amentia. Illi autem verbo quidem nostram libenter suscipientes præsentiā, at re falsò, volentibus nobis intrare in templum eorum, & decentibus & pulcherrimis donis honorare; superbis adducti antiquis, prohibuerunt nos ab ingressu, cum inferiores essent nostro robore, ob quod habemus erga omnes homines amicitiam. At suam in nos inimicitiam manifestam statuentes, tanquam soli gentium contra reges & suos benefactores cervicem tollentes, nihil legitimum volunt ferre. Nos autem horum stultitia adducti, & cum victoria aduenientes, & in Aegyptum omnibus gentibus humaniter occurrentes, ut decebat, fecimus. In autem his erga homines eiusdem nationis cum eis obliuionem malorum omnibus notificantes, obque societatem & creditas cum simplicitate ipsis à principio infinitas res audentes mutare, & participes semper sacerdotum constituere volumus, & iure ciuitatis eos Alexandrinorum dignari. Illi autem contrarium sperantes, & ingenua malignitate honestum repellentes, semper autem in malum proptin, non solum respuerunt inhonoratam politiam, sed & abominantur verboque & tacite in ipsis paucos erga nos, legitime dispositos; semper suspicantes ob infamatam vitam citò nos dissipaturos officia recta. Ob quod & coniecturis optime persuasi, hos in omnibus dissentire à nobis modis: & prouidentes ne fortè subito postea tumultu instante nobis impios hos ad tergus proditores & barbaros habeamus hostes, iussimus simul, ut notificata erit epistola hæc, eadem hora habitantes cum vxoribus & filiis cum contumelia et suppliciis mittere ad nos in vinculis ferreis vndiq; conclusos, ad immedicabilem & ignominiosam decentem inimicis cadē. His enim simul

συμπεπραγματοδύμενοι, μυστικῶς πινας ἑπιστάμενοι, πίσεις ἐδίδοιμι βυζασιεῖν, καὶ πᾶν ἐκτενὲς περὶ τῆς πατρὸς δούλῳ ἡμῶν. ἐκείνος μὲν οὐκ ἔτι καὶ τὸ παρὸν εὐημερία γεγαυρωμένος, καὶ οὐ καθορῶν τὸ τοῦ μεγίστου θεοῦ κράτος· ὑπολαμβάνων δὲ διλωκῶς ἐν τῇ αὐτῇ διαμένειν βουλῇ, ἔγραψε κατ' αὐτῶν ἑπιστολὴν τὴνδε. Βασιλεὺς πτολεμαῖος φιλοπάτωρ τοῖς κατ' αἰγύπτιον καὶ κατὰ τὸν ποταμὸν στρατηγοῖς καὶ στρατῶταις χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι. ἐρρωμαι δὲ καὶ ἐγὼ αὐτὸς καὶ τὰ πράγματα ἡμῶν. τῆς εἰς τὴν ἀσίαν ἡγεμονίας ἡμῶν ἑπιστρατείας, ἥς ἴσε καὶ αὐτοί, τῇ τῶν θεῶν ἀπορρήτῳ συμμαχίᾳ καὶ λόγον ἑπὶ τέλους ἀχθείσης, ἡγησάμεθα μὴ βία δόρατος, ἑπαικείᾳ δὲ καὶ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πειθῆναι τὰ κατὰ κοινὸν κοίλῳ συνέαν καὶ φοινίκῳ ἔσθῃ, δι' ποιῆσαίτε ἀσμενῶς. καὶ τοῖς καὶ πόλεσιν ἱεργῶς ἀπονεύμεντες περὶ τοῦ πλείους, περὶ ἡγεμονίας καὶ εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, ἀναβάντες πρὸς τὸν ἱερὸν τῶν ἀλιτρίων καὶ μηδέποτε ληγόντων τ' ἀνοίας. & δὲ λόγῳ μὲν τὴν ἡμετέραν ἀποδεξαμένοι παρεσίδη, τῷ δὲ πράγματι νόθως, περὶ τῶν ἐκείνων ἡμῶν εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, καὶ τοῖς ἐκπεπῆσιν καὶ καλλίστοις ἀναθήμασι πρὸς τὸν τύφον φερόμενοι παλαιότεροι εἰσῆλθον ἡμᾶς τῆς εἰσόδου, λειπόμενοι τ' ἡμετέρας ἀλκῆς, δι' ἧς ἐχομεν πρὸς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων φιλίδου. τὴν δὲ αὐτῶν εἰς ἡμᾶς δυσμενίαν ἐκδηλοῦν κατὰ δυνάμεις, ὡς μονώτατοι τῶν ἐθνῶν βασιλεῦσι καὶ τοῖς αὐτῶν δυνάμεισι ὑψαυχενοῦντες, οὐδὲν γνήσιον βούλονται φέρειν. ἡμεῖς δὲ τῇ τούτων ἀνοίᾳ συμπεριεσχεσάμεθα, καὶ μὴ νίκης διακομιδῶντες, καὶ εἰς τὴν αἰγύπτιον τοῖς πᾶσιν ἐθνεσιν φιλανθρωπῶς ἀπαντήσαντες, κατὰ τὸν ἑσπερον ἐποικήσαμεν. ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ ὁμοφυλοῦς αὐτῶν ἀμνησικακίαν ἅπαντες γνωρίζοντες, διά τε τὴν συμμαχίαν. καὶ τὰ πεπισθυμένα μὴ ἀπλότῃ αὐτοῖς δεχθῆναι μυρία πράγματα ἐλπίσαντες ἐξαλλοῦσθαι, καὶ μετόχοις τῶν αἰεὶ ἱερέων κατὰ τὴν ἐβουλήθημεν, καὶ πολιτείας αὐτῶν ἀλεξανδρέων κατὰ τὴν ἐβουλήθημεν. & τὸ τῶν ἀντιῶν ἐκδεχόμενοι, καὶ τῇ συμφύτῳ κακοηθείᾳ τὸ καλὸν ἀπωσάμενοι, διλωκῶς δὲ εἰς τὸ φαῦλον ἐκινδύνοντες, ἐμόνον ἀπεσρέψαντες τὴν ἀτίμητον πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ βδελύσσονται λόγῳ τε καὶ σῶν οὐδὲν ἐν αὐτοῖς ὀλίγοις περὶ ἡμᾶς γησιῶς διακεκμημένοι, παρέκασα ὑφορώμενοι διὰ τῆς δυσκλεσεῖς ἐμβιωσέως διὰ τὰς ἡμᾶς κατὰ τὴν ἐβουλήθημεν τὰ κατὰ τὸν νόμον. διὸ καὶ τεκμηρίους καλῶς πεπεισμένοι, τούτοις καὶ πᾶσι δυσνοεῖν ἡμῶν τρόπον, καὶ περὶ τοῦ μὴ ποτε αἰφνιδίου μετέπειτα ταραχῆς ἐνστάσης ἡμῶν οὐδὲν δυσεβείς τούτοις καὶ νῶτον περὶ τῶν καὶ βαρβάρους ἔχοντων πολέμοις, περὶ τῶν ἀμαρτῶν περὶ τῶν ἀμαρτῶν τὴν ἑπιστολὴν τὴνδε, αὐτῶν οὐδὲν ἐννεμωμένοις βυζαντινῶν καὶ τέκνοις μὴ ὑβρεως καὶ σκυλῶν ἀποσείλαι περὶ ἡμᾶς ἐν δεσμοῖς σιδηροῖς πᾶσι τὴν κατὰ τὴν ἐβουλήθημεν, εἰς ἀνέχεσθαι καὶ δυσκλεῖς πρὸς τὸν δυσμενέσι φόνον. τούτων γὰρ ὁμοῦ

κολαδίαντων, διήλθον εἰς τὴν ἑπὶ λείπον χρόνον ἰελεῖας
 ἡμῖν τὰ πρᾶγματα ἐν δὲ σαθείᾳ ἔβελτίστη διαθέσει κατε-
 σταθήσεσθαι. ὅς δ' οὐ σκεπάσῃ πινὰ τῶν ἰσδαίων ἀπὸ γρηγορίου
 μέχρι νηπίου μέχρι τῶν ὑπομασίων, αἰχίσαις βασάνοις
 ἀποτυμπαίνονται πανοικία. μελύνειν δ' τὸν βεβλόμενον,
 ἐφ' ᾧ τὸν ἰσάαν ἐμπέπλοντος ὑπὸ τῷ δὲ θυῶν λήψεται,
 καὶ ἐκ βασιλικῆς δρυγὸς δραχμὰς διχαλίᾳς, ἔτι ἐλδο-
 θερίας σεφανωθήσεται. πᾶς δ' ἑπὶ τὸν εἰδὸν φωρεθῇ τὸ σῦν-
 λον σκεπαζόμενος ἰσδαῖος, ἀβάνος καὶ πυρρῆς γινέ-
 σθαι, ἔτι πάσῃ θνητῇ φύσει καὶ πᾶν ἄχρηστον φθνήσκειν εἰς τὸν
 αἰὲν χρόνον. καὶ ὁ μὲν τὸ ἐπιστολὴς τύπος ἔως ἐγγράφου πάν-
 τη δ' ὅπως περὶ ἐπιπλεῖσθαι τὸ πρὸς αἶμα, δημοτελὲς σωί-
 σατο τοῖς ἐθνεσιν ἀνὰ χάριτα καὶ ἀλαλαγμῶν ἔχοντες. ὥστε
 τὸ προκατεσηρωμένης αὐτοῖς πάλαι καὶ διάνοιαν καὶ παρ-
 ρησίας καὶ ἐκφανομένης ἀπεχθείας. τοῖς δ' ἰσδαίοις ἀλη-
 κτὸν πένθος καὶ πένθος καὶ πανόδυρτον καὶ δακρύων βοήθην
 μοῖς, πεπυρωμένης πᾶσι τὸν αὐτῶν τὴν καρδίας ὁλοφύρε-
 μένων τῷ ἀποσδόκητον ἐξαίφνης αὐτοῖς ἐπικρατεῖσαν
 ὁλεθρίαν. τίς νόμος, ἡ πόλις, ἡ τίς τὸ σῦν λον οἰκητὴς τό-
 πος, ἡ τίνες ἀγχαὶ κοπεῖσθαι καὶ γόων ἐπ' αὐτοῖς ὅτι ἐμπ-
 πλῶντο, ἔτω γὰρ καὶ πικρὰς ἔδωκεν ψυχῆς ὑπὸ τῶν καὶ
 πόλιν στρατηγῶν ὁμοθυμαδὸν ἐξαπείλκοντο, ὥστε ἐπὶ ταῖς
 ἐξάλλοις τιμωρίαις καὶ πινὰς τῶν ἐχθρῶν, λαμβάνοντας
 περὶ τὸν ὀφθαλμὸν τὸν κοινὸν ἔλεον, καὶ λεγόμενοι τῷ
 ἀδελφῶν ἐβίου κατὰ στραφύ, δακρύειν αὐτῶν τῷ τελε-
 θλίον ἐξαποστολῶν. ἡ γὰρ γρηγορίων πληθὺν πολιὰ πε-
 πυκασμένων τῶν ἐκ γήρας νωθρότητα ποδῶν ἐπικύφον
 δύατροπῆς ὁρμῇ βιαίας ἀπάσης αἰδοῦς δὲ περὶ ὅτι ἐξείαν
 κατὰ χρωμένων πορείαν. αἱ δ' ἀρπὶ περὶ βίου κοινωνίαν γα-
 μικὸν ὑπεληλυθῆσαν πασὸν νεκρῶδες, ἀντὶ τέρψεως με-
 ταλαβοῦσαι γόους, καὶ κόνει τῷ μυρβραχῇ πεφυρμέναι
 κόμην, ἀκαλύπτως δ' ἀγόμεναι, θρήνων δὲ ὑμεναίων ὁμο-
 θυμαδὸν ἐξῆρχον, ὡς ἐπὶ αἰσθημένην σκυλμοῖς ἀλλοεθνεσί.
 δεσμίαι δ' δημοσίου μέχρι τὸ εἰς τὸ πλοῖον ἐμβολῆς εἰλκοντο
 καὶ εἰς οἷα. οἷα τῶν συζυγείων ἐρόχοις ἀντὶ σφέων ὅτι αὐχέ-
 νας περιπεπλεγμένοι καὶ ἀκμαίας νεανικῆς ἡλικίας, ἀντὶ
 εὐωχίας ἔτι νεωτερικῆς ῥαθυμίας τὰς ἐπιλοίπας τῶν γάμων
 ἡμέρας ἐν θρήνοις διήλθον, παρὰ πόδας ἤδη τὸν ἀδελφὸν ὀρώντες κεί-
 μενον. κατήχησαν δ' ἐπὶ θρήνων τρέπον αἰόμενοι σιδηροδέσμοις
 ἀνὰ ἄλκας. οἱ μὲν τοῖς ζυγοῖς τῶν πλοίων προσηλωμένοι ἰσὺς ἰρα-
 χήλας, οἱ δ' ἰσὺς πόδας ἀρήκτοις καλῶς φασματισμένοι πέδας, ἐπὶ
 ἔτι καὶ καὶ περὶ πυκνῶσανιδώματι διακείμενοι. ὅπως πάν-
 θεν ἐσκηνομένοι τὰς ὀφθαλμούς, ἀλγῶν ἐπιβέλων ἐν παντὶ τὰ
 κατὰ πλὴν λαμβάνουσι. τῶν δ' ἐπὶ τὴν λεγομένην χεδίαν
 ἀχθέντων καὶ τὸ πρὸς πλὴν περανθέντες, καθὼς ἦν δεδομῆσ-
 μῶν τὰ βασιλεῖ, περὶ τῶν αὐτῶν ἐν τῷ περὶ τῆς πό-
 λεως ἵπποδρόμῳ παρεμβαλεῖν ἀπὸ πᾶν κατὰ εὐπὶ περι-
 μέτρῳ, καὶ περὶ τῶν ἀδελφωμάτων ἄγαν δὲ καὶ εὐτά-
 τῳ κατὰ εὐπὶ πᾶσι τοῖς κατὰ πορφυρομένους εἰς τὸν πόλιν, καὶ

punitis, putamus in futurum tempus perfectam
 nobis res in bono statu & optima dispositione
 constitutum iri. Quicumque autem protexe-
 rit aliquem Iudeorum a senē usque ad pue-
 rum usque ad laetantes, turpissimis tormen-
 tis punietur cum tota domo. Nunciare autem
 qui voluerit, ob id substantiam incidentis in pe-
 nam accipiet, etiam de regali pecunia drachmas
 duo mille, & libertate coronabitur. Omnis autem
 locus ubicumque; deprehensus fuerit omnino occul-
 tatus Iudeus, inaccessibilis & igne combus-
 fiat, & toti mortali naturae penitus inutilis appa-
 rebit in sempiternum tempus. & quidem epistola
 typus sic scriptus erat. Omnino autem tibi inno-
 tuit hic iussus, populare constitutum est gentibus
 convivium cum iubilationibus & gaudio, tan-
 quam inueterata eis diu in mente cum audacia
 nunc demonstrata inimicitia. At Iudeis inces-
 sabilis luctus fuit & lugubris cum lachrymis clamor
 cum gemitibus, inflammato undique ipsorum cor-
 de gementium insperatam subito eis illatam perni-
 ciem. Quae lex, vel urbs, vel quis omnino habi-
 tabilis locus, vel quae via planctu & luctibus su-
 per eos non implebantur? sic enim cum acerba &
 immitti anima ab his qui per civitatem ducibus &
 unanimiter expellebantur, ut ad externa supplicia
 etiam aliquot inimicorum, accipientes ante oculos
 communem misericordiam, & considerantes in-
 certum vitae statum, plorarent eorum infelicem
 expulsionem. Praebat enim senum multitudo cani-
 tie coopertorum ex senectute tarditate pedum in-
 curvorum conversionis impetu violenta omni pu-
 dore absque ad velocem abutentium itinerationem.
 Quae autem nuper ad vitae communionem coniu-
 galem intraverant thalami puella, pro letitia sus-
 cipientes luctus, & pulvere & unguentatam mixta
 habentes caesariem, aperte autem ductae, plantam
 pro hymenaeis unanimiter incipiebant, tanquam
 lacerata vexationibus alienigenis. Unde autem
 populares usque ad in naudem immisionem trabe-
 bantur cum violentia. Ipsaeque harum coniuges laqueis
 loco coronarum secundum ceruices implicati cum flori-
 da iuuenili aetate, pro convivio & adolescentium etiam
 reliquos nuptiarum dies in luctibus transegerunt; ad
 pedes iam mortem videtes positi. Abducebant autem
 ferarum more tracti vinculorum ferreorum necessitati-
 bus, hi quidem traxerunt navium affixi collis, illi autem se-
 cundum pedes insolubilibus costricti pedibus, ite &
 de super defixa tabula imposita: ut undique obtine-
 brati oculis, vitam insidiatorum in omni navigatione
 acciperent. His autem ad dictum navigium actis
 & navigatione traiecta, sicut fuit sancitum a re-
 ge, insit eos in ante civitatem hippodromo ca-
 stra figere ingenti existente mensura: & ad
 manifestum opprobrium valde opportuno exi-
 stente omnibus pergentibus in civitatem, &

ab his ad regionem proficiscentibus ad peregrinationem, ut neque exercituum eius communicatio, neque omnino dignarentur muris. Postquam autem hoc factum est, audiens civitatis contribulati clam egredientes frequentius lugere ignominiosam fratrum miseriam, iratus iussit & his simul eodem modo diligenter sicut illis facere: non diminutus secundum ullum modum illorum supplicio: describi autem omne genus ex nomine.

Non enim ante paulo demonstratam operum laboriosam servitutem; tortos autem denunciatus tormentis ad finem delere unius sub tempore dici. Facta est quidem igitur horum descriptio cum acerba festinatione et ambitiosa asseptione ab ortu solis usque, ad occasum, in expeditum accipiens finem ad dies quadraginta. Maxime autem & continuè rex gaudio repletus, convivium in omnibus idoliis constitutus, errante ultra veritatem mente & profano ore, ipsa quidem muta & non potentia ei loqui vel auxiliari laudans, in autem maximum Deum non decentia loquens. Post autem prædictum temporis intervallum nuntiaverant scriba regi, non ultra posse Iudeorum descriptionem fieri propter immensam eorum multitudinem, cum essent in regione plures adhuc, hi quidem in domibus adhuc existentes, hi autem in loco, tanquam impossibili existente omnibus in Aegypto ducibus. Minante autem ipsis durius tanquam donis corruptis ad machinationem fugæ, contigit manifestè ipsum circa hoc paruisse dicentibus cum demonstratione, & chartam iam & scriptorios calamos, in quibus utebantur, defecisse. Hoc autem erat operatio auxiliantis Iudeis à celo providentiæ inuictæ.

Tunc vocans Hermonem præpositum elephantorum cura, graui plenus ira & indignatione omnino inuictibilis, iussit insequenti die abundantibus pugnis thuris & vino multo puro omnes elephantos potare, qui erant numero quingenti: & efferratos poculi nimia subministratiōe, adducere ad occursum mortis Iudeorum. Ille quidem hac iubens, versus est ad conuiuium congregans maxime ex amicis & exercitu odiose habentes contra Iudeos. At elephantorum præpositus præceptum aptè Hermon adimplebat. Atque ad hac ministri ad vespertinam exeuntes miserorum ligabant manus, & reliquam machinabantur circa eos securitatem, nocturnum existimantes simul accepturam gentem terminum mortis. Qui autem omni protectione destituti videbantur esse gentibus Iudei, propter undique opprimentem eos cum vinculis necessitatem, omnipotentem Dominum & omni potentia dominantem, misericordem Deum eorum & patrem incessabili voce oēs cū lachrymis

τοῖς ἐκ τούτων εἰς τὴν χώραν ἐλλομενοῖς πρὸς ἐκδημίαν. πρὸς τὸ μὴ δὲ ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν κοινωνεῖν, μὴ δὲ τὸ σὺν ὅλῳ κατὰξίῳ αὐτοῦ βόλων. ὡς δὲ τοῦτο ἐγγήθη, ἀκούσας οὗ ἐκ τῆς πόλεως ὁμοεθνεῖς κρυβὴ ἐκπορεύομενοῖς πυκνότερον ἀποδύρεσθαι τὴν ἀκλεῖαν τῶν ἀδελφῶν ταλαιπωρίαν, διοργιστὲς πρὸς ἐξέξιν καὶ τοῖς ὁμοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμιελῶς ὡς ἐκείνοις ποιῆσαι, μὴ λειπομένοισι καὶ μηδὲν ἄλλο τῆς ἐκείνων τιμωρίας, διοργιστὲς φῶσαι τὸ πᾶν τὸ φύλον ἕξ ὀνόματος. οὐ γὰρ τὴν ἐμπεδομένην βραχὺ πρὸς δολωμένην τῶν ἔργων κατὰ πόνον λατρείαν, σφελωθῆναι τὴν παρηγελημένην αἰκίαν τὸ τέλος ἀφανίσαι μίαν ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας. ἐγένετο μὲν οὕτως τῶν διοργιστῶν καὶ πικρὰς σπουδῆς καὶ φιλοτίμου πρὸς ἐξέξιν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, αἰλύντον λαμβόσους τὸ τέλος ἡμερῶν τεσσαράκοντα. μεγάλως δὲ καὶ διωσκῶς ὁ βασιλεὺς χαρὰ πεπληρωμένος, συμπόσια ἡμιπύτων τῶν εἰδώλων συνισάμενος πεπληρωμένη πόρρω τῆς ἀληθείας φρονί καὶ βεβήλω σώματι, τὰ μὲν κωφὰ καὶ μὴ δυνάμενα αὐτοῖς λαλεῖν ἢ δρῆσαι ἐπαινῶν, εἰς τὸν μέγιστον θεὸν τὰ μὴ καθήκοντα λαλῶν. καὶ τὸ πρὸς εἰρημένον τοῦ χρόνου διάστημα πρὸς ἑξέξιν γράμματῶν τῷ βασιλεῖ, μηκέτι ἰσχύειν τὴν τῶν ἰουδαίων διοργιστῶν ποιεῖσθαι διὰ τὴν ἀμετέστην αὐτῶν πληθειάν, καὶ περὶ οὐτῶν καὶ τὴν χώραν τῶν πλεόνων ἐπὶ τῶν μὲν καὶ τὰς οἰκίας ἐπὶ συνεσηκῶτων, τῶν δὲ καὶ τὸν πόρον, ὡς ἀδυνατοῦ κατεστῶτος πᾶσι τοῖς ἐπὶ αἰγύπτον στρατηγοῖς. ἀπειλήσας οὖν αὐτοῖς σκληρότερον ὡς δεδορηκοπημένοις εἰς μηχανὴν τῆς ἐκφυγῆς, σὺν ἐβήλα φῶς αὐτὸν πρὸς τοῦτο πεισθῆναι λέγοντων καὶ διοδείξας, καὶ τὴν χαρτηρίαν ἥδη ἐστὶν ἔργον φικρὰ καλὰ μὲς ἐν οἷς ἐχρῶντο ἐκλελοιπέναι. ἔπειτα ἦν ἐν ἐργείᾳ τὸ βοηθῆναι τοῖς ἰουδαίοις ἕξ ἔργον πρὸς ἀνίκητον. τότε πρὸς καλεσάμενος ἔρμωνα τὸν πρὸς τῇ τῶν ἐλεφαντῶν ἡμιελείᾳ, βαρεῖα μεμεσμένον ὀργῇ ἐχόλω καὶ πᾶν ἀμετάθετος, ἐκέλευσεν ὑπὸ τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν δαψίλεσι δράκεσι λιβανωτοῦ καὶ οἴνω πλείονι ἀκράτῳ ἅπαντας οὗ ἐλεφαντῶν ποτίσαι, ὄντας τὸν δριμύτην πόντον οἰοῖς. ἐξ ἡγριωθέντας τῇ πόματι ἀφρόνως χορηγία, εἰς αἰσῶν πρὸς σὺνδύτησιν ἕξ μέρους τῶν ἰουδαίων. ὁ μὲν τὰς πρὸς ἐξέξιν, ἐπέπετο πρὸς τὴν δωχίαν συναγαγὼν οὗ μάλιστὰ τῶν φίλων ἐπὶ στραπῆς ἀπεχθῶς ἐχόντας πρὸς οὗ ἰουδαίους. ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης τὸ πρὸς ἀπὸ δραστώως ἔρμων συνετέλει. οἷτε πρὸς τοῖς λειπροῖς καὶ τὴν ἐσπέραν ἐξέοντες ἰὰς τῶν ταλαιπώρων ἐδέσμευον χεῖρας, τὴν τε λοιπὴν ἐμνηστῶν περὶ αὐτοῖς ἀσφάλειαν, ἐννυχον δόξαντες ὁμοῦ λήψεσθαι τὸ φύλον πρὸς τὸν ὅλεθρον. καὶ τὸ πᾶσι σκέπης ἐρημοὶ δοκουῦτες εἶναι τοῖς ἔθνεσιν ἰουδαῖοι, διὰ τὴν πάντως πρὸς ἀνίκητον αὐτοῦ καὶ δεσμῶν δυνάμειν, τὸν παντοκράτορα κύριον ἐπὶ πάσης δυνάμειν δυνάσασθαι, ἐλεήμονα θεὸν αὐτῶν καὶ πατέρα, δυσκαταπύσσω βοηθῶντες καὶ λακέρων

ἐπεκαλέσασθαι, δεόμενοι ἢ καὶ αὐτῶν μεταστέφαι βαλὴν
 ἀνοσίδω, ἡρῶν αὐτῶν μὲν μεγαλομερῶς ἐπιφανείας
 ἐν τῷ πρῶτῳ πόδας ἐν εἰμίω μόρῳ. τῶν μὲν ἐκτενῶς ἡ
 λιτανία ἀνέβαινον εἰς οὐρανόν. ὁ δὲ ἔρμων οὗτος ἀνελθεῖς ἐλέ-
 φαντας ποτίσας πεπληρωμένους τῷ οἶνου πολλῆς χορηγίας
 καὶ τῷ λιθόου μεμεσώμενους, ὅρθετο ἐπὶ τῷ αὐλῷ
 παρῶν, τὰ περὶ τούτων παρὰ βασιλεῖ. τὸ δὲ
 ἀπ' αἰῶντος χρόνου κτίσμα καλὸν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ
 ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῷ χαλκῷ πᾶσιν οἷς αὐτὸς θε-
 λήσει ὑπνοῦ μέρῳ ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἡ δὲ
 σὺ καὶ βασιλεὺς κατέχευε τῇ ἐνεργείᾳ τῷ δεσπότῳ, τὸ ἀθῆ-
 μου μὲν πρὸς τῷ πολὺ διεφθαρμένῳ, τὸ δὲ ἀμετῶ-
 του λογισμοῦ μέγας διεφθαρμένῳ. ὁ δὲ ἰουδαῖοι τῷ
 πρὸς τὸν θεὸν ὡρᾶν διαφυγόντες, τὸν ἄγον ἡνοῦν θεὸν
 αὐτῶν. καὶ πάλιν ἡξίου τὸν δὲ κατὰ λακτον, δεῖξαι με-
 λῶν αὐτῶν χεῖρας καὶ τῷ ἐννεῖν ὑπερηφάνους. με-
 λῶν δὲ ἡ δὲ δεκάτης ὥρας χεδόν, ὁ πρὸς ταῖς κλήσεσι τε-
 ταγμένῳ, ἀθρόως οὗτος κληθεὶς ἰδὼν, εὐχέσθαι πρὸς τῶν
 τὸν βασιλέα. καὶ μόλις διεγείρας, ὑπέδειξε τὸν τὸ συμπο-
 σίας καιρὸν ἡδὴ πρὸς τῷ χεδόν, τὸν περὶ τούτων λόγον ποιέ-
 μεν. ὁ δὲ βασιλεὺς λογισάμενός τῳ τραπεῖς εἰς τὸν πότον,
 ἐκέλευσε οὗτος πρὸς τῷ συμποσίᾳ δὲ πικρὴς
 δὲ καὶ κληθεὶς αὐτῶν. ὁ δὲ ἡρομένης, παρήνει εἰς δὲ καὶ δόν-
 τας αὐτοῖς, τὸ παρὸν τὸ συμποσίας ἐπὶ πολὺ γεραργμένους
 εἰς δὲ φρεσὺν κατὰ θεῶν μέρῳ. ἐπὶ πλεῖον δὲ πρὸς τῷ
 σὺς τὸ οὐμίλιας, τὸν ἔρμωνα μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς,
 μὲν πικρὰς ἀπειλῆς ἐπὶ τῷ δέξομαι, τίνος εὐκλειᾶς αἰτίας εἰσάθη-
 σαν οἱ ἰουδαῖοι τῷ περὶ τῶν ἡμέρων περιβεβιωκότες. τὸ δὲ
 ὑποδείξας νυκτὸς τὸ πρὸς τῷ ἐπὶ τέλος ἡγοχία, ἡ
 τῶν φίλων αὐτῶν πρὸς τῷ μαρτυρησάντων, τῷ ὁμοίᾳ χεί-
 ρονα φαλάγγος ἐρηκὼς ἔφη, τῷ τὸ σήμερον ὑπὸν χάριν ἔ-
 χειν αὐτοῖς. ἀνυπερθέτως δὲ εἰς τὴν ἐπιτέλλεσαν ἡμέραν καὶ
 τὸ ὁμοιον εἰμίαν οὗτος ἐλέφαντας ἐπὶ τὸν τῶν ἀθεμίτων ἰ-
 δαίων ἀφανισμόν. εἰπόντες δὲ τῷ βασιλέως, ἀσμενῶς πτότες
 μὲν χαρὰς ὁ παρὸντες ὁμοῦ συνεαίνεσαντες, εἰς τὸν ἰδιον οἶ-
 κον ἔκαστος ἀνέλυσεν. ὁ οὐχ οὕτως εἰς ὑπνον κατέχευε
 τὸν χρόνον τὸ νυκτὸς, ὡς εἰς τὸ πρὸς τοῖς μηχανάσαι τοῖς τα-
 λαιπώροις δοκοῦσιν ἐμπαιγμοῖς. ἀρπὶ δὲ ἀλκικῶν ἐκέ-
 κρατο ὅρθετο, καὶ τὰ θηρία κατὰ πλῆθος ὁ ἔρμων ἐν
 τῷ μεγάλῳ περὶ τῷ δικίνοι, τὰ δὲ καὶ τῷ τῷ πόλιν πλήθῃ,
 σιωπῆς πρὸς τῷ οἰκτροτάτῳ θεωρεῖν πρὸς τῷ
 τῷ πρῶτῳ μὲν πρὸς τῷ. οἱ δὲ ἰουδαῖοι καὶ τὸν ἀμερὴ ψυχὰς
 κέμενοι χρόνον πολὺ ἀκρυον ἰκετεῖν ἐν μέλεσι φερούς ἰ-
 νοντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐδέοντο τῷ μεγίστῳ θεῷ, πάλ-
 λιν αὐτοῖς βοηθῆσαι σιωτόμως. ἔπειτα δὲ ἡλίου βολαὶ κατε-
 σπείροντο, καὶ τῷ βασιλέως οὗτος φίλοις ἐκδεχομένους, ὁ ἔρμων
 πρὸς τῷ, ἐκάλει πρὸς τῷ ἐξοδὸν ὑποδείκνυν τὸ πρὸς
 μὸν τῷ βασιλέως ἐν εἰμίᾳ κείῳ. τὸ δὲ ἀποδεξαμένης ἡ κα-
 ταπλαγῆς ἐπὶ τῇ πρὸς τῷ ὁδῷ, καὶ πρὸς ἀγνωσία

inuocauerunt, orantes quod contra se conuertere consilium impium, & liberare eos cum magna apparitione ab ea quae erat ad pedes in promptu morte. Horum quidem assidue supplicatio ascendit in caelum. At Hermon immittens elephantos potans, repletos vini abundantia subministracione & thure saturatos, manē ad aulam affuit, de his nunciare regi. At à seculi tempore creationem bonam in nocte & die concessam ab eo qui gratificatur omnibus quibus ipse vale somni partem misit ad regem. Et dulcissima & profunda comprehensus est operatione Domini, iniquo quidem proposito valde fraudatus, at ab irrenocabili cogitatione maxime deceptus. At Judaei praesignatam horam fugientes, sanctum laudabant Deum suum. Et iterum orabant facilem demonstrare magnipotentis eius manus potestatem gentibus superbis. Media existente autem iam decima hora ferme, qui ad excitandum constitutus erat, subito vocatus videns, pupugit accedens regem. Et vix excitans, nuntiavit conuiuii tempus iam praterire, de his sermonem faciens: quem rex reputans & versus in conuiuium, iussit eis, qui venerant in conuiuium coram accumbere se. Quo & facto, hortabatur in conuiuium dedentes seipsos, praesentem conuiuii summe celebrantes in letitia consumere partem. Longè autem procedente conuiuium, Hermonem accersens rex, cum acerba comminatione interrogauit, quam ob causam permisi sunt Judaei praesentem diem superuiuere. Ipso autem nunciante nocte inuisionem ad finem perduxisse, & amicis eius testimonium perhibentibus, crudelitatem peiorem Phalaridis habens dixit, hodierno somno gratiam habere eis. Sine dilatione autem ad venturum diem similiter praepara elephantos ad scelestorum Iudeorum perniciem. Cum dixisset autem rex, intro omnes cum gaudio praesentes simul collaudantes, in propriam domum unusquisque reuersi sunt. Et non tam in somno consumpsērunt tempus noctis, quam in omnimodis excogitando miseris existimatis illusiones. Dudum autem gallus cantauerat matutinus, & bestias cum armasset Hermon, in magno portu exspectabat: quae autem per ciuitatem, multitudo congregata erat ad miserandum spectaculum expectans auroram cum auuiditate. At Judaei in indiuisibili animo suspensi tempore, multilachryma supplicatione in canticis laetuosos tendentes manus in caelum orabant maximum Deum, iterum eis auxiliari breui. Nam dum autem Solis radij spargebantur, & regem excipiente, Hermon adstans, vocabat ad exitum ostendens voluntatem regis in promptu esse. Ille autem cum percepisset & obstuprasset in iniquo exitu, omnino ignorantia

detentus querebat, quae causa ob quam hoc illi cum festinatione confectum est. Hoc autem erat operatio cunctorum dominantis Dei, eorum quae prius illi excogitata fuerant oblivionem in mente ponentis. Nunciavit Hermon & omnes amici, seras & exercitus paratos esse, rex, secundum tantum instans propositum. Ille autem in dictis repletus gravi ira, eo quod circa hac providentia Dei dispersus fuisset omnis eius cogitatus, intuens cum minis, dixit: Quotquot parentes affuerunt aut filiorum filij, hunc bestius ferocibus parauerunt abundantem cibum pro irreprehensibilibus mihi & maioribus meis praeseferentibus continuam firmam fidem eminenter Iudaeis.

Quamquam siquidem non ob simul educationis amorem & necessitatis, vita pro his priuare debere: sic Hermon insperatam periculosam sustinuit comminationem, & aspectu & vultu turbatus est. Unusquisque autem amicorum cum tristitia erubescabant, congregatos dimiserunt quemlibet ad proprium negotium.

Ipsi quoque Iudaei quae a rege, audientes, illustrem Deum Dominum regem regum laudabant, & hanc opem ab eo consecuti. Secundum autem has leges rex constituens rursus conuiuium, ad letitiam verti hortabatur. At Hermonem aduocans cum minis dixit: Quoties tibi oportet de his ipsis imperare infelicissime? elephantos adhuc & nunc arma in crastinum ad Iudaeorum perniciem. At simul discumbentes cognati inconstantem mentem eius admirantes, protulerunt haec. Rex, usque quo tanquam insensatos nos tentas, iubens iam tertio eos delere, & iterum in rebus ex mutatione reuocans a te sancita? quorum gratia ciuitas ob expectationem tumultuatur. Et adaugeta conuersionibus, iam & periclitatur saepe diripi. Unde in omnibus Phalaris rex impletus inscitia, & factas ad considerationem Iudaeorum in ipso mutationes animae nibili aestimans, non initiatum firmiter insiurandum determinans, hos quidem sine dilatione missurum in infernum in genibus & pedibus ferarum punitos, ducentem exercitum autem contra Iudaeam solo aequat a igne & hasta positurum velociter: & inaccessibile illorum nobis templum igne prostratum velocitate perficientium illic sacrificia in omne tempus constituturum. Tunc leti discedentes amici et cognati cum fide, disposuerunt exercitus in opportunissimis locis ciuitatis ad observationem. At elephantorum praepositus seras ferme, ut sic dicam, in opus insanum adducens, odoratissimis poculis vino ibure commixto horribiliter paratas praeparationibus circa auroram, ciuitate iam multitudinibus innumerabilibus in hippodromo plena, intras ad aulam ad constitutum, incitauit regem. Ille autem ira graui implens impiam mentem, omni mole cum feris exiuit, volens immiti corde & pupillis oculorum aspicere laboriosam & miseram

κεκράλημένον ἐπὶ νηδύν, τί τὸ πρᾶγμα ἐφ' ᾧ τοῦτο αὐτῷ μὲν παρὰ τῆς τελείας. ἔτι δὲ ἡ ἐνέργεια ἔκταντα δεσποτῶντες θεῶν, τὴν πρὶν αὐτῷ μεμνηχανδύμενων λήθην καὶ διανοίαν ἐνθεοκότος. ὑπεδείκνυσεν ὁ ἔρμων ὅτι πάντες ὁ φίλοι, τὰ θεῖα ὡς τὰς δυνάμεις ἡ τοιμάδας βασιλῆος καὶ τὴν σὴν ἐκλογὴν προσέθεν. ὁ δὲ ἔτι τοῖς ῥηθεῖσι πληρωθεὶς βαρεὶ χόλῳ, διὰ τὸ φεῖν τούτων προνοία θεῶν διεσκεδάσας καὶ αὐτὰ τὸ νόημα, ἐναλίσσας μὲν ἀπειλῆς εἶπεν· ὅτι τοινοῦν παρῆσαν ἡ παῖδων γόννοι, τήνδε θηροῖν ἀγρίοις ἐσθλὰ σθῶν δαψιλῇ θοῖαν ἀπὸ τῶν ἀνελκῆτων ἐμοὶ ὡς πρὸ νόμοις ἐμοῖς ἀποδεδειγμένων ὁλοκαυρῇ βεβαίαν πίσιν ἔξοχος ἐσθλαίων. καί περ εἰ μὴ διὰ τὴν τὴν σωφροσύνης σοφίαν καὶ τὴν χρείαν, τὸ ζῆν ἀπὸ τούτων ἐφερέτης. ἔτι δὲ ὁ ἔρμων ἀπερσοδόκητον ἐπικίνδυνον ὑπὲρ νεκρῶν ἀπὸ λῆθης καὶ τῆς ὁρᾶς καὶ τῆς παρὰ σῶψιν συνεσάλῃ. ὁ καθεὶς δὲ τῶν φίλων σκυθρωπῶς ὑπεκρέων, ὅτι συνθηγομένης ἀπέλυσαν ἕκαστον ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ἀρχολίῳ. οἱ τε ἐσθλαῖοι τὰ φεῖν τοῦ βασιλέως ἀκασάντες, τὴν ἔπιφανῇ θεῶν κύριον βασιλέα τῶν βασιλέων ἡνομήν, καὶ τὸ τὴν βοθείαν αὐτῷ τεταρυχότες. καὶ τὸ τούτοις ὅτι νόμος ὁ βασιλῆος συνησάμενος πάλιν τὸ συμπόσιον, εἰς εὐφροσύνην ἱερὰ πῆναι παρεκάλεθ. τὸν δὲ ἔρμονα παροκαλεσάμενος μὲν ἀπειλῆς εἶπεν. ποσάκις οἱ δὲ φεῖν τούτων αὐτῶν παρὰ τῆς αἰθρίας αἰθρίας, ὅτι ἐλέφαντας ἐπὶ καὶ νῦν καθόπιον εἰς τὴν αὐλὴν ἔτι τὸν τῶν ἰουδαίων ἀφανισμόν. ὁ δὲ σιωπῶν καὶ κέρμενοι συγχεῖς τῷ ἀσπῶν διδόνον αὐτῶν θαυμάζοντες, παροφείροντο τὰς δεξιὰς βασιλῆος, μέχρη τίνος ὡς ἀλόχοις ἡμᾶς διαπειράζεις, παρὰ τῶν ἡδὲ τῶν αὐτῶν ἀφαιρῶν, καὶ πάλιν ἔτι τῶν πρᾶγματων ἐκ μεταβολῆς ἀναλύων τὰ θεῖα δεδομῆνα, ὧν χάριν ἡ πόλις διὰ τὴν παροδοκίαν ὁχλεῖ. καὶ πληθύνουσα συστροφῆς, ἡδὲ καὶ κινδυνώει πολλάκις διαρπαδύσασθαι. ὅθεν ὁ καὶ πᾶντα φάλαγγες βασιλῆος ἐμπληθύνει ἀλογισίας, καὶ τὰς γνομῆρας παρὰ τῆς σκοπιᾶς τῶν ἰουδαίων ἐν αὐτῷ μεταβολὰς τὴν ψυχῆς παρὰ τὴν ἡγέμενος, ἀτελέσας τὸν βεβαίως ὀρκον ὀρεσάμενος, τούτους μὲν ἀνυπερθέτως πέμψεν εἰς ἀθήναις ἐν γόνασι καὶ ποσὶ θεῖων ἡκισμῶν, ἔτι παρὰ τῶν ἰουδαίων ἰσόπεδον πυρὶ καὶ δόρατι τῆς δεξιᾶς διατάχους, καὶ τὴν ἀεὶ τὸν αὐτῶν ἡμῖν ναὸν πυρὶ περὶ τῶν τάχει τῶν σωτελοῦντων ἐκείνου εἰς τὴν ἀπαντα χεῖρον κατὰ σῆσιν. ὅτε φεῖν χαρεῖς ἀναλύσαντες οἱ φίλοι καὶ συγχεῖς μὲν πίσεως, διέτασον τὰς δυνάμεις ἔτι ὅτι δικαιογνῶν τῶν πολεως παρὰ τῆς τήρησιν. ὁ δὲ ἐλεφονταρχὴς τὰ θεῖα χεδὸν ὡς εἶπεν εἰς κατασῆμα μανιώδες ἀγνοχῶς, διδοεσά- τοις πόμασιν οἶνω λελιθάνων μὲν φοβερῶς κεκοσμημένα κατὰ σκῶν φεῖν τὴν ἑω, τὸ πολεως ἡδὲ πλήθεισιν ἀναρῶ- μήτοις καὶ τοῖς ποδῶν κατὰ μεμεσῶν μὲν, εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλὴν ἔτι τὸ παρὰ κέρμενον, ὥστε τὴν βασιλέα. ὁ δὲ ὁρῶν βαρεῖα γεμίσας δυσεβῆ φρενῶν, παντὶ τῷ βαρεῖ συν τοῖς θεοῖς ἐξώρμησε, βουλόμενος ἀπεσῶν καρδίαν καὶ κό- ραις ὁφθαλμῶν θεάσασθαι τὴν ἔπιπνον καὶ ταλαίπωρον

ἐπεκαλέσαντο, δεόμενοι ἰλὺ καὶ ἀντὶν μεταστρέψαι βαλὴν
ἀνοσίδω, ἡ ῥύστα αὐτῶν μὲν μεγαλομεροῦς Ἰππικῆς
ἐκ τοῦ πῶτα πόδας ἐν ἐτόμῳ μόρῳ. τούτων μὲν ἔκτενός ἡ
λίανία δυνέβαινον εἰς οὐρανόν. ὃ ἔρμων δὲ ἀνῆλθες ἐλέ-
φαντας ποτίσας πεπληρωμένους τῷ οἶνου πολλῆς χορηγίας
καὶ τοῦ λιβαρίου μεμεσώμενους, ὅρθετο Ἰππὶ τὴν αὐλὴν
παρῶν, τὰ περὶ τούτων παρὰ βασιλεῖ. τὸ δὲ
ἀπ' αἰῶντος χρόνου κτίσμα καλὸν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ
Ἰππικῆς μὲν ὑπὸ τῷ χαλκίῳ πᾶσι τοῖς ἀνὰ τὸ θε-
λήσει ὑπνοῦ μέρῳ ἀπέσειλε πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἡ δὲ
σὺ καὶ βασιλεὺς κατεχέθη τῇ ἐνεργείᾳ τῷ δεσπότῳ, τῷ ἀθε-
μου μὲν πρὸς θεῶν πολὺ διεφθαρμένῳ, τῷ ἀμετῷ
τοῦ λογισμοῦ μέγας διεφθαρμένῳ. ὃ ἰουδαῖοι τὴν
προσημασθεῖσαν ὥραν διαφυγόντες, τὸν ἄγιον ἥνοον θεὸν
αὐτῶν. καὶ πάλιν ἡξίουσαν τὸν δὲ κατὰ λαχόν, δεῖξαι με-
γαλῶν αὐτῶν χερσὶν κατὰ τὸ ἐθέσειν ὑπερηφάνους. με-
θύσης ἡ δὲ δυνάμεις ὥρας χεδόν, ὃ πρὸς ταῖς κλίσσει τε-
ταγμένῳ, ἀθρόως δὲ κλητῶν ἰδόν, ἐνύξε πρὸς ἐλθόν
τὸν βασιλέα. καὶ μόλις διεγείρας, ὑπέδειξε τὸν τὴν συμ-
ποσίας καὶ ἡδὴ πῶτα χεῖρας, τὸν περὶ τούτων λόγον ποι-
σάν. ὃν ὁ βασιλεὺς λογισάμενος ἔτραπεν εἰς τὸν πότον,
ἐκέλευσε δὲ πᾶσι βασιλεῖος εἰς τὴν συμποσίαν δῶναι
ἀνακλιθῆναι αὐτῶν. ὃ ἡρομνίας, παρήνει εἰς δῶναι δόν-
τας ἑαυτοῖς, τὸ παρὸν τὴν συμποσίας Ἰππικῆς γεραργμένους
εἰς ἀφροσύνην κατὰ θέαν μέρῳ. Ἰππικῆς ἡ πρὸς βασι-
λεὺς τὸ ὁμιλίας, τὸν ἔρμωνα μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς,
μὲν πικρῶς ἀπειλῆς ἐπισημασθεῖς, τίνος εἴκειν αἰτίας εἰσῆ-
σαν οἱ ἰουδαῖοι τὴν περιεῖσαι ἡμέραν περιβεβιωκότες. τοῦ ἡ
ὑποδείξας τὴν νυκτὶ πρὸς πᾶσι ἡ ἐπὶ τέλος ἡγοχίαι, ἡ
τῶν φίλων αὐτῶν πρὸς μαρτυρησάντων, τὴν ὁμολογίαν χεί-
ρῳ φαλάγγος ἐρηκώς ἔφη, τὸ τὴν σήμερον ὑπὸ χάριν ἔ-
χειν αὐτοῖς. δυνεπερθέτως ἡ εἰς τὴν ἐπιτέλῃσαν ἡμέραν καὶ
τὸ ὁμοιον ἐτόμαθον δὲ ἐλέφαντας ἐπὶ τὸν τῶν ἀθεμίτων ἰ-
δαίων ἀφανισμόν. εἰπόντες ἡ βασιλεὺς, ἀσπιδίως πύστες
μὲν χαρᾶς ὃ παρὸντες ὁμοῦ συνανέσαντες, εἰς τὸν ἰδιον οἶ-
κον ἕκαστος δυνέλυσεν. ἡ οὐχ οὕτως εἰς ὑπνον κατεχέθη
τὸν χρόνον τὴν νυκτὶ, ὡς εἰς τὸ πᾶσι τοῖς μηχανάσθαι τοῖς τε-
λαιπώροις δοκοῦσιν ἐμπαιγμοῖς. ἀρτι δὲ ἀλκυονίδων ἐκέ-
κρατο ὅρθετο, καὶ τὰ θηρία κατὰ πλὴν ὁ ἔρμων ἐν
τῷ μεγάλῳ περισύλῳ δισκίνει, τὰ ἡ καὶ τὴν πόλιν πλήθη,
συνήθεις πρὸς τὴν οἰκτοτάτην θεωρίαν πρὸς δοκῶντα
τὴν πρῶτον μὲν πρῶτης. οἱ ἡ ἰουδαῖοι καὶ τὸν ἀμερὴν ψυχὰ
καὶ μὲν χρόνον πολυδάκρυον ἰκετεῖσαν ἐν μέλεσι τοεργίς ἰ-
νοντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν ἔρατον ἐδέοντο τῷ μεγίστῳ θεῷ, πάλ-
ιν αὐτοῖς βοηθήσαι σιωτόμως. ἔπειτα ἡ ἡλίου βολαὶ κατε-
πείρηντο, καὶ βασιλεὺς δὲ φίλοις ἐκδεχομένους, ὁ ἔρμων
πρὸς τὰς ἐκάλει πρὸς τὴν ἐξοδὸν ὑποδείκνυν τὸ πρῶτον
μὲν βασιλεὺς ἐν ἐτόμῳ καὶ τῷ. ὃ ἡ ἀποδέξαμεν ἡ κα-
ταπλαγῆναι ἐπὶ τῇ πρῶτῳ ἡξοδῷ, καὶ πᾶσι ἀγνωσία

innocauerunt, orantes quod contra se conuertere
consilium impium, & liberare eos cum ma-
gnifica apparitione ab ea qua erat ad pedes in
promptu morte. Horum quidem assidue supplica-
tio ascendit in celum. At Hermon immites ele-
phantos potans, repletos vini abundantis submi-
nistratione & thure saturatos, manē ad aulam
affuit, de his nunciare regi. At a seculi tempo-
re creationem bonam in nocte & die concessam
ab eo qui gratificatur omnibus quibus ipse vult
somni partem misit ad regem. Et dulcissima &
profunda comprehensus est operatione Domini,
iniquo quidem proposito valde fraudatus, at ab
irreuocabili cogitatione maximè deceptus. At Ju-
dæi præsignatam horam fugientes, sanctum lau-
dabant Deum suum. Et iterum orabant facilem
demonstrare magnipotentis eius manus potestatem
gentibus superbis. Media existente autem iam de-
cima hora ferme, qui ad excitandum constitutus
erat, subito vocatos videns, percutit accedens
regem. Et vix excitans, nunciavit conuiuii tem-
pus iam præterire, de his sermonem faciens: quem
rex reputans & versus in conuiuium, iussit eos,
qui venerant in conuiuium coram accumbere se.
Quo & facto, hortabatur in conuiuium deden-
tes seipsos, præsentem conuiuii summe celebra-
tes in letitia consumere partem. Longè autem
procedente conuiuii, Hermonem accersens rex,
cum acerba comminatione interrogauit, quam ob
causam permissi sunt Judæi præsentem diem su-
peruiuere. Ipso autem nunciante nocte iussione
ad finem perduxisse, & amicis eius testimonium
perhibentibus, crudelitatem peiorem Phalaridis
habens dixit, hodierno somno gratiam habere eos.
Sine dilatione autem ad venturum diem simi-
liter præpara elephantos ad scelestorum Iudeo-
rum perniciem. Cum dixisset autem rex, ul-
tro omnes cum gaudio præsentem simul collau-
dantes, in propriam domum unusquisque re-
uersi sunt. Et non tam in somno consumpse-
runt tempus noctis, quàm in omnimodis ex-
cogitando miseris existimatis illusiones.
Dudum autem gallus cantauerat matutinus, &
bestias cum armasset Hermon, in magno porti-
cu expectabat: quæ autem per ciuitatem, mul-
titudine congregata erat ad miserandum specta-
culum expectans auroram cum auditate.
At Judæi in indiuisibili animo suspensi tempo-
re, multilachryma supplicatione in canticis la-
etiosis tendentes manus in celum orabant ma-
ximum Deum, iterum eis auxiliari breui. Non-
dum autem Solis radij spargebantur, & regi a-
micos excipiente, Hermon adstans, voca-
bat ad exitum ostendens voluntatem regis in
promptu esse. Ille autem cum percepisset &
obstupuisse in iniquo exitu, omnino ignorantia

detentus querebat, quæ causa ob quam hoc illi cum festinatione confectum est. Hoc autem erat operatio cunctorum dominantis Dei, eorum quæ prius illi excogitata fuerant oblivionem in mente ponentis. Nunciauit Hermon & omnes amici, seras & exercitus paratos esse, rex, secundum tuum instans propositum. Ille autem in dictis repletus gravi ira, eo quod circa hæc providentia Dei dispersus fuisset omnis eius cogitatus, intuens cum minis, dixit: Quotquot parentes affuerunt aut filiorum filij, hunc bestiis ferocibus parauerunt abundantem cibum pro irreprehensibilibus mihi & maioribus meis præ se ferentibus continuam firmam fidem eminenter Judæis.

Quamquam siquidem non ob simul educationis amorem & necessitatis, vita pro his priuare deberes: sic Hermon insperatam periculosam sustinuit comminationem, & aspectu & vultu turbatus est. Unusquisque autem amicorum cum tristitia erubescabant, congregatos dimiserunt quemlibet ad proprium negotium.

Ipsique Judæi ea quæ à rege, audientes, illustrem Deum Dominum regem regum laudabant, & hanc opem ab eo consecuti. Secundum autem has leges rex constituens rursus conuiuium, ad letitiam verti hortabatur. At Hermonem aduocans cum minis dixit: Quoties tibi oportet de his ipsis imperare infelicissime? elephantos adhuc & nunc arma in crastinum ad Judæorum perniciem. At simul discumbentes cognati inconstantem mentem eius admirantes, protulerunt hæc. Rex, usque quo tanquam insensatos nos tentas, iubens iam tertio eos delere, & iterum in rebus ex mutatione reuocans à te sancita? quorum gratia ciuitas ob expectationem tumultuatur. Et adaueta conuersionibus, iam & periclitatur saepe diripi.

Vnde in omnibus Phalaris rex impletus inscitia, & factas ad considerationem Judæorum in ipso mutationes anime nibili aestimans, non initiatum firmiter insurandum determinans, hos quidē sine dilatione missurum in infernū in genibus & pedibus ferarū punitos, ducentē exercitū autē contra Judæā solo æquatā igne & hasta positurum velociter: & inaccessible illorum nobis templum igne prostratū velocitate perficientiū illic sacrificia in omne tempus cōstituturum. Tunc leti discedentes amici et cognati cū fide, disposuerunt exercitus in opportunissimis locis ciuitatis ad observationē. At elephantorum præpositus seras ferme, vt sic dicā, in opus insanū adducens, odoratissimis poculis vino thure commixto horribiliter paratas præparationibus circa auroram, ciuitate iam multitudinibus innumerabilibus in hippodromo plena, intrās ad aulam ad constitutum, incitauit regem. Ille autem ira graui implens impiam mentem, omni mole cum feris exiuit, volens immiti corde & pupillis oculorum aspicere laboriosam & miseram

κεκρολημένον ἐπ' ὠδύνας, πὶ τὸ πρᾶγμα ἐφ' ὃ τὸ αὐτὸ μὲν σπασθῆς τέλεσσαι. ἔτι δ' ἡ ἐνέργεια ἔπαινον δεσποτῶν θεῶν, τῶν πρὶν αὐτῷ μεμηχανημένων λήθην κτ' διανοίαν ἐνλεθεικότος. ὡς δ' εἶπεν ὁ ἔρμων ὅτι πάντες ὁ φίλοι, τὰ θηρία ὡς τὰς δυνάμεις ἡτοιμάσας βασιλεὺς κτ' τὴν σὴν ἐκλογὴν πρόσθεν. ὃ δ' ἔτι τοῖς ῥηθεῖσι πληρωθεὶς βαρεὶ χόλῳ, διὰ τὸ φεῖ' τούτων προνοίᾳ θεῶν διεσκέδασθαι πάν' αὐτὸς τὸ νόημα, ἐναλκνίσας μὲν ἀπειλῆς εἶπεν· ὅτι ἰονεῖς παρῆσαν ἢ παίδων γόνοι, τήνδε θηροῖν ἀγρίοις ἐσθλὰ σῶν δαψιλῇ τοῖαν δυνάμει τῶν δυνεκέλητων ἐμοὶ ὡς πρὸς ἰσχυροῖς ἐμοῖς ἀποδεδειγμένων ὁλοκαυρῇ βεβαίαν πίσιν ἐξόχως ἐκδαίων. καὶ περ εἰ μὴ διὰ τὴν τ' ἑωρθεῖας σorgeν κτ' τ' χρείας, τ' ζῆν αὐτὴ τούτων ἐσέρηθης. ἔτι δ' ὁ ἔρμων ἀπερσδόκητον ἐπικίνδυνον ὑπὴνεγκον ἀπέδωκεν. καὶ τῇ ὁρῇ σφ' ὡς τὸ πρὸς ὁπῶ συνέσσει. ὁ καθεὶς δ' τῶν φίλων σκυθραπῶς ὑπεκρέων, ὅτι συνθηγομένους ἀπέλυσαν ἕκαστον ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ἀρχολίῳ. οἱ τε ἐκδαῖοι τὰ φεῖ' τοῦ βασιλέως ἀκασάντες, τὸν Ἰηφανὴ θεὸν κύριον βασιλέα τῶν βασιλέων ἤνοον, ὡς τ' ὁ βοηθείας αὐτῷ τετραχότες. κτ' δ' τούτοις ὅτι νόμος ὁ βασιλεὺς συνησάμενος πάλιν τὸ συμπόσιον, εἰς εὐφροσύνην ἱερῶν παρεκάλετο. τὸν δ' ἔρμωνα πρὸς καλεσάμενος μὲν ἀπειλῆς εἶπεν. ποσάκις θεὸς δὲ φεῖ' τούτων αὐτῶν πρὸς ἀπὸ ἀθλιότητος; ὅτι ἐλέφαντας ἐπὶ καὶ νῦν καὶ ὁπλῶν εἰς τὴν αὐτὴν Ἰηφὴν τῶν ἰουδαίων ἀφανισμόν. ὁ δ' ὁ σωθὼν κείμενοι συγχεῖς τῷ ἀσάθῃ διδόντων αὐτῶν θαυμάζοντες, πρὸς φέροντο τὰς βασιλεὺς, μέχρι τίνος ὡς ἀλόγοις ἡμᾶς διαπειράζεις, πρὸς τῶν ἡδὴ τῶν αὐτῶν ἀφθνίσαι, ὡς πάλιν ἔτι τῶν πρᾶγματων ἐκ μεταβολῆς δυνάμεων τὰ θεὸς δεδομῆνα, ὡς χάριν ἢ πόλιν διὰ τῷ πρὸς δοκίμῳ ὁχλῇ. ὡς πληθύνεσα συστροφῆς, ἡδὴ ὡς κινδυνώει πολλάκις διαρπαδῶμαι. ὅθεν ὁ κτ' πᾶσι φαλαῖς βασιλεὺς ἐμπληρωθεὶς ἀλογισίας, ὡς τὰς γνομῆρας πρὸς Ἰησκοπῶ τῶν ἰουδαίων ἐν αὐτῷ μεταβολὰς τ' ψυχῆς παρ' ἑνὶ ἡγέμενος, ἀτελέστατον βεβαίως ὀρκον ὀρεσάμενος, τούτους μὲν δυνεθεῖται πέμψειν εἰς ἀθῆνας γόνασι καὶ ποσὶ θηρίων ἡκισμῶν, Ἰησκοπῶ τῶν ἰουδαίων ἰσότητον πυρὶ καὶ δόρατι τῇ ἑαδὲ διατάχῃ, ὡς τὸν ἀεὶ τῶν αὐτῶν ἡμῶν ναὸν πυρὶ πελῶεα τάχει τῶν σωτελευῶντων ἐκείνουσίας εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον καταστήσῃ. ὅτε φεῖ' χαρεῖς δυνάμει δυνάμει οἱ φίλοι ὡς συγχεῖς μὲν πίσεως, διέτασεν τὰς δυνάμεις ἔτι ὅτι δικαιοτάτοις τοῖς πόλεως πρὸς τήρησιν. ὁ δ' ἐλεφωταρχὴς τὰ θηρία χεδὸν ὡς εἶπεν εἰς κατασημα μανιώδες ἀγνοχῶς, διδοεσάτοις πόμασιν οἶνω λελιβανωμῶ φοβερώς κεκοσμημῶν κατὰ σκῶν φεῖ' τῷ ἑώ, τ' πόλεως ἡδὴ πλήθει δυνάμει μῆτις κτ' τῷ ἰπποδρόμου κατὰ μεμεσσωμῆς, εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλὴν ἔτι τὸ πρὸς κέμενον, ὡς τῷ βασιλεῖ. ὁ δ' ὁρῇ βαρεῖα γεμίσας δυσεῖν φρενῶν, παντὶ τῷ βαρεῖ συν τοῖς θηρίοις ἐξώρμησε, βουλόμενος αἰσώτῳ καρδίᾳ ὡς κόρεσι ὁφθαλμῶν θεάσασθαι τὴν Ἰηπῶνον καὶ ταλαίπωρον

uatione Jacob generis. Orat te omnis multitudo infantum & horum parentes cum lachrymis, demonstratur omnibus gentibus quod nobiscum es Domine: & non auertisti faciem tuam a nobis. Sed sicut dixisti quod neque in terra inimicorum suorum existentes contempsisti eos. sic adimple domine. At Eleazaro desinente iam ab oratione, rex cum feris & omni exercitus horrore secundum hippodromum aderat. Et aspicientes Iudaei, valde in calum exclamauerunt: adeo ut & adiacentes conualles simul sonantes continuum luctum facerent cum uniuerso exercitu. Tunc gloriosus, Omnipotens et verax Deus, ostendens sanctam suam faciem, aperuit cali portas. A quibus incliti duo terribiles aspectu angeli descenderunt manifesti omnibus praterquam Iudaeis. Et resisterunt, & exercitum hostium replerunt turbatione & timore, & immobilibus ligauerunt pedibus. Et horrens etiam regis corpus factum est, & obliuio audaciam eius grauem cepit, & conuerterunt bestias aduersus consequentes armatos exercitus. Et conculcabant illos & interficiebant, & conuersa est regis ira in misericordiam & lachrymas pro iis quae prius a se excogitata fuerant. Audiens enim clamorem, & videns pronos omnes in perditionem, lachrymans cum ira amicis minabatur, dicens: Rege abutimini, & tyrannos transgressi estis crudelitate, & meipsum vestrum benefactorem conamini a principatu iam & anima submouere clam machinantes quae non expediunt regno. Quis eos qui obtinuerunt nostra in fide regionis munitiones, domo remouens nunquamque iniussu congregauit hic? quis eos qui a principio beneuolentia erga nos in omnibus superant omnes gentes, & qui laboriosissima saepe hominum susceperunt pericula, sic iniquis implicuit suppliciis? soluite, dissoluite iniusta vincula, ad propria cum pace dimittite, ante facta euitantes. Dimittite filios omnipotentis celestis Dei uiuentis, qui a nostris usque nunc maioribus incolumem cum gloria statum exhibet nostris negotiis. Ille quidem igitur hac dixit. Ipsi autem in indiuisibili tempore soluti, sanctum saluatorem Deum suum benedicebant, nuper mortem euadentes. Postea rex in ciuitatem reuersus, praefectum redituum accersens, iussit vinaque & reliqua ad conuiuium necessaria Iudaeis praeberet ad dies septem, iudicans eos in quo loco putauerant mortem suscipere, in hoc in letitia omni soteria celebrare. Tunc qui prius contumeliosus affectus fuerant & prope mortem, potius autem in ipsa ambulauerant, pro acerba & lugubri morte, conuiuium salutare constituent, ad mortem ipsis & sepulturam deputatum locum tentorii diuiserunt pleni gaudio. Finientes autem luctus gemitosum cantum, resumpserunt cantum patrii saluatorem & miraculorum factorem

τηρία ἰακῶς ἡρώς. ἰκατέρωθεν σε τὸ πᾶν πληθὺ τῶν νηπίων & τῶν γονεῖς μετὰ δακρύων· δειχθήτω πᾶσιν ἔθνεσιν ὅτι μετ' ἡμῶν εἰ κύριε, καὶ ὅτι ἀπέστρεψας τὸ πρὸς ὡπὸν τοῦ ἀφ' ἡμῶν. ἀλλὰ καθὼς εἶπας, ὅτι οὐδ' ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ὄντων ὑπερείδες αὐτοῖς, οὕτως ἐπὶ τέλεον κύριε. ὃ ἵ ἐλεάζαρου ληθόντος ἀρπὶ τὸ πρὸς διχῆς, ὁ βασιλεὺς σιωπῶν τοῖς θηρίοις & παντὶ τῷ τὸ διωάμεως φρυάγματι μὲν τὸν ἱππόδρομον παρήλθον. καὶ θεωρήσαντες οἱ ἰουδαῖοι, μέγα εἰς ἔρανον δρόκον ἔσαν, ὥστε καὶ ὅτι ὡς ἀκραιμνός αὐλῶνας συνηχῆσαντας ἀκατάχετον οἰμῶν πλοῖον ποιῆσαι παντὶ τῷ στρατοῦ. τότε ὁ μεγαλόδοξος, παντοκράτωρ καὶ ἀληθινὸς θεός, ἐπιφθόρας τὸ ἅγιον αὐτῶν πρὸς ὡπὸν, λυέωξεν τὰς ἔρανας πύλας. ὃς ὡν δεδοξασμένοι δύο φοβεροὶ αἰετοὶ ἀνέβησαν φανεροὶ πᾶσι πλὴν τοῖς ἰουδαίοις. καὶ δυνάστησαν & τὴν διωάμιν τῶν ὑπεναντίων ἐπλήρωσαν ταραχῆς καὶ δειλίας, καὶ ἀκινήτως ἔδην πεδάς. καὶ ὑπὸ φρικῶν καὶ τῷ βασιλέως ὡμα ἐγρήθη, & λήθη τὸ θρόνον αὐτῶν τὸ βαρύνον ἔλαβε. & ἀπέστρεψαν τὰ θηρία ἐπὶ τὰς συνεπομένους ἐνόπλιος διωάμεις· & κατεπάτην αὐτοὺς & ὠλόθρυσον. καὶ μετ' ἐλάφην ὁ βασιλεὺς ἡ ὄργη εἰς οἶκτον καὶ δάκρυα ὑπὲρ τῶν ἐμπεσόντων αὐτῶν μεμηχανημένων. ἀκούσας γὰρ τῆς κραυγῆς, & σιωδῶν πρὸς αὐτοὺς εἰς πλὴν ἀπώλῃαν, δακρύσας μὲν ὄργης τῆς φίλοις διηπειλεῖτο λέγων. ὡς βασιλεύετε, καὶ τυράννοις ὑπερεβήκατε ὡμότητι. καὶ ἐμὲ αὐτὸν τὸν ὑμῶν διερρέτω ἐπὶ χειρὶ τὸ δόχνην ἡδὴ καὶ ἐπὶ νύματός μετ' ἡμῶν λατρεῖς μηχανώμενοι τὰ μὴ συμφέροντα τῇ βασιλείᾳ. τίς ὅτι κρατήσαντας ἡμῶν ἐν πίστει τὰ τὴν χώρας ὀχυρώματα, τὴν οἰκίαν δυνήσαντας ἑκάστον ἀλόγως ἡθροισεν ἐνθάδε, τίς ὅτι δόχνης δύνοια πρὸς ἡμᾶς καὶ πᾶν τα διαφέρωντας πᾶν τῶν ἐθνῶν, καὶ ὅτι χεῖρας πρὸς ἐναντίας τοῦ θρόνου ἐπιδεδεμένους κινδυνεύουσιν, οὕτως αἰετοῖς ἀφ' αὐτῶν αἰκίας; λύσατε, ἐκλύσατε ἀδικὰ δεσμά. εἰς τὰ ἴδια μετ' εἰρήνης ἔξαποστείλατε, τὰ πρὸς περσάμενα παρατηράμενοι. δυνάστετε ὅτι ὑμῶν τοῦ πᾶν τοῦ κράτους ἐπορευανίου θεοῦ ζῶντος. ὃς ἀφ' ἡμετέρων μέλει & νῦν πρὸς ὡπὸν ἀπὸ δόξης δύσάθειαν παρέχει τοῖς ἡμετέροις πρᾶγμασιν. ὁ μὲν οὖν ταῦτα ἔλεξεν. ὃ ἵ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ λυθόντες, τὸν ἅγιον ζωτήρα θεὸν αὐτῶν δόλοισιν, ἀρπὶ τὸν θρόνον ἐκπεσόντες. εἶτα ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν ἀπαλαίει, τὸν ἐπὶ τῶν πρὸς ὡπὸν πρὸς καλεσάμενος, ἐκέλευσεν οἶκον & ἰαλοῖται πρὸς δυνάμειν ἐπὶ ἡμέρας ἐπτά, κρίνας αὐτοὺς ἐν ᾧ τὸ πᾶν ἐδόξεν τὸν ὁλεθρὸν δυνάλαμδέν, ἐν τούτῳ ἐν δυνάμει πᾶσιν ζωτήρα αἶν. τότε ὃ πρὸς ἐπὶ οὐρανῶν & πλησίον αὐτοῦ, μᾶλλον δ' ἐπ' αὐτῶν βεβηκότες, ἀντὶ πικρῶς & δυνάμει τοῦ μόρου, κῶθωνα σωτήριον συνησάμενοι, τὸν εἰς πᾶσιν αὐτοῖς ἐτάφον ἡ τιμασμένον ῥπον κλισίας κατεμερίσαντο πλήρως χαρμονῆς. κατὰ λήξαντες ὃ θρήνην πρὸς οὐδὺν μέλος, ἀνέλαβον ὡδὴν πάτριον, τὸν σωτήρα καὶ τερατοποιόν

αἰνοῦντες θεόν. οἱ μὲν γὰρ πάντες ἐκωκυρὸν ἀπώσαντο, χοροὶς σωῖς δὲ δι' ἄφροσύνης εἰρηνικῆς σημεῖον. ὡς χύτως ὅτε ὁ βασιλεὺς παρὰ τῶν συμπόσιον βαρὺ συναγαγὼν, ἀδελείπῳ εἰς ἔρεβον ἀνθομολογεῖτο μεγαλοπρεπῶς ὅτι τῇ πατρὶδι γνηθήσεται αὐτῷ ζωηρία. οἱ τε πρὶν εἰς ὄλεθρον ἐοικότες αὐτῷ ἐσεσθαι πίθμενοι, ἐμὴν χαρὰς ἀπογραψάμενοι, κατεσκόξαν αἰχμῶν ἐφ' ἑαυτοῖς περιβαλλόμενοι, ἐπὶ πυρίπνοον ἔλμαν ἀκλεῶς ἐσβεσμένοι. οἱ τε ἰουδαῖοι καθὼς παρηγόρησαν συνησάμενοι τὸν παρηγορούμενον χορὸν, μετ' ἀσπασίας ἐν ἑξομολογήσειν ἱλαράς ἐψαλμοῖς διῆγον. ἐκοινὸν ὀρεσάμενοι περὶ τούτων θεσμόν, ὅτι πάντες τὴν παρηγορίαν αὐτῶν εἰς γυνεὺς τὰς παρηγορούμενας ἡμέρας αἶψα ἐσηκῶν δι' ἄφροσύνης, ἐπὶ τοῦ χάριν ἐλυγείας, σωτηρίας ὅτι διὰ θεὸν γηρομύνης αὐτοῖς. ἐν ἐνυχὸν δὲ παρὰ βασιλῆα, τὴν δὲ πόλυν αὐτῶν εἰς τὰ ἴδια αἰτούμενοι. διὰ τὴν γράφον ὅτι αὐτοὶ ἀπὸ πέμπτης ἐκαδὲς ἑπαχῶν, ἕως τῆς ἑκατηστής ἐπὶ ἡμέρας ἱεσσαράκοντα. σωῖσαν ὅτι αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν ἀπὸ πέμπτης τοῦ ἑπταχθῆς ἐβδόμης, ἡμέρας τρεῖς. ἐν αἷς ἐμεγαλοδόξως ἑπιφάνειας τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὅτι τῶν ὅλων δυνάστης, ἀπαιεῖς αὐτοὺς ἐρρύσατο ὁμοθυμαδόν. δι' ὧν ὅτι πόλιν ὑπὸ ἑ βασιλέως χορηγέμενοι, μέχρι τῆς ἱεσσαρῆς καὶ κατὰς ἐν ἡμέρῃς τὴν ἐντυχίαν ἐποίησαν περὶ τὴν ἀπολύσεως αὐτῶν. ζωνανέσας ἑαυτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἐγραψεν αὐτοῖς τὴν ὑπογεγραμμένην ἑπιστολὴν πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πόλιν στρατιῶν μεγαλοφύχως τὴν ἐκλεῖαν ἔχουσιν. βασιλεὺς πολέμαϊος φιλοπάτωρ τοῖς καὶ αἰγυπτιοῖς στρατιώταις ἐπὶ τοῖς ἱεραῖς τοῖς ἑπιστάταις χαίρειν ἐξ ἐρεῶν. ἐρρώμεθα ὅτι αὐτοῖς ἐπὶ τὰ ἱερά καὶ ἡμῶν, καὶ δι' αὐτῶν ἡμῶν ἑμεγάλως θεοῦ τὰ πρᾶγματα καθὼς παρηγορούμεθα. τὰν φίλων ἡμεῖς κακοηθεία πικρότερον ἡμῶν παρηγορούμενοι, συνάφροισαν τὰς σύσημα κολάσας ἐκτιζέσαις ἀποστατῶν τιμωρίας. παρηγορούμενοι μήποτε διαθήσῃ ἡμῶν τὰ πρᾶγματα, δι' ἧν ἔχουσιν ὅτι παρὰ τὴν πόλιν τὰ ἔθνη δυσμένειαν, μέχρις αὐτῶν τελεσθῇ. οἱ καὶ δεσμίαις κατὰ γὰρ ὄντες αὐτοὺς μὴ σκυλῶν ὡς ἀνδράποδα, μᾶλλον ὅτι ὡς ἐπιβέβητες, ἀπὸ πάσης ἀνακρίσεως καὶ ἐξετάσεως, ἐπεχείρησαν δὲ εἰς νόμου σκυθῶν ἀφελώτερον ἐμπεπορημένοι ὁμότητα. ἡμεῖς ὅτι ἑπὶ τούτοις σκληρότερον διαπειλησάμενοι, καθ' ἧν ἔχομεν πρὸς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπείκειν, μόγις τὸ ζῆν αὐτοῖς χαλεπασάμενοι, καὶ τὸν ἐπερὶ τὸν θεὸν ἐγνωκότες ἀσφαλῶς ὑπερησπικότα τῶν ἰουδαίων, ὡς πατέρες ὑπερῶν διαπαιδῶν συμμάχοι, τὴν τε τοῦ φίλου δι' ἧν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς βεβαίαν ἐπὶ προσόντες ἡμῶν δύναντο ἀναλογισάμενοι, δικαίως ἀπολελύκαμεν πάσης καθ' ὅτι ἐν αἰτίας τρέπον. καὶ παρηγορούμενοι ἐκάστῳ πρὸς τὰ ἴδια ἐπιστρέφειν, ἐν παντὶ τῷ μηθεὶς αὐτοὺς τὸ σιμῶλον κατὰ βλάβητον, μήτε οὐκ εἶδεν περὶ τῶν γεγενημένων παρὰ λόγον. γινώσκετε γὰρ ὅτι καὶ τούτων ἐπὶ κακοτεχνάζωμεν ποιηθῆναι, ἢ ἐπιλυπῆ-

laudantes Deum: luctumque omnem & gemitum repellentes, choreas constituerunt letitiae pacificae signum. Eodem modo autem & rex pro his symposium magnum congregans, incessanter in caelum confitebatur magnifice pro inopinata facta ei saluatione. Quique prius in perditionem & auiscam eos futuros existimabant, & cum gaudio descripserant, gemuerunt pudorem in seipsis induti, & inflammata audacia inglorie extincti. Et Iudaei, sicut praediximus, constituentes praedictum chorum, cum conuiuio in gratiarum actionibus letis & psalmis transigebant, & communem statuentes de his legem, in omni habitatione sua in generationes praedictos dies agere decreuerunt hilares, non potus causa & gula, saluationis vero per Deum facta ipsis. Adierunt autem regem, dimissionem suam ad propria petentes: describunt autem eos a quinta & vicesima Pachon, usque ad quartam Epiph ad dies quadraginta. Constituant autem eorum perditionem a quinta Epiph usque ad septimam, diebus tribus. In quibus & gloriosè ostendens misericordiam suam omnium princeps, incolumes eos liberauit vnanimiter. Commessabantur autem omnibus ab rege necessarii donati, usque ad quartam decimam. In qua & colloquium fecerunt de liberatione sua, collaudantes que eos rex, scripsit eis subscriptam epistolam ad in ciuitate duces magnanimiter instantiam habentem. REX Ptolemaeus Philopator qui sunt in Aegypto ducibus & omnibus prepositis super negocia, gaudere & valere. Valeamus autem & nos & filij nostri, prosperante nobis magno Deo negocia, sicut volumus. Ex amicis quidam malorum morum frequentius nobis adstantes, persuaserunt nobis ad eos qui sub regno, Iudeos coniunctos in congregationem, puniendum nouis rebellatorum suppliciis: Pretendentes nunquam bonum statum habituras nostras res, ob quam habent hi contra omnes gentes inimicitiam, donec perficiatur hoc. Qui & victos adducentes eos cum afflictionibus tanquam mancipia, potius autem tanquam proditores, sine ullo discrimine & inquisitione, conati sunt occidere, lege Scytharum ferociorem induti crudelitatem. Nos vero pro his acerbius comminantes, iuxta quam habemus erga omnes homines benignitatem, vix vitam eis condonantes, & caelestem Deum cognoscentes fortiter protegentem Iudeos, ut patrem pro filiis semper pugnare, & amicitiae ob quam habent erga nos firmam & maiores nostros beneuolentiam recolentes, iuste dimisimus omnia iuxta quemcunque cause modum, & iussimus cui libet omnia in propria conuertere, in omni loco nullo eos omnino ledente, neque iniuriari de se. Scitote enim quod contra hos si quid machinemur malum, vel offenda-

mus eos omnino, non hominem, sed omnis principem potentiae Deum altissimum aduersantem nobis ad visitationem rerum in omnibus inuitabiliter semper habebimus. Valete. Accipientes autem epistolam hanc, non festinauerunt statim fieri circa recessum: sed regem orauerunt, eos qui de genere Iudeorum sanctum Deum ultro transgressi fuerant & Dei legem, consequi per eos debitam punitionem, asserentes ventris causa diuina transgressos praecepta, nunquam beneuolos fore neque regis praeceptis. Ille autem verum eos dicere percipiens & collaudans, dedit eis facultatem omnium, ut qui transierant Dei legem occiderent in omni qui sub ditione sua loco cum audacia citra omnem regalem potestatem vel visitationem. Tunc bene precantes ei, ut decens erat, horum sacerdotes et omnis multitudo inclamantes Alleluia, cum gaudio recesserunt. Sic autem obuiantem ex pollutis conciuem in via puniebant, & cum exprobrationibus interficiebant. Illa autem die occiderunt supra trecentos viros, & egerunt letitiam cum gaudio profanos perimentes. Ipsi autem qui usque ad mortem Deum habuerant, integram saluationis fruitionem accipientes, recesserunt ex ciuitate omnimodis odorantissimis floribus coronati cum letitia & clamore: in laudibus & dulcibus hymnis gratias agentes Deo patrum suorum sancto Saluatori Israel. Cum venissent autem in Ptolemaidem vocatam ob loci proprietatem rosiferam, in qua expectauit eos classis secundum commune eorum consilium dies septem, illic fecerunt conuiuium salutare, rege suppeditante eis abunde quae ad recessum omnia unicuique usque ad propriam domum. Delati autem cum pace in decentibus gratiarum actionibus, eodem modo & illic statuerunt & has agere dies ad peregrinationis eorum tempus letas, quas & consecrantes in columna, in conuiuii loco votum confirmantes, recesserunt illesi, liberi, iocundi, perque terram & mare & fluuium saluati regis iussu quilibet in propriam, & maiorem quam prius in inimicos potestatem habentes cum gloria & timore, omnino a nullo excussi a substantiis. Et omnia sua omnes attulerunt ex descriptione: ita ut habentes aliquid, cum timore maximo restituerent eis, magnalia maximo Deo faciente perfecte pro liberatione eorum. Benedictus liberator Israel in sempiterna tempora. Amen.

F I N I S.

Ὡς αὐτὸν σωζόντων, οὐκ ἀνθρώπον ἀλλὰ τὸν πάσης δεσποζόντα δυνάμειος θεὸν ὕψιστον ἀντικείμενον ἡμῖν ἐπ' ἐκδικήσει τῶν πραγμάτων καὶ παντὶ ἀφδύκτως διαπαντὸς ἐξομῶμεν. ἔρρωσθε. λαβόντες δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, οὐκ ἐσπεύδασαν διθείναι ἡμέας πρὸς τὴν ἀφροδίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα, προσεξίωσαν, τὸς ἐκ τῶν ἡρώων τῶν ἐσδαίων τὸν ἄγιον θεὸν αὐθαρέτως ὡς ἀβεβηκότας & θεοὺ τὸν νόμον, τυχεῖν δὲ αὐτῶν τὸ φειλομένης κολάσεως, προσφερόμενοι οὖν τὰς εἰς ἐκείνους τὰ θεῖα ὡς ἀβεβηκότας. προσάγμαται, μηδέποτε δύνοσθαι μὴ τῶν βασιλέως προσάγμασιν. ὃ δὲ τὰ ληθῆς αὐτὸν λέγειν ὡς ἀδεξάμενον & στυγαίνεσας, ἔδωκεν αὐτοῖς ἀδειαν πάντων, ὅπως οὖν ὡς ἀβεβηκότας & θεὸς τὸν νόμον ἐξολοθρεύσῃ καὶ πᾶσι τὸν ὑπὸ τῷ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἔπουν μὲν πλεονεξίας αὐτοῦ πάσης βασιλικῆς ἐξουσίας ἢ ἐπισκοπῆς. τότε κατὰ φημὶ καὶ αὐτὸν, ὡς πρέπον ἡμῖν, & τούτων ἱερεῖς & πάντες πλὴθὺς ἐπιφωνήσαντες τὸ ἀλληλούϊα, μετὰ χαρᾶς δούευσαν. ἔτω δὲ τὸν ἐμπροσθέντα τῶν μεμιασμένων ὁμοειδή καὶ τὴν ὁδὸν ἐκολάζοντο, & μετὰ ὡς ἀδεξάμενον αὐτοῖς δούευσαν. ἐκείνη δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἀνείλον ὑπὲρ οὗ τριακοσίων δούευσαν, & ἡγαγον διφροσυνῶν μετὰ χαρᾶς οὖν βεβήλους χερσάμενοι. αὐτοῖς δὲ ὅτι μέχρι θανάτου τὸν θεὸν ἐξηκότες, παντελῆ σωτηρίας ἀπολαύσιν εἰληφότες, δούευσαν ἐκ τῆ πόλεως πάντοτε. ἀφωδεδάτοις δούευσαν κατεσεμμένοι μετὰ διφροσυνῆς & βοῆς, ἐν αἰνοῖς & παμμέλεσιν ὕμνοις διχαριστοῦντες τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν ἀγίῳ σωτῆρι & ἰσραήλ. ὡς ἀχρησθέντες δὲ εἰς πολυμαίδα τὴν ὀνομαζομένην διὰ τὴν εἰς τὸν ἰδιότα ῥοδοφόρον, ἐν ᾗ προσέμενον αὐτοῖς σόλος καὶ κοινῶν αὐτῶν βελὴν ἡμέρας ἐπὶ αὐτῶν ἐποίησαν πόντον σωτήριον, & βασιλέως χορηγήσαντος αὐτοῖς διψύχως τὰ πρὸς τὴν ἀφίξιν πᾶσι ἐκάστω εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. κατὰ χροῖντες δὲ μετὰ εἰρήνης ἐν ταῖς περὶ εἰρήνης ἐξομολογήσειν, ὡς αὐτὸς καὶ ἐσησαν & ταύτας αἰεὶ τὰς ἡμέρας ἐπὶ τὸν τὴν παροικίας αὐτῶν χρόνον διφροσυνῶν. αἱ καὶ δούευσαντες ἐν σῇ λῃ, καὶ τὸν τὴν συμποσίας ἔπουν προσδύχης καὶ διδρύσαντες, δούευσαν ἀσινεῖς, ἐλδοθερεῖ, ὑπερχαρεῖς, διάτεγης & θαλάσσης & ποταμοῦ δὲ αὐτῶν ὡς ὡς βασιλέως ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ & εἰς τὴν ἰδίαν, καὶ πλῆθιν ἢ ἐμπεσόντων ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἐξουσίαν ἐξηκότες μετὰ δόξης & φόβου, τὸ σωζόντων ὑπὸ μηδενὸς διασείδοντες τῶν ὑπαρχόντων καὶ πάντας τὰς αὐτῶν πάντες ἐκομίσαντο ἐξ ἀπογραφῆς ὥστε οὖν ἔχοντάς τι, μετὰ φόβου μεγίστου ἀποδύναται αὐτοῖς, τὰ μεγαλῖα & μεγίστου θεοῦ ποιήσαντες τελείως ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτῶν. διλογητὸς ὁ ῥύτης ἰσραὴλ εἰς οὖν αἰεὶ χρόνους. ἀμήν.

τέλῃ.

HANC QVARTAM ET VLTIMAM TOTIVS
veteris Testamenti partem, Hebraicè, Græcè & Latinè cum paraphrasi Chal-
daica, & Latinis versionibus, Benedicti Ariæ Montani, ex Philippi Catho-
lici regis mandato Legati opera, cum Complutensi & correctissimis aliis ex-
emplaribus collatam, & approbatam, summa diligentia Christophorus
Plantinus excudebat Antuerpiæ, Pridie D. Iohannis Baptistæ, anno Do-
mini M. D. LXX.

שיר התהלה אשר לאריאש מונטנוש

ואת מלכך יה תושיע	אשירה לאדוני אלהי
ואת יראיך עבדיו	אשירה לו ואהלל אותו
ואת מעשיהם תצליח	כי הוא יוצרי ויושעי
ותשלים ספרך בימיו	והוא הצילני מרע כולו
לא לנו אדוני לא לנו	ואני במאד יחלתי
כי אם לשמך תן כבוד	בחלותי בתוך ימי
ותורתך תודיענו	ולשערי טות קרבותי
לעבדך מאוד מאוד	והורידוני לשאול חולי
מה אשלם לאלהי	אמרתו יה התקחני
ומה אדבר בתהילות	התוציאני מארץ חיים
אשר שמע לקול שועי	ולמה זה לאתרפני
ושלם אתי ישועות	ואראה את מעשיך טובים
והוא מחולי הבריאני	את אוצר גדול דברך
והקימני על רגלי	המחובר בטוב לשונות
ולמעשי השיבני	להאיר את עיני קהלך
בהיתי בלב רוי	קניתהו משונות האומות
ואבטח ועיני יראו	ואתה יה על ים הביאתני
בתשלוש ספרי קדושים	ועברתי את אי נוכרים
ולפני מלכי נפלאו	ובתוך אויבי החייתני
בעיני גדולי אנשים	בתוך בני אין נאמנים
ויהללוהו כל הארץ	הלא בי לעשות חפצתה
השומע רוב הסדו	כי למדתני לשונותיך
כי פרץ לשפת הפרץ	ואם בעבדך מאצתה
להטיב לקרוא תורתו	אל תמאץ בפועליך

סוף

B. Arias Montanus

